In agnus

7 nouo iñste ī pgnātiu uñ eq tē uene mām
lact. 7 uulue medialue sunt plene. et sīc
cepōe pb ē oūgere aī nīlnua eq uant ō stelle
7 hȳ. intendit ih amp.

† Oulit qz ad māmillas sāgs oūt maia

¶ Dum in dispuō pdimus ap quō sīgt
sangs ad māllas ueiens ī lac mutāt sit. y h
facēt eq sīcū ueiāt ñ mutēt maia sīg ficatēt
mi ego nūq audi igit nec 7 sl oūgit qm mto
credo euenīt equus h ostimar pō ac lud ulle.
¶ Si aūt nect sit 7 eqi os sīc intelli eq caro huī da
ī māmill cū ñ sāgnolēta fuīt nec ē firm sīt sūn
7 sangs cū ad eas ueiāt mutāt ī lac sīc ū aut
h fuīt ē cune epīs sīc 7 lac fit ē sangnē. Cū
g alu sāgs calliū 7 sēuētillim toto coī cffu
ssent nec ē fundi in capō ascendē 7 maia
gnāt. equli ē hmoi nūmutant calons eu
ad nā mill sangus uenit ñ pōt ī lac mutā
ī mutate sīn 7 magnudiē calons uñ nec
ē cep ō sēdat gnat.

Oulier sīns sane sl occpit qñ dō nutā est
melleutū da biberē 7 sīgd uoces hūīt cō
cepit. sīnō ñ. nō occpit.

¶ Hortio ē aut hūōubi pūgnus au d'uctō
sīt atiu multis crossis 7 flaccis nō cito exti
uit ut pōt q euēāt cantūq; q mīcī pati y
intendit pp pillum. uulue cū loca alia pq uenit
dzeme ō el aut unā fiat mellicatā nec ē cō
cludē. qđ h ē nos icēdū ut inflacō 7 uctoll
tas gnēdiēn dō mutuē pp qcū tebozt plē
tudines. h ē duo cil sūt uētositatis gnādi.

Oulī sīgd ō. occpit uñ colo mtu ē sīn sēm

¶ Coloratum 7 nō colo mtu dr̄ epī occptu sēie
bela nō ē bon coloris q uno id accidit sīn
Gradu occptus hūīt alia signa fortiu di
uīn sīt 7 uclocē tatez motus q 7 nāo sūnt n.
ep sēia occpta aū fortēn 7 uclocū ē īmotus n
g h signa p ēis sūt sēp hmda.

Si mīl pgnāt īmagō ē sīn sybula fiat mor.

¶ Oportet intelligā sl dia erythea 7 ulia sīt
mortal uerū ne filius sīn si ē sīn sybila nec ē
uerū sola so occidat. Omes ñ tales ē sīn sybi
la nā fiat ex co. ru. 7 calā mā febrē gnāt 7 ō
mor tale.

Querū pter ñ tenuit qđ tres deputāt ab
orientē p q evolleūtur.

¶ Quoda in pīes hī am ex pouūt tpī sīgda ē
ex nēāt intelligūt avortie cū pē ñ sīt mate
qua mat pdē nutrimū h dēsēt pūo. alīs
ñ tenēt fuīnt 7 ī matē gnādīnt. alū ē pē ñ
tenues 7 euāllēsēere ita ut pēdut ex abō
eunt. Consimē intellit uicissē qnuntes
h ē qz mīa refectō fit. ita ut adiz rēdat
cōat. cor uñ sīt ueis ē sīc [illegible] fier abeat.

h aūt intendit y.

Quecūq; cor modemate hūtes abōcaūt sonī sē
dūt tuo slē occoc mā sēsta hīs corolūones
mulcillagīb; plēi suīt 7 ñ possūt pgredie sēm
uenire 3 abōcaunt.

¶ Cū dr̄ slēcā mā sēsta sīn sē. itendit acuta sīue
diāno sonu uulu ē sīpula sangnis fluēu sal ui
paullōe mōlium abstinēna mma mmōe studz.
Sīn qb; prēdnubz sl abō eāt modatū hūtes coī q
nēāt ora uenaz uulue abō cēdi erūt ē qz cū
sīna nutrimū accipiat sl mucis fuerīt plena
abōnt ep nutrimū sīne ñ dar. h uenaz ora coc
lones appellat nō slē qđ z putant cānes te
nū g ora h ap uēāt īnasētes. v. ē ī lubp dmi
erū passiōnīb; sl coculones īqđ īoīo uulue plē
sīnt flare mīlū suīt pauci ep nāt. passīs ozas ū
in pma pte de rebz ñūbz coculones ora uenaz
ducūt 7 arteriaz sāgnē ad uūa tūn mēbrū.

Quecūq; pē nāz cruīt ep sīlēres ñ occpūt hūs
pgnēto as matrū obnunt 7 p q ep retinuēr
nō occpūt.

¶ Pter nām intellig ūt dr̄ste potūs ī cruīl
lici ulūtate. alū sl ultra ī ramū sūt cruīle.
Pons suīt ūores ep pgnēto arbū uocta
ca nō uulue pñ ora 7 oppuat ū cū ē sīles
ī ul ī mitate fluīt. Quos matrū dr̄ mēi
os uulue q mīcī ē collu ep mitate 7 sīmīlō
uulue intendit. h ē ctū os uulue dr̄ ñ illud
q ter ior colle ep mitate 7 nē ingīt sēmen
ipsūd ē ñ os matrīs sl uocat os colli matrīs.

Si matr in ūcebro potu sēdit sanē nec ē y
motus sīt.

¶ Cōmotū aūt ec intellig 7 dñ ep si matr sane
fecit 7 mag ī pte eviōi nec ē cū ucmo eum
7 sīnz alus h y. h intendit.

Pecus mares qđ in dextis sīn sīsīs mag.

¶ Inuppō spā ordi ep fer o. nō sit ñ cuz
ī mico sua ē calliū a fuīt g ecia adunat sl
locus ubi ocat sit calis. Dec aūt lat mat
eis oblat ec callus cū epī ucinctum. Ir adu
uatur calida ō fer spāz d' relictis mūcis
exeūc q sūnt potī ut macas anglis. ec
ē ont d' exterio ī ter mi laus cūnt 7 calī sit
q de sīstro 7 sīstrū fri 7 aquolīs uñ 7 fer
sīstn latis ī mico nec ē frigi ec vñ ego
lani dissuasi sr ē p mea d' y p. amoroiā
ad matrū papillacōes obtēmitū appōnes
opum 7 applnd os 7 nares.

¶ Pēn dr̄ ep cū sine pcipitō origēt flatu clau
so 7 motu numo p sīnz obtēmeo potio nec
ē sīna egrēdi.

Oulī uō pūtī tenalmō mat adgūt fiat.

¶ Venalmon sit ep hūoz pungnis crossis
pūgēnīb; intestinū ep uocat colon q ī sīnū
cogūt ep mere si forte eū pūgēnes possīt remo
uere. h ñ h ep illo si mīl gnāt ē cūt sit y. dr̄

¶ Aristotelis Stagirite peripateticorum principis de phȳsico auditu liber primus ⁊ Auerrois Cordubensis Cōmentaria.

QUoniaz quidē intelligere ⁊ scire contingit circa oēs sciētias quarū sunt principia causę elementa ex horū cognitione. Tūc enim opinamur cognoscere vnumquodq; cuz causas primas cognoscim⁹: ⁊ principia prima ⁊ vsq; ad elementa. Manifestum quidem q̄ que sunt circa principia scientie q̄ de natura est prio deteriare tentādū

QUoniaz dispositio scientie ⁊ certitudinis in oibus vijs habentib⁹ principia ⁊ cās ⁊ elemēta: nō acquiritur nisi ex cognitōe istoꝝ. Credim⁹. n. in vna q̄q; rē ipsaz scire: cum sciuerimus causas eius simplices: ⁊ prima principia eius donec perueniam⁹ ad elementa eius. Manifestum est q̄ in scientia naturali etiaz oportet primō querere determinationem principioꝝ eius.

INcipit hūc libꝝ a causa propter quā fuit consideratio huius scientie in cognitione causaꝝ rez naturaliū: ⁊ dixit. Quoniam dispositio. i. q̄ declaratū est in posterioribus q̄ dispositio sciētie certe in omnibus artibus demōstratiuis considerantib⁹ de rebus habentibus vnā quatuor causarū: aut plures vna: aut omnes nō acquirit nisi ex cognitione causaꝝ: ⁊ nō intēdebat per sciam ⁊ certitudinē nomina synonyma: qm̄ noia synonyma ñ vsitant in doctrina demōstratiua: sed intendebat dispositionē sciētie certe: ⁊ est sciētia pfecta. Scientia enim alia est perfecta: ⁊ est illa que est per cām: alia est impfecta: ⁊ est illa que est sine causa: ⁊ intendebat per vias artes speculatiuas: que dicunt vie: q̄ considerans in eis vadit a determinatis rebus ad res indeterminatas: ⁊ per res terminatas: ⁊ dixit. ¶ Principia: aut cās aut elementa: q̄ artiū speculatiuaꝝ aut suaꝝ partium sunt quedā que cōsiderant de rebus simplicibus carentibus principijs. ⁊ hec est dispositio scientie cōsiderantis de primis principijs cuiuslibet entis. ⁊ dixit principia aut cās: aut elementa ppter diuersitatē modoꝝ quattuor causaꝝ. ⁊ intendebat per principia in hoc loco cās agētes ⁊ mouentes: ⁊ per causas: fines: ⁊ per elemēta cās q̄ sunt partes rei. s. mām ⁊ formā. ⁊ q̄ hic vtitur hoc nomine principiū ppie: ⁊ similiter hoc nomine cā: q̄ sunt nomina synonyma cū vsitent cōmuniter. ⁊ sic vt mihi videt exposuit ipse Aler. ⁊ intendebat Arist. per hunc sermonē docere q̄ nō omnes artes cōsiderant de omnibus causis: sed que dā cōsiderant de causa formali tm̄. s. mathematice: ⁊ quedā de tribus causis. s. motore ⁊ forma: ⁊ fine: ⁊ est scientia diuina: ⁊ quedā de quatuor causis: ⁊ est scientia naturalis ⁊ q: hoc nō fuit manifestū in hoc loco: indurit sermonē in forma dubitatōis: ⁊. d. habentibus principia aut causas aut elemēta. i. qsi idē sequit siue ponat q̄ ille res habeāt principia agentia: aut finalia: aut elemētaria: aut omnia ⁊ impossibile est vt hec cōiunctio aut sit sicut copulatiua: nā dispositio certe sciētie inuenit in rebus habentib⁹ cās quasdā per sciam illaꝝ causaꝝ: sicut inuenit in habentib⁹ oēs causas. ⁊ cum posuit hanc ppositionē indurit testimonium ad verificandū illā: q̄ fere indurit in posterioribus analecticis: ⁊. d. Credimus. n. in vnaquaq; rez ⁊c. ⁊ signū eius qđ dixim⁹ q̄ dispositio scientie certe de aliquo nō acquirit nisi ex cognitione cause cuius est: qm̄ omnis qui dicit se scire aliquid: nō dicit hoc nisi qm̄ sciuerit illud per suas omnes cās propinquas ⁊ remotas: ⁊ hoc inuenitur in omni qui aliqđ scit in veritate: aut fm̄ existimationē: ⁊ q̄ in ista ppositione queniunt oēs ꝓsiderantes adeo q̄ ēt sophiste vt dixit in posterioribus. D. d. Cum sciuerimus cās eius simplices: ⁊ intendit vt videt cās existentes in re primas nō cōpositas: ⁊ sunt prima mā: ⁊ vltima forma. q̄ enim sunt p̄ter primā mām ⁊ vltimā formā cuiuslibet rez naturaliū: sunt materie cōposite: ⁊ forme cōposite. D. d. Et prima principia ⁊ intendit hic vt videt per prima principia: primas cās que sunt extra rē. s. primū agens: ⁊ vltimū finē oium rez. D. d. Donec perueniamus ad elementa eius: ⁊ intendit hic per elemēta cās existentes in re propinquas ⁊ essentiales: ⁊ innuit per hoc quod dixit: q̄ doctrina ordinata est incipere a cognitione cāz primaz rei cognoscende pfecte. Deinde intendere ad cognitionē aliaz cāz remotaruz fm̄ ordinē: donec perueniat ad causas propinquas: ⁊ fm̄ hoc vtitur hic hoc nomine cā: ⁊ elementū alio modo ab eo quo vsus est illic prius fm̄ suū morē in habēdo modicā sollicitudinē de nominib⁹. ⁊ cū posuit hāc maiorē ppositionē in hoc sermōe. s. dicente q̄ scia certa de rebus hītibus cās ⁊ elementa nō acquirit nisi ex cognitiōe cāz ⁊ elemētoz eoz: dimisit minorē ppositionē: ⁊ indurit conclusionē quā intēdit per hunc sermonē: ⁊ dixit. Manifestū est q̄ in scientia naturali ⁊c. i. manifestū est: qm̄ ex h̄ sequit q̄ qui vult largiri sciam de nā oz ipsuz prius querere determinationē causaꝝ rez naturaliū habentiū cās ⁊ elementa. ⁊ iste sermo componitur sic.

¶ Omnia naturalia habent causas ⁊ elementa.

¶ Et omnia habentia causas ⁊ elementa non sciunt nisi ex cognitōe causaꝝ ⁊ elementoꝝ.

¶ Ergo omnia naturalia nō sciunt nisi ex cognitione suaꝝ causarum ⁊ elementoꝝ.

¶ Innata est aūt via ex notioribus nobis ⁊ certioribus in certiora nature ⁊ notiora. non enim sunt eadem nobis nota ⁊ simpliciter. vnde quidē necesse est fm̄ hūc mōz procedere ex icertioribꝰ nature nobis āt certioribꝰ i certiora natu ⁊ notiora

¶ Et via ad illa est de rebus notioribus ⁊ manifestioribus apud nos ad res que sunt manifestiores in natura. Illa aūt que sūt cognita apud nos non sunt illa que sunt cognita simpliciter. Et iō necesse est ire per hanc viam ⁊ venire de reb⁹ que latētiores sunt apud naturā ⁊ manifestiores apō nos ad res q̄ sūt māifestiores ⁊ notiores apō nāz

¶ Et via. Cū declarauit q̄ oportet nālez largiri cognitionē causaꝝ ⁊ elemētoz: incepit declarare viam inducentez ad cognitionē causaꝝ rez nāliū. s. nām demonstrationuz largientiū cās rez naturaliū. ⁊. d. Et via ē ad illa. i. ⁊ via inducens ad cognitionē cāz rerum nāliuz est de ppositionibus acceptis ex reb⁹ posterioꝝ in esse que sunt notiores ⁊ manifestiores apud nos ad cōclusiōes priores in eē que sunt notiores ⁊ māifestiores apud naturā ⁊ latētiores apud nos: ⁊ est modus demonstrationū qui dicit signum ⁊ cum declarauit nām demonstrationis quaꝝtit in h̄ causam dedit: ⁊ dixit. Illa enim que sunt cognita apud nos ⁊c. i. ⁊ causa in hoc q̄ via per quā itur in hac scientia debet esse a rebus posterioribus in esse ad priores in esse: q̄ illa que sunt cognita apud nos in rebus naturalibus non sunt illa que sunt cognita simpliciter. i. naturaliter: qđ est cōtrariū in mathematicis: illa enim que sunt cognita in illis simpliciter: ⁊ sunt cause priores in esse sunt cognita apud

nos. q; igit̄ nāliter imus de scito apud nos ad ignotū :si contigerit vt notū apud nos sit notū apud naturam: tunc demōstrationes date in hac scia erunt demonstrationes cause ⁊ esse: ⁊ si contigerit vt nota apud nos non sunt nota apud naturā que nō sunt priora in esse sed posteriora: tūc demonstrationes date in hac scia erunt de numero signoꝝ nō demōstrationes simpliciter : ⁊ cū notificauit q; via in hac scientia est incipere a rebus notis apud nos: ⁊ intendere res notas apud nām ⁊ ignotas apud nos: ⁊ q; impossibile est aliter incedere in hac scientia incepit declarare q; per hanc viā oportet in .b. libro ire scilicet q; oportet ipsum considerare de hoc ex rebus cognitis apud nos procedendo ad res cognitas apud nāz que sunt cause quasite. ⁊. d. Et ideo oportet nos ⁊c. Deinde demonstrauit q̄ sunt illa que sunt cognita apud nos ⁊ latentiora apud naturam: ⁊ que sunt illa que sunt cognitiora apud naturaz ⁊ ignota apud nos.

¶ Sunt aūt primū nobis manifesta ⁊ certa confusa magis: posterius autez fiunt ex his nota elemēta ⁊ principia nobis diuidentibus hec.

3 ¶ Et illa que primo sunt apud nos euidentia ⁊ manifesta: sunt mixta .s. cōposita proprie. deinde in postremo efficiuntur nobis ex istis elementa ⁊ principia manifesta.

3 ¶ Et illa. Dicit ⁊ illa que sunt cognita apud nos primo de rebus nālibus sunt cōposita causata ab elementis: ⁊ illa que sunt ignota apud nos nāliter sunt cause ꝓpositoꝝ. sed possibile ē ex rebus cōpositis. i. ex ꝓpitib⁹ earū cognoscere causas: adeo q; ex hoc crūt note ille cause ex quibus cōponunt̄. cause autem sunt notiores apud naturam. q; nā facit cōposita ex causis: vñ videt̄ q; cause sunt notiores apd illā sicut est dispositio in rebus artificialibus cū artifice. s. q; cause sunt cognitiores apud illuz .si igitur nos agere mus res naturales: tūc cāe essent notiores apud nos: sed quia nos nō habem⁹ agere eas: ideo dispositio in eis apd nos est ꝑria dispositioni in rebus artificialibus.

¶ Unde ex vniuersalibus in singularia oportet procedere totum enim ſm sensum notius est vniuersale autem totuz quoddam est. multa enim cōprehendit vt partes vniuersale.

4 ¶ Et ideo oportet nos intendere ⁊ procedere. de rebus notis vniuersalib⁹ ad particulares: vniuersum enim notius est in sensu ⁊ vniuersale ē aliquod vniuersuz. vniuersale enim continet res plures tanquam partes.

4 ¶ Et ideo. Cum declarauit q; cā pp quā debemus ire in hac scientia de posterioribus ad priora est: q; semp debemus ire de illo qđ est notū apud nos ad illud qđ est ignotum apud nos. narrauit q; pp hanc cām. s. ire de notiori apud nos ad latentiꝰ oz incipere in ordine doctrine a cognitōe cāz vniuersaliū ⁊ accidentiū vniuersaliū: ⁊. dirit. Et ideo oz ꝓcedere ⁊c. i. ⁊ cā ꝓpter quā fuit necesse vt demonstratōes huius scie fuerint signa: ⁊ est ire de notiori apud nos ad latentius oz etiā nos procedere in doctrina de rebus vlībus ad particulares: ⁊ intendit per vniuersalia vlissima q̄ pñt inueniri in istis rebus rez nālium. s. de causis ⁊ accñtibus: qñ quāto magis vle fuerit cōius: tanto magis ꝓtinebit. ⁊ ex hoc sermōe declarat̄ q; intētio istius libri est loqui de rebus vlībus cōibus oībus q̄ ꝓstituūtur per nām. ⁊ cū. d. particularia: nō intēdit indiuidua ſz vltimas spēs. aut illa q̄ sunt quasi vltime spēs. ⁊ cū declarauit modū ordinatōis doctrine in hac scia: ⁊ q; oz ꝓcedere de illo qđ est magis cōe ad illud qđ est magis ꝓprium: q; illud qđ est magis cōe est notiꝰ: quēadmodū via demōstratiōis in hac scia per hāc cām necesse fuit ire de posteriori bus ad priora: incepit dare cāz pp quā fuit necesse vt vle intelligibile vlr sit notius particulari quod est sub illo. ⁊ dirit. Uniuersū. n. ⁊c. i. ⁊ res vles sunt notiores apud intellectuz q̄z particulares. s. spēs: q; vle assimilat̄ individuo cōposito: ⁊ cōpositū est notius apud sensuz. i. quēadmodū igit̄ istud vniuersuz qđ ē notius apud sensum quod ē principiū fidei q̄z simplicia que sunt cāe illius vniuersi. s. demonstrati: ⁊ silr vlia sunt notiora apud intellectū q̄z propria. vle. n. est aliqđ vniuersuz cū cōtineat multa. q; igit̄ ita se hz ad intellectū sicut cōpositū particulare ad sensuz: ideo dispositio vniuersalis apud intellectū est dispositio particularis apud sensuz. cā igit̄ in hoc q; vie demōstrationū in hac scia sunt de cōpositis ad simplicia: ⁊ in hoc q; principiū doctrine est de rebus vlībus: ⁊ qñ vniuersū demōstratū est notius apud sensū q̄z partes eius: ⁊ vle est notiꝰ apud intellectū q̄z ꝑticulares. ⁊ cū declarauit q; vle assimilat̄ vniuerso cōposito demonstrato dedit modū silitudinis: ⁊ dirit. vniuersū. n. cōtinet multas sicut ptes. vle. n. ꝓtinet multas spēs que sunt sub eo: ⁊ sunt partes rerum compositarum indiuidualium.

¶ Sustinent autē idē quodāmodo hoc ⁊ nomina ad rationē .totum enim quoddā ⁊ indistincte significat: vt puta circulus: diffinitio autez ip sius diuidit in singularia. Et pueri primuz appellant omnes viros patres ⁊ feminas matres: posteriꝰ autem determinat horum vnumquodqz.

¶ Et iam accidit hoc idem quoquomodo in nominibus apud diffinitiones: significant enim ali quod vniuersum non determinatū. verbi gratia: hoc nomen circulus diffinitio eiꝰ distinguit̄ per particularia. Et puer existimat i principio omnē virum quē videt esse patrez eius: ⁊ omnem mulierem esse matrez eius. Deinde in postremo distinguit: ⁊ determinat vtrunqz.

¶ Et iā. Cū declarauit cāz pp quā vle ē notiꝰ particulari qđ ē sub eo: icepit docē q; pp hāc cāz illud qđ significat nom̄ ē notiꝰ apud nos q̄z illud qđ significat diffinitio. s. apud intellectū: ⁊. d. Et accidit silr ꝟ idē. ⁊c. i. pp hāc cām accidit silr eis q̄ significāt noia apud illa q̄ significāt diffinitōes. s. qñ illa q̄ significāt noia sūt notiora eis q̄z q̄ significāt diffinitōes. D. d. Et significat aliqđ vniuersū ⁊c. i. ⁊ cā i ꝟ q; noia sūt notiora diffinitōibꝰ ē: qñ nom̄ significat aliqđ vniuersū: ⁊ ē spēs noiata: et illđ vniuersū nō ē distinctū: vt ꝟ nomē circulus qđ significat vniuersū nō distinctū: diffinitio vo eiꝰ q̄ ē figura circularis ītra quā ē pūctꝰ a q̄ oēs linee exeūtes ad circūferētiā sūt cēles: ē vniuersū distictū et determinatū p elemēta ex qbꝰ ꝓstituit̄ circulus. s. genꝰ et dīa. ⁊ ꝟ itēdebat. Cū dirit: determinat̄ p particularia vocat n. elemēta spēi ⁊ cās particularia i respcū vniuersi: ⁊ dirit q̄q modo qñ illa que significant noia. s. noia spērum assimilāt̄ vniuersali in q̄z tū ꝓtinet cās ex quibus ꝓstituit̄ species ⁊ differunt ab eo in eo q; vle ꝓtinet spēs. vle igit̄ est aliqđ vniuersuz ī cās ex qbꝰ ꝓstituit̄ spēs: vniuersuz vo in rei vitate est idiuiduū cōpositū demōstratū: ⁊ silr ptes in vitate q̄ sunt ptes indiuidui: ⁊ sunt ille de quibꝰ dirit q; sunt notiores in sensu q̄z cāe: ⁊ ex ꝟ q; istud vniuersū est notiꝰ apd se sū cāis est cā in ꝟ q; vniuersa intellecta sunt notiora apud intellectū q̄z sue ptes itellecte: siue ille partes sint spēs aut cāe: ⁊ silr hec est cā in ꝟ q; res posteriores in ee. s. accidentia sūt notiora apud nos q̄z cāe. Et queret aligs q; ꝟ qđ dirit ⁊ illa q̄ sunt apud nos euidentia ⁊c. et ꝟ qđ dirit pꝰ. et accidit ꝟ idē in noibus apud diffinitiōes: sunt idē: qñ i possibile est ipz itelligeꝛ p res mixtas cōpositas: idiuidua ōmōstrata cū ex istis nō ꝓcedat̄ ad elemēta: ⁊ principia intellecta: nō enim sunt partes syllogismi: ſz ꝓcedit̄ ad illđ

ex spē

ex spē ꝓposita nō ex indiuiduo: ergo ista est dispositio speciei apud suas cās: ⁊ dispositio ei⁹ qđ significāt noīa apd illd qđ significāt diffinitiōes: qđo igit posuit hic aliū modū. Ad hoc aūt dicamus q⁹ in primo sermone fecit ꝓparationez inf spēs ⁊ suas causas ꝫ fidē: et dixit q⁹ spēs cōpositę apud nos sunt notiores suis causis. ⁊ q⁹ ex istis spēbus ꝓcēdimus ad cognitionē cārum mediātibus accidentib⁹ existentib⁹ in eis: in hoc aūt sermone fecit cōparationem inter species ⁊ causas suas ꝑm imaginationem. ⁊ dixit q⁹ illud quod significant noīa sunt notiora apud nos q̄z illd qđ significant diffinitiones. Sunt igit tres modi compositionis. s. compositio spēi ex suis causis: ⁊ ꝓpositio generis ex speciebus: ⁊ vtraq; istaꝝ ꝓpositionū est notior apud intellectum q̄z ptes. Tertia autem ꝓpositio est ꝓpositio individui ex suis partibus. s. q̄ sunt ꝑm sui qualitatē: ⁊ ista cōpositio est notior apud sensuz q̄z ptes: ⁊ ex eo q⁹ ista compositio est notior apud sensum. īō illi duo modi ꝓpositōis sunt notiores apud intellectū: ⁊ īō nō est remotū ipsuz intelligere p b quod dicit: ⁊ illa que sunt apd nos manifesta sunt mixta ꝓposita ꝫ duos modos cōpositionis. s. cōpositionē individui ⁊ ꝓpositionē speciei: individuū enim cōpositū ꝫ nō sit principiū in doctrina dmōstratiua tñ est principiū acqsitionis vl'is quod est principiū doctrine demonstratiue: ⁊ cū declarauit q⁹ cōe est noti⁹ apud nos proprio quēadmodū cōpositū est notius simplicibus suis dedit testimoniū sup hoc ⁊ dixit. Et puer existimat ⁊c. idest signū eius q⁹ cōe est notius apud nos nāliter q̄z ꝓprium est. qz videmus ꝓhensionē cōez precedere tpe in infantibus ꝓpriam cōprehensionē. ifans enim in principio cōprehensionis existimat oēm virum esse patrē: ⁊ oēm mulierē eē matrem. ⁊ cū vigorat intellectus suus cognoscit patrez inter ceteros viros ⁊ matrez inter ceteras mulieres. ¶ Istd igitur est prologus libri. ⁊ continet intentionē ⁊ ordinem ei⁹ ⁊ modum doctrine demonstratiue.

NEcesse est aūt: aut vnū esse principium aut plura. ⁊ si vnū aut immobile sicē dicūt parmenides ⁊ melissus: aut mobile sicut physici. hi quidē aerē asserētes eē: alii vo aquā primū principiū. si autē plura: aut finita aut infinita: ⁊ si finita: plura autez vno: aut duo aut tria aut quatuor: aut ꝑm aliquē aliū numerū. ⁊ si infinita: aut sic ē sicut dixit Democritus genus vnū figura vo aut specie aut differentia: aut ꝓria.

6 ET oportet necessario: vt principium sit vnū: aut plura vno. Si vnū aut immobile vt dicūt parmenides ⁊ melissus: aut mobile vt dicunt naturales: qdā enim dicunt q⁹ primū principiuz est aer: qdam autē aqua Si vero principia fuerint plura vno: aut erūt finita: aut infinita. Si igitur fuerint plura vno: ꝫ finita aut erūt duo aut erūt tria aut quatuor aut alti⁹ numeri necessario qcūq; sit. Si aūt infinita: aut erunt sicut dixit Democritus eadem i genere: ꝫ in figura ⁊ i forma diuersa aut erūt cū hoc ꝓria.

6 POsito prologo incepit pscrutari de principijs communibus oīum rerū: ⁊ dixit. Et oportet necessario ꝑm naturam diuisionis vt principium existēs in re sit vnū aut plura vno ⁊ si aliquis posuerit principium esse vnum. aut erit non transmutabile vt dicunt parmenides ⁊ melissus qui dicūt non naturaliter. qz negāt trāsmutationē ⁊ motū. aut trāsmutabile vt dicūt nāles. s. qui nāliter loquūt ⁊ ꝑm nām tū vt dicūt parmenides ⁊ melissus. sed innuit hāc diuisionez pluriū principioz finita ⁊ infinita. ⁊ dixit. Et dicunt p menides ⁊ melissus. i. si imaginati fuerimus q⁹ parmenides ⁊ melissus vtant hoc noīe ens p principio. isti enim nō dixerunt principiū esse vnū immobile. sed ens esse vnū immobile. ⁊ sic potest quis intelligere ipsum ens nō principium entis. ⁊ est ꝓpter ientius vt dicet post. qñ si vtūtur hoc nomine ens p principio. tunc non possunt dicere ens eē vnū qñ principiū hz in se duo ipsum principiū. ⁊ illud cuius ē principiū. ⁊ cū induxit modos quos potest dicere. q dicit principiū eē vnū reuersus est etiā ad numerādū oēs mōs quos pōt dicere dicēs principia eē plura vno. s. principia q̄ sunt in re: ⁊ dixit. Et si principia fuerint plura vno ⁊c. i. si qñ fuerint finita necessario hñt numerū determinatū. Deinde dixit. Et si infinita ⁊c. i. ⁊ si infinita: aut erūt eadē in genere: diuersa in forma ⁊ figura: aut diuersitate ꝓria. aut nō ꝓria. s. infinita: aut erūt eadē in spē: diuersa in q̄titate vt dicebat Democritus. sed innuit b ꝓdiuidēs p primū: vt est suus mos in abbreuiatione: multitudo enim aut est rez ꝑm formā: aut ꝑm q̄titatē: ⁊ has duas multitudines dixerunt antiqui de principijs: ⁊ tacuit diuisionē pluriū principioz in motū ⁊ in getē: nullus enim dixit plura principia quiescentia esse: aut quia contentus est hac diuisione in primo principio.

¶ Similiter aūt q̄runt: ⁊ q̄ sunt q̄rentes: quot sunt ex qbus sunt q̄ sunt q̄rūt primū hoc: vtrū vnū aut plura sint: ⁊ si multa: aut finita aut infinita: quare principiū ⁊ elementū q̄runt vtrū vnū aut multa.

¶ Et eodē modo q̄runt illi q q̄rūt de entibus quot 7
sunt. prius enim q̄ perscrutent de illis ex qb⁹ sunt entia perscrutāt ō eis vtrū sunt plura aut vnū. Et si plura: vtrū finita aut ifinita: ⁊ sic erit perscrutatio eorum: ⁊ de principio. ⁊ de elementis: vtrum sint vnum aut plura.

¶ Et eodē. Et in hunc mōz ingsitiōis diuidit pscrutatio eo 7
rū qui perscrutāt de entib⁹ quot sint: ⁊ sunt illi qui vtunt hoc noīe ens p hoc noīe principiū. existimāt enim principia esse entia: qz solūmodo peceperūt māle principiū ⁊ nō formale: qz nō fecerūt differentiā iter principiū ⁊ ens. isti. n. perscrutant de entibus vtrū sint vnū aut plura: qz intendūt p hoc nomē ens principiū: ⁊ sic perscrutatio eoz in nihilo differt a pscrutatiōe de elemētis vtrū sint vnū aut plura: cū nō differāt nisi in voce tñ: Deinde dixit. Q ñ ex b q⁹ perscrutant de illis ex quib⁹ ⁊c. i. qñ isti ex perscrutatione sua de reb⁹ que sunt principia entiū: pscrutant prio de entibus vtrū sint vnū aut plura. ⁊ si plra: vtrū finita aut infinita: ⁊ sic perscrutatio eorum de ente vtz sit vnum aut plura: eadem est cum perscrutatione de principio aut elemento: vtrum sint vnum aut plura.

¶ Id qdē igitur si vnū ⁊ immobile sit quod est intendere non de natura est intendere. Sicut enim geometre non amplius rō est ad dstruēdē principia sua Sz aut alteri⁹ ē scientie: aut oībus cōis: sic neqz ei q de principiis. Nō amplius principiū est: si vnū solū: ⁊ sicvnū ē: principiū. n. cuiusdā aut quorūdā ē.

¶ Et dico nūc q⁹ cōsideratio de ente: vtrū sit vnū 8
immobile: nō est cōsideratio naturalis. Quēadmodū igit geometra nō hz disputatōez cū eo q negat principia geometrie. Sed log de hoc spectat ad aliā scientiā a geometria aut ad scientiā cōem oībus scientiis. Similiter naturalis nō hz log in principiis an sint. Nō enim erit hic principium oino si fuerit vnum tantum: ⁊ fuerit huiusmodi vnum. Principiū enim est alicui⁹ principiū aut aliquoz.

8 ¶ Et dico. Cū dixit q̄ illi q̄ vtūt̄ b̄ noīe ens ꝑ principio ñ differt pscrutatio eoꝝ. s. vtrū ens sit vnū aut plura a pscrutatiōe eoꝝ q̄ pscrutāt̄: vtrū principiū sit vnū aut plura: icepit dicere q̄ illi q̄ vtūt̄ b̄ noīe ens ꝑ ipso ente: ⁊ nō ꝑ principio dicentes ipsū eē vnū ⁊ immobile: multū differāt ab eis q̄ vtūt̄ hoc noīe ens ꝑ principio: ꝓsideratio enī istorū ē nālis: illoꝝ vo nō nālis ⁊ dixit. Et dico nūc ⁊c. i. cōsideratio nūc de ente: vtrū sit vnū aut plura: ⁊ mobile aut imobile q̄ñ hoc nomē ens nō significat ipsū principiū est perscrutatio innālis. Deiñ dicit cāz quēadmodū igit̄ geometra ⁊c. i. q̄ dicit ens vnū esse ⁊ imobile negat principia que ponit nālis. s. naturalia plura eē ⁊ mobilia ⁊ hūtia principia. i. cōposita. nā posito ente eē vnū nō erit illic principiū oio: ⁊ similiter motu ablato nō erit illic' principiū mouēdi. s. nā. ⁊ tñ q̄ hoc pōit negat principia posita a nāli: rectū est vt cuz eo nō sit disputatio quēadmodū geometra nō disputat cū negantib⁹ prima principia geometrie: sed log cū hmōi hoīb⁹ ptinet ⁊ ad aliā sciētiā aut ꝓpriā aut cōez oīb⁹ sciētijs. s. primā philosophiā aut artē disputādi. ⁊ dixit silr nālis nō hz log de principiis. i. silr aut ō principijs notis p se nō oz log i hac scia: aut si fuerit erit alteri⁹ a nāli. D. dixit: ñ. n. erit hic ⁊c. i. hz. n. sermonē dicētis. ens eē vnū ⁊ imobile: nō erit hic principiū oio: negz cā rez nālium si. n. est principiū est illud cui⁹ ē principiū: q̄r ens nō erit vnuz sz plura vno. Qui igit̄ dicit ens eē vnuz ⁊ imobile negat principia cognitionis ⁊ principia ei⁹ q̄ō est eē ⁊ cognitiōis ens enim esse plura ⁊ mobile ē de principijs cognitiōis in hac scientia: entia aūt nālia hr̄e principia que sunt cāe motus ⁊ quietis ⁊ in eis est principiū cognitionis ⁊ eē b̄ igit̄ nomē principiū vsitat̄ hic ꝑ ābob⁹ modis: ⁊ exposuit modū in quo sequit̄ q̄ dicēs ens esse vnū negat principiū eētie ⁊ cognitionis. ⁊ tacuit modū ex quo ꝓtingit dicenti ens eē vnū negare principia cognitiōis ⁊ ē pluralitas ⁊ mot⁹. nā qui negat principiū: negat pluralitatē ⁊ motū. principiū enim est cā vtriusq̄ : ⁊ dixit: nō erit hic ⁊c. i. ꝑm enim dicētē q̄ ens est vnū intendo simpler nē erit hic principiū oio q̄r principiū erigit ꝓpositionē ⁊ pluralitatē ⁊ dicēs ens eē vnū erigit necessariū: nō igitur erit hic principiū si ens fuerit vnū hoc mō. s. simpler. ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ fuerit vnū huiusmodi. i. ⁊ fuerit simpler.

¶ Simle igit̄ intendere ē: an sic vnū ē: ⁊ ad aliam positionē quālibz disputaf: vbi gr̄a ad dcā aut heraclitana: aut si quis dicat hoiem vnū q̄ō ē esse.

9 ¶ Et pscrutari de vno si fuerit hmōi est silr ad loqui in cōtradictione alteri⁹ positiōis q̄cūq̄z sit positionū: q̄ solūmō sunt ex eis q̄ simpliciter dicuntur verbis: vt sermo heraclti aut sermo dicentis ens esse vnum hominem.

9 ¶ Et pscrutari. Hec perscrutatio de ente vtrū sit vnuz aut nō vnū: aut loqui de b̄ silr est cū log ⁊ perscrutari de aliq̄ positiōe falsa q̄ nullā hz rōnē sz solūmodo dr̄ vbis: vt sermo heraclti q̄ oia sunt mobilia: aut sermo dicentis: oia entia esse vnū hoiez demonstratū: nō enim est differētia inter sermonem dicentis omnia esse vnum ⁊ dicentis omnia esse vnum equum: aut omnia esse vnū hominē.

¶ Aut soluere litigiosam rōnem q̄ō sane vtreq̄z quidem habent ratiōes: ⁊ melissi ⁊ parmenidis: eteni falsa accipiūt: ⁊ nos syllogizantes sūt: magis aūt melissi opinio onerosa ē ⁊ nō hīs defectū. sz vno inconueniēti dato alia contingunt: hoc autem videre nihil est difficile.

10 ¶ Et assimilāt̄ cuidā sermoni sophistico ⁊ hoc inuenit̄ in vtroq̄z sermone. s. melissi ⁊ parmenidis. accipiūt enim falsa ⁊ q̄ō nō sequit̄ ex syllogismo. sed sermo melissi est magis vanus ⁊ nō est in hoc dubiū concessit enim in eo improbabile ⁊ induxit ꝑ ipsum residuos sermones.

¶ Et assimilant. Cū dixit q̄ sermo dicentiū ens esse vnum est de gñe sermonū fictoꝝ incepit declarare nām sermonis a quo acceperūt signū dicentes ens eē vnū. s. parmenides ⁊ melissus: ⁊ dixit: ⁊ assimilant̄ ⁊c. i. sermo eorū ꝑ quē ratiocināt̄ sup hoc q̄ ens est vnū silr est qbusdā sermonib⁹ sophisticis: ⁊ hoc sophisma iuenit̄ in vtroq̄z sermōe ꝑ quē rōcināt̄ ambo. D. dixit: accipiūt enim falsa ⁊c. i. ponūt. n. in suis syllogismis falsas ꝓpositiōes: ⁊ faciūt syllogismū nō ꝯcludētē aut simplicit̄: aut illō q̄ō nitit̄ ꝯcludere: ⁊ talis est sermo vanus: vt dictū in sophistica. s. q̄ est ex falsis ꝓpositionib⁹ ⁊ ex mala forma. D. dixit: sed sermo melissi ⁊c. i. sed sermo melissi ē magis van⁹ q̄z sermo parmenidis ⁊ nō facit aliq̄z dubitationē q̄ ꝯcessit in eo ꝓpositionē improbabilē falsā ⁊ est q̄ si ens nō generat̄ nō hz principiuz syllogismus ei⁹ ē q̄ si ens gñat̄ hz principiū. Deiñ ostrurit asscedēs ⁊ cōclusit q̄ nō hz principiū ⁊ peccauit i ostructōne cū hoc q̄ ꝓpositio dicens q̄ ens nō gñat̄ ē falsa. syllogismus aūt parmenidis est q̄ quicqd est ꝑter ens nō ē ens ⁊ q̄ nō ē ens nihil est: ergo ens est vnū. iste etiā nō ꝯcluſit illud q̄ō intēdebat ꝯcludere cū hoc q̄ ꝓpositiōes ei⁹ etiaz nō sūt vē: q̄r sunt duplices ex equiuocatiōe. cōuenit igit̄ cū syllogismo melissi i hoc q̄ est mal⁹ i mā ⁊ forma: sz dixit i eo q̄ est min⁹ van⁹: q̄r ꝓpositio minor in eo nō est negatiua: sed est infinita. ⁊ cū ꝓpositio minor est infinita in pria figura erit ꝯcludēs: sed nō est ita de negatiua syllogismus enim tūc nō ꝯcludet: ⁊ intelligo per priuatiuā hoc q̄ō dixit qcqd est ꝑter ens est nō ens. i. nō est ens. Intēdebat enim ꝑ hoc q̄ō dixit q̄ qcqd est ꝑter ens in rei vitate ē nō ens ⁊ quicqd est nō ens est nihil: ⁊ ipse loquetur post in hoc q̄ isti syllogismi sunt sophistici: ⁊ declarabit corruptionem eorum sicut diximus.

¶ Nobis aūt subiiciant̄ que sunt natura aut oia aut quedā moueri: manifestū est aūt hoc ex inductione. silr ât neqz cōuenit oia soluere: sed aut que cūq̄z ex principiis aliqs demonstrans mētit̄: quecūq̄z vo nō minime: vt tetragonismū eum quidez qui per decisiones geometrici est dissoluere illud autē Antifontis nō geometrici est.

¶ Nos aūt ponamus q̄ oia naturalit̄: aut quedaz 11
sunt mobilia: ⁊ hoc manifestū est ex inductione. ⁊ cū hoc non oportet ꝺdicere oibus: sed solū modo oz cōtradicere eis quoꝝ declaratio fundata ē super principia: sed sunt falsa: eis autē que nō sūt talia nō. Verbi gratia quadrature circuli: que. n. sit ꝑm abscisionem geometer habet ei contradicere. Que ât sit ꝑm Antifontem nō hz geometer.

¶ Hippocratis chij tetragonismus.

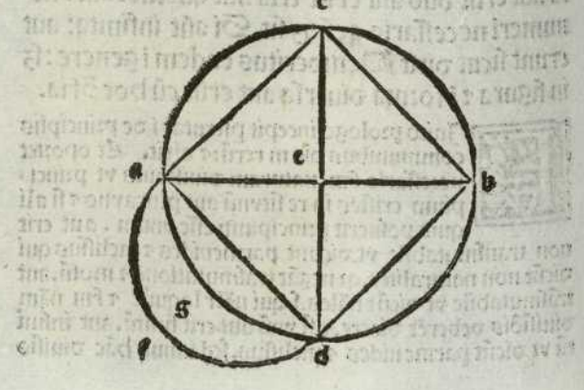

Tetragonismus Antifontis.

11 ¶Nos aũt. Cũ declarauit q̄ sermo dicens q̄ ens est vnuz ⁊ immobile nõ est sermo nãlis ⁊ q̄ nãlis nõ dz ꝺicere ei: dixit. Nos ãt ponam⁹ ⁊c. i. nos aũt cũ intendim⁹ log nãli ponam⁹ primo q̄ oĩa nãlia: aut q̄dã sũt mobilia: ⁊ ꝟ manifestũ est ex inductione rez nãliũ: ⁊ dixit aut q̄dam preseruãdo se ab aĩa ⁊ fozmis: est enim dubiũ vtrũ sint mobiles aut nõ: sed lz nõ moueãt: tñ sunt nãles ſm qꝺ sunt imobiles: aut dixit hoc. q̄ dubitaꝟ de ꝓtib⁹ q̄ sunt apud cẽtruz terre vtrũ possint moueri aut nõ ⁊ filr est dubiũ vtrũ tota terra possit moueri aut nõ. ⁊ cũ dedit cãm pp quã posuit ista ⁊ est q̄ ꝟsideratio ei⁹ ẽ nãlis ⁊ q̄ intẽtio ci⁹ prima nõ ẽ ꝺicere opinionib⁹ falsis in hac scientia sed declarare substantias ⁊ qꝺditates rez nãliũ. Dedit etiã secũdã cãz ad ꝟ dixit ⁊ cũ ꝟ nõ oportet ꝺicere oĩbus. i. ⁊ cũ ꝟ si posueri mus q̄ oz artifice ꝺicere opiniõib⁹ falsis sue artis tñ nõ oĩb⁹: sed solũmõ dz ꝺicere eis que ꝟcludũt a primis pro positiõib⁹ illius artis: sed cũ cõclusiõe falsa. Eis aũt in q̄ ꝟ ẽ peccatũ i ipsis pricipijs nõ oz ꝺicere. Ut. g. q̄ñ sermo ci⁹ q̄ cristiauit se q̄draꝟ circulũ cũ q̄drauit lũaꝟs figuras q̄ sunt portiones circuloz oz geometram ꝺicere ei q̄ peccauit in eis que sunt post principia. ¶Portiones eniz cadẽtes in circulo lz sit possibile facere quadrata equalia eis: tñ nõ sequit ex hoc facere q̄dratũ equale circulo: nã ille portiones nõ ꝟsumunt circulũ p diuisionẽ. Istud igit peccatum nõ est essentiale: ⁊ geometer dz destruer ipsũ. Antifon aũt nõ dz ꝺicere: q̄ñ cũ iste fecit in circulo figurã equaliũ laterũ ⁊ angulo: ⁊ fecit super quodlibet laterũ triãgulũ iso chelem diuidendo arcus inspicientes latera in duo media deducendo lineas ad extrema lateris: ⁊ sic fecit in circulo figurã equaliũ latez ⁊ angulo: maiorẽ prima: cui⁹ numerus latez est duplus ad numez latez prime figure: ⁊ cum fecit in hac figura illd̄ qd̄ fecit in prima: inuenit etiã in circulo figuram aliã maiorẽ secũda: ⁊ cristimauit q̄ cũ fecerit sic q̄ diuisio nõ ꝓcedit in ifinitũ: sed peruenit ad figurã equalẽ circulo: ⁊ cũ fecit q̄dratũ equale huic figure cristimauit q̄ illud quadratũ erat equale circulo. Sz istud peccatũ est essentiale: q̄z geometer hz principiũ. s. q̄ diuisio ꝓcedit in infinitum: ⁊ ideo non debet ei contradicere.

¶Sed quoniã de natura quidẽ nõ naturales aut oppositiones aut defectus cõtingit ipsos dicere: fortasse enim bene se hz aliquantulum disputare de ipsis habet enim philosophiam hic respectus

¶Sed q̄z accidit q̄ sermo eoz̃ est de natura ⁊ si 12
dubitationes eoz̃ non sint nãles rectũ est icipe paz̃ log cũ eis. cõsideratõ. n. ꝺ hoc ẽ philosophie

¶Sed q̄z. Cũ declarauit q̄ nõ oportet nãlẽ log de dubita 12
tionib⁹ nõ nãlibus: ⁊ voluit loqui cũ eis ſm disputationez pp vtilitatẽ ꝓuenientẽ ex hoc ei q̄ incipit in hac arte: i ncepit declarare cãm cogentem ipsum ad loquẽdũ de ꝟ ⁊ dixit: sed q̄z accidit ⁊c. i. sed q̄z accidit istis duob⁹ viris loqui de naturis: vt de vacuo ⁊ infinito ⁊ alijs: rectum est loqui cũ eis cũ istis qõib⁹ disputaꝟ licet nõ sint nãles. q̄ñ ⁊ si loqui cũ eis nõ oz nãlem: tñ oportet primũ philosophum.

¶Principiũ aũt marie omniũ proprũ est: q̄ñ mlr tipliciter dicitur id quod est. Quomõ dicũt dicẽtes vnũ cẽ oĩa: vtrũ substãtiã oĩa aut q̄titatẽ: aut qualitatẽ: ⁊ irez vtrũ substãtiã vnã oĩa: vt hoiem vnũ: aut equũ vnũ: aut q̄titatẽ vnã: aut qualitatẽ vnã erũt hec: vt albũ: aut calidũ: aut aliquid aliorum talium: hec enim omnia differunt multum ⁊ sunt impossibilia dicere.

¶Et illud quod est principium omniũ ĩstoz ẽ ĩstõ 13
q̄z ens dicitur multipliciter: quõ igit dicũt illi q dicũt oĩa esse vnũ: vtrũ ſm q̄ oĩa sunt substãtie aut q̄titates: aut qualitates: ⁊ ẽt vtrũ oĩa sint vna substantia verbi gratia: vn⁹ hõ aut vn⁹ equus: aut vna aĩa: aut oĩa sunt quale: sed vnũ verbi gratia: alb⁹ aut calidus: aut aliud similiuz. Oĩa enim ista mlr tum differunt: ⁊ dicere ea esse impossibile est.

¶Et illud qd̄ oportet poni principiũ in loquẽdo de istis oĩ 13
bus opinionibus nõ nãlib⁹: est istud: q̄ñ cũ sit notũ q̄ ens dr̃ multipliciter de decẽ predicamentis: qd̄ igit predicamẽtũ significãt p hoc nomẽ ens dicentes oĩa entia cẽ vnũ ⁊ vtrũ sit hoc: q̄z oĩa sunt substantia: aut quantitates: aut q̄litates. i. vnũ in substantia aut vnũ in q̄ztitate: aut in q̄litate: ⁊ sic erũt vnũ ſm genus ⁊ plura ſm speciẽ: aut intendunt per hoc qd̄ dicunt q̄ oĩa entia sunt vnũ: q̄ oĩa entia sunt vnũ idiuiduũ. Uerbi gr̃a: vn⁹ hõ: aut vnus equ⁹: aut intẽdũt p ꝟ qd̄ dicũt q̄ entia sunt vnũ. i. q̄ oẽs qualitates sunt vna q̄litas ſm indiuiduũ. Uerbi gr̃a: hoc calidũ ⁊ ꝟ albũ: ⁊ q̄ oẽs q̄ztitates sunt vnũ indiuiduũ quãtitatis: ⁊ aliorũ indiuiduorũ predicamẽtoz̃. ista enim aut que significant hoc nomẽ ens multũ distant ⁊ oĩa sunt impossibilia. hoc eni nomẽ ens aut significat genus aut vnũ indiuiduũ numero ⁊ quomõcũq̄z sit ens erit multũ. ⁊ cũ dixit: ista. n. distant multũ ⁊c. intendit intentiones enim de quib⁹ dicit hoc nomẽ ens ex istis que numerauim⁹. s. vlẽ ⁊ idiuiduuz multũ differũt: ⁊ vnaqueq̄z earz̃ est impossibilis.

¶Siquidẽ enim erunt ⁊ substantia ⁊ quale: ⁊ quantũ: ⁊ hoc siue seperata ad inuicem siue nõ: multa sunt que sunt: si vero oĩa: aut quantum sunt: aut quale siue cum sit substantia. siue cum non sit. incõueniens est. Si oportet etiam inconuenies dicere ipossibile. nullũ enim aliorũ seperabile est extra substantiam. oĩa nãq̄z de subiecta ſba dicunt.

¶Q̄ñ si fuerit hic ſba ⁊ quale. ⁊ q̄tũ. siue ista fue 14
rint distincta ab inuicẽ. aut nõ fuerint. entia erũt plura. et si oĩa fuerit quale aut q̄tũ siue substãtia fuerit. aut nõ fuerit. hoc erit ꝓbabile. si ipossi-

bile possit dici improbabile. Nullū enīz ceterorū separatur a substātia. s. existēs per se singularis ⁊ distincta: oia. n. dicuntur in subiecto qō ē sba.

14 ¶ Qm̄. si enim concesserint hoc esse substantiam: aut quātū aut quale cōtingit eis entia esse plura: aut ſm idiuiduū si nō cōcesserit vniuersale ee: aut ſm gen⁹. ⁊ indiuiduuz si ꝓcesserit ipsū esse: ⁊ siue ponant ista predicamēta separari abinuicem aut nō sed quedam ex istis existere i quibusdā vt est verū. ⁊ hoc intendebat cum dixit siue fuerint distincta abinuicem: aut non fuerint: ⁊ cū declarauit qꝫ si cōcesserint hoc ee substantiam aut quātū: aut quale: ⁊ vlr plus qꝫ vnū predicamētū: cōtinget eis entia esse plura: incepit et dicere impossibile ꝓtingēs eis si hoc non cōcesserint: ⁊ posuerint ens esse aliquod ceterorum predicamētoꝝ ꝓter substantiam. nā si posuerint ens esse in vno predicamēto: aut ponēt eum ee substantiam: aut in alio a substantia: ⁊ dixit: ⁊ si oia fuerit quale ⁊c. i. ⁊ si posuerint qꝫ per hoc nomē ens intendunt aliquod predicamētoꝝ ꝓter substantiaz aut quale: aut qꝫtū: siue concesserint substantiā ee aut nō ℈ erit impossibile ⁊ improbabile si impossibile possit dici improbabile contigit eis oi modo entia esse plura. nam si posuerint qꝫ omnia sunt qualitates tantum. aut quātitates: aut vnū ceteroꝝ predicamentoꝝ: tunc aut concedent substantiā ee: aut non cōcedent: si ꝓcedent tūc entia erunt plura: ⁊ si non cōcedēt illam esse: cōtinget illud predicamētū existere per se ⁊ separari ⁊ nullū ceterorum predicamētoꝝ ꝓter substātiam potest separari per se sed oia dicūt i subiecto: vt declaratū est in cathegoriis. ⁊ cū predicamētū qō intēdūt ꝓ hoc nomē ens sit in subiecto: ergo entia st plura

¶ Melius aūt infinitū esse dicit qō ē: qꝫtū itaqz aliqd est quod est. Infinitū. n. in qꝫtitate ē: substātiā āt infinitā aut qualitatē: aut passionē: ee nō cōtigit nisi ſm accidens: si sit ⁊ alique qꝫtitates sunt. Infiniti. n. rō cōgruit qꝫtitati: sed nō substātie: neqz qualitati: si quidē igitur substātia est ⁊ qꝫtū: duo aūt nō vnū est quod est. Si vo substātia solum sit nō infinitū est neqz magnitudinem habebit vllā: qꝫtū enim quoddam erit.

15 ¶ Melissus vo dicit ens ee infinitū: ⁊ ſm hoc ens erit aliquod qꝫtū. Infinitū. n. est aliqō collocatuz i qꝫto. substantia aūt ifinita: aut qualitas: aut vbi ꝓssibile ē vt sit nisi per accidens: si aliqua ex eis cū eis que sunt habuerint qꝫtitatē. Diffinitio. n. i finiti erigit qꝫtitatē: ⁊ nō sbam: neqz qualitatē. Si igit ens fuerit substātia: ⁊ qꝫtū erit duo nō vnū. et si fuerit substantia tm̄ tūc ens nō erit ifinitū: neqz habebit mensuram omnino. Nam si habuerit mensuram erit aliquod qꝫtum.

15 ¶ Melissus. Cū declarauit qꝫ hoc nomē ens dicit de intētione vniuersali ⁊ particulari. s. indiuiduo. ⁊ qꝫ si intenderit per illud intentionē vniuersalē tūc nō erit vnū sed plura si intenderit intētionē particularē. tūc aut erit de predicāmēto substantie: aut de ceteris predicamētis: ⁊ manifestū quoniā impossibile est vt ens sit vnū si intendūt aliqō indiuidum ceteroꝝ predicamētoꝝ ꝓter substātiam: aut qꝫtū: aut quale: nā indiuidua ceteroꝝ predicētoꝝ ꝓter substantiā: erisunt in indiuiduis substantie ⁊ sic ens saltē erunt duo indiuiduū accidentis: ⁊ indiuiduū substantie: i cepit destruere reliquū cōdiuidens: ⁊ est ipsum indiuiduū substantie: ⁊ dixit. Melissus vo dicit. ⁊c. i. ⁊ si direrint qꝫ intendunt per hoc quod dicunt qꝫ ens est vnū indiuiduum substantie tūc sermo eoꝝ destruit er hoc qō ponunt quoniaz alter eorum dicit ens esse infinitū. s. Melissus: alter dixit finitū. s. Parmenides: ⁊ ſm vtrūqz contingit si ens fuerit vnū vt sit quātū tm̄. Infinitum enim ⁊ finitū sunt ō differentijs quantitatis: ⁊ ℈ intendebat cuz dixit infinitū enim est collocatū. in qꝫto. D. d. substātia vo infinita ⁊c. i. substantiam aūt dici infinitā aut qualitatē: aut: vbi: aut aliud predicamētoꝝ impossibile ē per se. s. ſm quod est de substantia: aut vbi sed est possibile per accidens. cū fuerit positū hic esse aliqua predicamentoꝝ: que cū suo esse ꝓ prio habent quātitatē: ita. s. qꝫ quantitas accidat eis: ſm hunc modum igit vꝺ qꝫ substantia est infinita: aut finita. i. ſmqꝫ accidit ei qꝫ sit quanta: ⁊ similiter de alijs predicamentis. ⁊ cū posuit qꝫ infinituz est ꝓpriū quātī dedit ratiōnē super hoc ⁊ dixit: diffinitio cuiz infiniti ⁊c. i. quoniā diffinitio infiniti est quātū non terminatū: quātū igit est genus infiniti qz non dicitur in diffinitione eius quod est substantia: aut vbi. ⁊ hoc quod dixit de infinito intelligendū est de finito. Deinde dixit. si igitur ens ⁊c. dicit: ⁊ cū ō claratū sit qꝫ infinitum predicatur de qꝫto essentialiē: ⁊ ō alijs predicamentis per accidens. si intendunt cum dicūt qꝫ ens est vnum substantia ⁊ quātū: substantia enim non dicitur infinita: nisi secm̄ qꝫ est qꝫta: tūc ens erit duo: nō vnū. s. substantia ⁊ qꝫtū ſm qꝫ dicitur ipsa esse finita: aut infinita: ⁊ si intendunt substantiam tm̄ tunc non dicitur infinita: neqz habere mensuram omnino. si enim haberet mēsuram esset quanta: ⁊ ista conditio est ſm sermonem non secundum rem.

¶ Amplius qm̄ ⁊ ipsū vnū multipliciter dicit quēadmodū ⁊ qō ē: intēdēdū ē quō dicūt vnū ee oē. dicit. n. aut cōtinuū vnū aut idiuisibile: aut quoꝝ ratio vna ⁊ eadem est que aliquid erat esse: quemadmodum vapa ⁊ vinum.

¶ Et ēt cū vnū dicaꝫ multipliciter sicut ens dicit. 16
Cōsiderandū est quō dicūt totū esse vnū. Ex. n. vnū aut de continuo: aut de indiuisibili: aut ō eis quoꝝ ratio que significat quidditates est idem vt vinum ⁊ merum.

¶ Et ēt. Cū destruxit ꝓpositionē dicētē: qꝫ ens est vnū di- 16
uidendo omnes intentiones de quibus dicitur ens ſm famositatē quod est subiectū ꝓpositionis: incepit destruere eam diuidendo intentiones de quibus dicitur vnū qō est ꝑdicatū in ꝓpositiōe: ⁊ dixit: ⁊ ēt cū vnū dicaꝫ ⁊c. i. ⁊ quēadmodū nobis apparuit ex diuisione intentionum de quibus dicit hoc nomē ens qꝫ ista ꝓpositio non est vera ſm aliquā earū. Similiter apparebit nobis si diuiserim⁹ intētiones de quibus dicitur hoc nomē vnū: ⁊ cū dixit hoc incepit diuidere ſm quot modos dicit vnū: ⁊ dixit qꝫ dicit tribus modis: quoꝝ vnus est ctinuū. Verbi gratia vna linea ⁊ vnū corpus ⁊ vna superficies: Secūdus vo est indiuisibile: verbi gratia: ꝓctus. Tertiꝰ vo nola que significāt idē ſm diffinitionē. verbi gratia: vinū ⁊ merū ⁊ intēdit ꝓ rōnē que significant quidditatem diffinitionem.

¶ Si qdē igit cōtinuū ē mlta sunt qō ē. Infinituz n. diuisibile ē cōtinuū. Nz aūt dubitatiōez ō toto ⁊ ꝑte: fortassis aūt nō ad hāc rōnē: sed ad ipsam ⁊ ſm seipsā: vtz vnū aut plura sunt ꝑs ⁊ totū: ⁊ si vnū quomō vnū: ⁊ si plura: quomodo plura: ⁊ de partibus non continuis. Et si toti vnū vtrūqz est sicut indiuisibile est: qm̄ ⁊ eisdē eadē erunt.

¶ Et si semper est: continuū est vnū ⁊ multū. Cōtinuū enim diuidit in infinitū. Sz est hic quesitio de parte ⁊ toto: ⁊ si nō est huius sermonis videtur existere per se: ⁊ est vtrū pars ⁊ totū sit vnū aut plura vno: ſm quē modū sunt vnū aut plura vno ⁊ ꝑtes etiā nō cōtinue si qlibet est totius: ⁊ vnaqueqz

est idem

est idem: qz non separatur ab eo: ergo necesse est vt quedam cõueniant cum quibusdã.

17 ¶ Et si semp. Cũ diuisit intẽtiones de qb⁹ dr̃ hoc nomen vnũ incepit declarare ꝛ ꝓsiderare de vnaquaqz eaꝝ: vtruz ꝑdicet de ente: ꝛ dixit ꝛ si semp est cõtinuũ ꝛc. ꝛ si intẽdit p hoc quod dicit qõ ens est vnũ qõ est cõtinuũ oz eos cõcedere ipsuz eẽ vnũ quodãmõ ꝛ plã alio mõ. Cõtinuũ enĩ põt diuidi in infinitũ: ꝛ sic ens non erit vnũ simplicit ẽ. n. vnũ actu: ꝛ plra potẽtia. ſ. ſm diuisibilitatẽ: ꝛ qz ẽt accidit in ꝓtinuo ꝛ in oi habente ptes vt multitudo ei⁹ nõ sit ꝑz diuersitatẽ partiũ a seinuicẽ: sed ꝛ ẽt ſm diuersitatẽ partis a toto: incepit etiã querere hãc diuersitatẽ: ꝛ inducit qõnez ꝓtingentẽ antiquis in hoc ꝛ dixit: sed est qõ ꝛc. i. ꝛ est hec qõ de pte ꝛ toto pẽdens ex hoc sermone: ꝛ visũ est q⁹ si nõ pendet de hoc sermone necessario tñ est qõ perscrutanda p se. Deinde indurit qõnẽ: ꝛ dixit: ꝛ estvt̃ pars ꝛ totũ ꝛc. i. ꝛ ista qõ est vtrũ pars ꝛ totũ sint idẽ aut diuersa. ꝛ si idẽ quomodo possunt dici esse idem: totũ. n. videt̃ eẽ aliud a pte: ꝛ etiam si partes differunt a toto quõ dicũt eẽ alie: totũ enim nihil aliud est ꝗz ꝓgregatio partiũ ꝛ cũ indurit hanc qõnẽ in cõtinuo dixit ꝛ partes ẽt nõ cõtinue ꝛc. i. ꝛ i ptibus rez ꝓtinuaꝝ: ꝛ non continuarum. U. g. manu ꝛ pede: ꝛ aliarum partiũ cõpositoꝝ accidit hec questio. qm̃ si vnaquaqz partiũ est idem cũ toto qz est totius. i. non separata a toto: tunc vnaquaqz partium erit idem toti: ꝛ sic oẽs partes erũt inter se cedẽ: ergo ꝛ caput ꝛ manus ꝛ collũ erũt idẽ: ergo pars non est totũ. ꝛ istud impossibile qõ sequitur si totũ ꝛ pars fuerint idẽ sequitur necessario: ꝛ sermo oppositus isti non erꝑimit̃ propter suã famositatem ꝛ est q⁹ si omnis pars est alia a toto: tunc oẽs partes erũt aliud a toto: ꝛ totũ nihil aliud est ꝗz ꝓgregatio partiũ ergo totũ est aliud a se. ꝛ istud sophisma est ꝓpositionis ꝛ divisionis: qm̃ vnaquaqz partium dicitur esse aliud a toto sed oẽs ĩsimul non possunt dici eẽ aliud a toto.

¶ At vo si sic indiuisibile est: nullũ erit q̃tũ: neqz quale: neqz iam infinitũ: qõ ẽ sic Melissus dicit: neqz finitũ sicut parmenides: terminus enim indiuisibilis finitus non est.

18 ¶ Et si totũ fuerit vnum ita q⁹ sit indiuisibile: tũc nõ erit q̃tũ aut quale. Et etiaz ens nõ erit infinitũ vt dicit Melissus. Neqz finitũ vt dic̃ Parmenides: indiuisibile enim est finis non finitum.

18 ¶ Et si totũ. Cũ indurit illud quod ꝓtingit eis si intenderit per vnũ cõtinuũ: indurit ẽt impossibile contingens eis si intenderint per hoc nomẽ vnũ indiuisibile ꝛ dixit: ꝛ si totũ fuerit vnũ ꝛc. i. si aligs dixit q⁹ cũ dixerit totũ ens esse vnũ intendebat esse indiuisibile: tunc nõ erit hoc q̃tũ: neqz q̃le: neqz substantia: neqz aliud aliquod predicamẽtoꝝ: qm̃ oĩa ista sunt diuisibilia: aut per se: vt est q̃tũ: aut per accidens: vt sunt reliqua: ꝛ cũ declarauit q⁹ dicens hoc non põt ꝓcedere hoc esse substãtiã: aut quale: aut q̃tũ: quod ẽ valde improbabile: incepit declarare impossibile qõ contingit his duobus viris ſm hoc qõ ponunt: non ſm rem in se: ꝛ dixit: ꝛ ens etiam nõ erit infinitũ ꝛc. i. ꝛ ꝓtingit parmenidi ꝛ melisso ſm hoc qõ dicunt vt ens non sit infinitũ vt melissus dicit: neqz finitũ vt parmenides dicit: nam finitũ ꝛ infinitum non dicuntur nisi de q̃to nõ ꝺ fine q̃ti.

¶ At vo si oĩa que sũt rõne vnũ sunt: sicut tunica ꝛ indumẽtũ. Heraclit⁹ rõnẽ cõtingit dicere ipsos. idem enim erit ꝛ bono: ꝛ malo: ꝛ nõ bono eẽ ꝛ bono: quare idẽ erit bonũ ꝛ nõ bonũ ꝛ homo ꝛ equ⁹ ꝛ nõ de eo q⁹ vnũ sunt que sunt rõ erit: sed ꝺ eo q⁹ nihil sunt ꝛ talĩ igitur esse ꝛ tanto idem.

19 ¶ Et si oĩa entia fuerint vnũ ſm rõnem vt vestis ꝛ tunica: cõtinget eis dicere qõ Heraclit⁹ dicit. eẽ enim erit boni ꝛ mali vnũ: ꝛ bõi ꝛ nõ boni: ex quo sequitur vt bonũ: ꝛ nõ bonũ erũt idẽ: ꝛ homo ꝛ equ⁹: ꝛ tunc sermo eoꝝ nõ erit in hoc entia sunt: sed in hoc q⁹ nullũ eoꝝ est: ꝛ erit etiã intẽtio quid ditatis talis dispositionis. i. qualitatis: ꝛ ĩtẽtio ei⁹ talis mensure. i. qũtitatis eadem intentio.

¶ Et si oĩa. Cũ destruxit duos modos illoꝝ triũ ſm quos dr̃ hoc nomẽ vnũ: incepit destruere tertiũ: ꝛ dixit: ꝛ si entia ꝛc. i. ꝛ si intẽderint p hoc qõ dicũt q⁹ entia diuersoꝝ noiũ oĩa sunt idẽ ꝑz diffinitionẽ: adeo q⁹ significatio horũ noiũ: homo: equ⁹: asinus: sit sicut significatio hoꝝ noiũ: vestis ꝛ tunica continget eis dicere quod dixit heraclit⁹ sophista. ſ. ȝria eẽ idẽ. D. d. eẽ. n. erit bõi ꝛc. i. ꝛ cũ significatiões noiũ sint eedẽ rez ȝriaꝝ ꝛ oppositaꝝ: sic vinũ ꝛ mez significant idem: ꝛ vestis ꝛ tunica: tũc esse ꝓpꝛiũ bono ꝛ malo erit vnũ esse: ꝛ hoc nõ solũmodo inuenitur in bono ꝛ malo: q̃ sunt ȝria sed in bono ꝛ nõ bono q̃ sunt ȝdictoria adeo q⁹ esse erit nõ esse. D. d. ex quo segtur vt bonũ ꝛ si bonũ sint idez: ꝛ hõ ꝛ equ⁹. i. ꝛ cũ esse ꝓpꝛiũ oppositis sit idem esse continget q⁹ opposita. v. g. bonuz ꝛ nõ bonũ sint idem ꝛ non solũ opposita: sed ꝛ spẽs diuerse verbi gratia homo ꝛ equ⁹. Deinde indurit improbabile cõtingens huic sermoni ꝛ dixit: ꝛ tunc sermo eoꝝ ꝛc. i. ꝛ cuz posuerint q⁹ opposita que significant eẽ ꝛ non esse sint idẽ tunc ponunt q⁹ illud quod est non est: ꝛ ſm ꝺ ꝓpꝛiãt entia essentia cũ dicãt ea esse vnum: ꝛ ſm ꝺ qz volucrunt dare entibus aliquã dispositionẽ destruerũt ea esse. ꝺ igit̃ est vnum improbabilium contingentiũ huic positioni. Deinde indurit aliud improbabile: ꝛ. d. ꝛ erit etiaz intentio qd ditatis ꝛc. i. ꝛ ꝓtingit huic positioni vt aliquid esse in aliq̃ dispositione. i. in aliqua qualitate. v. g. album aut calidũ ꝛ ipsum esse in aliqua quantitate. v. g. longũ ꝛ breue sint idem: ꝛ ſm hoc oĩa predicamenta erũt vnũ predicamẽtuz.

¶ Cõturbati sunt aũt ꝛ posteriores quẽadmodũ ꝛ antiqui ne forte cõtingat idẽ simul vnũ eẽ ꝛ multa: vnde ꝛ alij quidẽ est auferebãt quẽadmodũ ly cophron: alii aũt mutabãt dictionẽ vt qm̃ homo alb⁹ nõ est ſz albaꝫ neqz ambulãs est sed ãbulat vt nõ est adũcientes multa faciant esse vnũ.

¶ Et posteriores antiquoꝝ timuerunt ne cõtingeret eis idem eẽ vnũ ꝛ plura insimul. Quare gdaz dimiserunt hoc nomẽ eẽ: vt lycophron⁹: ꝛ gdam quasi rectificauit dictionẽ: ꝛ dixit nõ oz hoiem eẽ albũ: sed hoiem albefieri: ꝛ nõ eẽ hoiem ambulãtẽ: sed hoiem ambulare. Neqz cũ imponũt in sermone hoc vbũ eẽ facient de aliquo vno plura. 20

¶ Et posteriores. Dicit ꝛ quia antiqui cõsenserũt eis scilicet parmenidi ꝛ melisso ens esse vnũ: quod est substãtia timuerunt erꝑimere in propositionib⁹ hoc vbuz esse ne cõtingeret eis aliquid eẽ vnum ꝛ multũ qz non intelligebãt per hoc nomẽ ens nisi vnam intẽtionẽ. ſ. substantiã: q̃ pp quidam dimiserunt dictiões que significant eẽ in propositionib⁹ quoꝝ ꝑdicata sunt accidentia vt fecit lycophronus dicebat enim qm̃ nõ oz dicere hominem esse ambulantem sed hoiem ambulare: qz ens tunc eẽt pluſq̃z vnum ꝛ totuz hoc fuit: qz timebat si in propositione cuius subiectum est substantia ꝛ predicatũ aliud predicamẽtũ interponeret ꝺ vbũ esse qz tunc ens esset pluſq̃z vnũ: ꝛ ꝺ intendebat cum dixit: imponunt in sermonem ꝛc. 20

¶ Tãq̃ singulariter dicto vno aut ẽte ſz mlta sẽ q̃ sit aut enim rõe: vt albo eẽ ꝛ musico si idẽ vtraqz multa itaqz vnũ: aut diuisiõe quẽadmodũ totũ ꝛ ptes hic aũt iã ꝺficiebant ꝛ cõfitebãt vnũ multa eẽ tãq̃ nõ cõueniret idẽ vnũ ꝛ mlta eẽ: nõ opposita aũt

est enim vnum ⁊ potentia ⁊ endelechia. i. actu

21 ¶Quasi hoc nomen vnum ⁊ hoc nomen ens dicerent singulariter. Sz entia sunt plura: aut ꝑm rõnem: quoniam esse album est aliud ab esse musici: ⁊ vnum erit vtriusqz: tunc vnũ erit multum: ꝑm vo diuisionem: vt totum ⁊ partes. Sed non potuerunt se excusare in hoc modo: ⁊ concesserunt vnum esse plura quasi esset impossibile aliquid esse vnum ⁊ plura sine contradictione: vnum est potentia ⁊ est actu.

21 ¶Quasi hoc nomẽ. dicit: ⁊ iste ꝑmo eor fũdat sup hoc q hoc nomẽ vnũ: ⁊ hoc nomẽ ens semp significãt idẽ. qõ nõ est ver quoniã hoc nomẽ ens dicit de plurib⁹ ꝑz diffinitõnẽ. ⁊ vno ꝑz subiectũ. vbi gratia: vnus homo est alb⁹ ⁊ music⁹ ⁊ eẽ ei⁹ ꝑm albedinẽ est aliud ab esse ei⁹ ꝑz musicã: ⁊ est subiectũ vtriusqz ꝑz humanitatẽ: ⁊ sic aliqd erit vnũ ⁊ plura duob⁹ modis diuersis: vnũ ꝑz subiectũ: plura vo ꝑ accidens. ⁊ similiter põt esse aliqd vnũ ꝑz cõpositionẽ: ꝑz autẽ diuisionẽ plura. vbi gratia: totũ ⁊ ptes. Deinde dicit. sed nõ potuerũt excusare se ⁊c. i. illi q nõ cõcesserũt pluralitatẽ ex pluralitate accidentiũ in subiecto. ꝑ otuerũt eni ĩ multitudine accidentiũ dicere aliqd. s. qz nõ habẽt verũ eẽ: ⁊ nõ potuerũt hoc dicere ĩ ptib⁹ ⁊ toto. totũ eni est substantia ⁊ similiter ptes sũt substãtie: ⁊ iõ nõ potuerũt excusare se in hac questiõe. Deinde dicit: ąsi eẽt impossibile ⁊c. i. ⁊ dicens hoc vꝝ quasi opinari idẽ esse vnũ ⁊ plura duobus modis diuersis eẽ impossibile. Deinde incepit dare istos duos modos in toto ⁊ pte: ⁊ dicit vnũ eni est potẽtia ⁊ actu. i. totũ eni est vnũ actu: ⁊ plura potentia: quẽadmodum est possibile in plurib⁹ actu vt sint vnum in posse quoniam hoc non est impossibile.

¶Hoc igitur modo faciẽtib⁹ ĩm possibile videtur que sunt vnũ esse. Et ex quibus demonstrãt solue re non difficile est. vtriqz enim sophistice sy llogizant ⁊ parmenides ⁊ melissus. ⁊ namqz falsa recipiunt: ⁊ non syllogizantes sunt. est autem magis melissi onerosa ratio ⁊ non habens defectum: sz vno inconuenienti assignato alia cõtingunt: hoc autem nihil graue est.

22 ¶Cũ igitur processerunt per hanc viam apparebit eis impossibile entia esse vnum. Et nõ est etiã difficile cõtradicere eis ex illo ex quo nituntur declarare hoc. Oẽs enim procedunt in argumẽtatione sua via sophistica. Melissus ⁊ parmenides accipiunt enim falsa: ⁊ q nõ sequitur ex syllogismo. Sed sermo melissi est magis vanus: ⁊ in eo non est dubium. Concessit enim vnum improbabile: ⁊ super ipsum fundauit suum sermonez: ⁊ in hoc non est difficultas.

22 ¶Cũ igit. Dicit: eũ igit ꝯsiderãtes processerũt p hãc viã ꝯsiderationis p quã nos processim⁹: apparebit eis qm ipossibile est entia eẽ vnũ: vt isti direrũt. ⁊ cũ ꝺdixit ꝯcluſiõi eorũ p se incepit ꝺdicere argumẽtis: hec eni duo exigit disputatio: ⁊ dicit: ⁊ nõ est etiã difficile ⁊c. i. ⁊ nõ est difficile ꝺdicere syllogismo quo vtunt ĩ ꝯfirmãdo suã opinionẽ. ⁊ cũ notificauit q facile ꝺdicit syllogismo eor dedit cãz ĩ hoc ⁊ dicit: vterqz eni vtit syllogismo sophistico. i. ⁊ cã in hoc q facile ꝺdicit eis est qz argumẽtationes eor sũt sophistice: ⁊ ꝑmones sophistici ꝺdicũtur facili⁹ qz disputatiui. de ide demõstrauit modũ ꝑz quẽ sũt sophistici: ⁊ dicit accipiunt eni ⁊c. i. ponũt eni ꝓpositiões falsas ⁊ ꝓponũt eas cõpositiõe nõ ꝯcludẽte: ⁊ ꝑmones q sũt hmõi dicũt vani. s. q peccãt in materia ⁊ forma ⁊ iõ dicit: sz ꝑmo melissi est magis van⁹. i. ⁊ si vterqz ꝑmo sit van⁹: tñ ꝑmo melissi est magis van⁹ qz olo nõ ꝯcludit: ꝑmo aũt ꝓmenidis ꝯcludit: sz ñ q sũt ad ꝓpositũ suũ Deinde dicit: ⁊ in eo nõ est dubiũ. i. ⁊ cũ eo qd est magis vanus nullã facit dubitatiõez ꝓpositiones eni ponte i eo sũt falsẽ ⁊ imꝓbabiles vt cum dicit q ens non generatur.

¶Quod quidem igitur paralogizat melissus manifestum est: opinatur eniz accipere si quod factũ est habet principium omne quoniam ⁊ quod non factum est non habet. Postea ⁊ hoc inconueniens omnis esse principium rei ⁊ non temporis ⁊ generationis non simpliciter: sed alterationis tã q non momentanee facte mutationis.

¶Quoniaz aũt melissus peccat in syllogismo manifestum ẽ. existimat enim quod acceptum ẽ: q si omne quod generatur habet principium: ⁊ omne quod non generatur non habet principium. Deinde hoc etiam ẽ magis improbabile. s. existimare q omne quod habet principium est intẽtio substantie. Et nonne tempus habet principiuz ⁊ principium etiam necesse ẽ eẽ in alteratione: ⁊ non est necesse ei quod generatur simpliciter: ac si transmutatio non fieret subito. 23

¶Qñ aũt: dicit qñ aũt melissus peccat in syllogismo manifestũ est: qz opinat q si fuerit ꝓcessũ: q omne qd generatur hz ꝓncipiũ: segt q omne qd nõ generat nõ hz ꝓncipiũ: ⁊ hoc nõ segt: qñ si ꝑdicatũ affirmat in eo in quo affirmat subiectũ: nõ segt vt ꝑdicatũ negẽt ab eo a quo negat subiectũ: si eni opinat hoc hz q destructo antecedẽte in omni mã segt oppositũ ꝓsequẽtis. ⁊ cũ melissus hũerit hoc ꝑ vero: ⁊ ꝓcedebat q oẽ qd generat hz ꝓncipiũ: existimauit q oẽ qd nõ generat nõ hz ꝓncipiũ. Deinde ꝯgit huic q ens nõ generatur: ⁊ cõclusit q ens nõ habet principiũ ⁊ hec propositio dicens q ens non generatur declarabat ex eis vt dicit Aris. post sic: ⁊ est q ens generat: aut generat ex ente: aut ex nõ ente qñ si ex non ente: tũc nõ ens mutat in nãz entis. ⁊ si ex ente. ergo ens fuit antequã generaret: ergo nõ generat: ergo nõ hz ꝓncipiũ. Deinde ex hoc q ens nõ hz ꝓncipiũ. ꝯcluſit ipsũ esse vnum ⁊ imobile. ꝓncipiũ eni qd est extremũ magnitudinis cũ fuerit nõ ens magnitudo erit infinita: ⁊ erit vna: qz cũ ea non erit aliud ipsa eni est infinita: ergo totũ locũ occupat: ⁊ erit imobilis: qz nõ hẽbit locũ in quo moueat. ⁊ ista dubitatõ idurit antiquos añ Aris. in maximũ errorẽ: vt dicet post Aris. ⁊ cũ declarauit corruptionẽ sermonis melissi ꝑz formã eius: icepit declarare corruptionẽ ei⁹ ꝑz suã mãz: ⁊ dixit: deinde hoc est magis ipꝛobabile. i. ⁊ est magis ipꝛobabile ꝑ b qd existimauit q ꝑ b nomẽ ꝓncipiũ dr vno mõ. s. de ꝓncipio substãtie tñ. ꝓncipiũ. n. est tẽporis. ⁊ ẽ alterationis Si igit vtit hoc noie ꝓncipiũ ꝑ ꝓncipio tẽporali: tũc hoc qd dixit: q gcqd nõ generat nõ hz ꝓncipiũ. i. tẽpozale: est verũ: sed nõ est vtile in hoc qd itẽdebat ꝯcludere. s. q ens est vnũ ⁊ imobile ⁊ infinitũ. si aũt vtit eo ꝑ ꝓncipio alterationis nõ est verũ: qñ nõ ois alteratio hz ꝓncipiũ: vt alteratio subita. si vo vtit eo ꝑ ꝓncipio magnitudinis: nõ est necesse vt omne qd nõ generat nõ hz ꝓnciꝑũ qd est i substantia. cozp⁹ eni celeste hz ꝓncipiũ qd est in substãtia ⁊ nõ generat: vt post declarabit. Sed Aris. cõtent⁹ est in ꝺdictione istiꝰ ꝓpositiõis dicẽtis: qd omne q gñat hz ꝓncipium ab alteratiõe q fit subito q generat: sz nõ hz extremuz a quo incipiat generatio. ⁊ hoc itendebat cũ dixit: ⁊ nõ cõtinget ei qd generat simpliciter. i. ⁊ nõ ꝯtingit apd istũ virũ vt ꝓncipiũ generationis fit illud qd est in substãtia tñ sed ⁊ in alio cũ simplr idurit h nomẽ generatio in ꝓpositione: nõ determinauit ipsũ ⁊ hoc est quasi q opinat q alte

ratio

ratio non fit subito.

¶ Postea pp qd ímobile si vnū est sicut .n. ⁊ pars vna cū sit hec aq̄ mouetur in ipa qr ⁊ nō ois aqua Postea alteratio pp quid nō erit. At vo nec spē possibile est vnū esse: sed sicut ex quo: sicut enim ⁊ phȳsicorum quidam dicunt vnum: illo autem modo non: homo namq3 ab equo alteruz est specie ⁊ contraria abinuicem.

24 ¶ Deinde quare est necesse cū fuerit vnū vt sit ímobile: ⁊ quēadmodū ps. A. g. isti⁹ aq̄ ⁊ pars vna mouet in suo loco qr ēt totū nō est huiusmodi. et postea qr nō ē alteratio: ⁊ ēt impossibile vt sit vnū in forma nisi sit ꝑm illud a quo ē. hoc quidē dixerunt qdā naturales: alio modo impossibile ē. hō n. alius ē ab equo in forma: ⁊ similiter contraria diuersa sunt adinuicem.

24 ¶ Deiñ qr. Cū ꝺclarauit corruptōz syllogísmi: melissi ⁊ qr er eo ñ segt ꝓclusio q3 nitebat ꝓcludē: dic: ⁊ si ꝓcesserim⁹ ꝓclusionē eoz ⁊ ē q⁹ ens ē vnū ⁊ infinitū tñ nō segtur er ꝺ vt sit ímobile: qm̄ quēadmodū videm⁹ q⁹ ps toti⁹ qđ est infinitū vt dicūt vbi gratia aer mouet ꝑm suas ptes toto pmanēte in suo loco. símiliť possibile est vt hoc accidat i infinito. s. vt totū moueat ꝑm ptes nō ꝑm totū. Deinde si cō cesserim⁹ q⁹ nō hz motū in loco q̄re nō hz motū q est alteratio. ⁊ hoc intendebat cū⁹ dixit: deinde quare nō est alteratio. i. deinde post hūc sermonē: si ꝓcesserim⁹ qđ nō hz motū trāslationis q̄re nō hz motū alterationis. D. dixit: ⁊ impossibile est vt sit vnū in forma ⁊c. i. impossibile est vt aligs existimet q⁹ ens est vnū in substātia nisi ꝯz illud ex quo generat. s. mā vt plures ātiq opinabātur q⁹ entia sūt ignis aut terra aut aer: qr apud eos ꝓponebant er vno istoz: q⁹ aūt entia sint vnū i forma ipossibile est opinari. homo eni manifestū est q⁹ est alius ab equo in forma: ⁊ māifest⁹ est hoc q⁹ ꝓtraria differūt a se inuicē ꝑm formam.

¶ Et ad parmenidez aūt idem modus rōnū ē: ⁊ si aliqui alii sunt ꝓpriī: ⁊ solutio partim qdē: qr falsa est: partim qdez: qr nō cōcludit: falsa qdez: qm̄ simpliciter accipit qđ est dici multipliciter dicto. nō cōcludit āt qr si sola alba recipiāt significante vnum albo: nihil minus multa alba sunt: ⁊ non vnū. Nō enim continuatione erit album vnum. neqz rōne: aliud enim erit eē albo ⁊ susceptibili: ⁊ nō erit extra albū nihil diuisū: nō. n. inquantum est separabile: sed quod est alteꝛ esse albo ⁊ ei cui inest: sed hoc parmenides nondum vidit.

25 ¶ Et hoc mō sermonū cōtradicetur sermoni parmenidis ⁊ aliis mōis q fortе sūt ei ꝓpriī. Qm̄ manifestū est q⁹ sermo ei⁹ ē falsus ⁊ nō cōcludens: qr vtiť ente: ac si diceret simpliciť: ⁊ dicit multis modis. Est aūt nō cōcludens qr si posuerimus sola alba ⁊ dixerim⁹ q⁹ albū in eis significat vnuz hoc nō erit sufficiens: in hoc q⁹ alba non sint plura sz vnū. albū enim non est vnum neqz ꝑm continuationez neqz ꝑm rōnem. Nō enim albi alia est ab ea que est recipientis: ⁊ etiam non intendimus q⁹ possibile est: vt album sit separatum: quoniā nos dicimus hoc quod dicimus: non qr album separat: sed qr est aliud ab eo cuius est scilicet a recipiente. Sed hoc in tempore parmenidis nondum erat terminatum.

¶ Et hoc modo. Cū ꝺixit syllogísino melissi: reuersus est ad ꝓtradicēdū parmenidi: ⁊ dixit: ⁊ hoc mō ⁊c. i. ⁊ ꝑm illū modū q̄ ꝺixim⁹ melisso: ꝓtradicem⁹ ꝓmenidi: ⁊ alijs modis ꝓprijs. est eni cōmune eis: qr vtunť ꝓpositiōib⁹ falsis ꝑm equocationē: ⁊ q⁹ vterqz nō ꝓcludit illud qđ intendebať ꝓcludere. sed syllogism⁹ melissi est nō ꝓcludens oīo: ⁊ iō dixit q⁹ est magis van⁹. ⁊ intendit ꝑ hoc q⁹ dixit: ⁊ aliis modis ⁊c. vt mihi videť hoc ex quo ꝓtradixit ꝓclusioni er ipsis ꝓpositionib⁹ ex qb⁹ parmenides cōposuit syllogismū iō forte intendit ꝑ hoc qđ dixit: ⁊ hoc mō sermo nū. i. sermones qbus vsus est in destructiōe ꝓclusionis a bsqz ꝑmonib⁹ ex qb⁹ ꝓcluserūt eā. videm⁹ eni q⁹ sermonū q b⁹ vsus ē in destructione ꝓclusiōis eoz qdā sunt fūdati sup ꝓpositōnes ꝓbabiles ⁊ ꝺictio est cōmunis eis: ⁊ qdā sunt ꝑmōes ex qb⁹ ꝓcludiť ímꝓbabile ⁊ impossibile a parmenide. ⁊ ē ꝓpria parmenidi. In ꝺictione vo melissi nulla ꝓpositōe eaz vtiť quas ponit in suo syllogísmo: qr oēs sūt equiuoce. ⁊ cū narrauit q⁹ isti ꝓueniūt in hoc q⁹ corruptio syllogísmi eoz est ꝑm māz ⁊ formā: ⁊ iā notificauit hoc in syllogísmo melissi: incepit notificare hoc in syllogísmo parmenidis: ⁊ dixit manifestū est q⁹ est falsus ⁊ nō ꝓcludēs. i. ⁊ manifestū est q⁹ ꝓpositiones sui syllogísmi sūt false: ⁊ q⁹ syllogism⁹ est nō ꝓcludens illud qđ intendebat ꝓcludere: qm̄ ꝓpositiōes ei⁹ sunt false qr vtiť hoc noie ens: ita q⁹ dicit de vna intentione: sed dictū est de plurib⁹. s. in hoc qđ dixit. q⁹ qcqd est ꝓter ens est nō ens: ⁊ qcqd est nō ens est nihil: qm̄ ꝺ nomen ens ⁊ nō ens dicūtur de decē ꝑdicamētis. Cū igiť intendim⁹ ꝑ hoc nomē ens vnū decē predicamentoz. Verbi gratia substātiā: aut quātū tūc nō erit verū dicere q⁹ qcqd est nō ens est nihil: qm̄ nō segtur vt illd qđ est nō quātū neqz substantia sit nihil ergo ꝓpositiones eius nō sūt vere nisi cū intenderimus ꝑ hoc nomē ens oia decē ꝑdicamēta: sed tūc nō ꝓcludet illud qđ nitebať cōcludere. s. q⁹ ens est vnū: sed cuz iste ꝓpositiones ponenť illo mō quo sūt ve: sequeť vt ens sit multū. ⁊ cū narrauit corruptionē existentē in syllogísmo ei⁹ ex ꝓpositionib⁹ reuersus est ad declarādū corruptionē ei⁹ ex figura: ⁊ dixit: ē aūt nō cōcludēs ⁊c. i. est aūt nō ꝓcludēs illud qđ intēdebat cōcludere. s. q⁹ ens est vnū in numero qm̄ manifestū est ex ꝺ q⁹ si ponerim⁹ loco ꝺ⁹ nominis ens ꝺ nomē albū: ⁊ acceperim⁹ q⁹ hoc nomē albū significet idē de albis: sicut ipse accepit q⁹ hoc nomē ens significet idē de entib⁹: ⁊ posuerimus q⁹ nihil est ꝓter albū ⁊ cōposuerim⁹ syllogísmū sic: qcqd est ꝓter albū est nō albū ⁊ qcqd est nō albū est nihil ergo qcqd est ꝓter albū est nihil: aut solū albū est ens si cōiunxerim⁹ huic ꝓclusiōi aliā ꝓpositionē: ⁊ est q⁹ qcqd est ꝓter qđ nihil est. solū est ens: ⁊ manifestū est q⁹ ex hoc enū ciabili albū solū esse nō segť albū esse vnū numero nisi cōtingat vt albū sit vnū ꝑm ꝓtinuationē aut ꝯz diffinitionez ⁊ hoc ꝑ accidēs. ⁊ qr manifestū est q⁹ albū nō est vnū ꝯz cōtinuationē: neqz ꝯz diffinitionē declaratū est ex hoc eremplo q⁹ iste sermo nō est ꝓcludēs illd qđ intendebat ꝓcludere. albū eni nō est vnū ꝯz ꝓtinuatōnē: neqz ꝯz rōnē. i. ꝯz diffinitionē. ꝑmo eni ꝓcludēs ꝑ se ꝺz ꝓcludere in oi mā. ⁊ est manifestū q⁹ ꝑmo q ꝓcludit aliqd esse solū: nō segtur ex eo vt illud sit vnum numero nisi contingat vt illud sit vnum numero neqz q⁹ sit vnum ꝯz diffinitionem etiaz ideſt simpliciter. vnum enim simpliciter debet habere has duas dispositiones: ⁊ cum narrauit q⁹ ex hac mā in qua vsus est hoc syllogísmo apparet q⁹ illud qđ accipiť in eo qđ est albū: nō est vnum numero. neqz ꝑm ꝓtinuationē: neqz ꝯz diffinitionē: dedit modū ꝑm quē nō est vnū ꝑm diffinitionē ⁊ dixit: rō eni albi ⁊c. i. illd qđ significat hoc nomē album nō est vnū ꝑm diffinitionē: qr albū significat albedinē ⁊ recipiēs albedinē: diffinitio aūt albi est alia a diffinitione recipientis albedinē. ⁊ cū narrauit q⁹ diffinitio albedinis differt a diffinitione recipientis albedinē: narrauit q⁹ nō sequiť vt illud quod differt in diffinitione differat i esse: ne aligs existimet ꝺ sequi: ⁊. ꝺ. ⁊ non intendimus ⁊c.

idest. non sequitur ex hoc quod dicimus q̄ diffinitio albi est alia a diffinitione recipientis albedinem vt albedo sit separata a recipiēte intendimus enim per hoc albedinez aliam a substantia : nō aliā.i.separatā:⁊ qz iste intentiones inuente in hoc exemplo quo demonstrauit q̄ iste syllogismus nō ꝓcludit illud quod intendebat cōcludere necesse est vt sint probabiles:⁊ vt sint cōcesse ab aduersario si ꝺictio fuerit disputatiua:⁊ iste intentiones nō erāt famose in tpe parmenidis.ſ. vt aliqd sit vnū⁊ diuersum ſm diffinitionem excusauit ipsum.⁊.ꝺ.sed ꝺ in tpe parmenidis nō erat terminatū.i.sed ista que dicimus in hoc exemplo per hoc qꝺ intēdimus ꝺicere syllogismo parmenidis⁊ declarare ipsum esse nō cōcludentē per se illud quod intendebat concludere nondum erant terminata in tpe parmenidis:⁊ sic intelligitur recte iste sermo non ſm q̄ exponit Themistius⁊ alij.

¶ Necesse igit̄ accipe nō solū vnū significare qꝺ ē de quo vtiqz ꝑdicet̄:sed⁊ quod ve ē⁊ qꝺ ve vnū ē. accidēs.n. de sbo quodā ꝺr quare cui accidit qꝺ est:nō erit alterū enim est ab eo qꝺ est: erit itaqz aliqd cū nō sit.nō itaqz inerit alii exist̄s qꝺ ve est. nō enim erit ens aliqꝺ ipsi esse nisi multa qꝺ est significet sic vt sit aliquid vnūquodqz:sed supponitur quod est significare vnum.

z6 ¶ Cōtingit igit̄ dicenti q̄ ens est vnum opinari q̄ ens nō significat vnū tm̄ de quocūqz dicatur:ſz significat illud ēt qꝺ ē ens:⁊ illud qꝺ est vnū Accidēs enim dicitur de subiecto aliquo ergo erit illꝺ cui accidit ens:nō ens:est enim aliud ab ente erit ergo qꝺ nō est ens aliquid ergo necesse est vt qꝺ ē ens:nō sit aliqꝺ accidēs alteri. Impossibile.n.ē aliquid esse:si ens nō significat multas intētiones adeo q̄ substantia⁊ accidens vtraqz sit aliqua itētio.Sed positum est q̄ ens significat vnā itētiōez

z6 ¶ Cōtingit .Cū cōtradixit syllogismo parmenidis:incepit ꝺicere conclusioni eius ex ꝓpositionibus quas posuit i syllogismo:⁊ ē que dicitur redargutio ꝺictio:⁊ dixit:cōtingit igit̄ ꝛc.i.⁊ qui dicit ens esse vnū:ñ debet opinari ipsum eē quodcūqz vnū sit:sed ens quod est vnū in rei veritate⁊ est substantia. Deinde dedit cām in hoc:⁊ dixit:accidens enim dicitur de subiecto.i.qm̄ si fuerit opinat⁹ ipsum dici de non substantia:necessario dicetur de accidente:⁊ accidēs indiget subiecto:sunt igitur duo : accidens⁊ subiectum accidentis:accidens enim dicitur de subiecto aliquo. Deinde dixit:erit igitur illud cui accidit ꝛc.i. illꝺ igit̄ quod est subiectū entis qꝺ est accidēs erit nō ens:iste enim posuit q̄ quicqd est p̄ter ens:ē nō ens. Cōtingit igitur ei vt illud quod est non ens sit aliquod ens. D.d.ergo necesse est ꝛc.i.⁊ cū illꝺ impossibile sequitur ex hoc quod posuim⁹ qꝺ ens significat accidēs.necesse est vt ens nō significet accidens. D.d.ipossibile est vt aliquid sit ꝛc.i.⁊ causa in hoc est:qm̄ si posuerimus q̄ ens significet accidens impossibile ē vt accidens sit aliquod ens nisi ponamus q̄ hoc nomē ens significet saltem duo accidēs:⁊ subiectū accidentis .sed qz parmenides posuit q̄ ens significet vnū:iō accidit ei impossibile hoc igitur nomen ens apud ipsum ſm hanc positionē non potest significare accidens si cum hoc significet vnum.

¶ Si igitur qꝺ vere est nulli accidit: sed illi aliqd magis qꝺ vere est significat qꝺ est:q̄ qꝺ nō ē:si.n. erit qꝺ vere est idē⁊ albū:albo aūt eē nō ē qꝺ vere est neqz accidere ipsi possibile est quod ē: neqz.n. quod est:est quod non vere est:nō ergo qꝺ est:est quod albū est nō sic aūt sicut cū aliquod nō sit sed oio nō sit quod vere itaqz est:non est vez enim dicere est quod vere est:qm̄ albū est:hoc aūt nō qꝺ est significat:qr̄ si⁊ albū significat qꝺ vere ē multa ergo significat quod est.

¶ Et si illud qꝺ est ens nō accidit alicui oio:sed ei dignius accidit illud quod accidit:ergo ens significat illud qꝺ est ens:aut significat non ens. Qm̄ si illud qꝺ est ens sit albū:qz intentio albi non est illud quod est ens. Nā impossibile est vt ens accidat ei:⁊ qz nō est ens nisi illud quod est ens:ergo albū non est ens:non ita q̄ sit illud quod est ens: sed ita q̄ est non ens oio:ergo necesse est vt illud quod est ens sit non ens .dicere enim ipsum esse albū est verum sed dicere hoc significabat nō ens ergo necesse est ex hoc vt album ēt significet ens: ergo significat plures intentiones z7

¶ Et si illud. Cū redarguit parmenidē in hoc qꝺ posuit q̄ ens significat vnū qꝺ est accidēs icepit etiā redarguer ipz si posuerit ipsuz ens significare vnū qꝺ est substātia:⁊ dixit:⁊ si illud quod est ens ꝛc.i.si intēdit cū dixit q̄ ens est vnū qꝺ est illud cui accidit oio:sed oia que accidūt ei accidūt:tūc ens apud ipsum significat illud quod est ens i rei veritate:⁊ ens significat nō ens. Deinde incepit declarare quomodo seqt̄ hoc:⁊ dixit:qm̄ si illud qꝺ est ens ꝛc.i.qm̄ si illud qꝺ est ens ꝺr̄ eē albū:qz intentio albi est alia ab intentione entis:nā ipossibile est vt ens accidat sibi:⁊ in alia trāslatione.nā impossibile est vt accidat ei vt sit ens.i.qm̄ dicere aliquid esse nō est predicatio per accidens sicut predicatio albedinis. D.d.⁊ qz nō est ens ꝛc.i. qz positū est q̄ nō est ens nisi subiectū albi ergo albū nō est ens nō ita q̄ sit nō ens qꝺ ponit parmenides eē ens:⁊ est ens aliqꝺ sed ita q̄ sit nō ens oio. D.d.ergo necesse est vt illud qꝺ ē ens sit nō ens.i. ꝓtingit igit̄ vt sit ens:illud qꝺ nō est ens: deinde declarauit hanc ꝓsecutionē:⁊ dixit dicere enim ipsum eē albū⁊ verum ꝛc.i. dicere enim q̄ ens est albū : est ponere albū esse ens:qz ista ꝓpositio est vera:⁊ iam declaratū est q̄ hoc nomen albū significat nō ens ꝑ positionē aduersarij:ex quo sequit̄ vt ens significet illud qꝺ ipse posuit non ens .D.d.ergo ens ꝛc.i.ergo ens significat illud qꝺ posuit ens.⁊ est illud quod recipit albedinem:⁊ illꝺ qꝺ posuit non ens.ſ.albedinē:ergo ens significat plura z7

¶ Neqz igit̄ magnitudo erit qꝺ est sigdē qꝺ vere ē est qꝺ ē vtriqz.n.alterū est esse partiū. Qꝺ aūt dicit qꝺ vere est:i qꝺ ē vere aliqd aliud⁊ rōe manifestū est:vt hō si est qꝺ vere est aliquid necesse ē⁊ aial qꝺ vere est aliqd ēe:⁊ bipes. Si enim quod vere est aliquid ē⁊ accidentia erūt aut igit̄ homini:aut alicui alii subiecto:sed ipossibile ē.accidēs .n. ꝺr̄ hoc aut qꝺ qdē cōtigit eē:aut nō eē:aut cui⁹ ē i rōe hoc cui accidit:vt sedere qdē sic̄ separabilissimo aūt est rō naris cui dicimus accidere simū. z8

¶ Et ēt ens nō ē magnitudo:si ens est illud qꝺ est ens:itētio.n. vtriusqz ptis est alia ab altera:⁊ manifestū est q̄ illud qꝺ est ens dicit rōe ēt i aliquas ptes q̄ si ēt illud qꝺ ē ens.v.g.qm̄ hō si sit illꝺ qꝺ est ens necesse est vt animal etiā sit illud quod est ens⁊ bipes .nam si non fuerint illud quod ē ens: ergo sunt accidētia:aut ergo hoi accidūt aut alii subiecto .Accidens enim dicit aut de illo qꝺ pōt eē alicuius:aut nō esse:aut de illo in cui⁹ rōne accipit illud cui accidit. V.g. sessio āt quasi separa

tū similtas

tū: simitas vō rō nasi accipitur in eo de quo dicimus q̄ simitas accidit ei.

28 ¶ Et ēt. Lū redarguit parmenidē ꝓprie incepit cōtradicere eis ābob⁹ cōiter: ⁊ dixit: ⁊ ēt ens nō ē magnitudo ⁊c. i. ⁊ ēt ens ſm hanc opinionē impossibile est vt dicatur eē corpus. Lū ens apud eos sit ens principaliter: ⁊ corp⁹ dr de substantia ⁊ quātitate erit igitur esse substantie aliō ab esse q̄ztatis: ⁊ forte intendit q̄ si ens fuerit vnū: impossibile est vt sit corpus. nā corp⁹ ē diuisibile: ⁊ hoc est manifestius vt mihi videtur. deinde incepit ꝓtradicere eis alio mō. ⁊ dixit ⁊ manifestū est ⁊c. i. vniuersaliter siue crediderint ipsum eē corpus siue nō necesse est vt habeat diffinitionē ex qua intelligat eius substantia. s. vt habeat aliqd quasi genus ⁊ aliquid quasi differentiā: deinde indurit ex emplū: ⁊ dixit. Verbi gratia: homo ⁊c. i. verbi grā si q̄n si posuerint q̄ ens quod est vnū apud eos sit homo necesse est vt animal quod est genus hominis ⁊ bipes quod est eius differentia sint entia in rei veritate. nā partes rei q̄ sunt ſm diffinitionē precedunt rem in esse. Deinde dedit rōnem super hoc: ⁊ dixit: nam si non fuerint ⁊c. i. animal enim ⁊ bipes si non fuerint de natura illius quod est ens ergo erunt accidentia in eo ⁊ nūc aut erunt accidentia hoi aut alteri subiecto sed impossibile est vt animal bipes sint accidentia homini. Accidens enim inuenit duob⁹ modis aut separatum quod q̄ñq̄z est in re: ⁊ quandoq̄z nō vt sessio. aut nō separatū: ⁊ est illud in cuius diffinitione accipit illud cuius est accidens. vbi gratia: simitas que accidit naso: nasus enim accipitur in eius diffinitione: Deinde indurit impossibile quod sequitur. si animal ⁊ bipes fuerint alterius duorum modorum accidentis.

¶ Amplius quecūq̄z in diffinitiua rōe insunt: aut er qbus sunt in rōne horum nō inest ratio totius vt i bipede rō hois ⁊ in albo que est ratio albi hominis. Si igitur hec būc habent modū: ⁊ hōi accidit bipes. necesse est separabile esse ipsum: quāñ contingit vtiq̄z non bipedem esse hoiem: aut i rōne bipedis inerit hois ratio: sed impossibile est istud. Illud enim in illius ratione inest. Si autez alij accidunt bipes ⁊ animal: ⁊ non est vtrūq̄z qō vere ē aliqd ⁊ hō vtiq̄z erit accidentium alteri.

29 ¶ Et dicamus ēt q̄ illa que accipiuntur in rōe diffiniente rē: aut illa ex quibus inuenitur res impossibile est vt rō illius rei vniuersalis accipiat in rōne illarum rez. Verbi gratia: vt rō hominis accipiatur in bipede: aut ratio hominis albi accipiatur in albo: ⁊ si illa sunt talia: ⁊ bipes accidit hoi: necesse est autem vt illud separatū sit ita q̄ sit possibile vt homo nō sit bipes aut rō hominis accipiatur in rōe bipedis sed hoc est impossibile: naz hoc accipitur in diffitione illi⁹. Et si bipes ⁊ aial accidant alteri: ⁊ vterq̄z nō est illud quod est ens necesse est vt homo etiam sit de rebus accidentibus alteri.

29 ¶ Et dicamus: Dicit: ⁊ manifestū est etiā q̄ illa que accipiunt in rōne diffiniēte rem: impossibile est vt in diffinitionibus illorum accipiantur ille res: quoniaz partes diffinitionis precedūt diffinitū nō diffinitum precedit diffinitionē: verbi grā vt homo qui est posterior bipede ⁊ animali accipiat in diffinitione bipedis ⁊ aialis: aut hō alb⁹ q̄ est posterior albedine ⁊ homine: accipiat in diffinitione hominis ⁊ albedinis: qñ si ita esset tunc causatum precederet cām ⁊ cōposuit hanc ꝓpositionem dicentē q̄ aial ⁊ bipes: ⁊ vniuersaliter illa q̄ accipiunt in diffinitōibus rerum non diffiniuntur per illas res· incepit facere mentionem de ꝓpositionibus predeclaratis. s. q̄ accidentia sunt duobus modis· est enim accidens seperabile ⁊ inseperabile: ⁊ q̄ in diffinitionib⁹ inseparabilium accipitur illud ō quo predicantur: ⁊ ꝯgregat eas cum hac propositione: ⁊ declarat inducendo ad incōueniens illud quod intēdebat ōclarare. s. q̄ aial ⁊ bipes nō predicātur de hoie ſm q̄ sunt accidentia: ⁊ dixit ⁊ si illa sunt talia ⁊c. i. cum iste propositiones sint posite. s. q̄ homo non accipitur in diffinitione bipedis. Et q̄ accidentia sē duob⁹ modis scilicet modo quo nō separantur a subiecto: ⁊ in cuius diffinitione accipitur subiectū: ⁊ modo quo quandoq̄z separātur a subiecto: manifestum est q̄ cū posuerimus q̄ animal ⁊ bipes sint accidentia homini: ⁊ cōmunerimus eis has propositiones. s. q̄ accidentium aliud est separabile ⁊ aliud inseparabile: ⁊ q̄ in diffinitione inseparabilis accipitur subiectū i quo est: sequetur ex hoc alterum duorum impossibilium: q̄ si bipes ⁊ animal fuerint accidentium separabiliū sequitur hominem esse quandoq̄z nō aial: ⁊ quandoq̄z nō bipedem si vō inseparabilium sequitur vt homo accipiatur in diffinitione animalis ⁊ bipedis: ⁊ vtrunq̄z est impossibile. Impossibile enim est vt homo sit ⁊ careat vita ⁊ impossibile ē etiam vt homo accipiatur in diffinitione bipedis: sed est econuerso. Et cū istud impossibile sequitur si posuerimus q̄ bipes ⁊ animal sint accidentia in homine: ergo manifestum est q̄ non sunt accidentia in eo. D. dixit ⁊ si bipes ⁊ animal ⁊c. i. si bipes ⁊ animal que sunt respondentia reb⁹ que accipiuntur in diffinitione entis accidunt alicui subiecto alij ab homine: ex eis que predicātur de homine. quē posuimus similem enti apud eos: ⁊ ista accipiuntur in diffinitione hominis: manifestū est quoniam ex hoc sequitur vt homo qui est similis enti in positione sit accidens ⁊ sic vnū eis apud eos erit accidens non substantia qō est contra positū: ⁊ abbreuiatio summe istius sermonis est qñ q̄ accipiuntur in diffinitione entis: aut erunt de natura entis: aut erunt accidentia: si autem accidentia. aut subiectū eorum erit ens: aut aliud predicabile de illo si igitur subiectum eorum erit ens: nē erunt accidentia in eo: qñ accidentia aut sunt separabilia aut inseparabilia. separabilia aūt possunt esse extra illud in quo sunt: sed ab illis q̄ accipiuntur in diffinitiōibus impossibile est vt diffinita separentur: inseparabilia aūt diffiniuntur per subiectū: sed nō subiectum per illa. vnde impossibile est vt illa que accipiuntur in diffinitione entis sint accidentia in eo ⁊ impossibile est vt sint accidentia in alio. nam si fuerint accidentia in alio: ⁊ sunt accepta in diffinitione entis cōtinget vt ens sit de natura eorum: ⁊ sic vnum ens apud eos erit accidēs ⁊ hoc est contra illud quod dicunt. etiam si direrint ipsum esse accidens sequitur impossibile predictum. Et cū destructi sunt oēs modi ſm quos possibile est dicere q̄ illa que accipiūtur in diffinitione entis nō sē de nā accētis: rēanet vt sint de natura entis ergo ens est multa non vnū ⁊ hec ē abbreuiatio istius sermonis.

¶ Sed quod vere est sit accidens nulli: ⁊ de quo ambo ⁊ vtrunq̄z ⁊ quod est ex his dicatur: ex indiuisibilib⁹ itaq̄z quod est erit omne. Quidaz autē rationibus vtrisq̄z acquiescunt: huic quidem qñ omnia vnum sunt: si quod est vnum significat qñ est.: ⁊ quod non est. Ei aūt qui decisione indiuiduas facientes magnitudines.

¶ Ponam⁹ ergo q̄ illud qō ē ens nulli accidat: ⁊ vlr dicat illud de vtroq̄z: ⁊ de illo qō est ex eis: segt igit ex hoc vt totū sit ex rebus indiuisibilib⁹. ⁊ videm⁹ quosdā q obediunt vtriq̄z sermoni. obediūt. n. sermōi dicēti q̄ oia sit vnū si ens significat vnū q: dicūt qō non est ens hz essentiā. obediūt aūt alti ſmōi q: cōcedūt magnitudies eē idiuisibiles

ꝑm diuisionē in duas medietates.

30 ¶ Ponamus ergo .idest ponatur igitur ratiocinatio parme nidis secunda super hoc q̄ ens est vnū sit talis: ens,qđ est vnū ē corpus deferēs accidētia nō ē accidēs ⁊ corpus ē vnū ⁊ idiuisibile: qm̄ si fuerit diuisibile p̄cedet diuisio sēp̄ i duas medietates ⁊ p diuisiones in medietates deuenietur ad hoc q̄ corpus sit cōpositum ex p̄ctis: ⁊ sic corpus erit cōpositū ex nō magnitudine ⁊ ex nō corpore qđ est impossibile: ergo corpus est vnū indiuisibile: ⁊ hoc itēdebat cū dixit: ⁊ vliter .ꝛc.i. vniuersaliter ponamus q̄ corpus diuidit i duas medietates: ⁊ q̄ ēs dicit ꝺ utraq; medietate: ⁊ ꝙgregatio qđ ē corpus: ex quo seqtur vt corpus sit compositū ex nō corpore.nam ille due medietates diuidūtur i duas ⁊ ille due i duas alias: ⁊ p̄cedet ꝺ adeo q̄ i corpore nō remanebit magnitudo sed diuidet ꝟz totū : ⁊ deficiet aut dissoluet i puncta: ⁊ vliter in nō corpus qđ est impossibile. Deide dixit: ⁊ videmus quosdā ꝛc. ⁊ intēdit p istos duos sermones istū sermonē: ⁊ pmā rōnem i qua dixit: qc qđ ē p̄ter ens est nō ens ꝛc. Deinde dixit : obediūt autez ꝛc. ſ. obediunt aūt huic qđ dixit: q̄ qcqđ est p̄ter ens nō dicit ens: quia existimant q̄ ens solūmodo dicit vno mō: ⁊ iō visi sunt cōtradicere huic sermoni: dicētes q̄ qcqđ est p̄ter ens hz aliquā essentiaz ⁊ si nō dicat ens. ⁊ inuit per ꝺ platonē. D. dixit obediūt vero ꝛc.i. alii nō obediūt isti rōi: q: cōtradicūt ei ponendo corpa idiuisibilia.i. quoniā parmenides cū dixit: q̄ si corp⁹ diuiditur i duas medietates: ꝙtinget vt diuisio pueniat ad nō corpus ꝙtradixerunt huic sermoni alij homines cōcedendo q̄ diuisio cadit i totū: ⁊ est falsum. Et dixerūt q̄ ista diuisio nō puenit ad nō corpus: sed puenit ad corpora indiuisibilia: ⁊ sic fugerūt vnum falsum ⁊ ceciderunt in aliud falsum.

¶ Manifestum aūt est quoniā nō vez est qđ si vnū significat quod ē: ⁊ nō possibile ē simul cōtradictionē eē: nō erit nihil qđ nō est: nihil enī probibet quod nō est nō simpliciť eē: sed nō ens aliqđ esse qđ nō est Dicere extra ipsū qđ ē: nisi aliquid erit aliud: vnū oia esse icōueniens ē. qs enim addiscit ipsū quod ē: nisi qđ vere ē aliqđ sit: si autē hoc est: nihil tī prohibet mlta q̄ sūt eē sic dictū est. q̄ qđ igiť sic vnū eē qđ est impossibile sit: mānifestū est.

31 ¶ Et manifestū ē q̄ dicere q̄ ens significat vnū: ⁊ q̄ cōtradictoria nō possunt esse ſsimul : ipossibile ē vt nō ens habeat essentiā rōnis: ⁊ non est vnū: ⁊ nō est vez. Nihil enim prohibet vt nō fit simpliciter: sed nō ens erit nō aliquod ens: ex quo sequitur vt dicere q̄ si hic nō fuerit aliquod habēs essētiā p̄ter ipsū ens: omnia erūt vnū: sit impossibile. nullus enim itelligit p hoc nomen ens : nisi illud quod ē ens: ⁊ sic nihil prohibz' vt reputo: vt entia sint plura vt p̄dictū est. Quoniā aūt ipossibile est vt ens fit vnum hoc modo manifestum est.

31 ¶ Et manifestū. Dicit: ⁊ manifestū est ꝛc.i. manifestū est q̄ si aliqs posuerit q̄ ens significat vnū: ⁊ q̄ impossibile est vt cōtradictoria cōgregentur ſsimul. ſ. esse : ⁊ nō eē ⁊ existimauerit q̄ ex ſstis ꝓpositoibus seqtur: q̄ illud quod non est illud ens: nō hz essentiā : ⁊ manifestum est q̄ existimatio eius nō est vera. Deinde dedit cām in hoc: ⁊ dixit nihil enīz ꝓhibet ꝛc.i. nihil ꝓhibet vt illud quod est nō ens qđ dictuz ē vno modo nō sit nō ens simpliciter: sed nō illud qđ significatur p hoc nomē ens. i. nō simile ei. Deinde dixit ergo necesse est vt dicitur ꝛc.i. ergo necesse est vt sermo dicentis: q̄ si nō fuerit hic aliquod ens nō habēs essentiā in rei veritate. ſ. sicut essentiā entis: omnia erūt vnū sit sermo impossibilis: possibile est enīz vt aliqua sint q̄ nō habēt essentiā similē essentie entis. Deinde dixit: nullus enīz itelligit ꝛc.i. nullus enī intelligit per hoc nomen ens : nisi ens qđ est ens principaliter ⁊ vere. ſ. substantia ⁊ cū illud ens vez sit vnū possibile ē vt entia que sunt sub eo in esse sint plura. D. dixit qm̄ aūt impossibile est. ꝛc.

¶ Sicut autez physici dicunt duo modi sunt: hi q dez.n. vnū faciētes quod est corpus subiectū: aut trium aliqd: aut aliud quod est igne quidē dēsius: aere autez subtilius: alia autē generāt densitate ⁊ raritate multa faciētes: hec aūt sunt cōtraria: vniuersaliť autē excellētia ⁊ defectus sicut magnum dicit plato ⁊ paruū: nisi q̄ hic qdē hoc facit materiam: vnū autē speciē. Alij vo vnū quidē subiectū materiā: cōtraria autē differētias ⁊ spēs Quidā aūt ex vno iherentes ꝓprietates segregant quēadmodū Anarimandros dicit: ⁊ gcūqz aūt vnum ⁊ multa dicūt eē sic Empedocles ⁊ Anaxagoras ex cōmixtiōe nāqz segregāt alia. Differunt autē ab inuicē in eo q̄ hic circulationē facit hoz: hic aūt semel: hic quidē infinitas similes partes ⁊ contrarias: ille vo vocat elementa solum.

¶ Quod autē dicūt naturales: ē duobus modis. 32 Quidā enim cōposuerūt ens: vnū genus subiectū: aut vnū trium : aut aliud densius igne ⁊ subtilius aere. Attribuūt alia dēsitati ⁊ raritati: ⁊ posuerunt ea multa: ⁊ hec duo sūt cōtraria. ⁊ vniuersaliter additio ⁊ diminutio ꝑm sentētiā platonis in magno ⁊ paruo. Sz plato ponit hec duo loco materie: ⁊ ponit vnū loco forme : isti autem ponunt istud vnum subiectum materiaz ⁊ ponunt duo cōtraria: differentias ⁊ spēs. ⁊ quidā dixerūt q̄ cōtraria sūt existētia in vno : ⁊ ex eo resoluūtur ⁊ exeunt: vt dicit Anarimandros: ⁊ similiter etiā qui dixerunt q̄ entia sunt vnū ⁊ plura: vt Empedocles ⁊ Anaxagoras. isti.n. attribuūt eritū alia rū rez dissolutioni que fit ex mixto: sed differunt quoniam ille dicit hoc esse recipꝛoce: iste autem dicit hoc esse semel. Amplius ille dixit q̄ partes consimiles sunt ⁊ infinite ⁊ cōtrarie. Iste aūt dicit ꝺria in eis q̄ apud ipsum dicuntur elementa tm̄

¶ Q ꝺ autē. Cum contradixit opinionibus nō essentialibus in hac arte ꝑm dispositionem: reuersus ē ad cōtradicendū opinionibus naturalibus dictis ab eis qui cōcedūt principia esse: ⁊ vtuntur ꝺ nomine ens pro principio: ⁊ q istoz dicit q̄ ens est vnū : intendit q̄ principiū est vnuz ⁊ qui dicit entia esse plura: intēdit principia esse plura : ⁊ cepit ari. in opinionibus istoruz ab opinione dicētis principiū esse vnū: ⁊ dixit quod aūt dicunt naturales ꝛc.i. naturales aūt qui vtunť hoc nomine ens pro principio: ⁊ dicūt q̄ ens est vnū in qualitate generationis sunt bipartiti isti enim conueniunt in hoc quod dicūt q̄ ens. ſ. principiū est vnum: aut vnū triū elemētoz quoniam quidam dicūt q̄ istud principium est ignis ⁊ quidā aer: ⁊ quidā aq̄: aut aliquid mediū inter ignē ⁊ aerem: densi⁹ igne ⁊ subtili⁹ aere: sed diuisi sunt in modo generationis rez: ex hoc principio vno in duas sectas: quidam enim ponūt gnationes rerū ex hoc principio ꝑm raritatem ⁊ dēsitatē: ⁊ isti quoqs mō ponūt principia plura ponunt enim vnū subiectum ⁊ duo contraria .ſ. raritatem ⁊ densitatem: ⁊ vniuersaliter additionem ⁊ diminutionem sub quibus collocantur

magnuz

magnuz ⁊ paruum que dicit plato. sed isti differunt a platone: qm̃ plato ponit hec duo ꝓtraria loco materie ⁊ põit vnuz quod est subiectum eoꝝ loco forme. isti vero ponunt vnum qđ est subiectũ materiã: ⁊ ponũt ꝓtraria differentias ⁊ species materie. ſ. qm̃ vnum ponũt ꝑ materia: ⁊ contraria ꝓ forma: ⁊ cũ notificauit vnaz sententiã dicentiũ principiũ esse vnũ in modo generationis reꝝ ab illo principio: reuersus est ad ſcdam sententiam: ⁊ dixit: ⁊ quidam dicunt q̃ contraria ꝛc. i. ⁊ quidã eoꝝ q̃ dicũt q̃ principiũ est vnuz: nõ ponũt modũ gñationis ſm densitatẽ ⁊ raritatez: sed dicunt q̃ cõtraria ⁊ vniuersaliter oia diuersaꝝ specieꝝ ⁊ formaꝝ sunt existentia in actu in illo vno principio ſm latentiã: ⁊ generatio nihil aliud ẽ q̃z exitus illaꝝ rerũ latẽtiũ ex illo vno: vt dixit Anaximandros naturalis. Deinde dixit quõ ꝙueniũt quidam eoꝝ q̃ dicũt principia esse plura vno cũ istis in hac opiniõe. ſ. in hoc q̃ generatio ex principijs ẽ ſm dissolutionẽ ⁊ exitũ: ⁊ dixit: ⁊ similiter illi qui dicũt ꝛc. i. ⁊ talez opinionẽ ꝺmodis gñationis nõ opinant solũ illi q̃ dicũt q̃ principiũ est vnũ: sed q̃ dicũt principia esse plura: vt Anaxagoras ⁊ Empedocles. isti. n. attribuũt generationẽ reꝝ exitui eaꝝ a mixto: ⁊ cũ narrauit q̃ isti duo viri ꝙueniũt in hoc. i. in modo gñationis: incepit narrare in quo differũt: ⁊ dixit: ⁊ differunt in hoc: qm̃ ꝛc. i. Empedocles ⁊ Anaxagoras differunt: qm̃ Empedocles opinat̃ q̃ mixtio ⁊ ꝙgregatio reꝝ hz tẽpus quod ẽ tẽpus corruptionis mũdi: ⁊ segregatio eaꝝ habet aliud tempus ⁊ ẽ tẽpus gñationis mũdi. ⁊ q̃ ista ꝙgregatio ⁊ segregatio semꝑ est reciꝓoce in infinitũ. Anaxagoras vero opinat̃ res esse mixtas tẽpore infinito. deinde intellectus incepit distinguere eas ⁊ extrahere eas a mixto: ⁊ q̃ ẽ erit i infinitũ. ¶Mundus igit̃ apud Empedoclẽ est: ⁊ q̃ñqz: ⁊ corrumpit̃ quandoqz: apud Anaxagorã vo est eius factus a ꝑncipio: sed ꝑmanebit in infinitũ. Deinde induxit alias differentias inter eos: ⁊ dixit: ⁊ iste facit semel ꝛc. i. ⁊ nõ differunt in hoc tm̃. ſ. q̃ Anaxagoras ponit gñationẽ mũdi semel: ⁊ Empedocles infinities: sed ẽt in hoc q̃ Anaxagoras dicit q̃ illa que dissoluunt̃ sunt ptes ꝙsimiles ⁊ ꝙtraria: ⁊ q̃ ideo accidet mũdo remanere in infinitũ: eo q̃ iste ptes sunt infinite: ꝙre nũq̃z cessant exire. Empedocles ãt dicit ꝙgregationẽ ⁊ segregationẽ elementoꝝ q̃ttuor ẽ reciꝓocã: qz apud ipsum sunt elementa eoꝝ q̃ sunt ꝙsimiliũ partiũ ſz apud Anaxagorã ecõuerso. ſ. qm̃ illa que sũt cõsimiliũ partiũ sunt apud ipm elemẽta elementoꝝ q̃ttuor.

¶Videt̃ aũt Anaxagoras sic ifinita opinari vt accipiat cõem opinionẽ phȳsicorũ esse verã: tã q̃ nõ fiat nullũ eoꝝ que sunt ex eo qđ nõ est: ꝓp hoc enim sicut dicunt erãt simul oia: ⁊ fieri huiusmodi statuerũt altari: alii aũt cõgregatiõez ⁊ segregatiõez

¶Et forte anaxagoras existimauit ea ẽ ifinita: qz opinabat̃ q̃ illud qđ erat famosuz inter naturales est vez. ſ. q̃ nihil oio gñatur ex nõ ente. ¶Qm̃ ꝓp hoc dixerunt. ſ. q̃ oia erãt ĩsimul in illo principio ⁊ q̃ gñatio rei demõstrate est alteratio ⁊ quidam dixerunt q̃ est mixtio ⁊ distinctio.

¶Et forte. Cum munerauit opiniones istoꝝ de principiis ⁊ de mõ generatiõis: incepit notificare illud quod mouit illos ad opinandũ hoc ⁊ dixit: ⁊ forte anaxagoras ꝛc. i. posuit elemẽta infinita cõsimiliũ partiuz: qz existimauit q̃ ꝑ positio ꝙcessa apud nãles est vera omnibus modis: ⁊ est q̃ impossibile est vt aliquid sit ex non ente oĩno. Deinde dixit: quoniam ꝓpter hoc dixerunt ꝛc. i. ꝓpter hoc q̃ cõcesserunt hanc ꝓpositionem: dixerunt isti q̃ omnia erãt ĩsimul: ⁊ q̃ generatio est congregatio: ⁊ corruptio est segregatio: licet quidam vocent generationez rei non distincte alterationem: quoniaz apud ipsum generatio in rei veritate non est alteratio: ⁊ est anaxagoras: ⁊ quidã vocant eam mixtionem ⁊ distinctionem: ⁊ isti magis conseruant nominationem ſm intentionem suam.

¶Amplius ex eo q̃ fiũt ex alterutris cõtraria ierãt ergo: si enim oẽ qđ est fit necesse est fieri: aut ex his que sunt: aut ex his q̃ nõ sunt. ¶Dixerũt aũt illud qđ ẽ ex his que nõ fiũt aliqd fieri ipossibile est: ꝺ hac. n. cõueniũt opinione oẽs q̃ de natura sũt. Reliquuz iam cõtingere ex necessitate putauerũt ex his que sunt ⁊ insunt fieri. Sed ꝓp paruitatẽ magnitudinũ ex insensibilib⁹ nobis: vñ dicũt eẽ in oẽ misceri ꝓp id q̃ oẽ ex oi videbãt fieri. Apparere aũt dria ⁊ appellari altera ab inuicẽ ex magis supabundãti ꝓp multitudinẽ in mixtura infinitoꝝ: sincere qđ enim totum album: aut nigrum: aut carnem: aut os non esse sed quod plus vnumquodqz habet hoc videtur esse natura rei.

¶Et ẽt si alterũ cõtrarioꝝ gñaẽ ex reliquo ¶Qm̃ qz oẽ generatũ necesse est vt gñatio ei⁹ sit aut ex reb⁹ entib⁹ aut ex nõ entib⁹: ⁊ est impossibile aliqd gñari ex nõ ente. Naturales enim oẽs cõuẽiũt in hoc ⁊ existimauerũt q̃ segtur necessario q̃ gñatio ex rebus existẽtib⁹ in se ꝓp paruitatẽ corꝑis eorum erit gñatio ex rebus insẽsibilib⁹ apud nos: ⁊ iõ dicũt q̃ qdlibet ẽ mixtũ cũ quolibz. ¶Opinabãt̃. n. q̃ quidlibz gñaẽ ex quolibz: ⁊ q̃ illa q̃vident̃ diuersa: ⁊ dicũt̃ alta a se inuicẽ videtur ita: ꝓp illõ quod hz dominiũ in mixto. ¶Qm̃ vt dicũt: nihil ẽ qđ sit totũ purũ albũ: aut nigrũ: aut dulce: aut caro: aut os: ſz in vnaquaqz reꝝ illud quod vincit in ea existimatur q̃ natura eius est illius.

¶Et etiam. ¶Hoc quod dicit: ⁊ etiam si alterum contrariorum ꝛc. est alia res que induxit eos dicere q̃ entia erãt in ſimul: quoniam qz opinabantur q̃ generatio est ex cõtrarijs: ⁊ q̃ contraria sũt que sũt principia oportet vt nõ sint generabilia neqz corruptibilia: ⁊ ideo oz apud eos cõtraria esse insimul: ⁊ quedam exeunt a quibusdam ⁊ cũ induxit illud primum dubitabile quod mouit eos ad opinãdũ entia esse insimul: ⁊ q̃ generatio est exitus ⁊ resolutio: incepit declarare illaz ãbiguitatẽ: ⁊ quoquomõ excusat anaxa. eos qui dicunt esse impossibile: q̃ generatio ẽ aliqd eẽ quod nõ erat. ⁊. d. quoniam cum omne generatũ ꝛc. ⁊ sermo eius in ꝺ manifestus est per se. D. d. ⁊ propter paruitatem ꝛc. i. excusant se in ꝺ q̃ sensus contradicit huic opinioni: dicentes q̃ hoc qđ apparet sensui. ſ. q̃ generatõ fit ex nõ ente ẽ ꝓp paruitatẽ ptiũ nõ q̃ in reiveritate est gñatio ex nõ ente. D. dixit ⁊ ideo dicunt ꝛc. i. ⁊ qz coacti sunt ad credendũ q̃ ens generatur ex ente: ⁊ q̃ ꝺ apparet sensui: ẽ peccatũ sensus ex paruitate partium ex quibus est generatio: dixerunt q̃ omne est mixtũ cũ omni ſz nõ appareat sẽsui: ⁊ q̃ necesse est omne generari ex omni: non vt aliqua terminata generentur ex aliquibus generatis terminatis D. dixit ⁊ illa que videntur diuersa ꝛc. i. Anaxagoras qui est coactus ad credendum omne generari ex omni excusat se ex hoc quod apparet sensui scilicet quia res videntur diuerse separate dicendo hoc q̃ res videntur diuerse est propter illud quod dominat̃ in illa re mixta ex partib⁹ infinitis. Verbi gratia quoniam tunc existimatur ꝺ esse a qua quando partes consimiles aquose fuerint in eo plures q̃z alie partes infinite mixte in eo: ⁊ tunc existimatur q̃ hec est caro quando partes carnose fuerint in eo plures aliis partibus infinitis mixtis in eo: non quia in carne non sunt nisi partes carnose tantum sicut existimatur: neqz in aqua nisi ptes aquose sed in aq̃ ⁊ aere ⁊ i oi qđ distinguit̃: nõ distinguit̃ nisi ꝓp illud quod habet dñium in

eo ex partib⁹ ꝺsimilibus infinitis in numero nō in forma dicunt igit̄ q⁹ nihil est hic q⁹ totum sit albū purum: aut nigrū puꝝ: aut dulce purū: aut caro pura: aut os purum: sed una queqꝫ res existimat̄ esse de natura illius qō magis est in ea ꝛ qō illud est de natura eius pura: ꝛ q⁹ nō est nisi illa natura pura et hoc est falsum.

¶ Si igit̄ infinitū ꝑm qō infinitū ignotū est: ꝑm mꝫ titudinē ꝛ magnitudinē infinitū ignotū quātū est quoddā: ꝑm ſpēz aūt infinitū ignotū quale quoddā est. ¶ Principiis aūt existētib⁹ ifinitis: ꝛ ꝑm mꝫ titudinē ꝛ ꝑm speciē ipossibile ē que sunt ex his cognoscere: sic enim cognoscere compositum arbitramur cū cognoscimus ex quibus ꝛ q̄tis sit.

35 ¶ Dicam⁹ igit̄ q⁹ si infinitū ꝑm q⁹ est ifinitū nō scit̄ ergo illud qō ē ifinitū i numero aut in magnitudine: ē q̄tū nō scibile. ¶ Et illud quod ē infinitū i forma est quale nō scibile: ꝛ cū principia sint infinita in numero ꝛ in forma: ergo nulla est via ad sciēdū illa que sūt: nos enim nō existimam⁹ scire cōpositū nisi cū sciuerim⁹ illa ex qb⁹ ꝛ ex quot ē cōpositū

35 ¶ Dicamus. Cū numerauit opiniōes naturaliū in numero principioꝝ ꝛ in numero gñationis: incepit ꝑmo ꝺstruere sermonē dicentiū ea esse infinita vt cū hoc destruerit: icepit pscrutari vtꝝ sintvnū aut plura: ꝛ si sint plura: quot sunt ꝛ posuit suū sermonē in hoc ꝓtra Anaxagorā: ꝛ si sit ēt ꝓtra Democritū q dicit ptes eē indiuisibiles mō comuni nō ꝓpꝛio cū i hoc libꝛo ꝛ in alio dicet̄ de mō ꝓpꝛio: ꝛ incepit ꝓtradicere huic opinioni rōne logice: ꝛ dico ꝫ logicā. i. argumētatione cuius ꝓpositiōes sunt declarate in logica ꝛ sunt accepte illic pꝛo declaratis p se: logica. n. vsitat̄ in sciētijs duobus modis: aut ꝑm q⁹ ē instrumentū ꝺistinguēs verꝝ a falso: ꝛ ꝫ est modus ꝓpꝛius: aut ꝑm q⁹ illa que sūt declarata in ea accipiunt̄ p maximis in ꝺstruendo: aut ꝓstruēdo aligd. ꝛ ista cōsideratio cū vsitat̄ in artibus ꝑticularib⁹ ē nō ꝓpꝛia in arte aūt vniuersali. s. ꝑma philosophia ē ꝓpꝛia: ꝛ iste sermo ē syllogismus in secūda figura: cuius altera ꝓpositio ē posita sine medio ꝛ secūda subintellecta ē: ꝫ eius mediū ponit̄ qō cōponit̄ in ꝑma figura: ꝛ altera ꝓpositio eius ē manifesta p se: altera vero duaꝝ ꝓpositionū q̄ ponūt̄ in ſcda figura est. Omne cōpositū ex principijs infinitis in quātitate ꝛ forma ē cōpositū qō nō scit̄ ex qbus cōponitur ꝛ ex quot: ſcda vō est. Et omne cōpositū notū ē ꝓpositū ꝛ scit̄ ex quot cōponit̄ ꝛ ex quibus: ergo in ſcda figura. Omne ꝓpositū ex principijs infinitis ē ꝓpositū ignotū. i. qō nō pōt sciri: ꝓpositio aūt dicēs q⁹ oē ꝓpositū notū est ꝓpositū ex principijs quoꝝ quātitas ꝛ q̄litas ē nota ē posita sine medio: ꝛ ē illa quā exp̄sit cū dixit: nos. n. existimamus nō scire ꝛc. ꝓpositio vero posita sine medio in ꝫ syllogismo cū dicim⁹ q⁹ oē ꝓpositū ex principijs infinitis in quātitate ꝛ forma ē ꝓpositū ex ꝑncipijs ignotis: ꝛ mediū ē q⁹ omne qō ē ifinitū in numero aut in magnitudine ē quantū nō scibile: ꝛ dē qō ē infinitū in forma ē quale nō scibile: ꝛ sic iste sermo ꝓponit̄ in ꝑma figura. Omne infinitū in numero aut in magnitudine est quantū nō scibile: Et oē qō est infinitū in forma est quale nō scibile: Oē ꝓpositū ex principijs infinitis in quantitate aut qualitate ē cōpositū ex magnitudinibus: aut numeris aut qualitatibus nō scibilibus: ergo in ꝑma figura: Oē ꝓpositū ex principijs infinitis in quātitate ꝛ in forma ē cōpositū ex ꝑncipijs nō scibilibus: ꝛ ꝓpositio minoꝝ ist⁹ syllogismi declarat̄ ēt p mediū. s. ꝓpositio dicēs q⁹: Omne ꝓpositū ex principijs infinitis in quātitate ꝛ qualitate ē cōpositū ex magnitudinibus aut numeris aut qualitatibus nō scibilibus: ꝛ mediū p qō declarat̄ ꝫ ꝓpositio ē ꝓpositio dicēs. Infinitū ꝑm q⁹ ē infinitū ē nō scibile: ꝛ syllogismus ꝓponit̄ sic in ꝑma figura: Omne qō ē infinitū ē nō scibile: Sed oē qō ē infinitū in magnitudine aut numero aut q̄litate ē infinitū: ergo Omne qō ē infinitū in numero aut magnitudine aut qualitate ē nō scibile ꝑm magnitudinē aut numeꝝ aut q̄litatē. Sunt igit̄ tres syllogismi ꝛ sex ꝓpositiones ꝛ duo syllogismi sunt in ꝑma figura ꝛ vn⁹ in ſecūda: ꝓpositionū aūt due sunt manifeste ꝺclarate cū medio: ꝛ q̄ttuoꝝ sine medio. ꝛ Aris. exꝑessit ex istis duas ꝓpositiones tertij syllogismi q̄ sunt manifeste sine medio cū dixit q⁹ infinitū ꝑm q⁹ est infinitū ꝛc. deinde induxit vltimā ꝓclusionē ꝓuenientē ex istis tribus syllogismis ꝛ dixit: ꝛ cū ꝑncipia sint infinita in numero ꝛc. ꝺinde exꝑessit alterā duaꝝ ꝓpositionū ꝑmi syllogismi q ē in ſcda figura q̄ ē declarata sine medio: nos. n. existimamus non scire ꝛc. Aris. igit̄ exꝑessit ex istis ſex ꝓpositionibus tres manifestas sine medio ꝛ tacuit duas mānifestas cū medio: cū sint in potēcia in suo sermone ꝑm q⁹ sunt ꝓclusiones ꝛ vnā manifestā sine medio. ꝛ vide quō ē sermo huius boni hominis bꝛeuis. ꝛ forte est ita de quolibet verbo eius.

¶ Ampli⁹ aūt si necesse est cuius ꝑs cōtingit quātacūqꝫ esse ꝑm magnitudinē ꝛ paruita tē ꝛ ipꝫ cōtingere: dico aūt talium aliquā partiū in quā cū ifit diuidit̄: totū. Si aūt ipossibile ē aial: aut plāta q̄ta cūqꝫ esse ꝑm magnitudinē ꝛ paruitatē: manifestuꝫ est: qm̄ neqꝫ partiū aliq̄: erit eni totū simile ꝑtib⁹ caro enim ꝛ os ꝛ hmōi partes sunt aialis ꝛ fructus plātaꝝ manifestū est igit̄: qm̄ impossibile ē carnez aut os aut alqd aliud q̄tūcūqꝫ esse ꝑm magnitudinem aut in maius aut in minus.

¶ Et etiā illud cuius pars pōt ee cuiuslibet mēsuꝝ 36
posite in magnitudine aut in puitate necesse ē vt illud ēt possit hoc ꝛ intelligo aliq̄ partē ex talib⁹ ꝑtibus in quas diuidit̄ vniuersū: ꝛ est vnū. Si igit̄ ipossibile est vt aial aut plāta sit cuiuslibet q̄titatis in magnitudine aut paruitate: manifestū ē q⁹ ipossibile est hoc etiā in aliqua ꝑte eius. ¶ Qm̄ necesse est vt vniuersū sit tale ꝛ caro ꝛ os ꝛ similia sūt partes aialis ꝛ fruct⁹ sunt partes plātaꝝ: ergo manifestū est q⁹ ipossibile est vt caro aut os aut alia que cūqꝫ pars sit cuiuslibet mensure posite in magnitudine aut in paruitate.

¶ Et etiā. Iste est alius sermo p quem ꝺstruit corpoꝛa esse ꝓposita ex ꝑtibus infinitis ꝑm quātitatē: ꝛ abbꝛeuiatio sui sermonis ē qm̄ totū ſegtur ptes que sunt ꝑm quantitatē in paruitate ꝛ magnitudine ꝛ finite ꝛ infinite. ꝛ vliter terminatione ꝛ interminatione: ergo si ꝓpositū ē finitū ꝛ terminate quātitatis necesse ē vt ptes ex qbus ꝓponit̄ sint finite in mensura ꝛ in numero: sed cōposita sunt finite quātitatis ꝛ terminata: ergo ꝛ ptes cius sunt terminate ꝛ finite ꝛ iste sermo cōponit̄ in forma syllogismoꝝ hypotheticoꝝ. Cū igit̄ dixit: qm̄ cuius ꝑs ꝛc. ē quasi ꝑcedens intendit q⁹ ꝓpositū cuius ptes sunt nō terminate in quātitate: ꝫ possibile ē vt sint in q̄cunqꝫ mensura: ponant̄ in magnitudine aut paruitate. D. d. necesse ē vt illud possit: ꝛ ꝫ ē ꝑs ꝛ intēdit necesse ē vt illud ꝓpositū ex illis ptibus q̄ possūt esse cuiuscūqꝫ mensure in magnitudine ꝛ puitate nō sit ēt terminatū: sed si possibile ip̄m esse cuiuslibet mēsure posite in magnitudie ꝛ paruitate. D. d. ꝛ intelligo partem ꝛc. i. ꝛ distinguit ꝫ illud qō intendebat per hoc nomē ꝑs: cū ptes dicant̄ quādoqꝫ ꝑm qualitatem. ꝛ qñqꝫ ꝑm q̄ntitatē ꝛ hoc duobus modis: aut partes que sunt in potentia in toto: aut ptes q̄ sunt in actu in toto: et q⁹ ñ ꝓsequit̄ vt seq̄t ptes in mēsura nisi in ptibus q̄ sunt ꝑm q̄ntitatē: q̄ sunt in toto in actu declarauit q⁹ illud intendebat ꝫ per partem

ꝛ dixit

ꝛ dirit: ꝛ intellígo ꝟ partem ꝛc. i. ꝛ intellígo ꝟ ꝑ ptē que ē ꝺ ſpecie partium in quas totū diuiditur ꝟ quātitatē ꝛ nō ꝟm qualitatē: ſicut corpus diuidit̄ in māz ꝛ formā: neqz ptes que ſunt in toto ꝟm potētiā: ſed partes in quas vniuerſuz diuidit̄: ꝛ ſunt ille que ſunt in toto in actu ꝛ cū idu rit precedens ꝛ ꝓñs: ita ꝙ cōſecutio fere eſt manifeſta ꝑ ſe: deſtruit ꝓñs ꝛ dirit: ſi igitur eſt impoſſibile vt aial ꝛc. i. ꝛ hoc intendebat cōcludere. Deinde dedit exemplū de p tibus cōpoſitoꝝ: ꝛ dirit neceſſe eniz ꝙ vniuerſum ſit tale ꝛ caro ꝛ os ꝛc. i. neceſſe eſt enim vt totum ſit in diſpoſitiōe partium vt caro ꝛ os ꝛ ſimilia ſunt ptes aialis: ꝛ fruct⁹ ꝛ ſilia ſunt partes plantarum. Deinde dirit: ꝛ manifeſtū ē qñ impoſſibile eſt ꝛc. i. ꝛ cū totū in cōpoſitis ſequit̄ partes in hoc ꝙ ſunt terminate aut interminate ꝛ totū qō eſt aial aut planta eſt terminatū: neceſſe eſt vt partes eius. i. caro ꝛ os ꝛ fructus ſunt terminata ꝛ manifeſtum eſt ꝙ ꝙ dicit ꝙ in carne ſunt partes infinite: ꝛ ꝙ eritus eaꝝ ē i infinitū: opinatur ꝙ partes ex quibuz aial cōponit̄ aut plā ta ſūt nō teriate ex q̄ ſequitur vt totū ēt ſit non teriatum.

¶ Amplius ſi omnia inſunt quidem huiuſmodi in inuicem ꝛ non ſunt: ſed ſegregantur cum inſunt. dicuntur autē ꝛ a plurimo: fit autē ex quolibet quodlibet vt ex carne aqua ſegregatur: ꝛ caro ex aqua. omne autē corpus finitū reſecatur a corpore finito: manifeſtū eſt ꝙ non contingit in vno quoqz vnumquodqz eſſe. remota eniz ex aqua carne: ꝛ iterum alia facta ex reliqua ſegregabit̄: quā uis ſemper minor eſt ſegregata: ſed tamen nō excellit magnitudo paruitatē: quare ſiquidem ſtabit ſegregatio: non omne in omni erit: in reliqua enim aqua non inerit caro: ſi vō nō ſtabit: ſed babebit ſemper remotionē in infinita magnitudine equalia finita inerunt infinita ꝟm multitudinem: hoc enim impoſſibile eſt.

17 ¶ Et ēt ſi iſta genera ꝛ ſimilia ſunt omnia exiſtentia: aut quedā in quibuſdam ꝛ non generanꝰ: ſed diſſoluunꝰ ꝛ ereunt ꝛ non nominanꝰ niſi ꝟz illud qō vincit in eis: ꝛ omne generatur ex omni. Uer. gratia: ex carne aqua que reſoluit̄ ꝛ ex aqua caro: ꝛ omne corp⁹ finitū cōſumit̄ a corpore finito: manifeſtū eſt: quoniā impoſſibile eſt vt vnaqueqz rerum exiſtat in vnaquaqz re. Quoniā quando erit caro ex aqua: deinde ex aqua reſidua generatur alia caro ꝟm reſolutionē: tunc ꝛ ſi illud erit ex carne ſit ſemp minus: tamen caro neceſſario pertrā ſit i paruitate magnitudinē determinatā: ex quo ſequitur aut vt ceſſet reſolutio: ꝛ ſic non erit omne exiſtens in omni quoniā in aqua reſiduum nō erit caro: aut non ceſſet: ſed in ea erit qō ſemp reſolnitur: ꝛ ſic in magnitudine terminata nō erūt magnitudines equales finite ſed ifinite in numero: quod eſt impoſſibile.

17 ¶ Et etiam. Iſte ſermo poteſt eſſe contradictio tertia qua deſtruit ꝙ gñatio ſit ſemper ꝟm eritū: ꝛ vt quodlibet ſit i quolibet vt dicunt: ꝛ pōt fundari ſuper illud quod predictū eſt. ſ. ꝙ hic ſunt partes terminate in paruitate: ſed eſt alia ratiocinatio: ꝛ abbreuiatio iſti⁹ ſermonis eſt ꝙ ſi ſpecies corpoꝝ ꝓſimilium fuerint oēs in ſe inuicez ꝛ nihil generaꝰ ab aliquo: ſed ereunt ex ſe inuicem vt dicunt: ꝙ qd libet eſt in quolibet: ſed vnūquodqz corp nominatur ꝟm illud quod vincit in eo: ꝛ ideo quidlibet generatur ex quolibet: verbi gratia: quoniaz ex carne generatur aqua que reſoluitur ꝛ erit ſemper ꝛ ex aqua etiam caro: ꝛ eſt regula ꝙ oē corpus finitum quando ex eo erit corpus finitum multotiens neceſſario conſumet illud quare impoſſibile eſt vt quidlibet ſit in quolibet. generatio eniz ꝟm hūc mo dum neceſſario ceſſabit qñ quando ex aqua erit caro. deinde ab ea erit alia caro: ꝛ ſic in infinitū neceſſe eſt aut vt eritus ceſſet: aut in corpore finito ſint corpora equalia in finita: qñ non pōt aliquis dicere ꝙ cum ex aqua eriuerit prima caro: deinde eriuit alia caro ꝙ illa caro ſecūda non erit minor prima ꝟm minorationem aque per eritus prime carnis: ꝛ ſimiliter tertia caro erit minor ſecunda ꝟz minorationem aque per eritum ſecunde carnis: ꝛ ꝙ hoc ꝓcedit in ifinitū. ſ. paruitas aque ꝛ paruitas carnis ereū tis: caro enim habet in paruitate magnitudinez termina tam quā non pertranſit ſcilicet ꝙ non inuenitur caro ha bens magnitudinez minorem iſta: illa igitur magnitudo terminata que eſt carnis quando erit ex aqua ſemper neceſſe eſt alterum duorum: aut vt ceſſet generatio aut in magnitudine finita ꝛ terminata. ſ. in aqua erunt magnitudines equales infinite: ꝛ ē minor magnitudo carnis minima: quod eſt impoſſibile. Deinde dirit. ꝛ etiaz ſi iſta genera ꝛc. i. ſpecies corporum conſimilium quas pōit Anaxagoras ꝓ elementis. Uerbi gratia. caro ꝛ os ꝛ vniuerſaliter corpora quorum diffinitio tocius ꝛ partis eſt eadē D. dirit: ꝛ nō generantur ꝛc. i. iſte partes non generantur ex inuicem ꝟm tranſmutationem: ſed ꝟm ꝙ ereunt a ſe inuicem: ꝛ ante eritum erant in ſe inuicem. ſed vnumquodqz eorum vocatur diuerſuz ab altero ꝟm illud quod dominatur in ipſo. Deinde dirit: quoniaz ꝛ ſi illud quod erit ꝛc. ideſt quoniam cum poſuerimus ꝙ illud quod ex carne ſecunda erit eſt minus primo: ꝛ tertiū eſt minus ſecundo: ꝛ quartum eſt minus tertio ꝛ manifeſtum eſt ꝑ ſe: ꝛ declaratum etiam ꝙ caro habet menſuram terminatam in paruitate quam non pertranſit neceſſe eſt alterum duorum: aut vt generatio ceſſet aut vt in corpore finito ſint corpora equalia infinita ꝛ iſte ſermo eſt in forma ſyllogiſmi hypothetici cuius precedens eſt: ꝛ etiam ſi iſta generatio ꝛc. Conſequens autem eſt ꝙ impoſſibile eſt vt qdlibet ſit i ꝙlibet ꝛc. ſermo reſidu⁹ declarat ꝓſecutōez.

¶ Adhuc aūt ſi omne quidez corp⁹ remoto quodam minus neceſſe eſt fieri. carnis aūt determinata eſt quātitas in magnitudine ꝛ paruitate: manifeſtū eſt ꝙ ex minima carne nullum ſegregabit̄ corpus erit enim minus minima. Amplius autē infinitis corporibus ineſt vtiqz iam caro infinita ꝛ ſanguis ꝛ cerebrum: ſeparat⁹ tamen abinuicē: nihil aūt minus ſunt entia que ſunt ꝛ infinitū vnū quodqz eſt: hoc aūt irrationabile eſt.

¶ Et cum hoc ſi omne corpus quando ex eo di- 18
minuitur aliqua pars neceſſario fit minus ꝛ quātitas carnis eſt terminata in magnitudine ꝛ paruitate. Manifeſtū eſt: quoniā impoſſibile eſt vt ex minima carne creat corpus omnino: quoniam ſi ex ea diminuitur aliquid erit minor minima: ꝛ etiam neceſſe eſt vt in corporibus infinitis ſit caro infinita ꝛ ſanguis infinitus: ꝛ medulla infinita: ꝛ vnumquodqz eorum nō eſt minus illo i hoc qō eſt infinitū: ꝛ hoc eſt extra rationem.

¶ Et cum. Et hec eſt etiam quarta rationum qua contradirit vt generatio ſit ꝟm eritum corporum in infinitum: ꝛ dicit. ꝛ cum ſit manifeſtum per ſe ꝙ omne corpus quā do ex eo diminuit̄ aliquid fit minus: ꝛ etiaz eſt manifeſtū 18

ꝑ se q̄ quātitas carnis est terminata in magnitudine ⁊ parui tate: manifestū ē etiam q̄ ex minima carne. ſ. qua nulla caro ē minor impossibile est erire corpus ꝓsimile oīo. nā qñ erit⁹ ꝓcedit semper est minoratio corporis ex quo est erit⁹ ⁊ si ꝓcedit semp necesse est vt illud corpus a q̄ ereūt hec corpora perueniat ad minimaz quātitatē illius speciei corꝑis: ⁊ tūc erit impossibile vt ex eo ereat aliquid qñ tūc fieret mín⁹ q̄z deberet esse: quod est cōtra positū: ergo ne cesse ē vt cesset eritus. ⁊ cū cōpleuit hanc ꝺdictionē: induxit etiaz quintaz rationē qua ꝓtradicit etiā vt qdlibet sit in q̄libz: ⁊ vt eritus a quolibet sit in infinitū: ⁊ dixit: ⁊ etiā necesse ē. ⁊c. i. ⁊ ēt necesse ē si eritus ab vnoquoq; corpoꝝ cō similiuz infinitorū fuerit infinitus necesse est vt in vnoquoq; istoꝝ corpoꝝ ifinitorū sint corpora infinita: ēt in q̄ztitate ⁊ qualitate ⁊ erūt ꝺ corpora ifinita necessario distincta ab inuicē in loco ⁊ in vnoquoq; infinitoꝝ istoꝝ erīstētiuz in vnoquoq; ifinitoꝝ erūt ēt corpora infinita in q̄ztitate ⁊ q̄lutate distincta ēt in loco. ⁊ silr etiā in vnoquoq; istoꝝ erūt corpora infinita: ⁊ sic ifinita erūt in infinitis infinities: qꝺ est ꝺ rationē. ſ. infinita multiplicari per infinita

¶ Nequaq̄ aūt segregādū ē ne sciēti dī: recte ät dī q̄ nō oē. passiones. n. inseparabiles sunt. si igitur mixti sunt colores ⁊ habitus: si segregēt: erit aliqꝺ albū ⁊ sanatiuū nō alteꝝ aliqꝺ: cū sit neq; ꝺ subiecto: Quare incōueniens ē ipossibilia querēs ītellectus: si vere velit siquidē segregare hoc aūt facer ē ipossibile: ⁊ ꝑm quātitatē ⁊ ꝑm qualitatē: ꝑz quātitatē qdē: q̄ nō ē minima magnitudo ꝑm qualitatem autē q̄m inseparabiles sunt passiones.

39 ¶ Hoc aūt quid dixit q̄ res nunq̄ distinguent: est sermo sine discretiōe sed est verus. ¶ Passiões. n. sunt iseparabiles ⁊ q̄ corpora ⁊ forme sunt mixta si distinguāt: tūc albedo erit eristēs ⁊ sanitas erit eristens per se sine indigētia alicuius alteri⁹ eristētis: ⁊ absq; eo q̄ sint in subiecto: ⁊ ideo intelligentia erit vilis: q̄ q̄rit impossibile: cū vult distinguere q̄nō pōt: neq; i q̄ztitate: neq; in qualitate. i quātitate vo: q̄m impossibile est vt sit magnitudo qua nulla ē mior. i q̄litate vo: q̄ passiões sūt iſepabiles.

39 ¶ Hoc ät. Cū cōpleuit ꝓtradictionē ꝺ Anarago. ⁊ notificauit quid colloceꝝ in eo de falso: icepit notificaꝝ quid ē i eo dīitate: ⁊ dixit: ꝺ aūt qꝺ dixit ⁊c. i. qñ est sermo⁹ ꝑm partem nō ꝑm totū. ſ. ꝺ qꝺ dixit q̄ res nō distinguūt neq; se parant ⁊ dixit q̄ est sermo sine discretiōe. q̄ nō distinguebat accidentia a subiectis ⁊ corporibus. ꝺ enim qꝺ dixit qꝺ libet est mixtū cū quolibet exigit mixtionē corpoꝝ ad inuicē ⁊ mixtionē corpoꝝ cū accidētib⁹. cū corpa ⁊ accidētia sē duo. ⁊ ſ̄ō sermo ei⁹ i quo dixit q̄ res nō distinguūt ē verus ꝑm ptē. ſ. q̄ accidētia ⁊ substantie nō possūt separari ad inuicē: ⁊ ꝑm ꝺ q̄ eristimaꝝ q̄ cā in hoc ē: q̄ q̄litates multū fortit sunt mixte cū corporib⁹. nē q̄ apud ipsiz sūt corpa sed q̄ q̄litates sunt accidentia nō separabilia. ⁊ intēdit hic ꝙ passiões oīa accidentia. ⁊ cū notificauit q̄ sermo ei⁹ ē verus in accidentib⁹ ⁊ corporib⁹ icepit declarare ꝺ. ⁊ quo se qꝺ er ꝺ sermone ei⁹. ⁊ dixit. ⁊ q̄ corpora ⁊c. i. ⁊ q̄ corpora ⁊ q̄litates in opiniōe ist⁹ viri. aut ꝑm q̄ sequitur er suo sermone sunt mixta sicut mixtio corporū ꝓsimiliū partiū ē inuicē cū nōdū distinguebat mixtionē. cū eristimabat q̄ mixtio corpoꝝ in se inuicē ē sicut mixtio accidētiū cū corporib⁹ et manifestū est q̄ nō est ita ⁊ q̄ ꝓtinuatio accidētiū cū corporib⁹ si dicatur mixtio. tñ impossibile vt mixta separētur in eo q̄m si separēt. erūt accidētia eristētia per se. ⁊ sic albedo erit eristēs ꝙ se ⁊ silr sanitas siue indigētia ad ꝺ q̄ sint in corpore ⁊ accidentia vlr nō erūt in subiecto. qꝺ est i possibile. ⁊ cū declarauit veritatē ist⁹ sermonis in quo dixit q̄ res nūq̄z distinguūt. declarauit ēt ꝓbabile ꝓtigēs ei si ꝓcedaꝝ ꝑm totū. ⁊ dixit. ⁊ ideo intelligētia erit vilis. i. ⁊ ꝓtinget Anaragorā in hoc q̄ dixit q̄ omnia sunt mixta ad inuicē tpe infinito. Deinde intelligētia que apud ipsiz est generans diuidit ⁊ separat ea ab inuicem. sed ista diuisio ⁊ separatio nūq̄z ꝓplēt. vt actio istius intelligentie sit ociosa. q̄ icepit distinguere qꝺ nūq̄z ꝓplebit. ⁊ tale agēs ē valde vile. ſ. q̄ nititur agere quod nūq̄z ꝓplebit. ⁊ dixit q̄ nō pōt distinguere neq; in quātitate neq; in qualitate. in q̄ztitate vo. q̄ ptes ꝓsimiles quās intelligentia diuidit ab inuicē sunt apud ipsū mixte mixtione infinita. in oī. n. pte q̄z diuidit sunt partes ifinite. ⁊ sic nitit distinguere ꝑz quātitatē qꝺ nūq̄z distinguet. ⁊ distinguere ꝑm qualitatē aut qualitates a corporibus est impossibile. sicut dixit q̄ passiones sunt inseparabiles.

¶ Non recte autez neq; generationem accipit similiū speciez: est autem vt lutū in luta diuiditur est autē vt non. ⁊ nō idem modus est: vt lateres ex limo: ⁊ domus ex lateribus: sic autem aqua ⁊ aer ex alterutris ⁊ fiunt.

¶ Neq; etiā recte dixit in hoc qꝺ attribuit generationez conuenientibus in forma: est enim generatio ꝑm modū ꝑm quē vnū frustuz luti diuiditur in frusta lutea: ⁊ est alio modo: ⁊ est alius nō est vn⁹ modus. Verbi gratia: generatio laterū ex luto: ⁊ generatio domus ex lateribus: ⁊ similiter aqua ⁊ aer vteraz videtur generari ex reliquo. 40

¶ Neq; etiā. Dicit. ⁊ Anaragoras nō bene dixit etiā i ꝺ q̄ posuit generationē ex elemētis ꝓuenientib⁹ in forma. cuz generatio. ſ. vt caro sit ex multis carnibus. ⁊ os ex multis ossibus. neq; idurit determinationē sup hoc est enim generatio ex partib⁹ ꝓuenientibus in forma. ⁊ silr corruptio est diuisio ⁊ resolutio in ptes ꝓuenientes in forma vt generatio frusti lutei ex frustis paruis luti ⁊ corruptio eius i illa parua. est autem generatio alia ex rebus nō ꝓuenientibus in forma. ⁊ similiter corruptio vt generatio luti ex aqua ⁊ terra. ⁊ eius resolutio in aquam ⁊ terrā. ⁊ hoc intēdebat. qñ dixit. ⁊ est alio modo. i. deinde dixit. ⁊ iste alius modus ⁊c. i. ⁊ iste modus generationis nō est vnus. est enim mod⁹ qui est vt generatio laterum ex luto ⁊ idoli ex cupro: ē aūt alius vt gñatio dom⁹ ex lateribus ⁊ lapidib⁹ ⁊ hois ex membris consimilibus diuersis. est etiam ali⁹ vt generatio aq̄ ex aere. ⁊ aeris ex aqua ⁊ est ꝓprium huic mō gñationis vtrūq; quod generatur ex reliquo ⁊ intēdit in toto hoc sermōe ꝺclaraꝝ q̄ oē qꝺ Anara. idurit i ꝺ ē sine ꝺmōstratōe

¶ Melius autē est minora ⁊ finita recipere quod vere facit Empedocles. Omnes igitur contraria principia faciunt ⁊ dicentes q̄ vnum sit omne ⁊ immobile. ¶ Parmenides enim calidum ⁊ frigidum principia facit hec autem appellat ignem ⁊ terram ⁊ quidam rarum ⁊ densum: ⁊ Democrit⁹ firmū ⁊ inane: quoꝝ aliud qdem quod est: aliud aūt sicut quod nō est: eē dicit adhuc aūt positione figura ⁊ ordine. hec genera contrariorum sunt positione sursum ⁊ deorsum ante ⁊ retro: figura angulus rectum circulatum.

¶ Et melius est accipere principia finita sicut fecit Empedocles: ⁊ omnes ponūt principia ꝺria: qui dicunt q̄ totū ē vnū ⁊ īmobile. Qm̄ parmenides ponit calidum ⁊ frigidum principia: ⁊ vocat hec duo ignem ⁊ terram: ⁊ qdem dicunt raritatē 41

⁊ densitatē

ꝛ denſitatē:ꝛ Democritꝰ cū dixit plenū ꝛ vacuū primū vo ꝓ ente:ſecūdū aūt ꝓo nō ente:ꝛ cū hoc dicit qꝫ in pleno eſt poſitio: aut alietas qua entia diuerſanꝫ ſm poſitionē ꝛ figurā ꝛ ordinem:ꝛ ſunt ꝯtrariorꝝ genera iſta. poſitio vo eſt genus ſuperioris ꝛ inferioris ꝛ poſterioris ꝛ anterioris: figura vo eſt genus habentium angulos ꝛ carentiuꝫ angulis ꝛ recti ꝛ rotundi.

41 ¶ Et melius. Cum deſtruxit vt principia ſint infinita: cepit ponere ea eſſe finita:ꝛ declarare qꝫ iſta non ſolūmodo eſt vera: ſed ꝛ melioꝛ etiaꝫ. Deinde querit quot ſunt ꝛ dixit:ꝛ melius eſt ꝛc̄.i.ꝛ melius in hac ſciētia ē ponere principia finita qñ cū poſuerit ea hmōi quis poterit cōplere naturā oīum entiū que ſunt ex principijs.ꝛ nihil coget vt ſint infinita ꝛ dare cauſas entiuꝫ ſm finitatez eſt melius: vt fecit Empedocles cū poſuit ſex principia. ſ. quatuoꝛ elemēta ꝛ amiciciā ꝛ litē.ꝛ cū declarauit qꝫ nō ſolūmodo eſt neceſſe ponere principia finita: ſed ꝛ melius etiaꝫ incepit querere quot ſunt ꝛ poſuit principiū ꝓſideratiōis in hoc: ex hoc qꝫ oēs naturales fuerunt coacti a natura entis ad ponenduꝫ principia eſſe ꝯtraria: nō ſolūmodo qui eoꝝ cōcedūt entia eſſe plura trū: ſed etiā qui nō cōcedūt hoc. ſ. qui dicit totuꝫ eſſe vnū ꝫParmenides aūt dicebat hoc: qꝛ opinabaꝫ qꝫ entia ſūt duob⁹ modis vera. ſ. ꝛ exiſtimabilia: ꝛ qꝫ vera ſunt intelligibilia ꝛ ſunt vnū ꝛ qꝫ exiſtimabilia ſunt ſenſibilia:ꝛ ſunt plura:ꝛ ponebat principia iſtoꝝ pluriū duo cōtraria ſ. ignē ꝛ terrā. Deinde dixit:ꝛ quidā dicūt denſitatē ꝛ raritatē. i. eoꝝ qui dicūt principiū eſſe vnū: aut vnū elemētoꝝ quatuoꝛ: aut mediū inter duo eoꝝ. Deinde dixit:ꝛ Democritus ꝛc̄.i.ꝛ etiā ponit principia eſſe ꝯtraria in hoc qꝫ dixit qꝫ vacuū eſt inuolutū cū pleno in oībus rebus adeo qꝫ prima reꝝ apud ipſuꝫ ſunt vacuū ꝛ plenū. vacuū enī apud ipſuꝫ ē ꝯtrariū pleno ſm ꝯtrarietatē que eſt inter eſſe ꝛ nō eſſe. plenū enī eſt ens:ꝛ vacuū eſt nō ens:ꝛ hoc intēdebat cū dixit: primū vo ꝓ ente. i. plenū vo qđ eſt primuꝫ in eſſe eſt ꝯtrariū vacuo ſm qꝫ eſt ens:ꝛ vacuū qđ eſt ſecm in eſſe ꝯtrariū eſt pleno ſm qꝫ eſt nō ens. D. dixit:ꝛ cū hoc qꝫ dicit vacuū ꝛ plenū eſſe que ſunt ꝯtraria ſm eſſe ꝛ nō eſſe. ponit etiā in pleno alietatē ꝛ diuerſitatē cui⁹ vis eſt ſicut vis ꝯtrarioꝝ: ꝛ illa alietas eſt poſitio ꝛ figura ꝛ ordo: entia. n. qꝛ apud ipſuꝫ ſunt vnius nature. ſ. partis indiuiſibilis indiget ponere aliā rē qua entia cōpoſita ex partib⁹ diuerſenꝫ ꝛ dixit: quoniā diuerſanꝫ his trib⁹ differētijs. Ariſto. igiꝫ dicit qꝫ democritus dixit principia eſſe ꝯtraria duob⁹ modis. ſ. ſm qꝫ ponit plenū ꝛ vacuū ꝛ ſm qꝫ ponit differētias entiū ſz poſitionē ꝛ figurā ꝛ ordinē. Deinde incepit declarare qꝫ iſta ſunt genera reꝝ ꝯtrariarū ꝛ dixit: poſitio autez eſt: genus ꝛc̄.i. qñ poſitio diuidiꝫ ꝑ differētias ꝯtrarias q̄ ſunt ſuperius ꝛ inferius ꝛ anterius ꝛ poſterius: ꝛ ſimiliter figura diuidiꝫ ꝑ ꝯtraria ſm eſſe ꝛ nō eſſe. ſ. in habēs angulos ꝛ carēs angulis ꝛ ſimiliter diuidiꝫ in ꝯtrarias differētias ſm ſamoſitatē. ſ. in rectā ꝛ rotūdā: rectū enī nō eſt cōtrariū rotundo: quoniā rotundo nihil eſt ꝯtrariū cū ſit perfectioꝝ figuraꝝ in veritate ſed in primo aſpectu:ꝛ ſimiliter ordo diuidiꝫ etiā ꝑ differētias ꝯtrarias. ſ. prius ꝛ poſterius:ꝛ tacuit ipſuꝫ qꝛ intelligiꝫ ex illis. Et notādū eſt qꝫ hoc nomē ꝯtrariū vſitaꝫ hic large ꝓ ꝯtrario ꝛ priuatiōe ꝛ habitu: ſiue ſit in rei veritate ſiue ſm famā qđ ꝯtrariū ſm qꝫ ego credo nos appellamus diſperatum.

¶ Quod quidē igiꝫ cōtraria quodāmodo oēs faciūt principia manifeſtū eſt:ꝛ hoc rationabiliter oportet. n. principia neqz ex alterutris eſſe: neqz ex alijs:ꝛ ex his omnia: ꝯtrarijs aūt primis iſunt hec: propter id qđ prima quidez nō ſunt ex alijs. ob id vo qꝫ ſunt contraria non ſunt ex alterutris.

42 ¶ Manifeſtū eſt igiꝫ qꝫ oēs ponūt principia ꝯtraria quoquomodo. neceſſe eſt enī vt principia non generenꝫ ex inuicē neqz ex alijs:ꝛ vt oia generenꝫ ex eis:ꝛ hec exiſtētia ſunt in principijs ꝯtrarijs. ſz autē qꝫ ſunt principia nō generanꝫ ex alijs: ſm vo qꝫ ſunt contraria non ſunt ex inuicem.

¶ Manifeſtū eſt. Q uia apparet ex ſermonib⁹ oīum qꝫ ponūt principia ꝯtraria: lz nō ꝙueniāt in eadē ꝯtrarietate: tñ vniuerſaliter ꝙueniūt in hoc qꝫ ſunt ꝯtraria: ꝛ intēdit notificare qꝫ antiqui ꝙueniūt in hoc qꝫ ſunt cōtraria principia aut cū ꝯtrarietate ꝓpter duo. ſ. vt demonſtret qꝫ oēs ꝓcedunt principia eſſe plura vno:ꝛ etiā perſcruteꝫ de hoc qđ dicūt:ꝛ ꝓnat principiū perſcrutatiōis de illo. Deide perſcrutabiꝫ poſt de hac ꝯtrarietate qđ ſit ꝛ vtrū ē neceſſe ponere aliā nāz a ꝯtrietate aut nō: dixit: manifeſtū ē igiꝫ ꝛc̄. i. manifeſtū ē igiꝫ ex ꝟ qđ narrauim⁹ qꝫ oēs ponūt pricipia cōtraria aliquo mō ꝯtrarietatis: lz nō ꝙueniant in ꝟ qs. ſ. ſit ille modus. Deinde cepit notificare qꝫ bene fecerūt ꝛ inducere ratiōes que mouerūt eos ad dicendū hoc:ꝛ dixit:ꝛ hoc neceſſe eſt. i. neceſſe eſt enī vt principia ꝛc̄. i. qñ ſi generanꝫ ex inuicē tūc erit idē principiū ꝛ nō principiū inſimul ſiue ſint principia ad inuicē ſm reciprocationē ſiue nō Deinde dixit: neqz ex alijs ꝛ hoc manifeſtū eſt ꝓ ſe etiā. ſ. qꝫ prima principia nō debent generari ex alijs ꝛ ſic eſſent principia ꝛ nō prima. Deinde indurit tertiū ꝓpriū:ꝛ dixit ꝛ vt oia generanꝫ ex eis:ꝛ hoc manifeſtū eſt etiā ſz qꝫ principia debent eſſe cōmunia oībus entibus que ſunt ex principijs ꝛ cū demonſtrauit iſta ꝓpria in principijs: incepit etiā demonſtrare ꝛ declarare illa eſſe in contrarijs.ꝛ dixit ꝛ hec ſunt exiſtētia in principijs contrarijs ꝛc̄.i. neceſſe eſt enī vt nō generenꝫ ex alijs. qꝛ ſunt principia:ꝛ nō generentur ex inuicem: qꝛ ſunt ꝯtraria: ꝯtrariuꝫ enī nō generaꝫ ex contrario. i. non mutatur in illud.

¶ Sed oportet hoc in ratiōe conſiderare qualiter cōtingat. accipiēdū igiꝫ eſt principiū qđ oīum que ſūt nihil neqz facere aptū natū eſt: neqz pati ꝯtingens a cōtingenti: neqz fit qđlibet ex quolibet niſi aliqs accipiat ſm accidēs qualiter enī vtiqz fiet albū ex muſico niſi ſm accidēs: ſic ex albo aut nigro muſicū. Sed albū quidē fit ex nō albo:ꝛ nō ex omni ſed ex nigro: aut medijs.ꝛ muſicū ex nō muſico ſz nō ex oi: ſz ex imuſico: aut ſi aliqd ipſis ē mediū.

¶ Sed oportet cōſiderare in hoc ſm rationē quomodo ſequiꝫ. Dicamus igiꝫ qꝫ oīum entiū nō qđ libet agit aut patiꝫ a quolibet nec generaꝫ a quolibet: niſi aliquis accipiat hoc ꝓ accidēs. albū enim non fit albū ex muſico niſi accidat nigro aut albo vt ſit muſicus. Sed albū ex nō albo ꝛ nō ex omni non albo: ſed ex nigro aut ex medio:ꝛ muſicus ex nō muſico ꝛ nō ex omni nō muſico. Sed ex illo qđ nullā habet dignitatez in muſica: aut ex eo qđ eſt alterius diſpoſitiōis ſi ſit hic aliqua diſpoſitio inter has duas diſpoſitiones.

¶ Sed oportet. Q uia ille tres ꝓprietates in principijs iaz ſunt manifeſte in ꝯtrarijs vo due trū ſunt manifeſte: tertia vo. ſ. qꝫ oia generenꝫ ex eis nō eſt manifeſta ꝓ ſe:ꝛ ideo incepit declarare hoc ꝓ inductionē:ꝛ dixit: ſz opz ꝓſiderare ꝛc̄. i. ſz opz ꝓſiderare in tertio ꝓprio ꝓ ſiductionē:ꝛ dixit: ſz ꝓſiderare oportet. ſ. qꝫ omne qđ generaꝫ: generaꝫ ex cōtrario. D. dixit: dicamus igiꝫ ꝛc̄. i. qñ cū indurerim⁹ oia entia: nō inuenimus quidlibet agere in quidlibet: neqz pati a quolibet: ſed aliqđ vnū terminatū agit in aliqđ terminatum ꝛ patiꝫ ab aliquo terminato:ꝛ ſimiliter in generatione:ꝛ vniuerſaliter in oībus trāſmutationib⁹ qnoꝝ actio ꝛ

passio est q̃si gen⁹. D. dixit: nisi aligs accipiat. i. nisi aligs accipiat illud qđ ē p se p accidēs: qm̃ tūc posset peccare in B: appet enī q⁹ ipossibile ē albū fieri ex musico: aut ex grā matico nisi accidat nigro ex q̃ fit albū p se vt sit music⁹ aut grāmaticus: ⁊ hoc intēdebat cū dixit nisi accidat ⁊c. sed albū omne: ⁊ qđ fit ex aliquo alio generaī ex illo qđ est aliud ⁊ nō ex omni alio simpliciter quoniā tunc qlibet esset ex quolibet: sed ex aliquo alio aut ꝓtrario aut medio inter ꝓtraria: cū ꝓtraria fuerint mediata. vt cū albū fit ex nigro aut colore medio inter albū ⁊ nigrū ⁊ intēdit hic per ꝓtrariū vt diximus illud qđ est cōmune cōtrarijs ⁊ priuatiōi ⁊ habitui: ⁊ ideo cū induxit exemplū de ꝓtrarijs. s. albo ⁊ nigro: induxit aliud exēplū de priuatione ⁊ habitu: ⁊ dixit: ⁊ musicus ex nō musico. i. ⁊ musicus nō generaī etiā ex omni de quo dicit nō musicus: ꝫ ex illo qđ est nō musicus: ⁊ est innatū recipe musicā qđ est homo ignorās musicā qui nullā hz dignitatē in ea: sed hz potētiā addiscendi illā. D. dixit aut ex eo: qđ est alterius ⁊c. i. aut ex medio qđ est inter musicā ⁊ priuatōez ⁊ habitū: ⁊ dixit hoc: nō q̃ inter habitū ⁊ priuationē inueniī mediū: ꝫ ad verificādū ꝓpositionez dicentē q⁹ omne qđ generaī: aut generaī ex ꝓtrarijs: aut ex medio. s. in cōtrarijs mediatis: ⁊ in hoc loco nō curat quocūqz modo sit siue aligs ponat q⁹ iter habitū ⁊ priuationē sit mediū aut nō: ⁊ cū notificauit q⁹ omne generatum est aut ex cōtrario aut ex medio incepit declarare hoc in corruptione: ⁊ dixit.

¶ Neqz igiī corrumpiī in contingēs primū vt albū in nō musicū nisi forte ꝫ accidēs ꝫ in nō albū ⁊ nō in cōtingēs: sed in nigrū aut mediū: similiter autē musicum in nō musicū. ⁊ hoc nō in cōtingēs: sed in imusicū aut si ipsis aliquid mediū est.

44 ¶ Neqz aliquid etiā corrūpiī primitus in qlibet verbi gratia: albū in musicū: nisi hoc cadat in aliqua dispositiōe p accidēs: sed corrūpiī in nō albū ⁊ nō in qlibet nō albū: ꝫ in nigrū aut in mediū. ⁊ similiter musicus corrūpiī in nō musicuz ⁊ nō in quodlibet nō musicū: sed in illud qđ nō habet dignitatem in musica aut in aliquam dispositionez inter has duas dispositiones.

44 ¶ Neqz etiaz corrumpitur aliquid principaliter ⁊ per se: in quodlibet sed principaliter ⁊ per se corrumpiī in aliquod terminatū vnū: secundario vō ⁊ per accidens nihil prohibet vt aliquod corrumpaī in plura vno: aut in quodlibet: cor enī in que fit corruptio aliud est primū: ⁊ aliud est secū dū: ⁊ est illud in quod fit corruptio mediāte primo: ⁊ aliud per accidēs: ⁊ est illud quod fit in quodlibet: illud autē qđ est p accidens differt a secūdo: qm̃ secundū quoquomodo est terminatū: ⁊ illud qđ est p accidens est nō terminatuz. Aristo. igitur exigit prioritatē in corruptiōe vt illud in quo fit corruptio vt vnū ⁊ exigit essentialitatē vt sit terminatū ⁊ hoc idē intelligēdū est in generatiōe: alia aūt dicta in corruptione in hoc capitulo manifesta sunt ex eis que dicit in generatiōe: ⁊ dicit vniuersaliter q⁹ corruptio etiā principaliter ⁊ per se est: aut de ꝓtrario in ꝓtrariū: aut de habitu in priuationē: aut ad mediū sicut est dispositio in generatiōe ⁊ q⁹ hoc manifestū est p inductiōez: ⁊ cū notificauit hoc i generatiōe simplici in qua vnuz fit ex vno notificauit etiaz q⁹ ista ē in generatōe cōposita in qua vnū fit ex plurib⁹ vno.

¶ Similiter aūt hoc est ⁊ in alijs: quoniā nō solūz simplicia cor que sunt: sed etiā cōposita ꝑm eandem se habent rationē: sed propter hoc q⁹ oppositе dispositiones nō denolate sunt latet hoc contingens: necesse est enī omne consonans ex inconsonāti fieri: ⁊ inconsonās ex ꝓsonāti ⁊ corrūpi cōsonans in inconsonantiam: ⁊ hanc nō in contingentem: sed in oppositam.

¶ Et ita est de alijs: videmus enī q⁹ illa que nō sūt singularia ex entib⁹: sed cōposita eodē modo habent dispositionē: sed quia dispositōes composite nō habēt nominationē: ideo nō percipiunī: ⁊ si sit necessariū: necesse est enī vt omne cōpositū sit cōpositū postq̃ fuit ex nō cōposito: ⁊ vt cōpositū corrumpaī in nō habēs cōpositionē: sed nō in quodlibet non habens compositionē: sed in illud quod est oppositum illi compositioni. 45

¶ Et ita Dicit ⁊ similiter est de oībus specieb⁹ generabiliū ⁊ corruptibiliū. s. qm̃ generaī ex ꝓtrario ⁊ corrumpuntur in contrarijz videmus enī q⁹ illa que generaī ex plurib⁹ vno: ⁊ sunt illa que non sunt singularia: sed cōposita talez dispositionē habent in generatione ⁊ corruptiōe: sed quia dispositiones oppositе existentes in istis rebus inter illud qđ generaī: ⁊ illud ex q̃ generaī: ⁊ inī illud qđ corrūpiī: ⁊ illud in qđ corrūpiī nō habent noīa: ideo latet ꝓtrarietas existens in istis rebus ⁊ nō percipitur: sed cū inspiciī videtur necessario existere in eis: necesse enī vt omne cōposituz fiat ex nō cōposito ⁊ nō ex quolibet nō cōposito: sed ex nō cōposito terminato: ⁊ est illud in quo est priuatio ꝓpria illi cōpositioni: ⁊ similiter cōpositū corrūpitur in nō cōpositum ⁊ non in quodlibet non compositum: sed in illud in quo est priuatio illius compositōis: manifestum est igitur etiam in hoc modo generationis: ⁊ corruptionis quod fit ex oppositis ꝑm habitum ⁊ priuationem. 45

¶ Differt aūt nihil inconsonantia dicere aut ordine aut cōpositione: manifestū enī est q⁹ sit eadez ratio: at vō domus ⁊ statua ⁊ quodlibet aliud fit similiter: domus quidem enim fit non ex eo q⁹ composita sunt: sed ex eo q⁹ diuisa sunt hec sic: ⁊ statua ⁊ figuratoꝝ aliquod ex non figurato: ⁊ vnūquodqz horum: alia quidem ordo alia vero compositio quedam sunt.

¶ Et non est differentia inter hoc q⁹ iste sermo sit in cōpositione aut in ordine aut cōplectione: manifestū est enī q⁹ est idez sermo: ⁊ similiter domus ⁊ idolū: ⁊ alia generaī hoc modo: domus enī generatur ex nō composito: sed separato ⁊ sunt aliqua talia in tali dispsitione: ⁊ similiter idolū ⁊ vnū quodqz habentiū figuras fit ex nō habente illā figuram ⁊ vnūqōqz istorum quidem est ordo aligs ⁊ quidem aliqua compositio. 46

¶ Et nō est. Dicit q⁹ nō est differentia in hoc sermone inter hoc q⁹ aliquis ponat q⁹ generatio istor. s. que generaī ex pluribus vno sit ꝑm cōpositionē aut ꝑm ordinē: aut aliis modis: eadē enī est cōsecutio in hoc ⁊ ita est in artificialib⁹ sicut in naturalib⁹: domus enī generaī ex aliquo nō composito compositiōe domus: sed separato: sed illa separata sunt terminata ⁊ in dispositionibus terminatis: nō enī cōponitur domus ex quolibet: neqz ex illis ex quibus innata est cōponi nisi sint in dispositionibus terminatis ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ sunt talia in tali dispositiōe: ⁊ similiter idolū ⁊ vnūquodqz artificialiū quoꝝ generatio est in figura generaī ex nō habente illā figurā: ita q⁹ ista priuatio sit propria: Deinde dixit: ⁊ vnūqz istoꝝ ⁊c. i. vt mihi videtur ⁊ vnūqōqz coꝝ ex quibus generatur cōposituz quoddam habet ordinem ꝓpriū in esse cōpositi: ⁊ quoddaz habet compositionez propriā in esse eius: ⁊ dixit hoc demonstrando q⁹ compositum componitur ex rebus terminatis. 46

¶ Si ergo hoc verum est q⁹ omne quod fit fiat ⁊ corrumpatur

corrumpatur quod corrumpitur: aut ex cõtrarijs aut in contraria: ⁊ in horũ media: media autez ex contrarijs sunt vt colores ex albo ⁊ nigro quare oia vtiqz erũt q̃ nã fiũt aut ꝓtraria aut ex ꝓtarijs.

47 ¶Si igiꝫ sit hoc verꝫ omne qđ generaꝫ ⁊ omne qđ corrumpiꝫ: generaꝫ ⁊ corrumpiꝫ: aut ex cõtrarijs: aut in contraria: aut inter contraria: illa autẽ que sunt inter contraria sunt ex cõtrarijs. Verbi gratia: aliquis color ex albo ⁊ nigro ex quo necesse est vt illa que generantur per naturã: sint aut cõtraria: aut ex contrarijs.

47 ¶Si igiꝫ. Et cũ ista inductio sit vã: appparet q̃ ista ꝓpositio vniuersalis est vera. ſ. dicens q̃ omne qđ generaꝫ: generaꝫ ex ꝓtario: aut ex eis que sunt inter cõtraria ⁊ omne qđ corrumpiꝫ: corrumpiꝫ aut in ꝓtariũ: aut in illa q̃ sunt inter ꝓtraria. Deinde dixit: illa aũt que sunt inter contraria ⁊c. i. ⁊ cũ inuenimus huic ꝓpositioni aliã manifestã p se ⁊ est q̃ oia que sunt inter ꝓtraria sunt ex ꝓtrarijs vt aliquis medius color ex albo ⁊ nigro: sequiꝫ q̃ omne qđ generatur in natura generatur aut ex contrarijs: aut ex generatis ex contrarijs ⁊ hoc est in prima figura.

¶Usqz quidẽ igiꝫ ad hoc fere secuti sunt: ⁊ aliorũ plurimi: quẽadmodũ diximus prius. Oẽs enim elemẽta ⁊ ab ipsis vocata principia ⁊ vere sine ratione ponẽtes: tamẽ cõtraria dicunt tanq̃ ab ipsa veritate coacti: differũt tñ ab inuicẽ in eo q̃ alij quidem priora: alij posteriora suscipiunt: ⁊ q̃ hi quidem notiora ſm rationẽ illi aũt ſm sensum: hi quidem enim calidũ ⁊ frigidũ: illi aũt humidũ ⁊ siccuz alij aũt imparẽ ⁊ parẽ: quidã aũt ꝓcordiã ⁊ discordiã causas ponunt generationis: hec autẽ ab inuicem differunt ſm dictum modum.

48 ¶In hoc igitur fere plures residuorũ cõueniũt cũ istis vt prius diximus: oẽs enim ponunt elemẽta cõtraria ⁊ illa que vocant principia licet sint sine ratione contraria: quasi compellanꝫ ad hoc ex ipsa veritate: sed differunt in hoc: quoniã quidã accipit ex eis illud qđ est prius in scientia: ⁊ quidã accipit ex eis illud qđ est posterius in sciẽtia: ⁊ quidaz accipit ex eis illud quod est notius in intellectu: ⁊ quidã aliud qđ est notius in sensu: quidam enim ponunt causas generationis calidũ ⁊ frigidũ: ⁊ quidã humidũ ⁊ siccũ: ⁊ qdã parẽ ⁊ imparẽ: aut amicitiã ⁊ litẽ: ⁊ ista differũt ſm modũ quez diximus.

48 ¶In hoc igitur tñ de cognitiõe principioꝝ. ſ. ea esse ꝓtraria: fere oẽs antiq̃ ꝓueniunt cũ istis quos diximus: omnes enim ponunt principia ⁊ elementa esse cõtraria: ⁊ si sint sine ratiõe quoquomodo: sed natura veritatis cõpellit eos ad hoc: ⁊ si ꝓueniũt in hoc q̃ principia sunt cõtraria: tñ differũt etiã in hac ꝓtarietate quid sit ſm diuersitatẽ eoruz in priori ⁊ posteriori ex ꝓtarijs: quidã enim accipiunt illud qđ est prius in scientia. ſ. in cognitiõe p collationẽ: ⁊ quidã accipiunt prius apud intellectũ in cognitiõe: ⁊ est illud qđ est magis vniuersale: ⁊ quidã accipiunt prius apud sensum ⁊ est illud qđ est magis particulare: ⁊ est hoc ſm qđ apparet vnicuiqz eoꝝ ⁊ dixit: hoc igiꝫ tñ ⁊c. i. ⁊ intẽdit p plures residuoꝝ illos quos nõ numerauit. D. d. lz sit sine rõne. i. sine rõne pfecta: nã inductio indurit eos ad dicẽdũ b. ſ. inductio in qua nõ inducunt oia particularia. Deinde dixit: qua si compellanꝫ ⁊c. i. quasi veritas que est in inductiõe: compellat ad hoc eos. Deinde dixit: sed differunt ⁊c. ⁊ intẽdit p prius in scientia vt mihi videtur illud qđ est notuz p argumentationẽ: aut illud cuius cognitio indiget argumẽtatiõe: magis isti enim vt mihi videꝫ videant q̃ illud qđ est huiusmõi ẽ prius in esse. D. d. ⁊ qdã accipiũt illud qđ est notius in intellectu: ⁊ est illud qđ est magis vniuersale ⁊ comparatio inter cõprehensibília ab intellectu ⁊ a sensu nõ verificatur nisi qñ accipiꝫ in respectu cõmunis cõprehẽsiõis. Deinde dixit: ⁊ ista etiaz differunt ⁊c. i. ⁊ ista que diximus differunt ſm modos proprietatis quos diximus: q enim ponebant calidũ ⁊ frigidũ ⁊ humidũ ⁊ siccũ principia contraria opinabanꝫ q̃ prius est illud qđ ẽ notius in sensu: q autem ponebant principia par ⁊ impar credebant q̃ prius in esse est illud qđ est notius apud intellectũ: ⁊ est illud qđ est magis vniuersale: illi autẽ q ponebãt principia amicitiaz ⁊ litẽ opinabãt q̃ pri⁹ in eẽ notũ p argumẽtatiõez ãt noti⁹.

¶Quare ẽ eadẽ dicere quodãmodo ⁊ altera ad inuicẽ: altera quidẽ quẽadmodũ videꝫ pluribus: eadem aũt ſm analogiã accipiunt enim ex eadez coordinatione: hec quidẽ enim continent alia autẽ continentur cõtrarioꝝ: sic igitur: similiter dicunt ⁊ aliter ⁊ peius ⁊ melius ⁊ hi quidez notiora ſm rationẽ: sicut dictũ est prius: illi aũt ſm sensuz: vniuersale quidẽ enim ſm rationẽ notũ est: singulare autẽ ſm sensum: ratio quidẽ enim vniuersalis est: sensus autez particularis: vt magnũ ⁊ paruuz ſm rationem est: rarum autẽ ⁊ densum ſm sensum.

49 ¶Et sic isti hoies conueniunt quodã modo ⁊ differunt: differunt enim ſm q̃ videt in eis plures homines: conueniunt autẽ ſm q̃ sequũtur eandẽ rationẽ: accipiunt enim ex eadẽ cõiunctione: cõtrariorũ enim quedã sunt determinantia: ⁊ quedaz determinata: sunt igitur hoc mõ cõueniẽtes in sermone: ⁊ alio modo differũt: quoniã quedã sunt viliora: ⁊ quedã nobiliora: ⁊ quedã notiora apud intellectum: vt prius diximus: ⁊ quedaz notiora apud sensum ⁊ vniuersale est notius apud intellectũ: ⁊ particulare est notius apud sensuz: itelligere enim est vniuersale: sentire vo particulare. verbi gratia: quoniã magnũ ⁊ paruũ sunt in intellectu: ⁊ rarum ⁊ densum in sensu.

49 ¶Et sic isti. Cũ dixit q̃ antiqui ꝓueniũt in hoc q̃ principia sunt cõtraria quodãmodo: ⁊ differunt alio modo: incepit numerare modos. ſ. in quibus conueniũt ⁊ in quibus differunt: ⁊ dixit: differunt enim ſm ⁊c. i. differunt diuersitate quã plures hoies sciũt. ſ. famosa diuersitate: ⁊ ꝓueniũt quia procedunt in consideratiõe per eandẽ argumentationẽ in genere: oẽs enim vtuntur inductiõe est enim cõmune omnibus ꝓtarijs hoc: qñ quedã sunt determinãtia ⁊ quedã determinata: ⁊ cõueniunt in hoc q̃ reducũt terminata ad terminãtia p inductionẽ. Verbi gratia: qñ q dicit q̃ principia sunt calidũ ⁊ frigidũ ⁊ humidũ ⁊ siccũ nititur per inductionez reducere oia contraria ad ista: ⁊ similiter q dicit q̃ principia sunt par ⁊ impar: aut additio ⁊ diminutio: ſz igitur hunc modũ conueniũt in hoc q̃ vtuntur eadẽ argumentatiõe in forma: sed differunt ſm illud in quo arguũt Deinde dixit: ⁊ alio modo ⁊c. i. ⁊ conueniunt etiã alio modo: illa enim que dicunt esse principia conueniunt in hoc q̃ alterũ contrariorũ est vilius: ⁊ reliquũ nobilius: ⁊ in hoc q̃ sunt proportionalia: q̃ quedã sunt notiora apud intellectũ: ⁊ quedã notiora apud sensum: ⁊ sic contraria que sunt notiora apud itellectũ hñt inꝫ se ꝓportionẽ ſz intellectũ sicut ꝓportio ꝓtarioꝝ q̃ sunt notiora apud sensum inꝫ se ſz

esse. D. declarat qđ est notius apud intellectum: ⁊ qđ apud sensuz: ⁊ dirit: vniuersale. n. ꝛc. ⁊ ꝫ hoc ꝓportio calidi aut frigidi apud sensum est sicut ꝓportio paris ⁊ iparis apud intellectū: ⁊ silr ꝓportio additiois ⁊ diminutiois apud intellectū: ⁊ cū dclarauit qꝫ vle est notius apud itellectū: ⁊ particulare apud sensuz dedit cām in hoc ⁊ dirit: itelligere eni ꝛc. i. ⁊ causa in hoc est: qm̄ cōprehēsibile apud intellectū est vniuersale: ⁊ cōprehēsibile apud sensum est pticulare. D. dirit: verbi gr̄a ꝛc. i. verbi gratia qm̄ magnū ⁊ paruum sunt magis vniuersalia q̄z rar ⁊ dēsuz ideo attribuūtur magis intellectui ⁊ rarū ⁊ densum magis sensui: ⁊ hoc ita est quia rar ⁊ densum cōprehēdunt in corporib⁹ sensibilib⁹ naturalib⁹: magnū autez ⁊ paruum cōprehendunt in corporibus naturalibus ⁊ mathematicis.

¶Quod quidē igit cōtraria oportet principia esse manifestū est. Consequens autē vtiqz erit dicere vtrū duo aut tria aut plura sint: vnū quidē eni impossibile est: quoniā nō vnū cōtraria: infinita autē nō: quoniaz neqz scibile qđ est erit. Et est igit vna cōtrarietas in omni genere vno: substātia autem vnū quoddam genus est. Et quod contingit ex finitis melius ex finitis quēadmodū Empedocles quā ex infinitis: oia nāqz ex finitis assignare opinatur quēadmodū Anaragoras ex infinitis Amplius sunt alia aliis priora cōtraria: ⁊ fiunt altera ex alterutris: vt dulce ⁊ amarū: ⁊ albū ⁊ nigrū: principia autem semper oportet manere.

50 ¶Apparet igit qꝫ necesse est vt principia sunt contraria: ⁊ sequit hoc dicere vtrū sint duo aut plura impossibile eni est vt sint vnū: cōtraria eni nō sūt vnū neqz etiā infinita: quoniā tūc ens non sciret: quia igitur in omni genere est vnum contrarium: ⁊ substantia est vnum genus ⁊ quia impossibile est vt generatio sit ex principiis infinitis: ⁊ est melius vt sint finita: vt dicit Empedocles q̄ infinita: potest eniz complere omnia que affirmauit Anaragoras: cum posuit generationem esse ex infinitis: ⁊ etiā qz cōtrariorz sunt quedaz priora aliis cōtrariis: ⁊ quedā cōtraria que generant ex aliis cōtrariis vt dulce ⁊ amarū ⁊ albū ⁊ nigrū: principia vo necesse est vt sint permanentia eterna.

50 ¶Apparet igitur. Manifestū est igit vlr qꝫ necesse ē qꝫ sint principia ꝓtraria: sed perscrutādū est primo vtrū sint duo vel plura duob⁹ ipossibile eni est vt sint vnū principiū: qz principia sunt ꝓtraria: ⁊ ꝓtraria sunt saltē inter duo: ⁊ impossibile etiaz est vt sint infinita: quoniā tunc ens erit non scibile vt prius dirimus: ⁊ etiam in vnoquoqz genere decē predicamētorz est vna ꝓtrarietas: ⁊ substantia ē vnū genus eorz cuius principia sunt quesita: cū substātia sit subiectū aliorz generū: vnde necesse vt ꝓtrarietas existēs in principiis nō sit plus q̄z vna ⁊ est ꝓtrarietas existēs in substātia ne dū vt sint infinita: ⁊ hoc intēdebat cū dirit: ⁊ substātia est vnū genus: ꝫ tacuit ꝓclusionē: ⁊ est qꝫ ꝓtrarietas existēs in eadē est vna ⁊ est principiū aliorz entiū. D. d. ⁊ quia impossibile est ꝛc. dicit ⁊ etiā si ꝓcesserimus dicētib⁹ principia esse infinita hoc esse possibile ⁊ qꝫ generatio possit fieri ex eisdē tūc dicēs ꝫ posset ꝓcedere qꝫ generatio pōt fieri etiā ex principiis finitis ⁊ cū hec duo sūt possibilia melius est vt sint ex finitis: vt dicit Empedocles q̄z ex infinitis vt dicit Anaragoras: qm̄ dicēs principia finita esse pōt complere causas oiuz apparētiū sicut pōt cōplere dicēs ea esse infinita vt accidit Empedocli cū Anaragora ⁊ cū ꝓcesserimus qꝫ natura potest facere ex principiis finitis illud qđ facit ex infinitis: melius est ⁊ rectius vt faciat hoc ex finitis: ⁊ sic nō tūc natura ageret ociose: q eni pōt sanare modica actiōe: ille aget actione artificiali: si autē laborauerit actiōe maiori: ociose faciet ⁊ superflue: ⁊ ita est de natura sicut de arte. D. d. ⁊ etiā ꝓtrariorz ꝛc. i. ⁊ etiā nō pōt aliquis dicere qꝫ oia ꝓtraria sūt principia nedū vt sint infinita: cōtrariorz eni quedā sunt priora qbusdā ⁊ quedā generant ex qbusdā vt sapores ex amaro ⁊ dulci: ⁊ colores ex albo ⁊ nigro: principia aūt sunt illa ꝓtraria q̄ nō generant ex aliis neqz transmutant vniuersaliter: principia eniz debent esse permanētia nō trāsmutabilia: neqz generabilia ex aliis.

¶Quod quidē igit: neqz vnū: neqz infinita sūt manisestū est ex his. Qm̄ aūt finitorz facere duo tm̄: vel nō facere duo tm̄ habet quādā rationē: deficiet eni vtiqz aliqs qualiter densitas raritatē facere aliqd apta nata sit: aut hec dēsitatē: silr autez ⁊ alia quecūqz cōtrārietas: nō eni cōcordia discordiā cōducit ⁊ facit aliqd ex ipsa: neqz discordia ex illa: ꝫ vtraqz alterū quiddā tertiū. Quidā aūt ⁊ plura recipiūt ex quibus parant eorz q̄ sūt naturā.

¶Declaratū ē igit ex istis sermonib⁹ qꝫ principia 51
non sunt vnū: neqz infinita: ⁊ qz sunt finita erunt tunc in hoc sermone dicēte qꝫ sola duo nō agunt est locus dicendi. Homo eni ambigit ⁊ nescit quo modo dēsitas agit raritatē aut raritas densitatez ⁊ similiter in aliis contrariis. Impossibile eni ē vt amicitia ducat secuz litē: ⁊ faciat ex ea aliqd neqz lis facit ex amicitia: sed oēs faciūt aliud tertiū: videmus eni quosdā q acceperūt aliqua plura vno ⁊ posuerunt ex eis naturam entium.

¶Declaratū. Cū declarauit qꝫ principia non sunt infinita: 51
incepit perscrutari vtrū sint plura duob⁹: ⁊ dirit: ⁊ qz sunt finita ꝛc. i. ⁊ qz apparet qꝫ principia sunt finita: ⁊ qꝫ nō sūt paucioza duob⁹ ideo in sermone dicēte qꝫ duo non sufficiūt in hoc qꝫ alterū patiat a reliquo est locus ratiōis: cōtrariū eni nō recipit suū ꝓtrariū. s. non alterat in eius forma: qm̄ calidū nō recipit ex frigido calidū sibi simile: frigus eni fm qꝫ est frigus nō recipit caliditatez neqz alterat in eā: ⁊ cū sit impossibile vt calidū faciat ex frigore caliduz sibi simile: ipossibile est vt ex eo faciat illud vniuersaliter: ⁊ similiter etiā dēsitas nihil facit ex raritate neqz amicitia ex lite fm Empedoclē: sed vnūqđqz cōtrariū agit in tertiū ⁊ ex tertio: ⁊ cū declarauit qꝫ ꝓtraria nō sufficiūt in hoc qꝫ sint principia: qz alterz nihil facit ex reliquo: dirit: videm⁹ eni quosdā ꝛc. i. ideo videmus quosdā ponere aliqua plura vno: ex quib⁹ cōponit natura vniuscuiusqz entis entiū trāsmutabiliū: ⁊ qꝫ corpus demonstratū est cōpositū non simplex: ⁊ dicit hoc qm̄ si principia essent cōtraria tm̄: tūc generatū esset simplex nō cōpositū: ⁊ dirit b: qz est ex materia ⁊ forma: alteratio igit ꝓtrariorz inuicē coegit oēs credere qꝫ oia corpora sunt cōposita non simplicia: ⁊ qꝫ in eis sunt aliqua plura vno: ⁊ maxime prima corpora. s. quatuor elementa: ista enim principia de quibus perscrutantur sunt cōmunia simplicibus ⁊ compositis corporibus.

¶Adhuc autez amplius: ⁊ de hoc aliquis dubitabit nisi aliquis alterā supposuerit cōtrariis naturam. Nullius enim videmus eorum que sunt substātiaz cōtraria. Principium autez non de subiecto oportet dici aliquo: erit enim principium principii. Subiectum enim principium est ⁊ prius videtur esse predicato. Amplius non esse dicimus substantiam contrariam substantie: qualiter igit ex non substantiis: substantia vtiqz erit: aut quo-

modo

modo prius nō substātia substātia erit.

52 ¶Et cū hoc etiā ambigit homo in hoc q narrabo si nō posuerit cōtrariorꝝ aliā naturā: nō eni videmus cōtraria esse substantiā alicuius rei: ⁊ principiū non oportet vt dicaꝫ in subiecto aliquo: debet eni esse principiū principii: subiectū eni est aliquod principiū ⁊ existimaꝫ q est prius predicato de illo. Et etiā nō dicimus q substātia est cōtraria substātie: quomodo igiꝫ pōt esse substantia ex non substātia: ⁊ quomodo potest esse non substantia prior substantia.

52 ¶Et cū. Quia ratio coegit principia esse contraria indurit secm sermonē ꝓtradicētē illi vt ꝓtradictio istoꝝ duoꝝ ꝑmonū cogat nos ad ponendū aliqd tertiuꝫ aliud a ꝓtrarijs vt est propriū sermonib⁹ disputatiuis dicētib⁹. s. qñ illud qd accipiē simpliciter in vtroqꝫ terminaē ꝯz partē verā: ⁊ iste sermo disputatiuus est q ꝓtraria nō sunt substantia alicuius ꝓtraria eni dicunē in subiecto: substātia aūt non dicīē in subiecto: ergo ꝓtraria nō sunt substantie ꝯz principia debent esse substātie quia principiū substantie est substantia: ergo ꝓtraria nō sunt principia sed ista ꝓsecutio nō est recta cū apparuerit q prima ꝓtraria sunt priuatio ⁊ forma. D. indurit sc̄ūdā rationē istius generis: ⁊ est q cōtraria non sunt substantie cū substātia nō sit ꝓtraria substātie ⁊ principia sunt substātie: qñ principia substātie sūt substātie: modus q̄eniētie inter has duas ratiōes est: qñ cuꝫ posuerimus subiectū principioꝝ qd est substātia: ⁊ q alterū ꝓtrarioꝝ est priuatio: ⁊ qd est hic subiectū illius priuationis ⁊ forme dissoluenē oēs questiōes ⁊ verificabiē q principia sunt ꝓtraria: ⁊ similiter etiā nihil ꝓhibet vt substantie sint ꝓtrarie ꝑm formas nō ꝓtrarie ꝑm subiectuꝫ: ⁊ sic dicere q substātia nō est ꝓtraria substātie: est verū ꝑm subiectuꝫ ⁊ q substantia est ꝓtraria substātie ꝑm formā est verū: ⁊ hoc adiuuat Alexandrū cū dicit q in substātijs simplicib⁹ potest esse ꝓtrarietas nō in cōpositis ⁊ Alexāder intelligit hoc qd Aristo. dicit in predicamētis: qui dicit q proprium est substātie nō habere ꝓtrariū de substātijs cōpositis: nō de simplicibus Aristo. enim dicit in libro de generatione q corpora simplicia sunt contraria.

¶Unde ⁊ si aliqs priorē verā putabit esse ratiōem ⁊ hanc: necessariū est si debet saluare vtraslibet esse quoddā tertiū quēadmodū dicīē vnā quādaꝫ naturā dicētes esse vt aquā ⁊ ignē aut mediū horꝝ.

53 ¶Et ideo qui credit q prius sermo ē verus ⁊ iste sermo: cōtinget ei necessario si voluerit q isti duo sermones ꝓcedanē ponere tertiū: sicut dixerūt ponētes totū vniᵛsnāe aq aut ignis aut medii horꝝ.

53 ¶Et ideo. Et propter hoc necesse est vt opinaē q primus sermo dicēs q principia sunt ꝓtraria est verus ꝑm partez: ⁊ q iste sermo dicēs q principia nō sunt ꝓtraria: est etiam verus ꝑm partē: ⁊ q isti duo sermones nō sunt falsi simpliciē si ponat hic tertiā materiaz: ⁊ ē alteratio cōtrariorꝝ inuicem: qñ ponēdo istā naturā poterit soluere dubitationem accidentē ex istis duob⁹ sermonib⁹ oppositis. D. d. sicut dixerūt ꝛc. i. sicut dixerūt quidaz q oīa entia facta sunt ex eadē natura: ⁊ q substātie rerꝝ diuersarꝝ sunt in rei veritate ista natura vna ex quib⁹ sunt facte. Quidā igiꝫ opinaē q ista natura cōmunis oībus entib⁹ est vnū elemētorum quattuoꝝ quidā aūt ipsam esse mediū inter ꝓtraria eorꝝ.

¶Videē aūt mediū magis: ignis eni ⁊ terra ⁊ aer ⁊ aqua cōtrarietatib⁹ cōpleta sunt: vnde nō irratōabiliē faciūt subiectū alterꝝ ab his faciētes: aliorū aūt quidā aerē: aer eni minime habet alioꝝ differentias sensibiles: ꝓsequenter autē aquā.

¶Et existimaē q mediū est dignius ignis eni ⁊ terra ⁊ aqua ⁊ aer sunt mixta ꝑ cōtrarietatē. Et ideo qui ponūt subiectū aliud a cōtrarijs: nō fecit non rectū. Et post illū in rectitudine est qui ponit ipm aerē: aer eni est minimus alioꝝ in diuersitate sensibili: ⁊ sequitur qui ponit ipsum aquam. 54

¶Et existimaē. Dicit: ⁊ apparet q q ponūt subiectū aliqd mediū inter aerē ⁊ ignē: ⁊ vniuersaliter inter duo vicinantiū dicūt rectius: qñ istud subiectū oportet vt non habeat aliquā ꝓtrarietatē in sua substātia cum ꝓtrariū non recipit suū ꝓtrariū ⁊ aqua ⁊ ignis ⁊ aer ⁊ terra vtrūqꝫ hꝫ ꝓtrariuꝫ in sua substātia: mediū aūt nullā hꝫ ꝓtrarietatē in substantia sua: quare mediū est ꝓpinquius nature istius subiecti q̄ꝫ quatuoꝝ elemēta: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: ⁊ ideo q ponit ⁊ cetera. Deinde dixit: ⁊ post illum ꝛc. idest ⁊ qui ponit ipsum aerē rectius facit q̄ꝫ q ponit ipsum vnū alioꝝ: ⁊ post illū in rectitudine est q ponit ipsum aquā ⁊ dixit: h nā qui ponit ipsum vnū medioꝝ. s. aque ⁊ aeris: ⁊ rectius facit q̄ꝫ q ponit vnū extremoꝝ: ꝓtrarietas. n. minus ē in medijs q̄ꝫ in extremis: ⁊ q ponit aerē rectius facit q̄ꝫ qui ponit aquā: qñ differētie sensibiles ꝓtrarie pauciores sunt in eo: ⁊ ideo dixit ⁊ sequiē qui ponit ipsum aquā: q aqua etiam est mediū sicut aer: sed aer excedit aquā in hoc q differentie aque sunt manifeste magis sensui ⁊ differētie aeris sunt latentiores: ⁊ intēdit ꝑ diuersitates sensibiles: differētias ꝓtrarias sensibiles ⁊. d. q q ponit subiectū habēs differētias latentes ponit rectius q subiectum in rei veritate est materia cuius esse est in potentia.

¶Sed oēs vnū hoc ꝓtrarijs figurāt: vt densitate ⁊ raritate: ⁊ eo q maius ⁊ minus: hec aūt oīa sunt excellētia videlicet ⁊ defectus sicut dictū est prius: ꝯz videē antiqua esse hec opinio q vnū ⁊ suphabūdantia ⁊ defectus principia rerꝝ sint: sed nō eodez modo: sed antiqui duo quidez facere: vnū aūt pati: posteriorū aūt quidā ꝓtrariū vnū quidem facere: duo autem pati dicunt magis.

¶Sed oēs figurāt istud vnū per ꝓtraria: vt densitatē ⁊ raritatē ⁊ magis ⁊ minus: ⁊ manifestū est q ista vniuersaliter sunt in additiōe ⁊ diminutiōe vt diximus prius: ⁊ fortasse est opinio antiqua scilicet vt principia entiū sint vnū ⁊ additio ⁊ diminutio sed nō eodē mō. Antiq eni dicūt q illa duo agūt: ⁊ vnū patiē: alij aūt q post venerūt: dixerūt econtrario. s. q vnū agit ⁊ duo patiunē tm. 55

¶Sed oēs. Cū narrauit q bene fecerunt antiqui in hoc q cū ꝓtrarijs posuerūt subiectū: incepit etiam narrare qualiter ponebant dispositionē ꝓtrarioꝝ ex hoc subiecto: ⁊ dixit sed oēs figurāt ꝛc. i. sed oēs q̄eniūt in hoc q faciūt subiectū figurari ꝑ hec duo ꝓtraria. i. q ponūt subiectū materiā: ⁊ duo ꝓtraria formā ꝑm q vnusquisqz opinabaē in ꝓtrarijs: qui eni opinabanē q densitas ⁊ raritas sunt prima ꝓtraria ponebāt illa differentias subiecti: ⁊ similiter q opinabanē q hec ꝓtraria sunt magis ⁊ minus ponebāt h duo: differētias istius subiecti. D. d. ⁊ manifestū est ꝛc. i. q raritas ⁊ dēsitas ⁊ magis ⁊ minus oīa sūt sub additiōe ⁊ diminutiōe. D. d. ⁊ forte est opinio antiqua: ⁊ intēdebat q non est inuenta a platone: oēs eni ⁊ plato opinabanē q principia sunt vnū subiectū: ⁊ additio ⁊ diminutio: sed opinio eorꝝ in ordinatiōe istius vnius ⁊ cōtrarioꝝ nō est eadē antiqui eni dicebāt q ꝓtraria sunt forma agēs ⁊ subiectuꝫ est materia patiēs: posteriores vō ⁊ plato dicebāt q ꝓtraria sūt mā passiua. s. magnū ⁊ parū ⁊ q vnū ē fōtia agēs. 55

¶Tria quidē igitur dicere elemēta esse ⁊ ex his: ⁊ ex huiusmodi aliis intēdētibus videbitur vtiqꝫ ba

bere quãdã rationẽ sicut dixim⁹. ¶Plura aũt tri bus nõ amplius est: ad patiẽdũ quidẽ eni sufficiẽs est vnũ: si aũt quatuor existẽtib⁹ due erũt cõtrarie tates oportebit seorsum vtrisq; esse alterã quãdã naturã mediã: si aũt ex inuicem poterit generare: ociosa vtiq; altera cõtrarietatũ erit. Simul autẽ ↄ ipossibile est plures esse contrarietates primas: substãtia eni vnũ quoddã genus est entis: quare in eo qõ prius ↄ posterius sunt differũt ab inuicez principia tm̃: sed nõ genere: semp eni in vno gene re contrarietas vna est: omnes enix contrarieta- tes reduci videntur ad vnam.

56 ¶Dicere igit̃ elemẽta esse tria est ꝑm rationẽ quo quomodo cũ cõsideratũ fuerit hoc de istis rebus ꝓpꝛie ↄ similib⁹ vt dixim⁹. ¶Plura aũt tribus nõ: in passione aũt sufficit vnũ. si igit̃ fuerit quatu or: ita q; contrarietates sint due ↄ indiget vtraq; contrarietas p se: alia natura existẽte inter illa: si igit̃ possibile est vt vnũ cõtrariox sufficiat: tũc re- liquũ erit supfluũ: ↄ cũ hoc impossibile est vt pri- ma cõtraria sint plura: substãtia eni est vnũ gen⁹ ↄ principia differũt ab inuicẽ ꝑm prius ↄ posteri- us tm̃ nõ ꝑm genus: in vno eni genere vna est cõ- trarietas ↄ oẽs ꝓprietates videnᵗ reduci ad vnaz.

56 ¶Dicere igit̃. Quoquomodo: q; ꝓpositiões quib⁹ vtitur in h̃ sunt famose: ↄ cũ declarauit q; principia nõ sunt vnũ ↄ apparuit ex disputatiõe ea esse tria: incepit declarare q; nõ sunt plura trib⁹. Deinde persecutabit̃ demonstratiõe: vtrũ sint duo aut tria. Deinde dixit: plura aũt trib⁹ nõ. ꝛ. q; in passiõe que est ꝑz generationẽ sufficit vna ꝓtrietas patiẽs: debet eni esse ꝓtrariũ ei a quo pat̃: ergo duo cõ- traria cũ subiecto sufficiũt in trãsmutatiõe: q; patiẽs quo- dãmodo est ꝓtrariũ: ↄ quodãmodo simile: ↄ est mod⁹ quo recipit actionẽ agentis: ↄ hoc nõ est ei nisi ex subiecto. D. d. si igit̃ fuerint quatuor ↄc. i. si igit̃ ꝓtraria fuerint dupli cia: tũc vtrũq; par indiget subiecto: ↄ tertia natura cõmu- ni ↄ hoc intẽdebat cũ dixit existẽte inter illa: qm̃ subiectuz est mediũ inter ꝓtraria: ↄ ipse dixit q; subiectũ est in simili tudine mediꝰ: est eni simile ei quoquomodo: q; ẽ i potẽtia vtrũq; extremũ: sed tñ subiectũ est vtrũq; extremũ potẽtia pura: mediũ vo est vtrũq; extremũ nõ pura potẽtia sed ali qua potentia: in medio eni est vtrũq; extremũ in actu: sed tñ nõ in vltima pfectiõe: est igit̃ in potẽtia vtrũq; extremũ quodãmodo ↄ in actu alio modo: subiectũ vo pura potẽ- tia est vtrũq; extremũ. D. d. si igit̃ alter ꝓtrariox sufficit reliquũ est supfluũ. i. si posuerimus q; principia essent ser: ↄ quatuor ꝓtraria ↄ duo subiecta: tũc si alter par ꝓtrariox cũ suo subiecto sufficiũt in hoc q; ex eis generenᵗ oĩa: tunc reliquũ par erit supfluũ ↄ natura nihil agit supfluũ: alter aũt par ꝓtrariox sufficit in generatõe oĩum entiũ: q; dictũ est q; prima principia debẽt esse cõmunia oĩb⁹ entib⁹ ↄ si gnũ eius est hoc q; oĩa entia alteranᵗ in inuicẽ. D. indurit secũdã rationẽ: ↄ. d. ↄ cũ hoc ipossibile est. i. ↄ ipossibile est vt prima ꝓtraria sint plura: q; prima ꝓtraria necesse est vt sint primi generis. ſ. substãtie ↄ cõtraria in quolibet genere sunt vnũ par: vnde necesse est vt prima ꝓtraria sint vnum par. D. d. ↄ principia differunt ↄc. potest itelligi q; prima principia cõtraria que sunt in vnoquoq; genere decẽ pre- dicamẽtox nõ differũt ab inuicẽ ꝑm genus: sed ꝑm q; que dã sũt prioza quibusdã: ↄ cause quorũdã: ↄ oĩa sunt in vno genere: sed reducunᵗ ad prima ꝓtraria que sunt causa alio rũ ꝓtrariox. Verbi gratia: qm̃ si prima ꝓtraria in vnoquo q; genere sint opposita ꝑz esse ↄ nõ esse: tũc opposita in sub stãtia ꝑm esse ↄ nõ esse sunt cause alioꝝ oppositoꝝ existẽtiũ in aliꝭ predicamẽtis: ↄ illa debẽt esse prima ꝓtraria: qm̃ hoc nomẽ prima ꝓtraria existentia in vnoquoq; genere nõ dicit̃ equiuoce: neq; vniuoce: sed ꝑm prius ↄ posterius: ↄ est modoꝝ noꝭ ambigui: ↄ põt intelligi alio mõ: ↄ est q; principia ꝓtraria que sunt in substãtia: ꝛz sint plura: tñ non differũt a se inuicẽ nisi ꝑm prius ↄ posterius: nõ q; sunt in generib⁹ diuersis: ↄ talia ꝓtraria reducunᵗ ad vnã ꝓtrarie tatẽ que est prioꝝ oĩbus. D. d. vno eni genere ↄc. forte intẽ dit dare cãm ꝓpter quã quedã cõtraria plura q̃ sunt in eo dẽ genere prioza quibusdã ꝑm secundã exꝓsitionẽ: ↄ forte iste sermo est maioꝝ ꝓpositio quã intẽdebat declarare qõ necesse est vt ꝓtrietas que est in primis principiis ẽ vna: ↄ syllogismus sic cõponitur. ¶Prima principia ꝓtraria sũt illa que sunt in genere substãtie. Et prima cõtrarietas que est in vno genere est vna: ergo. ¶Prima principia cõtraria sunt vnũ: ↄ ꝑm hoc erit iste sermo ꝓpꝛposterus: ↄ tũc sic de bet legi substãtia eni est vnũ genus ↄ in vno genere est vna ꝓtrietas: principia eni nõ differũt ab inuicẽ nisi ꝑz prius ↄ posterius: ꝑm vo aliã exꝓsitionẽ dz legi vt in tertu: ꝑz dz itelligi in eo maioꝝ ꝓpositio: dicẽs q; in vno genere ẽ vna ꝓtrietas: qm̃ ꝓ illã cõplebit̃ ꝓclusio. D. d. ↄ oĩa ꝓtraria videnᵗ reduci ↄc. põt intelligi q; oĩa ꝓtraria q̃ sunt in eodẽ genere cũ reducunᵗ in vnã ꝓtrietatẽ sũt in potẽtia ↄ prin cipia vnũ: vel sic q; oĩa ꝓtraria que sunt in eodẽ genere ꝑm vnũqodq; genus predicamentoꝝ cũ reducunᵗ ad ꝓtraria q̃ sunt in substantia oĩa erũt vnũ in potẽtia ↄ ꝑm respectũ.

¶Quod qdẽ igit̃: neq; vnũ sit elemẽtũ: neq; plu ra duob⁹ vel trib⁹ manifestũ est: hoꝝ aũt vtrũ sit vez quẽadmodũ dixim⁹ dubitationẽ hz multã. Sic igit̃ nos dicamus primũ de omni generatio ne aggrediẽtes. Est eni ꝑm naturã cõia prius di- cere: ↄ sic circa vnũqodq; ꝓpria speculari.

¶Manifestũ est igit̃ q; elemẽtũ nõ est vnũ: ↄ q; ele 57
mẽta nõ sũt plura duob⁹ aut trib⁹: vtrũ aũt sit ve rũ hz marimã qõnẽ: ponam⁹ igit̃ sermonẽ nostrũ hoc modo: primo incipiam⁹ ↄ cõsiderem⁹ de om ni generatiõe: qm̃ tũc ꝓcedem⁹ cursu naturali ↄ prius dicamus vniuersalia cõia deinde cõsidere- mus post de ꝓprijs existẽtib⁹ in ꝑticularib⁹.

¶Manifestũ est. Intendit hic ꝑ elemẽtũ principia q̃ sunt in 57
re: ↄ dixit: q; hz marimã questionẽ hz iã apparuerit ex dis- putatione principia esse tria: q; necesse est ponere illud qõ recipit esse generatũ ipm̃ esse subiectũ aut ꝓtrariũ. Si igit̃ fuerit ꝓtrariũ ꝓtinget ꝓtrariũ alterari in suũ ꝓtrariũ: ita q; nõ esse alteret̃ in esse ↄ mutet̃ in illud qõ est valde impro- babile: ↄ si posuerimus q; subiectũ est recipiẽs: ↄ q; ꝓtrari um recedit: ꝓtinget vt in substãtia nõ sit gñatio oĩo: subie ctũ eni est aliqd demonstratũ ↄ substãtia: ↄ vlr cõtingit vt aliqd sit anteq̃z sit: qm̃ si nõ sit nisi ex substãtia q̃ est subie- ctũ: ↄ ista substãtia sit cõis oĩb⁹ entib⁹: ↄ ens nõ generatur nisi ex ente: ergo ens ẽ anteq̃z generet̃: ↄ ista qõ cogit plu res antiquos ad negãdũ generationẽ. D. d. qm̃ tũc ꝓcede mus ↄc. ↄ in via doctrine. q. d. ↄ intẽdimus ꝓsiderare pri us de reb⁹ vlib⁹ cõib⁹: q; ista doctrina est nãl'ẽ. n. doctri na cuius ꝓpositiões accepte in ea sunt marime ↄ sine me- diꝭ ↄ cũ hoc manifestiores ↄ nõ accidit in ea iteratio: ↄ itẽ dit ꝑ cõmunẽ generationẽ q̃ fit in substãtia ↄ in oĩb⁹ predi camẽtis ↄ de substãtia generationẽ cõmunẽ quatuor cor- poꝛib⁹. ſ. igni: ↄ aque: ↄ aeri: ↄ terre: ↄ corporib⁹ cõpositis ↄ vlez generationẽ q̃ est vnius ex vno: ista eni generatio ẽ quatuor elemẽtoꝝ ↄ cõpositoꝝ: gñatio aũt q̃ est vni⁹ ex plu ribus pscrutãda est in libro de generatiõe: ↄ hoc itẽdebat cũ dixit. D. ꝓsiderabimus post de ꝓprijs. i. de ꝓprijs exi stẽtib⁹ in generatiõe vniuscuiusq; generũ generabiliũ: ↄ h̃ est in oĩb⁹ ptib⁹ istius sciẽtie: de generatiõe aũt corporum simpliciũ ↄ cõpositoꝝ logic̃ in libro perigeneseos ↄ quarto metheoroꝝ: ↄ de ꝓprijs vniuscuiusq; ꝓposito logic̃ in libro de

mineris ⁊ in libro de plātis: ⁊ in libro de aīalib⁹: ſz liber⁹ de mineris nō habem⁹ neqz de plātis niſi duos tractat⁹.

¶Dicimus enī fieri ex alio aliud: ⁊ ex altero alterꝫ aut ſimplicia dicētes aut compoſita: dico aūt hoc ſic. Eſt enī hoc fieri hoiez muſicū eſt aūt nō muſicū aliqō fieri muſicū: aut nō muſicū hoiez fieri hominē muſicū. Simpliciter qdē igit̄ dico qō fit hominē ⁊ nō muſicū: ⁊ qō ſimpliciter fit muſicū. Cōpoſitū aūt ⁊ qō fit: ⁊ qō factū eſt cū nō muſicū hominē dicimus fieri: aut muſicū: aut muſicū hoiez hoc aūt hoc qdē nō ſolū dicit̄ hoc aliqd fieri: ſed etiā ex hoc vt ex nō muſico muſicū: hoc aūt nō dicitur in omnibus vt ex homine factus ſit muſicus: ſed homo factus ſit muſicus.

58 ¶Dicamus igit̄ q cū dicimus aliqd generari ex aliquo alio: ⁊ q vniuerſaliter generabile generat̄ ex alio: forte intēdimus ſimplicia ⁊ forte cōpoſita ⁊ intelligo hoc qō narrabo: hō fit muſicus: ⁊ non muſicus fit muſicus: ⁊ hō nō muſicus fit hō muſicus: intelligo hoc dico generatū ſimpler. hoiez ⁊ nō muſicū. Et intelligo cū dico generatū ſimpler muſicū. Et intelligo etiā p generatū cōpoſitū hominē nō muſicū fieri hoiez muſicū. Sed alterum duoꝝ illoꝝ dicit̄ fieri ex hoc ⁊ fieri hoc. Dicimus enī q ex nō muſico fit muſicus. aut nō muſicus fit muſicus. Reliquū vō nō in omni dicit̄ vtrūqz. nō enī dicim⁹ q ex hoie fit muſic⁹: ſz hō fit muſicus.

58 ¶Dicamus igit̄. Et eſt manifeſtū q aliqd generat̄ ex aliquo aut ab aliquo: ⁊ intēdimus alterā duaꝝ intētionū qñ aut itēdimus p hāc ꝓpoſitionē rē ſimplicez aut cōpoſitā: verbi gra: qñ cū dicim⁹ q hō fit muſicus: itēdim⁹ q muſicus fit ex ſimplici qō eſt hō q eſt ſubiectū muſici. ⁊ ſili cū dicim⁹ q nō muſic⁹ fit muſic⁹: itēdim⁹ q muſic⁹ etiā fit ex re ſimplici q̄ eſt nō muſicū q̄ ē priuatio muſici: ⁊ cū dicim⁹ q hō nō muſicus fit muſic⁹: itēdim⁹ q muſic⁹ fit ex duobus. ſ. ex hoie ⁊ nō muſico: ⁊ hoc itēdebat cū dixit forte itēdimus ꝛc. ⁊ cū dixit: hō īmuſic⁹ fit muſic⁹ itēdit gnātiōem q̄ attribuit̄ ſubiecto in quo eſt generatū: ⁊ cū dixit: ⁊ īmuſicus fit muſicus: intēdit gnātiōez q̄ attribuit̄ oppoſito: ſiue ſit ꝓtrariū ſiue ſit priuatio: ⁊ cū dixit: ⁊ hō nō muſic⁹ fit muſicus: itēdit gnātiōez q̄ attribuit̄ vtriqz. ſ. ſubiecto ⁊ oppoſito. D. expoſuit hec tria: ⁊ dixit: ⁊ itelligo cū dico gnatuz ſimpler ꝛc. i. ⁊ itelligo cū dico q gnatio generati attribuit̄ rei ſimplici ſubiectū qō eſt hō in b exēplo: ⁊ oppoſitū qō ē nō muſicū: ⁊ itelligo p illud cui⁹ gnatio attribuit̄ rei cōpoſite illud qō attribuit̄ vtriqz. ſ. oppoſito ⁊ ſubiecto qō ē hō nō muſic⁹: ⁊ vlr dicit q gnatio attribuit̄ oppoſito ⁊ ſubiecto ⁊ ambob⁹ ⁊ p oppoſitū itellige ꝓtrariū ⁊ priuationē: ⁊ b ē cōe ſiue gnatio ſit in ſuba aut in alijs ꝓdicamētis: ⁊ cū notificauit q gnatio attribuit̄ his duob⁹ ſimplicib⁹: dedit dīaz inter illa ſm vocē ⁊ ſm rē ⁊ dixit: ſz alterꝫ duoꝝ ꝛc. i. ſz oppoſitū pōt pferri duob⁹ modis: dī. n. ipm fieri b: ⁊ ex ipſo fieri b: ⁊ b ē ſz idioma eoꝝ: ⁊ iō dixit: dicim⁹. n. q nō ex muſico ꝛc. reliquū vō. ſ. ſubiectū nō ꝓferet̄ niſi vnomō. ſ. ipz fieri b nō ex ipo fieri b. nō enī dicim⁹ q ex hoie fit muſic⁹: ſz dicim⁹ hoiez fieri muſicū ⁊ notādū ē q b ē ſz idioma eoꝝ: ⁊ qōdā accidit in hoc tpe hec. n. ꝓpoſitio ex in arabico eſt cōis: qñqz igit̄ notat oppoſitū ⁊ qñqz ſubiectū hec aūt ꝓpoſitio ab notat cām agētē tā q̄z ſubiectū ⁊ oppoſitū: oppoſitū vō in nr̄o idiomate nō dicit̄ fieri b: ſz tm̄ dicit̄ in ſubiecto: hec vō ꝓpoſitio poſt in nr̄o idiomate dī. ꝓprie de oppoſito ⁊ nō de ſubiecto: dicim⁹. n. poſt nō muſicū fit muſicū: ⁊ nō dicim⁹ q poſt hoiez fit muſic⁹: ⁊ cū dixit differētiā ſm vocē dedit differētiā ſm rē ꝛc.

¶Eoꝝ autez q̄ fiunt ſicut ſimplicia dicimus fieri. aliqd qdē pmanēs fit. aliud vō nō pmanēs. hō qdē pmanet muſicus factus ⁊ hō ē. ſz nō muſicuz ⁊ imuſicuz neqz ſimpliciter. neqz cōpoſitū pmanet.

¶Et illa q̄ dicimus ſm q̄ ſunt ſimplicia generari. 57
que dā generanť pmanēdo. ⁊ que dā nō pmanēdo hō enī pmanēs hō fit muſicus. nō muſicus vō nō pmanet. neqz ſimpler neqz qñ cōponit̄.

¶Et illa que dicunť gnāri ⁊ fieri aliqd aliud ſm q̄ ſūt ſimplicia: ⁊ ſūt illa duo q̄ pdixim⁹ differūt in b: qñ alterꝫ pmanet qñ generat̄ aliud ex eo: alterꝫ vō nō pmanet ſz deſtruit̄: ⁊ nō ē ps gnāti: alterꝫ vō pmanet: ⁊ ē ps gnāti: verbi gra: muſicus q generat̄ ex hoie: ⁊ ex nō muſico hō. n. pmanet qñ fit muſicus: non muſicus autem nō pmanet cuz ſit oppoſitus muſico: ⁊ ſi oppoſitum accipiatur ſingulariter: aut oppoſitum cum ſubiecto ꝛc. 59

¶Determinatis igit̄ his ex oib⁹ q̄ fiunt. hoc ē accipere ſi aliqs itēdit ſicut dicimus. qñ aliqd oportet ſemp ſubijci qō fit. Et hoc ſi numero eſt vnuz ſed ſpecie nō vnū ſpecie enī dico ⁊ ratiōe idē. non enī idē eſt hoi ⁊ imuſico eſſe. ⁊ hoc qdē permanet aliud vō nō pmanet. nō oppoſitū qdē pmanet hō enī pmanet. muſicū autē ⁊ imuſicū nō pmanet. neqz ex ambob⁹ cōpoſitū. vt imuſicus homo.

¶Et cū determinauimus iſta ex omni qō gnāť pōt 60
hō accipe hic ſi poſuerit ſuā cōſiderationē ex hoc qō dico ſz qñ ſemp idiget aliquo qō fit ſubiectum illoꝝ oiuz ⁊ eſt illud qō ē gnābile. ⁊ iſtud ſz ſit vnū numero. tñ ſm formā nō ē vnuz. ⁊ itēdo p formaz rōnē. rō enī hois nō ē rō nō muſici. ſz illō pmanet ⁊ hoc nō. illud aūt qō nō hz oppoſitū pmanet. hō enī pmanet. nō muſicus vō nō neqz compoſitum ex eis. vt homo non muſicus.

¶Et cū determinata ſunt hec duo principia ſimplicia quibus attribuit̄ generatio pōt homo accipe hec duo eſſe neceſſaria in oi gnātiōe ſi ꝓſideraueris in hoc ex hoc qō dico apparet enī bene q omne gnātū ſemp idiget aliquo ſubiecto: ⁊ eſt illō qō in rei veritate dicit̄ gnāri. ſ. in tpe in quo gnāť in actu: gnātū enī cōpletū fuit gnātū: ⁊ nō ē in actu: gnātio igit̄ ſm q̄ ē mot⁹ neceſſario hz ſubiectū: ⁊ eſt illud qō dicit̄ gnāri in actu ⁊ b qō dixit manifeſtū ē in ſubſtātia ⁊ alijs gnātū enī ē gnātū p motū que hz apō gnātiōez. D. d. ⁊ iſtō lz ſit vnū ꝛc. i. ⁊ iſtō qō ē gnātū i actu lz ſit vnū numero. i. ſubiecto: tñ nō eſt vnū ſm rōnē. i. ſm diffinitionē apparēt enī in eo duo quoꝝ vnū ē oppoſitū rei q̄ ē principiū gnātiōis: ⁊ aliud recipiēs illā rē: ⁊ oppoſitū equocat̄ i arabico qō ē finis gnātiōis: rō enī hois q fit muſic⁹ nō eſt rō nō muſici q fit muſic⁹: hō enī pmanet: muſica gnāta in ipo: nō muſica vō nō pmanet ſz deſtruit̄ qñ muſica gnāť i ſubiecto: ⁊ vlr illō qō caret oppoſito: er iſtis duob⁹ pmanet: vt hō q fit muſic⁹: muſica. n. nō ē oppoſita hoi: nō muſica vō exiſtēs i hoie ē oppoſita muſice vt nō eſſe ad eſſe: ⁊ iō deficit qñ fit muſica ⁊ b qō dixit itelligēdū ē cōiter in oibus ꝓdicamētis: ⁊ in ꝓdicamēto ſubē: in ſpmate enī qō fit hō neceſſe ē vt ſit aliqd: ⁊ ē illud p qō dicit̄ ſperma. rō enī hois q fit ē oppoſita rōni ſpmatis: ⁊ ēt vt i eo ſit aliqd recipiēs formā hois: ⁊ ē i rei vītate illō qō dicit̄ gnāri. ſ. illō i quo ſuenit̄ iſte mot⁹: mot⁹. n. dz ee i ſubiecto ſiē dixim⁹: ⁊ ipoſſibile ē vt ſit i illo cui⁹ ptes ſucceſſiue deſtruūť p gnātiōez ptiū illi⁹: ⁊ ē illō qō ē oppoſitū gnāto: ſz iſte mot⁹ ē i ſubiecto: ⁊ ſi nō eēt ſub m: nō eēt b aliqd deferēs iſtū motū neqz aliqd qō diceret̄ moueri: neqz aliqd qō eēt in potētia

aliquid ⁊ aufertur natura possibilitatis: sed hoc ignorant moderni propter consuetudinem.

¶ Sz ex aliquo fieri aliqd. ⁊ nō hoc fieri aliqd magis qdē dicit in nō pmanētib⁹. vt ex nō musico musicuz fieri. ex hoie autē nō. at vo ⁊ in pmanētib⁹ aliqſi dicit silr. ex ere eni statuā dicimus fieri. nō es statuā: hoc tñ ex opposito ⁊ nō pmanēti vtrolibet dr̄ ex hoc hoc. ⁊ hoc hoc. ⁊ nāqz ex imusico: ⁊ imusicus fit musicus. vnde ⁊ in cōposito silr ē. eteni ex imusico hoie. ⁊ imusicus homo dicit fieri musicꝰ.

61 ¶ Dicere vo aliqd generari ex aliquo nō ipz gñari hoc dicit ꝓprie in rebꝰ q̄ nō pmanēt: vt cū dicimꝰ qꝫ musicꝰ fit ex nō musico: ex hoie aūt nō: ⁊ rarissime dicit de eodē mō in rebꝰ q̄ pmanēt: dicimꝰ eni qꝫ ex cupro fit idolū: ⁊ nō dicimꝰ qꝫ cuprū fit idolū Jn oppositō vo qꝫ nō pmanet vtimur ꝓmōe vtroqz mō: dicimꝰ eni ex hoc fieri hoc: ⁊ hoc fieri hoc verbi gra: ex nō musico fieri musicū: ⁊ nō musicuz fieri musicū: ⁊ silr dicimꝰ in cōposito: verbi gratia ex hoie nō musico fieri musicum: ⁊ hominem non musicum fieri musicuz.

61 ¶ Dicere vo. Cū dedit differentiā inter illa duo ex qbꝰ est generatio ꝓm vocē ⁊ ꝓm rē: vult hic distinguere quō vsitate sūt iste ꝓpōes apud eos ⁊ dixit: dicere vo nc. ⁊ intendit p illud qd nō pmanet oppositū ⁊ apparet ex sermone eius qꝫ oppositū nō dicit fieri hoc: sed ex ipso fieri hoc: sed ipse dicet post: ⁊ iā dixit: qd dicit vtroqz modo. s. ex ipso fieri hoc ⁊ ipsuz fieri hoc: videt igit qꝫ ex ipso eiꝰ exꝑplo qd dixit nō ipsuz fieri hoc sit in rei vitate: ſz large: qm illud qd i rei vitate dicit apd eos fieri hoc: est subiectū. D. d. ex homine vo nō. i. ex subiecto vo nō dicit fieri hoc. verbi gra: ex homie fieri musicū. D. d. ſz rarissime nc. i. sed rarissime ⁊ trāsumptiue dicimꝰ has ꝓpōes ex ⁊ ab in rebus pmanētibus. s. subiectis: dicimꝰ eni ex cupro fieri idolū: sicut dicimꝰ qꝫ cuprū fit idolū: ⁊ hoc ē ꝓpriū idiomati eoz. D. d. in oppositō vo nc. i. in oppositō vo vtimur vtraqz ꝓpositione. dicimꝰ. n. qꝫ ex nō musico fit musicū: ⁊ ñ musicꝰ fit musicꝰ. ⁊ similiter faciūt in cōposito sicut dixit: ⁊ sermo eiꝰ est manifestus per se.

¶ Multipliciter aūt cū dicat fieri: ⁊ hoz qdez non simpliciter fieri: ſz hoc aliqd fieri: simpliciter autē fieri substātiaz solū: ꝑm qd aūt alioz: manifestum qꝫ necesse est subici aliqd qd fit: eteni quātū: ⁊ quale: ⁊ ad altez: ⁊ qñ. ⁊ ybi: fiūt in subiecto aliquo: propter id qd sola substātia de nullo alio dicit subiecto: ſz oia alia de substātia: qꝫ aūt substātia ⁊ q̄cūqz alia simpliciter entia ex quodā subiecto fiāt: cōsiderāti fiet vtiqz manifestū: semp eni est aliquid quod subijcitur ex quo fit quod fit: vt plante ⁊ animalia ex semine.

62 ¶ Et qz gñatio dicit multis mōis ⁊ sūt quedā q̄ nō dicūt fieri aut gñari simplr: ſz dicit hoc fieri hoc aut gñari. Dicit aūt simpliciter fieri aut gñari in substātijs tm̄: in alijs vo manifestū est qꝫ necessario idiget aliquo subiecto qd est generatū. dicere enim gñari: aut fieri in quanto: aut in quali ⁊ in relatiōe ⁊ in quādo. ⁊ in ybi: nō dicit nisi cū nādo imaginati fuerimus aliqd subiectū. qz sola suba nō dicit de alio subiecto oīno. alia vo oia dicūt de suba. ⁊ apparet ꝑ cōsiderationē qꝫ substātie ⁊ oia entia simpliciter idiget in gñatiōe subiecto. est eni hic semp subiectū ex quo fit gñatio gñati. verbi gra. qm̄ alia ⁊ vegetabilia generant ex spmate ⁊ semine.

¶ Et qz. Idest qz generatio dicit multipliciter. sūt eni q̄dā que nō dicunt gñari simplr: ſz gñari b aut fieri b. ⁊ sūt accidētia: gñari aūt simplr ꝓprie est suba: manifestū ē qꝫ necessario idiget aliquo qd dicat gñari. D. dedit cām in b ⁊ dixit: dicere eni gñari nc. i. ⁊ cā in b qꝫ subiectū apparet in istis rebꝰ. s. accidētib⁹ ē: qm̄ cū dicimꝰ quātū: aut ql̄e: aut ad aliqd: aut vbi: aut qñ: nō dicimꝰ nisi qñ imaginati fuerimus aliqd subiectū vnuscuiusqz eoz: qm̄ ista dicunt de substātijs: suba eni sola non dicit de subiecto: ⁊ cū possuit qꝫ subz trāsmutatiōis i alijs ꝑdicamētis ꝑter subaz ē manifestū p se: icepit declarare qꝫ silr apparet in suba ⁊ dixit: ⁊ apparet ꝑ ꝙsideratiōez nc. i. ex nā gñatiōis apparet illi q ꝙsideraverit qꝫ suba ⁊ oia gñabilia indiget in gñatiōe in eo qꝫ est gñatio aliquo subiecto: oia eni habēt aliquod subiectuz ex quo generant. Ulterius gra: in suba: ⁊ est spma aialiū ⁊ semē vegetabiliū: ⁊ dixit hoc: qz pfecte apparet qꝫ in spmate est aliqd cui⁹ ꝓportio ad aial gñatū ex ipo ē sic ꝓportio suba demōstrate ad albū ⁊ nigrū ⁊ vlr ad ꝑdicamēta accidētis: quēadmodū eni gñatio albi ꝑm qꝫ est motus idiget principio oppositō ei qd generat ex quo fit motus: ⁊ tertio subiecto motui: silr est in alijs gñatiōib⁹: ⁊ silr ptes oppositi successiue recedunt a subiecto: ⁊ fiunt in ipso ptes generati silr ē ⁊ in suba: in spmate. n. apud gñationez hois nō cessant ptes spmatis recedere: ⁊ partes fieri hois: donec forma hūana pficiat: ⁊ b si forma recipit ptitionē: si aūt nō: istud necessario accidit in accidētib⁹ ꝓprijs forme gñate: vñ necessario gñatio seqt alterationem ⁊ qz subm cē nectariū i suba appet et iductōe icepit notificar b: ⁊ dixit

¶ Fūt aūt q̄ fiūt simpliciter. alia qdē trāsfiguratiōe. vt statua. alia vo appositiōe. vt q̄ augmētant alia vo subtractiōe. vt ex lapide mercurius. Cōpositiōe aūt alia. vt domus. alteratiōe vo alia. vt q̄ cōuertunt ꝑm naturā. oia aūt que sic fiunt. manifestum. qm̄ ex subiectis fiunt.

¶ Et illa q̄ generant. quedā ꝑ trāsmutationē figure. vt idolū ex cupro. ⁊ quedā ꝑ additionē vt illa q̄ augmētāt. ⁊ quedā ꝑ diminutiōez. vt ex lapide bumus. ⁊ quedā ꝑ cōpositionē vt dom⁹. ⁊ quedā per alterationē vt illa q̄ mutant ꝑm materiā. manifestū est igit qꝫ gñatio ſz istos modos ē ex subiectis. 63

¶ Et illa apparet per inductionem qꝫ generatio indiget necessario subiecto: nō solūmodo in naturalib⁹ sed ⁊ in artificialibus: generatio enim aut est in qualitate: vt idolum ex cupro: aut in quantitate: vt augmētū ⁊ diminutio: aut ꝑm cōpositionem: vt domus ex lateribus ⁊ lapidibus: aut ꝑm trāsmutationem que est in ipa substantia: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: ⁊ quedā per alterationem: vt illa que mutantur ꝑm mām. i. quoruz materia trāsmutatur: ⁊ omnia ista vident esse ex subiecto: ⁊ necessario est vt omne generatuz sit ex subiecto ⁊ in subiecto: ⁊ verificat hoc inductiō: ⁊ he due trāsmutationes. s. que est in accidentibus rei: ⁊ que est in substantia cōueniūt in hoc: qm̄ sunt alteratio eiusdē rei de vna qualitate in aliam: ⁊ de vna dispositione in aliam sed qz viderunt qꝫ quando res trāsmutatur in quibusdam istis dispositionibus: statim nomē ⁊ diffinitio eius transmutabunt: ⁊ in quibusdam nō: vocauerunt primū modū trāsmutationē in substātiā ⁊ alterationē substātialem: ⁊ vocauerunt istas dispositiones substantiales. Secūdam vo transmutationem in qua neqz nomen rei: neqz eius diffinitio trāsmutatur vocauerūt alterationē accidentalem: ⁊ cuz cōsiderauerunt illud quod defert vtramqz transmutationē inueniūt ipm idem numero: ⁊ est corpus demōstratum: videmus eni idem corpus in eodem loco trālferri de

carnecitate 63

carneitate in terrestritatem: ⁊ de terrestritate in vegetabilitatem: ⁊ mutabitur nomē eius ⁊ diffinitio: ⁊ videmus ēt transferri de albedine in nigredinem: sed non amittit nomen ⁊ diffinitionez: ⁊ er hoc scitur q̄ corpus quod est subiectum isti transmutationi permanet in nomine ⁊ diffinitōne: ⁊ q̄ est eius dispositio substātialis qua fit vnum numero: corpus autem cuius nomē ⁊ diffinitio mutātur p trās mutationem dispositionum: nō est vnum per dispositionem existentem in ipso dātem ei nomen ⁊ diffinitionem p priam: vnde necesse est vt istud subiectum sit vnum: q̄ nō habet formā dantē nomen ⁊ diffinitōem vnam: ⁊ est necesse etiam vt tres dimēsiones que videtur inseparabiles ab ipso ⁊ eedem numero que dicuntur corpus: sint accidentia ⁊ vnum: quia subiectum eoz nō habet nomē neq; diffinitionem vnam numero: nō per subiectum habens formam substantialem: qm̄ si essent de dispositionibus substantie nō mutaretur nomē istius subiecti: neq; eius diffinitio per mutationem alicuius dispositionis eius: ⁊ esset tota transmutatio in accidētibus: ⁊ cum ita sit. est igitur vnum subiectum numero nō habens dispositionem substantialem: sed habens naturā recipiendi istas dispositiones substantiales: est igitur in potētia ens omnes dispositiones substantiales ⁊ accidentales: ⁊ hec dicitur prima mā ⁊ primū hyle: etiam manifestū est q̄ ista mā nō denudatur a corporeitate: qm̄ tūc haberet dispositionem substā
tialem: ⁊ haberet nomē ⁊ diffinitionem: ⁊ er hoc patet q̄ qui ponit hanc materiam esse corpus peccat: ⁊ similiter qui ponit illud quod defert dimēsiones subiectum habēs formam in actu vt existimat Auicēna: ⁊ hoc quidē verificato dicamus q̄ generatio ⁊ corruptio: aut est alteratio in substantia aut cōgregatio ⁊ segregatio: ⁊ quomodocūq; fuerit nō erit nisi ex aliquo: ⁊ īō antiqui cōueniūt in hac ꝓpositione: ⁊ q; nō intelligebāt naturam istius subiecti: negauerūt q̄dam generationem ⁊ corruptōem: ⁊ q̄dam posuerunt oēm trāsmutationem de genere alterationis: ⁊ q̄dam appropriauit generationē ⁊ corruptōem ⁊ cōgregatōem ⁊ segregationē: q̄ aūt individuū substātie. s. compositum ex materia ⁊ forma fit ⁊ trāsmutet secūm totum de nō esse in cē fine aliquo deferēte trāsmutatōem: ipossibile est omno: nisi nō esse individui cōpositi mutaret in esse individui substātie cōpositi ⁊ mozari in ℔ est superfluū: ⁊ q; corpus celeste caret potētia ad aliquā dispositiōem nisi potētia generata ideo istud subiectū caret potētijs: ⁊ q; caret ℔ subiecto: īō caret forma q̄ sustētat p hoc subiectū: ⁊ fuit necesse vt forma eius eēt liberata ab ℔ subiecto: ⁊ vt nō hēret cōstitutionē p corp⁹ celeste: ℥ corp⁹ celeste ꝓstituit p illāvt scies alibi

¶ Quare ostensum ex dictis est: quoniam quod fit semper compositum est: ⁊ est quidē aliquid quod fit: est autem aliquid qō hoc fit: ⁊ hoc dupliciter aut eni subiectum: aut oppositum: dico aūt oppositum quidem nō musicum: subiectum autem hominem: ⁊ infiguratiōnē ⁊ inordinationez ⁊ informationem oppositum: es autem ⁊ lapidem ⁊ aurum dico subiectum.

64 ¶ Declaratum est igitur ex dictis q̄ omne generatum semper est cōpositum ex aliquo quod generatur: ⁊ ex aliquo quod est generatum: ⁊ hoc duobus modis: aut subiectū aut oppositum: ⁊ per oppositum intelligo nō musicum: ⁊ per subiectū hominem: ⁊ similiter etiaz nō figura ⁊ non idolum. ⁊ non ordo est oppositum: cuprum vō ⁊ lapis: ⁊ aurum est subiectum.

64 ¶ Declaratum est. Intendit per illud quod generatur formam: ⁊ cū dixit: ⁊ ℔ duobus modis: innuit illud qō generatur: dicimus enī subiectū fieri hoc: ⁊ silr oppositum ℥ qō predixit: sed generatuz in reiveritate est cōpositū ex forma ⁊ subiecto: oppositū vō quod est nō eē est de necessitate generatōis: qm̄ necesse est vt nō esse precedat generatuz ⁊ si nō: non esset generatū: sed nō esse recedit a forma ⁊ remanet subiectum: ⁊ sic generatū in rei veritate est cōpositum ex mā: ⁊ forma: quō igitur dixit q̄ omne generatum est semp ⁊c. D. diuisit illud quod dicitur generari in duo in non eē: ⁊ in subiectū: ⁊ nō eē recedit a generato qō ē forma: forte igit intēdit p generatum: nō illud quod est completum iā: sed illud qō est in via generationis: in hoc eniz tria exigūtur: subiectum. s. ⁊ pars de nō esse ⁊ pars de forma: ⁊ sic generatū ꝑm hoc erit cōpositum ex tribus: generatum vō cōpletum ē cōposituz ex duobus tm̄. s. subiecto ⁊ forma: ⁊ si istud subiectuz nunq̄z est extra nō esse: ℥ non esse: quod semp est cōiter cuz forma est priuatio forme oppositeilli forme: aut sermo eius ex aliquo qō generatur ex eo erit de dispositione generati: nō q; est cōpositum ex aliquo quod generat ⁊ ex aliquo quod est generatū: ⁊ est cuidēti⁹. D. d. ⁊ intelligo per subiectū. i. sōz musice. D. d. cuprum vō: ⁊ lapis: ⁊ aurz sūt subiectum. i. habētium figuram: ⁊ idolum: ⁊ ordinē quibus sūt opposita: nō figura ⁊ nō idolū ⁊ nō ordo q̄ sūt in eis añ figurā ⁊ idolū ⁊ ordinē.

¶ Manifestum igitur q̄ si quidē sunt cause ⁊ principia eorum que natura sunt: ex quibus primis sunt ⁊ fiunt nō ꝑm accidens: sed vnūquodq; quidē dicitur ℥ substantiā quod fit ex subiecto ⁊ forma componitur enim musicus homo ex hoie ⁊ musico quodāmodo: resolues. n. rōnes in rōnes eoz.

¶ Manifestum est igitur q̄ si cause ⁊ principia existentia naturaliter sunt illa ex quibus primo sunt aut generantur nō accidētaliter sed ꝑm intentionem quam intendimus per vnūquodq; eorum in sua substantia. tunc generatō cuiuslibet est ex subiecto ⁊ creatione. Dicere eni hominē musicū. est compositū ex homine ⁊ musico quodāmodo compositionis. potes enim resoluere vtrumq; sermonem in suas diffinitiones. 65

¶ Manifestū est. Cū declarauit q̄ principia sūt tria forma ⁊ priuatio ⁊ subiectū: ⁊ q̄ ℔ tria exigunt in gnātione: incepit notificare q̄ eoz sint p se: ⁊ q̄ p accns: ⁊ dixit manifestū est igit q̄ si cause ⁊ principia existētia nāliter sunt illa ex quibus primo fiūt illa quoz sunt principia: aut generātur si sint innata gnāri: ⁊ ℔ nō p accns: ℥ p se: ⁊ est vt vnūquodq; eoz hēat rē in suba cōpositi: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: sed per itētionē ⁊c. i. sed sunt principia ꝑm itētōem quā itelligimus ex principijs q̄ sūt ps substātie rei: ⁊ cū idurit sermonē q̄ est quasi pcedēs idurit illū qui est q̄si ꝓsequēs: ⁊ est q̄ omne est ex subiecto ⁊ forma tm̄: nō ex priuatiōe: ⁊ tacuit de pcedēte illud p qō apparet cōsecutio consequētis ⁊ est q̄ ex subiecto ⁊ forma fit generatio rei per se: ⁊ syllogism⁹ componitur sic. Si principia naturalia sunt illa ex quibus generatur generabile per se ⁊ principaliter. Et talis est dispositio forme ⁊ subiecti. Necesse est vt oē generabile generetur ex forma ⁊ subiecto. Deinde dedit exēplum ⁊ dixit: dicere eni hominē musicum ⁊c. i. ex subiecto ⁊ forma: ⁊ ℔ quod dixit de qualitate itelligēdum est in substātia sed indurit exemplum in qualitate: q; est notius. Deinde dixit: potes enim ⁊c. i. potes enim dissoluere rōnem materie ⁊ forme ⁊ distinguere eas ꝑm diffinitionē ℥ nō in esse: non enim separantur a seinmicem in esse: ℥ separētur ratione.

¶ Manifestuz igitur est q̄ fiunt q̄ sunt ex his. Est autem subiectum numero qdem vnum. specie vō duo. homo qdem ⁊ aurz ⁊ omnino materia numerabilis est. hoc enim aliquid magis. ⁊ non ꝑm accidens ex ipso fit quod fit: priuatio autem ⁊ con

trarietas accidens. vnuz autem species. vt ordinatio. aut musica aut aliozuz aliquod sic predicatiū

66 ¶Declaratū est igit q generatio cuiuslibet qđ generatur est ex istis duob⁹ sed subiectū in numero est vnū. in forma āt duo. homo eni t auz t vlter materia est numerabilis t pōt numerari. qz est digniozvt sit demonstrata. t quod generatur ex ea. non generat per accidēs. priuatio autē t contrarietas est p accidēs. forma vo est aliud. vt ordo t musica. aut alia eoz que p̄dicātur hoc modo.

66 ¶Declaratū. Cum declarauit q oē generabile generat p se ex subiecto t forma icepit ēt declarare qūo accidit subiecto priuatio: t dat differētiā iter illa quā ignozauit ⁊Plato: quare nō distinxit iter mām t priuationē: t dixit: est ex istis duob⁹ fm rōnē duo: ꝛz sit vnū fm subiectū: est. n. ens t priuatio. D. d. hō eni t auz tc. i. t prima mā est aliud a priuatōe: qz ita se hz ad res sicut hō ad musicam: t auz ad mulū: t hō t auz: t vlr mā fm q est mā numerat in entibus: qđ nō est in priuatōe: ꝛz mā nō sit aliqd in actu fm q est mā: tū digniozē vt sit aliqđ demōstratū q̄z priuatio. i. tamē ppinquioz est dici eē in actu: q̄z priuatio: t dixit h: qz prima mā multū admiscet cū priuatiōe. Deinde idurit secūdā differētiā: t dixit: t qđ generat ex ea tc. i. t priuatō ēt differt a mā: qm̄ generatū est ex mā p se: cū sit ps ei⁹ ex priuatōe aūt est aliqd p accns cū nō remanet: ita q sit ps gnāti t itelligēdū ē h p accns t necessariū: illud. n. qđ ē p accns aliud ē necessariū: aliud rarissimū: qz est necessariū gnātōi: qz necessario p̄cedit gnātū: ꝛz cū attribuit substantie gnāte inueniet principiū p accns: ꝛz vlr nō sepat a mā ꝛz qñcūqz mā admiscet cū aliq forma tū admiscebit cum priuatōe forme oppositi illi: t ipa ēt nō hz in se formā p̄priā: neqz priuationē p̄priā. Nam si haberet formam p̄priā nō recipet oēm formā: t silr si hēret priuatōez p̄priā.

¶Unde est qdē sicut duo dicēda sūt eē principia: est āt sicut tria: t ē qdē sicut cōtraria: vt si aliqs dicat musicū t ⁊musicū aut calidū t frigidū: aut cōsonās: t icōsonāt ē āt sic nō: ab alterutris. n. ⁊ria pati ipossibile ē. Soluit āt ꝓpterea q aliō est ꝛz hoc. n. nō est ⁊riū quare neoz pla ⁊rioz sūt principia quodāmō: ꝛz duo vt ē dicere nūero: nz itez penit⁹ duo: pp id qđ altez est eē ipis: ꝛz tria: altez eni ē hominī t nō musico eē: t ifigurato: t eri.

67 ¶Et iō pōt qs dicere principia eē duo t pōt dicere eē tria: t pōt dicere ea eē cōtraria. Uerbi gra: musicū t nō musicū: aut calidū t frigidū: aut compositū t ñ cōpositū. t pōt dicere q nō ē ita: nā impossibile est cōtrarioz vnū pati a reliquo: ꝛz ista q nō dissoluit. qz subiectū ē aliud. hoc. n. nō ē cōtrariū. ergo principia nō sūt pla nūero cōtrarioz quodāmō: ꝛz quasi in nūero sūt duo: ꝛz tū nō sunt duo oībus modis: accidet. n. eē eoz aliud: ꝛz tria. dicere. n. in hoie ipm eē nō musicū est aliud ab ipo eē hoiem: t dicere in cupro ipm esse sine figura tali: est aliud ab ipo esse cuprum.

67 ¶Et iō. Cum declarauit q principia p se sūt duo: mā. s. t forma: t q si priuatio dicat principiū ē p accns: dicit q ex hoc mō dissoluētur qōnes p̄dicte: t dixit t iō pōt qs dicere principia eē duo. i. cū itēderit illa q̄ sūt principia p se: t pt dicere illa eē tria cū ñ fecerit diffinitōez iter illa q̄ sūt p se t p accns: t pōt dicere illa eē ⁊traria. i. cū solūmō ōsiderauit inductionē: aut fm q principia t ⁊traria cōueniūt in illis tribus ppriis p̄dictis. s. qm̄ nō sūt ex iuicē: neqz ex alijs t q oia sūt ex eis. D. d. t pōt dicere q nō est ita. i. pōt dicere q principia nō solūmō sūt ⁊traria: cōtraria. n. nō patiūtur abinuicē: patiēs. n. debet eē silē t nō ⁊trariū. D. d. sed ista qđ tc. i. ꝛz hoc nō phibet vt principia sint cōtraria t nō notificat q priuatio nō est principiū nisi p accns: ꝛz addit tertiū qđ nō est cōtrariū: t est subiectū. D. d. ergo principia tc. i. ergo fm q dixim⁹ prius: principia nō sūt plura numero cōtrarioz q̄ sūt duo. cū principia accipiātur p se: t hoc itēdebat cū dixit: quodāmō. D. d. ꝛz quasi in numero sūt duo tc. i. sūt duo p se: t nō duo cū accipiunt fm q sūt principia simplr nō distinguēdo illa q̄ sūt p se: ab illis q̄ sūt p accns: accidit eni principijs q̄ sūt p se aliud: t ē priuatio t sic erūt tria: cū priuatio sit de necessitate gnātōnis. D. d. ꝛz sūt tria. i. ꝛz fm hūc modū sunt tria: dicere. n. in hoie ipm eē nō musicū: qđ est priuatio musice est aliud a subiecto qđ est hō t hō t nō musicus sūt alia a musico. Sūt igit tria: forma t subiectū t priuatio.

¶Quot qdē igit principia circa generatōem phisicoz: t qūo tot sunt dcm ē: t oūnz ē: qm̄ oz subiici aliqd cōtrarijs: t cōtraria duo eē: sed quodā mō alio: nō necessariū est: sufficiēs. n. erit altez cōtrarioz facere absentia t p̄sentia mutationē.

¶Jam igitur dirimus quot sūt principia rez gnābiliū: t vñ sunt tot: t est declaratū q cōtraria debēt hēre subiectum: t qđ cōtraria sunt duo: alio vo modo nō est necesse: sufficit. n. altez cōtrarioz in hoc q agat trāsmutationē ipo p̄sente t absente. 68

¶Jā igit. Cum demōstrauit numez principioz: icepit facere sūmam de illis que declarauit: t dixit: iā igitur dirimus. i. declaratū est igit quot sūt principia rez nālium cū numerant p se: aut cū nymerant p se t p accns: t cā ppter quā sūt tali numero: t cū hoc declaratū est q necesse vt in generatōe in substātia sit aliqđ sub⁹m: t est prima mā: sicut est dispositō in gnātōibus alioz p̄dicamētoz. Deide dixit t q ⁊traria sūt duo. i. cū nō distinguat illud qđ est p se ab illo qđ est p accns: cū āt accipiunt fm q sūt p se: sufficiūt in h subiectū t forma: t h itēdebat cū dixit: alio vo mō nō est necesse: t dixit h: qz sufficit in gnātōe esse forme t in corruptōe nō eē ei⁹: t h itēdebat cū dixit: sufficit altez. i. fōza 68

¶Subiecta āt natura scibilis est fm ānalogiā: sicut eni ad statuā es: aut ad lectulū lignū: aut aliorum aliqđ habētiuz formā in mā. t informe se hz priusq̄ accipiat formā: sic ipsa se ad substātiā hēt t hoc aliquid t qđ est: vnū qdē igitur principium est nō sic vnū cristēs: neqz sic vnum sicut hoc aliquid: vnum autem fm qđ est ratio: amplius autē contrarium huic priuatio est.

¶Natura aūt subiecta cognoscitur p cōparatiōnē sicut est cōparatio cupri ad idolū: aut ligni ad scamnū t sicut cōparatur ad aliud habētiuz creationē materia eius: t priuatio illius creatōis anteq̄ creat: ita est cōparatio istius nature ad istam substātiā aut cōgregatā ex vtroqz: aut formā demōstratum ꝛz dispositio ei⁹ apud ens vlr: ista igit natura est vnū principiū: t nō est vna: neqz vnum vt demōstratum: t est aliud principium qđ est rō. t cōtrarium isti t est priuatio. 69

¶Natura aūt. Et ista nā que est subiecta substātie non pōt intelligi p se: cū nō sit aliqd in actu hns quidditatē ꝛz intelligitur fm cōparationē ppter latētiā sue substātie: t iō cū

voluerimus dare substãtiã eius: dicimus ipaz eẽ illud cuius ꝓportio ad substãtiã eẽ est sicut ꝓportio cuꝑi ad idolum: aut ligni ad scammũ. D. d. ꝙ sicut cõparat. i. ꝙ vniuersaliter sicut compatur ad aliud hñs creationẽ ꝙ formã mã eius priuatio creationis eius: ita ista nã cõparat ad substãtiam. i. ꝑm q̃ est subiecta substãtie ꝙ recipiẽs illã. D. d. aut cõgregatũ ex vtroqz: hic exposuit substãtiã cui cõparatur ista nã: substãtia. n. dicit de ꝙgregato ex hac mã ꝙ forma: ꝙ dicitur de forma etiam: ꝙ dicit ꝙ ista natura dicit in respectu substantie: aut substantie aggregate ex vtroqz .s. indiuidui demonstrati aut forme: ꝙ est illud per quod substantia est demonstrata in actu. D. d. ista igitur natura est vnum principium cẽ. i. ꝙ ista natura que est prima mã est vnũ principiũ cõe oĩbus entibus trãsmutabilibus que alterãtur in iuicẽ: ſz nõ est vna in se: ita q̃ sit substãtia simpler existẽs actu: neqz ita q̃ sit aliqd cõpositũ ex mã ꝙ forma: nã si haberet formã ꝑpriã nullã aliaz recipere ipa ꝑmanẽte: ſz statiz corrũperet q̃z cito alia forma generaret: ꝙ et qcquid recipit aliqd nõ recipit ipm ꝑm q̃ est in actu: ſz ſz q̃ est in potẽtia: si igit prima mã innata est recipere oẽs formas: necesse est vt sit in potẽtia oẽs forme: ꝙ vt nõ habeat in sua substãtia formã ꝑpriã qua est mã: ꝙ et si eet aliquod existẽs in actu. i. habẽs formã: tũc generatõ in substãtia eet alteratio: ꝙ forme essent accidẽtia. D. d. ꝙ ẽ aliud principiũ. i. ꝙ entia habẽt aliud principiũ a subiecto ꝙ est forma sed primũ principiũ in ꝺ genere nõ potuit sciri in hac scia sic primũ subiectũ. D. d. ꝙ et ꝺriũ isti. i. forme.

¶ Hec aũt quomõ duo: ꝙ quomõ plura dictũ est. Primũ quidẽ igit dictũ est q̃ principia cõtraria sunt: posterius aũt q̃ necesse est: ꝙ aliud quoddaz subiici ꝙ eẽ tria. Ex his aũt nũc manifestũ est que differẽtia cõtrarioz: ꝙ quomõ se habẽt adinuicez principia: ꝙ qd subiectũ: vtrũ ãt substãtia species: aut subiectũ nõdũ manifestũ est: sed q̃ principia tria: ꝙ quomõ ꝙ quis modus eozũ dictũ est.

70 ¶ Et iã dirimus prius: qũo ista sũt duo ꝙ qũo plura. Dirim⁹ eni primo q̃ principia sũt ꝓtraria tm̃ Et dirim⁹ post q̃ necesse est vt sit hic aliqd aliud subiectũ: ꝙ iã apparuit ex dictis nũc differẽtia iter cõtraria ꝙ quomõ se habẽt principia adinuicẽ: ꝙ qd est subiectũ: vtrũ vo forma sit substãtia: ꝙ subiectũ nõdum est declaratũ. Sed declaratũ est q̃ principia sũt tria: ꝙ qũo sunt tria: ꝙ declaratus est modus super quẽ fundat quis modus sit.

70 ¶ Et iã dirimus prius. i. cũ cõsiderant ꝑ se. s. mã ꝙ forma. D. d. ꝙ qũo plura. i. cũ cõsiderãtur ꝑm necessitatẽ generatõis tm̃: ꝙ nõ distinguat illud qd est ꝑ se: ab illo qd est per accns: apparet eni q̃ ꝑm hoc hec sũt tria: forma ꝙ subiectum ꝙ priuatio. D. d. dirim⁹. n. cẽ. i. ꝙ innuit sermonez in quo ꝓbauit q̃ principia sũt cõtraria: ꝙ iõ dixit: dirim⁹. n. q̃ principia tm̃ sũt cõtraria. D. d. ꝙ dirim⁹ post: ꝙ innuit sermonẽ in quo declarauit post q̃ ẽ necesse vt cũ ꝺriis sit aliquod subiectũ nõ in ꝑdicamẽtis accidẽtiũ tm̃: sed in predicamẽto substãtie. D. d. ꝙ apparuit ex dictis differẽtia iter cõtraria. i. qm̃ forma est principiũ ꝑ se: ꝙ priuatio est principiũ ꝑ accns. D. d. ꝙ quomõ se hãt cẽ. i. qm̃ subiectũ substãtat formã ꝑm q̃ forma nõ pot eẽ sine subiecto: forma aũt sustẽtat subiectũ ꝑm q̃ est cõplemẽtũ ei⁹: ꝙ ꝑm q̃ subiectũ nõ pot denudari a forma. D. d. ꝙ qd est subiectũ. i. ꝙ modus essentie ei⁹ est q̃ nõ est demõstratũ in actu: ſz est q̃ si mediũ iter nõ esse simplr: ꝙ eẽ in actu: ꝙ accidit substãtie eius vt sit in potẽtia oẽs forme: nõ q̃ potẽtia ei⁹ est in substãtia eius: tũc eẽ eius destrueret ablatiõe potẽtie ꝙ ꝑsentia forme in actu. i. forme ad quã habebat potẽtiã vt reciperet: ꝙ vniuersaliter si potentia esset in substantia eius: tunc substantia eius corrumperetur apud generationem: ꝙ esset in predicamento ad aliquid non in predicamento substantie. Ex his igit ꝑz q̃ istud subiectũ est substãtia nõ potẽtia: nz priuatio: ꝑs eni substãtie est substãtia: ꝙ forte hoc itẽdebat cũ dixit: ꝙ qd est subiectũ: ꝙ iõ dixit post: vtrũ vo cẽ. ꝙ forte innuit oia q̃ dixim⁹: ꝙ est melius: ꝙ itẽdebat cũ dixit vtrũ vo forma. i. vtrũ vo forma est magis substãtia q̃z subiectũ aut subiectũ magis q̃z forma: nõdũ declaratũ est: ſz in secũdo declarabit: ꝙ forte itẽdit q̃ hoc nõ est declarãdũ in hac sciẽtia ꝙ est melius. D. d. ſz est declaratũ q̃ principia sũt tria cẽ. i. ꝙ est declaratus quot sũt principia ꝙ qũo sũt. s. qm̃ duo eoz substãtie: ꝙ tertiũ priuatio: ꝙ declarat⁹ est modus ꝑm quẽ vniquodqz eoz est necessarium in esse generati: qm̃ super hoc sunt fundata.

¶ Quot qdẽ igit ꝙ q̃ sunt principia ex his cõsideret q̃ ãt singulariter sic soluit ꝙ antiquoz defect⁹: dicamus post hec: querẽtes. n. ꝑm philosophiã primi veritatẽ ꝙ naturã rez diuertẽtes: vt in viã quã dã aliã abscedẽtes ob infirmitatẽ: ꝙ dicunt neqz fieri coz q̃ sunt nullũ: neqz corrũpi, ꝑpter id qõ necessariũ est fieri qõ fit: aut ex eo qõ est: aut ex eo qõ nõ est: ex his ãt vtriqz ipossibile est cẽ: nz. n. qõ est fieri cõtingit: est. n. iã: neqz ex eo qõ nõ ẽ nihil vti qz fieri: subiici. n. aliud oportet.

¶ Ex istis igit cõsiderat ꝙ scit quot sũt principia ꝙ q̃ 71
sũt. Et declarãdũ ẽ post q̃ hoc solũmõ: dissoluet et qõ quã antiq querebãt: ãtiqssimi. n. in phia cũ fuerãt pscrutati ꝺ veritate ꝙ nã entiũ refleri sũt ab ea. ꝙ quasi expulsi ad aliã viã ꝓp paucitatẽ exercitij: ꝙ dixerũt q̃ nullũ ẽtiũ recipit gnãtionẽ ꝙ corrũptionẽ: nã qcqd gnãtur necesse ẽt generet: aut ex ente: aut ex ñ ente: ſz ipossibile ẽ aliqd gnãri ex aliquo istozũ: ens. n. ñ gnãt: qm̃ iã ẽ: ꝙ ex ñ ente nihil gnãtur. idiget. n. i generatõe alio qõ sit subiectũ.

¶ Ex istis. Cũ declarauit quot sũt principia: ꝙ q̃ eoz sũt ꝑ 71
se: ꝙ que ꝑ accidẽs: ꝙ que actu: ꝙ que potentia: incepit declarare q̃ ex istis rebus dissoluetur qõ quã querebãt antiqui nãlium: ita q̃ coegit eos negare principia ꝙ generationẽ ꝙ trãsmutatõem ꝙ muultitudinẽ: ꝙ dixit: ex istis igit cẽ. i. ex istis igit q̃ dirimus: põt quis scire numez ꝙ nãm eorum. D. d. ꝙ declarãdũ est post. i. qz sermo dmõstratiuus innatus est soluere oẽs qõnes accidẽtes in re: ꝙ hoc significat et q̃ ipse ꝛueniet hãc cãm. s. primã mãm ꝙ istũ numerum principiozũ: ꝙ itẽdebat ꝑ antiquos parmenidẽ ꝙ melissum. Deide icepit dicere qũo accidit antiquis ista questio: ꝙ que opiniones acciderũt eis ꝓpter hoc: ꝙ dixit: antiquissimi eni cẽ. i. antiquissimi eni cũ itẽdebãt pscrutari de entibus: ꝙ accidit eis ista qõ: ꝙ nõ potuerũt soluere eã ꝓpter paucitatẽ exercitij in dialectica: reuersi sũt a via pscrutatõis nãlis: ꝙ declinãtes ad res extrinsecas dicẽtes nihil generari ꝙ corrũpi: qm̃ generatio aut est ex ente: aut ex nõ ente: ſz nõ est ex ente: neqz ex nõ ente: ergo generatio nõ ẽ. Deide in destructõe vtriusqz ꝑdiuidẽtiũ vtunꝫ duob⁹ syllogismis in secũda figura: per primũ eni declarãt q̃ ipossibile est vt generatio sit ex ente sic. Generatũ est illud qd nõ est dũ generatur. Ens aũt est illud qd est. Ergo ens nõ generatur. In hoc aũt ꝑ qd declarãt q̃ nõ ens nõ generatur: vtũtur ẽt duab⁹ ꝓpositiõibus: quaꝝ vna ẽ q̃. Nullus quid generat: est aliquid dũ generat. Et nõ ens nõ est aliquid: ergo Nullus est nõ ens nõ generat: ꝙ hoc itẽdebat cũ dixit: ꝙ ex nõ ente cẽ. i. illud qd dicit gnãri dũ generatur: generatũ eni cõpletũ dicit generatum quia ante generabatur: ꝙ iõ qui ponit aliquid generari ex nõ ente: dicit aliquid habere dispositionem quã nullus hẽbat nz simpliciter neqz ĩ subiecto: qm̃ qm̃ nõ est generatũ: ꝙ ẽ in actu

habet hāc dispositionē ⁊ anteq̄z generare nō habuit illā q igitur dicit q generatū est ex nō ente cōtinget ei cōcedere alterū duoꝝ: aut q est hic trāsmutatū sine trāsmutatiōe aut q trāsmutatio est in priuatōe ⁊ totū hoc est ipossibile: sz moderni recipiūt tale ipossibile ꝓpter hoc q assueti sūt a puericia audire ipm: cōsuetudo.n. est altera natura.

¶Et sic cōsequēter cōtingēs augmētātes non esse multa dicūt: sz tm̄ qđ est: illi ergo talium accipiebant opinionē ꝓpter ea que dicta sunt.

72 ¶Et cū viderūt quid sequit hāc positionē ⁊ copulatur cū illa dixerūt q res nō sūt plēs sz solū ens illi.n. opinati sūt hāc opinionē ex ꝟ qđ dicimus.

72 ¶Et cuz cōsiderauerūt quid sequitur ex ꝟ quod dicunt q generatio ⁊ corruptio nō sūt: cōtingit apud eos vt oia sint vnū: qm̄ cū nō fuerit illic generatio neq̄z corruptō: nō erit mā neq̄z forma: ⁊ cū nō fuerit forma neq̄z mā: quibus res trāsmutent oia erūt vnū simpler: iste igit sermo coegit eos opinari cōtra illud quod apparet: ⁊ iō dixit ꝓmenides. Si ens generat hz principiū. Sz nō generat. Ergo nō hz principiū: sed iste sermo est vanus vt declaratū est.

¶Nos aūt qdē dicimus ex eo qđ est: aut ex eo qđ nō est fieri: aut qđ est: aut qđ nō est aliquid facere aut pati: aut quodlibet hoc fieri: vno quidē modo nihil differt: vt medicū aliquid facere aut pati: aut ex medico aligd esse aut fieri.

73 ¶Nos aūt vtemur in sermōe alio mō a primo: dicere enī q generatio est ex ente: aut ex nō ente: aut q nō ens aut ens agit aligd aut patit vt q hoc fit aligd ex quolibet nō hz differētiaz: nō.n. est differētia inter hoc q dicam⁹ q medicus agit aligd aut patit: aut dicam⁹ q nō medicus est algd: aut

73 sit aliquid quodcūq̄z sit simpliciter

¶Nos aūt. Cum idurit qōnē antiquoꝝ incepit dissoluere eam: ⁊ dixit: nos aūt ⁊c.i. ⁊ locus deceptionis istoꝝ hominū est: q: vtunt eo qđ dicit multipliciter vno mō: ⁊ sic mixtū est eisvez cū falso: nos aūt debemus distinguere ꝓpositiones coꝝ: ⁊ demōstrare modū ꝟm quē verificātur ⁊ ꝟm quē nō verificātur. D. incepit declarare ꝟ ⁊ dixit: ⁊ icepit ab hoc notificādo q nō est differētia iter ꝟ q aligs dicat q generatio est ex ente ⁊ nō ente: ⁊ iter ꝟ q dicat q nō ens aut ens agāt aligd aut patiātur ⁊ dixit hoc: qm̄ cū dicim⁹ q generatio est ex ente: aut nō ente intēdim⁹ q generatuz sit ex passiōe nō entis: aut entis: aut actōe eoꝝ: ⁊ hoc manifestū est. D. inducit exēplū qđ declarat ꝟ in gnātōe: ⁊ dixit: nō enī est differētia. i. ⁊ quēadmodū nō ē differētia inter ꝟ q aligs dicat q medicus agit aligd aut patit: ⁊ qui dicit q a medico inuenit aut generat aligd: sil'iter nō est differētia inter hoc q aligs dicat q ex nō ente gnātur aligd: aut ens sit aligd: aut dicat q ex nō ente gnātur aligd aut nō ens sit aligd: ⁊ cū declarauit differētiā iter ista icepit dēclarare ꝟm quot mōs dicit aliquid agere ꝟ aut pati aut generari ex hoc.

¶Quare qm̄ hoc dupliciter dicit manifestū: qm̄ ex eo qđ est: aut id qđ est aut facere aut pati: edificat qdē igit medicus nō ꝟm q medicus: sz ꝟm q edificatoꝛ: ⁊ albus fit nō inq̄tū medicus: sz inq̄tum niger: medicatur aūt ⁊ nō medicus fit inq̄tū est medicus: qm̄ aūt marime ꝓprie dicim⁹ medicū aligd facere aut pati: aut fieri ex medico si ꝟz q medicus hoc patiat aut faciat: manifestū q ex eo c nō nō est aligd fieri: ⁊ hoc significat inq̄tū nō est: qđ illi qdē nō ꝑcipiētes deliquerūt: ⁊ ꝓp hanc ignorātiā intātū ignorauerūt q nihil opinati sūt fieri: neq̄z ee alioꝝ: sz auferebāt oēm generatōez.

¶Et cū hoc dicit dupl'r: aut multipliciter: manifestū est q ita ē in hoc qđ dicimus ex ente: aut ens 74
agit aut patit. Medicus igit edificat nō ꝟm q est medicus: sz ꝟm q est edificatoꝛ: ⁊ medicus fit albus ū ꝟz q medic⁹: sz ꝟz q niger: mediciare āt ⁊ ñ mediciare ē ꝟm q ē medic⁹: ⁊ qz nō dicim⁹ ꝓprie ⁊ principaliter medicū agere aut pati: aut aligd generari a medico nisi qñ illud qđ agit aut recipit fuerit ꝟm q est medicus: manifestū est q cū dicimus q generatio est ex nō ente intēdimus hoc ēt .s. ꝟm q est nō ens: ⁊ qz illi nō distinxerūt hoc errauerūt: ⁊ qz ignorauerūt hoc: ꝑceauerūt adeo q existimauerūt q nihil generat: ⁊ q nihil fit oino: sed negauerūt generationē omnino.

¶Et cū hoc dicit ⁊c. i. dicere q a medico fit aligd: aut q 74
medicus agit aut patit aligd: qm̄ cū dicere q ex medico fit aligd. aut medicus agit aliquid aut patit: fuerit sicut dicere ēt q ex nō ente fit aligd: aut q nō ens patit: ⁊ sicut dicere ēt q ex nō ente generatur aligd: aut q non ens patit: manifestū ēst q ꝟm numez modoꝝ ꝟm quos dicit q medicus agit aut patit: aut fit ex eo aligd dicitur q nō ens agit hoc aut patit: aut fit ex eo hoc. Deide incepit numerare modos ꝟm quos dicit q medicus agit hoc: aut patitur: ⁊ notificare q sūt duo modi: vnus p se: ⁊ alius p accidēs: ⁊ dixit medicus igitur edificat ⁊c. i. ⁊ eidē attribuūtur plures actiōes ⁊ passiōes: quedā p se quedā ꝑ accidens verbi gratia: qm̄ medico attribuit actio edificādi: ⁊ dicit q medic⁹ edificat: aut q ex medico fit edificatoꝛ: ⁊ ꝟ ē p accidēs: nō enī edificat ꝟm q est medicus: sz ꝟm q accidit ei q fuerit edificatoꝛ: ⁊ silr attribuit ei pati ab albedine: sed nō ꝟm q est medicus: sz ꝟm q accidit medico q fuerit niger. D. d. mediciare aūt ⁊. c. i. mediciare aūt: ⁊ nō mediciare est ei p se: ⁊ ꝟm q est medicus dicē igit medicū curare aut a medico fieri curationē est aliud q̄z dicere medicū edificare: aut albefieri: aut a medico fieri edificationē aut albedinē. D. d. manifestū est ⁊c. i. cū passio ⁊ actio nō attribuit rei p se: nisi ꝟm q est cui attribuit nō ꝟm q accidit ei aliud: ⁊ intētio est p̄dicatio q̄ est p se: manifestū est q dicere q nō ens fit ens: ⁊ q ex nō ente fit ens: itelligēdū est q nō ens ꝟz q est nō ens fit ens qđ est ipossibile: q āt nō ens fit ens nō ꝟm q est nō ens: sz ꝟm q est aliqđ ens: nō est ipossibile: illi igit antiqui nō distinxerūt iter illud qđ est p se: ⁊ illud qđ est p accidēs: illud. n. qđ est p accns est possibile vno mō: ⁊ illud qđ ē p se: est ipossibile: iō existimauerūt q illud qđ est p accns est ipossibile: ⁊ sic destruxerūt gnātōes oino: vñ dixerūt q totū ens sensibile est vnū ⁊ declaratū est q ꝓpatio ē principiū generatōis p accns ⁊ q ē necessariū in gnātōe. s. ꝟm q accidit sbo ex q̄ ē gnātō ergo neče ēvt gnātō sit ex ñ ente p accns ⁊ ē ipossibile p se.

¶Nos aūt ⁊ ipsi dicim⁹ fieri qdē nihil simpliciter ex eo qđ nō est: sz tamē fieri ex eo qđ non est vt ꝟm accns ex priuatione. n. qđ est qdē p se nō ens non ex eo qđ est fit: mirabile aūt videt ⁊ impossibile sic fieri aliquid ex eo quod nō est.

¶Et nos ēt dicimus q nihil fit oio ex nō ente sim 75
pliciter: sed dicim⁹ q aligd generat ex non ente. Verbi gratia p accidēs: generat enī aliqđ ex priuatiōe: ⁊ est aliqđ nō ens p se ābsqz eo qđ fit in eo ⁊ hoc tenet ꝓ improbabili ⁊ existimatur esse ipossibile aligd generari ex nō ente.

Et nos cō-

75 ¶Et nos ꝓuenim⁹ cū eis in b q⁹ nihil oīno fit ex simplici ꝓ
uatione: qñ ſi ita eēt: tūc ens iueniret ꝑ ſe ex priuatōe ⁊ ſic
priuatio poſſet alterari: ſz dicim⁹ aliqd gnāri ex nō ente ꝑ
accīs. i. ex ſubo cui accidit q⁹ in eo fuerit priuatio rei ex q̄
gnātur ⁊ ſi b nō eēt. ſ. ſi priuatio forme nō p̄cederet in ſōo
nō gnāret ex eo. D. d. gnātur. n. aliqd ex priuatōe ⁊c. i. ne
eeſſe eſt. n. aliqd eē ex priuatōe cū ipoſſibile eſt vt gnātū in
ueniat ꝑ ſe abſq; eo q⁹ priuatō ei⁹ ſit in ſōo ex quo gnātur
ꝑ ſe. D. d. ⁊ ē nō ens ꝑ ſe. i. ⁊ priuatio ē ñ ens ꝑ ſe: ⁊ mā ē ñ
ens ꝑ accīs. D. d. abſq; eo q⁹ ſit ens. i. priuatō gnāti: ⁊ cū
ꝺclarauit q⁹ priuatio nēcia ē in gnātiōe dirit: ⁊ b tenet ꝑ
ipobabili. i. gnātionē fieri ex priuatione: ⁊ b nō eſt poſſi
bile fieri: ſz neceſſariū tñ ꝑ accīs. Deide icepit ēt declara
re q⁹ ſili⁹ accidit in b q⁹ generatio attribuit enti. ſ. qñ eſt
neceſſariū per accidēs: ⁊ impoſſibile per ſe.

¶Sili⁹ aūt nec ex eo q̄ eſt: neq; q̄ eſt fieri niſi ſm
accidēs: ſic ât ⁊ hoc fieri codē mō vt ſi ex aīali ani
mal vtiq; fiat: ⁊ ex quodā aīali q̄dā aīal: vt ſi ca
nis ex equo fiat: fiet qdē. n. vtiq; nō ſolū ex quo-
dā aīali canis: ſz ēt ex aīali: ſz nō iḡ̄tū eſt animal
eſt eni iā hoc: ſi aūt aliquid debet fieri animal nō
ſm accidens non ex animali erit.

76 ¶Et ſm hūc modū nō generaī ēt ens ex ente niſi
ꝑ accīs: hoc eni ēt erit ſm illū cūdē modū. Uer-
bigratia: qñ generaī aīal ex aīali: ⁊ ex aliquo aīa-
li aīal: ſi igit canis generatur ex equo tūc genera-
tio canis eſt ab aliquo aīali: ⁊ ab aīali ſimplr. ſed
generatio ei⁹ ex eo nō eſt ſm q⁹ eſt aīal cū hz rōnē
aīalis. Quod igit̄ inatū eſt fieri aīal nō ꝑ accidēs
neceſſe eſt vt generatio ei⁹ ſit ex nō animali.

76 ¶Et ſm hūc. Hoc. n. ēt fit illo eodē mō. i. quo gnātū fit ex
nō ente. ſ. ꝑ accīs ipoſſibile. n. eſt vt gnātū ſit ens aut non
ens añq; generet nili ꝑ accīs. D. d. Uerbi gratia ⁊c. i. v̄-
bi gr̄a: ſi aliqs dicat q⁹ nos videm⁹ aīal gnāri ex aīali ſibi
ſili ⁊ aliqd aīal ex aīali diuerſo in ſpē. Uerbi gr̄a canē ex
equo: ⁊ q⁹ ꝓpter b poſſibile ēyt aīal gnētur ex aīali: adhuc
ât dicem⁹ q⁹ ſi canis generet ex equo ꝑ ſe cōtinget vt aīal
generet ex aīali ſimplr: ſz gnātio aīalis ex aīali: ⁊ entis ex
ente nō pōt eē ſimplr: gnābile. n. trāſmutaī ad illud q̄ ñ
hz ⁊ aialitas ē i gnāto: ſi igit aīal gnāret hz q⁹ ē aīal ⁊ aīal
ex aīali hz q⁹ ē aīal ꝓtigēt aliqd trāſmutari i ſpēz ei⁹ q̄ hz i
actu q̄ eſt ipoſſibile: ⁊ iō neceſſe eſt vt oē q̄ innatū ē fieri
aīal ꝑ ſe trāſferaī ex nō aīali: ergo ſi gnātio eēt poſſibilis
aīalis ſimplr: tūc eēt in eē vt ex nō aīali ſimplr gnāret: ſz
q⁹ gnātio ē aīalis demōſtrati: ꝓtinget vt ſit ex nō aīali de-
mōſtrato ꝑ accidēs ⁊ ex aīali demōſtrato ꝑ accīs: ⁊ cā ei⁹
q̄ eſt ꝑ accīs b eſt: qñ prima mā nō pōt denudari a for-
ma: quēadmodū cā ei⁹ q̄ eſt ꝑ accidēs in gnātōe a priua-
tiōe eſt q⁹ illud quod generādum eſt debet eē priuatū.

¶Et ſi aliqd ſit q̄ eſt: nō ex eo q̄ eſt neq; ex eo q̄
nō eſt: q̄. n. eſt ex eo q̄ nō eſt: dictū eſt nobis qd
ſignificet: qñ iḡ̄tū non eſt: amplius autem eſſe
omne aut nō eſſe nō remouetur.

77 ¶Si igit aliqd fuerit ens nō eſt ex nō ente: neq; ex
ente. Jā eni dirim⁹ qd itēdim⁹ cū dicim⁹ ex nō en
te: ⁊ nō auferem⁹ per hoc totū ens: nec totū ñ ens.

77 ¶Si igit aliqd generaī: nō gnātur ex ente ſimplr neq; ex
nō ente ſimplr vt eſtimauerūt antiqui: iā. n. declarauim⁹
qd itēdim⁹ cū dicim⁹ aliqd gnāri ex nō ente ⁊ ex ente ⁊ q̄
quodāmō gnātur ex nō ente ⁊ alio mō ex ente: ⁊ cū dicim⁹
aliqd generari ex nō ente nō intēdim⁹ negationē totius en
tis: ⁊ cū dicim⁹ aliqd generari ex ente nō intēdim⁹ affirma
tionē totius entis: ⁊ hoc intēdebat cū dirit: ⁊ nō negam⁹
ꝑ b. i. q⁹ cū dicim⁹ aliqd generari ex nō ente: nō itēdim⁹ ne
gationē oīuz modoꝝ eſſendi: qñ hoc ipoſſibile eſt neq; cū
dicim⁹ alqd generari ex ente affirmam⁹ oēs modi eſſendi.

¶Unuſ quidē igit̄ moduſ hic eſt: alius ât q̄ cōtin
git cadē dicere ſm potētiā ⁊ actū: hoc ât determi
natū eſt in aliis ꝑ certitudinē magis. Quare q̄
vere dirim⁹ defectus ſoluūtur: pp quos coacti re
mouēt p̄dictoꝝ q̄dā: ꝓpter hoc. n. itâtū deſtiterūt
priores ayia in gnātionē ⁊ corruptionē: ⁊ oīno mu
tationem: hec. n. vtiq; viſa natura omnem ſoluit
hanc ipſorum ignorantiam.

¶Jſte igit̄ ē vn⁹ mod⁹ eoꝝ qb⁹ vtimur: ⁊ ē ali⁹: qñ 78
poſſibile ē dicere iſta eē in potētia: ⁊ poſſibile ē di-
cere in actu: ⁊ iā determiauim⁹ hoc pfecti⁹ in alio
loco. Jā igit̄ hēm⁹ illud q̄ ꝓmiſim⁹ de diſſolone
qōnū qb⁹ âtiq coacti ſūt ad negādū q̄dā dcā: qñ
hac cā declinauerūt antiq hac ꝺclinatōe a via du
cēte ad generationē ⁊ corruptionē: ⁊ vſi trāſmuta
tionē. Si. n. cōſiderāſſent hāc ipam naturā: tunc
receſſiſſet oē quod ignorauerunt in hac intētione

¶Jſte igit̄. Jdeſt iſte igit̄ eſt vnus modoꝝ qbus diſſoluit̄ 78
iſta queſtio. D. indurit ſcm modū: ⁊ dirit ⁊ eſt ali⁹ ⁊c.
. i. ⁊ iſta q̄ ꝓdicta diſſoluit̄: qñ dicere ens eē aliqd: aut ex
eo fieri aliqd dicit̄ duob⁹ modis: quoꝝ vnus eſt de ente in
actu ⁊ alius de ente in potētia: ens igit̄ generari ex ente in
actu eſt falſū ⁊ ipoſſibile: ſequit̄ eni ex eovt generatū ſit añ
q̄z generet̄: ens ât gnāri ex ente in potētia eſt neceſſarium
ens. n. in potētia nō eſt priuatio pura: ex quo ſequit̄ vt enſ
ſit ex nō ente: neq; actio pura ex quo ſequit̄ vt generatum
ſit añq; generet̄: ⁊ b ſūt extrema cōtradictorie ex qbus ſe-
quit̄ queſtio: antiqui. n. ignorauerūt q⁹ iter nō eſſe puz ⁊
eē puz ē mediū aut aliqua nā. D. d. iā igit̄ hēm⁹ illud q̄
ꝓmiſim⁹ ⁊c. i. q̄ igit̄ q̄ coegit pluresl nāles nō ꝓcedere que
dā illoꝝ que ſequūtur gnātionē iā diſſoluta eſt: oēs. n. cō-
cedūt ſubiectū: ⁊ nō cōcedūt nō eē: q⁹ apud eos ens nō ge
neraī ex nō ente: ⁊ ēt expulſi ſūt a nā generatōis ꝓpter hoc
adeo q⁹ poſuerūt generationē eē ꝓgregationē aut ſegrega
tionē aut eritū a mixto. D. d. ⁊ hac cā ⁊c. i. antiqui vo ꝓ-
pter hāc queſtionē negauerūt generationē oīno: poſterio-
res vo nāles ꝓpter hāc ēt negauerūt quedā ſequētia gene
rationē: ſz nō negauerūt verā generationē: ⁊ ſic quodāmō
ꝓcedēt illā. D. d. ⁊ ſi ꝓſideraſſent hāc nāz: ⁊c. dic ⁊ ſi nāles
cōprehēdiſſent eſſentiā iſtius nāe. ſ. materie: tūc auferetur
oē q̄ ignorauerūt in generatōe: ⁊ b ſignificat ipm iueni-
re hāc cauſam: ⁊ ſcire eam principaliter.

¶Tangētes quidē igitur ⁊ alteri quidā ſunt ipam
ſed nō ſufficiēter: primū quidā eni ꝓſitenē ſimplr
fieri aliqd ex eo q̄ nō eſt inḡ̄tū pmenidē recte ē
dicere. ¶Poſtea videt ipſis ſi vere eſt nūero vna
⁊ potētia tm̄ vna eē: differt ât hoc plurimū. ¶Nos
quidē eni materiā ⁊ priuationē alterā dicim⁹: ſed
hoꝝ hāc qdē nō eſſe ens ſm accidēs mām. priua
tionē aūt ꝑ ſe nō eſſe: ⁊ hāc quidē ꝑpe ſubſtātiam
aliqualiter materiā: priuationē ât neq;aq̄.

¶Et inuenimus alios qui aliquātulū inſpexerunt 79
eā ſed nō ḡ̄tum ſufficit. ¶Primo vo q⁹ dicūt ſim
pliciter aliqd generari ex nō ente: q⁹ ſermo pme
nidis apud eos eſt verus. D. q⁹ dicūt q⁹ cum ſit
vna numero: eſt ēt in potētia ⁊ rōne vna. ¶Et in b
eſt differētia magna: nos aūt dicim⁹ q⁹ mā ⁊ pri-
tio differūt ⁊ q⁹ altera. ſ. mā nō eſt p accidēs: pri
uatio aūt nō eſt ꝑ ſe: ⁊ q⁹ mā eſt aliq̄ ꝓpinquuz ⁊

substantia quodãmõ: priuatio aũt nõ omnino.

79 ¶ Et inuenimus alios. Idest: ⁊ videmus quosdã alios accedere ꝓ prehẽsioni nature istius materie: ſz n q ptingãt sufficiẽter ⁊ inuit platonẽ. D. incepit notificare in quo deficiũt: ⁊ dixit: primo vo nẽ. i. deficiunt enim in cognitione nature eius in b: qz nõ distinguũt iter illã ⁊ priuationẽ primo enĩ cõcedũt ipam nõ esse qz cõcedũt argumẽtationẽ pmenidis. ſ. q qcquid est preter ens est nõ ens: ⁊ q ens ẽ vnum. D. v. qz dicũt nẽ. i. secũdo vo: qz dicũt ipam esse vnũ numero: ⁊ q ꝓpter hoc est vna diffinitiue ⁊ rõne: ⁊ ex hoc sequit: vt sit aliquod entium. ſ. q si est vna ſm subiectum est vna ſm rõnẽ: ſm igit primũ sermonẽ cõcesserũt priuationẽ ee in substãtia ei⁹ ⁊ ſm hũc sermonẽ scõm negauerũt priuationẽ ee in substãtia ei⁹ ⁊ hoc demõstrat q isti nõ distinxerũt nãm eius a nã priuationis: ⁊ cũ notificauit q plato solus fuit ꝓpinquus videre vez in hac nã: ſz tamẽ nõ distinxit eã bene: incepit dicere differẽtias veras inter mãm ⁊ priuationẽ: ⁊ dixit: nos aũt dicimus nẽ: ⁊ intẽdit p ꝓpinquũ. i. ꝓpinquũ ei qõ est in actu: ⁊ dixit: ⁊ quodãmodo substãtia: qz nõ ẽ substãtia in actu ⁊ oppositi istis differẽtijs sunt differẽtie priuationis. D. v. priuatio autez nõ oino. i. priuatio aũt nõ est: neqz ꝓpinque: neqz remote neqz ẽ accidẽs: nedũ vt sit substãtia: ⁊ dixit q mã nõ est p accidẽs: ⁊ q priuatio nõ est p se: diuidẽdo priuationẽ ab eo qõ est in potẽtia: ens enĩ in potẽtia est aliqd cui accidit priuatio nõ in sua substãtia: priuatio aũt ſm q est prinatio: est nõ ens p se: ⁊ ex hoc apparet q oẽ habẽs mãm est generabile ⁊ corruptibile: nã in nã materie est priuatõ forme: ⁊ si in sua nã esset formata: nõ recipet formas nisi ens generaret ex ente: quẽadmodũ si in suã nã eẽt priuatõ simpliciter: tũc oino nihil generaret ex ea: est igit quasi cõposita ex eẽ ⁊ nõ eẽ: ⁊ ex hoc declarabit q corpa celestia non habẽt mãm oino: quũ tũc eẽnt generabilia ⁊ corruptibilia ꝓpter mixtionẽ priuationis cũ nã coz: nihil aliud enĩ est causa generationis ⁊ corruptiõis ꝙs prima materia, ꝓpter non esse quod mixtũ est in substãtia eius.

¶ Quidã aũt q nõ est magnũ ⁊ puũ: silr aut simul vtrũqz aut seorsũ vtrũqz. Quare venit⁹ alter modus est hic trinitatis: ⁊ ille: vsqz gdẽ. n. ad hoc p uenerũt q oz quãdã supponit nãz: hãc tũ vnã faciũt: etenĩ si aliqs dualitatẽ facit dicẽs magnũ ⁊ puũ ipaz nihilminꝰ idẽ facit: alterã. n. desperit. Sb iecta qdẽ mã cũ forma cã est eoz q̃ fiũt sicut mr: ⁊ altera vo ps ꝓtrarietatis multotiẽs imaginabit ad maleficiũ ipsius ꝓtendẽti intellectum: neqz esse penitus ⁊ esse extra omne.

80 ¶ Illi ãt ponũt nõ ens magnũ ⁊ puũ eodẽ mõ: siue p ambo demõstrẽt illud siue p vtrũqz per se: ⁊ sic erit ista ſnĩa trinitatis alia ab illã: vsqz ãt ad hũc locũ bñ dixerũt qm necesse ẽt sit hec aliq nã sbiecta: ſz posuerũt istã nãz vnã: qz igit si aliqs dixerit in ea dualitatẽ dicẽdo ipaz ee magnũ ⁊ puũ nihil dicet diuersũ a dcõ: negat. n. aliã nãz qm illa nã p manet: ẽ amplera cũ creatõe q̃ creanť gnabilia vt mater: ista ãt alia nã q̃ ẽ altera ptiũ cõtrarietatis multotiens facit existimare cõsiderãtẽ p suã mẽtẽ malitiã actõis eius ipam nõ eẽ omnino.

80 ¶ Illi aũt. Inducit ẽt aliũ modũ in distinctõe priuationis a mã ⁊ dicit: illi aũt ponũt: sup ens magnũ ⁊ paruũ: nẽ. i. plato aũt nõ distinguit inter priuationẽ ⁊ mãm: cũ p non ens demõstret qõ demõstrat p magnũ ⁊ puũ ⁊ idifferẽter siue demõstret illud p ambo ĩsimul: aut p vtrũqz p se. D. v. ⁊ sic erit ista sentẽtia: nẽ. i. ⁊ sic iste modus trinitatis in principijs si cõcedať ipm ee trinum: cũ magnũ ⁊ paruũ reducãtur in mãm: erit alius a mõ trinitatis quẽ dixim⁹. ſ. q trinitas eoz de principijs que est vnũ ⁊ magnũ ⁊ paruũ erit alia a nostra trinitate: q̃ ẽ priuatio ⁊ mã ⁊ forma ⁊ accidit ei iste modus erroris: qz dimisit cõsiderare de priuatõne. D. v. vsqz aũt ad hũc locũ nẽ. i. in hoc aũt q puenit cõsideratio eoz in istis rebus. ſ. in b qõ dicũt q necesse est vt sit b aliqua nã subiecta generabilĩ: bñ dixerũt: in illis ãt que sũt preter hoc nihil recte dixerũt. D. v. qz igit si aliqs nẽ. i. isti enĩ peccãt post istũ locũ qz nõ numerauerũt priuationẽ ſm principiũ cuz mã. ne qz p se neqz p accidẽs: neqz posuerũt dualitatẽ in principijs ex qb⁹ ẽ generatio. ſ. mãlib⁹: si igit aliqs dixerit eos dicẽ dualitatẽ: cũ dñt q mã est magnũ ⁊ puũ: nihil dicit diuersũ ab eo qõ dixerãt primo: magnũ. n. ⁊ puũ reducunť in vnũ vt dictũ ẽ in ꝓdicta questiõe nõ in duas naturas diuersas: ⁊ ẽt p hoc q ponũt dualitatẽ in magno ⁊ puo ⁊ si cõcesserimus illa significare dualitatẽ negãt aliã nãm. ſ. priuationẽ esse de numero principioꝝ ⁊ habere introitũ in generationẽ: neqz p se: neqz p accidẽs. D. icepit dare cãm quare latuit platonẽ priuationẽ hr̃e principiũ in generatõe ⁊ nõ latuit ipz b in mã ⁊ dixit: illa nã enĩ ꝓmanet nẽ. i. ⁊ fuit manifesta eis dispositio istius nature. ſ. materie: ⁊ latuit eos scda nã. ſ. priuatõ mixta cũ mã: ꝓpter quã mã ẽ parata ad recipiẽdũ formas qñ ista nã. ſ. mã ꝓmanet in generato: ⁊ forma nõ põt esse sine ea: ⁊ ista se hz ad generata sicut mater ad filios: ⁊ ꝓpter ista nõ latuit eos hãc nãm ee necessariã in generatione: alia aũt nã. ſ. priuatio ꝓpter maliciã sue actiõis in generabilibus latuit eos: nã cũ accidit generabilibus priuat illa: ⁊ multotiẽs qui inspexerit illaz hoc mõ: credet ipam magis destruere generationẽ q̃s ee necessariã in generatõne ⁊ hoc itendebat cum dixit: multotiẽs nẽ. i. qñ nõ facit generari: sed destruit generationẽ.

¶ Existẽte. n. quodã diuino ⁊ optimo ⁊ appetibili aliud qdẽ ꝺrũ ee ipsi dicim⁹: aliõ ãt aptũ natũ appetere ⁊ desiderare ipz hz ipsi⁹ nãm: qbusdã ãt accidit ꝺrium appetere suipsi⁹ corruptõez: ⁊ nz ipam suipsi⁹ possibile est appetere spẽz pp nõ ee idigẽs nz ꝺrium: corruptiua. n. fiũt adinuicẽ cõtraria: ſz b ẽ materia sicut si femina masculũ: ⁊ turpe bonuz nisi quod nõ p se est turpe sed ſm accidens.

¶ Quoniã qz ẽ hic aliqd diuinũ qõ ẽ bonũ ⁊ appetibile dicim⁹: q boc ẽ ꝺrium ei⁹ ⁊ ẽ illud qõ ẽ innatũ. i. naturalr appetere ⁊ assimilari ipz illi: aut ꝓtigit eis vt ꝺrium appetat corruptiõez suipsi⁹: ⁊ ipossibile ẽ vt forma appetat se: qm nõ ẽ diminuta: nz appetit suũ cõtrariũ: qz cõtraria corrũpũt seinuicẽ: sed materia appetit formã: sicut femia marẽ. ⁊ turpe pulchruz. nõ qz in se est turpe. ſz p accidẽs neqz qz i se est femina. sed per accidens. 81

¶ Quoniam. Cum declarauit qũo apparet ꝓsideranti primo aspectu q priuatio nõ habet dignitatẽ in generatione cũ materia incepit declarare ipaz habere introitũ in generationẽ ⁊ quomõ ⁊ q mirtio eius cũ materia est cã in hoc q desiderũ nãle est in materia ad formã: ⁊ hoc est causa in hoc q res mãles sunt generabiles ⁊ corruptibiles: ⁊ dixit: qm qz est b aliquod diuinũ nẽ. i. ⁊ qz priuatio accidit materie de necessitate ⁊ est b perfectio diuina maxime cui omnia entia appetũt assimilari ⁊ ex q̃ appetũt acgrere ſm q natura eoz põt recipere: dicimus nos q materia ſm q accidit ei priuatio est innata appetere se assimilari prio principio ſm q potest: ⁊ hoc est appetere receptionẽ forme: ⁊ intelligit b per appetitũ illud qõ materia hz de motu ad recipiẽdum formã: appetitus enĩ aliũs est nãlis sine sensu: vt in plantis ad nutrimentũ: ⁊ aliũs est cũ sensu: vt appetitus animaliũ ad nutrimẽtũ: in mã igitur est appetitus

petitus naturalis ad recipiēdū omnes formas: recipit igi tur eas alternatim qñ forma agens est p̄sens. D. v. ille āt ꝛc. i. qui aūt non cōcedit priuationē conūngi cū mā nō po- test dicere quare iste appetitus nālis est in entibus ad reci piendū formā post formā: qñ cum non cōcedunt priuatō nem esse mirtā cuz mā que propter nō est in actu: cōtingit eis dicere q̄ istud desideriū naturale est in entibus nālib⁹ ꝑm q̄ sunt ꝑpleta entia in actu ex quo continget eis ali quid appetere suum contrarium corrūpens ipz ꝛ sic aliqd appetet se corrūpi: ꝛ hoc qđ dixit manifestū est qñ si non esset ꝫ aliqd nō habens formā. nō esset ꝫ aliqđ appetens formā: post formā: ꝛ si esset: tūc nā ageret ociose: qz pone ret in entibus potētiā ad corruptionē coz ꝫz q̄ sūt in actu ꝛ totum hoc est impossibile: oē enīz ens vt dictū est diligit se pmanere: sed mā diligit se induere formā post aliā ꝓ- pter diminutionē ꝓtingētē sibi. D. v. ꝫz mā appetit formā sicut femina marē: ꝛ ꝫz nōvsitaē in doctrina demōstratiua tamē vsitaē in rebus nō sensibilibus que nō intelliguntē ni si p ꝓparationē. D. v. nō qz est in se: ꝫz per accīs: qz turpi tudo accidit ei ex priuatione mirta cū ipa mā ꝛ in se nō est priuatio est igitur turpis p accidēs: ꝛ silr est fcia p accīs: fcia est hō ipfectus: femineitas. n. accidit ei ex priuatione.

¶ Corrumpitur aūt ꝛ fit: est quidē vt sic: est aūt vt nō: ꝑm quidē enī q̄ est in quo ꝑm se corrūpit: qđ enī corrūpit in hoc est priuatio inḡtū aūt ꝑm po tētiā nō per se: ꝫz incorruptibilē ꝛ ingenitā necesse est eē ipam. si enī fiat subūci aliquid opz primū ex quo fiat. hoc āt est hec nā: quaē erit añ fieri. dico āt materiā primū subiectū vnicuiqz ex quo fit ali quid cū insit nō ꝑm accidēs. ꝛ si corrūpitur in hoc abibit vltimū: quare corrupta erit añq̄ corrūpaē.

82 ¶ Et corrūpitur ꝛ generaē quodāmodo ꝛ alio mō nō: ꝫz enī illud qđ in ea corrumpit per se corrūpi tur. Illud enī quod corrūpitur p se in ea est priua tio: ꝑm aūt potentiā nō corrūpitur per se. imo ne cesse est vt sit nō corruptibilis. neqz generabil: qñ si fuerit generata idiget subiecto ex quo generet ꝛ istud est ipa natura. ergo erat anteq̄ generaret dico enī materiā primū subiectū illud ex quo ge neratur res ꝛ est in ea nō p accidēs. ꝛ si fuerit cor rupta ad hoc veniēt in postremo. ergo erat corru

82 pta anteq̄ corrumperetur.

¶ Et corrūpitur. Cum notificauit nāz prime mātē: ꝛ in quo differt a priuatione: ꝛ dissoluit questiones ꝓtingētes anti quis in generatione: incepit declarare ipam eē neqz gene rabilem: neqz corruptibilē: ꝛ qz generabile ꝛ corruptibile dicitur duob⁹ modis p se ꝛ per accidēs: dixit ꝛ corrūpitur ꝛc. i. qñ est generabilis ꝛ corruptibilis p accidēs: ꝛ nō ge nerabilis neqz corruptibilis p se. D. erposuit ꝫ ꝛ dixit: ꝫz enī ꝛc. i. ꝛ dicit esse corruptibilis: qz priuatio q̄ est in ea ē corruptibilis p se: ꝛ iō esse ei⁹ est cā corruptionis: ꝛ nō esse eius est cā essendi ꝛ q̄ nō attribuitur corruptiōi nisi ꝑm rē corruptibilē q̄ est in ipo attribuit per accidēs ꝛ trāsiptiue vt dicim⁹ doliū acescit: qñ vinū qđ ē in ipo acescit. D. v. ꝑm aūt potētiā ꝛc. i. ꝛ ꝑm ꝑsentiā priuationis forme in ea recipit corruptionē: nō ꝑm ꝑsentiā potētie in ea: qz poten tia nō est corruptibilis p se: ꝛ mā est ēt generabilis p acci dēs ꝓpter ꝑsentiā eius qđ est p se in ea: ꝛ est actus: ꝛ cū no tificauit ipam esse nō generabilē neqz corruptibilē: indu rit sup hoc demōstrationē ꝛ dixit: qñ si fuerit generata ꝛc. i. ꝛ iste sermo est inducēs ad incōueniēs sic: mā est gene rata ꝛ hoc est ī quo dubitaē: ꝛ oē generatū habet subiectū existēs in potentia: ꝛ hoc declaratū fuit superius: igit prī ma mā habet subiectū existēs in potentia: ꝛ subiectum qđ est in potētia est vnū omniū generabiliū: ergo prima ma teria ꝛ suū subiectū sunt vnū numero. ſ. vnum subiectum ꝛ oē quod cū suo subiecto ex quo generaē est vnū numero est anteq̄z sit: ergo prima mā est anteq̄z sit qđ est impossi bile: ꝛ hoc ipossibile sequit ex hoc qđ ponimus q̄ prima mā est generabilis: ꝛ hoc mō argumētationis declarauit ipam esse nō corruptibilē per se: sequit enī vt sit corrupta anteq̄z corrūpaē. D. v. dico enī mām ꝛc. i. intelligo. n. cū dico materiā primū subiectū qđ est in potētia: nō subiectū ex quo generatur res ꝛ est in actu: ꝛ generatū ex eo est exi stens per se nō per accidēs: hoc enī scōm subm ꝛ primuz conuenīūt in ꝫ q̄ generatū inuenit ex eis p se: ꝛ differūt in hoc q̄ primum est in potētia: ꝛ secūdū in actu: aut mō medio inter potētiam ꝛ actū sicut est dispositio in illo qđ generaē ex plurib⁹ vno subiecto: ꝛ dixit hoc qz si nō ponatur in generatione materie primū subiectū. ſ. in potētia nō cōtingit vt sit cū materia vnū numero: ꝛ sic nō accidit im possibile predictū ꝛ iō excitauit audiētē ad intelligendum ex hoc qđ dixit: q̄ si prima materia generatur indiget sub iecto. i. primo subiecto.

¶ De principio aūt ꝑm spēm vtruz vnū aut plura aut quot: aut que sunt p certitudinē prime philo sophie opus est determinare: ergo in illud tēpus apponatur. De phisicis aūt ꝛ corruptibilib⁹ spe ciebus in posterius demōstrādis dicem⁹. Quod quidē igitur sunt principia: ꝛ que ꝛ quot numero determinetur a nobis sic. Jtem autez aliud prin cipium incipientes dicamus.

¶ Considerare aūt de principio ꝑm formā vtruz 83 sit vnū aut plura: ꝛ qđ sit: ꝛ que sint pfecte: est de opere prime philosophie. vnde oz nos expectare ad ipam. De forma autē naturali ꝛ corruptibili nos incipiemus declarare ꝛ dicere q̄ iā determi nauimus p hunc sermonē quē cōpleuimus nunc principia esse. ꝛ que ꝛ quot sint. ꝛ nos intendi mus in hoc sermone aliud principium.

¶ Considerare. Cū notificauit principia eē tria: duo p se. ſ. 83 mā ꝛ formā: ꝛ vnū per accīs. ſ. priuatio: ꝛ iā declarauit pri mā mām esse de principijs: dicit ꝓsiderare aūt de princi pio ꝑm formā ꝛc. i. cōsiderare aūt de primo principio for mali: vtrū sit vnū aut plura: ꝛ q̄ est substātia eius est ꝑpri um prime phīe: formaz enī alie sūt in materijs: alie nō in materijs vt declaratū est in hac scia: ꝛ iō cōsideratio ō for mis est duaz sciaz quaz vna. ſ. nālis cōsiderat de formis mālib⁹: scā aūt de formis simplicibus abstractis a mā: ꝛ est ulla scia que cōsiderat de ente simplr sed notāduz ē q̄ istud genus entiū eē. ſ. sepatū a mā nō declaraē nisi in hac scia nāli: ꝛ qui dicit q̄ prima philosophia nitiē declarare entia sepabilia esse peccat: ꝫ enī entia sunt subiecta prime phīe: ꝛ declaratū est in posteriorib⁹ analecticis q̄ ipossibi le est aliquā sciam declarare suū subiectū esse: ꝫz cōcedit ip sum esse: aut q̄ manifestū p se: aut q̄ est demonstratū in alia scia: vnde Aui. peccauit marime cū dixit q̄ prim⁹ phi losophus demōstrat primū principiū eē: ꝛ pcessit in ꝫ suo libro de scia diuina p viaz quā existimauit eē necessariā ꝛ essentialē in illa scia ꝛ peccauit peccato manifesto: certior enī illoz sermonū ꝓbabiliū: ꝛ iā cām innuimus hui⁹ alibi: ꝛ pe ius est ꝫ qđ dicit q̄ ista scia accepit a primo pbo corpa cō poni ex mā ꝛ forma: negligēs est ne alia via ad sciēdū ꝫ ni si ex trāsmutatōe existēte in substātia. Sed sicut dixit Ari. philosophus declarat subam materie q̄ sit pfecte per ꝓpa tionē eius ad oēs differētias entiū ꝑm q̄ sunt entia. ergo impossibile est declarare ipam eē nisi in hac scia. D. dixit qñ iā determinauim⁹ p hūc sermonē ꝛc. i. ꝛ itēdit cū dixit ꝛ q̄ sint forma ꝛ māz: ꝛ cū dixit ꝛ quot sint intēdit duo p se ꝛ tertiū p accidens. D. v. ꝛ nos intēdim⁹ aliud ꝛc. ꝛ innuit

hic quod vult incipere in scđo tractatu de natura quid sit. Deinde de numeratione speciez causaz ⁊ forte innuit primũ principium mouens quod declaratum est in fine ist̃ius libri. omne enĩ de quo loquitur in hoc libro principaliter est ꝓpter illud principium: ⁊ ille est primus locus in quo naturalis incipit alium modum essendi ab illo de quo cõsiderat: ⁊ apud illum cessat ⁊ dimisit considerationem de eo vsqz ad sciam nobiliorem que considerat de ente ꝑm q̃ est ens: ⁊ totum b̃ est quasi contrariuz eius quod existimauit Auicenna: qm̃ si hic non demonstraretur iste modus entium. s. separabilium non esset nisi scientia naturalis ⁊ doctrinalis ⁊ ideo antiqui nãles existimabant q̃ scientia nãlis est prior omnibus scientijs: dicẽtes q̃ subiecta eius sunt priora oĩbus entibus: ⁊ forte intendit per aliud principium: aliud initiũ doctrine: qm̃ principiũ doctrine i b̃ libro dz eẽ a scđo tractatu ⁊ b̃ ẽt euidẽti9 ẽ apud me.

Dorum que sunt alia quidem sunt natura: alia vo ꝓpter alias causas. Nã quidẽ sũt animalia queqz ⁊ partes ipoz ⁊ plãte: ⁊ simplicia corpora: vt terra ⁊ ignis ⁊ aer ⁊ aqua hec enĩ ⁊ hmõi a natura esse dicimus. Omnia ãt q̃ predicta sũt videtur differẽtia ad non nã existẽtia. Que quidẽ enĩ nã sunt oia videntur habẽtia in seipsis principiũ motus ⁊ status: hec quidem ꝑm locũ illa vo ꝑm augmentũ ⁊ decremẽtuz quedam autem ꝑm alterationem.

Dicamus q̃ entium quedã sunt principia ⁊ quedã ex alijs causis illa ãt que sunt ꝑm nãz sunt species aialiũ ⁊ ptes coz ⁊ spẽs vegetabiliũ ⁊ corpa simplicia vt terra ignis aq̃ ⁊ aer ⁊ ista. n. similia dicimus nã esse: ⁊ videmus q̃ oia ista differũt ab eis que nõ constituunt per naturã: qm̃ in vno quoqz istoz ẽ principiũ mot9 ⁊ getis cuiusdã in loco ⁊ cuiusdã in augmẽto ⁊ cuiusdã in alteratione.

¶ Dicamus. Quia itẽdit in hoc tractatu loqui de his que sunt quasi fũdamẽta ⁊ principia istius scie: incepit notificare nãz quid sit: ⁊ posuit principiũ considerationis in b̃ a rebus nãlibus que sint manifestioza q̃z nã ⁊ dixit: dicamus igitur ⁊c. i. ⁊ intẽdit p alias causas voluntatem ⁊ casum ⁊ quasi dicat: qm̃ entium q̃dam sunt ex nã: ⁊ q̃dam fiunt ex alijs causis. Deide numerauit illa q̃ fiunt ex natura: ⁊ dedit modum quo ista corpora nãlia differũt a corpibus innaturalibus: ⁊ ꝑm quẽ dicũtur naturalia. ⁊ dixit: ⁊videm9 ⁊c. i. ⁊ vnũquodqz entium nãlium differt ab artificialib9 in b̃: qm̃ vnumquodqz entium nãlium hz in se principiuz quo quãdoqz transmutatur: ⁊ quandoqz qescit: qđ non videmus in rebus artificialibus: vñ naturalia dicunt naturalia ꝑm hoc principium. Deinde numerauit modos trãsmutationis: ⁊ dixit: q̃dam in loco: ⁊ in hoc collocant quatuor elemẽta: ⁊ habẽtia animas ⁊ corpa celestia: ⁊ si principium in istis dicatur fere equiuoce: sed tamẽ in descriptionibus nõ potest quis facere plus isto. D. d. ⁊ quedã in augmẽto ⁊ innuit principium trãsmutatiõis ꝓprie in vegetabilibus ⁊ augmẽtuz: ⁊ cũ dixit: ⁊ q̃dã in alterationẽ in substantia que dicitur generatio ⁊ corruptio ⁊ trãsmutatõnem in qualitate: q̃ dicit alteratio: ⁊ qvtitur hoc nomine alteratio b̃ large ⁊ istud principium quod est in alterato simplici ⁊ trãsmutabili simplici est aliud a prĩcipio qđ est l mobili localiter ⁊ in augmẽto ꝑm genus ⁊ in generabilibus ⁊ alterabilibus cõpositis: qm̃ illud principiũ qđ est in cõpositis: est ꝑm formã: ⁊ in simplicibus ẽ ꝑm materiã sed hoc nomẽ principiũ vsitatur hic equiuoce ꝓ mã ⁊ forma ⁊ hoc est ita: qm̃ non inuenit corpus simplex quod alteret ex se aut qđ generet ex se sic inuenit corp9 simplex qđ trãsfert in loco ex se: principiũ ãt alteratiõis q̃ est in ꝓpositis põt inueniri in ipo alterato. s. principiũ mouens vt in alteratõe que est in aiali ab eis que aduenit corpi suo ⁊ silr plãtis ⁊ iã expressit b̃ Aristo. i libro de gnãtõe ⁊ corruptõe

¶ Lectulus aũt ⁊ indumẽtũ: ⁊ si aliquod huiusmodi genus est ꝑm q̃ quidẽ sortitũ est in predicatiõe vnaquaqz ⁊ inq̃tum est ab arte: neqz vnũ habet ipetũ mutatõis innatũ: ꝑm aũt q̃ cõtingit ipsis lapideis aut terreis eẽ aut mixtis ex his hũt hoc tm̃ 2

¶ Scamnũ aũt ⁊ vestes ⁊ alia hmõi generis: ꝑm aũt q̃ vnũquodqz eoz habet nomẽ inq̃tum est ex artificio nõ habet in se principiũ trãsmutationis omnino: sed ꝟz q̃ accidit eis: vt sint ex lapide: aut terra aut aliquo mixto ex istis ⁊ in hoc tm̃ habent dignitatem in natura. 2

¶ Scamnũ. Et nõ debet aliquis dicere q̃ scamnũ ⁊ idoluz ⁊ vnũquodqz artificialiũ habet in se principiũ quo mouet ⁊ quiescit: qm̃ vnũquodqz artificialiũ ꝑm q̃ habet nomen quo significat ꝟz q̃ est artificiale nullũ hz oĩno principiũ quo mouetur: ꝑm vo q̃ accidit corpori artificiali: q̃ suum subiectũ fuit naturale habet principiũ in se vt lapis ex quo fit idolũ hz potentiã qua mouet ad iferius sed hoc est ꝑm q̃ est naturale: nõ ꝑm q̃ est artificiale. Idolũ aũt ꝑm q̃ est idolũ non habet potentiã qua mouet: sicut hz hõ ꝑm q̃ est hõ: ⁊ vliter omnia naturalia ꝑm q̃ sũt naturalia: naturalia ergo differũt ab artificialibus in b̃ qm̃ in naturalibus est principiũ p se: in artificialibus vo non est principiũ per se: ⁊ cũ declarauit q̃ nãlia sunt illa in quib9 est principiũ per se quo trãsmutant ⁊ cessant a trãsmutatõne demonstrauit ex hoc naturam quid sit. 2

¶ Est igit natura principiũ alicuius ⁊ cã mouẽdi ⁊ quiescẽdi in eo in quo est primũ ⁊ per se: ⁊ nõ ꝟz accidẽs. Dico ãt nõ ꝑm accidẽs: cũ fiat vtiqz ipe sibi aliquis cã sanitatis cũ sit medicus: ꝟz tm̃ non ꝑm q̃ sanat medicinã habet: sed accidit cũdẽ medicũ eẽ ⁊ sanari: vnde ⁊ diuidunt aliquãdo abinuicem. Silr aũt ⁊ alioz vnũquodqz que fiũt nullum enĩ ipsoz habet in seipso factionis principiũ sed alia quidẽ in aliis ⁊ ab exteriori: vt domus ⁊ alioz manufactoz vnũquodqz: alia aũt in seipsis quidẽ: sed nõ ꝑm seipsa: que cũqz aũt ꝑm accidẽs fiunt cause sunt vtiqz ipsis: est igit nã qđ dictũ est

¶ Et sic nã erit principiũ aliqđ cã vt mouet ⁊ gescat illud in quo est primo ⁊ p se nõ per accidẽs ⁊ dico nõ per accidẽs: qm̃ hõ põt eẽ cã suiipsius in sanari ab infirmitate cũ fuerit medicus. ꝟz nõ ꝑm q̃ recipit sanitatẽ hz artẽ medicãdi: ꝟz accidit eidẽ q̃ fuit medicus. ⁊ recipiẽs sanitatẽ. ⁊ iõ forte h̃ duo differũt vnũ ab altero. ⁊ silr est in oĩbus aliis rebus q̃ facte sunt. qm̃ nulla eaz est cuius principiũ facture est in se. ꝟz in quibusdã est in aliis ⁊ extrinseco. vt in domo ⁊ in vnoquoqz eoz que fiunt manu. i quibusdaz autem est in eis. sed non per se. ⁊ sunt cãe quas h̃ abet per accidens. 3

¶ Et sic. Quia manifestũ est p se q̃ naturalia sũt illa que habent principiũ quo trãsmutant ⁊ cessant a trãsmutatõe per se ⁊

per se: ⁊ ꝑm q̄ sunt naturalia ⁊ q̄ ꝑ naturam mouentur ⁊ cessant ⁊ generanꝫ ⁊ corrūpunꝫ fuit manifestū ex b̄ q̄ nā est principiū ⁊ cā quo trāsmutatur in quo est: ⁊ gescit ꝓio ⁊ p se: nō per accīs: ⁊ ista diffinitio nature est manifesta b̄ ⁊ naturā cē est manifestū per se vt post dicet Aristo. ⁊ est vnū principioꝝ istius scientie: ⁊ nō est declarādum a ꝓio philosopho neq̄ est ex eis que nō sūt nota p se: vt apparet ex verbis Auicēne: nisi intēdat q̄ primus philosophus dꝫ cōtradicere eis q̄ negāt illud principiū cē vt cōtradicit fal sis opinionibus inductis de primis principijs: ⁊ iste homo inducit signū q̄ ista diffinitio nō est nota b̄: q̄ tā declarauit in septimo ⁊ octauo q̄ oē motū hꝫ motorē: ⁊ dirit illic q̄ nō est dubiū in b̄ nisi de corporibus simplicib⁹. ⁊ pōt ēt ratiocinari sup hoc: ex b̄ q̄ dirit Aristo. in tertio celi: ⁊ mūdi: qm̄ elemēta habent grauitatē ⁊ leuitatē: ⁊ hoc nō ē sicut existimauit: qm̄ nō dubitamus q̄ ista mouētur ex se nō ex motore extrīseco. s. quatuor elemēta ⁊ oīa corpa mota ex se: vtrū aūt motor in eis sit alius a moto: pscrutatus ē i illo libro ⁊ cā i b̄ ē b̄ q̄ plato opīabaꝫ: qm̄ b̄ ē aligd q̄ mouet se: ⁊ mānifestū ē q̄ si b̄ eēt aligd q̄ mouēt se q̄ illd eēt dignⁱ habē b̄ nomē nā ꝭ hāc dscriptōez. s. ꝭ q̄ dr̄ b̄ q̄ nālia sūt illa q̄ nō mouētur ex extrinseco: ⁊ manifestū ē q̄ quicqd nō mouet ex extrinseco mouet ex se: ꝭ vtruꝫ iste motor in eis sit motū aut nō motū: qm̄ mouet: aut est ipm motū idiget declaratōe: ⁊ cū notificauit q̄ sūt nālia: dirit: ⁊ sic nā erit principiū ⁊c. ⁊ quasi dicat si nālia sūt illa q̄ habēt principiū quo mouent ⁊ gescūt ex se: p se: nō p accīs ⁊ nā est illa qua mouent ⁊ quiescūt: necesse est vt nā sit principiū quo mouet ⁊ gescit illud i quo est p se ⁊ primo: nō p accidēs: ⁊ añcedēs esse in b̄ syllogismo est manifestū p se: ⁊ silr cōsequēs: ⁊ nō debet aliquis dicere q̄ ista diffinitio pp hoc nō est cōclusio demōstrationis qm̄ est dictū i ꝓio ribus analecticis q̄ per hmōi syllogismos hypotheticos nullū ignotū declaraꝫ oīno sed vtūtur ad cōfirmādū illud q̄ est manifestū p se: tm̄ idiget modicula innuitōe sicut vsi tatur diuisio ⁊ iductio: ⁊ dirit: ꝓio ⁊ p se: qm̄ illud q̄ est p se: est magis vle q̄ illud q̄ est primū: oē enī primū est p se: ⁊ nō oē q̄ est p se est primū: vt dictū est in posterioꝝ⁹ Uerbi gratia: qm̄ nauis mouet ex principio in ipa: ꝭ nō ꝓio: sed mediāte hoīe: ⁊ addit nō p accīs ꝓpter illud q̄ dirit: ⁊ accidit in q̄busdā artificialib⁹ vt principiū sit in ipso facto ꝭ hoc q̄ accidit q̄busdā vt subiectū artificij i quo agit: est subiectū artificij in quo iuenit scia artificij: vt ars medicine: qm̄ subiectū eius in q̄ agit est corpus hois ꝑm q̄ est hō: ⁊ ipe est subiectū in quo iuenit: ⁊ b̄ nō est p accidēs vez: qm̄ nō ois hō est aptus vt sit medicus ita q̄ medicus agat in se: ergo ars medicie ⁊ alie artes sunt parate primo ⁊ p se vt agāt in alia a subiecto in quo sūt: artes igi tur sicut dirimus sūt duobus modis: aut ars cui⁹ principium est extrīsecū necessario: vt ars edificatoria ⁊ alie artes quoꝝ subiectū in q̄ agit est aliud a subiecto in quo iueniuntur: ars aūt medicine agit in se p accīs: ⁊ dirit: q̄ fiunt manu: q̄ ps medicie cui accidit agere in suū subiectū ē ps theorica r̄ō practica: qm̄ nullus phlebothomat in suo corpore: sed est dubiū de arte saltitādi: ꝭ iste sermo nō est nisi de artibus ex q̄b⁹ pueniūt acta: nō solūmodo actiones ⁊ silr est de arte musice q̄ est sine istrumēto: vtrū āt in istis principijs existētibus in rebus nālibus est aligd q̄ nō sustentaꝫ p nām pscrutādū est de eo: ꝭ in hac scia nō cōsideratur nisi in vnoquoq̄ genez istoꝝ principioꝝ: ⁊ in eis q̄ accidūt illis ⁊ tā dirimus q̄ ista diffinitio nō dicit vniuoce neq̄ ēt equiuoce: ꝭ ꝑm ꝓius ⁊ posterius: ⁊ in talibus iciendum est a cōiori ⁊ veniendū ad ꝓpria sicut fecit in diffinitōe motus ⁊ loci: ⁊ sciēdū est q̄ subiectū istius libri ē nā ⁊ principia nālia cū sint cōia oībus rebus nālibus: ⁊ iō in hoc libro nō diffinit corpus neq̄ alia de q̄bus considerat nālis sicut fecit in principio celi ⁊ mūdi.

¶ Naturā aūt habēt quecūq̄ huiusmodi habent principiū. ⁊ sūt hec oīa suba. Subiectū enī ē quod dam: ⁊ in subiecto est natura semper.

¶ Quod aūt habet naturā est illud q̄ habet tale principiū: ⁊ hoc omne est substātia: natura. n. semper est subiectum aliquod in subiecto semper. 4

¶ Quod aūt. Cū descripsit nām: incepit describere habēs nām ⁊ dicit: q̄ aūt hēt naturā est illud q̄ hꝫ principiū in se quo trāsmutat ex se: ⁊ cessat a trāsmutatōe. D. d. ēt b̄ oē est substāt'a ⁊c. i. ⁊ nā: ⁊ habēs naturā. s. mā ⁊ forma: vtrū q̄ꝫ est substātia: nā enī que dicitur de mā est substātia. q̄ est subiecta: nā aūt que est forma est substātia q̄ est in subiecto q̄ sustētaꝫ p illā: ⁊ hoc itēdebat cū dirit semp nō q̄ est in subiecto p q̄ sustētaꝫ sicut accidētia: ⁊ ex hoc declarabitur q̄ vtraq̄ꝫ natura est substātia: ꝭ videt q̄ hoc cōcedendū est a nāli ⁊ accipit a philosopho. s. q̄ nā q̄ dicit de forma est substātia: ⁊ vlr ꝓsiderare de substātia nō est ppri um huic scie: substātia enī ⁊ accīs sūt differētie entis ꝭ q̄ est ens: ⁊ appet illic q̄ mā est substātia in potētia: ⁊ q̄ forma est illa ꝓpter quā ens est substātia in actu: cōpositum igit̄ est dignius habere hoc nomē substātia q̄ꝫ mā: q̄ est in actu: ⁊ mā est in potētia ⁊ forma est dignior habere hoc nomē substātia q̄ꝫ cōpositū: qm̄ ꝑ illā est cōpositū in actu ⁊ cā rei ē dignior causato: ⁊ oēs iste ꝓpones sūt cōes ⁊ ēntiales enti: ⁊ iō ponēdum hoc est in hac scientia positione.

¶ Secundū aūt naturā sunt: ⁊ hec: ⁊ quecūq̄ huis insunt ꝑm se: vt ignī ferri sursū: hoc. n. natura q̄dem nō est: neq̄ habet naturā ꝭ a nā: ⁊ ꝭ nāz ē. 5

¶ Quod āt est ꝑm cursū naturalē est illud in illo q̄ inueniunt in istis p se. Uerbi gratia qm̄ ignis habet ascēdere supius: hoc enī nō ē natura: neq̄ habens naturā: ꝭ est p nām ⁊ ꝑm cursuꝫ naturalez. 5

¶ Quod aūt. Dicit illa āt q̄ sūt ꝑm cursū nālē sūt actiones ⁊ passiones q̄ sūt in rebus nālibus p se vt motus ignis superius ⁊ terre inferius: actōes enim rerū naturaliū nō sūt natura: neq̄ naturalia: sed ꝑm cursum naturalē.

¶ Quid q̄dē igit̄ natura sit: dictū est. ⁊ q̄d q̄dē natura ⁊ ꝑm naturā. Si aūt est natura. tētare demōstrare ridiculū ē: mānifestū enī ē q̄ hmōi rerū sit mta. Demōstrare āt manifesta ñ p ignāifesta potētis iudicare est ꝓp ipm ⁊ nō ꝓp ipm cognitū: q̄ āt cōtingat hoc pati nō manifestū est: syllogizat. n. aliquis vtiq̄ cū natus sit cecus ō colorib⁹: q̄re necesse ē hmōi de nōib⁹ hre rōnē: nihil āt itelligere.

¶ Jam igit̄ dirim⁹ naturā q̄d sit ⁊ q̄d est naturaliter ⁊ ꝑm cursū naturalē: qui āt declarauit naturā cē debet derideri: est enī manifestū q̄ plura entia sūt talia: ⁊ declarare manifestū p occultū est mos eius q̄ nō pōt distiguere iter illud q̄ est notū per se ⁊ notū p aliud: ⁊ nō latet: qm̄ possibile est b̄ accidere: possibile enī est vt aliquis declaret ratōe dispositionē colorꝝ ei q̄ est cecus nā: ⁊ sic sermo eius q̄ talē hꝫ dispōnē est ō nob⁹: ⁊ nihil itelligit oīno 6

¶ Jam igit̄. Cōgregat illa q̄ declarauit ⁊ dicit q̄ descriptō qua descripsit nām est descriptio rei manifeste p se nō cōcesse in hac scia sicut q̄dā existimauerūt: ⁊ dirit: est. n. manifestum ⁊c. i. ⁊ naturam esse est manifestum per se: quoniam plura entia videntur habere principium in se quo mouētur ⁊ gescūt ex se: ⁊ dirit plura vt mihi videt: q̄ dubiū est de aliquib⁹ vtrū moueant ex se: aut ex cā extrīseca: ⁊ forte inuit p hoc q̄ existimaꝫ q̄ motor in q̄busdā rebus est ipm motū: ꝭ ista sicut dirim⁹ nō est dubiū q̄ mouētur ex se: ⁊ vlr nō est dubiū q̄ plura nālia sūt hmōi: ⁊ si 6

nō oia. D.d.ꝛ declarare manifestū ꝛc.i.ꝛ querere declarare illud qđ est manifestū p se qđ accidit eis q initunt de clarare illud qđ est manifestū p illud qđ est latēs cū nihil ē manifesti⁹ illo qđ ē mānifestū p se: est mos eius q nō⁹pōt p suā nām distinguē iter illud qđ est manifestū p se ꝛ illud qđ est manifestū p aliud:ꝛ iste modus hominū nunq̄ potuit philosophari nec pōt. D.d.ꝛ nō latet ꝛc.i.ꝛ nō latet: qm̄ possibile est ĩuenire in hoibus aliquos: quoꝝ nā sit talis ꝛ sic rō vsitata cū istis in declaratōe reꝝ manifestaꝝ similis est rōni qua vsitat cū ceco in declaratōe coloꝝ esse. Deide dixit ꝛ sic sermo eius q talē hz itētōem ꝛ ꝛc.i.ꝛ audiens tales rationes :q cecus est oculo vel cozde nihil cōprehēdit nisi verba cū vtrūq; careat virtute q̄ pōt ꝓprehēdere illud qđ itēdit declarare rōne: cecus enī caret visu : q̄re ipossibile ē ipm cōprehēdere coloꝛes :ꝛ ille q diminuit in nā caret virtute itellect⁹ nālis. q̄re ipossibile est ipm apprehēdere ipsas prīmas propositiones.

¶ Uidetur aūt nā ꝛ substātia eoꝝ q̄ natura sūt qđ primū ĩest vnicuiq; nō formatū p seipm vt lectu li natura lignū: statue aūt es. Lignū aūt dicit Antiphon: qm̄ si aliqs piecerit lectū deorsū :ꝛ accipiat potētiā putrescēs vt vtiq; sit germē : non vtiq; fieri lectū: sz lignū: tāq̄ si dicat ꝑm accidēs cē dispositionē: ꝑm legē ꝛ artem: substātiā aūt entē illam que pmanet hoc patiēs cōtinue.

7 ¶ Et quidā existimauerūt q̄ nā ꝛ substātia eoꝝ q̄ sūt per naturā est illud primū. s. qđ ē in quolibet qđ est nō formatū p se. Uerbi gratia qm̄ nā scāni est lignū ꝛ natura idoli ē cupri: vtrūq; enī ē subiectum in mā. Dixit Antiphon. ꝛ signū eius ē : qm̄ si in terra plantaꝝ scānū ꝛ fieret in eo ex putrefactōe virtus:ꝛ creſceret ex eo ramus: tūc illud qđ generaꝝ nō erit scānū: sz lignū: quare illud. s. dispositio: qua ē scānū:ꝛ ars ē ei p accidēs : substātia aūt eius est illud quod pmanet.

7 ¶ Et qdā. Cū declarauit qd sit nā:ꝛ nāliter icepit q̄rere hz quot modos dicit nā quā prius diffiniuit :ꝛ dixit: ꝛ qdā existimauerūt ꝛc.i.ꝛ qdā opinati sūt q natura q̄ est substātia eoꝝ q̄ sūt p nām est illud primū existēs in vna q̄q; rez nāliū qđ ē nō formatū p se. s. mā. Uerbi gratia qm̄ nā scāni est lignū nō figura:ꝛ nā idoli est cuprū nō forma qm̄ b duo sūt mā ꝛ forma. D.d. Antiphon ꝛc.i.ꝛ nā debz pmanere: hz scānū nō pmanet ꝛ potētia ist⁹ sermonis ē potētia duoꝝ syllogismoꝝ: quoꝝ vn⁹ in scda figura:ꝛ cōcludit q scānū qđ est silē forme in entibus nālib⁹ nō est nā rei ex duabus ꝓpōnib⁹ quaꝝ vna ē q nā pmanet ꝛ scānū non pmanet: ergo illud qđ est silē scāno in reb⁹ nālib⁹ ñ pmanet. s. forma: ergo forma nō est nā rei. D.d. ergo illud. s. dispō ꝛc.i. dicit ergo q ista dispositio q̄ est in ligno q̄ est scānū est ei p accīs: qz nō pmanet: substātia aūt scāni est lignū pmanēs apud generationē:ꝛ itēdebat p b: qm̄ cū substātia scāni apud generationē est lignū nō figura:ꝛ figura in scāno est silis forme in reb⁹ nālib⁹:ꝛ lignū est silē materie: ergo substātia reꝝ nāliū est mā : ꝛ qz figura nō generat: ergo forma nālis nō generat sibi silē ꝛ itēdebat ꝛcludere ex b q forme reꝝ nāliū sūt accidentia qz mutantur ꝛ q mā est nā: qz nō mutatur ꝛ permanet.

¶ Si aūt ꝛ hoꝝ vnūquodq; ad alteꝝ aliqđ idē hoc sustinuit: vt es qdē ꝛ auꝝ ad aquā: ossa aūt ꝛ ligna ad terram: similiter autē ꝛ alioꝝ quodlibet illam naturam ēē ꝛ substantiam ipsoꝝ.

8 ¶ Et si dispositio vtriusq; istoꝝ apud aliud sit ista eadē dispositio:ꝛ ē sicut dispositō cupri ꝛ auri apō aquā. ꝛ dispositio ossis ꝛ ligni apud terrā : ꝛ similiter de alijs necesse est vt illud sit nā ꝛ substātia eoꝝ.

¶ Et si. Idest ꝛ si dispositio ligni ꝛ cupri apud aliud fuerit 8
sicut dispositio eoꝝ apud formā idoli:ꝛ formā scāni: verbi gratia sicut est dispō cupri ꝛ auri apud aquā ꝛ ossis ꝛ ligni respectu terre: necesse est vt vltima mā istoꝝ ꝛ silīū sit nā ꝛ substātia eoꝝ. D.d.ꝛ silr de alijs ꝛc.i.ꝛ silr primū subiectū in oībus alijs rebus: sicut in cupro ꝛ in ligno: est illud qđ pmanet ꝛ nō trāsmutaꝝ. D.d. necesse est vt illud ꝛc.i. subiectū vltimū cōe oībus reb⁹ nālib⁹:ꝛ est illud de quo dicim⁹ ipm ē nō formatū p se: nō formatū in respectu vni usciuiusq; speciei:ꝛ sūt materie ꝓprie vnicuiq; speciei.

¶ Unde sane hi qdē terrā: alij vo ignē: alij aerem dicūt: qdā aūt aquā: qdā vo quedā hoꝝ. sed alij oia hec naturā esse eoꝝ que sūt: q enī aliquis ipsorum acceperit hmōi: siue vnū siue multa: hec ꝛ tā ta dicit ēē oium substantiā: alia aūt omnia passiones istoꝝ ꝛ habitus ꝛ dispositiones.

¶ Et iō dixerūt quidā q natura entiū est ignis:ꝛ 9
qdā terra:ꝛ qdā aer:ꝛ quidā aqua : ꝛ qdā plures eoꝝ:ꝛ quidā oia: illud enī qđ existimauit vnusquisq; eoꝝ esse hmōi: siue vnū siue plura: illud vel illa posuerūt totā substātiā:ꝛ q alia sunt passiones accidētes istis ꝛ dispositiones ꝛ forme.

¶ Et iō. Et qz antiqui opinabātur q substātia ꝛ nā entium 9
est vltimū subiectū: iō sentētia eoꝝ in nā entiū sequit sniaz eoꝝ in nā cause istius: q enī eoꝝ dicit q mā entiū est ignis dicit q nā oium entiū est ignis:ꝛ silr q dicit aquā aut aerē aut aliud elemētoꝝ aut plura: aut oia ipa : vnusquisq; enī eoꝝ posuit nām entiū illud qđ existimauit ēē hmōi :ꝛ opinati sūt q forme ꝛ alia existētia in ista nā sūt passiones ꝛ accidētia:ꝛ q nulla est b substātia nisi ista nā. D.d. illō enī qđ existimauit ꝛc.i. illud. n. qđ vnusqsq; antiquoꝝ existimauit esse primū subiectū ꝛ primā mām oium entiū siue vnū fuerit illud subiectū siue plura: illud vel illa subiecta dicūt ēē substātias oium reꝝ:ꝛ q oia alia ꝓter illa sūt accītia ꝛ dixit b: qz tūc nōdū sciebāt cām formalem: neq; erat distincta ab alijs accītib⁹ sicut dixit Aler.ꝛ cū dixit ꝛ qdā terrā itēdebat cū alijs elementis: vt dixit pmedines. terrā ꝛ ignē nullus enī dixit solā terrā ēē principiū.

¶ Et hoꝝ qdē quodlibet ēē ꝓpetuū: nō. n. ēē mutatōez ipis ex seipis: alia āt fieri ꝛ corrūpi infinities: vno qdē mō nā sic dꝫ : pria vnicuiq; subiecta mā habentiū in seipis: motus principiū ꝛ mutatōis: alio aūt modo forma ꝛ spēs que ē ꝑm rationē.

¶ Et qōcūq; istoꝝ sit ē eternū: nō. n. hz transmutationē ex se:ꝛ alia gnānt ꝛ corrūpūtur infinities: 10
iste igit ē vn⁹ modus ꝑm quē dicit nā. s. pria mā ꝏb iecta vnicuiq; eoꝝ in quibus est principiū mot⁹ ꝛ trāsmutatōis:ꝛ dicitur alio modo ō creatōe ꝛ forma que est ꝑm rationem.

¶ Et quodcūq;. Dicit qcūq; istoꝝ dixerint ipm ēē subiectū oēs cōueniūt i b q necesse est vt sit eternū: nō. n. hz trāsmutatōez ex se:qz nō hz subiectū vt positū ē. s. ipm ēē primū in tractatu ꝓedēti:ꝛ alia q̄ sūt in isto generant ꝛ corrūpunt infinities successiue:ꝛ qz isti crediderūt q ens dz ēē pmanēs nō trāsmutabile.ꝛ ĩuenerūt mām ēē talē: crediderūt eā ēē solā nām entis. D.d. iste igit ē vnus modus eoꝝ ꝑm quos dicit nā. s. prima mā subiecta oībus formis: qm̄ nō prima ē cōposita ex forma ꝛ mā: qm̄ qz vnūquodq; entiū hz prīncipiū motus ꝓpriū necesse ē ipm hēre subiectū ꝓpriū ꝓter subiectū cōe: sz ista nō ē mā pura sed ꝏposita: ē igit habēs nām nō nā. D.d.ꝛ dicit alio mō ꝛc.ꝛ itēdit p

rōnem

rõnẽ diffinitõez: ꝛ dirit ꝟ: qꝛ forma ꝓprehẽdit ꝑ itellectũ.

¶Sicut enī ars dicit qđ est ꝟm artẽ ꝛ artificiosuz: sic ꝛ natura qđ ꝟm naturã dicit ꝛ qđ naturale: neqz aũt illud adhuc dicim⁹ habere ꝟz artẽ nihil: si potẽtia tñ est lectulus: nõdũ hz spẽz lectuli: neqz esse ꝟm artẽ: neqz in his q̃ natura ſubſiſtũt: potẽtia enī caro ꝛ os: neqz habet adhuc ſuũpſius naturã pꝛiuſq̃ accipiat ſpẽm ꝟm rõnẽ: q̃ diffiniẽtes dicim⁹ qd est caro aut os: neqz natura est.

ii ¶Quẽadmodũ artificiale ꝛ artificiũ dicit ars: ſimiliter nãle ꝛ naturatũ dicit natura: ꝛ nõ dicim⁹ in hoc q̃ hz aliquod artificiale oino dũ fuerit ſcã nũ in potẽtia tñ: niſi hz formã ſcãni: neqz q̃ est ꝟ ars: ꝛ nõ dicim⁹ ẽt naturã in aliqua reꝝ quaꝝ cõſtitutio est ꝑ nãm cũ est in potẽtia: vt caro aut os: nõ bẽt aliquã naturã donec recipiat illã formam que est ꝟm rõnẽ ꝑ quã diffinit: ꝛ dicitur caro quid ſit: ꝛ os quid ſit: neqz est naturaliter.

ii ¶Quẽadmodũ. Cum poſuit q̃ natura non ſolũmõ dr̃ de mã vt antiqui opinabãtur: ſz de forma: icepit declarare ꝟ ꝛ dirit: quẽadmodũ igit̃ ꝛc.i. qm̃ ꝟm q̃ ars attribuit̃ artificiali ꝛ artificiato: ſilr nã attribuit̃ nãli ꝛ nãto. ſ. qm̃ quẽadmodũ qdditas artiſicij est in arte: ſilr qdditas nãti ẽ in nã. Deide icepit declarare hoc in eis: ꝛ dirit: ꝛ nõ dicim⁹ ꝛc.i. ꝛ ſignũ eius quod eẽ artificij in actu est per artem: ꝛ naturati per naturam est: quoniam nihil dicimus eẽ artificiale donec hẽat artẽ in actu vt ſcãnũ: nõ enī dicim⁹ ipſũ iã eẽ artificiale: aut ipm hẽre artẽ dũ fuerit ſcãnũ in potẽtia: ꝛ nõ habuerit formã ſcãni: cũ igit̃ acqſierit formaz ſcãni: tũc dicet̃ hẽre artẽ ꝛ eẽ artificiũ: ꝛ ſilr nihil dicimus hẽre nãm aut eẽ nãle dũ fuerit in potẽtia ꝛ nõ habuerit in actu illã naturã. Verbi gratia: qm̃ gegd est in potẽtia caro aut os: nõ dr̃ hẽre nãm oſſis aut carniſ: donec recipiat formã carnis: aut oſſis per quam reſpondetur ad aliquid ꝛ ex eo quo fit diffinitio.

¶Quare alio mõ natura vtiqz erit habẽtiũ in ſeipſis motus pꝛincipiũ forma ꝛ ſpẽs nõ ſepabil'ens: ſz aut ꝟz rõnẽ: qđ ãt est ex his nã gdẽ nõ est: ſz a natura vt hõ. Et magis natura ꝟ est q̃ mã: vnũqđqz enī tũc dicit̃ cũ endelechia ſit ꝛ magis q̃ cũ põ

iz ¶Iſte igit̃ modus ꝟm quẽ dicim⁹ naturã eẽ creationẽ ꝛ formã ei⁹ in quo est pꝛincipiũ motus: ẽ alius ab illo mõ: ꝛ iſta forma est iſepabilis niſi rõne ¶Cõpoſitũ aũt ex iſtis nõ ẽ natura: ſz ꝑ naturã: vbi gr̃a hõ: illa ãt ẽ dignioꝛ materia vt ſit natura. Oẽ enī dr̃ eẽ illud qđ ẽ: cũ fuerit in ſua pfectõe: ꝛ illõ

iz tunc est dignius ei: q̃ cũ fuerit potẽtia.

¶Iſte igitur. Scõm igit̃ ꝟ nomẽ nã qđ dr̃ de forma: dicit̃ alio mõ ab eo ꝟz quẽ dicit̃ de mã. D.d.ꝛ iſta forma. ꝛc.i. nõ ſepat̃ a mã i eẽ: ita q̃ poſſit eẽ ſine mã: ſz ẽ ſepata a mã ꝟm diffinitionẽ tũ: mã aũt differt a forma: ſz nũq̃z denudat̃ a forma: imo cũ ſepat̃ a forma iduit aliã: qm̃ ſi denudaret̃ ab oĩb⁹ formis. ſ. pꝛima mã tũc qđ nõ ẽ in actu esſet in actu: ꝛ cũ notificauit q̃ nã dr̃ de forma: icepit ẽt declarare formã eẽ dignioꝛẽ ꝟ q̃z mãm: ꝛ dirit: illa ãt ꝛc.i. forma. Deide idurit rõnẽ ſup ꝟ ꝛ dirit: oẽ enī ꝛc.i. oẽ enī nõ dicit̃ eẽ ſimplr niſi: cũ fuerit in ſua vltima pfectiõe qđ est hẽre formã: ꝛ tũc eẽ est dignius ei q̃z cũ fuerit in potẽtia.

¶Amplius fit ex hoie hõ: ſz nõ lectulus ex lectulo vnde dũt nõ figurã eẽ naturã ſed lignum: qm̃ fiet vtiqz ſi germinet nõ lectulus: ſz lignũ: ſi ergo hec ẽ ars ꝛ forma est natura: fit.n. ex homine homo.

¶Et ẽt ex hoie generat̃ hõ: ſz nõ ex ſcãno ſcãnũ: ꝛ iõ dũt q̃ figura nõ est natura ſz lignũ: nã illud qđ generat̃ ex eo apud ramificationẽ nõ est ſcãnuz ſz lignum: ſi igit̃ hoc est: forma ẽt est natura: ex homine enim generatur homo. iz

¶Et ẽt. Cum idurit rõnẽ Antiphontis ſup ꝟ q̃ mã est nã icepit declarare q̃ illud ex quo criſtimauit q̃ mã ẽ nã iuenitur ẽt in forma nãli nõ artificiali: ꝛ cã erroꝛis eoꝝ fuit: qꝛ aſſimilabãt formã artificialẽ in ꝟ forme nãli: ꝛ illud ex quo criſtimauerũt mãm eẽ naturã: est qꝛ nã est illud qđ generat ſibi ſile ꝛ pmanet: ꝛ dirit ꝛc.i. ꝛ ẽt videm⁹ formã generari ex forma: vt homine ex hoie: ſz ꝟ lz iueniat̃ in forma nãli: tñ nõ iueniẽt in formis artificialib⁹: nõ enī generat̃ ſcãnũ ex ſcãno. D.d.ꝛ iõ dicũt ꝛc.i. ꝛ cũ viderũt q̃ forme artificiales nõ generãtur ex ſeinuicẽ ꝛ crediderũt ꝓpter hoc eas nõ eẽ nãs ꝛ criſtimauerũt q̃ forme nãles nõ generãtur ex ſeinuicẽ: opinati ſũt vlr nullã formã eẽ nãm: ꝛ q̃ nã ita ſe hz ad res ſicut lignũ ad ſcãnũ: qm̃ ipm ſolũ pmanet: ꝛ qđ enī generat̃ ex ipo ſcãno apud ramificationẽ nõ est ſcãnũ ſz lignũ. D.d. ſi igit̃ hoc est ꝛc.i. ſi igit̃ ꝟ est vez. ſ. q̃ nã est illa q̃ generat ſibi ſile: forma ẽt erit nã: hõ enīz generat̃ ex hoie ſz nõ ſcãnũ ex ſcãno ꝛ cã in ꝟ qđ dirit est cũ forme artificiales ſũt accẽtia in ſubſtãtijs nãlib⁹: ꝛ forme nãles ſũt ſubſtãtie: ſz forme artificiales: lz ſint accẽtia i corꝓib⁹ nãlib⁹: tñ ꝓſtituũt reſ artificiales ſz q̃ ſt artificiales quẽadmodũ forme nãles ꝓſtituũt res nãles: ſi igit̃ nãlia ſũt ſubſtãtie: neceſſe ẽ vt forme nãles ſint ſubſtãtie: quẽadmodũ: quia artificialia ꝟz q̃ ſũt artificialia ſũt accidẽtia ideo forme artificiales ſunt accidẽtia.

¶Ampliꝰ aũt natura dcã ſicut generatio via ẽ i naturã. Nõ.n. quẽadmodũ medicatio dr̃ nõ in medicinã via: ſz in ſanitatẽ neceſſe qdẽ a medicia nõ in medicinã eẽ medicatõez: nõ ſic ãt natura ſe hz ad naturã: ſz qđ naſcit̃ ex quodã i qddã venit ꝟz q̃ naſcit̃: qđ igit̃ naſcit̃ nõ ex quo ſed in quid.

¶Et ẽt natura q̃ dicit̃ de generatione est via ad naturã: qm̃ nõ est in hoc: ſicut est cũ dicim⁹ q̃ via ꝑ quã imus in medicinãdo nõ iducit ad medicinaz ſz ad ſanitatẽ: neceſſe.n. est vt inutiũ medicinãdi ſit ex medicia ꝛ nõ inducit ad medicinã: ꝛ nõ est talis diſpoſitio nature apud naturã: ſz naturatũ ab aliquo ad aliquid venit ꝛ naturat̃ aliqđ: ipſuz igitur naturari aliquid non est illud ex quo incipit ſed illud ad quod venit. i4

¶Et ẽt. Iſta ẽt est alia rõcinatio ex q̃ declarat ẽt q̃ nã dicitur de forma: qm̃ ꝟ nomẽ nã dicit̃ de gnãtiõe q̃ est in via ad ꝟ q̃ forma fiat iõ forma est dignioꝛ ꝟ: ꝟ enī nomẽ trãſmutari deriuat̃ in reb⁹ nãlibus ab eo ad qđ est trãſmutatio: illud.n. qđ trãſmutat̃ de nigredine in albedinẽ dicit̃ albeſcere nõ nigreſcere: ꝛ ſilr dicim⁹ q̃ illud qđ alterat̃ de frigoꝛe in caloꝛẽ dicit̃ caleſieri ꝛ nõ ifrigidari. Deide notificauit q̃ nãlia in ꝟ differũt ab artificialib⁹: ꝛ dirit: nõ.n. ẽ in ꝟ ꝛc.i. nõ.n. est in gnãbilib⁹ ꝑ naturã: ſicut ẽ in gnãbilibus ꝑ artẽ: qm̃ in gbuſdã gnãbilib⁹ ꝑ artẽ deriuat̃ ꝟ verbũ ab eo ex quo fit trãſmutatio ꝛ ſi trãſmutatio nõ iducat ad illud ꝛ cã in ꝟ est: qꝛ trãſmutatio in eis est de genere ei⁹ ex quo fit trãſmutatio magis q̃z de genere eius ad qđ est trãſmutatio aut ipam eẽ de genere ei⁹ ex quo ſit trãſmutatio est famoſius q̃z ipam eſſe de genere eius ad qđ est trãſmutatio: vt via q̃ iducit ꝑ curationẽ ad ſanitatẽ q̃ dicit̃ curari ꝛ mediciari: qđ deriuat̃ ab hoc vocabulo medic⁹ ꝛ cu

rator non dicit sanari: sz ista via non inducat ad medicinā sz ad sanitatē: ⁊ quasi dicit: dispositio enim in hoc nō est sicut dispositio in hoc qđ dicim⁹ q⁹ via ptrāseūda in curatione medicie nō iducit ad medicinā sz ad sanitatē: sz nomē ei⁹ deriuat ab eo ex quo fit. s. medicie: nō ab eo ad qđ est: ⁊ ꝟ debet itelligi ex suis verbis. D. d. ⁊ nō est talis dispositio ꝛc. i. ⁊ dispositio vie actōis medicie ad sanitatē nō est dispositio nature q̄ est via iducēs ad formā apud illud ad qđ iducit. i. qm̄ via in rebus gnābilibus p nām est de spē eius ad qđ venit sz differūt fm magis ⁊ min⁹: hoc igit nomē nā deriuat a noie eius qđ aduenit. s. cū dicim⁹ ipm ee nātū: ⁊ ꝟ itēdebat cū dixit: sz nātū ꝛc. i. sed nātū ab illo a quo generatur ad aliqd venit: ⁊ dicit ipm nāri aliqd: ⁊ illud nō est illud ex quo est principium generationis: sed illud ad quod venit generatio.

¶ Forma itaqz natura est. Sz forma ⁊ natura dupliciter dr: eteni priuatio spēs quodāmō est: si āt est priuatio ⁊ ꝓtrariū aliqō circa simplicē generationem aut nō est: posterius cōsiderādū est.

15 ¶ Natura igit est creatio: ⁊ creatio nature dicitur duob⁹ modis: priuatio eni quodāmō est forma: vtrū vo in generatōe simplici est priuatio ⁊ aliqō cōtrariū: aut nō est: perscrutādū est post.

15 ¶ Natura. Cum declarauit q⁹ nā dicit de forma: icepit videre fm quot modos dicit forma: ⁊ dixit eā dici duob⁹ modis: dicit eni de formis pfectis in ee cū quib⁹ nō cōiūgitur priuatio: ⁊ dicit de diminutis cū quib⁹ cōiūgit aliq̄ priuatio: vt de nigredie ⁊ albedie: albedo eni est forma cū qua nō cōiūgit priuatio oīno: nigredovo est forma cū qua cōiūgit priuatio albedis: ⁊ silr videt in oīb⁹ ꝓtrarijs: ꝓtrariū igit cū quo cōiūgit aliqua priuatio: est vnū eor de q̄bus dicit forma: forma igit dicit de cōtrario cui nō cōiūgitur priuatio: ⁊ dicit de alio cōtrario cui cōiūgit priuatō ⁊ forte intēdit q⁹ forma dicit duob⁹ modis de habitu ⁊ priuatione eristēte in pria mā: ista eni priuatio quodāmō nō est priuatio simpler: imo est sicut forma māe: ⁊ qz hoc manifestū est in ꝓtrarijs q̄ sūt in q̄litate ⁊ nō ē manifestū quo est de generatione in substātia. s. vtrū cū priuatōe forme sb stātialis cōiūgat cōtrariū aut nō: dixit: vtrū aūt in generatione ꝛc. i. vtrū aūt in gnātōe simplici iueniat cōiūctum cū priuatione aliqō cōtrartū: ita q⁹ dicat ꝟ nomē: forma ēt de isto cōtrario cui cōiūgit ista priuatio: aut de priuatione cōiūcta cū ꝟ ꝓtrario fm q⁹ est cōiūcta aut nō: pscrutādū est post. i. in libro de gnātōe ⁊ corruptōe: illic eni declarabit q⁹ priuatio q̄ est in prima mā nō denudat a primis ꝓtrarijs q̄ sūt q̄tuor q̄litates: ⁊ q⁹ ista cōtraria sūt prima oūm que generantur ⁊ corrūpuntur.

¶ Quoniā aūt determinatū est quot modis natura dicit: post hoc speculādū ē qūo differt mathematicus a physico. Et eni plana ⁊ firma hūt physica corpora ⁊ longitudines ⁊ puncta de quibus intendit mathematicus.

16 ¶ Et cū determinanium⁹ modos fm quos dicitur natura: opz nos cōsiderare in differētia iter mathematicū ⁊ naturalē q̄ sit: corpa eni naturalia habēt supficies soliditates ⁊ lōgitudines ⁊ pūcta: ⁊ sūt illa de quibus cōsiderat mathematicus.

16 ¶ Et cū. Dicit ⁊ cū declarauim⁹ nā qđ sit: ⁊ fm quot mōs dicit: opz nos loqui de alio pricipio ēt nāli: ⁊ est dare differētiā iter cōsiderationē nāls: ⁊ mathematici: cōueniunt eni in cōsideratōe de eodē: qm̄ corpa nālia: qz habēt soliditates ⁊ supficies ⁊ lineas ⁊ pūcta: opz vt cōsideratio de eis sit ps scie nālis: ⁊ qz ista sūt subiecta geometrie necesse est vt si geometria sit alia a scia nāli: vt ambe cōsiderēt in eis duobus modis diuersis: aut geometria sit ps scie naturalis: ⁊ ista pscrutatio sz ptineat ad logicā: tm mos est vt illud quod ē cōe oib⁹ artib⁹ dicat in logica: ⁊ illud qđ ē p. priū vnicuiqz arti dicat in illa arte: ⁊ cū quesiuit differētiā iter cōsiderationē nālē ⁊ geometricā in corpib⁹ ⁊ supficiebus lineis ⁊ pūctis: icepit querere differētiā ēt iter ꝓsideratione nālē ⁊ astrologicā: cōueniūt eni in hoc q⁹ cōsiderāt ō figura lune ⁊ solis ⁊ terre ⁊ corpor celestium.

¶ Amplius astrologia aut altera est: aut ps physice: si eni physici est qd sit sol aut luna scire: accidētum autem que sūt p se nullū iconueniēs est. Et aliter qm̄ videtur de natura dicētes ⁊ de figura solis ⁊ lune: ⁊ vtrū sperica sit terra ⁊ mūdus aut nō

¶ Et ēt vtrū astrologia sit alia a scia naturali: aut est ps eius: qm̄ si opz naturalē scire solē ⁊ lunā q̄ sunt: ⁊ nō opz ipm scire cōsequētia eor: hoc ē iopinabile oi mō: ⁊ marime qz videm⁹ illos q̄ loquuntur de natura: loqui etiā de figura lune ⁊ solis: ⁊ p scrutari de mūdo ⁊ terra: vtrū sint sperica aut nō 17

¶ Et ēt. Et querēdū est ēt: vtrū astrologia sit alia a scientia nāli: aut sit ps eius: ꝓsiderāt eni de eisdē. s. de figuris corpor celestiū ⁊ stellar: ꝓsideratio aūt mathematici in ꝟ manifesta est: cōsideratio vo naturalis est: qz cū ꝓsiderauerit de nā ⁊ solis ⁊ lune: ⁊ vlr de corpib⁹ celestib⁹ ꝓtinget cōsiderare de accidētib⁹ eor: figure aūt sūt accītia in eis: ⁊ iō dixit: qm̄ si opz nālē scire ꝛc. ⁊ ꝟ est iopinabile: qz ꝓbabile est q⁹ q̄ pscrutat de natura alicui⁹ dz pscrutari de accītibus ei⁹: ⁊ cū ꝟ qđ est ꝓbabile est ver: ⁊ dixit: ⁊ marime qz ꝓbabile est oppositū ipꝛobabili ⁊ cū narrauit ipm ee improbabile idurit opinionē famosaz oppositā illi: ⁊ ē ꝟ: q⁹ oēs nāles cōueniūt in cōsideratōe de istis rebus: ⁊ dictuz est q⁹ vn⁹ modus ꝓbabiliū est ille in quo cōueniūt artifices: ⁊ sic famositas cōgregat ꝟ duob⁹ modis: quor vnus est in ipa re: ⁊ secūdus est in ꝓpositione cōtinēte ipam rē: ⁊ est q⁹ ois artifex debet ꝓsiderare de accidētib⁹ sui subiecti: ⁊ cū idurit testimoniū cōe: dixit: ⁊ marime: ⁊ qz sequit er ꝟ: aut vt astrologia sit ps scie nālis: aut vt cōsideratio diuersetur in eis: sed ipam ee ptē eius est ipossibile: ergo necesse est vt diuersent in cōsideratōe: ⁊ iō incepit notificare modum considerationis eorum.

¶ De his qdē igit negociat ⁊ mathematic⁹: sed ñ inquantū physici corpis termin⁹ est vnūqōqz: nec accītia speculat inquātū talib⁹ eristētib⁹ accidunt vnde ⁊ abstrahit: abstracta eni in itellectu a motu sūt: ⁊ nihil differt nz fit mēdaciū abstrahentiū.

¶ Et mathematicus ēt cōsiderat de istis: sz cōsideratio eius de eis nō est fm q⁹ vnūquodqz eorū est vltimū corpor naturaliū: neqz cōsideratio ei⁹ ēt de accidētib⁹ eor est fm q⁹ accidūt istis corpibus q̄ sunt hmōi: ⁊ iō abstrahit ⁊ separat ea ab eis separantur eni in mente a motu: ⁊ in hoc non est differentia: neqz accidit cū separant falsum. 18

¶ Et mathematicus. Intēdit p mathematicū geometraz ⁊ astrologū itēdit p ista in qbus cōueniūt geometra ⁊ naturalis corpa ⁊ supficies: ⁊ lineas ⁊ pūcta: ⁊ dixit q⁹ geometer nō cōsiderat de eis fm q⁹ sūt vltima corpis nālis qz vltimū erigit subiectū cui⁹ est vltimū: ⁊ ista cōsideratio ē fm q⁹ sūt in mā: ⁊ est ꝓpria nāli: cū sit declaratū ipm cōsidera re de rebus fm q⁹ sūt in materijs ⁊ mobiles: geomcter igitur cōsiderat de corpe fm q⁹ ꝟ tres dimēsiones tm̄: naturalis vo cōsiderat de eo fm q⁹ iste dimēsiones sūt vltima eristētia in corpe trāsmutabili: ⁊ silr considerat geometer de supficie fm q⁹ est supficies tm̄: nālis vo fm q⁹ est finis 18

corporis

coꝝporis naturalis: ⁊ ſimiliter etiam cõſiderat de lineis ⁊ pũctis. D. d. neqꝫ cõſiderat ẽt de accidẽtibus coꝝ. i. aſtrologus q cõſiderat de pluribus accñtibꝰ coꝝpoꝝ celeſtiũ de quibꝰ nãlis ꝓſiderat: ⁊ dixit q aſtrologus nõ ꝓſiderat de iſtis accñtibus ꝑm q accidũt nature iſtius coꝝpis: ſic naturalis ꝓſiderat de eis. ſ. qñ nõ cõſiderat de figura lune ⁊ ſolis ꝑm q nã illoꝝ exigit illã figurã: ſꝫ ꝑm q mẽs abſtrahit eas a motu ⁊ trãſmutatione. ſ. qñ cõſiderat de figuris coꝝ ꝟꝫ q ſũt figure tñ nõ ꝟꝫ q ſũt celeſtia mobilia: ⁊ q: eẽ iſtaꝝ rez ẽ alio mõ ab eo q̃ aſtrologꝰ ꝓſiderat ð eiſ ꝓſiderat enĩ de eis ꝑm q ſũt abſtracte a materijs: ſꝫ extra aĩam ſũt in materijſ. D. d. nõ accidit falſũ. i. qñ nã iſtoꝝ exigit illa ſepari rõne: nullo mõ falſo accidẽte: ⁊ nõ eſt ita de formis nãlibus. Sũt igiť hic aliqua de quibꝰ poſſibile eſt ꝓſidera re ꝑm q ſũt in materijs: ⁊ ꝑm q extrahunť a materijs: ⁊ ſũt illa in ꝓbus cõueniũt mathematicus ⁊ nãlis ⁊ ſũt aliq̃ de quibꝰ ipoſſibile ẽ cõſiderare: niſi cũ mã: ⁊ iſta ꝓpꝛie ſũt nãlis. D. d. ⁊ nõ eſt in ℔ differẽtia: ⁊ nõ debeꝫ itelligere q cõſideratio in eis vtroqꝫ mõ iducit ad idẽ i oi loco: ĩmo in ducit ad diſpoſitiones diuerſas: ſꝫ itelligẽdũ eſt q nõ eſt differẽtia in ℔ qꝰ vtraqꝫ ꝓſideratio de eis iducit ad vitatẽ. D. d. ⁊ cũ abſtrahũtur nõ accidit falſũ. i. ſꝫ ꝓſideratio de eis ſit alio mõ ab eo quo ſũt extra mẽtẽ. ſ. q: ſũt ĩ mã: ⁊ cõſideratio de eis eſt ꝑm q nõ ſũt in mã: ⁊ ℔ cõe eſt geometre ⁊ aſtrologo: ſꝫ cõſideratio geometre eſt magis abſtracta ⁊ magis remota a mã: cõſiderat enĩ de figura ſimplici aſtrologus vo de figura terminata. ſ. coꝝpe celeſti.

¶ Latẽt aũt hoc faciẽtes ⁊ ideas dicẽtes: phyſica enĩ abſtrahũt cũ minus ſint abſtracta mathematicis. Fiet aũt vtiqꝫ hoc manifeſtũ ſi aliqs vtrorumqꝫ tentauerit dicere terminos ⁊ ipſoꝝ ⁊ accidẽtiũ: ipar gdẽ enĩ ⁊ par ⁊ rectũ ⁊ curũ: adhuc ãt ⁊ linea ⁊ figura ſine motu: caro autez ⁊ os ⁊ homo nõ adhuc: ſed ℔ ſic naris ſima ſed nõ ſic curũ dr̃

19 ¶ Et dicẽtes formas faciũt hoc. abſqꝫ eo quod p̃cipiũt: ſepant enĩ formas nãles ⁊ in reſpectu mathematicoꝝ minus ſepanť: ⁊ hoc potes ſcire ſi inceperis diffinire vtrũqꝫ modũ. ſ. nãm ⁊ accñtia: iuenies enĩ diffinitionẽ paris ⁊ iparis ⁊ recti ⁊ curui: ⁊ ẽt nũeri ⁊ linee ⁊ figure extra motũ: qõ nõ iuenies in diffinitõe carnis: aut oſſis: aut hois: ſꝫ iſta dicũtur ſicut dicit ſimus: nõ ſicut dicit curuus.

19 ¶ Et dicẽtes. Intẽdit p̃ dicẽtes formas platonẽ: ⁊ cõtingit iſtis ſepare formas nãles rõne. q: ſunt ſepate in eſſe apud eos: ⁊ manifeſtũ eſt q quicqd ſepatur ab eſſe ſepatur rõne ⁊ nõ cõuertiť: vt exiſtimãt dicẽtes res mathematicas ſepari: ⁊ dixit: dicẽtes formas ⁊c. i. ⁊ cõtingit dicẽtibꝰ formas eſſe: diffinire formas nãles abſtractas a mã: vt facit geometer in ſupficie ⁊ linea: ⁊ nõ p̃cipiũt hoc qõ cõtingit eis. D. d. ſepãt enĩ formas nãles. i. cõtingit eis ℔: q: ſeparãt formas nãles in eẽ a materia quare cõtingit eis facere ℔ ſimiliter in diffinitionibꝰ ⁊ nõ percipiũt. D. d. ⁊ in reſpectu mathematicoꝝ ⁊c. ⁊ cũ cõparãtur iſta ⁊ mathematica iuenientur aut nõ ſepari oĩno: aut ſepari minus q̃ illa: ⁊ dixit ℔: q: quedã forme ſũt magis ſepabiles a mã q̃ quedã. Deinde certificauit ℔ ex diffinitiõibus: ⁊ dixit: ⁊ ℔ potes ſcire ⁊c. ⁊ intẽdit p̃ accidẽtia illa de quibꝰ geometer cõſiderat: ⁊ ℔ qõ dixit: manifeſtũ eſt p̃ ſe: qñ cũ diffiniuerimus parẽ ⁊ ĩparẽ: ſicut dixit: ⁊ vlr numez ⁊ accidẽtia numeri: ⁊ ſiliter magnitudines ⁊ accidẽtia eaꝝ non apparebit mã in diffinitõe eaꝝ que eſt cã trãſmutationis: cũ aũt diffiniuerimus carnẽ ⁊ os ⁊ alia nãlia: ſtatiz apparebit mã in diffinitiõe coꝝ: ⁊ iõ dixit in iſtis q diffiniunť ſicut diffinit ſimitas: ⁊ vlr accidẽtia nãlia nõ mathematica: ſicut curuitas ⁊ alia ⁊ iduxit exẽplũ de ſimitate: q: manifeſtũ eſt q in diffinitione eius accipitur naſus: cum dicitur q ſimitas eſt naſus cauus: in cauitate autem non apparet materia: cauitas enĩz eſt depreſſio ſuperficiei.

¶ Demõſtrãt aũt ⁊ que magis phyſica q̃ mathematica: vt pſpectiua ⁊ armonica ⁊ aſtrologia: cõtrario enĩ quodã mõ ſe habẽt cũ geometria: geometria qdẽ enĩ phyſicã lineã itẽdit: ſꝫ nõ inquãtũ eſt phyſica: ſꝫ pſpectiua qdẽ mathematicã lineaꝫ ſꝫ nõ iquãtũ mathematica: ſꝫ iquãtũ eſt phyſica.

¶ Et demõſtrãt hoc ẽt q de mathematicis eſt p̃ pinquius ſcietie naturali vt ſcia de aſpectibus ⁊ muſica ⁊ aſtronomia: habẽt enĩ diſpõnẽ quodãmõ cõuerſaz diſpoſitiõi geometrie: geometer. n. cõſiderat de linea naturali: ſꝫ nõ ꝑm q eſt nãlis: aſpectiuus aũt cõſiderat de linea mathematica: nõ ꝑm q eſt mathematica: ſꝫ ꝑm q eſt naturalis. 20

¶ Et demõſtrãt. Et declarabiť q in diffinitionibus nãlibus apparet materia ex ℔: qñ quod de mathematicis eſt ꝓpinquius ſcietie naturali magiſ ꝓtinet ad materiã: ⁊ magis apparet mã in diffinitionibus eius: ſꝫ minus apparebit q̃z in ſcia naturali. vt in ſcia de aſpectibus ⁊ muſica ⁊ aſtrologia: ⁊ dixit quodãmõ: qñ illa que ſũt in ℔ in conuerſa diſpõne geometrie ſimpliciter ſũt diffinitiones ſcietie naturalis: geometria enĩ cõſiderat de magnitudinibus abſtractis a mã: naturalis vo cõſiderat de eis ꝑm q ſunt in materia: aſpectiuus aũt cõſiderat de lineis in diſpoſitione media inter illas duas ꝓſideratões. nõ enĩ conſiderat de linea ꝑm q eſt linea ſimpliciter vt geometer: neqꝫ ꝑm q eſt linea ignea aut aerea vt nãlis: ſed ꝑm q viſualis iſtud enĩ eſſe eſt quaſi mediũ iter naturale: ⁊ mathematicũ ⁊ ſimiliter muſicus cõſiderat de ꝓportionibus numerabilibus: nõ ꝑm q ſunt ꝓportiones numerabiles: ſed ꝑm q ſunt ſonoꝝ ſenſibiliũ: ⁊ ideo cũ dixit: aſpectiuus aũt cõſiderat de linea mathematica nõ ꝑm q eſt mathematica: ſꝫ ꝑm q eſt naturalis: nõ debes itelligere q cõſideratio eius eſt cõſideratio nãlis: ſꝫ intẽdebat q cõſideratio eius eſt p̃pinquioꝝ conſiderationi naturali.

¶ Quoniã aũt natura dupliciť dicit ſpẽs ⁊ materia ſicut de ſimo: quid ſit itẽdimus ſic cõſiderãdũ eſt quare neqꝫ ſine materia hmõi neqꝫ ſꝫ mãm: ⁊. n. iã ⁊ de hoc dubitabit aliqs dupliciť: q: due nature ſũt de qua eſt phyſica: aut de eo qõ eſt ex vtriſqꝫ ſꝫ ſi de eo quod ex vtriſqꝫ ⁊ circa vtraqꝫ.

¶ Et cũ natura dicit duobus modis. ſ. de forma ⁊ de materia: opz nos ponere cõſiderationẽ de illa ſicut de ſimo qd ſit: ſi pſcrutaremur de eo ⁊ nõ ponamus cõſiderationẽ de rebus nãlibus ſine materia: neqꝫ de materia ꝑm mãm tñ: hõ enim dubitat in hoc ẽt ⁊ dicit cum nature ſint due: de q̃bus opz nãlem pſcrutari: ⁊ cũ neceſſe eſt ipm̃ perſcrutari de cõpoſito ex eis: ſꝫ ſi neceſſe ẽ ipm̃ pſcrutari de vtroqꝫ: vtrũ igiť ſcia vtriuſqꝫ eſt eadẽ: aut ſcientia vtriuſqꝫ eſt ſeparata ab illa. 21

¶ Et cum natura dicať de forma ⁊ mã: ⁊ forma nõ iueniť niſi in mã opz naturalẽ ꝓſiderare de forma ſicut de ſimo. ſ. ꝑm q eſt in mã ⁊ ℔ eſt ita: q: ex fũdamẽtis q̃ ponit naturalis eſt q plures forme naturales ſũt in mã: ⁊ ℔ manifeſtũ eſt p̃ ſe: de forma aũt naturali in qua hoc nõ eſt manifeſtũ p̃ ſe: iſta ſciẽtia pſcrutatur: ⁊ in ℔ nõ eſt dubiũ niſi de anima tñ: ⁊ cum declarauit q opz naturalẽ ꝓſiderare de forma ꝑm q eſt in mã: incepit declarare q hoc neceſſe 21

est in omnibus rebus naturalibus: siue forma fuerit sine accidens: ⁊ dixit: ⁊ nō ponamus considerationē de rebus nālibus sine materia. D. d. neqz de materia. i. tm̄: sicut fecerunt naturales cum cōsiderauerūt de illa ꝑz q̄ est vnū entium: sed debemus cōsiderare de illa ꝑm q̄ est mā forme: cōsideratio enim de mā in respectu forme est ꝓsideratio naturalis: ⁊ cōsideratio de illa ꝑm q̄ est vnuz entium est cōsideratio primi philosophi: ⁊ cū narrauit q̄ opz nālem cōsiderare de forma ꝑm q̄ est in mā: non ꝑm q̄ est tm̄: sicut existimauerūt quidā antiqui ⁊ cōsiderare de mā ꝑm q̄ est subiectū forme nō in illa ꝓ se incepit inducere questiones accītes in hoc: ⁊ dixit. homo enī dubitat ⁊c. i. ⁊ hoc quod diximus de cōsideratione naturali de forma ⁊ mā: q̄ natura dicitur de vtroqz querēdū est de eo ab aliquo: quoniam si natura dicatur duobus modis: de qua igit̄ oportet naturalē pscrutari: vtrū de forma aut de mā: si opz ipz pscrutari de altera earū tm̄: aut nō opz ipz pscrutari de altera illarū: ꝑz de cōposito ex eis: ꝑz si fuerit cōcessū q̄ necesse est ei pscrutari de cōposito: necesse erit ei perscrutari de vtroqz: ꝑz si posituz fuerit q̄ necesse est ei pscrutari de vtroqz nō de altero: accidet questio. s. vtrum scientia vtriusqz sit eadem aut diuersa: ⁊ dixit hoc: q̄ existimatur q̄ de rebus diuersis ꝓsiderant scientie diuerse. Deinde icepit demōstrare illa que faciūt dubitare in eis ⁊ perscrutari: quo modo est vnius sciētie ꝓsiderare de materia ⁊ forma ⁊ quāta est consideratio istius sciētie de vtroqz.

¶ Utrum igitur eiusdē: aut alius vtrāqz cognoscere: in antiquos quidē eni aspicienti videbitur vtiqz esse materiei: ex parua enī parte quadā ¶ Empedocles ⁊ ¶ Democritus spēm ⁊ quod qd erat esse tetigerūt. Si aūt ars imitatur naturā: eiusdē autē scientie est cognoscere spēm ⁊ materiā vsqz ad h̄: vt medici sanitatē ⁊ colerā ⁊ flegma in qbus est sanitas: similiter aūt edificatoris est cōsiderare speciem domus ⁊ mām: quoniā lateres ⁊ ligna sūt: similiter aūt ⁊ in alijs: ⁊ phȳsici vtiqz erit cognoscere vtraqz naturas.

zz ¶ Quoniā si tu posueris tuā cōsiderationez ꝑm ꝙ antiqui fecerūt videbis q̄ pscrutatio est de materia. Empedocles enī ⁊ Democritus inceperunt de forma ⁊ quidditate modicū: ⁊ si ars sequit̄ naturā ⁊ scire formā ⁊ materiā vsqz ad aliquē locuz est vnius scientie. Uerbi gratia: qm̄ medicus hēt scire sanitatē ⁊ colerā ⁊ flegma. ¶ Et similiter edificator hz scire quidditatē domus ⁊ materiā eius: que est lateres ⁊ ligna: ⁊ similiter de alijs artificijs necesse ē vt scia naturalis notificet has duas nās

zz ¶ Et cum homo considerauit in hoc ex testimonio antiquorum ⁊ fuerit sustentatus in modo cōsiderationis eorum de entibus: necesse est vt maxima cōsideratio istius scientie sit de materia: maxime enim eoꝝ de quib⁹ antiqui reddiderunt causas de rebus naturalibus ꝑm materiā sunt. Empedocles vo ⁊ Democritus inter eos reddiderūt causas q̄rundā rerum ꝑm formaz in paucis rebus: nō enim percepērūt formam multā: ⁊ iō dixit: inceperūt de forma. i. dederunt causas rez ꝑm formam: cū autez homo cōsiderauerit in hoc ꝑm q̄ vna ars cōsiderat de forma ⁊ cōsiderat de istis vsqz ad aliquē terminum: ⁊ ars assimilatur nature in hoc: ⁊ cōsideratio naturalis debet cōuenire actioni nature adeo q̄ illud quod est notū apud ipm̄ sit illud quod est notum apud naturā que est artifex rez naturaliū: manifestū est q̄ vnius scientie est scire has duas naturas. D. d. ⁊ scire formā ⁊ materiā ⁊c. i. ⁊ sciētia de forma ⁊ de materia est in eadē arte: sed eadē ars nō peruenit ad vltimā materiam sed ad aliquē locum terminatum: ⁊ est ꝓpria forme. s. propinqua: ⁊ verbi gratia: qm̄ scientia medicie scit sanitatē: ⁊ peruenit de scientia materie sanitatis ad materiā ꝓpinquā sanitati ⁊ est colera ⁊ flegma: ⁊ siliter edificator scit domū ⁊ scit materiā ꝓpinquā illi. D. d. opz igitur naturalē ⁊c. i. nō debes intelligere q̄ debet scire formā simpliciter: ⁊ materiam ad aliquē terminum sicut accidit hoc in aliquibus artificijs alijs: qm̄ hoc accidit artificijs: q̄ sūt rez ꝓticularium: si aūt est hic aliqua ars cōis oībus artificijs necesse est vt ista ars pueniat adultima subiecta eaꝝ: quēadmodū si est hic scia naturalis cōis oībus naturalibus: necesse est ipam puenire ad subiectū vltimū entium nālium ⁊ formā earum vltimā. Auicēna aūt dicit q̄ nālis nō loquit̄ nisi de materia ꝓpinqua vnicuiqz enti: de prima aūt nō considerat nisi primus philosophus: ⁊ peccauit cū enim audiuit in posterioꝛib⁹ q̄ nullus artifex demōstrat causas sui subiecti de quo cōsiderat: qm̄ si demōstraret eas per res ꝓprias illis causis: tūc erit de genere supioꝛi: quare illa declaratio erit de alia arte superioꝛi que cōsiderat de genere cōtinēte subiectū illius artis: cum hoc audiuit existimauit ꝑ esse impossibile in tribus modis demōstrationū. s. in demonstratione simpliciter: ⁊ demōstratione q̄: ⁊ demōstratione ꝓpter quid: ⁊ nō est ita: hoc enī nō est ipossibile nisi in demōstratione simpliciter: ⁊ demōstratione ꝓpter qd in demōstratiōe aūt q̄: nō est ipossibile sicut fecit Aristo. in demōstratione prime materie ⁊ primi motoris in hoc libꝛo: si fuerit de accītibus ꝓprijs entis trāsmutabilis: erit demōstratio naturalis: ⁊ si fuerit de accidētibus ꝓprijs entis simpliciter erit demōstratio methaphisica: ⁊ videtur q̄ prima materia nō pōt declarari eē ꝓprie: nisi per signū naturale: primus autē motoꝛ ipossibile est vt declaret nisi per signū naturale: via aūt qua ꝓcessit Auicēna in probādo primū principiū est via loquētium ⁊ sermo eius semper inuenitur quasi medius inter ꝓpatheticos: ⁊ loquētes: cum aūt cause subiecti artis habuerint causas ꝓpꝛes: tūc demōstratio illaꝝ causaꝝ erit per demōstratōez simpliciter in arte cōtinente illam artē: ⁊ erit etiaz per signa in illa arte ⁊ hoc totū erit quando cause subiecti artis latuerint.

¶ Adhuc quod cuius causa fit ⁊ finē eiusdem ⁊ que cunqz sunt ꝓpter hoc: natura aūt finis est ⁊ cuius causa fit: quoꝝ enim cōtinui motus existētis est finis aliquis motus hoc vltimū est ⁊ cuius cā fit: vnde ⁊ pocta derisorie apposuit dicere hunc finem cuius quidem causa factus est: vult enim non omne esse vltimum finem sed optimum.

¶ Etiaz illud ꝓpter quod est illud quod est ⁊ finis intēta: ⁊ quod est cā istius est vnius scientie: natura aūt est finis ⁊ ꝓpter quid est quod est: quod enī de rebus habētibus motū cōtinuum habet aliquē finem: ille finis est vltimū eius ⁊ ꝓpter qō est: ⁊ iō sermo verificatoꝛis: cū dixit ipm̄ ire ad mortē est illud ꝓpter quod fuit est derisibilis: non. n. omne vltimum est finis: sed vltimum nobilius. zj

¶ Hec est alia ratiocinatio qua declarat q̄ naturalis considerat de natura que est forma ⁊ de materia infimul ⁊ cōpositio istius sermonis est ex duabus propositionibus: quaꝝ vna est q̄ omne ꝓpter quid est aliqd cum illo est vnius scientie: secūda aūt q̄ natura que est forma est illud ꝓpter quod sūt alie res que sunt subiecta illi: ⁊ cōcludit ex ꝫ q̄ scire naturā ⁊ res subiectas nature est vnius sciētie: sed tacuit cōclusionē: q̄ est manifesta. D. d. quod enim de rebus ⁊c. hec est ꝓpositio maioꝛ alterius syllogismi: quo declarat minorē ꝓpositionez dicentē q̄ natura est finis: ⁊ cō ponitur sic. Si natura est illud apud quod cessant motus rerum generataꝝ

rum generataꝝ: ⁊ vltimum suoꝝ motuum cõtinuoꝝ ⁊ omne er rebus habẽtibus motũ continuũ ⁊ habẽtibus finem finis est vltimum illius motus: ergo ℳatura est finis in generatione: sed est er duabus affirmatiuis in secũda figura: ⁊ Aristo. vtitur hoc quãdo maior ꝓpositio conuertitur vniuersaliter: ⁊ quãdo hoc est manifestũ per se: qñ tũc cõpositio erit quasi in prima figura: ⁊ iõ notificauit quando cõuertit̃ ista ꝓpositio ⁊ quãdo nõ. s. q᷑ omne qđ est vltimũ motuũ cõtinuoꝝ est finis: ⁊ dixit: ⁊ ideo sermo verificatoris ꝛc.i. ⁊ nõ cõuertitur: ita q᷑ oẽ quod est vltimũ motuuꝫ sit finis: nisi dicamus vltimũ nobile: nõ vltimũ puenies ex necessitate materie vt moꝛs: ⁊ cũ verificator cristimauit hoc cõuerti. s. q᷑ oẽ quod est vltimũ est finis: ideo sermo eius fuit verisibilis: qđ igitur conuertit̃ est q᷑ oẽ vltimuꝫ nobilius priori est finis: ⁊ vltimũ qđ est in motu generationis reꝝ est nobilius prioribus: ergo est finis: ⁊ syllogisin⁹ cõponit̃ sic in prima figura. ℳatura est vltimũ motuũ generationis. s. q᷑ est nobilioꝛ precedẽtibus. Et oẽ quod ẽ tale est finis: ergo ℳatura est finis: ⁊ moꝛs q̃ est vltimũ distinguit̃ ab vltimo qđ est finis in hoc: qñ vltimũ qđ est finis est prima quies ad quã veniũt generata: moꝛs autẽ est post illud vltimũ quod est finis: ergo primum vltimuꝫ ad quod peruenit motus generationis est finis.

¶ Quoniam aũt ⁊ faciũt artes materiã: alie quidẽ simpliciter: alie vo operose: ⁊ vtimur tanq̃ ꝓpter nos oĩbus que sunt: sumus eni quodãmõ ⁊ nos finis: dupliciter eni est id cuius cã fit: dictũ est ãt de his que de prima philosophia sunt.

24 ¶ Et etiã artes faciunt materiam: quedã simpliciter: ⁊ quedã ꝑm preparationẽ vt sit apta in operatione: nos aũt vtimur illis ꝑm q᷑ oẽs sunt propter nos eniꝝ ipsi etiã sumus finis quodãmodo: illud enim quod est ꝓpter quid dicit̃ duobus modis: ⁊ hoc dictũ est in nostris sermonib⁹ õ philosophia.

24 ¶ Et etiam. ℳec est rõcinatio qua declarat q᷑ opꝫ naturalem cõsiderare de mã. ⁊ intẽdit q᷑ artes operatiue habent sollicitudinẽ circa materiã: q̃dã q᷑ faciũt illam ꝑm formã vt ars edificatoria: qñ sicut facit domũ que est forma: ita facit lateres que sũt materia domus: quedã aũt q᷑ preparant materiã ad recipiendũ formãvt ars nauificatiua: qñ cum hoc q᷑ facit formã nauis preparat ligna ad recipiendum formã nauis: ⁊ q᷑ scia ĩ arte nãli est similis operationi in rebus artificialibus necesse est si operatio artium pẽdet de materia: aut ꝑm q᷑ faciũt illam: aut ꝑm q᷑ ꝓparant illã: necesse est vt cõsideratio scientie naturalis pendeat de materia cũ hoc q᷑ cõsiderat de forma: sed tacuit cõsequẽs q᷑ intelligitur ex ꝺ quod dixit: ⁊ ẽt artes ꝛc.i. ⁊ q᷑ oẽs artes faciũt materiã: aut simpliciter: aut ꝑm ꝓparationem: necesse est naturalis cõsideret de mã: scientia enim hic est similis operationi illic. D.d. nos ãt vtimur ꝛc.i. ⁊ iõ quia nos sumus finis oĩuꝫ reꝝ factaꝝ ab artibus quodãmodo ideo vtimur oĩbus ⁊ intẽdebat q᷑ finis dicit̃ duobus modis: aut sicut dicimus q᷑ forma est finis materie ⁊ illud ad quod puenit res est finis rei: aut sicut dicimus q᷑ illud cuius est res est finis rei: ⁊ ꝑm hoc dicimus q᷑ hõ est finis rerum creataꝝ ꝓpter ipm: ⁊ cũ notificauit q᷑ illud qđ est ante finẽ ꝑm primũ modũ est notuꝫ cũ fine declarauit q᷑ ista est in secũdo modo: ⁊ q᷑ cadẽ est causa in hoc.

¶ Due igitur sunt principãtes materiaꝫ: ⁊ cognoscentes artes que vtitur: ⁊ factiua que architectonica est. vnde ⁊ vsualis architectonica quodãmodo est. Differt autẽ ꝑm hoc q᷑ hec speciei quidem cognoscitiua est architectonica: alia autem vt factiua materie: gubernator enim qualis sit species aliqua temonis cognoscit ⁊ instituit: alius autẽ er quo ligno ⁊ quibus motibus erit: in his quidẽ igitur qui sunt ꝑm artez nos facimus materiã ꝓpter opus: sed in physicis inest.

¶ Et artes cõtinẽtes materiam ⁊ cognoscentes il 25
lam sunt due: ⁊ de arte operationis est geometria operatiua: ⁊ ideo ars operatiua attribuitur etiam quodãmodo geometrie operatiue: sed tamen differunt: illa enim attribuitur geometrie operatiue ꝑm q᷑ cognoscit formam. ista aũt ꝑm q᷑ scit materiam: gubernator eniꝝ scit formã remi quomodo debet esse: ⁊ precipit fieri hmõi: ⁊ ista alia scit de quibus lignis ⁊ quibus motibus perficitur: quod autem fit per artem nos facimus materiam in illa ꝓpter illud quod intẽdimus: in rebus autem naturalibus est existens.

¶ Et artes operatiue sunt duobus modis: aut faciẽtes ar 25
tificium: aut vtentes illo: ⁊ sunt principales. s. q᷑ precipiunt eis que sunt sub eis opari. ⁊ cũ ars que est sub: perficit opationẽ: tunc principalis vtitur eo quod fecit ⁊ potest aliquis dicere q᷑ iste artes nõ sciunt materiam: incepit declarare q᷑ iste etiã sciunt materiã ⁊ istã vocat geometriã operatiuã: ⁊ dixit: ⁊ artes continẽtes ꝛc.i. cognoscentes materiam: nõ facientes eã sunt due: vna autez est que vtitur que non facit formam neqꝫ materiã: sed precipit illi que ẽ sub operari: ⁊ ista dicitur geometria operationum simpliciter ⁊ principalis simpliciter: secũda vo est quodammodo vtens. i. precipit ⁊ quodãmodo facit: ⁊ hoc intẽdebat cum dixit: ⁊ de arte operatiua ẽ geometria opatiua: ⁊ quasi dicat: ⁊ de arte operatiua est ars qua vtit̃. i. precipit. D.d. ⁊ ideo ars que vtitur ꝛc.i. ⁊ si sit operans: tamen attribuitur geometrie opationũ: ꝑm q᷑ vtit̃ nõ ꝛz q᷑ facẽ: ⁊ q᷑ vtraq̃ ars ẽ geometria opationũ icepit facere differẽtias iter illas: ⁊ dixit: sed differunt ꝛc.i. sed he due artes differunt qñ prima principalis nouit formaꝫ ⁊ ꝓcipit ũrta illam ⁊ similiter materiã: alia aũt nouit materiã ⁊ precipit circa illam tñ: formam aũt facit. Deinde indurit exemplum de duabus artibus ⁊ dixit: gubernator eniꝝ ꝛc.i. ⁊ ars q̃ vtitur simpliciter que scit vtrũqꝫ: est sicut ars gubernãdi nauem: scit eniꝫ formam remi que debet eẽ ⁊ precipit ipsum fieri ꝑm illam formã: ista autẽ alia ars que vtitur quodãmodo ⁊ facit alio modo: est sicut ars facieudi naues: ista enim facit formam ⁊ scit materiam: scit enim ex quibus lignis erit melior forma nauis: ⁊ quomodo debent abscindi: ⁊ precipit arti que est sub: facere hoc que nõ vtitur omnino: ⁊ itẽdebat per totũ hoc declarare q᷑ materia est nota in omnibus artibus principalibus ⁊ nõ principalibus: cum artes sint tribus modis: aut operans simpliciter: aut vtens simpliciter: aut vtens quodãmodo: ⁊ operans alio modo: ⁊ omnes sciũt materiã. Deinde dixit: in hoc autẽ quod fit per artem ꝛc.i. ⁊ nõ est differẽtia in hoc inter artẽ ⁊ naturam: sed ars sicut facit formam facit materiam: natura aũt facit formã nõ materiã cuꝫ sit existens q᷑ est eterna ⁊ similiter inuenit̃ in qbusdã artibus. s. quarum materia est naturalis: qñ ars non facit illam.

¶ Amplius eorum que sunt ad aliquid materia est in alia autem specie alia materia vsqꝫ ad quantũ ergo physicum oportet cognoscere speciem: ⁊ qõ quid est: aut quẽadmodum medicum neruum ⁊ fabrum es vsquequo: cuius enim causa vnũquod qꝫ ⁊ circa hec que sũt separate quidem species in materia: homo enim hominem generat ex mã: ⁊

sol: quomodo aũt se habeat hec separabilis ⁊ qd sit philosophie prime est determinare.

26 ¶Et etiã materia est de capitulo relationis: diuersa enim in forma diuersant in mã: vsquequo igit oꝑz nãlem peruenire in sciẽtia forme ⁊ quidditatis: dicamus quoniã quẽadmodum medicus peruenit in sciẽtia neruoꝝ ⁊ operãs cuprũ in scientia cupri peruenit illud ꝓpter quod est vtrũqz: similiter est de istis etiã: oꝑz enim ipm scire cã esse formam abstractã: sed esse cuius est in materia: homo enim generatur ab homine ⁊ sole: dispositio aũt in abstracto q̃ sit: ⁊ qd sit: est prie philosophie

26 ¶Intendit etiam declarare q oꝑz naturalem considerare de forma: qz cõsiderat de materia: qñ materia est de genere relationis: dicitur enim in respectu forme: ⁊ similiter videtur esse de forma: oꝑz igit cõsiderãtẽ de mã cõsiderare de forma: ⁊ cõsiderãtẽ de forma cõsiderare de materia: ⁊ etiã materia est ꝓpter formã: ⁊ oꝑz cõsiderantẽ de aliquo cõsiderare de illo ꝓpter quod est: ⁊ dixit: diuersa enim in forma diuersant in materia: hec est rõcinatio qua declarat quod mã dicitur in respectu forme ⁊ quasi dicat: ⁊ iõ diuersatur mã per diuersitatẽ formaꝝ adeo q mã animaliũ est alia a materia vegetabiliũ: ⁊ mã hominis est alia a mã aliaꝝ specieꝝ: ⁊ cũ declarauit q nãlis ꝯsiderat de forma p se ⁊ de mã ꝓpter formã: incepit querere quousqz debet cõsiderare de forma ⁊ dixit: ⁊ quousqz igit ⁊c. i. ad quẽ igit ordinẽ oꝑz naturalẽ peruenire in scia formaꝝ ⁊ nõ pertransire illũ. i. in sciẽtia quidditatis nõ in scia eius quod est esse sed sunt hic multi ordines formaꝝ. s. abstracte a mã nõ abstracte. D. d. dicamus igit: qñ quẽadmodũ medicus ⁊c. i. ⁊ est manifestũ: qñ quẽadmodũ medicus oꝑz ipm peruenire de cognitõe formaꝝ existẽtiũ in suo subiecto de quo cõsiderat vt neruis ⁊ cãne ad cognitionẽ qdditatis vltimarum formaꝝ existẽtiũ in sua mã nõ separabiliũ ab ea: similiter oꝑz naturalẽ peruenire in ꝯsideratõe de formis ad vltimã formã ꝓpter quã fuit mã. Verbi gratia ad formã hominis. Deinde dixit: oꝑz enim ipm scire ⁊c. i. oꝑz naturalẽ peruenire p suaz cõsiderationẽ ad formã abstractã. s. vltimaz si esse eius est in materia antecãz pueniat apud cõsideratio nem de forma hominis: sed hõ generat ab hoie ⁊ a sole: ⁊ vtrũqz est forma in mã: ⁊ dixit b quasi cõtradicẽdo dicẽtibus formas separari: ⁊ inuẽdo q forme nãles sit in mã. D. dixit dispositio aũt in abstracto ⁊c. i. cõsideratio aũt de dispositionibus formaꝝ abstractaꝝ sm q sũt abstracte ⁊ de quidditatibus eaꝝ est ꝓprie prime philosophie: nõ scientie nãlis: ⁊ notãdum q ꝯsideratio in cẽ istaꝝ formaꝝ est in scientia nãli: nõ in prima philosophia sicut existimat Auicẽna: qñ in hac sciẽtia apparet istud genus formaꝝ cẽ. Deinde cõsiderat de qdditatibus ⁊ dispositionibus eaꝝ: ⁊ b est rectũ: impossibile enim est aliquã sciẽtiã vniuersalẽ ⁊ particularẽ declarare suũ subiectũ cẽ: sine p signũ siue p demõstrationẽ qõ nõ est ita in causis sui subiecti: qñ declarat eas p signũ: nõ p demõstrationẽ simpliciter: scientia igit nãlis cõsiderat de cẽ formaꝝ quousqz pueniat ad vltimaz formaꝝ mãliũ ⁊ primã abstractaꝝ: aut ad formas formaꝝ q̃ sũt medie in cẽ iter illas: sic existimat ꝺ forma hois vltia

¶Determinatis aũt his considerandũ est de causis que ⁊ quot numero sunt: qñ enim sciendi gratia hoc negociũ est: scire aũt non ante opinamur vnumquodqz: q̃ vtiqz accipiamus ꝓpter qd vnũ quodqz: hoc aũt est accipere primã cãm: manifestum est: qñ ⁊ nobis hoc faciẽdũ est: de generatõne ⁊ corruptione: ⁊ de oi physica mutatione: quatenus sciẽtes ipoꝝ principia reducere in ipsa tentemus quesitorum vnumquodqz.

¶His igitur determinatis cõsiderãdũ est de causis: que ⁊ quot sunt: intẽtio enim istius cõsideratiõis qz est sciẽtia: ⁊ nos nõ credimus aliqd scire absqz eo q prius determinem⁹ illa ex quib⁹ est: ⁊ hoc est scire causas primas: manifestũ est q oꝑz nos etiã facere hoc in generatione ⁊ corruptione: ⁊ in omni trãsmutatõe naturali: ita q cũ sciuerimus principia coruz: queremus reddere ad illa: vnũquodqz eorum de quibus erim⁹ perscrutati. 27

¶Et cũ determinauimus ista q̃ debent ꝑcedere hanc sciaz oꝑz ẽt ꝑscrutari ꝺ cãis rez nãliũ: q̃ sũt ⁊ ãt ⁊ b ẽ necesse: qñ itẽtio isti⁹ ꝯsideratõis de scia rez nãliũ ẽ scia certificata ꝑfecta: ⁊ nos nõ credim⁹ scire aliqd ꝑfecte. nisi cũ sciam⁹ ipz cũ suis causis primis: donec pueniam⁹ ad suas cãs ꝓpinquas: ⁊ b erit cũ prius determinauerim⁹ numeꝝ causaꝝ q̃ rẽdaꝝ in illo genere: q̃ sũt: ⁊ quot sũt: ergo mãifestũ ẽ q̃ similiter debem⁹ facẽ i hac ꝯsideratõe nãli: ita q cuz pri⁹ sciuerim⁹ cãs cões oiu⁹ reb⁹ nãlib⁹ ⁊ nũeꝝ eaꝝ: q̃rem⁹ i vnoq̃ qz eoꝝ ꝺ qb⁹ logmur illas cãs cẽ ⁊ cũ dixit: ⁊ b ẽ dꝛmiare suas primas causas: intendit ⁊ ista scia ꝑfecta acgritur ab aliquo quando prius sciuerit causas rei primas: donec p ueniat ad causas eius propinquas. 27

¶Uno quidẽ igitur mõ causa dicitur ex quo fit aliquid cũ insit: sicut es statue: ⁊ argentũ phiale ⁊ horum genera: alio aũt mõ species ⁊ exẽplũ: hec aũt ratio est ipsius qõ quid erat esse: ⁊ huiusmodi genera: vt eius que est diapason duo ad vnum: ⁊ omnino numerus ⁊ partes que in diffinitione.

¶Dicamus igit q causa dicitur vno mõ de illo ex quo fit res: ⁊ est in ea. U. g. cuprũ idoli hois: ⁊ argẽtũ idoli anuli: ⁊ genera istoꝝ: ⁊ dicit alio modo de forma ⁊ imagine: ⁊ hec est rõ significãs qdditatẽ rei ⁊ genera istius. U. g. q genus ei⁹ quod est diapason: est proportio binarij ad vnum ⁊ vniuersaliter numerus ⁊ ptes cõclusẽ in toto. 28

¶Dicamus. Et causa dicitur multis modis: dicitur enim causa mãlis: vt cuprũ idoli ⁊ argẽtũ annuli: ⁊ dixit: ⁊ est in ea: vt facit differẽtiã inter materiã ⁊ priuationẽ: ⁊ dicit alio mõ sm formã: ⁊ figura ⁊ imago in cupro: ⁊ hec est cã quã dat ratio significãs quidditatẽ rei. s. diffinitio: ⁊ dixit b: qz diffinitões cõponunt ex forma⁹ vli q̃ ẽ gen⁹ ⁊ ꝓpria q̃ ẽ differẽtia. Deide dixit: ⁊ genera isti⁹. i. ⁊ forma cõmunis que ita se habet ad ꝓpriam. sicut genus verbi gratia: qñ forma cõmunis q̃ est quasi genus ꝓpinquũ ad diapason est proportio duoꝝ ad vnũ: ⁊ genus ꝯcludẽs ⁊ ꝓpriũ ei equiuocatur in arabico: ⁊ vnum est numerus proprius: ⁊ vltimum est in forma. 28

¶Amplius vnde principiũ mutationis primũ aut quietis est: vt cõsilians cã: ⁊ pater filij: ⁊ oino faciens facti: ⁊ cõmutans cõmutati. Adhuc aũt quẽadmodũ finis: hic aũt est qõ cuius cã vt ambulãdi sanitas: ꝓpter quid enim ambulat dicim⁹ vt sanetur: ⁊ dicẽtes sic opinamur assignare cãz: ⁊ quecũ qz iã mouente alio itermedia fiũt finis vt sanitatis macies ⁊ purgatio: aut positiones: aut organa omnia aũt hec finis gratia sũt: differũt tamẽ abinuicẽ: qñ alia quidẽ sunt opera: alia vo organa.

Et dicitur

29 ¶Et dicit etiã illud ex quo est principiũ primũ trãs
mutationis ꝛ quietis. Ā.g.qñ cõsulens alicui est
cã: similiter pater filij: ꝛ vir agẽs acti: ꝛ trãsmutãs
trãsmutati: ꝛ dicit etiã ꝑm finẽ intẽtũ ꝛ hoc ẽ illud
ꝓpter qd. Ā.g. sanitas apud ambulationẽ cũ eniꝫ
dicit quare ambulat sortes: dicimus ꝓpter hoc q
suũ corpus saneꝫ: ꝛ hoc dicto reddim us causaꝫ: ꝛ
similiter illa que sunt apud motũ alterius inter il-
lud ꝛ finẽ intẽtũ. Ā.g. sanitas ex diminutiõe ꝛ pur
gatiõe ꝛ potatiõe medicine ꝛ instrumẽtis: qñ oia
ista intẽdunt ꝓpter finẽ: sed differunt qñ quedam
sunt actiones ꝛ quedam instrumenta.

29 ¶Et dicit. Cũ induxit causam mãlẽ ꝛ formalẽ: induxit etiã
causam agentem ꝛ finalẽ: ꝛ dixit: ꝛ dicit etiam de fine in-
tento ideꝫ. ꝛ dicitur causa etiam de causa finali: vt sanitas
que est cã exercitij: ꝛ signũ eius est: qñ cũ aliqs interrogat
nos quare ambulat sortes: dicimus respondẽdo: ꝓpter ꝫ
q sit sanus. D.d. ꝛ similiter illa ꝛc. i. ꝛ similiter oia quoꝝ
vnũqꝺqꝫ est vltimũ motus eius qꝺ est ante ipsum: ex illis
multis que sunt inter primũ agẽs ꝛ vltimũ finẽ. s. qñ vnũ
qꝺqꝫ eoꝝ est finis eius qꝺ est ante ꝛ oia sunt ꝓpter vltimũ
finẽ. Ā.g. ambulatio que est ꝓpter extenuatõez: ꝛ extenua
tio ꝓpter sanitatez: ꝛ similiter potio medicine ꝛ phleboto-
mia est ꝓpter extenuationẽ humoris vincentis in corpe: ꝛ
hoc est ꝓpter sanitatẽ. D.d. qñ oia ista intẽdunt ꝑꝑ finez
i. qñ omne qꝺ ẽ ante finẽ: est ꝓpter finẽ. Ā.g. qñ ista que
dicimus intendunt ꝓpter sanitatẽ: sed differũt: qñ quedã
sunt actiões vt ambulatio: ꝛ ꝙdã instꝛa vt phlebotomia.

¶Cause quidẽ igit fere tot modis dicunt. Cõtin-
git aũt multipliciter dictis causis: ꝛ multas eiusꝺ
causas esse nõ ꝑm accidẽs: vt statue statuifica ꝛ
es nõ ꝑm alterũ aliqꝺ: sed ꝑm q est statua: sed non
eoꝺẽ mõ: sed hoc quidẽ vt materia: illud aũt sicut
vnde est motus. Sũt aũt quedã ꝛ adinuicẽ cause:
vt laborare cã est boni habitus ꝛ hic laborãdi: sed
nõ eodez modo: sed hic quidem sicut finis ille si-
cut principiũ motus. Amplius aũt cadẽ cã cõtra-
rioꝝ est: que eni presens cã hmõi est: hãc ꝛ absentẽ
causam aliqñ cõtrarij: vt absentia gubernatoris
nauis submersiõis: cuiꝰ erat presentia cã salutis.

30 ¶Isti igit sunt modi ꝑm quos fere dicunt cause: ꝛ
accidit si cause sint multis modis: vt plures cause
sint vnius rei ꝛ nõ ꝙ accidẽs. Ā.g. qñ cã idoli ho
minis est ars statuandi: ꝛ cã eius est cupꝛ̃: ꝛ hoc
nõ est alio mõ: sed ꝑm q est statua: sed nõ eodẽ mõ
sunt cause: sed hoc ꝑm materiã: hoc aũt ꝑm q est
principiũ motus: ꝛ sunt aliqua que sunt cause sui.
Ā.g. qñ labor est cã bone cõsistẽtie corpis: ꝛ bo-
na cõsistẽtia est cã laboris: sed nõ eodez mõ: bona
eni existẽtia corpis est cã ꝑm finẽ: labor autẽ ꝑm q
est principiũ motus: ꝛ etiã idẽ est cã duoꝝ ꝓtrario
rũ: absentia eni eius cuius presentia est cã alicuius
rei: est cã sui cõtrarij. Ā.g. qñ absentia guberna-
toris est causa submersionis nauis: eius presen-
tia erat causa salutis.

30 ¶Isti igit. Cũ numerauit modos quatuoꝝ causaꝝ: incepit
dicere dispositiões eaꝝ: ꝛ quõ se habent ad causata ꝛ ad se
inuicẽ: ꝛ dixit q accidit q plures istarũ causaꝝ q̃z vna sũt
cause vnius rei. Ā.g. qñ causa statue est cupꝛ̃ ꝛ agẽs: sed
duobus modis diuersis: cupꝛ̃ aũt ꝑm materiã artifex vo
vel ars ꝑm agens: ꝛ similiter figura statue est causa ꝑm for
mã: ꝛ illud ꝓpter qd fuit facta est causa ꝑm finẽ: ꝛ ꝓtingit
etiam q eadem causa est causa duoꝝ contrariorum: sed
duabus dispositionibus diuersis. Uerbi gratia: quoniaꝫ
gubernator est causa saluationis nauis ꝛ submersionis: sal
uationis autem ipso presente: submersionis autem ipso ab
sente: cause etiam habent se ad inuicem: ita q vtraq̃z dua
rum causarum in specie diuersarum est causa reliquę: sed
duobus modis diuersis. Uerbi gratia: quoniam labor est
causa sanitatis ꝑm agens: sanitas autem est causa laboris
ꝑm finem: ꝛ similiter materia est causa forme ꝑm q forma
non potest inueniri nisi per illam: forma autem est causa
materie ꝑm q materia non potest esse in actu ꝛ demonstra
ta: nisi per illaz: ꝛ precipue prima materia. D.d. isti igitur
sunt modi ꝛc. ꝛ dixit: fere quia possibile est inuenire aliqua
que collocantur in numero istoꝝ quatuoꝝ modoꝝ vt
illa que assimilantur istis ꝛ inueniuntur in eis: ꝛ ideo dixit
fere: que notat dubitationem quousqꝫ declaretur hoc per
inductionem: cum fuerit declaratum ꝑm quot modos di
citur vnumquodqꝫ eoꝝ: ꝛ dixit Aleran. q dixit hoc ad
excipiendum causas que sunt per accidens.

¶Oẽ s aũt nũc dicte cause in quatuoꝝ incidũt mo
dos manifestissimos: elemẽta eni syllabaꝝ ꝛ mate
ria vasoꝝ: ꝛ ignis ꝛ huiusmodi corpoꝝ: ꝛ ptes to-
tius: ꝛ suppositiões cõclusionis: sicut ex quo cause
sunt. Ḿaꝝ autẽ alie quidẽ sunt sicut subiectũ ꝛ par
tes: alie aũt sunt sicut qꝺ qd erat esse ꝛ totũ: ꝛ com
positio: ꝛ spẽs. Semẽ ât ꝛ medicus ꝛ ꝓsiliãs ꝛ oino
faciẽs: oẽs sunt vnde principiũ mutationis: aut sta
tus: aut motus est: alie autẽ sicut finis ꝛ bonũ alio
rũ: qꝺ autẽ est cuius causa potissimũ est ꝛ finis alio
rum voluit esse: differt autem nihil eandem dice-
re bonam: vel videri esse bonam.

¶Et iste cause quas diximus omnes collocant in 31
quatuoꝝ modis qui sunt valde manifesti: littere
eni dictionũ: ꝛ materia artificioꝝ: ꝛ ignis ꝛ similia
corpoꝝ: ꝛ partes totius: ꝛ ꝓpositiones conclu-
sionis sunt cause ꝑm illud ex quo est generatio: sed
quedã sunt quasi subiectũ vt partes ꝛ quedã qua-
si quidditas. s. vniuersum: creatio ꝛ compositio ꝛ
forma. Sperma autem ꝛ semen ꝛ medicus ꝛ sol: ꝛ
vniuersaliter agens: oia sunt illud ex quo est prin-
cipiũ transmutationis ꝛ quietis: ꝛ quedã sunt qua
si finis intẽta ꝙ alias res ꝛ bonũ: illud eni ꝓpter
quid debet esse nobilius ceteroꝝ ꝛ cause eoꝝz: ꝛ
nõ est differentia in hoc q dicamus ipsum esse bo
nũ: aut dicamus ipsum existimari bonum.

¶Et iste. Cũ numerauit genera causaꝝ ꝑm exẽplũ: incepit 31
notificare quõ vnaqueqz causaꝝ collocaꝫ sub istis quatu-
oꝝ generibus: ꝛ dixit: ꝛ iste cause ꝛc. ideꝫ ꝛ omnis causa:
aut est ꝑm materiam: aut ꝑm formam: aut ꝑm agens: aut
ꝑm finẽ. D.d. littere enī ꝛc. i. oia enim ista sunt cause ꝑm il
lud ex quo fit generatum syllabe enim generantur ex litte-
ris: ꝛ similiter corpora partium cõsimiliũ composita gene
rant ex igne ꝛ ex alijs elemẽtis: ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit ꝛ
ignis ꝛ silia corpa. i. ꝛ ignis ꝛ alia elta sũt mã coꝝ cõsi-
miliũ que generant ex eis. D.d. ꝛ ptes totius. i. ꝛ ptes sũt
totius q̃si mã. D.d. ꝛ ꝓpositiões ꝙclusiõis. i. ꝛ qñ ꝙclusio

generaꝝ ex ꝓpositionib⁹ assimilanꝫ igiꝫ mãe: ⁊ oia ista cõ
uenĩũt in hoc q⁹ sunt mã: ⁊ differũt in hoc: qm̃ quedã sunt
mã ꝼm cõpositionẽ vt littere syllabarũ: ⁊ lapides domus:
⁊ quedã sunt ꝼm alterationẽ vt panis sanguinis: ⁊ quedaz
ꝼm alterationẽ ⁊ compositionẽ vt acetũ ⁊ mel oxymellis ⁊
quattuoꝛ elemẽta oĩum cõpositoꝝ: ⁊ hec duo sunt funda-
mẽta materie. ſ. cõpositio ⁊ alteratio: ⁊ tertiũ compositũ ex
eis: partes aũt ⁊ totũ posuit aliũ modũ a cõpositiõe: vt re-
puto ꝼm q⁹ itẽdebat partes que sunt in potẽtia: nõ que sũt
in actu: aut ꝼm q⁹ intendebat vniuersum congregatuz tm̃:
cõpositio enĩ est cõgregatio ꝓꝓria partiũ: fit enĩ ex quali
tate ⁊ oꝛdine ⁊ positiõe: ꝓpositiões aũt assimilanꝫ materie
qꝛ sũt in potẽtia cõclusio ⁊ ꝯclusio est eis quasi forma. D.
d. sed quedã sunt quasi quidditas. i. ſz istaꝝ causaꝝ quedaz
est quasi demonstrãs quidditatẽ rei: ⁊ iste inueniũt ꝼz nu
merũ differentiaꝝ quib⁹ differt illud qõ accipiꝫ in quiddi
tate: ⁊ sunt tria: vt forma vniuersi partiũ: ⁊ forma cõposi-
tionis partiũ: ⁊ forma oxymellis: mellis ⁊ aceti: ideo dixit
vniuersũ ⁊ cõpositio ⁊ foꝛa: ⁊ itẽdit ꝑ formã q̃ ẽ ꝼz alꝫatiõez
aut cũ ꝓpositiõe aut sine ꝓpositõe: ⁊ itẽdit ꝑ vniuersũ ꝓgre
gationẽ partiũ tm̃: ⁊ intẽdit ꝑ cõpositionẽ cõgregationẽ il
larũ triũ dispositionũ in partib⁹. ſ. figure oꝛdinis ⁊ positio
nis: ⁊ cũ numerauit causas que collocanꝫ sub cã materia
li ⁊ formali: dixit: sperma aũt ⁊ semẽ ꝛc. i. ⁊ sperma aũt alꝫ
liũ ⁊ semẽ vegetabiliũ: ⁊ medicus sanitatis: ⁊ vlr agẽs acti
oĩa collocanꝫ sub cã que est pꝛincipiũ trãsmutationis ⁊ sue
cessationis. D. indurit genus qõ est ꝼm finẽ: ⁊ dixit: ⁊ que
dã ꝼm finẽ. i. ⁊ sunt quedã cause q̃ sunt quasi finis intentus
ꝑ opatiões ⁊ quasi bonũ intẽtũ. D. indurit ratiocinatiões
sup hoc: ⁊ dixit: illud enĩ ꝓpter qd ꝛc. i. qm̃ illud ꝓpter qd
qꝛ est nobilius illis q̃ querunt ꝓpter illud: est bonũ intẽtũ
ꝑ illas res: ⁊ ideo est causa oĩuz illaꝝ: agẽs enĩ ⁊ mã nõ sũt
nisi ꝓpter finẽ: ⁊ silr forme nõ sunt ante illã in rei veritate
nisi ꝓꝑ vltimũ finẽ. D. d. ⁊ nõ est differẽtia ꝛc. i. nõ est dif
ferẽtia inter hoc q⁹ describemus istã causam: q⁹ est bonuz
intẽtũ ꝑ illa que sunt: aut illud qõ existimant esse bonuz: ſz
nõ sit bonũ in rei veritate: ⁊ dixit hoc: vt descꝛiptio sit cõ
munis reb⁹ volũtariis: ⁊ naturalib⁹ qm̃ vltimũ intentũ in
reb⁹ volũtariis multotiẽs videꝫ bonũ ⁊ nõ est in rei verita
te: intentum vo in rebus naturalibus est bonum verum.

¶ Cause quidẽ igiꝫ he ⁊ tot sunt specie: modi autẽ
causarũ numero quidẽ sunt multi: capitales aũt ⁊
hi minoꝛes: dicunt autẽ cause multipliciter ⁊ ipsa
rũ similium specierum pꝛius ⁊ posterius: alterius
altera: vt sanitatis medicus ⁊ arſ: ⁊ diapason du-
plum ⁊ numerus: ⁊ semp cõtinẽtia ad vnũqõq;. 32

¶ Iste igiꝫ sunt cause: ⁊ tot sunt species eaꝝ: modi
aũt causaꝝ sunt multi: sed cũ adunanꝫ fiunt pau-
cioꝛes: cause enĩ etiaz dicunt multipliciter: dicit
enĩ in causis que sunt eiusdez speciei: q⁹ vna causa
est pꝛioꝛ aut posteꝛioꝛ alia. V. g. quoniã causa sa-
nitatis est medicus: ⁊ cã eius est ars: ⁊ causa eius
qõ est diapason est duplum: ⁊ causa eius est nume
rus: ⁊ similiter semper in respectu comparatio cõ
tinentis ad particularia. 33

¶ Iste igiꝫ. Intẽdit ꝑ modos causas que diuidunt ꝑ acci-
dẽtia ⁊ cũ notificauit q⁹ modi causaꝝ cõcludunt ꝼm gene-
ra eoꝝ: incepit nũerare eos: ⁊ dixit: dicit enĩ in causis ꝛc.
i. cause enĩ que sunt eiusdẽ speciei quatuoꝛ specierũ dicunt
cause ꝼm pꝛius ⁊ posterius. V. g. in causis agẽtib⁹: medi-
cus: ⁊ ars: medicus enĩ est posteꝛioꝛ ars aũt est pꝛioꝛ: ⁊ silr
in causis formalib⁹. V. g. qm̃ forma diapason est dupluz
⁊ forma dupli est numerus: ⁊ forma numeri est quãtitas:
⁊ silr inuenit semp ꝓpoꝛtio inter vniuersale ⁊ particulare:
hoc intendebat cũ dixit: ⁊ similiter semp ꝛc. i. ⁊ silr semper
inueniet cõparatio cõis ad ꝓpꝛiũ. ſ. qm̃ cõe ẽ pꝛius ꝼz foꝛ-
mã aut ꝼm gen⁹ ꝓpꝛio ⁊ b accidit pꝛioꝛi ⁊ posteꝛioꝛi in vna
quaq; spẽ cãꝝ. ſ. q⁹ pꝛius ẽ ꝙſi cõe ad posteꝛi⁹: ⁊ pꝛi⁹ ⁊ po
sterius in materijs manifesta: vt mã pꝛima ⁊ ꝓpinqua siue
cõposita sunt ⁊ silr in finib⁹: extenuatio enĩ est finis exerci-
tij: ⁊ finis extenuationis est sanitas.

¶ Amplius autẽ ꝼm accidens ⁊ hoꝛũ genera: sicut
statue: ⁊ aliter polycletus: ⁊ aliter statuã faciens:
qm̃ accidit statuã facienti polycletũ esse: ⁊ cõtinen
tes ꝼm accidẽs vt si homo causa sit statue: aut om
nino animal. Sunt ⁊ accid tiũ alie alijs longius
⁊ ꝓpius vt si albus ⁊ musicus cã dicant statue.

¶ Et etiã ꝼm accidẽs ⁊ genera istoꝝ. V. g. qm̃ cau 33
sa statue est polycletus quodãmodo: ⁊ alio mõ fa-
ciẽs statuas: accidit enĩ artifici statuaꝝ q⁹ fuit po-
lycletus: ⁊ cõtinẽtia semp illud qõ est accidẽs ver
bi gratia: qm̃ homo est cã statue: ⁊ vlr aĩal: ⁊ acci-
dentia quedã sunt remotioꝛa: quedã ꝓpinquioꝛa:
verbi gratia qm̃ albus ⁊ musicus sunt cã statue.

¶ Et etiã. Cũ declarauit q⁹ in oĩb⁹ specieb⁹ causaꝝ inueniũt 33
duo modi. ſ. pꝛius ⁊ posterius: incepit etiã declarare alios
modos causaꝝ. ſ. p se ⁊ p accidẽs: ⁊ dixit: ⁊ etiã ꝼm accidẽs
i. ⁊ iste cause diuidunt ꝼz accidẽs: ⁊ genera istoꝝ collocanꝫ
in hoc modo. V. g. cũ dicit q⁹ polycletus fecit statuã: ⁊ q⁹
artifex statuarum fecit statuam: hoc enim est per se: illud
autem per accidens: accidit enim artifici statuarum q⁹ fuit
polycletus: quoniam non fecit statuam ꝼm q⁹ est polycle-
tus: sed ꝼm hoc qõ habet de arte statuarum. D. d. ⁊ conti
nentia ꝛc. i. ⁊ illa que continent causas: ⁊ sunt genera cau-
sarum sunt cause per accidens. Uerbi gratia: quoniam ho
mo est causa statue per accidens: qꝛ accidit artifici qui est
causa per se q⁹ fuit homo aut aĩal: ⁊ cuz narrauit q⁹ in illo
qõ est ꝑ accidens inuenit pꝛopinquũ ⁊ remotũ: dedit crem
plum ⁊ dixit. V. g. dicere q⁹ alb⁹ ⁊ musicus sunt cã statue:
albus enim est remotius ꝙz musicus: licet vteraz sit causa
per accidens: quia album est communius homine: ergo
est remotius ꝙz musicus.

¶ Preter oẽs aũt ⁊ ꝓpꝛie dictas ⁊ ꝼm accidens:
alie sicut potẽtes dicunt: alie vo sicut operãtes: vt
edificãdi domũ edificatoꝛ aut edificãs edificatoꝛ.

¶ Et omnes cause que dicuntur conuenienter: ⁊ 34
que dicuntur per accidens: quedam dicuntur
cause: qꝛ possunt: ⁊ quedã dicunt cause: qꝛ agunt:
verbi gra: qm̃ cã domus ẽ edificatoꝛ dõ edificat.

¶ Et omnes cause que dicuntur per se: ⁊ que dicuntur ꝑ ac 34
cidens ⁊ propinque aut remote dicuntur esse: aut actu aut
potentia: verbi gratia: quoniaz edificatoꝛ est causa domus
ſz cũ edificat ẽ cã in actu: ⁊ cũ nõ edificat ẽ cã in potẽtia: ⁊
hoc itẽdebat cũ dixit. Uerbi gratia: qm̃ cã domus est edifi
catoꝛ ꝛc. i. quoniã causa domus est edificatoꝛ: ſz dõ edifi-
cat est edificatoꝛ in actu: ⁊ dum non edificat est edificatoꝛ
in potentia: sed tacuit hoc: quia intelligitur per oppositũ.

¶ Similiter aũt dicunt ⁊ in quib⁹ cause q̃ sunt cau
se in his que dicta sunt: vt huius statue vt statue:
aut ⁊ omnino imaginis ⁊ eris huius vt eris: aut
oĩno mãe: ⁊ in accidẽtib⁹ silr est.

¶ Et ꝼm q⁹ narrauimus dicit etiã in reb⁹ quaruz 35
cause sunt cause. V. g. cã statue istius hois: aut cã
statue hominis: aut causa statue vniuersaliter: ⁊
etiã causa istius cupꝛi: aut causa cupꝛi: aut cã ma-
terie vniuersaliter ⁊ similiter est de accidẽtibus:

¶ Et ꝼm

35 ¶ Et ꝑm. Et sicut hoc dicitur in causis similiter dicitur in causatis. s. q̄ quedam propinqua sunt: ⁊ quedam remota: ⁊ quedam per se: ⁊ quedam per accidens ⁊ hoc intendebat cum dixit: ⁊ ꝑm q̄ narrauimus: dicitur etiam ⁊c̄. i. ⁊ sicut ista inueniunt̄ in causis: inueniuntur in eis: quorum sunt ille cause. s. in causatis. D. indurit exemplū in propinquo ⁊ remoto in causatis: ⁊ dixit. U. g. causa statue ⁊c̄. i. quoniam faciens statuam: dicitur faciens statuam istius hominis: ⁊ faciens statuam dicitur faciens statuaꝫ hominis ⁊ dicitur faciens statuam vniuersaliter: statua igitur hominis huius est causatum propinquum: statua vo simpliciter est causatum remotum: ⁊ similiter cum dicitur q̄ b est causa cupri: aut causa materie: cuprum enim est causatuꝫ propinquum materia autem est causatum remotum. D. d. ⁊ similiter de accidentibus. i. quoniam in causatis accidentibus inuenitur propinquum ⁊ remotum: sed sicut inuenitur in eis per se: ⁊ b capitulum inuenitur in libro Alexā. manifestius q̄s b sit ⁊ eodem modo dicitur in rebus: quarū causе sunt cause: etiam sicut ista narrata. U. g. huiꝰ statue dicitur in rebus pluribus q̄s dicitur statue vniuersaliter: ⁊ huius cupri magis q̄s cupri: ⁊ vniuersaliter materie: ⁊ in accidentibus etiam eodem modo.

¶ Amplius autem complexe ⁊ iste ⁊ ille dicuntur: vt non polycletus negꝫ statuam faciens: sed polycletus statuā faciēs. Sed tamen oēs he sunt multitudine quidē ser: dicte autē dupliciter: aut eni sicut singulare aut sicut genus: aut sicut accidēs: aut sicut accidentis genus: aut sicut complexe he: aut sicut simpliciter dicte: omnes eni actu operantes: aut ꝑm potentiam sunt.

36 ¶ Et dicuntur etiā cōposite isti cū illis. U. g. non dicere polycletū: negꝫ dicere artificē statuaꝝ: sed policletū artificē statuaꝝ: sꝫ oiuꝫ istoꝝ nūerꝰ ē ser: mōi vo ꝫ quos dicūt sūt duo. Sūt eni aut q̄si ps aut quasi genus: aut quasi accidens: aut quasi genus accidentis: aut dicere composite: aut sigillatim: ⁊ omnia dicentur: aut actu: aut potentia.

36 ¶ Et dicuntur. Inducit hic tertium modum causaruꝫ: ⁊ est qm̄ quidā istoꝝ modoꝝ dicunt̄ sigillatim ⁊ quidā cōposite: ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ dicuntur etiam ⁊c̄. D. induxit exemplum compositi ex eo quod est per se: ⁊ ex eo quod est per accidēs: ⁊ dixit: verbi gratia: non dicere ⁊c̄. i. U. g. cōpositū ex eo q̄d ē p se: ⁊ ex eo q̄d ē p accidēs: nō ita q̄ dicat̄ q̄ Socrates ē factor statuaꝝ sꝫ q̄ polycletꝰ artifex statuaꝝ fecit statuā: ⁊ cū numerauit ꝑm exempluꝫ modos causarum fecit summā de numero eorum ⁊ dixit: sed omniuꝫ istoꝝ ⁊c̄. i. sed ista que numerauimus ꝑm differentias quibus diuiduntur sunt ser. s. ꝑm propinquitatem ⁊ remotionem ⁊ per se: ⁊ per accidens: ⁊ compositionem ⁊ diuisionez ⁊ ꝑm differentias in quibus conueniunt sunt due. s. potentia ⁊ actus: qm̄ vnusquisq; eoꝝ ser est potentia ⁊ actus: erunt igitur omnes modi causarum duodecim. D. d. sunt quasi pars: aut quasi genus: ⁊ intendit per partem causam propinquam: ⁊ per genus remotam: propinquum eni est quasi pars. i. propria: remotum autem est quasi genus ⁊ materie causе que sunt ꝑm formā ⁊ ꝑm materiā. D. d. aut quasi accidens: aut quasi genus accidētis. i. aut quasi causa que est per accidens propinquū: aut quasi causa que est per accidens remotum: ⁊ hoc vocauit genus accidentis.

¶ Differūt autē in tm̄ q̄ operantes quidē ⁊ singulares simul sunt ⁊ non sunt: ⁊ quoꝝ sunt cause: sicut hic medicus cū hoc qui fit sanus: ⁊ hic edificator cū edificato: que autē sunt ꝑm potentiā nō semper: corrumpit̄ eni non simul domus ⁊ edificator.

¶ Et differētia inter hec duo est: quoniā cause que agūt particularia sunt ⁊ nō sunt in eis quoꝝ sunt cause. U. g. quoniā iste medicus cuꝫ hoc curato ⁊ iste edificator cū hoc edificato: in potentia vo non semper sunt ita: corruptio enim domus non est cū corruptione edificatoris. 37

¶ Et differentia. Vult dare differentiam inter causas que sunt in potentia: ⁊ que sunt in actu: ⁊ dixit: ⁊ differentia inter hec duo ⁊c̄. ⁊ differentia inter causas que sunt actu ⁊ q̄ sunt potentia est quoniā que sunt actu inueniuntur cum illis quorum sunt cause ⁊ deficiunt cum illis. U. g. quoniaꝫ iste medicus non est curator in actu: nisi cuꝫ hoc curato in actu: cause autem in potentia sunt: licet causata: non sunt: non enim corrumpitur domus insimul cum edificatore: ⁊ hoc capitulum inuenitur in libro Alexā. manifestius sic: ⁊ differunt in hoc quoniā cause que agunt particularia sunt aut non sunt insimul cum illis quoꝝ sunt cause. U. g. qm̄ iste curator cum b curato. ⁊ iste edificator cum hoc edificato: in potentia autem non semper: non enim corrumpitur domus ⁊ edificator simul. 37

¶ Oportet autē semp causaꝫ vniuscuiusq; summā querere: sicut ⁊ in alijs: vt homo edificat qm̄ edificator est: edificator autē est ꝑm edificatiuā: hec autē prima causa est: ⁊ sic in oibus. Amplius aūt alie quidē genera sunt generū: alie autē singulare singulariū: vt statue statuā quidē faciens: hic autez ⁊ huiusmodi. Et potentie quidem possibilium operantes autem ad operata.

¶ Et oportet querere in vnaquaq; rerum: causam eius que est extremum vltimū: sicut querit̄ in alijs rebus. Verbi gratia: quoniam homo edificat: q̄ est edificator: ⁊ est edificator: q̄ hꝫ artē edificādi. Hec igit̄ causa est prior: ⁊ similiter de alijs oibus ⁊ etiā genera sūt cause generū: ⁊ particularia cause ptciulariū. U. g. qm̄ artifex ē cā statue: ⁊ iste artifex ē cā huiꝰ artificiati: ⁊ potētia sunt cause potētiarū: ⁊ que agunt sunt in respectu actorum. 38

¶ Et opꝫ. Cū notificauit nūer modoꝝ cāꝝ: icepit narrare q istoꝝ modoꝝ sūt querēdi principalr: ⁊ dixit: ⁊ opꝫ querere ⁊c̄. i. opꝫ ītēdere principalr de cāis cām vltimā in cōne: nō vltimā in esse ⁊ illa est cā ꝓpinqua: vltima eni i esse ē cā remota. U. g. qm̄ aliqs iterrogat q̄re edificat aliqs hō: ⁊ dicetur: q: ē edificator: ⁊ cū dī: ⁊ q̄re ē edificator: dicet̄ q: habet artē edificandi: ⁊ b cessat q̄. D. d. ⁊ silr de alijs. i. de spēbꝰ cāꝝ. s. qm̄ opꝫ querere semp cāꝫ prioꝝ cū dedit istud ꝓceptū notificauit etiā aliā dispōnē de causis: ⁊ ē qm̄ alie sūt vles: alie ꝓticulares: quēadmoduꝫ causatoꝝ: alia vlia alia ꝓticularia: ⁊ q̄ opinādū est q̄ ꝓticulare est cā ꝓticularis ⁊ vle cā vlis: ⁊ dixit: b ꝓseruādo se a platonica opinione. s. q̄ vlia sunt cause ꝓticulariū. U. g. qm̄ artifex simpler est cā statue simplr: ⁊ iste artifex demōstratꝰ est cā isti⁹ statue demonstrate. D. indurit aliā dispositionē de causis: ⁊ dixit: ⁊ potētie sunt cause potētiaꝝ. i. ⁊ cause q̄ sunt in potē tia sunt cause eoꝝ q̄ sūt in potētia: ⁊ q̄ sunt in actu sunt cause eoꝝ q̄ sūt i actu: ⁊ b ītēdebat cū dixit: ⁊ q̄ agūt i respectu actoꝝ. i. cāe q̄ sī i actu: dicūt i respectu actoꝝ q̄ sī i actu. Quot qdē igit̄ cāe ⁊ quō cāe sīt nobis determiatū sit sufficienter. Dr̄ āt ⁊ fortūa ⁊ cāus cāꝝ ⁊ mlta fieri ⁊ eē pp fortunā ⁊ pp cāuꝫ. Quo igit̄ mō i his cāis ē fortūa ⁊ casus: ⁊ vtꝝ idē sint fortūa ⁊ cāus: aut alia ⁊ oino qd sit fortūa ⁊ casus cōsiderādū est.

39 ¶Jã igit determinauimus causas quot sunt ⁊ ꝑm quot modos sũt sufficiẽter: ⁊ in nũero causarũ est casus ⁊ ex se: dicit .n. in plurib⁹ fieri ⁊ esse casus ⁊ ex se: oportet igitur considerare ꝑm quot modos collocantur casus ⁊ ex se: in istis causis: ⁊ vtruz casus ⁊ ex se sint idem aut diuersa: ⁊ vniuersaliter quid sit ex se: ⁊ quid casus.

39 ¶Jã igit. Intẽdit ꝓ quot sunt numer speciez. D. d. ⁊ in numero causarũ ꝛc. i. ⁊ qz apparet de casu: ⁊ de illo qđ dicit fieri ex se q̃ collocant in numero causaz: opz nos perscrutari de eis ꝓsiderãdo ꝑm quot modos possunt collocari in causis: ⁊ vtrũ sint idẽ ꝑm diffinitionẽ: aut diuersa: ⁊ ꝫ sciemus si sciuerimus subam vtriusqz: pscrutatio enĩ de suba vtriusqz perscrutationẽ ꝓtinet in se de eis: vtrũ sint diuersa aut idẽ: ⁊ ideo dixit: ⁊ vlr qd sit ex se: ⁊ qd sit casus: ⁊ qz ista perscrutatio nõ põt fieri nisi ꝓcedẽdo casum ⁊ ex se esse que plures antiq negabãt incepit prius dicere opiniones eoz: ⁊ ꝓtradicere eis: quẽadmodũ multi ẽt antiq attribuebant oĩa casui: ⁊ ei qđ est ex se: ⁊ hoc caplm sic dz legi: qz ⁊ in numtro causaz est casus vsqz ad finẽ capituli.

¶Quidã enĩ si sint: an nõ: dubitãt: nihil enĩ fieri a fortuna dicũt: ſz oiuz esse aliquã cãm determinatã: quccũqz nos dicimus a casu fieri: aut a fortuna vt veniẽdi a fortuna in foz reperiẽdi quẽ volebat quidẽ: nõ est aũt opinatus: cã est velle veniẽtẽ emere: silr aũt ⁊ in alijs que a fortuna dicunt: semp est aliquam accipere causam: sed non fortunam.

40 ¶Quidã enĩ dubitauerũt in eis vtrũ sint aut nõ: ⁊ dixerũt q̃ nihil fit casu: ſz omne qđ dicit fieri ex se aut casu hz aliquã cãm terminataz. V. g. qm̃ iuit cã emẽdi aliqd ad foz: ita q̃ inueniat aliquẽ hominẽ quẽ diligebat inuenire: sed nõ cogitabat ipz inuenire illic: est ipm velle ire ad foz dicũt: ⁊ silr oĩa q̃ dicunt fieri casu: hũt cãz existẽtẽ q̃ nõ est casus.

40 ¶Quidã. Et pscrutatio de casu: ⁊ de eo qđ est ex se est necessaria: qdã aũt negabãt ea esse: ⁊ dicebant q̃ nõ sũt nisi noĩa tm̃: hz enĩ vnũqđqz eoruz que dicunt fieri casu aut ex se: causam notã cui possit attribui. V. g. q vadit ad fozũ ⁊ inuenit illic hoiem quẽ diligebat inuenire: ſz nõ iuit vt inueniret ipm: ſz cã inueniẽdi eũ: nõ est nisi erit⁹ ad fozũ aut volũtas eũdi: alias: ⁊ silr est de oĩb⁹ alijs que dicunt fieri casu. s. qz habẽt causam terminatã: ⁊ sermo eius sic dz legi. V. g. qm̃ cã eũdi aliquẽ ad foz: ita q̃ inueniat aliquem hoiem quẽ diligebat: sed nõ cogitabat ipz inuenire illic. i. qz non cogitabat inuenire ipm illic est pp ipm velle ire ad foz: ⁊ iste ſyllogiſmus cõponit sic: ⁊ si casus est: cã est: sed nõ ẽ cã: qz ñ ẽ terminat⁹: ⁊ cãe ſt termiate: ergo casus ñ ẽ.

¶Quoniã si aliqd erat fortuna incõueniẽs vtiqz videbit sicut ⁊ vere est: ⁊ dubitabit vtiqz aliqs ꝓpter qd nullus antiquoz sapiẽtũ causas de generatiõe ⁊ corruptiõe dicẽs: de fortuna aliqd determinauit: sed sicut visum est nihil opinabantur: neqz illi aliquid esse a fortuna.

41 ¶Et dicũt: ⁊ etiã si casus haberet rationẽ esset ino pinabile ⁊ locus ambiguus: quõ philosophi antiqui loquẽtes de causis generatiõis ⁊ corruptiõis nihil dixerũt de casu: videt igit q̃ illi nõ tacuerũt nisi qz nõ opinabantur aliquid fieri casu.

41 ¶Et dicũt. Inducit testimoniuz sup ꝫ q̃ casus nihil ẽ: qm̃ si eẽt: aliqs antiquoz locutus fuisset de nã illius: ſz nullus eoz fuit locutus ꝫ eo: ergo nõ est: ⁊ cũ idurit has duas rationes destruentes casum esse ⁊ ex se: incepit contradicere: ⁊ primo prime rationi.

¶Sed ⁊ mirabile hoc videbit sicut vere est: multa enĩ sunt ⁊ fiũt a fortuna ⁊ casu: que nõ ignorãtes qm̃ est inferre vnũquodqz in aliquã causaz eorũ que fiunt sicut antiqua ratio dixit destruẽs fortunam ⁊ casum: tamen horũ alia quidẽ dicũt oẽs esse a fortuna: alia non a fortuna.

¶Sed hoc est mirabile. s. q̃ plura fiũt casu ⁊ ex se: ⁊ licet nõ ignorem⁹ quõ reducit vnũqđqz istorũ ad aliquã causam generatiõis: vt antiq dixerũt negãtes casum: tam oẽs dicimus q̃ rez quedã fiũt casu: ⁊ quedam non fiunt casu. 42

¶Sed hoc. Dicit: ⁊ mirabile est q̃ oẽs hoies ꝓueniũt q̃ ꝫ sunt aliqua q̃ fiunt casu: cũ ꝫ q̃ nullus ignorat eas reduci ad causas generatiõis: nos enĩ ⁊ illi ꝓuenimus in hac diuisiõe entiũ. s. qm̃ qdã fiũt casu: qdã nõ fiunt casu. 42

¶Unde ⁊ quodammodo erit ipsis facienda memoria: at vo neqz illorum aliqui opinabantur esse fortunam: vt amicitiam: aut litem: aut ignem: aut intellectum: aut aliquid talium: inconueniens est igitur siue non putauerunt esse siue putantes reliquerunt: ⁊ hac aliquando vtentes sicut Empedocles non semper aerem cõgregari superius dicit: sed vt cõtingit: dicit enĩ in mũdi creatione q̃ sicut collisit se currens tunc: multotiens autem aliter: ⁊ partes animaliũ a fortuna ait fieri plurimas.

¶Oportet igitur omnino q̃ illi dixissent aliquid de eo: ⁊ non viderunt etiam q̃ casus sit aliquid illarum rerum scilicet amicitie: aut litis: aut intelligentie: aut ignis: aut aliorum similium: ⁊ malum est si opinabantur ipsuz esse aliquid existens: ⁊ malum est etiam si opinabantur ipsum esse ⁊ nihil dixerunt de eo: sed fortasse vtantur illis in verbis suis vt fecit Empedocles cum dixit q̃ aer non semper excutitur ad superius: sed quomodocũqz sit: dicit enim cum loquitur de factura mundi: hec verba sic accidit casu: vt creuit in illo tempore ⁊ forte est alio modo: ⁊ dicit in membris animaliuz plura accidunt casu. 43

¶Oportet igit. Luz declarauit q̃ illud qđ antiq indurerũt in negãdo casum ipm esse vnũ sup hoc q̃ sit casus: incepit dicere etiã q̃ ratio quã indurerũt de hoc q̃ antiq nihil locuti fuerũt de casu: nõ est ratiocinatio: neqz ꝓbabilis: sed solũmodo accusatio antiquoz: qz debebant loq de illo ⁊ dicere: aut q̃ nihil aliud est a causis notis aut q̃ est aliqd aliud ab eis: ⁊ ꝫ intẽdebat cũ dixit: opz igit oĩno ꝛc. i. ⁊ hoc q̃ antiq dimiserũt loq de illo nõ ẽ ratiocinatio sup hoc q̃ nõ sit: sed est accusatio eoz: qz debebãt dicere aliqd de eo. D. d. ⁊ nõ viderũt etiã ꝛc. i. cũ hoc qđ apparet q̃ apud eos nõ est vna illaz causarũ quas dicũt: vt amicitie ⁊ litis apud Empedo. ⁊ intelligentie apud Anaxa. aut ignis aut alioz corpoz apud eos q nõ ꝓcedunt nisi causas materiales tm̃: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit. s. amicitie ꝛc. D. d. ⁊ malũ ẽ. i. ⁊ malũ est eos nõ opinatos fuisse ipm esse aliqd existẽs ꝓ se: ſz ẽ vna illaz causaz: ⁊ nõ notificare ꝫ: sicut etiã ẽ malũ opinari ipz esse aliqd aliud ab eis ⁊ nil dicere de eo oino. deinde dixit q̃ apparet ex Empedocle ⁊ alijs 43

docle ⁊ alijs: q̄ apud eos est aliqđ addit̄ illis causis: ⁊ ratiocinat̄ sup hoc ex eo q̄ Empe. attribuit aliqua casui: dixit enī q̄ ꝯgregatio mūdi ⁊ eius segregatio fuit ex amicitia ⁊ lite: sed ex hoc q̄ ꝯgregatio fit in aliquo tpe ꝑprie: ⁊ segregatio in alio dicit esse casu: ⁊ similiter attribuit motum ceris superius in q̄busdā tēporib⁹: ⁊ nō in q̄busdā casui: ⁊ dicit etiā q̄ causa ꝯgregatiōis ex qua fit caput ꝑprie: ⁊ cō gregatiōis ex qua fit manus est casus: ⁊ coactus ē ad hoc q̄m cū posuit cām ꝯgregatiōis amicitiā simpliciter: ⁊ non potuit dare cām ꝑpter quā accidit aliqua ꝯgregatio: ⁊ nō alia: ⁊ ideo attribuit hoc casui: apparet igit̄ ex Empedocle ipsum ponere casum esse aliud a suis principijs: ergo oportet ipsum dicere quid sit casus.

¶Sūt aūt q̄dā q̄ celi hui⁹ ⁊ mūdanoꝝ oīuꝫ causantur esse casuꝫ: a casu enī fieri volutatōcꝫ ⁊ motū discernentem ⁊ statuentez in hunc ordinem omne.

44 ¶Et q̄dā alij posuerūt cām istius celi ⁊ oīuꝫ mūdanoꝝ ex se: dixerūt enī q̄ ex se fuit ex circulo motus q̄ distinxit ⁊ ꝓstituit totum ſm hunc ordinem.

44 ¶Et quidā. Vult destruere sermonē dicentium q̄ casus est causa vltima oīum: ⁊ incepit inducere inopinabile ꝓtingēs istis: ⁊ est hoc q̄ ponūt causas celi ⁊ oīum entiū casuꝫ: ⁊ ex se: ⁊ dixit: ⁊ quidā alij ꝛc̄. Induxit illud ex quo ꝓtingit ℔ ⁊ dixit: dicūt enī ꝛc̄. i. quoniā cū posuerūt q̄ ex se: ⁊ casu fuit revolutio corporis celestis ⁊ motus q̄ largit̄ alijs entib⁹ ordinē: ꝓtingit eis vt oēs cause inueniant̄ in eis ex casu qđ enī inuenit̄ ex illo quod ūuenit̄ ex casu inuenit̄ ex casu.

¶Et multū hoc admiratione dignū est: dicentes aialia quidē ⁊ plantas a fortuna: nec esse nec fieri: sed aut naturā: aut intellectū esse: aut huiusmodi alterā causam: nō enī quādo euenit ex semine vno quoꝝ aliqđ fit: ſꝫ ex tali i qđē olina: ex tali aut̄ hō: celū āt ⁊ diuina oīa manifeste casu fieri: hmōi aūt causam nullam qualē animalium ⁊ plantarum.

45 ¶Et hoc ipsum est mirabile. ſ. dicere in aialibus ⁊ vegetabilibus ea nō fieri: nec moueri casu: ſꝫ habent causam aut naturā: aut intelligentiā: aut aliud similiter: nō enī generatur quodlibet ex quolibet semine: aut ex spermate: sed ex hoc semine generatur olina: ⁊ ex hoc spermate generat̄ homo: ⁊ dicunt de celo ⁊ de corporibus que sunt de genere aliorū corporū diuinoꝝ ea fieri ex se: ⁊ nō habere causam omnino vt animalia ⁊ vegetabilia.

45 ¶Et hoc ipsum. Cū induxit primū inopinabile ꝓtingēs eis induxit aliud ⁊ dixit: ⁊ hoc qđ dicunt valde est mirabile. ſ. opinari q̄ aialia ⁊ vegetabilia: ⁊ alia q̄ sunt viliora corporibus celestib⁹ nō generant̄ nec corrūpunt̄ casu ſꝫ ex causis terminatis: aut natura: aut intelligētia: aut alijs causis cū appareat q̄ nō q̄libet generet̄ ex quolibet: ⁊ opinari cū hoc de corporib⁹ celestib⁹ que sunt principia istorū ⁊ que eis largiunt̄ ordinē ea fieri ex se: ⁊ non habere causam omnino quam animalia ⁊ vegetabilia habent.

¶Et igitur si sic se habet hoc ipsum dignū est insistere: ⁊ bene habet aliquid dicere de hoc ipso: ad id eteni: eo q̄ aliter icōueniēs est qđ dr̄: adhuc inconueniētius est dicere hoc: videntes quidē in celo nihil casu fieri: in his aut̄ q̄ nō sūt a fortuna multa ꝓtingere a fortūa: ⁊ erat merito ecōtrario fieri.

46 ¶Si hoc est ita: exigit ꝑ se cōsiderationē: ⁊ rectuꝫ est loqui de illo aliquātulū. Iste enī sermo lꝫ sit irrationabilis omni mō: tamē maximū inopinabile cōtingit etiā eis ex hoc loco. ſ. ex hoc q̄ non inueniūt in celo aliqđ qđ fit ex se: ⁊ inueniūt in eis quorum generatio non est casu: plura que accidūt casu: ⁊ necesse esset contrarium.

¶Si hoc ē. Quia iste sermo destruit primū principiū esse: ideo induxit sermonē in forma significāte q̄ necesse est perscrutari de hoc ⁊ dixit: ⁊ si hoc est ita ꝛc̄. ⁊ notificat q̄ perscrutari de hoc magis est necessariū q̄ꝫ ꝑscrutari de nā causas: ⁊ dixit: ⁊ rectū est loq aliquātulū: q̄ ista ꝯsideratio nō est ꝑprie huic sciētie: sicut dixit fingēs q̄ ens est vnū: ⁊ qa iste sermo ē inopinabilis dixit: iste enī sermo lꝫ sit ꝛc̄. i. ⁊ retū est loq cū istis: q̄m ⁊ si sermo eoꝝ est irrationabilis maxima enī inopinabilia accidūt eis. ſ. q̄m attribuūt oīa que apparent in celo casui: ⁊ cum hoc q̄ nunq̄ꝫ sensērūt: neq̄ꝫ sentient aliquid in eis fieri casu: ⁊ attribuūt que apparēt in omnibus que sunt sub celo ordini ⁊ non casui: cum hoc q̄ plura eorum sunt que fiunt casu: ⁊ oportet ponentez casuꝫ esse principium ponere contrarium. 46

¶Sunt aūt quidā quibus videtur esse quidē causa fortuna. Immanifesta autez humano intellectui tanq̄ diuinū quoddā ens ⁊ felicius. Quare cōsiderādū est qd sit vtrūq̄ꝫ: ⁊ si idē aut alterꝝ sit ⁊ casus ⁊ fortuna: ⁊ quō in determiatas causas icidūt:

¶Et alij existimauerūt q̄ casus est aliqua cā: ſꝫ est subtilioꝝ q̄ vt apprehendat̄ a mēte hois: q̄ est res diuina nobilis: opꝫ igit̄ ꝑscrutari de vtroq̄ꝫ qd sit ⁊ vtrū casus ⁊ ex se sint idē aut diuersa: ⁊ quomodo reducuntur ad causas quas distinguimus. 47

¶Et alij. Cū notificauit q̄ quidā negāt ipsum esse: ⁊ quidā nimiū extollunt ipsum: ita q̄ attribuūt celos ei: incepit inducere tertiā sectā: ⁊ sunt illi qui cōcedunt ipsum esse: ⁊ dicunt q̄ nullus scit quidditatē eius: sed est res diuina: ⁊ tacuit istos: q̄ iste sermo est irrationabilis. ſ. vt sit hic causa ignorata naturaliter: ⁊ etiā cōtradictio eoꝝ est demonstrādo eis qd sit casus: ⁊ sermo ei⁹ residuus manifestus ē ꝑ se. 47

¶Primū quidē igit̄: quoniā videmus alia quidē semp fier̄ fieri: alia aūt sicut frequēter manifestuꝫ est q̄ neutri hoꝝ cā fortuna dicit̄: neq̄ꝫ quidē eius qđ est ex necessitate ⁊ semp neq̄ꝫ eius qđ ē sicut frequēter: sed q̄m quedā fiūt ⁊ extra hec: ⁊ oēs dicunt hec esse a fortuna manifestū q̄ fortuna aliqđ sit ⁊ casus huiusmodi enim a fortuna fieri: ⁊ que a fortuna huiusmodi esse scimus. 48

¶Dicamus igit̄ primo q̄ nos videmus res quasdā esse semp eodē mō: ⁊ quasdā in maiori pte: manifestū est igit̄ q̄ casus nō dicit̄ esse cā alicui⁹ istorū duoꝝ modoꝝ: ⁊ q̄ casus nō est illud qđ ē necessariū ⁊ semp: nec illud qđ est in maiori parte: ſꝫ qz sunt hic aliqua que fiūt extra istos duos modos: ⁊ homines dicunt ista fieri casu: manifestū est q̄ casus est aliquid: ⁊ similiter ex se: scimus enī q̄ quic quid est tale fit casu: ⁊ quicqd fit casu est tale. 48

¶Dicamus. Primo perscrutat̄ de natura que inuenit̄ ex casu: q̄m cū fuerit declaratū hic esse naturā ꝑpriā ei declarabit̄ ipsuꝫ esse: ⁊ declarabit̄ post que causa est causata enī sunt notiora apud nos causis: ⁊ incepit diuidere res in aliqua q̄ fiūt semp: ⁊ alia q̄ fiūt in maiori pte: ⁊ posuit q̄ neuter istoꝝ duoꝝ modoꝝ fit casu: ⁊ hoc qđ posuit manifestuꝫ

est per se: qñ cū posuerimus q nō oia sunt necessaria: legtur vt quedā sint possibilia: ⁊ possibile diuidit in illud qđ est possibile in maiori parte: ⁊ in illud qđ non est possibile in maiori parte: ⁊ similiter etiā manifestū est q illa q̄ fiunt in maiori parte nō dicunt fieri casu: si igit casus ⁊ ex se sit aligd necesse est vt sit in reb⁹ que nō sunt possibiles in maiori pte: potētia syllogismi hypothetici. ⁊ cōponit sic: Casus aut est in reb⁹ necessarijs aut possibilib⁹ in maiori parte: aut in illis que fiunt in minori parte. Sed nō inuenit in necessarijs: neq; in possibilib⁹ in maiori parte. Ergo necessario inuenit in eis que sunt in minori parte. D. indurit testimoniū hoiuz: ⁊ dixit: ⁊ hoies dicūt ⁊c. ⁊ ratiocinat sup hoc etiā ex ꝙuersiōe existēte etiā inter ista. Manifestum est enī p se: q illud qđ nō est necessariū: neq; possibile in maiori parte fit casu. Et qđ fit casu nō est necessariū: neq; possibile in maiori parte. Sed ista q̄ non sunt necessaria neq; possibilia in maiori parte quedā sunt possibilia equaliter: ⁊ quedā in maiori pte. Q uerēdū igit vtrū casus inueniat in vtroq; Sed si existimauerimus q potētia istius sermonis est potētia syllogismi hypothetici diuisiui necesse est ꝟz Aristo. vt casus sit in vtroq; sed posteriozes peripathetici vt narrauit auicēna: dicūt q casus inuenit in eis q̄ sūt possibilia in minori parte: nō in eis que sunt equaliter: ⁊ hec ē sīa Themistij. auicēna autē dicit q casus est in vtroq; ⁊ narrauit q illi ratiocinant sup hoc dicētes q illa que sūt ⁊ nō sunt eq̄liter: cū attribuunt potētie actiue: sunt vt ambulatio ⁊ quies: cū enī aliqs ambulat nō dicimus q ambulatio eius fuerit casu: neq; si quieuerit q quies eius fuerit casu. auicēna aūt ꝓtradixit huic sic: nō est ipossibile inuenire vnū qđ dicat esse necessariū in respectu alicuius: ⁊ casuale in respectu alterius: ⁊ similiter erit possibile in maiori pte in respectu alicuius: ⁊ in minori pte in respectu alterius: ⁊ quasi intēdit q ambulatio si attribuit potētie motiue in loco erit casualis: q nō est in natura istius potentie mouere plusq̄z quiescere: ⁊ si attribuit ad appetitū qđ facit motū nō erit casualis: sed si hoc fuerit nō erit hoc ꝓtingens vt in pauciozib⁹ naturaliter: neq; vt in plurib⁹: neq; necessariū qđ est inopinabile: ⁊ manifestū est q q̄ dicim⁹ q ꝓtingit mihi q comedi cū societate: ⁊ hoc est casu: ⁊ dicitur sine casu: vt me comedere p appetitū: ergo ꝓtingens equale ipossibile est vt inueniat ex eo altera duaz actionuz nisi ex altera causa ꝓiuncta cuz eo: qñ neutra actio est dignior vt sit reliqua ⁊ cū ista sit actio. nō inuenit ex eo qđ ē cōtingēs equaliter nisi ex aliqua causa extrinseca cōiuncta cū eo. Ista igit causa si fuerit vt in pluribus: tūc illa actio nō dicet fieri casu. ſ. si puētus illius actiōis ab eo fuerit in maiori parte: ⁊ si fuerit in minori parte: erit in pauciozib⁹ cū igit actio ꝓuenit ab aliquo cōtingere p se ⁊ primo: necessario aūt est in minori parte aut in maiori a contingere aut equaliter nulla actio ꝓuenit ꝼm q est ꝓtingēs equaliter: qñ natura eius est natura materie non natura forme. Actiōes igit que nō sunt necessarie neq; cōtingentes vt in plurib⁹: necessario proueniūt in minore parte: ⁊ ꝼm b casus nō erit in ꝓtingēti equaliter: neq; etiam Aristo. dimisit vnū modū actionū in quib⁹ inuenit casus: ⁊ debes scire q differētia inter ꝓtingēs vt in plurib⁹ ⁊ necessariū nō est q ꝓtingēs vt in plurib⁹ hz impedimētū vt in pauciozib⁹: ⁊ necessariū nō hz ipedimētū: vt dicit. auicēna: ꝼm enī hoc sequitur: vt oia sint naturalit necessario: imo ꝓtingēs vt in plurib⁹ est illud in cuius natura est possibilitas vt actio eius deficiat in minori parte ⁊ ideo inuenit illic impedimētum extrinsecū: necessariū vo: q nō habet b in sua natura: non inueniet impedimētū illi extrinsecū: si ergo nō inuenit ipedimētū extrinsecū: ꝓtingeret tūc vt possibilitas in illo esset ociosa: ⁊ si igit inuenit ei qđ est necessariū ipedimētū tunc esset impedimētū ociosuz ⁊ natura nihil agit ocioſe: ⁊ cum ꝓtingētia dicit de causa agēte ⁊ recipiēte: pscrutādū est de istis pfecte: dicam⁹ igit q prima materia ē parata ad recipiēdū duo ꝓtraria eq̄liter: ⁊ nō receptio vtriusq; ꝓtrariorum est ei naturalis: ⁊ similiter apparet de anima cōcupiscibili ſ. ipsaz esse preparatā ad actiōes ꝓtrarias equaliter. Istud Igit ꝓtigens nō habet causas agētes ꝓtraria equaliter in omni tēpore. ſ. illud qđ est naturale: ⁊ si nō: tūc natura ageret ocioſe: vnde necesse est vt ille actiones attribuant agenti. ſ. qđ facit alterū contrariorum ita ꝼm q in pluribus nō casu: ⁊ si esset b aligd qđ agit ⁊ nō agit equaliter: tūc nā ageret ocioſe: potētia enī ad esse ⁊ nō esse cēt eq̄lis in eo p se: ⁊ cū dicimus q potētia ad esse in prima mā est equalis potētie ad nō esse: intēdimus q duo ꝓtraria inueniunt in ca in tēporib⁹ equalib⁹ oppositis: vt pluuiā esse ⁊ nō esse eq̄liter: sed hoc in hyeme: ⁊ hoc in estate: ⁊ causaruz alternatio agētiū hec duo cōtingētia equaliter est necesse in tēporib⁹ equalib⁹: ⁊ actio eoz in causatis est in maiori pte: ⁊ sūt corpora celestia: ⁊ ideo sunt cause eoz q̄ sunt ⁊ non sunt equaliter: apparet igit ex hoc q ꝓtingēs equaliter nō inuenit in potētijs agētib⁹ p se: sed in potētijs passiuis: ⁊ earuz in eis quaz preparatio ad receptionē duoz ꝓtrariorum est equalis: siue sit alia aut nō alia: in potētijs aūt passiuis que digni⁹ recipiūt alterū ꝓtrariorum q̄z reliquū nō ē ꝓtingētia eq̄lis ⁊ tā ꝓtigēs eq̄lr inuenit in passiōe nō in actōe: nō enī inueniuntur actiones que sūt equaliter: passiuū enī nō erit ad actū nisi a potētia actiua: ⁊ hec est causa quare Aristo. admisit in hoc capitulo ꝓtingēs equaliter: sermo aūt dicēs q omnia sunt necessaria nullus est ⁊ in metaphysica ꝓtradicit.

¶ Eorum autem que fiunt alia quidem ꝑpter hoc fiunt: alia quidē nō. Horz aūt alia quidē ꝼm ꝓpositum: alia vo nō ꝼm ꝓpositū: ambo aūt sunt in his q̄ sūt ꝑpter hoc. Quare manifestū est qñ in his q̄ sūt preter necessariū: ⁊ q̄ sicut frequēter sunt: que dā circa q̄ cōtingit qđ est ꝑp hoc: sūt āt ꝑp hoc q̄cūqz ab itellectu vtiq; agūt ⁊ quecūqz a natura.

¶ Et postea illa que sunt: quedam ꝑpter aligd: ⁊ 49
quedā nō: quedā enī sunt p cognitionē vel voluntatē ⁊ electiōez ⁊ quedā nō: sed hec duo collocant in eis que sūt propter aligd. Declaratū est igitur q in eis que sunt extra necessariū: ⁊ extra illud qđ est in maiori parte: sunt aliqua in quibus possibile est inuenire aliquid qđ est propter aliud: ⁊ illa q̄ sunt propter aliquid sunt omnia que facta sunt p cognitionem: ⁊ omnia que sunt a natura.

¶ Et postea. Cū declarauit q casus ⁊ ex se sūt in reb⁹ sūt in 49
minori pte: ⁊ illa q̄ sūt in minori pte: quedā sūt a reb⁹ q̄ nō sūt ꝑp aligd: vt actiōes q̄ fiūt sine cognitione: vt casus capilloz a ꝼricatiōe barbe: b enī fit in minori pte: ⁊ q̄dā fiūt in minori pte: ꝟz a reb⁹ q̄ sunt ꝑp aliquē finē: sed sequit ex eis aliud ab illo fine: vt inuētio debitoris in foro: b enī est in minori pte: ꝟz fit ex itinere ad foz qđ fuit ꝑp aliquē finē ⁊ cū hoc fecit: incepit in hoc sermone declarare qđ casus ⁊ ex se sunt in reb⁹ que sunt in minori pte q̄ fiūt a reb⁹ q̄ sūt ꝑp aliquā cām: sed errauerūt in illa causa: ⁊ fuit inuēta ab eis alia causa: ⁊ dixit: ⁊ postea ⁊c. i. postea illa ex quib⁹ sūt res que sunt in minori parte: quedā sunt ꝑpter aliud ⁊ sūt actiones: quedā sunt a cognitiōe ⁊ voluntate: ⁊ quedā sunt nō propter aliud ⁊ sunt actiōes ocioſe. D. d. ꝟz hec duo ⁊c. i. sed casus ⁊ ex se fiunt ex rebus q̄ sunt ꝑpter aligd ex quibus inuenit aliud in minori parte. D. d. declaratū est igit ⁊c. i. ⁊ cū sit declaratū de reb⁹ q̄ fiūt in minori pte: q̄ q̄dā fiūt ex reb⁹ q̄ sūt ꝑp aliud: ⁊ q̄dā fiūt a reb⁹ q̄ nō sūt ꝑp aliquē finē: māifestū ē q ī illis q̄ nō sūt necessaria neq; ꝓtingētia in maiori pte: inueniunt aliq̄ q̄ sūt in minori pte que fiūt a reb⁹ q̄ sūt ꝑp aliquā cāz. i. ꝑp aliquē finē: ⁊ cū declarauit q illa q̄ sūt in minori pte sūt duob⁹ modis: mō. ſ. q fit ex aliquo qđ est ꝑp aliquē finē: ⁊ mō q fit nō ꝑp aliquē finē: ⁊ q illa q̄ fiunt ꝑpter aliud sunt res perfecte a nā ⁊ a cognitiōe incepit declarare q in primo modo est casus.

¶ Huiusmodi

¶Huiusmodi igitur cum ꝑm accidens fiant a foꝛtuna dicimus esse: sicut enī ꝙ qō est aliud quidez ꝑ seipsum est: aliud aūt ꝑm accidens: sic ꝙ causaz cō tingit esse vt domus quidē ꝑ seipsam causa esse edificatiua: ꝑm accidēs aūt albū aut musicū. ¶Per se quidē igiꝭ causa finita est: ꝑm accidēs aūt infinita: infinita aūt vni accidunt. Sicut igitur dictum est cum in his que ꝓpter hoc fiunt: aliquid fiat: tunc dicitur a casu ꝙ a foꝛtuna.

50 ¶Quod igitur est tale cū fuerit ꝑ accidēs dicemꝰ ipm fieri casu: ꝙ quēadmodū ens quoddam est ꝑ se: ꝙ quoddā ꝑ accidens: silr pōt esse cā. Ut. g. qm causa essentialis domus est edificatoꝛ: accidētalis vo musicus: ꝙ causa essentialis est terminata: accidētalis vo nō terminata: cidē enī possunt accidere infinita ꝙ est sicut diximus: qm qsi in rebꝰ que sunt ꝓpter aliquid fuerit hoc quod narrauimus: iaz dicitur esse tunc ex se ꝙ casu.

50 ¶Quod igiꝭ. Et illa que sunt talia ex rebꝰ q̄ sūt ꝑ aliqd quādo ex eis fit aliud ꝑ accidens dicīt q̄ illud fit casu. Deinde dixit: ꝙ quēadmodū ens quoddaz est per se: ꝛc̄. i. ꝙ quēadmodū ens quoddā est per se ꝙ est substātia: ꝙ quoddā est accidens ei ꝙ est accidens similiter est de causa. s. qm causa quedā dicīt causa ꝑ se: vt edificatoꝛ domus: ꝙ quedā ꝑ accidēs: vt edificatoꝛ cui accidit q̄ fuit musicus: dicitur enī q̄ musicus est causa domus ꝑ accidēs. i. qz inuenīt in causa que est ꝑ se: ꝙ differētia inter illud qō agit casu: ꝙ
49 inter causaz que est ꝑ accidēs vt direꝛūt expositoꝛes ē: qm causa que est ꝑ accidēs: vt musica aut medicina nō operaī in domū oīno neqz agit in illū: sed dicīt causa ꝑ accidens qz accidit cause agēti: ꝙ dicīt illud agēs ꝑ accidēs: qz ex eo fit aliqd ꝑ accidens: nō illud ꝓpter qō est: ꝙ est illud qō fit ex eo ꝑ se. D. d. causa aūt per accidēs ꝛc̄. causa que est per accidens nō est terminata: cū possibile est vt accidāt cause que est ꝑ se plura infinita ꝑ accidēs: ꝙ predixit hoc vt noticet post q̄ causa agens ꝑ accidens illud qō fit ex ipsa: est etiā causa nō terminata: qm illa acta facta ꝑ accidēs possūt fieri a plurib⁹ causis diuersis: iuenire enī debitoꝛē potest esse ab ire ad foꝛum ꝙ ire ad scholas a pluribus. D. d.
49 ꝙ est sicut diximus ꝛc̄. ꝙ cuz declarata sunt ista ꝙ exposita: manifestum est q̄ cū a rebus agentibus que sunt ꝓpter aliquam actionem fuerit iste modus actionis fit ex eis per accidens: ꝙ sunt cause eius agentes per accidens dicuntur ꝑm hunc modum fieri casu ex se.

¶Ipsoꝝ aūt differentia hoꝛ adinuicez posteriꝰ determinanda: nūc aūt hoc sit manifestū q̄ vtraqz sūt in his que sunt ꝓpter hoc vt causa accipiendi aꝛgētū venit vtiqz delaturus pecuniaz si sciuit: venit aūt nō huius causa: sed accidit venire ꝙ facere repoꝛtandi hoc gratia. ¶Hoc autez neqz sicut frequēter veniēs ad villā neqz ex necessitate. Amplius aūt finis est repoꝛtatio nō in seipso causaꝝ sed propositoꝛ ꝙ ab intellectu: ꝙ dicīt a foꝛtuna venire. Si autem proponēs ꝙ huius causa: aut sem ꝑ veniēs: aut sic̄ frequēter repoꝛtatur⁹ nō a foꝛtūa.
51 ¶Differētia aūt q̄ est inē hec duo in se determinā da est post: sed in hoc loco manifestū est q̄ ambo collocanī in eo qō ꝓpter aliqd. Ut. g. qm iste homo iret ad talē locū vt acciperet a debitoꝛe suā pecuniā si sciret hoc: sed nō ꝓpter hoc init ad illū locū ītio eius ad illū locū ꝓpter hoc qō accipiet suaz pecuniā: fuit accidens ei: ꝙ hoc erit qm ītio eius ad illū locū nō fuerit ꝓsueta ei neqz necessaria ꝙ finis i. accipere pecuniā nō est ex causis que sunt in ipa natura rei: sed ex causis que sunt sine volūtate ꝙ sine cognitiōe: ꝙ tūc dicīt q̄ ꝓtingūt casu si igiꝭ fuerit ꝑ volūtatē: ꝙ ītio illic fuerit propter hoc semp aut i maioꝛi pte tūc accipere pecuniā nō erit casu. 51

¶Differentia: aūt inter hec duo ꝛc̄. i. inter casuz ꝙ ex se. D. d. in hoc autem loco. i. quod autem declaratum est ex eis est: quoniam collocantur in causis que sunt propter aliqd scilicet agentib⁹: hoc enim ita se habet ad illa sicut genus ꝙ illud quod habet se ad illā sicut differentia est vt sint cause agentes per accidens. D. induxit exemplum ꝙ dixit. Ut. gratia ꝛc̄. i. ꝙ cause agentes que sunt propter aliquid esse causas alicuius per accidens: ꝙ sunt illa que dicuntur casu: sunt sicut si aliquis homo habet debitoꝛem: ꝙ est in aliquo loco quem nescit esse ibi: ꝙ si sciret tunc iret ad illuz accidit igitur illi homini intēdere ad illum locum ad faciendum aliud cuius consuetudo fuit vt fieret in illo loco iste igitur homo quando intenderit ad illum locum ꝙ inuenerit suum debitoꝛem in illo ꝙ acceperit pecuniam ab eo: dicetur q̄ inuentio eius fuit casu: ꝙ manifestum est q̄ cuz exiuit ad illum locum non intendebat accipere pecuniam: exitus igitur eius ad illum locum fuit causa acceptionis pecunie per accidens: cum voluntas eius non intendebat accipere illam pecuniam: ꝙ ꝺ intendebat cum dixit: non est ex causis que sunt in ipsa natura rei. i. in natura exitus ad illum locum: cum non sit consuetudo ad inueniendum debitoꝛem illic: sed est causa per accidens cum non cogitabat neqz intendebat illud: ꝙ tūc dicitur q̄ acceptio pecunie est per accidens: si autem ītio eius ad illum locuz fuit ad hoc vt inueniret suum debitoꝛem in illo loco: quia debitoꝛ est assuetus inueniri illic aut semper: aut in maioꝛi parte: ꝙ inuenit illuz: tunc ītio erit causa acceptionis pecunie per se: ꝙ nullus dicit q̄ acceptio decunie fuit per accidens: ꝙ hoc intendebat cum dixit: si igitur fuerit per voluntatem ꝙ cetera idest si igitur ītio eius ad illum locum fuit per voluntatem ad accipiendum illic pecuniam a debitoꝛe: quia cōsuetudo est vt illic accipiatur pecunia ab eo semper: aut in maioꝛi parte ꝙ inuerit ꝙ acceperit pecuniam ab eo: tūc nō dicetur q̄ acceptio pecunie fuit per accidens: ꝙ causa vtriusqz est vana ꝙ est ītio: cause igitur agētes collocanī in casu: ꝙ ex alia cū fuerit cause alicuius per accidens.

¶Manifestū itaqz q̄ foꝛtuna cā sit ꝑm accidens in his que in minoꝛi sunt ꝑm ꝓpositū eoꝝ que propter hoc sunt: vnde circa idē ꝙ intellectus ꝙ foꝛtuna est: propositum enim non sine intellectu est.

¶Declaratū est igiꝭ q̄ casus est causa ꝑ accidēs in 52
rebus que sunt voluntarie: ꝙ ex eis que sunt ꝓpter aliquid: ꝙ ideo cognitio ꝙ casus sunt in eodem: voluntas enim non est sine cognitione.

¶Declaratū. Hec est diffinitio casus ꝑm q̄ apparuit ex ser 52
mōe ꝓdicto: ꝙ dicit q̄ ē cā ꝑ accidēs: vt distiguat inē illō ꝙ cāz cēntialē: ꝙ cū dixit i rebꝰ q̄ sī volūtarie: itēdit i rebꝰ paucioꝝ q̄ sī volūtarie ꝙ ē dīa q̄ distiguiī subz cāus ab eo i q̄ nō ꝓtigit casus: ꝙ cū dixit ex eis q̄ sūt ꝓp aliqd distinguit inē ipz ꝙ actiōes ocioſas: ꝑ has igiꝭ tres dīas pficīt diffinitio casus: ꝙ ꝓtēt⁹ ē ad dicēdū illa q̄ sī volūtarie: vt distinguat casū ab eo qō fit ex se ꝙ forte tacuit ꝺ qz notū ē qō illud qō fit ex nā i ꝺ ē sic̄ illō qō fit ex volūtate. D. d. ꝙ iō cognitio ꝙ casus sūt in eodē. i. ꝙ qz casus ē cā ꝑ accidēs i rebꝰ q̄ sī a volūtate ꝙ ꝓp aliqd: iō subm casus ꝙ cognitōis ē idē qm subz casus ꝙ volūtatis ē idē: ꝙ volūtas ñ ē ex cognitōez ꝙ silr itelligēdū ꝺ nā. s. q̄ subz cāus ꝙ rez ītētaꝝ i eis ē idē.

¶ Infinitas qdē igiť causas necesse est esse a qbus vtiqz fiat q̄ est a fortuna: vnde videť fortuna infinita esse ꝛ immanifesta homini: ꝛ est vt nihil a fortuna videbiť vtiqz fieri: oia quidē enī hec recte dicūt quoniā rationabiliter est quidē enī vt fit a fortuna ꝑm accidens enim fit.

53 ¶ Et cause ex quib⁹ est illud qō est casu necesse est vt sint nō terminate: ꝛ ideo existimaťr q̄ casus etiā est nō terminatus: neqz manifestus homini ꝛ quo dāmodo rectū est existimari q̄ nihil fit casu quoniā oēs isti sermones sunt recti quia sunt necessarij in illo: est enī hic modus latēs eius qō fit casu: ꝛ est quoniā non fit nisi per accidens.

53 ¶ Et cause que sunt casu non sunt terminate: quia sunt cause p accidēs: ꝛ vt in paucioꝛib⁹: ꝛ intēdebat p hoc notificare q̄ cognitio nō ꝓtinet casum: ꝛ q̄ nulla sciētia speculatiua pscrutaťr de illo: cū nullū ens intētū naturaliter ꝓueniat ex eo: ꝛ entia que sunt ab eo: nō possūt hīe causas terminatas. D. d. necesse est vt sint nō terminate. i. in se. i. extra mētē: cū nō sint cause vt in plurib⁹: neqz in paucioꝛib⁹ eoꝝ que fiunt ex eis. D. d. ꝛ ideo existimaťr ꝛc. i. q̄ scientia eius est nō terminata apud nos: qm̄ ex eo qō in se est nō terminata: ideo sciētia eius est nō terminata. D. d. ꝛ rectū ē quo dāmō existimare ꝛc. ꝓpter latentiā sue nature existimaťr ip sum nō esse: ꝛ causa latētie eius est p accidēs: ꝛ qō est p accidēs est in minoꝛi pte: ꝛ qō est in minoꝛi pte existimaťr nō esse: ꝛ hoc intēdit cū dixit: est enī hic modus ꝛc.

¶ Et est causa sicut accidens fortuna: vt autē simpliciter nullius: vt domus edificatoꝛ quidē causa est: ꝑm accidēs autē tubicē: ꝛ venictē referēdi argētū nō huius causa venientē infinite sunt multitudine: etenim videtur aliquid volens ꝛ persequens ꝛ fugiens ꝛ visurus.

54 ¶ Casus igiť est causa ꝑm q̄ est accidens simpliciter autē nō est causa alicuius oino. Uerbi gratia quoniā causa domus est edificatoꝛ p se: p accidēs vō musicus: ꝛ hoiem ire ad aliquē locū: donec ap prehēdat pecuniā: absqz eo q̄ ꝓpter illā pecuniā iuit ad illū locū habet causas infinitas. Uerbi gratia: velle inuenire illic aliquē amicuz: aut querere fugientem: aut fugere querentem.

54 ¶ Casus. Q̄ō casus est causa agēs p accidēs ꝛ nō simpliciter causa. n. essentialis est vna eius cuiꝰ est cā: cause aūt p accidēs sunt infinite. Uerbi gr̄a qm̄ causa domus p se est edificatoꝛ: p accidēs vō sunt infinite. Uerbi gr̄a musicus ꝛ medicus: ꝛ silr cause casus sunt infinite: ire enī ad aliquez locū vbi ꝓtingit inuenire debitoꝛē a quo apprehēdiť pecunia ꝺz causas infinitas: vadit enī illuc ꝓpter causas diuersas. U. g. ad querendū aliquē amicū aut fugiendū aliquē amicū ꝛ iste sermo est quasi in prima figura: ꝛ vna ꝓpositio eius est q̄ illud qō est casu ꝺz causas infinitas: secunda aūt q̄ cause infinite collocanť in causis q̄ sunt p accidens ꝛ ꝛcludiť q̄ casus est causa p accidēs: exēplū igiť qō induxit de domo ꝛ edificatoꝛe: induxit ad verificādū maioꝛē propositōez ꝛ exēplū qō iduxit de debitoꝛe ad vificādū minoꝛē.

¶ Et dicere aliquid extra rationē fortunā recte est ratio enī est aut eoꝝ que semp sunt aut eoꝝ que sicut frequenter: fortuna autē est in his que preter hec. Quare quoniā infinite q̄ sic cause sunt ꝛ fortuna infinita est. Tamē etiā in quibusdaz deficiet vtiqz aliquis: nūquid igitur cōtingētia causa vtiqz fiant fortune: vt sanitatis aut spiritus aut estus ꝺz nō depilari sunt aūt alie aliis ꝓximioꝛes que sunt ꝑm accidens causarum.

¶ Cū igiť cause que sunt ꝑm hunc modū sunt non terminate: casus etiā est nō terminatus: ꝺz homo dubitat in vnaquaqz earꝝ vtrū cause casus sūt que cunqz cause sint ex eis ex quibus fit aliquid casu Uerbi gr̄a. q̄ causa sanitatis fuit aductus venti ꝛ solis. nō euacuatio. cause enī que sunt p accidens quedā sunt ꝓpinquioꝛes quibusdam rebus. 55

¶ Cū igiť. Hoc qō dicit manifestū est p se: qm̄ cū cause fuerint nō terminate: causatū etiā erit nō terminatū: ꝺz ꝺz homo ꝓcedat q̄ cause casus sunt non terminate: ꝛ dubitat in causis vniuscuiusqz eoꝝ q̄ fiunt: que eoꝝ attribuiť casui ꝛ que nō: quoniā q̄ cause casus sunt cause p accidēs: ꝛ cause que sunt p accidēs quedā sunt ꝓpinqz: ꝛ quedā remote: remote aūt magis sunt de capitulo accidētis q̄ꝺz ꝓpinqz ꝛ magis sunt ꝓpinqz de eo qō est p se: ideo ꝓsideras reuoluit se in istis causis cū aūt differētia fuerit manifesta in eis nō reuoluet. s. inter causam essentialē ꝛ accidētalē vt cū dicimus q̄ causa sanitatis casualis est aductus venti ꝛ solis nō euacuatio: manifestū est enī q̄ aductus vēti est causa sanitatis p accidēs euacuatio aūt p se: exēplū igiť qō induxit nō est de causis que faciūt dubitare de casu: sed de eis que nō faciūt dubitare: ꝛ induxit exemplū loco secūdi modi: ꝛ quasi dicat: ꝛ causaꝝ in quibusdā dubitať ꝛ nō possunt distingui ille que sunt casu ab illis que sunt p se: ꝛ quedā nō: vt cū dicit q̄ causa sanitatis fuit aductus venti ꝛ solis: nō euacuatio. D. induxit causaꝝ dubitatiōis accidētis in istis causis: ꝛ dixit: cause eius que sunt per accidēs ꝛc. hoc est ita: qm̄ cū in quolibet genere sunt al qua nota naturaliter ꝛ aliqua ignota: ꝛ casus est vnū generū entiū: accidit in eo etiā tale accidēs. s. qm̄ in eo est qō est manifestū p seipsum esse casum: ꝛ qō nō est manifestū p se. Themistius vō exponit hoc capitulū ita q̄ intēdebat notificare q̄ cause casus quedā sunt ꝓpinqz: ꝛ quedā remote: ꝛ q̄ hoc intendebat p exēplū cū dixit: vt cū dicit q̄ causa sanitatis fuit aductus vēti ꝛc. quasi intēdit q̄ alteruz istoꝝ est ꝓpinquius reliquo: ꝛ in qbusdā libris inuenimus nō abradere caput: ꝛ ꝑm hoc qō intendit q̄ cause remote que sunt p accidens nō numeranť in causis casus: abradere enī caput est causa casualis remota: sol aūt ꝛ vētus est causa ꝓpinqua.

¶ Fortuna aūt bona qdē dicit cū bonū aliqd euenit. praua autē cū prauū aliqd. Eufortūiū āt ꝛ difortuniū est cū magnitudinē habētia sunt hec. vnde ꝛ secus paruū malū aut bonū accipere magnū vt discōtingere. aut eucōtingere est. quoniā sicut est dicit intellectus qō enī est ad parū tanq̄ nihil detrabere videť. Amplius aūt incertū eufortuni um rationabiliter est. fortuna enī incerta est neqz enim vt semp: neqz vt frequenter possibile est esse que sunt a fortuna nihil.

¶ Et dicitur q̄ casus est bonus cū finis eius fuerit laudabilis: ꝛ dicit q̄ est malus qm̄ finis eius fuit illaudabilis: ꝛ dicit bonitas casus ꝛ malitia casus: qm̄ isti fines fuerit maximi: ꝛ iō q̄ fere venit ad maximū malū: aut maxiuz bonū: dī fortūati cāus: aut ifortūati. Intellect⁹ enī ꝓfert res ꝑm q̄ sī aut fere: illud enī q̄ diminuiť quasi nihil ē ꝺz fortunitas casus est res nō certa: qō enī fit casu nō est semp: 56

neqz in

neqz in maiori parte.

56 ¶ Et dr qz casus est bonus cū fuerit laudabilis: vt cū finis ei⁹ fuerit laudabilis: ⁊ ecōtra bonitas aūt casus est qñ illō laudabile fuerit maximū ⁊ similiter malicia casus dr qñ illud illaudabile fuerit maximū ⁊ quasi intēdit qz bonitas ⁊ malicia casus vsitanť qñ casus fuit maximus magis qz vsitanť bon⁹ casus ⁊ malus casus: ⁊ forte hoc est i vsu hoīum. D.d.⁊ ideo qui fere venit ꝛc.i.⁊ propter h̄ quod dixim⁹ qz malicia ⁊ bonitas casus dicitur in maximis casibus ideo dicūť in eo qui fere venit ad maximū malū: ⁊ euadit ab ipso qō est fortunati casus: ⁊ qui fere venit ad maximū bonū ⁊ non attingit ipsiz dr qz ē mali casus: illō enim quod est ꝓpinquū ad habēdū: ⁊ eristimatur oio haberi: est apud intellectū quasi habitū. ⁊ hoc intēdebat cuz dixit: intellectus enim ꝛc.i.⁊ hoies tenent illa que sunt ꝓ pinqua ad habendū quasi habita: qz intellect⁹ profert res ꝑm qz sunt in se: sed forte diminuit in aliquo modico: ⁊ eristimatur qz nō diminuit in aliquo sicut accidit in istis re b⁹ que sunt propinque ad esse. deinde impediunť a casu. i tellectus enim ponit eas quasi eristentes: ⁊ indurit totuz h̄ ad demonstrandū qz non dicunt malicia ⁊ bonitatē casus nisi de finib⁹ eristentibus in actu: aut de illis que sunt qñ eristentes in actu. deinde dixit: sed fortunitas casus est nō certa res: ⁊ dixit hoc ne homo decipiatur in sua vita humana ex hoc quod accidit ei de bonitate casus.

¶ Sūt qdē igiť ambo cause quēadmodū dictuz ē ꝑm accidens ⁊ fortuna ⁊ casus in contingentibus fieri: neqz simpliciter: neqz sicut frequēter: ⁊ eorū quecūqz vtiqz fiunt ꝓp aliquid. Differunt autez quoniā casus in amplius est: quod enim est a fortuna est ⁊ a casu: hic autez non ois a fortuna ē. fortuna quidem enīz ⁊ quod a fortuna est qbuscūqz ē eucontingere vtiqz inerit ⁊ oio actus est.

57 ¶ Casus igitur ⁊ ex aīa ambo sunt cause per accidens in rebus contingentibus non simpliciter neqz vt in plurib⁹ ⁊ istoz in eis que sunt ꝓpter aliquid sed differunt: quoniam ex anima dicitur de pluribus eis de quibus dicitur casus omne enim quod est casu ex se est: ⁊ non omne quod est ex se ē casu: casus enīz ⁊ illud quod est casu inueniuntur in rebus in quibus potest cōtingere bonitas casus ⁊ vniuersaliter in rebus que possūt operari.

57 ¶ Casus igitur. Cū declarauit nām cōmunē casus ⁊ ei⁹ qz est ex aīa incepit dare differentiam inter illa ⁊ primo dedit diffinitionem continētē illa: ⁊ dixit: casus igiť: ⁊ ex aīa ꝛc. ideest ⁊ intendit per contingentia: ⁊ per hoc qz dixit non simpliciter ideest nō illa que sunt necessaria: neqz illa que sunt in maiori parte: sed in eis que sunt neqz necessaria neqz vt in plurib⁹: ⁊ ex istis etiā in eis que sunt ꝓpter aliqd. deinde dixit: sed differunt ꝛc.i.⁊ ex se dicitur magis generale qz casus oē igiť quod est casu dr ē ⁊ ex se ⁊ oē quod est ex se nō dicit esse casu: sed nō ꝑm qz illud quod est ex se est quasi genus eius quod est casu. sed ex se ⁊ casus in rei veritate sunt due species: quaz altera est in rebus volūtarijs: ⁊ secūda in reb⁹ nālib⁹: sed vtiť vno nominū istarum duaz spēz cōiter ⁊ ꝓprie: ⁊ est ex se. qñqz igitur significat casum in reb⁹ nālibus tm̄: ⁊ qñqz significat casum in reb⁹ nālibus ⁊ voluntarijs: casus autem non significat nisi illud quod fit in rebus voluntarijs tm̄. D.d. casus enīz ꝛc. ⁊ casus enim significat illa in quib⁹ casus potest dici bon⁹ ⁊ sunt vniuersaliter res operatiue.

¶ Unde necesse ē circa practicā esse fortunaz. Signum autez est qz videť idez esse felicitat i aut ꝓpe. felicitas enim ꝓaxis quedā est eupraxia enim est quare qubuscūqz non contingit agere: neqz a fortuna aliquid facere.

¶ Et ideo necesse est vt casus sit ex rebus que fiūt ⁊ signum ei⁹ ē qñ eristimatur qz bonitas casus ⁊ fortunitas maxioz est aliqua operatio: crescit enī in operatione ex quo sequitur: vt qcqd nō intēdit operationem: impossibile est vt faciat aliqd casu. 58

¶ Et iō. Et qz bonitas casus inuenitur in reb⁹ volūtarijs necesse est vt casus sit in reb⁹ volūtarijs non nālib⁹. D.d. ⁊ signum eius est: qz eristimať ꝛc.i.⁊ signū ei⁹ qz bonitas casus est in rebus operatiuis est. qñ bonitas casus ē fortunitas eoz qui maximaz h̄t fortunitatē fortunitas autē non est nisi in actionib⁹: nihil enim aliud est nisi actiones finiū laudabilium: ⁊ hoc intendebat cum dixit: inuenitur enīz i operatione: ⁊ cū declarauit qz bonitas casus qui est fortunitas: ⁊ fortunitas nō inueniť nisi in homine ergo casus nō inuenit nisi in actionib⁹ hois voluntarijs tm̄ ⁊ ideo dixit post ex quo sequitur ꝛc.i. cuz posuerim⁹ qz casus inueniť in reb⁹ volūtarijs: sequitur vt oia que nō habēt volūtatē neqz itētionē: vt nō habeāt casum. 58

¶ Et pp hoc neqz qz inanimatū nihil: neqz infans neqz bestia: neqz facit a fortuna qñ nō h̄t propositū: neqz eufortuniū neqz infortuniū inest his nisi ꝑm similitudinē sicut dixit Protarchus eufortunatos esse lapides ex quibus sunt are cum honorentur: copulati aūt his conculcanť pati aūt a fortuna inest quodāmodo ⁊ his: cum agēs aliqd circa hec agat a fortūa: aliter aūt non.

¶ Et pp hoc nihil agit casu aliqd illud qō nō habet aīaz neqz brutū: neqz infans: qñ non h̄t electionem neqz h̄t fortunitatē casus neqz infortunitatē nisi ꝑm similitudinez ꝑm qz dixit Protarchus qñ lapides ex quib⁹ fiūt idola sunt fortunati: qz sunt glorioši: ⁊ alij lapides incedūt super ipsos: passio enim casus est istius ēt quodāmō qñ aliqō agens egerit aliqd casu: alio vo modo non. 59

¶ Et pp. Cū declarauit qz casus est in reb⁹ que sunt ꝑz cognitionē. Incepit declarare qz segť ex hoc vt casus nō inueniať in aliqua operatione rez nō aīataz ⁊ nō habētiz cognitionē ⁊ dixit: ⁊ propter hoc ꝛc.i.⁊ pp hoc qō declarū est qz casus est in actionibus intētis: manifestū est qz casus nō inueniť in rebus carentibus aīa neqz in aīalib⁹ bruti⁹: neqz in ifātib⁹: qz nō h̄t cognitionē. D. indurit exemplū: ⁊ dixit ⁊ in istis nō inueniť casus: qz fortunitas aut infortunitas nō attribuiť alicui istoz nisi trāsumptiue. s. ꝑm passiones ꝓtingētes eis ex h̄tib⁹ volūtatē: vt accidit qui busdā lapidib⁹ vt fiāt idola glorificata: aut altaria: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: passio aūt est casus istorum. i. qñ nō habēt casum in actiōe sed in passione: sed actiones eoz quoz actionibus accidit casus: ⁊ sunt habentes volūtatē. 59

¶ Sed casus est in aliis aīalibus ⁊ inaīatis vt equ⁹ casu venit qñ saluatus ē qdem veniēs: non salutis autem causa venit ⁊ tripoda casu cecidit: stat qdē enīz cā sedendi: sed nō cā sedēdit cecidit.

¶ Ex se aūt ē in aliis animalibus: etiam in pluribus carentibus anima. A.g. qñ dicimus qz equ⁹ venit ex se: ⁊ saluatur ex suo aduentu: sed aduentus ei⁹ ad nos non fuit ꝓpter suā salutē: ⁊ dicim⁹ qz scamnū habēs pedes cecidit ex se sup suos pedes ita vt sit aptum vt sedeat quis super ipsum sed ca 60

dere non fuit vt quis sederet sup ipsum.

60 ¶Vult narrare q; ex se inuenit in operatonib; carentiuo lutate: vt accidit equo que cepit inimicus qui euasit ad nos :⁊ fugit ad nos pp ꝓsuetudinē:⁊ accidit ei saluari ex se. dicimus enim q; iste equ; saluat ex se q; non intēdebat per suū aduentū salutē:⁊ similiter qñ accidit vt cadat scā nū super suos pedes ita q; sit aptum vt sedeatur super ipsum: dicimus enim q; ipsum cadere super pedes fuit ex se

¶Quare manifestū ē q; in his que simpliciter pp aliqd fiunt cū nō accidentis cā fiunt: quoz extra est cā:tunc a casu dicimus:a fortuna autez eoruz q̄cūqz a casu fiunt ꝓpositoz in habentib; ꝓpositū

61 ¶Manifestū ē igit ex hoc q; illa q̄ sunt simpliciter ⁊ pp aliqd:cū nō fuerit pp aliquid illō qō accidit ex eis ex cā extrinseca dicitur eē ex se:⁊ q; ex istis q̄ fiunt ex se fiunt ex habentibus voluntatem ⁊ per voluntatem dicitur esse casu.

61 ¶Et cū ex se est cā per accidens ⁊ est ex causis que sunt pp aliquid manifestū est q; illa que sunt pp aliquid simplicit quādo ex eis non fuerit illud pp qō fuerit: ſz ex eis fuerit aliquid qō innatū ē ꝓuenire ab alijs extrinsecus essentia liter : manifestum est q; illa dicuntur fieri ex se:⁊ si ista fuerint actiones habentiū cognitionem ⁊ ꝓueniūt ex cognitione :⁊ dicuntur proprie casus:⁊ si fuerint actiones non habentium cognitionem ⁊ ꝓueniunt ex habentib; cognitionē sed non ex cognitione dicūt cōiter ex se:⁊ cū dixit:q̄ sunt simpliciter ꝓpter aliquid:intendebat que in sua nā ⁊ sua substātia sunt ꝓpter aliquid nō ſm quid ⁊ quasi intendit hic per simplicit cōitatē ⁊ vniuersitatē. D. d. cū nō fuerint ꝓpter aliquid.i. cū nō sequitur illud pp quod fuerint D. d. qō aūt accidit ⁊c.i. qō aūt fit ex talib; ex eis quoruz cause essentiales sunt extrinsece: illud dicitur fieri ex se: cū nō inuenit a causis a quibus innatum est inueniri: sed a rebus a quibus non est inueniri innatum:⁊ ſm B dicim; in istis causis q; sunt ex se.

¶Signum aūt ē q; vanuz est:qñ dr cū nō fiat qō pp aliud illius cā:vt ambulare depositionis cā ē si vo nō fiat ābulāti:frustra dicim; ābulasse:⁊ ambulatio vana:tāq; hoc sit frustra qō aptū natū est alterius cā:cū non includat illud cui; cā erat aptū natuz qñ si aligs se balneatuz dicat frustra: q; nō defecit sol ōrisio vtiqz erit:nō. n. erat B pp illō

62 ¶Et signuz eius qō diximus ē :q; dicitur aliquid eē ociosum qñ aliquid qō est pp aliud nō est ꝓpt illud aliud. V. g. qñ si hō ambulat ad lauandum vētrē ⁊ nō lauat: dr q; ambulauerit ociose:⁊ q; ei; ambulatio fuit ociosa:hoc. n. est ociosuz. ſ. vt illō qō innatū est peruenire ad aliud: non perueniat ad illud pp qō fuit. qñ si aliquis dixerit q; itroit; in balneuz fuerit ociosus:quia sol nō eclipsat:sermo ci; erit risibilis quoniam hoc nō fuit pp illud

62 ¶Et signū q; illud qō est ex se: inuenit a reb; q̄ nō sunt innate vt ab eis inueniat illud q; attribuit casui : qñ ab eis inuenit aliud casu in loco finis intente est: qñ ista dicunt fieri otiose: otiosum. n. dr in reb; que sunt ꝓpter aliud: sed ab eis nō inuenit illud. V. g. qñ homo ambulat ad lauandū vētrē ⁊ nō lauat: tunc enim dicit q; ei; ambulatio fuit otiosa: illa aūt que nō sunt pp aliqua cū nō sequūt se adinuicē: nō dicūt fieri otiose: si enim aligs dixerit q; introit; balnei fuerit otiosus: q; sol nō eclipsat cēt verisibilis eclipsis. n. nō seq̄t itroitū balnei:⁊ cū declarauit q; otiosa est illa cā a qua nō inuenit ei; finis:⁊ vult cōcludere ex B: q; ex se inuenit a talib; causis: indurit minorē ꝓpositionē ⁊ est q; ex se est frustra.

¶Si igitur quod automatū ſm nomē est cū ipsuz frustra fiat cecidit .n. nō percuciendi cā lapis. ab eo igitur qō automatū cecidit lapis: qz cadit vtiqz a quodam ⁊ percutiendi causa.

¶Et silr est ō automato. i. ex se: qñ ſm suū nomen 63
nō est nisi qñ fuerit automatū. i. qñ res fuerit frustra. V. g. qñ si lapis ceciderit ⁊ interfecerit: tē ipz cadere nō fuit ad interficiēdū. ex se igit cecidit ad eo q; interfecit: qñ possibile esset vt aliquis ꝓiceret ipsum ⁊ intendisset ꝓpter ipsum interficere.

¶Dicit ⁊ silr est de autūato. i. ex se:⁊ intēdit qñ est frustra 63
B. n. nomē deriuatur apud eos ab B aduerbio frustra :⁊ dicūt qñ ex se est frustra:⁊ illud qō est frustra est illud cuius finis nō est ab eo: ergo ex se fit ex reb; ex quib; nō inuenit eaz finis. D. indurit exēplū quo declarauit q; illō qō fit ex se: innatū ē inueniri p se ab alijs ⁊ dixit. V. g. qñ si lapis ceciderit ⁊ interfecerit hoiem B erit ex se cū lapis p suū descēsum ad inferius nō est innatū interficere hoiem: ergo hoc fuit ab alio a quo nō est innatū fieri est. n. innatuz fieri a lapide si aliquis hō ꝓiecerit lapidē ad interficienduz aliū hoiez:⁊ debes scire q; res fiunt frustra :qñqz ex eis si inuenit aliquid ⁊ tunc dicūt frustra in rei veritate:⁊ qñqz inuenit ex eis aliquid: sed nō fuit pp illud ⁊ hoc est illō qō driuat ab B aduerbio frustra in idiomate grecoz.

¶Maxime aūt separatū est a fortuna in his que a natura fiunt .cū enim fiat aliquid extra naturā:tē nō a fortūa:sed magis ab eo qō p se frustra ē fem esse dicim;. Est aūt ⁊ hoc alterū : huius quidem enim exterius est cā:illius vo interius.

¶Et hoc magis differt ab eo qō est casu in reb; q̄ 64
sunt per naturā: cū. n. fuerit in cursu extra naturā tē nō diceret esse casu: sed digni; diceret ex se sed hec est alia intentio nature ab illa. illud .n. cā ei; est extrinseca: hoc aūt causa ei; est intrinseca.

¶Et diuersitas ci; qō ē ex se: ab eo qō ē casu magis appa 64
ret in rebus nālib;. ſ. q; B magis apparet in naturalib; q̄z in bñtib; alias irratiōabiles. nālia. n. qñ currūt extra nāz vt gñatur hō hās ser digitos: nō dicimus q; hoc accidit casu sed ex se. D. d. sed B est ali; modus nāe cā. n. illi; ē extrinsecus:⁊ hoiem generari cum ser digitis est ex materia

¶Quid igit sit per se frustra:⁊ qd fortuna dictum est:⁊ qd abinuicē differāt. Sed modoz cāz in quibus est: vnde principium motus vtrunqz ipsoz ē aut enim eoruz q̄ sunt a natura causa aliqua est aut eoruz que sunt sub intellectu causa semper ē sed eoruz multitudo indeterminata est.

¶Jā igit narrauim; ex se: qd sit:⁊ casus:⁊ i quo dif 65
ferūt :⁊ vtrūqz collocat ex mō ſm quē dr cā i mō cōtinēte illud ex quo est principiū mot; illō. n. qō est per naturā: aut per cognitionē semp est cā: ſz numerus istoz nō ē numerabilis neqz ōtermiat;

¶Includit hic illa que iam declarauit de casu ⁊ ex se:⁊ di 65
xit iam igitur narrauimus .i. cōiter in quo differūt .i. ſm vocem ⁊ ſz rē ⁊ est declaratū q; vtrūqz collocatur de speciebus cāz sub spē que est illud ex quo est principiū mot; ⁊ est cā mouēs ⁊ agēs. D. d. qō enim fit p nām ⁊c.i. ⁊ hoc est ita quoniā oē qō fit casu: fit aut a cā nāli: aut a cā volū

tarla

taria: cū nō sit hic tertia cā agens alia ab istis duab⁹ causis. D. d. sed ista sunt innumerabilia ⁊ nō terminata. i. sed cause rei que fit casu lz sint ex causis agētibus tñ sunt non terminate ⁊ innumerabiles: qz casus fit ex eis per accidēs ⁊ non sunt innate vt sequatur ab eis nisi illud quod impeditur a casu: ⁊ est actio pueniēs a nā p se aut a cognitiōe

¶ Qm aūt sunt casus ⁊ fortuna cause eoꝝ: quoruz vtiqz aut intellect⁹ fiat cā: aut natura: cū ꝫz accūs cā aliqua fiat hoꝝ ipsoꝝ: nihil aūt ꝫz accidēs. prī⁹ est his que sunt per se manifestum est ꝙ neqz per accidens causa prius est ea que est per se.

66 ¶ Et qz ex se ⁊ casus sunt due cause rerꝝ: quaꝝ cause sunt intellect⁹ ⁊ natura: ⁊ est cā illaꝝ earūdē rerū p accidēs: ⁊ nihil qō est per accidens est prius illo qō est per se: ita ꝙ sit hoc etiam necessariuz in cā manifestū est ꝙ cā per accūs nō p̄cedit cāz p se

66 ¶ Quia casus ⁊ ex se sūt due cause. s. nā ⁊ intellect⁹ ⁊ nā ⁊ intellectus sunt cāe due hoc mō. s. ꝫm ꝙ dicuntur cause casus per accidēs ⁊ nihil quod est p accidens est prī⁹ illo qō est p se: manifestum est ꝙ cā que est per accidens non est prioꝝ causa que est per se.

¶ Posteri⁹ itaqz est casus ⁊ fortūa intellectu ⁊ natura: quare si q̄ maxie celi cā ē casus necesse ē prī⁹ cāz intellectū ⁊ naturā esse: ⁊ alioꝝ mltoꝝ: ⁊ h⁹ois

67 ¶ Et se igit ⁊ casus sunt posteriozes ab intellectu: ⁊ natura: ex quo segt si cā celi ꝓprie ē ex se: vt necario intellect⁹ ⁊ nata sint due cāe prī⁹ celi ⁊ aliaꝝ rez

67 ¶ Cū declarauit ꝙ ex se: ⁊ casus sunt posteriozes in hoc ꝙ sunt cāe ab intellectu ⁊ nā: dixit: ex quo segt si intellectus ⁊ nā sūt due cāe ꝫz q̄s casus ⁊ ex se: vt prī⁹ sint cāe celi p se ⁊ aliaꝝ prius q̄z celi: ⁊ totum hoc est impossibile.

¶ Que aūt sūt cause: ⁊ ꝙ tot sūt numero quot diximus manifestū ē: tot. n. ꝫm numerū pp qd cōprehēdit: aut. n. in qō qd est reducit pp qd vltimuz in immobilib⁹ vt in mathematicis: in diffinitiōe. n. recti aut cōmsurati: aut ali⁹ cuiusdā t̄ducit vltimū

68 ¶ Et manifestū est ꝙ he sūt cāe existētes: ⁊ ꝙ sunt tot quot dixim⁹. q̄stio. n. p qt cōtinet istū numerū qt eni aut reducit ad qd est res: ⁊ est vltimū eoruz ad q̄ reducit in reb⁹ immobilib⁹. A. g. in mathematicis: non enim reducuntur nisi ad diffinitionem recti: aut simetri: aut ad aliud ab istis.

68 ¶ Cū posuit prius ꝙ gña cāꝝ sunt quatuoꝝ: ⁊ notificauit ꝙ casus ⁊ fortuna nō sunt alie cāe ab illis: ⁊ ꝙ collocanť i genet qō est mouēs. s. in eo qō ē per accūs nō per se reuersus est ad certificandū causas esse q̄tuoꝝ: ⁊ dixit ⁊ māifestū est ꝛc. i. ⁊ declarauit qō hic sunt cāe existētes ⁊ sunt tot quot dixim⁹ querere. n. per hāc cōiunctionē qt nō visitatur nisi istis quatuoꝝ modis nō in plurib⁹ ⁊ ꝙ vniuersalit ꝙtinet i terrogatio istum numerū ⁊ cū narrauit hoc dixit qt enim aut reducit ꝛc. i. interrogare enim per quare: aut respōdere ei est: aut per quid est. s. per cām formalē ista. n. cā ē vltimū eoꝝ ad que peruenit interrogatio per qt in reb⁹ immobilibus: ⁊ apud illā cessat questio ⁊ responsio: ⁊ intēdit per res imobiles ea que sunt in mā aut ꝫm ē: aut ꝫz diffinitionē: sicut est diffinitio in mathematicis. ista. n. ꝙsiderant de formis: ⁊ iō cāe in eis sunt ꝫm formā: ⁊ deinde in durit crēplū ō mathematicis: ⁊ dixit. A. g. ꝛc. i. verbi gr̄a questiones accidētes in mathematicis: qm̄ oēs reducūtur ad diffinitionē vt ad diffinitionē simetri ⁊ asimetri: aut recti: aut circularis: aut aliud ab istis.

¶ Aut i mouētē primū: vt pp qd certauerūt: qm̄ furati sī: aut alicui⁹ gr̄a: vt dicenť: aut in his que fiūt materia: ꝙ qdē igit cāe he ⁊ tot sint manifestū est

¶ Aut reducit ad primū motoꝝē. A. g. qt pugnāt: 69
dicet qz ōpdabāt: aut t̄ducit ad illō pp qd. A. g. vt regnarent: aut reducūt in reb⁹ gñalib⁹ ad māz apparet igit ꝙ cāe sunt quattuoꝝ ⁊ quot sunt.

¶ Hoc qō dixit manifestū est per se: ⁊ est declaratio ad con 69
firmādū p syllogismū dialecticū. dialectic⁹. n. ponit ꝙ interrogatio per qt reducit ad istas quatuoꝝ causas: ita ꝙ hoc est manifestum per se ⁊ sermo componitur sic: cause sunt ille que inducuntur ad quare. Et illa que inducuntur in responsione ad quare sunt quatuoꝝ: Ergo cāe sunt quatuoꝝ: ⁊ exemplum responsionis ad quare ꝫm materiam: cum dicitur quare corrumpitur animal: est cum dr̄ qz cōpositum est ex contrarijs.

¶ Qm̄ aūt cāe quatuoꝝ sunt de oib⁹ erit physici cognoscere: ⁊ i oēs inducēs pp qd demōstrabit physice: materiā speciē mouētē: ⁊ qō est cui⁹ cā: veniunt aūt tres in vnā multotiēs: qō qdē eni. qd ē: ⁊ qō cuius cā vna est: qō vo vñ motus principium specie eadē est his: homo enim hoiem generat.

¶ Et qz cāe sunt quatuoꝝ oz naturalē scire oēs ⁊ re 70
ducere q̄stiōez p quare ad illas oēs ⁊ cōpellere responsionē de eis ꝫm cursū naturalē. s. ꝫm materiā ⁊ formā ⁊ motoꝝē ⁊ pp qd: ⁊ multotiēs reducūtur tria ad vnum: qō. n. est aliqd est: ⁊ ēt illud propter quid est: ⁊ illud ex quo primo est motus est in forma: ⁊ hoc est vnū: homo enim generat hoiem.

¶ Q ō oz nālē dare in responsione ad qt oēs cās quatuoꝝ 70
qm̄ in scientia nāli apparet materia: ⁊ in q̄ est mā sunt oēs cāe. D. d. multotiens reducūt tria ad vnū. i. ⁊ accidit i scientia nāli vt tres cāe. s. agēs ⁊ forma ⁊ finis sint vnū ꝫz sub iectum: ⁊ plures ꝫm diffinitionē: ⁊ b accidit: qm̄ cū nālis voluerit reddere cās gñationis nō cās gñabiliū: ⁊ gñatio est ab equali i spē. A. g. qm̄ hō gñat ex hoie ideo gñans ⁊ gñatū sunt vnū ꝫz formā: ⁊ foꝛa generata est finis motꝰ materie ab agente: ⁊ sic ista forma erit agēs ⁊ finis ⁊ forma: ⁊ qz hoc nō est vez in reb⁹ que nō gñant ab equali sibi i spē cie: neqz in finib⁹ rerū gñabiliū: iō finis gñatiōis ē alia a fine gñati. A. g. qm̄ finis hois i gñatiōe est inuenire suā prī mā perfectionē ⁊ finis ei⁹ ꝫm ꝙ est ens ipsuz ē i sua vltima perfectione: ⁊ iō dixit ⁊ multotiens ⁊ intendit per illa tria agens ⁊ formam ⁊ finem sicut diximus.

¶ Et tenet physic⁹ cōsiderare oio q̄cūqz mota mouēt q̄cūqz aūt nō: nō āpli⁹ physice sunt: nō. n. in se ipis habētia motū: neqz principia mot⁹ mouēt sed imobilia sunt. vnde tria negocia sūt: hec qdē circa immobile: alia vo circa mobile quidem incorruptibile: quedā aūt circa corruptibilia.

¶ Et vlr oē qō cū mouet mouet: qō aūt nō est ita: 71
nō est de scientia naturali. oē. n. qō est huiusmodi nō mouet: qz in eo est motus: aut principiū motus sed mouet qz ē imobile: ⁊ iō mōi scientie sunt tres. Un⁹. n. cōsiderat de eo ꝙ mouet: sed est corruptibile. Secūdus aūt cōsiderat de eo qō mouet: sed nō est corruptibile. Tertius aūt cōsiderat ō eo qō nō corrumpitur neqz mouetur.

¶ Oē qō cū mouet mouet q̄runtur in eo q̄tuoꝝ cāe cū sit de 71
scientia nāli: qō aūt mouet: sed nō mouet: neqz ex se neqz

ex alio est mouēs ⁊ nō motā ⁊ ista ē forma abstracta a mā
D.d.nō mouet q̄ in eo est mot⁹ ⁊c.i.nō mouet: q̄ ē motū
ab alio: ⁊ nō est motū ex se: ꝟ aūt qđ dīrit q̄ mōi sciētie sūt
tres hȝ questionē. Un⁹.n.modoꝝ triū scientie est scīa q̄ cō
siderat de reb⁹ mobilib⁹: ⁊ est scīa nālis. Secūdus est q cō
siderat de reb⁹ imobilibus hȝ sunt i mobilib⁹ ⁊ ē in scīa ma
thematica: mobilia aūt corruptibilia ⁊ mobilia incorrup
tibilia sunt vnius scie: ⁊ iō forte hic nō intendit dicere mo
dos artiū speculatiuaꝝ: sed dicere modos entiū diuersoꝝ
de quoꝝ vnoquoq; oȝ dicere per se: ista.n. gña q̄ dīrit sūt
gña diuersa: ⁊ sciētia diuina nō ꝓsiderat de rebus abstra-
ctis tm̄: sed ⁊ de reb⁹ existentib⁹ ꝑm q̄ existunt: ⁊ iō cū ens
diuiditur ꝑm cōsiderationē demōstratiuā: intrabit vna nā
in duas artes: vt ꝓsideratio mathematici ⁊ diuini ꝺ nume
ro ⁊ similiter ꝓsideratio mathematici ⁊ nālis in corpe ⁊ li
nea ⁊ superficie: hic igitur nō intendebat diuidere artes:
sed dicere genera entiuȝ que sunt diuersarum naturarum
⁊ cū cōsiderantur: inueniuntur sicut dīrit tria.

¶ Quare pp qd in materiā reducēti reddīt ⁊ in eo
qō qd est ⁊ in primū mouēs. De generatiōe aūt
maxīe hoc mō cās cōsiderāt: qd post aliquid fiat:
aut quid primum fecit: aut quid sustinuit: ⁊ sic sem
per quod consequenter.

72 ¶ Necesse est igitūr vt respōsio ad qr̄ reducat ad ma
teriā: ⁊ ad qd est: ⁊ ad primū motorē: pscrutari.n.
ō gñatiōe est hoc mō: ita q̄ cōsideret qd ē post qd
⁊ qd ē primū qō egit: ⁊ qd recipit actionē ⁊ fīt cōsi
deratu in sequētib⁹ vnū post aliud semper.

72 ¶ Cū dīrit q̄ nālis perscrutaī de quatuor causis: incepit p
scrutari ꝟ ⁊ prius de mā necesse ē igitūr ⁊c.i.ꝝ igitūr nālez
apud interrogationē p qr̄: respōdere per mām ⁊ per primū
motorē: cognitio.n. gñatiōis ñ pficit nisi dādo has duas
cās. U.g. qñ cū querim⁹ scire gñationē hois: primo que
rimus ex quo generaī ⁊ a quo generaī. D.d.ita q̄ ꝓside
remus ⁊c.i. cū pscrutari fuerimus in aliquo gñe de istis
duab⁹ causis oȝ primo perscrutari de primis causis illius
entis actiuis ⁊ passiuis. D. postea de aliis causis ꝑm ordi
nē donec perueniat ad cās rei ꝓpinq̄s. s. incipiendo a pri
mo motoꝝ ꝙueniēdo ad vltimū motorē: ⁊ sīlr̄ icipiēdo a
ꝓma mā: ⁊ peruenīēdo ad vltimā māȝ ꝓprīā illi entī de q̄
pscrutaī: ⁊ iō oȝ in hoc libro pscrutari de ꝓpria mā ⁊ ꝓio
motore. D.d.⁊ qd est primū qđ egit ⁊c.i.⁊ icipiem⁹ apud
ꝓsiderationē de istis causis ⁊ ordinē eaꝝ a ꝓmo agēte ⁊ a
primo patiēte. Deinde descendem⁹ ꝑm cōsecutionē ⁊ con
tinuationem donec perueniam⁹ ad cās propinquas.

¶ Duplicia aūt sunt principia mouēcia: quoꝝ alte
rū nō physicuȝ est: non enīȝ hȝ motus principiuȝ
in seipso: hui⁹ aūt est si aliqd mouet qđ nō mouet:
sicut est quod ⁊ penitus immobile ⁊ oīum primū.

73 ¶ Prima principia sunt duo: vnum non natura-
le: quoniam in eo nō est principiū mot⁹: ⁊ qđ ē ta
le mouet ⁊ non mouetur vt illud qđ non mouetur
aliquo modo oīo: ⁊ est primū omnium rer̄.

73 ¶ Cū declarauit q̄ oȝ nālē ꝓsiderare de causis motiuis ice
pit inducere modos eaꝝ ⁊ dīrit: q̄ sunt nālis ⁊ nō nālis: ⁊
hoc intendebat cū dīrit nō nālis: ⁊ intēdebat p ꝟ q̄ ꝓside
ratio de quidditate istī⁹ motoris nō est nālis: sed solūmo-
do ꝓsiderat de hoc motore: in ꝓbando ipsū ē tm̄ ⁊ cū nar
rauit q̄ iste motoꝝ nō est nālis: dedit cāȝ ⁊ dīrit: nō.n. est
in eo principiū mot⁹: ⁊ iste sermo ꝓpōit sic in sēda figura
ꝑim⁹ motoꝝ nō hȝ principiū motus a quo mouet. Sed
motoꝝ nālis hȝ in se principiū mot⁹ per qđ mouet. Ergo
primus motoꝝ nō est nālis. D.d.⁊ qđ est tale ⁊c.i. huius-
modī motoꝝ necesse est si fuerit: ipsum mouere absq; eo q̄
moueaī. ⁊ nō est ita de motore nāli. Deinde exponit q̄ in
tēdebat per hoc qđ dīrit. ⁊ nō mouet ⁊ dīrit vt illud qđ nō
mouet aliq̄ mō oīo: ⁊ intelligo per hoc q̄ dico: qđ nō mo
uet. i. qđ nō recipit motū oīo nāli. D. indurit sēm ꝙ-
prīū istius motoris: ⁊ dīrit qđ est primū oīuȝ rerū: ⁊ ꝟ ne-
cesse est si omnes motores qui sunt sub eo nō mouent nisi
moueantur ab eo ⁊ ipse mouet absq; eo qđ moueaī.

¶ Et quodquid est ⁊ forma: finis enim ⁊ cuius cā
quare quoniam natura ꝓpter aliquid est: ⁊ hāc
cognoscere oportet: ⁊ penitus reddendum est ꝓ
pter quid: vt q̄ ex hoc necesse est hoc esse: hoc aūt
ex hoc aut simpliciter est: aut sicut frequenter: ⁊ si
hoc debet fieri sicut ex propositionibus conclusio
Et qñ hoc erat quod quid erat esse: ⁊ q̄ dignius
ē sic nō simpliciter: ſz ad vniuscuiusq; substātiā.

¶ Et considerat de quidditate rei ⁊ creatione eius 74
quia est finis ⁊ ꝓpter quid: ⁊ quia igitur natura
agit: ⁊ ꝓpter aliud oportet scire hoc etiam: ⁊ oȝ
complere responsionem ad quare ꝑm omnes mo
dos. Uerbi gratia: quoniā ex hoc necesse ē vt sit
hoc hic: ⁊ hoc esse ab hoc: aut est simpliciter: aut
in maiori parte: si enīȝ hoc fuerit necesse est si fue
rit futurum hoc. Uerbi gratia quoniam ex ꝓpo
sitionibus est conclusio: ⁊ hoc est quidditas
rei: ⁊ hic est modus nobilioꝝ non simpliciter: sed
ꝑm essentiam vniuscuiusq;.

¶ Dicit: ⁊ oȝ nālē ꝓsiderare ēt de qdditate ⁊ forma rei: foꝝ 74
ma enim est in gñatione q̄si finis: ⁊ q̄si pp qđ ē aliqd ⁊ q̄
cōcedere ꝟ fundaī super hoc q̄ nā agit oē qđ agit pp ali-
qd sic dispositio in arte: ⁊ hoc est maximū fundamētū ist⁹
scientie: dīrit: q̄ igitūr nā agit pp aliqd oȝ scire hoc. i. nālē.
D.d.⁊ oȝ ꝓplēr respōsionē ⁊c.i. oȝ nālē ꝓplere responsio-
nē apud interrogationē p qr̄ p cām agentē ⁊ mālē oībus
modis ex quibus accidit: vt cāe sint cāe agentes: qñ ꝺ ge
nerib⁹ entiū ē q̄ ex agēte sequīt actū necessario: ⁊ ꝟ ē i re
b⁹ eternis: ⁊ q̄ ex agēte sequīt actū in maiori pte: ⁊ ꝟ ē i re
bus gñalib⁹ ⁊ corruptibilibus. D.d.⁊ hoc cē aut est sim-
pliciter. i. ꝓsecutio necessaria. ⁊ quasi. d.⁊ oȝ nālē attribue
re cās cātis mō attributiōis illaꝝ cāꝝ cātis suis. U.g. qñ
si aliqs dīrerit q̄ ex tali cā ꝓuenit tale cātū: oȝ dicere q̄ ꝟ
aut est necessario aut in maiori pte: ⁊ ista dispositio iuenīt
de q̄tuor causis in agēte ⁊ mā. s. q̄ cāta eaꝝ sequūī cās in
maiori pte ⁊ hoc est in agēte nāli: ⁊ cū notificauit ꝟ icepit
declarare modū necessitatis existentis inē ista entia ⁊ suas
cās: ⁊ dīrit: hoc.n. necesse est vt sit si fuerit futurū. i. ſz ista
que sequūī suas cās in maiori pte cū fuerit posita cē: seqī
necessario vt cāe eoꝝ sint. s. qñ principia in eis sequēī vl-
tima: ⁊ ñ cōuertīī U.g. qñ si fuerit ꝓclusio necēē ē vt sint
ꝓpōnes ⁊ ñ cōuertīī: ⁊ dīrit: si igitūr hoc fuerit necessario:
intendebat cās ⁊ cū dīrit. si hoc fuerit futurū intendebat
cāta: ⁊ quasi dicat cā.n. necesse est vt sit si cātū fuerit necef
se vt sit. U.g. qñ ꝓpositiōes necesse est vt sint: si ꝓclusio
erit. D.d. hoc enim est quidditas rei. i. ista enīȝ cā que cū
ponaī cē seqī necessario vt prioꝝ in gñatione sint: est qd
ditas ⁊ forma rei. cū enim fuerit forma: necesse est vt pri⁹
sit materia ⁊ agens. D.d.⁊ hic est modus nobilioꝝ. i. ⁊ for
ma est in reb⁹ nālibus vt ens sit in dispositione nobiliori
ꝑm q̄ est illud ens non nobilius simpliciter. nobilius enī
in esse non est nobilius simpliciter. ⁊ dīrit hoc vt notificet
q̄ forma non sequitur naturam materie necessario vt opi
nati sunt antiqui naturalium: sed natura inuenit eam ꝓpt
hoc q̄ ens sit in sua natura nobilius: ⁊ ideo forma que se

quitur

quiē nām entis non est dicta nobilior vt forma mathematica: non enim dicimus q̄ linee ereuntes a centro circuli ad peripheriā sunt equales vt circulus sit nobilior: sed hoc cōtingit nature circuli: ⁊ ideo nobili⁹ nō inuenitur in formis mathematicis. hoc enim scilicet nobilitas non accidit formis nisi ꝓ̄m q̄ est finis.

¶ Dicendum quidem igiē ꝓ̄mū: qm̄ natura eorū que sunt propter hoc causarum est: postea de necessario quomodo se habeat in phȳsicis: in hanc enim causam inducunt omnes: quia quoniam calidum huiusmodi aptum natum est ⁊ frigidum vnumquodq; igitur talium: hec ex necessitate sūt ⁊ fiunt: ⁊ apta nata sunt: ⁊ nanq; si aliam causam dicant quamcunq; tangentes gaudere sinā̄t: hic quidem concordiam ⁊ discordiā: ille vo intellectū.

75 ¶ Oportet nunc igitur loqui primo de hoc q̄ natura est de causis que agūt propter aliqd. deinde post loquemur de necessario: ⁊ quomodo se habz in rebus naturalibus que agūt propter aliqd oēs enim ad hanc causam reducunt: ⁊ dicunt q̄ calidum est tale: ⁊ frigidum est tale: ⁊ similiter vnumquodq; simili⁹ necesse est vt ei generētur ista: qm̄ ⁊ si imponunt aliud: ⁊ quidam dicit amicitiam ⁊ litem: ⁊ quidam intelligentiam: tamen inspiciūt sic fulgur tm̄: deinde dimittunt ipsum ⁊ vadunt.

75 ¶ Quia ista ꝓpositio est maxima ⁊ fundamētū in hac scia ⁊ scia diuina: quoniā si naturalis non concesserit eā negat principium finale ⁊ negat materiā nō esse propter formam: et quo sequit ipsum negare agens: generans enim nō generat nisi ꝓpter aliqd ⁊ silr mouens monet pp aliquid: ⁊ cū sequit forma necessario mātē nāz nascitur casu: ⁊ sic nō erit agens: aut si erit: erit frustra: ⁊ silr si diuinus nō ꝓcesserit eam: nō poterit probare q̄ deus hz solicitudinē circa ista que sunt hic: ideo incepit Aris. dicere q̄ natura agit ꝓpter aliud: ⁊ q̄ ab hoc dz incipere hic: ⁊ postea loquet de necessitate ad quā antiqui reducebāt gnationē vtrū sit in rebus nālibus: ⁊ quomodo se hz ad cās q̄ agūt pp aliud: ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ quo se hz in reb⁹ nālibus ⁊c. D. d. oēs. n. ⁊c. i. oēs. n. antiqui reducebāt ⁊c. i. attribuebant oia generabilia ad istaz cām et qua inuenit necessitas in rebus ⁊ est mā: dicebant. n. qm̄ ex necessitate calidi ⁊ nāe frigidi ⁊ humidi ⁊ sicci: necesse est inuenire oia ista generabilia. s. q̄ pp hoc q̄ calidū innatū est admisceri cū frigido: ⁊ humidū cū sicco: necesse est vt ab istis qualitatib⁹ inueniātur oia gnabilia sine aliqua eā extrinseca admiscente ⁊ dante vnicuiq; enti ꝓplerionem ꝓpriā: ⁊ similiter dicebāt: qm̄ q̄ calidū innatū est ascendere superi⁹ frigidum descendere inferius ideo calidū cum ascēdit ad superiora plantaz fient sicut etiam flores ⁊ folia: cū frigidū descenderit ad inferius fient radices: ⁊ similiter faciebant de oibus de quib⁹ nitebanē redderi cās actionū: quē admodū nitebanē in hoc i generatione eoz cadē. n. est dispositio de causis generatiōis: ⁊ de causis actionū q enim attribuit gnationē necessitati attribuit actiones necessitati ⁊ qui attribuit eā fini intento attribuit generationē fini intento ⁊ q̄ quidam istoz dicunt agens esse in prima gnatione mundi non in oibus gnationibus: vt Empedocles amicitiam ⁊ litē: ⁊ Anaragoras intelligentiam dixit: qm̄ si imponunt. i. ⁊ dicimus q̄ isti hoies reducūt oia ad cāz materialē. q̄ isti ⁊ si ponunt cām aliam. s. agentez: vt Empedocles ⁊ Anaragoras tamē modicū perceperūt eam: ⁊ concesserunt eam in principio generationis: deinde dimiserunt eam in alijs rebus.

¶ Habet autem oppositionem quid prohibeat naturam non propter hoc facere: neq; quia melius sed sicut pluit iuppiter nō vt frumentum augmentet: sed ex necessitate: sursum enim ductam aquaz congelari oportet: ⁊ congelatam aquam deorsuz venire: augeri autem cum hoc fiat accidit frumētum. Similiter si perditur frumentuz in area nō huius causa pluit vt perdatur: sz hoc accidit: quare quid prohibet: ⁊ sic partes se habere in natura vt dentes ex necessitate oriri anteriores quidez acutos aptos ad diuidendum maxillares autem latos ⁊ vtiles ad conterendum cibum: quoniam non propter hoc hoc fieri: sed simul euenire: similiter autem est ⁊ de alijs partibus in quibus videtur esse q̄ propter hoc: vbiq; enim omnia accidunt: sicut si propter hoc fiant: hec quidem salvata sunt ab eo quod propter se est vanum constantia apte: quecunq; vo non sic pdita sunt quēadmodū Empedocles dixit bouigēas ⁊ viriprioras.

¶ Et est hic questio: dicet enim aliquis quid prohibet: vt natura non propter aliquid agat: neqz vt 76
aliquid sit nobilius: sed sicut pluuia venit a celo: non vt crescant messes: sed ex necessitate: quod enim ascendit necesse est vt infrigidetur ⁊ cum infrigidatur ⁊ fit aqua ⁊ descendit: ⁊ cum hoc fuerit accidit vt messes crescant: ⁊ eodem modo si semen corrumpatur in aceruo: aduentus pluuie nō fuit ad hoc vt semen corrumperet: sed hoc fuit p accidens. Ita nihil prohibet vt membra corporis talem habeant dispositionez in natura. A. g. vt dentes anteriores necessario fuerint acuti ad abscindendum cibum: ⁊ molares sunt lati ad molendum cibū ⁊ non propter hoc fuerunt: sed hoc accidit casu ⁊ eodem modo est de aliis membris in quibus existimat esse illud propt quod fuerūt. A. g. cū igiē cōueniunt omnes res illa conuenientia si esset propt aliquid: illic erit salus ⁊ permanētia: accidit enim eis q̄ fuerint conuenientes actioni er se: ⁊ illud cui non accidit hoc corrumpit ⁊ ō struit: vt accidit in vaccis quas dixit Empedocles: quod quasi pepererunt enim vaccas: quarū superiora erant homines.

¶ Et hec est questio. dicet enim aliquis q̄ nihil prohibet q̄ natura nō agat propter aliquid neqz vt aliquid sit nobilius: quoniam quemadmodū pluuia videt q̄ nō venit a deo vt crescant messes: sed contingit necessario ex natura māe: necesse est enim vt vapores calidi ⁊ humidi ascendant ad locū frigidū: ⁊ vt infrigidentur illic: ⁊ fiant aqua: ⁊ contingit necessario vt descendat ad inferius: ⁊ si inuenerit triticum in terra seminatum accidet ei vt crescant messes: ⁊ si inuenerit ipsum in aceruo corrumpet ipsum: quēadmodū aduentus pluuie non fuit vt corrumperet triticū in aceruo: similiter non fuit vt crescerent messes: sed vtrūqz fuit per accidens: ⁊ cū ita est de pluuia cum semine nihil prohibet vt hoc q̄ membra corporis sint conuenientia ad salutem corporis sit huius dispositiōis in natura. s. q̄ hoc accidat eis casu: sicut accidit messibus crescē per plu 76

niam. U.g. qñ dentes necesse est in hoc q animal saluet vt anteriores sint acuti vt sint apti ad abscindendum cibū & posteriores lati ad molendum cibum: sed non propter ꝫ fuerunt: sed accidit eis casu ex natura materie: & eodem modo posset quis dicere q ita est de alijs vtilitatibus membroꝝ de quibus existimatur q membra fiūt propter illas vtilitates: & dicunt. U. g. accidit vt actiones membrorum cōueniāt hoc mō ꝙuenientie que esset si ista mēbra eent in principio pp ıstas actiōes & vtilitates illic aialia habebūt salutē: nō q illa conuenientia fuerit intēta: sed accidit casu dicunt: & illud cui nō accidit casu iste modꝰ ꝙuenientie ꝺ struet & corrūpet vt accidit in vaccis Empedoclis. accidit eni eis ꝫ q nō oia mēbra eoꝝ fuerint apta ad actōes bois neq; ad actiōes vaccaꝝ: & ideo cito moriebant & dixit: sed quēadmodū pluuia ꝛc. i. sed quēadmodū pōt aliqs dicere q pluuia venit a celo: nō vt messes crescāt: sed ꝺ necessitate māe. D. d. q enim ascendit ꝛc. i. & ex hoc pōt qs opinari q pluuia est de necessitate. Deinde: & cū hoc fuerit ꝛc. i. & cū aduentus pluuie est de necessitate māe: ergo cremētū messiū est p accidens. D. d. & eodē mō ꝛc. i. apparet: qñ quēadmodū pluuia corrumpit triticum in aceruo: sīr facit ipsū crescere: & q ipsuꝫ corrūpere est per accidēs: necesse ē vt ipsū facē crescere sit p accidēs aduersari⁹. n. ꝙcedit q ipsum corrūpere est per accidens. D. d. U. g. i. verbi gratia ꝛc. vt anteriores dentes sint acuti nō ad abscidēdū cibū sed ex necessitate māe ex qua gñant: & mole ēt sunt late ad molēdū cibū: & hoc ēt accidit eis de necessitate māe: & non fuit intentū apud nāz. D. d. verbi gra: cōueniunt ꝛc. i. U. gra ꝙueniunt vtilitates oiuꝫ membroꝝ in aiali gñato tali conuenientia: at si esset intenta a nā: illic erit salus & pmanentia illius speciei aialium: & illud cui nō accidit hoc corrūpet & destruet: vt accidit vaccis Empedoclis. D. d. accidit eniꝫ eis ꝛc. i. accidit mēbris aialiū q fuerint ꝙuenientia actionibus ex se: & casu: non quia membra fuerunt generata propter illas vtilitates.

¶ Ratio quidē igit qua vtiqꝫ deficiet aliquis hec ē & si aliqua alia huiusmodi est. Sed impossibile est ista hunc habere modum: hec quidem enim & q̃cunqꝫ sunt a natura: aut semper sic fiunt: aut sicut frequēt: sed eoꝝ que fiūt a fortuna & per se: vano nihil: neqꝫ enim a fortuna: neqꝫ casu videt pluere multoties hyeme: sed forte sub cane: neqꝫ cauma sub cane: sed si hyeme si igit a casu vident: aut propter hoc esse: si nō possibile est hoc esse: neqꝫ a casu: neqꝫ per se vano: propter aliquid vtiqꝫ erūt at ꝺo natura sunt huius omnia: quemadmodum & ipsi firmabant hoc dicentes: est itaqꝫ q propter aliquid in his que natura fiunt & sunt.

77 ¶ Hoc igit & sīle facile facit dubitationem: & impossibile est vt sit hoc modo ista enim mēbra & oia que sunt per naturā: sunt in eo q sunt: aut semper: aut in maiori parte & nihil oio est tale eorū que generant casu & ex se: impossible est existimare q casu multiplicet pluuia in hyeme: imo in ascensu canis aut casu vigoret calor apud ascensum canis. imo in hyeme si fuerit calor: si igit ista vētura esse: aut casu: aut pp aliquid: & impossibile est vt sint casu & ex se. ergo necesse vt sint propter aliquid: sed oia ista cōcedūt dicētes hoc nedū alij ea fieri ex nata nece igr ē illō q̃ ꝺ ē pp aliqd sit ı fꝫb⁹ existētib⁹ p nāz

77 ¶ Lī indurit questionem destruentiū cāz finalem: icepit ꝺclarare q impossibile est dicere q iste vtilitates & cause finales q̃ apparent in generabilib⁹ sunt ex necessitate māe & casu & dixit & impossibile est ꝛc. i. & impossibile est vt congregatio istaꝝ vtilitatū in oib⁹ mēbris indiuidui generati sit casu. membra enim & oia q̃ gñantur a nā gñanē in aliq̃ dispositione: aut semp: aut in maiori pte: mōstruosa enim accidūt raro: & cū posuit q ista mēbra gñant a nā: & q illud qꝺ gñat a nā: gñat in eadē dispositione: aut semp aut in maiori pte: seqt q ista mēbra gñant in illa dispositōe conuenienti in qua sunt: aut semper aut in maiori parte: & oē qꝺ fit casu & ex se nō fit semp: neqꝫ in maiori parte sed raro: syllogismus igitur sic componitur ꝙuenientia q̃ est int mēbra aut est semper aut in maiori pte. Et quod est semp aut in maiori parte nō est casu: ergo ista ꝙuenientia nō est casu. D. d. si igit ista ꝛc. i. si igit ista cōuenientia aut est casu aut a natura pp salutē aialis: & iam apparuit ex sermone predicto q nō est casu. remanet vt sit pp aliqd & est sal⁹ animalis. D. d. sꝫ oia ista ꝛc. i. qñ cū ꝙuictū fuerit huic ꝓpositioni quā ꝙcedūt. s. q res existētes sunt a nā. s. ꝫ q res existētes sunt pp aliqd ꝙcludet in tertia figura q que dā eoꝝ q̃ sunt a nā sunt propter aliqd: & est verꝫ: nō eni oē qꝺ ē a nā ē pp aliqd: & tacuit solutionē q̃stiōis dicte ꝺ pluuia: q: iā notificauit q descensus pluuie in hyeme est i maiori parte: & apud ascensuꝫ canis est in minori parte: & calor cōrio: ex q̃ sequitur necessario: vt pluuia sit pp aliqd: & ēt apparet ex hoc sermōe q messes non crescūt a pluuia casu: cum hoc sit in maiori parte: corruptio autez in aceruo est in minori parte: & hoc q pluuia ē de necessitate materie nō facit vt nō sit pp aliquid. & si ꝙcesserimus q nō ē pp messes declarabit q est pp aliud & est equalitas gñationis in elemētis & si nō esset pluuia corrumperet mūd⁹ & Aler. dicit q pluuia nō ē pp messes. qñ messes sī ab arte & non a natura sꝫ nā complet multa q̃ sunt per artem: & ars multa que sunt per naturam.

¶ Amplius in quibuscūqꝫ finis aliquis est hui⁹ cā agitur quod prius & quod consequēter: ergo sicut agitur sic aptum natum est: & sicut aptum natum est sic agitur vnumquodqꝫ: si non aliquid impediat agitur autem propter hoc: & aptum natum est ita qꝫ huius causa vt si esset domus eorum que natura fiunt: sic vtiqꝫ facta esset sicut nunc ab arte est: si aūt q̃ naturā nō solū natura: sed & arte fierēt sīr vtiqꝫ fierēt ꝺm q apta nata sīt: pp ergo altez altez

¶ Et etiam illa in quibus est finis intenta propter illum finem agit: primum quod agit & illa que sūt post: Et necesse est vt vnumquodqꝫ eoruꝫ q̃ agūt sic agit & simlit est natum vt agat & sicut est natuꝫ vt agat: ita agit nisi impediat: quod autez agit propter aliquid est natum: vt agat propter aliquid. Verbi gratia. Quoniaꝫ si domus generetur per naturam: tunc generatio eius esset sicut generatio ei⁹ ab arte: & omne quod ē per naturaꝫ & ē per artem est eodem modo ꝺm q est natum: necesse ē igit in hoc illud qꝺ fuit necesse in suo compari. 78

¶ Nitit in hoc sermone declarare q illa q̃ hūt finē qñ agūtur sunt pp finē: & dixit: & ēt ꝛc. i. & ēt oia in qbus est finis intenta per aliquas actiones: pria q̃ agitur ex illis actiōibus: agit pp illā finem: & actiones que sunt post secūdum ordinez sunt pp illum finem: demū addit aliam ꝓpositionē & vult declarare suaz ꝙuersaz: & dixit & necesse est vt aliqd agat ꝛc. i. qñ aliquid agit aliquā actiōem sicut agit illā actionem: ita est natū vt agat illā actionē idest q vā ei⁹ erigit illam actiōem & cum posuit hoc qꝺ intendebat: incepit ꝺclarare etiam ex hoc q actio nati debet esse in maiori parte 78

ri parte: ⁊ virit: ⁊ sicut est natum ⁊c. idest quoniaꝫ qui agit aliquã actionẽ: est natũ vt agat illã: ita qͦ est natũ ad agẽ dũ illã actionẽ agit illã actionẽ: aut semp aut in maiori pte: ⁊ hoc erit qñ nequa q̃ impediet ab aliquo ⁊ sequit ex hoc vt illud quod est natũ agat: nisi impediat ab aliq̃ ⁊ cũ ponit has ꝓpositiones: s. qͦ oẽ quod agit aliq̃ actionez est natũ ⁊ cãtũ pp illã: ⁊ qͦ oẽ quod est natũ actio eius est in maiori parte: ⁊ aut semp: ⁊ coniungit huic qͦ oia nãlia videnť agere pp aliquid sequit vt sint nata vt agant ꝓpter aliquid: ⁊ qͦ hoc sit in maiori parte. ⁊ syllogism⁹ sic cõponitur. Nãlia agunt pp aliquid. Et oẽ quod agit pp aliqd est causatũ ⁊ natũ ad illã actionẽ. Ergo naturalia sunt nata ad hoc vt agant ꝓpter aliquid ⁊ oẽ quod est natus agit in maiori parte: ergo quod est nãle nõ agit ꝓpter aliquid casu: sed dimisit maiorem ꝓpositionẽ. s. qͦ naturalia agunt ꝓpter aliquid. deinde incepit demonstrare qͦ hoc apparet in arte ⁊ natura eodem modo. s. ex istis ꝓpositionib⁹ quoniam qͦ manifestũ est in arte qͦ illa que sũt ante finem sunt ꝓpter finẽ: ⁊ iam posuerimus cum hoc aliam ꝓpositionẽ: ⁊ est sicut est dispositio in nã: ⁊ est qͦ illud quod agit ꝓpter finem: sic est dispositio in arte vt agat ꝓpter finem apparet qͦ non est differentia in hoc inter artem ⁊ nãm: ⁊ qͦ si domus generarẽť a nã tunc omia que sunt ante domũ ꝓpter domum generarentť a nã: sic̃ est dispositio in arte: cũ oẽ qͦ agit ꝓpter aliquid est natũ vt agat ꝓpter aliquid: ⁊ quod est natũ vt agat pp aliquid: illud hz finẽ: ⁊ hoc intendebat cũ dixit. V. g. ⁊c. deinde dixit: ⁊ oẽ quod est per nãm ⁊c. i. ⁊ cã in hoc qͦ eadez est dispositio in arte ⁊ natura in hoc est qͦ omne quod est gñatũ per nãm aut per artẽ est ꝑm qͦ est natũ vt sit illõ ab eo nõ casu: ⁊ cũ declarauit qͦ eadem est dispositio in arte ⁊ nã indurit cõclusionẽ sequẽtẽ ex hoc: ⁊ dixit necesse ẽ igitur in hoc ⁊c. i. oportet igitur inuenire in natura illud qͦ inuenitur in arte de causa finali.

¶ Omnio aũt ars alia quidẽ ꝑficit que natura nõ põt operari: alia vͦ imitať: si enim que sunt ꝑm artem ꝓpter hoc sunt: manifestũ qͦ ⁊ que sunt ꝑm naturã. similiter eni se habẽt adinuicẽ in his que sunt ꝑm artem: ⁊ in his que sunt ꝑm naturam posteriora ad priora.

19 ¶ Et vniuersaliter videm⁹ q̃ ars in quibusdã rebus ꝑficit diminutionẽ nature in eis in quibus natura debilitať ad ꝑficiendũ actionẽ: ⁊ in quibusdã rebus sequit illã: si igit qͦ agitur per artẽ: agit ꝓpter aliquid: manifestũ ẽ qͦ similiter ẽ de eo qͦ ẽ ꝑm cursum naturalẽ: relatio enim primorum ad vltima est eadem in eo quod est ꝑm artem: ⁊ in eo

19 qͦ est ꝑm cursum naturalem.

¶ Cũ declarauit qͦ eadem est dispositio in arte ⁊ nã. s. in hͦ qͦ vtrunqz agit pp aliqd incepit confirmare similitudinẽ inter artẽ ⁊ nãm in hoc qñ si nã ageret aliqd propter aliqd casu: tunc ars nõ ꝑficeret diminutionẽ nãe: neqz ars assimilareť in pluribus suis actionib⁹ nãe quod enim innatũ ẽ eristere casu: nõ est innatũ eristere per intẽtionẽ. V. g. qñ si sanitas ꝓueniret a nã casu: tunc ars nõ cõpleret diminutionẽ nãe in hoc: ita qͦ sanitas fieret ab ea in maiori pte: filr si sanitas ꝓueniens ab eritu languinis a naribus creticis: esset per accidens tunc sanitas ꝓueniens a phlebotomia quã precepit ars medicie: qz vult se assimilari nature ꝓueniret per accidens: qz igit ars qñqz est loco nãe: ⁊ ars agit pp aliquid: necesse est vt nã agat pp aliqd: ⁊ qz ars ẽt sequit nãz: ⁊ agit pp aliquid: necesse est: vt nã agat pp aliqd ⁊ intendit per prima: illa q̃ sunt ante finẽ: ⁊ ꝓ postrema ipsum finem: ⁊ intendit qͦ si prima sunt in arte sunt ꝓ se ꝓpter vltia: necesse est vt ita sit in nã. imo dignius: ars eni in hoc assimilatur nature.

¶ Maxime aũt manifestũ in aialibus aliorũ q̃ neqz arte neqz q̃situra neqz deliberatura faciũt: vnde dubitant qdã vtrz intellectu: aut quodã alio operent aranee ⁊ formice ⁊ hmõi: paulatiz aũt sic procedenti ⁊ in plãtis apparẽt experientia quedã fcã ꝓp finẽ: vt folia pp fructus cooperimẽtũ. Quare si natura facit ⁊ pp hoc irũdo nidũ: ⁊ aranea telam ⁊ plante folia grã fructuũ: ⁊ radices non sursum sed deorsum gratia vegetandi: manifestũ ãt qͦ cã hmõi est in his que natura fiunt ⁊ sunt

¶ Et hoc apparet multũ in alijs aialibus q̃ agũt nõ 80
per artẽ: neqz per rõnem ⁊ cognitionẽ: ⁊ iõ qdam dubitant vtrũ hoc quod agũt agãt per intellectũ aut per aliud: vt aranee ⁊ apes ⁊ similia: ⁊ si tu cõsideraueris videbis in vegetabilibus nedũ in aialibus aliqua que sunt ꝓpter aliquam vtilitatez in fine intẽtam. V. g qñ folia sunt ad cooperiẽdum fructũ. Si igit natura est pp aliqd ⁊ pp aliqd facit irundo suum nidum: ⁊ terit aranea suaz domũ ⁊ folia sunt ꝓpter fructum in vegetabilib⁹: ⁊ radicibus: ⁊ vene oriunť ad inferius: nõ ad superius querentes cibũ: manifestũ est qͦ ista causa inuenitur in eis que sunt per naturam: ⁊ que generantur per illam.

¶ Cũ indurit rõnes super hoc qͦ nã agit ꝓpter aliqd: ⁊ ñ 80
sunt nãles: cũ sit manifestũ ꝑ se qͦ nã agit pp aliquid: ⁊ tales rões vsitanť cũ aduersario. s. cum negantib⁹ principia nãlia: incepit inducere modũ certificatiõis istaz ꝓpositionũ er quibus componũť ille rões: ⁊ incepit a rebus in quibus hoc est manifestũ valde: ⁊ sunt habentia aias: actio enim istorum qz ꝓuenit ab imaginatione ⁊ cõprehensione eiꝰ qõ agit: sciũr necessario qͦ ista agunt pp finẽ: sicut est dispositio in irũdinibus ⁊ apibus: ⁊ ideo dixit ⁊ hoc apparet multũ ⁊c. i. que faciunt actiones artificiales nõ per artem neqz per cognitionẽ: qñ si ageret hoc ꝓpter cognitionẽ: ⁊ tunc transferet de aliquo in aliquid: ⁊ qz hoc latuit quosdam eristimauerunt ea agere per cognitionem ⁊ intellectum: ⁊ cũ demonstrauit hoc in rebus in quib⁹ apparet ꝛ multum: incepit demõstrare hoc ẽt in eis que sunt magis latẽtia: qñ sic acgrit cognitio melius. i. qñ si hoc cõsideraverit primo de actionibus habentium aias: ⁊ p⁹ de vtilitatib⁹ membrorum videbit qͦ natura generat hec membra ꝓpter vtilitates eristẽtes in suis naturis: ⁊ hoc inuenitur in plantis nedum in animalibus. folia enim videntur esse in vegetabilibus ad cooperiendum ⁊ ad custodiendum fructus: quando enim arbor denudatur a foliis corrũpitur in maiori parte fructus: aut nõ erit in dispositione meliori: ⁊ cum verificauit ista per inductionem: posuit ea antecedens: ⁊ posuit vtilitatem consequens: ⁊ dixit si igit nã est ꝓpt aliquid ⁊c. ⁊ dixit hoc reseruando se: ne aliquis eristimet qͦ iste actiones sunt per intelllectum: q enim ponit qͦ iste actiones sunt per intellectum non seqť apud ipsum istud consequens: ⁊ iste syllogismus est in forma hypotetici ⁊ potẽtia ei⁹ ẽ potẽtia inductiõis: ⁊ iste modus inductiõis est ꝺmõstratiu⁹: qz ꝑ ꝓsiderationẽ acgrim⁹ certificationẽ ⁊ vltatẽ anteq̃z ꝓpleať oia pticularia: ⁊ ꝑm hoc inductio habebit introitũ in ꝺmõstratiõe: iudiciũ enim vle nõ acgrit in plurib⁹ reb⁹ nisi post marlaz ꝓsideratiõez de pluribus indiuiduis ⁊ hoc diuersať ꝑm magis ⁊ mín⁹ ꝑm naturã principij ⁊ naturã cõsiderantis.

¶ Et qñ natura dupliciter: alia qdez sic materia:

alia vo fiẽ forma finis aũt hec ẽ pp finez aũt alia sunt: hic vtiqz erit cã cui⁹ gratia.

81 ¶Et cũ natura est duob⁹ modis. s. ꝑm naturaz: ⁊ ꝑm creationẽ: ⁊ finis est creatio. ⁊ alia residua sũt pp finẽ ergo creatio est cã pp quid.

81 ¶Et q⁊ nã vꝰ de mã ⁊ forma: ꝺclaratũ est q⁹ forma ẽ finis in gñatiõe: ⁊ oia que sunt ante finẽ sunt pp finẽ: necesse est vt oia q̃ sunt ante formã sint pp formã ⁊ iste sermo cõpoi tur sic. forma est finis: Et finis est illud ꝓpter quod sũt oia q̃ sunt añ finẽ. Ergo forma est illud pp quod sunt oia q̃ sunt ante illã: ⁊ necesse ẽ vt forma sit finis in gñatiõe: q⁊ segẽ ab agẽte: aut semp: aut in maiori parte: ⁊ segẽ ex ꝺ vt materia sit ꝓpter formam.

¶Peccatũ aũt fit in his que sunt ꝑm artẽ: scripsit eni nõ recte grãmaticus: ⁊ potauit medic⁹ nõ re cte potione: quare manifestũ est q⁹ contingit: ⁊ in his que ꝑm naturã sunt. Si igit sunt quedã ꝯz ar tẽ in quib⁹ qꝺ recte fit pp aliqd fit: in quibusdã ãt peccaꝫ alicui⁹ qꝺe gña agit: ꝯz fallit ⁊ silr vtiqz ⁊ in phyſicis: ⁊ mõstra sunt peccata illi⁹ qꝺ pp aliqd ẽ ⁊ in substantijs: ergo que sunt ex principio bouige na. si nõ ad eundem terminũ ⁊ finẽ possibilia erãt vẽire corrupto principio aliquo fcã sẽ: sic nc i scie.

82 ¶Sz accidit peccatũ in eo qꝺ fit pp artem. Grã matic⁹. n. barbarizat qñqz ⁊ medic⁹ nocet in dan do medicinã: manifestũ est igit: q⁊ possibile ẽ silr accidere in eo qꝺ est ꝑm cursuz naturalẽ: ⁊ in his que fiunt per artem illud quod cadit recte est ꝓpt aliquid: ⁊ illud in quo accidit peccatũ queriꝫ ꝓpt aliquid sed querens non inuenit suã intentionem ⁊ silr est de natura: ⁊ mõstruosa sunt res extrance ab illo ꝓpter quod sunt. Illa enim vacca cui⁹ su perioza fuerũt hõ: a principio fuit ex corruptione alicuius principij suoz principiorum: ita q⁹ non fuit possibile puenire ad terminũ ⁊ ad finẽ intẽtũ: sic inuenim⁹ nũc in sperma quod corrumpitur.

82 ¶Q uia illi ꝺicebant q⁹ causa ordinis in generatione est casus: quẽadmodũ cã mõstruositatis est casus: incepit da re differentiã iter attributionẽ illi⁹ casus ad nãm ⁊ istius ad illã: cã. n. illius casus quẽ illi ꝺicunt est nã: cã enim isti⁹ est impedimẽtũ nãe: ⁊ peccatũ ei⁹ a nõ veniẽdo ad illã in tentionẽ. Deinde incepit assimilare artẽ nãe in hoc q⁹ ca sus accidit in vtroqz: ⁊ ꝺixit ⁊ accidit peccatũ ⁊c. i. quẽad modũ possibile est vt accidat peccatũ in arte vt grãmaticũ barbarizare: ⁊ medicũ errare i potiõe silr possibile ẽ vt ꝺ accidat a nã: ⁊ ꝺixit hoc: q⁊ aliqs põt ꝺicere: si nã agit pp aliqd impossibile est vt accidat hic casus olo: ⁊ sic aut nõ erũt mõstruositates olo aut mõstruositates erũt itẽte a nã ⁊ ideo notificauit q⁹ iste mõstruositates accidũt ex errore nãe: sic accidit in arte ⁊ qñ posuit q⁹ in actiõe nature est re ctitudo ⁊ peccatũ: sic ẽ in actiõe artis incepit ꝺeclarare q⁹ rectitudo in actiõe nãe ẽ pp aliqd ⁊ peccatũ ẽ qñ nã errat ab illo pp qꝺ agit: ⁊ posuit ꝺ in arte q̃si añs: ⁊ in nã quasi ꝓñs: ⁊ ꝺixit: cũ illud qꝺ fit recte ⁊c. i. cũ actio recta in arte est actio inducẽs ad finẽ intẽtũ sine aliquo impedimento. peccatũ aũt in ea est qñ nõ inducit ad illũ finẽ. querẽdũ: ꝯz ad aliud nõ intẽtũ: silr est ꝺe peccato nãe ⁊ ei⁹ rectitudine: ⁊ cũ ꝺeclarauit q⁹ in nã põt accidere peccatũ sic in arte: in cepit ꝺeclarare q⁹ mõstruositates sunt ꝺe peccato nãe: ⁊ si cõcesserimus vaccas Empedoclis eẽ: tũc ponerem⁹ ꝺ ex peccato nãe: nõ q⁹ illa agat casu. vt illi ꝺicebant: ⁊ ꝺixit monstruositates ⁊c. i. mõstruositates ꝓueniẽtes a nã sunt ex peccato nãe ⁊ exitu illi⁹ actiõis ab illo pp qꝺ fuerunt ꝓ aliqꝺ ipedimẽtũ qꝺ fecit cã errare a fine: cã igit illi⁹ vac ce quã Emped. ꝺicit: si fuerit vez est q⁊ in prima gñatiõe corruptũ fuit aliqꝺ principioz in eo. adeo q⁹ nã nõ potuit inducere illud principium ad finẽ intẽtũ: si ẽ inuenim⁹ mõ strusitates in aialib⁹ accidere ex corruptione spmatis: nõ q⁹ fuit ꝺ actio nãe sine aliq accidẽte: vt ꝺicũt illi q attribu unt actiõem nãe casui.

¶Amplius necesse est semen fieri primum: sed nõ statim animalia: ⁊ molle natura primum quidem semen erat. Amplius ⁊ in plantis inest propter aliquid minus autem colligitur: vtrum igitur in arboribus fiant sicut bonigene: viripioza fic vitti gene oliuipioza aut non: inconueniens enim est: sed tamen oportuit siqdẽ ⁊ in animalibus est.

¶Et etiam oportet in generatione animalis: vt 83
primo precedat sperma: deinde generatur: ⁊ non generatur subito: ⁊ totum generatum primo est sperma: ⁊ etiam in vegetabilibus videmus pro pter quid ⁊ si minus appareat: vtrum igitur sicut in vaccis generatur vacca cuius superioza sunt hominis: ⁊ similiter in vite generaꝫ vitis: cuius superioza sunt oliue aut non. Hoc enim est inopi nabile: sed oporteret vt hoc esset si ita est in ani malibus.

¶Dicit ⁊ ẽt ⁊ hoc ẽ vt mihi videꝫ rõcinatio sup ꝺ q⁹ genera 83
tio aialis nõ est casu: qñ cũ posuerim⁹ q⁹ oẽ aial gñatũ ex spermate: nõ generatur subito ex nõ spermate: segẽ neces sario vt gñatio ei⁹ ex spermate fit per se ⁊ necessario: ergo gñatio ei⁹ ex spermate nõ est casu: ergo sperma est ꝓp aial aut ita q⁹ sit agẽs: aut mã: aut vtrũqz. D. d. deinde gña tur ⁊c. i. ⁊ necesse est vt sperma ꝑcedat gñationẽ aialis tpe ⁊ q⁹ gñetur ex eo in tpe terminato: ⁊ primus ordo ei⁹ in ge neratione est sperma: ⁊ vltim⁹ aial: ⁊ innuebat per hoc q⁹ aial ꝓ se fit a nã. cũ. n. posuerim⁹ q⁹ aial hñs spma nece ẽ vt spma ꝑcedat ipsũ: sperma igit est pri⁹ naliter aiali: est igit cã ei⁹ ꝓ se: ⁊ silr cũ cõcesserim⁹ q⁹ ex spmate nõ fit subi to: sed in tpe terminato: apparebit ẽt q⁹ gñatio ei⁹ est me diantib⁹ alterationibus necessarijs in gñatione aialis ⁊ q⁹ initiũ isti⁹ mot⁹ est a re terminata. s. a spermate: ⁊ ad rẽ ter minatã. s. aial: ⁊ pertrãsit super media terminata: ⁊ totum hoc demonstrauit q⁹ gñatio ei⁹ ex spermate est per se. D. d. ⁊ etiam videmus ⁊c. i. ⁊ non hoc inuenit solũmodo in aialibus. s. illud qꝺ est pp cãz finalẽ. vt sperma in aialib⁹: sed hoc ẽt inuenit in vegetabilib⁹: ꝯz min⁹. s. qñ in eis in uenit ꝓpter quid: ⁊ est mã ei⁹: ⁊ cã ei⁹ agẽs: ⁊ cũ ꝺeclara uit hoc fundamẽtũ: ⁊ est q⁹ nõ generaꝫ aliquid ab aliq ca su: ⁊ q⁹ ita est ꝺe vegetabilib⁹ sicut ꝺe alalib⁹: reuersus est ad ꝺicendũ Empedocli. ⁊ ꝺicit vtz igit ⁊c. i. si igit ꝺ qꝺ ꝺicit Empedocles est vez q⁹ qꝺã vacca fuit cui⁹ superioza fuerunt bois: ⁊ inferioza vacce per locũ a maiori: necesse est vt vitis gñetur: cui⁹ superioza sint oliue: ordo enim in aialib⁹ magis est q̃z in vegetabilibus. D. d. hoc enim est iopinabile. i. vt sit vitis cui⁹ superioza sunt oline: sed hoc i opinabile: segẽ si posuerimus hoc qꝺ Empedocles ꝺicit ꝺe gñatiõe aialium: ⁊ iste sermo est quasi hypotheticꝰ con tinuus in quo destruit cõsequẽs: ⁊ ꝯcludit oppositum an tecedentis: ⁊ accipitur per locũ a maiori: qñ si ꝺ inuenit in animalibus circa que maior est solicitudo: quanto ma gis in vegetabilibus.

¶Adhuc oportuit ⁊ in seminibus fieri quomodo

contingit

cõtingit: oio aũt destruit sic dicens: q̃ natura quidem sũt ⁊ ꝟ naturã. natura aũt sunt q̃cũq; a quo dã in seipsis principio cõtinue mota accedunt ad aliquẽ finẽ Jn vnoquoq; aũt nõ idẽ vnicuiq; neq; cõtingẽs: semp tñ in eũdẽ nisi aliqd impediat.

84 ¶Et etiam oportet vt dispositio in modis sperma tis ⁊ seminũ in generatione eor̃ que generanť ex eis fit casu: ⁊ qũocũq; accidit. ⁊ vniuersaliter qui hoc dicit: destruit illud qõ est p naturã: ⁊ ipsa; naturã: qõ enĩ est p naturã est illud qõ mouet continue ab aliquo principio in ipso donec ꝓueniat ad finẽ: ⁊ nõ omne principiũ vniuscuiusq; rei earum que sunt p naturã: habet vnum finem: neq; est ad quẽlibet finem: sed vnum principium semper iducit ad vnum finem nisi impediat.

84 ¶Vult etiam demõstrare ex dispositionib⁹ entiũ q̃ natura agit ꝓpter aliqd: ⁊ dicit. ⁊ oportet ⁊c. i. ⁊ si generatio vniuscuiusq; speciei eẽt casu: ⁊ casus est causa nõ terminata: possibile eẽt vt vna species generareť a quolibet semine a qualibet mixtione elemẽtor̃: ⁊ hoc est cõtra sensum: ⁊ q̃ istud principiũ est ex primis principijs scientie naturalis: ⁊ non oportet naturalẽ loq; de eo cũ negante ipsũ ꝟm q̃ est naturalis: sed ꝟm q̃ est primus philosophus: aut ꝟm q̃ est disputator: dicit: ⁊ vniuersaliter ⁊c. i. ⁊ iste ꝟm o destruit subiectũ istius scientie qõ est natura: ⁊ illud qõ generať p naturã: qõ enĩ fit per naturã: ⁊ a natura mouet ꝓtinue in generatiõe vniuscuiusq; entis: incepit enĩ a principio terminato ⁊ ꝓuenit ad finẽ terminatũ. Deinde dicit: ⁊ nõ ex omni principio ⁊c. i. ⁊ nõ omne pricipiũ hꝫnũ finem neq; quilibet finis est ab vno principio. qõ aũt generať casu. nõ generať a natura cũ nõ generetur a principio terminato: neq; ad finẽ terminatũ si igiť generata generenť hoc mõ: ergo nõ est natura: neq; generanť a natura: ⁊ cum posuit q̃ natura agit ex principio terminato ⁊ ad finẽ terminatũ: ⁊ hoc nõ est semp dicit: nisi impediatur.

¶Quod aũt est cuius causa fit: ⁊ qõ est ꝓpter hoc fiet vtiq; a fortuna sicut dicim⁹ a fortuna venit extraneus ⁊ balneať absceſſit cũ tanq̃ ꝓpter hoc veniens egerit: nõ ꝓpter hoc aũt venit: ⁊ hoc ꝟm accidens: fortuna enim est causa; q̃ sunt ꝟm accideſ quẽadmodũ ⁊ prius dixim⁹: sed cũ hoc semp: aut sicut frequẽter fiat nõ ꝟm accidens: neq; a fortuna ẽ Jn phyſicis aũt semp sic fit nisi aliqd impediat

85 ¶Et illud ꝓpter qd quãdoq; est casu. A. B: hospes venit casu ⁊ intrauit balneũ ⁊ receſſit. ⁊ dicimus hoc cũ actio eius quasi aduentus eius fuerit ꝓpter illam: sed aduentus eius nõ fuit ꝓpter illa; hoc enĩ est p accidens cũ casus sit de causis q̃ sũt p accideſ: vt dixim⁹ supius: si igiť hoc est ex eo seper aut in maiori pte: nõ est p accidens: neq; casu ⁊ res nãles semp sũt in eodẽ cursu: nisi abscindãť

85 ¶Cũ declarauit q̃ finis inuenitur in reb⁹ naturalibus p se nõ casu. incepit facere rememoratiõẽ de hoc qõ predixit q̃n q̃q; a casu inueniunť fines sed p accidens: cũ sint in minori pte: fines aũt existentes a natura impossibile est vt dicãtur fieri a casu cũ sint semp: aut in maiori pte: ⁊ dixit A. B. ⁊c. i. A. B. q̃n intendit quieſcere nobiscũ: ⁊ accidit q̃ intrauit balneũ ⁊ receſſit: introitus enĩ balnei cã ei⁹ fuit hec q̃ intendebat quieſcere apud nos ⁊ est finis sue gentis apud nos sed nõ ꝓuenit apud nos ꝓpter istũ finẽ. Deinde dixit: ⁊ hoc erit ⁊c. i. ⁊ dicim⁹ q̃ aliqd est ꝓpter casum cũ fuerim⁹ existimantes q̃ actio eius quã egit. A. B. introitus balnei fuit ꝓpter aduẽtũ eius ad nos: sed in rei veritate nõ fuit ꝓpter suũ aduẽtum ad nos: cũ nõ intendebat ꝺ: Deinde dixit ꝺ enĩ est p accidẽs ⁊c. i. iste enĩ actiones quas fecit ex suo aduẽtu sũt p accidens: cũ casu accidunt ex suo aduentu: ⁊ declaratũ est ex ꝟmone predicto q̃ casus est de causis que sũt p accidens. Deinde dixit: si aũt hoc ⁊c. i. si aũt introitus balnei ex suo aduentu fuit semp aut in maiori pte q̃n intẽderit p suũ aduentũ introitũ balnei: nõ dicimus q̃ introitus balnei a suo aduentu fuit p accidẽs aut casu Deinde posuit qõ ꝓuenit a natura est aut semp aut in maiori pte: ⁊ dixit: ⁊ naturalia ⁊c. ⁊ syllogisinus sic cõponiť: ꝓpter qd ꝓueniens a natura: aut est semp aut i maiori pte. Et ꝓpter quid ꝓueniens ab aliquo p se: ꝓuenit ab eo: aut semp aut in plurib⁹: Ergo sequtur in lecũda figura q̃ illud pp qd ꝓueniens a natura nõ ꝓuenit a casu ⁊ vniuersaliter q̃ isti homines cõcedũt q̃ illud qõ ꝓuenit a natura ex istis finib⁹ ꝓuenit a casu: ⁊ nõ ꝓcedunt q̃ illud qõ ꝓuenit a casu ꝓuenit in minori pte. ⁊ ꝓcedũt q̃ isti fines nõ ꝓueniũt a natura in minori pte. ⁊ hoc cõtingit eis ex hoc qõ declaratũ est de natura casus ideo reuersus est cũ eis ad verificandũ istã ꝓpositionẽ: q̃ est ꝓpositio i qua est disputatio: in prima aũt posuit hoc quasi notũ p se ipe igiť in illis que sũt manifesta p se: q̃n q̃ ponit ea ꝓ inanifestis: apud eos q̃ innati sunt recipere illud qõ est notuꝫ p se: ⁊ q̃q; vtiť in declaratione eor̃ ꝓpositionib⁹ famosiorib⁹ eis ad ꝓfirmãdũ: ⁊ iõ iteranit ꝟmonẽ i hoc vt mihi vr̃

¶Jncõueniens aũt est nõ opinari ꝓp aliqd fieri nisi videať monẽs deliberatiuũ: ⁊ tũ etiã ars nõ deliberat: ⁊ nãq; si esset in ligno nauis factiua: similiter vtiq; natura fecisset. Quare si in arte iest ꝓp aliqd: ⁊ in nã est: Manifestũ aũt manifestũ est: cũ aliqs medicatus fuerit ipse seipsuꝫ: huic enĩ cõparatur natura. qõ qdẽ igitur cã sit natura: ⁊ sic sicut ꝓpter aliqd manifestum est.

¶Et malũ est etiã q̃ nõ opinanť ea fieri ꝓp aliqd 86
si nõ inuenerit agẽs cogitare in sua actione: ⁊ ipsi inuenerũt sine cogitatione artẽ ⁊ si ars edificãdi naues eẽt in ipsis lignis: tũc opatio coruꝫ esset ad modũ opationis nature. ex quo sequiť: si in arte ẽ ꝓp aliquid vt etiã sit hoc in natura: ⁊ magis quo declaratur hoc est in illo q̃ curat se in medicina ⁊ natura assimilatur huic: manifestuꝫ est igitur q̃ natura est cã: ⁊ qõ est cã ꝓp aliquid.

¶Demõstrat hoc inopinabile cõtingens ei q nõ ꝓcedit cãꝫ 86
finalẽ eẽ in natura ꝓp hoc q̃ in natura nõ est cogitatio. ⁊ finis nõ inueniť apud eos nisi in cogitatiõe: ⁊ est q̃n contingit eis vt ista causa nõ inueniatur in reb⁹ artificialibus carẽtib⁹ cogitatione: ⁊ dixit. ⁊ malũ est etiam eos nõ opinari q̃ actiones nõ sunt ꝓpter aliquid nisi agens agat a cogitatione: ⁊ ipsi inueniũt artem agere ꝓpter aliqd: cũ hoc q̃ agens nõ cogitat: ⁊ dixit ꝺ in artibus que nõ vtunť cogitatiõe: vt terere ⁊ suere: nõ sicut ars medicine ⁊ nauigandi. Deinde reuersus ẽ etiam ad declarandum q̃ natura i hoc ꝓuenit cũ arte declarando q̃ illud ꝓ qõ põt qs existimare eas diuersari q̃ nõ diuersenť in eo: ⁊ per hoc perficitur ꝟmo in cognitione modi similitudinis iter illas ⁊ dixit ⁊ si ars edificandi ⁊c. i. manifestũ est q̃ nõ est differentia ꝺ inter naturaꝫ ⁊ artem: sed ars agit extra: ⁊ natura intra si igiť essem⁹ imaginati q̃ ars est in re: tũc necessario ꝓtingeret agere ac si eẽt intra: ⁊ si hoc eẽt nõ esset illic differentia inter naturã ⁊ artẽm: ⁊ intendebat per hoc q̃ si actio artis ꝓpter aliquid esset qõ est extra: necesse eẽt si imaginati essem⁹ artem intra. vt nõ ageret ꝓpter aliquid: sed q̃ notum ẽ ꝓ seipsaꝫ agere ꝓpť finẽ: aliqd siue ex siue intra: mãifestũ.

est q hoc est ꝑm q semꝑ agit: aut in maiori ꝑte ars enim igit̄ ꝓuenit in hoc cū natura. Deinde idurit illud qđ segt̄ ex hoc ⁊ dirit: ex quo segt̄ ⁊c. ⁊ ista ꝓsecutio est mānifesta ex hoc q declarauit: q illud in quo differt ars a natura nihil opatur i hoc q agit ꝓpter aliqd ⁊ cū idurit testimoniū sup hoc ex hoc q si ars esset in ipsa re: tūc ageret ac si eēt extra: ⁊ dirit: ⁊ hoc magis declarat̄ ⁊c. ⁊ est qñ ars inuenitur in medico q curat se agere in illud in q̄ est ars ac si eēt ei. s. ꝓpter aliqd: ⁊ si ꝫ nō eēt: tūc ars nō ageret ꝓpter aliqd: q ē ei ⁊ cū destructū est q actio extrinseca opat̄ in hoc nō est differētia in hoc iter artem ⁊ naturam.

¶ Qđ aūt ex necessitate ē: vtrū ex suppositione sit: aut ⁊ simpliciter: nūc qdā. n. opināt̄ qđ ē ex necessitate in generatione eē quēadmodū vtiqz si aliqs murū factū esse ex necessitate existimet. qm̄ qdem grauia deorsum ferri apta nata sūt: leuia aūt supeminent. vñ lapides qdem deorsum ⁊ fundamentū: terra aūt sursuz ꝓpter leuitatē: supeminēt aūt maxime ligna: leuissima eni sunt.

87 ¶ Et cōsiderādū est de necessitate: vtrū sit a positione: aut simpliciter. opinant̄ eni q necessitas in generatione est ꝑm modū: si aliqs existimasset q paries est necessario: q grauia innata sūt descendere inferius: ⁊ leuia ascendere supius: ⁊ iō lapides ⁊ fūdamētum est inferius: terra ⁊ lutū supi⁹ q sunt leuiora ⁊ supa oia ligna q sūt leuissima.

87 ¶ Et cū declarauit q nā agit ꝓpter aliqd: ⁊ q existētia finit in reb⁹ nālib⁹: ⁊ ꝓueniētia mēbror i salute entis nālis nō ē casu: ⁊ oēs antiq dicētes cām mālez tm̄ eē: nitūtur ex illa reddere cās formarū ⁊ actionū: opinabāt̄ eni q forme sequūtur de necessitate nām materie ⁊ q diuersitas eaz ē ex diuersificatione materie. ipse igit̄ vult destruere ꝫ qm̄ ipse opinabat̄ ecōtrario. s. q mā segt̄ formā: ⁊ dirit: ⁊ ꝓsiderādū est ⁊c. i. ⁊ ꝓsiderādū ē de necessitate existēte in reb⁹ nālib⁹: vtz sit ex positiōe forme. s. q cū posuerim⁹ q forma sit segt̄ vt mā sit: aut necessitas ꝓueniēt simplr. i. ex mā: qm̄ ista necessitas nō ē ꝓpt aliqd ꝫ simplr ē. i. ex se nō ex alio. Deinde dirit. opinātur eni isti ⁊c. i. isti eni q opinabātur q necessitas est in generatiōe generati ex mā: similes sūt i hoc q opinātur de reb⁹ nālib⁹ eis q opinātur i reb⁹ artificialibus q dom⁹ generat̄ ita q fuerit custodiēs a caloze ⁊ frigoze ex necessitate: q ptes graues q̄ sūt in eo descēdūt ex necessitate nature grauis inferius: ⁊ partes leues que sunt in eo ascendunt de necessitate etiam ex natura leuis ⁊ ptes medie existunt mediocriter: vt ligna superius ⁊ lapides inferius: ⁊ terra ⁊ lutum in medio: Et ex hoc exemplo apparet q nā ē similis arti: q eni dic q hō generat̄ ex hac creatiōe: q necesse fuit vt ptes graues q̄ sūt in eo descēdere ꝛ leues ascēderent: est sicut q dicit ꝫ in domo: ⁊ isti nō euadūt p hūc ꝑmonē ab esse casu i generatiōe entiū: qm̄ si ptes graues descēderēt i plātis ⁊ aialib⁹ ex necessitate sue nature: ⁊ leues ascēderēt: tūc ꝓueniētia actionū ptiū grauium ⁊ actionū partiū leuiū i salute illi⁹ speciei erit casu: ꝫ ꝫ plurib⁹ rerū nālium videat̄ ecōuerso. aialia eni testea si nā nō intēdisset custodiā ꝺberet ꝺscēdisse i eis ps testea.

¶ Sed tm̄ nō sine his quidē facta sunt: nō tm̄ ꝓpter hoc nisi sicut ꝓpter materiā: sed cā abscondendi ipsa ⁊ saluandi: similiter aūt ⁊ in alijs oibus in q-buscūqz ꝓpter aliqd est: nō sine quidē habētibus necessariā naturā sunt: non tm̄ ꝓpter hoc: sed aut sicut materia sūt sed ꝓpter aliqd est: vt serra: butusmodi eni est: q talis est: ⁊ ꝓpter hoc est: sed tm̄ id qđ est cuius cā impossibile est fieri nisi ferrum sit necesse igit̄ ferrū esse: si quidē serra erit ⁊ opus ipsius: ex suppositione necessariū est: sed nō sicut finis: in materia eni necessariū est: quod autez est cuius causa fit in ratione est.

¶ Et vez est certe q paries nō eēt sine istis sed eē 88
eius nō fuit ꝓp ista: nisi intelligas ꝑ hāc ꝓpositiō nē ꝓpter materiā: sed ꝓpter custodiā ⁊ salutē: ⁊ ꝓpter istas fuerūt illa: ⁊ eodē modo est de oibus q̄ sūt ꝓpter aliqd: nō enim sunt sine illis que habēt aliquā naturā necessariā: sed eē eoz nō ꝓpter hoc existimat̄ materia: sed ꝓpter aliqd. A. B. fra q̄re est talis: ⁊ dicet̄ vt agat aliqd: aut ꝓpter aliqd: ⁊ qđ agit hoc: ⁊ est ꝓpter illud nō est aptum nisi sit ex ferro: ex quo sequit̄ necessario vt sit ex ferro si fuerit serra: ⁊ sua actio fuerit eius actio: ex positione igitur est necessitas: nō ex fine intēta necessitas eni est in materia: ⁊ illō ꝓpter qđ est in diffinitiōe.

¶ Et vez est q paries nō pōt eē sine illis grauib⁹ ⁊ leuib⁹ q̄ 88
ita hñt se ad illū q̄si mā ꝫ eē parietis nō fuit ꝓp hāc cāz q̄ est graue ⁊ leue nisi qs nō itelligat ꝑ hāc ꝓpositionē pp cāz finalē itētā ꝑ artē: ⁊ ē custodia ⁊ salus: tūc eni erit vez dicere rñdēdo ad q̄re fuit paries q paries fuit ꝓp suaz cām: ⁊ deide dirit: ⁊ eodē mō ⁊c. i. ⁊ eodē mō est ꝺ oib⁹ q̄ gñant̄ pp aliquē finē intētuz: qm̄ ipossibile ē vt sit aliqd sm̄ illis q̄ hñt nām necessariā in eē ei⁹: ꝫ eē ei⁹ a tali mā. s. necessaria in gñatiōe sua nō facit existimare q pp mām fuit tale: ꝫ opinādū ē q ipsuz eē tale est pp aliqd: ⁊ intēdebat hoc cū dirit: ꝫ eē ei⁹ ⁊c. i. ꝫ ipsuz eē hmōi. s. q illa sūt necessaria i suo eē nō pp ꝺ ꝺz qs existimare q mā ē cā eē eius: ꝫ opinādū ē q esse ei⁹ ē pp aliqd: ⁊ i libro Aler. dicit̄. ꝫ nō ꝓpt ista. ꝫ ꝓpter māz. i. ⁊ illa q̄ sūt añ finē i re nō dicūt̄ eē causa finis: nisi ꝫ modū ꝫ quē mā ē cā finis: imo finis ē causa ei⁹ ꝓcipalr: ⁊ cū posuit q significat q paries ⁊ alia corpora gñata nō gñant̄ ex necessitate materie: ꝫ mā sit necessaria in eē ei⁹: ꝺ. s. significat q cū aliqs iterrogauerit q̄re est aliqd: nō rñdebit ꝑ mālem cām ꝫ finalē notificauit ꝺ ꝑ erēplū ⁊ dirit. A. B. qm̄ cū aliqs q̄siuerit: q̄re fra habz multos dētes ⁊ dicet̄ vt fret ligna: aut ꝓp frationē: ⁊ ñ dicet̄ q ꝺz multos dētes: q ē ex ferro: ꝫ fra nō possit eē nisi ex ferro: ⁊ ꝺ intēdebat cū dirit: ⁊ ꝺ pp q ē nō est aptum ⁊c. i. ꝫ ꝺ pp q fuit fra nō aptet̄ nisi fra sit ex ferro. Deide idurit illud qđ ē q̄si ꝓclusio isti⁹ ꝑmōis: ⁊ dirit: segt̄ igit̄ necessario vt sit ex ferro ⁊c. i. segt̄ igit̄ ex ꝺ q vicim⁹ q fra ē ꝓpt suā actionē: ⁊ q actio ei⁹ ñ ꝑt eē nisi sit ex ferro: vt necessitas i fra sit ex positionē. s. ex positōez finis ñ ex māz: ⁊ ꝺ intēdebat cū dirit: ex positōe igit̄ erit necessitas ex fine intē tū. i. ex positōe igit̄ finis q̄rēda erit necessitas materie quēadmodū ex positione illi actiōi: ⁊ necessitas eē rez sequētiū mām: nō q eē istoz ē ꝓp finē: neqz q finis ē ex necessitate matie. illa. n. q̄ inueniunt̄ in rebus naturalib⁹ de necessitate nō ꝓpter aliquid: vt moz animalis: sunt ꝓpter materiam: ⁊ illa que inueniuntur in eis ꝓpter aliqd sūt ꝓpter formā ⁊ diffinitionē: ⁊ ideo nō sunt necessaria simpliciter. ⁊ hoc intendebat cū dirit necessitas eni est in materia: ⁊ ꝓpter qđ est i diffinitione: ⁊ innuebat ꝓpter hoc diuersitatē essentie rez sequētium essentiam ex necessitate materie: que nō intendūt̄ ꝓpt aliqd ex qb⁹ ātiq errauerūt ⁊ existimauerūt q oia q̄ accidūt reb⁹ sunt de necessitate materie: ⁊ hoc ꝓpōit̄ i sequēda figura sic: ℞ res necessarie nō intente sunt ex materia Et res intente nō necessarie nō sūt ex materia: Ergo res intente nō sūt necessarie nō intente. q aūt res intente nō sūt ex materia manifestū est: q ñ res intente sunt ex forma ⁊ iō nō sunt necessarie generationis: ⁊ forma nō est ꝓpter

materias

materiã: ergo res intẽ te nõ sũt ꝓpter materiaz: ⁊ potentia totius ꝑmonis predicti est in tertia figura sic: Q ñ in rebꝰ generabilibꝰ interrogat: qre generatur: nõ respondeꝫ per cãm materialem: Et qñ in rebꝰ generabilibꝰ interrogatur quare respõdeꝫ p cãm finalem: Ergo cã finalis est alia a cã materiali: ⁊ oẽs iste rõnes sũt ꝺ eos q nõ ꝓcedunt illud qõ est notũ p se. si enĩ cã finalis seqretur necessario cãz materialẽ: tũc apud qstionẽ p quare rñderẽt cã mãlis. hec. n. est dispositio entis necessarij simpliciter. s. vt nõ sit pp suã actionẽ: sed actio eius pp ipsũ. ⁊ iste modus necessitatis inuenit in rebꝰ eternis: ⁊ ista est necessitas simplr quã antiq estimabant esse in rebus nãlibus generabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ. si igit forme sequerent materiã de necessitate: tũc omnia essent necessaria.

¶ Est aũt necessariũ ⁊ in doctrinis: ⁊ in his q ꝑm naturã sũt quodãmodo similiter qñ rectũ huius modi est: necesse est triãgulũ duobꝰ rectis equalem habere: sed non si hoc est illud est: sed si hoc nõ est: neqz ille rectus est: in his aũt q ꝓpter aliqd sũt ecõtrario est si finis: aut erit: aut est. qõ est ante finem: aut erit: aut est: si vo nõ: sicut ibi: cũ non fit cõclusio: principium nõ erit: ⁊ hic nõ est finis: ⁊ qõ est eius cã fit principiũ eni ad hoc est nõ actionis autem: sed animi: ibi aũt sunt animi: actus enim non sunt.

89 ¶ Et necessariuz est in doctrina: ⁊ in eis que ꝑm cursum nãlẽ sũt quodãmodo similia: qñ rectuz est tale: necesse est vt anguli ⁊ trianguli sint equales duobus rectis: ⁊ nõ qz fuerit tale fuit illud: sz hoc si nõ esset tale: illud nõ esset rectũ: ⁊ illa q sũt ꝓpter aliqd: si finis intenta p illa fuerit ꝓsens aut futura fuerit. illa etiã q sũt ante erunt ꝑsentia aut futura: ⁊ si non sunt quemadmodũ igit illic: si cõclusio nõ fuerit: nõ erit principiũ. similiter hec est dispositio finis: ⁊ illud ꝓpter qd. hoc enim etiã est principiũ: sed nõ est principiũ opationis: sed cogitationis: ⁊ principium illic est cogitationis quia illic non est operatio.

89 ¶ Idest ⁊ necessitatẽ eẽ ĩ doctrina ⁊ ĩ rebꝰ nãlibꝰ est ꝓsimile quodãmõ. s. qñ in vtroqz inuenit necessitas ex positione: ⁊ dirit quodãmõ: qz ex prioribꝰ in doctrina ꝓsequũtur posteriora: cũ ꝓclusio q est posterior in scientia ꝝ tempus se quit ex ꝓpositionibꝰ q sũt priores in esse: aut illa q sũt pora in tempore sequũt posteriora ⁊ similitudo inter illa est qñ si ꝓpositiones fuerũt: erit ꝓclusio necessario: ⁊ nõ seqt ecõtrario ⁊ si finis fuerit: erũt illa que sunt ante finem: ⁊ ĩ hoc aduersant hec duo: ꝓpositiões igit ꝑm hũc modum assimilant fini. cõclusio aũt assimilatur eis que sũt ante finẽ: ⁊ cũ dirit q necessitas est in eis cõsimilis: incepit declarare similitudinẽ ⁊ dirit: qñ qz rectũ est tale ꝛc. ⁊ in doctrina inuenit aliqd simile necessario qõ est in generatiõe qñ er esse ꝓpositionũ seqt esse cõclusionis. v. g. qz angul ertrinsecꝰ in triangulo valet duos intrinsecos sibi oppositos: ⁊ cũ angulo sequẽti valet duos rectos: ꝺ est cã in hoc q anguli triãguli sũt equales duobꝰ rectis. ꝓpositiões igitur sũt illa ꝓpter q est res: cõclusio vo est illud qõ est ante illud ꝓpter qõ est: ⁊ intendebat p rectũ triãgulũ rectoz laterũ: ⁊ intendebat p tale: hoc: qõ ertrinsecus valet duos intrinsecos: ⁊ cũ sequẽte valet duos rectos. Deinde dirit: ⁊ nõ qz hoc est tale: fuit illud tale. i. ⁊ nõ: qz anguli triãguli valẽt duos rectos: est necesse vt angulus ertrinsecus sit talis. i. qñ hec nõ est cã illius. Deinde dirit: sed si hoc nõ fuerit ꝛc. i. si nõ fuerint anguli equales duobꝰ rectis trianguls nõ erit rectoz latez. Deinde dirit: ⁊ illa q sunt ꝓpter aliqd ꝛc. i. ⁊ dispositio ꝓclusionis cũ ꝓpositionibꝰ est dispositio eoz que sũt ꝓpter aliqd. ⁊ cum illo ꝓpter quod sunt. cum enim fuerit finis ꝓpter quẽ sunt in actu erũt illa in actu: ⁊ si fuerit finis in potentia: illa erũt in potentia: ꝛz nõdum sint in actu: ⁊ hoc intendebat cũ dirit: ⁊ si nõ sunt ⁊ similiter cũ cõclusio fuerit in actu ꝓpositiões erũt in actu: ⁊ si ꝓclusio fuerit ĩ potẽtia: ꝓpositiões erũt in potẽtia: ⁊ cũ ꝺclarauit qꝫ ita se hñt ꝓpositões cũ ꝓclusiõe: sic finis cũ his q sũt añ finẽ: ⁊ dirit: ⁊ quẽadmodũ illic. ⁊c. i. quẽad modũ si ñ fuerit ꝓclusio: ñ erũt ꝓpositões. similr si ñ fuerit illa que sũt ante finẽ: nõ erit finis: illa enĩ que sunt in doctrina quasi finis sunt ꝓpositiones: ⁊ illud qõ est quasi illa que sunt ante finem: est cõclusio. D. d. ꝺ. n. est principiũ ⁊c. ⁊ innuit ꝓpõnes q sunt principiũ doctrine. D. d. ꝛz neqz principiũ opatiõis sed cogitatiõis: ⁊ psuat se ne qs dicat qꝫ nos videmꝰ qꝫ ad qdã principia sequũt vltima. ⁊ sũt principia doctrine. ⁊ hoc ẽ ꝺ positũ in natura: ⁊ respõsio ad hoc est qñ hoc nõ est principiũ opationis ꝛz principiũ cogitatiõis ꝑmo aũt est ꝺ principijs opationũ: ⁊ accidit vt ex principio cogitatiõis sequat illud ꝓpter qd: principiũ in cogitatione est finis in opatione. ⁊ finis in cogitatione est principiuz in opatiõe. Deinde dirit: ⁊ principiũ illic ⁊c. i. in doctrina speculatiua: ⁊ dirit: ꝺ: qz doctrine opatiue accidit ĩ eis vt illic sint duo principia: principiũ scilicet cogitatiõis ⁊ principium opatiõis: ⁊ simlr finis cogitatiõis ⁊ finis opationis.

¶ Quare si erit domus hec necesse est fieri: aut existere: aut esse: aut oio materiã q ꝓpter hoc: vt lateres ⁊ lapides esse si domꝰ: nõ tũ ꝓpter hoc est finis: sed aut sicut materie: neqz est ꝓpter hec. oio tamẽ si nõ sint nõ erit: neqz domꝰ neqz serra: hec quidẽ nisi sint lapides: illa vo nisi sit ferrũ: neque eni ibi principia sunt nisi triãgulũ duobus rectis manifestum igitur est quod est necessariũ in phy-sicis qꝫ sicut materia dicit ⁊ motꝰ ipsius.

¶ Necesse est igit: vt si domꝰ erit vt ista sint necessario: aut vt sint: aut qꝫ erunt ꝓsentia ⁊ vniuersaliter materia que est ꝓpter aliquid. A. B. quoniã lapides erunt si erit domꝰ: ꝛz nõ ꝓpter ista est finis intenta: sed ꝑm qꝫ est materia: sed illa si non fuerint nõ erunt ista: domus igitur nõ erit si lapides nõ fuerit: neqz serra erit si ferrũ nõ erit: illic eni principia nõ erunt: ⁊ si anguli trianguli nõ fuerit equales duobꝰ rectis. ¶ Manifestũ est igit qꝫ necessariũ in rebꝰ naturalibꝰ est illud quod dicitur de materia ⁊ eius motibus. 90

¶ Idest necesse est igit si domꝰ fuerit ĩ actu: vt illa: ex qbus domꝰ fit sint añ domũ ⁊ ꝺ itẽdebat cũ dirit: vt sint necessario. i. vt ista ex qbꝰ domꝰ fit sint necessario i esse: aut generata añ generationẽ domꝰ ⁊ hoc duobꝰ modis: aut vt sint ꝓsentia cũ ea aut qꝫ erũt ꝓsentia. Deinde dirit: ⁊ vniuersaliter mã. i. ⁊ vniuersalr ista ẽ dispõ materie cũ illo pp qõ fuit materia. Deide. U. B. i. U. B. quoniam lateres ⁊ lapides necesse est vt sint si domꝰ fuerit: sed nõ ex lateribus ⁊ lapidibus: seqtur necessario vt sit finis intentus. v. g. domꝰ neqz habent introitũ in fine nisi ꝑm materiã. s. ꝛz qꝫ materia est vna causarũ rei cuius est materia. Deide dirit: ⁊ nõ erit ꝓpter ista. i. ⁊ forma nõ erit p materiã: sed p agens. deinde dirit sed illa. i. materia. Deinde dirit: si ista nõ fuerint. i. forma ⁊ finis. Deinde dirit: illic enĩ ⁊c. ⁊ qõ accidit ex ꝺ ĩ generatõe ẽ simile ei qõ accidit ĩ doctria ĩ doctria enĩ ẽt nõ erũt ꝓpositiões si ꝓclusio nõ fuerit. U. g. 90

qñ ꝓpositiones ex quib⁹ declaratur q⁹ anguli triāguli valent duos rectos nō erūt si nō fuerit equales duob⁹ rectis: ⁊ iā ꝓdixit hoc: sed iterauit illō ad rememorationez in libro vo aler. neqz illic etiā erūt ꝓncipia si triangulus habuerit angulos equales duob⁹ rectis. i. qñ non segt̄ q⁹ si ꝯclusio sit q⁹ ꝓpositiones sint. Deinde dixit: manifestuz est igit̄ q⁹ necessitas in rebus naturalibus notat materiaz ⁊ illud qō sequitur materiā de motib⁹: ⁊ nō notat formaz .s. qñ materia inuenit̄ ꝓpter formā: nō forma propter ip sam cum nō sequitur materiam.

¶ Et vtreqz physico dicende sunt cause: magis aūt que cuius cā. causa enim hec materie est: sed nō hec finis ¶ Et finis q cuius causa ⁊ principiuz a diffinitiōe a rōne est: sicut in his que fim artē: qñ si domus talis est: oportet hoc fieri ex necessitate ⁊ esse ⁊ qñ hoc est sanitas: hoc oportet fieri ex ne cessitate ⁊ esse sic: ⁊ si hoc est homo hoc: si autem hoc ⁊ hoc.

91 ¶ Et oportet naturalē intendere has duas cās: sed magis debet intendere cām q̄ est ꝓpter quid qñ ista est cā materie: ipsa aūt non est finis ꝓpter quē ⁊ principiū est de diffinitione ⁊ rōne: sicut est in rebus q̄ sunt p artē. ℳ. ℬ. qñ qz dom⁹ ē tale: necesse est vt sit hoc ⁊ hoc qz sanitas ē talis: neces se est vt sint hoc: ⁊ similiter quia homo est talis: necesse est vt sit hoc.

91 ¶ Et oportet naturalem reddere vtrāqz cām. qz ꝓstitutio re rū naturaliū est ex ambobus. s. ex materia: ⁊ ex illo ꝓpter qō est mā. Deinde dixit: sed magis dz ꝛc. i. oportet natura lē sollicitari magis circa cām finalem cū pp cām finalem est cā materialis: ⁊ nō ꝓpter cām materialē est cā finalis. Deinde dixit ⁊ principium est ex diffinitione ⁊ ratione. i. ⁊ principiū ex quo segtur si fuerit necessitas materie: est illō qō ꝓtinet diffinitio ⁊ forma in reb⁹ cōpositis ⁊ intendebat per hoc q⁹ cū diffinitio rei fuerit posita segtur materia ne cessario in esse eius diffinitio enī ꝓtinet formā cōmunez ⁊ ꝓpriam. Deinde dixit: sicut est in rebus artificialib⁹. i. v. g. qz diffinitio dom⁹ est continens cooperiens defendēs a calore ⁊ frigore: necesse est vt sit cōposita ex tecto ⁊ pariē te: ⁊ qz diffinitio hominis est animal rationale necesse est vt sit ꝓpositū ex carne ⁊ osse. qz diffinitio sanitatis est dis positio in mēbro qua agit suam actionē in mēbro necesse ē vt ista dispositio sit cōplexio. ⁊ ℬ intendebat cum dixit q⁹ domus est tale et cetera.

¶ Fortassis aūt ⁊ in rōne est necessarium: determi naturi enī opus serrandi: qñ diuisio huiusmōi est hoc aūt nō est: nisi habeat dentes hmōi: hi autez nō: nisi sit ferreum. sūt autem in diffinitione que dam partes vt materia.

92 ¶ Et rectū est vt necessariuz intret in diffinitione etiam: ⁊ hoc erit quādo diffinierim⁹ actionē ser rationis: qñ est scindere tali mō q⁹ non aptat̄ nisi serra habeat dentes tali mō: ⁊ hoc ipossibile ē vt sit hoc mō nisi sit ex ferro: in diffinitiōe enī etiam quedā ptes sunt quasi materia.

¶ Quia diffinitiones ꝓtinēt genera ⁊ dr̄ias: ⁊ gnā sūt for- 92
me vniuersales: ⁊ differētie forme ꝓprie: ⁊ est declaratum q⁹ materia segtur necessario ex forma rectū est vt diffinitō nes in hac scia sint principiū apparētie necessitatis māe ⁊ qz ex qbusdā diffinitionib⁹ nō solūmodo apparet ꝓsecutio materie: sed ēt in eis intrat mā: dixit ⁊ rectū est vt in qbus dā diffinitionibus nō segt̄ necessariū ex positione diffini tionis: sed intrat in diffinitione q̄si ps. in talib⁹ igitur dif finitionib⁹ apparet mā q̄si ps non fim ꝓsecutionē. D. d. si n. diffinierim⁹ ꝛc. hoc est exēplū diffinitionis in qua ap paret mā. serratio. n. qz nō ꝓplet̄ nisi p formā ⁊ materiam serre. ideo intrat materia in diffinitione: serra. n. si diceri mus ipsam esse instrumētum habens dentes nō erit diffi nitio donec dicam⁹ ipsam esse ex ferro.

Consuetudo sicut dixit Aris. i Secūdo me thaphysice ē maria cā ipediēs a plurib⁹ re bus mānifestis p se: quēadmodū enī cū ho mo fuerit assuetus ad aliquas actiōes licet nocēāt illi erūt facilef illi: ⁊ cr̄dit q⁹ sint vti les. similiter cū fuerit assuet⁹ credere ser mōes falsos a pueritia: erit illa cōsuetudo cā ad negandū ver manifestū: sicut qdā cū vsitati sūt cō medere venenū in tātū q⁹ erat eis cibus. sic accidit moder uis dicentib⁹ q⁹ generatio fuit ex nō ente ⁊ cā istius estima tionis fuit consuetudo ⁊ tu potes scire hoc ex hoc qō dixit Aris. q⁹ oēs antiq ꝓueniūt in hoc q⁹ nihil generat̄ ex nihi lo. ⁊ iam vidi quosdā socios dubitantes in hac q̄stione. tñ obuiani huic aliquātulū i tractatu ō subst̄tia ordis: ⁊ ista mala ꝓsuetudo auferri pōt p habere ꝓsuetudinē audiendi ꝛria sua: quēadmodū igitur malitie acqste p malā ꝓsue tudinem obuiamus per consuetudinem habituz bono rum oppositorum illis: similiter credere res falsas, de struitur per habere consuetudinem rerum verarum. ⁊ ista ꝓsuetudo est ipediens multos intellectus pfectos recipere veritatē. ⁊ iō videm⁹ modernos loquētes dicere q⁹ q i pri cipio addiscit philosophiā nō pōt addiscere leges: ⁊ q pri mo addiscit leges nō ei abscōdentur post alie scientie. ⁊ be ne dixerūt: in quo enī ꝓgregat̄ ꝓsuetudo ⁊ cōprehensibilitas veritatis: ille nō hz ipedimentum a veritate: sed impe dimētū semp a falsitate: vel saltem ab eo in quo nō est ve ritas neqz falsitas vt in legib⁹. sed q hz ꝓsuetudinē recipi endi falsum. aptus est vt impediat̄ a veritate. quēadmodū in quo ꝓgregat̄ cū nutrimēto panis q est cibus tēperatus ꝓsuetudo nutrimēti: rectū est vt nō ipediat̄ in aliqua hora ab hoc qn nutriat̄ ab eo ⁊ qn nō accidat ei nocumētū. sed q assuetus est ad aliqd aliō q̄z panē bene pōt ipediri a nu trimēto illius: ⁊ ex hoc mō scilicet p ꝓsuetudinē estimat̄ q⁹ apologi ꝓpositi ciuitatū corrūpūt multa principia nature ⁊ hoc est p assuetudinē. Et iō fides vulgi est fortior q̄z fi des philosophoz. qñ vulgus nō assueuit audire aliō: phi losophi aūt audūt multa. ⁊ iō qñ disputatio ⁊ ꝓsideratio ꝓsequens est oībus: corrūpitur fides vulgi ⁊ iō q̄daz leges ꝓhibent disputare. Et potes bñ videre q̄z tū operatur au dire res extraneas in opinione que est p ꝓsuetudinē ⁊ hoc tpe. homines enī multi cū intrauerunt res speculatiuas ⁊ audiuerunt res extraneas eis cū fuerint assueti statim cor rumpetur opinio: quā habuerūt ex assuetudine ⁊ nō fuerit tū assueti ad istas res extraneas vt possint recipere: ⁊ fuit destructa apud eos maior pars legū ⁊ multiplicati sūt ho mines apud eos q dicebāt̄ zenodc: Et algazel fuit ma ior cā huius cū suis cōparationib⁹ mirtis. Et dixit⁹ hoc.

Quoniam aũt natura ẽ ꝓncipium motꝰ ⁊ mutatiõis sciẽtia aũt nobis de natura oportet nõ ignorare qd sit motus necessariũ est enꝫ ignorato ipso ⁊ ignorari naturã. Determinãtibus igiť de motu: tentandũ est eodẽ aggredi modo: ⁊ de his que cõsequẽter sũt: videtur aũt motus cõtinuoꝝ esse: sed infinitũ apparet ꝓmũ in cõtinuoꝝ ⁊ indiuisibilibꝰ contingit ꝓmũ indigere multotiens rõne infiniti: cũ infinitũ diuisibile cõtinuum sit.

Tria natura est ꝓncipiũ motꝰ ⁊ getis ⁊ trãsmutationis: ⁊ in hac scientia intendimus naturã: oportet nos narrare ꝓmo motũ qd sit: deinde cũ determinauerimꝰ hoc: determinabimꝰ vnũquodqꝫ cõsequẽtiũ hoc modo. ⁊ existimať qꝫ motꝰ est de rebꝰ continuis: ⁊ ꝓmo eoꝝ que sequũtur scientiã de cõtinuo est de infinito: ⁊ ideo accidit multotiens cum diffinieri mus cõtinuũ vti in eius diffinitione infinito: illud enĩ qõ diuiditur in infinitum est cõtinuũ.

Incipit notificare cãm ꝓpter quã contingit ei log in hoc libro de motu: ⁊ de rebus q̃ se quũť motũ qñ cũ ꝓsideratio eius est de natura cuius diffinitio est ꝓncipiũ motꝰ ⁊ getis fuit necesse ei declarare ꝟ ąt modos dť dť de mã ⁊ forma: sed ꝓmũ ꝓncipiũ mãle ꝓncipiũ: ⁊ qõ potuit declarare anteq̃ ꝓscrutaretur de motu ⁊ accidentibꝰ motus: principium aũt qõ est ꝓmus motor nõ potuit ꝓscrutari de eo nisi post ꝓscrutationẽ de motu: ⁊ incepit hic declarare qꝫ ex diffinitione nature apparet qꝫ ꝓscrutatio de motu est necessaria: ⁊ qa oportet naturalẽ ꝓscrutari de vnaquaq illarũ partiũ acceptarũ i diffinitione dixit qꝫ natura ⁊c. i. ⁊ qz iã apparuit ex predictis qꝫ diffinitio nature est principium motꝰ ⁊ getis. i. ⁊ transmutationis ⁊ nõ trãsmutationis: ⁊ intendimus in hoc libro ꝓscrutari de natura: cũ intentio huius libri sit log de rebus cõmunibus oĩbus rebus naturalibꝰ: ⁊ iam locuti sumus de ꝓmo principio qõ est quasi materia oĩuz rerũ naturaliũ oportet nos igiť log de motu qd sit: ⁊ cũ determinauerimꝰ idest diffinierimꝰ motũ determinabimꝰ post vnũqõqz eoꝝ que accipiũntur in diffinitione motus ⁊ que sequũtur motũ: ⁊ cũ dixit b: incepit dicere illa q̃ ita se habẽt ad vnũqõqz eoꝝ que accipiunť in diffinitiõe motus: ⁊ que sequũtur motũ: ⁊ cũ dixit b incepit dicere illa q̃ ita se habẽt ad motũ ⁊ dixit: ⁊ estimať ⁊c. idest vtꝝ diuiditť i indiuisibilia semp: aut in aliqua diuisibilia. Deinde incepit narrare etiam qꝫ ꝓsideratio de ꝓtinuo exigit etiã ꝓsiderationẽ de infinito ⁊ dixit: ⁊ ꝓmũ eorum ⁊c. idest ⁊ ꝓmuz eoꝝ que apparent ex ꝓsideratione de ꝓtinuo: est ꝓsiderare de infinito. Deinde dedit cãm in hoc: ⁊ dixit: ⁊ iõ accidit multotiens ⁊c. idest qz infinitũ ꝓtingit ꝓtinuo: aut ẽ differentia ei⁹: accidit multotiẽs qꝫ cũ diffinierim⁹ cõtinuũ accipere in ſua diffinitiõe infinitũ cõtinuũ enĩ est illud qõ diuiditť in infinitũ. Deinde indurit testimoniũ sup hoc ⁊ dixit: qõ enĩ diuiditť in infinitũ est ꝓtinuũ idest. ⁊ dixim⁹ qꝫ diffinitio ꝓtinui est illud qõ diuiditť in infinitũ qz illud qõ diuiditť in ifinitũ est infinitũ: qõ enĩ predicaťr ꝑm qd qñ cõuertiť est diffinitio: ⁊ dixit: vt mihi vť accidit multotiens qꝫ ista diffinitio ꝓtinui apud dicẽtes ipsũ cõponi ex ptib⁹ indiuisibilib⁹ est ꝓcessa: dicentes enĩ qꝫ ꝓtinuũ ꝓponiť ex ptib⁹ indiuisibilib⁹ nõ ꝓcedũt hãc diffinitionẽ: ⁊. . d. ⁊ iõ accidit plurib⁹ eoꝝ q vtunť diffinitiõe ꝓtinui: accipere in diffinitione ei⁹ infinitũ. ⁊ forte dixit hoc: qz ꝓtinuũ põt habere aliã diffinitiõem vt in qua dicitur: ꝓtinuũ est illõ in cui⁹ medio põt poni termin⁹ cõis duab⁹ partibus.

Adhuc aũt sine loco ⁊ vacuo: ⁊ tpe impossibile ẽ esse motũ. manifestũ igiť est qꝫ ⁊ ꝓpter hoc: ⁊ ꝓpť id: qꝫ oĩa sunt cõmunia: ⁊ vniuersaliter hoc oĩbus intendendũ ꝓargumẽtantibus de vnoquoque istoꝝ: posterior aũt de ꝓprijs speculatio ea que de communibus est.

Et cũ hoc impossibile est vt motus fit si locꝰ ⁊ tẽpus nõ fuerit manifestũ est igiť qꝫ ꝓpter hoc: ⁊ ꝓpter hoc qꝫ ista sũt cõmunia oĩbus: oportet ꝓscrutari de vno quoqz eoꝝ: cõsideratio enĩ de ꝓprijs est post cõsiderationẽ de rebus cõmunibus. z

Cum declarauimus qꝫ ex differentia nature apparebit qꝫ oportet naturalez ꝓscrutari de motu ⁊ ꝓsequentibꝰ motũ: ⁊ dixit: qꝫ illoꝝ que sequũtur motum que sũt ꝓpinqua substantie ei⁹ est ꝓtinuũ: ⁊ qꝫ infinitũ sequiť ꝓtinuũ incepit dicere etiam: qñ qz locus ⁊ tempus sequũtur motum in rei veritate ⁊ vacuũ: ⁊ dicũt qdã naturales oportet etiam considerare de istis tribꝰ cũ ꝓsideratione de illis tribus predictis: ⁊ dixit: ⁊ manifestũ est igitur ⁊c. idest manifestũ est igiť qꝫ ex hoc qõ dixim⁹ qꝫ ista apparẽt in diffinitione nature: ⁊ qz etiam ista sunt cõmunia oĩbus rebꝰ naturalibꝰ: oportet nos in hoc libro loqui de istis rebꝰ: cuz iste liber sit primus liber in quo loquiť de rebꝰ naturalibꝰ ⁊ de cõmuni oportet log ꝓmus ęz de ꝓprio: ⁊ iõ fuit necesse log de istis rebꝰ in hoc libro ⁊ hic expressit suã intentionẽ in hoc libro: ⁊ illa q̃ sunt substãtia istius ꝓsiderationis ⁊ sũt cãe cões ⁊ accidẽtia cõia q̃ apparẽt ex diffinitõe nãe. z

Primũ aũt sicut dixim⁹ de motu: est igiť aliqd qõ endelechia tm̃ est: aliud aũt potẽtia: ⁊ eorũ q̃ sũt actu hoc qdẽ hoc aliqd: aliõ vo q̃tũ aliõ vo qle: vel aliqõ alioꝝ entis ꝑdicamẽtoꝝ. sed ⁊ eiꝰ qõ ad aliqd: aliqd qdẽ ꝑm supabũdantiam ⁊ defectũ dť: aliud aũt ꝑm actiuũ ⁊ passiuũ: ⁊ oĩo motiuũ ⁊ mobile: motiuum enim motiuum mobilis est. ⁊ mobile a motiuo est mobile.

Et incipiemꝰ sicut dixim⁹ de motu. ⁊ dicamꝰ qꝫ rerũ q̃dam sũt in perfectione ⁊ q̃dam in potentia ⁊ istoꝝ quoddã ostendiť esse hoc: ⁊ quoddã de mõstrať cẽ huiꝰ quãtitatis: ⁊ quoddã demõstrať esse huiꝰ dispositionis: aut attribuiť hoc mõ alicui alioꝝ predicamẽtoꝝ entis: relatiuoꝝ q̃dã dicunť ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ quedã ꝑm agens ⁊ patiens ⁊ vniuersaliter ꝑm mouẽs ⁊ motũ: mouens enĩz ẽ mouẽs motũ: ⁊ motũ est motũ a mouente. z

Cum voluit diffinire motum: incepit de illis que ita se habent ad id quod vult diffinire quasi propositiones: ⁊ incepit primo dividere ens ꝟ actum ⁊ potetiã: ⁊ sũt duo genera eꝝ q̃ nõ põt motus esse: aut nõ esse mediũ inter illa z

Deide posuit secundā ꝓpositionē. ⁊ est q⁹ entia diuidūt i decem predicamenta: ad hoc q⁹ vult etiam declarare q⁹ motus inuenit in quatuor eoꝝ tū. Deinde posuit tertiā propositionē: ⁊ est q⁹ predicamētū relationis qñqz relatio in eo est ꝑm magis ⁊ minus: vt duplū ⁊ dimidiū: ⁊ multuz ⁊ paucū: ⁊ qñqz est relatio in eo ꝑm agens ⁊ patiens: quēad modū enī duplū dr in respectu dimidij: ⁊ dimidū in respectu dupli: similiter agens dr in respectu patientis: ⁊ patiens in respectu agentis: ⁊ indurit hoc ad declarandū q⁹ mot⁹ est actio motoris in motu: ⁊ q⁹ nō hz esse nisi in moto: ⁊ ideo accipit rem motam quasi differentiaz motus deinde dixit ⁊ quoddā demonstratur esse hoc. i. indiuiduum substantie: ⁊ quoddam huius quātitatis idest indiuiduuz quātitatis: ⁊ quoddā huius dispositionis idest indiuiduū qualitatis. Deinde dixit ꝑm magis ⁊ minus idest relatiuū qđ est in quātitate. Deinde dixit ꝑm agens ⁊ patiens: ⁊ intendit relatiuū qđ inuenit in predicamento agere ⁊ pati ⁊ dixit ⁊ vniuersaliter ꝑm mouens ⁊ motuz: quia mouens ⁊ motū sūt pfectiora quā agens ⁊ patiens: cum omne agens sit mouens ⁊ non conuertitur.

¶ Nō est autem motus ꝓter res: mutatur enim semper id quod mutatur: aut secūdum subiectuz aut secundum qualitatem: aut secundum quantitatem: aut secundum locum. Commune autem in his nullum est accipere sicut dirimus q⁹ neque hoc neque quātum: neqz quale sit: neqz aliorum predicamentorum nullum: quare neque motus: neqz mutatio nullius est extra ea que dicta sūt: cū nihil sit extra predicta.

4 ¶ Et nō est motus extra ipsas res: transmutatum enim semper trāsmutatur: aut in substantia: aut in quāto: aut in qualitate: aut in loco: ⁊ nihil inuenitur omnino cōmune istis: quasi dicat q⁹ non est ita: neqz vnū aliorū predicamentorum. vnde necesse est q⁹ non est mot⁹: neque transmutatio omnino alicui⁹ nisi istorū q̄ dirim⁹.

4 ¶ Et nō est. Hoc etiā est quartū fūdamētum ad hoc quod vult de diffinitiōe motus: ⁊ est q⁹ motus inuenitur in pluribus vno predicamento: ⁊ dixit: ⁊ nō est motus ⁊c. idest ⁊ nō inuenitur motus extra decem predicamenta: qñ tranl mutatū semp trāsmutatur aut in predicamēto substantie aut quātitatis: aut qualitatis aut vbi: aut in alio predicamento: ⁊ trāsmutatio nō inuenit nisi in trāsmutato: ex q̄ segtur vt motus sit in plurib⁹ vno predicamēto: ⁊ iste sermo cōponit sic: motus est in moto: ⁊ motum est in plurib⁹ vno predicamēto: ergo motus est in plurib⁹ vno p̄dicamēto ⁊ nihil inuenit ⁊c. idest impossibile ē inueniri aliqd vnū cōe istis predicamētis in quib⁹ inuenitur mot⁹ U. B. aliqđ commune istis quatuor qđ nō sit vnū eorum neqz aliorum predicamentoꝝ ex quo segtur vt motus sit in alia natura ⁊ predicamētis: ⁊ vt dicatur vniuoce. ⁊ intendebat declarare: qñ q⁹ motus nō dicit vniuoce ideo nō hz diffinitionem dictam vniuoce sed ꝑm prius ⁊ posterius: sed th tales diffinitiones intrant in artibus demōstratiuis ⁊ querit de hoc qđ dixit hic q⁹ mot⁹ nō inuenit in vno predicamēto: ⁊ dictum est in libro de predicamētis: ipsum ē in predicamēto passionis: ⁊ ꝑm hoc aut nō debemus cōputare predicamētū passionis: aut nō debem⁹ dicere ipsū inueniri in plurib⁹ vno predicamēto. Ad hoc aūt dicam⁹ qñ motus ꝑm q⁹ non differt a perfectione ad quam vadit: nisi ꝑm magis ⁊ minus: necesse est vt sit de genere illius perfectionis: motus enim nihil aliud est quam generatio ptis post aliā illius pfectionis: ad quā itendit motus donec pficiatur ⁊ fit in actu. Vnde necesse est vt mot⁹ qui est in substātia inueniat in genere substātie: ⁊ motus q est in quātitate in genere quantitatis: ⁊ similiter q est in vbi ⁊ qualitate ꝑm autem q⁹ est via ad pfectionem que est alia ab ipsa perfectiōe: necesse est vt sit genus p se. via enī ad rem est aliud ab ipsa re ⁊ ꝑm hoc fuit positum predicamētum per se: ⁊ iste modus est famosior: ille aūt ē verior. ⁊ ideo Aris. indurit illū modū famosum in predicamētis: ⁊ istum modū vez in hoc libro.

¶ Unūquodqz autem dupliciter ineſt omnibus: vt hoc: aliud quidem enim forma ipsius: aliō vo priuatio ⁊ ꝑm qualitatem: hoc quidem enim album illud autem nigrum: ⁊ ꝑm quantitatem aliud quidem perfectum: aliud vo imperfectum Similiter autem ⁊ ꝑm loci mutationem: hoc quidem sursum: illud vo deorsum: aut aliud quidez graue: aliud vo leue: quare motus ⁊ mutationis tot sunt species quot ⁊ entis.

¶ Et vnūquodqz istorum oīuz est duobus modis. U. B. quoniam illud quod ōmonstratur ē hoc demonstratur per formam: ⁊ demonstratur per priuationem: ⁊ similiter in qualitate: aliqd enīz est album ⁊ aliquod nigrum: ⁊ similiter in quantitate: aliquod est perfectuz ⁊ aliqō diminutū: in trāslatione aliquod est superius ⁊ aliqō est inferius: aliquod leue ⁊ aliqō graue: vnde necesse est vt tot sint spēs mot⁹ trāsmutationis quot sūt spēs entis

¶ Et vnūquodqz. Cū posuit q⁹ diffinitio motus est ambigua: q⁹ inuenitur in plurib⁹ predicamētis vno incepit declarare etiam q⁹ nō ꝓp hoc solū est mot⁹ talis: sed ⁊ q⁹ motus inuenitur in vnoquoqz generum motus in duo: vnuz nobilius ⁊ aliud vilius. motus enī q est in eodē genere de vilioꝝ oppositoꝝ ad nobilius est nobilior. ⁊ q est a ōrio ē vilior: vt motus de nō esse in esse: ⁊ de esse in nō esse: ⁊ dixit: ⁊ vnūqōqz istoꝝ ⁊c. idest: ⁊ vnusqsqz quatuor motuū inuenitur in eodē predicamento duob⁹ modis: quoniā trāsmutatū in substantia cuius trāsmutatio est cōpleta: qñqz demōstrat in esse idest in forma: ⁊ qñqz demōstratur i priuatione forme: motus enī in cuius fine demōstrat q⁹ motum hz formā dr generatio: ⁊ in quo priuatur forma dicitur corruptio: ⁊ similiter in fine trāsmutationis in qualitate: quādoqz demonstratur ꝑm q⁹ est album: ⁊ qñqz ꝑm q⁹ est nigrū: ⁊ similiter in quātitate: qñqz ꝑm q⁹ est diminutū ⁊ qñqz ꝑm q⁹ est perfectum. ⁊ similiter in trāsmutatiōe: qñqz finis trāsmutationis est esse superius: ⁊ qñqz est inferi⁹ Deinde dixit: ⁊ aliqō leue: ⁊ aliqō graue: forte est erēpluz ō motu in vbi idest q⁹ motū in loco quādoqz mouetur ad hoc vt sit leue etiam in actu idest ascendens sup illa corpora ⁊ quādoqz vt sit graue in actu. i. vt sit sub alijs corporibus: ⁊ forte est erēplū de generatione ⁊ corruptione: elemēta enī trāsmutantur de grauitate in leuitatē: ⁊ de leuitate in grauitatem. Deinde dixit necesse est igit er hoc ⁊c. i. necesse est igitur ex hoc qđ dirim⁹ vt species vltime motus sint tot quot sūt species rerū motarū: ⁊ sūt octo: vt hic apparebit due. s. in vnoquoqz predicamēto: vtz aūt inueniatur motus in alio predicamento ab istis quatuor perscrutabitur in quinto.

¶ Diuisio aūt ꝑm vnūquodqz genus hoc qdem esse endelechia: aliud aūt potentia in potentia existentis endelechia ꝑm q⁹ hmōi est motus est vt alterabilis qđē in quātum est alterabile: alteratio est: augmētabilis aūt ⁊ oppositi: nullū enī cōe nomen

men vtriusqz augmentum ⁊ decremẽtum genera bilis aũt ⁊ corruptibilis generatio ⁊ corruptio: loco mutabilis loci mutatio.

6 ¶Et cũ vnũqȯqz istoꝝ generũ diuidaꝫ in illud qȯ est actu: ⁊ illud qȯ est potentia: tũc motꝰ erit pfectio eius qȯ est in potentia ꝟz q ꝑ est tale. A. B. qm̃ pfectio alterati qm̃ alteraꝫ ẽ alteratio ⁊ perfectio augmẽti ⁊ sui oppositi: ⁊ ẽ diminuti. ⁊ habent vnũ nomen cõmune ambobus qȯ e augmentũ ⁊ diminutio ⁊ pfectio generati ⁊ corrupti est generatio ⁊ corruptio ⁊ pfectio trãslati est trãslatio.

6 ¶Et vnũquodqz. Cũ numerauit illa que debẽt precedeꝛ b qȯ dicit de diffinitiõe motꝰ: incipit diffinire eũ ⁊ dixit: ⁊ cũ vnũquodqz ⁊c. i. cũ vnũquodqz generũ motꝰ diuidaꝫ i potẽtiam ⁊ actũ: qm̃ vnũquodqz eoꝝ qñqz est in potentia: qñqz est in actu: ⁊ manifestũ est q motꝰ ẽ pfectio rei mote ergo manifestũ ẽ si nõ fuerit pfectio eiꝰ �means q est in actu ne cessario erit pfectio eiꝰ ꝟm q ẽ in potentia ⁊ addidit in diffinitiõe ꝟm q est in potẽtia: qz omne motũ ꝟm q est in actu ⁊ hz potentiã hz duas pfectiões: pfectionẽ. s. in actu nõ ꝟm q ẽ motũ: ⁊ pfectionẽ ꝟm q est in potẽtia q̃ dicit motus. deinde icepit demõstrare ꝓuenientiã isti⁹ diffinitiõis vnicuiqz generũ motuũ. ⁊ dixit. A. B. qm̃ pfectio alterati ⁊c. i. A. B. qm̃ pfectio alterati ꝟm q ẽ in potẽtia ẽ illȯ qȯ dr alteratio: ⁊ pfectio augmẽtati ⁊ diminuti: ꝟz q sũt i potẽtia est illȯ qȯ dr augmẽtum ⁊ diminutio: ⁊ pfectio generati ⁊ corrupti ꝟm q sũt in potẽtia ẽ generatio ⁊ corruptio ⁊ pfectio trãslati ꝟm q est in potẽtia ẽ illȯ qȯ dr trãslatio: ⁊ manifestũ ẽ q ista diffinitio motꝰ ẽ cõmunis motui nouo: ⁊ eterno: ⁊ similr ẽt apparet ex hac diffinitione ꝓtinuatio motꝰ: motꝰ enim qñ quiescit erit pfectio eiꝰ qȯ est in actu vñ videmꝰ q motꝰ augmẽti ⁊ alteratiõis sũt plures motus nõ enim possiumꝰ dicere q augmẽtatũ ẽ motũ vno motu de initio augmẽti vsqz ad finẽ: apparet enim motꝰ eius in tẽpore sensibili: ⁊ similr ẽ dispositio in pluribꝰ alterationibꝰ: ⁊ ipossibile est vt in toto tpe augmẽti sit motũ ⁊ nõ cõprehẽdaꝫ a sensu. Motꝰ igit augmẽti de initio motꝰ ad finẽ cõponit pluribꝰ motibus ⁊ pluribus qetibꝰ: in vno aũt motu trãslati q ẽ de principio ad finẽ nõ iterponit qes: ⁊ ideo ꝓtinuatio ẽ manifestior in eo ⁊ credimꝰ hoc in augmẽto ⁊ alteratione: qz videmꝰ aliqua augeri p annũ vno digito ⁊ remotũ ẽ vt ille digitꝰ diuidaꝫ ꝑ oẽs ptes tpis illiꝰ ãni: qm̃ minimũ tẽpꝰ sensibile nõ hz er eo ptem sensibilem.

¶Qȯ aũt hoc sit motꝰ actu ab hinc manifestũ est cũ edificabile inq̃tũ hmõi ipsum dicimꝰ esse actu ꝟm q edificaꝫ ⁊ est hec edificatio: silr aũt ⁊ doctrinatio: ⁊ medicatõ: ⁊ saltatõ ⁊ adolescẽtia ⁊ senectꝰ

7 ¶Et õclarabiꝫ q motꝰ est hoc. er hoc qȯ narrabo edificatũ enim nõ dr edificari in actu: nisi dum nos edificamꝰ: ⁊ hoc est edificari: ⁊ silr addiscẽ ⁊ medicari ⁊ labi ⁊ titubare.

7 ¶Et declarabiꝫ. Dicit ⁊ declarabiꝫ q motꝰ est pfectio rei potẽtis ꝟm q põt er inductiõe trãsmutabiliũ edificatũ. n. nõ dr esse edificatũ qñ cessat ab edificatiõe: neqz qñ nõduz edificatur: sed dum edificatur: ⁊ illud est perfectio edificati: ⁊ edificatum est nõ edificatũ nisi q hz potẽtiã ⁊ similiter ẽ de addiscẽte ⁊ mediciato ⁊ de lapso: dicimꝰ. n. i vno quoqz istoꝝ esse tale: dũ hz illã speciẽ trãsmutatiõis ꝟz q est in potẽtia cũ igit edificatio ẽ pfectio edificati ꝟm q est edificatũ: ⁊ similr i aliis trãsmutationibꝰ mãifestũ ẽ q motꝰ ẽ pfectio moti ꝟz q ẽ motũ: ⁊ qz nõ ẽ motũ nisi ꝟz q ẽ i potẽtia: mãifestũ ẽ q motꝰ ẽ pfectio moti ꝟz q ẽ i potẽtia.

¶Qm̃ aũt q̃dã eadẽ sunt potẽtia ⁊ actu q̃uis non simul nõ ꝟm idẽ: sed vt calidũ qdẽ potẽtia: frigidũ aũt endelechia multa iam agunt ⁊ patiunt ad inuicẽ. Omne. n. est simul actiuũ ⁊ passiuũ: ergo ⁊ mouens physice mobile est omne. n. huiusmodi mouet cũ moueaꝫ ⁊ ipsum. vñ qdẽ igiꝫ qbusdã omne moueri mouens sed de his qdem ex alijs manifestum quomodo se habẽt: est enim quoddam mouentium ⁊ immobile.

¶Et qz videmꝰ aliqua eadẽ esse in potẽtia ⁊ in actu: sed nõ insimul ꝟm idẽ. A. B. calidũ actu ⁊ frigidum potẽtia. sunt. n. plura q̃ agunt in inuicem. ⁊ patiunt ab inuicẽ. Oia. n. ista sunt ex eis q̃ agũt insimul ⁊ patiunt vñ necesse est vt qcqd mouet naturaliter moueaꝫ: ⁊ qdã existimauerũt q omne q mouet mouetur: sed hoc õclarabitur alio modo ab hoc: ẽ. n. aliqd qȯ mouet ⁊ nõ moueꝫ. 8

¶Et qz. Quia videmꝰ res sensibiles eẽ duobꝰ modis aut i potentia: aut in actu: sed nõ ꝟm idẽ ⁊ eodẽ mõ qm̃ impossibile ẽ aliquid eẽ calidũ i actu: ⁊ calidũ in potẽtia ꝟm eũdez modũ: ꝟz idẽ ũ respectu eiusdẽ qñqz ẽ in potẽtia: qñqz i actu. A. B. qm̃ aqua qñqz est calida in actu: ⁊ qñqz calida i potẽtia in respectu aũt duoꝝ est in potẽtia: ⁊ in actu. s. in potẽtia respectu alteriꝰ: ⁊ in actu respectu reliq: ⁊ similr in respectu eiusdẽ ẽ duobꝰ modis. A. B. qm̃ cibus est agens in coꝝꝰ ꝟm q ẽ panis in actu: ⁊ patiẽs ab ipso ꝟm q ẽ corpus i potẽtia: necesse ẽ igiꝫ vt sint hic aliqua q̃ mouent se ãbinuicẽ ⁊ mouẽtur ãbinuicem: ⁊ q hec duo sint vera. s. agere ⁊ pati insimul: sed in respectu duoꝝ non in respectu eiusdẽ. D. d. necesse ẽ igiꝫ ⁊c. i. cũ sint aliq̃ i qbꝰ inuenitur potẽtia ⁊ actꝰ insimul: necesse est vt illȯ qȯ mouet ꝟm hũc modũ vt moueaꝫ ⁊ intendebat cũ dixit nãliter: illȯ qȯ mouet ꝟm q ẽ in potẽtia mouẽs. D. d. ⁊ qdã existimauerunt ⁊c. i. sine hac determinatiõe. s. vt sit cõpositũ ex potentia ⁊ actu ꝟz nõ ẽ vez ꝟz i sine isti⁹ libri declarabiꝫ q hic ẽ motor q nõ moueꝫ oio cũ i eo nõ sit aliq̃ potẽtia ⁊ inuit platonẽ.

¶Sed potẽtia existentis endelechia: cum endelechia ens agat aut ipsum aut aliud inquãtũ mobile motus est. Dico aũt hoc inquãtus sic: est. n. ens potẽtia statua: ꝟz tũ nõ eris endelechia: ⁊ inquãtũ es est motus nõ enim idem ẽ eri esse ⁊ potẽtia alicui mobili: qm̃ si idẽ esset simpliciter: ⁊ ꝟm rõnẽ esset vtiqz eris inquãtũ est endelechia motus: nõ ẽ aũt idem quẽadmodum dictum est.

¶Motus aũt eius qȯ est in potẽtia est in eo qȯ est qm̃ illud qȯ est in pfectione agit aut ꝑ se: aut ꝑ aliud ꝟm qȯ est motum: ⁊ intelligo ꝑ hoc q dico ꝟm qȯ est motum hoc qȯ narrabo: cuprũ. s. ẽ in potẽtia idolũ: ꝟz pfectio cupri ꝟz q ẽ cuprũ nõ est motus: qddam. n. cupri: ⁊ ipsũ ẽ motũ ꝑ aliquã potẽtiã: nõ hz eandẽ itentionẽ: ⁊ si hẽrent eandẽ intentionez simpliciter: tũc etiam in diffinitiõe cupri esset motus: ꝟz intentio eoꝝ nõ est eadem. 9

¶Motus. Cũ õclarauit q entia naturalia sũt in potẽtia ⁊ actu insimul: aut in duobꝰ tẽporibꝰ in respectu eiusdẽ: aut in eodẽ tpe respectu duoꝝ: aut eiusdẽ: ꝟz duobꝰ modis: ⁊ q motꝰ est in hoc genere icepit declarare q motꝰ est pfectio entis ꝟm q ẽ in potẽtia nõ ꝟm q est in actu: ⁊ dixit motus aũt eius ⁊c. idest motus autem eius quod est in potentia. s. eius quod erit de potentia in actum inuenitur i illo 9

qđ̄ est in actu ꝛ qñ illud qđ̄ est in actu agit: ꝛ hoc est ꝟz q ē motū: ꝛ nō ꝟz q est in actu. U. B. qñ cuprū est in actu cuprum: ꝛ in potentia idolū ꝛ pfectio cuprī in actu ꝟm q est cuprū nō est motus: qñ tūc quidditas eius esset in motu: sed actio cuprī q̄ est motꝰ est actio eius ꝟm q est in potentia idolum intendit quoniam cum potentia in aliqđ fuerit aliud ab actu: ꝛ motus non est perfectio rei ꝟm quod est in actu necesse est vt sit pfectio eius ꝟm q est in potētia: ꝛ si motꝰ eēt pfectio actiōis: tūc qdditates rerū essent motus: sed motus nō est pfectio actiōis: ꝛ q: qdditas cuprī q̄ est pfectio eiꝰ in actu nō est q habeat potētiā ad motū qñ si hoc esset: tūc potētia ꝛ actus essent idem.

¶ Manifestū est aūt ꝛ in cōtrarijs posse qdē enim sanari: ꝛ posse laborare alterꝫ est: ꝛ nāqz si laborare qdē ꝛ sanari idē eēt: subiectū aūt ꝛ sanabile ꝛ infirmū: siue humiditas siue sanguis vnū ꝛ idē est: qñ aūt nō est idē quēadmodū neqz color idē ꝛ visibile. possibilis inquātū est possibile endelechia manifestum q̄ sit motus.

¶ Si intentio eoꝝ nō est eadē vt dixim⁹ ꝛ hoc manifestū est in ꝺrijs: sanū in potētia: aliō est ab infirmo in potētia ꝟz illū ꝟmonē debēt hēre eandē itētionē. subiectū. n. eoꝝ: ꝛ illud qđ̄ sanat: ꝛ infirmat̄ siue sit humor: aut sanguis est idē. ꝛ cū hoc nō sit idē sic̄ color ꝛ visibile ñ sūt idē: mānifestū ē q̄ pfectio eius ,qđ̄ potest aliqd ꝟm q̄ pōt illud est motus

¶ Si intentio. Et intētio actus cū potētia in re demōstrata nō est eadē: ꝛ si subiectū sit idē: ꝛ hoc est manifestū in ꝺtrarijs subiectum eni est idē ꝛ sūt in maxima diuersitate. U. B. qñ hoc demōstratū est esse in potentia: sanū est aliud est dicere ipsū esse in potētia infirmū: ꝛ si duo diuersa cēnt idē ꝑpter hoc q̄ subiectū eoꝝ est idē: ꝺtingeret vt potentia ad infirmitatē esset eadē cū potentia ad sanitatē: ꝛ si ħ eēt tūc sanitas ꝛ infirmitas essent eadē: qñ potentie rerꝫ ꝺriarū sūt ꝺtrarie. D. o. ꝛ ꝟm illū sermonē ꝛc. i. ꝛ esset necesse: vt si aliqua duo cēnt idem: q: subiectuz est idē. ſ. q̄ aliqđ eē sanū i potētia ꝛ infirmū i potētia cēnt idē q: subiectū sanitatis ꝛ infirmitatis ē idē. v. g. humor aut sāguis ꝛc. cū aliqđ eē i actu ꝛ in potentia nō est idē: q: subiectū illi⁹ ē idē sicut color ꝛ visibile nō sūt idē: ꝛ si subiectū sit idē manifestū est q̄ pfectio ei⁹ qđ̄ pōt aliqd ꝟm q̄ pōt illud est motus: nō pfectio eius ꝟm q̄ est in actu: qñ si pfectio actiōis esset motus tūc quiescens eēt motū ꝛ tūc qdditates ipsaruz rerum essent motus vt dixit.

¶ Qđ̄ qdē igit̄ est hoc: ꝛ qđ̄ accidit tūc moueri cuz est endelechia. vel ipsa ꝛ neqz ꝓius: neqz posterius ostēsuz est. ¶ Cōtingit. n. vnūqq̄qz aliqñ opari qdez: aliqñ aūt nō: vt edificabile ꝛ edificabilis actus inquātū est edificabile edificatio est. aut enim hui⁹ est edificatio act⁹ aut dom⁹: sed cū dom⁹ sit nō ampli⁹ edificabile est: edificat̄ aūt edificabile: necesse est ergo edificationē eē actū: edificatio aūt mot⁹ qdā ē. at vō eadē cōueniet rō in alijs motib⁹

¶ Et declaratū est q̄ intētio mot⁹ ē hec ꝛ q̄ eē ei⁹ ꝺz eē in pfectōe illi⁹. vtrūqz eni est ipossibile. ſ. vt act⁹ cadat in aliqua hora: ꝛ nō cadat. U. B. edificatū: pfectio eni edificati ꝟm q̄ est edificatū est edificatio: edificatio. n. est actio edificati aut domus: ꝟz cū dom⁹ ē: tūc nō est edificatio ergo necesse est vt edificatio sit actio ¶ Edificatio eni est aliqs mot⁹: ꝛ iste ꝟmo est cōueniēs in ceteris motib⁹

¶ Et declaratū est q̄ diffinitio mot⁹ est ista. ſ. q̄ ꝺz eē in actione q̄ est in potētia dū est actio: neqz ante neqz post. D. o. vtrūqz est ipossibile ꝛc. ꝛ hoc necesse est q̄ vtrūqz istoꝝ est possibile in moto. ſ. ut actio sit in eo: in alia hora cadēt ꝛ vt nō cadat in alia ꝛ ipossibile est vt in eo sit motꝰ anteq̄ actio cadat ex eo. U. B. qñ dicim⁹ q̄ pfectio edificati ꝟm q̄ est edificatū est edificatio que est motꝰ edificati nō ante neqz post: añ aūt impossibile est: q: nō ħz actionē q̄ est edificatio: remāet igit̄ vt edificatio sit: aut actio edificati: aut actio ei⁹ qđ̄ iam edificatū est. U. B. dom⁹: sed dom⁹ non est edificatū neqz trāsmutatū: ergo necesse est vt edificatio sit actio edificati ꝟm q̄ est edificatū. i. ꝟm q̄ est ēt in potētia edificatum.

¶ Qđ̄ aūt bñ dictū sit manifestū est ex qbus alij de ipso dicūt: ꝛ ex eo qđ̄ nō est facile diffinire aliter ipsum neqz. n. motū ponere in alio genere pōt vti qz aligs neqz aliter de ipso dicentes recte dicunt manifestū aūt intēdētib⁹ quēadmodū ponūt qdaz ipsū alteritatē ꝛ inequalitatē: ꝛ q̄ nō ē dicētes esse motū: quoꝝ nullū necessariuz est moueri: neqz altera sint: neqz si inequalia: neqz si nō sint.

¶ Et declarabit̄ ēt hoc eē rectum ex hoc qđ̄ alij dixerūt: ꝛ q: difficile est ipsū diffinire alio modo impossibile enim est ponere motum ꝛ trāsmutatiōz in alio genere ꝛ iste sermo est rect⁹: ꝛ hoc manifestū est ei q̄ cōsiderauerit ipsū ꝟm q̄ alij posuerunt ipsū: dixerūt. n. q̄ mot⁹ ē alietas ꝛ erituſ ab equalitate: ꝛ q̄ nō est: ꝛ nullum illoꝝ necesse est moueri: neqz illud quod est aliud: neqz illud quod est non equale neqz illud quod nō est.

¶ Et declarabit̄. Dicit ꝛ declarabit̄ ēt ꝛc. i. ꝛ apparet etiā q̄ hoc qđ̄ diximus de diffinitiōe mot⁹ est rectum qñ aligs sciuerit qđ alij dixerūt de illo ꝛ q: ꝟmo aduersarij nō ē cōtradictorꝰ verus dixit: ꝛ q: difficile est ꝛc. i. ꝛ q: ipossibile est diffinire motū alio mō ab eo quo nos diffinimus ipsū q: nullus pōt ponere motū sub alio genere ab eo sub quo nos posuerim⁹ ipsum: ꝛ cū narrauit hoc icepit declarare errorē alioꝝ ꝛ dixit ꝛ iste ꝟmo ē rectus ꝛc. i. ei q̄ ꝺsideraue rit diffinitionē qua alij diffinierūt ipsū. qdam eni dixerūt ipsū eē alietatē: ꝛ qdā erituꝫ ab equalitate: ꝛ qdā ipsuz esse nō ens: ꝟz nullū istoꝝ ē mot⁹: qñ si esset: tūc qđ̄ diceret̄ aliqđ istoꝝ eē esset motū si igit̄ mot⁹ eēt alietas: tūc oē aliud esset mot⁹: ꝛ si esset erit⁹ ab equalitate tūc oīs erit⁹ ab eqlitate eēt motū: ꝛ ē magis remotū vt sit nō ens: qñ nō ens nō trāsmutat̄. D. o. ꝛ nulluz istoꝝ mouet̄. i. ꝛ si aliqđ istoruz eēt diffinitio mot⁹: necesse eēt q̄ qcqd diceret̄ esse aliqđ illoꝝ ipsuz habere motuz. ꝛ debes scire q̄ ista diffinitio nō est manifesta ꝑ se: sed trñ ꝺz inueniri ꝑ aliquā viam earuz in qbus inueniunt̄ hui⁹ generis diffinitiōes: aut ꝑ viā diuisionis: aut ꝑ viā cōpositionis diffinitiōes autem ignote nāliter necesse ē vt in eis vtat̄ qs syllogismo. aut in declarādo diffinitionē ꝛ diffinitū eē qñ vtrūqz fuerit ignotum: aut in declarando q̄ diffinitio est diffiniti qñ diffinitum fuerit manifestū ꝑ se: ꝛ diffinitio ignorata. Aris. igit̄ in declarādo diffinitiōez mot⁹: vtit̄ trib⁹. ſ. diuisiōe: ꝛ inductione: ꝛ via accepta a ꝺrio in qua declarauit q̄ si est ipossibile vt pfectio que ē mot⁹ rei mote sit ꝟz q̄ ē in actu ē pfectio ei⁹ ꝟz q̄ est i potētia: ꝛ ē dissolutio qōnis i illo loco.

¶ Sed neqz mutatio: neqz in hoc: neqz ex his magis est q̄ ex oppositis. cā aūt in hoc ponere q̄ ide terminatū quoddā videt̄ esse motus alteri⁹ autez coordinationis principia ex eo q̄ sūt priuatiua in determinata

determinata sunt: neqꝫ eniꝫ h̄ neqꝫ tale: neqꝫ vnū ipsoꝝ: qz neqꝫ aliozꝝ predicamēto rum.

13 ¶Et etiam transmutationem ire ad ista ⁊ fieri ab istis: nō est dignꝰ q̄ fieri ab oppositis: ⁊ cā pp quā posuerūt motū in istis intētionibus est: qm̄ motus videtur nō habere terminū apud quē cesset: ⁊ q̄ principia alterius ptis cum sint in capitulo priuationis nō habent diffinitionē: nullus enī eoꝝ ē demonstratum esse hoc: neqꝫ esse in hac dispositione: neqꝫ in alijs predicamentis.

13 ¶Dicit etiā ꝛc̄. i. etiam dicere q̄ trāsmutatio est de nō ente ad nō ens nō est dignius q̄ꝫ dicere ipm venire de ente ad ens: videmus enī etiam q̄ trāsmutatio venit de forma in formā: sicut venit de alietate in alietatē: ista igit oia sūt accidētia motus: nō q̄ p ista substātia motus cōstituat̄ ⁊ cuꝫ destruxit diffinitōes quibꝰ vtebanē in motu: incepit narrare cām ꝓpter quā diffiniebāt motū istis diffinitionibus: ⁊ dixit ⁊ cā ꝛc̄. i. ⁊ cā pp quā isti diffiniebāt motū istis diffinitionibus est: qm̄ motus cū sit de rebus que nō pmanēt videtur nō habere diffinitionē: diffinitōes enī sunt rez permanētium: ⁊ q̄ si haberet diffinitōem cessaret ⁊ destruere tur ⁊ quasi dicat q̄ motus videt̄ nō habere terminū apud quē cessetvt innate res pmanere apud suas diffinitōes: cū igitur existimauerūt q̄ motus nō habet diffinitiōem ⁊ q̄ ista que sūt principia ptis cōtrarie pti essendi nō habēt diffinitionē. s. ps priuationis: existimauerūt q̄ sequit̄ ex hoc vt motus sit sub hac pte q̄ est ps priuatiōis: ⁊ potētia isti sermonis est ex duabus affirmatiuis in scēa figura: ⁊ vtra qꝫ ppositio est falsa: motus enī habet diffinitōem vt declaratū est: ⁊ priuationes etiā quodāmō habēt diffinitiōes: ⁊ intēdit per ptē hoc q̄ pythagorici opinabātur q̄ principia rez diuidūtur in duas ptes cōtrarias ⁊ q̄ vna ps cōtinet magis illa opposita q̄ sunt magis in capitulo priuationis: ⁊ alia ps cōtinet illa que sūt magis in capitulo habitus: ⁊ imponebāt in vna parte decē. s. bonū ⁊ equale: ⁊ par ⁊ vnū: ⁊ dextrū ⁊ lumē ⁊ masculū ⁊ motū: ⁊ rectū ⁊ quadratū: ⁊ opposita istoꝝ in capitulo priuatiōis: ⁊ q̄ omnia apud istos sūt in altera istaꝝ duaꝝ ptiū: ⁊ motus nō est in capitulo entis. ergo ē ī capl̄o priuatōis: q̄ ē ñ eq̄le ⁊ aliud.

¶Videri aūt indeterminatū motuꝫ esse causa est qz neqꝫ in potētia eoꝝ que sunt genez: neqꝫ in actu ēst ponere ipm: neqꝫ enim quod est in potentia quantum mouetur ex necessitate: neqꝫ quod actu quantum est.

14 ¶Et causa in hoc existimauerūt q̄ motus nō habet diffinitionē est: qz ipossibile est ipm poni in potentia entiū: aut in actiōe eoꝝ simpliciter: qō eni ē in potētia aliquod quātum nō est necesse ipm moueri: neqꝫ illud qō est aliquod q̄tum in actu.

14 ¶Cum declarauit q̄ causa in hoc q̄ posuerūt motū in principio capituli priuatōis est: qz existimabāt ipm esse priuationem: incepit dare cāꝫ existimationis: ⁊ dixit: ⁊ causa in hoc q̄ existimauerūt ꝛc̄. i. ⁊ qz ipossibile est ponere q̄ gen⁹ eius est potētia simpliciter aut act⁹ simpliciter: nullus. n. pōt dicere in eo qō adhuc mouetur in potētia ipm moueri in actu. V. g. qm̄ illud quod est in potētia aliquod quantum nōdum mouet̄ in quāto: neqꝫ illud qō est in actu etiā quātū mouetur: qz tā quieſcit: ⁊ cū motus nō est sub potētia simpliciter: nec sub actu simpliciter: ⁊ b duo sūt due ptes entis: ergo nō est in capitulo entis: sed in priuatione: ⁊ latuit eos actus mediꝰ inter potentiam ⁊ actum qui est perfectio potentie ꝑm q̄ est potentia.

¶Et motus quidaꝫ actus videtur esse: iperfectus aūt: causa aūt est: qm̄ iperfectum qō possibile: cuius est actus ⁊ ꝓpter hoc: ergo difficile est ipm accipere quid sit: aut enī in priuationē: necesse est ponere ipm: aut in potentiā: aut in actū simplicē: horum aūt nullū videt̄ cōtingēs: relinquit̄ aūt igitur predictus modus: actū quidē quemdā esse. Sed hmōi actum qualem dicimus difficilem quidem videre: contingentem autem esse.

¶Et existimat̄ q̄ motꝰ sit actio aliqua: sꝫ actio ipfecta: ⁊ cā in hoc est: qm̄ illud qō est in potētia motū: ⁊ est illud cuiꝰ actio est motꝰ est nō pfectū: ⁊ iō scire quid sit est difficile: necesse est enim ipm poni aut in priuatione: aut in potētia: aut in actu simpliciter: ⁊ manifestū est: qm̄ ipossibile est ipm poni in aliquo istoꝝ: remanet igit modus quē posuimꝰ: ⁊ ipm esse est eē in actu: sꝫ intelligere ipm eē actum ꝑm modū quē narrauimꝰ ē difficile: sꝫ tū possibile 15

¶Cum declarauit cām ꝓpter quam antiqui posuerūt motū sub genere priuationis: narrauit q̄ motus est positus in actu: nō in priuatione: sed est actus nō pfectus: vnde antiqui existimauerūt ipm esse sub priuatōe: cū actꝰ nō pfectus sit ꝓpinquus priuatōi. D. d. qō enī est in potentia ꝛc̄. i. ⁊ causa in hoc q̄ motus est actio non pfecta est: qm̄ illud cuius actio est motꝰ: est nō pfectū: qz est in potētia: ⁊ qz est actus nō pfectus: iō difficile scit̄ quid sit: deinde indurit rōnē super hoc qō est actus nō pfectus: ⁊ dixit: necesse est enī ꝛc̄. i. sꝫ apparet necessario ipm esse actū nō pfectum: necesse est enī ipm poni sub priuatione aut sub potētia: aut sub actu pfecto: sꝫ nō potest poni sub aliquo istorum: ergo remanet ipm poni in actu nō pfecto: ⁊ est actus potētie. D. d. sꝫ intelligere ꝛc̄. i. sed ipꝫ intelligi actū est difficile: qz est pfectus in se: difficile enī in cognitione quādo qꝫ est ꝓpter rē latētē: ⁊ hoc erit ꝓpter iperfectionē sue nature: accidit igit motū ipfectio ꝓpter cōicatōnē eiꝰ cū potētia: ⁊ ideo eius diffinitio latuit antiquos. sed licet sit difficilis: tamen est possibilis. 15

¶Mouet̄ aūt ⁊ mouēs omne sicut dictū est: cū sit potētia mobile: ⁊ cuiꝰ imobilitas q̄ꝫ est: cui. n. motus inest huius imobilitas quies est adhuc: agere eni inquātū hmōi ipm mouere est: hoc āt facit tactu: quare simul ⁊ patit̄: vnde motus est actus mobilis inquantum est mobile.

¶Et oē quod mouet nāl̄r mouet̄ vt dixim⁹ cū in potētia fuerit mouēs: ⁊ cessatio eiꝰ a motu fuerit q̄es: cessatio. n. eiꝰ cuius est motꝰ est q̄es ei: actio. n. eius est versus hāc itētionē: ⁊ sꝫ q̄ ē tale ē mouere ⁊ facit h̄ ꝓ ꝛiū: ergo necesse est vt patiat̄ cū sua actione: ⁊ iō etiā motꝰ est pfectio moti sꝫ q̄ ē motū. 16

¶Dicit quod oē quod mouet mouet̄ ꝛc̄. i. ⁊ qz motus rei ē ꝑm q̄ est in potētia: ideo omne qō mouet ⁊ mouet̄ cum in potētia fuerit mouēs. s. mouēs quādoqꝫ ⁊ qñqꝫ nō: trāslatio eni huius motoris de potētia in actū est trāsmutatio: ⁊ qz est ꝓpriū huic motori q̄ eius cessatio a motu est quies: qz quies inuenit̄ in eo qō recipit motū: ⁊ iō erigit ista secūdā dispositionē in eo: potētia enī ⁊ habitus sunt mouētes in potētia: cū aliquādo moueāt ⁊ aliqñ nō: sed nō dicūtur quiescere: cū nō sint corpa: ⁊ dixit: ⁊ cessatio eius ꝛc̄. ⁊. q. d. q̄ omne qō mouet ex eis q̄ mouet̄ in potētia qñ cessant a motu: ⁊ cessatio eius fuerit vera qes: nō mouet nisi moueatur sed actio motoris nō est moueri: illud enī quod agit motū ꝑm q̄ cessatio eius ab hac actione est quies: actō eiꝰ 16

ppria sibi ſm q̄ eſt mouēs in actu eſt mouere nō moueri ſed q̄ nō agit b̄ niſi p cōtactū cū ſit corpus: iō contingit ei neceſſario moueri ab eo qđ mouet: ſed b̄ nō eſt ẓ q̄ ē mouens. i. ſm q̄ eſt in actu: ſed ſm q̄ eſt in potētia mouēs: ⁊ tale mouēs ⁊ motū ſunt illa quoꝝ mā eſt eadē: vt declaratum eſt in libro pygeneos: ⁊ iō corpora celeſtia nō mouētur ab illis que mouēt ⁊ cū notificauit b̄ dixit: ⁊ iō motus ⁊c. i. ⁊ ppter b̄ quod dixim⁹ q̄ motor mouet̄ per accidens ideo motus eſt pfectio moti p ſe. i. ſm q̄ eſt motū nō pfectio motoris ⁊ idurit hāc differētiā ad b̄ q̄ diffiniat motū p iſtam aliā diffinitionē que eſt notior prima: ſed prima ō monſtrat magis ſubiectum motus: iſta enī differentia eſt materialis: prima autem eſt ſm formam.

¶ Accidit aūt hoc tactu motiui: quare ſimul ⁊ patitur: ſpecies enī ſemp exiſtimabit aliqua mouēs: aut enī hec: aut qualis: aut ⁊ quāta q̄ erit principium ⁊ cā motus cum moueat actu: homo facit ex potentia exiſtente homine hominē.

17 ¶ Et hoc ſemp accidit p ↄtactū motoris: ⁊ forma ſemp inducit illud qđ mouet: aut ad hoc: aut ad hāc diſpoſitionē: aut ad hāc quātitatē: ⁊ eſt illud qđ eſt principiū ⁊ cā mot⁹ qñ mouet. V. g. qñ hō q̄ ē in pfectōe facit hominē ex hoie q̄ eſt in potētia

17 ¶ Dicit ⁊ motus fit in moto p cōtactum motoris ⁊ motor mouet p ſuā formā: ⁊ forma ſemp inducit illud qđ mouet .ſ. motū ad illud ad qđ naturaliter inducit: ſi igitur forma fuerit demōſtrata ſimpliciter. i. in ſubſtātia mouebit ad ſb ſtātiam demōſtratā: ⁊ ſi fuerit qualis mouebit ad q̄litatē demōſtratā: ⁊ ſi fuerit quāta mouebit ad q̄ntitatem demōſtratā: ⁊ ſi habuerit nām mouēdi ad aliquē locum mouebitur ad illū. D. d. ⁊ eſt illud qđ eſt principiū. i. ⁊ illud qđ eſt in actu in motore per quod mouet: eſt illud p qđ motor inducit illud qđ eſt in potētia in actū. V. g. qñ hō qui ē in actu facit. V. g. de ſanguine mēſtruoſo: q̄ eſt hō in potētia hominē in actu: ⁊ inducit b̄ ad declarādū q̄ motor nō monet niſi ſm q̄ eſt in actu: ⁊ q̄ motū mouet̄ ſm q̄ eſt in potentia: ⁊ iō ſi motor mouetur per accidens nō ſm q̄ ē motor: ergo motus nō eſt pfectio moti niſi ſm q̄ eſt motum.

¶ Et dubiū aūt manifeſtū eſt q̄ eſt mot⁹ in mobili actus enī hui⁹ ⁊ ab hoc: motiui aūt actus nō alius eſt. opz quid enī eſſe actū vtriſqz: motū quidē enī in ipo poſſe: mouēs aūt in ipſo opari vel agere: ſz eſt actiuū mobilis: quare ſilr vnus vtriſqz act⁹ ſicut idē ſpaciū eſt vnū ad duo: ⁊ duo ad vnū: ⁊ aſcēdentis ⁊ deſcēdentis: hec. n. ſūt quidē vnū: rō aūt nō vna ſiliter eſt ⁊ in mouente ⁊ in moto.

18 ¶ Apparet igit ex hoc illud in quo accidit qō: ⁊ eſt qñ mot⁹ eſt in moto: ⁊ eſt pfectio ei⁹ qđ eſt a motore: ⁊ actio moti nihil aliud eſt q̄ hoc: debet enī eē pfectio vtriuſqz: motor enī ē motor ei⁹ qđ pōt ad motū: ⁊ mouet ſm q̄ agit: ⁊ ita ſe bz ad motū ſicut agēs. actio igit vtriuſqz eſt eadē ⁊ eodē mō quem admodū idē ſpatiū in reſpectu duoꝝ iter q̄ ē vnū erit in reſpectu vnius eſt duo: ⁊ ſiliter aſcēdere ⁊ deſcēdere: b̄. n. duo ſūt idē: ſz diffinitio eoꝝ nō eſt eadē: ⁊ eodē mō eſt de motore ⁊ moto.

18 ¶ Et cum ſit manifeſtum q̄ motor agit per ſuam formam ⁊ ſm q̄ eſt in actu: ⁊ motū mouet̄ ſm q̄ eſt in potētia: diſſoluit qō in qua dicit: vtrū mot⁹ ſit in motore aut in moto: ⁊ apparuit ex b̄ ipm cē in moto: ⁊ ipm eſſe actū ⁊ pfectō nē in moto: ipoſſibile eſt vt b̄ ſit aliter: neceſſe eſt. n. vt motus ſit eadē pfectio vtriuſqz .ſ. motoris ⁊ moti ⁊ nō qđ mouetur ſit aliud a moueri oīb⁹ modis. ſ. aliqđ exiſtēs in cēntia motoris: quēadmodū mot⁹ eſt in cēntia moti: actio. n. motoris q̄ eſt mouere eſt ei⁹ nō in eo: ⁊ b̄ itēdebat cū dixit motor enī ⁊c. i. actio enī motoris eſt facere motū in alium. .D. d. ⁊ ita bz ſe ad motū ſicut agēs ad patiēs. ſ. qñ ſicut actio agētis ⁊ patiētis eſt vna in ſubiecto ⁊ duo in diffinitione: ſiliter eſt de motore ⁊ moto: ⁊ vlr in oībus relatiuis oppoſitis: quēadmodū enī idem ſpatiū a ſurſū ad deorſū: qñ accipit ſm q̄ eſt ppoꝛtio iter duo erūt idē ⁊ quādo accipitur ſm q̄ illa duo ſūt oppoſita: tūc erūt duo: vnū enim dicit ſupius ⁊ alterꝫ inferius: ⁊ hec duo ſūt oppoſita: ⁊ ſiliter idē motus p illud ſpatiū dicit in reſpectu ſupioris aſcēſus: ⁊ in reſpectu inferioris deſcēſus: ppoꝛtio enī eſt eadē ⁊ illa duo que ſūt ſubſtātia ppoꝛtionis ſūt diuerſa ſm diffinitionē ⁊ dicit: qñ quēadmodū idē ſpatiū ⁊c. i. quēadmodū ſpatiū iter duo loca diuerſa. V. g. ſupius qñ accipitur ſm q̄ eſt ppoꝛtio iter duo erit vnū: ⁊ qñ accipit ſm q̄ illa duo ſūt diuerſa erit duo. D. d. ⁊ in reſpectu vnius eſt duo .i. ⁊ qñ accipit ſm reſpectū vnius ad duo erit duo: ppoꝛtio enī primi ad ſecūdū eſt alia a ppoꝛtione ſcdi ad primū ppoꝛtio enī iter vnū ⁊ duo eſt eadē ſm q̄ eſt inter duo: ⁊ ē due ſm q̄ eſt ppoꝛtio vnius ad duo qđ eſt dimidiū: ⁊ eſt alia a ppoꝛtione duoꝝ ad vnū que eſt dupla: ⁊ ſilr aſcēſus ⁊ deſcēſus ſūt idē bz q̄ ſūt motus inter duo ⁊ ſūt duo: qñ in reſpectu ſupioris dicit aſcēſus: ⁊ in reſpectu inferioris dicitur deſcēſus: diffinitio tñ nō eſt eadē aſcēſus ⁊ deſcēſus bz ambo ſint idē ſm ſubiectū: ⁊ ſm hoc eſt de motore ⁊ moto: qñ actio facta iter illa eſt eadē: bz in reſpectu alteri⁹ dr moue: ⁊ in reſpectu relig dr moueri: ⁊ ſūt valde oppoſita.

¶ Habet aūt defectū rōnalez: neceſſe. n. eſt fortaſſis quendā actū eſſe actiui ⁊ paſſiui: hinc qdez enīz actio illinc aūt paſſio: opus enī ⁊ finis hui⁹ qdē actio: illius ät paſſio. Quoniā igit vtraqz ſūt mot⁹ ſic uidez alteri in aliquo ſūt: aut enī vtraqz in moto ⁊ patiēte ſūt: aut in agente ſūt vtraqz: aut actio qdez in agente: paſſio ät in patiente eſt: ſi ät opz ⁊ hāc actionez vocare: equoce vtiqz fuit: ſz ſi hoc ē in mouente mot⁹ erit: eadem. n. rō eſt in mouente ⁊ in moto: quare aut oē mouens mouebit: aut hñs motū nō mouebit. Si ät vtraqz in moto ſunt ⁊ in patiente: ⁊ actio ⁊ paſſio: ⁊ doctio ⁊ doctrina cum duo ſint in addiſcente: primū qdem act⁹ vniuſcuiuſqz nō in vnoquoqz erit: poſtea ⁊ icōueniens ē p duos mot⁹ ſimul moueri: q̄dā nāqz erūt alterationes due vni⁹ ⁊ in vnā ſpeciez: ſz ipoſſibile eſt. Sz ſi vn⁹ erit act⁹: ſz irrōnabile eſt: ⁊ duoꝝ ⁊ alteroꝝ ſm ſpeciez eūdez ⁊ vnū eſſe actū: ⁊ eſt ſigdez doctō ⁊ doctrina idez ⁊ paſſio ⁊ actio: ⁊ docere cū addiſcere idez: ⁊ agere cum pati: quare neceſſe eſt omnem docentem addiſcere ⁊ agentem pati.

¶ Et in hoc eſt locus qōnis logice: qñ forte de neceſſitate agentis ⁊ actū hñt aliquā actionez q̄ dicitur agere ⁊ hoc dicit agi: ⁊ erit actō ipa opatio ⁊ pfectio: illius ät eſt actio: iſti⁹ vo e paſſio: ſi igit ambo ſunt mot⁹ ⁊ ſūt diuerſi: in quo igit ſūt: qñ aut ambo ſūt in eo qđ patit: aut in eo qđ agit ⁊ trāſmutat: aut agere eſt in eo qđ agit: ⁊ agi in eo qđ patit: ⁊ ſi eſt neceſſe vt paſſio etiā dicat actio: ſunt equoca Si igit ſit ſm hoc: mot⁹ erit in eo qđ mouet: eadē

19

eni ratio

eni rō dicit in eo qō mouet ꝛ mouet: ꝛ sic aut omne qō mouet mouet: aut hz motuz ꝛ nō mouet: si igitur ambo sūt in eo qō mouetur ꝛ patit. ſ. agere ꝛ agi: ꝛ in addiſcente erūt ambo. ſ. docere ꝛ addiſcere: primo āt actio alterius erit in vtroqz: deinde inopinabile eſt vt moueat duobus motibus in ſimul: ipoſſibile eni eſt vt due alteratōes vni⁹ rei ducāt ad vnā formā: ſi igitur aliquis dixerit: imo eſt poſſibile: dicem⁹ neceſſe eſt vt actio ſit vna: ꝛ im poſſibile eſt vt actio duoꝝ diuerſoꝝ ꝑm formā ſit eadē ꝛ neceſſe eſt ſi doctrina ꝛ diſciplina ſint idez ſicut actio ꝛ paſſio ſūt idē: vt docere ꝛ addiſcere ſint idē: ꝛ agere ꝛ pati ſilr: ꝛ ſic docēs neceſſario erit addiſcēs: ꝛ oē agens neceſſe eſt vt patiatur.

19 ¶ Et cum nō diſtinguat diſpoſitio de motu: dicēdo q⁹ eſt vnum ꝑm ſubiectū: ꝛ duo ꝑm rōnem: ꝛ fuerit hoc acceptū ſimpliciter. ſ. vtruz agere qō eſt in motore ſit agi qō eſt in moto: aut aliud accidet qō diſputatiua: pōt eni aliquis dicere: qm̄ neceſſe eſt aut vt actio motoris q̄ eſt agere ſit alia ab actione moti q̄ eſt agi: aut ſint idem adeo q⁹ hec verba agere ꝛ agi dicant de eodē: ſi igit actio illius ſit alia ab actione iſtius ꝛ vnicuiqz eſt motus: neceſſe eſt vt iſti duo motus ſint: aut in patiēte aut in agēte: aut agere in motore: ꝛ agi in moto: qm̄ ecōuerſo nō pōt eſſe niſi quis vocet actionē paſſionē equoce: ſi igit agere ē in motore ꝛ agi in moto: motus eſt in motore: ſicut eſt in moto: diffinitio eni eius qō mouet ꝛ mouet eſt eadē ꝑm q⁹ mouet: ex quo ſeqt alteꝝ duoꝝ. ſ. aut q⁹ oīs motor moueat aut q⁹ i aliquo ſit motus ꝛ nō moueat: ꝛ ſi ambo fuerit in moto adeo q⁹ doctrina ꝛ diſciplina inſimul ſint in addiſcēte: primo ꝓtinget q⁹ actio alterius ſit in reliquo ꝛ in ſe: actio enim alicuius neceſſe eſt vt ſit in ſe: ꝛ ſic eadē erit actio in duob⁹. Deinde cōtingit aliud inopinabile ꝛ eſt vt idē nūero moueat duobus motibus diuerſis ꝛ ducat ad eūdē finē: ſi igit aliquis dixerit forte hoc eſt poſſibile: dicem⁹ neceſſe eſt vt duo motus ſint idē: ꝛ ſic duo diuerſa ꝑm formā habebūt cādē actionē: ꝛ ſi hoc fuerit adeo q⁹ doctrina ꝛ diſciplina fuerint cedē: ſequit vt docēs addiſcat oē qō docet dū docet: ꝛ addiſcēs doceat oē qō addiſcit dū addiſcit: ꝛ b eſt inopinabile. D. d. forte eni neceſſe eſt: ꝛ cū dicit ꝛ qō logica eſt iſta: pōt enim aliquis dicere: qm̄ neceſſe eſt vt actū habeat ali quā actionē ꝓpriā: ꝛ agēs habeat aliquā actionē ꝓpriā: ꝛ actio agētis dicit agere: ꝛ actio patiētis dicitur agi: ꝛ he due actiones ſūt diuerſe: ꝛ ſilr finis pueniēs ab opatione vtriuſqz erit diuerſa: ꝛ hoc itēdebat cū dixit: erit actio ꝛc. ꝛ. q. inuit b: qm̄ quēadmodū fines ſūt diuerſi: neceſſe ē vt actio diuerſet: ꝛ inuit b: q⁹ diuerſitas in finib⁹ eſt manifeſtior q̄z in actionib⁹. D. d. ſi igit ambo ꝛc. i. ſi igit agere ꝛ agi ſūt duo motus diuerſi oībus modis. ſ. diuerſe eſſentie: queret aliqs in quo ſūt: ſūt eni oīno in ſubiecto: cōtingit eni neceſſario: aut ambo ſint in patiēte aut in agente: aut agere ſit in eo qō agit: ꝛ pati in eo qō patit: ꝛ ſi alteꝝ dicit nomie reliqui erit equoca. D. d. ſi igit hoc fuerit ꝑm hoc ꝛc. i. ſi igit agere eſt mot⁹ eriſtēs p ſe in agēte: ꝛ agi ē alius mot⁹ eriſtēs p ſe in patiēte: tūc mot⁹ iuenit in eo qō mouet: ſicut in eo qō mouet: diffinitio eni motus cōtinet vtrāqz actionē. D. d. ꝛ ſic aut oē qō mouet mouet ꝛc. i. er hoc qō ponim⁹ q⁹ agere eſt mot⁹ eriſtēs in agēte p ſe: nō ex agente in patiēs: ſequit alteꝝ duoꝝ. ſ. aut vt oē qō mouet moueat: aut ponere poſſibile ē aliqd hēre motū ꝛ nō mouere. ſ. motorē qō eſt valde iopinabile: ꝛ cū deſtruxit hanc ptē. ſ. hoc q⁹ agere ſit in agēte p ſe ꝛ agi inſimul icepit deſtruere ſcdam ptē ꝛ eſt q⁹ vteruz motus ſit in eo qō patitur ꝛ dixit: ſi igit ambo ꝛc. i. primū eni iopinabiliū eſt: qm̄ vna actio erit in duobus. ſ. qm̄ actio motoris erit in motore ꝛ in moto qō eſt inopinabile. ſ. q⁹ hec doctrina ſit in addiſcēte ꝛ docēte inſimul. D. d. eſt iopinabile ꝛc. i. ꝓtingit aliud inopinabile: qm̄ ſequit vt duo motus diuerſi inducāt ad eūdē finē: res eni diuerſe ducūt ad fines diuerſos. D. d. ſi igit aliqs dixerit ꝛc. i. ſi igitur ali qs dixerit poſt q⁹ hoc eſt poſſibile. ſ. q⁹ mouē ꝛ moueri ſint i ipo moto: dicem⁹ q⁹ actio eoꝝ debet eē eadē. D. d. ꝛ impoſſibile eſt vt actio duo rū ꝛc. i. ſicut diſpoſitio motoris ꝛ moti: ꝛ ſyllogiſmus ſic cōponunt. Motor ꝛ motū ſunt diuerſa ꝑm formā. Et que ſūt diuerſa hz formā nō habēt eādē actionē. Ergo motor ꝛ motū nō habēt eādez actionē. D. indurit iopinabilia cōtingētia huic poſitioni: ꝛ dixit: ꝛ neceſſe eſt ſi doctrina ꝛ diſciplia ꝛc. i. ꝛ neceſſe ē ſi doctria ꝛ diſciplia ſint eedē: q⁹ actio ꝛ paſſio ponuntur eedem: neceſſe eſt vt homo addiſcat ꝛ doceat idem quod eſt valde inopinabile: er quo ſequit vt docēs addiſcat nēcario oē qō docet qm̄ docet: ꝛ vlr agēs erit ipz patiēs: ꝛ ſi b fuerit poſſibile oppoſita erūt idē

¶ Aut neqz alteri⁹ actū in altero cē icōueniens: eſt eni doctio act⁹ docentis: in quodā tm̄ ꝛ nō deciſus hz hui⁹ in hoc: neqz. n. vnū duob⁹ nihil phibet eūdem eſſe actū: nō ſicut eſſe idē: vt tunica ꝛ idumenta: ſed ſicut eſt qō potentia eſt ad agens.

¶ Dicamus igit: qm̄ nō eſt iopinabile vt actio iſtius ſit in alio: doctrina. n. eſt actio docentis: hz eſt in vno aliquo ꝛ nō abſcindit: hz eſt er hoc in hoc: ꝛ nihil phibet vt vna actio ſit duoꝝ: hz nō ita q⁹ qd ditates eoꝝ ſint eedem: hz ſicut reſpectus eius quod poteſt ad illud quod agit. 20

¶ Hic incepit diſſoluere qōnē de vtrū motus ſit in motore aut in moto: ꝛ qz poſuit q⁹ ſi ponat q⁹ actio motoris eſt in moto: accidit inopinabile ꝛ eſt q⁹ actio alicuius ſit in alio incepit declarare q⁹ hoc nō eſt iopinabile nec falſū: ꝛ dixit dicamus igitur ꝛc. i. ꝛ nō eſt poſſibile vt actio agētis ſit in alio: eſt eni manifeſtū p ſe q⁹ doctrina eſt actio docētis: ꝛ eſt in addiſcēte: ꝛ b intēdebat cū dixit: hz in aliquo vno eſt. i. addiſcēte: ꝛ nō dicim⁹ q⁹ actio agētis eſt in patiēte hz q⁹ abſcindit ab agēte: qm̄ ſi b eēt nō eēt agētis: hz ꝑm q⁹ ē cōtinua ex hoc in b. i. ab agēte in patiēte. Deinde icepit declarare q⁹ ex hac poſitione nō accidit ēt iopinabile: ꝛ dixit ꝛ nihil phibet ꝛc. i. ꝛ nihil phibet ēt vt eadē actio ſit duo rū qm̄ illa actio nō facit ea hr̄e eādē qdditatē: ꝛ b erit ſicut quādo eadē actio eſt duaꝝ ſpeciēꝝ: hoc quidē eſt ipoſſibile. D. d. hz ſicut reſpectus ꝛc. i. ꝛ actio er q̄ ſi fuerit duoꝝ nō ſequit vt qdditas illoꝝ duoꝝ ſit vna: eſt de genere relationis: ſicut relatio ei⁹ qō pōt ad illud ad qō pōt: iſta eni ē diſpoſitio oīs que refertur ad illud. ſ. qm̄ relatio iter illa eſt vna diſpoſitio exiſtens inter duo: ꝛ hoc erit actionis quādo fuerit vna ꝑm vnū modū: ꝛ duo ꝑm alīū modum.

¶ Neqz neceſſe eſt docentē addiſcere: neqz ſi pati ꝛ agere idē eſt: nō tm̄ tanq̄ rōnez eſſe vnā: q⁹ quid erat eſſe dicentē: ſic tunice ꝛ indumenti: hz ſic via a thebis ad athenas: ꝛ ab athenis ad thebas: quē admodū dictū eſt prius: nō. n. oīa eadez iſūt quolibet mō eiſdez: hz ſolū qb⁹ idez eſſe eſt: at vo neqz ſi doctio ꝛ doctrina idez: ꝛ addiſcere ꝛ docere idez: ſicut neqz ſi ſpatiū vnū diſtatiū ſit ꝛ diſtare hz illuc: ꝛ inde huc vnum ꝛ idem eſt.

¶ Et nō eſt ēt neceſſe vt docēs ſit addiſcēs oē: ꝛ nō eſt ipz obabile vt actio ꝛ paſſio ſit idez: nō ita q⁹ qdditas eaꝝ ſit eadē vt tunica ꝛ veſtis hz ſicut via de aſia ad athenas: ꝛ de athenis ad aſiā: nō. n. oīa q̄ ſūt eoꝝ q̄ dr̄ eſſe vnū ſūt vnū: hz ſūt in eis quoruz 21

qdditas est eadez: neqz est necesse etiã vt doctria ⁊ disciplina sint eadez: neqz vt disciplia sit doctria quemadmodũ spatium inter duo: siue accipiatur de hoc ad hoc: aut de hoc ad hocest idem.

z1 ¶ Et nõ segr̃ er b̃ qđ posuim⁹ q̃ actio motoris ⁊ moti ẽ eadẽ: vt docẽs addiscat oẽ qđ docz qñ docz. nõ enĩ ẽ ip̃roba bilevt doctria ⁊ disciplia: ⁊ vlr actio ⁊ passio significẽt idẽ nõ sicut tunica ⁊ vestis significãt idẽ ſm qditatẽ sed intelligimus ⁊ dicimus b̃ q̃ passio ⁊ actio sunt idẽ ſm subiectũ ⁊ duo ſm diffinitionẽ: sicut est via ď asia ad athenas: ⁊ ab athenis ad asiã: via enĩz est eadẽ: sed in respectu vn⁹ regionis dr̃ ascẽsus: ⁊ in respectu alteri⁹ descẽsus: vt dixim⁹ superi⁹. D. d. (nõ enĩz oĩa ⁊c.). i. ⁊ illud inopinabile nõ contingit q̃ nõ oẽ de quo dr̃ b̃ nomẽ vnũ dr̃ de eo ſm b̃ q̃ qditas sit eadẽ vt vnũ dr̃ de tunica ⁊ veste ⁊. q. d. ⁊ esse oiuz rerũ ſm q̃ dr̃ eas esse vnũ nõ est q̃ habeant vnã quiditatẽ. D. d. (sed hoc est ⁊c). i. sed ista intentio de vno nõ inuenit̃ nisi in reb⁹ quaz̃ qditas est eadẽ: neqz segr̃ er b̃ qđ posuimus q̃ actio motoris ⁊ moti est eadẽ ſm subiectũ b̃ q̃ doctrina ⁊ disciplina: sunt idẽ ſm diffinitionẽ: neqz q̃ doctrina sit disciplina: sicut nõ sequit̃ si spatiũ iter duo sit idẽ vt illa duo sint idẽ ſm diffinitionẽ. ſ. ſursũ ⁊ deorsuz. b̃ enĩz impossibile ꝓtingit ei qui ponit q̃ actio eoz̃ est eadez ſm qditatẽ. qõ igit̃ ꝓtingit ex hoc q̃ accipimus illđ qđ dr̃ de pluribus dici de vno ⁊ cũ distinguit̃ dissoluit̃ qõ. sunt igitur vnũ ſm vnũ modũ ⁊ diuersa ſm aliũm. ⁊ b̃ conuenit ei qđ est manifestũ p̃ se: apparet enim q̃ sunt idem ſm subiectum: ⁊ diuersa ſm diffinitionem.

¶ Mino autem dicere est: neqz doctio cũ doctrina: neqz actio cũ passiõe idez ꝑpr̃ie est ſz cui insũt hec motus: quod enĩz huius in hoc: ⁊ quod hui⁹ ab hoc actum esse ratione alterum est.

zz ¶ Et dicamus vniuersaliter q̃ intentio doctrine apud disciplinã: ⁊ intentio actionis apud passiõez nõ est ẽadez in rei veritate: ſz ſm illud p̃ quod ista inueniunt̃ est motus: dicere. n. q̃ hoc est actio h⁹ i hoc est aliõ a dicere q̃ hoc ẽ actio hui⁹ ab hoc.

zz ¶ Dicit (sed ſm ⁊c). i. ⁊ mouere ⁊ moueri sunt idẽ ſm subiectum per qđ inuenit̃ mouere ⁊ moueri: ⁊ illud est motus D. d. (dicere enim ⁊c). i. ⁊ mouere ⁊ moueri nõ sũt idẽ ſz qditatẽ q̃ diffinitio eoz̃ est diuersa. mouere. n. ẽ actio motoris in rẽ motã: moueri aũt est passio moti a motore: ⁊ b̃ intẽdebat cũ dixit (dicere enim ⁊c). i. dicere enim q̃ mouere est actio motoris in rez motã est aliud a dicere q̃ moueri est actio moti a motore.

¶ Quid quidez igit̃ mot⁹ sit. ⁊ vniuersaliter ⁊ ſm partez dictũ ẽ. nõ. n. immãifestũ est quõ determinabit̃ specierũ vnaqueqz ipsius: alteratio qdez. n. alterabilis ſm q̃ est alterabile endelechia est. amplị aũt notius q̃ potentia actiui ⁊ passiui inquãtũ huiusmodi simpliciterqz: ⁊ iterum ſm vnumqõqz quoniã edificatio aut medicatio: eodem autez dicẽt mõ ⁊ de aliis motibus singulis.

z3 ¶ Jam igit̃ dixim⁹ motus quid sit generaliter ⁊ distincte. nõ enĩm latet quõ oportet diffiniri vnã quãqz suarũ specieꝝ. dicit̃ enĩz q̃ alterato est. pfectio alterati ſm q̃ ẽ alteratũ. ⁊ notius est q̃ hoc dicere qđ est pfectio agentis ⁊ acti ſm q̃ sunt talia simpliciter ⁊ etiã in ꝑticularib⁹ vt in edificatione ⁊ in medicinatione: ⁊ debes ponere tuum sermonem ſm hunc modũ in vnoquoqz aliorũ motuũ.

¶ Dicit ⁊ declaratũ est igit̃ er hoc sermone que est diffinitio mot⁹ vlr: ⁊ silr̃ diffinitio suaz̃ primaz̃ spẽz̃. nõ enĩm latet quõ oz diffinire vnãquãqz spẽz̃ primaz̃ ex sua diffinitione simplr̃ ⁊ maxime cũ sustentat̃ super alia diffinitione in qua dr̃ q̃ est pfectio moti ſm q̃ est motũ. est enim notior: ⁊ sic ⁊ alteratio erit pfectio alterati: ⁊ trãslatio pfectio trãslati: ⁊ augmẽtatio perfectio augmẽtati: ⁊ dixit (⁊ noti⁹ q̃z hoc est dicere q̃ pfectio agẽtis ⁊c). pp qõnẽ dictam de motu: vtrũ sit in motore aut in moto: aut in vtroqz: ⁊ i tẽdebat declarare q̃ dicere ip̃z esse pfectionẽ motoris est notius q̃z dicere ipsum esse perfectionem moti: quemadmodũ dicere ipsuz esse perfectionẽ moti est notius q̃z dicere ip̃z esse perfectionẽ ei⁹ qđ est in potẽtia ſm q̃ est i potẽtia nõ ſm q̃ est in actu: ⁊ si ista diffinitio magis demonstrat substãtiã ei⁹ ⁊ ſm hoc dr̃ q̃ alteratio est pfectio alterati qđ est in potentia ſm q̃ est in potentia. ⁊ dr̃ q̃ trãslatio est perfectio trãslati ſm q̃ est in potentia. Deinde incepit declarare ẽt q̃ ex hac diffinitione põt qs scire oẽs diffinitiones vltimaz̃ specieꝝ vt edificatiõis ⁊ medicinatiõis edificatio enĩ ẽ perfectio edificati ſm q̃ edificatũ: ⁊ silr̃ medicinatio est perfectio medicinati ſm q̃ est medicinatum. ⁊ simũliter de alijs.

¶ Quoniã ãt de nã scientia est circa magnitudines ⁊ tempus ⁊ motũ: quoz̃ vnũquodqz necesse ẽ aut infinitũ aut finitũ esse: ⁊ si nõ omne infinitũ sit aut finitũ vt passio aut punctus. taliuz enĩz fortasse nullũ necesse est in altero hoz̃ esse: conueniens vtiqz erit de natura negociantem considerare si est: aut non est: ⁊ si est: quid est.

z4 ¶ Et quia scientia naturalis cõsiderat de quãtitatibus ⁊ de motu ⁊ de tẽpore: ⁊ est necesse vt vtrũqz istoz̃ sit aut finituz aut infinituz cũ ñ sit necesse in oi vt sit finituz aut infinituz: sicut est dispositio ď puncto qđ. n. est tale: rectum est vt nõ sit in altero istoruz: necesse est ei qui considerat de natura cõsiderare de infinito: vtrum sit aut nõ: ⁊ si sit quid est.

z4 ¶ Cũ cõpleuit sermonẽ de motu incepit loq̃ de infinito: ⁊ dixit: ⁊ q̃ scientia nãlis cõsiderat de q̃ztitatib⁹. i. ſm q̃ sunt fines corporis nãlis: ⁊ est necesse vt vnũqõqz istoz̃ sit finitũ aut infinitũ p̃ se nõ accidentalit̃. ſ. q̃ ista sunt innata hr̃e alterz̃ istoz̃ duoz̃ oppositoz̃. D. indurit cãm pp quaz ꝓtingit nãli ꝓsiderare de finito aut infinito ex ꝓsideratiõe ď mẽsuris ⁊ motu ⁊ tpe ⁊ dixit (cũ nõ sit necesse ⁊c). i. oz nãlẽ ꝓsiderare ď finito ⁊ infinito pp b̃ q̃ ꝓsiderat de istis tribus q̃ nõ oẽ qđ ꝓtinet̃ in hac arte dr̃ finitũ aut infinitũ p̃ se vt dixit ď pũcto q nõ ẽ inat⁹ dici finit⁹ aut infinit⁹. opposita enim q̃z potẽtia ẽ potẽtia ꝺr̃ioz̃ nõ diuidũt̃ ſm verũ ⁊ falsũ: nisi de eo qđ est inatũ recipe illa: ⁊ iõ dicit (⁊ rectũ est enim ⁊c). i. pũct⁹ enĩ ⁊ silia de reb⁹ q̃ nõ hñt mẽsuras nõ debẽt eẽ sub altera istaz̃ duaz̃ ptium adeo q̃ altera sit vera ⁊ reliq̃ falsa: ⁊ potẽtia isti⁹ sermonis est hypothetica ⁊. q. d. ⁊ scia nãlis ꝓsiderat b̃: sed q̃ nãlis ꝓsiderat ď istis q̃ sunt talia: oz ponere ꝓsiderationẽ suam de infinito.

¶ Signum q̃ huius scientie ꝑpr̃ie cõsideratio de ipso est: oẽs. n. q̃ vident̃ rõnabilit̃ tetigisse huiusmodi philosophiã fecerunt verbuz de infinito: ⁊ oẽs tanq̃ pr̃incipiũ qđã ponũt eoz̃ q̃ sr̃. alii qdẽ quẽadmodũ pythagorici ⁊ plato p̃ se: ñ sicut accidẽs alicui alteri: ſz sicut ſbam ipsuz eẽ ifinitũ: ꝑter q̃ pythagorici quidez i sensibilib⁹: neqz. n. abstractũ faciunt numeꝝ: ⁊ eẽ extra celũ ifinitum. ¶ Plato aũt

to autez extra nullū cē corp⁹: neqz ideas. eo q̄ nuſ q̄ ſint ipſe: tamē infinitū ⁊ in ſenſibilib⁹ ⁊ i illis eſſe.

25 ¶Et ſignū ei⁹ q̄ cōſideratio ō illo ē iſtius ſcietie ē qz oēs q̄ exiſtimāt icipe i hoc nō philoſophie ali quātulū locuti ſūt de infinito: ⁊ oēs poſuerūt ipſuz quaſi p̄cipiū entiū: ut pythagoras ⁊ plato: ⁊ ipſū eſſe exiſtēs p ſe: ⁊ ſubſtātiā per ſe nō ſm q̄ accidit alij: ſed ſm q̄ eſt ſubſtātia per ſe. ſed pythagorici poſuerūt ipſū in ſenſibilib⁹. dicūt enim q̄ numerus nō eſt aliud abſtractū: ⁊ dicūt q̄ infinitū eſt extra celū. ¶Plato aūt dicit q̄ extra celū nō ē corp⁹ oio: neqz forme que apud ipſuz nō ſunt i loco oio: ſed tñ dicit q̄ infinitū eſt in ſenſibilibus ⁊ in illis.

¶Lū declarauit q̄ oz nālē log de infinito: idurit teſtimoniū
25 ſup hoc ex antiquis: ⁊ dixit q̄ oēs poſuerūt ipſū q̄ſi p̄inci piū entiū vt pythagoras ⁊ plato. D. ꝺclarauit ēt q̄ iſti po ſuerunt infinitū ſ̄baz exiſtētē p ſe. ⁊ nō poſuerūt ipſū ee q̄z tū: ſed poſuerūt infinitū eſſe ꝺāz ſubſtātialē q̄ſti: ⁊ ꝺ vt mi hi videt eſt: qz poſuerūt ipſuz ee p̄incipiū. ⁊ dixit q̄ eſt exi ſtens per ſe. i. ⁊ nō poſuerūt ipſū ee in alio ſicut debebant facere: ſed poſuerūt ipſuz ee ſ̄baz exiſtēs p ſe. i. nō exiſtēs i alio ⁊ nō poſuerūt ipſū de gñe eoꝝ q̄ accidūt ſubſtātie. ſ. ꝺ alijs ꝑdicamētis: ⁊ cū notificauit ꝺ in quo antiq̄ ꝙuenūt: notificauit ēt illud in quo differūt: ⁊ dixit. ſed pythagorici ⁊c. i. ſed pythagorici opinabāt q̄ p̄incipia rer⁹ qb⁹ ſunt que ſunt. ſ. ſenſibiles ſt numeri: ⁊ qz numeri ſunt infiniti opinabant eas ſubſtantias ⁊ infinitas: ſunt q̄ꝺē infiniti qz infinitū ꝙtingit nāe numeri: ſunt aūt ſubſtātie: qz ſunt p̄incipia ſubſtātiaꝝ. D. ꝺ. ⁊ dicūt q̄ eſt infinitū extra celū. i. ⁊ dicūt hoc q̄ extra celū eſt aliq̄ꝺ infinitū: ſed nō dicūt q̄ꝺ eſt. Deinde dixit plato aūt ⁊c. i. ſed plato autē differt a pythagora: qz plato pōit infinitū p̄incipiū ſenſibiliū: ſed non dicit pp hoc q̄ extra celū eſt aliq̄ꝺ infinitū: neqz corp⁹ neqz forme quas dixit: dicit enim q̄ nō ſunt extra mundum neqz intra: qz apud ipſum nō ſunt in loco. ⁊ plato ponit infinitū in cā māli que eſt apud ipſum magnū ⁊ paruū: magnū. n. apꝺ ipz creſcit i infinitū: ⁊ paruū diminuit i infinitū

¶Et hi quidē infinituz eſſe parē: hic quidē eniz cō p̄henſus ⁊ ſub impari recluſus adhibet his que ſunt infinitatē. ſignū aūt huius eſt q̄ꝺ cōtingit i numeris: circūpoſitis enim gnomonib⁹ circa vnuz ⁊ extra aliq̄ñ q̄ꝺē aliā fieri ſpeciē aliquandō ät vnā.

26 ¶Et in illis dicūt q̄ infinitū eſt par. dicūt enim ⁊ eſt vnū q̄ñ partit ⁊ finit ab impare largit entib⁹ infinitatē: dicunt ⁊ ſignū ei⁹ eſt hoc q̄ꝺ accidit in numeris. nūeri. n. q̄ñ cōtinēt vnū ⁊ q̄ñ ſeparāt ab eo forte forma fiet alia a forma q̄ erat ⁊ forte erit vna

26 ¶Dicit in illis: dicūt ⁊c. ⁊ innuit pythagoricos qui dicūt q̄ infinitū nō accidit entibus niſi ex nā paris. ſolū enim par q̄ñ diuidit in duo: ⁊ infinitū a pari: largit corporib⁹ p nāz diuiſiōis in duo media vt ſint infinita. oē enim corpus diuidit in duo media: ⁊ vtrūqz in duo media: ⁊ ſic in infinitū diuiſio igit in duo media cui⁹ cā eſt nā pis eſt cā in eſſendo in infinitū: ⁊ ipar qz nō diuidit eſt cā illi⁹ indiuiſibilitatis entiū ergo eſt cā finitatis: qz finitū eſt vnū indiuiſibile: ⁊ ꝺ inuebat cū dixit: ⁊ finit ab impare: ⁊ quidā dicūt innichebāt per parē māz: ⁊ per imparē formā. D. ꝺdit aliā rationē ⁊ dixit: dicūt ⁊ ſignū eius eſt ⁊c. i. ⁊ ēt dicūt q̄ ſignū eius eſt q̄ par eſt cā multitudinis ſpēz in entib⁹ nō impar eſt ꝺ q̄ꝺ accidit nūeris apud ꝙpōnē eoꝝ cū vno. primū. n. impar. ſ. tria cū vno facit q̄dratū: ⁊ cū ſecūdū impar ꝙponit cū ꝺ quadrato facit q̄dratū: ⁊ ſili eſt diſpoſitio in oib⁹ iparib⁹. ſ. q̄ñ ſemp ꝙſeruāt eandē formā. ſ. formā q̄drati. primū enī par cū vno facit triāgulū: ⁊ q̄ñ cōponit cū ꝺ ſe cūdū par. ſ. q̄ttuor facit pētagonū: ⁊ q̄ñ cū ꝺ pētagono cō pōit tertiū par facit tetragonū: ⁊ ſic facit formas diuerſas infinitas q̄ſ eſt cā multitudinis: ⁊ ꝺ intēdebat cū dixit: numeri enī ⁊c. numeri enī q̄ñ addūt vni: aut q̄ñ diminuit ex eis forte forma numeri poſt additionē erit alia a forma q̄ erat: ⁊ ꝺ erit q̄ñ numerus addit⁹ aut diminut⁹ fuerit par: ⁊ forte forma numeri remanebit eadē quando numerus additus aut diminutus fuerit impar: ⁊ iō vocabāt imparia gnomones: qz obſeruāt nāz numeri quadrati q̄ñ addūtur numeris quadratis ſicut gnomo ꝙſeruat naturaz quadratis q̄ñ additur quadrato.

¶Plato āt duo infinita: magnū ⁊ paruuz. de natura aūt oēs ſubijciunt alterā quādā naturā infinito dictoꝝ elemētoꝝ vt aquā aut aerē aut medium horuz: finita aūt facientiuz elemēta: nullus infinita facit. quicunqz autē infinita faciunt elemēta quē admoduz Anaragoras ⁊ Democritus: hic q̄ꝺez ex ſimilibus partibus: ille autē ex oi ſemie figurarum per tactum continuum infinitum eſſe dicit.

¶Plato āt dicebat q̄ infinita ſunt duo magnum ⁊ paruuz: naturales autē oēs ponunt infinituz aliaz naturā ab ea q̄ dicitur elementum. Verbi gratia aqua aut aer: aut aliq̄ꝺ mediuz: coꝝ āt q̄ ponunt elementa finita nullus ponit res infinitas: illi autem qui ponunt elemēta infinita vt Anaragoras ⁊ Democrit⁹ dicunt q̄ infinituz eſt cōtinuuz per cōtactuz Anaragoras autē ex partib⁹ cōſimilib⁹. Democritus vō ex illo quod vocat radicem oīs figure ⁊ ſemen omnis figure.

¶Plato autē. Hic incepit narrare ſentētiā platōis de nā infiniti ⁊ dixit q̄ plato nō poſuit cām infiniti rem vnaz. ſ. par ſicut fecerūt pythagorici. ſed duo. ſ. magnū ⁊ paruuz: magnū autem eſt cā additiōis in infinitū: ⁊ paruū cā diminutiōis: cū narrauit ſententias coꝝ qui poſuerūt infinitū differentiā ſubſtantialē: incepit narrare ſentētias coꝝ qui poſuerunt ipſū accidēs nature elemēti: ⁊ dixit nāles autez ⁊c. i. nāles aūt philoſophi oēs ponūt infinitū accidēs principijs ⁊ elemētis rer⁹ mobiliū: qui enim dicūt elemētū eſſe aquā: aut aerē aut aliq̄ꝺ mediū inter hec: ponit infinitum exiſtere in magnitudine illi⁹ rei cui⁹ eſt elemētū: ⁊ dixit ab eis que dicunt elemētuz: ideſt qz poſuerunt infinitū ee in hoc medio nō in alijs elemētis. D. ꝺ. coꝝ aūt qui ponunt ⁊c. i. coꝝ qui ponūt elemēta finita in numero ⁊ in magnitudine nullus cōcedit infinitū ee. illi aūt qui ponūt elemēta infinita numero. cōtingit eis corp⁹ infinitū ee ꝙtinuuz p ꝙtactū elemētoꝝ ifinitoꝝ ſui adinuicē: q̄ñ cū fuerit poſitū hic ee partes infinitas exiſtētes inſimul: neceſſe erit vt ex eis fiat vnū corp⁹ ꝙtinuū ſm ꝙtactū. D. ꝺ. Ana. aūt ⁊c. i. ꝙtingit Anaragore corp⁹ ee ꝙtinuū infinitū ex corporibus ifinitis cōſimilū partiū. Democrito vō ex ptib⁹ ifinitis i numero ⁊ figura quas vocat radices ⁊ ſemina figuraruz.

¶Et hi quidem quālibet partem eſſe ſimpliciter mixtā toti. ex eo q̄ videt quodlibet ex quolibet fieri: hinc enim videtur ⁊ ſimul aliquādo oēs res affirmare eſſe vt hec caro ⁊ hoc os. ⁊ ſic quodlibet: ⁊ oia itaqz ⁊ ſimul igitur. p̄incipium enim nō ſolum in vnoquoqz diſgregationis ſed omnium eſt Qñ eniz oē q̄ꝺ fit ex hmōi fit corpore: oīuz eniz generatio p̄ter q̄ñ q̄ nō ſimul: ⁊ quoꝺdā p̄inciꝑiuz eſſe oꝑtet generationis. hoc autem ē vnuz

qđ ille vocat itellectum. intellect⁹ ãt ex pncipio quodã operatur intelligens quare necesse ẽ simul omnia esse ⁊ incipere moueri aliquando.

28 ¶Qm̃ quãcũqz ptẽ acceperis inuenies cã mixtaz ad modũ totius quodlibet enim generať ex quolibet. videtur igiť q⁹ necesse est ex hoc dicere in aliqua hora oia esse insimul. V.g. qm̃ ista caro est: ⁊ istud os est: ⁊ sil⁹ quodlibet mẽbrũ: oia igitur mẽbra sunt: ergo sunt insimul. ¶Principiũ eniz ivna quaqz rez nõ est pncipiũ distinctionis tm̃: sz cuiuslibet: qm̃ qz illõ qđ gn̄atur gn̄ať a corpore quod est tale: ⁊ oẽ hñs gn̄ationẽ: sed nõ sunt insiť: ergo necesse est vt generatio habeat aliqđ pncipium: ⁊ hoc est vnũ: ⁊ est illud quod vocat intelligentiã ⁊ intelligentia ab aliquo pncipio intelligit: ergo necesse est vt omnia in aliqua hora sint insimul: ⁊ vt incipiant in aliqua hora moueri.

28 ¶ Et ꝓtingit Anaxagore corp⁹ infinitũ esse in actu ex partibus contiguis: qz dixit: qm̃ quãcũqz partẽ acceꝑis ex mũdo inuenies cã mixtã cũ quolibet: sicut est dispositio i toto mũdo: ⁊ dixit hoc: qz opinabať qđ qlibet gn̄ať ex quolibet: ⁊ q⁹ totũ generať ex toto ⁊ q⁹ generať ex simili nõ ex p uatione: neqz ex dissimili. D. d. videť igiť ⁊c. i. videť igiť q⁹ ꝓtingit dicenti hunc sermonẽ: vt oia sint insimul in aliq̃ hora. s. anteqz a toto distinguať aliqđ eoz que sunt ꝓsimilũ partiũ vt est in hora in qua a toto nihil distinguebať: vt dicim⁹ in istis partibus ea esse anteqz ab eis distingua tur aliqd ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit. V. g. ⁊c. i. Uer. gratia: qm̃ ista caro est anteqz ab ea distinguať aliqd: ⁊ sil⁹ istud os: ⁊ sic oia in illa hora erunt in toto: ⁊ tunc totũ erit compositũ ex partibus ꝓsimilibus infinitis: ⁊ cũ narrauit q⁹ ex hoc sequiť vt oia in aliqua hora sint insimul: dixit pncipiũ eniz ⁊c. i. ⁊ hoc contingit q⁹ necessariũ est vt sit hic pncipiũ quod distinguit res ex inuicem: nõ ab istis particularib⁹ tm̃: sed a toto: ⁊ in alia trãslatione dr̃ pncipiũ eniz segregationis nõ est in vnoquoqz tm̃: sed toti⁹: ⁊ est necesse vt sit hic pncipiũ distinguẽs sm̃ hanc opinionẽ: qm̃ illõ quod generať apud ipsuz generať a cã eristẽte in re a qua gn̄atur ⁊ omne habet generationẽ: sed oia nõ generantur insimul: ergo necesse est vt oẽ gn̄atũ totale quod est pncipiũ distinctionis adinuicem habeat pncipiũ agẽs qđ Anaxagoras vocat intelligentiã. i. ⁊ istud pncipium quod est intelligentia ab initio tpali intelligit: ⁊ est illa hora i qua intellexit. mund⁹ enim apud ipsum est nou⁹: ex quo sequiť vt cũ intellexit: ⁊ incepit distinguere vt oia in aliqua hora sint insimul. s. anteqz intelligẽtia incepit distinguere ⁊ sic i toto in illa hora erunt res infinite insimul.

¶Democritus aũt nihil alterũ ex altero fieri primoz dicit: sed tñ cõmune ipsuz corp⁹ oim esse pncipiũ magnitudine sm̃ ptes ⁊ figuras differentes

29 ¶Democrit⁹ vo nõ dicit q⁹ in pncipijs nõ erit aliqd ex aliquo alio: sed ipsuz corpus cõe omnib⁹ videť ipsũ cẽ diuersũ ꝑz suas ptes i q̃titate ⁊ figura.

29 ¶Dicit Democritus vo qz apud ipsuz nullũ elementoꝝ gn̄atur ex eis ad inuicem: sed ex partib⁹ indiuisibilib⁹: sed opinať q⁹ in corpore cõmuni oibus qđ est ꝓpositũ ex partibus indiuisibilib⁹ diuersanť etiã sm̃ diuersitatẽ partiuz in q̃titate ⁊ figura: ex quo sequiť vt totũ apud ipsum sit infinitũ. s. corpus cõmune. opinať enim q⁹ generatio est ꝑ ꝓgregationẽ partiũ: ⁊ corruptio per segregationẽ earum: ⁊ q⁹ entia diuersantur sm̃ diuersitatem partium in positione ⁊ figura ⁊ ordine.

¶Oõ qdẽ igiť cõuenienẽs sit physicis hec speculatio manifestũ est ex his. Rõnabiliter aũt ⁊ pncipium ipm̃ ponũt oẽs. neqz enim frustra possibile est ipsum esse: neqz aliã inesse i ipsi potẽtiã nisi sicut pncipij. omnia enim aut pncipium sunt aut ex pncipio: infiniti aũt non est pncipiũ: esset enim finis vtiqz ipsi⁹. Ampli⁹ aũt ⁊ ingenitũ ⁊ incorruptibile si est quoddã pncipiũ. quodcũqz eniz fit necesse est accipere finẽ: ⁊ finalitas oĩs est corruptionis. Quare sicut dixim⁹: nõ hui⁹ pncipium: sed hoc alioz videť esse ⁊ cõtinere oia: ⁊ oia gubernare sicut affirmant: qcũqz nõ faciũt extra infinitum aliquã cãz: vt intellectum aut cõcordiã: ⁊ hoc esse diuinũ. Immortale eniz ⁊ incorruptibile est: sicut affirmãt Anaximãdros ⁊ plurimi philosophoꝝ.

¶Declaratũ est igiť ex hoc q⁹ ista cõsideratio ẽ necessaria naturalbus ⁊ necessario posuerũt oẽs ipz pncipiũ. non igiť frustra dixerũt ipsum esse. ⁊ ipz non habere aliũ gradũ nisi gradũ pncipij. oẽ. n. aut est pncipiũ: aut a pncipio: sz infinitũ nõ hz pncipiũ. qm̃ si haberet: esset finitũ. ⁊ si est pncipiũ infinitũ est neqz gn̄abile: neqz corruptibile: generatũ enim hz vltimũ. ⁊ vltimũ cuiuslibet gn̄atõnis est corruptio: ⁊ iõ existimať sm̃ hunc sermonẽ q⁹ istud nõ hz pncipium: sed est pncipiũ aliarũ rez: ⁊ cõtinet quodlibet ⁊ regit quodlibet: vt dicit qui non concedit alias causas pꝛeter infinitũ vt i telligentiaz ⁊ amicitiam ⁊ litem: ⁊ q⁹ hoc est deus est enim imortale ⁊ incorruptibile sicut dixit Anaximandros ⁊ plures loquentes de natura. 30

¶Dicit ⁊ declaratũ est igiť ex hoc q⁹ nãles dixerunt de infinito q⁹ consideratio de illo est nãli necessaria: gn̄atio eniz qz videť eẽ infinita oz nãlẽ reddere cãm illi⁹ ⁊ cãm infinitã in generabilibus. in primo enim aspectu videť q⁹ hoc non sit: nisi infinitũ ponať pncipiũ in pncipijs gn̄atõis. D. declarauit q⁹ hoc in quo cõueniť. s. imponere pncipium est necessariũ ei⁹ nãe si ꝓcedať ipsum esse: ⁊ dixit: nõ enim frustra ⁊c. i. ⁊ recte posuerũt ipm̃ pncipiũ oẽs qui ꝓcesserunt ipm̃ eẽ. necesse est enim vt nõ sit frustra: sed pp aliq̃z actionẽ: ⁊ impossibile est ponere ei actionẽ aut ipsum ⁊ habere ordinẽ aliquẽ nisi ordinẽ pncipij. D. incepit declarare hoc ⁊ dixit: oẽ enim aut est pncipiũ aut ex pncipio ⁊c. i. oz ponẽtẽ infinitũ eẽ ponere ⁊ ipsum pncipium: qz infinitũ cũ sit vnũ entiũ: ⁊ oẽ ens aut est cã aut cãtũ: necesse est vt infinitũ sit aut cã aut cãtũ. D. destruxit alterã partem ⁊ dixit sed si hũerit pncipiũ erit infinitũ: ita iueniť in libro. ⁊ si sit vez itẽdit q⁹ si infinitũ hũerit pncipiũ neẽ est vt illõ pncipiũ ẽt sit infinitũ: qz impossibile est vt aliquod infinituz iueniať ab aliquo infinito: ⁊ sic erũt duo infinita: ⁊ hoc nõ ẽ ꝓcessum. alietas enĩ exigit finitatẽ. qz exigit discreti onem ⁊ discreta sm̃ q⁹ sunt discreta sunt finita: ⁊ vlr videť de infinito q⁹ dign⁹ est pncipio q̃z illud qđ fit ex pncipio: ⁊ etiaz oẽ hñs pncipiũ cũ illud pncipiũ põatur extrinsecũ: cõtiget vt illud cui⁹ est pncipiũ põatur ⁊ sit finitũ i pte extra quã est aliud: ⁊ sic infinitũ erit finitũ: ⁊ iõ qui ponit q⁹ infinitum est aliquid a pncipio extrinseco: cõtinget ei necessario vt illud qđ ponit infinitũ sit finitũ: ⁊ si posuerit ẽt ipsum eẽ pncipiũ in re ꝓtinget formã eẽ infinitam: ⁊ mãm infinitã qđ ẽ impossibile: ⁊ iõ meli⁹ est ponere eũ pncipiũ ⁊ i alia trans latiõe est. s. ⁊ infinitũ nõ hz pncipiũ: qz tũc esset finitũ: ⁊ hoc

est manifestũ

ē manifestū. D. declarauit q; si fuerit pricipiū : segr̄ vt sit neqz gñabile neqz corruptibile: ⁊ dixit: ⁊ si fuerit pricipiuz ⁊c. l. ⁊ necessariū est vt gñatū ēt habeat finē ⁊ magnitudinē quā cū habuerit cōplebit̄ gñatio quēadmodū necesse ē ipsuz hr̄e pricipiū i magnitudine ex qua incepit gñari : ⁊ cū habuerit pricipiū ⁊ finē in magnitudine: est finitū: ⁊ silr̄ hz corruptionē. vltimū enim gñationis est pricipiū corruptiōis: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. ⁊ vltimū ⁊c. ⁊ in alia translatiōe dr̄: gñatio enim hz ꝓplemētū necessario: ⁊ ois corruptio hz ꝓplemētū: ⁊ intendit q; isti mot⁹ sunt finiti: ⁊ cuz declarauit q; qui ꝓcedit ipsum esse: oz ipsum ponere ipsuz ē pricipiū: ⁊ nō gñabile neqz corruptibile: declarauit q; recte opinati sunt illi qui nō ꝓcedūt cām agētē i hoc q; posuerunt primū pricipiū: ⁊ isti sunt oēs antiqui pter anaxa. ⁊ Empe. Ana. enim ponit cām agētē. s. intelligētiā Empedo. vo litē ⁊ amicitiā: ⁊ h intēdebat cū dixit: vt dicit qui nō cōcedit ⁊c. vt intelligētia quā ꝓcedit Anaxagoras cū infinito: aut amicitia ⁊ lis quas cōcedit Empedocles: sed vt mihi videtur nō ponit infinitū: ⁊ sermo eius in hoc manifestius est per se.

¶Esse aūt aliquid infinitū fides ex gnqz cōtigit maxime intēdentib⁹: ex tpe. hoc. n. infinitū. ⁊ ex in magnitudinib⁹ diuisiōe. vtūr̄ eni mathematici infinito Ampli⁹ sic vtiqz solū nō est deficere fieri ⁊ corrūpi si infinitū sit. Ampli⁹ includendo finitū semp ad aliqd: quare necesse est nullum esse terminum: si semper includere necesse est alterū ad alterum.

31 ¶Et cōtingit cōsiderātib⁹ de infinito: credere aliqd esse infinitū ex gnqz reb⁹ ppzie. s. ex tpe. tēp⁹ eniz ē infinitū: ⁊ ex diuisiōe mensuraꝝ. mathematici. n. ⁊ alij vtūr̄ in eis infinito: ⁊ ēt ex hoc: qz hoc modo est possibile q; nūq; deficiat gñatio ⁊ corruptio : ⁊ ēt qz finitū semp finit̄ ad aliqō. ex quo segr̄ vt non sit finis oio si est necesse aliquid finiri ad aliud.

31 ¶Et iste gnqz rōnes sunt ꝓbabiles: ⁊ q̄dā sunt vere: ⁊ q̄dā false: ⁊ eaꝝ que sunt vere: q̄dā sunt note p se: ⁊ quedā non:. illa igit̄ q̄ est nota p se: ⁊ accidit ei q; fuit ꝓbabilis: est de tpe: null⁹ enī potest intelligere tēpus esse finitū: neqz in initio neqz in fine. q enim pōit tēpus gñari aut corrūpi ꝓtinget ei ponere añ illud tēpus. tēp⁹ gñatū enim nihil aliud ē q̄z illud qō est in ūstāti pñti: ⁊ silr̄ corrūpit̄ : ⁊ instās pñs necessario erigit tēp⁹ pteritū ⁊ futuꝝ: ⁊ vlr̄ gñatū ⁊ corruptū ē illō cui⁹ extrēa extēdūt̄ a tpe. si igit̄ tpus pōat̄ gñatū ⁊ corruptū, ꝓtinget vt sit illō ꝓclusuz in tpe excedēte ipuz in duabus extremitatib⁹. ⁊ ideo vt dicit Arist. oēs antiq; ꝓueniūt q; tēpus sit eternū pter platonē. Diuisio aūt mēsuraꝝ i infinitū semp i duo media est pricipiū maximū iter mathematicos ⁊ vr̄ ē notū p se. sed qui ponit q; magnitudines ꝓponūt̄ ex magnitudinib⁹ indiuisibilib⁹: nō cōcedet hāc diuisiōez sed tñ vnū corꝝ qb⁹ destruit̄ ista opinio est h pricipiū: ⁊ destruit̄ per pricipia nālia ⁊ illic existimatur q; h demonstrat̄ in scia nāli: ⁊ nō est remotū vt istud pricipiū fit notū per se: ⁊ magnitudines cōponi ex indiuisibilibus aut diuisibilib⁹ sit ignotū nālr̄: sed cū fuerit declaratū eas nō cōponi ex indiuisibilib⁹: tūc scia de hoc pricipio erit certificata. segr̄. n. ex hac positione q; magnitudo diuidit̄ semp in diuisibilia: vt declarauit Arist. in 6to. forte igit̄ geometer ponit h pricipiū ⁊ nāl̄ dissoluet hāc qōnē vbi dicamus q; istud pricipiū indiget demōstratiōe: ⁊ h erit in hac scia: ⁊ de hoc perscrutabit̄ in 6to. D. d. ⁊ ēt: qz h solūmō ⁊c. ⁊ ista est tertia rōcinatio ⁊ est necessaria: sed nō ē nota p se: sed tñ est ꝓcessa ei q cōcedit gñationē eē ex ente: ⁊ corruptionē eē in nō ens: ⁊ intēdit ēt h hūc soluz modu. s. ponere infinituz: possum⁹ dicere q; gñatio ⁊ corruptio nūq; deficiūt. qui enim negat infinitū nō pōt dicere q; nūq; deficiet gñatio ⁊ corruptio. ḡrta aūt rōcinatio ⁊ ē h q; existimat̄ q; infinitū finit̄ ad aliud extra ipm ē rōcinatio famosa falsa: qñ hoc accidit finito.

¶Marie aūt ⁊ magis ppzie qō cōem facit dubitationē oib⁹: pp id enim q; intellectu nō est deficere ⁊ numerus infinitus videt̄ eē: ⁊ mathematice magnitudines ⁊ qō extra celū. infinitū autē cū sit extra ⁊coꝝp⁹ infinitū videt̄ eē ⁊ mūdi. qd eni magis vacuū hic q; ibi: q; siqdē i vno loco ⁊ vbiqz eē magnitudinē: silr̄ āt ⁊ si vacuū est ⁊ loc⁹ infinit⁹ corꝝp⁹ infinitum necesse est esse. contingere enim ab esse nihil differt in perpetuis.

¶Et maximum eoꝝ que faciūt oēs dubitare ⁊ digni⁹ est existimatione. opinari eniz aliqd qz nō cessat: iō numer⁹ existimat̄ infinit⁹ ⁊ silr̄ mēsure mathematice: ⁊ qō est extra celū: ⁊ si vacuū est infinitū existimat̄ corpus eē infinitū: ⁊ mundos eē infinitos nihil. n. coget vt locus mūdi sit in hoc loco vacui digni⁹ q; in alio loco. si igit̄ corꝝp⁹ ē i vno loco: possibile est vt sit in oi loco: ⁊ cū hoc si fuerit vacuum ⁊ loc⁹ infinit⁹: ⁊ necesse est vt sit corꝝp⁹ infinitū. i eternis enim nō est differentia iter possibile ⁊ illō qō ē 32

¶Hec est cā qnta q̄ facit existimare infinitū eē: ⁊ ē: qñ qñ hō opinat̄ aliqd possibile ē ipsum opinari aliō extra illud vñ existimat̄ q; hoc qō accidit i opinionē segr̄ nām entis ⁊ dic̄ ⁊ fac̄ oēs dubitare i h q; existiat̄ infinitū eē h marie. s. opinio. h. n. est cā in h q; existimat̄ q; numeri sunt infiniti i additiōe: ⁊ silr̄ ēt mēsure. ⁊ in h q; existimat̄ q; extra celuz est vacuū infinitū: ⁊ si sit possibile vt vacuū sit infinitū: ⁊ vacuū est illud in quo corpus pōt esse possibile est vt in eo sit corpus infinitū ⁊ mūdi infiniti. D. d. nihil. n. coget ⁊c. ⁊ hec ē rōcinatio in hoc q; ex vacuo segr̄ vt sint plures vno mūdo: imo mūdi infiniti: qñ nullus loc⁹ vacui est digniꝝ vt in eo sit mūdus q̄z ali⁹: ergo possibile ē vt in eo sint mūdi infiniti: ⁊ possibile in reb⁹ eternis q̄s nō cōtinet tēp⁹ ē necessariū: qō. n. est possibile vt sit ⁊ vt nō sit est i indiuiduis spēz q̄ ꝓtinet tēp⁹: ⁊ h itēdebat cū dixit: in eternis eniz ⁊c. i. qñ cū posuerim⁹ h eē vacuū infinitū: aut locū infinitū: nō segr̄ ex h infinitū corꝝp⁹ eē possibile aut ipossibile: sed sequit̄ ex hoc corꝝp⁹ infinitū eē ⁊ silr̄ cū fuerit possibile mūdos esse infinitos erit necessarium: eterna enim nō ꝓtinentur a tpe ⁊ cum fuerit possibile aliqd eē de natura rerum eternaruz illud erit necessarium non contingēs.

¶Oz aūt dubitatiōez de infinito cōsideratio : ⁊ nā qz nō eē potētib⁹ multa ipossibilia accidūt ⁊ esse. Ampli⁹ āt qualiter est vtz sicut sba: aut sicut accidens p se alicui nature: aut neutraliter: sed nihilominus finitum ⁊ infinita multitudine.

¶Et certe cōsideratiōe de infinito est questio: qñ si aligs posuerit ipsum nō esse cōtingerēt ei plura impossibilia. ⁊ si posuerit ipsū esse quomodo igit̄ ponit ipsum : vtrum substātiam: aut qō in se accidit alicui nature: aut qō non est h alterū istoꝝm ⁊ siue infinitū ponat vnum aut plura in numero. 33

¶Dicit q; ꝓsiderare de infinito inducit maximā perscrutationē declaratum est enim q; si aliquis ponat ipsum non esse contingent ei plura impossibilia: ⁊ eoꝝm est tempus non esse neqz motū: neqz diuisionem mēsurarū: neqz additionē numeroꝝ. pscrutandū est igit̄ quō ē: vtrū h q; est substantia: aut h q; accidit alij nāe: aut h q; nō est alte 33

rū istoꝝ: indifferēter siue ponamus finitum vnū in magnitudine infinitū aut plura infinita in numero. s. qñ posuerimus q infinitum accidit alij nature.

¶ Quarime aūt phȳsici cōsiderare est si est magnitudo sensibilis infinita. Primū igit determinādū quot modis dr infinitū. vno qdē igit mō qđ ipossibile est trāsiri ꝛ eo qđ nō est aptū trāsiri: vt est vox i uisibilis: aliter aūt trāsitū hns incōsumabilē: aut qđ vir: aut qđ aptū natū est habere: nō tū hz trāsitū aut finē: amplio infinitū esse: aut ꝑm appositionem: aut ꝑm diuisionem: aut vtroqz modo.

34 ¶ Et oportet naturalē cōsiderare vtrū quātitas sēsibilis sit infinita: oz igit primo determinare ꝑm quot modos dr infinitū. vno igit eoꝝ est illō in quo est impossibile incipi q nō est innatū acgri: sic dicitur sonū esse inuisibilē: ꝛ dr de illo cuio ꝓcessus nō hz finē: aut de eo cuio ꝓcessus est cū laboꝛe ꝛ fatigatione. ꝛ dr de illo qđ est aptū vt ꝓcedat in ipso: sed nos nō possumo ꝓcedere ꝛ peruenire ad finem ꝛ etiā dicūtur modi cē infiniti: aut in additiōe: aut diuisione: aut in vtroqz.

34 ¶ Et oportet nālē ꝯsiderare. vtꝝ sit possibile vt magnitudo sensibilis sit infinita aut nō. ꝛ prio oz perscrutari de h hz qt modos dicit infinitū quoꝝ vno est illud in quo nō pōt procedi: q nō hz lōgitudinē: neqz finitā aut infinitā: vt dr q coloꝛ aut pūcto est infinito: ꝛ iste modus priuationis est vt aliqđ careat illo quo nō est innatū: neqz suū genus hre: si hēat geno: vt cū dr deū esse nō corpus. D. d. ꝛ dicit ꝛc. i. de illo qđ habet quantitatē ꝛ longitudinē in actu sed non hz finē. ꝛ de isto mō pscrutabil hic. D. indurit tertiū modū: ꝛ dirit: ꝛ de illo cuio ꝓcessus est cū laboꝛe. i. ꝛ dr infinitū trāsumptiue de illo qđ nō ptrāsit nisi cū labore ꝓpē lōgitudinē spatij: sed hz finē: vt cū dr q via longa est infinita. D. indurit ārtū modū: ꝛ dirit: ꝛ de illo qđ possibile est vt in illo ꝓcedat ꝑm q est quātū finitū: sed nō possumo ptrāsire illud propter rē extrinsecā: vt cū dicit q ꝓfūditas maris est infinita: ꝛ tertio modo ꝛ iste dicūt infiniti trāsūptiue. D. indurit qntū modū: ꝛ est illud qđ dr cē infinitū hz q actus in eo semp seruat potētiā: ꝛ est illud qđ pōt esse tū nō secūdus modo. s. numerus: ꝛ dirit: dr. n. ꝛc. i. ꝛ iste modo infiniti est ille q dr in additiōe actiōis ꝓueniētis a re: aut passiōis in additiōe: aut actionis vt gnatio in passiōe ꝛ diuisio mēsuraꝝ i ptes: ꝛ iste modo infiniti manifestū q ē alio a secūdo. s. q hz quātitatē in actu: sed nō hz finem.

¶ Separatū qdē igit esse a sensibilibo infinitū ipsuz aliquid ens infinitū impossibile ē. si nāqz neqz magnitudo: neqz multitudo est: substātia aūt est ipm infinitū: ꝛ nō accidēs idiuisibile erit. diuisibile. n. aut magnitudo: aut multitudo erit. si aūt indiuisibile est: nō infinitū est nisi sicut vox inuisibilis est sed neqz sic dicunt esse affirmantes esse infinitum neqz nos querimus sed sicut transibile.

35 ¶ Nūc aūt dicamo q impossibile est vt infinitū sit separatū a sensibilibus: ꝛ sit existens per se infinitū Si ens infinitū nō est mensura: neqz numero: sed est substātia nō accidēs necesse est vt sit indiuisibile. mēsura enim est illud qđ est diuisibile ꝛ numerus: ꝛ si est indiuisibile nō est infinitū: nisi eo modo quo dr q sonus est inuisibilis: sed nō hoc modo vtunt infinito dicentes ipz esse: nec etiā nos pscrutamur de hoc mō: sed de illo cuius intentio est ipsum esse non pertransibile.

¶ Cū narrauit q oz nālē pscrutari de infinito vtrū sit corpus sensibile infinitū: aut corpora sensibilia infinita i actu 35
incepit primo pscrutari ꝑm exercitiū disputatiuū de infinito qđ ponit substantia separata a sensibilibo vt plures antiq opinabāt: ꝛ dirit nūc aūt dicamo ꝛc. i. qñ ipossibile est vt infinitū sit aliqđ sepatū a sensibilibo demōstratis ꝑm q est substātia cuio qddītas est in infinito. D. indurit rōnē dstruētē infinitū positū hoc modo: ꝛ dirit: qñ si infinitū ꝛc. i. qñ si illa nā que dr infinita nō sit de gñe mēsure neqz dgñe numeri: sed fuerit substātia per se: necesse est vt sit indiuisibilis. diuisibilitas enim rei est hz q est mēsura: aut numerus: ꝛ iste sermo est in secūda figura sic: infinitū separatū nō est numerus neqz quātū: ꝛ oē diuisibile est numero aut quātū: ergo. Infinitū est indiuisibile. Et deinde dirit ꝛ infinitū nō est numerus: ꝛ hoc sic cōcludit: Infinitū est substātia. Et quātū ꝛ numero nō est sba: Ergo infinitū nō est qztū neqz numerus. Et cū declarauit q ꝑm h infinituz est indiuisibile incepit declarare q ex h sequit vt nō dicat infinitū nisi per accidēs: sic dr de pūcto: ꝛ dirit ergo infinitū ꝛc. i. ꝛ cū fuerit idiuisibile: tē nō dicet infinitū nisi sic dr de illo qđ nō est inatū recipe finitatē aut infinitatē vt pūcto ꝛ coloꝛ: ꝛ iste syllogismo ē in scda figura sic. Infinitū h mō ē idiuisibile: ꝛ infinitū vex ē diuisibile: g. infinitū h mō nō ē vex infinitū q āt infinitū vex ē diuisibile sic declarabit. vex infinitū. s. illō qđ ē inatū dici infinitū ē qztū aut nūero: ꝛ oē qztum aut nūero ē diuisibile: g. vex infinitū ē diuisibile. ꝛ cū declarauit qđ cōtingit ei ꝑm h q infinitū est pūcto aut coloꝛ: aut alia nā: incepit declarare q iste modo infiniti nō significat nām termiatā: neqz antiq dicētes h infinitū eē sbaz existētē p se: itē debat h. iste. n. modo nō significat i re q ē sba magis qz q ē pūcto: neqz q ē pūcto magis qz q est coloꝛ. si igit fuerit h sba erns p se: tē illa nō dicet infinita nisi sic dr pūcto. ꝛ manifestū ē q antiq nō itēdebāt h ꝛ iō dirit: ꝛ nō h mō ꝛc. i. hz dicētes infinitū: nō itēdebāt istū modū: neqz ēt pscrutato nra est de tali infinito quod est per accidens: sed d illo qđ est infinitū p se quod est quātū nō pertransibile.

¶ Si aūt ꝑm accidens est infinitū nō erit vtiqz elementū eoꝝ que sunt hz q est infinitū: sicut neqz in uisibile locutiōis quis vox sit inuisibilis. Amplio quō cōtinget aliqđ esse ipz infinitū si vere non est ꝛ ꝑm numerū ꝛ magnitudinez quoꝝ est per se passio quedā infinitū. adhuc enim minus necesse est esse q ꝑm numerū ꝛ magnitudinem.

¶ Et etiā si infinitū per accidens nō est elementū 36
entiū enim in eo quod est infinitū quēadmodū in uisibile nō est elemētū idiomatis visi: ꝛ sonus ē inuisibilis: ꝛ etiā quō est possibile vt infinitū sit existens per se: ꝛ numerus ꝛ mensura que sunt illa q bus accidit infinitum non sunt existentia per se.

¶ Hic incepit declarare q si pōat ipz cē sbaz erit p accns ꝛ sic 36
si pōat principiū ꝛ elemētū: ꝛ dirit ꝛ si infinitū ꝛc. i. ꝛ si infinitū vt declaratū ē ex h sermōe ē ꝑm q ē infinitū p accns nō ē elemētū entiū i eo q ē infinitū vt antiq ponūt: hz si fuerit elemētū: erit hz q ē sba: ꝛ sono ñ ē elemētū dictionū hz q ē inuisibil' hz hz q ē audibil'. qđ igit existimauerūt q ex h qđ ē principiū ꝛ elemētū: segt vt sit infinitū ē falsū si ꝓcesserimo aliqđ cē tale. s. sbaz infinitā existētē p se. q āt infinitū ē sba p accns māifestū ē: qñ sba erns p se infinita ē elemētū p accns hz q ē infinita ꝛ nullū eloꝝ ē elū hz q accidit ei aliqđ: g. i scda figura sba infinita nō ē elū hz q ē infinita. Dicta ꝓpositio māifesta ē ex ꝓdictis: scda vo māifesta ē p se. ꝛ cū declarauit q ꝑm q est infinitū nō est principiū: icepit destruere aliqđ cē existens

existēs per se infinitū: ꝛ dixit: ꝛ etiā ꝛc. i. ꝛ si infinitū est existēs p se quāto magis vt illō cui accidit infinitū sit existēs p se. s. subiectū. V. g. numerus ꝛ mēsura: sed subiectū nō est existēs p se: quāto magis infinitū nō erit existēs p se: ꝛ ista declaratio est logica ꝛ demōstrata quodāmō. q̄ āt subiectū infiniti est dignius vt sit separatū magis q̄z infinitū: declaratur p duas ꝓpōnes sic: Infinitū dī i subiecto: Et oē qđ dī in subiecto subiectū eius est magis existēs p se q̄z illud: ergo subiectū infiniti magis est existēs p se q̄z infinituz: sed q̄ztū ꝛ nūerus sūt substātia infiniti. Ergo q̄ztū ꝛ numerus sūt magis sepabilia q̄z infinitū. deinde cōponitur i syllogismo hypothetico: Si infinitū ē separatū: q̄ztū ꝛ numerus erūt magis sepabilia. deinde destruet consequēs ꝛ cōcludet antecedēs: ꝛ in hoc sermone sunt duo syllogismi cathegorici: ꝛ vnus hypotheticus.

¶ Manifestū aūt est q̄ nō cōtingit esse infinitū sicut actu esse: ꝛ sicut subaz ꝛ principiū erit. n. qdlibet ꝛ ipsius acceptū ꝛ infinitū si ptibile est: ifinito esse: ꝛ infinitū idē ē: si vō suba ifinitū eēt ꝛ nō de subiecto eēt quare aut idiuisibile ē: aut in ifinita diuisibile est: multa aūt ifinita eē idē ipossibile ē: at vō sicut aeris aer ps ē: sic ꝛ ifinitū ifiniti: figdē suba ē ꝛ principiū: ipartibile ergo ꝛ idiuisibile ē: sz ipossibile ē actu esse ifinitū q̄ztū. n. aliqđ esse necesse est.

37 ¶ Manifestū ē q̄ ipossibile ē ifinitū sit sic illa q̄ sūt in actu ꝛ. q. suba ꝛ principiū: qm̄ necesse ē vt qđcū qz acceperis ex eo sit ifinitū si ē diuisibile: qm̄ si ifinitū ē suba ꝛ nō dicit in subiecto: tūc qditas ifiniti ꝛ ifinitū erit idē: ergo necesse ē: aut vt sit idiuisibile diuisiōib⁹ quaz nulla ē nō ifinita: ꝛ sic erūt plura ifinita ꝛ ifinitū idē: qđ ē ipossibile: quēadmodū cni ps aeris ē aer silr ps ifiniti ē ifinita ꝑm q̄ ē suba ꝛ principiū: ꝛ sic erit idiuisibile: sz ipossibile ē vt illō quod est in actu infinitum sit indiuisibile: necesse enim est vt sit aliquod quantum.

37 ¶ Et manifestū est ex hoc qđ ego dico: q̄ ipossibile ē vt ifinitū ꝑm q̄ est ifinitū sit de natura substātiarū ꝛ pricipiorū existētiū i actu que nō sūt in subiecto. Deide dixit: necesse ē. n. vt qđcūqz accepis ꝛc. i. quācūqz ptē. D. idurit cāz sr̄ ꝑ ꝛ dixit: qm̄ si ifinitū ꝛc. i. qm̄ si ifinitū fuerit suba ꝛ si dī i subiecto: tūc diffinitio ei⁹ qđ dī ifinitū ꝛ diffinitio infinitatis erūt eedē: ex quo segt necessario si fuerit diuisibile vt ponūt: vt diffinitio totius ꝛ ptis sit eadē: pl. n. ifiniti si diffinitio diſpositiōis ꝛ diſpositi est eadē: necesse est etiā vt sit ifinita: diffinitio. n. ptiū subaz cōsimiliū ptiū: ꝛ diffinitio sube sūt eadē. V. g. qm̄ ps aeris est aer: ꝛ ps aque ē aqua D. d. ꝛ sic erūt plura ꝛc. i. ꝛ cū ps ifiniti est ifinita erūt plura infinita: sz ipossibile est vt ifinitū sit magis q̄z vnū. D. ꝓfirmauit ꝑ ꝛ dixit: quēadmodū. n. ps aeris est ꝛc. i. ꝛ silr necesse ē vt ps ifiniti sit ēt ifinita ꝑm q̄ accidit sube ꝛ principio. D. d. erit igit indiuisibile. i. ꝛ cū ꝑ ipossibile ꝓtingit si fuerit diuisibile: ergo est indiuisibile: sz impossibile est vt aliqđ qđ est in actu infinitū sit idiuisibile: qđ cni ē ifinituz necesse ē vt sit aliquā habēs quātitatē: ꝛ sic ponūt ipm antiqui: ꝛ cum posuit q̄ illud quod dicitur infinitum: necesse est vt sit quātum: incepit declarare quid sequit ex hoc.

¶ Scōm ergo accidēs ē ifinitū: sz si sic ē dictū est q̄ nō cōtingit ipz dicere pricipiū: sz in illud cui accidit vt aerē aut parē: quare icōueniēter vtiqz enūciāt idē dicētes: sicut pythagorici dicūt: simul enī substantiam faciunt infinituz ꝛ partiuntur.

¶ Per accidēs igit est infinitū: si igit ē sz hūc modū. Jā dirum⁹ q̄ ipossibile ē ipz dici pricipiū: sed pricipiū est illud qđ cui accidit: ꝛ est aer: aut par: apparet igit q̄ iste sermo ē inopinabilis: cū cōueniat ei qđ dicūt pythagorici dicētes cni ipsum ponūt ifinitū suban: ꝛ cū hoc diuidūt ipsuz. 38

¶ Dicit ꝛ cū infinitū est quātū vt ponūt: ꝛ sz q̄ est in se tūc esse ifinitū ꝑm q̄ est ifinitū est p accidēs qm̄ suū esse essentiale est ꝑm q̄ est quātū: ꝛ accidit in quāto q̄ fuit infinituz D. d. si est igit ꝑ mō ꝛc. i. q̄ nihil dicit pricipiū ꝑm q̄ accidit ei aliqd p accidēs ꝛ dixit vt mihi videt: iā dixim⁹ innuendo illud qđ predixit. qm̄ si infinitū dicit de illo qđ nō innatū est recipere finitatē neqz infinitatē: ꝛ fuerit elemētū sz hūc modū necesse ē vt eltū sit eltū p accidēs: potētia. n. illius sermonis ꝛ potētia istius quā pbauit ꝑ ꝛ si posuerit ipz esse quātū est eadē potētia: qm̄ si posuerit ipm esse quātū: ꝛ nō fuerit oē q̄ztū ifinitū: tūc ifinitū erit accidēs quāto ꝛ nō erit in eo sz q̄ est quātū: : sic si quātū ponat eltū sz q̄ est infinitū: tūc eltū erit eltū ꝑm accidens: ꝛ siue illud accidēs fuerit ꝓpinquū aut remotū: si aūt ifinitū esset accidēs essentiale q̄busdā ſpēbus quāti nō ꝓtingeret eis ista redargutio: est eni aliqđ eltū ꝑm accidēs qm̄ illđ accidens fuerit essentiale: vt dicim⁹ q̄ ignis ꝛ aq̄ sūt elta ꝑm primas q̄litates. D. d. apparet igit ꝛc. i. apparet igit q̄ iste sermo ē im probabilis: cū sit q̄nies ei qđ dicūt pythagorici: ponūt eni ifinitū esse subaz liberatā a quātitate. D. diuidūt illā. 38

¶ Sed fortassis hec est vniuersalis q̄stio magis si cōtingit ifinitū ꝛ in mathematicis eē: ꝛ in itelligibilibus ꝛ in nullā habētibus magnitudinez. nos āt itēdim⁹ ꝛ de sēsibilib⁹: ꝛ de q̄bus facim⁹ sciam: vtrū in ipsis est: aut nō ē corp⁹ ifinitū in augmētū.

¶ Sed pscrutatio: vtrū sit ipossibile vt ifinitū sit in mathematicis ꝛ intellectis que nō habēt mēsurā oino sit pscrutatio vniuersalis. ꝛ pscrutatio nostra sit de illo qđ est in sensibilibus ꝛ de illo qđ cōtinetur in hac arte: ꝛ est considerare vtruz in istis sit corpus infinitum in augmento aut non. 39

¶ Cū destruxit vt infinitū sit substantia existens p se denudata a q̄ztitate: ꝛ ista pscrutatio nō ē ꝓpria huic scie: sz est ꝺ mathēatica: dixit: sz pscrutatio ꝛc. i. sz pscrutatio de vtraz inuenit infinitū in itellectis aut in quātitate ꝑm q̄ est non in materia est scientie diuine que perscrutat de infinito in intellectis ꝑm q̄ cōsiderat de intellectis ꝑm q̄ sunt intellecta. s. ꝑm q̄ sunt abstracta a mēsura: ꝛ perscrutat de infinito i mēsuris ꝑm q̄ sūt abstracte a mā: ꝛ ē pricipiū qđ ponit mathēatic⁹. i. infinitū ee i trib⁹ mēsuris: possibile ē. n. apd ipz lineā erire i infinitū: ꝛ silr superficiē ꝛ corp⁹: nālis vō pscrutat de infinito qđ accidit mēsuris sz q̄ sūt i mā ꝛ ꝑ itēdebat cū dixit: ꝛ pscrutatio nr̄a ē de infinito ꝛc. i. vtraz sit mēsura sensibilis infinita: ꝛ prio vtrū corp⁹ sensibile infinitū sit: qm̄ si ꝑ fuerit: erit linea sensibil infinita: ꝛ superficies sensibil infinita ꝛ q̄z ista scia ꝓsiderat ꝺ infinito qđ ē i actu: ꝛ qđ ē i potētia dixit: ꝛ ista scia ꝓtiet ꝛc. ꝛ itēdit p augmētū additicez. 39

¶ Rōnaliter quidē igitur speculātib⁹ ex huiusmōi videbitur non vtiqz esse: si enim corporis ratio q̄ planitie terminatum est non vtiqz erit corpus infinitum: neqz intelligibile: neqz sensibile.

¶ Qui aūt cōsiderat de hoc considerātiōe logica: ex istis videt q̄ nō est in eis: cū rō corporis sit ipm esse terminatū p superficiē: ipossibile est igit: vt aliqđ corp⁹ sit infinitū: neqz itelligibile neqz sensibile. 40

¶ Cū declarauit q̄ ꝓpria perscrutatio hui⁹ scietie est: vtrū 40

sit hoc corp⁹ sensibile infinitū in actu: incepit destruere ꝟ: ⁊ dixit: ꝟ enī corp⁹ qñqz vtiē ipso ꝟm modū sermonū dialectice: ⁊ qñqz ꝟm sermōes disputatiuos: ⁊ iste sermo cōponiē sic. Oē corpus ꝓtineē ab vna superficie aut a pluribus Et omne qđ ꝓtineē ab vna supficie aut plurib⁹ est finitū. Ergo omne corp⁹ ē finitū: ⁊ ꝟ in prima figura. ⁊ ꝓpositio dicēs q⁹ oē corp⁹ ꝓtineē ab vna supficie aut a supficiebus declaraē sic. Omne corp⁹ est figuratū. Et oē figuratū aut est rotūdū aut nō. Ergo oē corp⁹ aut ē rotūdū aut nō. Sz oē rotūdū ꝓtineē ab vna supficie. Et nō rotundū ꝓtineē a supficieb⁹ finitis plurib⁹ vna. Ergo oē corp⁹ ꝓtineē ab vna supficie aut a supficieb⁹. Sz oē qđ est tale est finitū. Ergo oē corpus est finitū sz q̄ ꝓcessit corp⁹ infinitū esse: nō ꝓcessit ipm habere figurā. Et ꝟ videē manifestū p se: oē. n. corp⁹ aut hz figurā spicā aut nō: ⁊ iō si posuerim⁹ ꝟ esse corpus infinitū nō erit vez dicere ipm esse sphericū: aut nō spicū sic nō est vez dicere punctū esse sphericū aut non sphericuz. D. d. terminatum per superficiem. i. terminatum per vnam quāqz superficiez aut rotundā aut rectam.

¶ At vo neqz nūerus sic est: sicut sepatus ⁊ infinit⁹ numerabile enī numerus est aut habens numez si ergo numerabile contingit numerare: ⁊ transire vtiqz possibile erit infinitum.

41 ¶ Neqz numerus etiā potest esse separatum ⁊ infinitum: numerus enim ⁊ illud cuius est numerus est numeratuz: si igiē numeratū potest numerari: possibile est peruenire ad infinitum.

41 ¶ Cū declarauit vir q⁹ infinitū nō est quātū ꝓtinuz: incepit declarare etiā vir q⁹ infinitū nō est quātū discretuz. U. g. numerus: ⁊ dixit: neqz numerus ꝛc. i. neqz etiā ē possibile inuenire numez in actu sepatū a mā: aut nō separatū esse infinitū: numerus. n. ⁊ nūeratū in actu est nūeratū in actu aut est possibile vt nūereē in actu. s. vt pficiaē nūerari: ⁊ cū posuerim⁹ q⁹ ois nūerus ē nūerabilis: ⁊ oē nūerabile possibile est vt nūereē: tūc cū posuerimus q⁹ inueniē aliqs numerus infinitus: necesse erit vt infinitū nūereē qđ est impossibile: ergo nō est ꝟ nūerus infinit⁹: ⁊ forte etiā ista ꝓpositio est de genere ꝓpositionū notaz p se. s. q⁹ ois nūerus est nūeratus: ⁊ q⁹ oē nūeratū in potētia cū fuerit in actu: possibile est vt sit numeratū in actu: sed ista propositio est cōmunis nō essentialis: q⁹ autem infinitum impossibile est vt sit numeratum in actu manifestum est per se.

¶ Phȳsice aūt magis cōsiderātib⁹ ex his manifestū erit: neqz enī compositū possibile est esse infinitū neqz simpler: compositū quidē igiē nō erit infinitum corpus: si finita sint elementa multitudine: necesse est enīz plura esse ⁊ equare elementa semp cōtraria: ⁊ nō est vnū eoz esse infinitū: si nāqz quātūcūqz deficiat que in vnoquoqz corpore est potētia a potentia alterius: vt si ignis finitus sit: aer autem infinitus: est aūt equalis ignis aeri equali potentia quantumcūqz duplicatus: solum autem numerum habens: tunc manifestum est q⁹ infinituz excellit ⁊ corrumpit finitum.

42 ¶ Qui aūt posuit suā cōsiderationē magis naturalem ex istis declarabit: qm̄ impossibile est corpus infinitū esse: neqz cōpositū neqz simpler: cōpositū vo si elemēta fuerint finita in numero: necesse est enim vt contraria valeant sibi semp: impossibile igitur est vt vnū eorū sit infinitū: si potētia que est in aliquo illoz eoz fuerit diminuta a potentia que est in alio corpe ꝟm aliquā q̄titatē: ⁊ ignis. U. g. fuerit finit⁹: ⁊ aer fuerit infinit⁹: ⁊ mēsura ignis fuerit multiplex mensure aeris in potentia quacūqz multiplicate: manifestum est q⁹ infinitum excedet finitum ⁊ corrumpet ipsum.

¶ Cū destruxit ꝟ p sermones dialecticos: incepit destruere hoc destructiōe ꝓpria sciētie nāli: q aūt ponit suā ꝓsideratione magis ꝓpriā scie nāli ex istis ꝓpositionib⁹ declarabit. D. icepit dicere q⁹ impossibile est corp⁹ infinitū esse cōpositū aut simpler: ⁊. q. d. ⁊ signū ei⁹ q⁹ impossibile ē corp⁹ nāle esse infinitū: est qm̄ si fuerit: aut est cōpositū aut simplex: sz nō est cōpositū negz simplex: ergo corp⁹ infinitū nō est. D. icepit declarare ipz esse nō cōpositū: ⁊ dixit: si igiē fuerint finita in nūero ꝛc. i. ⁊ cōpositū infinitū necesse est vt sit infinitū: aut q⁹ vnū elemētoz er qb⁹ cōponiē: aut plura vno sūt infinita in magnitudine: aut q⁹ elta ex qb⁹ cōponiē sūt finita in magnitudine: sz infinita in nūero. D. icepit destruere ipm esse infinitū: q⁹ vnū eoz est infinitū in magnitudine: dixit: si igiē elta ꝛc. i. si cōpositū fuerit cōpositū ex eltis finitis. U. g. qnqz aut sex: ⁊ possibile est vt vnū eoz sit infinitū. i. in magnitudine. D. indurit rōnez sup hoc ⁊ dixit: necesse est. n. ꝛc. ⁊ iste sermo est in prima figura sic. Elemēta sūt ꝓtraria. Et cōtraria debēt esse eqpotētia. Ergo elta ex qb⁹ cōponiē corp⁹ cōpositū infinitū sūt eqpotētia. Sz equi potētia ipossibile ē vt q̄dā sint finita: ⁊ q̄dā infinita. Ergo elta q̄ sūt in cōposito ipossibile ē vt vnū eoz sit infinitū. D. indurit rōnē sup ꝟ q⁹ elta sūt eqpotētia ⁊ dixit: qm̄ si potentia ꝛc. i. qm̄ si potētia ꝓtraria q̄ est in altero illoz eltoz erit ētē in magnitudine eq̄li alicui magnitudini alterius elti fuerit minor potētia eristētē in magnitudine eq̄li alterius elti: ⁊ debilior illa in q̄titate terminata. U. g. q⁹ potētia in vna palma ignis fuerit dupla potētie q̄ ē in vna palma aeris: qm̄ tūc si totus ignis fuerit finitus: ⁊ totus aer fuerit infinitus: ꝓtinget necessario vt aer corrūpat ignez: ⁊ sic el'tū finitū nō obseruabiē cū elto infinito: quare mūd⁹ corrūpeē: ⁊ posuit q⁹ potētia ptis terminate elti finiti est maior potētia ptis eq̄lis illi ex infinito: q⁹ pōt aliqs dicere q⁹ totū eltū infinitū nō corrūpet finitū: nisi posuerim⁹ q⁹ potētie duaz ptiū equaliū in q̄ztitate sint eq̄les in q̄litate: ⁊ iō dixit q⁹ idē sequiē: ⁊ si potētie ptiū eq̄liū in quātitate fiunt diuerse in ꝓtrarietate: nō. n. accidit vt q̄dā excedat quādā nisi quātitate finita: cū sit manifestuz p se q⁹ quāto magis augmētaē quātitas corpis tāto magis augmētabiē potētia eius: ⁊ cū corp⁹ debile habuerit quātitatē infinitā: necessario habebit potētiā maiorez corpis finiti maioris: ⁊ oēs iste ꝓpositiōes sūt manifeste p se: nisi ꝓpositio dicens elta esse ꝓtraria: ⁊ accepit illā: aut ꝟm famositatē aut ꝓcessam q⁹ declarabiē in hac sciētia: ⁊ ꝟ ē rectius: q⁹ sic ꝓtradictio erit demōstratiua nō disputatiua: ⁊ cū destruxit ptē dicentē: cōpositū esse infinitū: q⁹ vnū eltoz er quib⁹ cōponiē: aut plura vno sunt infinita in quātitate: reuersus est ad sēdam partē. s. vt vnum eorum sit infinitum.

¶ Unūqōqz aūt infinitū ipossibile ē esse: corp⁹. n. ē penit⁹ hȳs dimēsiōez: infinitū aūt iterminate distās ē cā quare infinitū corp⁹ vbiqz erit distās in infinitū.

¶ Et ipossibile ēt vt vnūqōqz eoz sit infinitū: corpus eni est illud qđ habet dimensionē ad oēs partes: ⁊ infinitum est illud qđ habet dimensionē infinitā ex quo sequiē vt corpus infinitū habeat dimensionē infinitā ad oēs partes: ⁊ sic elemētoz vnū infinitorum implebit totū: vbi igitur erūt reliqua. 43

¶ Dicit ⁊ ipossibile est etiā vt ꝓpositū sit infinitū q⁹ vnūqōqz elementorū ex quib⁹ cōponiē est infinitū: qm̄ corpus est illud qđ habet dimēsionē in oib⁹ partib⁹: ⁊ infinitū est illud qđ hz dimēsiōes infinitas: ex quo seqiē vt corpus infinitū sit

infinitum

infinitū in oib⁹ partib⁹:ꝛ hoc est necesse: qñ cū aliqd fuerit cōpositū ex duob⁹: necesse est vt diffinitio illius cōpositi sit cōposita ex diffinitiōib⁹ illoꝝ duoꝝ. Ut.g. qñ qꝛ diffinitio corpis est illud qđ expandit ad oēs ptes:ꝛ diffinitio infiniti est illud qđ nō hz finē: iō diffinitio corpis infiniti est illud qđ extēdit ad oēs ptes in infinitū:ꝛ iste locus ē verus ꝛ qꝛ si vnū elioꝝ fuerit infinitū ipossibile erit vt cuz ipso sit aliud eliū finitū: nedū infinitū: dixit:ꝛ sic vnū elioꝝ infinitorū ꝛc.ꝛ hoc qđ dixit manifestū est ex hoc qđ posuit q⁹ infinitū hz ē infinitū in oib⁹ trib⁹ dimēsiōib⁹:ꝛ sūt ser ptes:ꝛ hꝫ tēdebat p oēs ptes:ꝛ si nos posuissem⁹ q⁹ infinitū ē infinitū in quadā pte: ꝓtinget infinitū esse maius infinito: possibile enī esset ponere in pte in qua est infinitū aliud corpus ꝓtinguū:ꝛ tūc ꝓgregatū ex duob⁹ corpib⁹ erit magis vno corpore:ꝛ vtrunqz est infinitum scilicet ꝓgregatuz ꝛ ipsum infinitum quod est impossibile.

¶ At vo neqz vnū:ꝛ simplex eē cōtingit infinitū corpus: neqz sicut dūt qdā ēt extra elta eē ex quo hec gñant neqz simplr. Sūt.n. qdā q hoc facūt infinitū: sz nō aerē: aut aquā: quatenꝰ nō alia elta corrūpant ab infinito: hūt.n. adinuicē cōtrarietatē: quorū aer qdē hūid⁹ vl frigid⁹: aq̄ vo frīda: ignis vo calid⁹: quoꝝ si eēt vnū infinitū: corrūperent iā alia nunc autem dicunt alterum esse ex quo hec sunt.

44 ¶ Qđ āt ipossibile ē q⁹ infinitū sit vnū corp⁹ simplex sic declarabit: hoc.n. nō ē possibile: neqz hz dicētē ipz eē aliqd extra elta: ex quo res gñant: neqz simplr: qdā.n. ponūt infinitū vt dixim⁹:ꝛ nō ponūt ipz aquā aut aerē: ne illud qđ ponūt infinitū corrūpat alia: sūt.n. cōtraria adinuicē. Ut.g. qñ aer ē frigidus ꝛ aq̄ hūida:ꝛ ignis calid⁹:ꝛ si aliqđ istoꝝ esset infinitū: tūc alia corrūperent: nūc igit dicunt hic esse aliquid ex quo generantur ista.

44 ¶ Cū destruxit q⁹ corp⁹ infinitū sit cōpositū: qꝛ illa ex qb⁹ cō ponit sūt infinita in magnitudine: incepit destruere anteqz destrueret sēdam ptē de cōposito infinito:ꝛ ē illud qđ ē infinitū: qꝛ ptes eius sūt infinite in spē: incepit destruere corp⁹ simplex esse infinitū:ꝛ dixit: q⁹ aūt ipossibile ē ꝛc.i. ex hꝫ qđ dicā:ꝛ qꝛ hꝫ itelligit duob⁹ mōis: aut qꝛ illđ corp⁹ ē ex .iiii. elta:ꝛ ex eo gñant elta vt qdaz dūt: aut qꝛ illđ corp⁹ ē vnū elioꝝ quatuoꝝ: dixit: nō.n. ē possibile ꝛc.i.ꝛ possibile ē vt corp⁹ infinitū eēt siue fm ponētes ipz esse ex mūdū siue.s.l. si quēcūqz ponat siue extra siue intra: siue vnū elioꝝ siue aliud. D. narrauit cām pp quā qdā posuerūt ipz extra elemēta ꝛ dixit: qdā.n. ponūt infinitū ꝛc.i. in mō in q̄ pōt plus ꝓseruari. s. vt sit extra elta ꝛ sermo eius in hꝫ manifest⁹ est: qñ manifestū est ista esse ꝺria quare si vnū corꝝ erit infinitū nēcario corrūpēt reliq̄:ꝛ iō isti fugiēt i hꝫ q⁹ sit vnū elioꝝ.

¶ Impossibile āt ē esse hmōi nō qꝛ infinitū: de hoc n. cōe gddā dicēdū ē:ꝛ de oi sīr ꝛ igne ꝛ aq̄ ꝛ quolibet. Sz qꝛ nō est hmōi corp⁹ sensibile extra vocata elta: oē nāqz ex quo est resoluit in hoc: quare esset vtiqz hoc corpus extra aerem ꝛ ignem ꝛ terrā ꝛ aquā: videtur autem nullum huiusmodi.

45 ¶ Et ipossibile est alqd esse tale nedū vt sit infinitū sz de hoc dicem⁹ sermonē cōez oib⁹ eodē mō aeri ꝛ aq̄ ꝛ alijs elīs:ꝛ ipossibile ē corp⁹ simp ex eē ex quo elta gñant: sz nos dicemus in hoc loco in destructiōe ei⁹ sermonē cōez cōtra eos q ponūt ipm aliō ab elīs: aut vnū corꝝ: q⁹ nullū corp⁹ ē tale: oē enīz ad illud ex quo fit dissoluitur: quapꝛopter necesse est hic esse aliqd pꝛeter aerem ꝛ ignē ꝛ aquaz ꝛ terram: sed nos non videmus aliud.

¶ Cū pꝛemisit sermonē cōez in destruēdo corp⁹ simplr esse tale: icepit primo destruere ipz extra elta:ꝛ dixit: q⁹ nullus corp⁹ ē tale ꝛc.i.ꝛ ipossibile ē corp⁹ infinitū eē aliud a quatuoꝝ elīs:ꝛ hꝫ itēdebat cū dixit: tale: qñ si hꝫ corp⁹ eēt aliō ab elīs quatuoꝝ ex qb⁹ cōponerēt: tūc necesse eēt cū corrūperent vt viderent sensu dissolui in illud:ꝛ hꝫ nō vidit:ꝛ hꝫ itē debat cū dixit: quapꝛopter ꝛc.i. quapꝛopter necesse eēt hꝫ eē aliā nāz in q̄ dissolueret aer ꝛ ignis ꝛ aq̄ ꝛ terra:ꝛ cū destruxerit eliū simplex cē extra quatuoꝝ elta simplr: nedū infinitū icepit destruere vnū elemētoꝝ esse infinitū. 45

¶ Neqz igit ignē neqz alioꝝ elioꝝ nullū infinitū cōtingit eē aliqđ: oino.n.ꝛ ꝑter id qđ infinitū sit aliqđ ipoꝝ ipossibile ē eē:ꝛ si infinitū sit aut eē aut fieri vnū aliqđ ipoꝝ sic Era. dic oia aliqñ fieri ignē.

¶ Et ipossibile ē vt ignis aut aliqd elioꝝ sit infinitū: qñ vlr si nos dixim⁹ q⁹ aliqđ coꝝ ē infinitū ipossibile erit vt oē totū fiat:ꝛ si sit finitū vnū coꝝ: vt dicit Eraclitus q⁹ oia fient in aliqua hora ignis. 46

¶ Dicit ꝛ ipossibile ē vt vnū elioꝝ fit infinitū qñ illud elioꝝ vinceret totū:ꝛ totus mūd⁹ tūc ꝓuerteret in illud eliū vlr enī est ipossibile hꝫ: si nos dixerim⁹ aliqđ elioꝝ eē infinitū: nō vt ponit Eraclitus oia ē finita:ꝛ opinat q⁹ oia reuertunt in ignē:ꝛ dixit hꝫ narrādo q⁹ ista positio q̄ segt si vnū elioꝝ fuerit infinitū ē impossibilis si aliqs posuerit illā: nisi pōat q⁹ aliqđ elioꝝ ē infinitū: vt fecit Eraclit⁹: sz debes scire q⁹ ponēs vnū coꝝ eē infinitū ꝓtingit ei mūdū fuisse corrūptū necessario: ponēs āt oia eē finita: sz q⁹ ī aliquo coꝝ sit potētia excedēs alias q̄ exigit corrūptionē alioꝝ: vt Eraclitus dicit de igne: nō ꝓtradicit hꝫ sz declarabit hꝫ cū declarabit q⁹ impossibile est mundū corrūpi naturaliter. 46

¶ Eadem autem ratio ꝛ de vno est ꝛ de alio q⁹ faciunt extra elementa phȳsici: omne nāqz mutatur ex contrario in contrarium: vt ex calido in frigidum. Oportet autem de omni ꝛ ex his considerare: si contingat aut non contingat corpus esse infinitum sensibile.

¶ Et hoc idem dicimus de vno vt naturales ponunt ipsuz extra elemenꝛa: si igitur quodlibet trās mutatur de contrario in contrarium. Ut. g. de caliditate in frigiditatem:ꝛ ex istis oportet considerare in vno quoqz quatuoꝝ elementoꝝ vtrum possit vt sit aut non. 47

¶ Cū destruxit vnū elioꝝ eē infinitū qꝛ tūc corrūpet reliqua oēs. n. ꝓcedūt q⁹ elta sūt ꝓtraria: icepit narrare ēt q⁹ istud ipossibile ꝓtingit dicētib⁹ ipz eē ex elta. s. hꝫ ꝓtingit dicētibus eliū eē infinitū: necesse ē. n. vt istud corp⁹ extrinsecū sit ꝺrium elīs fm q⁹ ponūt q⁹ ex eo gñant elta:ꝛ si fuerit ꝺrium infinitū necessario corrūpet reliqua ꝛ dixit:ꝛ hꝫ idē ꝛc.i.ꝛ hꝫ ipossibile ꝓtingēs ponētib⁹ eliū aliqđ eē infinitū: ꝓtinget similiter ponētib⁹ vnū corp⁹ eē ex elta infinitū:ꝛ cū narrauit q⁹ idē ꝓtingit ī hꝫ: icepit declarare hꝫ:ꝛ dixit: si igit qlibet trāsmutat ꝛc.i. qñ si vnū trāsmutat ī elta:ꝛ oē qđ trāsmutat trāsmutat de ꝺrio ī ꝺrium: neēe ē vt illud corpus vnū sit ꝓtrariū elīs quapꝛopter si ponat infinitū: ꝓtingit illud idē qđ ꝓtingit si vnū elioꝝ fuerit infinitū:ꝛ ipe exꝑsit i hꝫ sermone maiorē ꝓpositionē ꝛ tacuit minorē:ꝛ ꝓclusionē. D. dixit ꝛ ex istis rebus ꝛc.i.ꝛ ex consideratione de hꝫ q⁹ elementa sunt contraria: oportet considerare de vnoquoqz eoꝝ: vtrum sit possibile vt sit finitum aut infinitū. 47

¶Quod aũt oino ipossibile sit eẽ corpus ifinitũ sensibile ex his manifestũ ẽ. aptũ ẽ. n. natũ oẽ sensibile alicubi esse ⁊ locus ẽ aliqs vniuscuiusqz: ⁊ idẽ ẽ ptis ⁊ ois: vt totius terre ⁊ vnius glebe: ⁊ ignis: ⁊ scintille: quare siqdẽ sit eiusdẽ speciei imobile erit aut semp mouebiť: qõ ẽt ipossibile ẽ. qd. n. magis deorsũ aut sursũ aut aliquo: dico aũt vt si gleba sit vbi ipsa mouebiť: ⁊ etiã vbi manebit. locus. n. ifinitus erit sibi ⁊ cognati corporis: vtrũ igiť cõtinebit totũ locũ aut quõ: que igiť ⁊ vbi mansio ⁊ motus ipsius: aut si vbiqz manebit: nõ ergo mouebiť aut si vbiqz mouebiť non ergo stabit.

48 ¶Qõ aũt ipossibile est vniuersaliter corpus sensibile esse infinitũ ex his declarabiť: omne eniz corpus sensibile habet vbi: ⁊ vnũquodqz habet aliquẽ locũ: ⁊ vnus locus est locus partis ⁊ totius: ⁊ qñ locus totius terre est locus vnius glebe: ⁊ locus totius ignis est locus scintille. Si igiť infinitum totum est vna species: erit immobile: aut cõpelleť semper sed hoc est impossibile: descendere eniz nõ est dignius q̃ ascẽdere: aut ire ad aliã partem: ⁊ intelligo vt si posuerint ipsam glebaz: quo igitur mouebitur ista ⁊ vbi quiescit: locus eniz corporis qui est huius generis est infinitus: vtrũ igiť occupat totuz locum: ⁊ quomodo erit hoc: ⁊ quomodo quiescet ⁊ mouebitur: ⁊ vbi erit: hoc autez est in omni loco quiescens ⁊ mota.

48 ¶Cũ ꝓtradicit ꝓprie dicẽtiḃ infinitũ esse corpus simplex extra elta: ⁊ silr dicẽtiḃ ipm esse vnũ eltoz incepit ꝓtradicere eis cõmuniter vt pmisit: ⁊ ꝓposuit ad ḃ ꝓpositiões: quaz prima est q̃ omne corpus sensibile hz vbi: secda autẽ est q̃ vniuscuiusqz corporz sensibiliũ locus partis nãlis in quo qescit ⁊ locus totius sunt idẽ numero: tertia vo est q̃ omne corpus hz locũ nãlẽ ⁊ locũ nõ nãlẽ ⁊ q̃ in nãli qescit ⁊ extra ipm mouet ad ipm ⁊ tacuit ista tertiã q̃ seq̃ť ex secũda. D. iungit istis ꝓpositiõez. s. corpus simplex esse ifinitũ: ⁊ idurit ad ipossibile: infinitũ eni hz vnũ locũ infinitũ: quapropter si innatũ est qescere in illo vbi necesse ẽ vt moueat: q̃ nõ habebit locũ extra suũ locũ nãlẽ: sicut hñt corpora simplicia que mouenť motu recto: aut mouebiť semp p suas ptes qõ est ipossibile: ⁊ iã eni posuimus q̃ ps nãliter mouet ꝑm q̃ totũ: sed totũ nõ hz locũ distinctũ nãliter ab illo qõ est extra nãm: ergo non hz motũ: ergo neqz ps habebit motũ: q̃ tunc nõ dignius mouebiť magis ad aliquã ptẽ q̃z ad oppositã. ⁊ hoc itẽdebat cũ dixit: aut cõpelleť semp. i. mouebiť semp p suas ptes nãliter ad supius aut ad iferius: sed descẽdere nõ est dignius q̃z ascẽdere: sz cã in hoc est: q̃ nõ hz duo loca. s. locũ nãlẽ ⁊ innatũ ralẽ. Ut. g. qñ si terra eẽt ifinita: tũc gleba nõ hẽt duo loca in quoz vno moueret ⁊ in reliquo quiesceret: locus eni terre eẽt vnus q̃ est infinitus: ⁊ iõ dixit vtrũ igiť occupat totuz locũ. i. vtrũ igiť ps iplet totũ locũ: ⁊ si nõ iplet: quõ mouetur ⁊ quõ qescit. i. quõ põt qs dare cãz in motu ptis illius corpis qñq̃z: ⁊ in qete illi⁹ qñq̃z: ⁊ vbi qescit ⁊ vbi mouet: qõ eni ẽ tale hz duo loca: sz ifinitũ hz vnũ locũ. D. d. aut est in omni loco ⁊c. i. ponẽs ḃ necessario dz ꝓcedere hãc diuisionẽ: qñ aut ponet q̃ locus qetis est alius a loco motus: aut q̃ locus quietis ⁊ motus est idez: ex quo sequiť q̃ in eodem loco qescat ⁊ moueať insimul: aut vt neqz qescat neqz moueať: ⁊ iste ꝓpositiões sunt vere in corporib⁹ mobilib⁹ motu recto: ⁊ in motib⁹ q̃ sunt corporis ex se non extrinseco: corpus aũt celeste qõ nõ mouet recte nõ ꝓtinetur in hac declaratiõe: ⁊ ideo iste sermo nõ est cõis simpliciter: sz ꝑm q̃ est notũ in primo aspectu de nã corpore: nõdum eni declaratũ est vtrũ sit ḃ corpus habens nãz extra istã nãm: aut nõ: ⁊ ideo iterat hãc qõnẽ in celo ⁊ mũdo: illic eni erit sermo cõis simplr: cũ illic declarabit numeruz speciez corporz simpliciũ ⁊ ideo põt intelligi p corpus sensibile nõ quolibet sensu: sz tactu: corpus eni celeste est sensibile visu. s. ptes eius luminose: ⁊ est nõ tãgibile oino. Declaratũ est igiť ex ḃ sermone vlr q̃ ipossibile est corp⁹ simpler tãgibile infinitũ esse: siue sit elemẽtũ siue nõ.

¶Si aũt dissimile est omne: dissimiles ⁊ loci sunt ⁊ primũ qdẽ nõ vnũ corpus ois est: sz aut in tãgendo: postea aut finita hec erũt: aut infinita specie: ⁊ finita quidẽ n õ esse possunt: erũt eni alia qdẽ finita: alia vo nõ: si omne infinitũ est vt ignis ⁊ aqua: corruptio enim hmõi in contrarijs esset: sicut dictũ est primus: ⁊ ppter hoc nullus vnũ ⁊ ifinitũ ignẽ facit: neqz terrã physiologoz: sed aut aquã aut aerẽ aut horz mediũ: q̃ locus vniuscuiusqz manifestus erat determinatus: hec aũt determinanť ad duas ptes: sursum ⁊ deorsuz: si aũt ⁊ infinita ⁊ simplicia sunt ⁊ loci infiniti ⁊ erũt elemẽta infinita: si aũt hoc impossibile est ⁊ loci finiti sũt: ⁊ totũ finitũ esse necesse est: impossibile nãqz ẽ nõ cõparare locũ ⁊ corpus: neqz eniz locus ois maior est: q̃ quãtũcunqz contingit corp⁹ esse: silr autem neqz infinituz erit corpus neqz corpus maius est q̃ locus: aut enim vacuum est aliquod aut corpus nusq̃ aptum natum est esse.

¶Et si totũ ifinitũ fuerit nõ ꝓsimile: loca eius etiã 49
erũt nõ cõsimilia: ⁊ sic corpus totius nõ erit vnuz nisi ꝑm cõtactũ: ⁊ postea ista corpora aut erunt finita aut infinita in se: sz impossibile est vt sint finita: quoddã enim erit finitũ: ⁊ quoddã nõ: cũ totũ fuerit infinitum: ⁊ impossibile est vt vnum elemẽtorũ sit infinitũ: vt ignis aut aqua: ⁊ quod est tale corrumpiť p cõtraria: ⁊ ideo nullus posuit vnũ infinitũ ignẽ neqz terrã: sed aquam aut aerẽ aut mediũ: quoniaz locus vtriusqz est terminatus: ⁊ hec duo declinant ad vtrãqz partem in superiori ⁊ in inferiori: si igitur simplicia etiã fuerint infinita loca eorum etiam erũt infinita. ⁊ sic ⁊ elemẽta erunt infinita: si igiť hoc sit impossibile quia loca sunt infinita totũ erit finitũ: impossibile ẽ enim vt locus nõ sit nisi corporis. impossibile est eniz vt locus talis sit maior q̃titate corporis: er quo sequiť vt corpus etiã sit infinitum: ⁊ impossibile est etiaz vt corpus sit maius loco. cõtingeret eniz ex hoc aut vacuuz esse: aut aliquod corpus sine loco.

¶Destruit corp⁹ cõpositũ infinitũ esse: ita q̃ vnũ corporũ 49
ex quib⁹ cõponiť aut plura vno sunt ifinita: ⁊ remanet ꝑ diuisionẽ vt sit ifinitũ ita q̃ sit cõpositũ ex corporib⁹ infinitis in specie: sz sint finita in magnitudine: reuersus est ad destruẽdũ hanc partẽ: ⁊ dixit: si igiť totũ ⁊c. i. si igiť totũ ꝓgregatũ ꝑm ꝓtactũ ex corporibus simplicibus fuerit infinitũ: q̃ illa corpa ex qb⁹ ꝓgregať sũt dissimilia. s. sũt diuersaz diffinitionũ: vt ignis ⁊ aq̃: tũc loca totiu⁹ erũt dissimilia: ⁊ ista ꝓpositio apparet ex ḃ q̃ omne corp⁹ simpler hz

locum

locū nālē. D. d. ꝛ si coꝛpus totius ꝛc̄. i. si ꝓtīgat dicētib⁹ B vt tot⁹ mūdus nō sit vn⁹ qꝫ ꝓtineꝯ ab vno coꝛpe: ſz est vnū ſm ꝓtactū tm̄: ꝛ cū indurit B ipꝛobabile: indurit ipossibile qđ ſeqū er hac ꝓpositiōe: ꝛ icipit diuisionez a principio: ꝛ dixit: Deide hec coꝛpa ꝛc̄. ꝛ dixit B ad rememoꝛationē de illo qđ p̄dixit: declaratū est enī q⁹ ipossibile ē coꝛp⁹ ifinitū esse cōpositū ex coꝛpib⁹ finitis in forma: nisi vnū coꝛ aut plura fuerint ifinita in magnitudine: ꝛ si nō totū erit finitū ꝛ B intēdebat cū dixit: qđā enī erit finitū: ꝛ qđā nō. i. cō tinget enī dicētib⁹ coꝛp⁹ infinitū ꝓgregatū ex coꝛpib⁹ ifini tis in forma esse: vt quedā sint finita in magnitudine: ꝛ q̄ dā nō: cū totū sit ꝓgregatū. D. d. vt ignis ꝛ aq̄. i. ꝛ illud ifi nitū in sua magnitudine necesse ē vt sit ☉riū vt ignis ꝛ aq̄: er quo ſeqū vt ip̄z coꝛrūpat: ꝛ ipse ponit in B sermōe q⁹ sim plicia debēt esse ꝓtraria: ꝛ B nō ē vez nisi de coꝛpib⁹ q̄ mo uent motu recto: ꝛ B significat q⁹ pscrutatio ei⁹ B ē de hac nā: qm̄ nō apparuit B aliā nāz esse: ꝛ cū dixit q⁹ si coꝛp⁹ ifi nitū magnitudine fuerit. necesse ē vt coꝛrūpat reliqua qꝛ ē ꝓtrariū. narrauit q⁹ pp b fugerūt antiq hmōi coꝛp⁹ poni altez extremoꝛ eltoꝛ inē q̄ apparet cōtrarietas magis ſm vnū medioꝛ: media enī vr̄ q̄si mā extremoꝛ: ꝛ dixit: ꝛ ideo null⁹ ꝛc̄. ꝛ itēdit p B qđ dixit: qꝛ loc⁹ vtriuſqz ꝛc̄. i. qꝛ ignis nō hz nisi leuitatē tm̄: q̄ est cā mot⁹ ad ſupius: ꝛ loc⁹ ei⁹ est terminatus ꝛ ſilr̄ terra nō hz nisi grauitatē tm̄ q̄ ē cā mot⁹ ad iferius ꝛ loc⁹ ei⁹ etiā ē terminat⁹: ſūt igit̄ valde ꝓtraria aq̄ aūt ꝛ aer habēt vtrūqz. ſ. grauitatē ꝛ leuitatē: aer enī est grauis in loco aque ꝛ in grauitate assimilat̄ aque. in leuita tate aūt assimilat̄ igni: ꝛ silr̄ ē dispō de aq̄: ē enī grauis in loco ignis: ꝛ leuis in loco terre ꝛ B itēdebat cū dixit: decli nāt ad vtrāqz ptē. i. aq̄ ꝛ aer: ꝛ itēdebat p vtrāqz ptē supi⁹ simplr̄ ꝛ iferius simplr̄: ꝛ idurit B ad declarādū q⁹ ista ꝓ positio dicēs q⁹ ꝓtrariū coꝛrūpit ꝓtrariū cuz fuerit fortius illo: est ꝓpositio ꝓcessa ab antiqs imo declaratū ē in prin cipio istius libri: q⁹ ḡnatio ē ex ꝓtrarijs: ꝛ q⁹ iter aquā ꝛ ae rē nō est coꝛp⁹ in actu mediū denudatū a differētijs. ſ. ac ris ꝛ aque a ꝓtrarijs. ſ. caloꝛe ꝛ frigoꝛe: ꝛ forte dixit q⁹ an tiq dicebāt aquā ꝛ aerē esse ifinita: qꝛ loca coꝛ nō sūt ter minata: illud. n. cui⁹ loc⁹ ē terminat⁹ manifestū ē q⁹ ē fini tū: ꝛ qꝛ loca illoꝛ duoꝛ coꝛpoꝛ nō sūt terminata: direrūt ea esse infinita: ꝛ adiuuat hāc expositionē B qđ dixit post: qꝛ loc⁹ vtriuſqz ē terminat⁹: cū igit̄ extrema sūt terminata quāto magis media: Deinde reuersus ē ad id qđ itēdebat declarare B. ſ. qm̄ ipossibile ē coꝛp⁹ ifinitū esse cōpositū ex coꝛpib⁹ ifinitis i spē: ꝛ qꝛ icepit hāc declaratiōez a duab⁹ ꝓpositiōib⁹ dicētib⁹: q⁹ si simplicia fuerint diuersa in spē loca erūt diuersa in spē: ꝛ q⁹ spēs locoꝝ debēt cē ſz nūerū spēz coꝛpoꝝ simpliciū: dixit: si igit̄ simplicia ꝛc̄. ꝛ hec ē. q. rōcinatio p se: elta enī si fuerit ifinita necesse ē vt cōposita ex eis sint ifinita: aut itēdit q⁹ ex B ſeqū vt mot⁹ sint ifiniti i spē. D. reuersus ē ad id qđ itēdebat ꝺclarare: ꝛ ē q⁹ si sim plicia fuerint ifinita i spē: loca erūt ifinita i spē. D. destru rit ꝓseqūs ꝛ ꝺclusit oppositū añcedētis: ꝛ dixit: si igit̄ B ē ipossibile ꝛc̄. i. ſz loca sūt ifinita i spē: ergo simplicia sūt fini ta: ꝛ B qđ destruxit mānifestū ē vt post dicet: ois. n. loc⁹ aut ē supi⁹ aut iferi⁹ aut dextra aut sinistra aut anteri⁹ aut po sterius: ꝛ apparebit i celo ꝛ mūdo q⁹ loca nālia sūt supi⁹ ꝛ iferius ꝛ illa q̄ sūt inē ista: ꝛ apparebit ēt illic q⁹ loca sūt fi nita i magnitudie: ꝛ iō sermo de ifinito pfectioꝝ ē illic. D. idurit modū ex q̄ certificatur q⁹ coꝛpa sunt ſz nūez locoꝝ: ꝛ eq̄lia eis: ꝛ q⁹ ex B ſeqū: q⁹ oē coꝛp⁹ simplex sit finitū ꝛ di xit: ipossibile. n. ē ꝛc̄. i. ipossibile. n. ē vt aliqs locus careat coꝛpe sibi ꝓpꝛio ꝛ ipossibile ē ēt vt aliqs loc⁹ excedat suuz coꝛp⁹ nāle: aut q⁹ coꝛp⁹ excedat suū locū: vñ necario loc⁹ ē eq̄lis coꝛpi: ergo oē coꝛp⁹ ē ifinitū necario: ꝛ b ē decla ratio q⁹ ois loc⁹ ē finit⁹ in sua magnitudine: ꝛ declarat ex eo ēt q⁹ oē coꝛp⁹ simplex ē finitū: ꝛ iō dixit ex q̄ ſeqū: vt nō sit coꝛp⁹ ifinitū ꝛ. q. iterposuit hāc aliā declaratiōez in suo sermōe qꝛ sua itētio fuit B ad declarādū: q⁹ ipossibile ē coꝛ poꝛa cē finita i magnitudie: ifinita in spē: ꝛ cū declarauit B ex locis: ꝛ iā declarauit ex eis ēt q⁹ ipossibile est ēt coꝛp⁹ simplex eē ifinitū i magnitudie idurit B: ꝛ syllogism⁹ sic cō ponit. Oē coꝛp⁹ simplex ē i loco sibi eq̄li. Oē qđ ē eq̄le ali cui ē finitū. Ergo oē coꝛp⁹ simplex ē finitū. Infinitū. n. nō dē eq̄le: neqz maius neqz min⁹: ꝛ B qđ dixit: q⁹ ipossibile ē vt locus sit ex coꝛp⁹ declaratū erit cū declarabit̄ vacuū nō esse: ꝛ silr̄ declarabit̄ ex B q⁹ ipossibile ē vt vbi excedat lo cum: ꝛ cum sit declaratū q⁹ loca sunt infinita in specie: in magnitudine: ergo coꝛpoꝛa sunt finita necessario.

¶ Anaxagoꝛas aūt incōueniēter dicit de ifiniti mā sione: fulcire. n. ipsū seipz dicit ifinitū: hoc aūt qꝛ i seipso ē aliō eni nihil cōtinet: tā q̄ vbi vtiqz aliqō sit aptum natū esse ibi ē: hoc aūt non verū est: erit enī vtiqz aliquid alicubi: ꝛ nō ibi aptū natū est eē.

¶ Anaxagoꝛas aūt dicit sermonē inopinabilē i qe te infiniti. dicit. n. q⁹ sustētat̄ ꝛ retinet se: qm̄ hoc i eo dixit: nō. n. cōtinetur ab alio ꝛ. q. sit innatū vt sit aliqō vbi: ꝛ ē hic. ſz sermo ei⁹ nō ē verus. ē. n. ali cuius vbi violēte: nō ſm q⁹ ē inatū vt sit: cū fuerit i remotiori loco quā vt moueat̄ ad illū ſm totum.

¶ Cū destruxit: vt in aliquo vbi sit coꝛpus infinitū: ꝛ q⁹ im possibile ē vt in eo sit gescēs: aut motū: reuersus ē ad illō qđ dixit Anaxagoꝛas: q⁹ causa quietis totius qđ est infinitū est ipsum esse infinitū. ꝛ Anaxa. dicit q⁹ si cā getis alicuius coꝛpis est qꝛ ꝓtineꝯ ab alio gescēte: ꝛ illud aliō ꝓtineꝯ etiā ab alio gescēte necessario tūc cā getis toti⁹ nihil aliō ē ni si ip̄z eē ifinitū: ꝛ iō dixit q⁹ sustētat̄ sup se ꝛ retinet se: ꝛ cuz voluit destruere sermonē ei⁹ in B: dixit Ana. vo ꝛc̄. i. Ana. vo dat in gete ifiniti qđ est inatū apud ip̄m cām inopina bilē: dicit. n. q⁹ causa getis eius est: qꝛ sustētat̄ sup se ꝛ reti net nō ab alio: qm̄ qꝛ gescēs qđ ꝓtineꝯ ab alio sustētat̄ su per illud aliō ꝛ retinet̄ ab illo: necesse ē q⁹ ifinitū ſz q⁹ nō ꝓtineꝯ ab alio retineat se: ꝛ sustētat̄ sup se: ꝛ dixit: ꝛ. q. ina tū est ꝛc̄. i. ꝛ infinitū qꝛ est quiescēs p se ꝛ cōtinēs totū: iō ē q. aliqō vbi eoꝝ que sunt hic per se: aut intēdit per hoc qđ dicit ꝛ ē i entib⁹ tale. ſ. loc⁹ p se ꝛ alia loca sūt gescētia p il lud. D. d. ꝛ nō ē vez. i. ꝛ sermo ei⁹ nō ē verus: qꝛ qm̄ gescit aliqd in aliquo loco violēte. ſ. qm̄ geuerit in loco q ē semo tissimus locoꝝ ab illo ad quē mouentur res naturaliter ſz totū ſz ptes: ꝛ ē loc⁹ nālis: ꝛ. q. itēdebat q⁹ nō ſeqū si po nat̄ gescēs vt sit gescēs nālr̄. imo rectius ē vt sit gescēs vio lēte: ponit q⁹ cā getis ei⁹ ē ifinitū: qꝛ nō hz locuz ad quem mouetur. q. igitur caret motu violēte nō naturaliter.

¶ Si quidez igit̄ qa marie nō moueꝯ totū. In se ipso nanqz fulcitur ꝛ i seipso ē: inopinabile esse ne cesse est sed quare nō aptū natū sit moueri: dicēdū est: nō. n. sufficiens est sic dicentez liberari. sic. n. vtiqz ꝛ qōlibet aliō nō esse motū sed aptū natū esse nihil ꝓhibet: qm̄ ꝛ terra nō ferꝯ: neqz si infinita es set ferꝯ coercita tamē a medio: sed qa nō est aliō vbi ferat̄ manebit in medio: ſz nō moueꝯ qa non apta nata est aliter sic: sed tamen licebit vtiqz di cere q⁹ fulcit seipsaz. siquidez igit̄ neqz i terra hec cā est cū sit ifinita: sed qa grauitatez habet: graue autem manet in medio: similiter ꝛ infinitum: ma net vtiqz in seipso ꝓpter aliam causam.

¶ Si igit̄ est retētū hoc mō retētiōis ꝛ hec est intē tio retētiōis in ipso: necessario ē imobile ſz opz di cere: quare nō est inatū moueri: videm⁹ enī q⁹ ter ra nō trāsferꝯ: neqz si eēt ifinita: qꝛ ē ipedita a mo tu ex medio ꝛ nō qꝛ nō hz locū aliū ad quē vadat

est gescēs: ꝫ qz innata ē hec: ꝛ pōt qs dicere: si igi
tur in qcte terre si esset infinita nō est ista cā: ſꝫ qz est
grauis ꝛ graue figiť in medio: ꝛ terra est in medio
ꝑꝫ hūc modū oꝫ q infinitū eēt firū p se pp aliā cāꝫ.
51 ¶ Idest si igiť infinitū est retētū nāliʳ ꝛ hec ē intētio eius qđ
dirit qđ retinet se: necesse ē vt sit imobile nāliʳ: siue sit fini-
tū: siue infinitū. D. d. ſꝫ opꝫ dicere ꝛc. i. ſꝫ cū ponať q infi
nitū ē gescēs nāliʳ. U. g. terra. opꝫ dare aliā cām ꝓeter ꝑ
q ē infinita in hac qcte quā hꝫ nāliʳ: nō eni ē dāa i terra inť
hoc q sit finita: aut infinita: in dādo q mediū ē cā qctis eiꝰ
finitas. n. ꝛ infinitas accidūt gescēti nāliter: quapꝛopter im
possibile ē vt ex altero eoꝝ reddať cā qctis eiꝰ qđ gescit nā
liter: infinitū eni dignius ē vt sit cā qctis violēte: nō nālis.
D. d. ꝛ nō qz nō hꝫ ꝛc. i. si terra eēt infinita: adeo q nō bꝫet
locū ad quē trāsferreť: ꝑ nō eēt cā qctis terre in medio nāliʳ
ſꝫ cā qctis ē hec q nā eiꝰ exigit ꝑ ꝛ possibile ē dicere in ea
p hāc nām ipam retinere se. D. d. si igiť cā ꝛc. i. si igiť nul
lus pōt dicere q cā qctis terre nālis si eēt infinita ē ipaꝫ eē
infinitā: ſꝫ oporteret dicere aliā cām. U. g. ipaꝫ esse grauē:
ꝛ qđ graue innatū ē figi in medio: manifestū est q nullus
pōt dicere q cā in qcte infiniti nāliter ē ipm eē infinitū: ſꝫ oꝫ
dare aliā cāꝫ qm si ꝑ eēt: tūc oē qđ ponereť gescēs nāliter
necesse eēt dicere q cā qctis eiꝰ nālis ē ipm eē infinitū.

¶ Sed nō qz infinitū ē ꝛ nō qz fulcit ipsuꝫ seipꝫ: si-
militer aūt manifestū est: qz ꝛ si sit ꝛ quelibet pars
indigeat manere sicut eni infinitū in seipso manet
se fulciens: sic ꝛ si quelibet acciṗiať pars in seipsa
manebit: totius. n. ꝛ partis siles sunt loci: sicut ter
re totius ꝛ glebe deorsuꝫ: ꝛ ignis ois ꝛ scintille sur
sum: quare si infiniti locus in seipso est ꝛ partis idez
est: manet igitur in seipso.

52 ¶ Et nō qz est infinitū ꝛ q sustētat se: est necesse vt
figať p suā sustētatōez: ꝛ silʳ vt aliqua ꝑs eius figa
tur quecūq ꝑs sit: quēadmodū igiť infinitū figiť qz
sustētet se: silʳ quelibet ꝑs eius figiť p se: locꝰ eniꝫ
totius ꝛ ptis est cōsimilis in specie. U. g. qm̄ locꝰ
totiꝰ terre ꝛ glebe est iferius: ꝛ locus totius ignis
ꝛ scintille ē supius: si igiť infinitū hꝫ locuꝫ: ergo ꝑs
habebit illū eūdē: ergo figiť p se.

53 ¶ Idest: ꝛ ꝑ q dicūť q sustinet se: ꝛ q ipsum ē suꝰ locꝰ qz ē
infinitū nō ꝓp ꝑ necesse ē dicere ipꝫ figi nāliʳ ꝛ ꝑꝫ totū: ꝛ silʳ
cū posuerit q aliq̄ ꝑs eiꝰ figiť nāliʳ ñ poterit dare cāꝫ quā
dedit in toto: ꝛ dirit ꝑ qz notū ē p se q locꝰ rei ē aliud a re
ꝛ q res nō pōt sustētari sup se: ꝛ cū narrauit q ꝑ qđ dicūť
de infinito q ipꝫ ē suus locꝰ nō ē vez: neqꝫ de toto neqꝫ de
pte nāliʳ icepit declarare q illud qđ direrūť de toto: illud
idē ꝓtingit eis in pte: ꝛ dirit: ꝛ quēadmodū infinitū ꝛc. i. ꝛ si
fuerit dictū de infinito ipꝫ figi qz ipm ē suus locus: necesse
est dicere in parte ipsaꝫ figi quia est suus locus locꝰ. n. to
tius ꝛ ptis ē idē ꝛ itēdebat q si dictū fuerit de toto ipꝫ figi
qz ē suus locꝰ qz ē infinitū oꝫ ēt dicē ꝑ de pte ꝛ sic locꝰ ptiū
erūt ptes: qđ ē impossibile: locꝰ. n. totiꝰ ꝛ ptis ē ꝓsilis i spe-
cie: ꝛ itēdebat q locus ptis terre q̄ ē sepata p se ē idē i spe
cie cū loco totiꝰ: ꝛ silʳ ē dispō i alijs eliis: locꝰ. n. quē q̄rit
gleba ē idē i spē cū loco quē q̄rit tota terra si eēt ēt cētruꝫ:
mediū. n. mūdi nō diuersať ꝫ q ē mediū i respectu totiꝰ ꝛ
ptis: ꝫ diuersať i magnitudine ꝛ puitate. ſ. q locꝰ in q̄ ē to
tū ē maioꝝ loco i q̄ ē ꝑs: ꝛ silʳ locꝰ quē q̄rit totꝰ ignis: ꝛ ē
vt marie distet a medio ē idē cū eo quē q̄rit scintilla: ꝛ silʳ
oꝫ itelligere de aere ꝛ eiꝰ ptibꝰ ꝛ aq̄ ꝛ suis ptibꝰ sic igiť itel
ligēda ē ista ꝓpositio dicēs: q locus totiꝰ ꝛ ptis ē idē: ꝛ se
pe vtiť illa ꝛ marie i celo ꝛ mūdo. D. d. si igiť infinitū ꝛc. i.
ꝛ si ponať q locꝰ infiniti ē ipꝫ: ꝛ iā positū ē q ita ē de toto
sicut de pte segť q ꝑs sit locꝰ suiipsiꝰ: ſꝫ ꝑ nō ē vez: ergo
locus totiꝰ nō ē ipꝫ: ꝛ iste sermo ē hypotheticꝰ: ꝛ destruiť
consequens: ꝛ concluditur oppositū antecedentis.

¶ Dino aūt manifestū eiť: q ipossibile est sic infini
tū dicere corꝓꝰ: ꝛ locū quēdā corꝓibꝰ inesse: si om
ne corꝓꝰ isensibile: aut grauitatē hꝫ aut leuitatē. ꝛ
si graue qdē ē: in medio hꝫ natura ferri: si vo leue
sursum: necesse est eni ꝛ infinitū corꝓꝰ: ipossibile au
tē est aut omne vtrolibet aut mediū vtrūqꝫ sustine
re: quō eni diuideſ: aut quō infiniti erit hoc qdē sur
sum illud aūt deorsum: aut vltimū aut mediū.

¶ Et manifestū est vlr q ipossibile est dicere cor- 53
pus infinitū esse: ꝛ dicere cū hoc q corꝓa habēt ali
quē locū: cū oē corpus sensibile hꝫ grauitatē aut
leuitatē: si igiť fuerit graue: grauitas eiꝰ naturaliť
erit ad mediū: ꝛ si leue supius: ex quo sequiť neces
sario vt infinitū sit ꝑm hoc: ꝛ ipossibile est vt totū
sit ꝑm alteꝝ istoꝝ: neqꝫ vt vtraqꝫ medietas sit ꝑm
vtrūqꝫ istoꝝ: ipossibile est eni ipꝫ diuidi in duo e-
qualia: neqꝫ pōt dicere quō qōdā erit supiꝰ: ꝛ qō-
dā iferius: aut qōdā in altissimo: ꝛ qōdā i medio.

¶ Ista ē alia rōcinatio ex q̄ declarat: q ipossibile ē corꝓꝰ tā 53
gibile simpler esse infinitū: ꝛ dirit: ꝛ manifestū est vlr ꝛc. i. ꝛ
opinari ꝑ iducit ad ꝓtradictoria. ſ. ꝓcedere q oē corꝓꝰ ē in
loco: ꝛ corꝓꝰ tāgibile infinitū eē. D. d. cū oē corꝓꝰ ꝛc. i. cuꝫ
oē corꝓꝰ tāgibile ē: aut graue aut leue si igiť graue: locus
eiꝰ erit mediū: si leue: supius. D. d. ex q̄ segť vt infinitū sit
ꝫ b. i. ex q̄ segť si corꝓꝰ tāgibile fuerit infinitū: vt hēat aliaꝝ
istaꝝ duaꝝ dispositionū. D. d. ꝛ ipossibile ē ꝛc. i. ꝛ ipossibi
le ē vt infinitū sit i altera istaꝝ duaꝝ dispositionū: nā si eēt
graue nō eēt tūc corꝓꝰ leue cū infinitū nihil sit ex ipꝫ: ꝛ silʳ si
eēt leue nō eēt ꝑ corꝓꝰ graue: ꝛ ipossibile ē ēt dicere q me
dietas eiꝰ ē grauis ꝛ i loco iferiori: ꝛ alia medietas leuis
ꝛ i loco supiori: b. n. ē ipossibile qm̄ ipossibile ē diuidē infi-
nitū i duo cōlia: nā vtraqꝫ ꝑs eēt infinita: ꝛ sic ꝑs eēt cōlis
toti: ꝛ ēt corꝓꝰ infinitū eēt ex corꝓꝰ infinitū: ꝛ corꝓꝰ infinitū oꝫ
ē infinitū i oib⁹ dimēsiōib⁹. D. d. neqꝫ pōt dicē ꝛc. i. ꝛ su-
periꝰ ꝛ iferiꝰ qz si finita ipossibile ē vt p illa diuidať corꝓꝰ
infinitū adeo q dicať q qdā est supiꝰ ꝛ qdā inferiꝰ: ꝛ. q.
ponit ꝑ notū eē p se: qz supiꝰ ꝛ iferiꝰ sūt loca nālia ꝛ finita
qz sūt fines motuū nāliū ꝛ ꝑ declarabiť in celo ꝛ mūdo ad
ꝓfirmādū si sit manifestū p se: aut ad ꝓbādū si sit ignotū:
ꝛ quocūq sit ꝑ fere manifestū ē p se: qz ꝑ nomē mediū ma
gis notat finitatem q̄ hoc nomen infimus: dirit: ꝛ quid-
dam in altissimo ꝛ quiddam in medio.

¶ Amplius oē corꝓꝰ sensibile in loco ē: loci aūt spe
cies ꝛ differētie sūt sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ: ante ꝛ retro:
dextrum ꝛ sinistrum: ꝛ hoc non soluꝫ ad nos ꝛ po
sitiōes sunt: sed in ipso toto determinata sunt im-
possibile autem ꝛ in infinito hoc esse.

¶ Et etiā oē corꝓꝰ sensibile est in loco differētie eiꝰ 54
sūt supius ꝛ iferius: ꝛ dextrū ꝛ sinistrū: ꝛ ante ꝛ re-
tro ꝛ iste differētie nō sūt in respectu ad nos tm̄ ꝛ
ꝫ positiōez: ſꝫ sūt distincte ēt in ipo toto ꝛ ipossibi
le est vt iste differētie sint in corꝓore infinito.

¶ Dicit ꝛ omne corpus sensibile idest tangibile est in loco 54
ꝛ cetera. ꝛ intendit differentias loci: non differētias corpo
ris: sed si intellexerimus dnas specificas loci: tunc loca na
turalia erunt ista ser: sed vt dictum est in celo ꝛ mundo: lo
ca naturalia sunt duo tm̄. ſ. superius ꝛ inferius: ꝛ ipse ex-
pressit hic q iste differentie sunt naturaliter: non positiōe.

hec igitur

hec igitur qō ꝓtingit si itellererimus ꝑ supius locū ignis ⁊ aeris ⁊ ꝑ inferius locuꝫ terre ⁊ aque: vt dicit themistius ⁊ alij expositores vt mihi videtur. ſ. q; dextrū ⁊ sinistrū sūt loca naturalia in mundo: ⁊ sili ante ⁊ retro: ⁊ si intellererimus ꝑ supius ⁊ inferius ptes loci sequētes istas ser partes corꝓoꝝ naturaliū: tūc istud nō erit verꝫ de corꝓoib⁹ nisi in animatis vt dictū est in celo ⁊ mūdo. Ad b autē dicamus: qm̄ q; iste ptes inueniunt ꝑ se in omni corꝓore nō in respectu istoꝝ: manifestū est ꝑ se: qō autē superius ⁊ inferius: ⁊ dextrū: ⁊ sinistrū ⁊ ante ⁊ retro sunt distincta naturaliter: hoc non inuenit nisi in aīatis: ⁊ ꝑm b omne corꝓus hz ser partes ⁊ ser loca ⁊ sunt ser partes loci que supponunt partibus corꝓoris: ⁊ si oppositе ex istis partib⁹ ꝑm loca nō sūt distincte naturaliter ⁊ cū ita sit ⁊ infinitū nō hz istas differentias partiū neqz locoꝝ: ergo nullū infinitū est corꝓus ⁊ hz hāc exꝓpositionē cū dixit: ⁊ iste differētie cē. intēdit q; ser ptes ⁊ ser vbi supposita partib⁹ corꝓis inueniunt in toto mūdo hz q; est corꝓus ꝑ se: nō in respectu ad aliud: sed nō ita q; oppositа eaꝝ sint distincta naturaliter: cū hoc nō inueniat nisi in aīatis. Sed queret aliqs: si cū dixit distincta in ipso toto intēdebat in totoꝫ mūdo: tūc mūdus apud ipm erit in loco: sed in quarto istius libri declarabit mūdū non esse in loco: nisi ꝑ accidēs. Ad hoc aūt dicamus q; cū dixit distincta in toto intēdebat in partib⁹ totius: ⁊ est mundus ꝑm quē est verꝫ dicere mundū esse in loco. ſ. ꝑm hoc q; partes eius sunt in loco: ⁊ cū ita sit manifestū est q; infinitum nō est in loco: neqz ꝑm partē neqz ꝑm totū: ergo nō est.

¶ Simplr aūt si ipossibile ē locū eē infinitū: in loco aūt oē corꝓ⁹ ē ⁊ ipossibile ē infinitū esse corꝓ⁹ aliqō at vo qō alicubi ⁊ in loco est: ⁊ qō in loco alicubi: si igit neqz quātitatē possibile ē infinitā esse quātū eni aliqd erit aut bicubitū aut tricubitū: hec qdē signi ficāt quātū: sic ⁊ in loco qō alicubi ē: hoc ē aūt sursum aut deorsum: aut in aliqua distātia q̄ sūt ser: horꝫ aūt vnūqōqz terminus aliqs est.

55 ¶ Dicam⁹ simpliciter q; ipossibile est vt locus sit infinitus: ⁊ oē corꝓ⁹ ē i loco: ⁊ ēt oē qō ē vbi ē in loco: ⁊ oē qō ē i loco ē infinitū vbi si igit ipossibile ē vt infinitū sit quātū qz nō erit quātuꝫ nisi fuerit. ¶. g. bicubitū aut tricubitū qm̄ hec ⁊ silia notāt quātuꝫ ⁊ silr erit dispō ei⁹ i loco: qz vbi ē supi⁹ ⁊ iferi⁹: aut alia ps ser ptiū: ⁊ vnaqueqz istaꝝ ē aliqs finis.

55 ¶ Dicamus simpliciter. Iste sermo cōponit sic in prima figura: omne corꝓus est in loco: ⁊ nullus locus est infinitus ergo nullū corꝓus est in loco infinito ⁊ omne infinitū est in loco infinito: ergo in secūda figura: nullū corꝓus est infinitū ⁊ ꝓpositio dicēs q; ipossibile est vt aliqs locus sit infinitus: declarabit ex hoc qō dixit: q; ptes loci sunt superius ⁊ inferius ante ⁊ retro dextrū ⁊ sinistrū ⁊ oia ista sunt finita deinde indurit aliā declarationē ⁊ dixit: ⁊ etiā cē. ⁊ intēdit ꝑ vbi speciē: ⁊ ꝑ locū genus: ⁊. q. d. ⁊ omne habens aliquā speciꝫ vbi. ¶. g. ē in loco simpliciter: ⁊ ecōuerso etiā. D. d. si igit ipossibile est cē. i. si igit ipossibile est vt infinitum dicat quātū simpliciter nisi ꝑm q; hz aliquā speciꝫ quāti. ¶. g. ꝑm q; est bicubitū: aut tricubitū: quātū eni nō inuenit nisi in suis specieb⁹: necesse ē igit vt qō dicit esse in loco simpliciter non dicat nisi ꝑm q; est in aliquo loco aut superius: aut inferius: aut in alia speciꝫ loci ⁊ ois species loci est finita: ergo ois locus est finitus: ⁊ omne qō est in finito est finitū: ⁊ debes intelligere hic de vbitatibus vbitates partiū eiusdē corꝓoris de quo dicit q; quidda eius superius ⁊ quidda inferius ⁊ quidda ante ⁊ qdda retro: ⁊ nō vbitates que sūt totius corꝓoris: in illis. n. nō inuenit vbi naturale qō dicat dextrū ⁊ sinistrū ⁊ sic syllogismus cōponit: omne corꝓus nō est in loco nisi qz partes eius ser sunt in ser partib⁹ loci finiti: ⁊ omne qō est tale est in loco finito: ergo omne corꝓus est in loco finito: ⁊ significat hoc q; intēdebat ꝑ supius ⁊ iferius partē hoc qō dixit: aut alia pars ser partiū. D. d. ⁊ vnaqueqz cē. ⁊ intēdebat q; sunt terminate quia sunt superficies extranee: ⁊ sunt partes corꝓoris ꝓtinētis locatum: ⁊ hoc dicetur in loco.

¶ Qō qdē igit actu corꝓ⁹ nō sit infinitū simplr: manifestū ē ex his: q; aūt si nō sit infinitū simplr multa ipossibilia accidāt: manifestū est: tpis qdē eni erit qōdā prīcipiū ⁊ finis ⁊ magnitudies nō diuisibiles i magnitudies: ⁊ nūer⁹ nō erit infinit⁹ qm̄ āt si dematur sic neutro mō videt ꝓtingere arbitro idiget ⁊ manifestū ē q; sic qdē ē: sic vo nō ē. Dicit igit eē aliqd qdē potentia: aliō vo actu: ⁊ infinitū qdē ē apositōe ē aūt ⁊ ablatōe: ⁊ magnitudo aūt q; qdē ꝑz actū nō sit infinita dictum est: diuisione autez est: nō enim difficile est partiri athomos lineas.

¶ Manifestū ē igit q; corꝓ⁹ infinitū nō ē i actu: ⁊ ma 56
nifestū ēt ē q; si infinitū nō fuerit oino ꝓtigēt plura ipossibilia ꝓtingit. n. tps hre vnū prīcipiū ⁊ mēsurā aliquā nō diuidi i mēsuras: ⁊ nūeros nō eē infinitos: ⁊ cū determinatū sit hac determinatiōe adeo q; nō ē possibile ꝑz altez istoꝝ duoꝝ modoꝝ vī idigere ꝓsideratōe: declarabit igit q; quodāmō ē ⁊ quodāmō ñ: ens. n. dr potētia ⁊ dr i actu: ⁊ infinitū ēi additione ⁊ est in diuisiōe ⁊ mensura in actu eius nō est infinita: in diuisiōe vo est infinita: non enim est difficile destruere lineas indiuisibiles.

¶ Manifestū est. Cū declarauit corꝓus infinitū sensibile nō 56
esse nō simpliciter. ſ. actu: fecit rememoratiōez de hoc: ⁊ dixit: manifestū est igit cē. i. er prędictis Deinde dixit: ⁊ manifestū est etiā cē. i. ⁊ manifestū est q; si infinitum nō fuerit oino simpliciter: multa accident ipossibilia: accident enim tēpus esse finitū: ⁊ prīmū: notū est tēpus esse infinitū nullus eni generat tēpus cū sit generatū illud postq̄z nō fuit: ⁊ hec ꝓpositio post notat tēpus prędictū ⁊ accidit etiaz magnitudinē esse indiuisibilē: sicut est opinio dicētiū ptes esse idiuisibiles: ⁊ ꝑm hoc nō ois linea diuidit in duo equalia: ⁊ hoc est vnū fundamētoꝝ que ponit geometra: ⁊ silr ꝓtinget vt numerus nō crescat in infinitū: ⁊ b est vnū fundamētoꝝ que ponit aritmeticus: ⁊ cū indurit impossibilia contingētia si infinitū non fuerit simpliciter: ⁊ iam etiā dixerat impossibilia ꝓtingētia: si fuerit simpliciter: dixit: ⁊ cuz iā determinauimus cē. i. ⁊ cū iā determinauerim⁹ sermonē de infinito ꝑm disputationē sub istis duob⁹. ſ. qm̄ impossibile est vt sit simpliciter: ⁊ impossibile est vt non sit simpliciter: opz nos ꝓsiderare ⁊ demonstrare partē verā in vtroqz istoꝝ duoꝝ sermonū oppositoꝝ: tales eni sermones sūt falsi ꝑm partē nō ꝑz totū. D. d. declaratū est igit cē. i. ⁊ declarādū est ex prędictis: ⁊ ex eis que dicā ipsum esse potentia: ⁊ nō esse actu: qō aūt nō est actu: demonstratū est superius: qō aūt est potētia: declarabit si ꝓcesserimus additionē numeroꝝ in infinitū: ⁊ diuisionē mēsure in infinitū: ⁊ iō dixit ⁊ infinitū est in additiōe cē. i. ⁊ infinitū potētia inueniet in additiōe numeroꝝ ⁊ in diuisiōe mēsuraꝝ. D. d. ⁊ mēsura in actu eius nō ē infinita. i. vt declarauim⁹. In diuisione vo ē infinita in potētia: ⁊ b manifestū est etiā cū declarabit q; nulla mēsura ē idiuisibilis: ⁊ b notū ē ēt ꝑ se in additiōe nūeroꝝ: ꝑz i diuisiōe mēsuraꝝ idiget declaratōe: tēpus aūt esse infinitū latet: pp b q; subā tpis latet: nō qz infinitū nō est manifestū ꝑ se in tpe: ⁊ forte tacuit b qz ē manifestū ⁊ post declarabitur in motu: si declarabit motū esse eternū.

¶Relinquit igit potentia esse infinitū: nō oportet aūt potētia accipere esse infinitū: sicut possibile sit hoc statuā es esse vt q̄ hoc es erit statua: sic alīqō quoqz infinitū qō erit actu: sz qñ multipliciter est esse: quēadmoduz dies ⁊ agon q̄ eo in semper est aliud ⁊ aliud fieri: sic ⁊ infinitū: ⁊ nāqz in his est ⁊ potētia ⁊ actu esse: olympia eni sunt ⁊ in eo q̄ possunt agones fieri: ⁊ in eo q̄ sunt: aliter. n. ⁊ in tēpore manifestū est infinitū: ⁊ in hoib⁹: ⁊ in diuisione magnitudinū: oino eni sic ē infinitū in semp aliud ⁊ aliud accipiēdo: ⁊ acceptū qdez semp finitū esse.

57 ¶Habemus igit q̄ infinitū est in potētia: ⁊ nō debet aliquis intelligere hic⁹ potētiā illud qō intelligit cū dicimus aliqd esse in potētia idolū: tūc eni intēdimus q̄ fiet idolū: adeo q̄ intelligere q̄ infinitū exibit: sed q̄ ens dicit multis modis: quēadmoduz igit dicit q̄ dies est ⁊ ſm q̄ semp generat successiue: similiter etiā infinitū: ⁊ alio modo declarabit hoc in tēpore: ⁊ in hoib⁹: ⁊ in diuisiōe mēsurarū: vniuersaliter eni hic est dispositio infiniti potes eni accipe ex eo semper aliquid post aliud: ⁊ omne quod accipis ex eo est finitum: sed semper est aliquid ab eo quod iam accepisti.

57 ¶Dicit quia iā determinauit q̄ infinitū inuenit in potentia: nō in actu: ⁊ potētia dicit hic alio mō ab eo quo dicit in respectu ad actū dixit: habemus igit cc. i. determinatū est igit q̄ infinitū est in potētia nō in actu: sz ista potentia nō dicit in respectu ad actū: vt dicimus q̄ cupū in potentia est idolū: q̄ ista potētia innata est exire in actus: sz opz intelligere ꝺ cū dicimus q̄ infinitū est in actu: hoc q̄ infinitū esse in re: nō est nisi ſm potentiā cristētē in ea: quēadmodū differētie substātiales pluriū rez: que ꝓseruant suū esse in cōiunctiōe potētie cū eis: vt in reb⁹ quaz esse in motu est: rez eni quedā sunt in actu: vt homo demonstratus: ⁊ quedā sunt sz q̄ potētia admisceat cū actu: ⁊ si potētia nō fuerit: nō erit actus vt dies: hoc nomē dicit de pte tpis ⁊ tēpus est cū motu. D. d. sz q̄ ens cc. i. sed q̄ ens dicit de illo qō est in actu puro: ⁊ de illo qō in actu mixto cuz potētia: vt de illis quoz esse est in motu: similiter infinitū est de ꝺ genere: aut ſm q̄ est species eius: aut accidēs: infinitū eni est in ꝓtinuatione huius ꝓiūctionis. nō in corruptiōe eius infinitū eni est. q. accidēs huius entis: ⁊ pfectio eius est in potētia ꝓiūcta cū actu: ⁊ nō est accidēs entis cuius esse est in actu puro. D. d. ⁊ alio modo cc. pōt intelligi q̄ infinitū esse in tēpore ⁊ in hominibus: est alio modo ab eo qō est i mensuris. ex tempore eni ⁊ hominibus recedit pars: ⁊ fit pars. in diuisione autē mensuraz illud quod fit ex diuisione non recedit: sed remanet mēsura diuisa ⁊ fit ex diuisiōe alia mensura ⁊ sic in infinitū ⁊ nō est ita de motu: ⁊ forte intendit q̄ infinitū ex hoc modo declarabitur ex tempore ⁊ hominibus ⁊ mēsuris. alio modo ab eo quo declaratur hic ex modo in quo admiscetur potētia: qñ ex hoc modo apparet infinitū esse possibile. D. d. vniuersaliter eni cc. i. apparet eni q̄ id qō est cōmune omnibus speciebus infiniti est: qñ pōt quis accipere ex eo aliquid post aliud intellectu ⁊ indifferenter siue illud qō imaginatur ex hoc fuerit actio mentis: vt est dispositio in diuisiōe mensuraz: aut fuerit extra animā: sicut est dispositio i motu: ⁊ illud qō mēs accipit semp ex finito est finitū: sz ē aliud ab eo qō accepit in preterito: quando igitur ista actio mentis fuerit in aliquo entium dicitur ipsum esse infinitum.

¶Sed semp altez ⁊ altez esse: quare infinitū non oportet accipe sicut hoc aliqd: vt hoiez aut domū sed sicut dies dicit ⁊ agon q̄bus esse nō sicut substātia quedā facta est: sed semp in generatiōe aut corruptiōe finitū est: sed semp altez ⁊ alterū: sz in magnitudinib⁹ quidē permanēte accepto hoc accidit: in hoib⁹ aūt ⁊ tpe corruptis preacceptis sic quidem non est deficere.

¶Et ens dicitur multis modis. oportet igit ut itel ligamus infinitum non sicut intelligimus hoc de 58
mōstratum. U. g. homo ⁊ domus: sed sicut dicitur dies ⁊ lis cuius esse non est ſm q̄ est aliqua substātia iam generata: sed ita q̄ semper generatur ⁊ semper corrumpitur finitum: sed tamen semp generatur vnū post aliud: sed in mensuris erit hoc remanente illo qō accipit: in tēpore aūt ⁊ hominibus corrumpitur vnum post aliud ⁊ non habent remanentiam.

¶ Cum declarauit modū ſm quē infinitū ē: ⁊ voluit declarare quō inuenitur additio ⁊ diminutio in infinitū: reuersus ē 58
a principio ⁊ rememorat essentiā infiniti: ⁊ distinguit actū q est i eo: ab aliis actibus entium sicut distinxit potētiā eius ab aliis potētiis: ⁊ dixit: ⁊ ens dicit cc. i. ⁊ quia ens dicit tribus modis. s. actu ⁊ potētia ⁊ ſm cōpositionē ex potētia ⁊ actu: nō oz intelligere ꝺ essentia infiniti actū demōstratū: vt hominē ⁊ domū: sz actū cōpositū cū potētia: quēadmodū nō oz intelligere ex ea purā potētiā: ⁊ dedit exemplū de die ⁊ lite: ista enim sicut dixit nō habēt esse ſm q̄ sunt substātia aliqua perfecta: sed ſm q̄ semp generātur ⁊ corrūpūtur. D. d. ⁊ si sit infinitū cc. i. ⁊ infinitū semp inuenit i re q̄ semp generat: ⁊ ista actio est in se infinita: sz sit i finito: sz nō est finiti nisi ſm q̄ fit successiue: ⁊ cū determinauit modū essendi ſm q̄ dicit infinitū incepit dare differētiā inter hoc qō ē i mēsuris ⁊ inter hoc quod ē i generatione: ⁊ tā i nuit hoc superius ſm alterā exp̄sitionē: ⁊ dixit: sed i mensuris cc. i. sed differētia iter infinitū qō est i diuisione mēsuraz: est qñ secūda mensura i diuisione quarūlibz duaz fit prima remanēte: i tempore vo prima corrumpitur per generationem secundi.

¶Quod aūt est ſm appositionē: idē quodāmodo est ei qō est diuisionē. infinitū enim ſm appositionē fit ecōtrario in quātū eni diuisū cōsideraf in infinitū sic appositū uidetur ad determinatū: infinita eni magnitudine sic accipiens aliqs determinatū accipiet eadē ratione: nō eādē aliquā magnitudinem ratione accipiens nō transibit finitū si vo sic augmētet rationē q̄ quia semp eandem aliquā sit accipe magnitudinē trāsibit finitū: ꝓpter id q̄ omne finitū remouet quolibet finito aliter quidē igit nō est: sic aūt est infinitū potētia ⁊ in diuisione: ⁊ actu autē est: sicut diem esse dicimus ⁊ agonem ⁊ potentia est sicut materia ⁊ non p se sicut finitū.

¶Quod aūt est ſm additionē ē quodāmodo sicut illud qō est ſm diuisionē in infinitū. n. est ſm addi 59
tionē ecōuerso. ex mō eni ex quo quando termina tū diminuitur videt ꝓcedere in infinitū: apparet additio: ⁊ est infinitū. cū eni intēderis aliquā mēsurā finitā: ⁊ ex ea accepis aliquod terminatū: deinde accepis ex ea etiā ſm illā ꝓportionē ad totū nō

ſm illā

ꝑm illã mensurã: nõ ꝓueniens ad finitũ. si aũt addideris in diuisione ita vt qõ acceperis ex eo semper sit in eadẽ mẽsura peruenies. oẽ. n. finitũ cõsumitur per mẽsurã terminatã: eẽ. n. infiniti i potentia in diuisione ⁊ in perfectione est sicut dicit in esse diei ⁊ esse belli: ⁊ est in potentia. q. materia non sicut ipsum finitum.

59 ¶ Cũ declarauit in quo differunt infinitũ in mẽsura ⁊ ex generatione ⁊ tpe icepit declarare in quo ꝓueniunt infinitus in additiõe mẽsuraꝝ. ⁊ infinitũ in diminutione: ⁊ in q̃ differunt: ⁊ declarare modũ quo infinitũ in diuisione: est impossibile: ⁊ quo possibile: ⁊ silr in additiõe: ⁊ dixit (qõ aũt est ꝑm additionem ⁊c). i. ⁊ infinitũ qõ est in additiõe mẽsurarũ est quoddãmodo sicut infinitũ qõ est in diuisiõe: ⁊ qz dixit quodãmodo: dedit modũ quo additio: est sicut diminutio: ⁊ dixit (infinitum. n. ⁊c). i. ⁊ cã in hoc est qz infinitũ in additione mensure nõ inuenit nisi qñ additio vsitat ecõtrario de infinito qõ est in diminutione. i. qñ additio i mensura ponitur ex pte diminuta quẽadmodũ enim diuisio tũc non finitur: silr additio per diuisionem: ⁊ iõ põt qs intelligere ex hoc quod dixit (infinito enim est ꝑm additionem vtrũqz). s. modus quo assimilat: ⁊ mod⁹ quo differt ⁊ cũ declarauit hoc incepit declarare modũ possibilẽ: inesse infiniti in diuisiõe: ⁊ ipossibilẽ. ⁊ q qñ intellexerit aliqs hunc modũ: poterit intelligere modũ possibilẽ in additione ⁊ nõ in additiõe in infinitũ ⁊ dixit (⁊ modo enim ⁊c). i. ⁊ cũ sit determinat⁹ modus ꝑm quẽ possibile est vt diminutio mẽsure sit in ifinitũ appebit ex hoc mod⁹ ꝑm quẽ additio ẽ possibil' i ifinitũ qñ additio fuerit ex pte diminuta. D. d. (si enim intenderis ⁊c). i. ⁊ modus quo possibile est infinitũ esse in diuisione mẽsure est: qñ cũ aliqs intendit aliquã mẽsurã terminatã ⁊ diuiserit illã in aliquã ꝓportionẽ deinde diuisit alteram ptẽ in illa ꝓportione videbit diuisionẽ ꝓcedere i infinitũ ⁊ nũqz venire ad finẽ: ⁊ nõ accidit ita si diuiserit ꝑm vnã mensurã: ⁊ ideo dixit: nõ per illã mensurã. i. qñ si diuiserit mensuraz in eandẽ ꝓportionẽ ñ ꝙ eãdẽ mẽsurã: nũqz ꝓuenies ad finẽ mẽsure. Deiñ incepit narrare modũ quo diuisio ꝙsumit mensuram ⁊ dixit (si aũt addideris ⁊c). i. si aũt diuiseris mensurã ita q accipias ex ea aliquã ptem eq̃lẽ ꝓme ⁊ silr ex remanente tertiã equalẽ ꝓme: tunc ꝙsumes mensuram ⁊ cuz dixit si addideris in diuisione: intendebat si posueris diuisionem crescere per eandẽ partẽ: tunc ꝙsumes mensurã ⁊ nõ ꝓcedet diuisio in infinitũ. Deinde indurit rõnem super hoc: ⁊ dixit (. Oẽ enim finitum ⁊c). i. Ois enim mensura est finita. Et oẽ finitũ ꝙsumit̃ per eandem mẽsuraz. ergo ois mẽsura ꝙsumit̃ per eandẽ mẽsurã. ⁊ maior est manifesta ꝓ se ⁊ minor er ꝓdictis: qñ impossibile est mẽsurã infinitã esse in actu. ⁊ cũ declarauit q diminutio mensure in infinituz est similis additioni. declarauit q modus essendi in eis est vnus ⁊ dixit (esse ergo infiniti in potẽtia ⁊c). i. infinitũ igitur in additione ⁊ diminutione est ꝙsimile in hoc quod est in eis in potentia sicut dicitur in die ⁊ prelio: quoniaz non sunt bellũ aut ꝓliũ nisi ꝑm q admiscentur cũ potẽtia. ⁊ cũ declarauit cõuenientiam eoz in esse dedit cãm in ifinito ⁊ dixit (⁊ est in potẽtia ⁊c). i. ⁊ esse eius ꝑm q est in potẽtia est simile ad esse materie: nõ simile forme: essentia enim materie ⁊ infiniti est in potentia: forma aũt ⁊ finis sunt in actu: finitas igit̃ ẽ similis forme: ⁊ ifinitas materie: vnde ꝓ⁹ declarauit q infinitas est in re ꝑm mãz ⁊ finitas ꝑm formaz

¶ Et ꝙz appositionẽ: sic igitur infinitũ potẽtia est q idem dicimus esse quodãmodo ei quod est ꝑm diuisionem. semper quidem enim aliquid ipsius est extra accipere. non tamen excellit omnem determinatam magnitudinem: sicut in diuisione excellit omne determinatum: ⁊ erit semper minus: quare autem neqz est omne excellere ꝑm appositionem neqz potentia possibile est esse: si vere nõ est ꝑm accidens actu infinitum: sicut dicunt phisiologi extra corpus mundi: cuius substantia aer aut aliud aliquid huiusmodi infinitũ est: sed si nõ possibile est esse infinitum actu coꝛp⁹ sensibile: sic manifestum q̃ nec ꝑm potentiam vtiqz erit ꝙz appositionẽ sz aut siẽ dictũ ẽ ecõtrario: aut nullo mõ

¶ Et ꝑm additionem etiam est aliquid in potentia 60
ifinitũ ꝑm illud quodãmõ eoꝛ quibus dicimus infinitum esse in diuisione: possumus enim semp inuenire aliquod excedens. sed non per transit per diuisionem omnẽ diuisionem terminatam: quemadmodum in diuisione pertransit in diminutiõe omnem mensuraz terminatã: ⁊ semper sit minor ⁊ impossibile est vt aliquid in potentia pertrãseat per additionẽ oẽm mẽsuram nisi coꝛpus sit infinitũ in actu: vt dicunt dicentes q extra munduz est coꝛpus infinitum in actu hoc: sed qz est impossibile: manifestum est q impossibile est etiam vt sit in potentia ꝑm additionem nisi ꝑm modum quez diximus. s. econuerso diuisioni.

¶ Dicit cũ declarauit modũ possibilẽ in diuisione in ifinitũ 60
⁊ posuit oppositionẽ: qñ hoc nõ declarabit donec declaret q ois mẽsura semp diuidet in mẽsurã diuisibilem incepit declarare modũ quo additio est possibilis in mẽsura ⁊ dixit. (⁊ ꝑm additionẽ ⁊c). i. ⁊ infinitũ inuenit etiã in potẽtia in additiõe mẽsure quodãmodo. s. ꝑm q dicimus q diuisio est in infinitũ: nõ oĩb⁹ modis põt eniz quis imaginari q possibile est accipere vnicuiqz mẽsure mẽsuram maioꝛez illa: sicut est possibile accipere oi mẽsure mensurã minoꝛẽ ipsa: ⁊ hoc est possibile apud ipsum: sed additio ñ est possibilis apud ipsum in mẽsura: nisi qñ additũ fuerit diminutũ ex mẽsura: ⁊ hoc intendebat cũ dixit. s. vt sit ecõuerso diminutionis. ista enim additio qz est ex diminutione infinita absqz eo q mensura ꝙsumet: ꝓtinget vt additio sit semp absqz eo q magnitudo mensure crescat. V. g. vt diuidamus mẽsuraz. a. b. c. d. in duo eq̃lia. D. d. adam⁹. a. d. ad. c. b. Deinde diuidamus. a. d. in duo equalia ⁊ addamus ipsum illi qñ sic semp diuidem⁹. a. d. ⁊ addemus ipsum. c. b. ⁊ sicut. a. d. non consumit̃ per diminutionẽ: silr. c. b. non peruenit ꝑ additionẽ ad totũ. a. b. neduz vt excedat illud ⁊ ꝫ intendebat cũ dixit: (possum⁹ eniz ⁊c) . i. possumus enim in additione que ẽ ꝑ mẽsuram diminutã semp inuenire mensurã excedentem: nõ q ꝓtrãseat per additionẽ oẽz mẽsurã terminatã ita q ad oẽm mẽsurã inueniamus mẽsurã maioꝛẽ illa: sicut in diuisione possum⁹ ꝓtrãsire oẽz mẽsurã terminatã ⁊ accipere minoꝛẽ illa. ⁊ cũ indurerim⁹ modũ possibilẽ in additione ⁊ impossibilẽ: incepit declarare quare est impossibile ⁊ dixit (⁊ impossibile est ⁊c). i. ⁊ iste sermo est hypothetic⁹ sic: Si magnitudo in potẽtia põt esse maioꝛ oi mẽsura possibile erit magnitudinem in actu esse infinitã. deinde destruxit ꝙsequẽs ⁊ conclusit oppositum antecedentis: destructũ aũt in hoc syllogismo manifestũ est ex predictis: cõsecutioso ẽ manifesta qñ si aliqua magnitudo haberet potẽtiã vt eẽt maioꝛ oi mẽsura: tunc inueniret in actu maioꝛ oi mensura: ⁊ si hoc esset tũc esset hic magnitudo infinita in actu: qñ si magnitudo haberet nãm crescendi in ifinitũ tunc esset possibile vt inueniret in actu ifinita: quod non est ita in diminutiõe: qñ possibile est diminui in infinitũ: ⁊ nõ accidet ipossibile sed impossibile accidit si diminutio cessat: qñ tunc aut peruenient ad magnitudinẽ indiuisibilem: aut ad nihil: ⁊ vtrum

qz est impossibile. D. v. (manifestum est igit ꝛc).i.ꝛ cā i hoc esse impossibile est: qñ si posuerim⁹ q magnitudo ꝑt crescere in infinitū: tunc infinitū eribit in actū ꝛ tūc potentia intelligeret sicut intelligitur cū dicimus q hoc est hō in potentia. ꝛ cū posuerimus q diminutio est in infinituz nō accidit impossibile: ꝛ cā in hoc est: qñ diminutio ē ire ad nihil. cuius cā est mā: ꝛ additio est ire ad esse: cui⁹ cā est forma: ꝛ infinitas inuenitur per mām: sicut finitas per formā. D. v. (ꝛ ē illud quod est ꝑm ꝙuersionē diuisionis) ꝛ b ꝑōt intelligi duobus modis sibi ꝓpinquis: quorum vn⁹ est vt illud quod diminuim⁹ ab altera duarum mensurarū addam⁹ reliq̄: aut vt illud quod diminuimus extremo duaꝝ mensurarū addam⁹ secūdo extremo: sic igitur oz intelligere vba Aris. in hoc loco. Sed est hic qō nō modica quemadmodū enim vnum principiorum que ponit geometer est qñ possibile est accipere ad oēz lineā lineā minorē illa. Similiter ēt pōit qñ possibile est accipere ad oēm lineā lineā maiorē illa: additio igit mēsure ꝓcedet in infinitū sicut eius diminutio ꝛ hoc ē possibile apparet ex verbis Alfarabij super hunc librum ꝛ ex vbis Auēpace sed si qs ꝙsideraverit vba Ari. videbit ipsuz dicēvez: ꝙsideratio enī nālis de mēsura est ꝑm q est finis ꝛ existens in mā. ꝙsideratio. n. geometre ꝑm q ē abstracta a mā: ꝛ cū mēsura ꝙsideraī his duob⁹ modis inuenit ꝑm dispositiōes oppositas ꝛ cōuenientes: ꝙuenētia. n. ē in b: qñ semp diminuitur siue ꝙsideret ꝑm q est in mā: siue ꝑm q est in imaginatiōe: ꝓpositio igit geometre est: qñ possibile est imaginari ad oēz lineā lineā minorē illa: ꝛ ꝓpositio nālis ꝙuenies isti est q linea pōt diminui in infinitū: ꝛ ꝓpositio geometrica dicēs q possibile est imaginari ad oēz lineā lineā maiorē illa est va: nālis vo dicēs q ois linea pōt crescere i infinitū est falsa qz ꝓtingit ex ea magnitudinez ee infinitā i actu qz tūc esset possibile inueniri magnitudinē maiorē oi magnitudine: ergo est ifinita necessario. Infinitū. n. est maiꝰ oi magnitudine. ꝛ cū dicim⁹ q possibile est inueniri magnitudinē maiorē oi magnitudine intēdim⁹ inuenire magnitudinē maiorē magnitudinib⁹ ifinitis. ꝛ vlr additio mēsure qua vtit geometer est de capitulo ꝓpositionū opinabiliū que sunt. q. fundamēta geometrie absqz eo q sunt extra aliaz: sicut vt cū imaginat q figure hñt positiōes: ꝛ q cū pūct⁹ movet facit lineā: ꝛ q cū linea movet facit superficiē ꝛ supficies corpora: ꝛ silr videt ponere diminutionē ee sp nō q ex aliaz ē sic: ꝛ sic geometer ꝑt accipe magnitudinē cuiuslibet qztitatis: qō ñ ꝑt nālis: ita geomet cū posuerit magnitudinē cuiuscūqz qztitatis pōt accipe maiorē illa.

¶ Qm ꝛ plato pp hec duo ifinita fecit q ꝛ in augmētū videt excellere: ꝛ i ifinitū abire neqz in ōcremētū: faciens tm̄ duo nō vtit duob⁹. neqz. n. numer⁹ ꝑm diuisionē ifinit⁹ ē. vnitas. n. minima ē: neqz in augmētū vsqz eni ad decē plato fac numez.

61 ¶ Et videm⁹ platonē pp hoc ponere infinitū duo qz existimabat q res pōt ptrāsire ꝑm augmentū ꝛ ꝓcedere i ifinitū ꝛ ꝑm diminutionē: sed posuit illa duo: ꝛ nō vtitur eis: in numeris eni nō est infinitū: neqz ꝑm diminutionem: cū vnitas sit minima: neqz ꝑm augmētū: numerus. n. peruenit ad decē.

61 ¶ Dicit cū declarauit q infinitū inuenit in diminutiōe simpliciter. ꝛ in additiōe nō simpliciter: sed i illa que ē ecōuerso diminutiōi: incepit accusare platonē qa equauit infinitū in vtraqz. s. in additiōe ꝛ diminutiōe: ꝛ dixit (ꝛ videmus platonē ꝛc).i.ꝛ plato ꝓpter b q existimauit q infinitū ꝓcedit i augmēto i infinitū. ꝛ diminutiōe i infinitū: posuit infinitū duas ꝑs: i additiōe ꝛ diminutiōe: ꝛ idurit b nomen augmētū loco hui⁹ nois additio ad distiguēdū inter ꝓpositionē nālez: ꝛ geometricā. deinde incepit declarare q cū b q errauit i hoc nō seruauit sua fūdamēta: ꝛ dixit (ſz posuit ꝛc).i. ſz nō cōseruauit sua fūdamēta in b. s. qz pōit illa duo: ꝛ nō dixit illa ee i nūeris: cū diminutio ꝓueīt ad vnitatē que ē idiuisibilis ꝛ nō ꝓcedit i infinitū: i additiōevo nō ꝓcedit infinitū: dicit. n. q ꝑs nūeroꝝ pueniunt ad decē: deinde post decē iterantur. i. ꝛ oz ipsuz cū opinet q additio in mensura potest esse in infinitum: ꝛ additio numerum est i spē: opinari q numeri crescūt in spē in infinitū.

¶ Accidit aūt cōtrariū esse ifinitū q̄ sicut dicūt. nō eni cui⁹ est nihil extra sed cui⁹ semp aliqd extra est hoc ifinitū est. signū aūt est ꝛ nāqz anulos ifinitos dicūt vt habētes circulationē quoꝝ semp aliqō est extra accipere: ꝑm similitudinē qd ē quādā dicētes nō tñ ꝓprie. oz eni ꝛ hoc esse ꝛ nō aliqñ idē recipit in circulo aūt nō fit sic: sed semp qō est cōsequenter solum alterum.

¶ Et ifinitū oz ee ecōtrario eiq dicūt ifinitū. ifinitū. n. nō est illud extra qō nihil est: ſz illud ex quo semp est aliqd. ꝛ signū ei⁹ est qm̄ homies assueti sunt dicere i anulo q nō hz locū gēme ipsū esse infinitū qz semp est extra illud qō accipis ex eo: ꝛ i hoc qō dicūt est q̄dā similitudo: sed nō va. ifinito. n. neēe est vt hoc sit in eo: ꝛ q ēt illud qō accipit ex eo nō erat oio: ꝛ hoc ñ ē i circlo ſz aliō i eo sp ē i successōe 62

¶ Cū declarauit nāz ifiniti ꝑm exēplū: icepit declarare diffinitionē ei⁹: ꝛ prio narrare errorē ātiquo. ꝛ i b ꝛ dixit (ꝛ ifinitū ꝛc).i.ꝛ ꝑm q dirimus de nā ifiniti ꝛ q ē ꝑm potentiā: segit q diffinitio ei⁹ sit e cōtrario ei qō dicūt. diffinitio eni ifiniti nō est vt antiq descripserūt. s. illud extra qō nihil ē: sed illud ex qō semp ē aliqd. ꝛ signū ei⁹ ē b q oēs homies sūt assueti vocare anulos: quorū gēme sūt rotūde ifinitos: qz si accepis ex eis aliquā gēmā poteris accipere aliā extra illā. tale exēplū recessit in isto tpe: qz nō est notū nedū vt sit famosū sed i tpe ei⁹ erat famosū. D. idurit vbaz iter ifinitū. s. b exēplū ꝛ vez ifinitū: ꝛ dixit (ꝛ i b qō dicūt ꝛc).i.ꝛ b qō dicūt ō hmōi anulis. s. eos e ē ifinitos: hz alīqz filitudinē ad ifinitū ſz ñ ēvez ifinitū: i ifinito. n. vo duo exigūt. s. vt b qō semp inuenit ex eo aliqd extra illud sit ei nālr nō positione ꝛ q illud qō inuenit ex illō sit aliqd qō nunqz fuit pri⁹: ꝛ b nō est in circulo sic est dispositio in gēma anuli: sed ifinitū in circulo est ꝑm iterationē ꝛ revolutionē: nō ꝑm nouitatem: ꝛ b intēdebat cuz dixit: (ꝛ b nō erit in circulo ꝛc).i.ꝛ in circulo nō inuenit aliqd ex illō qō acceptū est ex eo qō sit aliud ab eo qō accipit semp: sed in inuenit in eo aliqd extra illud qō accipit ꝑm iterationē ꝛ cōsecutionē. s. ꝑm iterationē eiusdē rei infinities.

¶ Infinitū igit hoc ē cui⁹ ꝑm q̄titatē accipientib⁹ semp aliqd est accipe extra: cui⁹ āt nihil est extra: hoc est pfectū ꝛ totū: sic enim diffinim⁹ totū cui nihil abest: vt hoiez totū aut archā: sic aūt singulare: sic ꝛ qō est ꝓprie: vt totū cuius nihil est extra cui⁹ aūt absentia est extra nō omne est cū absit.

¶ Infinitū igit est illud ex quo cuz aliqd accipitur possibile est semp accipe aliqd extra illud in q̄titatez illud extra quod nihil est illud est perfectū totale: sic eni diffinimus totū. s. q: est illud ex quo nihil est sepatū ab eo: vt dicimus totus homo ꝛ tota archa: ꝛ sic est ō particularib⁹: ita est i rei vitate. s. q totū est illō extra qō nihil est: ꝛ illud extra qō aliqd est separatū non est totum quodcūqz sit illō separatū: siue extraneum. siue non extraneum. 63

Idest

63 ¶ Idest diffinitio igit infiniti ē illud extra qđ cū aliqđ accipitur in actu: possibile ē iuenire eē illud aliqđ in q̄ztitate: ⁊ ꝑ sp: ⁊ dirit in q̄ztitate: qz ipossibile ē iuenire aliqđ eē illō in q̄litate sp: ⁊ ista diffinitio infiniti ē manifesta ex eo qđ declaratū ē qđ infinitū ē ꝑm potētiā nō ꝑm actū ⁊ cū declauit qđ ista ē diffinitio infiniti: icepit declarare qđ diffinitio quantiq diffiniebāt ipm magis ē diffinitio finiti pfecti ꝙz infiniti: ⁊ dirit(⁊ illud eē qđ ē aliqđ ꝛc. ⁊ itēdit p b qđ dirit illud ex quo nihil ē sepatū ab eo. b. s. illud a q̄ nihil ē sepatū ex eis ex qb⁹ ē illud qđ ē. s. qñ ex eo nihil diminuit ex eis ex qb⁹ ē illud qđ ē: vt cū dicim⁹ totus hō: qñ ex eo non diminuit mēbrū: ⁊ tota archa: qñ ex ea nō diminuit aliq̄ ps: ⁊ cū declarauit qđ ista ē diffinitio toti⁹ ⁊ pfecti in reb⁹ pticularib⁹: declarauit ēt qđ ita dz eē in diffinitiōe toti⁹. s. mūdi: ⁊ dirit(⁊ sicut ē de pticularib⁹ ꝛc.)idest ⁊ sicut ē in diffinitiōe toti⁹ in pticularib⁹ que nō sūt totū in rei vitate cū eē illa iueniaī aliqđ lz nō sit ps eoz: ita ē in diffinitiōe toti⁹ in rei vitate ⁊ ē illud eē qđ nihil ē oīno: qñ si eē oē totū iueniē aliqđ: segt necessario coꝛ⁹ iueniri in actu infinitū: sed hoc ē ipossibile ex ꝓdictis: ergo totū in rei vitate est illud eē qđ nihil ē: neq̄z de sua substātia: neq̄z de alia sba: ⁊ hoc itēdebat cū dirit(sive eēneū ꝛc. ⁊ dirit b: qñ si sepatū fuerit eēneū: tūc totū erit pticulare: ⁊ nō erit totū in rei veritate: ⁊ si fuerit nō eēneū: nō erit totuz: neq̄z pticulare: neq̄z totale.

¶ Totū āt ⁊ pfectū: aut idē penit⁹ oē: aut ꝓmū ꝙz nāz est: pfectū āt nullū nō hñs finē: finis āt termi nus est: vñ meli⁹ opinādū ē. ¶ Parmenidē ¶ Melisso dicere: infinitum qdem totuz dicit: totum autez finiri a medio eque pugnās: nō. n. sicut linum lino est continuare omni ⁊ toti infinitum.

64 ¶ Et totū ⁊ pfectū: aut sūt ꝛsimul idē eq̄le: aut nāl⁹ sunt ꝓpinq: ⁊ pfectū nō est nisi illud qđ hz ꝓplemētū. ⁊ ꝓplemētū est finis: vñ opinādū est q̄ sermo ¶ Parmenidis est rectio: q̄ melissi: iste. n. dirit q̄ infinitū est totuz: ille āt q̄ totū est finituz equalens ex medio: nō enim opz cōiungere infinitum toti ⁊ vniuerso: quasi applicare filum cum filo.

64 ¶ Dicit: ⁊ totū ⁊ cōpletū qđ ē oppositū infiniti: aut noia sūt synonyma aut ꝙsequētia: ⁊ cū declarauit q̄ ad totū segtur cōpletū: declarauit q̄ ad cōpletū segt finis: ⁊ dirit(⁊ cōpletū ꝛc. ⁊ cōpletū nō ē nisi in eo qđ hz cōplemētū ⁊ q̄ cōplemētū ē finis: ergo cōpletū ē illud qđ hz finē: ⁊ qz totuz ē cōpletū: ⁊ cōpletū ē illud qđ hz cōplemētū ⁊ cōplemētū ē finis: segt necessarie vt totū hz finē. D. d(⁊ iō opinādū ē ꝛc.). i. ⁊ qz finis segt totū: opinādū ē q̄ ꝑmo ¶ Parmenidis rectio: ē ꝑm one ¶ Melissi. ¶ Melissus. n. dicit totū eē infinitū ¶ Parmenides āt dirit totū eē finitū. D. d.(nō enī oz ꝛc.). i. ⁊ nō enī oz ponē infinitū de segtib⁹ vniuersuz ⁊ totū: sicut dī in ꝓuerbio applicare filū cū filo. i. iducere rez ⁊ suū cōsile: ⁊ iō dirit: nō. n. oz. i. q. applicare aliqđ ad illd cū quo ꝓtinuaī: ⁊ dirit equalēs ex medio. i. hñs mediū eq̄le iter extrema. i. q: equalr distat ab extremis: ⁊ q. intēdit in hoc ipsum esse ꝛspericum.

¶ Quoniā hinc accipiūt dignitatē de infinito qđ ē ola cōtinens ⁊ ola in seipo hñs: pp id qđ hz quādā similitudinē cū toto: ē. n. infinituz magnitudis pfectionis mā: ⁊ qđ potētia totū est actu vo nō: diuisibile āt in diuisionē ⁊ i oppositā ei appōnē: totū āt ⁊ infinitum: nō ꝑm se: sed ꝙz aliud: ⁊ nō cōtinet sed cōtinetur inquātum infinitum est: vnde ignotuz ē inquātum est infinitum: speciē āt nō habet materia

¶ Et videm⁹ eos distinguere. i. nobilificare infinitū ex hoc loco. s. qz cōtinet oē: qz iter illud ⁊ totum est silitudo aliq̄. Infinitū. n. ē mā cōplemēti mensure: in potētia vo ē totuz. in actu āt nō ⁊ est diuisibile ꝙz diuisiōez ⁊ additōez q̄ ē ecōtrario illi: ⁊ nō est totuz ⁊ infinituz p se: sed p aliud: ⁊ nō continet sed cōtinet ꝑm q̄ est infinituz: ⁊ iō est delatum ꝙz q̄ est infinitum: in materia enim nō in forma. 65

¶ Dicit ⁊ videm⁹ eos magnificare infinitū: qz opinanī ipm eē totū ꝓtinēs oē. ⁊ cā in b ē qz iter illud ⁊ totū ē silitudo: vñ existimauerūt ipm eē totū: ⁊ silitudo iter illa ē: qz illud qđ dī infinitū ē pza mā q̄ subiecta cōplemēti mēsure q̄ ē totū: vñ existimauerūt illud qđ ē in potētia totū ⁊ cōpletuz: eē in actu totū ⁊ cōpletū: Deiñ icepit declare modū q̄ oz: q̄ eē ei⁹ ē i potētia: ⁊ dicit(q̄ ⁊ ē diuisibile ꝛc.). i. ⁊ ē i potētia: qz infinitas nō iueniē in mēsura nisi ꝑm diminutionē exītez in ea: ⁊ additionē q̄ ē ecōuerso diminutiōi: vt declaratū ē in ꝑmēe ꝓdicto. D. d.(⁊ ñ ē totū ꝛc.). i. ⁊ subiectū recipiēs infinitatē qđ ē mā nō ē totū neq̄z finitū p se ꝙz p aliud. s. p formā: ⁊ ē cōtentū i cōposito ex mā ⁊ forma ⁊ foꝛa ꝓtinet illud ⁊ qz infinitū accidit materie ꝙz q̄ ē mā: dirit(ꝙz ꝓtinet ꝑm q̄ ē infinitū). i. subiectū infiniti ē ꝓtētū ꝑm q̄ ē infinitū. i. ꝑm q̄ ē mā. D. d.(⁊ iō ē delatū ꝛc.). i. ⁊ qz subiectū recipiēs infinitū ē ꝓclusū in toto: iō exīstit in alio. i. i cōposito: ⁊ nō ē exīstēs p se: sed ꝑm q̄ recipit infinitū: ⁊ b ē ꝙz ē mā. ⁊ cā in b ē qz mā nō hz formā nā si hīet formā cēt per se nō delata in alio: ⁊ qz nō hz formā iō ē delata in alio: ⁊ debes itelligere b p delatū nō illud qđ dī in subiecto: aut de subiecto: mā. n. nō dī in subiecto neq̄z de subiecto: sed delatū accipit b loco ei⁹ qđ nō iueniē nisi in alio: ⁊ b ē dispositio māe ⁊ dispō accidētiū ⁊ formaꝝ: ꝙz accidētia ⁊ foꝛe differūt a mā in b q̄ sūt in subiecto aut de subiecto: mā āt ē ipm subiectū. Intēdebat igit p delatū illud i quo mā cōuenit cū accītib⁹ ⁊ formis: ⁊ q̄ nō iueniē p se ꝙz in aliquo. s. in ꝓposito: ⁊ cū aliquo. s. cū forma ꝙz mā iueniē p formā ꝙz q̄ foꝛa ē pfectio ei⁹: forma aūt iueniē p māz ꝑm hoc q̄ mā ē subiectū eius: ⁊ similiter accidentia.

¶ Ergo manifestuz est q̄ magis in ptis rōne infinitum sit q̄ in toti⁹: ps. n. mā toti⁹ ē: sic ē es statue: q̄ñ si cōtinet in sensibilib⁹ ⁊ itelligibilib⁹ magnuz ⁊ puū oportuit cōtinere ⁊ itelligibilia. Incōueniēs āt ⁊ ipossibile ē ignotū ⁊ idetmiatū cōtinē ⁊ dtmiare

¶ Apparet ergo ex hoc q̄ infinitū magis est q̄si ps q̄. q. totuz: materia. n. est ps toti⁹: quēadmodum cupꝛuz est ps statue cupꝛee: ⁊ si illud qđ cōtinet sēsibilia ⁊ intelligibilia esset magnuz ⁊ puuz: tunc illud cōtineret itelligibilia: ꝙz imꝓbabile est ⁊ impossibile vt ignotuz nō termiatuz cōtineat tmiatū 66

¶ Et si illd infinitū qđ ꝓtinet sensibilia ⁊ itelligibilia eēt magnū ⁊ puū ꝙz ꝓlaz platonis: quoꝛ nā nō ē termiata nz nota. tūc illud qđ termiat termiatū ⁊ notū. s. itelligibilia eēt nō termiatū neq̄z notū: ⁊ opinabile ē vt nō termiatū neq̄z notū termiet termiatū ⁊ notū: ⁊ b ꝓtingit platoni qz ipe ponit magnū ⁊ puū eē infinitū. ⁊ ponit ea terminātia res sensibiles ⁊ itelligibiles: ⁊ facit bñ in b q̄ ponit infinitū in magno ⁊ ꝓuo: qz magnū ⁊ puū sūt ꝑm mām: ꝙz infinitū nō iueniē in magno nisi ꝑm additionē mēsure q̄ ē ꝙersum diminutiōis: ⁊ peccat in b q̄ ponit ipm determiare totū. 66

¶ Secunduz rōnez āt accidit ⁊ qđ est ꝙz appōnem nō esse videri infinituz: sic vt q̄ omnez excellat magnitudiem: i diuisiōe āt esse: cōtinet. n. sic materia intus ⁊ infinitum. cōtinet autem species.

67 ¶Et recte etiã cõtingit q̃ infinituz ꝑm additiõem videt esse impossibile ptrãsire oẽz mensurã. ſz ãt diuisionem possibile: materia enim cõtinctur intra ⁊ est res infinita. continens ãt est forma.

67 ¶Cũ declauit q̃ mẽsura nõ crescit in infinitũ ⁊ diminuit in infinitũ ⁊ q̃ cã in hoc q̃ infinitũ nõ ẽ in actu est forma ⁊ in ꝟ q̃ infinitũ ẽ in potẽtia ẽ mã: icepit declare cõuenẽtiaz eius qõ declauit cũ ista cã: ⁊ dirit (⁊ recte ẽt ꝛc.) .i. ⁊ cũ finitas acciderit rei ex forma: ⁊ infinitas ex mã: recte cõtigit q̃ magnitudo nõ possit ptrãsire oẽm mẽsurã in additiõe: qm̃ si hoc eẽt tũc eẽt possibile formã iuenire infinitã: ⁊ itelligo ꝑ ꝟ qõ dico: qm̃ foza ẽ cã termiatiõis ⁊ cõtinẽtie: ipossibile vt ex ea accidat nõ termiatio ⁊ nõ cõtinẽtia rei hñti formã ⁊ silr ẽt cõtingit recte vt diminutio sit i infinitũ: cã enĩ diminutiõis ẽ mã q̃ ẽ termiata nõ terminãs: ⁊ b itẽdebat cũ dixit: mã enĩ ꝛc. ⁊ q: mã ẽ termiata ab alio nõ termiata in se iõ ñ ẽ ipossibile vt infinitas q̃ ẽ in potẽtia accidat ex illa nõ ex forma: q: ẽ terminãs: ex illa. n. si eẽt infinitũ: tũc possibile eẽt coꝛp̃ in actu eẽ infinitũ: ⁊ vlr apparet q̃ infinitum est contrarium terminato.

¶Rõnabiliter ãt est: ⁊ vnuz qdez numero esse minimũ terminũ. ad plus ãt sp oẽm excellere multitudinẽ. In magnitudib⁹ ãt ecõtrario: in minus q dem oẽz excellit multitudinẽ: ſz in mai⁹ nõ esse magnitudinẽ infinitã. Cã ãt est q̃ vnũ ẽ idiuisibile cũ vere vnũ sit: vt hõ vn⁹ hõ ⁊ nõ multi: nũer⁹ ãt est vno plã ⁊ q̃libet q̃dã. Quare necesse est stare idiuisibile: duo nãqz ⁊ tria: denoiatiua sũt nomina: silr ãt ⁊ alioꝝ numeroꝝ vnusq̃qz. In plus ãt sp ẽ intelligere: infinite. n. sũt decisiones magnitudis quare potẽtia qdẽ est: actu ãt ñ est: ſz sp excellit acceptũ oẽz determinatã multitudinez: sed nõ sepatus est hic numerus a decisione: neqz manet infinitas: sed fit sicut ⁊ tempus: ⁊ numerus temporis

68 ¶Et recte ẽt numer⁹ in ꝓcessu ad paucitatẽ hz finẽ in ꝓcessu ad mltitudinẽ sp addit oi numero: ⁊ mẽsura est ecõtrario. s. qm̃ in puitate ptrãsit oẽz mẽsurã in magnitudie ãt ipossibile est mẽsurã esse infinitã: ⁊ cã in ꝟ ẽ: q: vnũ ẽ indiuisibile qõcũqz vnũ sit .U. g. hõ q ẽ vn⁹ hõ ñ plẽs. ⁊ nũer⁹ ẽ plẽs vnitates ⁊ quãtitates: oz igit ipz cessare apud idiuisibile: duo enĩz ⁊ tria sũt res ⁊ silr vnusq̃qz alioꝝ numeroꝝ: ꝓcessus ãt ad mltitudinẽ possibile est sp imagiuari: qm̃ diuisio mẽsure in duas medietates ⁊ medietatis in duas medietates ꝓcedit in infinitũ: ⁊ sic erit in potẽtia. in actu ãt ñ: ſz iuenit in eo aliqd qõ sp addit oi nũero terminato: ſz iste numer⁹ nõ sepat ab hac diuisione: neqz infinitũ est aliqõ ꝑmanẽs: ſz sp generat ⁊ silr tempus ⁊ numerus temporis.

68 ¶Cũ declarauit q̃ recte mẽsura diuidit in infinitũ ⁊ nõ crescit: ⁊ dedit cãz in ꝟ: icepit declarare ẽt q̃ ex illa cã accidit in nũero ỹriũ. s. crescere in infinitũ: ⁊ nõ diminui: cã. n. additõis in nũero est mã: ⁊ diminutio in ea iducit ad formaz vnitatis q̃ est idiuisibilis: ⁊ dirit: ⁊ recte ẽt. i. ⁊ ꝑ illud qõ dicim⁹ ẽt diuisio nũeri ad paucitatẽ vadit ad finẽ: ſz vsus ptẽ multitudis nõ hz finẽ ſz sp potes addere oi nũero posito in infinitũ. in mẽsura ãt est ecõuerso. D. d. in puitate ãt ꝛc. i. diuisio ãt magnitudis. ⁊ diminutio ei⁹ ad puitatẽ ptrãsit oẽm mẽsurã. i. põt qs accipe ad oẽm mẽsurã minorem illa qm̃ si ꝟ nõ eẽt: tũc mẽsura nõ diuideret semp. D. d. in magnitudie ãt ꝛc. i. additio aũt ei⁹ semp ꝑm q̃ ẽ vna mẽsura ipossibilis est: qm̃ ipossibile est mẽsurã infinitã esse in actu: vt declaratũ est: ⁊ cũ declarauit q̃ diſpõ in nũero est ecõtrario ei qõ est in mẽsura: exponit cãm in hoc ⁊ dicit: ⁊ cã in ꝟ est ꝛc. i. ⁊ cã in ꝟ q̃ nũerus diuidit in idiuisibile est: q: oẽ vnũ est idiuisibile: vt vn⁹ hõ ⁊ vn⁹ equus: est enĩ idiuisibilis in illa spẽ: iõ vnũ simplr. s. vle est idiuisibile ẽt: ⁊ q: nũerus est coaceru⁹ vnitatũ nũerus erit cõpositus ex idiuisibilibus ⁊ diuidit in idiuisibile: ergo nũerus diuiditur in idiuisibile: ⁊ oẽ qõ diuidit in idiuisibile diuisio finit in eo: ergo diuisio finit ⁊ cessat in numero. D. d. duo enĩ ⁊ tria sũt res indiuisibiles: ⁊ nõ sũt quãtitas cõtinua: ⁊ silr alij nũeri: ⁊ cã in ꝟ q̃ vnũ est idiuisibile est: q: ois res est vna ꝑ suã formã: ⁊ forma est indiuisibilis ꝑ se. D. d. ꝓcessus ãt ei⁹ ꝛc. i. ꝓcessus ãt numeri ad multitudinẽ nũeroꝝ semp est possibil': diſpositio. n. in additõe nũeroꝝ est sicut diſpositio in diminutõe mẽsure. Q uẽadmodũ enĩ cã in diuisione mẽsure in infinitũ est mã: silr est cã in additõe vnitatũ in infinitũ: ⁊ additio nũeri in infinitũ est in potẽtia nõ q̃ additio infinita creat in actũ: ita q̃ inuenitur nũerus in actu infinitus ſz q̃ additio nũq̃z cesset. D. d. ſz iste nũerus ꝛc. i. ſz numerus nõ est sepat⁹ ad hãc additionẽ q̃ est in infinitũ: neqz eristẽs in eo est res fixa: ſz infinitas in eo est in actu ⁊ in trãsmutatõe: sicut est diſpositio in tpe ⁊ nũero tẽporis: ⁊ intẽdit ꝑ numeꝝ tẽporis numeꝝ qui est genus tẽporis: vt post declarabit: ⁊ differẽtias iter has duas additões vbi dirimus est: qm̃ additio in ꝙtinuo est ex forma ⁊ in quãtitate discreta est ex mã: ⁊ diuisio in eis est econuerso scilicet quoniaz diuisio in numero est ex forma ⁊ in magnitudine ex materia.

¶In magnitudib⁹ ãt cõtrariũ ẽ: diuidit qdẽ. n. in infinitũ cõtinuũ. i maius autẽ ñ ẽ infinitũ: quãtũ enĩ cõtigit potẽtia esse ⁊ actu cõtingit tãtũdẽ esse: quare qm̃ infinita nulla est magnitudo sensibilis: nõ cõtingit ois excellẽtiã eẽ ꝺminate magnitudinis. eẽt enim vtiqz celo maius aliquid.

¶In mẽsuris autẽ est econtrario: cõtinuũ enim 69
uiditur i infinitũ: sed i magnitudine nõ est ifinitũ: quoniã in quacũqz mẽsura potest eẽ in potẽtia in illa mẽsura põt eẽ in actu: ⁊ cũ nlla mensura sensibilis est infinita: impossibile est vt excedat omnez mẽsuram terminatam: quoniam si hoc esset possibile tunc aliquid esset maius celo.

¶Dicit: ſz in magnitudie ꝛc. i. ſz mẽsura ipossibile ẽ vt crẽscat in magnitudie in infinitũ: qm̃ mẽsura demõstrata in q̃cũqz quãtitate fuerit in potẽtia in illa quãtitate põt poni in actu ⁊ itẽdit q̃ si mẽsura demõstrata posset augeri⁊ crẽscere in infinitũ: ẽt possibile erit iueniri mẽsurã infinitã in actu: deinde destruit añcedẽs ⁊ ꝙclusit oppositũ ꝙsequẽtis: ⁊ dirit: ⁊ cũ nulla mẽsura ꝛc. i. ⁊ cũ posuerim⁹ q̃ in q̃cũqz quãtitate fuerit possibile vt mẽsura sit in potẽtia in illa qãtitate erit possibile vt sit in actu: ⁊ cũ posuerim⁹ q̃ aliqua mẽsura sit in potẽtia infinita: sequit q̃ illa erit mẽsura infinita in actu: ſz nulla mẽsura est ifinita in actu: vt declarat̃ est: ergo nulla mẽsura põt crescere in infinitũ: deide ꝙfirmauit istud destructũ ꝑ aliud ꝓter illud quod superius declarauit: ⁊ dirit: qm̃ si hoc esset possibile ꝛc. i. qm̃ si eẽt possibile mẽsurã crescẽ i infinitũ: tũc mẽsura nõ eẽt terminata naturaliter: ⁊ sic esset possibile: vt aliq̃ esset maior mẽsura ꝙtinẽte totũ ⁊ ẽ celi. Sed queret aliqs i hac ꝓpositõe dicente q̃ in q̃cũqz quantitate ponat magnitudo i potẽtia in illa quãtitate põt poni i actu i quo differt ab hac positõe. s. q̃ in quacũqz quãtitate ponatur aliqs numerus ꝺmõstratus in potẽtia: in illa quantitate põt i actu. vnde eri

stimatur

stimaꝝ qꝫ nō est differentia in hoc qꝫ sit possibile infinitū eē in potētia in numero ⁊ in magnitudine: vt dictuz ē: sed cuz aliqs considerauerit b videbit qꝫ additio in q̄ nō cessat infinitū eē: et non sequtur si ponatur ipaz erire in actu: qđ ē impossibile: est additio cuiuslibet ptis generate possibilitas est alia a possibilitate alteri⁹ ptis: ⁊ nō sūt oēs ptes vni⁹ possibilitatis demōstrate: ⁊ hoc ē sicut est dispositio in motu: ⁊ tpe: in additōe aūt cuiuslibet ptis possibilitas est ps vniuſ possibilitatis demōstrate: ista possibilitas q̄ocūqz ponatur in potētia sequit er ea vt ueniaꝝ in actu in illa dispōne ⁊ si nō ꝓtingeret vt potētia eēt frustra: ⁊ additio q̄ est in magnitudie demōstrata est de genere isti⁹ additōis: ⁊ additio q̄ est in nūero est de genere prime additōis: ⁊ cā in b qꝫ potētie q̄ sūt in additōe vniuſcuiuſqz ptis ptiū mēsure: oēs sūt ptes vni⁹ potētie: ⁊ nō est ita in nūero: qm̄ sicut mēsura est vna ⁊ ꝓtinua ⁊ nūer⁹ nō ꝑm b igit̄ itelligēdus ē iste loc⁹

¶ Infinitū aūt nō est idē in motu ⁊ magnitudie: ⁊ tē poze tāq̄ vna q̄dā nā: ſz posterius dicit̄ ⁊ pri⁹: vt motus quidē: qz pri⁹ est magnitudo in qua mouet aut alteraꝝ: aut augmētaꝝ: tps aūt pp motū. Nūc qdē igit̄ vtimur his: posteri⁹ aūt tēpabim⁹ dicere ⁊ qd est vnumquodqz: ⁊ ꝓpter quid omnis magnitudo sit in magnitudines diuisibilis.

70 ¶ Et intētio infiniti nō est eadē in mēsura ⁊ in motu ⁊ in tpe. q. vna nā: ſz dicit̄ in postremo qz ē in prio ri. A. g. qm̄ dicit̄ in motu ⁊ in tpe: qz est in mēsura in qua sit mot⁹: aut alteratio aut augmētū: ⁊ dicit̄ in tpe ꝓpter motū: qm̄ in istis locis accepim⁹ istaz acceptionē: ⁊ post dicem⁹ de vnoqnoqz eoz ⁊ de causa in hoc qꝫ omnis mēsura diuidit̄ in mēsuras

70 ¶ Dicit ⁊ intētio in mēsura ⁊ in motu ⁊ in tpe nō est dicta vniuoce ita qꝫ significet vnā nām: ſz illud qđ dicit̄ de posteriori dicit̄ ꝓpter prius. s. qm̄ est dictū in eis ꝑm prius ⁊ posterius ꝑm b qꝫ mēsura est prior motu ⁊ motus tpe. A. g. qm̄ infinitū nō dicit̄ de motu: nisi qz dicit̄ de mensura: mēsura enī qz est ꝑm subiectū mot⁹: ⁊ mēsura est cā infiniti cristētis in ipa ꝑm qꝫ mēsura est subiectū ⁊ mot⁹ ēt cā est infiniti cristētis in ipo ꝑm qꝫ mot⁹ est subiectū: necesse est vt infinitū cristēs in mēsura: ita se hēat ad infinitū cristēs in motu: sicut mēsura ad motū: si igit̄ q̄ztitas dicit̄ de mēsura ⁊ motu ꝑm pri⁹ ⁊ posteri⁹: necesse est vt infinitū dicaꝝ de eis ꝑm prius ⁊ posteri⁹: ⁊ silr de motu cū tpe: quēadmodū. n. motus est prior tpe: silr infinitū cristēs in motu est pri⁹ infinito cristēte in tpe. D. d. qm̄ in mēsura in q̄ sit mot⁹. i. trā slatio: ⁊ itēdit p mēsurā subiectū mot⁹ trāslatōis aut alteratōis: aut augmēti: ⁊ est corp⁹. D. d. ⁊ dicit̄ in tpe ꝛc. i. ⁊ dicit̄ in tpe qz dicit̄ in trāslatōe. D. d. ⁊ post dicem⁹ ꝛc. i. ⁊ b qđ dirim⁹ qꝫ q̄dā istoz ꝓcedūt q̄dā est positū b: ⁊ post declarabit̄ cū dicem⁹ vtrūqz eoz qd sit. s. motū: ⁊ tēp⁹. i. quo se hñt adiuicē: qm̄ mot⁹ iā declaratus est. D. d. ⁊ cā in b qꝫ ois mēsura ꝛc. i. ⁊ declarabim⁹ cām pp quā sp mēsura diuidit̄ i diuisibile: ⁊ b significat qꝫ diuisio mēsure sp est nota p se: ⁊ qꝫ cā eius idiget demōstratione nō sicut q̄dā cristimauit qꝫ geometer accipit hoc esse a naturali.

¶ Nō remouet aūt rō neqz mathematicos a ꝓsideratōe anferēs sic eē aliqd infinitū qꝫ in actu sit ⁊ in augmētū intrāsibile: neqz. n. nūc sic idigent infinito: neqz vtunt: ſz solū eē q̄tācūqz vtiqz velit finitā Maxime aūt magnitudini ſz cādez inest secari rō nē q̄tūcūqz magnitudo sit altera: quare ad demōstrādum quidem illo modo nihil differt: esse autē in existentibus erit magnitudinibus.

¶ Et iste sermo nō destruit sciam mathematicoz .s. hoc qꝫ dicim⁹ qꝫ infinitū nō est ꝑm qꝫ nūq̄ finit̄ in augmēto in actu: qm̄ nō indigēt in sua scia: hoc eni infinito: semp eni indigēt in ea vt finitū sit qūo voluerint ⁊ possibile est diuidere ſz diuisionē maxime mēsure quācūqz aliā mēsurā: ex quo declarat̄ est qꝫ nz illis accidit nocumētū in demōstratōe neqz est hic aliquid cogēs: vt hic sit in mēsuris. 71

¶ Dicit ⁊ hoc qꝫ dicim⁹ qꝫ magnitudo nō pōt crescere in infinitū nullū fūdamētū destruit mathematicoz: sic̄ q dicē qꝫ ipossibile est magnitudinē diuidi in infinitū destruit fūdamētum mathematicoz: nō. n. idigēt in sua scia ponere qꝫ mēsura crescit in infinitū: ſz idigēt in sua scia ponere mēsurā in quacūqz q̄ztitate voluerint. pñt. n. ponere mēsuram maiorē cclo: ⁊ cū vñt ertraham⁹ lineā in infinitū: itēdūt vt accipiāt er ea q̄ztū voluerint: ⁊ b accidit eis: qz nō ꝓsiderāt de mēsura ꝑm qꝫ est finis corpis nālis: ſz ꝑm qꝫ est nō in corpe oīno. D. d. ⁊ possibile est diuid cre ꝛc. i. vt mihi videtur ⁊ signū ei⁹ qꝫ geometer nō indiget ponē lineā infinitā in additōe est: qm̄ illud qđ pōt declarari in linea maiori: ⁊ si eēt maria pōt declarari in minori linea: q̄cūqz sit vt uidere lineā in aliq̄ ꝓportōe: ⁊ alia multa q̄ accidūt lineis ⁊ cū nō est differētia iter magnū ⁊ puū in b quo idigēt: qđ igitur coget eos ad ponēdum lineam infinitam in actu. 71

¶ Quoniā aūt cause diuise sūt quadrifariā: manifestū est: qm̄ sicut mā cā infinitū est: ⁊ qꝫ esse qdē ipius priuatio est: ꝓ se aūt subiectū cōtinuū ⁊ sensibile est: videnť aūt ⁊ oēs alij: sicut mā vtētes infinito vñ ⁊ icōueniēs cōtinēs facere ipm ſz nō cōtentuz. 72

¶ Et cū cause sūt q̄tuor manifestū qꝫ infinitū est cā .q. mā: ⁊ qꝫ qddtas ei⁹ est priuatio: ⁊ qꝫ subiectū ꝓ se est cōtinuū sensibile: ⁊ videm⁹ oēs loquētes de infinito vti ipo. q. materia: ⁊ ideo nō est rectū vt sit continens non cōtentum. 72

¶ Dicit. Et cū genera cāz sūt q̄tuor: manifestū est qꝫ cā infiniti est mā: ⁊ qđ si infinitū ponaꝝ cā erit cā ꝑm māz: qm̄ qddtas infiniti est priuatio finis ⁊ cā priuationis est mā: sed subiectū isti⁹ priuatōis nō est mā abstracta a forma: ſz subiectū ꝓ se isti⁹ priuatōis est corp⁹ cōtinuū sensibile: cōposituz ex materia ⁊ forma ꝑm qꝫ ē materiatū: nō ꝑm qꝫ ē formatū. Deinde dixit: ⁊ videmus oēs loquētes de infinito ꝛc. i. vt platonez q ponit ipsuz magnū ⁊ paruuz: ⁊ illos q ponunt ipsum numeros ⁊ cum ponunt ipsum. q. materiā ideo necesse est vt sit contentum non continens

¶ Reliquū aūt aggredi est ꝑm quas rōnes infinitū esse videť nō solū potētia ſz sicut determinatuz est: alia qdē. n. ipoz ñ necessaria sūt: alia aūt hñt q̄ſdā veras cōtrarietates: neqz. n. vt generatio non deficiat ne cessariū est infinitum esse corpus sensibile actu: contingit enim alterius corruptionē alterius generationē esse: cū omne finitum sit. 73

¶ Et oportet nūc narrare sermones er qbus cristimatur: nō solū materia eē in potētia sed est cristēs ꝓ se: quidā eni eoz sermonū nō est necessarius: ⁊ i qbusdā sūt obiectōes vere: qm̄ vt nō generatio ꝺficiat est in actu corpus infinitum sensibile: quoniampossibile est vt corruptio alterius sit generatō reliqui: totum ⁊ vtrumqz finitum. 73

¶ Cū numerauerit qnqz rōnes ipobando infinitū eē: icepit demōstrare deceptiōes in eis ⁊ dixit: ⁊ opz nūc: i. ⁊ postq̄ 73

dirimus de modo infiniti possibili: ⁊ impossibili: oportet nos narrare sermones ex quibus existimatur q̄ infinitum non est solummodo in potentia: sed in actu: quidam enim illorum sermonum sunt veri: sed non sequitur ex eis illud qđ reputant sequi: ⁊ quidam sunt falsi ⁊ habent contradictões veras: deinde icepit a rõcinatõe q̄ est ex rebus veris: ꝫ nõ cõclusit illud qđ existimãt: ⁊ dixit: qñ vt generatio nõ deficiat ⁊c. i. qñ nõ q̄ generatio nõ deficit est necesse corp̄ in actu eẽ infinitũ sensibile: generatũ. n. q̄ occupat locũ corrupti nõ est necesse ex ꝟ q̄ generatio est in infinitus locũ eẽ infinitũ: qñ si locus p̃cessit generatũ: ⁊ generatũ est factũ successiue in infinitũ: ⁊ generatio generati nõ sit corruptio alterius: tũc necesse est locũ eẽ infinitũ: ⁊ vt totũ addat in potentia in infinitũ: ⁊ sic poterit exire in actum: sed quia hoc non est immo generatio alicuius est corruptio eius ex quo generatur: ideo non sequitur ex hoc illud quod existimabant sequi.

¶ Amplius tangi ⁊ includere alterꝝ est hoc quidez enim ad aliqd est ⁊ cuiusdã: tangit enim omne aliquid ⁊ finitoꝝ alicui accidit: finitus ãt nõ ad aliqd est: neqz tãgere tãgentis cõtingentis est.

74 ¶ Et etiã intentio cõtactus est alia ab intẽtõe infiniti: cõtactus enĩ est in respectu alicui⁹: si enim aliquid tangit aliquid ⁊ hoc accidit quibusdã finitis finita autem nõ in respectu dicuntur: neqz quodlibet tangit quodlibet.

74 ¶ Hec est ratiocinatio in qua dictum est q̄ corpus finitum finitur per suam continuationem cuz alio corpore: ⁊ istud aliud cum alio: si igitur corpora necesse est vt finiantur in aliquid: necesse est vt totum sit infinitum: ⁊ incepit declarare deceptionem in hac ratiocinatione: accipitur enim in ea loco contactus finitas: ⁊ dixit: ⁊ etiaz ⁊c. idest ⁊ istud quod sequit̄ in cõtactu nõ sequit̄ in finitate: cõtactus enĩ aliud est a finitate. cõtactus. n. dicit̄ in respectu alterius finitas ãt rei dicit̄ in respectu suiipsius: vñ dicit̄ q̄ corpus finitũ est illud qđ ꝓtinet̄ ab vno termino: aut terminis q̄ sũt sue superficies: nõ superficiei corporꝝ extraneorꝝ ⁊ cũ declarauit q̄ finitas nõ est cõtactus: declarauit ẽt q̄ nõ est necesse vt oẽ finitum tãgat: ⁊ si alterꝝ istorꝝ esset verꝝ rõcinatio eẽt vera: ⁊ dixit ⁊ ꝟ accidit qbusdã finitis: ⁊ ꝟ. s. cõtactus accidit qbusdã reb⁹ finitis. oẽ enĩ tãgẽs est finitũ: ꝫ nõ oẽ finitũ est tãgẽs. D. d. finita aũt ⁊c. i. sed oẽ corp⁹ dicit̄ in respectu alicui⁹: qđ. n. dicit̄ in respectu est ps totius ⁊ si oẽ corpus diceretur in respectu eius a quo continet̄ ⁊ qđ tangit: tunc non esset illic totum omnino ⁊ cum totum non fuerit: non erit pars ⁊ ista ratiocinatio: vt mihi videtur est communis: cum non sit manifestum per se ꝟ sed ꝟ declarabitur ꝓprie cum fuerit declaratum q̄ extra mundum non est vacuum neqz plenũ. i. ⁊ non omne tangẽs hz nãm tangẽdi: quodlibet enĩ non tãgit nisi illud quod est suum totum naturaliter: nõ enim qõlibet tangẽs tãgit quodlibet nedum vt qõlibet sit tãgẽs: ⁊ apparet q̄ corpus circulare nõ est inatũ tãgere cũ sit completũ p se ⁊ q̄ corpus rectuz est natũ tãgere cũ sit finitũ ⁊ completũ p aliud: ⁊ ꝟ inuenitur in corpore circulari: ⁊ in eltis: vt post declarabit̄.

¶ Intelligentie aũt credere inconueniens est: non enim in re habundantia ⁊ defectus est: sed in intelligentia: vnumquẽqz enim nostrũ vtiqz intelliget aliquis multiplicatũ scipso augmentãs in infinitum: sed nõ ꝓpter hoc extra vrbem est: aut aliquãtulam magnitudinem habẽs quã itelligit aliquis sed quoniã est hoc: hoc autẽ accidit: tempus autem ⁊ motus infinita sunt habemus quoniã intelligentiã nõ pmanente accepto: magnitudo autem neqz diuisione: neqz intelligibili augmentatione est infinituz: sed de infinito quidez qũo est ⁊ quomõ nõ est: ⁊ quid est: dictum est.

¶ Et nõ est rectum etiã credere illud quod imaginatur imaginatione: additio enĩz ⁊ diminutio nõ 75
erit tunc in re sed in imaginatione: põt enim quis imaginari q̄ vnusquisqz nostrum creuit multotiens in infinitum super q̄titatem in qua sumus: ꝫ nõ sequit̄ si aliquis imaginatur ꝟ in nobis: vt nos simus extra ciuitatem: sed cum erimus sic accidet hoc nobis: tempus ãt ⁊ motus sũt infinita: ⁊ siliter imaginatio absqz eo q̄ id quod inuenitur ex eis sit finitum: mensura ãt neqz ꝑm diminutionez neqz ꝫ additõem p imaginatõem erit infinita: iã igit̄ dirimus de infinito: quomõ est ⁊ quomõ nõ est: ⁊ qd ẽ.

¶ Imaginatio facit credere infinitum in actu esse ⁊ in po- 75
tentia: in vero .s. ⁊ in falso: in vero autez quia possibile est imaginari infinitum in additione numerorum ⁊ in diminutione mensure: in falso vo q̄ possibile est imaginari mẽsuram crescere: sicut diminui: in eo autem quod est in actu facit credere vt dictum est superius: non enim possumus imaginari extra mũdũ nisi corp⁹ aut vacuũ: ⁊ illd vacuũ aut corp⁹ si ponit̄ finitũ: tũc nõ possum⁹ imaginari extra ipz nisi aut vacuũ aut corp⁹ ex quo existimat̄ seq̄ q̄ extra mũdũ est corp⁹ infinitũ: aut vacuũ aut corpa ifinita: ⁊ vbi imaginat̄ vacuũ: possibile ẽ vt i eo sit corp⁹: ergo si vacuum fuerit infinitum corpus erit ifinitum: immo necessarium ꝟ est: possibile enim vt dicit Aristo. in eternis est necessarium: ⁊ cuz imaginatio facit hoc: incepit declarare q̄ multa sunt que non possunt imaginari: ⁊ multa imaginãtur que non sunt: ⁊ dixit: ⁊ non est rectũ ẽt ⁊c. i. ⁊ non est rectum credere q̄ esse sequitur imaginationem: augmentum. n. ⁊ diminutõ que põt imaginari in reb⁹ existentibus in qbus ipossibile est additõez eẽ aut diminutionẽ: nõ sequitur imaginationẽ: imo illud qđ est in imaginatõe nõ est nisi in anima tũi. Verbi gratia: qñ possibile est vt aliquis imaginetur q̄ vnusquisqz nostrum crescat plus sua quãtitate naturali: sed non sequitur ex illa imaginatione vt simus in hac dispositione magnitudinis: ⁊ dixit: sed nõ sequitur ⁊c. forte intendit: sed si aliquis imaginetur ꝟ in nobis scilicet vt ita simus magni: adeo q̄ sumus extra ciuitatem: non sequitur ex hoc vt simus extra ciuitatem: ⁊ forte est defectus in libro ⁊ sic debet legi: ⁊ similiter potest qs imaginari nos esse extra ciuitatem: sed non sequitur ex sua imaginatione nos esse extra ciuitatem: sed cum fuerimus extra ciuitatem: tunc imaginatio illius erit vera ⁊ erit accidens enti: ⁊ hoc intendebat cum dixit: sed cum fuerimus sic accidet ꝟ nobis. i. sed cum fuerimus extra ciuitatem accidet vt imaginatio sit talis: imaginatio. n. sequit̄ ens: sed nõ ens imaginatõem. D. d. tẽpus aũt ⁊c. i. tẽpori autẽ ⁊ motui accidit q̄ sũt i se ifinita: ⁊ silr imaginatio coꝝ ꝫ illd qđ inuenit̄ de infinito in eis nõ est firũ. i. existẽs i actu: ꝟ enĩ ẽ ipossibile: ꝫ ẽ successiuũ. D. d. mẽsura vo ⁊c. i. mẽsu rauo ñ ẽ ifinita i additõe ⁊ diminutõe pp ꝟ qđ imaginat̄ diminui ⁊ crescere in ifinitũ: sed in ꝟ q̄ est infinita in diminutõe cõuenit̄ eẽ ⁊ imaginatio p accidẽs: ⁊ in hoc q̄ est infinita in additõe nõ conuenit̄: vt declaratũ est supius: ex imaginatione igitur nõ põt quis iudicare vero iudicio essentialiter ipaz diminui in infinitũ: aut crescere: sed si iudicauerit ipam diminui erit verꝝ iudiciũ p accidẽs: ⁊ si iudicauerit ipam crescere erit falsũ simplr: ⁊ cum cõpleuerit sermonẽ de ifinito: dixit: iã igitur dirimus ⁊c. i. iã igit̄ dirimus quomõ est infinitum. i. in potẽtia: ⁊ qũo nõ est. i. in actu ⁊ quid est. i. ⁊ iam diffiniuimus ipsum sic. s. quoniam est illud extra quod semper est aliquid.

Similiter

Similiter autez necesse est de loco sicut ⁊ de infinito cognoscere: si est: aut non est: ⁊ quomodo est: ⁊ quid est: ⁊ ea nāqz que sunt: omnes opinātur alicubi esse: que vō non sunt nusqz esse: vbi enim esset tragelaphus aut sphinx. Et de motu qui communis maxime est et magis ꝓpꝛius ꝑm locum est quem vocamus loci mutationem..

Oportet naturalez considerare de loco sicut de infinito dōec sciat: vtz sit: an nō: ⁊ quomodo: ⁊ quid sit. homines enim opinātur entia eē in vbi: qō.n.nō ē nō ē apud eos in loco: hircoceruus enim ⁊ chimera nō hīt vbi: ⁊ qꝛ cōmunioꝛ motuū: ⁊ manifestioꝛ ē ille qui est in loco: qui dicitur translatio.

Intendit in hoc tractatu pscrutari de loco ⁊ tpe quid sit substātia vtriusqz. illa enim eē manifestū ē per se: sed apud pscrutationez de natura eoꝝ accidunt in hoc questiones ⁊ post pscrutationē de loco perscrutabitur de vacuo: vtrū sit: aut nō: quia assimilatur loco: ⁊ qꝛ existimatur eē locus in quo nō existit coꝛp⁹: ⁊ ꝑmo incepit pscrutari de loco: ⁊ incepit in hoc notificando que sunt ꝙsiderāda de loco ⁊ dixit: oportet naturalē considerare ⁊c. ⁊ intēdit q⁹ naturalis ꝺz considerare de vtroqz vtrūqz.n.ē ꝙsequēs coꝛpis nālis. Deinde dixit vtz sit aut nō: ⁊ nō intēdit pscrutari de suo eē �non demōstratiōez: sꝛ ꝛ dialeticā: locū .n. eē notū ē per se: sed cū pscrutatur ꝛ dialeticam de quidditate eius: occurrunt hic qōnes que faciunt dubitare in suo eē. Deinde dixit: ⁊ quomodo. i. vtrum sit de genere entiū per se: aut de genere entiū per aliud: et quid sit intēdit diffinitionē ⁊ substātiā: ⁊ cū narrauit q⁹ oꝛ naturalē perscrutari de loco incepit dare cām famosam cogētē ad perscrutatiōem de hoc ⁊ dixit: qm̄ hoies ⁊c. i. et oportet perscrutari de loco: qm̄ antiqui opinabantur ipm eē necessariū in eē cuiuslibet entis: ⁊ causa illius opinionis ē qꝛ cuz videtur q⁹ illud qō non ē ens vt chimera ⁊ hircoceruus nō ē in loco: existimauerūt q⁹ sequitur ꝑm ꝙuersionem q⁹ oē qō est ens ē in loco: sed declaratum ē in logica: q⁹ nō tenet ista conuersio: sunt.n.entia que nō sūt in loco: ⁊ cū dedit cām famosam cogentē ad pscrutandū de loco dedit i hoc cām naturalē ⁊ dixit: ⁊ qꝛ cōmunioꝛ motuū ꝓpꝛie ⁊c. i. ⁊ cāz cogentiū ad perscrutandū de loco est: q⁹ in eē motus localis qui est cōmunioꝛ motuū. ſ. extra quez nullū ens est naturale: ⁊ pꝛioꝛ eoꝝ. ſ. ꝑm tēpus ⁊ cām: vt post declarabitur necessarī⁹ ē locus: ⁊ cū naturalis habet perscrutari de motu: oꝛtz ipm etiam perscrutari de loco.

¶ Dēt aūt multas dubitationes quid forte sit loc⁹ nō.n. videt idē considerantib⁹ er oibus que isūt: amplius aūt neqz habem⁹ nihil er alijs: neqz ante quesitū: neqz bene exquisitum de hoc.

¶ Et in intētione loci quid sit sūt multe qōnes: nō enim in quacūqz parte inspexerimus ipm inuenie mus ipm vnū: ⁊ nō habem⁹ ab alijs ꝓdecessoꝛib⁹ aliquid dubitatiuū neqz aliquid inuentū de ipso.

¶ Cum narrauit q⁹ oꝛtz nālez pscrutari de loco ⁊ dedit cāz in hoc incepit narrare difficultatē cognitiōis loci ⁊ declarare cām in hoc: ⁊ dixit: ⁊ in intentiōe quid sit locus sunt multe qōnes. i. in scire diffinitiōem ⁊ quidditatem loci sūt multe questiōes ⁊ maxima difficultas. deinde dedit cāz in hoc ⁊ dixit: nō.n. in quacūqz parte ⁊c. i. ⁊ cā difficultatis quidditatis eius ē: qꝛ cū cōsiderabimus de illo nō inuenie mus ipm vnū dictū vniuoce i oībus coꝛpibus naturalib⁹ sed dictū mō dubitatiuo. i. multipliciter ⁊ scire quidditatē hmōi entiū est difficile: qꝛ appꝛopinquat ei qō nō hz cōez nām ⁊ iō latet: ⁊ diffinitio cōis declarat hāc nām cēem ⁊ hmōi diffinitiōes difficile inueniūt ꝓ regulas dātes diffinitiōem que sūt diuisio ⁊ cōpositio ⁊ demōstratio: aut intēdit q⁹ ꝙsiderare de loco inducit cōsiderationem ad res diuersas de dispositiōe ei⁹: sūt.n.aliqua que faciūt existimare in ipo res diuersas vt post declarabit. ⁊ cū dedit cām er ipa re dedit aliā cām extrinsecā faciētē ēt scire quidditatē loci eē difficilē: ⁊ dixit: ⁊ ēt nō hēmus ab alijs ꝓcedentibus ⁊c. i. ⁊ ēt ꝙsiderare de loco erit difficile qꝛ nihil inuenimus i ipo dictū a ꝓcedētib⁹ neqz aliqd qō faciat dubitare i ei⁹ eē neqz aliqd inuētum de cognitiōe substātie eius.

¶ Quid igit locus sit: videt mānifestū ēē ex trāsmutatiōe: vbi nāqz nūc ē aqua: hinc exeūte sicut ex vase: itez aer inest: aliqñ aūt eundem locū aliud aliquod coꝛpoꝛeū cōtinet: hoc aūt ab his que fiunt: ⁊ cōmutantur altez videt oībus ēē: in quo. n. aer nūc est: aqua in hoc pꝛius erat: quare manifestum ē q⁹ erat locus aliquid ⁊ receptaculuz alterum ab vtrisqz in quod ⁊ ex quo mutatum est.

¶ Et existimatur q⁹ manifestū ē locū ēē aliquid ex mutatiōe ⁊ translatione vbi enim nūc ē aqua illic qñ erit aqua: ē aer. Verbi gratia qñ aqua erit a vase erit etiā ibi aer: ⁊ forte ꝑm hunc moduz erit ibi aliquod coꝛpus aliud: ⁊ existimatur hoc aliud ab oibus rebus que sunt: ⁊ trāsferuntur in ipm: illud enim in quo mō ē aer: pꝛius erit in ipo aqua: declaratū ē igitur ex hoc locū ēē aliquid aliud a duab⁹ scilicet illud ad quod ⁊ aquo succedunt.

¶ Cū declarauit cām pp quā oꝛ nālē ꝙsiderare de loco: ⁊ declarauit cāz difficultatis q̄ ē i cognitiōe substātie ei⁹ ice cepit nūcrare res famosas faciētes locum ēē: deinde p⁹ ꝺ nūeranit res famosas ēt q̄ faciūt dubitare i ēē ei⁹: vt ē ei⁹ mos. ſ. i pꝛordinādo ꝑmōes logicos ꝑmonib⁹ ꝺmōstratiuis q̄ hīt cū cognitiōe rei dissolutiōez illoꝝ ꝑmonū ꝓtrarioꝝ ⁊ dixit: ⁊ existimāt q⁹ mānifestū ē ⁊c. i. ⁊ appet locū ēē ex mutatiōe ꝛ trāslatiōez. ſ. pmutatiōez coꝛpoꝝ succedētiū i ipso appet.n.q⁹ illud vbi ē aq̄ qñ recedit ab eo succedit illū illo vbi aer aut aliud coꝛp⁹: vt accidit i vase q⁹ cū ab eo erit aq̄ succedit ei aer: aut aliud coꝛp⁹: ⁊ ꝺ intēdebat cū dixit: vbi enim ē mō aq̄ ⁊c. i. appet.n.q⁹ vbi inuenit aq̄ illic qñ erit aq̄ ab eo: sicut erit a vase inuenit aer. D. d. ⁊ forte ꝺ mō erit illic aliqꝺ coꝛp⁹ aliud. i. ⁊ forte ꝛ successionē veniet i hunc locū i q̄ fuit aq̄ aliqꝺ coꝛp⁹ aliud ab aere. D. d. existimāt igit ⁊c. i. scit igit ex successione cui⁹ cā ē resolutio: q⁹ locꝰ ē aliud a reb⁹ succedētib⁹ in ipm: manifestū ē. n. q⁹ illud in quo mō ē aer: iā i eo erat pri⁹ aq̄ ⁊ ipm ē firū ⁊ recipiēs successionē istoꝝ duoꝝ coꝛpoꝝ: ⁊ hec duo coꝛpoꝛa nō sunt fixa ꝛ successiua: g⁹. ē aliud necessario a coꝛpib⁹ accidentibus: ⁊ ꝺ qꝺ dixit: cū ꝺ qꝺ ē famosū ē notū ꝑ se ēt. D. d. ꝺ claratū ē igit ex ꝺ ⁊c. i. declaratū ē igit ex hac ꝙsideratiōe locū ēē aliqꝺ ab illis duob⁹ q̄ succedūt sibi in illo: ⁊ ē illꝺ aliud ad quod trāsferuntur ⁊ in quo succedunt sibi.

¶ Amplius aūt loci mutatiōes phȳsicoꝝ coꝛpoꝝ ⁊ simplicium: vt ignis terre ⁊ taliū: nō solum ostēdunt q⁹ aliquid sit locus: sed qꝛ ⁊ habet quandam potētiā locus: fertur.n. vnūquodqz in suum locū

nō phībitū: hoc quidem sursum: illud vō deorsuz
¶ De autem sunt loci partes ⁊ species: sursum ⁊ de
orsum: ⁊ reliqua ser distantia.

4 ¶ Etiam modi translationis corpoꝝ naturaliū
simpliciū. Verbi gratia trāslationis ignis: ⁊ ter-
re: ⁊ similū significāt cum hoc q̄ significāt locuz
ee aliquid: ipm habere ēt aliquā potentiā: quidli-
bet enim eoꝝ trāsfertur ad suū locū quē hz nisi im-
pediatur ab aliquo: hoc igit trāsfertur superius:
⁊ hoc inferi⁹: ⁊ iste sunt ptes loci ⁊ spēs illius. s.
superius ⁊ inferius ⁊ alie partes.

4 ¶ Er hoc apparet q̄ loc⁹ est aliqō ens alīd a corporib⁹ lo-
calib⁹: ⁊ oz er eo ēt ipsum hre potētiā nālē cōueniētē ei qō
mouet ad ipz: ⁊ si nō: tūc corpora nō mouētur ad ipz: ⁊ ap
paret er eo ēt tertiū qm̄ dixit in spēs ōrias: ⁊ b appet sic
dixit er ꝓsideratiōe modoꝝ trāslatiōis corpoꝝ simplicium
trāslatōe nāli: vt ignis superi⁹ ⁊ terra iferi⁹ ⁊ aer supra aq̄z
⁊ aer sub igne: apparet. n. intuētib⁹ b q̄ illud qō tra q̄rit
per suū motū ad inferi⁹ ē loc⁹ illi ꝙueniēs: ⁊ silr illud quod
ignis q̄rit per suū motū ad superi⁹: ⁊ apparet er hoc q̄ lo
cus est pfectio moti ad ipsuz: ⁊ hoc intendebat cū dixit ipz
hre potētiā. i. qm̄ apparet er motu terre ad inferi⁹ ⁊ ignis
supi⁹: qō querunt per istū modūvbi ꝙueniēs sibi: que ꝙue
niētia nō est nisi p potētiā nālem existētē i illo vbi. d. ⁊ b
trāsfertur ad iferi⁹ ⁊c. i. ⁊ apparet ēt er hoc q̄ vnū corpus
simpler trāsferr ad superi⁹ ⁊ aliud ad inferi⁹: qō supi⁹ ⁊ in
feri⁹ sunt partes loci in quas diuidit fm q̄ gen⁹ diuidit i
suas differentias specificas: ⁊. q. d. sunt partes loci que sē
species illi⁹: ⁊ addidit b ne aliqs intelligat p ptes ptes hz
quātitatē: nō fm formā: ⁊ intēdit per ser ptes sursū ⁊ alia.
¶ Sūt ā hec hmōi nō solū ad nos: ⁊ dextrū ⁊ sini-
strū: ⁊ sursū ⁊ deorsū: nobis enim nō semp idē: sed
fm positionē quocūqz vertamur fit: vñ idē multo
tiēs dextrū ⁊ sinistrū est: ⁊ sursū ⁊ deorsū: ⁊ añ ⁊ re
tro: i natura aūt determinatū est seorsū vnūquod
qz: nō. n. qm̄ cōtigit sursū est: sed vbi ferr ignis: ⁊
leue aliqō: silr deorsū nō qz cōtingit: sed vbi hūtia
grauitatez ⁊ terrena sunt tanq̄ nō positiōe differē
tia solū: sed potētia: ostendūt aūt ⁊ mathematica:
cū. n. nō sint in loco: tū fm positionez ad nos ha-
bent dextrum ⁊ sinistrum: quare solum est intelli-
gere ipsoꝝ positionē nō hūtia hoz nā vnūqōqz

5 ¶ Et istā ⁊ ei silia nō sī in respectu ad nos. s. supi⁹ ⁊
iferi⁹: ⁊ dextz ⁊ sinistz: nō. n. vnū eoz ē vnū semp
in respectu ad nos: ps. n. nō est apud nos semper
vna hz est fm sitū fm motū nostz: ⁊ iō forte idē i no
bis erit dextrū ⁊ sinistz ⁊ supi⁹ ⁊ iferi⁹ ⁊ añ ⁊ retro
hz vnūquodqz istoꝝ distinguit per naturā. supius
n. nō est qlibz loc⁹ sed loc⁹ ad quē trāsferr ignis ⁊
leue: ⁊ silr ēt iferi⁹ nō qlibet loc⁹: hz ille ad quē trās
ferr graue ⁊ corpora terrestria: manifestū est igit
er hoc q̄ diuersitas coz nō est solūmodo in situ hz
in potētia: ⁊ hoc significat dispositio mathemati-
coz. V. g. triāgul⁹: qm̄ ⁊ si nō sunt i loco: tū hz suū
sitū qm̄ cōpanr ad nos iuenīr i eis dextrū ⁊ sinistz hz
sit⁹ eoz ē opiabil tm̄ ñ qz hūt i sua nā qōlibz actoꝝ

5 ¶ Cū declarauit q̄ er hoc qō superi⁹ ⁊ iferi⁹ apparēt appa
rebit nā spēz loci: ⁊ superi⁹ ⁊ iferi⁹ sē duob⁹ mōis: alia. n.
unt q̄ sunt in respectu ad nos absq̄ eo q̄ hūt ee extra alaz
in se: ⁊ alia sunt que sūt hūtia ee nālr: icepit declarare q̄ su
peri⁹ ⁊ iferi⁹ q̄ sunt spēs loci nālis nō sunt illa q̄ sunt in re
spectu ad nos ⁊ dixit ⁊ ista ⁊ eis silia ⁊c. i. ⁊ iste ptes nō sūt
ptes q̄ dicūr in respectu ad nos. D. d. ps. n. ⁊c. i. ps enim
q̄ est in respectu nō est vnū existēs nālr sed est fm nostrum
situ. i. hz illud qō est in nobis in respectu ad nos est fm lo
cū rei ad nos: qñ si fuerit versus caput erit supi⁹ ⁊ si vsus
pedes dicer ee iferi⁹. D. d. ⁊ iō forte ⁊c. i. qz iste ptes nō
sunt i se res existētes: hz sūt dispositiōes collate ad nos for
te accidit eidē vt sit dextz: deinde erit sinistrū p mutatiōez
nostri sit⁹ i respectu ad ipz: aut p mutationē sui i respectu
ad nos silr accidit ei q̄ qñz sit supi⁹ i respectu ad nos: ⁊ qñ
qz inferi⁹: ⁊ qñqz añ: ⁊ qñz retro: iste. n. ptes nō sunt existē
tes in se sed sunt collationes dicte in respectu ad nos: ⁊
collatio distinguit p trāsmutationez vtriusqz collatoꝝ. D.
d. ⁊ qōlibet istoꝝ est distinctū p nāz. i. ⁊ iste ptes nāles nō
sī collate ad nos hz qlibet eaz est distincta nālr: supi⁹. n. nā
le nō est qlibz ps sed ps ad qz trāsferr ignis: ⁊ silr corp⁹ le
ue: ⁊ silr inferi⁹ nō ē qlibz ps: sed ps ad qz trāsferr terra ⁊
vlr corpora grauia. D. d. declaratū est igit er b ⁊c. i. ⁊ de
claratū ē igit er hoc q̄ corpora ōria hz nāz mouet ad ista
loca ōria in loco: qm̄ q̄ ista loca vel sit⁹ nō sūt in hoc loco
tm̄. s. qz sunt in duab⁹ extremis vni⁹ linee recte longissime
sed ⁊ cū b sunt ōria fm potētiā: res. n. q̄z sbe sunt siles ō
rijs: hūt substantias ōrias aliquo mō. D. d. ⁊ significat b
dispositio mathematicoꝝ. i. ⁊ differentia que videt iter p
tes q̄ sunt in reb⁹ nālib⁹: ⁊ in reb⁹ mathematicis: qm̄ ma-
thematica nō hūt potētiā ad partē: ⁊ nālia hūt hoc. s. signi
ficat q̄ ptes rez nāliū nō sunt fm positiōez: nec loca corz
sunt p existimatiōez sic ē dispositio in reb⁹ mathematicis
⁊ si nō esset differētia inter corpora nālia ⁊ mathematica.
D. d. sed sit⁹ coz ⁊c. i. sed ⁊ ptes existētes in corpoꝝib⁹ ma-
thematicis nō sunt ptes existentes in eis extra intellectum
fm q̄ sūt mathematica: sic est dispositio in corpoꝝib⁹ nāli
b⁹. s. qm̄ in eis iueniūr ptes ser distincte hz nāz: ⁊ b i aiato
in inaiato vō nō inueniūr b: sed sunt res que existimāt in
eis estimatiōe tm̄: ita q̄ extra aiam nō sūt sic sunt in aia ⁊
est intelligēdū de b qō dixit in eis que sunt preter superi⁹
⁊ inferi⁹: qm̄ sūt distincta nālr qō itēdebat p b fm q̄ sūt p
tes: nō fm q̄ sūt vbi: qō nō est ita de superiori ⁊ inferiori:
inuenir enim in eis aliqō distinctū fm q̄ est vbi: ⁊ fm q̄ ē
ps: ⁊ iam exposuimus b in capitulo de infinito vbi nume
rauit differētias loci nāles. ⁊. q. intēdit q̄ iste ptes ser nō
sunt distincte in mūdo: sed in celo: fm q̄ est aiatum.

¶ Impli⁹ vacuū affirmātes esse locū ee dicūt: va-
cuū. n. vtiqz loc⁹ erit primat⁹ corpe: qō qdē igr ali
qd sit loc⁹ pter corpa: ⁊ q̄ oē corp⁹ sensibile i loco
p hoc aliqs accipiat: vr āt vtiqz ⁊ hesiod⁹ recte di
cere faciens primū chaos. dic igr pmū oiz chaos
fem: hz postea terrā latā tāq̄ idigeret primū esse
receptaculū his que sunt: ppter id qō opinati sūt
quemadmodum multi esse oia vbiqz ⁊ in loco.

¶ Et ēt dicentes vacuū esse dicūt locuz: vacuū. n. 6
est loc⁹ sine corpe: er his igr existiat loc⁹ esse aliud
a corpib⁹: ⁊ q̄ oē corp⁹ sensibile est i loco ⁊ existiat
q̄ Dome. ēt bñ dixit i suis vsib⁹ q̄ inane fuit prio
⁊ fmo ei⁹ est tal: i principio fuit inane: ⁊ postea ⁊ra
āpla ⁊ spaciosa: ⁊ dixit b qz intendebat q̄ prio nece
est locū esse entib⁹: qz existimabat illud qō vulgus
existimat. s. q̄ oia entia sunt in aliquo vbi ⁊ loco.

¶ Ista est tertia famosa rō ēt ⁊ accidit ei q̄ fuit nōva: sic ac 6
cidit duab⁹ pcedētib⁹ q̄ fuerunt cū b q̄ fuerūt famose: ve
ēt: dicere enī vacuū ee: ⁊ q̄ est loc⁹ sine corpe ē famosū pp
existimatiōez: ⁊ ē necessarū i existimatiōe eis q̄ gñant mū
dū fm

dū ſm totū. ſ. eriſtīmare vacuū p̄cedere: neč eſt enīvt locus p̄cedat corp⁹: ⁊ cū totū eſt gñatū ſequit vt vacuū p̄cedat gñationē toti⁹ ⁊ iō loquētes nr̄e legis dicūt vacuum eſſe quia gñant mūdū ⁊ qz eriſtimatio eſt cōis oīb⁹ gñantib⁹ mūdū ſm totū: iō dirit homerus q⁹ inane. i. vacuum fuit primo ⁊c. D. d. ⁊. d. ℔ qz intēdebat ⁊c. i. ⁊ iſte verſificator dirit ℔: qz eriſtimabat illō qđ vulg⁹ eriſtimat. ſ. q⁹ entia oīa idigēt loco: qz eriſtiat qñ cū id quod nō ē ens ñ ē i loco ſegt̄ q⁹ illud qđ eſt ens eſt in loco: ⁊ iſta eſt. q. q̄rta rō famoſa: ⁊ accidit ei qđ fuit falſa: ⁊ hoc eſt vnū eoꝝ q̄ mouent homer̄ ad dicendū hoc tū marie inducit ipſuz ad hoc eriſtimatio cōis oīb⁹. ſ. q⁹ vacuū debet p̄cedere gñationez mūdi ⁊ ℔ ēvnū eor̄ qb⁹ Ari. dſtruit corp⁹ gñari ſimplr qñ ſequereť vacuū p̄cedeť ipſuz: ⁊ vacuū cē apō ip̄z ē, famoſū

¶ Sī āt hmōi ē mirabilis qdē potētia loci: ⁊ prima oiuz: ⁊ p̄ia oīb⁹: ſine quo nāqz nullū aliorum eſt illud aūt ſine alīs neceſſe eſt primuz eē: non enim perditur locus his que ſunt in eo corruptis.

7 ¶ Sī igit̄ iſta ē diſpoſitio loci mirabilē hz potētiaz qñ p̄cedit oſa entia: illud. n. extra qđ ipoſſibile eſt vt alia ſint: ⁊ pōt eē ſine illis neče ē vt ſit primū: locus. n. nō corrūpit̄ cū corruptiōe ei⁹ qđ eſt in eo.

7 ¶ Sī igitur diſpoſitio loci eſt talis. ſ. qz eſt neceſſari⁹ in eſſe oiuz entiū vt antiq dicebant: mirabilē hz potētiā: ē. n. por naturaliter oīb⁹ entib⁹: alia. n. entia ſm hoc non poſſūt eē ſine ipſo: ille vo pōt eſſe ſine illis: ⁊ qđ eſt tale eſt pri⁹ nāli⁹ ⁊ ſic debet legi: ⁊ pōt eſſe ſine illis: qñ locus non corrumpitur per corruptionē eius quod eſt in eo: ergo neceſſe eſt vt ſit primū. i. prior nāli⁹ nō ſm nām ſed ſm tēpus.

¶ Āt vo hz defectū ſi ē qd ē: vtz. n. moles q̄dā corporis: aut q̄dā altera nā. Querēdū. n. ē gen⁹ ipi⁹ primū: diſtātias qdē hz tres lōgitudis: pfūditatis: ⁊ latitudis: qb⁹ ōterminať corp⁹ oē. ipoſſibile āt ē corp⁹ eſſe locū: i eoō. n. vtiqz eſſent duo corpa

8 ¶ Sed i ipſuz eſſe ſūt loca dubitabilia. q̄rit̄. n. vtz ſit corpus aut alia natura. pſcrutāduz eſt. n. ō ſuo gñe: prio qd ſit. dicam⁹ igit̄ q⁹ loc⁹ hz tres dimenſiones: longitudinis. ſ. ⁊ latitudis: ⁊ pfunditatis: ⁊ iſta termināt qōlibet corp⁹: ⁊ eſt ipoſſibile locuz eſſe corp⁹: ſeqt̄. n. duo corpora eſſe in eodē loco.

8 ¶ Cū indurit rōnes famoſas in eſſe loci: incepit numerare ēt res famoſas negantes ipſum eſſe: ⁊ dirit ſed in ipſuz eē ſunt loca dubitatiōis. Deinde incepit numerare illa ⁊ dirit: querit̄. n. ⁊c. i. q̄ritur. n. vtz corpus ſit adeo q⁹ corpus ſit locus corporis. ſ. adeo q⁹ ſit aliqđ corpus qđ dicit̄ in reſpectu alterius corporis: locus. n. eſt locus locati: aut eſt alia nā a corpore: qñ primo oportet perſcrutari ō gñe ſub quo collocať locus quid ſit: res eniz que ſunt ignorate diffinitionis perſcrutandū eſt prio de gñe eor̄: ⁊ poſt de dīa differentia: ſicut eſt diſpoſitio in loco. deinde incepit perſcrutari de hoc: ⁊. d. dicamus ⁊c. i. dicamus igit̄ qñ eriſtimatur locus eſſe corpus nō aliud qñ eriſtimať q⁹ locus habet tres dimenſiones: longitudinē. ſ. ⁊ latitudinē: ⁊ pfūdū ⁊ omne quod hz tres dimenſiones eſt corp⁹: ergo locus ē corpus. deinde indurit impoſſibile qđ ſequit̄ er hac poſitione: ⁊ dirit: ſed eſt impoſſibile vt ſit corpus ⁊c. i. ſed eſt i poſſibile locū eſſe corpus. cōtingit enim duo corpora eſſe in eodem loco ſm penetrationē: qñ cōtinget: vt dimenſiones corporis locati penetrēt dimēſiōes loci qđ ē ipoſſibile

¶ Ampli⁹ ſi loc⁹ vē eſt corporis receptatiuū: māifeſtū qñ ⁊ ſuperficiei ⁊ reliquor̄ terminor̄: eadez n. cōſonat rō: vbi nāqz erāt p̄ius aque planities: erūt itez q̄ ſunt aeris: at vō differentiā neqz vnaz habem⁹ p̄ūcti ⁊ loci p̄ūcti: quare ſi neqz ab hoc eſt locus alteruz: neqz alior̄ nullius: neqz eſt aliquid p̄eter vnūquodqz horum locus.

¶ Et ēt ſi corp⁹ hz locū manifeſtū ē q⁹ planuz ēt hz 9
locuz: ⁊ alia vltima: ⁊ q⁹ illa eadē rō ſequitur i iſtis vbi. n. p̄io fuerunt ſuperficies aque: illic ēt ſunt ſupficies aeris: ſed nulla differentia eſt apō nos inter punctuz ⁊ locuz puncti. ſi igit̄ loc⁹ puncti nō ē aliō q⁹ punctuz: ergo neqz loc⁹ alicui⁹ alior̄ ē aliō ab eis: ⁊ loc⁹ nihil aliud eſt q⁹ quodlibet iſtorum.

¶ Iſta eſt. q. rōcinatio per ſe deſtruēs locū eē: ⁊ incepit ſer 9
monē a ſyllogiſmo hypothetico p̄tinuo dicente. ſi corpus ſit loc⁹ ⁊c. ⁊ intendit per planum ſuperficiē: ⁊ p alia vltima lineā ⁊ p̄ūctū. ſuperficies enim eſt vltimū corporis. deinde incepit declarare p̄tinuationē iſti⁹ ſyllogiſmi ⁊ dirit: vbi. n. primo fuerunt ⁊c. i. illud. n. qđ ſeqt̄ ex trāſlatiōe in hoc q⁹ corpus hz locū: idem ſeqtur in hoc q⁹ ſuperficies habeat locū ⁊ lineā: ⁊ p̄ūctū ſyllogiſm⁹ ſic p̄ponit̄: ſupficies ⁊ vlr vltia corpor̄ ita ſuccedūt ſup idē ſic corp⁹. ⁊ oē qđ ē tale ē i loco: g⁹. ſupficies ⁊ vltia ſt̄ in loco: deinde idurit p̄cluſionē: ⁊ dirit: ſz ñ ē vīa ⁊c. ⁊ iſta p̄cluſio ſeqt̄ ex duob⁹ hypothēticis: ⁊ duob⁹ cathegoricis. prim⁹. n. hypothetic⁹ ē qñ ſi vltia ſt̄ in loco p̄ūct⁹ ē i loco. ſ̄cdus vo: ſi ē p̄ūct⁹ i loco loc⁹ p̄ūcti idē ē cū p̄ūcto: ⁊ iſta p̄tinuatio dclarabit̄ p duos ſyllogiſmos cathegoricos. ſ. loc⁹ p̄ūcti ē p̄ūct⁹: ⁊ p̄ūct⁹ ſup põit̄ p̄ūcto: g⁹. p̄ūct⁹ ſuppõit̄ ſuo loco. d. p̄ūgit̄ huic p̄clōmi q⁹ ſuppoſita ſt̄ vnū: ⁊ ſeqt̄ vt p̄ūct⁹ loc⁹ ei⁹ ē idē. d. idurit aliū ſyllogiſmū hypotheticū: ⁊ ē. ſi loc⁹ p̄ūcti nō fuerit aliō a p̄ūcto: ñ ē loc⁹ alicui⁹ alior̄ ſupficiei. ſ. ⁊ linee: aliud ab eo: deiñ tacuit iēueniēs qđ ē: q⁹ cū loc⁹ rei ſit res: erit res i ſe qđ ē ipoſſibile ⁊ dceptio ē in ℔ ſm̄ōe famoſo: qz accipit illō qđ ē p ſe: i loco ei⁹ q⁹ ē p accſs. trāſlatio. n. ſupſicierū ⁊ vlr vltior̄: ⁊ vlr ſucceſſio eor̄ ſup vbi ē p accidēs: qđ ñ ē ita i corpib⁹: ⁊ iō nō ſeqt̄ ſi corp⁹ hz br̄e locū p ſuā trāſlatiōez: vt ēt ſupficies hēat niſi i prio aſpectu ⁊ ſz famā

¶ Quid. n. forte ⁊ ponem⁹ cē locū: neqz elemtū eſt neqz ex elemtis pūt eſſe hmōi hñtia nāz: neqz corporeor̄ neqz icorporeor̄ magnitudinē hz loc⁹ corp⁹ āt nullū eſt. ſt̄ āt ſenſibilium corpor̄ elemta corpa ſz ex itelligibilib⁹ elemtis nulla ſit magnitudo

¶ Quid igit̄ ponet̄ loc⁹ eſſe: ipoſſibile. n. eſt vt loc⁹ 10
ſit elemtū aut aliqđ ex elemtis: ⁊ iſta ē nā nō ō corpib⁹ neqz ō icorporeis: ō corporeis āt p̄dcm ē ō icorporeis vo ñ: qz hūt m̄ſurā: corp⁹ vo ñ: ⁊ elemta corpor̄ ſēſibiliū ſt̄ corpa: ⁊ ex itelligibilib⁹ ñ ē m̄ſurā oīo.

¶ Hic ē ētia rōciatio apparēs q̄ faē dubitať icē locū: hz. n. 10
aliqs dicē q⁹ ſi loc⁹ ſit: aut ē elemtū aut p̄ poſitū ex elemto ⁊ vtrūqz ē corp⁹: ⁊ loc⁹ vlr ñ ē ō nā corpea neqz ō icorpea ō corpea vo nō ē: qñ aut erit corp⁹: aut elemtū corporis: ſz nō ē corp⁹: qz tē eſſēt duo corpa i eodē loco. neqz elemtuz corporis. nā elemētū corporis ē corp⁹ neqz ē ēt ō nā incorpea U. g. itelligibiliū: loc⁹. n. vī hr̄e q̄ſtitatē ⁊ m̄ſurā: ⁊ nihil qđ eſt de nā icorporea hz q̄ſtitatē g⁹. ſi loc⁹ eſt aliqđ nō eſt de nā corpea aut icorporea qđ ē ipoſſibile. ⁊ p ℔ qđ dirit q⁹ hz mēſurā declarat q⁹ nō ē ō icorporeis ⁊ ī ℔ ſm̄ōe ē ordo p̄poſter⁹ ⁊ diminutio: ⁊ ſic dz legi. neqz ō icorporeis: loc⁹. n. hz mēſurā ⁊ icorpea q̄ ſt̄ itelligibilia ñ hūt mēſurā corporē vo nō ē ēt. qñ aut ē corp⁹ aut elemētū corporis ⁊ ñ ē corp⁹: neqz elemētū corporis: q⁹ elemtū corporis ē corp⁹.

¶ Ampli⁹ aūt ⁊ alicui⁹ vtiqz aliqs ponet in his que ſunt cām eſſe locū: neqz enim cā ipſi vna ineſt de quatuor: neqz. n. ſicut materia eor̄ que ſunt: neqz ex ipſa cōſtitutū eſt: neqz ſicut ſpecies ⁊ rō eorum erit: neqz ſicut finis: neqz mouet que ſunt.

11 ¶Et ēt ꝓpter quid oꝫ ponere locū entib⁹ nō enim est cā aliquo modo quatuor: qm̄ nō est. q. materia entib⁹ nihil enim videmus cōstitui per illū: neqꝫ ē ēt quasi forma ⁊ ratio rerꝫ: neqꝫ est cōplemētū: neqꝫ etiam motor qui mouet entia.

11 ¶Hec ēt est q̄rta rō que facit dubitare in loco. ⁊. v. ēt si locus sit cristimaꝟ esse aliq̄ cāꝫ entiū: que igitur cā pōt poni de q̄tuor causis: mā vo nō qm̄ ex mā est cōstitutio entium ex loco vo nihil ꝓstituiꝟ: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: nihil. n. videm⁹ cōstitui ꝑ ipsum. s. ꝑ. locū: neqꝫ ēt est in entib⁹. q. forma. qm̄ si ita esset: tūc qm̄ corpus mutaꝟ ō loco in locū corrūpereꝟ. ⁊ ipse post pfecte pscrutabiꝟ de hoc. s. ipsū esse māꝫ: aut formā. hoc enim cristimatū est ⁊ marie mā: deiñ aūt q⁹ locus nō ē agēs manifestū ē ꝑ se: ⁊ post declarabiꝟ q⁹ est tāq̄ꝫ finis extrinseca i corporib⁹ simplicib⁹: nō in cō positis: ⁊ intēdit per ꝟ qō dixit: neqꝫ ēt est ꝙplemētū finis que est forma. s. in re: forme. n. in reb⁹ gñabilib⁹ q̄dāmodo sunt forme: quodāmodo fines: vt predictū est: ⁊ loc⁹ apparentie in hac rōe est: qm̄ loc⁹ nō est de gñe ꝙtingētiū.

¶Ampli⁹ aūt ⁊ ipse si est aliqd eoꝝ q̄ sunt ⁊ alicubi ē zenonis enim opinio querit quādā rōnem: si enī oē qō est in loco est: manifestū quoniam ⁊ loci locus erit: ⁊ hoc in infinitum ꝓcedet.

12 ¶Et ēt si est de entib⁹ vbi est. questio enim zenonis dat aliquā rōnē. s. q⁹ oē ens est in loco manifestuꝫ est quoniam loc⁹ habebit locū: ⁊ sic in infinitum.

12 ¶Ista est. q. quinta: ⁊ est questio zenonis ⁊ deceptio est i ea duob⁹ locis. u maiori. s. ꝓpositiōe dicēte q⁹ oē cristēs in aliquo est in lōco: aut q⁹ oē ens est in loco: secūda aūt est dicens q⁹ loc⁹ est in aliquo: ista enim est ꝓpositio equiuoca ⁊ dꝫ multipier: vt post declarabit Arist. loc⁹ enim est i aliquo ꝟ q⁹ accidēs est in subiecto: ⁊ res est in loco sic̄ aqua in vase: ⁊ iō añq̄ꝫ pscruteꝟ de loco: pscrutandū est ꝟ quot modos dꝫ aliqd cē in aliquo sicut facꝟ Arist. post.

¶Ampli⁹ sicut oē corpus est in loco: sic ⁊ in oi loco corp⁹. quomodo ergo dicem⁹ de his que augmētanť. necesse enim simul ex his augmētari locū cū ipsis. Sed neqꝫ maior neqꝫ minor loc⁹ est vnicuiqꝫ: per hoc quidem ergo non solum quid est: sed etiam si est dubitare necesse est.

13 ¶Et ēt quēadmodū oē corp⁹ est in loco: ita in oi loco est corpus: qd igiť dicem⁹ in reb⁹ q̄ crescūt sequtur enim vt locus augmētareť per suū augmētū: si locus cuiuslibet nō est minus nec maior ipo: ex istis igiť oꝫ dubitare in suo cē nedū in sua qditate.

13 ¶Ista est ēt alia dubitatio: qm̄ sic̄ cristimať q⁹ oē corp⁹ est i loco: ⁊ q⁹ nullū corp⁹ est extra locū: ita cristimať ēt q⁹ locus nō est extra corpus: ⁊ marie vacuo nagato: ⁊ cū in oi loco est corp⁹: oīa loca sunt plena corporib⁹ sibi equalib⁹ cū sit notū de loco q⁹ nō est minus aut maius locato: ⁊ qz multa corpora que sunt in loco crescunt: necesse est vt loc⁹ crescat cū cremēto eorū: ex quo segť locū ee corp⁹ ⁊ sequiť ēt vt totū augmēteť ꝑ augmētū vni⁹ corporis: ⁊ sic ꝙtingit vt corpora penetrēt ⁊ cū numerauit illa ex quibus accidit qō de loco: dixit ex istis igitur ⁊c.

¶Qm̄ aūt aliud quidē ꝑm se: aliud vo ꝑm aliō dꝫ: silr ⁊ loc⁹ qdē ali⁹ est cōis in quo oīa corpora sunt: alius vo ꝓpri⁹ i quo primo. dico aūt cōis qm̄ quasi tu nūc sis in celo qz i aere. hic aūt in celo ⁊ in aere qz est in terra. Silr autē ⁊ in hac: qz in hoc loco q cōtinet nihil pluſq̄ te. si igiť est loc⁹ primū cōtinēs vnūquodqꝫ corpus: termin⁹ quidā vtiqꝫ erit: qua re videť forma ⁊ spēs vnuſcuiuſqꝫ loc⁹ esse: quo determinatur magnitudo ⁊ materia magnitudinis: hic enim est vnuſcuiuſqꝫ terminus.

¶Et qz quedā dicunť per se: ⁊ quedam alio modo ⁊ loc⁹ ēt ali⁹ est cōis: ⁊ est ille in quo sunt oīa corpora ⁊ ali⁹ ꝓpri⁹: ⁊ est ille in quo primit⁹ est res. U. g. qm̄ te esse in celo est qz es in aere: ⁊ es in celo ⁊ aere qz es in terra: ⁊ ꝑm hunc modū es i terra: qz es in tali loco ei⁹ qui cōtinet te ⁊ circūdat te soluꝫ non maius: si igiť locus est primum cōtinēs: ⁊ oē corp⁹ ꝑm q⁹ est vltimū cristimať ꝓp hoc q⁹ loc⁹ est forma ⁊ creatio cristens in qualibet re: ꝑ quam determinatur sua mensura ⁊ materia sue mensure: ista enim est finis vtriusqꝫ eorum. 14

¶Intendit adiuuare opinionē dicētē locū eē formā ⁊ creatiōem ⁊ firmare ipaꝫ: ⁊ silr opinionē dicentē ipꝫ eē māꝫ: ⁊ fecit ꝟ qz intēdit ꝺdicere duab⁹ opinionib⁹ ꝓfecte: ⁊ marie dicēti q⁹ mā est loc⁹ cristimať. n. ꝙplatonē itēdere ꝟ dixit: ⁊ qz q̄dā dicūť ꝑ se ⁊c. i. qz quedā dicūť primo ⁊ quedā secūdo. s. qz q̄dā attribuūť rei primit⁹: ⁊ q̄dā secūdo. s. ꝓp primū ⁊ hoc intēdebat cū dixit per se ⁊ alio modo: ⁊ ista est dispositio loci: qm̄ ali⁹ est cōis ⁊ ali⁹ ꝓprius: nō enim corp⁹ attribuiť loco cōmuni nisi propter hoc quod attribuitur ꝓprio. U. g. qm̄ dicere sor: esse in mūdo: est quia est in aere qui est pars mundi: ⁊ dꝫ ipsum eē in aere: qz est in suo cōcauo cōtinēte ipsum absqꝫ eo q⁹ sit maiꝰ aut minus ipo ⁊ cū hoc fundamentū fuerit positū. s. q⁹ locus est vltimum rei sibi equale cristimať q⁹ loc⁹ est forma: quoniam forma est vltimū rei quā cōtinet ⁊ terminat mām eius ēt: ⁊ deceptio in hoc sermone est dupler: qm̄ finis dicit ō loco ⁊ forma equiuoce: ēt argumentatio est de duabus affirmatiuis in secunda figura. 14

¶Sic ergo cōsiderātib⁹ loc⁹ vnuſcuiuſqꝫ species est: ꝑm aūt q⁹ videť loc⁹ esse distantia magnitudinis: materia hec nāqꝫ altera est magnitudine hec aūt cōtenta est sub spē ⁊ diffinita sicut sub plano ⁊ termino: est aūt huiusmodi materia ⁊ infinitū: cū aūt remoueanť termin⁹ ⁊ passiōes ⁊ species relinquitur nihil ꝓpter materiam vñ ⁊ ꝙplato ⁊ locū ⁊ materiam idem dicit esse in Timeo. receptiuuꝫ enim ⁊ locū vnū ⁊ idem: alio vo modo ibidem dicens receptiuū: ⁊ in dictis non scriptis dogmatibus locum ⁊ receptaculum idem retulit. 15

¶Cū igiť inspexerimus hoc mō erit locus forma ⁊ cuiuslibet rei: ꝟ vo q⁹ cristimať q⁹ loc⁹ ē dimēsio eni ē aliud a magnitudle: ⁊ dimēsio ē illud quodcōtiet formā: ⁊ cū determinauit illud. U erbi gratia illud quod cōtinet planū ⁊ vltimū ⁊ ista ē dispositio materie: ⁊ eius qō nō terminatū. cū enim auferes a materia vltimū ⁊ disponēs nihil remanebit nisi materia: ⁊ iō dixit plato in timeo: q⁹ materia ⁊ loc⁹ sunt idem: illud enim qō recipit mutationem ⁊ loc⁹ sunt idem: sed ille disposuit illud qō recipit mutationē alio mō ab eo quo disposuit ipsuꝫ i suis opinionibus que dicunť sine titulo: sed indicauit q⁹ locus ⁊ subiectum sunt idem.

Ult

15 ¶Vult declarare q locus est valde fillis mãe: ⁊ q ꝟ idurit ꝟplatonẽ ad existimãdũ locũ e mãz ⁊ dixit: �means vo q existimaꝭ ⁊c. i. q ãt existimat q locꝰ ẽ tres ꝓie dimẽsiões q ꝓio existũt in mã: nihil hz ꝓ loco nisi mãz q defert dimẽsiones. D. d. dimẽsio. n. ⁊c. i. ⁊ cã in ꝟ: qñ q existimat dimẽsiões e locũ oz existimare q mã est locꝰ ⁊ ẽ cã: qñ dimẽsiões in se nõ sũt corꝑ determiatũ: ⁊ forma est determinãs dimẽsiões ⁊ mãz. s. q dat eis terminũ: ⁊ vltimũ. U. g. supficies ꝙtinẽtes corꝑ: ⁊ sic existimaꝭ q dimẽsiões sunt mã q ꝙueniũt in ꝟ qđ determinãtur a forma: ⁊ in se non sũt determiate. D. d. qñ cũ tu auferes a mã ⁊c. i. ⁊ ẽ necesse vt mã sit dimẽsio in potẽtia: qñ cũ abstuleris a mã vltimũ ⁊ figurã nihil remanebit in ea nisi dimẽsio nõ determinata. s. q ẽ corꝑ in potẽtia: ⁊ cũ saltẽ dẽmiaꝭ ꝑ vltia. s. ꝑ supficies fit corꝑ in actu: ⁊ debes scire q vidit Ari. q dimẽsio nõ sepaꝭ a mã in magnitudine nedũ in ee: qñ qñ a mã auferunt supficies nihil remanet in ea nisi dimẽsio: hz ista dimẽsio in ea ẽ in potẽtia: ⁊ cũ dẽrmiaꝭ ꝑ supficies fit dimẽsio in actu. s. corꝑ: ⁊ cũ auferunt supficies: fit dimẽsio in potẽtia: ergo ꝓpriũ est mãe vt hẽat dimẽsiões in potẽtia ⁊ locꝰ añqz in eo existat locatũ hz Ari. ⁊ in vitate ẽ dimẽsio in potẽtia ⁊ ꝓp hãc silitudinẽ existimauit ꝟplato locũ esse mãz: ⁊ cũ nũerauit silitudies q faciũt opinari locũ ee mãz dixit: ⁊ iõ dixit ꝟplato ⁊c. i. ⁊ ꝓp hãc silitudinẽ iter locũ ⁊ mãz existimauit ꝟplato locũ ẽ mãm: vt iuenit in timeo: dicit. n. illud qđ recipit mutationẽ ⁊ successionẽ formaꝝ: qđ est in mã idẽ est cũ loco ⁊c. in ꝟ nõ differt in suis libris a se: hz sermo ei⁹ diuersaꝭ i diffinitõe recipiẽtis: ⁊ narrauit ꝟ ne aliqs existimet q diuersitas sermonis ei⁹ in diffinitõne recipiẽtis est opinio diuersa in ꝟ. s. q recipiẽs est locus apud ipm: ⁊ dixit: hz disposuit ⁊c. i. sermo ei⁹ nõ diuersaꝭ i ꝟ q illud qđ recipit mutatões ⁊ successionẽ formaꝝ ẽ locꝰ hz diuersaꝭ in ꝟ: qz in Timeo diffinit recipiẽs alio mõ ab eo quo diffinit ipm in suo libro q dicit sine titulo: ⁊ silitudo iter locũ ⁊ mãm est: qñ mã fundamẽtũ est successionis formaꝝ ⁊ locus subiectum successionũ corꝑoꝝ: ⁊ ideo existimatur q locus est materia.

¶Dicũt. n. oẽs aliqd ee locũ qd ãt ẽ hic solus cõatus ẽ dicere. ¶Merito ãt ex his itẽdẽtib⁹ vtiqz videt difficile ee cognoscere qd sit locus si qdẽ horuz quodcũqz ẽ siue materia: siue species: aliter q dem eni altissimã habet speculationez: ⁊ sensu ab alijs non facile est ipsa cognoscere.

16 ¶Oẽs. n. dicũt locũ ee aliqd. qd ãt sit iste solus vir voluit narrare: ⁊ rectũ ẽ vt recte q ꝙsiderat ex istis existimaꝭ vt sciat locꝰ qd sit: si fuerit alterũ istorũ: aut forma: aut materia: quoniã cõsiderare de ipso iducit ad cõsiderationẽ vltimoꝝũ: ⁊ quia cognitio istorũ duorũ alterũ absolutũ a reliquo nõ ẽ facilis

16 ¶Cum declarauit silitudinẽ inter locũ ⁊ formã ⁊ mãz: ⁊ q ꝟ fuit cã in ꝟ q ꝟplato posuit mãz ⁊ locũ ee idẽ icepit declarare quãtũ habebãt antiq de ꝟ: ⁊ difficultatẽ accidẽtez apud cõsideratões de substãtia loci existimãtib⁹ locũ esse mãz aut formã: ⁊ dixit: oẽs. n. dñt locũ ee aliqd ⁊c. i. ⁊ omnes antiq nihil dixerũt de loco nisi ipz ee. ꝟplato ãt post illos solus qsiuit narrare: qd sit locus ⁊ diffinire ipz ⁊ cũ notificauit illa q iducũt ad opinãdũ q qdditas loci ẽ mã: aut forma narrauit difficultatẽ ꝙsideratois de loco accidẽtẽ in ꝟ querẽtibus scire qdditatẽ ei⁹ ꝟ mõ: ⁊. q. in ꝟ excusat ꝟplatonẽ ⁊ dixit. ⁊ rectũ est ⁊c. i. q opinaꝭ locũ esse altez istoꝝ. s. mãz aut formã rectũ est vt sit difficile ei scire qd sit locus: deide dedit cãm in ꝟ: ⁊ dixit: qñ ꝙsiderare de qdditate loci ꝟ mõ iducit ad sciẽdũ que sũt vltie cãe entiũ: mã eni ⁊ forma sũt ꝓia principia simplicia entiũ: ⁊ scire qdditates principioꝝ vltimoꝝ est difficile: ⁊ scire formã absqz mã ⁊ mãz absqz forma im possibile est: ⁊ itẽdit q scire altez nõ põt ẽ sine scia alteri⁹ ⁊ inuit nõ sciri ea: ⁊ cũ narrauit difficultatẽ accidẽtẽ cõsiderãtib⁹ de qdditate loci ꝟ mõ incepit narrare q leuiter posset sciri q locus nõ est alterum istoꝝ: vt declararet q ista difficultas que accidit istis in loco est accidẽs.

¶At vo q impossibile sit quodlibet horũ esse locũ nõ difficile ẽ videre: species eni ⁊ materia nõ sepa rãtur a re: locũ autẽ cõtingit: in quo nãqz aer erat ⁊ i hoc iterũ aqua sicut dixim⁹ fit. trãsmutatis ad inuicẽ aereqz ⁊ terra ⁊ alijs corꝑib⁹ siliter: qua re neqz pars neqz habitus: hz separabilis ẽ locus ab vnoquoqz: ⁊ videt hmõi aliqd esse loc⁹ vt vas ẽ. n. vas locꝰ transmutabilis: vas ãt nihil est rei.

¶Scire vo q locꝰ ipossibile ẽ vt sit alterũ istoꝝ nõ 17
ẽ difficile: forma eniz ⁊ materia non speranꝭ a re ab itẽtiõe. locꝰ vo potest separari: locus eni in quo fuit aqua sicut dixit: erit i eo aer ꝑm successionẽ: ⁊ sic de alijs corꝑib⁹: necesse ẽ igiꝭ vt locus nõ sit ps: neqz forma: sed est sepatũ a quolibet eoruz q sũt in eo: existimaꝭ eni q locus ẽ. q. vas: vas eni est locus translatus. et vas non est aliquid er re.

¶Dicit: forma eni ⁊ mã ⁊c. i. mã eni ⁊ forma nõ nũerantur 17
in actu hz rõne: vnũ. n. eoꝝ q ponit nãlis est q forma nõ sepaꝭ ꝑ se. s. nõ mutatur de mã in mãz ꝑm q corꝑa mutãtur de loco in locũ: hz sepatio ei⁹ a mã est corꝛuptio ⁊ cum forme nõ sepanꝭ a mã in actu neqz mã sepatur a formis: ⁊ locus sepaꝭ: ergo in scda figura: locus nõ ẽ forma: ⁊ ẽt qñ fora ñ sepaꝭ a mã: ergo vtraqz ẽ ps corꝑis ⁊ locꝰ ñ ẽ ps corꝑis: cũ sit sepabil⁹: ergo locꝰ nõ ẽ alterũ istoꝝ: ⁊ dixit: existimaꝭ. n. q locꝰ ẽ. q. vas. ⁊c. ad notificãdũ q mãifesta ẽ differẽtia ꝑ se int collocatõez rei ad locũ ⁊ collocatõez fore ad mãz hz vtraqz collocatio ꝺmõstreꝭ ꝑ hãc ꝓpõnẽ: i. dicẽ eni aliqd ee in loco ẽ sic dicẽ ee aquã in vase: ⁊ in nullo differũt: nisi sic dixit vas ẽ locꝰ trãslatꝰ: ⁊ locꝰ ẽ firus: dicere vo q figura ẽ in scãno: ⁊ rõnalitas i hoie: ẽ sic forma i ꝟbo ⁊ cũ idurit ꝓpones er qꝺ⁹ seqt q locꝰ ñ ẽ mã nz fora gnã liter icepit ẽmiare mõz er ꝙ seqt q locꝰ nõ ẽ forma nz mã.

¶Secũdũ igiꝭ q sepabilis ẽ a re sic qdẽ ñ ẽ spẽs: hz ãt q ꝙtinet: sic vtiqz altez a mã: vñ ãt sp qđ alicubi est ipz ee aliqd: ⁊ altez ee vnusqsqz ab ipo: platoni igiꝭ dicẽdũ ẽ: si oz trãsgrediẽtes dicere ẽre ñ i loco ⁊ spẽs ⁊ nũeri sũt: si vere pticipatiuũ sit locꝰ siue magnitudinis ⁊ paruitatis participatiuum: siue materici sicut in timeo scripsit.

¶Secũdũ igiꝭ q ẽ sepabꝰ a re ꝑm ꝟ nõ ẽ forma: ⁊ 18
ꝑm q ꝙtinet hz ꝟ nõ ẽ mã: ⁊ sp existimaꝭ in illo qđ existit in loco q ẽ aliqd: ⁊ q altđ est extra ipz: hz oz dicere platoni si ẽ rectũ ptrãsire modicũ i sermone: ẽre fore ⁊ nũeri ñ sꝭ i loco: si locꝰ ẽ cõe siue cõe fuerit magnũ ⁊ puũ: siue mãvt vocauit ipz i timeo

¶Secunduz igiꝭ q locus separaꝭ a re que est i eo ⁊ forma 18
nõ est separata locus nõ est forma: ⁊ ꝑm q locus cõtinet illud qđ ẽ i eo: mã aũt nõ: nõ ẽ mã: ⁊ põt aliqs querẽ cũ locus nõ põt dici separari: nisi ꝑm opinionẽ dicentiũ vacuũ esse: ꝑm aũt opinionẽ aris. nõ separaꝭ a locato: hz corũpitur ꝑ corꝛuptionẽ eius. vltimũ. n. acris i quo ẽ aqua quando aqua trãsferꝭ ab eo ⁊ intrat ipsũ aliud corꝑa corũpitur illud vltimũ: ⁊ fit illud. ⁊ cũ ita sit ista ꝓpositio ẽ famosa nõ vera: ⁊ forte est differẽtia iter separationẽ loci: ⁊ sepationẽ forme: ⁊ si vtraqz corũpiꝭ: qñ corꝛuptio forme ẽ corꝛuptio locati. ⁊ nõ sequit: si locatũ sepaꝭ a loco absqz

eo q̄ corrūpaſ vt locus ſeparetur a loco abſq; eo q̄ corrū paſ: ⁊ cū declarauit modū er quo apparet q̄ locus nō eſt forma: ⁊ modū er quo apparet q̄ locus nō ē mā: dixit (⁊ eriſtimaſ ſp ⁊c). i. ⁊ notū eſt q̄ illō qō eriſtit in loco aliud ē a loco ⁊ q̄ locus ſ aliud eſ illud: ſed forma ⁊ mā nō ſūt extra rē q̄ ē i loco: ſz ſūt ptes ipſi⁹: ⁊ cū ꝓtradixit huic opinioni er ipſa re: incepit ꝓtradicere ei ſm vocē dicētē: ⁊ q̄ talis ꝓtradictio. ſ. q̄ ē ſm ſermonem nō ē neceſſaria: dixit (ſed opz dicere ⁊c). i. ſz opz platonē dicere ſi ē rectū ptrā ſire i cōtradictiōe rē neceſſariā: quare forme ⁊ nūeri nō ſūt i loco: ꝓtīgit. n. platonē ponere q̄ forme ⁊ nūeri ſūt i loco forme. n. ⁊ nūeri ⁊ oīa apud ipſū hñt rē cōem: ⁊ ipſe vocauit locū rē cōem ⁊ ſiue cōe fuerit apud ipſū magnū ⁊ puū vt eriſtimaſ qō ipſe dixit in quibuſdā libris. ſ. q̄ hec duo ſūt. q. mā ⁊ q̄ ſubiectū cozū ē. q. forma aut ſiue cōe apud ipſuz fuerit mā. i. ſubiectū: vt eriſtimaſ i timeo itelligeſ p cōe: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (ſiue cōe ⁊c). i. ⁊ ſiue res cōis apud ipſū oīb⁹ entib⁹ fuerit magnū ⁊ paruū: aut ſiue ſubiectū fuerit magnū ⁊ puū cōtingit ei ꝓcedere q̄ forme ſūt i loco. cū iā diffiniuit locū q̄ ē cōe ⁊ ꝓceſſit q̄ cōe ē oībus entibus ⁊ hoc cōtingit platoni: niſi vocauerit locū cōez ſz trāſumptionē q̄ aſſimilaſ materie: ⁊ ſic erit diffinitio rhe torica non demonſtratiua quocunq; modo igitur fuerit non poteſt plato vitare vitium.

¶ Amplius quō ferrenſ i ſuū locū ſi locus eēt mā aut ſpēs. ipoſſibile. n. ē cui⁹ñ ē mot⁹ neq; ſurſū neq; deorſū locuz eē: quare q̄rēd⁹ i huiuſmōi ē loc⁹.

19 ¶ Et etiaz quō trāſferſ res ad ſuuz locuz: ſi locus ſit materia aut forma: ipoſſibile. n. eſt vt illud cui nō attribuiſ motus neq; ſupius aut iferi⁹ ſit loc⁹: loc⁹ igiſ ñ debet q̄ri niſi i eis quib⁹ attribuiſ hoc.

19 ¶ Iſder iſtā rōem declarat q̄ locus nō ē mā neq; forma: notū ē. n. de loco qō ē illud ad qō ē motus nālis cū fuerit motū extra ipſū: vt mot⁹ lapidis ad mediū ⁊ ignis ad ſupe rius. Similiter eſt notū de loco q̄ differētie ei⁹ ſūt ſupi⁹ ⁊ inferius: ⁊ q̄ māifeſtū ē etiā q̄ materie ⁊ forme nō attri buitur motus cū res nō moueſ ad illud qō ē pars ipſius: neq; etiā attribuiſ eis ſupius aut iferius: ergo neq; forma neq; mā ē locus ſm ſecūdaz figurā. D. d. locus igitur debet queri ⁊c. i. loc⁹ igiſ nō dz q̄ri niſi in genere entiū cui attribuitur motus: ⁊ pars. ſ. ſuperius ⁊ inferius.

¶ Si autez i ſeipſo eſt locus: opz. n. ſi vere aut forma aut materia eſt: erit locus in loco: trāſmutaſ enim ſimul cū re: ⁊ moueſ ⁊ iſinitū ⁊ ſpecies nō ſp in eodē: ſz vbi vtiq; ⁊ res: quare loci erit locus.

20 ¶ Et ſi locus eſt in re: ⁊ hoc neceſſe ē ſi loc⁹ eſt forma aut materia: neceſſe eſt vt locus ſit i loco. trāſmutatur eniz cū trāſmutatiōe rei: ⁊ moueſ p ſuuz motū forma ⁊ iterminatū: ⁊ nō ſunt ſp i eodez loco ſed vbi eſt res: ergo neceſſe ē vt loc⁹ hēat locū.

20 ¶ Iſta eſt tertia ratio: ⁊ dixit. ⁊ ſi locus eſt in re ideſt ⁊ ſi eſt pars locati aut cozporis. Deinde dixit. ⁊ hoc ē neceſſe ⁊c. i. ⁊ hoc eſt neceſſe ſz ponētes locū eē formā aut māz: vtraq; eni iſtaz ē pars rei locate: ⁊ b ſm qualitatē: nō ſm quanti tatē. D. d. neceſſe eſt ex hoc vt locus ſit in loco. i. ſequiſ ex hac poſitione ipoſſibile. ſ. q̄ locus idigeat loco quoniā cōtigit i iſto loco illud qō ꝓtingit in pzio ⁊ ita ꝓcederef in infinitū qō ē ipoſſibile: aut dicamus etiā q̄ manifeſtū ē p ſe q̄ loc⁹ nō hz locū ⁊ cū narrauit ipoſſibile ſequēs ex hac poſitione icepit declarare modū ex quo ꝓtingit impoſſibi le: ⁊ dixit: trāſmutaſ. n. ⁊c. i. ſeqtur. n. ex hac poſitione: vt locus trāſferaſ p trāſlationē locati. ⁊. d. quoniā ſm q̄ lo cus ē pars rei ſiue forme neceſſe eſt vt moueaſ p motū rei q̄ñ materia ⁊ forma mouenſ p motū rei. D. d. intermia tū. i. mā. D. d. ⁊ nō ſunt i eodē loco. ſ. mā ⁊ forma ſed vbi ē res. i. corpus cōpoſitū ex mā ⁊ forma. Sed pōt aliquis querē ⁊ dicere q̄ iſte ſermo cōponiſ ex ꝓpoſitiōibus qua rū prima ē q̄ forma ⁊ mā moueſ p motū corporis cōpoſiti ex ambobus. Secūda aūt ē q̄ñ ſm q̄ mouenſ idigent loco: Tertia vo ē q̄ ſi altera earū ē locus: neceſſe ē vt loc⁹ habeat locū: Secūda aūt ⁊ tertia ſūt vere. Prima vo nō: ſequiſ. n. ex ea q̄ forma ⁊ mā ſint i loco qō nō dicit Ariſ. declarabit. n. i ſexto q̄ oē trāſmutabile ē corpus. ⁊ cū ita ſit mā igiſ ⁊ forma nō mouenſ niſi p accidēs: ergo ſi indi gent loco eſt per accidens: ⁊ eſt ipoſſibile vt locus habeat locū p accidēs: ex hoc igiſ apparet q̄ iſta ꝓtradictio non eſt vera neq; eſſentialis. ſz q̄ illud qō ē per accidēs ē duo bus modis. ſ. ſp ⁊ raro. videſ q̄ illud qō ē ſp intret quo quomodo in numero demōſtrationū verarū nō eſſentia liū que dicūtur demonſtrationes dialectice ⁊ iſta ꝓtradi ctio eſt huius generis ſermonū: mā. n. ⁊ forma ſz moueſ p accidēs. ſ. ſm q̄ ſūt pars moti: tamē motus accidenta lis inueniſ in eis ſemp cuz motu corporis: ex quo ſequiſ vt ineāt i eis ſp loc⁹ ſz p accns ſeqſ igiſ ſi fuerit loc⁹ hēat locū ſemp ex neceſſario. ſ. formā ⁊ materiā ſz p accidēs. ſz eſt manifeſtū q̄ locus non hz locū ſemp neq; p ſe neq; p accidens: niſi ſit de genere accidētis qō accidit raro ⁊ quā do acciderit vltio cōtinēti rē moueri p motū corporis: cu ius ē vltimū: tūc igiſ pōt attribui loco mot⁹ p accidēs: ſed illud accidēs eſt raro. ex hoc igitur mō iſte ſermo pōt eſſe de numero ſermonū cōtradicētiū demōſtratiuorū. ⁊ Aler. reſpōdet q̄ñ cū fuerit poſitū q̄ forma aut mā ē loc⁹ ⁊ locus eſt de q̄ztitate: q̄ ē eq̄le ei qō eſt in eo: ſequiſ q̄ cū trāſferſ vt ſit equale loco i quē trāſferſ ⁊ ſic forma erit in loco per ſe: loc⁹. n. qui ē forma aut materia ē equalis cor pori trāſlato. ſ. habēti formā ⁊ mām: ⁊ corpus ē equale lo co i quē trāſfertur ⁊ ſic forma aut mā vtra earz ſit loc⁹ erit eq̄lis loco i quē corpus trāſferſ q̄ ē eq̄le eq̄li ei: ⁊ oē q̄ eſt eq̄le loco ē i loco eſſentialiter: ⁊ hoc quod aler. d. ñ ē ſine dubitatiōe q̄ñ locus ſm q̄ ē q̄ztitas nō moueſ: ſz locus ſm q̄ ē locus p ſe ē nō mobilis nāliter eſſentialiter.

¶ Amplius cum er aere aqua fiat pditus eſt locus nō eniz in eodez loco ſit corp⁹: qd igiſ corrūptio.

¶ Et etia cū ab aere ſit aqua deſtruetur locus non enim eſt poſſibile vt corpus fiens ſit in illo eodez loco: quid igitur corrumpit ipſum. 21

¶ Iſte ſermo videſ eſſe ꝓtradictio ꝓpria dicētibus locū eſ ſe formaz: ⁊ intētio huius ſermonis ē talis ⁊ etiā cū dixe rimus locuz eſſe formā ⁊ poſuerimus aquā fieri ab aere: contigit vt locus corrūpaſ: qui ē forma aeris: nō. n. ē poſ ſibile vt aq̄ fcā ſit i loco aeris q̄ñ forma ei⁹ ē alia a forma aeris: ⁊ iā diximus q̄ forma ē locus. ꝓtingit igiſ dicenti bus ℞ cū alijs ipoſſibilib⁹ dare cām ꝓpter quā debet loc⁹ corrūpi i motu locali: ſicut forma corrūpiſ i generatiōe. ſ. cū aqua ſuccedit aeri: ⁊ nō generaſ ex eo: ⁊ marie ſi locus fuerit eq̄lis ⁊ accidit hoc: vt tranſlatio ſit corruptio: ⁊ pōt eſſe ꝺdictio dicētib⁹ locū eē mām: ⁊ ſic itētio erit talis ⁊ ēt notū ē q̄ñ q̄ñ er aere demōſtrato fiet aqua q̄ loc⁹ aeris prim⁹ corrūpiſ per ſuā trāſmutationē ad locū aq̄ ꝓprīū p mū. ſ. p ſuā diuerſitatē i q̄ztitate. ipoſſibile. n. ē vt corpus factū ſit i illo eodē loco in quo fuit corp⁹ ex quo fit niſi ali qs dicat q̄ locus ē ei ſm ſpeciē nō ſm numerū: ⁊ cū ita ſit ⁊ loc⁹ eſt mā: cōtinget dicētib⁹ hoc vt mā corrūpaſ apud corruptionē forme aeris ⁊ gnātionē forme aq̄: qd igiſ cor rūpit ipz: ⁊ mā dclatū ē q̄ neq; ē gñabil neq; corruptibil

¶ Ex quibus igitur neceſſarium eſt aliquid eſſe lo cum: ⁊ iterum ex quibus dubitabit vtiq; aliquis de ſubſtantia ipſius dictum eſt: poſt hoc autez ac cipiendum quot modis aliquid in aliquo dicitur.

¶ Jam igiſ numerauimus illa ex quibus apparet q̄ locus debet eē aliquid: ⁊ illa ex q̄bus dubitaſ in 22

ſubſtantia

substãtia ⁊ eẽ eius: ⁊ oportet post narrare aliquid esse in alio ſm quot modos dicitur.

¶ Cũ compleuit sermones famosos er ꝙbus apparet locũ
22 eẽ aliquid: ⁊ sermones q faciũt dubitare in suo eẽ: fecit re memorationẽ de hoc ⁊ narrauit illud a quo debet incipe de loco: ⁊ est ſm quot modos dr̃ aliquid eẽ i alio qñ istis modis determinatis apparebit modus ſm quẽ dicit̃ aliquid eẽ i loco: ⁊ dissoluunt̃ plures questiones accidẽtes in hoc: ⁊ dixit (in substãtia ⁊ esse eius qñ dubitare in esse eius accidit apud cõsiderationẽ de substãtia ⁊ gditate ei⁹ illa. n. q̃ existimat̃ ꝓ̃o aspectu eẽ substãtia loci: qr quãdo pscrutat̃ de eis: videnť non eẽ substãtia eius: existimatur locus non esse aliquid.

¶ Uno qdez igit̃ modo sicut digit⁹ in manu: ⁊ oino pars in toto ẽ: alio aũt sicut totũ i ptibus: nõ ẽ enim p̃ter ptes totũ: ⁊ alio modo sicut homo i aiali ⁊ oino species in genere: alio vo sicut genus i specie: ⁊ oino pars speciei i speciei ratiõe: adhuc sicut sanitas i calidis ⁊ frigidis: ⁊ oino species i mã: adhuc sicut i rege que sũt grecor̃: ⁊ oino motus i pr̃imo motore: amplius sicut in optio: ⁊ oino sicut in fine: hoc est autez cuius cã fit: omniũ aũt maxime proprius est sicut in vase: ⁊ omnino in loco.

23 ¶ Unus igit̃ illor̃ modor̃ est sicut digitus i mãu ⁊ vniuersaliter pars i toto: ⁊ alio mõ sicut dicit̃ totũ in partibus: nõ. n. est totũ nisi partes ei⁹: ⁊ alio modo sicut hõ in animali: ⁊ vniuersaliter sicut species i genere: ⁊ alio modo sicut genus in specie: ⁊ vniuersaliter pars speciei in sua diffinitiõe: ⁊ etiã sicut sanitas in rebus calidis ⁊ frigidis: ⁊ vniuersaliter forma i mã: ⁊ etiã sicut dicis q̃ constitutio dispositionũ grecor̃ũ est in rege: ⁊ vniuersaliter in pr̃imo motore: ⁊ etiã ſm q̃ est in bono: ⁊ vniuersaliter infine intento: ⁊ hoc est illõ ꝓpter quid ⁊ dignior omniũ istor̃ũ ⁊ magis principalis est: aliqd esse in vase: ⁊ vniuersaliter in loco.

24 ¶ Isti modi quos hic nũerauit sũt vlr octo: quattuor ſz totũ ⁊ ptẽ: ⁊ vniuersale ⁊ pticulare: ⁊ q̃ttuor ſz q̃ttuor cãs ſz dimisit mãm qr ẽ ꝓpiq̃ pti i toto ⁊ spẽs i genẽ: q̃ttuor igit̃ primi sũt ps in toto ⁊ ecõuerso: ⁊ pticulare i vniuersali ⁊ e conuerso: quattuor aũt secũi sũt forma i mã: ⁊ m in cõposito er mã ⁊ forma. ⁊ res i agẽte ⁊ infine: ⁊ oia ista dicunt̃ trãsumptiue: ſz illud qđ dicit̃ vere ⁊ pricipali ẽ res in vase ⁊ in loco. ⁊ alia dicunt̃ ſm similitudinẽ isti⁹ ⁊ ꝓpinquior illor̃ũ huic ẽ forma in mã: deinde ps in toto deinde pticulare in vniuersali: ista. n. assimilant̃ ad aliqd eẽ in vase: totũ vo in suis ptibus assimilat̃ formę in mã. ẽ igit̃ simile simili vniuersale in pticularibus. ⁊ remotius est res in suo agẽte ⁊ suo fine: vt diximus bonum in rege ⁊ bonum i fortuna: ⁊ numerauit istas intentiones ad distinguẽdũ nãm de qua pscrutat̃ ⁊ ẽ aliqd esse in loco: ⁊ aliqd esse in vase. videt̃. n. q̃ dicere aliqd eẽ i loco: ⁊ aliquid eẽ in vase sit in eodez ordine sicut pr̃ime positiones idiomatis: ⁊ iõ numerauit hec duo. q. vnuz ⁊ accepit alterũ. s. aliqua eẽ in vase in exp̃ositione alterius. s. aliquid eẽ in loco. vt notius accipiatur in exp̃ositione latentioris ſm famositatem.

¶ Dubitabit aũt aliquis: vtrũ vnuz ⁊ idez aliqd i seipso cõtingit esse aut nihil: sed omnia aut nusq̃ aut i alio esse. dupliciter aũt hoc est: aut ſz se: aut ſm alteruz. cuz. n. sint qdez partes totius: ⁊ hoc i illo: ⁊ illa in hoc: dicet̃ totũ in se ipo: dicet̃. n. ⁊ p̃ ptes vt albus: qa superficies alba: ⁊ sciẽs quia ratiocinatiuũ. amphora quidez igit̃ nõ erit in se ipa neq̃ vinũ: vini aũt amphora erit: quod nãq̃ est ⁊ in quo est vtraq̃ eiusdem partes sunt.

¶ Et dubitatur etiaz: vtruz est possibile etiã aliqd 24
esse in se: aut nihil est in se: sed oẽ aut nõ est in vbi omnino: aut est in alio: ⁊ hoc duobus modis: aut per se aut per aliud. cũ igit̃ illud in quo est aliquid ⁊ illud quod est in eo fuerit partes totius: dicetur q̃ totũ est in se: dicitur enim in eo illud quod dicit̃ in suis partibus. U. g. quoniã dicit̃ albũ: quia superficies eius est alba. ⁊ dicit̃ sciẽs ꝓpter rationalitatez. ⁊ vas nõ est in se neq̃ vinũ: cyphus autez vini est in se quãdo homo vtitur nobis trãsũpti ue: ipsũ. n. ⁊ illõ qđ ẽ i eo simul sũt ptes eiusdẽ.

¶ Cum numerauit modos famosos: ſm quos dicitur esse 24
aliqd in aliquo ſm q̃ artifex demonstratiuus distinguit nomina equoca: icepit pscrutari ẽt ꝺ quodã modo significationis q vsitabatur apud eos: dicebãt. n. aliquid eẽ i se. U. g. hominẽ esse i se ⁊ dolũ in se ⁊ qr iste modus erat famosus apud eos: dicebãt. n. aliqd eẽ in se ⁊ est alius a numeratis. ⁊ facit existimare aliqd eẽ in se: ⁊ sic locus rei nõ eẽt aliud ab ipsa re: dixit (⁊ dubitat̃ ⁊c. i. quoniã si aliqd nõ fuerit i se ꝓtingit alteꝝ duoꝝ necessario: aut vt nihil sit i loco oio: aut vt sit i alio. D. d. ⁊ hoc duob⁹ mõis aut p se aut p aliꝺ: ⁊ hoc ẽ pricipiũ pscrutatiõis de aliqd eẽ i se. i. aliquid esse in se intelligitur duob⁹ modis quorũ vnus est vt aliquid sit i se pr̃io: alius aũt ẽ vt dicat̃ ipsuz eẽ ꝓpter suã ptẽ: ⁊ cũ narrauit q⁹ illud qđ itelligit̃ er hoc ẽ dupler icepit declarare modũ possibilẽ ex istis duob⁹: ⁊ est aliqd eẽ in se nõ principaliter: ſz secũdario ⁊ ꝓpter suã ptẽ: ⁊ dixit: cuz igit̃ illud i quo est ⁊c. i. cũ igitur fuerit duo quorũ vnũ existit i altero: que duo sũt ptes alicuius vni⁹ qđ ẽ totũ eorũ: ⁊ hoc totũ fuerit nominatũ a noie ptis: dicit̃ tunc illud eẽ in se: ⁊ cũ narrauit ꝺ declarauit modũ famosum ſm vsuz q est possibilis in talib⁹ reb⁹: i dicẽdo aliqd eẽ in se: ⁊ dixit: dicit̃ enim in eo illõ qđ dicit̃ i suis ptib⁹ ⁊c. i. ẽ possibile in talibus dicere aliquid eẽ in se transumptiue. qñ. n. totũ disponit̃ p illud p qđ disponit̃ ps. U. g. qñ dicit̃ corp⁹ albũ: qr superficies ẽ alba: ⁊ si ipsũ totũ nõ ẽ albũ. ⁊ silr dicit̃ hõ sciẽs: si nõ ſm totũ est sciẽs: sed ſz ptẽ rõnalez tñ: ⁊ dicit̃ infirmus gratia alicuius mẽbri: ⁊ cũ ita sint due ptes quaꝝ altera ẽ i reliqua fuerit ptes alicuius vni⁹ qđ ẽ totũ: possibile ẽ vt illõ totũ disp̃oat̃ p illõp qđ disponit̃ ille ptes: ⁊ qr disponit̃ ille ptes p hoc q⁹ alta ẽ i altera: possibile ẽ vt totũ disp̃oat̃ p illã dispositionẽ qñ totũ noiat̃ noie ptis. U. g. qñ cũ rõalitas ineẽt i corpe hois ⁊ rõalitas ⁊ corpus sũt ptes hois: ⁊ hõ disponitur p rõalitatez: possibile ẽ dicere rõale eẽ in se: ⁊ intẽdit qñ cũ pars dr̃ eẽ in toto: ⁊ totũ dicit̃ eẽ illud qđ dicit̃ eẽ pars: possibile ẽ totũ dici eẽ in se. i. i suo toto: vt dr̃ homo eẽ infirmus ptis. U. g. oculi. D. d. cyphus igit̃ ⁊c. i. dicere aũt aliqd eẽ in se principaliꝝ nõ: ſz dicit̃ ꝓpter ptez. U. g. qñ vas i quo ẽ vinũ nõ dicit̃ eẽ in se: neq̃ vinũ qđ ẽ in vase dr̃ eẽ i se quia nõ accidit ei vt in eo sint due ptes quaꝝ altera ẽ in reliq̃: ꝓgregatũ aũt ex eis ecõuerso. U. g. dolũ aut cyph⁹ dr̃ eẽ in se: qñ ps ex eis ẽ i toto ⁊ ẽ i toto: qr ẽ insecũda ꝑte: ⁊ h nõ accidit nisi vbi totũ noiat̃ a noie ptis: ⁊ iste modus trãsumptiu⁹ vsitat̃ i oibus idiomatibus. s. vt aliqs dicat̃ gratia sue ptis: ſz ista trãsũptio nõ ẽ vsitata apud arabes. s. dicere rõale eẽ i se: ⁊ si ſz suũ idioma deberet eẽ qñ totum apud eos disponitur p dispositionẽ partis.

¶ Sic igit̃ ꝓtingit idẽ aliqd in seipo eẽ: primũ aũt

nō ꝺtingit vt albū in corpe: supficies.n. in corpe: scia ãt in aia: ꝟm ãt ꝟ sũt appellatões cũ ptes sint sic in hoie: amphora ãt ꝛ vinū cũ seorsũ sint nō ꝑ tes sũt: simul ãt cũ sint ptes erit idē in seipo: vt albū in hoie: qm̃ in corpe: ꝛ in hoc qm̃ ꝛ in supficie: in hac ãt nō ãpli⁹ ꝟz aliō est: ꝛ altera spē ꝟ sũt ꝛ altera nãz hñt vnūqōqz ꝛ potētiã vt supficies ꝛ albū

25 ¶ Secūdū igit hūc modū pōt eē aliqd in se: princi paliꝝ vo nō: supficies.n. est in corpe ꝛ scia in aia: ꝛ ꝟm ista q̃ sũt ptes. V.g. in hoie erũt noia: ciphus ãt ꝛ vinū cũ fuerint sepata nō erũt ptes: ſz cũ fuerint ĩsimul ꝛ iō cũ fuerint ptes erit ipz in se vt albū in hoie: qz est in corpe ei⁹: ꝛ est in corpe ei⁹: qz est in supficie: ipz ãt eē in hoc nō est ꝑ aliud: ꝛ ꝟ duo diuersa in forma ꝛ vtrūqz hz nãz ꝛ potētiaz aliã a nã reliq ꝛ a potētia ei⁹. s. supficies ꝛ albū.

25 ¶ Dicit (ꝟz igit hūc modū ꝛc). i. ꝑ ꝟ q aliqd disponit ꝑ illd ꝑ qd disponit aliō ꝑ ꝟ q disponit aliqd ꝑ illd qō inuenit ĩ illo prio. D.d. (principaliꝝ vo ꝛc). i. qm̃ albedo i corpore nō ē principaliꝝ neqz scia in hoie: sed albedo principaliꝝ ē in supficie: ꝛ superficies ĩ corpe ꝛ scia in aia. D.d. (ꝛ ꝟm ista⁹ ꝛc.). i. ꝛ in olb⁹ inueniunt due significatiões prima. s. ꝛ scda sicut in reb⁹. D.d. (cyphus vo ꝛ vinū). i. vas ãt in quo ē vinū: ꝛ vinū cū fuerit sepata. s. qm̃ vinū non fuerit in vase nō erũt ptes alicui⁹ vni⁹ sed erũt ptes alicui⁹ vni⁹ cuz fuerit ĩsimul: ꝛ iō cū fuerit ptes alicui⁹ vni⁹ erit possibile vt illud vnū qō ē cōpositū dicat eē in se nō principaliter: ſz qz aliqua ps ei⁹ ē in alia pte: vt dī q hō ē alb⁹ ꝛ hō nō ē albus nisi ꝑ ſiã ptē: albedo.n. ē in hoie qz est in corpe ꝛ in corpe qz ē in supficie. D.d. (ipz ãt eē i ꝟ ꝛc.). i. supficiē ãt eē in corpe nō ē ꝓpter aliud sed ē ei principaliꝝ: ſz ipossibile ē vt supficies ꝛ corp⁹ in quo ē sint idē ita q res inueniatur ꝑ se i se. ſz res inuenit ꝑ se in alio supficies. n. V.g. ꝛ corp⁹ in quo ē supficies sũt duo in fōza. ꝛ vtraqz hz nām aliã a nã reliq ꝛ potētiã aliã a potētia ei⁹: ꝛ silꝝ ē dispositio albedinis cū supficie: albedo.n. existit in supficie ꝑ se: ꝛ cum narrauit q ipossibile ē aliqd eē in se: ꝛ aliqd eē in alio dī multis mōis ꝓter hūc modū vt pri⁹ nūerauit: icepit narrare q ipossibile ē aliqd eē in se aliquo mō cor qb⁹ dicitur esse aliquid in aliquo.

¶ Neqz igit inductiue cōsiderātib⁹ nihil in seipo videm⁹ ſz nullū determinatoꝝ: ꝛ rōne manifestū est q impossibile est: oz. n. vtraqz vtrūqz eē: vt amphorā vas: ꝛ vinū eē vinū: vinū ãt vinū ꝛ ãphorā si cōtingit qdē ipz in seipo esse: quare siqdē marime in alterutris eēt: ãphora qdē accipet vinū: nō ꝟm q ipa vinū est: ſz inquãtū illud vnū est: ꝛ vinū inerit in ãphora nō inquãtū ãphora ipz est ſz ꝟm q illa ãphora est: igit ꝟm qd eē q alteꝝ sit manifestum est: alia nãz ratio est eius quod est in quo: ꝛ alia illius quod est in hoc.

26 ¶ Et nō inuenim⁹ aliqd eē i se aliquo mō eoꝝ quos determinauim⁹: cū ꝓcesserim⁹ via inductionis: ꝛ declarabit ēt ex diffinitõe q hoc ē ipossibile: ꝟm enim istū sermonē erũt ambo vtrūqz. V.g. qm̃ dolū erit vas ꝛ vinū: ꝛ vinū erit dolū ſz sic possibile aliqd ꝑ se eē in se: si igit est possibile aliquo mō vt alteꝝ eoꝝ sit in reliquo: dolū erit recipiēs vinū: ñ ꝟm q dolū ē vinū: ſz ꝟz q vinū ē vinū: ꝛ vinū erit in dolio nō ꝟz q dolū est vinuz ſz ꝟz q dolium est dolū: declaratū est igit q he due intētões sunt diuerse in esse: diffinitio enim eius in quo est res est alia a diffinitione illius in quo est.

¶ Cū declauit q ipossibile ē dicere aliqd eē in se: ꝟm ꝟ q si gnificat aquã eē in vase: icepit declare q ipossibile ē aliqd 26
eē in se aliquo mō eoꝝ: ꝟm quos dī aliqd eē in aliq: ꝛ dicit (nō inuenim⁹ aliqd eē in se ꝛc.) i. ꝛ cū nos idurim⁹ oēs mōs ꝟm qs dī aliqd eē in alio erim⁹ certi: q nihil ē qd dī eē in se. d. narrauit q ꝟ ēt appet alio mō ab inductiõe magis certe. s. ꝟm diffinitionē ꝛ dicit (ꝛ declabit ēt ꝟm diffinitionē ꝛc.) i. ꝛ declabit ēt ꝟm diffinitionē rei q̃ inuenit in aliquo ꝛ diffinitionē rei in qua inuenit: q ē ipossibile vt aliqd sit in se: ꝟm. n. ꝟ aliqd. s. eē in se illud qō ē in aliq: ꝛ illud in q̃ ē aliqd: vtrūqz ē reliquū adeo q diffinitio vtriusqz ē diffinitiō relig: ꝛ ē manifestū necessario q diffinitiones eoꝝ diuersant. D.d. v. g. vt dolū sit vas ꝛ vinū ꝛc. i. V.g. qm̃ cōtingit dicere q aliqd sit in se: vt vas in quo est vinū sit vas ꝛ vinū ĩsimul: ꝛ vinū sit vas ꝛ vinū ĩsimul: qō ē ipossibile. D.d. si igit ē ipossibile alio mō ꝛc. i. qm̃ si aliqd recipit aliqd ꝑ se oz vt ñ recipiat illud nisi ꝟm q diffinitiões eoꝝ sũt diuerse. v. g. qm̃ dolū nō recipit vinū nisi ꝟm q vinū ē vinū nō ꝟz q ē dolū: ꝛ vinū ē in dolio nō ꝟz q dolū est vinum sed ꝟm q dolium est dolum.

¶ At vo neqz ꝟz accūs cōtingit: simul ãt duo corpa in eodē erũt: ipa quoqz ãphora in seipa erit si cui⁹ natura receptiua est: hoc contingit in seipo esse: ꝛ adhuc illud cuius receptiuum ē: vt si vinum vini.

¶ Neqz ēt est possibile vt sit ꝑ accñs: cōtingit enim 27
et hoc vt duo insimul sint in eodē: dolū. n. erit in se si illud cui⁹nã est recipiēs fuerit in se: possibile est igitur vt aliqd sit in se: ꝛ ēt illud qō recipit. v. g. quoniam illud quod recipit vinuz est vinum.

¶ Dicit ꝛ ipossibile ē vt aliqd recipiat se ꝑ aliqō accidēs si 27
bi: nisi ponat ipm recipe se cēntialiꝝ: vt declatū ē pri⁹: cōtiget. n. et ꝟ vt recipiat in se duo insimul qm̃ si fuerit aliqd qō hēat nām: vt recipiat se ꝑ accñs in se possibile ē vt recipiat ꝑ accñs illud qō ē in eo: quēadmodū si recipit se cēntialiꝝ recipiet aliud in se: ꝛ sic dolū recipiet vinū ꝛ se ĩsim⁹ aliq̃ hoza: ergo dolū erit dolū ꝛ vinū ĩsimul ꝛ adunabuntur: qm̃ qñ aliqd recepit in se cēntiã alicui⁹ adunabuntur due cēntie necessario: ꝛ sic res recipiet se: qd ē ipossibile: si ue ꝟ fuerit positū cēntialiꝝ: aut accidētaliꝝ. i. in aliq dispositiõe: ꝟ ē itētio ist⁹ capli ꝛ dz legi sic: qm̃ dolium ꝛ illud qō recipit ē vinū qm̃ si inueniat aliqd cui⁹ nã recipit accidens ꝑ se: possibile ē vt aliqd sit in se: ꝛ ēt illud qō recipit ꝛ sic cōtingit primū ipossibile: qd ē aliqd recipe se. V.g. qm̃ recipiens erit vinum: quod est impossibile.

¶ Quod igit ipossibile sit in ipo aliqd esse prio manifestuz est: qō ãt zeno opposuit qō si loc⁹ est aliqd in aliquo erit: soluere nō difficile erit: nihil ãt phibet qdez in aliquo primo esse locuz: nō tñ in illo sicut in loco: ſz sic sanitas qdez in calidis: vt habit⁹ colo⁹ autem in corpore est sicut passio: quare non necesse est in infinitum abire.

¶ Manifestuz est igitur q impossibile ē vt aliquid 28
sit in se principaliter: zeno autem ponebat questionez hoc modo: ꝛ dicit: si locus est aliquid necesse ē vt sit in aliquo: ergo locus nō est: ꝛ dissolutio illius nō est difficilis: quoniaz nihil prohibet vt locus qui dicitur primo sit in alio: sed nō ꝟm locum:

sed ꝟm

sed ꝺz ꝯ sanitas est in rebus calidis ꝑm formā: ⁊ calidum in corꝓre ꝑm positionem: ⁊ corꝓ⁹ in loco ꝑm vas: ⁊ nō segtur ex hoc processus i ifinituꝫ.

28 ¶ Cum declarauit ꝑm quot modos dicit aliquid esse in ali quo essentialiter: potuit dissoluere ex b ⁊ opinione eius in loco q̄stionē zenonis: ⁊ similiter sermonē dicētiū locuꝫ eē mām aut formam: ⁊ dirit (zeno vo ⁊c). i. zeno vo negabat locū esse hoc modo: dicebat eniꝫ quoniā si locus est: neces se ē vt sit in aliquo: ⁊ omne quod est i aliquo: ē i loco: ergo locus ē i loco: deide reuertet iterrogatio de hoc loco secū do ⁊ segtur vt sit in loco tertio: ⁊ sic in ifinitū ⁊ sic inuenien tur loca in actu ifinita: ⁊ cū hoc est ipossibile: sequitur ꝙ locus nō sit: deinde icepit dissoluere hāc questionē ⁊ dirit (⁊ dissolutio illi⁹ nō ē difficilis ⁊c). i. quoniā ꝓpositio dicēs ꝙ locus est in aliquo ē vera de ꝓio loco. s. de ꝓio corꝓre cōtento ⁊ b intēdebat cū dixit pricipalr: sed dice re locū esse i aliquo nō ē idē qō dicere corpus esse i loco: ⁊ aquā in vase: vt post declarabitur de loco. D. v(. sed si cut sanitas est in rebus calidis ⁊c). i. sed locū esse i aliquo est sicut forma in subiecto. v. g. sicut sanitas in tēperantia calidi cum frigido: ⁊ sicut calidū ⁊ frigidū in corꝓre: cor pus vo in loco est sicut aqua in vase: terminus igitur me dius quo zeno vtebatur in syllogismo nō ē vnus: ergo nō sequitur ex eo illud qō existimauit seq. s. loca eē infinita ⁊ hoc itēdebat cū dixit (⁊ nō segtur ex hoc procedi i ifinitū) ⁊ ista solutio ē possibilis ꝑm Ari. dicētē ꝙ locus est sup ficies corꝓris ꝓtinentis: superficies eniꝫ est forma i corꝓ re: qui vo ponit locuꝫ esse dimēsiones existētes in quibus dispōitur locatum nō potest euadere a questiōe zenonis: ⁊ ideo hoc est vnum eorū quibus vtit i destructione istius opinionis. s. dicentis locum esse inane ⁊ vacuū qō ē inter superficies vasis nō ipe superficies vasis: sed qui ponit locū esse in corꝓre ⁊ omne corpus esse in loco: contingit ei ne cessario corꝓra esse infinita in actu aut ponere ꝙ corpus continens totū nō est i loco essentialiter: ⁊ hec ē opi. arist.

¶ Illud autem manifestum est: quia quoniā nihil est vas eius quod est in ipso: alterū eniꝫ ꝓrimo: ⁊ qō est: ⁊ i quo ē: nō erit vtiqꝫ materia neqꝫ species locus: sed alterum: illius enim aliquid hoc vtrun qꝫ est ⁊ materia ⁊ forma.

29 ¶ Et manifestum est ꝙ cum vas non est illud qō est in eo: cū illud quod dicitur pricipaliter ē aliō ab eo qō est in eo: locus nō ē mā: neqꝫ forma: sed aliud. hec enim duo suut ex re existente in eis, scilicet materia ⁊ forma.

29 ¶ Cum etiam declarauit ꝙ impossibil e est vt aliqd sit in se pricipaliter idest ꝓrimo⁹ ⁊ essentialiter: ⁊ aliquid esse in lo co dicitur sicut aq̄ dicitur eē in vase: icepit declarare quo niā contingit ex hoc vt nō sit forma aut materia: ⁊ dirit (⁊ est manifestuꝫ ⁊c). i. ⁊ est manifestuꝫ per se: quoniā cū di citur aliqd esse i loco ē sicut dicere aquā esse in vase: ⁊ vas nō est aliquid ex eo qō est in eo sed aliud: manifestū est ꝙ locus nō est aliquid ex illo quod ē i eo sed aliud: cū sit de claratū ꝙ illud quod dicitur esse in loco essentialiter ⁊ ꝓri mo est aliud ab illo quod dicitur esse in eo: ergo locus nō est materia neqꝫ forma: materia enim ⁊ forma vtraqꝫ est pars rei que dicitur esse i eis. s. corpus cōpositū ex forma ⁊ materia: ⁊ compositio istius sermonus est in secunda fi gura sic: locus non est pars locati: ⁊ forma ⁊ materia] sūt pars locati: ergo locus non est forma neqꝫ materia.

¶ Hec igitur sūt opposita: quid autē forte sit loc⁹ binc utiqꝫ fiet manifestum: accipiamus autem de illo quecunqꝫ videntur vere ꝑm ipm ineſſe ipsi dignum igitur ē locum esse ꝓrimū quidē cōtinēs illud cuius locus est: ⁊ nihil rei esse amplius ꝓri mū neqꝫ minorē neqꝫ maiorem esse: adhuc neqꝫ deficere vnicuiqꝫ ⁊ separabilem esse: adhuc autē omnē locū habere sursū ⁊ deorsū: ⁊ fieri natura ⁊ manere in ꝓꝓriis locis vnunquodqꝫ corꝓrū hoc autē facere aut sursum aut deorsum.

¶ Tantum igitur accidit in hoc de q̄stione: locus 30 vo quid sit: hoc mō apparebit: ⁊ accipiamus de il lo ab eis que existimantur re vera esse ei essentiali ter. dicamus igitur ꝙ omnes conueniunt in hoc ꝙ locus ꝓrimo continet illud cuius est locus ⁊ non est aliquid illius: ⁊ post ꝙ ꝓrimus locus nō est maius aut minus illo: ⁊ etiam non est extra aliquod singularium: ⁊ separat ab eo: ⁊ cum hoc est omne de quo dicitur superius ⁊ iferius. ⁊ vnū qōqꝫ corꝓrū trāsfert naliter ad illō ⁊ figit in suo loco ꝓꝓrio: ⁊ facit hoc aut supius aut inferius.

¶ Cum compleuit sermones famosos ex quibus apparet 30 locū eē: ⁊ sermones qui faciunt dubitare in suo eē ⁊ dissol uit quasdaꝫ alias dubitationes: incepit considerare de na tura eius ex rebus essentialibus ei que sunt māifeste ꝑ se. ex talibus pōt aliqs scire substātiā ei⁹ ⁊ soluere oēs que stiōes accidētes i eo. illa vo q̄ ueniūt i loco eēntialiter ⁊ ꝓio sūt sicut dixit quiqꝫ. ¶ Primū vo ē ꝙ locus ꝓtinet lo catū ita ꝙ nō ē aliqd de locato: ⁊ i b differt a forma: for ma eni ⁊ si cōtinet tn nō ē aliō a locato: ⁊ i b differt a va cuo: vacuū eni nō cōtinet. Secūdū aut ē qn̄ loc⁹ est eq̄lis locato. Tertiū vo ē qn̄ loc⁹ separat a locato ⁊ i b et dif fert a mā ⁊ forma: ⁊ hoc itēdebat: cū dixit (⁊ et ē eē qōcū qꝫ singularū ⁊ separatur ab eis) ⁊ i libro aleran. habet loco istius: ⁊ et nō extra aliqō singularū: ⁊ ē separatū: ⁊ hoc ē magis verū: ſz nō ē notū ꝑ se de loco. illi. n. qui di cūt locū eē vacuū separāt locū a locato ⁊ remanet locus i actu: ⁊ aleran. expōit hūc locū qa aristotiles itēdebat ꝙ locus nō excedit locatū ⁊ exponit ipsuꝫ et ꝑm suū modū ⁊ dicit ꝙ nō accidit ei hoc qō dixim⁹. s. ꝙ nō ē notū ꝑ se de loco. Quartū vo ē: qn̄ differētie loci sūt supius ⁊ iferius ⁊ i hoc differt a vacuo: i vacuo eni nō ē supius neqꝫ iferi⁹ nālr. Quintuꝫ vo ē. qn̄ locus ē illō ad qō trāsfert locatū nālr: ⁊ ꝙ ista trāslatio ē quoꝝdā corꝓrū supius ⁊ quoꝝ dā iferi⁹ ⁊ hoc et demōstrat ꝙ nō ē vacuū ⁊ hoc itendebat cū dixit: ⁊ facit b. i. facit translationē ita ꝙ ē cā finalis ei.

¶ Suppositis autem his reliqua considerāda sūt oportet autē tentare itentionē sic fieri: vt quicquid sit reddat: ⁊ quecūqꝫ opponūt solnāt: ⁊ que uidēt loco ineſſe inerunt: ⁊ amplius discolie causa ⁊ op positorum ipsorum erit manifesta: sic enim vtiqꝫ pulcherrime demōstratur vnūquodqꝫ.

¶ Oportet igitur nos ponere cōsiderationem de 31 ceteris ita ꝙ ista sint posita nobis: ⁊ oportet nos querere vt perscrutatio nostra sit talis: vt per illā cōpleatur locus quid sit: ita ꝙ omnes questiones dissoluantur: ⁊ illa que existimātur esse ei sint: ⁊ ap paret cū hoc causa difficultatis eius ⁊ i questioni bus accidentibus in eo: hoc igitur modo declara bitur sua diffinitio melius.

¶ Cum declarauit ꝙ oportet ponere ꝓncipiū pscrutatiōis 31 de loco a ꝓncipiis notis nālr: deide cū uerauit illa icepit declarare cuiusmodi oportet eē diffinitionē quaꝫ nititur dare loco ex istis rebus: cū hoc eni ꝙ diffinitio dat quidi tatē loco debet habere tria ꝓpria. Quoꝝ vnū est: vt per

illam dissoluãtur questiões accidẽtes in eo. Secundũ vo vt p illã appareat causa esse rerũ existentiũ in loco per sensum. s. causa omniũ accidentiũ sensibiliũ in eo: diffinitiones enĩ cõplete innate sunt reddere causam omniũ accidentiũ existentiũ in re: sed nõ cõuertitur. s. quoniã non oẽ ex quo reddũtur cause accidẽtiũ est vera diffinitio: ⁊ ideo existimatur q̃ hec est regula destruens diffinitiones non verificãs. Et hoc intẽdebat cũ dixit. ⁊ illa que existimãt esse in eo sunt. s. de causis apparentiũ. Tertiũ vo ꝓpriũ est vt ex diffinitione data appareat difficultas accidens i hoc. Et hoc est ꝓprium diffinitionibus rerũ difficiliũ diffiniri: ⁊ ista tria necessaria sunt in diffinitione querenda i hoc loco: quoniã si vnũ eorũ diminuitur: aut omnino nõ erit diffinitio: aut si erit nõ erit pfecta: ⁊ ideo dixit: hoc ergo modo ⁊ cetera. ideſt quoniam perscrutãdo de tali diffinitiõe ⁊ sciẽdo illa declarabit̃ qd sit locus: bene ⁊ pfecte.

¶ Primum igitur oportet itelligere q̃ nõ quereretur locus nisi motus aliquis esset ſm locũ: propter hoc enĩ ⁊ celũ maxime in loco opinamur ga semper est in motu. huius autẽ aliud quidẽ est loci mutatio: aliud vo augmẽtum ⁊ decrementũ: ⁊ nanq; in augmento ⁊ decremento transmutatur ⁊ quod prius erat hic iterum transmutatũ est in maius aut minus: est autem qõ mouetur qdẽ p se ipsũ actu: aliud vo ſm accidens ipsius: aut qõ ſm accidẽs ẽ alia qdẽ sunt contingentia moueri per se: vt partes corporis ⁊ in naui clauus: alia vo nõ contingẽtia ſz simpliciter ſm accidẽs: vt albedo: ⁊ scientia: hec enim sic transmutant locum quia id in quo sunt transmutatur.

3z ¶ Dicamus igitur quoniam sciendũ est prio: q̃ locus non esset perscrutãdum de illo si motus non esset in loco: propter hoc enim existimamus celũ proprie esse in loco: quia est semper in motu: ⁊ iste motus alius est translatio: ⁊ alius augmentum ⁊ diminuitio. res. n. transmutatur ſm augmentũ ⁊ diminutionẽ. illud igitur quod hic erat translatũ attribuitur ad vbi minus aut maius. motũ autez aliud moueť perse ⁊ aliud mouetur per accidens ⁊ illud quod mouetur per accidens aliud ẽ quod potest moueri per se. Verbi gratia: membra hominis ⁊ clauus in naui: ⁊ aliud nõ potest: sed semper mouetur per accidens. V. g. albedo ⁊ cognitio: ista enim non mutant sua loca: nisi quia illa in quibus sunt transferuntur.

3z ¶ Cum incepit perscrutari de diffinitione loci incepit dicere primo illud quod mouit homies ad credẽdũ locũ esse: ⁊ est motus localis: ⁊ dixit: proprie motum ⁊ nõ quietẽ: licet vtrũq; significet locũ esse: quia motus est notior quiete: quies enim est priuatio ⁊ motus habitus ⁊ dixit (dicamus igitur ⁊c). i. sciendũ est ergo q̃ causa in ꝟ q̃ homines credunt q̃ locus est vnũ entiũ de quibus perscrutandũ est: est motus rei in loco:: si hoc non esset nõ percipierent ipsũ esse. Deinde dixit (ꝓpter hoc enĩ ⁊c). i. quoniã propter hoc q̃ celuz mouetur: existimatur quod sequitur ex hoc: vt sit in loco: ⁊ dixit hoc: quia celum habere locũ latet: existimatur enim q̃ illud qõ mouetur in loco debet mutare locum ſm totũ ⁊ celuz nõ mutat locum ſm totũ: ⁊ ideo opinatus est auicẽ. q̃ nõ habet motuz in loco: ⁊ ponere q̃ moueť ſm partes: ⁊ nõ mouetur ſm totũ est inopinabile: ⁊ ideo zeno negauit ipsũz moueri vt p̃ dicemus: ⁊ cũ declarauit q̃ translatio fecit homines pci ere locum esse declarauit modos translationis facientis hoc ⁊ dixit ⁊ iste modus alius est ⁊c (ideſt illud quod erat translatum ⁊c. i. attribuitur ad vbi magnuz ⁊ paruuz: ⁊ in quibuſdã libris i loco attribuitur transfertur: ⁊ indurit hoc q: ꝟ etiã debet ꝓponi cognitioni de loco. s. quoniã locus alius ẽ maior ⁊ alius equalis ⁊ q̃ ipsũ existere in maiori est propter suaz existẽtiã in minori. s. in equali: vt dictũ est. ⁊ ſm hoc vocauit equalẽ minorẽ: locus enim impossibile est vt sit minor locato: aut intẽdebat augmẽtũ ⁊ diminutionẽ i exẽplari animalis augmẽtabile moueť ad maiorẽ locũ: ⁊ diminutũ ad minorẽ locũ: ⁊ cũ declarauit q̃ motũ ⁊ motus fecerũt homines percipere locũ esse: declarauit numerũ modorũ mobiliũ vt distinguat ex eis illũ modũ qui fecit homines percipere locũ esse essentialiter ⁊ dixit (⁊ motũ aliud mouetur per se ⁊c). ⁊ intẽdebat per hoc innuere q̃ motũ qõ de necessitate habet locũ esse motũ essentialiter: ⁊ q̃ hoc fecit homines percipere locum esse. Deinde dixit (illud q̃ mouetur per accidens ⁊c). i. quoniã membruz quãdo diuiditur a corpore põt moueri per se quiescẽte corpore: quãdo autez mouetur per motuz totius corporis moueť per accidens: ⁊ similiter quãdo clauus in naui moueť per motuz nauis mouetur per accidẽs: ⁊ quando moueť diuisiz a naui mouetur per se: ⁊ iste modus moti p accidẽs est ps cui attribuitur motus propter hoc quod attribuitur toti: quoniã id quod mouetur per accidens est duobus modis: sicut dixit. Unus vo ẽ vt motus attribuatur parti propter hoc qõ attribuitur toti ⁊ istud motũ per accidens põt moueri essentialiter: quando pars diuiditur a toto: ⁊ fit totũ per se. Secundus vo ẽ vt motus attribuatur accidenti rei mote: vt cũ attribuitur albedini ⁊ nigredini: ⁊ tale motũ per accidens impossibile est: ut moueať in aliqua hora per se: cum accidẽtia ⁊ vniuersaliter omnia que sunt in substantia nõ possunt separari: ⁊ ista dispositio est omniũ formarũ que existunt in subiecto: ⁊ fuit dictum de hoc modo moueri per accidens sicut dixit: quoniã ista nõ dicuntur mutare locum ⁊ moueri: nisi quia illud i quo sunt mutat locum per se: ⁊ transfertur sicut pars trãsferẽ per trãslationez totius ⁊ albedo per trãslationẽ corporis.

¶ Quoniam autem dicimus esse sicut in loco in celo: quia in aere hoc autem in celo est: in aere autẽ non omni: sed propter vltimũ ipsius ⁊ continẽs i aere esse dicimus: si enim omnis aer locus non equalis erit vnusquisq; locus ⁊ vnũquodq; locatũ: videtur autẽ huiusmodi primum in quo est

¶ Et dicimus aliquid esse in celo: intẽdẽdo ipsuz esse in loco: quia est i aere: ⁊ aer est in celo: ⁊ dicimus ipsuz esse in acre non quia est in toto aere: ſz quia vltimũ eius ⁊ illud quod continet ipsum est in aere: ⁊ si totus aer esset locus eius tũc locus cuiuslibet ⁊ qõlibet non eẽnt equalia: ⁊ hoc existimať: ⁊ hec ẽ dispositio primi loci i quo est res. 33

¶ Uult declarare quid sit locus ex illis principiis mãifestis per se: ⁊ incepit in hoc etiã a principio manifesto per se: ⁊ est quoniam locus alius est primus ⁊ alius secundus: ⁊ res est in secundo: quia est i primo: ⁊ dixit (⁊ quandoq; dicimus ⁊ cetera) ideſt ⁊ est manifestum per se de loco quoniã quandoq; dicimus aliquid esse i celo. i. i mũdo: quia est i aere mũdi: ⁊ ẽ i aere quia est i vltimo fine ꝓtinẽte ipsũ ⁊ cũ posuit q̃ finis aeris alia est propria rei que dicit̃ esse in aere: ⁊ alia est communis que cõtinet ipsuz ⁊ aliud. V. g. finis totius aeris: Incepit declarare q̃ ex quibuſdam aliis propositionibus sequitur vt locus non sit finis communis. s. ex propositione dicente q̃ locus debet esse equalis: ⁊ dixit (⁊ si totus aer ⁊c). ideſt ⁊ si totus aer esset primus locus rei que dicitur esse in aere: tunc locus rei ⁊ res

que est in

que est in eo non essent equales: sed existimatur hoc esse necesse. s. locū ⁊ locatū esse equalia: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: ⁊ existimaꝛ. i. ⁊ scit necessario: ⁊ forte vocauit existimationē ꝺ qꝛ est de genere ꝓpositionū que declaraꝛ ꝑ modicaꝫ persuasionē: ⁊ forte fecit hoc qꝛ istis ꝓpositionib⁹ accidit q⁹ sunt famose: cū hoc q⁹ fuerūt necessarie: ⁊ multotiēs fecit hoc Aristo. ⁊ cōpositio istius sermonis est sic in secūda figura. ¶Primus locus est equalis. Et aer ſm totū nō est equalis. Ergo aer nō est primus locus. D. d. ⁊ ista est dispositio primi loci in quo est res. i. ⁊ equalitas ē dispositio primi loci q est vltimi finis aeris ꝓtinētis locatum: ex quo sequit vt ista vltima sint locus nō vltima cōmunia: ⁊ compositio istius sermonis est ex duab⁹ affirmatiuis in figura secūda: ⁊ forte fecit hoc qꝛ locū esse equalē locato est ꝓpriū loco: ⁊ qñ quersio in talib⁹ ꝓpositionib⁹ est manifesta ꝑ se: possibile est enim in demonstrationib⁹ qñ tūc pōt reuerti ad primā figurā: qñ cū tales ꝓpositiones cōponunt in prima figura: tūc maioꝛ ꝓpositio erit predicabilis non ſm naturā: ⁊ ideo cōponit in secūda figura: sed forte conuersio in hoc nō est manifesta ꝑ se: existimaꝫ enī q⁹ inane qđ est inter vltimos fines aeris est etiā equale: ⁊ ideo inducit post alia principia ex quib⁹ declarat q⁹ nō est inane: ⁊ ſm hoc cū dixit: ⁊ ista est dispositio primi loci: nō intendit declarare q⁹ primus locus. s. vltimus finis aeris est locus in rei veritate: ſz intēdebat declarare q⁹ q ponūt locū vltimū finē ꝓcedit ei hec ꝓpositio. s. dicēs locū esse equalez: ⁊ nō negaꝫ ei sicut accidit dicētib⁹ locū esse totū aerē ⁊ intēdebat ꝑ ꝺ notificare q⁹ illa oia principia non ꝓcedunt oia nisi ponētib⁹ locū esse vltimū finē aeris ⁊ ꝓtinētē locatū.

¶Cū quidē igit nō diuisum sit cōtinēs ſz cōtinuū sicut in loco nō dicit in illo: ſz sicut ps in toto: cuz vo diuisum sit ⁊ cōtactū: in primo quodā est vltimo cōtinētis qđ neqꝫ ps est ipsi⁹ qđ est in ipso: neqꝫ maius distātia: ſz equale: in eodez. n. vltima cōtingentia: ⁊ cū cōtinuū sit nō in illo mouet: ſz cū illo: diuisum aūt in illo: ⁊ siue moueaꝫ cōtinēs: siue nō: nihilminus. Amplius cū nō diuisum sit: sicut ps in toto dicit: sicut in oculo visus: ⁊ in corpore manus: cū āt diuisum est: vt in cado aqua: ⁊ in cypho vinū: man⁹. n. cū corpe mouet: aq̄ āt i cado.

34 ¶Cū igit cōtinēs nō fuerit diuisum: ſz cōtinuū: nō dicemus q⁹ illud est in eo: sicut aliqd est in loco: ſz sicut ps in toto: ⁊ cū fuerit diuisum ſz cōtinēs: tūc est in vltimo cōtinētis: sicut aliqd ē in primo loco: ⁊ hoc nō est pars illius in quo est qđ est in eo: neqꝫ maius ſz equale: qñ vltima cōtingētia sunt in eadē dispositiōe: ⁊ cū fuerit cōtinuū: tūc mot⁹ ei⁹ nō erit in eo ſz cū eo: cū fuerit diuisuz mouet in eo: ⁊ nō mouet cū eo: nisi cōtinēs moueaꝫ qđ nō dicūt: ⁊ si nō mouet: ⁊ etiā cū fuerit diuisum dicet ipsum esse quasi ps in toto. A. g. qñ visus est in oculo ⁊ manus in corpe: cū fuerit diuisuz erit sicut aqua in cypho: ⁊ vinum in dolio: manus enim mouetur cum corpore ⁊ aqua in cypho.

34 ¶Cū declarauit q⁹ locus impossibile est vt sit finis cōis locato ⁊ alij: qñ locus est equalis: ⁊ finis cōis nō est eqlis: incepit declarare etiā q⁹ iste finis q existimaꝫ esse locus. s. ꝓtinens ⁊ equalis: nō est forma: neqꝫ aliqd ꝓtinuū cū illo qđ est in eo: sicut est dispositio in parte cū toto: ⁊ intēdebat distinguere ꝑ hoc inter locatū esse in corpe qđ est vbi eius ⁊ inter partē esse in toto: ex hoc qđ prius posuit: qñ aliqd esse in loco ē sicut aquā esse in vase: ⁊ dixit: cū igit ꝓtinēs ⁊c. i. ⁊ cū posuerimus q⁹ locus est ꝓtinēs ⁊ ꝓtinēs est duobus modis: aut ꝓtinuū cū locato: aut d uisum ab eo ſz cōtinēs: cū posuerimus q⁹ locus est ꝓtinēs ꝓtinuū. U. g. superficies corpis: tūc illud corpus nō erit in illo contineti sicut aqua in vase: ⁊ si sit verꝫ tūc ipsum esse equale: sed est quasi ps in toto: ⁊ iā diximus q⁹ locus nō est talis: ⁊ cū ꝓtinens fuerit diuisum ⁊ ꝓtingēs: tūc dicet q⁹ locatū est sicut aqua in vase: ⁊ q⁹ est equale: ꝓtinēs igit dicit de trib⁹ de fine cōtingēti: ⁊ de nō ꝓtingenti: ⁊ de forma: ⁊ equalitas fallit in fine nō ꝓtingēti: ⁊ est vera de ꝓtingenti: ⁊ dicere aliqd esse in loco sicut aqua in vase: est verꝫ de fine ꝓtingēti: ⁊ nō cōtingēti: ⁊ fallit in forma: ⁊ facit differētiā inter locatū esse in corpe qđ est suū vbi: ⁊ inter ptez esse in toto: ergo id de quo vere dicunt ista tria principia est finis cōtingēs: ⁊ cōtinēs fallit de inani qđ est inter superficies vasis ꝓtingētes aquā qđ imaginaꝫ esse locus apud dicētes vacuū esse: g. hec tria ꝓpria nō vere dicunt nisi de fine ꝓtinenti: ⁊ forte illud qđ ꝓgregaꝫ ex eis est ꝓpriū fini ꝓtingēti ⁊ quertit de illo: ita q⁹ ꝓclusio sit talis: locus est ꝓtinēs ⁊ equalis: ⁊ res est in eo sicut aqua in cypho ⁊ qđ hz istas tres dispositiones ē finis ꝓtingēs: ergo loc⁹ ē finis ꝓtingēs: ⁊ iō dixit p⁹.

¶Jam igit manifestū ex his qd est locus: forte aūt quatuoꝛ sunt quoꝝ necesse est vnuz locuz aliqđ cē: aut. n. materia est: aut forma: aut spaciuz aliqđ medium in medio extremoꝝ: aut extrema: si nō est vllū spatiuz extra facti corpis magnitudinē: hoꝝ āt q⁹ nō cōtingat tria esse manifestū est: sed pp id qđ cōtinet videt forma esse: in eodez. n. sunt extrema cōtinētis ⁊ cōtēti: sūt qdez. n. vtraqz termini ſz nō eisdez: sed spēs qdē rei: loc⁹ aūt ꝓtinētis corpis.

¶Apparet igit ex hoc: qd sit loc⁹ sūt. n. q̄tuoꝛ: quoꝝ rū loc⁹ digni⁹ est vt sit aliqs eoꝝ: est. n. aut forma 35
aut mā: aut aliqua dimensio iter fines: aut finis: si nulla est dimensio ꝓter dimensiōes corpis qđ est in re: ⁊ manifestū est q⁹ ipossibile est vt loc⁹ sit aliqđ istoꝝ triuz: ſz pp cōtinentiā vī esse forma: fines enī cōtinētes ⁊ cōtenti sunt isti: dicam⁹ igit qm̄ sūt ambe fines: sed non fines eiusdem: sed forma est finis eius quod continetur: locus vo est finis corporis continentis.

¶Dicit apparet igit ex predictis ⁊ ex hoc qđ dicā qd sit lo- 35
cus: locus. n. si ē: necesse vt sit vnū quatuoꝛ. s. aut mā: aut forma aut inane: aut dimēsio q̄ est inter superficies vasis: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: aut dimēsio inter fines. i. inter superficies ꝓtinētes locatū: aut vt locus sit ipse superficies ꝓtinentes. D. d. si nulla fuerit dimēsio ⁊c. i. si nō fuerint ꝺ dimēsiones tres separate. i. existētes p se: preter dimēsiōes corpis locati: dicētes enī locū esse vacuū: dicūt tres dimensiones esse nō in subiecto: in quib⁹ subiciunt dimensiōes corpis. D. d. ⁊ manifestū est ⁊c. ⁊ intēdit p tria: formam: ⁊ materiā: ⁊ dimēsiōes q̄ dicunt vacuū: ⁊ ipse intēdit declarare etiā cū destructiōe vniuscuiusqz istoꝝ triū similitudinē inter vnūqđqz eoꝝ: ⁊ locū: ⁊ vnūqđqz nō existimaꝫ locū esse: ⁊ incepit dare causam ex qua existimaꝫ q⁹ locus est forma: ⁊ dixit: sed ꝓpter ꝓtinētiā ⁊c. i. sed ꝓpter hoc q⁹ locus existimaꝫ cōtinere: ⁊ forma existimaꝫ ꝓtinere etiā. s. superficies corpis locati: qꝛ dicit in diffinitiōe corpis qđ est illud qđ ꝓtinet ab vna superficie aut superficieb⁹. D. incepit dare differētiā inter būc finē: ⁊ finē q est loc⁹: ⁊ dixit: dicamus igit ⁊c. i. qm̄ superficies corpis ꝓtinētis ⁊ superficies corporis ꝓtēti licet quenīāt q⁹ sunt finis: ⁊ superficies: ⁊ ꝓtinēs tamē nō sunt finis eiusdē: qm̄ forma est finis corpis ⁊ eius termin⁹: loc⁹ aūt ē finis corpis ꝓtinētis corp⁹ hūs formā.

¶Sed ex eo qđ mutaf multotiēs mānēte cōtinēte cōtentū ꝛ diuisuz: vt ex vase aqua ipsum medium esse aliqđ videf spaciū: taquā aliqd sit pꝛeter coꝛpus qđ distat: hoc ãt nō ē: ſz cōtingēs icidit coꝛpꝰ coꝛ q̄ distãt: ꝛ q̄ se tangere apta nata sunt.

36 ¶Et pp hoc q cōtentū diuisum multotiēs cōtinē te mutaf pmanēte. V.g. aqua i vase: eristimaf q est aliqua dimensio inter fines: ꝛ q est aliqd pter coꝛpꝰ qđ trāsferf: ꝛ nihil est hic tale: ſz cadit in ipsum qlibet coꝛpꝰ qcūqz coꝛpꝰ sit coꝛpoꝛ q̄ trāſ ferunf: ꝛ nihil est hic tale: ꝛ innata sunt tangi.

36 ¶Cum declaraut q locus non est forma: neqz materia: ꝛ dedit similitudinē ex qua apparet q locus est forma ꝛ diſ soluit illā: incepit dare similitudinē ex qua apparet etiam q locus est dimēsio que est inter supficies coꝛporis ꝓtinē tis extranei. V.g. dimēsio que est inter supficies vasis: ista enī est opinio magis apparēs: qm primū notū est q aliqd esse in loco: est sicut aquā in cypho: ſz vtrū locus sit supfi cies cyphi: aut inane qđ intelligiē inter supficies cyphi ha bet perscrutationē: videf enī q significatio vulgaris hui⁹ pꝛepositionis: in quādo dicum aliqd esse in loco: est circa vacuū: qđ vulgus intelligit in vase: ꝛ si fuerit dem̄stratū q nihil est vacuū: tūc locus necessario erit cōtinens extra neum: sed quia vulgus nō percepit hoc nō posuit hanc si gnificationē huius pꝛepositionis: in: ꝛ ideo ista opinio est valde apparēs: incepit igiē declarare similitudinē sicut di ximus: que fecit hoies credere locū esse vacuum. ſ. tres di mēsiones que intelligunf in vase extra subiectū: ꝛ dixit: ꝛ quia cōtentū ꝛc. i. ꝛ quia coꝛpus qđ continet finis cōtinēs qui est locus in rei veritate trāsferf quādoqz fine manente nō trāsmutabili in quibusdā reb⁹ p translationē coꝛporis vt accidit aque quādo trāsferf a cypho. ſ. quādo supficies cyphi permanet sicut erat quādo aqua erat in eo: ꝛ eristimaf q locus est tale. ſ. q nō transferf p trāslationē locati: ideo eristimaf q locus est vacuū: ꝛ dimēsio que est iter supficies coꝛporis cōtinētis locatū: ꝛ adinuat etiā hāc eri stimatiōez hoc q quādo aer erit a vase nullū coꝛpus rema net inter supficies vasis sicut dicit Aristo. post. D. incepit cōtradicere huic opinioni: ꝛ dixit: ꝛ nihil est hic tale ꝛc. i. ꝛ nō sunt hic dimensiōes separate in vase que remanēt va cue postq̄ coꝛpus separaf ab eis: sed cū aliqđ coꝛpus se paraf a vase statim cadit in ipsum aliqđ coꝛpꝰ qđcūqz sit aut aer aut aqua: ꝛ nō est hic coꝛpus qđ separaf a coꝛpoꝛe ita q inter illa sit nō coꝛpus: sed oia coꝛpoꝛa tangunt se: ꝛ nō diuidunf abinuicē: ꝛ hoc apparet de. Cātaploza: ꝛ de aliis qđ dixit: ꝛ dicit q si essent hic dimensiones in quas caderet coꝛpus locatū ꝓtingeret vt quilibet locus esset lo cus cuiuslibet coꝛporis: ꝛ sic ignis nō esset ꝓpriū superio ri: ꝛ terra inferioꝛi: ꝛ causa in hoc est qm in dimēsionibus abstractis ꝛ vacuo nō sunt differētie quiđ⁹ diuersanf: sed natura eaꝝ est cōsimilis: fines aūt coꝛpoꝝ diuersanf ſz di uersitatē naturaꝝ coꝛpoꝝ: ꝛ in eis inuenif supius ꝛ iferius ꝛ omnia coꝛpoꝛa mouentur ad sua vltima pꝛopꝛia vt perfi ciantur per illa: ꝛ vt tangant illa.

¶Si ãt aliqđ eēt spaciū aptū natū ꝛ manēs in ipso infiniti vtiqz eēnt loci: distāte. n. aere ꝛ aqua idē fa cient ptes oēs in toto: qđ nūc ois aqua in vase: sil ãt ꝛ locꝰ erit mutādus: quare erit loci alius locꝰ ꝛ multi loci sil erunt: nō est ãt alius locꝰ ptis in quo mouef cū totū vas trāsmutaf: ſz idez: in quo. n. est mutaf aer ꝛ aqua aut ptes aque: ſz nō in quo fiunt loco: q pars est loci: q est locus totius celi.

37 ¶Et si esset aliqua dimēsio naturata pmanens in eadez dispōne tunc loca essent infinita: aqua. n. ꝛ aer qñ trāsferunf ptes faciūt in toto qđ aqua tota facit in vase: ꝛ cū hoc locus erit trāslatū ꝛ sic locꝰ etiā habebit aliū locū: ꝛ erūt multa loca infit: ꝛ lo cus ptis in quo mouef qñ trāsferf totuz vas nō est alius locus: ſz idez: locꝰ. n. in quo est aer ꝛ aqua ꝛ ptes aque est ille q trāsfertur: nō qz veniunt in il luz locuz: q est ps in loco: q est locꝰ ex toto celo.

¶Iste sunt alie rationes ex quibus declarat q impossibile est dimensiones esse separatas per se extra materiam ꝛ foꝛ 37
mam ꝛ omnia accidentia: sicut eristimant dicentes vacuū esse: ꝛ dixit: ꝛ si esset hic dimensio naturata. i. eristens p se extra subiectum ideſt si tres dimensiones quibus coꝛpus diffinitur eristunt per se sine subiecto. Deinde dixit. per manens in eadem dispositione. ideſt non transmutabilis neqz translatabilis ſm q eristimant opinantes hoc. Dein de dixit: tunc loca essent infinita ꝛc. i. qñ si locus esset di mensiones abstracte a materia in quibus dimēsiones coꝛ poꝛis subijcientur contingeret loca esse infinita: continget enim vt totum coꝛpus locatum ꝛ partes eius sint in loco essentialiter: quoniam si locus sit tres dimensiones in qui bus subiciuntur dimensiones coꝛporis: ꝛ coꝛpus ꝛ queli bet pars eius habet tres dimensiones: necesse est vt subie ctio totius in loco sit ad modum subiectionis partis adeo quod quando aer: aut aqua intrat in vas: subicientur ſm tres dimensiones in tribus dimensionibus vasis: scilicet que sunt inane: ꝛ similiter contingit vt medietas aque ſm tres suas dimensiones subiciatur in tribus dimensionib⁹ que sunt medietas dimensionum primi loci: ꝛ sic de medie tate medietatis: ꝛ sic proceditur in infinitum: ex quo con tingit loca esse infinita: cum hoc quod contingit q dimen siones partis subiciuntur: etiam in dimensionibus in qui bus totum subicitur: ꝛ sic erunt dimensiones in dimensio nibus in infinitum: pars enim indiget dimensionibus per se in quibus eristat sicut totū eristit ꝛ differt a toto: dimen siones partis que sunt suum vbi indigent existere in di mensionibus totius que sunt suum: vbi: ꝛ ita q sint diuer se a dimensiombus totius ꝛ hoc intendebat cuz dixit: par tes enim ꝛc. i. qñ quēadmodum ſm totum aqua que est in vase: indiget dimensionibus in quibus subiciatur: ita par tes aque indigent dimensionibus in quibus subiciantur: que differunt a dimensionibus totius: quoniam si dimen siones partis in quibus subicitur essent partes dimensio num in quibus totum subicitur tunc pars non esset in lo co per se: neqz totum etiam: totum enim etiam est pars to tius coꝛporis continentis: ꝛ illud coꝛpus alterius coꝛpo ris continentis: ita q sit pars totius mundi: ꝛ cōtinget in dimensionibus in quibus subicitur totum vt indigeant di mensionibus in quibus subiciant: ꝛ ille dimēsiones aliꝭ dimensionibus: ꝛ sic in infinitum. Deinde indurit etiā ali ud impossibile ꝛ dixit. ꝛ cum hoc erit translatum ꝛc. i. ꝛ cū posuerimus dimensiones esse separatas in quibus subici untur dimensiones coꝛporis: continget: vt locus moueatur essentialiter: ꝛ indigeat loco: quoniam cum vas transfertur de loco in locum: ꝛ in eo fuerit aqua: aut aer: con tinget necesse sicut vas ſm totum mutat locum vt dimen siones in quibus est aqua in vase mutent locuz: ꝛ sic locus indiget loco: ꝛ cum transfertur ad alium locuz: fient in eo alie dimensiones permanentes in vase que mouentur per motum eius: ꝛ sic contingit vt in vase sint loca infinita: qz cresçunt in vase per motum ꝛ totuz remanet: quia aqua re manet: ꝛ similiter contingit etiam in partibus aque: ꝛ hoc intendebat cuz dixit: ꝛ locus partis in quo mouetur quan do transfertur totū vas non est alius locus: ꝛ similiter par tes loci: ꝛ continget vt cum eo transferantur dimensiones in quibus subiciatur aqua ꝛ partes aque in vase: ꝛ cū trāſ fertur continget: vt dimensiōes que sunt in vase subiciant

in dimensiones

in dimensiones ad quas transfertur vas: ⁊ sic locus mouebitur per se ⁊ erunt multa loca insimul. D.d.(locus.n. in quo est aer ⁊c.).i. dicimus enī ſm nostram sententiam q̄ vas in quo est aer aut aqua aut ptes aque: est illud qō transfertur p se: ⁊ aqua existit in vno loco qui est vas: non quia aqua aut partes eius transferuntur per se per translationē vasis ita q̄ sint in loco qui est pars loci ad quez trās fertur totuz vas qui est pars loci totius mundi: ⁊ hic sunt multa impossibilia manifestioza istis que sequuntur ex positione dimensionum separatarum: que post dicet Aristo. quando loquetur de vacuo: sed ista: impossibilia que hic dixit: sequuntur ex positione dimensioms separate: nō ſm q̄ est dimensio separata: sed ſm q̄ ponitur locus: ⁊ Alexā der dicit in hoc capitulo quod est valde difficile: ⁊ exponit ipsum duobus expositionibus: dixit enī q̄ cum dixit Aristoteles (aqua enim ⁊ aer quando trāsferunt ⁊c.) forte intendit: qm̄ si locus esset dimēsio ꝓtingeret vt partes aque quando aqua transfertur: agerent illud quod agit aqua q̄ est in vase quando vas transfertur: ideſt quoniam dimensiones in quibus partes subiciuntur debent transferri cuz ipsis partibus sicut contingit si aqua esset in vase in dimē sione: vt dimensio in qua est transferatur cum vase: ⁊ dicit q̄ similitudo inter hec duo que fecit consecutionez est: qm̄ vtrūq̄z est pars totius: ⁊ pars non mouetur per se. ſ. quoniam aqua que est in vase est pars congregati sicut pars aque translate est pars totius aque: ⁊ cum illud quod contingit in vtraq̄z parte est idem: ⁊ vas quando transfertur ⁊ aqua existit in eo trāsfertur cū eo dimēsio in qua est aqua: ⁊ contingit vt subiciat in alia dimensione: ita est de omnibus partibus cuiuslibet moti: ⁊ cum ita sit qōcūq̄z corpus transfertur: necesse est vt per translationem eius transferā tur dimensiones partium eius: ⁊ subiciantur in dimensio nibus loci ad quem transferūt: ⁊ sic in illo loco congregā tur due dimensiones vni parti: ⁊ similiter de alijs partibus: ⁊ deinde quando secunda transfertur: transferuntur cuz vnaquaq̄z parte due dimensiones ⁊ subicientur in ter tia dimensione: ⁊ sic vna pars in secunda translatione scili cet in secundo loco habebit dimensiones tres ⁊ sic quanto magis corpus mouebitur in loco: tāto magis habebit di mensiones: ⁊ sic vna pars habebit dimensiones infinitas insimul. Secunda expositio est: ⁊ est manifestioz: vt dixit: ⁊ est vt contradictio sit de partib⁹ corporis quod est in va se tñ: hoc enī manifestum. ſ. q̄ si locus sit dimensio q̄ ne cesse est cum aqua que est in vase per translationem vasis transferaꝫ dimensio que est in ipso: ex quo segtur vt aqua que est in vase habeat loca infinita: ⁊ hoc sicut dixit est ma nifestius: qm̄ aquā quiescere essentialiter in vase ⁊ moueri per accidens quaz partes esse in toto hoc modo: ⁊ etiā pri ma ratiocinatio nō sequitur nisi ponāt partes mo ueri per accidēs: ⁊ forte hoc nō cōcedet nisi post cōcessio nem eius q̄ est locus esse continens: qui vo ponit dimen sionē que est inter superficies continentis esse locū: opina tur partes esse in loco essentialiter: ⁊ ideo videt q̄ nostra expositio est rectioꝛ: q̄ est fundata sup hoc q̄ partes sunt in loco essentialiter: ⁊ hoc sequitur ex sermone eoꝛuz: ⁊ im possibile ad quod inducitur est etiam manifestuz. ſ. quod vnum translatum transfertur in locis infinitis: ⁊ ſm hanc expositionem indurit aquam in vase: vt appareat q̄ con tingit eis q̄ pars debet esse in loco essentialiter: sicut aqua in vase est in loco essentialiter.

¶Et materia autem videtur vtiq̄z esse locus: si in quiescēte aliquis concederet ⁊ non separato ſz cō tinuato: sicut enī si alteretur hoc quidē vtiq̄z nūc albū est: olim autē nigrū: ⁊ nūc quidē durū olim autez molle: vnde dicimus aliquid esse materiā: sic ⁊ locus p hanc quādā videtur esse phantasiaz ꝓpter id quidē: qm̄ quod erat aer nūc hic aqua est: locus autē quia vbi erat aer: hic est nunc aqua sed materia quidē sicut dictū est in ꝓioꝛib⁹ neq̄z diuisa ē a re: neq̄z cōtinet rē: locus aūt vtrūq̄z.

¶Et existimatur q̄ materia etiā est locus quādo cōsideratio fuerit posita ſm hoc q̄ in quiescente 38
est aliqō trāsmutabile absq̄z eo qō separatur: sed remanet continuū: vt in vase sit aqua: ⁊ nō mouetur vas ⁊ transmutatur aqua: ⁊ non est separata a vase sed cōtinua cū eo: ⁊ fiet aer absq̄z eo qō separatur: sed remanēte continuo: ⁊ quēadmodū in alteratiōe est aliquid quod nunc est albū ⁊ ꝓius fuit nigrū: ⁊ etiā quod nunc est durū ⁊ ꝓius fuit molle: er quo dicimus materiā esse aliquid: similiter existimamus locū esse hoc modo imaginationis: ſz illa existimauimus ꝓpter hoc qō illud qō fuit aer est nūc aqua: locuz vo existimamus esse q̄ vbi fuit aer illic nūc est aqua: ⁊ materia sicut diximus superius non est separata a re: neq̄z continens ipsam: in loco vo est vtrūq̄z.

¶Cum posuit q̄ locus videt aliquod quatuoꝛ: ⁊ quod nō 38
est aliquod trium. ſ. forma: aut materia: aut dimensio inter vltima coꝛporis continentis: ⁊ dedit similitudines que faciunt existimare vnūqōq̄z eoꝛuz: ⁊ ꝓimo dedit similitudinem que facit existimare locum esse formam: ⁊ que facit existimare locum esse vacuum: incepit etiam dare similitudinem que facit existimare ipsum esse materiam: ⁊ dixit (⁊ existumatur materiam esse locuz).i. ⁊ similitudo que est inter motum translationis ⁊ motuz transmutationis que est generatio ⁊ coꝛruptio est: qm̄ vtrūq̄z indiget aliquo in quo fit trāsmutatio: ⁊ ideo existimatur q̄ illud in quo est transmutatio ſm generationē ⁊ coꝛruptionē quod est materia sit subiectum translationis. ſ. locus: ⁊ hoc existimatur qm̄ aliquod coꝛpus transmutaꝫ in aliud in vbi quiescente absq̄z eo q̄ separatur ab eo: sed remanet continuum cum illo vbi: vt aqua que in Lypho que transmutatur in aeręz absq̄z eo q̄ vas moueatur: ⁊ absq̄z eo q̄ aqua diuidaꝫ a vase qm̄ subiectum istius transmutationis est insimul cū vase: facit existimare ipsum esse locum. D.d.(⁊ quemadmodū in alteratione ⁊c.).i. ⁊ illud quod mouit nos ad credēduz materiam esse: ⁊ locuz esse: est consimile: illud enim quod mouit nos ad credendum materiam esse est subiectuz esse in alteratione: quoniam quemadmoduz in alteratione ali quod est super quod succedunt sibi duo contraria. V.g. albedo ⁊ nigredo ⁊ duricies ⁊ mollities ita q̄ in aliqua hoꝛa est album: ⁊ in alia nigrum: ⁊ similiter in transmutatione que est in substantia: ⁊ est aliquod subiectū: vt in transmutatione aque in aerem: ⁊ aeris in ignem: ⁊ similiter existimauimus per motum translationis locum esse: locus enī ita se habet in motu translatiōis sicut materia in motu ſz substantiam: ⁊ subiectum in alteratione: ⁊ hoc intendebat cum dixit (ita existimauimus locum esse ⁊c.) ⁊ cum dedit similitudinem inter causam facientem opinari locum esse ⁊ materiam esse: dedit differentiam: ⁊ dixit (sed illam ⁊ cetera) ideſt ⁊ est differentia inter has duas transmutationes: quoniam transmutatio que indurit nos ad credendum materiam esse: est transmutatio que est in substantia: transmutatio autem que indurit nos ad credendum locum esse est transmutatio in loco: ⁊ hoc intendebat cuz dixit (quoniam illud quod fuit aer est materia aque) ideſt quia trāsmutatur ⁊ transfertur de forma aeris in fo rmam aque. Deinde dixit: signum declarationis q̄ materia est aliud a loco: ⁊ est quoniam materia non separatur a re: neq̄z continet ipaz: locus vo separatur ⁊ ꝓtinet: ergo in secunda figura locus non est materia.

¶Si igitur nihil triū est locus: neq̄z ſpecies: neq̄z

materia: neq; spaciuz aliquod: sed semper est alterum preter id quod rei distantia: necesse est locuz esse reliquum de quatuor: continentis terminum corporis: dico autem contentuz corpus quod mouetur ꝑm loci mutationem.

39 ¶Et cum locus non sit forma: neq; materia neq; dimensio: quoniam si fuerit dimensio continget: vt sit hec alia dimensio a dimensione rei translate: sequitur vt locus sit residuum. iiij. quod est vltimum corporis continentis: scilicet quod continet corpus contentum: quod innatum est moueri motu translationis.

39 ¶Cū posuit hic quatuor quasi contradictoria naturaliter: & destruxit tria eorum: & dixit (cum igitur locus &c.) i. quū si locus fuerit dimensio que est inter superficies vasis necesse est vt sint hic dimensiones separate alie a dimensionibus corporis translati quod subicitur in loco: quod est impossibile: continget enim ex hoc vt sint dimensiones separate: & alia impossibilia que dicentur apud sermonem i destructiõe vacui: & iste sermo ē hypotheticus diuisiuus sed illa que ponuntur in eo nõ sunt contradictoria sibi naturaliter: & ideo existimatur esse probabile: & q; non vtitur ipso nisi ad confirmandum demonstrationem super quaz sustentatus est: que est congregatio illorum existentium in loco in continente: & quia conuertuntur ad inuicem.

¶Videtur autem aliquid magnum esse: & difficile accipi quidem locum: & propter id quod apparet esse materia & forma: & propter id quod in quiescẽti & continenti sit transmutatio eius quod fertur: contingere autem videtur esse spacium medium aliquod aliud a motis magnitudinibus: proficit autem & aliquid aer apparẽs incorporeus esse: videtur autem non soluz terminus vasis esse locus: sed & medium tanquam vacuum.

40 ¶Et existimatur q; comprehendere locum est maximuz & difficile: & hoc quod apparet in eo de materia & forma: & quia translatio translati est in continente: & ipsum est quiescens: vnde & apparet hic esse aliam dimensionem aliquam: aliam a dimensione quantitatum mobiliũ: & adiuuat hoc aliquãtulum aer qui apparet esse non corpus: & ideo facit apparere q; locus non tm̃ est vltimum vasis: sed cū hoc illud quod est in medio itaq; sit vacuũ.

40 ¶Cū ꝓmisit dare diffinitionẽ de loco: ex quo appareat natura loci: & per quam dissoluantur questiones accidentes in eo: & appareat causa difficultatis in cognitione substantie eius: & ꝑm quaz conueniat omnibus existentibus in loco: & iam apparuit q; primum continens est illud per qđ conuenit omnibus existẽtibus in loco per se: & declarauit similitudinem que est inter continens & materiaz & formã: & similitudinem ex qua existimatur locum esse materiam: incepit declarare q; ista similitudo que est inter continens & ista: est causa difficultatis cognitionis loci: & dixit (& existimaꝯ &c.) i. propter similitudinem quam diximus esse inter ipsum & materiam & formam: & propter hoc etiam q; quedam corpora translata transferantur in continente quescente vt aqua in cypho quiescente: & ideo existimatur hic esse dimensiones separatas inter superficies cyphi: & q; ille dimensiões sunt locus. s. longitudo & latitudo & profundum que imaginantur illic: quoniam si superficies vasis corrumperentur apud exitum aque non facerent apparere q; inter superficies eius esset inane: & ideo non existimatur hoc in columna que transfertur in aqua de loco in locum D. dedit aliam causam quam nonduz dixit: & est quia aer qui est in vase est insensibilis: & est causa fortis. quoniam propter hoc quando aqua extrahitur a vase existimatur q; vas est vacuũ: & dixit: & adiuuat hꝫ &c. & ē sermo manifest⁹.

¶Est autem sicut vas locus transmutabilis: sic locus vas immobile est: vnde quando in moto mouetur & mutaꝯ intus vt flumine nauis tanq; in vase vertitur magis quam in loco cõtinenti: vult autem immobilis esse locus: vnde omnis magis fluuius locus est: quia omnis imobilis est: quare continentis terminus imobilis primũ locus hoc est.

¶Et quemadmodum vas est locus translatus: & similiter locus etiam est vas immobile: & ideo cũ fuerit aliquod continens intra quod mouetur: & transfertur in aliquo moto. V.g. nauis que mouetur in flumine tunc continens apud ipsam quasi vas nõ quasi locus: vnde necesse est vt locus sit immobilis: & ideo si omnino fuerit flumen ꝑm totũ est dignius vt sit locus: qz totũ est imobile: vltimũ igitur continentis immobile primũ est locus. 41

¶In diffinitione loci aliam differentiam ponit inter ipsuz & vas: & est quoniam vas est continens & mobile essentialiter: locus vo est continens immobile nisi per accidẽs. D. d. (& ideo cum fuerit aliquod continens intrinsecuz quod mouetur in aliquo mobili vt nauis tunc continens habebit se apud ipsum sicut vas non sicut locus). i. & quia locus est immobilis essentialiter ideo quando locatum fuerit intra aliquod & illud intra quod est. s. in quo est mouetur etiam: vt nauis que mouetur intra flumen per motum fluminis: tunc non dicemus q; istud continẽs habet se de cõtento sicut locus sed sicut vas. D. d. (ergo necesse est vt locus sit immobilis). i. & si hꝫ sit manifestũ de loco necesse ē vt locus sit imobilis essentialiter: & ideo melius ē si dixerimus q; flumen est locus nauis: dicere q; totum flumen est dignius hoc quam continens nauem: quoniam flumẽ ꝑm totuz est immobile: non enim est mobile nisi ꝑm partes: & significat q; locus non mouet essentialiter: sed q; locus est illud ad quod mouetur res & quiescit in eo: & si aliquid mouetur ad motam rem tunc motus eius esset ociosus: & hoc apparebit in alijs locis & cum dedit hanc differentiam dedit diffinitionem in qua perficiunt omnes differentie determinantes naturam loci: & dixit (vltimuz igitur continentis &c.) & intendit per vltimum superficiez cõtinentem: & per primum superpositam corpori: primuz igitur est differentia per quã differt continens equale ab ine quali: & per hoc q; dixit immobilis essentialiter distingui tur finis extranea a fine nali. s. q; est sillis locato. 41

¶Et propter hoc medium celi: & vltimum ad nos circularis loci mutationis videtur esse: hoc quidem sursum: illud vo deorsum: maxime omniꝫ proprie: quia hoc semper quidem manet: circuli autem vltimum similiter se habens manens est: quare quod leue est quidem fertur sursum natura: quod vo graue est deorsum: quod quidem est ad medium continens deorsum est & ipsuz mediũ quod vo ad vltimum sursum est & ipsum vltimuz: & propter hoc videtur planum quoddaz esse sicut vas locus & continens: amplius simul cũ re quodammodo

dammodo est locus: simul enī fines sunt ꝛ locus.

42 ¶Et ꝓpter hoc opinant omnes homines q̄ medium celi ꝛ vltimum motus circularis est locus: hoc autem superius: hoc vō inferius ꝓncipaliter: ꝛ hoc est: quoniam hoc est semper permanēs: ꝛ vltimum circuli est permanens in eadem dispositione: cum igitur leue est translatabile naturaliter ad superius: ꝛ graue ad inferius: tunc inferius est vltimum continens quod est versus medium: ꝛ ipsum medium: ꝛ superius est vltimuz continēs quod est versus extremum ꝛ ipsuz extremū: ꝛ ideo existimatur q̄ locus est aliquod planū: ꝛ quasi est vas continens: ꝛ etiam locus ꝛ res sunt insimul: fines enim ꝛ finituz apud ipsas sunt insimul.

42 ¶Cum posuit q̄ locus non mouetur essentialiter dedit super hoc rationē famosam: ꝛ dixit (ꝛ ꝓpter hoc ꝛc.) ꝛ intendit per medium celi: medium mundi: ꝛ per vltimū motus circularis concauum orbis lune. D. d. hoc autem superius idest vltimus motus circularis motuum orbium: qui est orbis lune. D. d. (hoc vero inferius) ꝛ intendit medium mundi quod est locus terre: ꝛ dixit ꝓncipaliter ꝛ vere: quoniam hic duo loca sunt superius ꝛ inferius simpliciter: quod nō est ita de loco aque ꝛ aeris: locus enī aque est inferius etiam: sed non simpliciter: ꝛ similiter aeris locus est superius: sed non simpliciter. D. d. (q̄ illud est permanens) ꝛ intendit medium verum mundi. D. d. (sed illud est permanens in eadem dispositione) idest quod non potest transferri ad inferius neq̄z ad superius: ꝛ si mouet circulariter: ꝛ iste syllogismus est ex duabus affirmatiuis in secūda figura: ꝛ componitur sic. Superius debet esse firum. Et vltimum circulationis est firum. Ergo superius est vltimum circulationis. Et potest dici ad hoc. quoniam quia ratio non est famosa non curat vti in hoc duabus affirmatiuis in secunda figura. Et potest dici ad hoc etiā q̄ ꝓpositio maior conuertitur quando additur ei hoc. s. vt firum sit in maximo superiori: quoniam tunc syllogismus componitur sic. Superius simpliciter est firuz quod est in vltimo superiori. Et firum quod est in vltimo superiori est vltimum in circulatione. Ergo superius simpliciter est vltimum in circulatione: ꝛ similiter dicitur de inferiori. s. q̄ cuz additur ei quod est in vltimo inferiori: tunc conuersio erit vera ꝛ quia vere diffinitiones debent conuenire omnibus specieb⁹ rei diffinite: incepit declarare quomodo ista diffinitio loci conuenit duabus speciebus loci. s. superiori ꝛ inferiori: ꝛ dixit cum igitur leue ꝛc. i. cuz igitur leue trāsfertur naturaliter superius ꝛ transfertur naturaliter ad finem continentem ergo superius est finis continens: ꝛ existimatur q̄ ista conclusio est vniuersalis: ꝛ in tertia figura quod non oportet: sed ista conclusio est vniuersalis q̄ minor conuertitur vniuersalis affirmatiua vnde syllogismus cōponitur sic in ꝓma figura Superius ē id ad quod trāsfertur leue naturaliter. Et illud ad quod trāsfertur leue naturaliter est finis vltime circulationis. Ergo superius est finis ꝓtinens qui inequatur corpori vltimo: ꝛ similiter cōcluditur q̄ inferius est finis aque. s. concauum aque ꝛ dixit: ꝛ medium: qm̄ graue non querit hunc finē. s. finē aque nisi ꝓpter q̄ est mediuz totius nō ꝓpter q̄ est finis aque: ꝛ si nō tunc terra moueretur ad aquā vbi esset finis eius sicut ferrum mouetur ad magnetem vbicūq̄ fuerit: ꝛ hoc non sentitur de aqua: ꝛ sermo de hoc erit perfecte in libro de celo ꝛ mundo: hic enim loquit de loco cōmuni vniuersali omnibus corporibus naturalib⁹. D. d. ꝛ ideo existimatur q̄ locus est ꝛc. ꝛ q̄ corpora transferuntur naturaliter ad vltima. s. ad superficies ꝓtinētes ipsa: ꝛ quiescunt in eis ꝓpter conuenientiam ꝛ similitudinez necesse est vt locus vltimus sit: ꝛ quasi est vas continens non inane quod est inter vltima nō enī est cōuenientia inter inane ꝛ corpus. neq̄z in eo sunt differentie quibus diuidat in superius ꝛ inferius. D. d ꝛ et locus ꝛc. ꝛ forte itēdit qm̄ locus ꝛ locatū sūt relatiua ꝛ relatiua sē insimul: ꝛ cū alterū aufert: aufert ꝛ reliquuz ꝛ B nō inuenitur nisi in loco qui est finis: finis enī nō inuenitur nisi quādo inuenit illud cuius est finis ꝛ deficit p suuz defectū: ꝛ si locus esset inane nō esset necessariū in suo esse locatū esse: ꝛ tunc inueniret locus sine locato: ꝛ forte induceit per hoc rationem qua declarat q̄ locus debet esse permanens cum permanentia corporis in eo.

¶Cui quidem igit corpori inest aliquod extra corpus continens ipsuz: hoc in loco est: cui vō nō minime: vnde ꝛ si aqua fiat huiusmodi: partes quidem mouebuntur ipsius: continentur enīz sub inuicem: omne autem est tanq̄ quod mouebitur: ꝛ tanq̄ nō: sicut quidem enim totum simul locū nō mutat: circulariter autem mouebitur: partiuz enī hic locus est: ꝛ sursum quidem ꝛ deorsum non circulo autem: quedam alia vō ꝛ deorsum ꝛ sursum quecūq̄z habent densitatem ꝛ raritatem.

¶Dicamus nūc igitur q̄ quodlibet corpus extra 43
quod est aliqpd corpus quod cōtinet ipsuz illud corpus est in loco: ꝛ quodlibet corpus extra quod non est aliud corpus non est in loco: ꝛ ideo si posuerimus aquaz esse huiusmodi: tunc partes eius essent mobiles: quedam enim essent continentes quasdam: ipsa vō ꝓm totum quodāmodo est mobilis: ꝛ quodāmodo immobilis: quoniā ꝓm q̄ est totum non transmutat insimul locum: ꝛ alio modo mouetur circulariter: iste enim locus est locus partium ꝛ quedam mouentur superius: ꝛ quedaz inferius non circulariter: ꝛ quedaz superius: ꝛ est omne quod habet densitatem ꝛ raritatem.

¶Cum declarauit q̄ locus est ꝓmum continens: ꝛ declarauit ꝓius q̄ non omne corpus est contentum quoniaz si ita esset tunc infinitū esset in actu: sequitur ex istis duobus vt non sit omne corpus ꝓm totum in loco essentialiter: sed illud extra quod est corpus: illud autez extra quod non est corpus non est ꝓm totum in loco essentialiter: ꝛ ista est diffinitio totius. s. q̄ non est in loco essentialiter cuz nihil sit extra ipsum: ꝛ ideo dixit (dicamus nunc igitur ꝛc.) Deinde incepit declarare quid sequitur ex hac positiōe. s. q̄ omne extra quod nihil est non est in loco ꝓm totum ꝛ ideo dixit (ꝛ ideo si posuerimus totum ꝛc.). i. ꝓpter hoc si posuerimus totū esse aquā: tunc aqua non esset in loco ꝓm totū: ꝛ esset immobilis ꝓm totum: ꝛ tunc partes eius necessario mouerent in loco cū essent cōtēte: ꝛ ideo partes mūdi possunt moueri modis tribus motuū. s. qm̄ quedā partes mouentur circulariter: ꝛ quedam superius: ꝛ est omne in quo est raritas vt aer ꝛ ignis: ꝛ quedam inferius: ꝛ est omne in quo densitas est: vt aqua ꝛ terra: ergo dispositio in toto manifesta est: ꝛ nō accidit in ea questio: ꝛ similiter nō accidit questio in speris contentis de numero sperarum celestium: in spera autem octaua non contenta: si non accidit ei motus ꝓprius: ꝛ totus orbis qui mouetur motu diurno accidit in eo magna questio: quoniā manifestū est ipm moueri: ꝛ cū omne motū sit in loco necesse est vt totus orbis sit in loco: ergo sumus inter duo aut ponere q̄ aliqd motū nō est in loco: aut ponere q̄ locus est inane ꝛ dimensio. Joannes vō ꝓpter hoc obedit huic. s. locum esse ꝛ dimensionē ꝛ vacuū: nō finē ꝓtinētē vt dicit Aristo. lz apud

ipsum nō possit inane separari a corpore: quoniā dicentes vacuū esse sunt bipartiti: alij enim dicunt ipsuz separari a corporibus: ⁊ alij nō: quor est Joānes grāmaticus: ⁊ Aristo. dicit cū hoc post: q celū ⁊ anima sunt in loco per accidens: ⁊ in hoc dubitauerunt omnes expositores. Themistius vo dicit respondendo q corpus celeste non est in loco ſm totū: sed ſm partes. ſ. ſm orbes quos cōtinet marimus orbis sicut est dispositio in toto mundo: fingit enī q causa in hoc est: quoniā corpus celeste nō est mobile ſz totū sed ſm partes: ⁊ apud ipsum partes celi sunt in loco qr ꝓtinent suas partes: sed qr corpus altissimum. Ut. g. orbis stellaz firaz nō ꝓtinet ab aliquo: ꝓcessit q b corpus est in loco ꝓpter suas partes intrinsecas tantū. ſ. que sunt in cō cauo eius: iste enim partes mouentur circa conuerū. ſ. cō uexū corporis circa qđ reuoluunt quasi circūdat ipsas licet sit intra: ⁊ b idē ꝓtingit toti orbi qñ mouent motu diur no. ſ. q est in loco ſm partes que sunt in cōcauo: si direrimus q motus stelle ē alius a motu orbis: ergo melius est dicere q totū corpus celeste est in loco sicut dicim⁹ in cor pore vltimo. ſ. ſm partes que sunt in concauo: aut dicam⁹ ipsum esse in loco vtroqz modo. ſ. qr partes eius sunt in lo co p̄eter vltimū ⁊ qr partes cōcaui sunt in loco: si posuerī mus q motus diurnus est totius orbis essentialiter ⁊ nō stellati: ⁊ hoc est necesse ſz scientiā naturalē. Et in hoc qđ dixit Themistius sunt questiōes nō modice: qñ quō dicit spera moueri ſm oēs partes: ⁊ nō mouet ſm totū: ⁊ totuz nihil aliud est q̄z partes ⁊ etiā videmus Aristo. in vltimo serti quando loquitur de questiōe zenonis de motu speri co: ponere speram moueri ſm totū ⁊ ſm partes: ⁊ q ſm to tū mutat loca diuersa ſm formā tm̄ ſm aūt partes ſm for mā ⁊ subiectuz vt in illo loco declarabit: nihil est igit hoc qđ dicit. Themistius q causa in hoc q spera nō est in lo co simpliciter est qr mouet ſm partes non ſm totū: si igit aliqs dixerit q b est intentio Aristo. cū dixit: ſm enī quod est totū ⁊c. Dicemus ad hoc q cū dixit ſm enī q est totuz nō trāsmutat locū nō intēdit corpus qđ mouet circulari ter sed intēdit totū mundū: ⁊ cū dixit: de alio modo moue tur circulariter intendit q toti attribuit motus circularis ꝓpter quasdā partes. ſ. corpora celestia sicut attribuit ei rectus motus ꝓpter motū elementoꝝ que sunt etiā quedā partes eius. D. d. (iste enī locus ē locus partiū). i. locus eius quod mouetur circulariter cū illud qđ mouet circula riter est pars totius: locus enī simpliciter corporis qđ mo uet circulariter est locus eius partiū: sicut videmus Th e mistiū intelligere ex verbis Aristo. ⁊ etiā ſm expositionem Themistij: cum Aristo. dicit q celū est in loco p accidens intendit qr alter celoꝝ est in loco. ſ. orbiū: ⁊ illud qđ apud Aristo. attribuit alicui ꝓpter suaz partē: est aliud ab eo qđ attribuit alicui p accidēs: ⁊ ideo oībus expositoribus vt dicit Themistius displicet vt celū sit in loco p accidens ⁊ dicunt ipsum esse in loco ſm partes. Themistius vo di cit q Aristo. vtit hic illo qđ est p accidens large de eo qđ est cōmune ad accidens ⁊ ad partē: ⁊ b deberemus dicere si nō inueniremus aliquē modū vnū ſm quē diceremus ce lum esse in loco p accidens: omnes igit hoies vt apparet de eis nō potuerunt intelligere verba Aristo. recte Auēpa ce vo respondit in b loco sic: quoniaz spera ſm q est spera nō est in loco quia aliquid extrinsecū ꝓtinet illaz: ⁊ q hoc ꝓpriū est corpori recto nō corpori rotūdo: ⁊ locus spere q fingitur ab isto ſm q est spera est conuerū centri circa qđ reuoluitur. q. igitur locus eius est superficies cōueri qđ cō tinet spera: ⁊ est quodāmodo ꝓtinēs speram: ⁊ nitit dicere q diffinitio quā indurit Aristo. in loco: quoniā est cōtinens diuisum a re debet intelligi in corporibus rectis ab extrin seco: ⁊ in rotūdis ex intrinseco: ⁊ dicit q causa in hoc est: quoniā corpus rotūdū finit p se: ⁊ corpus rectaz dimēsio nū finit p aliud: ⁊ ideo corpa recta. ſ. elemēta indigēt in b q finiāt rotūdo: rotūdū vo nō idiget corpe extrinseco: ⁊ cau sa in hoc est quoniā linea rotūda est pfecta ⁊ nō pōt recipe re additionē aut diminutionē: linea vo recta est diminuta ⁊ ſm b spera erit in loco simpliciter ⁊ essentialiter sicut erūt corpora recta: ⁊ ois spera speraz celestiū quā cōtinet alia spera habebit hoc p accidēs: ⁊ ſm hoc omne corpus sim pliciter erit in loco essentialiter: ⁊ videtur mihi q hoc qđ narrauit Auēpace est opinio Alfarabij. Alfarabius enim est qui posuit se ꝓtradicētē questionib⁹ Joannis. Et Una illarū questionū est ista que inuenit in libris nostris sicut inuenitur ex verbis Auēpace: ⁊ non incidit in manus no stras: ⁊ cū ita sit b qđ dicit Aristote. q omne corpus extra quod nihil est non est in loco: ⁊ q omne corpus extra qđ est aliquid est in loco est falsum: apparet enim ex sermone eius in hoc loco q corpa naturalia apud ipm sunt trib⁹ modis: est enim modus qui est in loco essentialiter. ſ. cor pora recta: ⁊ modus q est in loco p accidēs ⁊ b est corpa ro tūda: ⁊ modus q est in loco ꝓpter suas ptes: ⁊ b est totus mūdus. ſ. corpus cōpositū ex corpib⁹ simplicibus quoz: ⁊ totū b manifestū est ex suis verbis. Nos autē reuertamur ⁊ dicamus qñ cū sit notū p se: q locus ſm q est locus est equalis locato: manifestū est q superficies cōueri cētri spe re nō est locus simpliciter: nō enī est equalis nisi superficiei cōcaue: nō oib⁹ superficieb⁹ spere ⁊ locus est equalis locato qr oēs superficies eius sunt equales oib⁹ superficieb⁹ locati: e qualitas enī dicit duob⁹ modis: dicit enī ſm ꝓtinentiā: ⁊ ſm hoc dicit q circulus est equalis figure rectoꝝ latez: ⁊ dicit etiā qñ duo equalia habēt mēsurā cōmunē qua mē surent: ⁊ ſm b dicit corp⁹ esse equale corpi ⁊ superficies sup ficiei: ⁊ ista equalitas nō est vera de loco nisi inane eēt: e qualitas igit ꝓpria loco est equalitas ſz ꝓtinētiā: et b igi tur apparet manifeste q spa. ſm q est spa nō ē in loco sim pliciter nisi accidat ei b sicut accidit speris celestib⁹ qs ꝓti net alia spa extrinseca: ⁊ b apparet etiā ex b qñ primū no tū est de loco: q collatio rei ad ipsum est sicut collatio cō tinētis ad cōtētū: sicut dicim⁹ q aqua in cypho nō ē sicut collatio totius ad partem: sed dicere speram esse in centro est sicut dicere totum esse in parte non sicut dicere aquam esse in vase: ⁊ ideo si conuerum centri dicat esse continens speram: ⁊ iō illud extrinsecū dicat esse ꝓtinēs erit ſm equo cationē: qr in altero sunt vere ꝓpriētates loci: est. n. ꝓtinēs ⁊ cōgle: ⁊ res est in eo sicut aqua in cypho: b igit totuz de mōstrat veritatē opinionis Aristo. ⁊ falsitatē ei⁹ qđ intēdit Auēpace: ⁊ q ipossibile est exponere verba Aristote. ita q diffinitio quā indurit de loco sit cōis corpi simplici ⁊ rotū do. Nos aūt dicam⁹ qñ cū sit fixū ſm totū necesse est vt b mō sit gescēs: ⁊ qr ges ē ei pp getē cētri qđ ē i terra: ⁊ ges ē qr ē in loco essentialiē: iō dicit celū cē in codē loco: ⁊ nō trāsmutat ab eo p accidēs. i. qr cētrū ei⁹ est in loco essen tialiē: ⁊ b ē itētio sermōis Aris. dicētis q celū ē i loco p ac cidēs vtrū vo dicat moueri i eodē loco i q̄ ē p accidēs: cū nihil sit eē ipm ſm ptes aut ſm totū declarabit cū Aristo. declauerit ipz moueri ſz totū ⁊ mutare locū in q̄ ē p ac cidēs in forma ei⁹ nō in mā: ē igit motū ⁊ gescēs in suo lo co p accidēs. ſ. pp cētrū qđ ē in loco cēntialiē: oē. n. qđ inue nit in aliq̄ p accidēs: inuenit in eo pp aliqđ bns illud p se: ⁊ b ē itētio ei⁹ cū dixit de aq̄ ⁊ de quolibet corpe ꝓtinē te (ipz vo ſz totū quodāmō ē mobile ⁊c.) ⁊ ſz b erit opinio Aristote. q omne corpus est in loco ⁊ q omne motū est in loco: sed istoꝝ quoddam est in loco per accidens est quod dā ē i loco p se: ⁊ ſz b diuidit motū: qñ alid mouebit i lo co ēntialiē: ⁊ alid mouebit i loco p accidēs: apparet igit ex b q oē corp⁹ attribuit loco i motu ⁊ gete aut p se aut p accidēs: ⁊ q nullū corp⁹ ē qđ nō ē in loco: sic Aler. itēde bat i expositiōe loci hui⁹ vt post videbit: ⁊ apparet ex b q corpa attribuunt loco trib⁹ mōis p se ⁊ p accidēs: ⁊ ſz ptē vt itēdebat Aris. ⁊ q oēs expositores nō potuerūt attinge re hāc expositiōez: ⁊ q Auēpace dimisit sermonē Aris. ⁊ er rauit multū. ſz querit sup b si corp⁹ celeste ē i loco p acci dēs: g. mouet p accns: declarabit. n. i b li. q ē primū mo biliū simplr: ⁊ sic illd qđ ē p accns erit pri⁹ illo qđ ē p se: ad b aūt dicēdū ē q illa q̄ mouent p se idiget aliq̄ gescēte circa qđ mouent vt declarat Aris. in li. de motib⁹ alialiuz

localibus

localibꝰ: ⁊ b gelcēs forte erit locꝰ p se: qñ fuerit ꝓtinēs rē motā: ⁊ forte erit locꝰ p accidēs qñ nō fuerit ꝓtinē rē motā in oibꝰ ptibꝰ: sicut ē dispositio in coꝛpibꝰ celestibꝰ: ergo locū esse p se nō est de necessitate essendi rē motā p se: ſz dignius est vt sit de necessitate essendi quietē naturaliter: gelcēs.n. quiescit ꝓpter similitudinē ꝓtinentis: ⁊ moueꝝ ꝓpter ꝓuationē similitudinis iter ipm ⁊ ꝓtinēs: ⁊ b erit qñ moueꝝ in ꝓtinēte: ⁊ iō cā motꝰ eiꝰ qđ moueꝝ in ꝓtinēte est extra nām: ⁊ est rē motā eē extra sinū vbi nāle: ⁊ b ē dispositio coꝛpoꝛ simpliciuſz q̄ mouenꝫ motu locali. ſ. quatuoꝛ eltoꝝ: qđ aūt moueꝝ nō in ꝓtinēte ſz circa gelcēs aliqđ tñ est illđ cuiꝰ motꝰ nō est p accidēs extrinsecū a nā: ⁊ b ē dispositio coꝛpis rotūdi: ⁊ b qđ accidit qbuſdā coꝛpibꝰ celestibꝰ. ſ. qꝛ lūt in loco: qꝛ ꝓtinenꝫ ab aliis ē p accidēs: ꝑm b igiꝫ ē itelligēda? iste locꝰ vt mihi videꝫ. Aler. vo opinat q̄ spera stellaꝝ firaꝝ nō est in loco: ⁊ dicit hāc esse opinionē Arist. dicit.n. q̄ nō ē in loco nisi eo mō q̄ moueꝝ ⁊ nō moueꝝ p se: neqz p accidēs: neqz ꝑm ptes aut totū: ergo nō ē in loco: ⁊ verificat ipz nō moueri p se qꝛ ipossibile ē vt moueaꝫ ꝑm totū aut ꝑm ptes: ꝑm vo totū: qñ nō mutat locū ꝑm aūt ptes qꝛ nō sūt diuise a toto: ⁊ qꝛ totū etiā ē gelcēs: ⁊ silr dicit q̄ nō moueꝝ p accidēs. illud.n. qđ moueꝝ p accidēs nō moueꝝ ſz ptes p accidēs nisi qꝛ motꝰ totius est p se: ⁊ silr nō ē i actu qꝛ nō sūt diſtincte: neqz i potētia qꝛ nū q̄z diſtinguenꝫ: ⁊ pp b dicit ꝑcise q̄ motꝰ circularis nō est in loco: ⁊ q̄ nō ē trāslatio: ⁊ dicit q̄ nō ē ipossibile coꝛpus eē nō in loco: locꝰ.n. nō ē coꝛpis cēntialiꝫ: qñ nō accipiꝫ i diffinitiōe coꝛpis neqz coꝛpꝰ in diffitiōe loci. Et cū locus q̄ ē finis ē in ꝓtinēte nō ꝓtēto: ⁊ nos dicimꝰ ponaꝫ q̄ nō ē de necessitate coꝛpis vt sit in loco: nō ē de necessitate moti vt sit in loco aut p se aut p accidēs: qñ cū ſpa nō fuerit in loco p se neqz p accidēs nō erit in loco: ⁊ cū nō fuerit in loco quō igiꝫ mouebiꝫ nisi dicaꝫ q̄ locus nō est de necessitate motus: ⁊ totum hoc est impossibile.

¶ Sicut aūt dictū est alia sunt in loco ꝑm potētiā: alia vo ſz actū: vnde cū qđē cōtinuū sit qđ est silis ptis: ſz potētiā i loco ptes sūt. ¶ Cū vo sepata sint q̄ dē: tāgāt āt se: sicut collectio: ꝑm actū sunt.

44 ¶ Et res sicut dicimꝰ alie sūt i loco potētia: ⁊ alie sūt i loco actu: cū igiꝫ illud qđ ē cōsimiliū ptiū fuerit cōtinnū ptes ei? in potētia sūt i loco donec cuz sepenꝫ: ſz erūt cōtingētes vt acernus i loco i actu.

44 ¶ Cū declarauit q̄ q̄dā coꝛpa sūt i loco p se: ⁊ sūt illa extra q̄ ē aliqđ coꝛpꝰ ꝓtingēs: ⁊ q̄dā sūt in loco qꝛ ptes coꝛ sunt in loco: ⁊ hec ē dispositio coꝛpis totiꝰ mūdi: ⁊ q̄dā sūt i loco p accidēs vt illud qđ moueꝝ circulariꝫ: incepit declarare ēt q̄ q̄dā attribuunꝫ loco potentia ⁊ q̄dā actu: ⁊ dixit (⁊ res sic dicimꝰ ꝛc.). i. qñ coꝛpoꝝ aliđ ē i potētia i loco qꝛ pōt eē in ipso in actu: ⁊ aliud ē in loco in actu. D. d. (cuz igiꝫ coꝛpa ꝛc.). i. ⁊ coꝛpa q̄ sūt in loco in potētia sunt ptes coꝛpis ꝓtinui ꝓsimiliū ptiū dū fuerit ꝓtinuū. U. g. aū: ⁊ cū ptes illiꝰ sepanꝫ ⁊ diuidunꝫ ab inuicē erit in loco in actu: ⁊ in isto sermōe ē ordo ꝓposterus ⁊ dz sic legi: donec cū se paranꝫ erūt in loco in actu: ſz erūt ꝓtingētes sicut aceruus ⁊ itēdit: ſz accidit eis vt ꝓtinganꝫ: ⁊ erit locꝰ coꝛ vnū. vt aceruus tritici: coꝛpus.n. ꝓsimiliū ptiū dū nō diuidiꝫ ptes eius sūt in loco in potētia: ⁊ cū diuidiꝫ tūc ptes ei? sūt i loco in actu: si igiꝫ sepanꝫ ptes coꝛ erunt in locis diuersis actu: ⁊ si nō sepanꝫ ſz erūt ꝓtingētes erūt i vno loco i actu ⁊ tūc erūt. q. mediū inꝫ illđ qđ ē in potētia pura ⁊ actū puruz: ⁊ intendebat declarare per hoc q̄ totum non est in loco actu aut potentia: ⁊ similiter celum.

¶ Et alia qđē p se sūt vt oē coꝛpꝰ aut ꝑm loci nutatiōez: aut augmētū mobile alicubi p se: celū āt sicut dictū ē nō ē alicubi totū: neqz i quodā loco: siq dē nullū ipz cōtinet coꝛpꝰ: ꝑm q̄ āt moueꝝ sic ⁊ locus ē ptibꝰ: altera.n. ab altera habita ptiū ē: alia vo ſz accidēs sicut aia ⁊ celū: ptes.n. i loco quodā mō oēs sūt: i eo.n. q̄ circulariꝫ sūt ꝓtinet alia aliā vnde moueꝝ circulariter solū qđ sursuz est oē aūt nō alicubi est. Qđ.n. alicubi est ipz aliqđ est: ⁊ ad huc aliđ qđā opz esse extra hoc: in quo qđē cōtinetur: extra aūt omne ⁊ totū nihil est.

¶ Et ctiā quedā p se. U. g. qñ oē coꝛpꝰ qđ moueꝝ ꝑm trāslationē aut ꝑm augmētū est p se in aliquo vbi: ⁊ celū sicut diximꝰ nō est i aliquo vbi ſz totū: neqz in aliquo loco cū nō cōtineaꝫ a coꝛpe oīno: ſz ꝑm q̄ moueꝝ ꝑm hoc ptes eiꝰ hūt locū ēt: ptes eni eius sunt insepabiles ab iuicē: ⁊ quedā p accidēs U. g. aia ⁊ celū: ptes.n. aliquomō oēs sūt in loco: quedā.n. cōtinēt quasdā circulariter: ⁊ iō ps moueꝝ circulariter: totū vo nō est in aliquo vbi: hoc eni ē i vbi qđ est in se aliqd: ⁊ idiget aliquo alio qđ extra illud est: ⁊ qđ cōtinet illud: ⁊ nō est aliqđ pꝛeter totum: ⁊ vniuerſuz extra totum. 45

¶ Cū diuisit illud qđ est in loco in actū ⁊ potētiā: icepit etiā diuidere illđ i p se ⁊ p accidēs. Et dixit (⁊ ēt q̄dā p se ꝛc.) i. ēt q̄dā coꝛpa mobilia sūt i loco p se: ⁊ sūt illa q̄ moueꝝ ſz rectā trāslatiōez aut ſz augmētū: illa.n. q̄ moueꝝ his motib? ꝓtinenꝫ ab aliq̄ alio extrinseco: cū sint nāli? terminata nō terminātia: ⁊ cū declarauit ēt hāc ꝓpositiōez dicēdo q̄ oīa coꝛpa extra q̄ ē aliqđ sūt i loco p se: posuit aliā ⁊ ē q̄ celū nō ꝓtineꝫ ab aliquo coꝛpe oīno: ⁊ ista ꝓpositio declaratuꝫ ꝓpꝛie in celo ⁊ mūdo: ⁊ ꝓclusit i sēda figura q̄ celū nō ē i loco p se: ⁊ ē. ſ. ꝑm totū. i. oꝛbis q̄ moueꝝ motu diurno ꝑm totū ⁊ b itēdebat cū dixit (⁊ celuz sicut diximus ꝛc.) iste eni sermo ꝓtinet ꝓclusiōez ⁊ vnā ꝓpositiōez: ⁊ forte itē dixit p b qđ dixit nō ē i vbi neqz ē i loco idē: ⁊ erūt noia synonyma: ⁊ talis doctrina vsitaꝫ ad expositiōes: ⁊ qꝛ q̄daz ptes ei? ꝓtinenꝫ ab aliquo extrinseco excepit b ⁊ dixit (sed ſz q̄ moueꝫ ꝛc.). i. ſz ſz q̄ ptes ei? moueꝫ ⁊ ptes ei? ꝓtinēt se adinuicē dicit q̄ ptes ei? sūt in loco simpli: ⁊ ē itelligēdū q̄ lz sint simpli i loco: tū b ē eis p accidēs: ſpa.n. nō ē inata moueri in ſpa: ⁊ vli in ꝓtinēte: ⁊ nō ē ita de illo qđ moueꝝ motu recto: mobiliū igiꝫ q̄dā sūt in loco vero: q̄dā sūt in loco p accidēs: vt colozes ⁊ accidētia q̄ sūt in loco qꝛ subiectū eoꝝ ē i loco: ⁊ ꝓpe istū modū dicimꝰ q̄ celū ē i loco p accidēs: ſz qꝛ aliq̄ ps ei? ē i loco. ſ. cētrū: ⁊ illoꝝ q̄ sūt i loco vero q̄dā sūt p se: ⁊ sī illa q̄ moueꝝ motu recto: ⁊ sūt p accidēs q̄dā: ⁊ sūt ſpe celestes ꝓtēte si oīs ſpa celestis ꝑter primā q̄ hz motū ꝓpꝛiū ē ꝓtēta: ⁊ cū idurit modū coꝛpoꝝ q̄ sūt in loco p se: dixit (⁊ q̄dā p accidēs). U. g. aia ⁊ celū. i. qñ aia ē i celo qꝛ subiectū ei? q̄ ē coꝛpꝰ ē in celo: ⁊ celū ſz totū ē in loco qꝛ cētrū ei? ē in loco: ⁊ isti sī duo modi eiꝰ qđ ē p accidēs. ſ. attribuere accidēti rei illđ qđ attribuit rei ⁊ attribuē toti illud qđ attribuiꝫ ꝑti. D. d. (ptes eni ꝛc.) ⁊ inuit p b q̄ celū ē in loco p accidēs ſz totū: ptes vo eiꝰ sūt i loco vero: q̄dā. n. ꝓtinēt quasdā circulariꝫ: ⁊ dixit b qꝛ vltimus oꝛbis q hz ꝓpꝛie motū diurnū siue fuerit ſtellaꝝ siue alius nō dz habere motū ꝓpꝛiū ꝑter diurnū ⁊ dixit quodāmō q̄ñ b ē accidēs ei cū coꝛpꝰ celeste nō ē inatū vt sit ꝓtētū ſz ꝓtinēs ē. D. d. ⁊ iō ps moueꝫ circulariꝫ: ⁊ intēdit p ptes ptē mūdi q̄ ē totū celū: ⁊ inuit q̄ ista ps ē in loco p accidēs: qđ.n. nō ē i loco p se neqz p accidēs nō hz motū p se: ⁊ iō dixit (totū vo nō ē in aliquo vbi) ⁊ itēdit p totū totū mūdū: ⁊ dixit in aliquo vt ꝓcludat cēntialiꝫ: ⁊ accidētaliꝫ ⁊. q. d. totū vo nō ē oīno i vbi. i. neqz p se neqz p accidēs. D. d. (q̄ñ b vbi ꝛc.). i. id.n. qđ ē i loco ē i se aliqđ ⁊ idiget alio aliquo ꝓtinēte ipz: ſz extra totū nihil ē ꝓtinēs ipz: q̄ñ b nomē totū significat q̄ extra ipz nō ē coꝛpꝰ ali-

qđ oīno ⁊ hoc manifestū est: ⁊ debes scire q̄ Auicē. opinatur q̄ corpus celeste nō est in loco neq; p se neq; p accidēs dicit enī q̄ motus rotūdi nō est trāslatio: sz mot⁹ in situ: ⁊ nō est necessariū in motu p̄m situ vt sit in loco: ⁊ h̄ est ꝓtra Aristo. ⁊ ꝓtra ver̄: primo vo: qm̄ in situ nō est mot⁹ vt declaratū est in gnto: ⁊ etiā qm̄ locus est p̄ior situ ⁊ accept⁹ in diffinitiōe eius: quō igit̄ habebit aliquē situ: ⁊ nō habebit locū: ⁊ etiā manifestū est p se q̄ motus spere est trāslatio: ⁊ trāslatio est in loco: ⁊ hoc manifestū est in suis ptib⁹ qm̄ mutāt locū: tota vo spera nō mutat locuz vt existimaē ⁊ Aristo. declarat in vltimo serti q̄ spa mutat locū sz formā nō p̄m subiectū vt declarabit̄ in illo loco. Et existimauit Auicē. q̄ motus q̄ mutat locū in forma nō in subiecto ē mot⁹ i situ ⁊ h̄ ē error manifest⁹: ⁊ itelligo p formā h̄ qđ trāsferē circa cōuerū cētri ex cōuexo pfecte rotūditatis: ad ꝙuerū pfecte rotūditatis cū ꝙuerū diuidat̄ i multa ꝙuera q̄z vnūqđq; ē pfecte ꝙueritatis ⁊ rotūditatis. Est igit̄ vnū sz subiectū nō p̄m formā: ⁊ ideo trāslatio corpis rotūdi sz totū circa totalitatē centri est mutatio loci p̄m formaz eius: nō sz subiectū: ⁊ q̄ isti trāslatiōi accidit diuersitas sit⁹. s. situs totius spere ad totū centrū vocauit ipm Auicē. situalē ⁊ dicere motū esse situalē q̄ mutat̄ de situ in situ est aliud q̄z dicere motū esse situal̄ē q̄ est in ipso situ. Et h̄ ignorauit Auicē. aut vitiose ꝓtulit: ⁊ mouit ipm ad dicēdū h̄ qđ dixit Alex. q̄ orbis stellat⁹ nō est in loco p se neq; p accidens: ⁊ q̄ iste motus non est in loco ⁊ q̄ nō est translatio: ⁊ hoc totum nihil est.

¶ Et ꝓpter hoc oia in celo sunt: celū. n. qđē fortasis est oē: est aūt loc⁹ nō celū: sz celi qddā vltimuz ⁊ tāgēs mobile corpis est terminus qescens: ⁊ pp hoc qđē terra in aqua: hec in aere: hic vo in ethere: ⁊ hic vo in celo: celū aūt nō amplius in alio ē.

46 ¶ Et pp hoc oia erūt in celo: videt̄. n. q̄ celū est totū: ⁊ celū nō est locus: sz aliqd ex celo: ⁊ est vltimū eius cōtingens corpus qđ h̄z moueri: ⁊ ideo terra est in aqua: ⁊ aqua in aere: ⁊ aer in ethere: ⁊ ether in celo: celū vo non est in aliquo alio.

46 ¶ Dicit qm̄ oia sunt in toto: ⁊ totū est in celo: ergo oia erūt in celo: ⁊ ipse idurit ꝓclusionē tm̄ cū dixit (⁊ pp h̄ oia erūt in celo) ⁊ cōuersionē maioris ꝓpōnis cū dixit (videt̄. n. q̄ celū est totū) ⁊ fecit hoc q̄ ꝙrsio eius est manifesta: ⁊ minor ꝓpositio est manifesta: ⁊ dixit: videt̄ q̄ declarabit̄ qm̄ declarabit̄ q̄ extra celū non est aliqđ corpus oīno. D. d. (⁊ celū nō est locus ꝛc.) ⁊ intēdit p vltimū ꝓtingēs ꝓcauū orbis lune qđ ꝓtinet ignē: ⁊ intēdit p corpus qđ h̄z moueri ignē: ⁊ intēdit vt mihi videt̄ q̄ h̄z moueri ad illud. s. ad ꝓcauū orbis lune ⁊ dixit: hoc ne existimet̄ q̄ locus sit corpus: ⁊ q̄ celū nō est locus nisi p̄m q̄ ꝓtinet: intēdebat etiā p hoc declarare q̄ illud qđ est dictū in diffinitiōe loci inuenit̄ esse ꝓueniēs in quatuor elemētis: terra. n. sicut dixit inuenit̄ in vltimo aque: ⁊ aqua in vltimo aeris: aer etiā vt demonstrat̄ in celo ⁊ mūdo est in vltimo ignis: ⁊ ignis in vltimo orbis: sed posuit ista h̄ positiōe. s. q̄ est ex istis non manifestū p se donec declaret̄ post: ⁊ similiter hoc qđ dixit: celū vo nō est in aliquo declarabit̄ in celo ⁊ mūdo.

¶ Manifestū āt ex his: qm̄ dubitatiōes oēs solvū tur: sic vtiqz dicto loco: neq; sit augmētari necesse ē locū: neq; pūctū esse locū: neq; duo corpa in eo dē loco: neq; spaciū aliqđ esse corporeū: corp⁹ aūt mediū loci cōtingēs est: sz nō spaciū corpis: ⁊ ē locus alicubi nō sicut in loco aūt: sz sicut termin⁹ infinito: nō. n. oē qđ est in loco est: sz mobile corp⁹.

47 ¶ Declaratū est ex hoc cū loc⁹ dicat̄ hoc mō: oēs qōnes dissoluunt̄: nō. n. est necesse: q̄ aliqd neq; augeat̄ p augmentū ei⁹ in quo est: neq; vt pūct⁹ sit loc⁹: neq; vt duo corpa sint i eodē loco neq; vt loc⁹ sit dimēsio aliq̄ corpalis sic ē finis i finito: qm̄ illud qđ ē in locū ē corp⁹ qđcūq; corp⁹ sit: nō dimēsio corpis: loc⁹ vo ē in vbi: nō ita q̄ sit i loco: sz p̄m q̄ ē finis i finito: quoniam nō omne ens ē in loco: sed corpus quod habet moueri.

¶ Cum promisit dare diffinitionem loci conuenientem omnibus principijs inuentis in loco: ⁊ per quam dissoluantur omnes questiones accidentes in eo: incepit declarare quomodo dissoluantur questiones predicte ex hac diffinitione: ⁊ dixit (⁊ declaratum est ex hoc ꝛc.). i. ⁊ declaratuz est ex predictis q̄ omnes questiones contingentes in loco dissoluuntur ex hac diffinitione. Deinde incepit dissolvere vnam illarum questionum: ⁊ dixit (quoniaz non est necesse: ꝛc.). i. quoniam questio dicens q̄ si omne corpus est in loco: ⁊ in omni loco est corpus: necesse est quando corpus augetur vt locus augeatur: ex quo sequitur locuz esse corpus: ista enim questio dissoluitur h̄ modo per hanc diffinitionem: quoniaz locus p̄m q̄ est finis accidit ei augmētum per accidens p̄m q̄ locus est finis corporum que sunt facilis passionis. s. aque ⁊ aeris: ⁊ questio ꝓtingit quando ponatur augeri essentialiter. s. vt ex suo augmēto sequitur vt sit corpus: quoniam h̄ non sequitur nisi augmentū eius esset per se. Deinde dedit aliam questionem: ⁊ dixit neq; vt punctus habeat locum: ⁊ est questio dicens: quoniaz si corpus habet locum necesse est vt superficies habeat locum: ⁊ si superficies habet locū necesse est vt linea habeat locum: ⁊ si linea similiter ⁊ punctus: ista enim sunt proportionalia: hoc enī nō ꝓtingit nisi ponentibus locū corporis esse corpus: ponētibus vo locū corpis esse vltimū cōtinēs nō ꝓtingit hec questio. Deinde indurit tertiā qōnē: ⁊ dixit (neq; duo corpora erūt in eodē loco) ⁊ ista q̄stio nō ꝓtingit ēt nisi ponentib⁹ locū esse tres dimēsiōes ⁊ sermoni dicēti: qm̄ quēadmodū locus puncti est punctus: ⁊ locus superficiei est superficies: ita cōtingeret vt locus corporis sit corpus: ponentib⁹ vo ipsuz esse vltimū ꝓtinēs nō ꝓtingit hec questio. D. indurit quartā questiōez: ⁊ dixit (neq; vt sit nobis aliqua dimensio in finito: illud enī qđ ē iter locū ꝛc.) i. ⁊ nō ꝓtingit nobis vt locus sit dimēsio que est inter vltima: illud enī qđ est iter vltima apud nos semp in eo est aliqđ corp⁹ nō dimēsio abstracta a corpe: ⁊ sic nō ꝓtingit nobis p̄m hāc exp̄sitōez vt loc⁹ idigeat loco: qm̄ loc⁹ apud nos sz q̄ ē finis est i aliq̄: nō sz q̄ aliqd ē i loco: sz sz q̄ superficies ē i corpe: ⁊ iō nō ꝓcedit q̄ oē ens ē i loco: ⁊ h̄ itēdebat cū dixit (loc⁹ ē i vbi: nō sz q̄ ē i loco: sz sz q̄ ē i finito) i. ⁊ cū dī locū esse i vbi nō ē sz q̄ ē in loco: sz sz q̄ dī in fine q̄ ē vna superficies aut superficies plures cē i finito cui⁹ sunt superficies. D. d. (nō. n. oē ens ē i loco). i. sz q̄dā entia ēt sī i subiecto. s. accidētia: ⁊ q̄dā in loco scilicet individua subā ⁊ dixit (sz corp⁹ qđ h̄z moueri) ad accipiēdū corp⁹ mathematicū qđ nō est in loco nisi p̄m imaginationē.

¶ Et ferē igit̄ in suūpsius locum vnumqđq; rationabiliter: cui. n. cōsequenter: ⁊ qđ tāgit̄ nō vi primuz est: ⁊ sil̄ apta nata ipassibilia sunt: que vo tanguntur passiua ⁊ actiua sunt ad inuicēz: ⁊ manet igit̄ natura omne in ꝓprio loco vnumqđq; rationabiliter: ⁊ nāq; ps in toto loco sicut diuisibilis ps est ad totuz: vt cuz aque aliqs moueat ptez aut aeris.

¶ Et recte vnūquodq; corpoꝝ transfertur ad eūdem locum. oē. n. qđ est cōsequens aliqđ ⁊ cōtingens ipm nō est violente vnigeneum cum eo: cuz igit̄ ista fuerint ex eo qđ esse cōtinuū nō agūt in se ad inuicem: ⁊ cū fuerint cōtingentia agūt in se ad

inuicem

innicē: aut patiēt in se invicez ⁊ quelibet rez nā-
lium gescit i loco sibi ꝑpio: ⁊ hoc rectū est cū ps
non quiescit in toto: ⁊ illud quod est in loco dispo
sito ei⁹ est sicut dispositio ptis diuise ad vniuersū.
A.g.cū aligs motoꝝ mouerit ptē aq̄ ⁊ aeris.

48 ¶Cum dixit q⁹ ex hac diffinitiōe dissoluūtur qōnes accidē
tis in loco: icepit declarare ēt q⁹ ex illis pōt hō dare cām
er qua vnūquodqz corpoꝝ hz ꝑpie locū ꝑpriū er locis nā
libus: ⁊ q⁹ q dicit locū cē inane in aliquo nō pōt dare cām
eius quod apparet ex diuersitate specierum loci ꝓpter di
uersitatem specierum corporum: ⁊ dixit (⁊ recte ⁊c). idest
⁊ cum locus sit vltimū corpis ꝓtinēs locatū rectum est vt
vnūquodqz corpoꝝ transferat ad locum ꝑpriū: cū trans-
ferē ad vltimū corpis sibi ꝑpij. omne.n. corp⁹ mouetur
nāliter ad vltimū alterius corporis donec tāgat ipm: ⁊ il-
lud corp⁹ ad qđ moueē est vnigeneū cū eo: cā igit in b qđ
corpora mouenē ad loca ꝑpria: est q⁹ vltimū corporis cō
tinētis ꝓuenit cū vltimo rei mote. ⁊ b nō inuenit in vacuo
in vacuo.n. nō est nā neqz vnigenea: neqz diuersa: ⁊ hoc i-
tendebat cū dixit (oē.n. qđ est ꝓns ⁊c). i. oē.n. qđ mouet
ad aligd nāliter nō violēte donec occurrat illi est vnigeneū
cū eo: ⁊ q⁹ mobilia videnē moueri ad vltimū ꝓtinētis: ⁊ oē
qđ moueē ad aliquid nāliter est vnigeneum cum eo: vlti-
mum igitur necesse est vnigeneū: ⁊ sic i quolibet vltimo cō
cauo elementoꝝ. s. q⁹ aqua mouetur ēt ad vltimū aeris qñ
aqua fuerit in suo loco ꝓprio mundi: aut in aliquo loco
violēte. D. d. (cum igitur ista ⁊c). i. cum igitur res vnige
nee fuerint cōtinue: nō agunt in se ad invicem: ⁊ cum fue-
rint ꝓtigue agunt in se ad invicem. D. d. (in qualibet rez
⁊c) ⁊ iste sermo nitiē dare cām quietis corpoꝝ in suis vbi
nālibus er diffinitione loci: sicut dedit ex illo cām motio-
nis corpoꝝ ad sua vbi nālia: ⁊ sermo sic ꝓponiē. Corpus i
corpore ꝓtinente ipsuz est sicut pars diuisa a toto ꝓtinuo.
Et omnis pars diuisa a toto ꝓtinuo figitur qñ ꝓtinuatur
cū toto ⁊ quiescit apud ipsum. Vi. g. pars aque diuisa qñ
mouē ad vniversum aque ⁊ ꝓtinuatur cū eo. Sequitur ex
hoc vt corpus locatum figatur in loco ꝑm q⁹ est pars illi⁹
nitit ēt per hunc sermonem dare cām quietis nālis ⁊
vniuersalis: cū cā in quiete est eadem cum cā in motu: ⁊ est
similitudo que est in ꝓtinente: ⁊ dixit (q⁹ dispositio eius est
sicut dispositio ptis diuerse ⁊c) q⁹ locatū qñ tāgit corp⁹ ꝓti
nēs ipz nō copulaē cū eo: ⁊ silitudo iter illa ēvnigeneitas.
¶Sicut āt aer hz se ad aquā vt mā: hic āt hz se
vt spēs. aqua.n. mā aeris: aer act⁹ qđā illi⁹. aq̄.n.
potentia est aer: aer āt potētia aq̄ est alio mō: deē
mināduz āt est posteri⁹ ō his: sz ꝓp tps necesse est
dicere qđez: icerte āt nunc dictuz tunc erit certi⁹.
Si igr̄ idez est mā ⁊ act⁹ aq̄.n. vtrunqz: sz hoc qđē
potentia id vo actu est: hz se vtiqz sicut ps quodā
mō ad totuz: vñ ⁊ his tact⁹ inest. Aptitudo āt cuz
vtraqz actu vnum fiāt. ⁊ de loco qdem ⁊ qñ est: ⁊
quid est dictum est.

49 ¶Et vr̄ etiā q⁹ collatio aeris apō aquā est. q. mā: ⁊
aliō forma: aq̄ āt est tāq̄ mā aeris: aer vo est tāq̄
aligs act⁹ illi⁹. Aqua.n. est in potentia aer: aer vo
est in potentia aq̄: alio mō ⁊ hoc determināduz est
in postremo: sed necessitas cogit ad dicendū hoc
in hoc loco. Si igr̄ ꝑmo nō sit manifest⁹ in hoc lo
co illic erit manifest⁹. Cuz igr̄ idez fuerit mā ⁊ cō
plementuz sunt. n. ambo aq̄: sz illō est in potentia
⁊ hoc ꝑm pfectōez: ita hz se sicut ps in aliquo mō
apō totuz: ⁊ iō hec duo sunt cōtingentia: ⁊ fiunt cō
tinua qñ fuerint ambo vnum in actu: hoc igr̄ sit di
ctum de loco si est: ⁊ quid est.

¶Nitiē in b ꝑmone dare cām in b q⁹ ꝓtentū est simile cōti 49
nenti: dicit. n. q⁹ ꝓtentū ita se hz ad ꝓtinēs sicut mā ad for-
mā. i. ⁊ quēadmodū m āpficiē p formā ita ꝓtentū pficitur
p ꝓtinēs: ⁊ q⁹ b est. q. nō manifestū in hoc loco: dixit (⁊ vr̄
⁊c). i. ⁊vr̄ q⁹ aqua est similis māe: ⁊ aer est similis forme:
⁊ pp hāc similitudinem altez pficiē p altez: sicut mā p for
mā: ⁊ differūt q⁹ ꝓtinēs ⁊ ꝓtentū sūt in actu: ⁊ forma ⁊ mā
nō sūt in actu: vtraqz p se. ꝓtinēs igiē ⁊ cōtentū assimilanē
parti ⁊ toti quodāmō: ⁊ māe ⁊ forme quodāmō: ⁊ q⁹ vtrun
qz vr̄ quasi mā reliqui. vtrūqz. n. elemētoꝝ vicinoꝝ est in
potētia reliquū: ⁊ fuerit positū q⁹ altez est. q. mā. s. ꝓtentū
⁊ altez quasi forma. s. ꝓtinēs: incepit declarare q⁹ potētia
nō dr̄ in eis eodez mō: ⁊ dixit (aqua.n. est in potentia aer
⁊c). i. ⁊ dixim⁹ q⁹ aqua est. q. mā aeris q⁹ aqua est crea-
ta in potentia primitus ⁊ prima intētione vt sit aer: aer vo
. q. est in potentia pp formam māe: ⁊. q. cā in b est; q⁹ aer ē
. q. pfectio aque: ⁊ ignis aeris. s. q⁹ ꝓtinens est nobili⁹ cō-
tento ꝑm hoc: ⁊ ēt altez est. q. priuatio: ⁊ altez. q. forma: ⁊
altez. q. gñatio: ⁊ altez. q. corruptio: ⁊ q⁹ oia ista non sunt
manifesta in hoc loco dixit (⁊ determinandū est hoc in po
stremo ⁊c). i. ⁊ hoc qđ dixim⁹ q⁹ ꝓtinens est quasi forma
⁊ ꝓtentum. q. mā: non est manifestum in hoc loco sed acci
piendum est hic pro ꝓstanti quousqz declaretur in aliis. s.
in quarto celi ⁊ mundi. D. d. (cum igiē idez fuerit mā ⁊c)
vult declarare per istum sermonem q⁹ altez esse. q. mām
⁊ altez. q. formā: facit ēt credere vt altez sit sicut ps: ⁊ alte
rum. q. totū alio mō vt dictū est supi⁹ ⁊ dixit (cū igiē idem
⁊c). i. cū igiē idē. Vi. g. aqua fuerit ꝓpositū er mā ⁊ forma
vtrūqz. n. dr̄ aqua: qñ mā dr̄ aqua in potentia: ⁊ forma
dr̄ aqua in actu: mānifestū est q⁹ mā est tāq̄z ps: ⁊ forma tā
q̄z totū: qñ b nomē res dr̄ de pte in potētia: ⁊ de toto in
actu: ⁊ cū ista sit dispositio ꝓtinētis de ꝓtēto: manifestū est
q⁹ ꝓtinēs ita se hz de ꝓtēto sicut pars de toto. ⁊ ē ēt. q. alia
cā in similitudine q̄ est iter illa. D. d. (⁊ iō b duo sūt ꝓtin-
gētia ⁊c) ⁊ q⁹ ista hñt se ad invicē sicut ps ⁊ totū iō sunt cō
tingentia: ⁊ sicut ꝓtinua. s. ꝓtinens ⁊ ꝓtentum quando alte
rum transmutabitur in alterum. hoc igitur sit dictum de
esse loci ⁊ eius quidditate.

Odem modo accipiendum est esse physi-
e ci considerare de vacuo ⁊ si est aut non: ⁊
quomodo est: ⁊ quid est sicut ⁊ de loco. Et
nanqz similem hz incredulitatem ⁊ fidem per ea
que opinantur: vt. n. locum quendam ⁊ vas vacu
um esse ponunt dicentes: videtur autem esse ple-
num quidem cum hz graue cuius receptiuum est
cum vo ꝓtinatum est vacuum tanq̄ idez sit vacū
⁊ plenum ⁊ locus: esse autem ipsis non idem est.

¶Et sciendum q⁹ oz nālem etiam considerare de 50
vacuo hoc modo quo de loco: ⁊ ꝙ scrutari de ipso
quid sit: ⁊ vtrum sit: aut non: ⁊ quō inter illa est ꝓ-
pinquitas in negādo ⁊ cōcedendo illa ex hoc q⁹ p
transit mentem ex eis. Dicentes. n. vacuuz esse
ponunt ipsum. q. aliquem locum. Et vas qđ existi
matur esse plenum quando in eo est corpus rece-
ptuz: ⁊ qñ caret illo est vacū: ita q⁹ plenū: ⁊ vacū
⁊ locus sunt idem: sz esse eoꝝ non est idem.

¶Cum cōpleuit ꝑmonē de loco icepit log de vacuo ⁊ dixit 50
(⁊ sciendū est ⁊c). i. ponere pscrutationē in iplo de trib⁹ i-
terrogatiōib⁹ ō qb⁹ pscrutat⁹ ē i loco. s. vtz sit ⁊ qđ: ⁊ qle: ⁊
nālis dz ꝓsiderare ō vacuo: q⁹ ꝓuenit hz imaginatōez loco
⁊ motui ⁊ alijs nālib⁹: ⁊ b mouit dicētes ipsum ad b credē
dū: ⁊ q⁹ loc⁹ est similis vacuo: ⁊ vacuū eni apō dicētes ipz

esse est locus sine corpore: dirit (ꝛ inter illa est ꝓpinquitas) ꝛ ita inuenimus in libro Aler. in libro aũt nr̃o inuenimus q̃ inter illa est distantia: in arabis aũt ꝙueniunt ꝓpinquitas ꝛ distantia ꝛ forte est error scriptoris: ꝛ forte distãtia ẽ q: alterꝫ est verꝫ ꝛ alterꝫ est falsum. D. d. (ꝛ pscrutari qd sit ꝛ vtrꝫ sit). i. ꝛ pscrutari primo qd significat hoc nomen vacuũ: qñ qd est interrogatur ad sciendum significationem nominis: ꝛ ista interrogatio precedit interrogationem de vtrum sit ĩ interrogationibus simplicibus. interrogatio ãt ꝑ qd sit q̃ interrogatur de eius diffinitione est ẽt post interrogationez per vtrum: ꝛ ideo incepit ab interrogatione ꝑ qd sit: ꝛ post idurit interrogationẽ ꝑ vtrꝫ: ꝛ dixit (ꝛ pscrutari ꝛc). i. vtrꝫ sit aut nõ sit. ꝛ si sit: quo ẽ: ꝛ forte in b̃ ꝓmone ẽ ordo ꝓpositꝰ ita q̃ legaꝫ sic: ꝛ oz ꝑ. pscrutari de vacuo: vtrꝫ sit aut nõ. ꝛ si sit: qd sit: ꝛ q̃le. D. d. (dicẽtes enim vacuũ ꝛc) b̃ dat cãm ꝓp quã oz nãlẽ ꝙsiderare de vacuo: ꝛ .q. d. ꝛ cã in b̃ q̃ nãlis oz ꝙsiderare de vacuo est: qñ dicẽtes vacuũ ẽ: credũt ipꝰ ẽ sicut locꝰ ẽvas: ꝛ cũ aliqd corpꝰ est in eo ẽ plenũ: ꝛ cũ caret illo corpe est vacuũ: ita q̃ ꝙtingit istis vt locꝰ ꝛ plenũ ꝛ vacuũ sint idẽ ꝑm subiectũ: ꝛ diuersa ꝑz diffinitionẽ. s. q̃ cũ nihil fuerit in eo dicaꝫ vacuũ ꝛ eꝫrio. he. n. due dispositiões sũt oppositẽ: ꝛ si fuerit ꝙsideratũ in respectu eiꝰ qd subijcit in eo dicẽ locus. cũ igit dixit idẽ intẽdit ꝑm subiectũ. D. d. (sed cẽ eoꝫ nõ est idẽ). i. ꝑm diffinitionẽ: vacuũ. n. ꝛ locus sũt idem ꝑm subiectum: ꝛ duo ꝑm diffinitionem.

¶ Incipe ãt oz cõsideratõez accipiẽtes ea q̃ dicũt affirmãtes eẽ: ꝛ itez q̃ dicũt ñ affirmãtes eẽ: ꝛ tertio cões opiones de ipsis. Alij qdẽ igit mõstrare tẽtãtes qz nõ est: nõ q̃ hoies volũt dicere: vacuũ hoc arguũt: sed peccãtes dicũt sicut Anar. ꝛ q eo dẽ mõ argumẽtãtes. Demõstrãt. n. q̃ aliqd sit aer litigãtes ꝓ vtres ꝛ demõstrãtes q̃ fortis sit aer: ꝛ accipiẽtes in clepsydris. Alij aũt hoies volũt vacuũ eẽ spatiũ in quo nullũ est corpꝰ sensibile.

51 ¶ Et oz nos ponere principiũ cõsideratiõis ꝛ narrẽ mꝰ qd dicũt in hoc opinãtes ipm eẽ: ꝛ qd dicũt ẽt opinãtes ipm nõ eẽ: ꝛ ẽt res cognitas i eo. dicamꝰ igit q̃ illi q nituñ ꝓbare ipm nõ eẽ: ñ ꝺicũt ei q̃ hoies itendũt ꝓ hoc nomẽ vacuũ: sed ei q̃ ipsi itẽ dũt ꝓ hoc nomẽ peccãdo vt Anar. q̃ uit sua via i ꝺictiõe. Probãt. n. aerẽ eẽ aliqd ꝑ cõpressionẽ vtris iflati: ꝛ videt ꝓ hoc: q̃ aer hz virtutẽ: ꝛ ꝓ iclusionẽ eiꝰ in instris q̃ dicuñ cãtaploze: hoies. n. intendũt cũ dicunt vacuũ: dimensionem in qua nõ est corpus sensibile omnino.

54 ¶ Q nia principiũ pscrutatiõis nãlis ẽ ꝓponere ꝑmões via lecticos ꝑmonibꝰ demõstratiuis: ꝛ ꝑmões coꝫ q̃ ponũt vacuũ ꝛ q̃ destruũt ipm sũt tales ꝛ marie ꝑmões coꝫ q̃ ponũt ipm: dixit (ꝛ oz nos põere ꝛc). i. ꝛ ponam ꝰ ꝑ. pscrutatiõez de suo eẽ ꝓ ꝑ. cognita q̃ nãliꝫ hẽꝰ in ipo: deide icepit dicere rões coꝫ q negãt ipm eẽ: ꝛ accusat cos qz nõ ꝺixerũt ei .s. q̃ significat b̃ nomẽ vacuũ ita q̃ ꝺictio coꝫ eẽt ꝺictõ vniuersalis: ꝑz ꝺixerũt ꝺictiõe pticulari. s. q̃ qdã coꝫ eri stimauerũt vacuũ eẽ: ꝛ est aer inuisibilis: ꝛ b̃ itẽdebat cũ dixit (ꝛ nõ ꝺixerũt ꝛc). i. qñ nõ ꝺixerũt ei qđ significat b̃ nomẽ vacuũ vt oz in ꝺictiõib̃ demõstratiuis: sed ꝺixerũt ũtẽtiõi pticulari quã ipsi itellererũt ꝓ b̃ nomẽ vacuuz aut opinabañ ipm eẽ vacuũ. s. aerẽ: ꝛ b̃ sicut dixit. qz exꝑmebãt vtres iflatos nõec sentiaꝫ ꝓ tactũ erit aeris ab eis: ꝛ declarabãt ꝓ b̃ q̃ aer nõ est vacuũ: ꝑz coꝰ: ꝛ silr̃ faciebãt de itroitu aeris in cãtaplozis. b̃. n. instrm qñ superius claudit nõ fluit aq̃ ab iferiori ꝛ cũ supi ꝰ apit fluit: ꝛ b̃ accidit necessario ex itroitu aeris in ipm istrm: g. qñ aq̃ erit ab eo nõ remãet vacuũ: ꝑz succedit aer: ꝛ b̃ vt dicũt nõ ꝺstruit nãm vacui: ꝑz destruit solũmõvt aer sit vacuũ: ꝛ dicẽs vacuũ eẽ: ꝑt dicere q̃ ẽ dispsuz in corpib̃ nõ sepatũ ab eis: ꝛ qđ ẽ ẽt sepatũ erit mũdũ: ꝛ iõ ista ꝺictio fuit pticularis. de ide idurit descriptõez vacui apd dicẽtes ipm eẽ cui oz resti ꝛ dixit (hoies vo intẽdũt ꝛc) ꝛ itẽdit hoies dicẽtes vacuũ eẽ ꝛ dixit: corꝰ sensibile ad accipiẽdũ corꝰ mathematicũ. nõ. n. est ꝺ̃ia itervacuũ ꝛ corꝰ mathematicũ: cũ vtrũ qz sit tres dimẽsiones abstracte a materia.

¶ Opinãtes ãt oẽ qđ est corꝰ eẽ: dicũt: in quo oio nihil est illđ esse vacuũ: vñ plenũ aere vacuũ esse: igit nõ oz hoc demõstrare q̃ aliqd sit aer: ꝑz q̃ nõ est spatiuz alterꝫ a corpib̃: neqz sepabile: nz q̃ sit actu: q̃ recipiat oẽ corꝰ: ꝛ q̃ nõ sit cõtinuũ: sic dicũt. Democritꝰ ꝛ Leucippꝰ ꝛ alij multi physiologoꝫ: aut ꝛ si aliqd extra oẽ corꝰ est cũ sit cõtinuũ. 52

¶ Et qz opinabañ q̃ oẽ ens est corꝰ direrũt q̃ id in quo nihil est oio illđ est vacuũ: ꝛ iõ videbãt q̃ illud qđ est plenũ aere est vacuũ: ñ igit oz declarare aerẽ eẽ aliqd: ꝑz oz declarare q̃ nulla ẽ hic dimsio ꝑz dimsionẽ corpoꝫ: nz sepata: nz existẽs i actu: ita q̃ miscenꝫ cũ toto corpe ꝛ erit nõ cõtinuũ: sicut dicit Democritus ꝛ Lucippꝰ ꝛ multi alij q loquũt ꝺ nã: nz ẽ aliqd exꝰ corꝰ vlẽ: ꝛ istđ corꝰ ẽ cõtinuum.

¶ Cũ dixit q̃ significatũ huiꝰ nois vacuũ ꝑm q̃ ipsi intẽdũt est dimẽsio in quo nõ ẽ corꝰ sensibile: ꝛ ista exꝑsitio nois ꝑz sp nõ sit dicta ab eis: tñ segt ex vbis coꝫ icepit notificaꝫ b̃: ꝛ dixit: (ꝛ qz opinabañ q̃ oẽ ens ẽ corꝰ ꝛc). i. ꝛ qz isti opinabañ q̃ oẽ ens est corꝰ sensibile: intẽdebãt ꝓ vacuũ illđ in quo nihil est oio. i. illđ in quo nõ est corꝰ sensibile. ꝛ qz ponebãt ipm eẽ aliqd ꝛ nõ privationẽ simplr̃: ꝑz inane ꝛ vacuũ ꝺ̃icit vt sit dimẽsio: g. significatũ huiꝰ nois vacuũ ꝑm q̃ ipsi itelligũt ẽ dimẽsio in q̃ nõ est corꝰ sensibile: ꝛ itẽdit ꝓ dimẽsionẽ tres dimẽsiões. D. d. (ꝛ iõ videbãt ꝛc). i. ꝛ qz opinabañ q̃ vacuũ ẽ illđ in quo nõ ẽ aliqđ sensibile: ꝛ aer ẽ isensibil': crediderũt q̃ illa q̃ sũt plena aere sũt vacua. D. d. (nõ igt oz ꝛc). i. ꝛ cũ sit declaratũ ꝑm opiones coꝫ q̃ significatũ huiꝰ nois vacuũ apd eos est dimẽsio in quo nõ est corꝰ sensibile: nõ oz volẽtes ꝺicere huic opioni vera ꝺictiõe declarare q̃ aer est aliqđ corꝰ: ꝑz declarare q̃ nõ sũt hic dimẽsiões ꝓter dimẽsiões coꝫ existẽtiũ in eis: nz sepate: ꝑm opionẽ dicẽtiũ q̃ vacuũ iuenit ex oia corpa ꝛ ꝓ se: nz existẽtes oẽs in actu in corpib̃ ꝛ si ñ seperentꝫ a corpib̃: ꝑz innuit a corpib̃: ita q̃ nullũ corꝰ sit ꝙtinuũ in rei vitate nisi ꝑm sensuz: sed in oib̃ corpib̃ sũt foramia plena vacuo: vt Democritꝰ ꝛ Leucippꝰ itẽdũt ꝛ multi alij loquẽtiũ ꝺ nã. D. d. (nz est aliqd exꝰ corꝰ totale ꝛc). i. ꝑm b̃ destruet ẽt opio dicẽtiũ q̃ exꝰ mũdũ est vacuum ifinitũ: ꝛ q̃ in corpe totiꝰ nõ est vacuũ: ꝛ itẽdebat declarare q̃ cũ destruerit significatũ huiꝰ noisvacuũ. destruet oẽs opiones dicte de vacuo: g aũt vult destruere vacuũ ꝓ b̃ q̃ aer ẽ corꝰ: nõ destruit nisivnã opionẽ pticularẽ ꝺ vacuo.

¶ Hi quidem igitur nõ ꝓ portã ad ꝓblema cõtradicunt: sed affirmantes esse magis: dicunt autem vnum quidem qz motus ꝑm locum nõ erit: hic autem est loci ꝛ mutatio ꝛ augmentum: nõ enim videbitur motus vtiqz esse nisi sit vacuum: plenum enim impossibile est recipere: si vo recipiat ꝛ sunt duo in eodem: cõtinget vtiqz ꝛ quelibet simul esse corpora. differentia eniz ꝓpter quã non vtiqz erit quod dictum est: non erit dicere. Si autez contingit hoc: ꝛ paruissimuz accipiet maximuz. Multa

nãqz parua

nāqꝫ parua magna sunt: quare si equalia magna multa cōtinget in eodem esse ⁊ multa iequalia.

53 ¶Isti vo nō ꝺixerūt significato ꝑm qꝫ oꝫ: dicētes vo vacuū eē: sermo coꝝ est cōuenietioꝝ. Dicūt. n. ꝓio qꝫ motꝰ localis ipossibile est vt sit sine vacuo: ⁊ iste motꝰ ē trāslatio ⁊ augmētū: ⁊ diminutio. Eri stimaᷓ. n. qꝫ ipossibile ē vt sit motꝰ nisi sit vacuum plenū. n. ipossibile ē �fcipe aliqd: qm̄ si recipit: erit possibile duo coꝛpa eē i eodē loco: ⁊ plura: qōlibet ſsimul. Nō. n. ꝑt aliqs dicere qꝫ iter hoc ⁊ illō est ꝺꝛia pp quā nō ꝑt eē sicut est dictū. ⁊ cū ita sit pos sibile est vt mima rex recipiat maximā. Magnū . n. diuidit in multa pua: ergo si ē possibile vt mul ta equalia sint in eodem loco: necesse est vt multa inequalia etiam sint in eodem loco.

53 ¶Lū dirit qꝫ ꝺictio coꝝ q ꝺixerūt vacuū nō eē ē debilis icepit iducere rōes coꝝ q ponūt vacuū eē ⁊ declarare qꝫ rō nes coꝝ sūt valde apparētes. ⁊ dirit (isti vo ⁊c). i. q ꝺstruunt vacuū. D. d. (dicētes āt vacuū: ꝑmo coꝝ est ꝙuenien tioꝝ). i. ⁊ rōes coꝝ magis ptinēt ad sufficiētiā ⁊ apparētiā. D. d. (ꝓio vo qꝫ motꝰ localis nō pōt eē sīn vacuo). i. ⁊ p ma rōcinatio coꝝ est qꝫ ꝺicūt qꝫ si vacuū nō fuerit nō erit motꝰ localis sed motꝰ local' est: ergo vacuū est: vel si motꝰ est vacuū est: ꝛ motꝰ ē: gꝫ vacuū ē. ⁊ qꝫ ꝙtinuatio nō est ma nifesta: icepit iducere rōes coꝝ in ꝙtinuatiōe: ⁊ dirit (eristi maᷓ. n. qꝫ ipossibile ē ⁊c). i. existimaᷓ. n. qꝫ vacuū segᷓ ex motu: ⁊ cū vacuū nō est motꝰ nō est. D. d. (plenū. n. nō ꝑt �fcipe aliqd). i. ⁊ eristimaᷓ qꝫ si motꝰ est: vacuū ē: qm̄ motū mouet᷑ i aliquo recipiēte ipm ⁊ illō aut est vacuū: aut coꝛpꝰ: si coꝛpꝰ tūc coꝛpꝰ recipit coꝛpꝰ: ⁊ erūt duo coꝛpa. in eo ꝺē loco: qꝺ ē ipossibile: ⁊ cū ipossibile est vt recipiēs sit coꝛ pꝰ g. est vacuū: ꝺeide addidit huic ſpossibili ipꝛobabilitatē ſtati: ⁊ dirit: (⁊ multa coꝛpa ⁊c). i. ⁊ si sit possibile duo coꝛ poꝛa eē in eodē loco: possibile ē pla coꝛpa eē in eodē loco: nō. n. ꝑt aliqs dicere qꝫ ē ꝺꝛia inᷓ b qꝫ vnū coꝛpus recipiet duo coꝛpoꝛa: aut plura coꝛpa: ⁊ qꝫ pp illā ꝺꝛiam nō est si cut fuit dictū. ſ. qꝫ illō qꝫ ꝙtigit in duob' coꝛpib' ꝙtigat in plurib'. D. d. (⁊ cū ita sit possibile est ⁊c). i. ⁊ cū sit possi bile vt multa coꝛpa ſubijcianᷓ in eodē loco: possibile ē vt maximū coꝛpꝰ ſubijciaᷓ in loco mimi coꝛpis: vt qꝫ mūdus ſubijciaᷓ in loco sinapis: possibile est coꝛpꝰ maximū diui di in mima coꝛpa eq̄lia coꝛpi mimo q̄ oīa penetranᷓ in lo co mimi coꝛpis. ꝺeide ꝺurit aliō ipossibile ēt qꝺ segᷓ ex B: ⁊ dirit (ergo si possibile est ⁊c). i. qm̄ ineq̄lia fiēt eq̄lia. ſ. maximū ſubijci in mimo: ⁊ sic ꝺeficiet excessus.

¶Melissus qꝺē igiᷓ ꝺemōstrat qꝫ oē sit imobile ex his. si. n. mouebiᷓ aliqd necesse est ꝺicit eē vacuū: vacuum autem nō est coꝛ que sunt

54 ¶Melissus igiᷓ ꝺeclarauit ex hoc qꝫ totū nō mo uetur: dirit qm̄ si mouetur necesse est vt sit vacuuꝫ sed vacuum non est.

54 ¶Dicit ⁊ melissus cū obedit ad vacuū esse si motꝰ ē ⁊ vacuū apud ipm nō est: igiᷓ dirit totū nō moueri: ⁊ cecidit in pe ius vacuo: qꝫ negat motum esse.

¶Quoꝺā qꝺē igꝛ mō ex hisōmōstrat qꝫ aliqd ēva cuū: alio vo mō qꝫ videnᷓ q̄ꝺā coeūtia ⁊ calcātia: vt vinū ꝺicūt cū vtribꝰ recipe ꝺolia: tāq̄ i ea q̄ sūt vacua coeūte ꝺēsato coꝛpe. Ampliꝰ ⁊ augmūtū vꝝ fieri oibꝰ pvacuū: alimētū qꝺē. n. coꝛpus esse: ꝺuo autem coꝛpoꝛa impossibile simul esse.

55 ¶Iste igiᷓ est vnꝰ modꝰ er quo ꝺeclarat vacuū esse aliqd: ⁊ aliꝰ modꝰ est: qꝫ nos videmꝰ res q̄ ꝙgregā tur aꝺiuicē ⁊ cōꝺēsanᷓ: ꝺicūt. U. g. vinū: ꝺolia. n. occupāt ipm cū albuꝫ in crēplari: ⁊ hoc significat hic eē loca vacua aꝺ q̄ coꝛpꝰ cōgregaᷓ: qū ōnsaᷓ ⁊ ēt augmētū oēs hoics eristimāt ipm esse mediāte vacuo. Dicūt. n. qꝫ nutrimētū est coꝛpus: ⁊ ipossi bile est vt ꝺuo coꝛpoꝛa sint insimul.

¶Lū ꝺeclarauit qꝫ vnū coꝛ er qbꝰ ꝓbāt vacuū esse est mo tus trāslatiōis: ꝺicit ēt qꝫ er ꝺēsitate ꝓbāt ēt vacuū: ꝺicūt . n. qꝫ vnū coꝛpꝰ vꝝ ꝙstringi ⁊ fieri minꝰ q̄ꝫ erat: ⁊ si vacuuꝫ nō eēt ꝙtingeret vt partes eius iuicē penetrarenᷓ qꝺ ē ipos sibile. ꝺeide induxit tertiā rōnez: ⁊ dirit (⁊ ēt augmētū ⁊c) . i. qm̄ nutrimentū qꝫ ē coꝛpꝰ aꝺueniēs coꝛpi nutribili: ⁊ pe netrās ipm necesse est vt in coꝛpoꝛe nutribili sint foꝛamina vacua in qbꝰ intrat cibꝰ: qm̄ si nō eēnt illic foꝛamia ꝙtinge ret coꝛpꝰ penetrari. he igiᷓ sūt tres rōes: q̄rū vna ē ex mo tu trāslatiōis: ⁊ scḋa ex ꝺēsitate ⁊ raritate: ⁊ tertia ex nutri mēto: ⁊ ipossibile qꝫ segᷓ ex eis ꝑm eristimationē ē vnū. ſ. coꝛpꝰ penetrari: ⁊ rōcinatio ex vtribꝰ est pticularis: ⁊ reducitur aꝺ rōem ex ꝺensitate ⁊ raritate.

¶Testimoniū āt ⁊ qꝺ est ꝺe cinere faciūt qꝫ tm̄ aq̄ recipit: quātū vas vacuū eēt. Esse āt ⁊ pythagoꝛi ci affirmauerūt vacuū ⁊ igredi ipꝫ in celo ex ifinito ſpiritu tāq̄ respirāti. Et hoc eē vacuū qꝺ ꝺeter minat nās rex tāq̄ sit vacuū ſepatio q̄ꝺaꝫ coꝛ q̄ sūt cōsequenter ⁊ ꝺetermiatio: ⁊ hoc in nūeris eē pmū. Vacuū. n. ꝺeterminare naturā ipsoꝝ.

¶Et testaᷓ apꝺ eos hoc qꝺ accidit cieri. recipit. n. er aq̄ tātū q̄tū vas in quo erat cinis. Et pythago rici ꝺicebāt vacuū eē ⁊ qꝺ p anhelitū itrat celū. ce lū. n. attrahit ipm cū hoc qꝺ attrahit qm̄ anhela bat ex ſpiritu ifinito. Et vacuū ēt est illō qꝺ ꝺistin guit iter nās: qm̄ vacuū est ꝺistinctio ⁊ ꝺetermia tio iter cōsequētia: ꝺicūt: ⁊ hoc ꝓio inueniᷓ in nu meris: vacuū. n. apuꝺ eos ꝺistinxit nām coꝛum.

¶Et b est alia rō pticularis ⁊ iducūt ipaꝫ ꝑ testimōio ꝺicē tes vacuū eē. ꝺst. n. qꝫ iꝺē vas tātū capit ꝺ aq̄: qm̄ ē plenū cinere: q̄ꝫtū capit ꝺe aq̄ qm̄ ē vacuū ⁊ b nō suꝫ erpt. ⁊ si ē si cut ꝺicūt: ñ bñt aliā cāꝫ nisi qꝫ aq̄ coꝛrūpiᷓ a cinere: aut ꝑꝫ totū. si ꝺirerim qꝫ inᷓ ptes cineris oēs ñ ē acr ꝺiuisus: ita qꝫ er eo nō remaneat in eo nisi q̄litas tm̄: aut coꝛrūpāᷓ ex eo ptes aliq̄ ⁊ aer q ē mirtꝰ cū cinere succeꝺunt ex eo ptes aliq̄ ⁊ ꝺissoluūᷓ a cinere alie ptes: ⁊ b ē veriꝝ. ⁊ signū ei ē qm̄ qm̄ cinis exꝑmiᷓ erit qꝺā ꝑs aq̄ ab eo: ⁊ nō tota: ⁊ qm̄ ci nis ꝺesiccaᷓ: rcuertiᷓ miꝰ q̄ꝫ erat. ⁊ pythagoꝛici iducebāt q̄rtā rōez vniuersalē: ꝺicebāt. n. qꝫ cā ꝺiuisiōis entiū ꝙsequ tiū. i. ꝙtigētiū ē vacuū: ⁊ ꝺicebāt qm̄ si ꝺiuisio ē: vacuū ē ꝑꝫ ꝺiuisio ē: ergo vacuū ē. D. d. (⁊ pythagoꝛici ꝺixerūt va cuū eē). i. ⁊ pythagoꝛici opinabanᷓ vacuū eē penetrās to tū mūꝺū p anhelitū ⁊ ñ sepatū: cū mūꝺ anhelet a ipū ifini to. ſ. vacuo. ꝺeide iꝺurit aliā rōez ex ꝺistictiōe q̄ inueniᷓ i re bꝰ ꝙsequntib: ⁊ ꝺirit (⁊ ē illō qꝺ ꝺistinguit inᷓ nās ⁊c). i. va cuū ē i illō qꝺ ꝺistinguiᷓ inᷓ nās ꝺistictas apꝺ eos. ē. n. apꝺ eos cā ꝺistictōis ⁊ ꝺetermiatiōis ꝙntiū: ⁊ b ꝑ. inueniᷓ i nūe ris. i. ⁊ qꝫ ꝙns ꝑ. inᷓ i nūeris: ⁊ mediāte nūero inᷓ i alijs entib' ꝺixerūt qꝫ vacuū est illud qꝺ ꝺistirit nām numeroꝝ: ⁊ post ꝺistirit nās rex ꝑ ꝺistinctionem nature numeroꝝ.

¶Er qbus qꝺē igiᷓ alij ꝺicūt esse: alijs vo nō ꝺicunt fere tot ⁊ hmōi sūt: aꝺ q̄le āt sc hꝫ oꝫ accipe quiꝺ nomē significat. vꝝ āt vacuū locꝰ esse in quo nihil est: huiꝰ āt cā est qꝫ qꝺ est: coꝛpꝰ esse opināᷓ. oē aūt coꝛpꝰ in loco est: vacuū āt in quo loco nullū coꝛpꝰ

est quare sic vbi nō est corp⁹: nihil est hic: corpus ât opinat̃ cē qđ tangit̃: hmōi ât est qđ hz grauitatez ⁊ leuitatē. accidet ergo ex syllogismo hoc cēvacuū in quo nullū graue aut leue. hec qdē igit̃: sicut dixim⁹ pri⁹ ex syllogismo accidūt: incōueniens ât est si punctum vacuum sit: oz. n. locum vacuū esse in quo loco corporis sit spatium qđ tangitur.

57 ¶ Jsta igitur ⁊ similia fere sūt p q̄ rōcinant̃ dicentes vacuū esse: ⁊ negātes ipm ⁊ est necesse declarare q⁹ istoz est verū scire significatum hui⁹ nois ⁊ existimat̃ q⁹ vacuū est loc⁹ in quo nihil est: ⁊ cā in hoc est qz existimant q⁹ ens est corp⁹: ⁊ q⁹ oē corpus est in loco: ⁊ q⁹ vacuum est loc⁹ in quo non est corp⁹: sequit̃ igit̃ q⁹ si aliqđ vbi fuerit in quo nō est corp⁹: q⁹ nihil sit illic oio: ⁊ existimant ēt q⁹ oē corpus est tāgibile: ⁊ illō qđ est tale: est illō qđ hz grauitatez ⁊ leuitatē: ergo segt̃ ex hoc q⁹ vacuū sit illō in quo nō est grauitas aut leuitas. Jsta igit̃ sicut dixim⁹ supius sequunt̃ ꝑm rōnem. sed est inopinabile: vt punct⁹ sit vacuū qm̃ segt̃ vt sit loc⁹: ⁊ illud est in quo est dimensio corporis tangibilis.

7 ¶ Dicit hoc igit̃ qđ narrauimus est fere tot⁹ ꝑmo ꝓbātiuz vacuū cē: ⁊ improbantiū: ⁊ necesse est illi q intēdit declarare q⁹ istoz est necessariū scire qd significat hoc nom̃ vacuū ⁊ dixit h: qz ꝓncipiū perscrutatiōis ꝑ vtrū simpler. s. vtruz aliqd sit: aut nō: est exponere nomē ꝑ sermonē ꝓpositū ex aliquo qđ est tanq̄z genus: ⁊ alio qđ est tanq̄z dīa. deide q̄rēt si illud gen⁹ est illi differētia. si fuerit verificabit̃ illō quesitū. ⁊ si nō. nō vt declaratū est in posteriorib⁹. D. d. (⁊ existimatū est q⁹ vacuū est locus. in quo nihil est). i. existimat̃ ꝑm opinionē cor: q⁹ h nomē vacuū significat apd eos locū in quo nihil est. D. d. (⁊ cā in hoc est ⁊c). i. qm̃ opinabātur: q⁹ oē ens est corpus: ⁊ q⁹ oē corpus est i loco ⁊ q⁹ vacuū est locus in quo nō est corpus ex quo segtur q⁹ vacuū est illud in quo nihil ē. D. d. (⁊ existimāt q⁹ oē corpus est tangibile ⁊c). i. ⁊ q: ponūt q⁹ vacuū est illud i quo nō est corpus ⁊ ponūt ēt q⁹ oē corpus est tāgibile: ⁊ q⁹ tangibile hz grauitatē aut leuitatē: segt̃ q⁹ vacuū sit illō i quo nō est grauitas aut leuitas. D. d. (ista igit̃ ⁊c). i. ista igit̃ inopinabilia sequunt̃ eis q exponūt h nomē vacuū tali expositiōe. s. q: ꝓtingit eis q⁹ vacuū sit aliqd in quo nō ē grauitas aut leuitas. deinde indurit vnū iopinabiliū ꝓtingentiū huic positiōi: ⁊ dixit (sed est iopinabile vt pūctus sit vacuū ⁊c). i. qm̃ cū ꝓtingit eis q⁹ vacuū sit illud in quo nō est graue aut leue ⁊ hec est descriptio vacui. ⁊ descriptio ꝙuertit̃ sup descriptū: erit verū q⁹ illud in quo nō est graue aut leue est vacuū: ergo pūct⁹ est vacuū: sed in pūcto nō ē graue aut leue: ergo pūct⁹ est vacuū. si igit̃ pūct⁹ est vacuuz: ⁊ vacuū est loc⁹: ergo pūct⁹ est loc⁹: sed locus est diuisibilis cū in eo est dimēsio corporis tāgibilis: ⁊ pūct⁹ est idiuisibilis: qđ est icōueniēs: ⁊ h intēdebat cū dixit (qm̃ necesse est vt sit loc⁹ ⁊c). i. qm̃ segt̃ ex h q⁹ pūct⁹ est vacuū: ⁊ vacuum est loc⁹ apud eos vt pūct⁹ sit locus: ⁊ locus apud eos ē illō in quo est dimēsio corpis tāgibilis: ex quo segt̃ vt dimensiones subijciant̃ in pūcto. s. diuisibile idiuisibili ⁊ h ꝓtingit eis qz negatio ꝑ quā dispositerūt vacuū: est negatio vniuersalis ꝑ quā nō itelligit̃ nā terminata. s. cū dicūt: q⁹ est locus in quo nō est corp⁹ h. n. est vez de colore ⁊ de pūcto ⁊ iō illi q dicūt ipsum ee dimēsionē in quo nō est corp⁹ nō ꝓtingit eis h iopinab le qm̃ dicere ipm esse locum in quo nō est corpus nō significat nām terminatā: sicut significat apd dicētes ipm esse dimensionem in qua nō est corpus.

¶ Si quidem igit̃ vī dici vacuuz vno qdez mō: nō plenum sensibili corpe ꝑm tactum: sensibile autez ꝑm tactum est grauitatez, hūs vel leuitatem. vñ ⁊ si dubitauerit aliqs q⁹ vtiqz dicat si hēat hoc spacium colorem: aut sonum vtrum vacuum an non aut manifestum est. si quidem corpus accipiat qđ tangitur vacuum esse: si vero non: minime.

¶ Et ēt videm⁹: q⁹ vacuum dī vno mō illud qđ nō est plenum corpe sensibili ꝑm tactū: ⁊ sensibile ꝑm tactuz est illud qđ hz grauitatez aut leuitatem. qd igit̃ dicunt: si aliqs interrogauerit eos: ⁊ dixerit: si dimensio recipit colorez: aut sonū qm̃ pcutit̃: vtrū sit vacuū: aut nō: sz est manifestum q⁹ si recipit corpus tangibile: est vacuuz: ⁊ si nō recipit: nō. 58

¶ Cū destruxit descriptionē dicentē vacuū ee locū in quo nō est corp⁹: reuersus est ad alias descriptōes ⁊ dixit (⁊ videm⁹ q⁹ vacuū dī vno mō ⁊c). i. ⁊ videm⁹ q⁹ vacuū describit̃ multis modis. Quoz vn⁹ est: q⁹ ē dimensio nō plena corpore sensibili ꝑm tactū. D. d. (⁊ sensibile ꝑm tactū ⁊c). i. ⁊ ꝓtingit istis ex h q⁹ vacuū sit dimēsio in q̄ nō est grauitas aut leuitas tm̄ ⁊ iō dixit (qđ igit̃ dicūt ⁊c). i. ⁊ dicēduz est dicētib⁹ h: qm̃ ista dimēsio recipit colorē ⁊ sonū: vtrū sit vacuū aut nō. si vacuū tūc vacuū erit vnū entiū sensibiliuz nō itelligibiliū: qđ nō dicūt. si ât nō vacuū: tūc vacuū non est illō in quo nō est corp⁹ tāgibile tm̄: sed in quo nō ē qualitas tāgibilis nz color: nz son⁹. D. d. (sed ē mānifestū ⁊c). i. sed deberēt addere in diffinitiōe q⁹ est illud in quo nō ē corp⁹ tāgibile: ⁊ recipit illud. nō. n. segt̃ vt illud in quo nō est corp⁹ tāgibile sit vacuū: cū celū sit hmōi. s. q⁹ ē illō i quo nō est q̄litas tāgibilis. dixit Aler. ⁊ in alio libro: loco eius in quo dicit: qđ nō est plenū corpe tāgibili est: qđ ē plenuz corpe tāgibili: ⁊ ꝑm h ītēdūt p illđ aerē: aer. n. apd illos ē tāgibile p tactū tm̄ ⁊ apd eos ē vacuū: ⁊ iō crediderūt ipm ee tāgibile p tactū tm̄ ⁊ ꝑm h ꝺdixit eis post: cuz dixit qm̃ cū recipit alias quātitates a tāgibilib⁹: vtrū remanet vacuū: aut nō. si igit̃ remanet destruet̃ descriptio. si nō remanet: tunc vacuum recipiet qualitates in loco corporum. 58

¶ Alio ât mō in quo nō hoc aliqd est: neqz substantia corporea aliq̄. vñ dicit̃ qđā vacuū ee corporis mā qđā nō locū idē dicētes nō bñ: mā qdaz. n. nō sepabilis est i reb⁹: vacuū ât q̄runt sicut sepabile.

¶ Et alio mō dicit̃ illud in quo nō est aliqd demō stratū: neqz substātia corporalis: ⁊ ideo dixerūt q dā q⁹ vacuū est mā corpoz: ⁊ isti sūt q dixerūt etiā q⁹ locus est ista: ⁊ ñ bñ dixerūt: mā. n. ñ ē sepata a h⁹: vacuū. n. nō pscrutat̃ ō illo nisi sz q⁹ ē sepatū. 59

¶ Et alij describūt ꝑm q⁹ ē illō i quo nihil est demōstratū nz accīs: nz substātia corpal⁹ ⁊ qz ista descriptio ꝙuit̃ māe putauerūt qdā q⁹ mā ⁊ vacuū sūt idē: sic̄ existimauerūt q⁹ loc⁹ ⁊ mā sūt idē ⁊ inuit: vt mihi vī platoue. D. d. (⁊ ñ bñ dixerūt ⁊c). i. ⁊ nō bñ existimauerūt: qm̃ cū dicim⁹ q⁹ i mā nihil ē demōstratū in actu nō itelligim⁹ q⁹ possit denudari a reb⁹ demōstratis in actu: sed intēdim⁹ qđē q⁹ i sua cētia nō est aliqd demōstratū: nz est in se aliqđ demōstratū qm̃ si ita cēt: nō recipet res demōstratas. vacuū vo ē idē i quo nō est aliqd demōstratū: ita q⁹ vacuū iuenit̃ sepatum a rebus demonstratis qm̃ dicunt̃ vacuum. 59

¶ Qm̃ ât de loco terminatū est ⁊ vacuū locū neceē est esse si sit p̄uatuz corpe. Quō ât loc⁹ est: ⁊ quō nō est dictū est: manifestū est: qm̃ sic vacuū quidē nō est: neqz separatum: neqz insepabile. Vacuuz. n. nō corp⁹ sed corporis spacium esse volunt.

Quia iam

60 ¶Quia iaꝫ determinauimus de loco ⁊ est necesse in vacuo etiam si est possibile vt sit locus q caret corpore. ⁊ iam narrauimus locum quō est: ⁊ quomodo nō: manifestū est q vacuū qō dī hoc modo nō est sepatum neqꝫ nō sepatum. vacuū. n. nō est apud eos corpus sed dimensio sine corpore.

60 ¶Cū destruxit descriptiōes dictas de vacuo: icepit declarare ēt q illud qō dicit ī pscrutatōe de loco destruit descriptionē verā vacui q ē ipm eē dimēsionē in q̄ nō est corpus ⁊ dixit (qz iā determinauim⁹ ⁊c). i. ⁊ qz iā dēclarauim⁹ locū qd sit: ⁊ quō nō ē: qz declarauim⁹ q est pmū ꝓtinēs ēneū ⁊ q nō est ḃ dimēsio existēs p se sepata a corpib⁹: neqꝫ nō sepata ſz mixta ē eis: ⁊ vacuū si sit: nihil aliō est q̄ꝫ dimēsio sepata: māifestū ē q vacuū nō ē: ⁊ cū dixit sepata: neqꝫ ise pata itēdit ꝑm opionē dicētiū: q vacuū ē sepatū a corpib⁹ ⁊ ꝑm opionē dicētiū q est mixtū cū corpib⁹: ⁊ ñ sepatū ab eis. ⁊ cū dixit (vacuū. n. apō eos ⁊c). innuit ēt modū er quo ꝓtigit vt nō iueniat dimēsio p se. illud. n. qō iueniē p se est corp⁹: dimēsiōes vō iueniūt in corpib⁹: ⁊ qz vacuū ē dimēsio existēs p se: seqt vt nō sit: qm si cēt tūc ꝑdicamētū q̄ꝫtatis eēt sepatū: ⁊ tūc q̄ꝫtitas eēt sepata a substantia.

¶Ūñ ⁊ vacuū vī eē aliqd qz ⁊ loc⁹: ⁊ pp hoc acceptū est. cōuenit. n. mot⁹ q ꝑm locū est: ⁊ locū dicē tib⁹ eē aliqd ꝓter icidētia corpa: ⁊ his q qdē dicūt q vacuū ē: cāꝫ aūt mot⁹ opinār vacuū eē sic: sicut ī quo mouet: hoc āt erit: q̄re locū dicūt qdā esse.

61 ¶Et iō dicūt q vacuū ē aliqd qz loc⁹ ēt est aliqd: ⁊ eisdē causis dicūt hoc q vacuū ē: mot⁹. n. in loco coegit dicētes locū eē aliqd aliō a corpib⁹ q̄ subij ciunt ī eo ad dicēdū hoc: ⁊ coegit dicētes vacuuꝫ esse ad dicēdū hoc: g. n. existiauit vacuū eē cāꝫ mot⁹: existiauit ipm eē illō in quo mouet res mota: ⁊ iō dixerūt qdā q hoc est tanq̄ locus.

61 ¶Dicit ⁊ qz existimāt q loc⁹ ⁊ vacuū sūt idē: ⁊ loc⁹ apō eos est aliqd existimāt ēt hoc mō vacuū eē aliqd. i. ens. D. d. (p easdē cās). i. ⁊ p easdē cās crediderūt locū eē ⁊ vacuū eē ⁊ existimauerūt ea eē vnū ꝑm subiectū: ⁊ duo ꝑm modum. Deide dedit cāꝫ er q̄ existimauerūt ḃ: ⁊ dixit (mot⁹. n. i loco coegit: ⁊c). i. qm mot⁹ ē illō qō idurit homines ad credēdū locū eē: ⁊ vacuū eē: sed opiari locū eē pp motū ē vera opio opiari vō vacuū eē motū ē falsuꝫ: ⁊ silr ḃ qō opinant er ḃ q vacuū ē loc⁹: ē falsuꝫ. D. d. (g. n. existimauit ⁊c). i. qui. n. existimauit vacuū eē cāꝫ mot⁹: existimauit ḃ: qz reputauit ipm eē illō ī quo res mota mouet: sicut reputat ō locō ⁊ iō dixerūt q vacuū ⁊ loc⁹ sūt idē: ⁊ cū dixit q mot⁹ iduxit eos ad dicēdū vacuū eē icepit contradicere eis.

¶Neqꝫ āt vna necessitas ē si mot⁹ est eē vacuū: oio qdē igr̄ ois motio nequaq̄: vñ ⁊ Melissuꝫ latuit: alterari nāqꝫ cōtigit plenū: sed nꝫ ⁊ ſz locū motū, simr̄. n. ſbigredi ad iuicē cōtigit: lꝫ nullū spaciū eꝫ fit ꝓter corpora mota: ⁊ hoc manifestū est ⁊ icōtinuoꝝ reuolutiōib⁹ sicut his q̄ sunt humidorum.

62 ¶Et nō ē hic necessitas cogēs: si fuerit mot⁹ vt vacuū sit: qm vniuersaliter nō est hoc necessariū de oi motu ⁊ hoc ignorauit Melissus. possibile. n. est vt plenū alteret: ⁊ postea qm neqꝫ est necessariū ī motu locali. possibile. n. est vt ambo cōgregent. ⁊ sic corpora mobilia cedūt sibi ī locis adiuicez absqꝫ eo q hic sit dimensio sepata ꝓter dimensionez eoꝝ: ⁊ hoc est manifestū in cursu corpoꝝ cōtinuoꝝ ēt: ⁊ similiter etiaꝫ in cursu corpoꝝ humidorum.

¶Dicit ⁊ ñ ē ḃ necessitas cogēs: si mot⁹ fuerit vi sit vacuuꝫ 62
Dio vo qm̄ si vtamur motu vlr ⁊ ꝓtinuū ḃ māifestū ē. s. q vacuū nō ē necessariū ī oi motu. mot⁹. n. alteratiu⁹ aut ī diget pleno ō necessitate: aut null⁹ existimat ipm idigeꝛ vacuo ⁊ ḃ est māifestū p se. ⁊ ḃ ignorauit Melissus: cū dixit: q totū ē imobile oio quolibz gñe mot⁹: qz nō ē vacuū ⁊ cū declarauit q māifestū ē p se: q nō ois mot⁹ facit existiari vacuū eē: icepit dēclarare ēt q neqꝫ ex motu ī loco seqꝛ vacuū eē: ⁊ dixit (⁊ postea ⁊c). i. ⁊ postea si ꝯcesserim⁹ q ipi nō ꝓbāt vacuū ex oi motu ſz ex motu locali: apparebit ēt q ḃ nō seqꝛ ēt ī motu locali: qm̄ possibile ē motū localem eē sine vacuo: ⁊ ḃ itēdit cū dixit: possibile. n. ē vt duo ꝯgre genꝛ. s. motū eē: ⁊ vacuū nō eē. D. d. (quō ⁊ dixit. s. corpa mobilia cedāt sibi ⁊c). i. ⁊ ḃ erit ita q q oia corpa mobilia qm̄ aliqd corp⁹ eoꝝ mouet cedat ei ī loco aliō corp⁹ ad quē trāsferꝛ: ⁊ illī aliō absqꝫ eo q ibi sit dimſio sepata: ī q motū mouet ꝑt dimēsionē corpoꝝ mobiliū. Dcim̄ narrauit q iste mod⁹ q̄litatis trāslatōis mobiliū māifest⁹ ē de cāis sensibilib⁹: ⁊ dixit (⁊ ḃ māifestū ē ī cursu ⁊c) ⁊ itēdit p corpa ꝓtiua ꝓtigētia ista. n. qm̄ mouenꝛ cedūt sibi ad iuicē: ⁊ si nō: impedireꝛ mot⁹. ⁊ itēdit p corpa humida motuꝫ ptiū aq̄ ⁊ aeris: ptes. n. istoꝝ mouenꝛ qm̄ cedūt sibi ī loco ad iuicez ⁊ silr ista corpa cedūt in loco nāli reb⁹ q̄ mouenꝛ in eis. s. mobilib⁹ ī aq̄ ⁊ aere: ⁊ forte itēdit p ḃ qō dixit ī cursu corpoꝝ ꝓtimoꝝ: corpa mobilia ꝑm ptes: sicut aq̄ ⁊ aer. ⁊ p ḃ q dixit: ⁊ silr ī cursu corpoꝝ humidoꝝ itēdit q ḃ māifestū est ēt in cursu corpoꝝ humidoꝝ. s. qm̄ motus eoꝝ est p motus rerum in quibus mouentur.

¶Cōtigit āt ⁊ densari nō ī vacuū: ſz ppea q ea q̄ ī sūt illa habūt: vt aq̄ collisa acrē q iest: ⁊ augm̄tari nō solū ingrediēte aliquo: ſz ex alteratōne: vt si ex aq̄ fiat aer: oio āt ⁊ q̄ ē ō augm̄to rō: ⁊ ī cinerez diffuse aq̄ ipa se ipaꝫ ipedit: aut. n. nō augeꝛ qōlibz: aut nō i corpe: aut cōtigit duo corpa ī eodē eē: dubitatōez igr̄ cōez volūt soluere: ſz ñ vacuū demōstraꝛ sicut est: aut oē eē corp⁹ necariū vacuū si penit⁹ augeꝛ: ⁊ augeꝛ p vacuū: eadem. n. rō ⁊ in cinere est. 63

¶Et possibile est ēt corp⁹ cōdēsari ñ ad vacuū: ſz qz illō qō est ī eo dissoluiꝛ ⁊ erit ab eo. U. g. qm̄ qñ aq̄ dissoluiꝛ ⁊ erit ab ea aer q ē i ea: ⁊ possibile ē corp⁹ augeri: qz aliqd itrat ipz tm̄: ſz augeꝛ p alteratōnē ēt. U. g. qm̄ aer gñaꝛ ex aq̄ ⁊ vlr ꝑmo de augmēto ⁊ ꝑmo ō aq̄ q̄ fūdit ī cinerē destruūt se ad iuicez: qm̄ aut nihil augeꝛ: aut augm̄tū ei⁹ ñ fiet p corp⁹: aut duo corpa cōgregenꝛ ī loco. ipi igr̄ p hoc q dicūt: ñ declarāt vacuū eē: ſz q̄rūt dissoluere qōem cōez nobis ⁊ illis: ⁊ iō oz ēt vt corp⁹ sit vacuū cum totum augetur: ⁊ augmentum sit mediante vacuo ⁊ hoc idem dicimus de cinere.

¶Cū declarauit q nō seqꝛ si motus sit vt vacuū sit vt ꝓbātes vacuū eē existimauerūt: icepit ēt declarare q neqꝫ ēt seqꝛ ex dēsitate ⁊ raritate. neqꝫ ex augmēto ⁊ diminutōe: ⁊ dixit: ⁊ possibile ē corp⁹ ōdēsari ñ ad vacuū. i. ⁊ possibile est existiari q corpa cōdēsenꝛ sine eo q vacuū sit ipositū ī ipo ⁊ ḃ itelligit vt a corpe ōdēsato dissoluūꝛ q̄dā ptes ⁊ exeūt ab eo: ⁊ sic ꝓstringunꝛ ptes residue ad loca illaꝫ ptiū ⁊ sic corp⁹ fiet minoris quātitatis absqꝫ eo q imaginēr q̄ inter ptes ei⁹ sūt foramina vacua ad que ꝓstringunꝛ ptes eius apud densitatem. U. g. q̄ ñ aqua exprimit reuertit ī minorē quātitatē: qz partes aeree mixte cum ea dissoluuntur ab ea: ⁊ silr in lana ⁊ filtro: ⁊ ēt possibile q dēsitas accidat nō pp exitū ptiū: sed ex alteratiōe tm̄: q̄ corpus maioris 63

quãtitas trãsferẽt i minorẽ quãtitatẽ: ꝛ silr possibile ẽt est vt magnitudo eiꝰ crescat absqꝫ eo qꝰ admisceat ei aligd ex trisecũ: vt aq̃ q̃ trãsmutat in aerẽ ꝛ b itẽdebat cum dixit: ꝛ possibile ẽ corpꝰ augeri. ꝛ qꝛ b dr̃ augmẽtũ trãsiptiue: augmẽtũ. n. in rei veritate nõ ẽ nisi in aliato: ꝛ p aliqd extrisecũ: ꝛ declarare qũo sit augmẽtũ vel manifestũ iptinẽs est b icepit declarare qꝰ qõ de augmẽto nõ dissoluit ex positiõe vacui: sed remanet sup illos sic remãet i b loco supernos: ꝛ dixit (ꝛ vniuersaliꝛ ꝛc). i. ꝛ vniuersaliꝛ qõ de augmẽto ꝛ de aq̃ q̃ fũdit in cinere remãet: ꝫ ponat vacuũ. Cõtiget. n. si corpꝰ augeꝛ p itroitũ alteriꝰ corpis in ipꝫ ꝛ augmẽtũ ẽ in oiꝰ ptibꝰ augmẽtabil' p itroitũ alicuiꝰ extriseci: nõ possumꝰ dicere qꝰ oẽs ptes corpis sũt vacuũ: qm̃ si ita eẽt nõ esset illic corporeitas oĩo: ergo qõ remãet sup illos sic sup nos: sumꝰ igit̃ int̃ tria: qm̃ augmẽtũ nõ negabimꝰ esse aut negabimꝰ ipm̃ fieri p additamẽtũ corpis extriseci: aut si ꝓcesserimꝰ hẽbimꝰ p possibili corpꝰ penetrare corpus. D. d. (ipsi igit̃ ꝛ p b qõ dicũt ꝛc). i. ꝛ marimũ qõ faciũt ẽ q̃ rere a nobis dare cãꝫ augmẽti nõ alid: qm̃ cũ declarauimꝰ qꝰ vacuũ nõ sufficit ꝛ dare cãꝫ augm̃ti. oꝫ nos daꝛ cãꝫ illiꝰ. deide notificauit qũo remãebat sup eos: ꝛ dixit (ꝛ oꝫ ẽt vt totũ corpꝰ ꝛc). i. ꝛ necesse est vt totũ corpꝰ sit vacuũ si posuerimꝰ ipm̃ augeri p oẽs ptes: ꝛ augmẽtũ fit p itroitꝫ ptiũ corpis qđ ẽ ex extriseco in locis vacuis augm̃tati: qm̃ corpꝰ ipm̃ nõ augmẽtaꝛ in oibꝰ ptibꝰ sed in qbusdã: qm̃ ad dunt̃ in eo ptes q̃ añ nõ erãt: ꝛ b est additio nõ augmẽtuꝫ. D. d. (ꝛ b idẽ dicimꝰ de cinere). i. qꝰ positiõe vacui ẽt nõ dissoluit qõ de cinere: nisi totũ vas eẽt vacuũ: qm̃ cũ fuerit positũ qꝰ tm̃ capit de aq̃ cũ cinere ficut sine: aq̃ ꝛ vacuũ qđ ẽ i cinere ẽ minꝰ necarioꝫ iane totiꝰ vasis: fmãebit qđ

¶ Quod qdẽ igit̃ ꝛ ex qbꝰ demõstrãt vacuũ solueꝛ facile sit manifestũ ẽ: qm̃ ãt nõ est vacuũ sic diuisũ sicut qdã dicunt dicemꝰ itez: si. n. vnuscuiscqꝫ loci mutatio aliq̃ simpliciũ corporeꝫ q̃dã nã est: vt ignis qdẽ sursuꝫ: terre ãt deorsuꝫ: ꝛ ad mediũ: mãifestũ ẽ qꝰ ñ vacuũ erit cã loci mutatõis: cuiꝰ igit̃ cã erit vacuũ: vr. n. cã eẽ motꝰ fm locũ: huiꝰ ãt non est.

64 ¶ Manifestũ est igr̃ qꝰ fmo corꝫ de vacuo destrui facilis ẽ: ex illis rebꝰ qbꝰ pbãt ipm̃ eẽ: ꝛ nos narrauimꝰ priꝰ qꝰ nõ ẽ hic vacuũ sepatũ vt qdã dicũt. dicamꝰ igr̃ qm̃ cũ vnũquodqꝫ corporeꝫ simpliciũ hẽat aliquã trãslationẽ. V. g. ignis supi: ꝛ terra iferiꝰ ꝛ ad mediũ mãifestũ ẽ qꝰ ñ ẽ rectũ vt vacuũ sit cã trãslatõis. Quis igit̃ motꝰ: põt aligs dicere qꝰ vacuũ ẽ eiꝰ cã cũ nõ existimeẽ qꝰ sit cã alicuius vbi motꝰ in loco. ꝛ nõ est cã nisi istius motus.

64 ¶ Idest manifestũ est igit̃ qꝰ fmo corꝫ in ꝓbãdo vacuũ per motũ destrueẽ ex ipso moto: appãct. n. qꝰ ex motu nõ seqt̃ vacuũ eẽ: imo ex illo destruit̃ vacuũ: ꝛ dixit (dicamꝰ igit̃ ꝛc). i. apparet ex isto fmõe qꝰ nõ itẽdit in eo destruere vacuũ: vt ꝓmisit in pricipio fmõis. s. destruere rõez eoꝝ de vacuo. destructio. n. aduenies sup rõez eoꝝ fuit destructio ꝓsecutõis: quã existimabãt eẽ iter motũ ꝛ vacuũ. iste vo fmo est destructio eiꝰ qꝰ vacuũ sit cã motꝰ fm finẽ. q. igit̃ in primis fmõibꝰ declarauit qꝰ vacuũ nõ est cã formalis motus ꝛ in b fmõe declarauit qꝰ ñ ẽ cã finalꝫ ꝛ fmo syllogisticus ꝓponit̃ sic. Si vacuũ fuerit cã motꝰ fm qꝰ locꝰ ẽ nobis est cã eiꝰ qꝰ trãslatio alia ẽ ad supiꝰ: ꝛ alia ad iferiꝰ: ꝛ si fuerit cã diuisiõis trãslatiõis erũt diuerse nãe nõ ꝓsimil': sed ẽ ꝓsimil' nãe: ergo nõ est cã trãslatiõis: ꝛ cũ nõ fuerit cã trãslatiõis: nõ erit cã motꝰ fm finẽ. sed cã quã ipsi dicũt ꝺ vacuo nõ est ista: qm̃ cã quã ipsi fingebãt de vacuo. q. est cã nãlis. i. cã p quã aptaꝫ motꝰ: ꝛ iõ icepit post declarare qꝰ ipossibile ẽ motũ fieri in vacuo: ꝛ ẽt fingũt ipm̃ eẽ cãm leuitatis: ꝛ plenũ cãm grauitatis: ꝛ apparet ex b fmõe bñ qꝰ vacuũ nõ est locꝰ: qm̃ si vacuũ eẽt locꝰ in q̃ nõ erit corpus ꝛ trãsferẽt ad ipm corpꝰ: cẽnt in eo supiꝰ ꝛ iferiꝰ: sed in eo ñ sũt supiꝰ ꝛ iferiꝰ: ergo in eo nõ est locꝰ: ꝛ cũ nõ fuerit locus nõ erit ens: qm̃ in diffinitõe eiꝰ dr̃ qꝰ est locꝰ: ꝛ b itẽdebat p hũc fmonẽ: ꝛ sermo eiꝰ erit talis: mãifestũ est qꝰ vacuus cũ nõ fuerit locus ad quẽ trãsferunt̃ corpa nãliꝰ ñ erit ens ꝛ forte qꝛ sermo ꝓtinet duas ꝓclusiões ilsimul ꝓmisit i pricipio fmonis ꝓmã ꝓclusionẽ: ꝛ ppalauit in ipso fmone secũdã ꝓclusionẽ: ꝛ demõstrauit p b qꝰ fmo ꝓtinet duas cõclusiones ilsimul: ꝛ b fm suũ morẽ in abbreuiatione. D. d. (qs igit̃ motꝰ ꝛc). i. ꝛ cũ sit declaratio qꝰ nõ est cã motꝰ qui existimaꝫ qꝰ est digniꝰ vt vacuũ sit cã eiꝰ. s. motꝰ trãslationis: seqt̃ vt nõ sit cã alicuiꝰ motꝰ oĩo: ꝛ cũ nõ fuerit cã illiꝰ nõ seqt̃ ex positiõe motꝰ vacuũ eẽ: sed ecõtrario. s. vacuum nõ eẽ. ꝛ Ale. expõit hũc fmonẽ ita: qꝰ si nã sit cã trãslatõis corporeꝫ nãliũ: vacuũ ñ ẽ cã trãslatõis: ꝛ cũ nõ fuerit cã trãslatõis nõ erit cã alicuiꝰ ꝛ cũ ñ fuerit cã alicuiꝰ: nõ erit ens oĩo: ꝛ ista ꝓtradictio ẽ ppria ponẽtibꝰ vacuũ: qꝛ est cã agẽs trãslatõis ad supiꝰ nõ ponẽtibꝰ ipꝫ cãm mãlẽ translatõis.

¶ Amplius si vacuũ est aligd vt locꝰ priuatꝰ corpe cũ sit vacuũ quo mouebit̃ ipossituꝫ in ipso corpꝰ: ñ. n. iã in oẽ: eadẽ ãt rõ ꝛ ad locũ eẽ aligd opinãtes sepatũ i quẽ ferr̃ qđ ferr̃: quõ nãqꝫ mouebit̃ positũ aut manebit sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ: ꝛ de vacuo cõuenit eadẽ rõ merito vacuũ. n. locũ faciũt eẽ dicẽtes: ꝛ quõ iã ierit: aut in loco: aut in vacuo. nõ. n. accidit cũ totũ sit positũ: sicut i sepato loco ꝛ sufferẽte corpe. ps. n. nisi seorsuꝫ ponat̃ nõ erit in loco sꝫ i toto amplꝰ autẽ si nõ locus neqꝫ vacuum erit.

¶ Et ẽt si vacuũ sit sicut locꝰ cõe corpi: cũ fuerit positũ in vacuo aliqđ corpꝰ: quo igit̃ attrahit̃: ipossile. n. ẽ vt attrahaꝫ ad ipm totũ. ꝛ p hũc eũdẽ fmonẽ ꝓtradicẽt illis q existimãt locũ eẽ aligd sepatũ ad qđ fiet ꝛ trãslatio. qr̃eꝛ igit̃ ab eis quõ sit attractio corpis positi i eo: aut ges eiꝰ ꝛ qr̃it̃ de supiori ꝛ iferiori: sicut fuit qsitũ i vacuo. necesse ẽ. n. vt sermo de illo sit sicut sermo de vacuo: dicẽtes. n. vacuũ eẽ ponũt ipm locũ: ꝛ qr̃it̃ ẽt qlit̃ erit aligd i loco aut i vacuo: hoc. n. nõ adaptaꝫ qm̃ totũ illiꝰ rei fuerit positũ in loco sepato: ꝛ illõ corpꝰ totale fuerit pmanẽs. ps. n. si nõ ponaꝫ p se nõ erit i loco: sꝫ in sno toto ꝛ ẽt si locꝰ nõ fuerit nõ erit vacuum. 65

¶ Hec est scda declaratio qꝰ vacuũ sepatũ nõ ẽ ꝛ differt a priꝰ qm̃ in priꝰ posuit vacuũ eẽ nõ ꝓsimilitũ ptiũ ꝛ qꝰ in eo ñ ẽ potẽtia simil' moto ita qꝰ motũ attrahaꝫ ad ipm ex illa potẽtia: sicut attrahit̃ ad ꝓtinẽs sibi ppriũ in b vero. q. cõcedit qꝰ i vacuo ẽ potẽtia simil' moto. ꝛ qꝰ motũ attrahit̃ ad illã: ꝫ cũ b fuẽit positũ. ꝛ fuẽit mãifestũ qꝰ si i vacuo sit potẽtia ẽ ꝓsimil: necẽ ẽ cũ idẽ corpꝰ fuerit positũ i vacuo: aut si moueaꝫ oĩo pp eqlitatẽ attractõis ex qlibꝫ pte eqlit̃: aut vt moneaꝫ fꝫ totũ ad loca ẽria: aut diuidaꝫ: ꝫ ipꝫ fꝫ totũ moueri ad loca ẽria ẽ ipossibile: ꝛ ipꝫ ẽt gelcere in oi loco ẽ ipossibile: ꝛ diuisio eiꝰ ẽt nõ sentit̃ ꝛ ipe erpssit i b fmone ꝓmã istaꝝ diuisionũ ꝛ tacuit duas: qꝛ itelligũt̃ ex dictis: ꝛ forte ꝓtẽ ẽ i hac diuisiõe: ꝛ erit argm̃ p se. s. qm̃ motꝰ nãl' fuerit ꝓsideratꝰ i eo tm̃. q. d. ꝛ ẽt argm̃ scdm est: qm̃ cũ posuerimus qꝰ b nomẽ vacuũ significat locũ corpis: ꝛ posuerimus ipm fm qꝰ est locus hr̃e potẽtiã p quã attrahũtur ad ipm corpa q̃ gescũt in eo nãl' cũ fuerit in eo: ꝛ mouent ad illud cũ fuerit eẽ: ad modũ eius qđ sentit̃ de loco: ꝛ posuerimꝰ in b vacuo aliqđ corpꝰ: nõ poterimꝰ dicere ipsum moueri nãlit̃ p attractionẽ eius a ꝓtinẽte: sicut dicimꝰ b ꝺ loco: seqt̃. n. ex hoc vt idẽ corpus fm totũ moueat̃ ad loca ẽria

ca ꝟria. ꝛ Aler. exponit hūc sermonē ita ꝙ illud qđ sequit̄ in eo: nō segt̄ nisi qꝛ vacuū ponit̄ infinitū sicut segt̄ i ter-tio: vt motus nō sit in coꝛpe infinito: ꝛ coegit ipm ad hoc ꝙ erpositio nostra exist̄imat̄ ꝙ Aristo. diceret cā post ꝓ rōne alia ab ista. D. d. ꝛ p hūc eūdem sermonē ꝛc. i. ꝛ illd qđ cō tingit dicētibus vacuū esse et h. s. qm̄ in eo nō erit supius ꝛ iferius nāliť: neqꝫ aliqd pp qđ eadē res qescit in alio lo-co ꝛ moueat̄ in alio ꝓtingit idē ponētib⁹ locū cē dimēsio-nes sepatas a mā. D. d. querit̄ igit̄ ab eis. i. qm̄ cū iterro gātur de cā ꝛre q̄dā coꝛpa mouētur i aliquo loco ꝛ qescūt in alio loco nō pñt dare cām: dimēsiones. n. qm̄ abstrahūt̄ a mā nō hēbūt potētiā ne dūvt hēant potētiā ñ ꝙsimil' ita ꝙ faciat getē i aliū loco: ꝛ motū i alio: ꝛ simlr et qm̄ iterro gāt̄ ꝺ ꝺris qb⁹ locus diuidit̄ in supi⁹ ꝛ iferius: nō posset dare aliqd er dimēsiōib⁹: ꝛ totū h est ꝟrū ei qđ accidit di cētibus locū cē vltimū ꝓtinēs ꝛ cū declaranit ꝙ idē ipossi bile ꝓtingit dicētib⁹ locū cē dimēsiones: ꝛ dicētib⁹ vacuuꝫ: dedit cām in hoc: ꝛ dirit: necesse est. n. ꝛc. i. ꝛ h ipossibile ꝓtingit vtrisqꝫ qm̄ ābo ponūt vacuū ꝛ locū cē dimēsiones: qm̄ nō differūt apꝺ eos nisi ꝑꝫ modū. s. qꝛ cū accipit̄ ꝑꝫ ꝙ i eo exist̄it coꝛp⁹ ꝺr̄ loc⁹: ꝛ cū accipit̄ ꝑm ꝙ i eo nō ē coꝛp⁹ ꝺr̄ vacuū: deide idurit aliud iopinabile cōe eis: ꝛ dirit: ꝛ q̄ rit̄ quo ꝛc. i. ꝛ dicētes ꝙ dimēsiones sūt loc⁹ ꝛ vacuū. ñ pñt dare cām er qua coꝛpus ꝑm totū est in loco p se: ꝛ ꝑꝫ ptes in loco p accidēs: manifestū est. n. ꝙ cū pars nō fuerit se-pata a toto ꝙ nō erit in loco p se sed in toto: ꝛ h intēdebat cū dirit: h. n. nō aptat̄ ꝛc. i. ꝛ iterrogant̄ et quo aliqd ꝑm totū est in loco p se: ꝛ ꝑm ptes in loco p accidēs: cū posue rit dimēsiones sepatas cē locū ꝛ vacuū. hoc. n. nō adaptat̄ cū res ꝑm totū fuerit posita in loco q est dimēsiones sepate ꝛ illud coꝛpus totale fuerit pmanēs in sua dispositiōe non coꝛruptū diuidēdo se in suas ptes. ps. n. cū nō ponit̄ sepa ta a toto nō est in loco p se sed in toto: ꝛ ꝑm hoc segt̄ vt de positio de toto ꝛ pte sit eadē. s. ꝙ vtraqꝫ sit in loco p se: ꝛ h ꝓdictū est in capitulo de loco. D. d. neqꝫ et si locus nō fue rit nō erit vacuū. i. neqꝫ et si locus nō fuerit: cū est dimēsio sepata erit vacuū: vacuū. n. aut est priuatio oium reꝝ de-mōstrataꝝ. s. decē ꝓdicamētoꝝ: aut est dimēsio sepata di-rit Aler. ꝛ in gbusdā libris nō inuenitur er h capitulo. s. er postremo nisi h qđ dirit: iterrogat̄ quō aliqd erit in vacuo ꝛ ꝑm h iste sermo nō erit rō p se sed ꝟiūct⁹ sermoni ꝓdicto.

¶ Accidit autez dicentib⁹ vacuū esse tanꝯ necessa rium: si vere esset mot⁹ cōtrariuz magis esse: si ali qs itendat nō cōtingere moueri nihil si sit vacuuz sicut. n. pp simile dicentes terrā qescere: sic ꝛ i va cuo necesse est quiescere: non enim est quo magis ꝛ minus mouebitur: ꝑm enim ꝙ vacuum est non habet differentiam.

" ¶ Et contingit dicentib⁹ vacuū cē necessario si fue rit mot⁹ cōtrariuz ei qđ dicunt si aliqs pscrutat⁹ fuerit pfecte de hoc. s. qm̄ possibile est aliqd mo-ueri si vacuū fuerit. quēadmodū igitur direrūt il li ꝙ fecerūt terrā qescer pp similitudinē: ita neces se est et quiescere in vacuo: quoniam non erit vbi ad quod motus sit dignioꝝ ꝛ remotioꝝ: quoniam ꝑm ꝙ est vacuum non est in eo differentia.

" ¶ Cū narrauit ꝙ er ipsa rōe coꝝ iprobat̄ sua rō: icepit nar rare et ꝙ er illo eodē iprobat̄ ꝛclusio coꝝ. s. illd er quo ni si sūt ꝓbare ipm. s. motū: ꝛ dirit: ꝛ ꝓtingit dicētib⁹ ꝛc. i. ꝛ illis ꝙ exist̄imāt vacuū cē: segt̄ ꝙ er motu necessario ꝓtin-git ꝟrū ei qđ dicūt. s. ꝙ si fuerit vacuū nō erit motus. dei-de icepit numerare argumēta er qb⁹ apparet ꝙ si fuerit va cuū nō erit mot⁹: ꝛ dirit: quēadmodū igit̄ ꝛc. i. ꝑmū igit̄ coꝝ q̄ ꝓtigūt istis est: ꝙ qꝛ vacuū est ꝙsimile necesse est: vt in eo sit ꝙes nō motus: qm̄ si posuerim⁹ ipm hoc potētiaz attractiuā: segt̄ vt sit ꝑm eq̄litatē er quo segt̄ vt motuz ge scat vbicūqz ponat̄: sicut direrūt fingētes ꝙ cā in gete ter re est: qꝛ circūferētia orbis attrahit cā er oibus ptib⁹ eq̄liť ꝛ nō intēdebat verificare sermonē istoꝝ de terra: sed itēde bat ꝙ cū fuerit positū in ꝓtinēte potētia attractiua: ꝓtiget vt res posita qescat in medio: ꝛ forte itendit ꝙ ꝓtingit istis de iopinabili simile ei qđ ꝓtigit illis: qm̄ quēadmodū ꝓtin git illis ꝙ oē coꝛpus positū in medio ꝺz qescere i eo: adeo ꝙ ignis ēt ita ꝓtigit istis: vt coꝛpa vbicūqz ponant̄ in va cuo qescāt. D. d. qm̄ nō est vbi ꝛc. i. qm̄ qꝛ est ꝙsimilis nō erit vbi qđ est mot⁹ digni⁹ attractiōe ꝛ remoti⁹ simplr eqꝫ illud er quo est mot⁹: cū in vacuo nō sint ꝺrie qb⁹ diuidat in supius ꝛ iferi⁹: ꝛ duo extrema distātie simplr nō iueniū tur nisi in superiori ꝛ inferiori. er quo segtur vt oē motum positum in eo quiescat vbicunqz ponatur.

¶ Primū qdez igit̄ qm̄ ois mot⁹ aut violent⁹ aut ꝑm naturā est: necesse aūt est sigdē vere est violen tus: esse ꝛ eū ꝙ est ꝑm naturā. violēt⁹. n. extra nāz posterioꝝ ē eo ꝙ ē ꝑm nāz: eqre si nō ꝑm nāz iest vni cuiqz physicoꝝ mot⁹ coꝛpoꝝ neqz alioꝝ erit mot⁹ nz vni⁹. Atvo mot⁹ ꝑꝫ nāz quō erit i vacuo cū nec vna sit ꝺria ꝑꝫ vacuū ꝛ infinitū: ꝑꝫ qdē eni ꝙ infinitū ē nihil erit sursuz aut deoꝛsuz neqz mediū. ꝑm autē ꝙ vacuū est nihil differēs est deoꝛsuz a sursuz. si-cut. n. nulli⁹ neqz vna est ꝺria: sic ꝛ illi⁹ qđ nō ē: va cuū āt cū ñ sit aliqd priuatio vr̄ ē: loci āt nā mu-tatio differēs ē: eqre erūt q̄ sūt natura ꝺria: aut igi-tur non inest natura vllo modo ꝛ nulla loci muta tio est: aut si hoc est nō est vacuum.

¶ Et postea ois mot⁹ aut ē violēt⁹ aut nālis: ꝛ segt̄ 67
necessario si mot⁹ violēt⁹ sit vt ēt nālis sit: mot⁹. n. violēt⁹ ē extra nālē: ꝛ mot⁹ q ē extra nālem est post naturalez motū: ergo segtur si vnūquodqz coꝛpo rū naturaliū nō hūerit naturalē motū: vt nō hēat aliquez alioꝝ motuū: quō igitur ē possibile vt mo-tus sit naturalis: ꝛ in vacuo nō est supi⁹ ꝺria: ꝛ est ifinitū: ꝑm. n. ꝙ est ifinitū nō est in eo supi⁹ neqz in feri⁹ neqz mediū oio: ꝛ ꝑm ꝙ est vacuuz ñ differt in eo supi⁹ ab iferioꝝ: quēadmoduz igitur i nihilo nō est oio diuersitas: simlr ēt in illo qđ nō est ens: ꝛ vacuuz est aliqđ nō ens ꝛ priuatio: hoc. n. exist̄ia tur de illo: sed trāslatio natural' est diuersa: ergo hec est diuersitas natural: est igit̄ alteꝝ duoꝝ: aut nulla trāslatio nāliter est oio alicui⁹ rei ad aliquā ptez: aut si est hic trāslatio nālis nō est vacuum.

¶ Hec est alia declaratio: ꝛ prima suaꝝ ppōnuz est ꝙ ois 67
mot⁹ aut est nālis aut violēt⁹. i. ex nām: ꝛ est mānifesta p se. scda aūt est ꝙ oē hns motū ex nām hz motū nālez: ꝛ ista ē ēt mānifesta p se. qđ. n. ē ex nām nō itelligit̄ in respectu ei⁹ qđ nō ex nām ꝛ exist̄iat̄ ꝙ Ari. declarauit hāc ppōnē p h ꝙ dirit mot⁹. n. violēt⁹ ꝛc. s. qm̄ dispō i h ē sic dispō in hi-tu ꝛ priuatiōe: qm̄ hit⁹ ē prior priuatōe in re q̄ caret hitu: ꝛ hec ppō vt mihi vr̄ nō ꝟcedit̄ ab Auicē. ꝛ est fatuitas in illo. ꝛ cū posuit has duas ppōes ꝛclusit ꝙ illud qđ moue tur in vacuo necessario mouet̄ motu nāli: ꝛ si nō: nō mo-uet̄: qm̄ cū ꝓtigit ppōi dicēti ꝙ coꝛp⁹ mouet̄: aut nāliť: aut violente ꝙ motum in vacuo est coꝛp⁹: ꝛclusit in prima figura ꝙ motū in vacuo aut mouet̄ nāliť: aut violēte: ꝛ cum ꝓtigit huic ꝙ illd ꝙ mouet̄ violēte: mouet̄ nāliť: ꝛclusit ēt ꝙ coꝛp⁹ qđ mouet̄ in vacuo mouet̄ nālit̄: ꝛ ēt cū fuerit vez

q; oē qđ moueť violente moueť nāliter: ſequtur vt illud qđ nō moueť nāliter nō moueať oio: ⁊ h ēt eſt. q. ſyllogiſmus inducens ad incōueniens: ⁊ in forma illius indurit ſuum ſermonē: cū dirit (ergo cū vnūquodq; corpo; ⁊c) ⁊ cū verificauit q; corpus qđ mouetur in vacuo dz moueri motu nāli: icepit deſtruere vt aliqđ corpus in vacuo moueatur motu nāli: ⁊ in vacuo nō eſt ſuperius oio: ⁊ ille ſermo ē in ſcđa figura ſic: Oē qđ moueť nāli motu moueť in aliquo in quo eſt ſupius ⁊ inferius Et in vacuo nō ē ſupius oio. Ergo illud qđ moueť motu nāli nō moueť in vacuo. D. incepit declarare q; in vacuo nō eſt ſuperius neq; inferi?: ⁊ dirit (⁊ eſt infinitū). i. qñ vacuū eſt infinitū: ⁊ infinituz nō hz ſupius ⁊ inferius: ergo vacuū nō hz ſupius ⁊ inferi? qđ nō eſt mediū totius. ⁊ cū declarauit q; in vacuo nō eſt ſuperius ⁊ inferius: q; eſt infinitum: incepit declarare ēt h alio mō ⁊ dirit (⁊ ꝑm qđ eſt vacuū ⁊c). i. qñ in vacuo ñ eſt diuerſitas nāliter: ſed ſupius ⁊ inferius differunt nāliter: ergo in ſcđa figura in vacuo nō eſt ſupius ⁊ inferius. D. verificauit ꝓpōnē dicētem q; in vacuo nō eſt diuerſitas: ⁊ dirit (quēadmodū igit ⁊c) ⁊ iſte ſermo cōponit ſic: vacuū eſt nō ens: ⁊ qđ eſt nō ens eſt ꝑuatio: ergo vacuum eſt ꝑuatio ⁊ in ꝓuatiōe nō eſt diuerſitas: ergo in vacuo ñ eſt diuerſitas: ⁊ cū dirit ita illud qđ nō eſt ens intēdit ita illud qđ nō eſt ens cuius potētia eſt potētia: nihil qđ ē ꝑuatio: nō negatio ſimplr: vacuū. n. nō ē negatio ſimplr. i. ꝑuatio ꝓfecta: ſed ꝓuatio corpo; nāliū: ⁊ illa quo; potentie diuerſant ſut corpa nālia. D. d. (⁊ vacuū eſt aliqđ nō ens (. i. nō ſimplr: ſed ꝓuatio corpis nālis: ⁊ cū vificauit q; in vacuo nō eſt diuerſitas: ⁊ eū in eo nō fuerit diuerſitas nō eſt in eo motus nālis. declarata eſt ꝓtiuatio inter ꝓcedēs ⁊ ꝓñs. ſ. q; ſi vacuū eſt mot? nō eſt nāl. D. deſtrurit ꝓñs ⁊ ꝓcluſit vacuū nō eſſe: ⁊ q; oppoſitū ꝓntis eſt manifeſtū ꝑ ſe idurit hec in forma redargutiōis: ⁊ dirit (ē igit altez duo;. i. aduerſarius igit nō pōt fugere alteruz iſto;: aut ꝓcedere vacuū eſſe ex quo ſequtur motū nālē nō eē: ex quo ſeqť neceſſario vacuū nō eſſe. D. d. (ſed trāſlatio nālis ⁊c) ꝑ hoc verificat ꝓpōnez dicētez q; ſupi? ⁊ iferius ſūt diuerſa nāliter: ⁊. q. d. ⁊ ſignū eius q; h ſūt vbi diuerſa nāliter. Eſt qñ hic ſūt motus diuerſi nāliter cā. n. in diuerſitate motuum eſt diuerſitas naturarum locorum: ⁊ naturarum rerum motarum.

¶ Amplius nūc qdem mouenť ꝓiecta ꝓiectore nō tāgente: aut ꝑ repcuſſionem: ſicut qdam dicunt aut ex eo qđ pellit pulſus aer velociori motu illi? qđ pellitur motu ſm quē ferť in ꝓpriū locū: in vacuo aūt nihil hoz cōtingit eſſe: neq; n. ferri erit: ſed aut ſicut quod vehitur.

68 ¶ Et ēt videmus q; illud qđ moueť ꝑ erpulſionez moueť erpellente ſeparato: ⁊ hoc eſt aut ſm ſucceſſionem ⁊ motionem: vt qdam dicunt: aut quia motus aeris erpulſi eſt velocior trāſlatione rei erpulſe in motu eius ad ſuum locum quē hz: ⁊ nihil eſt ex hocv acuo: ⁊ trāſlatio nō pōt eē i eo alio mō. Verbi gr̄a ſm modū equitātis aut natantis.

68 ¶ Cum declarauit prius q; ſi motus nālis eſt vacuū nō eſt incepit ēt declarare hoc ex motu violēto: ⁊ dirit: ⁊ videm? ⁊c. i. ⁊ videm? q; illud qđ moueť ꝑ erpulſionē violēte moueri poſtq̄z motor ſeparať: videmus in lapide ꝓiecto qui moueť poſtq̄z manus ſeparať ab eo ⁊ ſimilr ſagitta directa poſtq̄z ſeparať a corda: ⁊ hoc nō pōt eſſe in vacuo niſi eēt poſſibile aliqđ moueri ſine motore: ⁊ iō oēs ꝓueniūt in h q; cā iſtius motus eſt aer aut ſm ſucceſſionē: vt plato dicit. ſ. q; qñ res erpulſa vacuat locū in quo ē ꝑ erpellēs ſuccedit ei in loco alīus aer q; mouet illud erpulſum poſt ſeparationē erpellētis: ⁊ ille aer ſm q; vacuat locū ſuum ⁊ ſuccedit ei in eo alīus aer: moueť ēt ab aere ſuccedēte ⁊ ſic dēc motus geſcat: aut ſm h q; aer q; defert rem erpulſam moueť ab erpellēte poſtq̄z erpellēs ſepať ab eo ꝑ hoc: q; in natura aeris eſt recipe moueri ab alio: ⁊ retinere ipm diu poſtq̄z ſepať a motore: ⁊ hoc ſm formā. ſ. qñ poſtq̄z ſeparatur ab erpellēte moueť a ſua forma naturali: ⁊ ante ſeparationē moueť ab vtroq;. ſ. ab erpellente ⁊ a ſua forma: qua ꝑ motus eius eſt velocior neceſſario q̄z mot? erpulſi: erpulſum. n. nō hz in ſe principiū motus cū motus eius ſit violentus purus: aer vo hz in ſe principiū motus vt alibi declaratū eſt: ⁊ hoc intēdebat cū dirit: aut q; motus aeris erpulſi ⁊c. i. ꝑ potētiā leuitatis que eſt in aere ꝑ quē inat? eſt cū aliquo motu aduenīēte moueri ad ſupius. ſ. q; cā in motu lapidis poſt ſepatiōem ꝓiciētis nō eſt ſucceſſio aeris ſed trāſlatio ipſius aeris. ⁊ h eſt ſnia Ariſ. vt declaratū eſt in libro celi ⁊ mūdi ⁊ vltimo iſtius libri. deinde dirit: ⁊ nihil eſt ex hoc in vacuo. i. ⁊ nō eſt in vacuo aliqđ de quo dicať ſuccedere: aut illud qđ defert rem erpulſam eſt velocioris motus q̄z ipſa res: ita q; mot? violēt? remaneat p? ſeparationē erpellētis: ⁊ iſte ſermo ꝓponit ſic. Mot? violētus poſt ſeparationē erpellētis fit: aut ex ſucceſſione aeris: aut ex velocitate motus eius. Sed in vacuo nō eſt aliqđ ex quo ſit poſſibile aliqđ iſtoz. Ergo i ſcđa figura motus nō pōt eē in vacuo. D. d. ⁊ trāſlatio nō pōt eē alio modo ⁊c. i. ⁊ ipoſſibile eſt ēt vt trāſlatio ſit in vacuo ſm q; eqtās trāſferť ſup aliqđ. i. delatū ſup deferēs: aut ſm q; animal natat. volatile enim trāſferť in aere ſm altez iſtorum duorum modorum: aut ſm vtrunq;.

¶ Amplius nullus itaq; habebit dicere ꝓpter qd qđ moueť ſtabit alicubi. qd enim magis hic q̄z ibi quare aut quieſcet: aut in infinitum neceſſe eſt ferri: niſi aliquid impediret magis potens.

¶ Et etiam nō poſſet aliquis dare cām er qua cuz 69
aliquid mouetur in eo quieſcit ex eo in aliquo vbi: quare igit dignius quieſcit hic q̄z hic: ex quo ſequitur aut quieſcere: aut moueri in infinitum: cū non impeditur ab alio impediente fortiori

¶ Cum deſtrurit vacuū eē ex motu: icepit ēt dēſtruere ipm 69
ex gete nāli. cā. n. in motu nāli eſt cā in gete nāli: ⁊ h eſt ſimilitudo ꝓtinētis ad ꝓtētum: ⁊ dirit: ⁊ ēt nō poſſet aliqs dare cām ⁊c. i. nō poſſet aliqs eo; qui dicūt vacuum eſſe dare cām ꝓp quā q̄z aliqđ moueť in vacuo geſcit i aliquo loco magis q̄z in alio quēadmodū nō pōt dare cām ꝓpter quā corpus moueť motu nāli ď vbi in vbi. D. d. quare igitur ⁊c. i. qñ nō pñt dare in hoc cām ex vacuo que ꝓueniat huic qđ ſentiť. ſ. de corpibus ipſa geſcere in aliquo loco: ⁊ nō in alio: ⁊ intēdit h ꝑ getē: getem nālem. D. d. ex quo ſequtur ⁊c. i. ⁊ ſi ꝓceſſerimus q; nāliter inter vacuū ⁊ rē mota eſt aliqua ꝓſimilitudo: neceſſe eſt vt illa cōparatio ſit vna ⁊ ſimpler ꝓpter hoc q; vacuū ē vnū ⁊ ſimpler: ex quo ſequtur q; nāliter in vacuo ſit altez duo; tiū. ſ. aut ges aut motus ex quo ſequtur vt corpora nālia: aut ſp geſcāt in eo vbicūq; ponanť: aut ſemp moueātur: qñ ſi iter illd: ⁊ corpus nāle fuerit ꝓparatio ſimilis que eſt iter corpus ⁊ ſuuz vbi ꝓpriū tūc corpa geſcūt vbicūq; ponātur: ⁊ ſi iter illd ⁊ corpora nālia fuerit ꝓparatio q̄z eſt iter corp? ⁊ vbi nō nāle: erit neceſſe vt corpa ſemper moueantur in eo.

¶ Amplius autem nunc quidem in vacuum ob id quod cedit ferri videtur: in vacuo autem vbiq; ſimiliter huiuſmodi eſt: quare vbiq; fertur.

¶ Et ēt motus eriſtimať fieri nunc in locis vacuis 70
ex appoſitione in ipſo vacuo: hoc eſt eodem modo in omnibus ſuis partibus: ergo ſequitur vt illud qđ moueť in eo erpellať ad oēs partes.

¶ Iſta eſt alia ratiocinatio qua nitiť deſtruere vacuū eſſe ꝑ 70
motū

70 ¶ Ista est alia ratiocinatio q̄ nitit̄ destruere vacuū cē p motū violētū. plures. n. motus apud expulsionē expellentis erit in aliq̄ pte ꝛ nō in alia pp diuersitatē ptiū in diuersa aptatiōe. s. q̄ mouet̄ ad partē que est magis apta: adeo q̄ motū nāle mouet̄ pp aptatiōez ꝫ suū motū nālē: vt accidit in assub: vt moueat̄ ad inferius q̄n nō inuenit eritū ad superius: ꝛ dicit q̄ ponētes vacuū ponūt ipsū q̄ existimāt ipz adaptari motui ꝛ si ita cēt ñ cēt ꝫ aliqua ps magis ad aptata q̄z alia: ꝛ motū ꝫ cōtingit dicentibus vacuū cē separatū: q̄bus intendit in hoc sermōe ꝫdicere. dicentibus vo ipsum cē nō separatū nō contingit ꝫ: sed impositum in corporibus. isti. n. possunt ponere superius ꝛ inferius ꝛ vlr mediū per quod fiat motus corporū simpliciū. D. d. (g. necesse est ꝛc). i. g. necesse est vt illud q̄ mouet̄ i eo expellat̄ ad oēs ptes equaliter: ꝛ sic nullum motū mouebit̄ pp aptationē ad aliq̄z ptē aliā ab ea ad quā expellēs expellit: q̄ nō sentit̄ in pluribus mobilibus: ꝛ in libro Aler. ꝫ capitulū inuenitur. ꝛ etiā existimat̄ q̄ trāslatio est nūc in vacuo pp aptationē: ꝛ ꝫ in vacuo est eodē mō ex oibus partibus: ergo illud q̄ mouet̄ i eo expellit̄ ad oēs partes. i. q̄ si vacuū est cā trāslationis pp aptationē sicut fingūt dicētes ipsuz esse necesse est vt illud q̄ mouet̄ in eo moues tur ad oēs partes: q̄n aptatio est in oibus equalr: ꝛ ꝫ i infinitū q̄: vacuū est infinitū apud eos ꝛ maxima est differētia inter ponere q̄ aptatio est necessaria in esse mot⁹: ꝛ ponere ipsam esse cām agentē motum. si igit̄ posuerim⁹ q̄ aptatio est de necessitate motus: expositio erit illa quā diximus: ꝛ si posuerimus q̄ aptatio est cā agens motus: expositio erit Aler. sed erit distructio nō ſm rē in se: ſz ſm sermonē eor. aptatio. n. est de necessitate mot⁹ nō cā agens.

¶ Amplius aūt ꝛ ex his manifestū est q̄ dicit: videmus enim idē graue ꝛ leue ꝛ corp⁹ veloci⁹ ferri pp duas cās: aut in differēdo per quid vt per aquam aut per terrā: aut aerē: aut in differēdo q̄ fertur si alia sint eadē pp excellentiā grauitatis aut leuitatis: hoc quidē igit̄ per quod ferr̄ cā est que impedit: maxima quidē quod cōtra ferr̄: postea autem ꝛ manens: magis aūt quod nō facile diuidit̄: huiusmodi aūt pinguius est. Id aūt in quo est. a. mouebitur p. b. quod aūt in quo est. c. tempus. p ipm aūt. d. cū sit subtilius in quo. e. tēp⁹ si equalis longitudo est ipsi. b. q̄ est ipsi⁹. d. ſm analogiā impedītis corporis. sit. n. b. qdē aqua. d. vo aer: quāto ergo subtilius est aer aqua ꝛ incorporali⁹: tāto citi⁹ a. per. d. mouebit̄ q̄ per. b. ꝫz ergo eandē rōez ſm quā vere distat aer ab aqua: velocitas ad velocitatē: quare si dupliciter subtile ē in duplici tpe q̄ est ipsum. b. trāsibit. a. q̄. d. ꝛ erit in quo est. c. tempus duplex eo in quo est. e. ꝛ semp iam quātocūq̄z sit incorporali⁹ ꝛ minus impeditiuū ꝛ bñ diuisibili⁹ p q̄ ferr̄ citi⁹ mouebitur. vacuū aūt nullā ꝫz rōnem qua excellat̄ a corpore: sicut neq̄z nihil ad numerum. si enim quattuor excellunt tria in numero: pluribus autem duo: ꝛ adhuc vnum pluribus q̄ duobus: nihil autem habet nō amplius rōnez qua excellant. necesse. n. est diuidi excellens in excellentiā: ꝛ in id quod excellitur: quare igitur erit quattuor quantuncūq̄z excellunt ꝛ nihil: vnde neq̄z linea punctum excellit nisi componatur ex puncti⁹: similiter autem ꝛ vacuum ad plenum nihil possibile est habere rōnem ergo neq̄z ad motum.

¶ Et apparet ēt hoc quod dixim⁹ hoc modo: videm⁹. n. idē corp⁹ velocitari i motu pp alteꝛ duoꝝ aut pp hoc q̄ illō mediāte quo mouet̄ diuersatur .A.g. vt mot⁹ ei⁹ sit in aqua: aut i terra: aut i aere aut in igne: aut q̄ motū diuersat̄: si igit̄ alia fuerit eadē ex dīa grauitatis ꝛ leuitatis illud mediante quo erit mot⁹ erit cā. ipedit. n. mot⁹: aut multum q̄n mot⁹ illi⁹ fuerit ꝫri⁹ motui ei⁹ q̄ō mouet̄ in eo: aut min⁹ q̄n ēt fuerit gescēs: ꝛ magis q̄n nō fuerit facilis diuisionis: ꝛ quod est tale est illud i quo est spissitudo: expellat̄ igit̄ corp⁹. a. mediāte. b. in tēpore. c. mediante. d. ꝛ quod est subtilius in tpe. b. in lōgitudine ex. a. equali longitudini ex. c. s. corp⁹ ipediēs: ꝛ intētio illi⁹ est q̄n. b. sit aqua: ꝛ. d. sit aer: ꝛ quāto aer ē subtilior aqua: ꝛ leuioris corporeitatis: tāto. a. expellit̄ mediāte. d. velociꝰ q̄ mediante. b. ꝛ sit ꝓportio velocitatis ad velocitatem sic̄ ꝓportio excessus aeris super aquā: ita q̄ si fuerit duplū in subtilitate: ptrāsibit spatiū. b. in duplo tpis in quo p trāsit spatiū. d. ꝛ erit tēp⁹. c. duplū tpis. b. ꝛ quāto magis fuerit illud mediante quo erit mot⁹ leuioris corporeitatis ꝛ minoris resistentie sed facilioris diuisiōis: tāto magis expulsio erit semp velocior. vacuū vo nullā ꝫz cōparationē ad corp⁹ p quā corp⁹ excedat ipm quēadmodū nullā ꝫz cōparatōnē illud q̄ nō dr̄ vnū oio ad illō quod dr̄ numer⁹: quatuor. n. si excedūt tria p vnum excedunt duo p magis ꝛ excedunt vnum per magis ad nō vnū: vnū vo nullā ꝫz proportionē quo excedit ipsum: excedēs enim diuidit̄ necessario in eo q̄ excedit ꝛ augmētū: ergo quatuor diuidūtur in hec duo. in excessū: ꝛ ēt in nō vnū: ꝛ iō linea ēt nō excedit punctū: cū nō cōpōit̄ expunctis ꝛ silr̄ ēt vacuū nō ꝫz ad plenum proportionem: ergo neque etiam motus erit in eo. 71

¶ Demonstratio exemplaris ostendens q̄ talis est ꝓportio motus ad motuz in velocitate qualis est proportio medij ad medium in subtilitate.

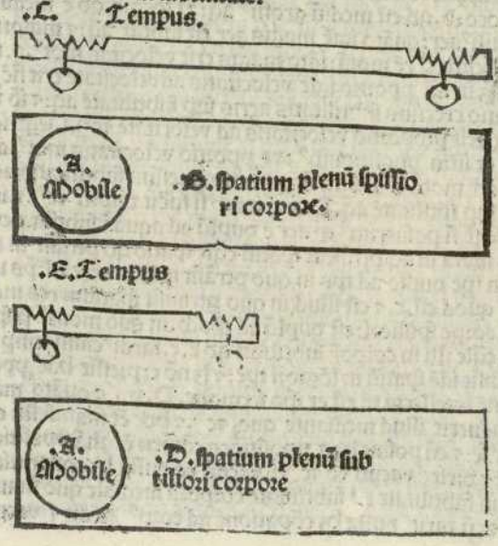

b

7.1 ¶ Hec ē ēt alia demōstratio in qua declarat q̄ impossibile ē motū fieri mediāte vacuo separato: ⁊ dixit (⁊ appet ⁊c). i. ⁊ h̄ q̄ dixim⁹, s. q̄ ipossibile ē vt mot⁹ fiat i vacuo appet ex h̄: qm̄ videm⁹ corpora grauia diuersari i motu ſm velocitatē ⁊ tarditatē p duo: qm̄ ſi corp⁹ fuerit idem: aut fuerit duo eq̄lia in declinatiōe: diuersitas erit ſm illud in q̄ mouent. V. g. qm̄ idē corp⁹ velocius mouet in aere q̄z in aq̄ ⁊ ſilr duo corpora eq̄lia i grauitate ⁊ figura ⁊ magnitudie ſi aūt corpa fuerint diuersa ⁊ mouēt in vno medio: tē diuersitas in motu erit pp diuersitatē i grauitate ⁊ leuitate. s. q̄ grauitas illoz erit veloci⁹. ⁊ cū declarauit hanc ꝓpositionē. s. q̄ cā velocitatis ⁊ tarditatis in corporib⁹ mobilib⁹ ē aut diuersitas medij i ſpissitudie ⁊ tenuitate: ⁊ diuersitas corpoꝝ in grauitate ⁊ leuitate: dixit (ſi igit̄ alia fuerint ea dē). i. qm̄ ſi alia existētia in corporib⁹ faciētia velocitatē ⁊ tarditatē: vt diuersitas corpoz in grauitate ⁊ figura ⁊ magnitudine fuerint eadē in duob⁹ corporib⁹ nō diuersis. ⁊ videm⁹ q̄ illud q̄ mouet in aere: mouet veloci⁹ illo q̄ ē in aq̄: manifestū ē q̄ cā diuersitatis mot⁹ est illud mediāteq̄ ē mot⁹: ⁊ ſilr ē ēt in eodē corpore. s. cū videm⁹ q̄ mot⁹ eius in corpore subtiliori ē velocior q̄z mot⁹ ei⁹ in corpore spissiori. D. dedit cām pp quā accidit hoc medio ⁊ dixit (q̄ impedit multū ⁊c). i. ⁊ cā tarditatis est: qm̄ illud mediante q̄ erit mot⁹ resistet rei mote: ⁊ hoc resistēs diuersat ſm magis ⁊ minus. resistet. n. multū qm̄ medium mouet motu ꝛrio ei quod mouet in eo: ⁊ resistet minus qm̄ fuerit quiescens. D. d. (⁊ magis ⁊c). i. ⁊ medium quod resistit per suū motuz ad ꝛriam partē resistit magis quando fuerit difficilis diuisiōis ⁊ passionis. diuersitas igit̄ medioz in istis duabus causis. s. in difficultate ⁊ facilitate resistētie: aut mot⁹ aut getis eoz ē cā in diuersitate mot⁹ eiusdē moti aut mobilium ꝓsimilium deiñ narrauit qd ē difficilis diuisiōis ⁊ dixit (⁊ ē illud in q̄ est multa spissitudo) ⁊ cū ꝓposuit hāc ꝓpositionē: incepit vti hac doctrina p lr̄as: ⁊ dixit (expellatur ergo ⁊c). i. ponat igit̄. a. corp⁹ qd mouet in medio: ⁊ medium in quo mouet ponat. b. ⁊ tps in quo mouet sit. c. pōatur ēt moueri. a. in alio medio subtiliori primo: ⁊ sit. d. ⁊ tps in quo mouet. a. in hoc medio sit. h. ⁊ ponat. a. moueri ex duob⁹ medijs p duo spacia equalia. s. ex. b. grossiori: ⁊ ex. d. subtiliori segt̄ igit̄ vt tps i quo ptrāsit hec duo spacia dijungat̄: notū est enī q̄ velocius ptransit idē spacium in minori tpe: ⁊ q̄z cā velocitatis ⁊ tarditatis his duobus motib⁹ est diuersitas mediorum in tenuitate ⁊ spissitudie: segt̄ vt ꝓportio tpis ad tps sit sicut ꝓportio spissitudinis q̄ ē in altero medio ad illā q̄ est in alio: ⁊ ſilr proportio motus ad motū: ⁊ cū dedit exēplū ēt ō lr̄is dedit exēplū ō matijs vt demōstratio sit manifestior: ⁊ qd vr̄ diminutū i vno exēplo apparebit in alio: ⁊ dixit (itēr illi⁹ ē ⁊c). V. g. pōat in loco. b. qd est mediū grossi⁹ aq̄: ⁊ i loco. c. qd ē mediuz subtili⁹ aer: quāto igit̄ magis aer est subtili⁹ aq̄: ⁊ minoris resistentie ꝑ rē motā: tāto magis erit velocitas mot⁹. a. in eo q̄z in aq̄ ꝓportio igit̄ velocitatis ad velocitatē erit sic ꝓportio excessus subtilitatis aeris sup subtilitatē aq̄: ⁊ iō dixit (erit proportio velocitatis ad velocitatē ⁊c). i. segt̄ igitur ex ist̄is ꝓpositionib⁹: vt ꝓportio velocitatis mot⁹. a. i. b. ad motū ei⁹. i. d. sit sic ꝓportio excessus subtilitatis aeris sup subtilitatē aq̄. D. d. (ita q̄ si fuerit duplū ⁊c). i. ita q̄ segt̄ si posuerim⁹ q̄ aer ē duplū ad aquā i subtilitate vt res mota in aq̄ ptrāseat spatiū eq̄le spatio qd ptrāsit in aere in tpe duplo ad tps in quo ptrāsit ipsū in aere. Tps igitur quod est. c. ⁊ est illud in quo ptransit spatium res mota i corpe spissiori: est duplū ad tps. b. in quo mouet p spatiū eq̄le illi in corpoꝛ subtiliori qd ē. c. tardi⁹ enim semp ptransit idē spatiū in lōgiori tpe: ⁊ Iz nō expressit hāc ꝓportionē intellecta tñ est ex ipo sermone. D. d. (⁊ quāto magis fuerit illud mediante quo, ⁊c). ⁊ hoc ēt manifestū est per se: ⁊ cū posuit has ꝓpositiones cōiūxit ēt aliā ꝓpositionē: ⁊ dixit (vacuū vo ⁊c). i. vacuū vo nullā hz cōparationē in subtilitate ad subtilitatē corporis mediāte quo fit mot⁹: ⁊ cū dixit (nullā hz cōparationē ad corp⁹) itēdit ⁊ vacuū nullā hz cōparationē q̄ corp⁹ mediū excedit vacuū. V. g. in subtilitate: in vacuo enim nō est subtilitas qua dicat̄ ēe subtili⁹ igne. V. g. aut aere. D. d. (quēadmodū nō hz cōparationē ⁊c). i. inter vacuū ⁊ corp⁹ mediū nō est proportio: cū in vacuo nō est subtilitas: ⁊ est illud ſm qd cōparātur media adinuicē i subtilitate ⁊ spissitudine quēad modū nō est cōparatio: neq̄z ꝓportio in eo qd nō est vnū ad illd qd est numerus: numeri enī cōparāt̄ adinuicē qz cōicāt in vno: ⁊ vlr oia duo que nō cōicant in eadē nā si hñt cōparationē adinuicē: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (si igit̄ quatuor excedūt tria ⁊c). i. ⁊ numeri excedūt se adinuicē p vnitates i qb⁹ cōicāt: illud aūt in quo nō ē vnū nullaz hz ꝓparationē ad numeꝛ: ⁊ ſilr illud in quo nō est subtilitas nullā hz ꝓparatiōez ad corpora hñtia subtilitatē: diuersa enī ꝛz magis ⁊ minus necessario cōicāt in eadē nā. D. d. (nō vnum vo ⁊c). i. qd āt fuerit ex entib⁹ in quo nō inuenit vnū si hz ꝓportionē ad illud in quo est vnū qua existat iter illa excessus. D. d. (excedēs enim ⁊c). i. illud. n. qd vr̄ excedet aliqd necessario diuidit in illud per qd excedit. ⁊ i id p. qd excedit. V. g. qr quatuor excedūt duo: necesse est vt diuidāt i duo quib⁹ excedunt. ⁊ in duo que excedunt: cum igitur fuerit aliquod quod nō diuidit in aliquod ⁊ fuerit aliud qd diuidit in ipz: non dicet q̄ illud qd diuiditur in illud excedit illud quod non diuiditur. Verbi. g. qm̄ quatuor nō dr excedere aliquid in quo nō est vnū: qm̄ ſi excederet tūc ātuor dīdūt in excessuz: ⁊ in illud in quo nō ē vnū: qd est ipossibile: ⁊ hoc itēdebat cū dixit (ergo necesse est vt q̄tuor, didāt ⁊c). i. qm̄ necesse vt quatuor diuidāt in illd p qd excedūt illud in quo nō est vnū: ⁊ i illud i quo nō ē vnū ⁊ qr ꝓportio quā intēdit declarare est cōis numeris ⁊ alijs ⁊ dedit exēplū de numeris: vult ēt dare exēplū de magnitudinib⁹: ⁊ dixit (linea enī nō excedit pūctū). i. ⁊ pp h̄ nō inuenit ꝓportio inter lineā ⁊ pūctū qua ꝓueniat excessus qm̄ si ita ēt: tūc excedēs ⁊ res excessa eēnt ptes linee: ⁊ sic linea cōponeret ex pūctis qd post declarabit esse ipossibile: ⁊ cū dclarauit hāc ꝓpositionē dicētē qd oē excedēs aliqd qz didi in excessuz: ⁊ in rē excessā ⁊ vacuū nō didit i illd p qd excedit corp⁹: cū in eo nō est subtilitas: dedit ꝛclusionē q̄ segt̄ ex hoc ⁊ est q⁹ vacuū nō hz ꝓportionē ad plenū q̄ dicat̄ excedē plenū in subtilitate ⁊ dixit (ſilr ētvacuū) ⁊ iste syllogism⁹ est etiam in scda figura: ⁊ quod subticuit est minoꝛ propositio: ⁊ cū declarauit hāc ꝛclusionē ōdit i possibile qd segt̄ ex ea si aliqd moueat in vacuo: ⁊ dixit: (ergo neq̄z mot⁹ erit in eo). i. ⁊ cū vacuū nō hz ꝓportiōez ad plenū in subtilitate: ⁊ pōit aliqd moueri in eo segt̄ ex h̄ q⁹ mot⁹ in vacuo nō hz ꝓportionē ad motū in pleno: ⁊ sic erit mot⁹ idiuisibilis in tpe indiuisibili. s. instāti qd ē ipossibile: vt post declarabit: q⁹ h̄ accepit ꝓ cōstāti: qd declarat in sexto. s. q⁹ ois mot⁹ est in tpe ⁊ mot⁹ diuisibilis. Auē pace aūt bñ mouit h̄ qōnē. dic. n. q⁹ nō segtur vt ꝓportio mot⁹ eiusdē lapidis in aq̄ ad motū eius in aere sit sic ꝓportio spissitudis aq̄ ad spissitudinē aeris nisi mot⁹ lapidis ēt in tpe pp h̄ qd mouet i medio: ⁊ si hoc ēt ꝛtingeret vt nul⁹ mot⁹ ēt in tpe nisi pp ipediens: mediū. n. vr̄ ipedire rez motā: ⁊ si ita ēt: tūc corpora celestia mouerēt in istāti: cū nullū mediū ipediēs sit illic: ⁊ dicit q⁹ ꝓportio subtilitatis aq̄ ad subtilitatē aeris est sic ꝓportio tarditatis accidētis motui i aq̄ ad tarditatē accidētē ei in aere: ⁊ h̄ sunt vba ei⁹ in septimo sui libri: dic: ⁊ ista resistētia q̄ ē inē plenū ⁊ corpus qd mouet in eo est illa iter quā ⁊ potētiam vacui fec Arist. ꝓportionē in ārto: ⁊ nō est sic existimat de eius opinione: ꝓportio enim aq̄ ad aerē i spissitudine nō ē sic ꝓportio mot⁹ lapidis in aq̄ ad motū ei⁹ in aere: sed ꝓportio potētie ꝛtinuitatis aq̄ ad potētiā ꝛtinuitatis aeris: est sic ꝓportio tarditatis accidētis rei mote ex illo in quo mouet V. g. aq̄ ad tarditatē accidētē ei q̄ mouet i aere: q̄ si ēt sic existimauerūt alig: tūc mot⁹ nālis ēt violentus: ergo si illi nō esset resistētia q̄o esset mot⁹: necesse est enim vt ēt in istāti. qd ergo dicet de motu circulari ⁊ illic nō est resistētia: q̄ illic nō ē diuisio oio; nā loc⁹ circuli idē ē simplr

nō itaq̄

nō itaqz eūaē vn⁹ loc⁹ ⁊ ali⁹ ipleē: neče est igiturvt motus circularis sit ī instāti: sed nosvidem⁹ in eo maximā tardita tē vt in motu stellaꝝ firaꝝ: ⁊ maximā velocitatē vt ī motu diurno: ⁊ hoc nō est nisi pp distātiā motoris in nobilitate a moto: cū igiē fuerit nobilio⁹: tūc illud qđ moueē ab eo erit veloci⁹: ⁊ cū motor fuerit minoris nobilitatis erit ppi qor moto ⁊ tūc mot⁹ erit tardior: ⁊ ꝟ sūt vba ei⁹ : ⁊ si ꝟ qđ dixit ꝓcedaē: tūc demōstratio Ari. erit falsa qm̄ si ꝓportō subtilitatis medij ad subtilitatē alteri⁹ medij: ē sic ꝓportō tarditatis accidētis moto in altero coꝝ ad tarditatem acci dentē ei in alio: nō sic ꝓportio ipsi⁹ mot⁹: nō segē vt illud qđ moueē in vacuo moueaē in instāti: qm̄ tūc non auferē ab eo nisi tarditas q̄ accidit ei pp mediū ⁊ remanet ei mo tus nālis: ⁊ oīs mot⁹ ē in tpe: g⁹. illud qđ moueē in vacuo moueē in tpe necessario ⁊ motu diuisibili: ⁊ nullū segē im possibile. ꝟ igiē ē qđ Auēpace. Nos āt dicam⁹ q⁹ manife stū ē p se q⁹ si cā eq̄litatis rez motaꝝ ꝙueniētiū in ꝺclinatiōe ⁊ figura ⁊ magnitudie qm̄ moueē in vno medio aut in duob⁹ mediis eq̄lib⁹ ī tenuitate ⁊ grossitudie ē eq̄litas me dij: māifestū est q⁹ diuersitas ei⁹ ī tēuitate ꝑm magis ⁊ mi nus ē cā diuersitatis mot⁹ ī velocitate ⁊ tarditate : ⁊ q⁹ ista diuersitas cui⁹ cā ē diuersitas medij: segē cēntialr subtili tatē. s. q⁹ augmētū illi⁹ diuersitatis segē augmētū subtili tatis: ⁊ diminutio illi⁹ diminutōnē illi⁹. g⁹. māifestū ē q⁹ p portio motuū ad ꝓportionē medioꝝ est cā in spissitudie ⁊ tenuitate: ⁊ iste ꝓportiōes sunt māifeste p se. s. q⁹ cū fuerit duo mota eq̄lia in grauitate ⁊ figura ⁊ magnitudie: ⁊ mo ueāē ī vno medio: q⁹ mot⁹ eoꝝ erit eq̄lis in velocitate: ⁊ q⁹ vtrūq; ptrāsit equale spaciū ī tpe eq̄li: ⁊ cū duo media fue rint diuersa in tenuitate q⁹ mot⁹ eoꝝ diuersabiē diuersita te ꝓportionali: ⁊ vlr māifestū est q⁹ cā diuersitatis ⁊ eq̄li tatis motuū est diuersitas ⁊ eq̄litas ꝓportiōis motoris ad rē motā. cū igiē fuerint duo motores ⁊ duo mota: ⁊ ꝓpor tio alteri⁹ motoris ad alteꝝ motū fuerit sicut ꝓportio reliq motoris ad reliquū motū tūc duo mot⁹ erūt eq̄les i velo citate: ⁊ cū ꝓportio diuersabiē: diuersabiē mot⁹ ꝑm ūllā p portionē: ⁊ hoc idē est in motib⁹ violētis ⁊ nālib⁹ : ꝟ ī vio lētis cū duo motores fuerit eq̄les ī potētia diuersitas erit pp ipediēs: ī nālib⁹ vo diuersitas aut eq̄litas est pp diuer sitatē aut eq̄litatē ꝓportiōis motoris ad rē motā: ⁊ nō seq tur vt in eis sit eq̄litas apud equalitatē mouētiū ī potētia q̄ ꝓportio diuersaē: sic nō segē ꝟ in violētis q̄ ipediens diuersaē: q̄ ipedientis diuersabiē ꝓportio. iste igiē si ꝓ positiōes manifeste p se: ⁊ si ꝟ eēt sic dic Auēpace. s. q⁹ i ta lib⁹ motib⁹ nō erit ꝓportio mot⁹ ad motū sic ꝓportio spis situdis ad spissitudinē: sed sic ꝓportio tarditatis ad tardi tatē: ꝙtingeret ꝟ in oīb⁹ motib⁹ violētis ita q⁹ illud dictuz in vltimo septimi. s. q⁹ cū aliqđ corp⁹ mouēit aliđ corp⁹ p aliqđ spaciū in aliq̄ tpe q⁹ mouebit medietatē illi⁹ corpis p illud spatiū ī medietate illi⁹ tpis eēt falsū: cōtingeret enī ꝑm Auēpace vt ꝓportio tpis ad tps nō eēt nisi sicut ꝓpor tio tarditatis ad tarditatē: ⁊ cā isti⁹ erroris fuit eristiare q⁹ tarditas ⁊ velocitas sunt mot⁹ additi motui ⁊ diminuti ab eo. sic linea q̄ additē linee: aut diminuiē ab ea. cū igiē eri stimaē q⁹ velocitas est additio super motū nālē: ⁊ tarditas diminutio: ⁊ cā isti⁹ additiōis ⁊ diminutionis fuerit resi stentia: segē ex ꝟ vt ꝓportio resistentis ad resistēs sit sic ꝓ portio tarditatis ad tarditatē: nō sic ꝓportio mot⁹ ad mo tū: qm̄ q̄ q̄ztitatib⁹ ꝓportionalibus addiē eadē q̄ztitas aut diminuiē nō remanebūt ꝓportionales. ⁊ Auēpace eri stimauit q⁹ mot⁹ sensibilis est illđ qđ remanet ex motu nā li: ⁊ eristimauit q⁹ mot⁹ nālis ē q̄si vna mēsura ex q̄ dimi nuūtur due mēsure ꝑm ꝓportionē aliaꝝ duaꝝ quātitatuz ⁊ vidit q⁹ cū ꝟ accidit ī q̄ztitatib⁹: non segē vt ꝓportio di minuti ad diminutū sit sic ꝓportio remanētis ad remanēs ⁊ eristimauit q⁹ accidit motui nāli pp ipediēs aliq̄ diminu tio ꝑm ꝓportionē ipediētis ad ipediēs: ⁊ eristimauit sic di rim⁹ q⁹ mot⁹ sensibilis est illud qđ remanet ex motu nāli p⁹ diminutionē: sic remanet ex magnitudine p⁹ diminutio nē: ⁊ iō iudicauit q⁹ nō sequiē vt ꝓportio mot⁹ sensibil⁹ ad motū sensibilē sit sic ꝓportio ipediētis ad ipediēs: ſz sic ꝓ portio tarditatis ad tarditatē: sic nō segē in q̄zt tatib⁹ q̄ di minuūē in aliqua ꝓportione vt residuū sit in illa ꝓportōe sed differūt q⁹ qñ ex q̄ztitate mathematica diminuiē aliq̄ q̄ztitas in actu remanet residuū q̄ztitatis in actu: ⁊ qñ mo tui nāli accidit diminutio tūc mot⁹ nālis ñ habebit eē nisi in potētia. g⁹. tūc mot⁹ sensibilis nō erit nisi mot⁹. nō nālis q est diminutio ex motu nāli: nō mot⁹ nālis cui accidit dimi nutio: ⁊ silr cū aliqđ motū moueē veloci⁹ motu nāli. tūc ñ erit illic mot⁹ nālis ⁊ additio: sed additio tñ verūtñ dicim⁹ q⁹ ꝓportio tarditatis ad tarditatē ē sic ꝓportio impediētis ad ipediēs vt dicit Auēpace: sed nō est illic aliqđ nisi tardi tas: ⁊ ista qō est sophistica: sed est difficilis q⁹ ē �means cōicatio nē: qm̄ q⁹ mot⁹ assimilaē licē eristiaē q⁹ illđ qđ ꝓtigit i lica cōtingit in motu: declaratū ē igiē ex ꝟ sermone q⁹ ꝓportō ipediētis ad impediēs est sic ꝓportio mot⁹ ad motū: ⁊ ꝟ ē ī motib⁹ violētis qñ motor fuerit idē: ⁊ siue impedimētum fuerit ex medio: aut ex ipso moto: ⁊ q⁹ ꝟ diuersaē in moti bus nālib⁹ ꝑm diuersitatē ꝓportionū que sunt inter moto res ⁊ res motas cū nullū sit ꝟ impediēs: ſz ꝑm diuersitatē ꝓportionis excessus potētie motoris sup rē motā ad excel sum potētie sedi motoris super rem motā. Sz queret aliqs cū posuerim⁹ q⁹ iste mot⁹ erit in medio impedit⁹ a medio ñ sequiē: ⁊ si cōcesserim⁹ q⁹ ꝓportio motuū q̄ fiūt in medio ad inuicem est sicut ꝓportio ipediētis ad impediēs: vt qñ idē motū moueē in vacuo moueaē motu indiuisibili ⁊ ī in stanti: sed segē necario: vt moueaē in tpe: cui⁹ ꝓportio ad tps in q̄ moueē ī medio: sit sic ꝓportio excessus potētie mo toris sup rem motā: ꝑm q⁹ est mota tūn. s. absq; eo q⁹ illic sit impediens extrinsecum ad excessuz potētie motoris sup rē motā ꝑm q⁹ ē ipedita: vñ eristimaē ēt q⁹ ſz ꝙcedāē ille ꝓ positōes qb⁹ vsus ē tñ nō inducet ad ipossibile ad qđ nitiē iducē. Et ad ꝟ ē dicēdū q⁹ isti mot⁹ q̄ sē corpoꝝ simpliciuz mediātib⁹ aqua ⁊ aere: nō sē mot⁹ ipediti a medio: vt appa ret in primo aspectu qm̄ si ita eēt: tūc essent ꝟ mot⁹ nāles q nōdū inuenti sunt neq; inueniēnē nisi eēt possibile ꝟ cor pora moueri sine medio qđ ē impossibile: nisi vacuū eēt: ⁊ cā i ꝟ ē q⁹ ista mota idigēt medio qm̄ res mota nēcario ꝺz brē cū motoꝝ aliq̄z resistētiā qua potētia motoris excedat potētiā illi⁹. ⁊ ꝟ est in motib⁹ nālib⁹: ⁊ si ñ: tē qlibet motor moueret qlibet corp⁹ ⁊ pp diuersitatē istius ꝓportiōis q̄ est ex resistētia inē motorē ⁊ rē motā simplr diuersaē mot⁹ corpoꝝ celestiū vt qđā sint velociora qbusdā: ⁊ p hāc resi stētiā motor nō mouet rē motā nisi qñ potētia ei⁹ excedit potētiā rei mote. res enī mota vlr ē silis quodāmodo mo tori ⁊ ꝙria alio mō: ⁊ ꝟ est intelligēdū ꝺ nobilitate quā di cit Auēpace in corpib⁹ celestib⁹: motor. n. cui⁹ potētia ē ex cedēs ē nobilior motoꝝ cui⁹ potētia ē mior ī excessu: ⁊ māi festū ē q⁹ ista resistētia inuenīē iter motorē ⁊ rē motā : qñ res mota fuerit distincta p se: sic ē dispositio in corporib⁹ celestib⁹. ī elemētis vo res mota ē in potētia ⁊ motor in ac tu: cū sint ꝓposita ex prima mā ⁊ formis simplicib⁹: ⁊ mo tor est forma: ⁊ res mota ē mā: ⁊ q⁹ ꝟ corpa nō distinguūē in rē motā ⁊ motorē ī actu : ipossibile ē ea moueri sine me dio: ⁊ Arist. declarauit q⁹ pp ꝟ fuit neče illa nō moueri ex se in octauo isti⁹ libri. Si igiē ꝟ duo corpora simplicia mo ueréē sine medio nō essz ꝟ resistētia iter motorē ⁊ rē motā imo nō esset ꝟ res mota oīo cēntialr: ⁊ si ꝟ ꝙtingeret vt nō moueréē i tpe: ⁊ ī q̄libet moto: ex ꝟ igiē: dixit Ari. q⁹ si ꝟ corpa moueréē in vacuo seq̄reē vt moueréē motu indiuisi bili in tpe idiuisibili ponēdo ꝟ corpa moueri i medio ē nā le eis: ⁊ est cā in hoc q⁹ moueātur: nō sic eristimaē q⁹ sunt mota ex se nō motu nāli sic eristimauit Auēpace. Auēpace igiē fecit dubitare in ꝟ sermone in duob⁹ locis. Un⁹ coꝝ est in quo dicit q⁹ ꝓportio mot⁹ ad motū nō ē sic ꝓportio spissitudis medij ad spissitudinē medij. Secūd⁹ āt ē q⁹ isti mot⁹ sunt impediti ex medio ⁊ nō nāles: ⁊ null⁹ puenit añ ipm ad istas qōes: ⁊ iō ꝓfūdus erat iste sup alios: ⁊ in ex emplari a quo scripsim⁹ inuenimus qđā foliū p se ⁊ iscrip tū erat ꝟ. Nos āt dicam⁹ q⁹ neče ē q⁹ iter motorē ⁊ rē mo

tã sit resistentia: motor enim mouet rẽ motã ꝑm q̃ ẽ ꝺr̃iꝰ ⁊ res mota mouet ab illo ꝑm q̃ est silis. ⁊ ois motꝰ erit ꝑz excessũ potẽtie motoris sup rẽ motã: ⁊ diuersitas motuũ i volocitate ⁊ tarditate est ꝑm hãc ꝓportionẽ q̃ est iter duas potẽtias: ⁊ ista resistẽtia aut erit ex ipso moto q̃n illud qꝺ mouet ex se volũtate diuidit in motorẽ in actu ⁊ rẽ motã l actu: sic est dispositio in aialibꝰ ⁊ in corpibꝰ celestibꝰ: aut erit ex ipo medio in quo mouet: ⁊ ꝺ erit q̃n res mota ñ diuidit in motorẽ ⁊ rẽ motã in actu: sic est dispositio ẽt i corpibus simplicibus: aut resistẽtia erit ex vtroqꝫ. ſ. ex re mota ⁊ ex medio: sic est dispositio in aialibꝰ q̃ mouet i aq̃. illa ãt in qbꝰ res mota ex se diuidit in motorẽ in actu ⁊ rẽ motã i actu nõ nec̃ario indiget medio: sed si fuerit erit per accñs illa aũt q̃ mouẽt ex se que nõ diuidũt in motorẽ ⁊ rẽ motã i actu nec̃ario indiget medio. ⁊ ꝺ sũt corpora grauia ⁊ leuia ⁊ si nõ: mouerẽt nõ in tẽpore cũ nihil sit actu illic qꝺ resistat potẽtie motiue: ⁊ ẽ ipossibile ẽt vt habeãt motꝰ nãles: ⁊ sunt semp impedita: ⁊ iõ ꝓtingit q̃ cũ posuerimꝰ ista moueri in vacuo vt moueãt nõ i tpe: ⁊ vt motꝰ grauis ⁊ grauioris sit eq̃lis in velocitate: qꝺ est ipossibile. qꝺ igit̃ existi mauit auẽ. est q̃ ista simplicia hũt motꝰ nãles sine medio.

¶ Sed si ꝑ subtilissimũ in tãto tali qꝺ ferr̃ ꝑ vacuũ oẽm erupat rõnẽ: sit enim. z. vacuũ equale ãt magnitudine bis q̃ sunt. b. ⁊. ꝺ. a. ergo si trãsibit. z. ⁊ mouebit̃ in quodã gdẽ tpe in quo est. i. ſz i minori q̃ i quo est. e. ⁊ hãc habebit rõnẽ vacuũ ad plenũ ſz i tãto tpe q̃tũ i quo ẽ. i. ipsũ. ꝺ. a. trãsibit. t. trã sibit ãt si sit ſbtilitate differẽs ab aere i quo ẽ. z. ꝑz hãc ꝓportionẽ quã hz tps in quo ẽ. e. ad tps i quo ẽ. i. Si. n. sit tãto subtilꝰ corꝑ i quo. ẽ. z. ipo. ꝺ. q̃ tũ erupat. e. ipz. i. ecõuerso trãsibit velocitate i tã to q̃tũ. i. ipsũ erupat. z. qꝺ est in quo est. a. si ferat si ergo nullũ sit corꝑ in quo est. z. adhuc velociꝰ: sed erat in quo est. z. i. quare in equali tpe trãsibit quodqꝫ plenũ ⁊ vacuum sed impossibile est.

7z ¶ Sed si res mota mouet̃ mediãte ſbtilissimo corpozũ i tãto tpe p tm̃ spatiũ: tũc mediãte vacuo erit ab oi cõparatiõe: sit igit̃. z. vacuũ: ⁊ sit equale. b. si igit̃. a. ptrãsit vacuũ ⁊ mouet̃ in aliquo tpe. ſ. i tpe. k. si est breuiꝰ tpe. h. tũc ista ꝓportio nõ erit ꝓportio vacui ad plenũ: ptrãseat igit̃. a. i tpe equali. k. ꝑ spaciũ. b. ⁊ ptrãseat ẽt ꝑm ꝓportionalitatẽ q̃ est iter tps. h. ⁊ tps. k. aligd addẽs in subtilitatẽ sup aerẽ qui ẽ. b. q̃n si. z. fuerit corꝑ subtiliꝰ q̃. b. ꝑm excessuz. h. sup. k. tũc ptrãsitꝰ. z. in velocitate erit in tpe equali. k. si. a. mouet̃: si igit̃ i. z. nõ fuerit corpus: tunc motus. a. in eo erit velocior: sed erat in. k. ergo segt̃ vt ptrãsitꝰ ei ꝰ ipsum sit in tpe equali: siue fuerit plenum siue vacuũ: qꝺ est ipossibile.

7z ¶ Jsta ẽt est alia declaratio ad cõfirmandũ: q̃n si aduersarius nõ ꝓcessit nobis ipossibile qꝺ segt̃ ex sermone ꝓdicto qꝺ est motũ esse indiuisibilẽ ⁊ i tpe idiuisibili: ⁊ ꝺirit (imo motꝰ q̃ ẽ vacuo ẽ in tpe) ꝺmõstrabimꝰ ei q̃ ex ꝺ segt̃ ipossibile qꝺ nõ ꝑt ꝓcedi: ⁊ ꝺ erit ponẽdo q̃ idẽ motũ mouet̃ ꝑ spatiũ eq̃le in vacuo ⁊ pleno. Ul. g. in aere. cũ igit̃ posuerimꝰ ipm moueri ꝑ hec duo spacia eq̃lia: q̃z alterꝫ est in vacuo ⁊ reliquũ in aere in duobꝰ tpib̃: mãifestũ ẽ q̃ tps i q̃ ptrãsit spatiũ qꝺ est in vacuo erit breuiꝰ: q̃n in vacuo non est resistẽtia: ꝺ igit̃ tps mĩꝰ habebit aliã ꝓportionẽ terminatã ad ꝺ tps maiꝰ: ⁊ manifestũ est q̃ si nos imaginati fuerimꝰ corꝑ subtiliꝰ aere ꝑm additionẽ tpis maioris sup tps mĩꝰ: manifestũ est q̃ istud motũ ptrãsibit in corpe ꝺ tiliori spaciũ eq̃le tpi in q̃ ptrãsiuit ipm in vacuo: cũ posuerimꝰ q̃ ꝓportio tpis ad tps est sic ꝓportio subtilitatis alteriꝰ medij ad subtilitatẽ relig medij: ⁊ sic idẽ motũ ptrãsibit spatiũ equale in tpe eq̃li mediãte vacuo ⁊ mediãte plẽo ꝺ igit̃ est demõstratio ciꝰ in ꝺ loco ⁊ ꝺirit (ſz si ois res mota ⁊c). i. q̃n si posuerimꝰ q̃ res mota mouet̃ in aliq̃ corpe subtilissimo: ⁊ mouet̃ ẽt in vacuo nec̃ario mouebit̃ in vacuo velociꝰ: ⁊ cũ ꝓposuit hãc ꝓpositionẽ incepit̃ ꝺucere ꝓpositiões inducentes ad icõueniẽs ⁊ ꝺirit (sit igit̃. z. vacuum ⁊c). i. sit igit̃ spaciũ i vacuo. z. ⁊ sit eq̃le spatio. b. qꝺ ẽ in aere. ꝺ. ꝺ. (si igit̃. a. ptrũsit vacuũ ⁊c). i. a. igit̃ qꝺ ẽ res mota si ptrãsit hoc spatiũ qꝺ est in vacuo. ſ. z. ⁊ ꝓcesserimꝰ ipz moueri in eo in aliq̃ tpe sit igit̃ illud tps. k. ⁊ est mãifestuz q̃ ꝺ tps est breuiꝰ tpe. h. i q̃. a. mouet̃ i spatio. b. qꝺ est in aere. motũ. n. in vacuo est velociꝰ moto in aere: ⁊ cũ ita sit tũc ꝓportio tpis. k. ad tps. h. est sic ꝓportio motꝰ. a. in vacuo ad motũ ei ꝰ in aere: ⁊ hoc intẽdebat cũ ꝺirit: tũc ista ꝓportio erit sic ꝓportio vacui ad plenũ. ꝺ. ꝺ. (ptrãseat igit̃ tur. a. ⁊c). i. ⁊ cũ ꝓportio tpis. h. ad tps. k. est ꝓportio motꝰ q̃ ẽ in vacuo ad motũ q̃ est in aere. ponat̃ igit̃ q̃. a. qꝺ ẽ motũ moueat̃ in tpe eq̃li. k. ⁊ est illud in q̃ mouet̃ i vacuo spatiũ equale spatio vacui ⁊ aeris in corpore subtiliori aere ⁊ sit illud spatiũ. z. est manifestũ q̃ ptrãsibit istud spatium ꝑm ꝓportionẽ tpis. k. ad tps. h. cũ posuerimꝰ q̃ corꝑ in q̃ est spatiũ. z. ẽ subtiliꝰ aere ꝑz ꝓportionẽ tpis. h. ad tps. k. i. q̃n ptrãsiuit spatiũ. z. ad tps. k. qꝺ ptrãsiuit i eo i vacuo ⁊ hoc itẽdebat cũ ꝺirit (⁊ ptrãsibit ẽt ꝑm ꝓportionalitatez ⁊c). i. ⁊ est ipossibile ipsuz ptrãsire ꝺ spatiũ. ſ. z. ꝑm ꝓportionẽ tpis motꝰ i vacuo ad tps motꝰ in aere: cũ posuerimꝰ ꝺ corꝑ in q̃ est spatiũ. z. maiꝰ in subtilitate aere. ſ. q̃ tps. h. est maiꝰ tpe. k. ſ. sic ꝓportio tpis motꝰ in vacuo ad tps motꝰ in aere: ⁊ ꝺ intẽdebat cũ ꝺirit (q̃n si. z. ⁊c). i. si igitur corꝑ imaginatũ. ſ. z. sit subtiliꝰ. b. ſ. aere ꝑm excessũ tpis. h. ⁊ est illud in q̃. a. mouet̃ in vacuo ꝑ illud spatium teriatũ sup tps. k. ⁊ est illud in q̃ a mouet̃ in vacuo ꝑ illud spatiũ: tũc. a. ptrãsibit spatiũ. z. i velocitate in tpe eq̃li ei in q̃ ptrãsibit illud spaciũ in vacuo qꝺ ẽ tps. k. si posuerimꝰ. a. moueri in vacuo. Deinde incepit ꝺeclarare ipossibile qꝺ segt̃ ex ꝺ ⁊ ꝺirit (si igit̃ in. z. nõ fuerit corꝑ). i. si posuerimus q̃ in vacuo nõ est corꝑ oio. manifestũ ẽ q̃ motꝰ. a. erit in eo velocioꝛ q̃z motꝰ ei ꝰ in corpe qꝺ posuim ꝰ subtiliꝰ aere ꝑm ꝓportionẽ tpis motꝰ. a. in aere ad tps motꝰ ei ꝰ in vacuo: sed iã declarauim ꝰ q̃ motꝰ ei ꝰ mediãte vacuo ⁊ corpore subtiliori est eq̃lis: q̃ est in eodẽ tpe: qꝺ ẽ icõueniẽs motus. n. i vacuo ꝺz cẽ velocioꝛ. ⁊ Arist. indurit hãc ꝺmõstrationẽ sc̃dam pp ꝺ qꝺ sciuit ꝺe q̃one accidẽte prime demõstratiõi: q̃n in ꝓpositiõibus huius demõstratiõis nõ est ꝺubitandũ nisi in ꝓpositione ꝺicẽte: q̃ possibile ẽ imaginari corꝑ cuius ꝓportio in subtilitate ad aerẽ sit sic ꝓportio tpis in quo est motus. Ul. g. i aere aut in igne ad tẽpus motus in vacuo: ꝺr̃. n. q̃ ista ꝓpositio est falsa ipossibilis: nõ falsa possibilis. ipossibile. n. est iueniri extra aiaz corpus subtilius igne. g. impossibile qꝺ existiabat̃ seq̃ nõ segt̃: q̃n tũc põt ꝺici q̃ illud impossibile segtur ex positione falsa nõ ex posito: ⁊ vr̃ q̃ ita est ꝺe subtilitate ⁊ spissitudine sicut est ꝺe ꝺiuisione linee ⁊ superficiei: q̃n quẽadmodũ linea ꝑm q̃ est linea põt ꝺiui in infinitũ: qꝺ est impossibile ꝑm q̃ est linea terrestris aut ignea: ita ꝺe subtilitate potest intelligi ꝓcessus in infinitum ex sua nã. ſ. ꝑm q̃ est subtilitas simpliciter non ꝑm q̃ est subtilitas corporis mobilis: ⁊ ꝑm hoc hec propositio posita est falsa possibilis ꝑm q̃ fuit posita ⁊ ex falso possibili non sequitur falsũ impossibile: ⁊ hoc modo ꝺeclaratiõis multotiẽs vtit̃ ari. ⁊ ẽt plato. ⁊ est vera ꝺeclaratio q̃n non ponit̃ falsum in eo ꝑm q̃ est falsum impossibile: sed ꝑm q̃ est falsuz possibile

¶ Manifestuz est igit̃ q̃z si fuerit aliquod tẽpus in quo ꝑ vacuũ aliquod feretur: accidet hoc impossibile: in equali enim accipietur ⁊ quod plenum ẽ transire aliquod ⁊ vacuũ. erit enim aliquod ana

logum

logum corp⁹ alteꝝ ad alteꝝ: vt tp̄s ad tp̄s: sic̄ i capitulo est dicere ostēsa accidētis cā: qz mot⁹ qdem ad motū ois ē ꝓportio: i tpe. n. ē: tpis āt ois est ad tempus finitis vtrisqz: vacui autem ad plenū nō ē

73 ¶ Apparet igit̄ q; si fuerit hoc aliqō tp̄s i quo aliqd erpellat̄ ex vacuo erit ipossibile: qm̄ inuenit̄ aliqd qō ptrāsit i tpe equali: siue plenū siue vacuū fuerit aliud in cōparatiōe corporis: sic̄ tp̄s habebit ꝓportionē ad tp̄s: ⁊ dico hoc q; cā ei⁹ qō sequit̄ ex hoc est manifesta: ⁊ est q; glibet mot⁹ hz ad quemlibet motū aliq̄ ꝓportionē: mot⁹. n. est in tpe: ⁊ oē tēp⁹ hz ꝓportionē ad oē tp̄s cū fuerint finita: sed vacuū aut plenum non habent ꝓportionem.

¶ Demōstratio ducēs ad ipossibile ꝓbās nō ee possibile ꝓportionē ee inter motū: q fit ꝑ vacuū: ⁊ qui fit ꝑ plenum:

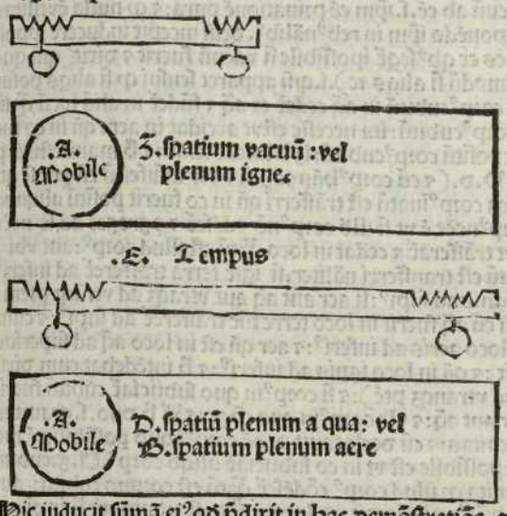

73 ¶ Hic inducit sūmā ei⁹ qō p̄dixit in hac demōstratiōe. ⁊ dixit: manifestū est igit̄ ex hoc q; si fuerit positum aliqō tp̄s in q̄ aliqd mouet̄ in vacuo cōtingit impossibile qō ē aliqd ptransire in equali tpe spatiū cōle i vacuo ⁊ pleno: ⁊ cā ei⁹ qō sequit̄ ex b̄ est: qm̄ possibile est imaginari corp⁹ cui⁹ ꝓportio ad corpus mediante pleno ⁊ mediante vacuo posuerim⁹ aliquid moueri ꝑ idem spatiū in aliq̄ tpe. ſ. sicut ꝓportio tpis in quo aliqd mouet̄ ꝑ illud spatiū mediāte corpore posito ꝓximo ad tp̄s in quo mouet̄ ꝑ illud mediāte vacuo: ex q̄ sequit̄ aliqd moueri ꝑ idē spatiū i aliq̄ tpe mediante vacuo ⁊ plēo qō ē ipossibile. D. d. (⁊ vlr cā ei⁹ qō sequit̄ ⁊c). i. ⁊ vlr ꝓpositiōes ex qb⁹ sequit̄ b̄ ipossibile sī due. q̄z altera est qm̄ glibet mot⁹ hz ꝓportionē ad quēlibet motū qm̄ glibet est in tpe: ⁊ qōlibet tp̄s hz ꝓportiōez ad qōlibz tp̄s cū fuerint finita. Alia āt est q; vacuū nō hz ꝓportionē ad plenū: cā igit̄ cōiungat̄ his duab⁹ ꝓportionib⁹ motuz esse in vacuo sequit̄ alteꝝ duoꝝ: aut q; mot⁹ in vacuo est nō in tpe: cū posuerim⁹ qō cā ei⁹ qō mot⁹ ē in tpe est plenum mediante quo fit motus: aut quod illud motū mouea̅t per idem spatiū in eodem tpe mediante vacuo ⁊ pleno.

¶ Secūdū quidē igit̄ q; differunt ꝑ q̄ ferunt̄ hec cōtingūt: ſm qdē corꝝ q̄ ferunt̄ excellētiā hec sūt. Videm⁹ enim maiorē impetū habētia aut grauitatis aut leuitatis: si quidez alia similiter se habēt figuris: citi⁹ lata per equale spaciū finitū ⁊ ſm rōnem quā hūt magnitudines adinuicē. Nō ⁊ p vacuū: sed ipossibile ē: pp quā. n. cāz feret velocius

In plenis quidem. n. ex necessitate ē. velociꝰ enīz diuidit fortitudine maius: aut enim figura diuidit: aut impetu quē habet qō ferr̄: aut ꝓiectū: eq̄ velocia ergo oia erunt: sed impossibile est.

¶ Hoc igit̄ cōtingit corporib⁹ ex diuersitate ex illo 74
mediāte quo fit mot⁹: ex successione aūt corporuz mobilium: hoc qō narrabo: dicam⁹ q; videm⁹ corpora q̄ sūt magis pōderosa siue grauia siue leuia: cū fuerint in alijs dispositiōib⁹ in capitulo figure eoꝝ mō moueri i equali loco velociꝰ ſm ꝓportiōes eoꝝ adinuicē: ergo sequit̄ vt talis sit dispositio eorū in vacuo etiā: sed hoc est impossibile: qm̄ non pōt aliqs dicere: qua de cā expellitur i eo velociꝰ: qm̄ hoc in pleno est necessariū. qō. n. est fortiꝰ velociꝰ diuidit illud: illud enim qō mouetur aut illud qō cecidit: aut per suam figurā diuidit: aut per suum pondus: ex quo sequitur vt motus omniuz corporū sit equalis in velocitate: qō est impossibile.

¶ Cū induxit duas demōstratiōes acceptas ex diuersitate 74
medij in quo corpora simplicia mouent̄: vult iducē dmō strationē acceptā ex diuersitate potētiaꝝ motiuaꝝ q̄ sunt i corporib⁹ simplicib⁹ ⁊ dixit (b̄ igit̄ ꝓtingit ⁊c). i. b̄ igit̄ impossibile ꝓtingit huic positioni ex ꝓpositiōib⁹ acceptis ex diuersitate corporū mobiliū in velocitate ⁊ tarditate: ſm illud mediāte q̄ fit motus. D. d. (ſm vō successionē corporū mobiliū ⁊c). i. qō aūt ꝓtingit huic positiōi ex ꝓpositiōibus acceptis ex successiōe corporuz mobiliū in velocitate ⁊ tarditate ſm potētias eoꝝ motiuas est b̄ qō narrabo. D. d. (dicam⁹ igit̄ ⁊c). i. manifestū. n. ē ꝑ se qō corpora que sunt maioris declinatiōis siue fuerint leuia siue grauia cū fuerint eq̄lia in figura ⁊ magnitudine ⁊ mō sunt velocioris motꝰ q̄z illa q̄ sunt minoris declinatiōis: ⁊ q; illud qō est maioris declinatiōis pertransit idē spatiū in minori tpe illo in quo ptransit ipm illud qō est minoris declinationis: ⁊ qō ꝓportio tpis ad tēpꝰ erit sic̄ ꝓportio potētie motiue ad potentiā motiuā: ita q; si posuerim⁹ duo corpora eq̄lia in figura ⁊ magnitudine: ⁊ grauitas vniꝰ fuerit dupla ad grauitatē alteriꝰ: tūc illō qō est minoris grauitatis mouebit̄ per spatiū in duplo tpe ad tp̄s in q̄ mouet̄ in illo grauiꝰ. D. d. (g⁹. sequit̄ ⁊c). i. ⁊ manifestū fit per se q; corpꝰ grauiꝰ est velocioris motꝰ: ⁊ hoc accidit pp mediū qō resistit motori: qm̄ si illic nō eet mediū non eet illic resistentia. g⁹. cū posuerim⁹ grauius moueri in vacuo nō est necesse vt sit velociꝰ illo qō est minoris grauitatis: qm̄ non erit illic cā ex qua grauius expelleret velociꝰ ex quo sequit̄ vt motꝰ eorū non solūmodo sit equalis sed nō in tpe vt declarauim⁹ ⁊ cū declarauit q; impossibile est dare cāz diuersitatis motoꝝ diuersorū in declinatiōe ⁊ velocitate ⁊ tarditate ex vacuo incepit declarare qō cā illius manifesta est ex pleno: ⁊ dixit (hoc enim in pleno ⁊c). i. ⁊ grauiꝰ ee velocioris motus necessarium est cum motꝰ ei⁹ fuerit in pleno ⁊ cā in b̄ est qm̄ illud qō est maioris declinatōnis est fortius ⁊ citiꝰ diuidit plenū: ⁊ silr illud qō est acutioris figure leuiꝰ diuidit acrem. D. d. (illud. n. qō mouet̄ ⁊c). i. corpus. n. qō mouetur in medio: aut cedit ab eo: diuidit mediū: aut per grauitatē tm̄: aut per declinationē. ſ. qm̄ id qō est acutioris figure dividit citiꝰ: ⁊ silr grauiꝰ aut ꝑ vtrūqz. D. d. (ex q̄ sequit̄ ⁊c). ⁊ intēdit in vacuo: ⁊ ex hoc impossibili itelligūt duo. ſ. q; oia sint equalia in velocitate. ſ. motꝰ grauioris ⁊ minoris grauitatis: ⁊ cū b̄ erit i tpe aut vt sit cū b̄ nō i tpe Si igitur posuerim⁹ q; illud qō sequit̄ ē ipm ee nō in tpe: tūc ipossibile qō itēdit ꝓcludere: accidit in eo qō Auēpace q̄z iā dissoluim⁹. ⁊ si direrim⁹ q; ipossibile qō iniēdit b Aris. ē vt illud qō ē maioris grauitatis nō est velociꝰ: euadetur

ab illa qõe. Sz põt aliqs dicere forte ex hoc nõ accidit im possibile: qñ hoc nõ accidit graui ⁊ leui: nisi: qz sunt ipedita a motu nãli. Sz respõsio ad hoc ẽ rñsio ꝓdicta. ſ. qñ graue ⁊ leue nõ ipedit a medio in q̃ mouet neq̃ motꝰ eius in medio est violentus: sed naturalis.

¶ Qõ qdẽ igit si vacuũ sit accidat cõtrariũ: q̃ pp qõ qdã ꝓbãt dicentes ee vacuũ ex dictis mãifestũ ẽ: opinãt qdẽ igit vacuũ ee si vere erit ꝑm locũ motus discretus ꝑm se: hoc aũt idẽ est ei quod est dicere locum esse aliquid separatum: sed q̃ hoc sit impossibile esse dictum est ꝓius.

75 ¶ Oportet igit q̃ si vacuũ fuerit segtur cõtrariũ ei pp qõ ponũt vacuũ distinctũ dicẽtes ipm ee: eristi mãt. n. vacuũ ee si motꝰ in loco sit distinctũ per se: ⁊ hoc est dicere locum esse aliquod separatum: ⁊ iam posuimꝰ hoc esse impossibile.

75 ¶ Dicit manifestũ ẽ igit ex his demõstrationibꝰ q̃ si vacuũ fuerit ꝓtingit ꝺriũ illud qõ coegit dicẽtes vacuũ ee dicer ipz. ſ. motũ ee: eristi abãt. n. q̃ si motꝰ eẽt vacuũ foret: ⁊ cũ dixit distinctũ p se: itẽditq̃ isti nõ opinãt admisceri cũ corporibꝰ: sic opinãt alia secta dicẽtiũ vacuũ ee. D. d. (⁊ b ẽ dicẽ ⁊c). i. ⁊ dicere vacuũ ee sepatũ nihil aliud ẽ q̃z dicer locũ ee dimẽsiones separatas quod iam destruximus.

¶ Et p se ãt cõsiderãtibꝰ videbit vtiq̃z dcm vacuũ sic vere vacuũ: sic. n. in aqua si appõat aliqs cubũ distabit tãta aqua q̃t ẽ cubꝰ: sic ⁊ in aere: sz sẽsui manifestũ ẽ: ⁊ semp igit in oi corpe hñt trãsmutationẽ in q̃tũ ẽ aptũ natũ trãsmutari neee ẽ nisi coeat trãsmutari: aut deorsũ semp: si deorsũ motꝰ est sic est terre: siue sursũ: sic est ignis: aut ivtraq̃z: aut quale aliqd sit ipositũ: i vacuo ãt hoc ipossibile ẽ: nullũ enĩ corpꝰ est: sed p vacuũ equale spaciũ trãsire vr. qd vere ꝓi i vacuo erat: tãq̃ si aqua ꝓiꝰ nõ cederet ligneo cubo neq̃z aer: sz oia trãsirẽt p ipz: at vo ⁊ cubꝰ hz magnitudinẽ tãtã q̃tã cõtinet vacuũ: qõ si calidũ ẽ aut frigidũ aut graue aut leue: nihilomin⁹ alteꝝ ieẽ ab oib⁹ passiõib⁹ ẽ: ⁊ si nõ divisibile sit ab illis: dico ãt corpꝰ linei cubi. Qr ⁊ si separet ab oibꝰ alijs ⁊ neq̃z leue neq̃z graue sit cõtinebit equale spaciũ: ⁊ i eadẽ erit q̃ est ⁊ loci ⁊ vacui pte equali sibiipsi: qd ergo distabit corpꝰ cubi ab equali vacuo ⁊ loco: ⁊ si duo huiusmodi sunt simul ꝓpter quid non quilibet in eodem erunt. Unũ qdẽ igit hoc inconueniẽs ⁊ impossibile est.

76 ¶ Et cũ aliqs fuerit pscrutatꝰ de vacuo ineniet ipz in rei veritate esse vacuũ sic dr: quẽadmodũ siqs posuerit corpꝰ cubitũ in aqua eũabit de aqua quãtũ corpꝰ cubitũ: ita ẽ ꝺ aere: ⁊ si latet sensũ. ⁊ i quo cũq̃z corpe habente trãslationẽ ponat: neee ẽ igit ẽt si nõ cõgeret ⁊ cõdẽseret vt trãsferat quo inatuꝝ est trãsferri. ſ. ad iferi⁹ si trãslatio eiꝰ fuerit ad iferi⁹ vt terra: aut ad superi⁹: vt ignis: aut ad vtraq̃z ptẽ: ⁊ qũo fuerit corpꝰ in quo ponit. In vacuo aũt hoc est ipossibile: qz nõ ẽ corpꝰ: sz penetrabit ex eo in cubitũ dimẽsio equalis dimẽsioni eiꝰ ⁊ illa dimẽsio erit ꝓiꝰ in vacuo: ⁊ silr eẽt disp̃ositio si aqua nõ cederet cubito qõ ẽ ligni neq̃z aeris: sz itraret ipz sed cubitũ hz q̃titatẽ sic est q̃titas vacui qõ occupat: ⁊ hoc siue fuerit calidũ: siue frigidũ: siue graue siue leue: essentia eiꝰ est alia ab oibꝰ accidẽtibus suis: ⁊ si nõ sit separata. ſ. corpꝰ cubitũ qõ ex ligno si imaginet ee separatũ ab oibꝰ alijs rebꝰ: ⁊ nõ fuerit leue neq̃z graue: tñ occupabit vacuũ equale sibi: ⁊ erit in pte loci ⁊ vacui equale ipsi: q̃ igit erit ꝺría iter corpꝰ cubitũ ⁊ vacuũ: aut locũ equalẽ illi ⁊ si fuerit possibile vt duo sint i hac disp̃õe: qd igit ꝓhibet vt i eodẽ loco sint quot posuerimꝰ i nũero. hoc igit est vnũ capitulũ de impossibili ⁊ iopiabili

¶ Cũ cõpleuit destructionẽ vacui ex motu reuersus ẽ ad de 76
structionẽ vacui ex sua nã ꝑm q̃z ponũt ipsũ ee. ſ. hz quã recipit corpa: ⁊ dixit (⁊ cũ aliqs fuerit pscrutatꝰ). i. ⁊ cũ aliqs pscrutatꝰ fuerit de vacuo vtz sit aut nõ inueniet ipz ee vacuũ ab ee. ſ. ipm ee ꝓuationẽ purã: ⁊ q̃ nulla ẽ vtilitas in ponẽdo ipm in rebꝰ nãlibꝰ. deiñ incepit inducere ꝓpositiões ex qbꝰ seq̃t ipossibile si vacuũ fuerit ⁊ dixit (qñ quẽ admodũ si aliqs ⁊c). i. qñ apparet sensui q̃ si aliqs posuerit corpꝰ cubitũ in aq̃ cedet ex aq̃ ⁊ fudet in aliũ locũ q̃ztũ ẽ corpꝰ cubitũ: ita necesse est vt accidat in aere qñ in eo fuerit positũ corpꝰ cubitũ: lz b lateat sensũ: ⁊ b manifestũ ẽ ꝑ se. D. d. (⁊ cũ corpꝰ hñs ⁊c). i. ⁊ vlr mãifestũ est per se qõ cũq̃z corpꝰ inatũ est trãsferri qñ in eo fuerit positũ aliquod corpꝰ nece ẽ vt si illꝺ corpꝰ nõ ꝺdẽset ⁊ ꝙgeret ad se nece ẽ vt trãsferat ⁊ cedat in locum q̃ztũ est illud corpꝰ: aut vbi i natũ est transferri nãliter. si igit terra trãsferet ad inferi⁹ si ignis ad supi⁹: si aer aut aq̃ aut vtraq̃z ad vtrãq̃z ptem: qñ cũ aq̃ fuerit in loco terre tũc trãsferet ad supi⁹: ⁊ cum in loco aeris ad inferi⁹: ⁊ aer qñ est in loco aq̃ ad superius erit: ⁊ qñ in loco ignis ad inferi⁹: ⁊ b intẽdebat cum dixit (ad vtranq̃z ptẽ): ⁊ si corpꝰ in quo subijciat cubitũ fuerit aer aut aq̃: ⁊ vlr corpꝰ in quo cõgregãt b duo. ſ. grauitas ⁊ leuitas: ⁊ cũ declarauit q̃ oẽ corpꝰ i quo possibilis ẽ motꝰ: possibile est vt in eo subijciat aliqꝺ corpꝰ. U. g. cubitũ aut ita q̃ illud corpꝰ cõdẽseet q̃ztũ est corpus cubitũ: aut vt trãsferat: icepit declarare ẽt q̃ sicut ꝓtingit b in oi corpore habẽte translatiõnẽ. ſ. vt corpus in q̃ subijcit mouea tur: ita seq̃t in corpe qõ subijcit cuiuscũq̃z modi sit ⁊ dixit (⁊ qũo fuerit corpꝰ q̃ põit in eo) ⁊ cũ declarauit hãc prio positionẽ dicentẽ q̃ oẽ corpꝰ qõ subijcit in aliq̃ loco facit trãsferri de corpore eristẽte in illo loco q̃ztũ est eiꝰ corpus aut ꝑm cõdẽsationẽ: aut ꝑm trãslationẽ: incepit ꝺclarare b ee ipossibile in vacuo ꝑm q̃ ẽ corpꝰ simpler. ſ. qñ ipossibile est vt trãsferat: qz ẽ tres dimẽsiões sepate ⁊ dixit (in vacuo vo ⁊c). i. vacuũ vo ipossibile ẽ vt cõdẽset aut moueat qz nõ est corpꝰ nãle: ⁊ iõ si cubitũ. U. g. subijciat i eo nece ẽ vt trãsferat dimẽsiões vacui. ſ. lõgitudo ⁊ latitudo ⁊ pfũdũ eẽles dimẽsiõib⁹ trib⁹ cubiti: nece est vt penetret i dicti⁹ dimẽsiõib⁹ ipsi⁹ cubiti. D. d. (sed penetrabũt ex eo cubitũ). i. z penetrabit ex vacuo i cubito posito i illo dimẽsio eẽlis dimensioni eius scilicet q̃ dimẽsiones cubiti penetrabunt dimensiones vacui. Deinde dixit (⁊ illa dimensio fuit per vacuũ) ⁊ ista dimensio q̃ penetrat ẽt cubitũ nõ est nisi per vacui nãm cũ vacuũ nihil aliud sit q̃z dimensiões separate. D. d. (⁊ sic eẽt disp̃ositio ⁊c). i. ⁊ silr ꝓtingit in aqua ⁊ i aere qñ in eis subijcerꝺ corpꝰ cubitũ. ſ. q̃ si nõ cederent in loco cõtingeret duo corpora penetrari. ſ. corpꝰ cubitum ⁊ corpus aq̃: aut aeris: ⁊ b intẽdebat cũ dixit ⁊ penetrarẽt i ipm. ſ. ⁊ contingeret in aere: aut aq̃ q̃ penetrarent in cubitũ ⁊ qz possibile est eristimari q̃ corpꝰ subijci in eodẽ loco est impossibile in corporibus nãlibꝰ hñtibꝰ grauitatẽ ⁊ leuitatẽ nõ ꝑm q̃ hñt tres dimẽsiões tñ: dixit (sed cubitum ẽt hz ⁊c). i. ⁊ b q̃ cubitũ hz hre i vacuo dimensionẽ equalẽ q̃z occupet. i. inane equale qõ occupet: ita q̃ dimensiones

nes penetrēt se adinuicē. ſ. dimēſiões cubiti in dimēſiões vacui nō ē ſm q ē cubitū calidū aut frigidū aut graue aut leue: ſed b hz ex ſua eſſentia. ſ. ex ſua nā. eſſentia. n. ei⁹ eſt alia a ſuis accidētib⁹: ⁊ b impoſſibile eſt vt ſeparēt ab eo in eſſe ſz in imaginatiõe tñ: ⁊ dixit b ad declarandū q impoſſibilitas penetratiõis corpoꝝ accidit eis ex ſuis terminis mathematicis nō ex ſuis accidentib⁹ ſenſibilib⁹: ⁊ cum declarauit q hoc eſt neceſſe in cubito ex nā dimēſionū: incepit declarare q nō eſt differentia iter vacuū ⁊ cubitū qñ ab eo abſtrahūt accidētia ei⁹ in imaginatiõe. vacuū enim nihil aliud eſt q̄z corp⁹ abſtractū ab accidentib⁹ in imaginatione: ⁊ dixit: (⁊ ſi imaginemur ſeparatū) .i. ⁊ ſi cubitū imaginemur ſeparatū ab alijs accidētib⁹: neꝯ eſt vt occupet de vacuo dimēſiõez equalē ſibi: ſicut eſt neceſſe cū non fuerit ſeparatū ab accidētib⁹. D. d. (q̄ igit erit dīa ⁊c). i. ⁊ cū cubitū ligneū fuerit abſtractū in imaginatiõe ab accidentib⁹: nulla erit differentia in accidētib⁹ iter ipſū ⁊ vacuū: cū vtrunq; ſit tūc dimēſiões ſeparate ab accidētibus D. d. (⁊ ſi fuerit poſſibile vt ſint duo ⁊c). i. ⁊ ſi fuerit poſſibile vt duo corpora penetrēt ſm dimenſiones ita q ſubijciant in vno loco quid prohibet vt in eodem loco ſubijci antur multa corpora infinita: quod eſt inopinabile.

¶ Ampli⁹ ät manifeſtū eſt qz h c cub⁹ bz ⁊ trāſmutat⁹ qō ⁊ oīa alia corpa hñt: qr̄ ſi hoc a loco nihil differret: qd oz facere locū in corporib⁹ extra vniuſcuiuſq; corp⁹ ſi ipaſſibile ē corp⁹: nihil. n. cõfert ſi alterū circa ipſum equale ſpatiū huiuſmõi ſit.

77 ¶ Manifeſtū ē ēt q cubitū habebit qñ trāſferēt ēt illud qō hñt oīa corpora: ſi ergo nulla dīa ē inter hoc ⁊ locum: ad quid igitur ponetur corp⁹ hōc loco niſi dimēſiones cuiuslibet eoꝝ: cū dimenſiões non recipiant paſſionem: nō. n. eſt vtilitas vt i circuitu eius ſit alia dimenſio huiuſmodi equalis ei

77 ¶ Dicit ⁊ manifeſtū eſt ēt q cubitū hz qñ ſubijciēt in loco illud quod hñt oīa corpora. ſ. tres dimēſiones: ⁊ ē illud idē qō iſti ponūt i vacuo. ſi igit nulla eſt differētia inter dimēſiões cubiti ⁊ dimēſiões vacui qō eſt loc⁹ apō illos: qd igitur coget ad dicendū q corpora hñt dimēſiões in qb⁹ ſubijciūtur pꝛeter ſuas dimēſiones ⁊ abſolutas a paſſiõe. i. ab accidētib⁹: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (cū corp⁹ non recipiat paſſionez) ⁊ intēdebat p hoc q corpora indigent dimēſioni bus ſed non duob⁹ modis dimēſionū. ſ. dimēſionib⁹ qb⁹ ꝓſtituat: ⁊ dimenſionib⁹ in qb⁹ ſubijciat. nō enim eſt neceſſitas vt habeat corp⁹ dimēſiões pter dimēſiões ſuipſi⁹ ⁊ ſi ita eſſet tunc inuenirent dimēſiões infinite. qñ dimenſiões indigerēt dimēſiõib⁹ in qb⁹ ſubijcerēt. D. d. (nō. n. eſt ⁊c). i. que igit eſt neceſſitas ad ponēdū hic ē dimēſiones pter dimēſiões corporis. cū. n. b ſit accuſatio ⁊ nulla ē accuſatio i ponēdo b eſſe dimēſionē nō extrinſecā cõtinentē corpus equale illi q̄ ē loc⁹: ⁊ intēdebat p b inuenire q eq̄litas loci nō eſt eq̄litas dimēſionū ſed equalitas cõtinētis qñ ex hoc q loc⁹ eſt equalis ⁊ equale eſt dimēſiões: exiſti mauerūt locum eſſe dimenſiones: ⁊ mod⁹ deceptiõis in b eſt equiuocatio in b noīe equalitas.

¶ Ampli⁹ oz manifeſtū cē quale vacuū ſit in his q̄ mouenī. nunc aūt nuſq̄ infra mūdū. aer. n. aliqd eſt: non videt aūt: neq; ſi in aqua eſſent piſces ſen rei: tactu enim fit diſcretio illius quod tangitur.

78 ¶ Et ēt oz vt mäifeſtetur nobis reſiduū vacui i mobilib⁹: ſz hoc nō videm⁹ i aliquo intra mūdū. aer eniz eſt aliqō exiſtens lz reputet nihil cē: ⁊ ſiſr exiſtimat de aqua: ⁊ ſi ſpiſſitudo eſſet fruſtū ferri: iudicare enim de tangibili eſt per ſenſum tactus.

¶ Dicit ⁊ ſi eſſet ſicut dicentes vacuū eſſe fingunt. ſ. vacuū eſſe ſeparatū extra mundum in q̄ mūdus exiſtit oporteret vt appareret nobis aliqō reſiduū ex eo: ſed nihil ex eo ſētimus intra mūdū: aer enim ſentit ſm tactū eſſe corp⁹: ⁊ ſi ſm viſum exiſtimet nihil cē cū nō habeat colorē: ⁊ viſus comprehendit colorata. D. d. (⁊ ſi ſpiſſitudo cēt ⁊c). i. ⁊ ſi militer reputaret ſi ſpiſſitudo eius eſſet in duritie ferri iudicaſ eni de tāgibili nō ē p ſenſum viſus: ſed p ſēſū tact⁹. 78

¶ Qō igit nō ſit ſeparatū vacuū ex his manifeſtuz eſt: ſunt aūt qdā q p rarū ⁊ dēſū opināt manifeſtū eſſe q ſit vacuū. ſi quidē. n. raꝝ ⁊ denſū nō ē: nihil coire neq; inculcari poſſibile eſt. ſi vo hoc nō ſit: aut oio mot⁹ nō erit: aut vniuerſum fluctuabit: ſic dixit ruthus: aut equale ſemp eſt mutare aerē ⁊ a quā: dico aūt ſic: vt ſi ex aqua cyathi fact⁹ eſt aer: ſi er equali aere tātū dē aq̄ fieri: aut vacuum cē ex neceſſitate: cōculcari enim ⁊ extēdi nō aliter cōtigit

¶ Ex his igit declarabit vacuū ſepatū ñ eē ⁊ qdaz exiſtimauerūt q ex raro ⁊ denſo apparet vacuum eſſe qñ ſi raꝝ nō eēt: ⁊ dēſū: nihil cōgregaret ⁊ cō dēſaretur: ⁊ ſi hoc nō eēt: aut nō eēt mot⁹ oio: aut vniuerſum moueret: ſicut dixit Caſimedras: aut aqua ⁊ aer tranſmutarent equaliter. ſ. ſi ex vna vncia aque fit aer: poſſibile eſt ex illo aere fieri aut tātum de aqua: aut vacuum eſſe. Impoſſibile enim eſt conſtringi: ⁊ expandi alio modo ab iſtis. 79

¶ Cū deſtruxit vacuū eſſe ex motu: ⁊ declarauit q ſi motus eſt vacuū nō eſt: ⁊ fuit perſtrutatus poſt hoc de nā vacui ⁊ declarauit q impoſſibile eſt ipſum recipere corp⁹ ex quo oēs exiſtimauerūt ipſū cē. ſ. ex receptione corpoꝝ ⁊ iſti ſūt illi q̄ dixerunt vacuū cē ſeparatū: reuerſus eſt ēt ad dicentes vacuū eſſe ibibitū in corporibus ⁊ penetrās illa ⁊ incepit inducere rōes eoꝝ ⁊ dixit (⁊ quidam exiſtimāt) .i. quē admodū dicētes vacuū eſſe ſeparatū mouebant ad hoc ex motu ſimiliter dicētes vacuū eſſe penetrans in corpore dixerunt b ex b q̄ ſenſerunt de raritate ⁊ dēſitate in corpib⁹ dicūt enim q ſi in corporib⁹ nō eſſet raritas ⁊ denſitas i poſſibile eſſet vt corpora congregarentur in ſe ⁊ fierent minoris quātitatis: aut rarefierent: ⁊ cēnt maioris q̄ztitatis ⁊ hec propoſitio eſt vera. ſ. dicens hoc eſſe denſum ⁊ rarū que ſunt cā in hoc q idē corpus quādoq; minoratur ⁊ qñ q̄z fit maius. D. d. (aut nō erit motus ⁊c). i. ⁊ cum nō fuerit b cōgregatio ⁊ conſtrictio ad minorem q̄ztitatē: ſequit vnum trium. ſ. aut q non erit mot⁹. ſ. generatio: aut motꝰ trālationis rect⁹: aut totū mouebit: aut ſi fuerit gnatio neceſſe eſt vt gnatio ſit equalis. ſ. q ſi ex aqua tranſmutat aliq̄ q̄ztitas aerea vt in illa hora trāſmutet aq̄ in illa eadez q̄ztitate: qñ ſi non: mouebit totū: ⁊ hoc quod dixerunt manifeſtū eſt per ſe. Nos enim iam poſuim⁹ q corp⁹ non ſubijcit in corpore niſi qñ corpus conſtringit. ſ. corpus in q̄ ſubijcitur aut tranſfert a ſuo loco: cū igit corp⁹ gnatur a corpore: ⁊ generatū fuerit maioris q̄ztitatis q̄z illud ex quo gnatur. V. g. ex vna vncia aq̄ cuius magnitudo eſt pedalis gnatur aer cuius quantitas eſt bipedalis. ſequitur enim ex hoc aut vt corpus cōdenſet in ſe aut continens expellat corpora vicinantia ⁊ cōtinentia ipſum: ⁊ b ēt expellant alia continētia donec tot⁹ mūd⁹ expellat: aut in illa hora gñetur aqua ex aere in alio loco equalis illi a ex qui generat hic ex aqua. D. d. (aut vacuū eſſe) ſed b nō ſequitur ab ablatione iſtoꝝ appoſitorum: ſed ex interēptione iſtoꝝ ſequitur vt ſit denſitas ⁊ ex denſitate vt fingūt ſequitur vacuū cē: ergo iſta appoſita que nominauerunt b ſunt ſuperflua: ſed intēdebāt declarare vacuū eſſe ex denſitate ⁊ raritate: ⁊ ſi intendebant declarare denſitatē ⁊ rari-

tatē eē: tūc syllogismus eoꝝ erit manifestus: qñ tūc ꝓponeret sic: si vacuū nō est neqz dēsitas ⁊ raritas ē. Et si dēsitas ⁊ raritas nō est nō erit motꝰ rectꝰ nisi corpa penetrarēt: aut totū expellat: aut moueat: neqz ēt gñatio erit nisi eq̄lr: sed dēsitas ⁊ raritas sūt: ⁊ deceptio in b̄ syllogismo ē in b̄ q̄ existimāt q̄ dēsitas ⁊ raritas nō possunt eē nisi per vacuū. D. d. (ipossibile est. n. ꝓstringi ⁊c). i. qñ si fuerit ī possibile vt sit ꝓstrictio: necesse ē vt aliqs istoꝝ modoꝝ sit possibilis. s. aut vt nō sit gñatio: aut vt totū moueat: aut vt gñatū: ⁊ illud in quo gñat sint equalia in quātitate.

¶ Si qdē igit dicet raz mīta vacua hñs separata: mānifestū ē q̄ si neqz vacuū cōtingit eē sepabile: sic locū hñtez aliqō spatiū sui ipsi⁹: neqz raz sic.

80 ¶ Et si itelligūt p raz illō in quo sūt foramia mīta vacua existētia p se: mānifestū ē igit q̄ si fuerit p se i possibile: vt vacuū sit existens p se: sic est ipossibile etiā vt locꝰ sit habens dimensionem per se: impossibile etiam est vt sit rarum hoc modo.

80 ¶ Cū cōpleuit rōnes eoꝝ incepit ꝺdicere eis ⁊ dixit (⁊ si itelligūt ⁊c). i. ⁊ cū raz apud eos est illud in quo sunt multa foramina vacua per se: iter corꝰ raz: manifestū ē q̄ non est dria iter hāc positionē ⁊ ponere vacuū existere p se. Si igit impossibile est vacuū eē exns p se: cū sit ipossibile diuīsiōez eē separatā per se: manifestū est q̄ ē ipossibile foramia eē in corpora vacua. D. d. (mānifestū est igit ⁊c). ⁊ apparz ex hoc: q̄ vult destruere vacuū esse alio mō a ꝓdicto: ī predicto enim: destruxit vacuū eē ex penetratiōe dimensionū ī inuicē: ⁊ b̄ contingit ēt in raro qō est tale: cū aūt dixit hoc quēadmodū est ipossibile aliquā dimensiōez existē p se vult destruere ipsum alio mō: dimensiones. n. sunt vltima ⁊ vlr accidentia q̄ nō pñt existē p se: ⁊ vr q̄ ista destructio est destructio vacui fm q̄ est vacuū: destructio aūt predicta est fm q̄ ponūt ipsum recipere corpa: ⁊ neče est vt qui dic foramia eē vacua dicat vacuū eē separatū: q̄ foramia hñt tres dimensiones. s. longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ profundum.

¶ Si aūt nō sit sepabile sz tū ineſt aliqō vacuū minꝰ qdē ipossibile ē: cōtingit aūt primū nō ois motꝰ cām eē vacuū: sz eiꝰ q̄ sursū est: raz. n. leue: vñ ignē raz esse dicūt: postea cā motꝰ nō sic vacuū sicut in quo est: sz sicut vtres i eo qō ferūt ipsi sursū ferunt cōtinuum: sic vacuū sursum fert: ⁊ etiam qualiter potest esse motus vacui aut locꝰ vacui: vacui enim sit vacuum in quod fertur.

81 ¶ Si igit nō fuerit existēs p se sed in eo fuerit aliqō subiectum: tūc dicere hoc erit minus in ipossibilitate: sz cōtingit ei primo vt vacuū nō sit cā cuiuslibet motꝰ: sed cā motꝰ ad superiꝰ: raz enī est leue ⁊ iō dicūt q̄ ignis est corpus raz: deinde cōtinget ei etiā vt vacuū sit cā motꝰ: nō ita q̄ sit in eo: sz sic vtres per suū motū ad superius mouent illud qō pēdet ex eis ad supiꝰ: ita vacuū mouet ad supiꝰ. sz qūo est possibile vt vacuū aut locꝰ habeat trāslatō nē tē. n. vacuū aut locꝰ bēbit locū ad quē trāsferat

81 ¶ Dicit sed dicere vacuū nō existē p se sz eē positū ī corpib⁹ minꝰ est distās a possibilitate q̄z dicē vacuū eē sepatū: apparet. n. q̄ nō ꝓtigit istis dicē dimensiōes eē separatas: cū ponāt eas nō absolutas a corpib⁹: sz si posuerūt ipm eē in corporib⁹ raris ita q̄ sit mixtū cū eis. s. nō exns ī actu ꝓtinget dimensiōes penetrari. s. vacui ⁊ corpis: ⁊ si posuerit ipz sic foramia vacua: ꝓtinget eis dimensiōes eē existētes p se vr igitur q̄ cū dixit (si igit nō fuerit existēs per se ⁊c). intēdebat: si igit nō posuerint ipm exns p se sed mixtū oio: tē sermo erit eoꝝ magis sufficiēs: q̄ tūc nō ꝓtinget eis dimensionē eē separatā: ⁊ forte intēdit ēt q̄ dicē vacuū esse foramia vacua in corpore vacuo: ⁊ qō est nō separatū est minꝰ ipossibile. q̄z dicere vacuū eē separatū: q̄ illi sermōi ꝓtigūt mlta ipossibilia ex motu in loco: isti āt sermōi nō ꝓtingūt illa ipossibilia: vñ videt minꝰ ipossibile: ⁊ iō post idurit ipossibile ꝓpriū huic: ⁊ dixit (sed tñ ꝓtinget ei ⁊c). i. ⁊ dicētes vacuū esse nō separatū a corporib⁹ nō dāt ex eo cāz cuiuslibz motꝰ sed motꝰ leuis tñ. isti. n. dicunt q̄ leue est illō in quo est multū vacuū: ⁊ qō cā leuitatis eiꝰ est vacuū: ⁊ cuz dixit qō isti dicūt qō vacuū est cā motus leuis tñ: ⁊ quod prio ꝓtingit eis q̄ hoc qō dicūt de vacuo nō est cōe oi motui: dixit (deinde cōtingit ⁊c). i. ⁊ ꝓtingit istis vt vacuū nō sit cā motus ita q̄ sit locus vt opinabāt hñtes primā opinionē: sed vacuū est cā motꝰ ita q̄ est motor: sic vtres mouēt rem ligatā cū eis ad superiꝰ: ⁊ silr vacuū mixtū cū corpoꝝ leui mouet ipsuz ad supiꝰ. deiñ indurit inopinabile ⁊ ipossibile qō sequit hūc sermonē: ⁊ dixit (sed qūo est possibile ⁊c). i. ⁊ ꝓtingit huic sermoni vt vacuū moueat per se ad superius qñ mouet aliqō corꝰ. oē. n. qō mouet aliō p attractionē neče est vt moueat ad locū ad quē attrahit ipsuz qō est inopinabile: ⁊ maxime si dixerimꝰ q̄ vacuū est locꝰ i q̄ nō est corꝰ: qñ tūc ꝓtingit vt locꝰ trānsferat ⁊ idigeat loco: ⁊ hoc intendebat cū dixit: sed qūo locꝰ aut vacuū habebit trāslationē. i. sed qūo est possibile vt vacuū habeat trāslationē aut locus si posuerimus q̄ vacuuz est locus vt ponūt dicentes vacuum esse.

¶ Amplius āt ⁊ qūo in graui assignant ferri deorsuz ⁊ mānifestuz vtiqz est q̄ q̄to rarius ⁊ magis vacuuz sit sursuz fertur: ⁊ oio si sit vacuuz velocissime vtiqz fertur: fortasse autem ⁊ hoc ipossibile est mouere: ratio autem eadem: qñ sicut in vacuo sine motu sunt omnia: sic ⁊ vacuum quidez est qō sine motu: Incomparabiles. n. sunt velocitates.

¶ Et etiā per qd rōcinant in descēsu grauis ad inferiꝰ ⁊ manifestū est etiā si quātū magis res fuerit rara ⁊ vacua tanto magis attrahitur ad superius q̄ qñ fuerit vacuū pfectum: tūc motꝰ ei⁹ erit valde velocissimus: dignius est igitur vt sit ipossibile vt moueat: ⁊ eadem est rōcinatio in hoc q̄ oia nō hñt motū in vacuo: ⁊ in hoc q̄ vacuū nō mouetur qñ inter quātitates velocitatis non est cōparatio 82

¶ Dicit ⁊ cōtingit istis b̄: qñ cū direrint q̄ cā leuitatis est vacuū nō pñt dicere que sit cā grauitatis qñ si direrint ipsum eē plenū: ꝓtingit vt nō inueniat graue simplr neqz leue simplr: sed grauiꝰ ⁊ leuiꝰ vt dcñ est in q̄rto celi ⁊ mūdi: illic. n. ꝺdictū est istis pfecte: deiñ indurit etiaz aliud inopinabile: ⁊ dixit (⁊ manifestū ē ēt ⁊c). i. qñ si raz est illō qō penetrat vacuū: ⁊ vacuū est cā motꝰ ad supiꝰ mānifestū ē q̄ q̄to corꝰ fuerit magis raz tanto magis mouebit velocius ad superius q̄ erit maioris vacuitatis. cōtingit igitur necessario: vt cū aliq̄ duo mota: ex istis fuerint diuersa in velocitate ⁊ tarditate. vt ꝓportio motus alteriꝰ ad motum reliq̄ sit sic ꝓportio raritatis ad raritatē: cū igit imagnati fuerimꝰ vacuū moueri: tūc illic nō erit ꝓportio: vñ neče ē vt motꝰ eiꝰ sit indiuisibilis: ⁊ in tpe idiuisibili ⁊ iō dixit (dignius est igit ⁊c). i. digniꝰ est vt sit impossibile vt moueat s. vacuū: q̄ seq̄t vt motꝰ eiꝰ sit nō in tpe: ⁊ si nō fuerit cōcessum nobis q̄ motꝰ vacui est nō in tpe ꝓbabimꝰ q̄ possibile est inueniri aliqō motū cōpositū ex vacuo ⁊ pleno qō pertransit cum solo vacuo idem spatiū in eodē tempore: quod est valde inopinabile: ⁊ vlr ipossibile qō cōtingit istis est similе ipossibili cōtingenti dicētib⁹ vacuū esse cāz motꝰ simpliciter: ⁊ iō dixit (⁊ rōcinatō est eadē ⁊c). i. ⁊ ipossibile cō

tingens

tingés dicétib⁹ vacuū eé cām trāslatōis ad supi⁹ é sile ipossibili qō cōtingit dicétib⁹ vacuū eé cām mot⁹ in loco: nō é enim ꝓparatio iter id qō mouet i vacuo solo ꝛ illud quod mouet in pleno apud dicentes vacuū eé cām trāslationis ad superi⁹ ita q⁹ est vbi: nec inter illud qō mouet cui admisceť vacuū: ꝛ ipm vacuū apud dicétes vacuū esse cām trāslatōis ad supi⁹ ita q⁹ est motor pleni: ꝛ cū cōtigit istis duobus sermonib⁹ vt inter velocitates nō sit ꝓportio: ꝛ q⁹ vacuū mouet nō in tpe: ꝓtingét he due demōstratiōes silesque cōtingunt illis. s. demonstrationi inducéti ad b q⁹ motus sit nō in tpe: ꝛ demonstrationi inducenti ad b q⁹ idem motū moueať in vacuo ꝛ pleno eodé ſpatio in eodé tpe: contingit enim istis q⁹ plenum ꝛ vacuū moueātur eodem ſpatio in eodé tempore. he igitur due rōnes sic dirit sunt eadé ꝑm similitudiné: ꝛ termin⁹ medi⁹ in eis est idé ꝑz gen⁹

¶ Qm̄ aūt vacuū quidé nō dicim⁹ eé: alia vō dubitata sunt: aut mot⁹ nō erit nisi erit densitas ꝛ raritas: aut turbabiť celuz: aut semp equal⁹ aqua: ex aere erit: ꝛ aer equalis ex aqua: manifestū. n. q⁹ pl⁹ aer ex aqua fit: necesse igiť est vt sit vacuū aut ō pulsum q⁹ habeť vltimū tumultuari facere: aut aliud alicui equal⁹ mutare ex aere in aquā: vt oé corpus toti⁹ equale maneat: vl sit aut nihil moueri: semp enim trāsmutato hoc accidet nisi circulariter circūstet: nō āt semp i circulū loci mutatio: ſz ꝛ i rectū é. hi igiť qdé ꝓp hoc vacuū aliqd eé dicunt.

83 ¶ Et nos ét si nō dicim⁹ vacuū esse: tamé dicim⁹ q⁹ illa in qb⁹ dubitať de illo sunt dubitanda. rectum enuz fuit dictū q⁹ si nō fuerit densitas ꝛ raritas nō erit mot⁹: aut celū expelleť: aut semp erit equalis gñatio aq̄ ex aere ꝛ aeris ex aqua: sed manifestū est q⁹ sit aer maioris quātitats. vnde necesse est si non fuerit hic aliqua constrictio vt cōtinua expellantur ꝛ sic accidit postremo eoz ad quē puenit hoc. q. in motu sūt suffocari: aut in aliquo alio loco trāsmutatur aqua equaliter ex aere: ita corp⁹ vniuersi sit equale: aut vt nihil moueať: hoc enuz sequiť si semper transfertur nisi transferatur circulariter: sed motus non semper circularis est: sed quādoqz rectus. per ista igitur dixerunt isti vacuum esse.

83 ¶ Cum destruxit vacuum esse: incepit dissoluē questiones accidentes in b: ꝛ dirit (ꝛ nos etiam si non dicimus ꝛc). i. ꝛ nos si non dicimus vacuum esse: tamen concedimus q⁹ ille questiones que indurerunt istos ad dicendum vacuuz esse sunt questiones in quibus debet homo dubitare: ꝛ q̄s hō debet dissoluere. D. d. (rectum. n. ꝛc). i. verum enim est hoc qō dicetur q⁹ si densitas ꝛ raritas nō fuerint: sequitur aut vt motus translationis rectus non sit: aut si fuerit expelletur vniuersum. ꝛ similiter etiam sequitur: aut vt generatio nō sit: aut totum expelletur: aut vt generatio sit in elementis equaliter in eodez tempore. s. q⁹ si i aliqua hora generatur ex vncia aque aer in aliquo loco oportet vt in illa hora generetur ex aere vncia aque in loco alio. Deinde incepit declarare quomō sequitur si non fuerit densitas ꝛ generatio nō fuerit equaliter: aut vt vniuersum expelletur aut vt non sit hic motus generationis neqz translationis rectus oīo ꝛ dirit (sed manifestum est ꝛc). i. ꝛ b necesse. s. si non fuerit dēsitas: vt nō sit hic generatio nisi equaliter aut vt vniuersuz expellatur: quoniā manifestuz est q⁹ cuz aer generatur ex aliqua quātitate aque q⁹ erit maioris quātitatis aqua ꝛ sic indiget necessario maiori loco q̄z sit loc⁹ aque ex qua generatur. ꝛ cuz ita sit corpus contīnēs aquā corruptā nō pōt cōstringi ita q⁹ loc⁹ ipleatur aeris generati: necesse est vt illud corpus qō continet aquā ꝛ continuatur cū ea expellatur donec euacuet locum equalem aeri: ꝛ cū b corp⁹ expellatur contínget ei vt expellat aliud: ꝛ illud aliud ꝛ sic procedeť si non fuerit densitas donec motus puenīat ad totum corpus continens: ꝛ sic accidit ei inūdari ꝛ fluctuari: ꝛ si hoc non acciderit cōtinget quando ex aere generatur aqua in aliquo loco: vt in illa hora generet aer ex aqua equalis illi aeri in alio loco: ita q⁹ quantū corpus continens aquam expellitur apud generationem aeris ex aqua vt euacuet locum: tantum constringetur corpus continens aerem ab aqua ex qua generatur: ꝛ sic quātum corpus continens illic euacuat ex illo: tantum occupat b ex b loco. ꝛ sic non continget inundatio vniuersi: sed motus perueniet ad hunc locum vacuū. scilicet qē aer euacuauit qñ ex eo generabatur aqua. D. d. (ita q⁹ totū corpus vniuersi sit equale). i. qm̄ non accidit inundatio neqz additio in corpore vniuersi: quoniam quātum additur in aliq̄ loco tantum diminuitur in alio: ꝛ sic vniuersum remanebit in eadem dispositione. D. d. (aut vt nihil moueatur). i. cum fuerit impossibile vniuersum inundari: ꝛ non cesserim⁹ ét q⁹ generatio est insimul equalis in eadem hora: seqť ex b vt si sit trāslatio neqz gñatio oīo: deiñ incepit declarare qō seqť b in trāslato: ꝛ dirit (b eni seqť ꝛc). i. qū motū translatiōis auferri ex ablatione dēsitatis sequitur si posuerim⁹ q⁹ trāslatū expellit qō vicinatur ei ꝛ illud expulsum expellit aliud ꝛ sic semper: quoniam ex hoc seqť vt totum inundetur: nisi aliquis ponat q⁹ omnis trāslatio est circularis: sed est manifestum per se q⁹ nō ois trāslatio est circularis cum sit hic trāslatio recta.

¶ Nos autem dicimus ex suppositis quoniam est materia vna contrariorum ꝛ calidi ꝛ frigidi ꝛ aliarū phisicarū cōtrarietatū: ꝛ ex eo q⁹ potentia est: actu fit quod fit: ꝛ nō separata quidé est mā: eé aūt altez est: ꝛ vna est numero q̄ vis contingat colori ꝛ frigido ꝛ calido: est igitur ꝛ corporis materia ꝛ magni ꝛ parui eadé. manifestū aūt est hoc: cū enuz ex aqua fit aer eadé materia nō accipiés aliqd aliō facta est: sed qō erat potētia actu fcā é: ꝛ itez aqua ex aere siť: aliq̄ quidé in magnitudinez ex parui tate: aliq̄ vō in puitatē ex magitudine: siť āt ꝛ cū multus aer sit in minori fit corpe: ꝛ ex minori maior potētia cū sit mā vtraqz. sic. n. ex frigido fit calidū: ꝛ ex calido frigidū: qz eadé est q̄ erat potētia: sic ex calido magis calidū nullo fcō in materia calido qō nō eét p⁹ calidū: ꝛ qō nō min⁹ eét calidū sic qdé neqz maioris circuli circulatō ꝛ ābit⁹ si fiat minoris circuli eadé cū sit aut alia: i nullo alio fact⁹ é ābit⁹ qō nō eét ābit⁹: ſz rectū. nō. n. i ōficiédo min⁹ aut mai⁹ é: neqz scitille é accipe aliq̄ magnitudiné i qua ñ iest calitas aut albedo. sic āt ꝛ p⁹ calor idez posteriori: quare ꝛ magnitudo ꝛ paruitas sensibilis corporis non accipiente aliqd materia exté ditur: sed quia potentia est materia vtriuſqz: itaqz idem densum ꝛ rarum: ꝛ vna materia ipsorum est ipm autem densum qdé graue: rarū autem leue.

¶ Nos autem dicamus secundum fundamenta 84
posita nobis: quod contraria habent eandem

materiam .ſ. calidū ⁊ frigidū ⁊ alia contraria naturalia: ⁊ q̄ gñatio eſt ex illo qđ eſt in potētia ad illud qđ eſt in actu: ⁊ qđ materia non eſt ſeparata ſz qdditas ei⁹ ē aliud: ⁊ eſt eadem in numero colozis .U.g. ⁊ caliditatis ⁊ frigiditatis ⁊ cozp⁹ēt magnū ⁊ paruū hz eandē materiā. ⁊ ſignū eius eſt hoc q̄ narrabo: qm̄ cū ex aqua fit aer: tūc eadez materia nō recipit additionem alteri⁹: ſed illud qđ eſt i potētia fit in actu: ⁊ ſilr gñaī aqua ex aere: ⁊ ſic tranſfertur qñz de paruitate in magnitudinem: ⁊ qñz de magnitudine in paruitatem: ⁊ eodē mō ēt ipſe aer quandoqz fit in minori cozpore: quādoqz i maiori: materia enim q̄ eſt in potentia fit vtrūqz: quē admodū ipſa eadem tranſferetur de calido in frigidū: ⁊ de frigido in calidū qđ erat in potentia: ſicetiā venit de caliditate in magis caliduz abſqz eo q̄ in ea fiat aliqđ calidū qđ ante nō erat: aqua enim non erat minoris caliditatis: quemadmodū ſi in curuaueris arcū circuli maximi quouſqz ipſe fiat idez nō alius circuli paruī: non erit illic aliquid in quo fiet incuruatio qđ antē nō fuit curuū: ſed rectū: qm̄ min⁹ ex maiori nō eſt carentia: nec poteſt i ueniri ex flāma alia quātitas in qua non eſt calidi tas aut albedo: ⁊ ſilr eſt de caliditate que eſt ante calidū ⁊ caliditate que eſt in poſtremo: magnitudo igit̄ ⁊ paruitas cozporis ſenſibilis nō eſt q̄ materia recipit additionez ⁊ expādit ſz quia materia eſt vtrunqz in potentia: ergo neceſſe eſt vt denſuz ⁊ rarum ſint idem ⁊ materia cozum eadem ⁊ denſum eſt graue: ⁊ rarum eſt leue.

84 ¶ Cū indurit q̄ones que faciunt dicētes vacuū eſſe cōcedere b: ⁊ iam deſtruxit nām vacui: incepit hic diſſoluere q̄em dicētē ipoſſibile raz aut dēſū eſſe ſine vacuo: declarādo q̄ hec eſt alia cā rari ⁊ denſi a vacuo ⁊ incepit p̄ponere ad b qđ vult dicere ꝓpoſitiōes declaratas in primo iſtius li bri: ⁊ dixit (Nos aūt dicam⁹ ⁊c). i. nos aūt p̄ponam⁹ ad b qđ volumus dicere de nā rari ⁊ denſi fundamenta q̄ iā declarauimus. Quoz primū eſt q̄ oīa ǒria .U.g. calidū ⁊ frigidum ⁊ alia ǒria hñt eandē mām recipiētē illa alternatim. Secūdū aūt eſt q̄ gñatū eſt aliqđ inuētū in actu ex illo ex eo quod eſt in potentia non in actu: ⁊ intentio illi⁹ eſt q̄ calidū gñatū eſt calidū in actu ex calido in potentia nō in actu: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ q̄ gñatio ⁊c). i. qñ gñatio eſt trāſmutatio ex eo qđ eſt aliquid in potētia: in b qđ fit illlud in actu. Tertiūvo eſt qđ de mā nō ſeparaī ab altero ǒrioz cū hoc quod quidditas ei⁹ ē aliud a qdditate ǒrioz. Quartū aūt eſt qđ eſt idē in numero albi ⁊ nigri: ⁊ calidi ⁊ frigidi: ſz qm̄ qñz recipit calidū ⁊ qñz frigidū: ⁊ cū poſuit has ꝓpoſitiōes: ⁊ eſt māifeſtū qđ rarū ⁊ denſuz ſūt ǒria in q̄ztitate: cū trāſlatio cozporis de raritate in dēſitatē eſt trāſlatio de maiori q̄ztitate in minorē ⁊ ecōuerſo: ſequtur ex b vt mā denſi ⁊ rari ſit eadē: ⁊ qđ idē cozp⁹ trāſferatur de minori q̄ztitate in maiorē nō aliqua q̄ztitate i actu aduenientē ei ex q̄ fit mai⁹: ſed fit mai⁹ ex eo qđ eſt aliquid: nō ex illo qđ ē i actu: ⁊ ſilr qm̄ fit min⁹ nō exeūt ab eo ptes in actu ſed mā tūc denudaī a termino maioris quātitatis ⁊ recipit terminū minoris: eodē mō q̄ recipit calidū ⁊ frigidū ⁊ alia ǒria: ⁊ b manifeſtū ē: cū illis ꝓpoſitiōib⁹ ꝓiūge tur q̄ dēſū ⁊ raz ſūt ǒria: ⁊ marie ꝓpoſitioni dicēti q̄ mā recipit ǒria ex eo q̄ ē i potētia ǒria: nō actu: ⁊ q̄ ē eadem āboz ǒrioz: ⁊ b intēdebat cū dixit poſt: ⁊ cozp⁹ēt magnū ⁊ puū hz eādē māz. D.d. (⁊ ſignū ei⁹ eſt ⁊c) ⁊ b ē principiū demōſtratiōis ſed ꝓfirmatio ꝓpoſitionis dicētis q̄ mā ǒrioz eſt eadē. ē. n. ſermo exēplaris. ⁊. q. d. ⁊ māifeſtū ē ex b q̄ cozp⁹ magnū ⁊ puū hñt eādē mām ꝑm b q̄ magnū ⁊ puuz ſūt ǒria: ⁊ dcm eſt q̄ ǒria hñt eādē mām: ⁊ ſignum ei⁹ eſt ēt b qđ narrabo: dcm incepit inducē ſignū ſup b qđ ꝓcluſit ex ꝓpoſitionib⁹ poſitis. ſ. q̄ mā eiuſdē cozporis qđ trāſferī de magnitudine in paruitatē qñz: ⁊ qñz ecōuerſo eſt eadē: ⁊ trāſlatio ei⁹ ad magnitudinē nō fit ptib⁹ extrinſecis aduenientib⁹ ad foramina: neqz trāſlatio ei⁹ ꝺ magnitudine ad puitatē eſt ptib⁹ exeuntib⁹ ab illis foramib⁹ ex q̄ cōſtringunt̄ illa foramīa: ⁊ fit cozp⁹ minoris q̄ztitatis ⁊ dixit (qm̄ qñ ex aliqua aq̄ fit aer ⁊c). i. qm̄ cū ſit manifeſtū in gñatiōe q̄ cū aliqđ cozp⁹ maioris q̄ztitatis gñaī ex cozpore q̄ztitatis minoris. U.g. aer ex aq̄: tunc mā recipiens formā aque recipit maiorē q̄ztitatē poſt mīnorē nullo extrinſeco aduenīente q̄ aer fit maioris q̄ztitatis: ſed illꝺ qđ eſt in potētia maioris q̄ztitatis. ſ. mā fit in actu maioris q̄ztitatis nullo extrinſeco in actu aduenīente. D.d. (et ſimiliter fit aq̄ ex aere). i. et ſilr qm̄ aqua fit ex aere: igit̄ qñz trāſfertur de magnitudine in puitatē: nullo exeūte: ⁊ qñz econuerſo nullo addito. et cū declarauit b de gñatōe in qua eſt manifeſtū: incepit notificare q̄ hoc eſt poſſibile dici in cā leuis vel rari vel denſi abſqz eo q̄ ſit neceſſe ponere vacuū eſſe et dixit: (et eodē mō ipſe aer ⁊c). i. et ꝑm hūc modum quē dixim⁹ q̄ accidit in gñatiōe: accidit ēt i ipſa alteratōe i eodē cozpore: aer enim .U.g. qñz miorat̄ ſine aliquo exeūte: et qñz fit maior ex hoc accidit ei de calore nullo aduenīente extrinſeco: ſed q̄ materia ei⁹ nāliter recipit vtrunqz q̄ztitatē maiorē. ſ. et minorē hāc qñz: et hāc qñqz ſine aliqua quātitate in actu addita aut diminuta quēadmodum nālr recipit qñz caliditatē: et qñz frigiditatē: et hoc qđ dixit manifeſtū eſt in dolijs fuſis ex muſto: qñ muſtū fit maioris q̄ztitatis nullo extrinſeco aduenīēte: ⁊ vlr māifeſtuz eſt in aere: qñ rarefit ex calore ⁊ cōdēſaī ex frigore: ⁊ cū aſſimilauit q̄ztitatē minorē fieri ex maiori ⁊ ecōuerſo: b q̄ calor fit ex frigido aut ecōuerſo: ⁊ eriſtimaī q̄ inter b duo eſt differētia. pōt enim aligs dicē q̄ caliditatē fieri ex frigiditate ⁊ ecōuerſo nō eſt ſic q̄ztitatē maiorē fieri ex minori aut ecōuerſo: qm̄ ipoſſibile eſt imagiari q̄ caliditas augmēteī ex frigiditate cū ſint ǒria: ⁊ eſt poſſibile imaginari magnū augmētari ex ptib⁹ puis additis magnū igit̄ ⁊ paruuz ſz ſint oppoſita: poſſibile ē imaginari alterī augmētari ex alio: ⁊ nō eſt ita de ǒrijs que ſunt in qualitate: ⁊ cū p cepit hāc obiectionē: dixit (⁊ veniet ꝺ caliditate i caliditatē ⁊c). i. ſz ſic dicim⁹ q̄ mā vēiet de hac caſitate demōſtrata ad maiorem caſitatē nullis partibus caſis in actu aduenientib⁹. ſ. cozpib⁹ caſis: ſed tranſferūtur i maiorē caſitatē ex itēſionē ipſi⁹ q̄ſitatis: ⁊ ſilr mā trāſfertur ꝺ minori q̄ztitate i maiorē nulla q̄ztitate in actu aduenīēte. ēt pōt aliqs q̄reī q̄ caſitas creſcit ex caliditate aduenīēte extrinſeca oz igit̄ vt ita ſit ꝺ q̄ztitate: dicamus igit̄ q̄ additio caloris agētis in calorē cozpis nō ē ſz additionē ptis in toto ⁊ ꝑtis māe in mām: ſed ꝑm additionē agentis in paſſionem patientis. ſ. q̄ q̄ñ calor agentis vigorabit̄ creſcat calor patiētis nō ꝑm additionē ptiū caſitatis extrinſecarū cū ad patiētē nō trāſferaī aliq̄ ps ab agēte: ⁊ dīa eſt iter illa: q̄ñ caliditas fit ab alia caſitate in actu qđ nō inueniī in q̄ztitate. ſ. q̄ nō fit p aliā q̄ztitatē ꝑm viam gñatōis: cū nō ſit q̄ztitas de potētijs actiuis: ſed ſequtur potētias actiuas ⁊ opationes caz. ſ. caſim ⁊ frigidū. Intēdebat igit̄ q̄ caſitas nō creſcit ex alia caliditate ꝑm tranſlationem: ⁊ hoc in alteratione de ꝺbilitate in vigorē ⁊ ſilr eſt diſpoſitio in tranſlatione cozporis de parua quātitate in magnā aut econuerſo: ⁊ q̄ b ⁊ graue imagiari. ſ. aliqd creſcere ſine q̄ztitate ex triſeca aduēiēte: aut diminui ēt ſine q̄ztitate recedēte: vſus ē i b exēplo rhetorico: ⁊ tali vtit̄ i iſtis locis pp difficultatē imaginādi: ⁊ dixit (aq̄. n. erat mioris caſitatis ⁊c). i. ⁊ b q̄ aq̄ ē mō mioris caliditatis: ⁊ poſtea fit maioris i q̄libz

parte

pte suarū partiū nō in partibus aliqb⁹ ppriis :silē est arcus circuli qui cū incuruat fit maioris incuruatōis ī qlibz pte: nō ita q⁹ aliq ptes recte erant in eo q fuit maioris incuruationis: sed in qlibet ptiū ei⁹ recipit icuruationē: ⁊ b intēdebat cū dixit (nō fuit hoc aliqd ī q fit icuruatio ⁊c).i. qñ incuruatio nō est fcā in eo in aliqb⁹ ptib⁹ ⁊ nō in alijs. Ut. g. vt aliquis dicat q⁹ ptes recte que erāt in arcu icuruabātur. D. d. (minus enim ex maiori nō est carentia ⁊c).i. q niā trāsmutatio corporis de magnitudine ī quitatē nō fit p carentiā ptiū ereuntiū a foraminib⁹ vt fingunt dicētes vacuū ee: qñ si ita esset ⁊tingeret vt corp⁹ calidū nō eet calidū ſm oēs ptes ⁊ silr albū: sed solūmodo eet calidū ſz ip sa foramina: illud āt qđ interiacet inᵉea ⁊ ipa foramina ñ disponiē p aliqd er b qđ est impossibile: ⁊ b intendebat cū dixit (⁊ nō pōt iueniri er flāma ⁊c).i. sed quelibet pars flāme ignis q̄ existimaē ee in fine raritatis hz caliditatē eqlr ⁊ similiter est de oibus calidis: sed dedit exemplū de flamma pp suā raritatē: ⁊ hoc intēdebat cum dixit (⁊ silr est đ calore ⁊c).i. q crescit er p2io. s. qñ est in oib⁹ partib⁹: ⁊ intēdebat p hoc q⁹ dēsitas ⁊ raritas sunt in oibus partibus rei: ⁊ b significat q⁹ nō sunt ex foraminib⁹. D. d. (magnitudo igitur ⁊ quitas ⁊c). declaratū est igit er b q⁹ magnitudo ⁊ paruitas que inueniuntur in eodē corpore icnsibilii nō fiunt ita qđ mā qñ transferē in magnitudinē recipit additionē corpoꝝ qñ foramina erpāduntē: neqz cōstringuntē foramina qñ transfertur ad paruitatem: sed cā in b est qñ mā est in potētia magnū ⁊ paruū. ⁊ cū declarauit qđ translatio corporis de paruitate in magnitudinem: ⁊ econuerso: nō fit er foraminib⁹ vacuis in corpe q̄ qñqz cōstringuntē ⁊ fit corp⁹ minus: qñqz ampliāt ⁊ fit mai⁹ siue fuerint stricta apud eritū corpoꝝ ⁊ āpla apud introitum corporuz vt opinant dicentes vacuū nō ee separatū: aut strictura ⁊ ampliatio in eis fuerit sine introitu ⁊ eritu corpoꝝ vt opināt in dēsitate dicentes vacuū esse separatū. ⁊ cū declarauit b de paruitate ⁊ magnitudine: ⁊ dēsum ⁊ raꝝ nihil aliđ ē q̄z idē corp⁹ trāsferri de paruo in magnū ⁊ econuerso: ⁊. d. (necesse est ergo vt raꝝ ⁊ densum ⁊c).i. ⁊ cū b declaratū sit: necesse est vt corp⁹ qđ qñqz cōdēsaē ⁊ qñqz rarefit: sit idez absqz eo quod accidat additio ex introitu corpoꝝ extrinse coꝝ: ⁊ diminutio ex eritu partium: sed q⁹ eadem materia recipit qñqz maiorē q̄ztitatē: ⁊ qñz miorē. D. d. (⁊ dēsuz est graue: ⁊ raꝝ est leue) pōt intēdere ꝺdictionē istoꝝ. seqē enim ſm sermonē eoꝝ vt leue sit graui⁹ q⁹ in eo sunt ptes plures: ⁊ densum sit leuius q⁹ in eo sunt partes pauciores ⁊ pt intelligi qñ quēadmodū mā recipit graue ⁊ leue ⁊ est in potētia vtrūqz nullo grauī aut leuī aduenīēte ī actu: ita est de raro ⁊ denso: cū vtrūqz seqē suū comparem.

¶ Ampli⁹ sicut circuli circulatio cōducta ī min⁹ nō accepit aliud cōcauū: sed qđ erat inerū sic ⁊ ignis q⁹ si aliqs accipiat oē calidū est: sic ⁊ ois cōgregatio est corruptio ipsius materiei. Duo enim sunt in vtroqz denso ⁊ raro. graue enim ⁊ durū densa videntur esse: contrarium vo rara leueqz ⁊ molle Dissonant aūt graue ⁊ durum in plumbo ⁊ ferro

85 ¶ Et ēt quēadmodū arc⁹ circuli qñ cōgregaē ⁊ fit minoꝝ nihil fit in eo qđ nō accidit ei. ſ. incuruatio sed hoc qđ habebat cōgregaē: ⁊ qđcūqz accipitur ab igne est calidū: ita q⁹ de toto: cōgregatio enīz ⁊ segregatio sunt eiusdez materie: sūt. n. hec duo que fiūt er vtroqz ex dēso ⁊ raro: graue. n. ⁊ duruz existimantur esse dēsa: ⁊ leue ⁊ molle rara: grauitas enim ⁊ duricies segregātur in plūbo ⁊ ferro.

85 ¶ Idest ⁊ quēadmodū idem arcus circuli aliqñ recipit mīo rē icuruationē: ⁊ qñqz maiorē absqz eo q⁹ in eo fiat aliqd qđ añ nō fuit: ſz illd qđ erat in eo. ſ. incuruatio aliqñ inuenitur maior aliqñ minor: ⁊ additio incuruationis in eo nō est in aliq parte: ⁊ nō in alia: sed q̄zcūqz ptē acceperis inuenies incuruationē additā in ea: quēadmodū qlibet ps ignis ē calida. D. d. (⁊ silr ē de toto).i. in b q⁹ aliqñ ē dēsū ⁊ ē cōgregatū aliqñ raꝝ ⁊ est segregatū. ſ. q⁹ dēsitas ⁊ raritas est in qlibz pte illi⁹ ⁊ innuit p b peccatū qđ accidit dicentib⁹: q⁹ densitas ⁊ raritas sūt ex ꝓstrictiōe ⁊ āpliatione foraminū: qñ ſm b nō qlibet ps corpis recipit dēsitatē ⁊ raritatē. ⁊ est manifestū p se q⁹ densum ē dēsuz ſz oēs ptes ⁊ silr raꝝ. D. d. ꝺgregatio eni ⁊ segregatio ⁊c).i. gñatō. n. ⁊ corruptio apud nos q̄s antiq vocabāt segregationē ⁊ cōgregationē sunt eiusdē mātē: ⁊ nō ſm cōgregationē ptiū ⁊ segregationē ptiū aliaꝝ: ⁊ additio ⁊ diminutio. D. d. (sūt n. duo ⁊c).i. qñ b duo sequūtē densuz ⁊ rarū: dēsū vo seqtur graue ⁊ durū: raꝝ āt seqē leue ⁊ molle: ⁊ itēdebat p b ī nuere q⁹ densitas ⁊ raritas nō sunt de eētia q̄ztitatis qñ si eet tūc sequerēē er eis iste qualitates ꝺrie. D. d. (ſz gravitas ⁊ durities ⁊c). i. sed in quibusdā corporib⁹ separanē grauitas ⁊ durities ⁊ non sequūtē densuz: sed aliquod grauius inuenitur magis rarum: vt in plumbo ⁊ ferro. plumbū enim est grauius ferro: ⁊ est magis rarum.

¶ Er p̄dictis igit manifestū est q⁹ neqz discretū est vacūū neqz simplr neqz ī raro neqz ī potētia ē: nisi aliqs velit vocare vacuū cām illi⁹ qđ ferē: sic āt gravitas: aut leuitas ſm h mōi erit vacuū: densū ⁊ raꝝ ſm hāc ꝺrietatē mot⁹ actiua sūt: ſm āt duꝝ ⁊ molle passionis ⁊ non passionis receptiua: ⁊ non loci mutationis sed alterationis magis de vacuo aūt determinatim sit hoc modo.

¶ Apparet igitur ex hoc qđ ditim⁹: q⁹ nō ē vacuuz 86
distinctū p se simplr: neqz in raro: neqz ī potētia: nisi aliqs voluerit oio vocare cām trāslatiōis vacuū: tūc igit erit materia grauis ⁊ leuis vacuū: qñ densitas ⁊ raritas hoc mō ꝺrietatis recipiūt trāslationez. durities aūt ⁊ mollities sunt cause facilitatis ⁊ difficultatis receptionis non trāslatōis ſz alietatis ꝓpriā igit determinanim⁹ qūo est vacuum: ⁊ quomodo nō est hoc mō determiatiō is.

¶ Dicit cū cōpleuit loqui de vacuo inducit ꝺclarata er illo 86
⁊ dixit (apparet igit ⁊c). ⁊ intēdit p distinctū p se: erās p se: cū dixit (simpliciter neqz in raro) intendit q⁹ vacuum non inuenitur eristens per se: neqz eristens in alio. ſ. in raro: ⁊ cum dixit (neqz in potētia) innuit opinionē dicētiuz q⁹ vacuū nō est extra corp⁹: qñ ſm opinionē istoꝝ vacuuz erit semp in potētia cū nūqz inueniaē in actu. ſ. extra corp⁹: ⁊ qz mā ē cā passiōis q̄ est cā trāslatiōis: ⁊ mā ēt ē ī potētia: vt dictū ē de mā q⁹ b nomē potētia vꝺ equoce. devacuo esse in potētia apud ponētes ipm ee nō separatū: ⁊ de mā ꝓmuniuit se a deceptione in hoc ⁊ dixit (nisi aliquis voluerit ⁊c). i. nisi aliqs vocet cām trāslatiōis q̄ est passio corporis in quo fit trāslatio: ⁊ tūc illud quod intēdit ꝓvacuuz erit ipsa mā. D. d. (qñ dēsitas ⁊ raritas cū b mō ꝺrietatis ⁊c).i. ⁊ mā est cā translationis qñ mā est cā densitatis ⁊ raritatis vt ēt declaratum est ⁊ corpora nō recipiunt trāslationē in eis nisi hoc modo contrarietatis. ſ. ſm densitatem ⁊ raritatē: densitas. n. ⁊ raritas recipiūt motū trāslatiōis. ſ. mot⁹ corpoꝝ trāslatoꝝ in alijs. ⁊ cū ita sit mā ē cā eius q⁹ corpora recipiunt trāslationē p b q⁹ recipiūt ex dēsitate ⁊ raritate. D. d. (durities vo ⁊ mollities ⁊c).i. durities vo ⁊ mollities nō sūt cā trāslatiōis sic dēsuz ⁊ raꝝ: ſz sunt cause facilitatis ⁊ difficultatis trāslatiōis qñ si corp⁹ in quo est translatio fuerit molle translatio erit facilis in eo sic ī aer ⁊ cū fuerit duꝝ erit difficil aut ꝓssibil sic ī ra D. d. (ñ trāslatōis ſz alietatis).i. ⁊ ñ sit cāe trāslatōis loco

sicut sunt leue ⁊ graue: ꝯ sunt cãe trãslatiõis ꝓprie ⁊ itẽdit vt mihi vr̃ q̃ molle ẽ cã passiõis: ⁊ duꝝ actiõis. molle. n. est passiuuꝫ: ⁊ duꝝ actiuũ: ⁊ debes scire q̃ ex b̃ q̃ mã ẽ ea dẽ ꝺriozũ ⁊ est in potentia: apparet ꝑ demõstrationẽ ꝑm cãm q̃ est cã densitatis ⁊ raritatis: ⁊ hoc apparet ẽt ex signis. que indurit Ari. s. ex b̃ q̃ raritas ⁊ densitas inueniũ tur in qualibet pte corporis rari ⁊ dẽsi: ⁊ silr apparet b̃ ẽt q̃ densitatẽ ⁊ raritatẽ sequũt q̃litates ꝺrie. D. d. (iaꝫ igitur determinauim⁹ quomodo est vacuũ). i. sigs vocauerit materiam vacuum: ⁊ quomodo si aliquis vocauerit vacuum dimensiones separatas hoc modo.

¶ Cõueniẽs aũt dictis est aggredi de tpe: primuꝫ aũt bene se hꝫ opponere de ipso ⁊ per extrancas rões vtrꝫ sit corum que sunt: aut non sit eorũ que sunt: postea que natura ipsius.

87 ¶ Et copulaꝫ cũ hoc qõ dixim⁹ narrare ꝺ tpe: ⁊ rectũ ẽ iduceꝫ pri⁹ dubitatões accidẽtes i eo: ex hoc qõ dixerũt extranei: ⁊ cõsiderem⁹ vtrꝫ sit ꝺ reb⁹ entib⁹ aut non entib⁹ ⁊ que sit natura eius.

87 ¶ Cũ cõpleuit loq̃ de loco ⁊ vacuo: incepit pscrutari de tẽ pore: ⁊ dixit: ⁊ seqt̃ q̃ sermo de tpe quenit sermõi de loco q̃m pscrutatio de vacuo est ps pscrutatiõis de loco. D. d. (⁊ rectũ ẽ ⁊c). i. ⁊ rectũ est ponere pscrutationẽ de illo ex sermonib⁹ logicis qui faciunt dubitare de illo: ⁊ intendit ꝑ extraneos logicos. sermones enim logicos vocat sermones extraneos: ⁊ philosophiã que componit ex istis vocat philosophiã extraneã: vt dr̃ q̃ ipe ꝓposuit philosophiam extraneã. D. d. (ꝓsideremus igit vtrũ sit ⁊c). i. ꝑm logicã q̃m tps ee mãifestũ ẽ per se: q̃m ꝑm hanc pscrutationẽ iue niunt plures sermones q̃ destruũt suũ ee. D. d. (⁊ qd sit nã ei⁹). i. ⁊ cũ persoluerim⁹ illas dubitatiões: tũc pscrutabimur de natura ei⁹ perscrutatione demõstratiua. Deiñ incepit inducere sermones dialecticos ⁊ dixit.

¶ Ꝺ igitur oio nõ sit aut vir ⁊ obscure ex hoc aliqs cõcipiet: hec. n. ipsi⁹ fcñ est ⁊ nõ ẽ: id ꝺ futurũ ⁊ nõdũ ẽ: ex his aũt ⁊ ifinitũ ⁊ semp acceptũ tps cõponit: ex his aũt q̃ nõ sunt compositum ipossibile ee vr̃ participare aliqñ substantiam.

88 ¶ Dicam⁹ igit̃ ꝙ cadit in mẽte in eo q̃m aut nõ est oio: aut si ẽ: ẽvalde difficile ⁊ latẽs ex hoc qõ dicã q̃m qddã ei⁹ iã fuit ⁊ nõ est: ⁊ qddã ei⁹ ẽ futuꝝ ⁊ nõ est: ⁊ ex his duobus componitur tempus infinitũ qõ inuenit semper: ⁊ qõ cõpõit ex nõ ente ipossibile est imaginari ipsum habere cõicationẽ in esse.

88 ¶ Iste sermo sic ꝓpõit: tps ꝓpõit ex preterito ⁊ futuro: q̃m instans distinguens nõ ẽ tps: sed ꝑterituꝫ iam defecit ⁊ futurũ nõdũ est: ⁊ hec ꝺu o nõ sũt: ergo temp⁹ ꝓponit ex nõ ente: ⁊ dixit (aut si fuerit est difficile ⁊ occultũ) q̃m ex sermonib⁹ logicis nõ p̃cise iudicabit aliqd ee: aut nõ ee: sed ꝑm existimationẽ intrinsecã. D. dixit (⁊ ex his cõponit tẽpus infinitũ qõ semp est) ⁊ disposuit ipsum hoc modo ad affirmãdũ ipsuꝫ ee semp. plures enim antiquoꝝ cõcedebãt tps ee ifinitũ ⁊ ipm ee sẽp ꝑter ¶ Platonẽ q̃ generabat ipm ⁊ deceptio in hoc ꝑmone ẽ q̃m ita ẽ de motu: mot⁹ enim cõ phẽdit sesu: ⁊ nulla ps ei⁹ ẽ in actu. ꝯ q̃libet ps demõstrata recessit. g̃. ẽ compositus ex hoc quod iam defecit: ⁊ ex b̃ quod nõdũ est: sed talia non habent ee completum: sed ee eorum completur ex actione anime in eo quod ẽ in eis extra animam: ⁊ etiam completa sunt illa in quorum ee nihil facit anima: vt post declarabitur de tempore scilicet quoniam ẽ de numero entium quorum actus completur per animam: ⁊ forte b̃ innuebat cum dixit (aut erit difficile ⁊ occultum) ideſt erit de entibus latentibus qr si in aia non esset non esset nisi in potentia.

¶ Adhuc aũt ois ptibilis sigdẽ sit necesse ẽ cũ est: aut quasdã aut oẽs ptes ee: tpis ãt alie facte: alie ꝺo future sũt: ẽ aũt nihil cũ sit diuisibile. ipꝫ ãt nẽ nõ ẽ ps: mẽsurat. n. ps: qr cõponi oz totũ ex ptib⁹ tps ãt nõ videtur componi ex ipsis nunc.

¶ Et cũ oẽ hñs ptes necesse ẽ cũ fuerit: vt oẽs sue ptes sint: aut q̃dã: ꝯ tpis q̃dã ptes iã fuerũt ⁊ nõ sunt: ⁊ q̃dã sunt future ⁊ non sunt: ergo nulla eaꝝ ẽ si tps hꝫ ptes: instãs ꝺo nõ est pars: q̃m ps mensurat: ⁊ est necesse vt totũ cõponaꝫ ex suis ptib⁹: ꝯ tps existimatur non componi ex istantibus. 89

¶ Iste sermo ẽt ẽ logicus: ⁊ facit dubitare de tpe: ⁊ componitur sic. Omne habens partes necesse ẽ vt partes ei⁹ sint omnes insimul: aut quedam si fuerit ens: ⁊ temp⁹ hꝫ ptes quaꝝ nulla inuenitur in actu. ergo tempus non est: ⁊ ipse verificauit propositionem dicentem q̃ nulla pars tẽporis inuenitur in actu per duas propositiões. quarũ. Una ẽ q̃ ex tempore nihil inuenitur in actu nisi instans: ⁊ ista ẽ manifesta per se. Secunda autẽ ẽ q̃ instans non ẽ pars temporis. ergo ex tẽpore nulla pars inuenit in actu: ⁊ ipe verificat ꝓpositionẽ dicẽtẽ q̃ instans non ẽ pars tẽporis: sic. Omnis pars q̃ mẽsurat hꝫ partẽ. ⁊ instans non mẽsurat. Ergo instans non ẽ pars: vel sic. ¶ Partes componunt totũ. Et instantia nõ componunt tẽpus. Ergo instans nõ ẽ ps tẽporis. ⁊ ista propositio declarabitur pfecte inserto. 89

¶ Ampli⁹ aũt ipm nunc quod videtur determinare preteritũ ⁊ futuꝝ vtrꝫ vnũ ⁊ idez semp pmanet aut aliud ⁊ aliud non facile est scire: siquidem semper altez ⁊ alterũ est: nulla autem pars corum q̃ sunt in tpe alia: ⁊ alia ps simul est que nõ cõtineat alia ꝺo cõtineatur: sicut minus tempus sub pluri ipsum aũt nũc qõ modo non est: pri⁹ ãt fuit nece corrũpi aliqñ: qr ipsa qdẽ nunc simul adinuicẽ nõ erunt: corruptuꝫ aũt esse necesse est semp pri⁹. In eodem igitur quidem corruptum ee impossibile ẽ pp id quod tunc est. In alio aũt nunc corrũpi prius nũc non contingit. Sic eniꝫ impossibile se hr̃e adinuicem ipsa nunc vt punctum cuꝫ puncto. Si quidem igitur in eo quod est consequenter nõ corrumpitur: sed in alio: in medijs nunc que sunt infinita similiter erit: hoc autem impossibile est.

¶ Et etiam est difficile ad sciendũ hoc. s. vtꝫ istãs quod videtur distinguere inter preteritum ⁊ futurum sit idem permanens semper: aut est vnuꝫ p⁹ aliud qm̃ si semper vnum fuerit post aliud: ⁊ ex tẽpore non aliqua pars que sit ⁊ alia pars insimul: nisi altera sit contenta ⁊ altera cõtinens: vt min⁹ tempus in maiori: tunc instans quod non est nunc ⁊ fuit prius necesse est ⁊ ipsum corrumpi: ⁊ impossibile est vt corruptio ei⁹ sit quando fuit: quoniaꝫ tunc erat ens: ⁊ impossibile est vt prius instãs corrumpatur in posterius instantis: impossibile eniꝫ est vt duo instantia copulentur quemadmodum non continuãtur duo puncta: ⁊ si non corrumpitur in illo quod est post: sed in alio: tũc inuenitur in istantibus que sunt inter illa que sunt infinita ⁊ in simul 90

ꝛ in simul quod est impossibile.

90 ¶ Cū indurit sermones dubitabiles de tpe indurit ēt ꝥmo nes dubitabiles de istanti: ꝛ dirit (ꝛ est difficile ꝛc). i. ꝛ est difficile de instāti qđ est distinguēs inter pteritū tps ꝛ futurū scire vtrū semp sit idē. s. presens ꝛ pteritū. aut sūt plura succedētia. s. vnū post aliud. ꝛ cū posuit q̄ instātia neče est vt sint vnū numero aut plura: incepit pius inducere in opinabilia cōtingētia si fuerint plura numero: ꝛ dirit (qm̄ si semp fuerit vnū post aliud ꝛc). i. ꝛ si instantia fuerit plura succedētia ꝛ est ipossibile vt ex tpe inueniāt duo insīl. s. due ptes aut duo instantia qm̄ instātia nō numerāt nisi p numerationē tpis cū sint vltima tpis: segtur necessario vt instans quod nō est nūc ꝛ iā fuit in pterito corrūpat. D. d. (ꝛ ex tpe nō est aliq̄ ps ꝛc). ꝛ intēdit p ptē illud qđ cō tinet instās ꝛ tps: qm̄ ps tpis in rei veritate nō est instans sed tps. ꝛ cū posuit hāc ꝓpositionē. s. qm̄ ex tpe nō inueni unt duo instantia insīl: qm̄ ex eo nō inueniūtur due ptes i sīl nisi vna earū accipiat cōtinens scđz. Ul. g. sic dicimus q̄ talis mensis est in tali āno: ꝛ talis dies est in tali mēse: ꝛ b nō nocet in vlitate illi⁹ ꝓpositionis: excepit b ne aliqs existimet ipz ignorare illud qm̄ in istāti nō imaginat cōtinēs ꝛ ꝓtētū: ꝛ cū posuit q̄ in tpe nō inueniūt duo instātia insīl: segtur nečariovt pri⁹ istās corrūpat: ꝛ dirit (instās. n. qđ ñ ē nč ꝛc). i. istās enim qđ nō est nūc ꝛ fuit in pterito nečario est nūc corruptū eē. deiñ incepit inducē cōnes cō tingētes ex b: ꝛ dirit (ꝛ impossibile est vt corruptio ei⁹ ꝛc) .i. ꝛ si est corruptū: neče est vt corruptio ei⁹ sit in tpe cū oē corruptū sit huiusmodi: ꝛ ipossibile est vt corrupto ei⁹ sit i instanti p̄senti: qm̄ tūc nō inuenit nisi ipsū ꝛ sic erit i se corruptū qđ est impossibile: ꝛ b itēdebat cū dirit: in hora q̄ ē nūc: ꝛ cū dclarauit q̄ instās ipossibile ēvt corrumpat in instāti p̄senti: aut in se ipso: qm̄ p̄sens idē ē cū corrupto: incepit declarare ēt q̄ impossibile ē vt corrumpat in instāti futuro: ꝛ dirit (ꝛ ipossibile ē ēt vt pri⁹ istās corrūpat i posteriori ꝛc). i. qm̄ cū posuerim⁹ q̄ instās corrumpitur in istāti futuro cōtinget vt illud instans ꝓtinuetur cū eo: ita q̄ suū eē ꝓtinuet cū sua corruptione: ꝛ erit instās in quo ē aliud ab instāti in quo corrūpit: ꝛ p⁹ declarabim⁹ q̄ istās nō ꝓtinuat cū istāti: sic neq̄ pūct⁹ cū pūcto. D. d. (ꝛ si nō corrūpitur in illo qđ est post ꝛc). i. ꝛ si nō corrūpit in illo: ita q̄ sit ꝓtinuū cū eo corrūperet in instāti qđ ē p⁹ qđ nō ē cōtinuū cū eo: qm̄ inter q̄libet duo instātia ē tps: er q̄ segtur vt illud instās inueniat in illo tpe: ꝛ oē tps dicit in instātia infinita: er quo segt vt instās corruptū inueniat i instātib⁹ infinitis. s. cū eis insīl quod est ipossibile: ꝛ sīl ē impossibile ipz pōi corruptū in istāti qđ ē añ: qm̄ tūc erit corruptū anteq̄ sit: ꝛ ista questio dissolue post.

¶ At vo neq̄ nūc semp manere idē possibile ē nul li⁹ enim dīsibilis finiti vn⁹ termin⁹: neq̄ si in vno sit cōtinuum: neq̄ in plura: ipsum autem nūc ter minus est: ꝛ tempus est accipere finitum.

91 ¶ Et impossibile est vt idē sit semper ꝑmanēs: qm̄ nullū finitū diuisibile hz vnū finē: neq̄ si fuerit cō tinuū i vna pte: neq̄ si fuerit cōtinū i plrib⁹ vna p te: sz istās ē finis: ꝛ possibile ē inuenire tps finituz.

91 ¶ Cū destrurit q̄ istātia sunt plura: incepit destruere q̄ in stās sit idē: qm̄ si instās fuerit aut erit vnū aut plura: ꝛ cuz hec duo destruēt: destruet istās eē: ꝛ. d. (impossibile ē ēt vt sit idē ꝛc). i. ꝛ ipossibile est ētvt sit ens ita q̄ sit idē semp ꝑmanens: ꝛ signū ei⁹ ē q̄ nō inuenit finitū aliqđ cōtinuū bns vnū finē: sed saltē duos quib⁹ sit finitū: neq̄ si fuerit ꝓtinuū in vna pte: vt linea qm̄ linea hz duos fines tm̄: ne q̄ si fuerit cōtinuū in plurib⁹ vna pte vt superficies ꝛ corp⁹ corp⁹. n. hz ser fines ꝛ superficies q̄tuor. D. d. (sed instās ē finis ꝛ possibile ē inueniri tps finitū) ista est ꝓpositio mi nor isti⁹ figure: ꝛ iste sermo ꝓponit sic. Instās ē finis alicu ius finiti. Et nihil quod est finis alicuius finiti est vnum. Ergo instans non est vnum.

¶ Ampli⁹ si sit est ꝥm tēp⁹: ꝛ neq̄ pri⁹ neq̄ posteri⁹ in eodē cē ꝛ ipso nūc est: ꝛ si qua pri⁹ aut posterius ipso nē sit: sit erūt q̄ i millesimū fuerūt ānū: cū his q̄ sunt hodie: ꝛ neq̄ prius neq̄ posterius: ꝛ nihil aliud alio.

¶ Et ēt si intētio essendi in tpe nō añ neq̄ post ēvt 92 sint in eodē instāti: deinde illud qđ est añ: ꝛ illō qđ est post sunt in eodē instāti demōstrato: tē illō qđ fuit transacto millesimo: ꝛ qđ ē hodie sūt īsimul: ꝛ neutr⁹ precedit reliquū: aut est post illud.

¶ Ista ē scđa rōcinatio: ꝛ cōponit ꝥm inductionē ad incon 92 ueniēs ꝛc. ꝛ ista ēt ꝑdicta sunt vera. i. ꝛ scđz signū ē: qm̄ cū intentio ei⁹ qđ dicim⁹ de aliqb⁹ duob⁹ q̄ sunt insīl i aliquo tpe q̄ nō ē añ: aut p⁹: ē vt illa duo sint in eodē istāti: ꝛ cuz indurit istā ꝓpositionē verā quertibilē ꝙgit cū sua quer sa ꝓpositionē dubitatā ꝛ indurit incōueniēs: ꝛ dirit (. De inde illud qđ ē ante ꝛ illud qđ ē p⁹ ꝛc). i. ꝛ cū cōmunrimus cōuerse ꝓpositiōis dicētis: q̄ illa que sunt insīl sunt in eo dē instāti: ꝛ ē q̄ illa que sunt in eodē instāti sunt insīl: hāc ꝓpositionē. s. q̄ idē instās ē oium entū de qb⁹ dicim⁹ que dā eē añ: ꝛ q̄dā eē p⁹: segtur vt illud qđ fuit trāsacto mille simo: ꝛ illō qđ ē hodie sint insimul: qđ ē inopinabile: ꝛ syl logismus cathegoric⁹ cōcludēs incōueniens in b sermone cōponit sic in prima figura. Oēs res inueniūt in eodē in stanti. Et oia que sunt in eodē instāti sunt simul. Ergo oia que sunt: sunt simul qđ ē impossibile.

¶ De his igit q̄ insūt ipsi tot opposita sūt. Quid aūt tēp⁹. ꝛ q̄ ipsi⁹ natura sit ꝛ ex traditis manife stū est: ꝛ de qb⁹ attingim⁹ aduenientes pri⁹. Quidā enim toti⁹ quidē esse motū dicunt: alij ipsaz sperā qm̄ circulatiōis est ps quedā: illa aūt circulatio ñ est: pars enim circulationis ē que accipit: sz ñ circulatio est. Ampli⁹ aūt si plures ēnt celi: ēt sil tēp⁹ cuiuslibet ipsoz mot⁹: quare mlta tpa simul.

¶ Ista igit sunt dubitabilia de reb⁹ q̄ inueniuntur 93 in tpe: ꝛ ēt quid ipsū sit ꝛ quaz hz naturā latet hoc mō ex hoc qđ recipim⁹ a predecessorib⁹. Quidaz enim dicunt ipsū esse motū toti⁹: ꝛ quidaz dicūt ip sum esse speram ipsaz: ꝛ si pars temporis sit tēpus ꝛ pars revolutionis non sit revolutio. qm̄ est sicut appellat pars revolutiōis nō revolutio: ꝛ etiam si celi essent plures vno: tunc tempus esset eodē mo do: motus cuiuscunq̄ modi eorum: ꝛ essent plu ra tempora insimul.

¶ Ista igitur que dirimus sunt questiones que faciunt du 93 bitare in eē temporis accepti ex rebus existentibus in tem pore vt dirimus de esse temporum ꝛ de eē preteriti ꝛ futu ri: qm̄ ex consideratione existente in istis reb⁹ prouenit du bitatio in suo eē. Deinde dirit (ꝛ ipsum etiam quid sit ꝛc) .i. ꝛ scire etiam ipsum quid sit ꝛ que sit natura ei⁹ si concel serimus ipsum eē: similiter latet: ꝛ hoc manifestum ē: qm̄ nullus predecessorum dirit de eo aliquod rectum. D. d. (quidam enim dicunt ꝛc). i. ꝛ intendit per motum totius revolutionem totius completam. Deinde indurit sopina bile contingens dicentibus revolutionem totius scilicet motum diurnuz: ꝛ dirit (licet pars tēporis sit tps ꝛc) .i. ꝛ iste sermo destruitur leuiter scilicet dicentiuz tempus esse revolutionem completam: quoniam pars temporis revo lutionis diurne est tempus: vt dies ꝛ nor: ꝛ pars revolu tionis non ē revolutio: ꝛ si tempus esset tota revolutio tūc pars revolutionis esset revolutio. D. incepit inducere etiā

secundam contradictionem: ⁊ est cōmunis ísti opinioni: ⁊ opinioni dicentium q tempus est motus totius celi: ⁊ ptes eius sunt ptes temporis ⁊ est opinio ꝯ Plato. ⁊ est sufficientior omnibus alijs ⁊ dirit (⁊ ctiā si celi essent ⁊c). i. ⁊ si tempus esset motus celi cuiuslibet eorū esset tēpus ex q̄ sequeret plura tpa cē insil'. si. n. tpa essent celi: tūc ipa cēnt multa ꝑm numer celor: si igit essent plures celi vt dicunt antiq dicentes plures mūdos cē: tūc necesse cēt vt mot⁹ cuiuslibet eor esset tps: ex quo sequeret plura tpa cē insil: qđ est impossibile: ⁊ ista rōcinatio ꝓponit ex ꝓpositōe dubitabili ⁊ alia q̄ vī ipossibilis nisi ꝑm imaginationē: ⁊ est illa in qua ponit plures celos esse: ⁊ cū ita sit pōt aliqs dicere q illud falsū qđ sequit er ꝟ sermone ⁊ ē plura tpa cē insil: nō seq̄t ex positōe ei⁹ q tps est mot⁹ celi: ſz ex positione eius q est plures celos esse vno qđ est falsū ipossibile: sed ista declaratio ē alteri⁹ modi qm̄ cū fuerit duo ꝓsequētia se ꝓplete: ⁊ posuerim⁹ aliqd cē ipm̄ p̄cedēs: aut dispōi vt disponeret p p̄cedēs: necario seq̄t ꝓsequēs licet sit impossibile illud disponi p p̄cedēs. U. g. qm̄ dies seq̄t ortus solis māifestū ē q in quacūq hora pōemus solē oriri: sequitur tc die cē ſz solē oriri in illa hora sit ipossibile: ⁊ silr oē qđ pōit volare: seq̄t vt hēat alas. ſz sit ipossibile ipm volare: ⁊ q tps ⁊ celū sūt ꝓsequentia se: vt pōit aduersarius dicens tps cē motū celi: necesse est si posuerimus plures celos esse vt sint plura tpa: sed plura tpa esse est impossibile: ergo id er quo sequitur hoc impossibile est impossibile: ⁊ est tempus esse motum celi.

¶ Toti⁹ āt spera visa est qdē dicentibus esse tempus quia ⁊ in tempore omnia sūt: ⁊ i toti⁹ spa. ē āt stulti⁹ qđ dr: q̄ ⁊ qđ ē de hoc ipossibilia cōsiderar

94 ¶ Et qdā dixerūt tps cē sperā toti⁹: ⁊ existiauerūt hoc q̄ oia sunt in tpe: ⁊ sunt in mundi spera: ⁊ iste sermo est magis van⁹ q̄ indigeat probatione.

94 ¶ Cū destruxit sermonē dicētiū tps esse revolutionē totius celi: icepit iducer aliā opinionē debiliorē: ⁊ ē opinio dicētiū q tps est spera totius: ⁊ induxit rōnē eor: dicebāt enim q oia sunt in spera totius: ⁊ oia sunt in tpe. g⁹. tps est spa totius ⁊ decipiebantur in hoc q duo affirmatiue nō ꝓcludunt in secūda figura: ⁊ ēt dicere oia cē in tpe ⁊ i spera mūdi nō significat idē: ⁊ sic sermo eor est in fallūs ꝓpositionibus ⁊ figure inconstantis: ⁊ q̄ ꝓclusio eor est iprobabilis ꝑ se: ⁊ ēt syllogismus eor est falsus ꝑm formā ⁊ māz dirit (⁊ iste ꝑmo ⁊c). ⁊ q̄ magis sufficies istaz opinionū trium de tempore est sermo dicentium ipsum cē motum: reuersus est ad contradicendum huic opinioni.

¶ Qm̄ āt vī marie mot⁹ cē ⁊ mutatio q̄dā cor⁹: ꝟ cōsiderādū ē: vniuscuiusq qdē igit mutatio ⁊ mot⁹ i ipo mutatio ē solū: aut vbi fortassis ē ipz qđ mouet ⁊ trāsmutās. tps āt silr ⁊ vbiq ⁊ apud oia est.

95 ¶ Et q̄ existiat q digni⁹ ē vt sit mot⁹ ⁊ trāsmutatio: oz nos ītēdere hec in pscrutatiōe ⁊ cōsideratōne. dicam⁹ igit q trāsmutatio ē in oi qđ trāsmutatur: ⁊ motus eius est in ipso transmutato tm̄: ⁊ vbi fuerit illud motum: tempus est eodem modo in omni loco: ⁊ apud qlibet: ⁊ in respectu cuiuslibet

95 ¶. D. q motus est dignior vt existimet q sit tps: qm̄ tps i possibile est vt imaginet nisi cū motu: ⁊ multotiēs existiatur q illud qđ seq̄t rē sit ipsa res: ⁊ in hoc sermōe sunt ꝓpositiones: quaz vna ē q. Ols trāsmutatio ⁊ ois motus ē in moto. Et oē motū est in aliquo vbi. Ergo ols motus ē in aliquo vbi: ⁊ q̄ plura mota sunt in pluribus vbi seqtur vt plures motus sint i pluribus vbi. deiñ ꝓtigit huic hanc ꝓpositionē dicētē: q tps est vnū in oi loco: ⁊ apud qlibz ⁊ in respectu cuiuslibet: ⁊ ꝓclusit in scēda figura q motus ñ est tps sic: motus nō ē vn⁹ in oi loco ⁊ apud qlibet: ⁊ tps ē vnū i oi loco ⁊ apud quodlibet. g⁹. mot⁹ non est tps.

¶ Ampli⁹ āt mutatio qdē ois velocior aut tardior ē tps āt nō ē: tardū. n. ⁊ velox tpe ōteriant: velox q dē qō i pauco mltū mouet: tardū āt qō i mlto paucū: tps āt ñ ōteriat tpe: neqz quo quātū aliquid ē neqz quo quale.

¶ Et ēt ois trāsmutatio est velocior aut tardior: ⁊ 96
tps nō est tale: velox enim ⁊ tardū diffiniuntur p tps: velox enim est illō qō ē multū i tpe breui: ⁊ tardū est illud qō est modicū i tpe lōgo. ⁊ tps nō diffinit p tps neqz ꝑm q est q̄tū. neqz ꝑm q est quale

¶ Ista est scēda ꝺdictio ⁊ cōtinet quatuor ꝓpositiones: quaz 96
tres sī māifeste p se ⁊ quarta declarabit p duas illaz: cuz igit ꝓpositio ꝓclusa er duabus ꝓiūget ad tertiā māifestā p se seq̄t ꝓclusio: ⁊ ꝓpositio eaz est sic. Velox ⁊ tardū i motibus diffiniūt p tps. Sz tps nō diffinit p tps. g⁹. in scēda figura i tpe nō est velocitas ⁊ tarditas: Sz in oi motu est velocitas ⁊ tarditas: g⁹. i scēda figura: tps nō est motus: ⁊ dirit (velox eni est illud qō est multū ⁊c). i. velox. eni ē illō qō ptrāsit lōgū spatiū in tpe breui: ⁊ tardū ē illud qō ptrāsit breue spatiū i lōgo tpe. ⁊ cū dirit (⁊ tps nō diffinitur p tps ⁊c) nō itendit q i tpe quodāmō est quātū ⁊ quodāmō est quale: qm̄ tps ē q̄tū nō quale: ſz itendit q ipossibile ē vt aliqs diffiniat tps p tps: neqz ꝟ quale: si haberet quale neqz ꝑm quātū vt in motu diffiniūtur. s. qm̄ velocitas ⁊ tarditas que sunt in eo sunt quale: ⁊ diffiniūtur p tps: ⁊ si milr q̄tū qđ est in eo diffinitur p tps: cuz dr q magnus motus est in tpe magno ⁊ paruus in paruo.

¶ Qō qdē igit nō est mot⁹ manifestū est: nihil aūt differat nobis dicere in ꝓsenti motū aut mutatione. at vō neqz sine motu. n. tps ē: cuz vō nihil ipsi mutamur ꝑm intelligētiā: aut latet trāsmutātes: nō vī nobis fieri tps: sicuti neqz q i sardo fabulātur dormire apud heroes cū expergiscuntur: copulāt āt primū nūc posteriori nūc: ⁊ faciūt vnū re mouētes ꝓp insensibilitatē mediū. tāq̄ igit si non esset mediū alterz nunc: sed vnū ⁊ idē: nō esset tps: sic ⁊ qm̄ latet alterz cē nō videt mediū cē tpis. Si igit ⁊ nō opinari esse tps: tunc accidit nobis cū nō diffinum⁹: nec vnam mutationem sed in vno indiuisibili vī anima manere. Cū autem sentim⁹ ⁊ determinamus tunc dicimus fieri tempus.

¶ Manifestum est igitur q non est motus: ⁊ nō est 97
differentia in hoc inter motū ⁊ transmutationez: sed nō est etiam extra motum: quoniam si nos nō fuerimus transmutati in nostra mente: aut fuerimus transmutati: sed non perceperimus: non reputabimus tempus esse: vt dicitur in apologis de somno qui accidit diuinis in insula rhodos. scilicet q̄ non perceperunt cum surrexerunt a somno se dormiuisse: ⁊ coniunxerunt instās precedēs somnum ad scōm instans ⁊ fecerunt ipa vnū: ⁊ abstulerunt illud quod fuit inter: quia non perceperunt ipsum. quemadmodum igitur si instans non esset diuersum sed idem non esset tempus: similiter ⁊ si esset diuersum ⁊ non percipissemus nos non reputaremus tempus inter illa duo instātia

Si igitur

Si igitur nos nō cōprehenderimus determinaꝫ transmutationem oio: sed existimauerimus nos existere in eadez dispositione indiuisibili: tunc accidet nobis existimare tps non esse ⁊ cū senserim⁹ trāsmutationez terminatā: tunc dicem⁹ tps fuisse

97 ¶ Cū ōclarauit q tps nō ē mot⁹ icepit inuenire ipz seq motū ⁊ accidere ei: ⁊ dixit (manifestū ē igit ⁊c).i. ⁊ b noie mo⁹ vtimur in hac pscrutatione large. s. tanq̄z synonymo cū b noie trāsmutatio: ita q ex hac declaratiōe b ōclarat q tps nō est aliqd genez q̄tuor motuū. D. d. (sed nō ē extra motū ⁊c).i. sed appet p se q impossibile ē vt tps sit sine motu: ⁊ b manifestū ē qñ cū nos nō itellexerim⁹ motū: aut intellexerim⁹: ⁊ p⁹ tradiderim⁹ obliuiōi nō sciem⁹ tps neqz oprehendem⁹ ipm oio: ⁊ b itēdebat cū dixit (nō trāsmutabimur nos in nr̄a mēte).i. nō cōphendem⁹ trāsmutatōez non sic existimauit Galie. Gal. n. credidit q Ari. intendebat q nos ñ oprehēdim⁹ tps nisi cū mouemur. i. qñ p imaginationē oprehēdim⁹ motū: ⁊ q b est signū q tps nō ē ex motū. ⁊ cū Gal. existimauerit b: ōdixit Aris. ⁊ dixit q ml̄totiens oprehendūm⁹ res gescētes ⁊ mouemur: cū ois imaginatio sit mot⁹: vt qñ oprehendim⁹ polos mūdi ⁊ cētruz sed Aris. nō itēdebat nisi q nos nō sentim⁹ tps qñ nō sētimus motū: ⁊ q tps nō imaginaꝫ sine motu: ⁊ mot⁹ potest imaginari extra tps significat b q mot⁹ pcedit tps nāl̄r: ⁊ q tps accidit motui lz sint osequētia se ꝛplete. ⁊ cū dixit q g nō sentit motū nō sentit tps ōdit testimoniū de b qđ dr̄ de illis q dormiuerūt multis annis ⁊ nō pceperūt. isti. n. cū existimauerūt q instās pcedēs suū somnū est istās sedz aut ꝛpe ipm: q nō pceperūt motū iter illa: existimauerūt q nō dormierūt aut q dormierūt modicū. D. d. (quemadmodū igit ⁊c) ⁊ b qđ dixit significat q tps hz esse extra aiam. ⁊ sermo ei⁹ intellect⁹ ē p se. s. q quēadmodū si instās fuerit idē nō fiet tps oio. sil̄r si reputauerim⁹ ipm esse idez nō reputabim⁹ tps fieri sic accidit illis hoib⁹ qs dixit: ⁊ forte erāt illi qs Macumet numerauit in alcorano. D. d. (si igit nos nō ꝛphenderim⁹ ⁊c).i. qñ cū nos nō pceperim⁹ neqz imaginauerim⁹ motū determinatū. s. finitū i duo extrema: sed existimauerimus q null⁹ mot⁹ est fact⁹ i nobis neqz in alijs ⁊ q nō sumus in eē idiuisibili: tūc accidet nobis nō sentire tēpus: ⁊ hoc qđ dixit multotiēs accidit dormientibus multū etiā: ⁊ ēt qui faciūt opus delectabile sit tps eis breue: q delectatio ꝓhibet eos oprehēdere motū ⁊ cōsequenter eis q laborāt: ⁊ ideo dixit verificator.

¶ Manifestuz est q nō est sine motu nec mutat ōe tps. q igit neqz mot⁹ neqz sine motu tps ē manifestū est: accipiēdū ât qñ iā querim⁹ qd ē tps ab hic icipe qd sit mot⁹. sil̄. n. motū sentim⁹: ⁊ tps: ⁊. n. si sint tenebre ⁊ nihil p corp⁹ patiamur. mot⁹ ât qdā i aia fit subito sil̄ fieri qdā tps. at vo cum tempus videtur fieri aliquod sil̄ ⁊ motus fieri aliquis videtur: quare ⁊ motus aliquid esse ipum.

98 ¶ Manifestū ē igit q tps nō ē extra motū ⁊ trāsmutatiōez: manifestū ē igit q tps nō est mot⁹: neqz extra motū. ⁊ cū nr̄a itētio ē diffinir̄ tps ponem⁹ pri mū cōsideratōis ex hoc loco. cōsiderem⁹ igit qd sit ō motu: qñ si fuerim⁹ i obscuro ⁊ nihil acciderit nr̄is corporib⁹: sed in aia nr̄a acciderit aliquis mot⁹ stati reputabit tps fieri: ⁊ sil̄r ēt cū sciuerim⁹ aliqđ tps fieri stati reputabim⁹ aliquē motū fieri: ex quo segt q tps: aut ē mot⁹: aut aliqd mot⁹: ⁊ cū nō sit mot⁹: segt necessario vt sit aliquid motus.

98 ¶ Cū declarauit q tps nō ē mot⁹: neqz extra motū notificauit b ⁊ dixit: q necesse ē ex b vt sit accidēs motui. ⁊ cū itētio ē b scire qđ sit tps: oz pr̄⁹ pscrutari qđ accidētū mot⁹ sit tps. accidētia. n. mot⁹ st multa: ⁊ q tps nō sētiē nisi cuz sētire aliquē motū demōstratū ꝑm q sētiūt cū motu multa accidētia ei⁹ sēsibilia: qñ si ita eēt ꝓtingeret vt tps multipli careť ꝑm multiplicationē mot⁹. ⁊ si posuerim⁹ ipz seq aliquē motū ꝓprium. Ut. g. motum corpis celestis: tē q nō sēserit i aliq̄ hora ipz nō sentiet tps aut nō sētiet ipz oio: vt dicit Ipla. de incarceratis a puericia sub ra. s. q si nō ꝓphēdeť nisi p ꝓphētionē alicui⁹ mot⁹ sēsibilis. Ut. g. mot⁹ celi tē illi incarcerati nō sētirēt tpus: q nūq̄z sēserūt motū corpis celestis: ⁊ iō dixit (qñ ill̄ sētim⁹ motū ⁊ tps ⁊c).i. qñ sētire tps nō ē p sētir̄ aliquē motū ꝓphētū p aliquē sēsū. Nos. n. sētim⁹ tps existēdo in obscuro absq̄z eo q accidat sēsib⁹ nr̄is aliqs mot⁹: ⁊ b nō est nisi q: sētim⁹ motū i nr̄a aia q̄lēcūq̄z: qñ cū fuerim⁹ imaginati i aia nr̄a aliquē motū stati ꝓphēdem⁹ tps. ⁊ i b qđ dic ē qđ nō pua: qñ si tps nō segt aliquē motū existētē extra aiaz: sed segt motū imaginatiōis: ⁊ imaginatio nō hz eē extra aiaz: quo igit dicet Arist. p ipsū seq motū corpis celestis: ⁊ dat sup ꝓtinuatiōnē mot⁹ ex ꝓtinuatiōe tpis: ⁊ ēt si segt motū corporis celestis: ꝓtinget vt cec⁹ nō pcipiat tps q nūq̄z pcepit motū celi: ⁊ ēt si segt oēz motū: ꝓtinget ēt vt tps multiplicet p multiplicationē motuū: qđ ē impossibile. appet igit q tps: aut nō hz eē extra aiam: aut si hz segt oēz motū: ⁊ si multiplicabit p multiplicationē motuū: aut segt vnū motū: ⁊ sic q nō sētit illū motū nō sētit tps qđ ē impossibile. Nos ât dicamus qñ si nos sētire tps ē apđ sētir̄ quēlibet motū: ⁊ apđ imaginari quālibet trāsmutationē: mānifestū ē. Nos vo sētire tps apud sentire quēlibet motū pr̄io ⁊ cētialr̄: impossibile ē: qñ si ita eēt ꝓtingeret vt tps multiplicaret p multiplicationē sēsibiliū imo motuū imaginabiliū: si ât sētir̄ tps p sētire quēlibz motū nō fuerit pr̄io ⁊ cētialr̄: sed pp b q cū sētim⁹ quēcūq̄z motū sētim⁹ illū vnū motū cui accidit tē p⁹ nō accidet qđ ꝓdicta. s. q q nō sētiet illū motū vnū non sētiet tps: qñ ille mot⁹ vr̄ sētiri qñ sētiť qcūq̄z mot⁹ siue fuerit imaginat⁹ siue existēs: ⁊ appet qñ qs ituebit b q tps sētit essentialiter ⁊ primo: qñ nos sentim⁹ nos eē i eē moto ⁊ b sētire. s. nos eē i eē moto erit qñ imaginati fuerim⁹ quē cūq̄z motū: qñ cū fuerim⁹ in eē idiuisibili in trāsmutatiōe qđ ē instās: nō fiet tps: neqz reputabim⁹ ipz fieri. cū ât fuerim⁹ in eē diuisibili ꝑm trāsmutationē ⁊ nō pceperim⁹ nos eē in eē trāsmutabili nō pcipiem⁹ oio tps: si ât pceperimus nos eē in eē trāsmutabili statim pcipiem⁹ tps: ⁊ b manifestū ē: ⁊ nos eē i eē trāsmutabili sētiť p se. nos. n. sētim⁹ qđ istās in q̄ icepim⁹ scribē hūc sermonē ē alid ab illo i q̄ fuit ꝓplet⁹: mot⁹ igit q cū sentiť: sētiť pr̄io ⁊ cētialr̄: ē mot⁹ ex quo sentim⁹ nos eē in eē trāsmutabili ⁊ nō trāsmutari: q sum⁹ i b cē. Nos igit eē i eē trāsmutabili sentiť sic dirim⁹ cū senserim⁹ quēcūq̄z motū: sētire igit nos eē in eē trāsmutabili ē illd ex q̄ sequit nos sētire tps pr̄io: ⁊ mānifestū ē q nos nō sentim⁹ nos eē in eē trāsmutabili: nisi ex trāsmutatiōe celi ⁊ si eēt possibile ipm quiescer̄: eēt possibile nos eē in eē nō trāsmutabili: sz b ē impossibile: g. neēe ē vt sētiat hunc motū q nō sētit motū corporis celestis. s. p visum sz dormientes sētiunt ipm postq̄z surgunt a somno ex b qđ rememorāt motus imaginatiōis i sōno. cū ât sōnus fuerit ꝓfundus ⁊ nō fuerint rememorātes aliq̄z imaginationez sōni: neqz aliq̄z trāsmutationē: tē nō pcipiūt tps in q̄ dormiuerūt. qđ igit dz intelligi ex sermōe Ari. in q dic (q cū nos nō fuerimus trāsmutati ⁊c) nō ē q cū motus nō fuerit factus aut fuerit factus: sed cū nos non pcepimus non reputabimus tps fieri: sz cū nos nō fuerimus trāsmutati in nobilissimetipsis: quia sumus in eē indiuisibili ꝑm trāsmutationē q ē instans aut fuerimus in eē diuisibili ꝑm transmutationē: sz nō pcepimus hoc reputabimus tps nō fieri sz vna reputatio ē vera: ⁊ altera nō ē vera: pcipeť enī hanc trāsmutationē ē illa res q̄z segt pcipe tps cētialr̄: cū tps accidat huic trāsmutatiē i: ⁊ iō coactus fuit Aristo. ad hec verba scilicet cū dixit: cū nos ñ fuerimus trāsmutati i nō

metipſis :ꝛ nō dixit loco eius cū non fuerit transmutatio; aut fuerit: sed nō ꝓhendim⁹ ipaꝛ vt apparet ex exposito rib⁹ ꝛ in hoc etiā peccauit Gal. q intellexit q⁹ Ari. intēdebat per hoc quod dixit: cū nos nō fuerimus trāsmutati in nobis metiplis q⁹ nos nō ꝓhendimus tēpus: cū nō fuerimus moti per imaginationē. Sūt enim tres intentiones Quarū vna est q⁹ nos nō pcipimus tempus nisi qñ fuerimus moti in aīa nostra: ꝛ hoc existimauit Gal. ꝛ est corrupta per se. Secūda aūt est q⁹ nos nō percipim⁹ tēp⁹ nisi cū perceperim⁹ aliquē motū quicūqꝫ sit: ꝛ hoc est percipe per accidens. Tertia vō est q⁹ nos nō percipim⁹ motū neqꝫ tēpus: nisi cū peceperim⁹ nos transmutari q; sumus in esse trāsmutabili: ꝛ ista perceptio est pceptio quā sequit tēpus essentialiter ꝛ nō accidet ei aliqua questio ꝛ vba Ari. manifesta sunt �means hanc intentionē: vt cū dixit (si igit nos non ꝓhenderim⁹ determinare ꝛc). i. ꝛ �means hunc modū possumus ponere tempus sequi motū corporis celestis: ꝛ q⁹ sentiet tēpus qui nunqꝫ sensit corpus celeste: ꝛ iō oēs conueniunt in hoc q⁹ tempus segit motū celi: ꝛ ista questio nū quā potuit dilucidari mihi nisi post magnū tempus: ꝛ qꝫ gd scripsi de tpe secut⁹ sum exposītores. sed hic non: ꝛ cum numerauit qđ tempus sentit qñ motus sentit: dixit (silr et ꝛc) ꝛ intendebat per hoc declarare qđ temp⁹: ꝛ iste motus sequūtur se adinuicē perfecte. s. mot⁹ q cū sentit: sentit temp⁹ primo ꝛ essentialiter. ꝛ cū declarauit qđ tēpus non ꝓhendit nisi per ꝓhensionē isti⁹ motus. s. cōpreheñ si p intellectū: ꝛ qđ tēpus nō est motus: icepit narrare qđ ex hoc sequit vt sit accidens isti motui: ꝛ dixit (necesse est igit vt tēpus ꝛc). i. ꝛ cū vex est qđ temp⁹ ꝛ motus ꝓsequūtur se in esse: necesse est vt sit alterum duoꝝ. s. aut vt tēpus sit ipse motus aut aliquid cōsequens motum. Deinde excepit ipsum non esse motū: ergo sequitur vt sit aliquid mot⁹ aut consequens: aut causa: qñ cū sequit ipm aut erit pri⁹ aut posterius: sed q; tempns non apparet in diffinitione motus declaratur qđ nō est cā ei⁹: g. remanet vt sit accñs

¶ Qđ quidem igit mouet: mouet ex quodā in qdā: ꝛ ois magnitudo cōtinua est: sequitur magnitudinē mot⁹. ꝓpter id eniꝫ q⁹ magnitudo cōtinua ē ꝛ mot⁹ erit cōtinu⁹. Quāt⁹ vō mot⁹ est: tātū ꝛ tēpus vī fieri. prius aūt ꝛ posterius in loco primuꝫ sunt: hec quidē iam positiōe sunt ōterminata: qñ aūt in magnitudine primū ꝛ vltimū est: necesse est in motu esse prius ꝛ posteri⁹ ꝓportionalia his que sunt ibi: at vō in tēpore est pri⁹ ꝛ posteri⁹ pp id qđ sequit semper altex ipsoꝝ: est aūt prius ꝛ posteri⁹ ipsoꝝ in motu: quod qdē aliquando cū sit motus ē esse tamen ipsorum alterum est ꝛ non motus.

99 ¶ Et motū mouet de aliquo in aliqd: ꝛ ois mensura est cōtinua: iō motus sequitur mensuram: ꝛ qñ mēsura ē cōtiua: iō mot⁹ ē cōtinu⁹: ꝛ qꝫ mot⁹ ēt est cōtinu⁹ tps ēt erit cōtinuū: qñ ꝫ motū existimat semper tempus esse: ꝛ prius ꝛ posteri⁹ sunt primo in quantitate: sed hic sunt in situ. ꝛ quia prius ꝛ posteri⁹ sunt in quātitate: necesse est vt prius ꝛ posterius sint i motu etiā �means q⁹ illic. ꝛ in tpe ēt sunt pri⁹ ꝛ posteri⁹ qñ sequūtur se adiuicē semp: ꝛ etiā pri⁹ ꝛ posteri⁹ sunt in motu: �means vō q⁹ sunt in aliqua hora sunt motus in essentia: aut sunt aliud a motu.

99 ¶ Idest ꝛ vnū accidentiū motus est continuatio. ꝛ cā in hoc est: qꝫ illud per quod est mot⁹ ꝛ est mensura est cōtinuū: ꝛ motū ēt est tale. Et intendit per hoc quod dixit de aliquo in aliquid de vbi in vbi inter que est mensura: ꝛ qꝫ ois mēsura est cōtinua: sequitur vt motū moueat per continuuꝫ ꝛ cū motū mouet per cōtinuū mot⁹ ei⁹ erit cōtinu⁹: ꝛ intēdit p motum translatū ꝛ qꝫ apparet qđ dispositio terminis de motu est sicut dispositio motus de cōtinuo p qđ est motus: ꝛ tempus ē cōtinuū: sequitur ēt vt cā ꝓtinuatio nis ei⁹ sit cōtinuatio mot⁹ quēadmodū cā ꝓtinuatiōis motus est mēsura supra eā est mot⁹. D. d. (qñ ꝫm ꝛc). i. ꝛ signū ei⁹ qđ ꝓtinuatio accidit ei ex cōtinuatiōe motus ē: qñ quātitas tpis segit ēt quātitatē mot⁹. s. qꝫ est eqlis ei. ꝛ cuz declarauit q⁹ ꝓtinuatio est in motu ex ꝓtinuatione quātitatis p quā est motus: ꝛ q⁹ cōtinuatio mot⁹ ē cā ꝓtinuatiōis tēporis ꝛ intēdebat declarare q⁹ qñ mot⁹ accipit cōtinu⁹ tēpus erit ꝓtinuū: ꝛ si diuisus: tempus erit diuisū: incepit ēt inducere aliud accidēs: ꝛ dixit (ꝛ pri⁹ ꝛ posteri⁹ ꝛc). i. ꝛ qꝫ pri⁹ ꝛ posteri⁹ inueniūt i mēsura in qua fit mot⁹ primo: ꝛ est illa que est in situ: necesse ē ēt vt in motu inueniāt pri⁹ ꝛ posteri⁹: ꝛ si nō habeat situ qñ pars motus que est in pte mēsure prioꝝ �means initiū ex quo est mot⁹ necesse est vt sit prioꝝ motu qui est i pte cōsequēte mēsurā. D. d. (ꝛ in tpe ēt ꝛc). i. ꝛ ex hoc q⁹ pri⁹ ꝛ posteri⁹ inueniūt in ptib⁹ motus segtur vt inueniātur ēt in ipso tpe: ꝛ cū declarauit b ꝛ vult declarare q⁹ tempus est pri⁹ ꝛ posteri⁹ in motu: ꝛ iā posuerit q⁹ temp⁹ differt a motu: incepit primo declarare q⁹ pus ꝛ posteri⁹ q̄ sunt i motu hūt gdditatē aliā a quidditatē motus lz sint cū motu idem in subiecto: ꝛ ēt prius ꝛ posterius in motu ꝛc. ꝛ intēdit p hoc qđ dixit (i aliqua hora). i. �means subiectū: ꝛ. q. d. ꝛ ēt de fundamētis ponēdis ad hoc qđ q̄rimus scire supra illa que posuim⁹ est: qñ prius ꝛ posterius cū fuerint accepta �means q⁹ sunt in subiecto. tūc erunt ptes mot⁹: cū aūt fuerint ꝓsiderata �means diffinitionem ꝛ gditatē: tūc prius ꝛ posteri⁹ erit aliud a motu: qñ mot⁹ est in quātitate: ꝛ pri⁹ ꝛ posteri⁹ sunt in numero.

¶ Āt vō tēp⁹ cognoscim⁹ cū diffinim⁹ motū pri⁹ ꝛ posteri⁹ determinātes: ꝛ tūc dicim⁹ fieri tēp⁹: qñ prioris ꝛ posterioris in motu sensu percipim⁹: determinam⁹ āt motū accipiēdo aliud: ꝛ aliud ipsuꝫ ꝛ mediū ipoꝝ altex: cū eniꝫ alter a extrema mediꝫ intelligim⁹ ꝛ dicit aīa ipa nūc duo: hoc quidē pri⁹ illud vō posteri⁹: tūc ꝛ hoc dicim⁹ eē tēp⁹: ōterminatū aūt ipso nūc temp⁹ esse vī ꝛ supponatur.

¶ Et tēp⁹ ēt nō scim⁹ nisi motu determinato p pri⁹ 100
ꝛ posteri⁹: ꝛ tūc dicem⁹ tēp⁹ esse cū senserim⁹ pri⁹ ꝛ posterius in motu; ꝛ nos determinauim⁹ illa videndo illa diuersa: ita q⁹ inter illa sit aliud: qñ cū videm⁹ per intellectū duo extrema: ꝛ iudicauerit aīa q⁹ altex instās est pri⁹: ꝛ altex est posteri⁹: tūc dicimus esse tempus: quoniam hoc quod modo diffinimus existimatur esse tempus.

¶ Cū ꝓposuit q⁹ tēp⁹ sentit primo ꝛ essentialr cū senserim⁹ 100
motū in q̄ sentimus nos trāsmutari. i. eē in esse trāsmutabili: ꝛ posuerimus q⁹ motus ꝫm q⁹ est motus inuenit i eo prius ꝛ posterius: sic inuenit in eo ꝓtinuatio: ꝛ q⁹ essentia poris ꝛ posterioris ē alia ab essētia mot⁹: vlt ꝓiūgē huic aliō motū de tpe ēt: ꝛ est q⁹ nos pcipē tēp⁹ ex pceptiōe mot⁹ ñ ē ex pceptōe mot⁹ ꝫm q⁹ est mot⁹. s. mot⁹ i quo sumus trāsmutati: sed ōterminamus i imaginatiōe aliquā ptē illius determinatā: ꝛ hoc erit cū senserimus duo instātia prius ꝛ posterius: qñ iste motus nō diuidit p instantia nisi i nostra mēte: ꝛ nō determinat nobis aliq̄ ps eius determinata: nisi qñ diuiserimus motū per duo instātia: quēadmodū linea nō determinat nisi qñ iter duo pūcta fuerit q̄ sūt vltima eius: quēadmodū igit pūcta sunt vltima linearū terminantia illas ex qbus accidit eis numeratio: ita instātia sunt vltima ptiū istius motus: ꝛ sūt cā in hoc q⁹ numerāt ꝛ hoc intendebat cū dixit (ꝛ scimus tēpus ꝛc). i. ꝛ nos cognoscimus tēpus qñ determinamus hūc motū per instās

prius ꝛ

prius ⁊ posterius: determinatio.n. motꝰ erit ꝑ determinationē instātis priorꝭ ⁊ posteriorꝭ quēadmodū determiatio linee erit ꝑ duo pūcta. ⁊ signū eiꝰ est qñ q ꝓcipit vnum instās nō ꝓcipit tps sicut accidit diuinis. Et cū declarauit q̄ determinatio motꝰ erit ꝑ determiationē duoꝝ instātiū ſaltē: incepit declarare quō determiaī ꝑ duo instātia ⁊ dixit (⁊ nos determinabimꝰ illa ⁊c). i. determinaī ꝑ duo instātia qñ videmꝰ illa duo instātia eē diuersa ⁊ ꝫ erit qñ videmꝰ iter illa eē aliud diuisum ab eis: sicut est dispō in determinatiōe duoꝝ pūctoꝝ. ꝫ.n. non erit nisi qñ imaginati fuerimꝰ aliqđ tertiū. ſ. lineā: cū āt abſtulerimꝰ lineā q̄ ēẽnt duo pūcta tūc duo pūcta fierēt vnū: ⁊ ſimlr est de duobꝰ instātib⁹. D. fecit ſummā de hoc: ⁊ dixit (⁊ ꝫ erit qñ viderimꝰ ⁊c) ⁊ dixit alteꝝ prīꝰ ⁊ alteꝝ posteriꝰ: qñ ſi imaginati fuerimꝰ duo instātia inſimul nō fiet motꝰ. ſ. ſi diuiſerimus motū ꝑ duo instātia: quoꝝ alteꝝ nō est prius reliquo ⁊ ſi sit falſa imaginatio. Deīde dixit (ꝫ.n. qđ mō diffiniuimꝰ ⁊c). i. ⁊ ſeqr̄ ex ꝫ ꝫmone q̄ motꝰ diuiſus ꝑ duo instantia: quoꝝ alteꝝ est prīꝰ ⁊ alteꝝ est posteriꝰ est ipm tps. ſ. ꝫm q̄ est diuiſus ⁊ ꝯpositio iſtiꝰ ꝫmonis est ſic. Motꝰ termiaī ad duo instātia. Et qđ terminaī ad duo instātia est tps. Igīr motꝰ ꝫm q̄ terminaī ab his duobꝰ instātibus est tps: ⁊ dixit: ⁊ ponaī ita: q̄ post declarabiī magis.

¶ Qñ qdem igīr tanꝯ vnū ipm nunc ſentimꝰ: nō āt sicut prīꝰ ⁊ posteriꝰ in motu: aut sicut idem qdez priorꝭ ⁊ posteriorꝭ alicuiꝰ nō vī tps fieri: nullus qdem: nꝫ motꝰ: ſed cū prīꝰ ⁊ posteriꝰ ẽ tunc dicimꝰ tps: hoc.n. est tps numerꝰ motꝰ ꝫm prīꝰ ⁊ posteriꝰ. Nō ergo tps motꝰ ẽ: ſꝫ idez ꝫm q̄ nūer̄ hꝫ motꝰ.

101 ¶ Cū igīr ſenſerimꝰ aliqd quaſi in eodē instanti: ⁊ nō ꝑcipimꝰ in motu prīꝰ ⁊ posteriꝰ: aut ſenſerimꝰ ipm vnum vniꝰ nō ita q̄ ſit prīꝰ ⁊ posteriꝰ: nō reputabimꝰ ipm fieri in tpe: cū nō hēat motū: ⁊ cuꝫ ſenſerimꝰ prīꝰ ⁊ posteriꝰ: tūc dicemꝰ tps eſſe: ꝫm hoc igīr tps est numeratio motꝰ ꝫm prīꝰ ⁊ posteriꝰ: tps igīr nō est motꝰ: ſed quodāmodo est nūerꝰ motꝰ.

101 ¶ Cū intēdit declarare tps eē numeꝝ motꝰ ꝫm prīꝰ ⁊ posteriꝰ ex ꝫ q̄ nos ſentimꝰ motū cū diuiſerimꝰ ipm ſaltē ꝑ duo instātia prīꝰ. ſ. ⁊ posteriꝰ: ⁊ iſta via est aliqđ inuenire ꝑ aliud inuentū: ⁊ iſta via est diminuta niſi ꝯiungaī ei via ablatiōis. ſ. inueniēdo cās ⁊ diffinitiōes rer̄ reuerſus est ad vtē dūvia ablatōis: ⁊ dixit (cū igīr ſenſerimꝰ aliqđ ⁊c). i. ⁊ quē admodū nō ſentimꝰ aliqđ eē in tpe niſi cū ſenſerimꝰ ipſum ſaltē eſſe in duobꝰ instātibꝰ ꝓxi ⁊ posteriozi: ita cū ſenſerimus aliqđ eē in eodē instāti: aut fuerimꝰ imaginati duo instātia eē inſimul: tūc nō reputabimꝰ tps fieri. D. d. (cum nō hēat motū). i. qñ cū fuerit imaginatū vnū instās tūi: aut duo instātia inſimul nō imaginabimur motū: ⁊ ſic nō imaginabimur tps oio. ⁊ ex ꝫ potes videre q̄ ipſe intendit ꝑ hūc motū nō quēlibet motū ſed motū ꝑ quē videmꝰ res gelcētes eſſe in trāſmutatiōe eterna: ⁊. q. trāſlatas: q̄ ſunt in trāſlatabili ⁊ cū verificauerit ꝑ hāc viā q̄ iſta est ſubstātia tpis: ⁊ iſta via multotiēs vtīr Ariſ. lꝫ Alfarabi ꝛeprehēdat illā: indurit diffinitionē tpis: ⁊ dixit (ꝫm ꝫ igīr tps est numerare numeꝝ motꝰ ⁊c). i. manifeſtū est igīr ex ꝫ ꝫmone q̄ diffinitio tpis est numerare nūeꝝ motꝰ ꝫm prīꝰ ⁊ posteriꝰ. i. ꝯprehēſio nūerati motꝰ: ⁊ ꝫ est numerꝰ eius qñ qñ numeramꝰ numeꝝ motus q̄ fit ex diuiſione eius ꝑ iſtātia prioza ⁊ posterioza tūc fit tps: ergo tps nihil aliud ẽ q̄ꝫ numeratio numeri motꝰ q̄ fit in eo ex diuiſione eiꝰ ꝫm prīꝰ ⁊ posteriꝰ instātiū. ⁊ q̄ tps fit apud diuiſionē motꝰ ꝑ instātia q̄ꝫ ꝫ ſeqr̄ necessario numeratio: iō numerꝰ motus ẽ tanꝯ dūia. D. d. (tps igīr nō est motus: ſed quodāmō est numerus motus). i. ſed ꝫm prius ⁊ posterius est nūerus motus .i. numerat motū ꝑ ſuas ꝑtes priores ⁊ posteriores: ꝫm q̄ ſūt priores ⁊ posteriores nō ꝫm q̄ ſunt inſimul. Dixit ale. ⁊ nō est intelligendū ex hoc q̄ dixit in diffinitiōe tꝑis q̄ est numerus motus ꝫm prius ⁊ posterius ex ꝫ q̄ tps nūerat motū: ſed dꝫ intelligi ex ꝫ q̄ tps est numerus priorꝭ ⁊ posteriorꝭ existentiū in motu. ⁊ in libro Aler. nō est numerare numeꝝ motus: ſed numerus motus. diffinitio igīr in qua nō est dubitatio est dicere. q̄ tps est numeratiuū prioris ⁊ posteriorꝭ existentium in motu.

¶ Signum est āt plus qdem. n. ⁊ minus iudicamꝰ numero: motum āt vt plurem ⁊ minorem tempe. Numerus itaqꝫ quidam tps est: qñ āt numerus est duplex: ⁊ nanqꝫ qđ numeramꝰ ⁊ nūerabile numerum dicimꝰ: ⁊ quo numeramus quidem. Tēpus āt est qđ numeratur ⁊ nō quo numeramꝰ. est āt alteꝝ ⁊ quo numeramus: ⁊ qđ numeratur.

¶ Et signum eius est hoc qđ narrabo: qñ nos determinauimus per numeꝝ magis ⁊ minus: ⁊ per tps determinauimus motum: magis ⁊ minus tēpus igīr est aliquis numerus: ⁊ cum numerus est duobus modis: dicimus. n. numeꝝ illō qđ numeratur: ⁊ numeratuꝫ: ⁊ illud ꝑ qđ numeraī: tps est illud qđ numeraī: nō illud per qđ numeraī: ⁊ illō qđ numeraī est aliud ab illo ꝑ qđ numeratur. 102

¶ Cum posuit q̄ genus tpis est numerus motꝰ dedit signū de ꝫ hoc mō: per tempus determinaī magis ⁊ minus ex motu: ⁊ oē per qđ determinaī magis ⁊ minus ex aliquo ẽ numerus illius: ergo tps est numerus eius per qđ determinatur. Deinde cōiungit huic q̄ tps determinatur ꝑ prius ⁊ posterius motus: ergo in tertia: tps est numerus motus ꝫm prius ⁊ posterius: ⁊ pp ꝯuersionem affirmatiue in eo vniuersalis: est necesse vt illud ꝑ qđ determinaī magis ⁊ minus ex aliquo sit aliquis numerus: qñ illud ꝑ qđ determinaī magis ⁊ minus ſimpliciter est numerus ſimpliciter: qñ ſi illud qđ est calidū ſimpliciter est ignis ſimpliciter illud qđ est aliqđ caliduꝫ est aliquis ignis. ⁊ q̄ omne ꝑ qđ numeraī oia aut est numerus ſimpliciter: ⁊ ꝫ est numerans nō numeratū eſſentialiter: aut aliquis numerꝰ alicuius generis: ⁊ ꝫ accidit vt ſit numerās quodāmō ⁊ nūeratum alio mō: ⁊ iſta ſunt que numeraī ꝑ vnitates eriſtētes in illo genere nō ꝑ vnitatē ſimplicem: ⁊ tps ẽ in hoc genere. ſ. q̄ est numerās ⁊ numeratū: icepit declarare ꝫ: ⁊ dixit (⁊ cū numerus ⁊c). i. ⁊ cū numerus est duobus modis. ſ. numerās tūi nō numeratū: ⁊ numerās numeratum ⁊ dixit. (Nos. n. dicimꝰ numeꝝ ⁊c). i. ⁊ numerus ẽ duobus modis: q̄ nos dicimus numerum illud per qđ numeratur aliqđ genus ⁊ in ſe est numeratū nō numerās: ⁊ qđ numerat ipm in actu: ⁊ est numeratū in potētia anteq̄ꝫ numeret illud: vt exponit Aler. ⁊ vocamus numeꝝ ēt illud ꝑ qđ numeraī oia: ⁊ ꝫ est numerās nō numeratū oio eſſentialiter. Deīde icepit declarare q̄ numerꝰ acceptus in diffinitiōe tpis nō est numerus ſimplr: ſed de genere numeri cui accidit q̄ fuit numeratus: ⁊ dixit (tps. n. ⁊c). i. ⁊ cū dicimus q̄ tps est numerus: itendimus numeꝝ q̄ numeraī nō illud ꝑ qđ numeraī ſimplr qđ est numerus nō numeratū. ⁊ pōt aliqs dicere q̄ ſi intēdebat ꝑ numeꝝ acceptuꝫ in diffinitiōe tēporis numeratū. ſ. prius ⁊ posterius in motu quare nō dixit q̄ tps est numeratū motus: loco eius q̄ dixit q̄ est numerus motus: dicamus igīr q̄ ꝫ qđ tēpus numerat motū ⁊ mēſurat illud est ei eēntialr. ⁊. q. ꝫ mō aſſimilaī numero ſimplr ipm āt ex eē numeratū ꝑ aliqđ ẽ ꝑ accñs .ſ. q̄ accidit tpi ēt mēſurari ⁊ nūerari: aut ꝑ accñs ſimplr: aut ꝑ motū: motui.n. accidit ei mēſurare tps vt dicemus post: ⁊ Themiſtius exꝓīt ꝫ numeꝝ ꝑ nūerato: ⁊ nō ꝯſiderat ꝫ qđ diximus: qñ vo nūerus motus est tanꝯ gen⁹ tē-

poris: manifestū est. numerus. n. mot⁹ alius est ptiū mot⁹ ſm q̄ sunt insimul: ⁊ alius est ſm q̄ in eis inuenīt̄ prius ⁊ posterius. i. nūerus prioris ⁊ posterioris existētiū in motu ⁊ est manifestū q̄ tps sit: q̄n motus nūerat̄ p prius ⁊ posteri⁹: ergo tps necessario est numer⁹ prioris ⁊ posterioris existentiū in motu. ⁊ itelligendū est ꝛ b q̄ dicim⁹ ipm esse numez motus. i. numez cuiuslibet mot⁹: cū sit ipossibile imaginari ipm: nisi ſm q̄ numerat motū. ⁊ iō dr̄ q̄ est numerus mot⁹: ⁊ intelligēdū est p prī⁹ ⁊ posteri⁹. prius ⁊ posterius existētia in motu p cui⁹ cē inuenīt̄ tps p⁹: ⁊ est ille per quē intelligim⁹ nos trāsmutari. i. nos cē in cē trāsmutabili. ⁊. q. d. tps est numer⁹ cuiuslibet mot⁹ p prī⁹ ⁊ posterius q̄ sūt in motu in quo sentimus nos cē in cē trāsmutabili: q̄n si cē tpis eēt p cē prioris ⁊ posterioris in quolibet motu: tūc tps multiplicarēt̄ p multiplicationē motuū: aut nō bret cē nisi solūmō in mēte: sed ex b q̄ est numer⁹ oīuz motuū b mō nō segī ipm multiplicari p multiplicationē motuū: vt post declarabit Aris. ⁊ Aler. dicit q̄ b q̄ dicit numer⁹ motus p prius ⁊ posterius nō est intelligendū ipsum cē nūeratū p numez ptiū mot⁹ prioz ⁊ posterioz: neq; numerus eaz: sed numerus prioris ⁊ posterioris in motu. i. numeratum eoz: ⁊ per hoc distinguitur nā temporis a natura motus ſm diffinitionem.

¶ Et sicut mot⁹ semp alius sic ⁊ tps. Simul autez ⁊ tps oē idem est: ipm. n. nunc idem est q̄d qdem erat: esse autem ipsi alterum est.

103 ¶ Sed quēadmodū motus est sp vnus post alium ita est tps. Tēpus vo esse insimul est idem q̄n instās est idez: cū fuerit: ſm autē esse diuersatur.

103 ¶ Adest quēadmodū mot⁹ nō inueniunt̄ ptes ei⁹ insimul: ſz q̄libet ps: aut iam defecit: aut nōdū venit: ita est tps: ⁊ intēdebat p b dissoluere q̄ez p̄dictā in cē tpis dicētem: q̄ si tps ē necesse ē vt oēs ptes ei⁹: aut quedā sint insimul: ſz nō est ita. ponit igit̄ b q̄ rectū ē dicere q̄ ptes ei⁹ inueniūtur q̄dam post alias nō insimul: sicut est dispositio in ptib⁹. s. q̄n q̄dam inueniūtur p alias. Deīde dedit dr̄iam ī er tps ⁊ motū: ne existimet̄ q̄ tps est motus ⁊ dirit (tps vo esse insimul est idē). i. sed motus differt a tpe: q̄n motus nō est idē apd illa q̄ mouent̄ insimul: ⁊ tps est idem illis q̄ sūt in tpe insimul: ⁊ cā in b q̄ tps est idē q̄n instans q̄d ē agens tempus est idem in omni motu cum fuerit demonstratum sed esse eius diuersatur. s. p prioritatem ⁊ posteritatem.

¶ Ipsum āt nunc mensurat tps ſm q̄ est prī⁹ ⁊ posteri⁹: ipm āt nūc est qdez sicut idez: est vo sicut nō idez: ſm qdez. n. q̄ in alio ⁊ alio est: alterz est: hoc āt erat ipsi nūc: inquātū āt q̄dūcūqz ens est ipz nūc idem est. Segī. n. sicut dictū est magnitudinē motus: hūc āt tps sicut dirimus: ⁊ similr iam punctū id q̄d ferī: quo motū cognoscim⁹: ⁊ prius in ipso ⁊ posteri⁹. Hoc āt qdem q̄dūcūqz ens est idē est: aut punctū. n. aut lapis: aut aliqd hmōi est: rōe autez alterz est: sicut sophiste accipiūt alterz. Coriscuz in theatro esse: ⁊ Coriscū in foro: ⁊ q̄d hoc iam in eo q̄ alibi ⁊ alibi est alterz: id āt q̄d ferī segī ipm nūc sicut tps motū. Eo. n. q̄d ferī cognoscim⁹ prius ⁊ posteri⁹ in motu. ſm āt q̄ numerabile est prī⁹ ⁊ posterius ipm nunc est: ārē in his qdē q̄d est cū ē ipz nūc est idem: prī⁹ āt ⁊ posteri⁹ est q̄d in motu est: ſz in ipso cē alterz ſm. n. q̄ numerabile est prī⁹ ⁊ posteri⁹ est ipm nunc: ⁊ notum āt marime hoc ē. Et motus. n. pp id q̄d mouet̄: ⁊ loci mutatio pp id q̄d ferī aliqd est: mot⁹ āt nō est. Est qdez igit̄ sicut idē ipm q̄d nūc dr̄ semp: est aūt sicut nō idem: ⁊ nāqz est similiter quod fertur.

¶ Et instans mensurat tps ſm q̄ terminat illō p prī⁹ ⁊ posteri⁹. Et potes dicere q̄ istās quodāmō est idē ⁊ quodāmō nō: q̄n ſm q̄ est vnū post aliud est diuersuz: ⁊ hec est rō instātis: ſm vo q̄ instans est in aliqua hora est idem. Quātitatē. n. sicut dirim⁹ segī mot⁹: ⁊ motū segī tps: sicut dirim⁹: ⁊ ſz hūc modū trāslatio segī trāslatū: ⁊ est illud p q̄d cognoscīt mot⁹ ⁊ prius ⁊ posteri⁹ in eo: ⁊ trāslatuz ſm q̄ est in aliqua hora est idez. Est. n. aut pūct⁹ aut lapis: aut aliud simile: ſm āt cōparationē diuersat̄: sicut sophiste dicūt q̄ sor. diuersat̄ cū fuerit in domo ⁊ cū fuerit in foro: q̄n ipz esse in locis diuersis facit diuersitatez: ⁊ instās segī trāslatum sicut tps segī motū: q̄n p trāslatū cognoscim⁹ prius ⁊ posterius in motu: ⁊ ſm q̄ prī⁹ ⁊ posteri⁹ sunt numeratū est instās. Et silr ēt ſm q̄ instās est i aliqua hora est idē: q̄n prī⁹ ⁊ posteri⁹ sunt in motu: in esse vo diuersat̄: q̄n ſm q̄ prī⁹ ⁊ posteri⁹ est numeratū est instās: ⁊ hoc ppie ē magis cognitū. Motus. n. cognoscīt p rem motā: ⁊ trāslatio p trāslatū: q̄n trāslatū est aliqō demōstratū ⁊ mot⁹ nō est ita. Instās igit̄ quodāmō ē. q. idē sp: ⁊ quodāmō nō est. q. idem: q̄n translatum est tale.

104 ¶ Vult b dissoluere q̄em dictam de instāti dicentez: quo mō dr̄ instās esse vnum aut plura. ⁊. d. (⁊ instās mēsurat tps ⁊c). i. ⁊ instās est cā in mensuratiōe tēporis: q̄n diuidit motus in prius ⁊ posterius: ⁊ b est diuisio ipsius temporis. s. q̄n cum diuiserimus tēpus p instantia accidet in eo prius ⁊ posterius. Cā igit̄ in mensuratione tpis est instans quēadmodum cā in mensuratiōe linee sunt puncta. D. d. (⁊ potes dicere ⁊c). i. ⁊ instans quodāmodo est idez ⁊ quodāmodo diuersum: ⁊ iō dissoluit̄ q̄d predicta: q̄n illa q̄d accidit ex b q̄ instans accipit̄ vnum aut plura simpliciter. cū igit̄ accipit̄ vnū quodāmō: ⁊ plura alio mō dissoluet̄ q̄d. Deinde exposuit istos duos modos: ⁊ dirit (ſz enī q̄ est in alio: ⁊ alio est diuersuz ⁊c). i. q̄n instās ſm q̄ accidit ei vt sit idem in rebus diuersis: vt vnū individuum q̄d inuenit̄ in pluribus locis est diuersum vt sor. esse in foro aliud est ab ipso esse in domo. D. d. (⁊ b rō instantis) .i. ⁊ nō instātis est in diuersitate: q̄n ſm numeratum i quo est rōe est numeratū: ⁊ ſm subiectum est idem. D. d. (ſm vo q̄ instans est in eodē subiecto est idem). i. ſm subiectuz ⁊ dirit: in aliqua hora in loco eius q̄d est in subiecto: sicut fecit in priori ⁊ posteriori: q; subiectū est in aliqua hora: ⁊ .q. d. ſm aūt q̄ est in aliquo vno est vnū: q; est in aliquo ⁊ est in vna hora ⁊ trāslatū est idem: ⁊ exposito dz cē talis: q; instās nō est in aliqua hora: ⁊ sermo ponit sic. instans est in aliquo existente in dispositionibus diuersis: ⁊ q̄d est tale est vnum ſm subiectum ⁊ duo ſm rōnem: ergo instās est vnum in subiecto: ⁊ duo rōne. D. d. (quātitatem enim ⁊c). i. ⁊ cā in hoc q̄ instans est tale est b q̄d dicam. iam. n. predixim⁹ q̄ motus seqtur quātitatem in b q̄ sit ꝓtinu⁹ q̄n ꝓtinuatio ⁊ alia que bz ſm q̄ est quātitas ꝓtinua sunt in eo ex mensura: ⁊ similiter tempus ēt sequitur motum: ⁊ ſm hunc modum trāslatio seqtur translatum ⁊ tempus instans: q̄n instans agit tempus sicut translatū trāslationes ⁊ punctus mensuram vt geometre dicunt cū mouet̄ facit mensuram: ⁊ cum ista sequunt̄ se sc ad inuicem: necesse est etiam

ēt vt agentia ista ꝯsequant̄ se inuicem: ꝛ sic instans sequit̄ translatum: sicut instās segt̄ trāslationem agentem dimē sionem quēadmodum segtur motus dimensiones. D. d. (ꝛ est illud p qō cognoscit̄ motus ꝛc). i. ꝛ translatum cuz b qō agit motum est notius qz motus: cū p ipz cognoscit̄ motus: ꝛ pri⁹ ꝛ posterius q̄ sunt in eo sūt p illud: ipm. n. eē motū facit ipm eē in locis diuersis: ꝛ ipm eē in locis diuer sis dat ꝓbus motus prioritatē ꝛ posteritatem: ꝛ similit instās est noti⁹ in tpe. Deide icepit declarare q trāslatum est vnū ꝑm subiectū ꝛ plura ꝑz diffinitionē ꝛ dixit (ꝛ trāsla tum ꝑm q est ꝛc). i. ꝛ trāslatū ꝑm q est in vno subiecto cō tinuo nō est idem: ꝛ dixit loco eius in aliqua hora: qñ cuz idem indiuiduū cozrūpit̄ ꝛ postea reuertit̄ erūt duo nō idē vt post declarabit̄. D. d. (aut pūctus ꝛc). i. U. g. q transl latum sit aut vnus punctus: vt imaginātur geometre: aut vnus lapis: aut aliud: ꝛ cū declarauit q trāslatū est idem ꝑm q est nō cozruptibile neqz generabile. s. qō cū trāslatū cozrūpit̄ ꝛ postea reuertit̄ erit translatū: incepit declarare modū ꝑm quē est diuersum: ꝛ dixit. ꝑm vo ꝓparationez. i. ꝛ cū trāslatū accipit̄ p se erit vnū: ꝛ cū accipit̄ in respectu ad loca diuersa in qbus est apud suā translationē erit di uersum ꝑm prioritatem ꝛ posteritatē ꝛ accidit ei numerus vt sophiste dicūt q⁹ soz. est aliud in foro ab ipso in domo: ergo soz. est idem ꝛ aliud: ꝛ intēdit q si nō eēt b aliqua plu ralitas nō possent sophiste accipe esse ipm plura simplr: ꝛ dicēdū est eis q⁹ soz. est idem quodāmō ꝛ est ꝑm subiectuz ꝛ diuersuz alio mō. i. ꝑm diffinitionē. ꝛ cū posuit q transl latum est tale: icepit narrare q instās segtur trāslatū: ꝛ di xit (ꝛ instās segtur trāslatū ꝛc). i. ꝛ trāslatū qō agit motuz est cā in esse instantis qō agit tps: quēadmodum tps segt̄ motū. s. q: motus est cā eius q: est subiectū illius: quēad modum magnitudo est cā motus: qñ est subiectū motus. D. d. signū sup hoc: ꝛ dixit: (qñ p trāslatū ꝛc). i. ꝛ signū eius est: qñ er cognitiōe translati prioris ꝛ posterioris co gnoscitur prius ꝛ posterius in motu: ꝛ p b q⁹ translatū pri us ꝛ posterius est numeratum erit istās numeratū ꝛ inuit q esse translati est cā in esse instantis: ꝛ numeratio eius ē cā in numeratione istius. ꝛ cum declarauit q trāslatum ē vnū ꝑm subiectum ꝛ plura ꝑm rōem. s. ꝑm prioritatez ꝛ po steritatem: ꝛ q instans est ꝑm q translatum est ꝛ numeratū ꝑm q trāslatū est numeratū: intēdit ꝓcludere er b q instās est idem ꝑm subiectū: ꝛ plura ꝑm diffinitiōem. i. ꝑm prioritatē ꝛ posteritatē: ꝛ dixit (ꝛ similr ēt ꝛc). i. ꝛ cū istās est p esse trāslati ꝛ numerat̄ p numeratōez illius: ꝛ iā po suimus q⁹ trāslatum est vnū ꝑm subiectū ꝛ plura ꝑm diffi nitionē: ꝛ ita dz eē ēt in instanti: qñ ꝑm q est in vno subie cto semp est idem: qñ ipm est prius ꝛ posteri⁹ in motu. i. qñ instās prius ꝛ posterius in motu est idē: ꝙ trāslatū est idē ꝛ est numeratū: ꝙ trāslatuz numerat̄. Deinde iterauit eām in b ꝛ dixit: qñ ꝑm q prius est numeratū est instans .i. ꝛ cā in b est illud qō dixim⁹. s. qñ eē instātis ꝛ numera tio eius est er b q trāslatū numerat̄. i. multiplicat̄ p pri⁹ ꝛ posterius. D. d. (ꝛ b ꝓpie est notius). i. ꝛ trāslatū cū b q⁹ est pri⁹ instāti in esse est ēt notius apud nos. D. d. (mo tus. n. cognoscit̄ ꝛc.). i. vt mihi vꝫ qñ cū motū ē noti⁹ mo tu q⁹ ē demōstratū: ꝛ motus nō ē demōstratus. s. ꝙgregatus insimul sed mēs facit ipm: ꝛ mot⁹ est notior tpe: sequit̄ q trāslatū qō agit motū sit notius instāti: cuius ꝓportio ad tps ē sicut ꝓportio trāslati ad motū. Deinde fecit reme morationē de b qō declarauit: ꝛ dixit (instans igit̄ ꝛc). i. declaratū est igit̄ er b ꝑmone q⁹ instās quodāmō est quasi idem ꝛ nūqz trāsmutabile: ꝛ quodāmō est transmutabile ꝛ multiplicabile: ꝛ cā in hoc est: ꝙ trāslatum est tale ꝛ per hoc dissoluetur qō de instanti predicta.

¶ Manifestum est aūt q⁹ nisi tps sit ipm nunc non erit vtiqz: siquidem ipm nunc nō erit: tempus nō erit. Simul. n. sunt sicut id qō fert ꝛ loci mutatio: sic numerus q est eius qō fert ꝛ q est loci mutatio nis. Tēpus qdem. n. est loci mutatiōis numerus ipsuz aūt nūc est sicut qō fert: vt vnitas est numeri: ꝛ cōtinuum iam tēpus est ipsi nunc: ꝛ diuiditur ꝑm ipsum nūc: segt̄ aūt ꝛ hoc ad loci mutationez ꝛ ad id qō fert. Et mot⁹. n. ꝛ loci mutatio vn cuz quo fert: ꝙ vnū ꝛ nō q⁹ qñ est ꝛ nāqz si deficiaz: ꝛz nō rōe: ꝛ nāqz determinat prioꝛē ꝛ posterioꝛē tmo tum hoc: segt̄ aūt hoc quodāmō ad punctuz. Et punctū. n. cōtinuat quodāmō longitudinem ꝛ de terminat: ē. n. huius qdē principiū: illi⁹ aūt finis.

¶ Et manifestū est ēt q⁹ cū nō fuerit tēpus nō erit 105
instans: ꝛ cū nō fuerit instās nō erit tēpus. Quē admodū igit̄ trāslatio ꝛ translatū sunt insimul: si militer numerus trāslatiōis ꝛ numerus translati sunt insimul. Numerus. n. trāslatiōis est tēpus: ꝛ instans est numer⁹ trāslati: vt vnitas est de nume ro tēpus. n. est cōtinuū p instans: ꝛ diuisum p in stans: ꝛ hoc segtur trāslationem ꝛ trāslatuz. Ado tus. n. ꝛ translatio sunt idem trāslati si fuerit idez non ita q⁹ sit in aliqua hoꝛa: hoc. n. deficit intētio ne. Et hoc ēt distinguit prius ꝛ posterius in mo tu: ꝛ hoc ēt segt̄ punctū quodāmō. Pūct⁹. n. cō tinuat longitudinem ꝛ diuidit illam: est enim pri cipium ꝛ finis huius.

¶ Cum declarauit q⁹ instās est vnuz quodāmō ꝛ plura alio 105
mō: vult declarare substātiā eius qd sit: ꝛ incepit b declarando q⁹ instās ꝛ tps ꝓsequūtur se in eē: ꝛ dixit (manifestū ē ꝛc.) Deinde dedit cāz in b ꝛ dixit (quēadmodū igit̄ trāslatio ꝛc). i. ꝛ cā in b q⁹ instās ꝛ tps sūt insimul ē: qñ istās ē numerus trāslati: ꝛ tps ē numer⁹ trāslatiōis: ꝛ numerus trāslati ꝛ numerus trāslatiōis sūt insimul: ꝙ trāslatio ꝛ trāslatū sūt insimul. D. d. (ꝛ instās ē numerus trāslati ꝛc). i. ꝛ instās qō ē numerus trāslati ita se hz de tpe: sicut vnitas de numero. D. dedit modū ꝑm quē instās assimulat̄ vnita ti: ꝛ modū in quo differt ꝛ dixit (tps. n. ē ꝓtinuū ꝛc.). i. ꝛz tps ꝓtinuat̄ p instās ꝛ diuidit̄ p ipm. p vnitatē vo diuidit̄ numer⁹: sed nō ꝓtinuat̄: ꝛ instās ꝓtinat tps: cū accipit̄ p termino cōi duob⁹ tpibus: sicut pūct⁹ accipit̄ vltimuz cōe duabus lineis: ꝛ diuidit illud qñ accipit̄ p ꝓncipio futuri ꝛ fine ꝑteriti vt post declarabit̄ bñ. ꝛ cū narrauit q⁹ tps ē vnū ꝑm q⁹ ē ꝓtinuū: dedit cām in b: ꝛ dixit (ꝛ b segt̄ ꝛc). i. ꝛ ꝓtinuatio in tpe ipm eē vnū segt̄ trāslationē ꝛ trāslatum .s. q⁹ cā in b ē: qñ trāslatio cui accidit tps ē vna ꝛ cōtinua ꝛ cā in b q⁹ ista trāslatio ē ꝓtinua ē q⁹ ē vn⁹ trāslati nō trā lati existētis in aliq̄ hoꝛa ꝛ nō in alia: qñ trāslatū qñ defi cit in eē in aliq̄ hoꝛa deficit motū eē. s. q⁹ qñ ꝑuat̄ i aliqua hoꝛa ꝑuat̄ mot⁹: ꝛ simili qñ gelcit ꝛ b itendebat cū dixit (nō ita q⁹ sit i alia hoꝛa) b. n. diminuit itētionē. i. qñ mo tus ē vnus ꝛ ꝓtinuus cum fuerit vnius trāslati nō deficiēs in trāslatiōe in aliqua hoꝛa: qñ si tps eēt in trāslato defi ciēte in aliqua hoꝛa: tūc tps deficeret in aliqua hoꝛa: ꝛ sic tps eēt in tpe: ꝛ er b apparet: ꝓtinuatio motus cui accidit tps: ꝛ q⁹ nūqz deficiet. D. d. (ꝛ b ēt diuidit ꝑus ꝛ posteri⁹ ꝛc). i. ꝛ instās diuidit prius ꝛ posterius in motu: qñ p illd diuidit mot⁹ prioꝛ a posterioꝛi: ꝛ ita actio istātis segt̄ actō nē pūcti. s. q⁹ ista actio q̄ ē diuidere ꝛ distinguere ē puncti pricipalit̄ ꝛ instātis secūdario: ꝛ dixit quodāmō q⁹ pūctus in actu inuenit̄ sup lineā ꝛ instās iuenit̄ in potētia in mo tu: cū sit ipossibile demōstrari vnū instās bis. D. d. (punct⁹. n. ꝓtinuat lōgitudinē ꝛc). i. qñ pūct⁹ ꝓtinuat lineā cuz intelligit̄ dꝫa cōis: ꝛ diuidit illā: cū itelligit̄ pricipiū vni⁹ linee ꝛ finis alteri⁹ linee: ꝛ b intēdebat cū dixit (ꝛ erit prin-

cipiū istius ⁊ finis illius).i.⁊ ista actio p̄cti erit qñ accipitur principiū istius linee ⁊ finis alterius linee ex duab⁹ lineis ꝓtinuis p illū p̄ctuz:⁊ similiter est de instāti.s. qñ dividit tp̄s ⁊ ꝓtinuat ipsum etiam.

¶Sed cū qdez sic accipiat aliqs tanꝯ duob⁹ vtēs vno:necesse est stare:si qdem erit principiū ⁊ finis ipsum p̄ctum:sed ipm nunc pp id qđ mouet: qđ ferr̄ semp alterꝫ est:quare numerus tp̄s est non sicut ipsius puncti:qz ē principiū ⁊ finis. Sed sicut vltima ipsius magis:⁊ nō sicut partes:pp qd dictum est. ¶Medio enim puncto tanꝯ duobus vtimur:ergo quiescere accidet.

106 ¶Sed cum fuerit acceptū hoc:hoc mō ita q vn⁹ punctus accipiat̄ pro duob⁹:necesse est cessare vt idem p̄ctus sit principiū ⁊ finis:instās vo qz trāslatū semp mouet̄ diuersatur:tp̄s igit̄ est numerus nō sicut attributus eidem puncto:qz est principiū ⁊ finis:sed sicut duo fines vni⁹ linee nō sicut ꝓtes ex dictis. ¶Punctus enim medius accipitur pro duobus:ita q quies est necessaria ei.

106 ¶Cum assimilauit instās in tpe vnitati in numero:⁊ dedit dr̄iam inter illa deinde assimilauit illud p̄cto cui magis assimilat̄ ꝫ vnitati:incepit dare dr̄iam inter illū ⁊ p̄ctū ⁊.d.(sed cū fuerit b̄ acceptū ⁊c).i.sed istās differt a p̄cto qñ cū instās fuerit acceptū sicut p̄ctus accipit̄.s.q possibile sit ipm bis demōstrari:sicut est possibile p̄ctuz bis demōstrari:⁊ iō necesse est tp̄s gescere nō moueri:qđ ē impossibile:⁊ cū dirit ita q vnus p̄ctus accipiat̄ ꝓ duob⁹: intēdit q illud qđ est in eo quasi vnus p̄ct⁹ accipiat̄ in linea bis.s.principiū ⁊ finis:⁊ b̄ intēdebat cum dirit(duobus p̄ctis).i.bis:ex quo seq̄t vt hēat situm:sicut linea:⁊ vt sit gescēs.⁊ cū narrauit q si instās fuerit imaginatū in tpe ꝑm q imaginat̄ p̄ctus in linea.s.gescere ad modum p̄cti seq̄t impossibile qđ est tp̄s sequi ad gescens.D.d.cām er qua fuit hoc necesse in puncto:⁊ dirit(cum punctus sit principiū ⁊ finis).i.⁊ est necesse vt iste punctus sit in actu cum sit principiū alicui⁹ in actu ⁊ demonstrati ⁊ finis alterius ēt existentis in actu.instans vo est finis deficientis:⁊ principium deficientis.s.preteriti ⁊ futuri.⁊ cum narrauit q instans in hoc differt a puncto dedit cām in hoc:⁊ dixit(instans vo ⁊c).i.instans non pōt demonstrari bis: qz sequitur translatum qđ semp mouetur:vñ necesse est ipm diuersari adeo q instans qđ demonstrat̄ in scda sit aliud a demonstrato in primo ⁊ cū dedit differentiam inter punctum ⁊ instans ex qua accidit vt numeratio linee sit a puncto ⁊ numeratio motus a tempore:incepit narrare b.punctus enim est cā numeri linee:quēadmoduz instans est cā numeri tp̄is:sed punctus ꝑm q est quiescens ex cā numeri linee inquātum accipit̄ principium vnius linee ⁊ finis secū de.instans vo qz est impossibile ipsum quiescere est impossibile vt sit cā numeri temporis hoc modo.s.idem instans demonstratum:ita q sit finis preteriti ⁊ principium futuri qñ si ita esset tunc esset possibile idem instans demonstrari bis:⁊ hoc accidit in instanti cum fuerit imaginatum sicut punctus:⁊ fuerimus imaginati tempus sicut lineam: ⁊ ideo necesse est vt instans mēsuret tempus saltem p duo instantia prius ⁊ posterius:⁊ ambo sint fines eiusdem temporis:quēadmodum duo p̄cta sunt fines eiusdem linee: ⁊ ideo dirit Aristoteles supius q si nō peceperimus multiplicationē instātis:nō peipiemus tp̄s. Themistius vo vī ꝓcedere tp̄s peipi ad peceptionē vnius instātis qñ assimilatur instās p̄cto:⁊ sicut vn⁹ p̄ctus sufficit in numeratōne linee.s.in diuisione eius saltem in duo:ita est instans ⁊ b̄ erit qñ imaginat̄ pars prior motus in illo instanti ⁊ posterior eo ⁊ hoc erit in tribus instantibus presentibus:⁊ ideo nō est sicut existimauit.nisi esset possibile vnum instans demonstrari bis:⁊ b̄ nō eēt possibile:nisi tp̄s haberet situm ⁊ dirit(tp̄s igit̄ numer⁹ ē ⁊c).i.tp̄s igit̄ est numerus attributus motui pp instans:nō est sicut numerus q attribuit̄ linee:ex hoc q idem tp̄s accipit̄ principium ⁊ finis.sed ꝫ q instans accipitur duo eiusdem tpis.s.vnū principiū et⁹ ⁊ altez finis:⁊ b̄ intēdebat cum dirit:sed sicut duos fines eiusdem linee.D.d.nō sicut ptes ⁊c).i.ex dictis post.s.q punctus ⁊ instans sunt indiuisibilia ⁊ nō sunt ptes coīū in quib⁹ sunt.D.d.(p̄ctus.n.⁊c).i.b̄ dat cāz pp quā ē possibile idem p̄ctum accipi principiū vni⁹ linee ⁊ finem alterius:⁊ qñ p̄ct⁹ demōstrat̄ bis:ita q pp b̄ accidit ei necessario qes:⁊ est impossibile in instāti:qñ seq̄ret ex b̄ vt instās gesceret qđ est impossibile:qz sequit̄ translatum.

¶Et adhuc manifestū q nulla ps ipm nunc tpis est:neqz diuisio mot⁹:sicut neqz p̄cta linee:linee aūt due ptes vni⁹ sunt:ꝑm igit̄ q terminus est ipm nunc: nō est tp̄s sed accidit:ꝑm vo q numerat numerus. Termini qdem ipsius.n.solum sunt cuius sunt termini:nūerus autem qui est horum equorum decem:⁊ alibi est.

¶Et qz manifestū est q instās nō est ps tpis:neqz diuisio ps mot⁹:quēadmodū p̄ct⁹ nō ē ps linee: 107
sed due linee sūt partes vnius linee: tunc instans ꝑm q est finis non est tēpus ꝫ accidēs qđ accidit ei:ꝫ aūt q numerat est numer⁹ qñ fines sūt fines illius solius cuius sunt fines. ¶Numerus vo vt decem arius:sicut dr̄ de vno vnitas:sic dr̄ de decez denarius:vt idem denarius est istorum equorū decem demonstratorum:⁊ aliorum.

¶Cū dedit dr̄iam inter numez tpis ab instāti ⁊ numerum 107
linee a p̄cto:incepit declarare ēt q instās nō est ps tpis ⁊ dirit(⁊ qz manifestū est ⁊c).i.⁊ qz manifestū ē q instās nō est ps tpis qz est dr̄ia iter motū priorē ⁊ posteriorem:⁊ dr̄ia q̄ est iter duos mot⁹.s.priorē ⁊ posteriorē nō est pars mot⁹:ergo instās nō ē ps tpis.D.d.(sicut p̄ct⁹ ⁊c).i.cū sit dr̄ia iter duas lineas.D.d.(sed due linee ⁊c).i.ꝫ due ptes linee q̄s p̄ct⁹ diuidit sūt ille due linee nō p̄ct⁹ vt declarabit̄ i sexto pfecte:vbi declarabit̄ q oē tp̄s ē semp diuisibile:⁊ q instās ē idiuisibile.D.d.(istās igit̄ ꝑm q est finis ⁊c).i.vult declarare q cū b̄ q instās nō ē ps tpis ē accns ei.i.instās ꝑm q est finis in motu nō ē tp̄s:sed ipm eē finē ē accns ei.D.d.(ꝑm aūt q numerat ⁊c).i.ꝑm autē q diuidit tp̄s ē numer⁹.D.d.(fines.n.⁊c)b̄ declarat cāz pp quā instās nō est instās ꝑm q est finis alicuius demōstrati:⁊ ē ꝑm q ē nūer⁹:⁊ ē qñ fines sūt in eo cui⁹ sunt fines ⁊ instās nō inuenit̄ in aliq̄ ppio:⁊ nō i alio sic ē dispositio in nūero:vñ dictū ē in diffinitōe ei⁹ q ē nūer⁹ trāslati

¶Quod qdem igit̄ tp̄s numerus motus ꝑm prius ⁊ posterius sit:⁊ continuū:cōtinui nanqz manifestum est. ¶Minimus aūt numerus est: q simplicit̄ quidē dualitas est. Quidā aūt numerus est: q est qdem sic:est aūt tanꝯ nō est:vt linee minimus qdem multitudine est duo aut vnus: magnitudine aūt ñ est minimus:semp.n.diuidit̄ ois linea: quare ⁊ similiter ⁊ tempus:minimum.n.ꝑm numez ē vnum aut duo:ꝑm aūt magnitudinem non est.

¶Manifestū est igit̄ q tp̄s est numerus mot⁹ ꝑm prius ⁊ posterius:⁊ qđ est cōtinuū cū sit nūer⁹ cōtinui:⁊ habem⁹ accipe numez minimū de ipo simplicter

pliciter. Quod aũt ẽ aliqs numer⁹: possibile quodãmõ inueniri numeꝝ. Et alio mõ impossibile. U.g. qñ minimũ linee est vna linea aut due: i mẽsura vo nõ hz minimũ: qñ ois linea diuidit̃ semp ⁊ similiter est de tpe ẽt: qñ minimuz tps in numero est. U.g. aut vnum tempus aut duo tempora: in mensura vo non est.

108 ¶ Cum dedit differentiã inter nũeꝝ acceptũ in diffinitione tpis ⁊ numeꝝ simplr: ⁊ numeꝝ q est istantia: q est cã in numeratiõe prioris ⁊ posterioris: quẽadmodũ numerus q ẽ pũcta ẽ cã in nũeratiõe linee: p lineas vult inducere accñtia qb⁹ nũer⁹ accept⁹ in diffinitõe tpis differt a nũero simplit̃: ⁊ dirit (manifestũ est igit̃). i. qñ est nũer⁹ mot⁹ nõ ſm q mẽs accipit illũ hñs ptes tñ: sed ſm q accipit illuz hñs ptes priores ⁊ posteriores: ⁊ fecit rememoratiõnẽ de b in b loco pp b q vult ꝓsiderare de accñtib⁹ tpis: ⁊ iõ dirit (⁊ qõ est ꝓtinuũ). i. ⁊ apparet ex hac diffinitiõe q ẽ cõtinuũ cũ sit numer⁹ ꝓtinui. s. mot⁹: ⁊ qz est numer⁹ ꝓtinui: ⁊ nõ est numer⁹ simplr dedit dñam inter numeꝝ simplr in b q paucitas iuenit̃ in eo ⁊ iter numeꝝ alicui⁹ vt ascendat ad modũ quo iuenit̃ in eo paucitas ⁊ mltitudo: ⁊. d. (⁊ habem⁹ accipe ⁊c). i. ⁊ in numero simplr inuenit̃ minimum. U.g. duo aut vnũ si itellererim⁹ p minimũ illõ qõ ẽ idiuisibile. s. vnitatẽ. ⁊ cũ declarauit q in nũero simplr possibile est iuenire minimũ ⁊ idiuisibile. s. vnitatẽ declarauit q numer⁹ alicui⁹ ẽ ecõtrario: ⁊ q quodãmõ inuenit̃ in eo minimũ ⁊ quodãmõ nõ: ⁊ dirit (qõ aũt est aliqs numer⁹ ⁊c). i. illud aũt q est nũer⁹ alicui⁹: possibile est ſm q ẽ numerus vnitatũ idiuisibiliũ: in illo gñe inueniri mimmũ ci⁹: ⁊ ſm q est numer⁹ alicui⁹ cui accidit diuisio in infinitũ nõ in uenit̃ i eo minimũ. D. d. (U.g. linea ⁊c). i. qñ cũ linea accipiat̃ ſm q est numer⁹ mẽsurãs ⁊ numerãs: tũc minimuz eius erit: aut vna linea si itelligit̃ p mimũ illõ qõ nõ est diuisibile in illa mẽsura. s. p qõ mẽsurat̃ nũer⁹ illi⁹ linee: ⁊ ẽ illud qõ est er eo. q. vnitas aut due lince si itelligit̃ p minimũ prima multitudo numeri: duo. n. sũt hmõi. s. qñ sunt minima multitudo numeralis. ⁊ cũ declarauit q accidit ei ſm q est numer⁹ vt ex eo inueniat̃ mimũ illis duob⁹ modis qbus iuenit̃ in nũero icepit declarare q ſm q est mẽsura: ⁊ nõ nũerus simplr accidit ei ẽt vt in eo nõ iueniatur minimũ ⁊ est diuisibile in duo nãlr: ⁊ dirit (mensura ⁊c.) .i. qñ nõ diuidit̃ in indiuisibile sicut diuidit̃ numer⁹: ⁊ b declarabit̃ in sexto istius libri. ⁊ cũ declarauit q in ꝓtinuo quodãmõ inueniunt̃ ppria nũero ⁊ quodãmõ ppria ꝓtinuo ⁊ b erit cũ numerat̃: ⁊ tps fuerit ꝓtinuũ: ꝓclusit ex b q tps est hmõi: ⁊ dirit (⁊ similr est de tpe). i. qz tps est ꝓtinuuz necesse est vt in eo inueniat̃ minimũ quodãmõ ⁊ alio mõ nõ inueniat̃. ſm igit̃ q numerat̃ inueniet̃ in eo minimũ ⁊ ẽ vnũ tps p qõ numerat̃: aut duo tpa. ſm aũt q est mensura nõ inuenitur in eo mimmum.

¶ Manifestũ est aũt pp qõ tarduz qdez ⁊ velox nõ dr: multuz aũt aut paucuz: ⁊ breue ⁊ lõguz. ſm. n. q cõtinuuz est lõguz ⁊ breue: ſm aũt q numerus multum ⁊ paucum. Velox aũt ⁊ tardũ nõ est. Nõ .n. numer⁹ quo numeram⁹ velox ⁊ tard⁹ vllus ẽ.

109 ¶ Manifestuz est igit̃: q in eo nõ dr velox ⁊ tardũ ⁊ dr in eo multuz ⁊ paucũ: ⁊ lõguz ⁊ breue: ſm aũt q est cõtinuuz est longuz ⁊ breue: ſm aũt qõ est numer⁹ est multũ ⁊ paucũ. Velox vo ⁊ tarduz nõ est. qñ nz numer⁹ p quẽ nũerat̃ ẽ velox aut tardũ oio.

109 ¶ Hic dat tria ,ppria tẽpori: quoꝝ vnũ ẽ q nõ est velox aut tardũ. Scdm aũt est qñ põt dici multũ ⁊ paucũ qõ ẽ ppriũm numero. Tertiũ aũt est qñ est longũ ⁊ breue: qõ ẽ ppriũ quãtitati cõtinue: ⁊ b põt dici ſm qõ est cõtinuũ. i. qz segt̃ ꝓtinuũ. multũvo ⁊ paucũ põt dici ſm qz est numerus velox aũt ⁊ tardũ nõ põt dici qz ẽ numer⁹: ⁊ numer⁹ nõ pt dispõi p altez istoꝝ oppositoꝝ: ⁊ ꝟia sũt falla in eo qõ nõ est subiectũ ppriũ eis qõ nõ accidit i ꝟijs. Et ꝙret aliqs: si tps quodãmõ est ꝓtinuũ ⁊ quodãmõ discretũ: quare diffinitũ est p discretũ cũ dr ipm cẽ numeꝝ: dicam⁹ igit̃ ad b q eẽ mentẽ nõ est nisi motũ: ⁊ mot⁹ ⁊ tps nõ sũt nisi qñ mẽs diuidit motũ in pri⁹ ⁊ posteri⁹: ⁊ b est itentio mot⁹ .i. motũ cẽ numeratũ: g. substãtia tpis q est in eo. q. forma est numer⁹: ⁊ qõ ẽ in eo. q. mã est mot⁹ ꝓtinu⁹: qñ nõ ẽ numer⁹ simplr sed numer⁹ mot⁹: ꝓtinuatio igit̃ accidit ei gña mãe: ⁊ discretio. s. numer⁹ gña forme: ⁊ est ꝓpositũ ex duabus quãtitatib⁹. s. discreta ⁊ ꝓtinua: ⁊ ista ꝓpositio accidit mẽsuris qñ diuidunt̃: ⁊ ꝓsideratio q est in decimo euclidis est de magnitudinibus: in illo. n. tractatu ꝓsiderat de magnitudinibus ſm q sunt numerus.

¶ Idem aũt vbiqz est silr: ⁊ pri⁹ aũt ⁊ posteri⁹ non idez: qz ⁊ mutatio qdẽ vna pñs: facta aũt ⁊ futura altera. Tẽpus ãt numer⁹ est. Nõ quo numeram⁹ ſz qõ numerat̃: vel numerat⁹. Hoc ãt accipit pri⁹ ⁊ posteri⁹ sp altera: ipa. n. nũc ⁊ altera sũt. Est ãt numer⁹ vn⁹ qdẽ ⁊ idẽ q est cẽtuz equoꝝ: ⁊ q est centum hoiuz: quoꝝ autem numerus est: altera sunt: vt equi ab hominibus.

¶ Et in oi loco qõ vere est ĩsimul est idez: pri⁹ autẽ ⁊ posteri⁹ nõ est idez: qñ trãsmutatio ẽt pñs nõ est idez. Qõ aũt fuit ⁊ erit: est diuersuz: ⁊ tps nõ nũerus est p quez numerat̃: ſz numer⁹ numerat⁹ ꝓtingit huic: vt pri⁹ ⁊ posteri⁹ ex eo sint sp diuersa: qñ instãtia sũt diuersa. Et numer⁹ centũ equoꝝ: ⁊ numer⁹ centuz hoiuz est idez: illa autez quoꝝ est hic: sunt diuersa: quia sunt equi ⁊ homines. 110

¶ Nititur in b ſmone narrare accidẽtia q̃ accidũt tempori ſm q ẽ numer⁹ ⁊ accidẽtia qb⁹ differt a nũero ſm q nõ est numer⁹ simplr: ſz numer⁹ nũerat̃: ⁊ dirit (⁊ in oi loco ⁊c). i. ⁊ in oi loco illud qõ accipit̃ de tpe pñs ⁊ in actu ẽ idem ⁊ nõ multiplicat̃ p multiplicationẽ motoꝝ: aut motuũ cũ sit nũer⁹ eoꝝ: ⁊ numer⁹ nõ multiplicat̃ p multiplicationez nũerati. ⁊ cũ declarauit b qõ accidit tpi ſm q est nũer⁹: incepit ẽt declarare q accidit ei ſm q est nũeratũ. i. nũerus mot⁹ ⁊ nõ nũer⁹ simplr: ⁊ dirit (pri⁹ ãt ⁊ posteri⁹ ⁊c). i. pri us aũt ⁊ posteri⁹ tpis sũt idẽ ſm subiectũ: sed est diuersum ſm diffinitõez: ⁊ b nõ accidit in nũero simplr: sed b accidit tpi: qz tps est nũer⁹ trãsmutati: ⁊ trãsmutatũ ẽ idẽ ſm diffinitionẽ ⁊ subiectũ. pri⁹ vo ⁊ posteri⁹ diuersant̃ ſm diffinitõnez. s. in prioritate ⁊ posteritate vt dcũ ẽ supius. D. d. (⁊ tps ẽ numer⁹ ⁊c) ⁊ intẽdebat declarare p b q ex b mõ accidit ei diuersitas in ꝑterito ⁊ futuro: ⁊ vlr i ꝑsenti ⁊ posterio ri: ⁊ b ẽ cẽle instãti ⁊ tpi: ⁊ iõ dirit post (⁊ ꝓtingit b ⁊c). i. ⁊ segt̃ ex b q tps ẽ nũerus ⁊ nũeratũ. i. numer⁹ mot⁹ vt pri⁹ ex eo ⁊ posteri⁹ diuersent̃ ſm diffinitõez: ſz sint vnũ ſz subiectũ. D. d. (instãtia. n. sũt diuersa). i. ſm prioritatẽ ⁊ posteritatem. D. d. (numer⁹. c. hoiuz ⁊c) declarauit ex b: qñ ẽ ppriũ nũero simplr b q nõ multiplicat̃ p multiplicationẽ suoꝝ subiectoꝝ: ⁊ q subiecta multiplicant̃: ⁊ qõ illud qõ ẽ nũer⁹ quodãmõ ⁊ nũeratũ alio mõ: sicut ẽ dispõ i tpe accidit ei vtrũqz. s. multiplicari p multiplicatõez subiecti: ⁊ aduuuari p formã. s. ſm q ẽ nũer⁹: ⁊ ex b mõ pri⁹ ⁊ posteri⁹ in tpe sũt idẽ in oib⁹ motib⁹ nõ multiplicata p multiplicationẽ coꝝ: sicut ẽ dispõ in instãti: ⁊ cã i b ẽ: qñ ẽ pri⁹ ⁊ posteri⁹ i motu ꝓtinẽti totũ: ⁊ iõ oia sũt in tpe: qz sũt i spera mũdi: vñ qdã cristimauerũt tps eẽ sperã aut mundum.

¶ Ampli⁹ ãt sic cõtigit motũ eẽ ipz: ⁊ vnũ itez: ⁊ iteruz sic ⁊ tps cõtingit vt annũ: aut ver: aut autũnũ.

111 ¶Et ēt sicut ē possibile vt idē mot⁹ itereť itez post alium: similiter est hoc possibile etiā in tpe. V.g. hyems ⁊ ver ⁊ autumnus.

111 ¶Declarat b̄ q̄ accidit tpi illō qō accidit motui circulari ⁊ b̄ demōstrat ip̄m seq̄ motū circulare nō motū rectū: motus.n.q̄ pōt iterari itez post alīū est idē cū circulari: ⁊ adduxit p̄monē p̄m modū p̄monis dicētis cām ei⁹ qō est tps circulare. Et.q. aliqs diceret: quomō est possibile tps reuolui. Et tūc diceť illi: q̄ declaratū est ēt ip̄m seq̄ motum ⁊ quēadmodū possibile est eūdē motū reuolui in se. s. circulare sili⁹ tps. V.g. hyemē: ⁊ autūnū: ⁊ estatē: ⁊ ver: quoniā vnumquodq̄z resoluitur.

¶Nō solū aūt motū tpe metimur: sz motu tps qō diffiniať ad inuicē. Tps qdē.n. determinat motū cū sit nūer⁹ ipsi⁹: mot⁹ āt tps: ⁊ dicim⁹ multū ⁊ pau cū tps motu mēsurātes: sicut ⁊ numerabilib⁹ numez. Vt vno equoz numez. Nūero.n. equoruz multitudinē cognoscim⁹: itez āt vno equoz nūez ip̄m: sili⁹ āt est ⁊ in tpe ⁊ in motu: tpe qdem.n. motum: motu autem tempus mensuramus.

112 ¶Et nō solūmō mot⁹ mēsurať p tps: sed tps p motū ēt: q̄m vtrūq̄z determiat reliquū. Per tps enī determiat mot⁹: q̄ est nūer⁹ illi⁹ ⁊ q̄ñq̄z ēt tps per motū: dicim⁹.n. tps magnū ⁊ parūm nos mēsurā do ip̄m p motū: quēadmodū ēt p nūeratū terminam⁹ numez. V.g. q̄m q̄ñq̄z notificam⁹ numerū istoz equoz p vnū equū illoz: quēadmodū igiť p nūez notificam⁹ nūez equoz ⁊ p vnū equū ēt notificam⁹ illū nūez: ita ē ēt de tpe ⁊ motu: mēsuram⁹.n. tempus p motum ⁊ motum p tempus etiam.

112 ¶Quare substātia tpis ē aliqs numer⁹ ⁊ actio numeri est mēsurare: iō actio substātie tpis ē mēsurare motū. ⁊ q̄ numer⁹ accidit ei p accñs ip̄m numerari p numeratū: ⁊ iō cōtingit tpi ēt p accñs ip̄m mēsurari p motū: ⁊ dixit (⁊ nō solūmō ⁊c). i. ⁊ itelligendū est ex b̄ q⁹ tps mēsurat motū q⁹ b̄ est cēntiale ei: ⁊ ex b̄ q⁹ mot⁹ mēsurat tps qō est accñs ei. ⁊ cū narrauit q⁹ vtrūq̄z mēsurat reliquū b̄ mō quo diximus dedit cām in b̄ ⁊ dixit (q̄m vtrūq̄z ⁊c). i. ⁊ necesse ē vt vtrū q̄z mēsuret reliquū: q̄ vtrūsq̄z paucitas ⁊ mltitudo determinať in eo p reliquū: ⁊ oē qō determinať p aliud est mēsuratū p illud. D. distinxit b ⁊. d. p tps. n. ⁊c. i. p tps vo ō determinať mot⁹ cēntialiť. q̄m substātia tpis est nūer⁹ motus ⁊ q̄ ōtermiatio tpis p motū est p accñs: dixit (⁊ q̄ñq̄z ⁊c) .i. ⁊ demōstrat p b̄ qō dixit q̄ñq̄z q⁹ b̄ raro accidit: ⁊ q⁹ est p accñs. Deide ōclarauit b: ⁊ dixit (dicim⁹.n. ⁊c). i. ⁊ nos comprehendimus tps esse magnum cum nos p̄hendimus q⁹ motus quem sequit̄ tps est magn⁹. Deinde declarauit modū er q̄ accidit tpi mēsurari p motū: ⁊ est modus er q̄ accidit numerato mensurare nūez: ⁊ dixit (q̄m mensurať p motū ⁊c). i. ⁊ accidit nobis mēsurare tps p motū sicut accidit nobis nūerare p nūeratū in aliq̄ hora ip̄m numez: sz rectū sit numerare numeratū p numez: sed cū dubitamus de numero. tūc numeramus ip̄m p numeratuz: vt accidit numerātib⁹ q̄ñ signāt numeros digitis. ⁊ accidit nobis sicut dixit numerare nūez istoz equoz p vnū equū istoz q̄ñ dubitauerim⁹ ō nūero illoz: q̄m pri⁹ cognoscim⁹ p numez numez equoz: ⁊ cū dubitam⁹ de numero illoz cognoscim⁹ b̄ p ipsos equos. ⁊ q̄ p̄portionalitas in b̄ iter numez ⁊ numeratū ⁊ motū ⁊ tps est vera. s. in b̄ q⁹ vtrūq̄z numerat reliquū eo mō quo diximus. s. q̄m vnū numerat altez cēntialiť: ⁊ altez numerat illud p accñs. d. (quēadmodū igiť cognoscim⁹ p numez ⁊c). i. quēadmodū igiť p numez scimus numeratū: sicut scim⁹ numez istoz equoz p numez cū numerus eoz fuerit cognitus similiť p numeratū qō est equus vnus scimus numez illoz: cū acciderit nobis dubitare: aut errare in numero illoz: ⁊ ita est ō tpe cū motu: ⁊ accidit nobis vt numez numerari p numeratū sit p accñs: q̄m nō facimus b̄ semp in p̄incipio: sicut facimus b̄ in mēsuratiōe numerati p numez: sed facimus b̄ p accñs. s. q⁹ illō qō est notius apō nos nāliť est numerus: ⁊ ignoratū nāliť est numeratū: ⁊ sic semp p noti⁹ qō est numerus scimus latentius qō est numeratū. ⁊ si post hāc cognitionē accidit nobis errare aut dubitare in numero: tūc reuertimur ⁊ scimus numez p̄ip̄m numeratum ⁊ p̄m b̄ est intelligendū de numero ⁊ numerato ⁊ motu ⁊ tempore. s. in b̄ q⁹ vtrunq̄z numerat reliquum.

¶Et hoc rōnabiliter accidit: imitať. n. magnitudi nez mot⁹: hūc āt tps i eo q⁹ ⁊ quātitates ⁊ cōtinua ⁊ discreta sūt. Propter. n. magnitudinē eē hmōi mot⁹ hoc sustinet: p p āt mot⁹ ⁊ tps mēsuramus: ⁊ magnitudinē motu: ⁊ motū magnitudie. Multa enim dicimus esse viam: si p̄cessus multus: ⁊ hūc multuz: si via multa: ⁊ tps si motus: ⁊ motū si tps.

¶Et recte seq̄ť hoc: q̄m mot⁹ seq̄ť quātitatē: ⁊ tps 113
seq̄ť motū: q̄ est de quātitate: ⁊ ē de diuisibili: q̄m
p̄m q⁹ mēsura est talis mot⁹ est talis: ⁊ q̄ mot⁹ ē talis tps est tale: ⁊ ēt mēsura mēsurať p motū: ⁊ motus p mēsurā. Dicim⁹.n. viā eē longā: q̄m cursus fuerit lōgus: ⁊ dicim⁹ cursuz eē lōgū q̄m via fuerit longā: ⁊ dicim⁹ de tpe p̄m motū: ⁊ ō motu p̄z tps.

¶Et recte ꝓtingit vt tps mēsuret motū: q̄m quēadmodum 113
mot⁹ seq̄ť mensurā in b̄ qō est de ꝓtinuo ⁊ de ꝓtinuo ⁊ diuisibili. s. q̄m ista eē in motu est p illa eē in mēsura: sili⁹ tps seq̄tur motus in hīdo ista. s. q⁹ est quātū discretū quodāmō ⁊ ꝓtinuū alio mō. i. q⁹ ista sūt in eo pp b̄ q⁹ sūt in motu: ⁊ b̄ i tēdebat cū dixit (q̄m p̄m q⁹ mēsura est talis ⁊c). i. q̄m p̄m q⁹ mēsura est hmōi ꝓtinuatōis ⁊ discretiōis ⁊ quātitatis: iō motus ē hmōi de quātitate ⁊ discretōe ⁊ ꝓtinuatōe. ⁊ q̄ motus est hmōi ō ꝓtinuatiōe aut discretiōe: iō tps est hmōi: ⁊ intēdebat p b̄ declarare q⁹ cā in b̄ q⁹ accidit tpi. s. q⁹ mēsurať p motū est: q̄ mot⁹ est cā in eē p̄m q⁹ est subiectū illius ⁊ iō accidit ei cū fuerit imaginatū ip̄m esse mēsurā ertēsaz p ertēsionē mot⁹ mēsurari p motū p̄m modū quo mēsurat motū: sed differūt q̄m motū mēsurare ip̄m ē accñs motui: tps vo mensurare motū est illi cēntiale cū cēntia ei⁹ sit mēsurare motū. ⁊ q̄ dispō tpis i b̄ cū motu ē sicut dispositio mot⁹ cū mēsura. s. q̄m mēsurā eē ē cā in eē mot⁹: narrauit q⁹ sili⁹ accidit quātitati ēt cū motu de mēsuratiōe vtrūsq̄z a reliquo sicut accidit tpi cū motu ⁊ dixit: ⁊ ēt mēsura mēsurať p motū ⁊c. D. d. (⁊ dicim⁹ de tpe p̄m motū). i. ⁊ mēsuram⁹ tps p motū: sz sciēdū ē q⁹ substātia mot⁹ nō ē i mēsuratōe spacij sic̄ substātia tpis ē in mēsuratiōe motus.

¶Q̄m aūt tps est metez mot⁹ ⁊ ei⁹ qō mouet: mēsurat aūt motū in determināndo quēdā motuz q mēsurabit totū: sicut lōgitudinē cubitū in determinā do aliquā magnitudinez q̄ remetiť totū: ⁊ ē motui in tempore esse: mensurari tpe ⁊ ip̄m ⁊ esse ipsius simul. n. motum ⁊ eē motus mensurat: ⁊ hoc ē ipsi in tempore esse mensurari ipsius esse.

¶Et q⁹ tēpus mēsurat motū ⁊ mouet: ⁊ mot⁹ mē 114
surať q̄ñ p illō termiať aliqs mot⁹ p quē numerať tot⁹ mot⁹: sicut p cubitū numeram⁹ lōguz q̄ñ p ipz terminam⁹ aliquā mēsurā p quā mensurať totū. Motuz. n. esse in tpe est q⁹ tps mensurat essentiā ei⁹: q̄m mēsurat ip̄simul motū ⁊ essentiā ei⁹: ⁊ itēto eius qō

ei⁹qđ est in tpe est qz numerat essentiam eius.

114 ¶ Intẽdit narrare qũo dr q trãsmutabilia sũt i tpe ⁊ icepit a motu cũ mãifesti⁹ se hz ad tps ⁊ dirit (⁊ qz tps ⁊c).i.⁊ qz tps ẽ illd ꝑ qđ mẽsurat mot⁹: qñ nos mẽsuram⁹ motum ita q ꝑ tps determinam⁹ aliquã ptẽ mot⁹.s. qñ ꝑ aliquaz ptẽ terminatã temporis terminamus aliquam partem terminatam mot⁹.s. eqlez ei ⁊ p⁹ ꝑ illã ptẽ mensuramus totũ motũ.V.g. cũ direrim⁹ q ille mot⁹ fuerit i qnqz horis. ista.n. mẽsuratio mot⁹ est qñ accepim⁹ vnã horã ⁊ determinauerim⁹ ꝑ illã aliquã ptẽ mot⁹ eqlẽ ei ⁊ p⁹ ꝑ illã ptẽ mẽsuram⁹ alias ptes mot⁹ sicut accipim⁹ vnũ cubitũ ⁊ termiamus ꝑ ipm aliquã ptẽ illi⁹ qđ volum⁹ nũerare: ⁊ p⁹ mẽsuramus ipm ꝑ illã ptẽ cognitã. quẽadmodũ igit cubit⁹ b ẽ notior apd nos qz illd qđ mẽsurat ꝑ cubitũ: ita ista ps tpis dz eẽ notior qz mot⁹ mẽsurat⁹ ꝑ tps ⁊ ista ps tpis dz sciri ꝑ noti⁹ motuũ ⁊ pozẽ illoz q ẽ mot⁹ diuꝝ vt p⁹ dicet. D. d. illd qđ segit er b ⁊ ẽ q dicere motũ eẽ in tpe ẽ idẽ cũ dicere tps mẽsurare illũ motũ: b ẽ intẽtio ei⁹ qđ dicimus q nũeratũ ẽ in nũero: ⁊. d. (motũ.n. ẽ in tpe ⁊c).i.⁊ cuz ita sit de mõ mẽsuratõis mot⁹ a tpe g⁹ intẽtio ei⁹ qđ dicimus q mot⁹ est in tpe: ẽ q mot⁹ mẽsurat ꝑ tps.s. qñ mẽsurat ipm nõ eẽ ipsi⁹: tps vo mẽsurat de motu vtrũqz.s. quãtitatẽ ⁊ eẽ: ⁊ b accidit motui: qz nõ est ens ꝑm oes suas ptes in actu sicut est dispõ in mẽsura: ⁊ forte b intẽdebat cum. d. (mẽsurat isimul ⁊c). D. d. (⁊ intẽtio ei⁹ qđ ẽ in tpe ⁊c).i. ⁊ intẽtio eius qđ dicimus q ois motus est in tempore nihil aliud est qz hoc q tempus mensurat esse eius.

¶ Manifestũ aũt ẽ q ⁊ in alijs hoc ẽ in tpe eẽ ipoz eẽ mẽsurari sub tpe: in tpe.n. eẽ duoz altez ẽ: vnũ qdẽ eẽ tũc qñ tps ẽ: altez ãt sicut q̃dã dicim⁹: qz in nũero sũt: hoc aũt significat aut ẽt sicut ptes nũeri ⁊ passiões: ⁊ oio qdẽ q nũeri est aliqd: aut q ẽ nũerus ipsi⁹: qñ ãt nũer⁹ tps ẽ: ipsum qdẽ nũc ⁊ pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ q̃cũqz sũt hmõi: sic i tpe sũt: sic i nũero vnitas ⁊ supflu⁹ ⁊ par. Nec qdez.n. nũeri aliqd: illa vo tpis aliqd sũt: res ãt sic in nũero. in tpe sũt. si ãt hoc ẽ cõtinẽt sub nũero: sic q̃ st i loco sub loco

115 ¶ Manifestũ ẽ q ỏ alijs itentio ei⁹ q̃ sũt in tpe ẽ q tps nũerat qdditatẽ eoz: qñ aliqd eẽ in tpe hz duas itentões q̃z vna est vt aliqd sit cuz tps fuerit: ⁊ alia sic dicim⁹ ỏ qbusdã reb⁹ q sunt i nũero: ⁊ iste ꝑmo significat aut illd qđ ẽ q̃si ps nũeri: aut accũs ei ⁊ vsr aliqđ attributuz nũero: aut q hz nũez. Et qz tps est nũer⁹: istãs pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ alia silia sunt in tpe sic vnitas i numero ⁊ par ⁊ ipar: ista.n. attribuunt nũero ⁊ illa tpi: ⁊ res sũt i tpe sic sũt in nũero. Et cũ ita sit nũer⁹ cõtinet illas sic locus cõtinz illud quod est in loco.

115 ¶ D. ⁊ manifestũ ẽ ẽt q intẽtio ei⁹ q alia sũt i tpe ẽ. q tps mẽsurat eẽntiã illoz. i. eẽ eoz: ⁊ q attributio illoz tpi ẽ hz q tps cõtinet illa ad modũ ei⁹ q nũerus ꝓtinet nũeratũ: ⁊ cũ posuit ỏ positiõe: icepit declarare illd: ⁊. d. (qñ aliqd eẽ in tpe hz duas intẽtiões ⁊c).i.⁊ ỏ appet qñ dicere aliqd eẽ in tpe hz alterã istaz duoz intẽtionũ. Quaz vna ẽ vt tps sit ꝓiunctũ cũ eẽ eius ita q sit aliud ab eo nõ ꝓtinuũ eũ eo sed sepatũ tñ in eẽ. s. vt iter illa nõ sit ligatio: nisi i eẽ eoz isimul. Scda ãt intẽtio ẽ vt intẽtio eius qđ dicim⁹ aliqd eẽ in tpe ẽ aliqd eẽ in nũero. ⁊ facit hãc diuisionẽ bimẽ dre qñ notũ est q ens attribuit tpi ꝑm q ẽ ꝓiunctũ ei nõ ꝑm q accipit in diffinitiõe rei tãqz ps illi⁹: neqz q res accipiat in diffinitõe illi⁹. ⁊ cũ tps sit ꝓiũctũ nõ remanet vt attribuat ei illd qđ ẽ in tpe nisi aut sicut nũeratũ attribuit nũero: aut sicut aliqd attribuit illi qđ existit cũ eo: hz aliqs possit dicere q adhuc est ista tertia ps possibilis: q̃ ẽ attributio ptis rei ad rẽ: ⁊ accñtiũ illi⁹ ad ipaz rẽ: ⁊ nõ iã cito p⁹ idurit illã: qñ diuisit aliqd attribui nũero cũ. d. (⁊ iste ꝑmo ⁊c) sed appet vlr q sustẽtat⁹ ẽ in hac declaratõe sup ỏ qđ pri⁹ declarauit. s. q tps ẽ aliqs nũer⁹ ⁊ illa q̃ idurit sũt ad ꝓfirmãdũ. ⁊ cũ posuit q res attribuit tpi altero duoz modoz: aut sicut res q̃ iuenit in nũero: attribuit numero aut sicut illd est ꝓiunctũ alicui in eẽ ad ipz cui ꝓiũgit: reuertitur est ad diuidẽdũ ipm qđ est aliqd eẽ i nũero: ⁊. d. (⁊ iste ꝑmo significat ⁊c).i.⁊ intẽdit ꝑ ptẽ illd qđ est in nũero. q. spes ⁊ dñe: ⁊ p accñs ꝓtia eẽntialia: ⁊ ꝑ attributũ illd qđ est cõe accñtib⁹ ⁊ itẽdit ꝑ ỏ q dirit aut q hz nũez ỏ. s. aut qđ attribuit ei ita q sit numeratũ ab eo: ita q ipm sit nũerus illius: ⁊. q. d. ⁊ res attribuit nũero: aut sicut aliqd qđ accipit in diffinitõe nũeri: aut sicut aliqd in cui⁹ diffinitõe accipit nũer⁹. s. accidẽtia eẽntialia: aut sicut ea quoz vtrũ qz accipit in diffinitiõe alterius: ⁊ sũt correlatiua q̃ sũt in nũero vt duplũ ⁊ dimidiũ: aut sicut nũeratũ attribuit ei: ⁊ ỏ e silẽ attributiõi ꝓtinẽtis ad ꝓtẽtũ. ⁊ cũ posuit ỏ: icepit narrare qd iuenit er istis in tpe: hz ỏ nõ fuerit intẽtio eius qñ intẽtio eius fuit declarare qũo attribuũtur tpi res existẽtes in tpe: sed vidit q cũ fuerit ỏclarati q̃ sũt illa q̃ sunt de tpe: sicut ptes nũeri de nũero: ⁊ accñtia eius declarabitur er ỏ q attributio rez tpi est alia ⁊. d. (⁊ qz tps ⁊c).i. ⁊ qz tps ẽ nũerus necesse est vt in eo sint ẽt aliq̃ q̃ ita sint i eo sicut vnitas ⁊ par de nũero: ⁊ sũt instãtia q̃ multiplicant ꝑ pri⁹ ⁊ posterius vt declaratũ est prius. pportio.n. istaz ad tps est silis ꝓportiõi dñaz nũeri ad nũez: ⁊ ỏ itẽdebat cũ dirit (ista.n. attribuũtur nũero ⁊c.) ⁊ cũ posuit q tps ẽ numerus: ⁊ q illa q̃ attribuunt nũero sũt duob⁹ modis: aut de nã nũeri: aut nũerata q̃ ꝓtinet nũerus. ⁊ ẽ declaratũ q illa q̃ sũt in tpe sũt sicut ista: q̃ sũt de nã numeri sũt alia ab eis q̃ sũt in tpe: ꝓclusit er ỏ q illa q̃ sũt in tpe attribuuntur tpi ꝑm q nũeratũ attribuit nũero: ⁊ dirit ⁊ res sũt in tpe ⁊c) ⁊ forte idurit cito hãc ꝓclusionẽ anteq̃z destrueret tertiã diuisionẽ q̃ ẽ vna diuisionũ syllogismi: qz iã declaratũ est q tps ẽ numer⁹: ⁊ cũ ita sit illa q̃ attribuũtur ei sũt duobus modis: aut ptes aut accidẽtia ei: aut nũerata ab eo: ⁊ qz illa q̃ sũt er eo q̃si ptes ⁊ accidẽtia sũt alia ab eis q̃ dicũtur eẽ in tpe: segit vt illa q̃ dicunt eẽ i tpe attribuant ei ꝑz q numeratũ attribuit nũero: ⁊ q̃si idurit tertiã diuisionez ad ꝓfirmãdum: nõ qz est necessaria in ỏ syllogismo. D. d. (nũerus.n. ꝓtinet illas ⁊c).i.⁊ qz res sũt in tpe sicut numerata in nũero: ⁊ nũer⁹ ꝓtinet nũerata ꝑm modũ simile ei ꝑm quẽ loc⁹ ꝓtinet locatũ necesse est vt tps ꝓtineat numerata.

¶ Manifestũ aũt est qñ nõ est in tpe esse qñ tps ẽ: sicut neqz in motu esse neqz in loco qñ mot⁹ ⁊ loc⁹ est. si.n. erit qđ est in aliquo: sic oes res in quolibz erũt: ⁊ celũ in milio: qñ.n. miliũ est ⁊ celũ: sed hoc qdẽ accidit: illud aũt necesse est cõsequi: ⁊ ei qđ est in tempore esse quoddam tempus qñ ⁊ illud est: ⁊ ei quod est in motu esse quando motum.

¶ Et est manifestũ q itentio ei⁹ q aliqd est in tpe ñ 116
est q aliqd sit cũ tps fuerit: quẽadmodũ itẽtio ei⁹ qđ est aliqd esse in motu nõ est vt ipm sit cũ fuerit mot⁹: neqz intẽtio ei⁹ qđ est aliqd esse in loco est vt ipm sit cuz fuerit locus: qñ si aliqd esse in loco hz hãc intẽtionẽ: necesse est vt oia sint in quolibet: ⁊ celũ in milio: qñ cũ vnũ granũ milij fuerit: celuz erit ẽt sed ꝑ accñs. Necessariũ vo est vt semp sequatur aliqd esse i tpe: aliqđ tps esse cũ illd fuerit: aut sequat aliquid in motu esse motũ esse in illa hora.

¶ Cum diuisit attributionẽ rez tpi in attributionẽ ꝓiunctõ 116
nis: ⁊ in attributionẽ rei ad numez: ⁊ diuisit attributiõem

rei ad numerū in duo: quoꝝ vnū est attributio rei essentialiū que sūt in nūero ad numerū: et aliud attributio est nūerati ad numerū: et declarauit q̄ sūt illa q̄ ita attribuunt tpi sicut res essentiales attribuūtur nūero. cū tps sit nūerus: festinauit et posuit q̄ ꝓportio entiū q̄ sūt in tpe ad tps est sic ꝓportio nūerati ad nūerū antecꝫ destrueret tertiā diuisionē: et fecit b sicut dixim⁹: qz ꝯclusio erat verificata ei pp b qđ declarauit pri⁹ de tpe: qñ est aliqs numer⁹: et cū fecit. b intēdebat ꝓplere primā rōez a q̄ icepit: et iō reuersus ē ad destruendum primā diuisionē a q̄ icepit ꝑmonē: et dixit (et manifestū est ꝛc). i. qñ cū mānifestū est p se q⁹ dicere aliqd esse in tempore est sicut dicere aliquid esse in motu idest in moto: et est manifestū p se q⁹ aliqd eē in motu nō ē intētio ei⁹ qđ est qñ mot⁹ fuerit: g⁹ necesse est vt intētio ei⁹ q⁹ aliqd sit in tpe nō sit vt cū fuerit erit tps. et qz ꝓportio eē alicui⁹ ad tps est silis ꝓportioni eē ei⁹ ad locū. et est manifestuz q⁹ res nō attribuit loco ita q⁹ erit cū fuerit locus: iō necesse ē vt ita attribuat tpi: et iō dixit p⁹ (neqz intētio ꝛc) et cū dedit rōez ad destruēdū vt aliqd attribuat loco attributione ꝗūctiōis: incepit ꝑfirmare rōem suā inducēdo ad iopinabile sequēs hāc positionē in loco. s. dicere q⁹ intētio ei⁹ qđ est aliqd eē in loco est q⁹ cū fuerit locus: erit res: et dixit: (qñ si intētio ei⁹ qđ est aliqd eē in loco ꝛc). i. qñ si intētio eius qđ est aliqd eē in loco est vt sit qñ locus fuerit: tūc intentio ei⁹ nō erit: nisi ꝫ q⁹ locus rei sit oē qđ cū fuerit: erit res ꝑm ꝗūctionē nō ꝑm cēntiā: et cū ita sit. ꝗūctiōes sūt plures: tūc idē erit in plurib⁹ infinitis. et magis inopinabile est q⁹ si locus est illud qđ cū fuerit: erit res: et qñ milū fuerit: erit celū: tūc segt vt celū sit in milio. D. d. (sed ꝫ ē p accidēs). i. sz ista ꝓsecutio ē p accns. s. dicere q⁹ cū fuerit miliū erit celū. et silr dicē q⁹ cū fuerit tps: erit hō: et cū fuerit hō: erit tps. D. d. (necessariū vo ē ꝛc). i. ꝓsecutio aūt necessaria est vt semp sequat eē ex eē alicui⁹ in tpe eē tpis ppriꝫ illi rei ñ eē tpis simplr: et silr ꝓsecutio necessaria mot⁹ er eē alicuius qđ est i motu nō ē ꝓsecutio simplr. s. q⁹ cū aliqd fuerit erit mot⁹ simplr: sed ꝓsecutio necessaria in b est q⁹ cū aliqd fuerit erit mot⁹ ppri⁹ ei: et intēdebat p b declarare dīam iter ꝓsecutionē cēntialē et accntalē: dicere. n. aliqd eē i tpe ꝓpo sibi ē dicē q⁹ cū fuerit: erit pp b illō tps ppriū ei. ista igit ē ꝓsecutio nēcaria: et ñ ē dīa iter dicere q⁹ aliqd ē i tpe aut dicere q⁹ cū fuerit tempus erit illōqđ est in illo tempore.

¶ Qm̄ aūt est sicut in numero: ita in tpe: accipiet aliqd plus tpe oi eo qđ est in tpe: vñ necesse est oia ea q̄ sūt in tpe cōtineri sub tpe: sicut et alia q̄cunqz in aliquo sūt: vt q̄ sūt in loco sub loco: et pati iaz aliqd sub tpe: sicut et dicere cōsueuim⁹ qz tabefacit tps: et senescūt oia sub tpe: et obliuiscunt pp tēpus sed nō didicit neqz nouū factū ē neqz bonū. Corruptiōis. n. cā p se tēp⁹ est. Numer⁹. n. mot⁹ est. Mot⁹ aūt distare facit qđ est. Quare mānifestuz ē qz q̄ sūt semp ꝑm q⁹ semp sūt nō sūt in tpe. Nō. n. cōtinent sub tpe neqz mensurat eē ipoꝝ sub tēpore. Signum aūt huius est q⁹ neqz patiunt nihil a tpe: sicut que nullo modo sunt in tempore.

117 ¶ Et si res nō iuenit in tpe nisi ꝑm q⁹ est in nūero: possibile est inuenire tēpus maiꝰ tpe cuiuslibet existētis in tpe. Añ necesse ē vt oia existētia in tpe cōtineant a tpe: sicut alia existētia in aliquo: vt loc⁹ cōtinēs rem q̄ est in loco. Tēpus igit opat aliqd in istis oib⁹ reb⁹ vt sum⁹ assueti dicere q⁹ tps inducit senectutē: et corrūpit oia et facit obliuisci oia: et ñ dicim⁹ ipm docere et renouare et meliorare. Tēpus. n. p se digni⁹ ē vt sit cā corruptiōis qz est nūerus mot⁹: et mot⁹ aufert ens. Manifestū ē igit ex hoc q⁹ res eterne ꝑm q⁹ sūt res eterne in esse nō sūt in tpe: qz tēpus nō cōtinet illas neqz mēsurat essentiam illarum. Et signum eius est qz nō operatur in eis omnino: sicut illud qđ nō est in tempore.

¶ Intēdit in b capitulo dare dīaz iter illa q̄ nō sūt in tpe et q̄ sūt: et dicit (et si aliqd nō est ꝛc) iste ꝑmo ꝓponit sic. 117
Oē qđ est in ipe est in eo vt nūeratū in aliq̄ nūero. Et oē qđ est in aliquo nūero nūerus excedit ipm in duob⁹ extremis: g⁹. Oē qđ est in tpe tps excedit ipm ex duob⁹ extremis. et maior ꝓpositio in b ꝑmone. s. dicēs q⁹ res est in tpe sicut nūeratū in nūero est mānifesta p se ex declaratis et silr minor. D. d. (vñ necesse est ꝛc). i. vñ necesse est vt oia ꝗtineant a tpe et tps excedat illa: et intēdit p b qđ. d. sicut alia existētia in aliq̄. s. sicut oia q̄ attribuūt alicui ꝗtinēti. U. g. sic attribuitur aliqd loco: et vt aq̄ vasi: loc⁹. n. ꝗtiet locatū et vas aquā et silr tps et existētia in illo: et nūer⁹ vlr nūeratū. D. d. (tps igit opat ꝛc). i. tps igit ꝑm q⁹ ꝗtinet illa existētia i ipso. et segt in b ꝗtinēs opās qđ est mot⁹ toti⁹: necesse ē dicere ipz opari i res existētes i ipso passiōe corruptiōis. et iō oēs cōueniūt in b qđ tps inducit senectutē et corruptionē ad oia: et nō dicūt ipm renouare et docere. D. d. cām pp quā attribuit ei corruptio et nō gnatio: et si vtrūqz iueniat in ipo gasegt motū circularē: et dixit (tps. n. p se ꝛc). i. et hoies attribuūt ei corruptōez et nō gnationē: qñ cū tps attribuit p se opatiōi digni⁹ est vt attribuat opatiōi q̄ iuenit cēntialr in re quā segt tps. s. in motu: et mot⁹ nālr in se hz vt p ipm auferat res a sua substātia: et ista ablatio inducit p se corruptō nē rei: sz inducat gnationē in reb⁹ gnatis p accns: et motu igit iuenit gnatio p accns et corruptio p se: et ex tpe iuenit vtrūqz p accns: sz gnatio p accns accntis. tps. n. accidit ei cui accidit gnatio ex motu: et segt ex illo in q̄ iuenit corruptio p se. corruptio igit attribuit ei q̄si secūdario et gnatio q̄si p accns purū. et cū declarauit q⁹ illa q̄ sūt in tpe sūt illa q̄ tps excedit ex vtraqz pte: declarauit ex b q⁹ res eterne ñ sūt in tpe: sic. Tps nō ꝗtinet res eternas. Et ꝗtinet res existētes in tpe. Ergo res eterne nō sūt in tpe. D. d. (et signuz ei⁹ ꝛc) et iurit b ad ꝑfirmādū ex b qđ appet sensui: et intēdit p res eternas corpa celestia. appet. n. sensui q⁹ tps non opat in eis: sed oia q̄ sūt in tpe tps opat in eis g⁹. res eterne nō sūt i tpe. D. d. (sic illō qđ ñ ē i tpe) et inuit sepata a mā. corpa. n. celestia sz nō sint in tpe ꝑm q⁹ tps ñ ꝗtiet illa: tñ sūt coexistētia cū tpe. s. q⁹ eē eoꝝ qđ ē i motu ē coexistēs cū eē tpis: coexistētia q̄ztitatis cū q̄ztitate. res autē sepate non habent continentiam neqz coexistentiam: et ideo dixit sicut illud quod non est in tempore. i. in aliquo modo.

¶ Qm̄ aūt tps mēsuratio mot⁹ est: erit et getis metrū ꝑm accns. Dis. n. ges in tpe ē. Nō. n. sicut qđ in motu est necesse moueri sic et qđ in tpe. Nō. n. mot⁹ tēp⁹ est: sed nūer⁹ mot⁹. In nūero āt motus cōtingit eē et gescēs. Nō. n. oē imobile gescit: sed prīnatū motu: aptū āt natū moueri: sic dcm est in prioribus. Esse āt i nūero est eē quēdā numer⁹ rei: et mēsurari eē ipsi⁹ nūero i quo est: q̄re si i tpe et sub tpe est. Mēsurabit āt tps qđ mouet et gescēs: ꝑm q⁹ hoc qdē mouet: illō vo gescēs est. motū. n. ipsorum mensurabit et quietem ꝑm q⁹ quāta quedam.

¶ Et cū tps mēsuret motū mēsurat et getē. dis. n. 118
ges est i tpe. Qm̄ nō oē qđ est in motu necesse ē q⁹ moueat: silr qđ ē i tpe: tps. n. nō est mot⁹ sed nūerus motus: et rectū est vt gescens sit in nūero motus: et nō omne qđ mouet necesse est vt gescat: sed omne qđ inatū ē moueri: et caret motu: sic dixim⁹

superius

supius. Esse aũt alicuius in nũero est vt illud habeat aliquẽ numeꝝ: ⁊ qꝫ essentia illius mensuret a nũero in quo est: ⁊ esse alicuꝰ etiã in tpe est vt mẽsuret a tpe ⁊ tps mẽsurat rez motã ꝟz qꝫ est res mota: ⁊ mensurat gescens ꝟz qꝫ est gescens: mensurat enĩ motũ ⁊ quietez quotus est ⁊ quota est.

118 ¶ Cũ declarauit qꝫ illa que existũt in tpe sunt in tpe ꝼm qꝫ ita sunt in numero: ⁊ omne qđ est in numero mensurat ab illo numero ergo necesse est vt oĩa existẽtia in tpe mẽsurentur a tpe: ⁊ qꝛ tps est numerus motus necesse est vt mẽsuret res existẽtes in ipso ꝼm qꝫ sunt mote: aut in actu: ⁊ sunt res mote: aut in potẽtia: ⁊ sunt gescentes: ⁊ qꝛ manifestius mẽsurat res motas ꝙz gescẽtes ⁊ rõ est in eis eadẽ. v. ⁊ cũ tps mẽsurat motũ mẽsurat etiã getẽ. D. narrauit quõ assimilant: ⁊. v. (ois enĩ ges in tpe est). i. ⁊ necesse est vt dispositio motus in hoc sit sicut dispositio getis qñ ges dicitur esse in tpe ꝼm modũ quẽ dicimus motũ esse in tpe. s. ꝟz qꝫ mẽsurat a tpe: ⁊ qꝛ aligs põt dicere qꝫ res sunt in tpe ꝟz qꝫ sunt mote: ⁊ gescẽs est ꝙtrariũ moto: ergo gescẽs nõ est in tpe ꝼm qꝫ est quiescẽs: ideo dirit (qñ nõ omne qđ est in motu ⁊c.). i. ⁊ nõ vz aliquis dicere qꝫ res nõ est in tpe nisi sit mota: qñ quẽadmodũ illud qđ est in motu. i. in re mota est sicut dispositio nostra cũ motu totius nõ cõtingit in eo qꝫ sit motũ: ita est dispositio in rebus que sunt in tpe. i. qñ sequit in eis vt sint mote. D. incepit declarare qꝫ tẽpꝰ est dignius hoc ꝙz motus. s. qꝛ nõ est motus sed numerus motus: ⁊. v. (tẽpus enĩ nõ est motus ⁊c.). i. ⁊ tẽpus est dignius in hoc ꝙz motus. s. vt in eo inueniãt quiescens: qñ tẽpus nõ est motus sed numerus motus: ⁊ possibile est vt quiescẽs inueniãt in nũero motus cũ sit possibile vt inueniãt in motu: sed esse eius in nũero motus est dignius: ⁊ qꝛ gescẽs dicit trãsumptiue vt dicit qꝫ poli sũt quiescẽtes ⁊ dicit vere in eis q̃ innata sũt moueri essentialiter: ⁊ ges que est in tpe est vera quies: incepit declarare hoc ne in eo cadat deceptio: ⁊ dirit (⁊ nõ omne motũ necesse est vt quiescat ⁊c.). i. ⁊ nõ omne ens necesse est vt disponatꝫ quietẽ sed solũmõ illa que innata sunt moueri essentialiter: ⁊ ideo dicimus qꝫ corpora quiescũt ⁊ nõ dicimus qꝫ punctus est quiescẽs cũ non sit innatus moueri ⁊ similis dispositio est in oĩbꝰ accidẽtibꝰ: ⁊ cũ talis fuerit expositio: tũc cũ dirit: ⁊ nõ omne motũ intẽdit ⁊ nõ omne ens nisi sit error in libro ⁊ forte vult notificare modũ motaꝝ rez que recipiũt motũ qñqz ⁊ quietẽ qñqz: ⁊ sunt mota que innata sunt carere motu: ⁊ quasi dicat: ⁊ nõ omne motũ necesse est vt quiescat: ꝟz quiescit er motis illud qđ naturaliter ĩꝟz moueri sed caret motu apud getẽ: ⁊ sic innuit que mota: ⁊ que quiescẽtia sũt in tpe: ⁊ que nõ sunt: mota. n. semp nõ sunt in tpe vt orbis ⁊ silr quiescẽtia: vt terra: cũ tẽpus nõ excedat ipsa: ⁊ cũ narrauit qꝫ quies mẽsuratꝫ p tẽpus sicut motus mẽsuratꝫ: qñ modus quo dicimus qꝫ quiescẽs est in tpe: est idẽ cuz modo quo dicimus qꝫ motũ est in tpe: ⁊ qꝫ nõ sequit vt omne qđ est in tpe sit motũ: quẽadmodũ nõ sequit vt illud qđ est in motu sit motum: imo illud qđ est in tpe est remotius ab hoc: qñ tẽpus nõ est motus sed numerus motus: ⁊ cuz sit possibile vt gescens sit in motu: dignius est vt inueniãt in numero motus: ⁊ cũ narrauit etiã qꝫ quiescẽtia que sunt in tpe sunt mota que carẽt motu: incepit demonstrare ex predictis qꝫ necesse est ex predictis vt tempus mensuret quiescens: ⁊ dirit (⁊ sicut dirimus superius ⁊c.). i. ⁊ cũ posuerimus illud qđ declaratũ est prius. s. qꝫ esse alicuius in numero est vt illud qđ est in numero habeat aliquẽ numeruz qui mensuret essentiã eius: ⁊ cũ posuerimus qꝫ esse alicuius in tpe est esse eius in numero: manifestum est qꝫ ex hoc ꝙcludit qꝫ esse alicuius in tpe est vt tẽpus mẽsuret essentiã eius: ⁊ ipse exꝛessit maiorẽ ꝓpositionẽ ⁊ cõclusionez ⁊ tacuit minorẽ qꝛ est manifesta: ⁊ cũ ꝙclusit: omne qđ est in tẽpore mẽsuratꝫ a tpe: ⁊ quiescẽs est in tpe: ꝙclusit ex hoc qꝫ quiescẽs mensuratꝫ a tpe: ⁊ simũliter motũ: ⁊ qꝛ ista conclusio est manifesta ⁊ simũliter minoꝛ ꝓpositio in sermone hoc dimisit minorẽ ꝓpositionẽ: ⁊ cõtẽtus est inducere modum mẽsurationis motus ⁊ quietis a tpe: qñ dicere modũ conclusionis hz in se cõclusionẽ: lz non exꝛesse: ⁊ ideo indurit modũ ꝙclusionis. s. modũ mẽsurationis quietis ⁊ motus a tpe: ⁊ hoc fecit ꝼm abbꝛeuiationẽ: ⁊ dirit post. s. postq̃z indurit cõclusionẽ dicẽtẽ (qꝫ omne qđ est in tpe mensuratꝫ p tẽpus: ⁊ tẽpus mẽsurat rẽ motã ⁊c.). i. ⁊ cũ sit declaratuz er hoc sermone qꝫ tẽpus mẽsurat motũ ⁊ quietẽ: ergo mensurat rẽ motã ꝼm qꝫ res est mota ⁊ quiescẽtẽ ꝼm qꝫ est quiescẽs nõ ꝼm qꝫ est mota: ⁊ qꝛ ges est ꝓuatio motus ⁊ ꝓuationes terminant in respectu habituũ ⁊ mẽsurant: necesse ẽ vt mẽsuratio getis a tpe nihil aliud sit q̃z mẽsurare ꝓuationẽ motus: ergo mẽsurat motũ ⁊ eius ꝓuationẽ: ⁊ ꝟ itẽ debat cũ dirit: ergo mẽsurat motũ ⁊ getẽ quãta sunt. i. mẽsurat motũ quotus est ⁊ ꝓuationẽ eius: mẽsurat igit motũ ꝓmo ⁊ essentialiter ⁊ getẽ scdo ⁊ p accidẽs: ꝟz qꝫ est ꝓuatio motus sicut accidit in cõꝓhẽsiõe habituũ ⁊ ꝓuationũ: visus enĩ cõꝓhẽdit albũ p se ⁊ nigrũ p accidẽs ꝼm qꝫ est ꝓuatio albi: ⁊ silr ẽ de oĩbꝰ habitibꝰ ⁊ ꝓuatiõibꝰ.

¶ Quare qđ mouet nõ simplr erit mẽsurabile sub tpe ꝟz qꝫ q̃tũ aligd ẽ: sz ꝟz qꝫ motꝰ ipsiꝰ quãtus est: quare quecũqz neqz mouent neqz gescũt: nõ erũt in tpe: in tpe qdẽ esse est mensurari tempoze: tempus autem motus ⁊ quietis mensuratio est.

¶ Motũ igit nõ simpliciter mensurat a tpe: sz ꝼm qꝫ motus eius est q̃tus: ergo necesse est vt illud qđ 119
minime mouet neqz gescit nõ sit in tpe: intẽtio. n. eius qđ est aligd esse in tpe est ipsum mẽsurari p tẽpus: ⁊ tempus est mensura motus ⁊ quietis.

¶ Cũ posuerat qꝫ res eẽne ñ mẽsurãt a tpe qꝛ ñ excedit illas 119
⁊ declarauit ẽt qꝫ tps mẽsurat motũ ⁊ getẽ nitit ẽt declarare er ꝟ qꝫ illa q̃ ñ mouẽt neqz gescũt ñ sũt i tpe: ⁊ qꝛ ꝟ ñ apparet donec declaret qꝫ tps ñ mẽsurat entia q̃ excedit: nisi ꝟz qꝫ sĩ mota aut gescẽtia tñ: dirit (motũ igit ñ simplr mẽsurat a tpe). i. ⁊ cũ ꝓsideratũ fuerit mẽsuratõez moti a tpe apparebit qꝫ ñ mẽsurat rẽ motã ꝟz qꝫ ẽ mota simplr. U. g. suba aut q̃ztũ: aut q̃le: aut aliõ modoꝝ cẽndi: ꝟz ꝟz qꝫ motũ ẽ i ꝑdicamẽto passiõis: ꝟz motũ ꝟz qꝫ ẽ motũ ẽ i ꝑdicamẽto. s. ꝟz q̃ztatẽ accidẽtẽ motui ⁊ ꝟ itẽdebat cũ dirit (ꝟz ꝼm qꝫ motꝰ ei ẽ q̃ztus) ⁊ ẽ manifestũ qꝫ cũ ñ mẽsurauit rẽ motã ꝟz qꝫ ẽ mota simplr: ꝟz ꝟz q̃ztatẽ accidẽtẽ motui: dignius ẽ ipz ñ mẽsurare aligd ꝼm qꝫ ẽns: ⁊ silr ẽ itelligẽdũ de gescẽte: qñ ñ mẽsurat ipz nisi ꝟz qꝫ existimat i eo q̃ztas: nõ ꝼm qꝫ ẽ gescẽs simplr: ⁊ q̃ztas i gescẽte existimatꝫ existimatiõe getis i respectu motꝰ: ⁊ cũ declarauit qꝫ tps mẽsurat ens ꝟz qꝫ ẽ motũ aut gescẽs nõ simplr ꝟz ꝼm q̃ztatẽ accidẽtẽ motui ⁊ getẽ: segt er ꝟ vt qđ nõ mouet nõ sit in tẽpore: ⁊ ꝟ ꝼm ꝙuersiõez ꝙ ꝓtrapositionez: qñ hec ꝓpositio oẽ qđ mẽsurat a tpe ẽ aut gescẽs: aut motũ: ꝙuertit sic: oẽ qđ nõ mouet neqz gescit nõ mẽsurat a tpe: ⁊ qꝛ ꝓpositio cuiꝰ ꝙuersaz ꝙ ꝓtrapositiõez accepit ẽ dicẽs qđ oẽ qđ ẽ i tẽpore ẽ aut motũ aut gescẽs: icepit declarare hãc ꝓpositionẽ er ꝑdictis de suba tpis: notificãdo cãm ꝓꝓ quã tps mẽsurat motũ ⁊ getẽ tñ: ⁊ dirit (intẽtio enĩ eius qđ est aliquid esse in tẽpore ⁊c.). i. ⁊ signũ eius qđ omne qđ est in tpe est motũ aut quiescẽs est: qñ manifestũ est ꝙ se: qꝫ dicere aliquid esse in tẽpore: est qꝫ tempus mẽsuret illud: ⁊ qꝛ ipsum tempus est mensura motus ⁊ quietis: ⁊ mensurans esse debet esse de genere mensurati: sequit vt omne quod mensuratꝫ a tempore mensuretur ꝼm qꝫ est motũ aut quiescẽs: linea enĩ mensuratꝫ per lineã: ⁊ corpus p corpus: ⁊ superficies p superficiẽ ⁊ hoc manifestũ est: sed indurit hanc ratiõez: qñ cũ crescunt cause cũ scientia: tũc sciẽtia erit pfectior.

¶ Manifestũ igit est: qñ neqz qđ nõ est erit omne in tpe: vt quecũqz nõ cõtingũt aliter esse sicut via-

metrū esse lateri simetrū. Oino enī si mēsura qdē est tēpus motus p se: alioz aūt ꝑm accidēs: manifestū est q quoz esse mensurat: his oib⁹ erit esse in qete ⁊ in motu. Quecūqz qdē igit corruptibilia ⁊ generabilia sunt: ⁊ oino quecūqz aliqñ qdē sūt aliqñ vo nō: necesse est in tpe esse. Est n. tps qōdam plus qō excellit esse ipsoz ⁊ mēsurat subam. Eoz aūt q̄ nō sunt quecūqz qdē cōtinet tēpus: alia qdē erāt: vt homerus aliqñ erat: alia vo erūt: vt futuroz aliqō ⁊ tps vtraqz cōtinet: ⁊ si ad ambo vtraqz erāt ⁊ erūt. Quorū aūt nō cōtinet nequaq̄ neqz erit: neqz est: neqz erat. Sunt aūt hmōi coz q̄ nō sunt quorūcūqz opposita sunt semper: vt simetron esse diametron semp est: ⁊ nō erit hoc in tpe: ergo neqz simetron: vnde nō semp est qñ cōtrarium est ei qō semp est: quorūcūqz cōtrariuz autem non semper est hec autez possunt ⁊ esse ⁊ non esse: ⁊ est generatio ⁊ corruptio ipsoz.

120 ¶ Et manifestū est qō nō est: nō omne etiā est in tē poze. U. g. illud q̄ ipossibile est vt sit aliter vt dia metrū esse simetrū coste: qñ si vniuersaliter tēpus est mēsura motus p se: ⁊ mēsurat alia p accidens: manifestuz est q omne cuius mensurat essentiaz: essentia ois illius erit in hoc qō mouet: aut q motus sit in eo primo. Omne igitur corruptibile: aut generabile: ⁊ vniuersaliter omne qō est in aliqua hora: ⁊ nō est in alia necesse est vt sit in tpe: est eniz aliqō tempus qō excedit essentiā istaz rez ⁊ quāti tatez substātiaz q̄ sunt in ea. Nō ens vo illud qō ex eo a tpe terminat aliud iā fuit: vt homerus qui iā fuit in aliqua hora: ⁊ aliud erit vt quedā futura ⁊ tempus cōtinet vtrūqz modū si ex vtralibet parte inspexeris: ⁊ q ex nō ente non determinat a tpe nunq̄ fuit neqz est neqz erit: ⁊ illa q̄ sunt talia sunt illa quoz opposita sunt semper necessario. U. g. vt diametruz esse simetruz semp est: hoc igit non erit in tpe neqz simetruz: ⁊ ideo est non ens semp: qz est cōtrariuz ei qō est semp ens. Illa vo quoruz cōtraria nō sunt semp possunt esse ⁊ nō esse: ⁊ generatio ⁊ corruptio semper est istorum.

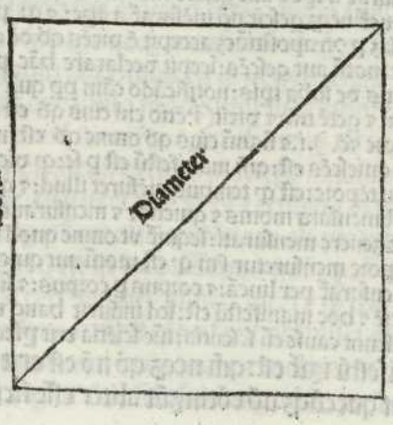

Quia ens est duob⁹ modis ens semp: ⁊ ens nō semp: ⁊ 120
nō ens etiā est duob⁹ modis: nō ens semp: ⁊ non ens non
semp: ⁊ est iā declaratū q tēpus nō mēsurat ens semp: sed
mensurat ex eo illud cuius esse nō semp est: incepit etiā de
clarare hic q tēpus nō mensurat nō ens semp: sz illud cu-
ius nō esse non est semp: ⁊ dirit (⁊ manifestum est ⁊c.). i. ⁊
manifestū igit q illud q est nō ens: nō sunt eius duo mo
di in tpe: qñ modus eius q est nō ens semp: nō est in tēpo
re: quēadmodū modus entis qō semp est nō est in tpe: ⁊ il
lud qō est semp nō est ens: sz illud qō impossibile est vt sit
aliter ab eo mō quo est. U. g. vt diameter sit simeter coste:
⁊ cū narrauit q tēpus nō mēsurat illud qō ē nō ens semp:
incepit dare causaz ꝓpter quā tēpus mēsurat illud qō men
surat p se ⁊ p accidēs: vt ex hoc appareat ipossibilitas mē-
suratiōis eius ad illud qō segit mēsuratione illius simplici
ter: qñ illud qō nō mēsurat p se neqz p accidēs nō mēsu-
rat illud oino: ⁊ dirit (qñ si vniuersaliter ⁊c.). i. ⁊ hoc qō
dicimus de mēsuratiōe: aut nō mēsuratiōe priuatiōis a tē
poze: apparet ex predictis de mēsuratiōe entis ab eo qñ si
vniuersaliter tēpus mēsurat de entib⁹ p se motū: ⁊ mēsu-
rat alia entia p accidēs. i. qz cōiungunt cū motu manife-
stū ē q oē cui⁹ esse mēsurat tps mēsurat ipz ꝑm q ē motū:
aut ꝑz q est imobile: illud aūt qō nō pōt mouerī: esse eius
nō mēsurat a tpe: ⁊ cū declarauit q tēpus mēsurat de en
tib⁹ illud in quo est motus: aut pōt esse in eo dirit (omne
igit corruptibile ⁊c.). i. omne igit qō fuerit corruptibile:
aut generabile: ⁊ vlr illud cui⁹ tpa in suo esse ⁊ nō esse sunt
terminata: necesse est vt esse eius ⁊ nō esse eius sint in tem
poze: qz esse motus est possibile in nō esse eius ⁊ nō ē ita in
eo qō est nō ens semp: qñ priuatiōes istoz cū sūt cōsidera-
te in subiecto ꝓpinquo eis sūt terminate p tps: ⁊ quasi inte
debat notificare q iste modus entiū est ille cuius esse ⁊ nō
esse mēsurat tēpus: nō illa cuius esse ⁊ nō esse sunt semp: ⁊
qz generabilia ⁊ corruptibilia mensurant a tēpore duab⁹
de causis: quaz vna est qz sunt mota: aut mobilia: secūda
aūt est qz tēpus excedit illa in vtraqz pte: ⁊ iā dedit causaz
primā in hoc ⁊ mō indurit scdam: ⁊ dirit (est enī tps ⁊c.)
i. ⁊ esse generabiliū ⁊ nō esse determinant a tpe: qz excedit
esse eoz ⁊ esse substātiaz q̄ innata sunt vt in eis inueniant
ista: qñ p b qō excedit esse subiectoz excedit tpa priuatio-
nis eorum: qñ tempora priuationū rez terminant p tem
pora subiectorum suoz ꝓpinquoz in quib⁹ est possibili-
tas essendi illaz rerum. U. g. qñ priuatio sor. quod prece-
dit suū esse terminat per tempus quando accipit in respe-
ctu subiecti propinqui ei. U. g. ex quo sperma adiungeba-
tur cum sanguine menstruo: cum autem priuatio eius acci
pitur in respectu possibilitatis eius in prima materia inue
nietur infinita in preterito: ⁊ similiter priuatio eius quan-
do priuatur res est infinita in futuro: ꝑm hoc igitur si dica
tur in istis q tempus terminat priuationem eoruz ꝑm vnū
modum: ista enim sicut diximus non est possibile vt tēpus
mensuret suuz non esse: nisi in respectu subiecti terminati:
⁊ hec est priuatio que precedit esse. s. cum quo coniungitur
possibilitas essentie: priuatio vo que ē post esse cū nō cōiū
gitur cū ea possibilitas essendi secundo: ⁊ hoc non est nisi
in rebus reciprocatis nō mensuratur per tempus oino: il-
lud aūt p quod mensurat esse alicuius secundo: ⁊ sunt illa
que reciprocant tpa suaz priuationū sunt terminata p tē-
pus vt quando aqua generat ex aere: ⁊ aer ex aqua: ⁊ sub
stantia rerū generabiliū ⁊ corruptibiliū. s. propinqua innu
it cum dirit ⁊ quātitatez substantiaz in quib⁹ sunt: qñ pri
uationes rerum terminatarum sunt in substantiis in qui-
bus inueniuntur res: ⁊ cum declarauit q tempus non mē
surat illa quorum priuatio est semper quia non mensurat:
priuationē alicui⁹: nisi in respectu sui esse: ⁊ ista nūq̄z ha-
bebūt esse: iō tps nō mēsurat nō esse eoz: cū b q tps ēt nō
excedit esse eoz: ⁊ declarauit cū b q tps mēsurat entia ꝑm
q sūt mobilia motu nouo ⁊ corruptibili: icepit ēt inducē se
cundū modū priuatiuoz ⁊ sunt illa q̄ possunt mensurari a
tpe: ⁊ dirit (nō ens vo ⁊c.). i. modus vo non entis in quo

dicimus

dicímus q; tẽpus mẽsurat suã p̃uationẽ: necesse est ipsuz esse: aut in p̃terito: vt homerus: aut in futuro: vt eclypsis ſ. ⁊ alia futura: ⁊ est necesse in p̃uatis que terminant a tẽpore: vt sint in p̃terito aut futuro: q; p̃uatio nõ imaginat nisi in respectu eius cuius est p̃uatio ⁊ ideo eũ etiã terminat a tpe erit p respectũ eius ad tẽpus essentie illius rei p̃uate: ⁊ ideo sequit vt omne cuius nõ esse est terminatuz vt sit aut in p̃terito: aut in futuro. D.d. (⁊ tẽpus ꝓtinet cc.). i. ⁊ tẽpus ꝓtinet istos duos modos essendi. ſ. qõ iam fuit: ⁊ qõ erit: si ex vtralibet pte inspexeris. ſ. ex futuro: aut p̃terito: ⁊ itẽdebat innuere p hoc q; cã in b̃ q; tẽpus terminat p̃uatiões istaꝝ rez: ita q; possumus dicere q; tot anni sunt elapsi a tpe eclypsis: est b̃ q; b̃ tẽpus terminat illa: ⁊ ideo dixit post (⁊ qõ est ex nõ ente nõ determinat a tẽpore). i. ⁊ illud qõ est nõ ens qõ determinat a tpe: est ecõtrario nõ enti qõ nõ determinat a tpe: nõ ens. n. qõ determinat a tpe: est illõ qõ fuit: aut erit: nõ ens ãt qõ nõ determinat a tpe: est illud qõ nũq; fuit aut erit neq; ẽ mõ: ⁊ q; iste modus non entis differt ab illo modo alio in hoc q; oppositum illius inuenitur quandoq; ⁊ oppositum istius inuenitur semper dixit (⁊ que sunt talia ⁊ cetera.) ideſt ⁊ est ꝓpriũ huic generi p̃uatiõis hoc qõ oppositũ eius est semper: vt diametrũ esse simetrũ coste: diametrũ eniz esse assimetrũ est semp: ⁊ ideo ipsum esse simetruz est nõ ens semp nũq; est. D.d. ⁊ hoc nõ est in tpe neq; simetrũ. i. ⁊ ip̃z esse assimetrũ nõ est in tpe: q; est necessariũ: neq; etiam ipsum esse simetrũ est in tpe q; est oppositũ ad assimetrum. D.d. (⁊ ideo est nõ ens semp). i. ⁊ ideo diametrũ esse simetrũ ẽ nõ ens semp: q; est cõtrariũ ei qõ ẽ ens semp. ſ. ad assimetrũ: ⁊ cũ narrauit q; illa q̃ sunt semp p̃uata sunt illa quorũ ꝓtraria sunt semp ⁊ sunt illa quoꝝ esse ⁊ non esse nõ terminat tẽpus: narrauit q; secũdus modus p̃uationũ ẽ oppositus ill̃is ⁊ dixit (illa aũt quoꝝ cõtraria cc.). i. p̃uata aũt quoꝝ ꝓtraria nõ sunt semp possunt esse q̃nq; ⁊ nõ esse q̃nq; ecõtrario alio mõ p̃uatiõis: ⁊ generatio ⁊ corruptio sunt semper b̃ modo entium.

Ipsum autez nunc est continuatio temporis sicut dictuz est p̃ius: cõtinuat enim tempus p̃teritu; ⁊ futurum: ⁊ oino terminus tpis est. Est eni huius qdez principium illius autez finis: sed hoc nõ est sicut in linea in puncto manente manifestuz. Diuidit autez potentia ⁊ inquãtuz qdez huiusmodi est semp alterꝝ ipsum nunc: inquãtuz autez copulat semper idẽ est: sicut est in mathematicis lineis. Nõ. n. semp idez punctum intellectuz est. Diuidentiuz. n. semper aliõ est: ꝑm autem q; vnit idem penitus est: sic ⁊ ipsum nunc aliud quidez temporis diuisio ꝑm potentiaz est: aliud autẽ terminus vtroꝝũq; ⁊ vnitio: est aũt idez ⁊ ꝑm idez diuisio ⁊ vnitio: esse ãt nõ est idem.

121 Instans vo est copulatio temporis sicut dictum est: copulat. n. tempus p̃teritu; cum futuro ⁊ est extremuz temporis: quia est principium cuiusdaz partis: ⁊ finis cuiusdam. Sed hoc nõ est manifestuz sicut est in puncto cum figitur: ⁊ ipsum instãs est punctus potentia: ⁊ ꝑm q; instans est tale semper est aliud ab alio: ⁊ ꝑm q; ligat semper est idem ⁊ quemadmoduz igit in lineis mathematicis punctus acceptus in eis in imaginatiõe nõ semper est idem: qm̃ cum diuiserimus lineã per illum erunt diuersa: ꝑm vo q; est vnum est necessario idem: ⁊ similiter etiam instans est quodãmodo diuersum temporis in potentia: ⁊ quodãmodo extremum: ⁊ adunatio duoꝝ temporum ⁊ adunatio ⁊ diuisio sunt idem in eodem: essentia vo eoꝝ nõ est eadez.

121 Cũ narrauit p̃ius q; instans in tpe est tanq̃z punctus: ⁊ quo est vnus ⁊ multus: reuertit etiã hic ⁊ cõplet intẽtionẽ in eo: q; intẽdit dare modum quo assimilat puncto: ⁊ quo differt: ⁊ dixit (instans vo est copulatio tpis cc.). i. ⁊ instãs est cã in hoc q; tẽpus p̃teritũ est copulatũ cũ futuro non diuisuz ab eo: ⁊ est eadẽ cã in hoc q; p̃teritũ diuidit a futuro: qm̃ p hoc q; est differentia vel terminus cõis: est cã cõtinuationis p̃teriti cũ futuro. D.d. (⁊ est extremũ temporis). i. ⁊ est extremũ duoꝝ tẽpoꝝ futuri nanq; ꝑm q; est p̃incipiũ: p̃teriti aũt ꝑm q; est finis: ⁊ q; punctus in b̃ est sicut instãs. ſ. in hoc q; copulat lineã ꝑz q; est termin9 cõis duab9 lineis insimul: ⁊ diuidit illã ꝑm q; est finis vnius ⁊ p̃incipiũ alterius dedit differẽtiã in b̃ inter instãs ⁊ punctũ ⁊ dixit (sed b̃ nõ est manifestũ cc.). i. ꝑz hec diuisio q; est in instãti. ſ. qm̃ est p̃incipiũ futuri ⁊ finis p̃teriti: ⁊ silr copulatio nõ est manifestũ: sicut est in punto: ⁊ cã in hoc est: qm̃ punctus acceptus in linea est firus demonstratus bis: ⁊ instãs nõ est firus neq; demonstratus bis. D.d. (⁊ instãs ẽ punctus er potẽtia). i. ⁊ instãs q; ẽ nõ firũ iõ est in potẽtia ⁊ punctus q; est firus est in actu ⁊ sic instãs ꝑm verã similitudinẽ est punctus in potẽtia. D.d. (⁊ ꝑm q; instãs est tale cc.). i. ⁊ ꝑm q; instãs ligat tẽpus ⁊ diuidit illud qm̃ accipit ꝑm q; est diuidẽs est duo ꝑm terminos: est eniz p̃incipiũ futuri ⁊ finis p̃teriti: ⁊ p̃incipiũ ẽ aliud a fine ꝑz diffinitionẽ: ⁊ ꝑm q; est differẽtia vel terminus cõis est idẽ: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit (⁊ ꝑm q; ligat est idẽ) ⁊ q; hoc manifestius est in punto cũ lineis quã in instãti cũ tpe: dixit (quẽ admodũ igit cũ lineis mathematicis cc.). i. qm̃ nõ erunt idẽ oib9 modis. ſ. q; est idẽ vno mõ ⁊ duo alio mõ. D. dedit modũ quo nõ sũt idẽ ⁊ dixit (qm̃ cũ diuiserimus lineaz cc.). i. qm̃ cũ diuiserimus lineã p ipsuz erit finis vnius linee: ⁊ p̃incipiũ alterius: ⁊ sic ꝑm q; est p̃incipiũ est alterius rõnis ab ipso ꝑm q; est finis. D.d. (ꝑm vo q; est vnus cc.). i. ꝑz vo q; est vnus punct9 nõ ẽ in eo diuersitas: ⁊ intẽdit q; vnus punctus p se est duo ꝑm rõnẽ: ⁊ ꝑz q; est duo diuidit lineã: ⁊ ꝑm q; est vnũ copulat illã: ⁊ cuz declarauit b̃ de puncto cum linea: incepit declarare hoc de instanti cuz tempore: ⁊ dixit (similiter instans est quodãmodo cc.). i. similiter istans quodãmodo est diuidens tempus in potentia non in actu in p̃teritũ ⁊ futurum: ⁊ est modus ꝑz quez est duo. ſ. ꝑz q; est p̃incipiũ vnius ⁊ finis alteri9: ⁊ alio modo est exemplum commune ambobus quod facit illa adunari: ⁊ est modus ꝑm quem est vnum: ⁊ ita est vnum in potentia. D.d (⁊ diuisio ⁊ adunatio sunt idem in eodẽ cc.) i. ⁊ diuisio ⁊ adunatio sunt vnius essentie ꝑm vo essentiaz ⁊ diffinitionem: ⁊ differunt quoniam diffinitiones eorum sunt contrarie: ⁊ ista diuisio que accidit puncto est diuisio relatiua: non in eius substantia quoniam punctus non diuiditur: sed solummodo diuiditur ꝑm q; est p̃incipium in respectu ⁊ finis in respectu.

Hoc qdem igit sic dicit ipsoꝝ nunc: aliud autez cum tempus qõ est hmõi ppe sit: vt veniet nunc: quia hodie veniet: venit nunc q; hodie venit: ꝑz in Ilion facta nõ sunt nunc: neq; diluuium factum est nunc: ⁊ tamen continuũ tempus in hoc est: sed quia non prope est.

122 Quedã igit dicit in eis instãs sic: ⁊ quedaz dicimus alio mõ in tempore propinquo isti: sicut dicimus. Soz. veniet nunc ideſt veniet hodie: ⁊ venit nunc ideſt venit hodie: bellum vo qõ fuit in Ilion nõ est nunc: quãuis tempus sit ipse cõtinuum: qm̃ tempus eius non est propinquum.

122 ¶ Cū declarauit q̄ instans est illud quod ita se habet ad tē pus sicut punctus ad lineam: ⁊ hoc nomen instans vsitatur transumptiue de tempore propinquo huic ⁊ instāti vero: ⁊ de illo quod continet ipsum ex vtraq; parte notificauit hoc ne aliquis existimaret q̄ verum instans est diuisibile: ⁊ dixit (quedā igitur ⁊c.). i. quedam igitur attribuuntur huic instanti vero ⁊ quedā attribuunt tempori propinquo isti quod tempus nominat nomine vero stantis ⁊ dicimus Sor. veniet nunc in hoc instanti intendendo q̄ veniet hodie: aut in tempore propinquo vero instanti ⁊. Deinde. d. (belluꝫ vo quod fuit in Ilion ⁊c.). i. belluꝫ vo q̄ fuit in Ilion non dicitur esse nunc licet hoc tempus idem sit continuum cum vero instanti in quo fuit bellum: quoniam hoc tempus non est propinquum illi instanti vero.

¶ Ipsum aūt tūc tēpus determinatū ad prius nūc est: vt tūc destructa est troia: ⁊ tunc erat diuuiū: opꝫ eni intercludi ad ipsuꝫ nūc: erit ergo q̄tū alio ab hoc tpe: ⁊ in illō aliq̄: ⁊ ab hoc ad p̄teritū.

123 ¶ Quādo vo est tēpus terminatū apud instās p̄cedēs. U. g. qñ fuit capta Ilion: ⁊ qñ fuit diluuiuꝫ: qm̄ necesse est vt finiat apud instās p̄sens: qñ igit futurū: est aliqua mēsura tpis inter futurū ⁊ illud: qñ p̄teritū: ē mēsura tpis int̄ istās nūc: ⁊ p̄terituꝫ.

124 ¶ Vult in hoc sermone exponere dictiones vsitatas que significant intentiones existentes in tempore: vt quādo ⁊ ecce ⁊ pauloante: ⁊ incepit a quando cum sit famosus: ⁊ dixit (quando vo est tempus terminatum apud instans precedēs). i. hec aūt dictio qñ significat tps terminate quātitatis per instans precedens quod est principiū illius facti de quo interrogatur: ⁊ instans posterius quod est finis illius facti: quando illud tēpus note fuerit distantie ab instanti presenti. D. d. (necesse est eni vt finiat apud instās). i. necesse est eni vt finiat tempus de quo interrogat p qñ. i. determinat p quādo instans presens. s. distantia eius ab eo. U. g. cum dicit qñ fuit capta Ilion: ⁊ dicetur in tali die: mensis: talis anni: dies enim terminant p mensem: ⁊ mēsis per annū: ⁊ annus per suam distantiaꝫ ab instanti presenti: ⁊ sic dies in qua capiebat terminatur p instās quod est principiū: ⁊ instans quod est finis: ⁊ p suā distantiā ab instanti presenti: sed similiter si captio fuerit in quinq; horis aut sex: tunc ille hore terminantur per tria instātia. D. dicit (quando igitur futurū ⁊c.). i. quādo futurū est quātitatis inter duo instantia: futurū. s. quod est ante factū ⁊ futurū quod est post. D. d. (⁊ quādo p̄teritū est quātitatis tpis inter, futurū nūc ⁊ p̄teritū) ⁊ intēdit inter futurū q̄ est post factū: ⁊ p̄teritū q̄ est ante ipsum: ⁊ hoc tempus terminatuꝫ per duo instātia est terminatū p presens istās.

¶ Si vo neq; tēpus est q̄ nō sit tūc: omne erit tempus finitū: aut igit deficiet: aut nō: sigdeꝫ semp est motus. Aliud igit aut multotiēs est idē. Manifestū est q̄ sicut motus sic tēpus est. Sigdē. n. ⁊ vn⁹ ⁊ idem motus sit aliquando: erit tempus vnum ⁊ idem. Si autem non: non erit.

124 ¶ Si igit nō est tēpus nisi sit qñ: ergo omne tēpus est finitū: vtrū igit tēpus deficiet aut nō: amplius vtrū est vnū post aliud: aut vtrū est idē iteratū: dicamus igit qm̄ dispositio tpis in hoc est sicut dispositio motus: si igit mot⁹ est in aliqua hora idē: ⁊ tempus erit idem: ⁊ si non: tēpus erit huiusmodi.

124 ¶ Cum declarauit q̄ quando est tempus determinatum p instans precedens: ⁊ instans posterius terminantia rem factam: ⁊ est terminate etiam per suam distantiam ab istanti presenti: incepit querere de tempore vtrum sit finitū aut non: ⁊ dixit (si igitur ⁊c.). i. si igitur omne tempus potest inducī in responsione ad quando ⁊ omne quod potest reduci in responsione ad quando est terminatuꝫ: ergo omne tēpus est determinatum: ⁊ omne determinatum est finituꝫ: ergo omne tempus est finitum: ⁊ cum vnaqueq; partium temporis est finita: querendum est vtrum illud quod ē cōgregatum ex partibus finitis est finitum: aut infinituꝫ: existimatur igitur q̄ compositum ex partibus finitis est finitum: ⁊ ideo dicit post (si igitur ⁊c.). i. vtrum igitur tēpus ⁊c. ⁊ si omne tempus quod accipitur pars temporis totalis est finitum: querendum est vtrum dispositio in vniuerso tempore est sicut dispositio in partibus. s. vtrum vniuersum tempus est finitum: quēadmoduꝫ quelibet pars eius est finita: ⁊ si omne tempus est finitum deficit suum esse ⁊ non continuatur: ⁊ hec intendebat cum dixit (vtrum tempus deficit: aut nō). i. an deficiat esse sm genus. D. d. (⁊ vtrum est idem ⁊c.). i. ⁊ si non deficiat esse vtrum est hoc propter quod tempus sit vnum post illud: ita q̄ infinitas temporis sit propter generationem ⁊ corruptionem perpetuam in partibus: sicut est dispositio in motibus cōsequētibus ⁊ indiuiduis generabilibus: aut est idem: sed iteraī infinities sm q̄ corpus spericum mouetur circulaliter: sed voluit exprimere q̄ impossibile est tempus deficere ꝫ post dicat hoc: qm̄ hoc manifestū est p se: quod eniꝫ deficit: deficit in aliquo tēpore ⁊ si tēpus deficit: tunc erit tēpus aliud a tempore deficiente: ⁊ ideo nullus potest auferre tempus absq; eo quin ponat aliquod tēpus: immo qui aufert tempus ponet ipsum necessario: ⁊ cum impossibile est auferre tēpus remanet perscrutari: vtrū tēpus acquirat eternitatem ex successione: aut ex reciprocatione: ⁊ q̄ tempus sequitur motum dixit (si igit motus ⁊c.). i. si igitur fuerit possibile inuenire aliquem motum vnum circularem qui sit causa in omnibus motibus: tunc erit idem in omnibus motibus tempus circulare etiam: ⁊ si fuerit possibile inuenire aliquem motum perpetuum licet consequentem successiuum: tempora erunt successiua: ⁊ erit impossibile inuenire idem tempus reciprocatum: sed succedēs ⁊ successiuū.

¶ Quoniā aūt ipsum nūc finis ⁊ principiū tpis est sed nō eiusdē: sed preteriti qdē finis: principiū aūt futuri: habebit sicut circulus ⁊ in eodē quodāmodo ambitū ⁊ planū: sic ⁊ tēpus in principio ⁊ fine ⁊ iam' hoc videt semp alterū. Nō. n. eiusdē principiū ⁊ finalitas ipꝫ nūc: simul eni ⁊ ꝫ idē opposita ēnt: ⁊ nō deficiet itaq; tps: semp. n. i pricipio est.

¶ Et q' istās est principiū ⁊ finis tpis ſz nō eiusdez tpis: ſz est finis preteriti tpis ⁊ principiū tpis futuri: ideo dispositio eius est sicut dispositio circuli: quēadmodū igit in circulo gibbositas ⁊ concauitas sunt idez subiecto quodāmō: silr tēpus etiā est semp in principio ⁊ fine: ⁊ ideo existimat semp aliud vnū post aliud: qm̄ instās nō est principiū ⁊ finis eiusdem temporis: quoniā si ita esset: tūc duo contraria essent in eodem insimul: ergo non deficit: quoniam semper est in principio. 125

¶ Cū quesiuit vtrū tēpus sit perpetuū ppter hoc q̄ est idē: aut propter hoc quia est successiuuꝫ: ⁊ narrauit q̄ dispositio in hoc in tēpore sequit dispositionē in motu: incepit innuere modū ex quo certificat q̄ tps ē ppetuū ⁊ circulare: ⁊ q̄ ppetuitas ē ei ex ꝫ mō ⁊ dixit (⁊ q̄ istās ⁊c.). i. ⁊ q̄ istās sm suā subaz ⁊ suā nāz ē finis tēporis preteriti ⁊ principiū futuri: ⁊ hoc non est in respectu eiusdē temporis: sequit vt dispositio eius sit sicut dispositio pūcti q̄ ē in circulo: ñ pūcti q̄ ē ī linea recta: pūct⁹. n. q̄ ē ī lica recta pōt imaginari pricipiū linee absq; eo q̄ sit finis linee alt̄ius: ⁊ silr pōt imaginari finis linee absq; eo q̄ sit pricipiū alt̄i⁹. Instās vo ꝫ q̄ ē pñs ñ pōt imagiari nisi distigues ī duo tpa s. preteritum 125

ſ. preteritū ⁊ futurū vbicūqꝫ põaꝫ in tpe. ſ. ſiue põaꝫ i mılleſimo ꝓterito ſiue i milleſimo futuro: ſic ē diſpō i pūcto q ponīt in circulo vbicūqꝫ ponaꝫ: ⁊ cū fuerit ꝟunctuꝫ huic q ꝥpus ſeqꝫ in ſua ſpecie ſpeciē motus: ⁊ eſt declaratū q in omni inſtanti in quo inuenīt principiuꝫ eſt ⁊ finis: ⁊ omne inſtās in quo inuenīt finis eſt principiū: ⁊ iſta eſt diſpoſitio linee circularis cū pūcto imaginato in ea: neceſſario ſequīt motū circuli: eſt igīt motus circularis cōtinuus eternus vt poſt declarabīt: ⁊ cū narrauit q inſtans eſt principiū ⁊ finis duoꝝ diuerſoꝝ ex quo exiſtimaꝫ q inſtās eſt diuiſibile: aut q ꝓtraria inueniūnt in eodē. d. (quēadmodū in circulo gibboſitas ⁊ ꝓcauitas ⁊c.). i. ⁊ quēadmoduꝫ in circulo gibboſitas ⁊ cōcauitas ſunt idē indiuiſibile ⁊ circulus ſubiectū gibboſitatis ⁊ ꝓcauitatis eſt idē indiuiſibile ⁊ eſt linea circulata: ita inſtās q̄ eſt poſitū principiū ⁊ finis eſt in ſe indiuiſibile ſz eſt diuiſibile in reſpectu duoꝝ: ⁊ intēdebat qñ quēadmodū nō ſeqꝫ er ꝺ q̄ poſuimus q linea circuli hz gibboſitatē ⁊ ꝓcauitatē vt inter gibboſitatē ⁊ cōcauitatē ſit aliq̄ diuiſibile. ſ. vt linea ſit diuiſibilis latitudine: ita ē diſpoſitio in inſtāti. ſ. qñ nō ſeqꝫ er ꝺ q ſit principiū ⁊ finis vt ſit diuiſibile. D. d. (vnde exiſtimaꝫ ſemper ⁊c.). i. ⁊ q inſtās diuidit tēpus preteritū a futuro q eſt finis illius ⁊ principiū iſtius: exiſtimaꝫ q tpa ſunt multa ⁊ fūt vnū poſt aliud: ⁊ nō eſt ita: qñ ⁊ ſi iſtās diuidit tēpus quodāmō: tñ copulat ipm alio mō vt poſt declarabīt. D. d. (ſilr tēpus ⁊c.). i. ⁊ q de tpe nō demōſtraꝫ niſi inſtans tñ. ſ. q illud q̄ eſt er eo nō eſt niſi inſtās tñ: ⁊ nō eſt ita q demonſtraꝫ bis ⁊c. hoc eſt principiū futuri ⁊ finis preteriti: ergo eſſe tpis eſt ſemp in principio ⁊ fine: ⁊ q inſtās diuidit illud exiſtimatur eſſe vnum poſt aliud. Deinde dicit (inſtans enim non eſt principium ⁊ cetera) ideſt ⁊ eſt neceſſe vt tempus ſit ſemper ⁊ nūquā deficiat: quia inſtans eſt principium ⁊ finis: ⁊ impoſſibile eſt vt ſit principiū ⁊ finis eiuſdem temporis ideſt ex eadeꝫ parte: quoniam ſi ita eſſet tunc idem eſſet principium ⁊ finis eiuſdem ⁊ eodem modo quod eſt impoſſibile: ⁊ cum inſtans non fuerit principium ⁊ finis eiuſdem temporis. Uerbi gratia preteriti aut futuri: ſed duoꝝ temporum quorum vnum eſt preteritum ⁊ alterum futurum ergo tempus nūquam deficiet: quoniaꝫ illud quod eſt ex eo eſt inſtans: ⁊ inſtans ſemper eſt principium temporis ⁊ finis temporis: ⁊ hoc intendebat cum dixit. tempus igitur ſemper eſt in principio.

¶ Ipſum aūt iā ꝓpe eſt preſenti nunc atomo pars futuri tpis: qñ vadis iā: q ꝓpe eſt tēpus in quo futuruꝫ eſt: ⁊ preteriti tpis p ſe qō nō ꝓcul eſt ab ipſo nunc: qñ vadis iā iui. Ilion āt iā deſtrui nō dicimus quia procul multum eſt ab ipſo nunc.

126 ¶ Ecce vō eſt ps tpis futuri propinqua inſtāti preſenti indiuiſibili. U. g. qñ ambulabis ecce. i. tēp⁹ in quo eſt ambulanduꝫ iam venit: ⁊ tpis preteriti illud qō nō eſt remotuꝫ ab inſtanti. U. g. qñ ambulauit ecce iā ambulauit: ⁊ nō dicimus q Ilion ecce capta eſt quoniam captio eius fuit valde remota ab inſtanti.

126 ¶ Cum deſcripſit quando ⁊ ſoluit queſtionem accidentem ex eo in tempore: incepit etiam declarare quid ſignificat hec dictio ecce: ⁊. d. q iſta dictio ſignificat partem temporis propinquam vero inſtanti ſcilicet indiuiſibili: ⁊ inducitur in reſponſione ad quando: pars enim aut erit in tempore futuro: aut in ꝓterito. Uerbi gratia ſicut dixit in futuro dicere quando ambulabit Sor. ⁊ reſpondetur ecce ambulat ſcilicet quando fuit propinquum inſtanti in quo fuit interrogatus per hanc dictionem quando: ⁊ in preterito dicere quando ambulauit Sor. ecce iam ambulauit quando ambulatio fuit propinqua inſtanti in quo fuit interrogatuꝫ: ⁊ ſignum eius q hec dictio non ſignificat tempus remotū ab inſtanti preſenti eſt hoc: quia nō reſpondeꝫ p illā ad interrogationē p quādo in rebus remotis ab inſtanti preſenti. U. g. cū dicitur quando fuit capta Ilion: quoniaꝫ tunc non dicitur ecce iam fuit capta Ilion.

¶ Ipſum āt mō ꝓpe preſenti nunc eſt ps preteriti vt qñ venit: mō: ſi ſit tēpus ꝓximuꝫ preſenti nunc: Olim autem procul eſt. Repente autem quod in ſenſibili tempore eſt propter paruitatem.

¶ Et pauloante eſt etiaꝫ ꝓpinquuꝫ inſtanti pūti ſz 127
eſt ps tpis preteriti. U. g. qñ veniſti ⁊ rñdet pauloante: qñ illa hora fuerit ꝓpinqua inſtanti pūti. Pridē āt ⁊ antiqt⁹ ſignificat tēp⁹ remotū. Subito ſignificat illud q̄ fit in tempore non ſenſibili.

¶ Significata iſtaruꝫ omniū dictionū ſunt quaſi ſpecies eo 127
rū que ſignificat hec dictio quando: omnia enim ſunt quando. i. inducuntur in reſponſione ad quādo: pauloante igitur ſicut dixit eſt quando propinquuꝫ eſt inſtanti preſenti: ſed non eſt pars temporis preteriti quod non eſt in ecce: quoniam eſt pars preteriti ⁊ futuri. ſ. propinqua inſtanti. Uerbi gratia: dicere ſicut dixit: quando venit Sor. ⁊ reſpondetur pauloante: quādo aduētus ſuus fuerit propinquus inſtanti preſenti: pridem vō ⁊ antiquitus ſignificat vt dixit quando remotum eſt ab inſtanti preſenti: ⁊ ſunt partes tēporis preteriti. Deinde dicit (ſubito autem ſignificat aliquid eſſe in tempore inſenſibili). i. in tempore valde veloci: ita q ante neſcit illud fieri qñ ſubito hz in ſe hec duo.

Utatio aūt oīs natura remotua eſt. In
m tpe āt oīa fiunt ⁊ corrumpunt: vnde ⁊ aliq
qdē ſapiētiſſimuꝫ dicebant. Pythagoricus āt paron penit⁹ idiſciplinabile q obliuiſcūtur: in hoc dicēs recti⁹. Manifeſtū igīt ē q corruptiōis magis erit p ſe cā q̄ gñatiōis: ſicut dictum eſt pri⁹. Deſtructiuuꝫ. n. mutatio p ſe eſt: gñationis āt ⁊ ipſi⁹ eſſe ſm accidēs eſt. Signuꝫ autē ſufficiēs eſt q fit qdē nihil niſi moueaꝫ quodāmō ipſum: ⁊ agat: corrumpiꝫ autē ⁊ cuꝫ nihil mouet: ⁊ hanc dicere marie cōſuetum⁹ ſub tpe corruptionē. At vō neq̄ hanc tēp⁹ facit: ſz accidit in tpe fieri: ⁊ hanc mutationē. Nō qdē igīt tēp⁹ eſt: ⁊ qd eſt ⁊ quot mōis dr ipſuꝫ nunc: ⁊ qd ipꝫ tunc: ⁊ qd mō: ⁊ qd iam: ⁊ qd olim: ⁊ quid repente: dictuꝫ eſt.

¶ Et oīs tranſmutatio naturaliter eſt auferēs: ⁊ in 128
tpe gñaꝫ ⁊ corrumpiꝫ oē q̄ gñaꝫ ⁊ corrumpitur: ⁊ iō qdaꝫ attribuūt ipſuꝫ marie ſcie: pythagorici vō attribuunt ipſuꝫ marie ignorātie: ⁊ facit tradi obliuioni: ⁊ bene direrunt. Manifeſtuꝫ eſt igitur q p ſe digni⁹ eſt vt ſit cauſa corruptiōis q̄ cauſa generatiōis: vt dirimus ſupius. Tranſmutatio. n. p ſe eſt auferēs: gñatiōis vō ⁊ eſſe eſt p accidēs. Et q̄ ſignificat hoc pfecte eſt: qñ nihil gñatur quin moueatur aliquo mō mot⁹: ſz pōt aliquid corrumpi ⁊ ſi nō moueatur: ⁊ hoc ꝓprie: ⁊ hoc ſumus aſſueti dicere corruptiōez factaꝫ ex tpe: ſz tñ auctor nō eſt temp⁹: ſz ſequitur vt tranſmutatio ipſius ſit in tpe. Jaz igitur narrauim⁹ temp⁹ eſſe: ⁊ quid ſit ⁊ ſm quot modos dicitur: ⁊ inſtans quid ſit: ⁊ qñ quid ſit: ⁊ pauloante: ⁊ ecce: ⁊ ſubito.

128 ¶ Dicit(ꝛ oīs trāsmutatio ꝛc.).i. aufert substātiā trāsmutati: trāsmutatū enī trāsmutat in sua substātia: omnis igi tur trāsmutatio naturaliter aufert substantiā transmutati in quacūq; specie fuerit trāsmutatio: nisi in loco. D.d.(ꝛ in tpe generat ꝛ corrūpit ꝛc.).i.ꝛ q; omne generatū ꝛ corruptū in tpe generat ꝛ corrūpit ideo qui ꝓsiderauit generationē ꝛ attribuit ipsam tpi ꝓpter hoc qꝫ fit in tpe attribuit tēpus maxime sciētie: credidit enī ipsum esse causam sciētie ꝛ causam bonorū generabilīū: ꝛ q ꝓsiderauit ipsum ꝑm hoc qꝫ corruptio fit in eo: attribuit ipsum maxime ignorātie: sicut narrauit de pythagoricis: isti enī attribuūt ei oblīuionē ꝛ corruptionē: ꝛ cū indurit has duas sententias rectificauit sententiā de pythagoricis: ꝛ dixit(ꝛ bene dixit) i. quoniā si transmutatio attribuatur tēpori aliquo mō essentiali: dignius est ꝛ ꝓpingus vt attribuat ei corruptio ꝙꝫ generatio vt prędixit. D.idurit cām in hoc: ꝛ dixit(trāsmutatio.n.p se ꝛc.).i.ꝛ corruptionē attribui ipsi est dignius ꝙꝫ generationē attribui ei: q; sequit transmutationē: ꝛ trāsmutatio p se aufert naturā entis qm̄ transmutatio alicuius extrahit illud ab illo cū quo est: ꝛ transmutatio non est causa esse ꝛ generationis nisi p accidens: esse enī nō est essentialiter in aliquo ente: nisi er causa generāte ꝛ agente que est: aut natura: aut anima: aut intellectus. Esse autez forme rei generate ex transmutatione rei precedente que dicitur generatio: est p accidens: quoniā illa trāsmutatio in rei veritate aufert formā transmutati que est contraria forme generabili essentialiter. Est igit causa forme generabili p accidens: ꝛ corrupte p se. D.d.(ꝛ quod significat hoc ꝛc.).i. vt mihi videtur ꝛ signū eius qꝫ generatio nō attribuitur tēpori ꝛ attribuitur ei corruptio est qꝫ generatio quia est in re ex causa extrinseca sensibili ideo semper attribuitur illi cause: corruptio vō quia est de essentia rei absq; eo qꝫ habet causam extrinsecam sensibilez: ideo homines attribuunt ipsam tēpori: ꝛ q; corruptū est duobus modis: modo qui corrūpitur ex alio. s. extrinseco: ꝛ modo qui corrumpit ex se. s. quoniā causa corrūpens in eo est in se: notificauit qꝫ illud cuius corruptio attribuit tēpori est corruptū quod corrūpitur ex se ꝓpter latentiā sue cause: ꝛ dixit(ꝛ hoc ꝓprie ꝛc.) ꝛ dixit hoc q; ratio eius est ꝓpria quibusdaz corruptibilibus: ꝛ in initio sermonis dixit ex: esse qꝫ corruptio attribuit tēpori simpliciter: ꝛ ideo declarauit hic qꝫ illud qđ fuit acceptū simpliciter est ꝓticulare: ꝛ ideo qui mortuus est gladio: non dicitur corrūpi ex tempore: ꝛ qui mortuus est ex se vita humana cōpleta: dicitur qꝫ eius corruptio est ex tēpore: ꝛ quia tēpus est: nō est transmutatio: aut transmutatio est illud cui attribuitur per se corruptio: tempori vō attribuit q; sequitur transmutationem: ꝛ ideo declarauit hoc: ꝛ dixit(sed auctor illius ꝛc.).i. sed illud quod agit corruptionē rei nō est tēpus: sed tēpus sequitur agentē corruptionē rei essentialiter ꝛ est transmutatio: quoniā necesse est vt transmutatio sit in tempore: ꝛ cū declarauit ista de tempore fecit rememorationē ꝛ summā de hoc quod declaratur: ꝛ dixit(iaz igit narrauim⁹ ꝛc.).i. iā igitur narrauimus esse tempus. i. dissoluimus questiones accidentes in eius esse: ꝛ declarauimus post substātiā eius quid est ꝛ quot habet modos. D.d.(ꝛ instās quid sit ꝛc.) idest determinauimus has dictiones.

b Is autē nobis sic determinatis manifestū est q; oēm mutationē ꝛ omne qđ mouetur necesse est moueri in tpe: velocius enī ꝛ tardius ꝑm oēm est mutationē: in oīb⁹ enī sic videt. Dico aūt velocius mutari prius transmutās in subiectū ꝙꝫ idē spatiū ꝛ regulare motū eius qđ mouet: vt in loci mutatiōe: si vtraq; ꝑm circulationē mouent: aut vtraq; ꝑm rectū. Silr aūt est ꝛ in alijs. At vō prius in tpe est: prius enīz ꝛ posterius dicimus ꝑm ad ipsum nūc distantiā: ipsuz aūt nūc terminus preteriti ꝛ futuri est: quare: qm̄ ipsa nūc in tpe sūt: ꝛ prius ꝛ posterius in tpe erūt. In quo enim est ipsum nūc ꝛ ipsius nūc apostasis: ecōtrario aūt dicit prius ꝛ posterius: ꝛ ꝑm preteritū tēpus ꝛ ꝑm futurū. In preterito qdē enī prius dicimus qđ longius est ab ipso nūc: posterius aūt qđ ꝓpe est. In futuro qdē prius qđ ꝓpinquius est: posterius aūt qꝫ ꝓcul est: quare: qm̄ prius in tē pore est. Et ad oēm aūt motū sequit prius: manifestū est qꝫ ois mutatio ꝛ ois motꝰ in tpe sunt.

¶ Et cū iaz determinauimus hec hoc mō: manifestū est qꝫ ois transmutatio ꝛ ois motus est in tpe. 129
Velocius.n.ꝛ tardius inueniunt in omni trāsmutatiōe: qm̄ hoc manifestū est in omni trāsmutatione: ꝛ intelligo cū dico aliqđ esse velocioris motus illud qđ preacgrit in trāsmutatiōe rē intētā in cadē dimēsiōe ꝛ in equali motu. Ut. g. in translatiōe vt duo mota moueant in circūferentia circuli: aut moueant in linea recta: ꝛ silr in alijs motib⁹: ꝛ preacquirēs est precedēs in tpe: qm̄ nō dicit posterius nisi ꝑm suā distātiā ab instāti: ꝛ instās est terminus inter tēpus preteritū ꝛ tēpus futurū: ꝛ ideo instās est in tpe: prius.n.ꝛ posterius ēt sūt in tpe. Illud.n. in quo instās est in eo est distātia ab instāti: ꝛ intētio eius qđ est prius in tpe preterito est cōtraria intētiōi eius qđ est in tpe futuro. In tpe.n. preterito prius est illō qđ est remotius ab instāti ꝛ posterius illud qđ est ꝓpinquius ei. In tpe vō futuro prius est illud qđ est ꝓpinquius ei: ꝛ posterius remotius. Et si prius est in tpe: ꝛ prius sequit omnem motum: manifestum est qꝫ omnis transmutatio ꝛ omnis motus est in tempore.

¶ Cū declarauit qꝫ tempus est numerus motus: ꝛ qꝫ instās 129
est terminus inter tempus preteritum ꝛ futurum: vult declarare qꝫ omnis transmutatio est in tempore ꝛ qꝫ impossibile est vt aliqua transmutatio sit non in tempore. Verbi gratia in instanti: ꝛ dixit(ꝛ cuz iaz determinauimus ꝛc.) i. ꝛ cum iam determinauimus substantiam temporis hoc modo: manifestuz est ex hoc qꝫ omnis transmutatio ꝛ omnis motus est in tempore: ꝛ qꝫ impossibile est vt motus fiat in instanti indiuisibili: ꝛ videtur ipsuz intendere per motum motum translationis ꝓprie ꝛ per transmutationem omnes modos motuum ꝛ hoc erit ad confirmandum: ꝛ si intendebat per motuz illud quod intendebat per transmutationem tunc vteretur nominibus synonymis quod displicet exꝓsitoribus: ꝛ cum posuit qꝫ illud quod vult declarare in hoc loco est qꝫ omnis transmutatio ꝛ omnis motus est in tempore: incepit declarare hoc: ꝛ dixit(velocius enim ꝛ tardius ꝛc.) idest manifestum est enim per se: ꝛ omnis trāsmutatio ꝛ omnis motus disponitur in respectu alterius motus: aut per velocitatem: aut per tarditatem: ꝛ cum posuit hanc propositionem: incepit exponere nomen quod significat velocitatem: ꝛ dixit(ꝛ intelligo ꝛc.) idest ꝛ quod dicitur esse velocius duorum motorum est illud quod preacquirit rem ad quam mouentur in dimensione equali ꝛ vno modo motus: ꝛ hoc intēdebat cuz dixit(in motu equali) idest in specie: quoniam non dicitur qꝫ illud quod monetur in circulo est velocius illo quod mouetur in recto. Deinde indurit exemplum: ꝛ dixit(Verbi gratia in translatione ꝛc.) idest ꝛ illud quod aut pretransit

circulum

circulū aut lineā rectā illud dicit velocius: ⁊ cuz posuit qꝫ velocius ē pagrēs dirit(⁊ pagrēs ē precedēs)⁊ ꝫ manifestū ē ꝑ se: ⁊ cū ꝯclusit ex his duab⁹ ꝓpositōib⁹: qꝫ oē trāsmutatū: aut est prius: aut posteri⁹ posuit etiā qꝫ oē prius ⁊ posterius est in tpe ⁊ ad declarādū ꝫ exposuit hec noīa prius ⁊ posterius: ⁊ dirit(dicimus.n. posterius ⁊c.).i. ⁊ prius ⁊ posterius in motu diffiniunt ꝑ tps: posterius.n. duorū motoꝝ est remotius ab instāti ex quo incepit motus: ⁊ prius eoꝝ est ꝓpinquus ⁊ cū posuit qꝫ in diffinitiōe prioris ⁊ posterioris accipit instās: incepit diffinire instās ad declarādū ex ꝫ qꝫ prius ⁊ posterius sunt in tpe: ⁊ dirit(⁊ instās est terminus ⁊c.).i. differētia cōis sicut pūctus q est terminus cōis inter duas lineas: ergo manifestū est qꝫ instās est in tpe ꝟz qꝫ finis est in finito ⁊ terminus in termino: ⁊ ꝫ intēdebat cū dirit(⁊ ideo instās est etiā in tpe)⁊ syllogismus cōponit sic. Instās est terminus duoꝝ tēporū. Et ois terminus est in re cuius est terminus. Ergo instās est in re cui⁹ est terminus. Et res cuius est terminus est tēpus. Ergo instās est in tpe. ſ. ꝫm qꝫ terminus est in terminato: ⁊ cū declarauit qꝫ instās est in tpe: ⁊ iā declarauit qꝫ posterius est remotius ab instāti: ⁊ prius est ꝓpinquius dirit(prius.n. ⁊ posterius ⁊c.).i. ⁊ cū sit declaratū qꝫ posterius est illud qđ est remotius ab instāti ⁊ prius est ꝓpinquus ⁊ instās est in tpe: sequit er hoc qꝫ prius ⁊ posterius sūt in tpe: qm̄ illud in quo est instans est illud in quo est illud qđ significat hoc qđ dicimus. ſ. remotius ab instāti ⁊ propinquius ei: ⁊ qz iā declarauit qꝫ instas est in tpe: ergo remotius etiā ⁊ ꝓpinquius sunt in tpe: ꝟz ista sunt ptes temporꝝ: ⁊ instās est terminus istoꝝ tēporꝝ: ⁊ cum descripsit qꝫ prius est illud qđ est ꝓpinquius instanti ⁊ posterius illud qđ est remotius: ⁊ hoc nō est verū nisi in priori ⁊ posteriori in futuro: incepit declarare duos modos prioris ⁊ posterioris in tpe futuro ⁊ preterito: ⁊ dirit(⁊ intētio eius quod est prius in tpe ⁊c.)⁊ sermo eius est manifestus: dicimus enī qꝫ plato prior est Aler. qz est remotius ab hoc instāti: ⁊ dicimus qꝫ Aler. est posterior qz est ꝓpinquior huic instāti: ⁊ ecōtrario est de tpe futuro: dicimus.n. qꝫ ascēsio solis in crastino est prior suo esse in meridie: qm̄ ascēsus eius est ꝓpinquior huic instāti q̄ esse eius in meridie: ⁊ esse eius ē remotius: qz est remotius ab hoc instanti: ergo prius hic est cōtrariū priori illic ⁊ posterius posteriori: ⁊ cū declarauit hoc indurit cōclusionē ex istis ꝓpositionib⁹: ⁊ dirit(cū prius est in tpe ⁊c.).i. ⁊ cū manifestū est ex hoc qđ dicim⁹ qꝫ in omni trāsmutatiōe inuenit prius ⁊ posterius: ⁊ prius ⁊ posterius sunt in tpe: ergo manifestū est qꝫ ois trāsmutatio ⁊ ois motus sunt in tpe. Et querit quō potest esse hoc: nos enī videmus transmutatiōes quasdā que fiunt non in tpe: vt illuminatio totius orizontis a sole ⁊ totius domus a candela: ⁊ sicut factio forme rei generate in actu: existimat enī qꝫ hoc est aliqđ indiuisibile: sumus enī inter duos: aut ꝛcedere hāc demonstrationē esse vniuersalem: ⁊ dicere sensum peccare in istis reb⁹ ⁊ qꝫ nō cōprehēdit tēpus ꝓpter velocitatē eaꝝ: aut iste sermo erit particularis. ſ. quoniā nō est verus nisi de quibusdā transmutationib⁹ in quibus inuenitur velocius ⁊ tardius. Et ad hoc dicemus qꝫ transmutatio dicitur equiuoce de transmutatione que est per se ⁊ de trāsmutatiōe que nō est ꝑ se: ꝟz est finis trāsmutatiōis: finis.n. rei nō ē de nā rei ⁊ qz trāsmutatiōes q̄ sūt fines trāsmutatiōis: ⁊ ñ sūt trāsmutatiōes nisi equoce: ergo in omni trāsmutatiōe vera inuenit velocius ⁊ tardius: ⁊ omne in quo inuenit velocius ⁊ tardius inuenit in eo prius ⁊ posterius: ⁊ omne in quo inuenit prius ⁊ posterius est in tpe: ergo ois trāsmutatio ē in tpe siue finis trāsmutatiōis fuerit de genere illius siue de alio genere ⁊ hoc declarabitur bene in ſerto.

Ignū aūt cōsideratione est: ⁊ quō igit se ꝟz tēpus ad animā: ⁊ ꝓpter quid in omni videtur esse tēpus: ⁊ in terra: ⁊ in mari ⁊ in celo. Aut qz motus passio quedā est vel habitus numerus existens. Hec aūt mouent oia: in loco enī omnia sunt. Tēpus aūt ⁊ motus simul sunt ⁊ ꝫm potentiam ⁊ ꝫm actum.

¶ Et querēdū est quō dispositio tpis est apud animam: ⁊ quare hoies dicūt qꝫ tēpus est in quolibet in terra: ⁊ in mari: ⁊ in celo. Dicamus igitur qꝫ tēpus est accidens motui: ⁊ forma eius cū sit numerus illius. Et ista oia innata sunt moueri oia enīz sunt in loco. Et tēpus ⁊ motus in potentia cuz eo qđ est in potētia: ⁊ qđ est in actu cū eo qđ ē in actu. 130

¶ Perscrutatur hic de tempore de duobus. Quorūz vnū est quomodo est dispositio tpis in esse. ſ. si habet esse extra animā sicut est in aia: ita qꝫ si aia nō esset: esset tēpus: aut si aia non esset non esset tēpus nisi in potentia: quēadmodum numerus nō est nisi aia sit: nisi in potētia: ⁊ hoc intendebat cū dirit(quomodo est dispositio ⁊c.). Questio autē secūda est quare tēpus inuenit in quolibet: siue quiescente siue moto. Nos enī cōprehēdimus tēpus in terra ⁊ in mari: ⁊ in celo: sicut dirit: ⁊ tēpus est accidēs motui: vnde necesse est vt nō inueniat nisi in mobilib⁹: ⁊ hoc intendebat cū dirit(⁊ quare hoies dicūt ⁊c.)⁊ intēdebat ꝑ terrā quiescens: ⁊ ꝑ celū motū: ⁊ quasi dicat: ⁊ quare hoies dicūt qꝫ tempus ita est in quiescēte sicut in moto. D. incepit solvere sc̄ūdā questionē: ⁊ dirit. (Dicamus igit qꝫ tēpus est) i. ⁊ tēpus existit in terra ⁊ mari ⁊ celo qz est accidēs motui ⁊ forma eius: cū sit numerus illius. ſ. qm̄ numerus est accidens numerati: ⁊ cū tēpus est numerus rez mobilium ⁊ numerus inuenitur in numerato: ⁊ ista omnia. ſ. terra celū ⁊ mare naturaliter habēt moueri: necesse est vt tēpus inueniatur in eis. Sed sciendū est qꝫ nō eodē ordine inuenit in istis: qm̄ primo inuenit in celo ⁊ inuenitur in aliis motis. Secōo ꝓpter hoc qꝫ inuenit in celo: ⁊ inuenit etiā in quiescente ꝓpter hoc qꝫ inuenit in moto. D. dicit(sunt enī oia in loco). i. ⁊ causa in hoc qꝫ ista in quib⁹ inuenit tēpus innata sunt moueri. est esse eoꝝ in loco: omne enī qđ est in loco: innatū est moueri: qz est corpus. D. d. (⁊ tēpus ⁊ motus ⁊c.). i. ⁊ qđ est ex istis reb⁹ motū in potētia: ⁊ est illud quod est quiescens tempus inuenitur in eo in potētia: ⁊ qđ est motum in actu tempus inuenitur in eo in actu.

¶ Utrū autē cū nō sit anima: erit tūc tēpus: aut nō dubitabit vtiqz aliqs. Impossibile enī cū sit numerante esse aliquē: impossibile est numerabile aliqđ esse: quare est manifestū qꝫ nō numerus est. Numerus enī est: aut quo numerat: aut numerabile. Si aūt nihil aliud aptū natū est q̄ anima numerare vel anime intellectus: impossibile est tempus esse cū nō sit aia. Si aūt hoc qꝫ aliqñ cuz sit tēpus est: vt si cōtingit motū esse sine aia: prius aūt ⁊ posterius in motu sunt: tempus autem hec sunt ꝫm qꝫ numerabilia sunt.

¶ Et querit et vtz ē possibile qꝫ tps sit ꝟz aia nō sit: aut est impossibile: dicam⁹ igit qꝫ cū nūerās nō fuerit nūerare nō erit. Ergo manifestū est qꝫ nūerus et nō erit. Nūerus.n. ē aut nūeratū: aut illō ꝑ qđ nūerat: ⁊ cū nihil innatū sit nūerare ꝓter aiaz ⁊ de aia itellect⁹: impossibile est vt tēpus sit cū aia nō fuerit: nisi fuerit ex illo qđ cū fuerit erit tēpus. U. g. qm̄ possibile est vt motus sit absqz eo qꝫ sit anima: ⁊ qꝫ prius ⁊ posterius sunt in motu: ⁊ quod tēpus est hec duo ꝫm qꝫ sunt numerata. 131

131 ¶ Cum dissoluit secundam questionem reuersus est ad pri
mam ⁊ dixit (⁊ querendum est etiaꝫ vtrū sit possibile ⁊c.)
i. ⁊ queritur de tempore vtrum inueniatur extra animam
sicut est in anima: ⁊ sic erit: licet nō cōprehendatur ab ani
ma: si posuerimus animā deficere: sicut erit si apprehenda
tur ab anima ⁊ ista est dispositio entium naturalium: aut
est impossibile vt sit in actu: nisi anima sit. D. incepit de-
clarare hoc: ⁊ dixit (dicamus igitur q̄ cum numerans nō
fuerit: ergo numerare non erit). i. ⁊ cum res numerans q̄
est anima non fuerit tunc numerare quod est actio rei nu-
merantis non erit. D. d. (manifestū est igitur q̄ numerus
⁊c.). i. ⁊ cū numerare qđ est actio numerantis non fuerit:
manifestum est q̄ numerus non erit: numerus enī aut est
numeratuꝫ aut actio numerantis in numerato. i. illud per
quod numerat numerans: ⁊ hoc intendebat vt mihi vide-
tur: cum dixit: (aut illud per quod numerat). i. aut illud
p qđ nūerat numeras: ⁊ cū manifestū est q̄ nūerus nō est
numeratum: ergo est actio numerantis in numerato: ⁊ est
manifestum q̄ cum numerans nō fuerit actio eius nō erit
D. d. (⁊ cū nihil innatū sit ⁊c.). i. ⁊ cū sit declaratū q̄ cuꝫ
numerans non fuerit non erit numerus ⁊ est impossibile
aliquid aliud numerare preter animā ⁊ de anima intelle-
ctus: manifestuꝫ est q̄ si anima non fuerit: non erit nume
rus: ⁊ cum nomerus nō fuerit: nō erit tempus: ⁊ q̄ esse nu
meri in anima non est omnibus modis esse in anima quo
niam si ita esset: esset fictum ⁊ falsum vt chimera ⁊ hirco-
ceruus: sed esse eius extra mentem est in potentia ꝓpter su
biectum ꝓpriū: ⁊ esse eius in anima est in actu. s. quando
anima egerit illam actionem in subiecto preparato ad re-
cipiendum illam actionem que dicitur numerus: dixit enī
(nisi ex illo sit ⁊c.). i. ⁊ cū nō fuerit anima non erit tēpus:
nisi aliquis dicat q̄ erit: ⁊ si anima non fuerit: ex illo q̄ cū
fuerit in actu tempus erit in potentia: ⁊ hoc est suuꝫ subie-
biectū ꝓpriū. s. motus: aut motū: ⁊ hoc intendebat cum
dixit (. U. g. qñ possibile est vt motus sit absqꝫ eo q̄ alia
sit). i. motus erit ⁊ si anima non erit: ⁊ ꝑm q̄ ꝓius ⁊ poste
rius sunt in eo numerata in potentia est tempus in poten-
tia: ⁊ ꝑm q̄ sunt numerata in actu est tempus in actu: tem
pus igit̄ in actu non erit nisi anima sit: in potentia vo erit
licet alia nō sit. D. d. (⁊ q̄ ꝓius ⁊ posterius sunt in motu)
i. ⁊ nō potest aliquis dicere q̄ temp⁹ est ⁊ si anima nō erit
nisi quia motus est: ⁊ si anima nō fuerit: ⁊ similiter sunt in
eo ꝓius ⁊ posterius: ⁊ tempus: nihil aliud est q̃ꝫ ꝓius ⁊
posterius in motu: sed ꝑꝫ q̄ sunt numerata: ⁊ ideo indiget
in hoc q̄ sit in actu anima. s. ꝑꝫ q̄ est ꝓius ⁊ posterius nu
merata: ⁊ quasi per hoc quod dixit (⁊ tempus est hec duo
ꝑm q̄ sunt numerata) innuit q̄ tempus diminuit̄ ab eo
ex esse perfecto extra animaꝫ hoc q̄ numeratur ab anima
tū: ꝑm igitur hunc modum dicitur tempus habere esse ex
tra animam simile perfecto ⁊ si non sit perfectū: ⁊ ista per-
scrutatio de tempore magis est philosophica quam natu-
ralis: sed induxit ipsam in hoc loco: quiaꝫ est causa in ipsuꝫ
latere scilicet quia est diminutum in se.

¶ Dubitabit autem aliquis ⁊ qualis motus tēpus
numerus sit: aut cuiuslibet: ⁊ nāqꝫ fit in tempore
⁊ augmentatur ⁊ alteratur in tempore ⁊ fertur: ꝑꝫ
igitur q̄ motus est: sic est vniuscuiusqꝫ motus nu
merus: vnde motus simpliciter est numerus con
tinui: sed non cuiusdam. Sed est nunc motū esse
vnum ⁊ aliud quorum vtriusqꝫ motus numerus
erit. Alterum ⁊ alterū igitur tempus ⁊ simul duo
equalia tempora fiunt aut nō: omne nāqꝫ tempus
vnum similiter ⁊ simul est: specie autem ⁊ que nō
simul: si enim sunt bi canes: illi vo equi: vtriqꝫ au
tem septem: idem numerus est. Sic autem ⁊ mo
tuum simul terminatorum idem tempus est: sed
hic velox fortassis: alius vo nō: ⁊ alius quidem lo
ci mutatio est: hic autem alteratio. Tempus autē
idem est. Siquidem ⁊ numerus equalis sit: ⁊ insi-
mul cum alteratione ⁊ loci mutatione: ⁊ propter
hoc motus quideꝫ alteri ⁊ seorsum sunt: tempus
autem est ideꝫ vbiqꝫ. Quia numerus vnus ⁊ idē
vbiqꝫ est qui est equalium ⁊ simul.

¶ Et querendū est etiam de tempore hoc. s. cuius 132
motus est numerus: dicamus igit̄ q̄ si fuerit nu-
merus cuiuslibet motus: ⁊ omne quod generatur
semper est in tempore: ⁊ similiter quod augmen-
tatur ⁊ quod alteratur ⁊ quod transfertur. Secū-
dū igitur q̄ tempus est numerus motus: ꝑm hoc
est numerus vniuscuiusqꝫ motuum: ⁊ ideo est nu-
merus motus cōtinui simpliciter: idest numerus
cuiuslibet motus continui: nō numerus alicuius
motus sed est possibile vt nunc moueatur aliquid
⁊ cum eo moueatur aliud. Tempus ergo est nu-
merus vtriusqꝫ motus: ergo est hic aliud tempus
erunt igitur duo tempora insimul equalia. Dica
mus igitur q̄ non est ita: quoniam est idē tempus
equaliter ⁊ insimul: in forma vo non est insimul:
quoniam si haberemus numerum canuꝫ ⁊ nume
rum equorum: ⁊ numerus vtriusqꝫ esset septena-
rius: tunc numerus esset ideꝫ: ⁊ similiter tempus
duorum motuum coexistentium est idem: sed for
te alter erit velox: ⁊ alter tardus: ⁊ forte alter erit
motus translationis: ⁊ alter erit motus alteratio
nis: tempus vo eorum est idem: cuꝫ numerus mo
tus alterationis: ⁊ numerus motus translationis
sunt equales ⁊ insimul: ⁊ tamen motus sunt di
uersi. Tempus vo est in omni loco idem: quia
numerus rerum equalium que sunt insimul est
idem in omni loco.

¶ Et cum declarauit de substantia tēporis q̄ est numerus 133
motus ꝑꝫ prius ⁊ posterius: querit hic quis motus est iste
scilicet cuius numerus est tempus. s. vtrū est numerus cu
iuslibet motus aut alicui?: ⁊ si est numerus cuiuslibet mo
tus vtrum attribuatur eis eodem modo: aut principaliter
⁊ secundario: ⁊ dixit (⁊ querendū est ⁊c.). i. ⁊ ista questio
accedit sicut diximus quoniaꝫ si posuerimus q̄ est nume
rus alicuius motus: sequitur vt non numeret alios mo-
tus: ⁊ si posuerimus q̄ est numerus cuiuslibet motus seq̄
tur vt tempus multiplicet̄ per multiplicationem motuuꝫ:
⁊ cum narrauit q̄ in ista questiōe est difficultas: dixit (di
camus igit̄ in hoc q̄ est nūerus ⁊c.). i. q̄ est numerus cu
iuslibet motus: quia omnis motus est in tempore: ⁊ est in
tempore: quia tempus numerat ipsum: ⁊ siue motus fue-
rit generatio: aut corruptio: aut augmentatio: aut altera-
tio: aut trāslatio tēpus numerat ipsum: q̄ est in tempore:
sed debes scire q̄ tempus lꝫ sit numerus cuiuslibet motus
tamen non eodem modo: sed ꝑm prius ⁊ posterius: qñ est
numerus aliorum motuū preter translationē: quia est nu-
merus translationis: quoniā si translatio nō esset nō esset
tempus si alteratio nō esset: neqꝫ augmentatio: neqꝫ gene
ratio: neqꝫ corruptio: ⁊ esset hic translatio: tamen esset tē-
pus ⁊ si de modis translationis non esset translatio circu-
laris nō esset tēpus ⁊ de circulari velociozis circulationis
s. diurni motus: tempus igitur ⁊ si est numerus cuiuslibet

motus:

motus ñ attribuit eis ꝓncipaliꝝ ⁊ secūdario. ⁊ cū narrauit qꝫ tps ē nūerꝰ cuiuslibꝫ motꝰ ꝫ mō. d. (ꝫ igit qꝫ tps ⁊c). i. ꝫ g. qꝫ tps segt motū ⁊ accidit ei ē nūerꝰ cuiuslibet motus ⁊ q; segt motū simpliꝝ gcūqꝫ sit: necesse est vt sit nūerꝰ motus ꝓtinui simpliꝝ nō nūerꝰ alicuiꝰ motꝰ: sed cuiuslibet motus ꝓtinui: qꝝ est ꝓtinuū: ꝫm ꝫ igit erponēd̄ est iste locus ⁊ in qbusdā scripturis inuenit ꝫm ꝫ igit qꝫ tps est motus ꝫm ꝫ erit nūerꝰ vniꝰ motuū. est igit pp ꝫ nūerꝰ motus ꝓtinui simpliꝝ nō nūerus alicuiꝰ motus: ⁊ itēdebat ꝫm ꝫ verba qñ ꝫm qꝫ tps accidit motui: ⁊ motꝰ est ꝓꝝ nāliꝝ: necesse ē vt sit nūerꝰ vnius motꝰ ꝓmo ⁊ cēntialiꝝ: ⁊ ē motꝰ q accipit in diffinitiōe tpis. D. d. (est igit pp ꝫ nūerus motus). i. corpis celestis. D. d. (nō nūerus alicuiꝰ motus). i. cuiuslibet motꝰ: ⁊ ꝫm hāc exposition intēdebat qꝫ ꝫm ꝫ qꝫ i diffinitiōe tpis accipit motꝰ segt vnū motū: ⁊ est nūerꝰ illius ꝑ. ⁊ cēntialiꝝ. ⁊ ꝫm qꝫ mēsurat oēs motꝰ est nūerꝰ cuiuslibꝫ motus. D. d. (sed est possibile ⁊c). i. sed si ponerim⁹ ipm ee nūer cuiuslibet motꝰ cū fuerit nūerus alicui⁹ motus demōstrati: ⁊ i illa hora mouet aliō motu eqli ei: tūc tps erit nūerus vtriusqꝫ illoꝝ motuū: ⁊ sic multiplicabit ꝑ multiplicationē eoꝝ: ⁊ sic eēnt duo tpa ĩsimul qd ē impossibile. Deide icepit dissoluere hāc qōnem: ⁊. d. (dicam⁹ igit qꝫ nō est ita ⁊c). i. ꝫ nō segt: qñ possibile est vt idē tps sit eqliꝝ duoꝝ motuū ĩsimul diuersoꝝ absqꝫ eo qꝫ tps mltipli cet ꝑ multiplicationē motuū: ⁊ nō segt necessario vt duo motꝰ hēant duo tpa necessario. tps. n. ꝫm qꝫ est nūerꝰ motuū nō multiplicabit ꝑ multiplicationem motuum ⁊ numerꝰ non multiplicabit ꝑ multiplicatōez numeroꝝ. U. g. qnari⁹ ꝑ quē numerant qnqꝫ canes ⁊ qnqꝫ eq ⁊ alia gña: qñ est idē: nō ergo segt vt tps multiplicet ꝑ multiplicatio nē motuū. sed si ponerim⁹ qꝫ disp̄ō tpis cū oi motu sit talꝫ .s. sicut disp̄ō nūeri cū nūerato: segt vt tps nō sit ens nāle neqꝫ mobile sed imaginabile. res. n. q̄ sūt in mēte nō accipit motꝰ in diffinitōe eaꝝ: ⁊ si ponerim⁹ et qꝫ tps accipit i diffinitiōe cuiuslibet motꝰ: segt vt multiplicet ꝑ multiplicationē motuū sicut est disp̄ō in albedie ⁊ alijs accñtib⁹ q̄ multiplicant ꝑ multiplicatōez subiecti. si aūt ponerimus qꝫ disp̄ō eius cū motu vno est disp̄ō sequētis in cuiꝰ diffinitiōe accipit illō ad qō segt ⁊ cū alijs motib⁹: sic disp̄ō numeri cū nūerato dissolue qō: ⁊ iā declarauim⁹ priꝰ qꝫ nos ꝓcipimus tps qñ ꝓcipim⁹ motū ꝑ quē sentim⁹ nos ee i trās mutatōe ꝓtinua ⁊ est motꝰ circularis. Tēpus igit segtur hūc motū ⁊ iste motꝰ accipit in diffinitōe eius: ⁊ ipm mensurat illū nō ꝫm qꝫ nūerus mēsurat nūeratū: sed ꝫm qꝫ mēsurat aliqd qō est forma in re: alios vo motꝰ mēsurat ꝫm qꝫ nūerus mēsurat nūeratū. s. qꝫ nūeratū nō accipit in diffinitiōe nūeri: ꝑ ꝫ igit dissoluit qō Themistij ⁊ aliox: ⁊ ꝫ manifestū est ex ꝫmone eiꝰ: ⁊ ꝑ ꝫ pōt demōstrare ex ꝫ qꝫ tēpus est ꝓtinuū ꝓtinuitate motꝰ ex ꝫ qꝫ tps est recipꝛocum recipꝛocatōe motꝰ. D. d. (sed forte alter erit velor ⁊c.). i. sed forte erit alter velor: ⁊ alter tardus: ⁊ nō hēbūt tps eq̄le lꝫ sit idē. D. d. (⁊ forte alter erit ⁊c) ⁊ innuit qꝫ nō solūmō mēsurat motꝰ q sūt ĩsimul eiusdē spēi: sed et q sūt spēi diuersaꝝ. D. d. (tps vo eoꝝ ⁊c). i. ⁊ disp̄ō in tpe duoꝝ motuū diuersoꝝ in spē: in ꝫ qꝫ tps eoꝝ est idē ⁊ eqle si motus fuerint equales: aut diuersum. ꝫm magis ⁊ min⁹: si motꝰ fuerint diuersi ꝫm magis ⁊ minꝰ est sicut disp̄ositio in motibus qui sunt vnius generis.

¶ Qm aūt loci mutatio ⁊ hmōi circularis. Numerat aūt vnūquodqꝫ vno quodā ꝓrio: vnitates vnitate: eq vo equo: sic ⁊ tps tpe quodā finito. Mensurat aūt sicut dixim⁹ tps motu ⁊ motꝰ tpe. Hoc aūt est qꝫ sub termiato motu tpis mēsurat motus quātitas ⁊ tpis. Si igit ꝓria mēsura oiuꝫ ꝓriorꝫ circulatio est regularis mēsura maxime: quia nūerus hmōi notissimꝰ est. Alteratio qdez igit: neqꝫ augmētatio: nꝫ gñatio nō sūt regulares: loci aūt mutatio est. Añ ⁊ vr tps esse spere motus: qꝫ hoc mensurant ⁊ alij motus: ⁊ tps hoc motu. Propt hoc aūt qō ⁊ cōsuetū est dici accidit. Dicūt. n. circulū esse humanas res: ⁊ alioꝝ motuū hūtū nālē ⁊ gñatione ⁊ corruptōez. Hoc aūt ē qꝫ hec oia tpe iudicant ⁊ accipiūt finez ⁊ ꝓncipiū sic si ꝫm quādā circulationez sit. Eteni tps ipm esse vr circulꝰ qdā: hoc aūt itez vr ob hoc qꝫ hmōi loco mutatōis mensura est: ⁊ mensurat ipm subiectuꝫ ab hmōi. Quare dicere rez esse q̄ fiūt circulū: dicere ē tps ee q̄ndā circulū. Hoc aūt est qꝫ mensurat circulatiōe. Extra. n. metꝝ nihil aliud videtur esse quod mensuratur: sed aut multa metra totum.

¶ Et hic qꝫ est trāslatio ex qua est motꝰ circularis ⁊ vnaqueqꝫ rez nūerat ꝑ aliqd sui generis: qñ vnitates numerāt ꝑ vnitatez: ⁊ eq ꝑ equuꝫ. Sitr tps necesse est vt mensuret ꝑ aliqō tps terminatū. Sꝫ tps: sicut dixim⁹: mensurat ꝑ motū: ⁊ motꝰ ꝑ tps qñ tps motꝰ termiati mensurat quātitatez motus ⁊ quātitatez tpis. Et cū ꝑ primā mensurā mensurent oia q̄ sūt vniꝰ generis: dignioꝝ motuū vt sit mēsurās est motꝰ circularis eqlis: qñ nūerꝰ istiꝰ motus est notioꝝ numeroꝝ: ⁊ motꝰ alteratiuꝰ nō est eqlis nꝫ motꝰ augmenti nꝫ motꝰ gñatiōis. Trāslatō vo aliq̄ est eqlis: ⁊ iō existimat qꝫ tps est motꝰ spere: qñ ꝑ istū motū mēsurant isti ceteri motꝰ ⁊ tps Et iō mos est dicere qꝫ disp̄ones hoiuꝫ currūt ꝫ circulū: vt cū hoies dicūt rotā ifortuniꝫ: ⁊ sitr alia q̄ hūt motū nāles ⁊ gñationez ⁊ corruptionez. Et hoc dr qꝫ oia experimentant ꝑ tps: ⁊ in eo desinūt ⁊ icipiūt. q. essent currentia ꝑ aliquā rotā. Ipm eni tps existimat esse circulꝰ: ⁊ hoc existimat et: qꝫ mēsurat motū qō est tale. Dicere igit qꝫ res q̄ sūt in gñatiōe currūt sup circulū est dicere qꝫ tps est circulus: ⁊ itentio eiꝰ est qñ tps mensurat motū circularem: ⁊ qñ mensura nihil aliō est q̄ mensurās mensuratū: ꝓter hoc qꝫ totū ē plures mēsure vna. 133

¶ Cū declarauit qꝫ tps nūerat quēlibet motū: icepit declarare tps primū ee ex ꝫ qꝫ motꝰ est primꝰ: ⁊ dixit (qz autē ꝫ est trāslatio ⁊c). i. ⁊ qz ꝫ est trāslatio in q̄ inuenit translatio circularis q̄ est prior ceteris motib⁹. ⁊ tps segt istā et ⁊ vna queqꝫ rez nūerat ꝑ aliqō sue speciei. U. g. qñ vnitates in nūero nūerātur ꝑ vnitatē: ⁊ eq nūerant ꝑ vnū equū: necē est vt tps et nūeret ꝑ aliqō tps notū ⁊ terminatū nāliꝝ. ⁊. d. in ꝓcedēti qꝫ ꝫ est motꝰ trāslatiōis ⁊ circularis: qñ cū fuerit positum qꝫ tempus est numerꝰ cuiuslibet motus ⁊ fuerit positū qꝫ ꝫ est priꝰ motꝰ ceteris motib⁹: segt vt tps istius motꝰ sit priꝰ ceteris tpib⁹ ⁊ nūerās illa: ⁊ cū declarauit qꝫ necesse est vt sit ꝫ primū tps: icepit declarare ꝑ qd pōt ꝫ tps determiari: ⁊. d. (sed tps sicut dixim⁹ mēsurat ꝑ motū ⁊c). i. sed tps qō est primū mēsurās dz ee terminatū ꝑ motū: cū iam dixim⁹ qꝫ tps mēsurat ꝑ motū: lꝫ sit mēsuratio accñtalis: ⁊ qꝫ motꝰ mēsurat ꝑ tps ꝑ. ⁊ cēntialiꝝ: qñ ꝑ tps motꝰ termiati pōt mēsurari q̄ꝫtitas motꝰ ⁊ q̄ꝫtitas tpis. s. ꝑ tps istiꝰ motꝰ primi mēsurat q̄ꝫtitas totiꝰ tpis: ⁊ q̄ꝫtitas motuū: ⁊ cū declarauit qꝫ istud tps termiat ꝑ motū: icepit declarare ꝑ quē motū: ⁊. d. (⁊ cū pria mēsura ⁊c). i. ⁊ cuz manifestū est qꝫ pria mēsura ⁊ idiuisibilis in aliq̄ gñe ē illō 133

p qđ mẽsuranť oĩa q̃ sũt in illo gñe: digni⁹ motuũ vt suum tps sit primũ tps est mot⁹ circularis eq̃lis ⁊ b est ita q⁹ iste motus est prior motuũ. vt post declarabim⁹: ⁊ est primus nãlr ⁊velocior: g⁹ primũ tps est isti⁹ mot⁹ qñ p⁹ mẽsura tal' est. ſ. q⁹ nõ diuidit in illo gñe. Delde idurit rõez sup b ⁊. d. (qñ nũerus istius motus ⁊c). i. ⁊ p⁹ mẽsura dz eẽ notior: ⁊ syllogismus ꝓponit sic. Nũerus mot⁹ circularis est notior. Et notius in oi nũerato est p⁹ mẽsura. Ergo nũer⁹ motus circularis est prim⁹ numer⁹ nũeroꝝ oium motuũ. Deĩ de declarauit q⁹ mot⁹ alteratiu⁹ ⁊ motus gnãtiõis ⁊ corruptiõis sũt valde remoti ab b q⁹ tps sit numer⁹ eoꝝ: qñ tps est eq̃le: vñ seq̃t vt sequat motũ equalẽ nõ variabilẽ in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ dirit (⁊ mot⁹ alteratiõis ⁊c) ⁊ syllogismus cõponit sic. Nũerus ceteroꝝ motuũ est nũerus motuũ nõ equaliũ. Et tps est nũerus eq̃lis motus. Ergo tps nõ est nũerus alioꝝ motuũ: ⁊ cũ nõ est nũerus alioꝝ coruz dignius est vt pri⁹ nũer⁹ eius iueniat erẽplũ istoꝝ motuũ. D. d. (translatio vo aliq̃ est eq̃lis). i. mot⁹ aũt trãslatiõis possibile est vt sit eq̃lis. ⁊ iõ existimat q⁹ primũ tps est nũerus mot⁹ toti⁹. ſ. diurni. ſ. q⁹ iste mot⁹ est motus trãslatiõis ⁊ q⁹ p illũ mẽsurãt ceteri mot⁹ ⁊ cetera tpa: ⁊ b manifestuz est de istis motib⁹: iõ oẽs ꝓueniũt q⁹ tps mẽsuret p illum. Et aliqs põt q̃rere qñ nos videm⁹ q⁹ p⁹ mẽsura in rebus mẽsuratis est duobus modis: aut mẽsura q̃ dr̃ vniuoce cũ mẽsuratis in illo gñe: aut principalr ⁊ secũdario. totũ igit̃ tps cũ primo tpe mẽsurãte cuiusmodi est istoꝝ duoꝝ modoꝝ. Dicam⁹ igit̃ q⁹ si tps sequeret̃ oẽm motũ: tũc primuz tps cũ alijs tpib⁹ diceret̃ principalr. ſ. qñ mẽsurat: quẽad modũ motũ quẽ segt̃ dr̃ cũ alijs motib⁹ principalr. si aũt tps totũ segt̃ motũ corpis rotũdi: tũc primũ tps erit dictũ cũ alio tpe qđ mẽsurat vniuoce: sicut est dispositio in vnitate cũ numeris: qđ nõ est ita de p⁹ numerãte cũ alijs numerãtib⁹. ꝑm b igit̃ est itelligẽdus iste locus. Et cũ dedit demõstrationẽ sup hoc idurit res famosas ꝑm suũ morem ⁊. d. (⁊ iõ mos est dicere ⁊c). i. ⁊ b qđ hoies dicũt q⁹ rota i fortunij trãsiuit sup aliquẽ q⁹ pcipiũt q⁹ cã ifortunij ẽ motus circularis: aut sequẽs motũ circularẽ qđ est tps. D. d. (⁊ silr alia ⁊c). i. qñ oĩa attribuuntur circulo ⁊ tpi. D. d. (⁊ b dr̃ ⁊c). i. ⁊ illa q̃ gnãnt̃ ⁊ corrũpunt̃ dicunt̃ reuolui ⁊ reciprocari: q⁹ oĩa trãsmutata nũerant̃ p tps ⁊ in eodem desinũt ⁊ icipiũt: ⁊ q⁹ tps existimat̃ eẽ circulus: iõ illa que numerãtur p tps existimãtur currere sup circulũ. ſ. q. esset circulus. D. d. (⁊ existimat̃ b ⁊c). i. ⁊ existimat̃ q⁹ tps est circulus: qñ mẽsurat motũ q ẽ circularis: ⁊ q⁹ mẽsuratur ẽt p motũ circularẽ. ⁊ cũ declarauit b fecit sũmã de illo: ⁊ .d. (dicere igit̃ ⁊c). i. cũ igit̃ vulgus. d. q⁹ res q̃ sũt in gnãtiõe currũt sup rotã: dicũt b q⁹ trãsmutãt̃ p tps ⁊ tps apũ eos est circulus. D. d. (⁊ itentio ei⁹ est ⁊c.). i. ⁊ tps apud eos est circulus: q⁹ tps mẽsurat motũ circularẽ ⁊ mẽsurat̃ p motũ circularẽ: ⁊ mẽsura in q̃libet nõ est eẽ genus mẽsurati: sed totũ mẽsuratũ est plures mẽsure. U. g. qñ vnum nõ est aliud a nũero: sed nũerus plures vnitates: ⁊ cũ mẽsurãs ⁊ mẽsuratũ sũt vni⁹ gñis ⁊ mẽsurãs tps est circulare: g⁹ tps est circulare: ⁊ b existimat̃ ⁊c. ⁊. q. aliqs q̃reret: q̃re existimat̃ q⁹ cũ tps mẽsurauerit motũ circularẽ ⁊ fuerit mẽsuratũ ẽt p motũ circularẽ q⁹ erit circularis: ⁊. d. q⁹ existimat̃ q⁹ mensurãs ⁊ mensuratũ debent esse vni⁹ generis.

¶ Dicit̃ aũt recte ⁊ q⁹ nũerus qdẽ est idẽ ⁊ ouiuz ⁊ canũ si equalis vterqz sit. Decẽ aũt nõ idem neqz decẽ eadẽ sũt: sicut neqz triãguli idẽ q est eglater⁹ ⁊ gradatus: ⁊ tñ figura eadẽ est q⁹ vtraqz triangu li sũt. Idem. n. dr̃ a quo nõ differt dr̃ia: sed non a quo differt: vt triãgulus a triangulo dr̃ia differt. Alteri qdẽ. n. triãguli sũt: a figura ãt nõ sed in ipsi us diuisiõe ⁊ vna. Figura. n. alia qdẽ hmõi ẽ circulus. Alia vo huiusmodi triangulus. Hui⁹: alia quidem hmõi eglateꝝ: alia vo huiusmodi ⁊ gradatũ. Figura qdẽ igit̃ eadẽ: ⁊ hec. triãgulus. n. est triãgulus aut nõ idez est. Et nũerus iaz silr. Nõ . n. differt a nũero dr̃ia numer⁹ hoꝝ. Decẽ aũt nõ idez est. In qbus. n. dr̃ differũt: hec qdem. n. canes: alia vo eq. Et de tpe qdez ipso: ⁊ de circa ipz ꝓpriectatibus hac intẽtione dictum est.

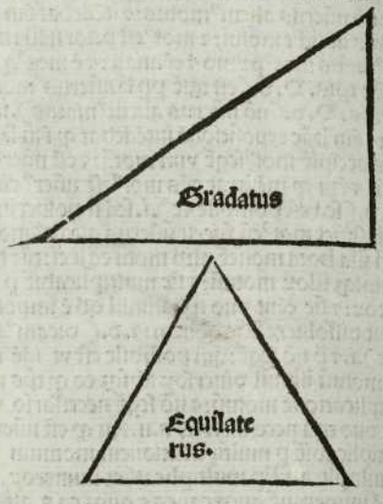

¶ Et bñ dr̃ ẽt q⁹ nũer⁹ hoiuz ⁊ nũerus canũ est idẽ cũ vterqz numer⁹ fuerit alij equalis. Et dr̃ q⁹ denarius nũerus nõ est idẽ neqz decẽ res sũt eedem quẽadmodũ triãgulus eq̃liũ ⁊ diuersoꝝ laterũ nõ sũt idẽ: lz sit eadez figura: q⁹ ambo sunt trianguli. Dicit̃. n. aliqd esse idẽ qñ nõ differt i dr̃ia: ⁊ dicit̃ eẽ diuersuz qñ dr̃ia eius fuerit diuersa. U. g. triãgulus: qñ triãguli diuersi differũt in dr̃ia eius: in figura vo nõ differũt: sed collocãtur in eadẽ diuisiõe. Qñ figura illa q̃ est talis est circulus: illa q̃ est talis est triãgulus: ⁊ triãgulus ille q est talis est equaliũ lateꝝ: ⁊ ille q est talis est diuersoꝝ laterũ. Et triãgulus est eadez figura: ⁊ nõ est eadẽ intẽtio in nũero. Et numer⁹ ẽt est idẽ: ⁊ nõ diuersat̃ in rebus nũeralib⁹ in dr̃ia nũeri. r. vo nõ sũt idem diuersant̃. n. in reb⁹ de qb⁹ dicũtur: qñ pũt eẽ nũerus canũ: ⁊ numer⁹ equoꝝ. Jã igit̃ cõpleuim⁹ ꝑmonẽ o tpe: ⁊ de reb⁹ pscrutãdis in hac cõsideratõe. 134

¶ Cõplz caplm in quo dr̃ q⁹ tps nõ multiplicat̃ p multiplicationẽ motuũ: ⁊ dat cãm in b ⁊. d. (⁊ bñ dr̃ ⁊c). i. ⁊ bñ fuit dictũ in ꝑmone ꝓdicto q⁹ nũerus nõ multiplicat̃ p multiplicationẽ numeratoꝝ: ⁊ q⁹ nũerus istaꝝ ouiũ decẽ ⁊ numerus istoꝝ canũ decẽ est idẽ cũ nõ differãt ꝑm numerum cũ sint equalia ꝑm numeꝝ. D. d. (⁊ dr̃ q⁹ denari⁹ ẽ numerus ⁊c). i. denari⁹ aũt collocatus sub dẽario numerali nõ est idẽ: iste. n. denarius est denarius talis. ſ. decẽ alicuius generis nõ decẽ simplr: ⁊ iõ post dirit (neqz decẽ res sunt eedẽ). i. ⁊ si accepissem⁹ vniuersalius gen⁹ entis. U. g. decẽ res: ⁊ cũ narrauit dr̃iam iter numeꝝ simplr: ⁊ numeruz nõ simplr in b q⁹ numer⁹ simplr nõ multiplicat̃ ⁊ est idem ⁊ nõ simplr multiplicabit̃. d. erẽplũ de illo q est nõ simplr ⁊. d. (quẽadmodũ triãguli eq̃liũ lateꝝ ⁊c). i. ⁊ decẽ q̃ sunt nõ simplr. U. g. decẽ aĩalia nõ sũt eadẽ in specie: qñ b decem aĩalia q̃dam sunt decẽ equi: ⁊ quedã decẽ canes: quẽadmodũ triãgulus nõ est idem: qñ alius est equaliũ late-

trũ: ⁊ alius diuersoꝝ laterũ: Iꝫ ꝙueniãt in ꝺ qꝫ sunt eadeꝫ in figura: qꝛ ambo sunt triãgulus: ⁊ cũ narrauit ꝺ de vno in spẽ ⁊ ꝺ vno i genere: dedit cãm in ꝺ. ⁊. ꝺ. (ꝺf. n. aliqd esse idem ⁊c). i. ⁊ triãguli ⁊ silia nõ sũt eadem in specie: qꝛ diuersanť ꝑm differẽtias: ⁊ res q̃ sũt cedẽ in specie nõ diuersanť ꝑm ꝺfias: ⁊ diuersa ꝑm spẽm sũt diuersa ꝑm ꝺfias. ꝺ. ꝺ. (U. g. triãgulus ⁊c). i. qñ triãgulus diuidiť in differẽtias in qbus triãguli diuersanť ꝑm qꝫ sũt triãguli. ꝺ. ꝺ. (in figura aũt ⁊c). i. qñ nõ diuersanť in ꝺ qꝫ sũt figura triãgularis: sed ꝑm hũc modũ collocanť sub eodeꝫ gñe qꝺ est triãgulus. ꝺ. ꝺ. (figura. n. illa q̃ est talis ⁊c). i. figura. n. q̃ est er trib⁹ lineis eq̃lib⁹ ꝺf hisopleuros: ⁊ cũ nõ fuerint eq̃les ꝺf diuersoꝝ laterꝫ: ⁊ triãgulus est eadẽ figura ꝑm genus: ⁊ nõ est eadẽ ꝑm speciẽ: ⁊ cũ posuerit qꝫ illa q̃ diuersanť ꝑm speciẽ sũt illa q̃ differũt ꝑm ꝺfias: icepit declarare qꝫ nũcerus nõ diuersatť nũeratis cẽtialiter: cum nõ sint tanꝫ ꝺfic ipsius. ⁊. ꝺ. (⁊ nũerus est ẽt idẽ ⁊c). i. ⁊ numerus est idẽ ꝑm speciẽ ⁊ nõ diuersať ꝑ res numeratas sicut nũcerus diuersať er suis ꝺfijs. ſ. par ipar ⁊ alijs differentijs. ⁊ syllogisimus ꝙponiť sic. Numer⁹ nõ diuersať in specie ꝑ ꝺfias substãtiales er nũeratis. Et oẽ qꝺ diuersať in specie diuersať ꝑ ꝺfias substãtiales. Ergo nũer⁹ nõ diuersať er nũeratis. Sed tps est nũcerus. Ergo tps nõ multiplicať in specie ꝑ multiplicationẽ nũerati ⁊ ꝺ intendebat ꝑ hũc ꝑm onẽ. ꝺ. ꝺ. (denari⁹ vo nõ est ipse ⁊c). i. decez vo simplr. U. g. decẽ alia nõ sũt idẽ in specie: qñ diuersať ꝑ ꝺfias substãtiales er reb⁹ q̃ sũt sub eis. U. g. qñ alitas est eadẽ: sed diuersať ꝑ latrabile ⁊ rõnabile: qñ iste sũt differẽtie substãtiales aut tanꝫ ꝺfie. ꝺ. ꝺ. (iam igiť ꝙpleui mus ⁊c). i. iam igiť declarauim⁹ pfecte qꝺ sit tps in lua nã declarauim⁹ illa q̃ ꝙsiderãda sũt apꝺ ꝙsideratiõem ꝺe tpe.

Aristotelis Stragyrite textus libri Quinti.

Transmutať aũt transmutãs oẽ. Aliud qꝺez ꝟz accñs: vt cũ ꝺicim⁹ musicũ ambulare: qñ cui accidit musicũ esse hoc ambulat. Hoc ãt in aliqd hui⁹ mutari: ⁊ simplr ꝺf mutari: vt q̃ cũqz ꝺñr ꝟz ptes. Sanať. n. coꝛp⁹ qꝛ oculus: aut toꝛax. Hec ãt ptes toti⁹ coꝛpis sũt. Est aũt ẽt aliqd qꝺ neqz ꝟz accñs mouet: neqz in eo qꝫ aliqd ipsius: sed in eo qꝫ ipm mouet primũ: ⁊ hoc est ꝑm sciꝑm mobile. Scõm aũt aliũ motũ ⁊ aliũ altez ẽ: vt alterabile: ⁊ alterationis sanabile: ⁊ calefactibile altez.

ADne ergo qꝺ trãsmutať: transmutatur aliud ꝑ accñs. U. g. musicũ currere: qꝛ accidit ei q ẽ musicus vt currat: ⁊ aliud qꝛ pars eius trãsmutať diceť simpliciter ipm trãsmutari. U. g. illud qꝺ diciť ꝑm dispositionẽ suaꝝ partiũ: dicimus. n. sortẽ sanari: qꝛ oculus eius sanať: aut pect⁹ ei⁹ ⁊ hec duo sũt due ptes toti⁹ coꝛpis. Et q̃daz movenť nõ ꝑ accñs: neqz qꝛ aliud existẽs in eo mouet sed qꝛ ipm in se primo monet: ⁊ hoc est motũ ꝑ se ⁊ ẽt ꝓp aliũ motũ ceteroꝝ motoꝝ motus vt alteratũ: ⁊ de alteratiõe ẽt alteratũ ad sanitatem est aliꝺ ab alterato ad calefactionem.

Ulia intẽdit n um e rare spẽs motuũ cẽtialiũ: icepit p⁹ determinare mota cẽtialia a nõ cẽtialib⁹: ⁊ ꝺicit qꝫ trãsmutatũ vlr est trib⁹ modis aut ꝑ accñs: vt cũ ꝺf qꝫ musicus currit: nõ. n. currit ꝑm qꝫ musicus: Iꝫ ꝑm qꝫ est aĩal ambulans cui accidit vt sit musicus: ⁊ sic cursus attribuiť ei ꝑ accñs. Scõus vo modus est illud qꝺ ꝺf trãsmutatũ simplr quia trãsmutať ꝑm ptẽ vt cũ ꝺf sortes est san⁹ Iꝫ nõ sit sanus nisi ꝑm oculũ: ⁊ infirmus qꝛ est infirm⁹ oculo: ⁊ ꝺ itẽdebat cuz. ꝺ. (⁊ aliud qꝛ ps eius ⁊c). i. ⁊ q̃ddã ꝺf trãsmutari simplr tñ nõ trãsmutať er eo nisi vna ps tũ: ⁊ iste mod⁹ reducitur ad illũ q est ꝑ accñs: ⁊ est q̃si mediũ iter illud qꝺ ẽ ꝑ accñs ⁊ illud qꝺ est ꝑ se. ps. n. põt moueri ꝑ se qñ distinguiť a toto qꝺ est ipossibile in musica: aut in albedine: ꝑ⁹. n. mõ attribuiť motus gña ei⁹ qꝺ nõ est inatũ moueri. ſ. qualitatũ vt cũ ꝺicim⁹ qꝫ musicus currit ⁊ medicus scribit. Scõo vo attribuiť mot⁹ gña ei⁹ qꝺ inatũ est moueri. Et isti tres modi ꝟenienť in eis q̃ movenť in loco ⁊ in alteratõe mãifeste ⁊ illõ qꝺ mouet ꝑ accñs: aut gña ptis: aut qꝛ mouet ꝑ se. sed Aristo. nõ idiget in hoc loco diuidere motũ ꝑ se in hoc qnto: sed in septimo ⁊ in octauo faciet hoc ⁊ ꝙtẽt⁹ est er his trib⁹ modis. ſ. motũ ꝑ accñs: ⁊ motũ ꝑm ptẽ: ⁊ motũ ꝑ se: ad declarãdum qꝫ ꝑmo eius nõ ẽ nisi de moto ꝑ se qñ nulla ars ꝙsiderat de moto ꝑ accñs. ꝺ. ꝺ. (⁊ est motũ ꝑ aliuz motũ). i. ⁊ ẽt mouet ꝑ se motu alio a motu trãslatõis: vt illud qꝺ mouet ꝑm alterationẽ. ⁊ qꝛ alteratio ꝺf quasi equo ce. ꝺ. (⁊ ꝺ alteratiõe ẽt ⁊c). i. illud qꝺ significat ꝺ nomen alteratio qꝺ est trãsmutatio ad sanitatẽ est aliꝺ ab illo qꝺ significat ꝺ nomẽ alteratio qꝺ ẽ trãsmutatio ad caliditatẽ.

¶ Est aũt in mouẽte sitr: aliud qꝺem. n. ꝑm accñs mouet: aliud vo ꝑm ptez: in eo qꝫ hui⁹ aliqua. Aliud vo ꝑ seipsum primum: vt medicus quidem sanat: manus autem percutit.

¶ Et ita est ꝺe motoꝛe: qñ alius mouet ꝑ accñs: ⁊ alius mouet: qꝛ pars eius mouet: ⁊ alius mouet ꝑ se primo. U. g. medicũ sanare ⁊ manum percutere. 2

¶ Cũ declarauit qꝫ mot⁹ diuidiť in illos tres modos declarat ẽt qꝫ in motoꝛe ꝟeniũtur illi tres modi. ſ. motoꝝ ꝑ se. U. g. medicũ sanare aliũ ab infirmitate. Et motoꝝ ꝑ accñs. U. g. musicus sanat se: qñ accidit musico vt sit medicus: aut medicus sanãs se. medicus. n. nõ sanat ꝑ se nisi aliud: cũ res artificiales nõ agãt in se: nisi ꝑ accñs. ecõtrario enĩ ei qꝺ dictũ est in diffinitiõe nãe: illꝺ aũt qꝺ ꝺf movere: qꝛ ps eius mouet: ⁊ vt cũ ꝺicim⁹ sor. mouet ꝺ põd⁹: Iꝫ nõ moueat nisi manu tñ. ꝺ. ꝺ. (⁊ manũ ꝑcutere) ꝺ est exẽplũ ꝺ illo qꝺ mouet ꝑm ptẽ. ſ. sortẽ ꝑcutere: Iꝫ ñ ꝑcutiat nisi mãu aut ꝺicere manũ ꝑcutere: Iꝫ non ꝑcutiat nisi pars eius. 2

¶ Qñ aũt est aliqd mouẽs primũ: est aũt ⁊ aliquid qꝺ mouet: adhuc in quo tps: ⁊ ꝑter hec ex quo: ⁊ iqd. Dis. n. motus a quodã in qꝺdã. Altez. n. est qꝺ primũ mouet: ⁊ in qꝺ mouet: ⁊ ex quo: vt lignũ ⁊ calidũ: ⁊ frigidũ. Doꝛ aũt aliud qꝺ mobile est aliud vo in qꝺ: aliud ex quo. ADot⁹ aũt manifestũ qꝫ in ligno: nõ in specie autẽ est: neqz. n. mouet neqz mouet species: aut locus: aut q̃tum hoc.

¶ Et qꝛ est hic aliqs motoꝛ primo: ⁊ aliqd motum primo: ⁊ cũ hoc aliqd in quo est mot⁹. ſ. tps: ⁊ ꝑter ista aliqd ex qu est: ⁊ aliqd ad qꝺ est. Dis. n. motus est ex aliquo: ⁊ ad aliqd: illꝺ qꝺ primo mouet ẽ aliꝺ ab illo ad qꝺ mouet: ⁊ ab illo ex quo mouetur U. g. qñ lignũ est aliud a calido: ⁊ frigido: ⁊ ꝑmũ istoꝝ est motũ: ⁊ scõm ẽ illud ad qꝺ est motus: ⁊ ter 3

tiū est illud ex quo est mot⁹. ¶ Manifestū est igit ex hoc q⁹ motus in ligno nō est i forma. forma. n. nō mouet neq; mouet: neq; locus: neq; talis q̄titas.

3 ¶ Cū distinxit illud qđ est p se ab illo qđ est p accns in motore ⁊ moto: icepit nūcrare ꝓntia mot⁹ ad declarādū qđ eorū est qb⁹ attribuit mot⁹ p se: ⁊ vt ex b veniat ad nūcrāduz spēs mot⁹ ⁊ dixit: (⁊ q; est b ⁊c). i. ⁊ q; in oī motu iueniūt qnq;. s. ¶ Motor p se: ⁊ ¶ Motū p se: b intēdebat cū dixit (p mo) primū. n. est qñ est synonymū ei qđ est p se: ⁊ qñq; dr magis ppie: ⁊ est id qđ mouet nō pp aliū motorez: ⁊ silr primū motū dr his duob⁹ modis. s. de illo qđ est p se: ⁊ de illo qđ mouet p se: nō q; in eo est alia ps q̄ est primū motū in ipso: sed b intēdebat p motū primū illd qđ ē p se sim plicit. Tertiū vo est illud sicut dixit in q̄ est mot⁹. s. tps: ⁊ Quartū illd ex q̄ est mot⁹: ⁊ Quintū illd ad qđ est mot⁹: ⁊ b est ita qñ ois mot⁹ est a motore: ⁊ in moto: ⁊ in tpe. ⁊ ab aliq̄: ⁊ i aliqd. oēm vo motū cē a motore est positū b ⁊ declarabit in principio septimi: ⁊ silr oē motū cē in tpe declarabit ēt pfecte in serto: lz modicū ide declaratū sit i caplo de tpe. Quū aūt ois motus nālis rectus est ex aliq̄ ⁊ i aliqd: manifestū p se in motu alteratiōis: ⁊ augmēti: ⁊ trāslatiōis recte: lz existimet q⁹ ipse pscrutabit de b in alio loco ⁊ vr q⁹ ipse ponit b ista ꝑm q⁹ sūt famosa ⁊ post pscrutabit pfecte de eis. D. d. (motū. n. p⁹ est aliqd ⁊c). i. ⁊ illud qđ mouet p se manifestū est ipm cē aliud ab illo ad qđ mouetur: ⁊ ista alietas est ei p⁹ ⁊ cēntialr: p accns vo nō ē remotū: vt illd qđ mouet: ⁊ illud ad qđ est mot⁹: sint idē ⁊ silr ē de illo ex q̄ est mot⁹. s. q; ēt est aliud a moto. D. d. (U. g. qñ lignū ⁊c). i. qñ lignū est illud qđ mouet in alteratōe: ⁊ illud ad qđ est alteratio est calidū ⁊ frigidū: ⁊ lignū ē alid a calido aut frigido. D. d. (⁊ primū istor est motū ⁊c). i. illud ex istis qđ magis dispont p motū est res mota: ⁊ segt ipm illud ad qđ est mot⁹: cū illud sit finis mot⁹: ⁊ segt ista illud ex quo est mot⁹: cū ab b sepat res mota ⁊ trālfertur ab eo. ¶ Primū igit istor ⁊ digni⁹ in motu est res mota. s. subiectū mot⁹. Deinde illud ad qđ est mot⁹. Deide illd ex quo est mot⁹. Iste igit ordo est istaz cāz ex qb⁹ ꝓstituit motus: mot⁹. n. ꝓstituit in substātia ei⁹ ex istis trib⁹ causis. s. de causis exñtib⁹ in eo nō extrinsecis: ⁊ iō nō nūcrauit motorē aut tps: q; tps est de accñtib⁹ eius: ⁊ motor ō cāis extrinsecis: ⁊ cū posuit ista dixit (manifestū est igit q⁹ mot⁹ est in ligno ⁊c). i. cū motū est aliud ab eo ad qđ est mot⁹ ⁊ est forma: manifestū est q⁹ mot⁹ est in moto: nō in illo ad qđ est motus: ⁊ est forma: ⁊ b manifestū est p se. U. g. qñ calefactio est in corpe calefacto: nō in calore q est finis calefactōis. ⁊ silr trālatio est in trālato: nō in supiori aut in seriori q̄ sūt fines trālati: ⁊ q̄ztitas q̄ est finis augmētati: nō est in ea augmētū: ⁊ iō illud ad qđ est mot⁹: est aliud a moto p se. D. d. (forma. n. nō mouet neq; mouet) ⁊ intēdit formā substātialē q̄ est finis mot⁹ gnātōis: ⁊ qualitates q̄ sūt fines mot⁹ alteratōis. D. d. (neq; talis q̄ztitas) ⁊ intēdit q̄ztitatē ad quā puenit mot⁹ augmēti ⁊ diminutiōis. D. d. (forme. n. ñ mouēt neq; mouēt). i. qñ motor ⁊ motum est compositum ex materia ⁊ forma: ⁊ declaratum est in tertio q⁹ motus est in moto non in motore.

¶ Sed est mouēs qđ mouet in qđ mouet. ¶ Magis aūt in qđ q̄ ex quo mouet denominat mutatio: vñ corruptio in nō esse mutatio est: q̄uis ex ē mutat qđ corrūpitur: ⁊ gnātio in esse q̄uis ex nō esse.

4 ¶ Sed hic ē motor: ⁊ motū: ⁊ ad qđ ē mot⁹. Trāsmutatio. n. magis nominat ab illo ad qđ est mot⁹ nō ab illo ex quo est mot⁹: ⁊ iō corruptio ē trāsmutatio ad nō ens: ⁊ si corruptū trāsmutat ex aliquo ente: ⁊ gnātio est trāsmutatio ad ens: ⁊ si trāsmutaret a nō ente: ⁊ iā nūcrauim⁹ motū qd sit supi⁹.

¶ Idest sed si b sūt motor ⁊ motū: ⁊ ex q̄: ⁊ ad qđ: ⁊ mot⁹ est in aliq̄ istor ꝓterq̄z in re mota: b nomē mot⁹ est acceptum ab illo ad qđ est mot⁹: nō ab illo ex quo est mot⁹: ⁊ iō motus ex ente in nō ens dr corruptio qñ nō ens est corruptū ⁊ nō denominat a noie ei⁹ ex quo est. s. ab ente: ⁊ b intēdebat cū dixit: (⁊ iō corruptū ⁊c). i. ⁊ mot⁹ q dr gnātio dr: q; est trāsmutatio ad illud qđ est ens ⁊ gnātiuū: licet transmutaretur de non ente: idest incipiat ex eo. 4

¶ Quid qdē igit mot⁹ sit dcm ē p⁹. Spēs aūt ⁊ loc⁹ ⁊ passiões i q̄ mouent q̄ mouent imobilia sūt: vt scientia ⁊ calor. Et hic dubitabit aliqs si passiões motus sūt. Albedo aūt passio est: erit. n. in motū mutatio: sed fortassis nō est albedo mot⁹ sz albatio. Est aūt ⁊ in illis ⁊ qđ est ꝑm accns: ⁊ qđ est ꝑm ptē: ⁊ sz aliqd: ⁊ qđ prio est: ⁊ nō ꝑm aliō: vt qđ fit albū i id qđ itelligit mutat ꝑm accns. Color. n. accidit intelligi. In colorē aūt q; ps albū coloris est: ⁊ in europā: q; ps europe athene sūt. In albū aūt colorē p se. Quō qdez igit p se mouet: ⁊ qūo ꝑm accns: ⁊ qūo ꝑm aliqd aliud: ⁊ quō ipz primū in mouēte: ⁊ in eo qđ mouet manifestum est: ⁊ q⁹ motus nō est in specie: sed in eo qđ mouet: ⁊ mobili ꝑm actū sit.

¶ Et iam narrauimus motū qd sit supi⁹: ⁊ forme: ⁊ passiões: ⁊ q̄litates: ⁊ locus: ad quez mouent res mote nō mouent. U. g. sciētia ⁊ calor. Sed hic ē qō: in passiōib⁹ forte sūt mot⁹: ⁊ albedo est passio: ⁊ sic trāsmutatio ad illā est trāsmutatio ad motū: ⁊ ad hoc dicēdū est q⁹ dignius est vt albificatio sit mot⁹ nō albedo. Et in illis ēt est illō qō ē p accns ⁊ illō qđ est ꝑm ptē: ⁊ illud qđ est prio: nō p aliud. U. g. qñ trāsmutatio albificati ad itellectū ē trāsmutatio p accns: itelliget. n. ē accns coloris: ⁊ trāsmutatio eius ad colorē: q; est albū: ē ps coloris: ⁊ silr trāsfert ad europā qñ trāsfert ad athenas q; Athene sūt ps europe: trāsmutatio vo ei⁹ ad colorē albū est p se. Declaratū est igit quō est mot⁹ p se: ⁊ qūo p accns: ⁊ qūo p aliud: ⁊ qūo erit esse primo i motore ⁊ in moto. ⁊ est declaratū q⁹ mot⁹ nō est in forma sed in moto: ⁊ est motū in actu. 5

¶ Et q; iam narrauim⁹ primo motū qd sit: ⁊ diffiniuim⁹ cum q; est pfectio moti ꝑm q⁹ est motū: manifestū est q⁹ forma ⁊ est illud ad qđ est mot⁹ in gnātiōe est imobilis: ⁊ silr passiões q̄ sūt id ad qđ est mot⁹ in alteratōe: ⁊ silr locus: ⁊ est illud ad qđ est mot⁹ in trālatiōe: mot⁹. n. nō est pfectio alicui⁹ istor. Deide dedit exēplū de q̄litate ⁊ dixit. (U. g. sciētia ⁊ calor). i. qñ iste passiões nō mouent p motū alteratiōis cum sint fines ei⁹. D. d. (sed b est qō ⁊c). i. ⁊ q; passiões diuidunt. s. ꝑm magis ⁊ min⁹: ⁊ pp trāsmutatōez sequētez illas existimat q⁹ albedo est mot⁹: ⁊ sic mot⁹ ad illā erit mot⁹ ad motū. ⁊ q; manifestū est q⁹ albedo ē forma gcēs imobilis: ⁊ q fingit ipsam moueri: nō est loquēdū cuz eo i hac sciētia. D. d. (lz digni⁹ ē vt albificatio sit mot⁹ nō albedo). i. sed apparet p se q⁹ albificatio est mot⁹ nō albedo ad quā est mot⁹ albificatiōis: ⁊ q; accidit ei ad qđ ē motus vt in eo iueniat illud qđ est p se: ⁊ illud qđ est p accns ⁊ illud qđ est ꝑm ptē. Narrauit b ne aliqs deciperet: ⁊. d. (⁊ in illis ⁊c). i. ⁊ in illo ad qđ est mot⁹: iueniunt ēt illi tres modi quos numerauim⁹ in motore ⁊ moto. U. g. in illo ad qđ est trāsmutatio p accns ⁊ trāsmutatio albi ad b q⁹ sit intellectū. s. ad b q⁹ itelligat ab hoie qñ b est albi p accns:

cum

cū illud qđ albificaꝫ nō hz materiā vt trāſmuteꝫ ad hoc vt ſit
itellectū niſi p accñs: ⁊ b intēdebat cū dirit (itellig i. n. ⁊c)
. i. qm̄ itelligi ē accñs qđ accidit ei qđ trāſmutaꝫ ad colorē
⁊ eſt albū: ⁊ exēplū ei⁹ qđ dr̄ trāſmutari gr̄a ptis: eſt vt cū
dicim⁹ B albū demōſtratū trāſmutari ad colorari: qm̄ nō
dr̄ colorari: niſi qz trāſmutaꝫ ad ptez colozis. ſ. ad aliquā
ſpēm ei⁹: ⁊ b intēdebat cū dirit (trāſmutatio ei⁹ ad colorez
⁊c). i. ⁊ cū dicim⁹ albū colorari dicim⁹ b qz trāſmutaꝫ ad
ptē colozis: ⁊ eſt albedo. Deide dedit exēplū de motu trāſ-
latōis: ⁊ dirit (⁊ trāſferꝝ ad europā qz trāſferꝝ ad athēas)
. i. ⁊ dicim⁹ aliqđ trāſferri ad aliquē locū: qz trāſferꝝ ad ptē
illi⁹ rei. cui attribuiꝫ trāſlatio. U. g. vt cū dicim⁹ q⁹ ſor. trāſ
ferꝝ ad hiſpaniā: hz ñ trāſferaꝫ niſi ad corrdubā. D. d. (trāſ
mutatio vo eius ad colorē albū eſt p ſe). i. ⁊ cū dicim⁹ de
aliq̄ alterato in colore trāſmutari de nigro ad albū ē p ſe:
⁊ ēt cū dicim⁹ ipm trāſferri ab hiſpania ad corrdubā ē p ſe:
⁊ cū declarauit iſta pfecit ꝑmonē in diuidēdo ſūmā de bis
q̄ declarauit vt eſt mos in ꝑmōib⁹ demōſtratis: ⁊ dirit (de
claratū eſt igiꝫ ex b ꝑmone qūo attribuiꝫ mot⁹ ei ad qđ eſt
ꝑm ipm motū: ⁊ ꝑm accñs: ⁊ ꝑm ptē: ⁊ ſilr declaratuz qūo
moueri attribuiꝫ motori p ſe: ⁊ p accñs: ⁊ hz ptē: ⁊ qūo mo
uere attribuiꝫ ēt motori p ſe ⁊ p accñs ⁊ hz ptē. Etiā decla
ratū ē cū b q⁹ mot⁹ nō ē p ſe in eo ad qđ eſt mot⁹. ſ. forma
⁊ itelligit b p formā: formā ſubſtātialē ⁊ ūlitatē: ⁊ quātita
tē: ⁊ vbi: ⁊ vtiꝫ ea in b loco large ſicut fecit p⁹. ⁊ qñqz vtiꝫ
ea ꝓpꝛie: vt cū dirit (forma. n. nō mouet nec locus ⁊c) ⁊
qm̄ in hoc loco vtiꝫ forma ꝓ paſſiōib⁹ ⁊ ſubiectis: ⁊ qñqz
vtiꝫ ea magis ꝓpꝛie: vt cū. d. (forme ⁊ paſſiões ⁊ loc⁹ ⁊c)
qñqz igiꝫ vtiꝫ forma large: ⁊ qñqz ꝓ ſubiectis tm̄. D. d. (⁊
qđ ēt primū ⁊c) ⁊ intēdit b p primū primū ⁊ eſſentiale ꝑm
q⁹ declaratū eſt in poſteriorib⁹ analecticis.

¶ Scōz qđē igiꝫ accñs mutatio dimittaꝫ. Jn oib⁹
. n. eſt: ⁊ ſemp: ⁊ oi. Qđ vo nō ꝑm accñs eſt: nō eſt
in oibus ſed in ꝟrijs: ⁊ medijs: ⁊ in ꝟdictiōe: hui⁹
aūt fides ex iductōe eſt. Ex medio aūt mutaꝫ: vtiꝫ
. n. ipſo ſiē qđ eſt ꝟriū ad vtrūqz. Eſt. n. quodām̄ō
mediū vltia. vñ ⁊ hoc ad illa: ⁊ illa ad hoc quodā
mō dr̄ ꝟria: vt vox media grauis ad vltimā: ſbtil
ad extremā: ⁊ fuſcū albū ad nigz: ⁊ nigz ad albū.

6 ¶ Trāſmutatio vo p accñs omittēda ē: qz ē i quolz
⁊ eſt ſp neccario. Qđ aūt nō eſt p accñs: nō ē i quo
libet: ſed in ꝓtrarijs: ⁊ iter illa: ⁊ in cōtradictorijs
⁊ hoc credit ex iductiōe. Trāſmutatio. n. ē ex me
dio: qm̄ ita ſe hz ad vtrāqz extremitatē ſiē cōtrariū
Mediū. n. quodamō ē duo extrema: ⁊ iō dr̄: cuz
cōpaꝫ ad illa: ⁊ cū illa cōpanꝫ ad illud: ſiē dr̄ cō-
traria. v. g. qm̄ neuma qđ dr̄ mediū i reſpectu ota
ta dr̄ acutū: ⁊ in reſpectu ita dr̄ graue: ⁊ color pal-
lidus in reſpectu nigri dicit albus: ⁊ i reſpectu al-
bi dicitur niger.

6 ¶ Cū declarauit q⁹ oīs mot⁹ ꝓſtituit p qnqz. ſ. motorē: ⁊ mo
tū: ⁊ illd ex q̄ ē: ⁊ illd ad qđ ē: ⁊ illd i q̄ eſt ēt declarauit q⁹
vnūquodqz iſtoꝝ q̄ttuoꝝ attribuiꝫ motus: aut p ſe: aut per
accñs. ſ. motor ⁊ motū: ⁊ illud ad qđ: ⁊ illud ex quo: icepit
declarare q⁹ nō eſt ꝟſiderādū de illo qđ eſt p accñs cū hoc
nō ſit de arte demōſtratiua: ⁊ dirit (trāſmutatio vo p ac
cidēs ⁊c). i. illd aūt qđ attribuiꝫ iſtis reb⁹ p accidēs dimit
tēdū ē qz nō hz ſubiectū determiatū. D. d. (⁊ ē ſemp neceſ
ſario). i. ⁊ trāſmutatio q̄ eſt p accidēs iueniꝫ infinita i ea-
dē re qm̄ idē cor⁹ pōt dici ipſū nō euadere a trāſmutatio
ne p accidēs. U. g. q⁹ albefiat. D. humefiat. D. trāſferaꝫ:
deide calefiat: ⁊ q⁹ ē infinitū ⁊ nō hz naturā terminatā: nō
cōtineꝫ a ſcia: neqz ē ps artis demōſtratiue: ⁊ itēdit b p ac
cidēs illud qđ ē cōe ei qđ ē p accidēs: ⁊ ei qđ ē hz ptē. ⁊ cū
declararauit q⁹ i illo qđ ē p accidēs nō ꝟſiderat aliq̄ ars: ⁊
dedit cāz i b: ⁊ dirit (qđ aūt nō ē p accñs ⁊c). i. ⁊ trāſmuta
tio cui⁹ nā ſubiecti ē ēntialr̄ termīata nō ē niſi i ꝟriis: aut
i illis q̄ ſūt iter ꝟria: aut i ꝟdictorijs. ⁊ itēdit b p ꝟdictoria
illa q̄ oppponūt hz affirmatōez ⁊ negatōez: ⁊ p ꝟria: q̄ di
cūt ꝓpꝛie ut dictū ē i li. cathegoricoꝝ. D. d. (⁊ b credit ex
iductiōe). i. ⁊ b certificaꝫ. ſ. q⁹ oīs mot⁹ ē de ꝟrio i ꝟrium
aut de ꝟrio i mediū: aut de medio i ꝟriū: aut de nō ee i ee
aut de ee i nō ee ex iductiōe. D. d. (trāſmutatio. n. erit ex
medio ⁊c). i. ⁊ cā i b q⁹ trāſmutatio ē ex medio ⁊ ad mediū
ē qm̄ mediū ē ꝟriū vtriqz extremo hz q⁹ extrema ſunt ꝟria
⁊ cū narrauit q⁹ cā i trāſmutatiōe ex medio: ⁊ ad mediū eſt
q⁹ mediū ē ꝟriū vtriqz extremo dedit ēt cāz i b: ⁊ dirit (me
diū. n. ē quodāmō ⁊c). i. ⁊ cā i b ē qm̄ i medio ſūt duo ex
trema i media diſpoſitiōe: ꝑm vo q⁹ i eo iueniunt duo ex
trema i media diſpoſitiōe: ꝑm b vtrunqz extremū eſt ꝟriū
ſimplicib⁹ duob⁹. U. g. color pallidus ē medi⁹ iter albū ⁊
nigrū: que ſunt duo extrema: ⁊ i eo ē albedo ⁊ nigredo. ſ.
quodāmodo potētie. hz igiꝫ q⁹ hz i ſe de albedine i potētia
ē ꝟriū nigredini q̄ ē in actu: ⁊ hz illud qđ hz i ſe de nigredi
ne mō medio iter actū ⁊ potētiā: ē ꝟriū albedini i actu qđ
ē ſcōz extremū. Cū igiꝫ ꝓpō dicēs q⁹ trāſmutatio ē d ꝟri-
is i ꝟria fuerit itellecta ita q⁹ b nomē ꝟrium dr̄ de illo de
quo itelligiꝫ mai⁹ ⁊ minus. ſ. illud qđ ē i potētia: tūc nō in
digeꝫ iſta exceptiōe: ⁊ verificabit q⁹ oīs transmutatio ē de
cōtrario i cōtrariū. Deide dicit (mediū. n. ē quodāmodo
duo extrema) ⁊ itēdit eē medium inter actum: ⁊ potētiam
ſicut dirimus.

¶ Qm̄ aūt oīs mutatio eſt a quodā ⁊ in qddā māi-
feſtat ⁊ vtiqz nomē: poſt aliud. n. aliqd: ⁊ aliō qdē
pri⁹ aliud aūt mōſtrat poſteri⁹: ⁊ mutabit mutās q̄
drifarie. Aut. n. ex ſubiecto in ſubiectū: aut ex ſub
iecto in nō ſubiectū: aut ex nō ſubiecto in ſubiectū
aut ex nō ſubiecto in nō ſubiectū. Dico aūt ſubie
ctū ex affirmatiōe mōſtratū: qz neceſſe eſt ex his q̄
dicta ſūt tres eē mutatiões. ſ. ex ſubiecto in ſubie-
ctū: ⁊ ex ſubiecto in nō ſubiectū: ⁊ ex nō ſubiecto i
ſubiectū. Que. n. eſt ex nō ſubiecto in nō ſubiectū
nō eſt mutatio: pp hoc q⁹ nō eſt ꝑm cōtrapoſitōez
Neqz. n. cōtradictio: neqz cōtraria ē. Ex nō ſub-
iecto qdē igr̄ mutatio in ſubiectū ꝑm cōtradictōez
gnātio eſt. Alia qdē ſimplr̄ ſimpler. Alia vo q̄daz
cuiuſdā: vt ex nō albo in albū gnātio qdē hui⁹ eſt.
Que vo ex nō ee ſimplr̄ in ſubſtātiā ē: gnātio ſim-
pliciter eſt: ꝑm quā fieri ⁊ non fieri ſimplr̄ dicim⁹.
Que vo ex ſubiecto in nō ſubiectuz corruptio eſt.
Simplr̄ qdē q̄ ex ſubſtātia i nō ee ē. Quedā āt ē q̄
eſt i oppoſitā negatiōez: ſicut dcm̄ in gnātione.

¶ Et quia omnis transmutatio eſt de aliquo in ali 7
quid: ⁊ hoc ſignificat ſuum nomen: ſignificat eniz
in idiomate greco: q⁹ eſt aliqd quod ſit per aliō: ⁊
ſic ſignificat aliqd fuiſſe: ⁊ aliquid foze. Et oē qđ
transmutaꝫ trāſmutatur quattuoꝝ modis: aut de
ſubiecto in ſubiectū: aut de ſubiecto i nō ſubiectū
aut de nō ſubiecto in ſubiectū: aut a nō ſubiecto i
ñ ſubiectū: ⁊ itelligo p ſubiectū illō qđ ſignificaꝫ p
affirmationē. Ergo neceſſe eſt ex hoc quod diri-
mus q⁹ modi trāſmutatiōis ſunt tres: quoniā trāſ
mutatio de nō ſubiecto in nō ſubiectū nō eſt trāſ-
mutatio: qz nō ſunt oppoſita: qm̄ non ſunt cōtra-

ria neqz contradictoria. Transmutatio igitur de non subiecto in subiectum ꝑm contradictionē est generatio: ⁊ transmutatio simpliciter erit simpliciter: ⁊ qō est transmutatio aliqua est in aliquo. v. g. qm̄ transmutatio de non albo in album est generatio albi. Transmutatio vō de nihilo simpliciter ad aliquam essentiam est generatio simpliciter ⁊ de hoc dicimus simpliciter aliquid generari Transmutatio vō de subiecto in nō subiectū: aut est corruptio simpliciter: cum fuerit transmutatio de aliqua essentia in nihilum: aut erit corruptio aliqua: cum fuerit transmutatio in negationem contradicentem: sicut dictum est de generatione.

7 ¶ Cum declarauit consequentia motorum quorum vnum est q̄ omne motum mouetur de aliquo in aliquid: ⁊ intendit numerare species motuum: incipit perscrutari de hoc diuidendo illud ex quo possibile est transmutatum trāsmutari: ⁊ ad quod: ⁊ ex quo est impossibile: quoniam istis numeratis determinabuntur species motuum: ⁊ quia numerauit ista exinductione cum dixit (quoniam erit de contrario aut de contradictorio): vult nunc numerare illa ꝑm diuisionem quia est via certior ⁊ dixit: (⁊ quia omne transmutatum ⁊c. (.i. de aliquo terminato in aliquid terminatum non de quolibet ⁊ licet hoc sit manifestum per se dedit testimonium ex hoc q̄ hoc nomen transmutatio significat apud eos: ⁊ est bene manifestum per se q̄ omnis transmutatio est de aliquo in aliquid: quoniam dum res fuerit in eadem dispositione tunc illic non erit trasmutatio: cum igitur transmutatur, erit hoc quando transfertur in aliquā dispositionem ab aliqua dispositiōe: ⁊ qz iste dispositiones ꝑm q̄ res diuidunt̄ in affirmationem ⁊ negationem scilicet in esse ⁊ non esse sunt quattuor modis dixit (⁊ omne qō trāsmutatur ⁊c.) .i. ⁊ cum posuerimus q̄ oīs trāsmutatio est de aliquo in aliquid: ⁊ hoc nomen aliquid dicitur simpliciter de esse ⁊ non esse: aut de negatione ⁊ affirmatione: necesse est vt omnis transmutatio sit de subiecto in subiectum: idest de affirmatione in affirmationem: ⁊ de esse in esse oppositum. Aut de subiecto in nō subiectū idest de affirmatione in negationē: ⁊ de aliquo esse ad priuationem illius esse. Aut de non subiecto in subiectum. i. de aliqua negatione in aliquā affirmationem ⁊ de aliqua priuatione in aliquod esse. Aut de non subiecto in non subiectum: vnde necesse est vt modi transmutationuz sint tres ⁊ nō sit quartū tres vō sūt: transmutatio de esse in esse oppositum: ⁊ de esse in non esse: ⁊ de non esse in esse: ⁊ intelligo per non esse nō esse in actu qō est esse in potentia: ⁊ vniuersaliter nō esse: quod est ꝓprium prime materie: nō negationem simpliciter. negatio. n. simpliciter. significat nō esse simpliciter: ⁊ non esse simpliciter: nō recipit trāsmutationem: ⁊ hoc est intelligendum ex hoc qō dixit (⁊ intelligo p subiectum ⁊c.) ⁊ dixit ne aliquis intelligat aliquē modorum priuationum famosarum numeratarum in libro p̄dicamentorum. Tertius vō est de esse in nō esse: qō autem euanuit est illud qō est: de nō esse: in nō esse. non ē enim impossibile est transmutari: ⁊ nō esse aliquid non opponit̄ ad non esse aliquid: ⁊ dictum est q̄ illud ex quo est trāsmutatio: ⁊ ad quod est transmutatio sūt opposita. ⁊ debes scire q̄ transmutatio que est de subiecto in subiectum. s. ō cōtrario in contrarium potest collocari in transmutatione q̄ est de non subiecto in subiectum: ⁊ de subiecto in nō subiectum. transmutatio. n. alia est in substantia alia in accidēte. in substātia vō qz substantia nō cōtraria est substantie: ⁊ transmutatio est de opposito in oppositum: non dicim⁹ q̄ ista transmutatio est de subiecto in subiectum: ⁊ si sit ita ⁊ dicitur esse de nō subiecto in subiectum: ⁊ de negatione in affirmationem: aut est contrario: cum oppositio in hac transmutatione est in priuatione ⁊ habitu que est in substātia non in contrarietate: sicut est dispositio in trāsmutatione que est in accidente. transmutatio vō que est in accidente: qz est in contrarietate: ⁊ dicimus contraria sunt existentia: dicitur esse de subiecto in subiectum: ⁊ qz illa que opponunt̄ ꝑm contrarietatem possunt opponi ꝑm priuationem ⁊ habitum ꝑm affirmationem ⁊ negationem: possibile est ēt dicere in eis que opponuntur ꝑm contrarietatem illa transmutari de subiecto in nō subiectuz. Uerbi gratia de albo in non album: sicut dicimus hoc de substantia in nō substantiam. s. sicut dicimus aliquid transmutari ō homine in non hominem: ⁊ similiter dicimus ēt q̄ transmutatur de non subiecto in subiectum in accidēte. Uerbi gratia de non albo in album. sicut dicimus substantiam trāsmutari de nō hoīe in hoīem: ⁊ qz transmutatio vniuersaliter cum accipitur de non subiecto in subiectum dī generatio: ⁊ cum accipitur de subiecto in nō subiectum dī corruptio: ⁊ subiectum ⁊ nō subiectum quedam dicuntur simpliciter: ⁊ sunt illa que sunt in substantia cum substantia sit p se: ⁊ quedam non dicuntur simpliciter ⁊ sunt illa que sūt in accidentibus qm̄ hoc nomen esse aut non esse dicit̄ de substantia simpliciter: ⁊ de accidente non simpliciter: ideo trāsmutatio que est in substantia de non subiecto simpliciter: ⁊ de non ente simpliciter: ad ens simpliciter dicitur generatio simpliciter: ⁊ transmutatio de ente simpliciter in non ens simpliciter: dicitur corruptio simpliciter: ⁊ transmutatio que est de aliquo ente. i. existente in alio nō simpliciter qō est accidens in non aliquod ens dicitur generatio aliq̄ nō simpliciter: ⁊ similiter transmutatio que ē de aliquo ente in nō aliquod ens dicitur aliqua corruptio ⁊ cū hoc sit declaratum cum dixit (⁊ transmutatio de non subiecto in subiectum est generatio: ⁊ intendit q̄ transmutatio vniuersaliter siue suū esse fuerit in accidente siue in substantia cū accipitur ꝑm q̄ est ex nō subiecto in subiectuz dicitur generatio. D. d. (⁊ trāsmutatio simpliciter ⁊c.) .i. ⁊ trāsmutatio simpliciter: ⁊ est illa que est de non subiecto in subiectū ⁊ est illa que est in substantia dicitur generatio simpliciter qz est in ente simpliciter: nō in aliquo ente ⁊ que est de nō ente aliquo in aliquod ens: ⁊ est accidens: dicitur generatio aliqua nō generatio simpliciter: qz ē in aliquo ente. nō in ente simpliciter. D. d. (transmutatio vō de nihilo ⁊c.) .i. transmutatio de nō ente simpliciter. i. de nō substantia aliqua in ens simpliciter. i. in aliquam substantiam est generatio simpliciter: ⁊ transmutatio simpliciter. D. d. (trāsmutatio vō de subiecto in nō subiectum ⁊c.) .i. transmutatio vō de ente in nō ens est duobus modis ēt: qm̄ si transmutatio fuerit in eēntia indiuidui demōstrati. s. indiuidui substantie: donec fiat illud non indiuiduū dicit̄ corruptio simpliciter: cum autem fuerit in aliquo accidente donec fiat non illud accidens dicitur aliqua corruptio non corruptio simpliciter: intelligendum est igitur in hoc loco p negationem priuationem que non est propria alicui subiecto ⁊ per affirmationem esse.

¶ Si igitur quod non est dicitur multipliciter: qz neqz quod est ꝑm compositionem ⁊ diuisionez cō tingit moueri: neqz quod est ꝑm potentiam: quod ei quod est simpliciter ꝑm actum oppositum est. Hoc quidem enim non album: aut non bonum: tamen contingit moueri ꝑm accidens: erit enim homo non albus. Quod autem simpliciter non hoc aliquid est nullo modo mouetur: impossibile enim quod non est moueri. Si aūt hoc: ⁊ generationem motum esse impossibile erit: fit enim quod nō est. Si enim ⁊ qō ex non ente maxime ꝑm accidens fit: sed tamen verum est dicere quod est: qō non est

non est de eo quod fit simpliciter. Similiter autem ⁊ quiescere: hec igitur accidunt inconuenientia. Et si omne quod mouetur in loco est: quod autem non est: non est in loco: esset enim alicubi: neqꝫ iam corruptio motus est: contrarium quidem enim motui motus: aut quies. Corruptio autem generationi: contrarium est.

8 Et dicamus nunc ꝙ non ens cum dicitur pluribus modis illud quod dicitur ex eo ſm compoſitionem ⁊ diuiſionem impoſſibile eſt vt ſit motum: neqꝫ illud quod dicitur ſm potentiam: ⁊ eſt illud quod eſt oppoſitum ei quod eſt ſimpliciter in actu. Quoniam non album: aut non bonum: poteſt eſſe alio modo motum per accidens: quoniam poſſibile eſt vt non album ſit homo. Illud autē quod eſt ſimpliciter non ens: ⁊ non eſt demonſtratuꝫ: impoſſibile eſt vt moueatur: quoniaꝫ non ens impoſſibile eſt: vt moueatur: ⁊ cum ita ſit impoſſibile eſt vt generatio ſit motus: quoniam non ens eſt illud quod generatur. Quoniam ſi illud quod eſt per accidens ꝓprie non ens: eſt illud quod generatur: Tamen verum dicitur ꝙ non ens eſt in generatione ſimpliciter: ⁊ ſimiliter eſt de quiete ⁊ tale inopinabile ſequitur ex hoc: ꝙ omne motum eſt in loco: quoniam quod non eſt non eſt in loco: quoniam ſi fuerit in loco eſt in aliquo vbi. neque corruptio etiam eſt motus: corruptioni enim eſt contrarium: aut motus: aut quies corruptio eſt cōtraria generationi: ⁊ quieti.

Cum declarauit ꝙ genera tranſmutationum ſunt tria ſcilicet de ſubiecto in ſubiectum: ⁊ de non ſubiecto in ſubiectum: ⁊ de ſubiecto in nō ſubiectū: ⁊ eſt illō quod generatio: ⁊ corruptio: quoniaꝫ generatio ⁊ corruptio numeratur in vna ſpecie ſpecierum tranſmutationis: ſicut aliquis motus numeratur de ſupiori in inferius: ⁊ de inferiori in ſuperius: in vna ſpecie: ⁊ eſt trāſlatio recta: ⁊ ſicut trāſmutatio de albedine in nigredinem ⁊ ecōuerſo numeratur in vna ſpecie alterationis: incepit declarare ꝙ trāſmutatio que eſt ō ſubiecto in non ſubiectum: aut econuerſo non eſt motus ſcilicet ꝙ hoc nomen tranſmutatio non dicitur ō illa ⁊ de illa que eſt de ſubiecto in ſubiectum vniuoce: neqꝫ quaſi vniuoce: ſicut eſt in eis que cōtinentur ſub eadem diffinitione principaliter ⁊ ſecundario: ⁊ incepit ⁊ dixit (⁊ dicamus nunc ꝙ non ens ⁊cetera) ideſt ⁊ quia non ens dicitur tribus modis. Quorum vnus eſt ſm compoſitionem. ideſt affirmationem: ⁊ negationem. Verbi gratia chimera non eſt natura.

Secūdus vo eſt vt cum dicimus in indiuiduo ſubſtantie demonſtrato: eſſe non ens ⁊ eſt ens in potentia quod eſt oppoſitum ei quod eſt in actu ens: ⁊ per ſe. Tertius eſt vt cum dicimus in indiuiduo accidentis ipſum eſſe non ens. Verbi gratia: non album ⁊ non coloratum: ⁊ hoc eſt non ens non ſimpliciter ſed non ens aliquid: quod igitur ex iſtis dicitur ſm compoſitionem ⁊ diuiſionem ſcilicet ꝙ falſitas in eo eſt ſm compoſitionem aut diuiſionem ſcilicet affirmationem ⁊ negationem: manifeſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt in eo vt ſit tranſmutatum: quod autem eſt non ens aliquod. Verbi gratia: non ens album poſſibile eſt moueri per accidens. Verbi gratia: quoniam homo non albus fit album: quoniam non fit albus per ſe: niſi ex nigro non ex non albo: niſi per accidens: non album enim non tranſmutatur ſm ꝙ eſt non album: quod autem tranſmutatur de non ente ſimpliciter in aliquod ens ſimpliciter. ⁊ eſt generatio que eſt in ſubſtantia: non inuenitur in eo trāſmutatio omnino: ſm ꝙ res inuenitur in ſubiecto: quoniaꝫ ſubiectum tranſmutationis in ea eſt in potentia. ⁊ ideo impoſſibile eſt trāſmutari per ſe: aut ꝓ accidens: non ens vo non ſimpliciter poſſibile eſt vt moueatur: quoniam ſubiectum trāſmutationis in eo ē in actu: ⁊ eſt illud ad quod eſt tranſmutatio: ⁊ cum motus attribuitur ei ſm ꝙ eſt ens erit eſſentialiter ⁊ cum attribuitur ei ſm alietatem: erit per accidēs. Priuatio enim non tranſmutatur: ſed tranſmutatur ſubiectum priuationis: cum fuerit exiſtens in actu: ⁊ idem demonſtratum in duabus extremitatibus motus. Deinde dixit (neqꝫ idem quod dicitur ſm potentiam ⁊cetera) ideſt neqꝫ mouetur etiam de non ente illud quod dicitur de ente in potentia: quod eſt oppoſitum enti in actu: quoniam tranſmutatum eſt ens in actu neceſſario. Deinde dixit (non album enim ⁊ non bonum ⁊cetera.) ideſt illud enim de non ente: quod dicitur de non aliquo ente: non de non ente ſimpliciter: eſt ens in actu. Verbi gratia: non album: ⁊ non bonum eſt ens in actu: ⁊ eſt poſſibile moueri per accidens: eſſentialiter vo non ſcilicet ſm ꝙ eſt non ens. Deinde dicit (quoniam poſſibile eſt vt non albus ſit homo ⁊cetera.) ideſt ⁊ eſt poſſibile vt hoc tranſmutetur: quia non album eſt ens in actu. Verbi gratia homo. non homo vo non eſt ens in actu: ſed in potētia. Deinde dicit (illud autem quod ſimpliciter non eſt ⁊cetera.) ideſt illud autem quod non poteſt demonſtrari. ideſt ꝙ ens nō eſt ſimpliciter: impoſſibile eſt moueri omnino per ſe aut per accidens: quoniam non eſſe non mouetur per ſe: ⁊ nihil eſt hic ens in actu ſubiectum motui demonſtrato de principio eius vſqꝫ ad finem. Accidit igitur ex hoc dicere ꝙ non ens mouetur per accidens: aliud enim quod eſt per accidens: accidit enti per illud quod eſt per ſe: ⁊ quia per non ens non ſimpliciter diſponitur ſubiectum in actu: vt cum dicimus ꝙ iſte homo non albus fit albus: poſſibile eſt tranſmutatio tribuatur hic ad non eſſe per accidens ſcilicet per ſuum ſubiectum quod eſt ens in actu. Ad non eſſe vo exiſtens in ſubſtantia ſcilicet ex qua fit tranſmutatio ſimpliciter: impoſſibile eſt vt attribuatur tranſmutatio per accidens: nedum per ſe: quia ſubiectum eius eſt ens in potentia ⁊ ens illic in actu non eſt idem demonſtratum in duabus extremitatibus eiuſdem motus: quoniam non aer quando fit aer accidit quādoqꝫ aqua. Verbi gratia: cum aqua corrumpitur: deinde ſuccedit ei aer ergo hic nō eſt idem ſubiectum forme aque ⁊ aeris ſuper quod ſuccedebāt forme ſibi: ſicut album ⁊ nigrum ſuccedūt ſibi in indiuiduo demōſtrato: ⁊ prima materia nō eſt in actu: ⁊ quod nō eſt in actu ſpoſſibile eſt moueri: ⁊ cū eſſe prime materie nō admiſcetur actus omnino: impoſſibile eſt vt moueatur. Quia ergo in duabus extremitatibus iſtius motus. ſ. generatiōis ⁊ corruptiōis exiſten

tis in substantia nō est aliquod idem demonstratum dispositum per motum a principio vsq; ad finez eius ꝛ dirit(ergo impossibile est vt generatio sit motus.) Deinde dedit causam in hoc:ꝛ dirit(quoniaz nō ens est illud quod generatur).i.ꝛ causa in hoc q; generatio in substātia nō est motus:est quoniam generatuz in ea est nō ens simpliciter:ꝛ est ens in potētia quando trāsmutatur:ꝛ erit de potētia in actum:quod non est ita in generatione accidētium. Trāsmutatum enim in ea est in actu:ly trāsmutetur ꝑm q; est in potētia:ꝛ quia dirit q; trāsmutatio in substātia est de non ente simpliciter:ꝛ q; est causa in hoc q; trāsmutatio in ea non est motus:ꝛ generatio eius est a non ente per accidens:ꝛ generatio eius ab ente in potentia est per se incepit quasi excusando se in hoc q; dedit causam illius:q; generatio simpliciter non est motus : que est causa scilicet quia est transmutatio ex non esse : ꝛ est causa per accidens : dixit : (quoniam si illud quod est per accidens ꝛcetera)idest dirimus q; generatio simpliciter est de non ente simpliciter:ꝛ si generatum per se est de ente in potentia : ꝛ de non ente per accidens : quia dicere q; in non ente simpliciter : est generatio simpliciter est verum:licet sit per accidens: ꝛ quasi dicit . ꝛ dirimus q; causa in hoc q; in generatione non est motus : quia est de non ente ꝛ ipsum esse de non ente est per accidens : ꝛ non essentialiter:ꝛ causa essentialis in hoc est dicere q; generatio non est motus: quia transmutatum in ea est de ente in potentia. Deinde dicit(ꝛ similiter est de quiete) idest ꝛ cuz in generatione non erit motus non erit in ea priuatio motus: cuius proportio ad motum in loco est : sicut proportio priuationis que dicitur quies in rei veritate : ꝛ determinatio istius sermonis est:quoniam quia omnis generatio est factio alicuius quod ante non fuit : necesse est vt priuatio omnis generationis precedat illam in subiecto ex quo generetur . Si igitur subiectum fuerit ens in actu:tunc generatio erit motus:ꝛ ista est dispositio transmutationis in alteratione ꝛ augmento ꝛ translatione. Et si subiectum fuerit in potentia non erit illic motus cum non sit illic motum in actu sicut est dispositio in substantia : ꝛ dicitur generatio ꝛ corruptio simpliciter : ꝛ si alie transmutationes dicuntur generatio ꝛ corruptio : tamen non simpliciter sed cum determinatione. Deinde dicit:(ꝛ sequitur tale impossibile ꝛcetera:)idest ꝛ contingit dicentibus q; generatio ꝛ corruptio sunt motus aliud impossibile : ꝛ est q; illud quod non est ens est in loco:quoniam omne motum est in loco:ꝛ quod non est ens mouetur:ergo quod non est ens:est in loco:ꝛ cum contradictorie huius conclusionis coniungetur vna duarum istarum propositionum vera scilicet : est q; omne motum est in loco:concludetur in secunda figura q; illud q; non est ens nō mouetur. Deinde dicit(neq; corruptio est motus quoniam contrarium corruptionis est aut motus aut quies ꝛcetera:) idest ꝛ corruptio etiam non est motus:quia est contraria generationi.ꝛ impossibile est vt illud quod est motus sit contrarium ei quod non est motus : ꝛ intendit hic per quietem priuationē motus ꝛ syllogismus cōponitur sic. Contraria corruptioni est generatio ꝛ quies. Et quies est priuatio motus. Ergo contraria corruptioni est priuatio motus:ꝛ cum contrarium corruptionis est priuatio motus ꝛ contraria sunt sub eodez genere: impossibile est vt alterum istorum sit sub priuatiōe:ꝛ alterz sub habitu:qm priuatio ꝛ habitus nō sunt sub eodē genere:ꝛ ꝓpositio dicēs q; ȝria sunt in eodē gñre ē famosa:ꝛ vificabiť l prima philosophia.

¶ Quoniam autez omnis motus mutatio quedam est:mutationes autez tres sunt dicte: harum autem que sunt ꝑm generationem ꝛ corruptionem non sunt motus. ¶ Oe autez ꝑm cōtradictionez sunt:necesse est ex subiecto in subiectum mutationem motum esse solum:subiecta autem aut contraria aut media. Et priuatio eniz ponitur ȝriū:ꝛ monstrať affirmatōne nudū:ꝛ albū:ꝛ nigrū. Si igiť p̄dicamenta diuisa sūt substātia:ꝛ q̄litate:ꝛ vbi:ꝛ qū:ꝛ ad aliquid ꝛ q̄titate:ꝛ facere:ꝛ pati:necesse est tres esse motus q̄titatis ꝛ qualitatis ꝛ ꝑm locum.

¶ Et quia omnis motus est transmutatio aliqua:ꝛ modi transmutationum sunt tres predicti:ꝛ istorum trium modoruz illud q; est ꝑm generationem ꝛ corruptionem non est motus in quo est contradictio:est necesse vt transmutatio sola que est de subiecto in subiectum sit motus:ꝛ duo subiecta sunt aut contraria aut media. Quoniam nos ponemus priuationez etiam contrarium:quoniam per illam significatur sicut significatur nudum per affirmationem:vt album ꝛ nigrum. ¶ Cum predicamenta diuidantur in substantiam:ꝛ qualitatem:ꝛ vbi ꝛ ad aliquid:ꝛ quantuz:ꝛ agere:ꝛ pati: necesse ē vt motus sint motus qualitatis:ꝛ motus q̄titatis:ꝛ in loco.

¶ Cum posuerit q; transmutatio:aut est de subiecto in subiectum:aut de subiecto in non subiectum:aut de non subiecto in subiectum:aut de non subiecto in nō subiectum ꝛ destruxit tres modos:remansit vnus qui est de subiecto in subiectū ꝛ dirit(ꝛ qz transmutatiōes sunt tres)ꝛ dirit tres quia quartus modus manifestus est per se:scilicet quoniam transmutatio non fit de non subiecto in non subiectum. Deide dicit(ꝛ istorum trium ꝛcetera)idest declaratum est q; duo istorū trium que dicuntur generatio ꝛ corruptio nō sunt motus:ergo necesse est vt vera transmutatio sit de subiecto in subiectuz. Deinde dicit(in quo est cōtradictio) idest de affirmatione in negationem : ꝛ econuerso vt dixim⁹ in generatione ꝛ corruptione:ꝛ cum declarauit q; vera transmutatio est illa que fit de subiecto in subiectum incepit querere species aut genera istiꝰ trāsmutationis primas ꝛ dirit(subiectuz est alteratio subiecti in subiectum idest transmutatio q̄ est de subiecto in subiectū:ē alteratio subiecti i subiectū.i. trāsmutatio alicuiꝰ affirmatōis in aliq; affirmationē: remanēte ēntia rei dispositē illis duabus dispositōibus. Ut.g. vt aliquod corpus demonstratum mutetur de albedine in nigredinem:aut de vbi in vbi:aut de minori quantitate in maiorem. Deinde dicit(ꝛ duo subiecta sunt aut contraria ꝛcetera)idest ꝛ quia manifestuz est per se q; transmutatio est de contrario in contrarium:ergo transmutatio que est de affirmatione in affirmationē:est ō affirmatiōe ȝria in affirmatōez ȝriā ꝛ qz due affirmatōes:aut eaz bit⁹ aut altera erit habitus ꝛ altera priuatio dirit(ponam⁹ nos igiť ō priuationē ēt ȝriū).i. ꝛ itelligendū est ō p ȝriū illud qđ est cōe duob⁹. Deinde dedit cām pp quā vtiť ō ȝrio large ꝛ est qz affirmatōes ȝrie diuidunť in ō duo. s. l ver ām ȝrietatē ꝛ in priuationē ꝛ habitū:ꝛ ita ponit q; trāsmutatio

mutatio dꝫ esse de affirmatiõe opposita i affirmatõez oppositã: ⁊ dixit (qñqz .n. significaꝫ p illã sicut p affirmatiõez). i. ⁊ posuim⁹ ȝria ſm habitũ ⁊ priuatiõez in affirmatiõib⁹ oppositis: qz priuatio qñqz significaꝫ p affirmatõez: vt cũ dicim⁹ ſoz. ẽ nud⁹: q̃ ẽ affirmatio ſignificãs priuatõez: quẽadmodũ cũ dicim⁹ ſoz. ẽ niger aut alb⁹: ẽ affirmatio q̃ ſignificat habitũ: ⁊ q̃ſi dicit: ⁊ qz neceſſe ẽ vt trãſmutatio fit de affirmatiuo oppoſito in affirmatũ oppoſitũ: ⁊ affirmatio oppoſita ẽ duobus modis: neceſſe eſt vt omnis tranſmutatio ſit aut de ꝯrario in ȝriũ: aut de nõ eſſe in eſſe: aut ecõuerſo ⁊ manifeſtum eſt q⁹ iſtnd non eſſe eſt aliud a non eſſe: ex quo eſt generatio: ⁊ quia manifeſtum eſt per ſe q⁹ tranſmutatio que eſt motus in rei veritate eſt inter oppoſita mediata: ⁊ non eſt medium in tranſmutatione que eſt de priuatione in habitum. quia inter priuationem ⁊ habituꝫ non eſt mediuꝫ dimiſit deſtruere hanc diuiſionem quia eſt manifeſta: ⁊ quia vera contraria mediata inueniuntur in tribus predicamentis: neceſſe eſt vt motus ſit in tribus predicamentis: ſed ipſe nõ compleuit hanc declarationem ꝺ modo: ⁊ quaſi dimiſit perſcrutationez diligenti. Deinde incepit inducere aliam viam manifeſtiorem: ⁊ famoſiorem in determinando genera motuum per determinationem generum predicamentoꝝ: in quibus inuenitur motus: ⁊ dixit (⁊ cum predicamenta ⁊ cetera) ideſt ⁊ cuꝫ ſit declaratum q⁹ motus eſt de ſubiecto contrario in ſubiectum contrarium: ⁊ eſt declaratum etiam in alia ſcientia predicamenta ſunt decem neceſſe eſt vt motus ſit in tribus tantuꝫ. In qualitate: ⁊ eſt alteratio. In quãtitate ⁊ eſt augmentum ⁊ diminutio. Et in loco ⁊ eſt ⁊ tranſlatio: quoniam in iſtis predicamentis inueniuntur contraria ⁊ media: licet lateat in loco aliquantulum: ⁊ ideo declarabitur poſt: ⁊ expoſitores querunt hic quomodo hic ponit motum ſub tribus generibus ⁊ ipſum poſuit illud genus per ſe: ſcilicet predicamentum paſſionis: quidam igitur conceſſerunt ipſum eſſe ſub iſtis generibus: ⁊ dixerunt q⁹ predicamentum paſſionis eſt gemus ſm conſiderationem receptionis motus non ſm conſiderationem motus: ⁊ iſti dicunt q⁹ quale aliud eſt quieſcens: ⁊ aliud motum: ⁊ ſimiliter quantum: ⁊ locus alius eſt forma quieſcens: ⁊ alius eſt forma mutata: ⁊ quibuſdaꝫ diſplicet hoc ⁊ dicunt q⁹ quale non eſt genus per ſe: niſi ſecunduꝫ q⁹ eſt quieſcens: ⁊ ſimiliter locus: ⁊ quantum: cum autem iſta ſunt conſiderata ſecundum q⁹ ſunt mota: ſunt oppoſita ipſis cum ſunt quieſcentia: ⁊ impoſſibile eſt vt motuꝫ ſit ſpecies quieſcentis ⁊ iſti dixerunt preciſe q⁹ motus eſt in predicamento paſſionis: ⁊ q⁹ Ariſtoteles attribuit illum iſtis predicamentis: quia iſta predicamenta ſunt materia motus: non quia collocatur ſub eis: ⁊ videtur q⁹ ſi potentia ad vnumquodqꝫ predicamentum eſt in illo genere predicamenti quod eſt in actu: ⁊ ſimiliter via de potentia ad actum ſcilicet ſi potentia ad ſubſtantiaꝫ eſt quoquomodo in predicamento ſubſtantie: ⁊ ſimiliter via ad generationem ſubſtantie: ⁊ ſimiliter potentia ad quantum: ⁊ ad alia predicamenta: viſum eſt q⁹ illud eſſe quod eſt inter potentiam ⁊ actum in illo genere ſit ſub illo genere: quoniaꝫ eſſe medium inter potentiam ⁊ actum que ſunt in illo genere neceſſario eſt de genere actus qui eſt complementum ſed differunt ſm magis ⁊ minus: ire enim ad calorem eſt calor quoquomodo: ⁊ ſimiliter ire ad frigus ⁊ ſecundum hunc modum eſt verum dicere q⁹ motus eſt in genere in quo eſt illud ad quod eſt motus ſcilicet ſecunduꝫ ſuam materiam: ſecundum vero q⁹ motus eſt forma in hac materia exiſtimandum eſt q⁹ motus eſt per ſe predicamentum: ⁊ ſecundum hoc fuit conſiderandum in libro de predicamentis. ¶ Motus igitur habet duplicem conſiderationem: quoniam ſecunduꝫ ſuam materiam eſt in genere eius ad quod eſt motus ſecundum autem formam ideſt ſecundum q⁹ eſt tranſmutatio coniuncta cum tempore eſt in predicamento paſſionis: ⁊ propter famoſitatem iſtius diuiſionis ſcilicet quoniam omnes intentiones diuiduntur in datus quieſcentes ⁊ mobiles: conueniunt omnes gentes in hoc q⁹ poſuerunt primum nominationum nomen ⁊ verbuꝫ: ⁊ poſuerunt nomen cuilibet forme quieſcenti ⁊ verbum cuilibet forme mobili: ⁊ poſuerunt in declinabile ad collationez inter illa duo: ponentes verο receptionem eſſe predicamentum paſſionis non bene feceruntꝫ quoniam receptio eſt potentia ad rem: ⁊ iã dixim⁹ q⁹ potẽtia ad aliquã reꝫ: ẽ de genere illi⁹ rei.

¶ Secundum ſubſtantiam autem non eſt motus propter nullum entium ſubſtantie contrarium eſſe: neqz iam eſt in ad aliquid. Contingit enim altero mutante: verum eſſe alterum nihil mutans: quare ſm accidẽs motus hoꝝ ẽ. Neqz agẽtis: aut patiẽtis neqz oꝭ q⁹ mouẽt aut mouẽtis: qz nõ eſt motus: nec generatiõis generatio: neqz omnino mutationis mutatio.

¶ In ſubſtantia vero non eſt motus quia nullum ens eſt contrarium ſubſtantie: neqz in relatione etiam eſt motus: quoniam poſſibile eſt vt alterum relatiuoꝝ tranſmutetur abſqz eo q⁹ alterum tranſmutatur: motus igitur eorum eſt per accidens: neqz in agere ⁊ pati etiam eſt motus: neqz motoꝝ: aut moti: quando motus non habet motum: neqz generatio habet generationem: ⁊ vniuerſaliter: neque tranſmutatio tranſmutationez. 10

¶ Cum poſuit q⁹ motus inueniẽ in tribus predicamentis tantum: incepit deſtruere ipſum eſſe in aliquo ceteroꝝ: ⁊ incepit a ſubſtantia ⁊ cetera ⁊ dixit in (ſubſtãtia vero ⁊ cetera) ideſt in ſubſtantia vero non eſt motus: quoniam omnis motus eſt de contrario ad contrariuꝫ: ſed ſubſtantia non eſt contraria ſubſtantie: vt dictum eſt in predicamentis: ⁊ intendit hic per contraria: contraria mediata: quoꝝ vtrumqz eſt forma: ⁊ habitus: ⁊ habent media: ſed queritur hic quomodo dixit in libro perigeneoſeos q⁹ ignis eſt contrarius aque: ⁊ terra aeri: ⁊ Alexã. dicit ad hoc q⁹ hoc quod dixit in libro prepicamentoꝝ eſt de ſubſtantijs que ſunt compoſite ideſt ex forma ⁊ materia: ⁊ in libro de gñatiõe logẽ de ſimplicib⁹. ſ. de formis tm̃ q̃ ſũt in potẽtia in pria mã: ⁊ iſta ſolutio nõ ſufficit inb̃ qõ eſt dictũ b: qm̃ b qõ ẽ dictũ b q⁹ in ſuba nõ ẽ tranſmutatio qz nõ bz ȝriũ ẽ ſmo ponẽtis q⁹ i ſuba nõ ẽ ȝrietas ſm formã aut ſubiectũ ⁊ ſi in ſubiecta eſſet ꝯrarietas ſm formã nõ ſz ſubiectũ: tũc ſmo Ari. nõ eẽt ver⁹ in b loco: ⁊ opinãdũ ẽ q⁹ ſube ſimplices ſũt ȝrie ſz ſuas q̃litates ⁊ ꝓprie q̃litates i eis nõ ſũt ſube: ⁊ ſi aſſimilanẽ ſubſtãtijs: qm̃ ipoſſibile ẽ vt aligd i aliq̃ ſit de aliquo p̃dicamẽto: ⁊ in alio de alio: ita q⁹ calor ſit in hoĩc de q̃litate: ⁊ in igne de ſuba: ſz i igne ꝓpinqus ſube: ⁊ iõ accipiẽ in diſſinitiõe loco differẽtie: ⁊ in alijs cõpoſitis remoti⁹ a ſuba: vñ igiẽ neceſſarie dicẽ q⁹ dic q̃z ꝓ pria ſũt ȝria debẽ eſſe ȝria: aut dicẽ q⁹ uõ ſeqẽ niſi vt ſolũmõ ſint diuerſa: ẽ ꝓſiderãdũ: ſz nõ b: cũ igiẽ ꝓceſſerimus q⁹ in ſubſtantia eſt ꝯrarietas: tunc ſmo Ariſtote. non erit verus ⁊ vtrum ſequitur ex hoc q⁹ in ſubſtantia ſit motus ſicut exiſtimanit Alexander adeo

quod diuisit substantiam in formam ⁊ subiectum scilicet quia concessit: quod prima simplicia sunt contraria ꝑm formas ⁊ non contraria ꝑm materias: quoniam quocunqz fuerint posite substantie contrarie: non sequitur ex hoc: vt in eis sit motus: quoniaz si ponãtur contraria ꝑm formas tñ non erunt in eis motus: quia subiectum eorum est in potentia: ⁊ si essent contraria ꝑm vtrumqz scilicet ꝑm formaz ⁊ subiectum: nõ esset in eis transmutatio nedum motus: non enim sequitur si posuerimus q̃ in substãtia sit contrarietas vt in ea sit motus: ⁊ cuz Themistius credidit hanc cõsecutionem respondit q̃ ignis non transmutatur ad aquã nisi per medium: ⁊ est sermo valde debilis: cuz hoc quod est contra Aristo. in libro de generatione ⁊ corruptione: quoniam cum posuerimus q̃ in substantia est contrarietas: quia ignis est contrarius aque: ⁊ ipsum transmutatur ad aquam: ⁊ non destruit hoc dicere sermonem dicentem q̃ ignis transmutatur in aquam per medium quia ista est dispositio contrariorum mediatorum scilicet q̃ motus non est nisi in istis: ergo questio non dissolueretur ꝑm q̃ existimauit Themistius dissolui: neqz ꝑm q̃ existimauit Alexan. ⁊ questio non sequitur omnino: quoniaz non sequitur si dixerimus q̃ in illo in quo non est contrarietas non est motus: vt in illo in quo est contrarietas sit motus: in ponẽdo igitur q̃ in substantia est cõtrarietas nihil malum est plus q̃z destruere iudicium Aristo. ⁊ quomodocunqz concedatur q̃ in substantia est contrarietas: destruetur signum Aristo. quare solutiones Alex. ⁊ Themistij non valent ⁊ ista demonstratio quam declarauit q̃ in substantia non est motus fundatur super hoc q̃ in substantia non est ꝓtrarietas: ⁊ q̃ motus est in contrarijs: ⁊ forte ista declaratio est famosa: ⁊ illa qua sustentatus est: est illa quã predixit. s. q̃ trãsmutatio que est in substãtia est generatio ⁊ corruptio: ⁊ generatio ⁊ corruptio nõ sunt motus: quia sunt in illo quod est in potentia non in actu ⁊ motuz est in actu: ⁊ hoc quod narrauimus de Alex. est dictum in expositione eius in libro de generatiõe: ⁊ idem in expositione sua hic illud quod nos dicimus de nobis. s. q̃ elementa nõ sunt cõtraria nisi ꝑm qualitates non ꝑm formas ⁊ eramus leti in hoc: ⁊ cuz declarauit q̃ in substantia nõ est motus: declarauit etiã q̃ in relatione non est motus: quoniam illud qõ trãsmutatur ad relationez transmutatur se quiescente per transmutationem sui correlatiui. Verbi gratia: quoniam colũna que est in dextro sor. vertitur ad sinistrũ Sor. quando sor. transfertur in loco: trãsmutatio igitur in columna est per accidens: transmutatio vo relatiui que est in sorte licet sit per se: sequitur verum motum. s. translationem in loco: ⁊ hoc intendebat cuz dixit quoniam quandoqz transmutatur alterum correlatiuorum ⁊c. Deinde dicit (motus igitur eorum est per accidens) in illo vo quod nõ transmutatur manifestũ est: ⁊ in illo autem quod transmutatur transmutatio per quam est relatiuum est per accidens: quia relatio que accidit ei est propter suam transmutationem in loco per accidens. Est igitur vtriusqz per accidens: alterius vo quia est quiescens: reliqui vo quia mouetur motu diuerso a transmutatione accidente ei: quoniaz sequitur suam translationem in loco: ipsum esse in dextro aut in sinistro colũne. Deinde dicit (neqz in actione ⁊ passione ⁊c.) ⁊ intendit per actionez illud quod est commune actioni agentis: siue fuerit agens veruz motum ante aliquam transmutationuz que non sunt motus: ⁊ similiter intendit per passionem: ⁊ ideo induxit post destructionem: ⁊ dixit (neqz motoris aut moti) ⁊ quasi dicit q̃ actio ⁊ passio non habẽt motus neqz motoris ⁊ moti: neqz generati ⁊ generantis: ⁊ vniuersaliter transmutantis ⁊ transmutati: quoniaz motus non habet motum: neqz transmutatio habet trãsmutationem vniuersaliter. Deinde incepit declarare hoc ⁊ dixit.

¶ Primum quidem enim contingit dupliciter motus esse motum: aut sicut subiecti vt homo mouetur: quia ex albo in nigrum mutatur: sic ⁊ motus: aut calescit aut frigescit: aut locuz mutat: aut augetur: aut diminuitur: hoc autem impossibile est: non enim subiectorum aliquid est mutatio.

¶ Primo vo non est possibile vt motus habeat motum nisi altero duorum modorum: aut ita q̃ sit subiectuz. Verbi gratia: q̃ homo mouetur quia transmutatur de albedine in nigredinem: aut quia calefit: aut infrigidatur: aut mutat locum: aut augmentatur: aut diminuitur: sic dicitur in motu: sed hoc est impossibile: quoniam transmutatio non est de rebus subiectis. ||

¶ Quia motum habere motum intelligitur duobus modis: aut ita quod motus sit subiectus motui ꝑm quod res mota est subiecta motui: aut ita quod motus habeat motum idest indigeat ad hoc quod sit motu precedenti: vt ens generatum indigeat motu generationis: ⁊ impossibile est imaginari vt motus habeat motum nisi altero istorum duorum modorum: incepit perscrutari de prima diuisione: ⁊ dixit (aut ita quod motus sit subiectum ⁊ cetera) idest aut ita q̃ motus sit subiectum motui: ita q̃ dicatur q̃ motus mouetur per motum existentem in ipso: sicut dicitur q̃ homo mouetur quia transmutatur de albedine in nigredinez: aut de frigore in calorem: aut de loco in locuz: aut de diminutione in augmentum: aut econuerso. Deinde dicit (sic dicitur in motu) idest ꝑ hunc igitur modum dicitur q̃ motus mouetur scilicet quia transmutatur ⁊ mouetur per alium motum sicut diximus hoc in re subiecta motui scilicet ipsam moueri. Deinde dicit (sed hoc est impossibile ⁊ cetera) idest: sed hoc q̃ motus sit subiectum motui: manifestuz est quod est impossibile: quoniam si motus esset subiectũ motui: tunc motus recipiet motum ⁊ quietez: quoniã illud quod innatum est moueri innatum est quiescere ⁊ impossibile est vt motus recipiat quietem: quoniam motus est contrarius quieti: ex hoc igitur apparet q̃ impossibile est vt in motu sit motus: aut scilicet vt motus sit subiectum motui. ||

¶ Aut in mutando aliquod subiectum ex mutatione in alteram speciem: vt homo ex egritudine in sanitatem. Sed neqz hoc possibile est nisi ꝑm accidens. Hic enim motus ex alia specie in aliam mutatio est: ⁊ generatio autez ⁊ corruptio similiter: preter q̃ he quidem sunt in opposita sic: motus autem non similiter. Similiter igitur mutabitur ex sanitate in egritudinem: ⁊ ex hac ipsa mutatiõe in aliã. Manifestum autẽ q̃ cuz infirmet mutatus erit in quãlibet. Contingit eni quiescere ⁊ amplius

in non

in non contingente semper. Et illa ex quodam in quoddam alteruz est. Quare ꝛ opposita erit sanatio: sed ꝑm q̄ accidit vt fiat ex recordatione in oblivionem mutat: quoniam cui inest illud mutat: aliquando in scientiam aliquando vo in sanatem.

12 ¶ Alius vo modus est vt sit aliud subiectum cui accidit transmutatio: ꝛ transferatur ad aliaz formā. Verbi gratia: homo de egritudine in sanitatem: ꝛ hoc etiam non est possibile in motu nisi per accidens: ipse enim motus est translatio de aliquo in aliquid aliud. Generatio eniz ꝛ corruptio sunt tales: ꝓter hoc q̄ motus ad opposita ē in hoc quodam modo: ꝛ in hoc alio modo. Transmutatum igitur transmutatur de egritudine in sanitatem: ꝛ cum hoc de hac transmutatione in aliam. Manifestum est igitur q̄ transmutatio eius cum fuerit ad egritudinem: erit ad aliquam transmutationem quecunqz sit: quoniam possibile est quiescere ꝛ etiam possibile est vt semper transmutetur non ad quamlibet transmutationem: sed illa transmutatio est de aliquo in aliud: ꝛ quandoque erit in oppositum: ꝛ est sanitas der accidens. Verbi gratia Quoniam transmutatio de rememoratione ad oblivionem est transmutatio accidens illi qui habet illam transmutationē. Quandoqz igitur trās mutaꝫ ad scientiaz: ꝛ qñqz trāsmutaꝫ ad sanitatē.

12 ¶ Cum destruxit primum modum incepit destruere secundum qui est vt motus fiat a motu aliquo ad motum: ꝛ dixit (alius vo modus ꝛc.). i. modus vo secundus ꝑm quez possibile est imaginari q̄ motus habet motum est: non q̄ motus sit subiectū motui: sed q̄ illic sit aliud subiectuz: ex quo sit motus ad motum: sicut homo mouetur de egritudine ad sanitatem: ꝛ quasi dicat ita q̄ aliud subiectum sit ab ipso motu: cui subiecto accidat transmutatio: ꝛ trāsfertur de motu in motū: sicut subiectuz transfertur de forma in aliam formam: vt homo de egritudine in sanitatez. D. d. (ꝛ b est impossibile ꝛc.). i. ꝛ non est possibile vt motus sequatur essentialiter alium motum sicut forme quiescētes sequuntur motum: sed si hoc fuerit erit per accidens. s. vt esse motus sit perfectio eius qd est in potentia: ita q̄ motus sit perfectio motus: quēadmodum forme quiescentes sunt perfectio motus. ꝛ cum narrauit q̄ hoc est impossibile: nisi per accidens: dedit cām super hoc: ꝛ dixit (ipse enī motus ꝛc). i. ꝛ hoc est impossibile i motu essentialiter: q̄ motus est translatio rerum existētium de forma gescēte. in formā gescētē. vñ segꝫ vt trāslatio nō indigeat trāslatōe ni si p accidēs. Deinde dixit (generatio. n. ꝛ corruptio sūt tales) i. ꝛ hoc qd sequitur de hoc in vero motu: similiter est de generatione ꝛ corruptione: quoniam impossibile est vt generatio habeat generationem: aut corruptio corruptionem. Deinde dixit: (ꝓter hoc q̄ motus ꝛc) i. ꝛ inter motum ꝛ generationem ꝛ corruptionem non est differentia: ꝓter hoc q̄ generatio ꝛ corruptio sunt in oppositiōe alia ab oppositione in qua est motus. s. quoniam generatio et corruptio sunt de non esse in esse: ꝛ de esse in nō esse: ꝛ alij motus sunt de esse contrario in esse contrariuz: ꝛ hic non facit differentiam in hoc q̄ sit impossibile transmutatiōez habere transmutationem: ꝛ motum habere motum essentialiter: ꝛ cum narrauit q̄ generatio ꝛ corruptio in hoc sūt tanꝯ motus: incepit inducere impossibilia sequētia hanc positionem: ꝛ dixit: erit igitur transmutatio de sanitate in egritudinem: ꝛ est hoc de hac transmutatione in aliam. i. ꝛ cum transmutatio transmutatur in aliam transmutationem: ꝛ transmutatio quādo transmutatur ē in re ad quam transmutatur: manifestum est q̄ si illud qd transmutatur de sanitate in egritudinem: trāsmutatur in aliam transmutationem: erit in duabus transmutationibus insimul. s. in egritudine ꝛ in transmutatione ad quā transmutaꝫ. Omenim qd transmutatur de aliquo in aliquid duz mouetur semper separatur a parte illius ex quo mouetur: ꝛ acquirit partem illius ad qd mouetur. Deinde dixit: (manifestum est igitur ꝛc.) i. ꝛ cum posuerimus q̄ illud qd mouetur de sanitate in egritudinem est in duabus transmutationibus insimul. s. transmutatione ad egritudinem: ꝛ i trās mutatione ad transmutatiōez: ad quā transmutatur: manifestum ē q̄ quādo transmutatur ad egritudinem: transmutatur cum hoc ad quālibet transmutationem: cum sic fuerit positio dicentis q̄ omnis trāsmutatio est a trāsmutatione sine determinatione. Deinde indurit idē qd segꝫ er hoc: ꝛ dixit (qñ impossibile est quiescere). i. ꝛ cum trās mutatur de sanitate in egritudinē: ꝛ transmutatur cū hoc a qualibet transmutatione possibile est ipsum transmutari ad priuationez transmutationis: ꝛ sic erit simul trāsmutatū ad egritudinē: ꝛ non transmutatū insimul qd est impossibile. Deinde indurit aliud ipossibile: ꝛ dixit: (ꝛ' possibile ē ꝛc) i. ꝛ etiaz possibile est ꝑm hoc vt transmutatum transmutetur: sed nō ad quodlibet: sed ad oppositū: quoniam transmutatio eēntialiter est de oppositō in oppositum: ꝛ sic sequitur vt res transmutetur duabus transmutationibus oppositis insimul: adeo q̄ illud qd transmutatur de sanitate in egritudinem dū transmutaꝫ: trāsmutaꝫ de egritudine in sanitatem ꝛ hoc quia accidit transmutationi transmutari ad contrariū. Verbi gratia: qñ transmutatio de rememoratione ad obliuionē existimatur cōtinuari cum transmutatione que est de obliuione ad rememorationem sed per accidens. Verbi gratia qñ transmutatō de memoria alicuius intentionis ꝛ obliuione eius est trās mutatio accidens illi rei cuius est illa intentio. Deinde dixit (qñ igitur transmutatur ad scientiā ꝛc). i. sed hoc q̄ ē mos dicere q̄ trāslatio ē de transmutatione contraria ad trāsmutationem contrariā: vt dicitur: q̄ de memoria est transmutatio ad obliuionem: non est essentialiter: sed hoc accidit ꝓpter trāsmutatū: qñ sicut transmutatur aliquādo ad scientiā: ꝛ aliqñ ad sanitatem: ita accidit transmutari qñqz de obliuione ad scientiā: ꝛ de egritudine ad sanitatem: ꝛ qñqz a sciētia: ꝛ qñqz ad scientiā: ꝛ qñqz de sanitate ꝛ qñqz ad sanitatem: non ita q̄ transmutatio que ē de sanitate in egritudinē ē eēntialiter. i. copulata. sed inter illa ē quies: qñ si hoc non eēt: sequeretur vt moueretur duobus motibus oppositis insimul.

¶ Amplius aute m in infinitum vadit si erit mutationis mutatio: ꝛ generationis generatio. Necesse igitur est esse ꝓmam si vltima erit: vt si simpliciter generatio fiebat aliquando ꝛ quod fit fiebat. Quare nonduz erat tunc quod fit ſympliciter: sed aliquid cum fit: ꝛ factum est iam: ꝛ iterum fiebat hoc aliquando: quia nondum erat tunc quod fit. Quoniam autem infinitoꝝ non est primuz: non erit quidē vltimū. Quare neqz habitū: neqz fieri igitꝫ: neqz moueri possibile est: neqz mutari nihil.

¶ Et ēt hoc ꝓcedit in infinitum si transmutatio hz 13
trāsmutationē: ꝛ gñatio generatiōem: quoniā necesse est vt sit ꝓius si posterius est futurum. Verbi gratia: quoniam si generatio simpliciter fuerit: erit generatio in aliqua hora: generatio enī generabaꝫ: ex quo segꝫ: vt generatio nōdū sit simplr generata: sz cū fuerit gñata: tūc existet gñata: ꝛ iā fu-

it etiã gñata in aliqua hora. Ex quo segt vt generatio nõ fuerit gñata: ⁊ cũ infinita nõ habẽt primuz ipossibile est primũ esse. Ergo ipossibile est consequẽs esse. Ergo impossibile est ꝑm hoc aliquid generari: ⁊ aliquid moueri.

13 ¶ Luz declarauit q̃ transmutatio non potest transmutari ad transmutationem: nisi per accidens: quoniam transmutatio essentialiter est de quiescente ad quiescentem: ⁊ intelligo hic per quiescentem illud quod caret transmutatione siue in loco: siue in alio: incepit inducere impossibilia contingẽtia huic positioni: si aliquis posuerit ipsam essentialiter: ⁊ dixit (⁊ etiam hoc procedit in infinituz). i. ⁊ si transmutatio sequitur transmutatiõe precedente essentialiter: cõtingit vt ante hãc trãsmutatiõez demonstratã sint trãsmutationes infinite. D. d. (necesse est. n. vt prius sit ⁊c.). i. ⁊ cõtingit ꝺ opponi vt ante trãsmutationẽ demonstratã sint trãsmutatiões infinite: q̃ necesse est cũ ante transmutationem fuerit transmutatio: ⁊ posuimus transmutationẽ posteriorem esse in actu vt prior transmutatio sit actu ante: ⁊ ꝺ itẽdebat cũ dixit (⁊ vt prius sit ⁊ cũ posterius fuerit futurũ). i. cũ posterius fuerit erit pr⁹. D. d. (. A. g. ⁊c.) intendit per hunc sermonem destruere generationem habere generationem: ⁊ vniuersaliter motum habere motum ⁊ fundat̃ super duas ꝓpositiões. Quaz altera est q̃ res generata: cũ fuerit in generatiõe nõdũ est illa res generata A. g. quoniã homo cũ fuerit in generatione nondũ est homo: ⁊ hoc manifestũ est ꝑ se. Sed̃a aũt est q̃ cũ generatio simpliciter fuerit generata tũc generatur. Si igit̃ aliquis posuerit q̃ generatio generat̃ sicut generat̃ individuũ substantie: sequitur ex prima propositione vt generatio nõ sit dũ generat̃: sicut homo nõ est homo dum generat̃: ⁊ segtur ex secunda: q̃ cuz generatio simpliciter existat cõpleta nõ erit: q̃ positũ est ipsam generari cũ fuerit: ⁊ ipsam non esse cũ generat̃: ex quo sequit̃ vt sit ⁊ vt nõ sit in eodẽ instãti: qꝺ est impossibile. Impossibile igit̃ segt̃ ex hoc qꝺ posuimus q̃ generatio habet generationem: ⁊ cum dixit (. A. g. quoniam si generatio ⁊ cetera) intendit. A. g. quoniam si generatio simpliciter existit generata in actu in aliqua hora cũ generat̃. D. d. (necesse est igit̃ ex hoc ⁊c.). i. necesse est igit̃ vt generatio simpliciter dum generat̃ nõ sit generata pfecte. D. d. (ſz cũ fuerit gñata ⁊c.). i. sed cũ fuerit gñatio: tũc inuenit̃ gñatuz: ſz ante hoc hec gñatio q̃ est generata in alio tẽpore generabat̃: ⁊ hoc intẽdebat cuz dixit ⁊ hoc etiã generabat̃ in aliqua hora. D. d. (ergo necesse est ⁊c.). i. ergo necesse est vt generatio simpliciter nõduz sit. s. in illa hora in qua est: qꝺ est impossibile: ⁊ licet vt apparet nõ idurit hoc exẽplũ nisi ad deferendũ hanc opinionẽ ex hoc q̃ ꝓtingit ei. s. infinitũ esse tñ ꝓtinet aliã destructionẽ: cũ hoc qꝺ dat exẽplificationẽ quaz intendit: ⁊ ideo reuersus est ad declarandũ illã primã destructionem: ⁊ dixit (⁊ cũ infinita ⁊c.). i. ⁊ cũ ante transmutationẽ demonstratã in actu est alia transmutatio: ⁊ ante illaz alia: ⁊ hoc est essentialiter tunc inuenient̃ transmutationes infinite: ⁊ cum infinita nõ habent primũ: ergo iste transmutationes non habent primã: ⁊ cũ prima transmutatio nõ erit consequens: quoniã primũ est necessariũ in esse sequẽtis: ⁊ cũ sequens non erit: non erit ista transmutatio presens quod ẽ ipossibile. Ergo ãte trãsmutationẽ nõ ẽ trãsmutatio essentialr ꝑ accidẽs vo ẽ necessariuz. s. q̃ ãte omnẽ trãsmutationẽ sit trãsmutatio: q̃ necesse ẽ hoc vt sit hic vn⁹ mot⁹ eternus qui sit causa q̃ ante oẽm motũ factũ sit motus: vt declaratũ est in octauo: ⁊ q̃ moderni nõ distingunt illud qꝺ est per se: ⁊ illud qꝺ per accidens: existimauerũt qꝺ sequit̃ ex hoc q̃ si homo semp generat̃ ab hoie. ⁊ primũ non fuerit: postremũ nõ erit: ⁊ nõ est ita: q̃ primuz est: ⁊ est sol: ⁊ intelligentia operans. Hominẽ ãt generari ab homine in infinitum est verum per accidens non per se.

¶ Amplius eiusdẽ motus contrarius est: ⁊ adhuc ges: ⁊ gñatio: ⁊ corruptio. Quare ⁊ qꝺ fit: cum fiat qꝺ fit: tũc corrũpit̃. Neqz eni cũ mor fit: neqz posterius. Esse enim oportet quod corrumpitur.

¶ Et etiã mot⁹ ꝑ cõtrariũ erit eiusdẽ rei: ⁊ ges ẽt: ⁊ gñatio: ⁊ corruptio. Si igit̃ tũc gñatio est gñata 14
qñ gñat̃: qñ igit̃ corrũpit̃: qñ ipossibile est vt generet̃ ⁊ corrumpatur dũ gñatur. Neqz in postremo qñ corruptũ indiget vt generetur necessario.

¶ Idest hoc qꝺ dixit (⁊ etiam ⁊c.) fundatur super tres propositiones. Quarũ vna est q̃ res mota in rebus que mo- 14
uentur motibus oppositis est eadẽ. A. g. qñ id qꝺ mouet in loco idẽ est cũ illo qꝺ quiescit: ⁊ similiter illud qꝺ generat̃: idẽ est cũ eo qꝺ corrũpit̃. Sed̃a aũt ꝓpositio est q̃ oẽ generabile est corruptibile: ⁊ hoc apparet ꝑ inductiõez ⁊ declarabitur perfecte in primo celi ⁊ mundi. Tertia vo est q̃ corruptũ nõ corrũpit̃ duz generat̃: neqz res mota quiescit dum mouetur. Cum igitur posuerimus q̃ generatio habet generationẽ: sequitur: vt habeat corruptionẽ: ⁊ cũ habuerit corruptionẽ sequit̃: vt ipsa generatio recipiat corruptionẽ: ⁊ sic contrariũ recipit suum contrariũ qꝺ est ipossibile. D. d. (si generatio tũc ⁊c.). i. si igit̃ generat̃ dũ generatur est generatũ non corruptũ. s. q̃ non potest corrumpi apud generationẽ: qñ igit̃ corrumpit̃ generatũ si habet generationẽ: ⁊ qñ impossibile est corrumpi apud generationẽ: neqz quando complet̃ generatio qñ corruptũ est ipsuz generatũ. s. q̃ generatũ est subiectũ corruptionis: si igitur generatio corrumpit̃ tunc ꝓtrariũ erit subiectũ sui contrarij: ⁊ hoc intendebat cũ dixit (neqz in postremo ⁊c.). i. q̃ res corrupta indiget vt illa sit generata: ⁊ vt sit generata: ⁊ vt sit in eadem hora cum corruptione.

¶ Amplius oportet materiã subesse ⁊ ei qꝺ fit ⁊ mutanti. Que igitur erit materia sicut alterabile: vt corpus: aut aia. Sic aliqd qꝺ fit mot⁹: aut gñatio.

¶ Et ẽt gñatũ trãsmutatũ indiget vt habeat materiã subiectũ: que igitur est ista materia: q̃ quẽadmodum alteratum est corpus aut anima: ita generatuz est aliquid: motus aut generatio. 15

¶ Ista est alia ratiocinatio: ⁊ est quoniam si transmutatio est generatio: ⁊ omne generatum habet materiam: necesse est vt transmutatio habeat materiam subiectam: ⁊ illa materia est que disponitur per illam transmutationem sicut corpus aut anima disponitur per transmutationem: cum transmutatio fuerit in eis: ⁊ dixit (que igitur est ista materia) idest materia trãsmutationis que est genus in quo est transmutatio: non materia in qua est transmutatio scilicet que est de alio genere a genere transmutationis: si trãsmutatio fuerit transmutata. D. d. (quemadmodum igitur alteratum ⁊c.). i. quemadmodum igitur transmutationis in substantia subiectum est aut corpus aut anima similiter subiectum generationis si generatur scilicet genus in quo est generatio debet esse aliquid aliud: aut motus vniuersaliter quicunqz: aut generatio. vtitur igitur hoc nomine alteratio pro transmutatione in substantia: sed non pro trãsmutatione in qualitate: non generatio non esse de substantia: q̃ si nõ vteret̃ hic ꝑ trãsmutatiõe in suba: ſz ꝑ transmutatiõe in qualitate: tũc generatio nõ erit de suba: ⁊ qua si intẽdit declarare ꝑ hũc sermonẽ q̃ impossibilia contingentia ponentibus q̃ motus habet motum: ita q̃ motus sit subiectũ motui: eadẽ ꝓtingũt ponẽtib⁹ q̃ motus hz motũ: ita q̃ subiectũ sit aliud: q̃ sequitur ex hac positiõe vt motus moueat̃: sicut sequit̃ ex pria: q̃ sicut in trãsmntatione de albedine in nigredinez sequitur vt nigredo sit trãsmutata: similiter si genus moti in quo est fuerit motus: sequit̃ vt motus moueat̃: ⁊ si nõ ponat̃ q̃ mot⁹ est subiectũ motui: vt posuimus in primo modo: ⁊ hoc ẽ ita q̃ subiectum motus

etū motꝰ itelligiť duobꝰ modis. ℚ uoꝝ vnꝰ ē illꝫ in quo est motꝰ.ſ.coꝝpꝰ motū: ꝛ ſm ꝫ itelligiť pꝛimꝰ modꝰ in hoc q̄ coꝝpus moueať.ſ. in ꝫ q̄ motꝰ ſit ſubiectū motui ſicut coꝝpꝰ eſt ſubiectū ei. Scḋs vo modꝰ ē genꝰ in q̄ ē motꝰ.ſ. qualitas trāſmutabilis: aut ſuba: aut q̄ztitas aut vbi: hoc enī eſt ſubiectū motui ēt alio mō: ꝛ ex ꝫ mō ēt ſeq̄ť vt motus moueať ſi motus habeat motū: ita q̄ ſubiectuz ei⁹ ſit aliud a ſubiecto motus: ꝛ iſte eſt ſecundus modus.

¶Et iteꝝ aliqd in qō moueť. ℳoꝛtet.n. aliquid eſſe huiꝰ ex hoc in hoc motū: nō motū aut generationé. Siſr aūt ꝛ quō erit: nō.n. erit doctrina: que doctrine generatio. ℚuare nec generationis generatio: neq̄z quedam cuiuſdam.

16 ¶Et etiā illud igitur ad qō eſt motus qd eſt: neceſſe eſt enī vt motus huiꝰ demonſtrati ſit de hoc in hoc aliqd nō motus: ꝛ cū hoc ipoſſibile eſt hoc intelligi quō ſit: ipoſſibile.n. eſt vt ſciētia fiat ſcia: ergo generatio nō habet generationē omnīmo.

16 ¶Dicit ꝛ etiā ſi poſuerim⁹ q̄ motꝰ hz gñatiōez: qd igiť ē illud ad qō gñať motꝰ: q̄ñ neceſſe ē vt motꝰ rei ſit de ꝫ in ꝫ: ꝛ vt illud ex q̄ ē motꝰ: ꝛ ad qō ē motꝰ ſit aliud a motu: ꝛ cū poſuerim⁹ q̄ motꝰ hz gñatiōez: tūc illud ad qō ē motꝰ ꝛ ex q̄ ē motꝰ: erit motꝰ qō nō ē itelligibile.ſ. quō ſciētia fit ſcia: ꝛ motꝰ ſit motꝰ q̄ñ gñatū eſt illud qō nōduz ē in actu pfecto.ſ. qō ē in via gñatiōis: nā ſi eſſet in actu: nō ēēt illic gñatio: q̄ñ gñatio ē exitꝰ ei⁹ qō ē in potētia in actū: ꝛ ē eē nō cōpletū: ſi igiť motꝰ hāet gñatiōez: tūc eſſe rei in via generatiōis: ēēt eſſe ei⁹ pfecte in actu: ꝛ ſic res q̄ ē iā cōpleta gñata gñareť: ꝛ ꝫ itēdebat cū dixit(q̄ñ ipoſſibile ē: vt ſcia fiat,ſcia).i. q̄ñ ſic ē ipoſſibile vt ſcia fiat ſcia: ita ē ipoſſibile vt generatio generetur.

¶Amplius ſi tres ſpēs ſt motꝰ haz aliquā neceſſe eſt eſſe ſubiectā naturā: ꝛ in quā mouetur: loci igitur mutationē alterari aut ferri. ℳino autez q̄ñ quod mouetur oē mouetur triplr: aut in eo quod eſt ſm accidēs: aut q̄z ps aliqua: aut q̄z p ſe: ſm accidēs ſolū cōtingit mutare mutationez: vt q ſanus ſit currat: aut diſcat: hoc āt ꝫz accīs dimiſimꝰ oli.

17 ¶Et ēt ſi ſpēs motꝰ ſūt tres: neceſſe eſt vt natura ſubiecta iſti ſit vna eaz: ꝛ ſiſr illud ad quod mouetur: ꝛ ſic trāſlatio alterabitur: aut trāſſeretur. ℳet vlr cū oē motū mouetur tribꝰ modis: aut p accidēs: aut ſm ptē: aut p ſe: poſſibile eſt vt trāſmutatio tranſmutetur. ℳ.g. vt infirmus ecce adhuc iā medicinatur: aut addiſcit: ꝛ iā dimiſimꝰ ſuperius loqui de tranſmutatione per accidens.

17 ¶Cū dixit q̄ ſi motꝰ hz motū ſeq̄ť vt motꝰ moueať: icepit dicere inopinabile ꝟtingēs in ꝫ: ꝛ dixit(ēt ſi ſpēs motꝰ ſūt tres ꝛc.).i. ꝛ ēt ſi in ꝑdicameto motꝰ fuerit motꝰ.ſ. q̄ mā motꝰ ſit motꝰ: ſicut mā alteratiōis ē in q̄litate: ꝛ mā trāſlatiōis eſt in vbi: ꝛ iā declaratū ē pri⁹ q̄ ſpēs motꝰ ſunt tres trāſlatio: ꝛ alteratio: ꝛ diminutio: neceſſe eſt ſi motꝰ ē i motu ſicut alteratio in qualitate: trāſlatio in vbi: vt idē motꝰ ſit aut i ſua ſpecie aut i alia: ſi i ſua: ſeq̄ť vt trāſlatio trāſferať: ꝛ alteratio altereť: qd ē inopinabile: ſi in alia: ſeq̄ť vt trāſlatio altereť: ꝛ alteratio trāſferať: qd ē magis inopinabile. ℳ.d.(neceſſe ē vt nā ſubiecta ꝛc.) ꝛ itēdit p nāz ſubiectā motꝰ.i. neceſſe ē vt mā ſubiecta iſti motui ſit vnꝰ motuū: ꝛ ſiſr neceſſe ē vt iſte motꝰ q̄ ē q̄ſi forma in hac mā ſit vnus triū motuū: ꝛ ꝫ itēdebat cū dixit(ꝛ ſiſr illꝫ ad qō moueť. i. ꝛ ſiſr ē neceſſe: vt forma iſtius motus: ſit vnꝰ triū motuū: ꝛ accipit illud ad qō moueť loco motus: q: illud ad quod eſt: motus: eſt de natura motus. Deinde dixit(ꝛ vniuerſaliter ꝛc.) ꝛ intendit declarare quomodo ſequitur vt motus ſit a motu per accidens: manifeſtum eſt enī q̄ hoc eſt conſequens motum generatum: ꝛ apparet in pꝛincipio octaui: ꝛ quaſi dicat: ꝛ quia omne motum mouetur aut per ſe: aut per accidens: ꝛ declaratuz eſt q̄ motus non eſt ex motu per ſe: neceſſe eſt vt motus fiat a motu per accidens: ꝛ tacuit de illo qui eſt ſm partem: quia omne quod habet motum ſm partem: poſſibile eſt vt motus ſit in toto: quia cum pars diuiditur fit totum: ſi igitur eſſet poſſibile vt motus moueretur ſm partem: eſſet poſſibile vt moueretur ſm totum: ꝛ cum eſt impoſſibile vt motus moueatur per ſe: aut ſm partem: ergo eſt poſſibile per accidens: immo apparebit q̄ eſt neceſſariū. ſ. vt ante omnez tranſmutationem ſit tranſmutatio. Deinde dixit(ℳ.g. ꝛc.).i. ℳ.g. vt tranſmutatio egri de egritudine in ſciētiaz hec enim eſt tranſmutatio ex tranſmutatione per accidens ꝛ ſimiliter quādo tranſmutať de egritudine in diſciplinā.

¶Quoniā aūt neq̄z ſube: neq̄z ad aliqd: neq̄z ipſi⁹ facere ꝛ pati relinquitur ſm quale ꝛ quantū ꝛ vbi motū eē ſolum: in vnoquoq̄z enim hoꝝ ē cōtrarietas. ℳotus quidez igitur ſm quale alteratio ſit: hoic enī alludit cōmune nomē. ℳico aūt quale non in ſubſtantia. ℳet nāq̄z differēti a quale ē. Sz qō paſſiuuz ē ſm q̄ dicitur pati aut impaſſibile eē ℳui vo ſm quātū ē ꝫ' cōmune qdē innominatus ē ſm vtrūq̄z: aut augumentū aut decremētū. ℳui quidem ē in pfectā magnitudinem augmentū eſt qui vo ex hac decrementū. ℳui aūt ſm locū ꝛ ꝫz ꝓpꝛiū: ꝛ cōe: innominat⁹ eſt. Sit aūt loci mutatio vocata qō cōe ē: q̄uis dicātur ferri hec ſola ꝓpꝛie: cū non in ſeipſis ſit ſtare mutantib⁹ locum: ꝛ quodcūq̄z nō ipa ſeipa mouent ſm locum.

¶Et cū motus nō ē ſubſtātie neq̄z relatiōis: neq̄z 18
actionis: neq̄z paſſionis: remanet vt ſit in quantitate ꝛ in qualitate ꝛ vbi tm̄: q̄ñ in vnoquoq̄z iſtoꝝū eſt contrarietas. ℳotus igitur i qualitate ſit alteratio: q̄ñ hoc nomen cōiunctuz eſt cum qualitate vniuerſalr: ꝛ itelligo p quale nō omne illud quod eſt in ſubſtantia: q̄ñ differentia etiā eſt qualitas: ſed qualitas que attribuitur paſſioni: ꝛ eſt illa per quā dicitur aliquid pati: aut non pati. ℳotus āt in quantitate vniuerſaliter nō noiatur. vnum autem eoꝝ dicitur augmentū: aut diminutio. ℳotus vo ad magnitudinem completam dicitur augmentū: ꝛ motus ex hac dicitur diminutio. ℳotus vo in loco vniuerſaliter ꝛ ꝓpꝛie nō nominatur. ℳicatur igitur tranſlatio: licz trāſlatio nō dicitur vere niſi de illis rebus tm̄ que mutāt loca: ꝛ non hm̄t quieſcere: ꝛ que nō mouent ſe in loco.

¶Iſta eſt concluſio quam intendit: quoniam cuz poſuit q̄ 18
motus inuenitur in tribus predicamentis: ꝛ declarauit q̄ non inuenitur in ſubſtantia neq̄z in relatione: neq̄z in actione: aut paſſione: ſeqtur vt ſolūmō ſit in iſtis trib⁹: ꝛ dixit (q̄ñ in vnoquoq̄z iſtoꝝ eſt ꝟtrarietas) ꝛ innuit vlr ꝫ q̄ cā vniuerſaliter ꝓpter quaz eſt poſſibile vt motus ſolūmodo ſit in his tribus predicamentis eſt quia contraria exiſtunt in eis: hec enīz neceſſaria cauſa eſt in eſſe eoꝝ: ꝛ dixit(motus igiť in qualitate ꝛc.).i. ꝛ vocetur intentio vlis q̄ ē motuū in quale alteratio: q̄ñ hoc nomen poſitū eſt vlr oībus

motiꝫ q sunt in quale: ⁊ intẽdit p ℔ qđ dixit cõiunctus. i. positũ ad placitũ. D. d. (⁊ itelligo p q̃le: nõ illđ qđ ẽ suba ⁊c.). i. ⁊ itelligo p q̃litatẽ in q̃ inuenit iste motꝫ: nõ q̃litatẽ q̃ ẽ in pdicamẽto sube. U. g. differẽtias q̃ sũt q̃litates subales · ꝟ speciẽ q̃litatis cui attribuit passio aut passibile: ⁊ ℔ itẽdebat cũ dixit (⁊ ẽ illa p quã dicit aliqđ pati: aut nõ pati) ⁊ intẽdebat genꝰ p ℔ de pdicamento q̃litatis passibilis ẽt potẽtiã nãlẽ: ⁊ ipotẽtiã: qm̃ p ℔ qđ dixit pati: ꝺtinet genus passiuũ ⁊ genus qđ dr̃ ꝟ ipotẽtiã nãlẽ: ⁊ p ℔ qđ dixit ⁊ nõ pati innuit potẽtiã nãlẽ: ⁊ dixit ℔ ſm ꝺclusionẽ large: sicut posuit gñationẽ primo in diffinitione: qm̃ in septimo ſtius libri declarabit qꝫ motꝰ alteratiõis nõ inuenit in pdicamẽto q̃litatis: nisi in genere q̃litatis passiue ſm tactuz gustũ ⁊ visum: nã iste q̃litates recipiũt magis ⁊ minꝰ: ⁊ nõ est ita de q̃litatibꝰ q̃ sũt in aĩa: ⁊ in aĩato: ⁊ in q̃litate q̃ ẽ ꝟ q̃ẽtitatẽ: illa aũt q̃ dr̃ ꝟ potẽtiã ⁊ ipotẽtiã nãlẽ est ꝑpinq passiue: ⁊ videt qꝫ in ea ẽ motꝰ: ⁊ in septimo pscrutabit de ℔: ꝟ ſm vba ei⁹ in ℔ loco apparet qꝫ ſm eã inuenit motꝰ. D. d. (⁊ motꝰ in q̃ẽtitate ⁊c.). i. ⁊ motꝰ cõis q in predicamẽto q̃ẽtitatis. ſ. q ꝺtinet duas spẽs nõ hz nomẽ: ꝟ altera duaꝝ spẽꝝ dicit augmẽtũ ⁊ reliq diminutio. D. d. (⁊ motus in loco ⁊c.). i. ⁊ itẽtio cõis oĩbꝰ motiꝫ q sũt ĩ loco: ẽ ẽt illa q̃ ẽ tanq̃ genꝰ istiꝰ motꝰ ⁊ nõ hz nomẽ: ⁊ itẽdit p ꝑpriũ motũ q ita se hz ad hũc motũ gñalẽ sicut spẽs ⁊ ℔ ẽ ꝟ idioma grecoꝝ. D. d. (dicat igit trãslatio). i. nos aũt vocemꝰ illud qđ inuenit in spẽꝫ istius motꝰ trãslatiõez: ⁊ qꝫ ℔ nomẽ trãslatio dicit in idiomate eoꝝ de eis q̃ mouent in loco q̃ nõ hñt cessare in eo ex se. ſ. q̃ mouent violẽte: ⁊ de coꝝ potꝫ ipsis simpliciꝫ narrauit ℔ ⁊ dixit (ꝟ trãslatio ⁊c.) i. ꝟ translatio in nr̃o idiomate dicat vere de rẽꝫ q̃ mutãt sua loca: ⁊ nõ hñt cessare ex se cũ sint nõ in aĩata. D. d. (⁊ q̃ nõ mouẽt se in loco) ⁊ forte addidit ℔: qꝫ ℔ nomẽ trãslatio apud eos dicebat de motiꝫ violẽtis tm̃: qm̃ coꝝpora quatuoꝝ simplicia existimant mouere se in loco: ꝟ nõ hñt gescere ex se: ⁊ forte ℔ nomẽ trãslatio apud eos dicebat de oĩ qđ mouet in loco ꝓter q̃ de hñtibꝰ aĩas: coꝝpa. n. simplicia nõ mouẽt se in loco nisi p accidẽs: ⁊ illa q̃ mouẽt se in loco: sũt aĩata ſm ℔ igit aĩata sũt illa q̃ gescũt ex se: ⁊ cũ dixit qꝫ iste due dispões nõ inueniũt ĩ eis de qbꝰ dr̃ ℔ nomẽ trãslatio apđ eos: demonstrauit qꝫ ℔ nomẽ translatio apđ eos dicebat de ñ aĩatis siue moueãt nãlr: aut violẽt.

¶ Que aũt ẽ in eadẽ specie mutatio in magis ⁊ minus alteratio est: aut eni ex cõtrario: aut in cõtrariũ motus ẽ: aut simplr: aut sic. Jn minus qdẽ. n. cũ sit in cõtrariũ dicet mutare: in magis aũt tanq̃ ex cõtrario in ipm̃. Differt eni nihil ſm qd. mutare: aut simpliciter: nisi qꝫ sic indigebit cõtraria esse Magis autez ⁊ minus est in quo plus aut minus contrarij insunt: aut non.

19 ¶ Et trãsmutatio etiã q̃ est in eadẽ specie in magis ⁊ minus est alteratio: qm̃ est motus: aut ex cõtrario: aut ad cõtrariũ: aut simpliciter: aut quodãmõ. Trãsmutatio igit cũ ẽ ad minꝰ dicit qꝫ res transmutat ad cõtrariũ: ⁊ si ad maius dicit qꝫ trãsmutat ad illã ex cõtrario. Qm̃ nõ est differẽtia inter hoc qꝫ res transmutet quodãmõ: ⁊ simplr: nisi in hoc qꝫ duo cõtraria necesse est vt sint existẽtia quodãmõ. Et magis ⁊ minꝰ sũt: vt cõtrariuz existẽs: aut nõ existẽs: fit quodãmõ magis ⁊ minus.

19 ¶ Cũ posuit qꝫ motꝰ sũt de ꝺtrario in ꝺtrariũ: ⁊ ꝝre in ℔: qm̃ nos videmꝰ eãdẽ spẽm trãsmutari de sili in silẽ: vt cuz albũ trãsmutat ad magis albũ aut nigrũ ad magis nigrũ incepit dissoluere ℔ ⁊ dixit (⁊ trãsmutatio ẽt ⁊c.). i. ⁊ trãsmutatio solũmõ q̃ ẽ de specie in spẽm ꝺriã est alteratio: vt albũ in nigrũ: ꝟ trãsmutatio q̃ ẽ in eadẽ specie ſm magis ⁊ minꝰ: vt albũ in magis albũ ⁊ ecõuerso. D. incepit declarare qꝫ ista trãsmutatio q̃ est in eadẽ specie ẽ de ꝺtrario in cõtrariũ: ⁊ dixit (qm̃ ẽ motꝰ ⁊c.). i. ⁊ dixim⁹ qꝫ ista transmutatio ẽ motꝰ de ꝺtrario in ꝺtrariũ: aut simplr: aut quodãmõ: ⁊ iste motꝰ. ſ. q ẽ in eadẽ specie est de ꝺtrario in cõtrariũ quodãmõ: ⁊ itẽdit: qm̃ qõ sequeret si ois motꝰ esset de ꝺtrario in ꝺtrariũ simplr: cũ ãt inuenit duobꝰ mõis. ſ. i respectu extremitatũ ⁊ medij nõ ꝺtingit qõ: ⁊ cuz narrauit qꝫ motus q ẽ in eadẽ specie est de aliq̃ ꝺtrario in aliqđ cõtrariũ: icepit declarare ℔: ⁊ dixit (⁊ cũ transmutatio fuerit ad minus ⁊c.). i. ⁊ in transmutatione que est in eadem specie inuenitur magis ⁊ minus ex contrarietate: cum igitur transmutatio fuerit de magis in minus dicetur transmutari ad contrarium: quoniam non fit minus nisi ex mirtione contrarij. Uerbi gratia: quoniam id quod est magis album quod transmutatur ad minus album dicitur trãsmutari ad aliquod nigrum: ⁊ cuz econuerso: dicitur transmutari ad aliquod album. D. d. (nõ est eniz differentia ⁊c.) i. ⁊ hoc est necesse qꝫ non est differẽtia inter hoc qꝫ res trãsmutetur quodãmodo non simpliciter: ⁊ qꝫ transmutetur simpliciter in hoc qꝫ vtraqz transmutatio indiget: vt sit de contrario in contrarium: nisi in hoc qꝫ in transmutatione simpliciter duo ꝺtraria sunt contraria existentia simpliciter: ⁊ in transmutatione quodãmodo sunt contraria quodãmodo: ⁊ hoc intendebat cum dixit (ꝟ in cõtrarijs ⁊c.) i. sed contraria in transmutatiõe que est simpliciter sunt cõtraria in ea existentia simpliciter: ⁊ in transmutatione quodãmodo sunt ꝺtraria quodãmodo: ⁊ hoc itẽdebat cũ dixit (ꝟ in cõtrarijs ⁊c.). i. ꝟ ꝺtraria in trãsmutatione que est quodãmodo sunt contraria in ea quodãmodo: ⁊ quasi per hoc dat causam ꝓpter quam quedam transmutatio est de contrarijs simpliciter: ⁊ quedam de aliquibus contrarijs. D. d. (⁊ magis ⁊ minus ⁊c.) ⁊ quasi dicat ⁊ magis ⁊ minꝰ ẽ vt ꝺtrariũ aut mediũ diuersent ſm minꝰ ⁊ magis.

¶ Qđ qdẽ igit hi tres soli motꝰ sint ex his manifestũ est. Jmmobile aũt est qđ oino ipossibile est moueri: sicut sonus est inuisibilis. Et qđ multo tẽpore vix mouet: aut qđ tarde incipit: qđ dicit graviter moueri. Et qđ aptũ natũ est moueri ⁊ possibile: nõ mouet aũt tũc cũ aptũ natuz est: ⁊ vbi: ⁊ sic: qđ qdẽ gescere voco imobiliũ solũ. Cõtrariũ eni quies motui est: quare ⁊ priuatio erit susceptiui.

¶ Declaratũ est igit ex hoc qꝫ isti tres sunt motus tm̃: ⁊ imobile est illud qđ nõ põt moueri oino. U. g. sonus est inuisibilis. Et illud qđ mouet tarde ⁊ difficile est illud qđ dicit difficilis motꝰ. Et illud qđ innatũ est moueri: ⁊ põt moueri oino: ꝟ nõ mouet in illa hora in qua innatum est: ⁊ vbi innatum est: ⁊ sicut est innatũ. Et hoc solũ inter alia immota dicit quiescẽs: ⁊ quies est cotraria motui. 20

¶ Hic vult etiam declarare quid sit quies que opponitur motui in rei veritate: ⁊ incepit sermonẽ in declarando hoc ſm quot modos dicitur immobile ⁊ dixit (⁊ immobile est illud quod non potest moueri ⁊c.). i. ⁊ immobile dicitur multis modis: dicitur enim immobile illud cuius species non est innata recipere motuz: vt dicitur qꝫ sonus est invisibilis: quia non est innatus vt videatur. Deinde dixit (⁊ illud quod mouetur tarde ⁊c.). i. ⁊ dicitur immobile etiaz illud quod difficile mouetur ⁊ tarde: ⁊ isti duo modi dicuntur immobile transumptiue: ⁊ Aleran. dixit ⁊ qꝫ illud quod est tardi motus est aliud ab illo quod ẽ difficilis motus: quoniaz illud quod est difficilis motus est illud quod incipit tarde: non illud quod mouetur tarde. D. d. (⁊ illud qđ est innatũ ⁊c.). i. ⁊ dicit imobile tertio modo illud quod habet 20

qđ hz naturā vt nouear: ſz non mouet in illa hora in qua innatū eſt moueri: ⁊ in loco in quo innatū eſt moueri: ⁊ qñ ceſſat a motu quo innatū eſt moueri: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ vbi eſt innatū ⁊c.). i. eſt in loco in quo innatū eſt moueri ⁊ pōt moueri illo motu quo innatū eſt moueri: geſcēs enī in rei veritate eſt .b. ſ. illud qđ caret motu in tpe in quo innatū eſt moueri in loco in quo innatū ē moueri: ⁊ in diſpoſitiōe motus ſm quā innatū eſt moueri: ſz iſta ges videtur eſſe rei mote ex ſe: ⁊ ges violēta nō quies nālis. Quieſcēs enī nāliter ē illud qđ caret motu in loco in quo nō eſt innatū moueri: ſz forte ꝓtētus eſt a deſcriptiōe getis p hoc qz eſt manifeſtius ⁊ notius ⁊ intēdit declarare q̄ geſcēs in rei veritate eſt illud qđ opponit vero motui ⁊ eſt illud qđ caret motu vero: ⁊ tacet deſcriptiōez alioꝝ modoꝝ getis. Quieſcēs enī nāliter innatū eſt moueri in alia hora: ⁊ pōt intelligi hic de innato ⁊ poſſibili illud qđ eſt cōe violento ⁊ nāli. Terra. n. cū geſcit in ſuo loco nāli caret etiā cū .b. illo qđ innatū eſt habere violēter ex motu: ⁊ in loco in quo innata eſt habere hūc. ſ. motū violētū ⁊ in tpe: ⁊ ſm .b. iſta deſcriptio erit cōis omni geſcēti: ⁊ iō intelligēdū ē .b. ex gete priuatio motus dicti de trib⁹ modis q ſunt motus in rei veritate. D. d. (⁊ hoc ſolū ⁊c.). i. ⁊ .b. poſtremū eius qđ dicit imobile eſt illud qđ dicit quieſcēs in rei veritate: ⁊ eſt id quod dicitur eſſe contrarium vero motui.

q Quid qdē igit eſt mot⁹ ⁊ qd ges ⁊ quot mutatiōes ⁊ quales mot⁹: manifeſtū eſt ex dictis. Poſt hec aūt dicamus qd eſt ſimul ⁊ ſeparatim: ⁊ qd eſt tāgere: ⁊ qd eſt mediū: ⁊ quid cōſequēter: ⁊ qd habitū: ⁊ quid cōtinuū: ⁊ in quali bet re vnūqđqz horum eſſe aptum natū ſit.

21 Manifeſtū eſt igit ex his dictis quid eſt mot⁹: ⁊ quid eſt quies: ⁊ quot ſunt trāſmutatiōes. Dicamus nunc igit quid eſt ſimul: ⁊ quid eſt ſepatim: ⁊ quid eſt ſequi: ⁊ quid eſt ſuccedere: ⁊ continuari: ⁊ vnūquodqz iſtoꝝ in quibus innatum eſt inueniri.

21 d Eclaratū eſt igit ex dictis qd eſt motus in rei veritate ⁊ quoꝝ eſt diffinitio motus predicta in tertio: qñ illic nō diſtinxit inter generationē ⁊ corruptionē ⁊ alios motus: .b. aūt declarauit q̄ illa diffinitio nō dicit ſimpliciter niſi de iſtis trib⁹ tñ: perfectio enī q̄ accepta eſt in diffinitiōe motus que eſt tanq̄z genus: nō inuenit in trāſmutatiōe que ē in generatiōe. ſ. qñ in ea nō eſt pfectio diminuta de genere eius ad qđ eſt mot⁹. ſ. a genere pfectionis cōplete: ⁊ cā in .b. eſt qñ forma eſt idiuiſibilis ⁊ qz generatio eſt de nō eſſe. D. d. (⁊ qd eſt ges). ſ. ges oppoſita vero motui. D. d. (⁊ quot ſūt trāſmutatiōes). i. trāſmutatiōes q̄ nō ſūt mot⁹ q̄ inueniunt in ſuba ⁊ in aliis pdicamētis ꝓter tria ⁊ intēdit q̄ in .b. ſermōe diſtinxit verā trāſmutationē a vero motu: ⁊ qz in .b. ſermone declarata ſūt hec dicta: incepit .b. querere ſm deſcriptionē: ⁊ ſermōes exponētes ſcire illa q̄ accidūt motui vt fiat preparatio ad illud qđ vult pſcrutari de nā ꝓtinui: ⁊ dixit (dicam⁹ nūc ⁊c.). i. dicamus igit nūc intētiōez eius qđ dicim⁹ corpa eſſe inſil ⁊ ſeparatim ⁊ ꝓtinua ⁊ ꝓſequētia: ⁊ qd eſt intētio iſtius ꝓpoſitiōis: iter: q̄ ē neceſſaria in motib⁹. D. d. (⁊ vnūqđqz iſtoꝝ ⁊c.). i. cū exposuerimus iſtas intētiones declarabim⁹ ſubiecta ꝓpria vnicuiqz eoꝝ. Vl. g. qñ cū fuerit declaratū qd eſt cōtinuatio: declarabit que ſunt res continue: ⁊ que ſunt res non continue: ⁊ ſimiliter de aliis.

Simul quidē igit dicūt hec eſſe ſm locū quecunqz vno loco ſunt primo. Separatim aūt quecūqz ſunt in altero. Tangere aūt quoꝝz vltima ſimul. Mediū vo in qđ aptū natū ē primū ptingere mutans: q̄ in qđ vltimū: mutat ſm naturā continue mutandū. Jn minus autez eſt medium in tribus: vltimum quidem enim mutationis cōtrariuz eſt.

Dicimus igit ſimul in loco in reb⁹ q̄ ſunt in eodem loco. ſ. in primo loco. Et dicimus ſeparatim in rebus que ſunt in locis diuerſis. Et dico cōtigua dū extrema ſunt inſimul. Et dico inter itel ligēdo illud ad qđ primo trāſmutatio eſt innata ire anteq̄ eat ad illud ad qđ poſtremo trāſmutat: cū trāſmutatio eius fuerit ſm curſum naturalē ⁊ continua: ⁊ inter ſaltem inuenitur in tribus: finis enīz transmutationis eſt contrarium. 22

Simul dicit multis modis vt dictuz eſt in li. de predicamētis: ſz hic intēdit deſcribere de illis illū modū q̄ eſt ſm locū tm̄: ⁊ intēdit p primū locū ꝓtinēs ꝓpriū qui nō eſt locus mediāte alio: ⁊ dixit (in eodē loco) qz ſi ꝓtinentia fuerint duo erunt in duob⁹ locis: nō in eodē loco: ⁊ qz separata ſunt oppoſita eis que ſunt inſimul incepit deſcribere illa: ⁊ dixit (⁊ dico ſeparata in reb⁹ que ſunt in locis diuerſis). i. diuerſis ſm demonſtrationē. ſ. multis nō vno. D. d. (⁊ dico ꝓtigua ⁊c.). i. ⁊ ꝓtigua ſunt corpa quoꝝ vltima ſunt. ſ. ſuperficies inſimul ita q̄ inter illas nō eſt corpus extraneū: ⁊ hec eſt ꝓtiguatio naturalis: ꝓtiguatio vo mathematica eſt in magnitudinib⁹ quoꝝ vltima ſupponunt. Si igit fuerint corpa: ſupponunt ſuperficies eoꝝ ꝓtigue ⁊ ſi ſuperficies ſupponent lineę: ⁊ ſi lineę ſupponent puncta: ſi dicimus q̄ punctus ſupponit puncto. Sed hic nō intēdit mathematicā: qñ in mathematicis duo vltima reuertuntur in vnū ⁊ ſic aſſimilant ꝓtinuo. Jn natura vo duo vltima remanēt duo demōſtrata: ⁊ ideo dixit (dū extremitates ſūt iſil). i. ⁊ res ꝓtigue ſunt q̄z vltia q̄ ſt̄ i actu ſt̄ iſil: ⁊ dicit ꝓtigua ſt̄ dixit dū vltia ſt̄ iſil: ⁊ .b. ſignificat q̄ ꝓtiguatio ſignificat hāc itētiōez: ⁊ p ſil itēdit .b. illa q̄ ſt̄ i loco: ⁊ ſz .b. erit i loco p accidēs qñ vltia nō ſūt in loco cētialit. D. d. (⁊ dico int ⁊c.). i. ⁊ int eſt illud ad qđ trāſmutatū trāſmutat prio. i. anteq̄z trāſmutet in illd i qđ trāſmutat i poſtremo. Iſtd. n. ē primū ei⁹ ad qđ trāſmutat trāſmutatū: cū nō trāſmutat ad ipm p ſuā trāſmutationē ad aliud niſi ſi mot⁹ hēt motū: ſz cū mot⁹ nō hz motū ſic pdiximus: ⁊ motū qñ ē i illo ex q̄ ē mot⁹: dz nōdū trāſmutari: ⁊ cū fuerit i illo ad qđ dz iā trāſmutari ⁊ deſinere in trāſmutatiōe: q. nō dz trāſmutari niſi qñ fuerit int: ⁊ int necario ē de nā ei⁹ ad qđ ē mot⁹: qñ ſi mot⁹ fuerit i loco int erit locus. ſ. prim⁹ loc⁹ ad quē motū mouet: ⁊ ſili ſi mot⁹ fuerit i q̄lita te: tūc int erit pria q̄litas ad quā trāſmutat trāſmutatū: qñ aūt neceſſe eſt vt ſit .b. prim⁹ loc⁹: ⁊ quō ē prim⁹ apparet ex .b. qđ diximus q̄ mot⁹ nō hz motū: ⁊ dixit: q̄ neceſſe eſt vt mot⁹ ſit ſm curſum nālē: qñ ſi nō fuerit ſm curſum nālez poſſibile eſt vt quieſcat interim: ⁊ tūc inter erit ipſuz ad qđ ⁊ ideo dixit: dū fuerit ꝓtinua. D. d. (⁊ iter ē ſaltē i trib⁹) i. in duob⁹ ꝓtarijs ⁊ medio: qñ ſi mediū nō fuerit nō erit inter. D. d. (finis enī trāſmutationis eſt cōtrariū). i. ⁊ inter inuenitur in trib⁹ quoniā finis ⁊ primuz trāſmutatiōis ſunt duo ꝓtraria: ⁊ inter illa eſt aliqd ſ. inter ꝓtraria. 22

Cōtinue aūt mouetur qđ nihil: aut pauciſſimuz: deficit rei nō tēpori. Nihil enī phibet deficiētem rei nō tempori: ⁊ aut ſtatim: aut poſt hypatē. i. primā ſonare vltimam: ſed rei in qua mouetur. Hoc autem ⁊ in his que ſunt ſm locum: ⁊ in alijs mutationibus: manifeſtum eſt.

Et illud qđ mouetur ſm cōtinuationez eſt illud quod non deficit oino: ⁊ ſaltem in illa intentione in qua eſt motus: non in tempore. Quoniam nihil prohibet deficere: ⁊ ſtatim euenire neuma 23

qđ dicit Bam cū neumate qđ dicit zir.nos.n.in telligimus p hoc intentionē in qua est motus. Et hoc manifestū est in trāsmutationib⁹ que sunt in loco:ꝛ in alijs trāsmutationibus.

23 ¶ Cū accepit in diffinitiōe eius qđ est inter ꝓtinuationē motus:incepit exponere ꝓtinuatiōez in motu ꝛ.d.(ꝛ illud qđ mouet ꝛc.).i.ꝛ illud qđ mouet ꝑm ꝓtinuationē sic describit:qñ est illud qđ nō deficit oīno ꝑm intētionē ꝛ ꝑm tempus:ꝛ si defecerit ꝑm intētionē erit paucū:ꝑm vo tēpus deficit ꝑm intētionē q̄ nō deficit ꝑm illud:qñ plura mota nō deficiūt ꝑm tēpus:ꝛ motus eoꝝ nō est ꝓtinuus vt q̄ inducit neuma qđ dicit bam post neuma qđ dicit zir.iste enim nō desistit ꝑm tēpus ꝛ desistit ꝑm motū:qñ neuma qđ dicit bam est aliud in intētiōe a neumate qđ dicit zir.ꝛ in cōtinuis nō posuit necessario vt nō deficiāt oīno in intētiōe:qz parua mota ꝓtinua deficiūt aliquātulū in itētiōe:vt alia lia q̄ ambulāt:illa aūt q̄ natāt:aut volāt nō deficiūt in itētiōe oīno. D.d.(nos.n.intelligimus p ꝟ illā intētionē in qua est motus).i.ꝛ nos descripsimus ꝓtinuationē hac descriptiōe:qz cū dicimus motū ꝓtinuū:intelligimus ꝓtinuationē intētiōis in qua ē motus rei mote.ſ.qñ si mot⁹ eius fuerit in loco:ꝓtinuatio eius erit in loco ꝛ si in alteratione ꝓtinuatio eius erit in alteratiōe. D.d.(ꝛ hoc manifestū ē in trāsmutatiōib⁹ q̄ sunt in loco:ꝛ in alijs trāsmutationibus).i.qñ ꝓtinuatio i eis ē:ē in itētiōe i q̄ ē trāsmutatio.

¶ Cōtrariū aūt ꝑm locū est ꝑm rectitudinē distās plurimū:minima enī finita:metrū aūt finituz est.

24 ¶ Et cōtrariū in loco ē distātissimū in rectitudine:qñ minima linea recta est finita:ꝛ finitū ē paruū.

24 ¶ Cū posuit q̄ ois motus est de ꝓtrario in ꝓtrariū:incepit notificare q̄ sunt ꝓtraria in loco:ꝛ dixit(ꝛ ꝓtrariū in loco ꝛc.).i.ꝛ loca ꝓtraria sunt illa inter q̄ est maxima distantia recta:ꝛ ista sunt superius ꝛ iferius simpliciter ꝛ dixit(in rectitudine)qz distātia maxima ꝛ minima nō diffiniunt nisi p lineā rectā:ꝛ si nō possibile est ponere iter quelibet duo pūcta distātias infinitas arcuales diuersas:ꝛ hoc intēdebat:cū dixit(qñ minima linea recta est finita).i.qñ minima linea recta posita inter duas distātias est vna:ꝛ hoc intēdebat cū dixit(finita)ꝛ qz minima linea inducta inter duo pūcta est recta necesse ē vt maxima linea in mūdo cuius vnus finis est superius simplr ꝛ secūdus est iferius simpliciter diffiniat ꝑ rectā:qñ hec ē finita.i.vna. Linee autē arcuales sunt infinite:ꝛ ideo in eis nō inuenit maxima linea:neqz minima. D.d.(ꝛ finitū est paruū)ꝛ intēdit p finitū rectū:qz inter duo pūcta nō cadit ex eo nisi vnū tm̄:ꝛ intēdit p puū breue.i.ꝛ linea recta ē breuissima linea inducta iter duo opposita:ꝛ ista linea ē mēsura cū mēsura sit mia.

¶ Cōsequēter aūt est q̄ cū post primū soluz sit aut positiōe:aut specie:aut aliquo alio sic determinatū:nullū mediū est eoꝝ q̄ sunt in eodē genere ꝛ cuius cōsequēter est. Dico aūt vt linea linee:ꝑm qđ sunt linee:aut vnitatis vnitas ꝟ qđ sunt vnitates:aut domus domus. Aliud autez nihil ꝓhibet esse mediū. Cōsequēter enī alicui est consequēter:ac posterius aliqd est. Nō.n.cōsequēter vnū ex duobus:neqz noua luna scđe cōsequēter:sed hec illi.

25 ¶ Et dico seq in illo qđ est post principiū:aut in situ:aut forma:aut in alia itētiōe:ꝛ cū hoc fuerit positū nō erit iter illa aliqđ illius generis. V.g.aut linea:aut linee sequant lineā:aut vnitas:aut vnitates sequant vnitatē:aut sequat domus domuz. Et nihil ꝓhibet inter hec duo sit aliqd nō illius modi. Sequēs enī est sequēs in aliquo ꝓriori:ꝛ in aliquo posteriori. Nō enī vnū segt duo:neqz nouilunij sequit noctē futurā:ſz ista sequunt illā.

¶ Et dico seq ꝛc.i.ꝛ dicit seq in re q̄ est post aliā:q̄ est quasi principiū:aut in situ:vt cū dicimus domū seq aliquā domū:aut in forma specifica.V.g.q̄ aial ambulās seqt bominē:ꝛ intēdit p aliā intētionē sequēs scđm naturā. V.g. q̄ dualitas sequit vnitatē ꝛ trinitas dualitatē:ꝛ vt cū dicimus q̄ in sermonib⁹ narratio sequit ꝓhemiū:ꝛ eristima tur q̄ sub hoc collocat sequēs ꝑm placitū ꝛ est oppositum ei:qz est ꝑm naturā. D.d.(ꝛ cū hoc fuerit posituz ꝛc.).i.ꝛ est necesse vt inter hec duo q̄ dicunt sequi non sit aliqd sui generis.ſ.vt inter lineas cōsequētes nō sit linea:ꝛ inter domus cōsequētes nō sit domus:ꝛ nihil ꝓhibet vt inter illa sit aliqd alterius generis.V.g.q̄ inter domos cōsequētes sit aliqd qđ nō est domus. D.d.(sequēs enī ē sequēs.ĩ.) i.sequēs enī est sequēs aliqđ precedēs ipsum sui generis:ꝛ ipsum est posterius ab eo. Cōsequētia igit sunt illa in quibus sūt prius ꝛ posterius:aut in situ:aut in specie.i.in natura:ꝛ sequēs est posterius non prius:vnde nullus dicit q̄ vnū segt duo:ꝛ nox nouilunij segt futurā noctē:ſz ēꝛio.

¶ Habitū aūt est q̄ cōsequēter ē cū tū tāgat. Qñ aūt ois mutatio in oppositis est:opposita aūt contraria:ꝛ ꝑm cōtradictionē sunt:cōtradictiōis aūt nihil mediū:manifestū est q̄ in cōtrarijs erit mediū. Cōtinuū autez est qdē q̄ de habitu aliqd est. Dico aūt esse cōtinuū cū idē fiat:ꝛ vnus vtriusqz terminus eoꝝ que tāgunt:ꝛ sic significat nomē cōtinui. Hoc aūt esse nō pōt cū duo sint vltima.

¶ Et sese succedere est illud qđ est cōsequēs:ꝛ tangens:ꝛ qz ois trāsmutatio est in oppositis:ꝛ opposita sunt cōtraria ꝛ cōtradictoria:ꝛ inter cōtradictoria nō est mediū:manifestū est q̄ inter est in cōtrarijs. Cōtinuū vo est quodāmō se se:ſz dico cōtinuū qñ vltimū vtriusqz in quo tāgūt se fuerit idē:ꝛ fuerint cōtinua:ꝑm q̄ significat hoc nomē. Quod est impossibile si vltima fuerint duo. 26

¶ Dicit sese:ꝛ sese est illud in quo inuenitur prius ꝛ posterius in quo vltima sunt insimul:qñ hoc nomen sese significat ꝓsecutionē ꝛ tactū isti:significat igit duo:ꝛ iō dixit(ꝛ sese ē illud qđ ē ꝓsequēs ꝛ tāgēs)qñ tāgētia sūt de specie bus diuersis:sese vo sunt eiusdē speciei sicut ꝓsequētia. D. incepit declarare vbi inuenit inter:ꝛ dixit:qđ inter inuenitur in ꝓtrarijs mediatis:ꝛ ꝓpter hoc ipossibile est vt motus sit in ꝓtradictorijs:aut in ꝓtrarijs imediatis:ꝛ sermo eius in hoc manifestus est. D.d.(ꝓtinuū vo ꝛc.).i.ꝓtinua aūt sunt sese.i.quoꝝ vltima adunant apud ꝓtactuz ꝛ fiunt vnū ꝛ in hoc differt ꝓtinuuz a sese. D.d.(ꝑm q̄ significat hoc nomē).i.in reb⁹ nālib⁹ ꝛ artificialib⁹:in nālib⁹ vo dicim⁹ q̄ ꝓtinua sūt illa q̄z vltima sūt vnū nāliter:vt in mēbris ꝓtinuis ꝛ in artificialib⁹ qñ vltima eoꝝ fiūt vnū ꝑ artificiū:in mathematicis vo dicim⁹ ꝓtinua qñ vltimū vnuz imaginat esse cōe cū eis:vt pūct⁹ qđ est cōe duab⁹ lineis ꝛ linea duab⁹ supficieb⁹:ꝛ ista ꝓtinuatio nō est nālis:ꝛ b in tēdimus describere ꝓtinuationē nālē. D.d.(qđ est ipossibile ꝛc.).i.ꝛ ipossibile ē vt ꝓtinuatio sit duoꝝ ꝓtinuoꝝ qñ vltia eoꝝ nō fuerit adūata:ꝛ b ē dīa inter sese:ꝛ ꝓtinua.

¶ Sed hoc determinato:manifestū est q̄ in his ē qdē cōtinuū ex quib⁹ vnū aliqđ aptū natū est fieri ꝑm cōtactū. Et sicut aliquando fit continuū vnū:sic ꝛ totū vnū erit:vt aut penetratiōe:aut cōclauatione:aut colla:aut tactu:aut insertu.

¶ Manifestum

27 ¶ Manifestum est igitur q̄ cōtinuatio est in rebus que innata sunt vt ex eis sit vnum per cōiunctionē Et quēadmodū copulatū fit vnū qñq; similiter totum fit vnū. V.g. per applicationē: ⁊ conclauationem: ⁊ per contactum: ⁊ per consolidationez.

27 ¶ Cum diffiniuit continua q̄ sunt illa que innata sunt vt vltima eorum sint vnum dixit (manifestum est igitur ex hac descriptione q̄ ꝯtinuatio est in rebus que innate sunt vt ex eis sit vnum per cōiunctionem. s. aut per ligamētū: aut per applicationem: aut per consolidationez illa autez in quibus non aptatur non hēt continuationem. D. d. (⁊ quemadmodū copulatum ⁊c). i. ⁊ quēadmodū copulatum fit in aliqua horā vnum. s. per adiunctionem vltimorū: aut per ligamentum: aut per aliud. Similiter vtrunq; continuatorum fit vnum qñ illic non fuerit vltimū cōe inē illa. s. qñ vltimū destruitur: ⁊ quasi intendit dicere quēadmodū sese transferuntur de sesatione ad cōtinuationē: similiter transferē de continuatione ad adunionem.

¶ Māifestū aūt est q̄ primū cōsequēter ē: cōtactū quidē. n. neče ē cōsequēter eē. qđ cōsequēter aūt ē: nō oē est tāgere: vñ ⁊ in prioꝛib⁹ rōne cōsequēter est: vt i numeris: tact⁹ āt nō est. Et si qđē cōtinuū est neče est tangere. Si vo tangit nōdū cōtinuū ē. Nō. n. neče est vnū eē ipsoꝛ vltima si simul sunt. Sed si vnum sunt necesse est ⁊ simul eē: quare vltimus insertus p̄m gñationē est. Necesse est. n. tāgere si adunata erunt vltima. Cōtacta aūt nō oia adunata sunt. In quibus aūt nō est tactus: manifestum est q̄ nō est consertus in his.

28 ¶ Manifestū est ēt q̄ primū istoꝛ est seq; tāgēs. n. nečario seqtur: sed non oē qđ sequitur ē tāgēs: ⁊ iō sequi inuenitur ēt in principijs in rōe. V.g. in numeris: tāgere aūt nō est in eis. Et quod ē cōtinuū necessario tangit: ⁊ qđ est tāgēs nōdū ēst cōtinuū: qñ nō est necesse vt extremitates eoꝛ sint vnuz: si fuerint insit: sed si fuerint vnum erunt insimul. vñ sequit vt adunatio sit postrema oīum eoꝛ ineſſe. illa. n. quoꝛ extrema sūt adunata: necesse est vt sint se tangentia: ⁊ tāgentia nō necessario sunt adunata: ⁊ illa i qb⁹ nō est cōtactus: manifestū est q̄ i eis non est cōtinuato: neq; adunatio.

28 ¶ Intendit per primuz prius naturaliter qñ oē tāgens est sequens: ⁊ nō oē sequēs est tangēs: ⁊ cū sequēs nō fuerit ñ erit tāgens: ⁊ hec est dispositio prioris nālr: ⁊ cum narrauit q̄ nō oē qđ sequitur tangit: dixit (⁊ iō sequi inuenit i principijs in rōne:) intendit per principia in rōne principia in diffinitione. s. qñ inuenitur in pluribus reb⁹: ⁊ i eis nō inuenitur cōtactus vt est dispositio in numeris: ⁊ intendebat qñ hoc est quasi genus: ⁊ genus est primuz in rōne ⁊ cū declarauit q̄ sequens precedit naturaliter tangens: ꝺ tinuū est tangens: ⁊ nō cōuertitur qñ nō sequit vt oia tangentia adunentur p̄m vltima: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (qñ nō est necesse vt extremitates eoꝛū sint vnum si fuerint insint vnum ita q̄ omne tangēs sit cōtinuū. D. d. (sed si extremitates ⁊c). i. sed sequitur econuerso. i. qñ si fuerint cōtinua. s. si extrema eorum fuerint vnum necesse est q̄ ante fuerint contacta. s. q̄ extrema eoꝛuz fuerint insimul. i. qñ necesse est vt cōtinuū sit prius cōtactum: ⁊ post cōsecutionem: ⁊ tunc continuatur: ⁊ qz adunatio est quando vltimū cōe quod est inter duo continua destruitur: ⁊ hoc accidit necessario post continuationem: quēadmodum cōtinuatio accidit post contactum: ⁊ contactus post cōsecutionem dixit (necesse est igitur ⁊c). i. ⁊ qz oē adunatum prius fuit continuū: ⁊ oē cōtinuū prius fuit cōtiguū: ⁊ non sequit vt oē cōtiguū sit cōtinuū: nedum sit adunatū: ⁊ nō sequit silr vt oē cōtinuum sit adunatū: ⁊ cū cōsecutio non fuerit continuatio non erit: sed cum cōtinuatio non fuerit adunatio non erit: ergo hec quattuoꝛ precedunt se adinuicem p̄m ordinem naturaliter.

¶ Quare si est vnitas ⁊ punctū qualia dicunt separata nō possibile est esse vnitatem ⁊ punctū idem. his quidē. n. ineſt tangere: vnitatib⁹ aūt cōsequēter. Et hoꝛ quidē contingit esse mediuz. Dis. n. linea mediū punctoꝛ est. haꝛ āt nō ē necesse: nullum enim medium est dualitatis ⁊ vnitatis.

¶ Sequitur igit̄ ex h̄ q̄ si sunt hec puncta: ⁊ vnitas absoluta: vt dicunt: impossibile erit vt vnitas ⁊ punctū sint idem. qñ punctus hz tangere: ⁊ vnitates vo sequi habent se adinuicez. Et inter pūcta pōt esse aliquid: qñ ois linea est inter duo puncta. d. translatoꝛ ita cecidit in greco: ⁊ videt mihi q̄ ōbet dicere: q̄ inter oia duo puncta est linea: vnitates vo non habent hec necessario: qñ inter vnitatē ⁊ dualitatem non est aliquid. 29

¶ Et cuz sequi sit aliud a tangere necesse est si fuerit hic pūcta ⁊ vnitas existentia per se vt dicūt dicentes puncta esse elemēta coꝛpoꝛū vt pūctus sit aliud ab vnitate. pūcta enim possunt tangere. s. imaginari punctum tagere pūctū: ⁊ sic est possibile imaginari coꝛp⁹ cōpōi ex eis vnitates vo possunt sequi ⁊ non tangere. i. ⁊ hoc quod dixit est p̄m opinionē eoꝛū: qñ ex serto declarabit q̄ impossibile est punctuz tangere pūctū: ⁊ forte intendit per hoc qđ dixit q̄ pūctus habet tangere idest q̄ linee tangunt sese super punctum ⁊ nō est ita in vnitatibus: ⁊ silr exponit themistius hunc locū ⁊ Aler. exponit hic tactum pro superpositione. D. d. (⁊ inter puncta ⁊c). i. hec est differentia vera inē puncta ⁊ vnitates. s. qñ inter vnitatem ⁊ vnitatē nō est aliquid: ⁊ inter punctum ⁊ punctuz est linea: ⁊ ideo dicitur q̄ differentia est inter vnitatem ⁊ punctum licet vtrūq; sit aliquod indiuisibile: ⁊ est q̄ vnitas non habet situm: ⁊ punctus hz: qz est in aliquo loco demōstrato linee in extremo aut medio. D. d. (ois enim linea est inter duo puncta). i. inter q̄libz duo puncta est linea p̄m q̄ pūcta sunt in natura vltima linee: ⁊ dixit (vt mihi videtur q̄ inter puncta potest esse aliquid) qz dicētes puncta esse: habēt pro possibili inter illa non esse aliquid: sed non negauit hoc esse possibile sic negauit ipsum de vnitatibus ⁊ videtur mihi q̄ induxit quer̄ laz propositionis intente. s. dicentis q̄ inter quelibet duo puncta est linea: qz nondū apparuit: ⁊ conuersa eius ē manifesta: ⁊ est q̄ omnis linea est inter duo pūcta: quoniaz cum concedatur q̄ ois linea est inter duo pūcta conuertetur particularis sic q̄ inter aliqua duo puncta est linea: ⁊ etiam cū concedatur q̄ ois linea est inter duo puncta: declarabitur q̄ inter quelibet duo puncta possibile est vt sit linea: quoniam si fuerit ipossibile nō erit verum dicere q̄ ois linea est inter duo puncta: qñ cū fuerit vez hoc. s. q̄ nulla duo puncta sunt inter que est linea: erit vera cōuersa eius: que est nulla linea est inter duo puncta quod ē falsum manifeste: ⁊ hoc est apud me illud quod intēdit Aris. quapropter dimisit hāc propositionem: ⁊ accepit conuersam: licet translatoꝛ existimet q̄ hic fuit erroꝛ in libro greco: ⁊ intelligendū est hic per lineam: lineam finitam.

¶Quid quidem igitur est simul: ⁊ extra: ⁊ quid tã gere: ⁊ quid medium: ⁊ quid consequenter: ⁊ quid habitum: ⁊ qd cõtinuũ: ⁊ in quolibet vnũ quodqꝫ eorum ineſt: dictum eſt.

30 ¶Et iam igitur poſuimus quid eſt eſſe inſimul: ⁊ ſeparatim: ⁊ tangere: ⁊ inter: ⁊ ſequi: ⁊ ſeſe: ⁊ continuũ: ⁊ in quibus inuenitur vnumqꝺqꝫ iſtorum.

30 ¶Dicit quoniaꝫ ex hoc qꝺ declaratũ eſt ex deſcriptionib⁹ iſtarum: declarabitur in quibus inueniuntur. ⁊ queret aliquis qñ: eſſe inſimul eſt tangere: quoniã oia cõtigua ſunt inſimul ⁊ oĩa que ſunt inſimul in loco ſunt cõtigua: ⁊ ſilr ẽ diſpoſitio in ſeſe. dicẽdũ eſt igitur adhuc vt videt qꝺ lz eſſe inſil ⁊ tãgere ſint idẽ ꝑz ſubiectũ: tñ ſunt duo ꝑm diffinitionem qñ eſſe inſil opponitur ad eſſe ſolum: ⁊ tãgere nõ opponit ad eſſe ſolũ ſed ad eſſe ſeparatũ: ⁊ in diffinitione ei⁹ non apparet locus: ſed in diffinitiõe ei⁹ qꝺ eſt eſſe ĩſiml ap paret locus: ſeſe aũt ſeparatur a contiguo: qñ ſeſe eſt cõtiguum ⁊ ſequens: ⁊ ſeſe etiam poteſt eſſe corpus ⁊ poteſt eẽ nõ corpus. V.g. motus aut tempus: mot⁹ enim eſt ſeſe ad motũ: ⁊ tempus ad temp⁹: ſed tempus non tãgit tempus qñ cõtigua neceſſario ſũt magnitudines: in nãlib⁹ vo eſt corpus: in mathematicis autẽ põt eſſe linea: aut ſuꝑficies ſed oẽ contiguũ in mathematicis eſt continuũ.

¶Unus aũt motus dicitur multipliciter: vnũ quidẽ enim multipliciter dicim⁹: gñe quidẽ igit vnus eſt ꝑm figuras ꝓdicamẽti. Loci mutatio quidez enim oi loci mutatiõi genere vna eſt. alteratio autez a loci mutatione altera genere eſt. Specie aũt vnus eſt: cum genere vnus: ⁊ indiuidua ſpecie ſit: vt coloꝛis quidem ſunt differentie. Jã igitur ali⁹ ſpecie denigratio ⁊ dealbatio. Qis aũt dealbatõ omni dealbationi idem ꝑm ſpeciem erit. Et ois denigratio omni denigrationi. albedini autẽ non amplius: vnde ſpecie vna dealbatio albationi oi Si autez ſunt quedã que ⁊genera ſimul ⁊ ſpecies ſunt: manifeſtum eſt qꝺ ſpecie vn⁹ erit. ſimpliciter ãt vn⁹ ſpecie non: vt doctrinatio. ſi ſcientia quidẽ eſt ſpecies criſtimationis: genus autẽ ſcientiaꝝ aliaꝝ

31 ¶Et vnus motus dicitur multis modis: quoniaꝫ vnum dicitur multis modis. vnum igitur i genere eſt ꝑm figuras ꝓdicamenti: quoniaꝫ quãdo trãſlatio comparatur ad aliquam translationem que cunqꝫ ſit eſſentialiter vnum in genere. Alteratio vo eſt alia a translatione in genere: ⁊ vnum in ſpecie eſt quando fuerit vn⁹ in genere: Deinde fuerit idem ſpecie que non diuiditur. V.g. quoniam color eſt multis modis ⁊ nigrificatio eſt alia ab albificatione in ſpecie: ⁊ ſic ois albificatio conuenit in ſpecie omni albificationi: ⁊ omnis nigrificatio omni nigrificationi: albificatio vo non conuenit: ⁊ ideo albificatio cum omni albificatione comparatur per illam vnum in ſpecie. Conueniẽtes igit in genere ⁊ ſpecie inſimul: manifeſtum eſt qꝺ ſunt vnus motus in ſpecie. Qo ãt ſit ſimpliciter vnus motus in ſpecie nõ. V.g. quando diſciplina ſit ſcientia: quoniaꝫ eſt ſpecies conſiderationis: ⁊ gen⁹ ſcilicet ſcientiarum. V.g. grammatice ⁊ geometrie ⁊ ceterarum ſcientiarum.

¶In hoc capitulo incepit dicere ꝑm quot modos dicit motus vn⁹ quoniã hoc eſt vtile ⁊ neceſſarium de perſcrutatõne de motu vtrum ſit eternus aut non ⁊ dixit (⁊ vnus motus dicitur multis modis). i. ⁊ vnus motus dicitur multipliciter qꝛ vnum dicit etiam multipliciter. motus enim ꝺ vnus ꝑm genus: ⁊ eſt ille qui eſt vn⁹ ꝑm formã alicuius ꝓdicamentoꝝ in quibus ſunt. ſ. qꝛ cõmunicant in vno ꝓdicamento ꝓdicamentoꝝ in quib⁹ inuenitur mot⁹. V. g. traſlatio ad ſuperius: cum cõparatur ad trãſlationẽ ad inferius quoniam eſt ꝑm genus vn⁹ in quo eſt motus in loco. ſ. in ꝓdicamento vbi: ⁊ hoc intendebat cũ dixit. i. qñ ois translatio quando cõparatur ad aliã translationem diuerſam in forma: tunc due trãſlationes inueniẽtur vnum i genere. D. d. (alteratio vo ⁊c). i. ⁊ hoc manifeſtuz ẽ qñ ꝓdicamẽtũ alterationis. ſ. qualitatis: aliud eſt a ꝓdicamento translationis quod eſt vbi. D. d. (⁊ vnus in ſpecie ⁊c). i. ⁊ dicitur vnus mot⁹ ſecundo modo. ſ. ꝑm ſpeciem: ⁊ vnus motus in ſpecie eſt: qñ duo motus fuerint vnus i genere ⁊ vnus in vltima ſpecie que nõ diuiditur in alias ſpecies. D. d. (V. g. ⁊c). i. ⁊ cã ꝓpter quã quidam motus ſunt diuerſi ꝑm ſpeciem: ⁊ quidam conueniẽtes ꝑm ſpeciez eſt diuerſitas ei⁹ ad quod eſt motus in ſpecie: aut cõueniẽtia eius in ſpecie. V. g. qꝛ coloꝛes qui ſunt fines motuũ q qui ſunt in coloꝛibus: ſunt multi modi: ideo mot⁹ qui ſũt in coloꝛib⁹ diuerſis in ſpecie ſunt diuerſi in ſpecie: ⁊ q ſũt in conuenientib⁹ in ſpecie: ſunt cõueniẽtes in ſpecie. V. g. quoniam nigrificatio qꝛ eſt ire ad nigredinem: ⁊ albificatio eſt ire ad albedinem: ⁊ nigredo differt ab albedine: in ſpecie: ideo nigrificatio que eſt motus ad nigredinẽ differt ab albificatione in ſpecie que eſt motus ad albedinem: ⁊ ⁊ qꝛ hec albedo cõuenit in ſpecie cum hac alia albedine ꝺ monſtrata: ideo hec albificatio cõuenit cum hac albificatiõe in ſpecie. D. d. (albificationi vo non conuenit). i. motus vo qui eſt in albedine nõ cõuenit in ſpecie ei qui eſt in nigredine: cum nigredo differat ab albedine in ſpecie. D. d. (cõuenientes igitur ⁊c). i. manifeſtum eſt igitur qꝺ cuz dixim⁹ qꝺ omnis motus cõueniens in ſpecie eſt conueniens in genere: non ſequitur vt omnis motus cõueniens in genere ⁊ ſpecie: ideſt vnus in genere ⁊ ſpecie ſit vn⁹ motus in ſpecie ſimpliciter: qñ q̃dã ſpecies ſunt que ſunt genera. D. d. (verbi gratia: ⁊ cum diſciplina fuerit ſcientia ⁊c). i. ⁊ vn⁹ mot⁹ in genere et ſpecie nõ eſt vnus in ſpẽ ſimpliciter. ſ. qꝺ ſcientia ad diſciplinam eſt ſpecies comprehẽſionis: cum cõprehenſio quedam eſt diſciplina: ideſt et diſciplina: ⁊ quedam nõ ex diſciplina: ⁊ cũ hoc qꝺ dixit ſpẽs eſt gen⁹ plurium ſcientiarum diſciplinatarum.

¶Dubit abit aũt aliquis ſi vnus ſpecie motus ſit: cũ ex eodem in idem idem mutetur: vt vnum punctum ex hoc loco in hunc locum iterum ⁊ iterum. Si autem hoc eſt: erit circulatio rectitudini eadẽ ⁊ volutatio ambulationi.

¶Et eſt hic locus queſtionis ſcilicet quando idez 32
tranſfertur de vno loco ad alium. V. g. quando idem punctus tranſfertur de hoc loco in hunc locum vnavice poſt aliam: vtrum ille motus eſt vn⁹ in ſpecie: quoniam ſi ita fuerit: tunc mot⁹ circularis conueniet motui recto: ⁊ tunc volutatio conueniet ambulationi.

¶Cum poſuit qꝺ motus qui ſunt vnus in ſpecie: ſunt illi 32
in quibus illud ad quod motum mouetur eſt idem in ſpecie: ⁊ non criſtimatur qꝺ iſti motus ſunt conuenientes ꝑm ſpeciem: ſed motus qui mouetur de eodem in idẽ: ſed in temporibus diuerſis: indurit queſtionem ſuper hoc ⁊ dixit (⁊ eſt hic locus queſtionis). i. ⁊ queritur quando aliquid idem tranſfertur de eodem loco in in eundem locum

multotiẽs

locum multociens. V. g. de puncto. b. ad punctū. c. vtruz isti motus numerentur in illis qui sunt idem in specie aut non quoniam si ponatur q̄ motus qui fuerit de vno puncto ad vnum punctum sunt conuenientes in specie ⁊ ē possibile vt motum moueatur de eodem puncto ad idē pūctum motu recto ⁊ motu circulari: contingit ex hoc vt motus circularis ⁊ rectus sint idem specie: quod est impossibile. ⁊ si ponatur q̄ sunt idem numero continget vt tempus eozum sit idem numero: quod est impossibile: ⁊ cum induxit questionem incepit dissoluere illam.

¶ Aut determinatum est id in quo est: si alterum ē specie quoniam alter motus est. Circulare autē a recto alterum specie est. Genere quidem igitur ⁊ specie motus vnus sic est.

33 ¶ Ad hoc igitur dicamus quoniam iam determinauimus: q̄ illud in quo est motus cum fuerit in spē: mot⁹ erit aliud in specie. Et aliō circulare est etiam aliud specie a recto: Scōm hoc igitur dicitur q̄ motus est vnus in genere ⁊ specie:

33 ¶ Quia motus recti diuersantur ſm illud ex quo: ⁊ ad qđ ⁊ in motu circulari non ē ex quo ⁊ ad quod ⁊ est dictum in diffinitione motus qui est idem in specie: q̄ est illud: ille i quo est illud ex quo: ⁊ illud ad quod sunt idem specie i numero plura ſm tempus. V. g. motus qui est ex eodem pūcto ad idem punctum: aut plures motus cadētes iter duo puncta in temporibus diuersis accidet questio predicta: qm̄ possibile est vt inter duo puncta demonstrata sit mot⁹ circularis ⁊ rectus: ⁊ similiter possibile est vt inter duo loca conuenientia alijs duobus locis cadant duo mot⁹ vn⁹ rectus ⁊ ali⁹ circularis: ⁊ sic accidit questio: cuz igit̄ in diffinitione dicatur loco eius quod est ad quod ⁊ ex quo: illō quod est in quo est motus. s. q̄ idem motus in specie: ē ille in quo idem in quo est motus est idem in specie: dissoluet̄ questio quoniam duo motus qui sunt ex eodez loco ad eū dem locum: quozum vnus est rectus ⁊ alius circularis nō erunt in eodem. s. per idem: quoniam rectus erit per lineā rectam: ⁊ circularis per rotundam: ⁊ circulare est aliud a recto in specie: ⁊ ideo dixit: Dicamus igitur quoniam iaz determinauim⁹ q̄ illud in quo est motus cum fuerit aliō in specie motus erit alius in specie). Deinde dixit (⁊ circulare est aliud a recto specie) idest ⁊ isti diffinitioni cuiſdē motus in specie non contingit questio: quoniam illud in quo est motus rectus est aliud ab illo in quo est circularis econtrario prime diffinitioni.

¶ Simpliciter aūt vnus motus est qui substantia quidem vnus ⁊ numero est: quis autem huiusmodi sit manifestum est diuidentibus. Tria enī sunt ſm numerum circa que dicimus motum vnum: quod: ⁊ in quo: ⁊ quando. Dico autem quod: quoniam necesse est ē aliquod quod mouetur vt hominem aut aurum. Et i aliquo hoc moueri: vt in loco aut in passione: Et quando in tempore enim omne mouetur.

34 ¶ Et dicitur q̄ motus est vnus simpliciter cū fuerit vnus in se ⁊ i numero: Et declaratur quis motus est iste motus ſm diuisionem. Illa enim in q bus dicitur motus sunt tria: res: ⁊ i quo est: ⁊ quā do: Et intentio eius est quoniam necesse est vt sit hic aliquod motum. Verbi gratia. homo aut aurum: Et vt motus istius rei sit in aliquo. Verbi gratia in loco: aut in passiōe: Et vt sit quandoqz: quoniam omne quod mouetur: mouetur i tēpore.

¶ Cum declarauit quid est idem motus genere ⁊ specie: incepit declarare quid est idē motus simpliciter: ⁊ dixit (cū fuerit idem in se). i. in sua substantia: ⁊ dixit (⁊ i numero) quoniam motus qui est idem in substantia: alius est genere: ⁊ alius specie: ⁊ alius numero: ⁊ innuit q̄ diuisio qua vsus est in motu: est diuisio in substantia eius quoniā illō quod significat hoc nomen: vnum: ⁊ essentia: ⁊ quidditas in istis rebus est idem. Deinde dixit (⁊ declaratur ⁊c). i. ⁊ ſm diuisionem mot⁹ in motus qui conueniunt ⁊ differunt in reb⁹ trib⁹: ex quibus ꝓstituitur mot⁹ declarabitur quid est motus vnus in numero ⁊ cum narrauit q̄ ex ista via potest declarari quid est vnus motus in numero incepit declarare hoc: ⁊ dixit (illa enim in quibus est motus ⁊c). i. illa enim ex quibus cōstituitur motus sunt tria: res mota: ⁊ res in quo est motus. V. gratia vbi in translatiōe quod est genus in quo est motus: ⁊ hoc intendebat cuz dixit: ⁊ res in qua est: ⁊ intendit per quando tempus: quoniā ex istis tribus fit motus: ⁊ cum numerauit ista tria ex quibus constituitur motus: dixit (⁊ intentio eius est ⁊c). i. ⁊ hoc est ita quoniam manifestum est per se q̄ necesse est vt in omni motu sit aliquod motum. V. gratia homo ⁊ frustum auri: ⁊ vt motus sit in aliquo. V. gratia in loco aut qualitate: ⁊ intendit per illud in quo est motus materiam motus in qua est motus sicut formam ⁊ hoc manifestum est q̄ non mouetur: ⁊ hoc distinctum est apud perscrutationem eius quod est vtrum motus habet motum. Deinde dixit (⁊ vt sit quando). i. in tempore: ⁊ hoc declarabit̄ in sexto: ⁊ existimatur q̄ aliquantulum ex eo declaratum est in sermone de tempore.

¶ Horum autem trium genere quidem aut specie esse vnum est in re in qua mouetur: habitum aūt erat in tempore. Simpliciter autem vnum esse in omnibus his est. Et namqz i quo est vnum oportet esse ⁊ indiuisibile: vt speciem. Et quod est aliquando vnum tempus ⁊ non deficiens. Et quod mouetur vnum esse non ſm accidens: vt album nigrum fieri: ⁊ coriscum ambulare: vnū autem ē: coriscus ⁊ album: sed ſm accidens: Neqz commune: esset enīz duos homines simul sanari ſm eādem sanitatem: vt ophtalmie: sed non vn⁹ hic est: sed specie vnus est.

¶ Et motum esse idem in genere aut est ex istis rebus in quibus est motus: ⁊ sequitur hoc vt sit in tē pore. Ipsum autem esse eundem simpliciter est in omnibus istis. Illud enim i quo est motus debet esse vnum scilicet indiuiduum demōstratum. V. gratia in specie ⁊ quādo. Verbi gratia: quoniam tempus debet esse vnum sine defectu. ⁊ motū debet esse vnum non per accidens. Verbi gratia: vt albus niger fiat: ⁊ sor. ambulat: ⁊ albus ⁊ sor. sunt idem: sed per accidens: neqz commune: quoniam possibile est vt homo sanetur vna sanitate ab ophtalmia oculi: sed iste motus nō ē vnus nisi in spē. 35

¶ Cum declarauit quid est motus vnus in genere ⁊ in specie: ⁊ declarauit q̄ vnus motus simpliciter: scitur per diuisionem eius in illa ex quibus fit motus: ⁊ notificauit illa esse tria incepit declarare quando motus erit vnus in genere ⁊ in specie ⁊ in numero ſm ista: ⁊ dixit: (⁊ motum esse vnum in genere ⁊ specie ⁊c). i. ⁊ motus erit vnuz in genere aut in specie: ſm illud in quo est motus ⁊ motum: ⁊ dimisit diuisionem quam innuit in motu q̄ iam est decla 35

rata: quoniam antequã inciperet ad declarandum istos motus ſm conuenientiam ⁊ diuersitatem eorum in istis reb⁹: deberet incipe a diuisione: dicẽdo q⁹ ois mot⁹ aut nõ conuenit in aliquo istorum aut conuenit in quibusdaz aut in omnibus. deinde conuenientes: aut sunt conuenientes in genere: aut ſm speciem: aut ſm numerum: sed q⁹ hoc intelligitur er hoc quod dixit: ⁊ est manifestum per se: incepit determinare species eius ⁊ numerare diuisiones vtiles ad sciendum ſm quot modos dicitur vnus motus: ⁊ dixit (⁊ vnum motum esse in genere ⁊c). i. ⁊ motus est vn⁹ in genere aut in specie ſm illud in quo est motus scilicet i natura in qua est motus: quoniaz si illa natura fuerit vna ſm genus. U. g. qualitas: aut vbi motus erit vnus: ꝛz genus: ⁊ si illa natura fuerit vna ſm spẽm motus erit vnus ſm spẽz. U. g. vt duo motus sint albificatio: ⁊ nigrificatio aut translatio. ⁊ q⁹ huiusmodi motus vn⁹ in gñe aut vnus in specie non est necesse vt sit vn⁹ ſm tempus dixit (⁊ sequitur temp⁹ hoc). i. ⁊ accidit huiusmodi motib⁹ vt sint in tẽpore: aut vno: aut plurib⁹ vno. s. q⁹ nõ est neĉe in esse eiusdem motus in genere aut in specie ſm q⁹ est vnus in eisvt sit in vno tpe: sed hoc sequitur ⁊ accidit nature motui: ꝛz q⁹ est motus. s. vt sit in tempore. non q⁹ motus qui dicitur ꝑ tempus: ⁊ cum declarauit dispositionem essentialẽ q̃ motus est vnus in genere aut in spẽ ab accidentali idest a dispositione accidentali: incepit declarare illa que sunt neĉaria in esse eiusdem motus simplr qui est vnũ ſm numeruz ⁊ dixit (ipsũ aũt esse vnũ simpliciter ⁊c). i. motũ aũt eẽvnũ simplicit̃ est vt sit vnus simpliciter in oĩb⁹ istis tribus. s. vt sit vnus motus numero in moto: ⁊ in eo in quo est motus ⁊ in tempore. Deinde incepit declarare hoc: ⁊ incepit ab illo in quo est motus ⁊ dixit (illud enim in quo est mot⁹ ⁊c) ⁊ hoc est ita: q⁹ si motus est vnus numero: necesse est vt illa natura in qua est motus sit vna numero. s. indiuiduum demonstratum speciei illius nature: ⁊ hoc intendebat cuz dixit (U. g. in specie). i. U. g. aliquod indiuiduum indiuidnorum speciei illius in qua est mot⁹. ⁊ cũ narrauit q⁹ est necesse in vno motu ſm numerum vt illud in quo est mot⁹. s. materia motus sit vnum numero: incepit declarare etiã q⁹ necesse est q⁹ tempus sit vnum numero: ⁊ dixit (⁊ quando ⁊c). i. etiam necesse est vt tempus sit vnuz numero sine defectu. i. q⁹ in ipsum non cadat quies sed erit cõtinu⁹ qñ tunc non esset vnus motus q⁹ tempus ei⁹ non esset vnum: qñ illud in quo est mot⁹ ꝛz sit vnum numero: silr res mota sic mouebit̃ i tempoꝛib⁹ diuersis tũc mot⁹ ei⁹ nõ erit vnus in numero. Deinde indurit tertium necessariũ: ⁊ est q⁹ res mota debet esse vna numero: ⁊ hoc essentialiter: nõ accidentaliter: ⁊ dixit (⁊ motũ est vnũ non per accidens ⁊c). i. ⁊ in hoc q⁹ mot⁹ sit vnus in numero necesse est q⁹ res mota sit vna in numero non per accidens qñ si fuerit vna ꝑ accidens tunc erit possibile vt moueatur duob⁹ motib⁹ in simul in eodem tempore. U. g. qñ alb⁹ ⁊ sortes sunt idem per accidens quando accidit q⁹ sor. sit alb⁹: ⁊ iõ possibile est hoc vnum per accidens moueri duob⁹ motib⁹ insimul vt niger fiat ꝛz q⁹ est album ⁊ ambulet ſm q⁹ est sor. Deiñ dixit (neqz cõe) ⁊ intendit illud in quo est mot⁹: qñ cuz declarauit q⁹ necesse est vt illud in quo est motus: ⁊ etiã tẽp⁹ sunt vnum in numero: vult declarare q⁹ temp⁹ esse vnum numero non sufficit in hoc q⁹ mot⁹ sit vnus numero: cum illud in quo est motus fuerit cõe non vnũ numero: ⁊ quasi dicit: ⁊ impossibile est si illud in quo est motus fuerit cõe: vt motus sit vnus numero: licet tempus sit vnum numero. quoniam possibile est vt duo homines insimul sanent̃ ex vna infirmitate in specie in vno tempore: tñ sanatio eoꝛ non erit vna in numero sed in specie. s. motus quo mouẽt licet tempus sit idem.

¶ Socratem aũt ſm alterationem eandem alterari spẽ in alio aũt tpe: ⁊ itez in alio. Siquidez contingit coꝛruptum iterum fieri vnum numero erit ⁊ hic vn⁹. Si vo non: idem quidem specie: vnus autem numero non.

¶ Si autem soꝛ. alteratur eadẽ alteratione in specie: sed hoc in aliquo tempoꝛe. deinde itez in alio tpe. sed si possibile est vt illud quod iam coꝛruptũ est reuertatur: ⁊ fiat vnum in numero: tunc mot⁹ possibile est vt sit etiam vn⁹. ⁊ si illud fuerit ipossibile: mot⁹ erit ille idem: sed non vnus. 35

¶ Hec est questio circa hoc quod dictũ est: q⁹ in hoc q⁹ motus sit vnus numero: necesse est vt tempus sit vnũ numero qñ potest aliquis dicere q⁹ cũ idem motũ mouet eodẽ motu in specie vna vice post alteraz. i. pluries. U. g. vt modo moueat deinde quiescat: ⁊ inde reuertatur ad illũ motum quo mouebat pri⁹: qñ ille motus scõs ⁊ prim⁹ sunt vnus in numero: eodem modo: in imaginatione q⁹ cum idem in diuiduũ coꝛrumpitur: deinde reuertit̃: ⁊ sunt vnũ in numero: ⁊ ideo dixit: (si aũt soꝛ. ⁊c). i. sed cuz posuerim⁹ q⁹ soꝛ. mouetur in aliquo vno itez post primã vicem. U. g. alteratur iterũ post aliud ãt trãsfert̃: tunc si coꝛruptũ qñ reuertitur est vnũ in numero mot⁹ soꝛ. qui reuertitur postq̃z geꝛ interuenit est vn⁹: ⁊ si illud nõ fuerit: hoc nõ erit: ⁊ b̃ intendebat cũ dixit (si igit̃ possibile est ⁊c). i. mot⁹ soꝛ. qui fuit mõ: ⁊ post reuertit̃ possibile est vt sit vn⁹ ⁊ ideo dixit p⁹ (si igit̃ illud fuerit ipossibile ⁊c) b̃ igit̃ est vnũ coꝛ que possũt intelligi ex hac qõne: ⁊ forte intẽdit per hãc questionẽ venire ad qõnez de motu cõtinuo. quõ mot⁹ est cõtinu⁹ cũ b̃ q⁹ in oi motu quedã ps coꝛrumpit̃ ⁊ q̃dã gñat̃: ⁊ cũ coꝛruptũ nõ reuertit̃: nõ est hic vnus motus in numero ⁊ ꝛz hãc expositionẽ est cũ dixit (tũc motus possibile erit vt sit) intẽdit. si igit̃ est possibile vt illud qõ est coꝛruptũ reuertatur ⁊ fiat vnum in numero: possibile erit vt sit hic vn⁹ mot⁹ in numero: ⁊ si illud fuerit impossibile: nõ erit hic vnus motus in numero: sed impossibile est vt gñatũ ⁊ coꝛruptũ sint idẽ numero. ergo ipossibile est vt vn⁹ mot⁹ sit in numero: vt si sit vn⁹ subiecti numero: ⁊ in eodẽ: ⁊ ꝯtinu⁹: ⁊ b̃ erit finis hui⁹ qõnis. Si aũt ꝯcesserim⁹ q⁹ illd qõ gñat̃ post coꝛruptionẽ est vnũ numero: nõ sequit̃ vt mot⁹ ꝯtinu⁹ sit vn⁹ mot⁹ tñ sed ẽt mot⁹ in ter quos est ges: cũ subiectũ eoꝛũ fuerit vnũ numero: ⁊ illud in quo est mot⁹ fuerit etiã vnuz numero: ⁊ videtur si ista qõ intelligat̃ de motu ꝯtinuo: q⁹ dãa inter ptes mot⁹ ꝯtinui: ⁊ mot⁹ q reuertit̃ itez p⁹ aliuz sit hec. s. q⁹ gñatũ ⁊ coꝛruptũ in istis motib⁹ vtrũqz distinguitur a reliquo per quietẽ interiacẽtẽ: in motu vo cõtinuo gñatũ nõ distinguit̃ a coꝛrupto neqz demonstrat̃: sed est vnũ: possibile est igitur dicere ſm hoc q⁹ mot⁹ ꝯtinu⁹ ẽt vn⁹ numero: sed modo magis diminuto quã modo quo dicimus in re quiescẽte ipsam esse vnã: ſm numerum. ⁊ si intẽdit per hunc sermonem dubitare de motu qui est iterũ p⁹ primum dissolutio est manifesta: cum fuerit ꝯcessiuz q⁹ generatũ ⁊ coꝛruptum nõ sunt idẽ in numero: ⁊ hoc manifestũ est per se. ⁊ illud qõ dixit post significat q⁹ non intendit nisi querere de motu cõtinuo: quasi dicat: si igitur posuerimus q⁹ soꝛ. trãsfertur: iterum post primuz si fuerit possibile vt illud quod est coꝛruptũ reuertatur ⁊ fiat vnuz i numero: tunc motus iterat⁹: potest esse vnũ in numero nedũ cõtinuus: ⁊ sic est intelligendus iste loc⁹: ⁊ sic non accidet qõ valoris in hoc: q⁹ cum aliquid fuerit coꝛruptum ⁊ post reuertat q⁹ nõ est idem in numero. ⁊ q⁹ ita est dixit (si autez soꝛ. ⁊c). i. sed cũ posuerim⁹ q⁹ soꝛ. mouet̃ in aliq̃ vno itez post aliud. U. g. q⁹ alteretur aut trãsferatur itez post aliũ tunc si illud quod iam est coꝛruptũ reuertat̃ ⁊ fiat idem in numero: tunc motus soꝛ. qui heri fuit reuertet̃ idez: quod est possibile. ⁊ forte ista expositio est difficilioꝛ: ⁊ manifestius est ex verbis eius hoc quod ipse intendit declarare: q⁹ necesse est in hoc q⁹ vn⁹ mot⁹ sit q⁹ tempus sit vnum: sed fecit questionem de continuo: aut forte intendit vtrũqz qñ ex illis que dicet post apparet q⁹ ipse fecit questionez ꝺ eo

tinuo

tinuo: quoniam due questiones sunt simules.

¶ Habet qđ dubitationē huic silez: z vtz vna sanitas z eiō habit⁹ z passiōes substātie sint in corpori b⁹: moueri nāqz videnť habētia z fluētia. si igiť eadem z vna que diluculo: z nunc est sanitas: quare non z cum non deficiens accipiat iterum sanitatē z hec z illa vna numero erit.

37 ¶ Et est etiam qō similis isti vtrū sanitas est eadez z vl̄r vtrum forme z passiones sunt in corporibus i suis substātijs: qm̄ nos inuenim⁹ illō qō hūt ex hoc in eis dū mouēť z fluūt. si igiť sanitas q̄ fuit i mane z que est nūc: est eadē: q̄r sanitas q̄ fuit z destruiť z p⁹ reuertitur illa z ista non sunt eadem in numero

¶ Quia qō p̄dicta fūdať super hoc. s. vtrū gñatum postq̄z
37 corrūpiť sit idē in numero cū corrupto: z fuit positus q⁹ si fuerit idē in numero cōtinget vt mot⁹ q fuit cor. hodie z q fuit heri sint idem in numero: z si posuerim⁹ q⁹ est ali⁹ continget vt nō sit vn⁹ mot⁹ in numero: incepit dicere q⁹ talis qō accidit in formis quiescentib⁹ q: sunt i trāsmutato: z dixit (z est qō ꝛc). i. z est qō similis qōni dicte de motu vno in numero z de formis: z vl̄r de passionib⁹ que sunt in corporib⁹ que sunt in suis substātijs: vtz sint eadē dū corpus fuerit idē: aut nō sunt eadē si corp⁹ deferēs nō fuerit: idem .s. multiplicare p̄m multiplicationē corporum aut qūo ē. Nos. n. videm⁹ hāc formā existētē in corpore b⁹ z corp⁹ moueri. i. trāsmutari z fluere semp: vñ necesse est vt ita sit i formis que sunt in ist̄is corporib⁹: cū sint in substantia corporū trāsmutabiliū. si igiť sanitas que fuit hodie cor. z q̄ fuit heri sit eadē in numero: neče est vt sanitas q̄ est ei⁹ destruitur. D. reuertiť sit eadē in numero. z si hoc ē inopinabile neče est vt nō sit hic eadē forma in numero. D. d. (vtz sanitas est eadē). i. in numero. s. q̄ fuit heri in cor. z q̄ ē hodie. D. d. (z vl̄r ꝛc). i. z hec pscrutatio vl̄r fundať super h̄. s. vtrū forme z passiōes existāt in substātia corpor: qm̄ si ita fuerit necesse est vt illud quod inueniť in corporib⁹ motis z fluētib⁹ moueať z fluat. vñ sequiť vt forme moueanť z fluāt: z si forme fluūt z sunt eadē in numero neče ē vt forma que fuit heri. Deinde reuertiť hodie postq̄z corrūpiť sit eadē in numero: z hoc cōtingit in eodē motu: qm̄ dictū ē q⁹ neče est vt subiectū ei⁹ sit idē numero. si igiť nō est hec eadē forma in numero ergo neqz idē mot⁹ numero.

¶ Eadē eniz rō est nisi q⁹ intātū differūt: q: sigdez duo sūt idē hic sicut numero vn⁹ z habit⁹ eē neče ē Un⁹. n. numero act⁹ vni⁹ numero. si vo habitus vn⁹ est: fortassis nō alicui videbiť vn⁹ z actus esse. Cū eniz pauset ambulare: nō ampli⁹ est hec ābulatio. Itez aūt ambulare erit. si igiť vn⁹ z idē ē cōtingit z idē corrūpi: z eē multotiens. Ne qdē igiť sunt dubitatiōes extra q̄ nūc est intētionē.

38 ¶ Qm̄ eadē rō est in hoc: p̄ter hoc. s. in quo differūt: qm̄ due actiōes z si sint due er illo eodē necesse est vt forme ēt sint sicut ille due in numero. qm̄ eadē actio in numero ē eiusdē in numero: z si fōa fuerit eadē: digni⁹ē vt null⁹ existimet q⁹ actio etiaz est eadē. Qm̄ hō cū cessauit ab ābulať nō erit tūc illud apud ipsum ambulatio: z cū reuertiť z ambulat tūc erit ābulatio. si igiť ambulatio ē eadē: possibile ē vt idē corrūpať z gñetur multotiēs. s. q⁹ iste questiones sunt extrinsece ab hac pscrutatione.

38 ¶ Cū narrauit q⁹ in hoc q⁹ forme ēt sunt eadē in numero accidit qō silis ei que accidit ex hoc in eis de motib⁹ in nūero z dedit similitudinē iter illa: icepit dare dīaz: z dixit (qm̄ eadē rō est ꝛc). i. in hoc qō ꝓtingit in formis z in ipsis motib⁹: qm̄ si forma iterata est eadē mot⁹ q est hmōi est idē. z si forma que est hmōi est pl⁹ vna: mot⁹ qui est hmōi erunt plures vno: z silr cōrio. Et si forma q̄ hz ꝓtinuū eē fuerit vna cū hoc q⁹ suū subiectū est semp in transmutatione: ita mot⁹ ꝓtinu⁹ in esse erit vn⁹ in numero: cū b̄ q⁹ suū subiectū demōstratū est transmutatū. z si ille q est hmōi fuerit plus q̄z vn⁹: forme que sunt hmōi erūt plures. Qz igiť int mot⁹ z formas est ista similitudo manifesta: nō est differentia inter mot⁹ z formas in qōnib⁹ accidētib⁹ in eis: p̄ter q̄z i b̄ q⁹ adunatio in motib⁹ z formis nō est in reb⁹ ꝓsequēti bus Qm̄ cū actio. s. mot⁹ fuerit eadē sequť vt forme subiecte illius actiōis sint eedē: z silr forma agēs illā. Et cū forma fuerit eadē nō sequiť vt mot⁹ sit idē: qm̄ cū cor. ābulat hodie z ambulauit heri subiectū est idē: z mot⁹ sunt plures. z silr ab eadē forma inueniuntur plures actiones in tp̄ib⁹ diuersis. Si igiť diceret p̄ter q̄z in hoc q⁹ differūt qm̄ actio cū fuerit vna forma erit vna: cū forma fuerit vna: nō sequť vt actio sit vna: tūc sermo esset manifestus per se: sed dixit (p̄ter q̄z ꝛc.) z iste sermo vt apparet nō est ver⁹ qm̄ nō sequť cū actiones fuerint plures in numero vt forme subiecte illius actiōis sint plures in numero: neqz forme agētes: nec qz sequitur ad hoc q⁹ si eadē actio in numero p̄uenit ab eadē forma: aut est in eadē fōa: q⁹ neče est vt plures actiones inueniantť: aut a plurib⁹ formis: aut in plurib⁹ formis nisi esset vez q⁹ posset cōuerti consecutio a destructiōe antecedentis. Sed ista differentia videť differētia inter hoc qđ accidit in p̄mo aspectu: existimať. n. q⁹ cūvn⁹ mot⁹ in numero fuerit vni⁹ subiecti numero q⁹ sequiť q⁹ plures mot⁹ sunt plurū subiectoz: z existimať tñ q⁹ ex eadē fōa aut in eadē fōa est eadē actio. Et sic iste sermo hz duas differentias differentiaz. s. p̄m hoc q⁹ accidit in p̄mo aspectu z differentia p̄m ipm rem: z iō dixit (digni⁹ est igiť vt null⁹ ꝛc) .i. z differentia inter illa est qm̄ cū actiones fuerint plures existimať q⁹ necesse est vt forme sint plures: q: existimatur q⁹ cū eadē actio fuerit ab eadē forma q⁹ sequiť plures actiōes eē a plurib⁹ formis: z null⁹ existimat q⁹ cū forma fuerit eadē q⁹ neče est vt actio que p̄uenit ex ea aut que est in ea sit eadē. Iste enim hō demōstrat⁹ qm̄ cessat ab ambulatione nō p̄uenit ex eo ambulatio: z qm̄ reuertiť ad ābulationē tūc p̄uenit secūda ambulatio. Et forte intēdit. sed est differentia iter hoc qđ sequť ex hoc p̄m similitudinē: z p̄m ipsam rē: qm̄ ex similitudine que est inter mot⁹ z formas: sequť q⁹ cū posuerim⁹ plures mot⁹ eē sequť plures formas eē: sed nō est necesse: qm̄ idē mot⁹ est eiusdē forme: z eadē forma nō est idem mot⁹. Et forte intēdit per duas actiōes duas passiōes: qm̄ cū passiōes fuerit due sequiť vt forme sint due: quod nō segť in actiōe: z quasi intendit dar̄ differentiā in hoc inter actionē z passionē: z sup hāc qōnē ē sustinendū. Et cū scripserā hoc nōdū ūnspexerā libꝝ Aleran dri in hoc capitulo: z post inueni ipm dicer̄ ꝓpinquū huic dicit enim q⁹ actio dicta in hoc loco dicta est equoce: z q⁹ Ari. intendebat per actionē cū dixit (qm̄ actiōes si fuerint due ꝛc). i. subiectū actiōis z. q. d. q⁹ si subiectū actiōis fuerit duo: segť q⁹ forme sint due. Deinde declarauit hoc z dixit (qm̄ eadē actio in numero ē eiusdē in numero) z hoc est ita qm̄ vnū subiectū in numero ē vni⁹ forme: z dedit rōnē sup hāc exp̄sitōnē: z dicit de hoc qđ inuenitur in gbusdā libris loco isti⁹ sic (sed differūt: qm̄ si fuerint due in numero necesse est vt forme sint sic) z nō dixit actionē. Deinde reuersus est ad p̄imā qōnē. z dixit (si igiť Ambulatio ꝛc) .i. si igiť ābulatio cor. heri z ambulatio hodie est eadē: possibile vt aliquid idem genereť z corrumpať multotiens: z dicať ipm esse idem quod est valde inopinabile. Et q: qō dicēs quo mō forme sunt eedē z corpora sunt semp in trāsmutatiōe: nō est huius scie: aut hui⁹ loci: dixit (sed iste qō nes ꝛc). i. z pp hāc qōnē dixerūt qdā ātiq nō ē hec scia

necessaria: ⁊ q; oia sunt in transmutatione ⁊ est sermo sophisticus: vnde loquētes in lege mahumeti q; accidentia non remanent per duo tempora ⁊ intendunt: q; omnia sūt mota preter substantiam.

¶ Qm̄ autē cōtinu⁹ est ois motus: simpliciter quidē vnō necesse est cōtinuū ee: siquidē ois diuisibil' est: ⁊ si cōtinu⁹ vn⁹. Nō enim fiet ois cōtinu⁹ oi siē neq; aliud nullū contingenti cōtingens: sed quoz vnū sunt extrema. Ultima aūt alioz nō sūt quidē alioz āt sunt: ſz spē differētia: ⁊ equiuoca sūt: quō nāq; tāget aut fiet vltimū linee vnū ⁊ ābulationis

39 ¶ Et q; ois mot⁹ē cōtinu⁹ iō motus qui est simplr vn⁹ debet esse cōtinu⁹: cū ois mot⁹ est diuisibilis: ⁊ si mot⁹ fuerit cōtinu⁹ erit vn⁹: qm̄ nō ois mot⁹ē cōtinu⁹ cū oi motu. Quēadmodū i alijs nō quilibet cōtinuaē cū quolibet sed illa quoz vltima sunt vnū Et q̄dā nō hūt vltia ⁊ quedā hūt: sed in forma sūt equiuoca. Qm̄ impossibile est vt vltimū linee tāgit vltimum ambulationis ⁊ fiant vnum.

39 ¶ Cū declarauit q; vn⁹ mot⁹ in numero est motus qui est in eodem in numero: ⁊ in eodem⁹ in tpe: ⁊ inducit cōnes sup hoc incepit dare rōnem ꝓpter quā necesse est in hoc q; motus sit vn⁹ in numero vt tps sit vnū: ⁊ subiectū sit vnuz: ⁊ est q; est continu⁹: ⁊ dixit (⁊ q; ois motus ⁊c).i. ⁊ q; ois mot⁹ est cōtinu⁹: q; ois mot⁹ est diuisibilis. necesse est vt vn⁹ mot⁹ in numero sit cōtinu⁹: ⁊ cū declarauit q; oēs mot⁹ſ de nā cōtinui: dic (si igitur fuerit mot⁹ ꝓtinu⁹ ⁊c).i. si igiē mot⁹ q est vnius subiecti numero ⁊ in eadē re numero habuit partes cōtinuas tunc erit vn⁹. ⁊ si partes ei⁹ nō fuerint cōtinue: non erit vn⁹: ⁊ cā in hoc q; qdā mot⁹ sunt qui nō sunt cōtinui est: qm̄ nō ois mot⁹ pōt ꝓtinuari cū quolibet motu quēadmodū impossibile est in alijs que sūt ō species cōtinui ꝓtinuari ita q; qlibet ꝓtinuaē cū quolibz q̄niā si ita esset tunc oia essent cōtinua: sed cōtinua sunt illa quoz vltima possunt esse vnū ⁊ hoc intēdebat cum dixit: (quēadmodū in alijs ⁊c).i. impossibile est vt qlibet motus cōtinueē cū quolibet motu sicut est ipossibile qlibet cōtinuari cū quolibet. Deinde indurit determinationē p quā res fuerint continue ⁊ dixit (sed illa quoz vltima sūt vnū).i. entia cōtinua sunt illa quoz vltima possunt esse vnū: ſz in corporibus nālib⁹ cōtinuatio sit qn̄ duo vltima fuerint vnū absq; eo q; vltimū cōe qō est vnū corrumpaē: ⁊ silr ē cōtinuatio in magnitudinib⁹ mathematicis: diffinitiē. n. q; sunt illa que possunt recipere vltimū cōe: ⁊ silr videē ee in motib⁹: ⁊ sic cū dixit: sed illa quoz vltima sunt vnū: intēdit aut in imaginatiōe: ⁊ hoc est in motib⁹: ⁊ in tpe: ⁊ in magnitudinib⁹ qn̄ ista scia ꝓsiderat ēt ō istis quodāmodo aut in esse: ⁊ est hoc in corporib⁹ nālib⁹ cōtinuis: sicut ē diſpositio in mēbris aialiū cōsolidatis. D. dedit cāz pp quā q̄dā entia recipiūt ꝓtinuationē ⁊ q̄dā nō: ⁊ dixit (⁊ q̄dā nō hūt vltima ⁊c).i. ⁊ cū cōtinua sunt illa quoz vltima sunt vnū: vr q; cā in hoc q; nō oia sunt cōtinua ē: q; nō oia entia hūt vltima: sic est dispositio in numeris: neq; oia entia habētia vltima possunt cōtinuari: neq; ēt in imaginatiōe: qn̄ q̄dā entia hūt vltima diuersa in forma: de quib⁹ ō nō mē vltimū dr equiuoce: ⁊ hoc intendebat cū dixit (sed sūt in forma equiuoca). Deinde dixit (qn̄ ipossibile est vtvlti mū linee tāgat ⁊c).i. ipossibile est dicere q; vltimū linee tāgit vltimū ābulatiōis: cū magnitudo nō tangat motum qn̄ vltimū in eis dicitur equiuoce.

¶ Habiti quidez igiē sunt ⁊ q; neq; idē spē: nez idez gñe sunt. Currens eni aliquis statiz febricitabit: ⁊ vt lāpas er diffusiōe loci mutatio est habita: cōtinua aūt nō. Ponit eniz continuū quoz vltima vnū sunt. Habiti ⁊ cōsequēter sunt quo tpe cōtinuū est. Cōtinuū aūt est: quo mot⁹. Hoc aūt est cū vnū vltimū fiat ambobus.

¶ Dicam⁹ ergo q; mot⁹ ſsei erunt ⁊ si nō cōueni- 40
ent i specie aut i genere. V.g. q; hō currit ⁊ febri
citat statiz: ⁊ sic mot⁹ candele successiu⁹ est trāsla-
tio ſsea: cōtinua vo nō: positū est enim cōtinuū in
reb⁹ quaz vltima sunt vnū. ſ. isti igiē mot⁹ sūt se-
sei ⁊ cōsequētes: quia tps eoz est cōtinuū: ⁊ conti-
nuatio temporis est per cōtinuationem mot⁹. Et
hoc erit quando vltimum amborum fuerit vnum

¶ Cū descripsit motus cōtinuos incepit post dicere mot⁹ſe 40
seos: ⁊ dixit (⁊ dicam⁹ ⁊c).i. ⁊ mot⁹ dicūē ſsei ſz nō cōue
niant in specie aut in gñe: sed est necesse solūmodo vt vltia
eoz sint insimul. ſ. vt interim nō sit quies vt dcīn est in de
scriptiōe rez ſseaz simplr: siue fuerint mot⁹ aut alia: ⁊ cū
indurit hoc dedit duo exempla: vnū ō motib⁹ ſseseis diuer
sis in gñe. ⁊ aliud in motib⁹ ſseseis cōuenientib⁹ in spē. ⁊ di
xit (V.g. hō currit ⁊c).i. exēplū motuū ſseseoz nō cōue-
nientiū est q; homo currat: ⁊ statim accidit ei febricitatio:
⁊ exemplū ſseseorū cōuenientiū in specie est candela que in
trat man⁹ hoiuz vna post aliam. D. d. (ꝓtinua vo nō ⁊c)
.i. ⁊ isti mot⁹ ⁊ similia nō dicunē cōtinua. qn̄ positū ē q;
cōtinua sunt illa que possunt habere vltimū cōe: sed isti nō
possunt hre vltimū cōe. In illis aūt que diuersanē ſz spēz
manifestū est q; vltima eoz sunt diuersa. In eis aūt q̄ con
ueniunt in specie: vt mot⁹ candele de vna manu in alteraz
est ſsecus: q; quies nō interponitur ⁊ priuaē cōtinuatione
in rei veritate q; motū non est vnū. D. d. (isti igiē motus
sunt ſsei ⁊ cōsequētes) q; tps eorū est cōtinuū: idest ⁊ mo-
tus ſsei dicunē ſsei ⁊ cōsequi q; tps eoz est cōtinuū in rei
veritate: aut existimaē esse cōtinuū q; non interponiē illis
ges sensibilis: ⁊ in rei veritate nō est cōtinuū: nisi qn̄ istās
in quo fuit vltimū primi mot⁹ in eo erit vnicū secūdi mo-
tus: vt mot⁹ mortis qui sequiē motū vite: ⁊ isti sunt ſsei i
rei veritate. ſ. quoz temp⁹ est cōtinuū in rei veritate. D. d.
(⁊ tps eoz est cōtinuū ⁊c).i. ⁊ tps mot⁹ cōtinui p ſe: est cō
tinuū per cōtinuationē motuū cadentiū in ipsū: ⁊ hoc erit
quando vltima illoz motuū fuerint vnū: vt mihi vr ⁊ con
tinuatio temporis motuum ſseseorum est ꝑm q; imaginaē
q; vltima eorum sunt vnum.

¶ Unde necesse est cūdē ꝑm spēz ee ⁊ vni⁹: ⁊ ivno ⁊
eodez tpe simplr cōtinuū motū ⁊ vnū. Tpe quidē
vt nō imobilitas iterſit. In deficienti quidē enim
quiescere neče est. Multi igiē ⁊ nō vn⁹ mot⁹ ē quo
rū quies in medio est. Qr si aliquis mot⁹ statu occu
peē: neq; vn⁹ est: neq; cōtinu⁹: itercipiē āt si in me-
dio tps est. Qui āt specie nōvniē nō vn⁹ mot⁹ est ⁊
si nō deficiat tps: Tps quidē eniz vnū est: specie āt
ali⁹. Unū quidē eniz necesse est: ⁊ spēvnū esse: būc
āt simpliciter vnū esse: nō est necesse. Quis qdem
igiē motus simpliciter vn⁹ est dictū est.

¶ Et iō necesse est in motu qui est simplr cōtinu⁹ ⁊ 41
vn⁹: vt sit cōueniens i spē: ⁊ eiusdez rei in eodē tpe
i eodē vo tpe est ne cadat iteri defect⁹ mot⁹: qm̄ i
defectu neče est vt sit quies: Et mot⁹ i quo est qes
nō est vn⁹ ſz plēs: ergo qlibz mot⁹ i quo est qes nō ē
vn⁹ neq; cōtinu⁹: ⁊ est in eo qes qn̄ in eo fuerit tps
Mot⁹ āt q nō vn⁹ in spē: ſz nō deficiat ꝑm tps: est
diuersus in spē. Qm̄ vn⁹ mot⁹ necesse est ēt vt sit

vnus

vn⁹ in spē: ⁊ nō est necesse vt iste sit simplex: ⁊ vnus
Jam igitur narrauimus qs mot⁹ simplr est vnus.

41 ¶ Lū declarauit qꝫ vn⁹ mot⁹ simplr. i. in numero debet esse cōtinu⁹: ⁊ tā declarauit qꝫ vn⁹ mot⁹ i numero simplr ē cō ueniens in spē: ⁊ eiusdē rei ⁊ in eodē tpe icepit declarar qꝫ sequitur ex b vt motus g est cōtinu⁹ simplr sit vn⁹. s. g habet has duas dispositiones. s. vt ꝙueniat in illis trib⁹. s. in spē mot⁹: ⁊ in b qꝫ motū sit vnū motū: ⁊ tps sit vnū: dirit (⁊ iō necesse est in motu ⁊c). i. ⁊ qz vn⁹ mot⁹ in numero est cōtinu⁹: necesse est vt mot⁹ cōtinu⁹ ⁊ vn⁹ simplr sit cōueniens in spē: ⁊ eiusdē moti: ⁊ in eodē tpe. Q nī cū fuerit neče vt vn⁹ mot⁹ cōueniat in illis trib⁹ ⁊ mot⁹ ꝙtinu⁹ est vn⁹: sequitur vt cōtinu⁹ ⁊ vn⁹ cōueniāt in illis trib⁹: ⁊ cū narrauit qꝫ neče est vt sit vn⁹ ꝑm tps. s. vn⁹ cōtinu⁹ dedit cām in hoc ⁊ dirit (in codē vo tpe ⁊c). i. ⁊ vn⁹ mot⁹ ꝙtinu⁹ neče est vt sit in codē tpe: qz si nō fuerit codē tpe: tunc in eodē subiecto i terponīt defect⁹ mot⁹: ⁊ in eodē subiecto neče est vt qñ mot⁹ deficit sit quies: ⁊ b intēdebat cū dixit qñ in dfectu. ⁊ cū declarauit qꝫ mot⁹ cui⁹ tps nō est vnū hz in se getē: declarauit qꝫ mot⁹ in quo est ges est plures motus nō vn⁹: ⁊ intendit sed positū est ipsum eē vnū ⁊ b est iposs̄ibile. s. qꝫ in vno motu sit ges: ⁊ cū declarauit hanc cōclusionē: dirit: (glibet igīt mot⁹ ⁊c). ⁊ b sequīt ꝑm destructionē cōsequētis: qñ cū fuerit verū qꝫ vn⁹ mot⁹ cōtinu⁹ nō hz in se quietē: sequīt er b qꝫ ille mot⁹ g hz in se getē nō est vn⁹ neqz cōtinu⁹. D. d. (⁊ hz in se quietē). i. ⁊ quies iterpōīt motui qñ ipsi motui interponīt tps in quo res nō mouet. ⁊ cū dirit qꝫ in b qꝫ vnus mot⁹ mot⁹ sit neče est vt tps sit vnū incepit narrare qꝫ b inuenire in motu ꝙueniēti ꝑm gen⁹ ⁊ diuerso ꝑm spēz nō extrahet ipsuz a suo genere. s. vt sit diuersus ꝛz gen⁹: sed cōueniēs in spē: aut in numero: ⁊ dirit (mot⁹ vo qui non est vnus in spē ⁊c). i. ⁊ silr est de motu ꝙueniēti in spē diuerso in numero. s. qꝫ hz tps nō dficit nō facit ipz eē vnū in numero. D. d. (qñ vn⁹ mot⁹ neče est vt sit vn⁹ i spē ⁊c) ⁊ innuit qꝫ mot⁹ g est vn⁹ in spē est prior nālit vno motu in numero: ⁊ silr est dispositio vni⁹ mot⁹ in gñe cū motu vno in spē: ⁊ silr ē dispō vni⁹ mot⁹ i nūero cū illo cui⁹ tps ē vnū. s. qꝫ cū vn⁹ mot⁹ fuerit in numero tps ei⁹ crit vnū ⁊ cū tps erit vnū nō segīt vt sit vn⁹ in nūero. Et ꝓpter hāc simi litudinē q̄ est inī illa: posuit b qꝫ si mot⁹ fuerit vn⁹ in numero crit vnus in spē: ⁊ nō ecōuerso: tāꝫz cāz hui⁹ qꝫ si fuerit vn⁹ in numero crit in vno tpe: ⁊ nō ecōuerso: ⁊ ēt indurit: sermonē in forma rōnis: ⁊ dirit (mot⁹ vo q nō est vn⁹ i spē ⁊c). i. qñ dispositio i b qꝫ si mot⁹ fuerit vn⁹ in numero segtur qꝫ sit vn⁹ in spē: ⁊ nō est ecōuerso. ⁊ silr vn⁹ in spē est vn⁹ i gñe: ⁊ nō ecōuerso. D. d. (iā igīt narrauimus qs mot⁹ ē ⁊c). i. ⁊ declaratū ē igīt er b sermōe qs mot⁹ ē vn⁹ simplr: ⁊ est vn⁹ in numero.

¶ Ampli⁹ aūt dicīt vn⁹ ⁊ pfect⁹: siue ꝑm gen⁹: siue ꝑm spēz: siue ꝑm substantiā sit: sicut ⁊ in alijs pfectū ⁊ totū vn⁹ est. Est aūt aliqñ ⁊ si imperfect⁹ sit vnus dicitur si solum sit continuus.

42 ¶ Et dicīt ēt vn⁹ mot⁹ mot⁹ cōplet⁹: si in spē fuerit cōplet⁹: aut in substātia: quēadmodū i alijs rebus nō attribuīt vni nisi illud qō ē pfectū ⁊ cōpletū. ⁊ forte dī mot⁹ vn⁹: ⁊ si ñ sit pfect⁹ dūmō sit cōtinu⁹

42 ¶ Lū declarauit qꝫ vn⁹ mot⁹ in numero est duob⁹ modis cōpletus: ⁊ nō cōplet⁹: ⁊ cōpletus est dignior hoc noīe vnus numero: incepit declarare hoc ⁊ dirit (⁊ dī ēt ⁊c). i. ⁊ vn⁹ motus dī de motu cōpleto siue fuerit cōplet⁹: qz est ō spē cōpleta: vt motus circularis: aut qz est de genere ꝙpleto: vt mot⁹ translationis: qui est pfectior ceteris motib⁹: cum sit perfect⁹ in numero: ⁊ hoc intendebat cuz dirit: vt mihi vī (aut in substantia) ⁊ cōpletum in specie mot⁹ est motus in quo non pōt esse additio aut ꝺūminutio: ⁊ est circularis finitus per se: in substantia aūt est mot⁹ qz est prior motuū nālit ⁊ perfectior: ⁊ est mot⁹ translationis. vt post declarabitur. D. d. (quēadmodū in alijs reb⁹ ⁊c). i. ⁊ mot⁹ cōpletus digni⁹ ēt attribuat vni numero: quēadmodū in alijs reb⁹ nō attribuīt vni in maiori parte nisi illud quod ē perfectū ⁊ completū. ⁊ qz mot⁹ nō cōpletus dicīt vn⁹ numero mō secūdo indurit hoc vocabulū (Et forte dicitur vn⁹ motus ⁊c). i. cū solūmodo fuerit ꝙtinuus. s. qz cū ꝙtinuatiōe non erit perfectio: ⁊ hec est dispositio motus recti.

¶ Ampli⁹ aūt aliter ꝓpter ꝓdictos dī mot⁹ vn⁹ regularis: irregularis enim nō videt vn⁹ sed magis regularis sicut rect⁹. Jrregularis enim diuisibilis est: videt aūt differre sicut magis ⁊ min⁹. Est aūt ⁊ in oī motu qō regulariter est aut nō. Et nāqz alterabitur regulariter: ⁊ fertur in regulari. vt circulo aut rectitudie. ⁊ circa augmētū silr ⁊ decremtū

¶ Et dī vn⁹ mot⁹ alio mō ab istis dictis mot⁹ equalis: qñ mot⁹ diuersus quasi nō existimat eē vn⁹: sz mot⁹ equalis est dignior hic vt linea recta: qñ motus diuersus est diuisibilis. Ūr igīt qꝫ diuersitas inter duos mot⁹ est quasi additio ⁊ diminutio. Et in quolibet motu est equalitas ⁊ inequalitas. Et qñ qñqz alterat res equalr ⁊ trāsfert ex aliquo equaliter. Ū. g. per circulum: aut per lineam rectam: ⁊ silr ⁊ in augmento ⁊ diminutione.

¶ Lū declarauit qꝫ vn⁹ motus in numero est duob⁹ modis cōplet⁹ ⁊ nō cōplet⁹: ⁊ qꝫ cōplet⁹ est dignior vt sit vn⁹ numero: vult declarare ēt qꝫ de isto est dignior vt sit vn⁹ numero ille qui est equalis: ⁊ sic mot⁹ cōtinu⁹ pfect⁹ equalis erit ille qui dī digni⁹ vn⁹ numero: ⁊ dirit (⁊ dicīt vnus motus alio modo ⁊c). i. ⁊ vnus motus in numero dī alio mō a duob⁹ modis predictis. s. motus cōtinuus cōpletus equalis qui est dignior vt sit vnus. Ū. g. motus per lineam rectam q est dignior vt sit vnus q̄z motus p lineā tortuosaz qñ quēadmoduz linea tortuosa existimat esse cōposita ex recta ⁊ circulari: silr motus p illā est diuersus: ⁊ motus diuersus existimat esse plus q̄z vnus motus: sed motus cū lis est dignior vt sit vnus: ⁊ est ille qui est per lineā rectam Deinde dedit cām pp quā motus diuersus non est vnus in rei veritate: ⁊ dirit (qñ motus diuersus est diuisibilis). i. ⁊ cā in hoc qꝫ motus diuersus nō est vnus simpliciter ē qz diuidit in velocitatem ⁊ tarditatē: ⁊ iste modus diuersitatis est similis diuersitati que est ꝑm additionē ⁊ diminutionē in rebus diuersis ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ intendit: qñ est diuersitas que nō extrahit motū de spē in aliam: sed facit aliquā multitudinē: ⁊ hoc intendebat cū dirit (vī igīt qꝫ diuersitas ⁊c). i. qꝫ ista diuersitas est de gñe diuersitatis que accidit in rebus ꝑm additionez ⁊ diminutionem: ⁊ intēdebat qꝫ velocitas ⁊ tarditas nō diuidunt motū ꝑm qꝫ genus diuidit in spēs: ⁊ dirit (quasi additio ⁊ diminutio) qz velocitas ⁊ tarditas sunt de qualitate: ⁊ additio ⁊ diminutio sunt de q̄ztitate. D. d. (⁊ in quolibet motu est equalitas ⁊ inequalitas). i. ⁊ in quolibet genere motuū inuenit equalitas ⁊ inequalitas quando in alteratione inuenit icq̄litas: qñ alteratio ē in quibusdam partibus eiusdem motus intensior ⁊ velocior: ⁊ in quibusdā partibus remissior ⁊ tardior: ⁊ inuenitur etiam in ea equalitas qñ ptes eius motus sunt equales in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ similiter est de augmento ⁊ in translatiōe: ⁊ eius sermo in b ē mānifest⁹

¶ Jrregularitatis aūt differentia est aliqñ quidez in quo mouet. impossibile est. n. regularē eē motū nō in regulari magnitudine: vt reflexi mot⁹ aut obliq: aut ali⁹ magnitudinis: quaz nō cōuenit contin

gēs in cōtingentē ptē. Aliqñ aūt neqz in vbi: neqz i qñ: neqz in qō: sz in eo q̄ sic est: velocitate eni ⁊ tarditate aliqñ ōterminat. Cui⁹ qdē. n. velocitas est eadē: regularis ē: cui⁹ aūt nō irregularis. Uñ neqz spēs mot⁹: neqz differentie sunt velocitas ⁊ tarditas: qz oēs sequunt differentes ꝑm spēm. Quare neqz grauitas neqz lenitas que in idem est: vt terre ad ipsam: aut ignis ad ipsum.

44 ¶ Et in diuersis est differentia que forte est ex illo p quod est mot⁹: ipossibile eni est vt mot⁹ sit equal⁹ ⁊ magnitudo p quā est mot⁹ nō est equalis. A. g. mot⁹ gyratiu⁹: aut mot⁹ tortuosus: aut mot⁹ alteri⁹ q̄ṫitatis quātitatū quaꝝ q̄libz ps nō suppōit cuilibet pti. Et forte erit nō in re: neqz in tpe: neqz in illo ad qō: sed vlr in illo in quo est: quasi in via velocitatis: ⁊ tarditatis in eo qō est solū. Motus igit cui⁹ velocitas est eadē: ē mot⁹ equalis: ⁊ q nō ē talis est diuersus. Et iō velocitas ⁊ tarditas nō sūt spēs neqz differentie mot⁹: qz seq̄ oēs modos ei⁹. Ergo neqz grauitas neqz lenitas inducētes ad eūdez locum. A. g. inducentes terraz ad terram: ⁊ ignē ad ignem: sunt species aut differentie mot⁹.

44 ¶ Cū declarauit q̄ mot⁹ equalis est dignior vt sit vn⁹ ⁊ dedit differentiam inter motū equalē ⁊ diuersū cui⁹ gñis est ⁊ quare mot⁹ eq̄lis nō ē vn⁹ vult declarar̄ ꝑ cās ie q̄litatis ⁊ q̄ mot⁹ nō diuidit in equalē ⁊ ineq̄lē ꝛz q̄ gen⁹ diuidit in differentias: sz ꝑm q̄ genera ⁊ species diuidunt i mōs ⁊ accidentia ⁊ pri⁹ incepit declarare cās er qb⁹ mot⁹ ē ieq̄lis: ⁊ dixit (⁊ in diuersis ⁊c). i. ⁊ in motib⁹ diuersis sūt differentie: qñ qdaz sunt quoꝝ cause diuersitatis sunt ex illo per qō est mot⁹ qñ fuerit iequale: qñ possibile est vt sit trās latio inequalis sicut dixit: si magnitudo p quā fit trāslatō nō fuerit equalis. s. recta. A. g. mot⁹ p lineā tortuosā aut p lineā gyratiuā ⁊c. i. ⁊ vlr mot⁹ q est inequalis p illd p qō est mot⁹: ē ille q est p aliquā q̄ṫitatē cui⁹ oēs ptes nō supponūt sibi adinuicē: qñ ista q̄ṫitas est ōria q̄ṫitati recte cū recta sit illa cui⁹ ptes supponūt sibi ad inuicē: ⁊ cū dedit hanc cām inequalitatis mot⁹ incepit dare cām secūdaz ⁊ dixit (⁊ forte erit non in re ⁊c). i. ⁊ forte mot⁹ erit ineq̄lis nō p illd per qō est mot⁹. A. g. per locū neqz per tps: neqz per finē ⁊ hoc intēdebat vt mihi vr̄: cū dixit (neqz i illo ad qō sed vlr ⁊c). i. sed ex ipsi⁹ mot⁹ nā aut moti. s. qñ fuerit innata velocitari qbusdā ptib⁹ ⁊ tardari in qbusdā: ⁊ hoc intēdebat vt mihi vr̄: cū dixit (in eo qō est i via velocitatis). i. in eo qō inatū est veloci⁹ fieri aut tardari est nā ipsi⁹ mot⁹ aut moti: ⁊ posuim⁹ hunc sermonē sic: qz cause ois velocitatis ⁊ tarditatis ois accidētis i motu sūt hec quatuor. s. aut diuersitas ei⁹ p quod est mot⁹: aut diuersitas dispositiōis moti in se: aut dispositiōis motoris aut dispositionis ei⁹ ad qō est mot⁹: ⁊ intēdit p hūc sermōez quasi determinare causas diuersitatis mot⁹. D. d. (in eo qō ē solū). i. illud qō est in via velocitatis: ⁊ tarditatis. s. qō aliqñ velocesset ⁊ aliqñ tardar̄ ꝑm q̄ solū hz hanc dispositionē p prie. s. qz hz velocitatē ⁊ tarditatē ꝓprie: ⁊ solū ꝑm q̄ ē motū. D. d. (mot⁹ igit ⁊c). i. cui⁹ velocitas ptiū est eadē qz ꝟ est in accidētib⁹ eiusdē mot⁹: ⁊ dixit (⁊ ideo velocitas ⁊ tarditas ⁊c). i. ⁊ cā in ꝟ q̄ velocitas ⁊ tarditas nō sunt differentie mot⁹ ita q̄ mot⁹ velox ⁊ tardus sint spēs ei⁹ est qz velocitas ⁊ tarditas sequunt vnūquēqz modū mot⁹: ⁊ ista est dispositio accidentiū separabiliū. s. q̄ inueniūtur in q̄libet spē qñqz ⁊ nō inueniunt qñqz in quibusdā spēb⁹. D. d. (g. neqz grauitas ⁊c). i. ⁊ signū ei⁹ q̄ velocitas ⁊ tarditas non sunt differētie mot⁹ ita q̄ ꝑ illas diuidāt in spēs ⁊ qñ grauet ⁊ leue qñ vno illoꝝ mouētur ad eūdē locū: ⁊ alterꝝ ē grauius aut leuius reliquo: tūc alterū necārio erit velocio⁹ reliquo: ⁊ motus eoꝝ est idē in spē: qñ si mouent ad locum terre tunc mot⁹ grauioris erit velocio⁹: ⁊ vterqz est motus ad mediū: ⁊ si mouent ad locū ignis tūc mot⁹ leuioris erit velocio⁹: ⁊ vterqz est idē mot⁹ in spē: ⁊ est mot⁹ a medio ⁊ ꝟ intendebat cū dixit. U. g. (inducens terrā ad terrā ⁊c). i. ⁊ U. g. motus q̄ inducit terrā ad terrā aut mot⁹ q̄ inducit ignē ad ignē. U. g. mot⁹ ad mediū: aut a medio.

¶ Unus quidē igit irregularis est quo est cōtinu⁹: minus aūt qō qdē reflexiuo motui accidit: hic aūt min⁹ cōmixtio semper cōtrarij est. Si aūt oēz vnū cōtingit regularē esse ⁊ nō: nō erūt qui nō ꝑm spēz habiti sunt ipsi vn⁹ ⁊ cōtinu⁹. Quomodo enīz erit regularis ex alteratione compositus ⁊ loci mutatione. indiget enim conuenire.

¶ Et dicamus q̄ motus diuersus est vn⁹ cū fuerit continuus: sed est in hoc minus: ⁊ hoc accidit trās lationi ꝑm tortuositatem: ⁊ minus semper est p mixtionem contrariorum. Si igitur ois motus vnus possibile est vt sit ꝑm equalitatē aut inequalitatez: possibile est vt motus seseus non ꝑm spēm idē mot⁹ cōtinu⁹. Qm̄ impossibile est vt mot⁹ cōpositus ex alteratione ⁊ translatione sit equalis: qm̄ necesse est si esset equalis vt superponerentur sibi. 45

¶ Et dicam⁹ ⁊c). i. ⁊ apparet q̄ mot⁹ diuersus ꝑm velocitatē ⁊ tarditatē est vn⁹ numero cū fuerint cōtinu⁹: sed in vnitate est in dispositiōe minori ⁊ equalis in hoc in dispositione pfectiori. D. d. ⁊ hoc accidit translationi ꝑm tortuositatē. i. ⁊ hoc q̄ vn⁹ mot⁹ numero qui necārio ē inequalis accidit translationi que est p lineā rectā necārio. i. q nō ē vn⁹ in numero. Deinde dedit cām pp quā mot⁹ ineq̄lis nō est vn⁹ sed cōpositꝰ: ⁊ dixit (⁊ minus est p mixtionē ōriorꝝ). i. ⁊ cū mot⁹ inequalis fuerit mot⁹ magis diminut⁹: i capitulo cōsidē mot⁹ numero: ⁊ diminutū in oi gñe est diminutū p mixtionē contrarij sequitur vt mot⁹ ineq̄lis sit ꝓpositus ex ōrijs: ⁊ sic nō est vn⁹ in rei vitate. ⁊ cū narrauit q̄ mot⁹ inequalis est ineq̄lis per mixtionē ōrij ⁊ mixtio est possibilis in oi motu ꝑm q̄ est mot⁹ dixit (qñ ois mot⁹ vn⁹ ⁊c). i. ⁊ cū ita sit possibile est vt ois mot⁹ sit equalis ⁊ inequalis sed q̄rit quō ista ꝓpositio est vniuersalis: ⁊ declaratum est in celo ⁊ mūdo q̄ mot⁹ corporis celestis nullā hz in se diuersitatez: ⁊ ad hoc dicēdū est q̄ hoc ꝓpriū est corporis celestis ꝑm q̄ celeste nō inq̄tū motū: ⁊ sermo in hoc loco est de motu non ꝑm q̄ est mot⁹ alicui⁹ corporis ⁊ cū narrauit q̄ vn⁹ mot⁹ numero recipit eq̄litatē ⁊ inequalitatē: incepit declarare ex hoc q̄ mot⁹ sesei non pñt ꝓtinuari: ⁊ dixit (⁊ impossibile est ⁊c). i. ⁊ impossibile est vt ex motibus seseis nō cōuenientib⁹ in spē fiat vn⁹ mot⁹ cōtinus: quoniā mot⁹ ꝓtinu⁹ recipit equalitatē: ⁊ quod recipit equalitatem recipit superpositionē: ⁊ mot⁹ ꝓpositꝰ ex translatione ⁊ alteratiōe nō recipit equalitatē: ⁊ iste sermo est in secūda figura: ⁊ qz iste cōponit ex duab⁹ ꝓpositionib⁹ quaꝝ affirmatiua declarata est: iā incepit declarare secūdā: ⁊ dixit (qñ si esset equalis necesse eēt vt supponeret). i. ⁊ signū ei⁹ q̄ motus cōpositus ex spēb⁹ diuersis nō pōt recipere equalitatē est: qz mot⁹ q possunt recipe eq̄litatē sunt illi quoꝝ ptes pñt supponi sibi ad inuicē: ⁊ mot⁹ diuersi ꝑm spēz non superponūtur sibi: qz impossibile ē vt trāslatio suppōat alterationi: aut augmētū translationi: ⁊ iste sermo est in secunda figura.

¶ Ampli⁹ aūt determinādū est qualis mot⁹ est cōtrari⁹ motui: ⁊ de māsiōe eodē mō: sed primo ōterminādū est vtrum cōtrari⁹ mot⁹ sit q est ex eodē ei

qui

q̄ est in īdē: vt qui est ex sanitate: ei q̄ est in sanitatez vt gñatio ⁊ corruptio videnť: aut q̄ est ex cōtrarijs vt q̄ est ex sanitate: ei q̄ est in egritudinē: aut q̄ ē i cōtraria vt q̄ ē i sanitatē: ei q̄ ē i egritudinē: aut q̄ ē ex cōtrario ei q̄ est in cōtrariū: vt q̄ est ex sanitate: ei q̄ est in egritudinē: aut q̄ est ex cōtrario in cōtrariuz ei q̄ est ex cōtrario in cōtrariū: vt q̄ est ex sanitate i egritudinē: ei qui est ex egritudine in sanitē. necesse est enim aut vnuz quēdā horum est modoꝝ: aut plures: non enim est aliter contraponere.

¶Et determinādū est ēt qs motꝰ est cōtrarius cui
46 ⁊ de quiete etiā hoc mō: ſz prīꝰ dicēdū est vtrū motus de aliquo est cōtrariꝰ motui ad ipm. ℭ.g. vtꝝ motꝰ de sanitate est cōtrariꝰ motui ad sanitatē: ⁊ ꝓ ſz q̄ cristimať de gñatione ⁊ corruptiōe. aut q̄ sūt ex cōtrarijs. ℭ.g. q̄ motꝰ ad sanitatē est cōtrariꝰ motui ad egritudinē: aut ad cōtraria. ℭ.g. q̄ motus ad sanitatē ē cōtrariꝰ motui ad egritudinē: aut motus de cōtrario in suū cōtrariū est cōtrariꝰ motui de hoc cōtrario in illō. ℭ.g. q̄ motus de sanitate in egritudinē ē cōtrariꝰ motui ō egritudine i sānitatē. ℭm neče est vt sit vnꝰ istoꝝ modoꝝ: aut plures vno: oppositio enim impossibile est vt sit alio mō.

46 ¶Cū declarauit quis motꝰ est vnꝰ motꝰ in numero in rei vi tate: incepit declarare de motu ⁊ quiete: duo. ſ.g motꝰ sūt ℨrij: ⁊ qui nō: ⁊ ēt que duaꝝ quietū ꝯiunctaꝝ cū motu. ſ.g es in eo ex quo est motꝰ: ⁊ qes in eo ad qō est: est ℨriꝰ motus: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ ō quiete ēt hoc mō). i. q̄ g es est ℨria cui q̄eti: ⁊ q̄ quies est ℨria cui motui: ⁊ quis motus est ℨrius cui motui. Deinde incepit perscrutari de ꝫ: ⁊ dixit (sed prius dicēdū est ⁊c). i. sed prīusq̄z perscrutemur de hoc diuidēdū est ⁊ dicēdū de oībus modis qbus potest aliqs dicere q̄ motus est cōtrarius motui. Deinde ꝓsideraňdū qs eoꝝ ē possibilis: ⁊ qs nō. Et primo vtꝝ motꝰ ex aliq̄ est ℨrius motui ad ipm. ℭ.g. motꝰ ō sanitate ad egritudinē est ℨrius motui de egritudine in sanitatē: ⁊ ſm hūc modū ℨrietatis cristimať q̄ gñatio est cōtraria corruptioni: motꝰ enim de sanitate in egritudinē est corruptio sanitatis: ⁊ de egritudine in sanitatē est generatio: ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ ſm q̄ cristimatur de gñatiōe ⁊ corruptiōe). i. ⁊ ſm hunc modū ℨrietatis cristimať q̄ gñatio ⁊ corruptio sunt ꝓtraria. Deinde indurit ſcōz modū: ⁊ dixit (aut ille q̄ est ℨrijs). i. aut motꝰ ℨrij sunt illi qui incipiūt a ℨrijs ſm q̄ incipiunt ex eis. ℭ.g. vt motꝰ ex sanitate sit ℨriꝰ motui ex egritudine: q̄m iste incepit ex egritudine ⁊ iste ex sanitate: ⁊ sanitas est cōtraria egritudini. Et cū idurit hūc modū dedit tertium qui est oppositus isti: ⁊ dixit (aut illi qui sunt ad ℨria). i. aut motus contrarij nō sunt ℨrij ꝫ q̄ sunt ex rebus ꝓtarijs: sed ſm q̄ ad res ℨrias. ℭ.g. vt motus ex sanitate ad egritudinē nō sit ℨrius motui de egritudine in sanitatem ſm q̄ est ex rebus ℨrijs sed ex hoc q̄ sūt ad ℨria. Deinde indurit quartū modū: ⁊ dixit (aut motus de ℨrio est cōtrarius motui ad contrarium). i. aut motus ℨrius motui est ille qui incepit ex aliquo ℨrio illi ad quod puenit secūdꝰ motꝰ. ℭ.g. q̄ iste motꝰ demōstratus ō hac egritudine sit ℨrius motui demonstrato ad hanc sanitatez q̄ iste est de egritudine ⁊ ille ad sanitatez. Deinde indurit quintū modū ⁊ est verus: ⁊ dixit (aut motus ℨrij sunt illi q̄ sunt ℨrij ſm illud ex quo: ⁊ ſm illud ad quod) ⁊ sciendū est q̄ ℨrietas motus est in motibus qui sunt ex contrarijs ad contraria: sed queritur hic modus verus quo sunt cōtrarij Deinde cum compleuit hanc diuisionē: dicit (q̄m necesse est vt sit vnus istoꝝ ⁊c). i. ⁊ dixit: q̄ motus contrarij neces se est vt sint contrarij aliquo istoꝝ modoꝝ: aut pluribꝰ vno q̄: apparet q̄ necesse est cuz dixim̄us in talibus istis motibus qui sunt contrarij vt contrarietas sit in eis aliquo istorum quinqz modoꝝ: aut pluribus vno. motus enim ō sanitate in egritudinē: si est ꝓtrarius motui de egritudine in sanitatē: necesse est vt sit ſm q̄ illud ex quo incipit iste motus ad ipm puenit iste alius. Et sic oppositio inť eos erit ō gñe oppositiōis q̄ est inter principiū ⁊ finē. ſ.q̄ illud qō est principiū in altero erit finis i reliquo. Aut oppositio inter eos erit ſm q̄ sunt ex rebus contrarijs: aut ad res contrarias aut q̄ alter est ex aliquo ꝓtrario illi ad qō est alius motus. Aut cōtrarietas erit inter eos ſm vtrunqz. ſ. ſm illud ex quo ⁊ ſm illud ad qō. ℳanifestū est enim per se ſm diuisionem q̄ ipossibile est vt alius modus sit quo dicať q̄ motus de sanitate in egritudinē est ꝓtrarius motui de egritudine in sanitatē. Et cū ita sit necesse est vt ꝓtrarietas inť eos sit vno mō istoꝝ modoꝝ: aut pluribus vno aut omnibus.

¶Est aūt q̄ qdē ex cōtrario ei q̄ ē i cōtrariū ñ cōtrariꝰ: vt qui ē ex sānitate ei qui est i egritudiez. idē enim ⁊ vnꝰ est. ℳsse quidez igiť nō idē est ipsis: sicut non idem est ex sanitate mutare: ⁊ in egritudinem.

¶Sed motꝰ ex cōtrario non est cōtrariꝰ motui ad 47
cōtrariū. ℭ.g. q̄ motus de sanitate nō ē cōtrariꝰ motui ad egritudinez: q̄m idez motus est ⁊ si essentia non est eadez: quēadmodū motus de sanitate non est idem cum motu ad egritudinem.

¶Cū numerauit oēs modos quibus pōt imaginari q̄ mo 47
tus est cōtrarius motui: incepit destruere illos q nō sunt veri: ⁊ dixit (sed motus ⁊c). i. sed motus nō sunt contrarij ſm ꝓtrarietatē eius ex quo est motus ⁊ eius ad qō est motus: q̄m idē motus est ꝓtrarius sibi ſm illud ex quo ⁊ ꝫ illud ad quod est. si igitur motus essent ꝓtrarij ō modo: tūe eadem res esset ꝓtraria sibi q̄ impossibile est: ⁊ hoc intendebat cum dixit (est enim idem motus). i. in numero. ℳ. d. (⁊ si essentia nō est eadē). i. licz non sit idem ſm diffinitionē. ℳdotū enim de sanitate ſm q̄ est motū de sanitate nō est idē ſm diffinitionē cum motu ad egritudinem: licz sit idem ſm subiectum. ſ. q̄m motum de sanitate est motuz ad egritudinē: sed illa que sunt idē ꝫ subiectū ⁊ diuersa ꝫ diffinitionem: nō sunt cōtraria: ⁊ non posuit istum modum in prima diuisione: q̄m manifestū est q̄ est idē motus.

¶Neqz qui est ex cōtrario: ei qui est ex cōtrario: sil quidē enī accidit mutare ex cōtrario in cōtrariuz: aut i mediū: ſz de hoc quidē posteriꝰ dicem̄: ſz magis in cōtrariū: mutare videbiť cā eē cōtrarietatis q̄ ex cōtrario: hic quidē. n. mutatio cōtrarietatis: ille vo acceptio. ℳt dē vnusquisqz in qō mutat magis q̄ ex quo: vt sanatio in sanitatem: egrotatio autem i egritudinez. Relinquitur igiť qui est in cōtraria ei qui in contrarium ex contrarijs. Fortaſſis quidez igitur accidit hos qui in contraria: ⁊ ex cōtrarijs esse: sed esse forsitā nō idē: dico aūt qui ē in sanitatem ei qui est ex egritudine: ⁊ qui est ex sanitate ei qui est in egritudinem.

¶Neqz. n. motꝰ ex cōtrario ē idē ei q̄ ē ex ℨrio: q̄m 48
necesse ē vt cū motu ex contrario sit motus etiam ad contrariuz aut ad mediū: sed sermo de hoc pꝰ determinabiť: imo translatio ad contrariū magis cristimatur esse cā cōtrarietatis: q̄ trāslatō ō ℨrio

Jsta enim translatio est separatio a cõtrarietate ⁊ ista est acqsitio ei⁹: ⁊ quodlibz noiaꝫ ab illo ad qõ transfertur non ex quo transfertur Verbi gratia qñ dicim⁹ soz. sanari qñ trãsfertur ad sanitatez: ⁊ egrotari qñ transfertur ad egritudinẽ. Remanet igiꝫ motus ad cõtraria: ⁊ mot⁹ de cõtrarijs ad cõ traria: ⁊ rectũ est vt illud quod mouetur ad cõtraria necesse est vt moueaꝫ ex cõtrarijs: sed forte eẽntia nõ est eadem. ſ. qñ mot⁹ ad sanitatem non est idem cum motu ad egritudinem.

48 ¶ Hic vult loqui de reliquis modis ⁊ dicit: neqz motus ẽt est cõtrarius motui trñ ſm cõtrarietatẽ eius ex quo est alter motus ei ex quo est reliquus: qñ quilibet duo motus tales inueniũtur ꝟrij ſm illud ad qõ: sicut inueniunt̃: ꝟrij ſm illud ex quo: ⁊ q: ista rõcinatio nõ sufficit. ſ. vt motus nõ sint ꝟrij ſcõm illõ ex quo tales motus inueniũt̃ ꝟrij ſm illud ad quod: cũ aliqs põt dicere q⁹ hoc accidit motibus ꝟrijs. ſ. hoc q⁹ sunt ad ꝟria: ⁊ q⁹ cõtrarietas nõ inuenit̃ in eis nisi ſm q⁹ sunt ex rebus ꝟtrarijs: dicit (sed sermo de b ꝛc). i. ⁊ in fine instius sermonis. Deinde incepit declarare q⁹ nõ põt aliqs dicere q⁹ ꝟtrarietas motuũ ſm illõ ad qõ ẽ accidens ⁊ ſm illõ ex quo ẽ per se: ⁊ dicit (imo trãslatõ ꝛc). i. immo magis est existimandũ q⁹ trãslatio motuũ ad contraria est cã in ꝟtrarietate motuũ: q̃z trãslatio de ꝟtrarijs Deinde dedit rõnẽ sup b: ⁊ dicit (ista trãslatio ꝛc). i. ⁊ cã i hoc est: q: translatio rei mote de ꝟtrario a quo mouetur ẽ separatio ab illo: ⁊ translatio eius ad ꝟtrariũ ad quod mouet̃ est receptio: ⁊ acquisitio: ⁊ hoc est ita: q: motus nihil aliud est q̃z acquirere partem post aliam ex illo ad qõ res mota mouet̃: donec acqrat illud ad quod mouet̃ perfecte ⁊ tunc cessat. ⁊ cũ motus dr̃ esse contrarius motui aliq̃ istorum dignius est vt sit cõtrarius ſm illud quod acquirit ⁊ per qõ perficitur: nõ ſm illud a quo separatur: qñ illud a quo separatur non est pars substantie eius sed est accidẽs ei: ⁊ illud qõ acquirit est pars substantie ⁊ cum ita sit ergo motus aut sunt cõtrarij ſm illud ad quod: ⁊ non ſm illud ex quo: aut erunt ꝟtrarij magis ſm hunc modum. Deinde dedit aliã rõcinationẽ. ⁊ dicit (⁊ quilibet noiaꝫ ꝛc). i. ⁊ ga substantia motus est de nã eius ad quod est nõ eius ex q̃ est: iõ motus denominat̃ ab illo ad qõ est: cũ dr̃ q⁹ motus de albedine ad nigredinẽ est nigrificatio nõ albificatio: ⁊ similiter dr̃ q⁹ illud quod mouetur de egritudine ad sanitatez: ipsum sanari nõ infirmari: ⁊ cũ posuit istos gnqz modos: ⁊ posuit q⁹ impossibile est vt motus sint ꝟtrarij q̃z cõtrarietatem eius ex quo ad illud ad quod: ⁊ posuit q⁹ dignius est vt sint ꝟtrarij ſm illud ad quod: q̃z ſm illud ex q̃ ⁊ nõ precise direrit sermonẽ in hoc. dicit (remanet igiꝫ ꝛc). i. ⁊ cũ destructus est vnus illoꝝ modoꝝ remanent tres. ſ. vt motus sint cõtrarij: aut ſm translationẽ coꝝ ad contraria: aut ex cõtrarijs aut ſm vtrũqz. D. d. (⁊ rectum est vt illud quod mouet̃ ꝛc). i. ⁊ bene apparet ex dictis q⁹ necesse est vt oĩa duo mota que mouentur ad ꝟtraria moueant̃ ex ꝟtrarijs ⁊ dicit hoc: q: trãsmutatiões que sunt ad cõtraria sunt mot⁹ in rei veritate. ſ. q̃ de subiecto cõtrario in subiectũ ꝟtrarium: qõ nõ est ita de alijs transmutationibus. ſ. q̃ sunt de affirmatione in negationẽ: ⁊ de negatione in affirmationẽ: ⁊ iste sunt cõtrarie ſm hoc q⁹ altera est ex illo ad quod est alia: vt gñatio ⁊ corruptio. ⁊ cũ posuit q⁹ mot⁹ qui sunt ad contraria necesse est vt sint ex cõtrarijs ſm q⁹ sunt motus: ⁊ intendebat declarare ex hoc q⁹ motus cõtrarij sunt contrarij ſm vtrunqz. ſ. ſm contrarietatem eius ex quo ad illud ex quo: ⁊ ſm ꝟtrarietatez eius ad qõ: ad illud ad quod ⁊ iam declarauit q⁹ motus qui dicũtur esse cõtrarij ſm ꝟtrarietatẽ eius ex quo ad illud ad quod sunt idem motus: ⁊ q⁹ nõ est necesse ꝓpter hoc ⁊ rectum vt dicantur cõtrarij: incepit primo declarare de motibus qui ponunt̃ ꝟtrarij ſm vtrũqz q⁹ non cõtingit eis illud impossibile: qõ cõtingit primo modo. ſ. vt sit idẽ in numero: ⁊ fecit hoc ne aliqs existimet q⁹ in hac positione sequit̃ illõ ipossibile qõ ꝟtingit in primo. ſ. in hoc q⁹ motus est cõtrari⁹ motui ſm illõ ex q̃ ⁊ ſm illõ ad qõ: ⁊ dicit (sed forte essentia ꝛc). i. ſz eẽntia duoꝝ motuũ q ponũt̃ ꝟrij ſm contrarietatem coꝝ ex quo sunt ⁊ ſm cõtrarietatem eoꝝ ad quod sunt: non sequit̃ ex hoc vt duo motus sint vn⁹: sicut sequtur si ponãt̃ cõtrarij per ꝟtrarietatẽ eius ex quo ad illõ ad qõ: qñ motus ad sanitatem ex egritudine non idem est cũ motu ꝺ sanitate ad egritudinem: sed sunt duo. Deinde incepit dare cãm ꝓpter quã necesse est vt motus contrarij sint contrarij per vtrunqz. ſ. ſm illud ex quo ⁊ ſm illud ad quod.

¶ Qñ autez differt mutatio a motu: ex quodã. n. subiecto in quoddam mutatio est motus: qui est ex contrario in cõtrariuz ei qui ex contrario est in cõtrariuz: motus contrarius est. Ut q est ex sanitate in egritudinem ei qui est ex egritudine in sanitatẽ.

¶ Et q: transmutatio differt a motu in hoc qñ motus est transmutatio de subiecto in subiectum. motus igitur contrarius est de contrario in cõtrariũ. A. g. de sanitate in egritudinem est contrarius motui de egritudine in sanitatem. 49

¶ Dicit ⁊ q: transmutatio differt a motu in hoc q⁹ mot⁹ est transmutatio de subiecto contrario in subiectum cõtrariũ vt declaratum est in principio istius tractatus. Transmutatio aũt est de nõ subiecto in subiectuz: ⁊ de subiecto i nõ subiectum: necesse est vt motus contrarij sint contrarij ꝟz illud ex quo: ⁊ illud ad qõ ambo: qñ eos esse de cõtrario in eis essentialiter: quemadmodum ipos esse ad contrariũ est eis essentialiter: ⁊ cum vtrunqz est eis essentialiter ⁊ res contrarie sunt contrarie per differentias ⁊ dispositiones contrarias necesse est vt motus contrarij sint contrarij per istas duas dispositiones. ſ. per contrarietatem eius ex quo: ⁊ eius ad quod licz magis sint contrarij ſm illud ad quod. 49

¶ Manifestũ est aũt ⁊ ex inductione qualia videntur cõtraria eẽ. egrotari enim ipsi sanari: ⁊ ipsi addiscere decipi: ꝓmutatũ vo nõ per ipsũ: icõtraria eni: sicut eni in scia est: sic ⁊ in deceptione: ⁊ p ipm hr̃e ⁊ p aliũ. ⁊ surſũ mot⁹ ei q est deorsũ: cõtraria. n. hec sũt in lõgitudine: ⁊ q est ad dextrã ei q ẽ ad sinistrã: cõtraria. n. hec sunt in latitudine: ⁊ qui est ante ei qui est retro: contraria enim hec sunt in altitudine.

¶ Et declaratum est ſm inductionem que intentiones existimantur esse contrarie. Nos enim videmus q⁹ contrarium eius quod est hominem sanari: est ipsum infirmari: ⁊ ipsum addiscere est, cõtrarium ad ipsum male scire: non ex se: quoniam hic est motus ad contraria: quemadmodum possibile est acquirere scientiam ex se: ⁊ ex alio: ⁊ similiter potest decipi ex se ⁊ ex alio. Et translatio ad superius est contraria translationi ad inferi⁹: quoniam hec duo sunt contraria in longitudine. Et trãslatio ad dextrũ est cõtraria translationi ad sinistrum: que sunt contraria in latitudine. Et translatio ad anterius est contraria translationi ad posterius: que sunt etiam contraria in altitudine. 50

50 ¶ Cū declarauit rōnē q mot⁹ sunt ꝺrij: ⁊ ſm qō sunt ꝺrij incepit declarare q ſm inductionē ēt apparet hoc: ⁊ dixit: (⁊ ex inductione ēt ⁊c). ⁊ intēdit p intētōes mot⁹ aut fines motuū. D. d. (nos. n. videm⁹ ⁊c) qm̄ ex inductione apparet q mot⁹ ꝺrij sūt illi qui sūt ex ꝺrijs ⁊ ad ꝺria. U. g. ammotus ex egritudine in sanitatē qm̄ manifestū est p le q est ꝺri⁹ illi q est de sanitate in egritudinē ⁊ silr descēdere est cōtrariū ad ascendere: ⁊ ꝺriū est augeri ad diminui. D. d. (⁊ addiscere ⁊c). i. ⁊ silr est dispositio i motib⁹ ꝺrijs aie. s. qm̄ per inductionē. s. qm̄ ēt apparet hoc ⁊ dixit (q ꝺrij sunt ex ꝺrijs ⁊ ad ꝺria) vt addiscere ⁊ decipi q̄ sunt ꝺria. s. motus de sciētia falsa ad verā est ꝺri⁹ motui de vero ad falsū. sed qz trāslatio essentialiē de sciētia ad errorē est ex deceptiōe silr ex errore ad scientiam: tūc addiscere est ꝺriū ad errare ex alio nō ex se. cū hō nō erret ex se sed ex alio sicut addiscit ex alio nō ex se: ⁊ iō dixit (nō ex se) ita dixit Aler. ⁊ pōt itel ligi sic q scīa que est ex alio oppōitur errori qui est ex alio ⁊ que est ex ipsa aīa oppōitē illi qui est ex ipa aīa: ⁊ testatur huic hoc qō dixit post (⁊ quēadmodū possibile est ⁊c). D. d. (⁊ trāslatio ad supi⁹ ⁊c). i. ⁊ hoc est per inductionē quā vult declarare q mot⁹ ꝺrij sunt ꝺrij: ſm illud ex quo ⁊ ꝟz illud ad quod: ⁊ iō debet legi ꝓtinuū cū hoc qō dixit (nos enim videm⁹ ⁊c) ⁊ cū declarauit q duo mot⁹ qui sunt in longitudine sunt ꝺrij ſm illud ex quo: ⁊ illud ad quod notificauit ēt q ita est de motibus qui sunt in latitudine ⁊ p fūdo ⁊ dixit (⁊ trāslatio ad dextrū ⁊c) ⁊ ſmo ei⁹ ē mānifeit⁹

¶ Qui āt est in cōtrariū solum nō est mot⁹ sed mutatio: vt fieri albū non ex quodā est: quib⁹ aūt non est cōtrariū: qui est ex ipso ei qui ē ipsū mutatio cōtraria ē: vñ gnatio corruptioni contraria est: ⁊ remotio acceptioni. ¶ De autem mutationes quidez: motus autem non sunt.

51 ¶ Ire aūt ad cōtrariū nō est mot⁹ ſz trāslatio. U. g. gnatio albi non ex aliquo: oē igitur qō nō hz cōtrariū sua iteratio ex seipso ad seipsum sunt transmutatiōes cōtrarie: ⁊ iō gnatio est cōtraria corruptioni: ⁊ denudatio forme est cōtraria forme inuestitioni: ⁊ ista itentio sūt mōi trāsmutatiōis nō mot⁹

51 ¶ Ire aūt ad ꝺriū qñ accipitur ſm q est ex non ꝺrio nō est mot⁹: sed trāsmutatio: est enim ire de nō esse ad esse: ⁊ est declaratū q hic nō est mot⁹. U. g. q albū gnat nō ex nigro sed ex nō albo: qñ gnatio albi qñ accipit ꝟz q accidit ei q fuit ex nō albo est trāsmutatio nō mot⁹: ⁊ intēdebat ꝺclarare ex hoc q oē qō gnatur ex nō cōtrario nō ē motus nō q albū gnat ex ñ ꝓtrario: qñ oē albū gnatur ex nigro aut ex medijs. sed cū ꝓsideraē ſm hoc q accidit nigro qō fuit nō albū est transmutatio nō mot⁹ sed hoc est ei per accidēs nō per se. Transmutatio aūt que est de ꝺrio oino est transmutatio per se ⁊ nō inuenitur in ea ꝺrietas ꝟz eē: nisi ſm vnum. s. qñ accipitur q transmutatio est ex illo ⁊ ad illud: ⁊ hoc intendebat cū dixit (oē igit qō nō hz ꝺriū ⁊c). i. ⁊ oē ens qō nō hz ꝺriū trāsmutatio ei⁹ cui⁹ principiū ē ex seipso ⁊ est corruptio ei⁹: ⁊ trāsmutatio ei⁹ ad seipsum ⁊ generatio ei⁹: sunt transmutationes ꝺria in his duob⁹ gnib⁹ ꝺrio de transmutatiōe que est mot⁹ in reiveritate ⁊ est trāsmutatio que est in reb⁹ q̄ hnt ꝺria. D. d. (⁊ iō gnatio ⁊c). i. ⁊ ppter hoc. s. qñ illud qō nō hz ꝺriū ꝓtingit vt trāsmutationes ꝺrie in eo sunt de re in ipsam rem: iō gnatio est ꝺria corruptioni ⁊ contrarietas accipitur hic ex vno extremo ſm diuersum respectū ad aliud: qz ꝓtrariū est aliquod ens: ⁊ in hac transmutatiōe nō esse nisi in vno extremo. In gnatione aūt in fine: in corruptiōe vo in principio. Et intē dit in hoc sermone declarare ꝟ qō apparet i gnatiōe ⁊ corruptione nō nocet ei qō apparet ex inductione. s. q motus contrarij sunt de contrarijs ⁊ ad cōtraria cum generatio ⁊ corruptio non sunt motus.

¶ Qui āt in mediū mot⁹ sunt: quibuscūqz cōtrarijs est mediū: tāq̄ in cōtraria quodāmodo ponēdi sunt: sicut enim cōtrario vtitur medio mot⁹ in vtraqz vtiqz mutat: vt ex fusco quidez in albū: tāq̄ ex nigro: ⁊ ex albo in fuscū tāq̄ in nigrū: ex nigro aūt in fuscū tāq̄ i albū: fuscū aūt mediū ad vtrūqz ꝺ quodāmō vtrūqz vltimoꝝ sicut dcm̄ est p⁹. ¶ Motus quidem igit motui cōtrari⁹ est sic: qui ex cōtrario in cōtrariū ei q ex cōtrario i cōtrariū.

¶ Motus vo ad illud quod est inter cōtraria: ⁊ in cōtrarijs habentib⁹ interponēdi sunt tāq̄ illi qui sunt ad cōtrariū quodāmō: qm̄ apud mot⁹ iter est quasi cōtrariū apud transmutationem vtrūlibet sit transmutatio. U. g. qm̄ in transmutatiōe de viridi in albū viride noiatur quasi nigrū: ⁊ silr transmutatio de albo in viride: ⁊ trāsmutatio de nigro in viride noiat quasi in albū. ¶ Mediū enim ꝺ quodāmodo vtrūqz extremū qñ cōparat advtrūqz extremoꝝ: vt dixim⁹ superi⁹: ⁊ ſm hoc mot⁹ erit contrarius motui qñ fuerit de cōtrario in contrariuz 52

¶ Cū posuit q motus ꝺrij sunt illi qui sunt de reb⁹ ꝺrijs ⁊ ad res cōtrarias: ⁊ accidit in ꝟ questio in motib⁹ qui sunt ꝺ extremis in media incepit declarare q isti mot⁹ sūt ad media ſm illud quod hnt de ꝓtrarietate ad extremū ex quo incipit motus: ⁊ dixit (mot⁹ vo ⁊c). i. mot⁹ vo qui peruenīūt ad vnū mediorꝝ que sunt inter illud ex quo est motus: ⁊ illud ad quod est mot⁹ debēt reputari de spē mot⁹ q ē ꝺ contrario in cōtrariū quodāmodo nō simplr: ⁊ dixit: in cōtrarijs habētib⁹ inter: qz nō sunt hic mot⁹ de cōtrarijs i ꝓtraria q̄ nō hnt inter: qm̄ hoc declaratū est in principio istius tractat⁹: sed. q. d. mot⁹ vo q sunt ad illud qō est int ꝓtraria qō accidit in ꝓtrarijs hntib⁹ inter: ponēdi sunt de numero motuū qui sūt ad ꝓtraria quodāmodo: ⁊ dixit (tāq̄ ad cōtraria quodāmodo) qz mediū est ꝓtrariū vtriqz extremo ñ simplr sicut alterꝝ extremū est ꝓtrariū reliquo: sed mediuz est cōtrariū vtriqz per illud qō est in eo de reliquo extremo ⁊ cōtrarietas ei⁹ differt a ꝓtrarietate extremi in ꝟ: qm̄ ꝓtrariū in eo. s. vnū extremū non est in sua vltima perfectione sicut est in ipso extremo. D. d. (qm̄ apud mot⁹ ⁊c). i. ⁊ cā i hoc q motus qui sunt ad inter sunt ad ꝓtrariū quodāmodo est: qm̄ inter est de motib⁹ pueniētib⁹ ad ipsū quasi contrariū apud trāsmutationē ei⁹ ad vtrūlibz extremū: qm̄ int est ꝓtrariū vtriqz extremo: qz vtrūqz extremū inuenitur i eo nō perfecte. U. g. qm̄ in trāsmutatiōe q̄ fit de viridi in albū viride est quasi nigrum: viride enim non transmutatur in album nisi ſm q est in eo de nigro: non ſm q est in eo de albo: ⁊ etiam quando viride transmutat in nigrum trāsmutat ſm q est in eo de albo: ⁊ silr qñ albū trāsmutat in viride trāsmutatur in nigrū qō est in viridi: ⁊ qñ nigrum transmutatur in viride transmutatur in albuz quod est in eo ⁊ ꝟ intendebat cū dixit (U. g. qm̄ in trāsmutatione ⁊c) .i. viride in eo reputatur quasi nigrum: qm̄ transmutatio ex eo nō est nisi ex pte nigra que est in eo. D. d. (⁊ silr transmutatio de albo in viride). i. quoniam tunc viride tenetur quasi nigz. D. d. (⁊ trāsmutatio de nigro ad viride reputatur quasi albū). i. q viride tenē in hac transmutatione quasi albū. D. d. (mediū enim opponit quodāmodo vtriqz extremo qñ cōparat). i. ⁊ cā in hoc qm̄ mediū est vtrumqz extremū. D. d. (⁊ ſm hoc ⁊c). i. ſm ꝟ igitur oīs motus qui est contrarius alij motui est cōtrarius ꝟz illud ex quo ⁊ ſm illud ad quod: siue fiant motus ad media: aut ad extrema: dico: ⁊ sic est intelligendum de motib⁹ qui sunt de medio in medium.

¶ Qñ aũt motui nõ solũ vr esse motus cõtrarij ꝫ
ꝛ quies: hoc determinandũ est: simpliciter qdẽ. n.
cõtrarij est motꝰ motui. Opponitur aũt ꝛ ges: pri
uatio. n. est. Est aũt sic qꝫ priuatio cõtraria dr mo
tui. Qualis aũt quali vt ei q est ſm locũ: q̃ est ꝫ lo
cũ. Sed hoc non dr simplr vtrũ enim q̃ est hic
mansiõi qui est ex hoc: aut q ẽ in hoc motꝰ oppõit.

53 ¶ Et qz cristimatur qꝫ illud qõ est cõtrariũ motui
nõ est motꝰ tm̃ sed ges: oz ẽt nos deteriare hoc: di
camꝰ igit qꝫ motus opponitur motui: ꝛ ẽt quieti: qz
est priuatio. Et quodãmodo dr qꝫ priuatio est cõ
trariũ. i. qꝫ priuatio alicuiꝰ motꝰ. U. g. qñ cõtra-
riũ motui in loco ẽ quies in loco: sed hoc dcm̃ ẽ in
diffinite: qñ perscrutandũ est vtꝝ illõ qõ opponi-
tur quieti est motus ex hoc aut motꝰ ad hoc.

53 ¶ Et qz. Lũ declarauit qui motꝰ sunt ꝺrij ꝛ apparet vlr qꝫ
ges oppõit motui ſm priuationẽ ꝛ habitũ: vult hic pscru
tari que duaꝝ quietũ opponit motui. s. quies in eo er q̃ est
motꝰ aut quies i eo ad quod est motꝰ: ꝛ dirit (ꝛ qz cristima
tur ꝛc). i. ꝛ qz videt qꝫ motus non solũmodo oppõit mo
tui sed ẽt geti: qñ motꝰ opponitur motui ſm ꝺrietatẽ ꝛ ge
ti ſm priuationẽ ꝛ habitũ. D. d. (dicamꝰ igit qꝫ motꝰ op-
ponit motui). i. ſm cõtrarietatẽ. D. d. (ꝛ quieti) ſm pri-
uationẽ. D. d. (ꝛ quodãmodo dr ꝛc). i. ꝛ iste modꝰ oppo-
sitionis quodãmodo dr ꝺtrariũ: qñ aliqs motus est ꝺtra
rius alicui priuationi. s. priuatiõi illius motus: ꝛ dirit ali
cuius motus: neqꝫ aliquis cristimet qꝫ intendebat priua
tione motus simplr: hoc. n. non vr ee nisi ſm opinionem
generatiũ corpus simplr. D. d. (U. g. quoniam cõtrariũ
motui in loco est quies in loco). i. U. g. qñ quies est con-
traria motui tali mõ qꝫ ges in loco est cõtraria motui i lo
co: ꝛ qz ꝫ manifestũ est per se. s. qꝫ quies in loco est cõtra-
ria motui in loco ſm priuationẽ ꝛ habitũ: ꝛ ꝫ põt intelligi
de gete q̃ est in loco ex quo est motus: aut de quiete in
ad quod est motus: dirit (sed hoc dictũ est simplr). i. sed
hoc quod dictũ est hic nõ est distinctũ: quoniã nõdũ ẽ de-
terminatũ hic quã getẽ intẽdimus: ꝛ iõ pscrutãdũ ẽ vtruꝫ
qõ opponit motui est ges q̃ est ex hoc. i. q̃ est ex illo ex quo
est motus: aut quies in illo ad quod est motus.

¶ Manifestũ igitur est: qñ qz in duobꝰ motꝰ subie
ctis est: huic qdẽ qui ex hoc in cõtrariũ: q̃ est i hoc
ges: huic aũt qui est ex cõtrario i hoc: que i cõtrario
ges. sit aũt ꝛ adinuicẽ cõtrarie he sunt. Et nãqꝫ in-
cõueniens est: si motus quidẽ cõtrarij sũt getes aũt
opposite nõ sunt. sunt aũt in oppositis he: vt q̃ est
ex sanitate in egritudinẽ: ei q est ex egritudine in sa
nitatẽ. Que aũt est in sanitate ex egritudie quies.
Motui aũt ei q est ex sanitate i egritudinẽ. Ei. n.
q ẽ ex egritudie i sanitatẽ irrõnabile est. Qui. n. in
ipso motus est in quo stetit quietatio mãgis ẽ ꝫ qꝫ
accidit sisse fieri motui: neẽe aũt ẽ aut hãc aut illã eẽ
Nõ. n. q̃ est i albedie ges: cõtraria ẽ ei q̃ ẽ i sãitate.

54 ¶ Dicamꝰ igit qꝫ motꝰ qz est in duobꝰ subiectis: tẽ
cõtrariũ motui ex hoc ad suũ cõtrariũ: ẽ ges i hoc
ꝛ cõtrariũ motui ex suo cõtrario ad ipsuꝫ est quies
in suo cõtrario: ꝛ cũ hoc he due etiaꝫ sunt cõtra-
rie. qñ ipossibile est vt in motibꝰ sit cõtrarietas: ꝛ
quies nõ sit cõtraria quieti: ꝛ nõ sũt nisi i cõtrarijs
U. g. qñ quies i sanitate est cõtraria quieti in ifir-
mitate: ꝛ cõtraria motui de sanitate in egritudinez
qñ ipossibile est vt sit cõtraria motui de egritudi-
ne in sanitatẽ. Qñ motꝰ rei ad illõ apõ qõ erit ge-
sces dignius est vt sit faciens quietẽ. Illõ. n. qõ ge
neratur cuz illo motu necessario est cõtrariũ huic
Et ideo impossibile est vt quies in albedine sit cõ
traria quieti in sanitate.

¶ Dicamꝰ igit qꝫ motꝰ qz ẽ ꝛc). i. de subiecto in subiectum 45
ecõtrario trãsmutationi q̃ est de affirmatiõe in negationẽ
aut de negatiõe in affirmatõnẽ. D. d. (ꝺtrariũ motui ꝛc)
. i. ꝛ qz motus est de cõtrario in cõtrariũ: iõ cõtrariũ mo-
tui qui est de hoc ꝺtrario ad hoc cõtrariũ demõstratũ ẽ q
es que est in hoc. s. er cõtrario ex quo est motus: ꝛ dirit ꝺ:
qz manifestũ ẽ per se: qꝫ ges in eo ex quo est cõtraria mo-
tui: ꝛ cõtrariũ motui qui est de ꝺtrario qõ est illud ad qõ
puenit iste motꝰ posit ẽ ges in illo cõtrario. U. g. quoniaz
sanari ẽ motꝰ de egritudine in sanitatez: ges igit cõtraria
isti motui est ges in egritudie nõ in sanitate: qñ ista ges ẽ
perfectio motꝰ: ꝛ perfectio nõ est cõtraria ei cuiꝰ ẽ pfectio:
ꝛ silr cõtrariũ motui de sanitate in egritudinẽ ẽ ges i sani-
tate. D. d. (ꝛ cũ hoc ẽt he due sunt ꝺtrarie). i. ꝛ cũ hoc qꝫ
motꝰ ẽ ꝺtrarij geti iste due ẽt getes sunt ꝺtrarie: qñ si i mo
tib̃ est cõtrarietas: ꝛ in gete ẽt debet eẽ cõtrarietas. D. d.
(ꝛ nõ sunt nisi in ꝺtrarijs). i. ꝛ ges nõ est ꝺtraria geti nisi
qz due getes sunt in ꝺtrarijs quẽadmodũ motꝰ nõ ẽ cõtra
rius motui: nisi qz sunt de cõtrarijs ꝛ i cõtraria. D. d. (vbi
gr̃a: qñ ges ꝛc). i. qñ ges in sanitate ẽ ꝺria getis in egri
tudie: qñ sanitas ẽ eꝺria egritudini ẽ ꝺriaipsi motui: qz
possibile est vt sit ꝺtraria motui de egritudine in sanitatem
cũ ges ad quã puenit motꝰ dignioꝛ ẽ vt sit pfectio motꝰ ꝫ
vt sit ꝺtraria ꝺ intendebat cũ dirit (qñ ipossibile ẽ motũ)
. i. qñ ipossibile ẽ vt ges q̃ ẽ i sanitate sit cõtraria motui q
est ad sanitatẽ: qñ dignius ẽ vt motꝰ de egritudine ad sani
tatẽ sit via ad sanitatez ꝛ hoc est ita: qñ motꝰ est ꝺ gñe pfe-
ctiõis ad quã puenit: sed est perfectio diminuta: qz ẽ cõ
iũcta cũ potẽtia: ꝛ eẽ vltime perfectionis est in gete. si igit
motus de egritudine in sanitatem ẽ ad quietẽ in sanitate.
necesse est vt motꝰ de egritudine in sanitatez sit faciens ge
tem in sanitate. s. quoniam in eo inuenitur vna pars post
aliã getis ad quã peruenit sicut inuenit in eo vna pars pꝰ
aliam habitus ad quã peruenit. ꝛ qz substantia motus est
de genere getis ad quã peruenit: ꝛ illa que diuersantur ſm
magis ꝛ mĩus non sunt contraria. ergo quies ad quam pu
uenit motus non est contraria motui: sed finis eius: ergo
quies que est in eo ex quo est motus est contraria motui: ꝛ
est illa que corrumpitur per generationem motus: non ge-
es que generatur paulatim per generationem motus. Et
ex hoc declarabitur qꝫ quies que est in re ad quam ẽ motꝰ
est cõtraria quieti que est in eo ex quo est motus. Quoniã
cum motus est contrarius quieti in eo ex quo est motus: ꝛ
quies ad quam est motus generatur cum motu. Ergo ista
quies est contraria quieti in eo ex quo est motus: ꝛ hoc in-
tẽdebat cũ dirit (qñ illõ quod gñaꝺ cũ illo motu ꝛc). i. q̃
niã ges q̃ gñaꝺ cũ generatiõe motus necario est ꝺtraria ge
ti ex qua est motus: cũ ista quies destruaꝺ ꝑ gñationẽ mo
tus. D. d. (impossibile. n. est vt ges in albedine ꝛc). i. qz
ges in altero nõ corrũpit per gñationẽ getis in reliq̃. s. qꝫ
quies in albedine non generatur per corruptionem getis i
sanitate: ꝛ similiter quies in sanitate nõ generatur per cor-
ruptionem quietis in albedine.

¶ Quibuscũqz aũt nõ sunt cõtraria: horũ mutatio
qdẽ est opposita: que est ex ipso ei que est in ipsum
motꝰ aũt nõ est: vt que est ex eẽ ei que est in eẽ. ges
qdẽ hoꝛ nõ est: imutatio aũt est: ꝛ siquidẽ aliquid
erit subiectũ que in esse est immutatio ei que est in
non esse cõtraria erit. sivo nõ est aliquid ei qõ non
est dubitabit

est dubitabit aliquis cui sit contraria que est in ee immutatio vel quies. si autem hoc e aut nō omnis quies motui est cōtraria: aut generatio aut corruptio motus sunt. ¶ Manifestū est igitur q ges non dicenda est si non t be motus: simile autem aligd est t immutatio. ¶ Contraria autē est: aut nulli aut ei que est in nō ee. aut corruptioni. ¶ Hec. n. ex ipsa est. generatio autem in ipsam.

55 ¶ Intentiones vo in quib⁹ nō est cōtrarietas: t sūt que transmutationem oppositā hūt. s. transmutationem que est de aliquo opposito transmutatiōi que peruenit ad illud: motuz aūt nō habēt. ¶ A. g. qm̄ transmutatio ex esse est opposita transmutatō ni ad non esse. ¶ Qm̄ in intentionib⁹ istis non e ges sed illud quod est in eis est priuatio transmutationis: si nō eis fuerit aliquod subiectum. ¶ A. g. qm̄ si transmutatio deficit in ente trāsmutatio deficiet i non ente. si igitur nō ens nihil fuerit ambiget hō t non videt q priuatio transmutationis in ente: t quies in eo sit contraria alicui. ¶ Et si hoc fuerit: tē aut non omnis quies est contraria motui: aut generatio t corruptio sunt motus. sed est manifestū q nō debet dici quies sed simile ei: t priuatio trās mutationis: aut nō est contraria alicui: aut est cōtraria corruptioni qm̄ corruptio ex illa sit generatio autem ad illam.

55 ¶ Cum declarauit q ges est cōtraria motui vult pscrutari de eodē in trāsmutatiōe. s. vtrū in trāsmutatiōe est ges op posita trālmutatiōi: sicut est in motu: aut nō e ges: t dixit (intētiōes vo &c). i. transmutatiōes vo que sunt in intentionib⁹ in quib⁹ nō est ōrietas. D. d. (t sunt ille que &c). i. trāsmutatiōes vo que sunt in intētionib⁹ in qb⁹ nō est cō trarietas sunt ille que habent transmutatiōes oppositas. Deinde exposuit hoc: t dixit (. s. &c). i. s. q trāsmutatio q̄ est de aliquo est opposita in illo gñe trāsmutatiōi que pue nit ad illud. D. d. (motū vo nō hūt). i. t in istis intentiōi b⁹ i qb⁹ non est ōrietas nō est mot⁹ nedū vt. sint ōrie illo modo quo motus sunt ōrij. D. d. exemplum: t dixit (. A. g. qm̄ trāsmutatio de esse &c). i. t exemplum cius quod est trāsmutatio sit opposita transmutationi. s. q ex illo ex quo est altera trāsmutatio ad idem sit reliqua: est trāsmutatio de esse in non ee: q̄ est corruptio: t trāsmutatio de nō esse in esse que est generatio. t ista transmutatio nō est opposita per illud ad quod: t si esset opponi ad nō ee q: nō e b motus existens per se oppositⁿ alij motui: q: trāsmutatio de nō ee est per accidens: t transmutatio de subiecto. s. de ōrio est per se: aut est ꝓpinquius vt sit p se transmutatio vo subiecti qō differt contrarīū ex illo ōrio ad suū ōriū est per se: t hoc nō inuenitur in generatiōe t corruptiōe. t cū narrauit q cōtrarietas in talib⁹ transmutationib⁹ est ſm q transmutatio vna in eis est ad illud ex quo est secunda transmutatio: cū esse in istis duabus transmutationib⁹ nō est nisi in altero extremo: incepit narrare q etiaz non in uenitur in talibus transmutationibus ges ōria quieti: sic inuenit in motib⁹: neqz etiā quies est ōria transmutationi. D. d. (qm̄ in istis intentionibus &c). i. in istis enim intentionib⁹ in quib⁹ est generatio t corruptio nō est quies oio sed est in eis priuatio transmutationis: t b erit si posueri m⁹ q nō ens ex quo est gñatio: t aliud quod est corruptio est aliquid actu: qm̄ si hoc posuerim⁹ tūc erūt illic duo nō esse: t priuatio in nō ente ſm q posuerim⁹ ipsum ee aligd t priuatio in ente. ¶ Priuatio igit que est in ente si posueri mus ipsaz esse quietē sequitur vt sit ōria priuationi trāsmu tatiōis que est in nō ente. t priuatio transmutatiōis q̄ē in nō ente est eadem cū priuatione trāsmutationis que est in ente: t sic inter illas nō erit ōrietas oio. qm̄ quies in eo ad quod est motus nō est cōtraria quieti in eo ex quo: nisi qa sunt in duob⁹ ōrijs. D. d. (si igitur nō ens nō fuerit &c). i. si igitur nō ens nō fuerit subiectū impossibile est imagina ri q priuatio transmutationis que est in ente: est quies qm̄ impossibile est imaginari ipaz ee ōriā motui: neqz priua tio existimatur esse quies qm̄ si nō ens nō est aligd: nō erit illic priuatio que posset imaginari que est quies opposita quieti que est in ente: neqz imaginatur q ista priuatio q̄ est in ente etiam est quies opposita trāsmutatiōi: ex eo qm̄ transmutatio ex eo nō est motus: t ois quies est contraria motui aut quieti. Si igitur posuerim⁹ ipsum esse quietem tunc erimus inter duo: aut ponemus q nō omni quieti op ponitur mot⁹: aut dicem⁹ q gñatio t corruptio sunt mot⁹ t vtrūqz est ipossibile. D. d. (sed est manifestū &c). i. qm̄ nō est quies in rei veritate: t cum nō fuerit ges in rei veri tate sed priuatio transmutatiōis: dissoluet qō dicēs q nō ois ges est ōria motui: aut ōria geti: qm̄ hec in rei verita te nō est ges sed similis quieti. D. d. (aut nō erit ōria alicui oio). i. t ista priuatio que est ges ſm similitudinē opi nādū e: aut q: nō est cōtraria alicui oio: aut q est cōtraria trāsmutioni q̄ est corruptio: qm̄ ex eo est principium mo tus corruptionis.

¶ Dubitabit āt aligs' qr̄ in mutatiōe qdē ſm locuz sūt: t ſm naturā: t extra naturā: t getes: t mot⁹: in alijs āt nō: vt alteratio hec qdē ſm naturā: illa āt extra naturā: nihil. n. magis sanatio aut egrotatō ſz nāz: aut extra nāz: neqz dealbatio aut denigra tio: silr āt e t in augmēto t decremēto. neqz adunic ē hi cōtrarij ſm naturā sūt t extra nāz: neqz aug mētū augmēto. ¶ Et in gñatiōe t corruptiōe eadez rō e: neqz gñatio qdē ſz nāz: corruptio āt extra na turā: senescer. n. ſz naturā e: neqz gñationez vide m⁹ aliā qdē ſm naturaz: aliam vo extra naturaz. 56

¶ Et q̄rit hō qr̄ in trāsmutatione in loco sūt modi motuū t mōi getis naturales: t nō naturales: qō nō est i alijs mōis trāsmutatiōis. ¶ A. g. i alteratio ne. s. ita q alia esset naturalis t alia inaturalis: qm̄ hoiez sanari: aut ifirmari: neutrū e digni⁹ vt sit na turalis: aut nō naturalis: neqz albificatio: neqz ni grificatio: t ſm hoc est de augmēto t diminutōne qm̄ ōrietas istoz duoz nō e ſm naturā: t extra na turā. ¶ Ergo augmētū nō est cōtrariū augmēto. ¶ Et iste idē sermo dicet de gñatiōe t corruptione: qm̄ gñatio nō e naturalis: t corruptio inaturalis: q: ho minē senescere e naturale. t etiā nō inuenim⁹ aliq̄ generationē naturalem t aliam innaturalem.

¶ Cū narrauit q mot⁹ sūt ōrij in spē: t q̄ ges e ōria cui mo tui: t cui geti: t i motib⁹ in vbi inuenit ōrietas: ſm nām: t in nāz: t silr de gete: incepit pscrutari vtz i ceteris motib⁹ ōrijs inueniat hic mot⁹ ōrietatis: t dixit (t q̄rit hō &c). i. qr̄ i trāslatiōe in loco inueniūt duo mōi. s. nālis t inālis qm̄ mot⁹ lapidis ad supi e violēt⁹ t iferi⁹ eōrio. s. nālis: t silr i uenit de eadē quiete in spē: qm̄ ges iferi⁹ e ōria geti supi⁹ qm̄ ges inferi⁹ e nālis terre: t supi⁹ inālis: t silr ges superi⁹ est corporis leuis naturalis: t inferius innaturalis. Que rit igit qr̄ in hoc loco inueniunt duo modi ōrij b mō t nō in alijs generib⁹ motuū cōtrariorū. A. g. in alteratiōe qm̄ non possumus dicere q alia est nālis t alia inālis. A. g. 56

hominem ſanari ⁊ hominem infirmari non enim exiſtima tur q̄ hoc eſt naturale: ⁊ hoc eſt innaturale ſcilicet in eadē ſpecie. Ut. g. hominem egrotare: ⁊ hoc intendebat cum di rit (quoniaꝫ hominem ſanari aut egrotare ⁊c). i. quoniā neutra iſtarum diſpoſitionum eſt dignioꝛ vt ſit naturalis alicui: ⁊ ſimiliter eſt de albificatione aut nigrificatione. ſ. quoniam nulla albificatio: aut nigrificatio eſt dignioꝛ vt ſit magis naturalis q̄ꝫ alia. Et cum narrauit q̄ in primo aſpectu non inuenitur in modis alterationis iſte modus contrarietatis quieti: fecit q̄ neq; ēt in motu augmenti: ⁊ dixit (⁊ ſm hunc modum eſt etiaꝫ de augmento ⁊ diminu tione). ſ. q̄ de augmento non inuenitur aliud naturale ⁊ aliud violentum: ⁊ ſimiliter in generatione ⁊ coꝛruptione: quoniam hominem ſeneſcere eſt via ad coꝛruptionem ſed ſenectus non diuiditur in naturalem ⁊ innaturalē. Et ſilr iuueneſcere eſt via ad generationem: ſed non exiſtimatur q̄ illud eſt naturale ⁊ aliud innaturale.

¶ Aut ſi eſt quod violentia ſit extra naturam: ⁊ tūc coꝛruptio erit coꝛruptioni contraria: que violēta ē vt que extra naturam eſt ei que ſm naturam. Er go nature ⁊ generationes quedam ſunt violente ⁊ non moderate: quibus contrarie ſunt que ſūt ſm naturam. Et augmenta ſunt violenta ⁊ decremē ta: vt augmenta que velociter ꝓpter alimentuꝫ pu beſcentiū ſunt: ⁊ tritica cito adaucta ⁊ nō cōſtricta

57 ¶ Dicimus igitur q̄ ſi id quod fit violēter extra na turam: tunc aliqua coꝛruptio ē cōtraria alicui coꝛ ruptioni. ſ. coꝛruptio violenta que fit extra naturā coꝛruptioni naturali. Sunt igitur modi generatio nis violenti: ⁊ generatio non eſt mēſurata aliqua menſuratione. Erunt igitur contraria eiuſmodi generationis naturalis: ⁊ erunt modi augmēti vi olenti ⁊ modi diminutionis. Verbi gratia augmē tum puberum ꝓpter luxum in cōmeſtione: ⁊ ſe men luxurioſum cuius coꝛpus impinguatur ⁊ non condenſatur.

57 ¶ Cum narrauit q̄ in primo aſpectu exiſtimatur q̄ in vna ſpecie motuū qui ſunt in alteratione: ⁊ qui ſunt in augmē to ⁊ diminutione ⁊ vniuerſaliter in aliis tranſmutationib⁹ non inuenitur cōtrarietas ſic in motib⁹ qui ſunt in loco. Incepit narrare q̄ hoc accidit in primo aſpectu: ⁊ cuꝫ hoc bene conſideraē apparet q̄ in vna ſpecie iſtoꝝ inuenitur contrarietas ſm naturam ⁊ non naturam: ⁊ ſi hoc fuerit poſſibile erit vt in ſpeciebus oppoſitis inueniatur contra rietas hoc modo: ⁊ dixit (dicamus igitur ⁊c). i. quoniam ſi hic fuerit coꝛruptio violenta: quod eſt violentum eſt ex tra naturam ſequitur vt ſit contraria coꝛruptio coꝛruptio ni. Et cum in hoc ſyllogiſmo hypothetico ponit antece dens: erit cōcluſio q̄ coꝛruptio erit cōtraria coꝛruptioni ⁊ hoc eſt illud quod intendebat ꝺclarare. Deinde declara uit quomodo conſequēs ſequitur antecedēs: ⁊ dixit (coꝛ ruptio ſcilicet violenta ⁊c). i. Quia coꝛruptio violenta ē extra naturam. ⁊ quod eſt extra naturam eſt contrariū na turali. Ergo coꝛruptio naturalis ⁊ violenta ſunt cōtrarie Et cum narrauit q̄ coꝛruptio alia eſt violenta alia nō vio lenta. Incepit narrare q̄ in generatōne inuenitur hoc ſilr ⁊ dixit (⁊ ſunt modi generationis ⁊c). i. ⁊ generatio violen ta eſt modoꝝ: quoniam generatio violenta non eſt termi nata. ideſt vna ſpecies trīs: erunt igitur contraria iſtoꝝ modoꝝ modi generationis ois naturalis. ⁊ hoc q̄ꝺ dixit exiſtimatur nō ſequi: q̄ñ ⁊ ſi infirmitas eſt multarum ſpe cierum exiſtimatur vt non ſequatur q̄ contraria eaꝝ ſint ſpecies ſanitatis: quoniam ſanitas eſt vna ⁊ egritudines ſunt multe. Sed forte videtur q̄ vna ſanitas continet mul tas particulares oppoſitas illis multis egritudinibus ſed non habent nomina ⁊ ideo latent. Et cum narrauit q̄ in generatione ⁊ coꝛruptiōe inuenitur contrarietas. ſ. in vna ſpecie incepit narrare q̄ ſimiliter inuenitur in augmēto ⁊ diminutione: ⁊ dixit (⁊ ſunt modi augmenti ⁊c). i. ⁊ ſimili ter ſunt modi violenti augmentationis ⁊ modi non violen ti: ⁊ ſic etiam augmentatum etiam eſt con trarium augmē tum ſm naturam ⁊ non naturam: quoniam violentum eſt extra naturam ⁊ augmētū violentū eſt augmentum pube rū quod feſtinat ante tempus aſſuetum ꝓpter multitudi nem in luxu: ⁊ ſicut ſemen abūdās in aqua cuius coꝛp⁹ cre ſcit ⁊ non condenſatur ꝓpter multitudinem humoꝛis.

¶ In alteratione autem ſic: aut ſimiliter. erunt eni alie quidem violente: alie vo naturales: vt dimiſſi nō in creticis dieb⁹: alij aūt in creticis. Alij qdē ex tra naturam alterātur: alij vo ſm naturā. Erūt er go coꝛruptiones contrarie ad inuicem: non gene rationi ſolum: ⁊ quid ꝓhibet: eſt enim ſic. Et nā q̄ꝫ ſi hec quidē dulcis: illa vo triſtis eſt: quare non ſimplr coꝛruptioni coꝛruptio cōtraria eſt: ſ̄ꝫ ꝫ hoc quidem hmōi: alia vo huiuſmodi harū eſt.

¶ Sed quomō erit hoc in alteratione: dicam⁹ igit q̄ ſimiliter eſt de illa. Quoniam poſſibile ēt ſint aliqua ex ea violenta. verbi gratia qñ quidē hoies euadunt ab egritudine non in die cretica: ⁊ quidaꝫ in die cretica. illi igitur ſunt alterati non naturali ter iſti autem naturaliter: ⁊ ſic coꝛruptio eſt contra ria coꝛruptioni non generationi ⁊ nihil ꝓhibet hoc: quoniam poſſibile eſt vt altera coꝛruptio ſit contriſtabilis: ⁊ alia delectabilis. Et erit coꝛrup tio contraria coꝛruptioni non ſimpliciter: ſed cum altera coꝛruptio fuerit talis diſpoſitionis: ⁊ alia ta lis diſpoſitionis. 58

¶ Cum declarauit q̄ in generatione ⁊ coꝛruptione ⁊ aug mento inuenitur contrarietas: incepit declarare q̄ ſimili ter eſt in alteratione. ⁊ quia latet in alteratione magis quā in generatione ⁊ coꝛruptione: dixit (ſed quomodo erit hoc in alteratione). Deinde dixit (dicam⁹ igitur). i. q̄ in vno motu in ſpecie inuenitur contrarietas in alteratione: ſicut in generatione ⁊ coꝛruptione ⁊ augmento ⁊ diminutione. Deinde dixit (quoniam poſſibile eſt ⁊c). i. quoniam poſſi bile eſt vt quedam alterata alterentur violente: ⁊ quedam non violente. Ut. g. in alteratione infirmoꝝ de egritudi ne in ſanitatem: quoniam quedam eſt in die cretica ⁊ eſt al teratio naturalis: ⁊ quedam non in die cretica: ⁊ hec ē alte ratio innaturalis. D. d. (illi igitur ſunt alterati ⁊c). i. ille cui accidit criſis non in die cretica: vt in ſerta. D. d. (iſti autem ⁊c). i. quibus accidit in die cretica. Ut. g. in ſeptima ⁊ quia hoc non eſt manifeſtum in omnibus alterationibuſ dixit (poſſibile ē igit vt ſint aliq ⁊c). ⁊ non dixit poſſibile igit vt in qualibet ſpē alterationis inueniat aliqua violē tia ⁊ naturalitas: ⁊ dimiſit hoc quia difficile eſt verificare hoc per inductionē. Deinde fecit rememoratioꝫ de iſtis que declarauit: ⁊ dixit (⁊ ſic erit coꝛruptio contraria coꝛru ptioni ⁊ non generationi). i. non generationi trī ſed ipſi coꝛruptiōi. D. dedit aliū modum er q̄ imaginat ēē poſſi bile vt coꝛruptio ſit contraria coꝛruptioni: ⁊ dixit (⁊ nihil ꝓhibet hoc ⁊c). ⁊ intendit p ꝓriſtabilē coꝛruptionē violē tā ⁊ p ꝺelectabilē cōruptōnē nālē: ⁊ forte itēdit ꝺ p ꝺelectabi lē id qꝺ mioris ꝓriſtatōis: qñ ois coꝛruptō ē ꝓriſtabil'ne cario: ſ̄ violēta magis ꝓriſtabil'. D. d. (⁊ erit coꝛruptō cō tria coꝛruptiōi nō ſimplr) ſ̄ cū altera coꝛruptō fuerit i aliq̄ diſpoſitione

dispositione vno modo ⁊ alia alio modo cuꝫ sit species nō sibi contraria: sed cum accidit alteri corruptioni vt sit vno modo: ⁊ alia alio modo contrario vt natura ⁊ violentia ⁊ contristatio ⁊ delectatio.

¶ Omnino quidem igitur contrarij motus ⁊ quietes dicto modo sunt: vt qui est sursum ei qui est deorsum: loci enim contrarietates hē sunt. Fertur autem quod quidem sursum est motꝰ natura ignis quod vō deorsum terra: ⁊ contrarie ipsorum loci mutationes sunt. Ignis autem sursum quidez natura: deorsum autem extra naturam. Et contrariꝰ est qui ē ꝑm naturā ipsiꝰ ei qui est extra naturā.

59 ¶ Secunduꝫ hoc igitur qō narrauimus vniuersaliter erunt modi motuum: ⁊ modi quietis contrarij. U.g. quoniam superius et hoc est contrariuꝫ inferiori: quoniam hec duo sunt contraria in loco: ⁊ iste due intentiōes vniuersaliter sunt digniores principaliter. Quoniam illud quod transfertur naturaliter superiꝰ est ignis: ⁊ inferius est terra. Et translationes sunt eorum contrarie ⁊ locꝰ ignis ē superius naturaliter: ⁊ locus eius est inferius extra naturam. Et naturale est contrarium innaturali.

59 ¶ Hic facit rememorationez de modis predictis ꝑm quos motus sunt contrarij: ⁊ quies est cōtraria: ⁊ dat exempluꝫ de hoc qō iam declarauit q motuū cōtrariorꝫ quidā sunt diuersi in specie: ⁊ isti sunt cōtrarij ꝑm formas: qz sunt ad cōtraria: ⁊ ex contrarijs: ⁊ cōtrariorum: ⁊ sunt contrarij ꝑm naturam ⁊ nō naturam in respectu eiusdem: ⁊ isti sunt idem in specie: ⁊ sunt cōtrarij ꝑm nō naturam: ⁊ naturam tantum. Quies vō declaratum est de illa: q cōtrariū in eo motui est quies que est in eo ex quo est motus: nō ges q̄ est in eo ad quod est motus: ⁊ q vue quietes ꝯrarie sūt quies in eo ex quo: ⁊ quies in eo ad quod: ⁊ dixit (ꝑm igit hoc quod narrauimus ⁊c). ⁊ intendit per modos motuuꝫ duos modos motuū contrarium scilicet cōtrariorꝫ diuersorum in specie: ⁊ conuenientium in specie: ⁊ contrariorumꝫ ꝑm naturam ⁊ nō naturam. ⁊ intēdit per modos quietis quietem que est contraria motui ⁊ quasi dicit (ꝑm hūc igitur modum quem narrauimus erunt modi motuuꝫ cōtrarij: ⁊ modi quietis cōtrarij motibus ⁊ quietibus ipsis). Deinde indurit exempla ꝑm speciem in translatione: ⁊ dixit. U.g. quoniam superius ⁊c). i. verbi gratia: q superiꝰ est contrarium inferiori in loco: ideo illud quod transfertꝫ naturaliter superius est contrarium ad inferius translato naturali: ⁊ ideo translatio est contraria trāslationi. D.d. (⁊ iste due intētiōes ⁊c). ⁊ intendit vt mihi videtꝫ q iste due cōtrarietates sunt ille que dicuntur cōtraria principaliter cum diffinitio cōtrariorum que est: q cōtraria sunt illa q̄ maxime distant: nō inuenitur primo ⁊ principaliter nisi in eis que sunt in loco. Deinde dicitur (in equalitate ꝯz similitudinem) ⁊ forte intēdit q contrarietatem esse superius simpliciter: ⁊ inferius simpliciter est dignius q̄z vt sit i inferiori ⁊ superiori nō simpliciter: sed in respectu: vt in loco aeris: ⁊ loco aque: ⁊ forte propter hoc dixit (illud igit qō transfertur naturaliter superiꝰ). i. simpliciter ⁊ hoc capitulum diminutum est in quibusdam libris: ⁊ in libro Aler. inuenitur sic. ista igitur sunt sicut principaliter ⁊ primo. ⁊ Aler. exponit hec verba duobus modis. dicit enim q cuꝫ dixit ista innuit illa que disposuit prius per motus ⁊ quietes contrarias. i. ista que habent istas itētiones principalr ⁊ essentialr: ⁊ ista expositio nō cōuenit verbis Ari. ꝯz q accidit nob ⁊ scda expositio est ꝓpriꝫ nostre. D.d. (⁊ trāslationes eorꝫ sūt ꝯrie. i. ⁊ qz sūt ꝯrie ideo trāslationes eorum sūt cōtrarie. D.d. (⁊ locus ignis est superiꝰ ⁊c). ⁊ intendit vt mihi videtur q isti duo motus. s. ad superius ⁊ ad inferiꝰ qñ imaginatur ꝑm q sunt duorum corporū naturaliter. U.g. ignis ⁊ terre tunc vterqz erit cōtrarius reliquo: ꝑm illud ad qō mouetur naturaliter: ⁊ cum accipiuntur ꝯz q sunt vnius corporis. U.g. ignis aut terre tūc alter erit cōtrarius reliquo ꝑm naturā vnō nām. U.g. motus lapidis ad inferius ⁊ superius.

¶ Et quietes aūt similiter: que nāq̄z est sursū quies qui est desuper in deorsum motui cōtraria ē. Fit aūt terre illa quidem quies extra naturam: motꝰ aūt hic ꝑm naturaz: quare motui quies contraria est que est extra naturam: ei qui est ꝑm naturā eiusdem. Et motus enim eiusdem contrarius sic est. Alia quidem enim ꝑm naturam ipsorum est sursū aut deorsum. alia aūt extra naturam.

¶ Et silr etiam est de modis quietis: qm̄ quies superius est cōtraria motui de superiori ad inferius Et si quies illic erit terre extra naturā: ⁊ iste motꝰ erit naturalis. quies igitur cōtraria motui est ges q̄ ē extra naturā motui naturali in eade re. Motus enim q est in eadem re non est i eo cōtrarietas nisi hoc modo. quoniam aliꝰ est ei naturalis: aut ille qui est ad superius: aut ille q ē ad inferius ⁊ aliꝰ non naturalis. 60

¶ Cū narrauit q motꝰ ꝯrij sūt illi q sūt ꝯrij ꝯz illud ad qō ⁊ illud ex q̄: vt superiꝰ ⁊ inferiꝰ in motib⁹ corpoꝝ simplicū ⁊ accidit q in eadē re opponūt sibi isti duo motꝰ ꝑm nām ⁊ nō nām: incepit narrare q ges est ꝯria motui in eadem re hoc modo: ⁊ dixit (⁊ silr ⁊c). i. ⁊ quēadmodū duo motꝰ in eadē re q sūt ad loca cōtraria sunt ꝯrij qz sūt ad loca ꝯria: ⁊ qz alter est naturalis ⁊ reliquꝰ nō nālis: ita est de ꝯrietate getis ad motū in eadē re. s. q ges q̄ est in ꝯrio loco loco in q̄ est quies ad q̄z est motꝰ: ⁊ q si motꝰ fuerit nālis illi rei erit quies nō naturalis. U.g. quoniam quies superius est cōtraria motui a superiori ad inferiꝰ. si igitur gescens fuerit illic terra scilicet superius erit ꝑm violentiam ⁊ tunc motus ex illo loco erit naturalis ⁊ si quiescens fuerit illic ignis: tunc ges erit naturalis ei: ⁊ motus ex eo erit volētus. D.d. (ges igitur ⁊c). i. ⁊ ges cōtraria motui naturali est ges violēta q̄ est extra nām: ⁊ dixit (in eadez re) qz ges superiꝰ ē cōtraria motui de superiori simplr: ⁊ ges ēt simplr superiꝰ est ꝯria qti in iferiori nō ꝑm nām ⁊ non nām: ꝑm q ambe sūt nāles duobꝰ ꝯrijs. Et q̄si intēdit declarare q dispositio ꝯrietatis existētis in eadē re est ꝯz nāz ⁊ ñ nām: ⁊ siue fuerit ꝯrietas i motu aut i motu ⁊ qete: ⁊ iō dixit (qm̄ motus q est ⁊c). i. qm̄ motus nō est ꝯrius motui in respectu eiusdem nisi ꝑm modum quo quies in eadē re est contraria motui: ⁊ quies contraria quieti: nō ꝯz modus quo motus qui sūt in plurib⁹ vna specie sunt ꝯrij: ⁊ quietes que sunt in pluribus vna specie: quoniam isti sūt cōtrarij qz sunt er contrarijs ⁊ ad cōtraria: ⁊ contrariorū ⁊ debes scire q intendebat declarare: qm̄ quemadmodum vni motui in numero accidit contrarietas ꝑm naturā ⁊ nō naturā: ita est de motib⁹ ꝯrijs in specie in respectu eiusdē s. q accidit eis cōtrarietas ꝑm naturaz: ⁊ nō naturā vt motus ad superius ⁊ ad inferiꝰ: qm̄ in respectu terre aut ignis alter est nālis: ⁊ alter nō nālis ⁊ similiter est de cōtrarietate getis ad motū. s. getis ex qua est motꝰ: ꝯz q ista ꝯrietas nō imaginatur nisi in eadem re: nō accidit vt ambe sint nāles sicut accidit in duob⁹ motib⁹ in spē ꝯrijs: qm̄ accipiūt in respectu duorꝫ diuersorꝫ: vt motꝰ ignis ad supiꝰ: ⁊ terre ad inferiꝰ: qm̄ sūt cōtrarij ⁊ nāles: iste igni. ⁊ iste terre.

¶Habet autem dubitationez si est omnis quietis que nõ semp est generatio: ⁊ ipsa hoc ipsum stare Manentis igitur extra naturã: vt terre sursum erit generatio. Cum ergo ferebatur sursum violentia stetit: sed quod semper stat videtur ferri velocius. Quod autem violentia est cõtrariũ est. nõ factum ergo quiescens erit quiescens. Amplius vr̃ stare positum: aut omnino esse in ipsius locum ferri: aut accidere simul.

61 ¶Et est hic locus questõnis: quoniã si omnis ges non est semper generata cum non est: deinde est: ⁊ generatio ei⁹ est cessatio: tũc quies rei qescit nõ naturaliter. V.g. quies terre superius habebit generationem: qm̃ illud quod transfertur superi⁹ violente cessabit: sed illud quod cessat semper existimabitur quod trãslatio est velocior: ⁊ quod trãsfertur violente: ẽ econtrario: erit igitur quiescẽs absq; eo ꝙ quiescat: ⁊ existimatur etiã ꝙ dicer̃ aliqd cessare: aut est dicere ꝙ trãsfertur vniuersalit̃ ad locum quem habet: aut vt sequatur insimul.

61 ¶Et est questio vtrũ quies violenta habeat gñatiõez: quoniam si quies violẽta nõ est semper: ⁊ ois quies que nõ est semper est generata: necesse est vt quies violenta sit gñata ⁊ intelligo per gñatiõez quietem factam cum motu: ⁊ hoc intendebat cum dixit (qm̃ si omnis quies ⁊c). i. qm̃ si ois quies non est semper: qm̃ modo nõ est. Deinde erit: necesse est vt quies violenta habeat generationẽ: ⁊ itelligo per cessationẽ ire ad cessandum. Et cum declarauit ꝙ ex p̃ sermone sequitur ꝙ quies violẽta est generata. s. facta ex motu violento: indurit impossibile quod sequitur ex p̃: ⁊ dixit illud enim quod transfer̃ superius violẽte cessabit. i. ꝙ si posuerimus ꝙ ges violenta habet generatiõem sicut habet ges nãlis sequitur ex p̃ vt illud quod transfer̃ violẽte trãsferatur vt cesset sicut illud quod mouer̃ nãliter. D. d. (sed illud quod cessat ⁊c). i. ꝙ illud quod cessat ꝑm ꝙ cessatio eius generatur. i. fit ex motu naturali apparet ꝙ trãslatio ei⁹ erit velocior qm̃ approp̃inquat loco in quo innatum est cessare: sicut est dispositio in moto naturali: ⁊ motum violentũ est cõtrario. s. qm̃ ois motus est remissior qm̃ approp̃inquat loco cum quo cessat: ⁊ ideo mot⁹ ei⁹ non est propter quietem: ⁊ cũ ita sit cessatio eius nõ erit gñata ⁊ sic quiescet ita ꝙ nunquã venit ad quietẽ ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit (ergo erit quiescens ⁊c). i. ⁊ cuꝫ illud qõ mouetur violente nõ mouetur vt cesset: tunc illud quod mouer̃ erit quiescens absq; eo ꝙ ges eius gñetur: quod est impossibile. D. d. (⁊ existimar̃ ⁊c). i. ⁊ apparet ꝙ cum dicim⁹ aliquid cessare intendimus alterum duorum: aut ire ad cessandum ⁊ transferri ad ipsum: aut ꝙ motus ⁊ quies sunt insimul aut ꝙ quies est inseparabilis a motu: aut genera ta cuꝫ motu: ⁊ hec duo nõ inueniũtur in illo quod quiescit violente: ergo necesse est vt illud quod quiescit violente nõ veniat ad quiescendum: ⁊ sic ges ei⁹ nõ habebit gñatiõem

¶Habet autem ⁊ dubitationem si contraria ẽ ges que est hic: qui hic est motui: cum enim moueatur ex hoc. aut reijciatur: adhuc videtur habeꝛ qõ abiectum est. Quare si hec quies contraria est ei qui huic est in contrarium motui: simul erunt contraria: aut sic quiescit aut adhuc manet. Omnino ãt eius quod mouetur aliud quidem ibi: aliud autez est in quod mutat: vnde ⁊ magis motus motui cõtrarius est quam quies.

¶Et est questio vtrum quies hic est contraria motui ex hoc qm̃ quãdo mouer̃ aliquid ab aliquo ⁊ separatur ab eo: existimatur ꝙ in eo est illud a quo separatur. Si igitur ista quies est contraria motui: ex hoc erunt duo contraria insimul. Adhoc aũt dicamus qm̃ ⁊ si adhuc est quiescẽs quies ei⁹ est quodãmodo: ⁊ vniuersaliter motuũ quoddaꝫ est illic: ⁊ quoddã in eo ad qõ trãsmutar̃: quoniaꝫ motus dignior est vt sit cõtrarius motui ꝙ quies. 62

¶Et est questio de hoc quod posuimus prius. s. ꝙ quies q̃ est in re ex qua est motus est cõtraria motui ex hac getevt posuimus prius. D. indurit qõnem: ⁊ dixit (qm̃ qm̃ aliqd mouer̃ ⁊c). i. apparet enim ꝙ qm̃ aliquid mouetur de aliq re ⁊ separatur ab eo aliquid quod est in eo de illa re a qua separatur. s. dum mouer̃. qm̃ qm̃ separatur ab eo totaliter tunc perficitur mot⁹ ⁊ nihil remanet in eo de illo a q̃ mouetur. Et cum posuit ꝙ qm̃ aliquid incepit moueri quod adhuc est quiescẽs in eo ex quo mouetur: dixit (si igit̃ ista ges ⁊c). i. si igitur res mota est gescens in illo ex quo mouetur dũ mouetur: ⁊ quies est ꝯraria motui: tãc in re mota inueniũtur duo cõtraria insimul. s. quies ⁊ motus ⁊ cuꝫ indurit hanc qõnem incepit dissoluere eã: ⁊ dixit (ad hoc aũt dicamus ⁊c). i. ⁊ questio nõ cõtingit nisi ex hoc quod accipimus ipsum quiescens simpliciter i eo ex quo mouer̃ ⁊ non est in eo quiescens nisi quodãmodo. Deinde declarauit hunc modum quis est: ⁊ dixit motuũ enim quoddaꝫ est illic ⁊c). i. ⁊ cum omne motũ est diuisibile vt post declarabitur: tunc motum nõ est quiescens in eo ex quo mouer̃ nisi ꝑm partem: non ꝑm totum idest simpliciter quoniam dum mouetur quedam pars eius est in eo ex quo mouetur: ⁊ quedam pars in eo ad quod mouetur: ⁊ sic non sequtur vt duo cõtraria inueniantur in eodem subiecto: ⁊ cum concessit in hac questione ꝙ quies est contraria motui incepit etiam declarare ꝙ quies non st nisi priuatio motus ⁊ ꝙ cõtrarium in rei veritate motui est motus oppositus ei ⁊ ideo possibile est vt quies ⁊ motus inueniantur in duabus partibus moti: ⁊ non est possibile vt duo motus contrarij inueniantur in duabus partibus eius: sed necessario impediunt se adinuicem: ⁊ ideo dixit (quoniam motus dignior est ⁊c). i. ⁊ quia motus potest congragarí cum qte in eadem re mota: ⁊ non cum motu contrario: neqꝫ in duabus partibus diuersis. ⁊ sciendum est ꝙ quies coniũcta cuꝫ motu non est distincta a motu idest in parte distincta cuꝫ motu non est distincta a motu idest in parte distincta quoniam sequeretur ex hoc vt aliquid moueretur i aliqua parte ⁊ quiesceret in alia: ⁊ cum nõ ẽ distincta: ergo ẽ in potentia non in actu.

¶Et de motu quidem ⁊ quiete qũo vterqꝫ vnum sunt ⁊ que contrarie quibusdam dictum est.

¶Jam igitur narrauim⁹ de motu ⁊ quiete quomodo vterqꝫ est vnus ⁊ qũo contrariantur sibi. 63

¶De motu quomodo est vnus iam dixit: ⁊ de quiete autez innuendo per ipsũ motum: ⁊ sic etiam quies erit vna trib⁹ modis. s. vna genere: ⁊ vna specie: ⁊ vna numero: ⁊ illa que sunt necessaria in vnoquoque istorum: sunt illa que sunt necessaria in motu. 63

¶Dubitabit autem vtrum quis ⁊ de stare: si ⁊ quicũque p̃ter naturam motus: his est quies opposita. si quidem igitur non erit inconueniens. manet enim violentia quare quiescens aliquid erit non semper sine fieri. sed palaꝫ quod erit sicut. n. mouetur p̃ter naturam: ⁊ quiescit vti qꝫ aliquid p̃ter naturam.

64 Et

64 ¶Et queret homo etiam de cessatione vtrum omnes motus qui sunt extra naturam habent quietem oppositam. Quoniam si hoc non fuerit erit inopinabile: quoniam tunc remanebit res in violentia: ⁊ erit aliquid quod nũquã quiescet sine generatione: ergo manifestum est q̃ habent. Quoniam quemadmodum res que mouetur extra naturam: quiescet extra naturam.

64 ¶Ista est prima questio quam induxit prius ⁊ non inuenitur in quibusdam libris: ⁊ forte iterauit eam ad complendum sermonem quoniaꝫ in illo sermone negauit vt quies que est extra naturam habet generationem: ergo est semper quod est inopinabile: ⁊ quies que est extra naturam videtur fieri per sensum semper: dissoluit igitur hanc questionem ita q̃ generatio dicitur de illo ⁊ de quiete natura li multipliciter: ⁊ dixit (⁊ queret homo ⁊c.) .i. ⁊ queret homo sicut diximus de cessatione que est ire ad cessandum in motibus qui sunt extra naturam: vtrum habent quietem intentam sicut habent motus naturales ⁊ non intendit per quietem oppositam quietem de qua dixit prius q̃ est contraria motui scilicet quietẽ in eo ex quo: sed intendebat quietem ad quam est motus ⁊ dixit (opponitur large) ⁊ cũ narrauit q̃ questio est de quietis esse nõ naturalis que est motuum non naturalium: dixit (si igit̃ non habent hoc erit inopinabile) idest si igitur non habẽt quietem vt dictum est prius quia non habent generationem erit inopinabile: apparet enim sensui q̃ hic sunt aliqua que quiescunt violente ⁊ non naturaliter: ⁊ hoc intendebat cum dixit (quoniam aliquid remanet in violẽtia) idest quoniam apparet sensui q̃ aliquid quiescit in loco per violentiam. Deinde dicit (⁊ sic erit aliquid quod nũquã quiescit sine generatione) idest ⁊ nullũ inopinabile est maius q̃z ponere q̃ quies violenta est facta ⁊ non habet generationem. Deinde dicit (manifestum est igitur q̃ habet ⁊c.) idest ⁊ cum quies violenta est motuum postquã non fuit per sensum: manifestum est q̃ habent generationem: sed generatio in hac quiete non habet eandem intentionem cum generatione in quiete naturali: ⁊ hoc fuit negatuꝫ in sermone predicto a motis non naturalibus: sed ista quies fit a motu qui est extra naturam: ⁊ modo quo iste motus qui est extra naturam inuenitur in corpore: scilicet quoniam quemadmodũ iste motus est a causa extrinseca violenta: similiter quies violenta inuenitur post istum modum sicut quies naturalis que est a causa que est in re inuenitur post motum naturalem qui est in re a natura idest a causa existente in re: ⁊ hoc intendebat cum dixit (quemadmoduꝫ illud quod mouetur extra naturam ⁊c.) idest ⁊ quies est ei ſm q̃ est motus quemadmodum quies est in re ſm q̃ est motus naturalis scilicet quoniaꝫ sicut motus dicitur multipliciter de naturali ⁊ violento: ita est de quiete naturali ⁊ violenta: ⁊ questio accidit ex hoc q̃ ponebantur vniuoca.

¶Quoniam autem est quibusdam motus ſm naturaꝫ ⁊ preter naturaꝫ: puta ignis qui sursum ſm naturaꝫ: qui autẽ deorsum preter naturaꝫ: vtruꝫ hic contrarius aut qui terre: hec enim fertur ſm naturaꝫ deorsum. Aut palam quia ambo sed non eodem modo: sed qui quidem ſm naturam: ſm naturam existenti: eius autẽ qui ipsius qui sursum ignis: ei qui deorsum. vt ſm naturam existens preter naturã existẽti: similiter autem ⁊ in mansionibus. Forte aũt quieti motus aliquatenus opponit̃ cuꝫ enim moueatur ex hoc ⁊ abijciat: adhuc videt̃ habere quod abijcitur. Quare si ipsa quies cõtraria ei qui hinc in contrariuꝫ motui: simul existunt cõtraria: si aliquatenus quiescit aut adhuc manet totaliter autẽ eius quod mouetur: hoc quidẽ ibi: hoc autẽ in quod mutatur. Propter quod ⁊ magis motus motui contrarium q̃ quies. Quis quidem igitur motus simpliciter vnus dictum est: ⁊ de motu quidem ⁊ quiete: quomodo vterqꝫ vnus ⁊ qui contrarij quibusdam dictuꝫ est.

¶Et quia quedam habent motum naturalẽ ⁊ quedam extra naturam. Verbi gratia quoniaꝫ ignis habet motum ad superius naturalem: ⁊ ad inferius innaturalem: querendum est vtrum iste est cõtrarius illi: aut motui terre: quoniam terra mouetur naturaliter ad inferius. Dicamus igitur quoniam vtrunqꝫ istorum est verum sed non eodem modo: sed motus naturales sunt contrarij cõtrarietate naturali: ⁊ in ipso igne est contrarius motus ad superius motui ad inferius ſꝫ naturam et non naturam: ⁊ ſm hunc modũ sunt cõtrarij modi quietis: ⁊ dignũ est vt quies sit opposita motui. 65

¶Et quia: quedam habent motum naturalem: ⁊ non naturalem ⁊ motus non naturalis est naturalis alteri corpori. Verbi gratia quoniam terra habet motum naturalem scilicet ad inferius ⁊ nõ naturalẽ scilicet ad superius: ⁊ ignis habet motum naturalem ad superius: ⁊ non naturaleꝫ scilicet ad inferius: ⁊ iste qui est ad inferius est naturalis terre. Querendum est igitur quis istorum motuum est contrarius vni motui naturali: scilicet vtrum contrarium oppositum ei est ſm q̃ est naturalis alteri: aut ſm q̃ est non naturalis illi qui habet motum naturalem. Verbi gratia vtrum motus contrarius motui terre ad inferius est motus terre ad superius qui est naturalis igni: ⁊ ipse dicit: q̃ vtrũqꝫ est verum scilicet q̃ vterqꝫ motus est contrarius motui naturali: sed duobus modis diuersis scilicet ſm q̃ est naturalis alteri: ⁊ ſm q̃ est non naturalis ipsi. Verbi gratia quoniam motus ignis naturalis ad superius est contrarius motui terre ad inferius: ſꝫ q̃ est naturalis terre ⁊ motui ignis ad inferius ſm q̃ ẽ non naturalis igni. Deinde dicit (⁊ ſꝫ hũc moduꝫ est de modis quietis) idest quoniã vna quies naturalis habet duas quietes contrarias scilicet quietem illius rei extra naturam ⁊ quietem naturalem alteri. Verbi gratia quoniaꝫ quies terre inferius est naturalis terre: ⁊ quies superius terre est contraria huic quieti ſm naturã ignis vo est contrarius huic quieti ſm q̃ res naturalis est contraria alicui rei naturali: ⁊ similiter quies ignis superius habet duas quietes cõtrarias: scilicet quietem inferius violentaꝫ ⁊ quietem terre inferius naturaliter. Et quia notificauit q̃ quies nõ opponitur motui in rei veritate sed ſm priuationem ⁊ habitum: notificauit hic q̃ quodãmodo opponuntur licet non sicut motus opponitur motui. 65

¶ Aristotelis stragyrite textus libri sexti.

SI aũt est cõtinuum ⁊ qđ tangit: ⁊ cõsequẽter sicut diffinitũ est prius: cõtinua quidẽ quoꝝ vltima sunt vnũ: que vo tangunt quorũ vltima sunt simul: cõsequẽter aũt quoꝝ nihil est medium proximi generis: impossibile est ex indiuisibilibus esse aliquid continuum: vt lineã esse ex punctis. Si vere linea quidez continuũ est: punctũ aũt indiuisibile: neqz eni vnũ sunt vltima punctoꝝ. Nõ eniz est hoc qđ vltimũ punctoꝝ aliud aliqđ: illud aũt aliqua pars indiuisibilis. Neqz simul sunt vltima: nõ eni quidem vltimum nihil impartibilis: alteruz enim est vltimum ⁊ cuius est vltimum.

SI cõtinuũ: ⁊ cõtiguũ: ⁊ cõsequẽs sũt ꝑm qꝫ determinauim⁹ prius. s. qꝫ cõtinua sunt quoꝝ vltima sunt vnum: ⁊ cõtigua sunt quorũ vltima sunt insimul: ⁊ cõsequẽtia se adinuicẽ sunt illa iter que nõ est aliqd sui generis: impossibile est vt aliqđ cõtinuũ sit cõpositũ ex indiuisibilib⁹. V. g. vt linea sit cõtinua: ⁊ punctus sit indiuisibilis: ⁊ linea sit cõposita ex pũctis: cũ linea cõtinua: ⁊ punctus indiuisibilis: qm̃ pũctus nõ hz vltimũ vnum: qm̃ indiuisibile nõ hz partẽ vltimã ⁊ aliã partẽ vltimã: neqz habent vltima insimul. Qđ eni nõ habet partem: non habet vltimum omnino: nam vltimum est aliud ab eo cuius est vltimum.

ISte tractatus sicut dixit Aler. sequit quintũ cuz in principio eius vtat illis descriptionibus quas posuit in qnto istius rez cõtinuarũ ⁊ contiguarz ⁊ cõsequẽtiũ: ⁊ dicit: si illa q̃ dicta sũt de diffinitiõe ꝙtinui ⁊ ꝙtigui: ⁊ ꝙsequẽtis sunt vera. s. qꝫ ꝙtinua sunt illa quorũ vltima sũt vnũ: ⁊ ꝙtigua sũt illa quoꝝ vltima sũt insimul: ꝙsequẽtia sũt illa inter que nõ est aliqđ sui generis: ipossibile est vt aliqđ ꝙtinuũ cõponat ex idiuisibilib⁹: ⁊ cuz posuit hoc ⁊ positio antecedẽtis est manifesta ex hoc qđ dixit in qnto: ⁊ ꝙsecutio nõ est manifesta ꝑ se: incepit declarare eã ⁊. d. (pũctus eni hz vltimũ ⁊ vltimũ ⁊c.) ⁊ iste sermo cõponit sic in secũda figura. Oia er quib⁹ cõponit ꝙtinuũ diuidunt in vltima ⁊ in habẽs vltimũ: vltimũ eni est vltimũ alicuius rei. Et pũctus non diuidit in hec duo. Ergo ꝙtinuũ nõ cõponit ex pũctis ⁊ vlr ex diuisibilib⁹. Et etiaz anteqz ꝙtinuũ cõtinuet necesse est vt ꝙtiguet. Et cõtigua etiã diuidunt in vltimũ ⁊ in habẽs vltimũ. Puncta autẽ nõ. Ergo er pũctis nõ cõponit linea: neqz er lineis superficies: neqz ex superficieb⁹ corꝑ⁹. D. d. (qm̃ qđ nõ diuidit nõ hz partẽ ⁊c.) i. qm̃ omne indiuisibile nõ hz duas ptes diuersas quaꝝ vna est vltimũ: ⁊ alia illud qđ hz vltimũ: ⁊ in hoc syllogismo nõ expressit nisi maiorem propositionem ⁊ pertransit minorem quia est manifesta. Deinde dicit (neqz habent vltima insimul) idest qꝫ contigua debent habere: continua enim sicut diximus contiguabuntur antequã

contimentur.

¶ Amplius necesse est aut cõtinua esse puncta: aut tãgentia se adinuicẽ ex quib⁹ est cõtinuũ: eadẽ autem ratio est ⁊ in oibus indiuisibilibus: ⁊ cõtinua quidẽ nõ erũt ꝓpter predictã rationẽ. Tãgit autẽ omne aut totũ totũ: aut pars partẽ: aut totũ pars. Quoniã autẽ impartibile est indiuisibile: necesse est totũ tangere totũ. Totũ aũt totũ tangẽs nõ est cõtinuũ. Cõtinuũ eni hz hoc quidez aliã: illud vo aliã partẽ: ⁊ diuidit in sic diuisibilia ⁊ loco discreta. At vo neqz cõsequẽter inerit punctus puncto: aut ipsum nũc ipsi nũc: vt ex his sit longitudo aut tẽpus. Cõsequenter eni est quorum nullũ est medium proximum. Punctorum autem semper est medium linea: ⁊ ipsorum nunc est tempus.

¶ Et sequit necessario vt ista puncta sint aut contigua aut cõtinua. s. pũcta ex quib⁹ fit cõtinuũ: ⁊ iste sermo sequit in omni indiuisibili. Dz impossibile est vt pũcta sint cõtinua ex pũctis: ⁊ cõtiguatio fit aut ita qꝫ aliqd cõtiguet ꝑm totũ: aut aliqua pars eius cõtiguet cũ aliqua parte alterius: aut aliqua pars cũ toto. Et qz indiuisibile nõ hz partẽ: sequitur vt cõtiguet ꝑm totũ. Et cũ aliqđ totũ cõtiguabit cũ aliquo toto nõ fiet ex hoc cõtinuũ: qm̃ cõtinuũ hz partes diuersas adinuicẽ: ⁊ diuidit in huiusmodi partes ⁊ segregatas in loco. Et impossibile est etiã vt pũctus sequat pũctũ aut instãs instans: ita qꝫ ex eis fiat longitudo ⁊ tẽpus. Consequẽtia eni sunt illa inter que nihil est vnigeneũ: ⁊ inter quelibet duo puncta semper est linea: ⁊ inter quelibet duo instantia semper est tempus. z

¶ Iste est secundus syllogismus ⁊ cõponit sic: si ꝙtinuũ cõponit ex indiuisibilib⁹. V. g. punctis: necesse ẽ cũ ꝙtinuũ cõponit ex illis: vt sint: aut cõtinua: aut ꝙtigua: aut cõsequentia. Deinde excepit ea esse ꝙtinua ex illo qđ declarauit in demonstratiõe predicta: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit (⁊ impossibile est vt pũcta sint ꝙtinua ex pũctis) Deinde declarauit qꝫ impossibile est etiã qꝫ puncta sint ꝙtigua: ⁊ dixit (⁊ ꝙtiguatio ⁊c.) quasi dicat ⁊ cũ nõ sunt ꝙtinua remanet vt sint aut ꝙtigua aut ꝙsequẽtia: sed si fuerint contigua necesse est vt vnũ ꝙtiguet cũ alio ꝑm totũ aut ꝑm partem: aut vnũ ꝑm totũ ⁊ aliud ꝑm partẽ. Deinde incepit destruere vnũqđqz istoꝝ terminoꝝ: ⁊ dixit (⁊ cũ illud qđ nõ diuidit nõ habet partes ⁊c.) i. sed qz illud qđ est indiuisibile nõ hz partẽ impossibile est imaginari aliquẽ istoꝝ modoꝝ triũ: nisi illũ q est ꝑm totũ: qm̃ duo modi residui ꝙtiguationis nõ inueniunt nisi in habẽtib⁹ partẽ: ⁊ indiuisibile non hz partẽ: ⁊ iste sermo est in secũda figura. Et cũ posuit qꝫ si fuerint ꝙtigua necesse est vt ꝙtiguent ꝑm totũ: indurit impossibile qđ sequit ex hoc: ⁊ dixit (⁊ cũ aliqđ totũ ꝙtiguabit ⁊c.) i. sed ꝙtiguatio rei ꝑm totũ cũ alia re ꝑm totus est suppositio ⁊ ex suppositiõe nõ fit magnitudo que ante nõ erat: neqz aliqd habẽs partes: vnde ex suppositiõe linee super lineã nõ fit magnitudo in latitudine: cũ nõ supponat nisi ex parte latitudinis ꝑm qꝫ est linea indiuisibilis ⁊ similiter suppositio superficiei nõ facit ꝓfundũ: ⁊ qz pũctus est idiuisibilis in omni parte: nõ facit aliqd habens partes: ⁊ ꝙtinuũ hz partes: ⁊ cõpositio istius sermonis est sic in secunda figura. Cõtinuus fit ex reb⁹ ex quaꝝ ꝙtinuatiõe fiet magnitudo: ⁊ est id quod hz partes. Et omne indiuisibile non fit

nō fit ex sua ꝓtinuatiōe magnitudo neq; aliqd habēs partes cū ꝓtinuat: qm̄ ꝓtinuatio ⁊ ꝓtiguatio eius nihil aliud est q̄z suppositio. Ergo ꝓtinuū nō cōponit ex indiuisibili: ⁊ hoc intēdebat cū dixit(qm̄ continuū hz partes diuersas adinuicē).i. ⁊ suppositū nō hz partes. D.d.(⁊ diuidit in huiusmodi partes ⁊c.).i.⁊ ꝓtinuū diuidit in hmōi partes nō solūmō in mēte: sz in loco: aut intēdit nō in qualitate sz in quātitate: ⁊ cū destruxit ꝓtinuū cōponi ex indiuisibilib⁹ ꝑm ꝓtinuationē aut ꝓtiguationē: ⁊ aliqs ꝓteruus posset dicere illud cōponi ex illis ꝑm ꝓsecutionē incepit destruere istū modū cōpositionis: ⁊ dixit(impossibile est etiā vt punctus ꝓsequat punctū ⁊c.)⁊ iste sermo etiā cōponit in secūda figura sic. Et ꝓsequētia sunt illa inter que nihil est vnigeneū. Sed inter pūcta ⁊ instātia semp aliud est vnigeneū s. pūcta ⁊ instātia. Ergo ꝓtinuū nō cōponit ex cōsequētib⁹ ⁊ declarabit q; inter quelibet duo puncta est linea ex b ga punctus nō ꝓtiguat cū pūcto: ⁊ hoc declaratū est ex partibus istius syllogismi ex hoc q; pūcta impossibile est vt separent a linea: ⁊ hoc manifestū est ex hoc q; pūcta sunt vltima linee: ⁊ destruxit illū modū ad ꝓfirmādū qm̄ notū est ꝑ se q; ꝓtinuū nō cōponit ex ꝓsequētib⁹ tū q: consequentia sunt nō ꝓtigua: ⁊ inter illa est aliqd etherogeneuz: ⁊ impossibile est vt vnū ꝑm cōtiguationez cōponat ex diuersis in specie: ⁊ etiā impossibile est imaginari q; inter ꝓsequentia sit vacuū: qm̄ vacuū iā destructū est: ⁊ etiā istud vacuū aut ē idiuisibile: aut diuisibile. Si diuisibile tūc ille partes idiuisibiles erūt vltima ei⁹: ⁊ tūc ꝓtiguū cōpōet ex vacuo. Si autem indiuisibile ⁊ partes sunt indiuisibiles tunc ex eis non fit diuisibile.

¶ Amplius aūt diuideret in indiuisibilia siquidez ex quib⁹ est vtrūq; in ipsa diuidit: sz nullū est cōtinuoꝝ in impartibilia diuisibile. Aliud aūt genus nō pōt esse mediū punctoꝝ ⁊ ipsoꝝ nūc nullū. Si nāq; est manifestū q; aut etiā diuisibile aut indiuisibile est. Et si diuisibile aut in indiuisibilia: aut in semp diuisibilia: hoc aūt est cōtinuū. Manifestū aūt est q; omne cōtinuū diuisibile in semp diuisibilia: si enī in indiuisibilia diuideret cōtinuū: esset in diuisibile idiuisibili contactū. Unū enī vltimū ⁊ q̄ tanguntur continuoꝝ est.

3 ¶ Et etiā si ita esset tūc diuideret in idiuisibile: cū in illa ex qb⁹ cōponit vtrūq; diuidit. Sed iā habeamus q; nullū cōtinuū diuidit in aliqd nō habēs ptes: ⁊ ipossibile ē vt inter hec duo sit mediuz genus. Res enī est aut indiuisibilis aut diuisibilis: si diuisibilis: aut diuidit in indiuisibile: aut i diuisibile semp: ⁊ hoc est cōtinuū. Et manifestū est ēt q; oē cōtinuū diuidit semp i diuisibile. Cōtinuū enī si diuidit in idiuisibile tūc idiuisibile cōtinuat cum indiuisibili: quoniaz partes continuoꝝ sunt continue: ⁊ sunt vnum.

3 ¶ Hec est quasi alia declaratio sup hoc q; ꝓtinuū nō cōponit ex indiuisibilib⁹: ⁊ iste declaratiōes sunt quasi abūdantes: ⁊ ipse ꝓcedit ex hoc ad declarandū q; ꝓtinuuz diuidit semp in diuisibilia: ⁊ dixit(⁊ etiā si ita eēt ⁊c.).i.⁊ cū etiaz manifestū ē q; si ꝓtinuū esset cōpositū ex indiuisibilib⁹ tūc ꝓtinuū diuideret in indiuisibile.i. tūc diuisio eius peruenieret ad partes indiuisibiles: cū omne composituz diuidit ⁊ in minima eoꝝ ex quib⁹ cōponit: ⁊ hoc ītēdebat cū dixit(cū in illa ex quib⁹ componit ⁊c.).i. qm̄ cū posuerimus duas partes quaꝝ vtraq; cōponit ex duab⁹ partib⁹ indiuisibilibus: tūc vtraq; diuidit in indiuisibile: cū illa ex quib⁹ cōponit vtraq; pars in illa diuidit: ⁊ cū induxit syllogismuz hypotheticū in quo dicit(q; si ita esset ⁊c.). D. indurit cathegoricū ad probandū consecutionē in hoc syllogismo in quo dixit(cū illa ex quib⁹ cōponit ⁊c.)destruxit cōsequēs ad ꝓcludēdū oppositū p:cedētis: ⁊ est q; ꝓtinuū nō diuiditur in indiuisibile: ⁊ hoc fecit innuēdo q; ista sunt manifesta ex p:dictis: ⁊ dixit(sed iam declarauimus q; nullū cōtinuū ⁊c.).i. qm̄ si diuideret in indiuisibile tūc indiuisibile haberet partes: ⁊ tūc illud qō ponerēt indiuisibile esset diuisibile: ⁊ cū dixit: q; cōtinuū nō diuidit in indiuisibile: incepit declarare q; ex hoc sequit vt cōtinuū diuidat ꝑm per in diuisibile: ⁊ dixit(impossibile est vt inter hec duo sit medium genus ⁊c.).i. inter diuisibile ⁊ indiuisibile. D.d.(qm̄ res aut est indiuisibilis ⁊c.).i. qm̄ oīs res necessario aut recipit diuisionē: aut nō recipit: ⁊ si recipit diuisionē sicut est dispositio in cōtinuo: aut diuidit in indiuisibile: aut in semp diuisibile. D.d.(⁊ hoc est cōtinuū ⁊c.).i.⁊ ista est descriptio ꝓtinui. s. q; est illud qō semp diuidit in diuisibile: vt apparet etiā ex hoc sermone. D. declarauit quō sequitur hoc ex hoc sermone: ⁊ iterauit ipsum vt sit magis manifestū ⁊ dixit(⁊ manifestū est etiā ⁊c.).i.⁊ manifestuz est ex sermone p:dicto cū posuerimus q; inter illud qō diuidit in indiuisibile ⁊ in diuisibile nō est mediū q; omne ꝓtinuuz semp diuidit in diuisibile: qm̄ si diuidat in indiuisibile: tūc aliqd indiuisibile ꝓtiguat cū aliquo indiuisibili: qm̄ cōtinua sunt ꝓtigua: ⁊ declaratū est q; indiuisibile nō ꝓtigua tur cū indiuisibili: qz cōtigua sunt illa que habent vltima alia a se: vnde apparet q; sunt diuisibilia.

¶ Eiusdem autem rationis est ⁊ magnitudinem ⁊ tempus: ⁊ motuz ex indiuisibilibus componi: ⁊ diuidi in indiuisibilia: aut nihil.

¶ Et ratio eadē ē in magnitudine ⁊ tpe ⁊ motu. s. qm̄ sunt cōposita ex idiuisibilib⁹: ⁊ qō diuidunt in indiuisibilia: aut q; nullū eoꝝ est tale. 4

¶ Dicit: ⁊ ratio eadē est in b tribus speciebus ꝓtinui. s. in magnitudine ⁊ motu ⁊ tpe: qm̄ illud qō cōtingit in aliquo eoꝝ ꝓtingit in reliquis. s. q; si vnū fuerit indiuisibile sequitur vt reliqua sint indiuisibilia. s. cōposita ex indiuisibilib⁹ Et si fuerit vnū cōpositū ex diuisibilib⁹ sequit vt reliqua sint talia. Et cū dixit q; eadē ratio est in eis incepit declarare hoc esse impossibile in motu ad declarandum b esse impossibile im magnitudine: ⁊ incepit p:ius declarare q; si magnitudo componitur ex indiuisibilibus contingit vt reliqua sint talia. 4

¶ Manifestū aūt ex his: si enī magnitudo ex idiuisibilib⁹ cōponit: ⁊ mot⁹ q; hui⁹ ex equalib⁹ erit motib⁹ indiuisibilib⁹: vt si ipsa. a.b.c. ex. a.b.c. est indiuisibilibus: motus in quo. d.b.z. ꝑm quem motum est ipsum. k. in spatio quod est. a.b.c. vnamquāq; partem habet indiuisibilē.

¶ Et hoc declarabit ex hoc qō narrabo: qm̄ si magnitudo cōponat ex indiuisibilib⁹: tūc mot⁹ istius etiā erit cōposit⁹ ex motib⁹ equalib⁹ indiuisibilib⁹ U. g. qm̄ si magnitudo scilicet. a.b.c. fuerit cōposita ex partib⁹ indiuisibilib⁹. a.b.c. tūc mot⁹ per illā. d.b.z. quo mouet. k. p longitudinē. a.b.c. quelibet pars eius erit indiuisibilis. 5

¶ Vult declare q; si magnitudo cōponat ex indiuisibili necesse est etiā vt motus cōponat ex idiuisibili. d. cū hoc declauerit inducet impossibile sequens ex hoc q; motus sit cōpositus ex indiuisibili: ex quo declarabit q; neq; magnitudo etiā est cōposita ex indiuisibili: ⁊ hec est eius intentio. Et manifestū est q; si magnitudo fuerit cōposita ex indiuisibili: q; motus etiā erit cōpositus ex indiuisibili: qm̄ cā cō 5

tinuationis motus est cōtinuatio magnitudinis: ⁊ q⁹ motus est equalis magnitudini: ⁊ partes eius partib⁹ istius: ⁊ q⁹ hoc est manifestū p se: cōtētus est in hac declaratione solo exēplo: ⁊ posuit magnitudinē banc. a. b. c. copositā ex trib⁹ magnitudinib⁹ indiuisibilib⁹ scilicet. a. b. ⁊. c. ⁊ cum ita fuerit: manifestū est q⁹ motus p magnitudines. a. b. c. erit equalis ei: ⁊ silr ptes ptib⁹: ponat igit sicut dixit: motū. d. h. z. p magnitudinē. a. b. c. ⁊ manifestū q⁹ totus motus. d. h. z. erit equalis magnitudini. a. b. c. ⁊ ptes ptibus: erūt igit tres ptes motus. d. h. z. equales trib⁹ ptib⁹ magnitudinis. a. b. c. ⁊ ptes. a. b. c. sunt idiuisibiles: ergo partes tres. d. h. z. sunt indiuisibiles: ⁊ sic erit pars. d. equalis parti. a. ⁊. h. parti. b. ⁊. z. parti. c. ⁊ q⁹ magnitudines sūt indiuisibiles motus erūt indiuisibiles. Et cum declarauit q⁹ cū magnitudo fuerit cōposita ex indiuisibili: q⁹ motus erit compositus ex indiuisibili: declarauit etiam q⁹ cuz motus fuerit indiuisibilis res mota etiam erit indiuisibilis. ſ. k.

¶ Demonstratio probans q⁹ partes motus correspondent partibus magnitudinis.

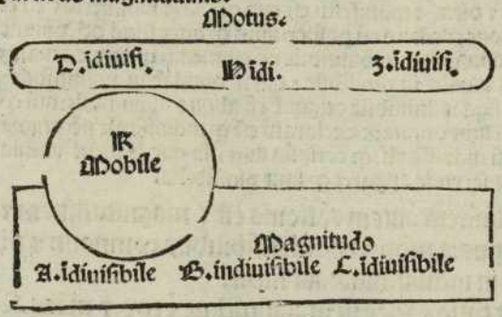

¶ Si igit presentis motus necesse est moueri p aliquā partē: ⁊ si mouet aliqd ad esse motū ⁊ mouere erit ex indiuisibilib⁹: ꝑm qdē igit. a. motū est ipm k. motu quo. d. mouetur ꝑm vo. b. mouetur motu quo ipsum. h. ⁊ ꝑm. c. quo ipsum. z.

6 ¶ Si igit necesse est cū motus fuerit vt aliqd moueatur: ⁊ cū aliqd mouet vt motus sit: necesse est vt motū cōpositū ex indiuisibili. i. k. igit mouet pfecte. a. motu. d. ⁊ p. b. motu. h. ⁊ p. c. silr motu. z.

6 ¶ Cū posuit q⁹ cū fuerit motus: necesse est vt res mota sit: ⁊ iā posuerat q⁹ mota q̄ sunt sup magnitudinē indiuisibilē sunt indiuisibilia: sequit vt isti motus idiuisibiles habeāt rē motā: nā ois motus inuenit in moto: ⁊ q⁹ isti motus sūt indiuisibiles necesse est vt res mota sit indiuisibilis: impossibile est vt motū sit maius motu: ⁊ indurit hūc sermonez in forma syllogismi hypothetici: ⁊ dixit (si igitur ⁊c.). i. si igit necesse est cuz fuerit motus vt res mota sit: ⁊ posuerimus motus idiuisibiles p magnitudinē indiuisibilē: ⁊ res mota nō est maior motu: neqz magnitudine p quā mouet necesse est vt res mota primo sit indiuisibilis: er quo sequitur vt mota cōposita sint cōposita ex indiuisibilib⁹. ſ. mota nō primo. d. dedit exēplū ⁊ dixit (. k. igit mouet ⁊c.). i. k. igit qđ est res mota mouet per. a. indiuisibile qđ est pars a. c. motu indiuisibili q est pars. d. z. scilicet motu. d. ⁊ mouet p. b. qđ est pars magnitudinis motu. h. ⁊ mouet per partē indiuisibilē que est. c. motu indiuisibili quod est etiaz k. igitur quod est res mota necessario est indiuisibilis.

¶ Si igit necesse est qđ mouet vnde ⁊ vbi nō simul moueri: ⁊ motū esse quo mouit qñ mouit: vt si thebas aliqs it: impossibile est simul ire thebas: ⁊ itū esse thebas: ꝑm. a. quidē igit impartibilē motū est ipsum. k. ꝑm q⁹ ipsum. d. motus aderat. Quare si quidē posterius deuenerit q̄ venit diuisibile vtiqz erit. a. Cū. n. veniret: neqz quiescebat neqz trā sierat: ſz medīū erat. Si aūt sit venerit ⁊ venit veniēs cū venit: vētū ibi erit: ⁊ motū esse vbi mouet.

¶ Si igit necesse est in moto de vbi in vbi vt nō insimul moueat: ⁊ iā est motū ad illū ad qđ moueba tur. Ut. g. qñ si aliqs ambulat ad aliquā ciuitatē: impossibile est vt insimul ambulet ad illā ciuitatez ⁊ iā ambulauit ad illā ciuitatē: ⁊ in moto. k. p spatiū. d. qđ nō hz partē: fuit motus cristēs. c. d. ergo necesse est si motū nō pertransit spatiuz nisi postq̄ mouet p illū: vt sit diuisibile: qñ dū mouet p illō spatiū: impossibile est vt sit gesces: aut ptrāseat illud: ſz est in dispositiōe media. Et si insimul sunt pertrāsire ⁊ pertrāsisse: tūc ambulās dū ambulat iam ambulauit: ⁊ peruenit ad illud quod intendebat: ⁊ mouebatur ad illud quo mouetur. 7

¶ Cū declarauit q⁹ cū magnitudo fuerit indiuisibilis necesse est vt motus sit indiuisibilis ⁊ motio. ſ. passio sit indiuisibilis: ⁊ similiter motū cū cā ꝙtinuationis motus est ꝙtinuatio magnitudinis: incepit declarare impossibile qđ accidit ex hoc q⁹ motū sit indiuisibile: ⁊ p magnitudinē indiuisibilē: ⁊ dixit (si igit ⁊c.). i. si igitur necesse e vt in omni motu de loco in locū vt nō insimul moueat: ⁊ perficiat motū: ⁊ perueniat ad locū quo mouebat duz mouet: qñ motus inuenit anteq̄z motus perficiat. Et cū posuit q⁹ impossibile est vt res mota moueat insimul ⁊ q⁹ iā perfecit motuz ſ. q⁹ in eodē instāti sunt vera hec duo: nā instās in quo mouet p magnitudinē est aliud ab instāti in quo perficit motus: dedit exēplū de hoc: ⁊ dixit (. U. g. ⁊c.). i. qñ instans in quo dicit ambulare est aliud ab instāti in quo dicit ambulasse: ⁊ cū posuit hāc ꝓpositionez que est manifesta p se cōiungit ei ꝓpositionē quā itēdebat destruere: ⁊ dixit (⁊ in moto. k. ⁊c.). i. ⁊ cū declaratū est q⁹ impossibile est vt res mota insimul pertrāseat spatiū: ⁊ q⁹ iā pertrāsiuit ipsum: ⁊ fuit positū q⁹ motū. k. qđ est indiuisibile p spatiū. a. qđ est indiuisibile hz motū cristētē scilicet. z. qui est pars motus. d. h. z. ergo necesse est vt illud spatiū sit diuisibile qđ est cōtra positū: ergo impossibile est vt motus indiuisibilis sit p spatiū indiuisibile. Et cū posuit in b sermone q⁹ qñ. k. mouetur p spatiuz. a. b. c. qđ est cōpositū ex magnitudinibus indiuisibilib⁹ qđ hz motū p partē. a. indiuisibilē: ⁊ pōt aliquis dicere q⁹. k. nō hz motū cristētē nisi p totā magnitudinē: nō p partes: incepit declarare q⁹ cū fuerit motū p totā magnitudinē sequit vt habeat motū p vnāquāqz ptiū: dixit (qñ dū mouet ⁊c.). i. ⁊ necesse est vt motū. k. habeat motū cristētē p vnāquāqz illaz ptiū idiuisibiliū: q⁹ motū. k. dū mouet p illud spatiū qđ est. a. b. c. impossibile est vt quiescat in vnaquaqz illaz partiū: sed necesse est vt moueat p vnāquāqz eaz. Motū enī dū mouet nō est in eo er quo: neqz in eo ad qđ: ſz sicut dixit inter vtrūqz. Et cū declarauit q⁹ motū indiuisibile p vnāquāqz partiū indiuisibiliū facit motū: dixit (si igit insimul ⁊c.). i. si igit istud motū mouebat p vnāquāqz istaz partiū indiuisibiliū necesse est ꝑm hoc q⁹ vnaqueqz eaz est indiuisibilis vt insimul pertranseat: ⁊ q⁹ iā pertrāsiuit. ſ. q⁹ instās in quo dicit ipsum pertransire cā sit idē cū instanti in quo dicit ipsum pertrāsiuisse: ⁊ hoc sequit necessario ꝓpter hoc q⁹ magnitudo ⁊ motus sunt indiuisibiles. Deinde indurit inopinabile qđ est in hoc: ⁊ dixit (si igit insimul ⁊c.). i. ⁊ er quo sequit vt ambulās dicat vere iam ambulasse in loco in quo ambulat ⁊ in loco in quo vere dicit iam ambulasse: dicat vere ambulare: ⁊ sic motus eius erit ociosus: qñ si homo quando ambulat ad balneū est in balneo: motus eius est ociosus ⁊ similiter si ambulat ad balneū qñ est in balneo.

¶ Si vo ſz totū. a. b. c. moueat aliqd: ⁊ motus quo

mouetur

moueꝛ.d.b.z.est:ꝫm aũt impartibilẽ.a.nihil mo ueꝛ:ꝫz motũ est:erit vtiqz motus nõ ex motibꝫ sed ex mõmẽtis:ꝛ motũ esse aliqd nõ motũ:ꝫm.a. enĩ transiuit non transiens.Quare erit aliquid transi tum esse non aliquando iens vel transiens: hanc enim transiuit:non transiens hanc.

8 ¶Et si aliqd mouet ꝑ spatiũ.a.b.c.motus quo mo uet est.d.b.z.ꝫz nihil mouet oĩno ꝑ.b.qõ nõ ha bet partẽ ꝛ est pars.a.ꝫz iam mouebat:motus igit erit cõpositus nõ ex motibꝫ:ꝛ aliqd mouet:ꝛ iam mouebat absqz eo qꝺ semꝑ mouebat. Jã enĩ per trãsiuit ꝑ spaciũ.a.absqz eo qꝺ sit ens.Erit igit ali quid qõ iam ambulauit absqz eo qꝺ in omni hora ambulabat. Jã enĩ ambulauit ꝑ hoc spatiũ absqz eo qꝺ fuit ambulans in hoc spatio idest in omni quod innatum est moueri.

8 ¶Cũ indurit impossibile qõ sequit ex hoc qꝺ motũ indiuisi bile habeat motũ ꝑ vnãquãqz partiũ indiuisibiliũ ꝛ aduer sarius forte nõ ꝓcedit hoc:licz iã declarauit ipsum incepit inducere ipossibile qõ sequit:si nõ fuerit motũ ꝑ vnãquã qz eaꝝ:ꝛ est illud qõ sequit ex ipsa re:ꝓtingit enĩ ei vt mo tus ꝑ magnitudinẽ indiuisibilẽ sit cõpositus ex finibꝫ mo tuũ nõ ex motibus:ꝛ est aliud impossibile:aut concedit qꝺ mouet ꝑ vnãquãqz partiũ ꝛ tũc ꝓtinget impossibile prędi ctũ ꝛ dirit(ꝛ si aliqd mouet ꝑ spatiũ ꝛc.).i.ꝛ si posuerimꝫ qꝺ aliqꝺ idiuisibile mouet ꝑ totũ spatiũ.a.b.c.absqz eo qꝺ mouebat ꝑ vnãquãqz partiũ indiuisibiliũ.a.b.c.sequit vt motus ꝑ hãc totã magnitudinẽ sit cõpositus ex motibꝫ.d. b.z. D.d.(ꝫz nihil oĩno mouet ꝛc.).i.ꝛ cũ motus ꝑ totaz magnitudinẽ.a.b.c.fuerit cõpositus ex motu q est ꝑ ma gnitudinẽ.a.ꝛ ꝑ magnitudinẽ.b.ꝛ ꝑ magnitudinẽ.c.ꝛ ni hil oĩno mouet ꝑ aliqd qõ nõ hz partẽ: sed nõ vere dicit de illo qõ mouet in vnaquaqz istaꝝ partiũ indiuisibiliũm nisi ipsum iam fuisse.i.perficere motũ ꝛ quiescere nõ mo ueri ex quo sequit vt motus q est ꝑ magnitudinẽ cõpositã ex indiuisibilibꝫ sit cõpositus ex vltimis motuũ nõ ex mo tibus:sed ex quietibꝫ:ꝛ ꝫm hoc erit aliqd qõ iam moueba tur absqz eo qõ ꝓius mouet:ꝛ intẽdebat ꝟ cũ dirit(ꝛ erit aliqd motũ ꝛ iaz mouebat ꝛc.).i.cõtingit enĩ in moto per magnitudinẽ.a.indiuisibilẽ vt moueat ꝑ illaz absqz eo qꝺ in alia hora fuisset adipsam.D.indurit ereplũ impossibi litatis in hoc:ꝛ dirit(erit igit aliqd ꝛc.)sequit enĩ ex hac positiõe vt sit aliqd qõ iam ambulauit ꝑ aliqꝺ spatiũ absꝙ eo qꝺ in aliqua hora esset ambulans ad ipsuz:qõ est val de impossibile.D.d.(sed in omni qõ innatum est moueri ꝛc.)ꝛ ꝟ necesse est in omni qõ innatũ est moueri.ſ.vt non vere dicat qꝺ iã est motũ:nisi postꝙ mouet.ſ.qꝺ hoc est in opinabile in omni qõ innatum est moueri.ſ. dicere qꝺ iaz est motum absqz eo qꝺ ꝓius mouebatur.

¶Si igit necesse est aut gescere:aut moueri omne: quiescit aũt ꝑ vnũqõqz eoꝝ que sunt.a.b.c.Ergo est aliqd cõtinue quiescẽs simul:ꝛ qõ mouet:ꝑ totã enĩ.a.b.c.mouebat.k.ꝛ quiescebat ꝫz qualibet partẽ:quare ꝛ ꝑ oẽm.Et sicut dẽ indiuisibilia:que sunt.d.b.z.motus sunt:motu ꝓsente continget vtiqz non moueri sed quiescere.Si autẽ non sunt motus:motum non ex motibus esse.

9 Si igit necesse est in quolibet:aut vt sit quiescẽs aut vt moueat:sequit vt sit quiescẽs in vnaquaqz par tiũ.a.b.c.Ex quo sequit vt aliqd sit insimul conti nue quietũ ꝛ moueat.Quoniã ẽ motũ in toto spa tio.a.b.c.ꝛ quiescẽs in vnaquaqz partiũ.Ergo est quiescẽs in toto:ꝛ si ptes motus.d.b.z. indiuisibi les sũt motus:possibile est vt motus sit ꝛ nihil mo ueat:ꝫz est quiescẽs.Et si nõ fuerit motus possibile est vt motus nõ sit cõpositus ex motibus.

¶Hic congregat prędicta ꝛ vult inducere impossibile quod sequitur ex omnibus:diuisionibus quibus vsus est in de 9
structiõe eius:qõ motus sit indiuisibilis:aut cõpositus ex indiuisibili:ꝛ abbꝛeuiatio istius syllogismi est talis.Si om nis res necesse est vt sit aut quiescẽs aut mota:tũc motum ꝟ indiuisibile ꝑ spatiũ.a.b.c.quoꝝ vnũqõqz est indiuisi bile:aut est motũ ꝑ vnãquãqz partiũ.a.b.c.aut quiescens ꝛ iaz est motũ:ꝛ impossibile est vt moueat:qm̃ qñ aliquid fuerit in indiuisibili:dicit iam esse motũ:ex quo sequit vt aut insimul moueat:ꝛ iaz est motũ:aut vt sit motũ absqz eo qõ ꝓius mouebat:ꝛ totũ hoc est impossibile.Et si non fuerit motũ in aliqua hora ꝑ vnãquãqz partiũ.a.b.c.ne cesse est vt sit quiescẽs in vnaquaqz eaꝝ:qm̃ si innatũ ẽ mo ueri ꝛ nõ mouet erit quiescẽs.Et sic motus ꝑ magnitudi nẽ.a.b.c.est cõpositus ex quiete:ꝛ erit quiescẽs in tota ma gnitudine:cũ est quiescẽs in vnaquaqz partiũ.Sed positũ est ipsum moueri per totã magnitudinẽ qõ est incõueniẽs. Et cũ declarauit impossibile qõ sequit ex hoc qꝺ motuz sit quiescẽs in vnaquaqz partiũ magnitudinis indiuisibilis: declarat impossibile qõ sequit ex hoc qꝺ sit motuz:ꝛ dirit(ꝛ si partes motus.d.b.z.ꝛc.).i.ipossibile erit vt motus sit sine moto:impossibile enĩ est vt motũ moueat ꝑ indiuisibi le:ꝛ uniuersaliter per equale sibi:cũ fuerit diuisibile nedũ cũ fuerit indiuisibile:ꝛ cũ nõ fuerit motũ erit quiescẽs.D. d.(possibile ẽ vt sit motꝫ cõpositꝫ nõ ex motibꝫ)ꝫz aut ex quibꝫ:aut ex vltimis motuũ:ꝛ totũ ꝟ est ipossibile.Et cũ destruxit cõsequẽs in ꝟ syllogismo quẽ primo posuit dicẽ tem qꝺ si magnitudo fuerit indiuisibilis qꝺ motus erit indi uisibilis.i.cõpositus ex indiuisibili:cõclusit oppositũ prę cedentis:ꝛ est qꝺ magnitudo nõ est cõposita ex indiuisibi li:ꝛ iste sermo cõponit ex syllogismis hypotheticis:quoꝝ primus est.Quod si magnitudo fuerit indiuisibilis motus erit indiuisibilis:secundus autem est.Quod si motus fue rit indiuisibilis motũ erit indiuisibile:tertius vo est.Qꝺ si fuerit indiuisibile tunc motum insimul iam est motum: ꝛ mouetur:aut motus erit cõpositus ex quietibus.

¶Similiter aũt necesse est longitudini ꝛ motui in diuisibile esse tẽpus:ꝛ cõponi ex ipsis nũc entibus indiuisibilibꝫ.Si enĩ eis diuisibilis est in minori tpe aũt equaliter velor trãsibit minorẽ:diuisibile erit ꝛ tẽpus.Si aũt tẽpus diuisibile est in quo fer tur aliqd ꝑ ipsum.a.ꝛ q̃ est ipsuz.a.erit diuisibile.

¶Et ad modum longitudinis ꝛ motus necessario 10
sequitur vt tempus sit indiuisibile:ꝛ compositum ex instãtibus que sunt indiuisibilia. Si igitur hoc fuerit diuisibile:ꝛ illud quod est equalis velocitatis pertransit in minori tempore per minus spatium:tunc tempus erit diuisibile. Et si tempus in quo illud mouetur per spacium.a.fuerit diuisibile tunc spatium quod est pars.a.erit diuisibile.

¶Cum declarauit qꝺ magnitudo non est indiuisibilis: quo 10
niam si fuerit indiuisibilis motus erit indiuisibilis:ꝛ si mo tus erit indiuisibilis motus non erit:incepit declarare qõ similiter declarabitur ꝛ ex tempore etiam.ſ.qꝺ cum fuerit positum qꝺ magnitudo est indiuisibilis continget in tempo re illud quod contingit in motu.ſ.vt sit indiuisibile:ex quo accidit vt non sit velocius ꝛ tardius:vt post dicet:ꝛ hoc in tendebat cum dirit(ꝛ ad modum ꝛc.).i.ꝛ sicut cõtingit in longitudine ꝛ motu qꝺ si longitudo fuerit indiuisibilis seq

tur vt motꝰ ꝛ sit idiuisibilis. Siꝛ ꝓtingit in lōgitudine tpe s.qꝫ cū lōgitudo ꝑ quā ē motus fuerit idiuisibilis seqꝫ vt tē pus etiā sit indiuisibile.i.cōpositū ex instantibus que sunt indiuisibilia. Et cū narrauit qꝫ cū magnitudo fuerit cōpo sita ex indiuisibilibꝰ sequit vt tēpus sit cōpositū ex indiuisi bilibus: incepit declarare quō sequitur qꝫ si alteruꝫ fuerit diuisibile reliquū erit diuisibile: qm̄ hoc declarato declarabit ꝓtariū ꝛ.d.(si igit fuerit diuisibile ꝛc.).i.si igitur magnitudo ꝑ quā est motus fuerit diuisibilis:ꝛ est notū ꝑ se:qꝫ illud qō equalis velocitatis si pertrāsit ꝑ aliquā magnitudinē in aliquo tpe necesse est vt pertrāseat ꝑ quādam partē illius magnitudinis in quodā illius tēporis:qm̄ cuꝫ magnitudo fuerit diuisibilis necesse est vt tēpus sit diuisi bile:nā cū posuerimus magnitudinē diuisibilē ꝑ quā mo uetur idē motū in aliquo tpe:possibile ē vt moueat ꝑ me dietatē illius in medietate illius tēporis:ꝛ sic tempus diui det necessario:cuꝫ dixit(ꝛ illud qō est equalis velocitatis pertrāsit ꝛc.)intēdit cōuersum.s.qꝫ illud qō est equalis ve locitatis pertrāsit spatiū minus in tempore minori: ꝛ ꝓpter hoc verificabit qꝫ cū magnitudo diuidit:tēpus diui detur:ꝛ forte erat error in scriptura:qm̄ in libro Alex.inue nimus loco istius(ꝛ in minori equalis motus ꝓtransit mi nus).i.ꝛ in minori magnitudine illud qō est equalis mo tus pertrāsit ꝑ tēpus minus:ꝛ forte cū declarauit qꝫ cum magnitudo fuerit diuisibilis tēpus erit diuisibile: declara uit etiā conuersam qō intendebat.s.qꝫ cū tēpus fuerit diui sibile:magnitudo erit diuisibilis:ꝛ hoc manifestum est ex hoc:qm̄ cū motū qō est equalis velocitatis mouetur ꝑ ali quā magnitudinē:cū diuidit tempus diuidit magnitudi nē:ꝛ cū declarauit qꝫ si tēpus fuerit diuisibile:magnitudo erit diuisibilis:fuit declaratū qꝫ si magnitudo fuerit indi uisibilis:tempus erit indiuisibile quoniā destructo conse quenti sequitur oppositū precedentis:ꝛ in hoc capitulo in tendebat declarare habitudinem que est inter spatium ꝛ tē pus sicut est dispositio inter spatium ꝛ motum.

¶Quoniam autem omnis magnitudo in magni tudines diuisibilis:ostensum est enim quoniaꝫ im possibile est ex atomis continuū esse aliquod. Ma gnitudo autem omnis continua:necesse est velo cius in equali tēpore maius ꝛ in minori plus mo ueri:sicut diffiniunt quidam ipsum velocius. Sit enim ipsum in quo.a.eo in quo.b.velocius. Quo niam igitur velocius quod mutat in quo tempore ipsum.a.mutatum est ab ipso.c.in ipsum.d.scili cet in tempore.z.b.in hoc ipsum.b.non erit iuxta ipsum.d.sed deficiet. Quare in equali tempore plus abibit velocius.

¶Et cū oīs magnitudo est diuisibilis in magnitu dines:nā declaratum est qꝫ impossibile est vt ma gnitudo cōponat ex indiuisibilibꝰ. Et omnis ma gnitudo est continua:necesse est vt velocius in e quali tēpore cuꝫ motu tardioris moueat ꝑ maius ꝛ in minori tempore per equale:vt quidam deter mināt velocius:sit igitur.a.velocius q̄.b.qm̄ ve locius est illud quod citius mutatur:ꝛ tempus in quo mutatur.a.de.c.in.d.ꝛ sit.z.b.non potest in eo.b.peruenire ad.d.ergo in equali tēpore ve locius pertransit per maius spatium.

¶Demonstratio qꝫ mobile velocius moueatur in equali tē pore per maiorem magnitudinem q̄ mobile tardius.

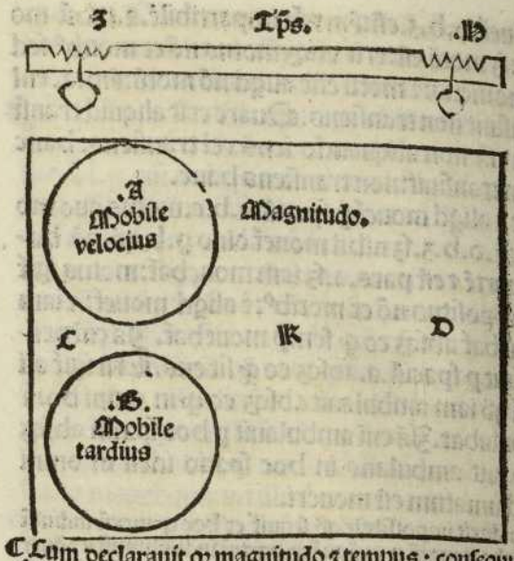

¶Cum declarauit qꝫ magnitudo ꝛ tempus: consequuntur se in diuisibilitate ꝛ in indiuisibilitate:ꝛ intendit declarare qꝫ per velocius ꝛ tardius que sunt infinitum in motu: ap paret qꝫ tempus est diuisibile:ꝛ qꝫ magnitudo est diuisibi lis semꝑ:ꝛ qui aufert diuisibilitatē a tēpore ꝛ a magnitudi ne:aufert velocitatez ꝛ tarditatē.s.ponit velocissimū: quo nihil est velocius:ꝛ tardissimum: quo nihil est tardius:ꝛ dixit(ꝛ cū oīs magnitudo diuiditur in magnitudinez).i. diuisibilē.D.d.(nā declaratū est ꝛc.).i.quoniam omne compositū diuidit in ea ex quibus componit:ꝛ est decla ratum qꝫ impossibile est vt aliqua magnitudo componat ex indiuisibilibus.i.manifestū est qꝫ oīs magnitudo diui dit i magnitudinē.i.diuisibilē: qm̄ nō ē illic nisi diuisibile aut idiuisibile:ꝛ cū posuit qꝫ oīs magnitudo diuidit i ma gnitudinē diuisibilē:dixit(ꝛ oīs magnitudo ē cōtinua).i. sequit ex hoc qꝫ oīs magnitudo diuidat in ꝓtinuū:ꝛ cum posuit qꝫ omnis magnitudo diuiditur in cōtinuū:loco pre cedentis in hoc syllogismo induxit consequēs ꝛ dixit(ne cesse est vt velocius ꝛc.).i.ꝛ cum magnitudo diuidit sem per in diuisibile:ꝛ similiter tempus sequitur vt velocius ꝛ tardius sit vt quidā determinat: velocius enim dicit in re spectu tardioris:ꝛ est illud qō pertransit in tpe equali tem poris pertrāsitus tardioris maius spatiuꝫ:immo pertrāsit maius etiā in minori tpe:ꝛ etiā pertransit equale:ꝛ inten debat ꝑ hoc qō cū velocius habeat has tres dispositiones manifestū est qꝫ pertrāsit spatiū ꝑ qō moueꝫ tardius in mi nori tēpore:ꝛ pertrāsit tardius in tpe equali motu velocio ris ꝑ minus spatiū. Si igit magnitudo nō diuidereꝫ in rē diuisibilē:nō esset possibile:cū velocius mouereꝫ per ma gnitudinē indiuisibilē in aliquo tpe:vt mouereꝫ tardius in illo tēpore:qm̄ tūc diuidereꝫ illud qō nō est diuisibile:ꝛ sic destrueretur diffinitio tardioris:ꝛ est quod mouetur in tē pore in quo mouꝫ velocius ꝑ spatiū minus:ꝛ cū destruiꝫ diffinitio tardioris:destrueꝫ diffinitio velocioris:ꝛ est qꝫ mouꝫ in tpe equali ꝑ maiorē magnitudinē:ꝛ tacuit diffi nitionē tardioris qꝫ intelligit ex diffinitiōe velocioris ꝛ di xit(mouꝫ in minori tpe ꝑ spatiuꝫ maius)vt appareat ex eo magis:ꝛ cuꝫ minori tpe mouꝫ ꝑ spaciū maius:quāto magis mouebit in eo ꝑ spatiū equale. Et cū declarauit qꝫ ponēdo magnitudinē esse cōpositā ex diuisibilibꝰ:verifica bunꝫ diffinitiōes qbꝰ diffinit velocius ꝛ tardius icepit de clarare b:ꝛ primo declarare qꝫ velocius ꝓtrāsit in minori tpe maius spatiuꝫ:ꝛ dixit(sit igit.a.ꝛc.).i.ponaꝫ igit q̄ mota.s.a.ꝛ.b.ꝛ sit.a.velocius.b.ꝛ moueaꝫ ꝑ spatiū.c.d. ꝛ qꝫ velocius.s.a.peruenit ad.d.in minori tpe q̄ꝫ tēpus in quo puenit.b.qō est tardius:qō est velocioris trāslationis sit b tps.z.b.ꝛ manifestū est qꝫ in b tpe nō puenit tardius de.c.ad.d.gꝫ necessario mouebit ꝑ minꝰ spatiū q̄ꝫ spatiū

c.d.sit igitur

c.d. sit igitur.c.k.ergo velocius est illud qđ semp mouet in equali tpe p spatiū maius: ⁊ tardius p spatiuz minus ⁊ cū declarauit hoc p exēplū: incepit declarare etiā q in minori tpe mouet p maius spatiū: ⁊ est secūda diffinitio.

¶ At vo ⁊ in minori plus. In quo enim ipsum.a.factum est iuxta ipsum.d.ipsuz.b.erit iuxta.k. quod tardius est. Ergo qñ ipsum.a.ad ipsum.d.factū est in omni in quo est.z.b.tpe: ad ipz.t.erit in minori hoc: ⁊ erit in quo.z.l. Ipsum qdē igit.c.t.qđ trāsibit ipm.a.maius est ipso.c.k. Tēpus aūt qđ est.z.l.minus est omni eo quod est.z.k. Quare in minori abibit maius.

12 ¶ Et etiā in minori tpe pertrāsit maius. Ponat igit q in tpe: in quo.a.peruenit ad.d.peruenit.b. qđ est tardius ad.k. Et q.a.puenit ad.d. in toto tpe.z.b. Peruētus ergo eius ad.t.erit in minori hoc tpe: sit igit in tpe.z.l.b.igit ptransit.c.k.in tpe.z.b.⁊.a.ptrāsit.c.t.in.z.l.ergo illud qđ ptrāsit.a.est maius q̄.c.k.⁊ tēpus.z.l.est minus q̄ totū.z.l.b.ergo in minori tēpore pertrāsit maius.

¶ Demonstratio q mobile velocius pertranseat maiorem magnitudinem in minori tempore: q̄z tardius mobile.

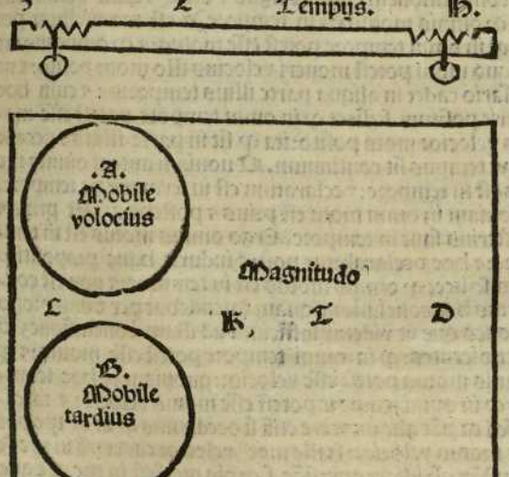

12 ¶ Vult declarare etiā exēplū quō sequit q omne velocius pertranseat in minori tpe spatiū maius ponēdo q velocius est.a.⁊ tardius.b.⁊ velocius mouet p longitudinez.c.d.in tpe.z.b.tardius igit scilicet.b.pertrāsit in hoc tpe: dīminutiōe minore q̄z.c.d.sit igit.c.k.⁊ ponamus igit velocius qđ mouet p longitudinē maiorē.c.k.minore.c.d. ⁊ sit longitudo.c.k.t.manifestū est igit q pertrāsibit illaz in minori tpe q̄z tēpus in quo pertrāsiuit totū.c.d.scilicet tēpus.z.b.sit igit hoc tēpus.z.l.ergo.a.velocius pertrāsit in tpe.z.l.qđ est minus tpe.z.b.spatiū.c.k.t.qđ est maius in spatio.k.c.qđ pertrāsiuit tardius in tpe.z.l.b.maius: ⁊ hoc intēdebat declarare cū dixit(ergo peruentus eius ad c.)⁊ cū intēdit peruētū.a.de.c.ad.t. qđ est positū inter.k.⁊.d.ita q magnitudo.c.k.sit maior.k.t.⁊ minor.c.d.⁊ ptrāsitus eius in illa erit in minori tpe q̄z sit tempus in quo velocius peruenit de.c.ad.d.⁊ tardius de.c.ad.k.⁊ sermo residuus est manifestus. Et er hoc manifestū est q necesse est vt magnitudo diuidat semp in diuisibilia quēadmodū cū fuerit positū q magnitudo est talis: sequitur vt velocius ⁊ tardius sint talia. Sed prima cōsecutio est consecutio precedentis ex posteriori. Secūda vo est posteriozis a priori: ⁊ ideo in hac declaratione non est contrarietas vt existimant quidam.

¶ Manifestū aūt est ex his ⁊ q velocius in minori tpe abibit equale. Quoniā qdē eni maiorē in minori trāsit tardiori. Ipsum aūt ꝑm sep̄m acceptū in pluri tpe maiorē minori: vt q̄ est.l.m.ea q̄ē.l.n. plus vtiqz erit tps qđ est.z.b.in quo ipsum.a.trā sit.l.m.q̄ qđ est.z.q.in quo trāsit ip̄m.l.n. Quare si qđ est.z.q.tps minus est in eo qđ est.z.b.in quo qđ tardius est trāsit ip̄m.l.n.⁊ qđ est.z.f.tps minus est in quo est.z.b.ipso eni.z.q.minus est: minore autem minus: ⁊ ipsum minus est. Quare in minori mouebitur equale.

¶ Et apparet etiā ex hoc q velocius in minori tēpore pertrāsit spatiū equale. Quoniā cū pertransit spatiū longius in minori tpe: q̄ sit tēpus in quo pertrāsit illud tardius. Cū accipit p se. Tūc pertrāsibit spaciū longius in maiori tpe q̄ tps in quo pertrāsiuit breuius spatiū. A.g.q spatiū.l.m.est longius spatio.l.n.⁊ tēpus.z.b.in quo ptrāsit spatiū.l.n.est maius tpe.z.q.in quo pertrāsit spatiuz l.m. Ex quo sequit q si tēpus.z.q.fuerit minus tēpore.z.b.in quo tardius pertrāsit spatiū.l.n.vt.z.f.sit minus tpe.z.b.qñ est minus tpe.z.q.⁊ qđ est minus minore: est etiam minus. Ergo necesse est vt moueatur in tempore minori equaliter.

¶ Demonstratio q mobile velocius moueat p equalē magnitudinem in minori tēpore q̄z mobile tardius.

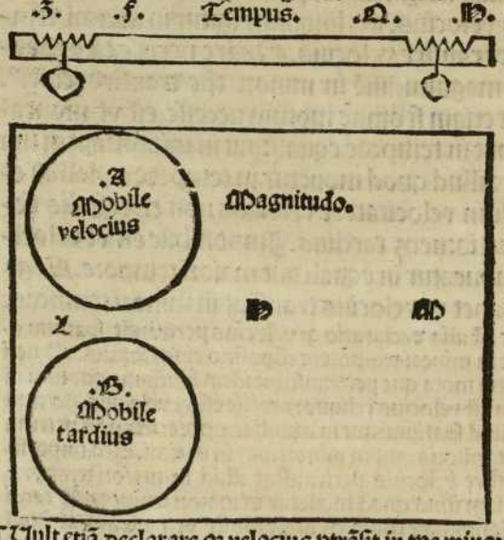

¶ Vult etiā declarare q velocius ptrāsit in tpe minori spatiū eq̄le. Q ñ cū ptrāsit in tpe minore: spatiū maius: q̄z illud qđ ptrāsit tardius: necesse ē vt ptrāseat spatiū q ptrāsiuit tardius in minori tpe q̄z tps in q̄ ptrāsiuit maius spatiū: ⁊ qđ ē mīn⁹ minore ē mīn⁹ necessario: ⁊ dixit(qñ cuz ptrāsit ⁊c.)i.qñ cū velocius ptrāsit lōgi⁹ spatiū i minori tpe q̄z tps in q̄ ptrāsiuit illd tardi⁹ vt declaratū est: tūc cū velocius accipit p se: ⁊ fuerit cōsideratū quō ptrāsit vtrūqz spatiū. s. spatiū qđ ptrāsit tardius: ⁊ spatiū qđ ē maius illo s. q velocius ptrāsit in minori tpe: tūc ptrāsibit spatiū qđ

est maius in tpe maiori tpe in quo ptransiuit spatiū breuius. s. p qđ mouebaţ tardius: ⁊ qz maius istoz duoz tẽporū est minus tpe in quo tardius ptrãsit illud spatiū terminatū: manifestū est qđ minus tẽpus tpe maiori: ⁊ est illud in quo ptrãsit velocius breuius spatiū. s. spatiū p qđ mouetur tardius est minus multuz: q̃z tps in quo ptrãsiit illud tardius. D. d. (U. g. ⁊c̃.) i. ponaţ igiţ spatiū. l. m. lõgius spatio. l. n. ⁊ ponaţ tps. z. h. in quo tardius ptrãsit spatiuz l. n. ⁊ tps. z. q. in quo velocius ptrãsit spatiū. l. m. maius ⁊ minus q̃z tps. z. h. vt prius declaratū est: ⁊ cuz posuit duo spatia inequalia: ⁊ posuit q velocius mouet p maiorẽ longitudinez in minori tpe q̃z sit tps in quo mouet tardius p minorẽ lõgitudinẽ: ⁊ accepit loco spatij maioris. l. m. ⁊ minoris. l. n. ⁊ loco tpis maioris. z. h. ⁊ minoris. z. q. dixit ergo (si tẽpus. z. q. ⁊c̃.) i. seq̃t ergo q si tps. z. q. in quo velocius mouet p maiorẽ magnitudinez q̃ est magnitudo. l. m. fuerit mín⁹ tpe. z. h. in q̃ tardius mouet p minorẽ magnitudinẽ. l. p spatiū. l. n. vt tps in quo velocius mouet p mín⁹ spatiū: scilz. l. n. ⁊ si tps. z. f. sit mín⁹ multũ q̃z tps in quo tardius ptrãsiuit ƀ spatiū. s. mín⁹: ⁊ est tps. z. h. qz necesse erit minus tpe. z. q. cũ idẽ motũ mouet p minus spatiũ in minori tpe. Ergo tps. z. f. in quo velocius mouet p spatiū p qđ mouet tardius: est mín⁹ necessario tpe in quo mouet p magnitudinẽ maiorẽ hac magnitudine. Et iã posuimus q istud tps est minus tpe in quo tardius mouet p minorẽ magnitudinẽ. Ergo tps in quo velocius mouet p minorẽ magnitudinẽ est mín⁹ multũ q̃z tps in quo tardius mouet p hãc magnitudinẽ. D. d. (seq̃t igiţ vt moueat in minori tpe eq̃liter) i. declaratũ ẽ igiţ er ƀ q possibile ẽ in velociori: vt ptrãseat spatiū equale ei p qđ tardius mouetur in tempore minori: ⁊ hoc intendebatur.

¶ Amplius autem si omne necesse est aut in equali: aut in minori aut in pluri moueri: ⁊ quod quidẽ in pluri tardius est: quod autem in equali eque velox: velocius autem non est equaliter velox neq̃z tardius neq̃z vtiq̃z in pluri aut equali mouetur ipsum velocius. Relinquitur igitur in minori tempore transire velocius. Quare necesse est ⁊ equalem magnitudinẽ in minori tpe transire velociꝰ.

14 ¶ Et etiam si omne motum necesse est vt moueatur aut in tempore equali: aut in minori: aut in maiori: ⁊ illud quod mouetur in tempore equali est equale in velocitate: ⁊ velocius non est equalis velocitatis: neq̃z tardius. Impossibile est vt velocius moueatur in equali aut maiori tempore. Ergo remanet vt velocius transeat in minori tempore.

14 ¶ Hec est alia declaratio q velocius pertransit spatium equale in minori tempore: ⁊ cõpositio eius est talis. Quelibet duo mota que pertranseunt idem spatium: quorum alterum est velocius reliquo: necesse est vt velocius pertranseat illud spatium: aut in equali tempore: tempori pertransitus tardioris: aut in minori: aut in maiori. Sed impossibile est vt velocius pertranseat illud in maiori tempore: quoniam illud quod mouetur in maiori tempore est tardius. Et similiter etiam est impossibile vt pertranseat illud in equali tempore. Et cuz velocius non mouetur per illud spatium in maiori tempore neq̃z in equali necessario mouetur in minore.

¶ Quoniam autem omnis motus in tempore est: ⁊ in omni tẽpore possibile est moueri. Omne autem quod mouetur conuenit ⁊ velocius moueri: ⁊ tardius. In omni tempore autem erit velocius ⁊ tardius moueri. Hec autem cum sint necesse est ⁊ tempus continuum esse. Dico autem continuuz diuisibile in semper diuisibilia: huiusmodi enim supposito continuo: necesse est continuum esse

¶ Et quia omnis motus est in tempore: ⁊ in omni tempore potest esse motus. Et omne motum possibile est vt moueatur velocius ⁊ tardius: ergo in omni tempore est motus tardior ⁊ velocior. Et cum ita sit: necesse est vt tempus sit continuum: ⁊ intelligo per continuum diuisibile semper in diuisibile. Continuum enim cum tali modo est positum necesse est vt tempus sit continuum.

¶ Cum prius declarauit q si magnitudo fuerit diuisibilis in infinitum: q velocius ⁊ tardius inueniuntur in infinitum: vult declarare econuerso: ⁊ est illud quod intendit in hoc sermone ⁊ est quod ex hoc q velocius ⁊ tardius pertranseunt in infinitum sequitur q magnitudo semper diuidetur in diuisibile: ⁊ post declarauit q si magnitudo fuerit diuisibilis q velocius ⁊ tardius erunt diuisibilia in infinitum: quia diuisibilitas magnitudinis est causa in diuisibilitate velocitatis ⁊ tarditatis in infinitum: ⁊ velocitas ⁊ tarditas sunt signa diuisibilitatis: ⁊ signa demonstratiua sunt illa que conuertuntur cum suis causis scilicet q cum ponatur causa sequetur signum ⁊ econuerso ⁊ ideo incepit primo declarare consecutionem signi ex causa. Deinde consecutionem cause ex signo ⁊ dixit (⁊ quia declaratuz est q omnis motus est in tempore) ⁊ est manifestum per se: q in omni tempore potest esse motus: ⁊ q omne motuz aliquo motu potest moueri velocius illo motu posito: ⁊ necessario cadet in aliqua parte illius temporis: ⁊ cum hoc fuerit positum scilicet q in omni tempore potest esse motus velocior motu posito: ita q sit in parte illius: necesse est vt tempus sit continuum. Quoniam autem omnis motus est in tempore: declaratum est in sermone de tempore. quoniam in omni motu est prius ⁊ posterius. Et prius ⁊ posterius sunt in tempore. Ergo omnis motus est in tempore: ⁊ hoc declarabitur post: ⁊ indurit hanc propositionem scilicet q omnis motus est in tempore: ⁊ non est contentus hac conclusione quam intendebat per duas propositiones que vt videtur sufficiunt ad illam conclusionez scilicet dicentes: q in omni tempore potest esse motus: ⁊ q omnis motus potest esse velocior: quoniam ex hoc sequitur q in omni tempore potest esse motus velocior ⁊ tardior: sed q: pot aliq. dicere etiã si pcedamus q in oi tpe pot esse motus velocior: fz ille mot⁹ velocior cadet nõ in tpe fz in instãti: nõ idiget quersiõe. s. q oĩs mot⁹ est in tpe. Et quia de hac ꝓpositiõe dicẽte q oẽ motũ pot moueri motu velociori suo motu. Nã declaratũ ẽ q mot⁹ motoz nãliũ ẽ termiat⁹ i velocitate ⁊ tarditate. Et celũ ipossibile ẽ vt sit velociꝰ: vt post declarabiţ. Ergo ꝓpositio q̃ ponit ƀ possibilis ẽ ipossibilis. Ad ƀ aũt dicam⁹ q oẽ motũ fz q ẽ motũ possibile ẽ vt moueaţ motu velociori suo motu fz q est motꝰ. Et cã in ƀ ẽ qñ motꝰ ẽ de ꝓtinuo ⁊ velocitas q̃ ẽ in motu ẽ silis diuisibilitati in ꝓtinuo. Quẽadmodũ igiţ diuisibilitas ꝓcedit in ꝓtinuo in ĩfinitũ: silr velocitas in motu: qñ si velocitas finireţ i motu fz q ẽ motꝰ: eẽt possibile motũ fieri in instãti: ⁊ forte ꝓpter hoc dixit prius q omnis motꝰ ẽ in tpe: ⁊ sic ista ꝓpositio est possibilis p se: ipossibilis p accidẽs. s. q: accidit motui q fuit in rebꝰ naturalibus. i. materialibus. Cũ igiţ cõiuncta fuerit huic ꝓpositioni ꝓpositio in qua dubitaţ: ⁊ concludeţ ipossibile sciţ q illud impossibile nõ sequiţ ex possibili fm q ẽ possibile. ⁊ Aler. rñdet huic questiõi duob⁹ modis. ¶ Primo q corpa celestia fz q motꝰ eoz ẽ volũtariꝰ pñt moueri velocius: ⁊ si non mouentur quẽadmodum boni possunt moueri ad non bonum licz non moueantur. Secunda respõsio est q ista possibilitas non pendet a moto sed a motu.

omnis

omnis enim motus positus in aliquo moto possibile est: vt imaginetur in alio moto velocior ⁊ tardior: ⁊ hoc impossibile est in eodem moto: cum motus omnis moti est terminatus. Ad hos autem dicamus q̄ hec est responsio Eudemi: ⁊ est considerandum in hoc q̄ dixit corpora celestia possunt moueri velocius: ⁊ cum posuit hanc propositionem incepit declarare quomodo accidit si tempus ⁊ magnitudo fuerint composita ex indiuisibilibus: vt velocitas ⁊ tarditas non procedant in infinitum: ⁊ dixit: (continuus enim cum fuerit tale necesse est vt tempus sit continuum) idest quoniam cum continuum ponatur huiusmodi ⁊ tempus etiam fuerit huiusmodi: sequit̄ vt tp̄s sit q̄tinuum.

¶Quoniam enim ostensum est q̄ velocius in minori tempore transibit equale. Sit quidem in quo est.a. velocius quod autem est in quo est.b.tardius: ⁊ sit motum tardius que est.c.d.per magnitudinem in quo est.z.h. tempore. Manifestum est igitur q̄ velocius in minori q̄ hoc mouebitur per eandem magnitudinem. Et sit motum.a.in quo eū.z.t. Iterum autem quoniam.a.quod est velocius in eo quod est.z.t.transiuit totam magnitudinem que est.c.d.ipsum tardius in eodem tempore minorem transibit. Si igitur in quo est.c.l. Quoniam autem tardius quod est ipsum.b.in eo quod est.z.t.tempore: ipsam que est.c.l. transiuit velocius in minori transit. Quare iterum diuidi tur quod est.z.t.tempus hoc autem diuisio ⁊.c.l. magnitudo diuidetur ꝑm eandem rationem. Si vo magnitudo ⁊ tempus. Et hoc semper erit accipientibus a velociori tardius: ⁊ a tardiori velocius: ⁊ eo quod demonstratum est vtentibus. Diuidet enim quod est velocius tempus: tardius autem longitudinem. Si igitur semper verum est conuerti: cōuerso autem semper sit diuisio. Manifestum est quoniam omne tempus cōtinuū est.

16 ¶Quoniam cum declarauimus q̄ velocius pertransit in minori tempore equaliter. Sit.a.velocius ⁊.b.tardius ⁊ moueatur tardius per mensuram.c.d.in tempore.z.h.manifestum est igitur q̄ velocius in minori hoc tempore mouebatur per hanc mensuram. Mouebatur igitur in tempore. z.t. ⁊ etiam quia velocius pertransit in tempore.z. t.totum spacium.c.d. ideo tardius pertransit in tempore.z.t.minus spacium q̄ spacium.c.d.Sit igitur spacium.c.l. ⁊ quia tardius scilz.b.pertrāsit in tempore.z.t.spacium.c.l. ideo velocius pertransit illud in minori: ex quo sequitur vt tempus .z.t.sit diuisibile: ⁊ cum fuerit diuisibile tunc magnitudo.c.l. erit etiam diuisibilis ꝑm illam proportionem: ⁊ si magnitudo fuerit diuisibilis tempus etiam erit diuisibile. Et hoc sequitur semper si translati fuerimus de velocius in tardius: ⁊ ecō uerso. Nam velocius diuidit tempus: ⁊ tardius magnitudinem. Et cuz ista reflexio semper est vera: ⁊ cū hoc vsitat̄: semp sequit̄ diuisibilitas: manifestū est q̄ omne tp̄s necesse est vt sit continuū. Demōstratio q̄ similiter diuidit̄ tp̄s ⁊ magnitudo.

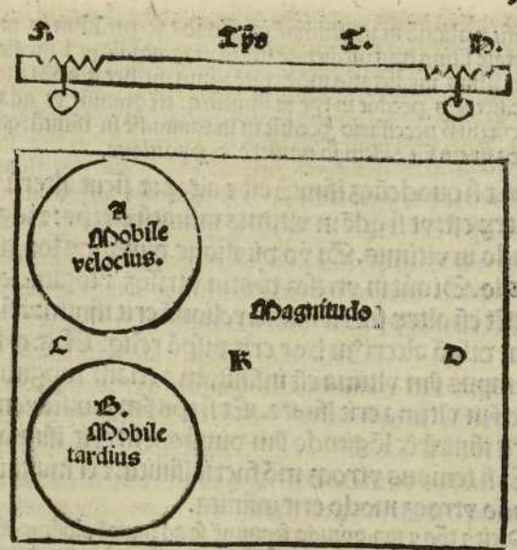

¶ Cū posuit q̄ velociꝰ ptrāsit magnitudinē quā ptrāsit tardiꝰ in miori tpe: ⁊ q̄ tardiꝰ ptrāsit in illo tpe: in q̄ ptrāsit velociꝰ magnitudinē minorē magnitudinez: ⁊ q̄ velocitas ⁊ tarditas ꝓcedūt in infinitū: concluſit ex h̄ q̄ diuisibilitas i magnitudīe ⁊ tpe ꝓcedūt ꝑ diuisionē tpis a velociori: ⁊ magnitudis a tardiori in infinituz. ⁊ cū diuisio est in eis semp ⁊ hec est diffinitio ꝙtinui: necesse ē vt magnitudo ⁊ tp̄s sint ꝙtinua: ⁊ declarauit hoc ponēdo q̄ tardiꝰ mouet̄ ꝑ aliquā magnitudinē terminatā in tpe terminato: ⁊ q̄ velociꝰ mouet̄ ꝑ illā in tpe minori tpe in q̄ mouet̄ tardius. Velocius igit̄ diuidit tp̄s in q̄ mouet̄ tardius. ⁊ cū posuerimꝰ q̄ tardius mouet̄ in h̄ tpe in q̄ mouet̄ velocius ꝑ illā magnitudinē terminatā: non est dubiū q̄ mouebit̄ ꝑ magnitudinē minorē illa: ⁊ si non: tunc tardius ⁊ velocius mouerent̄ in eodē tpe ꝑ eandē magnitudinē: ⁊ cū tardius mouet̄ in tpe in q̄ velocius ptransit minorē magnitudinē necessario diuidet magnitudinem. Cum igitur posuerimus q̄ velociꝰ mouetur per illam magnitudinem per quā tardius mouetur: pertransit ipsam ēt in minori tpe q̄z minus tp̄s scilicet q̄z tp̄s in quo mouet̄ per illam magnitudinem. Et cū posuerimus ēt q̄ tardius mouet̄ in hoc tpe per illaz magnitudinē ꝑ quā mouet̄ velocius necessario mouet̄ ꝑ magnitudinē minorē illa minore. Et sic in infinitū semp velociꝰ diuidit tēpus: ⁊ tardius diuidit magnitudinem Aristotes vtitur in hoc litteris vt sit hoc magis manifestum: ⁊ sermo eius in hoc est manifestus: ⁊ intendit per reflexionem hic: q̄ velocius semper diuidit tempus: ⁊ tardius magnitudinem: ⁊ q̄ hoc est quasi circulare ⁊ receꝓcum.

¶Similr aūt manifestū q̄ magnitudo ois cōtinua ē ꝑ easdē. n. ⁊ eq̄les diuisiones tp̄sq̄z ⁊ magnitudo diuidit̄. Amplius āt ex cōsuetis rōibꝰ dici mānifestū est q̄ si tp̄s gō cōtinuū est q̄ ⁊ magnitudo. Si qdē in medio tpe mediū trāsit: ⁊ simplr in miori minꝰ eedē nāq̄z diuisiones tpis ⁊ magnitudinis sunt.

¶Et cū ois magnitudo ēt ē ꝙtinua: qm̄ eisdē ptibꝰ ⁊ eq̄libꝰ diuidit tp̄s ⁊ magnitudo. Et hoc appet ex hoc q̄ hoies sūt assueti ad dicēdū. s. q̄ si tp̄s fuerit cōtinuū magnitudo ēt erit cōtinua. Cū dicūt q̄ i medietate tpis ptrāsit medietatē spacij: ⁊ vlr ptrāsit in minori tpe minus spaciū. Partes eni eedē ponunt̄ temporis ⁊ magnitudinis. 17

¶ Cū declarauit q̄ magnitudo ⁊ tp̄s sūt ꝙtinua: dicit ⁊ apparet q̄ magnitudo est ꝙtinua ex tpe: magnitudo. n. ⁊ tp̄s in idiuisibilitate sūt in eadē dispōne. Appet. n. q̄ tp̄s ⁊ magnitudo diuidunt̄ eisdē ⁊ eq̄libꝰ ptibꝰ: q̄ cū aliqd motū ꝑ- 17

trāsit p aliquā magnitudinē in aliquo tpe: ptrāsibit in medietate illius tpis medietatē illius magnitudis: ⁊ i medietate illius medietatis medietatē illius medietatis. Si igit medietates ꝓcedūt in tpe in ifinitū: q: est ꝓtinuū: vt qdaz dicūt: in b necessario ꝓcedūt in magnitudie in ifinitū: qm ptes in eis sūt eedem in numero. ⁊ ꝓportione.

¶ Et si quodcūqz ifinitū est ⁊ alterꝫ: ⁊ sicut alterū ⁊ alterꝫ est: vt si qdē in vltimis infinitū est tps: ⁊ lōgitudo in vltimis. Si vo diuisione diuisiōe ⁊ longitudo. Si aūt in vtrisqz tps: in vtrisqz ⁊ lōgitudo.

13 ¶ Et cū alterꝫ fuerit ifinitū reliquū erit ifinitū: ⁊ sicut dispō alteri⁹ in hoc erit dispō relig. A. g. q si tempus ꝑm vltima est infinitum ⁊ etiam longitudo ꝑm vltima erit ifinita. Et si tps ꝑm diuisionem erit ifinitū ēt lōgitudo ꝑm diuisionem erit ifinita. Et si tempus vtroqz mō fuerit ifinitū: ⁊ ēt magnitudo vtroqz modo erit infinita.

18 ¶ Dicit ⁊ tps ⁊ magnitudo sequunt̄ se ad inuicē oīb⁹ modis qbus dr infinita. A. g. q si tps fuerit ifinitū ex duob⁹ extremis: lōgitudo ēt erit infinita ex duob⁹ extremis ⁊ si tps ēt fuerit ifinitū ꝑm diuisionē: lōgitudo ēt erit ifinita ꝑm diuisionē: ⁊ si tps fuerit ifinitū vtroqz mō. s. acto. i. in duob⁹ extremis. aut altero ⁊ ꝑm diuisionē tūc lōgitudo ēt erit infinita vtroqz modo.

¶ Aū ⁊ zenonis rō falsum opinat q nō est possibile ifinita ptrāsire aut tangere ifinita ꝑm vnūquod qz i finito tpe. Dupliciter cni dr ⁊ lōgitudo ⁊ tps ifinitū: ⁊ oino oē cōtinuatū: aut ꝑm diuisionē: aut i vltimis: Infinitis qdē igit ꝑm q̄titatē nō cōtingit ee tangere in finito tpe: eis aūt q̄ sūt ꝑm diuisionē cōtingit. Et nāqz ipm tps sic infinitū est. Quare ⁊ infinito tpe ⁊ nō finito accidit trāsiri ifinitum ⁊ tāgere infinita ipsis infinitis ⁊ nō finitis. Neqz iam ifinitū pōt in finito tpe trāsire: neqz in ifinito finitū. Sed si qdem tps ifinitū sit. Et magnitudo erit infinita. Et si magnitudo ⁊ tempus.

19 ¶ Et ideo sermo zenonis est sermo in quo accipit falsum: ⁊ est q impossibile est vt infinitum ptranseatur aut vt insinita cōtingant ꝑm indiuidua in tē pore finito. Qm̄ longitudo ⁊ tempus ⁊ vniuersaliter omne cōtinuū dicitur ifinitū duobus modis aut ꝑm diuisionem: aut ꝑm vltima. Qō aūt est ifinitum impossibile est vt tangat in tpe finito. Qō aūt est infinitum ꝑm diuisionem possibile est vt tāgat: qm̄ tps eodem mō est ifinitum: vñ necesse est vt infinitum ptranseat in infinito nō in finito: ⁊ vt infinita tangant infinita nō finita. Impossibile est igit vt ifinita ptranseant in tpe finito: aut vt finitū pertranseatur in tempore infinito.

19 ¶ Dicit: ⁊ q: tps ⁊ magnitudo ꝓsequunt̄ se ad inuicē ꝑz modos qbus dr ifinita: aut finita: ⁊ b dr multis modis. nō bñ dixit zeno in suis ꝓpositiōibus q̄s posuit in destructōe motus: dicit. n. q magnitudo p quā ē mot⁹ diuidit in duo ⁊ vtraqz in duo: ⁊ sic in infinitū: ꝓtingit q cū aliqō motuz mouet de extremo spacij finiti: ipossibile est vt pueniat ad extremū spacij positi: q: ptrāsit magnitudies infinitas: ⁊ b intēdebat cū dixit (⁊ est q ipossibile est ⁊c.). i. ⁊ ex b apparet q sermo zenonis in destructiōe mot⁹ collocat in falsum. ⁊ est q si mot⁹ fuerit: possibile est vt motū ptrāseat spaciū infinitū ita q vnū idiuiduū tāgat idiuidua magnitudis ifinita in tpe ifinito. D. d. (qm̄ lōgitudo ⁊ tps ⁊c.) .i. ⁊ ꝑmo zenonis est corruptus q: lōgitudo ⁊ tps: ⁊ vlr oē ꝓtinuū videt̄ dici ifinita duob⁹ modis: aut ꝑm diuisionē aut ꝑm extrema. i. in actu: ⁊ b intēdebat cū dixit (ꝑm autez vltima) qō aūt est ifinitū ex extremis ipossibile est vt motū in eo tāgat magnitudies ifinitas i tpe finito: ⁊ b itendebat cū dixit: ifinitū vo ipossibile est vt tāgat in tpe finito. qō aūt dr ifinitū ꝑm diuisionē ⁊ finitū ꝑm extrema: possibile est vt motū in eo tāgat ptes spacij infinitas ꝑm diuisionē: in tpe ifinito ꝑm diuisionē: ⁊ b intēdebat cū dixit (qō aūt est ifinitū ꝑm diuisionē ⁊c.). i. magnitudo aūt ifinita ꝑm diuisionē: possibile est vt in ea tāgat motū magnitudines ifinitas ꝑm diuisionē in tpe ifinito ꝑm diuisionē: ⁊ finito ꝑm extrema. Si igit accepisset finitū in magnitudine ⁊ tēpe eodem mō: tūc ꝑmo eius esset verus. zeno igit decipit in argumētatiōe: q: vtit noīe equoco: ⁊ dr q ista ꝺdictio est ꝺdictio ꝑm sermonē nō ꝑm rem: q: Ari. ꝓcedit in b falsum: ⁊ est q motū ptrāsit de magnitudine p quā mouet ptes ifinitas. Deide ex b seqt vez: ⁊ est q si ptrāsit magnitudines ifinitas ptrāsit eas in tpe ifinito: ⁊ sic destruit ꝓclusio eius dicēs q ptrāsit magnitudies ifinitas in tpe finito. In octauo vo ꝺdicit ei ꝑm rem: ⁊ est q nō ptrāsit medietates ifinitas. D. d. (necesse est igit q ifinitū ptrāseat ⁊c.). i. sequit igit ex b qd dirim⁹ q ifinitū quocūqz mō accipiat sive ex extrema sive ꝑm diuisionē ptrāseat ꝺ tpe ifinito. s. q si magnitudo fuerit ifinita ꝑm extrema: ⁊ tps silr: ⁊ si ꝑm diuisionem: ⁊ silr tps nō vt infinitū ptranseat in finito vt zeno fingit. D. d. (⁊ vt infinita tangāt ⁊c.). i. ⁊ illud qō sequit est vt motū tangat spacia in finita ꝑm diuisionē in tpibus infinitis ꝑm diuisionem: nō infinitis ꝑm extrema: vt cristimauit zeno. D. d. (impossibile igitur est vt pertrāseat ⁊c.). i. manifestum est igitur q impossibile est vt pertranseat spaciuz infinitū in tpe finito: qm̄ intelligitur de infinito in spacio: ⁊ in tempore eodem modo ⁊ etiam pertranseat spacium finitum in tempore infinito.

¶ Si enim magnitudo finita in qua est. a. b. Tempus autem infinitum in quo est. c. d. Accipiat igitur temporis aliquid finitum in quo est. b. d. In hoc ergo transibit aliquid magnitudinis. Et sit quod transitum est in quo est. b. lz. hoc autem aut mensurabit quod est in quo ē a b. aut deficiet: aut excellet: differt enim nihil. Sed enim semp equalem ei que est in. b. lz. magnitudinem in equali tēpore transibit: hoc autem mensurat totum: finitū erit omne tempus in quo trāsibit. In equalia eni diuidetur sicut ⁊ magnitudo.

¶ Et si magnitudo fuerit finita tempus etiam erit 20
finitum. Sit igitur magnitudo finita. a. b. ⁊ tempus infinitum. c. d. ⁊ ex tempore accipiatur aliqō finitum ⁊ sit. b. d. in hoc igitur tempore pertransit quandam partem illius spacij: sit igitur. b. lz. ⁊ ista pars aut est equalis. a. b. aut minor aut maior. Si igitur magnitudo fuerit equalis scilicet .b. lz: pertransit in tpe equali: ⁊ ista magnitudo est equalis toti: necesse ē vt totum tempus in quo pertransit sit finitum: diuiditur enim per partes equales magnitudini.

Demonstratio prima per quā probatur q si magnitudo est finita q tempus est finitum: ⁊ sumit hec demōstratio ex proportione partis ad totum.

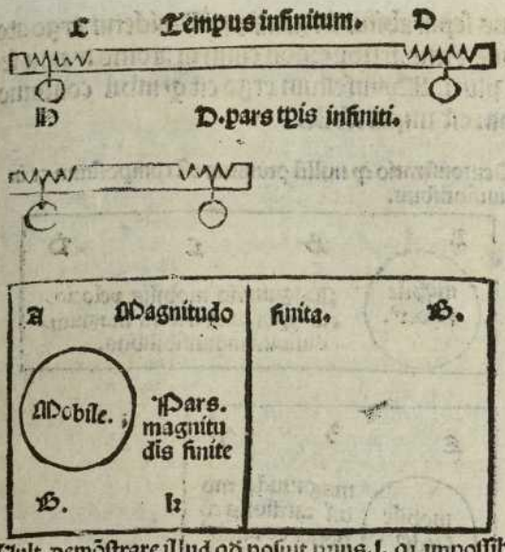

20 ¶ Vult demõstrare illud qđ posuit prius. l. q̄ impossibile est vt magnitudo finita pertranseatur in tempore infinito ponendo magnitudinem terminatam: ⁊ q̄ possibile est vt per illam moueatur aliquid in tempore infinito. deinde abscidit de illa magnitudine partem terminatam ⁊ posuit q̄ manifestum est vt motum moueatur per illam ptē magnitudinis in tempore minori: q̄z in quo mouetur p̄ totum: ⁊ illud tempus necessario est finitum: ⁊ q̄ motu equalis velocitatis mouetur per magnitudines equales in temporibus equalibus: necesse est vt motum moueatur per partes equales magnitudinis posite parti posite: ⁊ in temporib⁹ equalibus tēpori in quo pertransit ptem positam. Et pars posita magnitudinis: aut mensurat magnitudinem: aut excedit illam: aut diminuitur ab illa: ⁊ quōcunq̄z fuerit cōsumitur illa. Et cū diuisio magnitudinis p̄ hanc partē cōsumitur ⁊ iste partes equales magnitudinis ptranseuntur in partibus equalibus temporis: in quo pertransit totam magnitudinem: ⁊ hz eundem numerum. Manifestum est q̄ tempus est finitum: nam illud qđ ꝓponitur ex partibus finitis in numero necessario est finitum: dirit: (sit igitur magnitudo finita ⁊c.) .i. ponamus igitur magnitudinem finitam. a. b. ⁊ pertrāseatur ista magnitudo vt dicit aduersarius in tempore infinito. s. in tempore. c. d. qđ est finituz ex parte. d. ⁊ cum posuit hoc dubitatum: dirit: (⁊ accipiatur ex tempore ⁊c.) .i. possibile est vt ex hoc tempore infinito accipiatur ex extremo finito scilz. d. pars finita: ⁊ sit đ. b. d. in hoc igitur tempore pertransit ⁊c.) .i. ⁊ cum acceperimus partem finitam ex tempore infinito: in quo motū pertransit totum spacium: tunc in hoc tempore quod ē ps pertransiuit quandam partem illius spacij necessario: naz positum est q̄ pertransit totum in tempore finito: ⁊ impossibile est vt pertranseat totum ⁊ partem in eodem tempore idem motum equalis velocitatis: nedum vt pertranseat illa in tempore infinito. Et cum declarauit q̄ necesse ē vt motum pertranseat in hac parte temporis finita partē magnitudinis etiam finitam. d. (ista igitur pars aut mensurat ⁊c.) .i. ⁊ ista pars mensure quam pertransit in parte tē poris finita: necesse est fm̄ q̄ mensura est finita: qm̄ mensuratur per illam: aut excedat illaz qm̄ ex magnitudine remanet minus: qđ minus mensuratur p̄ illam: aut vt excedat qm̄ nō mensuratur per illam illud minus. Et cuz posuit q̄ ista pars magnitudinis necesse est vt cōsumat per mensurationem totam magnitudinem: incepit declarare q̄ illa pars temporis in quo pertransit illam partem magnitudinis: necesse est vt ꝓsumat tps p̄ mēsurationē ēt. s. aut q̄ mēsuret illđ: aut q̄ excedat illđ. s. tps in q̄ ptrāsit illā totā magnitudinē: ⁊ oē qđ ꝓsumit a mēsuratōe finiti est finitū: sed positū ē eē infinitū qđ est icōueniēs. D. d. (si igit. magnitudo ⁊c.) .i. si oēs ptes eqles pti. b. l2. q̄ ꝓsumūt totā magnitudinē ptrāsit illas motu eqlis velocitatis in tpe eqli necesse ē vt tpa in qb⁹ ptrāsit istas ptes sint eqlia ēt: ⁊ vt nūer⁹ eaz sit sic nūer⁹ ptū magnitudis: ⁊ cū ptes magnitudis consumāt magnitudinē necesse ē vt ptes tpis ꝓsumāt tempus in quo motū mouet p̄ totā magnitudinē: vnde necesse est vt tempus in quo ptransit totam magnitudinem sit finitū.

¶ Amplⁱ⁹ aūt si nō oēm magnitudinē in infinito tpe trāsibit: sed cōtingit aliq̄ in finito tpe trāsire vt q̄ ē .b. l2. Hec aūt mēsurabit totā ⁊ equalē in eqli trā sibit: q̄re ⁊ finitū erit tps. Qđ aūt nō in infinito tpe trāsit q̄ est. b. l2. manifestū est si accipiat in altera finitū tps. si. n. in minori partē trāsit hanc: necesse ē finitam esse altero termino existente.

¶ Et ēt si nō ois magnitudo ptrāsit in tpe infinito si cut magnitudo. b. l2. ⁊ hoc mēsurat totū. Et equalis magnitudo ptrāsit in tpe eqli: necesse est vt tps ēt sit finitū. Et appet q̄ ps q̄ est. b. l2. nō ptrāsitur in infinito: si posuerim⁹ ipsam finitā ex altera parte. Qm̄ si ps ptrāsit in minori tpe: necesse est vt hoc sit finitū: qm̄ altera pars est finis eius. 21

Demõstratio secūda p̄ quā ꝓbat idem qđ supra: ⁊ sumit ex ꝓportiõe cuiuslibet finiti ad quolibet finitum.

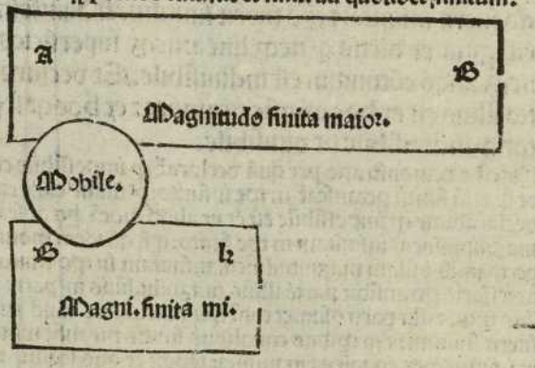

¶ Cū declarauit q̄ impossibile est vt motū ptrāseat spacium finitū in tpe infinito: ⁊ posuit q̄ ptrāsit ptē illi⁹ magnitudis i pte illi⁹ tpis: ⁊ q̄ illa magnitudo ꝓsumit totā magnitudinē: ⁊ q̄ totū tps diuidit in tpa eqlia nūero magnitudinū: in q̄s diuidit magnitudo: cū q̄libet magnitudo eaz ptrāseat in tpe finito: ⁊ oē qđ ꝓponit ex finito in nūero ⁊ magnitudie ē finitū: ⁊ ista demõstratio fūdat sup̄ b qđ ꝓcedit q̄ nō ois magnitudo ptrāsit in tpe infinito: ⁊ icepit notificare quō istđ positū est necariū in hac demõstratiõe: ⁊ vinficare ꝓpositõez dicētē q̄ nō ois magnitudo ptrāsit in tpe infinito. Aduersari⁹. n. cū posuerit q̄ aliq̄ magnitudo ptrāsit in tpe infinito nō pōt pōere b nisi i toto nō in pte: ⁊ si nō: tūc totū ⁊ ps ptrāsirent in eodē tpe qđ est ipossibile: ⁊ b ē ei⁹ i tētio in b capl'o: ⁊ icepit declarare quō verificabit demõstratio ei⁹ cū aduersari⁹ ꝓcesserit q̄ nō ois magnitudo ptrāsit in tpe infinito: ⁊ dirit: (⁊ ēt si nō ois magnitudo ⁊c.) .i. ⁊ mānifestū est q̄ cū posuerim⁹ q̄ nō ois magnitudo ptrāsit i tpe infinito. Ut. g. magnitudo q̄ ē ps toti⁹ magnitudis. s. b. l2. ⁊ posuerim⁹ q̄ ista magnitudo quā ptransit in tpe finito mēsurat totū ⁊ posuerim⁹ q̄ magnitudies eqles ptrāsit illđ qđ ē eqlis velocitatis in tpib⁹ eqlib⁹: necesse ē vt tps in q̄ p trāsit ptē magnitudis nūsuret totū tps: sicut illa ps magnitudis mēsurat totā magnitudinē. Et cū ita sit necesse est q̄ tps in q̄ ptrāsit totā magnitudinē sit finitū. Et cū posuerit ꝓpositiões er qb⁹ segit vt ois magnitudo ptrāseat in tpe finito: ⁊ vna eaz fuit q̄ q̄dā magnitudies ptrāseant in tpe finito: aduersari⁹ forte nō ꝓcedet hāc: icepit declarare illā: ⁊ v. (⁊ appet ⁊c.) .i. ⁊ appet q̄ ps magnitudis necē ē vt ptrāseat in tpe finito: qm̄ cū posuerim⁹ tps finitū ex altero ex- 21

tremo ⁊ est extremum in quo incepit motum moueri: ⁊ posuerimus q motum incepit moueri in extremo istius tẽporis: ⁊ ex extremo illius magnitudinis: ⁊ pertransiuit ex illo aliquam partem: manifestum est q ptransiuit istam ptem in tpe finito: nam notũ est p se q in minori tpe ptransitur pars: qz tps in quo ptransitur totum: ⁊ minus qz infinitũ est finitum necessario. D. d. (ergo necesse est vt sit finituz ⁊c). i. qñ cum posuerimus tps finitũ ex altero extremo. s. ex vltimo ex qno motũ incepit ptransire spaciũ: ⁊ posuerimus ipm ptransire ptes magnitudinis ⁊ totũ tps ptis distinguet p duo vltima. s. vltimũ ex quo motũ incepit moueri ex extremo magnitudinis: ⁊ vltimũ. s. ad quod puenit motũ ad vltimã ptẽ magnitudinis: ⁊ posuit tps finitum ex altero extremo: qñ difficile est: aut impossibile imaginari q aliqd motũ ptranseat magnitudinem finitam ex vtroqz extremo in tempore finito ex vtroqz extremo: nam illud tẽpus manifestum est q est finitum ex extremo in quo incepit motum moueri: ⁊ ex extremo magnitudinis.

¶ Eadem aũt demonstratio est ⁊ si longitudo quidem infinita sit: tps aũt finitum. Manifestum igitur ex dictis q neqz linea: neqz planũ: neqz oino nullum continuoꝝ erit atomus: nõ solũ pp id qd nũc dictũ est: sed ⁊ qz diuidi atomum accidet.

zz ¶ Et ista eadem demonstratio sequit si magnitudo fuerit infinita: ⁊ tps fuerit finitum. Manifestũ est igitur ex dictis q neqz linea: neqz superficies: neqz aliqd cõtinuum est indiuisibile. Et declaratio illius est ex hoc qd nũc diximus: ⁊ ex hoc qz sequitur q indiuisibile sit diuisibile.

zz ¶ Idest ⁊ demonstratio per quã declarat q impossibile est vt spaciũ finitũ ptranseat in tpe infinito: p illam eandem declarabitur q impossibile est ẽt vt aliqd motũ ptranseat magnitudinem infinitam in tpe finito: qñ qñ idem motuz pertransibit illam magnitudinem infinitam in tpe finito: necessario ptransibit partẽ illius magnitudinis in parte illius tpis. ⁊ illa pars ꝓsumet totũ tps ⁊ mensurat illud cuz fuerit finitum: ⁊ in tpibus equalibus finitis ptransit motũ magnitudines equales fm numeꝝ tẽpoꝝ ex quo sequit vt tota magnitudo sit finita. D. d. (manifestũ est igit ex dictis ⁊c.). i. declaratũ est igit ex dictis q impossibile est vt aliqd ꝓtinuũ ꝓponat ex indiuisibilibus. V. g. linea aut superficies: aut corpus: aut tps: aut motus. D. d. (⁊ declaratio illius ⁊c.). i. ex demonstratõibus predictis: illa. n. ex q bus declarauit q magnitudines non sunt indiuisibiles sit tria genera: quorum Unum est ex natura cõtinuorum ⁊ cõtiguorum. Secm aũt est ex natura moti ⁊ motus: Tertiuz aũt ex natura velocioris ⁊ tardioris. Et ipse vult ẽt inducere aliam demonstrationem ex natura velocioris ⁊ tardioris. in qua declarat q q ponit magnitudinem indiuisibilẽ continget ei q velocior nõ diuidat ⁊ hoc intendebat cum dixit: ⁊ qz sequtur vt indiuisibile sit diuisibile. i. ⁊ ꝑ appet ẽt fm q declarabit: qñ sequtur vt indiuisibile sit diuisibile.

¶ Quoniam autem in omni tpe velocius ⁊ tardi⁹ est: velocius aũt plus transit in equali tpe: contingit aũt ⁊ duplicem ⁊ hemioliam transire longitudinem. Si. n. hec rõ velocis. Adducat igit velocius fm hemioliam in eodem tpe: ⁊ diuidant magnitudines que quidẽ velocioris sunt in quo est. a. .b.c.d. in tres atomos. Que vo sunt tardioris in duos in quibus sunt. e.z. i. Itaqz ⁊ temp⁹ diuidet in tria atoma. Equale enim in equali tpe transibit. Diuidat igit tps in ea que sunt. l.z. l. m. n. Iterum aũt qñ tardius deductum est per. e.z. i. ⁊ tẽpus separabitur in gemina. Diuidetur ergo atomus ⁊ impartibile: non enim in atomo transit sed in pluri. Manifestum ergo est q nihil continuorum est impartibile.

Demonstratio q nullũ ꝓtinuum est compositum ex indiuisibilibus.

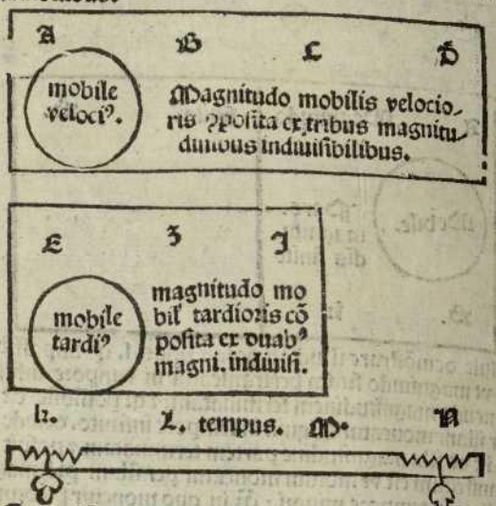

¶ Quoniã qz in omni tempore inuenitur velocius ⁊ tardius: ⁊ velocius pertransit maius in equali tẽpore: ⁊ põt transire longitudinem duplam longitudinis: aut equalem ⁊ dimidiã: ⁊ contingit ex hoc vt velocitas sit in hac ꝓportione. Ponat igitur q velocius pertranseat equalem ⁊ dimidium illiꝰ qd pertransit alterum in equali tempore: ⁊ diuidamus mensuras velocioris. s. a. b. c. in tria indiuisibilia: ⁊ mensuras tardioris in duo. s. b. z. ergo necesse est etiam vt tempus diuidat in tria tempora indiuisibilia. Mensura enim equalis ptrãsitur in tpe equali. Diuidemꝰ igit tps in. q. m. n. Et ẽt qz tardius ptrãsit spaciũ. b. z. necesse est etiam vt tẽpus diuidat in duo equalia. Ergo diuidit illd qd est indiuisibile: qñ ptransitus cius non erit in tpe idiuisibili: sz i maiori q tps velocioris. Manifestũ est igitur q nullũ continuum est indiuisibile. zj

¶ Ista declaratio fundatur sup ꝓpositiões: quaꝝ Una est q velocius pertransit in equali pe maius spaciũ qz illud qd ptransit tardius: ⁊ cum ita sit: ⁊ velocius ⁊ tardius sunt multis modis: possibile est vt cũ posuerimus q aliqd tardius mouetur p aliqd spacium in aliq tẽpe inuenire aliqd velocius qd mouet illo tpe per equale ⁊ dimidium illius spaciũ: ⁊ q motũ ptransit medietatem spacij per qd mouetur in medietate illius temporis. Et cũ declarauit hoc posuit aliqd tardius qd mouet p aliquod spacium ꝓpositum ex duabus ptibus indiuisibilib⁹ in aliquo tpe: ⁊ posuit aliqd velocius moueri in illo tpe p equale ⁊ dimidium illius spacij: ⁊ hoc possibile est: vñ necesse est vt spaciũ per quod mouetur ꝑ velocius ꝓponat ex trib⁹ ptibus indiuisibilib⁹ cũ ꝓportio triũ ⁊ duoꝝ sit sexqualtera: ⁊ q tps in quo ptransit magnitudo est equale magnitudini: ⁊ diuisibile in ptes equales numero ptibus qbus diuidit magnitudo: vt declaratum est ex predicta demonstratione: sequtur vt illd tempus in quo velocius pertransit magnitudinem compositam ex tribus magnitudinibus indiuisibilibus: sit etiam

cõpositum

compositum ex tribus partibus indiuisibilibus. Et qꝛ tardius pertransiuit in hoc tpe magnitudinem compositã ex duabꝫ magnitudinibꝫ idiuisibilibꝫ ptransibit medietatem illius magnitudinis ꝯposite ex duabus partibus indiuisibilibus in medietate illius tẽporis. Et quia istud tempus cõponitur ex tribus partibus indiuisibilibus sequitur vt pertrãseat illam in pte ꝛ dimidia tpis: ꝛ sic diuidit idiuisibile ꝛ ℔ intẽdebat cũ dixit: (ꝛ ẽt qꝛ tardius ꝛc.). i. qñ tardius ptrãsit medietatẽ spacij. h. z. qñ notũ ẽ qꝫ cũ aliqꝺ motũ ptrãsit aliqꝺ spaciũ in aliquo tpe qꝫ ptrãsibit medietatẽ illius spacij in medietate illius tpis. Et ẽt si ponerimus ℔ motũ tardius moueri ꝑ totũ spaciũ ꝑ qꝺ velocius mouet ptrãsibit illud in maiori tpe ꝛ mouebit in medietate illius tpis ꝑ medietatẽ illius spacij ꝯpositi ex tribus ptibus indiuisibilibus. Et sic diuidit idiuisibile: ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit: qñ ꝑ trãsitus eius non erit in tẽpore equali in tempore maiori nedum vt sit in tempore indiuisibili.

¶ Necesse aũt est ꝛ ipm nũc qꝺ nõ ℑm alterꝫ: sed ꝑ se ꝛ primũ dictũ indiuisibile ꝛ in oi tpe hmõi esse. Est enĩ aliqꝺ vltimũ eius qꝺ est factũ cuius super hoc nihil futuri est. Et iterꝫ futuri est cuius super hoc nihil est illius qꝺ factũ est. Quod vtiqꝫ diximus vtrisqꝫ ẽsse terminum.

24 ¶ Et necesse est vt instãs ẽt qꝺ nõ ꝺr ꝑ aliqꝺ sed ꝑ se ꝛ principaliter vt sit indiuisibile. Et qꝺ est in toto tpe vnũ vno mõ. Est. n. vltimũ ei⁹ qꝺ fuit ꝛ nihil ex eo est futuri. Et ẽst vltimum futuri ꝛ nihil ex eo est eius quod fuit. Et hoc est quod diximus qꝺ est extremum vtriusqꝫ.

24 ¶ Vult declarare qꝫ instans qꝺ ꝺr finis ꝓteriti ꝛ principiuꝫ futuri: est vnũ indiuisibile ℑm subiectũ: sed est diuisibile ℔ rõnem. s. qꝫ vltimũ ꝓteriti nõ est aliud in subiecto a principio futuri. Et qꝛ instãs in rei veritate ꝺr de illo qꝺ nõ diuidit oio ꝛ ꝺr transumptiue de tpe breui in cuius medio ẽ hoc instãs: qꝺ vulgus appellat tps presens. Et ℔ tps in rei veritate ꝯponit ex duobus tpibus. s. ꝓterito ꝛ futuro: dixit: (ꝛ necesse est vt instãs ẽt ꝛc.). i. preseruãdo se ab isto tẽpore de quo ꝺr instãs mõ principaliter. Deinde narrauit qꝫ verꝫ instãs necesse est vt sit indiuisibile ꝛ vt sit vnũ in toto tpe. Et cũ narrauit qꝫ necesse est vt sit vnũ indiuisibile: incepit declarare hoc: ꝛ dixit: (ẽ. n. vltimũ ꝛc.). i. ꝛ necesse est vt sit indiuisibile: qꝛ est vltimũ finis tpis ꝓteriti ꝛ nõ est ps tpis futuri: ꝛ est ẽt principiũ tpis futuri: ꝛ nõ est ps tpis ꝓteriti. D. d. (ꝛ ℔ est qꝺ dixim⁹ ꝛc.). i. ꝛ istud instãs est illud de quo diximus cũ locuti fuimus de tpe qꝫ est extremũ tpis ꝓteriti ꝛ futuri. s. finis ꝓteriti ꝛ ꝓncipiũ futuri.

¶ Hoc aũt si demonstret: qm̃ hmõi est ꝑ se ꝛ ℑz ipz simul: manifestum erit qꝫ indiuisibile est.

25 ¶ Et cũ declaratũ est in hoc qꝫ est tale ꝛ qꝫ est vnũ apparet cũ hoc qꝫ est indiuisibile.

25 ¶ Dixit ꝛ cũ declaratũ est qꝫ verꝫ instãs est tale. s. qꝫ nõ ẽ ps tpis ꝓteriti aut futuri. manifestũ est qꝫ est vnũ ꝛ qꝫ cũ ℔ ẽ indiuisibile. Et nõ intẽdit qꝫ cũ fuerit declaratũ qꝫ est vnũ apparebit ꝑ mediũ qꝺ est indiuisibile qm̃ scire ipm ẽ vnũ ꝛ scire ipm esse indiuisibile ẽ in eodẽ ordine ꝛ iõ dixit: (apparebit cũ ℔) nã aliqs põt dicere: ẽt si ꝓcedamus qꝫ instãs est indiuisibile: tm̃ nõ ꝓcedemus qꝫ est vnũ: sed duo: vnũ finis ꝓteriti: ꝛ ꝺm principiũ erit futuri: ꝛ ambo sũt indiuisibilia. Cum igĩt apparet qꝺ est vnũ declarabit cũ hoc qꝫ est indiuisibile ℑm dualitatẽ. Hoc igĩt qꝺ declarauit ℔ de indiuisibilitate est aliud ab illo qꝺ declarauit in tpe: ꝛ fundat sup duo fundamẽta quoꝝ vnum est qꝫ instãs non est pars ꝓteriti aut futuri. Scꝺm vo est qꝫ indiuisibile nõ ꝯtinuat cũ indiuisibili. Et cũ narrauit qꝫ cũ instans fuerit tale necesse est vt sit vnũ nõ diuisibile in duo. naꝫ declaratũ est qꝫ in se nõ est diuisibile: sed queritur hic qꝫ nõ diuiditur in duo: ꝛ ideo incepit declarare hoc: ꝛ dixit.

¶ Necesse est igĩt idem esse ipsum nũc qꝺ vltimuꝫ vtrisqꝫ tpibus est. Si. n. alterum est: cõsequenter non erit alterꝫ alteri: ꝓꝑ id qꝺ nõ est continuum ex impartibilibus. Si aũt secꝝsum est vtrũqꝫ: inter medium erit tempus. Omne. n. continuũ huiusmodi est. Quare erit vniuocũ medio terminoꝝuꝫ At vo si tempus mediũ est diuisibile erit: oẽ enim tps ostẽsum est qꝫ diuisibile sit. Quare ꝛ diuisibile est ipsuꝫ nunc eẽt. Si aũt diuisibile ẽ ipꝫ nũc aliqd qꝺ factũ ẽ in futuro: ꝛ futurꝫ in eo qꝺ factũ ẽ: ℑm qꝺ. n. diuideꝫ hoc termiat ꝓteritũ ꝛ futurꝫ tempus.

¶ Necesse est vt instans quod est vltimum duoꝝ. 26
temporum sit vnum. Quoniam si fuerit vnũ post aliud impossibile est vt vnum sequatur aliud: quoniam tunc continuum erit compositum ex indiuisibilibus. Et si vtrunqꝫ fuerit separatum a reliquo tunc inter illa erit tempus. Quoniaꝫ hec erit dispositio cuiuslibet continui. Ergo necesse est vt inter duo extrema sit aliquod vnigeneum: ꝫ si inter duo extrema fuerit tempus diuiditur: nam declaratum est qꝫ omne tempus est diuisibile: ꝛ sic istans erit diuisibile: ꝛ si istans fuerit diuisibile: sequitur vt aliquod ꝓteritum sit in futuro: ꝛ aliqd ex futuro sit in ꝓteritum. Quoniam vbi hoc distinguitur illic est differentia inter ꝓteritum tẽpus ꝛ futurum.

¶ Et cum hoc sit declaratum necessario sequitur vt instans 26
quod est finis ꝓteriti ꝛ principium futuri sit idem indiuisibile: nisi ℑm diffinitionem tm̃. ꝛ cum narrauit quod est vnum dedit rationem super hoc ꝛ dixit: (quoniam si fuerit vnum post aliud ꝛc.) idest quoniam si finis ꝓteriti fuerit vnum instans: ꝛ principium futuri fuerit aliud instans: necesse est aut vt instans sequatur instans ꝛ tangit ipsum: aut vt alterum: non tangat reliquum: sed impossibile est vt alterum tangat reliquum: quoniam tunc continuum esset compositum ex indiuisibilibus quod est impossibile: ꝛ etiã impossibile est vt alterum sit separatum a reliquo non tangens: quoniam tunc sequitur vt inter illa sit tempus: nam impossibile est vt continuum sit compositum ex segregatis inter que impossibile est vt sit aliquid etherogeneuꝫ: ꝛ hoc intendebat cum dixit: (quoniam hec est dispositio cuiuslibet continui ꝛc.) idest quoniam in omni continuo necesse ẽ vt inter duo vltima posita sit aliquid de genere illoꝝ duorum vltimoꝝum. Si igitur fuerint puncta necesse est vt inter illa sit linea: ꝛ si superficies necesse est vt inter illas sit corpus: ꝛ si linee: necesse est vt inter illa sit superficies: ꝛ si instantia: necesse est vt inter illa sit tempus. Ultima enim nõ inueniuntur nisi in habentibus vltima. s. qꝫ puncta nõ sũt nisi in linea: ꝛ instantia in tempore. Et impossibile est vt cõtinuum componatur non ex suo genere: aut ex rebus separatis. ꝛ etiam impossibile est vt vltima segregentur. Deinde dicit: (sed si inter duo extrema fuerit tempus ꝛc.) idest nam positum est qꝫ instans est indiuisibile: quoniam nõ est pars temporis ꝓteriti aut futuri. Deinde inducit impossibile quod sequitur si fuerit diuisibile: ꝛ dixit: (ꝛ si instãs fuerit diuisibile ꝛc.) idest quoniam instans si ponatur tempus diuidetur per verum instans in ꝓteritum ꝛ futurum: ꝛ quia est terminus inter ꝓteritum ꝛ futurum: vt describitur necesse est vt pars ꝓteriti que est in eo sit futura: qꝛ distinguet ab vltimo qꝺ est inter tps ꝓteritus: ꝛ

instans qđ diuisibile. Et similiter sequit vt pars futura sit preterita qñ erunt illic tria vltima. s. vltimū per qđ diuidi tur instans: ⁊ vltimum per qđ continuatur cum preterito ⁊ vltimū per qđ continuatur cum futuro. Et vniuersaliter cum illud tps accipit ꝑm q̄ est post preteritū erit futurum ⁊ cū accipitur ꝑm q̄ est ante futuꝝ erit preteritū. Et simili partes eius qñ cum diuiditur in duo diuiditur in ꝑteritū ⁊ futuꝝ: ⁊ vtrūq; est ꝑteritū ⁊ futuꝝ ĩsimul qđ ē ipossibile.

¶ Simul autem ⁊ non per se erit hoc nunc sed ꝑm alteꝝ: diuisio enim non ꝑm ipsum est. Adhuc aũt ipsius nunc hoc quidem factum erit: illud autem futurum: ⁊ non semper idem factum est ⁊ futuruꝝ Neq; itaq; ipsum nunc idem est simul: multipliciter enim diuisibile est tempus.

27 ¶ Et erit cum hoc instans non illud quod est p se: sed idem quod alio modo. Diuisio enim non est ei in se. Et cum hoc instans non habet quandam partem preteritam ⁊ quãdam futuram: ⁊ quod est vnum non fuit ⁊ erit. Et instans non erit idem: tẽ pus enim diuiditur in multis diuisionibus.

27 ¶ Cũ declarauit q̄ vnũ ipossibiliũ ꝙtingẽtiũ ponẽtib⁹ q̄ ĩstãs est tps: est vt sit pars futuri preterita ⁊ ps preteriti sit futura. Incepit inducere aliꝺ ipossibile ⁊ dixit (⁊ erit cũ ꝺ instans non illud qđ est per se). i. ⁊ cũ hoc instans non ē instans qđ est per se primo ⁊ principaliter: ſz illud qđ dr ꝑm similitudinẽ. D. d. (diuisio. n. ⁊c). i. ⁊ ista ipossibilia ꝙtingunt ponentibus q̄ instans est tps: q᷑ diuisio non est in essentia. i. in nã instantis nisi per accidens: cũ sit terminus inter preteritũ ⁊ futuꝝ. d. indurit ẽt aliud impossibile ⁊ dixit (⁊ cũ hoc ⁊c.) ⁊ ẽt sequit tertium impossibile: si instãs fuerit tps. s. vt quedã pars instãtis sit preterita ⁊ quedã sit futura: ⁊ vnius quedã pars nõ est futura ⁊ quedã preterita nam vtraq; pars nõ est: ⁊ impossibile est vt vnũ ens ꝓponatur er duobus non entibus. Deinde indurit quartã rationem: ⁊ dixit (⁊ instans non erit idem). i. ⁊ ipossibile est si instãs fuerit tps vt sit indiuisibile. nã oẽ tps ē diuisibile.

¶ Quare si hoc impossibile est inesse ipsi nunc necesse est idẽ esse ei quod in vtroq; est nunc. At vo si idem est: manifestum q̄ est indiuisibile. Si eni diuisibile est iteꝝ cõtingent eadez que ⁊ prius.

28 ¶ Quz igitur ista sũt ipossibilia necesse est vt instãs sit idem. s. instans qđ est in vtroq;. Sed si fuerit idez manifestũ est q̄ est ẽt indiuisibile. Qm̃ si fuerit diuisibile sequunt er hoc ẽt illa q̄ pr⁹ sequebant.

28 ¶ Cum declarauit primo q̄ instans impossibile est vt diuidatur in idiuisibile. D. declarauit scdo q̄ impossibile est etiam vt diuidatur in diuisibile: dixit (cum igitur ista sũt impossibilia ⁊c). i. ⁊ cũ ista impossibilia predicta sequant ponentes q̄ instans est diuisibile: siue in indiuisibile: necesse est vt instans sit idem. s. instans cõe vtriq; tempori preterito ⁊ futuro: ⁊ hoc intendebat cum dixit. s. (instãs q̄ est in vtroq;). i. instans qđ est differentia cõis vtriq; tempori: ⁊ cũ declarauit q̄ necesse est vt sit idem: q᷑ est indiuisibile: declarauit ẽt conuersam. s. q̄ cum fuerit idem sequit vt sit indiuisibile: ⁊ quasi intendebat q̄ conuersio est manifesta per se: ⁊ q̄ ipsum esse indiuisibile non est manifestũ per se: ⁊ ideo dixit (sed si fuerit vnum ⁊c).

¶ Quod quidem igit sit aliqd in tẽpoꝛe idiuisibile qđ dicimus esse ipsum nũc: manifestũ est er his q̄ dicta sũt. Qđ aũt nihil in ipso nũc mouet er his manifestũ est. Si nãq; est cõtingit ⁊ velocius mouꝛi in ipso nũc ⁊ tardius. Sit igit ipsuz nũc i quo .n. moueat aũt velociꝰ in ipso. per. a. b. Ergo tardius in ipso per minoꝛẽ q̄ sit. a. b. mouebit vt p. a. c. Qm̃ aũt tardius in toto ipso nũc mouet p. a. c. velocius in minoꝛi q̄ hoc mouebit. Quare diuidetur ipsum nunc: sed erat indiuisibile. Non ergo est moueri in ipso nunc.

¶ Declaratũ est igit ex dictis q̄ in tpe est aliqđ indiuisibile qđ dicit instans: ⁊ nos declarauim⁹ prius q̄ nihil mouet in hoc instanti. Si igit possibile est vt moueat velociꝰ ⁊ tardius. Sit igit instãs .n. ⁊ moueat in illo aliqđ velociꝰ per ꝑpaciũ. a. b. ergo tardiꝰ mouebit in illo per minꝰ spaciũ q̄ per spaciũ. a. b. A. g. spaciũ. a. c. Si igit tardiꝰ in toto instanti mouet per spaciũ. a. c. tũc velociꝰ mouebit per minꝰ. Unde sequit vt instans sit diuisibile. Sed est indiuisibile. Ergo impossibile ē vt aliquid moueatur in instanti. 29

Demõstratio oñdens q̄ in ipso nũc motus esse nõ põt.

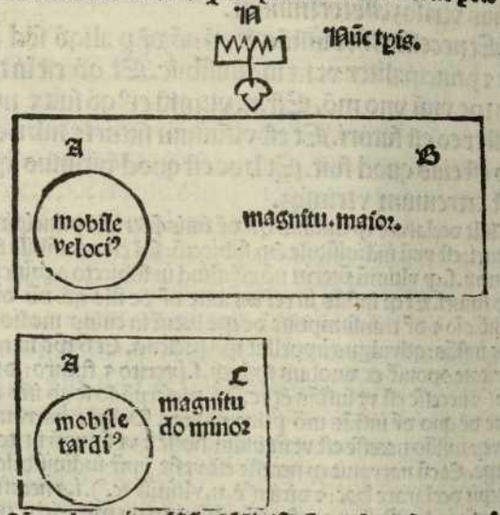

¶ Cũ declarauit q̄ istãs ē idiuisibile: vult declarare q̄ ipossibile ē vt motꝰ fiat in istãti declaratõe pfecta: ⁊ ꝓpõit ad ꝺ q̄ in q̃libet pte tpis in q̃ motꝰ ꝑt fieri possibile est vt duo mota moueant: vnuz velociꝰ: ⁊ aliꝺ tardius. Cũ igit hoc fuerit posituz ⁊ posuerimus duo mota vnum velocius ⁊ aliud tardius moueri in instãti p aliqđ spaciũ. nõ ē dubiũ qn tardiꝰ moueat in illo p spaciũ: minꝰ. Et cũ posuerimꝰ q̄ velociꝰ mouebit p illd spaciũ minꝰ: ⁊ motũ velociꝰ mouet p spaciũ minꝰ in minoꝛi tpe. Manifestũ est q̄ velociꝰ ꝑ trãsibit ꝺ spaciũ in tpe minoꝛi instãti qđ ē ꝺ positũ. Et sermo eiꝰ in ꝺ capl'o est manifestꝰ: ⁊ iã declaratũ est q̄ impossibile est vt motꝰ fiat in instãti er ꝓdictis. s. q᷑ oẽ velociꝰ possibile ē põere velociꝰ ipso. Q̃ ñ nõ põt aliqs dicere q̄ illd q̄ nihil est velociꝰ ē illd qđ mouet in istãti: ⁊ illd q̄ nihil est tardiꝰ ē illd qđ mouet p magnitudinẽ idiuisibilẽ. ⁊ si ꝺ eẽt ñ eẽt ꝓportio inꝰ illũ motũ ⁊ alios motꝰ. s. q̄ ē i maria velocitate ⁊ maria tarditate: q᷑ ñ ē ꝓportio inꝰ lineã ⁊ punctũ. Motũ ē p se q̄ motꝰ sũt ꝓportoales ꝑm velociꝰ ⁊ tardius. 29

¶ At vero neq; gescere. Quiescere. n. dixim⁹ aptũ natũ moueri qđ nõ mouet: qñ aptũ natũ est: ⁊ quo ⁊ sic. Quare: qm̃ in ipso nũc nihil aptũ natum est moueri: manifestũ est q᷑ neq; quiescere.

¶ Neq; ẽt est possibile gescere: qm̃ iam dixim⁹ q̄ 30

quies

quies nō dicitur nisi in eo qō innatū ē moueri: cuz nō mouet qñ innatum est moueri: ꝛ quo inatuz est moueri: ꝛ quo est. Et qz ipossibile est alqd inatū eē moueri in instanti: manifestū est ꝙ nihil omnino est innatum quiescere in eo.

30 ¶ Cum declarauit ꝙ ipossibile est motū fieri in instāti vult declarare ꝙ similiter est in qete: ꝛ posuit ꝙ qescens nō ꝺ quiescere nisi qñ �means suā nām ꝛ locū ꝛ tps fuerit innatū mo ueri: ꝛ nō mouetur: ꝛ hoc intēdebat cū dixit (qñ iam dixi mus ꝙ quies ꝛc.) ꝛ intēdebat cū dixit (in eo qō inatuz est moueri) in eo qō hz nām recipiēdi motū ꝛ cū dixit (ꝛ qñ) intēdit in tpe in quo innatū est moueri: ꝛ cū dixit (ꝛ in quo inatū est) intendit ꝛ ad locū quo innatū est moueri ꝛ cum .v. (means quē innatū est) intēdit: ꝛ cū fuerit in ea dispositōe qua innatū est moueri. Et cū preposuit ꝙ qescēs est illud qō innatū est moueri in tpe in quo est inatū: ꝛ ad locum in quo est innatū: ꝛ similiter in alijs dispositiōibus dixit (qz igit ipossibile est ꝛc.) ꝛ ꝙsecutio istius sermonis est mānifesta qñ qz qescēs nō qescit nisi in tpe in quo innatū est moueri: ꝛ instās nō est tps in quo pōt alqd moueri ꝙcluditur in scōa figura ꝙ tps in quo alqd qescit nō est instans.

¶ Amplius si idē qdem nūc in vtriqz tpiꝺ est: cōtingit aūt hoc qdem moueri: illud aūt qescere per totum. Quod aūt mouet in tpe ꝛ toto: in quolibz mouebit hmōi means ꝙ aptū natuz est moueri: ꝛ qescēs silr qescet: cōtinget idē simul qescere ꝛ moueri. Idem.n. vltimū tēpoꝝ vtroꝝqz ipm nunc.

31 ¶ Et ēt si instās est idem in vtroqz tpe: ꝛ est possibile vt means aliqd totuz moueat in altero ꝛ qescat. Et illud qō mouet means totū in aliquo tpe mouet i quolibet loco demonstrato locoꝝ in qbus inatum est vt motus fiat: ꝛ qō qescit similiter quiescit illo modo. Sequitur necessario vt idem sit motum: ꝛ qescens: nam instās idem est vltimū duoꝝ tēpoꝝ.

31 ¶ Jsta est alia declaratio ꝛ intētio eius qñ qz motū mouet in tpe ꝛ qescit in alio: ꝛ instās qō diuidit hec duo tpa ē idē vt ꝓdictū est: ꝛ ois pars in qua demōstrat res mota in tpe in quo mouet est mota in ea: ꝛ ois ps in qua demonstrat res qescens in tpe in quo qescit ē in ea qescēs: si dispositio motus in instāti qō diuidit hec duo tpa. s. tps qtis ꝛ tps motus sit ista dispō: segt vt in hoc instāti sit qescens ꝛ motū insimul: qz est cōe vtriqz tpi ꝛ illud qō mouet in vno tpe est qescens in toto vel in oibus ptibus ꝛ in toto alterius ē motum. Si igitur quiescit in hac pte cōi necessario mouebitur in ea ex quo segtur vt illud sit in ūstāti quiescēs ꝛ motū insimul. D. ꝺ (ꝛ ēt si instās ꝛc.). i. ꝛ cuz posuerimus ꝙ instās est idem: vt declaratū est: ꝛ cōe vtriqz tpi: ꝛ est possibile vt illud moueat means totū in altero duoꝝ temporum que diuidit instās: ꝛ quiescit in altero: ꝛ cum posuerit hāc ꝓpositionem ꝙiunxit ei aliam ꝛ dixit: (ꝛ illud qō mouetur means totuz ꝛc). i. ꝛ oē totum qō mouetur means totum in toto aliquo tpe necessario mouetur in qualibet parte illius tēporis: cū sit positū ipsum moueri in oibus partibꝫ eius. s. ꝙ motus eius est possibilis in qualibet parte tpis in quo mouet means totum. Et similiter qō qescit est quiescens in oi bus partibus temporis in quo qescit. Et cū posuit has ꝓpositiōes quasi ꝓcedentes: quaꝝ vna est ꝙ instans est cōe duobus tpibus insimul: ꝛ est vnum indiuisibile. Et scōa ē ꝙ possibile est vt illud means totum moueat in vno tpe means totum ꝛ quiescat in alio. s. in duobus tpibus que diuidit instans cōe. Et tertia est ꝙ in qualibet parte tpis in quo res mota mouet est mota ꝛ in qualibet parte tēporis i quo qescit est quiescens: induxit consequens ꝛ dixit (sequitur necessario ꝛc.) ꝛ ista ꝙsecutio manifesta est qñ cum instans fuerit cōe vtriqz temporī ꝛ motum mouetur in omnibus ꝓ tibus vnius temporis: ꝛ quiescit in omnibus partibus alterius temporis. Si fuerit possibile ipsum quiescere in instanti necessario mouebitur in eo ꝛ sic erit in eo quiescēs ꝛ motum: qō est impossibile. Ergo in hac parte neqz quiescit: neqz mouetur. Et cum verificauit ꝙ impossibile est vt aliquid moueatur aut quiescat in instanti: necesse igit est: vt motum nō moueatur ꝛ qescēs nō qescat nisi in tēpore.

¶ Amplius aūt qescere qdez dicimus qō similiter se hz ꝛ ipm ꝛ partes ꝛ tunc ꝛ prius. In ipso autez nūc nō est prius: quare neqz qescere. Necesse est ergo ꝛ moueri qō mouet in tpe: ꝛ qescere qescēs. Quod mutat aūt oē diuisibile esse necesse est: qñ .n. ex quodā in quoddā ois mutatio ē. Et cū qdez sit in hoc in qō mutatū est: nō amplꝫ mutat. Cuz aūt est in eo ex quo mutatū est ꝛ ipm ꝛ partes eius nō mutant. Qō.n. similiter se hz ꝛ ipm ꝛ partes oēs nō mutant. Necesse igit hoc qdē aliqd i hoc esse aliud vo in altero mutantis. Non enī in vtriqz neqz in neutro possibile est esse. Dico autez in quod mutatur primum ꝺ mutationem: vt ex albo in fuscum non in nigrum: non enim necesse est ꝙ mutatur in quocunqz esse vltimorum. Manifestū igitur est ꝙ omne qō mutat erit diuisibile.

¶ Et omne transmutabile necessario est diuisibile 32
Qñ qz ois trāsmutatio est de aliquo ꝛ ad aliqd. Et qñ res manet in illo ad qō trāsmutat tunc nō transmutat. Et cū ēt manet in illo a quo transmutatur in omnibus suis partibus: tunc non transmutatur. Et quoniā illō quod est ꝛ sue partes eodem modo non est transmutatum. Sequitur necessario vt transmutatum ꝺ qꝺam partem sit in hoc: ꝛ ꝺ aliam sit in hoc. Quoniam impossibile est vt in vtroqz sit: aut vt sit in neutro. Et intelligo per hoc qō ois in quo transmutatur primum in transmutatione. A. g. ex albo in palidum non in nigrum. Quoniam non est necessarium vt trāsmutatuz sit: aut in hoc extremo: aut in hoc. Ergo manifestū est qō illud qō transmutat ē diuisibile.

¶ In hac questione accidit exposit oribus questio quasi in- 32
solubilis contra Ari. dicunt enim ꝙ si intelligit per transmutabile mobile scilicet illud quod proprie cadit in tria ꝓ dicamenta trū scilicet: in quanto: ꝛ vbi ꝛ quali: tunc sermo eius non continet transmutationem in substātia: ꝛ manifestum est ꝙ illud quod transmutatur in substantia non est diuisibile sicut illud quod transmutatur in alijs motibus. Et etiam iam dixit super hoc ꝙ transmutatio in substantia non collocatur sub hac declaratione: vnde opinādum est ꝙ vtitur hic transmutatione pro tribus transmutationibus: sed si modo fuerit intellectus iste locus: excipiunt tūc transmutationes que fiunt nō in tempore: ꝛ ista transmutabilia sunt diuisibilia ꝛ corporea: ꝛ sic demōstratio erit particularis: ꝛ deberet esse vniuersalis. Et si intellexerimus per transmutabile illud quod transmutatur in tempore: ꝛ in non tempore: tunc demonstratio non erit vera: nam transmutatum non in tempore non erit ꝺ quandam partem in eo ex quo: ꝛ ꝺ aliam in eo ad quod. Et iō exposit ores ambigunt in responsione ꝛ in isto loco ꝛ dicūt ꝙ Ale. exponit ꝙ ois transmutatio est in tpe: sed qdā latet sensum. Themistius vo dixit ꝙ Aristo. non loquitur hic

de illo qđ transmutaꝫ nō in tpe: ⁊ fingit enī istā transmutationē esse diuisibilē: manifestū est p se trāsmutationē eē nō in tpe: intētio eius est transmutatio in oīb⁹ ptib⁹ Aler. aūt ꝺicit in b famoso magno qm̄ Aris. ⁊ oēs pipathetici dicūt hic eē trāsmutatiōes que fiūt nō in tpe: ⁊ hoc est manifestū in illuminatiōibus ⁊ similib⁹. Ergo nihil est ponere q⁹ oīs transmutatio est in tpe. Dissolutio aūt themistij corrūpitur ex hoc: qm̄ ignorare trāsmutatū esse diuisibile aut idiuisibile p transmutationē diuisibilē aut indiuisibilē est in eodez ordine. Sed dignius est vt sit latentius nāliter trāsmutatū esse diuisibile p trāsmutationē idiuisibilē. Existimaꝫ.n. q⁹ trāsmutatio indiuisibilis ꝺz esse in indiuisibili ⁊ ēt demonstratio qua Aris. vtiꝫ in b nō erit prima ⁊ essentialis: qm̄ diuisibilitas eius qđ transmutaꝫ in tpe nō est ei ꝑm q⁹ est in tpe: cū inueniaꝫ in eo q⁹ nō trāsmutaꝫ in tpe. Et sic illud qđ accipiꝫ cā in hac demōstratiōe nō est cā: ⁊ erit ac si aliqs diceret q⁹ hō est ambulās qz est rōabile: rō nalitas.n. nō est cā ambulatiōis nisi p accīs. Auempace rñdit ad b q⁹ diuisibilitas quā Aristotiles intēdit in b loco nō est diuisibilitas ꝑm vltima: sed diuisibilitas q̄ est in corpe p accidētia oppositā: qm̄ cū trāsmutatū transmutaꝫ de ꝯrio in ꝯriū necessario diuidit⁹ p duo ꝯria dum trāsmutaꝫ: ⁊ certe ista diuisibilitas est prima trāsmutatio in tpe: ⁊ nō accidit ei idē qđ accidit themistio. Sz ista diuisibilitas est p accīs in ꝯtinuo: ⁊ Ari. nō ꝯsiderat in b loco nisi diuisibilitatē q̄ est ꝯtinui essentialī. ſ. ꝑm vltima. Ego aūt sustinui opinionē Auempace: sed mō nō: qm̄ trāsmutatōes sūt duobus modis: modus eristēs p se ⁊ est trāsmutatio q̄ de gete in getē: ⁊ modus eristēs nō p se ⁊ est trāsmutatio q̄ est finis alterius trāsmutatiōis. Ut.g. illuminatio dom⁹ q̄ fit a motu cādele: ⁊ mutatio colūne de dextro in sinistz a motu colūne. Et manifestū est q⁹ iste trāsmutatōes sūt non in tpe: qz sūt trāsmutatiōes: ⁊ finis ē idiuisibilis: ⁊ differt ab illo cuius est finis. Et est manifestū q⁹ ipossibile est vt sit p se ergo trāsmutatiōes q̄ sūt principalī sūt duob⁹ modis. Aut transmutatio cui⁹ finis est de genere illi⁹ trāsmutationis. Aut trāsmutatio cui⁹ finis est de alio genere: ⁊ vtraqz est transmutatio in tpe: ⁊ q̄dam est in eo: ex quo: ⁊ q̄dā i eo ad qđ: ⁊ idifferenter: siue finis trāsmutatiōis fuerit de genere ipsius: aut nō de genere. Ergo trāsmutabilia q̄ sunt nō in tpe eadē ipsa sūt trāsmutabilia q̄ sūt in tpe. Ergo cū fuerit declaratū de istis q̄ sunt in tpe: q⁹ sūt diuisibilia: declarabunt oīa trāsmutabilia esse diuisibilia. Cū esse transmutabile nō est trāsmutabile in tpe: ⁊ ēt trāsmutari aliqd nō in tpe est p accīs cū ꝯsequaꝫ trāsmutationē aliā. Quo mō igit accusaꝫ. Ari. si demōstratio ipsius nō ꝯtinet ipam cū illud qđ est p accīs nō hēat demōstrationē cū b q⁹ cognitio eius collocaꝫ in cognitiōe trāsmutabilis p se: qm̄ illud qđ est p accīs segt illud qđ est p se: ⁊ ēt finis trāsmutatiōis nō est trāsmutatio: qm̄ finis rei nō est illa res. Si igitur ꝺicaꝫ trāsmutatio erit p equocationē: ⁊ iō Ari. nō apponit mentē illi: cū b qđ apparet in sua declaratione: ⁊ sic Aris. intētio latet oēs expositores. D. v. (⁊ oīs trāsmutatio est de aliquo). i. de aliquo in quo est gescēs: ⁊ ista sicut ꝺirimus est trāsmutatio q̄ est essentialī. ſ. de gete in getez. Trāsmutatio vo q̄ segt trāsmutationē nō est de gete in getem: ⁊ iō nō est transmutatio eristēs p se. Et cum posuit q⁹ oīs trāsmutatio est de gete in getē: ꝺirit (⁊ res qm̄ manet in illo ⁊c). i. ⁊ res trāsmutabilis qm̄ gescit in illo ad qđ transmutaꝫ: tūc nō trāsmutaꝫ: qm̄ iam trāsmutata est. Et similiter qm̄ gescit in illo a quo transmutaꝫ ꝯz oēs suas partes nō ꝺicit tunc transmutari ipsam. Et cū posuit q⁹ cum ꝑaliquid ꝑm suas oēs partes fuerit in illo ad quod transmutatur non transmutatur: qm̄ iam transmutatum est. Et similiter qm̄ fuerit ꝑm oēs partes in eo a quo transmutaꝫ: qm̄ nondum transmutatur ꝺirit (sequit necessario ⁊c). i. sequitur necessario vt transmutatum in prima transmutatione sit ꝑm quādam partem in eo a quo est transmutatio: ⁊ ꝑm aliā in eo ad qđ est trāsmutatio primo. Naz impossibile est vt in tpe trāsmutationis sit in vtroqz insimul ꝑm oēs partes: qm̄ tūc esset gescēs: ⁊ motū insimul. Et impossibile est ēt vt in prima trāsmutatione sit in neutro. ſ. neqz in illo ex quo est transmutatio neqz in eo ad qđ est transmutatio primo. Quā inter illud ad qđ est transmutatio ⁊ illud ex quo est transmutatio primo nō est mediū ⁊ cū posuit hoc ꝺirit (ergo necesse est vt transmutatū ⁊c.) Deinde declarauit q̄ sunt hec duo: ⁊ ꝺirit (⁊ intelligo ⁊c). i. ⁊ itelligo p b qđ ꝺirit q⁹ trāsmutatū in prima transmutatione ꝺz esse ꝑm quādam partem in eo a quo est transmutatio: ⁊ in eo ad qđ est transmutatio primo non postremo: qm̄ nō ē necesse vt trāsmutatū in prima transmutatione sit ꝑm quādam ptem in eo ex quo: ⁊ ꝑm aliā in eo ad qđ est transmutatio in postremo: cū in b duo sit mediū. Et indurit exemplū de trāsmutatiōe in qualitate ⁊ de qualitate in coloꝛib⁹: cū primū appareat in hac trāsmutatiōe: bene apparet. n. q⁹ in coloꝛib⁹ est coloꝛ iter quē ⁊ illū a quo est trāsmutatio nō est medi⁹. Et cōsiderandū est qđ sit primū in vna quaqz ꝗttuoꝛ trāsmutationū: nam ista demōstratio fundaꝫ sup hoc q⁹ b primū inueniaꝫ in oībus trāsmutatiōib⁹. Dicam⁹ igit q⁹ hoc primū est nāliter in transmutatiōib⁹ que sunt in qualitate: manifestū est in coloꝛibus cū bene apparet q⁹ iter coloꝛes sunt media finita in numero nāliter. Et itelligo b ꝑ mediū nō illō qđ diuersaꝫ ꝯz magis ⁊ mīus: sed illō qđ. diuersaꝫ ꝑm fozmā ⁊ qualitatē. Quā palidū nō differt ab albo ꝑm magis ⁊ minus: sed ꝯz qualitatē. ⁊ si nō ēent eiusdē speciei. In gustabilibus aūt vī q⁹ ita est sicut in coloꝛibus. In primis aūt qualitatib⁹. ſ. caliditate ⁊ frigiditate vī q⁹ mediuz est tpatū. Trāsmutatū.n. in primo cū transmutaꝫ de calido in frigidū: ꝺī q⁹ quoddā est in calido ⁊ quoddā in tpato: cū inter calidū ⁊ tpatū nō est equalitas media diuersa ꝑm fozmā: sed ꝑm magis ⁊ minus. Quā manifestū est p se q⁹ cū transmutatū amittit partē calidi: ⁊ acqrit partē frigidi: q⁹ q̄dam pars eius est in calido: ⁊ q̄daz in tpato: qm̄ nō calidū ꝑm totū neqz tpatū ꝑm totū. Et similiter qm̄ amittit aliquā partem albi ⁊ acqrit aliquā partē palidi: non est in albo ꝑm totū: sed quiddā in albo ⁊ qddā in palido: lz b qđ dam non distinguaꝫ in actu: sed in potentia: qm̄ cum fuerit in actu destruet motus. ꝓprimū in translatione est locus qui sequit locū ex quo mouet res mota. Si igit motū fuerit nāliter ⁊ finitū de primo extremo ad vltimum extremum tunc erit illic primū nāliter. Ut.g. q⁹ si terra moueaꝫ de supioꝛi in inferius. Ut.g. de vltimo ignis ad locū inferioꝛem: tunc primū erit locus aeris: qm̄ nō est locus medius inter locū ignis ⁊ aeris: ⁊ si nō fuerit motū nāliter non erit illic primū nāliter. Sz q⁹ locus ex quo mouet res mota est alius a loco in quo gescit necessario: ⁊ inter quelibet duo loca est coꝛpus cū iter quaslibet duas supficies ē coꝛpus. Quā supficies segtur supficiem necesse est vt motus qddam sit in loco a quo mouet: ⁊ qddam in loco qui est inter locum a quo mouet ⁊ locū ad quē mouet. ſ. in coꝛpore qđ est in potentia locus inter hec duo loca. ſ. primū ⁊ postremū. Et ideo inter quelibet duo loca est locus ⁊ si locus sequeret locū ⁊ posuerimus q⁹ motū qm̄ fuerit totū in loco a quo mouet est gescens: ⁊ qm̄ ēt fuerit totū in loco a quo mouet ⁊ qddā in loco ad quē mouet est gescēs: necesse est cum fuerit motum vt quiddam sit in loco ad quem mouetur: ⁊ si posuerimus motum esse indiuisibilē ⁊ loca esse indiuisibilia: ⁊ ꝓntia sequitur vt motum sit diuisibile: ⁊ ideo Ari. non vtitur in hac declaratione q⁹ iter quelibet duo loca est locus: ⁊ q⁹ locus nō segt locū. sicut opinat⁹ est Auempace. ſ. q⁹ ista demōstratio nō pficit nisi vtēdo hac ꝓpositiōe. primū aūt in gnātiōe ⁊ coꝛruptione est mīma ps: que pōt inueniri de gnāto: minimū.n. de omni generatiōe terminate q̄ntitatis. Ut.g. q⁹ minima pars ignis est terminata scilicet minima pars que pōt esse ignis. Deinde ꝺicit (manifestum est igitur q⁹ omne quod transmutatur est diuisibile) ⁊ hoc demonstrat q⁹ intendebat diuisibilitatē simpliciter. ſ. ꝑm vltima: non sicut eristimauit Auempace.

Motus aūt

¶ Motus aũt est diuisibilis dupliciter: vno quidẽ mõ tpe: alio vo ꝑm partiũ illius qõ mouet motus vt si ipsuz. a. b. c. mouet totuz: ꝛ. a. b. mouebit ꝛ. b. c. Sit igit ipsi⁹ qdẽ. a. b. q est. d. b. ipsius. b. c. q est b. z. motus partiũ. Necesse igit totũ in quo est. d. b. z. ipsius. a. b. c. esse motũ: mouebit eni ꝑm hũc. Qm̃ qdẽ vtraqz ptiũ mouebit ꝑm vtrũqz. Nulla eni mouebit ꝑm alterius motũ. Quare totus motus totius est magnitudines motus.

33 ¶ Et motus est diuisibilis duob⁹ modis: vnus est in tpe: ꝛ alius ꝑm ptes moti. V. g. qm̃ cum mouet a. b. c. mouet ꝑm totũ ps. a. b. ꝛ mouebit etiã simi liter ps. b. c. Sit igit motus ptis. a. b. d. b. ꝛ motus. b. c. b. z. Erit igit. d. b. z. motus partiũ. a. b. c. Unde necesse est vt totus motus. d. b. z. sit motus magnitudinis. a. b. c. Cũ vtraqz ps eius moueat vno motu illoꝝ: ꝛ neutra moueat hoc motu toto: vnde necesse est vt iste motus tot⁹ sit istius totius magnitudinis.

¶ Prima demonstratio ostendens q motus diuiditur secundum diuisionem mobilis.

D. pars. M. pars. Z.

33 ¶ Cum declarauit q omne motũ est diuisibile fuit necesse vt diuisibilitas accidat motui ꝑm tẽpus ꝛ ꝑm motũ. Incepit notificare hoc: ꝛ dixit (ꝛ motus est diuisibilis duobus modis ꝛc.) ꝛ intẽdit ꝙ partes moti partes que mouent de principio spatij vsqz ad finẽ: ꝛ silr est intelligẽdũ de partitione motus ꝑm partitionẽ partiũ: qm̃ ista partitio differt a partitiõe eius ꝑm partitionẽ tpis. D. indurit exẽplũ ꝛ dixit (V. g. ꝛ). i. qm̃ vtraqz istaꝝ partiuz mouebit de initio spatij vsqz ad finẽ sicut totũ mouet. D. d. (sit igit motus ꝛc.). i. ꝛ cuz fuerit necesse vt vtraqz pars. scilz. a. b. ꝛ. b. c. moueat apud motũ totius. a. b. c. necesse est vt vtraqz ps a. b. ꝛ. b. c. habeat motũ. Sit igit. d. h. mot⁹ partis. a. b. ꝛ h. z. motus. b. c. erit igit motus cõpositus ex duob⁹ motib⁹. d. h. ꝛ. b. z. D. d. (vnde necesse est ꝛc.). i. vnde necesse est vt iste totus motus q est cõpositus ex duob⁹ motib⁹ partiũ. d. h. ꝛ. h. z. sit motus magnitudinis. a. b. c. cui⁹ partes sunt. a. b. ꝛ. b. c. D. dedit causam hui⁹ secutionis: ꝛ dixit: (cũ vtraqz pars ꝛc.). i. ꝛ cã in hoc est qm̃ tota magnitudo. a. b. c. nõ dicit moueri nisi cũ vtraqz pars eius mouebit vno motu: ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit (cũ vtraqz pars ꝛc.) ꝛ cũ declarauit q aliqd nõ dicit moueri ꝑm totuz nisi cũ quelibet suaꝝ partiũ moueat motu vno: ꝛ dixit (ꝛ neutra moueat ꝛc.). i. ꝛ qz motus quẽ hz tota magnitudo: nõ est rei nisi cũ partes eius fuerint mote: ꝛ est impossibile vt motus totius attribuat parti: sequit vt mot⁹ totius sit om niũ partiũ. Nã impossibile est vt motus alicuius attribuatur alij ab eo qõ mouet illo motu. Et itẽdit in declaratione eius qõ est motus partiũ sit motus totius declarare ex hoc q motus totius etiã sit diuisibilis ꝑm diuisibilitatem moti: ꝛ quia iste modus diuisibilitatis est alius ab eo quez habet ꝑm suam extensionem cum tempore.

¶ Amplius aũt si ois motus alicuius est: totus au tẽ motus q est in quo est. d. h. z. neqz partiũ est neu tre: partis vtraqz eni est. Neqz alterius nullius. Cuius eni totus totius ꝛ partes partiũ sũt. Par tes aũt ipsius. d. h. z. sunt ipsaꝝ que sunt. a. b. c. ꝛ nullaꝝ aliaꝝ. Pluriũ eni non erat vnus motus: ꝛ vtiqz totus motus ẽ ipsi⁹. a. b. c. magnitudinis.

¶ Et etiaz si ois motus est alicuius: ꝛ motus. d. h. z. ẽ neutrius partis. Qm̃ vtraqz pars ẽ pars partis. Nõ alterius oino. Qm̃ illud cuius est totus est totius motus: partes motus sunt partiuz eius. Et partes eius sunt partiũ. a. b. c. nõ alterius omnino. Qm̃ si vnus motus nõ est pluriũ vno. Necesse ẽ vt iste mot⁹ tot⁹ ẽt sit magnitudinis. a. b. c. 34

¶ Ista est alia demonstratio quodãmodo ꝛ cõfirmat predictã alio modo: ꝛ dixit (ꝛ etiã ꝛc.). i. si ois motus est moti ꝛ motus cõpositus ex motib⁹ partiũ. V. g. motus. d. h. z. q ẽst cõpositus ex motib⁹. d. h. ꝛ. h. z. q sunt partiũ. a. b. ꝛ. b. c. ꝛ nõ est alterius partis istius moti: necesse ẽ vt totus sit totius. Sed anteqz induceret exẽplũ incepit verificare hoc qõ posuit in precedẽti. s. q motus ꝙgregatus ex partibus moti cũ nõ fuerit alterius partiũ moti necesse est vt sit totius moti. Et hoc acceptũ fuit in prima demonstratiõe ꝙ manifesto ꝛ dixit (qm̃ vtraqz pars est pars ꝛc.). i. motus ꝙgregatus ex motu partis nõ ẽ vnius partiũ qm̃ quelibet pars hz ptes illius motus ꝛ impossibile est vt motus congregatus ex motibus istaꝝ partiũ sit vnius istaꝝ partiuz: ita q totũ ꝛ pars sint eiusdẽ: ergo necesse ẽ vt sit totius. D. indurit aliũ sermonẽ ex quo sequit ista ꝛclusio prima cõsecutiõe: ꝛ dixit (qm̃ illud cuius totius ꝛc.). i. qm̃ nõ est dubiũ in hoc. s. q partes motus cuius totum est totius moti sunt partiũ moti: sed est dubiũ de cõuerso. s. q motus qui est partiũ moti est motus totius. s. oium partiũ. Sed dicimus q ista ꝙuersio est vera: qm̃ cũ fuerit ipossibile vt partes sint alterius rei a partib⁹ moti necesse est vt motus totius sit ꝙgregatus ex motib⁹ partiũ qm̃ si hoc nõ fuerit tũc motus totius erit magis vlis qz id qõ ꝙgregat ex motib⁹ partiũ: ꝛ sic erũt partes motus totius in partib⁹ totius in aliquo alio a partib⁹ totius si motus ei⁹ qõ ꝙgregat ex ptibus fuerit magis ptcularis qz motus totius ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit (qm̃ si vn⁹ mot⁹ nõ fuerit ꝛc.). i. qm̃ si partes motus totius nõ fuerint nisi ptiũ totius cũ sit ipossibile vt vnus motus sit pluriũ vno moto: necesse est vt mot⁹ ꝙgregatus ex motib⁹ ptiũ sit mot⁹ totius quẽadmodũ ptes motus totius sũt ptiũ moti. s. q ista ꝓpositio ꝙuertit ꝛ ista declaratio est vtilis in eis quibus vtitur in fine octaui: scilicet q motus infinitus non est corporis finiti.

¶ Amplius aũt si quidez est totius alius motus vt in quo. t. f. remouebit ab eo q sit vtrarũqz partiuz motus. Hi aũt equales erãt his q sũt. d. h. z. vni⁹ eni vnus motus. Quare si totus qdẽ diuidet q est t. f. in partiũ motus equalis erit q ẽ. t. f. ei q est. d. z. Si vo deficit aliqd: vt qõ est. q. f. qui nullius est motus: neqz eni totius neqz ptiũ: ꝓpter id qõ vnius vnus est: neqz alterius nullius. Cõtinuus eniz motus est cõtinuoꝝ quozũdã. Similiter aũt est ꝛ si excellat ꝑm diuisionẽ. Quare si hoc impossibile

est: necesse eũdẽ motũ esse ⁊ equalẽ. Hec quidẽ igi
tur diuisio ꝑm partium motus est: ⁊ necesse est om
nis esse partibilis ipsam.

35 ¶Et etiã si motus totus magnitudinis sit ali⁹ ab
isto. A.g. t.f. diuidet ex eo q motus vtriusq; par
tis: ⁊ erunt isti duo equales duob⁹ motib⁹. d.b.z.
qm̃ vnũ bz vnũ motuz. Ergo necesse est si motus
t.f. totus diuidat in duos motus partiũ: vt motus
t.f. sit equalis duob⁹ motib⁹. d.z. Si igit diminu-
it aliqd. A.g. pars. q.f. tũc ista pars nõ est alicu-
ius oino. Nã iste motus nõ ẽ totus neq; partiuz:
qm̃ vnũ nõ bz nisi vnũ motum. Neq; est alterius
oino: qm̃ motus cõtinuus est rex cõtinuax. Et si-
militer est si addet apud diuisionẽ. Unde necesse
est si hoc est impossibile vt sit idẽ equalis illi. Er-
go ista diuisio est ꝑm ptes: ⁊ necessario inuenitur
in omni partibili.

¶Demonstratio tertia ostendens idem quod supra.

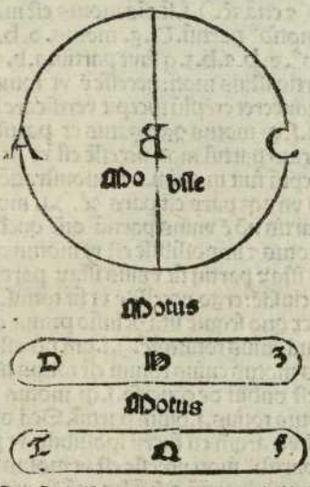

35 ¶Ista est tertia declaratio: ⁊ dicit (⁊ si motus totius ma-
gnitudinis fuerit alius). i. alius a motu cõposito ex duo-
bus motib⁹ partiũ magnitudinis. d.b.z. U.g. motus. t.f.
D.d. (diuidit ex eo ⁊c.). i. qm̃ magnitudo quã diuidim⁹
in duas ptes equales. scilz. a.b.⁊. b.c.⁊ posuim⁹. d.b. mo
tũ. a.b.⁊. h.z. motũ. b.c. si posuerim⁹ q mot⁹ istius totius
magnitudinis: scilz. a.b.c. sit alius a moto ꝯgregato ex. d.
b.h.z. g sunt mot⁹ ptiũ illius. scz. a.b.b.c. U.g. motus. t.
f. necesse est vt iste motus. t.f. diuidat in duos motus: sci
lz in motũ vtriusq; ptiuz magnitudinis: scilz. a.b.b.c. qm̃
cũ totũ mouet partes mouebunt ⁊. D.d. (⁊ erunt isti duo
⁊c.). i. erũt isti duo motus in quos diuidit mot⁹. t.f. quẽ
posuim⁹ esse aliũ motũ a motu. d.z. eq̃les duob⁹ motibus
in quos diuidit motus. d.z. scilz mot⁹. d.b.z. ⁊ cũ isti duo
motus fuerint equales eis. s. motus duax magnitudinuz:
ergo sunt vnus motus: idẽ. s. q motus. t.q. erit mot⁹. d.b.
⁊ mot⁹. q.f. erit motus. b.z. qm̃ ipossibile ẽ vt vna magni-
tudo habeat nisi vnũ motũ. s. magnitudo. a.b.⁊ magnitu-
do. b.c. q̃ sunt ptes totius magnitudinis: ⁊ hoc intẽdebat
cũ dixit (qm̃ vnũ bz vnũ motũ). i. cũ fuerint mot⁹. t.q.q.
f. q̃ sunt ptes motus. t.f. equales duob⁹ motib⁹. d.b.b.z.
q̃ sũt ptes duox motuũ. d.z. ⁊ ps. t.q. ⁊. d.b. sũt vnius ma
gnitudinis. s. magnitudinis. a.b.⁊ sũt equales: ⁊ mot⁹ q.f.
⁊. b.z. sũt vnius magnitudinis ẽt: scilz. b.c. ⁊ sũt ẽt equales
⁊ vna magnitudo nõ bz nisi vnũ motũ ergo motus. t.q. est
idẽ cũ motu. d.b. ⁊ mot⁹. q.t. est idẽ cũ motu. b.z. ⁊ cũ de-
clarauit hoc dixit (ergo necesse ẽ si motus. t.f. ⁊c.). i. ⁊ cũ
motus. t.f. quẽ posuim⁹ aliũ a motu. d.z. ⁊ posuerimus q
mot⁹ magnitudinis diuidit in duas ptes mot⁹. d.z. q̃ sũt
ptes. a.b.b.c. necesse est vt mot⁹. t.f. sit equalis motui. d.
z. ⁊ cũ sint eq̃les ⁊ sũt in vna magnitudine: ergo sunt idẽ cũ
vnũ motũ nõ habeat nisi vnũ motũ: ⁊ cũ voluit ꝓfirmare
eos esse equales dixit (si igit diminut ⁊c.). i. ⁊ totus mo
tus. t.f. si diminuit a toto moto. d.z. tũc nihil inuenit cui
attribuat iste motus diminutus: neq; toti: neq; parti: to-
ti vo q illud qõ diminuit ab hoc motu ẽ motus ptiũ: aut
q motus diminut⁹ est ille q diuidit in oẽs ptes. scilz. ptes
moti ⁊ ideo dixit (si igitur diminuit ⁊c.). i. ⁊ ista pars di-
minuta a motu nõ inuenit aliqd de magnitudine cui attri
buat nisi cẽt possibile vt vna magnitudo hẽat plus q̃ vnũ
motũ: vnde impossibile est vt hec diminutio attribuat ali
cui oino toti aut pti: qm̃ totũ ⁊ ptes habẽt motus alios ab
istis. D.d. (neq; alterius oino ⁊c.). i. ⁊ ista diminutio q ẽ
in motu ipossibile est vt attribuat alij moto a toto ⁊ a pte
qm̃ ipossibile ẽ vt diminutio cristẽs in moto istius magni
tudinis attribuat alij moto. qm̃ cuz duo mota fuerint di-
uersa ab inuicẽ: tũc mot⁹ eox nõ erit ꝯtinuus ⁊ cũ nõ fue-
rit ꝯtinuus nõ erit vnus. D.d. (⁊ silr ⁊c.). i. ⁊ silr mot⁹ ad
dẽs nõ erit alicuius moti oino: q addidit sup ptes moti: ⁊
q vnũ motũ nõ bz nisi vnũ motũ ⁊ vlr segt vt mot⁹ sit par
tis ⁊ nõ sit. Motũ aũt nõ esse ptis ẽ q mot⁹ totius diuisus
est in oẽs ptes ⁊ diminuit ex eo iste motus. Ipsum vo esse
ptis est: q ia posuim⁹ primo q est vnus motuũ ptiũ: qm̃
per illum excedit illud quod congregatur ex motibus par
tium motuum totius positum.

¶Alius aũt ꝑm tẽpus est qm̃ ois motus est in tpe:
tẽpus aũt omne diuisibile est. in minori aũt minor
motus est: necesse ẽ aũt diuidi mot⁹ ꝑm tẽpus.

¶Ista igit diuisio est ꝑm ptes: ⁊ necesse est vt sit in 36
omni ptibili. Et alia diuisio est ꝑm tẽpus: qm̃ ois
motus est in tpe. Et omne tempus est diuisibile ⁊
motus in minori tpe est minor: ⁊ sequit necessario
vt ois motus sit diuisibilis ꝑm tempus.

¶Cũ declarauit q mot⁹ ẽ diuisibilis ꝑm diuisibilitatẽ mo 36
ti: vult declarare ipm esse diuisibilẽ ꝑm diuisibilitatẽ tpis
⁊ syllogismũ cõponit sic. Ois mot⁹ ẽ in tpe: ⁊ b declaratũ
ẽ. Et tps oẽ ẽ diuisibile: ⁊ b ẽt declaratũ ẽ ⁊ eristiat q segt
ex b q ois motus ẽ diuisibilis: hz nõ est ita donec ꝓbet q
ois motus est in tpe sibi cõli ⁊ iõ. d.⁊ mot⁹ ẽ in tpe minori
minor: qm̃ si b nõ eẽt eẽt possibile motũ ee idiuisibilẽ: ⁊ tẽ-
pus diuisibile: vnde necesse ẽ dicere q ois mot⁹ est in tpe
cõli ei: ⁊ oẽ tps ẽ diuisibile ergo ois mot⁹ ẽ diuisibilis: er
go diuisibilitas motus ẽ ꝑm motũ ⁊ ꝑm tps. Et q diuisi-
bilitas in eo est diuersa q mot⁹ sũt in generib⁹ diuersis:
icepit rememorare b: ⁊ dixit (⁊ necesse ẽ vt sit in oi ptibili)
⁊ pot itelligi subiectũ motus nõ diuisio ei⁹ p rẽ motã hz q
est res mota: qm̃ hoc declaratũ est. Et intelligo p subiectũ
motus illud in quo est. U.g. locum in motu locali ⁊ Aler.
dicit ⁊ omne motum habet motum.

¶Quoniã aũt omne qđ mouet in aliquo mouet ⁊
quodã tpe: ⁊ ois moti est motus: necesse est easdẽ
diuisiões esse tpis: ⁊ motus: ⁊ ipsius moueri: ⁊ qđ
mouet: ⁊ in quo motus est. Sed nõ oium silr est in
gb⁹ motus est: sed quãti qdẽ ꝑm scipz: qualis etiã
ꝑm accidẽs. Accipiat eni tempus in quo mouet in
quo sit. a. ⁊ motus in quo. b. si igit ꝑ totuz in omni
tpe est motũ in medio ꝑ minorẽ: ⁊ itez hoc diuiso
ꝑ minorẽ hoc: ⁊ sic semp. Silr aũt ⁊ si motus diui
sibilis sit ⁊ tẽpus diuisibile. Si eni ꝑ totũ in omni

per medium

ꝑ mediū in medio:ꝛ itez per minorē in minori.

37 ¶Et qꝛ omne motū moueꝯ in aliquo tpe:ꝛ ois motus hz motū:necesse est vt tēpus:ꝛ motus:ꝛ motū ꝛ motio:ꝛ illud in quo est motus:habeāt eādē diuisionē:ꝓeter hoc qꝫ nō sunt eodē mō in oib⁹ rebus in qb⁹ est motus:sed sunt quātitatis essentialiter:ꝛ qualitatis ꝑ accidēs. Sit igiꝯ tēpus in quo est motus.a.ꝛ motus sit.b.si igiꝯ iste totus motus est in hoc toto tpe:ille q erit in medietate erit minor:ꝛ cū hoc diuideꝯ iste erit minor. ¶Eodez mō si motus etiā erit diuisibilis ꝛ tēpus etiā erit diuisibile:quoniaz si in toto est totus:medietas erit in medietate. ℞. minoꝛ in minori.

¶Demonstratio oñdēs qꝫ motus diuidiꝯ hz diuisiōez tpis.

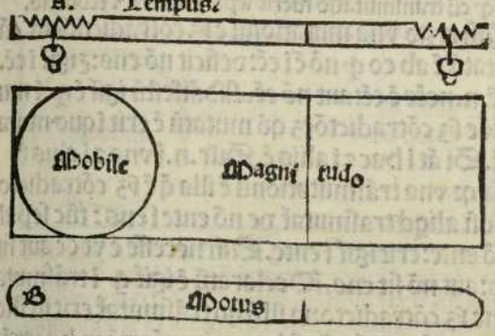

37 ¶Et qꝛ. Et qꝛ omne motum moueꝯ in aliquo.i.aut in vbi aut in quale aut in quāto ꝛ omnis motus est in istis trib⁹ ſ.in moto:ꝛ in eo in quo est mot⁹:ꝛ in tpe:ꝛ videꝯ mihi qꝫ illud qō iacet in textu est melius qꝫ correctio. Alerā. qm̄ si posuerim⁹ qꝫ tps ꝛ motū ꝛ gen⁹ in quo est motus haberent motū ſeqreꝯ necessario vt tps sit diuisibile:ꝛ motū ꝛ motio:qm̄ si ista habēt motū aliquē:ꝛ oē qō hz motū est diuisibile:ꝛcludeꝯ er hoc qꝫ oꝛa ista sūt diuisibilia:qō nō concludiꝯ si posuerim⁹ qꝫ oē motū hz motū:ꝛ cū dirit: qꝫ motus attribuiꝯ vnicuiqz istoꝝ triū coꝛpoꝝ.ꝺ.(necesse est vt tps ꝛ mot⁹ ꝛ motio ꝛ motū ꝛc.).i.ꝛ cū motus dicīꝯ esse in illo in quo moueꝯ ꝛ in tpe ꝛ in moto necesse est vt ista diuidanꝯ ꝑ diuisiōes equales.ſ.qꝫ medietas motus sit in medietate tpis:ꝛ in medietate eius in quo est motus ꝛ in medietate moti ꝛ silr de medietate medietatis ꝛ sic in infinitū ℞.ꝺ.(ꝓeter hoc ꝛc.).i.ꝛ licz motus ꝛ illud in quo ē motus ꝛ tps diuidaꝯ diuisiōib⁹ eqlib⁹:tñ diuisio in illo in q̄ est motus nō attribuiꝯ ei in quo est motus eodē mō:ſz attribuiꝯ motui in qꝫtitate ꝑ ſe:cū diuisio sit eēntialis qꝫtitati:ꝛ attribuiꝯ motui in qualitate ꝑ accidēs. Et itelligendū ē ℔ de qꝫtitate cū motu augmēti ꝛ diminutionis motu locali locus eni numeraꝯ in qꝫto:ꝛ accidet ei diuisio essentialiter. ℞.indurit exēplū de litteris:ꝛ sermo eius in ℔ est manifestus ꝛ intētio eius ē si posuerim⁹ qꝫ aliqs totus motus est in aliquo toto tpe medietatis erit in medietate ꝛ vniuersaliter minoꝛ in minori:ꝛ sicut motus diuidiꝯ ꝑ diuisionē tpis silr tps diuidiꝯ ꝑ diuisionē motus.

¶Eodē aūt mō ꝛ ipz moueri diuideꝯ:sit eni in quo est.c.ipz moueri: ꝑm igiꝯ mediū motū minoꝛ est toto:ꝛ itez ꝑm medietatis mediū:ꝛ sic semp. Est aūt ꝛ ponēdē ꝑm vtrūqz motuū ipm moueri vt ꝑm c.ꝺ.ꝛ.ꝺ.h. dicere qꝫ totū erit hz totū. Si nāqz aliud plus:erit ipm moueri ꝑm cūdē motū:sicut determinauim⁹:ꝛ motū diuisibilē in ꝓtiū mot⁹ esse.

Accepto enim ipso moueri ꝑm vtrūqz:continuuz erit totum.

¶Et ꝑm hūc modū ēt diuidiꝯ motū:sit igiꝯ motuz c.in medietate igiꝯ isti⁹ mot⁹ erit motū min⁹ q̄ totū motū:.silr in medietate medietatis:ꝛ sic semp. Et debem⁹ ēt ponere ꝛ dicere qꝫ moueri vtroqz motuū.A.g.c.ꝺ.ꝛ motū.ꝺ.h.totū ēt ē illō qō ē totius illi⁹. Qm̄ si fuerit aliud tūc plusq̄ vnū: mouebiꝯ vno motu:vt declarauim⁹:cū mot⁹ etiā diuidaꝯ in motus partiū:qm̄ si partitio accipiaꝯ vtroqz eoꝝ:totum erit continuum. 38

¶Demōstratio oñdēs qꝫ mot⁹ diuidiꝯ hz diuisiōez moueri.

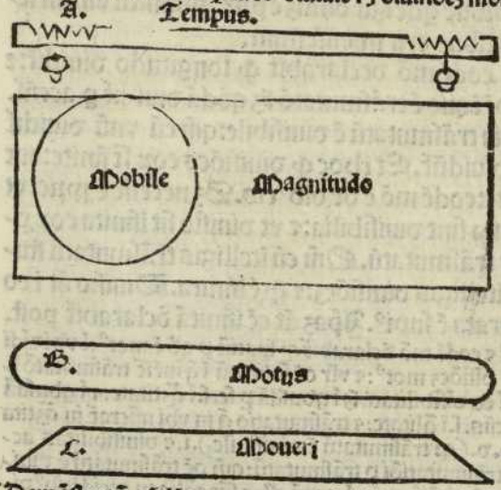

¶Demōstratō oñdēs qꝫ moueri diuidiꝯ hz diuisiōez mot⁹.

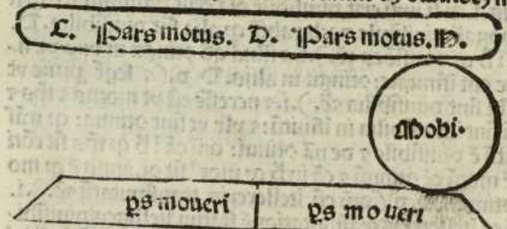

¶Cū declarauit quō motus ꝛ tps diuidunꝯ diuisiōib⁹ eqlibus:vult declarare ēt quō ipa motio ēt diuidiꝯ: ꝑ diuisionē mot⁹.ſ.motio moti:ꝛ dirit(ꝛ ꝑm hūc modū ēt diuidiꝯ motio).i.ꝛ cū posuerim⁹ qꝫ tota motio ē totius mot⁹:manifestū ē qꝫ motū ēt diuidiꝯ ꝑ diuisionē mot⁹.ſ.qꝫ medietas mot⁹ erit medietatis moti qō ptransit ſpatiū de initio vsqz ad finē.qm̄ iste ptes sūt ille ꝑ quas diuidiꝯ totus motus:vt dictū ē:nō ptes q̄ sunt ꝑm diuisionē tpis. ℞.ꝺ.(si igiꝯ tota motio ꝛc.).i.qꝫ ps moti q̄ moueꝯ ꝑ medietatem istius mot⁹ de initio ſpatij ad finē erit necessario mot⁹ minoꝛ qz illud qō moueꝯ toto motu:ꝛ illud qō moueꝯ in medietate illius necessario erit min⁹. ℞.ꝺ.(Et debem⁹ etiaz ponere ꝛc.).i.ꝛ debem⁹ etiā dicere qꝫ cū posuerim⁹ duas motiōes vtriusqz motuū q̄ sūt ptes vni⁹ mot⁹.A.g.motionē q̄ est motus.c.ꝺ.ꝛ motionē q̄ ē mot⁹.ꝺ.h.dico qꝫ tota motio q̄ ē ꝯgregatū motiōis duoꝝ motuū ē tota motio q̄ ē toti⁹ mot⁹ q ꝯgregaꝯ ex duob⁹ motib⁹.c.ꝺ.ꝺ.h.ꝺ.iduxit demōstrationē:ꝛ dirit(qm̄ si fuerit aliqd ꝛc.).i. qm̄ si tota motio q̄ ꝯgregaꝯ ex duab⁹ motiōib⁹ q̄ duaꝝ sūt ptiū mot⁹:fuit alia a motiōe q̄ ē totius mot⁹ qꝛ fuerint ptes motiōis q̄ ē totius mot⁹ vt narrauim⁹ motiōis ptiū motus: tūc plus qꝫ vna motio erit vnius motus:qm̄ vnaqueqz ps habebit duos mot⁹:motū suiipsi⁹:ꝛ motū q ē ps mot⁹ to

tius: nā positū ē q̄ ptes mot⁹ toti⁹ spatij sūt ptiū moti. D. d. (vt declarauim⁹ ⁊c.). i. vt declarauim⁹ q̄ mot⁹ diuidit in ptes: ⁊ motus ptiū in ptes motuū totius. D. d. (qñ cū accipiat motio ⁊c.). i. qñ cū motio accipiat vtriusq; partiū motuū. i. auferat finis q̄ imaginat inter illas: tunc motus erit continuus ⁊ tota motio erit continua ⁊ vna: ⁊ cum finis imaginatur erunt plures.

¶ Silr ät demõstrabit ⁊ lõgitudo diuisibilis: ⁊ oino illõ oē in quo ē mutatio: ꝓter q̄daz q̄ ꝑm accñs. Qõ. n. mutat ē diſibile: vno. n. diuiſio oia diuidẽ tur. Et i ipo finita eē aut infinita: silr se hẽbit de oib⁹. Secutū ät marie ē diuidi oia: ⁊ infinita eē ab ipo mutãte. Qđ or. n. inest mutãti diuisibile ⁊ infinitū: Diuisibile qdẽ igit oñsuz ē pri⁹. Infinitū aũt in sequentibus erit manifestum.

39 ¶ Et eodẽ mõ declarabit q̄ longitudo diuidit: ⁊ vlr oē i quo ē trãsmutatõ ꝑz qõdã diui sit ꝑ accñs. Quia trãsmutatū ē diuisibile: qñ cū vnū diuidit oia diuidũt. Et i hoc q̄ diuiſiões eoꝝ sūt finite: aut infinite: eodẽ mõ ē de oib⁹ eis. Sz necesse ē ꝓprie: vt oia ista sint diuisibilia: ⁊ vt diuiſio sit infinita eoꝝ ꝓpter trãsmutatū. Qñ cū itelligis trãsmutatū stutim itelligis diuiſiões: ⁊ q̄ ē infinita. Diuiſio ät i eo ꝺclarata ē supi⁹. Jp̄az ät eē infinitã ꝺclarabit post.

39 ¶ Dic ⁊ eodẽ mõ ꝺclarabit q̄ spatiũ ꝑ qõ ē mot⁹: i vbi diuidi tur ꝑ diſiões mot⁹: ⁊ vlr oē ꝓdicatũ i q̄ iuẽit trãsmutatõ i. uẽit i eo diſibilitas: ꝑz i gbusdã ꝑ se. s. i q̄ztitate: ⁊ i gbusdã ꝑ accñs. s. i q̄litate: ⁊ trãsmutatio q̄ in vbi nũcrat in q̄ztitate. D. d. (q: trãsmutatũ ē diuisibile). i. ⁊ diuisibilitas accidit trãsmutatiõi ꝑ trãsmutatũ: qñ oē trãsmutatũ ē diuisibile eẽntialit vt declaratũ est: ⁊ sūt eq̄lia in accidẽtib⁹ diuiſiõis. s. q̄ si vnũ erit diuisibile oia erũt diuisibilia. s. q̄ si vnũ ponat diuisibile declarabit q̄ alia sūt diuisibilia. D. d. (⁊ i b q̄ diuiſiões ⁊c.). i. ⁊ illud qđ ꝓtingit in vno de finitate aut infinitate: ꝓtingit in alijs. D. d. (⁊ segt ꝓprie vt oia ista sint diuisibilia ⁊c.). i. ⁊ necesse est vt motus ⁊ tps ⁊ motũ sint idiuisibilia in infinitũ: ⁊ vlr vt sint ꝓtinua: q: trãsmutatũ ē diuisibile ⁊ de nã ꝓtinui: qñ cã i b q̄ tps sit cõtinuũ ē motũ eē ꝓtinuũ ⁊ cã in b q̄ mot⁹ sit ꝓtinuus ē q: motũ ē ꝓtinuũ. D. d. (qñ cũ itellexeris trãsmutatũ ⁊c.). i. qñ si tu itellexeris trãsmutationẽ statim itelliges diuisibilitatẽ in infinitũ: diuisibilitatẽ aũt q: trãsmutatũ nõ itelligitur eē i trãsmutatiõe: nisi qñ imaginat eē i eo ex q̄ in eo ad qđ. ipaz vo eē infinitã declarabit post: cuz declarabit q̄ oē qđ trãsmutat pri⁹ trãsmutabat: ⁊ oē qđ trãsmutabat p: ius non transmutabatur ⁊ sic in infinitum.

¶ Qñ ät oē qđ mutat ex quodã i aliqd mutat: neēe ē qđ mutat cũ primũ mutatũ ē eē i quo mutatũ est. Qđ mutat. n. ex quo mutat distat aut deficit ipz: ⁊ aut idẽ mutari est ⁊ deficere aut sequitur ad mutari ipsum deficere. Nã qđ est mutatũ esse defecisse: similiter. n. vtrũq; se hz ad vtrũq;.

40 ¶ Et q: ois trãsmutatio ē de aliquo ⁊ i aliqd: necesse ē vt illõ qđ trãsmutat qñ ē i pricipio trãsmutationis ē i illo i quo trãsmutat. trãsmutatũ. n. remouetur ab eo a quo trãsmutat ⁊ sepat ab eo ita q̄ trãsmutatio ⁊ sepatio sūt idẽ: aut sepatio segt trãsmutationẽ: necesse ē vt illud qđ trãsmutat separetur: qñ eodem modo se habent ad inuicem.

40 ¶ Vult b declarare q̄ trãsmutatũ in initio trãsmutationis dī iã trãsmutatũ eē nõ trãsmutari qñ hec duo sūt opposita ⁊ itẽdit b ꝑ trãsmutatõez: trãsmutatõez q̄ dī ꝺ q̄tuo: trãsmutatiõib⁹. s. suba ⁊ vbi ⁊ q̄le ⁊ q̄ztũ: ⁊ dixit (de ali ; i aliqd). i. de aliq̄ in q̄ ē qescẽs ⁊ i aliqd i q̄ ē qescẽs. D. d. (ne cesse est ⁊c.). i. ⁊ cũ ois trãsmutatio ē de aliq̄ ⁊ i aliqd inter q̄ ē trãsmutatio: ⁊ iuter primã trãsmutationẽ ⁊ getẽ q̄ ē in eo ex q̄ nõ ē mediũ: necesse ē vt trãsmutatũ p⁹. cũ trãsmutatur recedat ab eo a q̄ trãsmutat: ⁊ veniat ad illõ ad qđ trãsmutat p⁹. nõ scdo: qñ cũ sepat a gete q̄ ē i eo ex q̄: itatim veniet ad primũ ad qđ ē trãsmutatio necessario. D. d. (Iz trãsmutatio ⁊ sepatio ⁊c.). i. trãsmutatũ prio cũ trãsmutatur sepat ab eo a quo trãsmutat in instãti: aut q: sepatio ⁊ trãsmutatio sūt idẽ: aut q: sequunt se: ⁊ nõ curat i b quõ ē cũ sit manifestũ eas eē isil: ⁊ cũ posuerit b dixit (necesse est vt illõ qđ trãsmutat ⁊c.). i. ⁊ cũ trãsmutatio ⁊ sepatio sint ꝓfitia segt vt illõ qđ trãsmutat: ab aliquo separet ab illo: ⁊ q: int getẽ i co ex quo: ⁊ initiũ eius ad qđ ē trãsmutatio: nõ ē mediũ: segt vt cũ trãsmutatuz sepat a gete sit in eodẽ initio ei⁹ ad qđ trãsmutatio ē necessario: cũ eodẽ mõ bẽat se. s. q̄ cũ transmutatio fuerit separatio erit ⁊ ecõuerso.

¶ Qñ ergo vna mutationũ ē ꝑz cõtradictiõem cũ mutatũ ē ab eo q̄ nõ ē i eē: deficit nõ ens: ē igit i eē. Oē. n. neēe ē eē: aut nõ eē. Qđ äifestũ igit ē q̄ i mutatiõe ꝑz cõtradictõez qđ mutatũ ē erit i quo mutatũ ē. Si ät i hac ⁊ i alijs ē. Silr. n. i vna ⁊ i alijs ē.

¶ Et q: vna trãsmutationũ ē illa q̄ ē ꝑz cõtradicto 41
ria qñ aliqd trasmutat de nõ ente i ens: tũc sepat a nõ ente: erit igit i ente. Qñ necesse ē vt oē aut sit ens: aut nõ sit ens. Declaratũ ē igit q̄ i trãsmutatione ꝑz cõtradictoria illõ qđ trãsmutat erit in illo i quo trãsmutat. Et si hoc erit neēariũ in hac trãsmutatiõe neēariũ ē ēt i alijs trãsmutatiõib⁹. Dispositõ. n. i vno mõ trãsmutatõuz ē sic i alijs mõis. 41

¶ Vult declarare q̄ b qđ dictũ ē de trãsmutatiõib⁹ vlr: manifestũ ē p se i trãsmutatiõe q̄ dī trãsmutatio principali: ⁊ ē illa q̄ ē de affirmatiua i negatiuã: ⁊ ñ negatiua i affirmatiuã: q̄ dī gñatio ⁊ corruptio: ⁊ dixit (⁊ q: vna trãsmutationũ ⁊c.). i. ⁊ q: b nomẽ trãsmutatio dī principali de ea q̄ est de nõ ente i ens: ⁊ ñ ente i nõ ens: vt dictũ ē i gnto: ⁊ ē manifestũ i hac trãsmutatiõe q̄ nõ hz mediũ: q̄ cũ aliqd trãsmutat a nõ ente stati sepat a nõ ente: vnde necesse ē vt sit i ente: q: nõ ē mediũ inf ens ⁊ nõ ens. Et cũ dixit q̄ ista ei⁹ itẽtio manifesta ē i trãsmutatiõe q̄ ē i suba: dixit (⁊ si b ē necessariũ i hac trãsmutatiõe ⁊c.) ⁊ b qđ declarauit nõ ē declaratio erẽplaris: ꝑz ē declaratio ad dirigẽdũ ꝓsideratiõnẽ: nõ q: b declarat i alijs trãsmutatiõib⁹ ꝑz q̄ declarat illõ qđ ē ignotũ nãlr a noto: ꝑz ꝑz q̄ declarat illõ qđ ē minozis latẽtie ex eo q̄ ē ignotũ nãlr ꝑ illõ qđ ē manifesti⁹. Et ꝑz hũc modũ vsitat i descriptiõib⁹ ⁊ diffinitiõib⁹ via diuiſiõis ⁊ erẽplificatiõis. Q̄ñ termin⁹ medi⁹ i istis ē idẽ: ⁊ ē q̄ illud qđ trãsmutat stati sepat ab eo a q̄ transmutat: ⁊ venit ad illud ad qđ trãsmutat: cũ nõ sit mediũ inter illõ a quo trãsmutat p⁹. ⁊ illud ad qđ trãsmutat p⁹. sed b apparet magis i trãsmutatiõe q̄ ē i suba cũ illic nõ ē mediũ int illõ a quo ⁊ illõ postremũ ad qđ ē trãsmutatio ꝑz primũ mediũ ē i alijs trãsmutatiõib⁹: q̄si illõ ad qđ i hac trãsmutatiõe. Jsta igit trãsmutatio i duob⁹ extremis hz dispõez sic ē dispositio aliaꝝ transmutationuz inter illud a quo ⁊ illud ad quod primo venit transmutatum.

¶ Amplius ⁊ ꝑz vnãquãq; accipiẽtib⁹ manifestũ ē: si qdẽ neēe ē qđ mutatũ ē eē alicubi: aut ex quo mutatũ ē: aut i aliquo. Qñ ät ex quo mutatũ ē defecit neēe ē ät eē alicubi: aut i hoc aut i alio erit. Sigdẽ i alio vt i ipo. c. qđ i ipz. b. mutatũ ē itez ex. c. muta

tur in

tur i.b.nō.n.erit habitū ipi.b.mutatio.n.cōtinua ē. Quare qō mutatū ē qñ mutatū ē mutaꝛ i qō mutatū ē. Hoc ât ē ipossibile. Necesse ergo qō mutatum est esse in hoc in quid mutatum est.

¶ Et ēt hoc apparet illiq cōsideranerit vnūquēqz
42 modū trāsmutationū: cū sit necāriū qꝺ oē qō trāsmutaꝛ sit i aliquo vbi: aut i aliqua re. Qñ cū sepatur ab illo a quo trāsmutaꝛ: neēe vt sit i aliquo vbi aut i aliqua re aut i hoc. Si igiꝛ illō qō trāsmutaꝛ ad.b. ēi alio. U.g.i.c.sp ēt trāsmutabūꝛ de.c. ad b.qñ.c.nō ē cōtradictoria ad.b.ꝛ transmutatio ē cōtinua. Unde neēe ē vt illud qꝺ iaz trāsmutaꝛ cū trāsmutatū ē semp trāsmuteꝛ ad illud ad qō trāsmutaꝛ: qō ē ipossibile. Ergo necesse ē vt illō qō iā transmutatur sit in illo ad quod transmutatur.

Demōstratio ꝓbās qꝺ illud qō mutatū ē ē eo i qō mutatū ē.

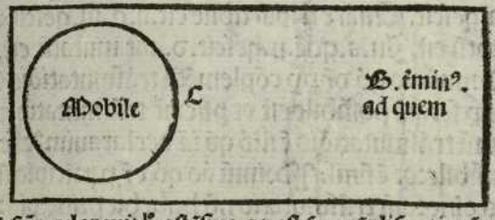

42 ¶ Cū declarauit ꝟ ostēsiue: ꝛ post ꝟz exēplificationē vult ēt declarare ꝟ ducēdo ad icōueniēs: ꝛ dixit (ꝛ ēt ꝛc.). i. ꝛ nō solūmō apparet ꝟ i alijs trāsmutatiōib⁹ er ꝟ qō apparet i trāsmutatiōe q̄ ē i suba: ꝟz ꝟ apparet verisiliꝝ i oib⁹ trāsmutatiōib⁹ qñ oē trāsmutatū cū trāsmutaꝛ venit i aliō ab eo a quo trāsmutaꝛ: aut vbi: aut qñ: aut q̄le: aut q̄ztū. D. d. (qñ cū sepaꝛ ab illo ꝛc.). i. ꝛ ꝟ qō dixim⁹ necesse ē: qñ cū trāsmutatū sepaꝛ ab eo a quo trāsmutaꝛ neēe ē vt sit in aliquo: ꝛ illō aut erit ad qō ē trāsmutatio p⁹. aut erit aliud ab eo ad qō ē trāsmutatio nō ꝓxio: ꝛ cū dixit (aut i ꝟ) itēdit illud ad qō trāsmutatū trāsmutaꝛ ꝓximo: ꝛ cū dixit (aut in alio) itēdit ab eo ad qō ē trāsmutatio nō ꝓxio: qō ē mediū i trāsmutatiōib⁹ hūtib⁹ mediū: aut illō ad qō ē trāsmutatio i postremo i trāsmutatiōib⁹ q̄ sūt ꝟz ꝓtradictoriā: ꝛ cuz dixit: qꝺ cū trāsmutatū sepaꝛ ab eo a quo trāsmutaꝛ: ē i aliquo aut i illo ad qō ē trāsmutatio ꝓxio: aut i alio: dixit (si igiꝛ illō qō trāsmutaꝛ ad.b.ꝛc.). i. ponaꝛ igiꝛ aliqꝺ trāsmutatū separi ab eo a quo trāsmutaꝛ ꝛ venire ad illud ad qō trāsmutatio est ꝓxio ꝛ sit.b. ꝛ ponaꝛ qꝺ cū ꝟ trāsmutatū trāsmuteꝛ ad.b.qō ē i alio. U.g.i.c. segꝛ neēario vt sp i.c. trāsmuteꝛ ad.b. ꝛ vt i.b. sit iā trāsmutatū. D. dedit cāz i ꝟ ꝛ dixit (qñ.c.nō ē ꝓtradictoriū ad.b.ꝛc.). i. ꝛ necesse ē vt sit i.c. ꝓtinue trāsmutatiōis q.c.nō ē ꝓxiū ad.b. vt trāsmutatū sit i eo gescēs: ꝛ cū i.c.nō fuerit gescēs. neēario ē in eo trāsmutatū. Et cū declarauit ꝟ dedit ipossibile qō segꝛ si trāsmutatū fuerit i aliquo alio ab eo ad qō ē trasmutatio ꝓxio: ꝛ dixit (ergo neēe ē vt illō qō iā trāsmutatū ē ꝛc.). i. ergo necesse ē vt trāsmutatū trāsmuteꝛ sp ad illō ad qō iā trāsmutabaꝛ: ꝛ cū posuit qꝺ ē i ꝓxio a quo trāsmutaꝛ: segꝛ vt trāsmuteꝛ ad illō ad qō trāsmutabaꝛ: ꝛ sic ambulās ad aliquē locū ē i illo loco dū ambulat ad ipz: ꝛ cū ꝓtingit ei i ꝟ ipossibile segꝛ: vt trāsmutatū i ꝓxio cū trāsmutaꝛ sit iaz trāsmutatū: qñ segꝛ si ꝟ nō fuerit vt trāsmutatū trāsmutetur ad illō i quo ē. s. trāsferꝛ ad illō i quo ē: aut trāsferꝛ cū trāslatū ē: ꝛ sic ꝑteritū erit futuꝝ: ꝛ cū declarauit ipossibile qō segꝛ ꝟ: ꝺdit ꝛclusiōez q̄ ē ꝺdictoria ipossibili: ꝛ dixit: g. neēe ē vt illō qō trāsmutaꝛ sit i illo ad qō trāsmutaꝛ p⁹.

¶ Manifestū igiꝛ ē ꝛ qō factū cū factū est erit: ꝛ qō corruptū ē cū corruptū ē nō erit. Utr ât dictū est ꝛ de oi mutatōe: ꝛ marie ē manifestū i ea q̄ ē ꝟz cōtradictiōez. Qō qdē igiꝛ qꝺ mutatū ē: cū mutatū est: ꝓximum in illo est: manifestum est.

¶ Manifestū ē igiꝛ qꝺ illō qō fuit ē cū fuit ens: ꝛ il- 43
lud qō corrūpiꝛ ñ ē ens. Qñ iā dixim⁹ vtr i oi trāsmutatiōe: ꝛ hoc manifesti⁹ ēi ea q̄ ē ꝟz cōtradictionē. Manifestū ē igiꝛ qꝺ illō qō trāsmutatū ē i initio trāsmutatiōis est in illo ad quod transmutaꝛ.

¶ Uult notificare qꝺ ꝟ qō itēdebat declarare ē manifestū in 43
trāsmutatiōe q̄ ē in ꝺdictoria er declaratiōe q̄ ꝓtinet alias trāsmutatiōes. Et si manifesti⁹ ēi hac trāsmutatiōe. s. q̄ sit ꝟz ꝺdictoria: qñ ꝟ ē manifestū ꝑ se: ꝛ i alijs ꝑ mediū: ꝛ q̄si dicit manifestū ē igiꝛ i alijs trāsmutatiōib⁹ qꝺ illud qō iā trāsmutatū ē i initio trāsmutatōis ēi illo ad qō trāsmutaꝛ quēadmodū apparet i hac trāsmutatiōe q̄ ē ꝟz ꝺdictiōez lz ꝟ sit manifesti⁹ i hac trāsmutatōe. D. d. (manifestū ē igiꝛ ꝛc.). i. manifestū ē igiꝛ qꝺ illō qō gñaꝛ ē ens i initio cū fuerit i ente ꝛ sepaꝛ a nō ente ꝛ silr illō qō corrūpiꝛ i initio eiꝰ cū corrūpiꝛ ē i nō ente: ꝛ ꝟ itēdebat cū dixit (ꝛ illō qō corrūpiꝛ nō ē ens). D. d. (iā igiꝛ dixim⁹ vtr i oi trāsmutatione). i. iā declarauimus hoc lz sit manifestius in trāsmutatione i substātia: ꝛ causa in hoc est: qꝛ nō habet mediū.

¶ In quo ât ꝓio mutatū ē qō mutatū ē neēe ē atomū eē. Dico ât ꝓimū qō nō ꝑ alteꝝ aliqd ipsi⁹ eē hmōi sit. Sit igiꝛ diuisibile qō ē. a.c. ꝛ diuidaꝛ ꝑm b. siqdē igiꝛ i. a.b. mutatū ē aut iteꝝ i.b.c. nō vtiqz i ꝓio qō ē. a.c. qō mutatū ē erit. Si ât trāsmutaꝛ i vtroqz: necesse ē. n. i vtroqz trāsmutatū eē aut trāsmutari: ꝛ vtiqz i toto trāsmutabiꝛ: ꝟz erat mutatū. Eadē rō ât ē ꝛ si i hoc qdē mutaꝛ: i hoc ât mutatū est. Erit. n. aliqd ꝓximo ꝓius: quare nō erit vtiqz diuisibile in quo mutatū est.

¶ Et illō i quo fuit trāsmutatū i initio trāsmutatio 44
nis neēe ē vt sit idiuisibile. Et itelligo ꝑ initiū illō qō ē tale: nō ꝑ hoc qꝺ aliō ē tale. Sit ergo. a.c. diuisibile: ꝛ dividaꝛ i.b. si igiꝛ trāsmutaꝛ in. a.b. ꝛ in b.c. tūc initiū trāsmutatiōis nō erit i. a.c. Qñ in vtroqz aut trāsmutatuz est: aut adhuc trāsmutaꝛ. Unde neēe ē vt i toto trāsmuteꝛ: ꝟz iā trāsmutatū ē Et ista eadē rōcinatio segꝛ si aliqd ꝑ pte trāsmutetur: ꝛ ꝓ parte transmutatuz est. Qñ sequitur vt sit ꝓius ꝓximo: vnde necesse est vt idem in quo est res non sit diuisibile.

¶ Demōstratio oñdēs qꝺ id i q̄ aliqd p⁹. mutatū est nō ē tps neqz aliquid diuisibile: sed ínstans ꝛ indiuisibile.

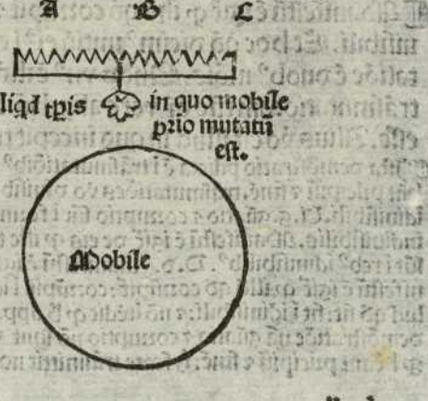

44 ¶ Cū declarauit q; i initio ei⁹ qđ trāsmutaꝫ res trāsmutabilis venit in illđ i q̄ trāsmutaꝫ: vult declarare q; initiū illius i qđ ē trāsmutatio ē idiuisibile: ⁊ dixit (illđ i q̄ ⁊c.). i. ⁊ illđ i q̄ trāsmutatū erit i initio trāsmutatiōis: necesse ē vt sit idiuisibile ⁊ silr id ad qđ puenit: ⁊ hec est cā i ꝟ q; finis ⁊ pricipiū trāsmutatiōis sint idiuisibilia: ⁊ cū dixit q; initiuz ei⁹ i qđ trāsmutatū trāsmutaꝫ ⁊ finis ei⁹ oz esse idiuisibile exposuit illđ qđ itēdit: ⁊ dixit (⁊ itelligo ꝑ primuz ⁊c.). i. ⁊ itelligo ꝑ primū illđ qđ oꝛ trāsmutari nō q; aliq̄ ps ei⁹ est talis: primū. n. ē illđ qđ nō p̄dicaꝫ de aliquo pp alid. D. icepit declarare q; pmū qđ tale oz eē idiuisibile ⁊ dixit (sit igit. a. c. ⁊c.). i. dico q; initiū ei⁹ i qđ trāsmutaꝫ oz eē idiuisibile si aūt sit diuisibile ⁊ sit. a. c. ⁊ diuidaꝫ i. b. dico igitur q; si magnitudo. a. b. c. fuerit diuisibilis necesse est vt trāsmutatū sit trāsmutatū i vtraq; parte. a. b. c. aut adhuc trāsmuteꝫ. Si at trāsmutatū ē i vtraq; pte tūc trāsmutatio ei⁹ i. a. b. c. toto nō erit p̄fa. Sz positū est ita: qđ ē incōue niēs. Et si i vtraq; adhuc trāsmuteꝫ ⁊ nō ē trāsmutatū cōtinget vt i toto trāsmuteꝫ. Sz positū ē ipz iā trāsmutatū eē ⁊ ꝟ itēdebat cū: dixit (si igit trāsmutatū). i. si igit trāsmutatū i vtraq; pte. a. b. c. nō vere oꝛ iā eē trāsmutatū: qm̄ se q̄t ex eo vt nō sit initiū trāsmutatiōis: sed semp trāsmutaꝫ g⁹. necesse ē vt sit i toto. s. i. a. c. sp trāsmutari: q; necesse est vt sit i vtroq; z: aut vere dicaꝫ sp trāsmutari: aut iā trāsmutatū esse. Si igit nō vere oꝛ iā eē trāsmutatū eē: necesse ē vt in vtraq; trāsmuteꝫ g⁹. i toto ē tale. s. trāsmutari. Et positū ē q; i toto trāsmutaꝫ: g⁹. i eodē sp trāsmutaꝫ: ⁊ ē trāsmutatū silr qđ ē ipossibile. Et abbꝛeuiatio hui⁹ demōstratiōis ē talis. Necesse est vt illđ qđ trāsmutaꝫ i tota magnitudine: sit i vtraq; pte. s. cū ē i altera pte: aut nōdū trāsmutaꝫ: aut iā trāsmutatū ē: aut sp trāsmutaꝫ. Si at nōdū trāsmutaꝫ g⁹. ē gesc̄s i oib⁹ ptib⁹ magnitudis: ⁊ i toto iā trāsmutatū ē: ⁊ ꝟ ē icōueniēs. Et si iā trāsmutatū ē i vtraq; tūc i magnitudine iā trāsmutatū ē nō i p⁹. ⁊ si i eis sp trāsmuteꝫ: g⁹. i. a. b. c. toto trāsmutaꝫ. Sz positū ē iā trāsmutatū eē: g⁹. in eodē trāsmutaꝫ: ⁊ ē iā trāsmutatū ⁊ ꝟ ē ipossibile. Sz Ari. tacuit diuisiōez dicēdē: q; i vtraq; erit gesc̄s q; ē manifesta: ⁊ q; iā vsus ē i hac ꝓpositiōe i initio hui⁹ tractat⁹. D. d. (⁊ ista eadē rōcinatio segt ⁊c.). i. ⁊ istđ possibile segt et si posuerim⁹ ipz i vna pte iā trāsmutatū eē: ⁊ i alia adhuc trāsmutari. U. g. i pte. a. b. iā trāsmutatū eē: ⁊ i pte. b. c. adhuc trāsmutari: qm̄ rō i ꝟ eadē ē. s. q; segt vt illđ qđ positū ē primū nō sit primū. D. d. (g⁹. necesse ē vt illud ⁊c.). i. segt igit ex ꝟ sermōe vt illđ qđ ē initiū i q̄ est trāsmutatio nō sit diuisibile neq; vltimū ei⁹ i q̄ ē trāsmutatio: ⁊ itelligē dū est hoc etiā in tpe transmutationis. s. q; initiuz eius est indiuisibile: ⁊ q; non est tempus sed instans.

¶ Manifestū igit q; ⁊ qđ corrupt̄ ē ⁊ qđ factū ē in atomo: hoc gdē corrupt̄ hoc aūt factū ē. Dicit aūt i quo p̄io mutatū ē dupl̄r: aliđ gdē i quo p̄io pfecta ē mutatio: tūc. n. vez est dicere qđ mutatū est: aliud vo in quo primo cepit mutari.

45 ¶ Manifestū ē igit q; illđ qđ corrūpit ⁊ qđ ē: ē i idiuisibili. Et hoc qđ dicim⁹ initiū ei⁹ i quo ē trāsmutatiōe ē duob⁹ mōis. Quoz vn⁹ ē illđ i quo pficit trāsmutatio: qm̄ tūc oꝛ vere aliqd iā trāsmutatuz esse. Alius vo est illud in quo incepit trāsmutatio.

45 ¶ Ista demōstratio p̄dicta ē i trāsmutatiōib⁹ diuisibilib⁹ q̄ hūt p̄incipiū ⁊ finē. trāsmutatiōes vo diuisibiles. s. q̄ sūt in idiuisibili. U. g. gñatio ⁊ corrupcio sūt i forma: ⁊ forma est indiuisibilis. Manifestū ē igit de eis q; iste trāsmutatiōes sūt i reb⁹ idiuisibilib⁹. D. d. (manifestū ē igit ⁊c.). i. manifestū ē igit q; illđ qđ corrūpit: corrūpit i idiuisibili: ⁊ illud qđ fit: fit i idiuisibili: ⁊ nō itēdit q; ꝟ apparet ex p̄dicta demōstratiōe nā gñatio ⁊ corrupcio nō sunt diuisibiles ita q; hēant p̄incipiū ⁊ finē: ꝟ forte trāsmittit nos ad ꝟ qđ dictū ē p̄i⁹ q; gñatio ⁊ corrupcio sūt fines trāsmutatiōis. Et declaratū ē ꝟ q; finis trāsmutatiōis ē idiuisibilis ⁊ itelligo ꝑ trāsmutatiōez illđ cui⁹ finis ē gñatio ⁊ corrupcio. s. transmutatiōez alteratiōis: ⁊ gñatio ē finis alterationis ⁊ nō est trāsmutatio sequēs trāsmutatiōez: q; nō diuidit in magis ⁊ min⁹: q; nō itelligit hō eē magis q̄z hō negz equ⁹ ē magis q̄z equus: sicut itelligit albedo magis q̄z albedo: ⁊ iō gñatio ⁊ corrupcio nō sūt mot⁹ neq; existūt ꝑ se ꝟ sequunt motū ⁊ iō forte itēdit ꝑ idiuisibile i gñatiōe ⁊ corruptōe formā. D. d. (⁊ ꝟ qđ dixim⁹ ⁊c.). i. ⁊ dixit ꝟ q; ñ ē locut⁹ nisi i p̄incipio tm̄: qm̄ demōstratio sup ea eadē est ⁊ forte ꝟ nomē primū in idiomate eoꝛ significat p̄incipiū ⁊ finē.

¶ Scōz gdē igit finē mutatiōis qđ primū oꝛ existit ⁊ ē. cōtigit. n. p̄fici mutatōez ⁊ ē mutatiōis finis: qđ oñsuz ē idiuisibile eē pp id qđ finis. Qđ at ꝟ p̄incipiū oino nō ē nō. n. p̄incipiū ē mutatiōis: neq; in quo p̄io qs mutabit. Sit. n. primū i quo sūt. a. d. hoc igit idiuisibile nō ē: accidit. n. habita esse ipsa nūc: ampli⁹ si i. c. a. tpe: oino gescit: pōaꝫ. n. gescēs ⁊ i. a. gescit. Quare si ipartibile est. a. d. silr gescit ⁊ mutatū est. Jn. a. gdē. n. gescit. d. aūt mutatū est.

¶ Primū vo qđ oꝛ pp cōplemētū trāsmutatiōis ē 46
erūs p se: qm̄ possibile est vt p̄ficiaꝫ trāsmutatio: ⁊ vltimū trāsmutatiōis ē illđ qđ iā declarauim⁹ esse idiuisibile: q; ē finis. Primū vo qđ oꝛ p p̄incipio ñ ē ens oino: qm̄ trāsmutatio nō habebit p̄incipiū: neq; erit ex p̄io tpe aliqd in quo trāsmutetur res. Sit igit primū. a. d. istđ igit primū nō ē idiuisibile: qm̄ segt i oi idiuisibili vt istātia sint sesea. Et ēt si i tpe toto. c. a. fuerit gescēs pōem⁹ ipz eē gescēs in a. etiā sequitur igitur si. a. d. fuerit quiescens ⁊ idiuisibile: vt sit quiescēs ⁊ iā trāsmutatum isit. Qm̄ i. a. erit quiescēs ⁊ in. d. erit iā trāsmutatū.

¶ Cū declarauit q; in p̄incipio ciꝰ qđ trāsmutaꝫ: separa- 46
tur ab eo in quo transmutaꝫ: veniet in illud in quo primo trāsmutaꝫ. ⁊ q; initiū ⁊ finis trāsmutatiōis sūt idiuisibilia vult declarare q; initiū trāsmutatiōis nō est in actu sed in potētia: ⁊ silr initiuz eius in quo est transmutatio nō est in actu sed in potētia: finis aūt trāsmutatiōis i actu est ⁊ demōstrato: ⁊ similiter finis eius in quo ē trāsmutatio. Qm̄ si est necesse vt trāsmutatū in initio trāsmutatiōis sit in illo in qđ trāsmutaꝫ. Et non trāsmutaꝫ nisi in indiuisibili: ⁊ initiū eius in quo trāsmutaꝫ est indiuisibile. Sequit vt nō trāsmutaꝫ in initio trāsmutatiōis. Et cū in trāsmutato nō inueniāt trāsmutatio nisi sit iā trāsmutatū: manifestū est q; trāsmutatio nō hz p̄incipiū nisi trāsmutatio esset cōposita ex indiuisibili: ⁊ tēpus silr. Ergo istud p̄incipiū necessario est in potētia ⁊ est illud de quo declaratū ē in sermone p̄dicto ipsum esse indiuisibile. Et expositores dubitabāt in hoc q; existimabāt q; isti duo sermones sunt ꝯtradictorii s. dicēs q; est indiuisibile: ⁊ dicēs q; nō ē ens: ⁊ nō sūt contradictorii nisi eēt declaratū q; nō est ens oino. Sed nō fuit declaratū nisi q; est nō ens in actu: ⁊ hoc ignorāt oēs expositores in hoc loco ideo inuenimus Alex. trāstulisse declarationē ad tēpus. s. hoc qđ declarauit q; initiū trāsmutatiōis est indiuisibile. D. d. (ipsum esse nō ens) ⁊ forte intendit ꝑ hoc quod declarauit ipsum esse indiuisibile: ipsum esse non ens in actu: ⁊ quasi dicit si istud p̄incipium fuerit ens in actu necesse est vt sit indiuisibile. Deinde declarauit q; si fuerit indiuisibile necesse est vt non sit ens ⁊ si ponaꝫ esse accidet impossibile: ⁊ iste modus declarationis est modus verus. Expositores aūt nō fecerūt differentiam inter sermonē de p̄incipio ⁊ fine in hac intentione: ⁊

dixerunt

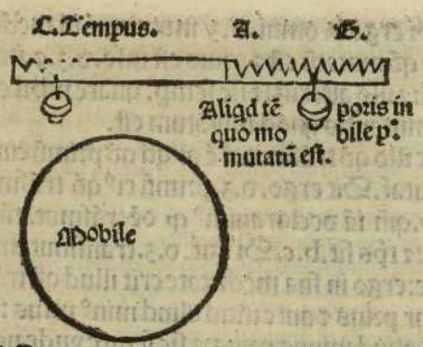

dixerunt quomodo motus habebit finē ⁊ nō habebit prin cipiū: ⁊ hoc qđ cristimauerunt de hoc est in primo aspectu a deceptiōe. D. d. (primū vo ⁊c.). i. indiuisibile vo qđ di cit de fine trāsmutatiōis ⁊ fine eius in quo est trāsmutatio est cristēs in actu ⁊ pōt demonstrari. Et cuz narrauit hoc dedit causam ⁊ dicit (qñ possibile est vt perficiaꝯ ⁊c.). i. ⁊ hoc est ita: qz transmutatū potest perfici in sua transmu tatione ⁊ perfectio transmutationis est res existens in actu sicut alie perfectiōes: ⁊ demonstrata magis q̄z in vno in stanti: ⁊ hoc manifestū est in omni transmutatiōe: qñ per fectio in vbi est superius: ⁊ in qualitate est albū ⁊ nigruz: ⁊ in q̄ztitate ē q̄ztitas terminata. Ista igiꝯ ingt sūt in actu: ideo finis in eis que est indiuisibilis ⁊ est vltimū trāsmuta tionis est ens in actu: principiū vo transmutationis qz nō est principiū alicuius pmanētis sicut est dispositio in prin cipio linee ⁊ illud qđ est ei in actu est ipsa trāsmutatio: ⁊ in transmutatione nō est initiū naturaliter: necesse est vt istud principiū nō sit ens: neqz existens. Cū igiꝯ posuit q̄ possi bile est vt perficiaꝯ trāsmutatio transmutationis: ⁊ q̄ ista pfectio est in actu ⁊ hoc hz finē fuit necesse vt finis eius sit in actu sicut est finis linee ⁊ finis superficiei. Et causa in hoc est qz motus ⁊ tēpus nō habent situ: ⁊ linea habet siū: de claratū est q̄ est indiuisibilis ergo finis motus indiuisibi lis est in actu. Deinde reuersus est ad principiū motus de quo declaratū est q̄ si fuerit ens nō erit indiuisibile: ⁊ de clarauit ipsum esse nō ens nisi in potentia. s. ꝑm q̄ instans est in tēpore: ⁊ dixit (primū vo ⁊c.). i. principiū vo trans mutationis de quo dicimus q̄ si fuerit ens qđ nō erit di uisibile: nonest necesse vt sit ens omnino quia est indiuisi bile in sua natura. s. principiū ꝑm q̄ est principium. D. d. (qñ transmutatio nō habebit principiū ⁊c.). i. qñ trans mutatio nō habebit que est transmutatio: nam principiuz est indiuisibile ⁊ transmutatio est diuisibilis: neqz etiam in hoc tēpore qđ est indiuisibile cadit transmutatio: qñ trans mutatio est diuisibilis ⁊ nō cadit nisi in tēpore: vt declara tū est in initio istius tractatus: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (sit igiꝯ primū ⁊c.). i. sit igiꝯ primū eius in quo est transmuta tio. Ut. g. primū spatij. a. d. D. d. (istud primum igiꝯ ⁊c.) idest sequitur igitur vt primum spatij in quo est motus in actu nō sit indiuisibile sed diuisibile necessario. Et cū nar rauit q̄ istud primū debet esse diuisibile ex contrario pri mo quod est principiū eius in quo est motio moti in initio eius quod mouetur: ⁊ est principiū motus dedit impossibi lia consequentia si ponatur indiuisibile: ⁊ dixit (sequitur si fuerit indiuisibile ⁊c.). i. qñ si primū eius in quo demon straꝯ motus fuerit indiuisibile ita q̄ sit pars motus: contingit motū inueniri in spatio idiuisibili ⁊ tēpore indiuisibi li. s. instanti: ⁊ sic tempus ⁊ motus erunt composita ex indi uisibilibus quod est impossibile. D. d. (⁊ etiaz si in tēpore c. a. ⁊c.). i. ⁊ si pars tēporis in qua est vltimū quietis fue rit pars in qua est vltimū motus ꝑm q̄ est aliquod indiuisi bile: cuz instans non sequitur instans: neqz inter finē quie tis ⁊ initium motus est tēpus: manifestum est q̄ si in hac parte temporis indiuisibilis fuerit possibilis motus: possi bilis erit quies: ⁊ sic res erit mota ⁊ quiescens in eodē quia finis est quietis ⁊ initium motus. ¶ Ponatur igitur. s. mo tum moueri in toto tempore. a. d. ⁊ ponatur etiam ipsum quiescere in fine istius temporis: scilicet. d. mouetur igitur etiam in initio eius quod est. a. Ergo necesse est si ille finis ⁊ initiū qđ est indiuisibile posset in eo fieri motus ⁊ quies: vt illud quod mouetur in eo sit quiescens ⁊ motuz insimul quoniam in. a. d. quod est indiuisibile erit quiescens ꝑm q̄ est finis quietis: ⁊ erit in. a. motum ꝑm q̄ est initium mo tus ⁊ sic in eadem re erit quiescens ⁊ motuz insimul.

¶ Demonstratio prima sumpta ex parte temporis ostendēs q̄ non est accipere primum in quo mutatum est ex parte principij.

¶ Quoniā aūt nō est impartibile necesse est. Diui sibile esse: ⁊ in quolibet huiusmodi mutatum esse. Diuiso enī ipso. a. d. siquidē in neutro mutatū ē: neqz in toto. Si aūt in ambobus mutaꝯ ⁊ in omni Si vo in altero tm̄ mutatū est: nō in toto primo. Quare necesse est in quolibet mutatū esse. Manifestum igitur est q̄ non est in quo primo mutatum est: infinite enim diuisiones sunt.

¶ Si igiꝯ. a. d. nō est indiuisibile: necesse est vt sit di 47
uisibile: ⁊ in quolibet istius accipiaꝯ trāsmutabiꝯ in eo qñ. a. d. diuideꝯ. Si igiꝯ nō trāsmuteꝯ neqz in altera duaz partium ergo neqz in toto trāsmu tabiꝯ. Et si in eis semp trāsmutaꝯ ista erit dispositio eius in toto. Et si trāsmutaꝯ in altero non erit primū eius in quo trāsmutaꝯ totuz. Ergo necesse est vt transmuteꝯ in quocūqz eius accipiaꝯ. Ergo manifestum est q̄ non est primum eius in quo trās mutatur. Quoniā diuisio eius est infinita.

¶ Dicit: si igiꝯ. a. d. i quo posuim⁹ principiū trāsmutatiōis 47
cristēs in actu nō fuerit idiuisibile: necesse ē vt sp diuidaꝯ in diuisibile ⁊ vt in q̄libet pte ponaꝯ trāsmutari in actu: ne cesse ē vt prius trāsmuteꝯ. s. q̄ ante hāc trāsmutationē po sitā sit trāsmutatio. Q̄ m̄ magnitudo in qua posita ē trans mutatio ē diuisibilis necessario: ⁊ b intēdebat cū dixit (cū diuidaꝯ. a. d.) ⁊ cū narrauit q̄ cū trāsmutaꝯ i hac magni tudine: necesse ē vt sit trāsmutatū in ptb⁹: icepit declara re b ⁊ dixit (⁊ si nō trāsmutaꝯ ⁊c.). i. ⁊ cū posuerim⁹ q̄ pri mū eius in quo demōstraꝯ trāsmutatū ⁊ eius in quo ē trās mutatio ē diuisibile. Ut. g. a. d. diuideꝯ in. b. si igiꝯ nō trās mutaꝯ in altera pte. scz in. a. b. b. d. ergo neqz in tota ma gnitudine. a. d. qđ ē ꝺ positū: ⁊ trāsmutaꝯ in eis semp: tūc dispositio eius in toto erit talis: sz positū ē q̄ ista trāsmuta tio est principiū trāsmutatiōis: ⁊ b est ipossibile. Et si trās mutaꝯ in altera ⁊ nō in reliqua: tūc totū nō erit principiuz eius in quo trāsmutaꝯ: sz positū ē primū ⁊ b ē icōueniēs: ⁊ b itēdebat cū dixit (⁊ si trāsmutaꝯ in altera ⁊c.) ⁊ cū sit im possibile vt in vtraqz sit qesces: aut in eis semp trāsmuteꝯ ⁊ in alia nō trāsmutaꝯ: seqꝯ ex b vt in vtraqz sit iā trāsmu tatū: ⁊ dixit (ergo necesse est ⁊c.). i. queqz ps accipiaꝯ ex il lo ꝓio necesse ē vt trāsmutatū in eo sit iā trāsmutatū: ergo trāsmutatio erit ante trāsmutationē ⁊ ante hāc alia sicut ē dispō i diuisiōe magnitudis in infinitū: ⁊ b itēdebat cū dixit (g. manifestū ē ⁊c.). i. g. māifestū ē q̄ in eo nō ē principiū eius qđ trāsmutatur qz diuisio eius est in infinitū.

¶ Neqz itaqz in eo qđ mutatū est aliqd ipsi⁹ prius est qđ mutatū ē. Sit enī. d. z. qđ primo mutatū est ipsi⁹. d. h. oē enī diuisibile esse demōstratū est qđ mutaꝯ. Tps aūt in quo. d. z. mutatū est: sit in quo

est.b.c. Si ergo in omni.d.z. mutatuz ē in medio minus est qđ mutatū est ⁊ prius est ipso.d.z.⁊ iterꝫ hoc aliud:⁊ illo alteruz:⁊ sic semp: quare nihil est primum mutantis quod mutatum est.

48 ¶ Neqz ex illo qđ trāsmutaꝯ ē aliqd qđ primū eius qđ trāsmutaꝯ. Sit ergo.d.z. primū ei⁹ qđ trāsmutaꝯ ex d.b. qm̄ iā declarauim⁹ q⁹ oē trāsmutatū ē diuisibile:⁊ tps sit.b.c. Si igiꝯ.d.z. transmutatur in hoc tpe: ergo in sua medietate erit illud qđ trāsmutabatur prius ⁊ ante istud aliud min⁹ prius: ⁊ ante illud aliud minus prius:⁊ sic semp: vnde necesse est vt in trāsmutato nō sit aliqd oino quod sit primum eius quod transmutatur.

Demōstratō z⁹. oñdēs idē qđ supra sumpta ex pte mobilis.

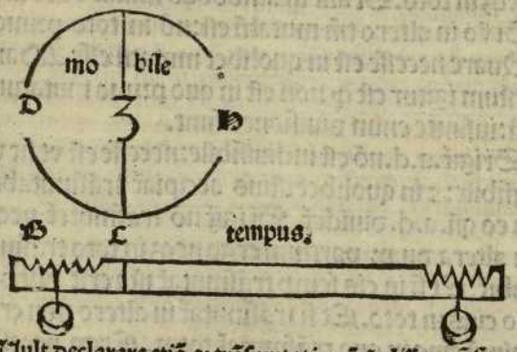

48 ¶ Ulult declarare etiā q⁹ trāsmutatio nō ē aliq̄ ps q̄ sit primū ei⁹ qđ trāsmutaꝯ. i. q⁹ añ ipz nō ē alia ps q̄ dicaꝯ trāsmutari: qm̄ āt trāsmutatū dz bre ptē manifestū ē ex p̄dictis nā oē trāsmutabile ē diuisibile. qm̄ vo i ista diuisiōe nō iuenit ps prīa: manifestū ē ex b qđ ē declaratū q⁹ trāsmutatio ⁊ tps ⁊ trāsmutatio oia sūt de nā ⁹tinui ⁊ qđ ⁹tinuū sp diuidiꝯ i diuisibile. Et q⁹ diuisibilitas moti ē manifestior ex diuisibilitate ei⁹ in q̄ mouet: icepit declarare q⁹ si cēt b primū trāsmutatū: tūc cēt prīa lōgitudo:⁊ primū tps: ꝫ qz b ē mānifesti⁹ i tpe dirit (nec sit ex illo qđ trāsmutatū ē ⁊c.) i. neqz i trāsmutato iueniꝯ ps q̄ sit primū ei⁹ qđ trāsmutaꝯ D. posuit trāsmutatū de b:⁊ posuit ptē illi⁹ p⁹. d.z. vt declararet ducēdo ad icōueniēs: q⁹ ista ps nō ē primū ⁊ dirit (.d.z.⁊c.) ⁊ q⁹ aliqs pōt dicē q⁹ ista positio nō ē vera: nisi cēt verꝫ q⁹ oē trāsmutatū ē diuisibile: dirit qm̄ iā declarauim⁹ q⁹ oē trāsmutabile ē diuisibile. Et cū posuit b:⁊ iam declarauit q⁹ oē trāsmutatū trāsmutaꝯ i tpe: necesse est vt ista ps trāsmutēꝯ i tpe ⁊ dirit (⁊ tps i q̄ trāsmutaꝯ sit.b.c.) i. ⁊ cū declarauit q⁹ ista trāsmutatio ꝫ ē i tpe sit igiꝯ illō tps ps.d.z. trāsmutaꝯ.b.c.D.d. (si igiꝯ.d.z.⁊.c. ꝫ ps trāsmutati: quā posuim⁹ primū ei⁹ qđ trāsmutaꝯ: tūc i medietate istius tpis erit illō qđ trāsmutaꝯ de illa pte min⁹. Q m̄ illō qđ trāsmutaꝯ i minori tpe ē min⁹. s.i eq̄li velocitate. Et erit trāsmutatio q̄ ē i medietate isti⁹ ante trāsmutationē q̄ ē i toto illo tpe q̄ posita ē prīa:⁊ sic erit prīa. Et q⁹ tps diuidiꝯ i medietates i ifinitū necesse ē vt diuidaꝯ i minus:⁊ min⁹ i minori ꝫ diuisiōez tpis i ifinituz. Et silr in pri⁹ ⁊ i pri⁹ prioꝛi:⁊ sic i ifinitū:⁊ cū declarauit q⁹ trāsmutatū nō hz primū dirit (necesse ē igiꝯ ⁊c.) i. sicut est necesse in ipsa trāsmutatiōe ⁊ in eo in quo est trāsmutatio.

¶ Quod igitur neqz in eo qđ mutatur neqz in quo mutatur tpe nihil prius sit manifestū est ex his q̄ prius dicta sunt. Ipsum aūt qđ mutatur aut ꝫz qđ mutatur nō etiam similiter se habebit. Tria nāqz sunt q̄ dicūtur ꝫm mutationē. Qđ mutatur. Et in quo. Et in qđ mutatur: vt hō. Tēpus:⁊ albū. Homo qdē igitur ⁊ tps diuisibilia sunt. De albo aūt alia ratio est ꝓpter id qđ ꝫm accidens oia diuisibilia sunt: cui eni accidit albū aut quale illud diuisibile est. Qm̄ quecūqz diuidūtur ꝫm se ipsa diuisibilia:⁊ nō ꝫm accidēs: neqz in his erit primū vt in magnitudinib⁹. Sit eni in quo ēst.a.b. magnitudo: motus autem sit ex.b. in.c. primum. Igitur si quidem indiuisibile est. b.c. impartibile impartibili erit cōiūctū. Si vo diuisibile: erit aliqđ ipsi.c. prius in quo mutatū est ⁊ illo iterū aliud:⁊ sic semper: pp id qđ nullo mō deficit diuisio. Quare nō est primū in qđ mutatū est. Silr aūt est ⁊ in quātitatis mutatiōe:⁊ hec.n. in cōtinuo est. Manifestū igitur est q⁹ in sola mutatiōe que est ꝫm qualitatez contingit indiuisibile per se esse.

¶ Manifestū est igitur ex dictis q⁹ neqz ex trāsmutato neqz ex tpe in quo ē trāsmutatio ē aliqd oino qđ sit primū. Et illud ipsum in quo est transmutatio nō hz talē dispositionē. Sunt.n. tria q̄ sufficiūt in trāsmutatiōe. s. trāsmutatū:⁊ illud in quo ē trāsmutatio:⁊ ad qđ. V.g. hō:⁊ tps:⁊ album. Hō vo ⁊ tps sūt diuisibilia. Sermo autē de albo est alius a sermone de istis: sed oia sunt diuisibilia ꝓ accidēs. Illud eni cui accidit albū ⁊ quale est diuisibile. In illis aūt oib⁹ q̄ dicūtur diuidi p se nō p accidēs nō est etiaz primū. V.g. in ⁹magnitudinib⁹. Sit igiꝯ.a.b.c. magnitudo:⁊ ⁹moueaꝯ de.a. ad.b. primo motu. Si igitur.a.b. ſuit idiuisibile: tūc impartibile segtur ipartibilez. Et si fuerit diuisibile: tunc erit aliqd ante.b. in qđ cecidit trāsmutatio:⁊ ante illud aliud:⁊ sic sp. Qm̄ nō euadet a diuisiōe aliquo mō: nō est hoc primū eius in qđ cadit trāsmutatio. Et silr de trāsmutatiōe q̄titatis: qm̄ ista trāsmutatio etiā est in cōtinuo. Ergo manifestū ē q⁹ in motu i qualitate sola iter alios motus potest esse indiuisibile per se.

49

Demōstratō ⁹⁹. oñdēs idē qđ. ꝫ. supta ex pte magnitudinis.

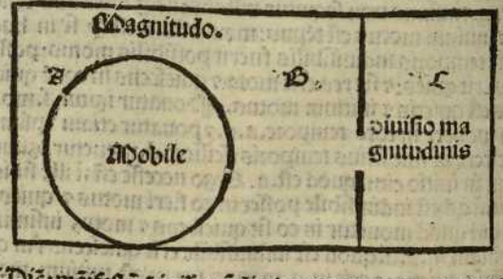

¶ Dic̄: māifestū ē igiꝯ ex p̄dictis qđ ñ ē aliqđ primū. s. idiui- 49
sibile ex trāsmutatiōe neqz ex tpe i q̄ fit trāsmutatio ꝫz q⁹ ē trāsmutatio:⁊ ꝫz q⁹ ē tps: neqz p se: neqz p accēns. D.d. (⁊ illō ipz ⁊c.) ⁊ itēdit illō in q̄ ē gen⁹ trāsmutatiōis:⁊ dirit b qm̄ trāsmutabiliū sī q̄dā i qb⁹ iueniꝯ primū p accēns. s. q̄ sī i q̄litate. In eis āt q̄ sī i vbi:⁊ qm̄ ñ iueniꝯ primū oino: neqz p se: neqz p accēns. Et cū narrauit q⁹ dispō i eo i q̄ ē trāsmutatio in

tatõ i b ñ ẽ sic dispõ i trãsmutato: ⁊ tpe. Incepit exponẽ b: ⁊ dirit (sc. n. tria ⁊c.). i. sc. n. tria i trãsmutatiõe ⁊ st illa de intẽdit p illud in q̃ est trãsmutatio tps ⁊ p illõ ad qõ ẽ trãsmutatio gen⁹ motus. U. g. hõ q albescit: qñ sũt in eo tria hõ: ⁊ tẽpus: ⁊ color albus: ⁊ dirit: motũ q est in qualitate: notificãdo q⁹ i isto inuenit primũ p accñs. s. i eo ad qõ ẽt motus: non in moto. neqꝫ in tpe. ⁊ hoc intẽdebat cũ dirit (vo mo vo ⁊c). i. hõ vo qõ est transmutatũ in hoc motu: ⁊ tps in quo est motus: nõ hñt primum oĩno: neqꝫ per se: neqꝫ per accidens: qz sunt diuisibilia per se. Album vo ⁊ similiter de rebus ad quas sit transmutatio in qualitate nõ habent talem dispositionem: qñ ista nõ diuiduntur per se. s. qualitates: sed per accidens. D. d. (sed oĩa sunt diuisibilia p accñs). i. oẽs q̃litates. D. narrauit qõ diuidit̃ p accidẽs ⁊ dirit (illõ. n. ⁊ cui accidit albũ ⁊c). i. albũ vo ⁊ vlr q̃litates sũt diuisibilia qz sũt i corpe qõ ẽ diuisibile p se. Et cũ narrauit q⁹ diuisibiliũ ex istis trib⁹ q̃dã sũt q̃ semper diuiduntur per se. s. tempus ⁊ transmutatum. Et quedã sunt quoꝝ quedam diuiduntur per se: ⁊ quedam per accidens ⁊ est illud ad qõ est trãsmutatio: narrauit q⁹ in illo qõ diuidit̃ per se in istis nõ inuenitur primũ per se: ⁊ in illo qõ diuiditur per accidens inuenit̃ primũ p se ⁊ nõ per accñs ⁊ dirit (in illis aũt oib⁹ ⁊c). i. in trãsmutato: ⁊ tpe: ⁊ trãsmutatiõe que est in vbi ⁊ qñ: qñ ista sũt diuisibilia p se. Et cũ narrauit q⁹ in istis nõ inuenit̃ primũ diuisibile iterauit suã demõstrationẽ sup ista diuisibilia cũ. in declaratiõib⁹ p̃dictis nõ distinguit̃ illud qõ diuidit̃ p se ab illo qõ diuidit̃ p accñs ⁊ dirit (sit igit̃. a. b. c. ⁊c). i. sit igit̃ spatiũ p quod motũ mouet̃ primũ: spatiũ. a. b. c. ⁊ motus ei⁹ er. a. ad. b. sit primus motus. D. d. (si igit̃. a. b. ⁊c). i. si igit̃. a. b. qõ est ex spatio primũ eius p qõ sit prim⁹ motus fuerit magnitudo indiuisibilis: tũc motus p illud erit indiuisibilis: ⁊ sic indiuisibile segit̃ indiuisibile ⁊ sic magnitudo ⁊ motus erũt cõpositi ex indiuisibilibus qõ est ipossibile. D. d. (⁊ si fuerit diuisibile ⁊c). i. si igit̃ spatiũ. a. b. fuerit diuisibile tunc erit hoc spatiũ ante spatium. a. b. in qõ cecidit trãsmutatio anteq̃z caderet in spatiũ. a. b. U. g. medietas spatij. a. b. ⁊ silr segit̃ vt ante trãsmutationẽ que est in medietate isti⁹ spatij sit minor trãsmutatio: ⁊ est illa que fit in medietate isti⁹ medietatis ⁊ sic ꝓcedit̃ in infinitũ. D. d. (ergo hic nõ est primũ ⁊c). i. in motu locali. D. d. (⁊ silr est de trãsmutatiõe q̃ztitatis). i. in augmento ⁊ diminutõe. ⁊ cã in b est q⁹ trãsmutatio in q̃zto est trãsmutatio in ꝓtimo per se: ⁊ declaratũ est q⁹ ꝓtimũ semp diuidit̃ in diuisibile e cõtrario transmutatõi in qualitate. s. qz nõ est in ꝓtimo. D. d. (manifestũ est igit̃ q⁹ in motu ⁊c). i. ⁊ possibile ẽ vt in eo sit primũ indiuisibile p se. ⁊ si sit diuisibile p accñs: ⁊ b est ita: qz minus color est terminat⁹ p se: quẽadmodũ mũma forma est terminata. s. qõ minimũ ei⁹ qõ põt esse coloratũ in actu est terminatũ: quẽadmodũ minimũ eius qõ põt esse aliqõ demõstratũ est terminatũ. U. g. qñ minima aqua est terminata: ⁊ silr de alijs corporib⁹ simplicibus ⁊ cõpositis.

¶ Qm̃ aũt omne qõ mutat̃ in tpe mutat̃. Dicitur aũt in tpe mutari ⁊ sicut m primo: ⁊ sicut ꝑm altez vt in anno: qz in die mutat̃. In quo primo tẽpe: ⁊ mutat̃ qõ mutat̃. Et in quolibet hui⁹ nece mutari. Manifestũ igit̃ ⁊ ex diffinitõe primũ. n. sic dirim⁹.

50 ¶ Quia oẽ qõ trãsmutat̃ trãsmutat̃ in tpe. Et dr̃ aliqd trãsmutari in tpe qz est primũ tps i quo trãsmutat̃: ⁊ qz trãsmutat̃ in aliquo eius. U. g. qñ dr̃ aliud trãsmutari in tali anno: qz transmutat̃ in ali qua die illius anni. Qm̃ primũ tps in quo trãsmutatũ trãsmutat̃: necesse est vt in qualibet pte illius trãsmuteꝫ. Et hoc manifestũ est ex eius diffinitõe qm̃ hoc intelligimus per primum.

¶ Cũ declarauit q⁹ mot⁹ nõ hz principiũ neqꝫ illud in q̃ est mot⁹: neqꝫ tps vult declarare q⁹ illud qõ trãsmutatũ ẽ primus trãsmutabat̃: ⁊ dirit (qz oẽ trãsmutatũ ⁊c). i. vt declaratũ est supius. D. d. (⁊ dr̃ aliqd trãsmutari ⁊c). i. ⁊ manifestũ est p se: q⁹ dr̃ aliqd trãsmutari in aliquo tpe: qz illõ tps est minimũ tps in q̃ põt trãsmutari: ⁊ b intẽdebat cum dirit (qz est primũ tps ⁊c) qm̃ oẽ qõ attribuit̃ rei nõ ꝓpter suã partẽ est principiũ illi⁹ rei vt declaratũ est alibi: ⁊ quia trãsmutatio nõ attribuit̃ tpi equali ei: qz inuenit̃ in tẽpore minori ipso: ideo necesse est: vt illud tps sit primũ illi⁹ trãsmutati: e cõtrario de tpe qõ excedit trãsmutationẽ. s. qz nõ est primũ: qm̃ trãsmutatio nõ attribuit̃ ei nisi gr̃a sue ptis ⁊ b intẽdebat cũ dirit (⁊ qz trãsmutat̃ in alio). i. ⁊ attribuitur ẽt trãsmutatio tpi: qz trasmutat̃ in alio cũ tps cui attribuit̃ excesserit idem tps equale ei. D. d. (U. g. ⁊c). i. U. g. qm̃ bellũ fuit in tali anno: qz fuit in tali die illius anni: vñ attributio eius ad annũ nõ est prima. D. d. (qm̃ primũ tẽpus ⁊c). i. ⁊ cũ res habuit tps primũ in quo trãsmutat̃: necesse est vt in q̃libet pte illius tpis inueniat̃ illa res transmutari: qm̃ b est manifestũ ex diffinitiõe primi: qm̃ primũ est tps equale trãsmutatiõi cui trãsmutatio nõ attribuitur gr̃a ptis. Ergo nece ẽ i toto qm̃ ois trãsmutatio q̃ attribuit̃ tpi: necesse ẽ vt attribuat̃ ei aut pp prẽ: aut pp totũ: sed p⁹ non attribuitur propter partem: ergo propter totũ. 50

¶ Sed ex his manifestũ est. sit enim in quo primo mouet̃ qõ mouet̃. z. b. c. ⁊ diuidat̃ ꝑm. b. Oẽ enim tps diuisibile est. Jn. z. b. tpe: aut mouet̃: aut non mouet̃: ⁊ itez in. b. c. silr. Si qdem igit̃ in neutro mouet̃: gesci it aqꝫ in ol: moueri eni in nullo hui⁹ qõ mouet̃ ipossibile. Si vo i alio solũ mouet̃ ñ vti qꝫ i prio mouet̃ qõ ẽ. z. c. ẽz. n. vtrũqꝫ mot⁹ ẽ. Necesse est igit̃ in quolibet ipsius. z. c. motuz esse. 51

¶ Et hoc apparet ẽt ex hoc qõ narrabim⁹. Sit igitur tps in quo motũ mouet̃ in primo eius qõ in eo mouet̃. Et primo eius p qõ mouet̃. z. c. ⁊ diuidatur in. b. Si igitur oẽ tps est diuisibile. Et motuz aut in tpe. z. b. c. mouet̃: aut nõ mouet̃: ⁊ silr ẽt in duobus tpibus. z. b. c. Si aũt nõ mouet̃ in altero eoꝝ ergo gesci it in hoc toto tpe. Nam impossibile est vt sit motũ: ⁊ nõ moueat̃ in altera partiũ. z. b. c. Et si mouet̃ in altero eoꝝ tm̃ tũc tps. z. c. nõ ẽ primũ tps i quo mouet̃. Qm̃ mot⁹ ei⁹ ẽi vtroqꝫ eoꝝ. Ergo necesse ẽ vt moueatur in qualibet parte.

Demonstratio probãs q⁹ id qõ mouetur primo in ali quo tpe mouet̃: mouet̃ in qualibet pte illius tpis

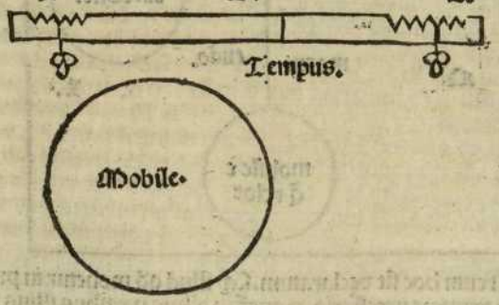

¶ Dicit ⁊ hoc apparet ex hoc qõ dico: qm̃ cũ primũ temp⁹ fuerit demonstratũ. U. g. tps. z. c. ⁊ fuerit diuisum in duo in. b. cũ oẽ tps sit diuisibile: ⁊ illõ qõ mouet̃ necesse ẽ primũ qb⁹ dicim⁹ nõ habere primũ. D. d. (sez trãsmutatũ ⁊c). ⁊ 51

moueri l.3.c.qđ est positū primū aut nō moueri: ⁊ manifestum est q nō est gescens in eo ergo moueť. Et cū posuerit q in hoc tpe necesse est vt sit motum in toto ⁊ q aduersarius nō pōt ponere ipm in eo gescens dicit(⁊ silr ēt ⁊c).i. ⁊ silr ēt interrogabimus aduersariū ⁊ dicemus ei q istud motū qđ tu ꝓcedis moueri in tpe.3.c. aut ꝓcedis ēt ipsum moueri in vtraq3 parte eius aut gescere in vtraq3 aut moueri in altera ⁊ quiescere in reliqua. D.v. (si igiť nō moueť ⁊c).i. que sūt partes magnitudis cū sit ipossibile vt in ea sit gescens ⁊ quasi dicit: q si fuerit gescēs in vtraq3 pte magnitudis segtur maximū ipossibile. l. vt aliqd moueať p aliqd ⁊ quiescat in oībus partibus eius. Et cū destruxit ipsum quiescere in vtraq3 pte: destrurit ēt ipsum quiescere in altera ⁊ moueri in reliqua: ⁊ dixit(⁊ si moueť in altera tm̄).i. tunc tps ꝓgregatū ex istis duobus tpibus non erit tps primū: sed positū est primū: ⁊ hoc est ita: q: primū est illud in cuius oībus ptibus est motus: ⁊ hoc intēdebat cū dixit(motus eius est in vtraq3).i. qm̄ necesse est cū sit primū vt mot⁹ sit in vtraq3 pte ei⁹ ⁊ cū destrurit ista duo ꝓdiui dētia ꝓclusit tertiū: ⁊ dixit: (ergo necesse est ⁊c) ⁊ hoc manifestum est.

¶ Ostenso aūt hoc: manifestuz est q oē qđ moueť necesse est motum esse prius. Si.n.in.3.c. primo tpe p.q.l. motū est magnitudinem. In medietate qđ eque velociter moueť: ⁊ simul inceptū est in medio est motū. Si aūt eque velox motū est aliqd in eodem tpe. Et alterz necesse per eandē motū esse magnitudinē. Quare est motū pri⁹ qđ mouetur.

52 ¶ Hoc qdem declarato manifestū est q oē qđ mouet necessario mouebať prius. Qm̄ si moueať per spatiū. q. l. in tpe. 3. c. qđ est primū tps. Tūc equale ei in velocitate motus: ⁊ incipiēs cū ipso moueri: mouebiť p medietatē in medietate. Si igiť illō qđ est equale ei in velocitate moueať p aliqd i hoc tpe: necessario aliud ēt mouebiť p illud spatium. Qm̄ necesse est vt illō qđ moueť iam mouebatur.

Demonstratio prima probans q omne moueri precedit mutatum esse.

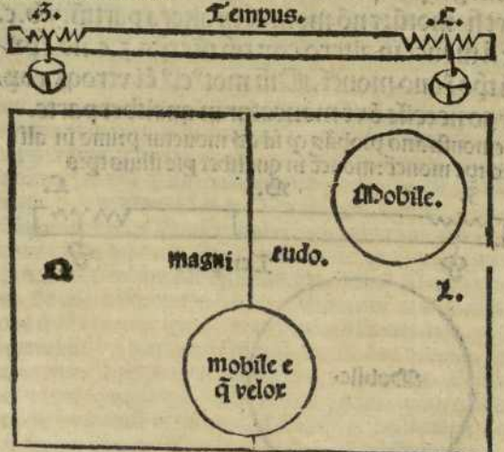

52 ¶ Et cum hoc sit declaratum. l. q illud qđ mouetur in primo tempore necessario: moueť in oībus partibus illius tē poris. Manifestum est ex hoc q in quolibet instanti ante quodlibet instans in quo demonstratur moueri sit motū. Deinde incepit declarare hanc consecutionez: ⁊ dixit(qm̄ si moueatur ⁊c)idest. U.g. quoniam si aliquod motū moueatur per aliquod spacium in aliquo tempore. U.g. per spatium. q. l. in tempore. 3. c. ⁊ illud tempus fuerit primuz illius moti. Tunc si posuerimus aliquod motuz equale in velocitate incipere cum illo moueri in medietate illius tē poris tantum: necesse est vt pertranseat medietatem illius spatij. D.v. (si igitur mouetur per aliquid ⁊c).i. si igitur motum qđ est equale in velocitate moto posito pertransire illud spatium terminatum in illo tempore terminato p. transiuerit aliquā partem magnitudinis in aliqua parte il lius temporis positi: necesse est vt primum motum qđ p. transiuit pertranseat spatiū per qđ secūdum motum moue batur anteq3 pertranseat totum spatium. D.v. ergo ne cesse est vt primum motum demonstratum quod mouetur in vltimo spatij quod prius mouebatur. i. complcuit mo tum quo mouebatur illud qđ est equale ei in velocitate in quadam parte illius temporis ⁊ similiter si posuerim⁹ pri mum motum demonstratū in vltimo spatij per qđ secūdū motum mouebatur: sequiť q prius mouebatur: nā illud spatium diuiditur in duas medietates ⁊ possumus pone re aliud motum equale ei in velocitate pertransire illud in medietate illius temporis ⁊ sic in infinitum. Et cā in hoc ē q: magnitudo ⁊ tempus diuiduntur in infinitum vnde ne cesse est vt ante quodlibet vltimum in quo res mota demō stratur moueatur. Sed ipse vsus est in hac declaratione se cūdo moto. q: est manifestius. Nam aduersarius pōt con cedere ipsum pertransire totum spatium: sed non pertran sit medietatem anteq3 pertrāseat totum: cū pertransire me dietatem sit pertransire in potentia non in actu: ⁊ ideo vtiť secūdo moto ⁊ posuit ipsum pertrāsire in actu: qm̄ hoc nō potest aduersarius negare. Et cum concessit hic esse spatiū qđ pertransit motum equale ei in velocitate in quadā pte illius tpis: necessario concedet q primum motum qm̄ mo uetur per totū spatium pertrāsibit illud spatium qđ pertrā siuit illud qđ est equale ei in velocitate. l. illud quod mouetur in minori illo tempore.

¶ Amplius aūt ⁊ si in oi tpe qđ est. 3. c. motū esse dicimus: aut oino in quolibet tpe in accipiendo vltimū ipsius tpis: nūc. Hoc.n. determinās est: ⁊ medium ipsoz nunc tps est: ⁊ in alijs dicet similiter motū esse. Medietatis autem vltimū diuisio est. Quare ⁊ in medio motū erit: ⁊ oino in ql̄bet partiū. Semp eni simul ꝫm diuisionē tps est determinatum ab ipsis nunc. Si igiť oē tps diuisibile est: medium autem ipsorum nunc tps est: omne quod mutatur infinite mutatum est.

¶ Et ēt si dicit aliqd moueri in tpe. 3. c. totuz: ⁊ vlr 53
in aliquo tpe qōcūqz sit: cū acceperimus instās qđ est vltimū eius. Qm̄ hoc determinat illud ⁊ inter duo instantia est tps: ⁊ in alijs instātibus dicit in eo qđ mouetur ipm iaz moueri. Et vltimū medie tatis est dria. Necesse est vt i medietate ēt moueatur: ⁊ vlr in qualibet parte: qm̄ cum casu diuisiōis determinať tps p instātia. Cū igiť omne tps: ē divisibile: ⁊ inter duo instātia est tps: necesse est vt oē qđ trāsmutať: transmutetur in infinitum.

¶ Ista declaratio q̄ prima est ex spatio ⁊ ista ex tpe ⁊ dicit ⁊ 53
est ēt aliud signū qm̄ nō dicim⁹ aliqd moueri in aliquo tpe nisi cū acceperimus instās qđ est finis trāsmutatiōis: ⁊ in stans qđ est principiū eius: qm̄ p hec duo instātia determi nať tps in quo est transmutatio. Sed tacuit instans qđ est principiū q: ꝑ intellectū ē: nā oē tps finitū nō sit finitū nisi accipiēdo illō iter duo instātia: ⁊ iō dixit(⁊ inter duo instātia ē tps).i. cū posuerim⁹ q oē tps ťmiať p duo instātia: ⁊

inter ql̄ibet duo instātia est tps vt declaratū est: ⁊ posueri mus q̄ finis medietatis istius tpis in quo motus totū mo uet̄.ſ.tps.z.c.terminat̄ ab instanti qđ est dr̄ia inter istas duas medietates. Manifestū ē q̄ cū motū fuerit in b istā ti.ſ.q̄ diuidit hoc tps in duas medietates dicet̄ vere iam motū esse: ⁊ in alia medietate moueri: ergo illđ qđ mouet̄ iam motū est. Et silr cū diuiserimus illā medietatē i duas medietates tūc in alia medietate vere dicet̄ moueri: ergo ⁊ in dr̄ia q̄ est inter duas medietates ipm iaz cē motū: ⁊ silr in medietate medietatis: ⁊ sic in infinitū: ergo oē qđ mouet̄ iam mouebat ⁊ b intēdebat cū dixit (⁊ finis medietatis est dr̄ia).i. ⁊ istās qđ est finis alterius medietatis ⁊ principiū secūde est dr̄ia inter has duas medietates: ergo necesse est vt motū in prima medietate dicat̄ iam motū esse ⁊ in alia dicat̄ moueri ergo antecz̄ moueat̄ iaz mouebat̄. D.d. (⁊ silr ⁊c).i.qm̄ ql̄ibet ps tpis cū accipiat̄ pt diuidi in duas medietates ⁊ motū in vltima medietate dr̄ moueri: ⁊ i alia dr̄ iam motū esse. Si igit̄ diuisio tpis in medietates ꝓcedit in infinitū: ergo oē qđ mouet̄ necessario mouebat̄ ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ cū oē tps sit diuisibile ⁊c).i. ⁊ silr cuz posuerimus q̄ oē tps est diuisibile p instātia inter ql̄ibet duo instantia est tps: ⁊ q̄ ista diuisio ꝓcedit in tpe demō strato in infinitū: ⁊ q̄ in quolibet instāti trāsmutatū dr̄ iaz esse transmutatū ⁊ in quolibet tpe dicit̄ transmutari neces sario ante illud transmutabatur infinities.

¶ Amplius aūt si cōtinue qđ mutat̄ ⁊ non corrūpit̄ neqz pausat a mutatione: aut mutari: aut mutatū esse: necesse est in quolibet: in ipso aūt nūc non est mutari necesse mutatū esse ꝫm vnūquodqz ipsoꝝ nunc. Quare si ipsa infinita nūc fūt necesse est oē qđ mutatur infinite mutatum esse.

54 ¶ Et ēt si omne qđ trāsmutat̄ continue absqz eo q̄ corrūpatur: aut cessat trāsmutari: aut trāsmutat̄: aut iam transmutatū est necessario in quacūqz ꝑte accepta fuerit ex eo: ⁊ sit ipossibile aliqđ trāsmu tari in instāti. Necesse est vt in vnoquoqz īstātiuz sit iam trāsmutatū: ⁊ si instātia sint infinita.

54 ¶ Hec est declaratio quasi vnius ꝓpōnuz qbus vsus est in predicto sermone. ſ. dicētis q̄ in quolibz instāti dr̄ trāsmu tatū iam esse trāsmutatū: ⁊ declaratio eius est talis. ſ. Oē trāsmutatū ꝙtinua trāsmutatōe dū trāsmutat̄ dr̄ in tpe i q̄ tā trāsmutat̄ ipz cē trāsmutatū i q̄cūqz ꝑte tpis dm̄ostret̄ Et oē tps diuidit̄ in tpa determinātia illa tpa infinita ⁊ ē impossibile ipsum transmutari in instātibus: qm̄ in instā ti nō fit trāsmutatio ergo. Necesse est vt in instanti sit iam transmutatū: ⁊ si instātia sint infinita seqt̄ vt illud qđ trās mutat̄ sit trāsmutatū iam infinities. D.d. (aut trāsmutat̄ aut iam transmutatum est ⁊c).i. qm̄ omne transmutatum transmutatiōe ꝙtinua dr̄ in quolibet tpis cē trāsmutatum ⁊ trāsmutari. ⁊ cū posuit hāc ꝓpositionē ⁊ iam ꝑdixerat q̄ omne tps est diuisibile in tpa infinita: ⁊ in istātia infinita: di xit (⁊ est impossibile aliqđ trāsmutari in instāti ⁊c.).i. ⁊ si in instāti nō dr̄ transmutari ergo necesse est dici iā esse trās mutatū ⁊ b est ita: q̄ ois pars tpis in quo est motus neces sario attribuit̄ ei motū. Et q̄ ipossibile est ipm attribui in stantibus. ſ. trāsmutari in eis remanet vt attribuat̄ eis ita q̄ sit iam trāsmutatū. Q m̄ si hoc nō fuerit nō habebit at tributionē ad istas partes. Sed positū est ipm attribui ioi bus ptibus tpis diuisibilibus ⁊ idiuisibilib⁹: ⁊ b est ipossi bile. Et vocare b instans partem est trāsumptiue ⁊ inten debat q̄ q̄ instans est dr̄ia inter tps primū ⁊ secūduz: ma nifestū est q̄ oē qđ mouet̄ in secūdo tpe iam motum est in tempore qđ est inter illud ⁊ primum.

¶ Non solū aūt qđ mutatur necesse est mutatū esse sed ēt mutatū necesse prius mutari. Omne.n.qđ er quodā in quoddā mutatū est: ⁊ in tpe mutatum est. Si eni in ipo nūc er.a.in.b.mutatum: ergo in ipso qdem nunc in quo est in ipso.a.non mutatū ē Simul.n.esset in ipso.a.⁊ in.b. Qđ.n.mutatū est cum mutatū est: qđ nō est in hoc: ostensum est pri⁹ Si vo in alio est: in medio est tempus. Non eniz coniuncta erant ipsa nunc.

¶ Et non solūmodo illud qđ trāsmutatur est neces 55
se vt iam sit transmutatū: sed ēt illud qđ est trans mutatū ad aliquid necesse est q̄ prius trāsmutaba tur. Qm̄ oē qđ transmutatū est de aliquo in aliqđ trāsmutatū est in tpe. Sit igitur aliquid ⁊ trāsmu tetur de.a.in.b.ergo necesse est vt in istanti in quo est in.a.non sit iam transmutatū. Qm̄ erit in.a.⁊ in.b. Nam iam declarauimus superius q̄ illđ qđ trāsmutatū est nō est in hoc sed in alio. Ergo iter illa est tps. Qm̄ istantia non sunt sesea.

Demonstratio probans q̄ oportet q̄ omne qđ mouetur moueatur in tempore.

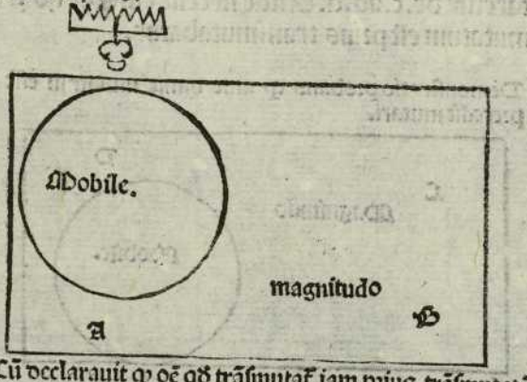

¶ Cū declarauit q̄ oē qđ trāsmutat̄ iam prius trāsmutatū 55
est vult declarare quersum. ſ. qđ oē qđ trāsmutatuz est pri us ēt trāsmutabat̄: ⁊ iō dixit (⁊ nō solūmō ⁊c).i. qm̄ b silr est in eis. Deinde icepit declarare b ⁊ dixit (oē.n.qđ trāsmutatū est ⁊c).i. ⁊ ista ꝓpō declarata est. ſ. q̄ oē trāsmuta tū est in tpe ⁊ cū posuit hoc posuit trāsmutatū aliqđ de ali quo terminato in aliqđ terminatū qđ est primū eius ad qđ trāsmutat̄. Ut.g. de.a.in.b. ⁊ dixit (sit igit̄ aliqđ ⁊c).i. de aliquo ꝑio. ſ. a. ad ꝑiū ad qđ primo fit trāsmutatio. ſ. iter que nō est mediū: vt declaratū est supius: q̄ aliud qđ trās mutat̄ primo cū transmutat̄ est in illo ad qđ non in illo ex quo: ⁊ b intēdebat cū dixit (est.n.in.a.⁊c).i. est.n. in instā ti alio ab instāti in quo est in.b. qm̄ declaratū est q̄ illđ qđ transmutat̄ non est in hoc.i. in eo er quo est transmutatio. D.d. (si igitur fuerit in alio ⁊c.).i. si igit̄ fuerit in eo er q̄ in alio instanti ab eo quo est in eo ad qđ tunc inter illa erit tps ⁊ in hoc tpe mouebit̄ necessario: ⁊ oē qđ dr̄ iam motū esse dicitur prius moueri: quēadmodum illud qđ trāsmu tatur dicitur prius fuisse trāsmutatum.

¶ Qm̄ igr̄ in tpe mutatū est: tps autē oē diuisibile in medio aliō est mutatū. Et iterū in illius medio aliud: ⁊ sit semp. Quare mutabitur prius.

¶ Et ēt qz transmutatū est in tpe: ⁊ oē tps est diui- 56
sibile. In medietate eius erit transmutatio: ⁊ ēt in medietate illius medietatis transmutatur aliud: ⁊ sic sp. Quare necesse est q̄ pri⁹ transmutabitur.

56 ¶ Hec est alia declaratio: et est q̄ si oē transmutatū trāsmutat̄ in tpe: et oē tp̄s est diuisibile: tūc in medietate illius tēporis dicet̄ transmutatū transmutari: et tunc dicet̄ ipm iā esse transmutatum in medietate illius medietatis: et sili q̄ fuerit in medietate illius medietatis dicet̄ trāsmutari. et in medietate medietatis illi⁹ medietatis ipm esse trāsmutatū et sic in infinitū ergo illud qō trāsmutat̄ iam ē trāsmutatū.

¶ Amplius aūt in magnitudine mānifestius est: qō dr̄ ꝓpter id q̄ continua est magnitudo in qua mutat̄ qō mutatur. Sit.n.mutatus ex.c.in.d.qō mutatur. Si qdem ergo indiuisibile est ipm.c.d.impartibile est ipartibili cōiunctū. Q̄m aūt hoc impossibile est: necesse est magnitudinē esse qō inter est et in infinita esse diuisibile. Quare si in illa mutat̄ pri⁹: necesse ē ergo oē qō mutatū ē mutari pri⁹.

57 ¶ Et ēt declaratū est hoc mānifeste in magnitudie. Q magnitudo.n.est cōtinua: et est illud in quo trāsmutatū trāsmutat̄. Trāsmutet̄ igit̄ aliqd de.c.in.d. Q̄n necesse est si.c.d.est indiuisibile: vt illō qō est idiuisibile sequat̄ idiuisibile. Sed hoc est ipossibile. Ergo inter illa est magnitudo: et est diuisibile in infinitū. Ergo transmutabat̄ antec̄ transmutaretur de.c.ad.d. Unde necesse est vt oē qō trāsmutatum est ꝓius transmutabatur.

Demonstratio probans q̄ ante omne mutatum esse precedit mutari.

57 ¶ Cum declarauit q̄ oē trāsmutatū transmutabat̄ antec̄z transmutaretur: q̄n oē trāsmutatū est in tpe: et oē tp̄s ē diuisibile in infinitū: declarauit hoc idē p magnitudinē: et dixit (et declaratū est hoc &c). i. et declaratū est illō qō declaramus p tp̄s p magnitudinē: et b est in trāsmutato illoco et in q̄titate: et ista declaratio est manifestior. Q̄n magnitudo est manifestior in b q̄ trāsmutatio fit talis: sed nō est ita in tpe: et Aler. dicit q̄ non intēdit q̄ declaratio q̄ est ex magnitudine est manifestior q̄z illa q̄ est ex tpe: cū vtrūq; sit cōtinuum. Sed intēdebat q̄ declaratio q̄ est in motib⁹ q̄titatis est manifestior q̄z qui fūt in q̄litate: et verba Ale. sunt ista et qō dirimus declarabit̄ magis in spatio: nā spatium in quo trāsmutatū trāsmutat̄ est ꝓtinuū. D.d. (trāsmutet̄ igit̄ aliqd &c). i. ponat̄ igit̄ aliqd trāsmutari p aliquā magnitudinē de.c.ad.d. seq̄t igit̄ vt si iter punctū.c. et.d.nō fuerit linea diuisibilis vt idiuisibile tāgat idiuisibile. qō est ipossibile. D.d. (necesse est ergo vt iter illa sit magnitudo). i. et cū sit ipossibile indiuisibile seq̄ indiuisibile: necesse est vt iter vltimū indiuisibile ex quo motū mouetur et indiuisibile ad qō mouet̄: sit magnitudo diuisibilis i infinitum: et cū posuit b dixit (ergo trāsmutabat̄ &c). i. et cum inter.c.et.d.sit magnitudo semp diuisibilis: et in q̄libet magnitudine eaꝝ transmutat̄ trāsmutatū: necesse est q̄ transmutabat̄ antec̄z trāsmutet̄ de.c.in.d. Et sili sequit̄ in oi vltimo vltimoꝝ qbus diuidit̄. s. q̄ necesse est q̄ ipm transmutabat̄ antec̄z transmutatū sit in ipso. s. antec̄z ptrāseat illam magnitudinē. Unde necesse est: vt dixit: q̄ illud qō iam trāsmutatum est ꝓius trāsmutabat̄. Q̄n si hoc non esset: tunc inueniret̄ finis trāsmutatōis sine trāsmutatione et sic inueniretur finis sine eo cuius est finis quod est ipossibile. Nihil enim dicitur iam transmutatum esse nisi cuz fuerit in vltimo transmutationis.

¶ Eadem.n.demōstratio est in non cōtinuis vt in ꝛijs: et in ꝛdictione. accipiemus.n.tp̄s in quo mutatum est et itez eadem dicemus. Quare necesse est mutatū omne mutari ꝓri⁹: et q̄ mutat̄ mutatuz esse: et est ipso mutari mutatū esse ꝓius: ipso autez mutatū esse mutari: et nullo mō cōprehendit̄ ꝓmū Causa aūt hmōi est: non esse impartibile imparti bili coniunctum. In infinitum enim diuisio ē sicut in his q̄ augmētantur et minuūtur lineis.

¶ Segtur igit̄ necessario vt illud q̄ iam trāsmuta tū est pri⁹ trāsmutabat̄. Q̄m demōstratio eadem est in eo qō nō ē cōtinuū oino. U.g. in ꝛtrarijs et in cōtradictōe. Accipiem⁹.n.tp̄s i quo trāsmutat̄ et dicemus ēt hoc idem. Ergo necesse est vt illud qō trāsmutatū est iam trāsmutabat̄. Illud igitur qō trāsmutat̄ ꝓius erat trāsmutatū: et qō trasmutatuz fuit ꝓius trāsmutabat̄. Et ipossibile est aliquo modo inuenire ꝓmū. Et cā huius est: quia ipossibile est impartibile sequi ipartibile. Naz diuisio ē in infinitū: sicut i licis q̄ addūt̄ et diminuūtur 58

¶ Idest manifestū est igit̄ ex hac demonstratōe qua vsi sumus in trāsmutato ꝑm quātitatē: q̄ omne trāsmutatū simpliciter trāsmutabat̄ antec̄z sit transmutatū: siue in quātitate siue in qualitate: aut in substantia. Demōstratio enim qua vsi sumus in trāsmutato est ꝓpinqua potentia in alio et cadē est demonstratio in transmutatiōe in qualitate: et in substantia. Q̄n non est differētia aliqua iter duas demōstrationes: sicut dixit: sed declaratio qua vsi sumus in magnitudine: et in quātitate trāsferet̄ ad tp̄s: cum oē transmutatū sit in tpe. D.d. (U.g. in contrarijs et cōtradictorijs) et intēdit per contraria: trāsmutationem in qualitate: et per contradictoria: trāsmutationē in substantia: q̄ est de affirmatiua in negatiuā et ecōuerso. D.d. (accepimus.n. tp̄s &c). i. et trāsferamus illā demōstrationē ad tp̄s: ponēdo q̄ vnūquodq; istoꝝ trāsmutet̄ in tpe: et q̄ oē tp̄s est semp diuisibile: et dr̄ia inter hāc demonstrationē quā inuenit qua vsus est in his duab⁹ trāsmutatiōib⁹ ex tpe: et duas demōstratiōes q̄ qbus incepit loq in hac declaratiōe que sunt ēt ex tpe: est q̄ ille due declaratiōes fuerunt cōes omni trāsmutatiōni: et ista est quasi ꝓpria his duabus trāsmutationibus. D.d. (ergo necesse est &c). i. duo quesita que intendebat declarare. s. qō transmutatū est ꝓius transmutabatur et q̄ illud quo trāsmutat̄ ꝓius transmutatuz est. D.d. (illud igit̄ q̄ transmutat̄ &c). i. sequit̄ igit̄ ex istis duab⁹ cōclusionibus q̄ omne instans in quo demōstrat̄ trāsmutatum trāsmutari necessario ante illā transmutationē erat trāsmutatū: adeo q̄ impossibile est reperire initiū transmutationis: sed ante transmutationem est trāsmutatio in infinitū. s. in potētia. D.d. (et impossibile est in aliquo mō inuenire ꝓmum). i. inuenire ꝓmā trāsmutationē demonstrataz in actu. D.d. (et cā in hoc est &c). i. et cā in hoc est: q̄ magnitudo et motus et tp̄s non componuntur ex indiuisibilibus: q̄n si motus diuideretur in indiuisibile tunc eēt illic ꝓmus motus et ꝓma magnitudo: et ꝓmū tempus. D.d. (diuisio enim est infinita quēadmodū in lineis que addūtur et diminuunt̄). i. q̄ ꝓcedunt in additione et diminutione in infinitum vt declaratum est in tertio.

Manifestū

¶ Manifestū est igit qm̄ qđ factū est necesse est fieri ꝓius: ⁊ qđ fit factū esse: quecūqz diuisibilia ⁊ cōtinua sūt. Nō tn̄ semp qđ fit factum est: sed aliq̄n aliqñ: vt illius aliqd: sicut domus fundamētum. Similiter aut in eo qđ corrūpitur ⁊ in eo qđ corrupt̄m est: mor.n. inest ei qđ fit ⁊ qđ corrūpit infinitum quoddaz: cū sit cōtinuū. Et nō est neqz fieri. nisi aliqd sit factum ꝓius: neqz factū esse: nisi fiat aliqd. Similiter aūt ⁊ in corrūpi ⁊ corruptū esse: semper eni est ipso corrumpi corruptum esse ꝓi⁹ corrupto aūt esse corrumpi. Manifestū igitur qz qđ factū est necesse est fieri ꝓius: ⁊ qđ fit factū eē. Dis.n. magnitudo ⁊ oē tps semp diuisibilia sunt. Quare in quocūqz fit aliqd nō est vtiqz sicut ꝓio.

59 ¶ Et manifestum est qđ illud qđ generatum est necesse est qđ ꝓius generabatur: ⁊ qđ generaī ꝓius generatū fuit: ⁊ qđ est ex hoc diuisibile ⁊ continuū Sed nō semper erit illō qđ generatur: sed aliud. V.g. qdam illius vt fundamentum ex domo. Et eodem modo est de eo qđ corrūpitur: ⁊ qđ corruptum est. Est.n. necessario in eo qđ generaī ⁊ corrumpitur aliqđ infinitū cum sit cōtinuum. Ergo impossibile est aliquid generari qđ ꝓius nō generabaī. Et aliqd qđ iam generatū sit nō ꝓi⁹ gnāri Et similiter est de eo qđ corrūpitur: ⁊ qđ corruptū est semp enim inuenimus anteq̄ res corumpatur iam corruptā esse: ⁊ anteq̄ sit corrupta corrumpebaī. Ergo manifestū est qđ illud qđ generatū est: necesse est q̄ generabatur: ⁊ illud qđ generaī necesse est qđ fuit generatum. ois.n. magnitudo ⁊ oē tps sp sūt diuisibilia. Ex quo segī qđ illud in quo generaī impossibile est vt sit ita q̄ sit primum.

59 ¶ Cum declarauit q̄ oē qđ transmutabaī in magnitudine ꝓius fuit transmutatū: ⁊ omne qđ fuit transmutatū ꝓius transmutabaī ꝓpria declaratiōe: ⁊ declarauit hoc in trās mutatiōe qualitatis ⁊ substantie declaratiōe cōmuni: vult declarare ꝫ declaratōe ꝓpria de generatōe: q̄ gnātio quo dām̄o est in magnitudine: sed differūt vt dicit: qz ptes magnitudis ex qbus generatū generaī: sunt diuerse in specie ⁊ sunt in motu locali ⁊ augmento cedē in specie: ⁊ diuerse in numero: ⁊ dicit (⁊ qđ est ex ꝫ diuisibile ⁊ ꝓtinuū). i. ⁊ oē qđ est ex gnābilib⁹ diuisibile ⁊ ꝓtinuū dī in eo qđ gnātum est qđ ꝓius gnābaī: ⁊ in eo q̄ gnātur qđ ꝓius gnātū fuit ⁊ dicit hoc p̄seruādo se ex ꝫ qz sūt ꝫ gnābilia indiuisibilia vt sentire: ⁊ intelligere. Et qz gnātio est trāsmutatio de nō subiecto in subiectū: ⁊ corruptio est transmutatio de subiecto in nō subiectū: iō transmutatū nō est idem in ea de initio trāsmutatiōis vsqz ad finē: quare ēt nec trāsmutatio est eiusdē spēi. Nam motus gnātiōis ⁊ corruptiōis est ꝓpositus ex trāsmutatōe in qualitate: ⁊ trāsmutatōe in substātia Et trāsmutatio que est in substātia est nō in tpe. ꝉ. ꝓuent⁹ forme substantialis: ⁊ est ēt motus gnāti alicuius toti⁹ cōposit⁹ ex motibus ptium in gnābilib⁹ cōpositis ex mēbris diuersis: ⁊ ꝓpter hūc modū extremū excepit ꝫ in gnātione ⁊ dicit (sed semp ēt illud ⁊c). i. sed nō segī vt transmutatū ꝓcedens in ea sit de specie trāsmutati posterioꝝ: sed de alia specie: lz trāsmutatio sit eiusdē speciei. D. indurit exemplum generatiōe alioꝝ corpoꝝ nō segtur: vt partes trāsmutatiōis aut trāsmutati in ea sint de specie postreme trāsmutatiōis ⁊ ꝫ silr accidit in gnātiōe alalium ⁊ alioꝝ corpoꝝ organicorum. In corporibus vo simplicib⁹: nō accidit ꝫ vt in gnātione ignis ⁊ aque: sed segī necessario: vt ante trāsmutatio nē posita sit alia trāsmutatio: siue illa trāsmutatio accipiatur diuisibilis aut indiuisibilis. ꝉ. finis transmutatiōis solūmō: ita q̄ nō sit finis trāsmutatiōis in gnātione. Nam finis trāsmutatōis in gnātione necessario est de alia specie motus: cū finis sit in substātia ⁊ transmutatio cuius est finis est in qualitate: sed ista trāsmutatio que est in qualitate nō est in aliqua vna specie eius. V. g. qñ cū sanguis generatur: caro necessario alterabiī in plus q̄z in vnā qualitatē donec expellat formā sanguis ⁊ habeat formā carnis ⁊ sic est intelligenda gnātio corpoꝝ ꝓsimiliū. Nam generatio est tribus modis: aut gnātio simpliciū: aut organicoꝝ aut ꝓpleriōis ⁊ missionis. D. d. (⁊ ꝑm hunc modum ē de illo qđ corrumpitur ⁊ qđ corruptum est. i. qñ in motu corruptionis nō reperiī primum nāliter sed ante quēlibet motum inuentum in actu inuenitur motus ⁊ finis. Sed forte illud qđ est ante nō est de genere eius qđ est post in generatione cōpositoꝝ ex corporibus diuersis: ⁊ qz hoc inuenitur in generato ꝑ accidens ⁊ similiter in qualitate: qz est in continuo qđ non est ita in loco ⁊ quāto. ꝉ. q̄ ista diuisio est in istis duobus motibus essentialiter: incitauit intentiōes hoīum ad hoc: ⁊ declarauit q̄ ꝓpter illud q̄ hoc inueniī in motu qui est in magnitudine: declarabiī ipm esse in motu gnātionis ⁊ corruptionis: cum gnātio ⁊ corruptio non sunt nisi in habēti magnitudinē. Q̄ ñ cum hoc fuerit declaratum in alijs transmutationibus que sunt in magnitudinibus: ⁊ generatio ⁊ corruptio non sunt extra magnitudinem: lz nō sint in ipsa magnitudine segtur: vt accidat ei illud qđ est in magnitudine. ꝉ. vt in eis nō inueniatur primū nāliter: ⁊ dicit (est enim necessario in eo qđ generaī ⁊ corrumpiī aliquod infinitum cum sit ꝓtinuum) idest ⁊ necesse est vt in eo quod generatur ⁊ corrumpitur sit aliquod non habens primum: qz generabile ⁊ corruptibile sunt in aliquo carenti primo qz est diuisibile in infinitum. ꝉ. magnitudine. Et hoc quod dixit de generatione ⁊ corruptione: intelligendum est de motu in qualitate. Igitur hoc est transmutationis que est in qualitate ⁊ substantia per accidens. Transmutationis vo in vbi: ⁊ qñ: per se. Sed queritur de generatione: qñ visum est in ea primum nāliter. In generabilib⁹ aūt que cōponunī ex corporib⁹ diuersis. ꝉ. nō similibus manifestū est de hoc sicut coꝝ in aialibus: qđ est prima ps: ⁊ silr ēt in similibus corpib⁹. Q̄ ñ prima q̄ntitas carnis est terminata: qñ caro ꝑm q̄ est caro nō diuiditur in infinitum. Nos aūt dicam⁹ q̄ gnātio prime ptis ꝓponiī ex alteratōe ⁊ gnātione: qñ cuz ailqd gnātur ex aliquo .v.g. caro ex sanguine primo amittēt q̄litates ⁊ accidentia ꝓpria sanguini: ⁊ fient accidētia ꝓpria carni: donec amittaī forma sanguis: ⁊ fiat forma carnis: ⁊ ꝫ in fine motus ꝉ. nō in tpe. Si igīt in transmutatiōe q̄ est in qualitate nō inueniī primū nāliter: qz est in aliquo carēti primo nāliter ⁊ generatio est in tpe: qz segtur alterationē. Manifestū est q̄ in eo nō est primū nāliter: ⁊ dicit (ergo ipossibile est ⁊c). i. ⁊ cū gnātio nō hēat primā ptem nāliter: ipossibile ē aliqd demōstrari in gnātione qđ ꝓi⁹ nō gnābaī: qñ cū sit diuisibile cū fuerit transmutatū in illo vltimo quo diuidiī: dicēī iam gnātū esse: ⁊ silr illud qđ iam gnātū est: dī p̄i⁹ generari. D. d. (⁊ silr est de eo qđ corrūpiī) ⁊ debes scire q̄ iste ꝓcessus in infinitū est in potētia nō in actu. ⁊ si null⁹ motus fieret ī eo oīno. Et cū cōpleuit hāc declaratōez repetit illud qđ declarauit ⁊ dicit (ergo necesse est ⁊c). i. ⁊ cā in ꝫ est: qz gnātio est in magnitudie ⁊ in tpe: ⁊ vtrūqz est diuisibile. D. d. (ex quo segī q̄ illud in quo gnātur: ipossibile ē vt sit ita q̄ sit prime magnitudis in qua icipit mot⁹ gnātionis) ⁊ nō est itelligendū ex ꝫ q̄ nō inueniī p̄. magnitudo ex gnāto qđ est ex ptib⁹ diuersis. Sed intētio ei⁹ est qđ nō inueniī prima magnitudo ex gnāto: ex magnitudine in qua icepit gnātio ⁊ magnitudo q̄ sit prima. ꝉ. qz nō inueniī prima magnitudo ex magnitudine rei: a qua incipit generatio.

¶Qm̃ aũt omne qđ mouet in tpe mouet: ⁊ in plu-
ri maior magnitudo. Jn infinito tpe impossibile
est moueri magnitudinem finitam: nõ eandẽ sem
per: ⁊ nõ illius aliqd qđ mouet: sed in omni oẽm.
Quod qdem igitur si aliqd moueat eque veloci-
ter necesse est finitum in infinito moueri: manife-
stum est. Accepta. n. parte que mensurabit totũ in
equalibus tpibus tantis quot partes sunt ꝓ totaz
magnitudinem motũ est. Quare qm̃ he finite sũt
⁊ quãtitate vnaqueqz: ⁊ tot modis oẽs: ⁊ tps vtiqz
ẽ finitũ. Tot eni modis erit h mõi quãtũ tps: quot
est ptis multiplicatio: ꝑm multitudinem partium.

¶Et qz omne motũ mouet in tpe: ⁊ in maiori tpe
mouet per maius spatiũ. Jmpossibile est vt in tpe
infinito moueat motu finito: sine eo ꝙ mot⁹ sit idẽ
semp ⁊ erit motũ qđ mouet quoddã illius motus:
sed mouet ipso toto in eo toto. Qm̃ manifestũ est
ꝙ si aliqd fuerit equalis velocitatis in motu: neces
se est ꝙ ꝓ finitũ moueatur in infinito. Qm̃ si cum
eo fuerit accepta aliqua ps q̃ mensuret ipm totuz
mouebit ꝓ illud totũ in tpe equali. Ergo si ille ꝓ-
tes oẽs fuerint finite ⁊ quãtitas cuiuslibet earuz: ⁊
numerus omnium: necesse est vt tempus etiam sit
finitũ. Quoniam numerus eius erit ꝑm tempus
partis: cum fuerit duplicatum per numerum
partium.

¶Jaz declarauit ꝟ cũ declarauit ꝙ oĩs magnitudo ⁊ om-
ne tps est diuisibile semp: sed illa declaratio illic fuit ꝓ ac
cidẽs: ⁊ iõ vlr perscrutari de ꝟ: nam declaratio qua vsus ẽ
illic nõ distinguit inter motũ equalẽ ⁊ diuersum ⁊ inter di
uisiones finiti ⁊ infiniti: ⁊ dixit (⁊ qz oẽ motũ mouet in tẽ-
pore) ⁊ incepit ab ꝟ: q: si ꝟ nõ cõcesserit ꝙ oĩs motus ẽ in
tpe nõ poterit dicere ꝙ oĩs motus finitus est in tpe finito.
⁊ cum sit possibile apud ipm motũ esse nõ in tpe: ⁊ ꝟ mani
festũ est ꝓ se: ⁊ cum induxit hanc ꝓpõnez quasi ꝓtem p̃ce-
dentis: induxit aliã partẽ q̃ est cã in ꝙsecutiõe eius qđ vo-
luit declarare: ⁊ dixit (⁊ in maiori tpe ⁊c.) ⁊ cũ posuit hoc
dixit (ergo ipossibile est ⁊c.) D. posuit ꝟ ꝙditionez: ⁊ dixit
(sine eo ꝙ motus ⁊c.). i. ipossibile est vt motus moueatur
in tpe infinito vno motu nisi ille motus fuerit semp ⁊ infini
tus in tpe infinito: sed illud qđ est impossibile est vt sit mo
tus infinitus. D. d. (⁊ erit motũ nõ qz mouet ⁊c.). i. si illđ
motũ nõ attribuat tpi infinito: qz est vnũ ⁊ mouet in quo
dã illius mot⁹ infiniti ⁊ ꝟ ꝑm ppetuitatẽ: ⁊ addit hanc ꝙdi-
tionẽ ꝑseruãdo se a corpe celesti: qz mouet quoddã motus
infiniti in q̃ddã tpis infiniti: ⁊ iõ addit ꝟ ⁊. d. (sed mouet ⁊c)
. i. ⁊ ꝑm illud motũ de q̃ dicim⁹ ꝙ ipossibile est vt moueat
motu finito in tpe infinito: nõ vt ꝟ in eo: nõ intelligendo ꝙ
mouet toto motu in toto illi⁹ tpis: ⁊ cũ idurit in ꝟ ꝑmone
illud qđ est q̃si p̃cedẽs. d. idurit ꝙs icepit declarare cõti-
nuationẽ ⁊. d. (qm̃ manifestũ est ⁊c.). i. qm̃ manifestũ est
ꝙ illud motũ aut erit eq̃lis velocitatis: aut diuerse: si eq̃-
lis declarabit ex ꝟ qđ dicã ꝙ nõ mouet motu finito nisi i
tpe finito. D. narrauit qũo segt ꝟ ⁊ dixit (qm̃ cũ fuerit ac-
cepta ⁊c.). i. qm̃ cũ posuerim⁹ aliqd moueri motu termi-
to ꝓ spatiũ terminatũ. U. g. ꝓ spatiũ. b. d. ⁊ deide acceperi
mus ex ꝟ spatio ptẽ: manifestũ est ꝙ ptrãsiuit illã partẽ in
pte tpis in q̃ ptrãsiuit totũ spatiũ: ⁊ ꝙ cũ ptrãsiuit illđ idẽ
spatiũ ptrãseundo oẽs illas ptes equales in qs spatiuz est
diuisum: qđ ẽt ptransiuit eas in tpibus equalibus quoruz
numerus est sicut illaz partiũ. Cũ necesse sit vt numer⁹ tẽ-
poz sit sicut numerus partiũ spatii: ⁊ vt tempora sint equa
lia qz partes sunt equales ⁊ motus est equalis. Deinde di
xit (ergo necesse est si ille partes ⁊c.) idest ⁊ cum necesse sit
vt numerus partium temporis in quo totum motum mo-
uetur sit finitus: ⁊ vtraqz pars est finita cum sint equales
partibus spatij: ⁊ partes spatij sunt finite: necesse est vt tẽ-
pus compositum ex illis partibus finitis sit finitum. Vlaz
compositum ex partibus finitis in magnitudine ⁊ nume-
ro equalibus est finitum necessario. Deinde dixit (quoniã
numerus eorum ⁊c.) idest quoniam numerus partiũ que
sunt duple partis spatij mensurantis illud sit numerus du
plorum partis temporis in quo pertransiuerunt illud spa
tium scilicet ꝙ si in spatio fuerit decuplum illius partis: ⁊
in tempore etiam erit decuplum partis in qua motum per
transiuit partes spacij.

¶Sed si nõ sit eque velociter differt nihil. Sit eni
in quo. a. b. spatiũ finitũ qđ motũ sit in infinito tpe:
⁊ tps infinitũ in quo. c. d. Si igit necesse est prius
alterz altero motũ esse: hoc aũt manifestũ ꝙ tpis i
priori ⁊ posteriori alterũ est motũ. Semp enim in
pluri alterum est motum esse: siue eque velociter
mutet siue non eque velociter mutet siue intẽda-
tur motus: siue remittatur: siue maneat nihil-
minus. Accipiatur igit aliqd. a. b. spatij ꝙ sit. a.
. b. qđ mensurat. a. b. Hoc itaqz infiniti in quodaz
factũ est tpe. Jn infinito. n. nõ põt esse. Oẽ. n. in i
finito est ⁊ itez altez iam si accipiamus quãtuz est
. a. b. necesse est in finito tẽpe esse. Omne. n. est in
infinito: ⁊ sic accipiens qm̃ infiniti qdem nulla ps ẽ
que mensurat. Jmpossibile. n. infinitũ esse ex fini-
tis: ⁊ equalibus: ⁊ inequalibus. Ꝓpt id qđ mẽ
surant finita multitudine ⁊ magnitudine a quodã
vno siue equalia sint siue inequalia. Finita autem
magnitudine nihil minus. Spatiũ aũt finitũ tan
tis q̃ sunt. a. b. mẽsurat: ergo in finito tpe. a. b. mo
uetur. Similiter autem ⁊ in quiete. Quare neqz
fieri neqz corrumpi: possibile est semper aliquid
vnum ⁊ idem.

¶Et si ẽt fuerit inequalis velocitatis nõ est in hoc 61
differentia. Sit igit. a. b. longitudo ꝓ quã est mo-
tus finita: ⁊ sit ꝓ quã res mouet i infinito: ⁊ sit tps
infinitũ. c. d. Cum igit necesse est vt qddam mori
moueat ante quiddã. Et hoc mãifestũ est: Quia
priori ⁊ posteriori ex tpe mouet vnum post aliud.
Quia in maiori semp motũ est aliud a precedenti
siue transmutatio eius fuerit equalis in velocitate
aut nõ equalis: ⁊ siue motus eius augmentet: aut
diminuat: ⁊ nõ minus si remanet in eadẽ disposi-
tione. Accipiat igit ex longitudine. a. b. aliqua ps
⁊ sit. a. b. que mensuret. a. b. Jsta igitur ps in quo
tpe fuit de tpe infinito: qm̃ ipossibile est vt sit infi-
nitũ: qm̃ tota mẽsurat in infinito. Et si ẽt accepim⁹
aliam partem ꝑm mensuraz. a. b. necesse est vt sit
in tempore finito: qz totum fuit in infinito. Et cuz
sic fecerimus in eis q̃ accepim⁹ ex eo. Quia ex infi-
nito ñ ẽ aliq̃ ps oĩno ad quã mẽsuret. Qm̃ infinitũ
ipossibile ẽ vt sit ꝙpositũ ex finitis eq̃lib⁹ aut ineq̃li
bus: Et cum finita fuerit numerus aut magnitu-

do mensurabit illa vnū: siue fuerint equalia ⁊ non minus: siue fuerint inequalia postq̄ fuerunt terminata in magnitudine saltem. Et lōgitudo finita ē lōgitudo que mensurat ab aliqua mēsura vt. a. b. Ergo in tpe finito necesse est ad illud moueri per lōgitudinē. a. b. Et silr est de qete. Uñ segit q̄ impossibile est idem generari ⁊ corrūpi semper.

Demonstratio probans q̄ si magnitudo est finita q̄ tē pus infinitum esse non potest.

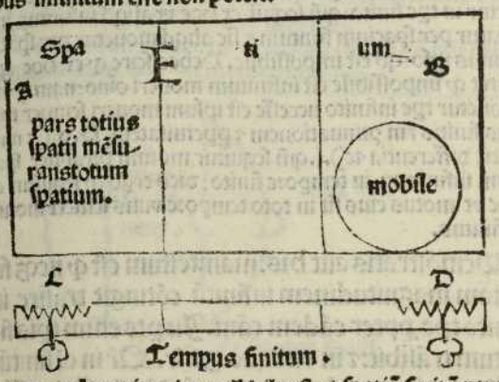

61 ¶ Cum declarauit q̄ impossibile est vt spatiū finitū ptranseat in tpe infinito in moto equalis velocitatis dicit q̄ silr est in motu iequalis velocitatis ⁊ dirit (⁊ si ēt fuerit iequalis velocitatis ⁊c.). i. ⁊ idifferēter siue motū fuerit eq̄lis velocitatis siue nō. Deinde icepit declarare b ⁊ dirit (sit igit .a.b.⁊c.). i. sit igit lōgitudo finita p quā est vnus mot⁹ finitus q̄ est in tpe infinito lōgitudo. a. b. ⁊ sit tps infinitū tps .c.d. Deinde pposuit ad b declarādū ꝓpōnez necessariam in hac p̄dicta declaratiōe sed nō p̄dixit eā pr⁹ ꝓfidēdo quēlibet ꝓsiderātē hr̄e eā in mente: ⁊ dirit (⁊ cū necesse est ⁊c) .i. ⁊ cū b posuerimus ⁊ ꝓiunxerim⁹ ei aliā ꝓpōnez notā: ⁊ est q̄ necesse est vt in codē motu qddā nō moueat añ qddā Ut. g. in motu q̄litatis quedā ptes ante quasdā: ⁊ in quātitate quedā ptes q̄titatis añ q̄sdā: ⁊ in vbi silr. s. q̄ motus mouebit qbusdā ptibus mot⁹ añ quasdā. Et nō intēdit ptes rei q̄ ē subiectū motus. s. idiuiduū substātie motū: quī b nō est vez de eo in oīb⁹ motib⁹: q̄ qdā ptes eius p̄cedūt quasdā b. n. nō est vez nisi in q̄litate: ⁊ silr i gnāto dissimiliū ptiū in motu vo locali aut motu augmēti nō. Partes .n. iſtius motus sūt in toto moto quēadmodū totus mot⁹ est in toto. Sed ⁊ mot⁹ hz dupler subiectū. s. genus p̄dicamentoꝝ in quo est motus. ⁊ suba subiecta illi generi: ⁊ vtrū qz vt ee mot⁹. Intelligendū est b p motū nāz subiectā motui. s. idiuiduū substātie deferēs illud. D. v. illud er q̄ apparet b pfecte ⁊ dirit (b māifestū ē ⁊c). i. ⁊ b q̄ motuū qddā est post qddā manifestū est nā in tpe p⁹iori erit pr⁹ eius ⁊ in posteriori posteri⁹. qm̄ qz tps hz pr⁹ ⁊ posterius: ideo motū in eo hz pr⁹ ⁊ posterius. D. v. (qm̄ in maiori ⁊c). i. qm̄ in maiori tpe erit motū aliud a p⁹iori qđ est in minori tpe siue fuerit equale in velocitate aut iequale. ⁊ dirit b: qz b ꝓpō est vera in vtraq̄ declaratione. s. in declarare b de moto q̄ est eq̄lis velocitatis ⁊ diuerse velocitatis. Et qz illud q̄ est diuerse velocitatis inenit trib⁹ modis: aut crescit aut diminuit: aut vtroq̄ mō: ⁊ b est incōle in eis. s. cū b q̄ ptes moti sint q̄dā añ quasdā dirit (⁊ si mot⁹ eius ⁊c). i. ⁊ b q̄ q̄dā ptes p̄cedūt q̄sdā inenit ēt in diuersis b mō diuersitatis nō min⁹ q̄z eq̄lib⁹. Et silr ē itelligēdū b si q̄q̄z crescit ⁊ q̄q̄z diminuit ⁊ cū dirit: ⁊ cū necesse est vt qddā. motui añ qddā deide accidit ei declarare b indurit ꝓns ⁊ dirit: (accipiat igit ex lōgitudie. a. b. aliq̄ ps). i. lōgitudo quā p⁹. posuit ⁊ q̄si. d. ⁊ cū posuerim⁹ lōgitudinē finitā. s. a. b. i tpe finito scilz. c. d. ⁊ fuerit positū nobis q̄ qdā ptes mot⁹ ⁊ moti p̄cedūt q̄sdā: accipiam⁹ ex hac lōgitudie quā possumus scilz. a. b. aliquā ptē mēsurātē illā ⁊ sit. a. b. D. v. (illa igit ps ⁊c). i. ista igit ps mēsurās in q̄ tpe tpis infiniti fuit accepta. Nā impossibile est vt tps sit infinitū. s. tps in q̄ motū ptrāsit hāc ptē qm̄ totū istō spaciū ptrāsit in tpe infinito Sed est impossibile vt ps ⁊ totū ptrāseat in eodē tpe. D. v. (⁊ si accepim⁹ ēt ⁊c). i. si igit accepim⁹ ex illo spatio aliā p tē equalē pti. a. b. quā posuim⁹ mēsurare spatiū: necesse est vt motū ptrāseat hāc ptē ēt in tpe finito. Nā iam posuim⁹ totū ptrālire ipaz in tpe infinito. Et idifferēter: siue posuerimus q̄ mot⁹ ei⁹ p hāc secūdā ptē fuerit velocior: aut tardior q̄z mot⁹ ei⁹ p aliā ptē: aut equalis. D. v. (si igit accepimus ⁊c.). i. ⁊ silr si diuiserimus tertiā mēsurā equalē p̄cedēt vt motū ptrāseat illā in tpe finito. Et cū sic fecerimus in diuisiōe ꝓsumet spatiū ⁊ ꝓgregabit ex ptib⁹ in qs diuidit illō spatiū nūer⁹ termiat⁹ finit⁹: ⁊ ex tpib⁹ in quoz vno quoq̄ ptrāsit vnāquāq̄z illaz ptiū spatij: ⁊ qđ ꝓponit ex finitis est finitū. Et necesse est ergo q̄ tps i quo ptrāsit totū spatiū est finitū necessario: ⁊ b itēdebat cū dirit (⁊ cū sic fecerim⁹ ⁊c.). i. ⁊ silr cū fecerim⁹ diuidēdo spatiū necesse est tps diuidi in ptes eq̄les in nūero ptibus spatij. Et si ptes tēpoꝝ nō fuerit eq̄les i se ⁊ erit tps ꝓgregatū finitū qm̄ possibile est mēsurari p ptē ei⁹ ⁊ infinitū nullā hz ptē a q̄ mēsurēt. Nā infinitū impossibile est ꝓponi ex finitis equalib⁹: aut in eq̄lib⁹. Et iaz posuim⁹ q̄ istō tps ꝓponit ex finitis. D. v. (cū finita fuerint nūer⁹ ⁊c.). i. ⁊ cū nūer⁹ ⁊ magnitudo q̄ ꝓponunt ex finitis mēsurant ab vno siue fuerit eq̄lia siue ineq̄lia: ⁊ ordinatio istaz ꝓpositionū est talis. Q̄ m̄ primū posuit q̄ infinitū impossibile est mēsurari a sua pte. Deinde dixit cām in b ⁊ est q̄ infinitū nō ꝓponit ex finitis eq̄lib⁹: aut ineq̄lib⁹. d. idurit aliā ꝓpōnem: ⁊ est q̄ magnitudo finita aut nūerus finit⁹ pñt mensurari a sua pte: siue magnitudo aut nūer⁹ ꝓponant ex eq̄lib⁹ aut ineq̄lib⁹: ⁊ sic syllogisimus ꝓponit in secūda figura tali mō. Tps in q̄ motū ptrāsit b spatiū pōt mēsurari a sua pte cū sit ꝓpositū ex ptib⁹ finitis lz nō eq̄lib⁹. Et tps infinitū nō pōt mēsurari ex sua pte. Ergo tps in q̄ motū ineq̄lis velocitatis ptrāsit spatiū finitū nō est infinitū: ⁊ b est incōueniēs. Ipe aūt vr q̄si non ordinare istū syllogismū b mō: sed posuit post has duas ꝓpōnes: q̄ lōgitudo in q̄ trāsmutat trāsmutatū mēsurat a sua pte ⁊ b intēdebat cū dirit: ⁊ lōgitudo finita mensurat ab aliq̄ mēsura vt. a. b. D. v. (ergo in tpe finito ⁊c). i. q̄m̄ cū ista trāsmutatio mēsuret a sua pte. Et silr tps in q̄ est mot⁹ p mēsurā magnitudis ex reb⁹ finitis. Tps igit in q̄ trāsmutatio fit mēsurat a sua pte. Et qcqd mēsurat a sua pte ē finitū. Ergo b tps est finitū deide dirit (⁊ silr de gnātione) .s. q̄m̄ impossibile est aliqd gnāri gnātiōe finita in tpe infinito Gnātio. n. est trāsmutatio in magnitudie: ⁊ iō potētia iſti⁹ declaratiōis est vis declaratiōis q̄ cōis ē modis oium trāsmutationū. s. q̄ttuoꝝ sūt eni corpa: ⁊ libro Joānis loco hui⁹ dictōis gnātio ponebat b dictio ges. Et si b fuerit tūc intētio erit q̄ ita est de gete in b sicut de motu. Q̄ m̄ cū ges sit puatio ⁊ mot⁹ q̄ inat⁹ est eristere in gescēte ⁊ mot⁹ finit⁹ impossibile ē vt sit in tpe infinito. Ergo ⁊ ges finita impossibile est vt sit in tpe infinito: dirit Joānes: ⁊ qdā itelligūt b p gete ire ad gētē ⁊ direūt b: nā ges nō determinat: nisi p tps D. v. (er q̄ segit q̄ impossibile est ⁊c). i. q̄m̄ gnātio ⁊ corruptio: qz finite vident. Et trāsmutatio finita est in tpe finito Ergo nihil generat sp aut corrūpit sp: aut itēdit q̄ cū fuerit positū aliqd trāsmutari trāsmetatōe finita in tpe infinito tūc illud gnabit ⁊ corrūpet simul semp cū neutra trāsmutatio bēat tps ꝓpriū. Et cū fuerit declaratū impossibile esse trāsmutatiōez finitā ee in tpe infinito segit vt nullū idē gnet ⁊ corrūpat simul sp. Et nō intēdit q̄ b ee impossibile declarat p b q̄ primū est impossibile. Nā b ee impossibile māifesti⁹ est q̄z illō ee impossibile qđ acceptū est in declaratiōe istius. Sed idurit ipz b mō inuēdo aliō impossibile: ꝓtigēs huic: ⁊ est gnābile ⁊ corruptibile sp gnāri ⁊ corrūpi simul ⁊. q. d. ⁊ cū b positio fuerit verificata auferet impossibile ꝓtigēs ꝓdictorie ei⁹: er quo appet ꝓfirmatio istius ꝓpōis sicut appet destructio sue contradictorie.

¶Eadem aũt rõ: ⁊ q̃ neq̃ in finito tpe infinitum possibile est moueri: neq̃ quiescere: neq̃ qõ regulariter mouet: nec qõ irregulariter. Accepta enĩ quadam parte que metiet totum tps: in hac aliqd tm̃ trasibit magnitudinis ⁊ non totã: in omni enĩ totã: ⁊ itez in equali aliam: ⁊ in vno quoq̃ similit siue equalis est siue inequalis ei que est a principio differt aũt nihil si solum sit finita vnaqueq̃. Manifestum eni q̃ diuisio tpe infinitum nõ aufertur: finita diuisione facta: ⁊ quanto: ⁊ eo qõ tot modis. Quare nõ transibit in finito tpe infinitum. Nihil aũt differt magnitudinẽ in altera: aut in vtraq̃ eẽ infinitam: eadem enim ratio est.

62 ¶Et eadem rõne rõcinat̃ ad hoc q̃ ipossibile est ẽt infinitum moueri tempe finito: aut gescere: siue motus fuerit equalis aut diuersus. Nam cũ accipietur aliqua pars que mensuret totũ tps tunc in illa parte mouebit̃ per aliquã ptez illius spacij nõ per totũ. Per totũ. n. mouetur in toto tpe. Et in equali mouebit̃ ẽt per aliam ptem: ⁊ in vnaquaq̃ partium similiter: siue fuerit equalis precedenti: aut inequalis. Nulla. n. est differentia in hoc solũmodo q̃ vnaqueq̃ illaz partiũ sit finita. Unde manifestum est q̃ cũ tps cõsumit̃ non cõsumit̃ infinitum. Partitio enim est finita in mensura ⁊ in numero. Ergo nihil mouet̃ p infinitum in tpe finito. Et nulla differentia est siue illa mẽsura fuerit finita altera pte: aut infinita vtraq̃. Quoniaz eadem est ratio.

62 ¶Cum declarauit q̃ impossibile est aliqd infinitũ moueri p spatiũ finitum in tpe infinito: declarat ẽt q̃ impossibile est vt aliqd infinitũ moueatur in tpe finito: nam necessariũ est vt infinitũ moueatur p spaciũ infinitũ: ergo segtur aliqd ptransire spaciũ infinitum in tpe infinito: ⁊ hoc est cõuersum eius qd̃ prius declarauit esse impossibile. s. aliqd ptransire spacium finitũ tpe infinito. Et q̃ hec duo sunt similia ⁊ eadem est declaratio in eis. s. aliqd moueri p spacium finitum in tpe finito: aut aliqd moueri p spacium infinitum in tpe finito. Nam illud qd̃ illic fecimus diuidendo spatium finitum ex quo sequitur tps esse finitum: faciemus hic diuidendo tps ⁊ segtur spatium esse finitum: ⁊ iõ. d. (⁊ ista eadem rõne ⁊c.). i. qm̃ ipossibile est infinitũ moueri in tpe finito segtur. n. ipsum moueri per spatium infinitum in tpe finito. D. d. (qm̃ cum accipiat̃ aliqua pars

61 ⁊c.). i. ⁊ demonstratio illius qm̃ cum posuerimus motum infinitum in tpe finito: ⁊ acceperimus aliquã partem illi⁹ tpis: tunc motum mouet̃ in illa per aliquã partem spacij. Nam impossibile est vt p idem spatium moueatur in parte ⁊ in toto tẽporis. D. d. (⁊ in equali ẽt mouebitur p aliã partem ⁊c.). i. deinde si posuerimus ipsum moueri in aliã partem tpis equalem prime parti mensuranti: deinde in tertia: deinde in quarta: ⁊ similr in vnaquaq̃ partiuz tpis donec tps consumatur: tunc congregabuntur ex hoc spatia finita mensura ⁊ numero: ⁊ indifferenter siue motus ei⁹ in illis ptib⁹ fuerit equalis: aut diuersus. Et hoc intendebat cum dixit (siue fuerit equalis precedenti: aut inequalis). i. siue motus eius in secũda parte fuerit equalis motui eius in prima: aut inequalis. Q̃ m̃ non est differentia iter hoc q̃ sit equalis aut inequalis in illis tpibus equalibus: cum vnaqueq̃ partiũ spacij quas motum pertransit in illis tpibus fuerit finita: qm̃ ꝯgregatum erit finitum: ꝛ motus non sit equalis in se. D. d. (ex quo manifestum est ⁊c.). i. manifestum est igitur ex his q̃ cum tps consumet̃ per motum illius moti per vnãquãq̃ partium equalium parti mensuranti q̃ illud per qd̃ mouetur nõ ꝯsumet̃: naz infinitum mouet̃ per spatium infinitum. D. d. (partitio enim est finita). i. ⁊ declaratum est supius qm̃ necesse est spatium per qd̃ est motus cõsumi: nam partes oẽs p quas motum mouetur in illo tpe sunt finite mensura ⁊ numero scilz qm̃ vnaqueq̃ est finita in se: ⁊ numerus oium est finitus: sed positum est eas esse infinitas: hoc est impossibile. Deinde dixit (ergo infinitum non mouetur in tẽpe finito). i. declaratum est igitur ex hoc q̃ aliqd infinitum nõ mouetur in tpe finito: qm̃ sequit̃ ex hoc vt aliqd infinituz moueatur per spacium finitum ⁊ sic aliqd mouetur per spatiũ minus ipso: qd̃ est impossibile. Debes scire q̃ ex hoc apparet q̃ impossibile est infinitum moueri oino: nam q̃ nõ mouetur tpe infinito necesse est ipsum moueri semper tpibus finitis ꝑm ꝯtinuationem ⁊ ꝑpetuitatem. D. d. (⁊ nulla est differentia ⁊c.). i. qm̃ sequitur motum ptransire spatium infinitum in tempore finito: dico ergo q̃ sequitur ex hoc vt motus eius sit in toto tempore vnus scilicet motus infinitus.

¶Demõstratis aũt his: manifestum est q̃ neq̃ finitam magnitudinem infinitũ cõtingit trãsire in finito tpe ꝓpter eãdem cãm. In pte enim tpis finitum trãsibit: ⁊ in vnoquoq̃ silr. Qđ in oi finitũ.

¶Hoc qdem declarato: manifestũ est esse ipossibile ẽt magnitudinẽ finitã ptransire infinituz in tpe finito. Propter illã eandem cãm. s. qm̃ in parte tpis ptransit finitum ⁊ in vnaquaq̃ ptiũ similiter. Ergo in toto pertransibit finitum. 63

¶Cum declarauit q̃ impossibile est aliqd finitum pertransire spatium finitum tpe infinito: neq̃ aliqd infinitum in tempore finito: dixit: q̃ ex b patet ꝙuersum primi esse ipossibile: qd̃ est aliqd finitum pertransire magnitudinem infinitam in tpe finito. Nam cum tps diuidet̃ in partes equales statim spatium similiter ꝑm illum numerum siue mot⁹ fuerit equalis aut inequalis: ex quo sequitur spatium eẽ finitum. D. d. (ꝓpter illam eandem cãm). i. ⁊ hoc manifestum est ex illa eadem propositione qua vsi fuimus in predictis declarationibus scilicet dicente q̃ in parte temporis mouebitur per partem spatij finitã. Impossibile enim est totum ⁊ partem pertransiri in eodem tempore. D. d. (⁊ similiter in vnaquaq̃ partium). i. partiuz temporis equalium prime. D. d. (ergo ⁊ in toto ⁊c.) idest ergo necesse est vt motum pertranseat in toto tpe finito spatiũ finitum. 63

¶Quoniam aũt finitum non transibit infinitũ finito tpe manifestum est: sic neq̃ infinitum finitũ. Si nãq̃ infinitum finitum necesse est ⁊ finitũ infinitum transire. Nihil enim differt quodlibet esse quod mouet̃: vtrobiq̃ enim finitum pertransibit infinitum. Cum enim moueatur infinitum in quo est. a. erit aliquid ipsius ꝑm. b. finitum vt. c. d. ⁊ iterum aliud: ⁊ aliud: ⁊ semper sic. Quare similiter accidit infinitum motum esse per finitum: ⁊ finituz transire infinitum. Neq̃ enim fortassis possibile est aliter infinitum mutare finitum: q̃ q̃ finitum transeat infinitum: aut ita q̃ feratur aut metiat̃. Quare quoniam hoc impossibile est: non transibit infinitum finitum.

¶Et cum finitum non pertranseat in finitum in tẽpore finito: manifestum est per se q̃ neq̃ etiam in 64

finitum pertransit finitū: si enīz infinitū pertrāsit finitū necesse est finitū ptrāsire infinitū: qm̄ cū mouetur ifinitū. ſ. a. tūc quidd̄ ei⁹ erit i. b. finito. Ut. g. c. d. aut erit ēt aliud ex eo post aliquid ⁊ sic semper: ex quo sequitur vt infinitū moueatur per finitū: ⁊ finitū pertranseat infinitū: qm̄ videtur mihi q̄ impossibile est infinitū moueri per finitū alio mō: nisi vt finitū ptranseat infinitū: aut cursu: aut mensuratione: ⁊ cum sit hoc impossibile: est impossibile infinitum pertransire finitum.

¶ Demonstratio probans q̄ mobile ifinitū nō pōt trāsire magnitudinē finitam in tempore finito.

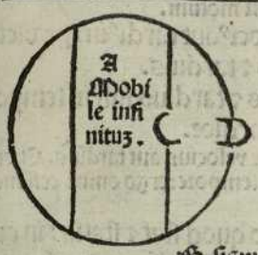

B. signum spatij

64 ¶ Hoc est quartū q̄situ ⁊ est q̄ motū infinitū nō pōt trāsire spatiū finitū sicut declaratū est: qm̄ impossibile est moueri tpe finito ⁊ dixit (⁊ cū finitū ꝛc). ⁊ modus continuationis in eo est qm̄ q⁊ declaratum est finitum nō pertransire spatium infinitum in tempore finito: declaratū est ipsū non pertransire finitum oīa. Quaz si pertransiuerit pertrāsibit in tempore quod iam desijt: ⁊ quod est tale est finitum ⁊ cū declaratum sit q̄ finitū non pertransit oīno spatiuz in finitum: manifestū est q̄ motuz infinitū nō ptransibit spatiū finitū. Deinde dedit rōnem super hāc cōtinuationem: ⁊ dixit (qm̄ si infinitū ptransibit finitū ꝛc). i. ⁊ declaratuz est ipsum non pertransire illud qm̄ si finitū pertransibit in finitū: pertransibit illud in tpe finito: sed declaratum est ipsum nō pertransire illud in tpe finito: ergo oīno nō pertransibit illud. Deinde indurit exēplificationē qua certificat hoc ⁊ dixit (qm̄ infinitū scilicet. a. moueat ꝛc). i. ⁊ ista consecutio est vera q⁊ cū posuerimus q̄ infinitum ptransit spatiū finitū scilicet. a. tunc quidd̄ infiniti erit in hoc spatio qđ est. b. ⁊ erit hoc quidā equale huic spatio sit igit̄ hoc gddā. c. d. Et cū posuit q̄ necesse est vt pars finita moti infiniti sit in spatio finitio per quod mouetur: ⁊ vt illa pars sit equalis spatio finitio: ⁊ dixit (⁊ erit etiam aliud ꝛc). i. ⁊ necesse est cū istud motum infinitū transferatur: vt illa pars eius etiaz sit equalis spatio per quod mouet alia a prima parte: ⁊ per secūdā etiā tertia pars ⁊ sic semper. D. d. (ex quo sequit̄ ꝛc). i. qm̄ q⁊ spatiū superpōitur rei mote: ⁊ minus mensurat maius: necesse est cū motū fuerit maius spatio vt mensuretur motu: ⁊ cū motū fuerit minus spatio necesse est vt motū mensuret spatiū: ⁊ nō erit differentia int̄ hoc q̄ infinitū pertranseat spatiū finitū: ⁊ inter hoc q̄ finitū ptranseat spatiū infinitū: qđ est impossibile. ſ. qm̄ in motu infinito necesse est mensurari per spatiū finitū: ⁊ moto finito mensurare spatiū infinitum: qm̄ nulla differentia est inter q̄ mensuret spatium: sed mēsurans in moto finito p spatiuz infinitū est motū ⁊ mensurans motū infinitū per spatiū infinitū est quiescens. Deinde confirmauit & ⁊ dixit (qm̄ mihi videtur ꝛc). i. qm̄ impossibile est imaginari q̄ motuz infinitū pertranseat ꝑm totuz finitū: alio modo ab eo quo imaginatur q̄ motū finitū pertransit spatiū finitū. Si igit̄ hoc fuerit impossibile illud erit impossibile. i. ꝑm q̄ imaginatur ipsum pertransire: illud cursu aut mensuratione.

Et indurit hoc disiunctiuum aut quoniam motū finitum cū ptransiuerit spatium infinitū pertransibit illud cursu: ⁊ cū motū infinitum ptrāsiuerit: spatium finitū pertransibit illud mensuratiōe non cursu. ⁊ non est differentia int̄ istos duos pertransitus in b q̄ impossibile sequatur.

¶ At vō neqz infinitum in finito tpe trāsibit infinitū: si enim infinitum ⁊ finitū: ineſt enim in ifinito finitum. Amplius autem ⁊ tempore accepto eadez est demonstratio.

¶ Neqz infinitū pertransit in tempore finito infinitū: qm̄ si pertransit infinitū pertransibit ēt finitum quoniam in infinito est finitū:: cum etiam consideratum fuerit de hoc ꝑm tempus: similiter proueniet ex demonstratione. 65

¶ Hec est quinta declaratio ⁊ est de illo quod remanet ex diuisione. ſ. vt motum infinituz moueat̄ tempore finito: qm̄ illud quod est tale: aut mouetur per spatiuz infinitum: aut finitum. ſ. vt moueat̄ infinitum per infinitum in tempore finito: ⁊ dixit (qm̄ si pertransiuerit infinitum pertransibit ēt finitum). i. qm̄ cum positum sit infinitum pertransire: spatium finitum in tpe infinito: necesse est vt finitum ptrāseat spatium infinitum in tpe finito: quod est ipossibile vt declaratum est. D. d. (qm̄ in infinito est finitū). i. ⁊ neče est cum infinitum pertrasiuerit infinitū in tpe finito vt finitum pertranseat infinitum quoniam in infinito pertransito est pars finita necessario que pertransit spatiū infinituz in tpe finito. Deinde dixit (⁊ cū cōsideratū fuerit ꝑm tempus ꝛc). i. proueniet etiam demonstratio: ex qua declaratum est q̄ impossibile est infinituz moueri tpe finito: ⁊ illa demonstratio est per diuisionez temporis: qm̄ per diuisionem temporis diuiditur spatium. Si igitur tempus fuerit finitū ⁊ spatium erit finitum sed positum est ipsum esse infinitum: hoc est impossibile. 65

¶ Qm̄ autem neqz finitū infinitū transit: neqz infinitū finitū: neqz ifinitū in finito tpe mouetur: māifestū est q̄ neqz mot⁹ē ifinit⁹ infinito tpe: quid enīz differt motū aut magnitudinē infinitū facere: necesse enim siquidē infinitū alterū: ⁊ alterū infinituz esse: dis enim loci mutatio in loco est.

¶ Et cū sit impossibile finitū moueri p infinitū: aut infinituz per finituz aut infinitū in tpe finito. Quanifestum est q̄ motus infinit⁹ nō erit in tpe finito: nō enim est differentia inter hoc q̄ motus sit finitus: aut magnitudo: nā necesse est si alterū fuerit infinitum: vt reliquum sit infinitum: Quoniam omnis translatio est in loco. 66

¶ Cū declarauit q̄ impossibile est aliquod finitū moueri p spatiū ifinitū in tpe finito: aut aliqđ infinitū in tpe finito: siue spatiū fuerit finitū aut nō fuerit: ꝺclarat̄ ipossibile eē vt mot⁹ ifinit⁹ sit in tpe finito. Q m̄ hoc aut erit p spatiū aut per rē motā. si aūt per spatiū: tūc aliqđ infinitū mouebit̄ p spatiū infinitū in tpe finito. si vō infinitas in motu fuerit p rē motā: tūc aliqđ ifinitū mouebit̄ in tpe finito: aut per magnitudinē finitā aut ifinitā: ſz hec destructa sūt ergo destructū est aliquē motū ifinitū eē i tpe finito: ⁊ hoc itēdebat ꝺclarare supi⁹ ⁊ ipse vtet̄ hoc tāq̄ fundamēto in septimo: ⁊ dicit (⁊ cū sit impossibile ꝛc). i. ⁊ cū sit declaratū: qm̄ impossibile est motū finitū ptrāsire spatiū infinituz in tpe finito: aut motū ifinitū spatiū finitū vel i finitū i tpe finito: manifestū est ex hōc qm̄ ipossibile est vt motus infinitus sit in tpe finito. Deinde declarauit consecutionem: ⁊ dixit (non enim est differentia ꝛc). i. qm̄ cum sit impossibile vt motū finitum moueatur per spatiū infinitū in tpe fi-

nito: aut motū infinitū in tempore finito: manifestū ē qñ impossibile est vt motꝰ infinitꝰ sit in tpe finito: qñ si fuerit infinitus: aut erit per magnitudinem infinitā: aut motū infiniti. Sed hec duo sunt impossibilia: ergo ipossibile erit: vt motus infinitus sit in tpe finito. D. d. (nō enim est differētia ꝛc). i. cū nō sit differentia siue ponatur qꝰ motus infinitus est in tempore finito: aut qꝰ magnitudo infinita mouet in tpe finito. D. d. (qñ necesse ē ꝛc). i. qñ necesse est si motus fuerit infinitus vt magnitudo sit infinita. aut illa p quā est motus: aut illa que mouetur: ꝛ similiter si alterum istoꝝ fuerit infinitum: motus erit infinitus. D. d. (ois enim trāslatio est in loco). i. ista etiam consecutio est in motu locali. s. quoniam cū fuerit positum qꝰ motus in loco est infinitꝰ necessario erit magnitudo infinita: aut illa per quam est motus: aut locus ꝛ motum insimul. Similiter si alterum istoꝝ fuerit infinitum motus erit infinitus: sed cum motus fuerit infinitum: spatiū erit infinitū: ꝛ non conuertitur. Unus aūt si augmētū fuerit infinitum magnitudo erit infinita. Silr ꝛ si alteratio fuerit infinita alteratum erit infinitum: cōsiderandum est: ꝛ non apparet sicut in translatione ꝛ ideo dixit post (omnis enim translatio est in loco) vnde opinandū qꝰ hoc nomine motum vtitur in hac declaratione proprie. s. in loco: ꝛ in vltimo istius tractatus ꝺclarabitur simplicit qñ impossibile est qꝰ aliquis motus quatuor motuum: sit infinitus preter translationem circularem.

¶ Quoniā aūt omne aut mouetur aut quiescit: qō aptum natum est: quando aptus est: ꝛ quo: ꝛ sic: ne necesse est omne quod stat cum stat moueri. si enis nō mouetur quiescit: sed non contingit quiescere quiescens.

67 ¶ Et qꝛ oē aut mouetur aut quiescit. s. quod innatū est ꝛ quo: ꝛ ꝑm qō: necesse est vt cessans cum cessat moueatur: nā si oino non mouetur quiescit. Et impossibile est vt quiescens sic tendat ad quietem.

67 ¶ Cū ꝺclarauit prius qꝰ neqꝫ in motu: neqꝫ in primo tēpore qō superponitur motui non inuenitur primū naturaliter. s. primus motus: aut primū tps: cū motꝰ ꝛ tps semp sint diuisibilia: vult nūc declarare: qꝰ ita est in re ad quietē: ꝛ in ipsa quiete sic in motu. s. qñ non inuenitur prima quies naturaliter in re quiescente: neqꝫ primū tempus quod est pars temporis in quo quiescens quiescit. s. tēporis equalis quieti: similiter neqꝫ inuenit primum tempus in quo motū vadit ad quietē: quod dicit cessatio. Et incepit ꝺclarare prius hoc in cessante: ꝛ dixit (ꝛ qꝛ omne ꝛc). i. ꝛ qꝛ oē de quo vere dicitur ipsum esse aut quiescens aut motum est illud quod innatum est, recipere motum ꝛ quietem: ꝛ est in loco in quo innatum est recipere motum ꝛ quietem: ꝛ in dispositione ꝑm quam innatum est recipere motum ꝛ quietē ꝛ dixit (quod innatum est moueri) nam illud quod non est innatum moueri. Ul. g. punctus non dicitur gescere aut moueri. Et dixit: (ꝛ quo) nā illud quo mouet mouet in re diuisibili: ꝛ cum fuerit in instanti non dicit quiescē neqꝫ moueri: ꝛ dixit (ꝛ ꝑm quod) vt distingueret inter illud qō mouetur in potentia ꝛ illud quod mouetur in actu. s. Rem motam esse in potentia aut in actu. Si enim fuerit in potentia erit mota in potentia ꝛ erit innata moueri in potentia: ꝛ si in actu in actu. Uel dixit b distinguendo inter motuꝫ quo res mota innata est moueri: ꝛ inter illud quo non est innata moueri: ꝛ est euidentius: cū posuit b quasi precedens dixit (ergo necesse est vt cessans ꝛc). i. ergo necesse est in cessante qō inuenitur in eo quod mouetur aut quiescat non in eo quod semper mutetur: vt cuꝫ dicitur cessare tunc dicatur moueri cum sit impossibile dicere tunc ipsum quiescere: nam cū cessat intendit quietē: ꝛ impossibile est vt illud quod intēdit ad quietem sit quiescens.

¶ Hoc aūt demonstrato manifestum est quod in tē pore necesse est stare: qō enim mouetur in tpe mouetur: qō stat ostensum est esse quod mouetur: quare necesse est in tempore stare.

¶ Hoc quidem declarato manifestū est qꝰ cessans 68
cessat in tpe. Cum motum moueatur in tempore: ꝛ sit declaratum qꝰ cessans est motum: ergo necesse est ipsum cessare in tempore.

¶ Dicit qꝛ oē cessans est motum: ꝛ oē motuꝫ est in tpe: ergo 68
omne cessans est in tpe: minor autem declarata est quoniā cessans est illud quod innatum est moueri aut quiescens nō est sine altero. Ergo omne cessans aut est motum aut quiescens: sed non quiescens: naꝫ cessans intēdit quietem: ꝛ quod intendit aliquid non est in illo: ergo cessans non est quiescens: ergo omne cessans est motum.

¶ Amplius autez si velociꝰ aut tardiꝰ in tpe dicimꝰ 69
stare enim est velocius ꝛ tardius.

¶ Et ēt non ꝺr velocius ꝛ tardius nisi in tempore: 69
cessatio est velocioꝝ ꝛ tardioꝝ.

¶ Dicit omne cessans est aut velocius aut tardius. Et omne 69
velocius aut tardius est in tempore: ergo omne cessans est in tempore.

¶ In quo aūt tpe primo quod stat ꝛ statur: in quolibet hmōi necesse est stari. Diuiso. n. tpe si quidez in neutra partiū statur neqꝫ in toto: quare nō vtiqꝫ stat quod statur: si vo in altera nō in primo toto statū est: ꝑm enim vtrunqꝫ in hoc statur sicut dictum est: ꝛ in eo quod mouetur prius: sicut autem qō mouetur non ē in quo primo mouetur: sic vtiqꝫ neqꝫ in quo statur quod stat.

¶ Et primum tps in quo cessans cessat necesse ē in 70
quolibet eius cessat: naꝫ si illud tempus diuidatur in duo tunc si in neutra parte cesset ergo neqꝫ in toto cessabit: ergo cessans non cessat: ꝛ si in altera pte cessat: ergo non totum est primū eius in quo cessat: qñ cessauit in alio: ꝛ est illa pars vt dictum est de moto: quemadmodum ergo in moto non est aliquod primuꝫ in quo mouetur: similiter neqꝫ in cessante est aliquod primum in quo cessat.

¶ Cum ꝺclarauit qꝰ cessans cessat in tempore: vult ꝺcla- 70
rare ēt qꝰ nō est primuꝫ tempus in quo cessat: ꝛ videt qꝰ cessans sit idem cum moto oīmō sed nō est vez. sed motū ꝛ cessans sunt idem ꝑm subiectū. ꝛ duo ꝑm modū: coꝛpꝰ enis cuꝫ accipiatur ꝑm qualitatē quiescētē ꝺr gescēs: ꝛ cū accipiatur ꝑm qꝰ hꝫ qualitatē trāsmutatā dicit motū: ꝛ quia transmutatū in q̄litate vadit ad qualitatē imobilē ꝑm hoc ꝺr motus ¶ Motū igitur est motū ꝑm qꝰ transmutatur in alia qualitate: ꝛ transferē in ea ad finē ꝑm qꝰ finis est complementū tm illiꝰ motꝰ. Ul. g. ꝑm qꝰ transmutatē de albedine impfecta i migredinem: est aūt cessans ꝑm qꝰ transferē ad quietē: ꝛ qꝛ qes accidit complemento ad quod est motus ideo cessatio accidit moto: ꝛ iō sunt vnū ꝑm subiectū: ꝛ duo ꝑm modū: aut dicamus qꝰ est cessans ꝑm partem habitam ꝛ motū ꝑm partē habēdā dicit (tps igit primū ꝛc). i. ꝛ necesse est vt cessās dicatur cessare in qualibet parte tēporis quod est equale cessanti. Oē enim tempus est diuisibile. Deinde incepit ꝺclarare b: ꝛ dixit (tempus enim si diuidat in duo ꝛc). i. ꝛ nece est vt cessans cesset in q̄libet parte primi temporis si illō tē pus diuidat in duo equalia cum omne tempus sit diuisibile: tunc cessans aut non cessabit in aliqua parte: ꝛ sic nō cessabit in toto Uo tempore qō est cōtra positū: aut cessabit in altera tū: ꝛ sic illud tps non erit primū: cū non dicitur cessare

sare in eo nisi q2 cessat in aliq̄ pte ei9: 7 hoc ītēdebat cū dixit(nō erit totū primū in quo cessat).i.7 segē hanc positō nē vt nō sit illud tps totū qō ē ꝓpositū er duab9 ptib9 primū in quo cessans cessat. D. v.(cessabit enim in alio 7 est illa ps).i.qm̄ si positū fuerit q9 cessans cesset i aliq̄ pte primi temporis tūc illud temp9 non erit primum quoniam cessauit in alio anteq̄z cessaret in illo tpe 7 illud aliud est aliō ab alia pte posita: 7 sic illud tps nō erit primū 7 intendit ꝓ hoc quod dixit(7 illa pars)partē primi tpis in quo positū fuerit cessans. D. v.(vt dictū est de moto).i. qm̄ declaratio eadē est in eis nā cū posuerimus primū tps in quo motū mouet: 7 diuiserim9 illud tps in duo: 7 ꝓcesserim9 hac via demonstrationis: sequit vt in hoc nō inueniat primū equale 7 iō dixit(quēadmodū igit i moto 7c).i. quēadmodū igit in moto nō inuenit ex tpe aliqō primū in quo incepit moueri: similiter neqz in cessante inuenitur aliquod primum in quo incepit cessare.

¶ Nō enim in ipso moueri neqz stari aliquid ē primū. sit enim in quo primo statur i quo est. a. b. hoc quidē ipartibile nō cōtigit eē. Mot9 eni nō ē i ipartibili: ppt id: q9 motū ē aliquid ipsi9: qō āt statur: ō mōstratū est eē qō mouetur. At vo si diuisibile ē in qualibet ipsi9 ptiū statur. hoc eni ostensuz ē pri9 q9 in quo statur primo i quolibet ipsi9 statur: qm̄ ergo tps est in quo primo statur: 7 nō atomū est. oē aūt tps in infinita partibile nō erit in quo prio statur

71 ¶ Qm̄ neqz ex motu ex cessante est aliqō primum 7 demōstratio illi9 sit illō in quo prio erit cessans. a. b. ipossibile ē igitur hoc esse indiuisibile. Mot9 eni nō fit in indiuisibili: nā erit illō 7 iā ex ipo mouetur Et declaratū est q9 cessans ē motū 7 si fuerit diuisibile erit cessans in quacūqz parte ei9: nā hoc declaratū est qm̄ cū fuerit aliquid in quo erit prio cessās tunc erit in quacūqz parte illius: 7 qz illō i quo erit prio cessās: ē tps nō idiuisibile. oē. n. tps ē diuisibile i infinitū. ergo nihil ē in quo primo erit cessatio.

¶ Demonstratio ostendens q9 nō ē accipere primā partez tē poris in instatione mobilis.

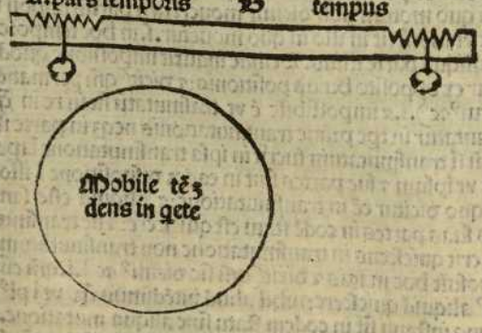

71 ¶ Cū declarauit b sermone repetit declarationē ꝓ exempluz 7 dicit: (qm̄ nō ex moto neqz ex cessante 7c).i. qm̄ neqz motū neqz cessans hz primā ptē mot9 aut cessatiōis nā si b eēt tūc mot9 7 tps 7 vlr cōtinuū ꝓponerent ex indiuisibilibus. D. v.(sit igit illud in quo 7c).i. sit igit primū tps in quo erit prima cessatio. a. b. Deinde dicit(7 impossibile ē vt b sit indiuisibile).i. primū tps in quo ponit ꝓpria cessatio. a. b. D. v.(mot9 enim nō est in altera).i. 7 dicim9 q9 istud primū tps neče est vt sit diuisibile: qz iā declaratū est q9 oē cessans ē motū 7 q9 mot9 nō fit in aliquo idiuisibili: qm̄ ps precedēs 7 antecedēs mot9 eēt eadē: 7 sic pars antecedēs fuit er se 7 fuit anteq̄z eēt: 7 hoc intēdebat cū dixit(iā erit aliquid 7 iam mouet ex seipso).i. nā sequitur ex hoc q9 aliqd mouet ex seipso: 7 hoc ē simile ei qō dixit in initio ist9 tractat9: qm̄ si motū eēt indiuisibile: tūc res cū mouetur iam eēt mota 7 cū mot9 sit diuisibilis: necesse est vt illud in quo ē mot9 sit diuisibile. s. tps 7 loc9. D. v.(7 si fuerit diuisibile 7c).i. 7 si istud primū temp9 fuerit diuisibile vt sum9 coacti per rōnem: tunc cessans erit cessans in qualibet pte ei9 sicut in toto: 7 sic erit cessans in medietate sicut in toto: 7 in medietate medietatis sicut in medietate: 7 sic in infinitum: 7 hoc est in potentia: 7 sic non cōtingeret vt ante cessationē esset cessatio: 7 ante motū eēt motū in infinitum quod ē im possibile: qm̄ sm hoc nō fieret mot9 sm hoc igit intelligēdū ē hoc. D. v.(qm̄ hoc declaratū ē 7c).intendit hic per primum tps equale: 7 est illud quo vtit̄ b ꝓ principio i declarādo qō infinū cessationis nō hz primū tps: 7 quasi dicit 7 qz declaratū ē q9 in q̄libet parte tpis eq̄lis cessatiōi cessabit cessans: necesse ē vt nō sit tps primū in quo incepit cessare: 7 hoc ītēdebat cū dixit(7 qz illud in quo est 7c).i. nō inueniť aliqō primū in q̄ erit prima cessatio. s. neqz ex ipo tpe: neqz ex loco in quo est cessatio: neqz ex ipsa cessatione 7 cōtinuatio cōsequētis cū precedēte in hoc sermone manifesta est ex predictis.

¶ Neqz igitur quiescēs cū primū quieuit est. in impartibili: quidē eni nō quieuit ꝓpter id qō nō ē motus in atomo: in quo aūt est quiescere 7 moueri: tūc enim dicimus quiescere quādo 7 quo aptū natum est moueri: nō mouetur quod aptū natum est.

¶ Neqz quiescens ēt quiescit in primo tpe: qm̄ non quiescit in idiuisibili. motus enim nō fit in idiuisibili: 7 in illo i quo ē quies in ipso est motus: ōclaratū ē eni qm̄ tūc dicit̄ aliquid quiescere cū illō qō inatū est moueri nō mouetur in eo in quo inatū ē moueri 7z

¶ Cū declarauit q9 neqz motum neqz cessans hz primum: vult ostendere b ēt in quiescēte: 7 dixit(neqz etiā gescēs hz tps primū in quo quiescit)deinde dedit cām 7 dixit(qm̄ āt nō quiescit in indiuisibili 7c).i. cū sit impossibile ipsuz gescere in tpe diuisibili cū mot9 nō sit i idiuisibili 7c.i. 7 necesse ē vt quies nō sit i indiuisibili ꝓpt̄ duo quoz alterū ē quia mot9 ipossibile ē vt sit in indiuisibili: 7 hoc demōstratū ē: alterū vo ē q9 illud ex tpe i quo mot9 pōt eē in illo pōt eē ges: 7 illud in quo motus nō pōt eē neqz pōt ēt ges eē in eo: deinde incepit declarare hoc: 7 dixit(declaratū ē enim 7c).i. 7 necesse ē vt aliqd nō possit gescere nisi in eo in quo pōt moueri: qz describimus gescēs qō ē gescēs principali 7 vere 7 nō trāsumptiue: qō ē innatū moueri cū nō mouet in illo in quo ē innatū moueri. s. tpe 7 loco: 7 iō necesse ē vt oē gescēs gescat in tpe 7 loco: 7 si eēt possibile aliqd gescere in instanti in quo ē ipossibile moueri: tūc diceretur gescēs sic dē q9 pūct9 ē gescens. s. per figurā: 7 syllogism9 cōponitur sic: oē gescēs gescit in eo in quo inatū ē moueri: 7 illud in q̄ innatū ē moueri ē diuisibile: ergo oē gescēs gescit in diuisibili: 7 cum sit declaratum ipsum gescere indiuisibili: ōclarabitur q9 ges quiescentis nō habet primum tps per illam demonstrationē ꝓ quā fuit b declaratū in cessante 7 moto.

¶ Amplius aūt idē dicimus quiescere: cū sit̄ se habeat nūc vt prius: tāq̄ nōvno tūc quodā indicātes sed duobus minimis: quare non erit in quo quiescit impartibile. si vo partibile: tempus vtiqz erit 7 in qualibet istarum partiū quiescit: eodē eni modo demonstrabitur quo 7 in prioribus: quare nullū primū erit. hec aūt cā est qz quiescit quidē 7 mouetur oē in tpe. tps aūt nō est primū: neqz magnitudo. neqz oino nullum continuum. omne enim in

infinita partibile.

73 ¶Et ꝯt dicim⁹ aliquid quiescere cū eodē modo fuerit nunc ⁊ prius: quasi nō cōsideram⁹ ipsū ꝑm vnū sed saltē ꝑm duo: vnde necesse est vt illud in quo est quies nō sit indiuisibile: si igit fuerit diuisibile necesse est vt sit tps: ⁊ vt sit quiescēs in quacūqz parte ei⁹. qm̄ hoc declarabitur per illō idē: per qō declaratū fuit prius: ergo nō ē hoc primū: ⁊ cā in hoc est qm̄ oē quod quiescit aut mouet quiescit aut mouet in tpe: ⁊ non est primū tps neqz prima magnitudo ⁊ vniuersaliter non est primū cōtinuum. Quoniaz quodcunqz talium est diuisibile in infinitum.

73 ¶Hec est secūda declaratio: qm̄ ges nō hz primū tps i quo quiescens quiescit primo ⁊ dicit (⁊ et dicun⁹ ⁊c). i. ⁊ etiā manifestū ē q⁹ tunc dicim⁹ aliquid quiescere cū fuerit in eodez statu: ⁊ in hoc instanti ⁊ in alio instanti precedenti: ⁊ saltem in duobus instantib⁹: ⁊ cā in hoc est q⁹ motū aut quiescens nō inueniuntur in actu: nisi in eo q⁹ ē in actu tpis. s. in ipso tempore: nō in instanti: qm̄ instans ē in potētia: ⁊ q⁹ hoc est actio anime in quiescente: qm̄ alia tunc intelligit quietē qm̄ intellexerit idem corpus in eodem statu saltē in duob⁹ instantibus dicit (quasi nō cōsideram⁹ ⁊c). i. ⁊ videm⁹ quasi qui nō cōsiderat neqz intelligit rem per vnū sed per duo. i. ꝑ duo instantia: ⁊ q⁹ quiescere nō intelligitur ⁊ ꝓhebēdit nisi comprehendendo duo instantia: ⁊ declaratū est q⁹ inter quelibz duo instantia ē tps: necesse est vt oē quiescens quiescat i tpe ⁊ oē tps est diuisibile: ⁊ iō dicit post (vnde necesse ē vt illud in quo est quies ⁊c). i. vñ necesse est vt pars tpis in qua est ges nō sit indiuisibilis. U. g. instans sed diuisibilis. D. d. (si igit fuerit diuisibile: necesse est vt sit tps). i. si igitur fuerit diuisibile in duo instantia ⁊ inter quelibet duo instantia est tps necesse est vt ges sit in tpe. D. d. (⁊ vt sit quiescens in qualibet parte ei⁹). i. ⁊ si illud in quo ē quies sit tps ⁊ oē tēpus est diuisibile in tpa: necesse est vt sit quiescens in ꝯcūqz parte accipiatur ō illo tpe: ex quo declarabitur q⁹ quiescēs non habet primum tps per illā eādē demōstrationē ꝑ quā declaratū fuit hoc in motu ⁊ cessante: ⁊ hoc intendebat cuz dicit (hoc enim declarabitur ⁊c) ⁊ cū declarauit hoc repetit cōclusionē ⁊ dicit (ꝙ ꝓpē necesse est primū non esse). i. primū tps deinde dedit cām in hoc in moto ⁊ qescēte: ⁊ dicit (⁊ cā in hoc est qm̄ ⁊c) ⁊ sciēdū q⁹ ista cā in quiescēte non est vera naz diuisibilitas tpis est cā vt qescēs nō habeat primā qetem: in moto aūt tps non est cā hui⁹: sed cōcomitat cām: ⁊ cā in hoc q⁹ motū est tale. s. nō hās primū motū ē qm̄ motū est cōtinua magnitudo: ⁊ in magnitudine cōtinua sicut dirimus. Ista enim prioritas est impossibilis in istis reb⁹ ꝓpter continuationē: ⁊ continuatio in istis primo inuenit in magnitudine: ⁊ propter magnitudinē inuenit i motu: ⁊ propter motū in tpe: tps ergo primo caret eo q⁹ mot⁹ caret illo: mot⁹ vō caret illo eo q⁹ magnitudo caret illo ēt.

69 ¶Quoniaz aūt oē quod mouet in tpe mouet: ⁊ ex quodā in quoddā mutatur: in quo tpe mouetur hz se: ⁊ nō quo in illius aliquo: impossibile est tunc ꝑm aliquod esse primū quod mouetur: quiescere enim ꝙ in ipso est tempus esse quoddam: ⁊ ipsum ⁊ partiū vnamquāqz. sic enim dicimus quiescere cuz in alio ⁊ in alio ipsorum nūc verū dicere sit: q⁹ in quo est hoc ⁊ ipsum ⁊ partes sunt. si aūt hoc est quiescere: nō cōtingit quod mutatur ꝑm aliquid eē totū hz primū tps. Tempus enim diuisibile oē. quare in alia ⁊ in alia ipsius parte erit verꝫ dicere q⁹ in eodē sit ⁊ ipsum ⁊ partes. si vō nō sic est: sed in vno solo est nūc nō erit tps nullū ꝑm aliquid: sed ꝑm terminū tpis: in ipso aūt nūc est terminus quidē semper ꝑm aliquod manens: nō tū quiescit: neqz eni moueri neqz quiescere est in ipso nunc: sed nō moueri quidem verum est in ipso nunc ⁊ esse ꝑm aliquid. In tpe autem non contingit esse quiescens ꝑm aliquid Accidit enim quod fertur quiescere.

¶Et q⁹ oē motū mouetur in tpe ⁊ transmutatur de aliquo in aliquid: iō tps in quo mouetur per se: nō q⁹ est in quadam parte illi⁹ tpis: ipossibile est vt motū sit in aliquo ei⁹: qm̄ permanentia alicui⁹ ⁊ vnius cuiusqz suaꝫ partiū in eadē re aliquo tpe: qm̄ sic dicimus aliquid quiescere. s. cum in instanti p⁹ aliud instans erit verꝫ dicere illud manere ⁊ suas partes in aliquo: ⁊ cū hoc sit quies: impossibile est vt illud quod transmutatur aliquo modo transmutationis sit ꝑm totū in primo tpe in aliquo. Nā omne tps ē diuisibile: necesse est igitur vt sit verum in vna parte per aliam diuidi in eadē dispositione: ⁊ cū hoc nō sit ita sed hoc est in vno instanti trū instantiū: ergo nullus modus transmutationis erit in tpe oino sed in extremo temporis. nam in instanti possibile est vt res sit permanens aliquo mō: quiescens autē non: impossibile est enim in instanti motū aut quietē fieri: sed dicere motum non esse in instanti est verum: ⁊ q⁹ aliquid est in eo quod dammodo in tēpore: aut impossibile vt sit ꝑm q⁹ est in quiete. 74

¶Ulult declarare q⁹ transmutatum non est in eo in quo trās mutatur in tempore oīno: neqz in primo tpe in quo trāsmutatur. s. equali transmutationi neqz in aliqua parte ei⁹ hz est in transmutatione in instanti. U. g. quoniam trāslatum per magnitudinē nō est in magnitudine i primo tempore neqz in parte ei⁹ sed in instanti: ⁊ dicit (⁊ q⁹ oē motum ⁊c). i. ⁊ q⁹ declaratum est q⁹ omne motū mouetur in tpe ⁊ q⁹ transmutatur de aliquo in aliquid continue: iō tempus in quo motum mouetur per se. s. primū temp⁹ quod est equale motui eius in quo motum non dicitur moueri gr̄a partis impossibile est vt motū sit in illo in quo mouetur. s. in hoc tempore aut in aliqua parte illius. Deinde induxit impossibile quod sequitur ex opposito huius positionis: ⁊ dicit (qm̄ permanētia alicui⁹ ⁊c). i. ⁊ impossibile ē vt trāsmutatū sit in re in q̄ transmutatur in tpe prime transmutationis neqz in parte illius qm̄ si transmutatum fuerit in ipsa transmutatione i tpe sequet vt ipsum ⁊ sue partes sint in eadez dispositione i illo tpe in quo dicitur eē in transmutatione: ⁊ aliquid esse ꝑm omnes suas partes in eodē statu est quiescere: ⁊ sic transmutatum erit quiescens in transmutatione non transmutatum. D. d. exposuit hoc magis ⁊ dicit (qm̄ sic dicim⁹ ⁊c). i. qm̄ cū dicim⁹ aliquid quiescere: nihil aliud intēdimus q̄z vt i pl⁹ q̄z in vno instanti sit in eodem statu sine aliqua mutatione. D. d. (⁊ cū hoc sit quies) ⁊ cū hoc sit ipossibile. s. motū eē quiescens: apud transmutationez eius impossibile ē vt trāsmutato aliquo modo transmutationis: ⁊ transmutatum sit in eo ꝑm omnes suas partes in aliquo tempore. s. in tempore primę transmutationis: aut in aliqua parte eius: ⁊ cū notificauit quoniam necesse est cum transmutatū fuerit in trāsmutatione in tempore: vt ꝑm omnes partes sit insimul i tpe qm̄ hoc est proprium eius quod est in aliquo tempore. ⁊ qō est tale est quiescens in illo in quo est: incepit declarare cām propter quā necesse est vt illud quod inuenitur in tempore inueniatur in eo: ⁊ sue partes eodem modo: ⁊ dicit (omne enim tempus est diuisibile ⁊c). i. ⁊ necesse est vt illud quod

inuenitur

inuenitur in tpe inueniat: ⁊ sue partes eodē mō pl⁹ q̄z in vno instanti qm̄ oē qd̄ inuenit in tpe ex istis inuenit in diuisibili: cū oē tps sit diuisibile: ⁊ oē qd̄ inuenit in tpe diuisibili ꝑm prius ⁊ posteri⁹: necesse est vt vez sit dicere de eo i vnaquaq3 parte primi tpis in quo est q ꝑm oēs partes est in eadē dispositione: ⁊ quod est tale: est quiescēs. D. d. (⁊ cū iam non fuerit ⁊c). i. ⁊ cū sit impossibile vt transmutatū sit in eadē transmutatione in instanti p⁹ aliud nā hoc ē quiescēs necesse est vt transmutatū sit in transmutatiōe in instāti nō in tpe. D. d. (ergo nullus modus transmutatiōis est i tpe sed in extremo tpis). D. d. (⁊ cū ita sit non erit transmutatū aliquo modo transmutationis quod sit in tpe sed erit in transmutatione de initio ad finem in instanti). D. d. (qm̄ in instanti possibile est ⁊c). i. ex ista positione nō segt̄ primū impossibile nam transmutatum cū ponat in transmutatione in instanti: tunc positum est aliquod ens in eo ita q nō sit quiescēs: ens enim in instanti nō est ens i eo ita q sit quiescens: neq3 motū: 3 tali modo essendi in quo hec duo cōtraria falsa sunt. Et si dicatur quies erit equiuoce ⁊ hoc intendebat cū dixit quoniam in instanti possibile ē ⁊c. D. d. (sed dicere ⁊c). i. sed dicere aliquid esse in instanti i aliq̄ quodāmodo: nō est neq3 motus neq3 quies est vez. D. d. (in tpe vo ⁊c). i. ⁊ vniuersaliter apparet q motū in motu i possibile est vt sit in tpe ꝑm modu3 quo dicitur vt quiescēs sit in tpe: ⁊ hec declaratio est cōmunis in oibus transmutationibus ⁊ nulla dubitatio accidit ex eo in motu: eo q continuatio in motu locali est manifesta p se: ⁊ q3 impossibile ē imaginari aliquā ptē ei⁹ existere subito: in ceteris aūt motibus est questio non parua: videtur enim q alique partes eorum existunt subito: ⁊ q continuatio non est manifesta i eis ⁊ nos perscrutabimus de hoc sollicite alias.

¶ Zeno aūt deratiocinatur ⁊ paralogizat. si eni semper dicit quiescit oē. aut mouetur cū sit ꝑm equale. Est autez semper quod fertur in ipso nunc: immobile esse sagittam que fertur.

15 ¶ Zeno vo fallitur in argumento. dicit enim quoniaz oē est in aliquo sibi equali: aut quiescit aut mouetur in eo: ⁊ translatum semper est in instanti: ergo sagitta translata non mouetur.

15 ¶ Et zeno cū equiuocatione vtatur in illo quo vult destruere motū. s. q3 motū per magnitudinem est in instanti in longitudine equali sibi iō argumentū eius est sophisticuz. D. d. (dicit enim ⁊c). i. dicit enim q motum est ⁊ primum q quodlibet corpus cū fuerit in vbi sibi equali aut ponetur i eo quiescens aut motū sed impossibile est poni in longitudine sibi equali motū: ergo est quiescens in eo. D. indurit minorem propositionem ⁊ dixit (⁊ translatum semper ē in instanti). i. ⁊ est notū per se q translatum est in instanti in longitudine equali sibi: ⁊ cū indurit has duas propositiones indurit conclusionez ⁊ dixit (ergo sagitta ⁊c). i. cū trās latum est i lōgitudine sibi equali ⁊ oē qd̄ est tale ē quiescens ergo ⁊ translatū: ⁊ si esset velocissimū oium. U. g. sagitta ē immobilis: ergo nihil est motus.

¶ Hoc aūt falsū est: nō enim cōponitur tps ex ipis nūc indiuisibilis: sicut nec alia magnitudo vlla.

16 ¶ Sed hoc est falsum. tempus enim non componitur ex instantibus indiuisibilibus: similiter neq3 aliqua aliarum magnitudinum.

16 ¶ Quia tempus nō cōponitur ex instantibus ideirco in instantibus nō fit motus neq3 quies: ⁊ q3 translatū in instanti nō est quiescens ergo nō est in longitudine sibi eq̄li nisi i potentia: nō in actu: ⁊ cā in hoc est: qm̄ istās nō est in actu in tpe: ⁊ ideo motum non est in longitudine sibi equali nisi in potentia: ⁊ sic non sequitur vt sit quiescens: ⁊ iō dixit (sed hoc est falsum ⁊c). i. ⁊ ista qō ꝓtingeret si instās in actu eēt in tpe ita q tempus esset compositum ex instātib⁹: qm̄ tūc non esset mot⁹ oino: deceptio igitur est in propositione dicente q oē qd̄ est in longitudine sibi equali est quiescens: ℔ enim est verum in illo quod est in longitudine sibi equali i actu: non in potētia: ⁊ res mota ē i longitudine sibi equali in potentia: ⁊ ideo cum mouetur per magnitudinē nō describit punctum ⁊ motum: ⁊ q3 pertransit spatium necesse est mensurare illud: ⁊ q3 mensurat illud necesse est vt sit ex eo in longitudine sibi equali: nam mensurās est huiusmodi: ergo cum potentia non distinguatur ab actu accidit q̄stio zenonis.

¶ Quattuor aūt sunt rationes de motu zenōis habentes difficultatem soluentibus. ℣ Pria quidem de eo quod nō mouetur propter hoc q prius i medictate oportet accedere quod fertur q̄ ad finē de qua diuisimus in prioribus rationibus.

¶ Et rōnes zenonis in motu q̄ difficile soluūt sunt quattuor. prima aūt est qm̄ motus nō est q3 translatus debet peruenire ad medietatē spatij anteq̄ ad finem: ⁊ iam determinauimus hoc. 77

¶ Cū fuit coactus ad dissoluendū questionez zenōis in motu indurit questiones illius in motu: ⁊ dixit eas eē q̄ttuor. ℣ Prima aūt est q si motus sit necesse est vt translatū ptrā seat medietatē magnitudinis ante totum: ⁊ medietatez illi⁹ medietatis ante illam: ⁊ sic in infinitum. Unde necesse est ipsum pertransire medietates. s. magnitudines infinitas: i tpe finito: qd̄ ē impossibile: ⁊ iam determinauim⁹ hoc superius sed illic contradiximus ei ꝑm sermonem: ⁊ post contradicetur ꝑm ipsam rem. 77

¶ Secūda aūt vocata achilles. Est aūt hoc: q tardius nequaq̄ iungetur currens a velocissimo. ante autem necesse est ire per sequens: vnde mouit fugiens: quare semp aliquid habere necesse ē tardi⁹

¶ Secūda aūt est que dicitur achilles: ⁊ est qm̄ tardissimum in cursu non potest attingi a velocissimo in cursu: nam necesse est vt querēs perueniat ante ad locū a quo fugiens separatur. vnde necesse ē vt semper tardius habeat aliquem excessum. 78

¶ Ista dubitatio est talis si mot⁹ sit: tunc velocissimum non poterit attingere tardissimum. Si igitur velocissimuz equ⁹ ⁊ tardissimū tortuca: ⁊ non est dubium quin habeant aliquam proportionem in motu. sit igitur vna pars centum ⁊ ponatur q inter equū ⁊ tortucam est vna leuca: equus igit̄ in tempore in quo pertransit illam leucam pertransibit tortuca centesimam partem illius leuce: ⁊ equ⁹ etiam in tēpore in quo pertransibit illam partem centesimaz: pertransibit tortuca partem centesimam illius partis: ⁊ equ⁹ etiaz in tempore in quo pertransit hanc partem: pertransibit etiam tortuca partem centesimam illius partis: ⁊ sic in infinituz ⁊ sic equ⁹ nūq̄z attingeret tortucam ⁊ hoc intendebat cum dixit (quoniam necesse est vt quereus ⁊c). i. quoniam neēe est vt fugiens semper excedat querens aliquo excessu nominato a primo excessu. s. q si primus excessus erit quartū spatij: tunc secundus excessus erit quartum illius quarti: ⁊ tertius quartus istius quarti: ⁊ sic in infinitum: ⁊ cum iste excessus semper est diuisibilis in infinitum nunq̄z querēs perueniet ad fugiens: sed hoc est falsum: ergo mot⁹ nō est. 78

¶ Est autem ⁊ hec eadē ratio decidendo in duo. Differt autem in diuidendo ⁊ non in duo acceptā magnitudinē: nō quidem igitur cōiungi tardi⁹ accidit ex rōne. sit aūt ad idez i duo decisio. in vtriq3 ēt accidit nō attingere ad terminum diuisa quodā

modo magnitudine: sed opponitur in hoc q̄ neq̄ velocissimū: cū tragedia dictū est i persequēdo tardius: quare necesse est solutionē esse eandem: velle autem quod precedens non iungatur falsum est: cum enim precedit non coniungetur: sz tñ cōiūgeť si quidem indigebit transire finitum. Ne quidem igitur rationes due sunt.

79 ¶ Et ista est eadē rōcinatio illa in qua vsus est i mediatiōe: sed differūt qñ diuisio hic magnitudinis excedentis nō erit in duo media. Et ista ratiocinatio sequitur ex illo eodem ex quo sequitur ratiocinatio que fit p̄m mediationem. sequitur in vtraq̄ rōne non peruenire ad extremū per diuisionem magnitudinis aliquo modo diuisionis. sed additum est in ista: q̄ non peruenit ad illud neq̄ id quod est valde velocissimum querendo illud quod est valde tardissimum. Unde necesse est eādem esse solutionem in vtraq̄ questione. Hoc autem quod affirmauit q̄ precedens non attingitur est falsum: quoniam cum sit precedēs tunc non attingitur: sz attingitur: si dederit finitum pertransire. Ne igitur sunt due rationes.

79 ¶ Idest ꝛ ista ratiocinatio ꝛ ipsa in qua concludit q̄ motuz nō peruenit ad extremuz spatij q̄ pertransit medietates infinitas sunt eedez genere aut spē. D. d. (sed differunt ꝛc). i. qñ diuisio in prima ratione est p̄m medietatem. s. in mediate ipsius magnitudinis. Hic autem diuisio infinita est p̄m excessum qui est inter duo mota: ꝛ nō est p̄m medietatez: sed est diuisio notata a ꝓportione que est inter motum velocis ꝛ tardi: vt declarauim⁹ (ꝛ ista rōcinatio sequitur ꝛc) .i. p̄m diuisionē que accipitur i vtraq̄ in infinitū in magnitudine (sequitur enim in vtraq̄ rōcinatione non peruenīri ad extremum ꝛc). i. qñ quēadmodū in questione medij sequitur vt motum non peruenīat ad extremum spatij: ita b sequitur vt velocius non peruenīat ad vltimum in quo est tardius: ꝛ dirit (aliquo modo diuisionis) quoniam ois diuisio qua magnitudo diuiditur est infinita: vt dictum est in sermone de infinito. D. d. (sed additum est in ista ꝛc). i. sed consequens acceptum in hoc syllogismo est aliud a consequēte in primo: illic enim fuit dictuz q⁹ si mot⁹ sit sequiť vt nullum motū pertranseat aliqđ spatiū: hic aūt dicit q⁹ si motus sit: sequitur velocissimum nūq̄z attingere tardissimū. D. d. (ex quo necesse est vt dissolutio ꝛc). i. ꝛ cum cō sequens est in eis idem ex quo accidit deceptio: necesse ē vt dissolutio questionis sit eadem in eis. i. in hoc qđ post dicet: quoniam motū nō pertransit medietates in actu in spatio: ꝛ hoc manifestum est ex dictis q⁹ motū est in spatio in instanti. D. d. (hoc aūt quod affirmauit ꝛc). i. hoc aūt qđ probauit ex hoc quod dirit: q⁹ precedens nō attingitur est falsum: ita q⁹ fere equiuocantur in arabis: quoniam ꝛ si nō attingitur dum precedit necessario cum fuerit precedēs ꝛ elongabitur spatium attingetur: cum concesserit q⁹ motum pertransibit spatium. Quoniam cum hoc fuerit positum ꝛ velocius mouetur per maius spatium in tpe equali necesse est vt velocius moueatur in tempore motus tardioris per spatium excedens spatium tardioris p̄m quantum distant. Qñ p̄m velocitatē ei⁹ minoratur spatiū excedēs donec perficiatur sicut perficitur spatium per quod motuz mouetur cum igiť concesserimus q⁹ motum pertransit spatium: segtur vt veloci⁹ attingat tardum.

¶ Tertia autem que nūc dicta est: qñ sagitta q̄ fertur stetit. accidit autē p̄m q⁹ accipit tp̄s componi ex ipsis nunc: non dato enīz hoc non erit syllogism⁹

¶ Tertia aūt rōcinatio ē quā iam dirim⁹ in hoc loco: qñ sagitta transferť ꝛ est quiescens: ꝛ ista segť ex hoc q⁹ cōposuit tp̄s ex instantibus: si enī hoc nō cōcedať nihil cōcludet ex syllogismo. 80

¶ Dicit tertia vo rōcinatio ē illa quā induxim⁹ in initio ist⁹ sermonis: ex qua apparet sagittā quiescere dū transferť. D. d. (ꝛ ista sequitur ꝛc). i. videtur q⁹ ista rōcinatione b sequitur q⁹ opinatus est q⁹ tp̄s ꝓponiť ex instātib⁹ q⁹ si essz instantia essent in actu: ꝛ si b esset ꝛ esset positum q⁹ illud qđ mouetur p aliquā magnitudinem est in eo in instanti: contingeret motū quiescere in magnitudine. D. d. (si enīz hoc nō cōcedatur ꝛc) ꝛ hoc quod dirit manifestum est. 80

¶ Quarta aūt ratiocinatio ē ex his que i stadio mouenť ex contrarietate equalium magnitudinū iuxta equalia: horz quidē a fine stadij: illorz autez a medio equali velocitate. In quo accidere opiať equale tempus duplici medium.

¶ Quarta vo rōcinatio ē quā posuit in magnitudinibus equalibus que mouenť contra magnitudines equales sibi motu contrario: ita q⁹ ille moueā tur a fine stadij: he vo a medio: motu equali in velocitate. Ex quo videť seq q⁹ tp̄s dimidiū sit equale duplo. 81

¶ Ista deceptio fūdať super b: q⁹ si mot⁹ sit tūc mota eqlia i velocitate nō ptrāsibūt in equali tpe spatiū eqle. Sz in eo dē tpe vr̄ pertrāsire vnū spatiū ꝛ suū duplū: ꝛ post ꝺclarabit hāc deceptionē ꝛ dirit (quā posuit in magnitudinibus ꝛc). i. quā accepit ex magnitudinib⁹ equalib⁹ quoz vtrūq̄z mouetur motu equali ꝺrio motui reliq in spatio eqli. D. d. (ita q⁹ ille moueaňt ꝛc). i. ꝛ tūc ꝓtingit in istis magnitudinib⁹ eqlib⁹ que mouentur sicut boies mouēť in stadio: vt altera v deať sensu moueri i eodē tpe: p idē spatū: ꝛ suū duplū: aut altera moueatur p spatiū duplū ei per qđ reliq̄ mouēť. Cū posuerim⁹ magnitudines quaz due sunt eq̄les stadio ꝛ oēs sunt eq̄les: ꝛ posuerim⁹ q⁹ alie due icipiūt moueri in ordine a medio stadij: ꝛ alie due incipiant mouere ab initio stadij: in ordine ad ptē ꝺriā ei ad quā alie mouētur. Hoc. n. posito apparebit dual magnitudines eq̄les esse in velocitate: q̄z altera in eodē tpe ptrāsit duplū ei qđ ptrāsit reliqua vt declarabiť post. D. d. (ex q̄ vr̄ seq ꝛc). i. ꝛ ex hocvr̄ sequi q⁹ tempus dimidū sit equale suo duplo qñ cū posuerim⁹ q⁹ idem motū equalis velocitatis ptrāsit magnitudines equales in tpe equali: ꝛ q⁹ ptrāsit duplum spatiū in tpe duplo: ꝛ illud quod mouēť ex his magnitudinib⁹ vr̄ pertransire vnū spatiū ꝛ suū duplū in eodē tpe: seq tur si retinētes fuerim⁹ b q⁹ motū ptrāsit duplū spatij i duplo tp̄is: vt duplum temporis sit equale suo dimidio: ꝛ b intendebat cum dirit (vt tempus dimidium sit equale duplo). si sequitur ex b vt temp⁹ dimidiū sit eq̄le suo duplo. 81

¶ Est aūt deceptio in eo qđē q⁹ hoc extra mouēť: illud aūt extra qescit: equalem magnitudinē volens equali velocitate p̄m equale fieri tp̄s: hoc aūt falsū est: vt sint equales stantes magnitudines in quib⁹ sunt. a. a. a. alie aūt in quibus sunt ipsa. b. b. b. incipientes a medio ipsorum a. que equales p̄m numerum ꝛ magnitudinem sunt. alie autem in quib⁹ ipsa. c. c. c. ab vltimo. b. equales his sunt numero ꝛ magnitudine ꝛ eque veloces ipsis. b. Contingit igitur primum. b. simul cum vltimo a. esse ꝛ primū c. ab inuicem eorum que mouētur. accidit aūt ip̄m

.c. iuxta

c.iurta oia.a.a.a.trāsire ipsum.b.ad media.a.qua re mediū erit tps. Equale.n. vtrūqz erit ad vnum quodqz. Simil aūt accidit ipm.b.ad oia.c.c.c.trās actū eē: simul enim ē primū.c.z primū.b.in cōtrarijs vltimis equali tpe ad vnūquodqz factum ipso ruz.b.b.b.quātum quidez est ipsoz.a.a.a.vt dicit ex eo q ambo i equali tpe circa.a.a.fieri: rō quidē igitur hec est: accidit aūt ad dictā falsitatem.

8z ¶Et deceptio in rōne accidit: qz posuit q alterz eorum que sunt equalis velocitatis mouet ad partez moti: reliquū aūt ad partē gescētis p equalē mēsuraz: z hoc ē falsum. U.g. sint magnitudines.a.a. equalia quiescētia. Et magnitudies.b.b. equales istis numero z quātitate: z sit initiū motꝰ eoz a medio illarū magnitudinū.s.a.a. Et magnitudines c.sint equales istis numero z quātitate z velocitate. Et sit initium motus eorum ad finē magnitudinū.b.b. Cum igitur iste magnitudines mouean cōtra inuicez necesse erit vt prima magnitudo magnitudinū.b.perueniat ad finē illꝰ. cū peruētu prime magnitudinis magnitudinū.c.ad finē eiꝰ. Et necesse erit.c.pertransire p oēs magnitudines.b. z.b.transire per dimidia eoz.ex quo segt vt tps sit dimidiū: nā vtrūqz dimidioz magnitudinū equale ē vtriqz eoz cōtra q̄ mouet. cū quo segt vt.b.b. ptrāseat p oēs magnitudines.c.insimil eni puenit prima magnitudo magnitudinū.c.z prima magnitudo magnitudinū.b.ad finē cōtrarioz. Et sic tps dicit in eiꝰ ptrāsitu p magnitudines.c.erit equale tpi in ptransitu eiꝰ p magnitudines.a.qz transeunt per magnitudines.a. in tpe equali. Ratio vo hec est: z cōtingit ex falso predicto.

¶Demōstratio q si magnitudo moueatur in oppositū mobilis: mobile in minorī tpe eā ptransibit.

Magnitudo stans.

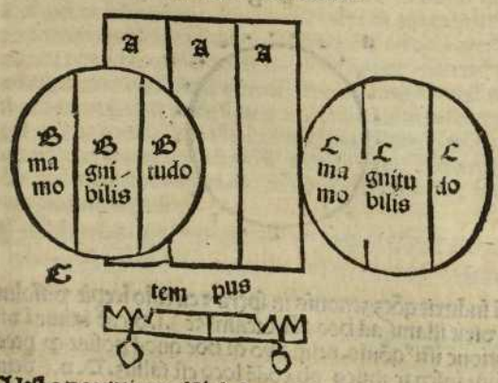

8z ¶Idest z deceptio accidit in hoc q̄n qz neče est.s. vt alteruz duoz motoꝝ equaliū i velocitate mouet p gescēs: reliquū aūt per motū ad cōtrariā partē: iō necesse est hoc in duob⁹ motis equalib⁹ in velocitate: quoz vtrūqz mouet p quiescē tē magnitudinē. Q̄n in his necesse est vt ptrāseant spatiū equale in tpe equali: z ipse decipit videndo q illud qō contingit in duob⁹ motis que mouet p rē gescētē cōtingit silr in eis quoz vnū mouet p rē gescētē: reliquū aūt p rē motā z hec deceptio est p̄m quid z simpliciter deinde idurit exemplū: z dicit (C. U.g. z c) .i. pōant igit due magnitudies equales ꝓtinue quiescētes. U.g.a.a. z sint alie due magnitudies equales istis duab⁹ magnitudinib⁹: z sint ordinate in motu ita q sint cōtigue z mote per has duas magnitudines: imaginando q prima illaz erat quiescēs per primā magnitudinē.a.a. deinde incepit moueri. Et sic erit motꝰ istarum duaz magnitudinū incipiēs a medio duaz magnitudinum gescētiū: z sint iste due magnitudines.b.b. Et sit prima magnitudinū.b.añ motū super primā magnitudinū.a.z sic initiū motus istaz duaz magnitudinū erit a medio duaz magnitudinū quiescētiū. Deide dicit (z magnitudines.c.c.z c) .i. sint alie due magnitudines cōtinue etiā z mouean ordinarie z ꝓsequēter z sint.c.c. equales duab⁹ magnitudinib⁹. b.b.z quātitate z velocitate z sit initiū motꝰ eoz ex magnitudinib⁹.b.b. motis ad ōriā partē ad quā mouent magnitudines.c.c. Deinde dicit (cū igit mouet iste magnitudies z c) .i. cū igit magnitudines.b.b. moueant a duob⁹ medijs magnitudinū.a.a.z magnitudines.c.c. moueāt.a. fine magnitudinū.b.b. motu cōtrario motui magnitudinū .b.b.z equali ei in velocitate: necesse est vt prima magnitudo magnitudinū.b.z est illa q̄ mouet ex duob⁹ medijs magnitudinū.a.a. gescētiū pueniat ad finē magnitudinū.a.cū puēte prime magnitudinis ēt magnitudinū.c.c. ad finē magnitudinū.b.b. vt figuraliter assignauim⁹. Nā i tpe in quo prima magnitudinū.b.b. ptransit alia magnitudinē magnitudinū.a.a. gescētiū: in eo ptransit prima magnitudinū.c.c. duas magnitudines.b.b.cū moueant ad cōtrariū motui magnitudinū.c.c. motu equali motui magnitudinū .b.b.z magnitudines sunt eq̄les. Deinde dicit (z necesse erit vt.c. trāseat z c) .i. qz.c. primū cū transiuerit p magnitudines.b. b.in tpe in quo trāsiuit p medietatē magnitudinū duaz.a. a.z due magnitudines.b.b.sūt equales duab⁹ magnitudinib⁹.a.a. necesse est vt.c.trāseat p duas magnitudines.b. de magnitudinib⁹ aūt.a.nō trāsit nisi p medietatē tiū z hoc in tpe equali. Deinde dicit (ex quo segt vt tps sit dimidiū) .i. ergo necesse est vt tps in quo.c. primū trāsit p magnitudinē.a.sedaz sit medietas temporis in quo.c. primū trāsit p duas magnitudines.b.b.cū due magnitudies.b.b. sint duplū magnitudinis.a.sede: z hoc intendebat cum dixit (q̄n vtrūqz duoz modoz magnitudinū z c) .i. q̄n insimul pueniat magnitudo prima magnitudinū.c.ad finē magnitudinis.a.secūde: z perueniat prima magnitudo magnitudinū c.ad finē duaz magnitudinū ꝓtriaz. s. magnitudinū.b. b.qz sunt equales z equalis motꝰ. Deinde dicit (z sic erit tē pꝰ z c) .i. ex quo segt vt fingit si motꝰ sit vt.c. primū trāseat p magnitudines.b.in tpe equali transitui eiꝰ p alterā duaz magnitudinū.a.z qz altera duaz magnitudinū.a.est dimidiū duarū magnitudinū.c.c. necesse ē vt pertranseat illā in medietate istiꝰ tpis: z sic medietas tpis erit equalis toti. Et cū ꝓpleuit hāc rōnē dicit (rō vo b est z cōtingit ex falso predicto) .i. nam propositio dicens q duo mota equalia i velocitate pertrāseūt spatiū equale nō est vera: nisi cū hac determinatione. s. vt illud per qō est motꝰ sit gescens. Si aūt motū falsa erit ꝓpositio: ergo illud quod verum est p̄m qd existimauit esse verum simpliciter.

¶Neqz igitur p̄m mutationē in cōtradictiōem nullū nobis erit ipossibile: vt si ex albo mutaī in nō albū: z i neutro ē. Tāq̄ ergo neqz albū erit neqz nō albū: nō eniz si nō totū in quolibet ē nō dicet albū aut nō albū. albū eniz aut nō albū dicim⁹. nō quo totū sit hmōi sz quo plures aut magis ꝓprie partes. nō idē aūt ē nō esse in hoc: z nō eslet in hoc totū. silr aūt z in eē z in nō eē z in alijs q̄ p̄m cōtradictionem sūt: erunt quidē eni ex necessitate in altero oppositoz: in neutro aūt nō totum semper

¶Neqz etiā cōtingit nobis ipossibile oīno ex transmutatiōe q̄ ē in cōtradictoria. U.g. q̄n si aliquid 8z

transmutaꝫ de albo in nō albū: nō ē in altero eoꝝ ⁊ sic neqz erit albū aut nō albū. qm̄ nō si ꝑz totū nō fuerit aliquid in altero eoꝝ qōcūqz sit nō dicet eē albū aut nō albū. ¶Dicim⁹ eni aliqd eē albū aut nō albū. nō qz totū est tale: sed qz maxime partes eius ⁊ plures sunt tales: ⁊ intētio in hoc q aliqd sit tale est eadē intētio in hoc quod aliquid totū sit tale. ⁊ ꝑm hoc est etiā de ente ⁊ de nō ente ⁊ de alijs q̄ dicūt ꝑm cōtradictionē. ¶Qm̄ necesse est vt res sit in altero eoꝝ idest q ꝑm totū nō est alterum eoꝝ.

¶Demōstratio q si magnitudo moueatur in oppositū mobilis: mobile in mīnori tpe eā ptransibit.

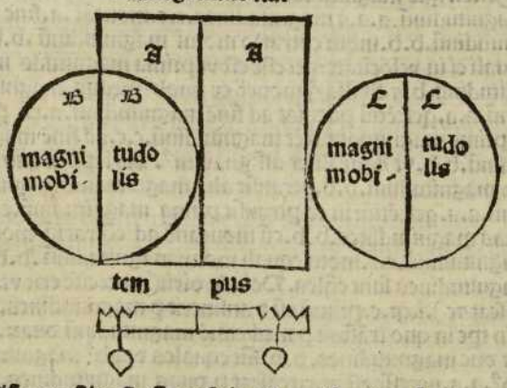

83 ¶Ista questio est qō per se in esse motꝰ ꝓter qōnē zenonis ⁊ ꝓpositio eiꝰ ē talꝫ si trāsmutatio sit de nō esse i eē: aut de eē in nō eē: necessario dū trāsmutatio ē trāsmutatū: aut erit i eē: aut nō eē: aut in vtroqz: sed impossibile est ipsū eē in nō eē: cū nōdū est nedū vt sit trāsmutatū: ⁊ impossibile ē ipsuz transmutari in esse nā eē est ḡs quoquo mō. silr ⁊ impossibile ē ēt vt sit ens ⁊ nō ens ilsimul: ⁊ cū hec tria sint impossibilia: ergo impossibile est transmutationē fieri de nō eē i eē aut ecōtrario ⁊ dixit (neqz cōtingit nobis ⁊c). i. q̄ fit de eē in nō esse: aut ecōtrario: aut que fit etiā de cōtrario i ꝓtrariū. Accidit eni huic vt sit de nō esse in esse quodāmodo. de inde indurit qōnē ⁊ dissoluit eā: ⁊ dixit (. U. g. ⁊c). i. nā nō sequit si illud quod transmutaꝫ in albedinē dū trāsmutaꝫ neqz est albū neqz est nō albū vt neutrū sit simpliciter: hoc enim est impossibile: sed illud quod sequit est vt dū trāsmutatio est sit ꝑm quādā partē nō albū: ⁊ ꝑm aliaz nō albū: ⁊ ꝑm hoc nō sequit ipossibile. Et hoc intēdebat cū dixit (qm̄ si ꝑm totū nō fuerit aliqd ⁊c). i. qm̄ si aliqd nō fuerit ꝑz totū: in altero duoꝝ oppositoꝝ nō sequit ipsum nō disponi ab vtroqz opposito in duab⁹ ptib⁹ diuersis: sed segt ipsum nō dispōi ab vtroqz opposito insimul: ⁊ simplr. s. q cum nō fuerit verꝝ aliquid esse albū ⁊ nō albū totaliꝫ: nō erit verꝝ ipsū eē albū ⁊ nō albū insimul: nā erit verꝝ ipsum eē albū in pte: ⁊ nō albū in alia parte: ⁊ B intēdebat cū dixit (dicim⁹ enim ⁊c). Deinde cōfirmauit hoc ⁊ dixit (⁊ nō est intētio in hoc q aliquid sit tale ⁊c). i. ⁊ dicere aliquid esse tale ꝑz partē: ⁊ ipsū esse tale ꝑm totū: nō est idē. Impossibile enim nō accidit nisi cū aliquid dicit ꝓtraria habere insimꝫ ꝑz totū ꝑm particulas vo nō est ipossibile. D. d. (⁊ ꝑm hoc est de ente ⁊ nō ⁊c). i. qm̄ dissolutio est eadē in eis. Deinde dixit (qm̄ necesse est ⁊c). pōt intelligi: qm̄ neꝯ est vt aliqd sit in altero duoꝝ oppositoꝝ: ⁊ est qm̄ illud ꝑm totū nō est i vno eoꝝ vel pōt intelligi qm̄ neꝯ est vt duo opposita sint i aliquo insimul: cū neutrū sit in ipso toto: ⁊ q nō est necesse q in aliquo sit alterꝫ oppositoꝝ cū in eo toto sit alterꝫ eoꝝ: ꝑm igitur primā expositionē erit hec dictio altero superflua. ꝑm autem secūdam diminuitur a suis verbis negatio ita q sic legaꝫ. (Qm̄ necesse est vt nō sit aliqd in altero duoꝝ oppositoꝝ cū illud totū nō fuerit in altero eoꝝ) aut in istis verbis forte est inuolutio ista q sic debet legi (qm̄ aliqd ne cesse ē vt sit in altero duoꝝ oppositoꝝ cum totū fuerit in al tero eoꝝ ⁊ ipsuz nō ꝑm totū in hoza transmutatiōis est in al tero eoꝝ ⁊ ista expositio est euidentioꝝ.

¶Silr aūt in circulo ⁊ in spera ⁊ oino q̄ in ipsis mo uēt qz acciderct ipsa quiescere. In eodē enim loco ꝑm tempus quoddam sunt ⁊ ipsa ⁊ partes. Quare quiescent simul ⁊ mouebuntur.

¶Et ēt necesse est in circulo ⁊ spera ⁊ vlr in reb⁹ q̄ 84
mouēt in eis vt sint qescētes. naz hec ⁊ sue partes sunt aliquo tempoꝝ in eodez loco: ex quo sequitur vt sint quiescentes ⁊ mote insimul.

¶Hec ē quta questio zenonis in destruēdo motū qm̄ si mo 84
tꝰ sit: neꝯ ē vt circulus ⁊ spera sint quiescētes ⁊ moti ilsiꝫ: nā cū spera mouet nō separaꝫ a loco in quo mouet neqz ꝑm totū: neqz ꝑm ptes: sed oē qō mouet separaꝫ: ergo spera ē qescēs ⁊ mota: qō est impossibile: ergo motꝰ nō ē: ex B eniz segt ipossibile. D. d. (hec enim ⁊ sue ptes ⁊c). i. ⁊ cū circu lariter moueaꝫ. s. circa suū cētrū: ⁊ in eodem loco.

¶Primū qdē eniz ptes nō sunt in eodē nullo tpe. Postea ⁊ totū semp mutaꝫ in alterū. nō eni eadez est ab ipso. a. accepta circulatio q̄ ē ab ipso. b. ⁊. c. ⁊ ab alioꝝ vnoquoqz signoꝝ: nisi sicut musicꝰ homo ⁊ homo quia accidit. Quare mutatur semper ab altera in alteram: ⁊ nequaq̄ quiescit. Eodem aūt modo ⁊ in spera ⁊ in alijs que in seipsis mouentur.

¶Ad hoc aūt dicamꝰ primo qm̄ ptes nō retinēt eūdē 85
locū aliquo tpe oino. Deinde totū ēt trāsferꝫ sem p ad aliud ab eo in quo erat: arcꝰ eni q accipiꝫ cuiꝰ principiū ē a pūcto. a. nō ē idē cū arcu cuiꝰ principiū ē a puncto. b. aut a pūcto. c. aut ab aliquo alioꝝ pun ctoꝝ: mīs sicut musicꝰ ⁊ hō sunt hō. qz accidit ei. vī necesse ē vt vnꝰ eoꝝdē arcuū trāsferaꝫ ali ad alte rū semper ⁊ nunq̄ quiescat: ⁊ similiter de spera etiam: ⁊ de alijs que in eis mouentur.

¶Demōstratio q totū ex circulo trāsferꝫ sic trāsferūꝫ ptes

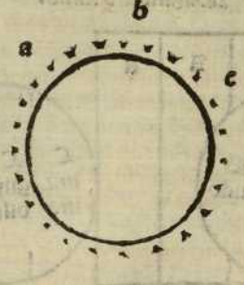

¶Cū indurit qōez zenonis in spera ⁊ circulo icepit dissolue 85
re ⁊ dixit illam (ad hoc aūt dicamꝰ ⁊c). i. dicaꝫ igitur i dis solutione istiꝰ qōnis. primo vo qz hoc quod ponit q ptes eiꝰ sunt inseparabiles ab eodē loco est falsuz. D. d. (dein de totū trāsferꝫ ⁊c). i. secundo vo dicamꝰ qm̄ totū ex spera ⁊ circulo transferꝫ sicut transferūꝫ partes: trāsferꝫ. n. de ali quo in aliud ab eo in quo erat: ⁊ cū narrauit hoc de spera ⁊ de circulo incepit declarare hoc in circulo vt transferaꝫ de circulo ad sperā ⁊ dixit (arcus enim ⁊c). i. necesse est vt totꝰ circulꝰ transferatur apud motū circa centrū de alio in aliqd. Qm̄ si imaginati fuerimus multa puncta esse i con nero eiusdē circuli tūc ille circulꝰ diuidetur p illa puncta i multos circulos. Ois enim punctꝰ positus in circulo deseri

bit

bit circulū aliū ab eo: quē describit alius punct⁹. s. q⁹ numerus circuloꝝ erit ꝑm numerum pūctoꝝ. ⁊ cū ita sit tunc circul⁹ cū transferē in cōcauo: aut sup connexum circuli transferē de circulo in circulū diuersum ab eo rōne: ⁊ si sint idē subiecto: ⁊ cū isti circuli q sūt i rotūdo in q̄ ē trāslatio ꝫ numerū circuloꝝ qui sunt in rotūdo quod transferē: necesse est vt circulus trāsferat de circulo in circulū: ergo circulus transferē ꝑm totū de loco in locū diuersū ꝑm formā: ꝫ non sit diuersus ꝑm māiā: ⁊ similiter est de spera. spera. n. diuidit in speras infinitas per lineas que imaginantur in circūferētia crūtes a polo ad polū. s. medietates circuloꝝ. Quaꝝ iste medietates diuidunt sperā in multas speras sicut pūcta diuidūt circulos. D. d. (arcus enim ⁊c) ⁊ intendit p arcū arcū ꝙplete circulatiōis. i. q̄n circul⁹ sicut dixim⁹ diuidit per pūcta in multos circulos ꝑm numeꝝ pūctoꝝ. D. d. (nisi sicut music⁹ ⁊c). i. ⁊ circul⁹ quē diuidit alt⁹ punctus nō dr̄ idem numero nisi sic dr̄ q⁹ hō ⁊ music⁹ sūt idē in numero. i. qz accidit eis q⁹ fuerint idē nō per se. Nō enī ⁊ music⁹ sunt idē ꝑm subiectū: ⁊ quod est idē ꝑm subiectū est idez per accidens: idē enim in rei veritate est idē ꝑm formam: ⁊ silr circuli quos pūcta diuidūt. s. q̄ imaginat in eodē circulo sūt idē per accidēs: qz subiectū eoꝝ est idē: ⁊ sunt plures qz forme eoꝝ sunt plures. si igit illud quod mouet in loco necesse est ipsuꝫ mutare locuꝫ. loc⁹ aūt differt a loco: aut p se tm̄: aut ēt p se: ⁊ p accidēs: necesse ē vt oē motū mutet locū: aut ꝑm formā. i. sicut ē in spera: aut forma ⁊ subiecto sic̄ est in eis q̄ mouētur recto. Zeno aūt cū videret sperā nō mutare locū p accidens existimauit ipsaꝫ nō mutare illud per se er quo dirit sperā gerere. Auicēna vo qz nō distinxit alietatez que est in loco per se: ab ea que est p accidēs. s. alietatē que est ꝑm subiectū: nō ꝑm formā: ⁊ cōcessit speraz moueri: coact⁹ est appellare motū spere, motū in loco. Uñ nitit vt dcm̄ est sanare egritudinē per maius egrū: declaratū ē enī q⁹ in predicamento situs nō est mot⁹ qz ē ad aliqd: ⁊ illud qđ ē ad aliqd ē indiuisibile. Si igit intēdebat q⁹ iste mot⁹ ē i pdicamēto positōis: qđ ē i ipsa positiōe: qz spera trāsferē de positiōe in aliā: erit vez: sed tm̄ mot⁹ ei⁹ nō erit in positione: sed de positiōe in aliaz: ⁊ hoc inuenit de trāslatis i loco recte. q̄n transferūt de pōne in aliā aut diuersā ꝑm numeꝝ aut ꝑm spēm. spera aūt trāsferē de pōne in aliā diuersā ꝑm numerū. qd igit vtile dedit nobis cū dixit q⁹ iste mot⁹ est in situ: nisi intendebat q⁹ illud qđ mouet hoc motu nō diuerlat ꝑm situ. Hoc enī ꝓprīū ē huic motui scdm tm̄ nō sequit̄ ex hoc q⁹ mot⁹ ei⁹ est in situ: nā iste sermo valde est sophisticus. D. d. (ergo necesse ē vt vn⁹ arcuū ⁊c). i. ergo necesse ē vt vn⁹ arcuū pfectoꝝ circuli: quē describit aliqs pūct⁹ trāsferē semp ab arcu ꝙpleto circuli: suppōit ad aliū arcū completū ēt: deinde de illo ad aliuz ⁊ silr donec reuertat ad arcū cōpletū: a quo est separatus. Et tunc vnus arcuū transferē ꝑm totū: qz transferē de vno arcu ad alīū: ⁊ forte intendit: ergo necesse ē vt vn⁹ arcus trāsferat semp p trāslatiōez alteri⁹ arc⁹ sequentis ad aliā sequētē: ⁊ hoc ē apparentius. D. d. (⁊ silr est de spera ⁊c). i. ⁊ qz transfertur ꝑm totuz vt dirimus in circulo.

¶ Ostensis aūt his dicim⁹ q⁹ impartibile nō cōtingit moueri nisi ꝑm accidēs. vt in coꝝpore moto aut magnitudine in qua ē: sicut si in naui moueat a nauis motu: aut pars totius motu. impartibile aūt dico qđ est ꝑm quātitatē indiuisibile: ⁊ nāqz ptiū motus alteri sunt ꝑm q⁹ partes ⁊ toti⁹ mot⁹. videbit ār aliqs in spera maxime differētiā. Nō enīz eadē velocitas erit ipsoꝝ que sunt iuxta cētrū: ⁊ q̄ extra ⁊ q̄ toti⁹ sunt: sicut nō vnius sēper existēte motu. Sicut igitur dicebā sic quidē cōtingit moueri impartibile sicut in naui sedens naui eunte. Per se enīz non contingit.

16 ¶ Hoc quidē declarato dicēdū ē q⁹ indiuisibile moueri impossibile est nisi per accidēs. U. g. cū coꝝp⁹ aut magnitudo mouet per illud i quo est. Ut illud quod est in naui per cursuꝫ nauis: aut sicut ps mouet p motū toti⁹: ⁊ dico indiuisibile illud qđ nō diuidit in quātitate: qm̄ mot⁹ partū etiā sunt diuersi ꝑm ipsas partes: ⁊ ꝑm motum toti⁹: ⁊ ista diuersitas sicut i spera p̄prie: velocitas ei⁹ enim quod vicinatur centro: ⁊ eius quod est extra: ⁊ velocitas eiusdem ipsius: nō est eadem velocitas: ac si mot⁹ non esset vnus. Est igitur vt dirimus: ꝫ vo hunc modum possibile est vt impartibile moueatur scilz ꝑm quem mouentur sedentes in naui cum nauis currit: per se autem impossibile est.

¶ Cū idurit qōnes zenonis in motu vult declarare q⁹ idiui 86
sibile nō mouet nisi p accidēs: deinde oñdit motū q ē p accidēs ⁊ dixit (. U. g. ⁊c). i. ⁊ vnū coꝝ q̄ dicūt moueri ē cum sint in re mota vt illi q sūt in naui dicūt moueri: ꝫ p se quescant. ⁊ vlr vt dr̄ q⁹ ps mouet p motū toti⁹: ⁊ qz indiuisibile dr̄ illd cui⁹ gen⁹ nō ē receptiuū diuisōis: ⁊ illud cui⁹ gen⁹ recipit divisionē: ꝫ aūt principalr dr̄ iptibile ⁊ indiuisibile: dixit (⁊ dico idiuisibile ⁊c). q̄n ꝫ dr̄ idiuisibile principalr ꝺ quo vult ꝫ declarare ipz ee imobile: ⁊ qz dixit q⁹ illd qđ mouet p accidēs sic ē mot⁹ ptiū p motū toti⁹: ꝫ inter motū p accidens ⁊ motū partū p motū toti⁹ ē dīa. Deinde dedit illas ⁊ dixit (mot⁹ enī ptiū ⁊c). i. ⁊ signū ei⁹ q⁹ mot⁹ ptiū p motū toti⁹ nō ē mot⁹ nisi p accidēs ē: qz mot⁹ ptiū differt a motu toti⁹: ⁊ ipsi a se inuicē: ⁊ itēdebat vt mihivr̄ q̄n si mot⁹ eaz cēt p accidēs a motu toti⁹ differret a toto i suo motu: neqz a scipsis ab inuicē: nā coꝝpa q̄ mouet p se sē hmōi: ⁊ cū idurit ꝫ icepit ꝺclarare in q̄ moto appet ꝫ ⁊ dixit (⁊ ista diuersitas ⁊c). i. qz ille q̄ magis vicinat cētro ptrāscūt miores circulos circulis q̄s ptrāscūt ptes q̄ magis vicināt circūferētie ⁊ i tpe eq̄li nece ē vt ptes ꝙpingoꝝes cētro sint tardiores: ⁊ remotioꝝes velociores. D d. (⁊ velocitas ipsi⁹ ⁊c). i. neqz velocitas totius spere ⁊ velocitas partium est eadem velocitas: potest autem aliqs dicere q⁹ ꝫ nō inuenit nisi in motu circulari. i. recto vo mot⁹ ptiū sūt eq̄les: ⁊ silr mot⁹ toti⁹ i eo ē eq̄lis motui ptiū. ꝫ forte dicet in ꝫ q⁹ ptes spe videt moueri p se magis q̄z illd qđ mouet recte: cū spa dr̄ p manē ꝫ totū ⁊ moueri ꝑm ptes: ꝫ nō ē vez vt declaratū ē sed ꝫ totū mouet ⁊ cū ꝺclaratū ē q⁹ ptes spe nō mouet q̄z to magis ptes ei⁹ qđ ē recti mot⁹ nō mouebūt p se: ⁊ q̄si itē dit ꝙgregare ꝫ duo q̄z vnū ē notificare q⁹ mot⁹ ptiū p motū toti⁹ nō ē p accns pure: neqz p se principali: ptes enī non mouet p se q⁹ mouet i moto in q̄ ꝙueniūt cū accntib⁹ ⁊ forte mis q̄ nō sī inata moueri p se: ⁊ cū ꝺclaratū ē q⁹ accntia ⁊ forte mouet p accidēs p motū subiecti: ⁊ ptes sūt tales: visū ē q⁹ ptes mouet p accns: ⁊ ꝫ appet er vbis Aris. ⁊ iō excepit istū modū mot⁹: ⁊ idurit crēplū ernēū ab vno illoꝝ ⁊ dixit (possibile ē vt iptibile ⁊c). ⁊ māifestū ē q⁹ mot⁹ pūcti p motū coꝝporis ē hmōi. D. d. (per se aūt ipossibile ē ⁊c). i. ē motus aūt indiuisibile per se: ⁊ primo impossibile est.

¶ Mouet. n. er. a. b. i. b. c. siue er magnitudie i magnitudinē siue er spēi spēz: siue ꝫ cōtradictōnē: tps ār sit i quo prio mutat. d. ergo neēe ē ipz ꝫ q⁹ mutatur tps aut i. a. b. eē: aut i. b. c. aut aliqd qdē hui⁹ in hoc: aliō ār i altero: oē enī qđ mutat sic se habuit: i vtroqz qdē igit nō erit aliqd ipsi⁹: ptibile enī eēt: at vo neqz i. b. c. mutatū enī erit: cōcessū ār ē mutari: relingt igit ipz qdē i. a. b. eē ꝫ qđ mutat tps gescet ergo i eodē enī ꝑm tps esse quoddā quiescere est.

¶ Ponat igitur ipsū trāsferri de a. b. in. b. c. siue ꝺ 87
magnitudine in magnitudinem. siue de forma in formam: siue ꝑm cōtradictionē: Et sit tempus in

quo primo transfertur. d. Necesse est igitur vt in tempore i quo transfertur sit aut in. a. b. aut i. b. c. Aut quiddam est in hoc: ⁊ quiddam in hoc: declaratū est enim q̄ hec est dispositio cuiuslibet qđ trās mutatur. Impossibile est igitur vt qddam eius sit in vtroq; Quoniam tūc erit diuisibile: Neq; etiā in. b. c. Quoniā tūc erit iam trāslatū: sed positū est transferri. Remanet igitur vt sit in. a. b. in tpe in quo trāsferet. Erit igitur gescens. Quoniā iā declarauim⁹ q̄ manere in eodem aliquo tpe ges est.

¶ Demōstratio q̄ impossibile ē ī partibile p se moueri

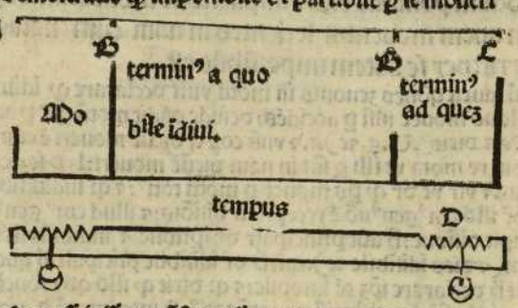

87 ¶ Ponaē igiē vt trāsmutet: aut in loco. Vl. g. de. b. i. c. aut in augmēto ⁊ diminutiōe. Vl. g. de minore magnitudine in maiorē: aut in qualitate. ⁊ hoc itēdebat cū dixit (de forma in formā) aut in substātia: ⁊ hoc intēdebat p cōtradictionē Deinde dixit (⁊ sit tps ⁊c). ⁊ intēdit p. a. b. illud ex quo mouetur siue fuerit vbi quale: aut quātū: aut substantia ⁊ itendit per. b. c. illud ad qđ transmutaē: ⁊. q. d. necesse ē igiē vt transmutatū in tpe in quo transmutaē: sit aut in eo in quo transmutaē: aut in eo ad qđ: aut qddā in eo ex quo: ⁊ qddā in eo ad quod. Deinde dixit (declaratū est enim ⁊c). i. declaratū est enim cū declarauim⁹ q̄ oē motū est diuisibile q̄ de moto q̄ mouetur quedā pars ei⁹ est in eo ex quo. Et q̄dam in eo ad qđ. Et cū posuit hoc fundamētū dixit (impossibile est igiē. Vt quiddā ei⁹ sit in vtroq; qm̄ tunc erit diuisibile). i. quod est ꝓpositū. Deinde declarauit hoc ꝑm rememorationē ⁊ dixit (neq; etiā in. b. c. qm̄ tunc erit iā translatū: sed positū est transferri) i. ⁊ impossibile est dum mouet vt sit in eo ad quod. s. in. b. c. qm̄ tūc cōplebit mot⁹: sed ipz positū est adhuc moueri. Deinde dixit (remanet igiē vt sit in. a. b. in tpe i quo trāsferet). i. si igiē nō fuerit in eo ad qđ est mot⁹. s. in. b. c. remanet vt sit in eo ex quo est mot⁹. s. in a. b. in tpe in quo mouet. Deinde indurit: impossibile qđ sequitur ex hoc: ⁊ dixit (erit igiē quiescens: qm̄ iam declarauimus q̄ manere in eodē aliquo tpe ges). i. ⁊ si motum dū mouet fuerit in eo ex quo: tunc erit gescēs ⁊ motū insimul. ipsum enī ē in eo ex quo est in tempore: ⁊ iā declarauim⁹ q̄ oē qđ est in aliquo tpe. i. demōstratū in actu ē i eo quiescēs. ⁊ sic dū mouet erit gescēs qđ est impossibile: ⁊ cū destrurit hec duo remanet tertiū: ⁊ est vt qdā pars ei⁹ sit in eo ex quo. ⁊ quedam in eo ad quod non in actu sed in instāti: qm̄ tunc esset gescens nō motū. ⁊ cū qdā pars ei⁹ fuerit i eo ex quo ⁊ qdā in eo ad quod necessario diuiditur quod est contra positū: positū enim est ipsum esse indiuisibile.

¶ Quare nō cōtingit ipartibile moueri neq; omnino mutari. Solum enī sic esset ipsi⁹ mot⁹: si tempus esset ex ipsis nūc. Semper enī in ipso nunc est motū eē ⁊ mutatū: Quare moueri quidē nequaq̄ ē: motū aūt semper esse est. Hoc aūt qđ impossibile sit ostensuz est prius neq; enī ex ipsis nūc est tempus neq; linea ex punctis: neq; motus ex mōētis est: nihil enī aliud facit hoc dicens aut motū ex indiuisibilib⁹ sicut si tēpus ex ipsis nūc: aut magnitudinem ex punctis.

¶ Impossibile est igiē ipartibile moueri aut trāsmutari oīno. Posset enī hoc mō moueri scilicet si tēpus cōponeret ex istātibus Qm̄ semp moueret ⁊ trāsmutaret in istāti: ⁊ sic nūq̄ mouerē ⁊ esset iam motū. Et iā declarauim⁹ hoc esse impossibile. Tempus enī nō cōponiē ex istātib⁹: neq; linea ex pūctis neq; mot⁹ ex finib⁹. Dicēs enī hoc nihil magis dicit q̄ q̄ mot⁹ cōponiē ex ptib⁹ idiuisibilib⁹: ac si diceret q̄ tps cōponiē ex istātib⁹: ⁊ lōgitudo ex pūctis 88

¶ Cū declarauit q̄ indiuisibile nō mouē: vult dare causaz in hoc ⁊ est q̄ tps ⁊ mot⁹ ⁊ magnitudo sunt continua: ⁊ q̄ hoc nō esset possibile nisi tempus cōponeret ex instantib⁹ ⁊ motus ex finibus motuū ⁊ magnitudo ex punctis ⁊ hoc i tendebat cū dixit (posset enīz moueri ⁊c). Deinde dixit (sē per enim mouerē ⁊c). i. ex ꝺ enim sequeret vt motū semp trāsferet de instanti ad instans: ⁊ de magnitudine indiuisibili ad magnitudinē indiuisibilē. Motū enīz idiuisibile tūc eēt si eēt i magnitudīe indiuisibili i tpe idiuisibili: ⁊ essz motus ꝓposit⁹ ex finib⁹ motuū. Deinde indurit ipossibile: qđ segiē ex hoc: ⁊ dixit (semp enim mouerē in instanti ⁊c). i. si ita eēt tunc motum iam esset motuz ⁊ transmutatū absqz eo q̄ ante moueretur: idest tunc finis mot⁹ esset sine motu: nam mot⁹ qui est ē in tempore indiuisibili necesse ē vt sit in diuisibilis: ⁊ sic esset finis mot⁹ ⁊ in fine motus dicitur motum iam esse motū hoc intēdebat cū dixit (⁊ sic nunq̄z moueret ⁊c) Deinde dixit (dicens enim hoc ⁊c). i. dicens enī motū ē indiuisibile contingit ei dicere q̄ mot⁹ componiē ex motib⁹ indiuisibilib⁹: ⁊ q̄ magnitudo ꝓponiē ex pūctis: ⁊ ꝺ quod dixit manifestū est: qm̄ cā in cōtinuatione motus est hoc q̄ motum est de nā continui: ⁊ hec est causa etiam in hoc q̄ tempus sit de natura continui.

¶ Ampli⁹ aūt ex his mānifestū ē: q̄ neq; pūctū neq; aliō idiuisibile nullū cōtigit moueri. Oē enī qđ mouet ipossibile p⁹ mai⁹ moueri ipsi⁹: q̄ aut equale: aut min⁹: Si igiē hoc manifestū ē q̄ ⁊ pūctū min⁹ aut equale mouebit primū. Qm̄ aūt idiuisibile ē: ipossibile ē min⁹ moueri prius: Equale ergo ipsi: Quare erit linea ex punctis: semp enīz p equalem motū oēm lineā punctū mēsurabit: Si aūt hoc impossibile ē ⁊ moueri indiuisibile ipossibile.

¶ Et apparet etiā ex dictis qm̄ ipossibile ē punctuz moueri neq; aliud idiuisibile: Omne enī motū impossibile ē moueri p spatiū mai⁹ ipo ātecq̄ mouebit aut p equale aut p min⁹: Ergo manifestū ē etiā q̄ cū pūctus mouet prius mouebit: aut p min⁹ seipso aut p equale: Sed pūct⁹ ē indiuisibilis: ergo ñ mouebit p min⁹: ergo mouebit p equale: quapropter linea cōponet ex pūctis: nā cū pūctus semp moueatur p equale mēsurabit totā lineā: Sz hoc ē ipossibile: ergo ⁊ ipossibile ē indiuisibile moueri. 89

¶ Hec ē alia ꝺclaratio a ꝓdicta: i pria enī vtit eiusdē ꝓpositiōib⁹ qb⁹ vsus ē: cū declarauit q̄ oē motum ē diuisibile: ⁊ declarauit p eas inducēdo ad ipossibile. declarauit. s. q̄ oē qđ nō vidit nō mouet: ⁊ si appet ꝑm ꝓuersionē p ꝓpositionē: q̄ si oē motū ē diuisibile: g̃. oē qđ ñ vidit ñ mouet ꝑm Ari. itēdit i oib⁹ q̄ ꝺclarauit nām rei ꝺc q̄ logtur nō res accidētales. Auēpa. vo nō bñ dixit: fingit enī q̄ visibilitas quā negauit a moto ē alia a visibilitate quā ꝺdit ꝺ moto ⁊ q̄ illa visibilitas quā illic ꝺclarauit ē visibilitas ꝓtinui

ꝑm illud

ſm illud ex quo ꝛ ſm illud ad qđ: ꝛ iam determinauimus ꝫ ſuperi⁹. Hec aũt declaratio fũdata eſt ſup ꝓpoſitões alias Quaꝝ vna eſt q⁹ impoſſibile eſt aliqđ ptranſire ſpatiũ maius ipſo qn prius pertranſeat: aut equale aut min⁹. Deinde poſuit q⁹ punctus impoſſibile eſt vt pertranſeat mi⁹ ſe anteq̃ mouetur per maius: ex quo ſequit ipſũ moueri per eq̃le: ꝛ ex hoc ſequitur lineã cõponi ex punctis. quod eſt falſuꝫ Impoſſibile ergo illud ex quo ſequitur eſt impoſſibile: q⁹ aũt ſi indiuiſibile mouetur per equale: linea erit compoſita ex punctis manifeſtum eſt. Quoniam motum tũc pertranſit ſpatiũ qñ menſurat illud per ſe. Si igitur indiuiſibile mẽſurat lineaꝫ quã pertranſit: ergo menſurat illa ꝙ pũcta contigua que ſunt partes illius: ꝛ quod eſt tale videt cõponi ex punctis ꝛ hoc quod dixit neceſſe eſt: ꝛ ſi nõ contingeret q̃ ſtio zenonis. Nam ſi motũ eſſet indiuiſibile ꝛ moueret per indiuiſibilia. ſ. per puncta ꝛ puncta in linea ſunt infinita: neceſſario ſequitur nunq̃ motũ peruenire ad finem ſpatij: ꝛ iſta conſecutio hic eſt alio mõ ab eo a q̃ vtit ea zeno.

¶ Amplius aũt ſi omne in tpe mouetur: in ipſo aũt nunc nihil: omne aũt tempus diuiſibile: erit vtiq; aliquod tempus minus quolibet eorum que mouẽtur: in quo mouetur quãtũ ipſum eſt. Hoc quidem igitur omne erit tempus in quo mouetur propter id quod omne in tẽpore mouetur. Temp⁹ autem oẽ diuiſibile eſſe oſtenſum eſt prius. ſi ergo punctũ mouetur aliquod erit tempus minus in quo ipſum motum eſt. ſed impoſſibile eſt: in minori enim minus neceſſe eſt moueri. quare erit indiuiſibile diuiſibile in minus: ſicut ꝛ tps in tempus: ſolum enim diuideretur impartibile ꝛ indiuiſibile: ſi eſſet in ipſo nunc moueri poſſibile atomo. eiuſdem enim ratiõis eſt i ipõ nũc moueri: ꝛ idiuiduũ aliqõ moueri

90 ¶ Et declaratum eſt etiã q⁹ oẽ tempus eſt diuiſibile. ſi aũt punctũ mouet: erit tempus minus tpe in quo mouetur ſm illud: ſed hoc eſt impoſſibile. naꝫ illud quod mouetur in tempore minori: neceſſe eſt vt ſit minus: ergo indiuiſibile erit diuiſibile in minus ſm proportionez illius temporis ad iſtud: qñ hoc ſolũmodo poſſet impartibile ꝛ indiuiſibile moueri. ſ. ſi eſſet poſſibile impartibile moueri in inſtãti. Ratio enim eadem eſt in hoc q⁹ motus ſit in inſtanti: ꝛ in hoc q⁹ indiuiſibile moueatur.

90 ¶ Hec eſt tertia declaratio q⁹ oẽ indiuiſibile nõ mouet: ꝛ fũdatum ſuper hoc quod narrabo. Primo aũt ponit q⁹ oẽ quod mouet in tpe. Deinde q⁹ oẽ tps eſt diuiſibile in tpa. Ergo oẽ motũ mouet in tpe diuiſibili in tpa: deinde poſuit q⁹ omne tps quod eſt pars temporis moti motũ mouetur in eo per ſpatiũ minus ſpatio per quod mouet in toto tpe: ex q̃ ꝛcludit q⁹ oẽ motũ mouet i tpe in ptib⁹ illi⁹ tpis per minorẽ magnitudinẽ. deinde poſuit q⁹ omne motũ i aliquo tpe per ſpatiũ equale ſue magnitudini mouet in partibus illius tpis per minus ſua magnitudine: ex quo ſequit vt oẽ motũ ſit diuiſibile: ꝛ dicit (ꝛ declaratũ eſt q⁹ oẽ temp⁹ eſt diuiſibile) ſi igitur punctus moueatur erit hoc tps minus tempore in quo punct⁹ mouet per ſpatium equale ſue magnitudini quod eſt impoſſibile ꝛ. D. d. (qđ enim mouetur minus ꝛc). i. ꝛ hoc ſequitur qz iam poſuim⁹ q⁹ omne quod mouetur in tempore minori tempore in quo mouetur aliquod equale magnitudini ci⁹ neceſſe eſt vt moueat in eo per aliquod minus magnitudine eius. Si igitur punctus mouetur in tempore minori tpe in quo mouetur equale cõtingit ipſum eſſe diuiſibilem ſm proportionem temporis in quo mouetur equale ei: ꝛ ad tempus quod eſt minus. In hoc igitur ſyllogiſmo nõ exceſſit niſi duas ꝓpoſitiones ꝙrum vna eſt q⁹ omne tempus eſt diuiſibile. Secunda autez q⁹ cum motum mouetur minori tempore mouetur per minus: q̃ per quod mouetur in maiori tempore: ꝛ omiſit propoſitionem dicentem q⁹ in omni tempore poteſt fieri mot⁹ ꝛ ſimiliter dimiſit concluſiones quas nos expoſuim⁹ ſupi⁹ D. d. (quoniam hoc ſolummodo ꝛc). i. ꝛ qz ſequit ex hoc vt non ſit tempus minus tempore in quo punctus mouet per aliquod ſibi equale: ex quo nõ ſequit ipoſſibile. D. d. (eadem enim etiaz rõ ꝛc). i. quoniam vtrunq; ſequit ad reliquũ. ſ. qñ poſito aliquod indiuiſibile moueri ſeq̃t motuz eſſe in inſtanti. ꝛ ſimiliter poſito q⁹ motus ſit in inſtanti, ſequitur indiuiſibile moueri.

¶ Mutatio autẽ non eſt neq; vna infinita. Omnis enim eſt ex quodam in quiddam: ꝛ que eſt in cõtradictione. ꝛ que eſt in contrarijs. Quare eorum que ſunt ſm contradictionez affirmatio vel negatio terminus eſt: vt generationis quidem eẽ: corruptiõis aũt non eſſe. Eoꝝ autem q̃ ſunt in contrarijs cõtraria. Hec enim vltima ſunt mutationis: quare ꝛ alterationis omnis. ex contrarijs autem quibuſdaz eſt alteratio: ſimiliter autem augmenti ꝛ decremẽti eſt. augmẽti quidem terminus eſt qui eſt ſm naturam propriam perfecte magnitudinis. Decrementi autem qui eſt ab hac remotio.

¶ Et tranſmutatio omnino non eſt in infinituz ſem 91
per. Jaz eni declarauimus q⁹ tranſmutatio eſt de aliquo in aliquid: aut in contradictorijs: aut in contrarijs. In cõtradictorijs vo fines erũt affirmatio ꝛ negatio. U. g. qñ finis gſtiõis ẽ eẽ: corruptiõis vo finis nõ eẽ. in cõtrarijs vo fines ſunt duo cõtraria. hic eni duo ſũt extrema trãſmutatiõis: ſũt igit fines ois alterationis. alteratio eni fit ex cõtrarijs ꝛ ſm hoc ꝛ augmẽti ꝛ diminutiõis erũt. finis enim augmẽti eſt peruenire ad perfectam quantitatem propriam rei. Finis vo diminutionis eſt maxime diſtare ab hac diſpoſitione.

¶ Intẽdit declarare q⁹ null⁹ q̃ttuor motuũ ẽ infinit⁹: neq; 91
ex vtroq; extrẽo: neq; ex extrẽo ad qđ ẽ mot⁹ pter trãſlationẽ circularẽ. Poſita enim infinita ex vtroq; extrẽo nõ ſeq̃t impoſſibile ꝛ dixit (ꝛ nulla tranſmutatio eſt infinita) ꝛ intendit hoc per tranſmutationẽ modos quatuor motuũ. D. d. (iã enim declarauim⁹). i. in initio quinti. D. d. (aut i contrarijs) ꝛ intendit per contraria oppoſita q̃ inueniũt in alteratiõe que dicũt cõtraria principaliter ꝛ proprie: ꝛ q̃ inueniuntur in augmẽto ꝛ diminutione. ſ. magnũ ꝛ parũ. D. d. (in cõtrarijs vo fines erunt ꝛria). i. que dicũtur ꝓprie D. d. (ꝛ ſm hoc augmẽti ꝛ diminutiõis erũt fines). i. qñ maximum augmentum ꝛ maxima diminutio erunt fines eorum. Omne enim generabile naturale habet aliquam quãtitatez naturaliter in initio generationis ꝛ fine: ꝛ iſta quãtitas habet extrema ꝛ medium. U. g. quoniam quantitates embrionum ſunt terminate ſcilicet minimi embrionis: ꝛ maximi embrionis: ꝛ ſimiliter quãtitates hominum ſunt terminate. ſ. maximi ꝛ minimi. Unde impoſſibile eſt augeri in infinitum: aut diminui. Nam ſi tranſiuerit quantitatem naturalem in diminutione ꝛ in additione ſtatim corrumpetur ens. Actio enim cuiuſlibet entis pficitur per quãtitatem ꝛ qualitatẽ terminatã: ſic eſt diſpoſitio in entibus artificialibus.

¶ Loci aũt mutatio ſic quidem non erit finita: nec enim omnis in contrarijs eſt: ſed quoniã poſſibile

est decidi sic in eo q̄ non contingit decidi. Multipliciter enim dicitur impossibile. Decidi nō cōtingit sic decidi impossibile: neq̄ enim oīno impossibile fieri neq̄ mutari impossibile continget mutari: in quod impossibile est mutari.

92 Translatio autem hoc modo nō erit finita. Q̄m nō ois translatio est in contrarijs: aut q̄ quod impossibile est diuidi hoc modo .ſ. non recipit diuisibilitatem: cum illud quod impossibile ē diuidi dicitur multis modis. Impossibile est illud q̄ō hoc mō non potest diuidi vt sit diuisum: ⁊ quod impossibile est vniuersaliter esse nō erit: ⁊ quod impossibile est etiam transmutari: non transmutatur ad illud ad quod nō potest transmutari.

92 Q⁹ cōtrarietas in loco non inuenitur in oīb⁹ translationibus: sicut in translatione animati: ⁊ in quib⁹ inuenitur non manifeste inuenitur contrarietas in eis vt in traslatione nāli in loco. ſ. quattuor elemētor. Translatio enim alia est ex aia: ⁊ alia a natura: ⁊ alia recta: ⁊ alia circularis. Incepit b demonstrare q̄ non pōt declarari translationem rectam esse finitaz eo modo quo declaratur hoc in ceteris motib⁹ ⁊ Dixit (Sed translatio hoc modo ⁊c). i. sed ex hoc modo declarationis nō apparet translationem esse finitam: ⁊ causa in hoc est quoniam non omnis translatio est de contrario in contrariuz: vt est translatio animaliū. Deinde dedit modum quo potest hoc declarari in translatione: ⁊ dixit (⁊ hoc aūt q̄ illud quod impossibile est diuidi hoc modo ⁊c). i. ꝛz autem q̄ manifestum est per se q̄ illud quod impossibile est diuidi id est q̄ non recipit diuisibilitatem: impossibile est vt incipiat diuidi: ⁊ similiter illud quod impossibile ē generari impossibile est ipsum incipere generari: ⁊ vniuersaliter illud quod impossibile est vt transmutetur nunq̄z incipiet trāsmutari: ex hoc aūt potest hoc apparere ⁊ dixit (cū illud quod impossibile est diuidi: dicitur multis modis) preseruando se ab equiuocatione. Nam indiuisibile dicitur illud cuius genus innatū est diuidi: vt cum dicimus q̄ corpus celeste est indiuisibile. ⁊ dicitur etiaz illud cuius gen⁹ nō est innatum diuidi: vt cū dicimus q̄ vox est idiuisibilis: ⁊ ipe intendit hic per indiuisibile illud quod est de genere diuisibili. D. d. (impossibile est illud quod hoc modo ⁊c). i. ⁊ dicit eo q̄ nunq̄z diuidetur illud quod impossibile ē diuidi cū intellectum fuerit ex hoc illud quod intendimus per indiuisibile: cum indiuisibile dicatur multipliciter: ⁊ q̄ diuisibilitas est similis in hac intentione transmutationi dixit (⁊ q̄ō impossibile est vniuersaliter ⁊c). i. ⁊ hoc quod diximus de diuisibilitate commune est generationi ⁊ transmutationi. ſ. q̄ omne quod impossibile est generari impossibile est ipsū incipere in generatiōe. ⁊ vniuersaliter oē quod impossibile est transmutari: impossibile est ipsū incipe i transmutatiōe.

Si ergo quod fertur mutetur in aliquid: ⁊ possibile est mutari: quare nō erit infinitus mot⁹: neq̄ fertur in infinito: impossibile est enim transire ip̄m Quod quidem igitur sic. non sit in infinituz mutatio que non finiatur terminis manifestum est.

93 Et si transmutatum transmutatur ad aliqd: possibile est transmutari: ex quo sequitur vt null⁹ motus sit infinitus: ⁊ vt motus non recipiat eternitatem: nam impossibile est pertransiri: manifestum est igitur q̄ impossibile est vt transmutatio sit eterna ſm hunc modum: scilicet vt non habeat finem terminatum.

Cum posuit principium. ſ. q̄ illud quod impossibile ē trāſ 93
mutari nunq̄z incipiet in transmutatione: posuit aliud principium ⁊ est q̄ illud quod transmutatur recte tunc pōt transmutari cum transmutat ad aliquem finem. Nam impossibile est ipsum transmutari ad nihilum: qm̄ si hoc esset tunc motus esset ociosus. Deinde posuit etiam q̄ quicquid transmutatur: transmutatur ad nihilum: sed in transmutatione que est via ad esse: ⁊ conclusit q̄ illud quod transmutatur ad infinitum impossibile est transmutari. Deinde coniungit huic q̄ illud quod impossibile est transmutari nunq̄z incipiet transmutari. ⁊ conclusit q̄ translatum in infinitum impossibile vt incipiat in translatione. ergo translatum recte in infinitum impossibile ē cē ⁊ dixit (⁊ si translatum trāſmutatur ad aliquid possibile est transmutari: ⁊ si transmutetur ad nihil) ad id est ad non finez impossibile ē transmutari: ⁊ totū hoc intelligendū est de transmutatione q̄ ē via ad esse. D. d. (ex quo sequit vt null⁹ mot⁹ sit infinitus). i. rectus nā illud q̄ō mouetur in infinitū nō mouetur ad aliq̄ō ens. D. d. cām in hoc ⁊ dixit (qm̄ impossibile ē pertransiri) qm̄ illud quod mouetur in infinitū nunq̄z pertransibit spatiuz sed illud quod impossibile ē fieri nunq̄z incipiet fieri ergo translatum in infinitum nō est: ⁊ hoc intendebat cum d. (manifestum ē igitur q̄ impossibile ē transmutationem cē eternā b mō). i. recte: ⁊ b essentialiter: ⁊ ipse nō exp̄ssit in b sermone: nisi solūmodo ꝓpōnes que sunt necessarie i cōcludendo illud quod intendit concludere ſm suum modum in abbreuiatione.

Sz ⁊ si cōtigit sic: q̄ ē i quodā tpe cē infinitū cūdez existētē ⁊ vnū cōsiderādū ē: ñ eni vnū qdē fieri nihil fortassis phibet: vt si p⁹ loci mutatiōez alteratio sit Et p⁹ alterationē augmētū ⁊ itez gñatio: sic enim semper erit i tpe mot⁹: sz nō vn⁹: ꝓpt id q̄ nō ē vn⁹ ex oīb⁹: quare aūt vnū fieri nō cōtingit infinitū esse tempore: preter vnum: hic autem ē circulatio.

Sz cōsideratum ē vtz sit possibile vt sit hoc mō 94
.ſ. vt i aliquo tpe sit transmutatio infinita: ⁊ eadē. si autez nō eadē nihil phibet vt post translationez sit alteratio: ⁊ p⁹ alterationē sit augmentum: deinde gñatio. hoc eniz mō pōt esse in tpe principiū mot⁹ sed nō idē. Nam ille qui fit ex istis oīb⁹ non est idē sed cum fuerit idem: impossibile est vt sit infinitus in tempore: preter vnum: ⁊ est translatio vna que fit circulariter.

Cum declarauit q̄ impossibile est vt vnus motus rectus 94
sit infinitus: vult perscrutari de hoc simpliciter. ſ. vtrum sit possibile vt vnus motus sit infinitus: ⁊ si non rectus: ⁊ dixit (sed considerandum est ⁊c). i. sed considerandum ē vtrū nullus motus vnus sit infinitus: aut aliquis vnus motus sit infinitus. Quod enim declaratum est cē impossibile ē in motibus rectis: ⁊ cum indurit illud de quo perscrutanduz est hic dixit (si aūt nō vn⁹ nihil phibet vt hoc sit). i. si autez iste mot⁹ nō fuerit vn⁹ sed sese: nullū impossibile vr̄ seq̄tur b: imo in octauo istius libri declarabitur hoc esse impossibile D. d. (qm̄ hoc mō erit in tpe principiuz mot⁹) vt mihi vr̄ qm̄ hoc mō pōt cē i tpe q̄ō semper fuit ⁊ erit mot⁹ fact⁹: ⁊ si nō tūc ois motus eēt eternus: ⁊ hoc est accidēs motui. D. d. (sed nō vnus). i. q̄ motus cōgregati ex pluribus vno motui istorum non est vnus scilicet ille qui est finitus: ⁊ cum iste non est vnus infinitus: non erit vnus: ⁊ hoc declaratuz est ex illo quod dictum est in vno motu: in quinto istius libri. Deinde dicit (sed cum fuerit vnus ⁊c). i. sed cum posuerimus vnum motum: impossibile ē vt sit infinitus preter translationem circularem: ex qua non seqtur impossibile: imo declarabitur in octauo hoc esse necessarium.

Aristotelis

¶ Aristotelis stragyritē Textus libri septimi

¶ Dne qō mouet neče ē ab aliquo moueri: si qdē igit i seipso non hz principiū motꝰ: mānifestū est qꝺ ab altero mouet aliō eni erit mouēs Si aūt i seipo accipiatur. a. b. qō mouet hz se nō quo hoz aliqd mouetur. ¶ Primū quidē igitur opinari. a. b. a seipso moueri ꝓpt id qō totum mouetur ⁊ a nullo exterioꝛ simile est: siē aliquis. d. e. mouēte. e. z. ⁊ ipo moto opinetur. d. e. z. a seipō moueri ꝓpt id qō nō vī vtrū ab vtro moueatur ⁊ vtrum ipsum. d. e. ab. e. z. aut. e. z. a. d. e. moueatur.

¶ Dne motū necessario mouet ab aliquo. si aūt principiū motꝰ nō fuerit ex ipso manifestū est ipsum moueri ab alio. ¶ Nā motoꝛ eiꝰ erit aliō. si autez principium motꝰ huius fuerit ex ipso accipiatur ꝓ se: ⁊ sit. a. b. ita qꝺ moueat: nō qꝛ aliqd ex eo mouet. ¶ Dicamꝰ igit primo si fuerimus imaginati qꝺ. a. b. nō mouetur ab aliquo: qꝛ hz totū mouet: ⁊ motꝰ eiꝰ nō ē ab aliquo extrinseco: ex quo aliquis est opinatꝰ cū. d. b. mouet. b. z. ⁊ mouetur qꝺ. z. nō mouetur ab aliquo: quod nō scit qō mouet ⁊ qd mouet: vtꝛ. z. b. mouet. a. d. b. aut. d. b. a. z. b

¶ Nā hoc tractatu incipit perscrutari vtrū oē motū habeat motoꝛē. cū appareat sēsui aliqd moueri ex se absq; eo qꝺ distinguat motoꝛ a moto sensu: vt in quatuoꝛ elementis: ⁊ quidam vident qꝺ ista demonstratio quam indurit in hoc tractatu non est vera adeo qꝺ Salie. fecit in hoc tractatum in quo nititur declarare coꝛruptionem istius demōstrationis: ⁊ quidā expositoꝛes dicunt qꝺ illud qō declarauit in initio istiꝰ tractatus est superfluū cum hoc sit declaratum perfectius in octauo: ⁊ nos cōsiderabimꝰ bene in b ⁊ dicit (omne motū ⁊c). i. ex hoc qō dicam: ⁊ qꝛ rez motaꝛ alia mouet ex se: ⁊ alia mouet ab extrinseco: in quibꝰ manifestū ea moueri a motoꝛe dixit (si aūt principium motus ⁊c). i. mota aūt que mouentur ab aliq extrinseco: nō ex se manifestū est ipsa moueri ab alio: motoꝛ enim eoꝝ apparet esse aliud vt motus lapidis a baculo: ⁊ baculi a manu. D. d. (si autē principium motꝰ ⁊c). i. mota vō que videntur moueri ex se: nō ex extrinseco: sūt illa de quibus intendimus declarare ipsa moueri a motoꝛe alio. ponatur igitur tale motum moueri per se: non per partem eius. i. moueri ſm totū: non qꝛ pars eius mouet totuz. Illud enim quod mouetur ſm totum qꝛ pars eius mouet totū: est motū per accidens vt motus coꝛporis totius aialis per motum caloris naturalis aut musculoꝝ: motum enim primum per se in animalibus est coꝛpus quod nō mouet ſm totum: qꝛ pars eius mouet se: ⁊ mouet totum: ⁊ b ē intelligendū ex hoc quod dixit (⁊ moueatur. a. b.) nō qꝛ aliqd ex eo moueatur ⁊ dixit: hoc qꝛ istud motum de quo vult perscrutari. s. qꝺ mouetur per se: debet esse motum ſm totū nō hz ptē vt dcm̄ est in principio qnti qꝺ rei mote quiddam attribuit: motui qꝛ ps eiꝰ mouet tm̄. reliquū aūt mouet ab ista ptē. qm̄ hoc intellectū fecit Sal. ⁊ multos boies errare i intentione hui⁹ demōstratiōis. ⁊ existimauerūt qꝺ ex istis ꝓpositionib⁹ ꝓpositis hic nō sequit illud qō intēdebat cōcludere: ⁊ cū indurit genꝰ moti in q̄ ē dubitatio: ⁊ determiatio ē q̄ dz eē i moto de quo vult declarare ipz hz motoꝛez ⁊ est ipsuz nō moueri hz totū: qꝛ ps eiꝰ mouet se: ⁊ mouet totū cū tale cōpositū ē ex pluribꝰ vno moto: pscrutatio aūt est b de vno moto simplici ⁊ dixit (dicamꝰ igit pzio ⁊c). i. dicamꝰ g̃. qꝺ existimare hic eē aliq̄ q̄ mouet se: ꝓpt b qꝺ apparet sensui nō ē sufficiēs: nā illa q̄ vident moueri ſm totū ⁊ sunt cōtinua: pfit diuidi in duas ptes: motoꝛē. s. ⁊ motuz ⁊ existimat qꝺ motoꝛ in eis nō est distinctꝰ a moto. Ut. g. vt sit motoꝛ i illa ꝛe. d. b. ⁊ motū. b. z. ⁊. d. z. totū mouet ex se ꝓ qō existimat qꝺ totū mouet se: ⁊ ē. d. z. cū nō sentit vtruz coꝛ moueat reliquū: ⁊ cū indurit cāz q̄ accidit homini dubitare i qbusdā motis: ⁊ existiare ipaz moueri ex se sine motoꝛe: icepit declarare qꝺ oē motū habet primū motoꝛem.

¶ Amplꝰ qō a seipō mouet nullo mō pausabit cum mouet: i stādo aliqd alteꝛ qō mouet: neče ē ergo si aliqd pausat qō mouet: i stādo aliqō alteꝛ hoc ab altero moueri: hoc aūt mānifesto fcō neče ē oē qō mouet cū diuisibile sit moueri ab aliquo. ¶ Qm̄ eni receptū ē. a. b. eē qō mouet diuisibile erit: diuidat igitur in. c. neče ē igit. b. c. gescēte gescere ⁊. a. b. si. n. nō accipiatur moueri. b. c. igit gescēte mouet vtuz b. a. nō ergo ꝓ seipz mouet. a. b. sed concessū ē ꝓ se moueri primū: manifestū igit qꝺ. b. c. gescēte gescet a. b. ⁊ tūc pausabit qō mouet: sed si aliquid in quiescendo aliud stat ⁊ pausat moueri: hoc ab alio mouetur: manifestū igitur qꝺ omne quod mouetur ab alio mouet: ⁊ non a se: diuisibile qdem est oē qō mouetur ⁊ parte quiescente ⁊ quiescet totum.

¶ Et dico etiaz qꝺ omne quod non mouetur ab aliquo non cessat a motu si aliquid aliud cesset. Unde necesse est qꝺ omne quod cessat a motu per cessationem alterius moueatur ab alio. ¶ Quoniam hoc si fuerit manifestum necesse erit qꝺ omne motum cum sit diuisibile moueatur ab aliquo. ¶ Quoniam cum videmus. a. b. moueri necesse est vt sit diuisibile. ¶ Quoniam iam declarauimus qꝺ omne motum est diuisibile. ¶ Diuidatur igitur in. c. ergo necesse est si. c. b. quieuit vt. a. c. quiescat. si a. non quieuit moueatur ergo. c. b. quiescit ⁊. c. a. mouetur. ¶ Ergo. a. b. non mouetur ꝓ se: sed positum ē ipsum moueri ꝓ se: ergo declaratū ē qꝺ cū. c. b. quieuerit gescet. b. a. ēt a motu: hz cū fuerit aliqd qō quiescet a motu per quietem alterius illud mouetur ab illo necessario. ¶ Ergo manifestum est qꝺ omne motum mouetur ab aliquo: nam omne motum est diuisibile: ⁊ cum pars quieuerit totum quiescet.

¶ Quia manifestuz est qꝺ omne quod non mouetur ab aliquo non cessat per cessationem alicuius: quoniam non gescit nisi a se: ⁊ cum posuit hanc propositionem scilicet dicentem qꝺ omne quod non mouetur ab aliquo omnino nō cessat a suo motu ꝓ cessationē alteriꝰ ⁊ b per se nō per accidēs ⁊ siue cessatio alteriꝰ fuerit ꝓ quietē: aut ꝓ coꝛruptionē segē ꝓ uersionem ꝓ cōtrapositionem qꝺ oē qō cessat ꝓ cessationē alteriꝰ a motu mouet ab alio ⁊ hoc intendebat cū dixit (g̃. neče ē si aliqd cessat a suo motu ⁊c). i. ⁊ siue illō ꝓ cuiꝰ cessatōnē: aut ꝓ cuiꝰ cōruptōnē cessat motū fuēit ipe motoꝛ

aut aliqd er quo sequtur ges: aut corruptio motoris: ⁊ cum posuit q oē qđ gescit per quietē alteri⁹ essētialr mouet ab alio: ⁊ si illud per cui⁹getē quiescit nō fit motor: sed aliqd er cui⁹gete seqūt quies motoris: aut ci⁹corruptō: qm̄ oē qđ cessat essētialr p cessationē alteri⁹ neče est vt illud alteruz sit: aut ipse motor: aut aliquid er cui⁹gete seqūt quies motoris: aut corruptio motoris: si aūt hoc nō fuerit erit gescēs ab alio p accidēs. D.v. (qm̄ si hoc fuerit manifestū ⁊c).i. ⁊ cōpositū sit q qcqd quiescit p getē alteri⁹ mouet ab alio: ⁊ ē declaratū q oē motū ē diuisibile: apparet er hoc q oē motū mouet ab alio: deinde incepit narrare modū ꝓsecutionis: ⁊ dixit (qm̄ cū videm⁹.a.b. moueri ⁊c).i. qm̄ cum posuerim⁹ primū ⁊ p se.i. nō p aliquā ptē in ipso neče ē vt istud primū sit diuisibile: nā declaratū ē q oē motū ē diuisibile. D.v. (dividat in.c).i. ⁊ cū oē motū est diuisibile: dividat igit primū motū qđ ponim⁹ in pūcto.c. necesse ē igit cū imaginati fuerim⁹ er hoc moto q est aliq̄ pars gescēs. U.g.c.b. necesse ē vt totū gescat. ſ. a.b.i. qm̄ cū pars c.b. qeuerit: quiescet pars.a.c. ⁊ cū ps quiescit neče est vt totū gescat. Et cū posuit q necesse est vt istud motū gescat cū qeuerit aliq̄ ps ei⁹: incepit declarare hoc ducēdo ad inconueniēs. Et dixit (si igit nō qeuerit ⁊c). i. si igit tota magnitudo.a.b. ñ quieuerit cū qeuerit ps.c.b. tūc pars .a.c. mouebitur post getē.c.b. ⁊ sic illud motū nō erit motū. primo ⁊ p se: sed erit motū p illā ptē que remānsit mota p⁹ getē partis quiescētis. sed positū est primū motū ⁊ inconueniens est: ⁊ hoc qđ dixit qđ motum er quo quiescit aliq̄ ps ⁊ corrumpit: ⁊ reliqua remanet mota nō est primū motū: est manifestū per se: cū ꝓcedat hic eē primū motū: ⁊ est manifestū per se hic esse primū motū hmōi: ⁊ istā ꝓpositionem ignorault Gal. ⁊ alij q nō intellexerūt hanc demōstrationē: existimauerūt enī q illud qđ mouet per se: nō sequitur cū aliqua pars ei⁹ qeuerit: vt totū quiescat: sed sequit vt remaneat motū p ptē nō per totū: q⁹ intellexerūt hic p motū p se: illō qđ opponit moto p accidēs nō moto p partē ei⁹. Et q⁹ hoc intellexerūt p motū per se. iō nō fuit necesse apd eos: cū in hoc moto qeuerit aliqua pars ei⁹ vt residuum gescat: ⁊ iō nō apparuit eis modus declarationis quē Aris. intendebat in hoc loco: ⁊ necesse est hic esse prima mota q corpora nālia nō diuidūtur in infinitū in eo q sunt corpora nālia. U.g. quoniam primū motū in igne est Minima pars que pōt eē ignis i actu: ⁊ silr primū motū caloris naturalis aialium est etiam minima pars que potest mouere illud aial: ⁊ manifestū est in hoc modo motus: moti quod cum fuerit imaginatū q pars ei⁹ quiescit totuz quiescit. cū igitur fuerit declaratū q cū pars primi moti quieuerit stat tim totuz. Q uiescet. ⁊ oē quod quiescit a motu per quietē alterius necessario mouetur ab alio. Concludit in prima figura q primū motū ē motū per aliud: ⁊ q⁹ oē motū ex se: necesse est si ipsum nō fuerit primum vt in eo sit primū motū: sequitur vt oē motū ex se habeat motorē: ⁊ in hoc erat dubium de elementis. In animalib⁹ vō manifestuz est q motor differt a moto. Declaratum est igitur ex b sermone q ista dmōstratio est vera: ⁊ qđ est de genere signor certorū. liez nō sit de gñe demonstrationū simpliciū: ⁊ pōt qs dicere q ꝓpositiones q̄ vitate sunt in ea nō sūt vles omni moto ex se cū in corpore celesti ipossibile est dicere q cū qeuerit pars quiescit totū: cū imaginari b sit impossibile. ista aūt demōstratio fundata est super b q ptē gescē in oi moto est possibile: qđ ē ipossibile i corpore celesti: ⁊ silr in aia quā ꝓpla. ponit mouere se. Ad b aūt dicendū est q ptem gescere corporū de quib⁹ demōstratū ē: qm̄ ipossibile ē vt corrumpantur: aut gescūt: quodāmodo est possibile: quodāmodo ipossibile: ē enim possibile sm q ē corp⁹: Impossibile est aūt sz qđ est aliqđ corp⁹. U.g. neqz leue neqz grue. Et q⁹ ꝓsideratio hec est de corpore sm q ē corp⁹ cū motū sm q ē motū ē corp⁹: iō illud qđ positū ē hic ē possibile Ergo possibilitas b nō datur corpori celesti nisi modo possibili: ⁊ sciendū est q multa necessaria sequūt per se multa possibilia: ⁊ q⁹ ꝓpter b est possibile in signis vt ꝓpositiones corr sint composite ex possibilib⁹ ⁊ necessarijs: sed tū necesse est vt maiores sint necessarie: qm̄ de mō ꝓtingit q ꝓclusio sit necessaria sicut in hac demonstratione ⁊ plures demonstratiōes serti istius libri sunt hmōi: sed dissolutio sup quā sustētandū est i hoc loco ē: qm̄ propositionū syllogismi inducentis ad inconueniens: alie sunt cathegorice: alie hypothetice. Hypothetice aūt sunt duobus modis: est enī modus: in quo precedens est possibile: aut necessariū: si cōsecutio necessaria. U.g. si sol ascēdit dies est: ⁊ in hoc ponit ꝑcedens ⁊ cōcludit cōsequēs: aut destruit oppositū consequētis: est ali⁹ modus in quo precedēs est impossibile: in b semp destruit ꝓsequens: ⁊ mūqz ponit añs: sed talib⁹ propositionib⁹ vtūt in syllogismo ducēte ad inconueniēs. Luz igitur dixerim⁹ q⁹ si corp⁹ celeste q⁹ si pars ci⁹ qeuerit totuz gescet: necessario mouet ab alio ē cōsecutio vera: ac si dicemus q⁹ si lapis volat: hz alas: lz lapidē volare sit ipossibile: quēadmodū corp⁹ celeste ipossibile ē vt pars ei⁹ gescat Sed cū posuerim⁹ celū moueri ex se sequit necessario oppositū precedētis illius ꝓtinuationis quod est ptē gescere ita q totū nō quiescat: ac si poneremus aliud er quo sequeret q⁹ id quod volat nō habet alas. U.g. si poneremus q⁹ volatile esset retentibile in aere per se.

¶ Qm̄ aūt oē qđ mouetur ab aliquo mouetur: necesse est oē qđ mouetur in loco moueri ab alio. Et mouens igitur ab altero: quoniā ⁊ ipsū mouetur: ⁊ iterū hoc ab altero: neqz in ifinitū abibit: sed stabit alicubi: ⁊ erit quidē aliquid qđ primo cā erit mot⁹.

¶ Quia motū mouetur ab aliquo neče ē vt oē motū in loco moueatur ab alio: ⁊ motor mouetur ab aliquo alio: sed hoc nō est i ifinitū. Immo necesse est quiescere apud aliquid: erit igitur aliquid primum quod est causa motus.

¶ Cum declarauit q⁹ omne motū mouetur er aliquo: quoniam de motis que mouentur er extrinseco manifestum ē ⁊ sunt omnia que mouentur sm generationez: ⁊ corruptionem. ⁊ augmentum: ⁊ alterationem: ⁊ quedam que mouentur in translatione: ⁊ declaratum est per hūc sermonē: q⁹ illa que mouentur in translatione non ab aliquo extrinseco necessario mouentur ex alio: ideo vniuersalitas istius propositionis vera est: ⁊ ē q⁹ omne transmutabile transmutat ab alio. Deinde accepit hanc propositionez in declarando q⁹ oē motū in loco mouetur ab alio: lz hoc sit declaratū cū declarauit vniuersalitatem maioris ꝓpositionis quā incepit in hoc sermone: ⁊ dixit (⁊ quia motuz ⁊c). ⁊ quia translatum in loco transmutatur omne transmutatum translatum ab alio: necesse est vt omne translatum transferatur ab alio: sed ista declaratio sicut dixim⁹ est logica: ⁊ vtit ea ad ꝓfirmandū: nā ꝓpositio dicens q⁹ oē transmutatum transmutat ab aliquo verificata est nobis: q⁹ quedā ē manifesta per se: ⁊ qdā est demōstrata. ſ. in trāslatis. Ergo nihil est ꝓcludere translata mediante illa propositiōe: sed sic dixim⁹ vtitur illa ad cōfirmandum: ⁊ pōt intelligi sic: ⁊ q⁹ primū motū in loco ex se declaratū est q⁹ nō mouet nisi ab alio: necesse est vt oē motū in loco moueat ab alio: ⁊ hoc ē euidenti⁹. Et cū declarauit hanc ꝓpositionē. ſ. q⁹ oē trāslatū in loco mouet ab alio: siue fuerit in illo moto siue ē dixit (⁊ motor mouet ab alio ⁊c). i. ⁊ cū oē motū in loco mouet ab alio: si illud aliud fuerit ex necessario nō mouet nisi moueat. hoc enī motū est de corporib⁹ mouētib⁹ alia corpora sm translationem: ⁊ ipse verificabit hāc ꝓpositionez post: cū igit motor extrinsec⁹ in loco nō mouet nisi mouetur: ⁊ omne motū mouetur a motore: necesse ē si motor extrinsec⁹ mouet ēt a motore extrinseco: vt hoc nō ꝓcedat in infinitum: sed perueniat mot⁹ ad motū qđ mouet nō a motore extrinseco: sed a motore intrinseco. Et b intēdebat cū dixit (sed

ri(sed necesse est vt cesset apud aliquid ꝛc).i. necesse est vt
quiescat in corporibus que mouet se ad inuicē in loco: aut
mouent a motore qui non mouetur p se:ꝛ iste necesse est vt
sit in primo moto nō extra illud: aut intēdit q necesse est vt
hoc perueniat ad aliqō motū ex se.i.p principiū in co nō ex
extrinseco: qñ vtrūqz istoꝝ segt ex demōstratione dicenda

¶Si enim non est:sed in infinitum procedet sit.a.
quidē enim quod ab ipso.b.mouetur.b.vo ab ipso
.c.c.autem ab ipso.d.ꝛ hoc mō in infinitū descen
dat.Qm igitur simul mouēs ꝛ ipsū qō mouetur:
manifestū est q sil mouebūtur ꝛ.a.ꝛ.b.Qm autez
oē qō mouetur ab alio mouetur: necesse est.a.ꝛ.b.
Cū eni mouebitur.b.mouetur ꝛ.a.ꝛ cū mouetur
a.ipsum.c.ꝛ cū.c.ipsum.d.Erit igitur simul motꝰ
qui est.a.ꝛ.c.ꝛ reliquoꝝ vniuscuiusqz: ꝛ accipere
igitur ipsoꝝ vnumquodqz poterimus:ꝛ naz si vnū
quodqz ab vnoquoqz simul mouetur: nihilominꝰ
vnus numero vniuscuiusqz motꝰ est:ꝛ non infinitꝰ
in vltimis.quoniam quidem omne qō mouetur ex
quodam in quiddam mouetur.

4 ¶Si igitur nō sit ita sed hoc quod posuimꝰ ꝓcedit
i infinitū:moueatur.a.ex.b.ꝛ.b.ex.c.ꝛ.c.ex.d.ꝛ sic
in infinitū:ꝛ qz insimul mouetur motū cū motore
manifestum est q insimil mouebūtur.a.ꝛ.b.qñ eni
b.mouetur.a.mouetur:ꝛ qñ.b.mouetur.c. moue
tur:ꝛ qñ mouetur.c.d.mouetur:ꝛ sic motꝰ.a.ꝛ.b.
ꝛ ceteroꝝ erunt isimul:possumꝰ eni accipere vnū-
quēqz istoꝝ motuū:si vnūquodqz eoꝝ mouetur ab
vnoquoqz:hoc non nocet in hoc q motus vniuꝰ-
cuiusqz eoꝝ sit vnus in numero:ꝛ nō sit infinitꝰ apō
vltima:nā oē motū ab aliquo ꝛ ad aliqd mouetur.

4 ¶Idest ponamus igitur mota mouētia se ad inuicem ex ex-
trinseco ꝛ procedat hoc i infinitū.U.g.a.moueri ex.b.ꝛ.b.
moueri ex.c.cū sit impossibile mouē.a.nisi moueatur ꝛ.c.
ēt ex.d.cum impossibile est.c.mouere.d.nisi moueatur ꝑz
q est motor extrinsecꝰ.s.corpꝰ:ꝛ ponamꝰ hoc ꝓcedere in in
finitū.ꝛ cum posuit illud qō nititur destruere:incepit pone
reveras ꝓpositiones que cū coniungantur b posito segtur
impossibile:ꝛ dixit(ꝛ qz insimul ꝛc).i.ꝛ qz notuz est per se
q omne corpꝰ quod mouet aliud corpus non mouet ipsuz
nisi moueatur cum eo in tēpore in quo mouet ipsum. mani
festum est q insimul mouebunt.a.ꝛ.b.ꝛ.b.ꝛ.c.ꝛ.c.ꝛ.d.ꝛ
sic motus.a.ꝛ.b.ꝛ.c.ꝛ.d.oium erunt insimul.ꝛ notandum
est q b sequitur in motu nō in quiete.s.qñ necesse est vt oia
moueantur insimul i eodē tpe:si vnū eoꝝ mouet:ꝛ nō segt
si vnū coꝝ quiescat q oia quiescant simul: primum enim
motum potest quiescet ꝛ vltimū remanebit in motu:ꝛ quia
Bal. opinatus est q in talibus motoribus ꝛ motis segtur
vt quiescant insimul:ꝛ coꝝ vt dixit cum extrahitur ab aali:
fortasse mouetur per duos passus: dixit q coꝝ non est pri-
mū principiū mouēs aial i loco:ꝛ qz aial nō mouet postq
caput abscinditur: dixit: q principiū motꝰ est caput. Ego
aūt vidi arietem postq caput fuit abscisum ambulare huc
ꝛ illuc multotiens. D.d.(possumus enim accipere ꝛc).i.
ꝛ ista mota que posuimꝰ infinita sunt mota insimul ꝛ mouē
tia se ad inuicē:qñ ꝛ si posita sint infinita tñ possibile est ac
cipere vnumquodqz eoꝝ:qñ in vnoquoqz eoꝝ inueniunt
ea q sunt necessaria in b q motꝰ sit vnꝰ numero:ꝛ b per qō
posuimꝰ ea moueri a se inuicem in infinitū ñ ꝓhibet vt motꝰ
vniuscuiusqz eoꝝ sit vnꝰ numero:ꝛ finitꝰ in se:ꝛ si ponātur
infinita in numero.Nā vnūquodqz eoꝝ incipit moueri ab
aliquo ꝛ peruenit ad aliqd:ꝛ dixt b:qz cū declaratū sit qñ
motꝰ rectus infinitus nō est: ideo aliquis pōt dicere ei q
te ponere talia mota est ponere motū rectū in infinitū:ꝛ.q.
d.rñdēdo q b nō est vez:qñ ois motꝰ istoꝝ est vnꝰ nume
ro ꝛ finitꝰ ꝛ non etiā indiget in hac demonstratione accipe
vnū istoꝝ motuū.s.ponere ipsuz esse:ꝛ tunc concludet.ꝛ cū
narrauit q vnusquisqz istoꝝ est vnus numero:fecit mentio
nē de illo quod declaratum est in quto de vno motu:ꝛ ꝑm
quot modos dicitur q motus est vnus.

¶Aut eniz numero accidit eundez motū eē:aut ge
nere aut spē:numero igitur dico eundē motū qui
ex eodē in idem numero ꝛ in tpe eodē fit: vt ex hoc
albo quod est vnū numero in hoc nigz ꝑm hoc tps
quod est vnū numero:si eniz ꝑm aliud est nō ē vnꝰ
numero sed spē.genere autē idem motꝰ est qui i eo
dem p̄dicamento substantie aut alteriꝰ gñis ē:spē
aūt qui ex eadem specie:in idē spē: vt ex albo in ni-
grū:aut ex bono i malū. hecꝰ aūt sūt dcā i priorib⁹ 5

¶Motꝰ eni ē idē aut i numero:aut in gñe:aut i spē:
in numero aūt dico eundē motū illū qui ē de eodē
in idē vnū in nūero:ꝛ in tpe eodē.U.g. de hoc al
bo qō ē vnū in nūero ad hoc nigz qō ē in vno tpe
numero:nā si fuerit in tpe pⁱtps:tūc nō erit vnus
i nūero:sz i spē:i gñe vo motꝰ ē idē cū fuerit in vno
p̄dicamēto:aut substātie:aut alicuiꝰ gñis:in spē vo
ē ille qui ē de aliquo in aliqō idē.U.g.de vna albe
dine in eandē nigredinē:ꝛ de malo in bonū ꝛ iam
determinauimus hoc superius.

¶Hoc totū declaratū est in sexto: sed iterauit illud hic ad re 5
memorādū:ꝛ abbreuiatio eius est q motꝰ:aut ē vnꝰ nume
ro:aut spē: aut gñe. In hoc aūt q motꝰ sit vnꝰ nūero tria
exiguntur.s.vt sit vniꝰ moti numero:ꝛ in vno tpe numero:
ꝛ de vno numero.in vnū numero:ꝛ motus vnus in specie
est ille qui est de vno in specie in vnum spē: vt motis q sunt
in colorib⁹ ꝛ translatione:ꝛ qui est vnꝰ gñe est ille qui est de
gñe in vnum genere: vt motꝰ qui sunt in predicamento sub
stantie: aut quantitatis ꝛ vbi.

¶Accipiatur igitur qui ē ipsiꝰ.a.motꝰ:ꝛ sit i quo ē.
e.ꝛ qui ē ipsiꝰ.b.i quo sit.z.ꝛ qui ē.c.d.in quo ē.i.t.
ꝛ tps i quo mouet.a.sit.k.deteriato aūt motu ipsiꝰ
a.deteriatū erit tps:ꝛ nō ē ifinitū qō ē.k.sed i eodē
tpe motuz ē.a.ꝛ.b.ꝛ reliquoꝝ vnūquodqz:accidit
igit motū qui ē.e.z.i.t.cū sit ifinitꝰ in tpe finito mo
ueri qō ē.k. In quo eni a motū ē ꝛ q̄ sunt ipsi.a.con
sequēt:oia enⁱ ifinita mota sūt:quare i eodē mouēt:
ꝛ nāqz aut ēt equalis motꝰ erit qui ē ipsiꝰ.a. ipsi.b.
aut maior:differt aūt nihil:penitꝰ eni ifinitū motū
in finito tpe accidit moueri:hoc autē possibile est.

¶Accipiat igit motꝰ.a.ꝛ sit.b.ꝛ motus.b.ꝛ sit.z.ꝛ 6
motꝰ.c.ꝛ motꝰ.d.sit.q.ꝛ.t.ꝛ tps i quo mouet.b.sit
g.si igit motꝰ.a.fuerit teriatus:ꝛ tps ēt erit teriatū
nō eternū scilz.g.sed declaratū ē q i eodē tpe mo
uet.a.ꝛ.b.ꝛ vnūquodqz ceteroꝝ: ex quo sequit vt
motꝰ.b.z.q.t.ꝛ ē ifinitus sit in tpe teriato.s.i.g.nā
i tpe i quo mouet.a.i eo mouēt oia q̄ sequūtur.a.ꝛ
sunt ifinita:ꝛ sic oia mouebūtur in hoc eodē tem-
pore:nā motus eoꝝ oium aut erit equal motui.a.
aut maior:ꝛ nō ē differētia i hoc.nā qūocūqz fuerit

sequitur vt motus infinitus sit in teẽpore finito qõ est impossibile.

¶ Demonstratio ostendens q̃ non ꝓceditur in infinitum in mouẽtibus ⁊ motis.

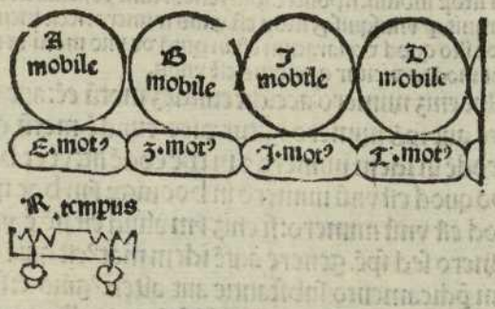

6 ¶ Cũ posuit q̃ primuz notũ est q̃ duo mota ⁊ mouentiaq̃ sunt huiusmodi insimul mouenť: ⁊ q̃ motus cuilibet eoꝝ est vnus in numero ⁊ finitꝰ: lz cõgregatũ sit infinitũ vult ꝺ clarare q̃ ex ꝺ sequitur: vt motꝰ infinitꝰ sit in tempore finito: ⁊ incepit ponẽ exemplar mobiliũ que sunt hmõi ⁊ motuũ: ⁊ dixit (accipiatur igitẽ ⁊c).i. ⁊ q̃ iam posuimꝰ q̃ primũ motũ istoꝝ est .a. ⁊ ꝺm est .b. ⁊ tertiũ .c. ⁊ quartũ .d. ⁊ sic in infinituz. ponať igitẽ q̃ motus .a. sit .h. ⁊ motꝰ .b. sit z. ⁊ motus .c. sit .q. ⁊ motus .d. sit .t. ⁊ sic in infinitũ: cũ possibile sit nobis accipere vnumquẽq̃z istoꝝ motuũ. D. d. (⁊ tempus in quo mouet .a. sit .g.).i. ⁊ ponať q̃ tẽpus in q̃ mouet .a. quod est primũ motũ sit tempus terminatũ: cuz motus .a. sit motus terminatus. Ut .g. fꝫ a. g. ⁊ cũ posuit ꝺ dixit (sed declaratum est q̃ in eodẽ tempore ⁊c).i. ex quo sequitur vt motus infiniti. ſ. motus .h. z. q. t. ⁊ ceterorum in infinitũ sint in tpe finito. ſ. in tpe. g. in quo motũ est primũ motuz. ſ. a. Deinde erpressit modũ cõsecutiõis: ⁊ dixit (nã ꝺclaratũ ē: qñ i tpe ⁊c).i. ⁊ necꝯ ē cũ ista mota sint infinita cũ vnũ eoꝝ moueať. Ut. g. postremũ i tpe teriato vt motꝰ finitꝰ sit in tpe finito: q̃ tã posuimꝰ q̃ in eodẽ tpe i quo posuimꝰ vnũ eoꝝ moueri in eo mouebuntur oĩa cũ eo: ex quo sequiť vt motus infiniti sint in tempore finito: ⁊ dixit (naz motus eoꝝ oĩum: aut erit equalis motui .a. aut maioꝝ ⁊c).i. ⁊ hoc sequiť ponendo q̃ motus vniuscuiuslibet eoꝝ est maioꝝ motu .a. primum aut equalis ei aut minoꝝ. Sed q̃ impossibile est vt motus moti sit minoꝝ motu motoꝝis quo mouet: ⁊ potest esse maioꝝ dixit (nam motꝰ eoꝝ motuũ ⁊c). nos autez dicimꝰ q̃ nõ est differẽtia in ꝺ siue ponať maioꝝ aut minoꝝ: lz non possit minoꝝ poni: ⁊ ꝺ necesse est si concesserimus q̃ omnis motus est diuisibilis. ⁊ q̃ illud quod sequtur ex hoc sermone est q̃ motus infiniti sunt in tpe finito: non motꝰ infinitus in tpe finito quod declaratũ est esse impossibile in sexto dixit.

¶ Si quidẽ igitur vł demonstrari quod est a principio: nõ tũ demonstratur: pp id quod nullũ incõueniens accidit. cõtingit enim infinito tempore ifinitũ motũ esse: nõ eumdẽ aũt sz alterũ ⁊ alterz multis ⁊ infinitis motis: sicut accidit ⁊ in his q̃ sunt nunc.

7 ¶ Secũdũ igitur hũc modũ existimatur q̃ illꝺ q̃ intendebatur ex principio declaratum est. sed non est declaratum: q̃ ex dictis nõ sequitur improbabile. nam possibile est vt in tpe finito sint motus infiniti: ita q̃ non sit vnus motus: sed motus preter alium cũ fuerint multa que mouentur ⁊ infinita: ⁊ hoc accidit in istis motis in quibus loquemur.

¶ Quia ex hoc sermone sequitur vt motus infiniti sint insimul in tempore finito non vt motus infinitus sit in tempore finito: ⁊ est illud quod declaratum est esse impossibile in sexto dixit (ꝺm igitur hunc modum existimatur ⁊c).i. ꝺm igitur hunc sermonem predictum existimatur q̃ illud qꝺ intendebatur declarari: quoniam impossibile vt ista mota procedant in infinitum declaratum est: sed cum hoc fuerit bene consideratum apparebit q̃ non declaratum est. nam ex ꝺ syllogismo quem induxit non sequitur impossibile in rei veritate: sed impossibile vt videtur. Et hoc intendebat cum dixit (quoniaz ex ꝺ non sequitur improbabile).i. impossibile. Deinde demonstrauit q̃ illud quod cõcluditur ex ꝺ syllogismo inducente ad inconueniens est possibile nõ impossibile: ⁊ dixit (possibile enim est vt in tempore finito ⁊c).i. possibile enim est vt in tempore finito sint motus infiniti insimul ita q̃ congregatum ex eis non sit vnus motus: sed vnusquisq̃z eorum differat a reliquo: ita q̃ sint multa infinita: quorum vnumquodq̃z moueatur per se singulariter: ⁊ omnia mouentur in tempore equali: hoc enim possibile. Et est illud quod conclusit iste sermo predictus non impossibile vt videbatur. Deinde dixit (⁊ hoc accidit ⁊c).i. vt vnumquodq̃z eorum. ſ. infinitorum positoruz moueatur motu proprio. ⁊ omnia insimul quod est possibile non impossibile: vt videtur in primo aspectu.

¶ Sed si quod mouetur primũ ꝺm locuz ⁊ corpora lez motum est: necesse est tangi ⁊ continuum cẽ moueri: sicut videmꝰ in oibus hoc contingere. Erit enim ex omnibus vnum ipsum omne aut continuum esse. Hoc igitur contigens accipiatur: ⁊ sit magnitudo aut continuum quo est .a. b. c. d. Hutꝰ autem motus est .e. z. i. t. Differt autem nihil: aut finitam aut infinitam esse magnitudinem. Similiter autem infinito tempore quod est .k. mouebitur aut finitum aut infinitum: Horum autẽ ꝺz vtrũq̃z impossibile est.

¶ Sed si motoz primo motu corporali est necesse ẽ 8 vt contiguetur cum moto aut continuetur cum eo quẽadmodum hoc videtur contingere in omnibꝰ Ergo necesse est vt congregatum ex omnibꝰ istis sit vnum ⁊ continuũ. accipiatur igitur quodcunq̃z sit possibile ⁊ sit vna magnitudo continua .a. b. c. d. ⁊ motus eius .h. z. q. t. Et non est differentia inter hoc q̃ sit finitus aut infinitus. Est enim in tempore finito. f. g. eodem modo siue fuerit finitus aut infinitus: quod est impossibile vtroq̃z modo.

¶ Mittitur addere in sermone illud ex quo sequitur impossi 8 bile in illo syllogismo inducente ad inconueniens: ⁊ est q̃ iste magnitudines sunt vna magnitudo aut ꝺm vnam continuationem: aut ꝺm contiguationem. Nam cum fuerit vna magnitudo habebunt vnum motum: quoniam cum fuerit posituz q̃ ista magnitudo congregata ex eis est infinita: tunc motus erit infinitus. Et cum fuerit positum q̃ vnum eorum mouetur in tempore terminato: aut omnia mouentur insimul: possibile est vt moueantur in illo tempore terminato scilicet finito per magnitudinem infinitaz Et q̃ magnitudo infinita debet moueri motu infinito: necesse est ex hoc vt motus infinitus sit in tempore finito: qꝺ est contra illud quod declaratum est in sexto. Deinde dixit (sed si motoz primo ⁊c).i. sed si illꝺ quod primo mouet postremum motum scilicet .a. fuerit corpus: necesse est vt iste motoz cum mouet aut contingat postremum motũ

.s.d. sicut videmus hoc in corporibus discretis que mouẽt se ad inuicẽ in loco. s. qñ nõ mouẽt se ad inuicẽ nisi cũ cõtinguñt: aut iste motor sit ꝓtinuũ cũ moto: sicut videm⁹ ꝫ in mẽbris aialium. V. g. vt chorde que mouẽt manũ: ꝛ musculi qui mouẽt chordas. D. d. (sicut videm⁹ ꝓtingere in oĩbus). i. ꝛ ꝫ qđ dixim⁹ de moto ꝓpĩquo primo cũ postremo moto est ꝑfis ꝛ ꝓtingens eis sicut est ꝓtingens oib⁹. s. �means q posuimus ea esse corpora infinita que mouent se ad inuicem. D. d. (ergo necesse est vt ꝓgregatũ ex istis ꝛc). i. ꝛ cũ segñ in istis oĩbus corporib⁹ que mouent se ad inuicez vt sint in tpe motus: aut cõtigua: aut ꝓtinua: necesse est vt illud qđ ꝓgregañ ex istis in tpe motus sit vna magnitudo aut ꝑm ꝓtiguationẽ: aut ꝑz ꝓtinuationẽ. D. d. (accipiam⁹ igiñ). i. ponañ igiñ vtrũlibet istoꝝ sit possibile cũ illud qđ segtur ex vtrolibet sit illud. s. q istа corpora mota ꝛ mouẽtia sint vnum ꝑm ꝓtiguationẽ aut ꝓtinuationẽ: ꝛ q motus eoꝝ est vnus eodez mõ. D. d. (ꝛ sit vna magnitudo ꝛc). i. ponatur igiñ magnitudo ꝓgregata ex istis: aut vna ꝑm cõtiguationẽ aut ꝑm ꝓtinuationẽ vt sit magnitudo que ꝓgregatur ex magnitudinibus. a. b. c. d. quoꝝ motus est. h. z. .q. t. D. d. (ꝛ nõ est dꝛia ꝛc). i. ꝛ cũ posuerim⁹ q istе magnitudines sint tales ꝛ mouañ vnum eoꝝ. V. g. postremũ in tpe. g. necesse est vt oĩa moueantur ĩsimul: quasi vna magnitudo in ꝫ posito tpe finito. Et siue posuerim⁹ q istе magnitudines sint finite aut infinite: ꝓsecutio eadem erit. i. ꝛz cum posuerim⁹ ipsas esse infinitas cõtinget impossibile: ꝛ est vt vnus motus infinitus sit in tpe finito. D. d. (qđ est impossibile vtroqz mõ). s. siue fuerit vnum ꝑm continuationem: aut ꝑm contiguationem.

¶ Manifestũ igitur q ꝫstabit aliqñ ꝛ nõ in ĩfinitum abibit: qđ semp est ab altero: sed erit aliqd qđ primo mouebiñ. Nihil aũt differat cõcesso quodam hoc demonstrare. Cõtingẽti. n. cõcesso nullũ incõueniẽs poterit accidere. Primũ igitur mouẽs nõ sicut qđ est cuius cã sed vñ est prinçiptũ motus est simul cũ eo qđ mouetur. Simul aũt dico q nihil ipsoꝝ mediuz est motus. Hoc enĩ in omni moto ꝛ mouente est.

¶ Manifestũ est igitur q gnãtio cessabit in aliqua hora: ꝛ nõ durabit in ĩfinitũ: sed erit hic aliqđ primũ qđ mouetur. Et nõ accidit huic trãsmutatiõi diminutio: qz nõ segtur nisi a positione eius qđ ponitur. Positũ. n. ſi sit possibile nõ dz seq ex eo aliqđ improbabile. Et primũ motũ nõ est tale: qz est illud ꝓpter qđ: sed illud qđ est primus motor qz ex eo est prinçipiũ motus est ei locus ex loco eius qđ mouetur ab eo. Et dico ex loco. i. qđ est inẽ ea nõ ẽ mediũ: qñ hoc cõe est omni moto ꝛ motori.

¶ Cũ declarauit q impossibile est vt mota ꝛ mouentia sint hmõi: ꝛ q necesse est ea puenire ad primũ motum: qđ non mouẽt ab aliquo extrinseco: sed ex se: declarauit hoc ꝛ dixit (manifestũ est igiñ q motus ab alio gesçet in aliqua hora ꝛc). i. manifestũ est igiñ ex hoc qđ motus q sentiñ ꝫ in istis corporibus que mouenñ a se inuicem: ꝛ nõ sentiñ primũ motũ ex eis necessario gesçet apđ primũ motũ ex se qđ nõ indiget motore alio ex se. D. d. (ꝛ nõ accidit huic trãsmutationi diminutio ꝛc). i. ꝛ nõ accidit isti demõstrationi diminutio: qñ ipossibile nõ segñ in ea nisi ex opposito q̃siti: ꝛz põnes vere ꝓiuncte opposito q̃sisti non sint necessarie sed possibiles. Nam si oppositũ quesisti esset possibile: ꝛ ꝓpositiões ꝓiuncte eẽnt possibiles: tũc nullũ accideret ipossibile. Impossibile. n. nõ accidet ex possibili: ꝛ intẽdit ꝫ ꝛ improbabile ipossibile. D. d. (ꝛ q primũ motũ ꝛc) ꝛ ita iuenit in exẽplari: ꝛ intẽdit sic: ꝛ silr nõ accidet huic declaratõ ni diminutio: qñ motor ad quẽ indurit est primꝰ ꝑm illud ex quo est motus: nõ primũ ad qđ est motus ꝛ est fere manifestũ ꝓ se: ꝛ nõ ꝓtingit vt sit in loco ex primo moto ex eo sicut ꝓtingit in eo ꝑm q mouet motũ ex eo quasi agẽs. ꝛ si gnũ eius est ꝫ qđ dixit post (illud q est primꝰ motor ꝑm q ex eo ꝛc) ꝛ forte ꝫ est error scriptoris q debebat ponere loco huius nois motũ ꝫ nomen motor: ꝛ tũc intẽtio erit talis. ꝛ q primus motor ad quẽ indurit ꝑmonẽ ipm esse nõ motũ nõ est motor: ꝑm finẽ. Et tũc intẽtio istius sermõis ẽ notificare q ex ꝫ ꝑmone nõ declarañ: vtrũ iste primꝰ motor sit motor q̃si agens ꝛ finis insimul: aut motor ꝑm finez sit aliud a motore in eo ꝑm agens: ꝛ dixit ꝫ: qz ista nõdum sunt declarata de ꝫ primo motore: ꝛ ipse declarabit ea in octauo: ꝫ aũt intẽdit declarare ꝫ esse primũ motũ: ꝛ ꝓmuz motorẽ: vñ in prinçipio octaui ponit q ꝫ est primꝰ motus ꝛ primũ motũ: ꝛ pscrutabiñ de ꝫ motu vtz sit eternus: aut gnãtus. Et iõ q videt q ista declaratio eiñ supflua. nã illa que est in octauo sufficit: vt fecit Themistius peccat. Intẽtiones. n. diuerse sũt. Hoc. n. qđ declaratũ est ꝫ preponiñ ei qđ declaratũ est illic. s. motũ eternũ esse: ꝛ illud qđ dictũ est in octauo est quõ est dispositio in primo motore. Et iõ ꝓcessit in eternitate motus ꝓ duas vias: quaꝝ prima ẽ ex primo moto: ꝛ secũda ex ꝓsideratiõe de nã eoꝝ que mouẽñ ex se: ꝛ est magis ꝓpria. D. d. (sed illud qđ est primꝰ motor). i. ꝛ nõ intelligo hic ꝓ primũ motorẽ nisi illud qđ dicitur primũ: qz locus eius ex quo est prinçipiũ sui motus est locus eius qđ mouẽñ ex eo: ꝛ hoc manifestũ est in moto ex se. s. qñ locus eius ex quo incipit motus est locus moti: ꝛ accidet hoc qz iste motor nõ est corpus sed forma in corpore. Cum igiñ attribuañ loco: nõ attribuiñ nisi loco eius qđ mouẽñ ex eo: ꝛ ideo dixit (ꝛ dico locũ ꝛc.). i. ꝛ dico q locꝰ eoꝝ est idem. i. qz inter illa nõ est mediũ qñ cũ inter motorem ꝛ motũ nõ fuerit aliud motũ: tũc locus eoꝝ erit vnus necessario. D. d. (hoc enĩ cõe est). i. vt mihi vꝛ q oĩs motor ꝛ motũ inter q̃ nõ est mediũ sunt cõia. s. in hoc q locus eoꝝ est vnus: ꝛ si primus motor q nõ est corpus nõ est in loco: sed cũ attribuiñ loco nõ attribuiñ nisi loco moti. Non enim est in loco nisi qz motũ ex eo est in loco: cũ sit forma in moto: ꝛ hoc erit si intellexerimus hic ꝓ primũ motũ nõ potentiã que est in postremo moto: sed si intellexerim⁹ ipm primũ motũ: tũc primus motor ꝛ motum ex eo sine medio erunt in loco: quia sunt insimul in eodem loco: illa enĩ que sunt insimul in loco attribuuntur eidem loco.

¶ Qñ aũt tres sunt motus ꝑm locũ ꝛ ꝑm q̃litatẽ: ꝛ ꝑm q̃titatẽ: necesse est esse ea q̃ mouẽtur tria. Qđ quidem est ꝑm locũ loci mutatio. Qđ vo ꝑm q̃litatẽ alteratio. Qđ aũt ꝑm q̃titatẽ augmẽtum ꝛ decrementũ. Primũ igitur de loci mutatiõe dicamus Hic. n. primus motuũ ẽ. Oẽ igitur qđ fertur: aut ẽt ipsum a seipso mouetur: aut ab altero. Si enĩ a seipso manifestũ est q in seipso mouẽte existente simul mouens: ꝛ qđ mouetur erit ꝛ nullũ ipsoꝝ medium. Qđ aũt ab alio mouetur q̃drifarie dicitur: q enĩ sunt ab altero motus: q̃ttuor sunt: pulsio tractio: vectio: vertigo. Et nãqz alios oẽs in hos ne cesse est cõtingere. Pulsionis quidem igitur: alia quidem ꝓpulsio dr: alia aũt expulsio. Impulsio quidem igitur est: cũ mouẽs ei qđ mouetur nõ deficit. Expulsio aũt cũ deficit expellẽs. Vectio autẽ in tribꝰ erit motibus. Qđ. n. vehitur nõ ꝑm se mouetur: sed ꝑm accñs. In eo. n. qđ est: in eo qđ mouẽñ: aut sup id qđ mouetur mouetur ipm. Vehẽs aũt mouetur: aut pulsum aut tractũ: aut vertigine ductũ.

Manifestū igitur ꝙ vectio in tribus erit motib⁹ Tractio aūt est: aut ēt cū ad ipsum: vel ad alteruz velociꝰ sit motus trahētis insepatus ab eo qō trahitur. Et nāqz ad ipm est tractio: ꝛ ad alterū: ꝛ reliq tractus idem specie in hos reducūtur: vt inspiratio: expiratio: ꝛ spuitio: ꝛ quecūqz corpoꝝ emissiui: aut receptiui sunt in speculo ꝛ radiatio. Aliud qdem enim ipsoꝝ cōgregatio: aliud vō disgregatio. Et ois igitur motus qui est ꝑm locū cōgregatio ꝛ disgregatio est. Uertigo āt cōponitur ex tractu ꝛ pulsione. hic. n. pellit mouēs: illud āt trahit. Manifestū igitur ꝙ si quidē est simul pellēs ꝛ trahens cū eo qō trahitur ꝛ pellitur: nullū est mediū eius qō mouet ꝛ mouētis. Hoc aūt manifestuz est ex dictis. Pulsio e niz aut a seipso: aut ab alio ad aliud motus est. Tractus aūt: aut ab alio motꝰ ad seipz: aut ad aliud est: amplius. n. i piectis. Prō iectio aūt qñ velociꝰ motus fit in eo qō ꝑm naturam ferī fortiori facta impulsiōe. Et hoc facto tā diu accidit ferri quousqz vtiqz fortiorꝰ sit motꝰ eius qō fert. Manifestū igit qñ qō mouet ꝛ mouens simul sunt: ꝛ nullum ipsoꝝ medium est.

¶ Et cum motus sunt tres. s. in loco: in qualitate: in quātitate: necesse est ēt vt mota sint tria. Motꝰ igit in loco est trāslatio: ꝛ in qualitate est alteratio ꝛ in quātitate est augmentū ꝛ diminutio. Et prio loquemur de trāslatione: est eni primus motuum. Dicamus ergo ꝙ oē translatū aut ipm mouet ex se: aut ex alio. Si ex se: manifestū est cū motor eiꝰ sit in eo ꝙ motor ꝛ motū erit in eo insimul ꝛ inter illa nō erit mediū oino. Motus aūt eoꝝ que mouent ex alio est quattuor modis: attractio: ꝛ expulsio: ꝛ latio: ꝛ inuolutio: alij eni motꝰ reducunt ad istos. De expulsione vō est ductio: ꝛ ex eo est eiectio. Ductio vō est qñ motor nō separat a moto. Eiectio vō qñ eijciens sepat. Latio aūt est in tribus motibus: ꝛ latū nō est p se: sed mouet qz est in motor: aut seqtur motū. Deferens aūt mouet aut expulsiue: aut attractiue: aut circulariter. manifestum est igitur ꝙ latio est in tribus motibus. At tractio vō est aut qñ attrahens attrahit ad se: aut ad aliud: cū motus attrahentis cū singulariter ē sit velociꝰ q̄ motus attracti. Attractio. n. de attrahēte qñqz est ad se: ꝛ qñqz ad aliud. Et alij modi attractiōis sunt eiusdē modi: ad hec duo reducunt: anhelitus: ꝛ expiratio: ꝛ expuitio: ꝛ pcussio: pscurile ꝛ pscurale: illud est segregare: hic aūt ē cōgregare. Circulatio aūt est composita ex expulsione ꝛ attractione. Motor eni expellit qddā ꝛ attrahit qddā. Manifestū est igit ꝙ si expellēs ꝛ attrahens fuerint cū expulso ꝛ attracto: ꝙ inter motorē ꝛ motū nō erit mediū. Et hoc declarabit ex hoc ex quo declarauim⁹ has intentiones. Eiectio eni siue motus q ē aut dicas ab abillico aut dictis ab aliquo ad aliud: ꝛ attractio est vna intētio ꝛ est tiratio. Et piectio est qñ motus trāslati fuerit velociꝰ motu nature. Qm̄ ꝙ expulsionez sit fortior. Et necesse est vt trāslatū nō cesset moueri illo motu donec motus eius fiat fortior. Manifestuz est igitur ꝙ inter motorē ꝛ motū nō est medium.

¶ Intēdit in capl'o declarare ꝙ nullū mediū est inter motorem ꝓpinquū ꝛ illud qō mouet ab eo: neqz plenū neqz vacuū: ꝛ ꝙ eius motor est cū motor: ꝛ hoc necessariū est in demōstratiōe predicta: ꝛ est maximū fundamentū in pluribus reb⁹ nāliū. Est. n. necessariū in pdicta demōstratione: nā ipossibile est imaginari ex illis magnitudib⁹ fieri vnam magnitudinē infinitā ꝑm ☉ctum: nisi ꝓcedat ꝙ inter motorem ꝛ motū ab eo nō est mediū. Et qz intēdit declarare h vlr in oi moto: icepit narrare genera mobilium ꝛ dixit ꝙ mobilia sunt triū generuz: nā genera motuū sunt tria: vt declaratū est in quto: ꝛ forte tacuit gnātionē: qñ h manifestū est in ea magis q̄z in alijs. s. ꝙ gnāns est cū generato. Sed in pluribus alterationibus est dubiū: vtr motor tāgat motū: aut nō: ꝛ silr in multis motoribus ꝑm alterationem vt in magnete. Et cū narrauit modos mobiliū incepit de trāslatione ꝛ dixit (ꝛ primo loquemur ꝛc). i. in declarādo ꝙ iter motorē in loco: ꝛ illō qō mouet ab eo nō est mediū imo sunt insimul: ꝛ icepit in h diuidēdo motū in loco i illud qō mouet ex se: ꝛ illud qō mouet ex aliquo extrinseco: ꝛ posuit ꝙ illud qō mouet ex se: manifestū est in eo ꝙ motor ē insimul cū moto: cū declaratū sit ipsum hīe motorē existentē in eo: ꝛ ꝙ nihil mouet se: ꝛ dixit (si igit motū ex se mouet ꝛc) ꝛ h necesse est cū posuerimus ꝙ in eo est motor alius a moto vt declaratū est in initio istius tractatus. Deinde reuersus est ad illud qō mouet ex extrinseco: ꝛ nitit declarare h diuidēdo spēs motionis ex extrinseco ꝛ dixit (motus. n. eoꝝ que mouent ex alio ꝛc.) Deinde idurit rōnē ex qua apparet ꝙ oē qō mouet in loco reducit ad hec genera quattuor: nā oēs motiōes reducūt ad ista. i. ꝛ posset ꝛgs scire ꝙ spēs mutationū oēs reducūt ad hec quatuor: qñ cū inducent videbunt reduci ad aliqō istorū genez. Ut. g. qñ eductio ꝛ eiectio reducit ad expulsionē: sed differunt in hoc: qñ in eductiōe motor nō separat a moto ab initio motꝰ vsqz ad finem: in eiectiōe aūt separat. Et qz accepit lationez vno mō illoꝝ quattuor: ꝛ est ꝙ accñs: dixit (latio vō ꝛc). i. ꝛ iō latū dr motū ꝙ accidēs: qz inuenit in vnoquoqz triuz que sūt mota in loco ꝙ se: ꝛ oē qō mouet: qz est in moto dr moueri ꝙ accñs: ꝛ iō dixit (nō. n. mouet nisi qz est in moto aut sup motū.) D. d. (deferens vō ꝛc). i. ꝛ dixim⁹ ꝙ de latū mouet in vnoquoqz istoꝝ triū motuū: ꝛ est sup deferēs: nā dferēs aut mouet expulsiōe: aut attractiōe: aut circulatiōe: cū nō sit vnus alius modus motiōis. Et in rei veritate circulatio est ꝓposita vt ipse dicit ex expulsiōe ꝛ attractione: ꝛ sic motiones simplices sunt due: expulsio ꝛ attractio: sed tñ nō seqt ex hoc ꝙ motꝰ simplices sunt duo: imo motꝰ circularis ē magis simpler q̄z ceteri: ꝛ nō intelligit ꝙ deferens attrahens: aut expellēs: aut gyrās: sed expulsum ꝛ attractū: ꝛ circulatū. D. d. (ꝙ attractio est duobus modis ꝛc.) ꝛ h manifestū est: sed attractio que est in rebꝰ nālibus est attrahere aliqd ad se: in voluntarijs aūt inuenitur vtrūqz. D. d. (ꝛ ad h duo reducit āhelatio ꝛ ispiratio ꝛc) .i. qñ anhelatio est attractio: ꝛ expiratio est expulsio. vñ ꝛ expiratio ē ꝓposita ex duobꝰ motib⁹ expulsiōe ꝛ attractiōe D. d. (ꝛ pcussio ꝛc). i. qñ pcussio p alterē istoꝝ duoꝝ instoꝝ est segregatio: ꝛ segregatio est expulsio: ꝛ ꝗgatio est attractio: ꝛ vr̄ mūdi ꝙ intēdit opus textoris cū sua manu ꝛ suo pede. D. d. (circulatio vō est ꝓposita ꝛc). i. circulatio vō q̄ fit ex circulāte. D. d. (motor. n. expellit qddam ꝛc.) ꝛ cū posuit ꝙ oē mouere aut est expellere: aut attrahere: aut ꝓpositū ex istis: oñdit ꝙ si fuerit declaratū cū h ꝙ

ñō est mediū inter erpellēs ⁊ attrahēs: ⁊ iter erpulsum ⁊ attractū: ⁊ segē er b qꝫ nō est mediū iter aliquē motorē: ⁊ illud qō mouet ab eo: ⁊ syllogismus talis est. Ois motor in loco est: aut erpellēs: aut attrahēs. Et nullū mediū ē iter erpellēs ⁊ attrahēs: ⁊ erpulsum ⁊ attractū: ergo. Nullum mediū est inter aliquē motorē ⁊ illud qō mouet ab eo: ⁊ b intēdebat cū dirit (manifestū est igit qꝫ si erpellēs ⁊ attrahens fuerit ꝛc) ⁊ cū dirit: qꝫ cū fuerit declaratū stati declarabit qꝫ iter motorē ⁊ motū nō est mediū icepit declarare b in spēb⁹ erpellētis ⁊ attrahētis: ⁊ dirit (⁊ hoc dēclarabit ꝛc). i. ⁊ declarabit qꝫ in oib⁹ spēb⁹ motionū q̄ st sub erpulsione ⁊ attractōe motor tāgit motū er b qꝫ declarauim⁹ de illis intētiōib⁹. ⁊ dixit b vt mihi vi: qm̄ b apparēti⁹ ē in erpellēte ⁊ attrahēte q̄z in alijs spēb⁹ q̄ collocanť sub istis. Et est in erpellēte manifesti⁹ q̄z in attrahēte: ⁊ icepit exponere intētiōes ei⁹: ⁊ dirit: (eiectio enī ꝛc). i. ⁊ signū ei⁹ qō inter eijciēs ⁊ eiectū nō est mediū est: qm̄ eiectio siue dicas qꝫ est motus ab aliquo. i. ab eijciēte: aut dicas qꝫ est mot⁹ ab aliq̄ in aliqd. i. ab eijciēte in aliqd in qō est eiectio: aut qūcūqz direris in descriptiōe eiectionis: manifestū est qꝫ eiectio in eo est a principio cū eiecto. Sed q̄rit quo eijciēs sepaŕ ab eiecto: ⁊ eiectū remanet motū ex quo vi qꝫ eijciēs nō est tūc motor sed aer q nālit mouet er se: cum mouet er alio vt dicē in celo ⁊ mūdo. D. d. ⁊ attractio ē vna intētio ⁊ est tiratio: forte intēdit declarare p b qꝫ attrahēs est cum attracto: qm̄ cū attractio sit tiratio: ⁊ tirās sit cū tirato: necesse est vt attrahēs sit cū attracto: ⁊ forte intēdit declarare qꝫ tiratio ē attractio: ⁊ declaratū est qꝫ attrahēs ⁊ attractū ĩsimul sūt: ergo ⁊ tirās cū tirato. Et prima intētio ē manifestior: nā tirās esse cū tirato: manifesti⁹ est q̄z attrahēs esse cū attracto: cū multa videnť attrahere abqz eo qꝫ tangāt vt magnetes: ⁊ existimaŕ qꝫ virt⁹ attractiua in plātis ⁊ aialib⁹ est talis: ⁊ dixim⁹ qꝫ scda itētio pōt esse: qm̄ in b qꝫ attractio reducaŕ ad tirationē est latētia: ⁊ q̄si hz hāc exponē voluit notificare qꝫ tiratio est de attractiōe. Ad b aūt qꝫ q̄rit qm̄ plura attrahētia videnť attrahere sine tractu ⁊ sine motu. Dicēdū est qꝫ b dī attractio equoce: attractio enī in rei veritate est illa in q̄ attrahēs mouet cū attracto: ⁊ b qm̄ attractū ad ipm fuerit gescēs necesse est vt motus attrahētis sit velocior q̄z motus attracti ⁊ b iuenit in virtutib⁹ volūtarijs nō aiatis: ⁊ iuenit in plurib⁹ virtutib⁹ nālib⁹: ⁊ vitalib⁹: ⁊ iō posita sūt fila in mēbris aialiū. Attractio aūt in q̄ attrahēs est gescēs ⁊ attractū motū nō est attractio in rei vitate: sed attractū mouet er se ad attrahens vt pficiat se: vt lapis mouet ad inferius ⁊ ignis ad supius. Et silr oz b itelligere de motu ferri ad magnetē: ⁊ nutrimēti ad mēbra. U. g. ō motu sangis ad supiora corpis: ⁊ vlr nutrimēti arbor ad supiora eor. Sed est dūa iter ista ⁊ illa q̄ mouenť ad locū ppriū: qm̄ illa mouenť ad locū siue fuerit ꝓpinqu⁹ aut remot⁹. Nutrimēta vo nō mouenť ad nutriendū nisi cū fuerint in aliq̄ dispōne de nutrito: ⁊ silr ferrū nō mouet ad magnetē nisi cū fuerit in aliq̄ qualitate de magnete. Et iō qm̄ magnes fricaŕ cū alleo amittit virtutē: nā ferrū tūc nō acqrit de lapide in illa dispōne q̄litatē ꝓ quā natū est moueri p se ad lapidē: ⁊ b manifestū est in ambra qꝫ attrahit paleā: qm̄ caleŕit. Ergo iste modus motōis si dicaŕ attractio nō intēdebat ab Arī. in b noie attractio cum collocet in his q̄ mouenť er se. D. d. (pectio erit ꝛc). i. qm̄ trālferēs mouet trāslatū ad partē ad quā mouet nālit mouet motu velociori suo motu nāli. U. g. pectio lapidis ad inferius. D. d. (⁊ necesse est vt trāslatū nō cesset ꝛc). i. donec motus eius nālis fiat velocior ꝑm hāc exposition nō erit ista pectio cōis oib⁹ modis pectiōis. In pectiōe enī in q̄ mot⁹ pjciētis est ꝛ̄ motū nālem pjecti nō erit motus trāslati velocior suo motu nāli: sed ꝛ̄ius ei. Vñ ꝓt qs itelligere er b ꝑmōe aliqd cōe vtriqz ita qꝫ er b qō dirit: ⁊ pjectio erit qm̄ mot⁹ trāslati fuerit velocior motu nāli: itelligaŕ fortior. Si igit fuerit ꝛ̄ius vincet: ⁊ si ꝙueniens addet ei: ⁊ iō dirit (qm̄ erpulsio sit fortior) mot⁹. n. erpellentis in vtroqz mō est fortior motu erpulsi: ⁊ siue mot⁹ erpulsi ꝙueniat motui erpellētis: aut sit ei ꝓtrari⁹: ⁊ sic intelligetur residuum.

¶ At vo neqz alterati neqz alterātis nullū est mediū. Hoc aūt ex inductiōe manifestū. In oib⁹ enī accidit simul esse alterās qō vltimū est ⁊ primū qō alteraŕ. Quale. n. alteraŕ in eo qō sensibile ē. Sensibilia sūt qb⁹ differūt corpa ad iuicē: vt grauitas: leuitas: durities: mollities: sonus: nō sonus: albedo: nigredo: dulcedo: amaritudo: humiditas: siccitas: dēsitas: raritas: ⁊ hoꝝ media. Silr ⁊ alia q̄ sub sensu sūt: quoꝝ ē calor: ⁊ frig⁹: ⁊ lenitas: ⁊ aspritas. Hec. n. sūt passiones subiecte q̄litatis. His. n. differūt sensibilia corpoꝝ: aut ꝑm aliqō horum mai⁹ ⁊ min⁹: ⁊ in patiēdo aliqd eoꝝ: calefacta enīz ⁊ frigefacta: aut dulcefacta: aut amaricata: aut hz aliud aliqō ꝓdictoꝝ. Silr ⁊ aiata corpoꝝ: ⁊ inaiata: ⁊ aiatoꝝ quecūqz partium inanimate sunt.

¶ Neqz ēt inter alterās ⁊ alteratū ē mediuz. ⁊ hoc declarabit ꝑ inductionē. In oib⁹. n. alteratiōib⁹ necesse est vt postremū alteratū ⁊ primū alterans sint insimul. Densum. n. alteratū non alteraŕ nisi qꝫ est sensibile. Per sensibile. n. differūt corpora a se iuicē. U. g. grauitate: ⁊ leuitate: duritie: ⁊ mollitie: albedie: ⁊ nigredie: dulcedie: ⁊ amaritudine humiditate: ⁊ siccitate: densitate: ⁊ raritate: ⁊ eis q̄ sunt inter ista. Qm̄ ꝑ ista differunt corpa sensibilia: aut ꝑm magis ⁊ minus in aliquo istoꝝ: aut ꝑm qꝫ aggregāt aliqō istoꝝ. Corpa. n. aiata: ⁊ similit inanimata: ⁊ illud qō est ex partib⁹ aiatoꝝ nō aiatum: qm̄ calefacta sunt: aut infrigidata: aut amarificata: aut dulcefacta: aut passa aliqua predictorum alterata sunt. 11

¶ Cū declarauit qꝫ omnis motor motu locali ita qꝫ sit causa agens: nō est medium inter illud ⁊ illud qō mouetur ab eo: vult declarare etiam hoc in alteratione. Et qr qualitatum attributarum alteratiōi: alie sunt prime: vt caliditas: frigiditas: humiditas: ⁊ siccitas: ⁊ alie secunde ⁊ sunt ille q̄ fiunt ex istis. U. g. densum ⁊ rarum: ⁊ color ⁊ sapor. Et qr hoc nō apparet inductione nisi concedatur qꝫ iste secunde fiunt ex primis. deinde ponatur per inductionem qꝫ prime non fiant nisi motor tangat motum. U. g. calefaciens calefactum: incepit dicere quomodo sequitur ex hoc. si aliquod corpus condensetur vt condensans tangat ipsum ꝑm qꝫ infrigidans tangit infrigidatuz. Et similiter illud quod rarefit vt tangatur a rarefaciente ꝑm qꝫ est calefaciens: ⁊ ideo dixit (densitate ꝛc.) idest densum enim affert questionem in hoc: qm̄ potest aliquis dicere qꝫ non est necesse: vt illud quod densatur non densetur donec tangatur ab alio denso: ⁊ adhuc densum non alteratur nisi ꝑm qꝫ est sensibile: ⁊ ꝑm qꝫ est in capitulo qualitatis non in capitulo positionis. Et cum sit in caplo qualitatis tūc principium motus eius erit: aut a caliditate: aut a frigiditate: ⁊ caliditas: ⁊ frigiditas sunt principia alterationis: ⁊ alterans necessario est cum alterato. D. d. (⁊ sensibilia sunt ꝛc.) intendit corpora consimilium partium. differentie enim istoꝝ sūt in sensibilibus per quinqz sensus: ⁊ prima sensibilia sunt prime qualitates actiue earum: ⁊ sunt caliditas: ⁊ humiditas: ⁊ frigiditas: ⁊ siccitas: ⁊ qr intendit syllogizare qꝫ densum ⁊ rarum sunt qualitates: non positiones: sicut densuz ⁊ rarum sunt vltime differentie corpoꝝ consimilium: ⁊ differentie corpoꝝ consimilium sunt sensibiles: ergo dē

sum ⁊ rarum sunt de qualitate: ⁊ grauitas: ⁊ leuitas: sunt numerate in tactu ⁊ similiter duricies ⁊ mollities: ⁊ sonus ⁊ silentium in auditu: ⁊ albedo ⁊ nigredo in visu: ⁊ dulcedo ⁊ amaritudo in gustu: ⁊ voluit numerare eas vt appareat per inductionem q̄ vnaqueq; earum non completur: nisi per alterationem: ⁊ in alteratione alterans semper est cum alterato. D.d.(aut ita q̄ patiatur aliquod istorum) ideſt ⁊ q̄ omnia corpora mota non diuersantur nisi patiēdo ꝑm aliquam istarum qualitatum: siue corpora fuerint animata aut inanimata: ⁊ dixit hoc: q̄ corpus nō agit ali quā istarum qualitatum: nisi quia disponitur per illaz. Et cum posuit q̄ iste sunt differentie sensibilium: ⁊ fuit manifestum in omnibus qñ indigent in h̄ q̄ patiant ꝑm vnāquāq; istarum qualitatum. vt calefiant aut infrigidentur sed quia calefaciens ⁊ infrigidans tangit calefactuz ⁊ infrigidatum: verificauit illud qō intendebat declarare: ⁊ ē q̄ omne alterans tangit alteratum: ⁊ hoc intendebat cum dixit (corpora enim animata ⁊c) ideſt ⁊ necesse est vt isti sint modi alterationis: quia omne corpus animatum aut inanimatum non dicitur alterari: nisi cum calefit aut infrigidatur: aut patitur ꝑm aliquam istarum qualitatum quas numerauimus: scilicet priorum sensibilium.

¶ Et ipsi autem sensus alterantur: patiuntur eni. Actus enim ipsorum motus est per corpus patiēte aliquid sensu. Secūdum quecunq; igitur alterantur inanimata ⁊ animata ꝑm omnia hec alterantur. Secūdum quecūq; aūt alterantur animata non ꝑm hoc alterantur inanimata. Secūdum enim sensus non alterantur. Et latet cū alteranť inanimata. Nihil enim prohibet ⁊ animata latere cum alterantur: cum non ꝑm sensum accidit. Quod est alterationis ipsis. Si quidez igitur sensibiles sunt passiones: omnis per hoc alteratio ē. Hoc aūt manifestum est q̄ patiens ⁊ passio simul ⁊ horum nullum est medium. Nunc enim aer est continuus: aeri aūt continuatur corpus: ⁊ sic superficies quidem ad lumen terminatur: lumen autez ad visum. Similiter autem ⁊ auditus ⁊ odoratus admonens ipsa primum. Eodem aūt modo ⁊ simul: ⁊ gustus ⁊ sapor est.

12 ¶ Et ipsi etiam sensus alterantur quia patiuntur. Actio enim eorum est motus. Et omne ꝑm qō alterantur inanimata: per illud etiam alteranť animata. Sed non per omne illud per qō animata alterantur: alterantur inanimata. Non enim alterantur per sensus. Et cum accidit etiam vt alteratio illorum sit sine sensibilibus non percipiemus alterationem. Et cum passiones precedunt tunc forme erunt sensibiles ⁊ mediantibus formis erit alteratio. Ergo manifestum est q̄ faciens passionem: ⁊ patiens insimul sunt: ⁊ inter illa nō est medium. Aer enim est continuum: ⁊ corpus est coniunctum aeri: ⁊ superficies sequitur lumen: ⁊ lumen visum: ⁊ ꝑm hunc modum etiaz auditus ⁊ tactus sequuntur primum motorem: ⁊ similiter gustans ⁊ gustus.

12 ¶ Cum declarauit q̄ in omnibus alterationibus apparet q̄ inter alterans ⁊ alteratum non est medium ⁊ existimať q̄ sensus patiuntur quodāmodo modorum sensibiliū que alterant eos: vult declarare in istis ēt q̄ necesse est vt alterans ⁊ alteratū primū sint simul: ⁊ dixit (⁊ ipsi etiam sensus alterantur) ideſt ⁊ in sensibilibus etiam inuenitur aliqua alteratio quodāmodo. D.d.(q: agūt). s. qñ actio eorum est motus. s. mouere non moueri: ⁊ pati non agere. Sunt enim de virtutibus passiuis: non actiuis. Et cū narrauit q̄ in sensibus inuenitur modus alterationis alius a modo alterationis que est in ipsis sensibilibus: cum ista alteratio sit corporalis: ⁊ illa spiritualis: vt declaratum est in libro de anima: narrauit q̄ res animate alterātur p̄ duas alterationes insimul. s. spiritualem existentem in sensibus ⁊ corporalem existentem in sensibilibus. Inanimata autez non alterantur nisi altero genere tm̄ ⁊ dixit (⁊ omne per qō alterantur ⁊c). i. ⁊ causa in hoc est qm̄ animata alterātur per sensus ⁊ per non sensus: inanimata aūt alterantur per non sensus tm̄ cum non habeant sensus. D.d.(⁊ cum accidit etiam). i. ⁊ cum accidet animatis alterari sine sensibus: tunc alteratio non comprehendetur neq; percipieť: quēadmodum inanimata non comprehendunt hoc q̄ non est ita qñ alteranť ꝑm sensus: qñ tunc comprehendemus alterationem. D.d.(⁊ cum passiones precedunt ⁊c.) ideſt ⁊ cum passiones precedunt sensus: ⁊ media que sunt inter sensus: ⁊ qualitates sensibiles: tunc qualitates erunt sensibiles. i. comprehensibiles a sensu: ⁊ intendebat per hoc q̄ passio cōmunis est nature in hoc q̄ sensus comprehendat sensibilia: sed in cōmuni passione declaratuz est q̄ alterās est cum alterato: ergo necesse est vt passio sensuuz sit huiusmodi. s. q̄ inter eos ⁊ inter postremū agens non sit mediū: ⁊ q̄ alterans in eis sit cum alterato. D.d.(⁊ mediantibus formis ⁊c). i. ⁊ mediantibus qualitatibus sensibilibus: ⁊ existentibus in corpore qō sequitur sensus alterabūtur sensus. Et cum declarauit hunc sermonem dixit (ergo manifestum ⁊c.). i. ⁊ intendit per faciens passionem qualitatez que est in corpore tangente instrumentum sensus: ⁊ per passionem passionem existentem in instrumēto. D.d.(aer enim est continuum ⁊c). i. ⁊ nō debet aliquis dubitare de sensibus qui mouentur a sensibilibus de remote vt in visu color enim mouet aerem: ⁊ aer mouet sensum: aer enim cōtinuum est cum sensu: ⁊ corpus sensibile cōiunctum est cū aere. D.d.(⁊ superficies ⁊c.). i. ⁊ superficies in qua ē color tangit corpus illuminatum. s. aerem luminatum: ⁊ aer illuminatus tangit visum ⁊ accepit hic lumen loco illuminati: ⁊ intendit per luminatum diaphanum in actu nō illuminatum er sc. D.d.(⁊ ꝑm hunc modum etiam ⁊c.) ideſt ⁊ intēdit per primum motorem in auditu motum q̄ est in aere qui pcutit concauum auris. in olphatu vō est odor p̄ueniens ad nares. D.d.(⁊ similiter ⁊c.). i. ⁊ ita est de sensibus quorum sensibilia sūt separata sicut de sensibus quorum sensibilia sunt tangentia. V. g. in gustu ⁊ tactu. In sensibus enim quorum viscera tangunt sensibilia: non est vbium in hoc: sicut est in eis qui sūt separati a sensibilibus. Et cum declarauit q̄ inter motorem ⁊ motum primum in alteratione non est mediuz: neq; in ipsis sensibus: si vocať alteratio: incepit declarare ꝑ in augmento: ⁊ dixit.

¶ Similiter autez ⁊ in inanimatis ⁊ in isensibilibꝰ Et quod augetur ⁊ augens. Appositio enim quedam est augmentum: quia simul sunt: ⁊ quod augetur: ⁊ augens: ⁊ decrementum. Decrementi autē causa ablatio quedam est. Manifestum igitur est q̄ mouentis vltimi ⁊ primi quod mouetur nullus est mediū: ꝑm mediū mouentis. ⁊ eius qō mouet.

¶ Et similiter est de augente: ⁊ augibili augmentum est additio: ⁊ sic augmentans ⁊ augmentatuz erunt simul. Et similiter diminutio ⁊ subtractio. Manifestum est igitur q̄ inter postremū motum ⁊ primum motorem nō est aliud medium. 13

Dicit ⁊ silr

13 ¶ Dicit ꝛ similiter declarabit ꝙ inter augmẽtans ꝛ augmẽtatũ nõ est mediũ. Augmẽtũ .n. est additio augmẽtati: sed inter illud cui additꝫ: ꝛ illud qõ addit nõ est mediũ: ꝛ h manifestũ est: vñ necesse est ꝙ augmẽtans ꝛ augmẽtatũ sint in simul ꝛ silr de diminutiõe. Diminutio enī est subtractio diminuti: ꝛ subtractũ necessario est cũ ī illo a quo subtrahit. D.d. (manifestũ est igit ꝙ inter ꝛc.) ꝛ vocat ipm primum motorẽ. i. qꝫ mouet sine medio nõ q: est prim⁹ nāliter. ꝛ in qbusdã libꝫis dicit (manifestũ est igit ꝙ inter postremum motorẽ ꝛ primũ motũ nõ aliqd est oīno) ꝛ ītẽdit ꝙ inter ꝑmum motũ a motore: ꝛ illud nõ est aliqd: siue motor fuerit primus aut postremus scilicꝫ ꝙ primum motuꝫ ab aliquo motore mouetur ſm tactum.

¶ Qñ aũt que alterant omnia alterant a sensibilibus: ꝛ solum horuꝫ alteratio est. quecũqꝫ ſm se dicuntur pati ab his: ex his considerabimus.

14 ¶ Qñ aũt omne qõ alterat alterat a sensibilibus: ꝛ ꝙ alteratio est istoꝝ solorũ: ꝛ illoꝝ q̄ recipiũt passionem ab istis scietur ex hoc qõ narrabimus.

14 ¶ Incepit h pscrutari de hoc ꝙ motus alteratiõis est de p̄dicamento q̄litatis in genere q̄litatis passiue: ꝛ dirit: (qñ aũt omne qõ alterat ꝛc.) qñ aũt omne qõ mouet motu alterativo mouet in genere sensibiliũ. s. in tangibilibus: aut in sapore: aut in colore. Et cõsiderandũ est vtrũ iste mod⁹ inueniat in oĩbus sensibilibus: aut in qbusdã. Et est manifestũ ꝙ ista alteratio inuenit in prima ɔrietate q̄ est in tactu. s. calidi ꝛ fri. ꝛ sic. ꝛ hu. Et silr vī esse in ꝙrarijs sequẽtibus ista. U. g. duritie: mollitie. Sed tñ primo est in primis qualitatibus. In istis aũt secũdo ꝛ mediatib⁹ primis ꝛ silr in gustu. In sonis aũt vī ꝙ alteratio de graui in leue est modo equoco cũ istis: cũ sonus sit passio facta ī aere a percussione corpoꝝ. In olfatibus vo q̄litates manifeste sunt sed ꝙrarie latent in eis: vt dictũ est in libro de aĩa: ꝛ cũ ita sit: cũ dirit (alterant a sensibilibus) intelligendũ est ab oĩbus sensibilib⁹ si intellexerimus vniuersalitatẽ: sinaũt erciemus sonos. D.d. (ꝛ ꝙ alteratio ẽ istoꝝ solorꝫ). i. ꝛ manifestũ est ꝙ motus alterationis est istius generis tñ de p̄dicamẽto qualitatis. D.d. (ꝛ eoꝝ que recipiũt istas q̄litates ab alijs) ꝙ se nõ p accñs. q.d. ꝙ iste motus attribuitur qualitatibus que sunt in hoc genere: ꝛ rebus que recipiũt per se istas qualitates.

¶ Alioꝝ enim marime si aliqs intelligat in figuris: ꝛ in formis: ꝛ habitudinib⁹: ꝛ horꝝ remotiõibus: ꝛ acceptionib⁹: vī ꝙ est alteratiõis. Non est autez neqꝫ in his: sed fiunt hec: cũ quedã alterant. Dẽ sata enim: aut rarefacta: aut cũ sit calida aut frigida materia: alteratio .n. nõ est. Ex quo qdẽ est forma statue: nõ dicimus formaz: neqꝫ ex quo figura pyramidis est aut lecti: sed denominantes hoc. Hoc qdem eneũ: illud vo cereum: aliud vo ligneum. Qõ autem alterat es dicimus. Humidũ enī esse es dicimus: aut calidũ: aut forte. Et nõ soluz sic: sed humidũ ꝛ calidum es equoce dicentes passioni materiam. Qñ ergo ex quo qdem forma ꝛ figura ꝛ qõ factum est equoce nõ dicunt cũ figuris que sunt ex illo. Que aũt alterant cũ passionibus equinoce dicuntur: manifestum est ꝙ in solum sensibilibus alteratio est.

15 ¶ Dicamus igit de alteratione ꝙ ꝓprie videt esse inter alias qualitates in figuris ꝛ formis: ꝛ vestit eas ꝛ denudat. Et nõ etiã sunt in istis: sed ista hũt qñ aliqua alterant. Qñ enim mã densatur ꝛ rare fit ꝛ calefit aut infrigidatur. Alteratio vo non: qñ id ex quo fit forma idoli non dicimus ipm esse forma: neqꝫ illud ex quo fit figura: aut figura lecti vt esse figura. Sed denominantur nomina vt dicimus in illo qõ est cupreum. In hoc aũt cereũ. ꝛ in alio ligneũ. In alterato vo dicimus illud. Dicimus enī in cupro qõ est humidũ: aut calidum: aut durum. Et hoc nõ hoc tñ. sed dicimus ꝙ humidum ꝛ ꝙ calidũ est cuprũ. Et sunt cõia in nomine ꝓpter hoc ꝙ mã recipit passionẽ. Luz igitur illud ex quo fit forma aut figura facta nõ hꝫ cõmunicationem in nomine cum figuris ex quibus facte sũt Alteratum aũt cõuenit in nomine cum passionib⁹ ex quibus alteratur. Manifestuꝫ est ꝙ in solis sensibilibus est alteratio.

¶ Cum voluit declarare ꝙ transmutatio que dicitur alteratio non inuenitur de generibus qualitatum quattuor: nisi in genere sensibilium: ꝛ si quis videbit eam esse in alio genere dignius estvt sit in genere qualitatis existentis in quãtitate: ꝛ in formis que sunt in animato ſm ꝙ est animatuꝫ Incepit declarare hoc hic ꝙ nõ inuenitur in generibus: ex quo apparebit ꝙ cum in istis nõ inueniatur: quãto magis in ceteris generibus qualitatis: ꝛ dirit (dicamus igit de alteratione ꝛc). i. quoniã si transmutatio que dicitur alteratio fuerit in alio genere ꝓter genus qualitatum passiuarum: existimatum est ipsam esse in figuris que sunt in genere qualitatis: que est in quantitate: ſm ꝙ est q̄tãtas: ꝛ in formis que sunt in anima ꝛ animato qõ est aliud genus D.d. (ꝛ vestire ꝛ denudare). i. ꝛ dicitur aliqd alterari qñ recipit aliquã istarum figurarum: ꝛ quãdo denudatur alter: ꝛ intendebat declarare ꝙ motus alterationis si existimatur esse in istis rebus existimatur apud generationem ꝛ corruptionem earum: non quãdo sunt fixe. Et cum declarauit ꝙ nullus existimat alterationem esse in aliquo genere qualitatis: nisi sit in istis duobus. Incepit declarare ꝙ non inuenitur in istis duobus: ꝛ dirit (sed ista fiunt qñ alterantur aliqua). i. ꝛ in istis duobus generibus non inuenitur alteratio. Sed generatio rerum existentium in istis duobus generibus sequitur veram alterationem: nõ quia alteratio existit in eis sicut in rebus que alterãtur in rei veritate. Et hoc intẽdebat cum dirit (sed ista fiunt ꝛc). i. sed iste qualitates fiunt quãdo alterantur ille que sunt qualitates alterabiles in rei veritate. Deinde narrauit quomodo accidit hoc: ꝛ dirit (quando materia densatur ꝛc.) idest ꝛ generatio formarum ꝛ figurarum sequitur alterationem materie: aut quando condensatur ꝛ rarefit ſm videtes: ꝙ raritas ꝛ densitas sunt cause generationis ꝛ corruptionis aut quando calefit aut infrigidatur ſm ꝙ est verum in se: ita vt mihi videtur est intelligendus iste locus. Densitas enim ꝛ raritas sunt apud rerum qualitates sequentes calidum ꝛ frigidum. Densitas enim nil aliud est nisi transmutatio alicuius ad minorem magnitudinez: ꝛ raritas ad maiorem. Antiqui vo dicebant ꝙ densitas est constrictio pororum corporum ꝛ raritas expansio: ꝛ ꝙ he due sunt cause generationis: cum generatio apud eos sit congregatio ꝛ segregatio. Et hoc bene concessum est in corporibus habentibus poros: sed non sunt cause generationis ꝛ corruptionis vt fingebant: sed sequũtur generationem ꝛ corruptionem. D.d. (alteratio vo non). i. ꝙ autez generatio figurarum ꝛ formarum fit alteratio impossibile est. materie enim que recipiunt formas non dicuntur forme. U.g. qñ cuprum non dicitur idolum. s. qꝫ cupro non datur hoc nomen neqꝫ ligno hoc nomẽ lectus. D.d. (neqꝫ illud ex quo

sit figura ꝛc). i. neqz illud er quo sit figura q' est cera dicit figura ꝛ silr lignū nō dr lectus: neqz ēt ecōuerso. s. q' forma nominet a noie materie. Ut. g. vt lectus dicat lignum D. d. (sed denominant ꝛc.). i. ꝛ forme: lz nō nominentur a noie materie tñ denominant: vt cū dicit q' idolū est cupreum nō cupreū: ꝛ cū posuit q' figure ꝛ forme q̄ sunt in aia ꝛ aīato nō nominātur a noie materie: sed denominant incepit narrare q' nō est ita in alteratiōe: ꝛ dixit (alteratum vo ꝛc.). i. illud aūt qđ recipit alterationem nominat a nomine eius i qđ alterat: vt cū dr q' cupreū qđ alterat ad caliditatem: aut ad frigiditatē: est calidū: aut frigidū: sed cupreū qđ alterat ad aliquā figurā non dr illa figura. Ut. g. vt cuprum sit triāgulus. D. d. (alteratū vo dr illud). i. qñ subiectum alteratiōis denominat a qualitate que est in alteratione dicimus. n. frigidū ꝛ humidū intēdendo subiectū frigiditatis ꝛ humiditatis: ꝛ cū dixit hoc. D. d. cām ꝛ dixit (ꝛ sūt cōia in hoc ꝛc). i. ꝛ subiectū ꝛ accidens cōicant in eodem noie: q̄ subiectū nō erit a sua substātia erīte accidēte sicut subiectū recipiens formā erit a sua substātia erīte forma: ꝛ hec est dīa inter formā ꝛ accīs. Deinde induxit syllogisimū sup hoc ꝛ dixit (cū igit er quo fit forma ꝛc.) ꝛ cōpositio istius sermonis est in secūda figura sic. Illa que recipiunt formas nō cōicauit in noie in rebus alteratis. Sz alterabilia cōicant in noie cum passiombus. Ergo illa q̄ recipiunt formas non sunt alterabilia.

¶ Amplius ꝛ aliter dicere inconueniens est. Dicere enim hominem alteratum esse ꝛ domum accipientem finem ridiculum est. Si perfectionez domus tectionem: aut laterationem dicimus alterationem esse: laterata autem domo: aut cooperta alterari domum.

16 ¶ Et contingit etiam in hoc inopinabile hoc modo. Dicere enim hominem alterari ꝛ domum alterari cum completur ꝛ perficitur est derisibile. Quoniam si dixerimus q' perfectio domus que ē cooperire cum tegulis: ꝛ facere tegulas est alteratio. Dicemus q' cum domus est cooperta ꝛ fuerint tegule q' alteratur.

16 ¶ Iste est alius sermo in quo declarat q' figurarum generatio nō est alteratio: ꝛ q' si aliquis posuerit q' generatio figurarum est alteratio: continget ei ponere q' generatio in substantia est alteratio qđ est valde improbabile: ꝛ similitudo inter illa est quoniam subiectum in eis non est idem de principio generationis ad finem: ꝛ ideo generatum nō nominatur a nomine subiecti. Et quia igitur iaz apparuit er predicto sermone q' figure in hoc sūt similes formis substantialibus: ꝛ q' idem contingit in eis: incepit declarare qđ accidit de inopinabili: si dixerimus q' figure dum generantur alterantur: ꝛ dixit (ꝛ contingit etiaz inopinabile ꝛc) idest ꝛ dicens q' generatio figurarum est alteratio contingit ei magnum inopinabile: ꝛ est dicere in homine cum generatur q' alteratur: ꝛ similiter in domo. Conuenīt enī in hoc q' subiectū eorum non est idem de principio motus vsqz ad finem induxit illud inopinabile: ꝛ dixit (qñ si dixerimus q' perfectio domus ꝛc.) idest quoniam impossibile est dicere domum alterari cum generatur: nisi dicam' q' domus iam perfecta est: quod declaratū est ipsam esse substantiam: vt tectum ꝛ tegule est er genere qualitatis: quod dicitur alteratio. i. qñ si dixerimus q' perfectio domus q̄ est ligna ꝛ tegule: tūc possumus dicere q' generatio dom' est alteratio. Et cristimatur q' in hoc sermone destruxit antecedens: quoniam apparet er hoc qđ intendebat: sed hoc nō dicitur in domo: quoniā sua generatio perficitur: ergo neqz hoc dicitur in eo dū generatur. Sed tamen hoc verū est in consecutione conuertibili sicut in ista. Nam cum posuerimus q' illud quod generatur alteratur sequitur vt generatum sit in capitulo alterationis. Et similiter cum posuerimus q' generatum est in capitulo alterationis sequit vt generatio sit alteratio.

¶ Manifestum autem est quia quod est alteratiōis non est in his que fiunt. Neqz enim in habitibus Habitus enim virtutes ꝛ malicie sunt. Virtus autem omnis ꝛ malicia ad aliquid sunt. Sicut sanitas quidem calidorum ꝛ frigidorum cōmensuratio quedaz est: aut eorum que sunt intra ꝛ ad cōtinens. Similiter autem ꝛ pulchritudo ꝛ macies ad aliquid sunt. Dispositiones enim quedam perfecti ad optimum sunt: dico autem perfecti esse qđ sanat: ꝛ dispositum est circa naturam. Quoniam igitur virtutes ꝛ malicie sunt ad aliquid hec autez neqz generationes sunt: neqz ipsorum generatio est: neqz omnino alterationes. Manifestuz est q' non omnino est quod est alteratiōis circa habit'.

¶ Declaratum est igitur q' alteratio non est in eo quod generatur. Quoniam neqz in formis. Forme enim sunt virtutes aut vitia. Et virtus ꝛ vitiū sunt de capitulo relationis. Quēadmodum sanitas est de aliqua temperātia er rebus calidis ꝛ frigidis. Aut intrinseco: aut in respectu aeris continentis. Et similiter pulchritudo etiam ꝛ fortitudo sunt de capitulo relationis: sunt enim dispositiones animalium in respectu nobilissimi animalium. Et dico laudabilissimam dispositionem illaz que est naturalis pura. Et cuz virtutes ꝛ vitia sūt de capitulo ad aliquid: ꝛ illa que sunt de capitulo ad aliquid non habent generationem: neqz vniuersaliter alterationem: manifestum est q' alteratio non est in formis. 17

¶ Cum declarauit q' in genere qualitatis que est in quantitate non est alteratio: incepit etiaz declarare hoc in alio genere predicamenti qualitatis scilicet in formis que sunt in anima ꝛ in animato: ꝛ incepit a formis que sunt in corpore ꝛ dixit (declaratum est igitur q' alteratio ꝛc.) idest ꝛ cū declaratum sit q' alteratio non est in eo q' generatur neqz in eo quod est de genere generati. i. de genere formarum: manifestum est q' non est ēt in formis que sunt in animato: ꝛ narrauit hoc: ꝛ dixit (forme. n. sūt virtutes aut vitia). s. qñ omne quod attribuitur corpori animalium est: aut virtus aut vitium. s. aut virtus corporalis vt pulchritudo ꝛ fortitudo: aut vitium vt turpitudo. Deinde posuit aliam propositionem: ꝛ est q' virtutes ꝛ vitia sunt relatiua. Et q' hoc in quibusdam manifestius est q̄z in quibusdam: incepit exemplificare de apparentibus: vt declararet illa que latent (quēadmodum sanitas ꝛc). i. ꝛ quēadmodum manifestum est q' sanitas est aliqua temperantia: idest mediocritas inter res calidas ꝛ frigidas: aut in complexione corporis ꝛ membrorum: aut in rebus continentibus corp' in respectu corporis. Medium aūt relatiuum dicitur in respectu extremorum. Similiter apparet ꝺ in fortitudine ꝛ pulchritudine: qñ sunt relatiue. Et cum declarauit q' fortitudo ꝛ pulchritudo sunt sicut sanitas: incepit dicere illud in quo conueniunt: er quo certificatur ea esse relatiua: ꝛ dixit (sunt enim dispositiones ꝛc.). i. ꝛ pulchritudo ꝛ fortitudo sunt in capitulo ad aliquid: sicut in sanitate: quia pulchritudo: ꝛ fortitudo: ꝛ alie forme corporales similes his: sunt dispositiones laudabiles in animalibus que non intelliguntur: nisi in respectu laudabilissime dispositionis. s. in 17

respectu animalis nobilissime dispositionis. Et omne qđ intelligitur in respectu alterius est ad aliquid necessario. Dispositio.n. laudabilissima aialis est: vt in oibus dispositionibus suis sit ſm cursum nature: ⁊ pulchritudo in ali quo animali est dispositio in forma creature ꝓsiderata ſm dispositionem quã habet in creatione nobilissimi animalium in illa specie: ⁊ est illud qđ in oibus suis dispositionibus est ſm cursum nature. Et similiter fortitudo est dispositio ſm cursum nature ei⁹ in potentia: ⁊ q⁹ fortitudo est ad aliquid manifestum est: non enim dicitur: nisi in respectu debilitatis: ⁊ similiter est de pulchritudine cum dicatur in respectu turpitudinis: est enī vniuersaliter ꝓportio iter mẽbra media ⁊ extrema. Et cum declarauit q⁹ iste forme sunt ad aliquid: dixit (⁊ cum virtutes ⁊c). i. ⁊ cum sit declaratũ q⁹ forme ⁊ virtutes corporales sũt ad aliquid: ⁊ sit declaratum in quinto istius libri q⁹ in predicamẽto ad aliquid nõ est generatio: neqz transmutatio: neqz alteratio: manifestũ est quod sequitur in prima figura: q⁹ in formis corporalibus ⁊ in animatis non est alteratio.

¶ Neqz circa virtutes anime ⁊ malicias. Virtus enim perfectio quedam est vnũquodqz enim tunc maxime perfectum est. Cum attingit proprie virtuti. Et tunc est maxime ſm naturam. Sicut circulus tunc maxime ſm naturam est. Cum maxime circulus sit. Malicia autem corruptio bonum ⁊ remotio est.

18 ¶ Neqz etiam in virtutibus ⁊ vitijs anime. Virt⁹ enim est aliqua perfectio. Unaqueqz enim rerum tunc est perfecta in illa bona proprie in qua peruenit ad virtutem propriam. Et erit in fine dispositionis naturalis. Quẽadmodum circulus tũc erit in dispositione naturali cum erit circulus in fine. Vitium aũt distat ⁊ separatur ab illa.

18. ¶ Cum declarauit q⁹ alteratio nõ est in genere qualitatis q̃ est in quãtitate in eo qđ est quãtitas: incepit declarare hoc in formis aiatis: ⁊ incepit in hoc a virtutibus moralibus anteqz a cõprehensiuis: ⁊ dixit (neqz ẽt in virtutibus ⁊ vitijs aie.) Deinde indurit signum super hoc ⁊ dixit (virtus enim est aliqua pfectio). i. ⁊ in pfectione nõ est motus alterationis: ergo in virtute nõ est alteratio: cum generatio eius non sit alteratio. Et cum posuit q⁹ virtutes sũt perfectio: ⁊ intẽdit declarare q⁹ perfectio nõ est alteratio: incepit declarare ꝓpositionem per quã declarat̃ b: ⁊ est q⁹ pfectio non est diuisibilis. alteratio aũt est in re diuisibili ſm magis ⁊ minus: vt dictũ est in quinto de motu. ſ. q⁹ nõ inuenitur nisi in rebus diuisibilibus: ⁊ dixit (qm̃ vnaqueqz rerũ est perfecta in illo tempore in quo peruenit ⁊c.). i. ⁊ pfectio est indiuisibilis: qm̃ aliquid nõ fit pfectũ nisi in tempore in quo peruenit ad perfectionem: ⁊ causa in b q⁹ istud tempus est indiuisibile est: qm̃ illud qđ peruenit in illa hora est idiuisibile: ⁊ est perfectio: qr est finis rei nãlis ⁊ finis est idiuisibilis. D. d. (⁊ erit in fine rei nãlis. i. ⁊ ens erit in eo in fine rei nãlis: ⁊ cũ hora in qua inuenitur perfectio est indiuisibilis: ⁊ est declaratum q⁹ oĩs motus est in diuisibili: manifestum est q⁹ alteratio nõ est in perfectione. Et cuz posuit q⁹ pfectio est in fine rei nãlis: ⁊ q⁹ finis rei nãlis est indiuisibilis: incepit demonstrare b in circulo: cũ hoc manifestũ sit in eo. ſ. qm̃ est perfectio indiuisibilis: non enī est circulus magis qz circulus: ⁊ dixit (quẽadmodum circulus ⁊c). i. ⁊ perfectio rerum nãlium est indiuisibilis qr sũt in fine: non ante sicut est dispositio in circulo. Q̃ rñ perfectio eius est qm̃ fuerit in fine non enim est circulus ante finem: ⁊. q. d. ⁊ perfectiones sunt indiuisibiles qr perfectiones sunt similes perfectioni circuli quẽadmodum circulus non est circulus ante finem. Similiter ẽ in alijs perfectionibus. Et cũ declarauit q⁹ virtus ẽ indiuisibilis: declarauit b ẽt in vitio: ⁊. d. (⁊ vitiũ ⁊c) idest ⁊ vitiũ ẽ separatio ⁊ remotio ab illa fine indiuisibili: ⁊ cum iste finis ẽ indiuisibilis: ergo ⁊ illud qđ distat ab eo maxime ẽ indiuisibile: ⁊ sic non ẽ medium inter virtutem ⁊ vitium. Motus autez ẽ in eis inter que ẽ medium: vt declaratum ẽ in quinto: ⁊ totum hoc intellectũ ẽ ex suis verbis potentialiter.

¶ Fit quidem igitur cum quiddam alteratur: ⁊ acceptio virtutis: ⁊ remotio malicie: alteratio tamẽ horum neutrum est. Quod autem non alteretur aliquid horum manifestum est. Virtus quidem enim aut impassibilitas quedam est: aut passibile est sic. Malicia aũt passibilis est: aut cõtraria passio est virtuti. Et hoc totum est q⁹ moralem virtutez in voluptatibus ⁊ tristitijs esse accidit. Aut enī ſm actum est qđ est voluptatis: aut per memoriaz aut spem. Si quidem igitur ſm actum est: sensus est causa. Si vo per memoriam aut per spem ab ipso est: aut enīz insunt qualia passi sumus: remini scẽtib⁹ voluptatis: aut qualia patiemur sperãtib⁹. 19

¶ Et diminutio a virtute ⁊ denudatio a vitio fiunt quando aliquid alteratur. Sed neutrum est alteratio. Et signum eius q⁹ aliqua alterantur manifestum est. Virtus enim ẽ aut inreceptibilitas passionum: aut receptio earum tali modo. Vitium autem est receptio passionum contrario modo illi quo virtus recipit eas. Et vniuersaliter accidit q⁹ virtus moralis sit in modis voluptatis ⁊ tristitie. Voluptas enim aut est actu aut per rememorationem aut spe. Eius autem quod est actu causa est sensus. Illud autem quod est per rememorationem: aut per spem erit ſm hoc. Voluptas enī accidit nobis: aut per rememorationẽ eius quod habuimus ex ea. Aut per spem ad illud quod habendum est.

¶ Cum declarauit q⁹ in qualitate que ẽ in quantitate non ẽ alteratio. ⁊ q⁹ generatio eius sequitur alterationem: ⁊ declarauit q⁹ in virtutibus anime non ẽ alteratio: vult declarare q⁹ sequuntur alterationem: quod non fecit in formis corporalibus: qr manifestum ẽ eas sequi alterationem: ⁊ dixit (⁊ diminutio ⁊c). i. ⁊ vitium ⁊ virtus fiunt a reb⁹ alteratiuis: sed factio earum in se non ẽ alteratio: cum sint indiuisibiles: vt declaratum ẽ. Deinde indurit signum super hoc: ⁊ dixit (⁊ signum q⁹ aliqua alterantur manifestum ẽ) quoz alterationẽ segr̃ factio virtutũ ⁊ vitioz. Virtus enī aut est phibitio vitiosi a receptione passionũ corpaliũ: aut ẽ receptio passionũ mõ termiato: ⁊ qũocũqz fuerit necesse ẽt sequanr̃ passionẽ. Si aũt fuerint medie in passiõe sicut enim ẽ verum. Manifestum ẽ qm̃ sequuntur mediũ in passione. Ipsa enim passio corporalis erit per alterationem: immo est ipsa alteratio: ⁊ similiter si sequitur impassibilitatem. Prohibitio enim a passione prava erit per passiõem contrariam illi passioni prave. Et cum dixit q⁹ virtus sequitur alterationem cum sequitur passionem: ⁊ passio est alteratio: dixit hoc etiam in vitio: ⁊ dixit (vitium autem ẽ ⁊c) idest vitium aũt segtur receptionem passionum que sũt cõtrarie passionibus quas sequuntur virtutes. Sed queritur quomodo dicitur q⁹ virtus sequitur passionem laudabilẽ: ⁊ vitium passionem illaudabilem: ⁊ passio laudabilis ⁊ illaudabilis sequũtur virtutem ⁊ vitium. Virtus enim ẽ habitus p quem patitur passionem laudabilem. Et vitiũ est 19

habitus per quê patitur passionem illaudabilem. Ad hoc aũt dicendum est q̃ isti duo habitus acquiruntur cõsuetudine passionũ laudabiliũ aut illaudabiliũ. Ergo existẽtia eoꝝ perfectẽ necessario sequitur passionem. Et cum sit declaratum q̃ virtus ⁊ vitium sequitur passionem: est declaratum q̃ passio est alteratio: sequitur ex hoc q̃ virtus ⁊ vitium sequũtur alterationem. D. d. (⁊ vniuersaliter accidit ⁊c.) idest ⁊ virtus moralis est in voluptabili ⁊ cõtristabili scilz in querendo voluptabile: fugiendo contristabile ſm q̃ oportet: ⁊ quando oportet: ⁊ intẽdebat per hoc dicere q̃ virtus sequitur passionem. Nam querere voluptabile ⁊ fugere contristabile sequũtur passiones ⁊ syllogisin⁹ componitur sic. Virtus inuenitur in cõtristabili ⁊ voluptabili. Et contristabile ⁊ voluptabile sequũtur passionẽ. Ergo virtus sequitur passionem. Et similiter declarabitur p hunc syllogismũ in vitio. Et q̃ voluptabile aliud est in preterito: ⁊ aliud in futuro: declarauit b ⁊. d. (voluptas enim aut est in actu ⁊c.) ⁊ intendit per actum temp⁹ presens: ⁊ p rememorationem preteritũ: ⁊ per spem futurũ. Et q̃ vnus quisq; istoꝝ triũ modoꝝ voluptatis ꝓpri⁹ est alicui virtuti virtutũ anime: ⁊ dixit (eius vo que est in actu causa ẽ sensus) idest voluptatis enim que est in actu causa est q̃ comprehenditur sensu qui est in actu. Et eius que est per spem causa est sensus: sed de sensu qui est in potentia. Ille q̃ iam exiuit in actũ ꝓpriũ est virtuti rememoratiue: ⁊ ille q̃ futurus est imaginatiue. Delectamur enim per rememorationem: quando imaginati sum⁹ illud rememoratũ. q. iaz erisset in actũ. Et similiter ẽ de sperato. Omnia igitur pendent a sensu: ⁊ ideo dixit (voluptas enim accidit nobis ⁊c) ⁊. q. intẽdebat per b confirmare q̃ voluptas fit a passione que fit a sensibili: ⁊ q̃ voluptatio est per spatiũ: ⁊ illud gõ fiendum est: potest hic fieri conclusio scilz q̃ voluptas sequitur passionem a sensibili. Quoniam necesse ẽ si voluptas sit passio: aut sequatur passionem vt facta sit a passione sensibili: cũ sit positum q̃ passiones fiant a sensibilibus: ⁊ isensibilibus. Et ideo dissoluit questionem narrando q̃ voluptas in preterito ⁊ futuro est sensibile in potentia. ⁊ q̃ comprehensio sensibilis in potentia ⁊ in actu: sequitur eam necessario passio.

¶ At vo neqz in intellectiua parte anime est alteratio. Sciens enim maxime ad aliquid dicitur: hoc autem manifestum ẽ. Secũdum enim nullam potentiam in mouentibus factum ẽ q̃ ẽ scientie: sed existente quodam. Ex ea enim que est ſm partem experientia vniuersalem accipim⁹ scientiã. Neqz igitur actus generatio est: nisi aliquis respectionem ⁊ tactum generatiões dicat. Huiusmodi enim est actus. Que autem ex principio ẽ acceptio scientie non est generatio neqz alteratio. In quiescendo nãqz ⁊ sedendo anima sciens fit ⁊ prudẽs. Sicut igitur neqz cum dormiens surgat aliquis: aut ebrius pauset: aut infirmans ordinetur factus est sciens q̃uis prius non poterat vti: ⁊ ſm scientiam agere. Sed mutata perturbatione ⁊ in statum reueniente intellectu inerat potentia ad scientie cõgruitatem. Huiusmodi igitur aliquid fit ⁊ quod ẽ ex principio ⁊ scientie existentia. Turbationis enim quies quedaz est restitutio. Neqz igitur infantes possũt addiscere: neqz iudicant sensibus: similiter et senioribus: multa enim turbatio circa hos ⁊ motus. Statur autem ⁊ pausatur turbatio aliquãdo quidem a natura: aliquando autem ab alijs. In vtriſqz autem his alterari aliquid accidit: sicut cũ surgat ⁊ fiat vigilans ad actum. Manifestum igitur quantum ipsum alterationis in sensibilibus ẽ ⁊ in sensibili parte anime: ⁊ in alio nullo nisi ſm accidens.

¶ Neqz in parte distinguente de anima est alteratio. Sciens enim ⁊ cognoscens dignius dicentur de capitulo ad aliquid: ⁊ hoc manifestum ẽ. Quoniam cognitio non est in cognoscente ita q̃ aliqua potentia omnino moueatur: sed cum aliquid fuerit. Quoniam per experientiam rerum particularium comparamus cognitionẽ mutabilez. Neqz intellectus est etiam generatio. Nisi quis dicat q̃ videre etiam ⁊ sentire ẽ generatio. ⁊ q̃ tale est. Intelligere ⁊ acquirere cognitionem in principio non ẽ generatio: neqz alteratio. Homo enim fit sciens ⁊ intelligens quando anima eius quiescit ⁊ firmatur. Quẽadmodum igitur homo quando expergefit a somno: aut quando deinebriaꝝ: aut quã do fuit infirmus non dicitur ipse fieri sciens. Licz prius non habebit potentiaz vtendi scientia neqz operandi ea. Deinde postq̃ recessit illa conturbatio ⁊ quiescit intellectus inuenitur in eo ista potentia que fit: ita est in eo quod inuenitur in principio in dispositione cognitionis. Cognitio enim est quies: ⁊ rectitudo. Neqz pueri etiam possunt addiscere aut communicare in sensibus sicut plurium annoꝝ. Nam cõturbatio ⁊ motus in pueris est multa. Et ista conturbatio rectificatur ⁊ cessat: quedam a natura: ⁊ quedam in alijs rebus: vt a disciplina: ⁊ a similibus. Et in istis duobus necesse est vt aliquid alteretur sicut ẽ dispositio eius quod expergefit a somno: ⁊ ẽ somnus apud actuz. Manifestum ẽ igitur q̃ alteratio ẽ in sensibilibus ⁊ in parte sensibili anime: in alijs autem non nisi per accidens.

¶ Cum declarauit q̃ in parte rationabili operatiua non est transmutatio: vult declarare q̃ neqz in parte comprehensiua anime fit transmutatio neqz alteratio: ⁊ dixit (neqz in parte distinguente) ⁊ intendit per partem distinguentem comprehendentem: ⁊ est virtus sensibilis ⁊ imaginatiua: ⁊ rationabilis. D. d. (cognoscens enim dignius ẽ ⁊c.) idest ⁊ signũ eius est q̃ generatio istoꝝ videtur esse de genere relationis ⁊ maxime partis rationabilis. Est enim dignius: vt existimetur esse de capitulo ad aliquid q̃z de qualitate: ⁊ intendit q̃ esse comprehensionem in nobis non est aliqd factum in se: sed in respectu ad nos: scilz quãdo anima fuerit preparata ad recipiendũ illas cõprehensiones: vt ferrũ preparatur per tersitudinem ad recipiendũ lucem: ⁊ alios colores: ⁊ formas. Non q̃ cõprehensiones generentur in se ita q̃ ante nõ erant. Et hoc quod dixit manifestius ẽ in intellectu q̃z in alijs virtutibus cõprehensiuis: ⁊ ideo dixit (cognoscens enim ⁊c.) sed intẽdebat per cognoscens intellectũ: ⁊ forte intẽdit per cognoscens omnes virtutes comprehensiuas: ⁊ erit ista cõparatio inter illas: ad alias partes anime nõ rationabiles. s. morales. D. d. (⁊ hoc manifestũ ẽ ⁊c.). i. qñ cognitio nõ fit in cognoscẽte: ita q̃ pars cognoscens fit trãsmutata: sed fit qñ aliud aliquid trãsmutatur sicut

tatur: ſicut eſt diſpoſitio in omnibus relatiuis. Ut. g. in columna enim nō trāſmutatur in ſe qñ de ſiniſtra poſita eſt in dextra: ſed aliud. Ut. g. Sor. Et ſimiliter ē diſpoſitio in factione cognitionis: qñ hoc non fit ita q̄ pars cognoſcens tranſmutetur: ſed q̄ aliud tranſmutatur: ⁊ eſt illud in reſpectu cuius dicitur illa cognitio. Et cū narrauit qđ cognitio fit in nobis non ita quod pars cognoſcens tranſmutetur: ſed aliud dixit: quid eſt illud aliud: ⁊ dixit: (qñ er experientia ⁊c.) ideſt qñ cognitio fit in nobis quā do tranſmutatur per receptionem particularium ⁊ conſideratione eorum: qñ cum conſideramus particularia fit ex hoc cognitio vniuerſalis in nobis ſm relationem ad illa: ſcilz q̄ cum apud nos fit ex aliqua ſpecie plus q̄z vnuz particulare: ſtatiz fit in nobis ſpecies vniuerſalis abſq; eo q̄ in ipſa fiat tranſmutatio. Deinde dixit (neq; intellect⁹ etiam ⁊c.) ideſt ⁊ ad dicendum q̄ intelligere eſt generatio non habet viam ad dicendum hoc: niſi dicat q̄ videre ⁊ vniuerſaliter ſentire eſt generatio: ⁊ dixit hoc: quia proportio intellectus ad intellectum eſt ſicut proportio ſenſus ad ſenſatum. Si igitur aliquis diceret: q̄ factio iſtoruz eſt paſſio ⁊ tranſmutatio ſcilz q̄ ſequitur alterationem ſm q̄ eſt vera generatio poteſt dicere ꝺ in intellectu. Q ui autez non dicit hoc in ſenſibus minus dicit in intellectu. Deinde incepit probare q̄ cognitio fit in nobis ſine generatiōe per rationes probabiles: ⁊ dixit (⁊ acquiſitio cognitionis ⁊c.) intendit a principio non ſm remembrationem. Deinde dicit (homo enim ⁊c.) ideſt ⁊ neceſſe eſt vt cognitio fiat in nobis ſine generatione: quia viſum eſt q̄ homo non fit cognoſcens niſi quādo quieuerit ⁊ rectificata fuerint accidentia anime apud ſeparationem a puericia. Et intēdit q̄ ſcientia non eſt in puericia in actu: ſed accidentia appetibilia ⁊ vniuerſaliter humores vt dixit ꝑ Plato impediūt puerum: ⁊ ideo aſſimilauit ipſum dormienti ⁊ ebrio ⁊ infirmo ⁊ dixit (quēadmodum igitur homo ⁊c.) ideſt ⁊ quēadmodum quando homo fuerit dormiens ⁊ expergefit ⁊ reuerſa eſt ad illum cognitio eius: aut quando eſt liberat⁹ ab ebrietate: aut ab infirmitate non dicitur acquirere ſcientiā quā non habebat prius: ſcilz ſcientiam generatam in ſe poſtq̄z non fuit. Ita etiam non dicimus in ſcientia que acquiritur a principio q̄ eſt ſcientia generata in ſe: ſed generatio eius in ſciente eſt ſm relationem: ſicut lux generatur in ſpeculo ferri terſo. D. d. (liz prius non habebat potentiam ⁊c.) ideſt quoniam quēadmodum dicimus in dormiente quando expergefit ipſum habere ſcientiam quaz prius nō habebat: potentiam vtendi: ideſt quoniaz non erat exiſtēs in actu in anima eius. Ita dicimus in ſcientia acquiſita a principio. Et nō intendebat p̄ hoc quod dixit in dormiente: q̄ ſcientia reuertitur ad illum quā prius non habebat ī potentia vtendi. Et ꝺ q̄ aſſimilauit ſcientiam acquiſitaz a principio ſcientie acquiſite poſt ſomnum: ita q̄ ſcientia acquiſita a principio acquiratur illo modo quo acquiritur poſt ſomnum: nam hoc eſt impoſſibile: ſed intendebat per potēſtiam vtendi ipſam eſſe in anima eius in actu non a generatione. Deinde indurit aliud ſignum: ⁊ dixit (cognitio enim eſt quies ⁊ rectitudo) ideſt ⁊ ideo cognitio exiſtit in nobis ī principio per quietem anime ⁊ rectitudinem accidentium ⁊ ſi generetur: tunc exiſtentia eius eſſet apud tranſmutationem. Deinde indurit ſignum de pueris: ⁊ dixit (neq; pueri etiam ⁊c.) ideſt ⁊ hec eſt cauſa in hoc q̄ pueri non addiſcunt anteq̄z pertranſeant puericiam: neq; cōmunicant cū eis qui ſunt plurium annoz in quantitate eius q̄ comprehendunt de differentijs ſenſibiliuz: ſcilicet q̄ humor ⁊ motus abundat in eis. Deinde dixit (⁊ iſta conturbatio ⁊c.) ⁊ intendit per naturam etatem: ⁊ per alias res conſuetudinem: ⁊ exercitium. Exercitium enim largitur nature hominis preparationem que in ea non erat ante: ⁊ non eſt remotuz vt virt⁹: ſcilicet moralis operetur in hoc: ⁊ maxime caſtitas. D. d. (⁊ in iſtis duobus ⁊c.) ideſt ⁊ in iſta trāſlatione quā habent pueri de ignorantia ad cognitionem ꝓpter etatem aut per diſciplinam: neceſſe eſt vt alteretur. Ut. g. ſubiectum anime quod eſt calor naturalis: ſicut accidit ei qui expergefit a ſomno vt intelligat per alterationem alterius partis in eo a parte que intelligit. Ut. g. caloris naturalis. Et intendebat per omnia iſta ponere q̄ anima non alteratur per ſe ſed per accidens. Si aūt facta eſt tūc eē ei⁹ ſequit̄ eſſentialiter alterationē. Si aūt nō eſt facta tūc eſſe eius in nobis ſequit̄ alterationē nō eſſe eius in ſe: ſicut eſt diſpoſitio in ſomno. Et hoc manifeſti⁹ eſt in intellectu q̄z ī ceteris partib⁹ anime cognoſcibilibus. Et iam declarauit ipſe in libro de anima q̄ eſſe cōprehēſibiliū ſenſus ſequitur in ſe alterationē eſſentialiter: poſtq̄z indurit iſta ſigna ſufficientia quibus vſus eſt hic. In intellectu aūt multū latet: ⁊ iam cōſideraūimus de hoc in libro de anima. hoc aūt non intendebat declarare q̄ anima nō intelligibilis aut intellectus nō ſequitur in ſuo eſſe trāſmatationē eſſentialiter ſed intendebat declarare q̄ in ea nō eſt trāſmutatio. Sūt enim tria quoz vnū eſt vtz in ſubſtātia ītellect⁹ aut anime ſit trāſmutatio ⁊ alteratio. Secūdū vo eſt vtrū ſuū eſſe ī ſe ſequat̄ tranſmutationez ⁊ alterationem eſſentialiter ita q̄ ſit facta in rei veritate. Tertiū aūt eſt vtz ſuum eſſe ſequatur alteratione p̄ accidens. ſ. ſm q̄ eſt in nobis nō ſm q̄ eſt in ſe. Et q̄ ſi fuerit declaratū ipſam eſſe alteratā p̄ accidēs tūc dignioz erit vt nō ſit alterata in ſua ſubſtātia: q̄z vt ſequat̄ alterationē eſſentialiter. Et q̄ ſi ex vtraq; opinione ſequit̄ vt nō ſit alterata in ſua ſubſtātia: ⁊ eſt illud qđ intendebat vidit q̄ melioz doctrina in hoc eſt inducere ſermones ex qb⁹ videt̄ ipſam eē alteratā p̄ accidens: Q uoniā cū hoc fuerit exiſtimatū. ſ. ipſam eſſe alteratā p̄ accidens: tūc mens non cogitabit in hoc q̄ nō ſit alterata in ſua ſubſtātia: Sed illō de quo cogitabit tūc eſt: vtrū ſit poſſibile vt in ſuo eē ſequatur alterationē eſſentialiter aut nō: Et cū nō accidit ei in ꝺ niſi altera duarū cogitationū ꝓpter illa ſigna ſufficientia q̄ ſunt in prima cognitione ſcilicet quoniā nō accidit ei vt ſit alterata in ſua ſubſtātia: manifeſtū eſt qđ qui audiuerit iſta ſigna non dubitabit in hoc q̄ eſt non tranſmutata in ſua ſubſtantia. Sed remanebit ei ſecūda poſſibilitas. ſ. in nobis: non q̄ hec ſit opinio eius: ſed intēdebat demonſtrare vim iſtius opinionis. Ut cū homo ſciuerit illa ſigna habebit pro impoſſibili: vt ſit alterata in ſua ſubſtantia ⁊ non remanebit ei cognitio niſi inter duas alias intentiōes. D. d. (manifeſtū eſt igitur de alteratione ⁊c.) ⁊ intendit per ſenſibilia tangibilia: ⁊ colores: ⁊ ſapores: ⁊ odores: ⁊ per partem ſenſibilem anime paſſiones factas in virtute concupiſcibili: quas ſequūtur paſſiones corporales: vt rubor verecundiam: ⁊ pallor timorem. Et vocauit hanc partem corporalem: q̄ indiget corpore: ⁊ ideo nullus exiſtimat q̄ illa pars anime poteſt ſeparari. Sed queritur hic quare tacuit hic ſpeciem qualitatis que dicitur potentia ⁊ impotētia naturalis. Et Aler. dicit qđ iam declaratū ē vniuerſaliter q̄ non eſt qualitas ⁊ intendit vt mihi videtur q̄ res agūt̄ per ſuas formas ⁊ patiunt̄ per materias. ⁊ forme ⁊ materie ſūt ſubſtantie neceſſario. Et forte intēdit qđ declaratum ē vniuerſaliter q̄ non eſt qualitas alterabilis: qñ eſt forma: ⁊ declaratum eſt q̄ forme non ſunt alteratio: ſed ſequuntur alterationem.

¶ Dubitabit autem aliquis vtrum eſt motus omnis omni comparatiuus aut non. Si igitur ē omnis comparatiuus: ⁊ equaliter velox eſt: q̄ in equali tempore per equale ſpatium mouetur. Erit ergo circulatio quidem equalis recto ⁊ maioz: ⁊ minoz. Amplius autez alteratio ⁊ loci mutatio equalis eſt: cum in equali tempore aliud quidem alteretur: aliud vo ducatur. Erit ergo equalis paſſio longitudini: ſed hoc impoſſibile eſt. Si ergo cum in equali tempore ſm equale moueatur: tūc equa

liter velox est. Equalis autem non est passio omnis lōgitudini. Quare non erit alteratio loci mutationi equalis: neq; minor. Quare non omnis comparatiuus est.

21 ¶ Et queritur vtrum motus coniungetur cū motu aut non. Quoniam si omnes motus coniungūtur sibi: ⁊ conuenientia in velocitate sunt illa que in tempore equali mouentur per equale. Tūc aliquis mot⁹ circularis erit equalis recto. Ergo aliquis motus circularis erit maior aut minor illo: ⁊ alteratio ⁊ trāslatio erunt equales cum in tempore equali hoc alteratur: ⁊ hoc mutat locuz. Ergo passio erit equalis longitudini: sed hoc est impossibile. Quoniam tunc velocitas est qualis quādo duo pertranseūt in equali tempore aliquod equale. Sed passio ⁊ longitudo non sunt equales: ergo neq; alteratio ⁊ trāslatio sunt equales. Neq; vna minor est alia. Unde necesse est vt nō omnis motus coniungatur cum omni motu.

21 ¶ Hec est quarta questio istius tractatus. In prima enī declarauit q̄ omne motum habet motorem. In secunda vo q̄ omnia mota in loco reducuntur ad primū motum quod mouetur a motore in ipso. Tertia autem est q̄ omnis motor est insimul cum eo qō ab eo mouetur in loco. Quarta vo est ista: vtruz omnis motus habet proportionem cum omni motu: ⁊ dirit (⁊ queritur ⁊c.) ⁊ intendit per coniunctionez: superpositionem: ⁊ mensurationem: ita q̄ omnes motus possunt diuersari ſm magis ⁊ minus. Deide dirit (qm̄ si omnes motus ⁊c.) ideſt quoniam si omnes motus mensurent se adinuicem: aut superponuntur sibi adinuicez sequitur vt motus circularis sit equalis recto. Quoniam si duo motus fuerint superpositi: aut mensurantes se adinuicem: tunc duo spatia per que sunt motus erunt talia. Et hoc intendebat cum dirit (⁊ conuenientia in velocitate ⁊c) ⁊ cum indurit hoc improbabile indurit aliud maius. ⁊ dirit (⁊ erit etiam alteratio translatio equalis ⁊c.) ideſt ⁊ si q libet motus mensuret quemlibet motum: sequit̄ aliud inopinabilius predicto: ⁊ est vt alteratio sit equalis trāslationi: cum fuerint posite in tempore equali. Deinde indurit impossibile qō sequitur ex hoc: ⁊ dirit (ergo ⁊ passio erit eq̄lis longitudini) .i. ⁊ si alteratio ē eq̄lis lōgitudini necesse ē vt q̄litas sit eq̄lis loco: aut mīor: aut maior. Deide indurit causam in hoc quod est impossibile: ⁊ dirit (sed hoc est impossibile ⁊c.) ideſt sed hoc est impossibile: q̄ equalia in velocitate dicuntur equalia: quia in eodem tempore pertranseunt idem spatium in quātitate ⁊ qualitate: ⁊ si in trāslatione ⁊ alteratione inuenitur equalitas: necesse est vt qualitas sit equalis loco: quod est valde inopinabile. ⁊ cum ꝑ multum apparet in alteratione ⁊ translatione: scilz quontā nō dicuntur vniuoce: indurit conclusionem intentam: ita q̄ iam complenit suam declarationem: ⁊ dirit (⁊ ergo nec alteratio est equalis translationi) ⁊ cum declarauit q̄ alteratio non est equalis translationi: dirit (ergo necesse est vt non omnis motus ⁊c.) ideſt vt non omnis motus mensuret omnem motum cum alteratio ⁊ translatio sint motus: tamen non equalis: ⁊ mensurantia se adinuicem sunt illa in quibus inuenitur equalitas. ⁊ quia aliquantulum ē dubium de coniunctione motus translationis recte cum circulari: reuersus est ad illum.

¶ In circulo autem ⁊ recto quomodo cōtingit. In cōueniens quidē est: nisi sit in circulo similiter hoc aliquid moueri: ⁊ hoc in recto. Sed mor necesse ē aut velocius aut tardius moueri: sicut si hoc moueatur deorsum: hoc autem sursum.

¶ Sed considerandum quomodo est de circulo ⁊ 22
linea recta. Quoniam turpe est dicere q̄ hoc impossibile est: vt moueatur circulariter ⁊ mouetur idem recte: ⁊ eodem modo. Sed necesse est vt cū mouetur taliter vt motus eius sit velocior ⁊ tardior. Sicut est necesse in eo quod mouetur quandoq; superius: ⁊ quandoq; inferius: ⁊ hoc non nocet.

¶ Cum indurit inopinabile qō contingit: si motus rect⁹ sit 22
ꝓportionalis motui circulari: incepit inducere modū quo potest quis existimare q̄ isti positioni non sequitur impro babile: ⁊ dirit (sed ꝙsiderandum est ⁊c.) ideſt quoniā manifestū est q̄ motus alterationis non est ꝓportionalis motui trāslationis: sed illud de quo perscrutanduz est: est vtr motus rectus sit ꝓportionalis motui circulari: ⁊ ipse circulus linee recte. cū inter motum circularem ⁊ rectum fuerit ꝓportio: necesse est vt causa in hoc sit: quoniam inter lineam circularem ⁊ rectam est ꝓportio. ⁊ ideo perscrutat⁹ ē hic de circulo ⁊ linea recta: ⁊ dirit (sed considerandum est ⁊c.) Deinde indurit modum quo existimat̄ q̄ non sequat̄ hanc ꝓpositionem improbabilem ⁊ dirit: (malum enim ē dicere ⁊c.) ideſt inconueniens est enim dicere q̄ impossibile est vt aliqd moueat̄ circulariter motu eq̄li in velocitate sui motui recto. Sed necesse ē in eo qō moueť circulariť ⁊ mouet̄ rectevt alter motū sit alio velocior: aut tardior: aut eq̄lis. Et hoc intendebat cū dirit: (sed necesse est cum mouet̄ ⁊c.) ideſt quoniam quēadmodū motus rectus est velocior ⁊ tardior alio motu recto. Et sr̄iliter circularis cū circulari ita est de recto cuz circulari. Deinde dirit (⁊ hoc non nocet) ideſt ⁊ existimatur q̄ nullum inopinabile sequitur ex hac positione.

¶ Amplius nihil differt in ratione si aliquis dicat necessarium esse velocius mor aut tardius moueri. Erit enim maior ⁊ mior circulus illo recto quare ⁊ equalis. Si enim in .a. tempore ipsum .b. trāsiuit. aliud autem ipsum .c. maius erit .b. ipo. c. sic enim velocius esse dictum est. Ergo ⁊ si in minori equale velocius est. Quare erit aliqua pars ipius .a. in quo ipsius .b. circuli transibit: cum in toto .a. ipsum .c.

¶ Si igitur aliquis direrit q̄ hoc necesse est vt mo 23
tus in loco sit velocior ⁊ tardior: quoniam motus circularis debet esse maior aut minor motu recto ex quo sequitur vt sit equalis ei. Quoniam si aliqō motum mouetur in tempore .a. motu .b. velocius q̄ motu .c. quoniam hoc modo vocabimus velocius. Necesse ē si mouetur in minori tēpore equaliter vt sit velocius. Ex quo sequitur: vt tempus in quo .b. pertransit circulum sit pars temporis .a. ⁊ in quo pertransit .a. lineam .c. sit totuz tempus.

Ostensio q̄ si motus circularis sit maior vel minor in velocitate q̄ rectus: q̄ possit etiam equalis esse:

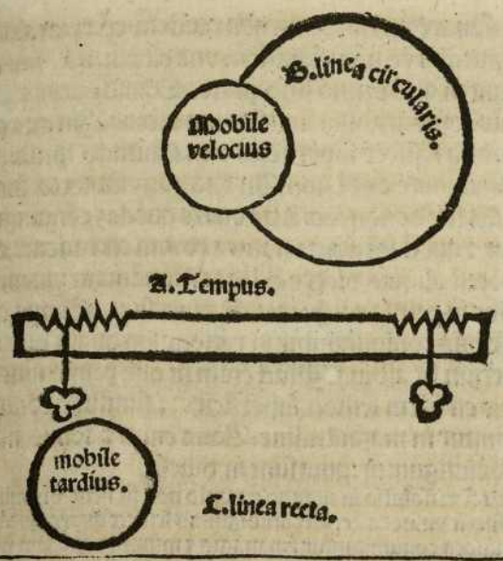

23 ¶ Cum dixit q̄ visum est q̄ inter motū circularem ⁊ rectū est compatio ꝑm velocitatem ⁊ tarditatem: sicut accidit ꝫ in motibus rectis cū omnes sint in loco. Incepit declarare quomodo seq̄t si dicant̄ velociores ⁊ tardiores vt dicā tur equales. Et iterauit sermonem a capite: ⁊ dixit(si igit̄ aliq̄s dixerit ⁊c.)idest si igit̄ aliq̄s dixerit q̄ necesse est vt in q̄buslibet duob⁹ motib⁹ positis in loco: vt alter sit velocior ⁊ alter tardior. Q̄ m̄ omnes duo mot⁹ diuersi in loco alter est maior: alter minor: ⁊ cū magnitudo ⁊ parvitas in ueniant̄ in eis: ergo velocitas ⁊ tarditas: ergo ⁊ equalitas Omne enim in quo p̄t esse velocius: ⁊ tardi⁹: p̄t esse eq̄le. Et cū posuit q̄ omnes duo mot⁹ in loco possibile est vt alter sit maior: ⁊ reliqu⁹ minor. Et omne in quo inuenitur velocitas ⁊ tarditas inuenit̄ equale. Et posuit q̄ mot⁹ rectus ⁊ circularis ꝑm q̄ ambo sūt in loco inuenit̄ in eis magis ⁊ min⁹: vel velocitas ⁊ tarditas: cōclusit q̄ in motu recto ⁊ circulari inuenit̄ velocius ⁊ tardi⁹: ergo ⁊ eq̄le. Et q̄ ad certificandū ꝓpositionem dicentem q̄ omne in quo inuenit̄ veloci⁹ ⁊ tardi⁹ inuenit̄ in eo eq̄le: meli⁹ est vti exemplificatione dixit(q̄m si aliq̄s motū mouet̄ in tempore .a. ⁊c)idest ponat̄ igit̄ q̄ aliq̄s motū circulare .U.g.b. mouet̄ in tempore .a. motu velociori q̄z motus alteri⁹ moti q̄s mouet̄ in eo .U.g.c. Ergo necesse est vt veloci⁹ pertrāseat ꝫ spatium eq̄le ei q̄s pertransit tardius in tempore minori: talis enim est diffinitio velocioris. D.d.(ergo necesse est ⁊c.)idest ⁊ cū sit positū q̄ veloci⁹ est illud q̄s in minori tempore pertransit eq̄le spatiū: erit etiam verū conuersum. s. q̄ illud q̄s mouet̄ in minori tpe per equale spatiū est veloci⁹. ⁊ intendebat per ꝫ verificare diffinitionem: ⁊ cū fuerit cōiunctū huic q̄ motū circulare potest esse velocius aut tardius recto cōcludit̄ ex hoc q̄ motū circulare ⁊ rectū mouet̄ tur per spatiū eq̄le in minori tempore: ⁊ hoc intendebat cū dixit(er quo seq̄t vt temp⁹). i. ⁊ seq̄t cū posuerim⁹ q̄ motū circulare scilz. b. est veloci⁹ q̄z motū. c. ⁊ mota sūt in eodem tpe scilz. in a. vt. b. circulare pficiat circulū in parte tē poris. a. in quo toto cōpleuit. c. lineā rectam. Et sic possibile est vt aliud motū per lineā rectam sit veloci⁹ q̄z motū .c. ita q̄ velocitas sui motus ad motū. c. erit sicut velocitas motus. b. ad motū. c. Ex quo seq̄t vt motus rectus sit eq̄lis circulari: ⁊ hoc intendebat ꝓcludere vt videt̄: ⁊ dimisit ꝓclusionem: q̄ bene apparet ex ꝓpositionib⁹ q̄s indurit D. indurit inopinabile q̄s opponit̄ huic conclusioni.

¶ At vero si sunt comparabilia accidit modo dictum. s. equale esse rectum circulo. sed nō comparabilia sunt: neq̄z ergo motus. Sed quecūq̄z non equiuoca comparabilia sunt: vt quare nō comparabilia: vtrum acutius stilus: aut vinum: aut vltima. Quia nāq̄z equiuoca sunt non comparātur. Sed vltima ei que est iuxta vltimam comparabilis est: quoniam idem accidit acutuz in vtrisq̄z: ergo non idem velox ⁊ hic ⁊ ibi. Multo autem minus est in alteratione ⁊ loci mutatione.

¶ Sed si coniungantur continget illud quod pri⁹ dixim⁹. s. q̄ linea recta sit equalis circulo: sed nō coniunguntur: neq̄z coniunguntur etiam motus. Sed omnia que non sunt vniuoca non coniunguntur. U. g. dicere quare ista non coniunguntur. s. est acuti⁹ perforans: aut vinum: aut neuma quod dicit vita. Dicamus q̄ ista sunt equiuoca: ⁊ ideo non cōiunguntur. Sed neuma que dicitur vita non cōiungitur cum neumate: quod dicitur amara vita: q̄s acumen in eis habet eandem rationem. Et forte velocitas hic: non est velocitas illic: ⁊ hoc digni⁹ est in alteratione ⁊ translatione. 24

¶ Cū indurit sermonē ex quo existimat̄ q̄ mot⁹ rectus ē p. portionalis motui circulari reuersus ē ad improbabile q̄s ꝓtingit huic positioni: ⁊ dixit(sed si ꝯiungant̄ ⁊c.). i. ⁊ seq̄tur q̄ motus rect⁹ nō hz rectitudinē nisi ꝓpter magnitudinem rectam: ⁊ similiter mot⁹ circularis ꝓpter magnitudinem circularē. Si igit̄ mot⁹ rect⁹ sit eq̄lis motui circulari: continget necessario vt magnitudo recta sit eq̄lis circulari ergo supponant̄. Sed notū est q̄ linea recta nō supponit̄ circulari: ⁊ necesse est vt illa q̄ mensurāt se adinuicē: vt supponāt sibi adinuicē: ⁊ dixit(illud q̄s dixim⁹ pri⁹) ⁊ ipse nō dixit pri⁹ q̄s seq̄t ex hac positiōe vt linea recta sit eq̄lis circulari: q̄m ꝫ seq̄t ex illo q̄s seq̄t ex prima positione. s. q̄ vt motus circularis ꝯiungat̄ cū motu recto: ⁊ est vt motus circularis sit eq̄lis recto. Q̄ m̄ si ex ꝫ q̄s ponit̄ q̄ duo isti mot⁹ ꝯiungunt̄: seq̄t vt sint eq̄les. Et ex ꝫ q̄ sūt eq̄les seq̄t vt magnitudo recta sit eq̄lis circulari. D.d.(sed non ꝯiungunt̄). i. nō habebūt ꝓportionē inter se: q̄ nō supponunt̄ sibi. D.d.(neq̄z ēt motus ꝯiungunt̄). i. ⁊ cū int̄ magnitudines nō est ꝓportio: ergo neq̄z inter mot⁹. D. dedit cām q̄re nō ꝯiungunt̄ ⁊ dixit(q: ola q̄ nō sunt vniuoca nō ꝯiungunt̄.) D. indurit exemplū de equocis: ⁊ dixit(U.g. ⁊c.). i. q̄m si aliq̄s q̄siuerit q̄re nō est ꝓparatio iter acumē stili pforantis ⁊ vini ⁊ neumatis acuti q̄s dicit̄ acuti⁹ acutoꝝ. Dicet q̄ ꝫ nomen acumen dī in eis equoce in instrō eius est abscindere ligna. in vino aūt pūgere linguā: in neumate vo percutere auditum fortiter. D.d.(forte velocitas hic ⁊c.). i. ⁊ forte hoc verbū velocitas dictū de motu circulari ⁊ de motu recto est ēt equocū: ⁊ dixit forte: q: nō ista apparet equocatio in eo sicut in ꝫ nomine acumen. Et q: ꝫ apparentius est in velocitate que dicit̄ de alteratione dixit(⁊ dignius est ⁊c.). i. ⁊ cū dicimus q̄ ꝫ nomen velocitas equoce dicit̄ de motu circulari ⁊ recto: quantū magis dicit̄ equiuoce de alteratione ⁊ translatione.

¶ Aut primum quidem hoc non verum est q̄ si nō sint equiuoca comparatiua sunt. Multum enim idem significat in aqua ⁊ in aere: ⁊ nō sunt comparabilia. Si autem non: duplum quidem idez: duo enim ad vnum: ⁊ non sunt comparabilia.

¶ Et potest quis dicere primo vō q̄ iste sermo non est verus. s. q̄ illa que non sunt equiuoca coniūgūtur. Hoc enim nomen magnuz debet habere eādem rationem in aqua ⁊ aere: ⁊ non coniūguntur. Deinde si non fuerit hoc necessario duplum erit 25

in eadem rátione. Est enim ꝓportio binarij ad vnum: ⁊ non coniunguntur.

25 ¶ Cū posuit ꝙ illa q̄ non sūt vniuoca non coniungunt̄: incepit dubitare super b: ⁊ dixit. ⁊ pōt aliqs obijcere nobis in declaratione eius ꝙ motus circularis non coniungitur cum recto. ¶ Primo vo in ꝓpone dicente ꝙ illa q̄ non sunt equoca sūt ꝓportionalia: non enim omnia vniuoca sūt ꝓportionalia. Ut. g. qm̄ b nomen magnum eandē hz rōnem in aqua ⁊ aere. Sed aqua nō coniungit̄ cu aere cū sint diuersa duab⁹ differentijs contrarijs: ⁊ ēt duplū eandem hz rōnem: nihil enim aliud est q̄z ꝓportio binarij ad vnuz: ⁊ nō oia q̄ sunt dupla coniunguntur. Cum enim istud mel sit duplū istius aceti: tm̄ inter mel ⁊ acetū non est compatio: ⁊ b intendebat cū dixit (est enim ꝓportio ⁊c.) idest diffinitio enim dupli est ꝓportio binarij ad vnū. vniuoca autē sunt illa quorum diffinitio est eadem: ⁊ non coniunguntur sicut illa que sunt dupla ad inuicem.

¶ Aut ⁊ in his eadem ratio: ⁊ nāqz multuz equiuocum est. Sed quozūdam etiam rationes equiuocę Ut si dicat aliquis ꝙ multum tantū est. Et adhuc ⁊ si aliquid aliquid tantundem ⁊ equale equiuocū esset. Et vnum autem si contingit statim equiuocum esse. Si autem ⁊ bec ⁊ duo.

26 ¶ Ad hoc autem dicamus ꝙ sermo de istis duob⁹ idem est. Magnum enim etiam est de equiuocis: sed quozundam nominum diffinitiones etiaz sunt equiuoce. Ut. g. quoniam si aliquis dixerit ꝙ magnum est illud quod est talis quantitatis: ⁊ talis excessus: ⁊ ꝙ duplum est equale bis. Tunc dicere ē talis quātitas ⁊ equale erit equiuocum. Et dicere etiā vnum est equiuocum necessario. Et si vnum ē tale ⁊ binarius etiam erit tale.

26 ¶ Cum dubitauit in ꝓpōne dicente ꝙ vniuoca sūt conuingibilia: qm̄ multū ⁊ paucū sūt vniuoca cū habeant easdez diffinitiones: tm̄ nō coniunguntur in oib⁹ q̄ dicunt̄ multa ⁊ pauca: ⁊ silr de duplo ⁊ dimidio: dicit dissoluendo ꝙ ista ⁊ similia non sūt vniuoca vera. Uniuoca enī sūt illa quorū diffinitiones sūt eedē voce ⁊ rōne. Diffinitiones autez istorum sunt eedem ꝑm vocem: ⁊ diuerse ꝑm rationem: ⁊ dixit (ad hoc aūt dicamus ⁊c.). i. ad hoc aūt dicamus ꝙ dissolutio in istis duob⁹ de gb⁹ induximus crēplū: ē prima dissolutio quā dixim⁹ in cā eoz q̄ nō ꝯiungunt̄: ⁊ est q̄ sūt equoca. Equiuocoz enī alia sunt quoz diffinitiones sunt diuerse voce ⁊ rōne. Alia vo sūt quoz diffinitiōes sūt equoce sicut nomina eorum: ⁊ hoc intendebat cum dixit (sed quorūdam etiam diffinitiones sunt equiuoce). i. ⁊ ista de quibus dubitamus sunt huiusmodi ⁊ hoc ꝙ diffinitiones eorum sunt equiuoce facit existimari ea esse eadem in ratione sicut est dispositio in multo: ⁊ pauco: ⁊ duplo: ⁊ dimidio ⁊c. dixit ꝙ diffinitiones istorum sunt equiuoce declarauit hoc ⁊ dixit (. Ut. g. ⁊c.). i. ⁊ hoc ꝙ diffinitiones istorum sunt equiuoce apparet: quoniam si aliquis dixerit in diffinitione magni ꝙ est talis quantitatis tunc hoc nomē quantitas erit equiuocum: ⁊ similiter cum dixerit in diffinitione dupli ꝙ est equale bis: tunc hoc nomē equale erit equiuocum. Et cum narrauit ꝙ ista nomina sunt equiuoca in hac diffinitione: narrauit etiam ꝙ in diffinitione etiam dicente: ꝙ est illud cuius ꝓportio ad illud cuius est duplum est sicut ꝓportio binarij ad vnitatem est etiam equiuocatio ⁊ dixit (⁊ vnum etiam est equiuocum). i. ꝙ accipitur in diffinitione dupli: ⁊ si hoc nomen vnuz est equiuocum ergo ⁊ binarius erit etiam equiuocum. Sed notandum est ꝙ non sunt equiuoca pura: sed de modo equiuocorum que dicuntur ambigua.

¶ Quare vniuocorum alia quidem comparabilia sunt: alia vo non: siquidem vna est natura. Aut ꝙ sunt in alio primo susceptiuo. Equus igitur ⁊ canis comparabilia sunt: vtrum albius. In quo enī primo scilicet superficies ⁊ magnitudo similiter. Aqua autē ⁊ vox non. In alio nāqz subiecto sunt.

¶ Et si hoc non fuerit ita quare quedaz coniungun 27
tur ⁊ quedam non: ⁊ natura eorum est eadem. Et potest aliquis dicere ꝙ hoc est: quoniam inuenire hoc in primo recipiente est diuersum. Equus enī ⁊ canis coniunguntur in ratione ꝑm quam dicitur vtrum sit albius. Illud enim in quo primo inuenī tur est idem scilicet superficies: ⁊ similiter coniunguntur in magnitudine. Aqua enim ⁊ sonus non coniunguntur: quia sunt in diuerso.

¶ Et si dissolutio in magno ⁊ duplo non sit sicut diximus. 27
⁊ fuerit vniuoca accidet ambiguitas scilicet quare quedaz vniuoca coniunguntur ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ quedam non coniunguntur: ⁊ naturam rationis quam signant vniuoca habent eandem: ⁊ dixit hoc: quia notum est per se ꝙ omnia vniuoca debent coniungi ꝑm omnia ex quibus cōtinuantur. Deinde incepit cōtradicere huic questioni: ⁊ dixit (⁊ potest aliquis dicere ⁊c.) idest ⁊ potest aliquis dissoluere hanc questionem quoniam magnum ⁊ paruum ⁊ duplum ⁊ dimidium: ⁊ si sint vniuoca sunt non cōiungibilia ⁊ econtra alijs vniuocis per accidens scilicet propter recipiens. Quoniam illud quod significat hoc nomen magnum ⁊ duplum non diuersatur in se sed ꝑm diuersitatem recipientis. Si igitur acciderit istis diuersitas erit propter recipiens. Istis igitur non coniunguntur: quoniam subiectum eorum est diuersum: ⁊ coniunguntur: quia eandem habent rationem. Deinde induxit exemplum super hoc: ⁊ dixit (equus igitur ⁊ canis ⁊c.) idest illa in quibus accidit vt sint coniungibilia: ꝑm ꝙ sunt vniuoca: ⁊ coniungibilia ꝑm ꝙ sunt equiuoca scilicet ꝑm subiectum eorum sunt sicut equus albus: ⁊ canis albus: qui coniunguntur ꝑm albedinem. Dicitur enim ꝙ alter est albior reliquo: albedo enim in eis eandem habet rationem: nam illud in quo inuenit̄ albedo est idem: scilicet superficies. Et intēdebat ꝙ ista cōiunguntur ꝑm illud quod est vniuocum in eis: ⁊ est color albus: ⁊ non coniunguntur ꝑm subiectum remotum coloris ⁊ est equus ⁊ canis. Et similiter est dispositio de magno ⁊ paruo in eis: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ similiter coniūguntur in magnitudine) idest quia magnitudo in eis est eadem. Deinde dicit (aqua autem ⁊c.) idest vt mihi videtur aqua aūt ⁊ sonus nō ꝯiungunt̄ cū rō magnitudis in eis est diuersum in se. s. cū dicimus aqua magna ⁊ son⁹ magnus Et hoc nomen coniunctio quo vtitur in rei veritate est cōtinuatio: ita ꝙ ex istis fit vnum.

¶ Aut manifestū est ꝙ erit sic oia vnum facere. In aliquo aūt est vnūquodqz dicere esse qō erit idez: ⁊ equale: ⁊ dulce: ⁊ album: sed in alio.

¶ Dicamus aūt in hoc: qm̄ mānifestū est si hoc fue 28
rit tale: possibile erit vt oia ponant̄ idē: ⁊ dicantur si vnūquodqz eoz est in aliquo alio ab eo in quo ē aliud ⁊ segl equale erit idē: ⁊ dulce: ⁊ albū. Sed illud in quo est hoc: est aliud ab eo in quo est hoc.

¶ Uult dubitare in secūda solutione quā dixit de magno ⁊ paruo: vbi dixit qm̄ sūt vniuoca: sed accidit eis vt nō ꝯiungant̄ ꝓpter diuersitatē recipiētis: sed ꝑm se ꝯiungunt̄ ⁊ dixit (dicamus igit̄ in b ⁊c.). i. sed dicam⁹ qm̄ manifestū est si posuerim⁹ talia ex rebus vniuocis: ꝙ ꝓtingit ex b vt oia sint idē ꝓter b qō dicam⁹ ꝙ vnūquodqz eoz est in aliquo

alio ab eo in quo est reliquū. Et intēdebat qꝫ q̄dam vniuoca diuersanť ſm ſubiectū. U.g. color. Si igit̄ poſuerimus qꝫ magnū ⁊ paruum ⁊ talia equoca non diuersanť niſi ſm ſubiectū ꝓtingit vt oia ſint vniuoca: ⁊ ſic eq̄le hēbit eandez rōnem in numeris ⁊ magnitudie ⁊ tpe. Et intēdebat qꝫ cū fuerit ꝓceſſum qꝫ eoꝝ q̄ ſūt alia diuersanť ſm ſubiectū tm̄ ⁊ ꝙueniūt in ſe: ⁊ alia ꝙueniūt ſm vtrūq; ⁊ qꝫ nō ē hic alia diuerſitas: ⁊ in vniuocis inueniunť iſti duo modi. Neceſſe eſt vt oia ſint vniuoca niſi ponanť b̄ eſſe aliq̄ que diuersanť in vtroq; ſ. in rōne ⁊ in ſubiecto rōnis: ita qꝫ nō conueniant in aliquo: ⁊ tale non eſt.

¶ Amplius ſuſceptiuū cuiuſlibꝫ accidentis non cōtingens eſt. Sed vnum vnius primum. Sic igit̄ non ſolū oportet comparabilia non equiuoca eſſe ſed non habere differentiaꝫ: neqꝫ in quid: neqꝫ in quo eſt. Dico autē ſicut color habet diuiſionem: non ergo comparabile eſt ſm hoc vt vtrum coloratum magis ſit album q̄ nigrum. Nec enim nō compantur ſm aliquem colorem: ſed inquantum eſt color: ſed ſm albedinem. Sic circa motū eque velox eſt quod in equali tempore mouetur ꝑ equale tante longitudinis in tali.

29 ¶ Et etiam primū recipiens nō eſt quodcūqꝫ vnū ſed eſt vnū quod recipit vnum. Et non ſufficit vt coniungibilia: qꝝ equalis vocantur in arabico cōtraria: non ſint equoca tm̄: ſed cū hoc indigēt: vt inter illa non ſit diuerſitas: neqꝫ in rōne: neqꝫ in eo in quo ſunt. U.g. qm̄ in colore accidit diuiſio: ergo in hoc non coniungunť duo: ita qꝫ dicať: vtꝫ ſit magis coloratum: non intelligendo: vtrum ſit magis in eodem colore: ſed in capitulo coloris: ⁊ coniungūtur ſm albedinem. Et ſic dicimus etiaꝫ in motu: qm̄ eſt etiam cōueniens in velocitate: cū in tempore equali: pertranſiuerit ſpatium equale talis quantitatis.

29 ¶ Cum pſcrutatus eſt de b̄. ſ. inter quos motus inueniť cōparatio ſm magis ⁊ minus: ⁊ declarauit qꝫ motꝰ diuerſi i genere non ꝙiunguntť: vt velocitas ⁊ tarditas in translatione ⁊ alteratiōe: ⁊ dubitauit in motibꝰ ꝙuenientibꝰ in genere: ⁊ diuerſis in ſpecie: vt motus rectus ⁊ circularis. Et declarauit qꝫ non coniungunť ꝓpter b̄ qꝫ illa que coniungūtur oportet vt non hēant nomina equoca: neqꝫ in recipiente incepit dicere b̄ ⁊ dixit (⁊ ēt primus recipiens ⁊c.). i. ⁊ b̄ qđ dictū eſt qꝫ eadem res inueniť in ſubiectis diuerſis nō eſt verū: qm̄ ſi ita eſſet tūc idem recipet a quocūqꝫ: ⁊ ſic nō eſſent b̄ materie ꝓprie pro formis naturalibꝰ: neqꝫ preparatio ꝓpria. Et ideo neceſſe eſt vt vnius trāſmutati trāſmutatū ſit vnū ſubiectū neceſſario. ſ. ꝓpinquū: ex quo videtur qꝫ genus nō eſt ſubiectū ꝓpinquū formaꝝ. Et deinde dicit (⁊ nō ſufficit ⁊c.). i. ⁊ non ſufficit in rebus in qbus inueniť ꝙiunctio vt non ſint equoca: ſed vt ēt non diuerſenť in rōne: neqꝫ in ſubiecto ꝓpinquo: ⁊ iſte ſūt vltime ſpecies. Illa aūt que ꝙueniūt in rōne generali ⁊ diuerſanť in differētijs ⁊ ſubiectis ꝓprijs: vt color q ē vnū qđ gnāle: ſed diuerſantur ſm differentias ⁊ ſm ſubiectū ꝓprīū vnicuiqꝫ differētie non coniunguntť: ⁊ b̄ intendebat cū dixit. U. g. qſi i colore ⁊c). i. qm̄ color nō ꝙiungitť cum colore ſm qꝫ eſt color tm̄: qm̄ color diuidit̄ per differentias attributas colori diuiſiuas: ⁊ iſte dīe ſunt diuerſe ſm formas ⁊ ſubiectuꝫ: niſi ꝙparatio cadat inter illa duo in eadem ſpecie coloris: qm̄ in iſtis pōt eſſe compatio ⁊ ꝙiunctio. U.g. in duobꝰ albis Q̄ m̄ poſſibile eſt dicere alterꝫ eſſe albius reliquo aut ſimiliter: ⁊ b̄ intendebat cū dixit (nō intelligendo ⁊c). i. ⁊ illa q̄ conueniūt in colore ꝫ b̄ſt genus ⁊ diuerſanť ſm differentias. U. g. albū ⁊ nigꝝ nō companť adinuicem ita qꝫ dicatur qꝫ b̄ eſt magis coloratū q̄ꝫ b̄: ſine eo qꝫ cōpatio cadat inter illa in eodem colore. Q̄ m̄ tūc compatio erit vera. naꝫ idem color in ſpecie eſt idem in forma ⁊ ſubiecto. D. d. (ſꝫ in capitulo coloris). i. ⁊ diximus qꝫ cōpatio inter illa non eſt vera in genere coloris: nō in ſpecie: ⁊ ideo dixit (⁊ ꝙiungunť ſm albū). i. ⁊ coniunguntť q̄ſ accipiunť ſm qꝫ ſūt in eadem ſpecie. U. g. in albedine. Et cū verificauit que ſunt coniungibilia ⁊ q̄ ſunt ea que conueniūt in rōne ⁊ ſubiecto declarauit qꝫ motus q coniūgunť debent eſſe hmōi: ⁊ qđ nō dī eos eſſe equales: niſi ꝙueniant in rōne motus. Et in ſubiecto motus qđ eſt magnitudo. D. d. (⁊ ſimiliter dicimus in motu ⁊c.) ⁊ intendebat ꝑ b̄ qꝫ impoſſibile eſt de q̄ꝫ titatibus eſſe eq̄les niſi rectas tm̄: aut circulares tm̄. ſ. que ſūt eiuſdem ſpeciei: cū iſte ſibi ſupponanť: ⁊ ideo dicimus qꝫ quātitates curue non equabunť niſi ſint eiuſdem circuli Q̄ đ aūt dicūt geometre qꝫ linea recta eſt breuiſſima linea ducta inter duo pūcta: dicit̄ large. Et eq̄litas dī de eis fere equoce. Et ſili b̄ qđ dicūt qꝫ circūferentia alicuius circuli eſt eq̄lis figure poligonie: dīrit: ⁊ geometer decipit in hoc: qꝝ poſſibile eſt eriſtimare lineam rectam que incurue tur ⁊ fiat circularis: ⁊ quia hoc accidit in mente attribuit hoc proprie geometre.

¶ Si vō aliud quidem alteratū eſt: aliud autem ductum: equalis ergo hec alteratio ⁊ ſimiliter velox loci mutatio: ſed incōueniens eſt. Cauſa aūt eſt: quia motus habet ſpecies. Quare ſi qua inequali tempore ducta equali longitudine eque velocia: erit equalis rectus ⁊ circularis. Utrum ergo cauſa ſit quia loci mutatio genus eſt: aut quia linea eſt genus. Tempus quidem enim ſemper atomo idē ſpecie. Aut quia ſimul illa ſpecie differunt: ⁊ loci enim mutatio ſpecies habet: ſiquidem illud ſpecies habeat in quo mouetur. amplius autem ſi per quod vt ſi per pedes ambulatio ſi ale volatio: aut non. Sed in figuris loci mutatio alia eſt. Quare que in equali tempore ſm eandem magnitudinez mouentur eque velocia. Sed idē indifferens ſpecie: ⁊ moueri indifferens ſpecie.

¶ Si igitur aliquis dixerit qꝫ quando in iſta longitudine demonſtrata. hoc alteratur: hoc vō tranſfertur: ergo ipſa alteratio conuenit in velocitate cum translatione. Dicemus qꝫ hoc eſt improbabile: ⁊ cauſa in hoc eſt: quia motus habet ſpecies. Ergo neceſſe eſt ſi illa que mutāt in tempore equali longitudines equales ſint equalis velocitatis. At motus rectꝰ ſit equalis motui circulari. Utrū igitur eſt cauſa qꝫ translatio eſt genus: aut qꝫ linea eſt genus. Temporis enim ſemper due ſpecies eſt indiuiſibile. Dicamus igitur i hoc qꝫ hec duo ſūt inſimul. ſ. diuerſitas in ſpecie. Translatio eni habet ſpecies: qꝝ illud ꝑ qđ fit iſte motus hꝫ ſpecies. Et forte erit hoc cuꝫ fuerint eius ꝑ qđ fit motus. Uerbi gratia qm̄ quod hꝫ pedes motus eius eſt ambulatio: ⁊ qđ hꝫ alas motus eius eſt volatio. Sed nō eſt ita. ſ. qm̄ motus trāſlatiōis nō diuerſať in ſpecie ꝓpter diuerſitatē inſtrumēti: ſed trāſlatio erit in hoc diuerſa ꝫ figuras. Ergo neceſſe 30

est: vt illa que in tempore equali mouentur p idez
spatium sint equalis velocitatis. Et dico illud idē
in quo nō est diuersitas in specie neqz in motu.
30 ¶Quia diffinitio motuū eqliū est ptransire in tpe eqli spa
tiū equale. s. idem in specie: reuersus est et ad dubitandum
sup hanc diffinitionem: ex qua segtur vt alteratio sit eqlis
trāslationi. Q nō posset inueniri aliq̄ translatio in aliq̄ lon
gitudine demonstrata: ⁊ aliq̄ alteratio in illa eadem longi
tudine: ex quo segtur vt alteratio sit eqlis translationi que
sunt diuerse in specie: ⁊ hoc intēdebat cum dixit (si igit ali
qs dixerit ⁊c.) Deinde indurit cām ex qua accidit eqlitas
in motu: ⁊ est q: sunt diuerse in specie nedum in genere: ⁊
ideo dixit (⁊ cā in b ⁊c.) D. v. ergo necesse est si illa q̄ mu-
tant ⁊c.) .i. ergo necesse est si in duob⁹ motib⁹ cōuenienti-
bus in velocitate nō determinet vt eiusdem speciei sint: qđ
nō erit nisi motus sint eiusdem speciei: ⁊ illud p qđ est mo-
tus eiusdem speciei. Sed solūmō dicat q̄ equalia in velo
citate sunt illa que in tpe equali ptranseunt longitudines
equales sine aliq̄ determinatione: necesse est vt motus nō
sint equales: ⁊ si non: tunc motus circularis ⁊ rectus eēnt
equales. Et sil̄r cū posuerimus cōuenientiam in eo in quo
sunt motus in specie: ⁊ non posuerimus conuenientiā duor
ipsorū motuū. Et si accidit cum duo motus fuerint eiusdē
generis vt conueniāt in specie p conuenientiā eius p quod sunt
in specie: ⁊ vt diuersent p diuersitatē eius vt accidit motui
circulari ⁊ recto. D. v. (vtrū igit sit cā ⁊c.) idest vtrū igit
est cā in hoc q̄ trāslatio circularis non sit eqlis translatiōi
recte. Utrum hoc q̄ translatio est genus: ⁊ circularis ⁊ re-
cta sunt species eius aut b q̄ linea est genus: ⁊ circularis ⁊
recta sint species eius. D. v. (tpis enim ⁊c) .i. tps enim est
idem in specie: ⁊ impossibile est existimari ipsum esse cām
in diuersitate translationis recte ad circularem: ⁊ intende-
bat vt mihi videtur per duas species eius preteritū ⁊ futu
rum. D. v. (dicamus igit q̄ b est insimul ⁊c.) idest dica-
mus igit q̄ hec. s. diuersitas motus recti ⁊ circularis fit ex
ambobus insimul. s. ex diuersitate eius per quod est mot⁹
in specie ⁊ diuersitate ipsius motus. Et q: cā in diuersitate
motus circularis a recto in specie est diuersitas magnitu-
dinis recte a circulari in specie: dixit (translatio enim babz
species ⁊c. (idest sed translatio est species. q: magnitudo p
quā est motus est species. D. v. (⁊ forte erit ⁊c.) idest ⁊ for
te existimatur q̄ diuersitas translationis in specie est pro-
pter diuersitatem instrumentor quibus fit translatio etiaz
specie. U. g. qñ ambulatio differt a volatione vt videtur:
quia instrumenta quibus fit ambulatio differūt ab instru
mentis quibus fit volatio. s. pedes ab alis. D. v. (sed non
est ita) idest sed hoc qđ existimatur non est verum: qñ cuz
hoc fuerit bene consideratum apparebit q̄ translatio non
differt in specie ꝓpter diuersitatez instrumenti quo fit trās
latio. Diuersitas enim instrumenti facit in translatione di
uersitatem figure. Diuersitas autem que est in figura non
est fm differentias substantiales rei. figura enim est qua-
litas. Differentia autē translationis debet esse de natura
generis in quo fit translatio. s. de natura vbi. Et cum de-
clarauit ex oibus istis diffinitionem motuuz equalium: di
xit (ergo necesse est vt illa que mouentur ⁊c.) idest ergo ne
cesse est vt illa que mouentur per idem spatiū aut nume-
ro aut specie quorum motus est idem in specie vt sint equa
lia: ⁊ ideo dixit ⁊ dico idem ⁊c.

¶Quare hic considerandum est que sit differen-
tia motus. Et significat ratio hoc q̄ gen⁹ nō vnū
aliquid est. Sed iuxta hoc latent multa. Sūt que
equiuocande alie quidem multum distantes: alie
vo habentes quandam similitudinem. Alie vo p
time aut genere aut similitudine. Unde non vidē
tur equiuocationes esse cum sint. Quando igitur
altera est species aut si eadem in alio: aut alia in
alio: aut alia in eodem. Aut quis terminus est: aut
quo discernimus q̄ idem sit album: ⁊ dulce. Aut
aliud: q: in alio videtur alterum: aut quia omnino
non idem.

¶Et ideo considerandum est diuersitas in motu 31
quid sit. Et iste sermo significat q̄ genus non est
idem. Et deceptio inuenitur ex hoc loco in pluri-
bus absqz eo q̄ participatur. Equiuocorum autē
alia distant multum. alia autem in eis est quedam
ambiguitas: ⁊ alia sunt propinqua: aut in genere:
aut in comparatione. Et ideo non existimatur il-
lud quod est huiusmodi de equiuocis que sunt ta-
lia ⁊ que sunt talia. Quando igitur erit species di
uersa vtrum quando eadē fuerint in alio: sed quā
do aliud fuerit in alio. Et quid est terminus illius
Terminus eius est distinguere ⁊ perscrutari vtrū
album sit idem: ⁊ vtrum dulce sit idem: aut diuer
satur: q: inuenitur in alio: aut quia vniuersaliter
non est idem.

¶Cum narrauit q̄ equalia sunt cōuenientia in specie mo- 31
tus: ⁊ in eo in quo est motus: ⁊ scire hoc est difficile: dixit:
(⁊ ideo considerandum est ⁊c.) .i. ⁊ ideo considerandū est
qđ sit diuersitas specifica in motu. D. v. (⁊ iste sermo ⁊c)
idest ⁊ iste sermo in diffinitione est sermo qui significat per
se q̄ genus in quo est motus est diuersum: ⁊ hoc quod di-
xit manifestum est: quoniam diffinitio que notificat q̄ illa
de quibus dicitur sunt diuersa est diffinitio que declarat
q̄ genus illarum rerum est diuersum: ⁊ hoc cōe est omni-
bus equiuocis. U. g. q: diffinitiones eorum de quibus dī
b nomē canis sūt diuerse vī q̄ illa sūt diuersa ī gñe. Si igī
b fuerit manifestū per se tunc erit manifestuz per se q̄ hoc
nomen canis dicitur equiuoce de illis de quib⁹ dicit. Sed
quia hoc non apparet per se ex diffinitionib⁹ in omni ma-
teria accidit errare in hoc in pluribus: ⁊ ideo dixit (⁊ decep-
tio accidit ⁊c.) .i. ⁊ diffinitiones quorūdam faciūt opina
ri q̄ natura eorum est eadem: vñ existimanē esse vniuoca ⁊
nō sunt. Et cū narrauit q̄ in diffinitionibus nō est sufficiē
tia dare in omni loco q̄ genus est diuersum: aut nō diuer
sum. Incepit declarare in qbus locis apparet b er diffini
tionibus manifeste: ⁊ in quibus nō: ⁊ dixit: (equocorū aūt
⁊c.) .i. equiuocor aūt alia sunt diuersa in se: alia sunt ma-
xime diuersa in se: ⁊ in istis non latet ex diffinitionibus qđ
nomen est equiuocum. In aliis vo est quedaz ambiguitas
⁊ latent aliquantulū. Sed tamen sunt ꝓpinqua illis. Alia
vo sunt valde ꝓpinqua: aut in genere aut in compatione.
Et q: iste tertius modus latet valde: dixit: (⁊ ideo non eri
stimatur ⁊c.) idest ꝓpter ambiguitatem istius modi equi-
uocorum fuit iudicium quod eorum est de modo vniuo-
corum fm existimationem incertam: ⁊ hoc intendebat
cum dixit: que sunt talia: ⁊ que talia: idest que sunt equiuo
ca ⁊ que vniuoca. Deinde dixit (quando igitur ⁊c) idest cū
ista ambiguitas in diuersitate specierum sit ꝓpter ꝓpinq-
tatem naturarum ipsarum: quando igitur erit species di-
uersa a specie. idest quando igitur erunt due nature ambi-
gue due species: vtrum quando eadem fuerint in diuersis
aut quando diuersa fuerint fm formam ⁊ subiectuz: ⁊ hoc
intendebat cum dixit (sed cum fuerit aliud in alio.) Dein-
de dixit (⁊ que est diffinitio illius ⁊c.) idest ⁊ cum ista am-
biguitas est in eis: que igitur est diffinitio eorum que con-
ueniunt in specie: idest ⁊ diffinitio eorum cum dispositio in
eis ambigua sit: vtrum sint idem: aut diuersum: ⁊ hoc non
sit manifestum per se: perscrutandum est de illo vtrum sit
idem aut

idem aut non. Verbi gratia: de albo vtrum sit idem in om nibus de quibus dicitur album. Et similiter dulce: vtruꝫ sit idem etiam in oibus de quibus dicitur dulce: ⁊ intẽdebat qđ est ars inducens ad cognitionem conuenientie ⁊ di uersitatis in speciebus cum non fuerint manifeste p se ſm regulas datas in septimo Topicoꝝ. vbi sunt dati loci de eodem aut diuerso. D.d.(aut diuersatur: qz inuenit̃ ꝛc.) idest quoniam perscrutandum est vtrum sit idem aut di uersum: qz est in subiectis diuersis: aut qz est diuersum in se: ⁊ qz existimatur qꝫ cause diuersitatis sunt plures istis duabus causis: dixit: aut qz vniuersaliter non est illud.

¶ De alteratione autez quomodo est equaliter ve lox altera alteri. Si ergo est ipsum sanari altera ri: cum hoc quidem velociter aliud autem tarde sanatum esse: ⁊ simul quosdam. Quare erit altera tio equaliter velox: in equali enim tempore altera tum est. Sed quod alteratum est equale est: equa le autem nõ hic dicitur sed sicut in quãtitate equa litas ita hic similitudo. Sed sit idem quod mutat in equali tempore eque velox. Utrum ergo in quo est passio aut passionem oportet comparare. Hic quidem igitur necesse est qꝫ sanitas eadem sit acci pere: que neqz magis: neqz minus: sed similiter ẽ. Si autem alia passio sit qua alteratur qđ fit albuz ⁊ quod sanatur. His idem nihil neqz equale neqz simile. Aut iam hec species faciunt alterationis ⁊ non est vna: sicut neqz loci mutatio. Quare con siderandum est quot sunt species alterationis: ⁊ quot loci mutationis. Si quidem igitur que mo uentur differunt specie: quorum sunt motus ſm ipsa ⁊ non ſm accidens ⁊ motus specie differunt. Si vo genere genere. Si aũt numero numero.

3z ¶ Et considerandum est de alteratione quomodo vna erit equalis alteri. Dicamus igitur qꝫ si acq sitio sanitatis est alteratio: ⁊ sit possibile istud sana ri velociter: ⁊ istud tarde: ⁊ duo sanantur insimul. ergo aliqua alteratio erit equalis in velocitate: qz sunt in equali tempore. Sed quid igitur alteratur equalitas enim non dicitur hic: sed illud in quo di citur de quantitate equalitas: dicitur in eo hic si militudo. Sit igitur equalitas in velocitate in eis que transmutantur eadem transmutatõe: in equa li tempore. In vtroqz igitur querenda est conium ctio in re in qua est passio: aut in ipa passione. Hic autem possumus accipere eandem sanitatez quia non est addens neqz diminuta: sed est eodem mo do. Si autem fuerit diuersum: vt cum dicim⁹ al terari ⁊ in eo qꝫ acquirit albedinẽ: in eo qꝫ acqui rit sanitatem: ⁊ hoc non est idem: neqz eãle: neqz simile. Sed ex istis nunc fiunt species alteratio nis: ⁊ non est eadem alteratio: quẽadmodum non est eadem trãslatio. Et ideo sciendum quot sũt spe cies alterationis ⁊ species translationis. Si igit mota fuerint diuersa in specie: scilicz que habent motus essentialiter non accident aliter. Tũc mo tus eorum etiam erũt separati in specie. Et si fue rint diuersa in genere in genere: ⁊ si in numero in numero.

¶ Cum declarauit qꝫ translatio est equalis cui translationi 3z vult querere hoc etiam in motu alterationis: ⁊ dixit(⁊ con siderandum est ꝛc.)idest ⁊ considerandum est de alteratio ne: quomodo equalitas imaginatur in ea cum coniunctio non imaginetur in motibus: nisi per equalitatem: ⁊ dixit hoc: quia equalitas est propria quantitati non qualitati. D.d.(dicamus igitur qꝫ si acquisitio sanitatis ꝛc.)idest quoniam cum fuerit positum qꝫ acquisitio sanitatis est al teratio: ⁊ qꝫ possibile est aliquem hominem sanari velociꝰ qꝫ alium hominem: ⁊ possibile est vt duo homines sanen tur insimul ab vna egritudine in tempore equali: tunc alte ratio erit equalis alterationi. D.d.(fiũt enim in tempore equali)idest ⁊ iste due sanitates dicuntur equales: qz fiũt in equali tempore: ⁊ qz tempus est extrinsecum a re ⁊ non sequitur ex qualitate eius equalitas motuum: si equalitas non fuerit in substantia motuum: incepit querere qualita tem in qua inuenitur de alterabilibus ⁊ dixit(quid igitur alteratur)idest sed si posuerimus qꝫ alteratio est equalis alterationi: quid igitur alteratur ita qꝫ recipit equalitatem si est necesse vt equalitas inueniatur in eis ſm substantiaz. D.d.(equalitas enim ꝛc.)idest equalitas enim impossi bile est vt dicatur in qualitate: sed illa de quibus dicitur equalitas in quantitate: dicitur similitudo de suis respon dentibus in qualitate: ⁊ intendebat qꝫ equalitas que dicit̃ de quantitatibus que neqz addunt neqz diminuũtur adin uicem: est respondens similitudini que dicitur de qualita tibus que non sunt fortiores aut debiliores se adinuicem. D.d.(si igitur equalitas in velocitate ꝛc.)⁊ cum ita sit si equalitas dicitur de alteratione intelligendum est in eis q̃ transmutantur eadem transmutatione nec addens nec di minuens in equali tempore: quoniam tunc non erit differ rentia inter illud quod intelligitur de equalitate in qualita te ⁊ illud quod intelligitur de similitudine. Et qa aliquis potest dicere forte equalitas attributa alteratio est vera p subiectum alterationis: subiectum enim eius est quantum necessario: dixit(in vtroqz igitur ꝛc.)idest ⁊ dicẽti hoc di cendum est: in vtroqz igitur est querenda coniunctio vtruz in subiecto passionis: aut in ipsa passione: contingit enim dicenti qꝫ equalitas est in ea ſm subiectum tñ: vt coniun ctio sit subiecti non passionis: ⁊ hoc accidit passioni. i. est eius per accidens. Sed necesse est considerare vtrunqz vt post declarabimus: ⁊ iste sermo esset possibilis si esset pos sibile inuenire duas passiones similes: ⁊ ideo dixit(post ꝟ autem possumus accipere ꝛc.)idest ⁊ coniunctio non inue nitur in ea ſm subiectum: qñ possumus inuenire duas sa nitates similes omnibus modis quarum altera non addit neqz diminuit̃ a reliqua. D.d.(si aũt passio fuerit diuersa ꝛc.)idest si autem due passiones: idest qualitates fuerit di uerse in specie. Ut. g. vt aliquid sanetur ⁊ aliquid albificet̃ tunc non dicuntur esse eedem in specie: neqz equales: ⁊ si equalitas earum sit in tempore equali: neqz similes: ⁊ hoc quod dixit manifestum est per se. D.d.(sed ex istis ꝛc.).i. si a tali diuersitate existente inter sanitatem ⁊ albedinẽ fue rit species alterationis. Deinde dixit(⁊ non est eadem al teratio)idest ⁊ ista maxima diuersitas in alteratione inue nitur: qz alteratio non est eadem in specie: quẽadmodum neqz translatio est eadẽ in specie. Deinde dixit.(⁊ ideo sciẽ dum est)idest ⁊ ideo cum voluerimus scire motus coniun gibiles qui sunt: oportet nos scire species alterationis: ⁊ species translationis quot sunt. Deinde dedit regulam in hoc: ⁊ dixit(si igitur motus fuerint diuersi ꝛc.)idest ⁊ via ad numerandum species motuum est considerare in mota per se non per accidens: scilicz translata per se ⁊ alterata p se. Si igitur fuerint diuersa ⁊ motus eorum erunt diuersi in specie: ⁊ si in genere in genere: ⁊ si in numero in numero. Et ista via est via numerandi motum: quia motum apud nos est notius motu.

¶Si igitur vtrum ad passionē oportet aspicere: si idem sit: aut similes aut equaliter veloces alterationes: aut in idē qō alterat. Ut si hmōi quidem hoc dealbatus sit hoc aūt tm̄: aut in vtraq; ēt: aut eadem quidē est: aut alia passione. Si cadē sit: aut equalis: aut iequalis: si illud inequale sit.

33 ¶Sed oportet nos cōsiderare vt cognoscam⁹ duas alteratiōes que sūt eq̄les in velocitate in passione: vtrum passio sit eadez in eis: aut similis: aut in alterato. U.g. vt cōsideremus q; istud est album talis quātitatis: ⁊ istud talis quātitatis. Dicam⁹ igitur rn̄dendo quoniam oportet considerare de vtroq;: ita q; dicam⁹ de alteratiōe q; est cadē aut non eadem ꝑm passionem cū sit eadem. Et dicamus in eis q; est equalis: aut non equalis: ꝑm diuersitatem illius.

33 ¶Cum quesiuit ꝓius in vtro an oportet q̄rere coniunctionem in illo in quo est passio aut in ipsa passione: respondit primo illic: qm̄ possibile est accipe ꝯiunctionem in passiōe ⁊ nō narrauit vt; cum hoc oportet considerare subiectum aut non considerare: iterauit hic questionem: ⁊ dixit: (sed oportet ⁊c.) .i. sed oportet nos ꝑscrutari ⁊ scire illud ꝓ qō alterationes sunt equales: vtrum q; passio in eis est eadez in specie: aut sunt similes ꝓpter alteratum. s. q; quantitas que alteratur in eis est vna: ⁊ cum dixit aut in alterato exposuit hoc: ⁊ dixit. (U.g. vt consideremus ⁊c.) .i. vt cōsideremus de similitudine duarum passionum equalitatē subiectorum. D.d. (dicamus igitur respondendo ⁊c.) .i. dicamus igitur q; vtrunq; est considerandum. s. similitudinē passionis ⁊ equalitatem subiecti. Deinde exposuit modum considerandi: ⁊ dixit (ita q; dicamus in alteratione ⁊c.) idest qm̄ necesse est considerare vtrunq; ita q; sciamus de duabus alterationibus: vtrum sint eedem in specie aut nō idest similes: ⁊ hoc erit quando subiectum fuerit idem ⁊ dixit hoc: qm̄ cum quantitas subiecti fuerit diuersa diuersabitur passio necessario: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ dicamus in ea q; est equalis aut inequalis ⁊c) idest ⁊ quasi cū erigitur cum equalitate passionis vt subiectum sit idem. i. equale: indurit rationem super hoc: ⁊. d. (⁊ necesse est cōsiderare subiectum:) q; dicimus q; passiones sunt equales aut inequales ꝑm subiectum. Et debes scire q; consideratio coniunctionis in alteratione si fuerit ꝑm subiectum tm̄ erit per accidens: ⁊ si fuerit ꝑm solam passionem non erit illic equalitas perfecta: sed solūmodo similitudo: ergo in consideratione equalitatis perfecte hec duo exigunt̄ scilicz similitudo passionis: ⁊ equalitas subiecti.

¶In generatione aūt ⁊ corruptiōe idē cōsiderandum est: quō eque velox generatio est: si in equali tpe idem indiuisibile est: vt homo: sed nō animal Velocior aūt est si in equali tpe alterū est. Nō. n. habemus aliqua duo in qbus alteritas est: sicut ē inequalitas. Aut si numer⁹ est substantia: maior ⁊ minor numerus similis speciei est. Sed equinoctiū est ⁊ cōmune est: ⁊ vtrunq; est sicut plus. ¶Passio aūt excellens magis q̄tum aūt maius est.

34 ¶Et oportet ēt nos cōsiderare de generatōe ⁊ corruptione: ⁊ qūo generatio est equalis velocitatis: ⁊ forte erit talis cū in equali tpe generat̄ idem indiuisibile: vt hō: nō animal. Et erit velocior cum non fuerit in equali tpe. Non. n. habemus nomē qō continet duo hec: neq; vt hoc nomē dissimile. Et si substantia est numer⁹ dicemus numerū maiorem aut minorem de numeris cōuenientibus in specie: sed illud qō cōe est eis: ⁊ illud qō est ꝓprium vtriq; non habet nomen: sicut passio maior dicit fortior: ⁊ quantum dicitur maius.

¶Cum declarauit illa que exigūtur in coniūctione alterationis ⁊ modū considerandi: vult declarare ꝟ similiter in motu generationis. s. qui coniungunt̄ de eis ⁊ qui non cō iunguntur: ⁊ dixit (⁊ considerandum est de generatione ⁊ corruptione ⁊c.) idest quomodo dicitur generatio equalis generationi. ⁊ dixit hoc: scito modo equalitatis scietur coniunctio: cum equalitas sit ꝓprium coniunctionis. De. d. (⁊ forte erit hoc ⁊c.) idest ⁊ forte sufficit in hoc q; generatio sit equalis generationi vt sint in tempore equali ⁊ vt sit idem indiuisibile in specie non in genere: vt animal cum animal sit diuisibile in species. D.d. (⁊ erit velocior ⁊c.) idest in talibus istis generationibus que sunt in eadez specie dicit in eis q; vna est velocior altera cū nō fuerit in equali tpe. D.d. (nō enim habemus nomen ⁊c.) .i. contenti sumus in diffinitiōe velocioris ⁊ equalis in generatione ad hoc: q; due generationes cōuenientes in specie ⁊ in tpe nomen nō habent: sicut habent qualitates in tpe ⁊ specie: ⁊ est similitudo ⁊ dissimilitudo in diuersis: ⁊ equalitas i cōuenientibus in quātitate: ⁊ inequalitas in diuersis. D.d. (⁊ si substantia est numerus ⁊c.) .i. ⁊ cōuenientia duarum substantiaꝝ generabiliū nō habent nomen nisi substantie diuersentur ꝑm numeros: ꝑm q; sunt composite ex numeris: vt qdam antiq dicebant: qm̄ si hoc fuerit possemus dicere in substantijs q; quedam sunt maioris numeri aut minoris de numeris cōuenientibus in specie. Et intendebat q; si substantie sunt numeri: tunc ꝯiungibilia in substantia sunt ꝯuenientia in specie numerali ⁊ inconiungibilia sūt diuersa ꝑm magis ⁊ minus. D.d. (sed illud qō est cōmune ⁊c.) .i. sed illud qō est cōmune substantijs non habet nomen: neq; passio que est ꝓpria eis. s. q; non inuenitur nomen cōuenientibus ex eis neq; diuersis: sicut ꝟ inuenit̄ in eis in qbus diuersant̄ in qualitate: ⁊ in qbus conueniunt Illa aūt q̄ diuersant̄ in q̄litate dicunt̄ fortiora ⁊ debiliora. In quātitate vo maiora ⁊ minora: ꝯuenientia aūt in q̄litate dicunt̄ ꝯsimilia: in q̄ztitate vo equalia.

¶Qm̄ aūt mouēs mouet semp aliqd: ⁊ in aliquo: ⁊ vsq; ad aliqd. Dico aūt in aliquo: q; in tēpe: vsq; aūt ad aliqd q; ad q̄tā aliquā lōgitudinē: sp. n. simul mouet ⁊ mouet̄. Quare quantū aliqd erit qō motū est in quāto. Si igit̄. a. qō est mouēs. b. autē qō mouet̄: quātacūq; aūt mota longitudo est. c. in quātocūq; ē tpe in quo est. d. In equali ergo tēpe eq̄lis potētia i quo est. a. medietatē ipi⁹. b. ꝓ duplicationē ipsius. c. mouebit: ꝓ ipm aūt. c. in medietate ipsius. d. sic enim erit analogia.

35 ¶Et q; motor sp mouet aliqd qō ē in aliquo: ⁊ mouet ad aliqd. Et dico in aliquo. s. in tpe: ⁊ dico ad aliqd. i. ad aliquā mēsurā lōgitudis. Semp enim mouet ⁊ mouet̄. Ergo necesse ē vt illud a quo moueat̄ sit aliqō q̄tū: ⁊ in quāto. Si ergo motor fuerit a. ⁊ motū. b. ⁊ longitudo. c. ⁊ tps in quo mouet. d. Tūc potētia eq̄lis scilz. a. mouebit in tpe eq̄li dimidiū. b. ꝓ duplū spatiū. c. ⁊ mouebit ipm ꝓ longitudinem. c. qm̄ hoc modo erit finita.

¶Demōstratio oñdēs q; si aliq̄ potētia mouet aliqō mobile ꝓ aliqō spaciū i aliq̄ tpe: medietatē illi⁹ mobilis mouebit eadē vel equalis potētia ꝓ duplū spaciū i eodē tpe: vel per idem spatium: in medietate temporis.

¶Potentia

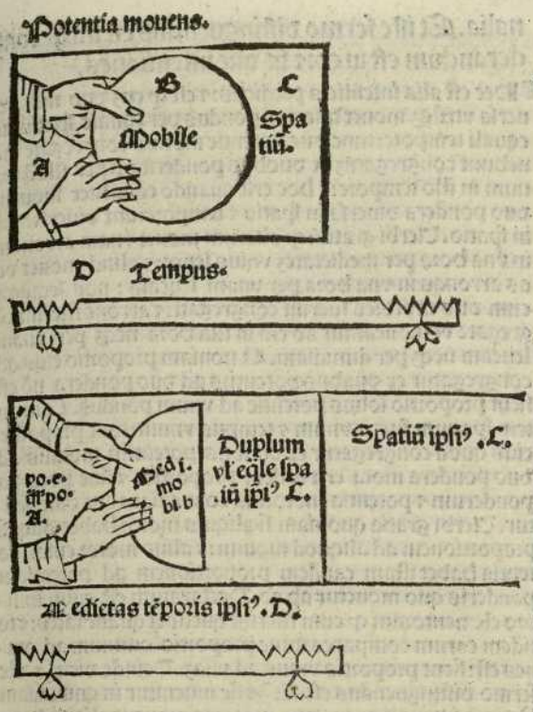

35 ¶ Lū cōpleuit ꝓmōez i distiguēdo motꝰ ꝙiūgibiles a motibꝰ ñ ꝙiūgibilibꝰ: vult declarare alia ꝓpria motoꝝ i moto ꝙdño vo q omnis motor qui mouet aliquod motuz p aliqd spatiū i aliq̄ tpe mouet dimidiū illiꝰ moti i illo tpe p duplū illiꝰ spatij: ⁊ mouet ipz p illd spatiū i dimidio illiꝰ tpis ⁊ dixit (⁊ qz motor ⁊c.). i. motor extrinsecꝰ q ē corpꝰ: nō ille q ē virtꝰ i corpe: ⁊ b manifestū ē ex b qd dicit: sp. n. mouet ⁊ moueꝝ. Motor. n. q qñ mouet moueꝝ ē corpꝰ nēcario: ⁊ iō dixit (q. neᷠe ē vt illd p qd mouet sit aliqd q̄tū) i. spatiū ⁊minatū: ⁊ i q̄to. i. i tpe ⁊minato: ⁊ b accidit motori fz q ē corpꝰ aut virtꝰ i corpe. D. d. (si igit motor fuerit. a.). i. pōaᷠ igit i loco motoris. a. ⁊ i loco moti. b. ⁊ i loco spatij. c. ⁊ i loco tpis i q̄ moueᷠ p illd spatiū. d. Dico q ois motor cui potētia ē eqlis isti motori. s. a. mouet i b tpe dimidiū. b. qd ē motū p duplū istiꝰ spatij qd ē. c. ⁊ mouet ipz p totū illd spatiū i medietate tpis. d. D. d. (qñ b mō erit finita). i. potētia motoris: ⁊ b ē ita q velocitas ꝓpria vnicuiq; motui seqt excessum potētie motoris sup potētiā moti: ⁊ iō cū diuiserim motū ꝙtigit nēcario vt ꝓportio potētie motoris ad motū sit dupla illiꝰ ꝓportiōis: ⁊ sic velocitas erit dupla ad illā velocitatē. Ergo mouebiᷠ illo tpe p duplū illiꝰ spatij: ⁊ i dimidio eiꝰ p totū spatiū: ⁊ b cōe ē in oi motore cuiꝰ potētia ē finita. Utrū vo b sit cōe ⁊ potētijs mouētibꝰ ñ corpalibꝰ si aliqd sit tale hz qōnē difficilē. Ne cessario. n. dz eē resistētia iter motorē ⁊ rē motā: ⁊ siue motio fuerit nālis: aut inālis: ⁊ ista resistētia cōis ē fz q alteratū agēs ⁊ reliquū patiēs. Uñ dicim in vtutibꝰ celestibꝰ mouētibꝰ q nō mouet q̄cū nz potētia qcūq; corpꝰ celeste hz q̄libz potētia mouet corpꝰ ꝓpriū i velocitate ꝓpria. Sz oēs ꝙueniūt i b q mouēt i ifinitū. Et fz hūc modū nō ē ꝓportio ínᷠ eas ⁊ motū: fz vo q vnaqueq; earū mouet corpꝰ ꝓpriū velocitate ꝓpria ꝑm b hñt ꝓportionē ꝓpriā ad motū vl cū moto. Sz ista ꝓportio vī idiuisibilis: vñ igit accidit istis potētijs istd: ⁊ forte b accit ex diuersitate nāz motiū q̄ ñ st i mā i nobilitate fz magis ⁊ mīn: ⁊ diuersitate nāz corpoꝝ q̄ mouēᷠ ex eis. Hoc āt q motꝰ corꝝ. s. corpoꝝ celestū ē i tpe lz ñ sit ꝓportio ínᷠ potētias motiuas ⁊ mobiles: accidit ex nā motꝰ. Motores āt q st in mā si aliqs corꝝ habet potētiā ifinitā ꝙtingēt vt motꝰ eēt i nō tpe: ⁊ hec declarabiᷠ i vltio octauī li. ⁊ Ari. ñ logt b nisi de motoribꝰ mālibꝰ q̄ñ ista pscrutatio ē vtilis i dispōnib motoꝝ nō māliū vt pꝰ declarabiᷠ: ⁊ i alio li. dixit (b. n. motor erit ꝓportiōat) ⁊ qd ē i hac trāslatiōe. s. nostra est melius.

¶ Et ii eadē potētia. b. in hoc tēpore tantūdē mouebit: ⁊ medietatē in medietate mouebit: ⁊ media virtus mediū mouebit in equali tēpore. Ut si ipsius. a. sit medietas que est ipsum. e. ⁊ ipsius. b. z. sit mediū. Similiter igit se habebit ꝑm analogiā virtus ad graue. Quare eqle ⁊ in eqli tpe mouebit.

¶ Demōstrati o oñdēs q si aliq̄ potētia mouet aliqd mobile p aliqd spaciū i aliquo tpe: dimidiata potētia medietatē mobilis mouebit p idē spatiū in eodē tēpore.

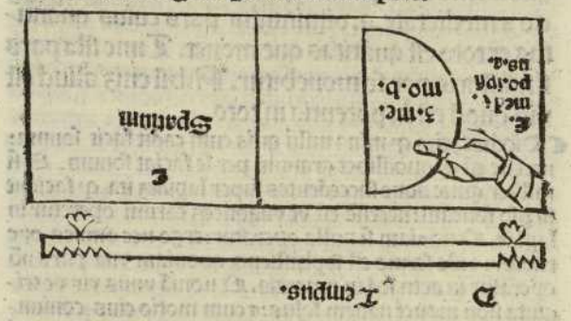

¶ Et si eadē potentia mouet idē in tali tēpore p tale spatiū. Mouebit ipsum p dimidiū illius spatij in dimidio illius tēporis. Et dimidiū illius potētie mouebit dimidiū illius rei in equali tēpore per equalē longitudinē. U. g. sit medietas potentie. a. h. ⁊ medietas potētie. c. y. quātitas. z. Ergo ꝓportio istius potentie ad istud pondus est sicut illa ꝓportio. Et ideo mouēt p equale in tpe equali. 36

¶ Lū declarauit q eadē potētia mouet medietatē moti i tēpore in q̄ mouet totū p duplū spatij qd mouet in illo tpe: ⁊ mouet ipz p totū spatiū i medietate tpis in q̄ mouet totū p illd spatiū. Uult declarare ēt q cū fuerit vnꝰ motor aliqs q mouet aliqd motū p aliqd spatiū i aliq̄ tpe: mouebit medietatē illiꝰ spatij i medietate illiꝰ tpis. Et q medietas eius mouebit medietatē illiꝰ moti p illd spatiū i medietate tpis illiꝰ. Et ē neᷠe sic dixit vt moueaᷠ medietas moti p illd spatiū i illo tpe: q̄ñ velocitas motꝰ quā hēbat totū motū ad totū motorē ē fz ꝓportiōez excessus potētie motoris sup potētiā moti. Et cū diuiserim motū i duas medietates: ⁊ silr motorē: tūc ꝓportio motoris q̄ ē medietas: ⁊ ad motū qd ē medietas: erit sicut ꝓportio totius motoris ad totū motū vt vlr declarauerūt geometre. Et sic due velocitates erūt eqles nēcario. s. velocitas toti moti ⁊ velocitas medietatis: ex quo seqt necessario vt ptrāseāt idē spatiū in eodē tēpore: ⁊ sermo eius in hoc manifestius est per se. 36

¶ Et si. e. ipz. z. mouet i ipo. d. fz. c. nō nēcariū ē in eqli tpe. e. duplū ipo. z. mouere fz medietatē ipsi. c. Si vo. a. ipz. b. mouebit i ipo. d. q̄tū ē ipz. c. medietas ipsi. a. q̄ ē i quo ē. e. ipz. b. nō mouebit i tpe i quo ē. d. neq; i aliquo. d. p aliā ptē q ē ipsi. c. ꝑm q ē analogia ad totū. c. sic ē. a. ad. e. Ouino eni si cōtingit nō mouebit nullū. Si. n. tota virtꝰ totā mouet: medietas nō mouebit: neq; tātā neq; in quoli bet. Unus. n. moueret nauē: sigdē nauē trahētiuz decidit potētia in numero: ⁊ in lōgitudinē: quā om

nes mouerunt. Propter hoc zenonis ratio non vera est q̄ sonet milij quelibet pars. Nihil enī p̄hibet nō mouere acrē in nullo tpe hūc quātuz cadens mouet totus modius. Neqz iam tanta pars quātacūqz mouebit cum toto: si sit per se hoc non mouebit: neqz enim nihil est eius pars: aut ꝛ potentia in toto est.

37 ¶Et si .h. mouet .z. in tempore .d. per spatium .c. necesse est vt .h. in illo tempore nō moueat duplum z. in dimidio spatij .c. Si igitur .a. mouet pondus quod est .b. in tēpore .d. per spatium .c. Tunc quando a medietate .a. diminutur pars cuius quantitas ex toto est quātitas que mouet. Tunc illa pars singularis per se mouebitur. Nihil enim aliud est nisi quod est in potentia in toto.

37 ¶Dicebat zeno q̄ mina milij quia cum cadit facit sonum: necesse est q̄ quodlibet granum per se faciat sonum. Et si militer gutte aque succedentes super lapidez ita q̄ faciant in ꝓfo foueam: necesse est vt vnaqueqz earum operetur in lapide. Quoniam si nulla operatur: ergo nec omnes operantur: ꝛ iste sermo est sophisticus: quoniam vna pars nō operatur in actu sed in potentia. Quoniā vnus vir de triginta non mouet nauem solus: ꝛ cum motio eius coniungitur cuz preparatione ꝛ potentia proueniente a motore vigesimo nono mouebit nauez necessario. Ergo vnusquisqz de .30. largitur naui de preparatione ad moueri quod nauis non habebat prius. Illud igitur q̄ viginti ꝛ nouez largiuntur de preparatione est illud q̄ vltimus motor extra bet in actu. Et similiter est de mina milij ꝛ dixit (ꝛ ideo sermo zenonis non est verus) ꝛ est q̄ vnum granum milij qñ cunqz sit quando cadit facit sonum: idest sed non quodlibet motum: quoniam potentia motoris est terminata. Et cum potentia motoris est terminata (scilicet prima potentia que potest mouere vnūquodqz partium non mouet in tempore omnino quando cadit. Ergo sermo zenonis non est verus in .b. q̄ fingit q̄ quodlibet granum milij debet facere sonum. Deinde dixit (nam impossibile est vt non moueat in tempore omnino illum aerem quez mouet tota mina quando cadet) idest quoniam impossibile est dicere q̄ vnaqueqz partium non mouet in tempore omnino quando cadet acrem per quem transit motione ex qua auditur sonus: sicut auditur a mina: scilicet q̄ non mouet ipsam in actu motione faciente sonum: ꝛ si vnaqueqz partium largitur aeri ad recipiendum sonum preparationem quam prius non habebat. Deinde dicit (neqz pars ꝛc.) idest quoniam vnaqueqz partium motoris non debet per se singulariter mouere neqz pars: que cum additur alijs partibus mouet totuz. Uerbi gratia trigesimus vir: ꝛ dixit (quia ista pars non videtur inter alias partes esse fortior in motu nisi propter preparationem precedentem in moto). Deinde dicit (nihil enim aliud est ꝛc.) aut intendit q̄ cuz pars est in continuo nihil est in actu sed est in potentia in toto: aut intēdit q̄ ps nō mouet in actu sz mouet in potētia in toto.

¶Si vō duo ꝛ vtrūqz: horuz autem vtrūqz mouet tantum in tanto: ꝛ potentie composite compositus ex grauib⁹: equali mouebūt lōgitudine: ꝛ in equali tpe. Simile nāqz est ꝑm analogū numerum.

38 ¶Et si fuerint duo quorum vtrūqz mouet vnum: ꝛ vterunqz mouet per tale spatium in tali tempore. Due potentie congregate mouebunt congregatum ex duobus ponderibus: per equalem longitudinem in equali tempore. Sunt enim proportionalia. Et iste sermo distinguendus est ita q̄ considerandum est in eo: ꝛ fit due intentiones.

¶Hec est alia intentio a predictis: ꝛ est q̄ cuz duo mota diuersa vtrūqz mouet aliquod pondus per equale spatiuz in equali tempore: tunc due potentie motiue congregate mouebunt congregatuz ex duobus ponderibus per illud spatium in illo tempore: ꝛ hoc erit quando equaliter mouent duo pondera diuersa in spatio ꝛ tempore: aut diuersantur in spatio. Uerbi gratia: q̄ alterum mouet vnam arronam in vna hora per medietatez vnius leuce: ꝛ aliud mouet duas arronas in vna hora per vnam leucam: non sequitur cum duo motores fuerint congregati: ꝛ arrone fuerint cōgregate vt moueantur ab eis in illa hora neqz per vnam leucam neqz per dimidiam. Quoniam proportio eius qđ congregatur ex duabus potentijs ad duo pondera nō est sicut proportio solius potentie ad vnum pondus. Cum autem spatium fuerit vnum ꝛ tempus vnum: tunc proportio eius quod congregatur ex duabus potentijs motiuis ad duo pondera mota erit eadem proportio: ꝛ siue potentia ponderum ꝛ potentia motorum conueniant aut diuersentur. Uerbi gratia quoniam si aliquis motor habet aliquā proportionem ad aliquod motum: ꝛ alius motor cuius potentia habet istam eandem proportionem ad potentiam ponderis quo mouetur ab eo. Declaratum est enim in libro elementorum q̄ cum fuerint quelibet quantitates: ꝛ totidem earum compares: tunc proportio omnium ad omnes est: sicut proportio vnius ad vnaz. Deinde dicit (ꝛ iste sermo distinguendus est ꝛc.) ꝛ sic inuenitur in quibusdam libris: ꝛ intendit q̄ cuz duo motores mouent aliquod pondus per aliquod spatium: q̄ possibile est cum diuiserimus motores ꝛ diuiserimmus pondus ita q̄ proportio vtriusqz partis ad vtrūqz motorem sit sicut proportio totius ad totum: q̄ proportio motus remanebit eadem: ꝛ hoc ꝑm proportionem est verum: sed ꝑm q̄ existimatur q̄ in quolibet illorum duorum: ideo dixit vt mihi videtur ita q̄ considerandum est: videmus enim q̄ duo ꝛ tres homines mouēt congregatim quod non possunt mouere ꝑm segregationē.

¶Si igitur in alteratione ꝛ in augmento: aliquid enim est augens quidem: aliquid autem ꝛ quod augetur. In quanto autem tempore ꝛ quantuz: aliud quidem auget aliud vō augetur. Et alterans quidem ꝛ quod alteratur: similiter aliquid ꝛ quātum: ꝑm enim magis ꝛ minus alterata sunt: ꝛ in quanto tempore. In duplo autem duplum: ꝛ duplum in duplo. Medium autem in medio tempore: aut in medio medium: aut in equali duplum. Si autem alterans aut augens quantum in tempore quanto augeat: aut alterat: nō necesse est ꝛ medium in medio: ꝛ in medio mediuz. Sed nihil si contingit augmentabit aut alterabit sicut ꝛ in graui.

¶Et ꝑm hoc est de alteratione ꝛ in augmēto. Est enim aliquid quod auget: ꝛ alterans etiam similiter est alteratū. Et ꝑm aliquaz quantitatez in additione ꝛ diminutione erit alteratio. Et in aliqua quantitate temporis in duplo erit duplum: ꝛ duplez erit in duplo. Et que est in tempore equali est duplum. Si igitur alterans ꝛ augmētans augmētat ꝛ alterat tantuz in tali tempore. Non est necesse vt medietas etiam faciat hoc in medietate: aut in medietate agat medietas: ꝛ forte accidit vt non alteret oīno: aut vt nō auget: sic̄ dixim⁹ in pōdere.

39

¶Ulti

39 Et vult declarare q̄ omnia que dixit de motoꝝ ⁊ motore in loco sunt vera in augmento ⁊ alteratione: ⁊ dicit (⁊ similiter de alteratione) idest ⁊ omnia que dicta sunt de motoꝝ ⁊ motore in loco scilicet q̄ duplum motoris mouet illud mouet per illud spatium in dimidio illius temporis: aut per duplum illius spatij in illo tempore: ⁊ q̄ motor mouet dimidium moti per illud spatium in dimidio illius temporis. Et cum motor diuiditur in duo equalia: ⁊ motum in duo equalia: motus erit idem in velocitate: omnia accidunt similiter in augmento ⁊ alterato: ⁊ cum narrauit hoc dedit causam ⁊. d. (est enim aliquid quod auget ⁊ aliquid quod augetur ⁊ in aliquo tempore hoc auget ⁊ hoc augetur) idest ⁊ ita est de augmento sicut de translatione: quoniam est aliquid quod auget ⁊ est respondens motori in loco: ⁊ aliquid quod augetur ⁊ est respondens moto: ⁊ tempus in quo fit iste motus: ⁊ quantitas in quo est. D. d. (⁊ alterans similiter ⁊c.) idest ⁊ quemadmodum augens ⁊ augmentatum est aliquid terminate potentie: similiter alterans etiam ⁊ alteratum sunt terminata: ⁊ sm excessum potentie alterantis supra potentiam alterati: erit velocitas alterationis: ⁊ quantitas temporis in quo est alteratio: scilicet q̄ hec duo sequuntur proportionem inter alterans ⁊ alteratum. Si igitur proportio fuerit magna: velocitas erit magna: ⁊ tempus breue: ⁊ ecōuerso. Deinde dixit (⁊ in duplo duplum) idest ⁊ in tempore in quo aliqua passio in aliquo alterato ab aliquo alterante in duplo eius erit in duplum illius passionis. Deinde dicit (⁊ duplum in duplo) idest ⁊ alteratio que est dupla ad alterationem positam ab aliquo alterante duplum eius erit in duplo illius temporis: ⁊ est conuersus prime: ⁊ intendebat declarare que sunt proportionabilia. Deinde dixit (si igitur alterans ⁊c.) idest ⁊ si omne alterans ⁊ augmentans alterat ⁊ augmentat aliquod terminatum: ⁊ in tempore terminato: ⁊ non augmentat quidlibet quodlibet: neq; alterat quidlibet quodlibet: non sequitur cum diuiserimus alterans in duas medietates: vt medietas moueat illud alteratum in duplo illius temporis: cum accidit forte vt non alteret illud omnino: ⁊ hoc contingit quando potentia medietatis motoris non excedit potentiam moti. Deinde dixit sicut diximus in grauitate idest in grauitate ad lenitatem.

Vilitas autem istius scientie est pars vtilitatis scientie speculatiue: ⁊ declaratum est in scientia morali: scilicet que considerat de actionibus voluntarijs: q̄ esse hominis in sua vltima perfectione est ipsum esse perfectum per scientias speculatiuas: ⁊ q̄ ista dispositio est fortunitas vltima ⁊ sm fatuos vita eterna: ⁊ apparet in illa scientia q̄ ꝺ nomen homo dicitur equiuoce de eo qui perfectus est per scientias speculatiuas ⁊ de alijs hominibus: sicut de homine viuo: ⁊ mortuo dicitur: immo sicut dicitur de animali rationali: ⁊ bruto. Cuz hoc q̄ sequitur cognitionem scientiarum speculatiuarum de moribus bonis: necesse est enim cum artifices scientiarum speculatiuarum fuerint sm cursum naturalem vt sint virtuosi omnib? modis virtutum moralium: vt iustitia ⁊ castitate ⁊ audacia ⁊ magnanimitate ⁊ liberalitate ⁊ veracitate ⁊ alijs virtutibus: ⁊ Alexander in proemio istius libri declarauit quomodo sequuntur iste virtutes ex cognitione istarum scientiarum. Nam cum aliquis sciuerit paruitatem vite sue in respectu istius esse eterni ⁊ motus continui: ⁊ q̄ proportio vite sue in respectu temporis eterni est sicut proportio minimi finiti ad infinitum: non cupit vitam. Quare erit audax: ⁊ similiter cum sciuerit q̄ mors est de necessitate materie: ⁊ maxime cum acquisiuerit humanaz perfectionem: tunc enim percipiet in alia hora q̄ melius est ei mors q̄z vita: sicut fecit Socrates athenis lz existimet q̄ Socrates non distinxerit inter vias proprias ⁊ cōmunes in scientijs: quia nitebatur procedere via propria cum vulgo. Et manifestum est q̄ deberent esse iusti ⁊ casti: quoniam cum sciuerint naturam iustitie existentis in substantia entium: diligunt se assimilari illi nature: ⁊ similiter cum sciuerint vilitatem appetituū: ⁊ q̄ non sunt de numero dispositionum necessarium in permanentia hominis nedum vt sint perfectiones: sed sunt accidentia de necessitate materie expellent eas a se omnino: ⁊ odient eas maximo odio: ⁊ sic erunt casti retinentes leges diuinas ⁊ obedientes legibus naturalibus. Et est manifestum etiam q̄ erunt liberales: quoniam reputant pecuniam vilez. Et erunt magnanimi diligentes veritatem in sermone ⁊ actione. Sed si aliquis dixerit q̄ nos videmus plures artifices istarum scientiarū in contraria dispositione. Dicendum est q̄ hoc accidit eis ex dispositione innaturali: ⁊ hoc potes scire ex ꝺ q̄ Alexander ⁊ alij ratiocinātur super hoc: scilicet q̄ omnes philosophi sunt studiosi: sicut erat in suo tempore: ⁊ cum aliquis perscrutatus fuerit de hac dispositione: inueniet q̄ illa perfectio quam expectant in assuetudine hominū in qua nutriebatur valde est remota ab hac perfectione: ⁊ non solummodo accidit hoc eis: sed credunt ex modo hominum ⁊ consuetudine in qua nutriebātur q̄ hec perfectio est valde vilis: ⁊ hoc non accidit eis ex lege sed corrumpentibus eam. Accidit igitur istis hominibus cum incipiunt speculari contēnere illum moduz perfectionis quez expectabant. Sed cum desperauerunt pernenire ad hanc perfectionez: ⁊ viderunt omnes homines contēnere eam: ⁊ credere q̄ expectantes eam non debent esse pars ciuitatis. Aut credūt q̄ omnia dicta de hac perfectione forte sunt similia dictis de illa prima perfectione quam expulerunt: scilicet illaz in qua nutriebantur ⁊ tales sunt plures istius temporis: scilicet illi qui sunt dialectici: tunc omnino declinabuntur ad appetitus: ⁊ accidet eis dispositio innaturalis adeo q̄ non dicentur esse pars ciuitatis omnino: quoniam cum eis nō potest cōtractus fieri ciuilis: neq; amicitia humana: neq; vtilitas alterius: sed omnes actiones eorum sunt ad seipsos: ⁊ ideo philosophia in ꝺ tempore abhorretur: ⁊ iaz exiuimus a nostra intentione.

Vtrum autez factus sit aliquādo motus cū nō esset prius: ⁊ corrūpitur iterū sic ꝙ moueri nihil sit: aut neqz factꝰ neqz corrūpiť: ſz erat semp ⁊ semp erit hoc immortale: ⁊ sine quiete existit in his q̄ sunt: vt vita quedaz natura subsistētibꝫ oibꝫ. Esse quidē igiť motū oēs affirmant de natura aligd dicentes: propter id qō mundū faciūt. Et de generatiōe ⁊ corruptiōe in esse cōsiderationē oibus ipsis quā impossibile est esse nisi sit motus. Sed aliquāti quidē infinitos mūdos esse dicunt: ⁊ quosdā quidē fieri: quosdā vo corrūpi. Sed mundoz semper dicunt esse motū. Necessariū eniz est generationes ⁊ corruptiones ipsoz esse cum motu. Quicūqz autem vnum ⁊ non semper: ⁊ de motu apponunt ſm rationem.

Vtrum aūt motus aliquādo fuit ⁊ nō fuit: ⁊ corrūpeť in corruptione in qua nihil mouebiť oīno. Aut motus nec fuit generatū neqz corrūpeť: sed semper fuit ⁊ semp erit. Et hoc nō habet corruptionē nec fugit ab entibus: sed est quasi vita omnibus que cōstituunť per naturā. Omnis eni qui aligd dixit de natura dixit motū esse. Non eni possunt loqui de factura mundi: ⁊ considerare in eo ſm ꝙ currit generatio ⁊ corruptio: si motus nō sit. Sed dicentes plures mūdos infinitos esse quorū quidā generať ⁊ quidā corrūpiť: dicūt motum eternū esse. Modos eni generationis ⁊ corruptionis cū motibus esse necesse est. Dicētes vo vnum mundum esse ⁊ non eternū: ſm hoc etiam litigant de motu.

Quia p̄. itētio eiꝰ ē pscrutari ŏ p̄. motore incepit pscrutari de motu: vtz sit nouꝰ: aut antiquꝰ. s. ſz genꝰ: ⁊ ꝙ ē añ istū tractatū: aut ē necariū huic tractatui: aut ē pp meliꝰ: ⁊ cū dixit (vtz ātmotꝰ) ñ intēdit motū aliquē ppriū: ſz itēdit vtz isti motꝰ erītes i ptibꝫ mūdi fuerint postq̄z nulla ps ptiū mūdi mouebať oīno: ⁊ vtrū destruentur oēs: ita ꝙ nulla pars mūdi moueatur. Aut isti motus eristētes in ptibus mūdi fuerūt semp ⁊ erunt in futuro in hac dispositione in qua sūt mō. Ista aūt pscrutatio ē necessaria qz apparet ꝙ in mundo nō ē nisi alterū horū duorū: aut plures motus succedētes: aut vnus motus cōtinuꝰ. s. motus corpis celestis: Queritur igitur vtrū ē possibile in his duobus modis sensibilibus incipi tali modo: ꝙ ante nihil fuit de eis: ⁊ siue incepit vnus eorū ante alterū: aut iceperūt siť. s. motus qui sentiūtur cōtinui ⁊ succedētes: ⁊ vtruz corrumpenť hec duo genera tali corruptiōe cū qua nihil mouebiť omnino: aut hec duo genera nō cessauerūt neqz cessabūt esse. D. d. (ſz est quasi vita) ⁊ innuit p hoc ꝙ necesse est in motu nō cessare in preterito ⁊ in futuro: si est necesse hoc in entibꝫ nālibꝫ. Apparet. n. ꝙ ꝓstitutio entiū nāliū: ⁊ illud qō est in eis quasi vita est motū esse. Principiū. n. motus de oībꝫ mobilibꝫ est sicut aīa de rebꝫ vivis: ⁊ hec pscrutatio nō est tm̄ necessaria in cognitiōe primi motoris: ſz ēt in cognitiōe esse mūdi. s. vtrū sit eternus aut nouus. Necesse est eni pscrutationē de hmōi itētiōe in motu p̄cedere pscrutationē de illa in mūdo. Et qz ista pscrutatio magis videtur p̄cedē in pscrutatiōe de dispositiōe mūdi: in gnatiōe ⁊ corruptiōe notificauit istā pscrutatiōez ꝓtinere in se perscrutationē de mūdo: ⁊ indurit signū dicendo ꝙ q aligd dixit de mūdo: dz dicere tale de motu: ⁊ dixit: (ois. n. ⁊c.). i. ⁊ posuimꝰ pscrutationē primo de motu vl̄ in loco pscrutationis de dispositiōe mūdi i gnatiōe ⁊ corruptiōe: qz b ē nāle in pscrutatiōe. Ois. n. q locutus fuerit de entibꝫ nālibꝫ cōcedit motū esse. D. dedit cām in b: ⁊ dixit (non. n. possunt loq ⁊c.). i. ⁊ oēs p̄cedūt motū esse: qz ipossibile ē aliquē loq de factura mūdi. i. de nā illius: ⁊ ꝑsiderare quō est in generatiōe ⁊ corruptiōe ſm totū aut ſm ptē si nō cōcesserint motū esse. s. si possibile est in eo gnatiōez ⁊ corruptiōez aut ipossibile: ⁊ si ē possibile quō. D. d. (ſz dicētes ⁊c.). i. sed ꝑsiderātes de mūdo lz oēs p̄cedāt motū: tū ita opinanť de gnatiōe ⁊ corruptiōe in motu: sic in mūdo toto: q igiť dixit illoz plures mūdos esse quoz corruptio vnius ē gnatio alterius: ⁊ ꝙ b p̄cedet in infinitū p̄cessit motū esse semp ꝙ fuit ⁊ erit. D. dedit cām in b ⁊ dixit (modi. n. gnatiōis ⁊ corruptiōis ⁊c.) ⁊ b qō dixit: manifestū ē: qm̄ cū opinati sunt ꝙ corruptio vniuscuiusqz mūdoz eristētiū ē gnatio alterius: sicut est dispositio in ptibꝫ istius mūdi. s. ꝙ corruptio alicuius indiuidui est generatio alterius ⁊ qlibet mundus eoz nō est extra motū: manifestū est eos dicere motū eternū succedētē. D. d. (dicētes vo vnū mūdū esse ⁊ nō eternū ⁊c.) ⁊ b intellectū est p se. s. ꝙ q opinať mūdū esse nō eternū: ⁊ gnatū postq̄z nihil mouebať: ⁊ corruptibilē in res q̄ nō mouebunť: necesse est ipsum opinari hanc opinionē in motu. Et qz b opinari in mūdo pōt itelligi duobꝫ modis: incepit distinguere b ⁊ dixit. Dico ꝙ hec exp̄sitio quā mō dixi ē q̄ intelligiť primo aspectu: ⁊ b intellerit Alfarabius ſm ꝙ dixit in libro suo de entibus trāsmutabilibꝫ ⁊ b idē intellerit Auic. ⁊ Auēpace hispanus. s. ꝙ ītētio Ari. in primo istiꝰ tractatꝰ ē declarare ꝙ ante oēm motuz est motus ⁊ ante oēm trāsmutationē ē trāsmutatio ⁊ ꝙ motus nō deficiet ſm genus: vt p̄cedat ex b ad declarādū motū esse primū: ⁊ eternū: q ꝓtinet oīa: aut vnū: aut plures: ⁊ i hac declaratiōe ē difficultas. Et iō intēdit Alfarabius in suo libro de entibꝫ trāsmutabilibꝫ cōplere sermonē de b: in quo pscrutatus est ſm quot modos pōt imaginari: ante omnē trāsmutationē eē trāsmutationē ⁊ qd pōt esse verum de b ⁊ qd nō. Quapropter inuoluta ē sua pscrutatio in hoc. Ego aūt cū b ꝙ credebā exp̄nē istiꝰ loci esse istā tm̄: erā aliquā tulū in erroze: scilicet in hoc ꝙ declaratio Aristo. est declaratio diminuta: ⁊ semper fui perscrutatus de hac declaratione: quousqz apparuit mihi intentio quam intendit Aristo. perscrutari. Et inueni sermones suos conuenientes sibi adinuicem ſm illam intentionem: non ſm primaz exp̄sitionem que videtur in primo aspectu. Aristo. enim intendit b declarare vtrum primus motus continens munduz: aut primi motꝰ si sint plures vno sint facti de nouo absqz ita ꝙ ante eos non fuit motus omnino: ita ꝙ motus propter hoc sit nouus ſz genus. Aut omnia inceperunt moueri postq̄z nihil mouebať. Aut primus motus q ꝓtinet oīa eristens in primo moto: aut in primis motis si fuerit plures vno motu: sit eternus: q nūq̄z cessauit nec cessabit: sed est sicut dixit quasi vita eoruz que constituuntur p̄ naturā. Et indurit ipse declarationē ⁊ diffinitionē motꝰ p̄dictā ad oñdēdū talē motū esse: nō qz idurit diffinitiōem motus ad declarandum ꝙ ante omnem motum est motus: sicut credidit Alfarabius ⁊ alij. Perscrutatio enim quam b intendit est vniuersalis toti mundo: ⁊ non est verum ſm opinionem Aristo. vt ante motum continentem totum sit motus: aut ante transmutationem que est prima transmutatio sit

transmutatio

transmutatio. Falsa igitur fuit hec existimatio illoꝝ ꝟ enī est particularis: ⁊ est verum de motibus particularibus: quos continet motus vniuersalis ꝑm q̄ ꝟ sequitur motuz vniuersalem. Non quia b existit in eis primo ⁊ essentialiter: qñ ꝟ apud ipsuz impossibile est vt apparebit post. Nō igitur poneret eternam continuationem existentem in istis motibus per accidens signum ad eternam continuationez existentem in ipso primo motu aut primis: cum ꝟ q̄ nondum declaratuz est hic de eis. ſ. eos esse tales per accidēs: ⁊ ꝟ manifestum est: ⁊ post declarabitur magis.

¶Si igitur contingit aliquando non moueri dupliciter necesse est hoc accidere aut enī sicut Anaxagoras. D. Inquit enim ille simul omnibus existentibus ⁊ quiescentibus in infinito tempore: motum facere intellectū ⁊ disgregare. Aut sicut Empedocles: in parte moueri: ⁊ iterū quiescere. Moueri quidem cum amicitia ex multis faciat vnum. Aut cum discordia multa ex vno. Quiescere autē in multis intermedijs temporibus dicens sic. In quantum quidem ex pluribus vnum dicit aptum fieri. Inquantum autem iterum ex vno geminato plura perficiuntur. Sic quidem fiunt res ⁊ nullo modo ipsius est vnum seculum. Sic autez permutantur neqz simul perficiuntur. Sic autez semper sunt immobiles ꝑm circulum. Hec enim q̄ sic permutantur: ab hinc itaqz dicere ipsuz opinādū est.

2 ¶Si igitur possibile est in aliqua hora nihil moueri: necesse est hoc accidere duobus modis. Aut sicut dixit Anaxagoras: qui dixit q̄ omnia fuerint ĩsimul ⁊ quiescentia tempore infinito: ⁊ q̄ intelligentia fecit in eis motuz ⁊ distinxit ea. Aut sicut dixit Empedocles: q̄ quandoqz mouentur: ⁊ quandoqz quiescunt. Mouentur enim quando amicitia facit de pluribus vnum: aut quando lis facit de vno plura. Et quiescunt in temporibus que sunt interim. Cum dixit: ꝑm autem q̄ vnum innatum est oriri ex pluribus: ⁊ q̄ completum est vnum: ratificantur ex eo plura: ꝑm hunc modum generantur: ⁊ sic non erit ꝑm eis eternuz ꝑm vō q̄ hec duo mutantur ⁊ non finiuntur cum hoc: ꝑm hunc modum semper mouentur circulariter. Intelligendum enim est ex hoc quod dixit: ꝑm vō q̄ hec duo ĩ. ꝑm vō q̄ hec duo transmutantur.

2 ¶Quia natura diuisionis facit duos modos in hoc quod posuit q̄ motum ꝑm totum deficit ab entibus: quos modos antiqui dicebant scilicet aut q̄ mundus fuit ex rebus quiescentibus tempore infinito: scilicet non transmutabilibus: ⁊ q̄ post corrumpetur tali modo q̄ omnia erunt quiescentia tempore infinito: vt Anaxagoras opinabatur: aut q̄ entia quiescant in aliqua hora: ⁊ in aliqua mouentur: vt videbat Empedocles: induxit sermonem vtriusqz istorum ⁊ tacuit opinionem Platonis de mundo: qui dicit mundum esse generatum: sed non corruptibilem: quia nō dixit q̄ omnia non erant quiescentia ante generationem mundi: sed q̄ mouebantur motu inordinato: ⁊ q̄ deus induxit ipsa ad ordinē sic ipse dixit: ⁊ ꝟ q̄ narrauit de Anaxagora q̄ dicebat q̄ oia erāt ĩsimul itēdit p oia corpa ꝓsilia q̄ opinabat cē elta mūdi: ⁊ itēdit p ꝟ q̄ dixit (erāt ĩsim) q̄ erant latētia in mixto infinito: opinabat. n. ꝓia existē insil in illo mixto tpe infinito: ⁊ q̄ post icepit intellect⁹ q̄ ē de⁹ apud ipm distinguē ea ex mixto ⁊ extrahere ea de latitatiōe in actū: ⁊ iā ꝺixit ei ĩ p⁹ isti⁹ li. Empe. vō gñat mūdū ex q̄tuor eltis q̄ hz ꝓ reb⁹ mālib⁹: res aūt agētes sūt apō ipz duc: ad cōgregādū hec elta facē ea vnū amicitia: ad segregandū lis. Mūd⁹ igit cozrūpit qñ elta adunāt ꝓ amicitiā: ⁊ gñat qñ multiplicatio fit ꝓ litē. Partes vō mūdi cōpositē gñant apud ipz et vt mihi vī er amicitia: ⁊ cozrūpūt er lite. Et si militer ptes existētes i idiuiduo segregate ⁊ distincte segregāt ꝓ litē: ⁊ iō vt mihi vī: q̄ i spa celesti nō sūt ptes diuerse nō ē i ea lis apud ipz: ꝟ cōponit apud ipm er amicitia ⁊ eltis: ⁊ hz ipam ꝓ deo: ⁊ ꝟ q̄ narrauit de Empe. q̄ qñqz mouebant: itēdit q̄tuor elta: ⁊ itēdit p getē tps i q̄ mūd⁹ est cozrupt⁹: ⁊ ꝓ motū tps i q̄ mūd⁹ gñat⁹ ē ⁊ eis. D. d. (mouent. n. qñqz amicitia ⁊c.). i. apud cozruptiōez aut gñatiōnē mūdi. D. d. (⁊ gesūt i rpib⁹ q̄ sūt iterum) ⁊ itēdit p vnā getē ꝟ q̄ ē post cozruptiōez mūdi: p scḋaz nō pōt itēdē nisi post gñatiōez mūdi. Sz q̄ mūd⁹ apud suū eē mouet: remanet ipz nō itēdē p getē i hac dispōne nisi cozruptōez motus vlis q̄ ē gñatio ton⁹ mūdi. Et cū idurit opinionē Empe. in gñatiōe ⁊ cozruptiōe mūdi: iduxit vba illius: ⁊ dixit narrādo (sz āt ⁊c.). i. sz āt q̄ mūd⁹ gñat qñqz ⁊ cozrūpit qñqz mot⁹ nō erit ēt vn⁹: cū interim fiat ges. ꝑm vō q̄ hec duo semp succedūt sibi: mot⁹ erit etern⁹ ⁊ vocauit ipz circulare: q̄ ptes mūdi qñqz dissoluūt ⁊ qñqz ligant ex q̄ seqt ipsum habere duas quietes: quietem post congregationē: ⁊ quietem post segregationem.

¶Considerandum igitur de hoc quomodo se habet. Preopere enī ē nō soluz ad nature cōsideratiōez scire veritatē: sed ad sciaz de principio ꝓio.

¶Et oportet nos considerare de hoc quousqz sciamus quomodo est. Hoc enim non tm̄ est vtile in vere sciēdo aliqd in scia natur ali tm̄: sz ēt ꝓdest in via inducēte ad considerationez de ꝓio principio. 3

¶Dicit ⁊ oz nos ꝓsiderare de hac itētiōe i motu. hec. n. perscrutatio ñ tm̄ ē vtilis i scia nāli tm̄: sz i scia diuina: ⁊ ꝟ itēdebat cū dixit (i via). i. i arte. Diuin⁹. n. accipit pria principia motuē nāli: ⁊ nullā hz viā ad ꝺmōstrādū cē primū motorē nisi accipiat ipm ꝓ ꝓstāti a nāli. Et q̄ existimauit Auicē. q̄ diuin⁹ oz mōstrare primū principiū cē ē falsum: ⁊ via eius quā finxit ipz inuenisse eā: q̄ vsus ē i suo li. ⁊ silr Algazel seqēs ipz: ē via tenuis ⁊ nō ē demonstratiua. Q uō nos aūt de ꝟ fecim⁹ tractatū singularē sup ꝟ: ⁊ q̄ voluerit accipe qōnes accidētes in ea: videat ꝟ er li. Algazelis: plures enī quas induxit contra alios vere sunt.

¶Incipiemus enim primum ⁊ ex definitis prius a nobis in phȳsicis. Dicimus igitur motuz esse endelechiam. i. actuz mobilis ꝑm q̄ est mobile. Necesse est ergo existere res possibiles moueri sz vnū quēqz motum. Et sine motus diffinitione omnis vtiqz confitetur necessarium esse motum possibile moueri ꝑm vnūquēqz motum: vt alterari quidem alterabile: ferri autem quod est ꝑm locum mutabile. Quare oportet prius combustibile esse q̄ comburi: ⁊ combustiuum q̄ comburere.

¶Incipiamus igitur ex predictis in quibus prediximus distinctionez ⁊ determinationē in artibus: ⁊ nos incipiemus in rebus determinatis prius in rebus naturalibus. Dicamus igitur q̄ motus est actus ei⁹ qđ inatū ē moueri sz q̄ inatū est moueri. Necesse est igit illa esse in quoꝝ potentia ē moueri vnoquoqz motuū. Et sine hac diffinitiōe oēs hoꝝ- 4

nes concedunt ꝙ non est necesse moueri nisi illud quod potest moueri: ⁊ hoc necesse est in vnoquoꝝ motuũ. A.g. ꝙ nõ alterat nisi illud qõ innatũ ẽ alterari: nec transfert nisi illud qõ innatũ est trãsferri in loco. Necesse ẽ igit vt res sit inata cõburi prius anteq̃ cõburat: ⁊ cõburere anteq̃ cõburat.

4 ¶ Idest incipiamus igitur primo a rebus que mos est vt determinentur in initijs artium que sunt. q. principia earum ⁊ incipiamus ex istis in hac scientia a rebus quarum diffinitiones determinauimus ex rebus naturalibus. Et incepit ponere ad hoc propositionem notaꝝ: ⁊ est. Omne quod est postq̃ non fuit: necesse est ipsum fuisse ante in potentia ⁊ ꝙ motus generatus talis est scilicet ꝙ omne quod mouetur postq̃ non mouebatur: necesse est vt ante esset possibile vt moueretur. Et indurit ad hoc certificanduꝝ duos modos: quorum vnus est ex ꝟ quod declaratum est de diffinitione motus. Et secundus ex inductione ⁊ dixit (dicamus igitur ꝙ motus ⁊c.). i. dicamus igitur quia cum declaratum est in tertio istius libri ꝙ altera diffinitionum motus est endelechia moti ſm ꝙ est motum. i. ⁊ endelechia eius quod innatuꝝ est moueri: necesse est vt res mobiles sint ante motum in vnoquoꝝ generum motuum. Et cuꝝ res mobiles fuerint ante motum: tunc potentia ad motum erit ante motum: ⁊ intelligendum est ex ꝟ ꝙ motum est prius tẽpore motu duobus modis. Quorum vnus est vt motum in quo est potentia sit alterius speciei a specie moti in quo est ipse motus. Secundus est vt illud mobile in quo est potentia ad motum sit motum in actu scilicet ꝙ motuꝝ in potentia est idem numero cum moto in actu. ¶Primus autez modus inuenitur in duobus scilicet in motu generationis ⁊ corruptionis: ⁊ in motibus translationis que est corporum simplicium. Motus enim cuius generatio est finis ⁊ complementum: suum subiectum est illud ex quo est generatio: ⁊ similiter est de corruptione. Subiectum vo motus translationis elementoꝝ in quo est potentia precedens hunc motuꝝ in tempore est corpus ex quo est generatio elementi. Verbi gratia quia quando ignis generatur ſm totum statim habet: vbi quod est superius ſm totum: ⁊ dum generatur pars singula illius statim habet singulam partem illius vbi. ¶Potentia igitur istius motus nõ est in subiecto quod est ignis in actu: sed in subiecto in quo generatur ignis. Verbi gratia ligno combusto: aut oleo inflammato: ⁊ hoc ignorauit Johannes grammaticus: ⁊ existimauit ꝙ quedam potentiarum inuenitur cuꝝ illo ad quod est potentia: ⁊ decepit alios in hanc potentiam esse coniunctam cum forma ignis que est in actu per potentiaꝝ que est coniuncta cum ea quando violatur ab aliquo quando generatur ne moueatur superius. Et ista potentia est alia a naturali cum sit violenta. Naturalis autez impossibile est vt sit coniuncta cum forma ignis: scilicet potentia que est in igne ad motum superius. Et si hoc esset tunc duo contraria essent in eodem subiecto ⁊ in eodem tempore scilicet potentia motus: ⁊ motus insimul quod est impossibile. Et hoc manifestum est ⁊ ex hac diffinitione motus apparet bene impossibile esse generationem esse ex non esse puro. Generatio enim est motus: ⁊ est necessarium rem motam esse in actu ad esse motus: ⁊ ideo ipossibile est aliquod ens generari a moto quod est in potentia ens tñ. Verbi gratia a prima materia ſm ꝙ potest intelligi nuda a forma nedũ vt generetur ex non esse. ⁊ etiam apparet hoc idem ex significato huius sermonis hoc generari ex hoc. Verbi gratia album fieri ex nigro: ⁊ vniuersaliter contrarium ex contrario: non est dicere ꝙ ipsum contrarium mutatur in suuꝝ cõtrarium. Illam enim albedinem fieri nigredinem impossibile est: aut ipsum calorem frigus. Illud igitur quod impossibile est transmutari in subiectuꝝ generati ⁊ est illud ex quo est generatio: ⁊ illud est subiectum contrarij. Et cum ita sit ⁊ non esse est vnum contrariorum impossibile est eius naturam mutari in esse: ergo impossibile est aliquid generari ex eo nisi per accidens: ideo dicitur ꝙ dies fit ex nocte i. post recessum noctis: ⁊ frigidum ex calore idest post calorem. Est igitur necessario aliquid cum quo adiungitur nõ esse ex quo fit generatio essentialiter: ⁊ ꝟ notum est per se. Et antiqui omnes conueniunt in hoc: loquentes autez saraceni habent pro possibili aliquid generari ex nihilo: ⁊ negant hoc principium: ⁊ causa erroris eoruꝝ fuit hec ꝙ sentitur ꝙ multa comprehensibilium visu generantur ex rebus incomprehensibilibus visu. Verbi gratia aer ex igne ⁊ sic imaginantur primo aspectu possibile esse aliquid generari ex nihilo. Vulgus enim non intelligit de non esse nisi illud quod non comprehenditur visu: ⁊ sic accipiunt rem assimilatam rei loco vere rei: ⁊ existimant ipossibile esse possibile: ⁊ nituntur ad confirmandum hoc ex ꝟ ꝙ mos est dicere ꝙ subiectum esse necessarium agenti scilicet subiectuꝝ ex quo fit generatio est diminutio agentis. Et omnia ista sunt existimationes vulgares valde sufficientes ſm casum ſm quez nutriuntur homines in eis: non ſm sermones sufficientes. Agens enim non posse agere aliquod impossibile non dicitur esse diminutio: sed dicere ipsum facere aliquod impossibile: ⁊ posse facere est deceptio. Et cuꝝ declaratum est hoc fundamentum: dicamus: ⁊ quia hoc nitebantur declarare: scilicet ꝙ potentia motus est prior tempore motu: est manifestum sine diffinitione motus: ⁊ dixit (⁊ sine hac diffinitione ⁊c.) idest ⁊ sine diffinitione motus apparet etiam ex inductione ꝙ non mouet illud quod antequã moueretur non erat possibile moueri. Quoniaꝝ si non esset possibile moueri non mouetur. Verbi gratia ꝙ non alteratur nisi illud quod possibile erat alterari: ⁊ similiter non mouetur nisi illud quod ante erat possibile moueri in loco. Et intelligendum est de hac intentiõe duos modos potentie: scilicet que inuenitur in ipso moto: ⁊ que inuenitur in materia moti. Deinde dicit (necesse est igitur ⁊c.) idest necesse est igitur vt potentia ad illud quod generatur existat in ea ante ipsum generatum. Verbi gratia ꝙ illud quod comburitur ⁊ fit ignis innatum erat comburi anteq̃ combureret. Et ista potentia non tñ precedit passionem existentem in passiuo ſm tempus: sed etiam precedit ſm tempus virtutem agentem in agente. Quod enim comburit innatũ erat ante comburere: ⁊ ideo omne agens quod potest agere quandoqꝝ: ⁊ quandoqꝝ non: necessario inuenitur quandoqꝝ potentia ⁊ quandoqꝝ non. Et omnia ista sunt necessaria ⁊ vera: ⁊ hoc quod dicũt loquentes nostre legis: imo inuoluentes ꝙ possibile est prouenire actionem nouam: scilicet postq̃ non fuerit tempore infinito: ab agente antiquo: absqꝝ eo ꝙ illic sit causa que fecit illud agens agere in aliqua hora magis q̃ in alia: est sermo sophisticus ⁊ deceptiuus. Dico ſm hanc expositionem intellexit Alfa. ⁊ alij hoc capitulum: scilicet ꝙ indurit diffinitionem motus ad declarandum potentiam esse ante actuꝝ ⁊ hoc non est proprium motui ſm ꝙ est motus: sed est proprium nouo facto ſm ꝙ est nouum factum: scilicet vt potentia ⁊ posse noui precedat ipsum ſm tempus. Secũdũ autem nostram expositionem indurit diffinitionem motus ad declarandum ꝙ motus est in moto: quoniam cum dictum sit in diffinitione eius ꝙ est endelechia moti: necesse est vt sit in moto. Omnis enim perfectio necesse est vt sit in re que perficitur: ⁊ ſm ꝟ inuenimus Alexandrum in suo libro de principijs inducere diffinitionem motus: ad declarandum motum esse eternum. Et hoc quod dixit (sine hac diffinitione ⁊c.) hoc decepit homines in hoc: ⁊ existimauerunt ipsum declarare potentiam esse ante actum in tempore ⁊ ipse intendebat dicere ꝙ non dicitur moueri nisi illud in cuius natura est motus: scilicet corpus mobile: ⁊ ꝙ non inuenitur in immobili.

¶ Ergo ⁊ hoc necessarium est aut facta aliquando cum non essent prius aut perpetua esse.

¶ Ista ẽt necesse ẽ aut vt nõ sint talia nisi in aliqua 5

hora

hozā absq3 eo q̄ talia erāt: aut vt sint talia eterne.

5 ¶ Dicit: ista igitur sensibilia necesse est aut vt non sint sicut videtur. scilz q̄ quedam semper mouentur ⁊ quedam semper quiescunt aut semper succedunt sibi hec duo in aliqua hoza. ſ. motus ⁊ quies absq3 eo q̄ ante illam essent huius vispositionis: sed omnia erant quiescentia. Deinde incepe runt ab aliquo moueri ſm q̄ modo sentiuntur: aut semp fuerunt ſm q̄ modo sentiuntur. Et cū dixit q̄ hoc est que rendum primo incepit declarare ipsum: dico q̄ ꝺ est expo sitio vera: dixit: ⁊ q3 apparuit iam prima mota esse aut pri mum motum quod est causa in motibus eoꝝ que mouē̄ tur quandoq3 ex istis rebus que sunt hic ⁊ quiescunt quan doq3. Et nunc̄ꝫ apparet q̄ ista mota quiescunt neq3 in ali qua hoza. ſ. corpora celestia: considerandum est vtruz fue rint istius vispositiōis in aliq̄ hoza. ſ. ipsa esse prio mota: aut semper fuerint illius vispositionis. ſ. mota eterna. Et dixit hoc quia declaratum est in primo septimi impossibi le esse corpus mouere corpus in infinituz ⁊ ideo necesse est mundum habere primum motuz aut prima mota ⁊ si non inueniretur magnitudo infinita in actu: ⁊ inueniretur mo tum infinitum pertransire in tempore finito spatium infini tum vt declaratum est in primo septimi.

¶ Siquidem igitur factum est mobilium vnūq̄q3 Necessarium est prius accepta: aliam mutationē factam esse. Et motum ſm quem factum est possi bile motum esse aut moueri.

6 ¶ Si igitur vnūq̄q3 mobilium non mouetur nisi post̄ꝫ in sua potentia erit vt moueretur. Necesse ē vt ante trāsmutatiōez dictā fuisset alia trāsmuta tio: ⁊ mot⁹ i quo fuit possibile moueri aut mouere.

6 ¶ Si igitur hoc quod narrauimus q̄ omne motuz ⁊ omne mouens necesse est vt ante c̄ꝫ inueniatur mouere ⁊ moueri in actu vt inueniatur mouere aut moueri in potentia: ⁊ posuerimus q̄ ista potentia ⁊ posse est nouuz. Necesse est q̄ ante primum motum quem posuimus primuz est alius motus per quem fuit posse precedens primum motuz qui positus fuit primus. Posse enim quod precedit motuz fie ri de nouo necessario precedit motum: sed iam posuimus ipsum primuz: ⁊ hoc est inconueniens. Et similiter accidit in transmutatione: per quam fuit posse si posuerimus ip sam esse primam. ſ. qm̄ sequitur vt potentia ad ipsam pre cedat ipsam ſm tempus ⁊ q̄ est potentia sit facta ex| transmutatione. Et quod apparet ex hoc sermone: est q̄ necesse vt ante illum motum quod ponitur primum est alius mo tus. Sed non sequitur ex hoc vt secundus motus succedat antecedenti statim: sed segtur vt sequatur ipsum interpol latim. ſ. q̄ inter illos sit tempus quietis in quo inueniebā tur posse. Cum autem dixerimus q̄ possibile non erit in actum nisi per aliquid in actu. ſ. per motorem necesse est il los motus esse. ſ. succedētes. ſ. q̄ nulluz tps sit extra motū ⁊ si esset in fine paruitatis. Motor enim non mouet ipsuz nisi in tempore in quo mouet ⁊ non ante: nisi quia ante nō habebat vispositionem qua possibile erat ipsum mouere: ⁊ cū pfecta erat in eo ipsa vispō tūc icepit mouere. Et ista vispositio aut ē in ipso motore: aut i moto: aut in vtroq3: ⁊ est aut q3 motor non fuit: ⁊ tempus fuit: aut q3 fuit sed di minuebatur ab ipso vispositio per quam mouet: ⁊ hoc est aut propter aliquam vispositionem in eo: aut propter vis positionem ex moto: aut sicut distantia ⁊ impedimentum. Et iste tres vispositiones forte deficiunt plures earuz: aut vna in moto: ⁊ hec erit causa q̄ motor non moueat. Er ſ. q̄ principium sui mouere sit finis motionis antecedentis ipsum. Et mouere istud precedens aut fuit in moto aut in motore aut in extrinseco. ſ. aut generatio: aut alteratio eo rum: aut in vtroq3: aut vispositio in altero eorum: aut in vtroq3: aut appropinquatio in loco aut recessus impedi menti. Ergo necesse est q̄ ante transmutationem esset trāſ mutatio: aut transmutatio non contimua per quam trans mutatum fuit possibile vt transmutaretur: aut transmuta tio continua cum ea: per quam transmutans fuit transmu tans post̄ꝫ fuit in posse. Et forte facit hunc modum quia apparet ex secundo condiuidēte quod post inducet: ⁊ est q̄ aliquis dicat q̄ posse quod precedit primum motuz est an tiquum non ſm q̄ ponunt ipsum dicentes mundum fieri post̄ꝫ non fuit in aliqua hoza: ⁊ forte tacuit ipsum quia non indiget eo in hac declaratione.

¶ Si autem que sunt preerant motu semper nō exi stente: irrationabile quidem videtur ⁊ ab insciēn tibus. At vo magis ingredientib⁹ hoc necessariū est accidere. Si enim alijs quidem mobilibus exi stentibus: alijs autem motuis aliquando quidem erit aliquid primum mouens. Hoc autem quod mouetur aliquando: aliquando autem nihil: sed quiescit: oportet ergo hoc mutari prius. Erat enī aliquid causa quietis. Quies enim priuatio motus ē. Quare añ primā mutationē erit mutatio prior.

¶ Et si in p̄terito semp fuerit talis vispositionis: ſz 7
nō fuit motus. Apparebit ex isto ipso sermone cuz fuerit consideratus ipsum non habere modum: ⁊ hoc apparet manifeste: ⁊ sequitur in ea magna im probabilitas quādo inuestigauerit qs bene. Quo niam si illa que innata sunt mouere ⁊ illa que inna ta sunt moueri sint. Et quandoq3 erit hic primus motor: ⁊ erit hoc motū: ⁊ quādoq3 non erit vtrūq3 sed quies. Necesse est vt in hac vispositione ante illud sit transmutatio. Quies enim aliquam ha buit causam. Naz quies est priuatio motus. Qua propter necesse est vt ante primam transmutatio nem sit transmutatio precedens.

¶ Quia hoc quod posuit in hoc quesito quasi funda 7
mentum super quod fundauit demonstrationem est hic esse q̄ hic est primus motus: ⁊ primum motum: ⁊ primuz mouēs. Verbi gratia motus celestis primus: ⁊ illud quod mouetur hoc motu ⁊ quod mouet hoc motu vt declaratuz est in septimo ⁊ tertio: scilicet q̄ ante motum non est mo tus essentialiter. Incepit perscrutari vtrum motus qui est huius vispositionis posset esse primus ſm tempus ⁊ ſm naturam aut non posset esse nisi ſm naturam tm̄ scili cet q̄ semper fuit ⁊ erit. Deinde posuit perscrutationem suam de hoc in rebus motis: ⁊ dixit: q̄ illud quod moue tur primo motu temporali si sit huiusmodi motus tempo ralis huius vispositionis: necesse est aut vt sit generatum aut eternum scilicet q̄ semper fuit ⁊ erit. Sed motus eius primus fuit temporalis. Si igitur fuit generatum: tunc an te primum motum temporalem fuit alius motus: ⁊ sic ille motus qui fuit positus primus non est primus: nec tempo re: nec natura. Motus enim ante quem est motus non est primus neq3 ſm tempus: neq3 ſm naturam: ⁊ si motuz fue rit eternum ⁊ primus motus quo mouetur fuerit primus in tempore scilicet q̄ moueatur post quietem infinitam: necesse est q̄ cum motor sit eternus ⁊ motum sit eternum: ⁊ nulla causa sit agens: q̄ istud motum sit quiescens in aliqua hoza: ⁊ motum in alia: necesse est vt non quiescat ⁊ vt non moueatur: cum eandem habeant proportionez ad motum: ⁊ ad priuationem motus. Quapropter necesse est illic esse causam agentez motore: q̄ moueat post̄ꝫ nō mouerit: ⁊ rem motam vt moueatur post̄ꝫ nō mouebat. Aut causa faciēt̄ vtrūq3 ⁊ erit cā: aut p eius ablationem:

aut per eius absentiam. Et quomodocūqz fiat: necesse est vt ante illū motū positū primum motum sit alius motus ⁊ sic non erit primus sicut fuit positus: neqz ꝑm tempus: neqz ꝑm naturā. Ergo necesse est vt sit hic primus motus naturaliter qui semper fuerit: ⁊ motū tale: ⁊ motor talis: si nō fuit ꝑm tempus: ⁊ q̄ non sit hic motus primus alio modo qđ est impossibile. Et similiter declarabitur q̄ sem per erit. Et inducere hanc expositionē ꝑm verba Arist. nō est difficile. Immo ita expositio est qua nō potest esse verior: ⁊ nō debet aliquis dicere q̄ primus motus temporalis est motus generationis. Motus enī generationis non est motus sed finis motus ⁊ impossibile est vt sit primus. Nā iste motus est motus alteratiuus: ⁊ primus motus debet esse eternus: ⁊ est declaratū in vltimo sexti: q̄ impossibile est vt motus eternus sit nisi motus circularis.

¶ Alia quidem mouent singulariter: alia autem ⁊ ꝑm contrarios motus: vt ignis quidem calefacit: frigefacit autem non. Scientia autem contrariorum videtur esse vna. Videtur quidez igitur ⁊ ibi aliquid simili modo esse. Frigidum autem calefacit conuersum quodāmodo ⁊ ambiens: sicut peccat voluntarius sciens: quando econtrario vtitur scientia. Si igitur quecūqz possibilia sunt facere: aut pati: aut mouere: aut moueri. Mouere autez non penitus possibilia sunt sed si sic se habent ⁊ prima alterutris sunt. Quare cū proximātur aliud mouet aliud aūt mouet. Et cū insit tamq̄ esse hoc quidem motuum: aliud vo mobile.

§ ¶ Et quedam mouent singulariter: ⁊ quedam mouent duos motus insimul. V. g. qm̄ ignis calefacit ⁊ non infrigidat. Cognitio vo existimatur esse duorū cotrariorū cadē. Sed apparet etiā illic aliquod simile hoc modo. Frigus enī quādoqz calefacit: quādo reuertit quoquo modo. Sicut sciens peccat quandoqz quando vtitur sua scientia peruerse. Sed non omnia que possunt agere: aut pati: aut mouere: aut moueri: necessario possūt hoc. Sed quando fuerint talis dispositionis: aut quando fuerint vicinantia sibi ad inuicem. Ita q̄ quando fuerint vicinantia sibi: hoc mouebit: ⁊ hoc mouebitur. Et cum fuerint in illa dispositione in qua hoc innatū erit mouere: ⁊ hoc innatū est moueri.

§ ¶ Cum posuit q̄ causa quietis est alia a causa motus. Et q̄ cum fuerit positum aliquod motū postqz nō mouebat: q̄ necesse est vt auferatur causa quietis. Et q̄ ablatio illius est transmutatio aut sequens transmutationez. Et est manifestū hic esse aliqua que faciūt duo contraria insimul: ⁊ apparet in eis mouere absqz eo q̄ precedat ea alius motus: ⁊ sunt entia rationalia. Incepit declarare hoc ⁊ nititur dissoluere questionem accidentē in eo ⁊ dixit (⁊ quedā mouēt). i. ⁊ apparet q̄ quedaz mouent motu singulari tū s. vno duorū motuū contrariorū: ⁊ quedam mouent duobus motibus insimul. s. in locis diuersis. Illa autem que mouent motu vno tū: ⁊ nō habent potentiam: ad contrarium sunt illa que mouent per virtutes naturales in eis. V. g. ignis qui calefacit tū ⁊ non infrigidat. s. essentialiter ⁊ nir que infrigidat ⁊ non calefacit. Illa autē que habent potentiā ad vtrūqz contrariū sunt virtutes scientes. s. comprehensiue: ⁊ hoc intendebat cum dixit (cognitio vo ⁊c.) i. virtutes aūt rationales videntur habere posse ad vtrūqz contrarium: ⁊ intendit hic per hanc dictionez existimatur concedi ab omnibus aut a pluribus: ⁊ quia virtutes naturales agunt alterum contrariorum: ⁊ quandoqz reliquum per accidens: dixit (sed apparet ⁊c.). i. sed in virtutib⁹ naturalibus est aliquod simile ei quod inuenitur in virtutib⁹ rationalibus de hoc. s. q̄ agunt vtrūqz contrarū: q̄ altera actio est virtutum naturalium per se: ⁊ reliqua per accidens. In virtutibus autem rationalibus due actiones cōtrarie sunt essentialiter. Et cum notificauit q̄ virtutes naturales habent etiā hoc dedit exemplū: ⁊ dixit (frigus enī ⁊c.) ⁊ intēdit per hoc quod dixit reuertitur: hoc quod calor existens in re reuertitur de extrinseco in intrinsecuz per frigus: et quo accidit q̄ illud ens calefacit modo accidentali: ⁊ hoc intendebat cum dixit (quoquo modo) ⁊ q̄ iste modus transmutationis. s. quia est per accidens fit et virtutibus rationalibus: sicut fit et virtutibus naturalibus notificauit hoc ⁊ dixit (quēadmodum sciens ⁊c.). i. q̄ frigidum calefacere per accidens est simile peccato artificis quando errauerit circa contraria vero: ⁊ iste est ille qui vtitur sua scientia peruerse. s. qui vtitur sua scientia contrario ei quo deberet vti. Et forte indurit hoc post illud quod intendebat declarare de improbabilitate contingente ponentibus omnia fuisse quiescentia tempore infinito: ꝓpter alterum duorum: aut ad declarandum q̄ si fuerit positū q̄ omnia erant quiescentia: deinde inceperunt moueri: q̄ nō sequitur in omnibus hoc. s. vt causa motus sit alia a causa quietis: ⁊ causa motus illius cause sit aliud a causa quietis eius sicut sequebaf in initio sermonis. Existimatur enī q̄ hoc non contingit nisi in motoribus qui agunt alterum contrariorum duorum tū. In virtutibus autē que agunt duo contraria insimul: non contingit vt causa quietis nō sit causa motus: cum illud quod agit quietem in istis virtutibus: est illud quod agit motum. Sed contingit hoc in quibusdam cum ille qui ponit hunc sermonem non possit ponere omnia de genere virtutum que agunt cōtraria. Et ꝑm hoc dedit responsionem ad hanc questionem dicendo (sed non omnia que possunt ⁊c.). i. ⁊ ponens hunc sermonem ⁊ dans hanc rationez non potest dicere hoc in omnibus rebus: cum plures rerum non sint rationales: sed plures rerum que mouent ⁊ mouentur non recipiunt mouere ⁊ moueri: nisi cum fuerint in aliqua dispositiōe ex extrinseco: ⁊ reperiuntur quiescere cum fuerint ex extrinseco in contrario illius dispositionis in qua erant in qua mouebantur ⁊ mouentur. Et hoc intendebat cum dixit (sed cuz fuerit talis dispositionis ⁊c.). i. sed rerum naturalium res naturales ea q̄ sunt innata mouere ⁊ moueri: postqz erant non mouent aut mouentur: nisi aut quia diminuebatur ex eis dispositio per quam hoc mouet: ⁊ hoc mouetur: aut q̄ distant ab inuicem: aut q̄ illic est aliquod impedimētum. Cum igitur vtrūqz eorum fuerit in dispositione qua hoc mouet ⁊ hoc mouetur: ⁊ fuerit propinquum vnū alii: ⁊ nō fuerit illic impediens tunc necesse erit vt hoc mouet ⁊ hoc moueatur. Sed adhuc remanet cadē quomodo potest enī aliqs dicere q̄ primus motor totius est ex habētib⁹ virtutes rationales: ⁊ cū habētia virtutes rōnales icipiūt mouere post quietē: ⁊ qescere post motū: absqz eo q̄ deficiat dispositio ꝑ quā hoc mouet: ⁊ ꝑ mouef: ⁊ absqz eo q̄ deficiat approximatio in tpe qetis: ⁊ sic totū erit qescēs ꝑ qtē istī⁹ motoris: ⁊ cū icepit totū moueri ⁊ erūt oīa mouēcia ⁊ mota extrinseca reducta ad talē motorē. Secm igiē hāc expositionē forte dimisit dissolutiōez istī⁹ qōnis vsqz post cum aperte dicet hanc questionem: ⁊ ꝑm hanc expositionē est intelligenduz (sed non omnia) hoc quod intelligitur de particulari negatiua: ⁊ per hoc quod dixit (sed cuz fuerint talis dispositionis) q̄ intellligitur de particulari affirmatiua. Secunda autē expositio est vt intelligaf ex ꝑ qđ dixit (sed nō oia) ꝑ qđ intelligiē de vniuersali negatiua ⁊. q. dicet q̄ nō oia possunt mouere: postqz nō mouerit: absqz eo q̄ illic sit cā facta: que sit cā si aliqd eoz q̄ innata sūt mouere fuerit mouēs in actu: ⁊ corū q̄ sunt innata moueri fuerit motum

ſit motū in actu. Et ſm hoc ſermo eius: erit vniuerſalis in oībus virtutibus motiuis. ſ. rationalibus ⁊ irrationalibus ⁊ hoc eſt manifeſtū. Q̄ m̄ aūt rationales nō quieſcūt qñq; ⁊ mouenť qñq; niſi ꝓpter renouationē trāſmutationū factarū in eis ex extrinſeco: aut in alia: aut in corpore: manifeſtū eſt q; ꝑfecte loquet de hoc poſt. Q̄uādo enī aīal mouetur poſtq̄ nō mouebať: neceſſe eſt vt in eo ſit: aut appetitus qui nō erat: aut illa cōcupiſcentia: aut appetitus non fuerit niſi p trāſmutationē precedētē ab aliquo ente extra animā: ⁊ hoc erit quādo illud ens fecerit aliquā paſſionez in corpore eius ex qua fiet cōcupiſcētia que non erat ante: aut appetitus. Et ex cōprehenſione illius entis aut ex paſſione ſue cōprehēſionis ab eo accidet ei imaginatio: ⁊ ſcientia: ⁊ appetitus qui ante nō erat: ⁊ cōcupiſcētia motus que ante nō erat. Si aūt poſuerimus ipſum in oībus ſuis diſpoſitionibus exiſtentib⁹ in ipſo ⁊ extrinſecis in diſpoſitione quietis idē cū ipſo in diſpoſitione motus. Tunc neceſſe eſt q; nō ſit dignius mouere in aliqua hora q̄ quieſcere: ⁊ ſic aut nō quieſcet neq; mouebiť: aut quieſcet ⁊ mouebitur ſimul: qđ eſt impoſſibile. qñ cū ꝓportio illius qđ habet potentiā agendi duo cōtraria ad cōtraria fuerit eadē nō faciet alterū illoꝝ: ⁊ ideo cū fuit impoſſibile in talib⁹ iſtis virtutib⁹ candē ꝓportionē eſſe inter duas actiones cōtrarias ideo impoſſibile fuit vt eſſent extra ambo. U.g. vt aīal eēt extra motū ⁊ quietē. Et qđ dicunt loquētes noſtre legis voluntatē dependere de actione entis noui in aliqua hora ita q; illud ens fiat apud preſentiā illius hore abſq; eo vt fiat illic tranſmutatio: eſt ſermo non intelligibilis. Voluntas enī cū fuerit ad inueniendū aliqđ ens in aliqua hora: neceſſe eſt vt in volēte fiat in illa hora cōcupiſcētia in agēte que non erat ante: ⁊ illa eſt cauſa propinqua ad agendum in illa hora: ⁊ nō ante. Et cauſa illius cōcupiſcētie eſt preſentia tpis ⁊ pñtia tpis q̄ nō erat ante eſt trāſmutatio neceſſario: aut ſequēs trāſmutatiōez. Cōcupiſcētia igiť facta p preſentiam tēporis eſt tranſmutatio extra tranſmutationez: ante igitur tranſmutationem que eſt poſita prima eſt alia tranſmutatio: ⁊ non poteſt homo ſanus fugere hanc fidem exiſtimatione preſentie.

¶Si igitur non ſemper motuz eſt: tunc manifeſtuz eſt q; non ſic ſe habebant ſicut poſſibilia: hoc quidem moueri: illud vo mouere: ſed oportuit mutari alterum ipſorū. Neceſſe enī in his que ſunt ad aliquid accidere: vt ſi duplum non eſt: nunc autez eſt: mutari dupluz ſi non vtrunq;: alterum. Erit ergo quedam mutatio prior prima.

9 ¶Si igitur nō fuerint ſemper mota: manifeſtū eſt q; non erant illius diſpoſitionis in qua hoc poterat mouere ⁊ hoc moueri: ſed alterum eorū tranſmutatur. Neceſſe eſt enī hoc ſequi in eis que ſunt in capitulo ad aliquid. U.g. q; ſi hoc nō fuerit duplum iſtius ⁊ eſt modo: neceſſe eſt tranſmutationē eſſe. Et ſi nō in vtroq;: in altero. Quapropter neceſſe ē vt primā trāſmutatōez p̄cedat trāſmutatio

9 ¶Si igiť nō fuerint entia preterita que ſemp mouebantur ſed in aliquo tēpore fuerint quieſcētia aut finito aut infinito: manifeſtū eſt q; in tēpore illius quietis nō erant in diſpoſitione in qua poſſibile erat vt motor moueret: ⁊ motum moueretur. Et cum ita ſit ⁊ poſtea venerūt ad diſpoſitionē in qua motor mouet in actu: ⁊ motū mouet in actu: manifeſtū eſt q; illud impedimētū iam ablatū eſt ex quo neceſſe eſt q; alterū eorū aut vtrūq; trāſmutet: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (ſed trāſmutať alterū) ⁊ cū poſuit q; neceſſe eſt in motore ⁊ in moto cū fuerūt mutata ex diſpoſitiōe in qua non fuit motus ad diſpoſitionē in qua eſt motus q; neceſſe eſt vt illi motori aut moto accidat tranſmutatio: aut vtriq; aut p accidēs: aut eſſentialiter. Incepit declarare hoc ⁊ dixit (neceſſe eſt enī ⁊c̄.). i. ⁊ hoc neceſſe eſt q; motor ⁊ motū ſunt in capitulo ad aliquid ⁊ cū in aliquo tempore hoc nō moueret ⁊ hoc nō mouereť: ⁊ poſt hoc mouerit ⁊ illud moueret: manifeſtuz eſt q; inter illa fuit facta relatio: que nō fuit ante: ⁊ omnis relatio ſequitur tranſmutationem. Ergo neceſſe eſt vt ante relationem poſitam ſit aliqua tranſmutatio in motore: aut in moto: aut in vtroq;: aut i extrinſeco. U.g. q; ſit illic aliquod impedimentum quod auferetur poſt ⁊ hoc intendebat cū dixit (neceſſe eſt igiť vt ſit trāſmutatio ⁊c̄.). D. d. (quapropter neceſſe eſt vt primā trāſmutationē precedat trāſmutatio) ⁊ hec demonſtratio quā induxit eſt vniuerſalis in omni motore: ſiue in virtute rationali: ſiue in nō rationali: ⁊ hoc induxit nos ad exponenda verba eius ſicut prius expoſuim⁹: ⁊ oportet nos perſcrutari in hoc loco quid intendit per hunc ſermonē. Utrū intendit q; motus ſm genus ſemper fuit: aut intendit hoc eſſe motum eternum vnū in ſpecie. Eſt enim in hoc aliqua difficultas: qm̄ ſi intendit declarare q; motus non deficit ſm genus in aliqua hora: exiſtimatur q; impoſſibile eſt ipſum continuari ſm genus ſm quēcūq; modum fuerit poſitus. Sed ſunt poſitiones impoſſibiles: ⁊ poſſibiles quedam: ⁊ hoc quod eſt poſſibile eſt illud quod neceſſario ſequitur er iſtis propoſitionibus quas poſuit b. ſ. potentiam precedere actum ſm tempus ⁊ ſm hoc eſt illud quod intēdit de hac intentione diminutum: ⁊ ideo videmus Alfarabiuz in ſuo libro de entibus tranſmutabilib⁹ niti enumerare modos in quibus poſſibile eſt motum precedere motuz aliuz: ⁊ hoc in motore ⁊ in moto. D. declaraſſe quis poſſibilis ⁊ quis impoſſibilis: ⁊ q; poſſibilis eſt neceſſarius ſm diffinitionem motus. Et ſm hoc erit opus Alfarabij quaſi complementum ad illud quod declarauit Ariſto. hic licz Ariſto. fecerit illud quod fecit Alfarabius in ſecundo libro de generatione. In illo enim libro declarauit qualiter eſt impoſſibile omne motum precedere motum: ⁊ quomodo eſt impoſſibile. Et ſic ſermo eius in hoc libro eſt diminutus ⁊ complebitur poſt. Aut dicamus q; Ariſto. non intendit p hāc declaratiōez declarare q; ipoſſibile eſt mūdū eſſe in aliq̄ hora ertra vnū motū: ſz declarare q; mūd⁹ ipoſſibile eſt vt ſit extra motū ſz gen⁹. Et quō iueniť oē motū p̄cedē motū eſt alia qō. Et ſz b vī q̄ſi itēdere ꝺdicere ſermoni d. centium motum deficere in aliqua hora non probare motum eſſe eternum. Et forte etiam intendit per hunc ſermonem probare mundum eſſe ſemper ſm hanc diſpoſitionez in quo eſt modo. Q̄ m̄ cuz poſuerimus q; iſta ordinatio eſt naturalis: ⁊ q; impoſſibile eſt mundum habere aliam ordinationez preter iſtam. ſ. q; omnes motus reducuntur ad corpus celeſte: ⁊ q; propinquitas corporis ad quaſdā res: ⁊ ſua remotio a quibuſdam eſt cauſa propter quam quedā mouentur quandoq;: ⁊ quedam quieſcunt quādoq;. Et ꝓpter quā omnē motū ſequiť motus. Et eſt declaratū q; impoſſibile ē motū deficere in aliqua hora. Ergo manifeſtū eſt q; mundus ſemper fuit ⁊ erit in hac diſpoſitiōe. Q̄ m̄ ſi deficeret nō deficeret niſi p quietē nō p mutationē ad aliā formā. Et cū impoſſibile ſit ipſum mutari ad aliā formaz aut quieſcere: neceſſe eſt vt motus corporū que ſunt eterni motus: que ſunt ſemp in motu ſine in hac diſpoſitiōe ſemp in preterito ⁊ in futuro. Q̄ m̄ ſi geſceret totū nihil aliud eēt cauſa quietis eius niſi quies eoꝝ. Q̄ uēadmodū cā motus eoꝝ que mouenť quādoq;: ⁊ quietis eoꝝ que geſcūt qñq; nihil aliud eſt niſi motus eorū ſemp in ꝓpinqtate ⁊ diſtantia. Si igiť poſſibile eēt corpa celeſtia geſcere neceſſe eſt vt eēnt ps alterius mūdi: ⁊ vt eēnt b alia corpa q̄ moverenť circulariť: q̄ eēnt cā getis iſtoꝝ qñq;: ⁊ motꝰ iſtoꝝ qñq;: ſz b g⁹ poſſim⁹ ſtelligē hūc locū. Et qđ apparuit mihi poſt lōgā ꝑſcrutatiōez ē: q; ex b qđ b idurit apparet motū vnū ꝙtinuū ꝓmū eternū eē: cū adiūctū fuerit b qđ declaratū ē b. ſ. q; nō ē b motꝰ ꝓmꝰ nouus illi qđ declaratū eſt in ſeptimo. ſ. q; ſi eſt neceſſe vt in motis in loco ſit primuz mo

tū ⁊ primus motor: q̄ necesse ēt iste primus motor ⁊ istud primū motū semp fuerint in hac dispositione. s. hoc mouere ⁊ b̄ moueri. Q̄m si fuerit positū ipsum incipere mouere in aliqua hora contingeret ipm precedere motus prior motu illius ⁊ motorem priorem eo ⁊ sic hoc quod fuit positū q̄ ipse fuit primus motor non fuit verum. Et cuz hic fuerit motor qui semper mouet: tūc erit hic motum quid semper mouetur. s. q̄ etiam est eternū Et si non contingeret vt ante primum motorem esset motor prior illo. s. si posuerimus illud quod mouet ab eo generari aut transmutari aliquo modo transmutationis nisi fm motum in loco: ⁊ cum hic fuerit motum eternuz hic est motus eternus. Et maxime cum adiunctuz fuerit bis duabus ꝓpositionibus hoc quod appet sensui. s. q̄ omnes motus reducunt ad motum localez q̄ iste motus est prior eis naturaliter. Et bene pōt hoc apparere generaliter. s. b̄ esse transmutationem continuam necessario: qm̄ cum necesse est hic esse transmutationem primam naturaliter: ⁊ est possibile transmutationem primam esse in tempore. Necesse est hic esse vnam transmutationem continuam que est causa in hoc q̄ ante omnez transmutationē est transmutatio.

¶ Adhuc autem prius ⁊ posterius quomodo erunt tempore non existente. Aut tempus si non sit motus. Si igitur tēpus est numerus motus: aut motus quidam. Si quidez tempus semper est: necesse est motum perpetuum esse. Jt vō de tempore extra vnum: simul intelligi videntur omnes. Ingenituz enim dicunt: ⁊ propter hoc Democritus demonstrat tanq̄ ipossibilia omnia esse facta. Tēpus enim impossibile est esse factum. Plato autē ipsum generat solus. Simul enim ipsum cum celo factum esse: celum autem factum dicit.

10 ¶ Dictum est hic quomodo potest esse prius ⁊ posterius si tempus non sit. Et quomodo erit tempus si motus non sit. Si igitur tempus est numerus motus: aut alicuius motus: tunc tempus si fuerit eternum: necesse est vt motus sit eternus. Sed videmus omnes preter vnum conuenire in hoc de tempore. Dicunt enim ipsum esse non generatum. i. non nouum: ⁊ per hoc declarat Democritus impossibile omnia esse generata: dixit: quia tempus est non generatuz. Plato vō generat ipsum. Dicit enim ipsum generari cum celo: ⁊ q̄ celum est generatum ⁊ nouum.

10 ¶ Cum declarauit q̄ ex diffinitiōe motus apparet q̄ motus est eternus dicit q̄ hoc idem etiam apparet in tempore. Omne enim generatum necesse est vt suum non esse precedat ipsum: ⁊ quomodo potest aliquis intelligere prius: ⁊ posterius: si tempus non sit. Tempus enim facit prius ⁊ posterius in rebus que non mouentur. In rebus autē que mouentur prius ⁊ posterius existit per se. Et cum posuit q̄ prius ⁊ posterius non erit si tempus non fuerit: ⁊ q̄ nouuz non erit si prius ⁊ posterius nō fuerit. Sequitur ex hoc q̄ nouum non erit si tempus non fuerit. Et cum apparuit ei q̄ nouū nō erit nisi tp̄s sit ⁊ tp̄s nō pōt eē nisi motus sit. p hoc quod declaratuz est q̄ tempus est numerus motus fz prius ⁊ posterius. Incepit declarare q̄ necesse est si temp⁹ sit eternum vt motus sit eternus. s. cuius tempus est nūerus: ⁊ dixit (si igitur tempus est numerus motus ꝛc̄). ista consecutio est manifesta ex diffinitione tēporis declarata in quarto istius libri: ⁊ potest declarari ex ipsa natura temporis. Est enim notum per se. q̄ tempus aut est tēpus motus aut sequitur motuz ⁊ dixit (aut alicuius motus) q̄ nō curat in hoc loco siue tempus sit motus siue numerus alicuius motus. Et cū verificauit cōsecutiōez in hoc syllogismo. incepit inducere opiniones antiquorum: ⁊ dixit (fz videmus omnes preter vnum ꝛc̄). i. ⁊ sermo eius in hoc est intellectus per se: ⁊ apparet quia antiqui percipiebant tēpus esse eternum: sed non percipiebant ipsum sequi motū ⁊ ideo dixit Democritus dando rationem q̄ impossibile est vt omnia essent generata ex hoc q̄ tempus est vna rerum: ⁊ non est generatum: ⁊ si antiqui percepissent q̄ tempus non eēt extra motū: credidissēt motū eē eternū. Platoni aūt accidit cōtrariū qđ accidit antiquis: accidit. n. tp̄s sequi motū celi sed nō cōcessit ipsū eē eternū sed generatū.

¶ Si igitur impossibile esse ⁊ intelligere tempus sine ipso nunc: nunc autem est medietas quedam: ⁊ principium ⁊ finem habens simul: principiuz quidem futuri temporis: finē preteriti. Tunc necesse est semper esse tempus. Ultimum enim finiti ⁊ accepti temporis in aliquo ipsorum nunc erit. Nihil enim est accipere in tempore preter nunc. Quare qm̄ est principium ⁊ finis ipsuz nunc: necesse est in ipsius vtraqz esse semper tēpus. At vō si tēpus est: manifestum est quia necesse est esse ⁊ motum. Siquidem tempus est passio quedam motus.

¶ Et etiam si impossibile est vt sit tempus aut vt intelligatur extra instans: ⁊ instans est mediuz: ⁊ est principiū: ⁊ finis: sed principium temporis futuri: ⁊ finis temporis preteriti: necesse est vt tempus sit eternuz. Quoniam si fuerit acceptum vltimum tēpus post quod non est tempus necesse est vt sit in aliqua hora. Quoniam impossibile est vt in tempore sit aliquid omnino nisi instans. Et quoniam instans est principiū ⁊ finis: necesse est vt ex vtraqz parte sit tempus. Et si ex vtraqz parte sit tempus: manifestum est vt motus sit etiam. Tempus enim est aliquod accidentium motus. 11

¶ Cum declarauit q̄ necesse est si tempus sit vt sit motus. s. motus cuius numerus est tempus: incepit declarare tempus esse eternum: ⁊ proposuit ad hoc duas propositiones: quarum vna est q̄ instans nunq̄z inuenitur nisi in tempore ⁊ q̄ impossibile est tempus esse extra instans. Et causa in hoc est q̄ instans facit tempus: ⁊ ideo qui non percipit ad minus duo instantia non percipit tempus. Et ideo cuz posuit q̄ impossibile est tempus esse extra instans: ⁊ cum positum est: positum est tempus coniunxit huic aliam propositionem. s. q̄ instans est principium futuri ⁊ finis preteriti ⁊ ista propositio est manifesta per se. Instans enim est aliquid quod accipit intellectus pro differentia inter preteritum ⁊ futurum. s. prius ⁊ posterius in motu. Et cum natura instantis est ista: manifestuz est q̄ impossibile est imaginari istans quod non est finis preteriti: ⁊ principium futuri. Et causa in hoc est q̄ nihil inuenitur de tempore in actu nisi instans ⁊ cum hoc impossibile est demonstrari sic demonstrat pūctus: q̄ cū demōstrat trāsit stati. Et null⁹ pōt imaginari instās esse principiū futuri absq̄z eo q̄ sit finis tp̄is p̄teriti aut finem p̄teriti absq̄z eo q̄ sit principium futuri: nisi si existimet tēpus existere. o. lineā rectā: ⁊ imorari in hoc ē superfluū. Et cū posuit instās eē principiū ⁊ finē icepit declarare quō segt̄ ex b̄ vt tp̄s sit eter⁹ ⁊ dixit (finis .n. tp̄is vltimi post qō nō ē tp̄s cū fuerit accepta: necesse ē vt sit i gbusdā istātib⁹). i. aīm p̄incipiū tp̄is aīa qō aduersari⁹ dic nō eē tp̄s neče ē vt sit i istāti: ⁊ silr finis post quē aduersari⁹ fingit si eē tp̄s neče ē vt sit ēt i istāti: ⁊ sic nečario aīa tp̄s erit tēpus ⁊ post tp̄s tp̄s. D. v (ipossibile ē. n. ꝛc̄). i. ⁊ necesse est

neceſſe eſt vt extremitas temporis ſit in inſtanti q; impoſſibile eſt inuenire ex tẽpore aliqd in actu niſi inſtãs: ⁊ verificatio queſtionis eſt: qm̃ neceſſe eſt ſi inſtans fuerit acceptũ: aut demonſtrat in actu ſicut demonſtrat p̃ctus: aut nõ demonſtrat. Si demonſtrat deſtruit natura tẽporis: motus enī deſtruet neceſſario: ⁊ ſi fuerit ipoſſibile ipſum demonſtrari niſi in motu: neceſſe eſt vt ante ipſum ſit motus: ⁊ poſt ipſum ſit motus. Et ſi nõ: tũc erit acceptũ quieſcẽs: ⁊ tũc erit quaſi p̃ctus nõ inſtãs. Et vlr omne qđ viuidit motũ neceſſe eſt vt ante ipſum ſit motus: ⁊ poſt ipm ſit motus. Et cũ poſuit q; extremitas tẽporis qđ ponit generari aut corrũpi: neceſſe eſt vt ſit in inſtanti: dixit (ſi igit inſtãs ⁊c.) .i. ſi igit extremitas tẽporis qđ ponit generatũ ⁊ nouũ. i. q; ante ipſum nõ eſt tẽpus: ⁊ inſtãs eſt principiũ tpis futuri ⁊ finis preteriti: neceſſe eſt vt ex duob⁹ terminatis ad ipſum cõponat tẽpus: ⁊ ſic ante ipſum erit tẽpus ⁊ poſt ipſum tẽp⁹. D. d. (ſi igit fuerit) .i. ſi igit ex iſtis duobus terminatis ad ipſum fuit tẽpus (manifeſtũ eſt ⁊c.) .i. ⁊ cũ declaratũ ſit q; in duob⁹ terminatis cuiuſlibet inſtantis ſit tẽpus: ⁊ tẽpus eſt ꝓſequẽs ⁊ ipartibile a motu. Manifeſtũ eſt q; in duab⁹ partib⁹ cuiuſlibet iſtãtis eſt motus. Ergo motus eſt eternus neceſſario ⁊ forte ſcit de hac demonſtratiõe hic motus eternus eſt motus diurnus. Declaratuꝫ eſt enī in quarto q; tempus non ſequitur primo ⁊ eſſentialiter niſi hunc motum.

¶ Eadẽ autẽ ratio eſt ⁊ de eo qđ incorruptibilis ſit motus: ſicut enī in eo q; fiat motus accidit priorẽꝫ quãdã eſſe mutationẽ prima: ſic hic poſteriorẽ poſteriori. Non enī ſimul quieſcit qđ mouet ⁊ qđ eſt mobile: vt qđ cõburit ⁊ q; cõbuſtibile eſt. Contingit enim combuſtibile eſſe quod non comburitur: neqꝫ motiuum ⁊ mouens.

12 ¶ Et iſte idẽ ſermo dicitur in hoc q; motus nõ corrumpitur. Qm̃ ſicut contingit dicentibus motum generari: vt tranſmutatio aliqua precedat primaꝫ tranſmutationẽ. Ita contingit hic vt aliqua tranſmutatio ſit poſt vltimã tranſmutationẽ. Qm̃ aliquid ceſſare a motu ⁊ ceſſare ab hac q; innatuꝫ eſt moueri non ſunt inſimul. V. g. vt cõburat: ⁊ vt ſit innatũ cõburi. Qm̃ impoſſibile eſt vt ſit innatum cõburi abſqꝫ eo q; cõburat. Neqꝫ etiã aliqd ceſſare ab hoc vt ſit innatum mouere ⁊ ceſſare a mouere erunt inſimul.

12 ¶ Idẽſt ⁊ per illud per qđ fuit declaratũ q; primus motus eſt eternus ⁊ nõ generatus: declarabit ipſum nõ corrũpi. Qm̃ ſicut contingit ex poſitione eius q; primus motus ſit nouus: vt non ſit primus: ſed ante ipſum ſit tranſmutatio prior: ſilr ꝓtingit ſi poſuerimus q; primus motus corrũpitur vt poſt corruptionẽ primi motus ſit motus. Manifeſtũ eſt q; ſi primus motus corrũpit q; poſt ipſum nõ erit motus: quãdmodũ nõ erat ante: ergo ſi poſuerimus ipm generari erit ante motus ⁊ ſi corrũpi erit poſt. D. incepit declarare quõ ꝓtingit vt poſt corruptionẽ primi mot⁹ ſit alius motus ⁊ dixit (qm̃ ceſſare aliquid ⁊c.) .i. qm̃ ſi primus motus generit quiete in qua ipoſſibile erit vt illud qđ mouebat moueat poſt. Neceſſe eſt vt poſt quietẽ moti fiat in eo aliqua diſpoſitio q̃ faciat ipſum nõ moueri poſt. Et iſta diſpoſitio neceſſario eſt motus aut aliqd ſequẽs motum: ⁊ ſic poſt primũ motuꝫ erit motus quod eſt impoſſibile. Et ſimiliter ſi ceſſauerit primus motor a mouere continget vt ante vt ante ipſum ſit alius motor qui vedit ei diſpoſitiõeꝫ p quã fuit impoſſibile vt moueret poſtẽꝫ erat impoſſibile.

¶ Et corruptibile igitur indigebit corrumpi vt corrumpat: ⁊ huiuſmodi corruptiuũ iterũ poſterius.

Et corruptio enim mutatio quedam eſt. Si igitur hoc impoſſibile eſt: manifeſtũ eſt q; eſt perpetuus motus. Sed non aliquando quidem erat: aliquãdo quidem non. Et nãqꝫ hoc aſſimilatur ſic dicere: figmento magis.

¶ Et etiã neceſſe eſt vt corrũpens corrũpatur quando corrũpet: ⁊ q; illud qđ corrũpit iſtud corrũpat etiã poſtq̃ corrũpit illud. Corruptio enī eſt aliqua tranſmutatio. Et ſi hoc eſt impoſſibile declarabitur q; motus eſt eternus: ⁊ q; nõ ẽ quãdoqꝫ ⁊ qñqꝫ nõ. Et q; ꝓmo dicẽtis hoc magis aſſimilat ſtulto. 13

¶ Cum declarauit q; primus aut primi motus neceſſe eſt vt ſemper fuerint: propter hoc q; illud quod mouetur illo motu aut illa que mouentur illis motibus ſi motus corruꝫ fuerint noui abſqꝫ eo q; precederet eos motus: neceſſe eſt alterum duorum: aut illud quod mouetur illo motu ſit generatum aut eternum: ⁊ manifeſtum eſt q; ſi fuerit generatum: neceſſe eſt vt ante primum motum ſit alius motus: ⁊ ante illum alius: ⁊ cum primus non erit: nõ erit vltimus. Et ſi illud quod mouetur primo motu fuerit eternuꝫ: ⁊ poſtea generaretur ſuus motus poſtq̃ non fuit: neceſſe eſt vt ante primum motum ſit motus: ⁊ ante primum motorem ſit motor quod eſt impoſſibile. Et cuꝫ declarauit hoc: vult declarare per iſtam viam q; impoſſibile eſt vt motus vltimus ſit: ita q; poſt illum non moueatur aliquid per illam eandem viam per quam declarauit vt primus motus ſit prior ꝓmo tempus ceteris motibus. Illud enīꝫ quod mouetur hoc motu vltimo neceſſe eſt vt ſit aut eternum: aut corruptibile. Si corruptibile habebit corrumpens: ⁊ reuertetur queſtio de iſto corrumpente vtrum ſit eternum: aut habet corrumpẽs. Si igitur eſt corruptibile erit neceſſe vt ſic procedat in infinitum: quod eſt impoſſibile. Ergo neceſſe eſt vt illud quod mouetur vltimo motu ſit eternum. Si igitur fuerit eternũ ⁊ motor illius ſit eternus reuertet queſtio in eo: qua de cauſa motor eternus ⁊ motum eternum ſemper fuerint in hac diſpoſitione ſcilicet hoc mouere ⁊ hoc moueri: ⁊ poſtea ceſſauerunt a motu poſtq̃ fuerunt in motu tempore infinito. Ergo illic eſt neceſſarium vt ante primum motum ⁊ primam rem motam ⁊ primum motorem ſit motus prior ⁊ motor prior ⁊ motum prius quod eſt impoſſibile. Sed tacuit hoc condiuidens vltimum de duob⁹ condiuidentibus ſuper que fundauit hanc demonſtrationem: cum iam indurerat ipſuꝫ in generatione motus: ⁊ cõpleuit hic in poſitiõe eius: q; illud quod mouetur hoc motu vltimo eſt corruptibile: illud quod abbreuiauit in poſitione eius q; illud quod mouetur primo motu eſt generatum ſcilicet q; ante generans eſt generans: ⁊ proceditur ſic in infinitum: ⁊ ideo compleuit hunc ſermonem dicendo (⁊ cum hoc fuerit impoſſibile: manifeſtum eſt ⁊c.) D. d. (⁊ etiam neceſſe eſt vt corrumpens ⁊c.) .i. ⁊ ſi aliquis poſuerit q; illud quod mouetur vltimo motu eſt corruptibile ⁊ illud quod corrumpet ipſum eſt corruptibile ab alio corrumpente: ⁊ illud ab alio procedetur ſic in infinitum quod eſt impoſſibile. Ergo neceſſe eſt vt illud quod mouetur vltimo motu ſit eternum: ⁊ cum fuerit motum eternum: ⁊ motus eternus: neceſſe eſt vt motus illius ſit incorruptibilis: ſicut fuit ingenerabilis: ⁊ ſi nõ: qua de cauſa ceſſabit a motu illud quod ſemper fuit in motu: ⁊ iſta expoſitio eſt vera.

¶ Similiter autem ⁊ dicere quod aptum natũ eſſe eſt ſic: ⁊ hoc oportet opinari eſſe principium: ſicut videtur Empedocleꝫ vtiqꝫ dicere q; tenere ⁊ mouere amicitiam in parte ⁊ diſcordiam ineſt rebus ex neceſſitate: quieſcere autem mediuꝫ.

¶ Et ſermo dicentium hoc magis aſſimilatur ſtul 14

torũz ⁊ similiter eius qui dixit q̄ sic debet currere natura rerũ. Et qui existimauit q̄ principiũ est illud de quo diximus ipsum esse: ſm q̄ fecit similitudinẽ Empedocles de dominio amicitie: ⁊ litis huius quãdoqz: ⁊ huius qñqz: que mouent res necessario: ⁊ quies existit interim in tempore.

14 ¶ Idest ⁊ sermo dicẽtiũ q̄ motus nõ fuit ante: ⁊ postea fuit est similis sermonib⁹ fictis: ⁊ similiter sermo dicentiuz q̄ quies ⁊ transmutatio succedunt sibi in oĩbus entibus: ⁊ q̄ natura totius entis moti facit hoc: nõ q̄ est aliquid q̄ simul causa illius ẽ. s. sermo fingẽtiũ. Et similiter sermo dicentiũ sermonẽ similẽ sermoni Empedoclis: q̄ principiuz ſm q̄ est necessariũ: ad esse aut principia ꝯtraria facit alterũ ꝯtrariorz in aliqua horza. Et nõ facit alterũ absqz eo q̄ illic nõ sit causa cogẽs ipsum ad hoc. Quia principiuz nõ hz causam est sermo similis etiã figmẽto. Et isto sermone etiã ꝓuenit vt motus sit sine motore. Et cũ dixit ⁊ q̄ existimauit q̄ principiũ rẽ. ℞ intẽdit naturales existimãtes q̄ primũ principiũ generãs entia possibile est in eo ſm q̄ est principiũ simile. s. sermoni Empe. q posuit principiũ entiũ amicitiã ⁊ litẽ: hz silitudinẽ amicitie ⁊ litis existẽtib⁹ i hoibus. s. quẽadmodũ amicitia ꝯgregat hoies: lis ãt segregat ita ĩ entib⁹ sũt ẽt duo silia istis. s. amicitia nãlis ⁊ odiũ nãle. Ita q̄ qñqz mouet alterũ: ⁊ qñqz reliquũ ad ꝯtrarium eius ad q̄ primũ mouebat. Et quies est in tpe q̄ est inter has duas actiões ꝯtrarias absqz eo q̄ illic sit causa cogẽs amicitiã agere in vna horza: ⁊ litẽ agere in alia: cũ sint principia necessarie actionis ⁊ essentie: ⁊ iste sermo est etiaz similis figmento sequit̄ eni ex eo vt motus sit sine motore.

¶ Fortassis autem ⁊ vnũ principiũ facientes sicut Anaxagorzas sic vtiqz dicerent. At vo nihil inorzdinatũ est eorz que natura ⁊ ſm naturã sunt. Natura eni causa omnis ordinationis est. Finituz autem ad infinitũ nullã rationem habet. Ordinatio autẽ omnis ratio est. In infinito autẽ tẽpore quiescere: ⁊ postea motũ esse aliquãdo: huius aũt neqz vnã differentiaz esse: quare nunc magis q̄ prius. Neqz iterũ aliquã ordinationẽ habere nõ iam nature est opus. Aut eniz simpliciter se habet qđ est nature ⁊ non aliquando quidem sic: aliquando vo aliter; vt ignis qui fertur surſum: non aliquando quidez sic aliquãdo non: aut rationẽ habet qđ non est simpliciter. Quare dignius est sicut Empedocles ⁊ si alter aligs dixit sic se habere in parte quiescere omne ⁊ moueri iterum. Ordinationẽ enim iam quandã habet huiusmodi. Sed hoc oportet dicentem non affirmare solum: sed causam ipsius dicere: ⁊ non apponere nihil: neqz velle dignitatẽ irrationabilez: sed aut inductionẽ: aut demonstrationem ferre. Hoc eni non sunt cause posite neqz in hoc erunt amicitie neqz inimicitie esse. Sed huius quidem congregare: illius vo disgregare. Si vo determinetur quod est in parte dicenduz est in quibus sic sunt: sicut quia est aliquid quod congregat homines amicitia: ⁊ fugiũt inimici ad inuicẽ. Hoc enim supponitur ⁊ in toto esse: videtur enim in quibusdã sic. Quod autem est ⁊ per equalia tẽpora indiget aliqua ratione. Omnino autem existimare principiuz esse hoc sufficiens quia semper est aut sic aut sic: non recte se opinari hz. In quo Democritus reducit de natura causas: quod sic ⁊ prius factum est: ipsius autez semper noluit principium querere dicens in quibusdã recte. Quod autem in omnibus non recte: ⁊ trigonũ enim semper habet duobus rectis angulos equales: sed tamẽ est aliqua perpetuitatis huiusmodi altera causa. ℙ Principiorum igitur non est altera causa: sed perpetua sunt. Qđ qdẽ igit̄ nullũ tẽpus erat neqz erit qñ motus non erat aut nõ erit tãta dicta sunt.

¶ Et forte etiam qui ponunt principium vnum sicut Anaxagorzas ratiocinantur tali ratione. Sed nihil omnino naturale aut currens cursu naturali est sine ordine. Natura enim est causa ordinis in omni in quo est. Et nõ est de actione nature alio quo modo vt omnia sint quiescentia tẽpore infinito: ⁊ post moueant̄ quãdoqz. Et nulla differentia est in hoc omnino faciens quod motus sit magis nũc q̄ ante. Et nullus ordo erit in hoc aliquo modo. Quod enim currit ſm naturã: aut erit vnius modi ita quod non sit quandoqz tale: ⁊ quandoqz tale. V. g. quod ignis ascendit superius naturaliter: absqz eo quod quandoqz est ascendẽs: ⁊ quandoqz non: aut si non fuerit semper vnius modi: cõseruabit aliquã proportionẽ. Et ideo sermo Empedoclis est melior. s. quod totũ quiescit quãdoqz deinde mouetur. Iste enim sermo facit aliquẽ ordinem: sed deberet dicens hunc sermonẽ non esse contentus in dicendo illum narratione tm̃. Sed deberet dicere rationem eius: ⁊ non deberet aliquid ponere sine aliqua ratiõe: sed aut inductiõe: aut demonstratione. Ista enim posita nõ sunt causa: nec iste etiam: sed alie res sunt per amicitiã aut per litez: ⁊ illa congregat ⁊ ista segregat. Et si hec duo sint determinata in aliquibus duobus diuersis: oportet dicere illa duo que sunt: sicut est determinatum in hominibus q̄ illud quod congregat eos est amor: ⁊ q̄ inimici sunt illi qui fugiunt se ad inuicem. ℙ Ponit enim quod in toto etiaz est talis cursus: ⁊ dicunt qm̃ hoc existit in quibusdã rebus sed hoc existere in tẽporibus equalibus etiaz indiget ratiõe verificante illud. Et vt existimare qđ principiũ sufficiens in hoc est q̄ semp talis est cursus: ⁊ qđ semp talis erit: nõ est rectũ. Et hoc est illud ad qđ reddidit Democritus causas in natura. s. q̄ primus fuit ⁊ nõ finxit. Et nõ oportet querere qualiter semp fuit principiũ: ⁊ hoc iudiciũ in quibusdã rebus non est vez. Triãgulus eni semp habet angulos equales duob⁹ rectis. Sed principiũ est ad hanc rẽ eternã. ℙ Principia vo nõ habent alias causas: ⁊ sunt eterna.

¶ Cum destruxit sermonẽ dicentiũ q̄ mot⁹ incepit postq̄z 15
non fuit

non fuit oīno: ⁊ corrumpet corruptione postq̄ nō erit motus oīno: ⁊ sermonē dicentiū ⁊ ipsum quiescere quādoq; ⁊ quādoq; moueri: ⁊ dixit: q̄ ratiocinatio illius in hoc non est ratiocinatio. ſ. hoc quod dixit: q̄ non est querenduꝫ de principio quare facit hoc in aliqua hora: ⁊ nō facit hoc in alia: quia quare est querere causam: ⁊ principium non habet causam q; est necessariū. ꝺ. (⁊ forte illi qui ponūt principium vnum ⁊c̄.).i. ⁊ forte illi qui dicunt vnū principiuꝫ esse: ⁊ q̄ semp fuit quiescens: ⁊ deinde incepit mouere: ratiocinant etiā er b̄ per rationē Empedo. ⁊ est: q̄ in principio nō est querendū quare: q; est necessariū in esse. Et cum ꝺ. q̄ ratio Anara. est quoquo modo similis sermoni Empedoclis sed debilioꝝ: incepit declarare debilitatem sermonis Anara. ⁊ dixit (sed nihil oīno ⁊c̄.) ⁊ intēdit p ordinem vt cursus ei⁹ sit vnius modi: aut modoꝝ diuersoꝝ in tēporib⁹ determinatis: ⁊ q̄ illud qđ est vnius modi sit p vnaꝫ causam: ⁊ illud qđ est modis diuersis in tēporibus diuersis sit p diuersas causas que reuertunt etiā in se circulariter. ꝺ. ꝺ. (⁊ natura est causa ordinis) ⁊ ista est ratiocinatio q̄ res naturales nō sunt extra ordinē: illud enī qđ est causa ordinis est dignius ordine: nisi raro sit extra ordinē casualiter. ꝺ. ꝺ. (⁊ nō est de actione necesse ⁊c̄.).i. q̄ in his duobus sermonibus sunt duo ꝓpinqua vel cōtraria coniuncta fundamentis naturalibus quoꝝ vnū est vt aliqd sit possibile tpe infinito in preterito ⁊ post erit in esse. Res. n. quiescentes tpe infinito aut habēt naturā vt moueant aut nō. Si igit̄ habent naturā vt moueant quando quiescunt violenter: ⁊ motus violētus: ⁊ tēpus motus violenti impossibile est vt sit maius q̄z tēpus naturale: nedū q̄ sit tpe infinito. Potētia enī illius in quo est potentia erit in tēpore infinito: vicibus infinitis necessario aliquādo autez qđ est etiā extra naturā. In hac opinione est ponere motū ⁊ motorem existentia tempore infinito: ⁊ motorē non mouere: ⁊ motū non moueri: ⁊ post incipere in motu in aliqua hora absq; eo q̄ illic fuit causa per quam moueret in illa hora ⁊ non prius. Et ista positio est similis positioni quam ponunt loquentes nostre legis: sed quia ponunt motoꝝ mouere voluntarie ideo videntur magis sustentari q̄z qui ponit ipsum mouere naturaliter. Naturalia enim vident habere ordinem terminatum. ſ. currere codez modo: aut semper aut frequentius. Illa enim quoꝝ principium est voluntas videntur diuersificari ⁊ non sequi eundem modum actus. Sed sicut diximus q̄ mouens mouetur postq̄z nō mouebatur: aut moueret postq̄z nō mouebat. Necesse est tunc aliquam proportionem fieri inter ipsum ⁊ motuꝫ quem ante non erat: ⁊ si non: non magis moueret in hoc tempore posito q̄z in alio. Et si non esset aliud sicut diximus nisi presentia temporis: imaginari enim tempus est transmutatio sequens transmutationem. ſ. imaginari p̄sentiam illius. Et nos dicimus q̄ voluntas quia querit actionē voluntariam querendum est quemadmodum impossibile est vt voluntas noua dependeat de actione antiqua ⁊ voluntas antiqua dependeat de actione noua. Et nos dicimus q̄ apparet ⁊ apparebit impossibile esse vt actio noua fiat per voluntatem antiquaz nisi sit actio antiqua media. Vo luntas enīz non postponit facere quod intēdit nisi propter essentiam alicuius intentionis in re intēta que non erat in tempore voluntatis. Et si nō esset necesse vt illud quod est voluntatum esset cum voluntate. Cum igitur posuerimus voluntatem esse in qua possibile est postponi voluntatum propter existentiam alicuius quod nondum erat. ſ. propter defectum alicuius cause aut alicuius dispositionis: neq; tempus neq; aliud cuz iam posuimus q̄ ista voluntas est primus motuum. Manifestum est q̄ tunc voluntatuꝫ debet esse cum ea. Si igitur posuerimus ipsam esse antiquaz voluntatum erit antiquum. In quo igitur istorum duoruꝫ fundamentorum possunt aliquid negare. loquentes. Fundamentum autem dicentes q̄ voluntatum non postponitur tempore voluntati: nisi propter hoc q̄ aliquid deficit in voluntato: ⁊ est saltem presentia temporis. Impossibile est vt negetur ab homine per suam intrinsecam rationem: sed si negetur erit per extrinsecam. Secundum autem fundamentum ⁊ est q̄ ante istam voluntatem sm q̄ est prima non est transmutatio conceditur ab aduersarijs. ſ. a loquē tibus. Si igitur fuerit dictum q̄ istud est iudicium voluntatis noue in antiqua: aut postponi potest sine causa. Dicemus interrogādo non conceditis q̄ presentia temporis est causa in essendo voluntatum: ergo hic est causa. Si igitur dixerint q̄ tempus etiam inuenitur ex illa antiqua voluntate reuertetur questio super illos in factura illius temporis. Tempus quod fit postq̄z non fuit indiget tempore in quo fiat: ⁊ per quod appropriatur sua factio: ⁊ determinetur: ⁊ si non esset semper: ⁊ hoc manifestuz est per se. Et si fuerit dictū quomō posset inueniri noua actio sm hanc opinionem ab antiqua voluntate. Dicemus mediante moto antiquo a voluntate antiqua. Istud enīz motum appropinquabit alicui ⁊ distabit ab aliquo: ⁊ sic erit causa quietis ⁊ motus aliquoꝝ cū hoc q̄ est eternū. Et etiā si fuerit b̄ volūtas antiq̄ q̄ antecedit volūtatū nouū sine meditatione mot⁹: necesse ē vt suū volūtatū nō postponat ab eo donec desinat infinitū: ⁊ b̄ cēntialit̄ ⁊ nō accidētalit̄: qm̄ q̄ ponit volūtatū nouū inueniri a volūtate antiq̄ mediāte motu: nō ꝓtingit ei vt volūtas p̄cedat volūtatū tpe infinito nisi p accidēs: ⁊ b̄ manifestū ē exercitātib⁹ in cognitiōe ei⁹ qđ est cēntialit̄: ⁊ ei⁹ qđ ē accidētalit̄. Et in hac ꝓpositiōe nō distinguat illud qđ ē cēntialit̄ ab eo qđ ē accidētalit̄ erit sophistica: ⁊ ex b̄ habuerūt loquētes nr̄e legis ꝓ impossibili q̄ in eodē subiecto succedāt sibi facta infinita. Fingūt. n. q̄ si vnū gñatū fuerit i eo ꝓtinget ipz nō esse nisi p̄cedāt ipz facta infinita: ⁊ dicūt q̄ ē ipossibile. Nos aūt dicim⁹ q̄ ē impossibile cēntialit̄: nō accidētalit̄. ſ. q̄ cū aliqđ agēs fuerit cui⁹ esse nō hz initū: ꝓtingit q̄ actiōes ei⁹ nō hēant initū. Unde accidet vt ante quālibet actiōez ei⁹ sint actiōes infinite: sz p accidēs. nō q; qdā sūt necessarie i eē quoꝝūdā. Q m̄ si ita eēt ꝓtingeret vt nō inuenirē er eis aliqd nisi post desitiōez infinitoꝝ: qđ ē impossibile. Cū igit̄ loquētes acceperūt loco ei⁹ qđ ē p accēs illd qđ ē cēntialit̄: dixerūt ipossibile eē facta nō hāe primū ⁊ ē possibile p accēs: imo ē necessariū ex b̄ q̄ ponere agēs cui⁹ eē nō hz primū ē ipossibile cēntialit̄ vt actiōes infinite sint necessarie i eē nouā actiōez. Et iā Ari. dixit b̄ apte i quarto istī⁹ libri cū fuit pscrutat⁹ vtrū mot⁹ hēat motū: ⁊ gñatio gñationē. Et silr in scdo li. de gñatiōe cuz pscrutatus ē de finitate elemētoꝝ. Et verificatio sermōis in agēte volēte: ē q̄ agēs ⁊ mouēs vlr ē illud ex quo ꝓuenit mouere: ⁊ actio ꝓuenīs er eo dī mot⁹ ⁊ mouēs: qđ ē hmōi ē duob⁹ mōis: mouēs q̄ mouet absq; eo q̄ p̄cedat ipz appetit⁹ aut volūtas aut desideriū aut quomodocūq; volueris appellare: ⁊ b̄ mouere dī nāle: ⁊ mouēs a q̄ ꝓcedit appetit⁹ ⁊ voluntas ad mouēdū: ⁊ dī actio volūtaria ⁊ est manifestū q̄ istud mouēs mouet primo a volūtato aut er imaginatiōe illius aut er pātia illius: ⁊ iste mot⁹ dī appetit⁹. Ois igit̄ motor a quo p̄cedit appetitus ad mouere est motor vno mō: ⁊ mouēs alio mō: ⁊ cū hoc sit posituz dicamus q̄ ois volūtas noua mouere qđ sequit̄ ipsam a volēte ē nouū necessario. Et ois volūtas antiqua mouere qđ sequit̄ ipsam a volēte ē antiquū necessario. qm̄ si fuerit nouū necesse est vt istud mouere p̄cedat appetit⁹ ad ipz infinitū ḡre igit̄ iste appetit⁹ fuit cā motiōis i aliq̄ hora ⁊ nō i alia cū sit eiusdez dispositiōis. Necesse est igit̄ vt ab b̄ appetitu nō ꝓueniat mouere oīno: aut vt ꝓueniat ab eo semper: aut vt sit illic appetitus nouus: qui est causa nouitatis motionis volentis ad voluntatū nouū: ⁊ hoc cōtingit necessario ex hac positione q̄ motus voluntatis a volente sequit̄ appetitū ⁊ volūtatē volētis. Si igit̄ neē fuerit b̄ ē motoꝝ ātiquū vl̄ volūtatē ātiquā: neē ē vt appetit⁹ ei⁹ sit antiqu⁹: ⁊ suū mouē sit antiquū: ⁊ suū volūtatū sit ātiquū: sine p̄cipio: ⁊ sine fine. Q m̄ si volūtatū desierit desinet volūtas: ⁊ si desinet volūtas desinet appetit⁹: qđ nō pōt eē i volēte antiq̄: ⁊ volūtate antiq̄. Et vlr demōstratio Ari. ē vlis oi motoꝝ q̄ pōit

primus siue fuerit positus per appetitum siue non.s.q; im possibile est vt agat i aliqua hora ⁊ nō in alia. Q; tūc erit illic motor prior ipso: ⁊ q; dicunt loquētes q; voluntatum nouū nō postponitur a volūtate antiqua nisi q; voluntas antiqua pendet cū eo in hora terminata: Q; m̄ si appetitus qui facit mouere nō pendet cum eo nisi in hora terminata necesse est vt apud presentiam illius temporis sequatur q; mouere volētis sequatur appetitū volūtati: Appetitus igi tur qui facit mouere est nouus cū nouitate temporis: ⁊ silr mouere ⁊ nō est appetitus antiquus. Aut dicamus q; appetitus nō fuit factū ante mouere oīno ex volūtate.s. ex se aut fuit factum ex mouere antiquo ꝫ nō operabatur i motu pp defectum eius qđ necessariū est i motu. Et cuz illud fuit presens post.s.tempus tunc aget mouēs: ⁊ mouebitur motum: hoc igitur mouere nō sequitur voluntatem in illo tempore Jndiget igitur motore prioꝛe ipso qui facit illud qđ est necessarium in factura voluntati. Et querendum est in nouitate illius rei necessarie eandem questionem: vtruz fit.s. ab agente volente aut nō volente: ⁊ reuertetur cōsecutio impossibilis a principio: ⁊ totum hoc est manifestū exercitato in huiusmodi demonstrationibus: ⁊ sano capite: ⁊ nō impedito a sermonibus sophistice precedētib⁹ positis vt sint opiniones mundane. D. d(⁊ nō est de actione natu re ⁊c.).i. ⁊ nō est natura innata facere gescere res naturales in quibus est tempore infinito: ⁊ post mouebuntur sine aliqua causa noua que facit eas moueri tunc magis q̄z in alio tpe: ⁊ hoc intēdebat cū dixit(⁊ nulla differentia est i hoc oīno ⁊c.).i. dicens hūc sermonē nullā differentiā dat in entibus in dispositione quietis ⁊ motus sed in eadē dispositione sunt apud quietem ⁊ apud motū qđ est valde inopinabile: ⁊ hoc qđ dixit: manifestū est de diffinitione nature: Dictum est.n. natura esse principium motus ⁊ quietis: Necesse est igitur aut ipsam agere in alterū cōtrariorū cōtinue.s. in motu aut quiete: aut vt agat vtrūqz nō continue.s. quietem q̄qz: ⁊ motum q̄qz: cōtinuatio. n. in successione istarum duarū actionum est ordinatio: ⁊ cursus i eadem dispositione: ⁊ hoc itēdebat cū.d.(aut erit simpler ⁊c.).i. q; natura innata est in alterum duorū.s. aut vt actō eius erit simpler ⁊ vna.s. q; facit alterū cōtrariorum trū: ⁊ hoc intendebat p simpler: Aut faciet duo cōtraria successiue: ⁊ intendebat declarare p hoc q; sermo dicentiuz q; oia erāt quiescentia tempore infinito: deinde mouebantur: est sermo nō naturalis. Hoc enim nō videtur esse de actione nature. Necesse est. n. in actionibus nature esse cōtinuatio nē ⁊ eternitatem aut in agendo alterum cōtrariorum trū. Ut. g. vt motus ignis ad superius semper ⁊ terre ad inferi⁹ Aut in agendo duo cōtraria successiue sicut hoc qđ inuenitur de generatiōe ⁊ corruptione cōsequentibus motū solis ⁊ alijs contrarijs sequentibus istum motū. Et q; Empedocles dicebat mundū generari q̄qz: ⁊ corrūpi q̄qz ꝫ ꝓtinuationem.d. q; sermo illius magis participat sermonib⁹ naturalib⁹. D. d.(iste. n. sermo ⁊c.).i. g. n. d. istū sermonē de mundo.s. ipsum moueri q̄qz ⁊ quiescere q̄qz.s. in temporibus determinatis facit naturam habere aliquē ordinem inq̄ztum agit illud qđ agit continue : ꝫ mutetur de contrario in cōtrarium: Et dixit aliquem ordinem : q; ordo cōpletus est agere alterum cōtrariorum ꝓtinue: Et cū dixit q; iste sermo magis cōmunicat cum sermonibus naturalibus. d. post hoc in quo egreditur ab eis: ⁊ dixit(sed deberet dicens hunc sermonem ⁊c.).i. sed dicēs hunc sermonem deberet dicere aliquā rōnem per quam affirmaret ipsum: ⁊ aliquam cām per quā esset: Dicens. n. hoc deberet dare duo.s. demōstrationē q; aut pp qd: aut vtrūqz ⁊ hoc intendebat cum. d.(ꝫ dicere cām ⁊c.) ⁊ oz sicut dixit dicentem aliquem sermonē affirmare ipsum aut p demonstrationem aut per inductionem: nō ponere ipsum sine aliqua rōne ⁊ p hoc qđ. d.(nō ponere ipm) possumus intelligere ⁊ nō ponere ipsam opinionem: ⁊ pōt intelligi ⁊ cām opinionis. Empedocles enim cuz posuit opinionem suam in hac intentione ponere etiam debuit cām opinionis. D. d.(ista. n. posita nō sūt cause) ⁊ itēdit illud qđ posuit Anaxagoras cum dixit: ⁊ intelligentia cepit distingue re mixtum postq̄z nō distinxerat ipsum tempore infinito: ⁊ q; posuit etiam Empedocles de amicitia ⁊ lite nō sunt prime cause: iste enim indigent causis: ⁊ q; cā quaz Empedo. dedit in hoc nō est vera nec pōt euadere ab obiectionibus d.(nec iste ⁊c.).i. nec Empedo. etiā dedit causam verā in hoc q; mundus quiescit q̄qz: ⁊ mouet q̄qz cū dixit(⁊ cā istoꝝ duoꝝ motuū ꝓtrioꝝ in mūdo).s. in ꝓgregatione ⁊ segregatiōe partiū est lis ⁊ amicitia.s. q; amicitia ꝓgregat multa ⁊ facit ea vnū: ⁊ lis segregat vnū ⁊ facit ipsum multa ⁊ cū dixit q; Empedo. nihil indurit in hanc cām incepit dare corruptionē istius cause: ⁊ dixit(⁊ si hec duo ⁊c.).i. ⁊ si hec duo ꝓtraria sunt determinata in se necesse est vt illa duo in quibus existunt ex rebus naturalibus sint determinata in se: cū impossibile est vt contraria sint in eodez. Q uapropter oportet dicentē hunc sermonem determinare. Jlla in quibus existit lis: ⁊ diffingere ea in quibus existit amicitia: sicut distinguitur hoc in hominibus ⁊ vocare deberet modum entium in quibus est amicitia amicos ⁊ in quibus est lis inimicos: sed hoc nō potuit facere Empedocles in entibus. s. distinguere eis istos duos modos D. si distingueret non posset dare causam in hoc q; mundus totus congregatur quandoqz: ⁊ segregatur quandoqz nisi ita q; inimici reuertentur amici: ⁊ amici inimici. Q; đ igit fingit falsum est ⁊ extra naturam: ⁊ intendebat p hoc q; sermo eius cū hoc quod est ornatus non bene sequitur similitudinem quam deberet sequi: lis enī ⁊ amicitia non inuenitur nisi in animalib⁹: ⁊ precipue rationalibus: non in eis que non sunt aialia. Empedo. igit assimilauit irrationalia ratiōalib⁹: ⁊ iudicauit ea eodē modo: ⁊ fecit plus qđ nō sequit similitudinē in oib⁹ accidētib⁹ suis. Sermo igit eius cū hoc q; est ornatus non est pfecte ornatus. D. d.(ponit enī ⁊c.) ista est narratio rationis Empedo. D. enī q; lis ⁊ amicitia in quibusdā reb⁹ segregat ⁊ ꝓgregat: necesse est vt talis sit cursus in oibus rebus. Natura enīz partis ⁊ totius ē eadē: ⁊ manifestū ē q; iste sermo ē rhetoricus. Et cū dedit rationē eius incepit dicere q; deberet dare ex causis ꝓcedēdo hāc opinionē ⁊ hāc rōnē: ⁊ dixit(sed hoc esse in tēporib⁹ equalib⁹ ⁊c.).i. sed b̄ qđ posuit q; isti duo motus ꝓtrarij sūt in tpe equali: aut q; tps motus est equale tēpori qetis: indiget etiaz ratiōe alia ab ista: ⁊ dixit hoc: q; res in quib⁹ existit amicitia ⁊ lis.s. res aiate nō inueniunt agere i tēporib⁹ equalib⁹: ita q; oēs hoies sint aliquo tpe amici: ⁊ in alio tpe inimici: ita q; tēpora inimicitie sint equalia tēporibus amicitie. Hoc enī totuz nō inuenit in suo exēplo: ⁊ ideo deberet dare aliā rationem aut alias ratiōes ab illis quas accepit ab hoib⁹. Et cū dixit hoc q; diminuebat ei in ipsa positiōe dixit(⁊ vlr existimare ⁊c.).i. ⁊ vlr existimare q; principiuz sufficiēs ⁊ i hoc ē dicere q; natura eius est q̄ dat agere res contrarias: nō est sermo rectus: nec hoc qđ dat in hoc sufficit in cā istius positionis D. d.(⁊ b̄ est illud ad qđ fecit redire causas in nā ⁊c.).i. ⁊ hoc qđ dixit Empe. in principio cū quesitū fuit ab eo quō agit res ꝓtrarias illud idē dixit Democrit⁹ in ꝓximitate existēte i reb⁹ nālib⁹.s. q; accidit q̄rere cāz i actiōe primi principij: ⁊ b̄ itēdebat cū dixit.s. q; antecedēs ēt ē tale.i. q; i cā pcedēti ñ oz plus i b̄.s. q; agit ꝓxia nisi b̄ q; talē hz nāz. D. d.(⁊ ñ oz q̄rere ⁊c.).i. ⁊ si oz q̄rere cāz actiōis ei⁹ cui⁹ ē ē necariū: cā. n. nō oz q̄ri nisi i eo cui⁹ esse nō ē necariuz. i. q; nō opz querere cāz actiōis entis necessarij. Et indurit antiquos ad hoc q; ponebāt principiū mūdi esse eternū: ⁊ mūdū esse nouū. Unde cū querebat ab eis quare inueniebat mūdus ab eo in tali tpe: ⁊ nō in alio: cogebant dicē illud pdictū.s. q; nō opz q̄rere in eterno q̄re: ⁊ nō ē sicut existimauerūt: verūtn opz vt nō det cā i actiōe principij qñ actio ei⁹ fuerit eterna. Si āt actio ei⁹ fuerit noua opz vt hēat principiū i illa actōe. Et cū narrauit ꝓmonē Demo. i b̄ icepit notificaꝛ q; iste ꝓmo ñ ē ver⁹: ⁊ dixit(⁊ istō iudiciū i gbusdā reb⁹ ñ ē vez ⁊c.).i. ⁊ ꝓmo Demo. ⁊ seqntiū ei⁹ q; res necessarie nō

sarie nō debēt habere cās est verus in quibusdā rebꝰ: falsus in quibusdā. Triangulus enī habere angulos equales duobꝰ rectis ē necessariū: tñ hz cām. Res vo necessarie q̄ sūt principia nō hñt cām: ⁊ si nō: tūc principiū hꝫet principium: ⁊ procederet hoc in infinitum. Et intendebat declarare q̄ multa necessaria habēt causas. Et q̄ principia, eterna quoꝝ actiones ponuntur noue: sicut actiones principiorum non eternoꝝ sunt dignioꝛa vt habeant principia: ⁊ sic primum principium reuertitur non primum: ⁊ ideo antiq̄ dubitabant vtrum principia corruptibilium sint corruptibilia aut eterna. Et cum ponebant illa corruptibilia sequebatur ipsa nō esse principia: ⁊ cū ponebant ea esse eterna sequebatur omnia esse eterna. Et ideo cogebantur dicere illa vana. Cum autem perscrutatus est ꝑm cursum naturalem de istis rebus vidit hic esse ens medium inter eternum ⁊ generabile ⁊ corruptibile: ⁊ q̄ quodā modo est eternum ⁊ alio modo generabile ⁊ nouum: ⁊ est corpus quod mouetur circulariter: qđ est generabile ⁊ corruptibile ꝗ̄tū ad vbi: ⁊ manens quātum ad substantiā. Et sic dissoluebatur ab eo ꝟ questio ponendo hunc motum: ⁊ fuit possibile vt generabile nouū mediante eterno sit causa rerum generabilium. D. d. (hoc igitur sic dictum in hoc ⁊c.). i. iste igitur sermo sit sufficiens in hoc quod declaratum fuit hic ſ. q̄ siue fuerit motoꝛ q̄ moueat in actu aut fuerit illic motoꝛ sed non est motus q̄ necesse est vt nō sit illic tēpus omnino. Et cum non fuerit tempus non erit ens nouum omnino. Motus enim necessarius est in essendo tempus: ⁊ simile huic quod dixit in tēpoꝛe apparet in loco: ⁊ ideo nulluz potest generare tēpus ⁊ locū ⁊ si eēt valde inuerecūdū.

¶ Contraria autem his non difficile est soluere. Videbitur autem ex huiusmodi considerantibus contingere maxime motum esse aliquando: cū nō esset omnino. Primum quidē quia neqz vna perpetua mutatio est. Mutatio enim omnis apta nata est ex quodam in quoddā. Quare necesse est omnis mutationis esse terminuz contraria in quibus fit. In infinitum autem moueri nullum.

16 ¶ Et non est difficile dissoluere illud per quod cōtradicitur hoc. Illa autem ex quibus existimatur cum consideratum fuerit de motu: possibile est qđ motus sit quandoqz: ita q̄ ante non fuit omnino. Sunt ista prima. Quia nō erit transmutatio eterna omnino. Omnis enim transmutatio est ex aliquo ⁊ in aliquid. Et ideo necesse est vt duo cōtraria in quibus est transmutatio sint fines cuiuslibet transmutationis. Et nihil mouetur sine fine.

16 ¶ Cum complenit declarare hic esse motum vnum eternuz vult etiam inducere dubitationes que possunt induci super hunc sermonē: ⁊ questio sic componitur. Omnis transmutatio est ex aliquo contrario: in aliquid contrarium: ⁊ si non: tunc motus esset ociosus ⁊ superfluus scilicet si illud ex quo est motus est idem cum eo ad quod est motus: ⁊ contraria sunt finita: ⁊ quod est inter ea est finitum: ergo ⁊ omne quod est in finito est finitum. Omnis motus est finitus: ideo dixit (omnis transmutatio est ex aliquo in aliquid). i. ex contrario in contrarium. D. d. (⁊ ideo est necesse ⁊c.). i. quoniā cum posuerimus q̄ motus est ex contrario in contrarium necesse erit vt cōtraria sint fines trāsmutationis. D. d. (⁊ nihil mouetur sine fine). i. q̄ cuz posuerimus q̄ omne motum mouetur in contraria contiget q̄ nihil mouetur sine fine: quoniam si mouetur ad infinitum mouetur ad non contraria: sed positū est q̄ omne motum mouetur ad contrarium. Est ergo hoc inconueniens ⁊ forte intelligit per hoc qđ dixit: ⁊ nihil mouetur sine hoc q̄ si aliquid esset tale: tunc motus eius esset superfluus: ⁊ ociosus: erit hec quasi alia ratio ab ea in qua fuit dictum q̄ omne motum mouetur inter contraria: ⁊ forte ista ratio est sufficientioꝛ prima in motu locali. Contrarietas enim naturalis in loco non est nota per se: ⁊ ideo cū voluit Ari. declarare in vltimo serti: q̄ omnis motus rectus est finitus: vsus est loco a contrarijs: preterēz in declaratione motus localis. Et vsus est etiā alio modo. ſ. q̄ illud qđ im possibile est vt sit: impossibile est vt incipiat fieri.

¶ Amplius videmus qñ possibile est moueri quod neqz mouetur: neqz habens in seipso: neqz vnum motum: vt in inanimatis. Quoꝝ neqz pars vla: neqz totum mouetur: sed quiescens mouetur quandoqz. Conuenit autem: aut semper moueri: aut nequaq̄: si quidem non sit cū non fuit motus. Multo autem magis huiusmodi in animatis esse manifestum est. Neqz vnus enim in nobis cuz sit motus aliquādo: sed quiescentes tamē mouemur aliquando: ⁊ fit in nobis ex nobisipsis motus aliquando ⁊ si nihil extra moueat. Hoc enim in inanimatis nō videmus similiter: sed semper mouet ipsa aliquid exteriozum alterum. Animal autem ipsum dicimus seipsum mouere. Quare siquidez quiescit aliquando penitus immobile: motꝰ vtiqz fiet ex ipso ⁊ non ab extra. Si autem in animali hoc possibile est fieri quid prohibet idem accidere ⁊ ꝑm omne. Si nāqz in paruo mūdo ita fit ⁊ in magno: ⁊ si in mundo sit: ⁊ in infinito. Siquidem contingit moueri infinitum ⁊ quiescere totum.

¶ Et etiam videmus q̄ possibile est vt moueatur il 17
lud quod non est motum neqz in eo est motus omnino. V. g. in non animatis. Videmus enīz istas res q̄ nec pars rei mouetur: nec totū: sed est quiescens. Deinde mouetur quandoqz: ⁊ esset necesse aut vt moueretur semper: aut vt nō moueretur in aliqua hoza: si motus non postq̄ non fuit. Et hoc magis apparet in habētibus animas: quandoqz sumus quiescentes ⁊ nullus motus existit in nobis omnino. Deinde mouebimur ⁊ fiet in nobis ex nobismetipsis principium motus: licz nullum extrinsecum moueat nos. Hoc enim non inuenimus huiusmodi in vita carentibus. Sed ista semper nō mouent: nisi ab aliquo extrinseco alio. Viuum autē dicitur mouere se. Et ideo cū quandoqz sit quiescens complete: necesse est vt fiat in eo quod mouetur motus ex se non extrinsecus. Et si hoc possibile est vt fiat in animalibus: quid igitur prohibet vt hoc sit in toto etiam. quoniam si hoc est in mundo paruo est etiam in magno. Et si est in mundo erit etiam in infinito. Si sit possibile vt infinitum moueatur ⁊ quiescat ꝑm totum.

¶ Idest ⁊ etiam videmus quedam que mouentur postq̄ 17
non mouebantur neqz ꝑm totum neqz ꝑm partem: sed ꝑm totum ⁊ partes quiescunt deinde mouentur. D. d. (⁊ esset necessariuz ⁊c.). i. ⁊ esset necessariū si sit hic motoꝛ eternus ⁊ motus eternus vt nō eēt motus nouus. Motꝰ. n. nouus debet habere motoꝛem nouum: immo ⁊ est necessariuz vt omne qđ sentiť gescere gesceret semp: ⁊ omne qđ sentiť nuo

ueri moueret semp. Et cū induxit hanc questionē: induxit etiā aliā manifestiorē prīme: ꝛ ideo hec q̄ apparet in habētib⁹ aias: questio enī in eis est difficiliorīs dissolutionis: ꝛ dixit (ꝛ hoc magis apparet in habētib⁹ aias) ꝛ hoc. ſ. esse possibile vt motus fiat postq̄z erat sine motu precedēti: est manifestius in habētib⁹ aias q̄z in carētib⁹. Uidem⁹ enī semina ꝛ aialia qescere sine aliquo motu postq̄z mouebantur: nō ex motore extrinseco ſz ex se: p principiū existens in eis: ita q̄ existimaret q̄ p hoc principiū qđ ē in eis possunt moueri q̄ndoq̄z: ꝛ quiescere: sine aliquo extrinseco. Et cū dixit q̄ dubitatio de hoc in reb⁹ aiatis est manifestior q̄z in reb⁹ inaiatis dedit cām in hoc: ꝛ dixit (hoc enī nō videtur ꝛc.). i. ꝛ habētia aias sūt manifestiora in hoc q̄ videmus ea incipere moueri sine aliquo extrinseco mouēte. Illa aūt nō mouent nisi q̄n mouerit ea aliqđ extrinsecū. Uidemus enī q̄ motus q̄ fiunt in reb⁹ carētib⁹ aia: q̄ sūt post mot⁹ / In motib⁹ aūt q̄ fiūt in habētib⁹ aias: nō videmus q̄ ante ipsos est motus extrinsecus. Et apparet ex hoc q̄ questio in carētib⁹ aia nō ordinat ex hoc q̄ motus eorū sit a motore eterno: ſz q̄ in q̄busdā sentiunt motus noui absq̄z eo q̄ in eis sentiat motus extrinsecus: ꝛ videt q̄ si hoc est vnū eorū qđ intēdit p hūc sermonē: q̄ hoc nō est nisi ꝺ motib⁹ p naturā. ſ. que mouent p se p declinatiōez q̄ est in eis Sz apparet ex primo sermone q̄ est questio p̄dicta ex ꝺ q̄ motus eorū fuerit a motore eterno. Necesse est enī ponere motorē eternū esse ꝛ in hoc cōueniūt oēs: sed differūt cōsiderātes in hoc: vtrum primus motor possit mouere q̄ndoq̄z ꝛ q̄ndoq̄z nō: aut est ipossibile ſz est necesse vt semper moueat ꝛ forte Ari. intēdit duos modos q̄onis: ꝛ ꝓpalauit primum modū: ꝛ innuit ſcdm p hoc q̄ dixit (ꝛ hoc apparet magis ꝛc.) apparet enī ex hoc sermone q̄ questio ꝙtingēs in ꝺ est eiusdē generis in habētib⁹ aias ꝛ in carētib⁹. Sz est manifestior in habētib⁹. ſ. q̄ incipiunt moueri sine aliquo motu q̄ fiat in eis: neq̄z in toto neq̄z in pte. D. d. (hoc enī nō videt ꝛc.). i. ꝛ ꝺ magis apparet in habētib⁹ aias: q̄ nō videmus motuz in eis ex extrinseco manifeste: sicut videt in carētib⁹ aia: ꝛ hoc apparet magis in carentib⁹ aia. Quia ista aut mouent violēte: aut nāliter: ꝛ manifestū est q̄ motor in eis q̄ mouent violēte ē extrinsec⁹: ꝛ nō accidit i istis questio. ſ. ex mō hoc. ſ. ex quo accidit in habētib⁹ aias. In eis aūt q̄ mouent nāliter accidit questio: si idigētia istorum ad motorē extrinsecū sit maior q̄z indigētia habētiū aias. De motis enī nāliter apparet q̄ non mouēt nisi generent in locis extraneis: aut patiant violēte quietem: ꝛ post recedet violentas: ꝛ vir motor est generans in eis aut afferens alis auferēs violētiā vt ꝺclarabit post: ꝛ ideo dixit (ſz semper mouebit ab aliquo extrinseco.) Unū aūt dicit mouere se: ꝛ vtrūq̄z in rei veritate vt post declarabit indiget motore extrinseco: ſz est latētius in habētibus aias. Et ista dicunt mota ex se: illa aūt nō: q̄ ista existimant posse moueri ꝛ quiescere ex se: qđ nō inuenit in eis q̄ mouent nāliter. Et cū posuit hāc ꝓpositionē dicētē q̄ in habētib⁹ aias fit motus sine motu p̄cedēte: dixit possibile ē hoc in toto. D. induxit similitudinē inter ea⁹ ꝛ dixit (q̄si si hoc est in mūdo ꝛc.). i. q̄si aial qđ mouet ex se assimilat toti in hoc q̄ totū mouet ex se. ſ. corpus celeste. Similitudo enī inter aialia ꝛ corpus celeste est: q̄si vtrūq̄z mouet ex se: ꝛ q̄ēadmodū alij motus reducunt in aiali ad primū motorē q̄ nō mouet: ita est in mūdo magno. Et ideo dicit q̄ homo est mūdus paruus. Et iste sermo est rhetoricus q̄uis iudiciuz in radice nō sit verus. ſ. q̄ motus nouus sit in aiali sine motu p̄cedēti: ꝛ nō dat q̄ necesse est vt motus nouus sit: sed dat hoc esse ipossibile. Est igit questio sup sermonē predictū. D. d. (ꝛ si est in mūdo ꝛc.) ꝛ dixit hoc ꝙtradicendo antiqs dicētib⁹ mūdū generari ex re infinita sicut plures dicūt in cā nāli sicut Anara. in mirto. D. igit. si est possibile vt finitū moueat ſz totū postq̄z non mouebat oīno: possibile erit hoc in infinitū si est possibile vt infinitum recipiat vnū motum in omnibus suis partibus.

¶ Hoc aūt primū qđē qđ dictū est nō eūdē semp ꝛ vnū esse motū q̄ est in cōtraria recte dicitur. Hoc enī fortassis qđē necessariū est: si qđē nō semp vnū ꝛ eūdē esse possibile est eiusdē ꝛ vnius motū. Dico aūt sic vtrū necessariū vnius chorde vn⁹ ꝛ idez sonus: aut semp alter sitr se habēte ꝛ mouēte. Sz tñ qualitercūq̄z se habeat nihil ꝓhibet quēdā eūdē esse qui continuus ꝛ perpetuus est. Manifestū aūt erit magis ex his q̄ posterius sunt.

¶ Dicamus igit ad hoc. Sermo aūt q̄ primo fuit dictus. ſ. q̄ motus ad cōtraria nō est semp idez in numero rectus est. Ergo dignius est vt sit necessariū si motus eiusdē rei non semp est possibile vt sit idē. ſ. U. g. vtrū sonus eiusdē chorde sit idem: aut semp mutat vna post aliā: ſz chorda sit eiusdē dispositiōis: ꝛ ſz moueat: ſz ꝺm vtrūlibet est istorum fuerit: nihil ꝓhibet vt sit hic vnus motus ex hoc q̄ ē cōtinu⁹ ꝛ etern⁹. Et hoc declarabit p⁹ magis. 18

¶ Cum induxit has tres questiones incepit dissoluere eas ꝛ primo de questione dicente q̄ impossibile est vt inueniat motus infinitus q̄m oīs motus est ex ꝙtrario ad ꝙtrariū: ꝛ q̄ post aliqs respondēdo dicere q̄ ſz motus sint finiti: quia sunt ex ꝙtrario ꝛ in cōtrariū: tñ nō est remotū vt continuatio ꝛ eternitas sit in eis ex iteratiōe inter cōtraria. ſ. iteratione infinita. Et q̄ ista rōsio nō ē vera: q̄ post declarabit in hoc tractatu q̄ talis motus nō est vnus nec continuus: dixit (Dicamus igit ad hoc ꝛc.). i. ꝛ intēdit q̄ cū fuerint iteratus: ꝛ. q. d. ꝛ ideo nō opz nos respondere hac rōsione in dissolutiōe istius questionis. D. facit quasi dubitationē in hoc. ſ. vtrū motus eiusdez rei iteratus inter duos fines sit vnus motus ꝙtinuus aut nō cōtinuus: ꝛ dixit (dignius est igit ꝛc.). i. ꝛ est dignius vt sit necessariū vt motus iteratus nō sit vnus motus ꝛ si nō ē necessariū vt idem motū moueat eodē motu: sed pōt moueri plurib⁹ motib⁹ D. dedit erēplū de hoc ꝛ dixit (U. g. vtruz sonus ꝛc.). i. U. g. dicere vtrū son⁹ eiusdē chorde sup quaz iterat manus percutientis sine pausatione sit idez sonus aut plures. Et hoc intēdebat cū dixit (aut est semp vnus post alium) i. q̄ quilibet sonus eorū est alius ab altero vum percussio fuerit ꝙtinua: q̄si nō est dubiū q̄ si percussio nō fuerit continua q̄ soni erūt plures. D. d. (ſz chorda ꝛc.). i. ꝛ ista qđ nō intelligit nisi q̄n chorda fuerit in tpe percussionis in ea dē dispositione fortitudinis: ꝛ similiter pcussio ꝛ chorda in hoc tpe appareat moueri nō quiescere. In tali igit dispositiōe dubitat in motu chorde ad duas ptes oppositas vtrū sit vnus motus aut plures. D. d. (sed ꝺz vtrūlibet ꝛc.). i. ꝛ ꝺm vtrūlibet istorum duorum modorum fuerit dispositio de motu iterato. ſ. siue fuerit vnus siue nō: hoc nō ꝓhibet q̄n hic inueniat vnus motus simpliciter: pp ꝺ q̄ est ꝙtinu⁹ ꝛ eternus. D. d. (ꝛ hoc declarabit post magis) ꝛ itēdit cū locutus fuerit ꝺ motu ꝙtinuo: ꝛ ꝺclarauit ipz ee motū diurnū.

¶ Moueri aūt qđ nō mouet nullū icōueniēs ē. Si aliqđ qđē sit extrinsecus mouēs: aliqđ aūt nō. Nihil enim aliud dubitabit hoc dicens. Qua propter non semper alia quidē quiescunt eorū que sūt: alia ꝺ semper mouentur.

¶ Aliquid autē moueri postq̄ nō mouebat non est inopinabile. Cū positum fuerit q̄ motus illius est extrinsecus ab eo. Et nō intendimus hic querere quomodo sit hoc. ſ. quomodo erit illud qđ mouet: ꝛ illud qđ mouet: ꝛ est idē q̄ndoq̄z mouens: q̄ndoq̄z nō. Dicēs enī hoc nō dubitat nisi in hac intētiōe sola ſ. quare 19

ſ. quare q̄dā entia nō ſunt ſemper quieſcētia: ⁊ quedam ſemper mota.

19 ¶ Cū diſſoluit primā qōnē incepit diſſoluere ſcdz in q̄ dictū fuit qualr cōtingit ſi hic ſit motꝰ ꝓtinuꝰ: vt q̄dā rez moueaṫ q̄ꝗz ⁊ geſcāt q̄ꝗz: ⁊ dixit (aliqd aūt moueri ⁊c). i. qō aūt in q̄ queriṫ q̄lr plures rez mouēṫ poſtq̄z nō mouebaṫ nō ē difficilis ad ſoluēdū in rebꝰ quoꝝ motoꝝ ē extrī ſecꝰ. Motū. n. eſt per ſe q̄ cā in hoc eſt aut abſentia motoris: aut diſtātia eiꝰ: aut preſentia impedimēti. Et quaſi innuit in hoc q̄ diſſolutio qōnis in hoc ē: q̄ corpora ſimplicia nō mouēṫ er ſe. Et qz iſta qō inducit querētē ad dicēdū qūo ꝓuenit motꝰ nouꝰ a motore eterno: qñ cū motoꝝ extrī ſecus mouet ita q̄ moueaṫ: neceſſe eſt vt habeat motorez. Si igiṫ illic motoꝝ fuerit extrinſecꝰ ſicut dictū fuit in ſeptimo: cōtingit vt moucatur a moto: ⁊ illud motū ēt a moto. Et procedeṫ in infinitū aut inuenietur primuz motū quod mouebiṫ er ſe: ⁊ quereṫ de illo ſi mouet ſemp quō inueniū tur q̄dā hr̄e motorē q̄ꝗz: ⁊ quedā nō. ⁊ querere hoc ē quaſi extrinſecū ab eo qō declaratū eſt. ſ. q̄ hic eſt motꝰ eternꝰ: hoc eniz querere eſt q̄rē qr̄ oīa q̄ mouenṫ nō mouēṫ ſemp ⁊ oīa q̄ geſcūt ñ geſcūt ſp: ⁊ iō dixit (⁊ ñ itēdim⁹ q̄rere ⁊c). i. querere qūo inueniuntur motus noui eſt q̄rere qūo ē poſſibile vt in qbuſdā rebꝰ ſit motoꝝ ꝓſens: ⁊ motū pñs: ⁊ tñ q̄ꝗz mouebiṫ q̄ꝗz nō: ⁊ nō itēdim⁹ ꝓſcrutari de hoc in ꝟ lo co q̄ſi debeam⁹ rñdere ad iſtud. Iſta. n. qō eſt cōis dicenti bus q̄ motꝰ eſt nouꝰ: ⁊ dicētibꝰ q̄ motꝰ eſt antiquꝰ. Sz dicentes q̄ motꝰ ē nouꝰ ꝑm genꝰ poſtq̄z nō fuit nō pñt rñdere ad hanc qōnē. D. d. (dicēs. n. hoc ⁊c). i. quare nō diuidū tur i hec duo tñ: ſed inuenitur in eis aliqd in quo ſuccedūt ſibi hec duo. ⁊ aliquid qō ꝓprie habet altez eoꝝ. ſ. getem ſemp: aut motū ſemp: ⁊ intendebat q̄ iſta qō ſit alia a predicta: cū in rei veritate nō eſt niſi perſcrutatio de cā eiꝰ qō comprehenditur in iſtis tribus modis. Videmus etiam q̄ quedā entia mouēṫur ſemp ſine ceſſatiōe. ſ. corpora celeſtia ⁊ q̄dā quieſcūt ſemper. ſ. terra ſuper quā mouēṫur hec corpora: ⁊ q̄dā mouenṫ q̄ꝗz ⁊ quieſcūt q̄ꝗz: ⁊ ſunt illa q̄ ſunt ſub corporibus celeſtibꝰ ⁊ ſupra terram.

¶ Mar ime aūt vr̄ tertiū habere dubitationez qō fit cū nō inſit primꝰ motus q̄ accidēs eſt in aiatis. Quieſcens enim priꝰ poſt hec vadit mouēte nullo exteriore ſicut vr̄. Hoc aūt falſū ē. Cōſpicimꝰ eni ſemp aliquid moueri in aialibꝰ naturalibꝰ. Mōi aūt motꝰ nō aial ipſum cā eſt: ſed cōtinēs forſitaz. Ipſum autē quod dicimus ipſum mouere ſe: nō ē ꝑm oēm motū: ſed ꝑm locū: nihil enim ꝓhibet: magis aūt fortaſſis neceſſariū eſt i corpore qdē mīstos fieri motꝰ a cōtinēte. Et hoz quoſdā itellectū aut appetitum mouere. Illud autem totum animal monere quale contingit circa ſomnos. Senſibilis quidem enim cuz neq̄z vnꝰ inſit motꝰ: cū ſit vnū quoddam ſurgunt animalia iterum. Sed namq̄z manifeſtum erit ⁊ de his ex conſequentibus.

20 ¶ Sermo aūt tertius ꝓprie exiſtimaṫ eē locus dubitationis. ſ. vt fiat motus qui nō fuit ante. Et eſt illud quod accidit in habentibus animas. animal enim primo quieſcit ⁊ poſt ambulat ſine aliquo extrinſeco mouente ipſum ꝑm q̄ exiſtimatur: ſz hoc eſt falſum. Semper enim inuenimus aliquid moueri in animali q̄ eſt naturale i eo: ⁊ cā motus iſtiꝰ animalis nō eſt aīa eius: ſed aer qui cōtinet animal in eo quod reputo. Et cum dicimꝰ ipſuz moueri a ſe: nō intendimus omni motu: ſed motu locali. Nihil enim remouet. Immo dignum eſt vt ſit neceſſarium: vt in corpore fiant plures motus a continente. Quorum quidam mouent voluntatem ⁊ appetitum: ⁊ tunc iſta mouebū animal ꝑm totum. V. g. hoc q̄ accidit apud ſōnū. q̄ñ lz dormiēs nō hz motū ſēſus oīno. tñ aīal nō exp̄gefit a ſōno: niſi q̄ aliquis motus eſt in eo: ſz hoc ēt appet i ſequētib⁹.

¶ Iſta eſt tertia qō ſicut dixit: ⁊ eſt locus dubitatiōis in hoc .ſ. in ponendo poſſibile eſſe vt motus fiat abſqz eo q̄ i moto precidat motꝰ oīno. Videmꝰ enim animal ſic dixit: moueri per quietē ſine motu precedenti ſentito in eo. ⁊ qz iſtud dictū eſt valde ſufficiens: ideo loquentes noſtre legis poſuerūt principium eternū mouere per volūtatē poſſibilē: ⁊ totū hoc eſt exiſtimatio falſa ſicut dixit Ariſt. ſemper enim inuenim⁹ aliquid moueri i animali qō eſt nāle in eo. ⁊ intēdit per hoc alterationez que eſt i corporib⁹ aialis ex aīa nutrita per calorem naturalem qui eſt in eo. Manifeſtū enim eſt actio iſtius caloris naturalis: cum enim ceſſat tunc eſt moꝛs. Iſte igitur eſt vnus motuū ex quibus non fugiunt corpora animaliū. Secundus aūt motꝰ eſt motus alteracionis q̄ fit ex continenti extrinſeco ⁊ ideo dixit (⁊ cā iſtius motꝰ aialis ⁊c). i. q̄ cum animal incepit moueri poſt quietem non incepit ita q̄ primus motoꝝ in hoc ſit anima. Ita q̄ non precedat in corpore eiꝰ aut in anima eiꝰ alius motoꝝ ⁊ dixit hoc vt reputo qz poteſt aliqs fingere plures motus fieri ſemper in corporibus animaliū qui non videnṫ cē cauſe in hoc q̄ animal mouebiṫ poſt quietem ⁊ qz hoc nomē motus eſt equiuocū ⁊ iſta dubitatio non eſt de motu locali: dixit (⁊ cū dicimus ⁊c) ⁊ iſta dubitatio eſt ꝓpria motui locali. qz non inueniṫ aliqd moueri er ſe niſi i motu locali. In ceteris aūt motibus motoꝝ eſt extrinſecus. Et cum dixit i diſſolutione iſtius queſtiōis q̄ hoc quod exiſtimaṫ q̄ animal monetur ſine motu facto in eo: nō eſt ſicut exiſtimaṫ ſed cā motꝰ eiꝰ pꝰ quietē eſt hec: q̄ aer continens ipſum extrinſecus mouet ipſum: ⁊ incepit declarare qūo ſit hoc ⁊ dixit (⁊ nihil prohibet ⁊c). i. ⁊ neceſſe eſt vt principium motuū aialis ſit ex continente. Quia nihil prohibet vt plures motus fiant in animali a continente: immo hoc eſt neceſſarium. ⁊ qz poſunt q̄ in corpore animalis fiunt plures motus ex cōtinēte narrauit quomodo accidit ex iſtis motib⁹ vt animal moueatur in loco: ⁊ dixit (quorum quedam mouenṫ ⁊c). i. ⁊ hoc eſt ita q̄ in animali fiet ab eo quod accidit ſibi opinio voluntas ⁊ appetitus ad motum: aut ad expellendum nocumentum contingens ex continente: aut ad inducendum iuuamentum ⁊ intendit hic per opinionem aliquid commune virtuti imaginatiue ⁊ rōnali. Animali enim non accidit appetitus niſi ex imaginatiōe. V. g. q̄ cū patitur ſitim imaginatur aquam ⁊ petit eam ⁊ mouetur ad illam. Et ſimiliṫ cū patitur famē: ⁊ cū timet fugit ⁊ cum auferunt appetitus geſcit: aut cum accidit ei fatigatio: ⁊ appetit quietē. ⁊ Ariſ. dedit exemplum in ſomno: quies enim animalis in ſomno eſt quies perfectiſſima que fit poſt motum: ⁊ exp̄gefactio ab eo eſt perfectiſſimus motus poſt quietez perfectam: exiſtimatur enim q̄ cum animal dormit q̄ non moueṫ oīno. ⁊ cū exp̄gefit q̄ tunc inueniṫ in eo motꝰ quē non precedit motus alius ⁊ dixit (V. g. ⁊c) ⁊ intendit motum actionis virtutis nutritiue in cibo. qñ enim iſta virtus fuerit operata in nutrimento per calorem naturalem humefaciet ex eo membra que ſunt cauſa ſomni. ſ. cor ⁊ cerebrum. Et tunc dormiet animal neceſſario: ⁊ cuz actio virtutis nutritiue cōpletur in cibo ⁊ ceſſauerint vapores qui fiunt ex digeſtione cibi tunc exp̄gefiet animal. Et poſt declarabit hanc intētionem bene ſicut dixit.

¶ Principium aūt conſideratiōis q̄ quidem eſt ⁊ de dicta dubitatione: quare quedam eoꝝ que ſunt

aliqñ qdē mouentur aliquando quidem quiescunt itez necesse igitur aut oia quiescere semp: aut oia semper moueri: aut alia quidē moueri: alia vo quiescere. Et itez hoz. aut que mouētur moueri semp q̄ vo gescūt quiescere semp: aut oia apta nata sunt fiſ moueri ⁊ quiescere: aut reliquū ampli⁹: ⁊ tertiū est. Cōtingit enim alia qdē semp eoz que sūt ītmobilia esse: altera vo sp moueri: alia aūt cuz vtrisqz accipere: quod quidem nobis dicendum est. Hoc enim habet solutionem oium dubitationum: ⁊ finis nobis huius negotij est.

21 ¶Et principium istius perscrutationis est qō dictū fuit in questiōe predicta. ſ. quare q̄dam entia qñqz mouenť ⁊ qñqz quiescūt. Dicamus igit q̄ necesse est aut vt oia quiescant semper: aut vt oia mouentur semper: aut vt quedam mouentur: ⁊ quedam quiescant. Et istorum etiam aut vt illa que mouentur moueantur semp: ⁊ illa que gescūt quiescāt semper: aut vt oia sint innata eodez modo moueri: aut gescere: aut tertiū remanens. Possibile enim est vt entium quedam nō mouentur semp: ⁊ quedaz mouentur semper: ⁊ quedā in eis succedit vtrūqz quod oportet nos dicere. Per illud enim dissoluetur questio contingens in hoc: ⁊ complebiť ista scientia in qua sumus.

21 ¶Cum declarauit necesse eē vt sit motus eter⁹: ⁊ dissoluit questiones contingentes in hoc incepit perscrutari de hoc per viaz rez motaz que mouenť ex se apud nos quandoqz ⁊ quiescūt qñz. Quoniā ex ista via poterit demōstrare motorem eternū esse ⁊ motum eternū: ⁊ hoc scito perficiť scientia de oīb⁹ que mouentur ⁊ gescūt. Scientia enim de motu non perficitur nisi cū fuerit declaratum quomodo ē cursus de hoc in omnib⁹ partib⁹ mūdi. ſ. in dispositione motoz. Hoc enim scito perficiť cognitio de motu ⁊ dixit (q̄ principium istius perscrutatiōis ⁊c). i. ⁊ principium perscrutationis que continet scientiam de dispositione motus ⁊ getis in omnib⁹ partib⁹ mūdi in nouitate ⁊ antiquitate: est ponere cōsiderationē de hoc. ſ. de illo quod dictū fuit in questione predicta. Et est quare quedam entia qñqz mouentur ⁊ quandoqz quiescūt. Et cum dixit q̄ principium perscrutationis de esse de hac perscrutatione: hoc erit perscrutādo vniuersaliter de oīb⁹ entib⁹: qm̄ hñt dispositionem in hac intentione: incepit dicere ⁊ dixit (Dicamus igit ⁊c). i. ⁊ diuisio que pōt esse in entib⁹ nālib⁹ in hac intentione est talis que diuiditur in tres partes. primo: quaz vna diuidiť in tres: ⁊ sic erunt quinqz cōd uidentia. Prima igitur pars trium partium est vt oia sint quiescētia semper. Secūda āt vt omnia sint mota semper. Tertia est media inter hec duo ſ. vt quedam quiescant ⁊ quedam mouentur ⁊ hoc tribus modis. Quoz vnus est vt quiescentia sint semper quiescētia: ⁊ mota sint semper mota. Secundus vt illa quiescentia sint mota ⁊ illa mota quiescentia ita q̄ oia entia moueanť ⁊ quiescant quandoqz. Tertius est vt in entib⁹ inueniant̄ isti tres modi. ſ. vt quedā moueanť semp: ⁊ quedam quiescant semp: ⁊ quedā moueanť qñz: ⁊ quiescant qñz vt visuz est de reb⁹. Diuisio aūt determinans hoc est dicere q̄ res vna aut erit semper quiescēs: aut semper mota: aut qñz gescens: ⁊ qñz mota. Et iste tres diuisiones imaginantur fm septē modos. ſ. aut vt oia quiescant semper: aut vt oia moueanť semper: aut vt oia recipiant motum ⁊ getez: aut vt q̄dā quiescant semp: ⁊ quedā moueanť semp: aut vt q̄dam moueantur qñz: ⁊ gescāt qñz: aut vt quedaz quiescāt semp: ⁊ quedam moueanť qñz: ⁊ gescāt qñz. Aut vt inueniant̄ in eis tres modi. ſ. q̄ q̄dam moueanť semp: ⁊ q̄dam gescant semper. ⁊ quedam moueanť qñz: ⁊ gescāt qñz. Entia enim aut erunt sicut vna res accepta: ⁊ tunc disponenť per vnuz istoz triū. ſ. aut per motum semper: aut per quietem semp: aut per vtrunqz. ſ. per motum quandoqz: ⁊ getē qñz. Aut diuidentur entia in duas partes aut in tres. Si igitur diuiserim⁹ entia in duas partes: tūc diuisio erit triplex. ſ. aut vt altera pars sit semper in motu: ⁊ altera semper in quiete: aut vt altera pars sit semper in motu: ⁊ reliqua quandoqz in motu: ⁊ qñz in quiete: aut vt altera pars sit semper in gete: ⁊ reliqua quādoqz in motu: quandoqz in quiete. Si igit entia fuerint diuisa in tres partes: tūc quelibet pars eoruz disponitur per vnūquodqz istoz triū. ſ. vt quedam gescunt semper ⁊ quedam moueanť: ⁊ quedam faciūt vtrūqz: ⁊ sic cōdiuidentia erunt septem. Sed Aristo. content⁹ fuit i qnqz ⁊ tacuit partem dicentem q̄ entia diuidunť in duo. Quorum vnū est vt altera pars quiescat semper: ⁊ reliqua moueatur qñz: ⁊ quiescat qñz. Secundū est vt altera pars moueatur semp ⁊ reliqua faciat vtrunqz. Et nō induxit de modis diuisionis entium in duas partes nisi vnū modū trū. Et est vt altera pars quiescat semper ⁊ altera moueatur sp ⁊ forte fecit hoc abbreuiando. Quoniam cū declaratū fuerit entia esse fm tres partes. ſ. q̄ quedam pars semp quiescit: ⁊ quedam semper mouet̄: ⁊ quedam facit vtrunqz destruentur alie diuisiones. Istarū enim diuisionū semp tres sunt false manifeste per se: ⁊ quattuor ignote. Tres autem false sunt: vt oia sint semper quiescentia aut vt oia sint semper mota: aut vt quedam sint semper quiescētia: ⁊ quedam sint semper mota. Iste enim tres diuisiones contradicūtur per sensuz. quattuor aūt sūt ignote. Et hoc quod querit hic declaratum est iam de potentia predictorū: sed ipse vult cō plere perscrutationem de eo in hoc loco. Modus aūt declarationis isti⁹ intentionis de predictis talis est. Declarādū est qdem in septimo Ari. hoc esse primū motū in loco ex se ad quem peruenīūt ceteri mot⁹ locales. Et est manifestum per se q̄ ceteri motus inueniunť per sensum reduci ad motū in loco. ſ. ad corp⁹ celeste. Et cū hoc fuerit coniunctū ad illud qō declaratuz fuit primo i ꝑ tractatu. ſ. q̄ primū motū est eterni mot⁹. Erit necesse hui⁹ esse aliqd gescens eternū super quod moueatur hoc primū motū ⁊ hoc motū eternū: qō declaratū est: non est illud quod videť sensu moueri semper. ⁊ est corp⁹ celeste. Et gescens quod videť sensu semper gescere ⁊ est terra: ⁊ est illud quod declaratū est ratiōe. Nihil enim est hic quod posset cōuenire ei qō declaratū est rōne nisi istud. Et forte illud quod videť semper quiescere est primus motor isti⁹ mot⁹: ⁊ est illud qō post declarabiť. Sed istud non dicitur esse quiescens nisi equoce. Et ꝓpinquitas istius moti ad quedam quandoqz: ⁊ remotio ci⁹ a q̄ busdam quandoqz est causa tertie diuisionis scilicet vt quedam moueantur quandoqz: ⁊ quiescant quandoqz. Sed in hoc tractatu vult perscrutari a principio de istis propositionibus: ⁊ cōplere sermonem de hoc communi. Et quasi illa que generaliter predixit: vult mō distinguere ⁊ determinare. Et posuit principium perscrutationis de hoc in hac diuisione in qua diuisit eam in septimo.

¶Omnia igitur quiescere: ⁊ huius rationem querere dimittentes sensum infirmitas quedam intellectus est. Et de toto aliquo ⁊ non de parte ambiguitas est. Neqz solum ad physicum: sed ad oēs scientias: vt est dicere: ⁊ ad omnes opiniones ꝓpter id q̄ motu vtuntur oēs. Amplius autem de principijs importunitates sicut in rōnibus circa doctrinas nihil sunt ad mathematicum. Similiter autē ⁊ in alijs: sed sic neqz de eo quod nunc dicitur ad physicū. Suppositio enim est q̄ natura principiuz mot⁹ sit

motus sit.

zz ¶Dicere aũt ꝛ oia esse quiescẽtia: ꝛ querere rõnez super hoc ꝛ dimittere testimoniũ sensus: in hoc est debilitatio discretionis. Et dubitatio in hoc est in toto: non in parte. Et hoc etiaz nõ solũmodo contradicit scientie naturali: sed ꝛ oibus scictijs: ꝛ oibus opinionibus. Oia enim ista vtũtur motu. Et etiaz quemadmodũ negare principia in mathematicis: non est contradicere mathematico: ꝛ similiter in alijs scientijs. Et similiter negare hoc quod dirim⁹ modo non ẽ contradicere naturali: fundamentum enim positum est ei. fere autem ꝛ dicere omnia moueri falsum quidem est. Minus autem hoc ꝑm scientiam. Positum enim quidem est ꝙ natura in physicis principium motus sit ꝛ quietis.

zz ¶Cum numerauit illos modos vult modo declarare quis eorum est manifeste destructionis: ꝛ quis non: ꝛ incepit a modo qui est valde improbabilis: ꝛ est dicens: ꝙ omnes res sunt quiescentes: iste enim sermo valde contradicit sensui: ꝛ iste sermo est sermo zenonis ꝛ dirit (dicere autem oia esse quiescentia ꝛc). i. ꝛ qui ponit hoc facit opinionem vincere sensum. Apparet enim sensui plures res moueri ꝛ motum esse: ꝛ qui facit hoc scilicet ꝙ querit rationes quib⁹ destruat illud quod apparet sensui est debilis discretionis. Vere enim conclusiones non declarantur nisi a propositionibus: ꝛ propositiones a sensu: ꝛ experimentum sermonuz verorum non est nisi vt conueniat sensatis non econuerso sicut isti faciunt. Et cum posuit quomodo ista opinio est cõtra naturam: ꝛ ꝙ causa positionis illius est debilitas capitis quia facit vincere res apparentes res sensibiles: aut sermones sophisticos accidentales res sensibiles veras. Incepit notificare locum in quo est dubitatio in hac intentione: ꝛ dirit (ꝛ dubitatio in hoc ꝛc). i. ꝛ dubitatio de motu est de omnibus entibus: quoniam omnia entia mouentur ꝛ qui dubitat de motu dubitat de principio mot⁹: ꝛ si de principio dubitat: dubitat de omnibus entibus. Et cum dirit ꝙ ista propositio est extra naturam: incepit declarare ꝙ ista opinio cum hoc est extranea fundamentis naturalibus ꝛ non naturalibus: ꝛ ꝙ est in fine improbabilitatis: ꝛ cum hoc non debet naturalis contradicere ei. Naturalis enim non debet contradicere ei qui negat sua principia hoc enim debet facere primus physicus aut dialecticus. Et iam dirit hoc in primo tractatu huius ꝛ dirit (ꝛ hec nõ est solummodo contradictio scientie naturalis ꝛc). ꝛ intendit per omnes scientias scientias voluntarias ꝛ artes mechanicas. Omnes enim iste vtuntur motu: ꝛ cum motus destruitur destruuntur omnia ista. Et cum dirit im probabilitatem quc est in hoc sermone incepit declarare ꝙ non est de numero opinionum falsarum quas naturalem oportet destruere: quoniam non est cõtradictio essentialis ꝛ dirit (etiam quemadmodum negare principia ꝛc). quoniam cũ vnum principiorum que ponit artifer huius scientie est motum esse: ꝛ nullus artifer alicuius scientie ꝑm ꝙ est artifer illius debet contradicere ei qui negat principia illius scientie vt declaratuz est in posterioꝛib⁹. V. g. ꝙ mathematicus nõ debet cõtradicere ei qui negat aliquod principium mathematicum: vt magnitudines diuidi in infinitum: aut punctum esse: ꝛ in alia scientia: manifestum est ꝙ naturalis non debet contradicere ei qui negat motum esse. D. d. (fundamentum enim positum ꝛc). i. ꝛ motum esse est principium in hac arte: ꝙ qui negat motum negat naturam. Dictum enim est in diffinitione nature ipsam esse principium motus: ꝛ quietis: ꝛ qui negat naturam negat naturalia: ꝛ qui negat subiectum alicuius artis nulluz babet sermonem cum eo artifex illius artis: cum non habeat principia per que loquatur cum eo: ꝙ negat principia ex quibus fundãtur contradictiones negationis subiecti.

¶Similiter autem physicum est motus. Et dicũt quidam moueri eorum que sunt: non alia quidem: alia vo nõ: sed omnia ꝛ semper: sed latere hoc sensum nostrum. Ad quos etiam quidem non determinantes qualem motum dicunt: aut omnes: non difficile est contradicere. Neqz enim augeri neqz diminui possibile est continue: sed est ꝛ mediũ. est autem similis ratio huic de eo quod est guttaz cõterere: ꝛ plantam natam lapides scindere. Non enim si tantum effoditur aut remouit gutta: ꝛ mediuz in medio tempore prius. Sed sicut nauis tractatus est: ꝛ gutte tot tantum mouent. Pars aũt ipsorum in nullo tempore tantum. Diuiditur enim quod remouetur in plurima: sed nihil ipsoruz motum est seorsum: sed totum simul. Manifestũ igit̃ est ꝙ non est necessarium semper aliquid abire: ꝙ diuiditur diminutio in infinita: sed totum aliquando abire. Similiter autez est ꝛ in alteratione qualibet. Non enim si partibile in infinitum est quod alteratur: propter hoc ꝛ alteratio: ꝛz velox fit sicut multotiens densatio. Amplius cum infirmetur aliquis: necesse est tempus fieri in quo sanabitur: ꝛ nõ in termino temporis mutari. Necesse autem in sanitatem mutari ꝛ in aliud nullum. Quare dicere continue alterari multum in manifestis est ambigere. In contrarijs enim alteratio est Lapis ꝙ neqz durior fit neqz mollior.

¶Et fere sermo dicens etiam ꝙ omnia mouentur zz
est falsus: sed minus exit a natura. Natura enim est in rebus naturalibus principium quietis sicut ꝛ motus. Et ꝑm hunc modum non est res naturalis: sed quidam dixerunt ꝙ entia mota non sunt q̃dam: ꝛ quedam non mota: sed omnia mouentur: ꝛ motus eorum est semper: sed hoc etiam absconditum est a nostro sensu. Et isti homines ꝛ si non determinant quem motum intendant: aut si intendunt omnes motus: tamen non est difficile contradicere eis. Impossibile est enim aliquid augeri aut diminui semper. Sed inter ea est mediũ. s. illud ad quod peruenit augmentum: ꝛ a quo incepit diminutio. Et iste sermo est similis ei quod dicitur de distillatione sup lapides: ꝛ diuisioni lapidis planta posita. Est enim questio similis predicte. Si igitur nos dissoluerimus istam questionez statim dissoluemus hanc questionem in qua sum⁹ ꝛ bonus verificator dirit ꝙ distillatio continua perforat lapidem. Querendum est igitur si acciderit vt lapis perforetur hoc modo a centum guttis distillatis: ꝙ nõ est necesse si gutte cadentes faciunt aliquaz quãtitatem: vt medium fiat in medio illi⁹.

Sed ita est de guttis: sicut de motu nauis. s. q̄ ali quantuluz guttaz mouet aliquā quātitatē. ℙPars enim illaz nō mouet in tpe oīno illaz quātitatem. Illud enim quod diuidit per distillationem diuiditur in multas partes. Sz nulla illaz partū mouetur per se sed insimul mouentur. ℳManifestum est igitur q̄ non est necesse ex hoc quod diminutio diuiditur in infinitum: q̄ ex diminuto recedat semper aliquid: sed forte recedet ipsum totum. Et ꝑm hunc modū est cursus de alteratione etiam q̄cūq; alteratio sit. Quoniaz nō est necesse si alteratū diuiditur in infinitum: vt propter hoc diuidatur etiā alteratio in infinitum. Sed multoties erit subito sicut est congelatio. Et iaz processus infirmi ad sanitatem debet esse in tempore. Et non erit transmutatio eius in extremo temporis. Et transmutatio eius non erit nisi ad sanitatē non ad aliud. Sermo igitur dicentis in habente hanc dispositionez q̄ semper alteratur est dubitatio in eo quod est valde manifestum. alteratio enim non est nisi ad contrarium. ⁊ etiam lapis non fit magis durus ⁊ magis mollis q̄ sit.

z3 ℂCum declarauit improbabilitatem que est in sermone dicētis q̄ oīa quiescūt: ⁊ q̄ dicens hoc negat principia naturalium. Incepit etiam declarare errorē dicentis q̄ oīa mouētur: ⁊ dixit (⁊ fere sermo ⁊c). i. ⁊ dicere ēt q̄ omnia mouētur ⁊ negare quietem in entibus naturalibus est falsum: sic̄ est falsum dicere q̄ omnia quiescunt: sed minus erit a via naturali: ⁊ ideo dixit (⁊ fere). i. fere est equalis ei in falsitate. Deinde incepit declarare quomodo conueniūt ista opinio ⁊ predicta in hoc q̄ non debet contradici naturali: ⁊ dixit (natura enim ⁊c). i. ⁊ cā in hoc q̄ sermo dicentis q̄ oīa mouentur est sermo non naturalis: sicut sermo dicentis q̄ oīa quiescunt: est q; naturalis: ponit naturam esse quasi ꝑ fundamento. Et dictum est in diffinitione nature q̄ ē principium quietis sicut motus. Q; igit̄ quies ⁊ mot⁹ accipiūtur in diffinitione nature: ideo ponere quietē ⁊ motum esse est fundamentum naturale: ⁊ naturalis nō habet ꝓpositiones per quas possit contradicere negantib⁹ alterū istoruz. Dicere aūt q̄ oīa mouentur est sufficienti⁹ q̄z dicere q̄ oīa quiescūt: q; motus apud nos est manifestior quiete: quies enim est priuatio: ⁊ motus est habitus. Et similiter illi qui fingunt q̄ omnia mouētur possunt habere aliquā rationē ⁊ est quoniam quemadmodum sunt hic res mote que non apparent moueri nisi in longo tempore sed cristimant̄ quiescere: ita nō est remotum in reb⁹ que cristimantur quiescē vt apparet mot⁹ earum in temporibus in quibus pertranseunt multe vite humane. Et hoc intēdebat cum dixit (sed quidam dicunt ⁊c) ⁊ cum dixit hanc opinionem ⁊ rōnem istoruz hominum dixit (⁊ isti homines ⁊c). i. ⁊ isti homines ⁊ si non determinant qui motus absconduntur a sensu ita q̄ non comprehenduntur ab ipso propter tarditatem eoruz vtrum sint quedam genera motuum: aut omnia: tñ non est difficile contradicere eis. ⁊ dixit (hoc vt reputo) q; ista dubitatio in motibus augmentationis ⁊ alteratiōis est fortior. cristimatur. n. q̄ isti motus sunt continui: sed continuatio eoruz latet sensibus: ⁊ ideo posuit contradictionez eoruz in his duob⁹ generib⁹: ⁊ dixit (impossibile est enim ⁊c). i. ⁊ impossibile est vt aliquis fingat q̄ motus contrarij continuatur ad inuicem: immo inter quoslibet duos mot⁹ contrarios est medium quiescens. ⁊ est illud ad quod peruenit alter duoruz motuum contrariorum: ⁊ ex quo incepit reliqu⁹ motus. Quoniam inter augmētū ⁊ diminutionem est medium ⁊ est illud ad quod peruenit augmentum: ⁊ ex quo incepit diminutio. Et cum dixit istam contradictionez incepit etiam dicere q̄ ista opinio est similis opinioni ponētis q̄ res que sunt agentes aut existentes in potentia sunt agentes in actu: aut existentes. Quiescens enim in actu ē motum in potentia: ⁊ deceptio in hoc est de genere deceptiōis in hoc alio. Qui igitur posuerit q̄ illud quod est in potentia est illud quod est in actu: ⁊ non distinxerit inter ea ponit q̄ omnis res semper mouetur. ⁊ quia intēdit declarare hoc dixit (⁊ iste sermo est similis ei ⁊c). i. ⁊ cuz dicit q̄ omnia apud quietem mouentur: sed motus eorum latent sensum est similis dicenti in distillationibus a que superlapidem: q̄ quelibet gutta aque habet operationem existentem in actu in illo lapide. Et similiter etiam qui dicit in planta que oritur in lapide donec diuidit illum: q̄ in qualibet parte temporis in qua oritur diuidit partez lapidis: do nec cōpleatur diuisio in illo tempore i quo diuidit̄ in actu. Et ꝑm ꝓ quando aliquid creuerit ꝑm quantitatem digiti in vno anno: augmentabitur etiam in qualibet parte existente in actu partium illius temporis: pars existens partū illius digiti in actu. Ita q̄ digit⁹ diuiditur in partes i actu quarū numerus erit sicut numerus partū in quas diuidit̄ annus: qd̄ est impossibile. Et cum narrauit q̄ sermo dicēs q̄ res que apparent moueri post quietem in tpe quietis mouentur ēt sed latēt sensum est similis sermoni dicentis: q̄ q̄libet guttaz aque que operantur in lapidem habent in illa operatione aliquam partem: incepit narrare corruptionem istius sermonis: ⁊ dixit (nō enim est necesse ⁊c). i. nō enim est necessarium quoniam vna collectio guttaz operatur in lapide primam operationem que apparet in actu in alio tēpore: vt ille gutte faciant medietatem illius operationis in medietate illius temporis. Et dixit hoc q; si operārtur i medietate illius temporis operabuntur in medietate istius tēporis medietatem illius passionis: ⁊ in medietate illi⁹ medietatis medietatē medietatis: ⁊ sic in infinitum. ⁊ cum ita sit tunc non inuenitur illa nisi post desinentiam passionum infinitarum. Et iam declaratum est hoc esse impossibile in quinto huius. s. vt factio motus sequatur essentialiter aliuz motum. Et ideo necesse est vt prima pars que fit in actu ex parte mot⁹ ei⁹ sit insimul vt post dicet. Et cum narrauit q̄ non sequitur si ꝯgregatio guttarum descendentium in illo tempore in quo apparuit passio illarum in lapide facit aliquam passionez: qd̄ nō sequitur vt quelibet gutta earū operetur in illū lapidem. D. (sed ita est de distillatione ⁊c). i. sed ita est de guttis quaz congregatio operatur in lapide: sicut de multis hominibus qui mouent nauem: quoniaz si quemadmodum vnusquisq; eoz solus non mouet nauez: ⁊ omnes mouent. Ita si ꝯgregatio illarū guttaz operat̄ i lapide non sequitur vt quelibet gutta operetur per se in lapide. Et hoc intendebat cum dixit (q̄ aliquantulum ⁊c). i. ⁊ quantitas terminata guttarum mouet quantitatez terminatam lapidis quemadmodum numerus terminatus bominuz mouet nauem terminatam. ℙPars aūt illarum guttarum non mouet in tempore oīno ex illa quantitate aliqd cuius proportio ad totam passionem sit: sicut proportio illius partis ad congregationem guttarum operantiū in lapide: quēadmodum non mouet vnus hominuz nauez quā mouebant omnes in tempore omnino. D. d. (illud quod diuiditur ⁊c). i. qū illud quod diuiditur per distillationez a lapide. s. illud quod recessit ab eo diuiditur i multas partes: sed nō q̄libet illaz partiū recessit per se ab aliqua parte illaz guttaz: sed oēs partes recedūt insimul a cōgregatiōe guttarū determinataz. Sequeretur enim vt vnaquecz partium guttaz perforantiuz lapidē moueret: si quelibet pars partis recedētis recederet a lapide per aliquā partē partū guttarū. Et si ita esset tunc recederet aliqua pars lapidis ꝑ primam guttam descendentem super illum: ⁊ quasi intēdit inuenire per hunc sermonem q̄ licet illa passio sit diuisibilis: tamen non sequitur vt quelibet pars illius passiōis fiat

a quacunq;

a quacūqz parte guttaꝝ descēdētiū: sicut posse existimari. Immo illud quod fit et eo in actu fit subito. Et hoc intendebat cū dixit (sed simul mouentur) et rō super hoc ē illud quod dixit: qm̄ impossibile est vt passio manifesta que apparet in multis annis diuidatur per tempus illorum annoꝝ: ita q̄ quelibet pars sensibilis illius temporis habeat partem sensibilem illius passionis: et hoc intendebat cū dixit (manifestuz ē igit̄ ꝛc). i. manifestū est igitur q̄ non est manifestum si posuerimus q̄ diminutio diuiditur in infinitum ſm q̄ est transmutatio in tempore vt apparuit i sexto: vt recedat er diminuto i tempore diminutionis aliqd in actu in infinitum. qm̄ ſm hoc contingeret vt nuq̄z diminutum cōsumereť: sed nos videremꝰ ipsum consumi ſm totū. Et intendebat per hoc q̄ diuisio ſm hunc modum ē finita in transmutatiōe que est in quanto et quali: et in vbi. Q̄ si illa diuisio infinita motuſ que declarata est in sexto ē diuisio in potentia. Ista aūt est diuisio in actu: et si diuisio infinita esset in actu non inuenireť motꝰ generatꝰ neq̄z corruptus. Declaratum est enim q̄ id quod transmutaťr transmutabaťr iam: et q̄ transmutaťr transmutaťr semper. Et intendebat per totū hoc q̄ si passio que fit a guttis aque diuideret in actu ſm diuisionē partiū guttaꝝ: contingeret vt fieret a quacūqz parte caderet super illum ex guttis aque. Sz dicimꝰ q̄ in passione que fit in lapide est quedaz pars que est prima pars facta in actu: et non fit a quacunqz parte in actu caderet super illum ex guttis: sed partes ex eis terminate: et si non: tunc quelibet pars moueret quodlibet: et sili in omni transmutatione. Et ſm hunc modū de alteratiōe quecūqz alteratio sit. Non enim est necesse si alteꝝ diuidiť in infinitum: vt propter h̄ diuidatur etiam alteratio in infinitū. s. in quantū fit ab alterante: ita q̄ si imaginati fuerimus alterans alterare: contingit vt illic fit alteratio: et si nō apparet sensui: immo prima pars que fit ex alteratione in actu est determinata: et alterans agens ipsum est determinatum. Et si prima pars que fit ex transmutatione nō essz determinata: et agens transmutans ipsum non esset determinate virtutis: tunc omnia sicut illi fingunt essent in continua transmutatione: et contingeret vt inter duas transmutationes sensibiles non esset quies oīno. D. d. (sed multotiens erit subito sicut est congelatio). i. sed prima pars in actu motuū qui fiunt siue fuerit transmutatio in loco: aut i qualitate: aut in quantitate fit subito. i. in instanti: non in tempore: et si non tunc ante transmutationē esset transmutatio: et non inueniretur transmutatio noua oīno. Et existimatur q̄ totum hoc contradicit ei quod dictum fuit in sexto. s. q̄ transmutatio nō hz partem que sit prima: sed omne quod transmutatur iam transmutabatur. Joannes autem dubitauit in hoc loco: et expositores dubitauerunt in sexto in alteratione: et direrunt q̄ si prima pars fit in eis subito: non sequitur tunc vt alteratio nō habeat primū: et ipse concessit hic q̄ prima pars alterationis fit subito. Dicamꝰ nos q̄ prima pars que fit ex motu quodammodo est in actu: et quodammodo in potentia. Q̄ ſm q̄ illud qđ erit in actu est determinatum: ſm hūc modū est idiuisibile: et ſm q̄ motus est continuꝰ est diuisibilis: et non est in eo primum nāli in actu: nisi quiesceret motum. Cum igit̄ considerauerit ille de motu ſm q̄ est continuꝰ. dixit: q̄ nō habet primam partem: et cū considerauerit hoc ſm q̄ est generatꝰ postq̄z non fuit. et generatum est determinate quantitatis: dixit: q̄ habet primum. D. d. (et etiam processus egri ad sanitatez ꝛc). i. et oportet ſm sermonez dicētē q̄ oia mouenť: vt egritudo transmuteť in sanitatē in tpe egritudinis: ita q̄ in eo existant contraria insimul. Oē enim transmutatum transmutatur in tpe non in extremo temporis. s. in instanti. Si igitur tempus in quo eger transmutatur ad sanitatē nō fuerit aliud a tempore in quo transmutaťr de sanitate in egritudinē continget vt transmuteť ad sanitatē: et infirmitatem insimul: et sic cōtinget vt in tpe sanitatis gescat in sanitate: et in tpe egritudinis quiescat in egritudine. Et si nō tūc in sanitate mouebitur in sanitatem: et ad egritudinē: qđ est ipossibile. Et similiter cōtingit q̄ a dispositiōe egritudinis moueatur ad sanitatē et iō dixit (et transmutatio ei⁹ erit ad sanitatem et nō ad aliud). i. et necesse est vt res quiescat in eo ad quod est transmutatio: et si non: nihil moueret ad finem et manifestū est q̄ oēs sunt a contrarijs ad ꝟ̄ria. D. d. (sermo igitur ꝛc). i. et intendit per valde manifestum illud cuiꝰ destructio est valde manifesta per se: et ex predictis. Per se aūt q̄ manifestū est apud nos hic esse res quiescētes: et motus factos post quietem: ex sermone vero q̄ motꝰ est ex cōtrario in contrarū: et q̄ res debent quiescere in contrarijs ad que mouentur et ex quibus mouentur et hoc intendebat cū dixit (alteratio enim ꝛc). D. d. (et ēt lapis ꝛc). i. q̄ alteratio per quā generaťr lapis est transmutatio proueniens ad rem quiescentem et est durities. Verbi gratia lapis enim impossibile est vt fiat magis durus aut magis mobilis. Dicamus igitur q̄ est in motu continuo et omne hoc negat intellecta prima et contradicit huic opinioni ſm viale eticaz: vt declararet ex eo intentionem que non erat nota: et est q̄ non est hic motus continuꝰ in rei veritate nisi motꝰ localis q̄: est velocissimus motuū: et hoc est ita: q̄ illud qđ augmēťať. Ut. g. digitaliter in vno anno nō possumus videre q̄ in qualibet parte temporis demōstrata inueniamꝰ ptem magnitudinis fieri sicut accidit hic in motu i vbi. Et cā in hoc est q̄ minima partiū magnitudinis factaꝝ est determinata in intellectu in actu. Et quelibet eaꝝ fit in instāti cū sit indiuisibilis in factione. Unde necesse est vt iste partes non continuentur in motu nisi continuenť in instāti ad inuicē: et ēt nō possumꝰ diuidere istas partes ſm numerum ptiū tpis sensibiliū: ita q̄ generatio istaruz partiū cōtinuetur per cōtinuationē generationis partiū tpis in quo dicimus rē augeri digitaliter. s. vt sint nō distincte ab inuicez. Non enim potest aliquis fingere hic esse partes que fiunt in actu nō distincte ab inuicē: quaꝝ esse nō cōprehenditur a sensu. Terminus enim entis in actu est vt sit tāgibile: cū sit impossibile inuenire corpus non tagibile: et oē tangibile comprehenditur per sensum tactus: ergo oē ens in actu est cōprehensibile. Et cū ita sit sicut narrauimus: bene apparet q̄ illud quod dixit Alfarabius in principio sui libri de entibus transmutabilibus. s. q̄ de diffinitione motus in vniuersali apparet continuatio: est sermo non verus. Sed non apparet hoc nisi in motib⁹ localibus: de quibus dicit hoc nomen motꝰ principaliter. In alijs aūt motib⁹ in quibus daz est possibile vt apparet continuatio. s. vt partes eorum inueniantur indistincte ab inuicem: et in quibusdam non apparet hoc: q̄ partes eorum nō inueniunť ſm illū moduz. Et similiter illud quod dicit Alfarabius in predicamētis de diffinitione eiꝰ quod ē agere et pati: non est verum. Ex illa enim diffinitione apparet q̄ omnis actio et passio ē cōtinua: in quo attribuitur illa res actioni et passioni.

¶ Et ſm q̄ fertur: mirabile est si latuit lapis deorsum latus: aut manēs in terra. Amplius aūt terra et alioꝝ vnūquodq̄z ex necessitate permanēt quidē in proprijs locis: mouēťur aūt ex his violenter. Si quidē igit̄ quedā ipsorū sunt in proprijs locis necesse est neq̄z ſm locum oia moueri. Quod qdē igit̄ impossibile moueri oia sit: aut semper oia quiescere ex his et alijs huiusmodi sciet aliqs. At vō neq̄z alia quidem semper contingit quiescere: alia vō semper moueri: aliquando aūt quiescere: et aliquando moueri nullū. Dicēdū aūt q̄ impossibile sit: sicut in dictis prius: et in his. Uidemus enim in eisdem fieri dictas mutationes. Et adhuc qm̄ oppugnat manifestis dubitans. Neq̄z augmen-

tū: neqz violētus motus est: nisi mouebitur extra naturaz: quiescens prius. Generationē igit remouet 7 corruptionem hec rō. Fere aūt 7 moueri. qō fieri quoddam 7 corrūpi videtur oibus. In quod quidem enim mutatur fit hoc: aut in hoc. Ex quo aūt mutatur corrumpitur hoc aut ab hinc.

z4 ¶ Et mirum est etiam vt lapis in suo motu tradat ignorantie: in suo descensu ad inferius: aut in sua quiete super terram: ita 9 non percipiatur. Et ēt terra 7 vnaqueqz aliarum rerum sunt quiescentes in suis locis proprijs: 7 mobiles ab eis violente. Si ergo quedam res sunt in suis locis ꝓprijs: sequitur: vt non oia moueant. Ex istis igitur 7 alijs similibus creditur 9 impossibile est vt oia moueantur semper: aut vt oia quiescant semper. Neqz etiam est possibile vt quedam sint semper quiescentia: 7 quedam semper mota. Ita 9 nulla res moueatur quandoqz: 7 quiescat qñqz. Et dicendum est i destruendo hoc: illud quod dirimus in destruendo illud quod fuit ante dictū. Inuenimus enim modos transmutationis: quos predirim⁹: fieri in eisdez rebus. Et cum hoc qui dubitat in hoc cōtradicit in reb⁹ manifestis. Quoniam si non mouetur extra suam naturam: 7 ante erat quiescens: nō erit hic augmentum: nec mot⁹ violētus. Iste igitur sermo destruit generationem 7 corruptionem: 7 fere destruit motum etiam. omnes enim homines opinabantur 9 generatio 7 corruptio cuiuslibet rei ē motus. Illud enim ad quod transmutatur res ipsum generatur: aut id in eo. Et illud ex quo transmutat: ipsum corrumpitur: aut ex illo.

z4 ¶ Cū destruxit sermonē dicentē 9 oia mouentur qui est similis sermoni dicentium: 9 quelibet guttaz facientiū aliquā passionem in lapide hz aliquā passionē existentem in actu: sed non cōprehendit a sensu: 7 contradixit huic sermoni sm posse 7 destruxit ipsum etiam ex hoc 9 motus pueniunt ad contraria: in quib⁹ debent quiescere. Et 9 si b nō esset oporteret vt eadez res moueret duob⁹ motib⁹ ꝓtrarijs insimul: 7 contradixit etiā ei tertia contradictione: qñ plures qualitates transmutabiles videntur nō recipere magis 7 minus. Unde necesse est 9 illud nō quiescat quando peruenerit ad eas: incepit notificare impossibilitatem 7 improbabilitatē: 7 dixit (7 mirū est 7c). i. 7 qui dicit 9 quiescens existimatur moueri 7 motū existimatur gescere: cōtingit ei vt nullaz certitudinē habeamus in motu eius quod mouetur: aut in quiete eius quod quiescit. Sed omne quod sentimus moueri potest esse eorum que quiescunt: 7 omne quod sentimus quiescere potest esse eorum que mouentur: 7 sic quando sentimus lapidem moueri de superiori ad inferius habemus certitudinem in hoc quod mouetur: sz forte nō percipimus quietem illi⁹: 7 etiam quando senserim⁹ ipsum quiescere inferius nō habem⁹ certitudinem in hoc 9 quiescit qñ forte mouetur. D. indurit quintam rationez 7 dixit (7 etiam terra 7c). i. 7 etiam manifestuz est per se 9 nos videmus terraz 7 alia elementa. s. aquam 7 aerem moueri ad sua loca propria 7 moueri 7 quiescere in eis naturaliter. Et si mouentur ab eis non mouentur nisi violente nō naturaliter. Et cum motum sit 9 quedam rerum quiescūt naturaliter in suis locis proprijs: 7 9 mouentur ab eis violēte: 7 9 iste motus est cōtrari⁹ geti necesse est vt ñ oia moueantur. Deinde dixit. (Ex istis igit 7 alijs similibus 7c). 7 quia ista per que contradicit sermoni dicenti omnia moueri 7 sermoni dicenti omnia quiescere sunt eadem cum eis: per que contradicitur sermoni dicenti omnia dividi in duas partes: quarum altera semper quiescit: 7 reliqua semper mouetur. D. (Ex istis igitur 7 alijs similibus 7c) apparet enim hic esse plura que mouentur qñqz: 7 gescunt quandoqz. 7 iste sermo potest contradici etiam per illas contradictiones predictas. s. sermo dicentis 9 quedaz pars entium semper mouetur: 7 reliqua pars semper quiescit. Q 7 dicens hoc negat quietem que apparet in quibusdaz entib⁹ qñqz 7 motum qñqz. Ista enim que nos sentim⁹ moueri qñqz 7 quiescere qñqz nece est vt ponat dicens hūc sermonem in alteram duarum partiū: in quas diuidit oia entia. s. 9 necesse est ei opinari ipsa esse in eis que quiescūt semper: aut in eis que mouētur semper: aut quedam i istis 7 quedam in illis: 7 quocūqz modo sit pōit hic esse res que videntur moueri 7 in rei veritate quiescūt: 7 videntur quiescere: 7 in rei veritate mouentur. Q ñ si istā partem entiuz que mouent quandoqz: 7 quiescūt quandoqz: numerauit in eis que mouentur semper: ponit 9 quiescentium sūt quedaz que apparēt quiescere: 7 mouentur in tempore quietis apparentis. Et si positū fuerit ipsum esse ex quiescētib⁹ tūc ponitur 9 quiescentiū sunt quedaz que apparēt moueri tñ quiescūt: 7 similiter si fuerit positum 9 quedam sunt in gescentibus: 7 quedaz in mobilibus: tūc ponit vtrūqz: 7 oia ista vniuersaliter sunt positiōes sophisti. e. Nullaz enim rationē potest dicere: dicens hunc sermonem nisi assimilauerit sensibilia vera sensibilib⁹ falsis. Et est primum principium principium sophistarum qui negant scientiaz: 7 9 nullum vez comprehenditur: sicut dixit Epicurus 7 alij. Q uomodo aūt mutabunt cōtradictiones dicte in duob⁹ modis vniuersalibus cōtrarijs. ad sermonem qui est inter illos duos modos dicentem 9 q̄dam entia quiescūt semp 7 quedam mouentur semper: non est difficile ei qui voluerit considerare in hoc aliquantulū. Q uod enim est vniuersale ex illis contradictionibus predictis potest aliquis dicere ex eo huic opinioni particulari. Et quod est ex eis particulare non potest aliqs ex eo ꝓtradicere huic opinioni. U. g. qñ contradictio dicens 9 si oia mouentur sequit vt terra moueatur semper in suo loco proprio: nō ꝓtradicit huic opinioni: qz est particularis: 7 illa opinio est particularis. Contradictio aūt dicens 9 mot⁹ sunt in cōtrarijs insimul si sunt hic res que mouētur semper: est sermo cōmunis ad destruendū sermonē dicētis 9 omnia mouentur: 7 sermonem dicentis 9 illa que existimantur quiescere qñqz: 7 moueri qñqz: sunt semper mota: 7 hoc intendebat cū dixit. (7 dicamus hoc in destruendo hoc 7c). D. d. (inuenim⁹ enim modos transmutationis). i. 7 sensus contradicit istis trib⁹ opinionib⁹. s. dicentib⁹ oia quiescere: aut omnia moueri: aut quedam moueri semper: 7 quedam quiescere semper. Nō enim inuenim⁹ sensu 9 modi trīū motuū fuerint i eadē re postq̄z nō fuerint. Inuenim⁹ enim aliquid moueri in loco postq̄z non mouebat. 7 alterari postq̄z nō alterabat. 7 augmentari postq̄z nō augmentabat. D. d. (7 cū hoc q dubitat in hoc 7c). i. quoniam si hic non fuerint res q̄ mouent qñqz: 7 gescūt qñqz: nihil erit hic quod moueatur extra suam naturam scilicet violente. Q uod enim mouetur violente non mouetur nisi quies sit ei naturalis 7 similiter non erit hic etiam augmētū postq̄z nō erat. D. d. (hoc igitur destruit generationē 7 corruptionem). i. sermo dicentis 9 nihil mouetur quandoqz: 7 quiescit qñqz: 7 dixit (7 fere destruit motum) qñ cū generatio fuerit crunt alij motus 7 q̄si ē finis eorū. Et qui destruit finez fere destruxit ea q̄ sūt ante finē. Aut qz in alijs motib⁹ inuenitur generatio 7 corruptio: 7 ideo dixit (oēs enim homines opinantur 7c) 7 cū. d. 9 ois generatio 7 ois corruptio est mot⁹ dedit cām in hoc 7 dixit (illud enim ad quod transmutat aliqd 7c). i. 7 generatio est cū motu 7 corruptio ē cū motu: qz omnis trāsmutatio

mutatio est de aliquo in aliquid: ⁊ transmutatio rei ad illud ad quod transmutatur est generatio illius rei. ⁊ trāsmutatio eius ex illo in quo erat est corruptio illius rei. Ut. g. q̄ transmutatio rei ex albedine in nigredinez est corruptio albedinis: ⁊ generatio nigredinis. D. d. (illud enim ad quod transmutatur ⁊c) ⁊ dixit: hoc q̄ transmutationū quedaz ē in vbi ⁊ quedam in quale. Illud enim ad quod est transmutatio in qualitate ipsum erit transmutatum. Ut. g. q̄ illud quod transmutatur ex albedine in nigredinem erit nigruz. Illud āt q̄ō transmutatur de vbi in vbi non erit vbi sed in vbi. Et hoc est ita q̄ transmutationū quedam disponunt simpliciter ⁊ quedam p̄m ad aliquid ⁊ ideo dixit (⁊ illud ad quod est transmutatio aut erit ipsum aut in eo). D. d. (⁊ illud ex quo est transmutatio ⁊c). i. ⁊ illud ex quo est transmutatio aut corrumpetur in se. i. in substantia illius: aut i aliqua dispositione suarum dispositionum. Ut. g. quando transmutatio fuerit de quali in quale: aut corrumpetur in suo vbi: ex quo transmutatur q̄n trāsmutatio fuerit i loco.

¶ Quare mānifestū q̄ alia qdē mouēt alia vō gescūt aliq̄n. Oia āt velle gescere aliq̄n: aliq̄n āt moueri: hoc iā copulādū ē ad ātiq̄s rōnes: p̄cipiū āt itez faciēdū a nūc ōtermiatis idē ē q̄ō qdē icepim⁹ p̄i⁹.

¶ Declaratū ē igit ex hoc q̄ q̄dā res forte mouēt: 25
⁊ q̄dā forte gescūt. Dicēt āt q̄ō oia q̄nq̄z mouēt: ⁊ q̄nq̄z gescūt oz mō hr̄e sollicitudinē de ipo p̄m sermones p̄dictos. ⁊ ponere p̄cipiū illius etiam de illis intentionibus quos modo determinauimus. s. illud idem p̄cipium a quo incepimus p̄ius.

25 ¶ Cum narrauit q̄ p̄cipium perscrutationis naturalis de motus depositione in hac intentione est considerare de ipso in omnibus entibus: numerando p̄imo omnes modos diuisionis in entibus p̄m considerationem motus ⁊ getis in eis: ⁊ nouitatis ⁊ antiquitatis. Incepit p̄imo ⁊ determinauit illas diuisiones. Deinde contradixit ex eis opinionibus imp̄obabilibus. Deinde reuertetur ad id quod p̄imo intendit de perscrutatione: postq̄z fecit rememoratiōez de illo quod declaratum est de contradictiōe antiquoruz i illis opinionibus: ⁊ dixit (declaratum est igitur ex hoc ⁊c) ⁊ hoc quod dixit: manifestuz est: ⁊ non contradixi eis: sicut dicimus: nisi ad confirmandum sermonem p̄m dialecticā: quoniaz hoc non est p̄opriuz huic arti. D. d. (dicere aūt q̄ omnia quandoq̄z mouentur ⁊c). i. quoniam hoc ē ignoratum naturaliter: ⁊ est illud ex quo oportet perscrutari ⁊ habere sollicitudinem circa ipsum: ⁊ est vtrum omnia entia naturalia mouentur quandoq̄z: ⁊ quiescunt quandoq̄z. Aut inuenitur i eis aliquid quod semper mouetur: aut semper quiescit. Quoniam hoc q̄ quedā quiescunt quandoq̄z ⁊ mouentur quandoq̄z: est manifestum per se. Sed est querendum vtrum hoc quod apparet in parte est possibile in toto aut impossibile. D. d. (⁊ habere sollicitudinez ⁊c). i. ⁊ perscrutari de eo per illa p̄incipia que declarata sunt superius: ⁊ innuit ea que declarata sunt in quinto sexto ⁊ septimo de motu. D. d. (⁊ ponere p̄incipium illius ⁊c). i. ex illa diuisione determinante depositiones entium in motu ⁊ quiete ⁊ cum dixit hoc: incepit itcrare illam diuisionem.

¶ Aut enim omnia quiescunt: aut oia mouētur: aut hec quidem quiescunt: hec autem mouentur eoz que sunt. Et si alia quidem quiescunt: alia aūt mouentur eoruz que sunt. Necesse est: aut oia aliquando quiescere: aliquando moueri: aut alia quidez semp quiescere: alia vō semp moueri: aut alia aliquando quiescant: aliquādo moueantur ipsoz. Quod quidem igitur non possibile sit omnia gescere: dictum est p̄ius: dicemus autem ⁊ nūc. Si enim p̄m veritatem sic se habet: sicut quidaz dicūt esse quod est infinitū ⁊ immobile: sed non sic videtur p̄m sensum: sed mouentur multa eoz que sunt. Si quidez igit est opinio falsa: aut omnino opinio ⁊ motus est. Et si phantasie: ⁊ si aliquando quidē sic videatur: aliquando autem aliter. Phantasia quidem enim ⁊ opinio motus quidam eē vident. Sed de hoc quidem intendere ⁊ querere rōnē eo rū que dignius habem⁹ q̄ si rationis indigerem⁹ est hominis male iudicantis quid est meli⁹ ⁊ p̄ius ⁊ credibile: ⁊ non credibile: ⁊ p̄incipium ⁊ nō p̄incipium. Similiter autem impossibile est ⁊ omnia moueri: aut alia quidē semper moueri: alia vō semper quiescere. Ad omnia enim hec sufficiens ē vna fides. Videmus enim quedam aliquando moueri: aliquando autem quiescere. Quare manifestū est q̄ impossibile sit omnia similiter gescere: ⁊ oia moueri continue. Et quod alia quidem semp moueantur: alia vō semper quiescant.

¶ Dicamus igitur q̄ omnia entia aut erunt quie- 26
scentia: aut omnia mota: aut quedam quiescentia: ⁊ quedam mota. si igitur quedam sunt quiescentia ⁊ quedam mota necesse est. aut vt omnia quādoq̄z quiescāt. ⁊ quādoq̄z moueātur: aut vt quedaz quiescant semper: ⁊ quedaz mouentur semper: aut vt q̄daz quandoq̄z quiescāt: ⁊ quandoq̄z moueantur. Quoniaz aūt impossibile est vt omnia entia sint gescentia iam dictum est superi⁹: ⁊ nos dicemus etiā ipsum nunc. Quoniaz si in rei veritate esset: sicut quidam dicunt: quod totum ens est infinitū: ⁊ nō motum: sed hoc non apparet sensui. Sed videm⁹ sensu quod plures rerum entium mouentur. Si igitur fit hic existimatio falsa: ⁊ vniuersaliter existimatio: erit hic mot⁹. Et similiter si fuerit hic imaginatio: ⁊ si fuerit hic existimatio quandoq̄z quod res est talis dispositionis: ⁊ quandoq̄z econtrario. Existimatio enim ⁊ imaginatio existimantur esse motus. Sed perscrutari de hoc ⁊ querere rationem in eo cuius scientia apud nos est ita firma q̄ non indiget ratione: est de opere eius qui non pōt distinguere inter nobilius ⁊ ignobilius: ⁊ inter certum ⁊ incertum: ⁊ inter p̄incipium: ⁊ illud quod non est p̄incipium. Et p̄m hunc modum impossibile est etiam vt omnia entia moueantur: aut quedam moueantur semper: ⁊ quedam quiescant semper. Quod enim sufficit in contradicendo totum hoc vniuersaliter est vnum certum. Et est quoniā quedam entia videntur moueri quandoq̄z: ⁊ quiescere quandoq̄z. Manifestum est igitur q̄ impossibile est vt quedam quiescant semper: ⁊ quedam moueantur semper. Quemadmodum apparuit q̄ impossibile est: vt omnia quiescant semper: aut vt omnia moueantur semper.

26 ¶ Ista diuisio quã hic incepit dicere iam predicta est: ⁊ ipse tacuit duo cõdiuidentia: quoꝝ vnũ est vt oia entia sũt duobus modis: mod⁹ q semp mouet: ⁊ mod⁹ qui qñqz mouet ⁊ qñqz quiescit. Altera aũt pars est vt quedã quiescãt semp ⁊ quedã alia moueãtur qñqz: ⁊ quiescãt qñqz. Verũtñ sicut dixim⁹ sufficit in pscrutatiõe de his duob⁹ modis: pscrutatio de modo dicente: q⁹ quedã mouẽtur semp: ⁊ quedaz quiescant semper: ⁊ quedã faciũt vtrũqz: qñ cũ declarauit hunc modũ esse destructiõ isti duo modi esse: ⁊ cũ indurit predictas diuisiones quas prius induxerat ꝑm modũ quez determinauimus: incepit dicere illud quod dicitur de eis prius ⁊ vult addere in contradictione eoꝝ alia que pri⁹ nõ dixerat: ⁊ dixit (quoniam aũt impossibile est ⁊c). i. ⁊ dictũ est quid cristut i eis de errore ⁊ modo erit dictũ. D. v. (qñ si in rei veritate est ⁊c). i. qñ ⁊ si ratiocinatio dicentis motũ esse: est simul ratiocinationi que dicitur in rei veritate ꝓpter difficultatẽ siue dissolutionis: ⁊ est dicens q⁹ ens non mouet q⁹ opinatur q⁹ ens est infinitũ: ⁊ q⁹ infinitũ impossibile est vt moueatur: q⁹ non habet locũ in quo moueat vt narrauit in primo istius libro de Melisso. Tñ rõ ista ẽ contraria sensui: ⁊ hoc intendebat cũ dixit (sed tñ hoc nõ apparet sensui ⁊c). i. q⁹ ista opinio cõtradicit sensui: ⁊ ois opinio cui contradicit sensus nõ est bona opinio. Apparent enim hic res que mouentur in rei veritate: ⁊ iudicat sensus preci se eas moueri in rei veritate ꝓpter congregationem gnqz sensuũ in testimonio ecõtrario ei quod apparet visui: q⁹ ali qua apparẽt moueri sed nõ mouent. Et ideo opinandũ est q⁹ quedam sensibilia sunt quẽ precise iudicant ee vera: ⁊ q̃ dã sunt que precise iudicant esse falsa: lz sentiantur vt apparent in deceptionib⁹ visus: ⁊ quedaz sunt ignota donec surgat demonstratio: sicut apparet de paruitate coꝝporis solis. Q ui enim nescit demonstrationem de magnitudine illius dubitat: ⁊ dicit: quoniã hoc forte erit ꝓpter remotionẽ ⁊ forte est in rei veritate. D. indurit demõstrationẽ quã non indurit prius ⁊ est de genere contradictionũ falsarum opinionũ: sicut sermo dicentis nihil comprehenditur: ex q̃ sequitur aliquod comprehendi ⁊ dixit (si igit est hic existimatio falsa ⁊c). i. ponẽs hanc opinionẽ nõ potest euadere quin ponat aliqd moueri. Existimare enim hic nihil moueri: est existimare postq̃z nõ fuerit: ⁊ existimare motũ esse est falsũ apud eos: ⁊ falsum⁹ potest transmutari ad verũ. Et si fuerit existimatio aliqua falsa aut vera postq̃z nõ fuit erit motus. Q ñ esse hanc existimationẽ gñatio. ⁊ ois gñatio est motus aut sequens motum. D. v. (⁊ similiter si fuerit ꝟ imaginatio). i. ⁊ sequitur esse imaginationem esse motum imaginatio enĩ ẽ gñatio ⁊ ois gñatio ẽ mot⁹ aut sequẽs motuz. D. v. (⁊ si fuerit hic qñqz existimatio aliqd esse ꝯtalis dispositionis ⁊c). i. ⁊ hoc apparet magis in existimationib⁹ que mutant in re ꝑm tempora: quoniaz cũ apud nos fuerit aliqua existimatio de aliquo quod sit talis dispositiõis in tali tempore: ⁊ alteri⁹ dispositionis in alio tpe. Mutatio enim nostra de existimatione in existimationẽ est transmutatio necessario. Et intendebat q⁹ qz oia sunt quiescentia: cõtingit vt nunq̃z mutentur existimatiões in eadẽ re. s. vt i ea dẽ re non existimentur existimationes diuerse in tpib⁹ diuersis ita q⁹ eadẽ existimatio sit de sorte in domo aut exire a domo: quod est valde inopinabile. Et qz existimationez ⁊ imaginationẽ ee motũ aut sequi motũ: nõ est manifestũ ꝑ se. D. (existimatio enim ⁊ imaginatio existimat ee motus). i. aut sequi motũ. Et qz ois iste rõnes sũt ꝓbabiles ⁊ nulla fides est in eis nisi ꝑm q⁹ ꝓpositiones sunt magis ꝓbabiles q̃z cõclusio: nõ qz sunt manifestiores cõclusione apud intellectũ: dicit (sed perscrutari de hoc ⁊c). i. sed perscrutari de hoc cui⁹ scia est manifesta per se: ⁊ querere rationẽ super illud cuius scia apud nos est ita certa q⁹ nõ indiget rõne est de opere ei⁹q nõ hz discretionẽ in distinguendo. Et cũ cõpleuit ꝫdictionẽ istius opinionis reuertitur ad ꝫdicendum opinioni scde: ⁊ dixit (⁊ ꝑm hunc modũ ⁊c). i. ⁊ cũ sit manifestũ apud nos q⁹ quedam entia mouent qñqz ⁊ quiescunt qñqz: ⁊ sum⁹ certi q⁹ ista comprehensio nõ est ex fallacia sensus: iõ istud principiũ sufficit nobis q⁹ nõ mouent oia semper: aut gescũt semp. Aut oia entia diuidi in duas partes quaꝝ vna quiescit semp: ⁊ reliq̃ mouet semp. Et cũ destruxit istas tres diuisiões predictas: fecit rememorationez de hoc: ⁊ dixit (manifestũ est igit ⁊c). i. ⁊ iam igitur apparuit q⁹ entia nõ diuidũtur in duas partes q̃z vna quiescit semper: ⁊ reliqua mouetur semper quẽadmodũ apparuit q⁹ impossibile est vt oia sint quiescentia: ⁊ oia sint mota. Et oẽ ꝫ apparet ex hoc q⁹ quedam quiescũt quandoqz: ⁊ quedam mouentur qñqz. Iste enim modus opponitur tribus modis predictis.

¶ Reliquum vo considerandum est vtrum omnia huiusmodi possibilia moueri ⁊ quiescere: aut quedam quidam sic: alia vo semper quiescunt: alia vo mouentur semper. Hoc autem demonstrandum est a nobis. Mouentium quidem igitur ⁊ eoꝝ que mouentur: alia quidem ꝑm accidens mouent ⁊ mouentur: alia autem per se. Secundum accidens quidem: vt quecunqz sunt in eo q⁹ sunt in mouentib⁹: ⁊ in his que mouentur: ⁊ que sunt ꝑm partẽ. Alia aũt per seipa quecũqz nõ sunt in eo q⁹ hec sunt in mouente: ⁊ qõ mouet: nec quo pars aliqua ipsoꝝ mouet aut mouet. Eoꝝ aũt que per se: alia quidem a seipso: alia vo ab alio. Et alia quidem natura: alia autem violẽtia: ⁊ extra naturã. Quod cũqz enĩ ipsũ a seipso mouet natura mouetur: vt qõlibet aialiũ: mouetur enĩ ipm aial a seipso. quorũcũqz aũt principiũ in ipsis mot⁹ ẽ hoc natura dicim⁹ moueri. Ut de aial qdẽ totũ ipsum seipsum mouet: coꝝp⁹ aũt ꝑm quod est coꝝp⁹ contingit natura ⁊ extra naturam moueri. Differunt autem ꝑm qualẽ motũ quod mouetur eueniat: ⁊ ex quali elemento constet. Et eoꝝ que mouentur ab alio: alia quidem natura mouentur: alia extra naturaz. Extra naturã mouentur: vt terra sursum ⁊ ignis deorsum. Amplius aũt partes aialiũ multotiens mouẽt extra naturã iuxta positiões ⁊ modos mot⁹.

¶ Remanet tunc igit cõsiderare vtrũ oia entia sint talis dispositionis vt moueãtur: ⁊ gescãt: aut q̃dã sint talis dispositiõis: ⁊ q̃dã gescũt semper: ⁊ quedaz mouent semp. Hoc enĩz est quod oportet nos nũc declarare. Dicam⁹ nos igitur q⁹ mouentia ⁊ mota mouent ⁊ mouentur quedaz ꝑ accidens: ⁊ q̃dam per se. Per accidẽs aũt sicut oia existẽtia in motis: aut mouentib⁹. ⁊ sicut ea que sunt quasi ps. Per se vo sunt oia que mouẽt aut mouentur non qz existunt in motore: aut in moto: nec qz pars eoꝝ mouet aut mouetur. Eoꝝ autem que mouent per se quedam mouentur ex se: ⁊ quedam ex alijs. Et istoꝝ quedam naturaliter ⁊ quedam violente ⁊ extra naturam. Quod enim mouetur ex se mouetur naturaliter sicut vnumquodqz animaliũ: animal enĩz mouetur ex se: ⁊ omne cuius principiũ motus est in eo dicitur moueri naturaliter: ⁊ ideo animal ꝑm totum naturaliter mouet se. Suũ coꝝpus autem

27

autem possibile est vt moueatur naturaliter ⁊ extra naturā. Hoc enim diuersatur ꝑm motū cui contingit vt moueatur ⁊ ꝑm elementum ex quo contingit vt constituatur. Eoꝝ vo que mouẽtur ex alijs quedam mouenť naturaliꝝ: ⁊ q̄dā extra naturā. Extra naturam vo est sicut motus corporum terrestrium ad superius: ⁊ motus ignis ad inferius. Et membra animalis etiam multotiens mouentur extra suam naturam: propter modos sue positionis: aut propter partes sui motus.

Cum declarauit q̄ impossibile est vt motus pr̄i⁹ sit si mot⁹ eternus non fuerit. s. vt primus sit etern⁹ ⁊ si nō: nō erit primus. Et declaratū est de dissolutione questionū contingẽtiū: q̄ necesse est vt ista perscrutatio sit vniuersalis: ita q̄ cognoscatur quomodo est dispositio omnium entiū in hoc. s. in motu ⁊ quiete. Incepit perscrutari de hoc a principio: ⁊ iterare perscrutationem de rebus declaratis prius. Perscrutatio enim de eis in hoc loco est magis propria. ⁊ iste res quando fuerint adiuncte ei quod declaratū est in prio istius tractatus: apparebit q̄ est hic mot⁹ ⁊ q̄ est hic vnus mot⁹ etern⁹ ⁊ sunt sicut dirim⁹ due propositiones. Quarū vna est q̄ omne motū habet motorẽ. Secūda q̄ oia q̄ mouenť in loco reducūť ad rẽ motā per principiū existẽs i ea motū oino. Et primo incepit perscrutari de prima ꝓpositione dicente q̄ oẽ motū hz motorẽ: ⁊ fecit rememorationẽ de hoc qđ declaratū est in principio quinti de diuisione motoris ⁊ moti: ad illud quod est per se ⁊ ad illud quod est per accidens. Et narrauit primo de modo modorū diuisionum ẽntium in motu ⁊ quiete: vult querere in hoc loco ⁊ Arist. q̄ primo processit in doctrina istius intentionis de motu. s. in declarare motū eternū esse: ita q̄ est res manifesta er suis sermonib⁹ in cōgregationib⁹ tractatuū suoꝝ: vidit q̄ ista doctrina ẽ diminuta: ⁊ ideo iterauit ipsum: q̄ q̄dam exp̄itores ignorauerunt hoc: ⁊ opinati sunt q̄ illud quod declaratū est in principio septimi: est superfluuz: ⁊ iō abscid̄erunt illud a suis libris. Et q̄ ista est intentio ei⁹ incepit diuidere dispositiones entium in motu ⁊ qete de illo quod est ignotum ex eis ⁊ dixit (remanet igitur ⁊c). i. ⁊ q̄ manifestū per se q̄ non omnia entia quiescunt neq̄ omnia mouentur: nec quedam mouentur semp: ⁊ reliqua quiescūt semper: cū quedam videãtur quiescere quandoq̄ ⁊ moueri quandoq̄: remanet igitur perscrutari de hoc. s. vtrū est possibile vt omnia moueantur q̄ñq̄: ⁊ quiescant quandoq̄ vt sentitur in quibusdam: aut sunt aliqua in q̄b⁹ ẽ est impossibile. s. que semper mouentur: aut que semper gescunt. Et iō nō curauit de duobus modis ꝓdantur intelligi a dinumeratione. s. vt entia sint duob⁹ modis: modus qui semper mouet ⁊ modus qui q̄ñq̄ mouet ⁊ q̄ñq̄ quiescit. Aut vt oia sint duobus modis: modus qui semper gescit: ⁊ modus⁹ qui q̄ñq̄ mouet ⁊ q̄ñq̄ quiescit. Et cū distinxit illud de quo intendit perscrutari: incepit diuidere motorẽ ⁊ motuz ⁊ dixit (Dicamus igitur ⁊c). i. q̄ q̄libz istorū. s. motoris ⁊ moti est aut per se: aut per accidens. Erunt igit quattuor: motor per se: ⁊ motor per accidens. ⁊ motum per se: ⁊ motum per accidens. Et incepit distinguere illud qđ est per se: ab illo quod est per accidẽs: q̄ illud quod est per accidens decipit in perscrutatione quādo fuerit admixtuz cū eo qđ ẽ per se. Et vtitur in hoc quod dixit per accidens in principio diuisionis accidentis quod dicitur vniuersali. Deinde diuisit illud quod est per accidens: in illud quod ẽ per accidens quod dicitur principaliter: ⁊ illud quod mouetur per suam partem quod dicitur secundario: ⁊ dixit (p accidens vo). i. illud quod dicitur principaliter est sicut oẽ quod existit in mouentibus ⁊ motis. i. q̄ illud quod mouetur per accidens: est omne quod dicitur moueri q̄ est i moto. Et hoc est duobus modis: modo qui est impossibile vt moueatur omnino: vt anima in corpore: ⁊ modo qui ẽ possibile vt moueať. vt hoīes sedẽtes in naui. Et silr etiaz motor p accñs est illud qđ est in motore: sic rubedo que est in igne q̄ est comburens per accñs Et cū diuisit illud qđ ẽ p accñs gñale in illud qđ est per accñs principalr: ⁊ in illud quod mouetur per suā partem: quod dicitur secundario: dedit exemplum de hoc: ⁊ dixit (⁊ illud quod est quasi ps). i. q̄ illud quod mouetur per accidens quod dicitur generalr: quoddā est per accidens quod dicitur principaliter: ⁊ quoddā secūdario: ⁊ est illud quod mouetur per partē. s. illud cui attribuitur mouere aut moueri propter partez. Vg. sicut dicim⁹ in illo cuius manus mouetur ipsū moueri. Et silr accidit in motore sicut dicim⁹: iste hō percussit istuz lz non percussit eum nisi manu. Et cū descripsit duos modos eius quod est per accidens generaliter: incepit describere illud quod per se qđ opponitur ei: ⁊ est illud quod principaliter dicitur per se: per negationem duorum modorum eius quod est per accidens. Et fecit hoc quoniam illud qđ est per accidens est notius illo quod est per se: ⁊ ideo accidet in quibusdam locis describere habitum per negationē priuationum: ⁊ dixit (per se autem ⁊c). i. mouentia autem ⁊ mota per se sunt illa que mouent aut mouentur neq̄z per accidens: neq̄z per partem: ⁊ accepit in descriptione ei⁹ qđ est per se: negationem duorum modorum eius quod est p accidens generaliter. Et cum distinxit illud quod est per se ab illo quod est per accidens: ⁊ intendit cōsiderare i eo qđ est per se. incepit diuidere ipsum: ⁊ dixit (⁊ illa que mouentur per se quedam mouẽtur ex se: ⁊ quedam ex alio). i. ⁊ eorum que mouentur per se non per accidens neq̄z per partē quedam mouentur per principium existens in eis: vt habẽtia animas: ⁊ quedam mouentur ab aliquo extrinsecovt carentia animabus. Deinde diuisit ista duo ⁊ dixit (⁊ istorum quedam naturaliter ⁊c). Deinde incepit declarare q̄ animal ꝑm q̄ mouetur ex se est motuz naturaliter: ⁊ dixit (qđ enim mouetur ex se ⁊c) ⁊ cum narrauit q̄ animal mouetur naturaliter: q̄ mouetur ex se: dedit causam in hoc ⁊ dixit: (animal enim mouetur ex se ⁊c) ⁊ potentia istius sermonis est similis tali modo: animalia mouentur ex se: ⁊ quod mouetur ex se mouetur a principio in eo: ⁊ omne quod mouetur per principium in ipso mouetur naturaliter: quoniam omne quod mouetur per principium in eo mouetur per naturam. Dictum est enim in diffinitione nature q̄ est principium in re per quod mouetur ⁊ quiescit: vnde necesse est vt illud quod mouetur per principium in ipso moueatur per naturam. Diffinitiones enim conuertuntur necessario cum diffinito. Et cum declarauit q̄ animal mouetur naturaliter: dixit (⁊ ideo animal ꝑm totum naturaliter mouet se). i. ⁊ cum dicimus q̄ animal mouetur naturaliter: intendimus q̄ anima mouet corpus per suam naturam ⁊ corpus mouetur per suam naturam ab ea: sed mouetur ꝑm quod est corpus suo motu naturali: ⁊ ideo dixit (corpus aūt suū est possibile vt moueať naturaliter ⁊ extra naturam). i. q̄ cum mouetur a sua anima naturaliter: mouetur quandoq̄z naturaliter ⁊ quandoq̄z extra naturam: motus autē eius ꝑm q̄ ẽ animal est naturaliter: cum non mouetur ꝑm q̄ est animal nisi ab anima: ⁊ anima mouet corpus naturaliter. Et dedit has omnes rationes: quia potest aliquis dicere q̄ motus corporis ab anima. Verbi gratia ad superius est motus extra naturam: cum moueat ipsum econtrario suo motu naturali. Corpus enim animalis immatuz est moueri ad inferius: sed tamen q̄ anima animalis est forma sui corporis naturaliter: necesse est vt motus eius a sua anima sit naturaliter. Sed si fuerit inuētum aliquod motum per principium in eo ita q̄ in suo corpore non sit principium contrarium motui anime: tunc illud motum erit motuz naturaliter simplr scilz per aiaz ⁊ per corpus: vt declaratum erit de corpore celesti. Et cum dixit q̄ possibile est vt animal moueať naturaliter ⁊ extra naturā dixit (b enim diuersať ⁊c). i. ⁊ cā in b q̄ corp⁹ aia

lis quandoq; mouetur ab anima ipsi⁹ naturaliter .ꝛ quã doq; extra naturam est diuersitas partiu; ad quas mouet anima ꝛ est magna ad illas partes locales ad quas mouẽt elementa. Si igitur contingit q; anima mouet corpus ad partem ad quã mouetur corpus ꝑ motum elementi dominantis in ipso: tunc motus corporis ab anima erit naturaliter.ꝛ tunc coniũgitur in eo naturalitas ex motore ꝛ moto. Ut.g.q; quando animal mouetur ex se descendendo tũc motus eius erit naturalis: si autem motus eius erit ecõtrario motui elementi tunc motus corporis ab anima erit nõ naturalis. Ut.g. quando homo saltat in sursum. Et cuz declarauit q; illud quod mouetur ex se mouetur naturaliter non violente: nisi si consideratus fuerit motus sui corporis in respectu quorũdam motuum anime: incepit notificare etiam q; in eo quod mouetur ex alio inueniũtur isti duo modi .ſ. motum naturaliter ꝛ motum extra naturaz: ꝛ dixit (ꝛ illa que mouentur ex alijs ꝛc) ꝛ intendit per illud qõ mouetur naturaliter: motũ lapidis ad iferi⁹: ꝛ motũ ignis ad superius: ꝛ posuit ista moueri ex alijs: quia ista non mouentur ex se: donec moueãtur ex alijs vt declarabitur post ꝛ intendit per illud quod mouetur extra naturam motũ istorum ad contrariam partem debitam. Ut.g. sicut dixit motum corporum terrestrium ad superius ꝛ motum ignis ad inferius. D.d. (ꝛ etiam animal multotiens ꝛc).ac si diceret: corpus autem eius possibile est vt moueatur naturaliter ꝛ extra naturam: ꝛ intendit per situm: modum motus ꝛ intendit per partes motuũ: superius ꝛ inferius.

¶Et maxime moueri a quodaz quod mouetur in his que extra naturam mouentur est manifestuz: propter id q; manifestũ est ab alio moueri. ℙPost ea autem que sunt extra naturam: eorum autem q̃ sunt ꝑm naturam: ipsa a seipsis: vt animalia. ℙNõ enim hoc est manifestuz si ab aliquo mouentur. Sed quomodo oportet accipere: mouens ipsum ꝛ q; mouetur. Videtur enim quod ibi sit accipiendum sicut in nauibus: ꝛ in non natura existentib⁹. sic ꝛ in animalibus esse diuisum mouẽs: ꝛ id quod mouetur: ꝛ sic omne ipsum seipsuz mouet. Et maxime autem dubitabitur reliquum dicere vltime diuisionis. Eorum enim que mouentur ab alio: alia quidem extra naturaz posuimus moueri: alia autem relinquuntur cõtraponi quia natura. ℙHec autem sunt que dubitationem afferũt vt a quo moueantur vt leuia ꝛ grauia: hec enim in oppositos locos violentia mouentur: in proprios autem leue q̃dem sursum: grane aũt deorsum natura.

28 ¶Et in rebus que mouentur extra naturam appa ret proprie q; illud quod mouetur: mouetur ab alio: quoniam in illis q; mouentur ab alijs manifestum. ℙDeinde post illa que mouentur extra naturam: illa ex illis que mouentur naturaliter: que mouentur ex se: vt modi animaliũ. ℙNõ enim latet de istis moueri ab aliquo: ſz quomodo oportet determinare in animalibus motorẽ a moto. Videt enim fere quemadmodũ in nauib⁹ ꝛ in alijs quoz cõstitutio nõ ẽ naturalis: ita ꝛ in animalibus motor distinguitur a moto: ꝛ ꝑm hunc modum erit ipsum ꝑm totum mouens se. sed illud in quo ẽ dubitatio proprie est illud quod remanet de diuisione predicta. ℙDixímus enim q; eorum q̃ mouentur ex alijs quedaz mouentur extra naturam. ℙPonẽdũ est igitur q; quedam mouentur naturaliter: ꝛ ista faciunt dubitare si moueãtur ab aliquo. Ut.g. leuia ꝛ grauia. Ista enim mouent ad duo loca opposita violente: ꝛ mouentur ad sua loca ꝓpria. leue vo ad superi⁹ naturaliꝫ: graue aũt ad iferi⁹ naturaliꝫ.

¶Cũ diuisit motorẽ ꝛ motũ in illud quod est per se: ꝛ in illud quod est per accidens: incepit considerare in modis eorum que mouẽtur per se: ꝛ perscrutari vtrum oẽ motũ coz habeat motorem aut non: ꝛ est questio de qua perscrutar⁹ est in principio septimi: cũ sit prima questio de qua deberet perscrutari ille qui vult querere vtrũ sit ḃ motus eternus: ꝛ fecit hoc qz voluit declarare dispositionem in hoc de corporibus simplicibus sermone proprio. Ista enim fecerunt dubitationem in hoc q; omne motũ habet motorẽ. Et iterauit omnia predicta quibus est vsus in declarando hanc questionem: qz voluit incipere perscrutationem a principio de illis rebus predictis ꝛ complcuit sermonez in eo. Oẽ.n. quod fuit declaratum de eo fuit decisum in locis diuersis ꝛ modo vult congregare illud ꝛ complere perscrutationem de illo: ꝛ qz prius diuisit illa que mouent per se in tres modos in motum violente: ꝛ motum naturaliter: ꝛ diuisit ea q̃ mouentur naturaliter in duo. ſ. in habentia animam: ꝛ in ea que mouentur per declinationem. ſ. per grauitatem: ꝛ leuitatem: incepit dicere in quibus istorum apparet motum habere motorem: ꝛ in quibus latet: ꝛ dixit (ꝛ in rebus que mouentur extra naturam ꝛc).i. ꝛ cum res mote sunt tribus modis: manifestum est q; illa que mouẽtur violente: ꝛ extra naturam: sicut terra ad superius: ꝛ ignis ad inferius mouentur ab alio. ſ. manifestum est in istis q; motor in eis aliud est a moto. D.d. (post illa que mouentur ꝛc).i. ꝛ post ista apparet hoc in eis que mouentur naturaliter ex se sicut in modis animalium. ſ. vt motor in eis apparet esse aliud a moto: ꝛ.d. (deinde post ista) qz ista intẽtio magis apparet in eis que mouẽtur violente: ꝛ post ista apparet in animalibus: nullus enim dubitat q; animal mouetur ab anima: ꝛ q; anima est motor: ꝛ corpus est motum ꝛ ideo dixit (non enim latet ꝛc).i. ꝛ in hoc modo dicimus q; motor differt a moto: qz non latet aliquem in animalibus q; corpora sua mouentur a principio existente in eis alio ab eis. Sed latet de eis hoc quomodo est existentia motoris in eis. ſ. vtrum est distinctus ab eis econtrario eis que mouentur a motore extrinseco. ſ. quia in istis apparet manifeste q; motor est distinctus a moto. Et intendit per hoc expergefacere homines ad appetenduz querere de partibus anime ꝛ dixit (videtur enim fere q; quemadmodum in nauibus ꝛc) ꝛ intelligendum hic per distinctionem distinctionez in esse: nõ distinctionem in diffinitione. Motorem enim in animalibus esse distinctum a moto per diffinitionẽ ẽ manifestũ ꝑ se: sed ẽ ignotũ vtrũ distinguaꝫ aut nõ distinguaꝫ nisi ꝑ accidẽs: ꝛ ḃ intẽdebat cũ dixit (ſz quo oportet determinare ꝛc).i. determinare q̃lis ẽ dispositio motoris ad motũ. ꝛ cũ dixit: q; de hoc est perscrutãdũ in animalibus: dedit dubitationẽ que facit credere q; motor i aialibus põt distingui ꝑm esse: ꝛ dixit (vſ.n. fere ꝛc).i. ꝛ hoc ẽ dubiũ: qz põt aliqs dicere q; forte ita est in dispositiõe motoris ad motũ in animalib⁹: sicut in reb⁹ artificialib⁹ q̃ mouẽtur ꝑ principiũ i eis: sic i nauib⁹: ꝛ i alijs artificialib⁹. qñ cũ dixit hoc reuersus est ad distinguẽdũ illud quod ẽ manifestum de animalibus: ꝛ dixit (ꝛ ꝑm hũc modũ ꝛc).i. ꝛ ꝑm hãc opinionẽ de aiali. ſ. ipsum cõponi ex motore ꝛ moto q̃z vtrũq; distinguit a reliquo nãliꝫ intelligẽdũ est qñ videmus animal mouetse ꝑm totũ. i. ꝑm q; ꝓponit ex motore ꝛ moto: ꝛ nõ ita q; motor ꝛ motũ sint i eo idẽ in actu. D.d. (ſz in eo i quo est dubitatio ꝓprie ẽ illud qõ remanet ex diuisione).i. ꝛ dubitatio nõ est nisi in tertio mõ. Jaz.n. diuisimus

simus ea que mouẽtur essentialiter: ⁊ dixim⁹ q̄ q̄dã mouẽ tur violente ⁊ q̄dã naturalr: ⁊ coꝛ q̄ mouẽtur nãliter q̄dam videtur moueri ab aliquo alio ⁊ sũt animalia: ⁊ i quibusdã latet hoc ⁊ sunt coꝛpoꝛa simplicia. ℑn istis enim nõ appaꝛet alietas motoꝛis a moto sicut apparet in habentib⁹ aĩas immo in eis nõ est alietas oĩno: ⁊ sũt sicut dixit graue ⁊ leue. ℑsta enim inueniũtur moueri ad sua loca nãlia eꝛ se: ⁊ ad loca oppoſita suis locis nãlib⁹ eꝛ alijs. U.g. q: lapis ad inferius mouet̃ per se nãliter: ⁊ ad superius per violẽtiaz: ⁊ econtrario ignis: ⁊ hoc intendebat cũ. d. (⁊ illa enim mouent̃ ad duo loca oppoſita) duob⁹ suis naturalib⁹ (⁊ mouentur) naturaliter ad sua loca pꝛopꝛia.

¶ A quo aũt manifestũ non est sicut cum moueant̃ extra naturam. Et namq; ipsa a seipsis ponere im possibile est. Animalis enim hoc est ⁊ animatoꝛuz pꝛopꝛium: ⁊ facere stare posse ipsa ꝑm seipsa. Dico aũt sicut: si ambulandi cã est ipsi ⁊ non ambulãdi. Quare si est in ipso surſuz ferri igni manifestũ est q̄ in ipso ⁊ est deoꝛsum. ℑrrationabile est autẽ vno motu moueri solum a seipsis: siquidem ipsa seipsa mouent.

29 ¶ A quo aũt mouentur nõ ẽ manifestũ in eis: sicut est manifestuz quando mouẽtur extra naturã. Dicere enim ea moueri eꝛ se impossibile est. Hoc eni est ꝓpꝛiũ animalib⁹: ⁊ est ꝓpꝛium habẽtib⁹ aĩas. Et si ita esset: tunc esset possibile eis quiescere eꝛ se ⁊ dico. U.g. q̄ si aliquis est cã suiipsius in ambulatiõe est etiã cã suiipsius in dimittendo sui ambulationem. Et ideo si ascensus ad superius est eꝛ ipso igne: manifestum est q̄ descensus ignis etiã ad inferius est eꝛ ipo igne. Et dicere etiã q̄ res que mouentur eꝛ se: vno motu tm̃ mouentur nõ est de rõne si mouent se.

29 ¶ Idest in coꝛpoꝛib⁹ aũt simplicib⁹ nõ apparet ipsa moueri a motoꝛe alio a moto: sicut apparet hoc i eis que mouent̃ ab extrinseco. D. d. (dicere enim ꝛc). i. ⁊ nõ possum⁹ ẽt dicere in eis que mouent̃ a pꝛincipio in eis addito ei q̄ mouet̃ eꝛ eis absq; eo q̄ indigeant cã extrinseca: sic̃ dicim⁹ in eis que mouent̃ eꝛ se: q̄ mouent̃ a pꝛincipio in eis sine indigẽtia cause extrinsece: sic̃ est dispositio in habentib⁹ aĩas hoc enim impossibile est. D. incepit declarare quõ est impossibile ⁊ dixit (qñ hoc nõ est nisi in animalib⁹). s. q̄ mouentur a pꝛincipio in eis sine indigẽtia cause extrinsece. D. dedit rõnem super hoc: ⁊ dixit (⁊ si ita esset ꝛc). i. U.g. si ignis esset cã in se per quam posset moueri sine indigentia cause extrinsece. tunc per istam cãm posset quiescere sine indigentia cause extrinsece. Res enim in qua est causa q̄ põt moueri sine indigentia cause extrinsece: sic̃ animal in quo ẽ anima: per illam potest quiescere. D. d. (⁊ dicere etiaz ꝛc). i. ⁊ dicere in eo quod mouetur per pꝛincipium in eo sine i digentia alicui⁹ extrinseci qõ mouetur vno motu: nõ est ꝑz rationem. Pꝛincipia enim que sunt huiusmodi innata sũt mouere motibus diuersis.

¶ Amplius quomodo cõtingit cõtinuũ aliquod copulatum seipsum mouere. Secũdum enim q̄ vnũ est continuũ nõ tactu: ꝑm hoc impossibile est. Sz ꝑm q̄ diuiditur sic hoc quidẽ aptum natum est facere: illud autem pati. Neq; ergo hoꝛum vllũ ipsum seipsum mouet. consita enim sunt: nec aliud continuũ vllum. Sed necesse est diuidi mouens i vnoquoq; ad id quod mouetur: sicut in ianimatis videmus: cũ moueat ipsa aliquod animatoꝛum.

¶ Et etiam quomodo est possibile vt aliquid continuũ naturaliter conuenientium moueat seipsum. ꝑm enim q̄ est vnum continum non contiguum est irreceptibile passionum. Et ꝑm q̄ est segregatum erit tale: q̄ quiddam eius est innatum recipere: ⁊ quiddam agere. Nullũ igitur istoꝛum mouet seipsum cum sit conueniens: neq; aliquid omnino continuuz. Sed necesse est vt motoꝛ in quolibet eoꝛum sit distinctum a moto. Sicut videmus in carentib⁹ anima quando mouerit illa aliquod habentium animas. 30

¶ Cũ declarauit q̄ illa que mouentur naturaliter nõ mouẽ tur per pꝛincipium in eis qꝛ non mouentur eꝛ se. induxit ẽt secundam declarationem per quã declarat q̄ illa etiaz nõ mouentur per pꝛincipium in eis: ⁊ abbꝛeuiatio eius quod dicit est. Et quia illa que mouentur per pꝛincipia in eis: necesse est vt diuidantur ꝑm diffinitionem in motoꝛem ⁊ motum: ⁊ vt nõ sint idem ꝑm diffinitionem: essentiam. Motoꝛ enim debet esse distinctus a moto: aut ꝑm diffinitionez ⁊ esse insimul: sicut illa que mouentur ab extrinseco: aut ꝑz diffinitionez tm̃: sicut est dispositio in habentib⁹ animas. Anima eniz que est motoꝛ in eis distinguitur a coꝛpoꝛe qõ est motum ꝑm diffinitionem: lz nõ distinguat̃ ꝑm esse. s. q̄ impossibile est animam esse sine coꝛpoꝛe: qꝛ impossibile est animam esse sine coꝛpoꝛe nisi equiuocꝛ. Et qꝛ coꝛpoꝛa simplicia sunt vna ꝑm diffinitionem: ⁊ nullum eoꝛuz potest diuidi in motoꝛem ⁊ motum: necesse est vt non sint mota eꝛ se nisi esset possibile vt motoꝛ esset ipsum motum. Si igit̃ aliquis dixerit q̄ sunt coꝛpoꝛa simplicia composita eꝛ materia ⁊ forma quoꝛum vtrunq; est distinctum ꝑm diffinitionem a reliquo. Dicimus ad hoc q̄ pꝛima materia nõ ẽ exiſtens in actu: ⁊ illud quod mouetur eꝛ se debet diuidi i motoꝛem ⁊ motum in actu: quoniam illud quod est in potẽtia neq; mouet̃ neq; mouet. Si igitur lapis. U.g. moueretur eꝛ se contingeret vt esset mouens ⁊ motum eodem modo ꝑm formam: quoniam nõ est exiſtẽs in actu nisi ꝑm formã quod est impossibile. D. d. (⁊ etiam quomodo est possibile ꝛc) ⁊ intendit per continuum illud quod est vnum non per contiguitatem: ⁊ intendit per conueniens illud quod est cõ similium partiũ: cuius diffinitio partis: ⁊ totius est vna. s. illud quod nõ est diuerse substãtie. D. d. (ꝑm igitur q̄ ẽ cõtinuũ ꝛc). i. q̄ res cõtinue ꝑm q̄ sũt cõtinue nõ cõtigue impossibile est vt recipiant passionem. i. motuz eꝛ se: cũ nõ diuidant̃ in motoꝛẽ ⁊ motũ: nisi essent ꝙtinue copulate ꝑz ꝙtiguitatem. ⁊. d. hoc: qꝛ illud quod mouetur eꝛ se aut erit diuisibile ꝑm diffinitionez in motoꝛẽ ⁊ motum: aut erit diuisibile in partes ꝑm cõtiguitatez: sicut quod congregatur eꝛ aliquibus quod est continuũ ꝑm cõtiguitatẽ. Oẽ igitur qõ mouetur eꝛ se: aut erit distinctum aut diuisibile ꝑm diffinitionem: aut ꝑm quantitatem. s. partes. Et cum coꝛpoꝛa simplicia non diuidantur altero modo istoꝛum: sequit̃ q̄ non moueant̃ eꝛ se omnino. D. d. (⁊ ꝑz q̄ est segregratuz ꝛc). i. illa autem que diuidnntur aut ꝑm diffinitionez: aut ꝑm quãtitatem possibile est vt diuidantur in motoꝛem ⁊ in recipientem motum. Et cum posuit q̄ res continue consimiles impossibile est vt moueantur eꝛ se: nihil enim quod mouet̃ ꝑ illud per qõ mouet̃ res: nõ mouet se: nisi ꝑz illud q̄ est non consimilis. s. ꝑm q̄ diuidũtur in motoꝛẽ ⁊ motũ D. (null⁹ igit̃ istoꝛ ꝛc) ⁊ ista est cõclusio quã intẽdit per hunc sermonẽ: ⁊ iste sermo sic cõponit̃. Coꝛpoꝛa naturalia sunt cõsimilium partiũ simpliciũ. ⁊ illa que sunt consimilium partium simpliciuz impossibile est vt moueant se. ergo coꝛpoꝛa nãlia nõ mouẽt se. ⁊ cũ dedit cõclusionẽ induxit terminum medium istius conclusionis: ⁊ dixit (cum sit ꝙueniẽs ꝛc). i. cũ ista sint ꝙueniẽtia ⁊ nullũ ꝙueniẽs mo

uet se: ⁊ quasi incepit primo ⁊ verificauit maiorē ꝓpositionē. s. q̄ impossibile est vt aliquod moueat se ꝑ q̄ est vnū cōtinuū sed ꝑm q̄ est segregatū discretū. D. indurit cōclusionē ⁊ post indurit syllogisinum. s. vtrāq; propositionē minorē: cū dixit (cū sit cōueniens ⁊ nullū aliquod ꝑm q̄ est cōtinuum mouet se). i. cū corpa nālia sint ꝙtinua ⁊ nullū vnū ꝙtinuū mouet se. Et cū declarauit q̄ non mouentur ex se. incepit declarare q̄ necesse est vt moueantur ex alijs ⁊ dixit (immo necesse est ⁊c). i. ⁊ cū sit declaratū q̄ nō mouentur ex se: sequitur necessario vt moueantur ex alijs extrinsecis. Et hoc intendebat cum dixit (⁊ motor in quolibet eor sit distinctus a moto in quolibet eorum). D. dedit exemplū in hoc ⁊ dixit (sicut inuenimus in carentib⁹ anima ⁊c). i. q̄ motor in eis est necessario extrinsecus: sicut motus lapidis ad superius ab homine.

¶ Sed si accidit hoc semp moueri ab aliquo fiet vtiq; manifestū diuidentib⁹ cās. Est aūt ⁊ in mouentib⁹ accipere que dicta sunt. Alia quidem enī extra naturam hor ipsa motiua sunt: vt vectis nō natura grauis motiu⁹ ē. Alia vo naturā vt actu calidū motiuū est potētia calidi. Silr aūt ⁊ in alijs huiusmodi est. Et mobile aūt silr natura. qō potētia quale: aut quantū: aut vbi est: cū habeat principiū hmōi in seipso: nō ꝑm accidens. Erit enī idem ⁊ quale: ⁊ quātū: sed alter alteri accidit ⁊ nō ꝑ se ē. Ignis āt ⁊ terra mouent ab alio violēte qdē cū extra naturā. natura āt cū ipor act⁹ potētia sunt.

31 ¶ Sꝫ ⁊ sequitur in istis si mouent nalr: vt semp moueantur ab alio: ⁊ hoc apparet diuidēdo cās Et debemus accipere in motorib⁹ ēt illas itētiones quas dixim⁹ que sunt mota extra naturaꝫ. A. g. qm̄ sagitta magna velle mouere lapidem nō ē naturale. Et quedam naturaliter. A. g. q̄ calidum in actu mouet calidū in potentia. Et ꝑm hunc modū est dispositio de alijs similib⁹. Et silr etiā illud quod mouetur naturaliter est illud quod est in potentia quale: aut quātū: aut vbi. Cum principium qō est tale fuerit in eo non accidentaliter. Idē enī potest esse quale: ⁊ quantū: sed alter erit in altero per accidens non per se. Ignis igit ⁊ terra mouentur ex alio: aut violente quando mouētur extra naturam. Aut naturaliter quando mouētur ad suas actiones: quas habent in potentia.

31 ¶ Cū declarauit q̄ illa que mouentur nālr que sunt carentia anīmab⁹. s. corpora simplicia nō mouētur ex se: fuit necesse vt mouerentur ex aliquo extrinseco. Oē enim motum ab aliquo necesse est aut vt motor sit in eo: ⁊ tunc erit motū ex se: aut extra illud: ⁊ forte hoc non sequitur nisi cuz declarabitur q̄ omne motū habz motorē: ⁊ q̄ nihil mouet se ita q̄ motor sit ipsuz motū. Cū igitur declarauit sicut dixim⁹ q̄ illa que mouentur naturalr ⁊ carent aīab⁹ nō mouent ex se dixit (sed sequit in istis ⁊c). i. ⁊ sequit ex sermone ꝓdicto vt nō moueant nisi ab aliquo extrinseco: cū nō moueant a principio in eis. Deinde incepit declarare hoc alio mō ⁊ dixit (⁊ hoc apparet diuidendo causas ⁊c). i. ⁊ apparet ēt q̄ ista que mouentur nālr: ⁊ nō aīata sunt mota nālr ab aliquo extrinseco diuidendo cās in suas primas spēs. Deinde accipiem⁹ similia illis in motorib⁹. Mouētia enim sūt vn⁹ modor cāz: ⁊ intendebat q̄ qr cause diuiduntur primo in duas partes. Quaz vna est vt sint cause ꝑm violentiā. Secūda vt sint cause ꝑm naturam. Necesse est vt mouentia diuidantur in has duas partes ⁊ hoc intendebat cū. d. (⁊ debemus accipere ⁊c). i. ⁊ debem⁹ diuidere etiā mouentia in istos duos modos i quo diuisim⁹ cās ꝑm naturam ⁊ extra naturam. D. d. (quēadmodū enim mouentur extra nām ⁊c) ⁊ hoc intellectum est per se. D. d. (⁊ quedam naturaliē ⁊c). i. ⁊ quedam mouentia mouent per suam naturam siē calidum in actu quod habet naturam mouendi illud quod est calidum in potentia vt fiat calidum in actu. D. d. (⁊ ꝑm hunc modū ⁊c). i. ⁊ alie virtutes actiue que habent nāz facere ea que sunt in potentia sibi similia in actu. Et cuz dixit motorem ꝑm naturam incepit dicere de moto ꝑm nām ⁊ dixit (similiter etiam ⁊c). i. ⁊ quemadmodū illa que mouentur naturaliter sunt illa in quib⁹ natura est mouere aliquid: ⁊ ad aliquid: donec faciat illud in actu. Ita etiam illud quod mouet naturalr quod est in potentia aliqua intētio predicamentorum decem. U. g. vt sit in potentia quale aut q̄tū: aut vbi. Et cū omne quod est in potentia motuz est illud in cui⁹ natura est recipere aliquod predicamentor decem sequitur q̄ motor nālr sit oē qō potest mouere illud qō est in potentia aliqō predicamentorū decem: vt faciat illud predicamentū in actu: ⁊ ideo dixit (necesse est eē in b q̄ motū naturalr sit hoc q̄ principiū mouens sit) ⁊ dicit (cū habeat principium ⁊c) ⁊ dicit hoc: qm̄ res mouet ab alio essentialiter. Cū igit mouet ab aliquo essentialiter: tūc mouet ab eo per suam naturam: ⁊ cū mouet accidentalr: non mouet ab eo per suā nām. Deinde declarauit hoc ⁊ dixit (idē enīz ē quale ⁊ quātū). i. ⁊ exemplū ei⁹ qō mouet p accidens est vt aliqs motor moueat aliqd qō est in potentia. U. g. quale ⁊ cū facit ipsū quale in actu sequtur illud habere q̄ztū qō pri⁹ nō habebat. U. g. q̄ quādo aqua mouet aerem ad frigus: sequit illud minorē quātitatē: ⁊ silr ēt forte mouet aliquid in quātitate essentialr: ⁊ seqt illud q̄litas p accidens. U. g. ex quo nutritur animal. Multotiens enim sequit quātitatē in eo aliq̄ q̄ztitas ⁊ dixit (idem enim sit q̄le ⁊ q̄ztū). i. ab eodem motore: ⁊ cū ita sit necesse est vt altrū sit ab eo essentialr: ⁊ altez accidentalr. s. q̄ si q̄ztitas fuerit ab eo essentialr: q̄litas erit accidentalr: ⁊ econuerso: ⁊ iō dixit (sed altez eoz est in altero per accidens). i. sed alterū eoz seqt necessario vt inueniatur ab illo agente vno p accidens. Vnū enim agēs nō habet nāz largendi nisi vnū tm̄. Et cū declarauit q̄ oē quid in quolibet predicamēto mouetur naturaliter ab ei⁹ motore extrinseco nālr: cū fuerit in sua potentia vt moueat naturaliter ad illud. U. g. ad quale: ⁊ quātū: ⁊ vbi: ⁊ posuit q̄ illud quod mouetur accidentaliter ⁊ violente est illud quod mouet econtrario illi quod in sua potentia est vt moueatur. Et similiter est de illo qō mouet. Concluſit ex hoc q̄ terra ⁊ ignis ⁊ alia corpora simplicia habent istos duos modos vt moueant ⁊ mouētur. Habent enim virtutem naturalem ⁊ violentam. s. accidentalez: ⁊ dixit (ignis igitur ⁊ terra ⁊c). i. q̄ ista mouent violente quando mouentur per virtutē violentaz que est in eis ⁊ mouentur naturaliter quando mouentur ab eo quod generat ipsa. Et intendebat declarare ex hoc sermone q̄ motus corporum naturalium in hoc loco est in rei veritate ab eo quod generat ipsa: sicut alia accidentia que inueniuntur generari in re per generationem ipsius. Et q̄ ista sunt magis digniora esse de numero eorum que mouentur ab extrinseco: q̄ztz de numero eorum que mouentur per principium in eis: ⁊ q̄ nulla est contradictio in eis in ponendo illa moueri naturaliter ab extrinseco: cum plura generabilium naturalium generentur naturaliter ex extrinseco. Et cum declarauit in istis q̄ necesse est vt numerentur in eis que mouentur ex extrinseco: ⁊ iam posuit ea moueri naturaliter. declarauit ꝑm quot modos dicitur in eis moueri naturaliter: cum eo quod mouetur ex extrinseco: cum apparet in primo aspectu q̄ omne motuz ex extrinseco mouetur violente.

¶ Quoniaz

¶Qm autem potentia esse multipliciter dicit. hec autem causa est non esse manifestū a quo hmōi moueantur: vt ignis sursum: terra deorsum. Est autē potentia aliter addiscens sciens z habens iam scientiaz: z non considerans. Semper autem cum simul actiuū z passiuum sunt: sic fit aliquādo actu qō est potentia: vt addiscens ex potentia ente alteruz fit potentia. Habens enim scientiam non cōsiderans aūt potentia sciens est quodammodo: sed nō sicut z ante addiscere. Cum aūt sic habeat si aliqd non prohibeat operatur z cōsiderat: aut erit in cōtradictione z ignorantia. Similiter z hoc se hz in physicis. Frigidum enīz potētia est calidū cū aūt mutetur iam ignis est. ardet autē nisi aliquid ꝓhibeat z impediat. Similiter autez se hz z circa graue z leue. Leue enim fit ex graui: vt ex aqua fit aer: hec enim potentia primum: z iam leue operabitur mor enim aliquid prohibeat. actus enim leuis est alicubi esse z sursum. Prohibetur autem cum in contrario loco sit: z hoc similiter se habet in quanto z quali. Et tamen hic queritur quare moueantur in ipsorum locis grauia z leuia. Causa autem est quod apta nata sunt in aliquo vbi esse: z hoc est leui z graui esse: hoc quidem sursum illud autem deorsum duci. Potentia autem ē leue z graue multipliciter: sicut dictum est. Cū enīz sit aer aqua quodāmodo potentia z leue: z cuz aer est potentia: contingit enim per impedimentuz nō sursum esse: sed si auferatur impediens agit z semper sursum fit. Similiter aūt z quale ad id quod ē in actu mutatur. mor enim cōsiderat sciens nisi aliquid impediat: z quātū extenditur nisi aliquid prohibeat. Sustinens aūt z prohibens dimouēs: est sicut mouens: est aūt sicut nō: vt colūnā euellens: aut lapidem remouens: aut a vase aquam: ꝑm accidens enim mouet. Sicut repercussa spera nō a pariete mota est: sed a proijciente. Quod quidez igit nihil horum moueat seipsum manifestum est: sed motus habet principium non mouendi neq faciendi sed patiendi.

3z ¶Et quod illud quod est in potētia dicitur multis modis. hec fuit cā vt illud ex quo mouenť ista z similia est nō manifestū. V.g. ꝙ ignis mouetur ad superius z terra ad inferius: z addiscens est in potentia sciens alio modo ab eo ꝑm quez illud qō hz scientiam: sed nō scit: est sciens in potentia: z illud quod est in potentia forte erit in actu quando fuerit semper congregatū agens z recipiens. V.g. ꝙ addiscens erit sciens ab eo cuius scientia in potentia erat aliud in potentia. Quod enim habet scientiam sed non scit est sciens in potentia quoquo modo: sed iste modus potentie non ē ille modus i quo erat prius ante ꝙ addisceret. Cū igitur fuerit in hac dispositione aget suam actionem: z sciet tunc: nisi aliquid impediat: z si non contingeret vt esset in opposito scientie. s. ignorantie. Et ꝑm hunc modum currit dispositio de rebus naturalibus etiaz. Frigiduz enim est in potentia caliduz: z cuz fuerit transmutatum erit: tunc ignis z comburet nisi aliquid impediat. Et similiter ē de graui z leui etiam ex graui enim generať leue. V.g. ex aqua aer: prio enim erat tale in potentia: z tūc fiet leue z faciet statim suam actionem nisi aliquid ipediat. Actio enīz leuis ē vt sit in aliquo vbi z superius. impedimētuz autem accidit quando fuerit in cōtrario loci ei⁹: z ꝑm hoc ē cursus in quantitate etiam z in qualitate Quamuis hic debet queri. s. quare leuia mouentur ad vnū locū: z similiter grauia. Et cā in hoc ē qz sunt nata vt sint in aliquo vbi: z essentia grauis z leuis ē ista: illud vbicari inferius: z istud superi⁹. Sed leue z graue in potentia sunt multis modis: sicut diximus. Aqua enim dum est aqua est in potentia leuis quoquo modo: z cū fuerit aer possibile est vt impediatur quin sit superi⁹: sed si illud impedimentum aufertur statim auget suam actionez z erit semper superius. Et ꝑm hunc moduz transmutatur quale etiaz ad illud qō est in actu. Sciēs enim statim sciet nisi impediatur z ipsū ēt quātum extēdit: si nihil sit quod impediat: illud aūt qō aufert impedimentum quoquo modo ē motor: z quo quo mō nō ē motor. V.g. qō si aliqs hō auferat columnam fulcientem pondus: aut auferat lapidem positum super vtrē in aqua: tunc mouebit ista: sed per accidens. Quemadmodū pila que a pariete reflectitur non mouetur a pariete sed a proijciente Manifestum est igitur ꝙ nullum istorum mouet se: ita ꝙ in eo sit principium motus: vt moueat aut vt agat: sed vt recipiat actionem.

¶Cum declarauit ꝙ lapis z vniuersaliter corpora naturalia simplicia non mouentur ex se: cum non diuidantur in motorem z motum: z ꝙ propter hoc necesse est vt motor eor sit extrinsecus: z declarauit ꝙ motor eor est extrinsec⁹ cum hoc ꝙ sunt mota naturaliter: z ꝙ hoc in eis est ꝑ potentiam naturalem que est in eis vt moueantur ad sua loca propria sicut potentia existens in re generata in substantia ad recipienda alia predicamenta: scilicet ꝙ motor in eis est naturalis z extrinsecus. Et ꝙ hic hoc qō mouetur in loco prouenit eis a generante sicut prouenit qualitas propria z alia accidentia: vult declarare ꝙ latentia motoris istorum essentialiter est propter mixtionem potentie quam habet accidentaliter cum potentia quam habet essentialiter. Et iō habet duos motores motorem accidentaliter z motorem essentialiter: z ideo motor qui est essentialiter admiscetur cum eo qui est accidentaliter: ita ꝙ existimatur ꝙ ista mouent se: z hoc intendit declarare in hoc capitulo: z dixit (z quia illud quod est in potentia ꝛc) idest z non est manifestum illud mouens ex quo mouentur essentialiter corpora simplicia: quia potentia ad motum dicitur duobus modis. Quor vn⁹ est de potentia essentiali que ē mā ex qua gñata sunt z est nālis. Ali⁹ aūt est de potētia vio 3z

lēta que est accidētalis. Deinde dedit exēplū ⁊ dixit (⁊ potē tia violenta ⁊c). U. g. (q ignis mouet ⁊c). i. ⁊ exēplū po tētie essentialis que nō exit in actū nisi a motore essentialiē est potentia que est in igne vt mouat ad inferi⁹ cū reuertit terra: ⁊ potentia que est in terra vt sit ignis ⁊ vt mouat ad superi⁹: que est similis potētie que est in addiscēte vt sit sci ens. Exemplū vo potentie que est accidentalis est potētia q̄ est in ipso igne qñ impedit a motu ad superi⁹: ⁊ potētia q̄ ē in ipsa terra vt mouet ad inferius qñ ipedit ⁊ ista potentia est similis potentie que ē in sciente qñ nō scit ⁊ est violēta. ⁊ q; altera ista; est essentialis: ⁊ altera accidentalis: assimila uit essentialem potentie que est in addiscente vt fiat sciēs: ⁊ potentiam accidentalē ei que est in sciēte qñ nō vtit scientia ꝓpter aliquod impedimentuz: ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ addiscens ēt in potentia ⁊c). i. ⁊ addiscens anteq̄z addiscat dicitur esse sciēs in potētia alio modo ab eo quo dicitur in eo qđ habet sciētiā in tempore in quo nō vtit sua sciētia qđ ipsum est sciens in potentia. ¶Prima enim est de genere po tentie essentialis. Secūda vo de gñe potentie accidentalis: ⁊ ideo potentia essentialis indiget in hoc q; exeat in actum agente essentialiter. Secūda aūt non indiget agente in h̄ q; exeat in actū nisi per accidens. Q uoniā non est in potentia nisi ꝓpter impediens: aut ꝓpter defectū subiecti in quo agit. U. g. quoniam ignis est comburēs in potentia qñ nō inuenit materiā quā cōburat: cū igit inuenit māz quā cōbu rat: tunc fit combures in actu sine indigētia motoris extrin seci. Et silr ignis hz duas potētias potētiam essentialem ⁊ est potētia q̄ est in corpore ex quo generat: ⁊ potētiam acci dentalē ⁊ est potētia que est in igne qñ impedit: ⁊ ista fm q; est accidentalis indiget motore accidentali econtrario prie potentie: ⁊ cū ita sit questio igit dicens: vtrum ista corpora simplicia moueātur in loco motore extrinseco aut ex se. Di stinguendū est in responsiōe ad illā. Q uī mot⁹ qui est i po tētia nāli: ⁊ est potētia q̄ est in re ex qua gñat corp⁹ simplex in quo inuenitur mot⁹ necessario indiget motore essentialr ⁊ est illud quod est extrinsecū. s. generās. Generans enim est illud quod dat corpori simplici generato formaz suā: ⁊ oia accidentia contingentia forme: quoz vnū est mot⁹ in loco. Et ideo cum forma fuerit completa in eo: complebitur vbi suū debitū ⁊ alia accidentia nisi aliquid impediat. ¶Potētia vo ad motū que accidit inueniri in corpore simplici qñ im peditur in tempore sue generationis gn mouat ad suū lo cū naturalem ab alio impedimento quando generat in lo co extraneo: aut quando exit a suo loco nāli ab aliquo extra hente. nō indiget in hoc q; exeat in actum motore extrinse co essentialr: cū sit potētia accidentalis. Et cū ita sit: ⁊ illud quod mouet essentialr est illud in quo est potentia vera ad motū. s. potentia receptionis motus: tunc illud qđ mouet i rei veritate hoc motu est mā ex qua generatur corpus sim pler. U. g. q; aer qui est in potentia ignis: ⁊ superi⁹ est illud quod mouet in rei veritate: ⁊ essentialiter ad superi⁹ qñ fit ignis. Et cū distinxit potentiaz accidentalē a potentia essen tiali: incepit ꝓprie dicere potentiā essentialē: ⁊ dixit (⁊ il lud quod est in potentia forte erit in actu ⁊c). i. ⁊ ꝓprium est potentie essentialr vt nō fiat in actu nisi ꝓpter motorē essentialem: ⁊ q; non venit ad actum nisi quando congregā tur duo. s. recipiens ⁊ agens econtrario potentie accidenta li que non indigeat ad hoc q; exeat ad actuz motore extrin seco nisi per accidens ⁊ est recessus impedimēti ⁊ dixit (for te quoniam quandoq̄z congregatur agens ⁊ recipiēs ⁊ nul lus fit motus). Deinde dedit exemplum potentie essentia lis naturalis: ⁊ dixit (. U. g. q; addiscens fit sciēs). i. ab eo quod est in potentia vera facit ipsum scientem in rei verita te. D. d. (illud enim quod habet scientiam ⁊c). i. ille enim qui est sciens quando non vtitur suam scientiam dicitur esse sciens in potentia: alio modo ab eo quo dicitur in ad discente: esse sciens in potentia anteq̄z addiscat. s. qñ illa ē potentia accidentalis: ⁊ ista est potentia essentialis. D. d. (cū igitur fuerit talis dispositionis ⁊c). i. ⁊ quando sciens fuerit sciēs in actu tūc non indiget in sua actione motore ex trinseco in actu: sed aget sua actiōe nisi aliqd impediat. Et si aliquis diceret q; si sciens quando non vtitur sua scientia est sciēs in potētia eo modo quo dicim⁹ in addiscēte eē sciēs in potētia: contingeret vt sciens quando non vtitur sua scie tia esset ignorās: sic addiscēs q est sciēs i potētia. ⁊ h̄ itēde bat cum dixit (⁊ si non cōtingeret ⁊c) ⁊ cū declarauit q; po tētia dr duob⁹ modis. s. de potētia accidentali: ⁊ essentiali. Et q; accidentalis nō indiget motore extrinseco nisi per ac cidens: incepit notificare q; potentia que existit in lapide ad superi⁹ est de hoc genere. s. accidētalis: ⁊ cū ita sit tunc ista nō mouet ex se. s. essentialiter ⁊ dixit (⁊ fm hunc modū ⁊c) i. ⁊ fm modū duaz potentiaz que existunt in addiscēte ⁊ sci ente: inueniūtur iste due potentie in corporibus simplicib⁹ nālib⁹ etiam. Q uēadmodū enim discens est sciens in potē tia: ⁊ cū fuerit sciens in actu operabitur sua scientia nisi ali quid impediat. Similiter corpus quod est in potētia ignis aut calidū: aut motū ad superius: cū fiet ignis in actu: fiet superius in actu nisi aliquid ipediat. D. d. (⁊ silr est de gra ui ⁊ leui. s. q; potentia in eis dicitur duob⁹ modis dictis in addiscente ⁊ sciente: ⁊ q; illud ex quo gencratur graue ⁊ le ue est potentia grauis ⁊ leuis in rei veritate. Et cū exiuerit de potētia in actū erit leue in actu: aut graue i actu: nisi ali qd impediat. ⁊ hoc intendebat cum dixit (qñqz enim gñat ex grauī ⁊c). ⁊ potentia vera que est actio leuis. s. motus ad superius est in graui in actu quod est leue in posse. Et intē dit per totū hoc q; cū potentia vera que est ad motū istoruz corpoz fuerit in eo ex quo gñat. Et ista potentia nō erit i actū nisi a generante ⁊ agēte graue aut leue: necesse ēt mo tor istoz corpoz simpliciū. s. grauis aut leuis sit gñans nō q; mouet ex se. D. d. (⁊ ipedimētū accidit ei ⁊c). i. grauī ⁊ leuī accidit vt impediant ab vbi qđ deberēt habere a ge nerante ea eo modo fm quē hñt alia accidentia qñ gñatum fuerit in loco extraneo: ⁊ impedit illic aliquo impedimēto ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ fm hunc modum est de quāto ⁊ quali). i. quēadmodū potētia que est ad quātū ⁊ quale q̄ sunt ꝓpria gñato est in mā ex qua generatur: ita ē de vbi ꝓprio: ⁊ quemadmodū quātū ⁊ equale eruut de potētia in actum a generante: ita est de vbi quando gñatum fuerit non in suo loco naturali. Deinde dixit (q̄zuis hoc ⁊c). i. ⁊ cum fuerit dictū q; motus ad superi⁹ corporis leuis ⁊ cor poris grauis ad inferius fuerit a generante: querenduz est ab aliquo quare motus leuis est ad contrariam partem ei ad quam mouetur grauis. Et quare omnes partes grauis mouentur ad eundem locum: ⁊ similiter omnes partes le uis. Dicenduz est ad hoc q; hoc fit in eis naturaliter: ⁊ per scrutatur de hoc in libro secundo celi ⁊ mundi. Et cum q; posita fuit ei hec questio dedit responsionem ad illā fz q; p tinet ad hunc locum: ⁊ dixit (⁊ causa in hoc est ⁊c). i. ⁊ cā i hoc q; mouētur ad loca opposita. s. graue ⁊ leue: ē q; sunt nata vt sint in locis ꝓpriis. s. q; esse eoz nō cōplet nisi ei sendo in illis locis: sicut cōpletur per alia accidentia ⁊ pro pria sequentia substantiā vniuscuiusq; eoruz: ⁊ iō dicit (⁊ essentia grauis ⁊ leuis est ista). s. q; essentia grauis ⁊ leuis facit vt leue vbicetur superius: ⁊ graue inferi⁹: ⁊ hec vbica tio aut collocat in diffinitione grauis ⁊ leuis: aut est actio intētiōis q̄ collocat in diffinitiōe eoz. Leue enī ⁊ graue de scribūtur per hanc actionē: ⁊ hoc declarabit ēt i celo ⁊ mū do. Et cū compleuit oia ista reuersus est ad faciendū reme morationē de predictis: ⁊ dixit (sed graue ⁊ leue in potentia sunt multis modis sicut diximus). i. qñ dicētur p potē tiam nālē pessimā ⁊ violētā: q̄ erit qñ impeditur ab aliquo D. d. (aqua enim ⁊c). i. aqua enim dū est aqua est in poten tia naturali leuis: ⁊ cum fuerit aer erit leuis in actu: nisi ali quid ipediat: ita q; non agat actionem leuis: ⁊ sic inueniet in ea potentia violenta: ⁊ ista sicut diximus distinguūtur a vera potētia: qñ ista est violenta ⁊ illa naturalis. D. dixit (fm hūc modum ⁊c) idest illud quod est in potentia ali quod quale cum transmutatuz fuerit de potētia i actū: tūc

illud

illud qualc aget suã actionez nisi aliquid impediat: sic addi scens qñ fuerit sciens in actu aget enim actionem discentis nisi aliquid impediat. ⁊ similiter aqua cum fuerit aer aget actionẽ acris nisi aliquid impediat idest vbicabiẽ superius Deinde dixit (illud aũt quod aufert impedimentũ ⁊c) ⁊ intendit qd istud est mouens per accidens non essentialiter. Deinde dedit exemplũ ⁊ dixit (. U. g. si aliquis hõ ⁊c). i. U. g. si aliquis homo aufert colũnã sustentantez pondus: tũc ille homo mouebit illud pond⁹ ad inferi⁹. ⁊ cadet illud ponderosum ad inferi⁹ per accidens: ⁊ similiter quando aufert lapidem positum super vtrẽ inflatum ille homo dicit mouere illum vtrem per accidens. Et dicitur mouere per accidens qz ista potentia est violenta scilicet potentia impedita. Deinde dixit (quemadmodũ pila ⁊c). i. quemadmodũ quando proijciens proiecit pilam ad parietẽ: ⁊ reflectit ab eo: non dicitur q⁹ paries mouet illam illo motu reflero per se: sed proijciens: ⁊ paries si dicatur mouere dr̃ per accidens. Et ita dicitur illud quod aufert impedimentũ mouere lapidem per accidens: ⁊ quod generat ipsum mouere ipsum essentialiter. Et cum complcuit hanc declarationem fecit rememorationem de hoc: ⁊ dixit (declaratum est igit ⁊c). i. declaratum est igitur q⁹ nullũ corpoũ simpliciũ nãliuz. s. q⁹ terre ⁊ ignis ceteroz mouet se: ꝓpter hoc q⁹ in eo est principium quo moueat se: ⁊ hoc essentialiter: nõ accidẽtaliter: sed in eo est essentialiter pncipiũ receptionis vt moueatur ab extrinseco: nõ pncipium actiõis nisi ꝑ accidẽs.

¶ Si igit oia q̃ mouent: aut natura mouẽtur aut extra naturã: vel violẽtia. Et q̃ vi ⁊ extra naturã oia a quodã ⁊ ab alio. Eoz aũt q̃ natura itez q̃cũqz a se ipsis mouent ab aliquo mouent. ⁊ que nõ a seipsis vt leuia ⁊ grauia: aut eni a gñante ⁊ faciente leue ⁊ graue: aut ab ipedientia ⁊ phibẽtia soluẽte. oia ergo q̃ mouent ab aliquo alio vtiqz mouebunt. Hoc aũt dupliciter: aut eni nõ ꝑ seipsũ est mouẽs sz ꝑ alter qõ mouet mouẽs: aut ꝑ seipsũ: ⁊ hoc aut est mouens er se pmũ post vltimũ: aut ꝑ plura media: vt bacul⁹ mouet lapidẽ: ⁊ mouet a manu: mota ab hoie: hic aũt nõ ampli⁹ est quo ab aliquo moueat. Utrũqz git̃ mouẽs dicim⁹ ⁊ vltimũ ⁊ pmũ mouẽtiũ: sed magis pmũ. id eni mouet vltimũ sz non hoc pmũ: ⁊ sine qdẽ pcio vltimũ nõ mouebit. illõ aũt sine hoc: vt bacul⁹ ñ mouet nisi moueat ab hoie

¶ Et cũ oia mota: aut mouẽt naturalr aut extra naturã ⁊ violẽte. Et oia mota violẽte ⁊ extra naturaz mouẽtur ab aliquo ⁊ alio. Et ea q̃ mouent naturaliter ⁊ ex se mouent ab alio ẽt. Et silr ea q̃ nõ mouẽtur ex se vt grauia ⁊ leuia mouẽtur aut ex transmutãte ⁊ agẽte leue aut graue: aut ex auferente ipedimẽtũ. Necesse ẽ igit vt oia mota moueant ab alio ⁊ hoc duob⁹ modis. Motoz eni aut nõ ꝑ se mouet motũ sz qz aliud mouet ipsũ ita q⁹ ipse moueat ꝑ se ⁊ iste motoz aut erit pmũ post illud aliud: aut erit mediũ plusq̃ vnũ. U. g. q⁹ bacul⁹ mouet lapidẽ: ⁊ mouet a manu: ⁊ man⁹ ab hoie: hõ aũt nõ mouet ab aliquo. Et nos dicem⁹ i oib⁹ eis mouere. s. i pmo ⁊ postremo: sed pmũ ẽ digni⁹. Pmũ enim mouet postremũ ⁊ nõ postremũ pmũ. Postremũ igit ñ mouet sine pcio: pmũ vo mouet sine postrẽo. U. g. q⁹ bacul⁹ ñ mouet: si man⁹ ñ mouerit.

¶ Existimat q⁹ capimlũ predictũ añ pximũ itẽdit q⁹ Ari. intẽdit per ipsum q⁹ omne motũ hz motorẽ: ⁊ iõ. d. Themistius declarationẽ eius q̃ est in pncipio septimi ⁊ cõtẽt⁹ est in hac declaratione hic: ⁊ opinat⁹ ẽ eã esse magis certaz q̃z primaz. Luz illa q̃ illic est signũ. ista aũt existimat eẽ inductio: ⁊ videtur q⁹ inductio nõ sufficit in b: ⁊ maxime apud ponentes hic esse aliqd quod mouet se: sicut ponit Plato. ⁊ videtur mihi q⁹ ipse intendit per hanc declarationem hic dissoluere qõnem accidentem in propositione dicente q⁹ oẽ motũ habet motorẽ ex motis simplicibus. Ista eni apparent moueri per se: cum fuerint extra sua loca naturalia ⁊ sunt simplicia non diuisibilia. s. q⁹ motoz in eis est ipsum motuz. Ista igitur qz faciunt dubitare in hac questione hz q⁹ Arist. dixit in pncipio septimi. ideo incepit illic ⁊ demõstrauit hanc propositionem. s. q⁹ omne motum habet motorem sed non dissoluit illic qõnem accidentẽ in cis ex his simplicib⁹. In b aũt loco dissoluit illam questionem ⁊ declarauit q⁹ ista mouent ab extrinseco: ⁊ q⁹ nõ mouentur ex se nisi per accidẽs ⁊ sic complcuit sermonẽ suũ in hoc q⁹ oẽ motũ mouet ab aliquo: ⁊ ipse post perfecte pscrutabit de hoc. s. declarando q⁹ impossibile est vt aliquid moueat se: ⁊. d. (⁊ cũ oia ⁊c). i. ⁊ cũ declaratum sit q⁹ cũ omne motuz aut mouetur violente: aut naturaliter: ⁊ illa que mouentur naturaliter aut mouẽtur ex se. s. habentia animas aut erũt corpora grauia ⁊ leuia: ⁊ iam apparuit in istis tribus modis moueri ab aliquo alio. Illa autem que mouent violẽte ⁊ grauia ⁊ leuia mouentur a motore extrinseco: alia autẽ mouentur a motore existẽte i cis. Ergo necẽ est vt oẽ motũ moueatur ab aliquo alio. ⁊ intendebat q⁹ ista propositio declarata est hic perfecte: cum questio que accidit in ea ex corporibus grauib⁹ ⁊ leuib⁹ sit dissoluta: ⁊ demonstratio facta sit de ipsa in pncipio septimi: nõ qz inductio qua vtitur hz sit sufficiens in hoc. Inductio enim in qua non percipitur q⁹ ꝑdicatio est essentialis nõ dat certitudinez naturalẽ: hz iducant in ea omnia particularia. ⁊ cũ verificauit hanc propositionez: ⁊ est q⁹ oẽ motũ mouetur ab alio: incepit declarare q⁹ illa q̃ mouent in loco reducũtur ad aliquod motuz ex se: ⁊ dixit (⁊ hoc duobus modis ⁊c). i. ⁊ cũ declaratũ sit q⁹ oẽ motũ hz motorẽ: ⁊ est manifestũ q⁹ motores sũt duo b⁹ modis: aut q⁹ motoz mouet motũ qz aliud extrinsecum mouet ipsum: aut qz motoz mouet nõ qz aliud mouet ipsũ ⁊ ista ꝓpositio est mãifesta per se. Deinde indurit aliã propositonẽ ⁊ dixit (⁊ iste motoz ⁊c). i. ⁊ ois motoz aut erit primus motoz qz mouet postremũ motũ. s. motũ sequẽs: aut erit illic mediũ inter pmũ motorẽ: ⁊ inter postremũ motũ ⁊ istud mediũ aut erit vnũ aut plus q̃z vnũ. Et itẽdit ꝑ pmũ motorẽ illud qõ nõ mouet qz aliud mouet ipsũ: sed per se ⁊ per mediũ illud qõ mouet qz aliud mouet ipsũ: ⁊ iõ ꝑ dixit q⁹ ois motoz aut mouet per se: aut per aliud. Sũt igit tria: pim⁹ motoz ⁊ medi⁹ motoz qõ est motũ: ⁊ postremuz motũ qõ non mouet oino. U. g. q⁹ baculus mouet lapidẽ ⁊ man⁹ baculuz: ⁊ homo manũ. D. d. (homo vo ⁊c). i. hõ vo in hoc exẽplo est primus motoz: ⁊ intendit per hominez virtutem mouentem manum hominis: ⁊ medius motoz: ẽ manus ⁊ baculus: ⁊ postremuz motum est lapis. D. d. (⁊ nos dicimus in eis ⁊c) ⁊ intẽdit in primo medio: ⁊ hoc intendebat cuz. d. s. postremuz. D. d. (sed digni⁹ est pmũ). i. sed dignius est mouere primum. D. d. (ipsum enim mouet postremum: non postremum pmũ). i. quoniam primum non indiget secundo vt sit motoz secundi: sicut secũdũ medium indiget vt sit motoz primo: ⁊ ideo mediũ nõ ẽ motoz in actu nisi per primum. Pmũ igitur est prius illo hz naturam ⁊ fm causaz. fm naturam aũt qz cum auferatur auferẽt mediũm: ⁊ cum fuerit nõ sequitur vt sit medium: sz cũ fuerit medium sequitur q⁹ pmũ sit necessario.

¶ Si igitur necesse est oẽ quod mouetur ab aliquo moueri: ⁊ hoc aut ab eo quod mouetur: aut ab alio aut non. Et siquidem ab alio quod mouetur: ne-

cesse est aliquid esse mouens quod non sit ab alio primo. si autem huiusmodi est primū nō necesse est esse alterū. impossibile est enim in infinitum abire mouens ⁊ quod mouetur ab alio ipsum. infinitorū enim est nihil primum. si igitur omne quod mouetur ab aliquo mouetur. ¶Primum autem mouēs mouetur non quidem ab alio. Necesse est primū a seipso moueri.

34 ¶Si igitur est necessariū vt omne motū moueatur ab alio: ⁊ vt motus eius sit ab alio: aut ita q̄ non sit motū: aut ita q̄ sit motum: ⁊ si motus eius fuerit ex alio moto: necesse est hic esse primū motorē qui nō mouetur ab alio: ⁊ si non sequitur si primum fuerit huiusmodi: vt postremum sit necessario. impossibile enim est hoc procedere in infinitum hoc q̄ motum sit motum semper ex alio. Infinita enim non habent principium oīno. Si igitur omne motum moueatur ab alio. Et primus motor mouetur sed non mouetur ab aliquo sequitur necessario vt moueatur ex se.

34 ¶Cum posuit q̄ omne motum hz motorem: ⁊ posuit secundo q̄ omnis motor aut mouet: q̄ aliud mouet ipsum: aut mouet q̄ ipsum mouet ⁊ mouetur: ⁊ posuit tertio q̄ motor est duobus modis: primus ⁊ medius inter primum ⁊ ipsū motum ⁊ posuit quarto q̄ primus motor prior est naturaliter medio: vult congregare istas duas propositiones in duobus syllogismis hypothcticis: quorum vnus est diuisiuus: ⁊ ali⁹ cōtinu⁹: ⁊ concludere ex hoc illud quod intendit concludere: ⁊ est q̄ mouentia que mouentur in loco reducuntur necessario ad motum ex se: quod est primum mouentium que mouenť: ⁊. d. (si igiť est necessarium ⁊c). i. si igitur est necesse q̄ omne motum habet motorem alium a se in esse: vt declaratum est in septimo: ⁊ completum in b tractatu: neče ē ex b̄ vt ois motor q̄ mouecť: aut mouecť ex se aut ex motore extrinseco: ⁊ motor extrinsec⁹ aut mouet ita q̄ mouecť aut mouet ⁊ nō mouecť. Sz ipossibile est vt moueaťa motore extrinseco qui non mouecť: ergo necesse est vt moueatur a motore ⁊ moto: ⁊ ipse diminuit a syllogismo diuisiuo vnum extremum trium scilicet vt moueantur ex se: q̄ hoc intendit declarare: ⁊ similiter diminuit destructionem alterius partis: ⁊ est q̄ illud quod mouetur ab extrinseco impossibile est vt moueatur a motore: qui nō mouetur nisi per accidens: sicut fuit dictum in auferente impedimentuz ⁊ generante in rebus naturalibus. Et cū concluśit ex hoc syllogismo q̄ illud quod mouetur ab alio necesse est vt moueatur a motore qui mouecť: indurit syllogismum hypotheticum continuū cuius antecedēs est pars verificata ex duabus partib⁹ syllogismi diuisiui: ⁊. d. (⁊ si mot⁹ ei⁹ ē ab alio q̄ mouetur ⁊c). D. d. (⁊ si non: sequitur ⁊c). i. ⁊ istud ē necessarium quia cum postremum fuerit sequitur vt primum sit: ⁊ si non sequitur cum primum fuerit vt postremum sit. D. d. (impossibile enim est ⁊c). i. ⁊ cum manifestum est per se ex positis q̄ cum primum non fuerit non erit postremum: nec medium: quoniam medium non mouet sine primo. Dicamus q̄ impossibile est vt media procedant in infinitum immo necessarium est ipsa peruenire ad motū quod mouetur ex se non ab aliquo extrinseco. Deinde incepit declarare modum istius consecutionis: ⁊. d. (infinita enim non habent primum). i. ⁊ cum posuerimus q̄ media sunt infinita. s. q̄ motum mouetur semper ab alio extrinseco: ⁊ illud aliud etiam mouetur a motore quod mouetur etiam ab alio extrinseco: tunc impossibile erit illa media habere primum ⁊ cum primum non fuerit non erit postremuz: qñ cum extremum esse sequitur primum esse: sicut dixim⁹: manifestum est q̄ cum primum non fuerit sequitur q̄ postremum non sit. ⁊ cum declarauit q̄ necesse est in reb⁹ in quibus inueniūtur plures motores vt in eis sit primum motū ad quod reducuntur: incepit declarare q̄ istud motum primum debet esse motum ex se: ⁊. d. (si igitur omne motum ⁊c). i. ⁊ cum posuerimus q̄ omne motum habet motorem ⁊ posuerimus q̄ primus motor necesse est vt moueať quādo mouet in loco q̄ est corpus: necesse est vt moueať ex se ideśt per principiū eristens in eo: cum sit impossibile vt moueatur a motore extrinseco quod est contra positum.

¶Amplius autem ⁊ sic ipsam eandem rationem est egredi. Omne enim mouens aliquid quidē mouet: ⁊ aliquo mouet. aut enim seipso mouens mouet: aut alio vt homo aut seipso: aut baculo mouet ⁊ ventus proiecit: q̄ aut ipse: aut lapis quem mouit. impossibile autem mouere est illud quo motus differť absq; eo quod mouet seipso. Sed siquidez ipsum seipsum mouet: non necesse est aliud eē quo mouet. Si vo sit alterum id quod mouet est aliqd quod mouebit non quodam alio: sed seipso: aut in infinitum abibit. Si ergo quod mouetur mouet: necesse est stare ⁊ non in infinitum ire. Si enim baculus mouet eo q̄ mouetur a manu: ⁊ manus mouet baculum. Si autem ⁊ hanc aliud mouet: ⁊ hunc alterum aliquod mouens est. Cum autem aliquo moueatur semper alterum: necesse est prius ipsum seipsum mouens. Si enim moueatur quidem hoc non: aliud autem mouens ipsum sit: necesse est ipsum seipsū mouere. Quare ⁊ ꝑm hāc rationem quod mouetur aut mor a seipsum mouē te mouebitur: aut venit aliquando in huiusmodi.

¶Et possibile est etiam hoc idez declarare ꝑz būc 35
modum. Motor mouet aliquid ⁊ per aliquid. motor enim aut mouet aliquid per se: aut per aliud. V. g. q̄ homo aut mouet pec se aut per baculum: ⁊ occurrit aliquid vt ipse ventus aut lapis quez eleuat ventus. Et impossibile est q̄ moueat illud per quod mouet sine eo quod mouet se. Sed si aliquid mouet se non est necesse vt cum eo sit aliquid aliud per quod mouet. Et si aliquid aliud sit per quod mouet: necessario erit illic aliquid mouens etiam non per aliquod sed per se. ⁊ si non procederetur in infinitum. Si igitur motum mouetur ab aliquo necesse est vt hoc ceslet: ⁊ non procedat in infinituz Baculus si mouet mouetur a manu: ⁊ manus mouet baculum ⁊ si manus mouetur ab aliquo alio: tunc mouens baculuz erit aliquid aliud. Si igitur fuerit hic semper aliquid aliud qō mouet per aliquod necesse est vt aliquid sit pri⁹ quod mouet se. si igitur hoc mouetur ⁊ non ab alio: sequitur necessario vt ipsum moneat se. secundum igiť būc modum etiam sequitur necessario vt illud quod mouetur: aut mouetur ex motore sui sine medio: aut veniet post ad talem motorem.

¶Iste est modus declarationis alius a primo: sed non dif- 35
fert

fert a prima declaratione: nisi in modo vtendi quibusdam propositionibus: non in seipsa. In prima enim declaratione posuit q motor est duob⁹ modis: primus. s. q medius q q medius non mouet sine primo. Deinde declarauit ex hoc q medij impossibile est vt ꝓcedāt in infinitū: q cū primus nō fuerit nō erit postremus. In hac autē declaratione posuit q omne qđ mouet aliqd aut ipse p se. i. sine ĩstrumento: aut p ĩstrumētū: q ista ꝓpositio est in loco prime ꝓpositionis in qua dictū fuit in prima declaratiōe: q omnis motor aut est primus: aut medius inter motorē q motū. s. postremū. Et manifestū est q illa propositio q ista sūt due ſm modū: ſz eedē ſz subiectū. D. posuit scđo q illud p quod mouet motor nō mouet sine motore. i. q ĩstrumētum nō mouet sine eo quod mouet instrumētū. Et ista propositio est in hac demonstratiōe loco illius in qua dictum fuit in prima declaratiōe: q medū impossibile est vt moueat sine primo: q sunt sicut dixim⁹ eedē in subiecto: q due ſm modū. D. cū coniunctū fuerit huic q motor q mouet ita q mouet: aut ab extrinseco aut ex principio in eo est illud p qđ mouet motor: ꝯcludunt due ꝯclusiones. Quarum vna est q primus motor qui mouet mouet ex se: q Scđa q primus motor nō mouet oīno: q ideo necesse ē vt nō sit corpus. Et declaratio ĩducit sic: si sunt hic mouentia que mouent ex alijs ex extrinseco: necesse est vt pueniat ad motorē q mouet ex se: aut ad motorē q nō mouet oīno: neqz ex se: neqz ex alio: qm̃ si non peruenerint ad hec duo: tunc erunt ĩstrumenta infinita: q cū fuerint ĩstrumēta infinita non erit illic motor qui vtatur eis: quod est contra positum. Si igitur posuerimus in hac demonstratione q omnis motor qui mouetur ab extrinseco est ĩstrumentum: concludetur ex hac demonstratione q est necesse vt hoc sit motū ex se in loco: q tūc ista cōclusio erit eadē cū ꝯclusione prime demonstratiōis. Et si posuerimus q ois motor q mouet ex extrinseco: aut ex principio in eo est ĩstrumentū: ꝯcludet hic esse primū motorē q nō mouet oīno: q ista est alia ꝯclusio ab ea quā ꝯclusit in prima demonstratione q nos perscrutabimur quā istarū intēdit Ari. concludere in hac demonstratione: q dicit (q possibile est declarare q̄.) apparet ex hoc q illud qđ intēdit declarare p hūc sermonē est illud qđ declarauit in prima declaratiōe. s. q mouētia que mouent in loco reducunt ad motorē q mouetur ex se: q possibile est vt in hoc sermone sit aliquis pertrāsitus q erit conclusio istius demonstrationis primitus hic: q mouentia que mouent in loco reducunt ad motores: q nō mouet essentialiter ex se: q sequit ex hoc aliqd qđ mouet ex se esse. s. cōpositū ex corpore p qđ mouet. s. ĩstrumētum: q ex hoc motore q nō est corpus. Corpus enī impossibile est vt moueat in loco sine eo qđ mouet essentialiter: q cū narrauit q possibile est declarare illud qđ prius declarauit per aliā declarationē: incepit ꝓponere ꝓpositionem istius declaratiōis secunde: q dicit (ois motor q̄.). i. omnis motor mouet aliqđ necessario aut p se aut p aliud. i. p ĩstrumētū: q hoc manifestum est ex hoc p qđ exposuit sermonē suū: cū dicit (motor enīs aut mouet aliquid p se aut mouet per aliud) si igitur intellexerimus per aliud aliquid distinctū a motore: tunc motū ex se collocat in eo qđ mouet p se nō p aliud: q tūc ista demonstratio ĩducet nos ad motū ex se. Et si intellexerimus ex motu p aliud numerationē trā: tūc illud qđ mouet p se nō p aliud est motor qui nō mouet oīno. Motū enī ex se cōponit ex motore q moto Motor igit q est in eo mouet motū prius p se. s. corpus: q mouet illud qđ est sub primo mouēte mediante alio qđ est primū motū. U. g. anima in animali ē mouēs p se: cuz mouet corpus animalis sine medio. i. sine ĩstrumēto: q mouet illud qđ est extra corpus animalis p ĩstrumētū qđ est corpus animalis. Sed exēplū eius sonat magis ſm primā expositionē: q hoc est qđ dicit. U. g. q homo. i. aut mouet aliqd p se: aut p baculuz. Hic igit posuit illud p qđ mouet distinctū a primo motore: q posuit motorē p se illud qđ nō indiget ĩstrumēto extrinseco: q ſm hoc ista declaratio ꝯcludet illud idez quod prima declaratio conclusit. D. d. (q proiecit aliquid aut ipse ventus q̄.) q istud est exēpluz cōfirmās hunc intellectū: q intēdit q ventus aliquando mouet aliqd per se: q qñqz mouet aliqd mediante lapide quē eleuat. Et potest aliquis querere de vento vtrum sit de numero eorz q̄ mouent ex se: aut de nūero eorz q̄ mouent nāl̄r. Et sil̄r q̄rere de motu ferri ad magnetē: vtrū ferrū in b motu mouetur ex se: aut ex alio: q est manifestū q ventus est de genere eorum que mouentur naturaliter cum non mouetur nisi a generante ipsum: q in hoc loco induxit exempluz large: q similiter ferrum est quoquo modo de numero eorum que naturaliter mouentur: cum non mouetur a generante nisi per alterationem quam acquirit mediante aere a magnete: q ideo quando complexio magnetis transmutatur non attrahit: sicut accidit ei quando confricatur cuz alleis: vt dicitur. Et hoc manifestum est in lapide qui non attrahit paleas donec caleſiat. Et cum posuit q motor est duobus modis. s. qui mouet per se: q motor qui mouet p aliud. i. per ĩstrumentum posuit secundam propositionez q dixit (impossibile est vt moueat q̄.). i. q impossibile est vt illud per quod mouet motor moueat sine illo quod mouetur ex se: q hoc demonstrat q ipse ponit motuz per se de genere motoris per se. s. sine ĩstrumento. D. narrauit q motor per se precedit naturaliter motorem per aliud: q dixit (ſz si aliquid fuerit quod moueat se q̄.). i. q illud quod mouet per se si ponatur esse non sequitur vt motor per aliud sit: sicut sequitur cum motor per aliud fuerit vt motor per se sit: q ista est dispositio prioris naturaliter. Et cū posuit has duas propositiones incepit concludere illud quod intendebat concludere: q dixit (si igitur fuerit aliquid aliud q̄.). i. si igitur fuerit posituz hic aliquis motor qui mouet quia aliud mouet ipsum: q illud aliud mouet quia aliud mouet ipsum: etiam necesse est vt ibi sit aliquid quod mouet: non quia aliquid aliud mouet ipsum ex extrinseco: sed quia ipsum mouet seipsum. q impossibile est vt mouentia que mouentur ex alijs procedant in infinitum. D. induxit exemplum de hoc: q dixit (si igitur motor mouetur ab alio: necesse est vt hoc cesset q non procedat in infinitum) ideſt si igitur motor mouetur ab alio motore: q tunc mouet ipse: q ille alius motor ꝯetiam est talis. s. q non mouet nisi moueat ab aliquo extrinseco: necesse est vt hoc cesset: q non procedat in infinitum. D. dedit exemplū: q dixit (baculus enim q̄.) si igitur hic est semper aliquid aliud quod mouet: necesse est vt hic sit prius aliquid qđ mouet se. U. g. q si baculus mouet lapidem: q non mouet ipsum donec moueatur: q manus etiam nō mouet nisi moueatur ab aliquo alio: tūc ille qui est baculi motor in rei veritate est aliquid aliud a manu. Manus enim q baculus in hoc sunt in eodem ordine: q hoc intendebat cuz dixit (si igitur mouet manum aliquid aliud: tunc mouens baculum erit aliquid aliud) ideſt preter manum. Deinde dicit. (si igitur hic est aliquid aliud) ideſt alius motor preter manum (necesse est vt hic sit aliquid prius quod mouet se) ideſt necesse ēvt hic sit motor prior naturaliter manu qui mouetſse: q iste est homo: q quod est tale in rei veritate est calor naturalis: q hoc est necesse: quoniam iam posuit q cum illud per quod est mouere fuerit: necesse est vt primus motor sit. Et cum primus motor fuerit impossibile est vt mouentia que mouentur procedant in infinitum: q dixit: (si igitur hoc mouetur q non mouetur ab alio aliquo sequit necessario vt ipse moueat se) aduersarius enim aut concedet q iste primus motor mouet q nō mouetur: aut ponet q non mouet nisi moueatur. Si igitur concesserit primum: b est quesitum: si nō concesserit: tunc necesse est vt concedat primum motorem entium esse qui mouet se: q ideo dixit post (ſm igitur hunc modum q̄.) sequitur ergo necessario ex b vt omne motuz aut mouet a moto per se: aut reducit ad talē motū.

¶ Iuxta autem hec dicta q sic intendentibus contingent eadem hec. Si vo ab eo quod mouetur:

mouetur omne qđ mouet: aut hoc rebꝰ inerit sed ꝑm accidēs: quare mouet qđ quidē mouet. Nō tamen ꝓpter id qđ mouet ipsum semp aut nō: ꝑ accidēs: sed per se inest. Primū quidē igit si ꝑm accidēs nō necesse est mouere qđ mouet. Si autē hoc est: manifestū est q cōtingit aliquādo nihil moueri eoꝝ que sunt. Nō eni necessariū est accidēs sed contingēs nō esse. Si igit ponamus possibile esse nullū impossibile accidit: falsum aūt fortassis. Sz motū nō esse impossibile est. Ostensum enim hoc ꝓius est: qm̄ necesse est semper motum esse.

36 ¶Et hoc idē sequit si posuerimus cōsiderationez ꝑm hunc modū. Qm̄ si omne motū mouet a motore: tūc necesse est aut vt hoc accidat rebꝰ ꝑ accidēs ita q res ꝛ si nō mouet nisi moueat: sz tū nō qz mouet: aut vt nō sit ita: sz hoc est essentialiter. Primo vō si fuerit ꝑ accidens nō sequit necessario vt motor moueat. Et si ita fuerit: manifestū est q est possibile in aliqua dispositiōe vt nullū ens moueatur: ꝛ hoc erit ꝑ accidēs. Nō igit est necessariū: sz potest quin sit. Si igit nos posuerimus illud qđ est possibile q nō sit: nullū sequit impossibile: sed forte falsum. Sed defectus motus ita q nullus motus sit est impossibile. Jaz enim declarauimus q necesse est vt semper sit motus.

36 ¶Cū tā declarauit q primū motū in mūdo dz esse motor ꝑ quē mouet motū ex se primū nō motū oīno: neqz accidentaliter neqz essentialiter: qm̄ si fuerit motū alteratio istorū modorum non erit motor primus: incepit declarare declaratione propria: q impossibile est vt sit motum ꝑ accidēs: sicut est dispositio in motoribꝰ ꝛ motis ex se que sūt b̄ s. generabilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ: ꝛ dixit (ꝛ hoc idē sequit si posuerimus ꝛc.) .i. q primus motor totius nō mouet per accidēs: sicut ē dispositio in aialibus q̄ sunt b̄. D. d. (qm̄ si omne motū ꝛc.) .i. qm̄ si omne motū mouet a motore q mouet: necesse aut vt motus eristēs in motoribus accidat in motoribꝰ ꝑ accidēs: ita q cū aliqđ mouerit ꝛ mouebit nō mouebit ꝑm q mouebit: sed hoc fuit in eo ꝑ accidēs: ꝛ tacuit illud qđ sequit ex hoc: qm̄ fuit manifestū ꝛ est: q si mouerit qm̄ mouet ē in eo ꝑ accidēs: necesse est vt sit b̄ motor cui nō accidat b̄: ꝛ maxime primus. D. d. (aut vt non sit ita: sed b̄ est essentialiter) .i. aut moueri motoris nō est ꝑ accidēs sz essentialiter: ita q motor in eo q est motor nō mouet nisi moueat. D. d. (primo vero ꝛc.) .i. ꝛ si hoc fuerit necessariū in mouere motoris in hoc q motor moueat: ꝛ posuerimus motorē talē moueri ꝑ accidēs sicut est dispositio in aīa cū aiato. Et cū non est necesse vt mouere istius motoris sit semper ꝛ necessario sz possibile est vt in aliqua hora nō moueat. D. d. (ꝛ si fuerit ita manifestū est ꝛc.) .i. ꝛ si moueri primi motoris totius est necessariū in suo mouere ꝛ si fuerit motū ꝑ accidēs: manifestū ē q possibile est vt iste motor primus non moueat: ꝛ si hoc fuerit possibile ꝛ motus omnium entium sit a primo motore: possibile est in aliqua hora vt nihil moueatur. Deinde incepit declarare quomodo sequit hoc: ꝛ dixit (qđ enim est ꝑ accidēs nō est necessariū ꝛc.) .i. cū posuerimus q iste motor nō mouet nisi moueat: ꝛ posuerimus ipsum moueri ꝑ accidens: possibile est vt aliqua hora veniat in qua nō mouebit: qđ eni ē ꝑ accidēs nō ē semp neqz necessariū. Et cū fuerit possibile vt nō moueat erit possibile vt non moueat: cū sit ita q suū moueri est necessariū in suo mouere. D. d. (ꝛ si posuerimus q est possibile ꝛc.) ꝛ si posuerimus illud qđ est possibile vt nō sit: nō sequit falsum ipossibile: sed falsum possibile: ꝛ ex falso possibili nō segit ipossibile vt dz i analecticis. D. d. (sz defectꝰ motꝰ ꝛc.) .i. sz dfectꝰ motꝰ in aliq̄ hora q segit ex hac positiōe ē ipossibile: declaratū ē eni in principio istius tractatus q est hic motus eternus semp. Illud igit qđ est possibile. s. q primꝰ motor est possibile q nō moueat in aliqua hora est impossibile: ꝛ illud ex quo sequit ipossibile est ipossibile: ꝛ est q primus motor nō mouet nisi moueat ꝑ accidēs. Et qz non recte est ipossibile vt ponat q primus motor mouet essentialiter: ꝛ b̄ est manifestū ex ꝓdictis: tacuit hāc diuisionē: ꝛ ꝑ destructionē eius complebitur demonstratio.

¶Et rationabiliter sic accidit. Tria eni necesse est esse: qđ mouet: ꝛ mouēs: ꝛ quo mouet. Qđ quidē: igit mouet necesse est moueri: mouere autē nō necesse. Sed quo mouet ꝛ mouere ꝛ moueri. Cōtingit eni hoc simul ꝛ ꝑm idē esse ei qđ mouet igit vna cū ipso mutat. Manifestū est eni hoc in mouentibus ꝑm locū: tāgere eni necesse est se ad inuicē aliquo tēpore. Mouēs aūt sic sicut q esse nō quo mouet imobile. Qm̄ aūt videmus vltimū qđ moueri quidē pōt: motus aūt principiū nō hz: ꝛ mouet quidē: ab alio aūt sed nō a seipso: sz rationabile est vt nō dicamus necessariū tertiū esse qđ mouet quidē cū sit immobile. Unde Anaxagoras recte dicit intellectū impassibilē affirmās ꝛ immixtū esse: quoniā quidē motus principiū ipsuz esse facit. Sic eni vtiqz solum mouebit cum sit immobilis ꝛ impera bit cum sit immixtus.

¶Et de necessitate segtur hoc. Necesse est eni tria 37
esse: motū: ꝛ motorē: ꝛ ꝑ qđ mouet. Motū aūt necesse est moueatur: ꝛ nō est necesse vt moueat. Illud aūt ꝑ qđ mouet motor necesse est vt moueat: ꝛ vt moueatur. Istud etiā trālmutatur: ꝛ cū hoc est cōiunctū cū motore: ꝛ hoc manifestū est in motoribus in loco: qz necessario sunt contracta in aliquo spatio. Qđ aūt mouet nō qz est illud ꝑ qđ fit moueri nō mouetur oīno. Cū igitur inuenimus postremū ꝛ est illud qđ mouetur: sz in eo nō est principiū motus: ꝛ inuenimus aliquid qđ mouetur sed nō ex alio sz ex se: ꝛ est primū nō ratiōe: necesse est vt tertiuz etiā sit: ꝛ est illud q mouet ꝛ nō mouetur. Et ideo Anaxagoras etiā bene dixit: cū dixit q intelligētia nō mouetur neqz recipit passionē: nec admiscetur cū alio: cū posuerit ipsam principiū motus. Secundum eni hūc modū solum erit motor. s. vt sit non motuz: ꝛ ꝑm hunc modum erit dominans scilicet vt sit non admixtum.

¶Idest ꝛ recte sequit b̄. s. vt primꝰ motor nō moueat oīno 37
neqz ꝑ se neqz ꝑ accns ex b̄ qđ dicā. D. icepit iducere ꝓpositiōes gbꝰ vtit i hac declaratiōe ꝛ dixit (necesse ē. n. ꝛc.) i. manifestū. n. ē ꝑ se q i rebꝰ q̄ attribuunt motui sūt tria gña. s. motor: ꝛ illud ꝑ qđ mouet motor: ꝛ ē illud qđ segit motorē ꝛ motū. U. g. i aīali: qm̄ motor est aīa: illud aūt ꝑ qđ mouet iste motor est musculus: aut calor naturalis qui est in lacertis: motū aūt est corpus. D. icepit dicere ꝓpria vniuscuiusqz istoꝝ generū: ꝛ dixit (motū aūt necesse est vt moueat ꝛc.) .i. motū aūt qđ est tertiū nō necesse vt moueat qm̄

ueat qñ moueꝫ: ſz forte mouet ⁊ forte nō: ⁊ ſeqꝫ ex ꝶ q̄ po
ſtremū motū in mūdo nihil mouet oīno: ⁊ ſi nō ꝓcederet
in infinitū: ⁊ cū virit illud qđ eſt ꝓpriū poſtremo motori: in
cepit dicere illud qđ eſt ꝓpriū ei p q̄ mouet primus mo
tor. ſ. inſtr̄o: ⁊ virit(⁊ illud p quod mouet neceſſe ē vt mo
ueat ⁊ vt moueaꝫ). i. ⁊ vt moueat. i. ⁊ ꝓpriū ē ei p qđ mo
uet motor vt moueat: ⁊ vt moueaꝫ iſimul. D. icepit declа
rare q̄ neceſſe ē in ꝶ vt moueaꝫ qñ mouet: ⁊ virit(ꝶ enī ēt
trāſmutaꝫ: qñ ꝶ nō mouet niſi qñ prīᵐ motor mouet ip
ſuz: neceſſario ſeqꝫ vt qñ mouet moueaꝫ). D. d. (⁊ cū ꝶ ē
ꝯiunctū cū moto ⁊c.). i. ⁊ cū ꝶ appet q̄ illud p qđ mouet
prīᵐ motor moueꝫ qñ mouet poſtremū motum: qz tan
git illud poſtremū motū: ⁊ ꝶ manifeſtū ē i eis q̄ moueꝫ in
loco: appet. n. q̄ motū ñ trāſferꝫ niſi trāſferaꝫ cū eo ꝯiun
cū p aliqđ ſpatiū ⁊ virit: q̄ ꝶ appet i motis i loco: qñ il
lud p qđ alterat primū alteras exiſtimaꝫ i plurib⁹ nō alte
rari: ſicut manᵘ mortificaꝫ mediāte rete piſcis rachada vl
rabada narcha noti: ⁊ ſic ſol calefacit acrē mediātib⁹ cor
porib⁹ celeſtib⁹: ⁊. d. aliqđ ſpatiū ⁊ nō virit totū ſpatiū: qz
appet q̄ iſtr̄z p qđ ſit mouē forte aſſociaꝫ motu vſqz ad fi
nē motus: ⁊ forte aſſociaꝫ ei p aliqđ ſpatiū: ſicut chorda q̄
dirigit ſagittā: ⁊ manᵘ q̄ ꝓjicit lapidē: ⁊ cū idurit ꝓpria po
ſtremi ⁊ medij: idurit ꝓpriū primi: ⁊ virit(illud aūt qđ
mouet ⁊c). i. ē ꝓpriū ei qđ mouet p ſe nō qz mouet p aliđ
hoc: vt nō moueaꝫ oīno: ⁊ intendit hāc diſpōnē eē i primo
motore totius: ⁊ hoc nitiꝫ declarare ex hoc ſermōe. Et cū
poſuit hāc ꝯcluſionē poſitiōe: incepit declarare quō ſequiꝫ
a ꝓpriis moti: ⁊ eius p qđ moueꝫ: cū eo qđ eſt ꝓpriū etiaz
primo ſm q̄ eſt prīᵐ motor totius: ⁊ virit(cū igiꝫ inue
nimus ⁊c. i. ⁊ cū inuenimus poſtremū in mūdo: ⁊ eſt motū
ſepatū a motore: cuz ſit ꝓpriū huic vt nō moueat: ⁊ inueni
mus illud p qđ eſt motus iſtius poſtremi moti puenire in
mūdo ad motū ex ſe. ſ. a motore in eo q̄ ē primū ⁊ pricipiū
totius: ⁊ primū ſm q̄ eſt primū nō dz eſſe prius in eo qđ ē
poſt ſolūmō ſm diffinitionē: ſz ſm eē ⁊ diffinitionē ecōtra
rio diſponi i motore p quē mouenꝫ mota ex ſe. ſ. gnābilia
⁊ corruptibilia: neceſſe eſt vt iſte motor ſit ſeparatᵘ a moto
oīno: nō ſit motū oīno: ⁊ vt ſit ſepatᵘ a moto: Q ñ cū ali
quid fuerit ꝓpoſitū ex duob⁹ oppoſitis: quoꝝ vtrūqz exiſtit
per ſe: ⁊ alterū eoꝝ fuerit ſepatū a reliquo: neceſſe eſt vt re
liquū ſit ſepatum. U. g. q̄ ſi terra ⁊ aqua ſint ſepata i mi
xto: ⁊ vtraqz eaꝝ exiſtit per ſe. ſ. q̄ neutrū ē neceſſariū i eſſe
alteri⁹: ⁊ aqua fuerit abſtracta a terra in aliquo loco: ne
ceſſe eſt vt terra ſit abſtracta ab aq̄ in aliquo loco. Sūt. n.
duo extrema ⁊ mediū cū igiꝫ alterꝫ extremū fuerit: neceſſe
eſt vt aliud ſit: ⁊ ſili⁹ eſt de ꝓmo motore cū medijs ⁊ poſtre
mo moto: media. n. ꝛz ſint plura eādē hñt nāz. ſ. illud p qđ
fit motᵘ. Sūt igiꝫ in ſcdo ordine ſequēte primū motorē: ⁊
motū ē i tertio ordine. Si igiꝫ nō fuerit dictū q̄ prīᵐ mo
tor neceſſe ē vt ſit exiſtēs p ſe: nō ſeqꝫ ex ꝶ q̄ poſtremū mo
ueꝫ: ⁊ nō mouet ꝶ q̄ primū moueat ⁊ nō moueaꝫ: ⁊ iō ad
didit illis duob⁹ ꝓpriis q̄ poſuit qđ primū ⁊ pricipiū ſm
q̄ ē pricipiū ē ſepatū i eſſe nō i diffinitiōe. Cū igiꝫ poſue
rit ipz eſſe ſepatū i eſſe cū illis duob⁹ ꝓpriis motis moti ⁊
eiᵘ p qđ fit motᵘ: declarabiꝫ tūc tertiū ꝓpriū qđ ē q̄ſitū in
primo motore: ⁊ nō ſufficit i hac declaratiōe q̄ prīᵐ mo
tor ſit ſepatᵘ i eſſe: qñ pōt aliqs dicere ꝛz ſit ſepatᵘ i eſſe: tñ
ē mirtū cū eo qđ moueꝫ ab eo tali mirtiōe qđ nō pōt eua
dere cū moueaꝫ cū motu moti: ſicut ſi aliqs dixerit q̄ elta
nūꝫ ꝛz iueniunꝫ niſi mirta. Cū igiꝫ fuerit poſitū ꝓpriū po
ſtremi: ⁊ ipz eē ſepatū a motore tūc verificabiꝫ ꝓpriū pri
mi principij ſm q̄ ē motor: ⁊ pricipiū. ſ. qđ nō moueꝫ: ⁊ ſi
ēt fuerit poſitū ꝓpriū poſtremi: ⁊ nō fuerit poſitū ꝓpriū
principij: no cōplebiꝫ demōſtratio: ſicut fecit Themiſtius
in ſua expoſitiōe: ⁊ vocauit queſitū tertiū: qz ē tertiū eoꝝ q̄
poſuit ex ꝓpoſitiōib⁹: nō qz ē tertiū triū generꝫ: ſz ē primū
eoꝝ ⁊ poſtremū ē tertiū motū: ⁊ ſcdz ē mediū aut media.
Et qz Anara. fuit primus eoꝝ q̄ iuenit ꝶ ꝓpriū de p⁹. prin
cipio: dixit(⁊ iō Anara. ⁊c.) ⁊ itēdebat p ꝶ qđ dixit: non
recipiēs paſſionē nō alterabile nec trāſmutabile: ⁊ itēdit p
nō mixtū nō corp⁹ neqz i corpe. D. d. (ſm igiꝫ hūc modū
ſolū erit motor). i. ſm igiꝫ hūc modū erit motor vltim⁹. ſ.
vt nō ſit motū aliquo mō trāſmutationū ē: ⁊ q̄ vlr̄ nō ad
miſceꝫ mā. D. d. (⁊ ſz hūc modū erit dominās). i. domi
nans res paſſiuas generabiles ⁊ corruptibiles: naz ſi eſſet
in materia pateretur a rebus quas mouet ⁊ ſic contingeret
tranſmutatio ⁊ corruptio: ⁊ non eſſet motor eternus.

¶ At vo ſi nō ſm accidēs ſz ex neceſſitate mouetur
mouēs: niſi aūt mouetur nō vtiqz mouet: neceſſe ē
mouēs ſi mouetur aut ſic moueri q̄ ſit ſm eādē ſpe
ciē motᵘ: aut ſm alterā. Dico āt q̄ calidū ⁊ ipſuz
calefieri: ⁊ ſanās ⁊ ſanari: ⁊ ferēs ⁊ ferri: aut ſanās
ferri: ferēs āt augeri: ſz manifeſtū q̄ñ ipoſſibile ē.
Oportet enī vſqz ad idiuidua diuidētes dicere: vt
ſi aliqs docet geometrizare: ⁊ doceri geometriza
re idē ē: aut ſi ꝓjiciat: ꝓjici ſm eūdē modū ꝓiectiōis
aut ſic qdē nō ē. Sz aliud ex alio genere: vt qō ferꝫ
augeri: hoc āt augēs alterari ab altero: hoc āt al
terās ſm alterꝫ quēdā moueri motū. Sz neceſſe ē
ſtare: finiti enī ſūt motᵘ. Iterꝫ aūt i idē reflectere:
⁊ alterās dicere ferri idē facere eſt: ⁊ ſi mor dicat
ferēs ferri: ⁊ docēs doceri. Manifeſtū ē. n. qđ mo
ueꝫ: ⁊ a ſupius mouēte qđ moueꝫ oē: ⁊ magis a pri
ori mouctiū. At vo hoc ipoſſibile ē. Docēs. n. ac
cidit addiſcere: quoꝝ hoc qdē nō habere: illud au
tē ſciam habere neceſſariū eſt. Amplius autē his
magis irrationabile eſt: qñ accidit oē motum eſſe
mobile: ſiqdē ab eo qđ moueꝫ: moueꝫ: oē qđ moue
tur. Erit enī mobile: ſicut ſi aliqs dicit: qñ ſanati
uum ⁊ ſanās ſanabile erit: ⁊ edificatiuū edificabi
le: aut mor aut ꝑ plura. Dico autē ſicut: ſi mobile
qdē ab alio eſt oē motiuū ſz nō ſm eūdē motū mo
bile quo mouet primū ſed ſm alterꝫ: vt ſanatiuū ⁊
diſciplinatiuū: ſz hoc aſcēdēs perueniet aliqñ ad
eādē ſpeciē: ſicut dixim⁹ prius. Hoc qdē igiꝫ hoz
ipoſſibile: aliud aūt figmētū eſt. Incōueniēs enī ē
alteratiuū ex neceſſitate augmentatū eſſe.

¶ Et poſtea ſi motor nō mouet ꝑ accidēs ſz neceſſa 38
rio: ⁊ ſi nō moueꝫ nō mouet: ſeqꝫ neceſſario ſi mo
tor moueꝫ vt moueaꝫ: aut illo eodē mō quo mouet
aut alio. U. g. aut vt calefaciēs ipz calefaciat ipm:
ſanās ipm ſaneꝫ ⁊ ipſum trāſferēs tranſferaꝫ: aut
vt trāſferaꝫ ſanās: ⁊ ſaneꝫ trāſferēs: aut vt augmē
teꝫ. Sed hoc manifeſtū eſt: q̄ hoc eſt ipoſſibile: ne
ceſſe ē enī vt diuiſio pueniat ad idiuidua. U. g. q̄
q ſcit geometriā alicuius rei addiſcit geometriā il
lius eiuſdē rei: ⁊ qđ ꝓjicit aliquid ꝓjiciꝫ illo mō ꝓ
iectiōis: aut vt nō ſit ſm hūc modū ſz vnūqđqz mo
ueꝫ ſm vnūqđqz generꝫ. U. g. vt trāſferēs augmē
teꝫ ⁊ augmētās altereꝫ ab aliquo: ⁊ alterās iſtud
moueaꝫ alio mō. Sed ſi fuerit ita cōtinget vt mo
tus ceſſet. Modi enī motᵘ ſunt finiti. Si autez ali
quis dixerit q̄ hoc recipr̄ocaꝫ ita q̄ alterās trāſſe
raꝫ: tūc erit ſermo illi ſimilis: ſi dixerit de ꝓjnci-

pio q̄ trāsferē ⁊ sciēs addiscit. Manifestū ē eni q̄ omne motū ēt mouēs a motore supiori: ⁊ maxime mouētiū: ſz hoc est ipossibile. Necesse ē eni vt docēs addiscat illud de cuius quodaz nō hz sciam: ⁊ de quodā hz sciētiā. Et magis iprobabile etiaz est hoc qđ sequit ex hoc: vt omne qđ innatū est mouere sit innatū moueri: si omne qđ mouet moueat a motore moto. Hoc eni est simile sermoni dicenti: q̄ omne qđ innatū est sanare: est innatuz sanari: ⁊ omne qđ est innatū edificare est innatuz edificari: aut primo aut p plura media. U.g. q̄ omne qđ innatū est mouere innatū est moueri ab alio. Sz motus quo innatū est moueri ſm ipsum nō est motus ſm quē innatū est moueri suū cōpar: sed alius motus. U.g. q̄ illud qđ innatū est edificari innatum est doceri. Sed si ascēderis ex hoc ad principiū in aliqua dispositiōe veniet ad illū cūdē moduz sicut dixim⁹ superius. Qđdaz igit huius qđ dixim⁹ hic est impossibile: ⁊ qđdā fictū: ⁊ hoc est improbabile dicere. ſ. q̄ illud quod est innatum alterare necessario innatum est augeri.

38 Cū posuit q̄ si fuerit necessariū in hoc q̄ motor moueat ipsum moueri: ⁊ est necesse si hoc fuerit ita vt mouerit sit in eo aut essentialiter aut accidētaliter: ⁊ destruxit q̄ moueri sit in eo accidētaliter: vult igit hic destruere ſm cōdiuidēs qđ ē: q̄ moueri sit in eo essentialiter: ⁊ dixit (⁊ postea ⁊c.) i. ⁊ post hāc declaratiōem predictā. ſ. q̄ necesse est hic esse motorē q nō mouet accidētaliter si fuerit motū essentialiter: ⁊ ois motor non mouet nisi moueat: necesse est vt motor moueat illo mō motus quo mouet: aut alio mō mot⁹ ⁊ hic est syllogismus hypotheticus ꝯtinuus: cui⁹ ꝯsequēs diuidit in duo opposita. D. dedit exēpluz de ℔ qđ dixit: ⁊ dixit. (U.g. ⁊c.). i. ⁊ exēplū eius q̄ motor mouet illo modo motus quo agit: est vt calefaciēs calefiat qñ calefacit: ⁊ sanās sanet qñ sanat: ⁊ trāsferēs trāsferat qñ transfert: ⁊ exēplū eius qđ mouet alio mō motus a mō quo agit: hoc ē: vt sanās trāsferat ⁊ tūc sanet. ſ. q̄ trāslatio sit necessaria in sanatiōe eius: ⁊ trāsferens etiā moueat alio mō motus U.g. augeat. Et cū induxit istos duos modos. ſ. ꝯsequēs in hoc syllogismo: incepit destruere eos ⁊ dixit (sed manifestū est hoc esse ipossibile). ſ. duos modos esse ilsimul. D. incepit destruere alterū moduz: ⁊ est: q̄ motor mouet necessario illo mō motus quo agit: ⁊ dixit (necesse est eniz vt diuisio ꝓueniat ⁊c.). i. ⁊ est ipossibile vt trāsmutās trāsmutatū trāsmutet mō trāsmutatiōis ſz quā trāsmutat: qñ cū diuiserimus trāsmutationē quousq̄z ꝓueniamus ad idiuidua q̄ sūt in mō illius trāsmutatiōis: ꝯtinget vt idē sit trāsmutatū ⁊ trāsmutās eodē mō. U.g. q̄ cū nos diuiserimus trāsmutationē ⁊ trāsmutatū tres trāsmutationes que sunt alteratio: augmētatio: diminutio: ⁊ trāslatio: ⁊ diuiserim⁹ vnā eaz in suas ꝓprias spēs. U.g. vt diuidamus qualitatē in sua ꝓpria genera: ⁊ accipiamus ex eis vnā spēm. U. g. formā q̄ est in aiato ſm q̄ est aiatū: ⁊ acceperim⁹ ex istis sanitatē ⁊ accepimus ex istis vnū indiuiduū qđ agat vt patiat ꝯtinget vt sanās qđ ē medicus. U.g. sanet: qđ est valde iprobabile. ſ. ille q sanat a febre sanet ab ea qñ sanat: ⁊ silr si accepimus aliqđ idiuiduū idiuiduoz formaz q̄ sunt in aīa. U.g. sciēs geometriā: cōtinget eni vt sciat aliqđ de geometria ⁊ addiscat insimul. U.g. vt sciat mēsurā triāguli ⁊ addiscat ipam ilsimul. Et cū destruxit primā diuisionē: ⁊ est vt moueat mō mot⁹ q̄ mouet. D. d. (aut vt nō sit ita ⁊c.). i. aut dispositio mouētiū nō erit talis. ſ. vt moueant illo mō mot⁹ quo mouēt: ſz vnūqđq̄z mouētiū mouet genere motus alio a genere quo mouet. U.g. vt trāsferēs augeat: ⁊ augmētās altaret: ⁊ alterās moueatur alio motu. D. d. (sed si ℔ fuerit). i. sed ꝯtinget ex ℔ puenire ad motorē q nō mouet: genera eni motuū qb⁹ mouent motores sūt finita. U.g. q̄ si trāsferēs trāsfert qñ alterat: ⁊ alterās alterat qñ auget: sequit necessario vt augmētās augmentet nō ita q̄ trāsmutet: cū nullū ℔ sit genus quātū mot⁹: ⁊ ſz ℔ nō ois motor mouet: neq̄z illo mō quo mouet: neq̄z alio mō. Et q̄ aligs pōt dicere q̄ possibile ē vt ℔ reciprocet. ſ. vt trāsferēs trāsferat cū alterat: ⁊ alterās cū augmentat: ⁊ augmētas qñ trāsfert: ⁊ segt ex ℔ primū ipossibile qđ ē vt idē trāsferat ⁊ trāsferat eodē mō ⁊ sanet ſm q̄ sanat: dixit (si aūt dixerit aligs ⁊c.). i. ex ista positiōe segt vt res moueat eo mō quo mouet: sicut segt ex ꝓia positiōe: ⁊ i nihilo differūt: ſz in prima res alterat qñ alterat sine medio: ℔ aūt cū medio: ⁊ idē est impossibile siue aliqd moueat aliqd ſm q̄ mouet illo mō motus cū medio aut sine medio. Et q̄ ꝯsecutio ista nō apparet nisi qñ fuerit positū q̄ mouētia q̄ mouent ſm hūc modū: necesse est vt reducant ad primū motorē q est cā in inueniēdo motū in eis: ⁊ sine ipso nō moueret: dixit (manifestū est eni q̄ omne motū ⁊c.). i. ⁊ necesse est q̄ in istis sequat ipossibile ꝓdictū ⁊ est aliqd moueri illo mō mot⁹ quo mouet: q̄ manifestū est q̄ oē motū cuiuscūq̄z generis sit generū mot⁹ si mouet qñ mouet: nō mouet nisi a motore q est ante ipsum: ⁊ hoc intēdebat per motorē supiorē: ⁊ dixit (⁊ maxime a primo mouētiū) quoniā cū mouētia mouent ex alijs: postremū eoz nō mouet nisi ꝓ motorē q est ante ipsum. ſ. q̄ mouet ipsuz: ⁊ silr istud ſcōm nō mouet nisi ꝓ tertiū qđ est ante ipsum ⁊ oia nō mouēt nisi ꝓ primū motorē. Si igit posuerimus. U.g. q̄ generās generat qñ alterat: ⁊ alterās alterat qñ trāsfert: sequitur necessario vt trāsferēs sit principiū istoz motuū: ⁊ motor istius motus est primus motor. ⁊ silr illud qđ mouetur ab eo: ⁊ cū ita sit: ⁊ posuerimus vt trāsferēs qđ est primus U.g. trāsferat qñ generat: ⁊ gñatū nō pōt esse nisi qñ trāsferēs fuerit: qñ ita fuit positū: sequit necessario vt trāsferēs nō sit trāsferēs nisi trāsferat. Sz q̄ ipossibile nō apparet in ℔ loco bene in moto in loco. Existimat eni q̄ motor in loco mouet se: idurit modū motus in quo apparet ipossibile sequēs hāc ꝓpositionē vlr: ⁊ dixit (segt eni vt sciens addiscat ⁊c.). i. segt eni ex hac positione vt primus motor U.g. in alteratiōe vt sciēs doceat idē nūero: ⁊ addiscat ipse ilsimul: ita q̄ q docet angulos triāguli esse equales duobus rectis addiscat demōstrationē ei⁹ iqñ docet ipaz: segt eni hoc vt idē sciat ⁊ ignoret insimul. Addiscere eni est ſm ignorātiā: ⁊ docere ſm sciaz. Et. D. d. (⁊ magis iprobabile est ⁊c.). i. ⁊ vlr q dicit: q̄ motor nō mouet nisi ſz q̄ mouet: segt ei incōueniēs qđ cōtingit ℔ inconueniēs q̄ dixit (aut ex primo aut p media plura vno). i. aut ex primo qñ mouet illo mō mot⁹ quo mouet: si aūt posuerimus q̄ mouet alio mō motus ab eo quo mouet: veniet idē ipossibile. ſ. mouere p medīū: ⁊ iste sermo ⁊ ꝓdict⁹ sunt idē ⁊ eadē demōstratio: ſz idurit primū i forma demōstratiōis. ⁊ scōz in forma ducētis ad ꝓbabile. In hac eni positiōe adunata sūt ℔ duo. ſ. ipossibilitas ⁊ iprobabilitas.

¶ Non ergo necesse est semp moueri qđ mouet ab altero ⁊ ab hoc qđ moueat: stabit ergo. Quare etiam a quiescēte mouebit qđ mouet primū: aut ipm seipsuz mouebit. At vo si oporteat cōsiderare vtrū causa motus ⁊ principiū motus sit ipsum seipsum mouens: aut que est ab alio illā oēs ponūt. Ipsuz enim quod per se est causa: semper prior est eo qđ est ſm alterum: ⁊ quod ipsius est.

¶ Nō igit ē necessariū vt motū moueat ab aliquo 39
semp: vt istud aliud moueat: cessabit hoc igit. Et

primum

primũ motũ aut mouebit a quiescẽte aut ipsuꝫ mouebit se. Si igit est necessariũ cõsiderare qõ istoꝝ duoꝝ est cã ꝛ principiũ motus: vtrũ illud qõ mouet ex se aut illud qõ mouet ab alio. Quilibꝫ.n.hõ festinat ad ponẽdũ hoc. Illud eni qõ p se mouetur aliqua dispositione semper est cã prima eius cuiꝰ transmutatio est in illa dispositione etiam.

39 ¶ Idest ꝛ cũ declaratuꝫ est qꝫ ipossibile est vt aliqd moueat ab aliquo extrinseco moto: ꝛ sic in infinitũ: ſz necesse est vt hoc esset sicut declaratũ fuit prius apud primuꝫ motũ qõ nõ mouet a motore extrinseco moto. D. d. (primũ igitur motũ aut mouebit a quiescẽte ꝛc.). i. necesse ẽ igit vt primũ motũ in loco moueat a motore q nõ est innatũ mouere: aut moueat a motore q mouet se: vt intẽdit Platon ꝑm suã positionẽ qꝫ ois motor de necessitate mouet. D. d. (si igit necesse est considerare ꝛc.). i. ꝛ si necessariũ est in hac ꝑscrutatiõe ꝓsiderare: qõ istaꝝ rerꝫ motaꝝ ẽ dignius vt ponat primũ vtrũ illud qõ mouet ex se: aut illud qõ mouet ex alio extrinseco. Quilibet eni homo ꝓuenit nobiscũ in hꝫ qꝫ illud qõ mouet ex se est dignius vt sit primũ principiuꝫ ꝙz illud qõ mouet ex alio ꝛc. dixit (quilibet homo festinat ad ponẽdũ hoc) dedit cãm in hoc: ꝛ dixit (illud eni qõ p se mouet ꝛc.). i. ꝛ hꝫ manifestũ est oibꝰ ꝛ ꝓcessuꝫ eis: qm illud qõ p se est in dispositiõe p quã est mouẽs semp est cã precedẽs illud p qõ aliud est in illa dispositiõe. s. p quã est mouẽs: ꝛ dixit hoc: qm si hꝫ ẽ necessariũ in hꝫ qꝫ aliqd moueat vt moueat: tũc motor q hꝫ in se istã dispõnẽ est dignior vt sit motor: ꝙz illud qõ hꝫ hãc dispositionẽ ex alio.

¶ Quare hoc cõsiderãdũ est accipiẽtibꝰ alterum principiũ: si aliqd mouet ipsum seipsum quõ mouet ꝛ ꝑm quẽ mouet modũ. Necesse igit omne qõ mouet esse diuisibile in semp diuisibilia. Hoc eni ostẽsuꝫ est prius in vniuersalibꝰ de natura: qꝫ omne qõ mouet ꝑ se cõtinuũ est. Impossibile igit est ipsum mouens seipsum penitus mouere ipsum se ipsuꝫ. Fert eni vtiqꝫ totũ ꝛ fert ꝛ ꝑm eãdẽ loci mutationẽ: vnũ cũ sit ꝛ indiuiduũ specie: ꝛ alteret ꝛ alteret. Qm̃ doceret vtiqꝫ ꝛ doceret simul: ꝛ sanaret ꝛ sanaret ꝑm eãdẽ sanitatẽ. Amplius determinatũ est qꝫ mouet mobile. Hoc aũt potentia est qõ mouet: nõ aũt actu. Qõ aũt est potẽtia in actũ vadit. Est aũt motꝰ actus mobilis iperfectus. Adoues aũt iaꝫ actu est: vt calefacit calor: ꝛ oino generat habẽs speciẽ. Quare simul ꝛ idẽ ꝑm idez calidũ erit ꝛ nõ calidũ. Similiter aũt ꝛ aliorum vnũqõqꝫ quoꝝ mouẽs necesse ẽ habere vniuocũ. Hoc quidẽ ergo mouet: id aũt mouet ipꝫ seipm mouẽs.

40 ¶ Oportet igit cõsiderare nũc de hoc incipiendo alio modo. s. si aqd mouet se qualiter mouet: ꝛ quo modo. Dicamus igit qm̃ necesse est vt omne motum diuidat in diuisibilia: hoc enim declaratũ est prius in nostro sermone de summis de natura. Omne eni motũ p se est cõtinuũ: ꝛ impossibile est vt illud qõ mouet se moueat se ꝑm totũ. Qm̃ tunc ꝑm totũ transferret ꝛ trãsferet eodẽ modo trãslationis: ꝛ est vnũ indiuisibile in sua specie: ꝛ tũc idẽ alterabit ꝛ alterabit: ꝛ sic sciet ꝛ addiscet insimul: ꝛ sanabit ꝛ sanabit eadẽ sanatiõe. Et iam determinauimus etiã qd intẽdimus cũ dicimus qꝫ aliquid mouet ꝑm qꝫ mouetur: ꝛ est qꝫ in potẽtia mouet ꝛ nõ in actu. Et illud qõ mouet semp nitit ad perfectionẽ: ꝛ motus est perfectio nõ cõpleta ci qõ innatũ est moueri: ꝛ motor aũt iam exiuit in actum. A. g. qꝫ calefaciẽs est caliduꝫ ꝛ vniuersaliter est illud qõ iam hꝫ formã: ꝛ sic idẽ in eodez modo erit calidum ꝛ nõ calidũ insimul. Et ꝑm hũc modũ est de qualibet aliaruꝫ rerum motarum quarum motor est vniuocum ꝑm formam.

¶ Cũ declarauit qꝫ omne motũ in loco reducet ad motũ ex se: ꝛ qꝫ illud qõ sequit de hoc in motis postremis particularibꝰ seqt silr in motis primis vlibꝰ: siue fuerit vnuꝫ siue plura: ꝛ declarauit qꝫ necesse ẽ vt motor ꝑ quẽ mouet motũ ex se primũ nõ moueat oino neqꝫ essentialr neqꝫ accidẽtaliter: ꝛ declarauit qꝫ idẽ ipossibile est vt moueat ꝛ moueatur eodẽ mõ: vult perscrutari de moto ex se ꝑm qꝫ est motũ ex se: quõ mouet: ꝛ a quo mouet: ꝛ intẽdebat hoc: qm̃ videbat Platoni qꝫ motũ ex se cõponit ex moto ꝛ motore q mouet se: ꝛ ideo dixit (oportet nos nũc ꝓsiderare ꝛc.). i. ꝛ intẽdit ꝑ hoc illud qõ mouet ex se: qõ manifestuꝫ est esse motũ. D. d. (dicamus igit qꝫ necesse est ꝛc.) ꝛ intẽdit ꝑ hoc illud qõ declaratũ fuit prius. s. qꝫ omne motũ est corpus: ꝛ qꝫ omne corpus diuidit in corpora diuisibilia semꝑ: ꝛ qꝫ impossibile est corpus diuidi in indiuisibilia sicut dicũt platonici: ꝛ cũ dixit qꝛ est ꝙtinuũ: innuit cãm que facit motum esse ꝙtinuũ. Motus eni qꝛ est ꝙtinuus fuit necesse vt subiectũ eius sit de natura ꝙtinui: ꝛ nõ de natura discreti. Et cũ posuit hãc ꝓpositionẽ dicẽtẽ qꝫ omne motũ est diuisibile: sequit vt omne motũ sit corpus: siue ponat mouere se: aut moueri a motore alio. Et cũ verificauit hãc cõsecutionez: ꝛ iam declarauerat qꝫ impossibile est vt idẽ ꝑm qꝫ est corpus moueat se: ita qꝫ moueat se ꝛ moueat eodẽ mõ: posuit etiã hãc ꝓpositionẽ: ꝛ dixit (ꝛ ipossibile est vt aliud ꝛc.). i. ꝛ iste sermo intellectus est ꝑdictus dicto. s. qꝫ impossibile ẽ qꝫ aliqd moueat ꝑm qꝫ mouet: ꝛ hꝫ est in motis ꝛ mouentibus ꝙ dicunt vniuoce: ꝛ dixit hoc: qꝛ hoc nõ est impossibile nisi in motoribꝰ que sunt corpora aut virtutes in corporibꝰ. Et iõ existimauit plato qꝫ mota ex se mouent a motoribus abstractis. s. qꝛ ponebat qꝫ mouẽs se est abstractuꝫ: ꝛ qꝫ abstractũ est mouẽs se. Sed si hoc fuit ita: tũc motus ꝛ mouere illic dicent equiuoce cũ motu q est hic. Et error contingit platoni ex hoc qõ opinabat qꝫ primus motor in corpore qui mouet ex se nõ est corpus: ꝛ est vera opinio: ꝛ opinãs est cũ hoc: qꝫ ois motor siue fuerit corpus: siue nõ: non mouet nisi moueat vno mõ motus dicto vniuoce. Et fuit ipossibile apud ipsuꝫ vt motor q est corpus moueat se ꝛ silr q est virtus in corpe. Et tũc ꝓclusit ex hoc qꝫ aia non est in corpore ꝛ qꝫ est eterna cũ moueat se: ꝛ hoc esset veruꝫ si aia moueret se essentialiter: ꝛ moueret se motu ꝓprio abstractis. s. vt intellectus ꝛ intellectũ in ea essent idẽ: vt declaratũ est de primo motore: ꝛ de ceteris motoribꝰ abstractis: sed iste motus dicit equiuoce cũ motu qui est a motoribus qui sunt corpora aut virtutes in corporibus: ꝛ omne hoc manifestũ est exercitantibus se in istis scientijs.

¶ Qõ aũt nõ cõtingat ipsum seipsum mouere: ꝛ sic qꝫ vtrũqꝫ moueat ab vtroqꝫ ex his manifestuꝫ est. Neqꝫ eni erit primũ mouẽs nullũ: si idem vtrũqꝫ mouebit. Qõ eni prius est magis est causa mouendi ꝙ sequẽs ꝛ mouebit magis. Dupliciter eni mouere erat: aliud quidẽ qõ ab alio mouet ipsum: aliud aũt a seipso. Primus aũt est qõ longius est ab eo qõ mouet principio ꝙ mediũ. Amplius non

necesse est mouens moueri nisi a seipso ꝫz accidēs Ergo contra mouet alterū. Accipiebam igitur cōtingere non mouere. Ergo erit aliud quidē qō mouetur: aliud aūt mouens īmobile. Amplius ñ neče ē mouēs aliqd cōtra mouere: ſz aut īmobile aliquid mouere necesse ē: aut ipsuz a seipso mouere: siquidē sēper necesse est motū esse. Amplius aūt dum mouet motum ⁊ mouebitur vtiqz: Quare calefaciens calefit.

41 ¶ Necesse est igitur vt illud quod mouet se sit quiddam motor ⁊ quiddam motū. Et apparet ex hoc quod dicemus q̄ illud quod mouet se non mouet ita q̄ vtraqz pars eius mouetur ab vtraqz parte. Tunc enim neutra pars erit motor: primus cum vtraqz pars moueat se. Quoniam vt sit causa motionis illud quod est prius est dignius q̄ vt sit causa motionis consequens: ⁊ suum mouere ad illud est magis. Mouere autē fit duobus modis. Quorum vnus est vt motum moueatur ab alio. ⁊ alius est vt moueat per se. Et illud quod ē remotius a moto est propinquio principio. Et etiam non sequitur necessario vt motum sic moueat: si motum
38 ex se non fuerit per accidens mouet vtrunqz eorū reliquum: ergo possibile est vt vtrunqz eorū non moueat alterum. Ergo eorum vnum erit motum tm̄: ⁊ alterum motor non motum. Et etiam non ē necessarium vt motor reuertetur ⁊ moueatur: sed est necessarium vt fit aliquid quod moueat ⁊ non moueatur: aut aliquid quod moueť ex se si est necessarium vt semper sit motus: ⁊ si non: tunc moueretur motu quo moueret: ⁊ sic calefaciens calefieret

41 ¶ Idest ⁊ cū motum ex se ipossibile ē vt moueat se ita q̄ motor i eo sit motū idem: necesse ē vt sit cōpositū ex motore q̄ non moueť ⁊ ex moto: qm̄ si motor in eo fuerit motū: tūc ipsum erit primū motū ex se: ⁊ reuerteť qō: vtrū motū i eo sit motor: aut quiddā ē motor qui nō moueť ⁊ quiddā motum. Et est manifestū q̄ motor a quo mouetur motū per se nō est corpus: qm̄ si esset corpus nō moueret nisi moueretur. si Ari. igiť esset cōtentus in hac declaratione de dispositiōe motus ex se esset sufficiēs in hoc qō intendit: Sz q̄ aliqs pōt defendere ꝙ Platonē dicēdo: quid prohibet q̄ vtraqz pars moti ex se moueat reliquā: ita q̄ motus eius sit quasi reciprocatus in se: dirit (⁊ apparet ex hoc qō nos dicemus ⁊c.) ⁊ intēdit essētialiter ⁊ nō accidētaliter. D. d. (tūc enī ⁊c.). i. sed cū hoc fuerit positū segť vt neutra earz sit primū motū ex se. D. d. (cū vtraqz moueat se ⁊c.). i. ⁊ segtur vt vtraqz earz nō sit primū motū: qm̄ vtraqz earum ē dignior vt sit cā eius quod ē se mouere seipsū q̄z vt sit cā se mouere aliud. Quoniā si mouere aliud est consequens mediāte se mouere seipsū ⁊ est precedens: ⁊ ratio ē econtrario: ⁊ est qm̄ vtriusqz earū mouere seipsū ē se mouere aliud ꝙ prior igiť duarū motionum ē mouere aliud ⁊ cōsequēs ⁊ posterius ē mouere se: qō ē cōtrario ei qō moueť ex se. D. d. (⁊ motio iam fuit duobus modis ⁊c.) ⁊ demōstrat destructionem istius positionis. s. vt duo mota aut plura vtrunqz eorū moueat reliquū essētialiter: ex hoc qō declaratum ē q̄ motū qō inuenitur ex eis que mouenť īnsimul q̄ sūt duo ⁊ plus: est duobus modis: Quorū vnus est motuz qō moueť ab alio: Et alterū motū quod moueť pse. Et est illud ad quod peruenīūt mota ex aliis: ⁊ illud qō ē remotius a postremo moto: ⁊ est illud qō ē ꝑpīquius principio qō ē motū ex se: ē dignius mouere q̄z ꝑpīquius ei: Et ꝑm hoc erit ipossibile vt vtrūqz duorū motorū moueat reliquū essentialiter: Tūc enī vtrūqz erit motū ⁊ motor i simul eodē modo: ⁊ nō erit illic primus motor primū motū ex se nec postremū motū nec media: Et totū hoc ē econtrario ei qō positū fuit de dispōne in loco: Sed q̄ hoc nō prohibet hoc eē p accidens. s. vt illud quod mouet p se accidat ei vt moueat aliud: dirit (⁊ etiā nō sequit necessario ⁊c.). i. ⁊ cū in motis que sūt huiusmodi. s. quorū vtrūqz mouet reliquum essentialiter non fuerit motū ex se: non segť vt motū eor moueat aliud. Hoc. n. non est necesse nisi in medio qō est inter motum ex se: ⁊ postremo motū quod nō mouet vt declaratum fuit prius: Et cū omne hoc est sicut narrauimus: tunc nō ē possibile vt vtrūqz eorum moueat vtrūqz nisi per accidēs: ⁊ q̄ vtrūqz eorū sit motū ex se: ⁊ ꝺ est econtrario ei qō posuit aduersarius. D. d. (ergo possibile est ⁊c.). i. ⁊ cum vtrūqz eorum non mouet reliquum nisi per accidens: possibile est vt neutrum moueat reliquū ita q̄ ex ambobus non fiat motum ex se nisi per accidens: ⁊ aduersarius ponit q̄ motū ex se mouet se essentialiter ⁊ semper. Deinde indurit conclusiōem que demonstrata est prius: ⁊ dixit (alterum igitur erit motū ⁊c.). i. ⁊ cum motum ex se non potest componi ex duabus partibus quarū vtraqz moueat reliquam: sequitur necessario vt componatur ex duabus partibus quarum altera est motor tū non mota ⁊ alia mota tū. D. d. (⁊ etiā nō est necessarium ⁊c.). i. ⁊ ēt non est necessarium vt motor nō moueat nisi reuertatur ⁊ moueať a se: ⁊ tūc moueat siue moueat se p mediū aut sine medio: contingit enim vt calefaciens calefiat se: ⁊ cum hoc est impossibile necesse est si motus est semper vt sit hic primus motor qui non mouetur ⁊ motum ex se: ⁊ si non: contingeret sicut dixit q̄ calefaciens calefaceret se ⁊ tunc calefaceret aliud quod est impossibile

¶ At vo nec primo ipsum seipsum mouet: nec vna pars: nec plures mouebunt ipsum seipsum. Unū quodqz enim totum si mouetur ipsum a seipso: aut ab aliquo que sunt ipsius mouebitur: aut totū a toto. Siquidem igitur in mouendo aliquā partem est ipsum a seipso. Hoc vtiqz erit primū ipsū seipsum mouens: separatum quidem enī hoc mouebit ipsum seipsum. Totum autem non: si autez totum a toto mouetur ꝑm accidens vtiqz mouebitur: hec ipsa seipsa: Quare si non necessarium accipiantur que non mouentur a seipsis. Totius ergo aliud mouebit cum immobile sit: aliud autem mouebitur. Solum enim sic possibile est aliquid seipsum mobile esse. Amplius siquidem tota ipsa seipsā mouet. hoc qdē mouebit ipsi⁹: aliud vo mouebitur: Ergo totum quidem. a. b. a seipso mouebitur ⁊. ab. a. primo

¶ Et impossibile est etiam vt nulla pars ei⁹ quod 42
primo mouet se: nec plures vna moueat seipsam Quoniam ipsum totum si mouetur ex se: aut mouetur ab aliqua parte suarum partium: aut ipsuz totū mouetur a seipso toto. Si ergo mouetur ita q̄ aliqua pars eius mouetur ex se: Tunc illa pars est primum quod mouet seipsum: quoniā ista ps singulariter mouet seipsam. Illud autem ꝑm totū non. Et si illud totum mouetur a seipso toto: tūc

ista scilicet

ista scilicet partes etiam mouent se per accidens. ¶Et si hoc non est necessarium neqꝫ ponatur eas non moueri ex se: tunc igitur quiddam totius mouet ⁊ non mouetur: ⁊ quiddam mouetur: ¶Et etiã si aliquid ſm totum mouet se: ⁊ quiddam est motor: ⁊ quiddam motũ a.b. ergo mouet ex se ⁊ ex.a.

.A. mouens .B. motum

Tota linea ex se ipsa mouetur ⁊ ab.a.primo.

42 ¶Ista est declaratio in qua sustentatus est Aris. in hoc qꝫ motum ex se componitur ex motore qui non mouetur ⁊ ex moto: non ex moto ⁊ motore qui innatus est mouere se vt ¶Plato dicebat: exponitores autem scilicet Themistius ⁊ Alexander inducunt demonstrationem super hoc alio modo existimando ipsam esse breuiorem ⁊ certiorem demonstrationem Aris. Dicunt enim qꝫ motum ex se non potest euadere a quinqꝫ partibus contradicentibus scilicet aut diuiditur in duas partes motorem nõ motum: ⁊ rem motam: aut vt totum moueat: se aut vt vtraqꝫ pars moueant vtraqꝫ: aut vt pars moueat totum: aut vt totum moueat partem: Et dicunt ad inconueniens in omnibus eis eadem via ⁊ est: quia motor est ipsum motum. Dicunt enim qꝫ si totum mouet totum: erit mouens idem. cum moto: quod est impossibile. Et si pars mouerit totum tũc eadem pars erit in eo motor ⁊ motum. Et similiter si vtraqꝫ pars mouerit vtranqꝫ partem: tunc vtraqꝫ earum mouebit se: non enim est differentia iter hoc qꝫ aliquid moueat se cum medio aut sine medio. Et similiter dicunt si totum mouerit partem sequitur vt totum moueat se: Et totum hoc est error ⁊ deceptio. ¶Primo enim decipiuntur peccantes i hoc qꝫ existimant: qꝫ diuisio qua vtitur in hac declaratione est diuisio in contradicentibus: ⁊ qꝫ demonstratio complebitur quando quattuor contradicentia destruentur: ⁊ remanebit quintum quod est: qꝫ motum ex se compõitur ex motore non moto: quod non est corpus: ⁊ ex moto quod est corpus: ⁊ non est sicut existimauerunt: ¶Quoniam cũ posuerimus qꝫ impossile est vt motum sit ipse motor: tunc necesse erit vt motum ex se diuidaꝫ in duas partes scilicet in motorem qui non mouetur ⁊ in rem que mouetur tãtummodo. Sed quia Aris. vidit qꝫ sunt hic alij modi ab his duobus modis ⁊ potest aliquis existimare qꝫ motum ex se forte est ſm aliquem eorum: incepit destruere eos ad cõfirmandum suam demonstrationem: ⁊ ideo idurit i vnoquoqꝫ eorum conclusionem quam indurit in prima demonstratione ⁊ si demonstratio eius esset fundata supermodum cotradictionis non induceret conclusionem nisi semel. Et quia existimatio magis apparens est qꝫ vtraqꝫ pars moti ex se mouet reliquam ſm reciprocationem: incepit destruere hoc dicendo qꝫ hoc aut erit essentialiter: aut accidentaliter. Et si fuerit essentialiter: continget vt nõ sit in eis motum ex se: ⁊ etiam vt aliquid moueat se ſm qꝫ mouetur. Et cum destruxit duas diuisiones destructum erit vt illud quod mouet ex se sit tale: Expositores autem cum destruerunt diuisionem: que est essentialiter: existimauerunt qꝫ positio esset destructa. ⁊ hoc ẽ secundum peccatum. Et hoc etiam qõ dicunt qꝫ si totum mouetur a parte: continget vt illa pars que mouet moueatur essentialiter: immo sequitur etiam vt illa pars moueatur ex se: necessarium est vt destruatur ista positio: dicendo qꝫ questio reuertitur in hoc qꝫ mouetur ex se quomodo mouetur: Et contingit etiam qꝫ illud quod fuit positum motum primũ non sit primum motum: ⁊ etiam totum moueri a parte est per accidens. ¶Responsio igitur remanebit in modo qui est per accidens ipsum esse impossibile: est enim in rei veritate de modo ſm quem pars mouet partem: cum nullo modo imaginatur qꝫ pars mouet totum nisi per accidẽs: ⁊ re motius est imaginari qꝫ totum mouet partem essentialiter

¶Non igitur vtendum istis duobus modis donec diuidãtur ſm esse essentialiter ⁊ accidẽtaliter: sicut fecit Aris. Sꝫ hoc non fecit in his duobus modis: neqꝫ habuit curam de eis: cum nullus existimet in primo moto ex se qꝫ pars illius mouet totum: aut qꝫ totum mouet partem: cũ pars mouens debet distingui a parte mota ſm esse aut ſm diffinitionem. Et cum ita fuerit: tunc motum ex se diuidetur in duas partes: in motum ex se: ⁊ motum a moto ex se: ⁊ tunc non imaginabitur qꝫ pars mouet totum: aut qꝫ totũ mouet partem nisi per accidens. Et quia isti duo modi q sunt per accidens sunt manifesti non habuit curam de eis Aris. sed habuit curam destruere eos in quibus non bene apparet eos esse per accidens: sicut fecit in partibus que mouent se ad inuicem: ⁊ in ponendo qꝫ quelibet pars mouet se in quo dixit: qꝫ si motũ ex se fuerit tale: cõtinget vt ille partes moueant se per accidens: Aris. igitur non vtit istis modis nisi eis in quibus latet eos esse per accidens: ⁊ sunt illi modi de quibus potest aliquis existimare qꝫ aliquis eorum est motum per se. De eis autem de quibus apparet accidentalitas non habuit curam Aris. ⁊ sunt qꝫ totum mouet partem: aut qꝫ pars mouet totum. Si igit aliquis dixerit qꝫ Aris. debz destruere istos duos modos scilicet totum mouere partẽ: ⁊ partẽ mouere totũ ſm qꝫ sũt p accidẽs. Dicemus ad hoc qꝫ Aris. diuisit eos propter hoc qꝫ accidentalitas ẽ manifesta in eis: ⁊ non voluit destruere nisi eos in quibus accidentalitas non est manifesta per se cum hoc: sicut diximus qꝫ nullus existimat, vt motum ex se sit tale scilicet de eis in quibus accidentalitas ẽ manifesta per se.

¶Quoniam autem mouet aliud quidem quod mouetur ab alio: aliud autem cum sit immobile. Et mouetur aliud quidem mouens: aliud autem nihil mouens. Ipsum seipsum mouens necesse est ex immobili esse: mouente autem: ⁊ adhuc ex eo quod mouetur: non mouente autem ex necessitate sed qualiter euenit. Sit enim. a. mouens quidem immobile: b. vo. quod mouetur ab. a. ⁊ mouens quod est in quo est. c. hoc autem quod mouetur quidem ab ipso. b. non mouens autem nullum. Siquidem enim ⁊ per plura media veni et in. c. sit per vnum solũ. omne igitur a.b.c. ipꝫ seipsum mouet. Sed si aufero. c. A.b. quidem se ipsum mouebit. a. quidem enim mouens. b. vo quod mouetur. c. autem non mouebit ipsum seipꝫ neqꝫ penitus mouebitur. Atvo nec. b. c. mouebit ipsa seipsam sine. a. b. enim mouet in eo qꝫ mouet ab alio: non quia a suiipsius aliqua parte. A.b. igitur solum ipsum seipsum mouet. ¶Necesse est itaqꝫ ipsum seipsum mouens habere mouens: immobile autem: ⁊ quod mouetur: non aliud mouẽs ex necessitate. ¶Contacta autem vtraqꝫ ad inuicem sunt: aut ab altero alterum. Si igitur continuum est mouens: quod enim mouetur necesse est continuum esse manifestũ est qꝫ totum ipsum seipsum mouet. ¶Non eo qꝫ ipsius aliquid huiusmodi sit: vt ipsum seipsum aliquid sit mouere: Sed totum mouet ipsum seipsum. ¶Motum quidẽ ⁊ mouens: quo ipsius aliqd est mouẽs: ⁊ aliquid qõ mouetur: ¶Non enim totum mouet: neqꝫ totum mouetur. Sed mouet quidem. a. B. autem tñ mo-

uetur. Sed tamen. c. ab ipso. b. nō necessario mouetur impossibile est enim hoc.

43 ¶ Et quia aliquid mouet aut ita q̄ moueat ab alio aut ita q̄ nō moueatur. Et aliquid mouetur: aut ita q̄ moueat: aut ita q̄ non moueat omnino. Necesse est vt illud quod mouet se sit ex non moto: ſz est motor ⁊ ex moto: ſz non necessario est motor: ſz currit ꝟz vtrūlibet. Sit igit̄. a. motor ſz nō motū: ⁊. b. motū ab. a. ⁊ mouens. c. ⁊. c. moueat ex. b. ⁊ nihil moueat oīno. Quomā cū ad hoc pueniem⁹ cū mediis plurib⁹ vno ponat vnū mediū tm̄ eē. a. b. c. igit̄ totū mouet se: ſz si abstulerim⁹. c. remanebit a. b. mouēs se. a. n. ē motor. ⁊. b. motū. ⁊. c. nō mouet se: imo ñ erit oīno motor: neq; b. mouebit se sine a. B. enī nō mouet nisi q̄ mouet ab alio nō a pte aliqua ipsius. A. b. n. solū mouet se. Necesse ē igit̄ vt illud q̄ mouet se habeat i se motorē: ſz ē nō motū ⁊ motū. Sz ē nō motor alicuius necessario dū vtrūq; cōuenit cū reliquo: aut dum vtrūq; cōuēit cū reliquo tāgit reliquū. Si igit̄ motor fuerit cōtinu⁹ motū vo necessario ē cōtinuum Māifestū. n. ē q̄ tota res erit mouēs se: Nō q̄ q-dā ipsius ē tale. ſ. mouēs se. Sz tota res mouet se Sz ē motū ⁊ motor: ita q̄ qddā ei⁹ē motor ⁊ qddā ē motū. Nō. n. ip̄z ꝟz totū mouet: neq; ipsū ꝟz totū mouet: ſz mouet ꝟz. a. ⁊ mouetur ꝟm. b. tm̄

Motor tm̄. Motum ⁊ Mouens: Motum tm̄.
A B C

Anima: Calor naturalis: corpus musculi

43 ¶ Et q̄. Cū declarauit q̄ moti ex se quedā ps est motor q nō mouet ⁊ ē forma: ⁊ quedā pars mouet: vult declarare q̄ oē motū ex se primū: ⁊ essentialiter componitur ex pte q̄ mouet tm̄: ⁊ ex pte q̄ mouet: ⁊ q̄ ps mota nō ē de necessitate pp hoc vt sit motor alterius ptis: ſz i qbusdā motis ex se erit motor. ſ. i cis q̄ sūt nō pria: ⁊ i qbusdā nō erit. ſ. i primis: Et itēdebat declarare p hoc q̄ necesse ē vt i motis ex se in qbus sūt plura vno moto sit motū ex se primū: qm̄ si ps mota esset semp motor cōtingeret vt motū ex plure diuideret i plures ptes duabus. Ipse igit̄ ponit has partes eē finitas ⁊ declarat q̄ motū primū ex se in talibus cōponitur ex motore ⁊ moto tm̄ ⁊ cū voluit declarare hoc: incepit diuidere modos motoris: ⁊ dixit (⁊ q̄ aliquid mouet ⁊c̄). i. ⁊ q̄ motor ē duobus modis aut motor q nō mouet oīno quādo mouet: ⁊ ē illud ad qđ inducit nos sermo: aut motor q mouet quādo mouet. Illud autē qđ mouet ⁊ tūc mouet: ⁊ nō est necesse ſp vt sit motor: ſz forte erit motor ⁊ motū: ⁊ forte erit motū nō motor alicuius rei: necesse ē vt motū ex se cōponat ex motore nō moto ⁊ ex moto: ſz q̄ nō de necessitate ē motor: ⁊ ꝟ est qđ est motū ex se primū. ſ. qđ nō mouet a sua pte: illud aūt qđ mouet ex se pp aliquam partē ipsius: sicut ē dispositio i aiali ꝟm totū: ⁊ primū motū i eo ē motor necessario: sicut calor naturalis qui est motor ⁊ motū i aiali necessario: qm̄ cū fuerit separatus a mēbris que mouēt corrūpet. Hoc igit̄ ē illud qđ intendebat declarare i hoc sermōe. ſ. q̄ motū ex se cōponit ex duab⁹ partib⁹ tm̄: Quarū vna ē motor tm̄ ⁊ alia motū: ⁊ q̄ motū ex se cōtinuū naturaliter si primitus nō fuerit tale: necessario ē eo motor talis. ⁊ cū dixit hoc dedit exēplū de litteris: ⁊ dixit (sit igit̄. a. ⁊c̄). i. si igit̄ motū ex se ē cōpositū ex motore q non mouetur. ſ. a. ⁊ ex motore qui mouetur ex. a. plus vno. Ut. g. vt sit compositum ex. a. ⁊. b. ⁊. c. a. autem mouebit. b. ⁊ non mouetur. ⁊. b. mouet. c. ⁊ mouetur ab a. ⁊. c. mouetur ex. b. ⁊ nihil mouet. D. d. (quoniam cum ad hoc peruenimus ⁊c̄). i. ⁊ sine istud motum ex se compositū ponat cōponi ex motis ⁊ motoribus multis: ita q̄ primus motor mouet postremū motū cū pluribus mediis: aut cū vno medio: in hoc qđ intēdimus declarare. ſ. q̄ in oī moto ex se tali ē motū ex se primū qđ cōpōit ex duabus partibus tm̄: ⁊ q̄ illud est motū ex se nō aliqua alia pars partiū q̄ sūt in illo. D. d. (ponatur igit̄ esse p vnū mediū tm̄). i. ⁊ cū nulla differētia ē i ꝟ q̄ ponat mouere cū plib⁹ mediis finitis: aut cmu vno medio: ponat mouere cū vno medio. ſ. ponat cōponi ex trib⁹. mediū. n. vnū eristit i tali nūero. D. d. (a. b. c. igit̄ totū mouet se). i. ⁊ cū posuerim⁹ q̄ mouens se mouet partē postremā ipsius scz. a. māifestū est q̄ ista ex se motū cōponitur ex. a. ⁊. b. ⁊. c. Ut. g. q̄ musculus ē motū ex se: ⁊ cōponit ex tribus. ſ. ex corpore musculi: ⁊ ē postremū motū: ⁊ ex calore naturali q ē motor: ⁊ motū: qui trāsit i neruis: ⁊ ala mouēte q̄ ē forma i illo calore nāli. D. d. (sed si igit̄ abstulerim⁹. c. ⁊c̄). i. ſz si abstulerimus. c. ex hoc moto ex se qđ cōponit ex. a. b. c. tunc remanebit illud qđ cōponit ex. a. b. motū ex se: ⁊ cū dixit: q̄ illud remanēs cōpositū ex. a. b. ē illud qđ i rei veritate mouet se: dedit cāz i hoc ⁊ dixit (a. n. ē motor ⁊c̄). i. ⁊ segit̄ necessario vt illud qđ mouet se sit cōpositū ex. a. ⁊. b. q̄. a. est motor: cū sit necessariū vt mouens se habeat motū ⁊. b. est primū motū ab. a. Q autē nō ē motū: qđ ē necessariū inuenīdo motū ex se. ſ. quia. c. nō ē pars q̄ mouet ab eo: ⁊ ꝟ intendebat cū dixit (⁊. c. non mouet se. ⁊c̄.) nō ē illud quod mouet se: nec ē motū qđ ē in illo qđ mouet se: cū sit declaratū q̄ illud quod mouet se cōponit ex duobus. ſ. a. ⁊. b. Et. c. forte nō erit oīno motor ⁊ remanebit residuū motum ex se. i. illud qđ componit ex. a. ⁊. b. D. d. (neq; b. c. etiā mouet se sine. a.). i. neq; possumus ēt dicere q̄. b. ⁊. c. est illud quod mouet se sine. a. ⁊ intendebat concludere diuisionē. qm̄ non possumus dicere: q̄ illud quod ponit ex. a. ⁊. b. ⁊. c. ē illud qđ mouet se: qm̄ si aufertur. c. remanebit. a. b. mouens se. Neq; etiam possumus dicere hoc in solo a. A enim nō mouetur sine. b. Neq; in solo. b. sine. a. qm̄ necesse est vt. b. habeat motorem: Remanet de necessitate vt illud de quo dicimus mouere se sit compositū ex. a. ⁊. b. Et cum narrauit q̄. b. non ē mouens se: dedit causam in hoc ⁊ dixit (. b. enim mouet q̄ mouet ⁊c̄). i. ⁊. b. nō ē motū ex se. quia positum fuit moueri ex alio scilicet ex. a. non ab aliqua parte in ipso: quoniam si moueretur ab aliqua parte in ipso: tūc illa pars esset mouens se. D. d. (quoniā a. b. solum ē illud qđ mouet se). i. quoniam illud quod cōponitur ex. a. b. est illud quod est necesse vt moueatur ex se ⁊ intendebat q̄. b. non fuit positum in positione diuidi in parte q̄ ē motor nō motū: ⁊ in parte que ē motū: sed posuimus. a. motorem ⁊. b. motum. Et cū posuit omnia ista dedit cōclusionem ⁊ dixit (necesse est igitur ⁊c̄. declaratum ē igitur ex hoc q̄ illud quod ē motum ex se i rei veritate cōponitur ex motore qui non mouetur ex primo moto. Jam igitur concluſit illud quod intendebat declarare: ⁊ est: q̄ motum ex se cōponitur ex duabus partibus scilicet ex motore non moto: ⁊ ex moto quod non mouet de necessitate. D. d. (dum conuenit vtrunq; reliquo: aut tangit ipsū). i. q̄ non sequitur vt motū moueat de necessitate dū mouet a suo motore. Jsta enim concomitantia erit ex duobus. in primo autem moto erit dum fuerit cōuenientia inter ipsum ⁊ motorem. In medio autem dum tangit tertium: Mediū autē necesse ē vt tāgat corpus. Diximus āt motor necesse est vt conueniat. D. d. (si igit̄ motor fuerit cōtinuus ⁊c̄). i. si igitur primus motor est de natura continui: quia est in continuo in rei veritate quod est motum: manifestum est q̄ totum est in toto continuo moto: non in quodam eius. Quoniam non posuimus ipsum propter suam cōtinuitatem cum aliqua parte eius: sed cum toto: ⁊ cum

ita sit

ta sit totum ex se est motor ꝑm totum: sed non eodē mō sed motor ꝓpter.a.ꝛ motum ꝓpter.b.ꝛ dixit: si motor fuerit continuus qꝫ primus motor non est virtus in corpore: ita qꝫ diceretur ⁊tinuum ꝓpter naturam continui cum ipso.s.corꝑis. D.d.(sed est motum ꝛ motor ꝛc.)idest nō continuum.s.qꝫ in eo est motor: ꝛ motum insimul: sed est sicut.d.mouens ꝑm.a.ꝛ mouetur ꝑm.b.tū.

¶Dubitationem autem habet si auferat aliquid quis ab ipso.a.si continuum sit mouens quidem: immobile autem: aut ab ipso.b.quod mouet. Reliqua ergo mouebit ipsius.a.reliqua autem ipsius .b.mouebitur. Si hoc est non erit que primo monetur a seipsa que est.a.b. Remota enim parte ab .a.b.adhuc mouebit seipsam reliqua.a.b.potentia nihil prohibet vtrunqꝫ aut alterum id inq̄ qō mouetur diuisibile esse. Actu aut indiuisibile. Si autem diuidatur non etiam habens est eandē potentia. Quare nihil prohibet ꝛ in ipsis diuisibilibus potentia primum vnum esse. Manifestuꝫ igitur ex his quoniam est primum mouens immobile. Siue enim hoc stet mor qō ab aliquo mouetur ad immobile primum. Siue in quo mouetur quidem: ipsum autem seipsum mouēs ꝛ stans. Utro bigꝫ accidit primo mouens in omnibus esse motis immobile.

44 ¶Et queritur in hoc si ex.a.si fuerit continuum: ꝛ est motor non motum: aut ex.b.quod est motū diminuatur aliquid: vtruꝫ illud quod remanet ex.a. sit motor: ꝛ illud quod remanet ex.b. sit motum. Quoniam si hoc fuerit: tunc.a.b.non erit primū motum ex se. Quoniam ex.a.ꝛ.b. auferetur aliqd ꝛ reliquum mouet se. Dicamus igitur ad hoc qꝫ nō est iopinabile: vt vtrunqꝫ: aut alterum.s.motū sit in potentia diuisibile. In actu aut non. Sed si fuerit diuisum tunc natura eius non erit illa eadē natura. ꝛ ideo non est inopinabile vt in diuisibilibus sit in potentia aliquid primum. Apparet igitur ex hoc qꝫ primus motor non est motum. Quoniam si motum cessabit ꝛ mouetur ab aliquo perueniet ad primum motorem qui non mouetur. Et si peruenīaꝫ ad motum: sed istud mouet se: ꝛ facit ipsum quiescere. Sequitur ex illo modo: ꝛ ex isto insimul: vt primū in oībus motis sit non motū

44 ¶Cum declarauit qꝫ motuꝫ ex se componitur ex motore nō moto ꝛ ex moto qō non mouet de necessitate: ꝛ qꝫ si mouēs inueniatur compositum ex pluribus vno moto: necesse est vt dissoluatur in motum ex se primum. s. in illud cui est ꝓ primum vt primum motum in ipso non moueat de necessitate. Motum enim ex se: qꝫ est duobus modis. Modo. s. in quo primum motum a primo motore mouet de necessitate. Et modo in quo primum motum nihil mouet de necessitate: incepit dubitare de hoc. s. in motum primuꝫ ex se eē. Poteſt enim aliquis dicere qꝫ non est possibile vt primuꝫ motum per se sit: neqꝫ primus motor: qū motum est continuum per se: ꝛ motor etiam est continuus: qꝫ est in continuo: ꝛ continuum diuiditur semper in diuisibilia: ꝛ ideo dixit (ꝛ queritur de hoc ꝛc.).i.ꝛ queritur in b qō dixim̄us. s. qꝫ mouens se primū est quod componitur ex motore non moto ꝛ ex moto indiuisibili. i. non motore tali modo. Poteſt enim aliquis dicere qꝫ si ex motore qui non mouetur si motor sit de natura continui: qꝫ est forma continui diminuatur aliquid: aut ex moto cum de necessitate sit de natura continui aut ex motore: si accidit ei continuitas remanebit residuum motum ex se: ꝛ sic non erit b mouens seipsuꝫ primū: neqꝫ motor primus. Et hoc intendebat cum dixit: (qū si hoc fuerit ꝛc.) D. dedit solutionem ꝛ dixit: (dicamus igitur ad hoc ꝛc.).i. dicamus igitur solūmodo qꝫ nō est remotum vt vtrunqꝫ sit diuisibile in potentia in infinitum: si vtrunqꝫ fuerit continuum aut alterum. s. motum: si non fuerit positum qꝫ motor est de natura eius cui accidit continuitas: ꝛ est materialis vt declaratum est in actu: aut est impossibile. Deinde dixit (sed vt diuidatur ꝛc.).i. ꝛ est impossibile vt motū diuidatur in actu in infinitū: ꝛ similiter motor: qū tūc diuisio ꝓueniet ad b qꝫ eoꝝ natura corrūpet. Ut. g. qꝫ si primū motū ex se fuerit ignis iste demōstratus: ꝛ a quo auferemus partem: ꝛ postea aliā: ꝛ postea aliā ꝓueniem⁹ ad talem q̄ztitatē: que si diuidat corrūpet ignis cum minima q̄ztitas ignis sit determinata. Et silr ē de alia li anuloso ex quo si diuisa fuerit aliqua ꝑs remanebit residuū non motū ex se: ꝛ cū ista diuisio nō ꝓcedat in infinitū manifestū est b esse motū ex se primū ꝛ motorem primuꝫ: ꝛ tale motū esse posuit ꝓ principio in principio septimi ad declarandū qꝫ oē motū hꝫ motorem. D.d. (ꝛ ideo nō est inopinabile ꝛc.).i. ꝛ iō non est impossibile vt in diuisibilibus in potentia sit aliqd primū: lꝫ ꝑm qꝫ est in potētia non sit in eis primū: sed est necesse hic esse primū: ꝛ si non esset motus: ꝛ dixit in motore. Q̄ nū primi motores apud ipm sunt duobus modis. s. Modo: mālis. i. q constituiē ꝓ rem motam: ꝛ b est in rebus gnābillbus ꝛ corruptibilibus. Et motor non mālis: ꝛ hoc non dē continuū nūi per accidens Continuitas enim essentialiter est ipossibilis in omni moto primo: qū est non corꝑus. Non. n. logē i b loco nisi in moto ex se simpliciter. In moto aūt ex se qō est impossibile esse in toto primus motor: manifestū est qꝫ non dicē continuū oīno: qꝫ non mouet: neqꝫ essentialiter: neqꝫ accidentaliter: ꝛ b non accidit nisi in motoribus q constituunē per rem motam ab eis sicut in aiabus aialiuꝫ. Principia aūt prima q̄ sunt in motis ex se eterna: motor in eis non est diuisibilis: neqꝫ essentialiter: neqꝫ accidentaliter. D.d. (apparet ex b igitur ꝛc.).i. ꝛ cū manifestū sit qꝫ motū ex se nō pōt diuidi in infinitū: manifestū est qꝫ in motis ex se est talis motor. s. q nō mouet oīno. D. dedit mediū ex quo appa ret b ꝛ.d. (qū si motū cessabit ꝛc.).i. si mouet ex se non ex alio: ꝛ b intendebat cū d. (cessabit ꝛ oē motū moueret ab aliquo ꝓuenit in b moto ex se ad motorem q non mouet. Q̄ nū si componit ex pluribus vno moto: necesse est ꝓuenire ad motorem q non mouet: ꝛ qꝫ tale nō est medium iter motorem q non mouet in eo: ꝛ inter motū: ꝛ iō dixit (cessabit cito.) D.d. (ꝛ si ꝓueniaꝫ ad motū ꝛc.).i. ꝛ si motū positū nō mouet se: sed ꝓuenit ad mouens se: vt prius declaratum fuit: ꝛ oē mouēs se est in eo motor q nō mouet: sequtur necessario ex illo moto: ꝛ ex isto: vt b sit primꝰ motor q nō mouet: ꝛ q̄si diceret: ꝛ qꝫ oē motū nō fugit alterꝫ ustorū .s. qꝫ aut erit motū ex se: aut ex alio: ꝛ motū ex alio peruenit ad motū ex se: ꝛ motū ex se hꝫ motorē q non mouet. Sequē ex vtrogꝫ mō vt oē motū hēat motorē q nō mouetur. i. qꝫ oēs motꝰ reducūtur ad talē motorē: aut ad vnū aut ad plures vno: ꝛ dixit (est illud qō mouet se ꝛ facit ipm qescere:) qꝫ iā accepit in descriptiōe moti ex se: qō est illud qō hꝫ qescere ex se: ꝛ in b differt motū ex se ꝑm suā opinionē ꝛ a motibus corꝑum simplicium: cum ista existimenē moueri ꝑ se.

¶Quoniam autē oportet motum semper esse ꝛ nō deficere: necessarium est aliquod esse quod mouet primū. Siue ergo vnum sit aut plura: ꝛ primū mouens immobile est.

¶Et quia motus necesse est vt sit semper: ꝛ nunq̄ deficiat. Sequitur necessario vt sit hic aliquis pri 45

mus motor siue vnum siue plura: & q primus motor non sit motum.

45 ¶ Cum declarauit in sexto q est impossibile q motus eternus sit nisi circularis: & declarauit in principio septimi q omne motū habet motorem: & postea declarauit in illo tractatu q mota mouentia se ad inuicē in loco reducuntur ad motū ex se: & declarauit in principio istius tractat⁹ q nūq̄ motus deficiet neq̄ in preterito neq̄ in futuro: sequitur ex hoc q primū motū ex se: ad quod reducuntur oēs mot⁹ ex se in loco sit eternum: & si non eēt possibile motus deficeret in aliqua hora cum ipm sit cā illius: & q ppter hoc necesse est vt sit hic vnus motus eternus: & ē ille pm quez mouetur istud motū primum. D. d. post hoc q̄nes contingētes in hoc: & vidit q necesse est iterare pscrutationē de motu i hoc tractatu: & complere sermonē de hoc quibus vsus ē in sexto & septimo. Et vniuersaliter vidit q melius est cōgregare illud totum: & declarare quod remanet ad declarandum de dispositione entium in motu & quiete: & declarare quis motus sit iste motus: & vtrum motor illius sit in mate. ia: aut nō i materia: & icepit diuidere entia in oēs dispositiōes q̄ possibile ē vt existimetur cē pm ipas in motu & quete. Et postea dissoluit questionē contingentez in hoc q oē motum habet motorē ex motibus corporum simplicium: & declarauit q ista non mouentur ex se. D. declarauit q oia mouentia que mouētur in loco reducūtur ad motum ex se Et postea declarauit q motum istud & motor componitur ex vno moto & ex primo motore qui nō mouetur. Et cū cō pleuit hanc declarationē perfecte & est illa quā declarauit in septimo nō pfecte: qñ illic non declarauit q primū motum debet componi ex motore qui non mouetur & ex prio moto. Reuersus est etiā ad illud quod declarauit in principio istius tractatus. s. q nulla est hora in qua deficit motus: ad concludendum illā candē conclusionem quā cōclusit in principio istius tractatus: & hoc quod declaratū fuit in eo q motus nunq̄ deficit: & ex illo quod declaratū fuit in septimo. s. q mouentia que mouētur in loco reducūtur ad motū ex se. Q ñ illa conclusio perfectius apparebit hic cum sermo de prepositionibus super quas fundata est: declaratio ēperfectior in hoc tractatu: & conclusio est q ē hic motus vnus eternus. Et q oia ista sūt sicut narrauimus: reuersus est ad primam ppositionem quā verificauit i principio istius tractatus: & d. (& quia motus &c.). i. & cum declaratuz sit q oia mouentia que mouentur reducuntur ad primū motum ex se: quod componitur ex primo moto: & ex motore qui non mouetur. Et iam declaratum ē q in nulla hora deficit motus: necesse est vt primus motor ad quē reducuntur alij motus sit eternus: & sit absolutus ab omni transmutatione: & vt motum ab eo etiam sit absolutum ab omni transmutatione: nisi a motu in loco: & siue ille motor qui est talis fuerit vnus aut plures: & fuit necesse vt ipse nō quiescat a mouere: nec illud quod mouetur ab eo a motu: quia est causa motuum: & demonstratum est q mot⁹ nūq̄ deficit: & si ille motor in aliqua hora non moueret tunc deficeret motus. Et fuit necesse ēt vt non sit transmutabile: neq̄ ēntialiter neq̄ accidentaliter. Q ñ si ita esset tūc cēt motor prior illo. Et cum manifestum sit eternum esse motorem & motum ab eo eternum: qñ si non esset eternū: tūc motor moueretur ab eo per accidens: & sic eēt illic motor prior illo: ergo necesse ē vt sit hic motus eternus. Vtrum autem iste motor est vnus aut plures: perscrutandum est in alia scientia.

¶ Unūquodq̄z igitur perpetuum eē immobilium quidem mouentium: nihil pertinet ad eam que nunc rationem. Q ñ autem necessarium est aliq̄ esse immobile quidem ipsum ab omni exterius mutatione: & simpliciter & pm accidens. motiuum autem alterius mānifestum ē & hoc considerantibus. Sit autem: si aliquis velit: in quibusdā cōtingēs: q sint aliquando & aliquādo non sine generatione & corruptione. Fortassis enim est necessariū si aliquod impartibile aliquando quidem ē: aliquando aūt non sine mutatione: aliquando quidē esse: aliquando non eē omne tale. Et principiorum quidē immobilium: motuoz̄ autem: quedam aliquādo quidem eē: aliquādo autem nō eē: contingere ponatur. Sed nequaq̄ oia talia eē possibile ē. Manifestum enim ē q causa quedam ipsa seipsa mouēti bus inest ipsius quod est aliquando quidem esse: aliquando autem non eē. Ipsum quidē enim seip̄z mouens necesse est omne magnitudinē habere: si nihil mouetur impartibile. Mouens autem nulla necessitate est tale. Ipius igitur aliquando quidem fieri: aliquādo quidem corrumpi. & hoc eē cō tinue: nulla causa ē immobiliū quidem: non semper aūt entium eoz̄ que sunt. Nec iterum semper quidem hec mouentiū horum autem altera. Ipsius aūt semper & continui: nec vnūquodq̄z ipsoz̄ sem per cā est: nec omnia. Hoc quidem enim sic se habere perpetuum & ex necessitate est. Omnia enim infinita & non simul oia sunt que sunt.

¶ Utrum aūt vnumquodq̄z mouentium que non mouentur sit eternum non est intrans modo ad ppositum. Quoniam autem necesse est vt sit hic aliquid quod in se non sit motum: & sit absolutum ab omni transmutatione simpliciter & per accidens: quod mouet aliquod aliud declarabitur hoc modo. Ponatur igitur hoc eē possibile in quibusdā vt sit qñq̄z & nō sit qñq̄z sine generatiōe & corruptione. Dignius est enim illud quod nō diuiditur qñ fuerit quādoq̄z & non fuerit quādoq̄z: vt esse cuiuslibet talis aut non esse sit necessariū vt sit sine trāsmutatione. Ponatur igitur q possibile est vt quedam principia etiam que sunt nō mota sed sūt mouentia sin. quādoq̄z: & quandoq̄z nō sint. Sed nō est possibile vt omnia sint talia. Manifestum est enim q hic est alia causa eoz̄ que mouent se in esse eoz̄: quandoq̄z: & non esse eoz̄ quandoq̄z. Omne enim quod mouet se necesse est vt habeat magnitudinem: cum illud quod non diuiditur nō mouetur. Motor autem non sequitur aliquo modo vt habeat magnitudinem. Causa vo in hoc q quedam generantur & quedam corrumpuntur: & hoc esse perpetuum: non est vnum eoz̄ que sūt non mota: sed nō sunt semper in esse: ita q illa moueant semper: & per hoc moueant alia. Quod enī est tale: nec non vnum huius neq̄z omnia erunt cā rei perpetue continue. Ista enīz dispositio pm quā sunt ista sunt eterna necessaria. Ista autem omnia sunt infinita: sed non omnia existunt insimul.

46

¶ Cum declarauit q necesse est vt sit b motū ex se eternum compositum

46

cõpositũ ex motore q nõ mouet ex moto eterno. D.(vtrũ aũt vnũqdqꝫ ꝛc.)ꝛ intẽdit alias aialiũ q̃ sũt b iste enim aie mouent ꝛ nõ mouent:ꝛ qõ in eis est existens. ¶Plato enim dicit q oẽ mouens se est eternũ:ꝛ aĩa apud ipm est eternũ Et q ista pscrutatio magis ptinet ad pscrutationẽ de aĩa dixit:q non intrat modo sermonẽ hũc:ꝛ intendit q ista pscrutatio ẽ alia ab illa:ꝛ in libro a quo extraxi verbũ Aris. inueni talẽ lr̃am (si aũt vnũqdqꝫ mouentiũ que nõ mouẽtur fuerit aliqd eternũ: nõ intrat hũc sermonẽ).i. querere aũt vtrũ vna aiarũ sit eterna aut oẽs sũt gnãbiles ꝛ corruptibiles non ptinet ad hũc locũ:ꝛ b est quasi melius:qñ q̃dam partes aie vident esse gnãbiles ꝛ corruptibiles:ſz dubitat in eis in motore q vñ intellectus:ꝛ i libro Themistij inuenimus loco istius(qñ aũt oẽ eternũ mouet ita q non mouet nõ intrat hũc sermonẽ)ꝛ est tertius sermo a predictis. D.d.(qñ aũt necesse est ꝛc.).i. qñ aũt necesse est vt sit b motor q nõ mouet absolutus ab oi transmutatõe simpliciter.s.ẽntialiter ꝛ accñtaliter:q mouet aliqd aliud semper:ꝛ est primũ motũ ab ipso vt declaratũ est a predictis: ꝛ declarabit ẽt hoc mõ. Et intendebat p hoc qđ dixit(aliquid aliud qđ in se nõ mouet)motorem q nõ mouet q est altera duaꝝ ptium moti ex se:ꝛ intẽdit p b qđ dixit absolutũ ab omni transmutatiõe qđ non accidit ei aliqs modus transmutatiõis: nec gnãtio nec corruptio: nec alteratio nec augmentatio: nec diminutio: nec motus localis:ꝛ cum.d. (simpliciter ꝛ p accidens) forte intendit per simplr illud qđ est cõe ei qđ est essentialiter ꝛ accñtaliter. Transmutatõ enim simpliciter diuiditur in eẽntialiter ꝛ accñtaliter:ꝛ ꝑm hanc expositionem dixit:rememoratione de altero duoꝝ modoꝝ in quos diuidit transmutatio simpliciter:ꝛ tacuit reliquũ.s. ꝓbalauit modũ q est p accñs ꝛ tacuit modũ q est essentialiter:ꝛ forte intendit p simpliciter eẽntialiter. Trãsmutatio.n.simplr est eẽntialis cum sit transmutatio vera: transmutatio aũt nõ simplr est accñtalis. Simplr.n.dicit de trãsmutatione in substantia: nõ simplr vo de trãsmutationibus ceteroꝝ predicamentoꝝ:ꝛ intendit p b qđ dixit (q mouet aliqd aliud)ptem que est primũ motũ qđ ẽ secũda pars primi moti ex se. Et cũ voluit b declarare alio mõ a predicto: dixit (ponit igit q b sit possibile in qbusdaꝫ ꝛc.).i.ꝛ ponit q quedã istoꝝ mouentiũ q̃ non mouentur inueniant qñqꝫ:ꝛ qñqꝫ nõ: non ꝑm modũ q gnãntur qñqꝫ eẽntialiter: aut corrũpũtur cũ nõ sint corpora: sed ꝑm q eẽ ꝛ nõ esse eoꝝ seqt illud qđ gnãtur ꝛ corrũpit essentialiter. Et cum narrauit q hoc possibile est poni in qbusdã motoribus q nõ mouent: incepit narrare q b impossibile est vt sit in oibus.s. vt sint generabilia ꝛ corruptibilia p accñs:ꝛ .d.(sed nõ est possibile ꝛc.).i. sed si posuerimus oia mouẽtia q̃ non mouent esse talia nõ erit possibile. D. incepit declarare qualiter est b impossibile in oibus:ꝛ dixit:(manifestum est.n.ꝛc).i. apparet.n.rõne q necesse est vt sit hic aliqd mouens se: ita q ipm sit cã in b q quedam mouẽtia se: mouent qñqꝫ:ꝛ qñqꝫ nõ:ꝛ b erit ꝑz diuersitatẽ sue dispositionis ad ea in ꝓpinqtate ꝛ remotiõe tñ.s. in loco. Et q ista positio nõ pot esse in eo qđ mouet se: nisi sit corpus. qđ eni non est corpus nõ mouet: dedit cãm ꝓpter quã fuit ista positio possibilis.s. ponere q primũ mouẽtiũ se est mouẽs se eternũ:ꝛ.d.(omne.n.mouens se ꝛc.).i.ꝛ.q.d.ꝛ dixim⁹ q principiũ mouẽtiũ istoꝝ q̃ sunt qñqꝫ:qñqꝫ nõ: dꝫ eẽ mouens se semp.s. compositũ ex motore q nõ mouet eterno:ꝛ ex moto ab ipso eterno. Q. m̃ si posuerimus cãm istius esse motorẽ eternũ sine moto eterno: nõ possemus dicere quõ erit cã eius qđ est qñqꝫ:ꝛ deficit qñqꝫ. Si igit dixerimus q mouet se erit hoc possibile qñ tunc erit corpus:ꝛ ꝑz suã ꝓpinqtatẽ ꝛ remotionẽ a re erit cã vt agat in ipam dispões cõtrarias. Et b est cã ꝓpter quã inserit b in b loco:ꝛ ideo.d.(motor aũt nõ est necesse aliquo mõ vt hẽat magnitudinẽ)ꝛ intẽdit q est motor ꝛ nõ motũ. Omne eni corpus nõ mouet in loco nisi moueat: vt positũ est in septimo. Et cũ narrauit q necesse est vt sit hic aliqd mouẽs se semp: qđ sit cã inesse ea que mouent se qñqꝫ:ꝛ nõ inesse qñqꝫ: incepit notificare ꝓsecutionẽ in b ꝛ.d.(cã aũt in b ẽ q quedã ꝛc).i.ꝛ q est manifestũ ꝑ se q mota ex se que sũt b: quedã generant: ꝛ quedã corrũpunt:ꝛ b inuenit semp in eis: non possumus ponere cãm esse in b eternã: vnũ eoꝝ que mouẽtur ex se:ꝛ nõ sũt ꝓpetue cause. D.d.(ita q ista moueant se semp).i. ita q ponamus q vnũ eoꝝ que mouent se: aut plura vno moueant se semp ꝛ ꝓpter b mouent alia ꝑm cõtinuitatẽ ꝛ perpetuitatẽ. D.d.(qđ enim est tale ꝛc).i.ꝛ necesse est cũ gnãtio ꝛ corruptio eoꝝ que sũt apud nos ꝓpetue sint ponere motũ ex se semp qñ nullũ eoꝝ que mouent ex se que sũt gnãbilia ꝛ corruptibilia: nec oia possunt esse causa rei ꝓpetue cõtinue. Deinde dedit cãm ꝓpter quã fuit necesse vt ista gnãbilia ꝛ corruptibilia non sint q̃dã cause quorundam: sicut põt aliqs dicere. V.g. q hõ gnãtur semper ab hoie ꝛ equꝰ ab equo:ꝛ.d.(ista.n. dispositio ꝛc.).i.ꝛ impossibile est vt ista dispõ ꝓpetua sit in eis ꝓpter vnũ eoꝝ vnũquodqꝫ.n. eoꝝ est corruptibile:ꝛ nõ est ẽt possibile vt b sit in eis ex seipsis.s. vt quedam sint cause quorundam eẽntialiter. Cause.n. que sunt essentialiter de necessitate sũt finite ꝛ insimul ꝛ ista non sũt talia. Et hoc intẽdebat cum dixit(ista aũt oia sũt infinita ꝛ non sũt insimul:)qñ aũt ista sũt ꝓpetue gnãtionis ꝛ corruptiõis: manifestũ est ꝓpter b qđ declaratũ est hic:ꝛ q est hic motus primus eternꝰ q cõtinet totũ:ꝛ hoc apparet ẽt per se. Q. m̃ si esset possibile vt hõ generet a nõ semine hois: tũc de necessitate ille hõ diceret hõ equoce cũ isto hoie: qñ q̃ materia fuerit diuersa diuersabit forma:ꝛ si nõ: nõ eẽnt hic materie ꝓprie: neqꝫ forme proprie:ꝛ tunc quodlibet generet a quolibet ꝛ in quodlibet. Et tũc vlr materie essent ociose ꝛ superflue: qñ si esset possibile vt hõ generaret a terra sicut vermis: tunc aut esset necessariũ aut in maiori parte aut in minori parte Et si eẽt necessarium: tũc homo non gnãret ab hoie oĩno. Et si esset in maiori parte: tũc homo gnãret ab hoie: i minori pte. Et si b eẽt causaliter: b eẽt in minori parte.s. casu Tũc eadẽ species inueniret natura ꝛ casu. Et qđ fit cãu semp est oppositũ ei qđ fit natura. Et ẽt si ita esset: tũc compatio ꝛ respectꝰ cãruꝫ ad causata nõ esset:ꝛ sic auferreret nã necessarij. Et ẽt declaratũ est q illud qđ fit casu fit a cãis inuẽtis ꝓpter aliquã cãm nãlem:ꝛ in maiori parte qñ ipediunt ab inueniẽdo cãtũ ab eis: qđ nõ est inatũ fieri ab eis Et cũ ita sit: necesse est si hõ gnãret casu vt generet a cãis que fuerũt ꝓpter aliquã speciẽ ꝛ impediebant a gnãtiõe illius spẽi. Et iõ cause eius qđ est casu nõ sũt terminate. Et cũ ita sit eẽt possibile vt hõ gnãret ex semine asini aut semine equi:ꝛ vlr ex infinitis materijs:ꝛ iõ nulla spẽs inuenit casu. Sed illa q̃ inueniunt casu sũt mõstruosa nõ nãlia:ꝛ totũ b manifestũ est ꝑ se. Sed dixim⁹ ista ꝓtra negãtes b esse manifestũ ꝑ se: sicut Aui. qui dicit possibile esse hoiem gnãri a terra: sed ꝓuenietⁱ⁹ in matrice:ꝛ iste ꝑmo ab hoie q dat se scie estvalde fatuꝰ. Si igit dicat q nõ appet ex istis gnãbilibꝰ q sũt eterna nisi ꝑm ꝓteritũ:ꝛ demõstratio nõ cõplebit nisi ponant eterna in ꝓterito ꝛ in futuro. Dicemus ad b qñ cũ declaratũ sit q ipossibile est vt deficiãt in preterito infinito: declarabit q est ipossibile in eis: vt deficiãt in futuro. Q. m̃ si deficerẽt in futuro deficerẽt in ꝓterito infinito. Q. m̃ illud in quo est potẽtia infinita nõ est determinatũ magis ad vnũ tps q̃ ꝛ ad aliud:ꝛ si deficerẽt i ꝓterito nõ eẽnt nũc: ergo ipossibile est vt deficiãt oĩno. Si igit aliqs dixerit q cũ declaratũ sit de nã istoꝝ q nũq̃ deficiũt genere qđ indigẽt motore ꝛ moto q̃ nõ deficiũt ꝑm indiuiduũ Et si indigẽt b de necessitate: quõ dicamꝰ ad b q ista indigent motore extrinseco vt largiat eis eẽ nedũ ꝓpetuitatez: qñ si ista nõ haberent cãm primã in motu tũc nõ eẽnt:ꝛ si eẽnt eẽt possibile vt deficerẽt: qñ q̃dam eẽnt tũc cãe quorũdã q accñs:ꝛ qđ est p accñs nõ est semp nec necessarium. Q. uõ aũt indigent de necessitate motore ex se extrinseco qui semper moueat: aut qui continet totum. Dicamus q mota non gnãbilia manifestum est q indigẽt apud gnãtionem moto ex se. gnãtio enim in eis non est ex seipsis.s. q ꝛ quedam non generant quedam:ꝛ ideo esse istoꝝ non

fuit perpetuum. Jn generabilibus autem generans ppin quū est in ipsis: ⁊ ideo fuit eternum. ſ. q generans in istis non dat nisi principium generationis. Deide dimittit gene rabile quousq perficiatur sua generatio: necesse est vt sit hic complens illud generatum ex se per principium quod est in eo ⁊ conseruans ipsum: ⁊ hoc erit largiendo calorem similem calori quem largitus est primus generās. Aut cō seruando illum calorem per quem generatum fuit genera tum ex se. Q nī quēadmodum motum in loco ḃ ex se indi get motore extrinseco ita est in generabilibus ex se. Et cum ita sit necesse est vt non compleatur generatio alicuius eo rum que generant se: nisi sit illic generans extrinsecum pre ter generans propinquus: quod est in ipso generato per qō generatum fuit ex se. ſ. quod dedit principium generandi. Et q generans extrinsecum est alterans necessario necess se est ſm q sequitur vt alteratio ei⁹ sit alteratio temperata .ſ. similis calori naturali per quem cōpletur illud ens. Ne cesse est vt alterans cum alterato non sit in eodez situ in to to tempore cremēti: sed quādoqz appropinquaᷓ ei ⁊ qñqz remouetur ab eo: ita q generatum acquirat ex hoc vnum calorem in forma in toto tempore sui cremēti. Et cū ita sit necesse est vt alterans appropinqueᷓ qñqz alterato ⁊ remo ueaᷓ qñqz ab alterato. Et cū ita sit si erit motum in loco: ⁊ omne motum in loco reducīᷓ necessario ad motuz ex se: er go necesse est vt extra ista generabilia sit motum ex se: aut vnum: aut plura vno: quod semper mouet: ⁊ non sequitur ex hoc vt appropinqueᷓ ⁊ remoueatur: sed ſm q agit duo contraria insimul. ſ. generationem ⁊ corruptionem. Cū igi tur declaratum sit q ista indigent in sua generatione mo to ex se extrinseco: ⁊ posuerimus q generatio istoz est eter na: necesse est vt istud motū ex se quod est necessarium in generatione eorum ⁊ corruptione vt sint eterne vt sit semp: ⁊ si non indigent motore priori ipso: ⁊ sic in infinitum. Et cū declarauit hoc iterauit ipm ad rememoratiōnē: ⁊ dixit.

¶ Manifestum igitur q quānis miles quedā prin cipia immobilium qdem: mouentium aūt: ⁊ mul ta ipsa seipsa mouentium corrumpūtur: alia autez fiunt: ⁊ hoc quidem imobile: ⁊ aliud qō mouet al terum: alterum aūt hoc. Sed nihilominus est ali quid quod continet. Et hoc extra vnumquodqz. Quod est causa eius qō est: alia quidem esse: alia quidem non: ⁊ cōtinue mutationis. Et hoc qdem bis. Hec autem alijs causa motus sunt.

47 ¶ Manifestū est igitur q̄ si essent hic principia in numerabilia. ſ. principiorum que mouēt: ⁊ nō mo uentur: ⁊ plura mouentium se corrumpuntur dei de generantur. Et istud quod non est motum mo uet istud: ⁊ aliud mouet aliud. Hoc nō faceret ali quo modo: nisi esset hic aliquid quod contineret: etiam hoc in vnaqueqz rerum. Quod est causa in esse quorundam ⁊ non esse quorūdam: in hac trās mutatione continuaᷓ ita: q hoc sit causa motꝰ isto rum: ⁊ ista sunt causa motus aliorum.

¶ Dicit: manifestum est igitur q si fuerint hic principia in
47 finita ex mouentibus que nō mouenᷓ: ⁊ ex motis ex se qui componuntur ex istis principijs que non sunt corpora: ⁊ ex primis corporibus motis ab eis: quoz quodlibet corrum pitur. D. reuertᷓ ipse ⁊ mouent se ad inuicem. ſ. vt quedā generent quedam: ita q motor in eis non moueaᷓ ab alio sed ex se. V. g. q istud moueat illud ita q nō moueatur ab alio: ⁊ iste motor moueaᷓ abꝰ alio: ⁊ sic in infinitum. V. g. .ſ. vt Sor. generat ꝯ Platonem ex se: ⁊ ꝯ Plato generetur a Licerone: ⁊ Licero a Virgilio: ⁊ vnūquodqz istorum in hoc motu moueᷓ ex se: ⁊ sic in infinitum: manifestū est q ḃ nō erit neqz est possibile alio modo ab eis: ſm q possibile est ponere q hoc est motum ex se quod continet ista ex extrin seco: quod est causa in esse quorundam istorum: ⁊ in nō eē quorūdam: ſm continuitatem ⁊ perpetuitatem: ita q mo tor eternus sit causa motus istorum que mouentur ex se ge nerabilium ⁊ corruptibilium ſm perpetuitatem: ⁊ crūt ista cause aliaꝝ rerum que mouent: ⁊ cum dixit(Et istud qō non est motum ⁊c.)̄. i. ⁊ istud demonstratuz ex istis mouet hoc demonstratum ⁊ est non motuz ab alio: sed ex se: ⁊ ali ud etiam ab isto mouet aliud ab illo: ⁊ sic erit in infinitum impossibile est vt ista sint: nisi ponaᷓ hic aliqō motū ex se: continens omnia ista aliquo modo continentie. Et hoc in tendebat cū dixit(non faceret hoc aliquo modo ⁊c.)̄ ⁊ in tendit alio modo ab eis ſm quorum vnum imaginatur hic esse motum ex se continens omnia: immo necesse est ima ginari motum ex se continens ea aliquo modo continentie ⁊ nos iam declarauimus modum continentie quem innuit ⁊ non dimisit ipsum non distinctuz vt mihi videtur: nisi q manifestum est per se: q si ista mota ex se generabilia ⁊ cor ruptibilia non essent determinata ⁊ continuata a motibus corporum celestium non essent: nedum vt cōtinuaretur eē in eis. Et ideo si positum fuerit totum generari: continge ret vt esset pars alterius mundi: ⁊ modus generatiōis isto rum que mouent se ad inuicem per accidens est. Q uia sūt quasi instrumenta per que mouēt corpora celestia. ſ. q ho mo non dat in generatione hominis: nisi illud quod ē qua si instrumentum: ⁊ corpora celestia sunt quasi artifex: ⁊ vir tutes informatiue quas vocat Ari. virtutes anime in libro de animalibus: fiunt etiam a corporibus celestibus. Et tu bene scis q nō de necessitate debet instrumentum esse infi nitum: sed necesse est si fuerit hic artifex qui operatur p in strumentum generabilia ⁊ corruptibilia semper operatur: aut sint hic instrumenta infinita: ⁊ etiam quando Sor. ge nerat ꝯ Platonē ⁊ ꝯ Plato Liceronem: tūc plato non gene rat Liceronem ppter generationem eius ex Sor. sed pro pter volūtatem eius. ſ. q̄ pijcere voluit semen in illam fe minam. Sor. enim generare Liceronem est per accidens. Ergo illud qō loquentes nostre legis existimauerūt esse im possibile: iam apparuit esse necessarium: ⁊ errauerunt in hoc. q̄ acceperūt illud qō est essentialiter loco eius qō est accidētaliter: ⁊ existimauerunt esse impossibile illud qō nō est impossibile. ſ. q cās esse infinitas est impossibile eēntia liter ⁊ possibile accidentaliter.

¶ Si quidem igitur perpetuus motus ē: perpetuū erit ⁊ mouens primum: si vnū est. Si vero plura: plura ⁊ perpetua. Unum autem magis q̄ multa: ⁊ finita q̄ infinita oportet existimare: Eisdem enī contingentibus semper finita magis accipienda sunt. Jn his enim que sunt natura oportet finituz ⁊ melius si contingat esse magis. Sufficiens autē est ⁊ si vnum. Quod primum immobilium cuz sit perpetuum: erit principium alijs motus.

¶ Et si motus fuerit eternus tunc primꝰ motor erit 48
eternus si fuerit vnus. Et si fuerit plures vno tūc eterna erunt plura vno. Sed meliꝰ est opinari ipꝫ esse vnum non plures. Hoc enim complebitur p tria. Et si fuerint plures melius est opinari ipsos esse finitos q̄ infinitos. Contingentia enim cum sint eadem oportet esse meliꝰ habere finitos. Res enim que sunt per naturam oportet vt accipiaᷓ in eis pars finita: ⁊ melior in eo quod est possibile: ⁊ vnum sufficit. Et prima rerum que nō mouentur erit eterna: ⁊ principium motus in alijs rebus.

48 ¶ Cum declaratū sit ꝙ si necessario ē hic motus eternus ꝙ necessario erit hic motor eternus ⁊ motum eternū: ⁊ qz nō apparet hic vtrum sit vnuꝫ aut plura: sed hic tñ apparuit ꝙ necesse ē vt sit hic motor talis: incepit cōsiderare qd est dignius ponere in hoc loco. Ista enim pscrutatio ppria est methaphysice: ⁊ dixit (⁊ si fuerint plura vno ⁊c.) .i. ⁊ si iste motor qui declaratus fuit ē eternus si fuerit vn⁹: eternuꝫ erit vnuꝫ: ⁊ si plures: eterna erunt plura. D.d. (sed dign⁹ est opinari ⁊c.) idest vt mihi videtur: ꝙ ē dignius opinari ꝙ iste motor est vnus: qz ē sensibile. s. mundus complebitur per tria. s. per motorē eternū ⁊ motum eternum ab eo: ⁊ per motū nō motorem: ⁊ ista complebuntur per vnum. Et cū complebitur p vnum melius est vt inueniatur per vnū non p plura. Deinde dixit (et si fuerint plura digni⁹ ē ⁊c.) Deinde dedit cām in hoc: ⁊ dixit (contingentia enim ⁊c.) idest qñ si illud quod ꝓtingit in mundo a positione istoꝝ principioꝝ vt sint finita ⁊ ē infinita sit idē. Tūc pōere ea ē finita ē supfluū ⁊ extra naturā. Et intendebat per contingētia apparentia hic. s. illa que cogunt nos ponere hic ē principia eterna: ⁊ quasi dicit. Qñ quando illa que apparent hic perficiūtur ponendo principia eterna siue finita siue infinita: tunc melius erit ponere ea finita. Illud enim quod perficitur per finitum melius ē vt inueniatur per finitum. Deide dixit. (⁊ vnum sufficit.) idest ⁊ vnū motū ex se semp sufficit in reddendo cās eoꝝ que apparent hic. Ponendo enim hic: tūc res motoris habebunt principiū eternum ⁊ tunc istud principiū mediante moto eterno erit principiū rerum que mouentur quandoqz: ⁊ quiescunt quādoqz semper: ⁊ per hanc positionem complebitur hic ē: ⁊ si nō ēet difficile: immo impossibile ponere eternum esse principiuꝫ generabilis ⁊ corruptibilis.

¶ Manifestum autē ex his qz necesse est esse aliqō vnū ⁊ ppetuū ⁊ primū mouens. Ostensum eni est qñ necesse est motum semp esse. Si aūt semp necesse ⁊ cōtinuū esse. Et nāqz ipm semper cōtinuū est. Sed consequēter esse non est continuuꝫ. At vero si continuus est: ⁊ vnus est. An⁹ aūt qui ab vno mouente est: ⁊ vnius qō mouet. Si enim quidda aliud ⁊ aliud mouebit nō continu⁹ totus est mot⁹ sed cōsequenter. Igit ex his sciet aliquis ē aliqō primum mouens immobile.

49 ¶ Et apparet ex hoc qō nos dicemus ēt ꝙ est necessarium vt motor primus sit vnū eternum. Jaz igit declarauimus ēe necessarium ꝙ mot⁹ sit semper. Et si motus fuerit semp necesse est vt sit cōtinuū semp. Eternum enim est continuū. Successiuum aūt non est continuū. Sed si fuerit cōtinuū erit vnus. Et vnus mot⁹ erit ab vno motore: ⁊ ab vno moto. Qñ si mouet successiue tunc ille mot⁹ non erit continuus. Ex istis igitur erit hō certus hic ē aliqō primum non motum.

49 ¶ Jsta est alia declaratio ꝙ prim⁹ motor est vnus: ⁊. d. (declaratum est ꝙ necesse ē ⁊c.) .i. iam declarauimus ꝙ necesse ē vt sit hic primus motor perpetu⁹ moti eterni. Et manifestum est ꝙ cum posuerimus hic esse motum eternum quod mouetur motu perpetuo: necesse erit vt motus istius moti sit motus continuus non successiuus. Motus enim successiui licz sint in eodem moto tamen non sunt continui nec dicuntur esse perpetui: cū qñqz sit in eis ges. D.d. (ꝫ (⁊ vnus motus est q ꝓuenit ab vno motore. D. dedit cām in b: ⁊. d. (qñ si mouet successiue ⁊c.) .i. qñ si vnū motuꝫ mouet a plurib⁹ vno motore successiue tunc ille motus nō erit ꝓtinu⁹. D.d. (ex istis igit ⁊c.) ⁊ intēdit p primū. primum oīum mouentiū. .i. ⁊ si fuerint b alia mouētia ab eo q nō mouent: tūc illa mouentia sequunt ipm: qñ mot⁹ eoꝝ sequuntur motum illius moti primi qui est velocissimus motuum.

¶ Et iterū considerans in principia mouentium. Esse qdem igitur quedā eoꝝ que sūt: que aliqñ quidē mouentur: aliqñ aūt quiescunt manifestū ē. Et ꝓpter hoc factum manifestum est: qz non omnia mouentur: neqz omnia quiescunt. Nec alia q dem quiescunt semper: alia aūt semper mouētur. Que nāqz sunt vtrobiqz ⁊ potentiā habentia sūt ipsius: aliquando quidem moueri aliquando autē quiescere: demonstrant de his. Qñ aūt hec quidem manifesta sunt omnibus: volumus autē ⁊ demonstrare ⁊ duoꝝ vtranqz naturam. Quoniā sunt alia semper imobilia: alia autem que semper mouentur. Procedentes aūt in hoc ⁊ ponentes omne quod mouetur ab aliquo moueri. Hoc aūt esse imobile: aut quod mouetur. Et quod mouet: aut a seipso: aut ab alio mouetur. Semper deueniemus in hoc accipere: quoniam eoꝝ que mouētur est principiū quod mouetur quidem: qō ipsum seipsum mouet. Omniū aūt id quod imobile est. Videmus enim ⁊ manifeste esse huiusmodi q mouent ipsa seipsa: vt animatoꝝ ⁊ animalium genus. Hec quidem ⁊ opinionem attulerunt ne forte contingat motum fieri: cum nō sit omnino: propter id quod in his videmus contingere. Immobilia enim cū sint aliquando mouentur iterum sicut videtur.

¶ Et erit certus in hoc etiam quando cōsideraue- 50
rit principia motuum manifestum est enim ꝙ entium quedam quandoqz mouentur: ⁊ quādoqz quiescunt. Et per hoc fuit declaratuꝫ ꝙ nō omnia mouentur neqz omnia quiescunt. sed quedaꝫ quiescūt semper: ⁊ quedam mouentur semper. Illud enim quod habet vtrunqz: ⁊ habet potentiaꝫ vt moueatur: ⁊ vt quiescat: declarat ista. Et ꝙ habet talem dispositionem manifestum est cuilibet. Et intendimus declarare etiam naturam vtriusqz duoꝝ modoꝝ: scilz ꝙ quedam entium semper nō mouentur: ⁊ quedam semper mouentur. Et incepimus in hoc ⁊ posuimus ꝙ omne motum mouetur ab aliquo: ⁊ ꝙ istud: aut est non motuꝫ: aut motor ⁊ er se motum: aut ex alio semper. Et peruenim⁹ ad hoc ꝙ mota habent principium motum quod mouet se. Et principium omnium est illud quod non mouetur. Et nos inuenim⁹ visibiliter aliqua talia: ⁊ sunt illa que mouent se. V. g. genus habētium animas: ⁊ genus modoꝝ animaliuꝫ. Jsta igitur faciunt existimare ꝙ forte possibile est vt fiat motus: sine eo qō ante fuit omnino. Quia nos inuenimus ꝙ hoc accidit in istis. Sunt eniꝫ qñqz nō mota: deinde mouentur ſm ꝙ existimantur.

50 ¶ Quia vie p quas iuit Aris. in declarãdo q̃ hic est motũ eternũ: ⁊ q̃ nõ mouet sunt due. Quarũ vna est ꝓbãdo q̃ motus est eternus. Secũda aũt est ex ꝓsideratione de motis ex se que sũt hic: ⁊ ꝓcessit p hanc viã postq̃z declarauit q̃ hic est motus eternus: qñ consideravit de nã eozũ q̃ mouent apud nos qñq̃z: ⁊ gescũt qñq̃z: ⁊ iam declarauit pr̃i motozẽ non motũ esse per hoc q̃ motus eternus est: ⁊ vult nũc notificare q̃ hõ erit magis certus in hoc qñ cõsideraverit in natura eoz que mouent ex se que sũt hic. Q̃ ñ qñ hõ consideraverit in motibus particularibus qui sunt in ẽ mũdo: inveniet eos reduci ad motũ ex se: ⁊ ideo necesse est vt ita sit in toto. Hic aũt vult facere rememoratione de illa via ex qua declarat ẽt q̃ totũ hz primũ motozem q̃ nõ mouet: ⁊ q̃ motus est in moto eterno: ⁊ econtrario prime vie. In prima enim ꝓbauimus ex motu eterno motozem esse qui non mouet. Hic aũt ꝓbabimus q̃ motus eternus est ex ẽ q̃ motoz q̃ non mouet est. Et cũ iste due vie fuerit coniuncte: tunc firmioz erit scientia: ⁊ ideo. d. (Et hõ erit magis certus ⁊c.). i. sicut fecimus supius. D. d. (qñ cuz manifestuz sit ⁊c.). D. d. (⁊ ideo illud quod habet vtrũq̃z ⁊c.) idest ex illis enim que videmus moueri ex se quãdoq̃z ⁊ quiescere qñq̃z: scimus q̃ in entibus sunt quedam que mouentur semper: ⁊ quedam que nunq̃z mouent: q̃ non habent naturã vt moueant: ⁊ cum hoc fecit. s. q̃ consideravit in hoc de motis ex se: fecit rememorationem ⁊. d. (⁊ q̃ illud q̃ habet talem dispositionẽ est manifestũ cuilibz) .i. aliqua esse que mouent ex se ⁊ quiescunt ex se. D. d. (⁊ intendimus ẽt ⁊c.). i. ⁊ hoc intellectũ est per se. D. d. quo fecit ẽ: ⁊. d. (ꝓposuimus q̃ omne motũ ⁊c.). i. qñ cuz cõsideravit de natura eoz que mouent hic: fuit declaratum q̃ omne motum habet motozẽ: ⁊ cũ cõsideravit de nã ipsi⁹ motozis: vidit q̃ iste motoz non potest fugere aliquã triuz dispositionum. s. aut vt moueat ⁊ nõ moueatur: aut vt moueat ⁊ moueat ex se: aut vt moueat ⁊ moueatur ex alio. Et fuit necesse q̃ istud q̃ mouet ex alio: perveniat ad motuz ex se per motozem q̃ non mouet: sequit vt principiũ oium sit huius. s. motum ex se a motoz qui non mouet. Et quia istas ꝓpositiones non accepit nisi ex motis ex se que sunt ẽ ⁊ apud consideratiõem de istis cum hoc q̃ inducũt nos ad quesitum: faciunt nos ẽt dubitare in primo principio q̃ forte possibile est vt gescat: q̃ ista qñq̃z gescunt: ⁊ mouent qñq̃z: dixit (⁊ nos videm⁹ aliqua ⁊c.). i. ⁊ sicut segt vt oĩa habeant principiũ ex se motum: ⁊ hoc q̃ apparet de istis motis ex se q̃ sunt hic: alij enim motus reducũtur ad istos Similiter etiã faciunt dubitare in primo moto: qñ cũ apparet q̃ ista mouent sine motu precedenti: sed post quietez perfectam: fuit possibile vt hoc esset etiam possibile in primo moto.

¶ Hoc aũt oz accipe: qñ ꝑm vnũ motũ ipsa mouẽtur: ⁊ q̃ ꝑm hunc nõ ꝓprie. Nõ. n. ex seipso est cã: sed insũt alteri motus nãles aialib⁹ ꝑm quos non mouent ꝑ seipsa: vt augmentũ ⁊ decrementũ: ⁊ respiratio: ꝑm quos mouet aialiuz vnũq̃q̃z gescens ⁊ cũ nõ mouet a seipso motũ. Noz aũt cã cõtinẽs est: ⁊ multa eoz que corpus ingrediũt vt quozũdã alimentũ est. Dum. n. decoquit dormiunt. Disgregato aũt surgũt ⁊ mouent seipsos cũ primũ principiũ sit extra. Q̃ñ non semp mouent cõtinue a seipsis. Aliud. n. est mouẽs ipm q̃ mouet ⁊ mutãs ad vnũquodq̃z mouentiũ seip̃m. In oĩb⁹ aũt his primũ mouens: ⁊ cã ipm seip̃m mouendi mouet a seipso: ꝑm accidens tamen. Mutat enim corpus locum. Quare ⁊ quod in corpore est ⁊ serra mutans seipsum.

51 ¶ Sed debemus facere q̃ ita motoz eẽntialiter nõ moueat nisi vno motu: ⁊ q̃ ipse mouet isto motu: non q̃ est primũ q̃ñ non est cã ex se. Sed in aialibus sunt alij motus nãles q̃ non sũt ex illo. V. g. augmentũ: ⁊ diminutio: ⁊ anhelitus: Et istis motibus mouetur qlibet modoz aialiũ sine eo q̃ mouet ex se: sed ẽt gescit. Et cã istoz motuũ ẽ illud q̃ continet ipm: ⁊ multa advenientia suo corpi. V. g. nutrimentũ in aialibus qbusdã. Q̃ñ cũ digerit dormiũt: ⁊ cũ distinguit expgefiunt ⁊ mouẽt se. ⁊ primũ principiũ est extra. Ideo nõ mouet semp ex se continue. Motoz enĩ illozum est aliud ab eo q̃ est q̃ñ mouent ⁊ laborat ꝑm vnũquodq̃z mouẽtium. Et in oĩbus istis mouet primus motoz q̃ est cã eius q̃ moueat se ex se. Sed motus eius erit p accñs. Corp⁹ enĩ mutat suũ locũ: ⁊ iõ mutat locũ illud quod est in corpore: ⁊ quod est in vniverso movens se.

¶ Idest ⁊ non est opinandum q̃ primus motoz in istis movet pluribus motibus ex se. Unus enim motoz non mouet essentialiter nisi vno motu: ⁊ hoc q̃ñ invenitur in istis motis. s. habentibus animas: q̃ vn⁹ motoz in istis mouet pluribus motibus est per accidens: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ hoc quod mouet isto motu non est ita q̃ est primuz) idest opinandum est q̃ vnus motoz istozum: scilz qui non mouentur non mouet essentialiter: nisi vno motu: ⁊ hoc q̃ñ mouet istis pluribus motibus in eis que sunt apud nos: non est ita: q̃ ipse prima causa sit in istis pluribus motib⁹ Quoniam si esset causa prima istozum motuum: tunc nõ moveretur nisi vno motu necessario. Ab vno enim nõ ꝓvenit essentialiter nisi vnum motum: sed multa intrant ipz per accidens: que abscindunt motum eius: ⁊ alia que sunt causa in hoc que faciant motum post quietem. Et hoc intendebat cum dixit (quoniam non est causa ex se ⁊c.) idest ⁊ causa in hoc q̃ prima causa in hoc q̃ habentia animas que sunt hic mouentur quandoq̃z ⁊ quiescunt quandoq̃z: non est ex se: idest q̃ ista causa non est causa propter quam mouentur ex se: sed alia causa ex rebus continentibus ⁊ advenientibus ex extrinseco facit in animalibus motus naturales: ⁊ illi motus erunt cause vt motoz per quem mouentur ex se moveat quandoq̃z ⁊ quandoq̃z non moveat. Deinde dedit exemplum istozum motuum: ⁊ quomodo accidit ex eis hoc ⁊. d. (Verbi gratia augmentum ⁊c.) idest. V. g. hoc quod accidit animali in suo corpore ꝺ motu agmẽti a nutrimento: de motu divisionis vel diminutionis a rebus extrinsecis: ⁊ a defectu nutrimenti etiam: ⁊ hoc quod accidit ei ⁊ de motu in qualitate apud anhelitum. Anhelitus enim est in animalibus ad infrigidandũ calozem naturalem ⁊ temperandũ ipsum. Motus igitur anhelitus dat animalibus qualitatem. D. d. (ex istis igitur motibus ⁊c) .i. in istis motibus. s. augmento diminutione ⁊ alteratione mouet aial sine eo q̃ moveat ex se: sed ẽt quiescens. D. d. (⁊ cã istoz motuũ ⁊c.). i. ⁊ cã istoz motuuz q̃ sunt in aiali nõ ex se est corpus ꝓtinens: ⁊ illa q̃ intrãt suũ corpus: ⁊ intẽdebat q̃ cã istoz motuũ sunt res distincte ab aiali: aut extrinsece aut intrinsece. D. dedit exemplũ mouentiũ intrinsecus cũ sint latẽtiora: ⁊ quo erũt cãe getis eius qñq̃z ex se: ⁊ motus eius qñq̃z ex se: ⁊. d. (V. g. nutrimentũ in quibusdam animalib⁹ ⁊c.). i. V. g. nutrimentũ adveniens corpori aialis in quibusdam aialibus. s. que innata sũt dormire Nutrimentũ. n. cũ advenit corpi isti⁹ aialis ⁊ opat⁹ fuerit calor in ipm ascẽdet ab ipso vapor humid⁹ ad caput ⁊ cor: ⁊ sic grauabit aial ⁊ larabũt istꝛa mot⁹: ita q̃ gescit i loco ⁊ dormiet. Et cũ nutrimẽtũ fuerit digestũ: tũc mẽbra aialis mouẽtia allevabũt ⁊ expgefiet aial ⁊ movebit ex se i loco: ⁊ cum ita

51

ꝙ cū ita sit: tunc prim⁹ motor animalis in loco ⁊ faciēs ipz gescere nō est motor q est in eo q nō mouet .s. p quē mouet er se: sed primus motor in eo est illud extrinsecum aut illud aduenies corpori: ⁊ hoc itēdebat cū dixit: (⁊ primuz principiū est extrinsecum.) Deinde dixit (⁊ iō non mouet semp ⁊c.) .i. qz corpus aialis mouet ab extrinseco: ideo nō mouet semp er se continue: ⁊ si non: necesse esset ꝑm q est motum er se aut mouet semp ⁊ continue: cuz vnus motor sicut dictum est non mouet nisi vno motu tm̄. D. dedit cām ꝓpter quā fuit animal hmōi in abscisione sui motus ⁊ dixit (motor enim illius erit aliud ⁊c.) .i. ⁊ cā in hoc q motor q non mouet in istis mouet qñqz: ⁊ qñqz nō: est qz non est primus motor in hoc motu. Sed primus motor in istis est aliud extrinsecum qñ mouet ⁊ transmutat iste ;motor ab illo extrinseco ꝑm nām cuiuslibet corpz que mouent ipm. s. q si nā eius facit ipm gescere gescit: ⁊ si nā eius facit ipm mouere mouebit. Et cuz declarauit q primus motor q non mouet in hoc motu mouet ab extrinseco incepit declarare modum quo mouet ⁊. d. (⁊ in istis oībus ⁊c.) .i. ⁊ in istis motis er se oībus gnābilibus ⁊ corruptibilib⁹ mouet primus motor in eis ꝓ quē mouet er se a rebus extrinsecis. Sed motus ab eis non est essentialr sed accñtaliter. Motus aūt eius est accñtaliter: lz sit indiuisibilis: qm̄ ꝓstituit per subiectū. s. per corpus. Et iō accidit ei moueri qñ corpus mouet: ⁊ oē qđ mouet qz est in moto est motuz p accñs: ⁊ hoc intendebat cum. d. (corpus. n. mutat suum locum ⁊c.) .i. ⁊ cā in b q iste motor mouet per accñs est: qz cōstituit per corpus: ⁊ sic transfert per accñs per translationem corporis omne qđ ē in corpore: lz sit motor. Et debes scire q hoc non est sicut translatio partis cum translatione totius: sed sicut albedinis cum translatione subiecti. Cum sit declaratum q iste motor nō est corpus cum moueat ⁊ non moueat: ⁊ ideo dixit (⁊ q ē in vniuerso motor) ꝙseruando se a partibus que sunt in corpore: licz hic ⁊ ille moueant per accidens. Et debes scire q nō intendebat q motus eius qui est per accñs. s. motoris q non mouetur in aiali a causis extrinsecis est motus eius in loco ꝓpter motum sui subiecti. s. corporis. Sed intēdebat q motus eius a causis extrinsecis est ꝓpter motū sui subiecti ab eis nō in loco. s. vt augmentet aut alteret: est sicut motus eius in loco a motu sui subiecti. s. corporis. Videt. n. q manifestum est hic q oīs motor in subiecto mouet per accñs ꝓpter motum sui subiecti deferentis ipm. s. in loco. Utruz aūt oē qđ mouet in loco per suū subiectum trāsmutet per transmutationem sui subiecti. s. transmutatione alteratiua nō trāsmutatione in loco nōdum est declaratū. Cum. n. hoc fuerit declaratū: declarabit q si illud non transmutabit ab extrinseco non mouebit er motu sui subiecti in loco: lz appareat er verbis Aris. futuris q ipse ponet q oē qđ ñ trāsmutat ab extrinseco per accñs nō mouet er suo corpore p accñs vt patebit post. Et forte Aris. tacuit ꝙplementū demonstrationis quā intendit hic: qm̄ est manifestū: qm̄ cuz verificatū fuerit er hoc q oē motuz er se: qđ gescit qñqz ⁊ mouet qñqz: mouet ab extrinseco. Et est declaratū q primū er se nihil est extra ipm: segtur manifeste in secunda figura q primū motū er se nō gescit oīno. Et erit ista demōstratio alia a predictis: qm̄ illud qđ hunc segt sermonem qđ apparet esse ꝙplementū istius demonstrationis idē apparet cū demonstratione predicta: ⁊ pz er suis verbis in principio istius capituli ipsaz esse aliā demōstrationē a ꝓdicta.

¶ Ex quibus est scire. qz si aliqd est imobiliū qdez mouentiū: ⁊ ipsoꝝ que ꝑm accideus mouētur: ipossibile est cōtinuū motum mouere. Quare sigdem necesse est continue motū esse aliqd oportet primū mouēs esse imobile ⁊ nō ꝑm accidens. Si vz: sicut dirimus: in his que sunt esse incessabilis qdē ⁊ immortalis motus. Et manere qđ est ipm in seipso. Et in eodem principio enim manente: necesse est ⁊ oē manere qđ continuū est ad principiū. Nō est aūt idem moueri ꝑm accidens a seipo: ⁊ ab altero Ab altero qdem enī inest ⁊ eoꝝ que sunt in celo q busdam principijs quecūqz ꝑm plures ferunt motus. Alterum autem corruptibilibus solum. 52

¶ Ex hoc igitur erit hō certus: q si aliquid fuerit ex eis q̄ non mouētur: sed mouetur ēt p accñs: impossibile est vt motus sit eternus. Et iō si fuerit necesse vt motus sit eternus: necesse est vt primus motor sit q non mouetur neqz p accñs. Sed necesse ē sicut dirimus supius: vt in entibus fit aligs mot⁹ q non cessat. Et q remaneat ipm ēt in eadē dispositione. Qm̄ cū principiū remanserit: totū necessario remanebit cū sit continuū cum principio. Et aliquid moueri p accñs er se: aut er alio: non ē idē Illud enim qđ mouetur er alio inuenitur ēt in quibusdā principijs rerū q̄ sunt in celo. s. ea q̄ transferuntur modis translationis pluribus vno. Aliud aūt inuenitur in corruptibilibus tm̄. 53

¶ Idest er ꝺ igit qđ apparuit in motoribus nō motis q̄ sunt in aialib⁹. s. q̄ sunt mota p accñs: erit hō certus in ꝺ: q si aliqd ponat mouere totū: ⁊ ponat cū hoc moueri p accñs sicut aie aialū q motus toti⁹ nō erit etern⁹. D. d. (necesse est igit vt sit primus motor ⁊c.) .i. ⁊ cū declaratū sit q ista mouentia mota: qñqz mouent: ⁊ qñqz nō mouent p accñs est necesse sicut dirimus si vnus mot⁹ est ꝓtinu⁹ q nō cessat vt motor illi⁹ sit nō motū p accñs. Et intendebat p hūc sermonē vt videt dissoluere qōnē ꝓtingentē er istis motis er se: q̄ gescūt qñqz: ⁊ mouent qñqz. Q̄ cū declarauit q motor in istis est motor p accñs: ⁊ demonstrauit q prim⁹ motor totius nō est motū nec accñtaliter: nec essentialiter: dissoluet er his duob⁹ qō ꝓtingens er his in primo moto er se. Ista. n. existimant gescere ⁊ moueri sine eo q motor in eis moueat oīno. Et cū apparuit q motor in eis mouetur p accñs: ⁊ fuit demonstratū q motor toti⁹ non mouet p accñs: dissoluet q̄stio ꝓtingens er istis in motu totius: ⁊ pōt intelligi er hoc sermone q est demōstratio p se sicut dirimus. D. d. (⁊ q remaneat ens ipm ⁊c.) .i. ⁊ necesse est vt sit ꝺ primus motor nō trāsmutabilis vnus: qui sit cā q mūdus remaneat idē ⁊ ꝑm eandē dispōnem. ¶ Principium enī ⁊ cū remanserit vnū: tunc illud cui⁹ est principiū. s. totū remanebit necessario: cū totū sit ꝓtinuū cū eo. s. cū pte ipi⁹ nō generabili neqz corruptibili. s. cum primo moto ab isto principio. Q̄ m̄ si ista ps ꝓtinua cū eo fuerit gnābilis aut corruptibilis: tūc mūdus non remanebit idē: ⁊ erit illic ꝑncipiū prius ipso: cū necesse sit vt motus sit ante motū inuētū ab eo. Et intēdebat declarare q cū fuerit verū q totuz ens est eiusdē dispōnis essentialr necesse est vt ꝺ sit a principio qđ est principiū p se nō ꝓpter aliqđ accñs. Et si posuerimus q istud principiū mouet p accñs: ⁊ fuerit iste motus necessarius in ipso mouere ꝓtinget vt aliqd sit essentialiter in aliqua dispōne a principio qđ est principiū p accñs qđ ē ipossibile. D. d. (⁊ aliqd moueri p accñs ⁊c.) ⁊ dixit ꝺ: qz forte aligs pōt dubitare in ꝺ qđ dixit. apparet. n. q ipe ponit istud principiū mouens nō motū: nō qz alterat: nec qz augmentat er extrinseco: neqz qz mouet se in loco p accñs sicut accidit aiabus aialiū: qz ꝓstituunt p primū subiectuz qđ mouet. Sed istud principiū nō ꝓstituit p subiectum qđ mouet ab ipso: sed est econuerso. s. q pmanentia subiecti est ꝑm illud. Et ꝺ patebit pfecte cū fuerit declaratū q iste motor nō ē in mā. Cū igit posuit: sicut dixit: q istō principiū nō mouet se in loco p accñs: ⁊ apparet in qbusdā prin-

cipijs eternis ꝟ q̄ mouenť ex alijs modo accñtali: ⁊ sunt corpora celestia in quibus inueniuntur motus plures vno sicut est dispō in planetis erraticis. Motor enim cuiuslibz stelle ex eis. s. q est ꝑprius vnicuiqz eor: ⁊ est ille q mouet illam motu ab occidēte in orientē: mouet per accñs a maiori motore in primo moto maxio: ⁊ est motor a motu oriē tali: qm̄ orbes istor oium sequūtur maxime orbem in hoc motu. U. g. qm̄ orbis solis mouet a suo motore ꝑprio ab occidente in orientem. s. suo motu ꝑprio annuo: ⁊ mouet suus motor a suo motore maximo motu diurno: ⁊ sic accidit suo motori ꝑprio moueri p accidens a maximo motore totius ex hoc q̄ mouet suū motum ꝑprium ab eo q̄ est orbis solis. Quia igit̄ inuenit in motorib⁹ qui sūt in corporibus celestibus aliquid qđ mouet ab alio hoc mō accidentali non ex se: ideo fecit hanc exceptionez: ⁊ dz intelligi ex ꝟ q̄ mouentia que sunt hic sunt illa que mouentur ex se ⁊ ex alijs per accñs. s. ex motu sui subiecti. i. primi moti ab eis. Et ꝟ est q̄ motor constituitur per primum motum ab ipso. s. q̄ motor est in eo forma: ⁊ motū materia: ⁊ est acceptum in diffinitione forme ꝑm q̄ materie accipiunť in diffinitionibus formaz: ⁊ ꝟ est id de quo dicitur moueri per accidens in rei veritate. Motum aūt in corporibus celestibus non cōstituit̄ per subiectum ipsius: ⁊ ideo non mouet̄ per motum subiecti moti ab ipso ꝟ mō accidentali. Quod aūt eorum hz subiectū qđ mouetur ex alio motore ꝑprio: dicitur q̄ ille motor ꝑprius mouet̄ per accidens. s. ex hoc q̄ suū subiectum mouetur ab alio: q̄ accidit ei. s. motori ꝑprio qdam motus mouendi: ⁊ est q̄ subiectum eius mouetur ab alio: non q̄ ipse mouetur per motum sui subiecti: sicut est dispositio in motoribus qui sunt hic. Et ideo dicet̄ in eis motor per accidens ⁊ dicetur equiuoce. s. i illo quod mouetur per subiectum acceptum in sua diffinitione: ⁊ ꝑ subiectum qđ non hz introitus in sua dispositione. Et ista dispositio est diminutio in motore corporis celestis cui accidit vt suum motuz moueatur ab alio. Et ideo perfectior mouentium est mouens in motu diurno cum non accidat sibi hoc. Secūdum hoc igitur est intelligendus iste locus hic: ⁊ sustentatus est in hoc sermone super hoc: q̄ mota ex se que sunt hic: sunt mota ex se per accidens: cum motor in eis non sit primus motor: ⁊ motū ex se essentialiter non inuenitur: nisi in corporibus celestibus. Et ideo ista fuerunt eterna ⁊ illa generabilia ⁊ corruptibilia. Si igitur fuerit inuentum in motis ex se motuz per accidens. s. quod accidit moto ex se essentialiter. s. vt moueatur: non q̄ in sua natura est motum ex se per accidens: sicut est dispositio in motis ex se per accidens que sunt hic: ⁊ ideo accidētalitas operatur in esse istorum. s. q̄ moueri per accidens non operať in eo quod est motum ex se essentialiter: ⁊ ꝟ est illud in quo motor est primus motor.

¶ At vō si aliquid est semp huiusmodi mouens q̄dem aliquid: immobile autem ipsum ⁊ perpetuū. Necesse est aliquid ⁊ primuz quod mouetur ⁊ ab hoc perpetuum esse. Est autem hoc manifestum quidem ex eo: q̄ nō est vtiqz aliter generatio ⁊ corruptio ⁊ mutatio alijs: nisi aliquid moueat qđ moueatur. Immobile enim quidem motum eundem semper mouebit: eodem modo: ⁊ ꝑm vnum motū cum nihil ipsum mutans est ad id qđ mouet. Qđ autem mouetur ab eo: qđ mouetur quidem: quod ab immobili mouetur. Jam ꝓpter id quod aliter ⁊ aliter se habet ad res: non eiusdem erit motus causa. Sed ꝓpter id quod in cōtrarijs locis: aut speciebus sit: contrario modo exhibebit motum quēqz aliorum. Et aliquando quidem quiescens: aliquando autem motum. Manifestum igitur sa ctum est ex dictis q̄ ꝑm principia dubitauimus. Cur igitur non omnia: aut quiescunt: aut mouentur: aut alia quidem semper mouentur: alia semp quiescant. Sed quedam aliquando quidē: aliquādo autem non. Huius autez causa manifestissima nunc est. Qm̄ alia quidem ab immobili mouētur perpetuo. Unde semper mutantur. Alia autez ab eo qđ mouetur ⁊ mutatur. Quare ⁊ habere necesarium est mutari. Immobile enim: sicut dictū est sic simpliciter ⁊ similiter ⁊ in eodem permanens: vnum ⁊ simplicem mouebit motum.

¶ Et hoc declarabitur post: primo autē quia hoc impossibile est alio modo: vt sit generatio: ⁊ corruptio: ⁊ transmutatio aliarum nisi sit hic aliquid qđ mouet ⁊ mouetur. Quod enim non mouetur semper mouet eodem mō. Quia istud non transmutatur omnino in respectu moti. Motum aūt ab alio qđ mouet: q̄ fit in dispositionibus diuersis in respectu rerum: ideo non erit causa eiusdem motus Sed q̄ erit in locis aut formis cōtrarijs: ideo largitur per suum motum res contrarias: ⁊ qñqz erit quiescens ⁊ qñqz motum. Et ex hoc ēt apparet illud in quo dubitabamus ꝓius. s. quare non omnes res mouentur: aut omnes quiescunt. Aut sūt diuise in duas partes: quarum vna est motū semper: ⁊ alia quiescens semper. Sed sunt hic res q̄ mouentur qñqz: ⁊ quiescunt quandoqz. Causa eni in hoc est manifesta: ⁊ est q̄ quedam res movētur a non moto eterno: ⁊ ideo mouentur semper. Et quedam non mouentur nisi a moto transmutabili: ⁊ ideo necesse est etiam vt sint transmutabilia. Illud autem quod est non motuz: quia est sicut diximus simpler ⁊ permanens in eadem dispositione: mouet vno motu simplici.

¶ Aitur in hoc sermone inducere causam ꝓpter quā fuit necesse vt primum motum a matore non transmutabili sit eternum ⁊ motum in loco: ⁊ est ecōuerso ei qđ declaratum est in principio istius tractatus. s. q̄ ex probatione essentie istius moti fuit ꝓbatum primū motorem esse: ⁊ ex hoc apparet ei illud qđ quesiuit in principio. s. hoc q̄ quedam res mouenť semp: ⁊ quedam inueniunť in vtraqz dispōne: ⁊ q̄dam nō mouenť semp: ⁊ cā in hoc est ꝯclusio predictoruz. Qm̄ cū declaratū est ꝟ esse motorem eternū ⁊ motū ab eo eternū: vult in ꝟ ꝑmone inducere ex hac ꝯclusione. s. ꝟ esse motorē eternū cām ꝓpter quā fuit motū eternū: ⁊ res que mouenť qñqz ⁊ qescit qñqz ꝑm q̄ est ꝯsuetudo in hac scia. s. pcedere de posterioꝛib⁹ ad priora in prio: ⁊ post dare de prioꝛib⁹ cām posterioꝛ. Et iō incepit ꝟ a priori qđ demonstratū est ex posterioꝛib⁹ in dādo cās posterioꝛ: ⁊ est motor q nō mouet: ⁊. d. (si igit̄ fuerit ꝟ aliq̄d: ⁊c.) ꝟ est ꝯcrsū predicti in ꝑdicto. n. pcessit de posteriori ad pri⁹. Declaratū. n. fuit ꝟ. s. q̄ ꝟ est mot⁹ etern⁹: necesse est vt sit ꝟ motus eternū: ⁊ q̄ ꝟ est motū eternū: necesse est vt sit ꝟ motor eternus. ꝟ aūt intēdit ꝯuersum. s. q̄ ꝟ est motor etern⁹: necesse est vt motum ab eo sit eternuz. ⁊ si nō: tūc suū mouere non esset eternū. D. d. (⁊ ꝟ declarabiť post: ꝑmo aūt ⁊c.) i. ⁊ ꝟ apparet ēt ex positiōe ei⁹ qđ est nāz mouētē esse hmōi. s. nō motā: ⁊ ex positiōe ēt ei⁹ qđ est mota esse generabilia ⁊ corruptibilia. Segť. n. ex his duob⁹ vt illic sit motū eternū

medium

medīū inter hūc motorē qui nō mouet: ⁊ inter mota generabilia ⁊ corruptibilia: qđ mouet ab illo primo motore ⁊ moueat ista. Et cū dixit hoc: icepit īducere modū er q̄ p̄z hoc: ⁊. d. (Illud. n. qđ non mouetur ⁊c). i. ⁊ cā in hoc est q̄ illud qđ nō mouet neq̄ essentialiʒ neq̄ accidētaliter: nō mouet nisi vno motu sp ⁊ eadem dispōne. D. dedit cām in hoc: ⁊. d. (q̄ nūq̄ trāsmutat ⁊c). i. er hoc qđ declaratū ē s. q̄ nō est motū per accūs. i. er moto ab ipso: sicut accideret si primū motū ab eo esset generabile ⁊ corruptibile: sed intēdebat q̄ cū posuerimus q̄ iste motor est nō motū per accūs: ⁊ q̄ motor generabiliū ⁊ corruptibiliū ē motuʒ aut essentialiter aut accītaliter: sequit ex hoc vt primū motuʒ ab isto motore nō sit generabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ q̄ cum fuerit positum motū eternū moueri ab hoc motore q̄ non mouet in loco: erit possibile in hoc moto vt sit cā generabilium ⁊ corruptibiliū p̄m ꝓpinquitatem eius ⁊ remotionem ab eis: ⁊ erit necesse vt ipm sit primū motū ab illo motore qui nō mouetur: ⁊ hoc intēdebat cum. d. (motor autē ⁊c). i. ⁊ motor qui mouet a motore nō moto ꝓtingit ei necessario vt sit in diuersis dispōnibus de rebus quas mouet. s. in ꝓpinquitate ⁊ remotione. D. d. (qm̄ non erit causa eiusdem motus). i. ⁊ impossibile est vt iste motor motum sit cā vnius motus tm̄: sed diuersor motuum ꝓpter hoc q̄ motor qui mouet erit in locis diuersis ⁊ dispōnibus diuersis: ⁊ sic aget idem duo cōtraria. U. g. q̄ quādo sol fuerit in tropico hyemali habebit respectū ad illa que sūt sub tropico estiuali in dispōne cōtraria ei p̄m q̄ erit in tropico estiuali. D. d. (⁊ ꝓpter h ⁊c). i. ⁊ ꝓpter ꝓpinquitatē ⁊ remotionem. U. g. qm̄ sol quādo fuerit sicut dixim⁹ in tropico estiuali tūc largiē cuilibet entiū transmutationem cōtrariā transmutationi quā largiē ei quādo fuerit in tropico hyemali. D. d. (⁊ si quādo erit gescens sic). i. ⁊ sic acq̄ritur ens quodlibet ex motore eterno qui mouet vt quandoq̄ moueat ab eo. s. quādo fuerit ꝓpinquuʒ: ⁊ quādoq̄ quiescat. s. qñ fuerit remotum. Et declarauit qūo sequitur necessario vt primū motum qđ mouet a motore qui non mouet sit eternū: ⁊ qūo sequit ex hoc vt sit cā motuū cōtrariorum. Apparuit ei ex hoc illud de quo quesierāt primo: ⁊ est quare quedā entia mouent qñq̄: ⁊ quiescūt qñq̄: ⁊ quedam mouent semp: ⁊ quedā nunq̄: ⁊. d. (et apparet ēt ex h ⁊c). i. ex predictis igitur appet illud in quo dubitabam⁹ primo ⁊ est: q̄ nō oēs mouent neq̄ oēs quiescūt: ⁊ cā in h est q̄ ista ēt non diuidunt in duos modos tm̄: quoꝝ vnus est motū semp: ⁊ alius quiescēs semp: sed sunt hic aliqua q̄ mouent qñq̄: ⁊ gescunt qñq̄: ⁊ aliqua q̄ mouent semp: ⁊ gescunt semp: ⁊ q̄ cā in toto declarata est nunc ex hoc sermone ⁊ ē q̄ quedā mouent a motore eterno qui nō mouet ⁊ iō ista mouent semp: ⁊ quedā mouent a motore moto: ⁊ ideo cōtingit ēt vt ista moueant qñq̄: ⁊ qñq̄ quiescāt: ⁊ q̄dā nūq̄ mouent: ⁊ est motor eternus de quo dixim⁹ ē motorē vno motu tm̄. Et hoc intēdebat cū dixit (istud aūt qđ est nō motū ⁊c). i. ens aūt qđ est nō motū mouet eodē modo vno motu simplici: q⁊ ē simpler nō compositū. i. nō habēs nām. Jā igit apparent hee tres dispōnes cum suis cāis ⁊ est q̄ quedā eoꝝ nūq̄ mouent: ⁊ cā eius est q⁊ ē simpler nō cōpositū: ⁊ q̄ quedā semp mouent: ⁊ cā illius ē q⁊ mouent ab hoc motore simplici: ⁊ quedā que mouent quādoq̄ ⁊ gescūt qñq̄: ⁊ cā illius est q̄ motor eoꝝ mouet. Et debes itelligere hic p̄ motū ⁊ quietē oēs transmutationes cōpositas: ⁊ de motu eterno motū localē tm̄. Et debes scire q̄ p̄m hūc modū possibile est vt motus noui fiāt a motore nō moto. s. mediante moto eterno: ⁊ iō qui posuit p̄cipiū eternū ⁊ primū motū ē nouū: nō potuit dissoluere qōnem accidētē in hoc: sicut accidit loquētib⁹ nostre legis.

¶ At vo aliud facientibus p̄cipium magis erit de bis manifestum. Consideradum enim est: vtrū aliquem motum continuum contingit esse: aut nō ⁊ si contingit quis hic: ⁊ quis est primus motuum. Manifestum est enim qm̄ siquidē necessarium est semper motū esse. primus aūt est ⁊ continuus p̄m quē primum mouens mouet. Et hunc motū quidem necessarium est vnum ⁊ eundem esse continuum ⁊ primum.

¶ Deinde hoc apparebit manifeste magis cōsiderādo alio modo. Cōsiderandum est enim vtrū sit possibile q̄ aliquis motus sit cōtinuus: aut nō. Et si hoc fuerit possibile quis motus est iste: ⁊ qs motus est primus motuū. Manifestum est enim q̄ si fuerit necesse vt motus eternus sit. Et fuerit aliquis motus demōstratus primus ⁊ cōtinuus. Necesse ē vt primus motor moueat hoc motu. Qui ē necesse vt sit vnus ⁊ cōtinuus ⁊ primus. 54

¶ Dixit (⁊ hoc appebit ⁊c). i. er pscrutatōe de hoc. s. qs motus est iste motus: qm̄ si apparebit demōstratus in mūdo tūc sensus ꝓueniet demōstrationi: ⁊ est sicut dixim⁹ manifestius. s. qm̄ tūc verificabit modus q ē cā in quiete quorūdā entiū qñq̄: ⁊ in motu eoꝝ qñq̄: ⁊ ipse sicut dixit pscrutat hic de duobus. s. quis motus ē iste motus: ⁊ quis motus ē primus motus motuū sensibiliū. Manifestum ē sicut dixim⁹ q̄ si fuerit hic motus primus cōtinuus: q̄ primus motor dz mouere hoc motu: cū primus motus necesse est vt sit a primo motore: ⁊ pscrutatus ē in sexto qs mot⁹ est q̄ pōt esse infinitus: sed hic cōplebit pscrutationeʒ bene de hoc. D. d. (manifestū est enī q̄ si fuerit necesse ⁊c). i. ⁊ necesse est pscrutari de primo motu qs motus sit: qm̄ manifestū q̄ si fuerit necesse vt sit hic motus eternus cōtinuus oportet cōsiderare quis motus sit ille qui pōt esse cōtinu⁹. Q m̄ necesse est vt iste motus sit primi motoris. i. qm̄ cuz declaratū sit q̄ est hic motus primus cōtinuus demōstratus: necesse ē vt ille motus sit ille q̄ mouet primus motor. 54

¶ Tribus aūt existētibus motibus. Alio quidē p̄m magnitudinē. Et alio p̄m passionē. Et quodā alio p̄m locū; quē vocamus loci mutationē: hūc necessariū est ee primū. Impossibile. n. est augmētū ee alteratione nō pexistēte. Quod ergo augmētatur ē quidē tanq̄ simile augmētetur: est aūt tanq̄ dissimile. Cōtrariū enim alimētū dicitur contrario ab hoc. Fit oē qđ fit simile simili. Necessariū igitur ē alterationē esse in cōtraria mutatiōe. At vo si alterat indigebit ee alterās ⁊ agens ex potentia calido actu calidū. Manifestū igitur q̄ mouens non similiter se habet sed aliq̄ quidē ꝓpius est: aliq̄ aūt longius ei qđ alterat. Hoc aūt sine loci mutatione nō cōtingit esse. Si igit necesse est semp motū ee: necesse est ⁊ loci mutationē semp ee primum motuū. Et in loci mutatione: si est alia quidē prima: alia vo posterior: prima nimiruz omnes antecedat necesse est. Amplius autem omnium passionum principiuz est raritas ⁊ densitas. Et graue nāq̄ ⁊ leue: ⁊ molle ⁊ durū: ⁊ calidū ⁊ frigidū: densitates vident ⁊ raritates ee quedā. Densitas aūt ⁊ raritas cōgregatiōes ⁊ disgregatiōes sūt: ꝑz quas generatio ⁊ corruptio dr substātiarū. Que aūt cōgregant ⁊ disgregant necesse est p̄m locum mutari. At vo sed eius qđ augmētatur ⁊ decremē

tum patiẽtis mutatur ſm locũ magnitudo.

55 ¶ Dicamus igitur q̃ cũ motus ſunt tres. ſ. in magnitudine: ⁊ in paſſiõe: ⁊ in loco: ⁊ neceſſe eſt vt iſte ſit p̃imus motuum. Impoſſibile eſt enĩ augeri ſine alterari: Augmẽtabile enĩ potes dicere ipz augeri p ſimile: potes dicere ipm augeri per diſſimile. Nutrimentũ enim dicitur contrarium ad cõtrarium: ⁊ nõ continuatur in omni generante niſi ſimile cum ſimili. Neceſſe eſt igitur vt trãſmutatio ad cõtrarium ſit alteratio. Sed cum fuerit alteratio: neceſſe eſt vt aliquod alterãs ſit: qõ extrahit illud qõ eſt in potẽtia calidũ in calidum in actu. Et manifeſtũ eſt q̃ diſpoſitio motoris tunc nõ currit eodem modo: ſed forte quãdoq; erit p̃pinquior alterato ⁊ quãdoq; remotior: ⁊ hoc non poteſt eſſe ſine trãſlatione. Si igitur ſit neceſſarium vt motus eternus ſit: ſequitur neceſſario vt tranſlatio eterna ſit p̃imus motuũ. Et ſi aliqua trãſlatio eſt p̃ior ⁊ alia poſterior: neceſſe eſt vt p̃ior ſit eterna. Et ẽt p̃incipiũ omnium paſſionum ẽ denſitudo ⁊ raritas. Grauitas enim ⁊ leuitas ⁊ mollities ⁊ durities: ⁊ caliditas ⁊ frigiditas criſtimãtur eſſe modi denſitudinis ⁊ raritatis. Et dẽſitudo ⁊ raritas ſunt cõgregatio ⁊ ſegregatio per quas dicit̃ ſubſtãtia generari ⁊ corrũpi. Et quod cõgregatuz eſt aut ſegregatũ: neceſſe eſt vt mutet locum ⁊ etiam augmentum ⁊ diminutum mutant locum ſm magnitudinem.

55 ¶ Cum p̃miſit p̃ſcrutari quis motus ſit iſte motus continuus ⁊ qs motus ſit p̃imus: q̃ſi mot⁹ neceſſe ẽ vt ſit vnus: i cepit p̃ſcrutari de hoc .ſ. quis mot⁹ ſit p̃im⁹ motus: ⁊. d. dicamus igit̃ ⁊c. ⁊ intẽdit per motũ in magnitudine motũ augmẽti ⁊ diminutionis: iſte enĩ motus declaratus eſt ee in quãtitate: ⁊ itẽdit p motũ in paſſiõe motũ alterationũ .D.d. (neceſſe eſt vt iſte ſit p̃imus motuũ). i. motus i loco: ⁊ poſuit motus tres ſm q̃ declaratũ eſt in quito. D. incepit demõſtrare q̃ motus localis p̃cedit alios: q̃ñ neceſſe eſt vt oe quod alteratur aut augmentatur aut diminuit̃ vt p̃ius trãſferatur: ⁊ nõ apparet de nã trãſlati qõ neceſſe eſt vt alterẽt aut augmentet niſi per accidẽs: ⁊ incepit in h̃ demõſtrare hoc in motu augmẽti: ⁊. d. (ipoſſibile eſt .n. aliquod augeri ſine alteratione). ⁊ cũ .d. q̃ augmentabile ⁊ diminuibile neceſſe eſt vt alteratio p̃cedat illa .declarauit hoc ⁊. d. (augmentũ enĩ potes dicere ⁊c). i. ⁊ neceſſe ẽ vt augmẽtabile alterẽt̃: ⁊ tũc augebit̃ quodãmodo a ſili ⁊ quodãmõ a ꝓtrario. i. q̃ñ nutrimentũ p quod fit augmentũ quodãmõ eſt ſile: ⁊ quodãmõ cõtrariũ. Et cũ dixit hoc de nutrimẽto dedit cãm in hoc ⁊ dixit. (nutrimẽtũ enĩ dicitur ee cõtrariũ ad cõtrarũ ⁊c). i. eſt enĩ cõceſſiuz q̃ nihil agit in aliq̃d niſi cõtrariũ: ⁊ q̃ nutribile agit in nutrimẽtũ neceſſe eſt vt in nutrimẽto ſit aliqua ps cõtraria. Et q̃ nutrimẽtum copulat̃ in poſtremo cũ nutribili: neceſſe eſt vt in eo ſit aliqua ps ſilis: ⁊ hoc innuebat cũ dixit. (⁊ nõ copulatur in oi generato ⁊c.) ⁊ cũ declarauit q̃ nutrimẽtũ ẽ cõtrariũ ⁊ q̃ trãſferẽt̃ de cõtrarietate in ſilitudinẽ. ſ. de cõtrario in cõtrariũ ⁊ trãſmutatio q̃ eſt in cõtrarijs eſt alteratio: cõcluſit ex hoc q̃ nutrimentũ alterat̃ ⁊ tũc auget: ⁊ dixit. (neceſſe eſt vt trãſmutatio de cõtrario in ꝓtrariũ ſit alteratio.) D. d. (ſed cũ fuerit alteratio neceſſe ẽ vt ſit aliquod alterãs.) ⁊ hoc manifeſtũ eſt p ſe. D. manifeſtauit hoc: ⁊. d. (qõ extrahit illud qõ eſt in potẽtia ⁊c). i. ⁊ neceſſe eſt vt alterãs ſit extra alteratũ ⁊ aliud ab eo: q̃ñ alterãs eſt illud qõ extrahit rẽ de potẽtia in actũ in q̃litate ſm q̃ alterat. Vl. g. q̃ñ facit illud qõ eſt in potẽtia calidũ ⁊ frigidũ: calidũ in actu ⁊ frigidũ. Et ipoſſibile eſt vt illud qõ eſt in potẽtia calidũ aut frigidũ: fiat calidũ in actu ⁊ frigiduz in actu: niſi trãſmutãs ſit calidũ in actu ⁊ frigiduz in actu .D.d. (⁊ manifeſtũ ẽ q̃ diſpoſitio motoris ⁊c). i. ⁊ q̃ p̃imũ alterans qõ nõ alterat̃ nõ alterat ſemp ſed q̃ñq; : neceſſe ẽ vt nõ habeat ſe cũ alterato in eadẽ diſpõne: ſz q̃ñq; app̃opinquetur ei. ⁊ alteret: ⁊ q̃ñq; remouea ⁊ nõ alteret: ⁊ p̃pinquitas ⁊ diſtantia nõ eſt niſi p trãſlationẽ: ergo trãſlatio p̃cedit nãliter alterationẽ. ſ. q̃ cũ vtraq; fuerit in actu: deinde alterãs alterauit poſtẽq; nõ alterabat: neceſſe eſt vt alterz mouea in loco: aut alterãs: aut alteratũ: aut vtrũq;. Si añt alterz fuerit generatum: aut vtrũq; ⁊ poſſe rimus hoc eſſe cãm eius qõ q̃ñq; alterat: ⁊ q̃ñq; nõ: manifeſtabit̃ q̃ trãſlatio debet p̃cedere eodẽ mõ: cũ alteratio etiã p̃cedat generationẽ. Generatio enĩ aut eſt alteratio aut ſequit̃ alterationẽ. Et cũ declarauit q̃ trãſlatio p̃cedit iſtos duos motus dixit: (ſi igitur fuerit neceſſarium vt mot⁹ ꝓtinu⁹ ſit ⁊c). i. ⁊ h̃ qõ dixit h̃ ſeq̃t̃: q̃ſi cũ fuerit neceſſe ẽ vt ſit hic mot⁹ etern⁹ ⁊ mot⁹ etern⁹ ẽ p̃im⁹: ⁊ mot⁹ p̃ius ẽ trãſlatio: neceſſe ẽ ſi fuerit h̃ mot⁹ etern⁹ vt ſit h̃ trãſlatio eterna. Et q̃ trãſlatio q̃dã ẽ p̃ior circularis: ⁊ q̃dã poſterior. ſ. recta. d. (⁊ ſi q̃ trãſlatio ẽ p̃ior ⁊c). i. ⁊ appet ẽtſer h̃ ſm̃oe i h̃ loco ſi trãſlatio fuerit duob⁹ modis. ſ. p̃ior ⁊ poſterior: q̃ p̃ior ẽ eterna: ⁊ iſta p̃ioritas ſicut dixim⁹ declarabit̃ hic eo modo ꝙ q̃ẽ ſequit̃ vt tranſlatio ſit eterna: Et q̃ aliquis põt dicere q̃ forte trãſmutatio que ẽ in ſubſtãtia eſt p̃ior aliis motib⁹: q̃ põdicamẽtũ ſubſtãtie eſt p̃i⁹ aliis põdicamẽtis: incepit declarare ẽt q̃ mot⁹ localis p̃cedit trãſmutationẽ i ſubſtãtia q̃ dicit̃ gnãtio ⁊ corruptio ⁊ d. (⁊ ẽt p̃incipiũ oĩuz paſſionũ ⁊c). i. ⁊ ẽt p̃incipiũ oĩuz qualitatũ apud antiquos ẽ dẽſitas ⁊ raritas. Exiſtimãt .n. q̃ oẽs p̃ime qualitates ſũt grauitas ⁊ leuitas: ⁊ mollities ⁊ durities reducũtur ad iſtas duas q̃litates. Exiſtimat̃ .n. q̃ graue ẽ dẽſum quodãmõ: ⁊ leue rarũ quodãmõ: Et ſili exiſtimat̃ q̃ durũ ẽ dẽſum ⁊ molle rarũ: Et ſili caliduũ exiſtimat̃ ee raz: ⁊ frigidũ dẽſum: ⁊ hec nõ ẽ opinio Ariſt. ſed intẽdebat declarare q̃ h̃ cõe ẽ duab⁹ opinionibus. ſ. opinioni Ariſ. q̃ dicit q̃ p̃incipia trãſmutatiõis ſũt qualitates q̃tuoz. ſ. caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ humiditas ⁊ ſiccitas: ⁊ opinioni eoz q̃ dicũt q̃ p̃incipiũ oĩuz q̃litatũ ẽ dẽſitas ⁊ raritas ⁊ ſũt illi q̃ dicũt ptes ee atomos. Et cũ ponit q̃ fundamẽta qualitatũ apud iſtos ſunt dẽſitas ⁊ raritas. d. (⁊ dẽſitas ⁊ raritas ſũt ꝓgregatio ⁊c). i. ⁊ denſitas ⁊ raritas ſm opinionẽ iſtorũ ẽ cõgregatio ⁊ ſegregatio partiũ: ⁊ ſũt modi ꝑz quos dicunt ſubſtãtias gnãri ⁊ corrũpi illi q̃ cõcedũt ſubſtãtias generari ⁊ corrũpi. Dicebãt .n. q̃ generatio indiuidui ẽ ꝓgregatio partiũ: ⁊ corruptio ẽ ſegregatio illarũ Et q̃ oĩa iſta reducũt̃ ad ſegregatiõez ⁊ ꝓgregationẽ: ⁊ ꝓgregatio ⁊ ſegregatio vident̃ ee i loco. d. (⁊ q̃ cõgregat̃ aut ſegregat̃ neceſſe ẽ ⁊c). i. ⁊ cũ ita ſit neceſſe ẽ vt mot⁹ localis p̃cedat oẽs trãſmutatiões ſm hãc opinionẽ: ⁊ ꝑz opinionẽ verã dedit aliã rõnem in augmẽtabili a p̃dicta: ⁊ d. (⁊ ẽt augmentabile ⁊ diminuibile mutant locũ ſm magnitudinem). i. vt mihi videtur q̃ augmentabile neceſſe ẽ q̃ nutrimentũ trãſferat̃ ad ipſũ: ⁊ tũc augebit̃: ⁊ ſili diminuibile neceſſe ẽ trãſferat̃ ab eo aliq̃ pars eius ⁊ tũc diminuat̃: ⁊ ꝑz h̃ mot⁹ idẽ p̃cedit motũ augmẽti ⁊ diminutiõis

¶ Amplius ⁊ hic conſiderantibus erit manifeſtuz q̃ loci mutatio p̃ima eſt. Primum enim ſicut in aliis ſic ⁊ in motu dicetur vtiqz p̃imuz multipharie. Dicitur autem p̃imum quo nõ criſtente non erunt alia: illud autem ſine reliquis ⁊ tẽpoze: ⁊ ſm ſubſtantiam. Quare q̃ñ motum quidem neceſſarium eſt ee continue: erit vtiqz continue: aut qui

continuus

continuus: aut qui consequenter. Magis autem qui continuus ⁊ dignius est motum continuum q̄ consequenter esse. Dignius autem accipimus semper in natura esse si fit possibile. Possibile ãt est esse continuum: mõstrabitur autem posterius Nunc autem hoc supponatur ⁊ hunc nec vnum aliud possibile esse: sed aut loci mutationem. Necesse est ergo loci mutationem eẽ primum. Nec vlla necessitas est nec augmentari nec alterari qõ fertur: nec iam fieri nec corrumpi. horum autem nec vnum contingit nisi continuus: sit ꝑm quem mouet primum mouens.

26 ¶Et apparet etiam q̄ translatio est primus motuum considerando hoc modo. Primũ enim quẽ admodum dicitur multiplex in alijs rebus: ita etiam dicitur in motu. Primum enim dicitur illud qõ cum non fuerit non erunt alia: ⁊ potest esse extra alia. Et dicitur illud quod est prius in tempore aut in essentia. Quia igitur est necessarium vt motus sit eternus ⁊ non eternus nisi aut quia est continuus: aut quia est successiuus. Et est dignius vt sit continuus q̄ vt sit successiuus ⁊ melius. Et opinamur q̄ illud quod est ꝑm naturã est melius si est possibile. Et possibile est vt sit continu⁹ ⁊ hoc declarabitur post. Sed nũc ponatur q̄ im possibile est vt alius motus sit continuus nisi localis. Sequitur igitur necessario vt trãslatio sit primus motuum. Translatum enim non est necesse vt moueatur alio motu omnino: neq; ꝑm augmẽtum: neq; ꝑm alterationem: neq; vt genere: neq; vt corrumpatur. Sed impossibile est vt aliquis istorum sit nisi sit motus localis ꝑm quem mouet primus motor.

26 ¶Cũ declarauit q̄ mot⁹ trãslationis p̄cedit nãl⁹ alios motus: ⁊ nõ solũ p̄cedit nãl⁹ sed tpe ẽt ⁊ subst̃tia: icepit declarare quõ segẽ vt p̄cedat ꝑm tẽpus: ⁊ incepit notificare prio ꝑm quot modos dicitur prius: ⁊. d. (⁊ apparet ẽt ⁊c). i. q̄ trãslatio est primus motuũ inducendo rõnes ꝑm quas dicit primũ in motibus: ⁊ demõstrando q̄ mot⁹ trãslatiõis dicit prior ꝑm vnũquodq; eorũ. D. icepit iducere modos ꝑm quos dicit q̄ motus p̄cedit motũ: ⁊. d. (primũ. n. quẽ admodum dicit ⁊c). i. primus eni sicut dicit in aliis reb⁹ de plurib⁹ vno: ita etiã in motu dicit de plurib⁹ vno mõ: ⁊ intendit q̄ ꝑm oẽs modos ꝑm quos dicit pri⁹ ⁊ posteri⁹ in oibus reb⁹ aut ꝑm plures dicit prius ⁊ posterius i motu. D. d. (dicit. n. prius ⁊c). i. ⁊ prius dicit in aliis rebus ⁊ i motibus multis modis. dicit eni prius ꝑm nãm: ⁊ est illud qõ cũ non fuerit nõ erit scõm: ⁊ cũ fuerit nõ de necessitate erit scõm. Ut. g. vnum ⁊ duo: q; quando vnum nõ fuerit duo non erũt: ⁊ si vnũ fuerit nõ tamẽ segtur vt duo sint Et intendit quod iam declaratum est q̄ talis ẽ dispositio motus localis ad ceteros motus. Et post declarabitur. s. q̄ eũ alij motus fuerit erit motus localis: ⁊ cũ motus localis fuerit nõ segẽ vt alij mot⁹ sint. D. incepit dicere ꝑz modum prioris: ⁊ dixit (⁊ dicitur prius tempore ⁊ cẽntia). i. ꝑm cãm. D. d. (q; igitur est necessariũ vt mot⁹ sit etern⁹) .i. ⁊ motus est etiã eternus: aut quia est vnus cõtinuus vt declaratum ẽ de motu cõtinuo: aut q; componitur ex motib⁹ successiuis. s. quorũ vnus est aũ aliũ ⁊ vnus post alium ita q̄ finis precedentis sit cũ principio cõsequẽtis. D. d. (⁊ est dignius vt sit continuus. ⁊c). i. ⁊ est manifestum q̄ dignius est ⁊ melius q̄ motus eternus sit vnus ⁊ continuus q̄z vt sit successiuus. Eternitas enim est continuatio essentialiter: ⁊ in successiuo accidentaliter. D. d. (⁊ nos opinamur ⁊c). i. ⁊ cum melius est vt motus eternus sit continu⁹ ⁊ nos opinamur q̄ omne quod prouenit a natura semper est melius inter possibilia. D. d. (⁊ possibile est vt sit continuus). i. ⁊ cum posuerimus q̄ illud qõ prouenit a natura est melius iter possibilia: ⁊ motus eternus est melius vt sit continuus: ⁊ possibile est vt motus localis sit continuus: sequitur q̄ motus localis in quo inuenitur eternitas sit cõtinuus: Et cum non fuit manifestum hic q̄ sola trãslatio est continua: dixit (⁊ hoc declarabitur post). i. sed accipimus hoc pro vero in hoc loco scilicz q̄ nullus motus est continuus in rei veritate nisi motus localis: ⁊ cũ ita sit necesse est vt mot⁹ localis sit etiaz primus in tempore: Et abbreuiatio istius sermonis est talis: Si est melius vt motus eternus sit continuus: Et melius in omni possibili est illud quod est naturaliter: Necesse est vt motus eternus sit continuus. Si igitur motus eternus continuus sit translatio tm̃: necesse est vt motus eternus sit translatio: ⁊ si mot⁹ eternus est prior ꝑz tempus: necesse est vt trãslatio sit prior ꝑm tempus: ⁊ similiter debet esse prior ꝑm naturã ⁊ ꝑz causam. Et cum descripsit primo prius ꝑm naturam: icepit declarare ex predictis ⁊ ex hac descriptione q̄ iste motus. s. localis est prior ꝑm naturã: ⁊. d. (necesse est igitur vt translatio sit prima ⁊c). i. necesse est igitur vt motus localis sit prior naturaliter ceteris motibus. Non enim est necesse vt translatum moueatur alio modo motuum: sed alij motus non possunt esse sine motu locali. Motus igitur localis cũ non fuerit: non erunt alij motus: ⁊ cum alij motus fuerit erit motus localis ⁊ non sequitur q̄ cum motus localis cõtinuus fuerit vt alij motus sint ⁊ hoc intendebat cum. d. (⁊ impossibile est vt aliquis istorum motuum ⁊c).

¶Adhuc tempore prior est: perpetuum enim contingit solum mouere ꝑm hunc. Sed in vno quidem aliquo habentium generationem loci mutationem necesse est posteriorẽ esse motibus. Post ipsum enim fieri primum est alteratio ⁊ augmentum. Sed loci mutatio iam perfectorum motus est. Sed alteratum necesse est quod mouetur ꝑm loci mutationez eẽ prius: quod ⁊ generationis cãerit his que fiunt quod non fit: vt generans eius quod generatur. Quoniam videbitur vtiq; generatio eẽ prima motuum: propter id quod fieri ozrem prius. Hoc autem in vno quolibet eorum q̄ fiunt sic se habet. Sed alterum necesse est prius aliquid moueri bis que fiũt ens: ⁊ quod ipsum nõ fit: ⁊ hoc alterum prius. Quoniam autem generationem impossibile est eẽ primum: omnia enim essent que mouentur corruptibilia. Manifestum est q̄ nec consequentium motuuz nec vnus prius est. dico autem consequeuter augmentum: postea alterationem decrementum ⁊ corruptionem: omnes enim posteriores generatione sunt. Quare si non est generatio prior loci mutatione: nec aliaz vna eandem precedit

¶Et etiam est primus in tempore: ꝑm enim eter- 27
nitatem tm̃ potest moueri hoc motu. Sed indiuiduum quodcunq; quod habet generationem ba

bet. motum localez post omnes motus necessario Non enim generatur nisi postq̄ est alteratio ⁊ augmētum. Motus aūt localis est motus perfectionis. Sed necesse est vt aliud ab eo moueat aī motum translationis qō est cā in generatione generabiliū absq; eo q̄ ipm generet. U.g. q̄ generans est cā geniti. Et si nō esset ita existimaret q̄ generatio esset primus motuū. Qm̄ necesse est vt prio generetur: sed licet dispositio sit talis in idiuiduo vnoquoq; generabiliū: tamē necesse est vt sit hic aliqd prius generabilibus qō moueat: ⁊ in se semper existat: ⁊ sit nō generatū: ⁊ hoc etiā habet aliquid aliud prius ipso. Quia igit est impossibile vt generatū sit primū: qm̄ tūc oia mota eēnt generabilia ⁊ corruptibilia: manifestū est q̄ nullus motuum cōsequentiū est prior. s. augmentū ⁊ alteratio ⁊ diminutio ⁊ corruptio. Oia enim ista sunt post generationem: ⁊ si generatio nō est prior translatione: ergo nullus modorum transmutationis est prior translatione.

57 ¶ Cum declarauit q̄ motus ꝓpter quē inuenit eternitas in motibus ē motus localis: ⁊ mot⁹ eternus est prior tempore ceteris motibus generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus: necesse est vt motus localis sit prior tēpore ceteris motib⁹. Et ga accidit in hoc qō ex aialibus ambulātibus in quibus motus localis est posterior ꝑm tēp⁹ alijs motibus: icepit dicere hic ⁊ dissoluere qōnem: ⁊ dixit (⁊ etiā est primus in tēpore). i. ⁊ etiam motus localis eternus ē prior in tēpore alijs motibus. D. d. (per eternitatem enim ꝛc̄). i. qm̄ per eternitatem existētē in hoc motu pōt moueri hoc motu. s. motu prioi tēpore ceteris motibus: ⁊ cuz. d. q̄ motus trāslationis est prior oibus motibus in mundo ꝑm tempus ⁊ ꝑm naturaz. s. in mundo maiori: dixit q̄ ē ccōuersio in mūdo minori. s. in homine ⁊ in animalibus: ⁊. d. (sed vnum indiuiduū ꝛc̄). i. sed hoc indiuiduo demōstrato moto ex se generabili ⁊ corruptibili est ecōtrario ei quod est in mūdo Motus enim localis in indiuiduis motis ex se generabilibus est postremus motuū: in homine enim ⁊ animalibus motus localis est postremus: cū non ambulet nisi postq̄z perficitur per motum augmenti ⁊ alterationis: ⁊ ante ista est motus generationis. D. d. (motus enim localis est motus perfectionis). i. non inuenitur in animali nisi postq̄z perficitur in creatura. Et cum dixit hoc pōt ⁊ aliquis dicere q̄ forte ita est de mundo magno sicut de paruo. s. q̄ motus generatiōis in eo est prior: ⁊ localis posterior in tēpore ⁊ in natura dixit. (⁊ necesse est vt aliquid aliud moueatur ꝛc̄). i. sed impossibile est hoc esse in moto ex se generabili: ita q̄ non sit hic motū ex se motu locali precedētī hunc motū in generatione qui est cā in isto esse semper generabilia cōtinue ꝛz qō declaratū fuit prius: ⁊ ꝑm q̄ apparet etiā hic. s. q̄ mot⁹ localis precedit cēntialiter gnātionē. D. d. (U.g. q̄ generās ꝛc̄). i. sicut inuenit i animalib⁹ generantibus. s. q̄ gignēs est causa geniti ꝓpter trāslationē: ⁊ dixit hoc: qz manifestū est q̄ trāslatio gignētis p̄cedit generationē suā: trāslatio aūt que p̄cedit generationez nō gignentiū est translatio mūdi magni generātis totū ⁊ cōseruās ipm: ⁊ cū ita sit: manifestū est q̄ trāslatio est posterior in animali generato motu generationis p accidēs: ⁊ iō dixit post. (⁊ si nō esset ita ꝛc̄). i. ⁊ si trāslatio p̄cederet de necessitate generationē gignētis: tūc existimaret q̄ generatio esset primus motuū: qm̄ apparet in istis q̄ generatio est primus motuū in eis. Deinde iterauit hoc cōfirmādo: ⁊ dixit. (sed ꝛz hoc sit in indiuiduo ꝛc̄). i. sed ꝛz hoc accidat in indiuiduo istoz generabiliū: tamē nō accidit hoc in oībus generabilibus. i. qz declaratum est q̄ motus localis p̄cedit naturaliter motū generatiōis: ⁊ q̄ necesse est vt ante generationē sit aliqd trāslatū ex se: ⁊ si nō: non esset generatio omnino. Si igit omne trāslatū ex se eēt generatū tunc generatū haberet causas infinitas: cōtingeret enim vt ante translatū p se esset aliquod trāslatū p se ⁊ sic in infinitū. D. d. (⁊ istud ꝛz aliud prius ipso). i. ⁊ necesse est vt istud motū. s. trāslatū ex se nō generabile neq; corruptibile habeat aliqd prius ipso: ⁊ est illud quod mouet ipz ⁊ nō mouet. D. d. (⁊ qz ipossibile est ꝛc̄). i. ⁊ qz ipossibile ē vt motus generationis sit prioz natura ⁊ tēpore alijs motibus: qm̄ si ita esset tūc mota ex se. s. in loco omnia eēnt generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ si ita eēt nō inueniret generabile ⁊ corruptibile vt declaratū ē. D. d. (manifestū est igitur ꝛc̄). i. ⁊ cū generatio nō sit prior manifestū. est q̄ nullus alioz motuū qui sequūtur generationē: pōt eē prior nā ⁊ tēpore. s. motus alterationis ⁊ diminutionis ⁊ corruptionis: qm̄ generatio p̄cedit istos. Et ꝓsiderandū est quō generatio p̄cedit istos motus. Oē enī quod generatur ꝛz opinionē Aristo. necesse est vt alteret: ⁊ ex hoc existimat q̄ alteratio p̄cedit generationē: ꝛz q̄ nos videmus q̄ oē quod alterat anteq̄z fuit generatū: ⁊ ex hoc existimat q̄ dispō i istis est circularis: ⁊ q̄ neuter istoz motuū precedit alterz. Quo igit dixit Aristo q̄ generatio p̄cedit alios motus p̄ter localē: qm̄ in augmēto ⁊ diminutione ⁊ corruptiōe manifestū est eos eē posteriores generatiōe. Et si ēt nō inueniuntur in istis ꝓpriū prioris ꝑm naturam: oē enī generabile ē augmētabile ⁊ diminuibile ⁊ corruptibilē: ⁊ oē augmētabile aut corruptibile aut diminuibile est generabile. Dicamus igit q̄ cōsideratio prioris ⁊ posterioris in hoc loco ē sicut ꝓsideratio prioritatis ⁊ posterioritatis in p̄dicamētis in qbus est motus. Substātia enī q̄ est prioz nāliter ceteris p̄dicamētis ipsū cū aufertur: auferūt alia p̄dicamēta: ⁊ cū fuerit nō sequit vt sint alia p̄dicamēta ꝑm q̄ substātia est prioz eis: ⁊ si sequit vt sint in substātia ex nā materie: ⁊ pcipue nā quātitatis: manifestū est q̄ via ad eē substātie ē prioz via ad eē alioz p̄dicamētoz. Et intelligo p viam motū gnationis vniuscuiuslibet p̄dicamētoz: ꝛz igitur hūc modū dixit Aristo. q̄ motus gnationis p̄cedit alios mot⁹: ⁊ q̄ mot⁹ alteratōis p̄cedit generationē p accns. s. ꝑm q̄ forme elemētoz sūt qlitates: aut qlitates sequūtur eas. ⁊ cū posuit q̄ mot⁹ gnationis p̄cedit alia predicamēta dixit. (⁊ si gnatio nō est prioz trāslatiōe ꝛc̄). i. ⁊ cū gnatio est prioz ceteris motib⁹ ⁊ trāslatio est prioz gnatiōe: manifestū est q̄ nullus modoz motus ē prioz translatione.

¶ Omnino autem videtur q̄ sit iperfectū ⁊ in principium iens. Quare generatione posterius: natura prius est. Ultimū enī loci mutatio omnibus in est que sunt in generatione. Unde alia quidē omnino imobilia sunt viuentiū ꝓpter indigentiam orgāni: vt plante ⁊ multa genera animaliū: perfectis autez inest: Quare si magis iest loci mutatio magis cōprehēdentibus naturā: ⁊ motus hic primus alioz erit ꝑm substantiam.

¶ Et vniuersaliter manifestū est qō generatuz est 58
diminutum: ⁊ semp currit ad principium. Et sic posterius in generato est prius in natura. Et trāslatio est postremū eius qō inuenit in generato. Et ideo quedā viua nō mouent omnino ꝓpter priuationē instrumēti. U.g. plāte ⁊ plura genera animalium. In perfectis aūt est. Cū igitur translatio nō inuenitur nisi in eis q̄ habēt maiorē partem in natura: necesse est vt iste motus etiam essentialiter sit primus ceteris motibus.

Ista est

58 ¶Ista est alia declaratio qꝫ trãslatio est prior alijs motib⁹ ⁊ dirit. (⁊ vliter ⁊c). i. ⁊ vliter manifestũ est qꝫ omne generatũ est diminutũ: ⁊ omne diminutũ mouet ad principiuz semp quod est cõplemẽtũ ⁊ finis. ſ. quod est prius alijs principijs. Et manifestũ est ꝑ se qꝫ generatũ ⁊ manifestũ ẽ ꝑ se qꝫ generatũ est diminutũ: qñ si nõ esset diminutũ nõ moueretur ad cõplemẽtũ. D. d. (⁊ sic posteri⁹ ⁊c). i. ⁊ necesse est igit̃ vt omne posterius ſm tẽpus in generatione sit prius ſz naturã. Et cũ verificauit hãc ꝓpositionẽ dixit. (⁊ trãslatio est postremũ ⁊c). i. sequit̃ igit̃ er his duab⁹ ꝓpositionibus vt trãslatio in generato sit posterior ſz tẽp⁹ alijs trãsmutationibus: ⁊ prior in nã. Oẽ enĩ posterius ſm tẽp⁹ in generabili ex rebus ꝗbus ꝑficit̃ est prius in nã: ⁊ trãslatio est talis: ergo sequit̃ in prima figura vt trãslatio sit prior nã alijs motibus. D. d. (⁊ iõ quedam viua nõ mouentur). i. ⁊ qꝫ trãslatio est prior ſm ꝑfectionẽ alijs motibus: iõ aialia q̃ nõ sunt ꝑfecta nõ trãsferunt̃. i. qñ cũ fuerint, diminuta ⁊ careant instrumẽto quo fit trãslatio: iõ carẽt trãslatione: ⁊ silr in plãtis. aialia vo ꝑfecta hñt instrumẽta ⁊ trãslationẽ. D. d. (cũ igitur translatio ⁊c). i. ⁊ cũ trãslatio nõ inuenitur nisi in eis q̃ sunt ꝑfectiora rez naturaliũ: necesse est vt iste sit motus ꝑfectior alijs motibus: ⁊ ꝑfectius est prius in nã: ergo iste motus ẽ primus motuũ: ⁊ hoc cõponitur sic. Translatio est rei ꝑfectioris. Et quod est rei perfectioris est ꝑfectius. Ergo trãslatio est ꝑfectior alijs motibus. D. declarauit ex hac cõclusione cãm cius qꝫ trãslatio existit in animalibus ꝑfectis: ⁊ hec est demõstratio cause tñ. D. accepit posterius ⁊ declarauit per ipsũ prius ⁊ fuit demõstratio per signũ. ⁊ est qꝫ trãslatio est prior: qꝫ est in priori. In hoc igitur sermone sunt tres demonstrationes ſ. cause ⁊ esse ⁊ esse ⁊ esse.

¶Propter hoc ⁊ ob hoc nequaq̃ substantiam mutat quod mouetur motuũ in eo quod ferit. Secundũ enĩz hũc solũ nõ mutatur esse sicut eius qõ alteratur quale: eius autem quod augetur ⁊ decrementum patientis q̃tum.

59 ¶Et nõ propter ista tñ est prior: sed propter hoc etiam qꝫ est inter alios motus talis: qꝫ non remouetur illud qõ mouetur ſm illud a substantia sua. Iste enim solus non tranmutat ipsum omnino in sua essentia: sicut transmutatur apud alterationez ſm qualitatem: ⁊ apud augmentum ⁊ diminutionem ſm q̃titatem.

59 ¶Ista est tertia declaratio qꝫ trãslatio est primus motuum ⁊ fundatur sup duas ꝓpositiones: quaruz vna est qꝫ illud qõ mouetur ſm translationem nõ distat a sua substantia apud suã transmutationẽ. ſ. qꝫ nõ accidit ei tũc in sua substãtia trãsmutatio que cogat ipsũ erire a sua substãtia: cuz illud quod mouetur nõ trãsmutat̃ nisi tñ in vbi. Et nõ sequitur ex mutatione: vbi mutatio substantie moti qꝫ nõ cõtingit in alijs motibus. ſ. qꝫ in alijs motibus accidit motor trasmutatio in sua substantiã: sicut in motu alteratiõis ⁊ augmẽti. ſ. qꝫ alteratũ mutat̃ in sua substãtia: aut appropinquat̃ mutationi: cũ alteratio sit via ad corruptionẽ. Et similiter in augmento cũ cõtingit ab eo vt res diuersetur in q̃titate: ⁊ cũ hoc intẽditur erit via ad corruptionẽ. Et cũ declaratũ sit qꝫ illud qõ mouet̃ hoc motu nõ trãsmutatur in sua substãtia: qõ nõ accidit in alijs motibus: ⁊ cõtrarium huic scẽam ꝓpositionẽ: ⁊ est qꝫ motus in quo motuz nõ trasmutatur in sua substãtia omnino aut si trãsmutatur nihilominus trãsmutatur vnus est melior: qꝫ est propinquior nature: cũ nõ faciat rẽ trãsmutari a sua nã: sequitur ex duabus qꝫ trãslatio est ꝑfectior motuũ: ⁊ qõ est ꝑfectius est prius in nã: ergo translatio est prior in natura.

¶Maxime autem manifestum est qꝫ mouẽs ipsuz seipsum maxime hunc mouet proprie ſm locum

Et etiam dicimus hoc esse eorum que mouentur ⁊ mouentium principium. Et primuz est in his q̃ mouentur ipsum seipsum mouens.

¶Et manifestum est si se proprie hoc motu mouet prima intentione. Et dicimus qꝫ primum principium in motis ⁊ motoribus est illud: scilicz illud quod mouet se. 60

¶Ista est quarta declaratio qꝫ translatio est primus motuum nãliter: ⁊ fundatur super tres ꝓpositiones. Quarum vna est qꝫ motuũ er se nõ inuenit̃ nisi in hoc motu. nihil enĩ est alteratum ex se nec alterat ex se nisi per accidens. Secũda autem est qꝫ motũ ex se est principiũ rez motaz. Tertia vo est qꝫ motus qui inuenitur in primo motu est primus motuũ ⁊. d. (in prima intẽtione): qñ accidit ei per accñs qñq̃: vt moueat illud qõ mouetur ab ipso alio mõ motuũ sicut accidit aialibus q̃ mouent̃ in loco. ſ. qꝫ corpus calefit. Animal enĩ in tali motu. ſ. alteratione mouet̃ ex se sed non primitus sed mediante motu locali ⁊ augmentatum ẽt nõ existimatur augeri ex se: ſz per accidens. 60

¶Quod quidem igitur motuũ loci mutatio prima sit manifestũ ex his est. Que autem loci mutatio prima est nunc demõstrãdum est. Simul aũt ⁊ qꝫ nunc ⁊ prius suppositũ est: qꝫ contingit quendam motum esse continuum ⁊ perpetuum manifestum erit eodem modo

¶Apparet igitur ex hoc qꝫ translatio est primus motuum. Que aũt translatio sit prima declaratũ erit nunc. Et manifestabitur cũ hoc per hanc eandez viam illud quod posuimus positione in hoc loco ⁊ prius: scilicz quoniam possibile est vt aliquis motus sit continuus ⁊ eternus. 61

¶Dixit declaratũ est igitur ex oĩbus istis demõstrationibus qꝫ trãslatio est primus motuũ nã ⁊ tẽpore: ⁊ ista ꝓpositio erat prius accepta ꝑ natura: ⁊ declarauit ipsam hic: ⁊ qꝫ trãslatio est duob⁹ modis: recta ⁊ circularis: ⁊ fuit declaratũ qꝫ mot⁹ eternus ẽ ꝯtinuus: ⁊ accepit ꝑ vero qꝫ motus ꝯtinuus est mot⁹ localis: ex quo declarauit qꝫ mot⁹ localis ẽ prior motuũ ſz tps: icepit ꝟ declarare ⁊ q̃rere i quo motu inuenit̃ ꝯtinuatio: ꝑ qõ declarabit̃ qꝫ trãslatio sit cõtinua: ⁊ q̃ trãslatio in veritate est prima: ⁊ iõ dixit: (que aũt trãslatio ⁊c) ⁊ dixit hoc: qꝫ nõdũ ẽ declaratũ nisi ꝟ. scilicz qꝫ trãslatio simplr ẽ prior. D. d. (⁊ mãifestabit̃ cũ ꝟ ꝑ hãc eandẽ viã. i. ꝑ hũc modũ ꝯsiderãdi: ⁊ intẽdit ꝑ prius illud qõ dixit in sexto. ſ. qꝫ mot⁹ circularis solus põt ee eternus ſz illic nõ ꝯpleuit pscrutationẽ de ꝟ. In initio vo tractat⁹ istius ⁊ añ hũc sermonẽ nõ solũ mõ declarauit possibile ee vt sit ꝟ mot⁹ ꝯtinu⁹: ſz declarauit qꝫ necesse ẽ vt sit ꝟ mot⁹ cõtinu⁹. Er ꝟ ergo sermone quem nitit̃ declarare: apparent duo. Quoz vnũ est illud qõ pr⁹ posuit. ſ. qꝫ possibile est vt sit ꝟ mot⁹ ꝯtinu⁹ eternus. Secũdũ aũt ẽ quis mot⁹ sit motus continuus quem declaratum est esse eternum necessario: ⁊ hoc declarabitur quando declarabit qꝫ motum possibile est esse continuum. 61

¶Quod quidem igitur aliorum motuũ non vnuz contingit continuum esse ex his manifestum est. Omnes enim ex oppositis in contraria sunt mot⁹ ⁊ mutationes: vt generationis quidẽ: ⁊ corruptionis: esse ⁊ non esse termini sunt. Alterationis autẽ contrarie passiones: augmento ⁊ decremẽto: aut magnitudo aut paruitas: aut perfectio magnitudinis aut imperfectio. Contrarij aũt sunt qui sũt in contraria. Quod autez nõ semꝑ mouetur ſz hũc

motum quo mouebatur prius necesse est primum quiescere. Manifestum aũt est q̃ quiescit medio in contrario mutãs. Similiter autem ꝛ in mutationibus. Opponunt̃ enim generatio ꝛ corruptio simpliciter ꝛ singularis singulari. Quare si ipossibile ẽ simul mutari oppositas nõ erit cõtinua mutatio: ſz mediũ erit ipsaꝝ tẽpus. Nihil enim differt cõtrarias aut nõ cõtrarias eẽ ſm cõtradictionem mutationes: si solũ ipossibile est simul ideꝝ inesse: hoc enim ad rõnẽ vtile nõ est. Nec si nõ necesse est quiescere in contradictionẽ nec ẽ mutatio geti cõtrariũ. Nõ enim gescit fortassis qõ nõ est. Corruptio aũt in nõ eẽ est. Sz si mediũ est tẽpus nõ erit mutatio cõtinua. Nec enim in prioribꝰ cõtrarietas vtile fuit: ſz nõ cõtingere simul eẽ. Nõ opz ãt turbari q̃ idẽ pluribꝰ erit cõtrariũ vt motꝰ: ꝛ statui: ꝛ motui: q est in cõtrariũ. Sz hoc solũ est accipere qõ opponit̃: quodãmõ ꝛ motui ꝛ geti motꝰ cõtrarius. Sicut equale ꝛ mẽsurabile excellẽti: ꝛ ei qõ excellitur. Et q̃ quidẽ nõ contingit simul oppositos nec motus nec mutationes esse.

6z Dicamus igitur q̃ apparet ipossibile eẽ aliquẽ motũ alioꝝ eẽ cõtinuũ ex hoc sermone. Motꝰ enim ꝛ oẽs modi trãsmutationis sũt de opposito in oppositũ. V.g. qñ duo termini generatiõis ꝛ corruptionis sũt eẽ ꝛ nõ eẽ. Et duo termini alterationis sũt duo cõtraria. Et duo termini augmẽti sũt magnitudo ꝛ puitas: aut pfectio ꝛ diminutio magnitudinis. Et que sũt ad ptes cõtrarias sũt contraria. Et qõ nũq̃ mouet̃ motu demõstrato ꝛ fuit añ necessario gescẽs. Manifestũ est igit̃ q̃ transmutatũ gescit qñ puenerit in cõtrariũ: ꝛ ſm hunc modũ est de modis trãsmutationum. Corruptio enim ꝛ generatio sũt opposita simplr: ꝛ q̃ sũt in vno quoq; indiuiduo sũt opposita eis que sũt in alio. Et iõ si nõ fuerit possibile vt aliqd trãsmuteꝫ insimul duobꝰ modis trãsmutationis oppositis: ipossibile est vt trãsmutatio sit cõtinua. Sz necesse est vt iter ea sit tẽpus. Nõ enim est differẽtia inter hoc q̃ modi trãsmutationis cõtradictoꝝ sint cõtrarij aut nõ cõtrarij. Dũ hoc solũ sit ipossibile i eis .ſ. vt insimul existãt in eodẽ: Hoc enim nõ indigeꝫ in hoc sermone. Nec ẽt indigeꝫ hoc. ſ. q̃ nõ ẽ necessariũ vt generatio sit in contradictoꝝ. Nec hoc ẽt q̃ trãsmutatio ẽ cõtraria geti. Quod enim nõ est dignũ ẽ vt nõ sit possibile vt gescat. Corrũptio aũt inducit ad nõ eẽ. Sz illud qõ indigeꝫ in hoc sermone est hoc solũ. ſ. vtrũ iter ea sit tẽpus: qñ si hoc fuerit ipossibile erit vt trãsmutatio sit cõtinua. Indigẽtia enim nostra in primis duabꝰ rebꝰ nõ fuit ad cõtrarietatẽ ſz ad hoc q̃ ipossibile ẽ vt existãt insimul. Et nõ debemus peccare pp hoc q̃ idẽ erit cõtrariũ pluribꝰ. V.g. q̃ motus est cõtrarius geti: ꝛ cõtrarius motui q ẽ ad cõtrariũ. Sed opz nos cõsiderare in hoc solo. ſ. quodãmõ vno ꝛ nõ quodãmõ alio. Motus igit̃ ꝛ ges opponunt̃ motui cõtrario. V.g. q̃ equalitas ꝛ tẽperamẽtũ suph abũdãtie ꝛ diminutioni: Et q̃ ipossibile ẽ vt sit insimul: neq; duo motus oppositi: neq; duo modi transmutationis oppositi.

¶ Intendit in hoc sermone declarare q̃ motus successiui q inueniuntur in eodẽ moto qui sunt idẽ genere ꝛ diuersi specie nõ sũt cõtinui ꝛ hoc in q̃tuoꝝ trãsmutationibus. Et ipe incepit declarare ꝑ in tribꝰ illoꝝ cũ sit manifestius in eis .ſ. in alteratione: ꝛ in quãtitate: ꝛ in subſtãtia que dicit̃ generatio ꝛ corruptio: ꝛ fũdat suũ sermonẽ sup q̃tuoꝝ ppositiones. Quarũ prima est q̃ oĩs motꝰ istoꝝ est de opposito in oppositũ. Secũda aũt est q̃ illa que sũt de oppositis in opposita sũt opposita. Tertia est q̃ idẽ motũ qñ mouetur motibus oppositis necesse ẽ vt iter eos sit tẽpus. Quarta vo est q̃ motibꝰ iter quos ẽ tps nõ sũt ꝙtinui. Et quo semꝑ necessario est vel sequit̃ q̃ oẽ motũ aliquo istoꝝ motuũ trium ſm successionẽ ipossibile ẽ vt motꝰ ei⁹ sit ꝙtinuꝰ. Et ppositio dicẽs q̃ iter oẽs duos motꝰ oppositos eiusdẽ moti est tẽpus est talis: q̃ possibile ẽ qñq; vt in illo tpe sit illud motũ quiescẽs: ꝛ qñq; ipossibile. ſ. in motu generationis ꝛ corruptionis vt post declarabit̃. Et q̃ocũq; sit cõsecutio ẽ eadẽ: ꝑ ẽ igit̃ ſũma hui⁹ capituli expositio: dixit. (ꝛ appet q̃ ipossibile ẽ ꝛc). i. qñ fuerit positꝰ motꝰ eẽ vniꝰ motui: dicẽs. n. hũc ſmonẽ: aut ponet q̃ istud motũ qñ ẽ ꝙtinuum motꝰ mouet̃ alẽo duoꝝ motuũ oppositoꝝ. V.g. augmẽtatiõe tñ aut diminutiõe tñ. Aut põet q̃ ẽ ꝙtinui motus pp ꝑ q̃ mouet̃ duobꝰ motibꝰ oppositis ſm cõtinuationẽ: ꝛ icepit pr o dstruẽ primã itẽtionẽ dicẽdo. (isti enim motus ꝛc). i. ꝛ intẽdit p hoc tres trãsmutatiões tñ. In motu enim locali nõ apparet ꝙtrarietas sic appet in istis: ꝛ post declarabit hoc. Et cũ narrauit q̃ trãsmutatio in istis tribus est de opposito in oppositũ icepit dicere opposita in vnoquoq; coꝝ ꝛ dixit (. V.g. qñ duo termini ꝛc). i. V.g. qñ opposita in generatione ꝛ corruptione q̃ terminãt istos duos motus sunt esse ꝛ nõ esse. Generatio enim est de nõ eẽ: in esse. Corruptio vo de esse in nõ esse ꝛ itelligo hic p nõ eẽ non esse simpliciter: sed nõ esse alicuius. ſ. nõ esse huiꝰ generati: vel huiꝰ corrupti. D. d. ꝛ duo termini alterationis sũt duo ꝙtraria. i. ꝛ duo termini motus alterationis sunt duo cõtraria iter que fit iste motus: vt albũ ꝛ nigrũ i coloribꝰ ꝛ calidũ ꝛ frigidũ i tãgibilibꝰ: ꝛ alia cõtraria existẽtia i modis istoꝝ motuũ q̃ declarata sũt i septio istius libri: illic enim declarauit i quo genere qualitatũ inuenit̃ iste motꝰ: Et cũ idurit opposita q̃ sũt i generatiõe ꝛ corruptiõe ꝛ alteratiõe: indurit ẽt ea que sunt i motu quantitatis ꝛ dixit (ꝛ duo termini augmẽti ꝛ diminutiõis ꝛc). i. ꝛ duo termini oppositi augmẽto ꝛ diminutiõe sũt magnũ ꝛ paruũ: ꝛ ẽ ita sicut dixit quoniã res naturales habẽt magnitudines terminatas. Minimus igitur homo ẽ terminatus naturaliter: ꝛ similiter marimus. si enim magnitudines rerũ nõ eẽnt terminate: tunc magnitudines nõ haberẽt pfectiõez quesitã in natura p motũ augmẽti. Manifestum est enim p se quoniam] quemadmodum non quelibet actio sit per quãlibet qualitatem. ſ. p quãlibet formam ita est manifestum p se eẽ ipossibile vt quelibz actio entiũ sit p quãlibet magnitudinẽ: ſz vnaqueq; actio actionũ ppriarũ cuilibz enti hz q̃litatẽ ppriã ꝛ quãtitatẽ ppriã: Sicut igitur actio hominis nõ potest prouenire nisi a forma hois: ita ipossibile est vt actio eius proueniat nisi a sua magnitudine. Magnitudo igitur hois est terminata naturaliter ꝛ silr sua forma: ꝛ similiter in vnaquaq; rez naturaliũ. D. d. (aut pfectio aut diminutio magnitudinis). i. in motu augmẽti ꝛ diminutionis: ꝛ cũ declarauit q̃ ipossibile est q̃ isti motꝰ sint cõtinui eterni ſm q̃ sũt idẽ motus cum sint de cõtrario in cõ-

trarium

trariū: ⁊ de opposito in oppositū: ⁊ quod ē tale ē finitū: ⁊ pōt aliqs dicere forte qꝫ cōtinuatio in eis ē ꝓpter translationem ipsius moti de alio motu in motum oppositum ei in illo gñe: ita qꝫ interim nō sit ges. V. g. vt alteratū moueaᷣ de albedie i nigredinē: deinde de nigredie i albedinē ita qꝫ nō in medio sit ges ⁊ sit in infinitum. Dirit rñdendo(⁊ illa que sūt i ptes ⁊rarias sunt cōtraria).i.⁊ nō est dicēdū qꝫ mot⁹ oppositi istaꝝ rez sunt cōtinui. ℳot⁹ enī q sunt ad ptes oppositas sunt oppositi ⁊ intendit per partes oppositas contraria in alteratione. D.d.(⁊ quod non mouetur semper fuit ⁊c).i.⁊ oē quod mouetur motu q hꝫ principiū ⁊ finē: ⁊ añꝫ mouebaᷣ erat ens necesse est vt moueaᷣ post quietē nō post motū: si prius mouebaᷣ motu cōtrario posteriori: ⁊ dirit hic qꝫ oīs motus desinēs nō desinit nisi qñ aufertur potētia ab eo in quo fuit trāsmutatio: ⁊ hoc erit qñ illud fit in actu: ⁊ oē qđ est in actu est gescēs necessario qñ si moueret esset in potētia ⁊ si esset in potētia tūc motus nō finitur. qđ est ⁊tra positū: ⁊ h declaratio cōis ē duobus motib⁹. s. alteratōis ⁊ augmēti. In trāsmutatione āt gñationis ⁊ corruptionis nō apparet alietas duoꝝ motuū ex qete moti iter eos: cū illud qđ trāsmutaᷣ h motu transmutationis nō est aliqđ demōstratū i duob⁹ extremis motuū. Et iō ꝑcessit in hoc ꝑ aliā viā cōem aliis trāsmutationib⁹: ⁊ est qñ inter oēs duos mot⁹ oppositos ē tēpus necessario. ⁊ cū ita sit dirit: (⁊ hzbūc modū ⁊c). ⁊ intēdit per modos trāsmutatiōis trāsmutatōes reliduas: ⁊ dirit qꝫ generatio ⁊ corruptio sunt opposita simplr qꝫ opponunt sibi ſm ee ⁊ nō ee. D.d.(⁊ qđ est in vnoquoqꝫ: indiuiduo ⁊c.) i.⁊ generatio existēs in aliquo indiuiduo est opposita corruptioni existēti in illo eodē indiuiduo. i. qñ ipossibile est vt generatio ⁊ corruptio insimul sint in eodem indiuiduo in eodez tempore. Ergo inter illos est tempus necessariꝰ. Et eū posuit qꝫ iste due trāsmutatōes sūt oppositē dixit(⁊ ideo si nō fuerit possibile ⁊c.).i.⁊ cū fuerit positū: qꝫ due transmutatiōes oppositē sint cōtinue sine aliquo tpe interposito cōtinget necessario vt idē trāsmuteᷣ duab⁹ trāsmutationib⁹ oppositis insimul. Quoniā si motus de albedine in nigredinē sit cōtinuus cū motu de nigredine in albedinē: tūc illud qđ moueᷣ de albedine mouetur ad albedinē. Sedz igitur qꝫ mouetur de albedine dimittit eā ⁊ acqrit nigredinez Et ſm qꝫ mouetur ad albedinē dimittit nigredinē: ⁊ acqrit albedinē. Ergo in eadē dispositiōe acqrit eādē partē albedinis ⁊ dimittit illā: ⁊ mouetur etiā duobus motibus contrarijs insimul quod est ipossibile. Et similiter accidit in generatione ⁊ corruptione ⁊ in alijs transmutationibus ab eo ⁊ in motu locali. Demonstratio enī cōmunis est oīb⁹ transmutatiōibus: ⁊ cū duo motus non fuerint insimul segtur qꝫ inter eos sit tempus necessariꝰ. Et ista demonstratio nō debet intelligi nisi in eodem moto quod mouetur duobus motibus ⁊rarijs habētibus principiū ⁊ finē: ℳō in motibus successiuis q sunt in pluribus motibus: sicut motus chordaꝝ apud ꝓcussionē eaꝝ omniū. ℳeqz in duobus motibus quoꝝ alter est pfectio alterius in eodē moto. Quoniam iter oēs istos nō est tēpus neqz aliqs eoꝝ est motus pfectus. s. habet principiū ⁊ finē. Finis enī motus nāliter nō est motus hz ges: ⁊ silr principiū mot⁹ est ex nō motu nisi sit ꝑ accidēs: ſm hoc igiᷣ est intelligēda ista demōstratio. Et qꝫ ista declaratio est cōis oībus trāsmutationib⁹: prima āt ꝓpria trāsmutabilibus q recipiūt qetē dirit. (nō enī ē differētia ⁊c).i.⁊ in ista demōstratione nō idigeᷣ ponere duas trāsmutationes cōtrarias esse sicut fuit factū in prima sed tm̄ indigeᷣ in ea: hoc. s. qꝫ impossibile est vt ⁊tradictoria opposita sint insimul. D.d.(neqz indigetur in eo ēt).i.⁊ ista demōstratio nō indiget illo qđ acceptū fuit in ꝓia. s. qꝫ in eodē nō existūt duo cōtraria insimul: neqz etiā indigetur in hac dmōstratione illo tertio posito in prima. s. qꝫ qes est cōtraria motui. Deinde dedit cāz in hoc: ⁊ dirit(qđ enī nō est ⁊c).i.⁊ cā i hoc qꝫ ista trāsmutatio nō puenit ad qetē est qm̄ trāsmutatio q est corruptio: puenit ad nō ens: ⁊ nō ens nō dicit gescere: nec trāsmutari: nec ee cōtrariū: ⁊ oīa ista erāt accepta in prima demōstratione. L. d.(sed illud qđ indigeᷣ in hoc sermone ⁊c).i. illud enim qđ indiget declaratione in hac demōstratione vli est hoc vnū solū. s. qꝫ inter oēs duas trāsmutationes oppositas: quocūqz mō sit modoꝝ trāsmutationis est tēpus: hoc enī verificato verificabitur ipossibile ee duas trāsmutatiōes oppositas ee cōtinuas. D.d.(nostra enī idigētia in b ⁊c).i. ⁊ iste due demōstrationes differūt: qꝫ demonstratio qua vtitur hic in hoc qꝫ due transmutationes oppositē non sunt continue non inducit ad hoc qꝫ due contraria existant in eodem in simul. sed ad hoc qꝫ ipossibile est vt duo opposita sint insimul. s. ens ⁊ nō ens. Quoniā duo prima. s. duo opposita de quibus dictum fuit in hac demonstratione qꝫ ea esse in simul est ipossibile. s. impossibile ad quod indurit ista demonstratio nō fuit hoc. s. duo contraria existere in eodem insimul: sed duo contradictoria existere insimul. s. ens: ⁊ non ens: Et qꝫ in prima demōstratione fuit acceptum qꝫ transmutationes oppositē sunt contrarie adinuicem: ⁊ qꝫ quietes que sunt inter eas sunt cōtrarie etiā. Et contingit in hoc questio: vtrū vnum contrariū habeat plus vno cōtrario: cū sit famosum qꝫ vnum contrariorum non habet nisi vnum contrariū: incepit dissoluere hanc questionē: ⁊ dirit. (⁊ nō debemus peccare).i.⁊ nō debemus decipi in b qꝫ posuimus sermonē dicētis qꝫ cōtingit nobis vt idē habeat duo contraria: quoniā iam posuistis qꝫ vterqz duoꝝ motuum oppositoꝝ est ⁊rarius reliquo: ⁊ qꝫ quies ex qua incepit vterqz motuum est cōtraria ipsi motui: ⁊ sic motus habebit duo contraria. s. motum ⁊ quietē. Deinde dedit responsionem in hoc ⁊ dirit. (sed non debemus considerare in hoc solo ⁊ nō in alio). ⁊ ista qđ accidit in pluribus: ⁊ ideo non est consideranda in hoc loco solo. D.d.(motus igitur ⁊ quies opponuntur ⁊c).i. nō enī est impossibile dicere qꝫ motus est cōtrarius quieti ⁊ motui: sicut dicitur qꝫ equale est contrariū magno ⁊ paruo: ⁊ mediocre est contrarium intenso ⁊ diminuto. Et intendebat per hoc notificare qꝫ possibile est idem habere plura vno contratio. Aut quando contrarietas que est inter ea non ē maxima: sicut media que sunt inter cōtraria. Aut quando idez habebit plura contraria diuersis modis ⁊ ista ē dispositio mot⁹ ℳodus enim ſm quē motus est contrarius motui ē alius a modo ſm quē motus est contrarius quieti: ⁊ equale ē cōtrarium magno ⁊ paruo: ſm hoc qꝫ contrarietas que ē inter equale ⁊ non equale ē vna: ⁊ silr videtur ee in oībus medijs cum extremis. Deinde dirit(⁊ qꝫ impossibile ē vt sint insimul ⁊c.).i. non enim indigetur in hac declaratiōe ponere contrariū habere vnum contrariū sed hoc tm̄ indigeᷣ scilz ipossibile ee duos motus oppositos existere insimul.

¶ Amplius in generatione ⁊ corruptione penitus inconueniēs ee videbitur. Si factū mor necesse ē corrumpi ⁊ nullo tempore permanere. Quare ex his vtiqz fides fit alijs. ℙhysicū enim est similiter se habere in omnibus.

¶ Et etiam malū ē omni mō existimare dē generatione ⁊ corruptione: qꝫ res qñ generatur necesse ē vt corrūpatur statim ⁊ non remaneat tpe omnino Et ex hoc erit certitudo de hac intentione i alijs partibus. cursus enīz necesse est in illis omnibus eodem modo. 63

¶ Idest ⁊ inopinabile ē existimare qꝫ mot⁹ gñationis ē continuus cum motu corruptionis: ita qꝫ gñatū non hēat esse oīno nisi in potentia: qñ si isti duo motus eēnt continui: tunc non haberet gñatum esse in actu: oē enim existens in actu est in tpe. s. demonstrato: ⁊ tunc natura ageret ociose: ⁊ qz qñ homo intelliget hoc ee impossibile in gñatione statim intelligit ipm ee impossibile in alijs transmutationib⁹ dirit(⁊ per hoc erit certitudo ⁊c.)idest ⁊ per cognitionem istius intentionis in generatione erit certitudo cognitiōis 63

eius in alijs transmutationibus. Q nã natura currit in entibus eodem modo. ſ. q̃ finis eſſe non eſt corruptio: quoniam omnis motus eſt via ad generatiõem: aut in ſubſtãtia aut in qualitate: aut in quãtitate: ⁊ ſi motus contrarius cõtinuaretur deſtrueretur generatio

¶ Q ñ aũt contingit quendam motũ infinitũ vnũ eẽ cõtinuũ: ⁊ hic ẽ circularis: dicem⁹ nũc. Omne aũt mouetur quod fertur: aut circulariter: aut ſm rectitudinem: aut mixti. Quare ſi nec horũ alter cõtinuus ẽ nec ex vtriſq; poſſibile eẽ continuum. Q ö aũt fertur ſm rectũ ⁊ finitũ non feratur continue manifeſtũ eſt: reflectitur autez. Et reflectibile aũt ſm rectum ſm contrarios mouetur motus. Contrarius enim ſm locũ eſt qui eſt ſurſum ei qui eſt deorſum: ⁊ qui eſt ante ei qui eſt retro: et qui eſt ad ſiniſtrã ei qui eſt ad dextram. Loci eniz cõtrarietates he ſunt. Quis aũt eſt vnus ⁊ continuus motus: prius diffinitum eſt: q; qui eſt vnius ⁊ in vno tempore ⁊ indifferenti ſm ſpẽm. Tria. n. erant: quod mouetur: vt homo aut de⁹: ⁊ quando vt tempus: ⁊ tertium in quo. Hoc autẽ eſt locus: aut paſſio aut ſpecies: aut magnitudo. Contraria aũt differunt ſpecie ⁊ non vnũ ſunt: ſed loci ſunt he dicte differentie. Signũ autem q̃m contrari⁹ motus eſt qui eſt ab. a. ad. b. ei qui eſt ab ipõ b. ad a. eſt: quia ſtant ⁊ repauſant ad inuicez ſi ſimul fiant. Et in circulo ſimiliter: vt qui eſt ab. a. in. b. ei qui eſt ab. a. in. c. ſiſtunt enim ſe. q̃uis cõtinui ſint ⁊ ſi non fiat reflexio propter id q̃ contraria ſe ad inuicẽ corrumpunt ⁊ prohibent. Sed non qui eſt in latus ei qui eſt ſurſum.

¶ Demõſtratio q̃ in linea recta motus ex oppoſitis locis ẽ contrarius.

A B

¶ Demonſtratio eiuſdem in circulo

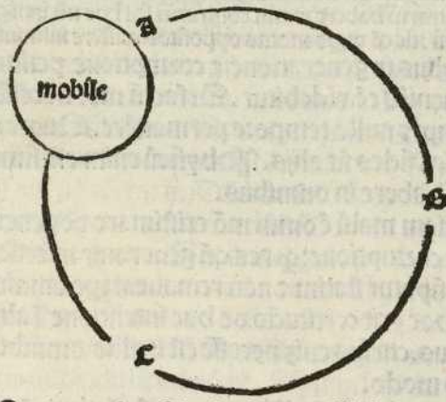

64 ¶ Et nos declarabim⁹ mõ q̃ poſſibile eſt vt ſit hic motus infinitus vnus ⁊ continu⁹. Eſt enim aut totius translati aut circulariter. Et dicamus q̃ oẽ ẽ trãſlatũ: aut circulariẽ aut recte: aut motũ mixto. Si igitur alter iſtorum non fuerit cõtinuus: iposſibile erit vt compoſitus ex ambobus ſit continu⁹ Et manifeſtum eſt q̃ translatum per lineaz rectã finitam nõ mouetur cõtinue: reuertitur. n. recte: ⁊ quod reuertitur recte mouet duobus motib⁹ cõtrarijs. Motus enim in loco ad ſuperi⁹ eſt cõtrarius motui ad inferi⁹. Et motus ad anterius ẽ cõtrarius motui ad poſterius. Et motus ad ſiniſtr ẽ cõtrarius motui ad dextrũ. Iſti enim ſũt modi cõtrarietatis in loco. Et iam determinauim⁹ prius quis motus ſit vnus continu⁹: ⁊ diximus q̃ eſt motus qui eſt eiuſdem rei in vno tpe: ⁊ in eo q̃ nõ diuerſatur ſm formã. ſ. ſm ſpẽm. Illa enim pet que complebitur hoc ſũt tria motũ. ſ. U. gra homo: aut de⁹. Et quãdo. Verbi gratia tps. Et tertiũ eſt illud in quo eſt motus ſcilz loc⁹: aut paſſio: aut forma: aut magnitudo. Cõtraria aũt differũt ſm formam ⁊ nõ ſz naturã. Et illi modi quos diximus differunt ſm locum. Et ſignum q̃ motus de. a. ad. b. ẽ contrarius motui ex. b. ad. a. eſt quia cõtradicunt ſibi ⁊ reſiſtũt quãdo fuerint inſimul. Et ſimiliter ẽ ẽt cũ fuerint in circulo. U. g. de motu ab. a. verſus. b. ⁊ de. b. verſus. a. q̃m reſiſtũt: ⁊ contradicũt ſibi. Si igitur fuerint cõtinui non habebunt reuerſionez neq; reflexionem. Quoniam contraria ſunt ſe corrumpentia ⁊ ſibi reſiſtẽtia. Et motus ad latus non reſiſtit motui ad ſuperius.

¶ Demonſtratio q̃ id quod reflectitur in circulo mouetur contrarijs motibus.

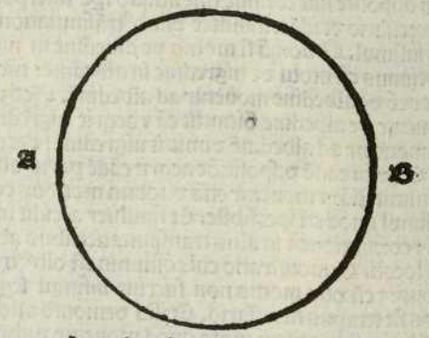

¶ Cum declarauit q̃ impoſſibile eſt vt trãſmutatio in qualitate: aut in quantitate: aut in ſubſtantia ſit motus continuus in infinituz: vult in hoc capitulo declarare q̃ hoc ẽt impoſſibile eſt vt ſit niſi in motu circulari tñ ad vnam ptẽ nõ in recto: neq; in eo qui reuertit ſuper vnã lineã rectam aut circularẽ: ⁊ dixit (⁊ nos declarabim⁹ ꝛc.) ⁊ intẽdit p totũ trãſlatũ motũ i quo illud qõ mouet occupat totũ locuz. Deinde dixit (dicamus igit q̃ oẽ trãſlatũ ꝛc.) ⁊ iſta ppõ eſt manifeſta per ſe: ſed de motu mixto ex duobus motibus intelligũtur duo q̃ ambo ſint actu equaliter. ſ. aut q̃ alter motus ſit victus ⁊ alter vincẽs: ſit medius inter duos motus: ſicut motus qui eſt per lineã curuã: ⁊ hoc videtur magis intẽdere in hoc loco: ⁊ primã intẽtionẽ intẽdebat in prio de celo ⁊ mundo: ⁊ poſſũt intelligi ambe. Deinde dixit: (ſi igitur alter ꝛc). ⁊ hoc manifeſtum per ſe in motu compoſito ex duobus motibus. Verbi gratia. q̃ ſi fuerit impoſſibile vt motus rectus ſit infinitus impoſſibile erit vt curuus aut gyratiuus ſit infinitus. Si autem intellexerimus per cõpoſitum ſecundam intẽtionẽ: rũc difficile comprehendetur in iſta demonſtratione. Quoniaz ſi vincens ẽ ille in quo ipoſſibile ẽ vt ſit infinitus: manifeſtũ ẽ vt iſte modus iſtoz ipoſſibile ẽ vt ſit infinitus. Si aũt vicẽs eſt ille 64

ē ille i quo ē ipossibile esse pr̃uationē finitatis: existimatur q̄ nō appet in eo hoc qđ dixit Arist. s. q̄ si alter fuerit ipossibile vt sit infinitus ipossibile erit hoc in cōposito. Simplices enī motus in ḡbus ipossibile ē hoc sunt in hac mixtiōe i potētia. Jn mixtiōe aūt ꝑm primā intētionē sūt in actu: ⁊ iō difficile possūt adaptari sua vocabula huic modo mixtionis nisi cōiungaī ei aliqđ fundamētū: ⁊ est q̄ oē quod ē in potētia aliquid necessario exibit in actū: ⁊ si nō: tūc nā age ret ociose. Tūc igit verificabit nobis q̄ impossibile est vt motus mixtus ex recto ⁊ circulari sit infinitus. Et si posuerimus q̄ circularis est vincēs: q̄n erit finitus in potētia liquātū hz in se in potētia motus recti: ⁊ ꝓpter latentiā isti intentiōis dirimus q̄ prima expositio ē manifestior. Et cū declaratū fuit in sexto q̄ ipossibile ē vt motus rectus sit infinitus: ⁊ pōt aliquis dicere q̄n forte ifinitas ē possibilis in eo ꝑm reflexionē moti in eodē spacio finito vicibus ifinitis dixit (⁊ manifestū ē q̄ trāslatum p lineā rectā ⁊c). i. ⁊ manifestū ē q̄ trāslatū super lineā rectā finitā eūdo ⁊ reuertēdo nō mouet vno motu sed duob⁹ motib⁹ cōtrarijs. Deinde declarauit quō sunt cōtrarij: ⁊ dixit (motus enī in loco ad supius ⁊c). i. ⁊ necesse ē vt duo motus quib⁹ mouet vnū motū in eodē spacio ꝑm reuersionē sint cōtrarij: q̄n si alter motus fuerit ad superius reliquus erit oppositus ei: quoniā ad iferius: ⁊ si ad iferius reliquus erit ad superius ⁊ si ad anterius reliquus erit ad posterius: ⁊ si ad dextrum reliquus erit ad sinistrū: aut ecōuerso. Et hoc fuit necessariū quoniā dimēsiones corpoꝝ sūt tres: lōgitudo: latitudo: ⁊ ꝓfunditas. Extrema lōgitudinis dr̄ supius ⁊ iferi⁹: latitudinis dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ ꝓfunditatis anterius ⁊ posterius. Et debes scire q̄ iste ꝓtes sunt distincte in nā: in hoc: ⁊ silr in mūdo: sed in hoc sūt manifeste p se: in mūdo aūt p demōstrationē. Et q̄ manifestū ē q̄ isti sūt modi ꝓtrarietatis in loco dixit (isti enī sūt modi ꝓtrarietatis in loco) ⁊ cuz cōcludit q̄ isti duo modi sūt compositi: icepit declarare q̄ duo motus oppositi nō sūt vnus: ad ꝛcludēdū q̄ duo motus q̄ sunt hmōi. s. ꝑm reuersionē nō sūt vnus ⁊ dixit. (⁊ iā determinauimus prius). i. motus qui est vnius moti: ⁊ in vno tpe: ⁊ in eadē specie. i. non diuersa duabus differētijs oppositis. Deinde declarauit hec tria: ⁊ dixit (illa enī per que cōplenē hec sunt tria ⁊c.) ⁊ intēdit q̄ locus ē genus in quod ē motus trāslatiōis: ⁊ passio ē genus in quā ē motus alteratiōis: ⁊ forma ē nā in quā ē motus gnātiōis ⁊ corruptiōis: ⁊ magnitudo ē genus in qđ est motus augmēti ⁊ diminutionis. Et intēdit p deū aliqđ corp⁹ celeste sicut erat tūc famosum ⁊ cū posuit q̄ vnus motus ē ille qui nō diuersat: neq; hz rē motā: neq; ꝑm tps: neq; ꝑm formā. s. spēz dixit (cōtrarij vo differunt ꝑm formā ⁊c). i. ⁊ cū declaratuz sit q̄ motus resleri sūt contrarij ⁊ motus cōtrarij differūt ꝑm formā ⁊ nām ⁊ vnus motus nō differt a se ꝑm formaz: sequit ex hoc in scōa figura q̄ duo motus reflexi non sunt vnus. Et cū posuit q̄ motus resleri: nō sunt vnus ꝓpter hoc sūt cōtrarij: notificauit in quo genere differunt ꝑm formā ⁊ dixit (illi aūt modi quos dirimus ⁊c). i. ⁊ illi motus resleri: quos dirimus qui sūt aliqui triū modoꝝ quos diximus differūt ꝑm formā oppositā in loco. s. superi⁹ ⁊ iferius aut dextrū ⁊ sinistrū: aut ante ⁊ retro. Et q̄ vna ꝓpositionū quas posuit in hoc sermone ē: q̄ motus qui sūt a pūctis oppositis sūt cōtrarij: ⁊ hoc ē manifestū in motib⁹ qui sunt sup dimēsiones rectas: ⁊ latet in eis qui sūt sup dimēsiones circulares. Jn circularibus enīz existimaī q̄ motus in eis nō inuenīt in ptib⁹ oppositis ex ꝓdictis. s. dextrū ⁊ sinistrū ⁊c. icepit declarare hāc ꝓpositionē ⁊ notificare quō inuenitur ꝓtrarietas in eo: ⁊ dixit (⁊ signū eius q̄ mot⁹ ⁊c). i. ⁊ si gnū eius q̄ motus qui sūt ex locis oppositis sūt ꝓtrarij siue fuerint in spacijs rectis aut rotūdis ē q̄ resistūt sibi. s. q̄n ipossibile est vt vnū motū moueaī ꝑm ea simul. U. g. ponatur magnitudo recta. a. b. linea: ⁊ vnum motum moueatur quādoq; ex. b. ad. a. quandoq; ex. a. ad. b. dico q̄ isti duo motus sūt oppositi q̄ resistunt sibi: ⁊ ipossibile ē vt idē motum moueaī his duob⁹ motibus insimul: ⁊ similiter est si posuerimus lineā. a. b. cē arcū circuli: siue semicirculū siue maiorē siue minorē. Sz q̄rit h ⁊ dicit: quō mot⁹ ex. a. ad. b ⁊ ex. b. ad. a. sūt ꝓtrarij q̄n fuerit in dimēsiōe circulari: ⁊ ip se iam declarauit in celo ⁊ mūdo q̄ motus circularis nō ē contrarius motui circulari: quoniā si cōtrarietas eēt in circularibus motibus cōtingeret vt corpora mota circulariter motibus oppositis eēnt cōtraria sicut corpora simplicia que mouenī motibus rectis contrarijs. s. aq̄ ⁊ ignis. Et cū ita sit cōtrarietas igit in qua cōmunicaī hoc corpus circulare ⁊ rectū debet intelligi: sic. s. duo motus quibus ipossibile est aliquod corpus moueri insimul: nō duo motus in quibus est necesse vt motū ꝑm alterū sit cōtrarium moto ꝑz reliquū: ꝑm hoc igit debet intelligi contrarietas in hoc loco. Et cum declarauit q̄ isti motus sunt contrarij hoc modo. s. quia resistunt sibi in vno corpore ⁊ corumpunt se ad inuicem: ⁊ declarauit ex hoc impossibile esse: vt motus cōpositus ex eis sit continuus: ⁊ dixit (si igitur fuerint cōtinui ⁊c.) idest si igitur posuerimus q̄ isti duo motus sint continui: sequitur vt neq; habeant reflexionem neq; reuertanī. Quoniā contraria sunt directio ⁊ reuersio: ⁊ contraria destruunt se: ad inuicem: ⁊ illa que sunt talia non continuanī. Deinde dixit (motus ad latus ⁊c.) idest ⁊ motus contrarij sunt illi qui sunt in eadem oppositione: illi aūt qui nō sunt in eadē oppositione non sunt contrarij: sicut motus ex dextro ad sinistrum cum moto ab inferiori: ad superius: ⁊ h quod dixit ē manifestum per se. Jsti nō sunt cōtrarij quoniam nō ē ipossibile vt idē motū moueaī istis motibus. s. vt moueaī ad supius: ⁊ ad dextr̃ isil. s. q̄ ex istis sit motus cōpositus ⁊ ex motibus cōtrarijs nō cōponī vnus motus.

¶ Maxime aūt manifestū est q̄ impossibile est esse continuū qui ē in rectitudine motū. Quia reflexibile necesse ē stare nō solū in recto ꝛz si ꝑm circulū feraī. Nō. n. idē ē ⁊ ferri in circulo ⁊ circulū. Est enī aliqđ qđ mouet cōtinuū. Aliquando quidem i idem veniens vnde motum est reflecti iterū. Qđ autem necesse est stare fides est non solum in sensu sed in rōne. Principiū aūt hoc ē. Trib⁹. n. existētibus principio: medio: ⁊ fine. Mediū ad vtrūq; ē: ⁊ vnū nūero: rōne aūt duo. Amplius aūt aliud est qđ ē potētia ⁊ qđ ē actu. Quare ⁊ rectitudinis que infra sūt terminoꝝ: qđlibz signū potētia qdē mediū ē: actu aūt nō ē: nisi diuidat hāc ⁊ stans iterū incepit moueri. Sic aūt mediū principiū fit ⁊ finis actu Principiū qdē posterioris: finis aūt primi. Dico aūt vt si ferī. a. ⁊ stet in. b. ⁊ iteruz feratur in. c. Cū aūt cōtinue feraī neq; adesse neq; abesse possibile est. a. ꝑm. b. signum: sed solum esse in ipso nūc. Jn tempore aūt nullo propter id q̄ non ipsum nunc est diuisio in toto. a. b. c. Si aūt adesse aliquis cōcedat ⁊ abesse semper stabit ad id ad quod fertur. Jmpossibile enim est. a. simul adesse in. b. ⁊ abesse. Jn alio ergo ⁊ alio signo tēporis est. Tps itaq; erit qđ ē in medio. Quare qesit. a. in. b. Silr aūt in alijs signis ē: cadē enī rō est in oibus. Cū autē vtaī. a. qđ ferī ipsi. b. medio ⁊ fine ⁊ principio: necesse ē stare: ꝓpter id qđ duo facit sicut vtiqz ⁊ si in telligeret. Sz ab. a. signo quidem abfuit principio. Jn. c. aūt affuit cum perficiat ⁊ stet.

¶ Et hoc apparet magis. s. q̄ impossibile ē vt motus ꝑ lineā rectā sit cōtinuus ex hoc. s. q̄ illud qđ reflectī necesse ē q̄ quiescat. Nō solūmodo illud qđ mouet ꝑm lineā rectā: sed ēt illud qđ mouet ꝑ 65

circulū. Nō.n.ē eadē intētio aliquid moueri circulariter: ⁊ aliquid moueri ꝑ circulū. Forte enim mouet eūdo sup ipm ⁊ forte cū puenerit ad illū locū a quo icepit moueri reuertit. Et hō certus est quoniā talis motus necesse ē vt quescat nō sensu tm̄ sed rōne. Et hoc ē ꝓncipiū illius: qm̄ hic sūt tria: principiū: ⁊ mediū: ⁊ postremum. Medium apud vtrūq; extremoꝝ ē vtrūq;: ⁊ est in nūero vnū: ⁊ i respectu duo. Et illud qō est in potētia ę aliud ab eo qō est i actu. Et iō qōcūq; punctū imaginaueris iter duo extrema ē mediū in potentia: ⁊ nō ē in actu: nisi qñ diuiserit illā: ⁊ qñ cessauerit quiescēs apud illū punctū: deinde iceperit moueri. Tunc n.medius pūctus erit principiū: ⁊ finis. Principiuꝝ postremi: ⁊ finis primi. Verbi gratia q.a. Mouеat ⁊ quiescat apud.b. deinde mouet ad.c. Cuꝝ aūt mouetur ꝑm cōtinuationē ipossibile erit vt.a. sit in.b. aut separet ab ipso. Sed erit in eo tm̄ in ūstāti nō in tpe oīno: ⁊ instās nō diuidit totū. ſ. lineam. Si igit aliquis posuerit q cū.a. transfert erit in.b. ⁊ separabit ab eo: tūc erit gescēs. Impossibile enī est vt.a. sit ſimul in.b. ⁊ separet ab eo. Ergo hoc erit in duob⁹ pūctis diuersis tpibus. Ex quo sequit vt.a. quiescat in pūcto.b. ⁊ similiter in alijs pūctis. Quoniā rō ē eadē in oībus. Quādo aūt.a. motū vtit.b. qō mediū est: ꝑ ꝓncipio ⁊ fine: necesse est vt gescat: qz ponit ipm duo. Sed qz incipit a pūcto.a. separat a principio: ⁊ sic in pūcto c. cū cōplet suus motus quiescat.

¶ Demōstratio q mediū sit principiū ⁊ finis actu.

A B C

Linea: siue magnitudo.

¶ Demonstratio eiusdem in arcu circuli.

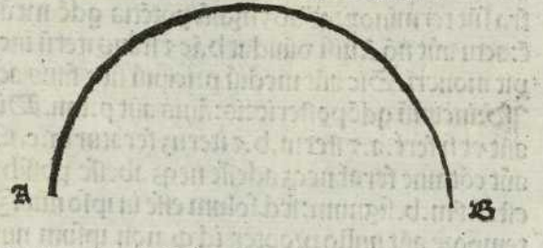

65 ¶ Quia declaratio p̄dicta fundat sup hoc q illud qō mouet ⁊ post reflectit sup lineā rectā nō est motus cōtinuus ē declaratio vniuersalis oībus quatuor trāsmutationibus: ⁊ cū incepit declarare hoc de moto in loco: ⁊ qz declaratio ꝑ ꝓpria est magis pfecta ⁊ magis manifesta: dixit (⁊ b appet magis ⁊c.) idest ⁊ appet magis q ipossibile ē vt motus cōtinuus eternus sit sup lineā rectam ꝑm reflexionē: ⁊ reuersionē ex hoc. ſ. quoniā oē qō reflectit necesse ē vt quiescat i ter duos motus. ſ. vt habeat quatuor dispōnes: duos motus: ⁊ duas getes. Et qz b nō solūmodo declarat in moto sup dimensionē rectā: sed in moto sup circulū dixit (nō solūmodo: illud qō mouet sup lineā rectā ⁊c.) i. ⁊ hoc qō diximus nō tm̄ declarabit in eo qō mouet sup lineā rectā: ſz in eo qō mouet sup circulū. Et qz illud qō mouet sup circulū mouet duob⁹ modis: qñ aut pficit circulū: aut mouet in eo sup arcū. D. reuertit sup illū cūdem arcū ad ꝓtriā ꝑtem: ⁊ alter istoꝝ modoꝝ ē possibilis: ⁊ reliquus ipossibilis. ſ. reuerti sup eūdē arcū: distinxit istos duos modos ⁊ dixit (nō ē. n. eadē intētio ⁊c.) i. imo ista itentio declarabit in eo qō mouet sup circulū qñ mouebit sup illuꝝ motu circulari. ſ. ire ⁊ reuerti. Nō. n. est eadē intētio: aliqd moueri circulariter: ⁊ aliqd moueri per circulū. i. ⁊ diximus motus circularis. i. attributus circulo. Qm̄ nō est eadē intentio aliqd moueri motu attributo circulo: ꝑm q ē sup circulū tm̄: ⁊ aliqd moueri sup totū circulū: ⁊ dixit b: qm̄ illud qō mouet sup circulū vno motu ⁊ ad vnā ꝑtem dixi moueri circulariter i rei veritate. Illud aūt qō mouet in eūdo ⁊ reeūdo super circulum mouet motu attributo circulo: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (circulariter) motū igit vno circulo sup circulū vno mō dicit moueri circulariter: ⁊ motū super circulū eūdo ⁊ reuertēdo nō dicit moueri circulariter sed per circulū. D. d. (forte enī mouet ⁊c.) i. forte enī aliqd mouetur ⁊ ē delatū sup circulū ⁊ dicit moueri in eo circulariter: ⁊ forte qñ puenerit ad locū ex quo icepit moueri reflectit: ⁊ tūc dicit moueri ꝑ circulū. Et cū exposuit intētionē quā intēdebat: ⁊ distinxit illa in qbus manifestabit hoc icepit declarare: ⁊ dixit (⁊ hō erit certus ⁊c.) i. ⁊ homo erit certus q illud qō mouet eūdo ⁊ reuertēdo habz duas quietes sensu ⁊ rōne ⁊ dixit hoc quoniā apparet sensui. q oia mota eūdo ⁊ reuertēdo habēt duas quietes: ⁊ b manifestū ē in eis que mouent motu volūtario. ſ. a talibus ⁊ in eis que mouentur nāliter istis duob⁹ motib⁹ vt pulsus. Medici enī fingūt cō prehendere sensu duas getes. ſ. in fine systoles ⁊ diastoles: ⁊ queret aliqs si sit māifestū sēsui q oē motū qō reflectitur gescit: tuncjvti sermone in declaratione eius ē supfluū. Dicamus igit ad hoc q hoc qō apparet sensui ē testimonium illi qō apparet rōni: sed illud qō apparet sensui nō sufficit in hoc q oē tale motū gescit cū nō sit remotū q plura talia mota sint quoꝝ qs nō cōprehēdit sensu. Et sic eēt possibile cristimare ipsa nō gescere. Cū igit cā fuerit data in b. ſ. cā faciēs getē tūc declarabit q oē tale motū gescit necessario ⁊ possumus dicere q sensus sufficit in b. ſ. in esse: ⁊ ꝓcipue b qō appet q duo mota equalis velocitatis qñ alterū mouet reflectēdo ⁊ alteꝝ recte appet sensui q rectū icedit velocius vt post dicet Arist. Et ꝑm hoc rō data hic erat cā in b eē tm̄: ⁊ sic scia huⁱ erit magis certa: qm̄ scire aliqd eē cum sua cā erit certi⁹ scia que ē in sensu tm̄. Et cū dixit: q b non tm̄ appet sensu seu rōne. i. demōstratiōe: icepit ⁊ dixit: (⁊ b ē ꝓncipiū illius ⁊c.) i. ⁊ qz in his duob⁹ motib⁹. ſ. eūte ⁊ reflexo sūt tria. ſ. ꝓncipiū ⁊ mediū: ⁊ ē illud qō itereſt duos motus: ⁊ istud mediū ē vnū nūero: ⁊ duo rōne: necesse est vt iste motⁱ sint duo: motⁱ. n. ꝓtinuⁱ non hz medium quod sit vnum numero. ſ. in actu sed potentia. D. induxit aliam declarationem ⁊ dixit: (⁊ est etiam illud quod est in potentia ⁊c.) idest ⁊ omne motum super lineam rectaz ꝑm q mouet sup ipsaz motu finito necessario describit in ea duo pūcta i actu. ſ. punctū er quo mouet: ⁊ pūctū ad qō mouet: ⁊ nullū pūctū describit in actu iter hec duo pūcta nisi gesceret i medio: ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ nō ē i actu ⁊c.) i. motū nō describit pūctū in actu iter duo pūcta iter que mouetur nisi diuiserit magnitudinē sup quā mouet ⁊ deuerit in medio. Si igit reuertat in motu ad cōtrariā ptē a qua mouebat: tūc pūctus medius quē describit in actu erit ꝓncipiū motus ⁊ finis. Erit.n. finis primi motus: ⁊ principiuz scdi motus. Et hoc intēdebat cū dixit (⁊ nō ē i actu ⁊c.) i. ⁊ icepit moueri. i. ad cōtrariā partē ei ad quā mouebatur. D. d. (tūc igit mediū erit principiū ⁊ finis) i. tūc igit pūctus medius quē describit in actu erit principiū ⁊ finis. Et siue motū deuerit in pūcto medio. Deinde reuersum ē ad motū ad cōtrariū illius ptis. Aut deuerit in fine spacij: deinde reuersuz ē ad cōtrariū illius ptis. Describit igit punctū in actu qd ē principiū ⁊ finis ⁊ simul. ſ. principiū postremi motus: ⁊ finis primi. Et cū dixit hoc: dedit erēplū ⁊ dixit. (Ut. g. ⁊c.) i. Verbi gratia ponē q. a. moueat er. c. ad b. ⁊ gescit in. b. ſ. q facit. b. eē punctū in actu. deinde reuersum ē ⁊ mouet er. b. ad. c. tūc igit. b. erit finis primi motus ⁊ principiū scdi. D. d. (cū aūt mouet ꝑm cōtinuationē ⁊c.)

i. ⁊ illud

ideſt ꝛ illud qđ mouet cõtinue ipossibile ẽ vt supponat̃ ali cui: ꝛ vt sepetur ab eo. Quoniã tale ẽ sup magnitudinẽ in tpe: qm̃ diuidit magnitudinẽ in actu: ꝛ iõ gelcit necessario iter duos motus: ꝛ nõ in instãti: ꝛ illud qđ est cõtinui motus ẽ sup magnitudinẽ in instãti nõ in tẽpore oĩno. D. d. (ꝛ instãs nõ diuidit). i. ꝛ motũ cũ fuerit in instãti nõ diuidit magnitudinẽ in actu. D. d. (si igit̃ aliqs posuerit ꝛc.) i. si igit̃ aliquis posuerit qꝫ aliqđ motũ fuerit sup aliquid i actu: deinde separet̃ ab eo: tũc cõtinget necessario vt quiescat in illo. Deinde dedit rõnem sup hoc qꝛ est cõuersus positi ꝛ dixit (ipossibile. n. est vt. a. sit insimul in. b. ꝛ separatũ ab eo). i. ꝛ hoc fuit ita: qm̃ impossibile ẽ vt motũ sit in extremo magnitudinis: deinde sepet̃ ab eo: ad cõtrariũ illi⁹ partis ad quã mouebat̃ in vno instãti. U. g. qꝫ. a. iuit ex. b ad. c. ꝛ fuit sup. c. deinde mouet̃ ab eo ad. b. in vno instanti. D. d. (hoc. n. erit in duob⁹ pũctis diuersis). i. vt cũ fuerit ipossibile vt aliquod motũ sit super extremũ alicui⁹ magnitudinis ꝛ reflectat̃ ab eo in eodẽ istãti: tũc instãs in quo fuerit super illud extremũ est aliud ab eo in quo sepat̃. D. d. (ex quo sequit̃ vt. a. quiescat sup punctũ. b.) ideſt ꝛ cũ instãs in quo motũ sup extremũ magnitudinis ẽ aliud ab instãti in quo sepatur ab eo: ꝛ est declaratũ qꝫ inter quelibet duo instãtia est tẽpus: necesse ẽ vt motũ quiescat sup extremũ magnitudinis: qm̃ in quolibet tpe aut corpus mouet̃ aut gelcit. D. d. (ꝛ similiter est in alijs pũctis ꝛc). i. ꝛ similiter ẽ de alijs pũctis acceptis in tẽpore. ſ. instãtibus: qm̃ rõ est cadẽ in eis. Et intẽdit vt mihi videt̃ in hoc qꝫ inter quelibet duo eoꝝ est tps. Declaratũ est. n. qꝫ instãs nõ sequit̃ istãs: ꝛ põt itelligi sic: ꝛ siliter de alijs pũctis imaginatis super lineã: qm̃ cũ motũ descripsit vnũ eoꝝ in actu: tũc quiescit necessario: siue posuerimus qꝫ iste pũctus est in extremo linee: aut in medio. Et ideo dixit post: (cũ aũt a. motũ vtiq̃ medio ꝛc). i. ꝛ cũ imaginauerimus qꝫ motus vtiq̃ aliquo pũcto: medio magnitudinis ꝓ fine primi motus ꝛ pricipio scdi motus: segtur necessario vt gelcat: sicut ẽ dispositio in pũcto q ẽ in extremo magnitudinis: rõ enim in oĩbus pũctis ẽ eadem. D. d. (qm̃ ponit ipm duo ꝛc). i. qm̃ motũ cũ fuerit reflexũ super duo opposita tũc faciet fi nẽ primi mot⁹: ꝛ pricipiũ scdi mot⁹. Et ipossibile ẽ vt duo in actu sint in vno instãti: instãs. n. ẽ in potentia nedum vt opposita sint in eo. D. d. (sed qꝛ icepit ex pũcto. a. ꝛc). i. ꝛ necesse ẽ vt gelcat: qm̃ cũ incepit moueri icipit a puncto in actu: ꝛ cũ finit̃ descripsit pũctũ in actu. Ergo sequit̃ vt gelcat quẽadmodum non iucepit ex puncto nisi illud qđ erat quiescens anteq̃z inciperet.

¶ Unde ꝛ ad dubitationẽ hoc dicẽdũ: hz enim locus hic dubitatõez hãc. Sit. n. quc ẽ. e. ei q̃ ẽ. z. equalis ꝛ. a. ferat̃ cõtinue ab. e. extremo ad. c. Similiter aũt sit. a. in. b. signo ꝛ. d. ferat̃. a. z. extremo ad i. regulariter ꝛ velocitate simili ipsi. a. Ipsum. d. ante veniet in. i. q̃. a. in. c. Prius. n. mouẽs ꝛ discedẽs primũ venire necesse ẽ. Nõ ergo simul affuit. a. in. b. ꝛ abfuit ab eodẽ: vnde posterius fit. Si enim simul: nõ posterius eẽt: sed necessitas erit stare. Nõ. n. ponẽdũ ẽ cũ. a. affuit ꝑm. b. ipm. d. moueri a. z. vltimo. Si. enim affuit. a. i. b. erit ꝛ abesse: ꝛ nõ simul: sed erit in decisiõe tpis: ꝛ nõ in tẽpore. Hoc ergo ipossibile ẽ sic dicere ꝛ in cõtinuo: sz in reflectente necesse ẽ sic dicere. Si. n. qui ẽ. z. ferat̃ ad ipm. d. ꝛ iterũ reflectẽs deorsum ferat̃ in vltio in quo est: d. ꝛ fine ꝛ pricipio vtet̃ vno signo vt duobus: vnde stare necesse est. Nec simul affuit. z. in d. ꝛ abfuit ab ipso. d. Ibi. n. simul esset ꝛ non esset in eodem nunc

¶ Ratio qua dubitatur qꝫ id quod continue mouet̃ aliquo signo quiescat.

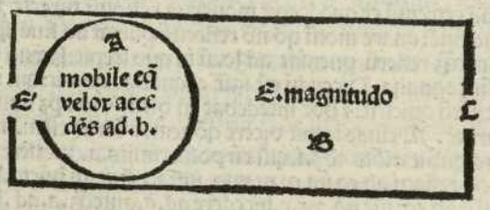

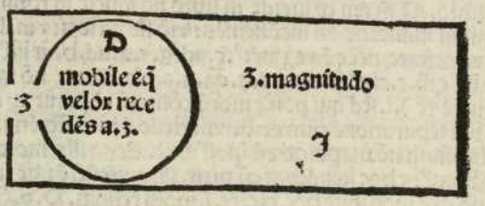

¶ Ostensio qꝫ necesse sit mobile quod reflectitur quiescere illo signo a quo reflectitur.

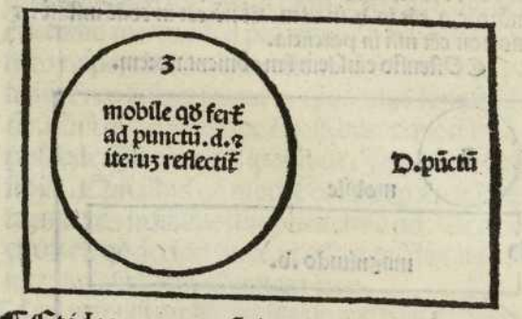

¶ Et ideo opz nos rõcinari per hoc in dissolutione qõnis: est. n. locus dubitatiõis. Qm̃ si spaciũ. b. ẽ equale spacio. z. ꝛ. a. mouet̃ cõtinue de extremitate. b. ad. b. ad. b. reuertẽdo: ꝛ insimul fuit in puncto. b. Et. c. mouet̃ de extremitate. z. equaliter ꝛ i eadẽ velocitate: tũc. c. incedit citius ad. g. q̃. a. ad b. Illud. n. qđ. icedit in ꝓcessu necesse ẽ vt icedat citius. A. igit̃ nõ fuit in. b. ꝛ sepabit̃ ab eo insimul: ꝛ similr fuit diuersũ'. Qm̃ si eẽt insimul si diuersaret̃ sed necesse ẽ vt gelcat. Ergo nõ opz ponere qꝫ cũ a. fuit in. b. mouebat̃. a. ab extremo. b. Qm̃ si. a. fuit in. b. ꝛ separatũ ab eo: ꝛ hoc ipossibile ẽ esse insimul. Qm̃ positũ est qꝫ hoc fuit in differẽtia tẽporis: nõ in tpe. Manifestũ ẽ igitur qꝫ in cõtinuo impossile est vt hoc dicat̃. In reflexo vo necesse ẽ vt hoc dicat̃. ſ. ges. Qm̃ si qm̃. a. mouet̃ fuerit extremũ. b. finis ꝛ principiũ. Tũc vno pũcto vtetur pro duobus. Et iõ necesse ẽ gelcere non ita qꝫ insimul ꝓueniat ad. b. ꝛ recedat a. b. Et si nõ: tũc illic insimul esset: ꝛ non esset in eodem instanti. 66

¶ Cũ declarauit qꝫ illud qđ mouet̃ recte qm̃ reflectit̃ necesse 66

est vt gescat ⁊ nō cōtinuet sinus motus: vult dissoluere qōnem ex hoc in qua dī quare duo mota equalia in velocitate qñ mouenē insimul p duo spacia equalia: ⁊ icipiūt insimul moueri: sed cū alterū peruenit ad mediū spacij reflecti tur ad extremū ex quo icepit moueri: ⁊ reliquū directe pcedit ad finē: quare motū qō nō reflectit puenit ad finē spacij anteqz reflerū pueniat ad locū in quo icepit: lz duo spacia sint equalia. Dicendū est igit ei qui hoc querit: qñ motū reflerū quiescit: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ iō opz nos rōcinari ⁊c.) Deinde icepit dicere qōnem: ⁊ dixit (est.n. in b locus dubitatiōis ⁊c) .i. qñ cū posuerimus .a. moueri ad b. deiñ reflecti ab eo ita q in vno instāti fuit in pūcto .b. ⁊ recessit ab eo: tūc nō dz .c. incedere ad .g. anteqz .a. ad .b. ⁊ cū .c. incedit ad .g. anteqz .a. ad .b. cōtinget q .a. non eristet in .b. ⁊ fuit separatū insimul. Q ñ si ita eēt: tūc non diuersaret motus eius a motu .c. sic igit est itelligendus iste locus: ⁊ iō videt mihi q aliqd ē diminutū a verbis Arist. in libro. Q ñ fm q inuenit in libro nō iducit in forma syllogismi inducētis ad incōueniēs: ⁊ iō sic dz legi: ⁊ in illa ea dē velocitate neče ē vt puēt .c. ad .g. ⁊ .a. ad .b. sit isil'lz nō sūt isil' qñ .c. citi⁹ icedit ad .g. q̄z .a. ad .b. D. d. (nō igit oz ponere ⁊c) .i. sed qui ponit motū cōtinuū eē ponit q eē .a. in .b. ⁊ separationē eius ex .b. reuertēdo ē in differētia tpis indiuisibili nō in tpe: qd est ipossibile. Ergo ille motor nō ē cōtinu⁹: ⁊ hoc intendebat cū dixit. Manifestū ē igit in cōtinuo q ē ipossibile hoc dicere. s. motū reflecti. D. d. (illud aūt qō reflectit ⁊c) .i. q motus nō cōtinu⁹: ⁊ q gescit deiñ dedit cāz in hoc ⁊ dixit (qñ sicut .a. mouet tūc extremū .b. erit finis ⁊ pncipiū ⁊c) .i. q cū pūctus fuit in actu diuisit tēpus in duo: ⁊ iō fuit tps iter ea. D. d. (⁊ si nō eēt illic ⁊c.) i. ⁊ si nō: tūc .a. eēt in .b. in actu. Et nō eēt in eodē instāti: ⁊ instans non eēt nisi in potentia.

¶ Ostensio eiusdem fm cōmentatorem.

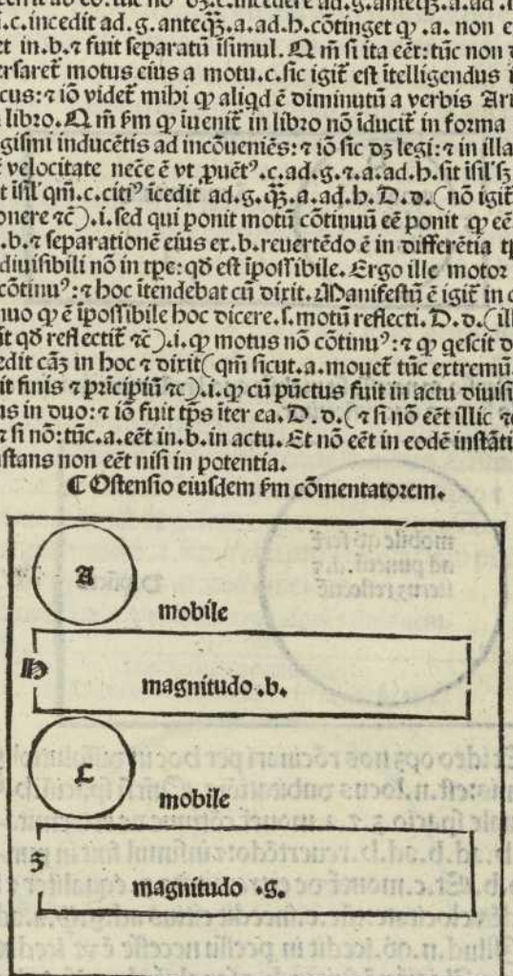

¶ At vo olim solutio nō danda est nō enim cōtingit dicere q fm .d. sit ipm .z. in decisiōe: non affuit aūt nec defuit necesse est enim in finem venire qui actu est ⁊ nō potētia. Que quidē igitur sūt in medio potētia sūt: hec aūt actu. Et finis est quidē deorsum: pncipiū aūt sursuz est: ⁊ motū similiter. Necesse est ergo stare reflectēs in recto. Nō ergo cōtingit motū continuū esse ⁊ ppetuū in recto. Eodem aūt modo obuiandū est ⁊ ad interrogantes zenonis rationē: ⁊ volētes si semper mediū trāsiri oportet. Hec media aūt infinita sūt: infinita autem impossibile est trāsire motū non eē: neqz possē quicq̄ moueri. Aut sicut ipam hāc rationē quidā aliter interrogant: volētes mobile cum mouet media singula super que fertur pius numerare. Quare abcūte tota infinitū accidit numerari numerū. Hoc aūt confitent esse ipossibile.

¶ Et nō oportet dicere illam solutionē in predicta questione pius. Quoniam possibile est dicere q motū erit super .c.h. aut super .b. in loco differentie tēporis. Ita q non fuit in ipso neqz separatum ab eo. Illud enim quod est in actu nō in potentia necesse est peruenire ad finē. Et pūcta que sunt in medio sūt in potentia: ista aūt sunt in actu. Et est finis ab inferiori ⁊ principiū a superiori. Et similiter etiam ē de motib⁹. Necesse est igit vt reflexuz super lineaz rectā quiescat. Impossibile est igitur vt in linea recta sit motus cōtinu⁹ eternus. Et fz hūc modū debemus opponere sermoni zenonis dicētis: q illud qō pertrāsit spaciū necesse ē semp pertrāsire medietatē. Sed medietates sūt infinite: ⁊ infinita nō possūt ptransiri. Impossibile ē ergo illud spaciū ptrāsiri. Aut q hoc dicit alio modo: sicut alij dicūt: q necesse ē dū homo mouet vt nūeret medietates vnam post aliā. Et tūc cū ptrā sit totā medietatē: tūc nūerat numeros infinitos: ⁊ manifestū est q hoc est impossibile. 67

¶ Cū declaratū sit hic de motu quoniā nō facit in magnitudine super quā mouetur punctū in actu nisi cū quieuerit: ⁊ tūc nō opz dissoluere questionem zenonis in motu per illā dissolutionem p quā fuit dissoluta in sexto. D. d. (quoniā impossibile est dicere ⁊c.) idest quoniā impossibile ē dicere q motus quādo puenerit ad extremū magnitudinis que ē c.h. aut .b. perueniat ad ipsum in differētia tēporis indiuisibili. s. in istanti: ita q non fuit in extremo magnitudinis: deinde separatur ab eo. D. d. (necesse ē igitur vt perueniat ad finē ⁊c.) idest ⁊ cū motum mouet sup magnitudinez finitam in actu: necesse ē vt pueniat ad extremū magnitudinis qō ē pūctum in actu ⁊ finis motus. Pūcta aūt que sūt inter pncipium ⁊ finē magnitudinis sūt in potētia: cum magnitudo diuidat fm illa potētia nō in actu. Pūctus aūt qui ē finis magnitudinis ē in actu: ⁊ ē finis primi motꝰ ⁊ principiū sedi. Ut .g. finis motus ab iferiori ad supius: ⁊ principia motus a superiori ad iferius. D. d. (. similiter ē ēt de motibus) idest ⁊ hoc necesse ē in oibus motibus finitis. D. d. (necesse ē igitur vt reflexum ⁊c) .i. manifestuz est igitur ex dando cām in hoc: q motū describit pūctum in actu sup magnitudinē: ⁊ est magnitudinē eē finitaz in actu q necesse ē ipsum quiescere. In sermone enī dedit cām q causa quietis in extremo magnitudinis ē: q describit in ea punctū in actu. Hic aūt dedit cām in hoc q describit sup ipsum pūctum in actu: ⁊ ē magnitudinē rectam eē finitam in actu: ⁊ ideo dixit (ergo necesse ē vt refleruz ⁊c.) idest manifestū ē igitur hoc eē necesse in omnibus suis causis propiquis ⁊ remotis. D. d. (impossibile ē igitur vt sup lineaz rectam sit motus cōtinuus eternus) idest quoniā motus eius qō mouet sup lineā rectam ē finitus: q linea recta ē finita: ⁊ reflexum quiescit inter motus. Et quod quiescit in suo motu nō mouetur cōtinue: ⁊ cū dixit: q nō opz cōtradicere zenoni p illaz cōtradictionē predictā in sexto cū illa sit fz sermonē nō fm rem: reuersus ē ad narrandum q fm hūc modū dissoluitur illa questio. Et ē q dū motū mouet non diuidit magnitudinē in actu. s. sup quā mouet. D. d. (qñ illud qō ptrāsit spaciū necesse ē ⁊c) .i. ⁊ qō ē talis: qñ oē qō ptrāsit spaciū: necesse ē q anteqz ptrāseat totū spaciuz pertranseat medietatez ⁊ necesse ē vt anteqz pertranseat il-

lam medietatē: pertrāseat medietatē illi⁹ medietatis: ⁊ sic in infinituz. Quoniā cū magnitudo diuidit̄ in medietates infinitas: necesse est vt illud quod pertransit totam magnitudinem: anteq̄z pertranseat illam pertransibit magnitudines infinitas. Et cum ita sit continget vt motum pertrāseat in tempore finito magnitudines infinitas quod ē impossibile. D. o. (aut qui dicit alio modo ⁊c̄). i. aut qui inducit questionem alio modo dicendo q⁹ qui mouet̄ per aliquod spacium potest numerare medietatez illius spacij añ illud spacium: ⁊ medietatē illius medietatis: ante aliā medietatem: ⁊ sic in infinitū: ex quo contingit q⁹ si aliquis homo pertransiuerit per aliquod spacium: vt numeret numeros infinitos: quod est impossibile. Et cum dixit vt numeret medietatem post aliam: intendit numerare medietates q̄ cōsequunt̄ se ad inuicem: sicut numerans numerat vnitates que conseguunt̄ se ad inuicem. Sed q⁹ medietates sunt infinite sequit̄ nūerare numeros infinitos: ⁊ iste modus impossibilis est alius a p̄dicto: ⁊ ē manifestio: ⁊ nō pōt cōtradici ſm sermonem per contradictionē dictam in sexto. Illic enim fuit dictū q⁹ si pertrāsit medietates infinitas: necesse ē vt pertrāseat eas in tp̄ibus ifinitis: ⁊ cū posuit hāc q̄onem: incepit dissoluere eam: ⁊ dixit.

¶ In primis igit̄ quidem rationib⁹ soluimus p id quod tempus infinita habet in seipso. Non enim inc̄ueniens est si in infinito tēpore infinita pertrā sit aliquis. Similiter aūt infinitum vtiqz in longitudine est ⁊ in tēpore. Sed hec solutio ad interrogantem quidē sufficienter se habz. Interrogabat enim si in finito tēpore infinita transire atqz numerare contingit: ad rem aūt ⁊ veritatē nō sufficienter. Si enim aliquis dimissa magnitudine ⁊ interrogauerit si in finito tēpore contingit infinita transire: interroget de ipso tēpore eadē. Habet enim tēpus infinitas diuisiones: nō adhuc sufficiēs erit hec solutio. Sed verū dicendū est quod quidem diximus in rōnib⁹. Si enim aliquis cōtinuū diuiserit in duo media: hic vno signo tanḡ duob⁹ vtitur. Facit enim ip̄m principiū ⁊ finem. Sic autez facit numerans qui ⁊ in media est diuidens. Sic aūt diuidēte non erit cōtinua neqz linea neqz motus. Continu⁹ enim motus continui est. In continuo aūt sūt quidē infinita media: sed non actu: sz potentia. Si vo faciat actu: non faciet continuum sed stabit: Quod qdem in numerante media manifestū est q⁹ accidit. Anū enim signum est necesse ipsi numerare vt duo. Alterius qdem enim finis medij: alterius aūt ⁊ principiū erit si nō vt vnū numeret continuū: sed vt duas medietates. Quare dicendū ad interrogationem: si contingit infinita trāsire: aut in tēpore: aut in longitudine: q⁹ est quidem sic: est aūt nō sic. Actu enim cū sint nō cōtingit: potentia aūt cōtigit. Qui autem cōtinue mouet̄ ſm accidens ifinita trāsiuit: simpliciter aūt nō Accidūt enim linee infinita media esse. Substantia aūt altera est ⁊ esse.

68 ¶ Dicamus igit̄ ad hoc q⁹ in preteritis sermonibus dissoluimus hanc q̄onem cū diximus: quoniam in tempore sūt partes ifinite. Non enim inopinabile vt aliquid ptranseat res ifinitas in tempore infinito. Et infinitū eodē modo existit in longitudine ⁊ tēpore. Sed ista respōsio sufficit in hac q̄stione. Questio enim est: vtrū sit possibile in tēpore finito ptransire ⁊ numerare res infinitas. Secundū aūt rem ⁊ in rei veritate nō sufficit. Quoniam si homo diuiserit longitudinem ⁊ diuiserit q̄rere vtrū sit possibile in tēpore finito ptransire res infinitas. Deinde quesiuit hoc in ipso tēpore: naz temp⁹ habet differētias infinitas: tūc ista respōsio nō erit sufficiēs. Sed oportet nos dicere: verū ⁊ est illud q⁹ prius diximus. s. q⁹ cū aliquod diuidens diuiserit continuū in duo media. Tunc vtet̄ hic eodē pūcto p⁹o duob⁹. Facit enim ip̄m principiū ⁊ finem. Et similiter facit q nūerat aut q diuidit medietates. Cū igit̄ diuiserit aliqd hac diuisione nō erit continuū: siue fuerit linea: siue motus: Motus enim cōtinu⁹ est cōtinui: ⁊ in cōtinuo ipo certe sūt medietates infinite: nō ſm actum: sed in potētia. Cū igit̄ posuerimus medietates in actu: tūc non erit cōtinuū sed necesse vt qescat. Et hoc sequit̄ mānifeste in eo q⁹ numerat medietates. Et necessario enim nūerat idem pūctū p⁹o duobus. Quoniā erit finis alterius duarū medietatum: ⁊ principiū alterius medietatis. Sed non numerat continuū p⁹o vno sed p⁹o duab⁹ medietatib⁹. Et ideo respondēdū est querēti vtrū sit possibile pertrāsire res infinitas: aut in tp̄e: aut in longitudine sic. Qm̄ quodāmō hoc ē possibile: ⁊ quodāmō impossibile. In actu āt ē ipossibile. In potētia vo possibile. Qm̄ illud q⁹ mouet̄ cōtinue p accidens ptransit res infinitas: simpliciter vo nō. Accidens enim est q⁹ accidit linee vt essent medietates infinite: ſm aūt suam essentiam non.

¶ Cum narrauit q⁹ rūsio predicta in questione zenonis non 68
sufficit: incipit narrare modū ex quo illa respōsio nō est sufficiens: ⁊ primo iterauit illam respōsionem ⁊ dixit: (in sermonibus enī preteritis) idest illa solutio nō sufficit: quoniam nos diximus illic in respōsione ad sermonem dicentis: q⁹ si motum ptransit spacium: contingit ip̄m pertransire spacia infinita in tempore infinito. Diximus hoc. s. q⁹ si ptransit spacia infinita pertrāsit ea in tp̄ibus infinitis. Tempus. n. in quo est motus diuidit̄ in ifinitū sicut diuidit̄ magnitudo per quā ē motus. Et hoc intēdebat cum dixit: (dissoluimus questionem ⁊c̄.) Et cum dixit contradictionem qua contradixit: illi questioni: demonstrauit diminutionem que est in illa contradictione. Quoniam cuz dictum fuit in questione: q⁹ si motum: pertransit spacium sequitur vt pertranseat spacia infinita in tempore finito: non intenditur in ea ad destruendum ipsum pertransire spacia infinita sicut oportēt: sed dictum fuit respondendo: q⁹ si ptranseat spacia infinita pertransibibit illa in tp̄ibus infinitis: nō in tempore finito: sicut dictum fuit in questione Et in hoc videtur quasi concedere possibile esse pertransire spacia ifinita ex h̄ q⁹ dixit q⁹ ptransit ea in tp̄ib⁹ ifinitis. Sed hoc in se est impossibile. s. pträsiri spacia ifinita: sz si h̄ fuerit concessum responsio erit vera: ⁊ hoc intendebat cuz dixit (quoniam non est impossibile ⁊c̄.) idest responsio autem predicta: illic scilicet q⁹ si pertranseat spacia infinita ptransibit ea in tp̄ibus infinitis est vera: quoniam nō ē

impossibile pertransire spacia infinita in temporibus infinitis. Deinde dixit (sed ista responsio sufficit ꝛc.) idest ſz responsio predicta in serto est sufficiens quantum ad questionem: dicens enim hanc questionem querit vtrum est possibile pertransire: aut numerare in tempore finito res infinitas: ꝛ cum dictum fuit ei hoc esse impossibile dixit: q illud quod pertransit spacium pertransit res infinitas in tempore infinito: ꝛ ad hoc fuit dictum: q illud quod pertransit spacium si pertransit infinita pertransit ea in temporibus infinitis. Quoniam si componitur spacium ex infinitis spacijs: necesse est vt tempus in quo pertransit spacium componatur ex temporibus infinitis. Et ideo ista contradictio sufficiens est: quantum ad querentem: sed ꝑm rem in se nō est sufficiens: ꝛ ideo dixit. (ꝑm autem rem ꝛ in rei veritate non sufficit) ꝛ cum dixit: q non est hec questio sufficiens. Deinde dedit causam in hoc ꝛ dixit. (quoniam si homo diuiserit ꝛc.) ꝛ intendit per differentias instantia: ꝛ intēdit q questio remanet si quereus dimiserit illud quod existimauit sequi ad motum. ſ. q motum pertransit spacia infinita in tempore infinito: ꝛ mutauerit questionem ad tempus: q̄ rendo q tempus in quo motum mouetur componitur ex temporibus infinitis: cum diuiditur per instantia infinita ꝛ motum mouetur per totum spacium in toto illo tempore ex quo contingit vt motum pertranseat res infinitas: quoniam pertransit tempus ꝛ spaciuz quod est impossibile. Infinitum enim nunq̄z desinit neq̄z pertransitur. Si hoc igitur fecerit querens tunc responsio prima non erit sufficiēs in dissolutione istius questionis: ꝛ hoc quod dixit manifestum est: quoniam illic accepit pro possibili pertransire spacia infinita. Et cum declarauit q responsio predicta nō sufficit ꝑm rem ipſaz: dixit (sed oportet nos dicere: verū ꝛc.) idest ꝛ responsio sufficiens in hoc est illud quod declaratuz ē. ſ. q spacium super quod mouetur motū est idem in actu ꝛ continuū: ꝛ indiuisum. Motū enim: nō diuidit spacium in actu: nisi quādo describit in eo aliquod punctum in actu: ꝛ si postq̄z describit aliquod punctū in actu mouetur: vtetur tunc illo puncto pro principio: ꝛ fine. Et erit necesse vt quiescat necessario inter duos motus. Motum igitur ꝑm continuationem non diuidit magnitudinem in actu: ergo magnitudo est vna: ꝛ nō sūt illic medietates infinite: nisi in potentia. Ergo motū nō pertransit medietates infinitas in actu in tēpore ifinito: ꝛ ē illud qđ est ipossibile. Pertrāsire aūt medietates finitas in potentia in tēpore finito i actu: non ē impossibile: sed ē necessarium. D. d. (ꝛ similiter facit qui nūerat ꝛc.) idest ꝛ qui nūerat partes spacij non nūerat eas nisi diuidēdo illud in actu: in partes equales: ꝛ cū hoc fecerit tūc nūcratio erit finita necessario: ꝛ tūc diuidetur res in partes finitas nūeratas. Diuisio enim in partes equales terminat continuū: ꝛ numerat ipm. Diuisio vo que non terminat ipm ē diuisio in qua maius semp diuiditur in minus. D. d. (Cū igitur fuerit aliqd diuisum hac diuisione ꝛc.) ꝛ intendit diuisionē que ē in actu. D. d. (motus. n. cōtinu⁹ ē cōtinui). i. ꝛ cā in hoc ē: qm̄ cōtinuatio motus ē propter cōtinuationē magnitudins. Cū igit magnitudo diuidat necesse erit vt motus diuidat necessario: ꝛ non remaneat cōtinu⁹: cū magnitudo que ē cā cōtinuatiōis illius nō remāserit continua. D. d. (ꝛ in continuo certe ꝛc.) ꝛ hoc qđ dixit demonstratū ē in principio serti: sicut ē declaratū in tertio: q ipossibile est vt in continuo sint partes in actu infinite. D. d. (cū igit posuerim⁹ medietates in actu ꝛc.) idest ꝛ cū posuerim⁹ medietates spacij super qđ mouet motū esse in actu: tūc motus non remanebit continu⁹ ꝛ vn⁹ sed necesse erit vt motus quiescat apud quālibet medietatē D. d. (ꝛ hoc necesse ē ꝛc.). i. ꝛ hoc bñ apparet in eo qui numerat medietates spacij. ſ. qui diuisit illud in actu. Qui. n. diuidit magnitudinem vnā ꝛ cōtinuam in actu in duas medietates: ꝛ medietatem in duas medietates: vtiq̄ vno puncto pro principio: ꝛ fine: vnde sequit vt motus ei⁹ nō sit cōtinuus. Sz querit hic qm̄ cū motū diuiserit magnitudinē in duas medietates in actu gescēdo in ea: deiñ diuiserit illam medietatem in duas medietates quiescēdo ēt: tūc sequitur ēt si medietates sūt infinite: q motū nūq̄z perueniet ad extremū magnitudinis: sed puenit: ergo magnitudo nō diuidit in magnitudies ifinitas. Q m̄ si diuidit tunc qđ zeno mihi vī in hoc est: q motū anteq̄z diuidat magnitudinem i duas medietates: diuidit illam medietatē in partes equales: idest potētia: ꝛ sunt equales sibi: vnde necesse ē vt magnitudo consumatur per hāc diuisionē: vt declaratū ē: quo mā cū diuiserit medietates rsiduas diuidet ēt eas p hāc diuisionē equalē: ꝛ sic consumet: magnitudo necessario. Diuisio igit magnitudinis ꝑm medietates ē diuisio p accidens: ꝛ diuisio que ē ꝑm medietates que nō finiunt ē diuisio cuz qua nō coniungit diuisio que facit finitatē neq̄z in potentia neq̄z in actu. ſ. diuisio que ē ꝑm partes equales. Ista enim diuisio consumit magnitudinē siue fuerit potētia siue actu. Cū igit diuisio que cōsumit magnitudinē fuerit coniūcta cū diuisione que nō cōsumit ipsam accidet diuisioni que nō cōsumit magnitudinē vt cōsumet eam: ꝛ ideo accidit deceptio er mirtione: eius que per se: cum eo ē quod per accidens ꝛ b māifestū ē fatēti: veritatē. D. d. (ꝛ iō oz rñdere ꝛc). i. ꝓpter hoc qđ dixim⁹: nō oz rñdere quērēti. Utrū sit possibile vt motū ptranseat de tēpore in quo mouet aut de magnitudine per quā mouet per medietates ifinitas rñsione simplici. Sed dicet ei q quodāmodo ē possibile. ꝛ quodāmodo ipossibile: ꝑm aūt q̄ille medietates sūt erūtes in actu ē impossibile: ꝑm aūt q sūt in potētia ē possibile. ſ. vt motū pertrāseat res ifinitas potētia: nō in actu. D. d. (motū. n. ꝑm cōtinuationē ꝛc). i. ꝛ q: accidit vt spaciū finitū vnū in actu cōtinuū possit diuidi: in res ifinitas: ꝛ iō accidit moto ptrā seūti illud spaciū ptrāsire res ifinitas nō ēntialiter ꝛ ꝓio ꝛ hoc itendebat cū dixit (simplr vo nō) D. d. (accidens vo accidit linee). i. ꝛ qñ motū ptranſit lineā: nō ptrāsit medietates ifinitas: q diuisio linee in medietates ifinitas est ei p accidēs: ꝛ hoc intēdit cū dixit (ē. n. per accns). i. q hoc nō ē ei ꝑm q ē vna nō discreta: sed si fuerit erit ſz q ē multa: qm̄ diffinitio ꝛ ēntia eius ꝑm q linea querit finitatē: ꝛ innuit hoc qđ dictuz est in diffinitione linee. ſ. linea est cuius vltima sunt duo puncta.

¶ Manifestum autem est: ꝛ quoniam nisi aliquis faciat tēporis dividens signum prius ꝛ posterius Semper posterioris rei erit simul esse ꝛ nō esse: ꝛ idem scilicet esse ꝛ nou esse: ꝛ quādo fuerit nō esse. Signū igitur vtriſq̄ cōe est: ꝛ primo: ꝛ posteriori idem ꝛ vnū numero: ratione aūt nō idem est: huius enim ens finis illius aūt principiū est: res aūt passiōis posterioris est. Sit enim tēpus in quo est a. c. b. Res in quo. d. Hoc in. a. quidem tēpore album: in. b. aūt non albū. In. c. ergo album ꝛ non album. In quolibet enim ipsius. a. verum est dicere album si in oi tempore hoc erat album: ꝛ. b. non album. c. aūt quod est in vtriſq̄. Non ergo dicendū est in omni sed preter vltimū nūc in quo est. c. hoc aūt iam posterius est. Et si fiebat nō album: ꝛ si corrūpebatur albū. In. a. omni tūc factum est: ꝛ corruptum est in. c. Quare album ꝛ nō albū esse primū in illo verū est dicere: aut cum factū est non erit: aut cū corruptū est erit. Aut simul albū: ꝛ nō album ꝛ oino esse ꝛ non esse necesse est. Si autē quod erat prius non ens: necesse est fieri ens: ꝛ cum fit non est: nō possibile est in atoma tēpora dividit tempus. Si enim in. a. tempore. d. fiebat album: factum autem simul ꝛ est in altero

indiuiduo tempore.b.herente tempori.a. Si in a.fiebat ⁊ nō erat:in.b.aūt erat. Generationē oꝫ esse aliquam mediam. Quare ⁊ tēpus erat in quo factū est. Nō enim cadē erat ratio in non atoma diuidentibus. Sed ipsius temporis in quo fiebat factum est in vltimo signo: cui nihil est habitum nec consequenter. Sed indiuisibilia tēpora sūt cō sequēter. Manifestū est aūt qꝫ si in.a.toto tēpore fiebat:nō plus est tempus in quo factū est:⁊ fiebat q̄ in quo fiebat solum omni.

69 ¶Et manifestū est qꝫ si homo nō posuerit punctuꝫ in tēpore distinguēs prius ⁊ posterius posteriꝰis rei in re semper tūc idē erit ens ⁊ nō ens:⁊ cum est ens non ē ens. Punctus eni qui ē ambobus ⁊ cō tinuus priori ⁊ posteriori:est idem in numero: sed in respectu nō ē idē:est enim finis illius:⁊ principium istius. In passiōe vo semp est postreme passionis. Sit igit tps.a.b.⁊ passio.c.⁊ hec passio sit i toto tēpore.a.album:⁊ in tēpore.b.nō album. In tēpore igit.c.erit albū ⁊ non albū:qm̄ in quocūqꝫ loco fuerit acceptum in.a.dicet vere qꝫ in eo ē album:qm̄ in hoc toto tēpore fuit album. Et in.b.ē non album:⁊ in.c.est interim. Non ergo oportet cōcedere qꝫ est in instāti insimul:sed in istanti qō ē finis:⁊ est illud in quo est.b.⁊ hoc est postremum. Et si etiā efficitur nō albū ⁊ corrumpit album in toto.a.tūc illud nō fit:aut corrūpitur nisi in.b. Et ideo igit si fuerit albū:aut non album:tunc primo erit verū dicere hoc in eo:⁊ si nō: quādo fit aliqd nō est illud:⁊ quādo corrumpit est illud a quo trās mutatur. Aut erit necesse vt insimul sit albū: ⁊ nō albū:⁊ vniuersaliter tale cē:⁊ illud nō cē. Et si illud qō ē nūc ⁊ nō fuit añ: necesse est vt generet ⁊ illud qō generat nō ē illud apud generationē. Ergo i possibile est vt tēpꝰ diuidat in tēpora indiuisibilia. Quoniā si fuerit.c.in tēpore.a.erit albū: deinde i simul erit albū. Est igitur albū in alio tēpore indi uisibili: sed est cōsequens.s.in tēpore.b. Et qꝫ est in.a.tūc nō fit album:in .b.vo fuit album. Unde necesse est vt interim sit aliqua generatio. Et ideo necesse ē vt ēt sit tps in quo fuit generatio. Et ista ratio nō contingit eis qui nō dicunt partes indiui sibiles. In pūcto enim qui est finis ⁊ desitio tēporis in quo generat res:in eo efficit res generata ⁊ ens:ita qꝫ oīno nō sit cōsequēs. Tēpora aūt indiui sibilia sunt successiua. Manifestū est igitur qꝫ quā do aliquid in toto tempore.a.generatur tūc illud tps in quo generatur nō ē in quo fuit addēs toti tē pori in quo generabit tantū.

70 ¶Cum declarauit qꝫ differentia inter cōtrarios motus tē poris est tempus: vult narrare ēt qꝫ differentia temporis que distinguit inter motus priores ⁊ posteriores fm qꝫ il lud ad quod est motus: aut econuerso: scilicet differētia tē poris sit distinguēs iter prius quod est illud er quo est mo tus:⁊ posterius er ipsis motibus est aliqō indiuisibile. Et qꝫ modo ē ecōtrario illi qō fuit in motib⁹ cōtrarijs. Quo niā scia eius est complemētum siue intentiōis:⁊ dirit (ma nifestum est qꝫ si homo ⁊c).i.⁊ manifestum est per se qꝫ si homo nō posuerit instans distinguēs inter prius ⁊ posteri us tēporis ex motibus ⁊ cōsequētibus motus posteriores. Aut iter prius fm illud ex quo ē motus:⁊ inter motus ad quos posterius semp est dignum habere ꝓportionē:⁊ po suerit ipm tēpus ⁊ indiuisibile: cōtinget ei vt aliquid sit ens ⁊ nō ens in eodē tēpore :⁊ hoc intendebat cuꝫ dirit: (et qꝫ necesse ē vt idem sit ens ⁊ nō ens). D.d. (⁊ cum ē ens nō est ens) idest ⁊ cōtingit hoc pom vt cū aliquid ponat cē nō erit ens. D.d.(pūctus eni est ambobus ⁊c.) idest ⁊ dici mus qꝫ necesse ē vt in tpe accipiamus aliqd tale: qꝫ tale in stans quod ē in tpe est simile pūcto in linea:⁊ est cōe prio ris ⁊ posterioris ex rebus quas diximus: ⁊ est indiuisibile in se. Etsi sit diuisibile in respectu eius qō est ante ⁊ in re spectu eius quod ē post: est eni finis eius quod ē ante:⁊ prī cipium eius qō ē post. Et ē dignius qꝫ attribuat ei qō est post. s. posteriori. s. qualitati que fit ex trāsmutatione: quā vt attribuat trāsmutatiōi: priori:⁊ hoc fuit ita: quoniam principiū passionis que fit a trāsmutatione est aliqō ens:⁊ trāsmutatio: est nō ens. Et qꝫ dignꝰ ē attribui enti qꝫ nō enti: ideo. d. (in passiōe vo ⁊c).i.⁊ passio dignius ē attri bui passioni posteriori que fit qꝫ attribui trāsmutationi p cedēti. s. instans qō ē principiū eentie passionis que fit. Et cū narrauit qꝫ si non fuerit positū qꝫ tēpus motus: est ali ud a tempore rei: in quo perficitur motus per instans qō distinguit illa fm qꝫ est indiuisibile: sequitur vt aliquid sit ens:⁊ non ens insimul. Deinde dedit exemplū de hoc ad notificandum qūo prouenit ista conseccutio: ⁊ dixit: (ꝫ sit igitur tempꝰ ⁊c.) idest sint igitur tempora in quoꝝ vtroqꝫ est transmutatio ⁊ in altero est perfectio transmutationis duo tempora.a.b.⁊ sit qualitas que est in eo albedo.s.c.⁊ sit tempus.a. illud in quo.c. fuit album ⁊ tempus illud in quo.c. fuit non album idest transmutatum in albedine. In tempore enim transmutationis verum est dicere qꝫ res transmutata non est illud ad quod transmutatur: quoniaꝫ si aliquid transmutetur in aliquid necesse est vt nō sit illud. Et cum posuit qꝫ in tempore transmutationis non albi in albedinem vere. dicitur in toto illo tempore cē non album ⁊ in illo tempore in quo est albuꝫ in actu necessario dicitur in eo toto tempore ipsum esse album. Dixit (in tempore igi tur.a.erit album ⁊ nō album ⁊c.) idest ⁊ cum fuerit positū qꝫ differētia inter hec duo tempora est diuisibilis: tūc ista differentia erit pars vtriuſqꝫ temporis:⁊ cuꝫ hoc fuerit ne cesse erit vt istud tempus quod est differentia sit pars vtri uſqꝫ temporis: scilicet commune inter illa: idest necesse est vt.c. sit in.b. insimul:⁊ sic erit album ⁊ non album. Et cuꝫ hoc sit impossibile oportet ponere qꝫ finis motus ⁊ princi pium perfectionis motus est in re indiuisibili. Et hoc intē debat cum dirit (non igitur oportet cōcedere ⁊c.) idest nō igitur oportet concedere qꝫ.c. est in tempore communi istis duobus temporibus: quoniam contingit vt in eo: sit insi mul album ⁊ non album. Sed oportet ponere qꝫ in instan ti indiuisibili: quod distinguit inter duo tempora peruenit finis motus ⁊ est album scilicet.c.⁊ principium sui esse al bum. Deinde dirit (⁊ hoc est postremum) idest illud quod fit ex transmutatione. finis enim transmutationis est po steriꝰ transmutatiōe:⁊ ipsi rectius est sicut dixit: attribuc re instans. Et cum narrauit qꝫ tempus motus generati est aliud. a. tempore siue eentie:⁊ qꝫ necesse est vt distinguatur per aliquod indiuisibile: incepit narrare etiam qꝫ necesse ē vt tempus generati distinguatur per aliquod indiuisibile a tempore siue corruptiōis:⁊ qꝫ si fuerit diuisibile cōtinget vt res sit generata ⁊ corrupta insimul:⁊ dixit (⁊ si sit album ⁊ corruptū ⁊c.) idest ⁊ si aliqd esse albuꝫ ⁊ ipm trāsmutari ab albedine sunt contraria: necesse est vt tempus in quo dici tur ipm esse albū sit aliud a tempore in quo dicit ipsū trās mutari ab albedine: idest ipsum incipere corrumpi:⁊ si nō cōtingeret vt in illa hora in qua fuit aliquid non sit illud.

Ut.g.in hora in qua fuit album non sit albū: illud.n.quod transmutatur de albedine nō est albū. Et continget etiam vt cū corrumpitur idest quādo trāsmutatur de albedine sit illud tūc: ꝛ sic erit ens in tempore sue corruptionis: ꝛ intendebat per totū hoc notificare: q cū sit hoc impossibile vt tēpus generatiōis rei sit tempus sue eēntie. Impossibile ē vt illud quod distinguit inter ea sit tempus. Deinde dixit. (si igitur illud quod est nunc ꝛ non fuit prius necesse est vt generetur ꝛc.) idest cum aliquid fuit modo ens qđ ante nō fuit necesse est vt generetur anteq̄ sit ens in actu. Deinde dixit. (ꝛ quod generatur dum generatur non est illud quod generatur.) idest perfecte: ꝛ hoc est manifestuz quoniam si apud generationē eēt tūc generaretur illđ qđ generatū iaz est perfecte: ꝛ intendit: qm̄ necesse est vt temp⁹ generatiōis sit aliud a tēpore eēntie illi⁹ generati. Et cū declarauit q instans in quo incepit generari necesse ē vt sit aliud ab istāti in quo est generatū in actu: ita q vtrūq; eoz: sit aliquod indiuisibile: dixit. (impossibile est igitur vt tempus diuidatur ꝛc.) idest ꝛ cū tēpus generatiōis sit aliud a tempore eēntie generati: ꝛ differētia inter ea ē aliquod diuisibile. Impossibile vt tēpus cōponatur ex tēporibus indiuisibilib⁹ scilicet vt tempus generatiōis sit aliqđ indiuisibile: ꝛ similiter tempus eēntie generati: ꝛ q duo tēpora eēnt cōtigua. Deinde dixit. (qm̄ si.c.fuerit ī tēpore ꝛc.) idest quoniā si.c.qđ est in loco albi fiat in tpe.a.albū ꝛ fuerit tēp⁹.a. indiuisibile deinde fuerit albū in alio tpe indiuisibili tāgēti tempus.a. scz cōsequēti ꝛ sit tēpus.b.tūc ipsū eē albū ꝛ non albū ē in duob⁹ tēporibus indiuisibilib⁹ quoz alterū segtur scōz id est tāgit ipsum. Deinde dixit. (ꝛ qz in tēpore.a.non fuit album ꝛc.) idest ꝛ cū in tēpore.a.indiuisibili nō fuit album: qm̄ tūc nō fuit albū: ꝛ in tpe indiuisibili.b.fuit albū: necesse est vt inter hec duo tēpora transmutet̄ de non albo in album. Deinde dixit. (ꝛ iō necesse est vt sit tempus in quo fit gnatio) idest ꝛ cum necesse ē vt transmutetur ꝛ generet̄ inter duo tempora indiuisibilia scz instās in quo trāsmutabile fuit non albū: ꝛ instās in quo fuit albū: necesse est vt inter duo tēpora indiuisibilia sit tēpus in quo ē trāsmutatio. Omnis.n.trāsmutatio inter duo cōtraria est in tpe: vt declaratū ē: ergo instās nō segtur instās: ꝛ cū indurit ipossibile qđ segtur ex hac intētione dicētibus tps cōponi ex tēporibus indiuisibilibus. s. instātibus: dixit. q istud ipossibile nō segtur nō dicētibus hoc ꝛ.d. (ista rōcinatio nō cōtingit ꝛc̄).i.ꝛ istud ipossibile predictū nō cōtingit nobis: qz pūctus tpis indiuisibilis qđ nos ponimus eē finē gnātioni in eo dicimus aliquid fieri in actu generatuz ꝛc.i.q ipm punctū ponimus eē principiū eēntie gnāti: ita q non ponimus ipsum seq punctū in quo erat non gnātū: ex quo cōtinget nobis vt ex cōsequētibus eēt tēpus.i.qm̄ cuz nos posuimus q iter oia duo instātia est tēpus: iō sermo noster cōuenit rei. D.d. (manifestū ē igit̄ q cū res fuerit in toto tpe.a.ꝛc).i.ꝛ manifestū ē igitur ex eo qđ dirimus: q res nō pfecte ē in actu: in tpe addito tpi sue generatiōis: ꝫ erīstit pfecte in tpe indiuisibili. i. in fine illius tpis.

¶ Exemplaris oñsio qua dubitatur q id⁹qđ gnātur vel corrumpitur in eodem instanti sit ꝛ non sit.

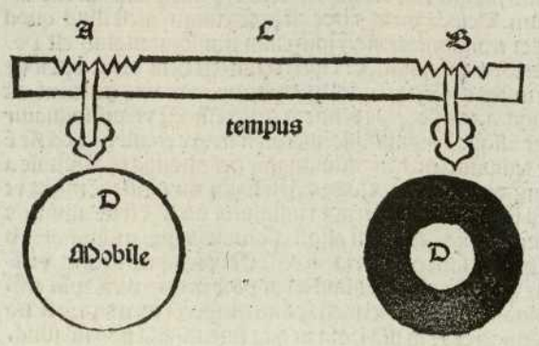

¶ Ostensio q tempus non diuidatur in indiuisibilia.

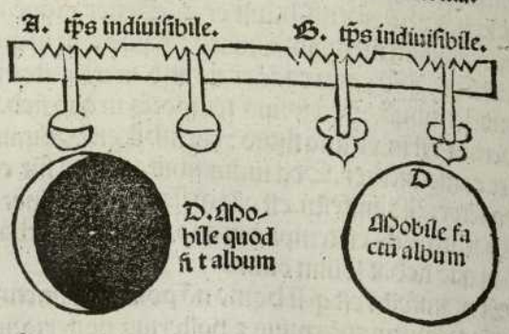

¶ Quibus quidem igitur aliquis tanq̄ pprijs crederet rationibus he ꝛ huiusmodi quedam sunt. Rationabiliter etiam intendentibus ex his videbitur alicui hoc idem accidere. Omne enim qđ mouetur continue si a nullo perbibeatur: in quod quidem venit ꝑm loci mutationem ꝛ in hoc ferebatur prius: vt si in.b. venit. ꝛ ferebatur in.b. ꝛ nō cum proxime erat: sed mox sicut incepit moueri. Quid enim magis nunc q̄ prius. Similiter autem ꝛ in alijs. Quod igitur ab.a. fertur in.c. cum in.c. veniet iterum veniet in.a. cum continue mouetur. Cum ergo ab.a. in.c. ferebatur: tunc ꝛ in.a fertur ꝑm motum qui est.a.c. ꝛ econuerso. Quare similiter contrarij sunt. Contrarij enim sunt qui ꝑm rectitudinem. Similiter autem ꝛ ex hoc mutatur in quo non est. Si igitur hoc impossibile: necesse est stare in.c. Non ergo vnus motus ē ab.a. in.c. ꝛ econuerso: reditus enim statui nō ē vnus.

¶ Ratio prima qua ostenditur q motus reflexus non possit esse continuus.

¶ Iste enim sunt ratiocinationes de quibus homo 70
debet esse certus: quoniam sunt conuenientes de suis similibus. Si autem posuerit consideratiōnē de hoc ꝑm dialecticam sequitur hoc idem alijs modis quos narrauimus. Dicamus igitur q omne motum ꝑm continuationem nisi aliquid occurratur ei illud quod est transmutatum ad ipm mouebatur in primo. Verbi gratia. q si.a. fuit ad.b. ad ipsum fuit motus eius in primo: ꝛ non solūmodo intendit ad ipsum quando fuit prope ipsum: ꝫ intendebat illud a principio motus. Non enim ē illic causa propter quā sit dignius vt nūc intēderit

in ipsum

in ipm magisqz primo: ⁊ similiter in alijs. Et illud quod transfertur ex.a. si qñ puenerit in.b. reuertatur ad.a. si mouetur ſm continuatiõem: tũc quã do mouebatur de.a.ad.b. in illo ẽt tẽpore mouebatur ad.a. motu q est ex.c. Scõm igit hoc mouetur duobus motibus contrarijs insimul. Isti eni duo motus ſm rectitudinẽ sunt contrarij. Et cuz hoc contingit vt transferatur ab eo in quo non ẽ. idest ab eo in quo nõ fuit. Et cũ hoc sit impossibile: necessario quiescit tunc: ⁊ sic motus nõ erit vn⁹ mot⁹. In quo enim interponit quies: nõ ẽ vnus.

70 ¶ Idest iste igitur demõstrationes sunt ille de quibus debet homo habere certitudinẽ: qñ cõueniunt rebus: ⁊ intẽdit per cõueniẽtes ipsas eẽ essentiales ⁊ primas: ⁊ innuit p hoc quod dictũ est de trãslato reflexo: qz cũ reflectit describit pũctũ in actu: ⁊ cũ describit pũctũ in actu quiescit. Ista eni rõcinatio est ꝓpria trãslatio: ⁊ intẽdit p dialecticã ſmones veros qui cõponunt ex accidẽtibus vniuersalibus nõ ꝓprijs. Et manifestũ est q illa rõcinatio quam indurit est vlis: fundat eni sup duas ꝓpositiones. Quaz vna est qñ trãsmutatũ est in potẽtia illud ad qð trãsmutat in postremũ: ⁊ siue fuerit ꝓpinquũ: siue remotũ necesse est q in sua trãsmutatione amittat ptẽ succedsiue post aliã illius a quo trãsmutat: ⁊ acquirit succedsiue ptẽ illius qð trãsmutatur Ergo illud ex quo trãsmutat: ⁊ illud ad qð trãsmutat sunt opposita necessario: ⁊ vtrũqz illoz est i pte trãsmutati. alia a pte in qua est reliquũ: ſz sunt nõ determinata in se: neqz apud nos: ⁊ hoc vlẽ est: ⁊ cõe omni trãsmutato: ⁊ cũ fuerit cõiunctũ huic q aliqd est trãsmutatũ de eodẽ in idẽ motu vno cõtinuo cõtinget vt illud ex quo trãsmutat sit illud ad qð trãsmutat. Ex quo cõtingit illud qð amittit p trãsmutationẽ illud idẽ acquirat: qð est ipossibile. Et ista ꝓpositio est cõis ⁊ nõ ꝓpria. Et vliter manifestũ est istã ꝓpositionem eẽ logicã. Ipropositio eni dicẽs q duo opposita non possunt cõgregari insimul est cõis pluribus, vna sciẽtia. Et dicẽs q illud ex quo est trãsmutatio ⁊ ad qð est trãsmutatio sũt opposita est cõis ſm subiectũ ⁊ ſm predicatũ. Subiectũ eni est cõe oi trãsmutabili. predicatũ aũt est de accidẽtibus omnib⁹ entibus. Et iõ videt intẽdere p sermones dialecticos duos modos. s. demõstrationes que cõponuntur ex accidẽtibus cõibus pluribus vna arte: aut demonstrationes quaz predicta sũt ꝓpria dialectice. Rebus eni dialectice vtimur duobus modis: aut ſm instrumẽtũ ⁊ est magis ꝓpriũ: aut fundamẽtis positis eo mõ ſz quẽ aliqua res vtitur eis q̃ declarata sunt in alia: ⁊ dirit. (dicam⁹ igitur q oẽ motũ ſm cõtinuationẽ ⁊c). ⁊ intelligẽdũ est h de moto nãliter aut volũtarie nõ de motu violẽte: ⁊ hoc manifestũ ẽ in vtroqz moto ⁊ dirit: (nisi aliqd occurrat): qñ si aliqd occurrerit qð ipediat ipm ab eo qð est naturale ei: tũc nõ mouebit continue ad illud qð primo mouebat. q. diceret: cũ translatũ transferat de primo principio ad illud ad qð trãsferẽ postremo: necesse est vt motus ci⁹ ad illud sit cõtinuus: nisi aliqd ipediẽs occurrat illi. Hoc igit qð dirit: (nisi aliqd occurrat). non est exceptio ex illo q res mouet ad illud ad qð puenit in postremo: ſz est acceptio eius q motus est ꝓtinuus. Illud eni qð mouet nãliter semp mouet ad illud ad qð puenit in postremo siue occurratur ei siue nõ. Deinde dirit. (⁊ nõ solũmõ intẽdit ad illud ⁊c.). ⁊ dirit hoc ne aliqs dicat q illud qð mouetur ſm cõtinuationẽ ex.a.ad.b. ⁊ ex.b.ad.a. reflectẽdo nõ mouetur in primo de.b.ad.a. ſz mouetur ad.a. quãdo puenit ad.b. ⁊ iõ dirit respondẽdo q cum posuerimus q isti duo motus sũt vnus: tũc motus nõ erit solũ ad postremũ finez quãdo ei appropinquat: ſz a principio cũ nulla sit illic causa cogẽs vt mot⁹ sit ad illud vltimũ quãdo ei appropinqt magis qz quãdo est remotũ: deinde dirit: (⁊ siliter est de illis). i. de alijs motibus ꝓter motũ localẽ. Ista enim demonstratio cõis est oibus. ⁊ cũ declarauit q de primo mouetur illud qð mouet ab illo a quo mouet ad illud ad qð mouetur: ⁊ reflexũ mouet de eodẽ in idem: cõtingit necessario si fuerit positũ q mot⁹ eius qð mouet istis duobus motibus est vnus: vt moueatur duobus motibus cõtrarijs insimul. Deinde dirit. (trãsfert enim ab eo in quo nõ est). i. ⁊ trãslatũ ſm naturã nõ transfert nisi ab eo in quo est ad illud in quo nõ est. Si igitur posuerimus q aliquid transfertur ad illud a quo transfert: continget vt trãsferat ab eo in quo nõ est: qð est ipossibile. Deinde dirit. (⁊ cum sit ipossibile gescet). i. ⁊ cũ istud ipossibile sequit ex hoc qð posuimus q trãsmutatũ nõ gescit qñ mouet istis duobus motibus cõtrarijs ergo necesse est vt gescat: ergo mot⁹ nõ erit vnus ⁊ ꝓtinuus: ois eni motus in quo interponit quies non est vnus aut cõtinuus.

¶ Amplius ⁊ ex his manifestum est vniuersaliter magis de omni motu. Si enim omne quod mouetur: mouetur aliquo dictorũ motuũ: ⁊ quiescit aliqua oppositarũ quietũ: non enim erat ali⁹ preter istos. Quod aũt non semper mouet ſm hunc motũ: dico aũt quicũqz sunt alteri specie: ⁊ non si aliqua est pars totius: necesse ẽ prius quiescere ſz oppositam quietem. Quies enim priuatio motus est. si igitur contrarij motus siut qui sunt ſm rectitudinem: simul autem non cõtingit mouere contrarios. Quod ab.a.ad.c. fertur: non vtiqz fert simul ab ipso.c.ad.a. Quoniã aũt non simul fertur: mouebitur aũt ſm hunc motũ necesse est pri⁹ quiescere ad.c. Hec enim opposita ẽ quies que ẽ ab ipso.c. motui. Manifestum igitur est ex his que dicta sũt qñ non est continuus motus.

¶ Et hoc apparet magis in omni motu ex hoc sermone ẽt. Qñ si omnẽ motũ non mouetur nisi ali 71
quo istorũ motuũ predictorũ: necesse est vt quiescat quiete oppo ta illi motui quo mouet. Nullus enim est motus hic preter illos. Et motũ nõ mouet semper isto modo motus. s. motib⁹ diuersis in specie. Neqz ẽ etiam aliqua pars toti⁹ moti Ergo necesse ẽ vt prius quiescat quiete opposita motui. Quies enim ẽ priuatio motus. Si igitur motus recti sũt contrarij. Et est ipossibile vt moueatur aliquid duob⁹ motibus contrarijs insimul Tũc illud qð transfert de.a.ad.c. impossibile est vt insimul transferat ex.c.ad.a. Et cũ non mouetur istis duob⁹ motibus contrarijs insimul. ⁊ mouetur hoc motu: necesse est vt quiescat anteq̃ moueatur ad.c. Ista enim ges est opposita motui ex .c. Et declaratũ est enim ex hoc quod dirimus: q̃ iste motus non est continuus.

¶ Ista est alia declaratio ꝓpinqua prime: ⁊ fundatur super 71
duas ꝓpositiones. Quarum vna ẽ: q omne motũ qð mouetur vno motu motuũ finitorũ diuersorum ſm speciem: necesse est vt moueatur a quiete opposita illi motui. s. a qete quam hz in illo a quo mouetur: vt declaratum ẽ i qnto. Secũda aũt ẽ: q omne quod mouetur duobus motib⁹ oppositis necesse ẽ vt singulariter moueatur eis: cũ sit ipossibile moueri insimul. Et ex his duabus ꝓpositionibus seqtur q oẽ motum duobus motibus oppositis: necesse ẽ vt moueatur vtroqz motu post quietẽ. Iste igitur due demõstrationes cõueniunt in ꝓpositione dicente: q̃ impossibile

ē vt duo motus cōtrarij sint insimul. Et differunt in secun da ppone. In prima enim demōstratione fuit acceptus q̄ si duo motus oppositi fuerint continui: necesse erit vt duo motus oppositi sint insimul. Et postea fuit dictum: ⁊ cum non sint continui: necesse ē vt inter eos sit quies. In hac āt demonstratiōe fuit dictum q̄ cū sit impossibile vt duo mo tus oppositi sint insimul: necesse ē vt vterq̄ motus sit p se. Deide cōiunctū fuit huic: q̄ ois motus vnus per se icipit a quiete cōtraria: ⁊ dixit: (si oē motū mouet ⁊c). i. dica mus igit̄ q̄ si oē motū nō mouet in eodē tēpore nisi alte ro duox motuū oppositox quib⁹ inatū est mouere necesse est vt in illo ex quo incepit moueri sit quiescēs quiete op posita motui vt declaratū est in qnto. D. incepit declara re istā cōsecutionē: ⁊ dixit: (nullus enī mot⁹ est hic p̄ter il los). i. ⁊ hoc est cecessarium: qm̄ in illo tēpore in quo est positū moueri altero illox duox motuū nō inuenit moue ri alio motu p̄ter illud vnū motū. D. d. (⁊ motū nō moue tur semp isto mō motus ⁊c). i. ⁊ cū motū nō mouet eodē tēpore nisi altero duox motuuz oppositox ⁊ motū si sem per mouet alteruz motum oppositorum diuersox in spe cie: neq̄ iste motus quo mouet est ps totius. i. ps motus totius: necesse est vt motū sit p̄ius quiescēs: ⁊ hoc q̄ dixit manifestū est p se. Q uonīā ois motus q̄ nō est ps motus neq̄ est ppetuus: necesse est vt incipiat post gete. Motus enī nō sequit motū nisi quādo secūdus fuerit pfectio p̄ri mi nō oppositus ei. Aut hoc cōtinget p accidēs sicut illu minatio domus p cādelā: que sequit motū cādele. Et cuz posuit has ppones: incepit cōgregare hoc ⁊ inducere exē plū in hoc q̄ intēdit declarare: ⁊ dixit (si igit̄ motus recti ⁊c). i. si igit̄ motus q̄ sūt supyna lineā rectā ad ptes ǯrias sūt cōtrarij: ⁊ est ipossibile q̄ aliqd moueat duobus moti bus cōtrarijs insimul: ⁊ nō moueat altero semp: necesse ē vt trāslatū gescat inter duos motus. U. g. qm̄ si trāslatuz ipossibile est vt moueat sup lineā. a. c. ex. a. ad. c. ⁊ ex. c. ad. a. simul ⁊ moueat vtroq̄ istox motuū p se ⁊ in tēpore p̄ri o necesse est vt istud trāslatū quiescat in. c. anteq̄ǯ mo ueatur ab eo ad. c. ⁊ gescat in. c. anteq̄ǯ moueat ab eo ad. a. Q uies enīz in. a. est opposita motui ex. a. ad. c. Et ges in. c. est oppositа motui ex. c. ad. a. ⁊ quasi. d. ⁊ cū ipossibi le sit vt duo motus oppositi sint insimul ⁊ si nō tunc alter eox esset pfectio alterius: tūc necesse est vt iter eos sit ges necessario: ⁊ non est alter eox perfectio alterius.

¶ Amplius aūt ⁊ hec ratio magis ꝓpria est his q̄ dicta sunt. Simul enī coꝛruptū est albū ⁊ factum est albū. Si igitur cōtinua est alteratio ad albū: ⁊ ex nō albo: ⁊ ex albo ad nō albū. Nō manet aūt in aliquo tēpore: simul enī coꝛruptū est nō albū ⁊ fa ctū est albū: ⁊ factū est nō albū. Triū enī reꝛ idez erit tēpus. Amplius si cōtinuū tp̄s est: ⁊ mot⁹: sed cōsequēter est. Q uo ergo erit vltimū idē cōtrario rum: vt albedinis ⁊ nigredinis.

7z ¶ Et etiā iste sermo est magis cōueniēs q̄ p̄dictus Et est vt insimul coꝛrūpatur nō albū: ⁊ fiat albū Cū igitur alteratio fuerit cōtinua ad albū: ⁊ ex al bo: ⁊ hoc nō durat aliquo tēpore. Tūc insimul coꝛ rūpitur non albū: ⁊ fit albū: deinde fit nō album. Unum igit̄ tēpus erit tribus. Et ēt nō sequit si tē pus est cōtinuū vt motus sint cōtinui sz succesſiui Et si nō equaliter erit idem postremum contra riozum duozum. Uerbi gratia postremum albe dinis: ⁊ postremum nigredinis.

7z ¶ Cū ista declaratio quā cōpleuit ē de ppositionibus re motioꝛibus a nā eius de quo cōsideraī q̄s ppones quas nititur dicere i hac demōstratiōe ⁊ dixit. (⁊ ēt iste ꝑmo ⁊c) .i. ⁊ ēt iste ꝑmo quē nō voulmus dicere est conueniētioꝛ predicto. d. indurit sermonem: ⁊ dixit. (⁊ est quoniam in simul coꝛrumpatur ⁊c). i. cōtingit enim hoc: qm̄ ponimus vt motus contrarij sint continui. Uerbi gratia: q̄ motus de nō albo in albuz: ⁊ de albo in non albū sint continui cō tingit vt in eodē instanti coꝛrumpatur nō albū: ⁊ fiat albū ⁊ sic in eodem instanti erit aliquid ens ⁊ nō ens. Et q̄ sup istud impossibile ē sustentatus in p̄terito in hac demōstra tione indurit impossibile maius ꝓpter quod iterauit hūc sermonē ⁊ dixit: (cum igit̄ alteratio ⁊c). i. cum igit̄ po suerimus q̄ alteratiōes cōtrarie sunt continue. U. g. alte ratio ex non albo in album: ⁊ ex albo in nō album: ⁊ posue rimus q̄ album non durat tpe: contingeret necessario vt in eodē instanti coꝛrumpat̄ nō album: ⁊ fiat albū: ⁊ coꝛrūpet albū ad nō albū: ⁊ sic ista tria ǯria erūt i eodē instāti: qd ē impossibile ⁊ valde inopinabile. Et q̄ iste oēs demōstrati ones sunt fundate sup hoc q̄ motus contrarij impossibile est vt sint cōtinui: qm̄ necesse est vt interueniat eos ges: ⁊ apparet de nā coꝛ q̄ ipossibile est vt sint cōtinui: ⁊ si sit po sitū q̄ iter eos nō est quies. Continuatio enī non est in eis nisi ex tēpore tm̄: illi aūt impossibile est vt sint cōtinui: cū sint cōtrarij: ⁊ dixit. (⁊ etiā non sequitur ⁊c). i. ⁊ etiaz si cō cesserimus q̄ inter motus cōtrarios nō est quies: ⁊ q̄ tē pus duoꝛ motuū est cōtinuū: nō sequitur si tēpus sit vnuz vt motus cōtrarij sint cōtinui. D. indurit cām in hoc ⁊ di xit. (⁊ si nō quomō erit idē postremū ⁊c). i. ⁊ necesse est vt duo motus cōtrarij: nō sint cōtinui: q̄ continua sunt illa quoꝛ vltima sūt idē: sed vltima cōtrarioꝛ non sunt idē: cū sint contraria. U. g. nigredines ⁊ albedines quoꝛum vlti ma impossibile est vt sint idem.

¶ Qui aūt est circularis ē vnus ⁊ cōtinu⁹. Nullū enīz ipossibile cōtinget. Quod enī ex. a. moueat̄ si mul mouebit̄ in. a. ꝑm eandē positionē. In qō eni veniet ⁊ mouebit̄ in hoc: sz nō simul mouebit̄ cō trarijs neq̄ oppositis. Nō enī ois qui est in hoc ei q̄ est ex hoc cōtrarius est. Nec opponit̄. Sz cō trarius qdē est ei qō est in recto. Dic enī cōtrari⁹ est ei q̄ est ꝑm locū: vt q̄ per diametron: distat enīz plurimū. Oppositⁿ aūt est qui est ꝑm longitudinē Quare nihil prohibet continue moueri ⁊ nullo tē poꝛe deficere. Circularis enim mot⁹ ab eodez in idē est. Rect⁹ āt ab eodē in aliud. Et sigdē ē in cir culo nequaq̄ in eisdem est si vo ꝑm rectitudinem est: multotiens in eisdem est. Quicqd igit̄ in alio sēper ⁊ in alio fit contingit moueri continue. Qui vo multotiens in eisdem non contingit: necesse est enim simul moueri cōtrarios. Quare nec in se micirculo: nec in alia circulatione vlla contingit continue moueri. Multotiens enim in eisdē mo ueri cōuenit: ⁊ in cōtrarias mutari mutatiōes: nō enim copulat principio finē. Qui aūt circulariter copulat: ⁊ solus ē perfect⁹.

¶ Motus aūt circularis est vn⁹ ⁊ continu⁹. Non 7j enīz segtur ex hoc aliquo modo impossibile. Qm̄ illud qō mouetur ex. a. moueat̄ ad. a. eadem intentione. Illud enim ad qō peruenit ad illud etiā mo uetur. Sed non mouetur duobus motibus con trarijs insimul neq̄ oppositis. Non enīz ois mo tus ad aliqd est contrari⁹ ei q̄ est ab illo: neq̄ op posit⁹. Sed contrarij sūt illi q̄ sūt recte: isti enim sunt contrarij ꝑm locū. Uerbi gratia illi q̄ sūt ꝑm

diametron

diametrū: q maxime distant. Oppositi autez sūt illi qui sūt in eadem longitudine: ⁊ ideo nō est remotū q̄ ille motus sit cōtinuꝰ: ⁊ nūq̄ cessēt oīno. Motus enim circularis est ab aliquo loco ad illū eundem locum. Motus autem rectus est de loco ad aliud. Et motus etiam in eadem reuolutione non erit illud quod mouetur ꝑm illū: nisi in eisdez locis omnino. Illud aūt qđ mouetur motu recto erit in eisdem locis multotiens. Motꝰ igit̄ i quo illud qđ mouet̄ erit in loco post aliū potest cē continuꝰ. Motꝰ aūt in quo illud qđ mouet̄ erit in eodem loco multotiens nō pōt cē continuus. Quoniā necesse ē vt illud qđ mouet̄ ꝑm illud moueatur duobꝰ motibus oppositis insimul. Et ideo ipossibile est vt aliqd moueat̄ in semicirculo: aut in alio arcu oīno ꝑm continuationē: cōtinget eniz necessario vt multotiens moueat̄ eisdem motibus: ⁊ vt transmutetur modis transmutatiōis contrarijs. Qm̄ finis non cōiūgit̄ cūz p̄incipio: in circulo āt ē infinitum: ⁊ est solus perfectus.

73 ¶ Cum declarauit q̄ nullus motuū rectoꝝ est continuus ⁊ perpetuus: ⁊ q̄ impossibile est vt ex pluribus vno motu eoꝝ cōponatur vnus cōtinuus ⁊ perpetuus: vult declarare q̄ motus circularis in hoc est cōtrario recti: ⁊ q̄ ille solus pōt esse cōtinuus perpetuus: cū non accidāt ei illa impossibilia que accidūt ex positione eius q̄ motus rectus ē continuus: neq; aliud ipossibile. Et illud ex quo nō accidit ipossibile est possibile, ⁊ dixit. (motus autez circularis ⁊c.). i. motꝰ aūt circularis pōt cē vnus ⁊ ꝙtinuus: ⁊ ppetuus: nullū eniz ipossibile accidit ex hoc. Deinde dedit cām in hoc ⁊ dixit. (motū enī in eo est er. a. ad. a. prima intētione). i. illud, n. qđ mouet̄ circulariť mouet̄ ad illud idez ad quod mouebat̄. i. ad illud p̄ctū: qm̄ nō reuertitur sup illam candē lineā sup quā mouebat̄ ad cōtrariaz ptē illi ad quā mouebat̄: sicut accidit illi qđ mouet̄ sup lineā rectaz. D. d. (ad illud enī ad qđ puenit mouet̄). i. locus enī ad quē pueniet illud q̄ mouet̄ sup circulū: ex ipso mouet̄ sup ipm: ⁊ iō cōtingit vt iste motus sit ppetuus. Deinde dixit: (sed nō mouet̄ duobus motibus cōtrarijs ⁊simul nec oppositis). i. cā in cē hoc possibile. s. vt qđ mouet̄ sup circulū moueat̄ ad locū ex quo mouebat̄: est q; nō accidit ei in hoc vt moueat̄ duobus motibus cōtrarijs ⁊simul vl̄ oppositis: sicut accidit hoc ei quod mouet̄ recte: ⁊ postea reflectit̄. Deinde dedit cām in hoc: ⁊ dixit: (non enim oīs motus ⁊c). i. ⁊ cā i hoc q̄ illud qđ mouet̄ circulariter moueturad illud idē ex quo mouebat̄ ita q̄ nō accidit ei moueri duobus motibus oppositis ⁊simul: est qm̄ nō oīs motus ad aliqd est cōtrarius motui q est ab illo neq; oppositus: qm̄ hoc nō cōtingit nisi in motu recto. s. vt motus ad aliquid sit cōtrarius motui ab illo aut oppositus. Et causa in hoc est quoniā illud ex quo est motus rectus ⁊ ad quod est sūt loca cōtraria. Et cā in hoc est q; cōtraria: sunt sicut describunt̄ illa que maxime distāt: ⁊ maxima distātia nō inuenitur nisi i linea recta. D. d. (Ut. g. duo extrema diametri). i. quoniā in circulo nō inueniunt̄ duo magis distantia q̄z hec duo: ⁊ in rei veritate maxima distātia nō cōsideratur inter duo loca nisi ꝑm q̄ sūt cōtraria in se. Et q; in spera nihil est tale nisi centrū ⁊ circūferētia: necesse ē vt maxima distātia inter duo loca nālia cōtraria sit distātia que est iter centrū ⁊ circūferētiā. Sed ipse nō indiget hac declaratione in hoc loco: cū nō sit necessaria in hoc qđ intendit hic: quēadmodū nō indiget declarare hic q̄ cū corpus circulare mouet̄ nō mutat locū ꝑm totū: neq; ē in eo punctus in actu: a quo incepit ⁊ ad quē puenit: ⁊ vtitur loco eius illo q̄ mouet̄ sup spatiū circulare cū sit manifestius in hoc loco. D. d. (oppositi vo ⁊c). i. ⁊ alia cā est ēt. s. quoniā motus cōtrarij nō sunt nisi motus q sint in eadem longitudine ꝑm reflectionē. D. d. ⁊ iō non est remotū ⁊c. i. motus aūt sup circulū nō est reflectus ⁊ iō nō est remotuz vt iste motus sit cōtinuus ⁊ ppetuꝰ. Deinde dixit. (⁊ motꝰ etiā circulariter ⁊c). i. ⁊ illud qđ mouet̄ motu circulari nō erit in eodē loco ꝑm reuersionē ad illud. Motus āt in quo illud qđ mouet̄ pueniet ad locū post aliud sine reuersione ad locū ex quo mouebat̄: possibile est vt sit motus cōtinuus. D. d. (motus in quo illud qđ mouet̄ erit in eodē loco multotiēs ipossibile est vt sit cōtinuus). i. motus i quo illud qđ mouet̄ erit in eodē loco ꝑm reflectionē ⁊ reuersionē: ipossibile est vt sit ꝙtinuus. Et motus in quo illud qđ mouetur erit in eodē loco multotiēs nō ꝑm reflectionē possibile est vt sit ꝙtinuus. Quoniā illud qđ mouet̄ ꝑm reflectionē necessario qescit: ⁊ illud qđ nō mouet̄ ꝓz reflectionē nō est necessariū vt qescat. D. d. cām ꝓpter quā est ipossibile vt illud qđ puenit in eundē locū ꝓz reflectionē moueat̄ cōtinue ⁊ dixit. (quoniā necesse est vt illud qđ monetur: ꝑ motu moueat̄ duobus motibus oppositis ⁊simul): vt declaratū est in p̄dicto sermone. D. d. (ipossibile est vt aliqd moueat̄ ⁊c). i. ⁊ hoc nō accidit in reflecto sup lineā rectam ꝑm q̄ est reflexū sup lineā rectā: quoniam hoc accidit etiā in reflecto sup lineā circularē: aut sequit̄ semicirculū: aut sup aliū arcū: aut maiorē: aut minorē. D. d. (necesse ē. vt moueat̄ multotiens eisdē motibus). i. cā in ꝑ est: qm̄ illud quod mouet̄ reflere nō mouet̄ vno motu: ꝓz necesse ē vt moueat̄ multotiens motibus eisdē in spē ⁊ diuersis in numero pluribus. D. d. (⁊ vt trāsmutet̄ modis trāsmutatiōis ꝙtrarijs). i. ⁊ necesse ē vt illud qđ mouet̄ reflere: moueatur modis motuū cōtrarijs: ⁊ trāsmutatiōes ꝙtrarie impossibile est vt sint eedem. Deinde dixit (qm̄ finis nō cōiungitur cum p̄incipio ⁊c.) id est ⁊ cā in hoc est: qm̄ p̄ctꝰ qui est finis: ⁊ punctus qui est p̄incipium in motu nō circulari sunt duo rōne ⁊ subiecto ⁊ non conūguntur ad inuicem. s. ita q̄ sit idē in subiecto p̄incipium. s. vnius motus ⁊ finis alterius ⁊ hoc intendebat cuz dixit. (quoniaz finis nō cōiungitur cū p̄incipio) motus aūt qui ē sup circulum p̄ctꝰ q ē in eo p̄incipiū idē ē cū fine. s. qm̄ sūt vnū subo: ⁊ duo rōe. Finis igit̄ in eo ē cōiunctus cū p̄incipio. In circulo enī nullus est p̄ctus nāliter. i. actu qui sit p̄incipiuz aut finis: ⁊ cū fuerit imaginatus in circulo tūc erit p̄incipiū ⁊ finis. extremitates vo lince recte sūt duo p̄cta i actu.

¶ Manifestū est aūt er hac diuisione qm̄ non contingit alios motus cē continuos. In oibus enī accidit per eadem moueri multotiens: vt in alteratione per media mouere: ⁊ in ea quidez que ē quātitatis ꝑm mediū magnitudinis: ⁊ in generatione ⁊ corruptione similiter. Nihil enim differt pauca aut multa facere in quibus est mutatio: nec medium ponere aliquid aut auferre. Utrobiq; eniz accidit per eadem moueri multotiens. Manifestū est igit̄ er his q̄ nec physiologi dicūt bene omnia sensibilia moueri dicentes semper. Moueri eniz semper necesse est ꝑm aliquem horū motuū: ⁊ maxime ꝑm illos est alterari. Fluere eniz dicunt semper: ⁊ corrumpi. Adhuc autem ⁊ generationem ⁊ corruptionem alterationem dicunt. Ratio autez nunc dicta est vniuersaliter de omni motu: q̄ nec ꝑm vnū motum contingit moueri continue extra quā in circulo. Quare nec ꝑm alterationem: nec augmentum. Quod quidē igitur: nec infinita sit mutatio: nec vna: nec continua: extra circuli motū

sint nobis hec dicta.

74 ¶Et apparet ex hac diuisione q̄ impossibile est vt alij motus sint cōtinui. Contingeret enī vt in oibus istis iterent motꝰ. Verbi gratia: in alteratiōe erit iteratio inter duo extrema: ⁊ in quātitate erit iteratio in magnitudinibus q̄ sunt in medio: ⁊ in generatione ⁊ corruptione silr. Nō enī est differētia in hoc q̄ res in q̄bus est trāsmutatio sint multe: aut pauce: neq; in hoc vt in medio ponaī aliq̄d aut auferatur. Contingeret enī vtroq; modo vt idē iteretur. Declaratū est igit̄ ex hoc q̄ de loquētibus in naturis nō bene dixit q̄ dixit omne sensibile semper moueri. Quoniam necesse est vt nō moueant nisi altero istoꝝ motuū: ⁊ dignioꝝ motuum in hoc apud eosdē alteratio. Dicūt oīa enī semp currūt ⁊ diminuuntur. Et posuerūt generationē ⁊ corruptionem esse alterationē. Et declaratū est hocvlr i oī motu. ſ. q̄ ipossibile ē vt aliq̄d moueaī oino ꝑz ꝓtinuationē nisi i motu circulari. Et iō ipossibile ē vt moueī ꝑz ꝓtinuationē i alteratiōe aut augmēto hoc igitur dicimus qm̄ nulla trāsmutatio est infinita ⁊ cōtinua: nisi motus localis circularis.

74 ¶Et aparet ex ista diuisione causaꝝ contrariaꝝ existentiuꝝ in moto recto ⁊ circulari q̄ remouēt cōtinuationē a recto ⁊ dant ipam circulari. D.d. (contingit enim in istis oibus ꝛc). i. cōtingit enī si ceteri motus ponaī ꝑpetui vt ceteris motibus sit ꝑpetuitas ꝓpter iterationē in qua est ges necessario. D.d. (V.g. ꝛc). i. sicut quies que est apud iterationē inter duas extremitates que sūt due passiones ꝓtrie. V.g. albū ⁊ nigrū: deinde dixit: (⁊ in quātitate ꝛc). ⁊ intēdit p q̄ztitatē motū augmēti ⁊ diminutionis. i. ⁊ sicut quies q̄ est apud iterationē: existētem in hoc motu. ſ. quādo magnitudines nāles pueniūt ad finē nālem: deinde: incipiūt diminui: quoniam inter istos duos motus est tempus in quo est quiescēs vt declaratū est: ⁊ dixit. (in magnitudinibus q̄ sunt in medio): quoniā iteratio nō est nisi in medio quod est inter duos motus oppositos. D.d. (⁊ in generatione ⁊ corruptione silr). i. q̄ iter eas est iteratio q̄ est cā quietis. D.d. (⁊ nulla est differētia ꝛc). i. ⁊ nulla est differētia in b̄ qō sequit̄ inter b̄ q̄ alij motus ꝑter circulare q̄ iterātur transeāt bis p ptes medias iter duas extremitates: vt ille ptes medie sint pauce aut multe. i. quoniā necesse est vt p quālibet eaꝝ ptrāseat bis in duobus motibus: ⁊ similiter non est differentia inter hoc q̄ mediuꝝ sit esse aut decisio essendi: ⁊ dixit hoc propter generationem ⁊ corruptionem: deinde dixit. (declaratum est ex hoc igitur ꝛc). i. ⁊ ex hoc etiam declaratum est aliud ab eo quod intendimus declarare: ⁊ est q̄ sermo antiquoꝝ dicentium q̄ omnia sensibilia semper mouentur falsus est. Deinde dixit. (necesse est enim ꝛc). i. quoniam qui ponit entia sp moueri necesse est ea ponere semper moueri aliquo istoꝝ motuum sensibilium aut pluribus vno: sed declaratuꝫ est q̄ impossibile est vt aliquis istoꝝ sit semper ex quo apparet errorꝫ sermōis antiquoꝝ. Deinde dixit. (⁊ dignioꝝ motuum ꝛc). i. ⁊ apparet ex sermone eorum q̄ motus alterationis est qui est magis dignus vt ꝑm ipsum sint entia in transmutatione perpetua. Deinde indurit rationem eoꝝ super hoc ⁊ dixit: (dicunt omnia enim fluunt). i. ⁊ ratiocinantur super hoc dicēdo q̄ nos videmus entia semper in fluxu: ⁊ ideo accidit eis consumptio: ⁊ hec est causa propter quam animatum indiget cibo: ⁊ errauerunt in hoc q̄ acceperunt transmutationem que est in potentia in actu. Et loquētes nostre legis sequūtur antiquos i hoc ⁊ dicūt q̄ accidentia non remanent per duo tempora: sed sermo antiquorum currit cursu nature: sermo vo loquentiuꝫ nostre legis est vanus: q̄ non coguntur ad dicendum hoc nisi quia volunt defendere fundamenta facti: quia existimāt q̄ lex non defenditur nisi per illa fundamēta. Deinde dixit: (⁊ posuerunt generationem ⁊ corruptionem esse alterationem). i. ⁊ antiqui posuerunt generationem ⁊ corruptionem esse de genere alterationis: ⁊ eum dicunt alterationem esse perpetuam intelligunt alterationem ⁊ generationem ⁊ corruptionem. Et cum compleuit hoc fecit remotionem de oibus declaratis: ⁊ dixit. (⁊ declaratū ē hoc vlr ꝛc). i. ⁊ sermo eius in hoc est manifestus.

¶Quod autem motuꝫ circularis sit primus manifestū est. Dis enī motus ꝑm locū: sicut diximus prius: aut in circulo: aut in recto: aut mixtus est. Hoc aūt necesse est priores esse illos. Ex illis enī constitutus est. Recto aūt circularis: simplex enī ⁊ pfectus magis est. Infinitū enī nō est rectū ferri: sic enī infinitū nō est: sed nec si eēt moueretur. Non enim fit qō est ipossibile: trāsire enim infinitum impossibile est. Infinito aūt recto reflectens quidē compositus est: ⁊ duo sunt motus. Nō reflectēs aūt iperfectus ⁊ corruptus est. Prius ât ⁊ nā: ⁊ rōne tempore est pfectum imperfecto: corruptibili aūt incorruptibile. Amplius prior ē quē contingit perpetuū esse nō contingēti. Circulare quidem igitur perpetuū contingit esse. Alioꝝ aūt neq; loci mutationem: neq; alterum neq; vnum contingit perpetuum esse. Statum enim oportet fieri. Si aūt status est corruptus ē motus prior.

¶Et manifestum est q̄ motus circularis est primus motuū localium. Dis enim translatio: sicut diximus prius: aut est circularis: aut recta: aut mixta. Mixtū autem necesse est vt precedāt ille due. Ex illis existit: ⁊ vt rectā precedat circularis: quia est simplex ⁊ pfecta. Quoniā impossibile est vt aliquid moueatur p lineam rectā infinitā. Non enīz aliquid hmōi infinitum: neq; etiaz si esset: esset aliquid quod moueret per illud. Quod enī est ipossibile: nō erit. Et pertrāsire infinitum est impossibile. Motus aūt per lineam rectā finitaz si reflectatur erit compositus ⁊ erunt duo motus. Et si non erit diminutus ⁊ corruptibilis. Et in nā ⁊ in ratione: ⁊ in tēpore: precedit perfectū diminutū ⁊ incorruptibile corruptibile. Et etiaz motus qui potest esse eternus: precedit motum in quo est hoc impossibile. Et motus circularis est possibile vt sit eternus: Alij vo non: neq; corruptibiles neq; alij modoꝝ cessantium est possibile vt sint eterni. Cessatio enim est necessaria in eis: ⁊ cessatio non est nisi corruptio motus. 75

¶Cum declarauit q̄ impossibile est vt aliquis motus sit vnus ⁊ cōtinuus nisi motꝰ circularis: ⁊ iā declarauerit q̄ translatio precedit alios motus: ⁊ promisit declarare q̄ translatio circularis est prior recta: incepit declarare hoc ⁊ dixit: (⁊ manifestū est q̄ motus circularis ꝛc). i. ⁊ manifestum est q̄ motus circularis est prior natura ⁊ diffinitione ⁊ tempore motu recto. Deinde dixit: (omnis enīz translatio sicut diximus ꝛc). i. ⁊ hoc quod diximus manifestū est: ⁊ causa in hoc q̄ omnis translatio simplex est: aut circularis: aut 75

cularis: aut recta: qz simplices dimensiones sunt iste due: ꝛ motus mixtus est sicut motus super lineam gyratiuaz aut curuam. Ista enim linea componitur ex recta ꝛ circulari. Deinde dixit. (ꝛ mixtam necesse est vt precedant ille due:) ideſt ꝛ necesse est vt motum compositum precedant illi motus componentes: quoniam esse illius est propter illos: ꝛ ꝫ manifestum est. Et cum declarauit qꝫ modi motuum in loco sunt tres: duo simplices ꝛ vnus compositus: ꝛ declarauit qꝫ compositus est posterior simplicibus incepit declarare: qꝫ circularis est prior recto: ideſt quoniam motus circularis est prior recto natura ꝛ tempore: quoniam motus circularis est perfectus: ꝛ motus rectus est diminutus: ꝛ perfectum precedit diminutum. Ex quo sequitur necessario vt motus circularis sit prior recto. Et qz iste syllogisinus fundatur super duas propositiones. Quarum vna est qꝫ motus circularis est perfectus: ꝛ motus rectus est diminut⁹. Secunda est qꝫ omnia quorum vnum est diminutum: reliquum perfectum: ꝛ perfectum est prius diminuto: ꝛ ista ꝓ positio est manifesta: incepit verificare minorem. Et qz circularem motum esse perfectum fere manifestum est per se: incepit declarare qꝫ motus rectus ē diminutus ꝛ dixit: (qz impossibile est vt aliquid moueatur super lineam rectam infinitam) ideſt ꝛ necesse est vt motus super lineam rectaz sit diminutus: quoniam si esset completus necesse esset ꝛ esset talis: quoniam in eam non posset fieri additio: cum hec sit diffinitio completi: Et si motus rectus esset completus necesse esset vt linea super quā mouetur eēt completa. ſ. linea recta: ꝛ si ita esset: esset infinita: quoniam si aliqua linea recta est completa: in qua non potest additio fieri necesse est vt sit infinita. Deinde incepit declarare qꝫ impossibile ē vt aliqua linea recta sit infinita: vt concludat qꝫ motus rectus non est completus: sed diminutus: ꝛ dixit (quoniam nihil est aliquid tale infinitum) ideſt ꝛ talem lineam. ſ. infinitam impossibile est vt sit: vt declaratum est in tertio istius libri. Et si aliqua linea esset infinita: impossibile esset vt super illam esset motus infinitus. Deinde dixit. (Impossibile enī non erit ꝛc.) ideſt ꝛ est impossibile vt motus infinitus sit: ꝫ concedamus lineam infinitam esse. Quoniam motus sup lineam rectam est ad aliquid terminatum: scz illud ad qō peruenit: postqꝫ pertransit magnitudinem super quā mouetur: ꝛ si non: tunc motus esset ociosus. Tunc ergo necesse est si motus infinitus sit vt compleatur post pertransitū. Et qz infinitum pertransiri est etiam impossibile: motus impossibile est vt sit infinitus. Et ista demonstratio est propiqua ei qua vtitur in vltimo serti. Et qz posuit hoc qꝫ si motus rectus est perfectus debet esse infinitus: ꝛ infinituz pōt intelligi ſm rectitudinem: ꝛ ſm reflexionem super eandem lineam finitam: ꝛ iam destruxit vt motus infinitus sit ſm rectitudinem: incepit destruere ēt vt sit ſm reflexionez: ꝛ dixit (motus aūt super lineam rectam finitam ꝛc.) ideſt ꝛ nō debet aliquis ponere qꝫ motus super lineam rectam finitā est infinitus: ſm ire: ꝛ redire in infinitum: nam iste motus ē compositus ex duobus motibus: quorum vterqz est finitus: in quem potest additio ꝛ diminutio: ergo non est completus. Deinde dixit: (ꝛ si non reflectetur erit diminutus ꝛ corruptus) ideſt ꝛ cum declaratum sit qꝫ impossibile est vt motus rectus sit infinitus: ꝛ est declaratum qꝫ motus reflexus nō est vnus motus: remanet vt vnus motus rectus sit finitus non reflexus: ꝛ motus finitus est diminutus ꝛ corruptibilis: qz in eo potest additio. ſ. qz inuenitur perfectio ipso. Et cum verificauit illam propositionem minorem induxit maiorem: ꝛ dixit. (ꝛ in natura ꝛ in ratione: ꝛ in tempore ꝛc.) ideſt ꝛ manifestum est per se: qꝫ perfectum ē prius diminuto natura: ꝛ rōne: ꝛ tempore: ꝛ intedit per rationem diffinitionem. Motus enim circularis accipitur in diffinitione motus recti qñ motus rectus est ille qui est a medio ꝛ ad medium: ꝛ medium non inuenitur nisi in circulari. Deinde dixit. (ꝛ incorruptibile precedit corruptibile) ꝛ hec est q. alia declaratio quā post complebit ꝛ cum compleuit hāc declarationem: incepit inducere aliam quā innuit: per hoc quod dixit: ꝛ incorruptibile precedit corruptibile ꝛ dixit (ꝛ etiam motus qui potest esse eternus ꝛc.) ideſt quoniam solus motus circularis est possibile vt sit eternus: vt declaratum fuit prius: ceteri autem motus cuius cessatio est corruptio moti: neqz alij modorum motuum apud quoz cessationes non corrumpitur motum possunt esse eterni. Quoniam manifestum est qꝫ motus cessat ideſt quiescit in eis: ꝛ quies est corruptio motus necessario. In eis aūt in quibus cessatio est corruptio moti: manifestum est: ꝛ ideo non rōnantur per istos esse corruptibiles: sed induxit rationez de his qui sunt in loco.

¶ Rationabiliter aūt accidit circularē vnuz esse et continuū ꝛ non rectū. Eius. n. qui est in recto determinatū ē ꝛ principiū: ꝛ finis: ꝛ mediū: ꝛ omnia hec habet in seipso. Quare est vnde incipiat quod mouet ꝛ vbi finiet. Iuxta eni terminos quiescit oē: aut vnde: aut vbi. Circularis aūt indeterminati sunt. Quid eni magis quilibet terminus his qui sunt in linea. similiter eni vnūquodqz ꝛ principiuz ꝛ medium ꝛ finis est. Quare semper sunt que mouentur in principio ꝛ medio ꝛ fine: ꝛ nunqꝫ in vno tm̄ sunt. Unde mouet ꝛ quiescit quodāmodo spera. Eundem eni cōtinet locū. Causa aūt est qꝫ omnia hec accidērūt centro. Principium eni ꝛ mediū magnitudinis est ꝛ finis. Quapropter qz hoc extra circulationē est: non est vbi qō fertur qescat. Semper eni fert circa mediū: sed nō ad vltimuz. ꝓpter ipsuz aūt hoc in mouēdo semp quiescit quodāmodo totū: ꝛ mouet cōtinue. Accidit aūt conuersiue. Et nāqz quoniā mensura motuū est circulatio: primā necesse est ipsam esse. Omnia eni mē surant primo: ꝛ qz prius mensura aliorum ē. Amplius ꝛ regularem contingit solum circularem esse Que. n. i recto sunt a principio irregulariter ferū tur ad finē. Omnia. n. quāto quidem distāt plus a qescēte ferunt velocius. Circularis aūt solius nec principiū: nec finis in ipso aptū natū ē eē: ſz extra.

¶ Et recte cōtingit vt motus circularis sit vnus et continuus: nō motus rectus. In recto. n. principiū est terminatū ꝛ finis ꝛ mediū: ꝛ oia ista sunt existentia in eo. Et ideo possibile ē vt motū incipiat in eo ab aliquo loco: ꝛ non cōpleat suus motus. Omne eni qō mouetur sup ipsum quiescit apud extrema: aut vbi incepit: aut ex quo est. In circulari vo vltima sunt nō terminata: quoniā in circūferentia nō est locus q sit dignior vt sit extremū qꝫ alius. Quilibet eni codem modo est principiū ꝛ mediuz ꝛ finis. Et ideo motū sup ipsum semp est in principio ꝛ in medio ꝛ in fine ꝛ nō est in aliquo eorum in aliquo tempore. Et ideo spera mouet ꝛ quiescit quodāmodo: qz tenet eūdem locū. Et cā in hoc est qz omnia ista accidūt centro: qz est principiū magnitudinis ꝛ mediū ꝛ finis. Et ideo qz est extra circūferentiā: ideo circulus nō habet locū in quo quiescat postqꝫ peruenerit ad illuz. Quia semp mouet circa medium ꝛ non ad vltimum. Et ideo totum

peruenieť semp cū sit quieſcēs quodāmodo: ⁊ moueať ſm cōtinuationē: ⁊ contingit in hoc motu aliquid ⁊ ſuū cōuerſum. ¶Motus enim circularis qz eſt mēſura oīum motuum neceſſe eſt vt ſit primus ¶Dia.n. mēſurant p primā mēſurā. ¶Et qz ē prim⁹ mēſura alioz motuū. ¶Et ēt mot⁹ circularis ſolus eſt poſſibilis vt ſit equalis. ¶Res enim que mouen ť recte diuerſantur in motu ex principio ad finem. ¶Omnia enim quāto magis remouentur a quieſcē te tanto velocius mouentur. ¶In motu aūt circulari non eſt principium naturale neq; finis: ſed extra ipſum in quo eſt motus recte.

67 ¶Luz declarauit qm motus circularis eſt prior recto ex duobus: ſcz quoniam motus circularis eſt perfectus: rectus āt diminutus: ⁊ etiā qz motus circularis poteſt eſſe continu⁹ ⁊ perpetuus rectus aūt non. Et in preteritis declarauit cauſam propter quā fuit poſſibile vt motus localis eſſet perpetuus: ſed illic dedit cām remotam incepit ꝺ dare cauſaz p pinquam vt compleat illud quod intendit declarare. ¶Quoniam motus circularis eſt perpetuus ⁊ continu⁹ ⁊ dixit (⁊ recte contingit hoc ⁊c.) ideſt ⁊ cā propter quā neceſſe eſt vt motus circularis ſit continuus ecōtrario recto eſt: quoniaz in recto eſt principium terminatū naturaliter ⁊ finis ⁊ medium. ſ. qm iſta tria ſunt in eo in actu. Et cauſa in hoc eſt qz motus rectus eſt ſuper magnitudinem rectam: et magnitudo recta ē finita: ⁊ habet naturaliter duas extremitates terminatas: ⁊ medium. Deinde dixit. (⁊ ideo incepit motū in eo ⁊c.) ideſt ⁊ propter hoc neceſſe ē vt omne quod mouetur ſuper magnitudinem rectam habeat duas quietes naturaliter quietem. ſ. in initio magnitudinis: a quo mouetur: ⁊ quietem in fine. Deinde incepit negare hoc a magnitudine ſuper quam eſt motus circularis ⁊ dixit (in circulari vo vltima non ſunt terminata) idem in circulari vo non eſt punctus in actu qui ſit principium ⁊ finis. ¶Quoniam in circūferentia non eſt locus qui naturaliter ſit dignior vt ſit principium q̄z vt ſit finis quicūqz locus ſit in circūferentia: circuli. Deinde dixit. (quilibet enī corum mouetur eodē modo⁹ ⁊c.) ideſt omnis enim punctus imaginatus in circulo poſſibile eſt vt ponatur principium magnitudinis ⁊ finis ⁊ medium. Deinde dixit. (⁊ ideo motum ſuper ipſum ſemp eſt in principio⁹ ⁊c.) ideſt ⁊ ideo illud quod mouetur ſup circulum poteſt imaginari in quolibet puncto: in principio ⁊ in fine: ⁊ in medio: quoniam pōt imagiari ille punctus principium arcus alicuius ⁊ finis alterius ⁊ medium alterius. Deinde dixit (⁊ nō ē in aliquo eoz i aliqua hora). i. ⁊ nūq̄z erit in circūferentia circuli in puncto qui ſit ſolūmodo prin cipiū aut ſolūmodo finis quod non accidit in magnitudine recta. Et debes ſcire qm iſte cauſe quas dedit hic quodāmō ſunt naturales ⁊ quodāmodo mathematice: accidit enī cauſis mathematicis. ſ. ꝓpinquis in matheſi: vt ſint cauſe prime pluriū rez naturaliū: ſicut accidit ſcientijs ſubalternantibus cū ſubalternatis: ſicut arithmetica: muſica: ⁊ geometria: ⁊ aſpectiua. ¶Quoniā cū diuerſitas duoz extremorum longitudinis recte eſt prima cauſa hoc qm ꝓtrarietas exiſtit in locis cōtrarijs: Et qz finitas dimenſionis recte eſt. prīa cauſa etiā in eſſe motus rectos: ⁊ eſt finita: neceſſe eſt vt motus recti ſint finiti. Et qz in circulari nō ē extremitas i actu: neq; vniuerſaliter punctus in actu: neceſſe eſt vt in eo non ſint loca contraria: neq; dimenſiões finite: ⁊ cū ita ſit neceſſe ē vt motus ei⁹ ſit vn⁹: ⁊ continuus: ⁊ perpetuus: cuz motu ſuper ipm nō moueať ad loca contraria. Et exiſtimatur qm iſta cā quā dedit Ariſto. hic non ſolūmodo dat qm ſit poſſibile motum circularē eſſe perpetuum: imo qm ſit neceſſarium: ſic igitur debet intelligi iſte locus. Et cuz declarauit qm in circulo nō eſt punctus in actu qui ſit principiū: aut finis: aut medium. Et qm quilibet punctus in eo in potentia eſt hec tria puncta: ſcz principiū finis ⁊ mediuz: narrauit qm iſta eſt cauſa propter quā ſpera eſt inſeparabilis ab eodē loco: ⁊ quodāmodo eſt quieſcens: ⁊ quodāmodo mota: ⁊ dixit (⁊ ideo ſpera mouet ⁊c). i. ⁊ qz ſpera mouet circa gibbo ſitatem centri: ⁊ in concauo nō eſt punctus in actu: neceſſe eſt vt ſpera ſit in eodē loco numero: ⁊ in pluribus locis ſm formā: vt declaratū eſt in ſexto: ⁊ hoc intendebat cū dixit: (qñ ſpera mouetur ⁊ eſt quieſcens quodāmodo: qz nō mutat locum alium numero) ideſt ſm ſubiectū ⁊ materiā: ⁊ eſt mota qz mutat loca diuerſa ſm formam: non qz ſpera ſicut exiſtimať mouet ſm partes: ⁊ quieſcit ſm totum. ¶Ponere enim corpus motū ſm partes ⁊ quieſcere ſm totū eſt impoſſibile: imo tota ſpera ⁊ omnes partes mouenť: ſed totū mouetur in locis diuerſis ſm formā tm̄: ⁊ partes mouenť i locis diuerſis ſm formā ⁊ ſubiectū. Deinde dixit (⁊ cauſa in hoc eſt qm omnia iſta accidūt centro) ideſt ⁊ cauſa ineſſe iſta propria in ſpera eſt centrū. Et poteſt intelligere per centruz centrum mathematicū: ſcz punctus ⁊ poteſt intendere centrum naturale: ⁊ eſt corpus ſpericū ſuper quod mouet corpus circulare. Spera enim diuiditur naturaliter in duas partes: in centrum ⁊ circūferentiam. Si igitur voluit centrum mathematicum ſic intelligenda eſt hec littera (eſt. n. principium magnitudinis ⁊ mediū ⁊ finis) ideſt punctus. n. qui eſt cētrum ſpere eſt principiū: eo qm linee recte: equales ex eo exeuntes proueniunt ad circunferentiam. Et eſt finis qz omnes linee a circunferentia exeuntes proueniunt ad eum. Eſt autem medium eo qm diſtat eque ab omnibus partibus ⁊ hec eſt expoſitio themiſtij. Sicut autem intellexit centrum naturale. tunc per principium magnitudinis vult principium eſſe ſm materiam. Et per finem ideſt vltimum quia circulare mouetur circa ipſum. Deinde dixit. (⁊ ideo quia eſt extra: circunferentiam ⁊c). i. ⁊ quia centrum ē principium ⁊ finis: ⁊ hec ſunt cauſe quietis motus. centruz autem non fuit in ipſa circunferentia: ſed extra: ideo non habuit circulus locum: propter quem quieſcat. id eſt eo qm circulus mouetur circa finem non ad eum: ⁊ quia finis eius permanens in eodem loco eſt: ergo permanens eodem modo ⁊ mota continue alio modo. ¶Mota quidem. eo qm non peruenit ad finem. ¶Quieſcens vo eo qm finis eſt quieſcens. Et vniuerſaliter ſi principium ⁊ finis ⁊ medium: in his eſt idem conuenit vtrūqz fieri. Deinde dixit. (contingit autez in hoc motu hic ⁊ eius conuerſum ⁊c). id eſt qm ſit primus eo qm eſt menſura omnium motuum ⁊ econuerſo ſcilicet qm ſit menſura: eo qm eſt primus. Dicit autem hoc quia neceſſe eſt qm menſura ſit primum. ⁊ qm primuz ſit mēſura. Et in hoc loco reuertitur ad intentionem in qua prius inceperat ſcilicet ipſum eſſe primum: ⁊ eſt tertia declaratio. Deinde induxit quartam probationem: ⁊ dixit. (amplius motus circularis ⁊c). amplius aliter poteſt probari: qm ſolus motus circularis poteſt eſſe continuus: cum equediſtet a fine ad quem mouetur ſcilicet a medio. ¶Que autem recte mouentur non equediſtant a fine in omnibus partibus longitudinis. vnde que naturaliter mouentur recte velocius mouentur quādo appropinquant fini. Et hoc eſt quod voluit dicere. (quanto enim diſtat a quieſcente ⁊c). i. quāto enim diſtant: a loco in quo quieſcentes erant ei appropinquant ad locum ad quē mouenť. tanto velocius mouenť. Deinde dixit. (in motu autem circulari ⁊c). i. i motu autez circulari non eſt principium naturale: neq; finis naturalis. ſed principium ⁊ finis eius ſūt extra magnitudinē: ſm quam fit motus ſcilicet in medio. ⁊ magnitudo circundat ipſum exiſtente ipſo eodem. ſ. centro.

¶Quod aūt ſm locū mutatio primus motuz eſt: teſtanť omnes quicūqz de motu fecerūt memoriam. ¶Principia. n. ipſius tradiderūt ꝺz hmōi mouentib⁹ motū. ¶Diſgregatio enī ⁊ cōgregatio motus ſm locū ſunt. ſic enī mouēt concordia ⁊ diſcordia: hec enī diſgregat: illa aūt cōgregat. Ipſoruz

gñt intellectū dixit Anaxagoras disgregare mouentē ꝓius. silr aūt ꝛ gcūqz hmōi quidē. nec vnā cām dicūt. ꝓpter id quod ꝑ vacuū moueri dicūt. Et nanqz hi ſm locū moueri naturā dicūt. Motus āt ꝓpter vacuū loci mutatio est. ꝛ sicut in loco. Aliqz aūt motuū nec vnū inesse ꝓmis corꝑibus sz hijs q̄ fūt ex his opinātur vtiqz. Augmentari. n. ꝛ corrūpi ꝛ alterari: ogregatis ꝛ disgregatis atomis corꝑibus dicūt. Eodē aūt modo quicūqz ꝓpter dēsitatē ꝛ raritatē dicūt generationē ꝛ corruptionē: cōgregatione ꝛ disgregatione hic ponunt. Amplius aūt ꝛ ꝓeter hos. aiaz cām fingentes cē motus. Jpm eni seipz mouēs principiū esse dicūt eor que mouent. Mouebit aūt aīal ꝛ omne aiatū ſm ipm motum qui est ſm locū. Et ꝓpie āt moueri dicimus solū qđ mouet ſm loci motū. Si aūt quidē gescat in seipso. sz augeat: aut decremētum patiat: aut alteret: cōtingit quodāmō moueri: simpliciter aūt moueri nō dicimus. Quod quidē igit semper motus erat ꝛ in oī tēpore erit. Et qđ ē principiū ꝑpetui motus. Adhuc aūt quis motus primus. ꝛ quē motū perpetuū contingit solum esse: ꝛ primū mouens qđ imobile sit dictū est.

77. Quoniaz aūt mot⁹ localis sit prim⁹ motuū testā tur oēs qui aliqd dixerūt de motu in libro. Attribuunt eni principia ei⁹ his q hoc motu mouentur. Separare aūt ꝛ cōgregare fūt mot⁹ locales. sic āt opinati fūt amicitiā ꝛ litē mouere. hec. n. separat: illa vo cōgregat. Anaxagoras aūt dicit de intellectu q est prim⁹ motor ipz separe ꝛ discernere. Similiter āt se habent: ꝛ q nō concedūt aliqđ agens hmōi: sed dicūt oia moueri ꝑ vacuū. Illi āt dicūt nāz moueri localiter. Motus eni ꝑ vacuū ē motus localis. Impossibile ē eni q̄ aliqs alioz motuum sit in prio. sz in his q̄ generaliter fūt a prio. dicūt eni augmētū ꝛ alterationē fieri in cōgregatis: ꝛ sepatis corꝑib⁹ indiuisibilib⁹. Et silr qui dicunt generationē ꝛ corruptionē fieri ex spissitudine ꝛ raritate. Hoc eni ordināt in cōgregatione ꝛ sepatione. Et silr alij ponētes aiaz cāz esse mot⁹. Dicūt eni illud qđ mouet seipz ee principiū motuū. Anima lia aūt ꝛ qcqd hēt aiaz mouet seipz localiter. Aliter si dixerit aliqd moueri hic primo apprehē det aīa ipz. s. moueri tm̄ in loco. Quiescēs aūt ab hoc motu ꝛ si cōtinue augeat: aut diminuat: aut alteratur dicet moueri sic: simpliciter aūt nō dicetur moueri. Dictū est qm̄ motus simplr fuit ꝛ erit toto tēpore. Et principiū mot⁹ eterni qd sit. Et motus eternus qualis sit motus q solū pōt ee eternus quid sit: ꝛ q primus motor sit imobilis.

77. Cum declarauit q motus circularis est prior recto. ꝛ iaz ꝓius pbauerat motū primum esse motū vnuz simpliciter vult hic notificare motū localē priorē esse ceteris motibus inducēs testimoniū sup hoc q oēs dicētes motum genera ri ſm varietatē eor: oēs coegit nā dicere motū localē prio rem esse ceteris motibus: ꝛ hoc est qđ. d. (qm̄ aūt motus ꝛc). i. qm̄ oēs dicētes fieri motū ponūt motū localē priorē esse ceteris motib⁹ ipm eni esse coegit eum ad hoc. Deinde dedit cām ꝛ dixit: (attribuūt eni ꝛc). i. dicūt eni principia omniū motuū moueri motu locali: aut dicūt principia omnium motuū moueri hoc motu prio. Qui eni dicūt principia agentia dicūt primā motionē: hoz principioz esse localē. Qui aūt dicūt oia ex se moueri. s. nālia. dicūt ipa primo hoc motu moueri. Et cū dixit q oēs dicētes munduz generari dicūt motū localē priorē esse: incepit dicere opinionē Empedoclis dicēs. (sepatio eni ꝛ ogregatio ꝛc). i. Empedocles eni ponit motū localē priorē ceteris motibus eo q sepatio quā dixit fecisse litē: ꝛ cōgregatio quā dixit fecisse amicitiā: in generatiōe mūdi ꝛ eius corruptione sūt. s. motus locales. Silr Anaxagoras dixit motū localē priorem esse oibus motibus. Dixit eni intellectū icepisse discernere ptes cōsimiles. q̄ fūt ūxta suā opinionē ela: ꝛ extrahere illa a mixto: discretio aūt est ꝛ sepatio: sepatio aūt mot⁹ localis. Deinde dixit. (ꝛ silr se hñt qui ꝛ nō ꝓcedūt ꝛc). i. ꝛ silr se habēt negātes cām agentē incipiētē generare mūdū ꝛ ñnuit Democritū ꝛ alios. Democritus eni opinabat ela mēta q̄ dicebat corꝑa atoma esse ꝛ infinita ꝑ se moueri ꝑmanere: in quo sūt: qbus ñuolutis generabāt ens: sic ergo dicit motū localē priorē esse alijs. Deinde. d. (illi enim dicūt naturā moueri localiter). i. ꝛ si isti nō dicūt cām agētem que aliquādo incepit mouere elemēta mūdi: aut ptes eius ad generationē: ponūt tamē has ptes ꝓius moueri: eo q̄ sunt in vacuo. Quod aūt mouet eo q̄ est in vacuo mouet localiter. Deinde dixit. (ipossibile eniz est q̄ aliqs alioz motuū sit in ꝓimo). i. hoc āt dicūt eo q̄ nullus motus ꝓter localē pōt numerari in motibus ꝓmis: sed in his que a ꝓmis generant. Deinde notificauit quomō isti .s. secta Democriti reducūt oēs motus ad localē qui est ꝓimus. ꝛ dixit. (augmētū eni ꝛc). i. dicūt autē augmētum ꝛ diminutionē ꝛ alterationē accidere rebus ex compositione atomoz que fit ꝑ cōgregationē: ꝛ separationem. i. vt mihi videtur q illi opinātur hoc fieri sequētes amplitudinez formaminum ꝛ strictura. Amplitudo aūt ꝛ strictura est sepatio ꝛ cōgregatio. Deinde dixit. (siliter dicētes generationē ꝛ corruptionē fieri ex spissitudine ꝛ raritate. i. ꝛ silr qui dicūt elemētum esse vnū aliquod corꝑum simplicium: aut aliquod medium inter illa: ꝛ faciunt hoc ex hoc omnia alia generari ſm spissitudinē ꝛ raritatem. Dicunt etiam motuz localē priorem esse ceteris motibus. Densari eni ꝛ rarificari sunt motus locales: ꝛ hoc est q̄ voluit dicere. (hec eniz ordinant in cōgregatione ꝛ sepatione). collicant enim densitatem ꝛ raritatem in genere cōgregationis: ꝛ segregationis: ꝛ separationis. Deinde dixit. (ꝛ similiter alij faciētes animam ꝛc). i. ꝛ similiter qui dicunt principium motuum esse animam ꝛ opinati sunt animam seipsam mouere. dicunt primum motuū esse localē ꝛ ñnuit vt videt ꝛ Platonez id est qui opinabat principiū motuū esse animam ꝛ ipsam seipam mouere: ꝛ ideo dixit. (animalia autem. ꝛ quicquid habet animā mouent se motu locali). ꝛ cū dixit q̄ omnes antiqui cōueniunt in hoc q̄ motus localis est primus motuum: ꝛ si differūt in modo: deinde ñnuit rationē dialecticam que ñuat in hoc q̄ ipse est primus motuū. s. q̄ motus localis est notior omnibus motibus: ꝛ dixit. (amplius si direris aliquid moueri ꝛc). i. amplius ex hoc nomine simpliciter motus non intelligitur nisi motus localis. cuz hoc nomen motus dicatur de motu locali: ꝛ de alijs ſm prius ꝛ posterius ꝛ simpliciter ꝛ ſm determinationē. Horuz aūt de quibus nomen dicitur ſm prius ꝛ posterius: ꝛ simpliciter ꝛ ſm determinationē: illud de quo dicitur prius est causa eius de quo dicitur posterius. ideo dixit. (quiescens autem ab hoc motu ꝛc). i. ꝛ nomen motus ab eo q̄ localiter mouetur dicitur simpliciter. si autem fuerit quiescens in loco cuius augeatur ꝛ diminuatur. ꝛ alteretur: aut moueatur alijs pluribus motibus: non dicimus ipsum simi-

pliciter moueri: sed cum determinatione. vt si dicatur ipm moueri ſm alterationem: aut augmentationem: ſicut hoc nomen ens: quod dicitur de ſubſtantia: ⁊ de alijs predicamentis cum determinatione: vnde ſubſtantia prior eſt omnibus predicamentis. Et cum complcuit totum hunc ſermonem. induxit ſūmatim omnia que preceſſerunt quod habetur in ſermonibus demōſtratiuis. ſicut concluſio in orationibus: ⁊ dixit. (dictum eſt q̄ motus ⁊c). id eſt motus continuus quem probauimus eſſe. (⁊ principium motus eterni quid ſit). ſcilicet quoniam non corrumpitur. (⁊ motus eternus quis motus ſit). ſcilicet motus circulariter. ⁊ motus qui ſolus poteſt eſſe eternus). id eſt ⁊ declaramus cuiꝫ hoc q̄ motus circularis eſt eternus ſic q̄ ipe ſolus poteſt eſſe eternus. Sunt enim due queſtiones: aut vult quoniam cum ſit declaratum motum eſſe: ⁊ hoc neceſſe eſt: ⁊ ſit declaratum q̄ aliquis motuum ſenſibilium poteſt eſſe eternus ſolus: declarabitur q̄ hic motus ſenſibilis ſit eternus ſcilicet motus corporalis celeſtis inter omnes alios motus: ⁊ q̄ motor primus eſt immobilis neqꝫ per ſe neqꝫ per accidens.

¶ Quod aūt neceſſe eſt impartibile eſſe: nec habere magnitudinem. dicemus primum de priorib⁹ ipſo determinantes. Horum autem vnum quidē. Quod impoſſibile eſt vllum finitum mouere ſm infinitum tempus. Tria enim ſunt. Quod mouetur. Mouens ⁊ tertium in quo fit motus ſcꝫ tempus. Hec autem aut ſunt infinita omnia: aut omnia finita ſunt: aut quedam: aut duo: aut vnum. Sic igitur .a. mouens. Quod autem mouetur .b. Tempus infinitum in quo eſt .c. Ipſum .d. igitur pars ipſius .a. moueat aliquam partem ipſius .b. que eſt in quo eſt .e. ſm aliquam partem ipſius .c. que eſt in quo eſt .z. Non ergo in equali ipſi .c. In pluri eni maius. Quare non eſt infinituꝫ tempus quod eſt ipſius .z. Sic itaqꝫ ipſi .d. apponēs auferam ipſuꝫ .a. Et ipſi .e. ipſum .b. Tēpus aūt non auferam ſemper remouens equale. Infinituꝫ .n. eſt tēpus. Quare omnis .a. totā .b. mouebit infinito tēpore ipſi⁹ .c. Non ergo poſſibile eſt .a. finito moueri aliqd ſm infinitū motū. Quod quidez igitur nō cōtingit finitū in infinito moueri tēpore manifeſtuꝫ eſt.

78. ¶ Nunc aūt volumus hoc ꝓbare hunc motorē impartibilē eſſe nō habētē magnitudinē determinātes prius quedā que p̄cedūt hanc propoſitionez. Quoꝝ vnū eſt motorē finitū tēpore infinito moueri ipoſſibile eſſe. Sūt .n. tria. Mouens ſcilicet ⁊ qō monetur. Et in quo fit motus ſcilicet tēpus. Hec autem tria: aut omnia infinita: aut omnia finita: aut quedam ſic: quedā ſic. vt ſi dicas duo: aut vnū Sic ergo .a. quod mouet ⁊ .b. quod mouet. ⁊ tēp⁹ infinitū .c. ⁊ moueat .d. pars eius partem eius que eſt .e. Non ergo mouebit illud in tempore equali .c. cum maius debet moueri ⁊ longiori tempore. Non erit ergo tunc tēpus infinitum. Sit ergo tēpus in quo .d. mouet .e. tēpus .z. Si ergo addiderimus .a. conſumemus .a. Et ſi addiderimus .b. ⁊ conſumabimus .b. .L. tempus autē ſi diminuerimus ſemper equaliter non conſumabitur. Eſt enim infinitum. Neceſſe eſt ergo q̄ totum .a. moueat totum .b. in tempore finito .c. Ergo finitum erit. Impoſſibile eſt ergo aliquod finitum moueri motu infinito. Unde manifeſtum eſt finitum moueri aliquid tempore infinito impoſſibile eſſe.

¶ Demonſtratio qua probatur q̄ finitum mouens non poteſt mouere aliquid in tēpore infinito.

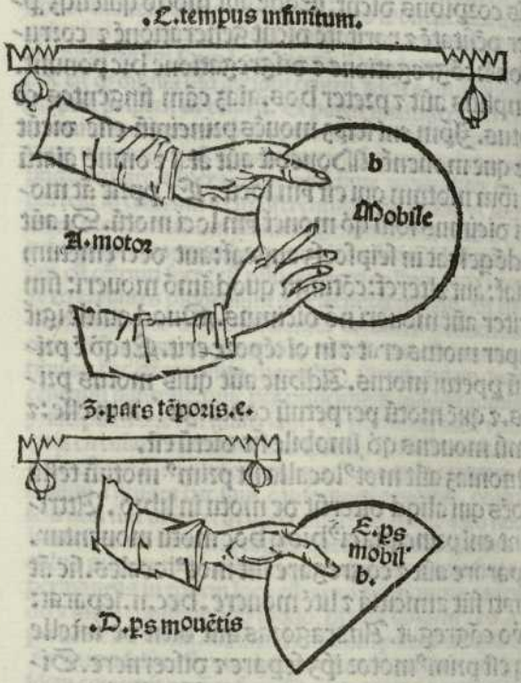

¶ In .8. capitulo vult declarare q̄ hic motor prim⁹ non eſt in materia ſed ſubſiſtens per ſe. ⁊ hoc ſi ante declaratum ſit hoc per prius declarabitur: dixit ergo: (nunc autem volumus declarare hunc motorem eſſe immobilem). neqꝫ per ſe: neqꝫ per accidens: neqꝫ eſt potentia in corpore. qō intendit probare. In predictis enim probatum eſt ipſum eſſe non corpus: neqꝫ mobile per accidens. ſed hec probatio eſt magis propria: in qua probatur ipſuꝫ eſſe extra materiam. Deinde inducit ea que ſe habent ſicut propoſitiones ad habendam certitudinem de hac queſtione. ⁊ dixit (determinantes prius ⁊c). hoc autem dicit eo q̄ declaratum eſt corpus infinitum eſſe impoſſibile eſſe: ſed iam declaratum eſt motorem infinitum eſſe: ⁊ tempus infinitum eſſe vult ergo probare cuius eſſe eſt eſſe huius motoris: ⁊ dixit. (ſit igitur .a. motor ⁊ quod mouetur .b. ⁊c). id eſt dico ergo q̄ impoſſibile eſt motorem finitum mouere tempore infinito. Uerbi gratia ſit .a. qō mouet ⁊ .b. qō mouet ⁊ .c. tempus infinitum: ⁊ accipiamus partem motoris qui eſt .a. ⁊ illa pars ſit .d. ⁊ moueat partem eius quod mouetur .ſ. b. ⁊ illa ps ſit .e. ⁊ hec potētia eſt poſſibilis: eo q̄ motor qui eſt potētia in corpe pōt diuidi. Deinde dixit. (non ergo mouebit illud ⁊c). i. d. ergo nō mouebit .e. i tēpore eq̄li tēpori .c. infinito: in quo .a. mouet .b. Cum .d. ſit ps .a. ſpotētia aūt ptis mīor ſit potētia toti⁹: ⁊ mai⁹ totū eſt: ⁊ quod mai⁹ eſt mouet tēpore longiori. hec eni ꝓpoſitio verificata eſt in pluribus locis vt in fine ſeptimi. Deinde dixit. (non ergo erit tempus infinitū) ideſt non ergo .d. mouebit .e. tempore infinito: in quo poſitū fuerat q̄ .a. quod eſt totuꝫ mouens mouebit .b. quod eſt totū mobile. Deinde dixit (ſit igitur tēpus in quo .d. mouet .e. tempus .z. ⁊c) ideſt ⁊ cū ꝓportio

portio tēporis. z. ad tēpus. c. sit ꝓposita ex ꝓportōe. d. ad. a. ⁊ ex proportione. e. ad. b. qr tēpus vtriusqz motus sequitur proportionem motoris ad mobile quod in eo mouet: ꝓportio aūt. d. ad. a est finita: quia. d. multiplicatū consumit. a. ⁊ proportio. e ad. b. ē finita. qr. e. ctiā cōsumit. b. Et omnis proportio cōposita ex duabus proportionib⁹ finitis est finita necessario. ¶Proportio ergo tēporis. z. ad tēpus. c. est finita. z. igitur cōsumabit. c. L. aūt est infinitū vt positum est primo: quod est incōueniens. Tempus ergo. c. necessario ē finitum. Deinde dirit (impossibile est ergo aliqd finitū ⁊c) ideſt posito ergo qꝺ motor finitus: nō potest mouere aliqd infinitum nec aliquod finitū tēpore infinito: manifestum ē finitum non posse mouere tempore infinito. Dicit aūt hoc eo qꝺ si finitum moueret magnitudinē infinitaz moueret in tempore infinito. Sed qꝺ corpus finitū moueat corpus infinitum per seipm esse impossibile. ¶Potentia enim motoris necesse est superare potentiā mobilis in quaz est. Sed notā dum est qꝺ propositiones conditionales quas posuit Aris. hic sunt propositiones vere de corpore celesti: cuz posuit qꝺ potentie motiue eius sunt forme in mā: quapp actus ei⁹ nō perficitur nisi iunctis partib⁹ illius māe ꝑm ꝓpinquitatem terminatā. ¶Huius aūt quod est huiusmodi potentia totius est potentia maior: potentia partis: ⁊ est diuisibilis per diuisionē partis māe. Si ergo partes māe fuerit finite ⁊ potētia erit finita. si vo potentia sit infinita ptes sunt infinite. Oē aūt corpus est finitaz partiū: actio enim ipsius est finita: hec omnia sequent necessario ex hac positione. s. qꝺ corpus celeste est forma in mā: differunt siue accidens in eis posuerint verū aut falsum: omnis enī positio que erigit destructionez huius cōsequentie ē falsa: sicut omnis positio q̄ erigit destructionē huius cōsequentie: si lapis volat habet alas ē positio falsa: ⁊ si ipossibile sit lapidem volare. Similiter qui ponit in celo aliquā positionem ex qua sequitur destructio huius cōsequentie. s. qꝺ si celū habeat ptes. necesse est qꝺ potentia partis differat a potentia totius: ⁊ si sit ipossibile ipm habere partes: neduz si posuerūt habere tres i actu: ⁊ quāto magis est ponere ipsum ee impossibile ꝺm qꝺ possibilis ē forma cristens in mā. Amplius cū oē compositum ex mā ⁊ forma inueniamus ipsum habere actū finitū: dirimus finitatem actiōis ꝓuenire aut ex parte forme aut ex parte māe. Sz forma nō potest dici finita. ¶Restat igitur qꝺ finitas ē ex finitate māe. Et si sit actio aliqua infinita necesse est ipsaz ee aut in mā finita: aut forme existentis i mā: qua posita sequūtur incōuenientia q̄ Aris. intulit. Itē omni forme existēti in mā cōtingit diuisibilitas vel possibilitas. s. potētia diuiden di ex pte māe. s. ieſt potētia diuisibilitatis. ¶Posita ergo alia qua forma cui nō accidit diuisibilitas hec ꝓculdubio non erit in mā: qō enim denudatū est a cōpositione: ⁊ factū esse: est substantia vna simpler sicut simpler hmōi. Hec enī ꝓpositio est cōuertibilis. s. Quod ē simpler: cāret potētia: ⁊ qō caret potētia ē simpler: potētia enī est cā compōnis alicui⁹ ex duab⁹ substātijs si illa suba est vna i actu: ⁊ potentia illa erit simpler: hmōi aūt sunt corpa celestia. Simpler aūt: vt declaratū ē: non mouet er se nisi qō mouet esset primuz qō mouet: corpa ergo celestia sunt māe simplices ⁊ forme eor sunt forme nō in materijs: habito ergo ꝺ patet eor error q̄ obijciūt. Aristoti. qꝺ in corporib⁹ celestibus ipossibilis ē diuisibilitas quā Aris. posuit i sua demōstratōe: ⁊ ē possibilis in eis: iquātū posita sunt ipa ee formas i materijs. Impossibilis vo mꝫtuz sūt simplicia: ⁊ for. eor nō sūt i materijs. ¶Isti ergo sic se hñt sicuti cū i syllogismo ducente ad iconueniēs obijciūt illationē: aut qꝺ sequitur ex illatiōe esse veruz: ⁊ dicunt syllogismuz peccare qr pluribus accidit modernis philosophātibus q solis libris Aui. contēti sunt in sua philosophia ⁊ marimē q̄ vir ille transtulit ab Aris. i libris suis huiusmodi vident esse demonstratiōes Aris. in prima facie non sunt aūt in veritate vnde libri huius viri potius faciūt a sapientia recedere q̄z ipsam largiant: ⁊ vniuersaliter dico hoc nō solum Auic. propriū esse: sed ⁊ omni qui visus ē loq de hmōi nō obfuās viā Aris. opinādo i eis q̄ itelligūt i primo aspectu ipa ee demōstratiōes Aris. sicut sepi⁹ ꝺtigit Galieno ⁊ mor icipit ꝺdicere ei nesciēs ipimet i veritate ꝺdicere ⁊ sic accidit Alfarabio in hoc qꝺ opinatus ē qꝺ illa via quaz ipe Aris. intēdit ad eternitatē mot⁹: est illa quā iposituit libro suo de entib⁹ trāsmutabilib⁹: neqz solū i ꝺ accidit huic viro ꝺ cū Aris. sz ⁊ i arte demōstratiua i q̄ ipe incedit aliavia quā Aris. opinās illā esse verā: aut errās i scia Ari. ⁊ nos iā declarauim⁹ ꝺ i cōmēto nr̄o super posterioribus: ⁊ dirimus quedam de huiusmodi in nostris questionibus.

¶Quod aūt in finita omnino magnitudine nō contingat infinitam esse potentiam ex his manifestum est. Sit enim plus potentia semper equale in minori faciēs tempore: vt calefaciens: aut dulce inferens: aut proiciēs: ⁊ omnino mouens. Necesse est ergo ⁊ a finito quidem infinitā habente potentiam pati aliquid patiens: ⁊ plus q̄ ab alio. ¶Plus enim est infinita potentia. At vo contingit tempus non esse vllum quo potentia illa moueret. Sit enīz in quo est. a. tempus in quo infinita vis calefacit: aut depellit. In quo autem que est. a. b. finita quedam. Ad hanc maiorem semper accipiens finitā: veniam aliquando ad id quod in. a. tempore motū erit. Ad finitū. n. semper addens excellaz omne finitum: ⁊ auferens deficiam similiter. In equali ergo tempore mouebit infinita ipsi finite. Hoc autē est impossibile. Nullum itaqz finitum cōtingit infinitam habere potentiam.

¶Quoniam autem impossibile est omnino in magnitudine finita esse potentiam infinitam ex hisdē manifestum est sic quia maior potentia agit equaliter in tempore minori. Verbi gratia calefacit aut sanat ⁊ vniuersaliter mouet. necesse est ergo infinitum cum potentia eius sit infinita agere in passibile maiorem passionem: quam quod finitam. Infinitum enim maius est. Non autez huiusmodi potest esse tempus. Si enim. a. sit tempus in quo potentia infinita: calefacit: aut eleuat. Et in tempore a. agit illam eandem actionem potentia finita. Accipientes enim semper potentiam maiorem ac finitam. necesse est aliquando peruenire ad qō moneat in tempore. a. Augentes enim semper finituz superat omne terminatum. Et diminuētes semp diminuitur similiter. Mouet ergo finitum in tempore: in quo infinitum mouet: quod ē impossibile. Non ergo finiti est potentia infinita. 79.

¶Cuz declarauit ipossibile ee qꝺ motor finit⁹ moueat aliqd finitū tpe infinito ⁊ ꝺ qd dicim⁹ motor finit⁹ intelligim⁹ motorē finitū potētia ⁊ magnitudine: sz ꝺ qdē qꝺ motor cū fuerit corp⁹ sit finite magnitudinis iā ꝓbatū ē in z°: qꝺ aūt finite potētie cū sit corp⁹ finitū ꝺ nōdū manifestū ē vult illud hic ꝓbare. Cū. n. hūit qꝺ ois corpis potētia ē finita: ⁊ adiūxit huic ꝓpositōi quā ꝓi⁹ ꝓbauit. s. qꝺ hūs potētiā finitā nō pōt mouē corp⁹ finitū tpe infinito: hēbit qꝺ hic mot⁹ cui⁹ tps vt demōstratū est est infinitū: nō pōt fieri a corpe neqz potētia in corpe exīte ⁊ dirit (qm aūt ipossibile ē oīno ⁊c). i. qm autez impossibile est in corpore composito ex materia ⁊ forma: qꝺ forma ei⁹ agat actione infinita ex his patebit. ¶Potentia enī hec dicta intelligenda est potentia actiua: potētia enīz dupliciter dicitur: actiua. s. ⁊ passiua. D. incepit indu- 79.

cere propositiões quibus conat⁹ ē hoc ꝓbare ⁊ dixit (sicqz maior potentia ⁊c) sit ergo nobis primū tāꝫ motuz per se q⁹ maior potentia agit actionem equalē actioni minoris potentie in tēpore minori tempore in quo agit minor illā actionem. Deinde dixit (necesse est finitum ⁊c). i. cū igitur maior potentia agit actionem equalē actioni potentie minoris in minori tempore: necesse est in eq̄li tpe ipsam agere actionem maiorem q̄ꝫ minorem. Unde necesse ē q⁹ corpus cui⁹ potentia est infinita cū egerit in id qđ natū est suscipe actionem eius: vt cū infrigidauerit: aut calefecerit: agat i aliquo tempore actionē multo maiorē actione corpis finit in idem passibile i illo tpe. Deinde dixit (nō aūt hmōi pōt esse tps) idest corp⁹ aūt cui⁹ potentia ē infinita nō agere pōt actionez equalem corporis finite potentie in tēpore olio: sed in instāti: quod est impossibile. Omnis enī transmutatio: vt demō stratum est: est in tempore. D. incepit hoc declarare ⁊ dixit (si enim .a. fuerit tempus ⁊c) idest si enī posuerimus aliqđ tempus vt .a. in quo potentia infinita agit actionē finitaz vt calefacere: aut elevare: aut vniuersaliter mouere: ⁊ posuerimus q⁹ in hoc eodem tpe scz .a. agit potentia finita illā eandem actionem: hoc enim possibile est: continget: q⁹ finitum ⁊ infinitū agant candē actionem in eodem tpe quod est impossibile. Si enim maius in minori tpe facit actionē maiorem: q̄zto magis agit in minori tpe actionē illud quod est infinite potentie. Deinde narrauit quō pōt inueniri potētia finita agens in illo tpe posito in quo agit potentia infinita actionem equalē illi actiōi ⁊ dixit (accipientes enī semp ⁊c) idest ⁊ hoc possibile est scz si posuerim⁹ potentiā infinitā q̄ agit in tpe aliquo actionē finitā: ⁊ inueniam⁹ potentiā finitam que in illo eodē tpe agat illā candem actionē scz equalē illi: eo q⁹ si posuerim⁹ potentiā finitā que agit in illo tpe actionem minorē illa: quā in eo agit infinita: poterim⁹ augere potentiam finitā continue: ⁊ sic augmentabit actio ei⁹ in illo tpe: sic ergo cōtinue faciētes puenim⁹ ad hoc q⁹ agat actionē equalem illi actioni in illo tpe. Uerbi gratia sit .b. potentia infinita: ⁊ .c. actio ei⁹: ⁊ .a. sit tps hui⁹ actionis ⁊ sit .d. potentia finita que agit in illo tpe partē .c. vt quartā aut quintam partem: multiplicantes ergo .d. ita q⁹ proportio totius magnitudinis ad .d. sit sicut proportio partis .b. ad .c. manifestū est necesse esse: q⁹ illa magnitudo agat .c. in tpe .a. in quo .b. qđ est potentia infinita agit. In eodez ergo tpe agit potētia finita ⁊ infinita. Hec pōt aliqs dicere nūq̄ꝫ puenire ad̄edo i magnitudine finita ad magnitudinē finitā agētem in illo tpe actionem quā agit magnitudo infinita: possumus enim semper addere sup magnitudinez quouslqz actio eius actionem superet quācūqz determinatam posuerim⁹. Posito ergo q⁹ actio terminata est infinita in tpe terminato: poterim⁹ augere illā magnitudinem terminatā que deficit in illo tpe actionem augere illā intātum: q⁹ agat illaz in illo eodem tpe: ⁊ hoc est quod dicit (necesse ē aliquādo puenire ⁊c). i. addentes enī continue sup finitum augmentabit actio ei⁹ ita q⁹ superabit quācūqz actionē terminatā posuerimus: sicut si continue diminuentes illud deficiet actio ei⁹ a quacūqz actione terminata quā posuerimus. Et intēdit p hoc dicere q⁹ illud quod sequit addendo continue: ē similē ei quod sequitur diminuēdo: nō aūt voluit possibile ē magnitudinē crescere in infinitū: sicut est possibile ipsam diminui in infinitum. Dictuz ē enī in tertio hui⁹ libri q⁹ aliter se habet in hoc additio ⁊ diminutio. Participāt aūt i hoc q⁹ hic intendit: scz q⁹ si aliqua magnitudo ponatur terminata cui⁹ actio est terminata: ⁊ alia magnitudo minor illa cuius actio est minor: poterimus augere minorem intātuz q⁹ adquabitur maiori in actione: aut superet illā: ⁊ similiter poterimus intantum diminuere maiorem q⁹ aget actionez eq̄lem minoris ⁊ minorem: ⁊ hoc scilicet in eodez tēpore: ⁊ ipe distulit illationem huius demonstrationis ad finem huius libri. Hec aūt demonstratio multipliciter potest fieri ⁊ formari. Potest enim sic. Hic motor habet actionez infinitā. Omne aūt corpus aut potentia in corpe non habet infinitā actionem. Hic ergo motor nō est corpus. Aliter aūt formatur sic. Si actio hec que est infinita est corporis aut potentie corporee. Et actio hec non est nisi potentie infinite talis. Et omne corpus est finitum. Necesse est corporis finiti esse potentiam infinitam. D. destruetur consequens sic. Nō ātecedentis scilicet q⁹ actio hec non est corporis neqz potentie corporee. Aristo. autem perfecit hāc demonstrationem in fine huius libri.

¶ Demonstratio q⁹ nulla magnitudo finita habet potentiaz infinitam.

¶ In propositione aūt assumpta hec qua dicitur q⁹ omnis corporis est potentia finita: dubitari pōt vtz contineat corpus celeste: aut non. Si enim cōtinet corp⁹ celeste: tūc corporis celestis erit potētia finita: cuius aūt est potētia finita est corruptibile. Similiter dubitaē de propōne qua vtitur in declaratione hui⁹: q⁹ oīs corporis est potētia finita: quia scz dicitur q⁹ si esset potentia infinita cōtingeret q⁹ motꝰ cēt in instanti. Dicit enim aliqs: vt qđ Aris. dicit oīs esse si potentia corporea hz actionē infinitā: ipsam agere nō i tēpore ⁊ nō est se sequēs si actio infinita sit potentie nō corporee q⁹ agat non in tpe. Prima quidē qō valde difficilis ē ⁊ multuz scrupulosa. Et Aler. in quibusdā suis tractatib⁹ rīdens. d. corp⁹ celeste adeptū fuisse eternitatē a suo motore q nō est i mā: sm hoc ergo erit aliqđ quod pōt corrūpi: ⁊ tñ nūq̄ꝫ corrumpet ⁊ hec Platonis est opinio scz aliquid eternū cē qđ pōt corrūpi. Aris. aūt in fine primi libri de celo ⁊ mūdo ꝓbauit ipossibile cē eternū cui insit potētia ad corruptionez. Joānes āt grāmatic⁹ hāc sibi retinuit qōnē ꝺ pypateticos in eo q⁹ opinat q⁹ mūd⁹ sit corruptibilis: ⁊ gñabilis. ⁊ hec dubitatio est fortior oīb⁹ dubitationib⁹ que pōt accidere b marime cū Aris. ipse dicit i .z. de celo ⁊ mūdo q⁹ celi ē potentia finita. vbi reddit cām qre nō insunt celo stelle maiores his q̄ insunt illi: si enī dic b esset fatigaret. Audiēs aūt Aui. vba hec Aris. q iā audierat vba Aler. opinat⁹ ē dupler esse necessariū: necessariū. s. ex altero cōtingēs ⁊ possibile ex scipo: ⁊ nccium ex se: nccium qdē ex alio vt celū. nccium vo ex se vt motores celi. Nos aūt dicim⁹ q⁹ ex vi vboꝝ Aris. in hac demōstratiōe appet q⁹ potētia ei⁹ passiua. s. susceptiua motoris ē finita: sic. n. actio infinita nō ē forme in corpe sic passio ifinita nō ē forme in corpe. s. opposito ex mā ⁊ forma. Oīs. n. forme ē potētia finita siue sit activa siue passiua: cū sit divisibilis p divisibilitatē corpis: ⁊ oē corp⁹ sit finitū. Et si posset cē q⁹ potētia i corpe opposito ex mā ⁊ forma susciperet motionem in infinitū: tūc infinitū esset mai⁹ infinito: idē enī corp⁹ sensibile quāto mai⁹ fuerit tāto tps in quo suscipit motionem a suo motore erit maius. Si ergo aliquod corpus posuerimus huiusmodi. s. q⁹ susciperet motionem infinitam: tunc quod maius est debet suscipere motionem lō gioꝝ tempore: ⁊ sic ifinitum suscipiet infinitum: quod ē impossibile

possibile. Et hoc ergo pz corpus celeste non cõponi ex materia ⁊ forma ⁊ ipsum esse simpler: ⁊ q forma ipsius nõ hz subsistere per ipsum: ⁊ quod ipsa est que mouet ipsum: ⁊ q in ipso non est forma materialis omnino. Dubitabit aliquis ex hoc dictum est in libro de celo ⁊ mundo ipsum: scz esse: neqz graue: neqz leue: ⁊ ipsum habere naturam que est huiusmodi: quod nos illic declarabimus: ⁊ similiter declarabimus illic verbum Arist. quo dixit celum habere potentiam finitam. Dupliciter enim potentie motiue possunt dici infinite: aut q: actio earuz nunq̃z cessat: aut q: motio earum est tante velocitatis q non inuenitur magis: scz q illud quod ab his mouetur velocius mouetur omni mobile: q aũt aliqua potentia sit infinite motionis ſm hunc modũ impossibile est vt motus posset fieri in ĩstanti scilicet q aliqua potentia sit que infinitam facit velocitatem in ipsum quod mouetur. quanto enim maior fuerit motor tanto motio eius erit velocior. Motores igitur siue materiales fuerint siue non materiales ſm hunc modum conueniunt in ꝟ q motio eorum sit finita: vnde corpora celestia excedunt se inuicem in velocitate: quãuis motores eorum sint non in materia. Ergo ſm hunc modum dixit celi potentiam esse finitã: ⁊ q si ineſſent ipsi stelle plures: aut maiores: aut destrueretur motus eius: aut tardaret sed hoc diligẽcius: manifestabitur in suo loco. Et hec dubitatio est maxima dubitationum que accidunt in hac scientia: ⁊ non mihi determinata nisi cum grandi labore: ⁊ in tempore vite mee nõ modico. Ad secũdam autem questionem qua queritur vt q si posuerimus actionem infinitam in corpore: sequitur q motꝰ sit non in tempore: ⁊ non sequitur si posuerimus actionẽ in finitam esse potentie non in corpore. sic respondentes dicimus: q si posuerimus actionem propriam esse corporis: sequitur q insit ei potentia infinita: si aũt posuerimus alicuius non corporis: tunc potentia illius non potest dici finita: aut infinita. finitum enim ⁊ infinitum solum de corporibus dici possunt: ⁊ sic sola actio illius dicetur infinita. Si aũt potentiam infinitam posueris in corpe: sequitur q motio eius sit non in tempore: quod est impossibile. Si vo illã posuerit non in corpore: tunc non dicetur finitum aut infinitum: eo q non est in corpore. Non ergo sequit̃ q sit mouens non in tempore: cum in his non potest intelligi vna potentia maior alia: eo q non sunt corporee potentie. Magnius enim ⁊ minus solius est q̃ztitatis. Unde dicemus potentias esse in corporibus tunc actio earum erit proportionalis. s. q proportio potentie motiue ad potentiam motiuam: est sicut proportio velocitatis motꝰ ad velocitatem. Existentibus aũt non in corpore non est proportio: cum proportio solius est magnitudinis ad magnitudinem: vel eoꝝ que insunt magnitudini: eo q insunt ei: ⁊ hec manifesta sũt per se. Reuertamur ergo ad verba Aristotelis.

¶ Nec infinitum finitam: sed tamen contingit in minori magnitudine plurimam potentiam esse: scz adhuc magis in maiori plurimã. Si igitur in quo est. a.b. infinitum. Sed. b.c. habeat potentiam aliquam que in aliquo tempore mouet ipsum. d. vz in tempore in quo est. e.z. Si autem iam ipsius .b.c. duplam accipio in medio mouebit tempore ipsius e.z. Sit enim hec proportio. Quare in. z.t. mouebit. Ergo sic accipiens semper. a.b. quidez neq̃ transibo. Tempore autem dato semper minorem accipiam. Infinita ergo potentia erit. Omnẽ. n. finitam excellit potentiam. Omnis autem finite potentie necesse est finitum esse ⁊ tempus. Si enim quodam tanta. Maior in minori quidem: determinato autem mouebit tempore ſm conuersionem proportionis. Infinita autem omnis potentia sicut multitudo. Et magnitudo est excellẽs oẽ finitum.

¶ Necz infinitum habere virtutem finitam ẽ possibile: licz in minori magnitudine potest inesse maior potentia. Tamen cum hoc fuerit dignus erit q in maiori sit maior. Sit ergo. a.b. infinitum. b. c. igitur est potentia que mouet. d. in aliquo tempore: sit ergo illud tempus. b.z. b.c. ergo duplicatum mouet in medietate temporis. b.z. Procedamus sic igitur: ⁊ sit illud tempus. z.t. Luz ergo sic processerimus semper: nunq̃ perueniemus ad consũmationem. a.b. De tempore vo posito semper accipiemus minus. Sic igitur erit virtus infinita. Necesse est enim cuiuslibet potentie finite tẽpus etiam esse finitum. Nam si hec potentia mouet in hoc tempore: que maior est illa mouet in tẽpore minori illo. Sed tamen illud tempus est determinatum cuius processus est econuerso. Virtus autem est infinita eo modo quo numerꝰ. Magnitudo vo que excedit omne determinatum. 80

¶ Demonstratio q nulla magnitudo vel quantum infinitũ habet potentiam finitam.

¶ Tempus in quo quantum infinitum potentie finite mouet. d.

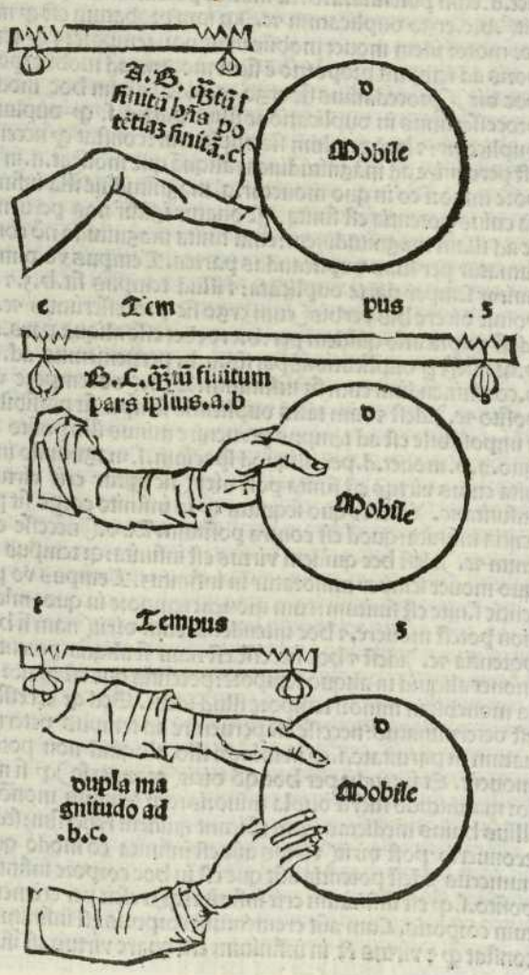

80 ¶ Cum declarauit q̄ in magnitudine finita impossibile est esse potentiam infinitā: vult nunc econuerso dicere. s. q̄m in magnitudine infinita non p̄t esse potentia finita: dicendo (neq; infinitum habere ꝛc.) .i. ꝛ sicut in magnitudine finita non potest esse potētia infinita: ita ēt econuerso in magnitudine infinita non potest esse potentia finita: sed finitum finito: ꝛ infinitum infinito: sed q̄ in hoc ducit ambiguitatem: hoc q̄ in corpore maiori inuenitur potentia minor: ꝛ in minori maior dixit (licz in minori ꝛc.) hoc enim facit dubitare aliquem cum posset dicere: cum in maiori corpore inuenimus minorem potentiam. Quid igitur prohibet in infinito eo quod est minus maiorem ineſſe potentiam ea que ī est finito eo quod est minus: sed hoc non potest stare: q̄ cū continue duplauerimus maius corpus cuius potentia ē minor: ꝓueniemus ad corpus cuius virtus est maior minoris corpis. Et q̄ infinituz semper potest duplicari: ideo potentia eius debet esse maior cuiuslibet corporis imo non ē aliqua comparatio inter illas ꝛ potentias infinitorum corporum vnde dixit. q. soluens (tamen cum hoc fuerit ꝛc.) D. Litteris euemplificat: posito q̄ corpus infinitum habz potentiam finitam. Similiter minori corpori ineſſe maiorem potentiam eiusdem videlicet speciei: ꝛ dixit: (sit ergo. a. b. infinitum ꝛc.) ideſt sit ergo magnitudo infinita. a. b. ꝛ de infinito. a. b. sumemus aliquam partem vt. b. c. ponendo q̄ in hac parte est potentia que mouet illud mobile: quod mouet infinitum corpus in aliquo tempore: ꝛ illud mobile q̄ō sez mouetur ab infinito corpore ꝛ idem a parte illius sit. d. Deinde dixit (sit ergo illud tempus. b. z.) ꝛ vniuersaliter q dem dicere: q̄ manifestum est q̄. b. c. quod est pars. a. b. mouet in minori parte temporis eo in quo totum. a. b. mouet. d. cum potentia. a. b. sit maior potentia. b. c. postea dixit (. b. c. ergo duplicatum ꝛc.) q̄ iam probatum est q̄ maior motor idem mouet mobile in minori tempore: ꝛ q̄ temporis ad tempus proportio ē sicut motoris ad mobile: post hoc dixit (procedamus sic ergo ꝛc.) ideſt ꝛ cum hoc modo processerimus in duplicatione illius partis. s. q̄ duplum duplicetur: ꝛ hoc duplum sic duplicetur: constat q̄ necesse est peruenire ad magnitudinem aliquā que moueat. d. in tēpore minori eo in quo mouetur. a. magnitudine illa infinita cuius potentia est finita. ¶ Donatur igitur nos peruenire ad illam magnitudinem: cum finita magnitudo nō consumatur per suas duplicandas partes. Tempus vō diminuitur semper parte duplicata: ꝛ illud tempus sit. b. z. ꝛ B voluit dicere his verbis (cum ergo sic processerimus ꝛc.) ideſt duplicatio quidem per. b. c. debet esse aliqua pars. a. b. q̄ nūq̄z p̄ duplicationē partis. a. b. peruenietmus ad. a. b. consumendum cum sit infinitum. D. d. (de tempore vō posito ꝛc.) ideſt ꝛ cum talis duplicatio semper sit possibilis ꝛ impossibile est ad tempus peruenire minus illo posito in quo. a. b. mouet. d. per aliquod spacium. s. magnitudo infinita cuius virtus est finita post dixit (sic igitur erit virtus infinita ꝛc.) ideſt ex quo sequitur q̄ in infinito corpe sit potentia infinita: quod est contra positum. D. d. (necesse est enim ꝛc.) ideſt hec quidem virtus est infinita: q̄ tempus in quo mouet semper minoratur in infinituz. Tempus vō potentie finite est finitum: cum moueat tempore in quo maior non potest mouere. ꝛ hoc intendebat cum dixit (nam si hec potentia ꝛc.) ideſt ꝛ hoc necesse est nam si aliqua potentia mouet aliquid in aliquo tempore: potentia que est maior illa mouebit in minori tempore illud idem. Sed q̄ excessus est determinatus: necesse est peruenire ad tempus determinatum in paruitate. .i. q̄ in minori illo alliquid non potest mouere. Et intendit per hoc q̄ō dixit (econuerso) q̄ si maior magnitudo fuerit dupla minoris: erit tempus motiōis illius huius medietas: cum cōicant quidem reuersim: sed ē econuerso: post dixit (virtus aūt est infinita eo modo quo numerus) ideſt potentia aūt que est in hoc corpore infinito posito. s. q̄ est infinitum erit infinita: q̄ crescit per crementum corporis. Cum aūt crementum corporis est infinitum constat q̄ ꝛ virtus ēt in infinitum est: quare virtus est infinita. D. d. (magnitudo vō ꝛc.) hec vō magnitudo est infinita cum habeat infiniti diffinitionem: est enim maior omni magnitudine terminata.

¶ Est aūt ꝛ hoc demonstrare sic. Accipiemus enim quandā potentiā eādem genere ei que est in infinita magnitudine in finita magnitudine existētem: que mensurabit que est in infinito finitā potētiā. Qō q̄ dē igit̄ nō cōtingit infinitā cē potētiā infinita magnitudine. Nec finitā in infinita ex his oīsum est.

¶ Hoc quidē aliter p̄t declarari sic. ¶ Ponendo q̄ aliqua potentia eiusdem generis illius potentie que est magnitudine infinita sit in potentia finita. Sic ergo erit potētia in quātitate potētie finite in infinito. Quoniaz aūt impossibile est potētiam infinitā in finita esse magnitudine: aut potentiam finitaz esse in infinita magnitudine manifestum est. 81

¶ Dicit: ꝛ hoc idem possumus ostendere alia via: cum enim posuerimus infinituz corpus in quo sit virtus infinita: possibile erit ponere virtutem eiusdem generis cum illa prima virtute: ꝛ ei equalem in magnitudine finita: ꝛ sic potentia q̄ est in corpore finito: erit equalis potentie que est in corpore infinito: quod est impossibilis. virtus enim eiusdem generis que corpori ineſt maiori maior existit: quato magis que est in infinito corpore erit maior illa que est in finito. Et cum ostendit hec duo fecit de eis mentionem ꝛ dixit: (quoniam autem impossibile est ꝛc.) ꝛ hec conuersio non facit ad propositum declarandum: sed tamen ostendit illud vt ex eo acquiratur: quoniam est causa propinqua. 81

¶ De his aūt que feruntur bene se habet dubitare quādam dubitationem primum. Si. n. q̄ō mouetur omne mouetur ab aliquo. Quecūq; nō ipa seipsa mouent quomodo mouent aliqua continue non contingēte mouēte: vt proiecta. Si aūt simul mouet ꝛ aliud aliquid mouēs vt aerem qui motus mouet. Similiter impossibile est primo nō cōtingente nec mouēte moueri. Sed simul omnia moueri: ꝛ quiescere cum primū mouēs quiescet. Et si facit sicut lapis vt mouere quod ferrum mouet. Necesse hoc quidez dicere q̄ primum mouens facit possibile mouere: aut aerem hmōi: aut aquam: aut aliud aliquod tale: q̄ō aptum natum est mouere: ꝛ moueri. Sed nō simul pausat mouēs ꝛ quod mouet. Sed quod mouet quidē simul cuz mouēs quiescat: mouens aūt adhuc est: vnde mouet cum alio habitū: ꝛ in hoc eadē rō est. pausat. n. cū maior potētia in mouente sit habito. ¶ Denitus aūt quiescit: cum nō amplius faciat primū mouens sed q̄ō mouet solū. Hec aūt necesse ē simul pausare. mouens quidē aūt: ꝛ q̄ō mouet ꝛ totū motū. Hic quidē igit̄ in cōtingētibus: aliquādo quidem moueri: aliquādo aūt quiescere fit motus: ꝛ nō continuus: sed videt̄. Aut. n. consequenter est eoruz que sunt: aut tangētium est. Non. n. vnū est mouens: siz habita ad inuicē sūt. Unde ꝛ in aere ꝛ in aqua huius modi modus: quem dicūt quidaz antiparistasim. Impossibile aūt aliter est opposita soluere nisi dicto modo. Antiparistasis aūt simł omnia moueri:

facit ꝛ

facit ⁊ mouere: quare ⁊ gescūt. Nūc aūt vnū aliqđ qđ mouet cōtinue a quolibz: nō. n. ab eodē.

81 CDe his aūt que localiter mouent. Bonū ē pr̄ inducere quādā dubitationē. Nā si oē qđ mouet ab aliquo mouet: scilicet dū illud a se nō mouetur Quo quedā cōtinue mouent sine eo q̄ contigant motorē. Uerbi gratia: qđ proijcit aut quod sagittat: ⁊ si motor moueat cū hoc ēt aliud: vt aerē: ⁊ cū mouet hoc mouet. Tamē ipossibile est ip̄m moueri nisi primū tangat aut moueat. Immo necesse ē simul oia moueri: ⁊ simul quiescere: cū prim⁹ motor quieuerit. Similiter ē ⁊ si ēt facit sicut facit lapis scilz magnetes: Uerbi gratia: qm̄ illud qđ mouet lapis quod est ferrū mouet: idest attrahit ferrū a quo mouet: ⁊ sic mouet. Hoc aūt debet cōcedi de necessitate: scz qđ primus motor est qui hoc facit: Uerbi gratia: q mouet aerē cū fuerit hmōi: aut aquā: aut aliud qđ innatū est mouere: ⁊ moueri: sed non debet simul gescere ab hoc q̄ moueat ⁊ moueat. Immo cessat ab hoc moueri q̄ mouea tur: cessante eius motore a mouere: ⁊ post remanet mouendo. Unde vnū mouet aliud sibi succedens ⁊ procedit istud aliud ēt hoc eodē processu. Motus aūt illius gescit cū virtus mouēdi diminuit in successiōe paulatim. Et vltimo cessat quādo motor penultimus puenerit ad hoc q̄ nihil agat: sed solūmodo mouet. Hoc autē necessario fuit simul scilicet motorē gescere a mouere: ⁊ motū a moueri: ⁊ ipse motus oīno. Hic quidē motus est motus q fit in eis que possūt aliquādo moueri: aliquando gescere: ⁊ non ē cōtinu⁹: sed videt. Motor eni nō est vn⁹: sed sūt que succedūt sibi inuicē. Unde talis motus nō fit nisi in aere: aut in aqua. Qui a qui busdā attribuit ⁊ successioni ⁊ ab ea denominat: sed predicte questiones aliter q̄ narrauimus non possunt solui. Successio aūt facit oia ea mouere ⁊ moueri. Unde opz q̄ quiescant. Sz nos videm⁹ vnū idē cōtinue moueri: quare necesse ē ip̄m moue ri ab aliquo. Mouet eni ab vno eodem.

82 CHec questio vt dixit auctor ē. Si oē qđ mouet: mouetur ab aliquo motore: quare quedā mobilia mouent cuz motor illoz sit in gete: er hoc eni sequit alterz duoz: aut q̄ ali quid moueat sine motore: aut q̄ motor cū sit corpus move at aliquid absq̄ eo q̄ moueatur: ⁊ sine eo q̄ tangat illud qđ mouet: aut dicat q̄ primus motor pōt mouere nō cō tinue. Que aūt inducūt hāc qōnem sunt illa que proijcūtur aut sagittant. Uidemus eni lapidē ꝓiectū moueri cum manus que mouerit iam quiescit: silr de sagitta ⁊ chorda. hāc quidē qōnem opponet illis ꝓpositiōib⁹ qbus vsus est in predicta declaratiōe. s. oē motū habere motorē: ⁊ ipsum nō mouere nisi cū moueat cū sit corpus: ⁊ sup hoc fūdabit prius hoc qđ voluit declarare. s. q̄ iste motor nō ē corpus ⁊ qz ēt cōtradicit huic qđ ostēsum ē: qm̄ primus motor cō tinue mouet: ⁊ iō dixit (quo quedā cōtinue moueant ⁊c.) post dixit (⁊ si motor mouet ēt cū hoc aliud vt aerē: ⁊ cum hoc mouet mouet). i. ⁊ si aligs direrit q̄ huius cā ē q̄ mo tor in hmōi mouet cū illo qđ mouet ab illo aliud qđ mo uet illud motū qm̄ primus motor cessat. U. g. qm̄ man⁹ mo uet lapidē mouet cū illo aerem: quare accidit q̄ cū manus ēt nō mouet lapidem statim succedit ei aer in mouendo la pidē. Deinde aer in mouēdo lapidē mouet ēt eodem motu aliū aerē cū lapide: vnde accidit q̄ sēs aer mouet lapidez primo gescente: motus ergo lapidis videt quasi cōtinuus cū fiat successiue a plurib⁹: successio quidē non cessat quo usq̄ motus cesset. post hoc dixit (tm̄ ipossibile ē ip̄z move ri nisi primū tangat aut moueat: imo necesse ē ⁊c). i. ꝟz hu iusmodi solutio nihil aliud est q̄z mutare qōnem de lapi de ad aerē aut aquā ⁊ vniuersaliter ad illud qđ cum primo moto mouet a primo motore. Querēdū ē eni ēt de aere: q re post quietē manus remanet aerē mouere lapidē: cū non moueat lapidē nisi moueat: nec moueat nisi manus moue at. Opz igit oia oīno quiescere: qñ primus motor gescit: ⁊ moueri cū ipse moueat: ⁊ hoc volut cū dixit (imo necesse ē simul oia moueri ⁊ simul gescere cū primus motor quieue rit). i. aer aut chorda: aut his similia. post d. (silr est ⁊ si ēt facit sicut facit lapis. s. magnetes ⁊c). i. similiter remanet q̄stio: manus eni nō mouet illud proiectū nisi mouēdo pri us aerem. vt dicamus q̄ lapis magnetis attrahet ferrum qđ ponit vltra primū ferrū mediāte attractiōe eius ad pri mū ferrū. D. d. (hoc aūt dz cōcedi de necessitate. s. q̄ pri mus motor ē qui hoc facit). i. sed opz nos cōcedere de hu iusmodi mobilibus primū motorē ee cām motus eoz om nium de primo ad vltimū. Quod aūt ē cōsiderādū ē quo fit cā eoz motus: hoc quidē vt dixit auctor cōcedendū ē cū huius mobiliū motus sequat in velocitate ⁊ tarditate potē tiā primi motoris ⁊ eius debilitatē: ex quo possumus scire primū motorem esse cām huius motus de initio ad finem. D. innuit modū quo huius motus pōt fieri exēplificando: ⁊ dixit. (U. g. qui mouet aerem cum fuerit hmōi aut aquā aut aliud ⁊c). i. U. g. q̄ primus motor vt dicas man⁹ mo uet aerem aut aquam: ⁊ vlr medium qđ innatum est move re ⁊ moueri. post dicit (cum fuerit hmōi). i. cum fuerit eo modo quo est medium. s. qz exigit ad hoc q̄ simplicia cor pora moueant in illo: ostensum est. n. quoniā nisi medium eēt nūq̄z lapis neq̄z aliqđ simpliciū corpuz mouerēt: neq̄z naturaliter: neq̄z ꝟm violentiam: hoc aūt perefecte decla rabitur in tertio de celo ⁊ mūdo. D. d. (sed nō debet simul quiescere ab hoc q̄ mouet ⁊ moueatur) idest sed de motu horum simplicium partium econuerso est ei quod est de re bus mobilibus terminabilibus figuram habentib⁹ in pri bus: idest simplicium corporum passibiliuz non oportet vt simul cesset idem a mouere ⁊ a moueri: sicut accidit hic in partibus corporum terminabiliū figuram habētium: ⁊ in corporibus contractis que sibi adherent inuicem. s. habē tibus figurā. post dixit (imo cessat ab hoc q̄ moueat ces sante eius motore a mouere: ⁊ ad hec remanet mouendo) idest sine eo q̄ moueatur: ⁊ hoc quod auctor dicit manife ste videtur sensu in motu aque ⁊ lapide proiecto in illā. Ui demus enim partem que sequitur lapidem moueri vndiq̄ deinde transfertur motus ab illa parte ad partez consequē tem: deinde de illa ad aliaz quousq̄z cesset. Partes vo aq̄ non simul mouentur sicut simul mouentur partes figurati corporis: ⁊ hoc patet in circulis qui in aqua fiunt quando lapides cadunt in ea. Si igitur huius motus esset similis motui in rebus mobilibus terminabilibus oporteret om nes partes aeris ⁊ aque simul moueri de prima vsq̄ ad vl timā ⁊ expelli in omnibus partibus mundi intantum q̄ in totum fieret inundatio: aut corpus intraret corpus: quod ē impossibile. Sed hec corpora ab extrinsecis recipiunt den sitatem ⁊ raritatem: ⁊ recipiendo densitatē quasi recipiunt aliquam penetrationem in suis partibus. Nā si nō recipe ret penetrationem aliquam: oporteret ēt q̄ motus eorum oīum simul esset: ita q̄ vltimus terminus mundi expellere tur ēt: ⁊ si iste partes pfecte penetrarent se inuicē tūc nō mo ueret de aqua nisi q̄ztum possidet corp⁹ qđ cecidit in illa. Est igit quasi medium iter esse spūale ⁊ corpale: ꝟm ergo na turā spūs accidit in rebus aliqua penetratio: vñ videmus diuersos motus nō ipediri a se inuicē in aqua: ꝟz vo corpo reitatē expellunt se inuicē ita q̄ ex eis duobus existimat q̄ motus in eis est qui trāsfert per se: ⁊ lapis ꝓiectus de ne-

cessitate transferē per translationē illius partis que defert motū: ⁊ cessat illa cessante. Illa quidem pars nō ē eadem: nec ille motus ēt fit simul in pluribus partib⁹: sed fit quasi successiue: ⁊ ꝑm trāslationē de vna parte in aliā: vt accidit eis in ꝙbus calor transferē de vna pte in aliā. Et vniuersaliter motus sagitte in aerē silis est multū motui nauis i vnda: que portat eā: qui existimaē eē vnus cū sit motus successiuus per vndationē que fit in aqua: ⁊ talis vndatio fit i aere. Manifestū est ergo q̄ cā huius q̄ iste partes nō oēs simul mouenē ē penetratio que accidit eis inuicē: ꝑm enim hūc modū assimilaē eidez qui moueē ab initio spacij vsqz ad finem qđ moueē per se. Aqua enī ⁊ aer talē hñt nām q̄ cū accipiūt principiū mouēdi ab alio mouenē per se. ꝟz vo q̄ illa penetratio nō est vera cū sit illic expulsatio accidit q̄ motus expellētis ⁊ expulsi sunt simul. Cā aūt huius oīno ē q̄ hec corpa carēt figura ⁊ parte ⁊ multū vicinaē in nā nature materiei. Sic igiē oz intelligi motus hoz simpliciū humidoꝝ: ⁊ quoniā differūt in hoc a siccis ⁊ hñtibus terminū ⁊ figurā: post dirit (vñ mouet aliud sibi succedens ⁊c.) idest ⁊ q̄ motus partiū hoz corpoz nō fiūt simul qñ mouēt ēt se inuicē: accidit q̄ motus in eis sit tali mō q̄ succedāt sibi inuicē ⁊ sequanē se inuicē: ⁊ nō mouenē simul. D. d. (motus aūt quiescit cū virtus mouēdi diminuiē ⁊c.) i. motus aūt istaꝝ partiū ideo quiescit q̄ virtus motiua nō cessat diminui: ⁊ deprimi in illis partibus q̄ mouēt se inuicez successiue: adeo q̄ in vltima pte nō remanet mouere ꝟz solūmodo moueri: ꝟz. n. q̄ intrat aliud nō hz nisi virtutē qua moueaē tūc. ꝑm vo q̄ intrat mouet: quare nō sequiē q̄ mouere ⁊ moueri icipiat simł: nec ēt q̄ oē qđ mouet ex eis moueat: nā si hoc eēt oīno totus mundus expelleret: ⁊ iō dirit (⁊ in vltimo cessat qñ motor penultimus puenerit ad hoc q̄ nihil agat) i. ⁊ ille ptes cessant a motu: qñ illud qđ mouē qđ sequiē pars gescens non pōt mouere: neqz agere: ꝟz solūmodo moueē. Nec. n. virtus nō cessat diminui in ptibus que mouenē adeo q̄ cesset. Et tu debes scire qñ hec expositio nostra nō itelligiē ex expositiōe Themistij in hoc loco: vñ vē nobis q̄ ēt nos nō intellerimus pfecte hūc locum nisi apud laborē nostrū circa expositionē huius libri: Et cū narrauit modū ꝑm quē mouēt se inuicē: huius modi mobilia que nō actu sūt distincta: nec sūt ptes rei terminate ⁊ figurate: icepit ēt narrare qualiter sit de mobilib⁹ que figurā hñt ⁊ terminū: ⁊ dirit (hec aūt necessario sūt simul: s. motorē gescere a mouere ⁊ rē motā a moueri: ⁊ ipse motor oīno) idest q̄ nō accidit in corpibus humidis carētibus figuris: huius aūt cā ꝟz iā ꝑdirimus: post hoc dirit: (hic quidē motus ē talis motus qui fit in eis que pñt aliq̄ moueri aliq̄ quiescere) i. ⁊ talis motus nūq̄ pōt fieri in corpe celesti: hoc. n. corpus semp moueri innatū est: hec vo aliquādo mouenē aliq̄ quiescūt: post hoc dirit (⁊ nō ē cōtinuus sed videē) i. ⁊ iste motus. s. motus lapidis in aere siue aq̄ nō est vere cōtinuus: cū tamē sensui videaē cōtinuus. Deide dedit cām quare caret cōtinuatione: dirit (motor enim nō est vnus sed sunt aliqua que succedūt sibi inuicē) i. huius aūt cā est: qñ motus cōtinuus nō pōt esse nisi vni⁹ motoris ⁊ vnius moti. In his aūt motor nō ē vnus sed plura que succedūt sibi inuicē tali modo q̄ vnus mouet post aliū successiue vnā rem motā. Et q̄ talis successio ē ꝓpria eis que mouenē in corpibus humidis simplicib⁹ dirit. (vñ talis motus nō fit nisi in aere aut in aqua). D. d. (⁊ a ꝙbusdā attribuiē successiōi ⁊ ab ea denoiatur) i. ⁊ iste motus ē qui a ꝙbusdā hoibus attribuitur successiōi. i. dicūt successionē esse cām illius. s. successionē partiū aeris expulsi in loco: cū prima pars aeris que expelliē a proiciente: expellat ptem aeris successiue: ⁊ succedit ei in illo loco: ⁊ sic scda tertiam: ⁊ tertia quartā: ⁊ vnaqueqz cedit ꝑcedenti: ⁊ ꝓpter ꝟ appellāt hmōi motū successiuū: opinantes successionē esse cām motus illius qđ proiscitur in aere: aut in aqua: ⁊ post hoc dirit: (sed ꝑdicte gōnes aliter q̄ꝟz prenarrauimus non pñt solui) i. sed illa qō quā ꝑdirimus de motu nō soluitur dicēdo successionē esse cām hmōi motus ⁊ vlr nec alio modo q̄ꝟz ꝑdirimus. Post dedit cām quare non pōt solui per successionē ⁊ dirit (successio aūt facit ea oia mouere ⁊ moueri: vnde opz q̄ qescāt). i. successiua. n. videnē mouere se inuicē ⁊ moueri inuicē: quapropter dicit ilimul qescere: qđ nō accidit in ptibus aeris successiuis. D. d. (ꝟz nos videm⁹ vnū idē cōtinue moueri: quare necesse est ipsum moueri ab aliquo) i. sed iam probatū ē aliquid esse qđ cōtinue mouetur: quare opz q̄ moueaē ab vno motore. Et predictis. n. pz quoniā eius quod a pluribus moueē motus nō ē continuus: ⁊ ex hoc declaraē oīno q̄ stellarū motus nō st in medio: nā si eēt nō eēt cōtinuus. post dirit (moueē. n. ab vno eodē) i. nō. n. moueē nisi ab vno eodē. s. cui⁹ mot⁹ ē ptinu⁹

¶ Quoniā aūt in his que sūt: necesse ē semp motū esse cōtinuū. Hic aūt vnus ē. Necesse aūt vnum esse alicuius magnitudinis. Nō eni moueē ipartibile: ⁊ vnius ⁊ ab vno. Non eni erit cōtinu⁹ sed habitus alter alteri ⁊ diuisus. Mouēs igiē si vnū est: aut cū moueē mouet: aūt imobile ē. Siquidem moueē cōsequi oportebit ⁊ mutari ipsum. simul autem moueri ab alio. Quare stabit ⁊ veniet in ipm moueri ab imobili. Hoc aūt nō necesse ē cōmutari sed semp poterit mouere. In fatigabile eniz est hoc mouere. Et regularis hic motus est: aut solus: aut maxime. Nō. n. habet mutationem neqz vnā mouēs. Oportet aūt neqz qđ moueē iuxta illud habere mutationē: quaten⁹ similis sit motus.

¶ Et q̄ necesse est vt semp in eis que sunt sit mot⁹ continu⁹. Continua aūt sūt vnita: ⁊ opz ēt q̄ sit alicuius magnitudinis. Qđ eni nō hz magnitudinē nō moueē. Et qđ sit vnius ⁊ in vno. Nā si esset alter nō esset cōtinuus sed successiuus ⁊ diuisibilis. Motor aūt cū sit vnus aut mouet ⁊ moueē. aut nō moueē. Et siquidē moueē sequiē ipm trāsmutari ꝓpter ipm transmutari ab aliquo. Necesse est q̄ hoc cesset ⁊ ꝓuenit ad aliqd qđ moueat absqz eo qđ moueaē. Nō. n. est tale nō transmutaē cū eo qđ transmutat: sed pōt sp mouere: cū in tali mō mouēdi nō est fatigatio. Et talis motus solus ē equalis: ⁊ est dignior in hoc ceteris motib⁹. Motor. n. nullū hz modū trāsmutatiōis. Et opz q̄ neqz qđ moueē ꝓpe hoc ab hoc habeat transmutationez vt motus sit consimilis.

¶ Dicit ⁊ sicut pz in motu cōtinuatio: quoniā debz esse vni⁹ motoris: sic pz de illo quoniā debz esse vnius moti: ⁊ q. d. ⁊ q̄ manifestū est motū ee cōtinuū: motus aūt nō est continuus nisi corpis: qñ quod nō ē corpus nō moueē vt in sexto declaratū est: ⁊ huius corpis si est motus cōtinuus necesse est ipm ee vnū: sicut oportuit hoc in motore: ex quo sequiē q̄ motus cōtinu⁹ sit vnius moti: ⁊ vnius motoris: nā si hoc nō esset: nō esset cōtinuus: sed successiuus ⁊ multus: ⁊ hoc voluit itelligi per hoc nomē diuisibilis. D. d. (motor aūt cū sit vnus ⁊c.) i. ⁊ cū sit manifestū quoniam motus cōtinuus debet esse vnius moti ⁊ vnius motoris: motor autem cum sit vnus necesse est q̄ sit primus: ⁊ cuz sit primus impossibile ē ipsum moueri: neqz per se: neqz p accidēs: ⁊ patet quoniā motus qui fit a motore talis est continuus: ⁊ motus qui ineest rei mote est vere cōtinuus. post dirit: (qđ eni est tale nō transmutaē cum eo qđ transmutat) i. ⁊ huiusmodi motor. s. in quo nō est transmutatio aliqua nō trāsmutaē: per accidens ex illo quod ab ipso trāsmutaē: vt accidit primo motori in alialibus. Iste enim transmutatur per transmutationē subiecti in loco. s. aīa animalis que mouet

ipsum: ⁊ ēt mutat se ab eo quod mouet illā ſm finem. Deinde dirit (sed pōt semp mouere ꝛc). i. ⁊ qz iste motor non mouet cū mouet: iō non accidit ei fatigatio in sua motiōe: quod nō accidit motoribus qui cū mouent mouent: cā eni fatigationis nihil aliud est q̄z hoc q̄ motor mouet q̄n mouet: hoc quidē p̄uenit qz est in mā: post dirit: (⁊ talis motus sol⁹ ē cēlis. s. dignior ceteris motibus ꝛc). i. ⁊ iste motus est dignior alijs motibus equalitate hac videlicet rōne: qz inequalitas nō accidit nisi ꝓpter hoc q̄ motori accidit quidā modus trāsmutationis: quare aliquando vigoratur: aliquando debilitatur. Sed iste motus oīno caret trāsmutatione: ergo motus eius est equalis simpliciter: post dirit (⁊ opz q̄ neqz quod mouet ꝓpe hoc ab hoc habeat trāsmutationem vt motus sit consimilis) idest ⁊ qz iste motus ē continuus equalis: opz etiam q̄ illud qō mouet hoc motu nullo modo transmutet vt motus eius sit equalis ⁊ consimilis: cum enim illud quod mouet trāsmutat aliquo modo transmutationis ab illo a quo mouet: accidit ei ēt ineq̄litas motus: vnde videmus Arist. opinari q̄ corpus celeste non pōt ex se ſm suā nām recipere transmutationē: ⁊ q̄ cā eius ē qz nō cōponit ex mā ⁊ forma: ⁊ q̄ ē necessarius ex se non ex alio: vt Auic. dirit: verūtamen necessitas est in ipso modo recipiendi in motore vero modo agendi.

¶ Necesse ē aūt aut i medio aut in circulo ec̄. Hec eni principia sunt: sed citius mouent proxima moueti. Mōi aūt ē totius mot⁹. Ibi ergo ē mouēs.

84 ¶ Igit necesse est: aut q̄ sit in medio: aut in circūferētia. Hec eni sunt duo principia: sed illud qō magis appropinquat motori est velocius in motu. Et sic est de motu totius: motor ergo est illic.

84 ¶ Quia iste motor de quo iam declaratum est ipsum ec̄ nō est in materia: non restat dicere nisi ipsum esse in illis locis in quibus effectus eius apparet: ⁊ maxime in loco in q̄ motio eius equaliter patit per omnes partes illius quod mouet ab illo. Et qz non est hic nisi medium aut circūferentia: actio aūt eius magis apparet in circūferentia: ⁊ etiam motio eius magis est illic equalis q̄z motio eius in alio circulo: ideo attribuit illi loco. Unde omnes leges conueniūt in hoc quoniam deus habitat in celo: post dirit (hec eni duo sunt principia). i. principia totius ſz q̄ totū est spericū. Medium quidem est principium ſm q̄ super ipsum est motus. Circūferentia vo qz ex illa est initium motus. Et declaratū est in libro de motibus animalis ſm locum: quoniam omne quod mouetur habet corpus quiescens circa quod voluitur: ⁊ q̄ virtus quiescentis debet esse firmior virtute illius quod mouetur: ⁊ si aliter esset totum expelleretur. Existentia ergo mundi his duabus virtutib⁹ perficit. s. virtute quietis: ⁊ virtute mouendi: que est contraria illi: videt igit hoc intellerisse per duo principia. D. d. (sed illud quod magis appropinquat motori est velocius) idest ⁊ qz necesse est q̄ partes rei mote que magis sunt veloces sint ille que magis appopinquantur motori: partes aute velocissime ceterarū que sunt in spera totius sunt maxime circuli qui sunt in ea. Necesse est q̄ iste locus spere sit propinquior ceteris motoribus. Partiū aūt propinquarum proportio ad illum digniorem est proportione aliarum ad illum: ⁊ cum sit ita cōstat q̄ sit illic. i. ⁊ sic est de motu totius. s. q̄ quanto magis appropinquatur motori tanto erit velocius. Motor igitur est in partibus velocioribus totius. s. in circulo maximo orbis maximi qui facit diurnum motum: hanc aūt appropiquationem debemus intelligere ſm esse: non ſm locum quod enim est non in corpore: non est in loco ⁊ q. q. imuit per hoc quoniam principium mouendi est ex nobiliori. s. ex medio spere que est maximus circulus: ⁊ hoc manifestum est sensui: quoniam motio corporis spherici a suo medio est melior ⁊ nobilior.

¶ Habet aūt dubitationē si cōtingit aliqō qō mouetur mouere cōtinue: sed nō sicut impellens iterū ⁊ iterū: ⁊ in cōsequēti esse cōtinue. Aut eni ipsuz oportet semp ipellere: aut trahere: aut vtrūqz: aut alterū aliqō aliud cōtingēs ab alio: sicut olim dictū est in his que proijciunt. Si aūt diuisibilis est aer aut aqua: mouet sz sicut sp motus. Utrobiqz aūt non possibile est vnū esse sed habitū. Solus itaqz cōtinuus est quē mouet immobile. Semp eni similiter se habēs: ⁊ ad id qō mouet sit⁹ se hēbit: ⁊ cōtinue.

¶ Sed est hic questio difficilis. Motor quidē pōt 85
mouere cōtinue ⁊ nō ſm idē ſz q̄ expellit vnū post aliud: ⁊ sic cōtinuatio eius est successio. Ad qō ē dicendū q̄n necesse est: aut q̄ semp expellat: aut attrahat: aut agat vtrūqz: aut agat aliud cui succedit vnū post aliud: vt dirimus superius in re proiecta Aer eni qz est apt⁹ vt diuidat: similiter aqua: mouet p suū motū semp modis diuersis. Sed impossibile est ſm vtrūqz modū q̄ motus sit vnus: sz successiu⁹. Cōtinu⁹ igit est solus q̄ mouet a moto nō. Quoniā cū semp sit eodē mō. Et ideo etiaz apud illud qō ab illo mouet est eodē mō cōtinue.

¶ Vult declarare in hoc capitulo quoniam ex ipsa continua 85
tione motus sequitur q̄ iste motor non sit corpus: sicut oz etiam q̄ sit vnus: ⁊ q̄ illud quod mouet ab illo sit motum vnum. Motor enim corporeus qz non mouet nisi expellendo: aut attrahendo: aut vtrūqz agendo: attrahens aūt ⁊ expellens non eodem modo se habent circa illud quod mouetur in initio expulsionis aut attractionis: ⁊ in fine. s. in propinquitate ⁊ remotione. Motor ergo qui est corpus nō est consimilium dispositionum apud illud quod mouetur: motus ergo ab illo non est continuus: ⁊ dirit (sed est hec questio difficilis. motor quidem potest mouere continue) scilz motor qui non est corpus potest mouere continue idest motu continuo vero: ⁊ hoc nō sic procedit in statu mouendi: sicut procedit corpus quod mouet aliquid expellendo vnum post aliud: idest expulsione post aliam: quod enim innatuz est sic mouere non mouet continue in rei veritate: sed ſz sensum: verūtamen successiue mouet: ⁊ hoc intendebat cū dirit (⁊ sic continuatio eius est successio) idest ⁊ continuatio eius que videtur sensu est successio vera. deinde incepit soluere hanc qōnem. s. quoniam impossibile est aliquem motorē qui mouet continue mouere ⁊ dirit (ad quod est dicendum: quoniā necesse est: aut q̄ semper expellat: aut attrahat: aut agat vtrūqz) idest q̄n necesse ē posito q̄ motor sit corpus: ⁊ q̄ mouet motu continuo: q̄ sp expellat vnū post aliud: aut q̄ sp attrahat: aut q̄ aliq̄n expellat: aliq̄n attrahat: ⁊ hoc ēt sp post dirit (aut agat aliud cui succedit ꝛc). i. aut q̄ motor cuius motus existimat ee cōtinu⁹ sit plus q̄z vnū: qui mouebit rē motā successiue: vt dirimus de motu lapidis. Expellētis. n. modi isti sunt. s. aut qō separet ab expulso: ⁊ remaneat expulsum in motu: aut q̄ nō separet ab illo: post dirit (aer. n. qz est aptus vt diuidat ꝛc). i. ⁊ mot⁹ qui fit p expulsionē in qua expulsum nō separat ab expellēte nō est cōtinuus: fit. n. aut in aere: aut in aqua: sed qz aer ⁊ aqua multū sunt apti ad diuisionē ⁊ passionē: iō mouent p suū motū illud qō in eis mouet motu inequali: sz diuersimode. Aptitudo. n. in eis ad diuisionē ⁊ passionē nō ē eodē modo in oībus suis ptibus. Et vī q̄ hic sermo cōis est oībus qui in medio mouent: siue expellēs separetur ab expulso siue nō. Et cum dedit cām q̄ mot⁹ expulsi nō ē cēlis dirit (sed impossibile est ſm vtrunqz modum ꝛc.) idest ⁊ corpus mouere corpus motu equali in rei veritate impossibile est: siue motor sit vnus ex initio motus vsqz ad finē:

siue plures: vt accidit in motu lapidis. Nã cũ posuerimus virtutem motoris intransmutabilem: similiter virtutem illius quod mouetur. Impossibile est hoc poni in illo medio quo fit in motus propter diuersitatem partium in aptione Quare necesse est q̃ status motoris apud illud q̃ mouet diuersificetur in motu. Post induxit conclusionem quam intendit. Deinde inducet causam qua motus illius q̃ mouet ⁊ non mouetur sit equalis: ⁊ est contraria illi ⁊ dixit: (continuus igitur solus est qui mouetur a non moto). Deinde dicit cãm in hoc ⁊ dixit (quoniam cum semper sit eodem modo ⁊c.) idest motus autem qui fit a motore qui nõ mouetur: est continuus ⁊ vnus: q̃ motor eodem modo se habet ad rem motam: cum sit immobilis: ⁊ intransmutabilis. motor vo qui mouetur: non eodem modo se habet: q̃ mouetur: ⁊ ideo non equali motu mouet.

¶ Determinatis aũt his manifestũ est q̃ impossibile est primũ mouẽs ⁊ imobile habere aliquã magnitudinẽ. Si enĩ magnitudinẽ hz necesse est aut finitã ipsam esse: aut infinitã. Infinitã aũt q̃ nõ cõtingit magnitudinẽ esse ostensuz est prius in physicis. Qõ aũt finitã impossibile est infinitã habere potẽtiam: ⁊ q̃ impossibile est a finito moueri aliqd ꝑm infinitũ tẽpus demonstratũ est nũc. Primũ aũt mouẽs perpetuũ hz motũ: ⁊ in infinito tpe. Manifestum itaq̃z est quoniã indiuisibile ⁊ impartibile est: ⁊ nullam habens magnitudinem.

86 ¶ His ergo distinctis manifestũ est q̃ primus motor qui nũq̃ mouet nõ põt habere magnitudinem oino. Qm̃ si haberet necesse esset vt esset finita aut infinita. Et iam declarauimus in sermone nostro naturali: qm̃ impossibile est magnitudinẽ esse infinitã. Et nũc declarauimus qm̃ finitũ nõ põt habere virtutẽ infinitã. Et q̃ finitũ nõ põt mouere tempore infinito. Sed primus motor mouet motu eterno tpe infinito. Ergo manifestũ est ipsuz esse indiuisibilẽ: ⁊ ipartibilẽ: ⁊ nullã habere magnitudinẽ.

¶ In hoc capitulo indurit conclusionem quã a primo intendit. Quoniam cum indurit propositiones que necessarie sunt ad hoc: ⁊ soluit questiones que accidunt in illis propositionibus quibus vsus est concludit: quoniam primꝰ motor de quo declaratum est ipsum non moueri nõ habz corpus. i. non habet formam in materia: ⁊ dixit (manifestum est quoniam primus motor qui nũq̃z mouetur non potest habere magnitudinem) idest ⁊ cum iaz ostendimus q̃ omnis corpis finiti actio est finita: ⁊ similiter omnis virtus in corpore: ⁊ q̃ primi motoris actio est infinita: manifestum est q̃ primus motor non habet magnitudinem omino: post dixit (nam si haberet magnitudinem ⁊c.) idest iaz si hoc non est verum contradictorium eius erit verum. s. q̃ habet magnitudinem: ⁊ posuit hoc. q. antecedens: ⁊ dixit: (⁊ si habet magnitudinem necesse est q̃ sit finita aut infinita.) D. destruxit vtrãq̃z partem consequentis: vt sequente destructo destruat antecedens: ⁊ dixit (etiam declarauimus in sermone ⁊c.) idest in tertio tractatu huius libri: illic enĩz declarauit quoniam omne corpus est finituz. D. d. (⁊ nũc declarauimus ⁊c.) idest ⁊ si est corpus finitum constat q̃ virtus eius est finita: in corpore enim finito non põt cẽ virtus infinita: post dixit (sed primus motor mouet motu eterno tempore infinito). i. ergo virtus eius est infinita: ⁊ cum sit manifestũ quoniam omnis corporis virtus ẽ finita ⁊ q̃ primi motoris virtus est infinita concluditur in secunda figura primũ motorẽ non eẽ corpus nec virtus in corpore.

86

Finis

¶ Aristotelis stragyrite philosophoz monarche: phisicorum opus: cum Auerroys Cordubensis expositionibus feliciter explicit. Studio quoq̃z ac Impensa Octauiani Scoti q̃diligentissime ⁊ castigatissime correctũ: ⁊ ex stercore ⁊ tenebris: in nobilissimum ⁊ clarissimum locum deductum: Venetijs impressum. ãno salutis dñi. M.cccc.xcv. die vltimo septembris.

In prio tractatu istius libri ꝓtinent decem sūm e magne. ꝓdia ē de substātia istius artis. Secūda de diffinitiōe corporis nālis: eo ꝙ ipsū solū inter oia alia corpora ē completū. Tertia i demōstratiōe ꝙ mūdus ē perfectus. Quarta i demōstratiōe eius ꝙ ē corpus eē simplex: rotūdū ꝓsimilis nature cuiuslibet corporū simpliciū motor motu recto. Quinta i demōstratione ꝙ ℔ corpus nō ē graue neq; leue. Serta i demonstratiōe ꝙ nō accipit generatiōez neq; corruptionē neq; aliquā spērū motuū: nisi localē trū: ⁊ ꝙ nūerus simpliciū ē quinq;. Septima ꝙ totū ē finite quātitatis. Octaua ꝙ mūdus ē vnus nūero trū. Nona ꝙ nō ē extra mūdū neq; vacuū neq; plenū. Decia i demōstratiōe ꝙ mūdus neq; gnābilis ē: neq; corruptibilis: neq; hz potētiā corruptiōis: ⁊ ꝙ ipossibile ē aliquod gnābile esse corruptibile: neq; aliqđ non generabile esse corruptibile

Aristotelis Stragyrite ꝑipateticorum principis de celo ⁊ mūdo liber primus: cū Auerrois cordubensis expositione.

Et natura scientia fere plurima videtur circa corpora ⁊ magnitudines ⁊ horū eristēs passiones ⁊ motꝰ: Adhuc aūt ⁊ circa principia q̄ cunq; talis substantie sunt. Natura eni constātiū: hec qdem sūt corpora ⁊ magnitudines. hec autē habent corpꝰ ⁊ magnitudinē. hec āt principia habētiū sūt.

Arima cognitio nāe: ⁊ sciētia demonstrās ipsā ē i corporib⁹ ⁊ i alijs magnitudinibus: ⁊ i passiōib⁹: ⁊ in motibus eor: ⁊ i principijs cuiuslibet qō assimilatur isti nature Entiū. n. nāliū q̄dā sūt corpꝰ ⁊ magnitudo. ⁊ q̄dā habēt corpus ⁊ magnitudinem. ⁊ quedam sunt principia habentiū corpora ⁊ magnitudinem.

Quia iste ē liber primus i quo logē de rebus sensibilibus naturalibus. ſ. in singulis partibus istius mūdi quar q̄libet cōtinēt i vno libro de suis libris i hac sciētia. icipit prio narare vel dicere subiectū istius artis. ⁊ dirit. (Quod maria cognitio nature ⁊ sciētia demōstrās ipsaz nē.) vult dicere ꝙ scia nālis marie ē i corpibus ⁊ magnitudinib⁹: ⁊ i ꝙsequētibus istoz: ⁊ in motibus eoz: ⁊ cā oium illoz. Et dirit (maria cognitio) qm̄ artifer i hac facultate ꝓsiderat etiā i rebus extra istas: sicut de vacuo: ⁊ de infinito: ⁊ de loco ⁊ sibi similib⁹. er eis q̄ dicta sūt i libro p̄dicto: Et itēdebat dicere p cognitiōez: cognitionē certā ⁊ p nām: nālia: ⁊ itēdebat p sciam demōstrātē ipsam sciam certificatā q̄ acquirit p demōstrationē: ⁊ vidē notis ꝙ nomē cognitiōis ⁊ scie nō dicebāt synonyma: cū doctrina demōstratiua nō vtaī talibus nolbus. Intendebat igit p cognitionē itelligere imaginatiōez: ⁊ p sciaz fidem: aut itēdebat p cognitiōez: primā cognitionē: ⁊ p sciam: cognitionē ꝓueniētē a pria cognitione scz acqsitā p rationē. Quapropter ingt (Scia demōstrās ipsam) ⁊ nō dirit sciē tia eius. ⁊ itēdebat dicere cū dirit erit i corporib⁹: corpus diuisibile i tres dimēsiones. Et qr magnitudo diuidit in corpus supficiē: ⁊ lineam. dirit (⁊ i alijs magnitudinib⁹) scz ꝙ ista ars ꝓsiderat i corpore ꝙ ē vnus modoz magnitudinis: ⁊ in alijs magnitudinib⁹. Vñ potes scire ex alijs libris quō naturalis ꝓsiderat i magnitudinib⁹: ⁊ quō mathematicus. Mathematicus eni ꝓsiderat i eis fm ꝙ sūt abstracta a materia. Nālis aūt fm ꝙ sūt vltima materie: vt determinatū ē i alijs locis: ⁊ cū narrauit ꝙ maria ꝓsideratio istius artis ē i trib⁹ magnitudinib⁹ iqt. (Et i passionibus ⁊ motib⁹ eoz) ⁊ itēdebat p passiones q̄litates essētiales eis q̄ sūt nālia: ⁊ intendebat p motus eoz vias ducentes ad generationes istoz: Oia eni entia aut sunt substātie aut accidētia: aut sūt vie ad eē istoz: ⁊ sūt vniuersaliter trās mutatio. Themistius aūt dicit ꝙ Aris. intēdebat p motꝰ: motus locales qbus nō mutaī substātia rei mote: ⁊ itēdebat p passiōes mutatiōes qbus mutatur substātia rei: ⁊ cōplementū istaz trāsmutationū sūt q̄litates sēsibiles: ⁊ quō cunq; sit: isti sermōes ꝓpiqui sunt. D. d. (Et in principijs cuiuslibet quod assimilaī isti nāe). i. ⁊ nāles ꝓsiderāt etiā i sua ꝓsideratione i corporib⁹ naturalibus ⁊ i accidētib⁹ eorū: ⁊ i causis oium istorū scz i causis corporū ⁊ accidentiū. Scia eni modoz corpū nāliū ⁊ ꝙsequētiū eoz nō cōpleī nisi p sciam cārum: ⁊ cū dirit (in principijs cuiuslibet assimilaī isti nature) intēdebat ꝙ ꝓsiderat nālis in causis istoz predictoz ⁊ in causis oium generatoz ab eis. quapropter dicit Aris. (Naturaliū eni q̄dā sūt corpꝰ ⁊ magnitudo: Et q̄dā habēt corpus ⁊ magnitudinē) ⁊ itēdebat cū dirit (q̄dā sūt corpus ⁊ magnitudo) corpora simplicia: ⁊ cū dirit (⁊ q̄dā hñt corpus ⁊ magnitudinē) corpora mixta: ⁊ ꝑcipue habētia aias. D. d. (Et q̄dā sūt principia habētiū corpora ⁊ magnitudinē) itēdēdo ꝙ cārum q̄dā sūt cāe simpliciū: vt mā ⁊ forma: ⁊ q̄dā cause cōpositoz: vt elemēta ex qbus cōponunt res ꝓsimiliū partiū: ⁊ itēdebat demōstrare p hoc ꝙ nālis ꝓsiderat i duob⁹ modis corpoz nāliū. i. simpliciū ⁊ ꝓpositoz: ⁊ dat causas eoz: ⁊ causas accidētiū eorum.

¶ Continuū qdē igit ē qō ē diuisibile i ſp diuisibilia Corpus aūt quod oiquaq; ē diuisibile. Magnitudinis aūt quod qdē ad vnū linea: quod autē ad duo planū: quod aūt ad tria corpus. Et p̄ter has nō ē alia magnitudo ꝓpter tria eē oia: ⁊ ter oiq;. quemadmodū eni aūt ꝓthagorici totū ⁊ oia tribus determinata sūt: Consumatio eni ⁊ mediū: ⁊ principiū numerū habēt eū q̄ ois. Hic āt eū q trinitatis. Propter quod a natura accipiētes tāq; lege illius: ⁊ ad sāctificatiōes deoz vtimur numero hūc. Assignamus aūt ⁊ appellatiōes fm modum hūc. Que eni duo ambo dicimus: ⁊ duos ambos Oēs aūt non dicimus: sed de tribus hāc predicationē dicimus primū: Hoc aūt ita dictū ē: qa nāz ipsā vti dirimus: sic ꝓficiscētem segmur

¶ Et cōtinuū qdē ē quod ē diuisibile i recipiētia diuisiōez successiue. Corpus aūt ē diuisibile fm oēs mēsuras. Magnitudinis vo quod ē vnius mēsure ē linea. qr quod duarū supficies. triū aūt corpꝰ Et post istā nulla mēsura ē. Oia eni sūt tria: ⁊ diuisa i tres mēsuras. Et similiter inquiūt ꝓthagorici ꝙ cause ⁊ res terminātur tribus mēsuris: Fine: medio ⁊ principio. Et hoc ē numerus cuiuslibz ⁊ ē demonstrans trinitatē rerū. Et nō inuenimus istū numerū nisi ex nā: ⁊ sustinem⁹ ipsū quasi legē nobis: Et fm istū numerū tenemur magnificare deū creatorē remotū a modis creaturarū: Et etiā appellamus istū numez fm hunc modū. Dico ꝙ

numeram⁹ duos nūeros duo: ⁊ duos viros: duos viros: ⁊ non dicimus oēs. ꝑm hoc oē nō dicitur nisi de tribus. Et ꝓ ipsū nominā tria ꝓio. Et hoc fuit dictū qm̄ nā naturata ita fecit: ⁊ nos sequimur ita suū opus sicut ꝓius narrauimus.

2 ¶ Cū itendēbat describere magnitudinē q̄ē corp⁹ cū ē subiectū vniuersale ist̄ius artis: qm̄ oz quēlibet artificē pri⁹ describere gēus i quo cōsiderat. In diffinitiōe aūt corpis accipiē cōtinuū cū sit q̄si genus ipsius. Incepit diffinire cōtinuū dicēdo (cōtinuū ē q̄ ē diuisibile i recipiētia diuisionē successiue). i. q⁹ ꝓtinuū ē illud qđ diuidit̄ i res diuisibiles ꝑ: ⁊ nūq̄ termiabit̄ diuisio: sic declaratū ē in sexto de auditu nāli. Et b ē differētia iter quātitatē discretā ⁊ ꝓtinuā. ꝓtinuū aūt ē q̄si gēus corpis: qm̄ ꝓtinet i se corp⁹: ⁊ locū: ⁊ tps: ⁊ superficiē ⁊ lineā: ⁊ motū: quapropter icepit diffinire ipsū anteq̄ diffiniret corp⁹. deinde incepit diffinire corpus dicēdo (Et corp⁹ ē diuisibile ꝑm oēs mēsuras). i. ⁊ corp⁹ diuidit̄ in tres ptes: in lōgitudinē latitudinē: ⁊ spissitudinē scz. q⁹ corp⁹ē illud qđ possibile ē pōere i eo tres diametros secantes se. dixit autē ꝑm oēs mēsuras i loco triū mēsuraꝝ: qm̄ nō ē mēsura quarta i quā diuidit̄ magnitudo. ⁊ sic diffinit corpus: diffinit superficiē: ⁊ latitudinē vt demonstraret q⁹ q̄ztitates sūt tres: dixit q⁹ linea nō diuidit̄ nisi vna parte. s. in lōgitudinē: ⁊ q⁹ nō ē i ea nisi mēsura q̄ ē lōgitudo. D. d. (Quod ē duarū mēsurarū ē superficies) scz ꝑm lōgitudinē ⁊ latitudinē. D. d. (Triū aūt mēsuraꝝ ē corpus). scz q⁹ corpus diuidit̄ i tres mēsuras. Magnitudo enī aut lōgitudinis tm̄ erit: Aut lōgitudinis ⁊ latitudinis: Aut lōgitudinis ⁊ latitudinis ⁊ spissitudinis: Et q⁹ mānifestū ē ꝓ se ex hac diuisione q⁹ nulla mēsura ē q̄rta: dixit (⁊ post istas nulla q̄ztitas ē) deinde reddidit cām illi⁹ dicēdo (Oia enī sūt tria: ⁊ diuisibilia i tres q̄ztitates) ⁊ ē i telligere sic: necesse ē vt nō sit magnitudo q̄rta q̄m oēs dimēsiones sūt tres: q̄m diuidūt̄ i tria. s. i lōgitudinē ⁊ latitudinē ⁊ spissitudinē: ⁊ ñ i plura: ⁊ ista rō nō ē accepta ꝓ locū a diuisiōe quo vtit̄ ad declarādum ea q̄ sunt latētiora pri mis cognitiōib⁹: ⁊ aptiora primis qōnibus: ⁊ similiter inductiōe nō vtit̄ nisi ad declarādū talia occulta. Et cum dedit i b rōnem iducētē ad certitudinē dedit rōuem famosaz ꝑm suā cōsuetudinē i dādo rōnes famosas post rōnes certificātes: ⁊ dixit (Et silr dixerūt ꝓpythagorici q⁹ cāe ⁊ res terminā trib⁹ mēsuris: fine principio ⁊ medio: ⁊ hoc ē nūerus cuiuslibz rei) ⁊ ē sic itelligere: ⁊ testat̄ hic sermo pythagoricus q⁹ tria terminat numerū totius ⁊ oīs: Totū enim ⁊ oīa habēt principiū: ⁊ mediū: ⁊ finē: ⁊ tria trium habēt istos tres modos. Et iō dixit. (Hoc ē nūer⁹ cuiuslibet) scz tria. D. d. (Et ē demōstrās trinitatē rerū) scz q⁹ hoc significat q⁹ nā oīum rerū ē trina. Deiū dedit ēt aliā rōnem famosaz q⁹ hoc fuit cā vt lex apud eos ꝓciperet vt oīones coz cēnt tres: aut sacrificia ⁊ dixit (⁊ non inuenit legislator hoibus istū numerū) nisi vt sequeret̄ nāz vt ista lex sit q̄si sequens naturā. D. d. (Et ꝛz istū nūerū tenemur magnificare creatorē remotū a modis creaturaꝝ i oīonibus ⁊ sacrificiis: nā oīa ista nō fiūt nisi ad magnificādū creatorē. D. d. (Et ēt narrauimus numerū ꝑm hūc modū: dico q⁹ duos nūeros narrauim⁹ duo: ⁊ duos viros: duos viros ⁊ non dicimus oēs. nomē enī oīs nō dicit̄ nisi de tribus: ⁊ ꝓ ipsum nolantur pri⁹ tria) ⁊ ista rō ē famosa grāmatice: Eidem⁹ enī idiomata pōere singulari vnū nomē scz. Soz. vel ꝓPlatoni: ⁊ duob⁹ nomē ꝓpriū: ⁊ plurib⁹ nomē ꝓpriū: ⁊ pauciōr numerus quē poterimus nūerare nūero plurali ē tres hoc igit̄ q⁹ dicit q⁹ nolant̄ duo nūeri: duo: ē intelligere q⁹ due res nō dicūt̄ nūer⁹: ꝛz trium duo: ⁊ duo viri. duo viri: ⁊ nō numerus simplr. D. d. (Et hoc fuit ita q̄m nā naturata ita fecit: ⁊ nos segmur suū opus) sc; q⁹ in rebus volūtarijs inuenit̄ trinitas: qm̄ nā ita fecit in rebus nālibus. qua ꝓpter volūtas sequit̄ ipsā in lege ⁊ i grāmatica. s. q⁹ nos segmur opus ei⁹ i eis q̄ ponim⁹ ꝓ legē ⁊ istitutionē. Ler. n. ⁊ institutio posite sunt voluntarie. ⁊ res voluntarie que vere ponūtur: assimilantur nālibus. ⁊ consequuntur op⁹ ei⁹.

¶ Itaq; qm̄ oē: ⁊ totū: ⁊ pfectū ꝛz spēz nō differunt ab inuicē: ꝛz siquidē vtiq; in mā: ⁊ i hijs de qb⁹ dicūtur: Corp⁹ vtiq; erit magnitudinū pfecta: Solū eni determinatū ē trib⁹ hijs. Hoc aūt ē oē atq; cū sit tribus ex partibus diuisibile: oiquaq; ē diuisibile. Alioq; aūt hoc qdē ad duo: hoc qdē ad vnū At eni nūerū adepta sūt: sic ⁊ diuisionē: ⁊ cōtinuitatem. Hoc quidem ad vnum continuum. hoc ât ad duo: hoc autem omniquaq; tale.

¶ Dicimus ēt q⁹ res ⁊ omne: ⁊ cōplemētū nō differūt ꝑm formā: ꝛz ꝑm māz: Et cū ita ē mānifestū est igit̄ q⁹ solū corpus ē perfectū: ⁊ pfectius oībus magnitudinib⁹. Corp⁹ eni termiat̄ ꝓ tres mēsuras: q̄propter diuidit̄ i oēs mēsuras. Alia aūt sūt q̄daq; duaꝝ q̄titatū: ⁊ q̄dā vni⁹ q̄titatis: Et sicut de eis dicit̄ q̄titas: ita dicit̄ cōtinuatio de eis: aut discretio: habēs eni vnā mēsurā dicit̄ cōtinuū. Habētia ât duas: dicūt̄ discretū: ⁊ corp⁹ recipit duo nōia. 3

¶ Vult dicere q⁹ magis gnālia nōia pluraliū q̄ sūt res ⁊ oē ⁊ pfectū significāt idē. ⁊ nō diuersāt̄ ꝛz formā sed ꝛz māz. Subiectum eni istius rei si fuerit q̄ztitas discreta dī oē. ⁊ si q̄ztitas ꝓtinua: dicit̄ totū. ⁊ si i forma ⁊ q̄litatib⁹ dicit̄ pfectū. D. d. (Manifestū ē q⁹ solū corpus ē pfectū nē) ⁊ itelliget q⁹ cū declaratū ē q⁹ nūerus pfect⁹ē trinarius: manifestū ē q⁹ solū corp⁹ ē pfectū. corpus eni solū diuiditur i tres mēsuras: alie aūt magnitudies nō sūt pfecte cū nō diuidāt̄ in tria: ꝛz q̄dā diuidūt̄ i duas mēsuras scz superficies: ⁊ q̄dā in vnā mēsurā vt linea. D. d. (Et ꝑm q⁹ de eis dicitur mēsura. sic dicit̄ de eis ꝓtinuatio: aut discretio) pōt b itelligi q⁹ illud q⁹ ex eis bz vnā mēsurā dicit̄ eē cōtinuū ꝛz vnā partē: ⁊ discretū ꝑm aliā: vt linea. linea enī cōtinua ē ꝑm lōgitudinē: ⁊ discreta ꝛz diuisibilitatē. qđ aūt bz duas mēsuras dicit̄ eē ꝓtinuū ꝑm duas ptes: ⁊ discretū ꝛz duas vt superficies q̄ ē ꝓtinua i lōgitudinē ⁊ latitudinē: ⁊ diuisibilis i eas: q̄propter describit̄ i his duabus descriptiōibus Corpus aūt discretū ē i tribus ptibus: ⁊ cōtinuū i tribus ⁊ pōt itelligi p descriptionē pdictaꝝ. descriptio vni⁹ eoꝝ ē i diuersas mēsuras: ⁊ ꝑm hoc erit linea ꝓtinua tm̄ non discreta: cū nō diuidat̄ i aliā magnitudinē erit ⁊ superficies discreta ꝑm duo scz lōgū: ⁊ latū. corpus aūt erit discretum i tres magnitudies: ⁊ b ē aptius. Dicit eni post hoc (habēs vnā mēsurā dicit̄ ꝓtinuū: ⁊ qđ bz duas: dicit̄ discretum) corp⁹ aūt recipit duo nōia scz q⁹ linea inq̄ztū nō diuidit̄ i aliam magnitudinē: dī tm̄ ꝓtinua: ⁊ superficies inq̄ztū diuidit̄ in aliā dimēsionē dicit̄ tm̄ discreta: cum hec diuisio sit opposita ꝓtinuationi linee inq̄ztū nō diuidit̄ i aliā dimensionē. (Corp⁹ aūt recipit duo nōia). i. q⁹ corpus diuidit̄ i superficiē ⁊ spissitudinē. spissitudo aūt ē linea: ꝓtingit q⁹ totū corpus ꝓducet̄ ex superficie ⁊ linea. Inq̄ztū igit̄ ꝓtinet i se lineā dicit̄ ꝓtinuū nō discretū: ꝑm q⁹ in linea dicitur cōtinuum. Et inquantum continet in se superficiem dicitur discretum continuum ꝑm q⁹ de ipsa superficie dicitur.

¶ Quecūq; igit̄ diuisibilia magnitudinū ⁊ cōtinua hec. Si aūt cōtinua oīa diuisibilia nōdū mānifestū er his q̄ nūc. Sz illud quidē palā: qm̄ nō ē i aliud genus trāsitio: quēadmodū ex lōgitudie i superficiē i corpus aūt ex superficie. Nō aūt adhuc talis perfecta erit magnitudo. Necesse eni ferri critū ꝑm defectionē. Nō ē aūt possibile pfectū deficere. Omniquaq; eni ē. Partialiū quidē igit̄ corpoꝝ ꝛz rationem vnū

tionē vnūquodq3 tale est. oēs enī h3 dimēsiōes: sz terminatū ad primū tactu: Propter qđ mō quo dā multa corpoz vnūquodq3. Totū āt cuius hec ptes pfectū necessario ē cē. Et quēadmodū nomē significat oiquaq3: ⁊ nō hac quidē: hac aūt non. de totius quidē igit nā siquidē infinitū sit p̄m magnitudinē: siue finitū h3 totā molē posteri⁹ itēdēdum.

4 ¶Et dicim⁹ ēt q̄ ois magnitudo discreta necessario ēt ē cōtinua. Utrū āt cōtinuū sit discretum aut nō adhuc nō ē mānifestū. Qđ vo ē notū ⁊ manifestū ē hoc sz q̄ impossibile ē ferri i aliud genꝰ: sicut linea ferī i planitiē: deiñ planities i corpꝰ. Si autē possibile ē ferri i aliud genus tūc nō erit corpꝰ magnitudo pfecta: sz ipfecta. Talīgit latio nō exīstit necessario nisi i ipfecto: pfectū igit impossibile ē cē i pfectū: discretū eni ē i oibus mēsuris h3 oēs q̄tita tes. Unūquodq3 autē alioꝝ corpoꝝ q̄ sūt sicut ps i suis formis pfectū ē: sicut dicimus de diffinitione pfecti: Quodlib3 eni illoꝝ h3 tres mēsuras: tñ h3 terminū quo tāgit illud qđ ē post ipz ex corpib⁹ Quapropter vnūquodq3 corpoꝝ ē plura. Totum āt cuiꝰ corpa hec sūt ptes necessario ē pfectū: Qđ est sicut nomen eiusꝰ significans totum significatione ppetua: ⁊ nō ē quibusdam rebus totum: ⁊ q̄busdā reb⁹ nō totū. Et nos dicemus post nāz totiꝰ: ⁊ vtrū bēat finē. aut nō i magnitudine.

4 ¶Dicamus ēt: ⁊ cū dicit q̄ manifestū ē p se q̄ ois magnitudo recipiēs diuisiōez ē q̄tinua: sz si oē q̄tinuū recipiat diſcretionē nō ē adhuc mānifestum sz q̄uersiue. Quapp nō vere diffinit corpꝰ hac diffinitiōe sez q̄ sit diuisibile h3 oēs dimēsiōes: donec declaret q̄ nullū corpus sit idiuisibile: quapp visū ē q̄ q̄z quis geometra ponat hāc diffinitiōez: tñ nālis erpit p̄bare q̄n aūt nulla ps ē idiuisibilis: declarā tū ē i ferto de auditu nāli vñ q̄tinuū diffiniebat supꝰ qđ ē q̄tinuū illud qđ ē diuisibile i recipiētia diuisionē. D. diffiniuit corpus ⁊ alias mēsuras: ⁊ cū narrauit qđ sit mānifestū de nā q̄tinui ⁊ qđ nō icepit dicere q̄ voluit itēdere de diffinitiōe corpis. ⁊ ē qđ ē pfectū: cū sit manifestū q̄ impossibile ē ferri i aliā nām: sic ferī superficies i corpus: ⁊ linea i superficiē: ⁊ dixit (qđ āt ē notū ē hoc ⁊c) h3 impossibile ē vt corpus ferat in quartā magnitudinē addita q̄rta mēsura cū nulla q̄rta mēsura sit p̄quā corpus ferat: sicut linea fertur i superficiē p mēsurā additā: ⁊ superficies i corpꝰ p aliam mēsurā additā: Et voluit demōstrare p hoc q̄ solū corpꝰ ē pfectū: pfectū eni ē qđ nō recipit additionē: nec fertur in aliud esse. D. d. (Si aūt possibile ē ferri i aliud ⁊c.). s. si possibile ē. s. vt corpꝰ ferat i aliā magnitudinē. sicut ē possibile in linea ⁊ superficie tunc nō erit corpus pfectū h3 diminutū. D. d. (Talis aūt latio nō exīstit nisi i iperfecto necessario). s. q̄ necessariū ē vt corpus sit diminutū: si possibile ē ipsū ferri. Oē eni latibile ē diminutū: quoniā possibilis ē i eo addito. D. d. (Impossibile ē igit vt pfectū sit diminutū: discretū ē. n. p̄m oēs q̄titates) ⁊ hec ē q̄si corobo ratio cāe pp quā pfectū nō ē diminutū. D. d. (Unū qđq3 āt alioꝝ corpoꝝ q̄ sūt sicut ps i suis formis pfectū ē sicut diximus i dispositiōe pfecti). ⁊ cū declaratū ē diffinitiōe corporis qđ ē pfectū: ⁊ quedā corpoꝝ nō cōtinēt i alijs: ⁊ ē corpus totius mūdi ⁊ q̄dā cōtinēt ⁊ sūt corpa q̄ sūt ptes corpis totiꝰ mūdi: aut sūt i suis formis sicut ptes eius: manifestū ē q̄ i corpib⁹ q̄ sūt ptes mūdi ē pfectio q̄ videt cē i corpe inq3tū ē corpus: ⁊ ē qđ impossibile ē i eo ipsū ferri: vñ dixit (Quodlibet. n. eoꝝ h3 tres mensuras). D. d. (Tñ h3 terminū cōtigētē illud qđ ē post). i. h3 tñ iste ptes q̄ sūt ptes totius hñt vltias superficies tāgētes superficies corpoꝝ cōtinētiuz: ⁊ ē itelligere q̄n p̄m hūc modū sic sūt diminuta: ⁊ possūt recipe additionē. D. d. (Quapp vnūquodq3 corpoꝝ p se multū ē). i. pp qđ corpa q̄ sūt ptes totius nō sūt multa nisi q: ptes sūt cōtinētes: ⁊ qđ inuenitur ex eis plures q̄z vnū ē diminutū. q: si eēt pfectū sufficeret cē vnū sic ē i mūdo. Et hec ē cā cē multoꝝ idiuiduoꝝ vniꝰ spēi. s. q̄ pp diminutionē nō fuit nā cōtenta cē vniꝰ. D. d. (Totū āt cuius corpa h3 sūt ptes ē pfectū necessario nō diminutū). i. q̄ totus mūdus ē pfectus oibus modis pfectiōis: ē. n. pfectus p̄m q̄ ptes eiꝰ sūt pfecte. Est ēt pfectus q̄n nihil cōtinet ipsū: ⁊ nō ē plures vno idiuiduo: siue illud totū ponat finitū siue infinitū necessario cōtigit vt nihil cōtineat ipsū. Si. n. ponat infinitū mānifestū ē q̄ nihil cōtinet ipsū: ⁊ si ponat q̄ aliquid cōtinet ipsū: tūc erit ps nō totū: sed positū ē totū. sez q̄ h3 nomē totū qđ dicit de toto mundo significat hāc itētionē vere cū nūq3 contigat ei diminutio q̄ cōtigit toti i ptibus iquātū cōtinēt i aliquo ⁊ corrūpit. Uñ dixit (significatione ppetua). s. q̄ nō aliquādo totū ⁊ aliquādo nō totū: sicut ē totalis i rebus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: Et q: nō mānifestū ē adhuc de toto qđ ē mūdꝰ vtrū sit finitus aut infinitꝰ p̄misit declarare q̄ finitus ē ⁊ dixit (⁊ nos dicem⁹ post nāz totiꝰ ⁊ vtrū h3 finē aut nō i magnitudie). i. q̄ ipe pscrutabit vtrū mūdꝰ sit finitꝰ aut infinitꝰ

¶De his āt q̄ h3 spēm ipsius ptib⁹ nūc dicamus: p̄cipiū facientes hoc. oia eni physica corpa ⁊ magnitudies p̄m seipsa mobilia cē dicim⁹ h3 locū: naturā eni p̄cipiū motus cē dicimus i ipsis. ois aūt motus p̄m locū quē vocam⁹ lationē: aut rectꝰ: aut circularis: aut ex his mixtꝰ: simplicis eni hi duo soli. Cā āt q: ⁊ magnitudies iste simplices sole: ⁊ q̄ rectꝰ: ⁊ q̄ circularis. Circularis qdē igit ē q̄ circa mediū. Rectꝰ āt q̄ sursū ⁊ deorsū. Dico āt sursū qdē eū q̄ a medio: deorsū āt eū q̄ ad mediū.

¶Prio āt volo dicere ptes totius diuersarū formarū: ⁊ icipiā sic. oia corpa nālia: ⁊ magnitudies mouēt p se motu locali. Nā. n. ē p̄cipiū motꝰ in ipsis. Et ois quidē motꝰ localis aut equalis ē aut circularis: aut cōpositus ē ex istis. Et isti duo motꝰ sūt tñ simplices: Et cā illiꝰ ē q̄ corpa simplicia sūt ista: lōgū ⁊ rotūdū. Motꝰ āt circularis ē circa mediū. Motꝰ āt eq̄lis aut ē superiꝰ: aut inferius: Et est dicere ad superius motum a medio: ⁊ ad inferius motum ad medium.

¶Cū dixit ⁊ diffiniuit corpꝰ qđ ē vniuersaliꝰ subiectoꝝ eiꝰ ⁊ declarauit ipsū ee pfectū: ⁊ q̄ mūdus q̄ ē totū ē pfectum duobꝰ modis. s. p̄m q̄ ē corpꝰ: ⁊ p̄m q̄ nihil q̄tinet ipsum: icepit loq de suis simplicibꝰ: ⁊ prio ð nobiliori eoꝝ ⁊ ē corpus qđ mouēt circulariter: ⁊ icepit ꝓponere ea ex qbꝰ apparet nā istiꝰ corpis. Esse eni eiꝰ sēsibile ē p se: ⁊ dixit (oia corpa nālia ⁊c.). i. q̄ mānifestū ē p se q̄ oia corpa nālia mouēt p̄m locū p p̄cipiū existēs i eis qđ dicit nā ⁊ corpa dicūt nālia p ipsū: ⁊ h fundatū ē sup h. s. q̄ nāz ee i rebꝰ nālibus ē mānifestū p se. Sz i hoc ē q̄stio nō pua. nā eni vt dicitur i sua diffinitiōe ē p̄cipiū i aliquo: p qđ mouet ⁊ gescit res ipsa ex se: Et vī q̄ hui⁹ prio dicat de forma: ⁊ scđo de mā. Si ergo nām ee i oibus nālibus notū ē p se: ⁊ q̄ monēs i istis corpib⁹ aliud ē a moto vt existimat: q̄ h declaratū ē i p̄cipio octaui de nāli auditu: cū declarauit q̄ oē motū p se h3 mouēs i se. Tūc corpꝰ celeste cū mouet per se aut pōt ad motū p se: necesse ē vt sit i eo p̄cipiū quo mouet p se: ⁊ q̄ illud sit aliud a moto. Sz cū h ponit: ꝓtinget q̄ corpus celeste sit cōpositū ex mā ⁊ forma: quapp ꝓtiget

vt sit gnābile: ⁊ corruptibile. Et si posuerim⁹ hāc formā i eo nō ꝓsistēte ꝓ nāz. s. formā q̄ declarat i fine. viij. phys. ñ eē ꝓ nāz: Q uō igit ꝓtigit ex diuersitate mot⁹ vt diuersē nā moti. Nā. n. moti ñ diuersat nisi pp diuersitatē sue for me: ⁊ ꝟ ñ iuēit nisi i forma exīte ꝓ nāz. U. g. q: ignis ñ dif fert a terra i motu nisi pp diuersitatē suaꝝ formaꝝ. s. q̄ ter ra ē grauis: ⁊ ignis leuis. Nō ē ergo itelligēdū ꝟ qđ dicit q̄ nā i corpe celesti ē cā mot⁹ eē formā: forma. n. abstracta nō significat nāz corpis neqz i corpe celesti ē forma nālis q̄ sit cā mot⁹ ipsi⁹ i q̄ Ari. dixit: neqz eē graue neqz eē leue. q̄ ret igit aligs q̄ si ita eēt necessario corrūpet corp⁹ celeste: aut i eo ē potētia corruptiōis. ſz nos p⁹ declarabim⁹ ꝟ eē i possibile. Et cū ita sit: ſz forte itelligēdū ē i ꝟ loco de nā q̄ ē cā mot⁹: subiectū simpler forme corpis abstracte corpis ce lestis: ⁊ ꝟ ipsū corp⁹ nō hz i se formā corpalē. ⁊ iste loc⁹ eēt fortior locoꝝ faciētiū errare opinātes q̄ corp⁹ celeste com ponit ex mā ⁊ forma: q̄ dī nō eē graue neqz leue: sic ex for ma ignis dī ignis leuis: ⁊ terra ex sua forma grauis: ꝑm ꝟ igit possum⁹ itelligē ꝟ nomē nā: q̄ dī de corpe celesti ⁊ de alijs corpib⁹ simplicib⁹: grauib⁹. s. ⁊ leuib⁹ ⁊ erit ꝟ eguo ce. Aut dicem⁹ q̄ forme abstracte ſz q̄ sunt forme abstra cte inate sūt vt q̄ illud qđ ab eis mouet sit corp⁹ neqz gra ue neqz leue: sic inate sūt vt motū ab eis sit rotūdū: ⁊ sicut inata ē forma ignis vt hēat māz ꝓpriā. Dicit igit ꝟ nomē nā ꝑm ꝟ de forma sicut dī de formis alioꝝ corpoꝝ simpli ciū. Et p⁹ pscrutabimur plus de ꝟ: ⁊ quoquo mō sit nō de bemus itelligere de nā q̄ nō ē grauis: neqz leuis: nisi nām corpis simplicis: nō nām ꝓsitā ex mā ⁊ forma: ⁊ forte ꝟ ē māifesti⁹: ⁊ iste due explanatiōes sūt ppīq̄. Et cū posuit hāc positionē dicētē q̄ nā ē prīcipiū mot⁹ ⁊ getis i oīb⁹ re bus mobilib⁹ ꝑm locū ad probandū q̄ cā diuersitatis mo tuū ſz gen⁹ aut spēm ē diuersitas nārum agētiū: ⁊ q̄ ipos sibile ē vnā ⁊ eādē nāz hīe diuersos mot⁹ ſz spēz. Incepit narrare diuersos mot⁹: ad ōmōstrādū q̄ nūer⁹ nārū dz cē ſz nūerū motuū ſz locū: ⁊ .d. (⁊ oēs mot⁹ locales aut sūt eq̄ les aut circulares ⁊c.).i. recti. D. d. (Et istiduo mot⁹ sūt ñ simplices). s. aut rect⁹ aut circularis. Deiñ reddit cāz p pter quā necessario mot⁹ simplices diuidūt i ista duo. ⁊ di xit (q̄ cā illius ē q̄ corpa simplicia sūt ista. s. lōgū ⁊ rotun dū). s. q̄ necessario diuidūt i ista duo q̄ magnitudo conti nua q̄ ē cā mot⁹ ꝓtinuatiōis diuidit ēt i ista duo. s. i rectū ⁊ rotūdū. Et ñ ē existimādū q̄ pp diuisiōez magnitudinis sup quā ē motus i ista duo diuidit mot⁹ i ista duo. s. ſz p pter diuisionē ipsi⁹ magnitudinis mote ſz ista duo. s. q̄ oē motū necessario aut ē corp⁹ rectarū dimēsionū: aut rotun darū: cū nulla dimēsio sit tertia. ⁊ iā declaratū ē i. vj. phy si. q̄ oē motū ē corp⁹ ⁊ cū oñdit mōs motuū simplicium ⁊ reddit cām pp quā sūt tot. Incepit describere motū circu larē ⁊ rectū ꝑm q̄ sūt motus nāles sēsibiles: ⁊ i corpib⁹ nā libus motis nā: nō violētia: ⁊ dixit (. Mot⁹ āt circularis est circa medīū ⁊c.). i. māifestū ē sēsui q̄ mot⁹ circularis nālis ē corp q̄ circa medīū mouet. Dixit. n. ꝟ q̄ mot⁹ circularis ē terminat⁹ nā pp termiatiōez medij. Mot⁹ āt nāles dicū tur eē termiati. Alij āt mot⁹ circularel q̄ sequūt nō sē nāles cū ñ hēant cētrū termiatū: ⁊ iō videm⁹ q̄ epicicli quos po nūt astrologi sūt falsi: ⁊ forte silr est de ecentricis ⁊ magis Motus āt eq̄lis ē supius aut iferi⁹. s. mot⁹ duoꝝ elemēto rū leuiū ⁊ grauiū: Mot⁹ eni leuiū ē rect⁹ ⁊ ad supi⁹. s. aeris ⁊ ignis: ⁊ grauiū ad iferi⁹. s. aq̄ ⁊ terre. Et qa supi⁹ ē supi⁹ nāle ⁊ iferi⁹ silr: descripsit ea ⁊ dixit (⁊ dicere ad supi⁹ est motus a medio). s. a medio mūdi: qđ ē cētrū: ad suā circū ferentiā (Et ad iferi⁹ ē motus medīū). s. a circunferentia mūdi ad ei⁹ medium quod est centrum terre. deinde aque.

¶ Itaqz necesse oēm simplicē eē lationē hāc qđē a medio hāc āt ad medīū: hāc āt circa medīū: ⁊ vī cōsequ ſz rōnez hoc his q̄ a principio. Etenim coꝝ pus perfectū est in tribus ⁊ motus ipsius

6 ¶ Māifestū ē igit q̄ ois mot⁹ simplex aut a medio aut ad medīū: aut circa medīū ē: Et hoc segit hoc qđ dixim⁹ supius q̄ corp⁹ cōpōit ex tribus mensu ris: Quapropter ⁊ motus corporis sunt tres

¶ Hoc qđ dixit māifestū ē ex positis: cū eni posuerim⁹ mo 6
t⁹ simplices eē duos. s. rectū ⁊ circularē. Et māifestū ē sen
sui q̄ mot⁹ rect⁹ nālr diuidit i duos mot⁹ ꝓtrarios: ꝟ aūt
nō vī i circulari: circularis. n. nō ꝓtrariat circulari: mani
festū ē ex his q̄ mot⁹ simplices sūt tres: ⁊ p⁹ declarabitur
tertiꝰ cū declarauerim⁹ q̄ mot⁹ circularis nō ꝓtrariat cir
culari. Deiñ testificat sup ꝟ ⁊ dicit (⁊ ꝟ sequit hoc qđ dixit
supius q̄ corp⁹ cōponit ex tribus mēsuris: ⁊ opz mot⁹ sim
plices eē tot) ꝟ qđ ꝑdiximus. s. corp⁹ cōponi ex trib⁹ men
suris. s. q̄ trinarius ē nūer⁹ pfect⁹. Igit dicet q̄ isti mo.
tus sē tres q̄ trinarius ē nūerus pfectus: ⁊ corp⁹ qđ cōpo
nit ex trib⁹ mēsuris. s. q̄ cā eoꝝ eadē ē: ⁊ ē q̄ trinari⁹ nūer⁹
pfect⁹ ē nō q̄ mēsure sūt tres īquātum mēsure: sūt motus
tres: ⁊ sic intelligendum est.

¶ Qm āt corpoꝝ hec qđē sūt simplicia hec āt cōpo
sita ex his: dico āt simplicia q̄cūqz mot⁹ principium
hūt ſz nāz: puta ignē ⁊ terrā ⁊ hoꝝ spēs: ⁊ cognata
his. Necesse ē ⁊ mot⁹ eē: hos qđē simplices: hos
āt mixtos aliqlit. Simpliciū qđē simplices ⁊ mixtos
āt ꝓpositoꝝ: moueri ātſz ꝑdominās i eis simplex

¶ Et cū corpū ꝟ qđē simplex ē: hoc qđē cōpositū ex 7
simplici. Et ē dicē corp⁹ simplex oē, corp⁹ i quo ē pri
cipiū mot⁹ nālis. v. g. ignis ⁊ tra: ⁊ silia formis coꝝ
⁊ generi. Et ēt necessario motuū: hic qđ ē simplex
hic āt cōposit⁹. Et mot⁹ corpū simpliciū simplices
⁊ motus corpoꝝ cōpositoꝝ erunt diuersi: ſz tñ
mouēt ꝑm motū corporis simplicis i eis dñantis.

¶ Cū posuit motus nāles simplices sēsui māifestos eē tres: 7
voluit demōstrare q̄ cā eē motuū simpliciū ē simplicitas
corpū mouētiū: ⁊. d. (Cū corpū ⁊c) ⁊ cū q̄dā corpoꝝ sunt
simplicia: ⁊ q̄dā cōposita: necesse ē vt q̄dā motus sint sim
plices: ⁊ q̄dā cōpositi. ⁊ dicit (ē simplex oē corpus ⁊c.). i.
oē habēs prīcipiū aliqđ i se prīcipioꝝ nālr mouētiū ꝑm lo
cū: ⁊ nō ē qđ q̄ descriptio corpis ꝓpositi ē itellecta ex ꝟ ēt
q̄ ē i se hz prīcipia plura vno. Et cū māifestū est q̄ corpa
sūt aliq̄ i qbus ñ ē nisi prīcipiū vnū tñ prīcipioꝝ mouētiū
vt ⁊ ignis: ⁊ terra: ⁊ sibi similia. s. q̄ ē sicut dixim⁹ ſz for
mas coꝝ: māifestū ē q̄ aliq̄ corpa sūt simplicia: ⁊ cū sint
corpa simplicia sūt motus simplices. Motus enim simpli
ces sē simpliciū corpū: ⁊ ꝓpositi ꝓpositoꝝ. Et q̄dā ꝓpositi
nō mouēt nālr nisi a simplici dñante ⁊ si i ipso sint diuer
sa: q̄zuis existimet p sēsū i pluribus coꝝ eē eq̄lē motum ⁊
vnū: ⁊ pōt aligs dicere fingēdo q̄ ita ē i motibus clemēto
rū. Dixit (Et mot⁹ corpoꝝ ꝓpositoꝝ erūt diuersi ſz tñ mo
uēt ꝑm motū corpis simplicis dñantis). i. q̄ motus coꝝ
erūt ꝑm nām corpis simplicis dñantis. Impossibile ē. n.
i corporibus ꝓpositis aliq̄ cōponi eq̄lr: ⁊ nos post declara
bimus. Et si eēt aliqđ cōpositū equalr ꝓtingeret q̄ aliqđ
corpus nō mouereť oīno: ſz staret iquocūqz loco ponereť
ſz staret aut supius aut iferius aut i medio duoꝝ ꝓtrioꝝ
⁊ mouereť i ceteris qđ nō iuenit. Et dixit totū ꝟ: ne aligs
fingeret q̄ ista clemēta. iiij. nō sūt simplicia: ⁊ cū mot⁹ eo
rū sit ſz ptē dñantē erit rectus ꝟ dñium abūdātis: aut erit
icuruatus: aut ad iferius: vt turbines descēdentes ex aere
ad trā: aut ad supi⁹ vt turbies ascēdētes: aut circa medīū
vt mot⁹ vētoꝝ: ⁊ ēt sūt septētriōales ⁊ dextri ⁊ sinistri: ⁊ ad
añ ⁊ ad retro. oēs. n. ⁊ isti pt ad supi⁹ ⁊ ad iferi⁹ sē ꝓpositi.

¶ Sigdē igit ē simplex mot⁹ ⁊ q̄ ē i circuitu corpis
mot⁹ simplex erit: Atqz corpis simplicis simplex
motus: ⁊ simplex mot⁹ simplicis corpis. Eteni si
cōpositi fuerit ꝑm simplex ꝑdominās: erit neces

sarium esse

sarium esse aliquod corpus simplex: quod natum est ferri circulari motu ꝑm suipsius naturam.

8. ¶ Et cū motꝰ rectꝰ sit simplex: ⁊ motus circularis sit simplex: ¶ Corpis simplicis ē motꝰ: ⁊ motus simplex hz corpꝰ simplex. Si ergo corpꝰ compositū habuerit motū simplicē erit ille motꝰ corpis simplicis dñantis i illo. Māifestū ē igit: ex his q̄ dixim⁹: qꝫ necessario ē corpus simplex: quod per naturaz eius mouetur motu circulari.

3. ¶ Et qz eadē nā ē pncipiū motꝰ vnꝰ: necesse ē vt eadē nā hēat eūdē motū ⁊ ecōuerso: ergo ⁊ qz corpꝰ simplex ē hñs eā dē nām oz vt corpꝰ simplex hēat eundē motū: ⁊ qz nāe plēs vna necesse ē vt hēant plus vno motu: corpa i qbꝰ sūt pluresvna natura oz vt hēant plus vno motu: ⁊ forte si habuerint vnū motū erit ꝑm corpꝰ dñans simplex nō ꝑm qꝫ ē ꝓpositū: Q̄ñ si cēt ita ꝓtigeret vt ꝓpositū sit simplex. Motus.n. vnius nō ꝓuenit nisi ab vna nā ⁊ hñs vnā nām necessario ē simplex. Et cū b̄ positū est sic: ⁊ ēt qꝫ motꝰ sint simplices: oz vt corpa simplicia sint hz numerū modoz motuū simpliciū. Et cū positū ē qꝫ motꝰ circularis circa mediū ē simplex necesse ē qꝫ corpꝰ qđ mouet illo motu sit simplex necessario. Aris. igit cū posuit qꝫ nā ē pncipiū motuū corpoz. ſ. motuū localiū: ⁊ posuit qꝫ corpa simplicia hñt pncipiū vnꝰ motꝰ: ꝓposita āt hñt plꝰ vna nā: ex qbꝰ declaratū fuit qꝫ corpa simplicia ñ hñt nisi motꝰ simplices: posuit ēt qꝫ cā motuū simpliciū ē eē corpoz simpliciū: Et cū b̄ dictū sit ⁊ descripti sē mōi motuū simpliciū: posuit ēt qđ segt ex his. ⁊ ē qꝫ si inuētus ē motus simplex: oz vt hēat corpꝰ simplex. i. māifestū ē ex his q̄ dixim⁹ cū motꝰ simplices sint ⁊ vnꝰ coꝝ ē motꝰ circularis: ⁊ oē corpꝰ simplex hz motū simplicē: ⁊ ois motus simplex hz corpꝰ simplex neče ē vt motꝰ circularis hēat corpꝰ simplex. Sz ñ tacuit ꝓñs istius ꝓpositiōis: qm̄ segt a ꝓti pte: ēt segt ab b̄ qđ posuit p̄cedēs ⁊ posuit ꝓñs b̄: qꝫ corpꝰ simplex hēat motū simplicē: ⁊ motus simplex hz corpꝰ simplex: ⁊ b̄ qđ segt ab b̄ qđ posuit p̄cedēs: p̄t accipi ps p̄cedētis: sic nos fecim⁹: qm̄ q̄ñ acceptū fuit cū p̄cedēti. q. p̄cedēs ꝓcluderet cōclusionē q̄sitā. Et qz ꝓpositio dicēs qꝫ motꝰ simplex ē corporis simplicis q̄ ē ps p̄cedentis: p̄t ꝺici ab aliq̄ dicente qꝫ motꝰ simplex ē corpis ꝓpositi. D. rñdēdo (Si g' in corpe ꝓposito ꝺueniat motꝰ simplex ille motꝰ erit corpis simplicis dñantis i eo). i. ⁊ q̄cūqz mō sit neče ē qꝫ ois motus simplex hēat corpꝰ simplex: aut singulare per se: aut ps ꝓpositi. Et voluit dicere qꝫ cū ꝺueniat ps ꝓpositi neče ē qꝫ ꝺueniat p se: ⁊ cū ita ē necesse ē vt nūerus corpoz simpliciū sit ꝑm nūerū motuū simpliciū. Et qz ꝺcl'o sic dixim⁹ collocat i syll'o p̄p pīq̄: narrauit illud qđ segt ex b. q. d. ipsā actu. ⁊ si nō dixit dicēdo (māifestū ē igit ex his q̄ dixim⁹ qꝫ necessario ē corpus simplex qđ p nām ei⁹ mouet circulari motu) Et iā apparuit ex ꝑmōe nr̄o quo b̄ segt necessario ex ꝓpositiōib⁹ positis. Et laboꝛauit Joānes grāmaticus ꝑm qꝫ narrauit Alfarabius i ꝺicēdo ꝓpositiōi dicēti qꝫ ois motꝰ simplex idem ꝑm spēm ē: corpis simplicis eiusdē ꝑm spēm: ex b̄ qꝫ cū i corporib⁹ diuersis ꝑm spēm ꝺueniat vnus motꝰ spē. U. g. qz i aere ⁊ igne ꝺueniat vnus motꝰ i spē. Silr fingit de terra ⁊ aq̄. Quapp nō segt vt ois vnus motꝰ i spē hēat vnū corpus in spē ꝓpriū. Et b̄ qđē qđ dixit nō ē ita. Motꝰ.n. ignis cēt idē cū motu aeris si mouerēt ad cūdem locū spē: qz iā dcm̄ ē qꝫ motꝰ vnꝰ spē ē. g ad locū vnū spē est. Locus āt ignis necessario differt a loco aeris: ⁊ ideo si aer poneretur in loco ignis descenderet ad inferius. Simīliter de motu terre ⁊ aq̄. ſ. qꝫ specie differunt in se ꝓpter diuersitatem suoꝝ locoꝝ.

¶ Violētia qdē. n. cōtigit eo qđ motu moueri q alteriꝰ: ꝑm nām aūt ipossibile. Si quidez vnus vniuscuiusqz motus qui ꝑm naturam simplicium.

6. ¶ Et ēt q̄m possibile ē vt aliq̄ corpꝰ moueat motu accidētali. Māifestū ē igit qꝫ i alio corpe sit motꝰ nālis: Ita qꝫ ipose ē vt illi⁹ corpis sit nā ēt aliꝰ motꝰ.

¶ Cū posuit qꝫ motꝰ circularis sēsibilis i corpe celesti circa mediū ē simplex nālis. Q̄ñ seq̄r ex ēt corpis simplicis: voluit affirmare hāc demōstrationē q̄m aligs pōt dicere forte ē iste motꝰ i b̄ corpe accidētaliter: tñ ē vnū elemētoꝝ. iiij. q̄re dixit rñdendo (māifestū ē qꝫ si aligs motꝰ ꝺueniat i aliq̄ corpe accñtaliter necesse ē qꝫ i aliquo corpe sit nālis ita qꝫ il lud corpus si hēat alū motū nālē). ⁊ cū q̄ttuor corpa hēant motū nālē ꝑter circularē: necesse ē vt sit nālis alij corpi: ⁊ b̄ oñdit p suū ꝑmonē dicētē (⁊ ēt possibile ē vt aliqđ corpꝰ ⁊c). i. qꝫ iste motꝰ circularis si existimet eē i hoc corpe accñtaliꝛ ita qꝫ sit ignis aut aer: māifestū ē qꝫ neč̄iū ē vt ꝺueniat nāliꝛ in alio corpe carente alio motu nāli: cū sit ipossibile i simplici corpe duos motꝰ eē nāles: Et qz vnūq̄qz istoꝝ elemētoꝝ hz motū nālē: māifestū ē qꝫ si motꝰ circularis sit i aliq̄ illoꝝ accñtaliꝛ qꝫ necessariū ē vt nāliꝛ sit i qnto corpe: ⁊ iste modꝰ demōstrationis post affirmabit hz qꝫ existimo. Et voluit ꝓbare sic qꝫ iste motꝰ aut erit i b̄ corpe nāliꝛ aut accñtaliꝛ. posito vnū eē elemētoꝝ: igit cū sit aut nāliꝛ: aut accñtaliꝛ: si nāliꝛ neče ē vt i corpe simplici sint duo motꝰ nāles. ergo accñtalis ⁊ si accñtalis neče ē vt i alio corpe sit nālis: ita qꝫ i illo corpe nō sit aliꝰ motꝰ nālis: quapp necesse ē vt sit aliꝰ corpꝰ qntū

¶ Adhuc si q ꝑter nām contrarius ei q ꝑm naturā ⁊ vnum vni ꝛrium. Necesse q̄m q circulo simplex: si non erit ꝑm nāz lati corporis ꝓpter naturā ipsius eē. Si igit ignis aut aliqđ aliud taliū ē circulo latū ꝛria q̄ ꝑm nāz ipsi⁹ latio erit ei q i circuitu. Sz vnū vni ꝛrium. Que āt sursū ⁊ deorsū inicē cōtrarie.

10. ¶ Et etiā motꝰ nālis ꝛrius ē motui accidētali: Et regula ē maria vt vnū nō hēat ꝛriū nisi vnū. Et qꝫ motꝰ circularis ē simplex. Si ergo iste motꝰ nō nālis ē i corpe moto: necesse ē ipm eē accidētalē. Hoc qđē corpꝰ qđ mouet hoc motu circulari: aut ē ignis aut ē aliꝰ corpꝰ alioꝝ corpoz similiū igni: Igit erit motꝰ: ergo motꝰ nālis ꝛrius ē motui circlari. Et iā dixim⁹ supius qꝫ vnū ē ꝛriū vni. motꝰ ergo ad supi⁹ ē ꝛrius motui ad inferiꝰ: nō ꝛrius motui circulari.

10. ¶ Hec ē alia demōstratio p̄t demōstrationē p̄dictā: demonstratio āt ꝓria fūdata ē sup duas ꝓpositiōes: Quaꝝ vna ē qꝫ motꝰ circularis ē simplex. Scda āt ē qꝫ ois motꝰ simplex ē corpis simplicis: ⁊ ex eis ꝓcludit qꝫ motꝰ circularis necessario ē corpis simplicis ꝑter corpa mota recto motu. Hec āt demōstratio fūdabat sup b̄ qꝫ iste motꝰ cirularis necessario ē nālis alicui corpi: aut alicui elemētoꝝ. iiij. aut corpi qnto Si alicui corpoꝝ. iiij. U. g. igni vt dicūt antiq erit accñtalis igni: qm̄ si nō cēt accñtalis ꝓtigeret vt hēt duos motꝰ contrarios. ſ. motū ad iferi⁹ ⁊ ad supi⁹: ⁊ iā dictū qꝫ ē vnū cōtrariat vni: Et cū accñtalis ē vnicuiqz. iiij. necessario est nālis corpi qnto: ⁊ b̄ māifestū ē ex ꝟbis magistri: q̄zuis sint difficilia: ⁊ q̄si ista ꝓbatio est ad affirmādū ꝓpositionē minorē sūptā i syllogismo prio. ſ. qꝫ i corpe celesti ꝺueniat motus nālis circularis: ⁊ ꝓpositio maioꝛ ē cōis duob⁹ syllogismis. ſ. qꝫ libz motꝰ nālis simplex oz hēre corpus simplex ꝓpriū. Sz i hac ꝓbatiōe ē ābiguitas nō pauca: qz ipse posuit qꝫ motꝰ q̄ mouet corpꝰ si nō ē ei nālis ē ex nām. Deide posuit qꝫ illud qđ ē ex nām ē i vltio egressiōis. Sz pōt aligs dicē qꝫ motus circularis ē isti corpi accñtalis: sicuti ē igni ⁊ aeri. ⁊ corpꝰ illud ē ignis vel aer: ⁊ ꝑm istā ꝓtrietatē qđ ē mediū nō sequtur positiōi sue i corpe moto motu recto: vt vnū hēat cōtrariū plusq̄z vnū: nisi sit positū i vltio remotiōis vel distātie: ⁊ pp b̄ vī qꝫ motꝰ circularis corpib⁹ motis motu recto ē medi⁹ iter motū nālē ⁊ Ō nām: qz lapis molēdini sic dcm̄ est i sedo de auditu nāli hz duos motꝰ ex nāz ad sursū: ⁊ ē ꝓtra veracē ⁊ circularē ⁊ ē q̄si medi⁹ iter duos motꝰ. Et nos dicim⁹ qꝫ ex isto ꝑmōe appet qꝫ iste motꝰ corpib⁹ motis motu recto nō ē neqz nālis neqz ex nāz. Nā si fuisset ex nāz seq̄r qꝫ vni esset ꝓtrariū plusq̄z vnū: qz illud qđ ē ex nām vnicuiqz eoꝝ est ꝓtrariū nāli. Q nia cū posuit qꝫ oēs motꝰ simplices istis coꝝ

poꝛib⁹ q̄tuoꝛ sē ꝺnij: qꝛ ista coꝛpoꝛa sūt cōtraꝛia: oꝛ q̄ si aliqs istoꝝ motuū simpliciū iueniaē i alio coꝛpe cui nō ē nālr vt sit ꝺ nām: qꝛ qñ ē nāle ꝺrio suo ē cōtrariū, suo motui nāli. Et qñ verificauit b̄ de motib⁹ simplicib⁹ ptinētib⁹ istis q sē simplices ⁊ vn⁹ vni nō abierit qn ꝓꝓoꝛtio negeē ei ꝼz nāz. si āt cōtra nām oꝛ vt vni⁹ sint plura ꝓtraꝛia. ⁊ si ē ꝼm nām ne cessariū ē coꝛpi simplici ieſſe duos mot⁹ qō ē ipossibile. ſDo tus āt circularis aeris ignis ⁊ aq̄ ꝺr equoce qꝛ est circularis coꝛpibus rectis nō coꝛpi rotūdo: ⁊ ꝓꝓ b̄ nō ē ꝓꝓrietas alicui q̄tuoꝛ coꝛpoꝛ bñs ꝓtraꝛiū nāli: nec ipsa ē nālis sicut seq̄ bar ex sermōe hīto de motu simplici ꝓꝓortiōato q̄tuoꝛ coꝛ poꝛib⁹. ⁊ ꝓꝓ hoc posuit Aꝛ. i ꝓꝓositiōib⁹ qs posuit ad māi festationē hui⁹ scie q mot⁹ circularis ē simpler. i. q motus elemētoꝛ circulr nō ē simpler neq̄ circularis: ⁊ ista ē qō gra uis. Usñ ſPtholome⁹ ꝓcedit vel asserit qꝛ i celo sē spe quaꝛ poli sē pfoꝛati qō ē ipoſe: qꝛ ipossibile ē q aliud moueaē cir cularīr ꝼz nāz nisi spera: ⁊ ista bz cētꝝ ⁊ duos polos: cētꝝ qꝛ i loco vno moueē nālr: polos qꝛ moueē ꝼz vnā dispositiōez Et b̄ mānifestū ē q planete sē ptes coꝛpis rotūdi: nec mouē tur motu locali p se. s. variādo locū sic oꝛ eē q epiciclū opi naē. Et hac ꝓbatiōe vsus ē sicut pz i assertiōe mioꝛis ꝓpo sitiōis prie demfatiōis. nā ꝓpositio maioꝛ i illa figura dice bat q glibz motus nālis bēret ꝓpriū coꝛp⁹ nāle. Et pōt ali qs dicē q nō ē remotū qn iste mot⁹ p nāz isit vni elemētoꝛ. Mānifestū i illo ſmone qō seqē q vnū coꝛp⁹ nāle bēat duos mot⁹ nāles. ⁊ vīr⁹ hui⁹ loci bz vī p syllogiſmū ad ipoſe: cui⁹ cathegoꝛica ꝓposita ē ex duob⁹ syllogiſmis: ⁊ ꝓꝓ b̄ posuit p positiōes ⁊ icepit a ꝓpositiōe maioꝛi q̄ est i vno duoꝝ syllo giſmoꝝ cathegoꝛicoꝝ ꝺcludētiū ipoſe dicēs. (Dico āt ēt q mot⁹ nālis ē ꝓtra motū accītalē) ⁊ iste syllus sic ꝓpōiē. Coꝛ p⁹ motū motu recto moueē motu circulari accītali. s. eē nāz Et oi motui accītali ꝺnī ē mot⁹ nālis. Cōcludit ex b̄ q circ laris ē ꝓtrari⁹ nāli i coꝛpe moto. Et qñ adiūgeē ad b̄ q coꝛ p⁹ motū motu recto bz motū rectū accītalē accītalis ē ꝺni⁹ nāli q ē i ipso. s. vn⁹: seqē ex b̄ q vnū bēat ꝺniū plusq̄z vnū qꝛ mot⁹ ñ nālis alicui⁹ istoꝝ coꝛpoꝝ ē nālis ꝺrio illius coꝛpis Et qñ recoꝛdat⁹ fuit ꝓpositiōis maioꝛis vniuſ duaꝝ figura rū cathegoꝛicaꝝ. assūpsit ꝓpositiōis cui⁹ ꝺtradictoꝛia ē va ad quā formā ducit syllus ad ipoſe: ⁊ ꝺrit q i canōe maioꝛi ē q vnū vni ē ꝺniū: ⁊ canon maioꝛ appellaē prīa pbia. Et qō ꝺrit q motus circularis ē simpler ñ ē ꝓpositio q̄ sit ps syllī ad ipoſe hic positi: ꝼz posita fuit illa ꝓpositio vt cognoscere mus p eā q mot⁹ de q̄ ꝺrit b̄ ē simpler: ⁊ q mot⁹ sensibilis elemētoꝝ circularis non ē simpler: ⁊ q circularis de eis ꝺr equoce. Et postea posuit ꝓpositiōes qb⁹ vult vti i isto syllo ad ipoſe: ⁊ ꝺrit (Si iste mot⁹ nō ē nālis i coꝛpe moto erit ac cītalis) ⁊ hec ē hypothetica syllī ad ipoſe. ⁊ postea posuit ꝓpositiōes q̄ iuncte isti ꝺdictoꝛie vel ꝺrie ꝺcludūt ipoſe: ꝺ rit (Coꝛp⁹ qō moueē isto motui: aut erit ignis: aut aliqō coꝛ poꝛ simiūū igni) ⁊ vult p sūia q̄ moueē motu recto: ⁊ ꝺrit. (Erit g⁹ motus nālis ꝺrius motui circulari). i. qñ aliqō coꝛ poꝛ motoꝛ motu recto ex necessītate ꝺr bñe motū rectū nā lē: ⁊ cū ita sit oꝛ vt bēat motū nālē ꝓtrariū circulari: ꝓptēa q motus accītalis rectus i ipso ē ꝓtrarius nāli: oꝛ q vnius sint plura ꝓtraꝛia: qō ē ipoſe: ⁊ b̄ significauit ꝼmōe suo dicē do q vnū vni ē ꝓtrariū. D. d. (Erit g⁹ mot⁹ surſū ꝓtrari⁹ mo tui ꝺorsū. mot⁹ āt circularis ñ habebit ꝓtrariū). i. ꝓꝓ istud i poſe qō seqē: ⁊ cū mot⁹ circularis ñ bēat cōtrariū ñ ē possī bile i istis coꝛpib⁹ q moueāt motu circulari accītalr: ergo qō mouebiē eo ē motū nālr: ⁊ ē coꝛp⁹ qntū: Et hic est alius syllus quē adūrit syllo ad ipoſe: ⁊ vī syllus hypotheticus ⁊ ē añcedēs cōtradictoꝛiū falsi: ꝓns āt ē q motus surſū ē ꝓtra riꝰ motui ꝺorsū. s. si ponimus q istud coꝛp⁹ sit ignis aut ecōuerso q̄ sit ꝼra. D. tacuit suā itētionē qō ē ꝓns añcedētis qō mānifestauit dicēs q circularis nō ē igni neq̄ alicui mo toꝝ motu recto: neq̄ naturalis neq̄ contra naturam.

¶ Si āt alteꝝ ē coꝛp⁹ aliqō latū circulariter p̄ natūrā: erit aliquis ipsius aliūs mot⁹ ꝼz naturam: hoc autem impossibile. Siquidem. n. qui surſum ignis erit aut aer: si autem qui ꝺorsum aqua aut terra:

¶ Si ergo aliud coꝛp⁹ p̄ter ista coꝛpa p̄dicta moue tur circulariter ꝼm accīs: necessario bz aliū motuz nālē: qō ē ipoſe. Erit. n. aut mot⁹ ad supi⁹: ⁊ tūc erit aut ignis aut aeris. Aut motus ad inferius: ⁊ tunc aut aque aut terre. ii.

¶ Cū declarauit q ipoſe ē vt iste mot⁹ circularis sit alicui⁹ coꝛpoꝝ simpliciū recti mot⁹: neqꝝ nā neqꝝ accītc. ⁊ pōt aliqs ꝺicere q ē accītalis alij coꝛpi p̄ter ista coꝛpa mota motu re cto: ⁊ oīno nō erit nālis coꝛpi moto ꝼm circulū. b. n. possibi le ē poni i loco ꝓpositiōis minoꝛis dicētis i p⁹ demōstratio ne q iste motus. i. circularis ē nālis coꝛpi nāli: Q. ñ pōt ali qs ꝺicere q ē ei accītalis siue sit vnum elemētoꝝ siue aliud. Aut nālis ita q sit vnū elemētoꝝ. iiij. Et cū prīmā posuit de mōstrationē icepit ꝺestruere istos tres mōs ꝓfirmādo suam demōstrationē: ⁊ ꝺcīt tres demōstratiōes ꝓtradicētes istis modis. ⁊ q̄dā eoꝝ sicut ꝺirimus auferūt ꝺubitationē ꝓtigen tē i mioꝛi ꝓpositiōe: ⁊ q̄dā i maioꝛi p⁹ demōstratiōis p quā ꝓbauit qntū coꝛpus cē. Scōm b̄ ergo itelligēdus ē hic loc⁹ nō q q̄libz istaꝝ demōstrationū sit sufficiēs p se. prīa. n. de mōstratio ꝺat q iste mot⁹ circularis ꝺz eē coꝛpis nālis nā: ⁊ oīa q̄ ꝺirimus post ex trib⁹ ꝼmōib⁹ sūt ꝓfirmātia ꝼmū ser monē. Cū ergo ꝺirit (si ergo coꝛpus aliud p̄ter ista ⁊c). vult ꝺicē si aliqs ꝺirit q iste mot⁹ pōt eē accītalis alij coꝛpi p̄ter ista q̄ recte moueē necessario ꝓtiget vt b̄ coꝛp⁹ bēat motū nā lem p̄ter motū istoꝝ. iiij. coꝛpoꝝ: ꝼz b̄ ē ipossibile. Nō. n. est mot⁹ rectus nālis: si nō ꝓsideret a nobis q mot⁹ circularis sit nālis: nisi aut ad supius: aut ad iferius. Si ad iferius: ne cessario erit aut aqua: aut terra. Si ad supius erit mot⁹: ne cessario aut ignis aut aer. Si ergo iste motus erit accītalis alicui coꝛpi ipossibile ē vt sit aliud ab vno istoꝝ elemētoꝝ.

¶ Sed adhuc ⁊ prīmā necessariū eē talē lationē. p fectū. n. prī⁹ natura ipfecto. Circulus āt pfectū est Recta āt lica neqꝝ vna: Neqꝝ. n. que ifinita: bēret n. vtiqꝝ finē ⁊ terminū. Neqꝝ finitaꝝ vna: oium. n. erit aliqd extra: augeri. n. cōtigit quācūqꝝ. Itaqꝝ si qdē prioꝛ mot⁹ prioꝛis nā coꝛpis: q āt i circuitu prī oꝛ recto. Qui āt i recta simpliciū coꝛpū ē. Etenim ignis ad rectū surſū ferē. Et terrea coꝛpa ꝺeoꝛsum ad mediū. necesse circularē motū alicui⁹ simpliciuz esse coꝛpoꝛū. Mixtoꝝ enī lationem ꝺicebamus ꝼm predominans in mixtura simplicium. iz.

¶ Et ēt mot⁹ circularis ē prīm⁹ mot⁹ motuū neces sario. Perfectū. n. ⁊ cōpletū ē āte ꝺimiutū: ⁊ ē prī⁹ eo prioꝛitate nature. Et q circulus ē pfectioꝛ figu rarū: Sz lineaꝝ equaliū nll'a ē perfecta siue finita si ue ifinita. Si āt ifinita erit ꝺiminuta nō pfecta: nō n. bz cōplemētū neqꝝ finē. Perfectū. n. bz cōple mētū ⁊ finē. Si finita ēt erit ꝺimiuta cū bēat ptinēs. Quapropter possibile ē eā augeri in oēm ptē: ⁊ cre scere: Et ēt reuertamur ⁊ ꝺicam⁹ q si prīm⁹ mot⁹ ē naturalis prio coꝛpoꝛi. Et mot⁹ circularis ē prici piū mot⁹ equalis simplicibus coꝛpib⁹. vt ē ignis va dēs ad supi⁹ equaliter: ⁊ terra ꝺescendēs ad iferi⁹ s. ad mediū. Et necessario erit mot⁹ circularis quo rundā coꝛpoꝛū simpliciū. Et iā ꝺirimus supi⁹ q coꝛ pa cōposita sē ꝼz coꝛp⁹ simpler erñs ⁊ dñans i eis. iz.

¶ Hec ē alia demōstratio p̄dicta: ⁊ vult ꝺeclarare q mot⁹ circularis ē nālis coꝛpi moto b̄ motu: ⁊ icepit ꝺicere (⁊ etiā motus circularis ⁊c). i. q motus circularis ē prioꝛ ꝼm nāz i oībus motib⁹ nālib⁹. D. ꝺcīt cām p quā ꝺeclarabaē hec p positio ꝺicēdo. (Perfectū. n. ⁊ cōpletū ⁊c). i. q mot⁹ circu laris ē prīmus oīum motuū. nā ē pfectus ⁊ alius motus ꝺi minutus

mínut⁹: ⁊ qđ ẽ pfectũ ẽ pri⁹ diminuto g⁹ mot⁹ circularis ẽ pri⁹ recto. Et cũ b ꝓpõ dicẽs q⁹ mot⁹ circularis ẽ pfect⁹: ⁊ rect⁹ diminut⁹ ñ ẽ mãifesta ꝑ se: icepit declare eã. ⁊ dixit (q⁹ circularis ẽ pfectior figura ꝫ). i. q⁹ mot⁹ circularis ẽ pfectior motũ ꝓpri⁹. n. ẽ corpi circulari: ⁊ qđ ẽ circulare ẽ pfecti⁹ figura ꝫ: ex qđ⁹ ꝓtigit q⁹ mot⁹ circularis ẽ i eo qđ ẽ pfectionis figure: ⁊ qđ ẽ pfectionis: ẽ pfecti⁹: ergo mot⁹ circularis ẽ pfectissim⁹ motũ ⁊c. ⁊ cũ sit ꝓpõ dicẽs q⁹ circulare ẽ pfecti⁹ ꝫ figurã recte i cepit declare eã dicẽdo. (Lineaꝫ ãt eq̃liũ nlla ẽ pfecta ⁊c). i. q⁹ corp⁹ circulaꝫ differt a recto qđ ẽ finitũ: ⁊ ipossibile ẽ i eo addition. corp⁹ ãt rectaꝫ dimẽsionũ ẽ diminutũ siue finitũ siue nõ. D. icepit declare b dicẽdo (q̃n si ifinitũ eẽt diminutũ nõ pfectũ ⁊c.) ⁊ ꝓpõ ulti⁹ ꝟmõis ẽ in scda figura: ita. Oẽ corp⁹ ifinitũ nõ hꝫ cõplemẽtũ nꝫ finẽ. Et oẽ corp⁹ pfectũ hꝫ cõplemẽtũ ⁊ finẽ ergo. Corp⁹ ifinitũ nõ ẽ pfectũ. D. d. (Si finitũ eẽt erit diminutũ ⁊c). i. ⁊ posuerim⁹ corp⁹ rectaꝫ dimẽsionũ finituꝫ ñ erit finitũ nisi ꝓp corp⁹ ꝓtimẽs ipm exteri⁹ g⁹ possibil ẽ additio i eo inq̃ztũ corp⁹: ⁊ oẽ i q̃ possibilis ẽ additio ẽ diminutũ: ⁊ qđ ẽ diminutũ nõ ẽ pfectũ. Corp⁹ igit rectũ ẽ ipfectũ: ⁊ oẽ b qđ affirmauit i corpe recto: itelligẽdũ ẽ ꝑ negationẽ i circulari. Corp⁹ n. circulare vꝫ nullo mõ posse recipe additionẽ ⁊ marie ex sua ꝓpinquitate: q̃re ẽ pfectũ. Et difficile ẽ imagiari corp⁹ circulaꝫ ifinitũ nisi ex pte supficiei extrisece: ⁊ ipe p⁹ declabit q⁹ corpus circulare ipossibile ẽ vt sit ifinitũ ex pte supficiei extrisece: ⁊ vlr qđ b appet pricipalr ẽ q⁹ corp⁹ rectũ ẽ diminutũ ex his oibus mõis: ⁊ q⁹ rotũdũ ẽ pfectũ ex pte ꝓcaua: ⁊ ẽ dubiũ i gibbolita te. Et cũ declauit q⁹ mot⁹ circularis ẽ prim⁹ motuũ i nã: icepit declare ex b illud qđ itẽdebat declare. ⁊ ẽ q⁹ mot⁹ circularis eristit hꝫ nam i corpe qđ mouet eo. ⁊. d. (ẽt reuertamur ⁊ dicamus). Iste ꝟmo ẽ q̃si sylls hypotheticus hꝫ tñ posuit i ci⁹ ꝑcedẽti maiorẽ ꝓpõnẽ q̃ pt cẽ ꝑ se in sylo cathegorico: ⁊ ab eo cõcludit qõ q̃ ꝓpõ maior ẽ. Mot⁹ prim⁹ ẽ nãl⁹ prio corpi: q̃n q̃ huic ꝓpõi fuerit adiũcta b alia. s. q⁹ mot⁹ circularis ẽ prim⁹: erit ꝓclusio q⁹ mot⁹ circularis ẽ nãlis. Alia ãt accepta i ꝑcedẽte faciũt pfectũ ꝑcedẽtẽ ꝑ se in sylo hypothetico facto ⁊ cõfirmato ꝑ locũ a digniori. i. Si mot⁹ circularis ẽ prior nãlr motu recto. Et mot⁹ recti eristit nãlr i corpib⁹ simplicib⁹. Tunc multo forti⁹ mot⁹ circularis eristit i corpe simplici: ⁊ b ñ cõtingit posteriori motui. s. recto: nisi q: iueniẽ i eo ex ꝑcedẽte: ⁊ iõ locus iste ẽ necessari⁹ in precedẽte ⁊ posteriori nãliter. Et cum dixit (iã diximus supius q⁹ corpa cõposita ⁊c.) dixit muniendo se ab aliquo dicẽte q⁹ motus simplices iueniunt in corpib⁹ cõpositis: ⁊ hoc iã dicebat superius: sicut dixit.

¶ Ex eis qdẽ vtiqz mãifestũ q⁹ nata ẽ q̃dã sba corpis ꝑter eas q̃ hic cõsistẽtias diuiniorꝫ ⁊ priorꝫ haꝫ oium.

¶ Q̃m igit hoc corp⁹ aliud ẽ i alia sba ꝑter ista corpa que nobis vicinant ⁊ ẽ sba ⁊ corp⁹ volubile ⁊ glioſuz. ⁊ ẽ primũ istoꝝ corporꝫ manifestũ est.

¶ Manifestũ ẽ ex demstatiõib⁹ ꝓdictis q⁹ b corp⁹ celeste nꝫ est vnũ eloꝝ q̃uoꝝ: nꝫ factũ ẽ nꝫ cõpositũ ex eis: sed ẽ alia nã ꝑter istas nãs: ⁊ ẽ corp⁹ diuinũ: nõ. n. gnãt nꝫ corrũpit vt declatũ ẽ in pbicis ⁊ vt declabit b. Quapp ẽ primũ corporꝫ simpliciũ ⁊ cõpositoꝝ cũ sit ignãbile: ⁊ icorruptibile: ⁊ ꝟm ptẽ ⁊ ꝟm totũ Alia ãt q̃ sũt sub eo sũt gnãbilia. aut ꝟm totũ: aut ꝟm ptem.

¶ Et vtiqz sigs adhuc accipiat oẽz eẽ simplicẽ motũ aut ꝫ nãz: aut ꝑter nãz. Et eũ q alij ꝑter nam: alteri ꝟm nam: quale q surſũ ⁊ q deorsũ passi sũt. hic. n. igni hic ãt terre ꝑter nãz ⁊ ꝫ nãz. Quare necariũ ẽ circulatoez motũ q̃m h⁹ ꝑter nãz alteri⁹ cuiusdã eẽ ꝫ nãz.

¶ Et si aliqs dixerit q⁹ ois mot⁹ aut ẽ nãl: aut accñtalis. Mot⁹ ãt nãlis qbusdã corpib⁹ erit accñtal alicui alij corpi. v. g. ascẽsus ⁊ descẽsus. Mot⁹ ãt ad supi⁹ ẽ nãl alicui corpi ⁊ accñtal alicui. Ignivo nãlis: terre vo accñtal. Sili⁹ mot⁹ ad iferi⁹ terre nãlis igni accidẽtal. Necessariũ ẽ dicer: ⁊ cũ mot⁹ circularis ẽ accũ tal hís corpib⁹ nõ ẽ dubiũ qn sit nãl alicui corpi.

¶ Hec ẽ demstatio ꝟrta ad verificãdũ motũ circularẽ eẽ nãlez corpi moto ꝑ ipm: ⁊ ẽ ꝓpositio minor prie demstatiõis ſuper quã sustẽtat i b loco: ⁊ appet ex ea q⁹ ẽ demstatio ꝟm ꝓfessionẽ aduersarij: nõ qz ẽ demstatio in se: ⁊ nõ ẽ ita q̃n nõ idurit ipm nisi tali mõ q⁹ si fuerit ꝓfessus ꝓtigeret ꝓclusio: q̃n mãifestũ ẽ q⁹ aduersari⁹ oino cõfitebit. D. Igit (si aligs dixerit ⁊c). i. si aligs dixerit q⁹ ois mot⁹ aut ẽ nãlis aut accñtalis: ⁊ ꝓfessi fuerimus. seqret q⁹ in q̃libz modoꝝ motuũ erit mot⁹ nãlis ⁊ alij eẽ nam. U. g. qz i motu ad supi⁹ ẽ nãle ⁊ accñtale: ⁊ silr ẽ i motu ad iferi⁹. D. d. (Et mot⁹ q ẽ nãlis qbusdã ẽ accñtal alij corpori). i. cũ posuerit iste dns aliã ꝓpõnẽ eẽ ꝓcessaz a nob: ⁊ ẽ q⁹ vn⁹ mot⁹ spẽ nãlis alicui corpi erit accñtalis alij: ⁊ econuerso. U. g. q⁹ mot⁹ ad supi⁹ ẽ accñtalis terre ⁊ nãlis igni. Silr motus ad iferi⁹ terre nãlis ⁊ igni accñtalis. D. d. (Necessariũ ẽ nobis dicere q⁹ cũ mot⁹ circularis ⁊c). i. ⁊ cũ dicẽs confessus fuerit istas ꝓpões ꝓtiget ei iq̃ztũ motus circularis ẽ vn⁹ motuũ simpliciũ q⁹ si alicui corpi fuerit accñtalis. U. g. igni aut aeri aut alij corpi: necesse erit q⁹ alij corpi sit nãlis. Jã. n. posuimus q⁹ ois vn⁹ mot⁹ spẽ si fuerit accñtal alicui corpi ẽ nãl alij: q̃uis magr nõ posuerit nisi quersũ: ꝟ tñ itẽdebat dicere quersũ. Cũ. n. positũ fuerit q⁹ ois mot⁹ nãlis alicui corpi necessariũ ẽ vt in alio corpe sit accñtal. s. in eodẽ mõ motuũ ꝓmget necessario ꝑ locũ a digniori q⁹ si mot⁹ accñtal fuerit in aliq̃ corpe q⁹ sit nãlis i alio: ⁊ si nõ: ꝓtiget vt spẽs motuũ eẽt hꝫ accidẽs tñ. nõ nãlr oino: qđ ẽ ipossibile: nãle. n. ẽ prim⁹ accñtali. et Auicẽna renuit hãc ꝓpõnez: ⁊ dixit q⁹ noluit ipsã ꝓcedẽ: ꝟ eẽ motus circularis i corpib⁹ motis recte ꝟm accñs: q̃n itelliget ex accñte mot⁹ ꝟri⁹ motui nãli: ꝓtiget vt idẽ hẽat plã ꝟria vno vt dicit Aris. ⁊ iõ videm⁹ q⁹ ꝓfesse iducit istã demstationẽ. s. q⁹ si ꝓcessũ ẽ aduersario q⁹ i corpib⁹ motis recte ẽ mot⁹ circularis accñtalr: ꝟpropõ ãt dicẽs q⁹ mot⁹ accñtalis qbusdã corpib⁹ necessariũ ẽ vt sit nãlis alii corpi credet vlr: cũ ꝓfessum fuerit q⁹ ignis i circuitu mouet ꝟm accñs: silr aer: ⁊ iõ ꝓfessa hac ꝓpositiõe quã renuit Auic. cõtiget q̃situ. Et forte itẽdebat Aris. ꝑ motũ accñtalẽ vlius ꝓdicto. i. oppositũ cẽntiali: nõ ꝟriũ nãli. Motus. n. ꝟrius nãli nõ iuenit nisi i aliq̃ q̃uoꝝ corporꝫ simpliciũ: oppositꝫ ãt cẽntiali iuenit in plib⁹ corꝫ vno. Ignis. n. ⁊ aer mouent in circuitu. s. q⁹ mot⁹ coꝝ ẽ cõpositꝫ ex recto ⁊ circulari: ⁊ cũ fuerit positũ hui⁹ accñs: segt vt visũ ẽ motum circulare eẽ nãle corpi circulari. ꝟpropositio aũt dicẽs q⁹ motus accidẽtal corpi alicui necessario erit alicui corpi: ẽ vera. Nãle n. in aliqua spẽ necessariũ ẽt vt sit prim⁹ accñte: ⁊ ipossibile ẽ vt posteri⁹ sit sine priori: ⁊ q⁹ aliqđ sit accñtalr ⁊ nũq̃z cẽntialr: ꝟ tñ nõ videm⁹ q⁹ circulare sit in aliquo accñtalr. Quapp nõ ẽ verũ q⁹ ois mot⁹ nãlis sit accidẽtalis alij corpi: ⁊ quersuz ẽ verũ nisi itelligat ex accidẽte oppositũ cẽntiali.

¶ Adhuc ãt sigdẽ ẽ circularis alicui⁹ latio ꝟm nam. Palã qđ erit vtiqz aliqđ corp⁹ simpliciũ ⁊ prioꝝ corporꝫ qđ natũ ẽ quẽadmodũ ignis surſũ: ⁊ terra deorsũ: ⁊ illud circũferri ꝫ nãz. Si ãt ꝑter nãz ferũt lata circũ ꝫ piseriã. Mirabile oino irrõnabile solũ ẽ cõtinuũ hũc motũ ⁊ sẽpiternũ erñtẽ ꝑter nãz. Videt. n. i alijs citissime corrupta q̃ ꝑter nam. Itaqz sigdẽ est ignis qđ circũferet quẽadmodũ aũt qdã. Nihil min⁹ ipsi ꝓeter naturã motus est iste q̃ qui deorsũ. Ignis enim motũ videmus esse a medio ꝟm rectam.

¶ Et ẽt si mot⁹ circularis sit nãlis. Mãifestũ ẽ q⁹ aliqđ corp⁹ prioꝝ simpliciũ mouet motu circulari nãli: sicut ignis mot⁹ ad supius: ⁊ terre mot⁹ ad iferi⁹. Si ergo corpa mota motu circulari nõ mouent nisi accidẽtaliter. Hoc ẽ mirabile ⁊ extra rõnẽ oino. s. vt motus accidẽtal tñ sit cõtinu⁹: ⁊ etern⁹: ⁊ ifinit⁹. Sz visus testat ꝟriũ. videm⁹. n. res accidẽtales corrũpi et

finiri cito. Et ēt si illud qō circulariter mouet ē ignis: vt qdā dicūt: accidētalis ē ei. Videmus.n.qz motus ignis est ascendere equaliter ad superius.

15 ¶Hec ē demōstratio quīta oñdēs motū circularē eē nālē. ⁊ dixit (Et ēt si mot⁹ circularis ⁊c).i. ⁊ b manifestū ē qñ ois motus simpler ē ppri⁹ corpi simplici. esse aūt motū circularē nā lē ipse declarat in b loco dicēdo. (Si igit corpa mota motu circulari ⁊c).i. ⁊ ipossibile ē vt iste motus sit accidētal' corpi rotūdo. Declaratū ē.n. in libro pdicto qz iste motus ē cōtinuus ⁊ ppetu⁹: ⁊ ipossibile ē ꝓtinuū ppetuū eē accidētalē. Deiñ oñdit ipm eē ꝓtinuū p sēsū: ⁊ dixit (⁊ visus testat ⁊c).i. celū nō vidēt corruptibile nz cōsuptibile p sensum. Hec āt ē de ꝓpōnibus de qbus dicit Albumaser qō nō iducūt ad prie certitudis ordinē: sz tñ nullus sensus ꝺdicit eis neqz rō. D.d. (Et ēt si illud qō mouet motu circulari ⁊c).i. ex b appet qz ipossibile ē vt b corp⁹ qō mouet circulariē sit ignis: qñ si eēt ignis eēt mot⁹ circularis ei accñtal'. Mot⁹.n. ignis nālis ē ascēdē supi⁹: ⁊ i eodē corpe ñ sūt duo mot⁹ nāles cū ñ hēant nisi vnā eādē nāz.

¶Propter qō ex oib⁹ vtiqz his aligs sylogizās credet: qz ē aliqō pter corpa que hic: ⁊ circa nos: alterū segregatū. tāto honorabiliorē habēs naturā: qnto qdez plus elōgatum est ab his qui hic.

16 ¶Et habēs rōnē pōt ex oib⁹ pdictis rōcinari: qz aliud corpus ē: pter illa corpora imutātia ⁊ ꝓtinētia nos separatū ab eis: cui⁹ natura nobilior ē naturis eoz sz suā remotionē ab eis: ⁊ elongationē ei⁹ sup ipsam.

16 ¶Idest bñ possūt illi qbus inatū ē itelligere: rōnes ꝓgregare in oībus istis vnā rōnē ex qua cōtingit necessario (qz est aliud corp⁹ pter corpa q̄tuor cuius nā ē nobilior ⁊c).i. qz ē pri⁹ eis nāliter ꝓterminās ea sm lōgitudinē. i. qz nā ei⁹ ē glosior eis sz remotionē in loco. qz remotio duaz nārū abiuicē in lba ē sicut remotio eaz in loco. Quapropter videm⁹ qz vilius corū ē terra: ⁊ nobilius ē ignis. Et nō tñ ela succedūt sibi in b sz ēt in corpibus celestib⁹. Unde Aristo. in libro de animalibus dicit qz natura lune similis est nature terre.

¶Quoniā aūt hec qde supponunt: hec aūt ex dictis ostēsa sūt: manifestū qz neqz levitatē neqz grauitatem hz corp⁹ totū. Opz aūt supponere qd dicim⁹ graue ⁊ qd dicim⁹ leue. Nūc aūt sufficiēter vt ad p̄sentē necessitatē: diligēti⁹ aūt iterū cū cōsiderabim⁹ de suba ipsoz. Graue qdē igit sit qō ferri natū ē ad medium. Leue aūt qō a medio. Grauissimū aūt qō oībus substat deorsum latis. Levissimuz aūt qō oībus supferī superlatis. Necesse aūt oē qō ferī deorsū: aut sursuz: aut levitatē habere: aut grauitatez: aut ambo. Non ad idem aūt. Adinuicem eniz sunt grauia ⁊ levia: puta aer ad aquam: ⁊ ad terram aqua.

17 ¶Manifestū ē ergo ex ꝓpositionib⁹ pdictis: ⁊ ex his demōstratiōibus. qz primū corpus volubile qō circulariter mouet: neqz hz grauitatē: neqz levitatē. Qua propter videt rectū declarare graue ⁊ leue que sunt. Et dissererе in eis sm necessitatē in hoc loco ab eis. Demōstrātia aūt sufficiens ⁊ perscrutatio abūdans erit in futuro cū note fuerint substātie coz. Ponat ergo qz graue sit descendēs ad mediū: ⁊ leue ascendens a medio. Et ponamus grauissimuz descēdens sub oībus descendentibus ad iferi⁹. Et levissimū qō super oia ascendētia eleuat. Cū igit ita est: omne corpus p̄cedēs ad superi⁹: aut inferi⁹ necessario habz grauitatē seu levitatē: aut ābo nisi: nō eodē mō: sed in respectu: sic in respectu aeris ad aquā: ⁊ aq̄ ad terraz. 17

¶Cū declarauit qz nā corpis qō circulariter mouet differt a nā corpoz q̄ recte mouent: vult mō declare q̄ nā ē ei⁹: declarādo eā eē nām neqz graue neqz leue: ⁊ qz corpa nō diuidunt tñ in illa duo opposita vt existimat: sz in tres alias nās: graue: leue: ⁊ nz graue nz lene. Ut ē in sibijs q̄ nō sūt inate dici cē i altero ꝺrioz. U.g. lapis neqz dicit eē loquēs: neqz mutus: et puer neqz dicit sapiēs: neqz isipiēs. Et cū hoc non bñ appet quousqz declatū sit qd sit graue ⁊ qd sit leue. Incepit pri⁹ describere eas postqz demōstrauit qz ex sermōibus pdictis apparet b. i. ex eis q̄ declata sūt qz ipossibile ē: qz illud qō circulariter mouet moueat recte: ⁊ ex illo qō post dicet: qz leuia et grauia mouent recte. ⁊ dixit (manifestū ē ergo ⁊c).i. manifestū ē qz corpus circulare neqz ē graue neqz ē leue: qñ qñ adūctū fuerit ei qō declatū ē: ⁊ qz nō mouet neqz ad sursuz: neqz ad inferi⁹: ⁊ qz illud qō hz grauitatē aut levitatē mouetur his duob⁹ modis: ꝓcludit in sēa figura: qz corp⁹ circulare neqz ē graue neqz leue: ⁊ iō dixit post (visuz ē nobis eē rectū: graue ⁊ leue declarare que sūt).i. qz hoc nō declabit anteqz notū sit q̄ sūt graue ⁊ leue (⁊ dicemus in eis sm necessitatē ⁊c).i. qz in hoc loco nō logmur de diffinitionibus coz nisi qō mō sufficiet. Perscrutari aūt de eis ⁊ dicere opiones antiquoz de suis substātijs erit in quarto tractatu isti⁹ libri. D.d. (ponamus mō qz graue ē descēdens ad mediū ⁊ leue ascēdens a medio) ⁊ hec descriptio vlis videtur graui ⁊ leni simplr. s. igni ⁊ terre: ⁊ grauі ⁊ leui in respectu. s. aeri ⁊ aq̄. Aqua.n. grauis ē in respectu aeris ⁊ leuis in respectu terre: ⁊ iō si eēt in cētro mūdi. s. in loco terre nāli moueret ad cōcauitatē aeris. Silr aer ē grauis i respectu ignis leuis i respectu aque. Aqua ergo collocat sub descriptiōe grauis vno mō: ⁊ sub descriptiōe leuis alio modo q̄uis magis abūdat in eo grauitas. Est.n. grauis in duob⁹ locis. s. ignis ⁊ aeris: ⁊ leuis in loco terre. Silr ⁊ aer collocat sub descriptiōe grauis: ⁊ leuis: sed descriptio leuis dñatur in eo. ē.n. leuis i duob⁹ locis terre ⁊ aque: ⁊ grauis i loco ignis. Et itelligēdū ē ex descriptiōe grauis ⁊ leuis nām q̄ inata ē ad mouēdū ad mediū: vel a medio. s. habitū ⁊ formā: ex qua ꝓcedit b opatio: ⁊ si hoc nomē grauitas ⁊ levitas nō dicant vulgariter nisi de accidēte. D. descripsit graue ⁊ leue alia descriptiōe. ⁊ dixit. (Et ponam⁹ graue ⁊c).i. describim⁹ ēt graue qz ē illud qō grauitate ꝓcedit oia grauia ⁊ residet sub oib⁹ descēdētib⁹ ad iferi⁹. i. gescit sub eis. Hec qdē descriptio ē accepta ex gete in loco ppio: pria āt ex motu. ⁊ cū dixit. (residet sub oībus) ē descriptio grauis simplr. s. terre. Aqua. n. non residet sub oībus. Silr cū dixit. (Illud qō ꝓcedit oia grauitate) ē descriptio grauis simplr: ⁊ ēt vī qz b descriptio cōtinet in se etiaz duas descriptiōes quaz altera ē illud quo ꝓcedit ⁊ altera residet. D. ēt dedit duas descriptiones leuis simplr ⁊ dixit (illud qō ꝓcedit leuitate). i. oia leuia. D.d. qō elevat sup oia ascendētia supius: ⁊ forte itēdebat cōpositionē vnā ex duab⁹ vt eēt manifestior: nō qz ex vtraqz ꝓprietas eēt cōiuncta grauі. ita qz faceret vnā descriptionē. D.d. (Si igit ita ē: oē corp⁹ vadēs ad supi⁹ ⁊c.) ⁊ hoc qō dixit: manifestū ē qñ b descriptio cōuenit sup se sicut inatū ē descriptiōib⁹: qñ si graue ē, illud qō ad iferi⁹ descēdit necessario: oē descēdēs ad iferius ē graue: ⁊ silr si leue ē illud qō ascēdit ad supius necessario. oē ascēdēs ad supius ē leue: ⁊ si simpler: simpler. ⁊ si i respectu: in respectu. silr de grauі. Quapropter dixit (nō eodē mō sz in respectu ⁊c). i. ⁊ cū direrim⁹ qz oē descēdēs ē graue nō ē itelligēdū eodē mō s. graue simplr: sz itelligēdū ex eo illud qō itelligēdū ē de descēsu. Si igit descēsus simplr: graue simpliciter: ⁊ descēsus in respectu: ⁊ ēt graue in respectu. ⁊ de ascēsu ⁊ leui similiter.

¶Qō āt circūferī corp⁹ ipossibile hre grauitatē aut levitatē ē. Neqz.n. sm nām nz pter nām cōtigit ipsi moueri ad mediū vl a medio. Scōz nām qdē.n. nō ē ipsi q̄ i rectū latio. vna.n. erat vniuscuiusqz simpliciū Quare erit idē alicui sic latoz. Qō si pter nām ferat Sigdē q̄ deorsū pter nām: q̄ sursū erit sz nām. Si āt

q̄ sursum

q̄ sursū p̄ter nām. q̄ deorsū ꝑm nām. ¶Posuim⁹ enīz ꝺriaz cui altera p̄ter naturā: alterā eē ꝑm naturā.

18 ¶Manifestū ergo mō ēt q̄ corp⁹ rotūdū nō hz gra uitatē neqz leuitatē. Impossibile ē. n. moueri ad me diū nz a medio motu nāli: nz motu accītali. Motus n. equal nō ē ei nālis qm̄ nō ē ꝓpr⁹ nisi corpib⁹ simpli cib⁹. Si ergo mouereť eo motu erit cū illo corpe idē. Et si corp⁹ rotūdū mouereť motu accidētali. Aut eēt mot⁹ ei⁹ ad iferi⁹ mot⁹ accidētal: ⁊ mot⁹ ei⁹ ad supius mot⁹ nālis. Aut mouereť ad supi⁹ motu accidēta li: ⁊ ad iferius motu nāli. Et iā dirim⁹ cū alter motuū ꝺriorꝫ fuerit natural: ⁊ alter erit accidētalis necessa rio. Et corp⁹ rotūdū nō hz aliqđ ꝺriū oino.

18 ¶Lū declauit q̄ oē leue aut graue mouet: aut a medio: aut ad mediū: iā declaratū erat q̄ corpus rotūdū nō mouet neqz er medio: neqz ad mediū: neqz nāliter: neqz accītalit: ꝓcludit er hoc q̄ corp⁹ rotūdū neqz ē graue neqz leue. ⁊ dixit (Manifestū ē mō ⁊c.) D. ꝓpalauit minorē ꝓpositionē cū maior eēt iā declata. D. icepit determiare eā ⁊ dixit. (Mot⁹. n. equalis ⁊c). i. cā in hoc ē q̄ mot⁹ rect⁹ nō ē ei nālis: qm̄ ille mot⁹ nō ē nālis nisi alicui corpi simpliciū. s. el'oꝝ. i. qm̄ iste mot⁹ nō ē ni si nāe corpoꝝ elemētariū nec nāe corpis rotūdi. D. dedit rōez dicēdo (si ergo mouereť hoc motu eēt idē cū illo corpe). i. q̄ si hoc corp⁹ rotūdū mouereť motu recto nā: eēt corp⁹ rotūdū idē cū illo corpe qđ nāliter mouet illo motu: eēt ergo corpus rotūdū vnū el'oꝝ quatuor qđ est impossibile. Un⁹. n. mot⁹ in spē nō ē nisi vni⁹ corpis in spē. Et cū declauit q̄ impossibile est corp⁹ eqle rotūdū moueri motu nāli ⁊ recto. Incepit destrue re sc̄dāz ptē ⁊ ē q̄ ēt impossibile ē moueri motu recto extra nām s. violēter: ⁊ dixit (si ergo corp⁹ rotūdū mouet motu accītali ⁊c). i. si hoc corp⁹ rotūdū mouet recte extra nām: ⁊ simplr extra nām: aut erit iste motus ad iferi⁹ extra nām: quapp necessario ꝓtinget vt ⁊ motus ei⁹ nālis eēt ad supius. ⁊ tūc eēt necessario aut ignis: aut aer: qđ ē impossibile. D. ēt dixit (aut mouet ad supius ⁊c). i. si motus eius ē ad supius: necessario eēt acci dētalis: vt eēt motus ei⁹ ad inferi⁹ nāliter: q̄ ꝓpter tunc erit aqua ⁊ terra. Et cū posuit q̄ cū ponereť q̄ haberet vnū motu um istorū motuū accidētaliter cōtingeret vt oppositus motus eēt nālis: fecit remorari illud ex quo appet hoc ⁊ dixit. (Et iā p̄dirimus q̄ alter motuū ⁊c). i. ⁊ iā p̄dirimus ⁊ appet ex potē tia nostri sermonis: q̄ qm̄ posuerimus alterū duoꝝ motuū ꝺriorū simpliciū in aliquo corpe nāliter cōtingit q̄ alter sit acci dētalis in eo: ⁊ si nō cōtigeret duos motus eē in eodē corpe nā liter: ⁊ iā posuit in sermōe predicto q̄ impossibile ē duos mot⁹ esse nāles in corpore simplici. Et ītētio ei⁹ er ista ꝓpositiōe nō ē nisi eius quersa dicēs: q̄ cū in aliquo corpe posuerim⁹ alte rū duoꝝ ꝺriorū eē accidētalē necesse ē vt alter sit ei nālis: ⁊ b cōuersio magis ē occulta q̄z pria. ¶Dōt eni aliqs dicere nō ē remotū vt in corpe rotūdo sint duo motus recti ⁊ simul accīta liter. s. motus ad supius: ⁊ motus ad iferi⁹: ⁊ nālis sit ei circu laris. Et cū subiteller it hoc Arist. dixit (⁊ corp⁹ rotūdū nullū ꝺriū hz oino). i. si aliqs duoꝝ motuū rectoꝝ eēt in eo accidē taliter oporteret vt corp⁹ in quo ē nāliter eēt ꝺriū: ⁊ nos decla rabimus q̄ corpus rotūdū non hz contrarium.

¶Qm̄ aūt in idē ferunť totū ⁊ ps ꝑm naturā puta to ta terra ⁊ puus bolus. Accidit aūt primū qdē neqz le uitatē habere ip̄m neqz grauitatē: nz vnā. Aut vtiqz ad mediū aut a medio posset ferri ꝑm suuipsi⁹ naturā Deinde q̄ impossibile moueri eo q̄ ꝑm locū motu: aut sursū: aut deorsū detractū. Neqz. n. ꝑm naturā cōtin git ipsi moueri motu alio: nz p̄ter nām: nz ipsi. nz pti 19 cularū nulli. Eadē. n. rō de toto ⁊ partibus.

¶Et ēt locus terre toti⁹ idē ē cū loco mot⁹ ptiū ei⁹. A. g. tota terra ⁊ vna globa mouenť ad eūdē locum. Et cū sint ꝑm q̄ dixim⁹: nō ē dubiū: q̄ corp⁹ rotūdū neqz hēt leuitatē neqz grauitatē oino. Nā si hret gra uitatē aut leuitatē possibile eēt ip̄m moueri a medio: vel ad mediū. Manifestū ē eē q̄ corp⁹ rotūdū primū impossibile ē moueri motu locali: neqz ad supius: neqz ad iferi⁹. Neqzalio motu accidētali: nz ꝑm totū nz ꝑz ptes. Sermo. n. de toto ⁊ pte idē ē: sic iā dixim⁹ supi⁹

¶Quia fundamētū demōstratiōis q̄ corp⁹ rotūdū nō hz graui 19 tatē neqz leuitatē ē sup duas ꝓpositiōes. Quarū altera ē q̄ corp⁹ rotūdū nō mouet neqz a medio neqz ad mediū. Alia āt ē q̄ illud qđ ita mouet ē aut graue aut leue. Et iste sūt iā de clarate rōne: vult declarare minorē sensu ⁊ rōne: ⁊ fundamē tū ē sup duas ꝓpositiōes. Quarū altera ē itelligibilis. i. illud q̄ loc⁹ toti⁹ corpis grauis ca leuis idē ē ⁊ ptis: ad qđ eni mouet graue cū fuerit extra centrū. illuc mouereť terra tota si eēt extra suū locū. Nā aūt ptis corpoꝝ similiū eadē ē cū nā toti⁹ diffinitiōe: ⁊ cū sit eadē diffintiōe eadē ē forma: ⁊ cū eadē fōa eadē actiōe ꝓueniēte ab illa fōa. Si igit actiōes ꝓueniētes a graui ⁊ leui sūt isti duo motus: necesse ē vt sic ꝓueniāt a pte sicut a toto. Sc̄da aūt ꝓpositio ē accepta a sensu: ⁊ ē q̄ nec ap paret in ptib⁹ corpis rotūdi motus neqz a medio: neqz ad me diū: ergo neqz leuitas: neqz grauitas. ⁊ ē nō i ptib⁹: ergo neqz in toto (⁊ cū sint ꝑm q̄ dixim⁹ nō ē dubiū ⁊c). i. ⁊ cū sit corp⁹ celeste ꝑm hoc. s. q̄ ptes ei⁹ non videnť moueri a medio neqz ad mediū: manifestū ē q̄ neqz ē graue neqz ē leue. D. d. (Nā si hz grauitatē aut leuitatē possibile eēt ⁊c). i. possibile esset in isto lōgo tpe vt ptes ei⁹ viderentur moueri vel a medio vel ad mediū: quapp nō hz grauitatē neqz leuitatē. Et stelle cadētes nō sūt celi vt cristīnāt qdā. Stelle. n. celi note sūt nō trāsmuta biles: ⁊ si stelle caderēt a celo diminuerenť in isto longo tpe: ⁊ post diceť de cā calefactiōis solis q̄ nō seq̄ť vt oē calefaciēs sit ignis: ⁊ Alexāder ꝑz q̄ T hemisti⁹ narrat de eo dicit q̄ Ari sto. dixit ꝑm hūc sermonē opponēdo ⁊ ꝺicēdo dicētibus celū delatū sup totū: ⁊ q̄ si hoc nō eēt: caderet. Rndēdo q̄ si esset ita oporteret q̄ in isto lōgo tpe caderēt ei⁹ ptes. Quoniā igit corpa celestia nō sūt vnū ꝗtuor el'oꝝ bñ manifestū ē ex isto ser mone. Q ō aūt nō sūt cōpositā ex eis vt plures antiquorū pu tabāt mānifestū ē ex hoc: qm̄ si eēnt: eēt mot⁹ eorū aut ad supi⁹ s. ignis: aut ad iferi⁹. s. terre. Oē. n. cōpositū tēdit ad locū ptis dominātis. Et ēt si esset in loco necessario haberet cōtinēs ipz extrinsecum. cum hec sit natura loci.

¶Silr āt rōnabile existiare de ipo: ⁊ q̄ igēitū: ⁊ icorruptibile: ⁊ iaugm̄tabile: ⁊ ialt̄abile: ¶Dropt fieri qdē oē gn̄abile er ꝺrio ⁊ sbcto quodā: ⁊ corrūpi silr suppo sito quodā ⁊ a ꝺrio in ꝺriū: quēadmodū i primis dcm̄ ē ꝑmoib⁹. ꝺrioꝝ āt ⁊ latiōes ꝺrie. Si āt huic nihil ꝺ riū ꝓtiget cē: eo q̄ circulationi alicui nō est ꝺrius mo tus. Recte videť natura futurū igenitū ⁊ icorruptibi le eremisse a ꝺrijs. Inter ꝺria. n. gn̄atio ⁊ corruptio.

¶Et oz nos dicē q̄ corp⁹ gl'osū nō ē factū: nz gn̄a- 20 tū ab aliquo: nz cadit sb corruptiōe: nz recipit augm̄ tū: nz diminutionē: nz alt̄ationē: nz aliquā trāsmuta tionē. Oē. n. gn̄abile nō gn̄at nisi ab aliquo ēte ei ꝺ rio: nz corrūpit i suo ꝺrio. Et iā dixim⁹ q̄ mot⁹ ꝺrioꝝ corpoꝝ sūt ꝺrij. Et cū ita sit nullū ꝺriū hz corp⁹ pri mū. Nullū. n. ꝺriū motū hz mot⁹ circularis. Cōsul ta igit bene fuit natura cū fecit hoc corpus gl'osum nō generabile: ⁊ remouit ip̄m a ꝺrijs. Generatio. n. ⁊ corruptio necessario sistūt in ꝺrijs.

¶Lū declauit q̄ corp⁹ qđ circulr mouet ē nē gnte. qm̄ nā mo 20 uēs circularit ē alia a nā. s. mot⁹ eql: ⁊ declat ip̄z: nz graue: nz leue. vult ēt oñdē q̄ ñ ē gn̄abile: nz corruptibile: nz augmēta bile: nz diminuibile: nz trāsmutabile: nz alt̄abile alt̄atiōe passi

ua. Et dirit(nz gnābile ab aliq)ꝛ nō dirit nz gnābile simplr: qm̄ b ē dīa int opinātes q̄ b corp⁹ ē creatū a p⁹ cā:ꝛ opinātes ip̄z eē primā cāz.ſ.q̄ oītes eē primā cāz opināt ip̄z nō eē gnābile simplr:ꝛ oītes q̄ ē cātū a p⁹ cā:opināt q̄ ñ ē gnābile ab alio. Et q̄ ſi diceť eē gnābile a nllo ꝛ i nllo tpe bñ poſſet b iſtitui:ꝫ vocē ꝛ ꝫ trāſūptionē:gnābile vo ē termiatū tpe:ꝛ gnābile ab aliq̄:ꝛ b nomē gnātiōis ē vulgariť q̄ Ariſ. vult re mouē a celo. Et itellit p trāſmutatione q̄ ē trāſmutabile trib⁹ mōis:ꝛ itell'it p alťatione:alťatione quā ſeq̄ť gnātio ꝛ corruptio. Alťatio.n.q̄ ē illuiatio nō ē ipoſſibil'. Et cū dirit b. icepit ponē ꝓpōnes ex qb⁹ b appet.(Oē.n.gnābile nō gnāť niſi ab aliq̄ ente ei ꝺio.)ꝛ b ꝓpo ē vera i gnātiōe ſimplici ꝛ cōpoſita.ſ.i gnātiōe q̄tuoꝝ ſimpliciū corpoꝝ abiuicē:ꝛ i gnātiōe cōpoſitoꝝ ab eis. Sz cōpoſitū ē eis ꝺriū ex qb⁹ cōponiť:ſic medium ꝺ ꝺriū extremis ꝺrijs ex qb⁹ cōponiť:ꝛ b erit qñ cōponiť a p̄mis ꝺrijs ꝛ fuerit p̄ia cōpoſitio ñ mediāte aliq̄ cōpoſito:vt cōpoſitio mineraliū:ꝛ plāťaꝝ q̄ ñ fiūt a ſeie:ſz ab eis:ꝛ gnātio aialiū:q̄ p putrefactionē gnāť. Cōpōiť āt a p̄mis ꝺrijs mediāte ſēdo cōpoſito:vt gnātio ſāguis a pane ꝛ mēbroꝝ a ſāguine:ē ei ꝺriū ex q̄ fit ꝑm q̄ media q̄ ſē iter extrēa ꝺria ꝺrianť ſe abiuicē:cū iter extrēa fuerit pl'a vno medio:ſic ꝺrietas colorū q̄ ſē iter albū ꝛ nigꝝ adiuicē. Manifeſtū ē igiť ſiue i cōpoſitis ſiue i ſimplicib⁹ q̄ oē gnātū gnāť a ꝺrio.ꝛ b affirmať p inductoꝝ ꝛ rōnē. Gnāns.n.ſilis ē gnāto ꝛ ꝺriū ci ex q̄ fit gnātū:ñ enī agit i mā gnāndi niſi i q̄ntū ē ꝺriū. Si g⁹ illud ex q̄ ē gnātio eēt ſile gnāto: nō poſſ gnāns agē i māz gnāndi: nihil.n. agit in ſuū ſile ſz in ꝺrio. Deiñ poſuit ꝓpōnē ſcdaz:ꝛ dirit(ꝛ iā ꝺixim⁹ q̄ mot⁹ ꝺrioꝝ corpoꝝ ſūt ꝺriū).i. q̄ motus ꝺrioꝝ corporū ſimpliciū ē ꝺrius:ꝛ nō ē dubitādū cū cōcludanť ex his duab⁹ ꝓpōnibus q̄ꝝ iſte nō ꝓpalauit b.q̄ mot⁹ oīs gnāti ſimplicis ē ꝺri⁹ motui ei⁹ ex q̄ gnātū ē. Si ergo mot⁹ alicui⁹ corpis nō hz ꝺriū. ergo nz illud corp⁹ hz ꝺriū:ꝛ cū nō hz ꝺriū. ergo neqz eſt gnābile nz corruptibile. Quapp dirit p⁹(ꝛ cū ita ſit corp⁹ primū nō hz ꝺriū oīno)nō.n. uiot⁹ circularis hz motū ꝺriū.i. declatū ē ex ſuo ꝑmōe. nō q⁹ b ſit manifeſtū p ſe. D. d.(Bñ ꝙſulta fuit nā cū poſuit ꝛc.)ꝛ inuit p b q⁹ impoſſibile eēt b gnātio ꝛ corruptio:ſi ñ eēt corp⁹ ñ gnābile vl corruptibile. Hoc ē ꝙſiliū primū ex opatōe nē. Cōſiliū āt ſcdz ē q⁹ cū voluerit facē corp⁹ nz gnābile nz corruptibile: neqz fecit ei ꝺriū: neqz gnāuit ip̄z ex ꝺrio:q̄ſi hēret ꝺriū corrūpet ip̄z oīno. quapp neče ē vt oē gnābile ſit corruptibile. Et ex hoc appet bñ q⁹ corp⁹ celeſte nō ē cōpoſitū ex mā ꝛ foꝛa:ſic ſē q̄tuoꝝ corpa ſimpliciū:ꝛ q⁹ ē ſimpler. foꝛe.n.q̄ ſūt in mā ꝺrie ſūt:ꝛ ſi eēt foꝛa i mā ſine ꝺrio:tūc nā ocioſe ageť cū iſta mā nō ſit aliq̄ pō oīno. In mā.n.nō ē pō niſi apud ſepationē ei⁹ a foꝛa. Si igiť ſuba māe ē in pō:ꝛ fuerit aliq̄ mā cui⁹ pō nū q̄z erit ad actū:iſta pō ē ocioſa:ꝛ ſuperflua. Et ſi nō eēt gnātio ꝛ corruptio ñ ſtaret opatio iſti⁹ vtutis.ſ.potētie. Opatio.n. iſti⁹ potētie q̄ ē ex ea q̄ ē abſciſſio ex acuīe gladij:ē gnātio ꝛ corruptio. Si ergo iſta potētia eēt ſine gnātiōe ꝛ corruptiōe:cōtingeret vt aliquod ens eēt ſine actione ꝓpter quā fuit ens:qđ eſt ipoſſibile.

¶ At vo ꝛ augmētabile oē augeť a cōnāli aduenīēte ꝛ reſoluto i māz. Hunc āt nō ē er quo factū ē. Si āt ē ꝛ iaugmētabile ꝛ icorruptibile:eiuſdē itellect⁹ ē ſuſcipe:ꝛ ialťabile eē. Eſt qdē.n. alťatio mot⁹ ꝫz q̄le. Qualis āt hītus qdē ꝛ diſpōnes nō ſine his q̄ ꝫz paſſiones fiūt trāſmutatiōib⁹. puta ſanitas:ꝛ lāguoꝝ. Scōz paſſionē āt q̄cūqz trāſmutāť phiſicoꝝ corpoꝝ: hūtia oia ꝛ augmētū ꝛ decremētū puta aialiū corpora ꝛ partes ipſorum:ꝛ plantaꝝ ꝛ ſimiliter elementorum.

zi ¶ Etiā oē qđ augeť:ꝛ oē qđ corrūpiť nō augeť niſi ex aliquo hōgeneo qđ ferť i ip̄z. Diminuiť ergo patū ad corruptionē i ſua mā. Corp⁹ āt gliſū ñ ē ex aliquo oīno. Et ſi nō recepit augm̄tationē ꝛ additionē ꝓpter hoc ēt ñ accipit trāſmutatōez:nz lationē. Trāſmutatio āt ē mot⁹ q̄litatis. Et qualitates hūt diſpōnes ꝛ foꝛas: q̄ nō ſūt ſine alteratōe actiua v.g. ſanitas ꝛ egritudo. Et viſū ē q⁹ oē corpoꝝ nālū alteratōe alterať p quā recipit additōez ꝛ diminutionē:ſic corpa aialiū:ꝛ ptes coꝝ:ꝛ corpa plāťaꝝ:ꝛ ptes coꝝ. Sil'r alteratio elemē torum mutatorum adinuicem

¶ Cū declauit q⁹ corp⁹ celeſte ñ recipit gnātionē nz corruptionē:qꝛ ñ hz māz:nz hz ꝺriū: vult declare q⁹ nz augmētū nz diminutionē:nz iuuētutē:nz ſenectutē.ꝛ dirit.(Oē qđ augeť ꝛc) i. oē qđ augeť ꝛ diminuiť ñ augeť nz diminuiť niſi ꝓp nutrimētū Nutrimētū āt oz eē hōgeneū cū nutriēdo cū i ipo alťať. Qua ꝓp nutrimētū vltimū rei oz eē cēle i ſpē cū mā ci⁹ er q̄ fit ꝓpi q̄. v.g. qꝛ ſāguis ē mā aialiū ꝛtigit vt ſit nutrimētū ꝓpiquum (diminuiť ergo qđ ꝓpatū ē corruptiōi).i. q⁹ ſi nutriēdū nō fuerit ꝓpatū corruptiōi augmētabiť ꝓp nutrimētū aduenīēs: ſi āt fuerit ꝓpatū corruptiōi diminuiť p ipſa ela donec diſſoluiť in māz er q̄ cōponiť aut in mās. D. declauit q⁹ corp⁹ celeſte ñ hz hōgeneū.ꝛ dirit.(Corp⁹ āt primū gliſū nō ē ex aliq̄ oīno.) i.ꝛ oē hōgeneū alicui inēxtū ē alťatio ꝛ trāſmutatio i ſba alteri⁹ nō ē hōgeneū niſi ꝓp nāz cōez ill': ſz corp⁹ celeſte nō hz māz ꝛ ꝑt itelligi q⁹ nutrimētū aliq̄ mō oz eē ſile:ꝛ aliq̄ mō ꝺriū. Sz corp⁹ celeſte nō hz ꝺriū. Et cū declauit q⁹ nō recipit augmētationē nz diminutionē qđ itēdebat p lationē niſi ſit erroꝝ ſcriptura. Incepit narrare q⁹ ñ recipit trāſmutationē.ꝛ dirit(ꝛ ſi non recipit augmētationē ꝛ additionē ꝓp b ñ recipit translationē: trāſmutationē: nz lationē:ꝛ itelligit p trāſmutationē mutationē q̄litatū eriſtētū i eo q̄ꝓp dirit(nz lationē)ꝛ nō qꝛ ñ recipit augmētationē ñ recipit trāſmutationē: ſz ꝓp cāz ꝓp quā nō recipit augmētū ñ recipit trāſmutationē ſ q̄ꝓp ſtā cām ñ recipit trāſmutationē. D. icepit oñdē modū er q̄ appet q⁹ nō recipit trāſmutationē.ꝛ dirit(trāſmutatio ē mot⁹ q̄litatis ꝛc) i. ñ recipit trāſmutationē qꝛ trāſmutatio ē mot⁹ i ꝑdicamēto q̄litatis. gnā āt ꝑia q̄litatū ſē ſine alťatiōe vt gen⁹ qđ ē aiatū in eo qđ iaiatuꝝ ꝛ gen⁹ qđ oī pō nāl'ꝛ gen⁹ qđ ē i q̄ſtitate inēxtū q̄ſtitate ñ trāſmutať nz alťatiōe. Alťatio ſi ē niſi i hāte ſubm. Corp⁹ āt celeſte ñ trāſmutať oīno i q̄litatib⁹ q̄ fiūt p alťatōez. Illuiatio āt ꝛ ſilia ſibi er q̄litatib⁹ q̄ ñ fiūt p alťationē ñ ē ipoſſibile.ꝛ ꝛō dirit(i q̄litatib⁹ tñ ſūt diſpōnes q̄ ñ ſūt ſine alťatōe) ſ. quoꝝūdā.ſ.q̄tuoꝝ genꝝ notoꝝ.q̄ꝓp nō ē itelligēdū p translmutationē i b loco trāſmutationē q̄ fit ſine tpe q̄ itrat i caplm relatōis vel illuiatōis. D. d.(Et viſū ē q⁹ oē corp⁹ corpoꝝ nāliū ꝛc).i.ꝛ teſtať q⁹ alťatio ē er ꝺditiōib⁹ augmēti ꝛ diminutionis.qđ nos videm⁹ q⁹ oē qñ augeť er corpib⁹ aialiū ꝛ ptib⁹ corū ꝛ corpib⁹ plāťaꝝ ꝛ ptib⁹ eaꝝ nō augeť nz diminuiť niſi ꝑ alterationē:ꝛ b nō ē tū i cōpoſitis ſz ēt i ſimplicib⁹:qđ appet ex eis qꝛ nō trāſmutāť adiuicē niſi ꝑ alteꝝ. Cōcludiť ergo ex iſtis q⁹ oē gnātū ꝛ oē augmētatū alterať alterationē paſſiua.ſ.a q̄litatib⁹ actiuis:q̄ ſūt calor ꝛ frigus:ꝛ hūidū:ꝛ ſiccū:ꝛ ſūt vnū q̄ tuoꝝ genꝝ q̄litatis:ꝛ b ergo ipoſſibile ē eē i corpe celeſti:ꝛ ſili⁹ q⁹ ſeq̄ť b vt ſanitas:infirmitas:iuuētus:ꝛ ſenect⁹:ꝛ oia accñtia aialiū ꝓueniētia ab iſtis q̄litatib⁹.ꝛ ēt ipoſſibile ē in eo eē mutationē qualitatū que fit ꝑ alterationē:ꝛ ipoſſibile vt i eo ſp ſit vt figura. qualitates āt quarū alteratio nō ē ꝺdictio ꝑm ſuum eē nō eſt poſſibile: vt ſint in eo ꝑm mutationem ꝛ ꝑm eſſe.

¶ Itaqz ſigdē circulare corp⁹ nz augmētū hīc ꝛtigit nz decremētū rōnabile ꝛ ialterabile eē. Qđ gdē igiť ſēpiternū ꝛ nz augmētū hūs nz decremētū:ſz iſenescibile:ꝛ ialterabile:ꝛ ipaſſibile ē primū corpoꝝ ſigs ſuppoſitis credit ex dictis māifeſtū ē. Vť āt ꝛ rō appenti b⁹ teſtificari: ꝛ appentia rōni. Oēs.n. hoies de dijs hūt eriſtiationē. Et oēs eū q ſurſū deo locū attribuūt ꝛ barbari ꝛ greci qcūqz putāt deos. Palā vt imortale imortali coaptatū ſit. Impoſſibile.n. alr. Sigdez igiť ē aligd diuinū quēadmoduz ē:ꝛ nūc dcā de p̄ia ſba corpoꝝ: dicta ſūt bñ. Accidit āt hoc ꝛ ꝑ ſēſū ſuffi ciēter vt ad hūanā dicere fidē. In oi.n. ꝑterito tpe ꝫz

traditam

traditā iuicē memoriā: nihil vī trāsmutatū: nz ꝑm totū extremū celū: neqz ꝑz ptē ipsi⁹ ppriā nullā. Ut ā ⁊ nomē datū cē ab ātiqs vsqz ad tps pns hoc mō cristimātib⁹: quo qdē ⁊ nos dicim⁹. Nō. n. semel nz bis sed infinities opz putare easdē opiones aduenisse ad nos. Propi qō tāḡ alio quoda exīte prio corpe ꝓter terrā: ⁊ ignē: ⁊ aerē: ⁊ aquā: Ethera appellauerūt supremū locū a currere semp sempiterno tpe ponēties denominationē ipsi. Anaxagoras aūt ytī hoc nomen nō bene. Nominat. n. ethera ꝓ igne.

zz. ¶Et ēt si corp⁹ rotūdū nō recipit additionē neqz diminutionē. dignū est vt nō recipiat nec trāsmutationē neqz alterationē. ¶Cū igit corp⁹ gloriosuz ē pmanēs sp pp hoc ēt nō recipit additionē: neqz diminutionē: neqz ipz itrat senect⁹: nz recipit passiões. Et hoc bñ manifestū ē ex eis q̄ dixim⁹: eis q̄ voluerunt credē ⁊ suscipe ⁊ cōsiderare ppōnib⁹ ⁊ syllogismis ꝓdictis. Et sup ea rō testat visui ⁊ visus rōni. Oēs .n. homes cōuenerūt in hoc q̄ hoc corp⁹ gloſum pri mū: ē loc⁹ supmi. s. greci: ⁊ alij primaꝝ gētiū q̄ cognouerūt deū ⁊ diuinū ei⁹. Et dixerūt hoc: qm illō sup qō nō cadit corruptio: neqz latio dz ee in loco: q nō corrūpit: neqz diminuit nz trāsmutat: neqz alterat Et oz ē fiē est in loco q nō diminuit: nz corrūpit: nz trāsmutat: nz alterat: nz ferr: creare additionē: diminutionē: alterationē: corruptionē: ⁊ trāsmutatōez ⁊ lationē: ⁊ creare q̄ vnq̄ recipit: ⁊ patit additionez ⁊ corruptionē: ⁊ trāsmutationē: lationē: ⁊ alteratōez Et impossibile ē: vt sit ꝟiū ei⁹ qō dixim⁹: ⁊ recte dixerūt in hoc: qm hoc corpus gloſuz ꝑpetuū est. Jā ergo declarauimus ⁊ demōstrauim⁹ sufficiēter ⁊ pfecte in pria suba corpoꝝ. Et iducem⁹ testimoniū ō vi su: ⁊ sufficiem⁹ hoib⁹ p ipz sufficiētia pfecta. Nō. n. cessauit hoc corp⁹. s. celeste p secula ꝓterita ꝑz q̄ hereditabūt homes vn⁹ p⁹ alter⁹ pmanēdo in suo ē: nz trāsmutat: nz alterat: nz ꝑm totū. neqz ꝑm ptē oino. Antiq ā hoc videbāt ⁊ in hoc cōueniebāt ꝑm opiones nostrā: ⁊ dixerūt in eo qō nos dixim⁹: non semel: nz bis: sed pluries: ⁊ puenerūt ad nos. Videbāt igit ⁊ dicebāt q̄ primū corp⁹ est aliud a terra: ⁊ ab igne: ⁊ ab aere: ⁊ ab aqua. Et appellabāt istū locū octauū ethereū noie deriuatū in sua actiõe. Est. n. in motu eterno velocissimū pmanēs sine diminutiõe p se: nz cū trāsmutatiõe: nz cū alteratiõe in se: nz corruptiõe neqz latiõe accīte ei in se. Anaximādros aūt nō vtebat hoc noie ꝑm suā veritatē: q̄ vocauit ignē ethereum ⁊ peccauit in sermone suo.

zz. ¶Vult ostendere in .B. capō occasionē iter sensuz ⁊ rōnez ō isto corpe ⁊ cōueniētiā testimoniox antiquox ⁊ vba eox obscura in antiq̄ tpe dicta: ⁊ ice: it dicē (⁊ ēt si corp⁹ rotūdū ⁊c). i. oē qō nō recipit augmētū: nz diminutionē: neqz ē vt si recipiat trāsmutationē: nz alterationē. Oē. n. augmētabile est alterabile ⁊ nō cōuertitur: ⁊ ē intelligē q̄ si nō recipit additiōez ⁊ diminutionē pp cām quā dixim⁹. s. q̄ caret suba neqz ē vt pp illā cām nō recipiat trāsmutationē nz alterationē. Nisi large intelligant additio ⁊ diminutio. s. additio in q̄ntitate: ⁊ diminutio in ea: qō est trib⁹ modis. Aut ꝑm augmētū verū ⁊ diminutionē verā: ⁊ .B. tm̄ ē in plātis ⁊ alalibus. Aut ꝑm alterationē vt accidit aq̄ ⁊ aeri q̄ cū ispissant fiūt mixtis q̄ntitatis: ⁊ .B. multū iuenit i corpib⁹ ꝓsimilis uāe: vt accidit i mixto. Tertius āt ē additio ꝑm accumulationē ⁊ .B. iuenit in corpib⁹ ꝓsimilū ptiū ꝓpositis vt i muro: ⁊ iuenit ēt i elemētis: ⁊ ē vt si p rē addant aliq̄ alia extrinseca ⁊ cōtinent cū p⁹: ⁊ ꝑm .B. dixit q̄ ignis augeē a ꝓdictis. Oē ergo qō nō recipit augmētum: nz diminutionē nō recipit alterationē: nz trāsmutationē. Oē eni trāsmutabile ⁊ alterabile recipit additionē ⁊ diminutiõez .B. mō: ꝑz quersionē ergo p ꝓpositionē ꝓtigeret vt oē qō nō recipit additionē .B. mō: nz diminutionē nō recipiat alteratiõez. Et cū declarauit .B. dcdit quersum ei⁹ dixit (si igit .B. corpus gloſum sp pmanet ⁊c). ⁊ .B. manifestū ē sine dubio: qm̄ si recipet additionē ⁊ diminutionē nō sp pmaneret: ergo qō sp pmanet nūq̄z recipit additionē nz diminutionē. D. d. (Neqz intrat ipm senectus ⁊c). i. q̄ illud cui nō ꝓtigit additio nz diminutio: nz ꝓtigit ei senectus nz trāsmutatio nz recipit q̄litates actiuas. Et cā in .B. ē q̄ caret mā: ⁊ vī q̄ nō posuerit ꝓpriationē additiōis: nisi ad significādū q̄ non recipit senectutē: ⁊ vīr nz alterationē. Manifestū ē. n. sensui q̄ nō recipit alterationē nz diminutionē: qm̄ ꝓsiderātes stellas in tpe antiq̄ sp inuenerūt corpa coꝝ in cadē q̄ntitate: ⁊ .B. manifestū est sensui. D. d. (Et .B. manifestū ē sensui ⁊c). ⁊ dicit .B: qm̄ multi homes nō pñt recipe pmas ꝓpōnes: aut pp diminutionē inatā i nā aut pp paucitatē crecitatiōis: aut pp pessimā ꝓsuetudinē q̄ radicata ē in eis: vt videm⁹ accidē eis q̄ prio acciptūt doctrinas appareēs: sed tm̄ falsas: qm̄ isti negāt neciū cē ⁊ possibile ⁊ ipossibile nisi in deo tm̄. In oib⁹ āt alijs nō ꝓcedūt neqz neciū cē neqz possibile neqz vtutes agētes in corpib⁹ nz passiuas: ⁊ oē .B. ē error atqz peccatū. D. d. (Et rō testat visui ⁊ visus rōni). ⁊ cū tales ꝓpōnes in eis dixit Albumaser q̄ fidel ē ꝓplissima vitari certe: ⁊ cū Galienus cristimauit q̄ null⁹ pt scire mūdū cē eternū: nisi pp has ꝓpōnes: q̄z ozigo a sensu ⁊ testimonio vetustatis dicit i suo libro quē ꝓposuit in eis q̄ credit: q̄ nullū certū hēbat de mūdo: vtrū cēt nou⁹: aut antiqu⁹. Et manifestū ē q̄ ipse nō vtiē i antiqtate mūdi: nisi talibus ꝓpōnib⁹ ex vbis suis in libro suo quē appellauit demōstratiōnē: ⁊ cū dixit q̄ sensus testat rōni: i hac rōne icepit dare significatiões ex ꝓpōnib⁹ famosis apd plēs gētes dicēdo (oēs homes ꝟeniūt ⁊c). Et testat huic qō dixim⁹ q̄ oēs gētes q̄ ꝓcedūt deū cē ꝟeniūt in .B. q̄ celū ē loc⁹ dei: ⁊ alioꝝ spirituū: q̄ vulgariē dīr angeli. Silr inuenit i oib⁹ legib⁹ q̄ sūt in .B. tpe: leges aūt nō dīnt a legib⁹ grecoꝝ nisi q̄ iste leges dīnt angelos cē corpeos. Et cū dixit q̄ oēs gētes q̄ ꝓcedūt deuz cē ꝟeniūt i .B. q̄ ipe ⁊ alij spūs sunt i celo. D. q̄o segit a ꝑmōi b⁹ eoꝝ q̄ celū ē ignābile ⁊ icorruptibile. D. d. (⁊ dixerūt qm̄ illō sup qō si cadit ⁊c). i. ⁊ ꝓfessi fuerūt ēnitatē celi ꝑz q̄ appet ex suis vbis: q̄z credebāt deū ⁊ alia spūalia cē sine gnātōe ⁊ corruptiōe: ⁊ iō viderūt q̄ neciō fuit q̄ loc⁹ eoꝝ sit hmōi: ⁊ oz sciri qō dicē deū i celo cē: ⁊ cōp⁹ i loco: ⁊ aquā in vase: ñ ē ꝑz vnū modū: ⁊ iā declaratū ē .B. i fine. 8. phi. mod⁹ ꝑz quē dē cē in celo: ⁊ post declarabit magis i scia diuinali. D. d. (Et oz sicut est in loco ⁊c). pōt itelligi .B. p primū principiuz: ⁊ pōt itelligi p celū: qm̄ ābo pñt cē va: ⁊ itēdebat dicē q̄ illō cui⁹ nā ñ recipit additionē nz diminutionē: ⁊ alia oz agē trāsmutationē ⁊ cētas alas mutatiões: ⁊ nō tm̄ agit has trāsmutatões ꝑz recipiētia has trāsmutatiões. D. d. (ipole ē vt sit ecōtra) ⁊ innuit p .B. ligamēta iter gnābilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ē corpus ignābile ⁊ icorruptibile ⁊ ligamētū istī⁹ corpis cū cntē eēno nō corpeo. Necessariū ē. n. vt sit corp⁹ ignābile ⁊ icorruptibile qō nūq̄z i sua suba trāsmutat nisi tm̄ in loco ita q̄ ipso trāsmutato sp i loco remanēte suba nō cesset agē alias mutatiões ꝓdictas i corpib⁹ q̄ sūt sub ipso ⁊ ēt nō cessat gnare recipiētia ista: Necessariū ē. n. vt iter principia eterna ⁊ res gnabiles sit ens talis modi: ⁊ si nō cēt ita ipole cēt q̄ a principijs eternis ꝟeniret alia actio tēporalis. Actio. n. etna ē necessario: ⁊ .B. innebat cū dixit. (Impole ē vt sit eōtio) .B. ē ergo qō dixerūt ātiq ⁊ ē mānifestū i se: ⁊ iō via loḡntiū ō lege nā ad ꝓbādū dū cē ñ iducit eas nisi ad corp⁹ eternū neciō: qm̄ cū posuerit mūdū cē nouū ꝓtiget neciō vt iqztū ē nouū sit gnātū. Et q̄z oē gnātū ꝑz gnāns: ⁊ oē gnātū ñ gnāt nisi p⁹ q̄z p⁹

alterat i ꝯlitate agẽte: nec̃io ẽ q alterãs ipz sit corp⁹. Quia pp nec̃e est vt añ mũdũ eẽt corp⁹ alterãs ipm: ⁊ si ponat illũ corp⁹ gnãtũ ꝓtigeret vt p⁹ eẽt aliud corp⁹: ⁊ sic in infinitũ. Nec essario g⁹ ozvt sit corp⁹ alterãs ñ alterabile neqz gnãbile oino ⁊ pserutat de b̃ corpe. Appet aũt q ipossibile q sit sp mobile p se nisi p principiũ extrinsecũ nõ corporeũ: nz vt sit vt⁹ i corpe. Reuertamur g⁹ ad ꝓmonẽ nr̃m: ia ergo declarabim⁹ in pria suba illi⁹ corpis. i. declaratũ ẽ er b̃ q pmũ corp⁹ opz eẽ hmõi. s. vt nõ recipiat pmutationẽ neqz alia q si nõ eẽt ita ñ eẽt primũ alterãs. D. d. (⁊ iducem⁹ testimonia ad illud ⁊c). .i. ad b̃ qđ appet rõne er b̃ qđ appet sensui ⁊ dixit sufficiem⁹ p ipm qm̃ sufficiet facẽ p illđ qđ sensui vẽ: ⁊ nõ appet i aliq̃ hoza aliqđ ℨriũ isti sufficiẽtie: sed sp pmãet in eodẽ loco i sufficiẽtia pfectissima: ⁊ tal sufficiẽtia qñ nõ fuerit sustentata p aliqđ ẽ de modis ꝓpiqs vitati certe. Cũ ãt fuerit sufficiẽtia sustẽtata p demõstratiões certas erit cõplemẽtũ illoz hmonũ: qñ ex ꝓditõe hmonũ demõstrabiliũ ẽ quenientia sensus. Qñ ãt qñ differẽtes sũt demõstratiões q̃z alti testat sẽsus ⁊ alti nõ: aut q nõ ẽ inata sentiri: aut q nõ possibilis vt sentiat: fides prie demõstratõis erit magis pfecta: ⁊ appellauit hãc sufficiẽtiã: qñ b̃ mod⁹ credẽdi ꝓsit⁹ ẽ ex sensu testimonio. Quapp ẽ sufficiẽtio hmõib⁹ ꝓbabilib⁹: ⁊ inq̃ztũ itrat ipm testimoniũ descẽdit a hmõib⁹ demõstrabili b⁹. Quapp dixit (⁊ iducem⁹ in b̃ testimoniũ p visuz ⁊c). ⁊ b̃ qđ dixit eve rũ: ⁊ ꝓueniũt in b̃ oẽs gẽtes qñ nũq̃z fuit relatũ ab hoib⁹ ali cui⁹ seculi q ipsi viderẽt trãsmutationẽ i celo: neqz hm totũ: neqz hm ptẽ. Et q ipse fuit prio dicẽs ex physicis grecis q celũ eẽt ignãbile: dedit testimoniũ ex caldeis. di. n. q philosophia pfecta erat tpe eoz sic tpe Aris. Et dixit (⁊ b̃ itẽdebãt antiq ⁊ in eo ꝓuenerũt ⁊c). .i. ⁊ illđ qđ relatũ ẽ ab antigs in nã isti⁹ corpis: ꝓuẽit ei qđ i eo dixim⁹. s. qđ ẽ nã gnta. Dicebãt. n. q aliđ ẽ a q̃ttuor elemẽtis ⁊ ꝺriuauerũt ei nomẽ a velocitate mot⁹ ⁊ ei⁹ pmanẽtia. s. ethereũ: q̃pp credim⁹ q illi vi derũt ipz eẽ nãz gntã. Qđ cũ sit nã gnta ñ hz ℨriũ si. n. hẽt ℨriũ eẽt nã serta. ℨria. n. dñr eẽ paria sic i corpib⁹ simplicib⁹ .4. elemẽtoz. Et q nõ hz ℨriũ nõ hz mãm: neqz ẽ gnãbile: neqz corruptibile. Et q qdã antiquoz peccauerũt i stellectu hui⁹ nois. s. ether: oñdit Aris. peccatũ suũ dicẽdo. Anaximãdros nõ vtebat ⁊c. i. q nõ vtebat b̃ noie hm verã iterptatiõe: cũ existimabat q b̃ nomẽ simplr nõ erat nisi đ igne: ⁊ credidit pp b̃ q celũ eẽt ignis: dixit (⁊ est error in idiomate). s. q b̃ nomẽ nõ erit de igne: sz de velocit motis. ⁊ cũ ignis ẽ leuis ẽ velocis mot⁹: existimauit q b̃ nomẽ diceret de eo.

¶ Manifestũ ãt ex dictis nõ nũez esse pꝛalẽ dictoz cõpoz simpliciũ. Simplicis. n. corpis nec̃e simplicẽ motũ eẽ. Solos ãt hos eẽ simplices dicim⁹ q circuz ⁊ eũ q in rectũ: ⁊ hui⁹ duas ptes: hũc qdez a medio: alterum autem ad medium.

.zz. ¶ Manifestũ est igit ex hoc qđ dixim⁹ q hec corpora simplicia ẽ ipossibile vt cẽnt pꝛa. Et ia dixim⁹ q mot⁹ corpoz simpliciũ ẽ simplex nec̃io. Dicim⁹ ẽt q mot⁹ simplices sũt duo. s. mot⁹ circularis ⁊ mot⁹ rectus. Et q motus equalis istoz duorum motuum: aut est ad medium aut a medio.

.zz. ¶ Idest declaratũ ẽ ia ex oib⁹ istis hmõib⁹ ꝑdictis q corpa simplicia sũt qnqz: q̃ttuor mobilia motu recto: ⁊ vnũ mobile circulariter ⁊ cũ dixit ꝛcloñ dixit ꝓpositiões radicales ex q b⁹ ꝛcludebat ⁊ dixit (⁊ ia dixim⁹ ẽt q mot⁹ corpoz simpliciũ ⁊c). .i. ⁊ b̃ qđ dixim⁹ declaratũ est ex ꝓpõnib⁹ ꝓpositis. s. q mot⁹ corpoz simpliciũ oz q sit simplex ⁊ ecõuerso. s. q mot⁹ simplices oz q sint corpoz simpliciũ: ⁊ posuim⁹ cũ b̃ q motus diuidit prio i duo. s. i circulare ⁊ rectũ: ⁊ q rect⁹ diuidit in duo: aut a medio: aut ad mediũ: ⁊ vterqz istoz aut simplr aut in respcũ. Quapp mot⁹ simplices debẽt eẽ qnqz. q̃ttuor recti ⁊ vn⁹ circularis. Corpa ergo simplicia sunt. v. cũ nũer⁹ eoz sit hm nũez motuũ simpliciũ.

¶ Qđ aũt nõ est circulatiõi. ℨria alia latio: ex mltis vtiqz qs ac̃cipiet fidem. ℘rimũ qdem q circulari rectum opponi ponimus maxime.

¶ Et mot⁹ circulares nõ hũt ℨriũ oino: ⁊ pt cõsideras i hoc sufficere ex multis. Quoz vnũ ẽ qm̃ si posuerim⁹ motũ circulare eẽ motũ ℨriũ: erit motus rect⁹ dignior vt sit contrarium. .z4.

¶ Cũ pmũ posuit sine demõstratiõe q corp⁹ rotũdũ nõ hz ℨriũ: ex q̃ declarat q nõ hz subm: ⁊ q nõ ẽ gnãbile: neqz corruptibile: ⁊ q nullũ corp⁹ ẽ sertũ: vult mõ illud declarare qđ posuit: ⁊ pt b̃ ꝓsiderãti sufficere ex multis: ⁊ itelligit ℨz sufficientiã fidẽ pfectã: nõ abũdãtiã existimatiõis: ⁊ hec demonstratio ẽ accepta a loco a maiori. Si mot⁹ circularis hz ℨriũ erit dign⁹ vt mot⁹ rect⁹ sit ℨriũ ei⁹ q̃z circularis: ⁊ cũ motus rectus nõ ẽ ei ℨriũ. Ergo p locũ a maiori: nec circularis erit ei ℨriũ. Et b̃ fuit nec̃iũ: qm̃ mot⁹ rect⁹ differt a motu circulari hm spẽm: circularis aũt a circulari nõ differt ℨz spẽm: ⁊ ℨriũ differt a ℨrio: ergo illud qđ differt hm spẽm: dign⁹ ẽ vt sit ℨriũ q̃z illud qđ nõ differt hm spẽm: ⁊ manifestũ est g⁹ q mot⁹ rect⁹ nõ ẽ ℨri⁹ motui circulari: qñ duo ℨria dñr eẽ i eo dẽ ordie hm gen⁹: qđ diuidit p ipa: ⁊ vt sit remotio iter ea vltima in fine remotiõis: ⁊ remotio iter mot⁹ nõ ẽ nisi hm locũ ⁊ q: nõ ẽ ℨrietas iter locũ mot⁹ circularis ⁊ recti: g⁹ nec ẽ int mot⁹. Illud. n. qđ reuoluit circa mediũ non ℨriat ei qđ mouet a medio: vel ad mediũ. Sic ẽ ℨriũ illud qđ mouet a medio ei qđ ẽ ad mediũ: ⁊ b̃ notũ ẽ p se. Et ẽt si iter corp⁹ celeste ⁊ elemẽta eẽt ℨrietas opõteret q corrũperent ab iuicẽ sicut ẽ in elemẽtis: sed appet ℨriũ. Corpa. n. celestia ꝓseruãt elemẽta ⁊ ꝓtinẽt ipsa: ⁊ vlr sũt in eis q̃li forma: ⁊ er hoc oino scitur q iter ea ⁊ ea q̃ sunt sub eis nõ est ℨrietas oino. Et cũ ita sit dignius est vt inter corpora celestia non sit cõtrarietas.

¶ Cõcauũ. n. ⁊ gibbosuz nõ solũ ad iuicẽ opponi videnť: sed ⁊ recto cõbinata ⁊ iuxta se posita. Itaqz siqdẽ aliqua ℨria est eã q̃ in recto maxime necessariuz ℨriam esse: ad eum qui in circuitu motum.

¶ Mot⁹ aũt cõcau⁹ q est in vẽtre arcus: ⁊ mot⁹ gibbosus q ẽ sup dorsuz arc⁹ sũt ℨrij: ⁊ sũt ℨrij motui eq̃li: in suis formis: ⁊ suis cõpositiõib⁹. Si ergo mot⁹ ℨrius iueniat motui equali pter ista: necessario habebit motus circularis contrarium. .z5.

¶ Cũ posuit aũt q si mot⁹ circularis hẽat ℨriũ dign⁹ est vt sit mot⁹ rect⁹: vult declarare modũ ℨz quẽ ẽ dign⁹: ⁊ ẽ q circularis differt a recto duob⁹ modis oppositis. s. gibbositate ⁊ ꝓcauitate arc⁹: circularis ãt a circulari nõ differt i aliquo mõ modoz oppositoz. Dixit (mot⁹ ãt ꝓcau⁹ ⁊c). itelligit p ℨria oppositia hm relatõez: b. n. dispositio ẽ gibbosi cũ ꝓcauo. Et cũ dixit q isti duo modi sũt oppositi: icepit declarare q differũt a motu eq̃li i diffinitiõe ⁊ forma: ⁊ b̃ itelligit cũ dixit (In formis suis ⁊ opõnib⁹). i. q circulare ñ ẽ ℨriũ recto: q̃z uis differat ab eo his duab⁹ oppõnib⁹: dign⁹ ẽ vt nõ sit ei ℨriũ circulare. D. d. (Si igit iueniat aliqs mot⁹ ℨri⁹ motui ⁊c). .i. ⁊ cũ mot⁹ rect⁹ sit dignior vt sit ℨri⁹ circulari q̃z ali⁹ manifestũ ẽ q si iueniat aliqs mot⁹ ℨri⁹ motui circulari pter rectũ. q. d. ali⁹ circularis dign⁹ ẽ vt rect⁹ sit ei⁹ ℨri⁹: ⁊ b̃ voluit dicẽ cũ dixit (nec̃io est ẽt motui circulari ℨriũ). i. nec̃io erit mot⁹ rectus cõtrarius circulari. D. incepit declarare q motus rectus nõ est cõtrari⁹ ad ꝓcludẽdũ oppositũ ꝓcedẽtis. s. q motus circularis nõ hz contrarium omnino.

¶ Que aũt in recto ad inuicez opponunť pp loca. Qđ. n. sursuz ei qđ deorsuz ⁊ loci ẽ dria ⁊ ℨrietas.

¶ Et ia dixim⁹ multotiẽs q mot⁹ equalis ẽ ℨri⁹ sibi adinuicẽ pp loca. Supi⁹ aũt ⁊ iferi⁹ sũt nomia cadẽtia sup diuersitatẽ locoz ⁊ ℨrietatem eorum. .z6.

¶ Idest ⁊ significatio q mot⁹ cq̃lis nõ est cõtrari⁹ motui circularis: qm̃ dixim⁹ multotiẽs q mot⁹ recti sũt ℨrij sibi adinuicẽ: qm̃ loca eoz. s. supius ⁊ iferi⁹ sũt cõtraria. Et cũ mot⁹ .z6.

recti sint

recti sint ℨrij sibi ad inuicē: ipossibile est vt sint ℨrij circulari: qñ tūc cēnt duo ℨria vni: ⁊ b est qđ dixit: est manifestū sensui: qñ si corpa celestia cēnt ℨria elementis: corrūpereť mūdus statī pp augmētū corpoz celestiū: ēt in magnitudie ad elemēta: qñ sicut dicit Aris. in primo metheoroz si celū esset ignis destrueret oia in tempore brcui.

¶ Deinde si qs existimat eandē eē rōnē quā ⁊ in recto ⁊ i circulari. Eā eni q̄ ab. a. ad. b. lationē ℨriaz ei q̄ a. b. ad. a. cā q̄ in recto dicit. Me eni finite sūt Circulares āt ifinite vtiqz erūt circa eadē signa.

27 ¶ Qui ergo dixit q̄ sermo de motu equali ⁊ motu circulari est idē: peccauit. Mot⁹ eni ab. a. ad. b. ℨrius est motui a. b. ad. a. Et voluit dicere p ꝑmonē suū hoc: nec pp cōiūctionē q̄ ē linee recte ⁊ circularis sup eadē pūcta: ⁊ nō dixit p ꝑmonē suū: q̄ mot⁹ equalis bz vltimū. Circulus aūt nō bz finez super puncta: ⁊ non intendebat eos per sermonez eius. ⁊ sic hec figura. a. b. a.

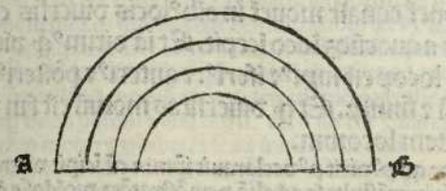

27 ¶ Hec est alia demōstratio iterata p⁹ p̄dictā ad destruēduz existimationē dicētis q̄ mot⁹ circularis in b est eq̄lis recto scz qñ sicut mot⁹ rectus est ℨri⁹ motui recto: ⁊ est q icipit a loco ad quē ali⁹ intēdit. s. q̄ sic sit in circulari. s. q̄ mot⁹ ad aliquā ptē eēt ℨri⁹ motui ab illa pte: ⁊ dixit (q ergo dixit q̄ ꝑmo). i. q̄ idē qđ ꝓtingit eis. s. q̄ ℨrietas inuenit i eis sic peccauit. Et cū narrauit q̄ dicēs b peccat: icepit declarare modū er quo appet q̄ mot⁹ rectus differt a circulari in b dicēdo. (Mot⁹ eni ab. a. ad. b.). v. g. si. aliqs ponat q̄ mot⁹ er. a. vsqz ad. b. sup arcū. a. b. est ℨri⁹ motui er. b. ad. a. sicut aliqs ꝑt existimarc. D. d. (⁊ voluit dicere ⁊c.). i. dicēs b nō existimauit b q̄ mot⁹ g est er. a. ⁊. b. sup arcum a. b. ℨri⁹ est mot⁹ er. b. ad. a. sup illū arcū ⁊c. nisi q̄ motus q est er. a. ad. b. sup chordā arcus vere ℨrius est mot⁹ motui q ē sup illā eandē chordā er. b. ad. a. Et pp b existimauit q̄ sicut inuenit b in linea ita inuenit b in arcu pp ꝓiunctionē linee recte cū circulari. D. d. rōnē er q̄ appet q̄ motus er. a. ad. b. sup lineā rectā ⁊ er. b. ad. a. sūt ℨrij motus tūi: ⁊ q̄ mot⁹ g sūt iter ista sup lineā circularē nō sūt ℨrij. Et fūdauit ipsam sup duas radices: qrū vna est q̄ ℨrium nō bz nisi vnū ℨriū: ⁊ secūda est q̄ vna ℨrietas nō inuenit nisi sup lineā rectā. Et cā illi⁹ est q̄ iter duo pūcta non p̄t cadere nisi vna linea recta. Cōtrarietas ergo nō inuenit nisi in lōgitudie recta: lōgitudo aūt recta est mot⁹ recti. ℨrietas ergo nō inuenit nisi in motu recto: Lōgitudines aūt nō rc tc iter duo pūcta sūt ifinite: q̄propē in motu sup illas nō i uenit ℨrietas: qñ si ita eēt hēret vnū infinita ℨria. Et oē b intēdebat cū dixit (q̄ mot⁹ eq̄lis bz finē). i. q̄ opposita ea rū sūt sup vnā lōgitudinē tūi. (Circuli aūt sūt infiniti sup pūcta). i. circuli cadētes iter duo pūcta p̄t eē ifiniti. Possibile est enim vt ab altero puncto ad alterum exeant linee circulares infinite ⁊ vna tūi recta.

¶ Similiter aūt ⁊ q̄ i semicirculo vno puta a. g. ad d. ⁊ a. d. ad. g. eadē eni est que in diametro est: sem p vnūquodqz distare ꝑm rectum ponimus.

28 ¶ Similiter ēt erit in medio circuli in motu q̄ est er c. ad d. ēt er d. ad c. ⁊ iste mot⁹ existit i diametro super puncta diuersa. ⁊ hic est forma vel figura.

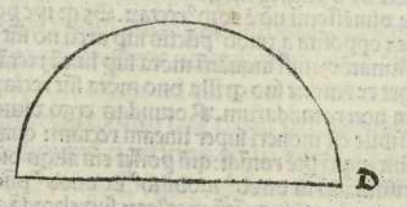

¶ Cū posset aliqs dicere q̄ nō est possibile vt iter duo puncta cadāt circulares linee ifinite nisi q̄ linea circularis nō sit semicircularis: cū aūt erit semicircularis nō p̄ōt cadere iter ea nisi vnus arcus tūi q̄ est arcus semicirculi. Rñdendo. d. (silr aūt erit in medio circuli ⁊c). i. ⁊ sic ꝓtigit il duobus motibus oppositis q̄ sūt er duob⁹ pūctis oppositis q̄ sūt sup semicirculū: ⁊ nō sūt ℨrij: q̄uis nō cadat inter illa duo pūcta nisi illa medictas tūi. D. d. (⁊ iste motus existit in diametro sup pūcta diuersa) ⁊ nō existimauit dicens q̄ isti duo motus q̄ sūt sup eūdem arcū q̄ est semicirculus sūt ℨrij: nisi q: sūt sup diametrū. i. q: sūt iter extrema linee recte. Sūt ergo oppositi inq̄tū extrema sūt extrema linee recte: nō inq̄tū sūt duo pūcta in circūferētia circuli: qñ nō opponūtur inq̄tum sunt in circumferentia circuli: sed inq̄tum sunt extrema diametri: ⁊ hoc quod dixit inuenit in oībus pūctis q̄ sūt in circūferētia circuli. Qñ cū ℨria sūt ea iter q̄ ē maxima remotio i loco. Et maxima remotio nō est mensura nisi ꝑm lineam rectā: vñ dē in descriptiōe linee recte q̄ est linea brcuissima iter duo extrema copulata. Lū ergo remotio in fine nō inuenit nisi in recto inq̄tū rectū. Et ℨria sūt ea q̄ sūt i fine remotiōis. g⁹ ℨrietas nō inuenit nisi i linea recta. Et cū adhuc fuerit aggregatū q̄ ea q̄ mouent sup extrema diametri sūt ℨria: ꝓtiget necessario q̄ ℨrietas eoz sit ꝓpter diametrū nō pp circūferentiam.

¶ Similiter aūt ⁊ vtiqz i aliqs circulū faciēs eaz q̄ in alterutro semicirculo lationē ℨriā ponit ei q̄ est in altero: puta in toto circulo. Eā q̄ ab. e. ad. z. ei⁹ q̄. i. semicirculi: ei q̄ a. z. ad. e. in. t. semicirculo. Si aūt ⁊ iste ℨrie. Sed nūq̄: ⁊ que in toto circulo lationes inuicem ꝓpter hec contrarie.

¶ Et silr q̄ descripsit circulū ⁊ posuit motū semicirculi ℨriū motui medietatis residue: ⁊ hec ē figura Ponam⁹ ergo circulū itegr ⁊ sit semicirculus. i. ⁊ moueat er. e. ad. z. ℨrio motu motui semicirculi. t. q̄ mouet er e. ad z. Si ergo isti mot⁹ fuerint ℨrij. Nō erūt oēs mot⁹ totius circuli ℨrij ꝑ illos mot⁹.

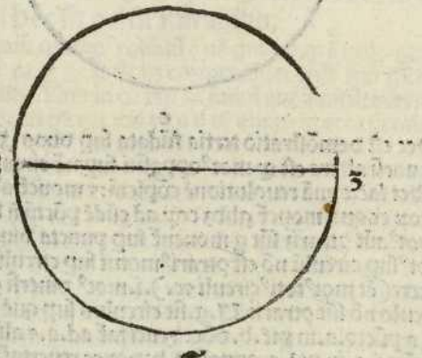

¶ Lū illo qđ mouet vlr sup lineā circularē nēcario ē vt sit

circulare: oz itelligere er suo ꝑmõe q illõ qõ mouet circulariter nõ ẽ ꝓtrariũ illi qõ mouet circulariť. Corp⁹. ſ. rotũ dax dimẽſionũ nõ ẽ corp⁹ rectax. Sz qꝛ ipe posuit q duo mota opposita a duob⁹ pctis sup arcũ nõ sũt ꝓtraria ꝑm eristimatõez: nisi inquãtũ mota sup lineã rectã sũt ꝓtraria: appet ex ꝑmone suo q illa duo mota sũt rectax dimensionum non rotundarum. Rotundas ergo dimensiones im possibile est moueri super lineam rectam: quapꝛopter mõ posuit motũ ptẽ rotũdi: qñ posset eis aligs dicere qñ nõ ẽ eristimãdũ in duob⁹ mobilib⁹ ex duob⁹ pctis diuersis esse ꝓtrarietatẽ inquãtũ mot⁹ eoꝛ sup chordã arcus ẽ ℞i⁹ nisi qñ duo mota fuerit rectax dimensionũ. Si aũt fuerint arcualia nõ erit ℞ietas in eis ppter ℞ietatẽ motus sup lineã rectã. Cũ sit ipossibile in motu arcualis dimensionis moueri p rectã. Quapp dixit: (ꝛ similiter q descripsit circulũ ꝛc.). i. silr ꝓtingit ei q descripsit circulus ꝛ posuit sup ipm moueri ad ptes oppositas duos semicirculos: aut duos arc⁹ circuli. q. b. d. p⁹ q mota in duas oppositas ptes sup arcũ circuli: ipossibile ẽ vt sint ꝓtraria. Aut enĩ erũt dimẽſiõis recte: aut circularis. Si recte nõ erũt ꝓtraria: nisi ppt motũ sup diametꝝ: aut chordã. Si arcuales. Ut. g. semicirculus ita q vtrũq motoꝛ moueat ꝓtra reliquũ donec cõpleat circulus: nõ ꝓtinget ex ꝯcessiõe ℞ietatis i motu semicirculoꝛ vt circuli sint ꝓtrarij. Semicirculi enim ꝛ vlr sectiões circuloꝛ nõ sũt circuli sic ptes llee recte. Quapp mot⁹ oppositi sup lineã rectã sũt ꝓtrarij ꝑm ptes ꝛ totũ si fuerit ꝓtrarij ꝑm ptẽ ꝓtiget vt sint ꝓtrarij ꝑm totũ: ꝛ non ita est in circulis ꝛ ptib⁹ eoꝛ: ꝛ b itendebat cũ dixit (si ergo isti mot⁹ sũt ꝓtrarij adiuice ñ erũt mot⁹ oẽs circuli ꝓtrarij) .i. si aligs posuit mot⁹ semicirculi ℞ios ñ erũt circuli fcĩa motib⁹ illax medietatũ. ℞ij nõ. n. semicirc⁹ est circulus.

¶ At vo neqz q̃ ab. a. ad. b. circulatio ℞ia ei que ab .a. ad. c. Et eodẽ enĩ in idẽ motus. Contraria enĩ determinata est latio ex cõtrario in cõtrariũ esse.

30 ¶ Et ẽt mot⁹ toti⁹ circuli q est ex. a. ad. b. nõ ẽ ꝓtrari⁹ motui q est ex. a. ad. c. Qm̃ mot⁹ q est in circulo est sup vnũ pũctũ: qõ nõ mutat illũ locũ. Et hec ẽ figura circuli. Et iam dixim⁹ supius: q mot⁹ cõtrarij sunt sup puncta diuersa: in locis diuersis.

¶ Hec est demõstratio tertia fũdata sup duas ꝓpositiões. Quarũ altera est q mot⁹ oppositi sup nõ circulũ scilz ℞ũ glibet facit vnã reuolutionẽ cõpletã: ꝛ mouet ab vno loco locoꝛ ex quo mouet glibz eoꝛ ad eũdẽ pũctũ ñ sũt ꝓtrarij. Mot⁹ aũt ꝓtrarij sũt q mouent sup puncta diuersa. Ergo mot⁹ sup circulũ nõ est ꝓtrari⁹ motui sup circulũ: ꝛ incepit dicere (ẽt mot⁹ toti⁹ circuli ꝛc.). i. mot⁹ diuersi q sũt i toto circulo nõ sũt ꝓtrarij. Ut. g. sit circulus sup quẽ mouet aliqd a pũcto. a. in ptẽ. b. dõec reuertat ad. a. ꝛ aliqd mouet a pũcto. a. in ptẽ. c. oppositio. b. donec reuertat ẽt ad. a. dico q mot⁹ ex. a. p. b. ad. c. ad. a. nõ est ꝓtrari⁹ motui ex. a. p. c. ad. b. ad. a. Duo enĩ mot⁹ sũt ab eodẽ pũcto. a. scilicz ꝛ ad idẽ scilz. a. Et b itendebat cũ dixit (mot⁹ enĩ q est in circulo est sup pũctũ vnũ qõ ꝛc.). i. qñ mot⁹ q est sup circulũ incepit a pũcto ꝛ puenit ad ipm ꝛ nũqz mutat illuz locũ: sz semp a q̃ mouet ad ipm reuertit. D. d. (ꝛ iã dixim⁹ supi⁹ ꝛc). i. scz q ex q̃ est mot⁹: ꝛ ad qõ sũt ꝓtraria. Et cũ posuerim⁹ has duas ꝓpones ꝓcludet in secũda figura q mot⁹ circulares nõ sũt ꝓtrarij. ſ. ꝓpones dicentẽ q motus circulares sup rotundũ nõ sũt ex loco ad suũ oppositũ: ꝛ dicentem q motus rectus qui est super dimenſionem rectaz est ex loco ad suum oppositum.

¶ Si aũt ꝛ eẽt ea q̃ circũ ei q̃ circũ cõtraria: frustra vtiqz eẽt altera. Ad idẽ enĩ fit ꝓfectio q vtrasqz: qꝛ necesse qõ circũferť vñcũqz icipiẽs in oia silr aduenire cõtraria loca. Sũt aũt loci cõtrarietates sursum ꝛ deoꝛsũ: añ ꝛ retro: dextꝛ ꝛ sinistꝛ. Latiõis aũt cõtrarietates ꝑm locoꝛ sunt contrarietates.

¶ Etiã si mot⁹ circularis eẽt cõtrari⁹ motui circulari: eẽt alter eoꝛ ociosus. Et ẽt corp⁹ qõ circularit mouet equalr mouet in oib⁹ locis diuersis cõtrarijs a quocũqz loco icepit. Et iã dixim⁹ q diuersitas locoꝛ est supi⁹ ꝛ iferi⁹: ꝛ anteri⁹ ꝛ posteri⁹: ꝛ dextrũ ꝛ sinistꝛ. Et q diuersitas motuũ est ꝑm diuersitatem locoꝛum. 31

¶ Hoc qõ p⁹. dixit p⁹ declarauit ipm: ꝛ cũ icipit dicere hanc ꝓpones trãstulit se ad aliã demõstratõez dicẽdo (ꝛ ẽt corpus qõ circularit mouet ꝛc.). i. ꝛ quãdo corp⁹ rotundum mouet p suas ptes in locis diuersis. i. sursuz ꝛ deoꝛsum: ꝛ añ ꝛ retro: ꝛ dextroꝛsuz: ꝛ sinistroꝛsuz: non ꝓtingit a motu suax ptiũ i istis locis vt mot⁹ ei⁹ sit ꝓtrari⁹ cũ nõ moueat i illis totalr: sz ptialr: sz dixit b: qꝛ ipse vidit ꝛ plures antiq̃ q celũ hz dextꝛ ꝛ sinistꝛ: ꝛ añ ꝛ retro: ꝛ surſuz ꝛ deoꝛsũ: vt p⁹ declarabit: ꝛ cã pp quã nõ diuersat mot⁹ ptiũ celi ppt diuersitatẽ eẽ eoꝛ i istis locis ẽ: qꝛ celũ nõ mutat totalr suum locũ nũero q̃zuis mutet cũ ꝑm formã ꝛ b appuit i physicis. Si g. ptes ei⁹ eẽnt ꝓtrarie pp ꝓtrarietatẽ loci tunc nã fecisset ociosuz qõdã. Et res eẽt ꝓtraria sibi. ꝛ reputo q nõ intẽdat vt b sit demõstratio p se: sz intẽdit declarare p hãc ꝓpõnẽ p quã icepit suũ ꝑmonẽ. i. declarare quõ ꝓtigit illũ ipossibile: si põim⁹ circulares mot⁹ eẽ ꝓtrarios p hãc ꝓpõnẽ: ꝛ sic erit itelligẽd⁹ ꝑmo ei⁹ ita (ꝛ q diuersitas motuũ est ꝑz diuersitatẽ locoꝛ). i. ꝛ iã dixim⁹ q mot⁹ ꝓtrarij sũt q cõtrariant p ser loca. mot⁹ aũt q nõ pp loca ꝓtriant. ſ. circulares nõ sũt ꝓtrarij: qñ si hẽrent ꝓtrarietatẽ pp loca ꝓtingeret vt aliqd eẽt ꝓtrariũ sibi: ꝛ põt eẽ demõstratio per se. Sed manifestius est ꝛ erit intelligere q corpus rotũdũ nõ hz ꝓtrarietatẽ pp cursum in locis ꝓtrarijs: ꝛ q ꝓtraria sũt ea q̃ hñt ꝓtrarietatẽ pp cursum in locis contrarijs.

¶ Si qdẽ enĩ equales eẽnt nõ eẽt vtiqz mot⁹ iparũ. Si aũt alter mot⁹ dominaret alter vtiqz non eẽt. Sed si ambo eẽnt frustra vtiqz eẽt altex corp⁹ nõ motũ eodẽ motu. Frustra enĩ calciamẽtũ hoc dicimus: cuius nõ est calciatio. Deus autem ꝛ natura nihil frustra faciunt.

¶ Et ẽt si motuũ circuli diuersitas esset equaliter: oino nõ moueret circulus. Et si qdam motuũ eẽt fortioꝛ quodã: oino nõ esset motus victꝰ. Et si ita eẽt: eẽt aliqua ps circuli ociosa: vel mot⁹ ei⁹ nõ ẽ p se. Ut dicimus q sotular est ociosus cuz nõ fuerit eo aligs calciat⁹. Natura aũt nihil facit ociosum. 32

¶ Quia mot⁹ circularis nõ differt a motu circulari ꝑz specie: necesse ẽ si hz ℞ietatẽ vt sit in eodẽ indiuiduo. ſ. q necesse 33

eesse ẽ qꝫ in eodẽ coꝛpe rotũdo sint due partes ℨrie: ⁊ dixit (⁊ ẽt si cẽt diuersitas motuũ ⁊c.). i. qꝫ cũ sit ꝓtingit ex illis locis vt in eodẽ circulo sint due ꝑtes ℨrie: ꝓtingit ex ꝫ alterũ duoꝝ. Aut qꝫ potẽtia vtriusqꝫ partiũ circuli ℨrioꝝ sit eq̃lis: ⁊ tũc ꝓhibebit altera alterã: quaꝛopter non mouebit circulus cũ opposite moueanẽ eius ꝑtes: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit: qꝫ si diuersitas motuũ circuli cẽt equalis: oino nõ mouereẽ circulus. Aut altera duaꝝ ꝑtiũ cẽt debilioꝛ: ⁊ altera duaꝝ ꝑtiũ erit foꝛtioꝛ altera: ⁊ tũc ꝓhibebit ꝑs debilioꝛ a motu semꝑ. Natura igit fecisset ens ociosum cũ fuisset ens sine actõe oino: ⁊ ꝫ intẽdebat cũ dixit (qꝫ si cẽt qdã motuũ foꝛtioꝛ quodã oino nõ cẽt motꝰ victus). i. qꝫ altera duaꝝ ꝑtiũ ℨriarũ q̃ sũt in circulo cẽt foꝛtioꝛ altera nõ posset moueri pars victa oino. D. d. (⁊ si ita cẽt tũc cẽt aliqua ꝑs circuli ociosa). i. victa: motꝰ eni eius ꝑ ẽ violentꝰ non nãlis: ⁊ ꝫ intẽdebat cũ dixit (qꝫ motus eiꝰ nõ est ꝑ se). i. nõ est nãlis: ⁊ cẽt coꝛpꝰ rotũdũ ociosũ cũ nõ hẽret actiõez sicut sotular cũ nõ calciat. Et ꝑm hãc exꝑlanationẽ intendebat occulte in hac demõstratiõe ꝓpõnez dicentẽ: qꝫ si in coꝛpe rotũdo cẽt ℨrietas oporteret vt in eodẽ indiuiduo cẽnt due ꝑtes ꝓtrarie. Oia eni rotũda sũt ꝙueniẽtia ꝑm ꝑm. Et põt ẽt apud me itelligi qꝫ fundamẽtũ demõstratiõis est ꝫ aliã intẽtionẽ ꝓpingoꝛẽ ista: ⁊ est qꝫ si coꝛpꝰ rotũdũ cẽt contrariũ coꝛpoꝛi rotũdo. U. g. illud qõ mouet ab oꝛiẽte ad occidentẽ est ℨriũ illi qõ mouet ab occidẽte in oꝛiẽtẽ necesse est vt cẽnt sup duos polos: ⁊ vnũ cẽtrũ. Et si ita cẽt ℨriarent sibi inuicẽ in motu: ⁊ ꝓhiberẽt se ad inuicẽ: aut vnũ illoꝝ cẽt sup victũ ⁊ tũc cẽt ociosum. Et q̃ꝫis ꝫ itẽtio appareat mõstrauit ipam dicẽdo (⁊ cũ ẽt coꝛpꝰ qõ mouet circulariẽ eq̃lr mouet in locis ℨrijs a quocũqꝫ loco incepit). i. qꝫ coꝛpoꝛa celestia mouent in locis ℨrijs eodẽ motu: ⁊ si cẽt i eis ℨrietas cẽt in ꝑtibꝰ diuersis: ⁊ tũc ꝓhiberẽt se ad inuicẽ: ſz nos videmꝰ ea moueri in locis ꝓtrarijs motibꝰ nõ ꝓtrarijs q̃ꝑ necesse est vt nõ sint ℨrij adinuicẽ: qm̃ si cẽnt ℨrij oporteret vt ꝑtes diuerse in qbꝰ mouent mouerent sup eosdẽ polos: ⁊ idẽ centꝝ: cẽnt se ꝓhibẽtes ad inuicẽ si cẽt foꝛtitudo in illis eq̃lis: aut si cẽt vincẽs i altera: ꝑs victa nũq̃ suo motu moueret. Et si ita esset tũc nã fecisset aliqd ociose: ꝫ ergo est qõ mihi vr̃ de exꝑlanatiõe isti⁹ loci: ⁊ verũ est ꝑ se: ⁊ valde manifestũ. Themisti⁹ aũt exꝑlanauit hũc locũ ⁊ nõ addidit sup intentiões q̃s dixit Aril. aliqd neqz oñdebat modũ et quo verificabat demõstratio Aril. ⁊ ingt: qa Aler. exꝑlanauit ipm alia exꝑlanatõe: sed nõ dixit illã: ⁊ cõcessit qꝫ est loc⁹ valde difficilis. Et fundamentũ eius demõstratiõis est sup duas ꝓpõnes. Quaꝝ altera est qꝫ si motus circulares essent ℨrij ꝓtingeret qꝫ cẽnt sup idẽ centrũ ⁊ eosdẽ polos: ⁊ ꝫ ꝓpõ est manifesta. Spera eni q̃ mouetur sup diuersuz centꝝ ab eo sup qõ mouet alia spera nõ ẽ ℨria illi. Silr ⁊ q̃ mouent sup idẽ centrũ: ⁊ sup polos diuersos: qm̃ tales nõ ꝓhibẽt se: ⁊ ꝓtraria sũt q̃ se ꝓhibẽt: ⁊ er ꝫ declarat qꝫ illud qõ Ari. intẽdebat ꝑ hãc demõstratiõez ẽ valde manifestũ. Ego aũt lõgo tpe feci moꝛã in q̃ nõ itelleri exꝑlanationẽ illi⁹ loci vltimã sed deus idurit me ad veritatẽ. Et ꝑm hãc exꝑlanationẽ erit itentio ꝑmonis Aril. qꝫ motꝰ circularis nõ ꝫ ꝓtrariũ: non in eo qꝫ est motꝰ abstractus a coꝑibꝰ nãlibꝰ: sed inquãtũ est in coꝛpe moto ꝫ nãz Q. m̃ si esset acceptꝰ motus i imaginatiõibꝰ abstractꝰ a moto nõ ꝓtingit ꝑ impossibile ponẽdo eos ꝓtrarios ⁊ eosdẽ ꝫ spẽz U. g. cũ imaginauerimꝰ duos motꝰ sup eũdẽ polũ ⁊ idẽ cẽtrũ ad duas ꝑtes diuersas: ꝓtingit necessario vt ꝓhibeant se ⁊ ℨriẽt se. Et ꝑm hũc modũ possibile est eristimare qꝫ in motu circulari sit ꝓtrarietas. Et cũ isti duo motꝰ fuerit positi in coꝑibꝰ nãlibꝰ reuertet possibile ad ipossibile. s. eẽ cõtrarietatẽ in eadẽ spẽ: qz tũc ꝓtigeret vt vna res destrueret se: ⁊ sic nã faceret ociosuz. U. g. qꝫ ꝑm ꝓsideratiõez geometre in supficie ⁊ spa ꝑnt se ꝓtingere sup punctũ: ⁊ cũ fuerit i coꝛpe nãli nõ ꝑnt se tãgere nisi sup partẽ diuisibilem.

¶ Sed qm̃ manifestum de his: de reliqs intendendum. Et primo vtrũ est coꝛpus aliqõ infinitũ quẽadmodũ antiquoꝝ philosophoꝝ plurimi putauerunt: aut hoc est vnum aliqõ impossibiliuz. Sicut enim aut illo modo habere non aliqõ modicũ: ſz totũ differre facit: ⁊ omne ad eam que de veritate speculationem. Fere enim hoc oium principium contradictionum enũciantibus aliqd de tota natura: ⁊ fuit ⁊ erit vtiqz. Si qdez qui modicum trãsgressus fuerit a veritate: discedens fit longe plus decies millies. Puta si quis minimam esse dicat aliquam magnitudinem: sic enim minimũ introducens: maximã vtiqz amouebit mathematicoꝝ. Huius aũt causa: qꝫ principiũ virtute maiꝰ q̃ magnitudine. Quaꝑ qõ in principio modicum in fine fit multum magnũ. Infinitum aũt principij ꝫ virtutem ⁊ ꝙti maximam. Itaqz nihil incõueniens neqz irrationabile mirabilem esse differentiã er eo qõ sumit qõ ẽ aliqõ coꝛpꝰ ifinitũ. Pꝛopt qõ de ipso dicendũ a principio resumentibus.

¶ Et cum declarata sunt ista: ⁊ bene determinata: volumus perscrutari de hoc qõ remanet. Pꝛimo igit incipiamus vtrũ aliqõ coꝛpus possit esse sine fine: vt plures antiq dicũt. Deinde pscrutabimur de mũdo vtrũ sit vnꝰ aut plures. Qm̃ si hoc fuerit: aut cõtrariũ: nõ est ꝙa differentia imo valde magna. Differentia eni cadẽs in pricipijs mũdi: ⁊ in toto mũdo: facit cadere diuersitatẽ in comprebẽdendo veritatẽ. Hoc est ergo principiũ ois diuersitatis. s. ꝓpter quas diuersificari sũt i oi narratiõe totiꝰ nature in ꝑterito. Et illi q diuersificabunt in futuro: ⁊ nõ hũt tantã diuersitatẽ: nisi qz q paꝛ ꝑtãsit de veritate mille millies psaltabit veritatẽ post. Sicut ille q dixit coꝛpꝰ minimũ eẽ: qm̃ qñ in suo sermone posuit mimũ: mouebit ⁊ excitabit maximã disputationẽ inter hoies. Et cã illiꝰ ẽ qꝫ principiũ est magnũ: aut in potẽtia: aut in actu: aut magnitudine. Manifestũ est igit qꝫ mimꝰ eroꝛ in principijs rei multiplicat in fine. Infinituz eni valde magnũ est: ⁊ hñs magnã potentiã: ⁊ magnã ꝙtatẽ: maximã in magnitudie. Est eni principiũ rerũ. Nõ est ergo mixꝫ neqz extra rõnez si diuersitas in hoc sit valde mirabilis.

¶ Cũ declarauit qꝫ coꝛpꝰ rotũdũ ẽ nã gnta: ⁊ qꝫ ẽ neqz graue neqz leue: neqz gnãbile nꝫ coꝛruptibile: vult mõ pscrutari de accñtibꝰ q̃sitis in eo vtr̃ sit finitũ aut ifinitũ: aut vnũ aut plura. Et est pscrutatio vtis ꝺ eẽ ifiniti: in actu firmioꝛ est ꝺ q̃z in tertio phisicoꝝ: in ꝺ loco eni sic vertebat pscrutationẽ suã in coꝛpibꝰ tm̃ ⁊ nõ diuisit ipm in potẽtia in actu: sicut fecit ibi cũ posuit pscrutationẽ tm̃ in coꝛpibꝰ qꝺcũqz coꝛpꝰ sit: ⁊ dixit (⁊ p̃. incipiem⁹ pscrutari ⁊c.) Et pscrutatio de ꝺ est ꝓpingoꝛ: qm̃ qñ ꝺclarabit q̃t sũt coꝛpa simplicia fiet pscrutatio de ꝺ in singulis eoꝝ. Deide pscrutabit post hoc de hoc ꝙposito: qm̃ post declarationem quot sũt spẽs coꝛpoꝝ simpliciũ erit demõstratio pfectioꝛ ⁊ ꝓpꝛioꝛ ⁊ firmioꝛ. Cũ aũt numerus specieꝝ coꝛpoꝝ simpliciũ est ignotus: pscrutatio est diminuta: q̃pꝛopt reuertebat pscrutari ꝺ ꝺ eo. D. d. (pscrutabimur ꝺ demõstrãdo vtr̃ sit vnũ aut plura). i. cũ pscrutati fuerim⁹ ꝺ mũdo vtr̃ fuerit finitꝰ aut i

finitus in magnitudine ꝓscrutabimur de eo vtrū sit vnus aut plures. D.v.(qñ si sit aut ecōtrario ꝛc.).i.q̄ diuersitas cadens in istis questionibus ꝓuenit ad magnaz diuersitatem. Est enim aut in ꝓncipijs mūdi: aut in eius toto. ⁊ diuersitas in ꝓncipijs mundi.i.in elemētis: aut vniuersaliter in totalitate eius.s.vtrum sit vnus aut plures: aut finitus aut infinitus: est cā diuersitatis huiusmodi hominū in comꝓhensione veritatis: que est primū ꝓncipiū: ⁊ in comꝓhensione veritatis in oībus rebus: ⁊ hoc quod dixit est manifestū per se. Q̄ ñ qui dixit mundū esse infinitū in quātitate nō videt ipm habere: neq; ꝓncipiū neq; eternum: neq; non eternum. Et qui dixit q̄ mūdi sunt plures contingeret ei credere multa ꝓncipia. Similiter ēt non ē parua differentia inter credentes ipsum esse nouum: ⁊ antiquū. Dicentes enim ipsum esse nouum non possunt ponere generans: nisi corpus. Generans aūt est alterans: alterans autem est corpus: ⁊ sic contingit querere de ipo corꝓre: vtrum sit generatum aut eternum. Si generatum ergo a corꝓre generante: ⁊ sic in infinitum. Si eternum ē q̄stio quare generauit ipsum in hac hora ⁊ nō in alia. Q̄ua ꝓpter cogetur dicere ipsum motum esse motu contrario eterno: qđ est impossibile: nisi i corꝓre qđ circulariter mouetur: ita q̄ cum fuerit ꝓpinquū ulti mundo erit cā generationis. Et cum sit remotus in aliqua hora erit cā corꝝptōnis. Contingit ergo ex hoc q̄ mundus sit pars mundi existentis extrinsecus continentis ipm eternum: ⁊ omne hoc ē impossibile. D.v.(hoc igitur ꝓncipium est oium diuersitatum).i. q̄ diuersitas cadens inter hoīes naturaliter in ꝓncipijs mundi ⁊ in narratione siue nature ē causa diuersitatis in veritate in ꝓterito tꝓe ⁊ in futuro. Et bene pōt sciri hoc nō trā de philosophia: sed ex legibus. Leges enī non ponuntur: nisi ꝑm existimationem ponentis legem in ꝓncipijs mundi. Aut ꝑm illud qđ videt melius esse hoīb' in fide: sed dz tā ponere fidez ꝓpalatā vulgo in ꝓncipijs similem fidei eius: si videt q̄ illud qđ ꝓpalandum est hominibus est aliud a vero. Si aūt videt q̄ non est ꝓpalandum vulgo: nisi veritas: tūc illud qđ ponet in lege est fides eius. Et ꝓpter hoc dixit(q̄ ille q̄ psaltat veritatez parū in ꝓncipijs: erit eius remotio milliesies).i. q̄ qui psaltat veritatem parum in ꝓncipijs post remouebitur a veritate magna remotione: sicut dixit post: q̄ minimus error cadens in ꝓncipio vie itineris inducit errantem post in errorem maiorem: ⁊ sicut etiam dicit q̄ minimus motus accidens malo: similiter minimus error cadens in ꝓncipijs ē causa maioris erroris in eis que sunt post ꝓncipia. D.v. exemplum dicendo(sicut dicentes corꝑa cē minimū ꝛc.).i.sicut dicentes q̄ corꝑa componūtur ex partibus indiuisibilibus: qñ ponendo partem minimaz esse: mouet magnam disputationem: ⁊ excutit maximam diuersitatem in reddendo causas dispositionum entium: ⁊ pōt intelligi sic q̄ hoc mouet magnam disputationem: dicere enim partē indiuisibilem valde est sufficiēs: ⁊ difficile destruitur. Sūt enim plures rationes ex quibus existimatur esse: ⁊ alie ex quibus non esse. Hec igitur questio c̄ꝫuis sit in radice in qua diuersitas est cā diuersitatis in pluribus rebus: est in se trā disputabilis naturaliter. Q̄uaꝓpter duobus modis est cā diuersitatis.s. ꝓpter suam naturam: ⁊ qz est ꝓncipium ⁊ ꝓpter hoc indurit exemplum ex co: ⁊ cum pars minima faciat tam magnam diuersitatem: quid ergo ē in eis de diuersitate esse magnitudinis infinite. D.v.(manifestum est ergo qz minimus error in ꝓncipijs vel in ꝓncipio rei est magnus in vltimo)⁊ non indurit hoc nisi vt ostenderet oīno esse considerandum de ꝓncipijs ⁊ habere magnā sollicitudinem circa ea: ⁊ ideo sermo de ꝓncipijs est sermo de oībus. s. in potentia. D.v.(infinitum enim magnū est valde ꝛc.).i. q̄ ille qui ponit corꝑa esse minimū non solū ponit diuersum ab eo qui ponit infinitum: immo oppositus. ꝑPotentia enim infiniti maxima est potentiarum omnium corꝑoris: cum sit maioris quātitatis omnium corꝑorum. ꝑPotentie enim corꝑorum sequūtur magnitudines eorum. D.v.(est enim ꝓncipium rerum ꝛc.)idest si enim est necesse vt sit ꝓncipium rerum: ⁊ si ita sit: non est impossibile: neq; extra rationem: vt in ipsum cadat diuersitas: quoniam perscrutatio dignior est vt sit in rebus hmōi: ⁊ vt diuersitas horum in eo non sit mirabilis sed naturalis.

¶ Necesse itaq; omne corꝑus: aut simplicium esse aut compositorum. Quare ⁊ infinitus aut simplex erit: aut compositum. Sed adhuc ⁊ q̄ finitis simplicibus necesse finitum esse compositum palam. Ex finitis enim ⁊ multitudine ⁊ magnitudine cōpositum: finitum est ⁊ multitudine ⁊ magnitudine Tantum enim est ex quātis est compositum.

¶ Et cum quidam antiquorum dixerunt corꝑus infinitum esse possibile: volumus modo perscrutari de sermone suo ⁊ dicere in eo perfecte. Sed primo reuertamur ad illud de quo loquebamur quo usq; sit completum anteq̄ incipiamus contradicere eis. Deinde incipiamus contra sermonem illorum ⁊ compleamus contra ipsum. Dicamus ergo q̄ omne corꝑus aut est simplex: aut compositū. Corꝑus autem infinitum aut est simplex aut compositum. Et etiam si corꝑa simplicia sunt finita ergo ⁊ compositum ex eis: ⁊ hoc manifestum est. Corꝑus ergo compositum ex partibus infinitis multitudine: ⁊ magnitudine: est etiam infinitum multitudine ⁊ magnitudine. Quoniam debet esse in multitudine ⁊ magnitudine ꝑm multitudinem corꝑorum ex quibus componitur: ⁊ magnitudinem eorum. 34

¶ Et cum dixit causam formandi perscrutationem de infinito: ⁊ cum quidam antiquorum credebant ipsum esse: immo magnificabant ipsum ⁊ faciebant ipsum ꝓncipium sicut narrauit de eis in physicis. Dixit etiam(⁊ cum quidaz antiquorum ꝛc.).i. ⁊ cum de causis cogentibus nos ad ꝓscrutandum de infinito est q̄ gdam antiquoꝝ dicunt ipm esse: quaꝓpter oportet nos perscrutari de sermone suo: idest de modo ꝑm quem dicunt infinitum esse. Antiqui enī dicentes ipsum esse differunt inter se: hi quidem substantiam consistentem dicunt ipsum esse: hi autem corꝑus. Et quia perscrutatio de sermone antiquorum in eo est alia a perscrutatione de infinito in se: ⁊ est vtrum corꝑus infinitū est impossibile: aut non: dixit:(sed primo reuertamur ꝛc) idest sed anteq̄z perscrutemur de sermonibus antiquis: ⁊ rationibus eorum in hoc: reuertamur ad nostrum: qđ est querere vtrum corꝑus infinitum sit possibile aut non. Deinde perscrutabimur de hoc quod dicunt antiqui in hoc: ⁊ rectum est ꝑm sermonem antiquorum post terminari. Cōtradictio enim contra antiquos in hoc erit complementū sermonis: sed non necessario. Q̄uaꝓpter ꝓmittendum est necessarium: c̄ꝫuis in hoc libro non videmus ipm perscrutari de sermonibus antiquorum in hoc: sed in.iij.phy si. ⁊.r. methaphy. ⁊ in illo loco physice est hoc eius principium: ⁊ maxime ponentibus ipsum esse substantiam per se D.v.(dicamus modo q̄ omne corꝑus ꝛc.)idest dicam' modo in ista questione sermonem continuum ⁊ non curemus modo de contradictione contra antiquos: ⁊ hec propositio a qua incepit in consideratione est manifesta per se. Visum est enim q̄ oīa corꝑa que sunt inter nos: aut sunt cōposita ab vno corꝑore: aut a pluribus corꝑoribus: aut sunt vnum.s.non compositum ex corꝑore. Q̄uoniam quidem bi duo: modi existunt: in hoc mundo: manifestum est

per se

per se hec diuisio: aut hec manifesta est per intellectum: ⁊ nō pōt aliqs dicere q̄ nullū corpus est simpler: plura enīz corpora dissoluuntur in alia sed non procedit hec dissolutio in infinitum: quapropter necesse est vt sint corpora simplicia ⁊ etiam iam declarauit prius corpora simplicia eē ꝓpter motus simplices ⁊ q̄ sunt quinqz. hec aūt ꝓpositio aut est nota per se: aut iam declarata est. D. d. (Corp⁹ oē infinitū aut est simpler aut compositū) ⁊ hoc est manifestū per se: qm̄ si oē corpus aut est simpler aut compositum: ⁊ posuit aliquis corpus esse infinitum: necessario erit aut simpler aut compositum. D. d. (si corpora simplicia ⁊c). i. ⁊ manifestum est per se ⁊c. si omnia corpora simplicia sint finita: qui ergo declarat nobis q̄ oia corpora simplicia sunt finita in magnitudine: ⁊ numero ⁊ quod necessarium est q̄ simpliciter ꝓposita ex eis sunt ēt finita i magnitudine ⁊ numero: declarauit nobis q̄ oia sunt finita. D. inducit nos ad modum ex quo verificaē hec ꝓpositio. D. q̄ cōpositum a finito est finitū: ⁊. d. (Corp⁹ enim compositum ex corporibus finitis ⁊c). ⁊ hoc est manifestū per se. ꝓpositus enim non intelligiē esse infinitum: nisi q̄ aut vnum simplicium ex qb⁹ ꝓponiē: aut plura vno est infinitum: aut q̄ est ꝓpositum ex simplicibus infinitis numero: q̄uis sint finita magnitudine: ⁊ hoc intendebat cū dixit (qm̄ erit in multitudine ⁊ magnitudine ⁊c). i. q̄ non fuit necessarium vt ꝓpositū sit infinitum ꝓpter simplicia ex qb⁹ ꝓponitur cū fuerit infinita: aut magnitudine: aut numero: aut vtroqz nisi q̄ multitudo ⁊ magnitudo compositi: consequuntur multitudinē ⁊ magnitudinem corpoz simpliciū. Et hec ꝓpositio manifesta est in cōposito ex elementis in actu: vt ꝓpositio dictionis ex litteris ⁊ similiter videē esse in ꝓposito ēm mixtionē. Magnitudo enim admixti non est nisi ꝓpter magnitudinem rez mixtarum. Si ergo mixtum fuerit infinituz: ergo aut vnū ex quibus componitur est infinitum magnitudine aut plura vno: aut oia finita in magnitudine: sed infinita numero.

¶ Restat igitur videre vtrum cōtingit aliquid simplicium infinitum esse magnitudine: aut hoc ēpossibile. Preargumentantes aūt de primo corpoz sic intendamus ⁊ de reliquis. Quod quidē igiē necesse quod circunfertur corpus finitum eē omne ex his palam. Si enim infinitum quod circunferē corp⁹. Infinite erunt que a medio egredientes. infinitorum autem distantia infinita. Infinitam aūt distantiam linearum dico: cuius nullam est extra sumere magnitudinem tangentem lineas. Hanc igitur necesse est infinitam esse. Finitaruz enī sem per erit finita. Adhuc autem semper est data maiorem accipere. Itaqz quēadmodum numeruz dicimus infinitum q̄ maximus non est eadem ratio ⁊ de distantia. Si igitur infinitum non est pertransire: infinito aūt ente necesse distantiam infinitaz esse nō vtiqz continget circūmoueri. celum autēvi demus circūuolui: ⁊ rōne determinauimus q̄ est alicuius circularis motus.

¶ Oportet nos ergo querere vtruz sit possibile q̄ aliquod corpus simpler sit infinitum magnitudine: aut sit impossibile. Sz oportet ponere perscrutationem nostram primo de primo corpoz simplicium: deinde de alijs. Et dicamus q̄ necessariuz est vt totum rotundum corpus sit finitum per hāc demonstrationem. Qm̄ si corpus rotundum sit infinitum ergo linee exeuntes a medio erunt infinite etiam. Ergo ⁊ diuersitas linearum infinitaz infinita est. Et est intelligere per diuersitatem distantiam linearum ab inuicez. Ergo non inueniē magnitudo extrinseca inē lineas infinitas. Hec ergo diuersitas non habet finem necessario: corp⁹ enīz habens finem est finitum. Et etiam si distantia linearum sit distantia qua maior alia non possit reperiri: vt dicitur q̄ numerus infinitus est ille q̄ caret termino in multitudine. Similiter ergo infiniti distātia est carens termino in distantia. ⁊ etiaz si impossibile est vt corpus infinitum abscindatur ꝓ transitum: ⁊ corpus infinitum fuerit ens. Necessario erit diuersitas ⁊ distantia infinita. Et cū ita sit manifestum est q̄ impossibile est q̄ si motus circularis: visus autem testatur contrarium. Videmus enim celum moueri motu circulari: ⁊ iam declarauimus hoc ratione: cum dixim⁹ q̄ mot⁹ circularis est quorundam corpoz simplicium.

¶ Cum declarauit q̄ si corpus infinitum est: aut igiē ꝓpositum aut simpler. Incepit prius perscrutari hoc in simplicibus. ⁊ primo de nobiliori eorum quod est corp⁹ qntū: ⁊ dixit (q̄ corp⁹ rotūduz ē finitū necario ⁊c). i. q̄ corp⁹ qđ circulariter mouetur cui⁹ eē est determinatū neče ē vt sit finituz magnitudine. D. d. (Per hanc demonstrationem ⁊c). ⁊ hoc manifestum est qm̄ si ponitur rotūdū infinitū cōtinget vt linee exeuntes a centro sint infinite cum infinitum careat circunferentia: ⁊ linee exeuntes a centro non terminantur nisi per circūferentiam. D. d. (Diuersitas aūt linearz ⁊c). i. q̄ si linee exeūtes a centro sunt infinite: necessarium ē vt distantie que sunt inter illa sint infinite: ⁊ hoc necessarium est qm̄ qñ a centro exierunt due lune necesse est vt q̄to magis exierunt due linee tanto magis magnificeē distantia inter eoruz extrema: si aūt ille linee due sint infinite exeundo necesse est vt distantia inter ea sit infinita. Cum igitur distātia terminatur aut ponitur distantia finita inter extrema: istarum linearum duarz: necesse est vt due linee terminēē.

¶ Demonstratio ostendens q̄ si linee exeuntes a cētro sunt infinite q̄ distantia inter illas est infinita.

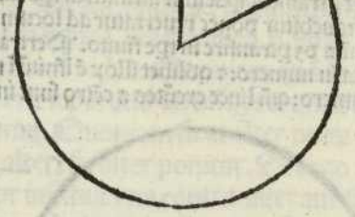

¶ Deinde explanauit diuersitatem ⁊ dixit (⁊ est intelligere diuersitatē ⁊c). ⁊ cū dixit q̄ distantia que est inter lineas i finitas necesse est vt sit infinita: dixit. (Non inueniē ergo magnitudo ex extrinseco inter lineas infinitas ⁊c). i. q̄ si distantia inter lineas infinitas est finita contingeret vt non inueniatur magnitudo finita ex extrinseco corporis rotūdi inter lineas infinitas ēm q̄ sunt infinite: qm̄ si inter eas eēt magnitudo finita oporteret vt quod est inter eas sit finituz ⁊ si qđ est inter eas finitum eēt. cēnt linee finite. D. reuersus fuit ad declarandū q̄ ista distātia que est inter lineas infinitas est infinita: ⁊ dixit. (Erit ergo hec distantia ⁊c). i. q̄

necessarium est q⁹ hec distantia sit infinita: quapropē ⁊ magnitudo que est illic sit infinita. magnitudo enim habens finem est finita. i. terminata. Et innuit per hoc quod dicit de diffinitione eē infiniti. s. q⁹ est maxima oīum q̄ztitatum q igitur. d. q⁹ nō est necesse q⁹ ista distantia sit infinita nisi q⁹ ista distantia est maior oi distantia posita: ⁊ q⁹ ita est necessario est infinitū: quapropter dixit post(⁊ etiā si distātia linearum est distātia ⁊c). i. manifestū est q⁹ si distantia istarum linearū infinitarū est talis: q⁹ nulla alia distantia inueniatur maior q⁹ ē infinita ⁊ si ē infinita q⁹ nulla alia distātia ꝺueniat maior sicut numerus infinit⁹ est in quo null⁹ finis inuenitur in multitudine: ⁊ econuerso: ⁊ non voluit ostendere nisi conuersum vt ostenderet nobis diffinitionem cōuerti cum diffinito. i. qm̄ sicut numerus est infinitus qui caret fine: ⁊ ecōuerso: ita etiam distantia est infinita illa que caret fine: ⁊ econuerso. Et nō inducit hoc exemplum nisi ad demonstrandum ꝙuersionē esse in diffinitione distantie infinite sicut in numero infinito: ⁊ ita formal suum syllogismum s. distantia que est inter lineas infinitas est tanta q⁹ nulla alia inueniatur maior. Et quod est huiusmodi est infinitum ergo distantia que est inter lineas infinitas est infinita: ⁊ cū declarauit q⁹ necessarium est q⁹ vltima distantia que est inter lineas est infinita: ⁊ q⁹ ꝓpter hoc cōtinget vt magnitudines que sunt inter eas sunt infinite: coniūgit ad has aliā ꝓpositionē ex quibus contingit impossibile: dicendo(etiā si impossibile est q⁹ corpus infinitū abscindatur trāsitu ⁊c). i. si manifestum est q⁹ impossibile est q⁹ corpus infinitum abscindatur. i. pertranseatur complete: ⁊ posuimus corpus rotundum infinitum esse ex cuius positione ꝓtingit vt diuersitas inter lineas exeuntes a centro sit infinita. Manifestum est vt sit impossibile q⁹ sit motus circularis. Contingeret enim quando corp⁹ rotundum moueretur ab aliquo puncto quouscz reuerteret ad idem q⁹ linee ꝑtransirent distantias infinitas: qm̄ vnaqueq; earū reuerteret ad suū locū ⁊ ēt ꝓtingeret vt permutarentur. s. vt vnaqueq; earū moueat quouscz veniat ad locū sui ꝓparis. Et q⁹ distantia inter eas est infinita. ꝓtinget necessario vt pertranseat magnitudinem infinitā in tpe finito sicut demonstrat in. vj. phi. Cū g⁹. corp⁹ rotūdū infinitū fuerit positū impossibile ē vt moueat motu circulari ꝓpleto. D. d. (ꝟ vilus testat ꝓriuz. videm⁹ enim q⁹ celū mouet motu circulari). ꝓpleto: ⁊ q⁹ celū eē motū p motu nāliter ostēsuz nō ē nisi p rōnē ⁊ fuit declaratū p rōnē eē hmōi motū. D. (⁊ ita declarauim⁹ p rōnē supi⁹ cū dixim⁹ ⁊c). i. ⁊ ita declarauim⁹ corp⁹ eē qō nāliter mouet motu circulari. Inducam⁹ ergo hmōi rōnē ꝑm doctrinā aspectibilez ⁊ sit corpus rotūdū infinitū: cui⁹ centrū est. h. ⁊ cui⁹ ꝺcauū circuli. a. b. ⁊ extrahem⁹ lineam. b. b. in infinitū ⁊. h. a. distantia. ergo maxima est infinita iter eas. Cū igit linea. h. a. mouebit donec suppōat sup lineā. b. b. necesse est vt ꝑtranseat spacium infinitū in tpe finito: ꝟ to magis cū mouebitur donec reuertatur ad locum suū. s. spatia infinita oz ꝑtransire in tpe finito. Pertransit enim⁹ spatia infinita in numero: ⁊ qōlibet illoz ē infinitū i magnitudine ⁊ in numero: qm̄ linee exēutes a cētro sunt infinite.

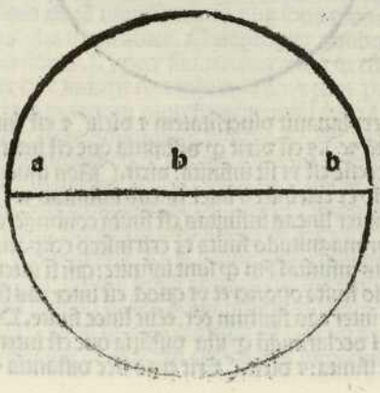

Sit ergō inter quāslibet duas lineas aliqua distantia. si ergo linee sunt infinite in numero ꝓtinget vt hec spatia sint infinita in numero. ⁊ q⁹ oēs due linee istarū linearū sunt infinite contingit vt omnis distantia que est inter ea sit infinita quantitate qō est valde impossibile ⁊ inopinabile.

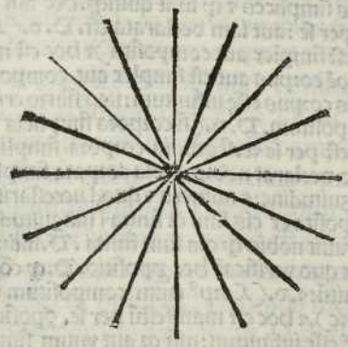

Adhuc autem a finito tpe si auferas finitum tempus necesse est reliquū esse finitum ⁊ habere principium. Si aūt tempus incessus hz principiuz: est ⁊ principium motus: quare ⁊ magnitudinis que mota est: similiter aūt hoc ⁊ in alijs. sit itaqz linea infinita in qua. c. b. ad alteram partem que. b. e. q̄ aūt t. b. ad vtranqz partem infinita. si itaqz scribat circulum que. a. c. b. e. centro incidens: quādoqz fertur circum per eam que. t. b. a. c. b. in tempore finito. Omne enim tempus in q̄to circulo latum ē celum finitum est: ⁊ ablatum igitur quo incidens ferebatur. Erit igitur aliquod principium quo primum que. a. c. b. eam que. t. b. incidit. sed impossibile. Non contingit igitur circumuolui infinituz. Quare neqz mundum: si erat infinitus.

Et etiam si ex tempore finito accipiatur tempus finitum remanet tempus finitum ⁊ habet principium: ergo ⁊ motus habet etiam principium. Et propter hoc magnitudo hz etiam principiū ⁊ etiaz in quo est res: ⁊ ꝑm hoc erit in alijs omnibus etiaz sit igitur linea infinita. a. c b. sed extremuz. b. solū sit infinitū. ⁊ sit alia linea. t. b. infinita in duob⁹ extremis: ⁊ sint due linee in circulo qui chorde sicut ista figura. Dicamus ergo q⁹. a. c. b. abscindētes circulum ex. c. abscindet lineaz. b. c. donec moueatur motu circulari. Tempus autem abscisionis. a c. b. iam fuit finitum. Motus enim celi ⁊ omnium que sunt in eo est motus circularis finitus. Quapropter ⁊ tempus acceptum ex eo in quo est motus circularis abscindentis circulum ⁊ lineam infinitam in vtriqz extremis est finitum. Et cum ita est est ergo principium abscisionis linee. a. c. b. per lineam. t. b. quod est impossibile. Manifestum est igitur q⁹ corpus infinitum impossibile est vt moueatur motu circulari. Et cum ita est manifestum est q⁹ impossibile est vt mundus sit infinitus. 36

Hec est alia demonstratio preter predictā ⁊ ipse preponit huic demōstrationi propositiones: quaz vna est q⁹ si accipiatur ex tpe finito tempus finitum remanet tempus finitum

tū ⁊ hz principiū. ſ. q̄ hoc tempus remanēs hz principium ⁊ finē. Hec enim eſt diſpoſitio cuiuſlibet finiti: ⁊ hoc itēdebat cū dixit. (Et ēt ſi ex tpe finito accipiat ꝛc). D. poſuit aliā ꝓpoſitionē ⁊ dixit. (Et ſi tps rei hz principiū ꝛc). i. manifeſtū eſt ex phiſicis q̄ ſi tps in quo eſt mot⁹ ſit finitū hās principiū ⁊ finē: ⁊ mot⁹ q̄ eſt in eo erit finitus ⁊ habebit principiū ⁊ finē. Similiter ēt res mota dz eſſe finita vt declaratum eſt in phiſicis: ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ magnitudo propter hoc habet principium) ⁊ ēt loc⁹ ⁊ ſpatiū: ⁊ hoc intendebat cū dixit (⁊ ēt hoc in quo eſt res). i. ſimiliter ꝓtinget vt ſpatium in quo eſt motus finitus ⁊ hās principium ⁊ finem ⁊ propter hoc explanamus magnitudinē. i. res mota. D. d. (⁊ ſm hoc eſt in oīb⁹ aliis). i. q̄ iſte ꝓpoſitiones ſunt in oīb⁹ mobilib⁹. ſ. q̄ ſi moueant̄ i tpe finito ſūt finita in magnitudine finita: ⁊ in motu. Et cū poſuit maiores ꝓpoſitiones iſti⁹ ſyllogiſmi: dedit ꝓpoſitiones quib⁹ ꝓiūctis ꝓcludat̄ impoſſibile: ⁊ vtebat̄ in hoc exemplo. ſ. argumēto exemplari loco ſermōis vniuerſalis vt diceret breui⁹ q̄ſi diceret. Et cū hec ꝓpoſitiones ſint manifeſte: cū poſuim⁹ corpus rotūdū eſſe infinitū poſſibile eſt vt in circulo cadente i eius cōcauo ponamus chordaz ⁊ extrahamꝰ extrema ei⁹ in infinitū: ⁊ imaginemur hāc chordaz ee ēt centrū: diuidet ergo circulū in duo ineq̄lia. Cū ergo imaginati fuerimus lineā exeuntē a cētro in infinitum in partez circuli in qua nō eſt linea infinita mota ad partē chordē. ſ. per motū circuli: Illa aūt linea ſit quieſcens aut mota ad ẓrium illi⁹ partis neceſſario pertranſibit lineā infinitā in vtriuſq̄ extremitatibus in tpe finito. Tempus enim oīs reuolutionis finituz eſt: ⁊ tps in quo pertranſibit linea infinita in altera duaz extremitatū ſuaz partē circuli: cui parti non occurrit linea infinita in duob⁹ extremis eſt finitū neceſſario: ergo illud qđ remanet eſt finitū neceſſario: ⁊ eſt tempus in quo ꝓtranſiuit linea finita in altera duaz extremitatū lineā infinitaz in duabus extremitatibus: ergo linea pertranſita in iſto tēpore eſt finita. Oē aūt finitū hz principium ⁊ finē. Linea ergo poſita infinita eſt finita. Sed poſita erat infinita. Deductū eſt ergo ad impoſſibile: ⁊ hoc impoſſibile accidit ex prędicto falſo poſito. Ergo falſum eſt ponere corp⁹ rotundū eſt infinitū. Sed Ariſto. indurit demonſtrationē in exēplo ⁊ dixit (ſit ergo linea. a. c. b. ꝛc). i. U. g. ſi corpus rotūdū ſit infinitum poſſibile eſt ponere in ſuo cōcauo circulū in q̄ ſit linea infinita ſic exiens a centro. ſit ergo centrū huiuſmodi circuli. a. ⁊ ſit linea exiens ab. a. per. c. ad. b. ⁊ ſit infinita in parte. b. Deinde dicit (⁊ ſit alia linea. t. b. infinita i duo b⁹ extremis). D. d. (Dicamus ergo q̄ linea. a. c. b. ꝛc). i. dicamus q̄ linea exiens a centro in infinitum ſcilz. a. c. b. cum mouebitur quouſq̄ opleat reuolutionem: neceſſariū eſt vt pertranſeat lineā infinitā in duobus extremis ſcilz. t. b. cū extremū ei⁹ fuerit quieſcēs ſcilz cētrū: ⁊ fuerim⁹ imaginati ipſam motaz ſup circūferentiā circuli ⁊ illā lineā fuerimus imaginati quieſcētē. ſcilz infinitā in duobus extremis. D. d. (⁊ iam fuit tempus linee: a. c. b. finitū). i. ⁊ tps in quo mouet linea. a. c. b. quouſq̄ pficiat ſuā reuolutionē neceſſario eſt finitū. Deinde dedit cauſam ineſſe hoc tps ſi nitū dicendo (tps enim motus celi). i. hoc tempus. ſ. tps in quo reuoluit linea. a. c. b. ſup linea. t. b. que eſt infinita in duobus extremis nō cōtingit vt ſit finitū niſi qz poſuim⁹ ipſam motā circulariter lineā. ſ. p̄ motū celi. hz qz celū ⁊ oē rotūdū corpus ꝓtingit vt tps ſue reuolutionis perfecte ſit finitum: ſimiliter ꝓtingit in oīb⁹ mobilibus in ipſo vt iſta linea quā ponimus mobilez in eo. D. d. (Quapropter tē pus acceptū ex eo ꝛc). i. ⁊ qz tps reuolutionis eſt finituz: ⁊ tps in quo linea infinita in altera duaz extremitatū ꝓtranſit lineā infinitā in duobus extremis eſt pars eius: neceſſe eſt vt hoc tempus ſit finitum. (Pars enim finiti eſt finita neceſſario. Et hec propoſitio ſm q̄ apparet eſt alia a propoſitione quā primo poſuit. Illa enim ꝓpoſitio fuit q̄ cuz a tpe finito abſcindit̄ tps finitū remanet finitum: hoc aūt eſt q̄ pars finiti eſt finita: ⁊ eſt ꝓpinqua illi: ⁊ ambe ſuntve ⁊ habent eandē potētiā. D. d. (⁊ cū ita ſit principiū igit̄ p tranſitus linee. a. c. b. p̄ lineā. t. b. ꝛc). i. ⁊ ſi hoc tps in quo pertranſiuit linea. a. c. b. per lineā. t. b. ſit finituz: g⁹ vtraqz linea eſt finita ⁊ hoc intēdebat cū dixit (inuenit̄ igit̄ principiū ptrāſit⁹ linee. a. c. b. p̄ lineā. t. b.) qñ cum tps fuerit finitū neceſſe eſt vt pertranſiens ⁊ ptranſitum ſint finita: ergo neceſſario eſt vt inueniatur principiū ptranſitus vnius earuz ab altera. infinitū enim non habet principiū. ſ. qñ ſi poſuimus ipſas eſſe infinitas non inuenitur punctus qui ē principium occurſus vnius eoz alteri. Si aūt ponimus ipſas finitas: neceſſe eſt vt iſte punctus inueniatur: ⁊ eſt punctus qui eſt in extremo linee. Linee enim que ſunt huiuſmodi nō occurrunt ſibi primo niſi ſuper puncta extremorum ⁊ vi ſum eſt ex quo impoſſibile eſt inuenire hunc punctuz i duabus lineis infinitis: q̄ impoſſibile eſt pertranſire vnā illaz p̄ alteram: neqz in tpe finito: neqz in tempore infinito: ⁊ b eſt alia demonſtratio a prędicta: ⁊ Ariſ. vtitur ea poſt.

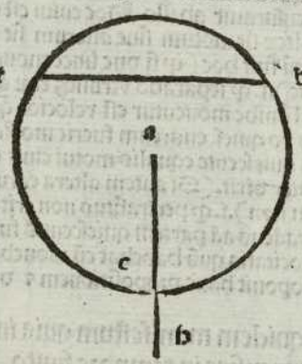

¶ Adhuc aūtem ex his manifeſtum q̄ infinituz im poſſibile moueri. Sit enim que. a. lata iuxta eaz q̄ b. finita iuxta finitam. Neceſſe igitur ſimul: ⁊ eaz que. a. ab ea que. b. abſolui. ⁊ eam que. b. ab ea que a. Quantum enim altera acceperit alterius: ⁊ altera illius tātū. Siquidē igitur ambe moueantur incontrarium velocius vtiqz diſiungentur. Si autem iuxta manentem feratur tardius eadem celeritate mota ea que iuxta fertur.

¶ Et etiam corpus infinitum impoſſibile eſt moue 37
ri: ⁊ hoc manifeſtum eſt ex hoc quod dicem⁹. ſint ergo due linee quarū altera ſit. a. ⁊ altera. b. ⁊ ſint finite: ⁊ eat linea. a. finita ad lineam. b. finitam: ſicut vides in figura. Et eat linea. b. finita ad lineaz a. finitam ſicut vides. Quoniam quādo fuerit huiuſmodi erit ſeparatio vtriuſq̄ earum a ſuo compari inſimul. Quoniam ſicut alter duoꝝ motuum occurrit alteri ſic alter ponitur. Si ergo due linee mouentur inſimul vna contra alteram ſeparabit̄ vna earum ab altera in illa parte ſeparatione loci. Et ſi altera earum mouetur ⁊ altera non: ⁊ mobilis eat ad quieſcentem: erit ſeparatio earum tarda: quānis linea mobilis iens ſit vnius diſpoſitionis in velocitate.

finita a
b finita

¶ Apparet ex hoc ſermone q̄ eſt vniuerſalioz illud quod in 37
tendebat declarare: ⁊ eſt q̄ corpus rotundū impoſſibile ē vt ſit infinitum: quoniam motus eius ēt infinitus in tpe finito ⁊ motus corporis celeſtis eſſet infinitus: ⁊ ideo videtur nobis q̄ ipſe intendebat inducere demōſtrationē ge

neralem.s.q; oē infinitum non potest moueri oīno (sint ergo due linee ꝛc).i.sint ergo due linee mote p duas dimensiões eque distantes in duabus partib⁹ diuersis.D.v.(ꝛ eat linea.a.finita ad lineam.b.finitā sicut vides).i.ꝛ moueatur linea.a.finita ad partem.b.finitam quouslꝫ eque distet ei.Similiter imaginemur etiā lineā.b finitā ad ptez oppositā ad quā mouet lica.a.D.v.(qñ cū fuerint huius modi ꝛc).i.q; vtraqꝫ illaꝝ erbit ad eque distantiaz sue cōparis in eodem instanti.D.v.cāz in hoc ꝛ.v.(qñ si occurreret alteri ꝛc)ꝛ saparatio eoꝝ non sit insimul:nisi qz sic altera eaꝝ separatur ab altera:sic ista a prima.ꝛ cū dixit q; separatio vtriuslꝫ illaꝝ ab altera fuit insimul dixit:(qñ si cut alterum duoꝝ motoꝝ occurrit ꝛc).i.ꝛ hoc fuit qz si cut alterum duoꝝ motoꝝ venit ad suū comparez ꝛ secat illum:sic alterum venit ad istum ꝛ secat eum.ꝛ causa illi⁹ est q; illud quod secat aliquid secatur ab eo:ꝛ quod mēsurat aliquid mensuratur ab illo.Hoc enim est quod ex reuolutione siue alterꝰ sit motum siue alterum sit quiescens:quapropter dictū fuit hoc (q; si due linee mouent insimul vna ꝑtra aliaz ꝛc).i.q; separatio vtriuslꝫ eaꝝ a suo cōpari quando insimul ambe mouentur est velocioꝝ qz qñ altera est mota:altera vo quiescens:cum fuerit mot⁹ alteri⁹ motꝰ illarum cum quiescente equalis motui eius cum altera mota:quapropter dixit.(Si autem altera earum moueretur altera autem non).i.q; pertransitus non erit tardioꝝ nisi quando mota vadens ad partem quiescentis fuerit in eadē dispositione velocitatis quā habebat cū mouebat ad partē mote:ꝛ ideo proponit hanc propositionem ꝛ dixit:manifestum est.

¶Sed illud quidem manifestum quia impossibile infinitam pertransire in tempore finito. Infinito igitur.Ostensum enim est hoc ꝓius in his que de motu.Differt autē nihil aut finitam ferri iuxta infinitam:aut infinitam iuxta illam. Cum enim hec permutetur iuxta illā ꝛ illa similiter mota aut non mota.Verum tamen si iuxta moueantur ambe velocius absoluentur.Quamuis aliquando nihil prohibet motam iuxta quiescentem velocius pertransire q; contra motam.siquis fecerit cōtra motas quidem ambas latas lente.Eam autez que iuxta quietam multo illis velocius lataz.Nullum igitur ad rationem impedimentum quia iuxta quietaz.Quoniam quidem motam contingit eam que.a.iuxta motam eam que.b.tardius pertransire.Si igitur infinitum est tempus quo finita absoluitur mota:ꝛ in quo finita per infinitam mouebatur necesse infinitum esse. Impossibile est igitur infinitum per infinitum moueri totum.si enim ꝛ per minimum moueatur necesse infinitum fieri tempus. Sed tamen celum circuit ꝛ vertitur totum in circuitu in tempore finito.Quare continet totam que intus puta eam que.a.b.finitam.Impossibile igitur infinitum eē quod in circuitu.

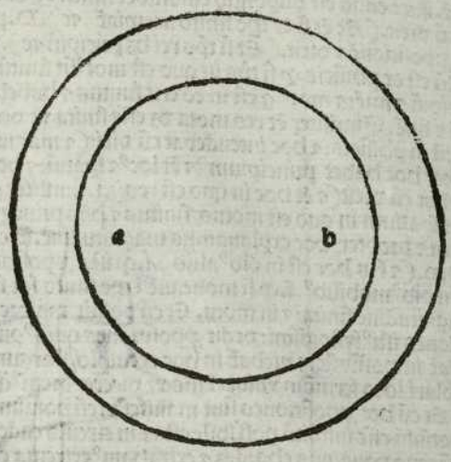

¶Manifestū est igitur q; impossibile est vt motus finitus eat ꝛ pertranseat motum infinitum in tempore finito.Et cū impossibile est.Ergo pertransibit eum in tempore infinito.Et iam declarauim⁹ hoc in libro quem fecimus de motibus:ꝛ determinauimus ipsum bene. Modo autem dicamus q; siue motus finitus fuerit ad motum infinitum:siue infinitus ad finitum non est ibi differentia.Quoniam quando alter duoꝝ motuum separabitur ab altero:ꝛ tunc alter ab isto:siue sit gescens siue non.sed tamen separatio eius est velocioꝝ si ambe moueantur.Et ꝑm hoc forte non est impossibile vt separatio moti super quiescentem sit velocioꝝ separatione moti super motum motu opposito diuerso.Et hoc est quādo duo mota motu opposito erunt tarda:ꝛ motus moti super quiescentem fuerit velocioꝝ. 38

¶Cum posuit q; cū linea secauerit lineam ꝑm eque distantiam per motum vnius ꝛ quietem alterius:aut motus ei⁹ ad oppositum. Motus alterius linee ꝛ fuerit vtraqꝫ finita necessario secantur ad inuicem in tempore finito:ꝛ separatio illarum ab inuicem ad eque distantiam aut contactu est in tempore finito. Dixit igitur (manifestum est q; impossibile ē ꝛc).i.cum ista propositio sit manifesta:manifestū est q; cum posuimus duas magnitudines ꝑm figuram predictam quarum altera sit finita:altera autem infinita:impossibile est vt pertranseat manignitudo finita per suum motū magnitudinem infinitam in tempore finito.ꝛ hoc est manifestum ex conuersione propositionis quā posuit:qñ cōuersum eius est q; magnitudo que pertransit aliam magnitudinem per motum eius in tempore finito est finita.ꝛ iā ponimus hanc magnitudinem infinitam esse.s.alteram duaꝝ magnitudinum ergo contingit impossibile ꝛc.ꝛ cum declarauit q; due magnitudines huiusmodi.s.quarum altera ē infinita ꝛ altera finita non possunt pertransire se in tempore finito.D.(ꝛ si hoc igitur est impossibile ꝛc).i.illud qō ꝑ transit motu aliquam magnitudinem aut mouetur super aliquam magnitudinem necesse est vt pertranseat ipsuz aut in tempore finito aut in infinito.sed iam declaratum est q; impossibile est esse motum finitum super spatium infinitū aut in directo linee infinite;aut motum infinitum sup spatium 38

eiū finitū aut ī directo liee finite ī tpe finito remanēt igit vt ptrāseat ipz ī tpe infinito. D. d. (⁊ iā declarauim⁹ ꝟ ⁊c). i. iā declaratū est in .vj. phi. q mot⁹ infinitus non est nisi in tē pore infinito .⁊ hic liber vocatur de motu: aut q finis eius est perscrutari de motu: aut q plura que continentur in eo sunt de motu: aut q finis eius sunt ista duo. D. d. Uolumus declarare q impossibile est in talibus duob⁹ istis motibus quos posuimus pertransire se adinuicem in tempore infinito nedum in tempore finito: ⁊ cū dixit (q siue motus finitus est iens ⁊c). i. manifestū est per se q nulla differentia est in hac positione. s. q alterum duorum motorum sit finitum: alterum autem infinitum. Et etiam alterum duorum motuū ad alterum ⁊ alteruz est quiescēs: aut q sit motū finitum illud quod mouetur ad magnitudinem infinitaz aut q sit magnitudo infinita illud quod moueť ad finituz: ⁊ pronunciauit motū loco rei mote: qm̄ sequitur rem motā in priuatione finiti in eo q dixit (siue sit motus finitus). i. sit motus qui est in re mota finita. similiter intellerit cū dixit (siue sit motus infinitus). i. qui est in re mota finita. Et cū narrauit q nulla differentia est inter has duas propositiones dedit cām ⁊ dixit (quoniam quando alter duorum motuum separabitur ab altero ⁊c). i. cum nulla differētia sit inter has duas propositiōes in eo quod itēdimus declarare q cū altera illaz duarum magnitudinum separatur a suo compari continget necessario vt alterum separeť ab illa: siue sit finitum illud quod mouetur siue infinitum. D. d. (siue moueatur siue non). i. nulla differentia est in hac propositione: vel si ponatur altera istarum quiescens ⁊ altera mota: aut ambe mote. D. cum narrauit q similes sūt in eo quod intellerit declarare: incepit dicere differentiam inter istas vt appareat ex hoc q in hoc non sit aliquavis: ⁊ dixit (sed tamen separatio eorum est velocioz quando ambe mouentur). i. q ista differentia que est: q si vnuz duorum fuerit, motum ⁊ alterum quiescens: aut ambo mota nullam facit vim in eo quod intendimus declarare: ⁊ q ēt si altera istarum magnitudinum separabitur a suo compari suum compar separatur ab ea. D. d. (⁊ ꝟm hoc forte nō est impossibile ⁊c). i. q cum ambe magnitudines mouean tur vna ad oppositū sui paris: ⁊ hoc erit cum mot⁹ rei mote duarum magnitudinum fuit velocioz motibus earz adiunctis insimul. s. quando vtraqz illaruz mouetur ad oppositū sui paris ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ hoc erit quando due res mote motu opposito erunt tarde ⁊c). s. qñ due res mote ꝟm oppositum mouentur tarde: ⁊ res mota q̄ mouetur super quiescentem mouetur velociter. s. velocius q̄z motus coniunctus duarum rerum motarum ꝟm oppositum: ⁊ cum dixit. hoc incepit vniuersaliter vti hoc exēplo dicendo. (reuertamur modo ⁊ dicamus q sermo noster impossibilis non est ⁊c). i. dicamus q iste sermo non est impossibilis in duabus istis magnitudinibus quas ponim⁹ vnam finitam ⁊ alteram infinitam: quando confessi fuerimus q altera illarum pertranseat alteram. s. q accidat illi quod mouentur ex eis vt separetur a quiescente super quod mouetur velocius: q̄z separetur illud quod mouetur ex eis ab altero moto. s. q mouetur in oppositione sui paris ⁊ cum dixit: q hoc non est etiam impossibile: dixit. (Dossibile est enim vt moueatur linea. a. ad lineam. b. ⁊c). i. ⁊ ꝟ non est impossibile: qm̄ non impossibile est imaginari rez motam. s. a. que mouetur ad aliam rem motam. s. b. ⁊ illa res mota mouetur ad oppositum prime ⁊ secat vtrūqz illarum suum comparem in longioz tempore q̄z in quo secat res mota rem quiescentem. Et cum hoc non est impossibile in duobus motis finitis: possibile est etiam quando alterum fuerit finitum ⁊ alterum infinitum. cum concesserim⁹ q altera illarum pertransit alteram. Et cum declarauit ꝟ reuertebatur ad illud in quo stabat. i. q si res mota finita secauerit in pertansita quiescentē in infinitum: aut res mota infinita quiescentem finitam oīno secat ipsam in tempore infinito: ⁊ dixit. (Reuertamur etiam ⁊ dicamus q si ꝟ tempus sit infinitum ⁊c). i. ⁊ cum posuimus q tempus in quo secat res mota finita magnitudinem non finitam sit in finitū: aut tps in quo secat res mota infinita magnitudinē finitam: aut spacium finitum: cōtinget vniuersaliter vt res mota infinita secet magnitudinem finitam in tempore finito: secat enim partem aut totum: ⁊ similiter continget in re mota finita que ponitur secans quod secat rem motam infinitam: ideo q pars eius necessario secat motam rem infinitam in tempore infinito: ⁊ cum pars secatur in tempore infinito: ⁊ quod secatur in tempore infinito est infinitum: necesse est vt partes motus per quas secant suum totū sint infinite. Et hoc intendebat cum dixit (q partes eius necessario erunt infinite). s. partes motus vniuersaliter ⁊ potest intelligi cum posuimus partem vel corpus infinitum secā tem vel consecantem rotundum necessario erit finitum ex cōcauo ⁊ infinitum ex cōuexo: ⁊ cū ita sit coniungit vt partes illius corporis sint infinite. Cum enim portio rotundi sit infinita ex conuexo ⁊ finita ex concauo necessariū est vt omnis pars eius sit infinita ex conuexo. Si ergo ponimus aliquam magnitudinem ex illa secantem magnitudinez infinitam: continget vt secet totum eius in tempore infinito ⁊ similiter pars huius partem illius magnitudinis: ⁊ cuz ita sit erit totus mundus infinitus: ⁊ similiter quelibet pars eius. Et q ista explanatio sit conuenientioz ei quod post dicet. ⁊ conuenientioz verbis suis. Quod aūt dicit post est hoc (manifestum est igitur q corpus infinitum impossibile est vt moueatur: neqz totum neqz pars eius: quoniam si totum moueretur aut pars eius erit necessario in tempore infinito). i. q corpus rotundum si ponatur infinitum ex parte conuexi continget vt totum ⁊ partes sint infinite: vt declaratum est in prima demonstratione: cum imaginate fuerint partes distincte exeuntes a centro in infinitum: ⁊ potest intelligi ex hoc sermone ꝟm primā exꝑlanationem q cum posuimus q corpus rectum siue rotundum secet corpus infinitum in tempore infinito: aut secet corpus infinitū corpus finitum: contingetvt secet partez eius in tempore infinito. Proportio enim infiniti ad totam magnitudinem quā secat ⁊ ad minimam partem eius est eadem proportio ⁊ cū ita sit impossibile est vt infinitum secet aliquid in tempore finito: neqz partem neqz totum. Quoniam si ponaē q secet ea erit in tempore infinito. s. totum ⁊ partem: ꝟ celum secat omnia super que reuoluitur in tempore finito: ⁊ similiter secat partem eius super quā reuoluitur: ergo non est infinitum. Et ꝟm hanc explanationem est intentio sermonis eius que est (Manifestum est igitur q corpus infinitum impossibile est vt moueatur totum aut pars eius) i. q corpus infinitum impossibile est vt moueatur super aliquam magnitudinem neqz super totam. neqz super partē: ⁊ ꝟm hoc erit intentio sermonis eius (quoniam celum totum reuoluitur ⁊ iuit circulariter ⁊c). i. cum celum sit infinitum continget vt secet magnitudinem positam super terram. Ut. g. a. in tempore infinito: similiter contingitvt secet totam terram cuius hec magnitudo est pars. s. tempore infinito: ⁊ hoc est contrarium sensui. Uidemus enim totum celum secare lineam positam super faciem terre: ⁊ similiter totam terram. Et ꝟm exꝑlanationem postremam erit intētio q nos inuenimus partem celi secare partem terre in tēpore finito: ⁊ totum totam terram. Et si esset celum infinitum contingeret vt pars eius secaret partem terre in tempore infinito: pars enim eius est infinita ex conuexo: ⁊ sil⁹ contingeret vt secaret totum eius totam terram in tempore infinito: ⁊ totum hoc est contrarium sensui. Et q hic sermo continet in se duos modos demonstrationis. s. vniuersalem ⁊ particularem. s. q declaratur ex eo q impossibile est corpus infinitum simpliciter moueri neqz infinitum rotundum: cum impossibile est vt per totum eius secet aliqd quoniam cum res mota non possit moueri nisi secet partem aut totum infinitum: aut neqz secat totum neqz partes: manifestum est igitur q est immobile. i. ⁊ cuz ita sit di

cit (⁊ manifestum est q̄ corpus infinitum est nullo modo) i. q̄ hec intentio est manifesta ex hoc sermone valde ⁊ bene.

finita a

b infinita

¶ Adhuc quemadmodum lineam cuius finis est: impossibile esse infinitam: sed siquidem ad longitudinem. Et superficiem similiter cuius finis nō contingit. Cum autem determinatur nusquam. Puta tetragonum infinitum: aut circulum: aut speram: quemadmodum neq̄ pedale infinitum. Si igitur neq̄ spera: neq̄ tetragonum neq̄ circulus est infinitus. Non existente autem circulo neq̄ vtiq̄ que circum erit latio. Similiter autem neq̄ infinito existēte: non vtiq̄ erit infinita. si neq̄ circulus infinitus est. non vtiq̄ mouebitur circulariter infinitum corpus.

39 ¶ Et etiam linea finita non potest esse infinita. si autem sit possibile ergo in altera duarum extremitatum. scilz extremitate precedente ꝑm longitudinem infinitam. Et similiter superficies etiam impossibile est vt sit infinita in omnibus partibus nisi in dimensione infinita. superficies autem est prior figura. Tunc enim est impossibile vt sit quadratum infinitum in aliqua dimensione: neq̄ circulus: neq̄ orbis: neq̄ circulus sit infinitus sicut est impossibile vt sit figura pedis infinita. Si ergo neq̄ orbis neq̄ circulus sit infinitus: neq̄ motꝰ circularis omnino erit infinitus.

39 ¶ Et hec est demonstratio quarta preter tres predictas: ⁊ vult dicere q̄ linea non potest imaginari infinita propter suas duas partes ex quibus constituitur scilz quia est longitudo sine latitudine. sed non imaginatur esse infinita nisi propter vnam tm̄ scilicet longitudinem que est in ea quasi materia ⁊ genus. Illud autem quod est in ea quasi differentia scilicet alia pars descriptionis facit ipsam esse finitam scilicet esse longitudinem sine latitudine. Et similiter superficies non est infinita nisi ex parte materie que est longitudo ⁊ latitudo. ex parte igitur forme que est fine profunditate est finita. Et similiter corpus non potest imaginari esse infinitum nisi propter magnitudinem que est in eo quasi genus: propter autem illud quod est in eo quasi forma ⁊ est numerus dimensionum scilicet q̄ descriptio corporis est quia magnitudo est diuisibilis in tres dimensiones: non potest imaginari habere quartam dimensionem: neq̄ habere dimensiones infinitas. Et non est possibile vt imaginemur in eo infinitum nisi ex parte generis quod est magnitudo. Et cum totum hoc sit sicut narrauimus ⁊ genus figure est superficies: manifestum est q̄ non potest imaginari infinitum nisi propter genus quod est superficies: non propter differentiam que est ab vna linea vel a pluribus. Et similiter figura corporea non potest imaginari esse infinita nisi ex parte generis accepti in sua descriptione idest corpus simpler. Ex parte autem differentie per quam est figura impossibile est imaginari esse infinitā nisi esset possibile imaginari finitum esse infinitum ꝑm q̄ est finitum scilicet ꝑm q̄ dictum est in diffinitione eius q̄ est corpus contentum superficie aut superficiebus. Et cum corpus rotundum infinitum non sit: impossibile est vt corpus celeste sit infinitum: ⁊ ideo dixit Aristote. (Dicamus etiam q̄ linea finita impossibile est vt sit infinita). i. q̄ linea impossibile est vt sit infinita simpliciter: quoniam aliquo modo est finita: ⁊ cum dixit: q̄ impossibile est inuenire lineam infinitam omnibus modis dixit: modum ex quo possibile est imaginari ipsam esse infinitam: ⁊ dixit (si igitur possibile sit erit in altera duarum extremitatum ⁊c) idest q̄ linea inquantum priuatur a latitudine impossibile est vt imaginetur in infinitum ⁊ est modus quod est in ea quasi differentia: inquantum autem longitudo possibile est vt imaginetur infinitum. ⁊ est pars que est in ea quasi genus: ⁊ cum dixit q̄ linea non imaginatur infinita nisi vno modo: dixit q̄ superficies etiam impossibile est vt sit infinita in omnibus dimensionibus nisi in dimensione infinita. idest q̄ superficies etiam non potest imaginari infinita in omnibus dimensionibus: ⁊ non est possibile hoc in ea. s. ꝑm existimationem nisi in duabus dimensionibus tm̄ scilicet longitudo ⁊ latitudo que sunt in ea quasi genꝰ: ex p̄ funditate autem non imaginatur cum careat ea: ⁊ hec priuatio est in ea quasi differentia. Deinde dixit (Superficies est prior figura) scilicet. i. ꝑm q̄ differentia est prior eo cuius est differentia ꝑm q̄ est differentia corporis. Corpus enim finitum est quod continetur ab vna superficie aut a pluribus. superficies igitur sunt in diffinitione corporis q̄ si differentie. Deinde dixit. (Tunc enim impossibile est vt quadratum sit infinitum ⁊c) idest ⁊ cum figuratum corpus habuerit superficies terminatas impossibile est corpus figuratum infinitum esse. Impossibile est enim quadratum esse infinitum in aliqua parte neq̄ aliam figuram: quoniā si hoc essz non remaneret quadratuz. Deinde dixit. (Quoniam neq̄ circulus neq̄ orbis ⁊c). idest impossibile est vt imaginetur corpus rotundum infinitum: sicut est impossibile vt imaginetur pes infinitus. non enim est pes nisi per eius figuram: ⁊ si imaginetur esse infinitus in aliqua parte tunc non erit figuratus. Deinde dixit. (Si ergo orbis non est neq̄ circulus infinitus: ⁊ etiam neq̄ motus circularis infinitus) idest ⁊ si aliquis posuit ipsum in re mota finita in tempore infinito. Potest enim aliquis dicere quā uis ponatur q̄ celum impossibile est vt sit infinitum: quia motus eius est in tempore finito: tamen non erit remotū vt extra ipsum sit corpus rotundum continens ipsum: cuiꝰ motus est infinitus ⁊ in tempore infinito: quapropter dixit respondendo: q̄ cum omne rotundum sit finitum. necesse est vt motus eius sit finitus ⁊ in tempore finito.

¶ Adhuc autem si. g. centrum sit. Que autem. a: b. infinita. Et que. e. ad rectum infinita ⁊ que. g. d. mota vnꝫ ipsa. g. d. absoluetur ab. e. sz semper se habebit quemadmodum. d. z. incidit enim in quo. z. Non igitur circuit circulum que infinita.

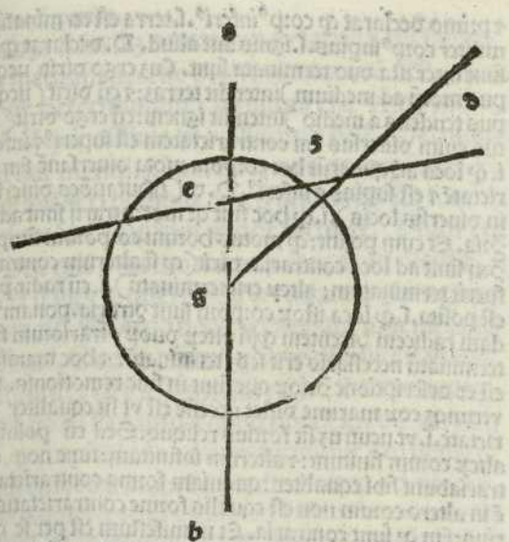

40 ¶Et dicam⁹ etiam aliud ꝙ corpus quod mouetur circulariter impossibile est esse infinitum. Sit igitur centrum .c. ⁊ sit linea .a.b. infinita: ⁊ linea .h.z. infinita ctiã: ⁊ moueatur etiaz linea .c.d. Quoniã cum monebitur impossibile est separari lineaz .b. omnino. Sed erit simile linea .d.z. ⁊ secat lineam b. in puncto .z. Et cum ita sit impossibile est vt motus infinitus sit in corpore rotundo oino.

40 ¶Hec est demonstratio gnta ꝙ corpus infinitum impossibile est moueri circulariter (sit ergo .c. centrum). i. manifestum est cum posuimus ꝙ corpus rotundum mouetur circulariter necesse est vt habeat centrum siue sit ifinitũ siue finitũ: ponatur ergo infinituz ⁊ centrũ eius sit .c. deinde dicit (⁊ sit linea .a.b. infinita ⁊c). i. cum ita sit possibile est vt ponatur linea infinita transiri per eius cẽtrum ⁊ infinita in duobus extremitatib⁹ sit ergo illa linea .a.b. D.d. (Et sit linea equalis ⁊c). i. extrahamus super hanc lineam non super centrum perpendicularem ⁊ sit etiam infinita in duob⁹ extremis. sit igit linea huiusmodi .h.z. D.d. (Et moueat linea .c.d). i. ⁊ extrahaṁ⁹ a centro .c. lineam infinitaz in extremo vno. sit ergo .c.d. secans lineam .b.z. Et imaginemur hanc lineam .c.d. moueri per motum corporis: qõ circulariꝫ mouetur: ⁊ duas lineas secantes se quiescẽtes .D.d. (quoniam cum monebitur impossibile est separari a linea .h. oino). i. ⁊ cũ imaginati fuerim⁹ lineam exeuntem a centro que est ifinita in vno extremo scz .c.d. que secat lineã infinitam in duobus extremis scilicet .h.z. motam ⁊ secantem eandem lineam .b.z. manifestum est ꝙ nunq̃ separabitur ab illa linea. Si enim separabitur ab ea non erit nisi in vltimo puncto ei⁹: Sed ꝑm ꝙ est infinita non habet vltimum punctum .f. in parte .d.D.ã. (sed erit simile linee .d.z). i. sed oportet secare arcum similez arcui .d.z. D.d. (⁊ secat lineaz .h. in puncto .z). i. ꝙ linea .c.d. secat lineam .h. in puncto .z. ⁊ secat totũ circulum: ergo necesse est vt tota linea infinita secet lineaz .h.z. infinitam quod est impossibile D.d. (⁊ cum ita sit impossibile est ⁊c). i. qz motus ifinitus non perficitur ⁊ motus corporis rotundi perficitur: ergo motus corporis infinit⁹ est infinitus ⁊ motus corporis rotundi finitus est: ergo corpus rotundum impossibile est cẽ infinitum.

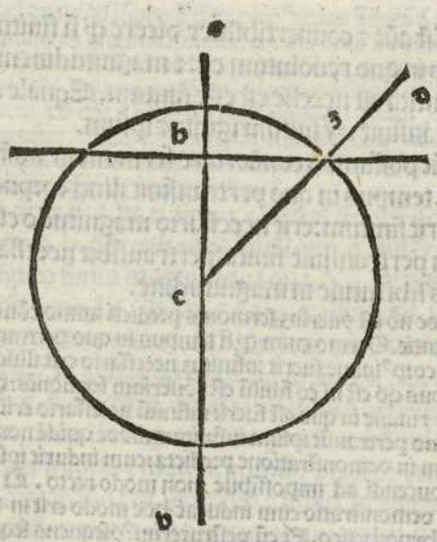

¶Adhuc siquidem infinitum celum: mouetur aũt circum: in tempore finito: infinitum erit pertrãsitum. Erit enim hoc quidem manens celum infinitum: hoc autem in hoc motum quale. Itaq; siquidem circuiuit infinitum ens. Infinitum equale ipsi pertransiuit in tempore finito. Sz hoc erat impossibile.

¶Et etiam si celum esset infinitum: ⁊ motus ei⁹ circularis. Necessario secat in tempore finito corp⁹ infinitum. Sit igitur celum firum: ⁊ aliud intra ipsum simile in magnitudine motum. Dico ꝙ si corpus qõ est intra celum est infinitum: ⁊ totum celuz moueatur circulariter. Tunc corpus infinitum p transibit suũ simile in tempore fiulto. 41

¶Hec est demonstratio serta. i. ꝙ si celuz sit infinituz ⁊ motus ei⁹ sit circularis: necessario corpus infinitum pertransibit spatium infinituz in tempore finito: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit. (Necessario secat in tempore finito corpus infinitũ) ⁊ intendebat ꝙ corpus vacuũ in quo imaginatur esse celũ. D. incepit declarare hanc consequentiam: ⁊ dixit (Et sit celum igitur firum ⁊c). i. imaginemur celum firuz in vacuo equali ei: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ sit aliud intra ipm sibi simile in magnitudine). D.d. dico ꝙ corpus intra celum ⁊c). i. ꝙ si celum ifinitũ vacuũ ẽt ⁊ dimẽsio i q̃ ẽ celũ erit ifinitũ. Cũ g⁹ celuz moueatur in hoc vacuo ifinito quo usqz compleat reuolutionem. Tunc ptransibit corpus infinitum vacuum infinitum: ⁊ hoc intendebat cum dixit (tũc pertransibit corpus infinitum simile ei in tempore finito). i. tunc pertransibit corpus infinitum aliud corpus infinitum in tempore finito: vt dictum est in phisicis. Et quidã dicunt ꝙ hec demonstratio non est vera nisi ꝑm sermonez ꝙ locus est dimensio ⁊ inane: ⁊ cũ nulla dimensio ⁊ inane sit in qua sit celum: ergo hoc imaginari est falsum. Impossibile ergo non sequitur nisi ab hac positione falsa: non ab alio quod vult destruere. Dicamus ergo ꝙ cum ponetur corpus infinitum: ⁊ ponetur ꝙ omne corpus bz locum continget necessario vt locus sit inane: cum inane diminuatur ꝑm diminutionem corpis ⁊ crescat equaliter incontinenti: aut non sequitur vt corpora sint equalia ꝑm equalitatez ei⁹ quasi. ergo non sequitur hoc ab ista positione nisi qz concessa est ⁊ concluditur impossibile ⁊ non posuit ipsam qm̃ est possibilis in se: sed qz seqtur a sermone eorum scilz ponentium infinitum. 41

¶ Est aũt ꝛ conuertibiliter dicere ꝙ si finitum tempus in quo reuolutum est: ꝛ magnitudinem que ꝑ transita est necesse est esse finitam. Equale aũt ipsi ꝑtransiuit. Finitum igitur ꝛ ipsum.

42 ¶ Et possumus conuertere sermonem nostrum. Si tempus in quo pertransiuit illud corpus celuz fuerit finitum: erit necessario magnitudo etiam in qua pertransiuit finita: pertransibit necessario corpus sibi simile in magnitudine.

42 ¶ Hoc nõ est ꝙuersuz sermonis predicti immo cõuersuz huc potentie. Sermo enim ꝙ si tempus in quo pertransiuit illud corp⁹ inane fuerit infinituz necessario erit illud inane ꝛ corpus qõ est in eo finitũ est cõuersum sermonis: ꝙ si corpus ꝛ inane in quo est fuerit infinitũ necessario erit tempus in quo pertransit ipsum infinitum. Hoc quidẽ non fuit positum in demonstratione predicta: cum induxit ipsam i modo ducendi ad impossibile: non modo recto. Quoniam ista demonstratio cum inducaẽ hoc modo erit in syllogismo hypothetico. Et cũ destruxerim⁹ ꝙsequens sequitur oppositum antecedentis. ſ. ꝙ cũ destruxerim⁹ ipsum ꝑtãsire in tpe infinito vt visum est continget necessario vt corp⁹ inane non sit infinitũ. Et iõ ponit ꝙ tps finitum sit ꝛ coniungit ei ꝓpositionem quã intendebat destruere: quapropter cõtingit impossibile quod ẽ cõtradictoriũ illi⁹ qõ sequtur ex hypothetica dicente: ꝙ si corpus infinitum pertransit spacium infinitum necessario crit in tempore infinito. Impossibile ergo ꝙsequẽs quo vtebatur Aristo. in hac demonstratione est contradictorium consequẽtis hypothetici qõ ẽ in potẽtia illius sermõis de q̃ dixit ꝙ possum⁹ ꝙuertere ipm.

¶ Qõ quidẽ igiꝯ circulo motũ nõ est iterminatum neqz infinitũ sed habet finem manifestum.

43 ¶ Mãifestũ ẽ mõ ꝙ celũ ẽ finitũ ꝛ ꝙ corp⁹ rotũdũ i possibile ẽ vt sit sine vltimo: ꝛ sine fine. Modo ergo volum⁹ dicere de alijs corporib⁹ simplicib⁹.

43 ¶ Manifestũ est ex sermone nostro ꝙ celũ est finitum: ꝛ nõ tñ celũ sed declaratum est ꝙ oẽ corpus rotundũ impossibile est vt sit infinitum quodcũqz corpus sit. Oportet nos igitur declarare hoc in alijs corporibus simplicib⁹ que recte mouentur. Tunc enim erit verificatum ꝙ omne corp⁹ simpler est finitum.

¶ Sed adhuc neqz quod ad mediuz: neqz qõ a medio fertur infinitum erit. Contrarie enim latiões q̃ sursũ: ꝛ q̃ deorsuz. Cõtrarie aũt ad cõtraria loca. Cõtrariorũ aũt si alterꝫ determinatũ est: ꝛ alteruz determiatũ erit. Mediuz aũt determiatũ ẽ. Si. n. vñ cũqz feraẽ deorsũ qõ substat nõ cõtigit ꝑtãsire ꝓ̃ gi⁹ medio loco. Determiato igiꝯ medio loco. Et cũ q̃ sursũ locũ necesse determinatũ eẽ. Si iaũt loca determinata sunt ꝛ finita: ꝛ corpora erunt finita.

44 ¶ Volum⁹ mõ dicere de alijs corpib⁹ ꝙ ipossibile ẽ vt sint infinita: neqz corp⁹ vadens ad mediũ neqz a medio. Mot⁹ enim diuersus est supi⁹ ꝛ iferi⁹: ꝛ mot⁹ diuersi sunt in locis diuersis. Dicam⁹ ergo ꝙ si alteruz contrariorꝫ fuerit terminatum alterũ ẽt erit terminatũ. Mediũ aũt terminatũ est. Oẽ enim vadit ad inferius ab oi pte impossibile est vt ꝑtranseat mediũ neqz ꝓlongeꝫ a medio. Si ergo mediũ erit t̃miatũ ꝛ supi⁹ erit termiatũ necessario. Et si loca sũt termiata: corpa erũt finita oia oino.

44 ¶ Vult declarare ꝙ corpora simplicia recti mot⁹ sunt finita ꝛ primo declarat ꝙ corp⁹ inferi⁹. ſ. terra est terminatũ: ꝛ similiter corp⁹ supius. ſ. ignis aut aliud. D. declarat ꝙ ea q̃ sunt inter ista duo terminata sunt. Luz ergo dixit (neqz corpus motũ ad medium) intendit terraz: ꝛ cũ dixit (neqz corpus tendens a medio) intendit ignem: cũ ergo dixit (Quotus enim diuersus ꝑm contrarietatem est superi⁹ ꝛ inferi⁹) i. ꝙ loca ad que erũt hec corpora mota diuersaẽ ꝑm ꝓtrietatẽ ꝛ est supius ꝛ inferi⁹. D. d. (Mutatiões diuerse sũt in diuersis locis). i. ꝙ hoc fuit ꝙ mot⁹ ꝓtrarij sunt ad loca ꝓ̃ia. Et cum posuit: ꝙ motus horum corporum simpliciũ ꝓ̃ij sunt ad loca contraria: dixit (ꝙ si alterum contrariorꝫ fuerit terminatum: alterꝫ erit terminatũ). i. cũ radix ꝓdicta est posita. ſ. ꝙ loca istorꝫ corporũ sunt ꝓtraria. ponam⁹ secũdam radicem dicentem ꝙ si alterꝫ duorꝫ ꝓtariorum fuerit terminatũ necessario erit scõz terminatũ: ꝛ hoc manifestuz est ex descriptione ꝓ̃iorꝫ que sunt in fine remotionis. Et cũ vtrunqz eorꝫ maxime distet necesse est vt sit equaliter in ꝓ̃rietate. ſ. vt neutruz sit fortius reliquo. Sed cũ posuimus alterꝫ eorum finitum: ꝛ alterum infinitum: tunc non contrariabunt sibi equaliter: quoniam forma contrarietatis q̃ ẽ in altero eorum non est equalis forme contrarietatis alterius: ꝑm ꝙ sunt contraria. Et manifestum est per se ꝙ sit in eodem gradu cõtrarietatis: ꝛ si non: non in fine distabunt. Impossibile enim esset addere super minorem vt esset magis contrarium: ꝛ tunc idem haberet plura contraria: ꝛ illud quod erat positum in maxima distantia non est ita: quod est contrarium positionis. Et etiam non essent oppositi ꝑz ꝙ sunt extrema. ſ. ꝙ ꝓportio alterius eorum in cõtrarietate ad alterum non esset sicut ꝓportio alteri⁹ ad primum. Sed notum est per se ꝙ ꝓportio ignis ad aquã i cõtrarietate est sicut aqua ad ignem. Et cum posuit istam radicem posuit tertiã radicem dicentem medium esse. ſ. terminatum. D. indurit demonstrationem ei⁹ ꝛ dixit (ꝛ medium aũt est terminatum ꝛc). ꝛ intẽdit per mediũ locũ inferiorez (ꝙ est enim mediũ: manifestũ ẽ ꝙ est terminatũ). q. d. ꝛ significatio est ꝙ loc⁹ vocat⁹ inferi⁹ est terminat⁹: ꝙ ẽ mediũ cũ oẽs lapides nõ ꝑtãseant ipsuz: cũ ergo loc⁹ iferi⁹ ẽ medius: mediũ aũt ẽ terminatũ: ergo loc⁹ iferi⁹ ẽ terminat⁹.

Et significatio ꝙ corpora grauia nõ ꝑtãseãt mediũ est: ꝙ corpora grauia descẽdũt ex oi pte celi descẽsu ꝓ̃simili: quapper vñ ꝙ eundẽ locũ intẽdãt: ꝛ vlr si ꝑtransirent mediuz mouerentur a medio non ad mediũ: ꝛ hec ꝓpositio appareret ex casu lapidis ꝑz angulos rectos ad supficies rotũdas q̃ sunt super terrã ex oib⁹ ꝑtib⁹ celi: ex quo vñ ꝙ oia intẽdãt pũctũ vnũ. Et antiq dixerũt in spa: hoc. n. nõ accidit nisi in spera: hoc. n. nõ vñ eẽ manifestũ ꝑ positio nõ vñ eẽ manifesta nisi cõcedaẽ celũ eẽ spicũ. Quia aũt dicũt celũ nõ esse sphericũ nõ cõcedũt ꝙ in celo loc⁹ sit inferior loco: ꝛ cũ sit ita ꝓtigeret vt descẽsus lapidis sit super lineas eque distantes oino: qua ꝓpter nõ ꝓcurrũt oino: ꝛ cũ nõ ꝓcurrũt ꝑtãsibũt mediũ: ergo loc⁹ inferior nõ erit determinatus: ergo necessariũ est ponere ptes celi eẽ diuersas: ꝛ tũc verificabiẽ nobis hec ꝓpositio: ꝑz tñ hoc vñ eẽ manifestũ ꝑ sensũ. Celũ. n. vñ aut spa ꝑfecta aut ps spere. ſ. medietas spe: ꝛ cũ notũ sit ꝑ se manifestũ ẽ qñ ptes illi⁹ sũt diuerse: ꝛ cũ videm⁹ ꝙ oẽs lapides descẽdũt ꝑm cũdẽ sitũ ex pribus diuersis celi scim⁹ ꝙ descẽdũt sup lineas ꝓcurrẽtes in puncto vno: ille ergo est locus inferior. D. d. (Si ergo mediũ est terminatũ). i. ergo supi⁹ est terminatũ: cũ necessariũ est ꝙ loc⁹ inferior sit terminat⁹: necessariũ est vt loc⁹ supior sit terminat⁹: inquãtũ est ꝓtrari⁹. Jam enim dixim⁹ ꝙ cum alterꝫ ꝓ̃iorꝫ sit terminatũ alterꝫ erit terminatũ. Et põt aliqs dicere ꝙ loc⁹ inferior nõ vñ terminat⁹ donec cõcedaẽ ꝙ celũ sit ps spe: sed hoc posito positũ est eẽ oẽm locũ terminatũ. Jã ergo accepta ẽ res in declaratiõe sua. Dicam⁹ ergo ꝙ loc⁹ supior quẽ vult declarare eẽ finitũ nõ est qõ est iter terrã ꝛ celũ. Manifestũ est enim ꝙ hoc est finituz: sed vult declarare ꝙ iste loc⁹ cũ loco celi nõ est finit⁹. Celũ enim si sit in loco est in superiori. Sed si iste loc⁹ ẽ infinit⁹ cõtinget vt locus inferior sit infinitus: sed loc⁹ inferior est finit⁹: er

go locus superior.

¶Adhuc si sursuz ⁊ deorsum determinata sunt: ⁊ intermedium necesse determinatum eē. Si enim non est determinatum infinitus erit vtiqz mot⁹. Hoc ãt q⁹ ipossibile sit ostēsum est p⁊⁹. Determinatū est igit medi. Quare ⁊ q⁹ in hoc corp⁹: aut erit stens: aut fieri possibile. Sed adhuc qō sursum ⁊ deorsum ferr corp⁹ pōt in hoc factū eē. Natū est eniz hoc qdē a medio moueri. hoc ãt ad mediū.

45 ¶Et ēt si supi⁹ ⁊ inferi⁹ sunt termiata ergo mediuz terminatū. Si ergo nō sit terminatū inueniet motꝰ infinit⁹. Sed iã dirim⁹ q⁹ impossibile est motuz eē infinitū: ⁊ cū ita sit mediū ergo est terminatuz. Ergo qō est ītra ipsū ⁊ quod pōt eē in eo ē terminatū .s. q⁹ corp⁹ itēdēs ad supi⁹ ipossibile ē q⁹ sit in eo: alterū eniz corꝰ mouet a medio ⁊ alterꝰ ad mediū.

55 ¶Cū declarauit q⁹ terra ⁊ ignis sint finiti q: loca eoꝝ sunt finita: vult declarare q⁹ aqua ⁊ aer sunt finiti dicēdo (⁊ ēt si supius ⁊c). i. cū declaratū est q⁹ locꝰ supior ⁊ inferior sūt terminati. i. finiti: necesse est vt locꝰ qui est inter ea sit terminatus: ⁊ hoc intendebat cū. d. (per mediū) cū enim duo extrema sint terminata necesse est vt mediū sit terminatū: qñ si illud qō est ītra locū terre ⁊ locū ignis esset ifinitū: ⁊ ignis moueret a terra vsqz ad suū locū: ꝓtingeret q⁹ nūqz veniret vsqz ad suū locū: esset ergo in ꝑpetuo motu ⁊ sic motus rectꝰ esset infinitus: quod declaratum est eē impossibile in libro predicto. D. d. (Et cum ita sit mediuz ergo est terminatū). i. ⁊ cū impossibile est vt iter locū ignis ⁊ terre sit motus infinitus: necessariū est vt isse locꝰ sit finitus. s. medium. i. qō est inter duo extrema. Medium enim in hoc sermōe dicitur ꝼm tres intentiones: ꝼm locum inferiorem: ⁊ ꝼz medium spere: ⁊ ꝼm medium quod est inter duo extrema: ⁊ ꝼ intendebat cū. d. (⁊ medium terminatū). D. d. (ergo qō ē intra ipsum ⁊ quod potest esse terminatū) ⁊ necessariū ē qō eriſtit modo in eo: ⁊ que erunt in futuro seculo sint terminata. i. finita. Deinde monstrauit que sunt ista corpora: ⁊. d. (sc̃z q⁹ corp⁹ tendens ad superi⁹ ⁊c). i. ⁊ cū impossibile ē vt in hoc loco sit motus neqz corporis quod a medio mouet sc̃z ignis: neqz corporis quod ad medium mouetur. s. terre q: est finit⁹: ⁊ motꝰ qui eriſtit in eo manifestū est q⁹ finitus: ergo corpora que sunt in eo sunt finita.

¶Et ꝼ his itaqz manifestū q⁹ nō cōtingit corp⁹ eē infinitū: ⁊ adhuc si grauitas nō ē ifinita neqz vtiqz horū corpoꝝ: Nullū erit ifinitū. Necesse .n. infiniti corꝑis infinitā eē grauitatem. Eadem aūt rō erit ⁊ i leui. Si eniz est infinita grauitas est ⁊ leuitas: si infinitum sit quod superfertur.

46 ¶Manifestuz est igit ex his q̃ dirim⁹: q⁹ ipossibile est vt aliqō pōderosū sit ifinitū. Et oino ipossibile ē aliquid istoꝝ corpoꝝ grauiū sit ifinitū. Corp⁹ eni infinitū infinitā hz grauitatē: ⁊ silr de leui. Si igit grauitas infinita sit ergo ⁊ leuitas infinita: ⁊ hoc

56 erit si corp⁹ inueniatur ascendens in infinitum.

¶Hec est demōstratio fundata sup tres ꝓpositiones. Quarū vna ē: q⁹ oē corp⁹ motū motu recto hz grauitatē aut leuitatē. Secūa ē q⁹ oē corp⁹ ifinitū graue aut leue hz grauitatē aut leuitatē ifinitā. Tertia ē q⁹ ipossē ē grauitatē aut leuitatē eē ifinitā: ⁊. d. (Manifestū ē igit ex his q̃ dirim⁹) ⁊ pt itelligi qō iã declaratū ē q⁹ motꝰ rectꝰ ipossē ē vt sit infinit⁹: q⁹ ipossē ē vt grauitas sit ifinita: q̃z uis ipe p⁹ addit i declaratiõe istud. D. d. (⁊ oino ē ipossē ⁊c). i. ⁊ cū declaratum ē q⁹ ipossē ē grauitatē eē ifinitā: mānifestū ē corp⁹ graue ipossē eē ifinitū. D. d. (corp⁹ .n. ifinitū ifinitā hz grauitatē). i. q⁹ necessariū ē cū grauitas ifinita ñ sit vt corp⁹ graue ifinitū ñ sit. corp⁹ .n. ifinitū hz grauitatē ifinitā. D. d. (⁊ silr de leuitate). i. ⁊ silr dirim⁹ de leuitate ⁊ corꝑe leui sic de grauitate ⁊ corꝑe graui. Si .n. grauitas ifinita ⁊ leuitas ⁊ si ipossē ī vno ⁊ i alēo. D. d (⁊ b̃ erit si inueniat corp⁹ ascēdēs i ifinitū). i. q⁹ non inuenitur leuitas infinita: nisi inueniat corp⁹ ascendens sup oīa corpa i infinitū. Silr nō inuenietꝰ corp⁹ leue i infinitū: nisi inueniatur leuitas infinita.

¶Palã ãt ex his. sit .n. finita: ⁊ sumat ifinitū qdē corp⁹ i quo. a. b. Grauitas ãt ipsi⁹ i quo. g. auferat igit ab ifinito finita magnitudo i qua. b. d. Et grauitas ei⁹ sit i quo ē. e. Itaqz. e. eo q⁹. g. min⁹ erit. minoris .n. grauitas minor. Mēsuret ãt min⁹ maius aliquotiēs: ⁊ vt grauitas mior ad maiorē ita. b. d. ad. b. z. fiat. Cōtigit .n. auferri ab ifinito quācūqz si igit ꝓportionat magnitudies grauitatiꝫ: mior ãt grauitas mioris ē magnitudinis: ⁊ maior vtiqz erit maioris: eqlis erit igit finiti ⁊ ifiniti grauitas. Adhuc ãt si maioris corꝑis maior grauitas: eius qō ē. i. b. maior grauitas erit q̃. z. b. Quare finiti grauitas erit maior q̃ ifiniti: ⁊ iequaliū magnitudinū cadē grauitas erit: inequale .n. finito ifinitū.

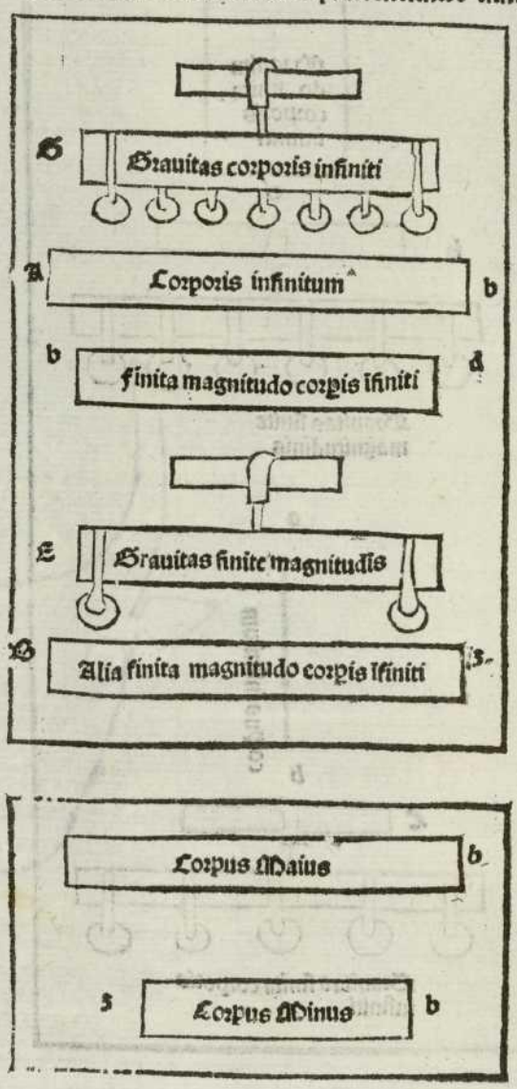

47 ¶ Et verificatio eius est ꝑm ꝙ narrabo. Si ergo grauitas corporis infiniti finita. Deinde perscrutemur vtrum sit possibile aut non. ponamus ergo modo corpus infinitum lineam. a. b. Et sit sua grauitas. c. Et extrahamus a corpore infinito magnitudinem finitam: ⁊ sit. b. d. Et grauitas ei⁹ sit. h. Erit ergo grauitas. h. mior grauitate. c. grauitas ergo minoris corporis minor est grauitate maioris corporis. Et numeremus maiorem per minorem sit similis ei in grauitate quousq3. Et similiter numeremus corp⁹ maius per minus scil3 per corpus. b. d. corpus. b. 3. Possibile est eni3 extrahere a corpore infinito quodcũq3 voluerit extrahẽs extrahere. Erit ergo proportio. h. ad. c. sicut proportio. b. d. ad. b. 3. ⁊ hoc volebam⁹ declarare.

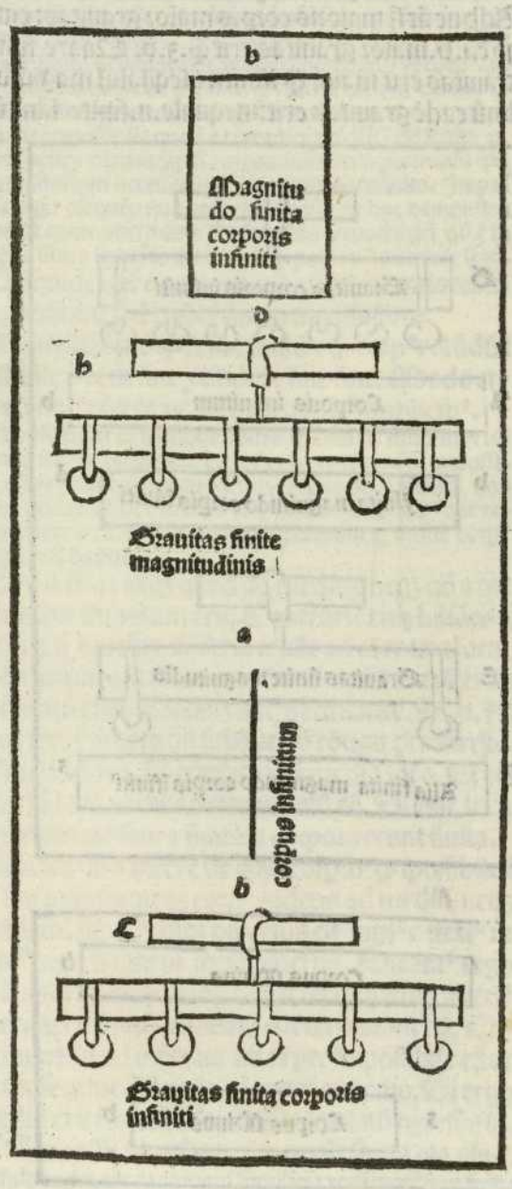

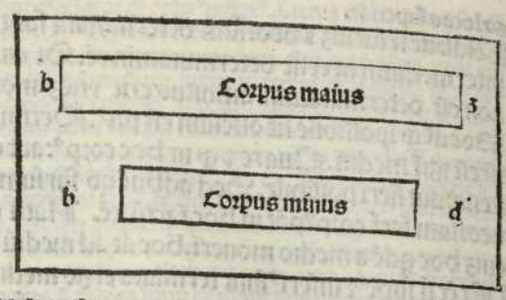

¶ Vult declarare ꝙ omne corpus graue aut leue infinitum necessario habet infinitam grauitatem aut leuitatem: ⁊ potentia huius demonstrationis est in syllogismo hypothetico sic formato. Si corpus infinitum habens motum rectũ sit: necessario habet grauitatem aut leuitatem infinitam. Sed neq3 grauitas neq3 leuitas est infinita ergo. Neq3 corpus habens motum rectum est infinitum. Sed q2 constructio ⁊ similiter destructio non sunt manifeste per se incepit declarare continuationem per viam ducentem ad impossibile. Deinde declarauit destructionem ⁊ dixit (sit ergo grauitas corporis infiniti finita). i. ponamus contradictoriu3 eius quod est ꝙ corpus infinitum habet potentiam infinitam. Deinde queremus vtrum sit impossibile aut non. ponamus ergo corpus graue infinitum ⁊ sit. a. b. ⁊ sit grauitas finita existẽs in hoc corpe linea exiens ab ea. sc3. c. ⁊ accepit loco granitatis lineam quoniam linea est diuisibilis. D. d. (⁊ extrahamus a corpore infinito magnitudinem finitã ⁊ sit. b. d). i. ⁊ secemus ex corpore infinito corpus finitum ⁊ hoc possibile est. V. g. secemus ex linea. a. b. que est infinita linea3. b. d. finitam: ⁊ hoc quod dixit possibile est in aliquo infinito: siue sit finitum in vna parte siue infinitũ ex omnibus partibus. D. d. (⁊ sit grauitas eius linea. h.) . i. ponam⁹ grauitatem istius corporis finiti lineam. h. deinde dicit (erit tunc. h. minor. c). i. ꝙ ex hoc sequitur necessario ꝙ grauitas corporis finiti quod est. b. d. scil3. h. ẽ minor grauitate corporis infiniti quod est. a. b. scil3. c. D. reddit causam in hoc ⁊ dixit (grauitas enim corporis minoris est minor grauitate maioris corporis). i. ꝙ cũ manifestum est ꝙ grauitas partis est minor grauitate totius. Finitum autem est pars infiniti. Manifestum est ꝙ grauitas finiti est minor grauitate infiniti. Deinde dixit: (⁊ similiter numeremus grauitatem maiorem per minorem ⁊c.) mensuremus grauitatem maiorem per minorem multotiens. i. duplicemus minorem grauitatem multotiens quousq3 sit equalis grauitati maiori ⁊ maior minori. D. d. (⁊ similiter numeremus corpus maius per minus ⁊c). i. ⁊ cu3 imaginati fuerimns mensurationem maioris per minorez grauitatem quousq3 consumatur manifestum est ꝙ mensuram⁹ etiam per corpus minus in quo est grauitas minor. s. corp⁹. b. d. magnitudinẽ ex corpore finito maiori finita3 q̃ qdẽ ẽ. b. 3. Possibile est enĩ secare ex corpore infinito ꝑm mensurã minoris infinities necessario ergo cum peruenimus ad grauitatẽ eq̃lẽ grauitati corpis ĩfiniti ꝑueniem⁹ ad corp⁹ finitũ: ⁊ hoc ĩtẽdebat cũ dixit (possibile ẽ ẽt extrahere a corpe ĩfinito qđcũq3 voluerit extrahens extrahere in eo) i. possibile est. n. diuidere ex eo equali minori corpori ⁊ non cessare ꝑ quousq3 ꝑueniam⁹ ꝑ pũctũ ad grauitatẽ. c. q̃ ẽ infiniti: ⁊ ad corpus finitũ qđ sit pars corporis infiniti. Cum n. additio ꝓcedat supra corp⁹ minus infinitũ ⁊ potẽtia augmẽtat̃ ꝑ augmẽtationẽ ei⁹: necessario ꝑueniem⁹ ad corp⁹ finitũ. s. cũ ꝑueniem⁹ ad potẽtiã equalẽ potẽtie. c. quã posuimus infiniti. D. d. Erit ergo proportio. h. ad. c). i. ⁊ põamus corpus ad quod perueniemus ꝑ duplicationẽ corporis. b. d. mĩoris corp⁹. b. 3. Grauitas g. isti⁹ corpis nec̃io ẽ grauitas. c. q̃ erat ĩfiniti. Erit. n. ꝓportio grauitatis. h. q̃ ẽ grauitas corpis ĩfiniti eadẽ cũ ꝓportiõe corpis finiti eadez ꝓportione corporis minoris qđ est. b. d. ad corp⁹ finitũ maius

ius quod est .b.z. Et ꝑm permutationem proportionis erit proportio grauitatis .h. ad corpus .b.d. sicut proportio grauitatis .c. ad corpus .b.z. sed grauitas .h. est totius corporis .b.d. minoris ergo grauitas .c. est totius corporis .b.z. maioris. sed iam posuimus istam grauitatem esse corporis infiniti: erit ergo grauitas eadem corporis infiniti ⁊ finiti insimul quod est impossibile. Et hoc intendebamus declarare sed inducit hoc impossibile post hoc. Et ipse ponit q̄ cum duplicata est minor grauitas quousq; perueniat ad equale grauitati maiori necessarium est vt perueniat apud duplicationem ad corpus finitum. Deinde declarauit ꝑm viam proportionis q̄ necessarium est q̄ grauitas maior sit omnium partium istius corporis finiti. s. grauitas .c. sit corporis .b.z.

¶ Nihil autem differt grauitates commensuratas esse: aut incommensuratas esse. Etenim non commensuratis existentibus eadem erit ratio. puta si .b. grauitas ter mensurans excedit .c. grauitatem. Magnitudinibus enim .b.d. trib⁹ totis sumptis maior erit grauitas q̄ ꝙ in quo .c. quare idē erit impossibile.

48 ¶ Reuertamur etiam ⁊ dicamus q̄ si magnitudo corporum sit ꝑm grauitatem eorum. Et grauitas minoris corporis sit minor: ⁊ grauitas maioris corporis sit maior: erit grauitas infiniti ⁊ corporis finiti equaliter: quod est impossibile. Et etiam si grauitas maioris corporis est maior grauitate corporis minoris. erit grauitas .b.z. h. maior grauitate .b.z. Erit ergo grauitas corporis finiti maior grauitate corporis infiniti. Et erit grauitas etiam corporum inequalium in magnitudine eadem: quod est impossibile.

48 ¶ Vult demonstrare quot impossibilia existentia in hac cōclusione sunt: ⁊ numerare etiam impossibilia contingentia huic positioni: ⁊ quibus principijs contradicit hoc impossibile: ⁊ dixit. (Reuertamur modo ⁊ dicamus) idest ⁊ cuz declaratum est q̄ sequitur ab hac positione inueniri grauitatem infinitam in corpore finito ⁊ infinito. reuertamur ergo ⁊ dicamus impossibilia consequentia ab ista conclusione. Cum enim notum est per se q̄ magnitudo corporum est ꝑm eorum grauitatem scilicet q̄ corpora superant se in grauitatem ꝑm exuperationem eorum in magnitudine: maxime eiusdem speciei. Et quia grauitas minor est minoris corporis ⁊ maior maioris: ⁊ econuerso etiam scilz q̄ corpus minus habet minorem grauitatem: ⁊ maius maiorē. Manifestum est q̄ sequitur ab ista predicta positione contradictorium horum principiorum scilicet q̄ potentia maioris corporis ⁊ minoris sit eadem idest equalis immo impossibilius q̄ potentia finiti ⁊ infiniti sit equalis que est maior duplicibus infinitis. Deinde incepit dicere aliud impossibile consequens ab hac positione inopinabilius ⁊ dixit (⁊ etiam si grauitas maioris corporis sit maior grauitate minoris corporis ⁊c). idest manifestū est per se sicut dixim⁹ q̄ corporis maioris maior est grauitas grauitate minoris corporis: manifestum est q̄ possibile est duplicare corpus minus quousq; aggregetur corpus maius corpore finito: cuius grauitatem inuenimus equalem grauitati corporis infiniti. Et cum ita sit manifestum est q̄ corporis huiusmodi grauitas est maior grauitate corporis cuius grauitas est equalis grauitati infiniti. Sit ergo hoc corpus .b.z.h. ⁊ .b.z. quod est minus .b.h. est illud in quo secutum est in sermone predicto vt grauitas eius sit equalis grauitati corporis infiniti. Et cuz grauitas magnitudinis .b.z.b.h. sit maior grauitate magnitudinis .b.z. Grauitas autem magnitudinis .b.z. est equalis grauitati corporis infiniti: ergo grauitas .b.h.z. finita est maior grauitate infiniti non tamen equalis quod est impossibile. Et hoc reducitur in hoc. s. q̄ grauitas corporum diuersorum sit eadez quod est impossibile: quapropter dixit post (⁊ etiaz erit grauitas corporum inequalium eadem).

B 3 h

¶ Adhuc autem etiam contingit commensuratas sumere. Nihil enim differt incipere a grauitate aut a magnitudine. Puta si sumatur commensurata grauitas ei quod est .h.c. que in quo. Et ab infinito auferatur habens grauitatem in quo .b. puta .d.b. .d. vt grauitas ad grauitatem .b.d. ad aliam fiat magnitudinē puta ad .b.z. cōtingit enim infinita existente quātūcunq; ablatum esse. His enim sumptis commensurate erūt magnitudines ⁊ grauitates inuicem.

¶ Et etiam q̄uis corpus sit non consimilium partium: tamen nulla differentia est in eo quod diximus. Sermo enim de ipso similis est sermoni de corpore cosimilium partium. Et possumus recipere de corpe infinito multas partes equales in grauitate sicut fecimus in .b.d. Si ergo volumus ademus: ⁊ si volumus minuemus cum acceperimus ex isto corpore sicut vides in figura ista. 49

¶ Cum non sequatur q̄ grauitas maioris corporis sit maior nisi in eodem corpore consimilium partium: in corporibus autem diuersis non sequitur. V.g. q̄ corpus plumbi est grauius maiore se terreo ⁊ maximo ligneo: quapropter aliquis potest dicere forte corpus infinitum cuius potentia est finita non erit consimilium partium: quapropter non sequitur vt proportio grauitatis ad grauitatem sit sicut partis ad partem. V.g. q̄ si idem corpus continuum cuius altera pars sit terrea: alia lignea: ⁊ alia cuprea. Ari. autem dicit respondendo q̄ nulla est differentia in sequendo impossibile: vel si ponatur hoc corpus esse consimilium partium: vel non. Notum est enim q̄ corpus dividitur ꝑz grauitatem. Et q̄ possibile est nobis dividere ipsum i partes equalis grauitatis: q̄uis non sint equalis magnitudinis: ⁊ q̄ si duplicaremus tales partes in infinitum peruenirem⁹ ad corpus cuius potentia sit equalis cuicunq; potentie finite posite. Et cum ita sit deductum est ad impossibile predictum: ⁊ cum dixit (q̄uis corpus non sit consimilium partiz nulla differentia est in eo quod diximus) potest intelligi q̄ si partes istius corporis infiniti cuius grauitatem posuimus finita sunt dissimiles ad inuicem idest non eiusdem speciei: quoniam cum fuerint dissimiles non augmentabitur in eo scilicet corpore grauitas ꝑm proportionem augmentationis corporis. Sed in primo sermone accepit ipsum augmentari ꝑm eandem proportionem: q̄uis non augmentaretur ꝑm eandem proportionem. Tamen possumus peruenire in eo duplicando ad corpus cuius positio erat equalis cuicunq; potentie posite per se: absq; vsu illius proportionis predicte. Cum enim corpus fuerit dissimiliū ptiū nō cōtingit q̄ proportio illius minoris partis ad maiorem sit sicut grauitatis ad grauitatem: ⁊ ideo dixit. (Possumus enim accipere ex corpore infinito multas partes equales in grauitate) diminuendo ⁊ augendo in partibus diuersis quousq; aggregetur ex hoc habens grauitatem equalem grauitati alterius: ⁊ hoc intēdebat cum dixit. (si q̄. voluerim⁹ addem⁹ ⁊ si voluerim⁹ diminuem⁹. q

igitur. d. quod bene possumus accipere ex corpore cuiꝰ ptes sunt equales in actu: quoniam in nobis est diminuere ⁊ addere in eo quod accepimus. Et hec demonstratio fundata est in eo quod declaratum est in primis analecticorum .i. qꝫ falsum impossibile non sequitur ex falso possibili. qui cunqꝫ enim ponit hoc sine diminutione est falsū possibile.

¶ Nec vtiqꝫ magnitudinem omiomeram esse aut anomiomerā nihil differt ad demonstrationeꝫ. sp enim erit sumere equaliter grauia corpora ei qō ē b. d. ab infinito: quantacunqꝫ autem auferentes aut apponentes. Quapropter manifestum ex dictis: quoniaꝫ non est infiniti corporis finita grauitas infinita igitur. Si igitur hoc impossibile ⁊ infinitum aliquod esse corpus impossibile.

50. ¶ Manifestum est igitur ex hoc quod dirimus qꝫ impossibile est qꝫ grauitas infiniti sit finita. si ergo impossibile est vt sit finita necesse est vt sit infinita. si ergo impossibile est vt sit ⁊ hoc est impossibile. s. grauitatem esse infinitam impossibile est corpus esse infinitum.

50 ¶ Cum declaratum est qꝫ impossibile est corpus esse infinitum habens grauitatem infinitam: ⁊ necessarium est vt oē graue sit aut finitum aut infinitum: necesse est si corpus sit infinitum: vt sua grauitas sit infinita. Et si post hoc declaratum fuerit qꝫ impossibile est esse grauitatem infinitam: erit manifestum corpus esse finitum.

¶ Sed adhuc quoniam infinitam esse grauitatem impossibile est ex his manifestuꝫ. si enim tanta grauitas. tantum in hoc tempore mouet: maior tantū ⁊ adhuc in minori. Et analogiam quā grauitates habent: tempora econuerso habebunt. Puta si media grauitas in hoc duplum in medietate eiꝰ.

51 ¶ Et etiam dicemus qꝫ impossibile est esse grauitatem infinitam: ⁊ demonstratio eius est ex hoc quod dicemus. Et est qꝫ si quantitas huius grauitatis mouetur per hoc spacium in hoc tempore. Mouebitur alia quantitas grauitatis in minori tempore ⁊ etiam in minimo tempore. Dicamus modo qꝫ coniunctio temporum ad inuicem est ꝺz cōiūctionē grauitatis ad inuicē. sz cōiūctio tēpoꝝ differt a cōiūctiōe grauitatis. si enī medietas grauitatis mouet ꝑ aliqō spaciū in aliquo tpe. Mouebitur duplum illiꝰ grauitatis finite per illud spacium per medietatem illius temporis.

51 ¶ In hoc sermone narrauit vnam propositionem huius demonstrationis. ponit enim qꝫ cum aliqua grauitas mouetur per aliquod spacium in aliquo tempore: ⁊ posuerimus aliam grauitatem maioreꝫ contingit qꝫ mouebitur ꝑ illud spacium in minori tempore: ⁊ qꝫ proportio grauitatis maioris ad minorem est: intendebat cuz dixit (sed coniunctio tamen temporum differt a coniunctione grauitatis) ⁊ dixit (mouebitur alia quantitas maior: puta per illud spaciū primuz in minori tempore). D. d. (Et etiam in minimo tempore). i. ⁊ cum acceperimus tertiam quantitatem maiorem secunda inueniamus eam moueri per illud idem spacium in tempore minori secundo: ⁊ similiter de quarto: ⁊ sic in infinitum. Et cum posuit qꝫ hoc accidit. s. grauitas ⁊ leuitas ꝺm paruitatem ⁊ magnitudineꝫ in corporib⁹ diuersis: quando mouebuntur in eodem medio: incepit dicere qꝫ apparet hoc ex sensu qꝫ necesse est in his grauitatib⁹ qꝫ proportio grauitatis ad grauitatem sit sicut temporis ad tempus ⁊ dixit (qꝫ coniunctio temporis est ꝺm ⁊c). i. cum coniunxerimus tempora ad inuicem inueniemus proportionē inter ea sicut proportio grauitatis ad inuicem: sed tamen proportio grauitatis ad minorem non est sicut proportio maioris temporis ad minus sed econuerso vt dirimus.

¶ Adhuc finita grauitas omneꝫ finitam mouet in quodam tempore finito. Necesse igitur ex his si qua est infinita grauitas moueri quidem ꝺm tantum quantum finita: ⁊ adhuc non moueri quideꝫ. Eo qꝫ proportionabiliter oportet ꝺm excellentias moueri. Contrarie autem maior in minori. Proportio autem nulla est infiniti ad finituꝫ. Minoris autem temporis ad maius finitum: sed semper in minori. Minimum autem non est.

¶ Et etiam grauitas finita mouetur per omne spacium finitum in tempore finito. Et cuz ita sit si grauitas infinita inueniatur: necesse est: vt aut moueatur: aut non. si igitur mouetur per aliquod spaciū mouetur ꝺm motum quantitatis grauitatis finite: sed tamen mouebitur per illud spacium in minori tempore. Grauitas enim mouetur in velocitate ⁊ tarditate ꝺm magnitudinem corporis. Cuz eniz corpus fuerit magnum tunc grauitas mouebitur in minori tempore. tempore motus grauitatis minoris corporis. Tempus autez minus attribuitur grauitati maiori. ⁊ iam dirimus superius qꝫ grauitas infinita omnino non mouetur. Nulla eniz cōparatio est inter grauitatem finitam ⁊ infinitam. Vaz grauitas finita mouetur per spacium finituz in tempore finito. 52

¶ Dicamus qꝫ principiorum positorum ad declarandū hoc est: qꝫ omnis grauitas finita pertransit spacium finituz in tempore finito. Deinde dixit. (Et cum ita sit si inueniatur ⁊c). ⁊ cum he propositiones fuerint concesse: ⁊ coniungatur eis grauitatem esse infinitam: necesse est vt moueatur: ⁊ vt non moueatur. Mouebitur per primam propositionem. Et non mouebitur propter impossibile quod sequitur ad ponendum illaz mobilez. Deinde incepit declarare quo modo contingit vt non moueatur: ⁊ dixit (si ergo moueatur per aliquod spacium ⁊c). i. qꝫ si grauitas infinita contingit vt moueatur per spacium equale spacio per quod mouetur grauitas finita continget vt moueatur per ipsuz in aliquo tempore: cuius sit valde minimum: omne enim motuz mouetur in tempore. Deinde incepit notificare quo modo sequitur ab hac positione vt moueatur ⁊ non in tempore finito oīno. ⁊ quod positū est mobile ⁊ īmobile: ⁊ dixit (grauitas enī mouet in velocitate ⁊ tarditate ⁊c). i. necesse ē vt grauitas īfinita moueat ⁊ nō moueat ex .b. velor enī ē qꝫ ī tpe minori mouet in q̄ mouet tardū: ⁊ corꝑ grauiꝰ velocius est minori: ⁊ ꝓportio grauis ad graue est sic proportio tarditatis ad velocitatē: ⁊ sic ꝓportio tpis ad tps. s. qꝫ tpis minoris ē maior grauitas: ⁊ qꝫ ꝺz magnitudinē eiꝰ ē puitas tpis. D. d. (Et iā dirimꝰ supius ⁊c). i. cū positū ē qꝫ proportio grauitatis ad grauitatem in grauib⁹ mobilibus est sicut proportio temporis ad tps si posita fuerit grauitas īfinita manifestum erit ex eo quod dirimus. s. qꝫ si potentia fuerit infinita ⁊ grauitas: omnino non mouebitur: omne enim quod mouetur mouetur in tempore. Et omne tps hz ꝓportionem ad aliud tempus maiꝰ q̄ est sicut

proportio

ꝓportio grauitatis ad grauitatem: sed cum inter grauitatem finitam ⁊ infinitam nulla sit proportio. ꝓtinget vt nulla proportio sit inter duo tempora: quapropter in nullo tēpore mouebitur infinitum: ⁊ hoc intendebat cuz dixit (nulla enim est ꝓportio ⁊c. D. v. (Nam grauitas finita mouebitur per spaciuz ⁊c). i. grauitas finita mouetur per omne spacium finitum in tempore finito. Infinita autem grauitas in nullo tempore mouetur per spacium: quod est impossibile. declaratū est enim in. vj. phisi. q̄ omne quod mouetur in tempore mouetur: ⁊ omne tempus est diuisibile.

¶ Neqz si esset: que vtiqz esset vtilitas. Alia enim contra finita sumeretur in eadem proportione in qua infinita ad alteram maiorem. Itaqz inequali tempore equalem vtiqz moueret infinita finite. sed impossibile est. sed adhuc necesse siquidez in qualicunqz tempore finito mouet infinita: ⁊ aliam in hoc ipso finitam grauitatem mouere quandam finitam.

¶ Grauitas autem infinita non mouetur omnino
52 per illud spacium neqz in minori tempore. Et si moueret nihil proficeret in ponendo q̄ grauitas infinita mouetur. Quoniam si ita esset: esset alia grauitas finita que moueretur per illud quo mota est grauitas finita ⁊ infinita moueantur per idem spaciū in eodē tpe: quod est impossibile. si enim grauitas infinita moueretur per aliquod spacium in aliquo tempore finito grauitas perambularet idē spaciū in illo tempore quod est impossibile.

¶ Cum declaratum est q̄ si sit grauitas infinita necesse est
53 q̄ moueatur in instanti quod est impossibile. Vult declarare etiam q̄ sequitur impossibile: cuius concesserimus q̄ mouetur per spaciuz in tempore: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ si moueretur nihil proficeret). i. si concesserimus q̄ grauitas infinita pertransit spacium finituz in tempore: nihil proficiet eis qui volunt ponere possibile. s. q̄ grauitas infinita possibile est vt moueatur: ⁊ q̄ non sequitur impossibile ex ponendo ipsam esse mobilem. D. v. Impossibile quod sequitur ex positione eius quod est grauitatez est infinitam ⁊ mobilem: concedendo q̄ motus eius est in tempore: ⁊ dixit (q̄ si ita esset: cēt alia grauitas magna ⁊c). i. q̄n si posuerimus grauitatem infinitam moueri per spatiū finitum: in tempore finito: erit possibile inueniri grauitatez finitam que moueretur per idem spacium in eodem tempore quapropter contingit inueniri grauitatem finitam ⁊ infinitam que moueretur per idem spacium in eodem tempore: quod est impossibile. Deinde incepit dicere quomodo inuenitur hoc impossibile: ⁊ dixit. (Si enim grauitas infinita ⁊c). i. ⁊ hoc contingit quia si posuerimus q̄ grauitas infinita pertransit spacium finitum in tempore finito possibile erit inueniri aliquam grauitatem finitam pertranseuntē per idem spacium in illo eodem tempore. Et hoc quod dicit apparet ſm viam proportionis: quoniam cum posuerimus grauitatem paruam finitaz necessario pertransibit illud spacium in tempore maiori tempore in quo pertransibit ipsum grauitas infinita. Cum ergo acceperimus ex grauitatibus aliquam cuius proportio ad istam grauitatem finitam sit sicut proportio minoris temporis ad maius. s. tēporis in quo ptransiuit spacium grauitas infinita: ad tempus in quo pertransiuit minor grauitas illud spacium: necesse est vt ista grauitas maior finita. s. cuius proportio ad minorem grauitatem est sicut ꝓportio minoris temporis ad maius secet illud spacium pertranseundo in tempore in quo pertransiuit ipsum grauitas infinita quod est impossibile.

¶ Impossibile quidem igitur infinitam cē grauitatem: silr aūt ⁊ leuitatem ⁊ corpora infinitam grauitatē habentia ⁊ leuitatē impossibile. Quod quidez igitur nō est infinitū corpus palam ⁊ si hoc modo: speculatio de ipso fiat per rōnes pticulares. Et si vlr cōsideretur: non solum ſm rōnes eas que in dictis a nobis circa principia. Determinatuz est enim vbi vniuersaliter prius de ifinito: quomodo est: ⁊ quomodo non est: sed ⁊ nunc alio modo.

¶ Ostensum est ergo ⁊ declaratū q̄ impossibile est 54
esse grauitatem infinitam: similiter ⁊ leuitatem infinitaz. Et dū ita sit manifestū est q̄ neqz corpora leuia aut grauia possunt cē infinita. Et ēt declaratū est ex his sermonib⁹ particularib⁹ corpus nullo modo posse esse infinituz. Et ēt declaratū ē vlr ex his in libro quē fecimus de principijs mūdi. Illic n. dixim⁹ qūo corp⁹ ē finitū: ⁊ qūo infinitū. hic autē dixim⁹ ſm alium modū ⁊ ſm speciem.

¶ Recapitulabat ea q̄ dixerat. s. q̄ nulla est grauitas infi- 54
nita: ⁊ q̄ eandē demōstrationē hz grauitas: ⁊ leuitas: ⁊ cū sit declaratū etiaz q̄ si corpus infinitū graue ⁊ leue inuenia tur: necesse est vt grauitas aut leuitas eius sit infinita. manifestū est ex his duobus fundamentis q̄ corp⁹ graue aut leue infinitum impossibile est esse: ⁊ hoc intendebat cum dixit (manifestum est q̄ impossibile est vt sint corpora grauia aut leuia infinita). i. q̄ cum hec propositio. s. q̄ grauitas aut leuitas impossibile est vt sit infinita coniungatur propositioni hypothetice que prius declarata est scilz q̄ si corpus graue aūt leue sit infinitum necesse est vt grauitas eius aut leuitas sit infinita: manifestum est q̄ corpora grauia aut leuia impossibile est esse infinita. Et quia ex hoc apparet q̄ omnia corpora sunt infinita. corpora enim simplicia sunt tria ⁊ in vnoquoqz eorum determinatum est quod finitum est. Omne igitur corpus est finitum: ⁊ quia mundus conflat ex his simplicibus finitis quantitate ⁊ numero: ergo mundus necessario finitus est. Et quia hoc declaratum est in phisicis alio modo demonstrauit hoc ne aliquis existimaret esse repetitionez eiusdem: ⁊ dixit. (Et etiaz declaratum est ex his sermonibus particularibus ⁊c). i. dicamus etiam q̄ differentia inter hanc demonstrationem quam diximus in libro in quo diximus propositiones vniuersales entium est q̄ hec demonstratio est particularis. Illa aūt vlis. s. q̄ qō hic ē pticularis ⁊ illic vlis. Deiñ dedit modū p quē demōstratio fuerit illic vlis: ⁊ hic particularis. Et dixit (illic enī diximus qūo corpus est infinitū ⁊c) i. quare in phisicis ꝓsideravim⁹ de infinito: ⁊ declaravim⁹ quomodo potuit cē: ⁊ qūo nō. In potentia qdē. In actu āt nō. Hic aūt declaravim⁹ q̄ idē mūdus est finitus in actu: q̄ ēt ꝓpositiones p quas fuit hoc declaratū illic sunt vniuersaliores istis. Et ēt subiectū est vniuersalius illic: subiecto hic. Illic enī declaratum est q̄ impossibile est inueniri corp⁹ nāle simplr infinitū cuiuscūqz fuerit nāe. Hic aūt declaratū est q̄ iste mūdus finitus est ens in actu tū: ⁊ b fuit declaratū p ea q̄ sūt ꝓpria vnicuiqz corpi: ⁊ illic p vlia. ⁊ b ītēdebat cū. v. (b aūt dixim⁹ ſm spēm ⁊ aliū modū). i. hic aūt dixim⁹ hāc qōnē speciali ⁊ magis ꝓprie q̄z in priori loco ⁊ ſm alium modum demonstrationis.

¶ Post hoc aūt intēdēdū vtz si nō ifinitū qdē corp⁹ qō oē: sed tñ adhuc tātū vt possint celi cē plures. Forte enī vtiqz qs hoc dubitat: qm̄ quēadmoduz q̄ circa nos mūdus constitutus est: nihil prohibet ⁊ alios esse plures quidem vno: non tñ infinitos.

55. ¶ Voluimus etiam perscrutari alio mō de mundo vtr sit vnus aut plures dicendo q̄ si impossibile ē vt corpus vniuersale sit infinitū possibile est cōplures esse celos. Forte igitur aligs perscrutabitur de hoc ⁊ queret ipsum finitum dicendo sicut mundus continens nos est ens permanēs: non est prohibitum quin etiam sint alij mundi plures vno: nō infiniti in multitudine.

55 ¶ Cū declaratum sit q̄ partes istius mundi sint terminate numero ⁊ etiam finite: declaratum est necessario q̄ iste mūdus est finitus ⁊ q̄ anima non desiderat magis post hoc q̄z scire vtr sit finitum aut infinitū. ſ. scire vtr sit vnus aut plures dixit: q̄ vult perscrutari de hac questione: ⁊ vult studere in ea ꝓpter nobilitatem illius. Et q̄ est principium magnum in positione principioꝝ mundi: mundi enim si essent plures principia essent plura: dixit (ēt si impossibile est vt corpus vniuersale sit infinitum possibile est vt celi sint plures). i. potest aliquis querere ⁊ dicere q̄ q̄zuis sit declaratum q̄ corpus quod est totum istius mūdi impossibile est vt sit infinitū: quid ergo prohibet vt sint plures mundi. Quoniā celū de trib⁹ modis dicitur. Dicitur enim de toto mundo: ⁊ etiam de corpore rotūdo celesti: ⁊ etiam de superiori orbe: ⁊ hoc in lingua grecoꝝ ꝑm q̄ arist. dicit post. D. d. (Nō infiniti in multitudine) declaratum est eni vniuersaliter q̄ hoc impossibile est. ſ. corpus infinitum esse in actu. D. d. (Sicut mundus continens ⁊c). hec est rōcinatio accepta extrinsecus: ⁊ non per se: ⁊ mouet hominez naturaliter ad perscrutandum de hoc: ⁊ dat superficialiter ꝟ quasi esset possibile. Videmus enim q̄ de indiuiduis pluribus inuenitur plus q̄z vnum: quapropter aliquis existimat hoc de mundo: cum mūdus sit vnū indiuiduuz: ⁊ vulgus opinatur esse possibile: ⁊ plures antiquorum existimauerunt hoc esse necessarium.

¶ Primū aūt vniuersaliter dicamus de infinito. Necesse itaq̄z corpus oē aut infinitū eē aut finitū. ⁊ si infinitū: aut anomiomerꝝ totū: aut omiomerꝝ: ⁊ vtiqz si anomiomeruz: aut ex finitis speciebus: aut ex infinitis.

56. ¶ Sed tamen oportet nos icipere: prius ⁊ perscrutari quid est corpus infinitum. Et dicam⁹ q̄ oē corpus aut est finitū aut infinitū: aut totuz erit cōsimilium partium: aut dissimilium partium. si non cō similiū: aut erit ex forma finita: aut ex forma ifinita

56 ¶ Cum declaratū est q̄ mundus est finitus: deiñ voluit declarare vtr sit vnus aut plures ⁊ iam declarabat in libro ꝓdicto de infinito specialiter. ⁊ illud quod declaratum fuit illic de esse infinitū in potētia: fuit perfectum ⁊ bene dictū. Oē aūt corpus naturale in actu ⁊ infinitum impossibile eē declaratum est etiam illic vlr: sed q̄ illic non declaratum fuit ab eo q̄ sunt corpora simplicia: neqz q̄ sunt loca nālia neqz q̄ quodlibet illoꝝ est finitū ꝓprie sicut est declaratum hic. Et fundamentū demonstrationis in ea est sup hoc q̄ si inueniatur corpus infinitū: aut erit compositus: aut simpler. Hic autem declaratum est ab eo q̄ sunt species simplicium corpoꝝ: ⁊ etiam declaratum est in vnoquoq̄z coꝝ ipsum esse finitum. sed q̄ ita est vidit q̄ si iterauerit illā demonstrationem quā indurit in predicto libro erunt propositiones eius magis confirmate: ⁊ erit demonstratio ei⁹ perfectior ⁊ proprior in hac questione. ideoq̄z dixit (sed tñ opz prius perscrutari quid est corpus infinitum). i. ⁊ cum puemus ad hoc de cognitione ſpecierum corporum mundi: ⁊ q̄ vnumquodq̄z eorum est infinitum: oportet nos ante q̄z perscrutemur vtrū sit vnus. ſ. opz nos iterare perscrutationez vniuersalem. ſ. vtrum corpus infinitum sit simpler aut compositum. Declaratio enim istius intentionis ē firmior declaratione predicta. Deinde incepit diuidere syllogismum hypotheticum disiunctum: ⁊ est idem cum eo q̄ ē in phisicis sed firmior: ⁊ dixit (omne aūt corpus aut finitū aut infinitum) si infinitum: aut simpler aut compositus. si compositum: aut ex simplicibus finitis in specie ⁊ forma aut infinitis in specie. ⁊ hoc intendebat cum dixit (aut erit forma finita aut infinita).

¶ Quod quidem igitur non possibile est ex infinitis manifestum si quis nobis sinat manere primas hypotheses. Finitis enim primis motib⁹ entibus necesse ⁊ species simplicium corporū esse finitas. simpler quidem enim qui simplicis corporis motus. Simplices autē finiti motus sunt. necesse autem semper motum habere omne corpus phisicum: q̄z tamen si quidem ex finitis erit infinitum necesse ⁊ partium vnāquāq̄z esse infinitam. Dico autez puta aquam aut ignem: sed impossibile. Ostensum ē enim qm̄ neqz grauitas: neqz leuitas est infinita.

¶ Dicam⁹ ergo q̄ impossibile ē vt sit ex formis infinitis: ⁊ hoc māifestū ē ei q̄ cōcesserit ⁊ cōcepit ꝓ positiōes predictas positas ⁊ syllogismos cōuenientes fundamentis. Dicamus igitur si primi mot⁹ infiniti sunt erunt corpoꝝ simpliciū forme ēt infinite necessario. Nā mot⁹ corpoꝝ simplicium simplices sunt. Motus autē simplices sunt finiti. Et oē corp⁹ naturale hz motū necessario. Dicam⁹ ergo q̄ si corpus infinitū sit ex formis finitis: erit quelibet partiū eius infinita necessario: vt aqua ⁊ ignis qō ē impossibile oino. Jam enim declarauimus q̄ neqz grauitas: neqz leuitas sunt infinite.

57

¶ Cū dixit modos oēs destruendi sui syllogismi: icepit destruē quēlibet eoꝝ vt ꝙcluderet hoc qō intendit: tñ tacuit ꝟ qō manifestū est eē destructū: ⁊ filr tacuit ꝟ qō est iaz iteratū: ⁊ hoc nō est vnus syllogism⁹ sed plures hypothetici. q. ergo. d. q̄ omne corpus aut est finitum aut infinitum. manifestū est q̄ si impossibile fuerit eē infinituz necessario erit finitum. D. d. (Sed si fuerit infinituz aut erit simpler aut compositum) sed simpler impossibile est eē. omne eni simpler: aut est graue: aut leue: aut neutrum. Declaratū ē aūt q̄ quodlibet coꝝ est finitū: si nō est simpler necesse est compositū: si ꝙpositū ⁊ ifinitū: aut ex simplicibus: ⁊ ifinitis in spē: ⁊ oīa ea erūt finita i magnitudīe: aut ex finitis i spē: ⁊ q̄dā coꝝ aut oīa hmōi. ſ. ifinita in magnitudīe. sed ipossibile est vt sit ex simplicibus infinitis in spē. Jam eni declaratū est q̄ modi simpliciū corpoꝝ tres sunt. filr impossibile ē ēt vt vnum eorum aut plura vno sint infinita: q̄z declaratum est q̄ oīa simplicia sunt finita. Corpus igitur infinitū ipossibile est simpler eē aut ꝙpositum: ⁊ oē corpus aut est simpler aut ꝙpositū: necessario tale corpus nō erit. D. d. (ex formis ifinitis). i. ex corporibus simplicibus ifinitis. D. d. (⁊ hoc māifestū est illi q̄ ꝙcesserit ⁊c). i. ⁊ eē corpoꝝ simpliciū finita in spē ⁊ forma manifestū est ei cuius nā est cō phēsiua ꝓmas ꝓpositiōes q̄s diximus: ⁊ cognouerit modos syllogismoꝝ q̄s posuimus ꝙcludentes recte: ⁊ ꝟ ītēdebat cū dixit (⁊ syllogismos ꝙuenientes i situ fūdamētis). i. positos i figura ꝙuenienti positione primis ꝓpositionibus in veritate. D. d. (Propositiones ex quibus apparet corpora simplicia eē finita) ⁊ dixit (dixim⁹. n. si ꝑmi mot⁹ ⁊c). i. ⁊ vnus sermonū quos prius posuimus ad declarandū: ꝟ est q̄ si motus simplices sint finiti: necesse est vt forme corpoꝝ simpliciū sint finite. Deinde dat cām ꝙsequētie. d. (motus enim

57

enim ſimpliciū corpoꝝ ſunt ſimplices).i.qñ neceſſe eſt vt
glibet modoꝝ ſimplicium habeat motū ſimplicē:cū oē cōꝝ
pus nāle hz motū:⁊ in corpore ſimplici nō inueniaē motuſ
ꝓpoſitus:⁊ cū dedit cām iſtius ꝓtinuationis poſuit antece-
dens ⁊ ꝓcluſit ꝓſequēs :⁊ dixit(motus enim ſimplices ſūt
finiti).i. iam declaratum eſt ſuperius q̄ motus ſimplices
ſunt finiti imo treſ tñ. Et cū ita ſit neceſſe eſt vt corpora ſim
plicia ſint finita. Et ħ̄ qō dixit q̄ oē corp⁹ nāle hz motū ne
ceſſario: dixit hoc ne aliquis diceret q̄ nō ſequiē vt nume-
rus corpoꝝ ſimplicium ſit ꝑm numerū motuū:qz eſt impoſ
ſibile corp⁹ naturale ſimpler eē immobile.ſ.ſemp quieſcēs.
Ipſe vō dicit quaſi reſpondendo q̄ hoc eſt impoſſibile ꝑm
fundamenta poſita in hac arte. Et ſi fuerit hoc poſſibile in
toto illius corporis ſimplicis nō erit poſſibile in partibus
ſicut eſt terra que ꝑm totū eſt geſcēs:tñ hz partes eſt mobi
lis. D. v.(Si corpus infinitum eſt ex formis finitiſ ⁊c).i.
⁊ cū declaratuz eſt q̄ modi ſimpliciū ſunt finiti in numero
ſi aliquod corp⁹ inueniatur compoſitum ex eis infinitum:
neceſſe eſt vt hec ſimplicia ex quibus componitur ſint infi-
nita in magnitudine:cū ſint finita in ſpecie.ſ.q̄ vnum eoꝝ
aut plura vno ſint infinita in magnitudine:cū ſint finita in
ſpecie.ſ.q̄ vnū eoꝝ aut plura vno ſint infinita in magnitu-
dine:cū ſint in ſpē:qñ ſi ſimplicia eſſent finita in ſpecie:⁊ i
magnitudine neceſſario ⁊ cōpoſitum eēt finituz. D. fecit re
memorationem de hoc quod iā declarauit q̄ corpus ſim-
pler infinitum in magnitudine impoſſibile eſt eſſe : ⁊ dixit
(q̄ eſt impoſſibile . iam enim declarauimus ⁊c).i. qñ ſi
corpus ꝓpoſitum fuerit finitum aut erit neceſſario compo-
ſitum ex graui ⁊ leui : aut ꝑm mixtionez: aut ꝑm vicinitatez
partiū paruarum. Corpus enim celeſte nulli eſt elementuz
ſicut ex nullo eſt elemento:⁊ videtur q̄ non dixit qō ſeqūtur
in vnoquoq; eoꝝ ex quibus componitur corpus infinitum
eſſe in magnitudine: niſi qz elementa ſunt ꝓtraria.⁊ cū vnū
eoꝝ ſit infinitū ꝓtinget vt alterꝝ ſit infinitū niſi infinituz cor
rūperet finitum.ſi igitur aliqs dixit q̄ impoſſibile eſt inue
niri corpus ꝓpoſitum infinitum ex elementis finitis in for
ma ⁊ magnitudine: ſed infinitis in numero.i. indiuidua in
uenīri eiuſdem ſpēi infinita. U.g. terre infinite . Dicem⁹ re
ſpondendo q̄ deſtructio iſtius ſermoniſ apparet ex potētia
illius ſermonis. Si enim terre infinite inuenirenē poſſibi-
le eſſet inuenīri ex eis vna terra ꝓtacta. Et additione ad in-
uicem. Et cū ita ſit poſſibile erit inueniri grauitatem infini
tam:⁊ ipſe ꝓpalabit hoc poſt:⁊ declarabit ipſum perfecte
cum determinauerit q̄ locus elementorum eſt vnus nume
ro:⁊ poſt hoc declarabitur q̄ vnus mundus eſt.

¶Adhuc autem neceſſarium infinita magnitudie
eſſe ⁊ loca ipſarum. Quare ⁊ motus infinitos eſſe
oīum. Hoc autem impoſſibile ſi ponamus veras
eſſe primas hypotheſes:⁊ neqz quod deorſuz fer
tur in infinitum contingeret ferri:neqz quod ſur-
ſum ꝑm eandem rationem. Impoſſibile enim fie
ri quod non contingit factum eſſe. Similiter in ta
li:⁊ tanto:⁊ vbi. Dico autem ſi impoſſibile eſt fa-
ctum eſſe album:aut cubitale:aut in egypto:⁊ fie-
ri horum aliquid impoſſibile. Impoſſibile igitur
⁊ ferri illuc:quo nullūz quod fertur poſſibile per
uenire.

58 ¶Et etiam ſi forme ſint infinite ⁊ loca earum erūt
infinita in magnitudine neceſſario. Et cum ita ſit
⁊ motus eorum erūt infiniti quod eſt impoſſibile:
ſi cōceſſerimus ꝓpoſitiones primas .ſ. q̄ corpus
vadens ad inferius impoſſibile eſt vt in infinitum
vadat:⁊ corpus vadens ad ſuperius impoſſibile ē
vt in infinitum vadat. Qm̄ impoſſibile eſt vt ſit qō
impoſſibile eſt eſſe. Hic aūt ſermo ſuſcept⁹ equalr
i quātitate ⁊ qualitate ⁊ ſitu. Et iō dico ſi corp⁹ non
ſit album aut vnius cubiti aut currens impoſſibi-
le eſt trāſmutari i aliquod ex his que dixim⁹. Et
impoſſibile eſt ire ad locum ad quē impoſſibile eſt
peruenire.

¶Vult declarare in hoc capitulo q̄ impoſſibile eſt q̄ aliqō 58
corpus ſimpler ſit infinitum in magnitudine p aliaz demō
ſtrationem cuius ſit vniuerſal⁹ ꝓpoſita:⁊ dixit(⁊ ēt ſi forme
ſint infinite).i.⁊ ſi forme corpoꝝ ſimpliciū ſint infinite
in magnitudine:neceſſe eſt vt loca eoꝝ ſint infinita.⁊ ſi hoc
eſt:motus coꝝ infiniti neceſſario erunt:aut in ipſis: aut i
ſuis partibus. Neceſſe.n. q̄ partes corpoꝝ ſimpliciuz mo
bilium moueanē in infinitum:nō enim moverentur niſi ad
locum totius.cum igiē locus totius ſit infinitus continget
q̄ partes mouebuntur in infinitum.motus autē illius qō
in infinitū mouēē neceſſario eſt infinitus:pars enim mo-
uetur ad totum nō ꝑm q̄ eſt totum ſed ꝑm q̄ eſt in ſuo eſſe
nāli ⁊ locus partis:⁊ locus totius corporis ⁊ partis eſt idē.
Et cum poſuerit q̄ neceſſarium eſt ſi elementa ſint infinita
in magnitudine q̄ motus partium eoꝝ ſint infiniti:dixit(q̄
impoſſibile eſt ⁊c).i.⁊ ponere motum infinitum ipoſſibile
eſt ꝑm q̄ apparet apud illum qui conceſſerit primas ꝓpo
ſitiones quas naturaliter habemus in hoc. Videtur enim
q̄ naturaliter eſt nobis notum q̄ omne motum ꝑm recti-
tudinem non mouetur niſi ad aliqu'd ad quod cum perue-
nerit quieſcat niſi motus eius eſſet ocioſus. Et cum ita ſit
manifeſtum eſt q̄ cū videmus lapidē motū ad inferius :⁊
ignē ad ſupius: ſciemus q̄ nō mouenē niſi ad loca extra q̄
ſunt:⁊ cū peruenerint ad loca illa geſcunt. Videē igiē q̄ b
intendebat cū dixit(ſi nos cōceſſerimus ⁊ cōceperimus ꝓ
poſitiones primas)⁊ ꝑm hanc explanationē erit ſermo eī⁹
.ſ. q̄ corpus vadens ad inferius ⁊ ad ſuperius ipoſſibile ē
vt vadat in infinituz in his ꝓpoſitiōibus:⁊ pōt intelligi q̄
qui conceſſerit ꝓpoſitiōes primas in hoc genere credet q̄
corpus vadens ad inferius aut ad ſupius ipoſſibile ē vt va
dat in infinituz. Et hec explanatio eſt cōueniētior māifeſto
ſermoni ipſius. Poſt enim dat mediū tñ quo declarat ħ̄
ipoſſibile ⁊ dicit.(Impoſſibile enim ē).i. q̄ ponere motū
infinitū eſt ponere mobile ad finem ad quem non poteſt pe-
uenire. Impoſſibile eſt igiē ponere motum infinitū. Im
poſſibile eſt enim incipere eē qō impoſſibile eſt vt ſit:⁊ hac
eadem demonſtratione vtebatur in fine. vj. phyſi. Et cum
dixit ꝓpoſitionem dicentem q̄ impoſſibile eſt vt ſit ipoſſi
bile eſt incipere: incepit verificare hanc propoſitionem in-
ducendo omnia predicata:⁊ dixit(hic autem ſermo ſuſce-
ptus eſt equaliter in qualitate ⁊ quantitate ⁊ loco ⁊ in ſitu)
.i. q̄ hec propoſitio vera eſt in omnibus predicamentis:
vera eſt igitur in vbi ⁊ mouetur ſicut in qualitate ⁊ in alijs
predicamentis. D. dedit exemplum ⁊ dixit ſi impoſſibile ē
vt corpus ſit album neqz vnius cubiti neqz currens termi-
netur: impoſſibile eſt tranſmutari in aliquod ex his que di
rimus).U.g. de qualitate.i. ſi impoſſibile eſt q̄ aliquod
corpus fiat album impoſſibile eſt tranſmutari in album:⁊
ſimiliter ſi impoſſibile eſt q̄ aliquod corpus ſit aliquorum
cubitorum impoſſibile eſt tranſmutari in alia aliqua hora
ineſſe illorum cubitorum:⁊ ſimiliter ſi impoſſibile eſt q̄ ali
quid perueniat currendo ⁊ ambulando ad aliquid non in-
uenitur incipiens currere ad illum locum.

¶Adhuc ſi ⁊ diſcreta ſunt nihil minus continget
vtiqz ex omnibus ignem infinitum eſſe.

¶Et etiā ſi forma corporis ignis inueniatur ſepa- 59
rata ⁊ diſiuncta ad inuicem: vt quidam antiquorū
inquirebant: erit ignis compoſitus ex omnibus di
uerſis formis infinitis

59. ¶ Cum declarauit q̄ impossibile est inuenire corpus simplex infinitum in magnitudine: & q̄ impossibile est inueniri corpus compositum ex eis vnū. Et aliquis potest dicere forte est impossibile inueniri vnum corpus continuū infinitum. Discretum aūt paruū est possibile: vt antiqui dicebant: de corporib⁹ indiuisibilibus: erunt ergo individua ignis infinita & vnumquodq; eor finitū: & cum ita sit dixit respondendo: q̄ contingit impossibile predictum. Nam possibile est ponere istas partes congregatas: quapropter contingit magnitudinem vnam infinitam esse: & sic ꝙtinget infinitaz grauitatem esse. & iam declarauimus hoc impossibile eē: & hoc intēdebat cum dicit (erit ignis compositus ex omnib⁹ diuersis formis infinitis). i. q̄ si partes ifinite separate ab inuicem inueniantur possibile est continuari ad inuicem: & sic proueniet ex eis magnitudo infinita quod est impossibile. Impossibile aūt nō sequitur ex possibili. Illud ergo q̄ ponebatur possibile est impossibile. & cum contingit q̄ possibile sit impossibile: contingit q̄ positio ꝓpter quā possibile fit impossibile sit impossibilis.

¶ Sed corpus erat vndiq; distensiones habens. Itaq; quomodo possibile est plura quidez dissimilia esse. Unumquodq; autem istorum infinituz eē Undiq; enim vnūquodq; oportet infinitum esse..

60. ¶ Et iam diximus superius q̄ corpus vadit p̄ oēs mensuras. si igitur ita sit quomodo erit possibile q̄ plura corpora dissimilia sint infinita: ita q̄ vnū quodq; eorum.

60. ¶ Intendit per oēs q̄titates tres dimensiones que sunt ad medium & a medio & circa medium. i. q̄ cū declaratū est q̄ motus sunt tres: & causa illius est q̄ dimensiones tres sūt & necesse est q̄ corpora simplicia sint ſm numerū motuum simplicium: & q̄ dimensiones etiam sint finite: vt declaratum fuit prius: quomō ergo existimantur corpora dissimilia eē. s. simplicia diuersarum formaz & infinita. Et q̄ in demonstratione predicta non complcuit declarationez in vno quoq; modoz corpoz simpliciū qō impossibile est. s. vt sit infinitum. Sed tamen fecit hoc in simplicibus mobilibus recte. Quoniam cum perscrutatus fuit de corpore infinito & diuisit ipsum in simplex: & compositum: non incepit p̄⁹ complere diuisionem simplicium modorum: & destruere vnumquodq; esse infinitum. D. post hoc destruere corpus compositum esse infinitum vt oz in recto ordine: sed dimisit loqui de modis corporum simplicium: & intendebat destruere hoc in corpore composito: quoniaz in eo est destructio etiam in hoc corporis simplicis. Et hoc est cum dixit q̄ compositum infinitum aut est infinitum q̄ vnūquodq; simplicium ipsius est infinitum in magnitudine: aut q̄ sūt finita magnitudine & infinita specie. Videt igitur q̄ bonus est & rectum facere hoc. Sed q̄ corpus celeste est corporuz simplicium & nullum est compositum ex eo non intrat istā destructionem. s. inueniri corpus infinitum corporum simplicium que sunt elementa corporum compositorum: qua propter reuertitur hic ad complendum modos corporum simplicium: & ad declarandum ex predictis q̄ impossibile est q̄ aliquod illorum sit infinitum in magnitudine: siue sit elementum: siue compositum: siue non.

¶ Sed adhuc neq; totum omomerum contingit esse infinitum. Primum quidem q̄ non est alius preter istos motus: habebit igitur vnum horum. si autem hoc accidet aut grauitatem infinitaz aut leuitatem infinitam esse. sed adhuc non possibile corpus quod circumfertur. Impossibile enim infinitum circūferri. Nihil enim differt hoc dicere q̄ celum dicere infinituz esse. Hoc autez ostensuz est q̄ non est possibile.

¶ Et etiam si forma corporis sit consimilis impossibile est enim sit infinita. Primo q̄ si motus alius a motibus predictis non sit: necessario hoc corp⁹ habebit aliquē motum horz motuū. Et si ita sit necessario est grauitas infinita & leuitas infinita. Et iam diximus q̄ esse hoc est impossibile. Et cēt non assimilatur corpori eunti circulariter in ifinitū: impossibile est enim corpus infinituz ire circulariter. Qui ergo dicit motionem circularem esse perpetuam similis est dicenti celum eē infinitum. Et iaz declarauimus superius hoc esse impossibile. & cēt q̄ corpus infinitum impossibile est moueri oino. 61

¶ Jam diximus cām propter quā iterauit sermonē de destructione corporis simplicis infiniti in magnitudine &. d. (& si forma corporis &c). i. cum forma corporis fuerit ꝙsimilis. i. simplex non composita impossibile est vt forma sit infinita. & hoc dixit: q̄ cum cā finitatis magnitudinis ē forma necesse est si magnitudo sit infinita: q̄ forma sit infinita. D. d. (qm̄ si alius motus a motibus &c). i. & cum declaratum est q̄ nullus mot⁹ est simplex preter tres motus quos numerauimus: & oē corpus simplex hz motū simplicem necesse est vt hoc corpus positū infinitū habeat aliquē motū horum motuum. D. d. (& si ita sit necessario erit grauitas infinita). i. & si necessarium fuerit vt hoc corpus infinitum habeat motū simplicē: aut erit circularis: aut rect⁹. si rectus: aut ad mediū: & tūc erit graue: aut a medio & tūc erit leue. Si autem corpus infinitum fuerit graue necesse ē vt sua grauitas sit infinita ſm quod prediximus: & similiter de leui. Et iam declarauimus superius q̄ impossibile est inueniri grauitatem infinitam: aut leuitatem infinitā. D. d. (Et etiam non assimilatur corpori eunti circulariter). i. & impossibile est etiam vt motus istius corporis simplicis sit circularis vt sit simile corpori rotundo. i. sue spēi. s. corpori cuius motus est circa medium. (Impossibile est enim corpus infinitum moueri motu circulari). i. q̄ motus circularis est finite reuolutionis. motus autem corporis infiniti est infinitus. D. d. (Qui ergo dicit motionem circularem esse perpetuam &c). i. q̄ sermo dicentis motum circularem esse infinitum est similis in potestate sermoni dicentis corpus mobile circulariter. vt celum esse infinitum. D. d. (& iam declarauimus superius hoc eē impossibile) i. q̄ corpus rotundum impossibile est esse infinitum cū declarauimus q̄ corpus infinitum impossibile est moueri: neq; motu recto: neq; motu circulari. aut intendit & iaz declarauimus etiam vniuersalius hoc. s. q̄ corpus infinituz impossibile est moueri omnino aliquo modo motuum.

¶ Sed adhuc non contingit infinitum moueri: aut enim ſm naturam mouebitur aut violentia. Et si quidem violentia est ipsi & qui ſm naturam. Quare est locus alius equalis in quem feratur. Hoc autem impossibile.

¶ Et etiam si possibile est corp⁹ infinitū moueri mouebitur naturaliter aut violente. Si violēte oino hz altez motū naturalez. habebit ergo altez locū quo erat naturaliter: sic i quo it violēte: qō ē ipossibile 62

¶ Hec est demonstratio alia a predictis: & est propria corporibus motis rectis. & q. laborat in ea ad perficiēdum ex diuisione motus illud quod nō fuit positū in demōstratiōibus predictis. demonstrationes enim predicte fundate sunt super hoc q̄ corpus infinitū mobile in rectū ipossibile est moueri motu nāli. Si enim moueat motu naturali non mouebit nisi p̄ declinationē q̄ ē in eo. s. grauitatē & leuitatem.

declarat

declarat ergo illic q; si moueatur p grauitatem aut leuitatem necessarium est inueniri illic grauitatem aut leuitatem ī finitam. Deinde oñdit hoc esse ipossibile ꝓpter hoc qđ declaratū fuit infinitū impossibile esset moueri nāliter: qsi igitur aliquis posset dicere forte mouet violente: ꝓpter qđ dixit rñdendo q; si mouet violente necessario hz motū nālē violētia. n. nō inest nisi in respectu nature: ⁊ si res non haberet motum nālem nō intelligeret habere motum violētum. D. d. (habebit igit alterum locum ⁊c). i. ſm q; videtur q; locus in quo mouetur idem corpus mobile violentū alius est a loco in quo mouetur nāliter. Et non inuenitur ita in corporibus simplicibus: sed videmus q; locus i quo mouetur terra violente est idem cum loco in quo mouetur nāliter. Sed motus nālis nō differt a violēto nisi ſm modum tñ. Motus. n. in aere si fuerit ad supērius erit violentus: si ad inferius nālis. Sed tñ visum est q; nō intendebat p locum motus locū in quo mouetur: sed locum⁹ quo mouetur: quasi igitur diceret: erit igitur alter locus quo mouetur naturaliter.

¶Quod autem omnino impossibile est infinitum a finito pati aliquid: aut facere finitum ex his manifestum. Sit enim infinituz in quo. A. Finitū autem in quo. b. Tempus autem in quo finitum mouet ac infinituz est motū. c. Si itaqz. a. b. A. calefactum est: aut latum est: aut aliud aliquid passum ē aut ⁊ quodcunqz motum est in tempore in quo. c. sit. d. eo q; est. b. minus. Et minus in equali tempore minus mouebit. Sic autem quod in quo. e. ab eo quod. d. alteratuz. Nō itaqz est. d. ad. b. Et erit ad finitum aliquid puta. F.

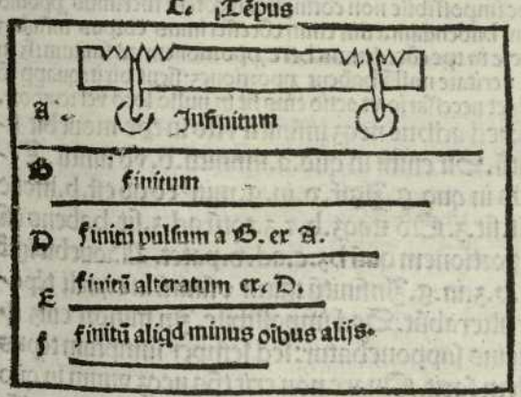

63. ¶Et dicamus q; corpus finituz impossibile est agere in corpus infinitum ⁊ recipere: ⁊ ea recipe actionem ad inuicem omnino: ⁊ demonstratio huius ē sic. Sit igitur corpus infinitum. a: ⁊ finitum. b. ⁊ sit tempus in quo mouetur aut mouet. c. Expellatur corpus. a. ⁊ recipiat aliquā formam. b. in tempore. c. ⁊ sit. d. minus q;. b. Et hoc minus moueatur p alteram magnitudinem minorez in tempore equali primo ⁊ sit. e. quod mouetur ex. d. Dicamus q; ꝓportio. d. ad. b. est sicut ꝓportio. e. ad aliud minus. a. puta. f.

63. ¶Hec est demonstratio vniuersalis oībus corporibus rectis ⁊ rotūdis ⁊ simplicibus ⁊ compositis. Omne enim corpus: aut est agens aut patiens aut vtroqz participans. Et cum ita sit potuit declarare corpus infinitum non esse. Nā cum posuimus q; omne corpus aut est actiuum aut passiuum aut actiuum ⁊ passiuum simul: ⁊ cum posuit q; corp⁹ infinitum impossibile est agere aut pati: concluditur enim in secunda figura q; nullum corporum est infinitum. Sed q; ꝓpositio dicens q; omne corpus aut est actiuū aut passiuum: manifesta est per se. Corpora. n. celestia videnť agere in ea que sunt sub eis. Ista aūt videtur agere ⁊ pati ad inuicem ⁊ altera ꝓpositio nō est manifesta. s. dicens q; infinitum impossibile est agere aut pati. hec aūt ꝓpositio dissoluitur in duas. Quarum vna est q; infinitum impossibile est pati. Alia est q; infinitum impossibile est agere in rem finitam. vñ incepit declarare ꝓpositionem dicentem q; corpus infinitum impossibile est pati a finito: ⁊ accepit eadem exempla vtriusqz questionis. Deinde diuisit demonstrationem ⁊ dixit (sit ergo corpus infinitum. a. ⁊c). i. si aliqs fuerit corpus infinitum reperiri patiens aut agens corp⁹ infinitum sit. a. ⁊ ponamus aliud corpus finituz ⁊ sit. b. ⁊ ponamus tempus in quo egit. a. in. b. aut patiť. a. a. b. ⁊ sit tēpus. c. Deinde incipit demonstrationem alterius istorum duorum ⁊ est vt. a. infinitum patiatur. a. b. finito in tempore. c. s. ſm totum: ⁊ dicit (⁊ expellatur. a. ⁊ recipiat aliquam formam. b.). i. impossibile est vt corpus infinitū patiatur a finito. qđ si possibile sit ponať q;. a. infinitū patiať ſm totum. a. b. finito in tempore. c. posito. Et cū posuisset ꝓpositionem quam intendit destruere ꝓiungit illi ꝓpositionē possibilem ⁊ dicit ⁊ sit. d. minus. b. i. ⁊ ꝓiungamus huic ꝓpositioni possibilem hoc. s. vt aliud corpus sit finitū ⁊ min⁹ corpore finito qđ est. b. hoc aūt corpus sit. d. i. q; ista potentia sit possibilis ⁊ nō ꝓtigit ex ea per se aliqđ ipossibile. D. d. (⁊ moueať hoc minus per aliquā magnitudinē in tempore equali primo ⁊c). i. ⁊ ponamus q; corpus agēs qđ ponimus minus corpore agēte qđ est. b. s. d. patiať ab eo aliud corpus ſm totū in tpe in quo ex. b. finito patiať. a. infinitū. s. in tpe. c. ⁊ sit. e. hoc corp⁹ qđ patiť a minori agente. s. d. ⁊ omne hoc est possibile. Et cū posuit hoc possibile posuit qđ sequiť ex eo ⁊ dixit: q; ꝓportio. d. ad. b. est ꝓportio. e. ad minus finitū. f. f. i. dico q; necessariū est q; ꝓportio minoris agentis. s. d. ad maius agens. s. b. sit sicut proportio agētis ex. d. minoris. s. e. ad corpus alterum agens minus corpore. a. infinito. ⁊ cum posuit q; hec ꝓportio est necessario ita: incepit declarare hoc: ⁊ dixit.

¶Sit itaqz equale quidem in equali tempore alterans. Minus autem in equali minus. Maius autem maius. Tantum autem quantum analogum erit quodcūqz maius ad minus. Non igitur infinitum abyllo finito mouebitur in aliquo tempore. Minus enim aliud in equali a minori mouebitur ad quod quidem analogum finitū est. Infinitū enī ad finitum in nulla ꝓportione est.

¶Et dicamus q; corpora equalia in magnitudine 64.
mouentur ⁊ transmutantur equaliter in tempore vno. Et ꝓpter hoc corpus minus mouetur in minori motu in illo tempore. ⁊ corpus maius mouet motu maiori in illo tempore. Mouet. n. ſm suam magnitudinez magis q; motu minoris temporis. Jam ergo ostensum est nunc q; corpus quia est infinitum nō possibile vt moueat corpus aliquod ex corporibus finitis omnino: neqz in aliquo temporum. Quoniam erit aliud corpus paruum qđ mouebit aliud corpus minus se ſm modum sue paruitatis in illo tempore. Ergo erit hoc iterum corpus finitum. Nam non est inter corpus finitum ⁊ infinitū ꝓportio: neqz ꝓpinquitas: neqz cōpatio.

¶ Jdest q̄ videmus q̄ agentia equalia in patientib⁹ equalibus agunt in eis in oibus partib⁹ in tpe equali: ⁊ videm⁹ i maius agens agere in patientia equalia in eodem tpe magis q̄z agens minus: ⁊ agēs minus: minꝰ. ⁊ similiter patiens maius patiť ab agētib⁹ equalibus minus: ⁊ minꝰ magis. Et cum cōtingit ex hoc q̄ cū ab agentibus diuersis patiaňť diuersa patientia q̄ ꝓportio agentium ad agentia sit sicut ꝓportio patientium ad patientia. qūo ēt ex his fundamentis positis declarať qđ intendit declarare apparet sic. Cum enim posuimus q̄ agentia equalia agant in patiēta equalia eadem actione in eodem tpe: appet ex hoc q̄ agentia equalia quoꝝ ꝓportio ad inuicem est sicut ꝓportio patientium ad inuicem agunt actiōes equales in tpibus equalibus. agentia. n. equalia ⁊ patientia equalia sunt hmōi. ſ. q̄ ꝓportio agentium ad inuicem est sicut ꝓportio patientium ad inuicem. Sed tñ ista sunt in equa ꝓportiōe: alia ãt in alijs ꝓportionib⁹. Et cum hoc apparet in vno mō modorum ꝓportionalium apparebit in alijs ꝓportionib⁹. Et cū hec ꝓpositio est verificata. ſ. v. q̄ actiones oīum agentium quorum ꝓportio ad inuicem est sicut ꝓportio patientium in inuicez in patientia rñdentia eis. ſ. actio precedētis agentis in precedens patiens: ⁊ q̄ñtis agentis in consequēs patiens: sunt actiones ꝓportionales in tpibus equalibus. Et cū inq̄z ita sit: manifestuz est q̄ querēda est eius ꝙuersa ⁊ ē q̄ agētia ⁊ patiētia in tpib⁹ equalib⁹ sunt ꝓportionalia dicamus ergo qñ ita est. Ut. g. ponam⁹ duo agētia quorū

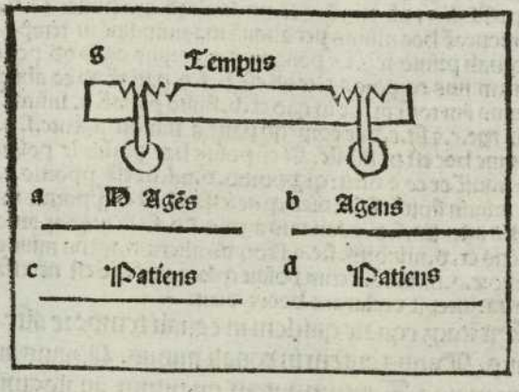

alterum sit a. alter aut. b. ⁊ duo patientia quoꝝ alterum sit .c. ⁊ alter. d. ⁊ ponamus q̄ totum. c. patiatur ab. a. ⁊. d. a .b. in eodem tpe: ⁊ sit tps. g. dico ergo q̄ ꝓportio agentis ad agens est sicut ꝓportio patientis ad patiens. ſ. q̄ ꝓportio. a. ad. b. est sicut ꝓportio. c. ad. d. ⁊ ecōuerso. Et demō ſtratio eius est sic: q̄z si ꝓportio. a. ad. b. nō fuerit sicut ꝓportio. c. ad. d. Sit ergo maior aut minor. Si igitur ꝓportio. a. ad. b. sit minor ꝓportione. c. ad. d. secemus er. a. aliquid cuius ꝓportio ad. b. sit sicut ꝓportio. c. ad. d. Sit ergo ꝓportio. a. b. ad. b. sicut ꝓportio. c. ad. d. Erit ergo passio. c. ad. a. b. ⁊. d. ad. b. in eodem tpe. Sit ergo illud tēp⁹ .g. Sed iam posuimus q̄ in eodem tpe patiť ab. a. ſm totum. a. cuius. b. erit pars: ergo in eodem tpe patiť idez patiens eadem passione a duobus agentibus quoꝝ vnum est maius: alterum autem minus: qđ est impossibile: ⁊ ꝓpter hoc dicit prius Aris. q̄ maius agit actionē maiorē in eodē tpe q̄z minus. ſ. in idem patiēs. ⁊ Aris. quasi fuit cōtent⁹ in hac demonstratione ⁊ positione ꝓpositionum ex ꝙbus seq̄tur hoc. Omne ergo hoc videť quasi obmissum adeo q̄ seq̄tur ex eis que posuit: sed nō ommisit hoc in sermone immo ommisit pmutationē ꝓportionis: ⁊ impossibile cōtingens. Cum enim pmutauerimus ꝓportionez ꝙtingit q̄ ꝓportio primi agentis ad patiens primuz sit sicut ꝓportio agentis secūdi ad patiens ſm. ſ. q̄ ꝓportio. c. ad. a. b. qđ est ps infiniti sit sicut ꝓportio. b. qđ est agens scōm ad. d. qđ est patiens scōm. Et cñ ita sit cōtinget vt in eodem tpe ⁊ ab eadem re ⁊ eadem passione patiantur duo corpora quoꝝ alterum est finitum. ſ. a. b. ⁊ alterum infinitum. ſ. totū. a. qđ est impossibile: ⁊ tunc apparet ex his ꝓpositionibus q̄ corpꝰ infinitum non agit i corpus finituz. Dirit (manifestum ē igiť q̄ corpus infinitum impossibile est mouere aliud corpuz finitoꝝ oīno: neq̄z in alio tpe). i. ⁊ manifestum est ex his q̄ diximus de ꝓportione. qō secūda quā intendimus: ⁊ est q̄ impossibile est corpus infinitum agere in corpus finituz in aliquo tpe. Q ñ qñ duo agentia diuersa agunt in idē patiens eadem actione cōtinget vt sit in tēpibus diuersis: ⁊ vt sit ꝓportio agentis ad agens sicut ꝓportio tpis ad tempꝰ. Si ergo posuimus alteꝝ agentiū finitum: ⁊ alteꝝ infinituz: ꝙtinget vt infinitum agat in nullo tpe: quapropter nullam ꝓportionē habebūt in actiōe: cum nullā habeant in q̄ñtitate. Et cum posuimus ipm moueri in tpe. ſ. infinitum mouere finitū: possibile est reperiri aliud corpus finitum qđ in illo eodem tpe aget actionem infiniti ſm modū predictum: ⁊ sic igiť inueniemus duo agentia quoꝝ alteꝝ est finitum ⁊ alterum infinitum q̄ agent in eadem actiōe: ⁊ in eodē tpe: ⁊ hoc intēdebat cum dirit (erit. n. alteꝝ corpus paruū qđ mouet alteꝝ minus in tpe illo: ⁊ erit hoc ēt finitum). i. qñ cū posuimus corpus infinitum mouere aliqđ corpus finitum in aliquo tpe: possibile est inuenire alteꝝ corpus finitum. ſ. minus q̄z infinitum mouere corpus minus q̄z qđ mouet infinitum in illo eodem tēpe. Cum ergo duplicamus agens. ſ. moueri finitum possibile est puenire ad corpus finitum qđ mouebitur in illo eodem tpe corpus. ſ. motū ab infinito ꝓpter illā ꝓportionem quā dirimus de agentibus ⁊ patientibus. igitur in eodem tpe agent eadem actione ⁊ in idē corpus duo agentia eiusdem spēi quoꝝ alterum est finituz: alterum infinitum. D. d. (nullam hz corpus finitum ⁊ infinitum ꝓportionem aut vicinitatem neq̄z ꝓparationem). i. ⁊ hoc impossibile non cōtingit nisi cōfessi fuerimus ꝓportionem habendam. cum enim cōcesserimus corpus infinituz agere in tpe cōcedemus hēre ꝓportionem ad finitum: q̄z in rei veritate nullā habent ꝓportionez: sicut dirit: quapp cōtinget necessario vt actio eius sit in nullo loco vel tempore.

¶ Sed adhuc neq̄z infinitū vllo in tpe mouebit finitū. Sit enim in quo. a. infinitū. b. vō finitū. Tēpus in quo. g. Jgiť. d. in. g. minꝰ eo qđ est. b. mouebit. sit. z. Qđ itaq̄z. b. ⁊. z. totū ad. z. sit habens eā ꝓportionem quā hz. c. ad. d. patet. Q mouebit igiť. e. b. z. in. g. Jnfinitū igitur ⁊ finitū in equali tēpore alterabūt. Sed impossibile. Jn minori enim q̄ maius supponebatur: sed semper sumptum tēpus idem facit. Quare non erit tps neq̄z vnum in quo mouebit. Sed adhuc in infinito tpe nō est mouisse neq̄z motū eē: finē. n. nō hz. Jactio ãt ⁊ passio hñt

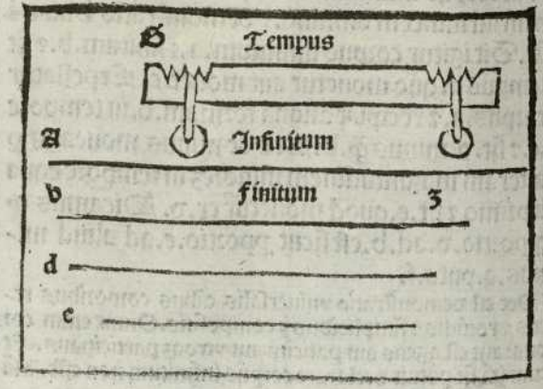

Et etiam

4. ¶ Et etiam corpus infinitum non mouet corpus finitum in aliquo tempore. Sit ergo potentia infinita in linea.a.⁊ corpus finitum in linea.b.z.⁊ sit tẽpus in quo fit motus in linea.c.d.igitur mouebit in .c.minus q̃ motus.b.z.erit ergo ꝓportio totꝰ.b.z.ad.z.sicut ꝓportio motus.d.ad.a.b. ¶ Et cum ita sit continget qꝫ corpus finitum ⁊ infinitum moueant idem:⁊ in eodem tempore:quod est impossibile. Jam enim dixim⁹ qꝫ corpus maius mouet aliquid in minori tempore q̃ minus. ¶ Et hoc erit in omni tempore in quo erit actio quã agit per corp⁹ finitum corpus infinitum ⁊ corpus finitum. ¶ Et impossibile est vt moueat aliquid in tempore infinito: Quoniam non habet finem. ¶ Motus autẽ ẽ actio que non recipit formas.

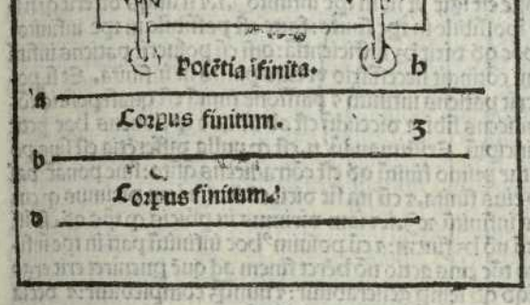

66. ¶ Cum retulit qꝫ er ꝓpositionibus p ositis potest declarari secũda.s.qꝫ impossibile est vt corpus infinitum transmutat corpus finitum: incepit declarare hoc per lineas dicendo. (sit ergo potẽtia infinita in linea.a.).i.sit corpus infinitũ in potentia ⁊ magnitudine cum illud qõ est infinitus in magnitudine est infinitum in potentia.s.corpus agẽs in linea .a.D.d.(⁊ sit corp⁹ finitũ linea.b.z.ꝛc).i.⁊ sit corp⁹ finitũ patiẽs ab infinito linea cui⁹ vna ps ẽ.b.⁊ reliq̃ ps ẽ.z.(⁊ sit tempus in quo patitur totum.b.z.finitum ab.a. infinito linea.c).D.d.(.d.igitur mouebit in.c.min⁹ motu.b.⁊.z.).i.⁊ ponamus aliud corpus.s.d.qõ agat in corpus.b.z.finitum in quo egit.a.infinitum in illo eodem tempore.s.c. ¶ Necessario igitur erit actio.d.in minori actione.a.Cuz.d. sit finitum.a.aũt infinitum.s.d.quod agit in alteram ptez .b.z.non in vtrunqz.U.g.aut in partem.b.aut in partẽ.z. ⁊ hoc intendebat cum dixit.(D.igitur mouebit in.c.min⁹ minus q̃z motus.b.z).i.qꝫ.d.agens finitum agit in tẽpore.c.in patiens.b.z.actione in partem minorem olum partium.b.z.s.qꝫ agit in hoc tempore in alia parte.b.z.⁊ non in toto.D.d.(Erit igitur ꝓportio totius.b.z.ad.b.sicut ꝓportio.d.ad.h.a.)idest erit ꝓportio maioris patientis qõ est.b.z.aggregata ad minus patiens qõ est.b. sicut ꝓportio minoris agentis qõ est.d.ad partem agentem corporis infiniti ⁊ sit.a.b. Et intendit qꝫ cum permutauerimus ꝓportionem erit ꝓportio agentis qõ est.d.ad patiens min⁹ qõ est.b.s.qꝫ est pars.b.z.sicut ꝓportio maioris agẽtis qõ est pars infiniti.s.a.h.ad maius patiens qõ est.b.z.cõgregata:⁊ cum ita sit ꝛtinget necessario.vt.b.z.patiatur er.a. .h.finito in tpe.c.in quo patiebat er toto.a. infinito. ¶ Patiens igitur totum.b.z.patitur in tpe.c.a duobus agentibus quorum vnum est finitum.s.a.h.⁊ alterum infinitum .s.a.cuius.a.h.est pars:qõ est impossibile:⁊ hoc intendebat cum dixit(⁊ si ita sit ꝛtinget qꝫ corpus infinitum ⁊ finitum moueant idem in eodem tpe:qõ ẽ ipossibile)eodẽ motu ⁊ in eodem tpe:⁊ ꝓportio q̃ cecidit in litteris a quo tra⁹ stulimus illud est ꝛuersa. ¶ Posuit.n.ꝓportionem maioris patientis ad minus:sicut ꝓportionem minoris agentis ad maius.⁊ hoc non põt esse:imo opz ponere ꝓportion ẽ minoris patientis ad maius patiens:sicut ꝓportionem minoris agentis ad maius agens:patiens.n.maius est ignotuz qõ vult inuenire p ꝓportionem.D.d.(Jam.n. dixim⁹ qꝫ corpus maius mouet idem in tpe minori q̃z minus).i.hoc fuit impossibile qz iam dixim⁹ qꝫ manifestum est per se qꝫ corpus maius facit actionez quã facit corpus minus in tpe minori q̃z faciat corpus minus nedũ faciant eandem actionem in eodem tpe agens finitum ⁊ agens infinitum.D.d. (⁊ hoc est in oĩ tpe in quo erit actio cũ agunt p corpus finitum. Et corpus infinitum ⁊ corpus finitũ).i.⁊ cõtingit fm hoc vt hoc inueniat in omni tpe in quo agunt p corpus finitum corpus infinituz ⁊ finitum.s.vt tps sit equale.D.d. (Et ẽt impossibile est mouere aliquã rem in tpe infinito qm̃ nõ hz finem).i.⁊ si qs posuerit qꝫ infinitũ mouet in tpe infinito hoc ẽt erit impossibile.qõ.n.mouet in tpe infinito mouet ad nullum finem:⁊ qõ mouet ad nullum finem ociose mouet. ¶ Hoc.n.nõ ꝛtingit nisi in his que fũt pꝛeter motum situalem:⁊ in localibus ẽt in motis recte. Jam.n.declaratum est qꝫ primũ mouens tpe infinito mouet. ¶ Maz vtilitas huius motionis est ꝛtinuatio ⁊ ꝓpetuitas ẽndi:quapp necesse est vt sit infinitum. Sed tñ declaratũ est qꝫ impossibile est vt tale mouens sit corpus:qm̃ si corpus ẽt moueret i nullo tpe vt declaratũ est in vltimo.8.pbi. Intendebat.n. qꝫ ipossibile est ponere corpus infinitũ vt moueret aliqõ finitũ in tpe infinito.i.agere in idẽ numero tpe infinito. Q m̃ si generandũ est nõ cõplebit sua gnãtio:⁊ si afficiendũ ẽ nõ cõplebit sua qualitas:⁊ si sit mouendũ nõ puenit ad finem quẽ intẽdebat:⁊ hoc sequit in corpore celesti sicut ⁊ in alijs .s.qꝫ est ipossibile vt corpus celeste moueat aliqõ ẽ er bis que sunt sub eodẽ tpe infinito. U.g.aliqõ decem pdicamẽtoꝝ. D.d.(motus aũt est actio q̃ nõ recipit affectiones.

¶ Neqz infinitum vtiqz ab infinito contingit aliqd pati. Sit enim.a.infinitum ⁊.b. Tempus autez in quo passum est.b.ab.a.in quo.g.d. Quod autem in quo.c.infiniti pars qz totum.b. passum est:non in equali tempore hoc ipsum mouetur. Suppone batur enim in minori tempore moueri minus. Sit enim.c.motum ab.a.in tempore.d.f. Quod itaqz est.d.f.ad.g.d.idest ipm.c.ad aliquid finitum ipsius.b. ¶ Hoc igit necesse ab.a.motum esse in.g.d.tẽpore. Ab eodẽ enim supponit in pluri ⁊ minori tpe maius ⁊ minus pati:quecunqz ꝓportionaliter tempori diuisa sunt.

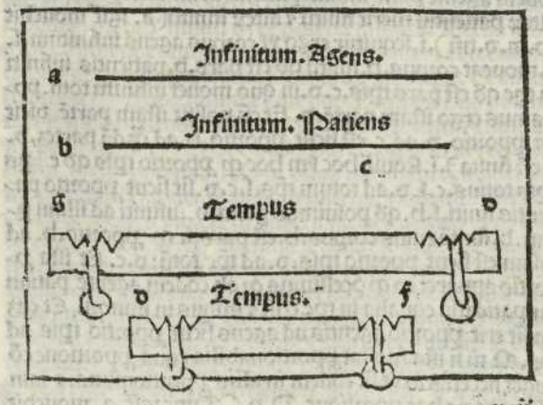

96. ¶Dicamus igitur q̄ corpus infinitum impossibile est mouere aliquod corpus infinitum: neq; agere in ipsum aliq̄d. Sit ergo corp⁹ infinitū agens linea. a. Et corpus patiens infinitum linea. b. Et sit tempus in quo agit corpus agens. c. d. Et moueatur ab. a. corpus finitū ꝛ sit. b. A. igit̄ agit in totum. b. ꝛ. b. sed hoc impossibile est in eodem tēpore. Agit enim in minori tempore minus corpus. A igit̄ mouet. b. in. d. tm̄. ¶Dicamus igitur q̄ sicut est ꝓportio. d. ad. c. ita est ꝓportio. b. ad aliquā partem. b que est finita. Tunc igitur mouet. a. istam litteraz .s. quandam partem. b. in tempore. c. d. Et similiter agit. a. in corpus maius ꝛ minus: nō quia actio eius est in tpe maiori aut minori: ꝛ hec est figura.

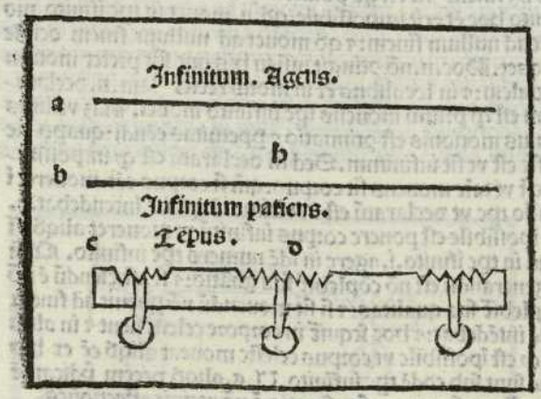

66. ¶Cum declarauit q̄ corpus finitū impossibile est vt agat i infinitū: neq; ecōuerso: vult declarare q̄ neq; infinitū i infinitum ꝛ ponit corpus agens in infinitū. a. ꝛ patiens infinitum. b. ꝛ tps in quo cōplet̄ actio. c. d. qđ diuisum est in duas partes. s. c. ꝛ. d. ꝛ hoc manifestū est ex sermōe eius: ꝛ cū hoc posuit sicut diximus ꝛ sicut est manifestū ex suis verbis dixit (ꝛ moueatur ex. a. corpus finitum quod est. b.) id est ꝛ ponamus corpus finitum quod est patiens ab agnte posito infinito. s. a. ꝛ sit hoc corpus. b. D. d. (Erit igitur corpus. a. agens in totum. b. ꝛc). i. necessariū est ergo ab hac positione vt a corpore agente infinito. s. a patiant̄ ꝑm totuz duo patiētia: quoz vnū est infinitū. s. b. ꝛ sedz finituz. s. b. ꝛ posuit hoc corpus partē infiniti. s. posuit corpus. b. partez. b. U. g. p ptē. b. ꝛ impossibile est vt hec duo corpora patiant̄ ab ee in eodem tpe ꝑm totū. ¶Principium. n. est q̄ ab eodem agente patiē minus patiens in minori tpe: nedum si alterz patientiū fuerit finitū ꝛ alterz infinitū (a. igit̄ mouebit. b. in. d. tm̄). i. sequitur ergo vt corpus agens infinitum. s. a. moueat corpus. b. finitū qđ est pars. b. patientis infiniti in tpe qđ est pars tpis. c. d. in quo mouet infinitū totū. ponamus ergo istam partē. d. Et cū posuit istam partē dicit (ꝛ ꝓportio. d. ad. c est sicut ꝓportio. b. ad q̄dā partez. b. q̄ est finita). i. sequit̄ hoc ꝑm hoc q̄ ꝓportio tpis qđ est ꝑs tpis totius. c. s. d. ad totum tps. s. c. d. sit sicut ꝓportio patientis finiti. s. b. qđ posuimus ptem. b. infiniti ad illam ptem. b. finitā cuius corpus. b. est pars. i. q̄ ꝓportio. b. ad ipsam est sicut ꝓportio tpis. d. ad tps totū: d. c. Et ista ꝓportio apparet eo q̄ ꝓcessimus q̄ ab eodem agente patiantur patientia equalia in tpe eq̄li ꝛ minus in minori. Et cuz ita sit erit ꝓportio agentis ad agens sicut ꝓportio tpis ad tps. Q̄ si ista fuerint ꝓportionabilia equa ꝓportione cōtinget necessario vt sit eadem in aliis ꝓportionibus: ꝛ iam diximus de hac ꝓportione. D. d. (Tunc igit̄. a. mouebit banc litterā. s. quandā partem. b. in tpe. c. ꝛ. d.). i. necessarium est igitur: vt agens infinitū. s. a. moueat partem. b. finitam cuius ꝓportio ad partem minorem. b. s. b. b. ē sicut ꝓportio totius tpis. c. d. ad partem sui. d. (in tpe. c. d). in quo. a. infinitū mouet. b. infinitū. D. d. (ꝛ similiter agit in corpus maius ꝛ minus ꝛc). i. ꝛ cōtingit ex hoc vt ab eodez agente patiant̄ maius corpus ꝛ minus in eodē tpe nō in tē poribus diuersis qđ est impossibile.

¶In nullo igitur tempore finito possibile infinituz ab infinito motum esse: m infinito igitur. Sed infinitum tempus non habet finem. Quod autez motum est habet.

¶Manifestum est igitur q̄ impossibile est vt corpus infinitum moueat corpus infinitum in tempore finito. Et si hoc est impossibile: possibile est igit̄ vt sit in tempore infinito. Et iam diximus q̄ tempus infinitum non habet finem. Corpus autē mobile habet finem. 67.

¶Jam manifestū est q̄ corpus infinitū impossibile est agere in corpus infinitū in tpe finito: sed q̄ aliqs pōt dicere q̄ si ageret erit in infinito tpe: dixit (ꝛ si hoc est ipossibile: possibile est igit̄ vt sit in tpe infinito). i. ꝛ si aliqs dixerit q̄ si ħ est ipossibile in tpe finito: forte est possibile in tpe infinito: ꝛ hoc qđ dixit hz sufficientiā: qñ cū posuerit patiens infinitum cōtingit necessario vt eius passio sit infinita. Et si posuerit patiens infinitū ꝛ passionē finitā est quasi positio cōtradicens sibi. ꝛ dicendū est ab aliquo q̄ ponens hoc petit principiū. Existimandū. n. est q̄ nulla differētia est siue ponatur primo finitū qđ est cōtradicens q̄sito: siue ponat̄ passio eius finita. ꝛ cū ita sit dicit rñdeo (ꝛ iam diximus q̄ cuz tps infinitū ꝛc). i. ꝛ iam diximus in pbicis q̄ tps qđ est infinitū nō hz finem: ꝛ cū posuim⁹ hoc infinitū pati in tpe infinito tūc eius actio nō hēret finem ad quē puemiret erit ergo aliqđ qđ semp generabitur: ꝛ nunq̄z complebitur: ꝛ declaratum est contrarium in. 6. phisi. 67.

¶Si igitur omne corpus sensibile habet virtutez actiuam aut passiuaz aut ambo. Impossibile corpus infinitum sensibile esse.

¶Et etiam omne corpus sensibile habet potentiā actiuam ꝛ passiuam insimul. Et cum ita sit ipossibile est corpus sensibile esse infinitum. 68.

¶Cum declarauit q̄ impossibile est vt in corporib⁹ infinitis sit neq; agere neq; pati: ponit secūdam ꝓpositionē vt ꝛcludatur q̄ nullū corpus est infinitū: ꝛ hec qdem ꝓpositio est q̄ oē corpus nāle aut est actiuū aut passiuū: aut ambo: hoc aūt videt̄ sensui. Corpus. n. celeste videt̄ agere in ea q̄ sunt apud nos: alia aūt que sūt sub eo vident̄ agere ꝛ pati insimul: ꝛ cōponit̄ sic in secunda figura. Omne corpus aut est actiuū aut passiuū. Et nullū corpus infinitū est actiuū aut passiuū: ergo. Nullū corpus est infinitum. Et intendit per sensibile: sensibile tactu: ꝛ tacuit corpus celeste: qñ oēs antiqui nō credebant ipm esse nō patiēs. Immo oēs dixerūt ipsum esse aut ignem aut cōpositum in quo dominat̄ ignis ꝛ marime de stellis. 98.

¶Sed tamen ꝛ quecunq̄z quidem corpora in loco oia sensibilia. Nō est igitur corpus infinitum extra celum: neq; vnum: neq; simpliciter: neq; ħz qđ aliquid. Igitur oīno corpus extra celum nullum. Si qđē enim intellectuale erit in loco. Extra eni ꝛ intra locū significant. Itaq; erit ꝛ sensibile. Sē sibile autem nullū est nō ens in loco.

¶Et etiam omne corpus quod est in loco est sensibile. Et cum ita sit nullus corpus infinitū est extra 69.

celum

celum: qñ illic neqz est locus: neqz corpus finitū. Manifestum est igitur q nullum corpus extra celum est oīno. Si enim aliqs dixerit possibile est q extra celum sit aliud corpus spirituale: necesse est ei dicere q illud corpus est in loco. Extra.n.⁊ intra notant locuz. Quapropter erit sensibile etiā. Et nullū corpus sensibile est nisi in loco.

¶ Cum posuit q oē corpus aut est actiuū aut passiuū: ⁊ hec ppositio est accepta a sensu: pōt aliquis dicere q oē corpus infinitum possibile est esse extra mundum: ⁊ q sit neqz agens neqz patiens: ⁊ ppter hoc videtur mihi qđ inducit hunc sermonē post illā demonstrationem: ⁊ fundauit ipm sup duas ppositiones. Quaz altera est q oē corpus qđ est in loco est sensibile. Secunda est q corpus qđ est extra mundū est in loco: ergo corpus qđ est extra mundū ē sensibile. Deinde posuit q oē corpus sensibile est nō infinitum q: est actiuū: aut passiuū: ergo nō est extra mundū corpus infinituz: ⁊ ꝑm hoc erplanauit hunc locum Themistius. Ipse aūt Aris. vī ꝑm hanc ꝯclonem nō ꝓpalasse nisi duas ꝓpōnes. Quaz altera est q oē corpus qđ est in loco ē sensibile ⁊ est maior ppositio in syllogismo quē dixit Themistius: ⁊ nō manifestauit ſcđam dicentē q oē corpus qđ est extra mundū in loco est: neqz ppositionem dicentez q oē corpus sensibile est finitū. Sed videmus ipsum postqz dixit ppositionē dicentē q oē corpus qđ est in loco est sensibile: dixit(⁊ cū ita sit nullū igit̄ corpus infinitū est extra mūdū)⁊ est ꝯclusio ista. D. d. aliā ꝓpositionē quā posuit cām istius ppositiōis: ⁊ dixit(qñ nullus locus est illic). Et illa ppositio nō hz cōitatem in aliquo cū prima q̄ dixit q oē corpus qđ est in loco est sensibile: nisi intelligatur sermo eius cōuerti. ſ. q oē corpus sensibile est in loco: qñ qñ adiungebaſ huic Q ō est extra mūdū nō est locus: cōcludiē q nō est extra mundū corpus sensibile. Et cuz huic ꝓiungeē q si extra mundū est sensibile: ⁊ oē corpus est i loco concludetur q extra mūdum est corpus est in loco. Deinde destruetur q illic non est aliquis locus ⁊ conludit q nullū corpus est illic: ⁊ hoc apparet eē qđ intēdebat: ⁊ dat signū q intēdebat ꝙuersionē istius ppositiōis dicentis q oē corpus qđ est in loco ē sensibile: ⁊ qz post hoc dixit(forte si aliqs dixit possibile est q extra mūdū sit corpus aliud spūale). ſ. si igit̄ ꝯcessum nō fuerit hoc nobis. ſ. q si extra mundū sit corpus sensibile: q: oē sensibile est in loco. Et dicet aliqs forte illic est corpus spūale nō sensibile ꝓp qđ nō cōtingit vt sit in loco. Videmus ei q necesse est dicere q illud corpus est in loco: qñ extra ⁊ intra notant locū: vt declaratū est in phīcis: ⁊ cū est in loco est sensibile: ⁊ ideo posuit primo hāc ppositionē. D. d. (⁊ nō est corpus sensibile nisi in loco)⁊ ipse declarauit post ꝓpōnez dicentē q extra mundū nō est locus.

¶ Rationabilius autem est conari ⁊ sic Neqz eni in circuitu possibile est moueri infinitum oniomerum ens. Medium qdem enim infiniti non est. Qđ aūt in circuitu circa medium mouetur. Sed ⁊ neqz in rectum possibile est ferri infinitū. Oportebit enim alterum tm̄ esse locum infinituz in quē fertur ꝑm naturam: ⁊ alium tm̄ in quē ꝓter nāz.

70. ¶ Et etiam volumus perscrutari ad verificanduz hoc qđ dixim⁹: ⁊ dicemus in hoc sermone rationabilem. Qđ corpus infinitum impossibile ē moueri circulariter. Qm̄ non hz oīno medium. Et etiam qz corpus rotunduz mouetur circa mediū. Et ēt impossibile est moueri hoc corpus infinituz motu equali. Qm̄ si moueretur motu equali indigeret aliquo loco infinito ⁊ sine fine. Et idigeret loco ad suum motum accidentalem ꝑm substantiam sui loci motus naturalis.

¶ Hec est alia demōstratio a predictis ⁊ est logica. ſ. q: ē ex veris ꝓpositiōib⁹: sed nō ꝓpꝛijs imo gnālib⁹. Et cōpēdiū sermonis sui est: qz si hoc corpus est infinitū: aut est circulare: aut rectū: ⁊ q̄lecūqz sit ipossibile ē moueri. Si.n. fuerit rotūdū infinitū nō hz mediū circa qđ mouet. Aut qz oē hūs mediū hz extrema: aut qz circa mediū reuoluit corp⁹ rotūdū: ⁊ qđ reuoluit circa finitū est finitū: ⁊ hec est cā magis ꝓpꝛia q̄z prima. Et si fuerit rectū ⁊ infinitū necesse ē vt locus in quo mouet sit maior eo: erit ergo infinitū maius infinito: ⁊ hoc intēdebat cū dixit(indiget loco infinito ⁊ sine fine)⁊ ēt nō tm̄ idiget et vno loco: sed ēt duob⁹ infinitis. ſ. loco in quo mouet nāliter: ⁊ loco in quo mouetur violēte: ⁊ vtroqz infinito: ⁊ hoc intēdebat cū dixit(ꝑm subaz loci sui motus nālis). i. eiusdem modi infinitatis: erūt ergo duo loca infinita: qđ est ipossibile. Et nō intēdebat q locus motus nālis corporis est alius a loco sui motus accidentalis. Qm̄ locus in quo lapis mouet nāliter: vel aq̄: vel aer est idem cū eo in quo mouet violēte: imo intēdit q locus ad quē lapis mouet nāliter: est alius ab eo in quē mouet violente. Hoc est manifestū de motibus simpliciū corpoꝝ: sicut est manifestū q locus in quo corpus qđ recte mouetur quiescit naturaliter: est alius a loco in quo mouet: ⁊ iaz declarauimus hoc ante. 70.

¶ Adhuc siue natura hz motum eius quod in rectum: siue violentia mouet: vtroqz modo oportebit infinitam esse mouentem potentiam. Que enī infinita infiniti: ⁊ infiniti infinita virtus. Quare erit mouens infinitum. Ratio autē in his que de motu: q nullum hz infinitam virtutem finitorum neqz infinitorum finitam. Si igitur ꝑm naturam ⁊ preter naturam contingit moueri: erunt duo infinita. Qđ qdem mouet sic: ⁊ qđ mouetur.

¶ Et etiam si motus corporis infiniti fuerit equalis. aut erit naturalis: aut accidentalis: ⁊ erit potentia mouens ipsum istis duobus motibus: infinita enim potentia corporis infiniti est infinita: ⁊ corpus potentie infinite est infinitum. Et omnino mouens infinituz. Et iam diximus in libro de motibus qđ impossibile est q in aliquo corpore infinito sit potentia finita neqz infinito infinita. Si ergo corpus infinitū pōt moueri naturaliter: ⁊ accidētaliter: erunt res infinite ꝑm duas potentias. 71.

¶ Compēdiū hui⁹ sermōis est q si corp⁹ rectaz dimēsionū est infinitū hēbit duos motus. ſ. nālem ⁊ accītalē. Et ꝓtingit: vt due potētie mouētes ꝑm istos duos mot⁹ sint infinite Mouēs.n. corp⁹ infinitū oz ē potētiā infinitā. Declaratuz est.n. q potētie corporaz infinitoꝝ sunt ēt infinite: ⁊ ēt ecōuerso q potētie corporales infinite sūt corpoꝝ infinitoꝝ. Et cū ita sit ꝓtinget q corpa infinita sunt duo. ſ. corpus hūs potentiā infinitā mouentē nāliter: ⁊ corp⁹ hūs potentiā infinitaz mouentē accītalr. Et hoc intēdebat cū dixit(erūt res infinite ꝑm duas potētias). ſ. ꝑm duas nās: nām q̄ mouet nāliter: ⁊ naturā mouentē aliā extrinsecus violente. Accesse.n. est q mouēs violēte sit aliud a mouēte nāliter: ⁊ q deferens alterā potētiaz sit aliud a deferēte aliā. Et manifestū est q hec demōstratio est alia a demōstratoīb⁹ ꝑdictis q̄zuis vtaſ in ea vna ꝓpōnuz declaratuz i phīcis. ſ. q corpus infinitū ipossibile est hēre potētiā finitam. Et intēdit p libz de motu libz de phīcis: ⁊ iam declarauim⁹ ꝟ in ꝟ tractatu. ſ. q ipossibile ē repire potētiā finitā i corpe ifinito 71.

¶ Adhuc mouēs qđ infinitū aliqd est. Sigdez.n. ipm seipm aiatū erit. Hoc aūt qđ possibile infini

tũ esse aial. Si aũt aliud aliqđ mouẽs duo erũt infinita ⁊ mouens ⁊ qđ mouetur differentia ſm formam ⁊ virtutem.

72. ¶ Et ẽt qđ mouet corp⁹ infinitũ: aut est aiatũ: aut nõ. Et si ẽ aiatũ qũo erit aial infinitũ. Et si mouẽs est aliud nõ aiatũ: erũt duo infinita: mouẽs. ſ. ⁊ motus ⁊ differunt in forma: ꝓpter potentiam.

72. ¶ Idest qꝫ corpus qđ mouet corpus infinitũ aut est aiatũ aut nõ: ⁊ qꝝ necesse est vt sit infinitũ: cũ eius potẽtia sit infinita oꝛ si fuerit aiatum vt sit aial infinitũ: qđ est ipossibile. Et si fuerit iaiatũ erũt duo corpa vtrũqꝫ infinitũ mouẽs ⁊ motũ: ⁊ hec differũt ſm nãm: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit (sed differunt in forma) ⁊ inuebat ꝙ hoc aliud ipossibile: ⁊ est qꝫ si nã alicuius forme fuerit inata eẽ in corpe infinito: necesse est ergo vt natura isti⁹ forme sit eadem. Forme. n. diuersarum naturaꝝ inate sũt hẽ materias diuerse ꝗ̃titatis: cuꝝ diuersitas formaꝝ sit cã diuersitatis ꝗ̃titatũ ⁊ magnitudinũ recipientiũ formas. Et est manifestuꝫ qꝫ si fuerit erit mobile ꝙ se: si igit fuerit rectũ ꝓtingeret vt sit aut aiatũ aut inaiatũ: ⁊ si erit aiatũ erit aial infinitũ: ⁊ si fuerit inaiatũ ⁊ fuerit rectũ ꝓtingerent ei dispositiões ꝓdicte: ⁊ ideo tacuit complere istas diuisiones.

¶ Si aũt nõ ꝓtinuũ totũ: sed quẽadmodũ Democritus dicit ⁊ Leucippus determinatum vacuo. Unũ necessariũ eẽ oĩum motũ. Determinata qdem enĩ sũt figuris. Nãm aũt ipsoꝝ eẽ dicũt vnã quẽadmodũ si auꝝ vnũqõqꝫ sit segregatũ. horuꝫ aũt quẽadmodũ dicim⁹ necessariũ eẽ eundẽ motũ Quo. n. vnus bolus eo tota terra ferẽ. Et tot⁹ qdem ignis ⁊ scintilla in eundẽ locũ. Quare neqꝫ leue simplr vllũ erit corpoꝝ: si oia hñt grauitatẽ. Si aũt leuitatem graue nullum erit.

73. ¶ Et ẽt si corpus totius nõ fuerit cõtinuũ: ⁊ fuerit discretũ separataꝝ partiũ: vt Democrit⁹ ⁊ Leucippus dicebãt: necessario erũt motus oĩum partiũ totius cõsimiles. Separatio. n. ⁊ discretio eaꝝ fuit ꝙ figuras eaꝝ. Natura aũt est eadẽ: sicut auꝝ est separatũ in ptibus diuersaꝝ figuraꝝ: ⁊ oẽs partes sunt auree. Si ergo natura oĩum partiũ est eadem: erunt motus ẽt oẽs eoꝝ ijdẽ necessario: sicut dixĩmus supius: qꝫ quo mouẽt gleba ⁊ tota terra: ⁊ quo mouẽt scintilla ⁊ totus ignis. Et in illo loco declaratũ est ẽt qꝫ si hec corpora oia fuerit discreta grania: nihil erit in eis leue. Et si oia fuerint leuia nihil erit in eis graue.

73. ¶ Cũ declarauit qꝫ corpus infinituꝫ ipossibile est esse: qm̃ si fuerit: aut est simpler aut cõpositũ: ⁊ declarauit qꝫ si cõpositũ fuerit: necesse erit in eo simpler ifinitũ in magnitudine aut vnũ aut plura: si fuerit cõpositũ ex singulari⁹ finitis in specie. si aũt finita fuerint in magnitudie: erũt necessario infinita in spẽ: ⁊ si nõ: nullus modus esset ꝓp quẽ cõpositũ esset ifinitũ. Et qꝫ aligs posset dicere qꝫ possibile est cõpositũ esse ifinitũ ex corporib⁹ finitis in magnitudie: ⁊ finitis in spẽ: ita qꝫ sint infinita in idiuiduo: vt ptes idiuiduales ꝗs fecit Democritus: ille. n. posuit eas esse eiusdẽ nature: ⁊ infinitas ſm individuũ: imo ẽt ponit eas discretas nõ ꝓtingentes se: ⁊ ideo nũc icepit ꝓdicere huic sermõi: vt cõplcatur sermo de destructiõe infiniti: ⁊ dicit. (Et ẽt si corp⁹ totius ⁊c). i. si aligs dixerit qꝫ corpus toti⁹ est infinitũ nõ qꝝ est ꝓtinuũ: sed qꝝ ptes eius sũt infinite ſm individuũ sepate in loco: vt ponit Democritus ⁊ Leucippus (necessario erũt motus istoꝝ oĩum ptiũ ꝙsimiles). ſ. aut ad supius aut ad iferius: ⁊ cũ hoc nõ segẽ nisi ad sermonẽ coꝝ notificauit ꝗ dicẽdo (. n. ⁊ sepatio eaꝝ est ꝙ figuras: natura aũt eaꝝ est eadẽ). i. ꝓtingit vt motus eaꝝ sit idẽ in spẽ qm̃ facientes ꝗ corpora ponũt ea eiusdẽ nature in spẽ: ⁊ nõ differũt idiuidua eoꝝ nisi ſm figurã: vt frustra auri diuersaꝝ figuraruꝫ oia. n. sunt eiusdẽ nature. ſ. aurea. D. d. (Si ergo natura oĩum partiũ sit eadẽ ⁊c). i. vt declarauit in ꝓio huius tractatus: qꝫ ab eadẽ natura nõ ꝓuenit nisi vnus mot⁹. Iõqꝫ quo mouẽt vna gleba ⁊ tota terra si eẽt imaginata ẽ suuꝫ locũ: ⁊ cũ declarauit qꝫ necessariũ est qꝫ motus corpoꝝ istoꝝ sit idẽ in spẽ dicit (manifestũ est igit ⁊c). i. manifestum est qꝫ si motus istoꝝ corpoꝝ fuerint ijdẽ necessario erũt alterius duaꝝ naturaꝝ. ſ. aut oia erũt grania aut leuia. Si grania ipossibile est leue corpus esse. Si leuia ipossibile est corpus graue: ⁊ hoc qđ dixit nõ segẽ positionẽ qꝫ ista corpora sint infinita: sed segtur positionẽ qꝫ sint elementa teti⁹ ꝓpter qđ existimat qꝫ nõ ꝓprie segẽ: ⁊ hoc segtur ex positione eoꝝ qꝫ sunt infinita: qꝝ cũ fuerint infinita nihil repẽ extra ea: ⁊ pp hoc dixit Themistius in hoc loco: qꝫ nõ segtur ex hoc sermone cõclusio quã intẽdebat ꝙcludere: sed sequẽ qꝫ natura partiũ individuabiliũ nõ est vna.

¶ Adhuc si grauitatẽ hꝫ aut leuitatẽ: erit aut in extremũ aliqd toti⁹: aut mediũ. Hoc autẽ ipossibile infinito ente. Totaliterqꝫ: vbi nõ est mediũ: neqꝫ extremũ: neqꝫ hoc qdẽ sursum: hoc aũt deorsum. Nullusqꝫ locus corporibus lationis. Hoc ãt nõ existẽte motus: nõ erit. Necesse. n. moueri aut ꝗ naturã: aut ꝓter naturã. Hec aũt determinata sũt locis ꝓprijs ⁊ alienis.

¶ Et ẽt si corpus infinitũ aut est graue aut leue: est ergo aut in orizonte toti⁹: aut in eius medio: qđẽ ipossibile: qm̃ est corpus infinitũ. Et oẽ corpus carens medio: caret orizonte: iõ neqꝫ qdã eius erit supius ⁊ qdã inferius. ⁊ cũ ita sit nullus locus erit mot⁹ corpoꝝ. Et cũ nõ hñt locũ nõ hñt motũ oino. Corpora. n. mouenẽ: aut naturaliꝫ: aut accñtaliter necessario: ⁊ sunt in suis locis terminata: ⁊ in alijs locis etiam. 74.

¶ Manifestatio istius sermõis est qꝫ vult declarare qꝫ si corpus infinitũ fuerit tangibile: aut est graue: aut leue: si graue est in medio: ⁊ illud qđ est in medio est eẽ aliud corpus ⁊ qđ est extra aliud corpus terminatũ est: ⁊ oẽ terminatuꝫ est finitũ. Si aũt erit leue erit in orizonte totius ⁊ qđ est in orizõte totius: est terminatũ ab orizõte ꝓtinẽte ipm. ⁊ qđ ẽ hmõi est finitũ: ⁊ cũ ita sit nullũ infinitũ corp⁹ est tangibile. q. ergo. d. oẽ corpus graue aut leue est ꝓtentũ ab extrinseco: corpus aũt ifinitũ nõ est ꝓtentum ab extrinseco. D. d. (Et oẽ corpus carens medio caret orizõte oino) ⁊ manifestatio huius est: qꝫ alia declaratio est. ſ. qꝫ nõ segẽ a positiõe corporis tãgibilis eẽ infinitũ vt sit infinitũ pp locũ imo ⁊ ꝙ positionẽ eius qđ est corpus esse ifinitũ negaẽ esse locus oino. Locus aũt est aut mediũ aut orizõ. Et cũ posuimus corpus esse ifinitũ ſm tres dimẽsiones: necessario est ifinitũ ſm oẽs dimẽsiones: ⁊ cũ fuerit ifinitũ ſm tres dimẽsiones: nõ hẽbit mediũ. Et cũ nõ habuerit mediũ non hẽbit orizonta ergo nõ hẽbit orizõtes: ⁊ cũ nõ hñerit mediũ neqꝫ orizontẽ nõ erit locus: ⁊ cũ nõ fuerit locus nõ erit motus: neqꝫ naturalis: neqꝫ accñtalis. Cũ ergo posuim⁹ corpus infinitum non erit motus omnino.

¶ Adhuc si vbi ꝓter naturaꝝ aliqd manet: aut quo ferẽ: necesse cuiusdã eẽ alteri⁹ hũc locum ſm naturam: hoc aũt credibile ex inductiõe. Necesse igit neqꝫ oia grauitatem hẽre: aut leuitatẽ. Sed hoc

qdem

quidem sic: hoc autem non. Quod quidez igitur non est corpus omnino infinitū ex his manifestū.

¶ Et dicamus q; si aliquod istorum corporum se-
95. paratorum fuerit situm: aut vadens ad aliquem locum accidentaliter: hoc accidens erit naturale alteri corpori. Et verificatio illius est: quoniam iste sermo cōuertitur. Dicamus igitur q; omnia corpora non sunt levia tm: ⁊ grauia. Sed quedaz grauia: ⁊ quedam levia. Manifestuz est igitur ex ppōnibus ⁊ syllogismis quos dirim⁹: q; corp⁹ to ti⁹ hz finem: ⁊ quod impossibile est esse infinitum.

75. ¶ Videtur q; sermo iste est ad affirmandum quasdam propositiones quas dirimus ante: accepit enim ante: q; omnis motus aūt est a medio: aut ad medium: ⁊ aliquis potest concedere hoc in motibus naturalibus: ⁊ negare in accidentalibus: ⁊ concedere: scilz q; superius scilicet ⁊ inferi⁹ sint loca motus naturalis: ⁊ non accidentalis: quoniā negando superius ⁊ inferius negatur motus naturalis: ⁊ accidentalis: propter quod dixit (dicamus q; si aliquod corpus ⁊c). idest ⁊ q; verificatio q; loca motuum accidentalium sunt eadem cum locis motuum naturalium est: quia cum posuimus aliquod corpus quiescēs in loco accidentaliter: aut etiam motum accidentaliter: necessario iste motus aut quies accidentalis sunt alij corpori in loco illo naturales. Loca ergo motuum accidentalium sunt loca motuum naturalium: ⁊ econuerso. s. q; si posuimus corp⁹ aliquod quiescens: aut motum in aliquo loco naturaliter: necesse est vt quies aut motus in illo loco sunt alij corpori naturales. Et cum verificatum fuerit nobis ista conuersio: verificabitur q; loca motuum naturalium eadem sunt cuz locis motuum innaturalium. Cum enim verificatum fuerit nobis q; vbicunqz fuerit inuentus motus accidentalis inuenitur naturalis: ⁊ econuerso: verificabitur q; loca motuum naturalium ⁊ accidentalium sunt eadem. Ideoqz videtur mihi eo q; dixit (⁊ verificatio illius est q; iste sermo cōuertitur. dicamus igitur q; omnia corpora ⁊c). idest q; hoc est contrarium ei quod sequitur a positione eius quod est corpus esse infinitum: ⁊ est vt cum omnia corpora sint eiusdem speciei: aut enim fiunt diuerse speciei: aut non fiunt loca diuersa: quasi ergo voluit per hoc dicere: q; ponens hoc non potest ponere corpus simpler esse infinitum negat enim multitudinem locorum: ⁊ multitudinem corporum. Et cum declarauit hanc questionem propter ⁊ generaliter dixit suam primam intentionem propter quā declarauit hoc ⁊c. q; corpus istius mundi esse congregatum ex sensibilibus corporibus impossibile est vt sit infinitum in magnitudine: ⁊ dixit (manifestum est igitur) ex propositionibus ⁊ syllogismis factis ex illis propositiōibus q; mūdus est finitus in magnitudine: ⁊ q; impossibile est esse infinitum in magnitudine.

¶ Quia autem neqz plures possibile est celos esse dicimus: Hoc enim dicebamus hic intendenduz si quis non putat vniuersaliter ostensuz esse de corporibus q; impossibile est esse ea extra mundum: scilz de quocūqz ipsorum. Sed solum in infinite positis dictam esse rōnem. Omnia enim manent ⁊ mouentur ſm naturam: ⁊ violentia. Atqz quo i loco non vi manent: ad eum ſm naturam feruntur. Et ad quem non vi feruntur in eo manent natura. In quo autem violentia manent ⁊ feruntur violentia: ⁊ in quem violentia feruntur violentia ⁊ manent. Adhuc si hec latio vi fit: contraria cōpetit ſm naturam.

¶ Modo igitur volumus perscrutari vtrum celi 76.
sunt plures: ⁊ vt ꝓmisimus. Omnia enim corpora: aut mouentur: aut stant. Si mouentur: aut naturaliter: aut violente. Si stat similiter: aut naturaliter: aut violente. Et etiam ad locum in quo corpus stat non violente mouetur non violente: ⁊ in loco in quo mouetur non violente stat non violente. Et etiam si iste motus fuerit violentus: cōtrarium eius erit naturale.

¶ Cum declarauit mundum esse finitum in magnitudie in- 76.
cepit perscrutari vtrum sit vnus aut plures: ⁊ hoc intendebat per celos: celum enim dicitur grece tribus modis: dicitur enim de toto mundo: ⁊ dicitur de parte eius que circulariter mouetur: ⁊ etiam dicitur de orbe stellarum fixarum. Et manifestum est q; recto ordine fuit hec perscrutatio post alteram: quoniam noli desiderat anima scire hoc nisi post scientiam ipsius: que est ipsum esse finitum in magnitudine: cuius sit questio nobilior prima: ⁊ difficilior. ⁊ ipse ꝓponit ꝓpositiones ꝓpter hoc. Quarum vna est q; corpora naturalia aut sunt mota aut quiescentia: ⁊ hec propositio manifesta est per se. Secūda aūt est q; omne quod mouetur ex eis: aut mouetur violenter aut naturaliter ⁊ h etiam manifesta est per se. Similiter de quiescentibus scilz q; aut naturaliter quiescunt: aut violente: ⁊ hec etiam manifesta est per se. Deinde addidit aliam ꝓpositionem ⁊ dixit (⁊ etiam ad locum in quo corpus stat ⁊c). idest ⁊ manifestum est etiam q; ad locum in quo corpus quieuit naturaliter non violente mouetur illud corpus qđ extra ipsum fuerit: naturaliter ⁊ non violente: ⁊ est etiam manifesta p se. Quoniam cum status terre naturaliter ē in medio: necesse est: vt motus eius sit naturaliter ad medium. Et similiter de igne. Et cōuersio istius ꝓpositionis manifesta est per se etiam: ⁊ est: q; omne quod mouetur ad aliquem locum naturaliter quieuit in eo naturaliter. Deide addurit alteram ꝓpositionem: ⁊ dixit (⁊ etiam si iste motus fuerit violentus cōtrarium eius erit naturale). i. ⁊ etiam manifestum est per se: q; cū aliquis fuerit motus violentus alicuius corpor simpliciū: erit motus contrarius illi motui naturalis illi corpori. U. g. q; cum motus ad superi⁹ est non naturalis terre: erit motus ad inferius ei naturalis.

¶ Ad medium itaqz quod hic si vi infertur terra inde. Hinc ferretur illuc ſm naturam. Et si manet hic non violentia: ⁊ ferretur ſm naturaz huc. Una enim que ſm naturam est latio.

¶ Et etiam si terra que est extra istum mundū mo- 77.
uetur ad medium istius mundi violente mouebitur a medio istius mundi ad illud medium naturaliter. Et si motus eius a medio isti⁹ mundi ad medium illius mundi fuerit violentus: erit mot⁹ ei⁹ a medio illius mundi ad mediuz istius naturalis.

¶ Cū posuit q; omne corp⁹ naturale aut est motū: aut quie- 77.
scens: ⁊ q; omne motū aut nāliter mouet: aut violēte: ⁊ cū posuit q; omne corpus qđ violente mouet: mouet naturaliter ſm cōtrariū istius motus: vult declarare impossibile consequēs a positione duor mūdor: aut pluriū ⁊ est. q; si posuerim⁹ duos mūdos esse: ⁊ posuerimus q; terra secūdi mūdi moueri posset ad mediū istius mundi: sicut mouetur in illo mūdo ad suū mediū: necesse est vt motus eius a medio illius: ad mediū istius sit: aut naturalis aut violentus cū posuerimus iam q; nullus motus fugit istos duos modos. Si ergo motus eius a medio illi⁹ mūdi ad mediū isti⁹ fuerit violētus: q; igit impossibile est moueri a medio illi⁹ ad mediū isti⁹ anteqz moueat ad circūferentiā mūdi i quo est: ⁊ notū est q; motus eius ad circūferentiam est violen-

tus neceſſe eſt vt motus eius in hoc mundo ad medium eſt violentus. Idem eſt enim cum motu a medio illius mundi. motus eius ad circūferentiam eius. Et iam diximus q̄ iſte motus eſt violentus: neceſſario erit motus eius ad medium violentus: ⁊ cum ita ſit contingit vt alia terra moueatur ad medium violente: quod eſt impoſſibile. Quod ⁊ ſi conceſſerimus q̄ motus eius ab iſto medio ad aliud medium eſt violentus: erit motus ei⁹ ab illo medio ⁊ iſtud medium naturalis: motus enim a medio contrarius eſt illi q̄ eſt ad medium: ⁊ iam diximus q̄ ſi aliquis motus fuerit violentus alicui corpori: neceſſe eſt vt contrarium illi⁹ motus ſit nāle illi corpori. Cōtingit ergo q̄ alia terra moueatur a medio naturaliter. Et ſimiliter ſi poſuerimus q̄ motus eius a medio iſtius mūdi ad mediū illius ſit violentus erit motus eius a medio illius mūdi ad mediū iſtius naturalis. ergo hoc ipoſſibile contingit ſi poſuerimus mundos eſſe plures. Et q̄ hoc nō ꝓtingit niſi poſt verificationē q̄ natura elementoꝝ exiſtentiū in aliquo mūdo eſt eadem natura iſtoꝝ elementoꝝ ꝑm ſpēm ⁊ q̄ loca mundoꝝ etiam ſūt eadem ꝑm ſpeciem incepit verificare hoc.

¶ Adhuc neceſſe eſt omnes mundos ex eiſdem eē corporibus: ſimiliter quidem exiſtētes ꝑz naturā. Sed adhuc ⁊ corporum vnūquodq̄z neceſſarium eandem habere virtutem: vtputa dico ignem ⁊ terram ⁊ intermedia horum. Si enim equiuoca hec ⁊ non ꝑm eandem ideam dicuntur que ibi his que apud nos: ⁊ totus equiuoce vtiq̄z dicetur mūdus. palam igit̄ q̄ hoc quidem a medio ferri natū eſt: hoc autem ad medium ipſorum. Siquidez omnis eiuſdem ſpeciei ignis igni: ⁊ aliorū vnumquodq̄z: quēadmoduz ⁊ que in hoc partes ignis. Nō āt neceſſe ſit habere ex his que circa motus ſuppoſitionibus manifeſtum. Motus enim finiti ⁊ vnūqōq̄z elementoꝝ dicit̄ ꝑm vnum quendam motuum.

78. ¶ Et etiam ſi celi ⁊ mūdi fuerint plures ſūt ex partibus cōſimilibus in nā neceſſario: ⁊ potentia cuiuſlibet corporis eoꝝ aſſimilatur ad inuicē. ſ. ignis terre ⁊ eoꝝ que ſunt inter ea. Potentia. n. illius ignis aſſimilat̄ potentie iſtius: ⁊ potētia terre illi⁹ aſſimilat̄ potētie iſti⁹. Si ergo partes mūdoꝝ plurium non fuerint huiuſmodi erūt partes corpoꝝ illoꝝ mūdoꝝ ſimiles partibus iſtius mundi toti⁹ nomine tm̄: non forma. Si igit̄ ſit ita: erit ergo totum ſimile. ſ. mundus illi ſimilis nomine: nō i forma. Et ſi corpora mundoꝝ ſunt ſimilia adinuicē: ſicut diximus ſuperius: q̄ ille ignis aſſimilatur iſti ⁊ ſimiliter de alijs corporib⁹ manifeſtū eſt q̄ quedam eorum mouentur ad mediū: ⁊ quedam a medio. Et iam demonſtrauimus hoc cū poſuimus motus corpoꝝ: ⁊ determinauimus ipos: ⁊ diximus q̄ neceſſario motus oium corpoꝝ ſunt finiti.

78. ¶ Cū poſuit q̄ ſi poſuerit duos mūdos continget vt corpora naturalia moueanē naturaliter duobus motibus contrarijs inſimul: qm̄ ſi terra inquantū terra mouetur ab illo mūdo ad mediū iſtius mūdi: continget vt moueat̄ a medio: ⁊ ad idem mediū. a medio quidem illius mūdi: q̄ mouetur ab illo mūdo ad mediū iſtius. ad mediū autem quod eſt in illo mūdo q̄ mouetur a medio quod eſt hic ad illud medium. Et q̄ hoc non ſequitur niſi cum poſuimus q̄ natura elementoꝝ mūdi poſiti eadem eſt cū natura elementorum iſtius mūdi: incepit demonſtrare hoc: ⁊ intendebat q̄ celos corpora rotunda: ⁊ per mundos corpora reſidua: ⁊ cum dixit. ſunt ex partibus ſimilibus in natura intendit ex partibus conuenientibus in ſpecie: ⁊ hec ꝓpoſitio non ſuit manifeſta per ſe: ſed acquiritur demonſtratione. cū enim fuerit demonſtratum q̄ impoſſibile eſt inuenire corp⁹ naturale ſimplex: niſi moueatur ad mediū: vel a medio: vel circa medium: manifeſtum eſt q̄ mediū non eſt niſi per corpus ſpericum: ⁊ corpora ſperica non ſunt niſi per corpora exiſtentia in medio. Et cū ita ſit manifeſtū eſt q̄ ſi ponatur alius mundus eſſe vt ſit ex corporibus ſimplicibus neceſſario eſt ex motibus a medio: ⁊ ad mediū: ⁊ circa medium. Et q̄ inopinabile eſt exiſtimare q̄ ſit alius mūdus nō conueniens iſti: niſi tm̄ in nomine: ſicut eſt inopinabile exiſtimare q̄ ſit alius homo nō conueniens iſti homini niſi in noie tm̄. Qui tm̄ qui tale ponit nō ponit aliud terminatū neq̄z diſtinctū: quapropter ſequit̄ q̄ ſi aliquis poſuerit aliū mundum vt ponat ipſoz vniuoce eū hoc: ⁊ q̄ hoc eſt manifeſti⁹ ⁊ ꝑbabilius accepit hoc Ariſ. in hoc loco: qm̄ illud q̄ diximus collocatū eſt in potentia in predictis: ⁊ ipſe inuet ipſam poſt: ⁊ dixit (ſi ergo corpora mūdoꝝ pluriū ⁊c). i. ſi indiuidua mundoꝝ pluriū nō fuerit ꝑm indiuiduū iſtius mūdi erunt partes indiuiduoꝝ illoꝝ mundoꝝ cōuenientes cuz indiuiduo iſtius mundi in nomine tm̄. D. v. (Si igitur ita ſit erit etiam totuz ⁊c). i. ⁊ cū partes mundoꝝ que ſunt extra mundū iſtū non conueniunt cū partibus iſtius mundi niſi in nomine tm̄: continget q̄ indiuidua illoꝝ mundoruz non cōmunicant cū indiuiduo iſtius mundi: niſi in nomine tm̄: in formis aūt differunt: quod eſt inopinabile: ⁊ quaſi impoſſibile. Et cū poſuit q̄ ſi alius mundus ſit: neceſſe eſt vt ſit vniuocus cū iſto: dixit (⁊ ſi mundi ſint ſimiles ad inuicē ⁊c). i. ⁊ cū poſuerimus q̄ partes mūdoꝝ neceſſe eſt vt ſint eiuſdē ſpēi. manifeſtū eſt q̄ partiū mūdi poſiti extra mūdū iſtū: quedā mouent̄ a medio: quedā aūt ad mediuz: ⁊ quedā circa mediū: erit ergo illic corpus celeſte ⁊ elemēta q̄ttuor. D. v. (⁊ iā declarauimus b cuz poſuimus ⁊c). i. ⁊ b appet ex eis q̄ declarauimus prius de nūero ptiū iſtius mūdi ⁊ nūero motuū cū declarauimus q̄ iſti motus reti ſūt finiti: ⁊ ad loca terminata: ⁊ ex locis terminatis. Et cū ita ſit ⁊ eſt neceſſariū ſi alius mūdus ſit vt ſit ꝓueniēs iſti mūdo: neceſſe ē vt ptes ei⁹ ⁊ ptes iſti⁹ ſint eedē in ſpē: ⁊ manifeſtum eſt q̄ eē iſti⁹ mūdi ex iſtis ptib⁹ eſt nēciū: ⁊ ipoſſibile eſt aliter ⁊ debem⁹ ſcire q̄ q̄ fuerit aſſuet⁹ verbis loquētiū difficile: aut oīno nō poterit ꝓcedere iſtā ꝓpōnē: ⁊ ſibi ſimiles. Iſti. n. opinant̄ q̄ oia ſūt poſſibilia: ⁊ neceſſariuz nihil eſt. Et prim⁹ pbs dz deſtruere verba oium ſophiſtaꝝ quoꝝ ſapiētia eſt negare ꝑma ꝓncipia: ⁊ deſtruere ſapiaz.

¶ Quare ſi q̄dē ⁊ mot⁹ ijdē ⁊ elemēta neēe eēvbiq̄z eadē. Nate ſūt igit̄ ferri: ⁊ ad hoc q̄dē mediū q̄ in alio mūdo terre ptes: ⁊ ad hoc q̄dē extremū q̄ ibi ignis: ꝑz ipoſſibile. Si. n. hoc acciderit neēe ē ferri ſurſuz q̄dē terrā in ꝓprio mūdo: ignē āt ad mediū Siſr aūt ⁊ eā q̄ hic terrā a medio ferri ꝑm nām latā ad id q̄ ibi mediū ꝓp mūdoſ ſic poſitoſ adinuicē

79. ¶ Si igit̄ vnū elemētoꝝ dicat̄ hēre aliq̄ motuz: dicam⁹ q̄ ſi mot⁹ corpoꝝ oiuz mūdoꝝ fuerit ijdez erūt elemēta oiuz mūdoꝝ eadē nēcio. Et ſi ita ſit erit terra illi⁹ mūdi mobilis ad mediū iſti⁹ mūdi: ⁊ ignis illi⁹ mūdi ad ſupi⁹ iſti⁹ mūdi mobilis: ⁊ hoc ēipoſſibile. Qm̄ ſi mot⁹ ignis ⁊ terre q̄ ſunt in illo mūdo ſūt ſic narrauim⁹: tūc mouebit̄ terra ad ſupi⁹ nēcio: ⁊ q̄ mouebit̄ deſiderās ad ſuū mūduz. Et ignis mouebit̄ ad mediū. Et ſiſr erit mot⁹ iſti⁹ terre ab iſto medio ad illō mediuz motu nāli.

Media

Media.n. ⁊ extrema mūdoꝝ similia sūt adiuicē.

19. ¶ Cum declarauit q̄ necesse est vt partes mūdi positi sint similes partibus sui⁹ mūdi: reuertit ⁊ declarat hoc eē necessarium ex predictis: ⁊ est modus declaratiōis quem superius inuenimus: ⁊ dixit (si igit vnūquodq; elemētorum ⁊c). i. ⁊ si necessariū est q̄ quodlibet elementū sic positū in illo mundo debet habere vnū motū isti⁹ mūdi. s. a medio: aut ad mediū: aut circa mediū (Dicam⁹ q̄ si mot⁹ corpoꝝ oium mūdoꝝ ⁊c) ⁊ b̄ qđ dixit manifestū ē q̄ si mot⁹ plurium corpoꝝ pluriū mūdoꝝ fuerint iidē i spē. s. q̄ i quolibet mūdo sunt tres mot⁹: a medio: aut ad mediū: aut circa mediū necessariū ē q̄ ptes oium mūdoꝝ sint eedē i spē. D. reuertebat dicere ipossibile qđ segt ex b̄: ⁊ iā vtebat ipso prius anteq̄ posuisset ꝓpositiōes ex q̄bus segt: ⁊ dixit (⁊ si ita sit erit terra illius mūdi ⁊c.) ⁊ b̄ qđ dixit necessariū ē. s. vt si nā terre illi⁹ mūdi posite eadē fuerit cū nā istius terre: necessariū ē vt moueat ad mediū quo mouet ista terra: ⁊ silr de igne. s. q̄ si fuerit cū isto idem in spē necessariū est vt moueat ad oriz̄ota istius mūdi: ⁊ non pōt aliqs dicere q̄ nā ignis q est i medio isti⁹ mūdi sit moueri ad supius illi⁹ mūdi: ⁊ q ē i illo mūdo mouere ad oriz̄ota isti⁹ mūdi: ⁊ similr de terra q̄ est illic: ⁊ terra q̄ est hic. Continget enī ex hoc q̄ natura ignis q ē in medio istius mūdi i illis mūdis eēt natura terre istius mundi: qm̄ qđ mouet ad oriz̄ota illi⁹ mūdi ⁊ qđ mouet ad mediū istius mūdi: mouet ad idem: ⁊ silr militer qđ mouet ad mediū illius mūdi necessario mouet a medio istius mūdi: ꝓtingit ergo q̄ motus istoꝝ elemētorū sit accītalis: aut q̄ eadē nā moueāt motib⁹ ꝓprijs. Et cū declarauit q̄ necessariū est q̄ elemētū graue illius mundi moueat ad mediū isti⁹ mūdi: ⁊ silr q̄ ignis illius mūdi mouet ad oriz̄onta istius mundi: ⁊ dixit (⁊ hoc est impossibile ⁊c). i. ⁊ si necessarū est q̄ terra illius mūdi mouetur ad mediū istius mundi q̄ eadē est natura huius ⁊ illius terre. cōtingit: vt terra moueat in illo mūdo ad supius necessario nō enī pōt venire ab illo mūdo ad istū anteq̄ moueat in illo mūdo ad suū oriz̄onta. D. d. (q̄ mouet desiderans ad suū mūdū). i. cū fuerit nature istius terre ⁊ terra q̄ est hic mouet desiderio ad mediū istius mundi: ꝓtingit silr vt illa terra moueat ad mediū istius mūdi. ⁊ dixit ad suuz mūdū q̄ pōt aliqs dicere q̄ suus mūdus nō est nisi mūdus i quo est: q̄ cū posuerimus ipsum de natura istius terre erit su⁹ mundus iste mūdus necessario. s. mūdus terre q̄ est hic ⁊ ē iste mundus necessario. Et ex hoc apparet q̄ est impossibile vt elementa habeant nisi vnū mundū: qm̄ si plures mūdi eēnt non esset supius nāle neq; inferius: ꝛ in sola cōparatiōe. Et si ita eē tūc nō diuersaret natura elementoꝝ ꝓp diuersitatem motus: immo esset de motibus nālibus sicut de motibus aialiū. s. q̄ aīal mouet ad loca opposita. D. d. (Et similiter erit motus istius terre ⁊c.). i. ꝓtiget q̄ terra istius mundi mouebit a suo medio ad mediū illius mūdi. Medioꝝ. n. mūdi nature necessario dicunt eedē in moūedo terram ad ea cū fuerit extra ea. cū igit fuerit eē ea medium quodcūq; illud mediū fuerit: terra i medio istius erit extra medium illius mundi: ⁊ cum fuerit extra mediū qđcūq; medium fuerit continget vt moueatur ad ipsum: ⁊ similiter continget q̄ terra que est in medio illius mundi ne sit extra istud medium ut ad ipsum moueatur.

¶ Aut enim non ponendum eandem esse naturam simplicium corporum in pluribus celis: aut dicentes sic medium vnū necesse est facere ⁊ extremum Hoc autem existente inconueniente impossibile ē esse mundos eē plures vno.

80. ¶ Si igit mundi non fuerint huiusmodi: nō erunt nature corpoꝝ simpliciū q̄ sūt i celis ⁊ plurib⁹ mūdis eedē. Si ergo fuerint huiusmodi erit natura corpis eadē. Et cōcedūt dicētes mūdos eē plures hoc necessario si posuerit mediū ⁊ oriz̄ota esse vnū .s. q̄ mediū oiuz mūdoꝝ ⁊ oriz̄ōta oium mūdoruz sint eadem: ⁊ cum ita sit impossibile est q̄ mundi sint plures vno.

¶ Vult in isto capitulo coniungere ꝓpositiones demōstrationis cū cōclusione vt sint presentes coram considerante s. vt sint apud intellectum sicut sensum: ⁊ incepit dicere (si igit mundi non fuerint huiusmodi ⁊c). i. manifestum est si omnes mundi positi nō fuerint ꝑz modū quē narrauimus q̄ i illis oib⁹ sūt mobilia a medio: ⁊ ad mediū: ⁊ circa mediū: ꝓtiget q̄ nā ptiū mūdoꝝ ñ sit eadē. D. d. (si igit fuerit hmōi ⁊c). si necessariū fuerit in eis vt sint mobilia istis motibus: ē necessariū q̄ natura corpoꝝ ex quibus plures mūdi partes constituūtur sit eadē nā. D. d. (concedunt dicentes plures mūdos esse necessario hoc). i. ⁊ cōtinget dicentes plures mūdos esse cōcedere hoc necessario. s. q̄ corpora ex quibus partes mūdi cōponātur sūt eiusdē nature. D. d. (Si posuerint mediū ⁊ oriz̄ōta eē vnū). i. ⁊ ꝓtiget eis cū posuerit corpa simplicia ex q̄b⁹ mūdi cōstituūt eē eadē ꝓcedere q̄ oriz̄ō sit vnū: ⁊ mediū vnū. s. ꝑm q̄ mihi vī: q̄ quo totū motū mouet ⁊ gesciit illic mouēt ptes ⁊ gesciunt. aut itēdit q̄ nō ꝓtigit eis cū nō posuerit vnū oriz̄ōta ⁊ vnū mediū ⁊ posuerit nām eltoꝝ i pluribus mundis eē vnā vt elementa moueāt cōtra suā nām: ⁊ dixit (Et cōcedūt dicētes ⁊c). i. ⁊ cōcedūt mūdū esse vnū. ⁊ iō ꝓtingit concessioni ei⁹ qđ est mūdū eē eiusdē nāe. s. aliā cōcessionē. s. q̄ oriz̄on sit vnus: ⁊ mediū vnuz: ꝓpter qđ dixit si posuerit mediū ⁊ oriz̄onta esse vnum. i. si concesserint q̄ segt a positiōe ptiū mūdoꝝ esse eiusdem nature: vt oriz̄on ⁊ mediuz sint vnū ⁊ dixit hoc: q̄ qui ꝓcesserit has duas ꝓpositiōes neēe ꝓcedet mūdū vnū esse: ⁊ ꝓpter b̄ dixit post (⁊ cū ita sit ipossibile ē vt mūdi sint plures). i. ⁊ cū mediū sit vnū: ⁊ oriz̄ō sit vn⁹ ipossibile ē vt mūdi sint plures. Hic āt idurit tres ꝓpositiones qb⁹ null⁹ pōt ꝓdicere. Quaꝝ pria ē q̄ ptes mūdoruz necessario sūt eiusdē nāe. Et scda est q̄ oriz̄ō ⁊ mediū ptiū q̄ sūt eiusdē nāe ē vnū nūero. Et tertia ē q̄ cū mediū fuerit vnū nūero ⁊ silr oriz̄ō: mūdus erit vnus numero: ⁊ omnes iste demonstrate sunt hic.

¶ Dignificare aūt aliā eē nām simpliciū corpoꝝ: si distent minus vel pl⁹ a proꝑijs locis irrōnabile. Quid enim differt tanta quidē dicere distare longitudine aut tanta. Different enim tanto ratione magis quanto plus distant. Spēs aūt erit eadez.

81. ¶ Et si aliquis dixerit q̄ natura corpoꝝ simpliciū q̄ sunt i pluribus mūdis ē diuersa ꝑm eoꝝ remotionez a locis eoꝝ ꝑm magis ⁊ minus: dicemus q̄ hic sermo ē extra normā. Corpus. n. cū remouetur a suo toto parū vel multū nō diuersat i sua forma oino. sed solūmodo i quātitate remotiōis: i forma aūt non: siue appropinquet suo loco siue remoueatur: Sed si appropiquauerit aut remoueatur omnino remouebuntur: ⁊ motus eorum sunt mānifesti: ⁊ hoc non indiget disputatione.

81. ¶ Cum posuit q̄ causa diuersitatis motuum corporum mobilium scilicet motus eorum a locis oppositis ē diuersitas naturarum ⁊ posuit q̄ si inueniretur in eis ex locis oppositis plus q̄z vnum contingeret q̄ eadem natura moueretur duobus motibus oppositis: quapropter contingeret q̄ natura simpler non diuersa esset diuersa: non diuersa ꝓpter positionem: diuersa ꝓpter hoc q̄ mouetur ad contraria scilicet a medio ⁊ ad medium ꝑm q̄ dictum fuit quod contingeret si media fuerint plura vno. Et cum hoc fecit indurit questionem contradicentem propositioni dicenti huic q̄ ab his naturis simplicibus non prouenit nisi vnus motus tm̄: ⁊ dixit (si ergo aliquis dixerit ⁊c.). i. si aliquis dixerit q̄ non contingit q̄ terra illius mundi moueatur ad me

dium istius neq; econuerso cuius habeat eandem naturã in duobus mundis: similiter de alijs simplicibus. Corpus enim idem et eis non equaliter est propinquum in duob⁹ locis consimilibus que sunt in duobus mũdis: et cuius igitur sit vnum: tamen semper mouetur ad propinquiorem duorum locorum consimilium verbi gratia terra isti⁹ mundi propinquior est suo medio q; medio alterius: quapropter mouetur ad istud medium non ad illud: et si esset in illo mundo moueretur ad suum medium: moueretur igit duobus motibus contrarijs cuius sit eiusdem nature propter propinquitatem et remotionem ab altero duorum locorum consimiliũ i specie oppositorũ ꝑm vbi .v.g. q motus a medio istius ad medium illius cuius sit oppositus motui a medio illius ad medium istius: et corpus simplex ꝑm q est simplex impossibile est moueri duobus oppositis motibus: tamen est possibile hoc ꝑm appropinquationem et remotionem. Appropinquatio enim et remotio aliquid addunt supra simplicia: continget ergo simplici vt sit compositum ex sua natura et ex eo quod ei contingit ex appropinquatione et remotione et vt compositum habeat duos motus oppositos in duabus horis. et Aris. dicit respondendo (q iste sermo est extra normam) .i. quia diuersitas motuum corpor non est nisi propter diuersitatem formarum substantialiũ non propter diuersitatem in relatione: aut quantitate neq; in alio predicamento. Diuersitas autem ꝑm appropinquationem et remotionem non est in substantia: et debes scire q appropinquatio et remotio non operantur nisi in motibus rerum quarum mouens est extrinsecum ꝑm appropinquationem et remotionem a mouente: Quapropter est verificare hoc in loco q motus elementorum nõ est ab extrinseco cuius manifestum sit per se: tamen ipse indurit sermones contradicentes sermonibus antiquorum de motu et qte elementorum et maxime de terra. Antiqui enim ponunt causas exemplares ex contrarijs in quiete terre: et in motu eius actionem que est apud vniuersam terram: et locũ vniuerse terre. Et manifestum est q non mouetur terra ad vniuersam terram vbicũq; fuerit: quoniam si pars eius moueretur ad vniuersam terram contingeret vt esset sicut motus ferri ad magnetem. et si ita esset esset possibile vt terra moueretur natura ad superius. Et vniuersaliter videtur si motus terre non fuerit ꝑm attractionem aut propter naturam loci: aut propter naturam corporis quod est in loco neq; ꝑm expulsionem propter motum celestem: manifestũ q hoc quod dixit Aristoteles i hac demonstratione est verum: et scire hoc scilicet q terra et elementa non mouentur neq; attractione neq; expulsione est propinquum principijs naturalibus: et hoc erit quãdo sciuerimus causas attractionis in alijs corporibus attractiuis. Et vidimus ipsum fugere res in quibus existimantur q aliquid trahant elementa. Et similiter manifestum est etiam q neq; ꝑm impulsionem. impossibile est enim inuenire corpus naturale cuius motus non sit naturalis. et vniuersaliter manifestum est q motus eorum est per se: et ideo dixit (Sed si appropinquauerint locis eorum aut remoueãt omnino mouebuntur et motus eorum sunt manifesti et non indiget disputatione. i. q non indigemus disputatione ad hoc q motus eorum sit per se et naturalis.

¶Sed adhuc necesse est esse aliquem motum ipsorum: quod quidem enim mouentur manifestum. Utrum igitur vi omnibus dicemus moueri etiam contrarijs. Sed quod natum est omnino moueri impossibile hoc moueri violentia. si igitur est aliquis motus ipsorum: necesse est eorum que similis specie: et singulorum ad vnum numero locum existere motum. ¶Duta ad hoc aliquod medium: et ad hoc aliquod extremum.

¶Volumus modo perscrutari vtrũ mot⁹ corporũ non sit violentus: aut motus eorum naturales sint violenti etiam. Dicamus igitur q corpus quod impossibile est moueri omnino: impossibile est moueri violente. si igitur motus corporum mundorũ sit naturalis: erunt motus partium consimilium formarum necessario ad eundem locum. .s. aut ad aliqd mediũ aut ad aliquod extremum. 82.

¶Quia fundamentum huius demonstrationis est super hoc q elementa habent motus naturales: incepit perscrutari vtrum motus omnium corporum est violẽtus. aut oẽ corpus habet motum naturalem. D. d. (Dicamus ergo q corpus ꝛc.) .i. corpus quod impossibile est moueri oino naturaliter: impossibile est moueri violente: et dixit hoc q quod violente mouetur mouetur contra suam naturam: quod ergo caret motu naturali caret violento. D. d (si ergo motus corporum mundorum ꝛc.) idest et cum posuim⁹ q motus corporum simplicium sit naturalis eis. contingeret q corpora simplicia conuenientia in specie que sunt in pluribus mundis moueantur ad eadem loca scilicet q grauia eorum moueantur ad media: leuia autem ad fines. et ꝑ intendit. et cum ita sit contingit impossibile predictum scilicet q idem corpus mouebitur duobus motibus cõtrarijs a medio scilicet et ad medium.

¶Si autem ad specie eadez: plura autem numero motus ipsorũ sit. Quia etiam singularia: plura quidem specie aut vnumquodq; indifferens. Non hunc quidem tale huic autem non tale erit partiũ sed similiter omnibus. similiter enim omnia ꝑm speciem indifferentia b inuicem: numero autez alterum quodcumq; a quocumq;. 83.

¶Si ergo aliquis dixerit q corpora que sunt i mũdis. .s. terra et alia elementa sunt eadem in forma: in numero aũt plura: qm̃ non assimilantur ad inuicem: neq; vniuersum vniuerso: sz assimilantur ad inuicem. .s. q partes istius mundi sunt similes partibus illius: et similiter partes ceterorum mundorũ. Quapropter non diuersantur in forma sed i nũero tm̃. Ignis enim istius mundi est alius ab igne illius mundi in numero. Et cũ corpora mundorum differunt in numero: differũt etiam in locis: quoniam partes corporis istius sunt similes partibus corporis illius mundi et eedem in forma. v.g. quoniã partes isti⁹ terre assimilãt terre alteri⁹ mũdi. 84.

¶Hec est questio secunda q mundi sunt plures potest enim aliquis dicere q sicut videmus in homine q est vnum in specie plura individua: ita est de mundo et suis partib⁹. sed cum posuerimus sicut dicitis q partes mundorum sint similes adinuicem. necesse est q mundi et partes eorum sunt idem in specie: et similiter de locis. et cum ita sit necesse ẽ vt mundi sint plures individuo. et cum posuit hanc questionẽ incepit dissoluere eam. 85.

¶Dico autẽ hoc quoniã partes que hic adinuicẽ et que in altero mundo similiter se habent. Sumptum igitur hinc nihil differt per comparationez ad aliquid earum que in aliquo alio mũdo partiũ et respectu earum que in hoc ipso: sed similiter. differunt enim specie nihil ab inuicem.

¶Si igitur diuersitas corporum in numero: esset causa diuersitatis locorũ: oporteret vt parte istius 84.

terre

terre diuerse in numero ⁊ grauitate: ꝙ quodlibet corpus corporum eius haberet medium quo vadit: quod est impossibile.

¶ Et respondet huic q̄ni si causa multiplicationis corporum scilicet esse plura media in numero ⁊ plures orizontes eēnt plura elementa in numero. Verbi gratia essent enim plures ignes in numero scilicet q̄ ignis istius mundi sit alius ab igne ceterorum mundorum in numero: ⁊ similiter i alijs elementis: contingeret vt medium in numero diuersaretur in eodem mundo propter diuersitatem partium elementorum in numero. V. g. si causa in essendo duo media in numero in duobus mundis esset quia terra istius mundi est alia a terra alterius mundi in numero. oporteret vt quelibet pars terre in eodem mundo haberet propriū medium essent ergo medio ſm numerum indiuiduorum partiū terre: quod est impossibile: videtur enim q̄ locus cuiuslibet partium horum elementorum sit idem numero: immo idē ñumero locus totius ⁊ partis. Impossibile est ergo q̄ esse plura elementa numero: sit causa in essendo plura loca numero scilicet puta loca que sunt medium: ⁊ orizon.

¶ Itaq; necessarium aut mouere has suppositiones: aut medium vnum esse ⁊ extremum. Hoc ãt existente necesse est ⁊ celū vnū solū eē ⁊ nō plures eisdem his argumentis ⁊ eisdem necessitatibus.

5. ¶ Si ergo contradicens non poterit contradicere istis sermonibus ⁊ rationibus: necessario est medium vnum: ⁊ vnus orizon. Si ergo medium fuerit vnum ⁊ orizon vnus ⁊ celum etiam erit vnum etiam per istos sermones ⁊ necessitates.

15. ¶ Vult affirmare in hoc sermone ⁊ quiescere in hoc quoniam dignum est q̄ cum nullus poterit contradicere sermonibus affirmantibus medium esse vnum numero: ⁊ similiter orizonta conceditur celum esse vnum: ⁊ ille loc⁹ est probabilis scilicet verificare rem cum non inueniatur ei cō tradicens ſm suam consuetudinem qui semper inducit sermones probabiles ante demonstratiuos. Aris. enim vtitur eis duobus modis: aliquando preinducens eos ante demonstrationem ⁊ ad exercitandum ⁊ dubitandum: ⁊ aliquando post vt faciat conuenire.

¶ Quod autem est aliquid quo nata est terra ferri ⁊ aqua palam ⁊ ex alijs. omnino. n. q̄ mouetur ex quodam in quiddam transmutatur: ⁊ hoc ex quo ⁊ in quod specie differunt. Omnis enim finita trāsmutatio: puta q̄ sanat ex infirmitate i sanitatē: ⁊ q̄ augumentatur ex paruitate in magnitudinez. Et q̄ fertur eandem legem subit igitur etenim hoc ex loco in locum eundo fit. Oportet igitur specie differre ex quo ⁊ in quod natum est ferri. Quēadmodum quidem quod sanatur: non vbi contingit neq; vbi vult mouens: Et ignis igitur ⁊ terra nō ad infinitum feruntur: sed in opposita: opponitur autem ſm locum sursum ei quod deorsum quare ista erunt termini lationis.

86. ¶ Et ēt terra vadit ad aliquē locum: ⁊ ignis etiaz vadit ad aliquem locum ⁊ hoc manifestū est. oē enim mobile alteratur ab aliquo in aliquid. Alterationes autem diuersantur ſm formam: forma enim ex qua corpus mouetur. ad aliaz diuersatur ⁊ omnis alteratio habet finem. V. g. sanabile eni alteratur ex infirmitate ad sanitatem: ⁊ similiter augumētabile alterat̄ ex paruitate ad magnitudinē ⁊ silr mobile i loco alterat̄ ex gbusdā locis diuersis in forma ad quedam: ⁊ vadit ad locum qui est finis: non ad alterum. v. g. quia corpus sanabile mouetur ſm transmutationem: neq; vbicunq; voluerit mouens sed vbi est finis motus scilicet sanitatis. Et cum ita sit contingit q̄ motus terre ⁊ ignis non sint in infinitum sed ad finem. s. ad loca diuersa illis locis ex quibus mouetur locus superior est diuersus ab inferiori. Ista autem duo loca sunt orizontes motuum.

¶ Cum accepit in demonstratione q̄ mundus est vn⁹: ⁊ q̄ 86. motus simplices habent loca propria. hoc autem fundatum est super hoc q̄ motus simplices sunt finiti. incepit affirmare hoc. ⁊ dixit (Et etiam terra mouetur ⁊c.). i. ⁊ etiā vna propositionum receptarum in hac demonstratione est q̄ terra ⁊ ignis mouentur ad loca terminata: ⁊ similiter aq̄ ⁊ aer: ⁊ nullum horum mouetur in infinitum neq; ad quē cūq; locum. Deinde incepit declarare hoc ⁊ dixit (Omne enim mobile alteratur ab aliquo in aliquid) ⁊ intendit per alteratur transmutari ab aliquo terminato in aliquod terminatum. i. a contrario in contrarium: ⁊ hoc declaratum est in phyſicis in motibus rectis. D. d. (alterationes diuersantur ſm formas). i. ⁊ hoc est q̄ causa diuersitatis modorum transmutationum. s. q̄ quedam eorum sunt in vbi. quedam in quantū: quedā in quale. forma enim ad quā peruenit transmutatio diuersatur in vnaquaq; trasmutatiōe. ⁊ hoc voluit notificare: quoniam non quodcūq; trāsmutatur in quodcūq;. D. d. (forma enim ex qua mouētur corpora ad aliam formam diuersantur) ⁊ hoc est casa alterationis que sunt finite) ⁊ cum declarauit ratione q̄ transmutationes sunt finite ſm q̄ sūt in cōtrarijs ⁊ in cōtraria: incepit declarare hoc per inductionem. s. declarare esse contrarias aut esse finitas: ⁊ dixit (Omnis alteratio hz finē) ⁊ itendit per alterationem transmutationem tribus motibus: qñ vnusq;q; istorum motuū hz finem terminatum ⁊ est ex contrario in contrariū. V. g. q̄ transmutatio in qualitate est ex sanitate in infirmitatem: ⁊ in quantitate ex paruo magnum aut ecōuerso. Et quia inuenire contrarietatē in motu locali est magis occultum q̄z in alteratione dedit exemplum in motu alterationis vt videat cōsiderans q̄ ita debet esse in motu locali: ⁊ dixit (⁊ similiter mobile localiter). i. ⁊ similiter est de mobili nāliter in loco ex corporib⁹ simplicibus qñ transmutantur ex loco contrario ad locū contrarium. i. ex superiori ad inferius aut ecōuerso. D. d. (⁊ non vadit nisi ad locum qui est finis). i. ⁊ manifestum est q̄ mobile in loco non mouet nisi ad locum diuersum a loco ex quo mouet sicut ē de alteratiōe ⁊ vniuersaliter necesse est in omni transmutatione vt a quo est sit diuersū ab eo ad quod ē nisi trāsmutatio sit ociosa. D. d. (mouetur neq; per transmutationem ⁊c.). i. ſm q̄ mihi videt nisi in verbis ceciderit error quod manifestum ē ex sanatione ⁊ sibi similibus q̄ non transmutantur ad quācunq; transmutationē trāsmutās voluerit vt in habētib⁹ aiam: sz ad finē nāle ⁊ iā declarauit q̄ mot⁹ locales recti sūt finiti in plurib⁹ locis: ⁊ cū verificauit ꝓpositionē dicētē q̄ ois trāsmutatio ē finita dedit ꝯclusionē ⁊ dixit (. ⁊ si ita erit mot⁹ ignis ⁊ terre nō i infinitū) ⁊ ita ꝓponitur syllogismus. Ignis ⁊ terra ⁊ alia simplicia sunt transmutabilia. Et omne transmutabile transmutatur ex contrario in contrarium: Ergo ignis ⁊ terra transmutantur ex contrario in contrarium: Sz oīa transmutabilia ex contrario in cotrarium sunt finite transmutationis. Ergo ignis ⁊ terra ⁊ alia sunt finite trāsmutationis. Ergo habent loca naturalia ad que transmutanť ſm naturam: ⁊ ex quibus transmutantur ⁊ oportet vt sint contraria. Et cum ita sit oportet vt omnes partes vniuer-

suscz corporis eorum mouentur ad eãdem partem: mãifestum est q̃ locus omnium indiuiduorum terre est vnus numero. ⁊ similiter de alijs elemẽtis. ⁊ hoc intendebat cũ dixit (⁊ ista duo loca sunt orizontes motuum) idest q̃ superius ⁊ inferius sunt illa duo loca que apparẽt eẽ finita. duo enim elementa leuia mouentur ad superius: alterum quidem simpliciter: alterum autẽ in respectu: ⁊ similiter grauia ad inferius aut simpliciter aut in respectu.

¶ Quoniã autem ⁊ qui circum habet aliqualiter opposita ea que ꝑm diametrum: Toti autem non est contrarium neqz vnuz: Quare ⁊ ex his modo aliquo motus in opposita ⁊ finita: Necesse igitur esse aliquem finem ⁊ non in infinitum ferri.

87. ¶ Et ꝑm aliquem modum est in motu circulari cõtrarietas per diuersitatem scilicet motus existentes in diametro circuli. Motus autem totius circuli non habet contrarium omnino. Manifestũ igitur est q̃ motus partium reuolutionis sunt ad loca diuersa finita. Verificatum est modo sermonibus necessarijs: q̃ motus omnium corpoꝝ habent finem: ⁊ q̃ non vadunt ad infinitum.

87. ¶ Cum posuit q̃ ois motus necessario ꝑm q̃ motus est ex contrario in contrarium: ⁊ hoc vniuersaliter in omni motu: ⁊ iam declaratũ fuit in motu circulari q̃ non hz contrarietatem neqz est ex aliquo ad aliquod: ⁊ hoc facit questionem: incepit dissoluere ipsam in demonstrando q̃ in motu circulari est contrarietas ꝑm aliquem modum: ꝑm autẽ alterum non scilicet q̃ in partibus eius inuenitur contrarietas ꝑm aliquem modum ⁊ ꝑm alium non. Cum autem mouebitur eadem pars eius ex aliquo extremo diametrorum circuli ad extremum circuli erit contrarietas. Cum ãt mouebitur aliqua pars ab aliquo puncto quousqz reuertur ad idem punctum non erit contrarietas: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ etiam ꝑm aliquem modum est in motu circulari contrarietas ꝑm diuersitatem). i. q̃ in motib⁹ ptiũ reuolutiõis ptiuz erit ꝛrietas. i. ex quo ⁊ ad qđ iq̃ztũ pars incepit ex extremo diametri ⁊ peruenit ad extremum secundum: quapropter stella in vno extremo dicitur ascẽdẽs ⁊ in altero occidens: ⁊ ascendens dicitur contrarium occidenti. Deinde dixit. (Motus autem totius circuli non hz contrarium). i. motus autem partium quarum motus est reuolutio completa non habet contrarium omnino: quoniam ex puncto ex quo incepit ad punctum ex quo incepit perueniet. Deinde dixit (Manifestum est igitur q̃ motus partium reuolutionis etiam sunt ad loca diuersa). i. manifestum est modo q̃ motus partium circuli sunt ad loca diuersa ab eis ex quibus sunt cum non compleuerint reuolutionem: sed fuerint ab extremo diametri vsqz ad extremuz oppositum: ⁊ hec contrarietas non inuenitur in circularibus nisi ꝓpter diametrum. diameter enim est linea recta ⁊ contrarietas non inuenitur nisi in duobus extremis lõgitudinis recte vt i. v. physi. declaratũ ẽ ⁊ ī pricipio huiꝰ libri

¶ Argumentum autem est hec non in infinitum ferri: ⁊ terram quidem quanto vtiqz ꝓpinquior fit medio velocius ferri: ignem autẽ quanto vtiqz ei quod est sursum: Si autem in infinitum esset infinita vtiqz ⁊ velocitas. Si autez velocitas: ⁊ grauitas ⁊ leuitas. Ut enim amplius descendẽte velocitate alterum grauitate vtiqz erat velor: sic si infinita erat huiusmodi additio: ⁊ velocitatis additio infinita vtiqz esset.

88. ¶ Et signum q̃ mouens non mouetur in infinituz est terra. Terra enim quantumcunqz appropinquauerit medio citius mouet. similiter ignis quãto magis ad superius tanto citius mouet. Si ergo motus esset in infinitum velocitas esset in infinitum. Si igitur velocitas esset ꝑm hoc grauitas ⁊ leuitas ꝑm hoc essent scilicet in infinitum. Et sicut eorum que ad inferius mouentur quedaz mouentur citius ꝑm diuersitatem in grauitate: ita eẽt si additio grauitatis esset in infinitum.

¶ Hoc est signum aliud a predictis q̃ motus elementorum sunt finiti q̃nis vtatur in hoc quibusdam propositionib⁹ predictis: ponit ergo primo q̃ manifestum est per se q̃ motus terre ⁊ ignis ⁊ aliorum elementorum videntur cum appropinquauerint locis proprijs citius moueri: ⁊ cuz ita sit necesse est vt medium sit finitum similiter superius. Quo modo autem sequitur hoc ex predictis patet ⁊ notum est ꝑ se: quoniam si motus eorum esset in infinitum contingeret vt velocitas eorum esset in infinitum: quoniam superius ⁊ inferius ponuntur infinita: ⁊ si velocitas esset infinita: grauitas ⁊ leuitas essent infinita: quod ẽ impossibile: hz q̃ declarauimus. cum igitur dicit (si igitur motus eorum esset in infinitum: velocitas esset infinita) intendit. ⁊ cum posuimus q̃ quanto magis intrauerit illam partem ad quã mouetur tanto magis mouetur citius: ⁊ cum posuimus q̃ ista pars in quam mouetur est ifinita. continget ergo q̃ velocitas transeat in infinitum: ⁊ si inueniatur velocitas infinita inuenietur grauitas aut leuitas infinita: ⁊ hoc intendebat cum dixit (si ergo velocitas est hz hoc graue ⁊ leue erũt ꝑm hoc) scilicet in infinitum. Sed potest aliquis dicere q̃ hoc sequitur a positione q̃ graue ⁊ leue mouentur in infinitum. ſ. grauitatem esse infinitam: q̃uis non ponatur q̃ quãto magis appropinquauerit loco tanto citius mouebitur: quid ergo predicte propositionis istius positio. Dicamus ergo q̃ ipse voluit notificare q̃ cum declaratum est q̃ si motus equalis ponatur infinitus continget vt virtus mouens sit infinita: necesse est ⁊ dignius cum ponẽ motus transiens in velocitate in infinitum vt sit a potentia infinita: ⁊ ideo dixit (⁊ si igitur velocitas ꝑm hoc ⁊ grauitas ⁊ leuitas essent ꝑm hoc in infinitum) D. d. (⁊ sicut eorum que mouentur ad inferius ⁊c). i. ⁊ monstrauit ꝑm hunc sermonem causam propter quã si velocitas fuerit infinita q̃ grauitas ⁊ leuitas sint infinite ⁊ est quia si cause rerum diuersitatis in velocitate est diuersitas eorum in declinatione. i. in grauitate et leuitate sequitur q̃ quanto magis fuerit graue aut leue tanto magis erit velor: ⁊ manifestum est q̃ hoc conuertitur. ſ. q̃ quanto magis fuerit velor: tanto magis graue ⁊ leue: ⁊ cum ita sit ⁊ fuerit velocitas infinita necessario erit grauitas ⁊ leuitas infinita.

¶ Sed adhuc neqz ab alio fertur ipsorum: hoc q̃dẽ sursum: hoc ãt deorsuz. Neqz vi: quemadmodum quidam aiunt: extrusione. Tardius. n. vtiqz moueretur maior ignis sursuz: ⁊ maior terra deorsum. Nunc autem cõtrarium semp maior ignis velocius fertur: ⁊ maior terra in eum qui ipsorum locum: Neqz velocius vtiqz in fine feretur si vi ⁊ extrusione. Omnia enim a vim inferente lõgiꝰ facta tardius feruntur. Et vnde vi illuc ferũt nõ vi 89.

¶ Et etiam corpus vadens ad superius ⁊ corpus vadens ad inferius non vadunt ex alio mouente violente: sicut inquiunt quidam homines: q̃ elementa mouentur per constrictionem. ⁊ si ita esset motus ignis magni esset tardus ad superi⁹: ⁊ motus terre magne ad iferi⁹. hz videm⁹ ꝛriuz: ignis enim magnus citius mouetur ad suum locuz: ⁊ ẽt si mot⁹

si motus elementotum esset cum constrictione nō esset motus terre: ⁊ ignis cum appropinquauerit suis locis velocior. Omne enim quod a suo expellente mouet tarde mouetur. Et dicimus quod ad locum ex quo elementa mouentur violente mouētur naturaliter.

98 ¶ Quia vna propositionum ex quibus componitur demōstratio est q̄ corpora simplicia mouentur per se naturaliter scilicet a principijs intrinsecis in eis non ab extrinsecis potest aliquis dicere q̄ non mouetur ad superius ⁊ ad inferius nisi ex causis extrinsecis violētis: vt plures antiquorum credebant de terra q̄ violente stat in medio ⁊ violente mouetur ad medium propter motum circularem: incepit contradicere huic dicens q̄ nunq̄ dignum est vt sit q̄stio de motu per se cum manifestum est q̄ ista mouentur per se. s. corpora simplicia: ⁊ posuit primā propositionē sic per hoc. s. q̄ si terra mouet ad iferius violente ⁊ a mouente extrinseco oporteret q̄ terra maior moueret tardi⁹: ⁊ nos videmus q̄ quāto magis terra magnificatur tanto citius mouetur ad inferius: ⁊ hoc sequitur quando mouens violente ponitur idem scilicet cum idem mouens quando mouerit duo corpora quorum alterum est maius: alterum ātminus: quod maius est mouetur motu tardiori: ⁊ dicētes hanc sententiam concedunt q̄ constringens elementa est idem. quoniam sit ponatur q̄ si motus totius erit idez: ⁊ si ponatur q̄ quedam constringunt quedam tamen causa eorum est motus totius. Deinde dedit secundam rationem ⁊ dixit (⁊ etiam si motus elementorum ⁊c) ⁊ iste sermo ponitur in prima figura ⁊ secunda. in pria quidem sic: Motum violente: quanto magis appropinquauerit suo fini tāto minus est velox. Et quanto magis appropiquat fini suo tanto magis tardatur in suo motu: Ergo tanto tardi⁹ mouetur quāto propinquior suo fini. Deinde accipiē hec conclusio ⁊ componitur in secunda figura sic. Omnia elementa quanto magis appropinquauerint suo fini tanto magis velociter mouebuntur. Et mobilia violenter non velocificantur cum appropinquauerint suo fini: Ergo elementa non mouentur violente. Ipse autem inducit ipsum in modum hypothetici sed continuo declaratur ex hoc quod diximus. ⁊ ipse dedit causam propter quam motus violentus quanto magis appropinquauerint suo fini tāto tardius mouetur que est remotio a mouente extrinseco. D. d. (dicemus q̄ ad locum ex quo elementa mouentur violente mouentur naturaliter). i. q̄ talibus rebus non indigemus quia talia non indigeantur declarari ratione. quoniā manifestum est per se. Et q̄ ad omnem locum ad quem elementum mouetur violente mouetur eius contrarium naturaliter. V. g. quia terra mouetur ad superi⁹ violente: ignis mouetur ad superius naturaliter.

¶ Itaq̄ ex his speculantibus est accipere fidez de dictis sufficienter. Adhuc autem ⁊ per eas que ex prima philosophia rationes ostendere vtiq̄: ⁊ ex eo qui i circuitu motu. Quem necessarium sempiternum similiter ⁊ hic esse ⁊ in alijs mundis Pa lam autem sic fiet intendentibus: quoniam necesse vnum esse celum.

90. ¶ Oportet igitur aspicientem in istis rebus ⁊ querentem eas concedere hoc quod diximus ex istis opinionibus ⁊ propositionibus concessione non dubia. Et q̄ sit sufficiens ⁊ contentus sermonib⁹ physicis prius quod scripsimus. Quoniam iam scripsimus hoc ⁊ dixim⁹ q̄ motus circularis vn⁹ est sine principio: siue sit in hoc mundo: siue in alijs mundis ⁊ Deinde inuenimus ex isto motu q̄ celū est vnū ⁊ mūdus est vnus ⁊ nō plures vt alij igūt.

¶ Cum declarauit q̄ mundus est vnus ex propositionibus naturalibus: ⁊ hoc etiam apparet ex propositionibus diuinis: incepit declarare quomodo apparet hoc ex duab⁹ sententijs: ⁊ q̄ oportet propter hoc credere hoc quesitum: ⁊ dixit (oportet ergo aspicientem ⁊c). i. ⁊ dixit hoc quia plures homines non possunt credere principia prima propter crementum eorum in opinionibus falsis ex quibus infigūtur in eis propositiones probabiles contrarie primis propositionibus manifestis per se. Sicut opinantur per se in lege nostra q̄ de⁹ posset creare mundos infinitos nisi esset diminutus. Quod ergo. d. oportet ergo inspicientem in istis propositionibus positis credē eas ⁊ scire que sunt necessarie in hac scientia: ⁊ non dubitet in eis propter propositiones probabiles contrarias eis: aut propter existimationem q̄ principia istius artis debent esse in fide sicut principia geometrie. Ista enim duo faciunt dubitationem in propositionibus naturalibus ⁊ cum dixit: q̄ hoc apparet ex rebus dictis in scientia divina: incepit dicere hoc ⁊ dixit (quoniam scripsimus iam illic ⁊ diximus quoniam motus circularis ⁊c.) id est iam declarauimus in sermonibus positis. q. fundamenta in scientia divina q̄ motus circularis debet esse vnus sine principio ⁊ sine fine: ⁊ alij motus reducuntur ad istū motū scilicet ad motū circularē siue ponam⁹ istos motus accidentales in isto mundo sine in altero mundo scilicet q̄ necessarium est vt reducantur in vnoquoq̄ mundo⁹ ad talem motum: ⁊ hoc quod dicit declaratum est in. viij. physi. quoniam hoc non declaratur in scientia diuina sed ponitur: ⁊ sin hoc debemus intelligere hoc qđ diximus scilicet iam scripsimus in scientia diuina ⁊ declarauimus in scientia naturali scilicet q̄ motus naturalis debet esse in ℔ mundo sine principio: ⁊ sine fine: ⁊ similiter in quocūq̄ mūdo. Et cum dixit hoc dixit (deide inuēimus ex isto motu q̄ celum est vnum ⁊ mundus vnus necessario). i. ⁊ cuz verificatum est nobis hoc fundamentum positum in scientia diuinali. ⁊ declarauit q̄ motus localis circularis debet esse vnus ⁊ eternus: ⁊ q̄ mouens ⁊ faciens motum non debet esse in materia: ⁊ cum declaratū est illic q̄ omne qđ nō est in materia impossibile est vt inueniaē ex eo plus q̄z vnū eius numero scilicet q̄ impossibile est vt inueniantur ex eo duo. Et declaratum est illic q̄ ab vno mouente non inueniatur nisi vnum motum. ⁊ cum ita sit necesse vt celum sit vnum numero: ergo necesse est vt mundus sit vnus numero: ⁊ hoc intendebat cum dixit (deinde venim⁹ ex hoc motu q̄ est mouens vnum ⁊ q̄ vnum mouēs nō facit nisi vnū motum) ⁊ potest aliquis dicere cum declaratum est q̄ mouens non mouet celum nisi desiderio existente in celo propter intellectum eius: quid prohibebit ergo q̄ nō sint plures celi: ⁊ vnumquodq̄ eorum desiderat hoc primum mouens eiusdem modi intellectus sicut in nobis vnus intellectus mouet plura imaginata. V. g. cibum esse vtile mouet omne famelicum ad cibuz: ⁊ forte sic erit de celis. dicam⁹ ergo q̄ declaratum est iam q̄ imaginatum est illic idem imaginatum ex omnibus modis ⁊ cum ita sit imaginatio est eadem sicut imaginatum est idem: ⁊ cum imaginatio sit eadem non inuenietur nisi in eodem imaginato. In hominibus autem imaginatio non est imaginatio eadem ex oībus modis: quapropter possibile imaginari idem imaginatum pluribus imaginationibus: ⁊ a pluribus imaginantibus: sm hoc igitur debemus intelligere imaginationes eorum celestium: ⁊ iam declarauimus in eo quod scripsimus in ea scientia.

¶ Tribus enim entibus corporalibus elementis: tria erunt ⁊ loca elementorum. Unus enim qui subsistentis qui circa medium: Alius autem qui circularis qui quidem est extremus: Tertius autē qui medius horum qui medij corporis: necesse eni in hoc esse quod superfertur: si enim non in hoc:

extra erit. Sed impossibile extra hoc quidem enim sine grauitate. Hoc autem grauitatem habens. Magis deorsum autem q̄ grauitatem habentis corporis locus non est: siquidem qui apud medū grauis: sed t neq; preter naturam. Alij enim erit p̄m naturam: alij autem non erit: necesse igitur in intermedio esse. Huius autem ipsius que sunt differentie posterius dicemus. De corporeis quidez igitur elementis: que quidem sunt: t quot: t quis vniuscuiusq; loc⁹. Adhuc autez vniuersaliter quo modo t quot p̄m multitudinem loca palam nobis er dictis. Quod autem non solum vnus est sed impossibile est fieri plures: Adhuc autem q̄ sempiternus incorruptibilis existens t ingenitus: dicamus primum dubitantes de ipso.

¶ Modo autem dicamus q̄ elementa particularia sunt tria: ergo t loca eorum sunt tria: Quorum vnus est locus corporis descendentis ad iferius quod est i medio. Secundus autem corporis rotundi t est vltimum. Tertius est medius inter ista duo loca t est corpus leue existens in isto loco necessario. Quoniam si non fuerit in isto loco erit in alio loco extra predicta quod ē impossibile. Si ergo locus medi⁹ est accidentalis corpori leui erit naturalis alij corpori: sed nullum corpus est preter ista tria corpora. Et cum ita sit erit locus istius corporis medius locorum necessario. Sed nos dicemus post diuersitatem istius corporis. Jam ergo declarauimus qualitatem elementorum particularium: t etiam quantitatem locorum t nūerū t perfecte t sufficienter: Volumus dicere mō q̄ mundus est vnus: t non est possibile q̄ sint multi mundi: t ostendam iteruz q̄ sempiternus est: t nō est factus ex aliqua re t non cadit sub corruptiōe.

91. ¶ Intendit per elemēta particularia corpora simplicia que non sunt ex corporibus prioribus eis: t sunt tres: graue: leue: t neutrum. t cum manifestum est q̄ corpora simplicia sunt tria: necesse est vt loca sint tria: t hoc non contingit ei nisi qui concesserit q̄ omne corpus est in loco essentialiter: t Alexander voluit hoc t etiam Aris. d. q̄ celum non est in loco essentialiter: quomodo ergo dicit q̄ loca sunt tria. dicamus ergo q̄ cum dixit in physicis q̄ celum non est in loco fundauit illud super hoc q̄ nihil est extra celum: t hoc fuit acceptum illic pro constanti: t in hoc declaratum est Qui ergo ponit q̄ mūdus ē pl⁹ q̄z vnus. necesse est ei dicere q̄ celum est in loco. t cum declaratum fuit q̄ mund⁹ sit vnus declarabitur q̄ extra ipsum nullum corpus est: t cum huic coniungatur quod declarabitur in physicis idest q̄ corpus quod non est in loco est extra quod non est aliqd declarabitur qđ celum nō est in loco. Videtur igitur q̄ dixerit hoc qđ sequitur dicētes mūdos esse plures scilicet q̄ celum est in loco: t q̄ ex istis tribus locis non inueniantur plura numero: t si ex his inueniantur plura numero contiget q̄ pars t totum mouentur ad eundem locum numero: numero elementorum motorum: recte igit hec tria loca sūt eadem numero: quoniam duorum vtrunq; sunt vnuz numero scilicet locus grauis aut leuis: contingit q̄ locus tertius sit idem vnum numero: t est locus corporis neutrius. Et cū mundus non inueiatur nisi in his tribus locis t sūt eadem numero: ergo mundus existens in eis erit idem numero: D. d. (vnus est locus corporis descendentis ad iferius quod est in medio) idest locus terre t aque: t quoniaz hec duo elementa numerantur in graui t ille locus in rei veritate est vltimus aeris. D. d. (t locus secundus ꝛc.) .i. longitudo in qua imaginatur corpus esse celeste: t potest et intelligere per locum tertium hic illud quod est vltimū corpus corporum celestium. quia omnia que sunt extra illud sunt essentialiter in loco. D. d. (t est vltimum locorum) potest intelligi locorum imaginatorum vel locorum partiū celi preter vltimam partem. V. g. preter speram stellarum fixarum. D. d. (t locus tertius ꝛc) .i. locus duorum corporum leuium. s. ignis t aeris: que sunt media inter grauia t neutra. D. d. (quoniam si non fuerit in loco ꝛc) .i. necessarium est vt corpus leue sit in medio inter duo extrema. s. inter corpus graue t neutrum. non enim est quartus locus: t cum dixit: q̄ hoc est impossibile: t potest aliquis dicere forte iste locus est ei accidentalis dixit (si ergo locus medius fuerit accidentalis corpori leui erit naturalis alij corpori: sed nullum corpus est preter ista) .i. impossibile est vt iste locus medius sit accidentalis huic corpori: quoniam si ei fuerit accidentalis continget vt alij sit naturalis: sed nō est corpus quartum cui sit ille locus naturalis: locus enim naturalis non habet nisi vnum corpus naturale. t econuerso t ideo si esset ei accidentalis contingeret vt haberet alū locum naturalem: t tunc contingeret q̄ loca essent quattuor quod est impossibile. D. d. (t nos dicemus post diuersitatem illius corporis) scilicet corporis leuis. idest quia diuiditur in corpus calidum t siccum: t sic est ignis. t i corpus calidum t humidum: t sic est aer: t dixit h̄ de leui tm̄ q̄m diuisio grauis in duo manifesta est per se: diuisio autem leuis in duo. Comprehensa est per rationem: quapp Alexander dicit q̄ corpus quod est illic non dicitur ignis cū hoc nisi equinoce: t ideo perscrutati sumus de hoc in determinationibus metheorum t in vijs t in determinationib⁹ generationis t corruptionis. D. d. iam ergo declarauim⁹ ꝛc) .i. t hoc quod hic accepimus pro fundamento in declaratione istius questionis de cognitione qualitatum elementorum: t in numeris eorum t locorum: iam declaratum est a nobis prius. t voluit rememorari per hec omnia que declarauit de partibus mūdi: vsq; ad hūc locum: t ideo debemus intelligere ex sermone eius in quantitate eorum. i. esse finita in magnitudine: t propter hoc dixit (volum⁹ et modo rememorari t dicere) t cum dixim⁹ hec omnia volumus modo complere sermonem perpetuum aut alquid eternum q̄ mundus sit vnus per declarationem ducentez maiorem dubitationem. Deinde soluemus eaz. deinde declarabimus mundum esse vnum t eternuz qui semper fuit t semper erit: t hoc intendit cū dixit (t declarabimus ipsū esse eternum perpetuum t non generatum neq; cadentem sub corruptione) t ipse perscrutabitur de hoc quonaz quidam antiquorum opinantur q̄ aliquid potest generari: deinde potest remanere perpetuum: aut aliquid esse eternum quod semper fuit t potest corrumpi tamen post.

¶ Videbitur enim vtiq; sic intendentibus impossibile vnum t solum esse ipsum. In omnibus enim t his que natura t his que ab arte constantibus t generatis: alterum est ipsa p̄m seipsam formam: t que est mixta cū materia: puta spere forma aliud est t aurea t erea spera: Et iterum circuli alia forma t ereus t ligneus circulus. Quod quid enim erat esse dicentes spere aut circuli: non dicemus i ratione aureum aut eneum: tanq̄ non existentib⁹ his de substantia: si ereum aut aureum dicamus: t si non possumus intelligere neq; sumere aliud aliquid preter singulare. Quandoq; enim nihil prohibet hoc accidere: puta si solum assumat circulus

culus. Nihil enim minus erit aliud ⁊ celo esse: ⁊ huic quidem circulo. Et hec quidē species: hec autem species in materia ⁊ singularium. Quoniā igitur est celum sensibile: singularium vtiqz erit: sensibile enim omne in materia existit. Si autē singularium alterum vtiqz erit: huic quidem celo esse: ⁊ celo simpliciter. Alterum igitur hoc celum: ⁊ celum simpliciter. Et hoc quidē vt species ⁊ forma: hoc autem vt materia mixtum. Quorum autem est forma quedam ⁊ species aut sunt: aut contigit plura facta esse singularia. siue enim sint species: quemadmodum dicunt quidaz: necesse hoc accidere: siue etiam separatim nullum talium nihil minus. In omnibus enim sic videmus quorū cumqz substantia in materia est plura ⁊ infinita entia que eiusdem speciei. Itaqz aut sunt plures celi aut contingit esse plures. ex his igitur suspicabit vtiqz aliquis ⁊ esse: ⁊ ꝙ continget plures celos cē.

92. ¶Sed volumus anteꝙ declaremus hoc querere ⁊ perscrutari de hoc. Potest enim aliquis querere ⁊ dicere ꝙ impossibile est mundum esse vnū: quoniā in quolibet quod fit ex natura aut arte dispositio forme solius est alia a sua dispositione cuz materia. v.g. orbis. Forma enim orbis ꝑm suam dispositionem est alia cum fuerit cum cupro ⁊ auro. Et forma circulatiōis est alia a cuprea vel aurea. Cum enim dirimus rotunditatem non collocatur in ea cuprum aut aurum: quoniam non est substantie auri neqz cupri. Si ergo dirimus rotūditatem auream aut cupream tunc inducem⁹ formam cum materia iſimul. Si autem dirimus tm̄ rotunditatem non manifestabitur omnino materia: orbeitatem enim possibile est esse in diuersis materijs. Cum igitur dixerimus orbeitatē aut rotunditatem non intelligemus nisi formam tm̄. Et cum dixerimus rotundum intelligemus formam cum materia: ⁊ sic debet esse in quolibet. Et ita sit ⁊ celum sit sensibile: ergo est pars partiū cū mundi: ⁊ omne sensibile est sensibile per materiā: si ergo celum est vnum particularium: cum ergo dirimus celum simpliciter est aliud ꝙ cum dirim⁹ hoc celum. Celum ergo simpliciter est forma sola. hoc autem celum est forma cum materia. Et omne habens formam ⁊ figuram aut ē plura aut possibile esse plura: Et iste sermo sequitur sermonem de exemplari mundi: sicut dicunt quidaz: ꝙ mundus habet exemplar eternum apud creatorē Et iste sermo intelligitur cum mūdus nō habuit exemplar. Videmus enim ꝙ omne quod ē forma in materia habet plures partes consimiles infinitas: manifestum est igitur ex hoc sermone ꝙ celi: aut sūt plures: aut possibile ē cē plures. ex his igit opinionibus ⁊ propositionibus potest aliquis existimare ⁊ dicere: ꝙ celi sunt multi: aut possibile est vt sint multi.

92. ¶Hec est fortissima questionum opinantis mundos plures esse ⁊ propter difficultatem questiōis huius dubitauit Galienus. ⁊ fundamentum huius sermonis est super propositiones. Quarum vna est ꝙ omne corpus naturale componitur ex materia ⁊ forma: ⁊ celum naturale est. ergo est ex materia ⁊ forma: ⁊ huic coniungatur ꝙ de eis que sunt ex materia ⁊ forma aut plura vno individuo inuenimus aut est hoc possibile. forma enim innata est predicari de pluribus ⁊ inueniri in pluribus materijs: aut numero: aut specie. Et cum ita sit contingit inquantum mundus componitur ex materia ⁊ forma vt inuenātur plura vno individuo aut hoc sit possibile: is enim intellectus cuiuslibet forme ⁊ ideo dicitur in diffinitione vniuersalis ꝙ sit natum dici de pluribus. forma enim est subiectum vniuersalitatis: ⁊ dixit (omnia enim que sunt ex natura ⁊ arte) idest omnia que sunt aut ex natura aut ex arte habent formam ⁊ materiam D. d. (⁊ dispositio forme ⁊c). i. ⁊ dixim⁹ ꝙ omne naturale aut artificiale componitur ex materia ⁊ forma: ⁊ cum ita sit videmus ꝙ in omni subiecto est aliquid cuius dispositio abstracta apud intellectum est alia a sua dispositione extra intellectum scilicet in esse. V. g. rotundum. Cum enim nos acceperimus ipsum intellectum abstractuz a materia dicitur rotunditas cum materia etiam. V. g. in auro aut cupro dicitur rotundum: ⁊ hoc intendebat cum dixit. (V. g. orbis ⁊c). i. forma scilicet rotunditas intellecta est per se idest ꝑm ꝙ forma est alterius dispositionis q̄z cum sit i cupro aut in auro. D. d. (⁊ forma rotunditatis est alia a rotundo ⁊ a cupro) idest cum declaratum est ꝙ forma rotunditatis est alia a rotundo ⁊ a cupro: manifestum est ꝙ hoc individuum componitur ex duobus: materia scilicet ⁊ forma. Deide. d. (cum enim dirimus rotunditatem auream aut cupream tunc ⁊c) idest ⁊ signuz eius est quia cum nos diffiniamus rotunditatem nō recipiemus aliquā materiā omnino: natura enim rotunditatis non est substantie auree neqz alicuius materie: sed manifestum est ꝙ substantia forme alia est ab essentia materie. D. d. (si igitur dirimus rotunditatem auream ⁊c) idest ex quo declaratum est ꝙ cū nos dirimus rotunditatem auream: notabimus per hunc sermonem formam ⁊ materiam. ⁊ si rotunditatem non demōstramus nisi formā: formā enī orbitatis possibile ē inueniri in diuersis materijs: ⁊ sic est de omnibus scilicet que componuntur ex materia ⁊ forma. D. d. (⁊ si ita sit ⁊ celum est sensibile. ergo est pars partium mundi ⁊ non est sensibile nisi per materiam.) ⁊ cum manifestum est ꝙ omne sensibile componitur ex materia ⁊ forma impossibile enim est sensibile esse per formam quia est intelligibile ꝑm formā: ⁊ sensibile ꝑm materiam: ⁊ similiter est de omnibus partib⁹ mundi: ⁊ quia celum est sensibile ⁊ vna partium mundi necessario componitur ex materia ⁊ forma. D. incepit dicere ꝙ mundus ex quo apparet in partibus mundi ⁊ celo ne aliquis dicat ꝙ i hac inductione non fuerint inducta omnia particularia: ⁊. d. (si igitur celum sit vnum particularium ⁊c) idest si igitur est vnum individuorum seu sensibiliuz necessarium est vt componatur ex materia ⁊ forma. celitas enim est aliud q̄z dicere hoc celum. celitas enī dicitur de pluribus individuis: ⁊ sicut hoc inuenitur in pluribus partibus huius celi, ita non est longe quin inueniantur plura vno individuorum totius celi. ⁊ cū dixit (celum enim absolute est sola forma) intendit illud quod dixit intelligitur de celo inquantum celum est sola forma per sensum: aut cō prehenditur forma cum materia: ⁊ cum affirmauit ꝙ celū componitur ex materia ⁊ forma dixit (omne enim habens formam ⁊ figuram ⁊c). idest ⁊ omnium habentium formam: aut in actu forma dicitur de pluribus numero: aut B erit possibile: q̄uis illa pluralitas nō fuerit i actu: ⁊ Iudictio ē ꝙ forte B ē possibile ꝑz formā: ipole ꝑz māz: cū possibile sit ꝙ tota materia sit inclusa i hac forma ꝑm Aris. vt di

cit post in dissolutiõe huius questionis. Si ergõ demõstratum ẽ q̃ impossibile est mundos esse plures necessarium est opinari q̃ materia eius inclusa est i forma. D. d. (¶ iste sermo sequitur sermonem ꝛc). i. ¶ testatur huic sermoni. s. mũdos esse plures qui ponit in creatore mundi exemplar ꝑm q̃ fecit mundum: dicẽs enim exemplar esse contingit ei necessario dicere vt mundus habeat plura indiuidua: ¶ quia quod contingit ab aliquo est sequens ipsum: dixit (¶ iste sermo sequitur sermonẽz ꝛc.) ¶ innuit ꝓ Platonem. cum enim d. exemplar eternum esse ꝑm q̃ creator fecit mundum: ¶ q̃ mundus est nouus: continget ei necessario possibile eẽ creare plures mundos. D. d. (¶ etiam testificatur iste sermo cũ mũdus non habuit exemplar). i. iste sermo sequitur ꝟ q̃ dixim̃us de cõpositione mũdi ex materia ¶ forma. s. vt aut sint plures aut hoc q̃ sit saltem possibile: cuius non dicamus exemplaria platonis: ¶ dixit hoc ne aliquis dicat ei quare inducis rationem ex eo q̃ non opinaris cum multotiens detraxeris exemplaria esse. D. d. (U. g. q̃ nos videmus q̃ omne quod ẽ forma in materia ꝛc). i. bene potest quilibet concedere inductione q̃ in omni habente formam i materia inueniuntur plura indiuidua aut infinita. D. d. (manifestum est igitur per hunc sermonem q̃ celi sũt plures principaliter). i. q̃ iste sermo non prestat omnino esse plures: sed tamen dat alterũ duorum: aut plures esse actu aut potentia: ¶ sufficit in hoc sermone quia est inductio in qua non inducuntur omnes species habite istud indictum (ex istis ergo opinionibus ¶ propositionibus potest aliqs existimari). i. intendit ꝑm q̃ mihi videtur per opiniones opinionem platonis de exemplaribus ¶ per propositiões hãc inductionem quam affirmauit ¶ rationem per quã induxit causaz esse predicati in subiecto. Cum enim declaratuz fuerit predicatum inesse subiecto inductione: ¶ sustentatũ fuerit hoc per causam esse predicati i subiecto erit magis sufficiens. Hec autem causa est que dicit̃ quia causa essẽdi plura indiuidua ex his compositis est quia res que componit̃ ex materia ¶ forma non est innata habere hanc materiam solam. ideo iste sermo est valde sufficiens ¶ virtus imaginatiua valde iuuat. Ex hoc. n. possumus imaginari extra mũdum vacuitatem continentem ipsum: ¶ q̃ in illa vacuitate possibile est alium mundum esse sicut est dispositio in omnibus indiuiduis que sunt huiusmodi: quũ quodlibet eoz erit in vacuo: ¶ extra ipsũ inuenitur aliu ̃ indiuiduũ. Aer. n. non comprehenditur visu ¶ hoc inducit plures dicere eẽ vacuũ: ¶ cũ imaginatio assimilatur intellectui: Existimabant ãt loquẽtes nostre legis vacuũ eẽ itellectũ primũ: ¶ ẽ necessariũ ꝟ dicẽti q̃ mũd' fuit post ꝙ̃ ñ fuit. i. vacuũ. s. dicẽ eẽ.

¶ Considerandum autẽ iterum quid hoz dicitur bene ¶ quid non bene. Alteram quidem itaq̃ eẽ rationem eam que sine materia ¶ eam que in materia forme. Bene quidem dicitur. Et sit hoc verum. Sed nihilominus neq̃ vna necessitas propter hoc: plures esse mundos: neq̃ contingit plures factos esse. Siquidem iste ex tota est materia quemadmodum est.

93. ¶ Necesse est ergo nobis cuz fuerit sollicitudo nostra circa hanc intentionez querere de his opinionibus: donec sciamus: quid eorum est rectum: ¶ quid non. Dicamus ergo quia bene dixit dicens q̃ aliquod ꝑm formam suam tm̃: est aliud q̃ ꝑz suã formam ¶ materiam: ¶ iste est sermo rectus sine cõtradictione: sed tamen celi non sunt plures ꝓpter hoc neq̃ preter hunc sermonem pricipaliter. Et celum enim factuz est ex tota materia.

93. ¶ Vult declarare quid est in hoc sermone predicto de veritate ¶ quid de falsitate: ¶ incepit dicere q̃ ille cuius sollicitudo est perscrutari de hoc debet perscrutari de hac ꝙ̃stione ¶ dubitatione: ¶ dixit: (oportet igitur nos cum sollicitudo nostra est ꝛc). intendit per intentionem hoc quod declarauit q̃ mundus est vnus: ¶ intendit per opiniones propositiones positas in hoc sermone. Et quia iste sermo cõtinet in se vniuersaliter duas propositiones: Quarum altera ẽ q̃ omne sensibile componitur ex materia ¶ forma cum tm̃ forma aliud est ab habente formam. s. q̃ coniũgitur ex materia ¶ forma. Altera autem est q̃ in eo q̃ cõponitur ex materia ¶ forma inueniuntur plura vno indiuiduo: aut hoc ẽ possibile: Incepit dicere q̃ prima propositio sit vera ¶ dixit. (dicamus modo ꝛc). i. dicamus modo q̃ faciẽs ꝙ̃stionem bene dixit in hoc quod dixit: q̃ forma cuiuslibet ẽ aliud a composito ex materia ¶ forma. Unde declaratuz fuit ipsum esse compositum ex materia ¶ forma: ¶ ꝙ̃uis ista propositio sit vera: tamen conclusio quam concludit questionem faciens non est vera: quia altera propositio est falsa ¶ dixit. (si tamen celi non sunt plures ꝛc). i. ꝙ̃uis hec propositio sit vera tamen conclusio non sequitur: secunda enim est falsa ¶ est q̃ ex omni facto ex materia ¶ forma inueniuntur plura indiuidua aut est possibile: Hoc enim non est verum nisi in eo q̃ factum est ex quadam parte materie ei cõueniẽtis. Quod ãt sit ex tota materia impossibile est reperire duo indiuidua in actu. ¶ hoc q̃ dixit intellectum ẽ p̃ se.

¶ Sic autem forte magis quod dicitur erit mãifestum. Si enim est simitas curuitas in naso: aut in carne: ¶ est materia simitatis caro. Si ex oib⁹ carnibus fiat vna caro: ¶ existit i hac simũ nihil vtiqz erit aliud neqz simum neqz continget factum esse. Similiter autem ¶ si homini sunt materia carnes ¶ ossa si ex omni carne: ¶ omnibus ossibus homo fiat: impossibilibus existentibus dissoluta esse: nõ vtiqz continget esse alium hominem: similiter aũt ¶ in alijs omnibus. Omnino enim quorumcunqz est substantia in subiecta quadam materia: horuz nihil cõtigit factũ eẽ nõ existẽte quadã materia.

¶ Et nos inducemus exemplum vt sermo noster 94.
sit magis declinans ¶ propinquior manifestationi Dicamus ergo q̃ si simitas est profũditas i naso aut in carne: ergo simitatis est materia i carne. Si igitur ex tota carne formetur vna caro in qua sit simitas: nullum aliud membrum erit membrorum corporis simum nisi illa caro tm̃: ¶ impossibile est esse in alio loco oino. Et similiter si materia hois fuerit caro ¶ os: tunc hõ debet esse totaliter ex carne ¶ ossibus. Si igitur fuerit impossibile vt caro ¶ ossa non dissoluantur neqz diminuantur: impossibile est etiam alium hominem esse omnino: ¶ similiter de omnibus alijs: Et vniuersaliter ois substantia composita ex materia: impossibile est inueniri ex ea sibi simile: nisi fuerit alia materia similis materie ex qua composita fuit.

¶ Cum narrauit q̃ impossibile est inueniri ex eo q̃ factum est ex tota sua materia aliud indiuiduum existens cum eo 94.
in actu: vult declarare per exemplum vt concessio sit manifestior: ¶ dixit (nos inducemus exempluz ꝛc). i. vt sermo noster sit magis declinans ad declarationem. D. d. (si simitas est profunditas in naso aut in carne: ergo simitatis est materia in carne). i. v. g. q̃ diffinitio simitatis est profunditas in naso: nasus autem est carnis: ergo materia simitas

mitatis est caro. D.d. (si ergo formetur ex tota carne ⁊c.) idest si igitur posuimus q̄ iam formetur ex tota carne nasi simi vnus nasus simus: impossibile est alium hominem cē cuius nasus sit simus. Simitas enim non existit nisi in carne propria: sed totam illam aliam carnem posuimus in illū nasum simum: ⁊ cum dixit (nullum membrorum corporis erit simum) intendit vt mihi videtur q̄ nullus nasus corporum hominum erit simus alius q̄z iste nasus in quo cōclusa est illa caro recipiens simitatem: ⁊ cum dicit (impossibile est esse in alio loco omnino) potest intelligi q̄ simitatē impossibile est esse in aliqua materia: ⁊ potest intelligi q̄ simitas non erit in alio membro nisi in vno naso. Luz igitur simitas non potest esse nisi in naso: ⁊ cum posuimus q̄ tota caro simi sit cōclusa in vno naso: nō inuenietur nasus sim⁹ nisi vnus tm̄. Et cum dedit exemplum de naso simo: dedit etiam de homine ⁊ demonstrauit etiam conuersionem huius sermonis: ⁊ est: q̄ ex illo non inuenitur nisi vnum indiuiduum tm̄ in quo materia est concluſa necessario: sicut est necessarium q̄ ex illo in quo est materia concluſa non inuenitur nisi vnum indiuiduum: ⁊ dixit (⁊ similiter si materia hominis fuerit caro ⁊ os ⁊c) idest ⁊ similiter si materia hominis fuerit caro ⁊ os: ⁊ posuimus q̄ nullū ens est nisi vn⁹ homo tm̄: necesse est vt ille homo sit ex tota carne ⁊ ossib⁹. Sicut necesse est si aliquis homo fuerit creatus ex omnibus ossibus ⁊ carne q̄ sit vnicus. D.d. (si ergo impossibile fuerit vt caro ⁊ os dissoluantur ⁊c.) idest ⁊ si posuimus q̄ iste homo quem posuimus esse creatum ex tota materia hominis impossibile est corrumpi ⁊ dissolui in ea ex quibus componebatur: impossibile est fieri alium hominem omnino: ⁊ totum hoc manifestum est. D.d (⁊ similiter contingit i generatione aliaz rerum) idest q̄ cum posuimus aliquā materiam concluſam i aliquo ente impossibile erit er eo eē plus q̄z vnum indiuiduum: ⁊ cuz fuerit non concluſa in eo possibile est inuenire plus q̄z vnuz: ꝑm q̄ possibilis est i illa materia partitio: ⁊ ideo cum fuerit necessarium indiuidua esse infinita generabilia ⁊ corruptibilia. Materie aūt impossibile est vt sint infinite in actu: necesse est vt sit hoc ꝑm successionem idest q̄ in vna materia succedūt plura indiuidua immo infinita. Et ideo q̄z materie diuisibiles sunt i actu in partes infinitas ⁊ est possibile vt succedant in qualibet materia indiuidua infinita: necessarium est vt sit dispositio idiuiduorum generatorum ⁊ corruptorum in qualibet specie: scilicet inueniri ex quolibet generato plura indiuidua finita in actu: infinita ꝑm successionem eorum. Et q̄ illud nō cōplebitur in istis indiuiduis nisi inueniantur esse partes alterius indiuidui quod est totus mundus contingit in hoc indiuiduo vt sit vnum numero: quoniam si fuerit plus vno erit pars alterius mundi: ⁊ iste alter mundus si eēt plus vno esset pars alterius: ⁊ sic procederetur in infinitum: aut inueniretur vnicus mundus numero ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: quapropter contingit vt mundus sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ q̄ eius materia sit concluſa in eo: ⁊ ꝓpter hoc dixit post (⁊ vniuersaliter ex omni substātia composita ex materia impossibile ē vt sit alia sensibilis: nisi fuerit alia materia similis illi ex qua cōponebatur) idest ⁊ vniuersaliter dixim̄us q̄ omne indiuiduum compositum ex materia ⁊ forma: cū non fuerit extra ipsum materia: sicut materia ex qua componebatur illud indiuiduum: impossibile est vt cū eo inueniatur aliud indiuiduum sibi simile. ⁊ si ipse fuerit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis impossibile ē inueniri ex eo aliud indiuiduum simpler: scilicet neqz in alia hora.

¶ Celum autem est quidem singularium: ⁊ eorum que ex materia. Sed si non ex parte ipsius constat sed ex omni: esse quidem ipsi celo ⁊ huic celo alterum est: non tamē neqz vtiqz erit aliud: neqz vtiqz continget factos esse plures: propter omnem materiam comprehensam esse. Hoc igitur ipsum restat ostendere q̄ ex omni naturali ⁊ sensibili constat corpore.

¶ Reuertamur igitur ⁊ dicamus q̄ celum est vnū 95.
compositum ex sua materia sicut alia corpora composita. Si igitur non fuerit compositum ex medietate materie sue: sed ex tota: erit tunc vnum: non plures. Et cum dicitur celum absolute ē aliud q̄ cum dicitur: hoc celum. Impossibile est igitur ꝑm hunc sermonem vt sint plures celi neqz sint plures omnino. Hoc enim celum continet totam materiam ex qua fit. Remanet ergo declarare nobis de celo q̄ sua essentia sit composita ex toto corpore naturali sensibili.

¶ Cum declarauit q̄ impossibile est inueniri duo indiuidua 95.
insimul ex omni composito ⁊ tota sua materia propria vult declarare q̄ mundus est compositus ex tota sua materia: ⁊ ipse vult anteponere q̄ mundus est compositus sicut alia corpora composita: ⁊ dixit (reuertamur ergo ⁊ dicamus q̄ celum est compositum ex sua materia sicut ⁊ alia corpora) ⁊ intelligit per celum totum mundum. i. manifestum est q̄ totus mundus est compositus ex forma ⁊ materia sicut alia corpora composita: ⁊ videtur si intellexerit per celuz in hoc sermone totum mundum q̄ sit illud quod est in eo quasi forma: corpus neutruz: ⁊ q̄ est in eo quasi materia corpora grauia ⁊ leuia. Corpus enim neutrum non habet materiam ex qua componiter: quoniam si haberet: haberet cōtrariū: ⁊ esset generabile ⁊ corruptibile: ⁊ in principio istius tractatus probauit q̄ corpus neutrum caret subiecto: ⁊ contrarietate. Sed habet questionem vtrum res intellecta ex hoc corpore est hoc sensatum aut aliud: si erit hoc sensatum tūc erit res intellecta eadem cum sensata: si aliud continget vt sit cō posita ex materia ⁊ forma: ergo habet potentiam vt corrum patur. Dicamus ergo q̄ ista natura neutra est ⁊ nō existēs per se in actu: sed est materia corporis celestis que est i actu si igitur ista materia non fuerit composita non habebit formam ita vt sit intellecta: sed est vna numero si indiuiduata per se: ⁊ est intellecta in respectu ad aliud: sicut est de communi materia: scz q̄ non operat̄ per corp⁹ celeste nisi in q̄z tum est subiectum forme operationis intellectus sicut intelligitur materia in q̄z tum est subiecta forme tamē prima materia est in potentia: ⁊ ista est in actu: ⁊ ideo in hac nulla potentia est que denudari possit a sua forma: ⁊ non habet nisi potentiam ad vbi. Debemus ergo intelligere de corpore celesti ipsum esse neutrum. hanc naturam que est subiectum intellectus non q̄ est aliquid habens formam ⁊ materiam: quoniā si ita esset graue aut leue eē. D.d. (⁊ si nō fuerit cō posita ex medietate sue materie ⁊c). i. si igitur mundus non fuerit compositus ex quadaz parte sue materie impossibile est inuenire alium mundum: ⁊ dixit medium proprie: quia si ponatur ipsum generatuz ex plus q̄z medio: impossibile est inueniri alium mundum: q̄n materie plurimorū indiuiduorum terminate sunt quantitatis: scz q̄ necesse est vt sit quantitas materie sortis equalis naturaliter quantitati materie platonis. ⁊ si fuerit excessus inter eas erit terminatus: q̄n sicut non ex qualibus qualitate materie sit quodlibz ens sic est de quantitate. D.d. (⁊ ꝑm hoc cum celum dicit absolute est aliud ⁊c). i. est aliud q̄z cum dicatur hoc celū modo reuertitur ad hoc ex quo declarauit q̄ celum componit̄ ex aliquo quasi materia ⁊ ex aliquo quasi forma ⁊ cum dixit Aris. (si mundus fuerit compositus ex tota materia necesse est vt sit vnicus) voluit declarare hoc etiam in mundo vt declaretur ex hoc ipsum esse vnum) ⁊ remanet nobis vltimo declarare de celo ⁊c). i. cum declaratum est q̄ celum idest mundus compositus est ex materia ⁊ forma: ⁊ declaratum est etiam q̄ illud quod compositum est ex tota sua materia est vnicum: remanet nobis declarare q̄ mundus est cōpositus ex tota mā: ⁊ differt hec demonstratio a demon-

strationē predicta in hoc. ſ. q̄ iſta demonſtratio eſt propter quid: prima aūt q̄: aut demonſtratio ducens ad inconueniens. Demonſtrationes autem ducentes ad impoſſibile ſūt generis ſignorum: ſed declaratio eius quod eſt cauſam eſſe acceptam pro medio termino in hac demonſtratione accipitur ex demonſtratione predicta. Demonſtratio igitur predicta aut predicte probant mundum eſſe vnicum: ⁊ cum hoc cauſam propter quam mundus eſt vnicus: ⁊ ſcire cām dat nobis ſcientiam huius rei cum ſua cauſa quod eſt perfectiſſimum modorum fidei: quapropter diſſoluitur queſtio accidens in hoc.

¶ Dicamus autem primum quid dicimus eſſe celum quot modis: vt magis nobis manifeſtum fiat quod queritur. Uno quidem igitur modo dicim⁹ celum ſubſtantiam extreme totius circulationis: aut corpus naturale quod eſt in extrema circūferētia totius. Conſueuimus enim extremum: ⁊ quod ſurſum maxime vocare celum in quo ⁊ diuinus oē locatum eſſe dicimus. Alio autē rurſus modo cōtinuū corpus extreme circunferentie tot⁹ in quo luna ⁊ ſol ⁊ quedam aſtrorum: etenim hec ī celo eē dicimus. Adhuc aliter dicimus celum contentus corpus ab extrema circūferentia. Totum enim ⁊ omne conſueuimus dicere celum.

96. ¶ Sed anteq̄ hoc faciamus volumus hic perſcrutari prius quid intendimus cum dicimus celum: ⁊ quot modis dicitur celum: vt ſit illud quod querimus de hoc magis manifeſtum. Dicamus ergo q̄ celum dicitur ſm vnum modum vltimum motuum totius: ⁊ corpus naturale quod eſt in vltimo motus totius. Conſueti ſumus igit̄ appellare orizonta mundi ⁊ ſuum ſuperius celum: ⁊ dicimus q̄ illic habitant ſpiritualia. Dicamus etiam ſm aliū modum celum corpus continuum cum orizonte motus totius mundi vbi ſunt ſol ⁊ luna ⁊ quedam ſtelle. Conſuetudinem igitur habemus dicere q̄ in celo ſol ⁊ luna ſunt fixi. Et etiaz dicitur alio modo illud corpus contentum ex vltimo motus tot⁹. Et aſſueti etiam ſumus appellare perfectum ⁊ totum celum.

96. ¶ Cum voluit declarare q̄ nihil eſt extra celum ⁊ q̄ materia celi eſt concluſa in eo: vult ante narrare ſm quot modos dicitur celum apud eos: vt ſermo eius ſit magis manifeſtus. dicit ergo (celuz dicitur vno modo ꝛc̄) ⁊ intendit p corpus totū neutrum quod mouetur ſm motum motu diurno. hoc enim corpus eſt finis motus corporum naturalium motorum ⁊ mobilium recte ⁊ hoc intendebat cuz dixit (vltimum mot⁹ totius ⁊ corp⁹ naturale quod ē in vltimo mot⁹ totius). i. ⁊ ipſum eſt corpus naturale in quo finitur mot⁹ corporum motorum mobilium ad ſuperius: aut intendit: ⁊ ipſum eſſe corpus naturale cuius motus eſt vltimus mot⁹ totius. Motus enim celi totius eſt vltimus omnium illorum mobilium que ſunt apud nos. tamen vere eſt primus motuum. D. d. (aſſueti ſumus igitur dicere orizonta mundi ⁊ ſuum ſuperius celum) dixit q̄ hoc nomen celum dicebat apud eos de eo quod eſt ſupremum in toto mundo: ⁊ forte hoc erit magis famoſum: ideoq̄z dedit cauſam ⁊ dixit, (dicimus q̄ illuc habitant omnia ſpiritualia): ideſt ⁊ ſignum q̄ celum dicitur grece de corpore vltimo quod circulariter mouetur eſt q̄: conſuetudo grecorum eſt dicere q̄ in celo habitant ſpiritualia. D. d. (⁊ celum alio modo ꝛc̄). i. orbis ſtellarum mobilium ⁊ fixarū: q̄ſi ē corpus eſt continuum cum fine motus omnium partium mundi que circulariter mouentur: ⁊ propter hoc dixit (continuum cum orizonte totius mundi vbi ſol ⁊ luna ꝛc̄) ideſt quod eſt continuum cum fine motus eorum que ſunt ſub eo ex corporib⁹ celeſtibus in quibus ſunt ſol ⁊ planete. D. d. (habemus cō ſuetum dicere q̄ ſol ⁊ luna ꝛc̄) hec eſt ſignificatio q̄ hoc nomen celum dicitur de orbe vltimo continente totuz: q̄ſi ſtelle ſunt in eo fixe vere: ⁊ q̄ hoc nomen celū nō dicebat apud eos niſi de corpore in quo ſtelle ſunt fixe. D. d. (⁊ etiam celū dicitur alio modo ꝛc̄) ideſt ⁊ dicitur celum de toto mundo: ⁊ ideo deſcripſit ipſum q̄ eſt corpus contentum ex motu totius. ī. q̄ continetur ſub vltimo motuum: ⁊ hoc dicit apud nos mundus non celum: ⁊ hoc intēdebat in hoc declarare eſſe vnicum: q: extra ipſum nihil eſt ex ſua materia: ⁊ q̄ de hac dicitur ſimpliciter ⁊ abſolute totum ⁊ complementu m: vt in principio dictum eſt: ⁊ nomen celi dicitur etiam apud eos ſimpliciter ⁊ complementum dedit rationem q̄ hoc nomen celum dicitur de toto mundo. 97

¶ Tripliciter autem dicto celo: totum ab extrema circūferentia contentum ex omni neceſſe conſtare naturali ⁊ ſenſibili corpore: propter neq̄z eſſe vlluz extra celum corpus neq̄z contingere factum eſſe. Si enim eſt extra extremam periferiā corpus phyſicum: neceſſe ipſum aut ſimplicium eſſe corporum: aut compoſitorum: aut ſm naturam preter naturam ſeſe habere. Simplicium quidem igitur nullum vtiq̄z erit. Quod enim circūfertur oſtenſum eſt quoniam non contingit permutare ſuūpſius locum. Sed ⁊ neq̄z quod a medio poſſibile: neq̄z qō in medio ſubſtat. Scōm naturam quidem enī nō vtiq̄z erunt: alia enim ipſorum propria loca. Preter naturam aūt ſiquidem ſunt: alij cuidā erit ſm naturam qui extra locus. Cum eniz qui huic preter naturam neceſſarium alij eſſe ſm naturaz. Sz non erat aliud corpus preter hoc. Non igitur eſt poſſibile vllum ſimplicium extra celum corpus eē. Si aūt neq̄z ſimpliciū neq̄z mixtorū. Neceſſe. n. eſſe ſimplicia mixto exiſtente.

¶ Cum igitur celum tribus modis dicatur. Dicamus q̄ totum continens ex vltimo motus totius ē compoſitum ex toto corpore naturali ſenſibili neceſſario. Quoniam extra celum nullum corpus ē: neq̄z eſt poſſibile vt ſit omnino. Uolumus modo perſcrutari de hoc etiam vtrum extra celum ē corpus: aut eſt poſſibile vt illic ſit corpus. Dicamus igitur q̄ ſi extra celum ſit corpus: aut eſt ex corporibus ſimplicibus: aut ex compoſitis: aut erit illic naturaliter. aut accidētaliter. Sed extra celū nullum corporum ſimplicium eſt omnino: iam enim declarauimus ⁊ dixim⁹ ſuperius q̄ impoſſibile ē corpus rotundum mutare locum ſuum. Et etiam impoſſibile eſt vt illud corpus ſit corporū que mouentur a medio: neq̄z ad medium: quoniam ſi eſſet aliquod iſtorum corporū: tunc ille locus no eēt naturalis ei. Loca igitur iſtorum corporū ſimpliciuz ſunt alia ab illo loco ⁊ ſunt cognita ⁊ mānifeſta. Si ergo ille locus qui eſt extra celum fuerit accidenta 97a

lis illi

lis illi corpori erit naturalis alteri corpori necessario. Dicimus enim multotiens q̄ cum aliquis locus fuerit accidētalis alicui corpori necessario erit naturalis alij. Sed non videmus aliud corp⁹ ab istis corporibus simplicibus. s. a corpore rotundo ⁊ a corpore quod vadit ad medium ⁊ a medio. Et cum ita sit impossibile est vt aliquod corpus corporum simplicium sit extra celum. Et cū hoc est impossibile: impossibile est etiam q̄ illic sit aliqō corporum compositorum: quoniam cum aliquod corpus compositum fuerit: necessario erunt illic corpora simplicia.

97. ¶ Cum declarauit q̄ individuum cuius materia in eo est cōclusa est vnicum numero: vult declarare q̄ hec est dispositio mundi: ⁊ dixit (dicamus ergo q̄ totum continens ⁊c̄.) .i. dicam⁹ q̄ totus mundus quod est totum continens ola corpora naturalia quod est vltimum rerum motaruz quod est continens omnia que sunt in eo est compositum ex omnibus corporibus naturalibus sensibilibus que sunt materia eius. D. d. causam: ⁊ dixit (extra enim celum corpus nullū est neqz est possibile). i. ⁊ hoc est necessarium q̄ nos declarabimus q̄ nullum corpus est extra celū neqz potest esse in futuro. D. incepit declarare modo q̄ nullum corpus extra celum sit. Si enim extra celum est aliquod corp⁹ aut est cōpositum aut simplex. si simplex aut i loco ei naturali aut accidentali. D. d. (⁊ dicamus ⁊c̄). i. dicamus q̄ impossibile est inueniri corpus simplex extra mundum: corpus eni aut circulariter mouetur aut recte: si circulariter mouetur ipossibile est vt sit in alio loco accidentaliter. declaratum est. n. q̄ corpus qō circulariter mouetur impossibile est transferri a suo loco: cū impossibile est ipsum moueri violente: ⁊ tacuit ipsum esse impossibile illic naturaliter: qm̄ si extra mūdum esset corp⁹ celeste in loco naturali absqz hoc contingeret vt illic esset alius mundus extra hunc mundum: qm̄ de necessitate esse corporis celestis est esse corporis quiescentis circa quod reuoluitur: ⁊ de necessitate esse corporis quiescētis est principaliter corpus mobile esse. s. ignem ⁊ ex necessitate essendi extrema est medium: scz aerem ⁊ aquam. Et cuz declarauit q̄ impossibile est vt extra munduz sit corpus rotundum: incepit declarare q̄ impossibile est illic esse corp⁹ quod recte mouetur ⁊ dixit (⁊ dicamus q̄ impossibile tſt q̄ illud corpus ⁊c̄) idest dicamus etiā q̄ impossibile ē vt extra mundum sit corpus simplex: scz quod recte mouetur. s. aut graue aut leue. quoniā si illic esset aliquod corpor istorum esset aut accidentaliter aut naturaliter. Si naturaliter impossibile est: locus enim totius idem est cum loco partis numero. Neqz etiam accidentaliter: qm̄ contingeret vt alij cēt naturalis vt videtur de corporibus recte motis. v. g. q̄ superius est accidentalis terre: ideo est naturalis igni: ⁊ econuerso de inferiori: ⁊ si esset naturalis alicui contingeret duo loca numerō inueniri vni corpori simplici: quod est impossibile: vt ante declaratum est. Et q̄ contentus ē ex hoc qō apparet esse impossibile q̄ locus sit naturalis alij corpori ad propalandū propria diuisione istas duas partes oppositas sicut nos fecimus: scilicet ad dicendum q̄ si illic esset corp⁹ simplex rectū: aut illic esset naturale aut accidentale: qm̄ posito illic esse ipsum accidentale: contingeret vt alteri esset naturale: ⁊ ideo excusatus fuit a propalatione istius diuisiōis ⁊ cum declarauit q̄ impossibile est esse illic corpus rotūdū aut rectum: ⁊ ante non propalauit in sermone suo q̄ omne corpus simplex necesse est ei esse alterum istoz duorum modorum: ⁊ propalauit hoc modo ⁊ dixit (sed nos nō videm⁹ aliud corpus ⁊c̄) ⁊ hoc iam declaratū est in principio huius tractatus: scilicet corpora simplicia esse tria. Motus enim tripler est. D. d. (⁊ cuz ita sit impossibile ē ⁊c̄) idest si omne corpus simplex aut circulariter mouet aut a medio aut ad medium. ⁊ cum declaratum est modo vt aliquod istorum sit extra mundum est impossibile. ergo impossibile est vt corp⁹ simplex sit extra mundum omnino: ⁊ cum non sit simplex: ergo neqz compositum: ⁊ quod dixit intelligendum est p se: quia compositum non fit nisi a simplici.

¶ Sed ⁊ neqz factum esse possibile. Aut eniz sm naturam erit aut preter naturā: ⁊ aut simplex aut mixtum. Quare iterum idem veniet sermo. Nihil enim differt considerare si est a ut si factū esse possibile. Manifestū est igitur ex dictis: q̄ nec ē extra: neqz contingit factam esse corporis mollez vllius: ex omni enim est propria materia totus mundus. Materia enim erat ipsius corpus naturale sensibile. Itaqz neqz nunc sunt plures celi: neqz fuerunt: neqz contingit fieri plures: sed ⁊ solum ⁊ perfectū est istud celum.

¶ Et impossibile est q̄ extra celum sit corpus. Aut enim si fuerit erit corporum simplicium: sicut diximus superius: aut compositorum: aut illic naturaliter: aut accidētaliter. Sermo ergo ⁊ ratiociatio q̄ impossibile est illic esse corpus est sicut sermo noster superius de ea. Ratio enim eadē est. s. q̄ nullum corpus est extra celum: neqz est possibile omnino. Manifestum igitur ex his q̄ extra celum non est corpus: neqz est possibile vt sit in eo aliqua magnitudinum corporum. Totus enim mundus est compositus ex sua tota materia conuenienti. Et quia iam diximus superius q̄ materia mūdi ē corpus naturale sensibile. Si igitur ita sit: manifestuz est celos non esse plures modo: neqz in preterito: neqz in futuro. Hoc igitur celum vnum est perfectum sine simili. 98.

¶ Cuz declarauit q̄ extra mundum impossibile est reperire modo corpus in actu neqz simplex neqz compositum: vult declarare q̄ non solūmodo hoc determinetur ex hac demōstratione: sed q̄ impossibile est etiam reperiri in alia hora: ⁊ cum incepit declarationem istius quesiti redijt ad demonstrationem predictam qua declaratur q̄ impossibile est reperiri in actu: ⁊ cū peruenit ex ea ad aliquātulū ⁊c̄): idest ⁊ q̄ compleuit contradictiones quas diximus in syllogismo hypothetico quo destruxit voces predictas. s. q̄ declaratio qua est necessarium accipere oppositā omnium istarum cōtradictionum est eadem cum declarationibus predictis in demonstratione quam induxit super primam questionē dixit (erit ergo sermo ⁊ rōcinatio ⁊c̄). i. sm hanc viam cōplebitur demonstratio super hoc. s. sm viam qua complet sup prius quesitum. Ratiocinatio enim q̄ extra mundum non est corpus: ant q̄ impossibile est vt nunqz sit eadem est: cuz enim impossibile est corpus esse in actu impossibile est esse. Nam possibili posito non sequitur impossibile: ⁊ hoc posito contingit possibile: ⁊ cum declarauit q̄ extra munduz nō est corpus simplex aut compositum necessarium est: vt ista materia sit concluſa in eo: quapropter necesse est vnum cē. Et cum declarauit q̄ nihil est extra mundum dedit causaz ⁊ dixit (totus enim mundus compositus est ⁊c̄). i. q̄ mundus compositus est ex tota sua materia. Deinde declarauit que est hec materia ⁊ dixit (⁊ iam diximus superius q̄ materia mundi est corpus naturale) idest corpa simplicia tria: qm̄ ista sunt eius materia: ⁊ cum declaratum est q̄ nihil ex eis extra ipsum sit: declarabitur q̄ eius materia est cōcluſa in ipso. i. in coipso. D. dixit (manifestum est igitur ⁊c̄) ⁊ in-

tendit: per celos mūdos. ⁊ vult declarare q̄ nūq̄ sunt plures: quoniam in quacunq̄ hora ponuntur plures contingit impossibile. Quia igitur entia sunt plura vno idiuiduo propter diuisionem sui esse quoniam intentio fuit in hoc vt remanerent in specie eterna cum impossibile fuerit numero necessariuz est: vt illud quod non inuenitur in eo nisi trī vnum individuum vt sit perfectum inesse ideoq̄ dicit hoc igitur celum est vnum perfectum sine simili.

¶ Simul autem manifestum quia: neq̄ locus: neq̄ vacuum: neq̄ tempus est extra celū. In omni aūt loco possibile est existere corpus. Vacuum aūt dicunt in quo non existit corpus: possibile autem factum esse. Est autem tempus numerus motus. Motus autem sine physico corpore non est.

99. ¶ Et etiam nullus locus est extra celum: neq̄ plenus: neq̄ vacuus: neq̄ tempus: ⁊ hoc manifestuz est. Possibile est enim ponere corpus in omni loco. Vacuum autem descriptum ē ab antiquis dicentibus q̄ est illud in quo nullum corpus est olim ⁊ possibile esse. Tempus autem est numerus motus. Et motus non est sine corpore naturali.

99. ¶ Cum declaratum est q̄ extra mundum nō est corpus declarabitur iam q̄ illic neq̄ est locus vacuus aut plenus. Si enim illic esset locus aut illic esset corpus aut possibile esset esse. Sed iam declaratum est q̄ illic nō est corp⁹: neq̄ hoc possibile est. Ergo neq̄ locus. Neq̄ possibile est etiaz vt illic sit vacuum: dicentes enim ipsum describunt ipsum: q̄ est illud in quo possibile est esse corpus. Si igitur etiam illic impossibile est esse corpus: sicut declaratum est: ergo ⁊ vacuum. Et similiter de tempore. Tempus enim est ad euidentiam motus: ⁊ vbi non est corpus non est motus: ⁊ etiaz vbi non est locus ibi nō est motus. Ois. n. mot⁹ est in loco.

¶ Extra celum autem ostensuz est quia neq̄ ē neq̄ contingit fieri corpus. Manifestum igitur quoniā neq̄ locus neq̄ vacuum neq̄ tempus est exteri⁹. Propter quod quidem neq̄ apta nata sunt: que ibi sunt esse in loco: neq̄ tempus ipsa faciet senescere. Neq̄ vllius eorum est vlla mutatio que super eam: que maxime extra ordinatam lationem. Sed inalterabilia ⁊ impassibilia optimam habentia viam ⁊ per se sufficientissimam perficiunt toto eterno. Et enim hoc nomen diuine enunciatum ē ab antiquis. Finis enim continens id quod vnuscuiusq̄ vite tempus: cuius nihil est extra ꝑm naturam: eternum vnuscuiusq̄ vocatū est. Scōm eandem autem rationem ⁊ totius celi finis: ⁊ omne tēpus ⁊ infinitatem continens. Sempiternitas est a semper esse sumens denominationem immortalis sane atq̄ diuina. Unde ⁊ alijs communicatuz est: his quidem clarius. his quidem obscurius cē ⁊ viuere. Et enim quēadmodū in enchyridijs philosophismatibus. i. eternis sententijs circa diuina multociens declaratum est rationibus: q̄ diuinum intransmutabile necessarium est esse omne. Primum ⁊ summum: quod sic se habet his testificatur dictis. Neq̄ enim aliud meli⁹ est quod mouebit. Illud enim vtiq̄ erit diuinus: neq̄ habet paruum aliquid: neq̄ indigens est bonorum eorū que cuiusq̄ sūt. Et incensabili itaq̄ motu mouet rationabiliter. Omnia enim quiescunt que mouentur quando venerunt in locum propriuz. Eius autem quod circum corporis idem loc⁹ vnde incepit ⁊ in quem consumat.

¶ Et iam declarauimus superius q̄ extra celuz nō est locus neq̄ vacuum neq̄ tempus. Quapropter quod est illic non est in loco: neq̄ tēpus potest corrumpere ipsum. Et nullum extrinsecū ab vltimo motus potest alterari ⁊ trāsmutari omnino. Sed semper est permanens nō transmutabile neq̄ passibile. Uita ergo est illic semper permanens perpetua ꝑm perpetuitatem seculi seculorū: quod nō finitur: neq̄ destruitur: ⁊ ē vita nobilissima. Et bene dixerunt antiqui in explanatione hui⁹ nominis seculum. Dixerunt enim q̄ finis ⁊ orizon cōtinēs tempus vite cuiuslibet rei viue: post qō. ⁊ retro qō non est tempus aliud naturale: est seculuz illi⁹ rei. Scōm igitur hunc modum dicimus q̄ finis orizontis totius celi: ⁊ finis continens totum tempus perpetuū est seculum celi: ⁊ hoc nomē deriuatur a suo actu: quoniam semper est perpetuū. Et in quibusdam rebus semper est manifestum ⁊ in quibusdam parum. Et iam diximus in libris de philosophia extranea quam posuim⁹ vulgo q̄ oportet spirituale vt non transmutetur neq̄ corrumpatur. Quoniam est causa omnis esse: ⁊ post ipsam non ē alia causa. Et est ꝑm hunc modum neq̄ transmutabile neq̄ alterabile: perfectum ⁊ ꝑpletum ⁊ eternum per secula. Supra ipsum enim non est alia cā nota vt moueat ipm. Si igitur inueniatur alia cā: tunc erit etiam perfecta existens eterna: ⁊ post ipaz non erit alia nobilior. Et etiam dicimus q̄ non recipit aliquam occasionem illud spirituale: ⁊ motus eius est perpetuus sine abscisione. Et dignum est habere hunc motum quoniaz omnes res quiescūt per motus cum peruenint ad suum locum. Hoc autem corpus nobile non quiescit omnino ꝑ suum motum. Quoniam locus istius corporis rotūdi ē vnus. s. q̄ locus principij motus est locus finis motus eius. Quapropter est perpetūi motus: ⁊ non quiescit omnino. 100

¶ Et si declaratum est q̄ extra mundum non est locus: neq̄ tempus necesse est vt entia q̄ sunt illic non sunt in loco neq̄ in tempore. Quapropter tempus non potest corrumpi: scz quia non accidit transmutatio ⁊ corruptio accidens temporalibus. Et cum dixit que sint illic possumus intelligere primam causam: ⁊ primum orbem continentem: totum enim est ꝑm rationem Aristo. vnde rationabile est ⁊ iā dixit Themistius q̄ Alexander dixit manifeste istas duas explanationes intelligi ex sermone: ⁊ cum intelligatur ex eo primaz causam attribuit ipsum continenti Aristo. quoniam motio eius apparet illic prius: ⁊ ideo dixit in fine. octaui physicorum. mouens igitur est illic scilicet in conuero spere: ⁊ hoc manifestum est q̄ illud quod non est in materia: non est in loco: neq̄ transmutatur: cum nō sit in tempore: si aūt intellexerimus ipsum orbem: manifestum est etiaz q̄ ꝑm Aristo. 100

non est

non est in loco: omne enim quod est in loco continetur sub corpore: sed extra orbem non est corpus: ergo non est in loco: ⁊ etiam neqz in tempore: orbis enim est causa temporis ⁊ non terminatur tempore: quoniam q̄ztum illud q̄ est semper durans super quod non superat successio non est in eo: quoniaz cum dirimus hoc est in hoc: necesse est vt cōtineatur ab ipso: ⁊ omne qō est in tempore oportet q̄ tempus cōtineat ipsum ⁊ succedat in duobus extremis. Si ergo orbis non contineatur a tempore: ergo nō est in tempore: sed hoc quod intelligimus de orbe non est aliud q̄z illud qō intelligimus de prima causa scilicet dicere ea esse non in tempore ⁊ Alex. dirit ſm q̄ narrauit Themistius q̄ ex hoc sermone apparet mundum esse eternum. Cum enim omne generabile ⁊ corruptibile terminetur a tempore: ergo quod non terminatur a tempore est ingenerabile ⁊ incorruptibile. D. d(⁊ nullum eriens ab vltimo motus alteratur aut transmutatur omnino) ⁊ intendit per vltimum motus superficiem superioris orbis continentis totum. i. ⁊ nullum quod est in hoc loco si dicitur ibi locus alteratur aut transmutatur: ⁊ hoc magis apparet in prima causa q̄z in orbe: ⁊ potest intelligi de orbe: ⁊ tunc intelligit per vltimum motum motuum corporum rectorum. D. d. (sed permanens ⁊c̄) ⁊ possumus intelligere vitam que est in orbe: ⁊ vitam que est extra orbem si dicitur q̄ est in illo continente hoc ipsum extra D. d. (⁊ bene dixerunt antiqui) idest ex hoc quod dirimus apparet q̄ antiqui dixerunt bene in nominatiōe eius quod intendunt per hoc nomen seculū) dicunt enim q̄ finis ⁊ orizon idest q̄ ipsi appellabant tempus rei continens esse ei⁹. ⁊ condurans cum eo: ⁊ cum vita eius: aut esse rei perdurās cū hoc tempore: et quo non succedit tempus in quo sit illa res: neqz ante: neqz post seculum illius rei ⁊ eternitatem ei⁹ D. d. (ſm igitur hunc modum dirimus q̄ finis ⁊c̄). i. ſm igitur hunc modum recte nominamus esse celi continēs tē poris seculum celi. Per finem autem ⁊ orizonta intēdit vltimitatem rei primo. sed q̄ tempus rei perdurans cum suo esse aut suum esse perdurans cum sua vita. si habet vitam ē quasi terminans suum esse dicitur orizon ⁊ finis: ⁊ ille orizon ⁊ finis dicitur seculum illius rei. Seculum igitur celi ē vnum terminans esse omnium que continet celum: sicut seculum rei est suum esse terminans omnes partes sui esse: ⁊ si celum non sit in tempore: ⁊ seculum primi principij ē suū esse terminans esse omnium entium q̄zuis non sit in tempore: ⁊ propter hoc Plato nominabat illud quod fuit anteq̄z tempus fuisset seculum: quia tempus nouum est apud ipm ⁊ intendit per seculum esse terminans omnia entia que fuit ante tempus. D. d. (⁊ hoc nomen derivatur a sua operatione quoniam est semper perpetua) idest ⁊ non dicitur eternū ⁊ perpetuum nisi ex sua operatiōe ppetua. D. d. (⁊ in quibusdam rebus manifestū est ⁊c̄) idest vt mihi videtur q̄ nominatio rerum ex suis operationibus est manifesta in quibusdam ⁊ in quibusdam non: aut q̄ operatiōes rerum sunt manifeste in quibusdam. ⁊ in quibusdam non. D. d. (⁊ iam dirimus in libris ⁊c̄) ⁊ testatur huic propositioni quam dirimus in libro nostro de philosophia vulgari: ⁊ est q̄ spirituali non contingit transmutatio neqz corruptio. Transmutatio enim non accidit nisi propter corporeitatem. D. d. (ē enim causa omnis esse ⁊ post ipsam non est alia causa) ⁊ iste sermo est quasi ratio per se. ⁊ est q̄ causa omnium causaruz oportet q̄ non sit generabilis neqz corruptibilis nisi habeat aliam cām: ⁊ potest intelligi q̄ necesse est spirituale non transmutari neqz alterari: q̄ est causa causarum: ⁊ ex hoc sermone possumus intelligere primam causaz: ⁊ possumus intelligere orbem. Deinde dirit (⁊ est ſm hunc moduz ⁊c̄) idest cum sit huiusmodi necessarium est neqz transmutari: neqz alterari: ⁊ q̄ sit perfectum: alterabile enim non est pfectum. Deinde dirit (q̄ supra ipsum non est alia causa nota vt moueat ipsum) idest ⁊ necessarium est q̄ causa causarum sit huiusmodi: quia nescimus aliam causam esse supra ipsaz vt transmutet ⁊ alteret ipsam: cum nihil possit transmutari absqz causa transmutante: ⁊ omnes propositiones cum eo q̄ sunt famose sunt vere: ⁊ videtur mihi q̄ iste sunt propositiones quas dirit in philosophia extranea. D. d. (⁊ si igit̄ inueniatur alia causa) videtur q̄ inducit hoc q̄ sermo ei⁹ est de orbe: q̄ cum dirit q̄ necessarium est vt orbis non sit transmutabilis ſm alterationem aut diuisionem quia ipse ē causa omnium rerum alterabilium: ⁊ nescimus aliam cām hoc dirit: aut primum principiū super cuius esse surgit demonstratio. Si igitur inueniatur hec causa ſm aliam viaz: ⁊ causa etiam est dignior vt sit permanens non transmutabilis: ⁊ q̄ sit causa causarum simplex: ⁊ q̄ non sit a ia causa nobilior ea. hoc igitur possumus intelligere de hoc sermone: ⁊ etiam possumus intelligere ipsum esse responsum dicenti forte hec est causa corruptibilis prior orbe: ⁊ est causa transmutationis orbis in alia hora: ⁊ ipe dirit q̄ si ita sit oz vt sit hec causa incorruptibilis non transmutabilis a causa transmutationis non erentis in hoc orbe: ⁊ in omnib⁹ entibus: quocūqz ergo modo ponant necessarium est ponere inuenire corpus non alterabile neqz corruptibile: ⁊ hoc est necessarium q̄ alterans oportet esse corpus mobile necessario. D. d. (⁊ dirimus etiā q̄ non recipit aliā occasionē ⁊c̄) idest ⁊ hoc est mānifestius in orbe q̄z in prio principio inq̄ztū narrauit ipsum esse mobile: ⁊ ſm hoc intendit per spirituale corpus spirituale. D. d. (dignum est ⁊c̄) idest dignum ē hoc corpus habere eternum motum quia corpora quiescentia non mouentur nisi cum fuerint extra suum locum naturalem ⁊ quiescunt cum peruenīunt ad ipsum. hoc autez corpus q̄ non habet nisi vnum locum ⁊ est medīū circa quod reuoluitur necesse est moueri in eternum: quoniam ad locū ex quo incepit si incepit reuertere. Quia ergo loca ei⁹ sunt infinita impossibile est quiescere in hoc situ ⁊ nō in alio: aut in hoc loco: ⁊ non in alio si nominentur illi situs loca. Necesse est igitur vt sit motum in omnibus: ⁊ hoc intendebat cum dirit q̄ locus principij motus eius est idem cum loco finis motus eius. i. econuerso corporibus que naturaliter quiescunt. Et debes scire q̄ hoc quod dirit de causa eterni tatis motus eius non est causa completa: quoniaz si ita ēet in corpore finito inueniretur virtus infinita. Sed est causa ſm necessitatem materie istius corporis. s. quia necessariuz est vt hoc corpus moueatur semper necessarium est vt natura eius sit huiusmodi: scilicet vt sius locus sit vnic⁹. Q nō si non esset ita oporteret vt moueretur violenter: ⁊ si mouere tur violenter motus esset nō ppetuus. Et si mouēs ipuz nō esset in non materia ⁊ oporteret vt quiesceret violēte. i. vt contigeret ei necessario labor. Natura ergo materie eius ē innata non moueri violente ⁊ nō quiescere naturaliter: ⁊ natura mouentis est innata non quiescere violente: ⁊ cum nō quiescit violēte aut nāliter necessario erūt ppetui mot⁹.

¶ His autem determinatis dicamus post hoc vtz ingenitus aut genitus: ⁊ vtrū corruptibilis aut incorruptibilis per transeuntes prius aliorum suppositiones. Contrariorum enim demonstratiōes: dubitationes de contrarijs sunt. Simul autem ⁊ magis vtiqz erunt credibilia dicenda: preaudientib⁹ dubitatorum, sermonum iustificationes. Gratis enim condemnare videri min⁹ vtiqz nobis inerit. Etenim oportet disquisitores. sed nō inimicos eē iudicaturos verum sufficienter.

¶ Et cum declarauimus dirimus hec: volūmus perscrutari de celo: vtrum sit generatū ab aliquo: aut non: ⁊ vtrum sit corruptibile aut nō. Sed ante dicamus sermones antiquorum de hoc: vt rationes contradicentium sint questiones contradicentes eis ex aduersarijs eorum. Et nos cum hoc fecerimus tunc sermo noster erit dignior vt recipia 101.

tur apud eos qui sunt bone discretionis vel considerationis in discretione ipsorum vel intellectu. Et maxime cum audierint rationes contradicentium prio. Et iã scimus q cũ nos dixerim⁹ in aliquo: necesse est vt sic sit: aut sic visum est nobis. Et cum hac opinione ⁊ necessitate non dixerimus rationes contradicentium in eis: tunc minus erũt recipiende apud audientes ex distinguentibus ppositiones signorum ⁊ contemplationes intellectuũ. Et oportet qui voluerit iudicare vere vt nõ sit cõtradicens ⁊ odiens eum qui contradicit: sed oportet esse diligentem ipsum ⁊ pacificum ei. Et ex pacificatione est vt concedat ei sicut ꝯcederet sibi de sermonibus recte: ⁊ de sciẽtia apud terminos demonstrationum.

loi. ¶ Oportet ponere questionem per se vtrum mundus sit generatus aut non: cuius determinatum sit ex predictis: sed tamen volumus vt sermo sit perfectior: de hoc ponere questionem per se: ⁊ q complementum sermonis est destruere rationes contradicentium: vult modo incipere perscrutari de hoc ⁊ ponere rationes eorum questiones per se: vt destructio eorum sit manifestior: ⁊ hoc intendebat cũ dixit (vt rationes contradicentium sint questiones cõtradicentibus eisdem ex aduersarijs eorum). i. vt sermo in destructione eor non sit ꝑ defensionem alicuius opinionis sed ad querendum veritatem in se. ¶ Plures ergo sermones aduersariorũ in destructione suarum rationum non sunt nisi ad vincendum non ad sciendum veritatem in se. D. igit̃ q vult perscrutari de rationibus eorum non ꝑ q sunt eius aduersarij sed ꝑ q sunt questiones querende. D. d. (⁊ cum hoc fecerimus ⁊c̃) idest cum ante nos destruimus rationes aduersariorum demonstratio nostra erit magis recipienda. ⁊ q: hoc sit vtilius ante auditum demonstrationis cuius post auditum. D. (⁊ maxime cum audierit rationes cõtradicentiũ primo) ⁊ causa eius est q: rationes contradicentiũ sunt cõtrarie rationibus nostris. ⁊ ideo contrarium manifesti⁹ erit cum adiunctum fuerit alij contrario suo: ⁊ maxime cum fuerit auditum vilius contrarium anteq̃ nobilius: ⁊ cum dixerit hoc dedit rationem super hoc (⁊ nos scim⁹ ⁊c̃). i. q: manifestum est per se q cum aliquis dixerit de aliquo q ita ẽ: aut non est: ⁊ dederit demonstrationem: ⁊ cum hoc non dixerit rationes contradicentium: neq; destructiones eorum: demonstratio eius tunc erit debilior apud audientes: propter paucitatem exercitantium in destructione demonstrationum: ⁊ propositionum tantum fidem: ⁊ hoc intendebat cum dixit (propositiones signorum) Deinde cum dat aliq; proprietatem ꝑ quam debet homo stare cum suo aduersario si voluerit scire veritatem: ⁊ est vt non habeat odio suum aduersarium: sed sit pacificus in suis sermonibus: maxima enim causa diuersitatis est amicitia ⁊ odium. Deinde demõstrauit quid sit pacificum: ⁊ est vt recipiat ex sermõibus aduersarij sui sicut ex suis. s. vt recipiat ex suo aduersario demonstrationes que sunt ꝑ contradictiones ꝑ quas ipse recepit ipsas sibi: ⁊ hoc intẽdebat cum dixit (⁊ sciẽtia apud terminos demonstrationum.)

¶ Genitum quidem igitur omnes esse dicunt: q; genitum hi quidem sempiternum: hi autez corruptibilem: quemadmodum quodcunq; aliud constitutorum. Hi autem vicissim quandoq; quidem sic: quandoq; quidem aliter sese habere corruptibilẽ. ⁊ hoc semper perficere sic: quemadmodũ Empedocles agrigentinus ⁊ Heraclitus ephesius. Factum eẽ quidem igitur sempiternũ tñ esse dicere impossibilium. Sola enim hec ponenduz rõnabiliter quecunq; in multis aut omnibus existentia. De hoc autem accidit contrarium. Omnia enim que generantur ⁊ corrumpi videntur.

¶ Incipiamus modo ⁊ dicamus q omnes antiqui conueniunt q celum est generatum. Sed quidam eorum dicunt q non habuit principium neq; finez in tempore. Quidam autem dicunt ipsuz habere finem in tempore ⁊ cadere sub corruptione: vt alia corpora generata. Quidam vo dicunt ipsum aliquando corrumpi aliquando generari: ⁊ q ita est semper sine fine ⁊ sine abscisione vt Empedocles agrigentinus ⁊ Heraclitus ephesius. Dicamus ergo q sermo dicentis celum esse maximum mundũ ⁊ q ipsum generat res: ⁊ q perpetuũ ẽ sine fine ⁊ principio est impossibilis. Non eni concedimus nec credimus aliquam dispositionem: nisi viderimus ipsam in omnibus reb⁹: aut in plurib⁹. Hec autem dispositio. s. celi dicere q est generatuz ⁊ q non corrumpitur neq; cadit sub corruptione: nos videmus contrariũ in rebus. Quoniam omnia generata corrumpuntur. loz.

¶ Cum narrauit q vult perscrutari de sermonibus aduersariorum de mundo: incepit numerare opiniones eorũ: ⁊ primo de communi: omnes enim conueniunt in hoc q celum est generatum: ⁊ nullus ante ipsum. d. q celum non est generatum. D. incepit narrare opiniones proprias ⁊. d. (sed quidam dicunt ipsum non habere principium aut finem in tempore) idest sed quidam dicunt q nũq̃ corrũpetur neq; habebit finem: ita q tempus succedat ei in futuro: ⁊ cuz dixit non habere principium aut finez in tempore: intendit q nullum tempus veniet in quo dissoluetur in suũ principiuz ex quo generatum est: neq; esse eius habet finẽ in tempore futuro: ⁊ hec est opinio platonis de mundo: videt eniz q generatus est postq̃ non fuit tamẽ est incorruptibilis. D. d. opinionem secundam ⁊. d. (q quidam dicunt ipsum habere finem in tempore). i. q fuit inuentus mundus in tempore terminato ⁊ quod corrumpetur: ⁊ hec opinio est Anaragore sicut narrauit de eo in principio physicorum. Anaragoras enim videt mundum esse generatum postq̃ non fuit ⁊ corruptibilem: ita q nullum eius erit ex eo omnino. D. d. (sicut alia corpora generabilia) idest q hoc est magis ꝑ cursum nature. s. q cum ponitur generatum oportet vt ponatur corruptibile cum plures partes eius sunt huiusmodi preter celum. D. d. tertiam opinionem famosam in eius tẽpore. ⁊ dicit (quidam vo dicunt ipsum aliquando corrumpi ⁊ aliquando generari) idest quidam dicunt q aliquando corrumpitur: aliquando generatur: ⁊ semper est huiusmodi: ⁊ sustinentes hanc opinionem dicunt iam generabat infinities: ⁊ corrumpebat infinities: ⁊ generabit: ⁊ corrũpet infinities: ⁊ sic dicit Empedocles. Opiniones autẽ de mundo sunt quatuor: aut credere ipsum non generabilem: ⁊ nõ corruptibilem: ⁊ hec est opinio Aristo. ⁊ ipse fuit primus dicens hoc philosophorum grecorum: ⁊ hoc tenebat ler caldeorum antiqua: ⁊ hoc intelligitur ex verbis occultis caldeorum. Aut credere ipsum esse generabilem ⁊ corruptibilem: ⁊ hec est opinio Anaragore in physicis: ⁊ hanc sustinent tres leges que sunt modo note: scilicet maurorum ⁊ christianorum ⁊ iudeorum. Opinio vo tertia est ¶ Platonis ⁊ est q sit generabile ⁊ non corruptibile. Quarta vo est credere non generabilem sed corruptibilem: sed hoc null⁹ dicebat incipitũ scimus nisi loquentes nostre legis: cuius sit hoc tñ vnum extra naturam: ⁊ cum dixit opiniones de mundo incepit dicere quid loz.

cere quid contingit cuilibet opinioni de impossibili. ⁊ dicit (dicamus modo q̄ sermo dicentis celū ⁊c̄) idest sermo dicentis q̄ celum quod est mundus maximus est generatum post q̄z non fuit: ⁊ q̄ ipsum generauit res cū generauit ip̄m creator. ⁊ q̄ est perpetuum sine fine in tempore futuro. ⁊ q̄ non inuenitur in eo vltimum neq; principium in quod dissoluitur: est sermo valde impossibilis: q̄ contradicit sensui D.d. causam de hoc: ⁊ dixit (non enim concedimus ⁊ credimus ⁊c̄) idest ⁊ q̄ iste sermo non creditur q̄ inductio qua inducuntur omnia particularia contradicit huic opinioni: sentimus enim q̄ omne generabile est corruptibile. hoc ergo iudicium. s. aliquid esse generatum ⁊ insimul non eē corruptibile non sentitur: neq; in omnibus: neq; in pluribus: sed contrariū: ⁊ omne quod est generatuz est corruptibile. ⁊ hoc q̄d dicit est sufficiens. i. q̄ non debemus credere aliquid habere aliquam dispositionem: donec inueniatur in maiori parte illius rei: aut in omnibus. Judiciū autē hui⁹ affirmatur per inductionem ⁊ per demonstrationem: ⁊ iam affirmatuz est c̄z̄uis non sentiatur ī quibusdā neq; in oib⁹: sed tamen videtur q̄ intendebat dicere q̄ dispositio credenda est: tamen possibile est vt eius contrariuz sit in quibusdā illius rei: aut in omnibus nobis credentibus. q. ergo. d. cuz fides dispositionum quarūdam rerum est sentiendo illam dispositionem existentem in omnibus illius rei aut in pluribus: impossibile est igitur hebere fidem de re cuius contrarium sentiatur in omnibus illius rei.

¶ Adhuc autem non habeamus principium eius quod est sic se habere: sed impossibile aliter habere prius ⁊ per omnia secula: impossibile transmutari. Erit enim aliqua causa que si extitit pri⁹: possibile vtiq; erat aliter habere ipossibile aliter habere. Si autem prius ex aliter habentibus consistit mundus. Siquidem semper sic habentibus: ⁊ impossibilibus aliter habere non vtiq; fieret. Si autem factus est necesse. s. ⁊ illa possibilia esse aliter se habere: ⁊ non semper sic se habere. Itaq; constantia dissoluentur: ⁊ dissoluta constiterunt prius: ⁊ hoc infinities: aut sic se hēbat: aut possibile erat. Si autem hoc non vtiq; erit incorruptibilis: neq; si aliter hēbat aliq̄n: neq; si possibile aliter hēre.

103. ¶ Et etiam dicimus q̄ res in qua non est potentia qua alteratur ex sua dispositione necessario sue alterationis est causa vt alteretur. Dicam⁹ ergo q̄ si mundus fuit compositus ex rebus quaruz dispositiones fuerunt primo aliter a dispositione mūdi: ⁊ fuit impossibile illas dispositiones mutari: ipossibile est vt mundus fiat ex eis omnino. Si ergo possibiles sunt alterari ⁊ transmutari necessario: ⁊ nō sint ꝑm vnam dispositionem perpetuam: si ita fuerint cūm alterabuntur ille res possibiles erunt dissolui ⁊ diminui etiam. Si ergo dissoluantur ⁊ componūtur etiam. Erunt ergo ꝑm hunc modum dissolui ⁊ componi in infinitū. Si ergo hoc ita sit ꝑm hunc modum mundus cadet sub corruptione: nō sicut direrunt ipsum esse extra corruptionem ⁊ consumptionem.

103. ¶ Idest q̄ res carentes potentia transmutationis ⁊ alteratio nis impossibile est vt transmutentur in aliqua hora: q̄n si ita esset tunc alteratio esset causa suiipsius idest esset alteratio sine possibilitate: ⁊ intendit per alterationem transmutationem simplicem. ⁊ cum posuit hanc propositionem dicentem q̄ illud quod impossibile est alterari omnino nō alterabitur: nisi idem esset causa suiipsius: idest esset causa ⁊ causatum idem aut inueniretur aliquid sine causa. D. (si mūdus fuit compositus ⁊c̄). i. manifestū est per se q̄ ea ex qb⁹ fuit compositus mundus ꝑm q̄ fingunt habebant contrariam dispositionem illi quam post habebant: ⁊ q̄ iste dispositiones mutabantur alias. s. q. dicens q̄ ante mundum carebant compositione. ⁊ post habebant compositionem. Si igitur ante c̄z̄ ex eis componebatur mund⁹ fuit impossibile componi ex eis: non fuit possibile componi ex eis nisi esset possibile vt idem esset causa suiipsius. Et cū posuit q̄ mundus non generatur nisi a rebus possibilibus recipere formā mundi ante c̄z̄ reciperent ipsam dixit (Si igitur res possibiles sint alterari ⁊c̄). i. si igitur ille res ex quibus sit mund⁹ possibiles sunt transmutari in formam mundi ⁊ non remanere ꝑm eandem dispositionem alterabuntur. continget cū alterabuntur in formaz mundi ex forma habita q̄ sunt possibiles alterari ex forma mundi in formam primam quam habebant. ⁊ hoc intendebat cuz dixit (si igitur ita sit ⁊c̄). i. si igitur ille res sunt possibiles alterari in formam mundi continget q̄ cuz alterabantur in formam mundi ꝑm q̄ elementa alterantur ex priuatione compositionis in compositionem q̄ sint possibiles dissolui ad primam compositionē D.d. (⁊ si dissoluantur componuntur) idest ⁊ si possibiles sunt dissolui dissoluentur ⁊ cum fuerint possibiles componi componentur. non igitur cessabit mundus esse in generatione ⁊ corruptione perpetua. D.d. (si igitur dixerunt ip̄m eē extra corruptionem) idest contingit eis ex contrario sermōe eorum sicut dixerunt ipsum esse generatum: ⁊ cum hoc immunem a corruptione ⁊ declarabitur post q̄ impossibile est vt possibile non exeat ad esse in tempore finito.

¶ Aurilium autem quod quidam conātur ferre sibiipsis dicentium incorruptibilem quidem esse: factum autez. non est verum. Similiter enim dicūt his qui descriptiones scribunt: ⁊ seipsos dixisse de generatione non tanq̄ generatus sit aliquādo: sed doctrine gratia: tanq̄ magis instructes velut descriptione genitum aspicientes.

¶ Ratio autem quam direrunt cū laborant in affir 104.
mando mundum esse generatum ⁊ non corruptibilem non est vera: ⁊ destruitur per veram demonstrationem. Direrunt enim sicut geometre faciūt in figuris compositis ex plurib⁹ lineis: ita facim⁹ nos in mundo. Geometre enim cuz voluerint dicere quomodo figure sint dicunt q̄ ista figura componitur ex ista linea: deinde ex ista: ad demonstrandum hoc discipulis. Et ita fecimus nos cuilibet qui dixit q̄ mundus sit non quia tempus fuit ⁊ mūdus non fuit. Sed vt doctrina sit manifestior discipulis: q̄ ex hoc generabaꝫ prius: deinde ex hoc sicut fecimus in figuris.

¶ Cum contradixerit dicenti mundum esse generatum ⁊ nō 104.
corruptibilem: incepit contradicere exemplo cuiuz: scilicet quomodo imaginatur generabile non in tempore: tempus enim apud ꝓplatonem dicentem hunc sermonem sequitur motum celi vt apud Aristo. ⁊ cum ita sit contiget ei aliquod impossibile: scz vt aliquid generetur non in tempore: quapropter ꝓplato dat rationem in hoc de generatione figurarum: de superficiebus ⁊ lineis. dicendo: non dirim⁹ q̄ mūdus sit ex rebus simplicibus ex quibus componitur ita q̄ simplicia sint priora compositis tempore. videmus enim q̄ tempus sequitur motū celi: sed volumus dicere quomodo sint priora mundo scilicet hac forma composita: quoniam

sicut geometre vocare volunt quomō linea ⁊ superficies sunt priores figure ⁊ q figura componitur ex eis: ⁊ q nullus intelligit per hanc prioritatem prioritatē temporalez ita nō est intelligendū ex sermone nostro q res ex quibus mund⁹ fit sunt priora mundo ſm tempus sed priora tm̄. ⁊ cum attribuuntur tempori inueniuntur in eo insimul sicut est dispositio de lineis cuz figuris.q.igitur voluit declarare ex hoc q omne in quo dicitur esse prius alio non dicitur tm̄ ſm tempus omnino: ⁊ verum est hoc sed contingit ei si hoc nō pr⁹ fuit tm̄ tempore vt sit prius ineſſe tm̄ sed ⁊ res priores inee sunt insimul in tempore ⁊ sunt eterne sicut dispositio de superficieb⁹ ⁊ lineis cū figuris ē cū nō sit tertij⁹ mod⁹ prioritatis. ¶Plato aūt ponit illas res ex qbus mūd⁹ fit priora mundo ſm seculū: ⁊ nos loquemur de hoc cū Aris. ꝺicet huic.

¶Hoc autem est quemadmoduz dicimus nō idē. In factione quidem enim descriptionum positis omnibus esse simul idem accidit. In demonstrationibus autem horum nō idem: sed impossibile. Que.n. accipiūtur pri⁹ ⁊ posteri⁹ subcōtraria sūt.

105. ¶Et nos contradicemus eis dicendo q hoc exemplum non conuenit eis ex quibus fit mundus. In factura enim figurarum ⁊ ex compositione earum figura non fit perfecta ⁊ completa nisi per omnes lineas ex quibus componitur. ⁊ figura non fit figura nisi per alterationem linearum ex quibus componitur: neqz etiam fit figura nisi omnes linee sint insimul. Si enim voluerint dictū eaz assimilari ⁊ verificare ipsum: non manifestabuntur oēs linee simul: sed declarabunt lineam post lineam. donec perficiant omnes lineas totius figure.

105ª ¶Dicit q hoc exēplū de gnātiōe mūdi ex simplicib⁹ ex qb⁹ cōponit nō ꝓuenit ꝓposito figuraz ex superficieb⁹ ⁊ lineis ita q altera duaz ꝓpositionū nō assimilet alteri tribus modis Quoz vn⁹ ē q figura nō inuenit in aliq hora diminuta in aliq lineaz ex qb⁹ ꝓpōit eēndo figura i actu: ⁊ b intēdebat cū dixit (figura si erit pfecta nisi p oēs lineas). i. q figura nō sit i aliq hora actu si fuerit diminuta i aliq linea ⁊ non intēdebat p ꝓpleta pfectionē vltimā. i b.n. assimilant figura ⁊ gnātum. Secūdus est q figura nō fit ex lineis per alteratiōnem ⁊ transmutationem sicut generatum fit per alterationē ⁊ transmutationem eius ex quo generatur. Tertius est q linee non inueniuntur in aliqua hora absqz figura: elemēta aūtem generati inueniuntur ante generatum. ⁊ intendit per totum hoc q generatum inuenitur in omnibus istis dispositionibus ecōtrario figure. fit enim per alterationem ei⁹ ex quo generatur: ⁊ inuenitur generatum in actu ante complementum vltimum: ⁊ inueniuntur elementa eius ante ipz tempore dixit (⁊ si voluerint dictuz eaz assimilari ⁊c). i. ⁊ si voluerint assimilare generationem mundi nō compositioni figurarum ex lineis in se sed cōpositioni i doctrina. quoniā geometre cum vtuntur compositione ad docendū erit cōpositio tēporalis: quoniaz qđ declaratur ex hoc ē aliquid post aliquid. q. ergo. ꝺ. q hoc exempluz aut intelligitur p hanc compositionē. ſ. compositionem in doctrina: aut cōpositionem in se. Si igitur intendat compositionē in se ergo contingit q ipsa ex rebus ex quibus cōponitur sit insimul. Generatio aūtē nō est ita si in doctrina erit compositio tpalis. Sed ipsi non cōcedunt generationem mundi esse in tempore. qz ergo posuerunt q mundus cum eis ex quibus generatur non est simul: ⁊ posuerint q ante mundum nō est tempus cōtingit eis vt sit prius ⁊ posterius sine tempore: ⁊ tunc non erit assimilatio eius compositioni figurarum ex lineis vera. Defendentes aūt ¶Platonem dicūt q assimilatio generationis mundi ex suis elementis generationi figurarum ex lineis ⁊ superficiebus a platone significat q mundus semper fuit apud platonem: ⁊ q ipse non intendebat per hunc sermonem nisi q partes eius sunt priores natura toto: non q ipse fuit generatus vere: ⁊ si hoc intendebat nihil differt ab Aris. ꝫ tm̄ male fecit in dicēdo mūdū eē gnātū: ⁊ nō conuptibilē: b.n. nō itelligit ex gnātiōe nisi cū difficultate. ⁊ maxime cū dixit q fuit qđ efficit ex nō ordine in ordinem.

¶Ex inordinatis quidem enim ordinata facta esse dicunt. Simul autē idem inordinatū esse ⁊ ordinatum impossibile. Sed necesse generationē esse separantem ⁊ tempus. In descriptionib⁹ aūt nihil tempore segregatum est. Quod quidē igitur impossibile ipsū sempiternū eē: ⁊ factū cē manifestū.

¶Compositio autē mundi non est hmōi. ¶Per ea aūt ex quibus componitur iuuabuntur in rationibus nostris dicendo: q mundus primo generatur ex hoc: deinde post hoc ex hoc. Igitur duo hec ꝫ suum sermonem differunt in se: res enim erant sine ordine: deinde ordinabantur ⁊ fit ex eis mundus. Et impossibile est vt ordinatuz ⁊ non ordinatum sint insimul: quoniā inter ea est tempus ⁊ generatio. Linearum autem que sunt in figura nulla est ante alteram: ⁊ prima earum non est alterius dispositionis ab alia. Manifestum est igitur q impossibile est q mundus sit generatus: ⁊ sit perpetuus sine consumptione ⁊ corruptione.

106. ¶Cū narrauit quō figure ꝓponunt ex lineis ⁊ res appropriatas huic ꝓpositioni: incepit notificare qđ cōtingit eis. ſ. q cōtingit eis q ꝓpositio mūdi ē ꝺria huic ꝓpōni: ⁊ dicit (cō positio aūt mūdi ⁊c). i. ꝓpositio quā fingit hīc munduz q̄ sit gnātum nō ē ꝫ modū ꝓpōnis figuraz. ꝺ. incepit narrare dīam inter duas ꝓpōnes ⁊ dicit (p ea.n.⁊c). i. vt mihi vī q nā rez ex qb⁹ mūd⁹ ꝓponit ꝫ q fingit differt a nā linearz ex qb⁹ ꝓponūt figure: appet. n. nobis ex b erroꝛ exēpli coz ⁊ surget nobis rō ꝺ eos. Q m̄ ea ex qb⁹ mūd⁹ fit qz sūt corpora exītia in actu: ꝓtingit vt sit in loco ⁊ tpe: ⁊ cū ita sit necesse ē vt sint priora mūdo: ⁊ iō nulla rō ē i sermōe platōis: qui pōit ea priora p seculū mūdo. Q ꝺ inatū est igit repiri in tpe nō inuenit sine tpe: ⁊ qđ nō ē natū inueniri in tpe nō hz pri⁹ ⁊ posteri⁹: nisi ꝫ eē qđ ē de lineis cū figura: ⁊ magis de reb⁹ abstractis. Q m̄ si aliq gnātio fuerit ex reb⁹ nō tēporalib⁹ tūc ille res nō erūt priores nisi in esse tm̄. Si igitur intēdebāt cū dicebāt mūdū esse gnātū q: ē ex cāis prioribus in esse erit vez: ꝫ verba coz nō cōpaciunt hoc: aut ergo peccant: aut hoc deuiata veritate: aut male docēt: ⁊ cū dicit q er nā illaz rez appet dīa inter vtrūqz. ſ. exēplū ⁊ exēplar: incepit demōstrare b ⁊ dixit (q mūdus prio gnātur ex hoc deinde ex b). i. vt mihi vī q ꝓtingit eis vt ille res inēqtum sunt entia sūt alicui⁹ q̄litatis quā inducūt eē in ordinatiōe: cōponit ergo ex q̄litate ⁊ q̄li differenti ⁊ delato ⁊ simili mee ⁊ forme. Erūt ergo ille res prio gnate ex aliquo qđ ē ex eis quasi mā: ⁊ erit iste mūdus indiuidualis prio gnat⁹ ex istis reb⁹. ꝺ. ꝺ. (hec igit duo differūt vt dicūt). i. ꝓtingit eis vt ea ex qb⁹ fit mūdus differāt a mūdo nāliter sicut dixerunt. ꝺ. ꝺ. (res. n. erāt sine ordine ⁊c). i. ⁊ silr dixerūt ipi i reb⁹ ex qb⁹ mūdus gnābat cū mūdo. Dicūt. n. q ea ex qb⁹ mūdus fit erāt inordinata. Deinde ordinabant ⁊ fact⁹ ē ex eis mūdus. i. q erāt nō intelligibilia neqz recipiētia diffinitionē. ꝺ. efficiebant recipiētia diffinitioē. ꝺ. ꝺ. (⁊ ipossibile ē vt ordinatū ⁊ nō ordinatū sint ⁊c). i. ⁊ ipossibile ē vt eadem res sint recipiētia diffinitionē ⁊ nō insimul. Q m̄ oīno erit prīnatio diffinitiōis pri⁹ tpe hītu diffinitiōis ⁊ nō ē ita de lineis q̄ sūt: ⁊ intēdebat p b q: cū ponit mūd⁹ eē fact⁹ ꝓtinget vt ea ex qb⁹ fit sunt priora eo tpe: ⁊ intēdebat p b qđ dixit q: gnātio ⁊ tps sūt inter ea. i. q trāsmutatio coz ex ordi-

natione

natiõe ad ordinationẽ ẽ gnãtio: ⁊ ols gnãtio ẽ i tpe. D. o. (Lineaꝝ aũt ⁊c). i. q; linee nõ ſũt priores figura in tpe cũ eẽ aiaꝝ nõ iuenianẽ niſi p figurã. intellect⁹ aũt abſtrahit eas a figura (⁊ nõ ẽ pria eaꝝ ⁊c). i. ⁊ nõ inueniebanẽ linee prio. i. p ſe ſm diſpõnes oppoſitã diſpõni habite cũ fuerit i figura. Contingit igitur vt tranſmutatio carum a prima diſpoſitione multũ ſit alteratio ⁊ q; ſint priores figura ⁊ tempore. Deinde dixit. (manifeſtum eſt igitur ⁊c). id eſt ex hoc qõ primo dictum eſt q; omne generabile opꝝ eſſe corruptibile. Dicere autem mundum eſſe generatum a nihilo ſicut loquentes dicunt continget eis vt nõ ſit generatum: generatio enim non eſt ex priuatione eſſentialiter: quẽadmodũ t aloꝝ nõ fit ex frigore eſſentialiter: niſi contrarium recipiat ſuũ ⁊trariũ. Cũ igiẽ priuatio nõ recipit eẽ q; ẽntia priuatiõis nõ tranſmutatẽ in eẽ: aut mũd⁹ erit mõ priuatus: aut ſemp fuit: ſ; ipoſſibile ẽt ſit priuat⁹. ergo ſemp fuit: ideoq; nullus antiquoꝝ dicebat ℔: qñ ẽ ipoſſibile ⁊ inopinabile.

¶ Uiciſſim aũt cõſtare ⁊ diſſolui: nihil aliud facere ẽ q̃ aſtruere ipſũ ſempiternũ qdẽ: ſ; trãſmutantes formã. quẽadmodu; ſigs ex puero virũ factũ: ⁊ ex viro puerũ. quãdoq; eũ corrumpi: qñq; eẽ putet. Palã. n. q; adinuicẽ cõuenientib⁹ elementis nõ cõtingens ordo ſit ⁊ conſtitutio. ſed eadem. Literaq; ⁊ ſm eos qui dixerunt hunc ſermonem qui diſpoſitiones vtriuſq; cauſant contrariuꝝ. Itaq; ſi totum corpus continuum ens: qnandoq; quidẽ ſic: qñq; aũt illo mõ diſponit ⁊ aptatur. Toti⁹ aũt cõſiſtẽtia mũdus ⁊ celũ. Nõ vtiq; mũdus generabitur ⁊ corrũpetur. ſed diſpoſitiones ipſius.

107 ¶ Dicentes autẽ munduꝝ generari aliquando ⁊ corrumpi volunt ponere mundum ſemper eſſe ſine conſumptione: ſed forma eius alteratur ⁊ trãſmutatur ſucceſſiue de forma in formam. Uerbi gratia ex puericia in virum: ex viro in puericiam. Aliquando igitur corrumpitur puer ⁊ fit vir: ſed aliquando corrũpitur vir ⁊ fit puer. Dicamus igitur q; iſte ſermo eſt falſus: cum enim elementa veniunt adinuicem non fiunt ex eis diſpoſitiones diuerſe: ſed vna ordinatio: ⁊ vna diſpoſitio. Et ipſi concedunt hoc quia ponunt generationi ⁊ corruptioni cauſam. ſed tamen cauſam corruptionis cõtrariam eſſe generationis. Dicamus ergo q; ſi corpus mũdi continuum totum: ⁊ aliqñ fuerit ſm hanc diſpoſitionez: ⁊ aliqñ ſm aliam: ⁊ ſemper reuoluitur ſm hunc modum: ⁊ fuerit cõpoſitio mũdi ⁊ celi ſ; quãcũq; diſpoſitionẽ ſic. Tũc mundus nõ erit generat⁹: neq; trãſmutabilis neq; corrupti bilis: ſ; diſpoſitiões ei⁹ ſũt q̃ cõſumũt ⁊ corrũpũt.

107 ¶ Cum compleuit contradictionem opinionis dicentis mũdum eſſe generatum ſed non corruptibilem: ⁊ contradictionem contradicentem exemplorum vere: incipit contradicere opinioni: dicentis ipſum eſſe generabilem ⁊ corruptibilem in reuolutione ſcilicet q; ſemper transfertur ex generatione i corruptionem ⁊ econuerſo. ⁊ dixit. (dicentes autez munduꝝ ⁊c). id eſt contingit eis qui hoc dixerunt ſcilicet q; mundus ſit perpetuus ſm ſuam formam ſubſtantialem ſine conſumptione ⁊ generatione in ſubſtantia: qñ tranſmutatio non eſt de forma in formam. ſed de accidente in accidens id eſt de diſpoſitione in diſpoſitionem: ⁊ hoc intendebat cum dixit. (ex forma in formam). ⁊ ſignum eius eſt quod dixit prius. (Uerbi gratia ex puericia). i. hoc quod dixit de mundo eſt quẽadmodum dicimus in aliquo individuo ipſum eſſe eternum: ſed aliquando tranſmutatur ex puericia i iuuentutez ⁊ aliquando ex iuuentute in puericiã. Deinde incepit narrare modum ex quo contingit eis hoc ⁊ dixit. (dicamus nos q; iſte ſermo ⁊c). i. qſi dicẽtes hoc fingunt q; elemẽta ex quibus fit iſte mundus cõgregantur aliquãdo ⁊ aliquãdo ſeparanẽ ex qbus fit generatio ⁊ corruptio. Et cum ita ſit ſubſtãtie non erit generatio ⁊ corruptio: cum diffinitio elementoꝝ ⁊ ordinatio ſit eadẽ apud cõgregationem ⁊ ſeparationẽ. Ulidetur igitur q; intẽdebat dicere cũ dixit. (nõ erãt ex eis diſpoſitiões diuerſe). i. fozc diuerſe: ⁊ ſignũ huius eſt q; dixit q; ex eis erat vna ordinatio ⁊ põt intelligi q; diſpoſitiones ex quibus tranſmutanẽ elementa nõ erunt infinite in ſpecie ſed ex eis erunt diſpoſitiones cedem in ſpecie ⁊ diffinitione que ſemper iteranẽ in elementis ſm reciprocationẽ. Et intẽdebat per hoc q; ſi diſpoſitiones eſſent infinite in ſpecie contingeret vt omnis diſpoſitio eaꝝ eſſet corruptibilis ſimpliciter: cũ nunq; reuertanẽ quaſi igitur vult demonſtrare q; cõtingit ſuſtinẽtibus hãc opinionez q; individualis mũdus ſit eternus in ſubſtãria ⁊ in accidẽtib⁹ eternus in ſpecie. Et dixit hoc q; ſi accidẽtia eius nõ eſſent eterna in ſpẽ poſſibile eſſet dicere ipm aliquo modo corruptibilẽ. ⁊ neceſſe fuit vt accidẽtia ſint eterna in ſpẽ cum illa accidẽtia ſunt oppoſita: ⁊ iteranda ſuper mundũ: vt cõgregatio ⁊ ſepatio quã dixit dominus illius ſermonis: ⁊ ipſe innuebat cũ dixit. (vt ipſi cõcedunt hoc q; poſſunt ⁊c). i. q; Empedocles cõcedit iſtas diſpoſitiones cõtrarias ⁊ ponit diſpoſitionẽ quã dixit generationẽ cãm aliam a cã quã ponit diſpoſitioni quã dixit corruptionẽ. i. q; ponit cãm generationis amicitiã. ⁊ cãm corruptionis litem. Et cũ narrauit q; cõtingit eis q; elementa ſunt eterna individua in ſubſtantia eterna ſpẽ in diſpoſitionibus: incepit demonſtrare q; tale nõ debet dici abſolute neq; eſſe generationẽ mũdi neq; corruptionem: ⁊ dixit. (dicamus etiam q; ſi corpus ⁊c). i. põt intelligi ex iſto ſermone q; ſi corpora ex qbus mũdus ꝓponiẽ fuerit neq; generabilia neq; corruptibilia: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit. (continuũ totũ). ⁊ huiuſmodi corpa aliquãdo inueniunẽ ſm aliquam diſpoſitionẽ: ⁊ aliquãdo ſm aliã: ⁊ ſemp reciprocenẽ: neceſſe ẽt mũdus ſit eternus. Uiſum eſt igiẽ q; intẽdebat cuz dixit. (⁊ erit cõpoſitio mũdi ⁊ celi ſm quãcũq; diſpoſitionẽ ſic). i. ex his duabus diſpoſitionibus reciprocãtibus. ſ. vt intelligatur per diſpoſitionẽ cõpoſitio que eſt in ipſo mundo: ⁊ poſſumus intelligere hic p diſpoſitionẽ aliquã aliã intentionẽ. ſ. cõpoſitionẽ corpoꝝ ex qbus cõſtat mũdus nõ cõpoſitionẽ mũdi ex eis. i. dũ non diſſoluitur cõpoſitio illoꝝ corpoꝝ ſimpliciũ ex qbus fit mũdus ſm quẽcunq; moduz fit cõpoſitio eoꝝ. ſ. aut ex materia ⁊ forma: aut ex ptibus in diuiſibilibus: hec aũt corpa nõ tranſmutanẽ in diſpoſitionibus niſi pp cõtinuationẽ aliquando: ⁊ ſepationẽ aliquãdo. Cõtingit eniꝫ ex hoc q; mũdus ſit eternus neq; generabilis neq; corruptibilis in ſubſtãtia. D. o. (ſed tamẽ diſpoſitiones eius ſunt que corrũpunẽ). ⁊ põt intelligi cõpoſitio corpoꝝ ſimpliciũ ſicut dixim⁹ adinuicẽ apud cõgregationẽ ⁊ ſepationẽ quas dixit Empedocles. ⁊ poſſumus intelligere p diſpoſitiones cõgregationẽ ⁊ ſegregationẽ ⁊ per cõpoſita ⁊ p cõpoſitionẽ corpoꝝ ſimpliciũ in ſe nõ tñ adinuicẽ. hec eniꝫ cõpoſitio cõtingit eis vt ſit eterna. cũ nõ ſint corpora ſimplicia in q̃ fiat diſſolutio iſtoꝝ corpoꝝ ſimpliciuz ex qbus mũdus cõponiẽ. Neceſſe eſt igiẽ vt cõpoſitio corpoꝝ ſimpliciũ ex qbus mũdus ꝓponiẽ ſit cõpoſitio neceſſaria: cõpoſitio aũt mũdi ex illis corpibus nõ eſt neceſſe apud eos vt ſit neceſſaria: ſ; diſſolutio hui⁹ compoſitionis non eſt generatio neq; corruptio cum generatio ⁊ corruptio apud omnes non eſt niſi in compoſitione corporum ex quibus mundus componitur: ⁊ propter hoc contingit eis ſm hãc opinionem vt mundus nõ ſit generabilis ⁊ corruptibilis in ſubſtantia: ſed in accidentibus.

¶ Totaliter autem factum corrumpi: ⁊ non reflecti

existente quidem vno impossibile est. ¶Prius q̄ enim fieret semper existebat que ante ipsum consistentia: qua non facta nō possibile esse dicim⁹ trās mutari. Infinitis autem entibus mundis contingit magis: sed tamen ꝛ hoc vtrū possibile aut impossibile erit manifestū ex posterioribus.

108 ¶Dicentes vo q̄ mundus sit corruptibilis ꝛ non reuertetur omnino ad generationem. ¶Respondebimus eis q̄ si mundus sit vnus impossibile est vt sermo eorum sit verus omnino. Anteq̄ mundus fuerit fuit illud ex quo componebatur: ꝛ nisi illud esset ante generationem non dicemus q̄ illud alteretur in ipsum. Si igitur habuit potentiam: vt alteraretur possibile est vt mundus ex eo reuertatur. Si autem mundus non sit vnus sed plures: tunc forte verū dicunt de mundo. Sed nos dicemus post vtrū est possibile an nō.

108 ¶Modo vult contradicere opinioni dicentium mundum esse generabilem ꝛ corruptibilem corruptione eterna sine generatione ꝛ dixit. (dicentes vo q̄ mundus ꝛc). id est dicentes autem q̄ mundus corrumpitur post generationem ꝛ q̄ nunq̄ reuertetur ad generationem mentiuntur: ꝛ sic destruemus sermonem eorum scilicet q̄ mundus non corrumpetur nisi in ea ex quibus generatur: ꝛ hoc erit cuz fuerit vnus individuo necesse est vt reuertatur ad generationem cum hanc dispositionem habeat ante generationem. Ea enim possibilia sunt vt ex eis sit mundus post corruptionem sicut post generationem vel ante. ꝛ nisi essent possibilia vt ex eis fieret mundus non esset mundus. Cuz ergo posuimus hoc esse possibile post corruptionem sicut ante est possibile necessario erit in actum: ꝛ si non possibile reuerteretur in impossibile necessarium est vt generatio mundi reuertatur: ꝛ hoc intendebat cum dixit. (ꝛ nisi illud esset ante generationem ꝛc). id est nisi illud ex quo generatus fuit esset possibile vt mundus sit ex eo ante generationem mundi non diceremus in eo q̄ alteraretur ꝛ trās mutaretur in mundo. Deinde dixit. (si igitur habuit potētiā vt alteraretur ꝛc). id est si igitur illud aut illa ex quibus mundus generatur habebant potentiam alterationis in mundum necessario alterabantur in ipsum post corruptionem: sicut ante generationem: mundus ergo reuertetur post corruptionē multoties. Deinde dixit. (si āt mūdus nō sit vn⁹ ꝛc). i. si āt mūdus corrūpat̄ fz mutationē ex hac forma in formam illi contrariam diffinitione: ista āt forma secunda remaneat eterna aut transmutetur in formam ei ꝛ prime contrariam scilicet tertiam: ꝛ sic in infinitum nunq̄ reuertetur ista forma. Deinde dixit. (ꝛ nos dicemus post ꝛc). hoc quidem iam dixit superius scilicet q̄ impossibile est vt mundi sint plures vno: ꝛ q̄ impossibile est transmutari in formam contrariaz sue forme: ꝛ forte rectum est reuerti ad sermonem de hoc: ꝛ complere contradictionez huius positionis ex propriis illius scilicet eius qui ponit plures mundos diuersos in forma. Et sic declaratum est hoc esse impossibile cum sit impossibile esse corpora simplicia alia ab his corporibus: ꝛ impossibile est vt ex eis componatur mundus cōpositione alia ab hac cōpositione.

¶Sunt autem quibus contingere videtur ꝛ ingenitum aliquid ens corrumpi: ꝛ genitum incorruptibile perdurare: sicut in Timeo. Ibi enim ait celum factum quidem esse non solum: sed ꝛ forte de cetero sempiterno tempore. Ad quos naturaliter quidem de celo solum est dictum. Uniuersaliter autem de omnibus speculantibus erit ꝛ de hoc manifestum.

¶Sunt autem alij qui dicunt possibile est vt aliqd 109
non generetur tamen corrumpitur: ꝛ possibile est vt aliquid generetur ꝛ non corrumpatur: vt dictū est in Timeo: q̄ celum generatum est ꝛ est perpetuum in ecteris temporibus sine corruptione: ꝛ consumptione. ¶Nos vo dicamus q̄ isti non celum disponunt nisi tm̄ sermone naturali: ꝛ nos perscrutabimur de huiusmodi verificatione perscrutatione continente omnia. Si enim hoc fecerimus manifestabitur tunc nobis vtrum celuz sit generatum sine corruptione.

¶Cum demonstrauit mundum non esse generabilem aut 109
corruptibilem: vult perscrutari vtrum cum hoc sit in eo potentia ad corruptionem: quoniam qui concedit q̄ in eterno erit potentia ad corruptionem possibile est apud eum vt aliquid generetur ꝛ remaneat post eternum vel perpetuuz vt plato in Timeo: tunc enim habebit potentiam ad corruptionem absq3 corruptione: quoniam anteq̄ generabatur erat corruptibile in actu. Cum igitur generatum fuit corruptibile est in potentia: ꝛ similiter possibile est ſm hanc opinionem q̄ aliquid quod in preterito semper fuit: in futuro tamen corrumpatur: potentia enim corporis in eo tēpore infinito fuit scilicet preterito: deinde eribit in actum post tempus infinitum: ꝛ dixit in sermone dicentium q̄ celum est generatum ꝛ non corruptibile: q̄ non disponebant celum dispositione naturali: quoniam manifestum est p inductionez uniuersalem q̄ omne generatum est corruptibile: ꝛ dixit. (nos autem perscrutabimur de hac perscrutatione continente omnia). quare qui voluerit de hoc perscrutari in celo ꝛ diligenter perscrutari de hoc in eo quod est uniuersalius sez in oibus entibus ꝛ est ille qui perscrutaretur de tribus angulis q̄ debent esse equales duobus rectis in triangulo equilatero: non de triangulo simpliciter inquantum triangulus. Declaratum est enim q̄ tales propositiones non sunt prime neq3 essentiales: ideoq3 dixit. (cum igitur hoc fecerimus). id est cum perscrutabimur de hoc per propositiones essentiales.

¶Primum autem diuidentium quomodo ingenerabilia ꝛ generabilia dicimus ꝛ corruptibilia ꝛ incorruptibilia. ¶Multipliciter enim dictis: ꝛ si nulla differentia ad sermonem necesse intellectū confusum habere. Si quis diuiso multipliciter tanq̄ indiuiso vtatur. Immanifestum enim ſm quam naturam ipsi acciderit quod dictū est.

¶Sed anteq̄ hoc faciamus diuidamus post in- 110
tentiones generationis ꝛ corruptionis: ꝛ declaremus quid est dicere generabile aut non generabile: aut non corruptibile: aut corruptibile. ¶Quoniam cum idem fuerit recipiens diuersas intentiones que non distinguuntur: ꝛ aliquis considerauerit illud sine distinctione: ꝛ sine diuisione: stupefiet in intellectu. ꝛ dicet de eo sermonem sine diuisione: ꝛ sine distinctione necessario. ¶Nesciet enim de cuiusmodi natura dicit illud ꝛ cuius intētiōe.

¶Quia vult perscrutari vtrum aliquid sit eternum: ꝛ de- 110
inde post corrumpatur: aut aliquid sit generatum: deinde post remaneat eternum. Generabile autem ꝛ corruptibile ꝛ nō generabile ꝛ nō corruptibile dīr multis modis: vult post determinare fz quot modos dīr hec noīa: deide ostendere

ostendere illud quod intendit: quoniam si hoc non fuerit peruenireret errorem sicut dixit: et dixit. (cum enim idem fuerit recipiens plures intentiones. et potest intelligi per idem dictio: et quasi dicit: quoniam cum aliqua dictio significet plures intentiones: et potest intelligi per idem subiectum istius questionis: quoniam cum idem subiectum fuerit diuersis intentionibus: et non distinguantur ille intentiones vt accipiantur quasi eedem necessario apparebit illud subiectū habere dispositiones diuersas. quoniam tūc erunt ꝓpositiones non eedem vt dictū est: in peryarmenias: et hec expositio est quasi apertior. Deinde dixit. (ne sciunt enim &c). id est qz nescit de cuiusmodi natura dicitur vnaqueqz earum intētionuz cū ille intentiones dicantur de naturis diuersis.

¶Dicitur autem ingenitum vno quidem modo: si sit aliquid nunc prius non ens sine generatione: et transmutatione: quemadmodum quidam tangi et moueri dicunt. Non posse enim generari dicunt tactum neqz motum. Uno autem siquidem contingens fieri: aut non fieri non est: similiter enim et hoc ingenitum quod contingit non fieri. Uno autem si quid omnino impossibile fieri: vt et quandoqz quidem sic: quandoqz autem non. Im possibile autem dicitur dupliciter: aut enim simpliciter non verum erit dicere q̄ fiet vtiqz: aut non facile: neqz cito: aut bene.

iii ¶Dicamus modo q̄ aliquid dicitur non generabile multis modis. Quorū vnus est cū prio fuerit in nō esse. deiñ in esse sine gnātiōe et sine alteratione vt quidam dicunt de tactu et motione. Dicunt enim q̄ tactus et motio nō sunt generabiles. dicitur etiam alio modo cum anteq̄ fuerit est possibile vt fiat sed non fit nisi per generationem. Et dicitur etiam non generabile alio modo cum fuerit impossibile generari: et sine potentia in eo ad generationem et non sit aliquādo et aliquādo sit.

iii ¶Intendit per esse formam: et per non esse priuationem forme quasi igitur dixit. (dicitur non generabile cuz aliquid fuerit prius priuatum: deinde post fuit ens: cum eritus ei⁹ a priuatione ad esse fuerit sine transmutatione: et sine alteratione). scilicet q̄ generatio eius sit sine tempore: et hoc intendebat cum dicit. (et sine generatione et sine alteratiōe). sicut dicunt quidam de tactu et motu). illos non esse generabiles quia carent eo quod necesse est in generatione scilicet q̄ eritus eorum sit a nō esse ad esse et per transmutationem et in tempore et illud quod plus inuenitur huiusmodi est in rebus relationis. Et manifestum est q̄ hoc non dicitur non generabile nisi per similitudinez. quia omne quod potest non esse necessario est grneratum. et apparet ex hoc quia non dicitur ipsum non generatum proprie nisi apud suum non esse. Themistius autem dixit: q̄ dicitur in ambobus scilicet apud esse et non esse. Deinde dixit dicitur etiam alio modo non generatum). id est et dicitur non generatum de aliquo non ente sed q̄ possibile est esse per transmutationem et in tempore: et dixit hoc: quia illud quod nō est ens apud suum non esse potest dici non generabile: sed tamen conditionatur in eo vt sit possibile esse ad differentiam eius ad impossibile. Impossibile enim dicitur semper non generabile. hoc autem non dicitur non generabile nisi in aliquo tempore. Sed tamen hoc non generabile quod dictum est hic non opponitur generabili: quapropter visum est q̄ affirmatiue numerauit hanc intentionem de intentionibus generationis et dimisit intentionem de qua dicitur non generabile apud suum non esse: cum fuerit possibile sed suum esse est sine causis generationis: quoniam cū fuerit ens non dicetur generabile sed etiam dicetur non generabile. q. d. igitur vult hic numerare de modis non generabilis illud quod in sua compositione dicitur generabile: cum illud de quo vult hoc perscrutari sit huiusmodi generis. Themistius autem dixit q̄ non dixit possibile in eo nisi ad distinguendum inter ipsum et impossibile et intendit per possibile possibilitatem. Deinde dixit. (et etiam dicitur non generabile alio modo cum aliquid fuerit impossibile generari). id est et dicitur etiam de aliquo ente esse non generabile cum fuerit impossibile generari quia caret potentia ad generationem: et hoc est quia aliquando inuenitur ens aliquando non ens: et hoc intendebat cum dixit. (sine potentia que sit in eo ad generationem et non sit aliquando et aliquando sit). et addit hanc conditionem: quia aliquod ens non est impossibile generari nisi cum in eo non fuerit potentia ad generationez: et hoc est de quo vere dicitur nō generabile scilicet q̄ nunq̄z fuit non ens: neqz habet potentiam ad non esse: et ꝑm hoc non intelligitur er non generabili impossibile sicut itellerit Themistius: sed dignius ens vt videmus q̄ Themistius intellerit er hac tertia intentione impossibile. hec enim intentio tertia diuiditur in duo. Quorum alterum est q̄ in eo non sit potentia aliqua omnino: et hoc est impossibile. Alterum autem est vt in eo non sit potentia nisi difficilis: sed ipse Themistius dixit q̄ hanc intentionem secundam earum duarum diuisionum oportet intelligere ex secunda intentione prime: in qua scilicet dicit. (et dicitur etiam non generabile alio modo). et fingit q̄ Aleran. explanabat hunc sermonem ꝑm intentionem qua nos explanauimus id est res generabiles anteq̄z generetur et cum explanatio fuerit ꝑm Themistium: tunc non generabile dicitur tribus modis. Dicitur enim de eo quod fit absqz causis generationis: et de difficili generationis tamen possibilis: et de impossibili generationis: et ꝑz hoc diminuitur er eis de quibus dicitur non generabile illud quod est magis famosum dici: et etiam illud quod intenditur scilicet eternum quod nunq̄z fuit generatum. Et etiam diminuitur ex hoc illud quod non est generatum: tamen possibile est facile generari. Illud enim de quo dicitur non generabile aut vere aut non vere dicetur: si non vere dicetur de generato absqz causis generationis: et de eo quod est difficilius generationis. Dicitur enim non vere quia collocatur sub diffinitiōe generati qđ est ens postq̄z ens non fuit. De his igitur duobus dicitur non generabile non vere. Uere autem similiter dicitur de alijs duobus scilicet de non generato in actu. i. in aliquo tempore et non generato simpliciter: sed neqz in aliqua hora. et hoc quidez dicitur de eo quod semper est et de eo qđ semper nō est. Triangulus enim non est generatum simpliciter: et habere plus q̄z tres angulos est non generatum etiam simpliciter in rei veritate: ergo sunt quinqz modi. Uidetur ergo q̄ forte Aristo. congregauit ens simpliciter et non ens simpliciter sub tertio modo: et congregauit non ens in aliquo tempore quod est difficilis generationis: et facilis generationis sub secundo modo: et ꝑm hoc erunt intentiones quas dixit tres: tamen vere sunt quinqz et hoc fecit propter breuiloquium.

¶Eodem autem modo et genitum. Uno quidem si non ens prius: posterius sit: siue genituz siue nō generatum. quandoqz quidem non ens: iteruz autem ens. Uno autem si possibile: siue per verum determinato possibili siue per facile. Uno autem si sit generatio ipsius ex non ente in ens: siue iam existente: per fieri autem existente: et siue etiam nōdum existente: sed contingente.

¶Similiter dicit generabile multis modis: quo- iiz

rum vnus est cum aliquid fuerit impossibile generari deinde fuerit in postremo non ens: aut per generationem aut sine generatione: ⁊ est aliqñ ens ⁊ aliqñ nõ ens. Et dicitur etia generabile alio mõ cum aliquid quod non fuerit est possibile generari. Et etiam dicitur generabile alio modo cuꝫ aliquid non fuit ⁊ deinde fuit per generationẽ.

iiz ¶ Cum fuerit dictum de numeratione intentionum de quibus dicitur nõ generabile vult dicere de qbus dicitur generabile: ⁊ quia vna intẽtionum de quibus dicitur non generabile est illud quod est possibilis generatiõis qõ adhuc non est: hoc autem est duobus modis: aut ad fiendum per causas generationis: aut sine causis eius: ⁊ quia hoc est oꝫ vt hoc nomen generabile dicatur etiam de oppositis hꝫ duarum intentionum. ſ. de eo quod est in actu post non eẽ absqꝫ causis generationis: ⁊ de eo qꝫ est in actu cum causis generationis: ⁊ ideo incepit ⁊ collocauit has duas intẽtiones in vno sermone ⁊ dixit. (⁊ similiter dicitur generabile multis modis. quorum vnus est cum aliquid fuerit impossibile generari. Deinde fuerit in postremo non ens: aut per generationem: aut sine generatione). i. quia generabile dicitur de eo quod fuit in actu postq̃ꝫ non fuit. Deinde post non est: ⁊ hoc est duobus modis: quorum vnus est vt fiat sine causis generationis: alius cum causis ⁊ dixit. (cũ aliquid fuerit impossibile generari). i. ⁊ nõ dicitur in istis esse non generabile nisi ꝑm statum in quo non est generandum scilicet cum fuerit in actu. quoniam cum aliquid fuerit completum in generatione impossibile est generari: ⁊ iste due intentiones in quas prius diuisum fuit non generabile sunt contente hic in prima diuisione: ⁊ vtraqꝫ istaꝫ diuisionum diuidentium est opposita duabus intentionibus de quibus dicitur non generabile. ſ. prime sue explanationis ⁊ secunde: ⁊ possibile est generabile ⁊ non generabile er eis dici: de vna ntentione sed diuersis modis. Generatum enim absqꝫ causis generationis possibile est dici apud suum esse generabile ⁊ non generabile insimul. Non generabile vo est quia sine causis generationis. Generabile autem quia est postq̃ꝫ non fuit. sed tamen melius est vt non dicatur non generabile nisi apud non esse: ⁊ generabile apud esse: quapropter dixit cum aliquid fuerit ipossibile generari ⁊c. Et cũ diuisit hanc intẽtionem huius nominis generabile que opponit̃ duabus primis intentionibus huius nominis nõ generabile: dixit etiam secundam intẽtionem generabilis ⁊ dixit. (⁊ etiam dicitur generabile alio modo ⁊c). i. dicitur generabile ⁊ de eo quod generatuꝫ est potentia nõ generatũ actu. ⁊ Themistius intellexit er hac intẽtione illud quod est difficilis generationis. i. dixit qꝫ ꝫ intentio secunda quã dixit er hoc nomine generabile eadẽ est cũ opposita secunde intẽtionis quã dixit er eis de qbus dicitur non generabile. ſ. qõ est difficilis generationis ꝑm suam sentẽtiam nõ ꝑm sentẽtiam Alexãdri. Deinde dixit tertiam intentionem ⁊ dixit. (⁊ dicitur generabile alio modo ⁊c). i. ⁊ dicitur generabile de eo quod est generabile: in actu vere: ⁊ est illud qõ prius fuit non ens. deinde fuit ens via generationis ⁊ existimatur hoc esse collocatum sub primo diuidente. ⁊ quod dicit in eo cernit aut per generationem aut sine generatione: tñ videtur qꝫ non vocauit ipsum hoc generabile nisi inquãtum ens est post nõ ens ꝑm viaꝫ generationis. non inquãtum est ens post non ens quod intendebat in primo modo. ⁊ Themistius dixit quod intendebat per hoc illud quod necessario generatur: sed tamen visum est qꝫ illud qõ necessario generatur non fit ꝑm viam generationis. ſ. per alterationem.

¶ Et corruptibile autem ⁊ incorruptibile similiter Sine enim prius aliquid ens: posterius autez nõ est: aut non esse contingit corruptibile esse dicim? siue corruptum aliquando ⁊ transmutatũ siue nõ. Est aũt quando ⁊ quod per corrumpi contingens non esse corruptibile esse dicimus. Et adhuc aliter quod facile corrumpit̃ quod vtiqꝫ eutharton id est facile corruptibile dicet aliqs.

¶ Et similiter corruptibile dicitur multis modis iiꝫ quorum vnus est cum aliquid fuerit primo ens: ⁊ postremo non ens: siue per alterationem siue non Et forte dicit̃ corruptibile alio modo cũ aliquid fuerit possibile vt non sit: non ens per corruptionem. Et dicitur corruptibile alio modo etiam cũ aliquid fuerit velocis corruptionis: vt illud quod est facilis corruptionis.

¶ Idest quorum est vnus cum aliquid fuerit primo ens. deinde fuerit non ens post: dicitur enim eo apud non esse suum. consequens eẽ quod est corruptibile: ⁊ quod iam corruptum est siue suum non esse fuerit per alterationem scilicet corruptione vera: aut sine alteratione ⁊ hoc est corruptibile in actu. Deinde induxit secundã intentionẽ. ⁊ dixit. (⁊ forte vocabimus aliquid corruptibile alio modo ⁊c). i. ⁊ forte dicemus corruptibile cum aliquid fuerit possibile non esse non per aliquam causam causarum corruptionis ad demonstrandum qꝫ cum hoc nomen corruptibile dicitur de eo quod est in potentia huius scilicet. qꝫ intrat ipsũ non esse sine causis corruptionis. dignius est dici de eo qõ est in potentia nõ ens cum fuerit nõ ens per causas corruptionis. ⁊ Themistius ꝑm qꝫ reputo intelligit ex pronunciatione huius corruptionis cum corrumpitur sine alteratione ⁊ sine corruptione: sicut corruptio fluuij magni cum transmutatur de loco in locum. Deinde dat tertiam intentionem ⁊ est illud quod non est corruptum in actu sed est facilis corruptionis: de hoc enim dicitur corruptibile etiaꝫ. ⁊ dicit. (⁊ dicitur etiam corruptibile, alio modo ⁊c). intendit dicere qꝫ illud quod est in potentia dicitur duobus modis de difficili: ⁊ hoc raro ⁊ in similitudie remota: ⁊ de facili corruptibili: ⁊ est hoc magis in vsu: ⁊ abbreuiatio huius est qꝫ corruptibile dicitur de corrupto in actu ⁊ ipotentia: in actu dicitur de eo quod est corrumpitur per alterationem substãtie siue ⁊ trãsmutationem: ⁊ de eo qꝫ corrũpitur per trãsmutationẽ alterius ⁊ eius transmutationem in potentia dicitur de eo quod est difficilis corruptionis: ⁊ de eo quod est facilis corruptionis.

¶ Et de incorruptibili eadem ratio: aut enim qõ sine corruptione quandoqꝫ qdem ens: quandoqꝫ autem nõ ens: puta tactus: quia sine corrumpi prius existentes postremo non sunt. Aut ens qdem possibile autem non fore aut non futurum aliquã do: nunc aũt ens. Tu enim es ⁊ tactus nunc. sed tamen corruptibilis: quia est aliquando. quando non est verum te dicere quia es: neqꝫ hoc tangi. Maxime aũt proprie ens quidem: impossibile autem corrumpi sic: vt ⁊ nunc ens postremo non sit: aut contingat nõ esse: ⁊ si nondum corruptum: cõtingens autem postremo nõ esse. Dicitur aũt incorruptibile ⁊ quod non facile corrumpitur.

¶ Et similiter dicitur quod non cadit sub corrũ- iiii ptione multis modis. Quorum vnus est cum aliquid fuerit aliquando ens: aliquando non ens: vt tactus: aliquando enim est ens: ⁊ aliquando non ens absqꝫ esse ⁊ sub corruptione. Et dicitur etiaꝫ

non corruptibile

non corruptibile illud alio modo. Illud quod est ens ⁊ habet potentiam ad non esse: vel illud quod in futuro erit non ens: ꝑm hoc cadens sub corruptione: nunc autem est ens: ⁊ est ꝑm hoc cadens sub corruptione: in futuro enim erit non ens. Modus autem verus scilicet quod non cadit sub corruptione est illud quod modo est ens: ⁊ non habet potentiam ad corruptionem ita ꝙ sit modo ens ⁊ non ens. Et dicitur etiam alio modo cum res nō corrumpatur adhuc ⁊ possibile est postremo vt sit non ens. Et etiam dicitur non corruptibile: alio modo cum aliquid non cadit velociter sub corruptione sicut illud qō nō est facilis corruptionis.

ii4 ¶ Idest non corruptibile dicitur illud cuius corruptio est sine causis corruptionis: sicut dicitur non generabile illud: cuius generatio est sine causis generationis. Iste autem modus potest dici corruptibile ⁊ non corruptibile duobus modis diuersis: corruptibile vo inquantum non est post esse: non corruptibile autem. quia suum non esse non ē per causas corruptionis. Ista autem sunt sicut dixit que aliquando sunt ⁊ aliquando non sunt quorum esse non est per causas generationis: ⁊ quorum non esse non est per causam corruptionis. Verbi gratia sensus tactus. Sensus enim tactus non est transmutatio vt fiat aut corrumpatur in tempore sed est consequens transmutationē: vnde est non in tempore: ⁊ similiter omnia elementa. Deinde dixit. (⁊ dicitur etiam non corruptibile alio modo). id est dicitur non corruptibile de eo quod est corruptibile in potentia ⁊ est ens in actu ⁊ est possibile vt non sit post. Deinde dixit. (aut illud quod in futuro non est: modo autem est). ⁊ est altera pronunciatio eiusdem intentionis scilicet corruptibilis in potentia. Deinde dixit. (⁊ est modus ꝛc). id est modus autem de quo dicitur non corruptibile verori nomine est illud quod est ens in actu in quo non est potentia ad non esse: ita ꝙ aliquando sit ens ⁊ aliquando non ens. Deinde dixit. (⁊ dicitur etiam non corruptibile: alio modo cum aliquid adhuc non corrumpatur ⁊ possibile est in postremo vt sit non ens). ⁊ potest hic esse illud qō in postremo est non ens sine causis corruptionis: ⁊ differt per hoc ab eo in quo primo dixit cum aliquid fuerit ens ⁊ habet potentiam vt sit non ens. Deinde dixit. (⁊ dicitur etiam non corruptibile alio modo cum aliquid non cadit velociter sub corruptione). ⁊ hoc manifestus est esse quod est aliud condinidens a predictis. Et abbreuiatio huius sermonis ē ꝙ incorruptibile dicitur: aut quia corruptio eius sit sine causis corruptionis: aut quia est non corruptum in actu: ⁊ possibile est corrumpi in futuro: ⁊ hoc duobus modis: aut sine causis corruptionis: aut cum causis: dicitur itaq; hoc non corruptibile de duabus intentionibus: prima scilicet ⁊ secunda. Tertius autem est verus ⁊ est illud quod est ens in actu ⁊ non habet potentiam ad corruptionem: neq; est possibile vt in aliqua hora sit corruptum. Quartus vo est id qō est difficilis corruptionis.

¶ Si itaq; hec sic se habent considerandum quomodo dicimus possibile ⁊ impossibile. Proprissime enim dictum eo ꝙ non possit corrumpi: neq; aliquando quidem esse aliquando autem non. Videtur autem ⁊ ingenitum ꝙ impossibile ⁊ quod non potens fieri sic: vt ⁊ prius qdem nō sit: posterius aūt sit: puta diametrū simetrū.

ii5 ¶ Et cum de generatione ⁊ corruptione ⁊ suis intentionibus iā dixim⁹ aperte: pscrutemur mō de illo de quo dicimus ipsum habere potentiam aut non habere potentiam. Incorruptibile vo verū est illud in quo non est potentia ad recipiendum corruptionem: neq; habet potentiam vt aliquando sit ens: ⁊ aliquando non ens. Illud autē quod non generaī est illud qō non habet potentiam: vt sit temperatum naturaliter.

¶ Idest perscrutatio est ante introitum in eis que intendimus quid est dicere hoc habet potentiam: aut non habet illud nisi de quo vere dicitur: non corruptibile est quod nō habet potentiam ad corruptionem: neq; etiam est possibile vt aliquando sit ens ⁊ aliquando non ens. Deinde dixit. (Illud autem quod aliquando non generatur ꝛc). id est illud autem quod vere non generatum est ꝙ non est in potentia in aliquo tempore: ⁊ cum ita sit: est igitur illud in quo non est potentia vt sit ens in quo non est potentia vt generet cū gnābit nō hēbit iā potētiā ad gnātionē. Illud ergo quod non generatur non habet potentiam ad generationem: ⁊ hoc intendebat cum dixit. (non habet potentiaz vt sit equale naturaliter). id est quia semper fuit equalis per naturam ⁊ intendebat per equalem naturaliter illud quod est in sua perfectione: ⁊ innuit ex hoc ꝑm ꝙ reputo opinionem platonis dicentis ꝙ mundus ante hoc fuit eq̄lis per naturam. id est equaliter in potentia. Deinde post hoc fuit equalis per naturam: ⁊ hec est ordinatio quam intendebat cum dixit ꝙ mundus prius fuit inordinatus. deinde post venit ad ordinem ⁊ voluit hic notificare ꝙ mundus non semper fuit ordinatus quia non est in eo potentia ad ordinationem. id est ⁊ si venit ex inordinatione ad ordinationem potentiam habet ad ordinationem ⁊ non ordinationem.

¶ Si itaq; aliquid potest mouere centum stadia: aut leuare pondus. semper aūt plurimū dicimus puta talenta leuare centuz: aut stadia ire centum: q̄uis ⁊ partes potest que intus. Si quidem ⁊ superabūdantia vt nominetur ad finem ⁊ excellentie virtutem oportet. Necesse igitur potens ꝑm excellentiam tm̄ ⁊ que infra posse: puta si talenta centum tollere: ⁊ duo ⁊ si stadia centum ⁊ duo posse ire: virtus aūt excellentie. Et vtiq; siquidem impossibile tm̄ ꝑm excellentiam dicentibus ⁊ plura impossibile: puta non potens mille ire stadia: manifestū qz nec mille ⁊ vnū.

ii6 ¶ Dicamus modo ꝙ si potētia alicuius fuerit mouere per centum milliaria: ⁊ ferre per centum aurenas poterit etiam in partibus que sunt inter ea: oportet ergo nos diffinire potentiam. Dicamus ergo ꝙ diffinitio potentie est vltimuz potentie rei. Quod enim potest ambulare per centum leucas potest ambulare ꝑ duas leucas: ⁊ quod pōt ferre centum libras potest ferre duas libras. Manifestum est igitur ꝙ potentia diffinienda est in fine eius quod potest: debile autem diffinitur per minus ꝙ potest. Quoniam si aliquid non potest ferre aliquod pondus nō poterit maius. Verbi gratia si non potest ferre centum libras: nō potest ferre centum ⁊ vnam: ⁊ quod non poterit ambulare mille leucas non poterit ambulare mille ⁊ vnam.

ii6 ¶ Cum narrauit quod opz perscrutatorem de potentia scire ante quid est dicere hoc hz potentiaz super hoc: aut nō hz ⁊ vtrum cum de aliquo dixerimus ipsum habet potentiaz

ad esse est in toto tempore sui esse: aut est in vltimo istius temporis: ⁊ similiter cum dixerimus q⁹ aliquid non habet potentiam ad esse vtrum sit in toto tempore sui non esse: aut in sui termino vel suo principio. ⁊ dixit. (dicamus modo etiã q⁹ cũ potẽtia alicui⁹ fuerit ī moueri per cẽtũ leucas ⁊c). i. ⁊ cũ mãifestũ ẽ p se q⁹ si aliqd põt aliquẽ actũ q⁹ põt illud qõ ẽ sub eo: manifestũ ẽ q⁹ potẽtia ei⁹ nõ ẽ diffinieda nisi p vltimũ isti⁹ actiõis: ⁊ cũ ita sit mãifestũ ẽ q⁹ potẽtie rũ nõ terminanẽ nisi p suos fines: ⁊ p eos distinguiẽ queli bet potentiaꝝ rez habẽtiũ potentias diuersas. V. g. q⁹ cũ volnerimus diffinire potentiã illius qõ potest moueri per centum leucas: nõ dicemus q⁹ habet potentiam moueri per minus q̃z per centum: ⁊ cum ita sit. ¶Potentia igiẽ nõ diffinitur nisi per finẽ sui actus nõ per illud quod est añ finem. Et cũ demõstrauit quid est dicere hoc hz potentiam: ⁊ q⁹ ipse intẽdebat per hoc finẽ potentie nõ quẽcunqz: incepit dicere modũ er quo diffiniẽ debilitas potẽtie ⁊ suũ defectum ⁊ dicit. (Debile aũt terminatur per minus q̃z potest). i. defectus potẽtie terminaẽ per minimũ in posse: cũ enim nõ poterit minus necessariũ est vt non possit magis: ecõuerso determinationi actiõis potẽtie. s. quo potẽtia diffinitur er fine sui actus. defectus ãt eius diffiniẽ er primo in posse. Cum eni nõ poterit ferre quinqz libras: dicemus q⁹ est ipotens ferre quinqz libras ⁊ plus: qñ si quinqz non potest: plus necessario nõ potest: ⁊ cum ita sit manifestum est cũ dicimus hoc hz potẽtiam intẽdimus terminum potentie. i. finẽ ⁊ filr cum dixit hoc non habet potentiam nõ intendit nisi terminum.

¶Nihil aũt nos turbet determinetur eni ſm ercellentie terminũ dictũ q⁹ proprie possibile. Forsitan eni instabit quis vtiqz quasi nõ sit necesse: qõ dictũ est. Videns eni stadium nõ vtiqz que intus videbit magnitudines: sed cõtrariũ magis: potẽs videre punctũ: aut audire paruũ solũ ⁊ maiorẽ babebit sensum. Sed nihil differt ad rationẽ. Determinetur aut in virtute: aut in re ercellentia: qõ eni dicitur manifestũ. Visus quidez enim qui minoris excedit: velocitas ãt que maioris.

ii7. ¶Sit igiẽ termin⁹ potẽtie finis sue potẽtie ſm magis. Nõ igiẽ existimetis si aliqs dixerit nobis qñ forte aliqs ẽdicet sermoni q⁹ diffinitio p quã diffinim⁹ potẽtiã nõ est necessaria neqz recta: Qui.n. videt aliquid p distantiã vnius leũce potest videre minus er distantia minori vna leuca. Sed contradicit huic sermoni: q⁹q potest videre pũctum vel audire minimã vocez potest videre plus q̃ pũctum: ⁊ audire magnã vocem. Dicamus ergo q⁹ hoc nõ destruit nostrũ sermonẽ: de diffinitõe potẽtie qz diffiniẽ: aut ī fine rei. aut in vltio sue potẽtie.

ii7. ¶Idest sit ergo terminus iste potentie ſm magis qõ est finis sue actionis: ⁊ qz in hoc quod dixit de potentia est que stio incepit munire homines ab illa questione ad demonstrandũ eius cõtradictoriam: ⁊ dixit. (nõ igitur existimetis ipm esse falsũ ꝓpter sermonẽ alicuius cõtradicentis: q⁹ qui diffinit potentiã per magis nõ recte facit). qui enim videt aliquod quãtum terminatũ er spacio terminato põt videre minus er minori spacio: ⁊ non potest videre illud minus ex spacio er quo videt maius: non ergo omnis potentia q̃ magis comprehendit potest minorem comprehendere: nec etiam omnis potentia habet finem terminatum in sua actione. Vñ qui aliquid er vna leuca comprehendit: comprehẽdit magis er illa leuca ⁊ magis minori ⁊ sic in infinito: ⁊ ſ intẽdebat cum dixit. (qui enim videt aliquid ex leuca potest videre minus ex minori leuca). i. ⁊ non potest videre illud minus ex leuca ⁊ videt maius er illa leuca. (sed huic ẽ contradictio sermoni ⁊c). i. sed hoc quod apparet de visu dicto est contrarium: iam enim dictum est q⁹ illud cui data est aliqua potentia nõ potest agere plus illa potentia: ⁊ hoc apparet de potentia visus econtrario: quoniam si minus comprehendet maius comprehendet. similiter de voce: si autem qui aliquam vocem er aliquo spacio audierit: audit maiorem er illo eodem spacio. Deinde incepit dissolucre hanc questionez dicendo. (dicamus igitur q⁹ hoc nõ destruit nostrum sermonem). i. ⁊ hoc exemplum non destruit vniuersitatem sermonis predicti. Omnis enim potentia aut est actiua aut passiua: si actiua terminatur per vltimum finem eius quod agit: si passiua per minimum eius a quo patitur. nam cum a minori patitur: patietur a maiori: ⁊ potentia que est fortioris passionis patitur a minori: ſ quidem est dispositio potentie visus: cum enim patietur a grano milij ab aliquo spacio patietur a maiori er illo eodem spacio: sensus igitur fortes sunt qui comprehendunt minimum eorum que sunt possibilia vt comprehendãtur de spacijs er quibus separatur visio: ⁊ cũ ita sit potẽtia nõ terminatur nisi er suo fine siue fuerit actiua siue passiua.

¶Determinatis aũt his dicendũ quod deinceps. Si itaqz sũt quedã possibilia ⁊ esse ⁊ nõ esse: necesse est tempore aliquo determinatũ esse plurimũ ⁊ eius quod est esse: ⁊ eius quod nõ. Dico autẽ non possibile rẽ esse ⁊ ens possibile nõ eẽ ſm quãcunqz predicationẽ: puta hominẽ: aut albũ: aut tricubitum: aut aliud quodcũqz taliũ: si eni nõ erit quantum aliqd̃: sed semp plus ꝓposito ⁊ nõ est cui⁹ minus in infinitõ erit tempore idẽ possibile esse ⁊ non esse alio infinito: sed hoc impossibile.

¶Volumus modo postq̃ hoc distinximus scilicet potentiã ⁊ debilitatẽ determinare residua per ea que sũt similia. Dicamus igitur q⁹ si aliqs habuerit potẽtiã ad esse ⁊ nõ esse oino est tempus distinguens iter sũ esse ⁊ suã destructionẽ. s. tẽp⁹ in quo illud hz potentiã ad eẽ ⁊ non eẽ. Et hic quidẽ sermo est in oibus predicamentis. vt homo ⁊ albũ ⁊ tricubituz ⁊ alijs predicamẽtis. Si igitur hec potentia nõ fuerit in aliqua hora tẽporis. ⁊ tẽpus ei⁹ fuerit continuũ: ⁊ nõ inueniaẽ: ⁊ tempus: neqz mo dicũ neqz multũ: illud tunc hẽbit potentiã ad eẽ ⁊ nõ esse in tẽpore infinito: quod est ipossibile. iis.

¶Cum declarauit potentiam er vltimo sue actionis ⁊ defectum potentie er prima re que non potest facere aliquid: ⁊ hoc in rebus actiuis ⁊ passiuis: vult ostendere q⁹ similiter contingit in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus. Entia enim per potentiam que est in eis ad generationem generantur ⁊ per potentiam que est in eis ad esse sunt ⁊ corrumpuntur per defectum istius potentie: ⁊ hoc intendebat cum dixit. (determinare residua: per ipsum quod est simile). i. per mutationem iudicii in hoc ad generabile ⁊ corruptibile. Deinde dixit. (⁊ iste sermo est in omnibus predicamentis). id est ⁊ hec intentio potentie defectus est eadem in omnibus predicamentis in substantia scilicet: vt homo in homine: ⁊ diximus ipsum habere potentiam ad esse centum annorum: ⁊ non habere potentiaz esse plus q̃z centuz annorum: ⁊ similiter de qualitate ⁊ quantitate ⁊ alijs predicamentis cum attribuimus eis potentiam scilicet q⁹ terminamus oẽs has potẽtias er vltimis suaꝝ actionũ ī tpe. s. er vltimo tẽpore in quo possibile ẽ vt illud remaneat ens: corruptionẽ ãt terminãs er prio tpe ī quo possibile est corrũpi ⁊ similiter iis.

Et similiter terminamus potētiam generandi ex primo tempore in quo possibile est generari: cum hoc sit hoc corrumpi. Et cuz demōstrauit hoc de potētia dixit. (si igitē ꝺ potētia nō fuit in aliqua hora tempus ꝛc). i. ꝛ cum apertum est de potentijs q tempora earum sunt terminata: si igitur aliquis finxerit potētiam esse nō terminatam in ali quo tempore scilcz non habere principium neqz finem erit vtraqz potētia que est ad aliquid ꝛ ad suum oppositum infinita quod est impossibile.

¶ Principū aūt sit hunc: ipossibile ꝛ falsū nō idē significāt. Est aūt ipossibile ꝛ possibile ꝛ falsū ꝛ verū: hoc qdē ex suppositiōe. Dico aūt vtputa trigonū ipossibile duos rectos hēre si hoc: ꝛ diameter cōmēsurabilis si hoc. Sūt aūt simplr ꝛ possibilia ꝛ ipossibilia: ꝛ falsa ꝛ vera. Nō aūt idē est falsū aliquid esse simplr: ꝛ ipossibile simplr. Te.n. nō stātē dicere stare falsū qdē nō ipossibile aūt. Silr āt citharizātē nō cātātē autē: cātare dicere falsū est. nō aūt ipossibile. Simul aūt stare ꝛ sedere ꝛ diametrū cōmēsurabilē eē nō solū falsū: sed impossibile. Nō itaqz idē est supponi falsū ꝛ impossibile. Accidit aūt ipossibile ex ipossibili. Hoc qdē igitur sedere ꝛ stare simul habet virtutē: qz qnqz hz illā ꝛ alterā: sz nō vt simul sedeat ꝛ stet sed in alio tpe.

li9. ¶ Incipiamus mō ꝛ declaremus quomō est ipossibile: ꝛ dicamus q falsū ꝛ impossibile nō sunt idē sūt eni quatuor ipossibile ꝛ possibile: ꝛ vez ꝛ falsū. Possibile est vt triāgulū esse isochelē. ipossibile vo vt diametrū esse equalē coste. Falsū eni ꝛ impossibile nō sūt idē: sicut diximus supius. Qui ergo dicit aliquē surgere cū nō surgit falsū dicit sed nō ipossibile ꝛ qui de cātore dicit ipm cātare dum nō cātat falsū dicit sed nō ipossibile. Dicere autē idē surgentē eē ꝛ sedentē simul nō tm falsū sed impossibile. Impossibile eni est hominē habere potētiā qua fit surgēs ꝛ sedēs insimul in eodē tēpore qz in eodē tempore habet vuo tamē nō in actu: sz surrectio in vno tēpore: ꝛ sessio in alio.

li9. ¶ Cum declarauit q cōtingit vicenti q in aliquo quod est ens p tēpus infinitum est potētia ad nō esse: vt due potentie insimul sint infinite: ꝛ qz tēpus actionis vnius potentie nō sit aliud a tēpore secūde potētie. ꝛ narrauit q ab hac oppositione sequit impossibile incepit dicere qūo sequit: ꝛ p posuit hāc ꝓpositionē. s. q falsū est vuobus modis ipossibile. ꝛ nō ipossibile ꝛ q falsū quod nō est nō impossibile ē illud qō est possibile: vt sit quādo ponitur ens in actu añqz fit. V. g. q si posuerimus sortē qui est surgēs esse sedētē est falsū possibile ꝛ non ipossibile ꝛ vniuersaliter quēadmodū dixit. (que sūt quatuor intētiones falsū possibile: impossibile verum). Deinde dixit dedit exemplum de possibili vt triangulū esse isochelē quod est possibile esse. ꝛ iō laborant geometre declarare qūo possit inueniri. Impossibile aūt est vt diametrū quadrati esse cōmunicātē coste. ꝛ hoc intēdebat cū dixit equalē. D. d. (falsum aūt ꝛ vez non sunt idē). ita fuit in libro primo sed debet esse falsū ꝛ impossibile nō sunt idē sicut diximus superius. (impossibile enim est falsū). sed nō cōuertitur sicut qui dixit surgētem q non est surgēs: qz falsum dicit nō tm impossibile cum possit qdez surgere. Qui aūt dixerit idē surgētē ꝛ sedētē simul falsum dicit ꝛ impossibile. Falsum ergo est duobus modis: falsū possibilē: ꝛ falsū im possibile. D. d. (qz in tpe in quo ꝛc). i. in tpe in quo hz vnuz oppositoz nō hz in illo tēpore nisi potentiam ad secūdum oppositū: nō potentiam ad oppositum in actu: qm̄ q quod hz in actu nō hz potētiā ad ipm cū ergo caruerit illo opposito ꝛ habuerit secūdum oppositum cōuertet hoc. ergo nō inuenientur in eo due potentie insimul. sed cū inueniuntur in eo due actiones insimul in eodē tempore. ꝛ voluit oñdere per hoc q sic est de potētia ad oppositum sicut de ipsis oppositis. s. qz duo opposita nō cōgregantur insimul. sic ꝛ eaz potentie nō simul cōgregantur in eadem materia.

¶ Si itaqz aliqd infinito tēpore pluriū habet virtutē: nō est in alio tēpore: sed hoc simul. Quapro pter si qdē infinito tēpore ens corruptibile ē. Virtutē hēbit vtiqz eius qō est nō eē. Si itaqz infinito in tēpore est sic existēs quod potest nō eē: simul igitur erit ꝛ nō erit ꝑm actū. Falsū quidem igit accidet vtiqz qz falsū positū est. Sed si non ipossibile erat nō vtiqz ꝛ impossibile eēt qō accidit. Omne igitur semp ens simpliciter incorruptibile.

¶ Si igitur aliqs dixerit aliqd hz potētiā ad plura in tēpore infinito: significauit q illud nō facit illas actiones in tēpore: sed oēs in eodē tēpore insimul. Et si ita est: sicut dixit erit aliqd eoz cadenti um sub corruptione semp in tēpore infinito hns potētiā vt nō sit sub corruptione semp ad infinitū quoniā illud quod hz potētiā vt nō sit est etiā. Et si ita sit erit illud generatū ꝛ nō generatū insimul in actu: ꝛ hoc est falsū nō possibile. Est quidē falsū: qz eius ꝓpositio fuit falsa ꝛ nisi eēt falsa ꝛ ipossibilis insimul: cōclusio nō esset ipossibilis. Manifestū est igitur q oē eternum in esse non cadit sub corruptione neqz sub generatione. Quoniā si caderet sub corruptionē ꝛ esset generatum haberet potentiam vt non esset de tempore. 1zo

¶ Cum declarauit q potentie que inueniuntur in eadem re ad eē sūt ꝛ nō esse infinitoz tēpoz ꝛ diuerse: ꝛ dixit q si inuenirentur in aliquo potētie ad oppositas res nō terminatoz tēpoz sed tēpus cuiuslibet potētie est infinitū: contingit vt ille potētie agāt suas actiones in eodē tempore insimul: nō q vnum eoz agat in aliquo mō a quo tēpore nō aget secunda: ꝛ hoc intēdebat cum dixit. (si aliquis dixerit aliqd habere ꝛc). i. si aliquis finxerit aliqd eternum habere potentiā ad corruptionē. finget q aliquid habebit potentias ad res oppositas in tēpore infinito. potentia. n. ad esse ꝛ nō esse inuentē in eo per tēpus infinitum. ꝛ qui finxerit q in eodem inuenientē potentie ad res oppositas in tēpore infinito ponet q illud nō facit illas actiones oppositas in tēporibus diuersis: sed in eodē tempore insimul quod est impossibile. s. actiones contrarias in actu exire. ꝛ qz dicēs aliquid eternū habere potētiam ad corruptionem: ponit non ipsum corruptum in actu incepit narrare quomodo sequit impossibile hanc potētiam ꝛ est q sequit dicentem hoc vt positio duaz actionū insimul sit falsa possibilis non falsa impossibilis. Dixit. (ꝛ si fit sicut dixit erit aliquod cadētiū sub corruptione semper ad infinituz: qm̄ illud quod habet potentiā vt nō sit est). i. ꝛ cum determinate sūt propositiones he: si ita fuerit sicut fingit hic dicēs. s. aliqd esse in quo est potentia ad corruptionē: ꝛ illud esse ꝑ infinitū. necessariū est vt hēat potētiā vt nō sit in tpe in quo existit in actu ¶ Positio ergo eiꝰ qō sit nō exis in actu est falsa possibilis: sz si ita fuerit ꝓtiget vt sit ens ꝛ nō ens qō ē falsū ipossibile.

sed falsum impossibile nō sequit ad falsū possibile: vt dictū est in analeticis. Illud ergo qđ positū fuerat possibile scili cet eternū corrūpi impossibile est: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. (⁊ si ita sit illud erit generatū ⁊ nō generatū in actu: quod est falsū ipossibile). i. q̄ si in eterno esset potētia ad corruptionē esset tēpus actionis potētie cū tēpore sui esse idem. Quapropter necessariū est q̄ positio eius. s. nō esse ipsum in tēpore sui esse sit falsa possibilis. sed est falsū ipossibile: ⁊ falsū ipossibile nō sequit possibile: eternū igitur nō possibile est vt corrūpatur. D. d. (⁊ nisi eius positio esset falsa ⁊ ipossibilis insimul ꝯclusio nō esset ipossibilis). i. ⁊ nisi p positio dicēs q̄ eternū est corruptibile esset falsa ⁊ ipossibilis nō sequeret eā ipossibilē. syllogismus aūt ita cōponit. Mundus est eternus ⁊ corruptibilis. ergo aliqd eternū est corruptibile qđ est ipossibile. Ergo illud er quo sequit est ipossibile. s. mūdū esse corruptibilē. Impossibile. n. nō sequitur falsū possibile. D. d. (manifestū est igit q̄ omne eternū ⁊c). i. manifestū est igit q̄ oē eternum caret potētia ad corruptionē ex sermone. Q̄ nō aūt est ipossibile vt aliqd sit eternū postq̄ generabat apparet ex eo q̄ addit hoc. qm̄ si fuerit nō ens in actu in aliquo tēpore erit nō ens in potentia cū fuerit ens in actu. Necessario igit erit in eo potētia sicut dixit vt nō sit: ⁊ qz in futuro inueniē eternū habebit potētiā vt nō sit p tēpus infinitū: ⁊ vt sit insimul: ⁊ sequit impossibile predictū. Et nō debet aliquis dicere forte: cū fuerit ens i actu nō hēbit potētiā ad nō eē. qm̄ dicēs q: qđ caret potētia ad aliqd ipossibile est dīo vt sit in eo: si igit caret aliqd potētia ad nō esse: ipossibile est vt aliquo tēpore sit nō ens. sed iā positū est esse possibile vt in aliquo tēpore sit nō ens. Quod ergo ipossibile est nō esse possibile est nō esse: qđ est ipossibile. Et ēt dicimus q̄ cū sit nō ens in actu ⁊ ens in potētia. vtrū tēpus sui nō esse in actu ⁊ esse in potētia sit idē tēpus. Si igit dicat ipm esse idē erit nō ipossibile vt ponat nō ens ⁊ ens insimul: hoc est falsū ipossibile nō possibile. ⁊ si tēpus nō esse fuerit aliud a tpe actionis potētie ad esse tūc erit tēpus duaꝝ potētiaꝝ necessario terminatum. Et debes scire q̄ potētia ad aliqd esse nō est infinita in preterito tēpore cū fuit: accepta in loco ꝓpinquo generationi. s. finita ex duobus extremis. Si aūt potētia ad aliqd fuerit accepta in prima mā tūc eterna fuit in preterito: sed tm̄ ista potētia que semp fuit in prima mā est idīnidui entis p accns vel accidētis: ⁊ cū qdā homines acceperāt hāc potētiā que est p accns vel quasi essentialiter tenuerūt eē possibile vt aliqd nō sit p tēpus infinitū in preterito. Deinde post erit quapropter est potētia ad suū esse infinita: ⁊ cū putauerit q̄ potētia ad esse possibile est vt si sit infinita existimauerūt ⁊ q̄ possibile est q̄ potētia ad corruptionē in aliquo sit infinita in futuro. Error igit hoꝝ est q̄ acceperunt essentialiter qđ est accidētaliter. Deīde assimulauerūt eēntialē potentiā ad corruptionē: accidētali potētie ad generationē. Impossibile enī est in aliquo inueniri potētiā ad corruptionē infinitā. neqz accidētaliter neqz essentialiter. potentiā āt ad generationē possibile est infinitā repiri accūtaliter non essentialiter: sm igitur hunc modū fuit error istorum hominum in hoc loco.

¶ Similiter autem ⁊ ingenitum: si enī genitū erit possibile tpe quodā nō eē. Corruptibile qdē enīz est prius quidē ens: nūc aūt nō ens: aut cōtingēs quādoqz posterius nō esse. Genitū aūt ens qđ cōtingit prius nō esse. sed nō est in quo tēpore possibile q̄ semp ens vt nō sit: neqz finito: neqz infinito. Eteni finito tēpore pōt esse si qdē ⁊ infinito. Non igitur cōtingit idē ⁊ vnū semperqz posse esse ⁊ non esse: sed ⁊ neqz negationē. puta dico nō semp esse. Impossibile igitur qdē aliqd semp eē: corruptibile aūt esse. Silr aūt neqz genitū. Duobus. n. terminis si ipossibile posteriꝰ sine primo existere: ⁊ si illud ipossibile existere ⁊ qđ posteriꝰ. Itaqz si semp ens nō cōtingit qñqz nō esse: ipossibile ⁊ genitū eē.

¶ Dicamus ergo q̄ illud qđ cadit sub corruptione est illud qđ primo fuit ens. deinde mō nō ens: aut possibile vt sit nō ens in futuro. Generatū autē est illud qđ primo fuit nō ens: deide post eē ens Et qđ est eterne qddītatis nō hz potētiā vt sit nō ens in tēpore ifinito: neqz in tēpore finito. Impossibile est igit vt idē hēat potentiā qua semp sit ens ⁊ semp nō ens. Et ipossibile est aleconē vt sit vez vt dicimus q̄ ipossibile est idē esse ens semp: ⁊ nō eus semp. Et cū ita sit ipossibile est vt aliqd sit semp ens: ⁊ cū hoc cadat sub corruptioue. Sūt igitur duo termini: quoꝝ vnus añ alteꝝ ⁊ ipossibile est vt alter terminus sit absqz essentia primi. Quoniam si primus nō fuerit nō erit alter oino. Et cū ita sit ⁊ res eterna ꝑpetua qđ impossibile est: vt in aliquo tēpore fuerit nō ens. ipossibile est vt sit gnāta oino.

¶ Vult declarare q̄ ex diffinitione generabilis ⁊ corrupti bilis apparet q̄ ipossibile est vt aliqđ generabile fit nō corruptibile neqz corruptibile nō generabile: ⁊ dixit. (Dicamus igit ⁊c). i. dicamus mō q̄ corruptibile dicit duob⁹ modis: in actu. s. ⁊ in potētia. In actu est illud qđ fuit in tēpore preterito ens ⁊ mō nō ens. In potētia aūt est illud qđ mō est ens potētia ⁊ cū diffiniuit corruptibile diffiniuit generabile: ⁊ dixit. (q̄ generabile ⁊c). i. generabile autez est qđ in tpe preterito est nō ens. modo āt est ens. Deiñ dixit. (⁊ res eterne quidditatis nō hz potētiā ⁊c). i. ⁊ cū declaratum est q̄ generabile ⁊ corruptibile ꝓueniūt i b q̄ i aliq tēpore nō sit: ⁊ quod est hmōi hz potētiā finitā vt corrūpat sez in tēpore finito: eternū aūt nō hz potētiā vt corrūpat: neqz in tēpore finito: neqz in tēpore infinito. Et intēdebat per hoc q̄ si inueniat potētia in tēpore iufinito: cōtinget p dictū ipossibile. Videt igit q̄ in prio sermone posuit q̄ si i eterno inueniat potētia ad corruptionē cōtinget vt sit infinita. In hoc aūt posuit q̄ si in eterno inueniat potentia ad corruptionē: aut est finita: aut infinita: si finita cōtinget vt eternū sit nō eternū. si infinita cōsequet er possibili ipossibile. D. d. (impossibile est vt aleconē sit vez ⁊c). i. ipossibile est vt cōtraria inueniant insimul vt dirimus qđ ipossibile est vt aliqd sit nō ens semp ⁊ ens semp. Et videt q̄ induxit hoc ad demōstrādū: qm̄ sicut est ipossibile q̄ ꝺria inueniātur insimul in actu: ita est ipossibile vt due potētie inueniātur insimul ad duo cōtraria. s. imediata. sed potentie succedūt in subiecto sicut cōtraria ⁊ quod dixit hic videt ꝓpter hāc intērionē ⁊ pp illud qđ predixit. s. q̄ i eterno nō e potētia infinita neqz finita ad corruptionē. q. ergo. d. (⁊ si gnū q̄ in eterno nō est potētia ad corruptionē neqz in tēpore finito neqz ifinito qđ est ipossibile vt cōgregent cōtraria insimul. D. d. (⁊ cū ita sit ipossibile est ⁊c). i. ⁊ si ipossibile est vt cōtraria cōgregent ipossibile est vt aliquid sit semp ens ⁊ sit corruptibile in aliqua hora: aut anteqz generet vt dicūt faciētes eternū generari: aut post vt qui ponūt eternū esse in futuro corruptibili infinito. D. d. (sunt igit ⁊c). ⁊ intēdit p terminos duos generabile ⁊ corruptibile. Res enīz primo est generata: postea corrupta. ⁊ qui posuit eternum esse corruptū in postremo ponet q̄ posterior termin⁹ inueniē absqz primo qđ est impossibile. D. d. (⁊ cū ita sit ⁊ res eterna ⁊c). i. ⁊ cū cōtingit q̄ corruptū nō fuit añ generatū: ⁊ generatū est illud qđ in aliqua hora nō fuit generatum. eternū aūt est illud qđ est impossibile vt aliquo tēpore sit nō ens: manifestū est q̄ eternū nunqz fuit generatū: ⁊ cū non generatum nō corruptibile est.

Quoniam

¶Qm̃ aũt negatio eius quidẽ qõ est semp possibile esse: est nõ semp possibile eẽ: semp aũt possibile nõ esse cõtrarium: cui⁹ negatio nõ semp possibile non esse. Necesse negatiões ambaꝝ eidẽ existere: ⁊ esse mediũ semp entis: ⁊ semp nõ entis: qõ possibile eẽ ⁊ non esse. Utriusqꝫ eni negatio qñqꝫ existet si non semp sit. Quare ⁊ nõ semp nõ ens erit qñqꝫ: ⁊ nõ erit: ⁊ nõ semp possibile eẽ simul: sed quãdoqꝫ ens quare ⁊ non esse. Idem igitur erit possibile esse et non: ⁊ hoc est amboꝝ mediuꝫ.

izz ¶Et ẽt dicamus ꝙ aleconem eius quod habet potentiã vt semp sit ens: est quod non habet potentiam vt semp sit ens. Cõtrariũ autẽ eius est illud qõ habet potentiã vt semp sit nõ ens. Aleconem ẽt istius est illud quod nõ habet potentiã vt semp sit nõ ens. Dicamus igitur ꝙ possibile est vt inter ista aleconẽ sit aliquod mediũ qõ possibile est vt sit ens: ⁊ non ens: in tẽpoze: ⁊ tẽpoze hoze. Qm̃ aleconem vtriusqꝫ eoꝝ est. Non ens in tẽpoze ens erit. Nõ ens: erit ens. Et i tpe ens nõ erit ens. Et hoc erit illud quod nõ habet potentiã vt semp sit ens vel non ens: sed in alio tẽpoze ens: ⁊ in alio tẽpoze nõ ens. Erit igiꝫ i aliquo potẽtia vt sp sit nõ ens: ⁊ ꝙ sit in aliquo tẽpoze ens: ⁊ in aliquo nõ ens: ⁊ hoc est impossibile. Erit igitur in eodẽ potẽtia vt nõ sit ens ⁊ vt sit ens in tẽpoze ⁊ tẽpoze. Et ẽ mediũ aleconẽ sicut diximus superius.

izz ¶Hec est demonstratio tertia: sed prosequar ipsam per primam demonstrationem. Omnis enim demonstrationes quas inducit in hac questione prosequitur per demõstrationẽ ducentẽ ad impossibile dicentẽ ꝙ potentia eterni qõ sit nõ ens ẽ falsa ⁊ nõ possibilis: ⁊ dicit (dicamus ẽt ꝙ aleconem eius qõ hz potentiã vt semp sit ens ⁊c). i. ⁊ dicam⁹ ꝙ ꝺictoriũ sermonis dicentis ꝙ aliqd hz potentiam vt sit semp ens est qõ nõ hz potentiã vt semp sit ens. Istoꝝ enim duoꝝ si alterũ fuerit falsum alterũ erit verũ. D. d. (Cõtrarium aũt istis est illud qõ hz potentiã vt semp sit non ens) i. cõtrarium aũt sermonis qui est ꝙ hoc hz potentiã vt sem per sit ens ẽ hoc qõ hz potẽtiã vt semp sit non ens: ⁊ intẽdebat per hoc ꝙ ꝺria habẽt mediũ: ꝺictoria aũt non. D. d. (aleconẽ istius est ⁊c). i. sicut ꝺictoriũ eius qõ hz potẽtiam vt semp sit ens est qõ non hz potentiã vt semp sit ens: sili⁹ est ꝺictoriũ eius qõ hz potentiã vt semp sit nõ ens qõ nõ hz potentiã vt semper sit non ens. Et cũ declarauit ꝺictoriũ duaꝝ haꝝ vtriusqꝫ ꝓpositionũ ꝺriaꝝ. s. hoc qõ habet potẽtiam vt semp sit ens: ⁊ hz potentiaꝫ vt semp sit non ens: ex quo declarauit eas esse ꝺrias non ꝺictorias dixit (dicamus igiꝫ ꝙ possibile est vt ex eis aleconẽ sit aliquod mediũ). i. ⁊ cũ declaratũ est ꝙ dicere hoc hz potentiam vt semp sit: ⁊ hoc hz potentiã vt semper nõ sit ens: ex quo declarauit eas eẽ ꝺrias: nõ sit semper dicere hoc. s. contraria sũt: ⁊ qꝫ in pluribus cõtrarijs existit medium possibile ẽ vt in istis inueniatur medium: ⁊ est ens: ⁊ nõ ens. s. habẽs potentiam vt sit: ⁊ non sit: non in eodem tpe: ⁊ hoc intendebat cum dixit (possibile est vt sit ens in tpe ⁊ tpe) D. reddit causam huius possibilitatis: ⁊ dixit (ꝙ aleconem vtriusqꝫ eoꝝ erit non ens). s. ꝙ ꝺictoriũ sermonis ꝙ hoc est ens in aliquo tempore: est ꝙ nõ est ens in illo tpe. Et voluit per ꝟ demonstrare ꝙ nõ est ipossibile dicere de eodẽ eẽ in aliquo tpe: ⁊ non esse in alio tpe: ⁊ cũ demonstrauit hoc nõ eẽ impossibile: dixit: ꝙ est talis nature: ⁊ dixit (hoc erit illud qõ non habet potentiam vt semper sit ens vel semper nõ ens: sed in aliquo tẽpoze ens ⁊ in aliquo tẽpoze nõ ens). i. ⁊ hoc medium est illud qõ nõ hz potentiam vt semp sit: sed in quibusdã hozis sit ⁊ in quibusdã non sit. D. d. (habebit igiꝫ idem potẽtia vt sit semp non ens: ⁊ vt sit in aliquo tempoze ens ⁊ in aliquo tẽpoze non ens). i. ẽm ꝙ reputo ꝙ si aliqs posuerit vtriqꝫ indicium medij inueniri in vno duoꝝ extremoꝝ ꝺriorum. U. g. in eo quod nõ est semp cõtinget vt idem habeat potentiã vt semper sit non ens: ⁊ potentiã: vt in aliquo tempoze sit nõ ens ⁊ in aliquo tempoze ens: qõ ẽ impossibile. D. d. (habebit igiꝫ idẽ potentiã vt non sit ens ⁊ vt sit ens in tempoze ⁊ tpe. i. ⁊ est mediũ aleconẽ sicut diximus). i. cũ impossibile est vt habens potentiã vt in aliquo tempoze sit ens: ⁊ in aliquo nõ ens: sicut illud qõ hz potentiam vt semp sit ens: aut illud qõ hz potentiã vt semper sit nõ ens: opz ꝙ sit mediũ iter hec duo extrema ꝺria: sicut superius diximus: ⁊ intendebat per hoc ꝙ potentia que dat alicui nõ eẽ in aliquo tpe nõ reperitur in eo ꝙ sp ẽ nõ ens.

¶Ratio aũt vniuersalis hec. Sit eni. a. ⁊. b. nulli eidez possibilia existere: oi aũt. a. aut. g. ⁊. b. aut. d. Necesse itaqꝫ cui neqꝫ. a. existet neqꝫ. b. oi existere g. d. Sit itaqꝫ. c. intermediũ eoꝝ que. a. b. Contrarioꝝ eni qõ neutrũ mediũ. Huic itaqꝫ necesse ambo existere. ⁊. g. ⁊. d. Oi eni. g. aut. a. Quare ⁊ ei quod est. e. Quoniã igitur. a. impossibile. g. existet. Eadem aũt ratio ⁊ in. d.

¶Sint ergo. a. ⁊. b. cõtraria nõ cadẽtia in eodẽ isi izz
mul. Et sit. c. cõtrariũ ad. a. ⁊. d. ꝓtrariũ ad. b. Et dicamus ꝙ illud quod nõ est in. a. neqꝫ in. b. erit in toto. c. ⁊. d. Sit ergo. h. qõ est iter. a. ⁊. b. Illud enim qõ nõ est alterũ duoꝝ cõtrarioꝝ mediũ est iter illa. Erit ergo. h. sicut. c. ⁊. d. necessario.

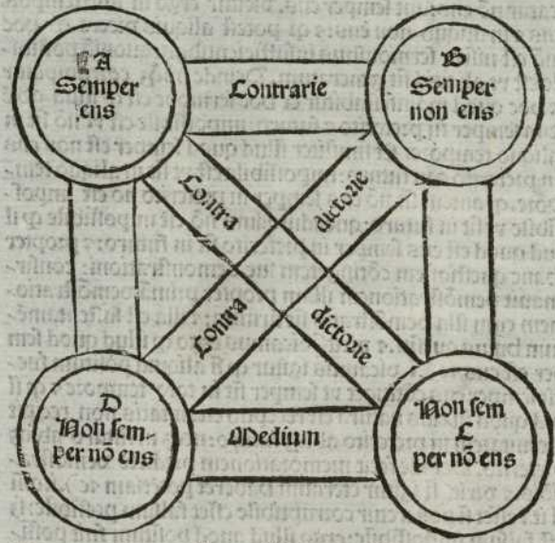

¶Cum declarauit rõne ꝙ illud qõ non hz potentiam vt sit izz
in alia hora: ⁊ vt non sit in alia hora: non est illud qõ habz potentiam vt semp sit: neqꝫ illud qõ hz potentiam vt semp non sit: sed mediũ: vult declarare hec litteris. ⁊ dixit (sint ergo. a. ⁊. b. ⁊c). i. sit illud quod habz potentiam vt semper sit. a. ⁊ eius cõtrarium ꝙ semper non sit. b. ⁊ sunt ꝙ ipossibile est vt congregentẽ in eodẽ insil. D. d. (⁊ sit. c. ꝺriũ ad a. ⁊. d. ꝺriũ ad b). i. ⁊ ponamus ꝺrietatẽ qõ est ꝙ sunt in ꝟ sermone. U. g. illud quod est ens in aliqua hora: ⁊ non est in alia hora. c. ⁊. d. ⁊ sit. c. contrariũ ad. a. quod posuimus

⁊

semper ens: ex. c. ergo intelligendum est illud qđ non est in aliquo tpe. ⁊ erit eni. d. qđ est ens in aliquo tpe ℨrium ad b. qđ est semp nō ens: erunt ergo tria: semp ens. ſ. a. ⁊ semp nō ens. ſ. b. ⁊ eē ⁊ nō eē. ſ. c. d. ⁊ posuit hoc cū sūt de qua re nō dicit eē ⁊ nō esse: ad demōstrādum qz cū nō dicat de extremis necesse est vt dicat de nā media iter duo extrema: ⁊ dirit (dicamus igitur qđ nō ē in. a. neqz in. b. est in toto. c. ⁊. d.). i. ⁊ cum ita sit si posuerimus aliqđ ens de quo nō dicatur. a. qđ semp est neqz. b. qđ semp nō ē: necesse ē vt dicatur de eo. d. ⁊. c. ſ. ens in aliquo tpe ⁊ nō ens i aliquo. Q m̄ inquātum nō est ens semp opz vt sit ens in alia hora: ⁊ ꝫ intendebat cū dirit (si igit. b. ⁊c). i. ⁊ cōtingit in ista natura q̄ est. b. vt sit media inter. a. ⁊. b. D. d. (erit igit. b. sicut. c. ⁊ d. necessario). i. inuenietur in. a. hec duo. ſ. entia in aliquo tempore ⁊ nō entia in aliquo tempore.

¶ Neqz itaqz semper existens genituz est neqz corruptibile neqz semper non ens. ℐPalam autez qz ⁊ si genitum aut corruptibile non sempiternum. Simul enim erit possibile semper esse ⁊ possibile non semper esse. hoc autem quod impossibile ostēsum est prius.

iz4 ¶ Reuertamur modo ad nostrum sermonem ⁊ dicamus qđ illud quod est semper ens neqz est generabile neqz corruptibile. ℐEt cum ita sit manifestū est qđ illud quod est generabile ⁊ corruptibile est non ens perpetuum eternum. Si enim esset perpetuum haberet potentiam vt semper esset ens et semper nō ens: quod est impossibile oino sicut superius dirimus in eis que declarauimus.

iz4 ¶ Cum declarauit qđ illud quod dicitur nō ens in aliquo tē pore oportet dicere ens in alio tempore. qm̄ illud quod dicitur nō ens in aliquo tempore impossibile est vt semper dicatur nō ens: aut semper ens. dicitur ergo in alio tempore ens ⁊ in aliquo non ens: ⁊ qz potest aliquis dicere qđ hoc nō est nisi ex sermonibus insufficientibus: quoniā possibile est vt aliquid sit generatum. Deinde nūq̄z corrumpatur ⁊ hoc quod manifestabitur ex hoc sermone est qđ illud qđ ē ens semper in preterito ⁊ futuro: impossibile est vt nō sit in aliquo tempore. Et similiter illud quod semper est non ens in preterito ⁊ in futuro: impossibile est vt sit in aliquo tempore. qđ autem sit nō ens semper in preterito nō est impossibile vt sit in futuro: quēadmodum nō est impossibile qđ illud quod est ens semper in preterito sit in futuro: ⁊ propter hanc questionem cōtingētem siue demonstrationi: confirmauit demōstrationem illam propter primā demōstrationem cum illa demōstratio sit firmioz: ⁊ illa est sustentamētum huius questi. ⁊ dirit (dicamus ergo qđ illud quod semper est ens ⁊c). i. dicamus igitur qđ si aliquid positum fuerit semper ens cōtinget vt semper sit in toto tempore ⁊ qđ illud quod in eius natura est receptio eternitatis non recipit eternitatem in preterito absqz futuro: neqz in futuro absqz preterito. Deinde fecit memorationem predicte demōstratiōis. ⁊ dirit (si igitur eternum haberet potētiam ⁊c). i. qm̄ si ita esset si poneretur corruptibile esset falsum possibile: ꝫ est falsum impossibile: ergo illud quod positum fuit possibile est impossibile. ⁊ debes scire qđ impossibile est imaginari ens habere potentiam ab esse ⁊ nō esse infinitum in tempore preterito absqz futuro: neqz in futuro absqz preterito nisi infinitum adderet super infinitum quod est impossibile Quāobrem cōtingit si aliquid inueniatur habens potentiam infinitam vt actio illius potentie sit in toto tempore: si igitur potentia ad nō esse sit infinita cōtingit vt sit nō ens i omni tempore. ⁊ si potentia ad esse fuerit infinita ⁊ cōtingit vt sit ens in toto tempore: ⁊ si aliquis posuerit aliquid esse ens in toto tempore sed in eo est potentia ad corruptionem absqz eo qđ corrumpatur cōtingit vt due potentie inuenie tur insimul infinite. ſ. potentia ad esse ⁊ potentia ad nō esse. est igitur altera earum ociosa: cuz nulla actio perueniat ex ea: ⁊ in hoc nō erant nisi qz cristimat hoc nō esse ipossibile propter hoc qđ res nō creat ex potentia in actum nisi ꝑpter agens. qđ si igitur agens nō agat nō est remotum vt remaneat ⁊ nō creat in actum: ⁊ hec quidem imaginatio inducit ℐPlatonem in hūc sermonem: ⁊ tūc nō est remotum dicere in responsione huius sermonis. ſ. sermonis Aristo. qđ si ita esse oporteret qđ aliquod possibile si poneretur in actu ens esset falsum impossibile nō possibile falsum: impossibilitas enim hec non sequitur naturam possibilem sed sequitur defectum actionis agentis: qm̄ corruptio mundi vt dicūt possibilis est ex parte materie: impossibilis quo ad agens: aut qz agens aliquod nō est innatum corrumpere ipsum: aut qz agens sapiens nō est innatum corrumpere suum factū: aut qz corrumpēs est contrarium generanti: aut qz non corrūpetur omnino. ⁊ cum inuenimur istas omnes questiones apparebit destructio eorum ex demonstratione Aristo. hic per quā incepit declarare hoc quesitum. ℐPossibile enim aut est possibile ex se aut ex rebus extrinsecis vt notum est de possibili: simpliciter autem qz aliquis diceret aliqđ esse possibile in se: ⁊ impossibile ex extrinseco ꝫm opinionem dicentis mūdum eē possibilis corruptionis in se: ⁊ impossibilis quo ad extrinsecum. ℐManifestum est igitur ꝫm Aristo. qđ potentia alicuius possibilis ex se ⁊ impossibilis ex extrinseco est potentia contradicēs diffinitioni possibili. dictum est enim qđ cum possibile poneretur eē ens nō sequitur impossibile sed quod est falsum possibile nō impossibile falsū sed cum cōcessum fuerit qđ distinctio cuiuslibet possibilis ē huiusmodi si aliquis posuerit aliquod possibile eē. ſ. ex se ⁊ impossibile ab extrinseco cōtingit qđ eius potētia in actu sit falsa impossibilis non falsa possibilis. ⁊ intendit Arist. ad declarandam hanc intentionem propter possibile hoc: qz notū est ꝑ se qđ illud qđ ē possibile ab extrinseco ē possibile per se: ꝫ quersio latet. ſ. qđ illud qđ ē, possibile ex se est ipossibile ab extrinseco: Cristimatum est enim qđ nō est impossibile qđ aliquid sit possibile in se impossibile ab extrinseco: ⁊ dispositio in hoc de possibili est quasi cōtraria ei que est de impossibili: qz cōcessum est qđ omne impossibile in se ē impossibile ꝫm extrinsecum: ⁊ nō est cōcessum quod est impossibile ex extrinseco ipossibile ē ex se: ideoqz itēdit Arist. istam declarationē quā dirimus: ⁊ ēt possibile nō ē possibile in respectu agētis ⁊ patiētis: ⁊ ipossibile est imaginari aliquid eē possibile in respectu patiētis: ⁊ impossibile in respectu agētis: qm̄ cōtingeret vt sit patiēs possibile. i. possibile ipossibile. ⁊ possibile ē vti in hac demōstratiōe accepta ex loco a cōtrarietate: ⁊ ē qđ ipossibile ex se est cōtrariū possibili ex se: ⁊ ipossibile ex se ē impossibile quo ad extra: ergo possibile in se ē possibile quo ad extra. ſ. quo ad oēs cās extrabētes ipsum: ꝫ demōstratio Arist. ē firmioz qz ē sumpta a diffinitione: hec aūt a cōtrarijs q̄zuis iste locus iret scientias aliquo modo. ſ. qm̄ ꝑdicatum fuerit ℨrium ꝑdicato ꝑprio: ⁊ subiectum habuit aliquod cōtrarium: ⁊ tūc necesse ē vt ℨrium ꝑdicati inueniat in contrario subiecti.

¶ Igitur ⁊ si igenitū est ens aūt hoc necesse ē sempiternuz esse: sic aūt ⁊ si incorruptibile ens aūt. Dico aūt ingenitū ⁊ icorruptibile que ꝑprie dicunt. Ingenitū quidē qđ est nūc ⁊ prius nō verū erat dicere nō esse. Incorruptibile aūt qđ nūc ens posterius nō verū erit dicere nō eē. Aut siquidē hec adinuicē cōsequunt: ⁊ qđ qdē igenitū icorruptibile: ⁊ qđ icorruptibile igenitū. Necesse ⁊ sempiternum vtrioz cōseq: ⁊ sine aliquid igenitū sempiternuz: sive incorruptibile sempiternum.

¶ Dicamus ēt qđ illud quod nō cadit sub generatiōe sez illud quod nō est generabile est eternū sine iz5

principio

ꝓncipio ⁊ sine fine necessario. Et similiter illuc qđ nō cadit sub corruptiōe ẽ eternū. Et dico nō generabile ⁊ nō cadens sub corruptiōe vera intētione mei sermonis q illud qđ est ens vere est nō generabile: ⁊ illud qđ est vere nō ens est cadēs sub corruptiōe. Modo igit volumus diffinire ea ⁊ dicamus q illud qđ est nō generabile est modo ens: et nō dicit q fuit ꝓmo nō ens: neq dicit q postremo erit nō ens. Et cū ita sit erit alterū horū duorū cōsequēs alteri. Illud enī qđ nō est generabile nō cadit sub corruptiōe: ⁊ oē illud qđ nō cadit sub corruptiōe est nō generabile. Et ēt vtrūq eoꝝ necessario est eternū: qm̄ si aliqđ fuerit nō generabile erit semp eternū: ⁊ si aliqđ nō cadit sub corruptione erit semp eternū: ⁊ hoc manifestū est ⁊ existens ⁊ sunt ea que superius diximus.

125 ¶ Cum declarauit q ꝓpossibile est aliquod eternū corrumpi manifestabit ei q illud qđ nō est gnābile erit eternū: ⁊ cum declarauit q ꝓpossibile ẽ vt aliqđ sit gnābile nō corruptibile: manifestabit ei q nō corruptibile ẽ eternū: ⁊ cū declaratum fuit ei q nō corruptibile ẽ eternū: ⁊ q non gnābile est eternū declarauit ꝑ hoc q nō corruptibile ẽ nō gnābile: ⁊ ecōuerso: ⁊ hec ẽ sua intētio in hoc caplo. ⁊ dixit (dicamus ēt q illud ⁊c). i. ⁊ hoc ẽ qđ ante declarauit: ⁊ ẽ vna duarū ꝓpositionū quas posuit ad declarādū cōuersionē. D. d. secūdam ꝓpositionē ⁊ dixit (⁊ similiter illud qđ nō cadit ⁊c.) i. ⁊ similiter declaratū ẽ ex nostro ſmone q illud qđ est non corruptibile ẽ eternū cū demonstratū ẽ q ꝓpossibile ẽ aliqđ ẽ gnābile ⁊ nō corruptibile: ⁊ cū posuit has duas ꝓpositiōes. s. q nō gnābile ẽ eternum: ⁊ q nō corruptibile est ēt eternū que multis modis dicunt. D. q non intendit in hoc loco nisi veram intētionē iter alias intentiones ⁊ dixit (dico q nō gnābile ⁊c). i. ⁊ itelligendū est ex nostro sermone non gnābile ⁊ nō corruptibile vera intētiōe. d. explanauit illam intētionē: ⁊ dixit (qđ ẽ vere ens ẽ nō gnābile). i. ⁊ ẽ illud qđ ante diximus q illud qđ vere ẽ ens ẽ nō gnābile: ⁊ est illud qđ ante diximus q illud est vere ens. s. cristēs nō pōt non esse dicit nō gnābile vere: ⁊ premūit nos ēt in hoc q nō generabile ēt dicit de nō gnābili qđ est sine causis gnātionis aut difficilis generatiōis: ⁊ silr nō dicit gnābile illud cuiꝰ generatio ẽ infinita in horā qua finiebat. Intendit igit per nō generabile illud cuius ẽ nō ꝓcedit nō ẽ: nō illud qđ ẽ ipossibile de quo ēt dī nō gnābile. D. explanauit intētionem nō corruptibilis: ⁊ dixit (⁊ illud qđ vere ẽ nō ens ẽ cadens sub corruptiōe). i. ⁊ dz itelligere ꝑ hoc nō corruptibile illud qđ est oppositū ei qđ vere ẽ corruptibile: ⁊ illud est qđ deficit post esse. q. ergo. d. opz itelligere ꝑ nō gnābile illud qđ opponit vere gnābili. s. enti post nō ẽ: ⁊ ꝑ nō corruptibile illud qđ opponit vere corruptibili. s. nō enti post esse: ⁊ cū posuit has duas ꝓpositiōes: dixit (mō igit volumꝰ diffinire ⁊c). i. manifestū ẽ ex nostro sermone q diffinitio nō gnābilis ẽ illud qđ mō ẽ ens: ⁊ ante nō: fuit nō ens: neq i futuro nō erit nō ens. Hec enī diffinitio ẽ nō gnābilis qđ cōuertit. D. d. (⁊ cū ita sit ⁊c). i. q nō gnābile ⁊ nō corruptibile cōuertit adinuicē. D. icepit declarare q hec quēstio appet ex duabus ꝓpositiōibus quas ꝓdixit. s. q nō gnābile ẽ eternū ⁊ q nō corruptibile ẽ ēt eternū: ⁊ dixit (⁊ vtrūq eoꝝ necessario eternū). i. ⁊ signū quēstionis eoꝝ ẽ q eternū ꝓdicat de vtroq illoꝝ ꝓdicatione quēstiōis: ⁊ cū idem ꝓdicat de duobus ꝓdicatiōe cōuersiōis necessario illa duo cōuertunt adinuicē: ⁊ hoc itendebat cū dixit (qm̄ si aliqđ nō gnābile fuerit ẽ eternū ⁊c). i. ⁊ cū de nō gnābili ꝓdicat eternū ꝓdicatiōe quēstiōis silr ēt de nō icorruptibili: manifestū ẽ q oē nō gnābile ẽ nō corruptibile: ⁊ q oē nō corruptibile est nō gnābile. Et qr hoc declaratū est ex analeticis dixit (q manifestū est) declaratio qđē sic exiſtit. oē nō gnābile est eternū: ⁊ oē eternū est nō corruptibile: ergo oē non gnābile ẽ nō corruptibile. D. diximus oē non corruptibile est eternum: ⁊ omne eternum est non generabile: ergo omne non corruptibile est non generabile: que est conuersa ꝑme: ⁊ hoc declaratum est in analeticis. s. q cum tres termini conuertuntur adinuicem necesse est vt ꝯclusio cōuertat.

¶ Palā aūt ⁊ ex determinatiōe ipsoꝝ est: ⁊ enī necesse si corruptibile genitū: aut. n. genitū aut ingenitū. Si. n. ingenitū: ⁊ icorruptibile supponit: ⁊ si genitū aūt corruptibile necesse. Aut. n. corruptibile aut icorruptibile: sed si icorruptibile ingenitum supponit. Si aūt nō sequūt adinuicē incorruptibile ⁊ igenitū: nō necesse neq ingenitū neq incorruptibile sempiternum esse.

¶ Dicamus igit q si aliqđ corruptibile fuerit necessario erit generabile. Et si fuerit nō generabile nō erit corruptibile. Et si aliqđ fuerit generabile necessario erit corruptibile. Et si nō fuerit corruptibile erit ergo nō gnābile: sicut dixim⁹ superius. 126

¶ Vult declarare in hoc caplo q generabile ⁊ corruptibile cōuertunt cū declaratū ẽ q nō corruptibile ⁊ non gnābile cōuertunt ⁊ d. (dicamus igit q si aliqđ ⁊c). i. declaratus est q nō gnābile ⁊ nō corruptibile cōuertunt: manifestum ẽ q omne generabile est corruptibile: demōstratio eius: q si nō fuerit corruptibile ẽ nō corruptibile. Omne. n. aut est corruptibile aut incorruptibile: si igit nō corruptibile ergo nō generabile: sed iā ponimus ipsum eē gnābile sed hoc est ipossibile: ⁊ cū oē corruptibile ẽ gnābile: demōstratio eius q si nō fuit gnābilis ẽ ignābil'. Quodlibz. n. aut est gnābile aut ignābile. ⁊ si fuerit nō gnābile ergo nō corruptibile ⁊ iā fuit positū corruptibile. D. d. (⁊ si aliqđ fuerit gnābile necessario ẽ corruptibile). i. ⁊ ēt dixim⁹ q oē gnābile ẽ corruptibile ecōuerso ꝓme. D. idurit demōstrationē. ⁊ dixit (si igit nō fuerit corruptibile ẽ nō generabile). i. ⁊ demonstratio eius est q si non fuerit corruptibile. ⁊ si fuerit nō corruptibile ẽ nō gnābile: qđ est incōueniēs: ⁊ hoc iā declaratū in analeticis eē locū gnālem. s. qr cuz fuerit duo termini oppositi diuidētes verū ⁊ falsū: ⁊ fuerit alterꝰ vniꝰ dictiōis ꝯuertibile cū vno alteriꝰ dictiōis: ⁊ reliquū reliq.

¶ Quod aūt necesse cōsequi ex his manifestū. Genitū. n. ⁊ corruptibile cōsequunt adinuicē. Palā aūt hoc ex ꝓriorib⁹. semp. n. entis ⁊ semp nō entis est iter mediū cui neutrū cōsequit. Hoc aūt est genitū ⁊ corruptibile: possibile. n. ⁊ eē ⁊ nō esse determinato tēpore vtrūq. Dico aūt vtrūq ⁊ eē quāto quodam tempore ⁊ nō esse.

¶ Si igit nō generabile ⁊ nō corruptibile nō sequūtur adinuicē: ergo nō sūt eterna. Et verificatio huius est q alterū illoꝝ cōsequit alterū: quēadmodū ego sum dicens q generabile ẽ corruptibile: ⁊ omne corruptibile est necessario generabile. Et verificatio huius est illud qđ dixim⁹ superius: q ex illo qđ est semp ens: ⁊ ex illo qđ nō semp est ens sit aliqđ mediū diuersū ab vtroq illoꝝ: ⁊ est illud quod est generabile ⁊ qđ est corruptibile. Habet. n. potentiā vt sit ens: ⁊ vt sit non ens: sed tm̄ in tpe ⁊ tpe s. vt in tempore ens ⁊ in alio nō ens. 127

¶ Cū declarauit q nō corruptibile ⁊ nō gnābile nō cōuertūtur nisi ex eo qđ declaratū ẽ q vtrūq eoꝝ ẽ eternū: fecit de 127

hoc rememoratione: ⁊ dirit(si igit nō gnābile ⁊c.)⁊ quia declaratū ē ēt cū posuerimus q oē gnābile ē corruptibile ⁊ q̄ b cōuertit. ſ. q oē nō gnābile ē nō corruptibile: ⁊ q hoc quertat ⁊ b ē quersio prime demōstratiōis: voluit quertere ſcdaz. ſ. vt prima declaret q oē gnābile eſt corruptibile: ⁊ ecōuerſo. D. ex b declabit q oē nō gnābile ē nō corrupti bile ⁊ ecōuerſo: ⁊. d. (⁊ verificatio huius ē q alterū illoz ſe gt altez quēadmodū ego sū dicēs). i. ⁊ iā declatū ē q nō corruptibile ē nō gnābile ⁊ q b quertit er eo q gnābile ⁊ corruptibile quertunt: ⁊ b ē quersuz prie demōſtrationis ⁊ nō ē petitio pncipij: qm̄ ꝓponēs qb⁹ vtit in vna nō vtit i altera: ⁊ qz in hac declatiōe vult ponē quersionē gnābilis ⁊ corruptibil'ē fūdamtū ad quersionē ñ gnābilis ⁊ nō corruptibilis: icepit declare q gnābile ⁊ corruptibile cōuertū tur: ⁊. d. (q vificatio hui⁹ ē qđ supi⁹ dirim⁹ q er eo ⁊c.) idest ⁊ vificat q gnābile ⁊ corruptibile quertunt er eo qđ dirim⁹ supius. ſ. q ipossibile ē vt gnābile ſit nō corruptibi le: aut vt corruptibile ſit nō gnābile: hec. n. duo ſūt media iter illud qđ ſp ē ens ⁊ iter illud qđ semp ē nō ens: ⁊ nō ē al tez eoz: ſz bz potētiā vt ſit ens cū dirit: q b duo ſūt media iter illud qđ ſp ē nō ens ⁊ iter illud qđ ſp ē. ſ. ens in alia ho ra ⁊ nō ens in aliqua: icepit declarare hec litteris.

¶ Si igit ē qd genitū aut corruptibile neceſſe hoc i termediū eē. Sit eniz. a. semp ens. b. aūt sēper nō ens. g. aut genitū. d. autem corruptibile. Neceſſe itaqz. g. itermediū eē. a. ⁊. b. Nis qđē. n. nō eſt tē⁹ ad neutrū terminū i quo. a. nō erat aut. b. erat. Genituz aūt neceſſe aut actu aut potētia eē. Nis aūt que. a. b. neutro mō. Quāto igit quodaz ⁊ determinato tpe ⁊ erit ⁊ iterū nō erit. g. Silr aūt ⁊ in d. Genitū ergo ⁊ corruptibile vtrūqz. Cōſequūtur ergo adinuicē genitū ⁊ corruptibile.

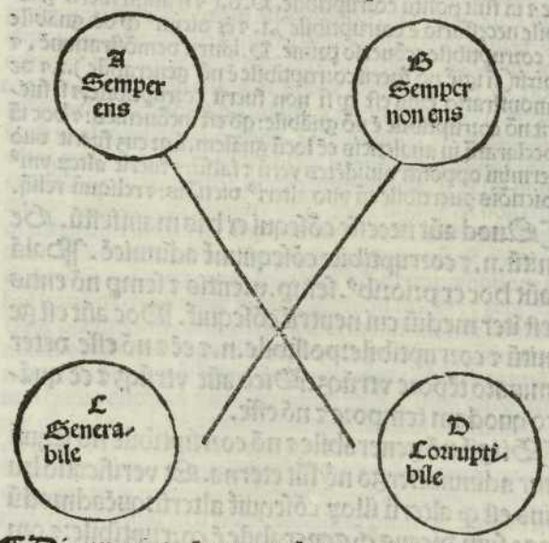

128 ¶ Dicamus q oē corruptibile neceſſario ē mediuz iter duo ſicut diximus supius. Sit igit. a. illud qđ semp ē ens ⁊. b. illud qđ semp ē nō ens: ⁊. c. genera bile ⁊. d. corruptibile. mānifestū ē igit q. c. ē iter a. ⁊ b. a. eni ⁊. b. nō habēt finē neqz vltimū in tpe. Ge nerabile aūt hz finē ⁊ vltimitatē in tpe aut in actu aut in potētia. a. vo ⁊. b. nō habēt finē in tpe neqz i actu neqz in potētia. Qm̄ nō ſūt in aliquo tpe ens ⁊ in aliquo nō ens. Sed altez eoz ē ens in tpe ifini to: ⁊ relīquū nō ens in tpe ifinito. Et silr. d. habēt finē ⁊ vltimū vt. c. aut in actu aut in potētia. Omne igit generabile ē corruptibile. Declaratū ē igi tur q generabile ⁊ corruptibile ſe ſequūtur.

¶ Dixit: dicamus ēt q oē corruptibile neceſſario ē mediuz iter duo: ⁊ intēdit p duo illud qđ ē ens ſp ⁊ illud qđ eſt nō 128
ens ſp. D. icepit demōſtrare b litteris: ⁊. d. (ſit ergo ⁊c.) D. d. (manifeſtū eſt igit q. c. ē inter. a. ⁊. b). i. ⁊ cū ita po fuerim⁹ manifeſtū ē igit q. c. qđ ē gnābile cadit iter. a. qđ ē ſp ens: ⁊ iter. b. qđ eſt ſp nō ens. D. dedit demōſtratiōez sup hoc qđ cadit iter duo extrema ⁊ dirit(a. eni ⁊. b. nō ha bēt finē ⁊c). i. ⁊ signū q gnābile ē mediū iter illud qđ ē sem p ens ⁊ iter illud qđ ſp ē nō ens ē: qz eē ei⁹ qđ ē ens ſp ⁊ eē eius qđ ē nō ens ſp ē ifinitū(gnābile aūt hz finē in tpe). i. qz ē ens in aliquo tpe ⁊ ē nō ens in aliquo: ⁊ iſte ſermo cō poniť ſic in ſcda figura: ſequtur. n. er hoc q illud qđ hz gnā tionē nō ē ſp ens: neqz ſp nō ens: ergo neceſſario ē mediū. Cōicationē. n. habet cū nō eē qz iuenit post nō eē: a hz cōi cationē cū eē qđ exit a nō eē ad eē: ⁊. d. (gnābile aūt hz fi nē aut in actu aut in potētia) qz gnābile q̄uis ponat ꝑpe tuū cōtinget vt ſit corruptibile in potētia q̄uis nō corrum pat in actu: ⁊ pōt itelligi q finis quē hz ē p alterā iſtaz diſ positionū: aut aliqñ in actu: aut aliqñ in potētia: ⁊ ē digni us: qz nō intendit p hūc ſermonē declarare q gnābile i actu ē corruptibile in actu. Et cū posuit q gnābile hz finē in tpe aut in actu: aut in potētia: dedit ꝓpositionē ſcdam ad eam declarādā ⁊ ē quā postposuit: ⁊ dirit(a. aūt ⁊. b. nō habēt fi nē in tpe). i. illud qđ eſt ſp ens ⁊ qđ ē nō ens ſp. D. dedit declarationē sup hoc: ⁊. d. (qz nō sunt in aliquo tpe ens ⁊ in aliquo tpe nō ens) ⁊ cū declaratū fuit ei qđ neceſſariū ē vt gnābile ſit mediū iter ens ſp ⁊ nō ens ſp: declarauit etiā q corruptibile neceſſe ē vt ſit mediū p illā cādē declaratio nē: ⁊ dirit(⁊ silr eſt. d. ⁊c). i. ⁊ silr eſt. d. qđ eſt corruptibile habēs finē in tpe: aut in potētia: aut in actu ecōtrario illi qđ ē ſp ens: ⁊ qđ eſt semp nō ens. Et cū declarauit q gnā bile ē mediū iter b duo: ⁊ silr corruptibile ꝓclusit q corru ptibile ē idē cū gnābili. ſ. q oē gnābile ē corruptibile ⁊ ecō uerſo: ⁊ hoc nō verificat nisi cū cōceſſum fuerit q iter ens ſp ⁊ nō ens semp ē tñ vnū mediū. Dicētes aūt ens ſp in p terito ſz in postremo corruptū ⁊ gnātū: ſz ꝑpetuū in futuro ponūt tria media iter hec duo. ſ. gnābile ⁊ corruptibile: et generatū nō corruptibile: ⁊ corruptum non gnābile. Sed videt q Ariſt. nō iducit tales declaratiōes nisi ad inuādū ⁊ fortitudo coz nō eſt nisi fortitudo iductiōis in qua pficiū tur oīa pticularia ⁊ eſt prim⁹ ordinū certificatiōis: ⁊ nō cō firmauit ipsaz p pdictā declarationē que ē sustētamētū hu ius capli: ⁊ vsū ē hoc cōfirmare dicēdo q illud in quo eſt potētia ad eſſe aut nō eē infinita impossibile ē vt ſit in ꝑteri to absqz futuro: nec in futuro absqz ꝑterito. Infinitū autē cōprehēdit duo tpa neceſſario: nisi eēt ifinitū maius ifinito ponēs aūt eternū corruptibile aut gnātū ꝑpetuū ponit po tētiā ifinitā nō cōprehēdētē duo tpa qđ ē ipossibile: ⁊ cum ita ſit gnābile igitur eſt ens in tpe finito: ⁊ non ens in tem pore finito: ⁊ cū ens i tēpore finito ⁊ nō ens in tpe finito cō uertant: neceſſe eſt vt conuertantur inter ſe.

¶ Sit itaqz in quo. e. igenitū qđ aūt in quo. z. geni tū: qđ aūt in quo. i. icorruptibile. qđē aūt in quo t. corruptibile. Que itaqz. z. t. ostēsuz ē q cōsequū tur inuicē. Quādo itaqz sic aliqd posituz fuerit vt hec: puta que qđē. z. ⁊ que. t. cōsequētia sunt. Que aūt. e. ⁊. z. nulli eidē: oi aūt alterū. silr aūt ⁊ que. i. t Neceſſe ⁊ que. i. e. cōsequi inuicē. Sit eni ei quod i. e. nō cōsequēs. z. igit cōsequet. Qi. n. e. aut. z. in ſūt. cui. z. ⁊. t. Ei igit qđ. i. t. cōsequet sed suppone bat ipossibile eē. Eadē aūt rō ⁊ qđ. i. ei qđ. e. Sz ⁊

sic habeatur

ſic habeak igenitū in quo.e.ad genitū in quo.z.⁊ i corruptibile in quo.i.ad corruptibile in quo.t.

¶Sit ēt nō generabile.a.⁊ generabile.c.⁊ nō corruptibile.b.⁊ corruptibile.h. Dico qō.c.⁊.h. cōſequūtur ſe.cū fuerit ꝫ q̄ narrabo ex litteris his quas dicā:q̄.c.⁊.h.ſequunt̄.ſe.a.aūt ⁊.c.non cadunt ſup idē ſed hoc ſup rē ⁊ hoc ſup aliā:⁊ ſilr.b ⁊.b. ¶ igit̄ ita ſit erūt.h.⁊.c.ꝫſequētia ſe. Sit igitur.h.nō cōſequēs.c.tūc igit̄ erit.c. cōſequēs.a.h n.⁊.c.nō cadunt ſimul ſup idē.b.aūt ⁊.a.cadūt.b ergo conſequet̄.b.qō ē ipoſſibile pp hoc qō ſupi⁹ dixim⁹. Et ſilr erit actio de.a.⁊.b.ꝓpter hoc q̄ a.ſequitur.b.

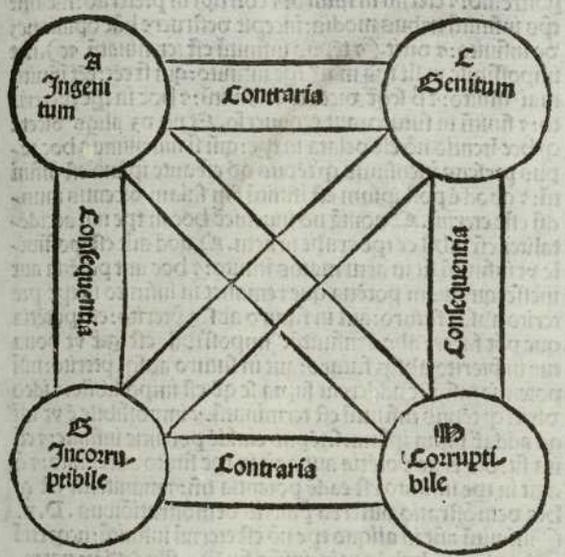

129 ¶Vult in hoc caplo declarare q̄ cū fuerit duo termini oppoſiti diuidentes verū ⁊ falſum in oībus entib⁹.⁊ duo alij ſilr ⁊ quertit̄ vnus vnius dictiōis cū vno alteri⁹ tūc neceſſario reliquus cū reliquo:⁊ vult declarare hoc gnāliter ſic̄ fecit in analeticis.ideoq̄ accepit lr̄as loco oppoſitoꝝ:⁊ cū declauit b declatiōe vli:dicet q̄ gnābile ⁊ ñ gnābile ⁊ corruptibile ⁊ ñ corruptibile ſūt ex hmōi oppoſitis: q̄pp ꝓcludet̄ q̄ cū vnus duoꝝ terminoꝝ ex vna diuiſiōe hoꝝ quatuor.ſ.gnābile⁊ corruptibile:nō gnābile ⁊ nō corruptibile cōuertet̄ cū alio termino ſcde diuiſiōis neceſſe ē vt reliquus cū reliquo. Incepit igit̄ prius ⁊ poſuit queſitū qō declarare intēdit ⁊.d.(ſit igit̄ nō gnābile.a.⁊c).i. ⁊ manifeſtabit̄ modo q̄ gnābile ⁊ corruptibile:⁊ nō gnābile ⁊ nō corruptibile:ſi vnū cōſequit̄ vnū ⁊ reliquū reliquo ex eo qō dicam. D.d.(dico q̄.c.⁊.h.conſequunt̄ ⁊c).i.⁊ dico q̄ gnābile ſcz.c.⁊ corruptibile ſcz.h.neceſſariū ē vt ꝙuertant̄ cum poſuimus q̄.a.ſcz nō gnābile ⁊.b.ſcz nō corruptibile cōuertū tur ⁊ hmōi declr tio ē ſm q̄ narrabo cū accepimus loco litterar oppoſita:⁊ cū declarauerimus hoc in eis ⁊ mutauit declarationē ad oppoſita in eo q̄ ſunt oppoſita q̄ cum hec intentio verificabit̄ in oppoſitis verificabit̄ ēt in eis q̄ ſunt ſub oppoſitis ⁊ fecit hoc vt demonſtratio eſſet eſſentialis:⁊ puta vt declaratuꝝ eſt in poſterioribus analeticis: qñ ſi hoc declaraſſet in gnābili ⁊ nō gnābili ⁊ corruptibili ⁊ nō corruptibili ēt demōſtratio accidētalis:⁊ quaſi declararet q̄ triangulus iſocheles haberet tres angulos duob⁹ rectis equales:hoc igit̄ itendebat cū dixit(q̄ fuerūt ſm q̄ narrabo ex litteris iſtis quas dicā modo).i.cū acceperim⁹ has litteras loco oppoſitoꝝ ſimplr ⁊ eſt illud quod narrauit. D.d.(⁊ ēt.c.⁊.h.cōſequunt̄ ſe).i.dico cū accepimus has literas quas accepimus loco gnābilis ⁊ nō gnābilis:⁊ corruptibilis ⁊ nō corruptibilis loco oppoſitoꝝ ſimplr ita q̄.a.⁊.b.cōuertant̄ ⁊ tūc.c.⁊.h.cōuertent̄. cōditiōes autē in iſtis duabus ſunt due.ſ. vt vtraq̄ diuiſio diuidat verū ⁊ falſum in oībus entibus ⁊ vt vnus vni⁹ diuiſionis cōuertat̄ cū vno alterius:⁊ cū poſuit q̄ cū.a.⁊.b. cōuertant̄ neceſſariū eſt q̄.h.⁊.c.cōuertant̄ ꝙuis ipſe non ꝓpalauit illud qō ē quaſi precedēs:ſed illud qō ē quaſi cōſequēs iduxit demōſtrationē ſup hoc ⁊ dixit(a.aūt ⁊c).i.nō cadūt ſu p idē(ſed hoc ſup rē ⁊ hoc ſup aliā rē).i.⁊ demōſtratio huius vt ꝓponamus huic qō ꝓponēdū eſt ex eis que ꝓpoſuimus ⁊ eſt q̄.a.ſcz vnū oppoſitoꝝ ⁊.c.ſcz alteꝝ oppoſitorū nō dicant̄ inſimul de eodē ⁊ ſup alia duo oppoſita ſcz.b.⁊ b. Et cū poſuit has duas ꝓpōnes dicit(ſi igit̄ ita ſit.h.⁊ c.ſunt cōſequētia ſe cū poſuimus.a.⁊.b.cōſequētia ſe).D. d. demōſtrationē huius ducēt̄ ad incōueniēs ⁊.d.(ſit igitur.c.nō cōſequēs.h.⁊c).i.q̄ cū.c.nō ſequebat̄.h.i. cū.c nō dicat̄ de.h.neceſſe ē vt dicat̄ de hoc oppoſitū qō ē.a. cū.c.⁊.a.nō dicant̄ inſimul de eodē neq̄ denudet̄ ab altero coꝝens. Et cū ꝓpoſuit q̄ ſi c.nō dicat̄ de.h.neceſſe eſt vt ipſe dicat̄.a.de ipſo:cōiungit huic ꝓpoſitionē:quā primo poſuit ⁊ eſt q̄.a.⁊.b.dicunt̄ de ſe inuicē:⁊.d.(a.aūt ⁊ b.cadūt ſup idē ⁊ in vtroq̄ illoꝝ)ideo poſitū eſt ꝙuerti cuz ſuo cōpari cū dicat̄ de eodē qō ē coꝝ ſubiectū. D.d.(cōſequit̄ igit̄.b.ad.b.qō eſt ipoſſibile).i.cuz poſuimus q̄.b. cōſequat̄.a.⁊.b.ēt.c.cōſequat̄.a.neceſſe eſt vt.b. cōſequatur.b.i.q̄ ſi.b.fuerit.b.erit.ſz iā poſita fuerūt oppoſita nō cōuenientia eidē:qō eſt ipoſſibile:⁊ cū declauit q̄ ſi.a.⁊.b cōuertant̄ neceſſe eſt vt.c.⁊.h.cōuertant̄ incepit declarare cōuerſum.ſ.q̄ ſi.c.⁊.h.cōuertāt̄ neceſſe ē vt.a.⁊.b.cōuertantur ⁊ dicit(⁊ ſimiliter erit actio de.a.⁊.b).i.⁊ ſimiliter comparabuntur in demonſtratione q̄.a.⁊.b. conuertant̄ adinuicem:cum poſuimus q̄.c.⁊.h.conuertantur.

¶Dicere itaq̄ nihil ꝓhibere factū eſſe qō icorruptibile:⁊ igenitū qō corrumpi:ſemel exiſtēte huic quidē generatiōe:huic aūt corruptiōe:primere eſt datoꝝ aliquid. Aut eni infinito:aut quanto quodā determinato tēpore poſſunt oia:aut facere:aut pati:aut eſſe:aut nō eē. Et infinito ꝓpter hoc q̄ determinatū eſt aliqualiter infinitū cuius non eſt plus. Quod aūt in quo infinitū neq̄ infinitū neq̄ determinatum.

¶Dico ergo q̄ nō generabile.ſ.a. differt a generabili.ſ.c. Et q̄ nō corruptibile.ſ.b.differt a corruptibili.ſ.h. Et.a.⁊.c.nō cadunt inſimul ſup idē neq̄.b.⁊.h.cadūt ēt inſimul ſup idē ſicut diximuſ ſupius. Impoſſibile eſt eni vt idē ſit factū noue et ſemp eternū. Et ipoſſibile ē ēt vt idē ſit corruptibile ⁊ nō corruptibile ſcz ſemper infinitū. 130

¶Cum declarauit hanc cōuerſionē in oppoſitis ſm q̄ ſunt oppoſita: vult demōſtrare q̄ in gnābili ⁊ nō gnābili : corruptibili ⁊ nō corruptibili inueniunt̄ cōditiōes que cū inueniant̄ in oppoſitis inueniet̄ in eis ꝙuerſio: vt ꝙcludat q̄ in gnābili ⁊ nō gnābili:corruptibili ⁊ non corruptibili inueniat̄ cōuerſio:⁊.d.(dicamus modo q̄ nō gnābile ⁊c).i.q̄ gnābile ⁊ nō gnābile ſunt oppoſita:⁊ ſilr corruptibile ⁊ nō corruptibile. D.d.(⁊ nō cadūt.a.⁊.c.ſup idē).i.⁊ dixim⁹ q̄ gnābile ⁊ nō gnābile ſunt oppoſita:qñ nō cadūt ſm idez ſimul:neq̄ ē aliqd abſq̄ altero:⁊ ſilr de corruptibili ⁊ nō corruptibili. Deinde affirmauit ea nō cōueniētia in idez:⁊ dixit(ipoſſibile ē eni vt idē ſit factū ⁊ eternuz ⁊c).i.⁊ diximus q̄ gnābile ⁊ nō gnābile nō cōicant in eodē:q̄ notuz ē p ſe q̄ ipoſſibile ē vt idē ſit factū noue ⁊ non factū:⁊ ſilr de corruptibili ⁊ nō corruptibili.i.q̄ impoſſibile eſt vt idem ſit corruptibile ⁊ incorruptibile in eodem tempore. 103

¶ Adhuc aũt magis in hoc signo semp ens prius corruptũ est: aut nõ ens infinito factũ est. Si enim nihil magis factũ infinita ãt facta sunt signa. ℙ Dabã qz infinito tpe erat aliqd generabile ⁊ corruptibile. ℙ Põt igit nõ esse infinito tpe. Simul igit habebit virtutẽ eius qõ nõ esse ad esse: hoc qdẽ prius si corruptibile: hoc ãt posteriꝰ si gnãbile. Itaqz si existere ponamꝰq̃ possunt opposita simul existunt.

131 ¶ Manifestum est igit qz. c. ⁊. b. cõsequunt se: s cadunt sup idẽ: idẽ enim põt esse generabile ⁊ sub corruptiõe. Oẽ ergo generabile ẽ corruptibile: ⁊ omne corruptibile ẽ generabile. Et silr. a. ⁊. b. cadũt sup idẽ ⁊ cõsequunt se: qm̃ idẽ põt esse nõ generabile ⁊ nõ corruptibile. Sicut igit est non generabile erit non corruptibile: ⁊ sicut est non corruptibile erit etiam non generabile.

131 ¶ Cum declarauit hanc cõuersionẽ in oppositis simplr: deinde in gnãbili ⁊ nõ gnãbili: corruptibili ⁊ nõ corruptibili: dedit ꝯclusionẽ quã intendebat declarare: ⁊. d. (manifestuz est igit ꝛc). i. ⁊ intendebat per. c. ⁊. b. gnãbile ⁊ corruptibile non opposita simplr sicut fecit ante: ⁊ signũ huius ẽ hoc qꝺ. (qm̃ idẽ erit gnãbile sub corruptiõe). i. declaratũ ẽ igit ex hoc qꝺ oẽ gnãbile est corruptibile: ⁊ oẽ corruptibile ẽ generabile: ⁊ cũ declaratũ est qꝺ termini q cõueniunt ex talibus oppositis in eodem si vnũ par ꝓuertit ⁊ reliquum par conuertet. D. d. (⁊ silr. a. ⁊. b.). i. ⁊ silr apparet qꝺ nõ gnãbile ⁊ non corruptibile conuertunt ita qꝺ esse non generabile ⁊ non corruptibile ⁊ econuerso.

¶ Adhuc aũt ⁊ hoc silr in oi signo existet. Quare infinito tpe eius qõ nõ eẽ ⁊ esse habebit virtutẽ. Sed ostẽsum est qz ipossibile est hoc. Adhuc aũt si priꝰ virtus existit actu: oi existet tẽpore: ⁊ ens ingenerabile: aut etiã nõ ens ifinito tpe: fieri aũt possibile. Silr aũt nõ esse: ⁊ eius qõ est eẽ virtutem habebat. Et hoc quoqz eẽ: ⁊ posterius infinito tpe.

132 ¶ Dicẽs aũt nõ esse ipossibile vt aliqd generatũ sit nõ corruptibile: ⁊ aliqõ antiquũ corruptũ: quasdã destruit ꝓpositiones quas posuimꝰ: ⁊ syllogismos quos fecimus. Facit enim nõ corruptibile generatũ: ⁊ antiquũ nõ generabile facit corruptũ.

132 ¶ Contradicit per hũc sermonẽ dicentibꝰ gnãbile esse eternũ: aut corruptibile esse eternũ: ⁊ dixit: qꝺ hoc fingit necessariũ ẽ ei destruere ꝓpositiões ⁊ syllogismos quos declarauit. dicens. n. ꝺictorum duaꝝ illaꝝ ꝓpositionũ: qm̃ ꝓpositiones ⁊ syllogismi quos indurimus dant vt eternũ impossibile est esse generabile aut corruptibile.

¶ Manifestũ aũt ⁊ aliter qꝺ ipossibile corruptibile ens nõ corruptũ esse qñqz. Semp. n. erit corruptibile simul ⁊ incorruptibile endelechia. Quare simul erit possibile: ⁊ semp eẽ ⁊ nõ semp. Corrũpit igit qñqz corruptibile. Et si generabile est factum est. ℙ Possibile. n. factũ eẽ ⁊ nõ semp qdem esse.

133 ¶ ℙ Deserutandũ est igit de hoc dicendo qꝺ quilibz hꝫ potentiã aut patiendi aut agẽdi: aut vt sit ens: aut vt sit nõ ens: ⁊ hoc aut in tpe ifinito: aut in tẽpore finito habente pncipiũ ⁊ finẽ. Tps aũt infinitũ est ẽt terminatũ cũ post ipsum non sit tps: neqz inueniꝫ tẽpus malus illo. Infinitũ vo in aliquo tẽpore nõ ẽ eternũ ifinitũ: neqz ẽt est terminatum habens pncipium ⁊ finem.

¶ Vult ẽt pficere rõnes istius capli. s. qꝺ ipossibile est vt aliqd sit genitũ ⁊ post eternũ: ⁊ vt aliquid sit eternũ ⁊ post corruptũ: ⁊ hoc intendebat cũ dixit (pscrutandũ est). i. pficiendi sũt rõnes: ⁊ dixit (quilibet hꝫ potẽtiam aut patiẽdi ꝛc.) i. potentia ⁊ actus attribuunt rei quatuor modis: potentia vo duobus modis: aut potẽtia que agit. s. actiua: aut que patit. s. passiua. D. d. (aut est nõ ens aut est ens). i. actus vo: aut datus est ad eẽ aut ad nõ eẽ. s. aut est nõ ens i actu aut ens in actu. q. ergo. d. qꝺ res aut erit in actu aut potentia: ⁊ que est in actu aut est ens aut nõ ens: ⁊ que in potẽtia aut patiẽdi aut agẽdi. D. d. (⁊ hoc aut in tpe ifinito ꝛc). i. ⁊ hec diuisio nota ẽ ꝑ se. s. qꝺ iter finitũ ⁊ ifinitũ nõ est mediũ. Et qz dicẽtes gnãtum remanere eternũ ⁊ nõ corrũpi i postremo: ⁊ eternũ in futuro: ⁊ corrũpi in preterito: faciunt tps infinitũ tribus modis: incepit destruere hãc opinionez de infinito: ⁊ dixit. (⁊ tẽpus infinitũ est terminatũ ꝛc). i. et impossibile vt sit tps maiꝰ tpe infinito: qm̃ si eẽt: eẽt ifinitũ maiꝰ ifinito: ⁊ hꝫ seqt dicentẽ eẽ ifinitũ: ⁊ hoc in tpe preterito: ⁊ finitũ in futuro: aut econuerso. Et nõ dꝫ aligs dicere qꝺ hec itentio nõ est delata in tpe: qm̃ si inuenimus hoc tẽpus presens inuenimus qꝺ tẽpus qõ est ante ipsum est infinitũ: ⁊ quod ẽ post ipsum est ifinitũ ꝑm sniam dicentis mundũ esse eternũ. Quoniã nõ inueniet hoc in tpe nisi accidẽtaliter cũ nihil ex tpe existit in actu. Quod aũt est ipossibile vt infinitũ sit in actu maius ifinito: ⁊ hoc aut potẽtia aut inesse: quoniam potẽtia que remanet in infinito in tpe preterito absqz futuro: aut in futuro absqz ꝓterito: est potẽtia que põt facere aliqd infinitũ. Impossibile est igit vt ponatur in ꝓterito absqz futuro: aut in futuro absqz ꝓterito: nisi potentie infinite adderent supra se qõ est impossibile: ⁊ ideo dixit. qꝺ tẽpus infinitũ est terminatũ. ⁊ impossibile ẽ vt aliqd addat supra ipsum. s. tẽpus eiusdẽ potentie infinite: ⁊ cũ ita sit: ois ergo potẽtia aut agit in tpe finito aut ifinito: ⁊ q̃ agit in tpe infinito est eadẽ potentia tm̃: ⁊ manifestũ est qꝺ hec demõstratio differt a ꝑdictis demõstratiõibus. D. d. (Infinitũ aũt in aliquo tpe nõ est eternũ infinitũ: neqz etiã est terminatũ habẽs pncipiũ ⁊ finẽ). i. illud qõ hꝫ potentiã ifinitã in tẽpore termiato aut in preterito tm̃: aut in futuro tm̃ non est in tempore eterno nec in tempore terminato ⁊ inter eternum ⁊ terminatum non est medium.

¶ Est aũt ⁊ sic videre qꝺ ipossibile: aut qõ factũ est quãdoqz incorruptibile aliquid pficere: aut ingenitũ ens ⁊ semp priꝰ ens corrũpi. ℙ Neqz enim a casu incorruptibile aliqd aut ingenerabile possibile eẽ.

¶ Et ẽt qꝺ in primo est eternũ ens deinde fuit corruptibile in tpe eius qõ est infinitũ. s. in tpe eiꝰ qõ nõ fuerit primo nõ ens: deide in postremo fuit nõ ens: ⁊ in alio tẽpore. Si igit tẽpora nõ diuersant: qz sunt ifinita: manifestũ est ex quo dirimus qꝺ aliqd generatũ fuit in tpe ifinito: ⁊ qꝺ aliqd fuit corruptibile ⁊ est eternũ ifinitũ in tẽpore: qõ est ipossibile. Generabile enim ipossibile ẽ vt sit eternũ: silr et corruptibile ipossibile ẽ vt sit eternũ: sed tm̃ possũt eẽ ens ⁊ nõ ens. Qm̃ corruptibile hꝫ potẽtiam vt non sit ens in postremo: ⁊ generabile habet potẽtiam vt sit nõ ens in primo. 134

¶ Idest qꝺ illud qõ est eternũ in preterito deinde in postremo est corruptũ hꝫ potẽtiam ad corruptionẽ in tpe ifinito: ⁊ est tẽpus in quo fuit eternũ: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit. s. in tẽpore eius qõ non fuit primo nõ ens. D. in postremo fuit non ens: ⁊. d. qz illud qõ primo fuit non ens. Deinde post fuit ens 134

fuit ens est gnātum. D. d. (Si igit tpa nō diuersant ⁊c.) i. ⁊ si aliquid inueniat gnātū postq̄z fuit nō ens in tpe infinito: tūc inueniet in gnāto potentia gnātionis cū tpe infinito ⁊ in corruptibili potētia corruptiōis in tpe infinito. Sed tēpus infinitū nō diuersat ita q̄ possumus dicere q̄ tps potentie aliquid in eo est aliud a tpe actiōis: quapropter necessarium ē vt illud qđ est nō ens semp: nō sit gnābile: ⁊ qđ est ens semp: sit nō corruptibile. Distinguēdū est. n. tps esse a tēpore eius qđ est nō esse: ⁊ cuz posuerimus tēpus esse aut non eē infinitū: nō inueniet tēpus qđ dignius sit ad esse q̄z ad nō esse aut ecōuerso. Necesse ē igitur vt illud qđ est non ens in tpe infinito sit nō ens semp. i. in toto tēpore: ⁊ silr illud quod est ens in tpe infinito sit ens semp. D. d. (Generatū impossibile est vt sit semp ⁊c.) pōt intelligi ꝓpter hoc generatū impossibile est vt sit semp nō ens: qn̄ tunc eet nō generatū ⁊ ēt eternū: impossibile est vt sit corruptū: qn̄ tūc eet nō eternū. ⁊ pōt intelligi q̄ generatuz impossibile est vt sit semp ens: qz tūc esset nō generatū: qz tēpus nō esse in eo nō distinguit a tpe eē: ⁊ cū tēpus esse est infinitum ⁊c. dirit q̄ gnātum ipossibile est vt semp sit ens: ⁊ q̄ illud qđ semp est ens impossibile est vt sit corruptū: demōstrauit q̄ gnābili cōtingit ꝓtrariū: ⁊ ē vt āliqn̄ sit ens: ⁊ aliqn̄ nō ens: ⁊ si militer corruptibili: ⁊. d. (sed tū possunt eē ens ⁊ non ens) i. aliqn̄ ens aliqn̄ nō ens. D. dat differentiā iter gnābile et corruptibile nō ens in hoc. s. q̄ in gnābili p̄cedit tps nō eē ad tēpus eius quod ē esse: ⁊ ecōuerso in corruptibili: ⁊ dirit (qm̄ corruptibile hz potentiā ⁊c). i. sed corruptibile differt a gnābili in hoc q̄ corruptibile hz potentiā vt in postremo sit nō ens: generatū aūt hz potentiā vt in primo sit nō ens: ⁊ ꝑm hoc qđ explanauimus erit demōstrationis principiū: qz cū gnābile ponat ens in tpe infinito: cōtingit vt nō sit generabile: ⁊ cū ens in tpe infinito ponat corruptibile ꝓtingit q̄ nō sit corruptibile. Corruptibile. n. aut gnābile est cū tēpus sui esse ē distinctū a tēpore sui nō esse. Fundamētū p̄dicte demōstratiōis est q̄ nulla potētia est media iter finitum ⁊ infinitū: cū potentia infinita est vna tm̄ potentia. demōstratio ergo in hoc capl'o sup hoc est alia a demōstratione predicta in precedēti ca. Themistius aūt explanauit p̄dictū ca. alio modo: dicit. n. q̄ prio declarauit in eo Arist. q̄ ois potētia est finita siue fuerit in tpe finito: siue fuerit i tēpore infinito: ⁊ silr que est in tpe infinito: est ēt infinita. D. posuit q̄ in gnābili eterno: ⁊ in corruptibili eterno: ꝓtingit vt potētia sit infinita. Et cū ois potētia est infinita ergo positio istius potētie est ipossibilis: ⁊ cū non sit potētia non est gnātio neq̄z corruptio. potētia. n. est gnābilis ⁊ corruptibilis. D. declarauit in scōo ca. q̄ potētia que ē in gnābili ⁊ eterno corruptibili necesse est vt sit infinita ⁊ est vna ꝓpositionū acceptaz in demōstratiōe primi modi: igit erūt due demōstrationes: ⁊ ꝑm hā: explanationē nō itendebat cum dirit in primo ca. (tēpus infinitū est terminatū) declare q̄ ipossibile ē q̄ potētia infinita sit maior potētia infinita vt nos explanauimus: sed itendebat dicere q̄ potētia que est in tēpore infinito in duobus extremis: est aliquo mō finita. q. igit. d. q̄ ois potentia est finita: qn̄ aut erit in tempore finito aut in tpe infinito: ⁊ quocūq̄z mō sit erit terminata. Tēpus enī infinitū est terminatū aliquo modo: ⁊ ꝑm hoc ē intentio sui sermonis ēt (infinitū aūt in aliquo tpe ⁊c). i. illud aūt qđ est extremū in aliquo tpe potentia eius nō est finita sicut potētia eterni in oibus tpibus: neq̄z potētia eius est sicut potentia eius qđ est in tpe infinito. D. incepit post hoc in eo qđ est eternum in aliquo tpe: ⁊. d. (⁊ ēt illud qđ in primo ē eternū ens ⁊c). i. ⁊ dicamus ēt q̄ potentia eius qđ sp fuit in ꝓterito: ⁊ in postremo ē corruptū ad corruptionē est infinita potentia: ⁊ silr potentia eius qđ generat postq̄z nō fuit in tpe infinito ad gnātionē est infinita: ⁊ cōcludit ex hoc q̄ in hoc modo entis nō est potentia ad gnātionē neq̄z ad corruptionē: ⁊ hec explanatio est ꝓpinqua nostre explanationi: sed differūt ꝑ predicto ca. nos vo ponimus ipsuz ca. declaratū per se. Themistius aūt posuit ipsum dependere cum scōo: ⁊ bene tolerabiles sunt ambe explanationes.

¶ Quod qdē. n. casuale est aut a fortuna: est p̄ter id quod semper: ⁊ vt frequenter: aut ē: aut fit. Qđ aūt infinito tēpore: aut simplr: aut a quadā parte ē: aut semper: aut vt frequēter exīstit ens.

¶ Dicamus aūt q̄ contraria nō cōueniūt insimul in aliqua hora tēporis infiniti: qm̄ si i aliqua hora cōuenirent tūc idem haberet potentiam vt esset ⁊ nō esset in tempore infinito: quod est impossibile: sicut declarauimus superius. 135

¶ Cum indurit hāc declarationē cōfirmauit ipsam p̄ declarationē sup quā sustentat in hoc: ⁊ est q̄ ponenti hoc ꝓtingit vt possibile sit ipossibile: ⁊. d. (q̄ cōtraria nō conueniūt ⁊c). i. q̄ cum positū fuerit tēpus esse vnius dictoz duoz ꝓtrioz ⁊ potentie ad esse alterius ꝑtiū tps infinitū: ꝓtinget vt duo tpa eoz sint idē. si igit ponat potentia illoz in aliquo tpe esse ens contingit ⁊ contrarium eius in aliquo tempore sit ens: qz suū esse est ēt infinitū in tpe: ⁊ cū ita sit positio eius erit ad esse ens in actu falsa ipossibilis: ⁊ illud cui⁹ i actu eritus fuit ipossibilis nullā potētiā hēbit. D. d. (qm̄ si cōueniunt in aliquo tpe tūc illud idem habebit potentiā vt sit ⁊ vt non sit in tpe eodē). i. ⁊ ꝓtingit ex hac positiōe duo ꝓtia in actu esse in eodē tēpore qz cū posuerimus aliquod ens habere potentiā ad esse in tpe infinito: ⁊ nō eē erit tps eritus duarū potentiaz in actu idē tēpus: est igitur idem habens potentiā vt sit ⁊ vt nō sit in eodē tpe. U. g. qz si in sorte est potentia ad surgendū: ⁊ ad sedendū in eodem tpe: necessario inuenet in eodē tpe sedens: ⁊ surgens insimul: ⁊ si posuerimus hoc in eo cadens in tpe alio a tpe sui casus erit falsū possibile: ñ falsū ipossibile: qđ ē icōuenēs. 135

¶ Necesse est igitur natura talia qñq̄z quidem esse qñq̄z aūt nō. Talium aūt eadē potentia est cōtradictionis. Et materia cā eius qđ est esse ⁊ nō esse. Itaq̄z necesse est ēt simul exīstere actu opposita.

¶ Et ēt dicamus q̄ potētia est ante actum. s. q̄ res habet potentiā vt sit aliquid anteq̄ faciat ipsum. Et si ita sit erūt res ꝑm q̄ dicūt semp sine fine. s. illud quod semp fuit ens: ⁊ illud quod in postremo fuit ens: vt sp sint sine fine. Semp erūt res habentes potentiā vt sint: ⁊ nō habēt potentiā vt sint ens in tpe: ⁊ vt sint non ens in tpe infinito insimul. 136

¶ Uidetur q̄ cū declarauit q̄ ipossibile est vt aliqd qđ semper fuerit ⁊ semper erit habeat potentiā ad corruptionē aut vt aliquid qđ semp fuit nō ens ⁊ semp erit non ens habeat potentiā ad esse: cōtinget. n. ex hoc q̄ possibile reuertat ad ipossibile: vult mutare hāc declarationem ad illud pō positū est semp esse in preterito: ⁊ in postremo corrūpit: ⁊ ad illud qđ ponit generatū qđ semper est ens in futuro: ⁊ ꝓponit huic ꝓpositioni cōcessam ⁊ est: q̄ necesse esse est vt potētia eius qđ gnātur aut corrūpit sit p̄cedens ꝑm tps generatum aut corruptū: ⁊ hoc itendebat cū dirit (⁊ dicamus etiā q̄ potentia ⁊c.) D. d. (⁊ cū ita sit ⁊c). i. ⁊ cū potentia gnātiōis aut corruptiōis p̄cedit tpe gnātionem aut corruptionem ꝓtinget vt res que semp fuerint ⁊ in postremo corrumpunt habeāt potentiā ad corruptionem in tpe infinito: ⁊ si militer necesse est vt res que gnānt postq̄z nō erant in tpe infinito habeant potentiam ad gnātionem in tpe infinito: ⁊ qz hoc nō cōtingit eis nisi ꝓpter hoc qđ ponunt gnātum semp remanere in futuro: ⁊ corruptum qđ semp fuit in preterito dirit (ꝑm q̄ dicūt semp sine fine) ⁊ qz dicit (erūt res) demōstrauit in q̄bus rebus contingit hoc: ⁊ dirit (. s. illud qđ semp fuit ens ⁊c). i. ⁊ itelligo per res in q̄bus ꝓtingit vt sit potentia: aut res que semp fuerūt: ⁊ in postremo nō sūt: ⁊ res que semp nō fuerūt ⁊ in postremo sūt. s. q̄ ꝓ potentiā

eoꝝ in his duobus vt sint sp sine fine: cōtingit vt sit in eis potētia infinita: in vno vo eoꝝ post gnātionē: in altero autē añ corruptionē, Et ꝟ itēdebat cū dirit (vt sint sp sine fine) ⁊ hoc qđ. d. (sp hñt potentiā vt sint) ē prędicatuꝫ illius qđ d. (erūt res ꝟm q̄ dicūt). q. ergo. d. ⁊ cū ita sit erūt res ꝟm q̄ dicūt sp sine fine siue hñtes sp potētiā vt sint: ⁊ itelligo p res illud qđ sp fuit ens ⁊ in postremo corrūpitur: ⁊ illud qđ sp fuit nō ens ⁊ in postremo generaī: ⁊ itelligo p ꝟ qđ. d. (ꝟm q̄ dicūt sp sine fine) vt sint hmōi sp infinite. vnū aūt eoꝝ ē nō ens in ꝓterito in infinitū ⁊ ens in futuro in infinitū. alt̄ vo ens in infinitū in ꝓterito ⁊ nō ens i futuro in infinitū: ⁊ vult declarare p ꝟ q̄ cōtingit huic positiōi vt tps potētie ⁊ actus sint idē ⁊ nō idē. Nō idē vo qꝝ tps potētie ē aliud a tē pore actus. Idē vo qꝝ tps actus ē infinitū ⁊ silr tps potētie. Et forte itendebat p hoc qđ dicit cōplere declarationē p̄dictā. s. q̄ positio possibilis sit ipossibilis. s. positio eius cē nō ens in tpe potētie, ⁊ ꝟm ꝟ videī q̄ nō itendebat nisi ad distinguēdū tps potentie a tpe actus: vt sit verificatū q̄ positio eius eē ens est possibilis: qñ q ponit potentiā cum actu nō ponit possibilitatem ad actum esse ante eius esse: quapꝛopter completur actu demonstratio.

¶ Sed adhuc neqꝫ verū est dicere nūc qꝝ est annꝰ pꝛioꝛ: neqꝫ ānus pꝛioꝛ qꝝ nunc ē. Impossibile ergo nō ens aliquādo posterius sempiternū eē. Habebit enim posterius ⁊ ciꝰ qđ ē nō eē virtutē.

137 ¶ Et dicemus ēt aliū sermonē per quē declarabimus errorē dicētis q̄ possibile ē aliqđ eē nō generabile. qđ possibile ē vt sit nō generabile ⁊ cuꝫ hoc sit corruptibile. Et q̄ corruptibile possibile est vt sit generatū. Erit ergo corruptibile ꝟm q̄ dicunt nō corruptū in alio tpe: qñ si nō corrūpiī erit corruptibile ⁊ non corruptibile in actu. Tūc igitur possibile est vt idē semp sit ens ⁊ nō sit semp ens. Et si hoc impossibile est: ergo corruptibile corrū piī in alio tpe. Et silr igiī generabile fuit in tēpore ⁊ non fuit oīno. Possibile est ergo vt aliqđ sit generabile ⁊ nō fuit semper ens.

137 ¶ Hec ē quasi vera demōstratio q̄ ipossibile est vt aliqđ qđ sp fuit habeat potentiā ad corruptionē absqꝫ ꝟ q̄ corrūpatur: hoc. n. cōtingit dicēti aliqđ eē gnātū sed post eternū: ⁊ silr dicenti aliqđ eē eternū lꝫ post corruptū: imo manifestiꝰ in hoc: ⁊. d. (dicamꝰ ēt aliū sermonē ⁊c.) D. d. (est ergo ꝟm q̄ dicūt: illud qđ ē corruptibile nō corruptū in alio tē pore). i. ⁊ cōtingit eis ꝓpter ꝟ qđ dicunt q̄ in aliquo eter no ē potentia ad corruptionē absqꝫ eo q̄ corrumpaī: vt illud in quo ē potētia ad corruptionē nō corrūpaī in aliqua hoꝛa. D. d. (qñ si nō corrūpiī ⁊c). i. ⁊ ipossibile ē ponere aliqđ habēs potentiā ad corruptionē absqꝫ ꝟ qđ corrūpiī qñ cōtinget ei si nō corrūpaī in aliquo tpe vt non sit in eo potētia ad corruptionē. hec. n. est diffinitio eius in quo nō est potentia ad aliqđ. s. vt nūqꝫ creat ad actū. D. d. (Tūc igiī est possibile vt idē ⁊c). i. ⁊ ꝓtingit huic positiōi si ꝛcessemus in eo eē potentiā ad corruptionē vt sit in eadē po tentia vt sp sit ens: ⁊ vt nō sit sp ens: ⁊ ꝟ ē cū posuerimus i eo potētiā ad corruptionē eē in eo potentiā ad semp eē: qñ er potētia corruptiōis nō sp est: ⁊ er potentia ad esse est sp: igiī est in eo in potentia ad eē sp ⁊ ad nō eē semp: qđ ē ipos sibile. D. d. (Et si hoc est ipossibile ⁊c). i. ⁊ cū ponim⁹ ali qđ habēs potentiā ad corruptionē absqꝫ ꝟ q̄ corrūpaī se quunī hec ipossibilia. s. vt in eo sit potētia ⁊ nō sit potentia aut in eo sit potentia ad duo oppoſita ſimul. s. vt sit semp ⁊ vt nō sit. necesse ē igiī vt habēs potētiā ad corruptionem corrūpaī in postremo. D. d. (Et silr igiī gnābile fuit ⁊c.) i. ⁊ cū verū ē q̄ oē habēs potentiā ad corruptionē oīno corrūpaī nō est verus sermo dicentis eē gnātū sed nō corrupti bile: qñ gnātū in alia hoꝛa fuit ñ ens i alia hoꝛa in actu. s. añꝫ gnābaī: ⁊ cū ita sit gnātū est ens: ⁊ in eo est potētia vt nō sit ip ens: ⁊ hoc itendebat cū. d. (possibile est igiī vt aliqđ sit gnābile ⁊ nō fuit semp). i. possibile est vt gnābile nō sit sp ens ⁊ cū eo sit potentia vt nō sit: ⁊ ꝛō demōstratuꝫ ē q̄ illud in quo est potentia vt non sit omnino exibit in actum: ergo omne gnābile corruptibile est necessario.

¶ Aerūtamē nō eius qđ tūc nō esse. Existit. n. actu ens. sed in anno pꝛioꝛ ⁊ in ꝓterito tpe. Sit itaqꝫ cuius hꝫ virtutē existēs actu: erit igiī veruꝫ dicere nūc: qꝛ nō ē ānus pꝛioꝛ sꝫ ipossibile. Neqꝫ vna eni virtus eius quod factum esse est: sed eius quod eē aut futurum esse.

¶ Volumus aūt pscrutari de sermōe illoꝝ qūo: ⁊ 138
dicam⁹ q̄ ipossibile ē vt nō gnābile cadat i aliquo tpe sub corruptiōe: ⁊ ipossibile ē. n. vt aliqđ nō ge nerabile ⁊ corruptibile fiat sine factoꝛe oīno. Et cū eni sine factoꝛe raro sūt: ⁊ cū fuerit cito distrabun tur ⁊ cōsumunī. Permanēs aūt in eternū ⁊ pma nēs in tpe infinito nō fit sine factoꝛe oīno. Et cū ita sit natura ē faciēs oīa eterna necessario: ⁊ ipsa facit vt idē sit ens: ⁊ vt sit nō ens in tpe: ⁊ tpe. Et vt que dā sint sp entia ⁊ quedā nō entia sp in tpe infinito: ⁊ cā illiꝰ ē fortitudo illiꝰ nature. Nō ē ergo possibile vt aliqđ sp sit nō gnābile ⁊ semp corruptibile: qđ si fuerit possibile tūc ꝛia erūt i actu necessario: qđ ē i possibile. Dicēs. n. q̄ mō ē ānus ꝓteritus ⁊ q̄ an nus ꝓteritus ē mō mētis in suo sermōe: ⁊ apparet sua falsitas in suo sermōe q̄ aliqđ sit eternū ⁊ cor ruptū in alio tpe: qꝛ hꝫ potētiā vt sit ens in alio tē pore: sed nō ē in tpe ꝑdicto non ens: neqꝫ in tpe in quo est ens in actu.

¶ Abꝛeuiatio hui⁹ sermōis ē q̄ si aliqđ ē non gnābile siue 138
ponaī corruptibile siue nō. ⁊ aliqđ fuerit non corruptibile siue gnātū siue nō: manifestū est q̄ impossibile ē q̄ sit ca su. Nā sicut qđ fit casu raro fit: ita ēt existit parū sicut dicit q̄ cito cōsumitī. Et cū ita sit illud qđ sp ē nō est sp nisi ex nā ꝓnata ad ꝟ ⁊ ē nā ciꝰ p quā ē qđ est: nāe. n. rerū dāt eis aut vt sint sp: aut vt nō sint semp: aut vt aliqñ sint aut aliqñ nō sint. Si ergo aliqđ ꝛueniet gnābile eternū nō corruptū aut eternū corruptū eēt possibile vt nā possibilis trāsmutareī in necessariā. ⁊ necessaria i possibilē in agēte ⁊ recipiēte qđ ē ipossibile: ⁊. d. (ipossibile. n. vt aliqđ fit nō gnābile ⁊c). i. ipossibile ē vt aliqđ sit nō gnābile aut nō corruptibile casu sed necessariū ē vt ꝟ sit er nā faciēte: qñ oīa existētia casu nō pmanēt: nisi paꝛ sic nō fiūt nisi raro. D. d. (pmanens āt i eternū ⁊c). i. nō fit nisi qꝛ sba ⁊ cētia ciꝰ dat ei pmanē tiā. D. d. (⁊ si ita sit nā ē ⁊c). i. ⁊ cū cā eē aut nō eē rerū nā liū sit er nā: nālia āt sūt tribꝰ modis: aut ąꝫ nā dat eis vt sp sint: aut vt sp nō sint: aut vt sint in duabꝰ dispōnibꝰ. i. ⁊ nulla nā dat vt sit sp ⁊ nō sit: nisi necessariū trāsmutē i pos sibile. D. d. (⁊ cā istiꝰ ē potētia istiꝰ nāe ⁊ elim ciꝰ). i. ⁊ cā di uersitatis entiū in istis dispōnib⁹ est cā diuersitatis nāe in sba sua. D. d. (nō ē ergo possibile vt eadē nā det eidē esse sp ⁊ nō eē sp) ꝟ aūt cōtigit dicēti ꝟ aliqđ eē gnātū ⁊ post p petuū: aut aliqđ ñ gnābile ⁊ post corruptū. s. q̄ necesse ē ei ponē aliqđ cuiꝰ nā dat ei vt sp sit ⁊ sp nō sit. D. ꝓfirmat ꝟ p demōstratiōnē p quā sustētatꝰ ē in his demōstratiōib⁹: ⁊ d. (si ergo fuerit possibile tūc erunt ꝛia in actu necessario qđ ē ipossibile) ⁊ si aliqs posuerit q̄ ipossibile ē vt i aliq̄ eē no sit potētia ad corruptionē absqꝫ eo q̄ corrūpaī: ꝓtingit ei q̄ in illo sint due potētie ꝓtrarie exītes. s. ad eē ⁊ potētia ad nō esse in actu. Si ergo actio vniꝰ potētie fuerit in actu:

necessario

necessario ē altera in potētia: cū ipossibile ē vt actiōes duarū potētiarū sint iſil'. ſ. nō esse in actu: ⁊ esse in actu: nisi idez sit ⁊ nō sit i actu: qđ ē ipossibile. Et si vna illarū fuerit in potētia erit positio respectu sue actiōis q̄ sit i actu falsa ⁊ non possibil': ſz est falsa ipossibil' q̄ inducit ad esse actionū duarū potentiarū iſil' in actu: ergo illud qđ positū fuit. ſ. potētiā eē ad ℨrū nō esse in etno falsū est ⁊ nihil: qm̄ ipossibile ē ℨrū possibili: ⁊ er q̄ ſequē ipossibile est ipossibile: ⁊ ēt q⁊ b̄ destructio nō cōplebit nisi in eo qđ ponit aduersarij gnātū: ⁊ post eternū: ita q̄ ꝓcedet q̄ potētia est i eo apud suū eē respectu futuri: ⁊ sil' ꝓtigit i corrupto q̄ ponit vt apud suū eē fuerit i eo potentia ad esse respectu futuri. Et q⁊ dicens hos duos ꝓmōes pōt ꝓbārē q̄ potentia ad nō esse i ente nō est in respectu futuri: neq⁊ potentia gnātiōis in corrupto etiā apud suā corruptionez est in respectu futuri. D. ipossibile ē. n. qđ ſequē er ꝓmone: ⁊. d. (dicens. n. q̄ mō ⁊c). i. ⁊ q dicūt q̄ in gnābili nō sit potētia ad nō eē apud suū eē i respectu futuri dicūt ipossibile. i. q. d. aliqs q̄ istās ꝑteritū ⁊ pns ē idē. D. d. quo ſequē b̄ ipossibile ex suo ꝓmone. d. (⁊ appet falsitas ei⁹ ⁊c). i. ⁊ b̄ ipossibile ſequē dicentē aliqd eē eternū ⁊ q̄ in ꝑterito fuit nō ens ⁊ qđ mō. ſ. in sui eē tpe: nō i eo potētia ad nō eē in futuro: qm̄ illud qđ erat nō ens in actu in aliq̄ tpe D. erruit in actū suū fuit apud suū nō esse nō ens in actu. ⁊ apud suū eē nō ens i potētia: ⁊ cū ipossibile est vt b̄ potentia ad nō esse iueniat in eo ⁊ i tpe ꝑterito: qm̄ in tpe ꝑterito fuit nō ens in actu: neq⁊ ēt in tpe pnti i respectu futuri: qm̄ ꝓtigit ꝑdictū ipossibile: remanet ergo vt sit in eo i pnti i respectu ꝑteriti: ⁊ q dicit q̄ aliqd h⁊ potentiā ad tps ꝑteritū facit de ꝑterito futuro aut pns: potentia. n. nō itelligit nisi in respectu futuri: ⁊. d. (vt aliqd sit etnū ⁊ corruptibile i tpe) i. ⁊ est cadens sub nō esse i aliq̄ tpe sic ꝓtigit dicēti esse gnātū ⁊ ꝑpetuū: qm̄ ipm positū eternū q̄ in alio tpe fuit nō ens ⁊ cū dirit hāc positionez. d. quo ꝓtigit dicenti ipsā dicē q̄ eternū h⁊ potentiā ad nō esse: ⁊. d. (h⁊. n. potentiā in tpe vt sit nō ens). i. ⁊ necesse est dicē de tali etno q̄ i eo est potentia ad nō esse q⁊ iā fuit nō ens in actu i alio tpe. D. d. (ſz nō est in tpe ꝑterito neq⁊ in tpe in q̄ est ens in actu). i. ſz ista potentia nō est respectu ꝑteriti temporis: neq⁊ tpis in quo est ens in actu: quasi igitur intendit q̄ contingit huic sermoni vt non sit in eo potentia ad preteritum sed ad futurum.

¶ Sil' aūt ⁊ si p⁊i⁹ ens sempiternū: posteri⁹ nō erit Habebit. n. virtutē cui⁹ actus nō ē. Itaq⁊ si ponamus possibile verū est dicere nūc q⁊ ē annus prior ⁊ vniuersaliter in preterito tempore.

139 ¶ Si igit aliqs direrit q̄ illud qđ ē in potētia possibile ē ēt q̄ sit in hoc. Dicemus q̄ si hoc possibile ē potētia. n. nō ē in tpe ꝑterito ſz in tpe in quo dicit nō ⁊ in tēpore futuro. Et sil' dicim⁹ q̄ in eo qđ est p⁊io eternū ens: deide sit post nō ens. h⁊. n. potētiā in tpe in quo nō ē in actu vt sit nō ens. Si igit hoc aliquis direrit esse possibile dicemus q̄ modo est annus preteritus.

139 ¶ Hoc qđ icepit dicē est ḡsi obiectio ꝺ id qđ ꝑdirit. ſ. q̄ posuit potentiā ad nō esse q̄ est in gnāto ꝑpetuo er potētia: q̄ si nō fuerit potentia i respectu futuri: ꝓtiget vt nō eribūt in actu: ⁊ cū eribūt in actū nō erit potentia. q. ergo b̄. d. ꝺdicit huic ꝓmoni dicēdo q̄ bñ scim⁹ q̄ ois potentia possibil' est vt ereat ad actū ⁊ ei⁹ eritus i gnāto etno iā ꝑterijt ⁊ non ē ipe futur⁹: ⁊ nulla dīa ē iter b̄ q̄ erit⁹ ei⁹ ad actū sit añ ſz nō sit: q⁊ potētia ñ dr nisi in respectu act⁹: quapp ipse dicit rñdendo (dicem⁹ mō q̄ si b̄ possibile est ⁊c. q⁊ potētia nō ē i tpe ꝑterito). i. dicem⁹ rñdendo: si oē qđ est potētia possibile est vt ereat ad actū: ergo potentia ⁊ ptās nō sūt nisi in respectu futuri: qm̄ nihil pōt in respectu ꝑteriti: qm̄ actio que fuit in ꝑterito iā ꝑterijt: ⁊ ipossibile ē vt reuertat nūc: quapropter nulla potētia est ad ipm oīno: ⁊ potentia nō est nisi ad eius simile in futuro ſcda vice: ⁊ indifferenter siue possibile fuerit ad esse aut ad nō esse. ⁊ q⁊ hoc quod dirit de potentia: manifestum est in eo quod ponitur eternuz: ⁊ in postremo corruptum. ſ. q̄ apparet in eo q̄ potentia ad non eē est in eo in respectu futuri ecōtra illi quod existimant de generato perpetuo. D. d. (⁊ similiter dicimus de eo quod est primo semper ens: deinde in postremo non ens). i. ⁊ similiter dicemus nos ⁊ aduersarij nostri in eo q̄ ponūt nō generabile: ⁊ in postremo corruptū. ſ. q̄ potentia ad corruptionem non intelligitur in eo nisi in respectu futuri. D. d. (habet enīz potentiam in tēpore in quo nō est in actu vt sit non ens). i. q⁊ potentia que est in eo ad corruptionē nō est nisi in respectu temporis in quo non est ens in actu. ſ. in futuro. D. d. (Si igitur aliquis direrit q̄ possibile est). i. ⁊ si aliquis direrit q̄ possibile est vt potentia ad non esse in gnāto ꝑpetuo sit potētia nō eē ꝑcedens: dicem⁹ q̄ possibile est tunc vt preteritum sit futurum aut presens.

¶ Et nāl' aūt ⁊ nō vl' itēdētib⁹ ipossibile aut sēpiternū ens p⁊i⁹ corrūpi posteri⁹: aut p⁊i⁹ nō ens posterius sēpiternū eē. Corruptibilia. n. ⁊ gnābilia sūt ⁊ alterabilia oia. Alterant aūt a ℨrijs: ⁊ ex quibus cōstāt nā entia ab eisdē ipsis corrumpunt.

¶ Et possum⁹ perscrutari de hoc sermōe ⁊ declarare errorem dicētis ipm sermōe nāli nāl' nō vl': sicut fecim⁹ añ. Dicam⁹ ergo q̄ ipossibile ē vt aliqd p⁊io sit eternū ens: deide post corrūpat. Aut vt aliqd p⁊io sit ñ ens: deide post sit ens eternū. Dia eni gnābilia ⁊ corruptibilia alterant ⁊ trāsmutant ⁊ non alterant nisi ex suis ℨrijs ex quibus componuntur ⁊ generantur generatione naturali: ⁊ per ea consumuntur ⁊ corrumpuntur etiam. 140

¶ Uocauit istam demonstrationem naturalem ⁊ predictam vniuersalem: quoniā hoc ē ex propositiōib⁹ nature: illa autem ex propositionibus logicis vt hoc quod dirit: quoniaz falsum impossibile nō sequitur ad falsum possibile. he aūt propositiones sunt naturales. ſ. q̄ omne quod generatur a suo simili generatur: ⁊ omne quod corrumpitur a suo contrario corrumpit. Omne igit generabile hab⁊ contrarium ⁊ oē corruptibile similiter. Et cum comungit huic q̄ oē generabile h⁊ contrarium: ⁊ oē habens ℨrium est corruptibile contingit: q̄ omne generabile est corruptibile: ⁊ similiter si coniūgitur huic simile: q̄ oē corruptibile habet simile oē habēs simile est generabile: cōtingit q̄ omne corruptibile est generabile. Habens igit ℨrium ipossibile est vt remaneat per tps infinitū: neq⁊ in preterito neq⁊ in futuro. Si igit mundus fuit primo nō ens: deinde generatum fuit post nō esse: necesse est huic ℨrium er quo fuit non ens antēz generabat: ⁊ cū ei ē ℨrium necessario corrumpet post generationem: ⁊ q̄ hec current ꝑm ordinem ⁊ sequit ex hoc vt iste mundus sit er alio mundo: quoniam si ita nō esset quare ergo dominatur in aliquo suum contrarium in aliquo ꝛtempore ⁊ corrumpitur ⁊ in alio generatur: continget ergo necessario vt mundus reducatur ad causas ad quas ascēdunt omnia generabilia ⁊ corruptibilia: ſz ꝑm q̄ est dictum in libro de generatione ⁊ corruptione. Dicens ergo q̄ mūdus generatus fuit postēz non fuit omnino: ⁊ q̄ est corruptum corruptibile sine regressu non naturaliter loquitur: ⁊ similiter dicens ipsum esse generatuz non corruptibile: aut nō generabile ⁊ corruptum postremo. 140

¶ Finit liber primus tertus Aristotelis de Celo ⁊ Mundo.

Quod quidez igit neqz factū est oē celuz neqz ꝓtingit corrūpi quēad modū quidā dicūt ipsum: sed est vnū ⁊ sempiternū principiū ⁊ cō sūmationē nō habens totus eterni. Habens aūt ⁊ cōtinēs in seipso infinitū tempus: ex dictis licet accipe fidē: ⁊ ꝑ opinionē eā que ab aliter dicentibus ⁊ generantibus ipsum. Si.n. sic quidē habere cōtingit: ſm quē aūt modū illi factū esse dicunt nō cōtingit: magnā vtiqz habebit ⁊ hoc inclinationē ad fidē de immortalitate ipsius ⁊ sempiternitate.

¶ Jam declauimus sermonibus sufficiētibus ⁊ fortibus demōstratiōibus ꝙ celū nō sit ex elemento: ⁊ ꝙ ipossibile est vt cadat sub corruptiōe: sed semꝑ erit eternū: ⁊ fuit sine principio: ⁊ sine fine per oīa secula: ⁊ est cā tēporis infiniti: ⁊ est cōtinēs ipsum. Desiderās aūt bene poterit scire ꝙ celū est sicut dicimus: ex verbis dicentiū celū esse sub generatiōe. Si.n. possibile est vt celū sit sicut dicimus: et ipossibile est ſm ꝙ alij dicunt: hoc ēt cōfirmat sermonē nostrū: ꝙ celū sit eternū nō corruptibile.

Dest ꝟ qđ dicit cū nō sit ex elemēto duobus modis itelligit: aut qz nō cōponit ex mā ⁊ forma sicut alia corpa simplicia: aut qz nō cōponit ex elemētis in actu. Cōpositio aūt pria nō ē in eo ꝙ id qđ dictū est in libro primo. s. ꝙ corpus celeste nō hz finū ⁊ ex fine ciusdē. s. ꝙ in corpe celesti nō est potentia ſm subam: qm̄ si eēt posset fieri transmutatio ſm eā: quapp eēt gnābilis ⁊ corruptibilis. Cōpositio vo scda nō ē in eo qm̄ ē simplex: ⁊ ēt qz ē nō gnābile neqz corruptibile. Cōpositū vo ex simplicib⁹ ē cōpositū ex finitis ⁊ cōpositū ex finitis ē gnābile ⁊ corruptibile: ⁊ si ē ex finitis nō mouerē nāliter circulariter, nā oīa ista determinata sūt prius. Et itentio istius tractatus pfitis ē pserutari de accidētibus hui⁹ corpis ⁊ alioꝝ ātuoꝝ. U. g. declare qđ hz de rū ⁊ sinistrū: ⁊ sursum ⁊ deorsuz: ⁊ ante ⁊ retro: ⁊ ꝙ spherica sit ei⁹ figura: ⁊ alia que ḡrunt de eo ⁊ dicit (sine principio ⁊ sine fine). i. ꝙ finū cē nō hz principiū in tpe neqz finē cū ipm sit cā tpis ⁊ ptinēs ipm: ⁊ nō dicit (cōtinēs ipm) qz tps nō addit sup ipm nec tps ē supra ipm: sed qz ē cā tpis ē. g. terminās ipm: quapp id qđ ē extra corp⁹ celeste nō ē in tpe vt de⁹ ⁊ itelligētia. D. d. (cōsiderās aūt ⁊c.) intēdit declarare ꝟ sermone ꝙ celū nō est gnābile neqz corruptibile: qm̄ cū aligs inuebit sermonē Arist. ⁊ aduersarioꝝ eius in hac qōne: ⁊ inuenerit sermonē alioꝝ seq plura ipossibilia ⁊ inuenerit ſmonē Arist. nō seq aliqđ ipossibile acqret fidē maiorē qz habuerit prius ex rōne: ⁊ nō dicit Aler. nos aūt nō sumus sustentati sup sniam huius hois iter oēs alios nisi qz videm⁹ ipsam minoris ambiguitatis ⁊ remotioꝛem a ꝺdictione.

¶ Propter qđ bene hz persuasibilē seipsum erbi bere antiquis: ⁊ marime patrū nostroꝝ veros credere cē sermones: vt sit imortale aliquid ⁊ diuinū habentiū quidē motū: habētium aūt talem vt nullus sit finis ipsius: sed magis ipse aliorū finis. Et eni finis cōtinētium est ⁊ ipsa circulatio pfecta ens cōtinet impfectas: ⁊ habētes terminū ⁊ quietem. Ipsa quidē nullū neqz principiū habens neqz finē: sed incessabilis ens infinito tēpore. Alioꝝ aūt hoꝝ quidem cā principij: hoꝝ aūt suscipiēs quietē. Celū aūt ⁊ eū qui sursum locū antiqui qdē dijs attribuerūt velut existēs totū solum imortale.

¶ Et dicamus ꝙ oꝝ nos credere sermōes antiquoꝝ rū verissimos ⁊ marie qz sūt parētes nostri. Dicerūt.n. ꝙ aliqd ē velocissimū mobile eternū nō corruptibile: ⁊ ei⁹ motus nō hz finē: sed ipse finis ē cuiuslibet finis: ⁊ vltimū cuiuslibet vltimi: ⁊ cōtinens oē cōtinēs. Et ille motus ē pfectus cōtinēs oē diminutū nō pfectū: ⁊ oē finitū ⁊ generatū. Ipse autē nō habz principiū neqz finē sed eternū in tpe infinito. Alioꝝ aūt motuū qdā sūt quoꝝ primū principiū ē iste motus eternꝰ: ⁊ qdā sūt quoꝝ recipiēs qđtem eoꝝ est iste motus eternus. Et dicim⁹ ꝙ oēs antiq posuerūt celū cē locū creatoris ꝓpter suā in corruptibilitatem ⁊ eternitatem.

¶ Testat supra suū sermonē ꝑ sermones chaldeoꝝ antiquoꝝ: qm̄ ꝟ qđ dicūt ꝙ aliqd ē mobile velocissime eternū nō corruptibile: dē ē cū opione Arist. de corpe celesti: ⁊ qđ demōstratū ē firmiter in. viij. pbicoꝝ. Declaratū ē.n. illic ꝙ iste mot⁹ ē eternꝰ: nō corruptibilis: neqz gnābil s. Quoniā aūt ē velocissimus motuū declaratū ē ex ꝺdictis ⁊ ēt ex matheſi. ⁊ ēt declaratū ē in primo tractatu: ꝙ ē ꝓtinēs oē cōtinēs: qm̄ extra ipm nō ē locus neqz tps: ⁊ ꝙ est pfectus ⁊ hoc qđ dicit (aliorū aūt motuū qdā sūt ⁊c.) intendit ꝙ motuū eternoꝝ qdā sūt faciētes motus gnātiōis entiū: ⁊ qdaꝫ sūt obseruātes ei⁹ esse cui⁹ gnātio pficit: ⁊ hoc itendebat ꝑ qetē. motus.n. gnātionis qescit cū ens pficit. i. ꝙ motuuꝫ eternoꝝ qdā sūt guantes ēt: ⁊ qdā ꝓseruātes: ⁊ ꝟ itendebat cū dicit (⁊ recipiēs) qz mouēs cū recepit motā rez qescit a motione: ⁊ tūc cōseruabit ipsam. D. d. (ꝙ omnes antiq sacūt ⁊c.). i. ⁊ testat hoc ꝙ omnes leges ꝓuenūt in ꝟ. s. deū esse in celo ⁊ deū esse eternū: locus aūt eterni est eternus.

¶ Nūt aūt testificat rō ꝙ ingcorruptibile ⁊ igenerabile. Adhuc aūt ipassibile ois mortalis difficultatis ē. Adhuc aūt sine labore: ꝓpter neqz vna idigere violēta necitate: q̄ detineat, phibēs ferri aptū natū ipm aliter. Oē.n. tale magis laborioſuz ꝙ to qdē vtiqz sēpitern⁹ sit ⁊ dispositiōes optie erpers.

¶ Ratio aūt quā cōplemus dicere testat ꝙ celū nō ē corruptibile: neqz gnābile: neqz recipiēs passiones: remotū ab oi occasiōe ⁊ ꝺsūptiōe. Et cū hoc qđ dicim⁹ nō ē corruptibile: neqz fatigabile. Non n. hz alium motum nisi suum naturalem: quapropter nō indiget virtute nature prohibēte ipsuz ab illo motu. s. motu naturali. Et oē qđ est huiusmodi fatigatur ⁊ quātomagis fatigatur tantomagis caret bona dispositione.

¶ Vult demōstrare ꝙ in hoc qđ dicit cōuenit plurib⁹ rationibus que in eo apparent: ⁊. d. (rō aūt ⁊c.) intēdit per rōnē syllogisimum ex quo scimus q̄ motus eius est eternus: ⁊ syllogisimum ex quo scimus ipsum esse simpler: ⁊ non habere cōtrariū: ex istis ergo scimus ꝙ nō generat neqz corrūpit neqz senescit. D. d. (⁊ in hoc qđ dicimus nō fatigat etiā) i. apparet ex hoc qđ declaratū ē ex sua natura ꝙ in ꝟ motu nos

ū nō cessanti nō accidit ei labor neq; fatigatio. ⁊ causa illius est qr cā fatigatiōis in aialibus nō est in eo. Cā eni fatigatiōis in aialibus est qr in eis est p̄cipiū motus cōtrariū motui aie: sez ps grauis que est in eis: hec aūt mouet nos multū ad cōtrariā partē illi qua intendimus moueri et aia nostra: quapropter accidit nobis labor ⁊ fatigatio ⁊ hoc ē qđ dixit (nō. n. bz aliū motū nisi suū). i. qr celū nō bz motū nālem aliū a motu volūtario. ⁊ iste motus in ipso nō p̄uenit a natura sicut motus elemētoz: qm̄ si eēt naturale cōtingeret qr eēt cōpositū ex mā ⁊ forma: ergo gnābile ⁊ corruptibile: ⁊ virtus que ē in hac nā est similis forme nāli: ⁊ similis forme abstracte: assimilaē eniz forme māli: qr ipsa dat huic corpi motū circularē: ⁊ est in corpe qđ mouet per ipsam: ⁊ assimilaē forme abstracte qr nō diuidit̄ per diuisionē corpis in quo ē: quapropter nō bz subiectū: neq; cōtrariū: sicut declaratū est superi⁹. Recipiēs aūt itā formā qđ adunaē eā ea est corpus celeste incorruptibile: ad qđ se quinq; dimensiōes corporales: ⁊ alia accidētia que in eo inueniunt̄: ⁊ ideo forma ⁊ formatū sunt in eo idem numero: sed ſm dispositionē magis diminutā q̄z sit adunatio recipientis ⁊ recepti in forma abstracta. Et cā istius adunationis iter istā formā ⁊ suā mām est qr nō coheret sue materie mediātibus dimēsiōibus sicut forme gnābiles ⁊ corruptibiles. Quapropter hec mā caret potentia. Et iā declarauimus hoc in tractatu quē fecimus solum ꝓpter hoc qr iste forme nō sunt diuisibiles ſm diuisionē corporis recipiunt intellectū. Quapropter hec corpora sunt intelligētia ⁊ aiata ſm vniuersum: ⁊ ꝓpter hoc nō recipiūt laborē neq; fatigationē: ⁊ pp hoc illud qđ in sua actiōe ē minus fatigatuz est nobilius ⁊ melius: bonum aūt simplr̄ est illud cui nō accidit in sua actione fatigatio.

¶ Propter qđ quidē neq; ſm antiquā fabulā suspicādū habere: qui dicūt athlāte quodā ipi opus eē ad salutē. Vident. n. ⁊ hūc cōstituētes sermonē candē habere suspitionē his qui posteri⁹: vt enim grauitatē habētib⁹ ⁊ terrenis olbus bis que sursū corporibus substituerūt ipsi fabulose necessitatem aiatam. Neq; vtiq; hoc modo suspicādum.

¶ Et ꝓpter hoc nō dicimus in hoc corpore nobili: neq; opinamur in eo illud qđ quidā antiquoz opinabātur: ⁊ dicūt q celū idiget aliquo deferente ipsum appellato athlas: vt seruet ipsuz ⁊ non dimittat ipsum cadere. Isti aūt qui hoc dicūt assimilantur istis qui sūt in tēpore nostro: ⁊ qui putāt omnia corpora superiora grauia: ⁊ ꝓpter hoc dicūt q indigēt necessario anima mouente ea. Et sermo ille eorū nō fuit vera rōne sed casualiter.

¶ Dicit ⁊ signū q opinio nostra de substātia celi est vera ē q non sumus coacti in dādo causas eoz que apparent in celo dicere ipossibilia que dicūt multi antiquorū p coactionem. Ut. g. qr si diceret celum eē graue oportebat dicere eē aliqđ deferens ipsum ne caderet qđ diceret athlas. D. d. (q sermo istoz est similis sermoni dicētis q celū bz aiam qua mouet hoc motu) ⁊ intēdebat dicere q q̄zuis sermo istoz est verus. s. q celū est aiatum: tñ rō eorū nō est vera Isti aūt nō dicūt celum habere aiam nisi qr est graue: ⁊ dicit nō vera rōne qr ꝓpositiones eoz sunt false qm̄ melius est dicere celum eē leue q̄z graue: ⁊ iam declatū est q celū neq; est graue neq; leue sed nature tertie: ⁊ itendebat q q opinaē celū esse tertie nature nō idiget vt ponat ferēs: aut aiam: aut aliqđ extrinsecū: tñ q̄zuis ponaē habere animaz nō sufficit quoniam graue habens aiam q̄zuis aia sustentet ipm ⁊ deferat: tñ idiget alio extrinseco deferēte ipsum.

¶ Neq; ꝓpter circūgyrationē celeriozis existentē latiōis ꝓpria inclinatiōe: adhuc saluari tāto tempore: quēadmoduz Empedocles inquit.

¶ Neq; ēt stabilitas celi ⁊ eius permanētia ē sicut dixit Empedocles. Dixit. n. q celū est firū ⁊ stabile ꝓpter eius motus velocitatē: quoniā mot⁹ velocitas retinet rē totā ⁊ nō dimittit rē motā recedere a loco ꝓpio ⁊ sic nō cadit. Nos aūt dicimus q si ita eēt nō permaneret tēpore infinito: sed dico ꝓpter velocitatē motus sui motus: qm̄ iste motus ē violētus nō naturalis. Motus aūt violētus nō est infinitus neq; perfectus sicut sepe declarauimus.

¶ Dicit ⁊ signū veritatis nostre opinionis est ēt: qm̄ nō sumus coacti dicere cām stabilitatis celi quā Empedocles dixit. Ille eni dicit q causa qua celum non cadit est velocitas sui motus: apparet eniz q res velocis motus. s. circularis pmanet in suis locis. D. d. (nos aūt dicimus ⁊c). i. q si cā stabilitatis celi in eodē loco essendo graue esset velocitas motus: nō duraret in infinitū stādo in vno loco: neq; motus eius esset infinitus. Deinde declarauit hoc: ⁊ dixit (quoniā iste est motus ⁊c). i. velocitas motus nō est causa stabilitatis celi qr ē motus violentus: motus aūt violētus ipossibile est vt sit eternus aut perfectus: ⁊ ideo declarauimus q motus iste est perfectus ⁊ eternus: ⁊ syllogismus q dem sic cōponitur in secūda figura: motus celestis est eternus ⁊ perfectus: motus qui est cā stabilitatis moti non est eternus neq; perfectus: ergo motus qui est causa rei mote stabilitatis non est motus celestis. Deinde declarauit ꝓpositionē dicentē q motus q est causa permanentie rei mote in eodē loco non est eternus: in prima figura sic. Motus q ē cā permanētie rei mote i eodē loco est violētus. Sz mot⁹ violētus nō est eternus. Ergo motus q est cā pmanētie rei in eodē loco non est eternus. Deinde declarauit ꝓpositionē maiorē sic. Qđ violēte mouet ẓrium ē suo motori. Et ois motor bñs ẓrium nō sp mouet. Ergo ois motio motoris violēte nō ē eterna: ⁊ cū huic ꝓiuncta fuerit: q oē cui⁹ motio nō erit eternū: illud qđ ab eo mouet nō erit eternū: ꝓcludeē q illud qđ mouet a motore violēto nō est eternum.

¶ Sz adhuc neq; ab anima rōnabile cogēte manere sempiternū. Neq;. n. aie possibile eē talē vitaz sine tristicia ⁊ beatā. Necesse. n. ⁊ motu cū violentia existēte: siquidē mouet ferri apto nato ꝓio corpore aliter: ⁊ mouere cōtinue sine vacatiōe esse: et oi carēs remissiōe prudēti. Siquidē neq; vt anime mortaliū aialium est requies circa somnum facta corporis remissio: sz necessariū sustētātis cuiusdā partē retinere ipsam sempiternā ⁊ incōteribilem. Si itaq; quēadmodū dixim⁹ cōtingit dicto habere modo de prima latiōe: nō solū ipsius de sempiternitate sic existimare melius: sz ⁊ diuinatiōi ei que est dijs solum vtiq; habemus sic cōfessa enūciare concordes sermōes: sz talium quidē sermonum satis sit nūc

¶ Et dico q celū nō bz eē eternū permanēs ꝓpter aiam quā bz. Quidā. n. dicūt q celū est eternuz permanētis essētie: qm̄ bz aiam: ⁊ q aia cogit ipsum vt sit eternū permanēs: ⁊ iste sermo ē ipossibilis. Quia ista vita ipossibile ē vt sit sine fatigatione: ⁊ sine labore. Et impossibile est vt sit laudabilis bona: qr mouet corp⁹ ſm alium modum a suo motu ꝓpio. Et sic erit necessariū in negocio ⁊ ca

rēs oīno nō vexatione existēte ex habēti intellectū. Et ita fuerit oīno nō habebit nō vexatiōez. Neqz assimilaī nō vexationi aiarum aialium in somno. Et tūc assimilatur fabule antiquorum de equisor qō est eternū z semp moueī violēte sine fine z sine quiete. Et dico q sermo eoz in isto motu ē sine rō ne: sicut sermo eorum de multitudine deorum. Et non oportet nos iudicare res per sermonem dicentes. sed per verum sermonem: z firma ratione. Volumus igiī fugere istos sermones z fabulas z reuerti ad narrandū hoc qō remanet de dispositiōe huī nobilis corporis scz celi.

6 Quia aliqui dicūt q pmanētia celi z pmanētia sui mot est ppter aiam: vult dicere eis cū isti sermoni ptingat im possibile: qz motio corporis ab aia qō est hmōi est motus violētus: z silr suus esse vnicū: z silr qō mouit dicentē hoc ad credendū hoc est q apparet q cā permanētie istor que sunt apud nos in vita quodā tempore nō est nisi cōiunctio aie cum corpore: z vniuersaliter generabilia: z hoc est in oī bus entibus que sunt apud nos. s. q forme eoz sunt cause siue pmanentie in aliquo tempore. Isti igiī cum credebāt hoc z videbant q entia sunt durabiliora aliis. s. q quanto magis forma fuerit perfectior tanto magis remanebit eius direrunt q anima celi est nobilissima aiarum corpor z est corpus nobilissimum oium corpor: direrunt q aia est cā permanentie eius eterne: z ipse vult cōtradicere eis: z qz cō tradictio est inter eos qui ponūt hoc corpus habere cōtrarium motū motui aie dicit (z iste sermo ipossibilis ꝛc). i. z ꝑm modū a suo motu naturali: z non debemus intelligere ex hoc motū tm sed etiā durabilitatem essentie illius entis animati. s. q durabilitas essentie in eo ꝑm modum quo est recipiens aiam est ppter aiam. D. v. (Si ergo est sic erit sē per in negocio ꝛc). i. z si motus celi est propter animam et habet in se mobilitatē contrariam motui anime tunc celuz qz motus eius est eternus: caret oīno nō vexatione existente in omni quod mouetur ab intellectu z erit semper in negocio z labore qz nō inuenitur in eo quies que inuenitur in animalibus. s. somnus z quies. Somnus. n. z quies in aialibus necessario sunt in eis propter laborem. labor aūt nō est nisi qz in eis existit principium contrarium motui anime ideoqz dicit (z cum ita fuerit nō habebit non vexationē oīno ꝛc). i. z necessario est vt nō habeat quietē qz nō habet dispositionē similē illi que ē in aialibus apud somnū: z est sermo eoz in celo similis sermoni antiquor z dicentiū aliqd eē motū motu violēto sine principio: z sine fine. qō vocabiī sic. s. aquitez. D. v. (z dico q sermo illor de illo motu eterno est sine rōne). i. qz hoc qō direrūt de hoc ente ipsum cē hmōi est sermo dictus sine rōne: sicut dicebāt q dij sūt plures sine rōne: z qz oīa ista sunt apologi quos ponūt ponētes leges ad rectificationē ciuiū: a veritate aūt sunt remota z ab itellectu humano. v. (volumus igiī fugere ꝛc.)

Quoniā aūt quidā sunt qui dicūt esse aliquid dextrū z sinistrū celi quēadmodū vocati pythagorici: illoz eni iste sermo est: considerandū vtrū hoc se habet: vt illi dicūt: aut magis aliter. Siquidem opz adaptare toti corpori hec principia. Cōfestiz enim si dextrū existit z sinistrū adhuc prius prioza existimandū principia existere in ipso. Determinatū est quidē igiī de his in his qui circa aialium motus: ppter ppria nature illorum inesse. Manifeste eni in aialibus existētia videnī. His quidē omnes tales ptes: dico aūt puta z dextrū z sinistrū. His aūt quedā. Plātis aūt sursū z deorsum solum.

Dicamus igiī q aliqui antiquoz direrunt celuz habere dextrū z sinistrū. s. secta pythagoricorum: quidā. n. eoz hoc dicunt. Et volumus perscrutari de hoc z dicamus ergo: q si oportet attribuere corpori totius ista principia dextrū. s. z sinistrum: z q attribuemus corpori principia prioza istis necessario. s. superius z iferius: z ante z retro. Et hec q dē principia destructa sunt in libro quē fecimus de motibus aialium. Ille aūt dispositiones sunt conueniētes naturis aialium: z in eis sunt manifeste. Sed aialia quedā habēt hec oia. s. dextrum z sinistrū: sursum z deorsum: ante z post: z qdā habēt retro. Vegetabile aūt nō hz nisi supi z iferi tm.

Oē qō pdixit ē quasi plogus istius tractatus: z mō icepit dicere vtrum celum habeat dextrum z sinistrum: z dixit (q si oportet attribuere ꝛc). i. q si necessarium est vt ista duo principia sint in celo: necesse est vt habeant alia principia q sunt prioza istis naturaliter. Videtur enim q omne habēs dextrum z sinistrum etiam habeat ante z retro z sursum et deorsum: z non conuertitur: omne habens ante z retro videtur habere dextrum z sinistrum: forte propter animalia immobilia que non habent dextrum z sinistrum. z habent ante z retro: sursum z deorsum: quod est manifestius: q ꝫ existit in eis que habent sursum. z q hec principia scz sunt valde manifesta in animalibus: z locus pscrutādi de his ē cū fuerit pscrutatio de motibus aialiū: ideoqz dixit (hec q dē principia iā dicta sūt in libro isto) z est q cōsideratio de eis nō est nisi apud cōsiderationez de animalibus.

Si aūt opz celo adaptare aliquid taliū z primuz: quēadmodū diximus in aialibus existens: rōnabile existere in ipso. Trium. n. entibus vnūquodqz velut principiū quoddā ē. Dico aūt tria sursum z deorsum: z anterius z oppositū z dextrū z sinistrū. Has. n. distensiones rōnabile existere corporibus perfectis oēs. Est aūt sursum quidē longitudinis principiū: dextrū aūt latitudinis: anterius aūt profunditatis. Adhuc aūt aliter ꝑm motus. Principia aūt dico hec vnde incipiūt primuz motus habentibus. Est aūt a sursum quidē augmētatio. A dextris aūt qui ꝑm locū motus. Ab anteriorib vo q ꝑm sensum: anterius. n. dico in quo sensus.

Reuertamur ergo z dicamus q si in celo posuimus dextrū z sinistrum: necessario ponemus ante Ista z alia principia sicut diximus in libro de motibus aialium: z dicamus ēt q si iste dispositiones sint tres necessarie est vt quelibet earz habeat principiū. Et intelligo per dispositionē sursum z deorsum: dextrum z sinistrū: ante z retro. Et deberent esse oēs iste mēsure in perfectis corporibus. Dicamus ergo supius q est principiū longitudinis: z dextrum est principiū latitudinis: ante est principiuz profunditatis. Et voco principiū illud ex quo incipit motus in corpe moto. Principium. n. motus cremēti est supi. Et principiū motus localis ē dextrum. Et principium motus sensus corporalis ē ante: z est dicere ante vbi sunt sensus.

Dicit z manifestū est q si posuimus in celo dextrū z sinistrū: necesse ē ponere alia: z hoc qō dixit verificaī iductione: z

ne: ⁊ verificaꝫ er diffinitiōibus haꝫ ptium. D. d. (⁊ dicamus ēt qꝫ si iste dispositiōes sūt tres ⁊c). i. manifestū est qꝫ si iste tres dispositiōes eriſtāt ⁊ quelibet eaꝫ distinguitur a suo cōpari in hoc qꝫ sint pricipia motuū diuersoꝝ ⁊ intēdit ꝫ tres dispositiōes nobiliores eaꝫ. s. dextrū ⁊ ante ⁊ sursuz ⁊ ppter ꝫ posuit eas tres: tñ in explanatione iducit ser. D. narrauit qꝫ iste ptes nō iueniaꝫ nāliter nisi in pfectis coꝝporibus. s. aiatis: ⁊ dixit (⁊ necesse ē vt oēs iste mēsure sint in coꝝporibus pfectis) ⁊ itendit ꝫ mēsuras scꝫ supficies exi stētes in coꝝpib⁹ cū fuerint habētia virtutes distictas in nā sicut in aialibus. D. icepit describere eas er motib⁹ ppriis ⁊ dixit qꝫ supius est pricipiū lōgitudinis. s. principiū motuſ qui ē in lōgitudine ⁊ ē motus rei. s. cremētū: dextrū aūt est pricipiū latitudinis. i. pricipiū motus q est er vno duoꝝ extremoꝝ latitudinis. i. principiū motus aialiū in loco ex dextro: deinde ⁊ sinistro: qñ primo mouet aial dextrū pedem deinde sinistrū vt super hoc sustenteſ. pes aūt motus essentialiter ē dexter: motus aūt siniſter nō est nisi motu accidētali: ⁊ nō ē dubiū qꝫ principiū duoꝝ motuū pedū ē ex duobus extremis latitudinis coꝝporis. Ante aūt ē pars in qua sunt sensus ⁊ ad quā ē motus: ⁊ retro ē oppositū huic. Et ꝫ intēdebat cū dixit (⁊ voco pricipiū illud er quo ē prim⁹ motus in coꝝpe moto) pricipiū lōgitudinis ⁊ latitudinis: ⁊ pricipiū ante. D. incepit narrare qs motus cui primo principio appropriaſ. ⁊. d. (qñ principiū motuū cremēti est superi⁹). i. qꝫ supius ē principiū motus qꝫ supius ē principiū motus cremēti in aialibus ⁊ cremēti in plātis: ⁊ aialibus. D. d. (⁊ principiū motus localis ad dextrū). i. dixim⁹ qꝫ dextrū est pricipiū motus latitudinis: qꝫ pricipiū motus lo calis est extremū latitudis qō est dextrū. D. d. (Et principiū motuū sensibiliū est ante). i. ⁊ dixim⁹ qꝫ ante ē pricipiū motus: qꝫ est principium motus sensuū: aut qꝫ est illud in quo sunt sensus: ⁊ vniuersaliter est pars oppolita parti q̄ est motus localis: qꝫ est locus sensuum.

¶ Propter qō ⁊ nō in oi coꝝpore sursum ⁊ deoꝝsū ⁊ dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ anteri⁹ ⁊ posteri⁹ querēdū: sꝫ quecūqz habēt motus pricipiū in ipsis aiata entia. Inaiatoꝝ. n. in nullo videmus vnde pricipiū motus. Nec quidē. n. oino nō mouenſ. Nec aūt mouenſ quidē: sed ab oi parte similiter: puta ignis sursum solum: ⁊ terra ad medium.

¶ Propter hoc igiſ ⁊ eius siſe nō querimus in oi coꝝpore sursū ⁊ deoꝝsum: ⁊ dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ ante ⁊ retro. Sed querim⁹ istos motus in oi coꝝpe aiato habēte in se pricipiū motus. Qm̄ nō videmus in coꝝpib⁹ carētibus aia vnde icipiat motus eorū. Et dicamus ēt qꝫ quedā coꝝpora mouenſ er oibus partibus equaliter: vt ignis qui moueſ tñ ad superius: ⁊ terra que ad mediū moueſ tm̄.

¶ Propter hoc qō declarauit qꝫ in ptibus istis sūt pricipia ppriorū motuū. d. (propter hoc igiſ ⁊c.) ⁊ hoc quod dicit manifestū est: qñ cum nō appareat in coꝝporibus inaiatis pricipium motus in lōgitudine: neqz in latitudine neqz ps ppria qua sit motus: manifestum est qꝫ hec pricipia non sunt in eis querēda: ⁊ nō est dubiū in aliquo eoꝝ vtrum in eo sit aliqd pricipiū istoꝝ: aut nō. In aiatis aūt forte ē dubium: aut in oibus ptibus aut in qbusdā. i. ⁊ qꝫ itendebat dicere qꝫ coꝝpus celeste est aiatū oportet dubitare in eo ⁊ q̄rere hāc qōnē: ⁊ hoc intendebat ⁊c. (qñ nō videm⁹ in coꝝporibus ⁊c). i. ⁊ dixim⁹ qꝫ coꝝpora inaiata nō habēt ptē qꝫ nō inuenim⁹ in aliqua pte coꝝ pricipiū motus ppriꝫ illi parti. ⁊ signū qꝫ coꝝpora inaiata que nāliter mouenſ nō habent partes est: qꝫ inuenimus ea moueri motu suo nāli er omnibus partibus equaliter. i. er quacūqz sit pte. Ignis enī ꝑm quēcūqz sitū fuerit positus hic mouebiſ ad supius: pricipiū ergo istiꝰ motus nō ē er pte ppria: ⁊ silr de terra.

¶ Sed in his qdē dicimus sursuz ⁊ deoꝝsum: ⁊ dextrū ⁊ sinistrū ad nos referētes. Aut. n. ꝑ nostras dextras. q uēadmodū diuinatoꝝes. Aut ꝑm similitudinē nostri: quēadmodū que statue: aut que contraria habētia positione. Dextrū quidē enī qō ad nostrā siniſtrā: siniſtrū aūt cōtrariū: ⁊ posteri⁹ qō ad nostrū anteri⁹. In ipsis aūt his nullā videmus differentiā: si enī ecōtrario vertaneſ: cōtraria dicemus dextrum ⁊ siniſtrum: ⁊ sursum ⁊ deoꝝsum: et posterius ⁊ anterius

¶ Et dicamus ēt qꝫ coꝝpora inaiata habēt supius ⁊ iferius: ⁊ dextrū ⁊ siniſtrū quo ad nos. vt faciunt augures vocātes auē que ē in nostro dextro dextrū ⁊ in nostro siniſtro siniſtrū. Et sicut res posite ecō uerso situi nostro vt imago. Siniſtrū. n. imaginis ē oppositū dextro aſpiciētis: dextrum siniſtro. Et vniuersaliter dico qꝫ situs imaginis q ē cōtrarius situi nostro ⁊ dextrū ⁊ siniſtrum imaginis: ⁊ ante ⁊ retro: ⁊ nulla haꝫ dispositionū ē in essentia imaginis. Cum. n. cōuertetur suꝰ situs tūc vocabimus ipsum econuerso: siniſtrum enim fiet dextrum: et dextrum siniſtrum: ⁊ sic de alijs.

¶ Quia iſtaꝫ partiū quedā inueniunt essentialiter ⁊ vere: quedā in respectu ⁊ non vere: ⁊ dicit (⁊ dicamus ēt ⁊c.) qꝫ coꝝpora inaiata habent superi⁹ ⁊ inferi⁹: ⁊ dextrū ⁊ siniſtrū quo ad nos. Uocam⁹. n. q̄ sūt er siniſtro nostro siniſtruz: ⁊ er dextro dextrum vt faciūt augures. D. d. (⁊ sicut res posite ⁊c). i. ⁊ dicunt habere ptes ꝑm similitudinē nostrā vt ē in imaginibus: qñ sicut siniſtrū sortis cū fuerit oppositum nobis est oppositū nostro dextro: ⁊ nostrū dextrū opponiſ suo siniſtro: sic dicimus de nostris imaginibus: ⁊ ꝫ nō accidit de imaginib⁹ nisi qꝫ assimilaneſ formis hoium: ⁊ silr iſte modus nō ē er respectu sed ex silitudine: ⁊ magis qō dicit supius ⁊ iferius in coꝝpibus nō aiatis dicit in respectu ad supius ⁊ iferius q̄ sunt nāliter in mūdo. s. ad locū ignis ⁊ terre. Et qꝫ iste ptes nō vere sūt in imagine: demōstrauit ꝫ ⁊ dixit (Dico vniuersaliter ⁊c). i. ⁊ non imaginamur istas ptes esse in imagine nisi qꝫ assimilaneſ hoi: ⁊ qꝫ nō ē nisi tm̄ in figura: ⁊ nō ē illic pars nisi in figura tm̄. Deide dedit ſu per ꝫ rōnē: ⁊ d. (imago. n. nō conuertiſ ⁊c.) ⁊ iste ptes q̄s dicit nō sūt ptes i respectu in imagine sed sūt ꝑm silitudinē ptibus hoium. Ille. n. nō diuersaneſ ꝑm diuersitatē sitꝰ imaginis quēadmodū ptes hoium nō diuersaneſ ppter diuersitatē situs eoꝝ adinuicē. i. ⁊ quasi voluit inuere per hoc qꝫ habētia veras ptes nō attribuuneſ ptib⁹ q̄ sūt in respectu. si igiſ imago cuiꝰ ptes assimilaneſ veris ptib⁹ haberēt ptes veras nō attribuereneſ partibus in respectu.

¶ Propter qō ⁊ pythagoricos vtiqz qs admirabitur qꝫ duo hec sola pricipia dicebāt dextrū ⁊ siniſtrū. Quatuoꝝ aūt dereliquerūt nihil minus pricipalia entia. Nihil. n. minoꝝ differētiaz habēt q̄ sursū ad que deoꝝsum: ⁊ que anteri⁹ ad que posterius: q̄ dextrū ⁊ siniſtrū in oibus aialib⁹. Nec qdē. n. virtute differūt solū. Nec aūt ⁊ figuris.

¶ Mirādum est de pythagoricis qui dicunt qꝫ pricipia motuum sunt tm̄ duo. s. dextrum ⁊ siniſtrum Et dimittunt quatuoꝝ residua que nō sunt minus q̄ ista duo. Differentia. n. inter ante ⁊ retro nō est

minor ea que est inter dextrū ⁊ sinistrum que sunt in omnibus animalibus. Nam dextrū ⁊ sinistruz tñ in potētia differūt: residua aūt entia ꝟz figurā.

ij ¶Hoc quod inuenitur in pythagoricis manifestum est. ponunt enim in contrarijs que opinantur esse principia omnium dextrum ⁊ sinistrum: ⁊ dimittunt alia que non min⁹ habent contrarietatem q̄z ea. Si ergo contrarietas que est inter dextrum ⁊ sinistrum prestat eis esse principium: necesse est eis vt contrarietas inter ante ⁊ retro sit causa eorum que sunt principia. D.d.(quoniam sinistrum ⁊ dextrum tñ potentia differūt ⁊c).i. ⁊ declarat q̄ contrarietas inter ante ⁊ retro est manifestior ea que est inter sinistrum ⁊ dextrum: quoniam dextrum differt a sinistro in hoc q̄ virt⁹ dextri differt a virtute sinistri non in figura: eandem enim habent figuram: ante autem ⁊ retro differunt etiam in potētia ⁊ in figura. s. q̄ figura ante differt a figura retro in habenti ante ⁊ retro: ⁊ etiam differunt virtute.

¶Et sursum ⁊ deorsum: omnibus animatis similiter ⁊ animalibus ⁊ plātis. Dextrū aūt ⁊ sinistrum nō existit in plātis. Adhuc aūt vt longitudo latitudine prior si sursum longitudinis principium: dextrum aūt latitudinis: prioris aūt principiū prius: prius vtiqz erit sursum dextro ꝟm generationem: qm̄ multipliciter dicitur prius. Adhuc aūt si sursum quidem est. vnde motus: dextrum aūt a quo: anterius aūt ad quod. Saltem sic vtiqz habebit quādam virtutē principij que sursum ad alias species. Idcoqz q̄ dereliquerunt principalioza principia: iustum est ipsos increpare: ⁊ q̄ hoc in omnibus similiter putabant existere. Nobis aūt quoniam determinatum est prius q̄ in habentibus principium motus tales virtutes existunt.

iz ¶Et etiam sursum ⁊ deorsum in omnibus animatis ⁊ ex animalibus ⁊ plantis: dextrum autē ⁊ sinistrum non sunt in plantis. Et etiaz dicamus q̄ lōgitudo est ante latitudinem ⁊ principiuz eius: ⁊ qō superius est principium longitudinis: et dextrum principium latitudinis. Reuertamur ergo ⁊ dicamus q̄ si longitudo est ante latitudinē necessario superius erit ante dextrū in sua generatiōe. Et dico in sua generatione quia principiuz dicitur multis modis. Et dico etiam q̄ superius est vbi est principium motus et dextrum est locus exitus motus: ⁊ ante est finis motus. Et cum ita sit necessario superius habet potentiam propriam principij inter alios motus. Oportet igitur nos inuehi cōtra pythagoricos cum dimiserunt prioza pricipia ⁊ dixerunt tñ dextrū ⁊ sinistrum: ⁊ cum opinabantur q̄ hec duo sunt in omnibus rebus habentib⁹ motus principium equaliter. Nos autem dissoluimus has virtutes nuper ⁊ diximus: q̄ sunt in rebus quibus est principium motus.

iz ¶Pythagorici peccant in hac questione in duobus. quoꝝ alterum est q̄ ponunt in omnibus dextrum ⁊ sinistrum: ⁊ scōz est q̄ non ponunt in eis sursum ⁊ deorsum. In primo aūt similiter peccant q̄ manifestum est ex diffinitione dextri ⁊ sinistri. In scōo aūt errant quod modo vult declarare: ⁊. d.(Dicam⁹ etiaz q̄ sursum ⁊ deorsuz ⁊c).i. dicam⁹ q̄ sursum ⁊ deorsum necessario est vt sint in omni habenti dextrum ⁊ sinistrum. videmus. n. q̄ omne habens dextruz ⁊ sinistrū habet sursum ⁊ deorsum: ⁊ nō cōuertitur. sola autem animalia habent dextrum ⁊ sinistrum: in quibus inuenitur sursum ⁊ deorsum. Planta aūt sursum ⁊ deorsum ꝟz non dextrum ⁊ sinistrum: ⁊ vult declarare hoc q̄ sursum ⁊ deorsum sunt prioza natura dextro ⁊ sinistro. ⁊ cum posterius inuenietur necessario est etiam vt anterius inueniatur D. incepit declarare hanc rōnem dando causam qua superius ⁊ inferius sunt prioza nā dextro ⁊ sinistro: ⁊ dixit(reuertamur etiam ⁊ dicamus).i. ⁊ apparet q̄ sursum est ante dextrum. q̄ si longitudo est prior latitudine necesse est vt motus in lōgitudine sit prior motu in latitudine: ⁊ cuz alter duoruz motuum fuerit prior altero necesse est vt principiū motus prioris sit prius principio motus posterioris ꝟz principium motus prioris est superius: ⁊ principium posterioris est dextrum: ergo superius est prius dextro. D.d.(et dico q̄ in generatione ⁊c).i. non debemus intelligere ex h prior nisi prius in natura: ⁊ cum dedit hanc causam dedit etiam aliam rationem. ⁊ dixit(q̄ superius est vbi est principium motus)idest ⁊ dico q̄ manifestum est ex predictis q̄ superius est principium motus: ⁊ q̄ dextrum est locus exitus motus a corpore non principium. Et voluit per hoc qō declaratum est in libro motuum animalium. s. q̄ principium motus animalium est a corde. D.d.(⁊ q̄ ante est locus finis)potest intelligi finis motus visus a visibilibus: visibilia aūt mouent media quousqz motus eorum perueniat ad virtutem corporalem. Et potest intelligi q̄ ante est ps ꝟm eius rectitudinem ⁊ oppositionem als dispositionē erit finis motus localis: potest intelligi q̄ ante est finis motus prouenientis a corde. Et cum posuit has propositiones. ⁊ dixit(⁊ si ita sit necessario ⁊c.)⁊ intendebat per hoc q̄ principium motus sursum est aliud a principio motus dextri: ⁊ aliud a principio motus ante: ⁊ est manifestum per se: ⁊ iā positū est in sermone predicto. Et si intēdebat declarare q̄ principium motus sursum est prius principio motus dextri ⁊ principio motus ante habet aliquam difficultatem: qm̄ si motus eēt vnicus necessario esset vt locus sui principij eēt prior loco sui exitus: ⁊ loco sui finis: nisi aliquis ponat q̄ principiū motus alicuius rei in quo ē principiū motus alterius in loco: est in eo ante principiuz motus localis. s. q̄ principiū rei in corde ē pri⁹ principio motus alterius. s. motu locali. Et declarauit ex oīb⁹ istis modis q̄ principiū sursuz oz cē pri⁹ dextro. ⁊. d.(opz igit̄ nos inuehi ⁊c.)⁊ intēdebat p̄ p̄ prioza principia sursū ⁊ deorsum: ⁊ inuehit̄ in eos sicut dixit ꝓpter illa duo predicta. D.d.(nos aūt ia distinxim⁹ istas virtutes supi⁹: ⁊ dixim⁹: q̄ sūt in hūtib⁹ principiū mot⁹).i. nos aūt nō dicem⁹ ꝟm q̄ dicunt: sed dicemus q̄ iste ꝓtes ⁊ hec principia existunt in rebus habentibus principia motuum ⁊ ex partibus propriis.

¶Est autem celum animatum ⁊ habet motus principium: manifestum qm̄ habet sursum ⁊ deorsum ⁊ dextrum ⁊ sinistrum. Non oportet enim dubitare propter sphericam esse figuraz totius quomodo erit huius: hoc quidem dextrum: hoc aūt sinistrū similibus entibus partibus omnibus ⁊ motis omni tempore. Sed intelligere oportet sicut vtiqz siquis in quibus habet dextrum ad sinistrum differentiam in figuris: deinde circūponat sperам: habebit quidem enim virtutez differentē: videbitur autem non propter similitudinem figure. Eodez aūt modo ⁊ de principio eius quod est moueri. Et enim si nequaq̄ incipiat: tamen habetur necessarium principiū vnde incepit si incipiebat moueri qō mouet: ⁊ vtiqz si steterit mouebit vtiqz iterum.

¶Et dicamus

¶Et dicamus ēt q̄ si celū hz aiam ⁊ pncipiū mo-
tus: necessario hz surſuz ⁊ deorsum: dextrū ⁊ sini-
strū: ⁊ nō dz aliqs fugere hec p rotūditatē figure
totius: ⁊ qūo qdā erūt eius dextrū: ⁊ qdā sinistruz
⁊ oēs ptes eius sūt cōsimiles ⁊ mote in eterno. Sz
vt imaginēť hō habēs dextrū ⁊ sinistrū diuersa in
figura: q̄ supercūdať ab orbe: quapropter ille or-
bis hēbit virtutē ⁊ diuersaz necessario dextrū. ſ. et
sinistrum: q̄ hz loca pncipij ⁊ finis et opatiōe sui
agētis. ¶Et silr ē itelligendū in initio motus orbis:
qm̄ ⁊ si motus eius nō ē in tpe: sz tm̄ motus eius hz
pncipiū necessario: qm̄ si in pncipio mouet: neces
sario motus hz locum ex quo incipit. ¶Motus igit
orbis hz pncipium.

hz ¶Quia hec ptes nō distinguunť nisi ꝓpter distinctionem
motuū. diuersitas. n. motuū i rebus aiatis oñdit nobis di-
uersitatem illoz pncipioz: ⁊ diuersitas illoz pncipiorū
oñdit nobis diuersitatē illaz partiū: ⁊ cuz ita sit necessario
est si celū habeat pncipium motuū diuersoz in partib⁹ di
uersis vt habeat illas partes: ⁊ maxime cū posuerimus ce-
lum eē aiatum: ⁊ hoc intēdebat cum dixit. (dicamus ēt q̄
celū ⁊c). i. q̄ si celū hz aiam ⁊ appet in eo pncipium mot⁹
ex parte propria: necesse ē vt hēat dextrū ⁊ sinistrum: ergo
surſum ⁊ deorsum vt declaratū est supius: ⁊ ēt ante ⁊ retro
Et hoc qō dixit q̄ mouebť ex parte ꝓpria manifestū est per
se. Et hoc qō posuit ipsum esse aiatuz manifestabiť in alio
loco. ⁊ forte cū mouebiť ex parte ꝓpria necesse ē vt habeat
dextrū ⁊ sinistrū ⁊ q̄ sit aiatū. Sed tm̄ Aristo. vult in isto lo
co accipe ꝓ ostanti cām ꝓpter quā hz dextrū ⁊ sinistruz. ſ.
eē aiatum. Et cū hz dextrū ⁊ sinistrū necesse ē vt hēat alias
partes: ⁊ pars ex qua celū mouebť ꝓpric ē pars orientis. D.
d. qōnem sup hoc ⁊ d. (⁊ nō dz aliquis ⁊c). i. ⁊ nō dz aliqs
fugere ꝙ qō dixim⁹ q̄ celū hz dextrū ⁊ sinistrū: dicendo
q̄ figura celi ē spica: ⁊ qūo possemus dicere q̄ quedā ptes
sperice sūt dextre ⁊ quedā sinistre cū omnes sint similes: ⁊
ista pncipia non distinguuntur nisi in eo q̄ post quietem
mouetur: in eo autem quod semper mouetur quo modo di
stinguitur pars propria. Deinde dat solutionē ⁊. d. (vt ima
ginēť hō ⁊c). i. ⁊ imaginatio nostra q̄ orbis hz ptes istas
ē sicut imaginať q̄ aliqs hō cū circūdareť orbe i se ⁊ iciret
mouere orbē ex oriēte in occidētē: ⁊ cū ꝙ aut ipse rotabitur
cū eo orbe: aut erit iste hō firus ⁊ movet ipm̄ p suū dextruz
⁊ sinistrū. Iste ergo hō necessario hēbit caput suū apud po
lum meridionalem: ⁊ pedes apud polum septentrionalem
⁊ eius facies ad superiorem terre habitabilis sz dextrum
est in oriente: sinistrum in occidēte: qm̄ si homo iste ponať
i alio situ ipossibile ē vt moueat orbē ex oriēte in occidētē: ⁊
ita q̄ motꝰ ei⁹ sit versus supius terre: qm̄ ponēdo in hoc
istas duas ꝓditiones oz si moueat orbē ex oriēte ad occidētē
q̄ motꝰ eius ꝓrio sit ad supius terre. ſ. q̄ sit ꝓrior nā motu
sub tra. Et cū iste due dispōnes ponūť i orbe. ſ. q̄ motꝰ ei⁹
ex oriēte ē absq̄ eo q̄ sit ad occidētē: ⁊ q̄ motꝰ ei⁹ ſb tra ē
ꝓp motū supra trā cū eē supra trā sit nobiliꝰ necesse ē vt in
orbe sint oēs iste vtutes. ⁊ sic hō cū reuoluerť ēndo fixꝰ
in eodē loco icipet motꝰ ei⁹ ex dextro ad ptē ꝓpriā ita ē i or
be. ⁊ b̄ mānifestū ē sic vides. D. d. (ita debem⁹ imagiari ēt
i initio motꝰ orbis). i. q̄ i orbe appet pncipiū motꝰ ex pte
ꝓpria ⁊ ad ptē ꝓpriā: ⁊ si nos reuoluerem⁹ orbē sup hoc
⁊ moueret ab hoc ꝓtigeret vt moueret ipz a pte ꝓpria ⁊ ad
ptē ꝓpriā: qm̄ iste mouēs hz dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ an ⁊ retro.
ita debem⁹ credē i orbe. ſ. q̄ hz vtutes diuersas i ptib⁹ di-
uersis q̄ꝫuis iste vtutes nō sint in ptib⁹ diuerse figure aut
copulate cū ptib⁹ nō diuerse figure: ⁊ dixim⁹ aut copulate
q̄ꝫiste vtutes nō sī mālēs vt forte visū ē hz q̄ pscrutabimur
D. d. (⁊ si motꝰ ei⁹ nō ē i tpe ⁊c). i. ⁊ q̄ꝫuis motꝰ orb nō hz
pncipiū tpale tm̄ nō seq̄ť ex b̄ vt nō hēat pncipiū i magnitu
dine. ¶Pncipiū. n. sm̄ magnitudinē ē aliud a pncipio sm̄
tps: ⁊ dixit b̄ ne aliqs putaret q̄ vbi nō eēt pncipiū tpale ñ
ē pncipiū i magnitudie: ⁊ b̄ itēdebat cū dixit (q̄ motꝰ eius
hz locū ex quo iccpit). i. q̄ b̄. ſ. qō nō hz pncipiū tpale nō
ꝓhibet qn hēat pncipiū in pte ꝓpria ⁊ in loco ꝓprio: ⁊ p-
scrutabimur post q̄ ē dūa iter ptē ⁊ locū: ⁊ vtrū sint synony
ma an nō. D. d. (¶Motꝰ ergo ei⁹ hz pncipiū in magnitudi
ne ⁊ pncipia in loco). ſ. q̄ hz locū nālem ⁊ ptē nālem.

¶Dico aūt longitudinē quidē ipsius que sm̄ polos
distantiā ⁊ polorū hūc quidē surſuz: hūc aūt deor
sum. ¶Differētiā. n. in his solū videmus hemispe-
riorū per nō moueri polos. Silr aūt ⁊ cōsuetum⁹
dicere latera in mūdo: nō qō surſum ⁊ deorsuz: sz
quod iuxta polos. tanq̄ hoc longitudine existente.
¶Quod. n. ad latus est qō iuxta surſum ⁊ deorsum.
¶Polorū aūt qui sup nos apparēs que deorsū ps
est. ¶Qui aūt nobis īmanifestus que surſuz.

¶Et dicam⁹ ēt q̄ longitudo orbis ē dimēsio i qua i4
sunt orbes: ⁊ q̄ orbiū quidā sunt supius ⁊ quidam
inferius. ¶Et iste locus sz remotio orbiū: ex oibus
medietatibus orbiū ei⁹ ē tm̄ diuersus. ¶Orbes aūt
qui sūt in medietate istius orbis nō mouenť oino.
¶Et assueti sumus vocare latera mūdi in respectu
orbium istorum: nō in respectu ad supius mundi ⁊
eius iferius: quoniā ista loca sunt tm̄ lōgitudo. ¶Et
dicamus ēt q̄ qō ex orbibus videť super nos ē ps
inferior primi orbis. ¶Et quod non videtur ē pars
superior primi orbis.

¶Et cū declauit q̄ orbis hz dextrū ⁊ sinistrum: quapropter i4
hz surſum ⁊ deorsum: ante ⁊ retro. ⁊ ꝓpter hoc hz lōgitu-
dinē ⁊ latitudinē ⁊ ꝓfunditatē: incepit demonstrare que sit
lōgitudo orbis: ⁊ qō extremū est superi⁹ lōgitudinis: ⁊ qō
inferi⁹. ⁊. d. (dicamus etiam q̄ longitudo orbis). i. dica-
mus etiam q̄ longitudo orbis ē dimensio q̄ est ex vno duo
rū polorū ad alterum: qm̄ cū pncipiū motus ē ex extremo
ꝓprio necesse est vt locus pncipij motus sit extremū lati
tudinis: ⁊ cū ita sit necesse ē vt lōgitudo sit ex meridie ad se-
ptētrionē. ⁊ q̄ necessariū ē cū hēat dextrū ⁊ sinistrū: vt non
tm̄ hēat lōgitudinē: sed surſū ⁊ deorsū q̄ sunt pncipia lōgi
tudinis. D. d. (orbiū. n. qdā sūt ⁊c). ⁊ ipse fūdauit suā de-
mōstrationē sup hoc qō hz dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ itendit ꝓ di
mēsionē in qua sunt orbes arē orbiū sm̄ quē reuoluuntur.
D. d. (Et iste locus ē. ſ. remotio orbis ⁊c). i. iste locus orb

cui⁹ remotio a medietate orbis ē eq̄lis ⁊ diuersus in sua po
tētia: ⁊ intēdit p istū locū polos. ¶Poloꝝ.n. remotio a me
dietate orbis ē eadē: ⁊ ē dicere medietatē orbis circulū secā
tē arē p duo media sup angulos: ⁊ intēdebat q̄ locus vni⁹
poli ē sup orbē: ⁊ locus alteri⁹ infra orbē. D.d.(q̄ orbes
q̄ sūt in medietate orbis non mouenť).i.q̄ ps orbis q̄ hz
talē dispositionez ex medietate orbis.s.q̄ remotio eius ab
ea ex omnibus ptib⁹ ē equalis ⁊ nō mouet oīno sed ē quie
scēs: ⁊ intēdit p hoc polū. ¶Polus.n. dī qescēs geometrice
⁊ nō vere. nulla.n. sba ē in orbe in actu q̄ nō mouet: hz pun
ctus q ē indiuisibilis ⁊ nō eristēs in moto qđ mutat locū p
mām nō dī motus neqz cēntialr neqz accñtalr. pūctus enī
dī ee motus accñtalr qñ fuerit in remota: ⁊ silr dī qescens
qr ē in re qescēte: ⁊ qr descriptio moti ē famosa. s. illud qđ
mutat suū locū: ⁊ qr ps orbis in qua ē iste pūctus nō mu
tat suū locū p mām nisi mutatōe nō sensibili: ⁊ qr mutatio
eius eet p formā dicereť ee qescēs: qñ ptes orbis pter ptē
in qua ē polus mutat locū in forma ⁊ mā vt vī. ps aūt in q̄
ē polus qr magis appet q̄ mutat locuz in forma nō in mā.
Q đ aūt mutat locū in forma sicut ē orbis p̄m qđ declara
tū ē in pbicis dī ee qescēs p̄m totū: ppter hoc dicit in pte
orbis q̄ nō sentiť mutare locū in mā. s. qr mouet sup aream
ee qescēs: ista aūt ē ps in qua ē polus. ⁊ manifestū ē q̄ ista
ps ē diuisibilis q̄zuis in sensu nō diuisibilis. p̄m p̄ igit de
bemus itelligere qđtē poloz: nō qr illic sit ps qescens in rei
veritate neqz cēntialiter neqz accñtaliter qñ qescēs accñta
liter nō ē nisi ppter qescēs nāliter siue cēntialr. D.d. ⁊ as
sueti sum⁹ appellare loca orbis que mouenť).i.q̄ mutant
loca in mā ⁊ forma ptes q̄tuor mūdi dextrū. s. ⁊ sinistruz: ⁊
ante ⁊ retro: ⁊ nō sursū ⁊ deorsū. ista enī sūt trīa loca in lōgi
tudine. D.d.(dicamus ēt q̄ illud qđ ex orbibus vī ⁊c.) ⁊
tendit p illud qđ nō videť polū meridionalē: ⁊ p primū or
bē orbē stellaz q videť in motu diurno: ⁊ tendit p illud qđ
videť polū septētrionalē: ⁊ posuit septētrionalē ferī⁹ ⁊ me
ridionalē supī⁹: qr cū imaginati fuerim⁹ hoiem cui⁹ dextra
sit in oriente: ⁊ sinistra in occidēte ⁊ facies ad ptē celi q̄ ē su
p terrā necesse ē vt caput eius hois sit in polo meridionali:
pedes aūt in septētrionali: Et qr imaginatio ē necessario in
orbe qr motus eius ē ab oriēte ad occidētē nō econuerso: ⁊
qr motus ei⁹ primo ē ad supra terrā ⁊ sēdo ad sub terrā: ne
cesse ē vt virtus q̄ ē in polo meridionali sit silis virtuti q̄ est
in superiori hois: ⁊ q̄ ē in septētrionali silis virtuti q̄ ē in infe
riori hois. ⁊ qr nos habitamus nisi in medietate orbis in q̄
ē polus septētriōalis necesse ē vt habitatio nostra sit in pte
inferiori orbis: ⁊ hoc itendebat declarare in hoc caplo.

¶Dextrum.n. vnūquodqz dicimus vnde princi
piū eius qui ꝑm locum motus. ¶Celi aūt principiū
circulatiōis vnde ortus astrorū. ¶Quare hoc vtiqz
erit dextrū: vbi aūt occasus sinistrum. Si igit inci
pit a dextris ⁊ ad sinistra circūfertur: necesse euz q
sursum esse īmanifestum polū. Si igit erit manife
stus ad sinistra erit motus: qđ non dicimus.

¶Dicamus ēt q̄ non vocamus dextrum in omni 15
habente dextrū nisi vbi est principium sui localis
motus. ¶Et cum ita sit: ⁊ initiū est motus celi ex pte
a qua ascendūt stelle necessario iste locus erit de
xtrū celi: ⁊ vbi cadūt erit sinistrum celi. ¶Si igit ce
lum incipit moueri ex dextro ⁊ reuoluit ad dextrū
tunc orbis superior: necessario latebit nos ⁊ nō vi
debimus ipsum. ¶Et si locus superior sit cadēs sub
visu: necessario erit motus celi ad sinistrum: quod
non dicimus esse omnuno.

¶Vult declarare que pars est dextra in orbe ⁊ que in sini- 15
stra. ⁊. d.(dicamus ēt ⁊c).i. manifestum est per se q̄ voca
mus dextrum in habente dextram partē ex qua incipit mo
ueri in loco: ⁊ hoc manifestum est in animalibus. D.d.(⁊
cum ita sit ⁊c).i. ⁊ cum dextrum est pars ex qua incipit mo
ueri in loco: pars aūt ex qua celum incipit moueri est pars
ex qua ascendunt stelle fixe: ergo illa pars est dextrum celi
oppositum aūt sinistrum celi: sed hz quādam q̄onem: qñ si
intelligit dicere per hunc locum q̄ est dextrum celi aliquez
locum orbis in quo est principium potentie istius mot⁹ ꝑ-
pter quem motus est ex oriente in occidentē: ⁊ sinistrum est
pars orbis in qua est potentia opposita illi potentie neces
sario illa pars mutabitur. aliquando igit erit in occidente
⁊ aliquando in oriente: ⁊ aliquando super terram. ⁊ aliquā
do sub terra. Q uomodo igitur dicitur q̄ oriens est locus
dextri celi: ⁊ occidens est locus sinistri celi: ⁊ visum est mihi
dicere in hoc q̄ dextrum celi attribuit orienti qr est locus
in quo cum fuerit dextrum celi sez locus in quo est poten
tia principij motus erit pars celi: in qua est potentia ad
ante super terrā. cūvo dextrū celi fuerit in occidente tūc ps
que est super terram est posterius celi: ⁊ hoc est vnū de bis
que possumus intelligere q̄ oriens est dextrum celi: ⁊ intē
dit hic per orientem primum earum que ascendunt sup pri
mum orizonta istius habitabilis ex occidēte: ⁊ per occidēs
vltimum occidens ex orientibus habitabilis: ⁊ totum hoc
erit cum posuerimus q̄ locus habitabilis terre est habita
tio naturalis: ⁊ q̄ impossibile est transmutari ad alium lo
cum: ⁊ forte hoc putauit Albumasar: sed contingit huic vt
in oriente sint infinite virtutes: ⁊ māles. i. ⁊ si māles ergo cor
ruptibiles: ⁊ si non corrumpuntur tunc possibile redditur
impossibile: ⁊ iam ostensum est q̄ eternum nō habet potē
tiā ad corruptionem: quapropter credendum est q̄ iste po
tentie non sunt māles: ⁊ nō dicunť dextrum ⁊ sinistrum ni
si p similitudinem: ⁊ modus assimilationis est qr apparet i
orizontibus terminatis: erit ergo locus ortus solis primi i
habitabilis locus: in quo primo apparet virtus motionis:
sicut si imagiaueris in isto locū ex extrinseco q̄zuis illic neqz
sit extrinsecum neqz intrinsecū: ⁊ hoc simile est illi qđ dicit
Arist. in vltimo. viij. pbi. qr mouens orbem est in maximo
circulo qui est in eo: qr est velocissimus circulorum qui sūt
in orbe. ⁊ similiter dicit hic q̄ mouens orbez est i oriente: ⁊
sic non mutabitur dextrū. q̄zuis ptes orbis mutabuntur:
quēadmodum si mouens esset extrinsecuz: ⁊ est sine dubio
in medio orientis. In phisicis enim determinauit circuluz
in quo est mouens. s. circulum in quo apparet potentia ei⁹
hic vo determinauit locum circuli in quo apparet potentia
mouendi: ⁊ in respectu istius loci dicitur locus oppositi⁹ ei
sinistrum: ⁊

finistrū ⁊ locus circa quē est iste motus q incipit celi dicit ante celi: ⁊ eius oppositū dicit retro: ⁊ sili dicit alter duor polor supius celi: ⁊ alter inferius: ⁊ p hanc explanationē remouent oēs obiectiones ⁊tra Aris. D. d. (Si igit celū incipit ⁊c). ibi h ppalauit q ītēdebat p vertrū oriz̄ōta oriē tale primū nō ꝓprīā ptē orbis: ⁊ iō dixit (Incipit i dextro ⁊ reuertit i dertrū). i. incipit a loco ex quo apparet potētia mouendi: ⁊ appropriat mouēs parti ꝓprie donec reuertit ad ipm: ⁊ hoc ipossibile est imaginari sicut virim⁹ nisi potētia q ē i loco sit separabilis a corpe orbis: ⁊ declaratur p hoc q locus oppositus est ei finistrū: ⁊ q plus latens ē superi⁹ ⁊ apparēs inferius: ⁊ ē dicere i h loco supius ⁊ inferi⁹ ⁊ nobile ⁊ ignobile: nō segt ex hac positione q i orbe sit ps nobilior alia vt sit ꝓpositus ex partibus diuersis. stelle enī sūt partes nobiliores celi: ⁊ iō manifestū q nō cōponit ex contrarijs: ⁊ nō segt vt successio sit semp ex mixtione contrarij sicut dicit Aler. in multis locis.

¶ Manifestū igitur q imanifestus polus ē is q sursum. Et ibi qdē habitātes i eo q surs̄ū sūt hemisperio apud dextrum: nos autē in eo q deorsum ⁊ apud finistrum: econtrario quā vt pythagorici dicunt: Illi enim nos sursum quidē faciūt ⁊ in dertra parte: hos autem q ibi deorsū ⁊ i finistro: accidit autē cōtrariū. Sed secunde quidem circulationis puta eius que planetarū: nos quidē i his q̄ sursum ⁊ i dertris sumus: illi autē i his que deorsū ⁊ i finistris. Ecōtrario enim in his principiū mot⁹ est pp cōtrarias cē lationes: vt accidat nos qdem esse apud principium: illos aūt apud finē. De his quidem igitur que ꝑm distensionē partibus: ⁊ ꝑm locum determinatis: tanta dicta sunt.

16. ¶ Manifestum igitur q orbis latens est orbis superior: ⁊ q habitantes illic sūt illi qui sunt in medietate orbis superioris in dertro. Nos aūt habitamus i medietate iferioris orbis i finistro: ecōtra ei qđ dicūt pythagorici: qui ponunt nos in medietate superioris orbis in dertro: ⁊ ponūt illos q habitāt illic in medietate inferioris orbis in finistro. Manifestum est ergo ex hoc q̄ declarauimus contrarium eius quod dicunt: Sed tamen i motu ⁊ reuolutione secunda. s. motu stellarum erraticarum nos habitamus in medietate superioris orbis: ⁊ in dertro. Illi alij autem i medietate inferioris orbis in finistro. Motus enim istorū orbium cōtrarius ē motui primi orbis. Accidit ergo ex hoc qđ dixim⁹ vt nos simus in parte principij motus celi: illi autē in parte orizontis motus celi. Jā ergo determinauimus ex hoc quod declarauimus dimēsiones partiū celi ⁊ loca earū terminata.

16. ¶ Quod dicit manifestum ē ex predictis ⁊ est q medietas orbis in qua est polus meridionalis est supra orbem vel superius orbis: ⁊ q habitantes illic sunt i medietate superioris orbis. ⁊ ex hoc apparet q iple opinatur illic esse habitationem sicut declarauimus: ⁊ intendit p ptē orientalē p. tē dertram. D. d. (nos aūt habitamus in medietate inferioris orbis in finistro) ⁊ h qđ dicit cōsiderādū ē: locus. n. habitabilis terre diuidit in duo cōlia: quor vnū est orientale: alterū occidētale: qui enī habitat i orientali ē i parte dextra: ⁊ q̄dam pars ei⁹ supius: q̄dā iferius. Si igit sit in parte septentrionali ē i inferiori: si i meridionali est in supiori.

Qui vo habitat in occidentali est in finistro: ⁊ quedam superius quedam inferi⁹. Habitatio aūt in parte meridionali in qua eleuat polus meridionalis ē econuerso. s. q̄ quidā habitant in dertro ⁊ in supius: qdā in finistro ⁊ in iferi⁹: ⁊ cū ita sit quo ergo dicit Aris. absolute q habitantes in septētrionali sunt in inferiori ⁊ in finistro celi. ⁊ q habitātes in meridionali se habēt econuerso. forte ergo intendebat dicere (nos aūt habitamus i medietate iferioris orbis in finistro). i. greci ⁊ hābitātes istā meditatē terre: ꝛ tñ illi qui sunt in ista medietate partis q̄ est sub polo meridionali sūt et in finistro celi q̄ꝛ sunt supius. Illi aūt q opponūt istis sūt illi q sunt i oppositō loco i medietate orientali ⁊ habitabili illic. s. q sunt in polo septentrionali sunt in dertro celi q̄ꝛ sunt inferius: ⁊ iō in h sermone ē ambiguitas nisi sit ꝑm q dixit Themistius. dixit enī q h qđ dixit fuit p ꝓsuetudinē pythagoricorū: vocant enī pythagorici supius partem dertrā ⁊ inferius finistrā: ⁊ forte medietas orbis que est superior est dignior vt sit dertra ⁊ medietas orbis q̄ ē inferio vt sit finistra ⁊ si nō in rei veritate est ꝑm q dixim⁹ ⁊ quia pythagorici dicunt hoc in istis partib⁹ ꝓtrariū ei q ostensum fuit hic. Pythagorici. n. dicūt q habitātes sub polo septētrionali. s. nō sunt supra celū ⁊ in dertro: narrauit q sermo eor nō est ver⁹: ⁊ forte pythagorici nō credūt q̄ iste locus est supius nisi q̄ credunt ipsum habitabilē nāliter pp illud quod apparet in hac medietate ex multitudine stellarum firar. Aris. n. declarauit in alio loco q stelle sunt nobiliores partiū totius orbis: ⁊ cū ita sit pars ergo i qua sūt plures stelle est nobilior nisi aliqs dicat q ps meridionalis facit illud qđ facit pars septētrionalis: ⁊ p pauciores stellas pp magnitudinem siue potētie. ⁊ iō non ꝓuenit obiectio sup Aris. ex hoc: Et q̄ motus aliarū stellar erraticar contrarius est motui stellarū firar in parte. narrauit q necesse ē vt simus ꝑm motū erraticarū in surs̄ū ⁊ dextrū. Et quia habitantes in polo meridionali in respectu istor orbiū sunt in deorsū ⁊ finistrū ita q natura nō ꝓgregat in alia parte vt habitantes eā sint in dertrū ⁊ finistrus ꝑm oēs orbes: Et ē locus huiusmodi ꝓsiderationis q̄ pars sit nobilior: qm illi qui sunt sub polo meridionali sunt ꝑm orbes erraticos i deorsū ⁊ finistrum: ⁊ ꝑm firum in surs̄ū ⁊ dertrū: nos aūt econuerso. Si ergo motus stellarū firarū sit nobilior oībus istis motibus: ergo ⁊ locus earū est nobilior: ⁊ forte sunt nobiliores pp magnitudinē earū: ⁊ velocitatem motus ear sed itellectus hūanus nou pōt cōprehēdere verificationē istius opationis. D. d. (Jā ergo declarauimus ⁊c.) ⁊ intēdit p dimensiones partes celi. s. dimēsiones q̄ diuersificantur ꝑm diuersitatē potētiarū que i eis apparēt dertrū. s. ⁊ finistrū ⁊ alia. Et intēdit per loca ea q̄ copulāt cū istis partibus orientalibus. s. loca terre q̄ recipiūt istas dimensiones celi. ⁊ videt mihi q non vocauit illas dimēsiones nisi q sunt vnū in forma transmutate ꝑm partes quemadmodū virim⁹ de dertro ⁊ finistro. s. q virtutes propter quas ista loca celi nominant hac nominatione sunt virtutes separabiles.

¶ Quoniā aūt non est contrarius motus qui circū ei qui circum considerandum pp quid plures lationes sunt. Et quidē a longe tentantibus facere cōnem: longe autem nō sic tanto: multo autē magis eo q accidentium ipsis. de omnino paucis habeamus sensū. Attamen dicamus: cā aūt de ipsis hinc sumenda: vnūqōq. n. est quorum est opus ē gratia operis: Dei autem operatio imortalitas: Hec aūt ē vita sēpiterna. Itaq necesse deo motū sēpiternū existere. Oīm āt celū tale: corp⁹. n. qdā diuinū: pp hoc hz circulare corp⁹ qđ nā circū moueat sp. pp qd igit nō erat toti⁹ celi corp⁹ tale q necesse ē māere aliqd corpis circūlati qđ in me

2

dio: hui⁹ ãt nullam possibile mãere partem: neq3 vniuersaliter neq3 in medio.

17. ¶ Modo ergo volum⁹ pscrutari de ceteris q̃ perscrutãda sĕ. Jã. n. dixim⁹ multotiẽs q3 mot⁹ circularis nõ est ɔ̃n⁹ motui circulari. ¶ Perscrutemur ergo de motib⁹ q̃re sũt: & i quo sĕt mot⁹ circulares plures: & iã ꝓmisim⁹ q̃rere supi⁹ de istis motib⁹. ¶ Dicam⁹ ergo q9 cã multitudinis motuũ circularium ẽ q9 oẽ hñs actionẽ ẽ pp suã actionẽ: & q9 actio rei diuine ẽ eternitas q̃ est vita eterna: & si ita sit necessario res diuina h3 motũ eternũ: celũ ãt ẽ hmõi q3 ẽ corp⁹ spũale rotũdũ motũ motu circulari naturali eterno. ¶ Et dicam⁹ ẽt i eo q9 totũ corpus celi nõ mouet vno motu q9 corpus qđ circulariter mouet mouet necessario sup mediũ firũ: & nulla ps ptiuz corpis rotũdi ẽ fixa oĩno: ¶ Et nihil ex eo mouet ad mediũ qm̃ si aliqd ex eo moueret ad medium esset mot⁹ ei⁹ nãlis ad mediũ: sz dixim⁹ ipm moueri motu circulari naturaliter: & q9 si eĕt ecõtrario mot⁹ ei⁹ eĕt nõ etern⁹. ¶ Qm̃ oẽ qđ ẽ extra naturã non est eternũ: & accidentale ẽ post naturale: & est remotio naturalis ad accidens: quod est extra naturam.

18. ¶ Vult pscrutari hic de cã finali q̃ celũ h3 plures motus: & vult dare cãm ex eis q̃ hic apparẽt: apparet. n. q9 ꝓportio eoz q̃ sũt ad corpa celestia ẽ sic̃ ꝓportio facti ad faciens: & q3 factũ ẽ de opatiõib⁹ faciẽtis sicut finis: icepit dare cãz multitudinis eoz ex factis hic: & q3 nã factoz nõ seq̃t nisi ex necessitate a corpe celesti: & corpus celeste ex necessitate a mouẽte ipsũ. icepit declarare quo ꝓsequũt̃ se adiuicẽ: & d. (¶ Modo igit̃ volum⁹ pscrutari ꝛc.) i. dare cãs oiuz accñtiũ q̃ i eis apparẽt: & prio cãm finalẽ i multitudine motuuz ex eis q̃ hic apparẽt: & nõ ex ipla re: i diuia aũt scia pscrutabit̃ de h3: qm̃ ibi declarat̃ q9 hec ñ sĕ pp ea q̃ sĕ hic nisi z̃ intẽtione nõ prima: & q9 sunt duo fines: vna. s. ꝑm primaz itẽtione: & altera ꝑm scdam: sed q3 h3 nõ declarabit̃ in hac scia: incepit dare illud qđ ẽ equalẽs i hac scla: & ẽ illud qđ appet hic ex sollicitudie circa res gñabiles: & corruptibiles q̃ est finis scda intẽtiõe: ɔ̃uis h3 nõ apparet hic sed ipsum eĕ finem tm̃: & incepit dicere (& iã dixim⁹ multotiẽs q9 motus circularis ꝛc) iam declaratũ ẽ supi⁹ q9 nulla contrarietas est inter motus circulares ergo ipossibile est vt cã eius sit ɔ̃rietas suaz sŏarum: ergo cã eius est cã finalis nõ efficiẽs nec mãlis. (¶ Perscrutemur igit̃ quare sũt) sic ita q9 illud qđ querit̃ sit hoc genus cãrum: & nõ aliud. & cuz dixit (quare sunt) intendit cãm finalẽ. & cũ dixit (in quo sunt) intẽdit res subiectas huic fini q3 in illis rebus fit hmõi: & pp illas res fit: & motus ex quo sit in eis ẽ aliud a modo ex quo fit ɔ̃uis duo modi sunt vnũ subiecto: qm̃ oẽ qđ facit aliquã actionẽ pp aliqd facit illã actionẽ pp aliã rẽ: & hoc est cũ finis fuerit passio & nõ actio. fines. n. aliqñ sũt actiones tm̃: & aliqñ actiões in passiuis: & q3 fines istoz motuuz sunt actiões in passiuis. D. quare sunt in quo sũt. d. (q9 cã multitudinis motuũ). i. q9 hec q̃stio h3 multas cãs diuersas ꝑm prius & posterius: & a quacũq3 extremitate incepit sequũt̃ alie cause adinuicem se. s. q9 si inceperit extremitate principij sequet̃ secũda: & ex secũda tertia quouscz pueniat ad cãm ppiquã: & silr si iceperit ex vltima extremitate peruenĕt ad primã cãm: & pp h3 incepit Aris. de prima cã. D. descẽdit ad cãm quesitã & possibile eĕt facere ecõuerso. Vl. s. quare motus celestes sũt plures. s. pp generationẽ. & generatio pp qđ ẽ pp ɔ̃rietatẽ elemẽtoz: & elta ɔ̃traria q3 sũt pp motũ celi & motus celi: quare ẽ pp actionẽ diuinã eternã & hic gescit desideriũ humanũ. & si inceperimus ex prima extremitate faciemus sicut fecit Aris. & dicemus q9 mot⁹ celi est necessitate propter actionẽ rei eterne diuine: cũ oẽ ens habeat actionẽ & elemẽta sũt pp motũ celi & sic donec perueniatur ad vltimã cãm que est generatio sicut fecit Aris. Et hoc qđ dicit q9 oẽ hñs actionem est pp suã actiõem: ẽ prepositio vera. sed si actio rei in alterũ fuerit pria itentiõe erit pp alterũ: si actio eius fuerit pria intẽtione erit in se pp se & erit actio eius in alterũ scda intentiõe. Oẽ. n. hñs actionẽ in se h3 actionẽ in alio: & qđ h3 actionẽ in se est spũale non corporeũ: sz q3 hec diuisio non est mãifesta hic: locutus sũ vlr. Et postq̃z posuit q9 oẽ ens est pp suam actionem. D. (& actio rei diuine est eternitas). i. sequit̃ ex istis ppositionib⁹ q9 res diuina non iuenietur nisi propter eternitatez: & necessario est vt actio rei diuine sit eternitas. actio. n. rei diuine est ipsa & suũ esse cũ nõ sit ꝓpter aliud: & q3 appropriatur ab aliis entib⁹ & distiguit̃ i esse: ꝓtingit q9 actio ei⁹ qđ ẽ suũ eĕ nõ ẽ nisi ꝓpter eternitatẽ. s. eternitatẽ sui eĕ. actio ãt aliox entiũ q̃ non sũt erterna nõ ẽ prio nisi pp eĕ aliox entiũ tm̃: q̃uis illox eĕ fit pp aliud. Vl. q9 actio hois pria intẽtiõe nõ ẽ ꝓpter suũ eĕ: & ipse ẽt nõ ẽ nisi pp cõplemẽtũ dimẽsiõis al's diuisiõis hui⁹ eĕ: h3 h erit actio hui⁹ pria intentiõe pp aliud: scda ꝓpter se. Jn reb⁹ ãt diuinis ẽ ecõuerso. s. q9 actio eoz pria itentiõe ẽ pp suũ eĕ: & scda pp aliud: & hoc ẽ qđ ponẽdũ ẽ & declarãdũ i scia diuinali. D. d. (¶ Et si ita sit necessario res diuina h3 motũ eternũ). i. cũ res diuina nõ ẽ nisi ꝓpter eternitatẽ sue actiõis: & posuimus q9 necesse ẽ vt ex esse rei diuine cuius actio ipsa fuerit ẽt res diuina. i. eterna cui⁹ actio ẽ aliud ab ipsa: neĕe ẽ vt res hẽat motum eternũ & q9 non iueniat̃ nisi ꝓpter motũ eternũ. D. d. (celũq̃ ãt ẽ hmõi). i. ergo opz vt actio ei⁹ sit eterna vt ꝓpter eternitatẽ sit pria itẽtione nõ ꝓpter aliud & cũ posuit has ppositiões. d. (Dicam⁹ ẽt i eo q9 corp⁹ celi nõ mouetur vno motu). i. cũ ita sit bñ possum⁹ dare cãm multitudinis motuũ celi: & cũ posuit q9 celũ nõ inuenit̃ nisi ꝓpter actionẽ sẽ cũdã eternã: incepit q̃rere illud qđ ex necessitate seq̃t a celo: & d. (q9 corp⁹ qđ circulariter mouet ꝛc) t i. necesse ẽ ut motus celi sint diuersi ex h3 qđ dicã & est q3 celũ mouet circulariter necesse ẽ corp⁹ firũ esse in medio circa qđ mouet. Declaratũ ẽ. n. in libro de motib⁹: q9 oẽ qđ mouet mouet supra gescẽs & q9 potẽtia gescẽtis addit sup potẽtiã mouẽtis nisi gescẽs moueat a mouẽti. D. d. (& nulla ps partiũ corpis rotũdi ꝛc). i. & corpus qđ h3 eĕ gescẽs ipossibile ẽ vt sit gescẽs. corpus. n. celeste ipossibile ẽ gescere vt declaratũ ẽ supius. D. d. (& nihil ex eo mouet ad mediũ) põt intelligi q9 h3 corpus gescẽs qđ apparuit rõne: necesse ẽ si ponat̃ eĕ mediũ vt moueat̃ ad ipsũ ꝓtinuũ: qm̃ si qeuerit eĕ mediũ nãlr ipossibile ẽ moueri ad mediũ aut gescere i eo. & corpus celeste ipossibile ẽ moueri ad mediũ. ergo corp⁹ gescẽs i medio nõ ẽ celeste: & põt itelligi q9 ꝓpõ dicẽs q9 corpus qđ est i medio mouet̃ ad ipsũ nãlr sit accepta a sensu: qm̃ nõ apparet i medio corp⁹ gescẽs ꝓueniẽs ei qđ apparuit rõne nisi terra. Et cũ posuit q9 corp⁹ qđ ẽ i medio mouet̃ ad mediũ. & corpus celeste nõ mouet̃ ad mediũ ad ꝓcludẽdũ q9 illud qđ ẽ i medio nõ ẽ celeste: incepit declarare ꝑ positionẽ dicẽtẽ q9 corp⁹ celeste nõ mouet̃ ad mediũ: & d. (qm̃ si aliqd ex eo moueret̃ ad mediũ ꝛc). i. & neĕe ẽ vt mot⁹ corporis celestis nõ sit ad mediũ: qm̃ si ita eĕt oporteret vt motus ei⁹ eĕt nãlis ad mediũ: & iã declaratũ ẽ q9 ẽ circulariter igit̃ ipossibile ẽ moueri ad mediũ. i. cũ ipossibile est vt aliqd hẽat duos mot⁹ nãles. D. icepit declarare q9 motus circularis nãlis est & d. (qm̃ si eĕt ecõtrario non esset motus eternus) idem q3 ipossibile ẽ vt violẽtus sit etern⁹. D. dedit cãm i hoc. & d. (qm̃ illud qđ est extra nãm nõ est eternum ꝛc.). i. illud quod est extra nãm est accñtale (accñtale aũt est post nãle: & est recessio rei nãlis ad rem accñtalem extra nãm). i. siquid inueniret̃ in aliquo accñtaliter & eterne esset possibile vt aliquid extra naturam inueniretur in aliquo absq3 eo q9 inueniret̃ nãle: quod ẽ impossibile.

¶ Deteni si ꝑm naturã motus erat ipsius ad mediũ natura autem circũmouetur: non vtiq3 erit sempiternus motus. Nihil enim ꝓeter naturã sempiternum

ternū posteri⁹ autē quod ꝓter naturā eo qđ ꝑm naturam. Et excessus quidā est i generatiōe quod ꝓter naturā eius quod ꝑm naturā. Necesse igit terraz esse: hoc enī gescit in medio. Nūc quidem igitur supponatur hoc: posterius autē demonstrabitur de ipso. Sed adhuc si terrā necesse ⁊ ignē esse: cōtrariozum. n. si alterū natura necesse est ⁊ alterū esse natura. Si vo sit contrariū ⁊ esse quandā ipsius naturā: eadem. n. materia contrariozꝝ. Et ꝓuatione ꝓius affirmatio: dico autem puta calidum frigido. Quies autem ⁊ grauitas dicuntur per ꝓuationem leuitatis ⁊ motus.

18. ¶ Reuertamur ergo ⁊ dicamus q; si necessariū est q; motus circularis sit circa aliquod quiescēs ſrū necesse est vt sit terra qm̄ est quiescēs i medio. Sit ergo ꝑm hoc quod dirim⁹ ⁊ post loquemur de ipa ⁊ de alijs elementis compendiose. Modo autez dicamus: qm̄ cum alterum contrariozꝝ fuerit naturale ⁊ reliquū erit nāle necessario: qm̄ materia ꝫ riozꝝ eadē ē. Et quia habitus est ante ꝓuationē: vt caliduz ⁊ frigidum: quies vo ⁊ grauitas non dicunt nisi ꝓuationem leuitatis ⁊ motus.

18. ¶ Cum declarauit ⁊ posuit q; si necesse est vt sit celū motuz necesse est vt sit ſrum corpus circa quod est motus in medio ⁊. d. q; necesse est ex ista positione q; hoc corpus sit terra: nullum enim corpus est huiusmōi: nisi terra. s. corpus quiescēs in medio: ⁊ hoc intendebat cū. d. (hic igit gelcēs est terra) ⁊ qz idiget in hac declaratiōe declarare q; necesse est vt terra habeat contrariū quod idiget sermone per se ⁊ similiter hoc quod dirit q; celum indiget in suo motu terra. D. (fit hic igitur ꝑm q; dirimus ⁊c.). i. sit modo positum nobis terra habeat cōtrariū ⁊ q; elementa sunt plura vno quouslz determinem⁹ quot sūt elemēta ⁊ quā nām hz vnūquodqz: ⁊ inuit per ꝫ qđ dirit q; celū indiget aliquo ſro quod est terra: qm̄ sermo i ꝫ magis indiget diuisione ⁊ distinctione. ⁊ qz ponit in sermone q; terra hz contrariū qđ non declarabitur perfecte nisi considerando de elementis. D. (post loquemur de terra ⁊ de alijs elementis). i. ⁊ qz sufficit in hoc loco ponere q; hz cōtrariū. D. d. (Mō āt dicamus q; si alterū cōtrariozꝝ fuerit nāle ⁊c.). i. ⁊ concessum est q; terra habet contrariū. dicamus q; si forma q̄ habet contrariū fuerit naturalis forma necesse ē vt forma cōtraria illi sit naturalis suo formato. Ut. g. q; si grauitas erit forma terre ⁊ fuerit naturalis terre necesse est vt corp⁹ sit leue in quo leuitas sit naturalis. ⁊ hoc quod dirit q; mā contrariozꝝ sit eadē: est cā esse vtranqz formā nālē. qm̄ cuz recipiēs duo cōtraria fuerit idē habebit ad ipsum candē ꝓportionem: ergo si alterū fuerit nāle subiecto ⁊ reliquū. D. d. (⁊ qz habitus est ante ꝓuationē vt calidū frigidū). i. ⁊ necesse est si alterū cōtrariozꝝ fuerit vt sit alterū: qm̄ alterū contrariozꝝ est habitus ⁊ forma: aliud āt ꝓuatio ist⁹ forme: sed forma est ante ꝓuationē vt calidū ⁊ frigidū: frigidū. n. ē ꝓuatio calidi: sicut est graue ꝓuatio leuitatis. ⁊ quies ꝓuatio motus. ⁊ intēdebat q; si ꝯtrariū qđ ē ꝓuatio fuerit dignius est vt sit contrariū qđ ē ꝓius: ⁊ hoc gdē est dispositio terre cū igne: terra. n. grauius est: ignis vo leuius. si igit graue ē: dign⁹ ē vt sit leue quēadmodū si gest dign⁹: ē vt sit mot⁹: ⁊ si frigidū ē: dign⁹ ē vt sit calidū.

¶ Sed adhuc siquidē est ignis ⁊ terra necesse ⁊ inter media ipsoz cē corpora. Contrarietatē. n. hēt vnūquodqz ad vnūquodqz elementoz: Supponatur autem ⁊ hoc nunc: posterius āt tentandū ostēdere. His autē existentibus manifestū qm̄ necesse generationez esse eo q; nullū ipsozum possibile est esse sempiternū. Patiuntur enim ⁊ agunt contraria adinuicem: ⁊ corruptiua i inuicem sūt.

¶ Reuertamur mō q; si necessario sūt terra ⁊ ignis ergo ⁊ alia corpa que sunt iter ea. Si ergo sicut diximus ⁊ post ꝑscrutabimur in hoc sufficiēter. mō autē dicam⁹ q; si ecōuerso sūt duo manifestū est q; tunc generatio est ex eis necessario: impossibile. n. est vt aliquod elementozum sit semper permanēs Quoniā cōtraria agūt ⁊ patiuntur. 19.

¶ Cū declarauit q; si necesse ē corpus qđ circulariter mouetur cē: q; necesse erit corpus graue semp gescēs esse. s. terram. ⁊ si terrā ⁊ ignē: ⁊ qz hec duo sunt in fine ꝯtrarietatis: ꝯtingit vt sint in fine remota i loco. ꝯtigit q; iter ea sint alia elemēta: ⁊ ꝓp hoc. d. (reuertamur mō ⁊c). i. ⁊ cū ita sit necesse ē vt iter ea sint alia corpora aut plura aut vnū. ⁊ opz vt hec oia corpora sint cōtraria: qm̄ quodlibet elemētozꝝ necesse est vt sit ꝯtrariū alteri. ⁊ qz hoc nō ē manifestū in ꝫ loco (sit ergo ꝑm qđ dirimus ⁊c) D. d. (mō aūt dicamus ⁊c.) i. ⁊ nō dirit hoc nisi quia in hoc loco non apparet: qz ꝯtraria sūt plura mō perfecte. q. ergo. d. ⁊ si nō ꝓcedat nobis q; ꝯtraria sunt nisi duo tm̄. māifestū est q; ē necessitas vt sit gnatio. corpa. n. cōtraria ipossibile ē vt nō agāt ⁊ patiāt adiuicē: q̄pp gnant adiuicē ex his entia media nēcio. 19.

¶ Adhuc aūt nō rōnabile eē aliquod mobile sempiternū cui⁹ nō cōtingit eē ex natūrā motū sempiternū. Noz āt ē mot⁹. Qđ gdē igitur necessariuz eē generationē ex his manifestū. Si aūt generationē necessariū ⁊ aliā ēlationē vnaz aut pluresscōaz. n. eā q̄ toti⁹ sīr necessariū hre ⁊ ista corpoz adinuicē. dicet aūt ⁊ de hoc i sequētib⁹ planius.

¶ Et dicam⁹ ēt q; ipossibile ē vt sit motū eternum: cū nō habuerit motū eternū nāle: necessario erit nō ꝑmanens. Manifestū ē igitur q; necessario est generatio: ⁊ si generatio ē necessario: erit sicut motus circularis vn⁹ aut plures necessario. ꝑm enim dispōnē totius erit dispositio elemētoz adinuicē: Et post declarabimus hoc manifestius. 20.

¶ Hoc qđ dirit est quasi rememoratio de ꝯtia quā narrauit. q. ergo. d. ⁊ manifestū est ꝫ qđ dirimus: q; si mot⁹ eternus est necesse est vt sit motū eternū: nisi motus eternus inueniaē nō eternus. ⁊ cū motū eternū est igitē gescens eternū. ⁊ cū hec duo contraria sūt. gnatio ergo erit ⁊ corruptio q̄pp dicit (manifestū ē igitē q; generatio ē necessaria). D. d. (⁊ si gnatio nēcia ē ⁊c.). i. ⁊ si gnatio segē a motu circulari nēcio neē ē vt eterna sīc mot⁹ circularis. Si ergo motus eternus circularis fuerit vnicus tūc gnatio erit vnius speciei. ⁊ si plures pluriū: ⁊ iō tūc. d. (ꝫz. n. dispōnē totius erit dispositio elemētoz adinuicē). i. q; diuersitas celi motuum facit diuersitatem modozum generatiōis ⁊ corruptionis. ⁊ qz hoc declaratur in secundo perigencos. d. (⁊ post declarabimus hoc manifestius.) 20.

¶ Nunc autem tm̄ manifestum est ꝓpter quā cām plura sūt circularia corpora: qz necesse generationem eē. Generationē aūt sigdē ⁊ ignē: hunc autē ⁊ alia siquidem ⁊ terra. Hāc autē qz necesse manere aliquid semp sigdē moueri aliquid semp. 21.

¶ Modo autem volumus dicere quare corpora rotunda sunt plura. Dicamus igitur q; sūt plura

pp generationē: qz generatio necessaria ē: z generatio ipossibile est vt sit nisi p ignē aut alia elemēta Et qz terra non est nisi qz est necessarium si aligd motū est eternū vt sit aligd firū semper quiescēs.

zi. ¶ Cū omnia ista declarauit potuit dare cām ꝓpter quā motus celi fuerunt plures z vtiq; in hac quersiōe predicte ꝯsequētie z incepit ex multitudine motuū corpoꝝ celestiuꝫ z puenit ad primū principiū: z d. (Modo vo volumus dicere ꝛc). i. z cū declaratū est ꝫ possumus dicere qua de cā motꝰ celestes sūt plures ꝛc. qz necessariū ē vt sit generatio: z cōtingit diuinitus vt inueniaē ꝫm ordinē qz nō ꝓficiē nisi ex multitudine motuū celi que ꝓstant ordinē z ꝯtinuatione gnātionis necesse igiē pp hanc sollicitudinē vt corpa celestia sint plura: qm̄ mānifestū est qꝫ gnātio cuiuslibet spēi istiꝰ mūdi nō ꝓficiē: nisi p aggregationē motuū corpoꝝ celestiuꝫ: qz nisi ēent plures motꝰ eoꝝ eēnt ociosi: qđ ē ipossibile. Et debes scire qꝫ ex plures motꝰ p ordiationē i gnātiōe nō ē pria itētione ꝫ seda. Corpa. n. celestia nobiliora sunt his: z ꝓpter qđ aligd inueniē ex est nobilius eo pria itētiōe z declaratū ē i scia diuinali qꝫ ista nō inueniunē nisi pp se pria itētiōe. Sz illud qđ inueniē pp se pria itētiōe necesse est vt inveniaē pp aliud seda itētione nisi illic nō eēt nā innata ad largiēdū. D. d. (Gnātio. n. ipossibile est vt sit nisi per ignē z alia elemēta). i. z si aligs ārat ārē ē gnātio: dicem⁹ qm̄ ex necessitate: qz ignis z alia elemēta sūt. ita ē itelligendū nō ꝫm qꝫ apparet ex suis verbis: qꝫ gnātio ipossibile est vt sit nisi p ignē: qm̄ ꝫ manifestū est: sed ipse nō itendebat inducere illud qđ segē ad generationē: sz illud ex quo segē generatio: sed accipit illud qđ segē ad gnātionē in loco eiꝰ a quo segē generatio. q. ergo. d. necesse ē vt gnātio sit quia ignis est z alia elemēta: qm̄ ꝓstia quertiē. s. qꝫ si gnātio est ignis est: z alia elemēta: z ecōuerso. Et itēdebat p ꝫ ꝫm qꝫ reputo demonstrare qꝫ a priori i istis segē posteriꝰ: z qz a posteriori segē prius: z dixit ꝫ qz cū posterius i rebus gnābilibus inveniaē: inveniē prius: z si prius iueniaē nō est necesse vt inveniaē posterius. U. g. si domus ergo lapides z si lapides nō ē necesse vt domus sit. Quare ergo aliquis pōt dicere qꝫ qđ dixisti hic ē ecōuerso de generātibꝰ. cū enim gnātio est erūt elemēta: z nō segē qꝫ si elemēta sint qꝫ sit generatio. tu aūt posuisti ecōuerso. s. qꝫ si elementa sint gnātio est. z qz ꝫ est addēdū voluit declarare qꝫ quersio in istis est ex duobus extremis: z qz ipse nō posuit ꝯsequētiā ex vno extremo tūi i quo apparet ꝯsequētiā eē ipossibilē. s. cōsequētiā posterioris ex priori. aduersarius eni pōt inuehi dicēdo qꝫ illud qđ est notū ē ꝯsequētia prioris ex posteriori nō posterioris a priori: tu aūt posuisti qꝫ posterius in gnātione segitur a priori nō prius a posteriori. z pp ꝫ rūdit qꝫ ꝯsequētia hic inuenitur i duabꝰ partibus. D. d. (z terra nō est ꝛc.). i. motus celestes sunt plures pp gnātionē. generatio. n. est ex necessitate pp ignem. ignis aūt necessario sequitur a terra. terra vo a corpe circulariter moto. z tacuit ꝯsequētiā residuā qz est nota p se: z est qꝫ corpus qđ circulariter mouetur est pp illud qđ mouet ipsum. z cū sit ipossibile in eo cuius substantia est vt semper moueat vt nō moueat nisi suum esse esset ociosum: quoniam in substantia ignis ē vt comburat necessario: z vt aliquid recipiat cōbustionē nisi ista potentia esset ociosa.

¶ Figurā aūt sperica necesse ē habere celuz: Hec. n. ꝓprissima z substātia z natura prima. Dicamꝰ āt vīr de figuris que est pria: z in planis z i solidis Dis itaqz figura plana aut rectilinea ē aut circularis: z rectilinea qdē a pluribus cōtineē lieis: circularis aūt ab vna. Qm̄ āt prius natura in vnoquoqz genere vnū multis: z simpler cōpositis: pria vtiqz erit planarum figurarum circulus.

zz. ¶ Et dicamus etiā qꝫ figura celi rotunda est necessario: qm̄ illa figura ē cōueniens substantie z nature celi. Et volumus modo quere de figuris: z que sunt prime i superficieb⁹ z corporibus. Dicamꝰ ergo qꝫ omne superficiale aut ē linea equalis: aut circularis figura aūt circularis illa quam continet vna linea. Figura aūt equalis quā continent plures linee. Et cū ita sit z vnū in oī genere ē ante plura: z primum eoꝝ naturaliter: z simpler est ante cōpositū ergo circul⁹ ē āte z priꝰ figuris superficialibus.

¶ Quāuis declaratū est ex predictis qꝫ figura celi est rotūda qz motus circularis nō existit nāliter nisi in figura rotūda: tn̄ in hoc loco vult ponere hoc quesitū p se: qm̄ declaratio eius superius nō fuit pria itētione: sed ꝯsequebaē ex illo qđ intēdebat declarare: z ꝓpter hoc reuersus est ad perscrutandū iterum de hac intentione: z. d. (Dicamus ēt qꝫ figura celi ꝛc). i. z volumus modo declarare qꝫ figura celi ē rotūda: z hec figura ē queniens nature z substantie eiꝰ. ꝓportio. n. istius figure ad alias figuras est ꝓportio subē celi aut corporis celi ad oia corpora. z cū hoc intēdebat dixit (volumꝰ modo pscrutari de figuris ꝛc). i. z hoc declarabiē ex duabus ꝓpositiōibus. Quaꝝ altera ē qꝫ corpus primū hz primā figurā. Secda est qꝫ figura rotūda ē pria figuraꝝ. Et qz pria ꝓpositio ē mānifesta dimittit eam z incepit declarare secam: z. d. (volumus igiē pscrutari ꝛc). z dicit hoc qz sūt cōsimiles· qz. s. ꝓportio circularis ad figuras superficiales ē sicut figure sperice ad figuras corporeas z qz hoc magis apparet in superficialibus z ēt videē pp hoc qz eē hmōi intētionis in circulo ē cā sui eē i figura sperica qm̄ superficies ē prior corpe: z linea prior superficie: pp ꝫ posuit declarationē in superficieb⁹: z. d. (omne superficiale aut est linea ꝛc.). i. ois superficies cōtineē aut linea recta aut circulari. D. d. (superficies autē circularis ꝯtineē ab vna linea. z superficies q ꝯtineē a linea recta ꝯtineē a pluribꝰ duabus). D. d. (z cū ita sit ꝛc.). i. z cū posuimus qꝫ figura q cōtineē ab vna linea est i genere figuraꝝ sicut vnū i numero: z simpler i genere omni: z qꝫ figure q ꝯtineē a pluribus lineis sunt sicut multitudo i numero: z sicut cōposita i aliis generibus: z cū posuimus qꝫ vnū in quolibet genere ē priꝰ multitudine. z qm̄ simpler est prius cōposito necesse ē vt figura superficialis rotūda sit prior figura superficiali multorum laterū: z cū hoc est necesse in superficiebus necesse erit in corporibus. figura vo sperica est prior: z intēdit p hoc qꝫ figura rotūda est prior triangulo. qz figura rotūda ē vniꝰ linee: z triāgulus triū: z qz triāgulus est prior ceteris figuris quaꝝ linee sunt recte: nēce ē vt illud qđ ē priꝰ eo sit istis prius. Et vī qꝫ cū direrimus qꝫ superficies rotūda sit prior nō rotūda sit alio mō ꝫ cū dirimus qꝫ simpler est priꝰ cōposito. superficies eni rectoꝝ laterū nec cōponiē ex rotundo neqz dissoluit in ipsū sicut alie figure dissoluūē in triangulos: sed inveniē in ea simile dissolutioni z cōpositioni i eo qꝫ triangulus cōponiē ex tribus lineis: z circulus ex vna. si igiē linea ex qua cōponiē circulus esset eiusdem spēi cuz ea ex qua cōponiē triāgulus: tunc prioritas circuli ad triāgulū eēt sicut prioritas simplicis ad compositū: sed in rei veritate circulus est prior triangulo sicut linea circularis est prior linea recta: qz circulare est ꝓfectū z rectū diminutū: z pp hāc diuisionē accidit ei vt recta non possit ꝯtinere figurā. ꝫ tñ Aris. non accepit prius in demōstratione ista ꝫm hunc modū: ꝫ ꝫm prioritatē simplicis ad cōpositū: nō vere sed p simile: qm̄ linea circularis nō est de genere recte ꝫm hoc igiē est intelligenda ista propositio. Propositio āt dicens qꝫ figura prior dz esse in corpore priori est manifesta: cum posuimus qꝫ prius ꝫm sbam debet esse prius ꝫm accidentia essentialia propria. s. accñtibus eius: qz ē posterius sicut est prius eo p sbam corporis: z cū posuim⁹ qꝫ figura est accidens qđ segē ad sbam corporis: z cū ita sit necesse est vt figura celi sit prior aliis figuris: qm̄ figura celi non est in eo accñtaliter: sicut in elementis in quibus intē debatur

ꝺebatur receptio multarū figurarum: cum esse elementoꝝ sit ꝓpinquius ad esse materie ꝙz ad esse forme: corpus aūt celeste ecōtrario: quoniam suū est cē ꝓpinquius formis.

¶Adhuc aūtē siquidē est perfectū cuius nihil ē extra accipere eoꝝ que ipsius possibile: quēadmodū determinatū est ꝓius. Et recte quidē appositio ē semper: circulari autem nequaq̄. Manifestum ē ꝙ perfecta vtiqz erit cōtinens circulum. Itaqz si perfectū ꝓius imperfecto: equidem ꝓp hoc ꝓior vtiqz erit figurarum circul⁹. Similiter aūt ⁊ spera solidoꝝ: illa enim sola cōtinet vna superficiei: rectilince autem pluribus. sicut enim se habet circulus in planis: sic spera in solidis.

¶Dicamus ēt ꝙ cōpletum ē illud qō non inuenit nec possibile est inueniri post ipsum neqz extra ipz aliquid: sicut ꝓius determinauim⁹. Sed possibile est addere semper in linea recta: ⁊ nō ē possibile addere in linea circulari oīno. Et cū ita sit manifestū est ꝙ linea circularis est cōpleta ⁊ perfecta. Si igit linea circularis est perfecta: ⁊ perfectū est ante diminutū: necessario erit ꝓp ista ꝓpositiōes predictas circulus ante istas figuras ⁊ primū eoꝝ corpus ergo sphericū est ante alia corpora equaliū lineaꝝ: qm̄ ipsum solū cōtinet a pluribus superficiebus. Et dicamus etiam ꝙ sicut circulus in superficiebus: ita sphericum in corporibus. 23.

¶Hec ē alia demōstratio ꝙ figura circularis ē prior nā nō circulari ⁊ ꝙ ipsa sola ē pfecta. ⁊ declarauit ꝙ figura circularis est pfecta duabus ꝓpositionibus: quaꝝ vna ē ꝙ in figura rotūda impossibilis est additio ⁊ diminutio: ⁊ secūda est ꝙ pfectū est illud in quo est impossibilis additio: ⁊ cū h cōuertat̄: qz hec est diffinitio pfecti. ꝙcludet in secunda figura: ꝙz sit er duabus affirmatiuis: qz maior quērit: ꝙ figura circularis est pfecta: sic. In figura circulari impossibilis est additio ⁊ diminutio: Et qō ē hmōi ē pfectū: ergo figura circularis est perfecta. ¶Preterea non circulare est diminutū: ⁊ declaratur duabus ꝓpositiōibus i secūda figura sic: In eo qō non ē circulare possibilis est additio ⁊ diminutio. ⁊ quod est tale est impfectū: ergo. Illud qō nō est circulare est imperfectum. D. d. (⁊ si circulare est perfectū) .i. ꝑm ꝙ manifestum est er hoc sermone ꝙ pfectum ē ante diminutū (erit necessario ꝓpter has ꝓpositiōes ⁊c.) ⁊ intendit per ꝓpositiones primam demōstrationē ⁊ secūz cū in vtraqz demonstraret ꝙ figura circularis est ante rectam. In prima aūt qz est simpler. In secūda aūt qz est pfectum. D. d. (erit igit corp⁹ sphericū) ⁊ cū mutauit demōstrationē de superficie rotūda ad corpus rotūdū cū h ēet sua intentio. .i. ⁊ per demonstrationē er qua apparet ꝙ circul⁹ est ꝓria figurarū superficialiū: ⁊ apparet ꝙ figura sperica ē prima ceterarū figurarū corpoꝝ: qm̄ sicut circul⁹ est prior qz ē simpler er vna linea: alie aūt figure superficieꝝ sūt composite: ita ē de spera cū aliis figuris corporalibus. D. incepit declarare ꝙ illud qō seqbat in figuris superficierū seqt etiā in figuris corpoꝝ er ꝓportione. ⁊ est iste modus declarationis i corporibus alius a declaratiōe qua fuit vsus ante mutationē ⁊. d. (Dicamus ēt qm̄ sicut circulus est superficiebus ita ē spera in corporib⁹) Sed notū est ꝙ ꝓportio circuli ad alias superficies est sicut ꝓportio spe ad alias figuras: ⁊ declaratum est ꝙ circulus est prior aliis superficieb⁹ ergo ⁊ figura sperica est prior aliis corporibus.

¶Adhuc aūt dividentes ad plana ⁊ er planis corpora gnantes testificari videtur his: solā. n. solidoꝝ nō diuidūt spera tāꝙ nō habētē plures superficies ꝙ vnā. Diuisio. n. ad plana nō vt vtiqz incidens qs i ptes diuidet quasi totum hoc diuidat modo: sed vt ad altera specie. Quod quidem igitur prima ē solidoꝝ figurarum palam.

¶Dicamus ēt ꝙ corpora facientes er superficieb⁹ ⁊ dissoluentes ea i ipsas testat̄ nobis. Hi vo nō dissoluunt corpus sphericū iter alia corpora: qm̄ non hz plures superficies. Et nō est dissolutio corporuz in superficies sicut dissolutio totius corporis in partes. Dissolutio. n. corpoꝝ in superficies erit i formas diuersas: Manifestum ē igitur ꝙ figura corporis sperici ē ante figuras aliorum corporum. 24.

¶Non itēdit ꝓ hoc ꝙ sermo illorum sit verus ipse enī ꝑdicit in hoc tractatu istius libri illis: ꝙz vult demonstrare ꝙ ipsa nā rei cogit dicētes corpora ex cōposita ex superficiebus vt nō cōponant corpus sphericū. ⁊ hoc quidē nō accidit eis nisi qz figura eius est simpler. D. d. (⁊ nō ē dissolutio corpoꝝ ⁊c.) potest intelligi ꝙ velit dare differētiā inter dicentes ꝙ corpus cōponit er ptibus indiuisibilibus: ⁊ dicētes ꝙ er superficiebus. Dicentes. n. corpus cōponi er indiuisibilibus nō est apud eos corpus simpler: componentes aūt ex superficiebus possūt dicere corpus ex simpler. Cōpositio. n. corpoꝝ er superficieb⁹ vt dicunt est multis modis. Dicūt enī ꝙ figura ignea cōponit er tribus triāgulis. Et ꝙ octo edron componit er octo triangulis ⁊ icocedrō componit er vigīnti triangulis. Et qz apud eos cā compositiōis corpoꝝ ē multitudo superficierū necesse est eis dicere ꝙ corpus sphericū est simpler cū sit er vna superficie. ⁊ qz cōpositio corpoꝝ er superficiebus fit multis modis: possibile est inueniri corpus sphericū carēs oībus istis modis. Et qz cōpositio ex partib⁹ eiusdē modi est i oībus corporibus ipossibile ē ꝑm suā existimationē inueniri corpus simpler. Hoc igit intēdebat ꝑm ꝙ puto cū dixit (ꝙ dissolutō corpoꝝ i superficies erit in formas diuersas). .i. ꝙ dissolutio corpoꝝ in superficies imaginatur diuersis modis ꝑm numerum modorum compositionis. dissolutio autem corporis in partes est eiusdē modi in omnibus corporibus. 24.

¶Est aūt ⁊ ꝑm numerū ordinem assignantib⁹ sic positis rōnabilissimū circulū qdē ꝑm vnū: trigonum aūt ꝑm dualitatem: qm̄ duo recti. si autem ꝑm trigonum vnum: circulus non erit figura.

¶Dicamus ꝙ si figura corporis spici est ēt in numero ⁊ termino aī figurā aliorū corpoꝝ: sphericuz enim habet vnam lineam: triangulus eniz habet duas: ⁊ vnum ante duo est ꝓius in numero ⁊ i termio: ergo figura corpis spici ē āte figuras corpoꝝ. 25.

¶Intēdit ꝓ terminū diffinitionē. ⁊ q. d. ꝙ figura sperica ē similis vno: ⁊ qz vnū est ꝓius in diffinitiōe ⁊ nūero. ⁊ necesse est vt figura sperica sit prior figuris numero diffinitione. ⁊ h manifestum est qm̄ in diffinitiōe nūeri accipit vnū: sed nō in diffinitione vnius accipit nūerus: diffinitio ergo vnius est prior diffinitione numeri. In figura aūt sperica non inuenit hoc nisi ꝑm similitudinem sicut dixim⁹: quē admodum non inuenit in eo simplicitas ⁊ vnitas nisi ꝑm similitudinē. ⁊ qz ꝓpositas diffinitiōe ⁊ nūero ē alia a priori tate ꝙz simplicitatē ⁊ vnitatē ꝓp h ē ista demōstratiōe alia a ꝓdicta demōstratione ⁊ h qō dix ꝙ orbis hz vnā lineā itēdebat circulū. .i. ꝙ figura spica assimilabat vni: i vno aūt i ueniūt tres modi prioritatis. s. qz ē vnū simpler: ⁊ qz ē prius diffinitione: ⁊ qz est prius numero. s. in ordine numeri necesse est vt figura sperica sit prior his tribus modis ceteris figuris cum modo quarto prioritatis: quā hz ꝓprie. s. prioritatem perfecti respectu diminuti. ⁊ hec quidem prioritas est magis ꝓpria: qz non dicit in eo ꝑm similitudinē:

ꝛ ppter ꝫ vꝰ mihi q hec demõstratio ẽ firmioꝛ iter istas.

¶ Oñ aũt pria qdez figura primi corporis: primũ aũt corpus qđ i extrema circũferentia: spericum vtiqz erit qđ ferꝛ circulatione. Et cõtinuũ igiꝛ illi: spherico eni cõtinuũ spericũ: est silr aũt ꝛ q̃ ad mediũ hoꝛ q̃ i sperico cõtẽta ꝛ cõtacta tota spica necesse ẽ esse. Que. n. deoꝛsũ planetaꝝ tãgunt eam q̃ supra sperã. Quare spica vtiqz erit oĩs latio. oĩa enim tangunt ꝛ continua sunt speris.

26. ¶ Dicamꝰ etiã q si pria figura ẽ i primo corpore: ꝛ primũ corpus ẽ illud qđ ẽ i primo orizõte motꝰ totus: necesse erit illud qđ circulariter moueꝛ eẽ rotundum: ergo ꝛ corpus qđ sequtur ipm erit etiã rotũdũ. Corpus eni copulatũ cũ corpore rotũdo ẽt est rotũdũ. Nã corpus qđ ẽ i medio ẽ ẽt rotũduz. oĩa. n. corpora q̃ cõtinenꝛ ꝛ copulãtur cũ corpore rotũdo sũt rotũda necessario. Et cũ ita sit ꝛ corpora q̃ sũt sub oꝛbibꝰ erraticis sint copulata cũ supioꝛi motu: necessario erit totũ rotunde figure: qñ oĩa corpora cõtinua ꝛ cõtingẽtia sũt oꝛbes erraticos: oꝛbes ãt erratici tãgũt oꝛbes vltimos.

26. ¶ Cum declarauit q figura sperica est prima figurarũ ꝛ intentio eius fuit declarare q figura celi est sperica: ꝓiungit huic ꝓpositiõi quã declarauit ꝓpositionem notã p se: ꝛ ẽ q pria figura doꝛ eẽ in primo corpore: ꝛ cũ iungaꝛ huic q celum est primum corpus: segꝫ necessario q figura celi est prima figura: sed prima figura est sperica: ergo figura celi sperica est: qñ post celũ est corpus manifestum est p se. Et cũ dicit q corpus primũ est in orizonte totiꝰ põt itelligi oꝛbis stellatus: ꝛ põt intelligi totus oꝛbis q cõtineꝫ a superficie oꝛbis stellati: ꝛ a supficie ignis: ꝛ qđ vlr moueꝫ motu diurno: ꝛ. d. (igiꝫ corpus qđ sequiꝫ ipsum est rotũdũ) ꝛ si intellexerimus ex ꝫ totũ celũ itẽdit p illud qđ sequitur totũ ignẽ ꝛ aerẽ. si intellexerimꝰ oꝛbẽ stellatũ itẽdit p illud qđ sequiꝫ ipsũ oꝛbẽ saturni. ꝛ magis manifestũ ẽ q intendit per illud qđ segꝫ ignẽ ꝛ aerẽ: ꝛ p corpus qđ ẽ in medio terrã ꝛ hoc est melius dicere: qñ figura sperica est i oĩbus corporibꝰ celestibꝰ cẽntialiter. ꝛ in elemẽtis accũtaliter: q exiſtũt in rotundo: ꝛ q vacuũ nõ est. Si ergo dixerimus q oꝛbis saturni ẽ rotũdus q est in rotũdo ꝛ q nõ est aligd vacuuz eẽ: causa accũtalis. Cũ aũt dixerimus q ignis est rotũdus q est i rotũdo ẽ cã essentialis. Et cũ declarauit q vnumquodqz istoꝝ corpoꝝ est rotũdũ ꝛ quedã ex suis naturis ꝛ quedã ex naturis coꝝ in qbus exiſtũt. D. (ꝛ cũ ita sit ꝛ corpora q̃ sunt ꝛc.) ꝛ intẽdit p corpora q̃ sunt sub oꝛbibꝰ erraticis ꝗttuoꝝ elemẽta: ꝛ intẽdit p erraticos oꝛbes stellarũ septem. Sed aliqs potest querere ꝛ dicere verum est q illud quod ẽ, i cõcauo sperici necessario debet eẽ sperice ꝓcuritatis: q aũt sit sperice ꝓcuitatis nõ est necessariuz. Ut. g. q ignis est i ꝓcauo oꝛbis lũe ꝓtingit necessario vt habeat supficiẽ ꝓceram: vt aũt hẽat supficiẽ ꝓcauã nõ est necessariũ: ergo nõ manifestabiꝫ ex hoc sermone q aer sit sphericꝰ aut aqua aut terra. Et dissolutio huiꝰ est q ex substãtijs hoꝝ corpoꝝ est vt figurenꝫ sperice cũ fuerint in locis suis nãlibus ꝑm qđ declaratũ erit qñ ꝓsiderauimus de figuris coꝝ ꝓpꝛie: qñ cũ posuimus q motus coꝝ a centro ꝛ ad cẽtrũ est motus equalis ex oĩbus partibus. i. q intẽdit dimẽsiones equales ꝛ quiescent in dimensionibus equalibꝰ a loco motus: contingit necessario vt figureꝫ figura sperica.

¶ Adhuc aũt qñ videꝫ ꝛ supponiꝫ circulariter circũferri totũ. Ostẽsũ ẽ ãt q extreme circulatiõis: neqz vacuũ est exterius: neqz locꝰ necesse ꝛ ppter hoc sphericũ esse ipz. Si eni erit rectilineũ accidet ꝛ locũ extra esse: ꝛ corpus: ꝛ vacuum: ¶ Circulo. ii. versum rectilineũ nequaq̃ eidem imoꝛabiꝫ regioni: sz vbi prius erat corpus nũc nõ erit: ꝛ vbi nunc nõ erit iterũ: erit pp pmutationẽ ãguloꝝ. Silr ãt ꝛ vtiqz siqua alia figura fiat nõ equales bũs ex medio lineas: puta lẽticularis: aut oualis. In oĩbus. n. cõtiget ꝛ locũ extra ꝛ vacuũ esse lationis: pp nõ eandem regionem detinere totum.

¶ Et dicamꝰ ẽt q cũ illud quod dixiꝰ videꝫ eadere sub visu necessario est pmanens: ꝛ manifestũ ẽ 27.
q figura vniersalis vadit circulariter. Et iã declarauimus ẽt rõnabiliter q extra vltimũ oꝛbem nõ est vacuũ: neqz locus. Et cũ ita sit figura rotũda pp has dispositiones quas posuimus ẽ i eo necessario. Oñ si vltimꝰ oꝛbis fuerit linea equalis non rotunda necessario erit extra ipsũ vacuũ ꝛ locus ꝛ corꝰ. Oñ linea equalis quãdo moueꝫ motu circulari: ꝛ motus eius non fuerit in eodẽ loco sed in diuersis locis: recedit a suo loco in quo aliquãdo fuit ꝛ aliquãdo non. ꝛ locus i quo nõ est aliquãdo est aliqñ. ꝛ hoc nõ erit ꝓpter diuersitatez angulorꝝ: ꝛ similiter erit i aliis figuris que non sũt circulares ꝛ quaꝝ linee exeũtes a medio non sunt equales: vt figura lentis ꝛ oui. Oñ cũ oꝛbis fuerit figuratus aliqua istaꝝ figuraꝝ: deide motꝰ fuerit motu circulari erit vacuũ ꝛ locus. Oñ circulatio totiꝰ ꝛ eiꝰ verio non erit sup vnũ locũ semp: sz super loca diuersa: sicut dixiꝰ superius.

¶ Hec est demõstratio alia accepta a visu: videꝫ eni q motus corporis vlis ꝓtinentis qđ dicit vere motus circulariter: qꝛ videmus q vnaqueqz stellaꝝ moueꝫ a loco ad illũ locũ eũdẽ absqz eo q ꝛ reuertaꝫ ꝛ moueaꝫ ad ꝛriã partem ad quã moueꝫ: ꝛ illud quod mouetur ab aliquo ꝛ ad illud idẽ absqz eo qđ reuertiꝫ moueꝫ circulariter. Hoc igiꝫ intẽdebat cũ. d. (ꝛ dicamus ẽt ꝛc.) ꝛ intendebat per figuram vlem corpus ꝓtinens totũ: ꝛ. d. (cũ hoc qđ dixiꝰ visuz est sensui: ergo nõ idiget rõne qꝛ manifestũ est p se) ꝛ sic cõponiꝫ rõ. Hoc qđ dixiꝰ q motus totius est circularis ẽ mãifestũ sensui: Et qꝛ manifestũ est sensui est permanens ꝛ notum ꝛ non indiget declaratione: Ergo q motus celi ẽ circularis est manifestũ p se. D. d. secũdam ꝓpositionem: ꝛ. d. (ꝛ iã declarauimus ꝛc.). i. ꝛ cũ posuimus q motꝰ celi est circularis ꝛ posuimus illud qđ declaratũ ẽ in principio libri. s. q extra ozbẽ ꝓtinẽtẽ totũ nõ est vacuũ neqz plenũ neqz locus apparebit ex ꝫ q ipossibile ẽ q figura corporis ꝓtinẽtis totũ sit nõ sperica: ꝛ itẽdit p rõnabiliter fortẽ demõstrationẽ. D. d. (ꝛ cũ ita sit ꝛc.). i. ꝛ itẽdit p dispositiões ꝫ qđ moueꝫ circulariter: ꝛ qꝛ extra ipsũ nõ ẽ corꝰ neqz vacuũ. ꝛ cũ narrauit q ex istis ꝓpõnibꝰ segꝫ vt figura eiꝰ sit rotũda: incepit declarare qũo segꝫ: ꝛ. d. (qñ si oꝛbis vltimus ꝛc.). i. qñ si posuerimus q figura oꝛbis ẽ cõposita ex lineis rectis. ꝛ q cõtineꝫ sub superficiebus rectis tunc motus ꝓtiũ eiꝰ nõ erit i eodẽ loco sz diuersis ꝑm magis ꝛ minus: Oñ in loca in qbus moueꝫ anguli figure que sunt extra: erunt necessario plures locis in qbus mouentꝫ partes q̃ sũt iter angulos. Et cã huiꝰ ẽ qꝛ linee exeũtes a cẽtro vsqz ad supficies nõ erũt equales: quapp linea maioꝝ moueꝫ in loco maioꝝ loco i quo mouetꝫ linea minoꝝ: locꝰ igiꝫ minoris necessario erit diuersus a loco maioris. D. d (recedet ergo a suo loco ꝛc). i. ꝛ cũ corpus fuerit rotũdum cõtinget q ql̃bet pars suaꝝ partiũ recedat ab eodẽ loco existẽti i actu sp in quo ante nõ fuit ꝛ in quo post nõ erit ꝛ ẽ idẽ numero

ídē numero: ⁊ sic ꝓtiget ei vt vadat ad locū existētē sp̄ī actu in quo ātē nō erat ⁊ ī quo post nō erit: ⁊ ē idē q̄ nō sit cum corpus trāsmutat̄ ī eo ⁊ intrat ipsū neq; corrūpit cū recedit ab eo: ⁊ ℔ nō accidit nisi in corpe sperico: ꝓprie enīz locus ad quē mouet̄ aliq̄ pars ei⁹ idē est cū eo a quo recedit: ⁊ si cut locus remāet idē nūero ⁊ ptes pmutāt̄ absq; corruptione vt fluuius cui⁹ ptes mutāt̄ eadē forma remanēte. Cor poz aūt nō spericoz accidit pti vt locus eius nō sit existēs in actu anteq̄z sit in ipso cū locus nō sit in actu nisi corpus fuerit ī eo q̄: igit̄ locus a quo recedit aliq̄ ps differt a loco ī quo existit alia ps pp ℔ nō mouebit̄ pars ei⁹ ad locū existētē afi ⁊ post. ⁊ ℔ ītēdebat cū dixit (⁊ hoc nō erit pp diuersitatē angulor) ⁊ vīr cōtinget necessario cū corpus nō sp̄ericū mouebit̄ vt partes ei⁹ ipleant locū ⁊ euacuēt ipsū: q̄ propter necessario seqūt vt extra ipsū sit locus: aut corpus: aut vacuū: ergo nō est nō sp̄ericū. D. d. (⁊ silr erit ī aliis figuris ꝛc.) .i. ⁊ silr q̄ēiet in figuris quar̄ līnee ex cūtes a cētro vsq; ad circūferētiā nō sūt equales q̄ꝝ nō ꝓtineant a sup̄ficieb⁹ rectis vt figura lentis ⁊ oui. s. q̄ si figura celi fuerit vnius istar figurar̄: ꝓtinget vt extra ipsū sit locus: sine corpus: siue vacuū: ⁊ ℔ intendebat cū. d. (qm̄ cū orbis fuerit ꝛc.) ⁊ cū dixit hoc dedit cām eius ⁊. d. (qm̄ circulatio ꝛc.) ⁊ ℔ q̄ dixit nō est manifestū in istis figuris. s. oui ⁊ lētis: qm̄ cū axis corpis oui fuerit in lōgitudine tūc erit sicut corpus sp̄ericū. s. q̄ ptes eius nō iplebūt neq; euacuabūt ⁊ silr de corpore lētis: qm̄ cū eius axis fuerit ex pte laterū tunc ptes ei⁹ nō iplebūt locū neq; vacuū. ⁊ iō. d. The mistius q̄ intelligēdus est sermo Aris. ī interp̄retatiōe in bonum: ⁊ est q̄ quocunq; modo axis positus fuerit in spera cōtingit nō iplere locū aut euacuare: ceteris aūt figuris cōtingit ꝓtrariū qm̄ quedā cū mouēt̄ iplent ⁊ vacuāt q̄cunq; mō mouēt̄: ⁊ quibusdā ꝓtingit hoc in q̄busdam sitibus. ⁊ videt̄ q̄ innuit p ℔ q̄ declaratū ē in physicis: q̄ corp⁹ sperī cū ꝓtinēs totū nō ē ī loco cū nihil sit extra ipsū q: est perfectū: alia aūt corpora necessario sunt in loco: ⁊ necesse est vt extra ea sit aliquid. locus enim spere naturaliter est conuetum centri: quapropter non habet locum vere.

¶ Adhuc aūt siquidē motuū mēsura que celi latio: q: ē sola cōtinua: ⁊ regularis: ⁊ sēpiterna. Jn vno quoq; aūt mēsura q̄ minimum: minimus autem motus qui velocissimus. Velocissimus vtiq; erit omnium motuum celi motus.

28. ¶ Et dicamus q̄ nūerus oīum motuū est mot⁹ celi ipse. n. solus ē cōtinuus: equalis: ⁊ eternus. Et ēt p̄incipiū nūeri cuiuslibet rei cū est ex minimo. Et cū ita sit: ⁊ minim⁹ mot⁹ est velocissim⁹: necessario erit mot⁹ celi velocissimus omnium motuum.

28. ¶ Et est demōstratio tertia ⁊ fundamentū eius est sup ℔ q̄ declaratū est in. iiij. physi. q: p motū celi numerantur oēs motus ⁊ q: illud p q̄ numerat̄ aliq̄d ē minimū ī illo genere: ergo motus celi ē minimū motuū: ergo ⁊ velocissimus motuū. Ois. n. motus nō mensurat̄ nisi p velociorem sc (⁊ dicamus q̄ numerus motuū ꝛc.) .i. q: ē dignior vt sit primus: ē. n. ꝓtinuus: ⁊ eqlis: ⁊ eternus: ⁊ q: est p̄i⁹ hmōi necessario ē prim⁹ mot⁹: ⁊ mot⁹ pm⁹ necesse ē hmōi eē: ⁊ econuerso: vt declaratū est in physicis. D. icepit declarare ex ℔ q̄ necesse est vt sit velocissimus motuū (⁊ dicamus q̄ p̄incipiū nūeri ꝛc.) .i. ⁊ cū declaratū ē q: iste mot⁹ ē p̄incipium motuū: ⁊ oē p̄incipiū ē minus ī illo genere si idiuisibile ī eo necesse ē vt iste motus sit minimus motuū: ⁊ cū ita sit necesse ē vt sit velocissimus motuū: ⁊ ītēdebat cū. d. (⁊ cū ita sit ꝛc.) ⁊ addidit istā ꝓsecutionē ī ꝓsequēte cū ℔ q̄. d. (q: si motus fuerit minimus ē velocissimus) ad demonstrandū q̄ illud quod ex sensu apparet est conueniens rationi.

¶ Sed adhuc eaz que a seipso ad seipsū minima ē q̄ circuli linea. ℘m minimā aūt velocissim⁹ motus quare si celum circunfertur: ⁊ velocissime mouet: sp̄ericum ipsum necesse est esse.

¶ Et dicamus etiā q: minima figurar̄ icipientiū ex eodē loco ⁊ pueniētiū ad ipsū est linea circularis. Si igit̄ linea circularis ē minima oīum linear̄ figurar̄ necessario ē mot⁹ circuli velocissimus oīum motuū. Et cū ita sit ⁊ mot⁹ celi est rotūdus circularis: ⁊ velocissimus omnium motuuz: necessario igitur erit celum sp̄ericum ⁊ rotundum. 29.

¶ Cū declarauit q: motus celi ē velocissimus motuuz vult declarare q: necessariū ē vt ī corpe velociori sit figura minor: cū velocius sit illud cuius reuolutio est cōpleta in tpe minori. reuolutio aūt figure minoris cōplet̄ ī tpe minori q̄z sit tēpus in quo cōplet̄ reuolutio ei⁹ ē inequale ei ī motu: cū circulus eius fuerit maior: māifestū ē p se q: cū duo motus circulares ⁊ equaliter ī velocitate fuerint ⁊ circulus alterius corpis fuerit maior necesse ē vt maiorē habēs circulū ptrāseat ipsū in tpe maiori: q̄pp ē tardius habēti minorez circulū: ⁊ cū ita sit necesse ē vt corpus de quo ītēdebat esse velocissimū motoz moueret sup spatiū breuissimū spatiorū corpoz equaliū ei ī magnitudine: qm̄ rotūdū continet a sup̄ficie minori sup̄ficiebus ꝓtinentib⁹ corpus nō rotūduz qđ ē equale ei ī magnitudine. ¶ Manifestū ē. n. ex hac geometria q: corpus sp̄ericū ē minus corpe cōli ei in circūferētia corpe. s. rectaz dimēsionū. ergo circūferētia corpis rectaz dimēsionū qđ ē equale ei ī magnitudie ē maior circūferētia corpis rotūdi: ergo cōplebit reuolutio ei⁹ ī tpe maiori necessario. D. d. (Et dicamus q: minia figuraz ꝛc.) ⁊ dico q: minima circūferētiaz sup̄ficiez cōlīū ī se ī magnitudine ē circulus: ⁊. d. (. s. figuraz q̄ icipiūt ꝛc.) .i. cū magnitudo eaz fuerit cōlis ē ī sup̄ficiebus linea circuli minor ⁊ cū fuerit manifestū ī circulo ⁊ māifestū erit ī sp̄ico. D. d. (Si igit̄ linea circuli ē mior ꝛc.) .i. erit motus circuli velocior q̄z sup̄ficies q̄ est cōlis circulo ī suo spacio: cū ista sup̄ficies mouet̄ circulariē. ⁊ q̄z mot⁹ ei⁹ ponat̄ cōlis motui circulari tū q: circūferētia eius ē maior circūferētia circulari q̄ ē cōlis ei ī mēsura: ꝓtigit nēcio vt reuolutio ei⁹ cōpleat̄ ī tpe maioris lōgitudinis. ⁊ cū declarauit ℔ ī circulo mutauit declarationē ad corpus sp̄icum: ⁊. d. (⁊ cū ita sit ꝛc.) .i. ⁊ cū māifestū ē q: ita ē de corpibus sic̄ de sup̄ficiebus ⁊ motus celi est circularis ⁊ velocissimus motuū. ⁊ sit nēcē vt circūferētia velocissimi motoz circulariter sit minima circūferētiaz: ꝓtigetinēcio vt celū bēat figurā sp̄icā. ⁊ Aris. cōplet ℘monē suū dicēdo oēs positiōes ex q̄bus seq̄t hec ꝛclusio: ⁊ Aris. ponit eas q̄si p̄cē tes: ⁊ ꝛclonē q̄si ꝓnis ⁊ debes scire q: fūdamētū isti⁹ ē sup ℔ q: mūdus ipossibile ē vt sit m'oz aut maioz: qm̄ si possibile esset vt esset minor esset possibile vt contineret a sup̄ficiebus nō rotundis ⁊ vt iste essent equales sup̄ficiei rotunde. s. ꝓtinenti suū totum.

¶ Sumet aūt vtiq; quis ⁊ ex his q̄ circa mediū collocatis corporib⁹ hāc fidē. Si. n. aqua quidez est circa terrā: aer aūt circa aquā: ignis aūt circa aerē: ⁊ supioza corpora ℘m eādē rōnē. Cōtinua qdē eni nō sūt: tangūt aūt hec. Superficies aūt aque sperica ē. Qđ autem sperico contignum: aut motū ē circa sp̄ericū: ip̄m tale necessariū est eē. Quare ⁊ pp hoc manifestū: qm̄ sp̄ericū est celū. 30.

¶ Et posset aliqs credere q: celū ē rotūdū circulare ex corpib⁹ in medio exūtibus. Aqua. n. existit sup terrā: ⁊ etiā aer sup aquā: ⁊ ignis sup aerē: ſz sup hec corpora celestia. Et illa corpora supioza nō cōtinua sūt cū istis iferioribꝰ: ſz contigētia ea tm̄. Sup̄ficies vo aque ē rotūda: qm̄ qđ tangit aliqđ

rotūdū ē rotūdū ēt. ¶Manifestū igit ē ꝙ celū rotū
dū ⁊ sphericū ꝓpter hoc quod dixim⁹.

30. ¶Hec declaratio est q⁹ terra ē rotūda ⁊ tāgēs ⁊ cōtingens rotūdū ē rotūdū: g⁹ ē aq̄ rotunda: ⁊ sic de aere: ⁊ de igne ⁊ cū posuim⁹ q⁹ corp⁹ celeste tāgit ignē oz ē rotūdū ex pte cō uera. Sz aliqs pōt q̄rere q⁹ illud qđ tāgit rotūdū oz ē rotūdū ex pte ꝓcaua: sz nō pp̄ b̄ oz ē rotundū ex pte ꝙuera: Dicam⁹ ergo q⁹ aq̄ ē rotūda i cōuero. q⁹ b̄ declarabit ꝑ il lā declarationē ꝑ quā declaratū fuit q⁹ terra ē rotūda i cō uero: ⁊ silr pōt apparere ex potētia declaratiōis de terra: ⁊ q⁹ aer ⁊ ignis debēt ē rotūda i ꝙuero. Q nñ sicut descen sus oīum partiū corpoz grauiū ad motū totius cogit nos dicere ea ē rotūda: vt post dicemus: ita motus corpoz le uiū a cētro ad circūferētiā eq̄lr cogit nos dicere q⁹ circūfe rētia ē rotūda. Cū igit necesse fuerit vt ꝓcauitas corporis celestis sit rotūda pp̄ rotūditatē ꝙueriōis ignis: necesse vt ꝙueritas eius sit rotūda: qñ figura ē i eo nālis: ergo nō si cut i elemētis: quapropter necesse ē vt ꝓcauitas eius sit nā lis: ergo ⁊ ꝙueritas. ⁊ verba ei⁹ sūt mānifesta ex b̄ qđ dixim⁹

¶Sed ⁊ q⁹ aque supficies talis mānifestum supposi tione sumētib⁹: q⁹ nata ē sp fluere aqua i magis cō cauū: cōcauius aūt qđ cētro ꝓpiquius. Ducāt igi tur ex centro a: que. a. b. ⁊ que. a. g. ⁊ adiūgat in q̄ b. g. ducta igitur ad basem. a. d. minor ē eaz q̄ ex centro ꝓfundior igit loc⁹. Quare circūfluet aqua donec vtiqz equet. Equalis autē his que ex cētro que. a. e. Itaqz necesse apud eas q̄ ex cētro eē aquā tūc. n. gescit: tāgēs aūt eas q̄ ex centro circularis. Sperica ergo aque superficies i qua. b. e. g.

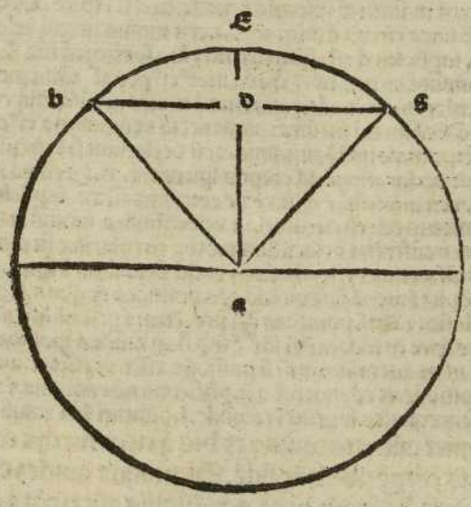

31. ¶Et opz nos declarare vtrū sperica sit supficies aque. Dicam⁹ igit q⁹ mānifestū est cū posuimus q⁹ aqua currit ad iferius locoz: ⁊ ꝙ iferius locoz ē ꝓpiquior locus cētro. Ducam⁹ igit ad cētrū duas lineas quaz vna ē er. a. ad. b. ⁊ altera ad. g. ⁊ copu lemus eas per lineā. b. ⁊. g. que ē basis. Dico q⁹ li nea. a. d. est minor duab⁹ lineis ereūtib⁹ a cētro: ⁊ hec ē figura. Et cū ita sit erit igit locus ille iferior iferioz ⁊ magis ꝓfundus ⁊ q⁹ aqua curret ad ipsū necessario: donec illa linea. s. basis cū duab⁹ lineis ereūtib⁹ a cētro equabit. Tūc igit erit illa liea. a. d e. equalis duabus lineis ereūtibus a cētro ad duo latera necessario: ⁊ cū aqua peruenit ad illū locuz gescet: ⁊ nō curret: ⁊ erit linea tāgēs duas lineas exeuntes a cētro circularis. Si igit ita sit tunc su perficies aq̄ erit necessario rotūda. s. linea. b. e. g.

¶Cū posuit q⁹ si terra aut aq̄ fuerit spica necesse ē vt oia cō tinētia ea sūt spica: vult declarare q⁹ aq̄ nece ē vt sit speri ca nāli: ⁊ demōstrauit b̄ i aq̄ nō i terra q⁹ ē ꝓpinquius: vt eni q⁹ magis recipiat figurā rotūdā pp̄ suū descēsū ad cen trū de facili q̄z terra q⁹ ē corpus ligdū: ⁊ post i fine istius tractatus declarabit figurā terre: post q̄z ponet q⁹ mūdus est sphericus. ¶Hic aūt vult dicere q⁹ mūdus est spic⁹ q⁹ aq̄ est spherica ⁊. d. (⁊ oz nos ⁊c.). i. oz nos declarare ⁊ bñ po suimus q⁹ aqua ē sperice ꝙueriōis cū posuim⁹ q⁹ aqua ē su p terrā: ⁊ q⁹ ptinet ipsā: ⁊ circūdat ⁊ cooperit eā circūquaq̄z ⁊ idifferēter i b̄ sermone siue ponat q⁹ figura terre sit spica siue nō. D. d. (Dicamus igit q⁹ hoc mānifestū est cū posui mus ⁊c.). i. ⁊ hoc manifestū ē cū ꝓcesserimus q⁹ aqua cur rit ad iferi⁹ suoz locoz: ⁊ q̄rit etiā p suū cursū ⁊ descensum ꝓpinquissimū locoz cētro q̄ est mediū totius quē hz nālr: ⁊ cū dixit ad iferius locoz intēdit iferi⁹ locoz quē hz nālr aq̄. u. nō nālr mouet ad cētrū toti⁹ nisi inēiret terra ex suū locū ⁊ eēt loc⁹ nālis aq̄ idē cū loco tre nāli: ⁊ pp̄ b̄ nō debe mus intelligere ex b̄ q̄ dixit ad iferius locoz q⁹ hoc est sic in omni corpore graui: sz in aqua trā: qñ inferius locoruz terre est centrū non propinquissimū locoz cētro: ⁊ silr ēt est intelligendū q⁹ cū ista lōgitudo nō fuerit terminata: nō inuenit ꝓpinquissimū locoz centro. D. d. (ducamus igitur ⁊c.). i. imaginemur mō q⁹ aqua est sup terrā. ⁊ sit. a. cētz terre: ⁊ exeāt due linee ab. a. ⁊ pueniāt ad supficiē aq̄ que vicinatur aeri: ⁊ sint extrema linea. g. b. ⁊ ducamus lineaz in ipsa supficie ab vno puncto ad alterum ⁊ sit. b. g. D. d. (ergo basis ⁊c.). i. si ergo posuerimus q⁹ illa linea q̄ est in supficie aque est recta nō arcualis tūc fit trīagulus cui⁹ ba sis est. g. b. extrahemus ergo a centro perpendicularem su per lineam. b. g. ⁊ sit. a. d. linea. ergo. a. d. minor est q̄z li nea. a. g. Angulus enim. a. d. g. rectus ē maior angulo. a. g. b. acuto: ⁊ similiter declaratur etiam q⁹ linea. a. d. ē mi nor. a. b. D. d. (⁊ cum ita sit ⁊c.) idest ⁊ cum. a. d. est mi nor duabus lineis. a. g. ⁊. a. b. erit linea. a. d. propinquissi ma centro. ¶Punctus igitur. d. est inferior in loco q̄z duo puncta. g. b. ⁊ magis profundus: quapropter contingit vt aqua non quiescat in duobus punctis. b. g. sed decurrens ad punctum. d. quod est magis infimum ⁊ sic equabit lon gitudo omnium punctorum a centro: quapropter conue niet vt aqua quiescat ⁊ q⁹ linea. b. e. g. sit circunferentia cir culi cuius centrum est centrum terre: ⁊ hoc intendebat cuz d. (Cum peruenerit aqua ad locum illum ⁊c.) ⁊ intende bat per lineam tangentem lineam. g. b. ⁊ vocauit ipsam li neam tangentem quia est super superficiem. D. d. (⁊ cum ita sit erit superficies aque rotunda necessario). s. erit linea que est in ea circularis. s. linea. b. e. g.

¶Quod quidem igitur sphericus est mundus palā ex his: ⁊ q⁹ ꝑm diligentiam ornatus sic vt nihil neqz ex hijs que manu conficiuntur habeat simi liter: neqz aliud quicq̄ nobis in oculis apparētiū Et quibus enim constitutionem accepit nihil sic possibile regularitatem accipere ⁊ diligentiam vt circularis corporis natura. ¶Manifestum enim q⁹ proportionem habet quemadmodum aqua ad ter ram: ⁊ plus semper distantia elementorum.

¶Mānifestū ē igit ex hoc quod dixim⁹: q⁹ tot⁹ mū 32. dus est rotundus ⁊ est sphericus: ⁊ q⁹ sapienter est factus. Et impossibile est vt aliquid factum ma nibus sit

nibus sit simile ei in sua rotunditate: neq; aliquid visibile omnino neq; est possibile vt aliquid sit ita lene ⁊ equale: sicut equalitas huius corporis ⁊ lenitas. neq; spissitudo istius corporis assimilatur alicui spissitudini omnino. Et hoc manifestum est: quoniã sicut inter spissitudinẽ aque ⁊ spissitudinez terre: ⁊ sicut remotio spissitudinis corporis celi ab alijs corporibus elemẽtoꝝ que multũ remouentur inter se: ita est remotio spissitudinis corporis celi ab alijs corporibus.

52. ¶ Cum declarauit q; si aliqs posuerit q; terra ⁊ aqua sint rotũda necessario: ꝓtinget ex hoc q; mũdus totus sit rotũdus: declarauit q; aqua est rotũda: deinde fecit de B remotionẽ: ⁊. d. (Manifestũ est igit ⁊c). i. ⁊ dixit q; lenitas cõueritatis mundi nõ assimilat lenitati alicuius rei nãlis aut artificialis: qñ vera rotũditas nõ existit i mã gnãbili ⁊ corruptibili cũ nõ possit recipere ipsam nisi ꝑm similitudinẽ ad corpa supcelestia: quapp quãtomagis appropinquauerit nã elemẽti ad corpus celeste tãtomagis recipit cõuertionẽ ⁊ lenitatẽ. Videt. n. q; nã terre est remotior a corporibus celestib⁹ q̃z alia: ⁊ hoc nõ inuenit trñ in elementis sed in corpib⁹ celestib⁹: ⁊ iõ dixit Aris. in libro de aialib⁹ q; nã lune cõicãs est cũ nã terrea ꝓpter defectũ luminis in se. Et cũ ita sit ergo illud qđ luminosum trñ est p se hz nãm cõicantez nãe ignis: ⁊ illud qđ est ex ptibus eius ẽ diaphanũ nõ luminosum p se neq; recipiens lumen hz nãm cõicãtem nãe aeris ⁊ aque. ⁊ hoc intendebat cũ dixit: (qñ autẽ iter spissitudinẽ aque ⁊c). i. qñ sicut iter spissitudinẽ aque ⁊ terre ⁊ lenitatẽ ⁊ rotũditatẽ est magna dꝛia ⁊ multa remotio: ⁊ vlr sicut iter spissitudinẽ elemẽtoꝝ remotoꝝ adinuicẽ marime. Vl. g. iter ignẽ ⁊ terrã est magna dꝛia ita ẽ de corporibus celestib⁹ cũ alijs elemẽtis: imo remotio B dz esse maior cũ nã corpoꝝ celestiũ marime differat in nobilitate a nã hoꝝ corpoꝝ simpliciũ. Et similiter est itelligendum de spissitudinib⁹ corpoꝝ celestiũ ad iuicẽ ⁊ marime corpis supioris. B. n. corp⁹ marie dz cẽ pfectũ in rotũditate ⁊ lenitate cũ nihil sit ex ipm: qñ si rotũditas eius esset nõ pfecta necesse eẽt vt ex ipam esset aut plenũ aut vacuũ: ⁊ ex B apparet q; B qđ dicũt mathematici de ecẽtricis est ipossibile ꝓtingit enĩ vt in corpib⁹ celestib⁹ eẽnt corpa nõ vere rotũditatis neq; bñtia actionẽ: sed q̃si replẽtia vt iuenit in cõpositiõe aialiũ: ⁊ B est valde remotũ ab illis corpib⁹: ⁊ nihil ẽ in libris mathematicoꝝ nisi B qđ appet i luna de eclypsibus: ⁊ forte ipossibile est inuenire astronomiã quenientẽ esse huic qđ apparet de luna sine orbe eccentrico.

¶ Qñ aũt est dupliciter in circulo moueri vt puta ab. a. bũc qdem ad. b. bũc aũt ad. g. Qđ qdẽ igit nõ sunt cõtrarij isti prius dictũ est. Sed si nihil vt cõtingit neq; a casu euenit in sempiternis esse: celum aũt sempiternũ: ⁊ circulatio: pp quam qdem causaz ad alteram fertur: sed non ad alterã. Necesse enĩz ⁊ hoc aut principium esse aut esse ipsius principium.

34 ¶ Volumus ẽt pscrutari de motu primi corporis mobilis: ⁊ dicere q; possibile est vt corp⁹ rotũdum moueaf duobus motibus: quoꝝ vnus est ex. a. ad. b. ⁊ alter ex. a. ad. g. Jam igit dixim⁹ supius q; isti motus nõ sũt cõtrarij. Dicamus igit q; si ipossibile est vt aliqd sit ociose: ipossibile est vt res eterne sint absolute sine cã: ⁊ celũ est eternũ: qua de cã ergo mot⁹ celi fuit ex gbusdã ptib⁹ ⁊ ñ ex alijs. Et iste mot⁹ aut est cã alicui⁹ aut hz causam.

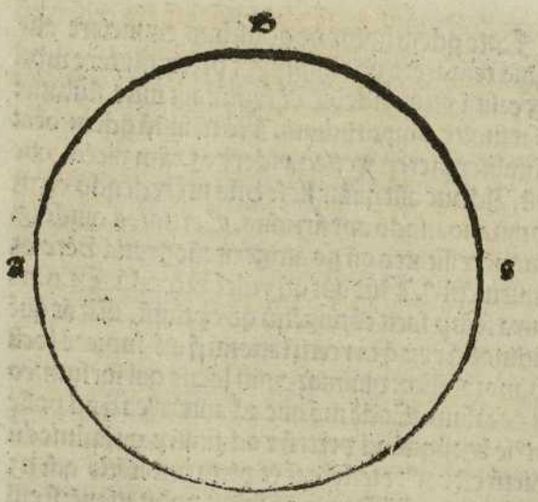

¶ Cum cõplcuit sermonem de figura celi: vult pscrutari de alio quesito desiderato: ⁊ est quare celũ mouet ad ptem ꝑ priã. Vl. g. quare mouet ab oriente ad occidentẽ: ⁊ alij orbes ecõtrario: ⁊ qr difficultas isti⁹ qõnis nõ appet nisi cuz posuimus possibile q; cẽ corpus spericũ põt moueri duobus motib⁹ diuersis cẽliter: ⁊ qr vn⁹ motus nõ est i eo pos sibilis magis q̃z alius: qñ nõ sũt ẽiij sicut motus elemẽtoꝝ: motus. n. elementoꝝ diuersoꝝ: qr sũt ẽiij nõ est possibile ponere q; duo mot⁹ sũt possibile esse in eodez corpore cẽliter: sed vni eoꝝ est nãlis. s. ⁊ alteri est accñtalis. Impossibile. n. est vt ignis moueat ad sferi⁹ sicut ad supius: neq; terra ad supius: sicut ignis: qñ cũ isti motus sũt contrarij formẽ coꝝ sũt cõtrarie. ⁊ possibile est dicere q; cã ꝓtrarietatis istoꝝ motuũ est cõtrarietas formaꝝ corpoꝝ motoꝝ. Q; vo motus corpoꝝ celestiũ nõ sũt cõtrarij quapp equaliter sũt possibiles vnicuiq; eoꝝ: difficile est dare cãm ꝓpꝑ quã q̃dã mouenẽ ex oriente in occidẽte: ⁊ q̃dam ecõtrario: quapp incepit demonstrare q; duo motus diuersi equaliẽ sũt possibles in corpibus sphericis: ⁊. d. (dicamus ergo q; omne corpus sphericum possibile est moueri duobus motibus ex duabus partibus diuersis). Vl. g. imaginemur circulũ ex cõuexo cẽtri sphere circa qđ reuoluit ⁊ imaginemur super illum duo pũcta. s. a. b. possibile enĩ vt ista spera moueatur ex. a. ad. b. ⁊ ex. b. ad. a. sup illum eundem arcũ. Dedit demonstrationem sup hoc qđ dixit (iam igitur diximus superius q; isti motus nõ sunt cõtrarij). i. dicamus q; necesse est vt in eodem corpore corpoꝝ sphericoꝝ sũt duo motus diuersi possibiles equalr: qr iam determinatum est q; isti motus nõ sunt cõtrarij: quapp diuersificarenẽ nãe motoꝝ quẽadmodum accidit in corporibus simplicibus q̃ recte mouenẽ. Et cũ dedit rõnez q; duo motus diuersi sũt possibiles in omni corpore celesti: dedit rõnez q; nõ dz ita esse: ⁊. d. (dicamus igit q; si ipossibile est ⁊c). i. sed iaz declaratum est q; isti motus sunt eterni ⁊ necessarij. necessario ergo isti motus sũt cõsimiles in eodem moto semꝑ: i necessario enim nulla est possibilitas: ergo alter coꝝ necessarius est ei: ⁊ omne qđ est necessariũ hz cãz. Si ergo motus diurnus ex oriente in occidente est necessarius impossibile est vt sit sine cã. Et similiter si motus aliaꝝ stellaꝝ contrarius ei est necessarius impossibile est vt sit sine cã. Et si hoc est pp aliquã cãm cã aũt non est diuersitas nãrum motaꝝ cũ isti motus nõ sunt cõtrarij: difficile enim est igitur dare cãm in hoc. D. d. (q; isti motus aut sunt cã alicuius: aut habent cãm). i. necesse est vt cum dicimus q; celum mouetur ad partem ꝓpriam q; hoc sit in celo ꝓpter causam: aut vt celum sit causa eius que sunt sub ea existentibus id est impossibile est vt esset causa istis nisi ꝓpter illũ motum. q. ergo. d. motus celi ad partem ꝓpriã: aut erit cã alicui⁹ ex istis que sunt hic: aut hz cãm in se.

¶ Forte qdem igitur de qbusdam enunciare aliquid tentare: et de omnibus et pretermittere nihil Forsitā vtiqz videbit cē signū: aut mīte stultitie: aut multe ꝓmptitudinis. Nō tñ iustū qdem oēs: similiter increpare: sed videre oz cām dicēdi que est. Adhuc aūt qualr sit se hūs in credendo vtruz humano modo aut firmius. Certiores quidē igitur necessitates qñ qs attigerit tūc gratiā hēre oz inueniētib⁹. Nūc aūt qō videt dicendū. Si.n. natura semp facit cōtingētiū qō optimū. Est āt quē admodū eaz q in rectū lationū q ad supiorē locū honorabiliorē: diuiniorē enim locus qui sursum: eo q deorsum. Eodē mō que ad anteri⁹ ea q ad posteri⁹ se hz: siqdē ad dextrū et ad sinistz quēadmodū dictū est pri⁹: et testificat ēt dicta dubitatio qñ hz pri⁹ et posteri⁹. Hec.n. cā soluit dubitationē: si eni hz vt cōtigit optime: hec vtiqz erit cā dicti. Optimum.n. moueri simplicem motū et incessabilem et hunc ad honorabilius.

34. ¶ Et dicamus q labor in querēdo cās aliquaz rerū difficiliū: et pscrutatio de cā cuiuslibet rei: et nō dimittere aliqd sine pscrutatione: existimat esse: aut ex inuere cūdia ex paucitate sui intellectus: aut ex malicia cōsiderādi: aut pp malicia considerādi ex abūdātia cōsiderādi ex fatuitate: aut multo⁹ desiderio ad sciēduz cās rez ꝑm veritatē. Et nō debemus cauere cognitionē oium cāz equalr: sz oz nos ꝓsiderare prio qūo aligs dicit de cā rei: et qūo sufficit audiēti aut sufficiētia hūana debili: aut sufficiētia forti sine ꝺdictiōe. Qm qñ inuenerit aligs necia ꝓpria sufficientia tūc oz laudare vnū eoꝝ. Nos aūt volum⁹ reuerti et dicere cās manifestas visibiles. s. cām ꝓpter quā celū mouet ex aliqua p te et nō ex alia. Dicam⁹ igit q natura innata est facere melius et nobilius in eo: qō est possibile fieri. Et cū ita sit et in rebus que equalr mouent loc⁹ superior est nobilior loco iferiori: et ante magis q̄ retro: et dextrū q̄ sinistz. Et testat sup hoc. s. q pri mū celū et vltimū sit nobilius: et meli⁹ est qō quam dixim⁹ supius. Cā.n. istius qōnis dissoluit et explanat ipsam. qm si nā fecit in celo idem qō ē nobilius et melius: est cā qōnis et eius solutio. Melius .n. et nobilius est vt celū moueat semp sine cessatione: et q motus eius sit ex nobilissimo locoꝝ qō ē ad dextrū. Manifestū est igit quare celuz mouet ex oriente ad occidentem: et nō ecōuerso:

34. ¶ Quia hec qō est valde difficilis et visum est q querere de rebus difficilibus est error: incepit demonstrare modos ꝓpter quos accidit querere de hmōi: et qdam illoꝝ modorū est laudabilis et qdam nō: qñ qui queret de talibus: aut fa cit hoc ꝓpter inuere cūdiam: q̄nis sciat q ipossibile est vt cōprehendat vez de hoc: et hoc intēdebat cum. d. (ex inuerecundia ex paucitate intellectus) aut facit hoc ꝓpter errorem accidentem ei putando q ola cōprehensibilia sūt et nota certe: et hoc intendebat cum. d. (aut ꝓpter malitiam cōsiderandi) aut facit hoc q ignorat difficultates existimando in eo q difficile est q fit facile: et hoc intendebat cū. d. (aut ꝓpter maliciā considerandi ex abundantia considerādi ex fatuitate) quartus modus est q sit desiderium ad sciendum causas rerum: et iste modus est laudabilis. D. incepit demonstrare que cause sunt cauende in talibus et q̄ non et. d. (et nō debemus cauere ꝛc). i. et nō debemus dimittere ꝯsiderationem ꝓpter difficultatem istaz rerum: et ꝓpter debilitatem cārum quas dicunt qdam hoēs: sed oz nos cū aliquis dixerit aliquam cām i aliqua re: et sufficeret nobis aliquo modo sufficientie cōsiderare illam cām vtrum sit sufficiens ꝑm q apparet: et est cā que est non necessaria neqz substantialis: sed cā ꝑm existimationem: aut est causa necessaria substātialis nō cōtradicta aliquo mō: et intēdebat p sufficientiā humanā. i. rhetoricā: qñ fides eius non est nisi ꝓpter aiam nō ꝓpter res in se. D. d. (qñ cū aligs inuenerit ꝛc). i. cū rectū est vt non dimittamus querere de talibus: et vt nō recipiamus in hoc nisi demōstrationes veras oz nos cum inuenerimus aliquem q dat in talibus rebus difficilibus demōstrationē verā primā et sufficientem laudare ipsum ꝓpter ipsum. D. d. (nos aūt volumus reuerti ꝛc). i. et cū declaraucrimus oz nos querere in istis rebus cās manifestas que sūt cāe accepte ex visu vt āramus de causa ꝓpter quā videmus celū moueri ex vna parte nō et alia. D. incepit declarare cām istius rei: et. d. (dicam⁹ igit q nā est innata ꝛc). i. dicam⁹ ergo q manifestuz est p se q nā facit nō tñ necessariū: sed ēt illud qō est melius. et hoc qō dicit manifestū est de aialibus q nā per diuinam sollicitudinem posuit in eis aliquas res nō ex necessitate: sed vt esse illius aialis sit melius et perfectius. U. g. possibile est vt aial sit sine visu: et cū esse diminuto: tñ nā largit ei visum nō ex necessitate. Et cū ita sit de rebus gnābilibus et corruptibilibus q̄z tomagis in rebus eternis. Sed tñ differunt in hoc q melius in aialibus est possibile: sed tñ ē melius duoꝝ possibiliū in eternis necessarium. ꝓPossibile.n. in rebus eternis est necessariū cum nullum possibile est in eis vere. Et cā huius est q nulla potentia est in eterno ad recipiendum eius cōtrariū qō hz: et totū hoc est determinatū in principio istius libri vz in fine primi. Et cū posuit hāc ꝓpōnē. d. (et cū ita sit ꝛc). i. et cū declaratū est q nā sp laborat vt entia sint ꝑm dispōnez meliorē et pfectiorē: nobilius aūt est in rebus q̄ mouent vt moueant in loco meliori: et ex pte meliori: et locus superior est nobilior iferiori: et añ nobilius retro: et dextrū q̄z sinistrū. et cū ita sit necesse est vt oē in quo inuenient meliores et nobiliores partes vt eis sit meli⁹ moueri in loco meliori: et ex pte meliori. Et cum posuit hāc ꝓpōnē dicentē q oē in quo inuenit meli⁹ et nobili⁹ suū ē meli⁹ est vt sit ꝑm dispōnez meliorē: posuit secaz ꝓpōnez et est: q in celo inuenit meli⁹ et min⁹ bonū vt ꝛcludat q motus celi nō inueniat ex parte meliori: niñ vt sit ꝑm ē suū meli⁹: et ꝺ intēdebat cū. d. (et testat sup ꝺ ꝛc). et intēdit p qōnē illā qō determinauit pri⁹ q celū hz dextz et sinistruz et alias ptes: et qr rñsio i istis fūdata ē sup illā qōnē. d. (q illa qō dissoluit istā et explanat) et dēs itelligē p dextz et sinistz illud qō ꝓdixim⁹: et residuū sui ꝑmōis i ꝺ capl'o est itellectū.

¶ De motu aūt ipsius: qr regularis est et non irregularis deinceps vtiqz dictis erit ptrāsire. Dico āt hoc de prio celo et ō pria latiōe. In his eni q de subt⁹ plēs iā latiōes ꝓuenerūt i vnū: Si.n. irregularit mouebit: mānifestū q itēsio erit vt vt⁹ et remissio latiōis. Dis.n. irregularis latio et itensionē hz et remissionē et vtutē. Virt⁹ aūt est aut vñ fert: aut quo: aut circa mediū: puta forte bis qdē q ꝑm naturā quo ferunt: bis aūt q ꝓter nām vñ ferunt: p tectis aūt circa mediū. Circulationis aūt non est neqz vnde neqz quo: neqz mediū: neqz eni principium: neqz finis: neqz mediū ipsius est simplr. Te

poze eni

pore.n. sempiterna: ⁊ lōgitudine ducta simul ⁊ i-frangibilis. Quare si nō virtus ipsi⁹ latiōis neqz irregularitas erit. Irregularitas.n. fit pp intēsionem ⁊ remissionem.

35. ¶Et volumus ēt pscrutari in futuro de motu celi ⁊ q̄ est equalis sine diuersitate: ⁊ hoc erit i primo celo: ⁊ in prio motu. Motoꝝ aūt orbiū q̄ sūt sub primo sūt plures cōgregati i eodē. Dicam⁹ igit̄ q̄ si primū celū mouet̄ motu diuerso ñ eq̄li necessario motꝰ eius hēbit fortitudinē ⁊ flexibilitatē. Fortitudo aūt motꝰ ⁊ ēt flexibilitas eiꝰ: aut erūt in principio motus: aut fine: aut medio: vt alia q̄ ad latera mouent̄. Nō igit̄ iuenim⁹ in motu circulari fortitudinē: neqz in principio: neqz in medio: neqz in fine. Nō.n. hz principiū neqz finē neqz mediū: qñ est eternus in tpe cōgregate lōgitudinis. Reuertamur ergo ⁊ dicam⁹ q̄ si celū nō hz fortitudinem nō erūt diuersi motꝰ necessario. Diuersitas enim motus puenit ex fortitudine ⁊ flexibilitate.

35. ¶Cum declarauit cām finalē ppter quā celū mouet̄ ad p-tem ppriā: vult determinare q̄ motꝰ eius est eq̄lis: ⁊ nō ē veloci⁹ in vno loco ⁊ tardius in alio: ⁊.d. (⁊ hoc erit in primo celo ⁊ in prio motu). i. ⁊ hoc apparet sensui in orbe stellato: ⁊ in motu diurno. Et q̄ in orbib⁹ q̄ sūt sub isto aliq̄ est velocitas ⁊ aliq̄ tarditas: dedit cām de hoc ne⁹qs obijceret ei ⁊.d. (Motus aūt orbiū). i. motus orbiū qui sūt sub eo apparēt diuersi: qñ qđ apparet ex hoc nō est vnus motꝰ sed plures qui cōgregant̄ ad mouendum stellaz ⁊ habent vnā intentionem: ⁊ hoc intēdebat cū.d. (⁊ pgregant̄ in eodem) ⁊ debes scire q̄ ex hoc sermone eius apparet q̄ ipse nō opinat̄ q̄ cā eius qđ apparet ex diuersitate in motibus planetaꝝ sit in orbe ecentrico aut epicyclo qñ q̄ ponit cām diuersitatis has duas causas nō dicit q̄ cā diuersitatis sunt plures motus ex quibus fit vnus motus diuersus stelle in velocitate: ⁊ tarditate: ⁊ pgressione: ⁊ retrogradatione. Et ex hoc ergo qđ declaratū est in hac scientia apparet esse impossibile empicyclum esse. Impossibile enī est q̄ corpus qđ circulariter mouetur moueat̄ nisi in circuitu centri. Et similiter ipossibile est de ecentricis nisi esset possibile q̄ inter corpora celestia esset aut vacuū aut corpa replentia nō rotūda nāliter neqz mota: cū hoc q̄ medium dz esse vnum corporis qđ circulariter mouet̄: qñ sicut locus totius ⁊ partis est idem cū corporibus grauibus ⁊ leuib⁹: ita dz ē in corporibus celestib⁹. s. q̄ locus cor qui est medius sit idem: imo magis dz esse hoc in corporib⁹ celestib⁹ qz in elemētis: ⁊ iō pfectius iuenit̄ ℔ in corpib⁹ celestibus qz in elemētis: q: sūt ex eadē nā ⁊ nō hñt ꝺrietatē: elementa aūt hñt ꝺrietatē: quapp nō hñt eundē locum. ⁊ si locus elementoꝝ esset idem phiberent se adinuicē in loco: qđ nō ptingit in corporibus celestib⁹ imo oīa reuoluent̄ circa cēdez locū nūero. Et nō dz aliqs dicē qñ sic elemēta hñt loca diuersa forsitā corpa celestia hñt centra diuersa: loca.n. corpoꝝ nō diuersant̄ nisi inq̄ztū sūt in dimēsiōib⁹ rectis ⁊ corpib⁹ rectaꝝ dimēsionū. Loca.n. corporū celestiū ipossibile est vt diuersent̄ inq̄ztum sunt in dimensionibus rectis In mathematicis vo nihil apparet ex quo est eristimandū epicyclos esse aut ecentricos. Isti enī orbes quos ponunt astrologi sūt res prioꝝ ex qbus sequunt̄ posterioꝝ: que videnē p sensum: ⁊ non demonstratur illic q̄ ab illis posterioribus sequūt̄ necessario illa prioꝝ: ⁊ iam declaratū est in logicis q̄ demonstrationes sunt in qbus itur ex notiori ad latentius. Si igitur notius fuerit posterius demonstrationes erūt: q: ⁊ si notius fuerit prius ⁊ latētius fuerit sūm esse: ⁊ sua cā notioꝝ erit demonstratio absoluta que dat cāz ⁊ esse. Et si latentius fuerit cā rei q̄z suum esse erit demonstratio ppter quid tm̄. Et q: prius in istis est latentius nullus modus est modoꝝ demonstrationū cū. s. ex prioribus nō sequāt̄ necessario posteriora illa: sed ponunt̄ ab astrologis: ⁊ si sint ignota. Et cum tu cōsideraueris posteriora ex qbus astrologi ponunt hos orbes nihil inuenies ex quo essentialiter ⁊ necessario seqtur vt sit ita. Et q: cū positum fuerit illud qđ est prius ignotum sequit̄ ab eo posterius: eristimat̄ q̄ hoc ꝓuertit̄: ⁊ non est ita nisi sit hoc qđ apparet in luna. Fingunt enim q̄ demonstrat eis lunam habere ecentricum hoc q̄ inueniūt ipsam in eodem loco zodiaci eclipsatam: aliqñ magis aliqñ minus: quapp dicunt q̄ dicendum est q̄ cā in hoc est q: transit per pyramidez vmbre p loca diuersa ꝑm eleuationem ⁊ depressionem. Et pōt accidere ei ēt hoc ppter diuersitatem sui situs ex loco: cum imaginati fuerimus q̄ poli sui orbis mouent̄ super polos alterius orbis: ⁊ si deus plongauerit nobis vitam nos pscrutabimur de astrologia que erat in tpe Aristo. Videtur enim q̄ illa nō cōtradicit physice: ⁊ sunt motus q̄ dicūtur laulab ab Aristo. ⁊ ille motus ꝑm q̄ reputo est q̄ pol⁹ vnius orbis moueat̄ super polos alterius orbis: accidit enim in suo ipso motu vt moueant̄ sup lineam leulebie sicut est motus solis cum motu diurno: ⁊ forte per istum motū possibile est dare hoc qđ accidit in planetis ex diuersitate motus. Reuertamur ergo ad sermonem nostr: ⁊ q:.d. hāc q̄stionem: incepit demōstrare eam ⁊.d. (Dicamus ergo q̄ si pmū celū mouet̄ diuersimode ñ eq̄liter ⁊ necessario motus eius habebit fortitudinem ⁊ flexibilitatem aliqñ ⁊ tarditatem ⁊ velocitatē aliqñ) ⁊ hoc manifestum est per se.d. incepit declarare q̄ hoc est ipossibile in celo ponēdo ꝓpositionem ꝓcessam: ⁊ est modus q̄ aliqñ vigorat̄ ⁊ aliqñ debilitatur. causa eius est diuersitas dispositionis moti in eo q̄ est motus: ⁊ apud quē est motus: ⁊ ideo videmus q̄ quedam mota velocescūt in principio motus: ⁊ tardescunt cū remouent̄ ab eo: ⁊ quedam vigorant̄ cū appropinquāt fini ppter marimū desideriū ad finem: ⁊ quedā ppter calefactionē vel erpāsionē motus: ⁊ hoc intēdebat cuz.d. (⁊ fortitudo motus ⁊ debilitas: aut erit in principio ⁊c.) ea ēt quoꝝ motus vigorant̄ in principio sunt ea que eliciūtur ⁊ erpellūtur: q̄ aūt in fine sūt corpa q̄ nāliter mouent̄. s. grauia ⁊ leuia: q̄ aūt in medio sūt a volūtate mota. D. incepit dicere q̄ motus circularis nō hz principiū neqz finē neqz mediū nō hz vigorē neqz debilitatē ⁊.d. (nos aūt nō iuenim⁹ in motu circulari ⁊c). ⁊ hec ēt ratio composita est in secūda figura sic. Motus circularis nō hz principiū neqz finem: neqz mediū. Et hñs velocitatē ⁊ tarditatem hz principium ⁊ finem: ergo. Motus circularis nō hz velocitatez neqz tarditatem. Propositio aūt dicens q̄ omne habens velocitatem ⁊ tarditatē hz principiū ⁊ finē est illa in qua incepit. Propositio aūt que dicit q̄ motus celi nō hz principiū neqz finem est declarata ab eo per hoc qđ dixit (q: ē eternus in tpe congregate longitudinis) ⁊ intendit per cōgregatā longitudinem: q: spatium super quod mouet̄ non habet principium neqz finem: ⁊ est circulare: quasi ergo dicat: q: extremitates lōgitudinis in eo non diuersant̄ neqz separant̄. i. non habent extrema distincta. hec.n. est dispositio lōgitudinis circularis. s. q̄ extrema eius sint adunata imo in rei veritate nō hz extremum.

¶Adhuc qñ omne qđ mouet̄ ab aliquo mouetur necesse irregularitatem fieri motus: aut ppē mouens: aut ppter motū: aut ppter ambo. Siue enī mouens nō eadem virtute moueat: siue motum alteretur: ⁊ nō pmaneat idem: siue ambo transmutent̄: nihil phibet irregulariter moueri qđ mouetur. Nihil autem horum possibile circa celū fieri Quod qdem mouet̄ ostensum est: q̄ primū: ⁊ simplex ⁊ ingenitū: ⁊ incorruptibile: ⁊ totaliter trāsmuta

bile. ¶Mouēs aūt multomagis rōnabile esse tale. ¶Primū.n.primi: ⁊ simplex simplicis: ⁊ incorrupti bile ⁊ ingenituz incorruptibilis ⁊ ingeniti motiuum. ¶Cū igit qō mouet nō trāsmutat corpus existens neqz vtiqz mouēs trāsmutabit incorpale existēs.

16. ¶Et dicam⁹ qꝫ si oē motū mouet a motore necessa rio: diuersitas motus aut erit pp rem motā: aut pp motorē: aūt pp vtrūqz. ¶Erit hoc autē: qz motor nō mouet vna virtute: aut qz res mota trāsmu tat ⁊ nō remanet in eadē dispōne: aut pp dispōnē moti ⁊ motoris. ¶Et cū ita sit nō ipossibile vt motū moueat motu diuerso nō equali. ¶Et nō erit in ce lo aliqua harū dispōnū quas ditim⁹. ¶Jam declarauimus superi⁹ qꝫ primū motū nō est factū: neqz generatū: neqz corruptibile: neqz transmutabile: neqz alterabile oino. ¶Et cū ita sit digni⁹ est vt motor prim⁹ sit hmōi. ¶Cā.n.prima mouet primū cātum tm̄: ⁊ simpler mouet simpler: ⁊ nō generabile neqz corruptibile mouet ñ trāsmutabile neqz cor ruptibile. ¶Et cū ita sit corpus primū motū nō est gnābile neqz alterabile: necessario erit motor isti us corporis nō alterabilis: ⁊ maxime cum sit spiri tualis non corporeus.

36. ¶Hec est demonstratio secūda alia a p̄dicta ⁊ est firmissi ma demōstrationū quibus vtitur in hac qōne. ¶Secundaꝫ enim sup duas ppones valde firmas: quaꝝ vna est qꝫ oīs diuersitas accidēs in motibus nāliter accidit p diuersita tem ꝓportionis potētie motoris ad potentiā moti: qm̄ in oī moto est aliquo mō potentia moti diuersa a potētia mo toris. velocitas.n.⁊ tarditas nō sūt nisi sm̄ ꝓportionē po tentie motoris ad potentiaz moti: ⁊ ⁊to igitur fuerit maior ꝓportio tanto magis erit motus velocior: ⁊ ⁊to ꝓportio minor tanto motus erit tardior. Si ergo ponim⁹ idē mo tum ab eodem motore: aliqñ velocius ⁊ aliqñ tardius: ne cessario accidit propter diuersitatē illius ꝓportiōis que est ter rez motā ⁊ motorē: qñ aliqñ maior apud velocitatez: ⁊ aliqñ minor apud tarditatem. Diuersitas aūt ꝓportiōis accidit ꝑpter trāsmutationē ꝫtingentē motori siue debili tatem siue vigorem: aut propter transmutationem contin gentem moto: aut propter vtrunqz. Sed quia declara tū est in pbicis qꝫ motor istoz motuū. s. celū nō accidit ei trāsmutatio oino cū abstrahaꝫ a mā. ⁊ declaratum est illic etiam qꝫ motum supius ab isto motore necesse est vt sit non trāsmutabile oino. ¶Manifestū est qꝫ isti motui non accidit trāsmutatio p additionē aut diminutionē: cū additio ⁊ di minutio in eis sequant additionē ⁊ diminutionē: aut i mo tore: aut in moto: aut in vtroqz. Hec.n.est sua declaratio quā intendebat in hoc sermōe: ⁊ sermo eius in hoc est intel lectus per se: ⁊ cū. d. (⁊ hoc erit aut qz motor nō mouet ꝑ vna virtute) intendit qꝫ nō semp mouet vna virtute: ꝫ aliqñ augmentaꝫ eius potētia: ⁊ aliquando diminuiꝫ. Cum enim potentia augmentatur: aut diminuitur: non est ea dem: ⁊ indifferenter siue additio siue diminutio fuerint ex extrinseco siue ex essentia maioris vt visum est in rebus mo tis per se: quoniam aliqñ sunt velociores per suā velocita tem: ⁊ aliqñ tardiores: absqz eo qꝫ accidit transmutatio in motore: aut in moto: ⁊ nō est ita. ¶Cū aial qñ mouet mo tu aliquo: ⁊ in nā eius est moueri velocius: tunc nō mouet suū corpus nisi per quādā partē instrumēti: ⁊ p qō innatū est mouere suū corpus. s. calorem nālem. Et cū moueat su um corpus in fine velocitatis i quā vltimo poterit: tūc mo uebit suū corpus p calorem nālem: ⁊ cū moueret suum cor pus per totū illud instrumentū: ⁊ cū idem motor aliqñ mo uet ꝑ quandā partem instrumēti: ⁊ aliqñ per totū instrumē tum: tūc mouebit ꝑ duas potentias qō est ipossibile in cor poribus celestibus: qm̄ hec trāsmutatio in motore est alte ratio que est ipossibilis in motibus corporum celestiū. Et ēt declaratū est qꝫ motor corporis celestis nō mouet ꝑ in strumenta: ⁊ cū dixit (aut res mota trāsmutaꝫ) intendit qꝫ sua receptio trāsmutaꝫ in magis aut minus: ⁊ hoc accidit necessario pp transmutationem moti in se per alterationē qm̄ quāto magis receperit tantomagis erit velocior: ⁊ ꝙ tominus receperit tanto erit tardior. Et cū declarauit hoc dixit (⁊ cū ita sit nō est ipossibile ⁊c) i. ⁊ cū motor ⁊ res mo ta possint recipere transmutationē ⁊ alterationē nō est im possibile vt motus ꝓueniens ex eis sit diuersus nō equalis. ¶Cū aūt nō recipiūt trāsmutationē. s. motor ⁊ res mota tūc motus qui ex eis ꝓuenit impossibile est vt sit diuersus. d. d. (Impossibile est vt sit in celo aliqua istaꝝ dispōnū aut aliqua istaꝝ trāsmutationū que faciunt velocitatē ⁊ tardi tatē: aut in motore: aut in moto: aut in vtroqz. D. d. (Jā enī declarauimus ⁊c). ⁊ intendit p primū motū primū ce lum. Declaratū est.n.in pbicis qꝫ ipm̄ est prima res mota a primo motore: ⁊ intēdit (per nō factū). i. non cōpositum ex mā ⁊ forma: aut ēt alia corpa simplicia aut composita: ⁊ totū hoc declaratū est in principio istius libri. ⁊ intendit p (transmutationem) sm̄ qꝫ reputo ⁊ augmentationē ⁊ di minutionem: ⁊ per (alterationē) trāsmutationē in qualita tibus: ⁊. d. qz declaratū est qꝫ prima res mota nō trāsmu taꝫ transmutatione alterabili: incepit dicere qꝫ hoc minus dz esse in primo motore ēt: ⁊ dixit (⁊ cū ita sit ⁊c). i. cū de claratū est de primo moto qꝫ nō est trāsmutabile: neqz alte rabile. dignius est vt motor primus nullo modo possit eē transmutabilis. D. d. cām ⁊. d. (cā igit prima ⁊c). i. ⁊ ne cesse est vt motor primi motus sit nō trāsmutabilis: qz mo tor primi moti est primus motor ⁊ ens simpler est qō mo uet motū simpler: ⁊ motor nō gnābilis: neqz corruptibilis est illud qō mouet rem motā neqz gnābilem neqz corrupti bilem. i. ⁊ cū primus motor simpler necessario est vt nō sit mobilis aut corruptibilis vel trāsmutabilis: ⁊ totū hoc de claratur propie in. viij. phys. D. d. (⁊ cum ita sit ⁊c). i. ⁊ cum ita est vt motor simplicis sit simpler: ⁊ motor eius qō est nō gnābile neqz corruptibile ē ingnābile ⁊ incorrupti bile: ⁊ corpus celeste est simpliciter nō gnābile aut corrupti bile: necessario est vt motor celi sit simpler nec gnābile nec corruptibile: ⁊ maxime cū posuerimus ipm̄ esse spiritualez nō corporeū: vt declarauit in. viij. phys.

¶Quare ⁊ lationem ipossibile irregularē eē. Et eni si fiat irregulariter: aut tota trāsmutaꝫ: ⁊ qñqz qdem fit velocior: qñqz aūt tardior ite. ¶Aut ptes ipsi⁹ ptes qdem ipi⁹ qꝫ no sūt irregulares manife stū. Jam.n.vtiqz facta fuisset distātia astroꝝ in in nito tpe: hoc qdem velociꝫ motor: hoc aūt tardiꝫ: ¶Nō videt aūt aliqō aliter se hās elōgationibus. Sed ēt neqz totam accidit trāsmutari. ¶Remissio n. vniuscuiusqz fit ꝑpter ipotētiā. Jmpotētia aūt ꝓeter naturā: ⁊ eni in aialibus ipotētie oēs ꝓeter naturā sunt: puta senectus ⁊ decrementuz. Tota enim cōsistentia animaliū forte ex talib⁹ constat q̄ differunt ꝑpriis locis. ¶Nulla.n.partiū ipsius hz eam que ipi⁹ regionē. Si igit in primis nō est qō p ter naturā: simplicia.n.⁊ imixta: ⁊ in ꝑpria regiōe ⁊ nihil ipsis ẑriū: neqz vtiqz ipotētia erit. Quare vtiqz nz remissio nz intēsio. si eni itēsio ⁊ remissio.

¶Jmpossibile est igitur vt motus celi sit diuersus nō equalis. Si igit motus celi fuerit nō eqlis: aut vniuersaliꝫ transmutatur. quaꝑ motus eius erit

aliquando

aliqñ velocior: ⁊ aliqñ tardior. Aut ptes ei⁹ cẽnt hmõi: sed motus partiũ celi nõ sunt diuersi: ⁊ hoc manifestum est. Qm̃ si essent diuersi necessario in longitudine seculi remouerent stelle abinuicẽ. q̃dam. n. essent in parte celi que mouent motu veloci: ⁊ q̃dam in motu tardo. Quapp stelle elongarẽtur abinuicẽ: qõ est impossibile in preterito seculi. Neq; celum trãsmutat ẽt: qm̃ flexibilitas cuiuslibet rei est pp suam debilitatem: debilitas autẽ est extra nãm: est. n. accidens qõ accidit ei: qm̃ debilitas cristens in oibus aialibus est accidẽs extra naturã vt senectus etiam ptisis. Et hoc accidit p generationem aialium que fiunt ex rebus cõtrarijs diuersor locorum: ⁊ nulla pars aialis est in suo loco: quapp aial cito senescit. Reuertamur ergo ⁊ dicamus q̃ si actus qui sunt extra nãz nõ sequunt corpora prima que sũt simplicia: nõ admirta: ⁊ sũt in suis locis nãlibus: ⁊ nõ habent cõtrariuz oino: necessario nõ accidit eis debilitas. Et si debilitas nõ accidit eis: ergo motus eor nõ hẽbunt rigiditatẽ neq; flexibilitatem. ſ. vel nõ velocitatẽ vel tarditatẽ. Qm̃ si motus horum habuerint rigiditatem haberent flexibilitatem necessario.

37. ¶ Hec est demõstratio tertia in qua vult declarare q̃ motui celi nõ ꝓtingit velocitas q̃ fit ex iuuẽtute aialium: neq; tarditas que fit ex senectute aialium: ⁊. d. (si ergo ⁊c). i. si ergo motus celi nõ eq̃lis fuerit in velocitate aut totũ celuz erit diuersum in motu: aut ꝑ ptes: ⁊ intẽdit p motũ totalem motũ diurnũ: ⁊ p motũ corpor motũ stellar fixarum qm̃ aliqs põt dicere q̃ forte iste stelle fixe sũt in orbibus ꝑ pfs: ⁊ hñt in se motus diuersos: sed nõ apparet hoc in lõgo tpe: ipse aũt ꝺdicit huic positiõi ex eo qõ apparet in cõsideratiõibus predictis. ſ. q̃ lõgitudines istar stellar sunt eedem in antiquo tpe ⁊ in nro: ⁊ hoc intẽdebat cũ. d. (qm̃ si essent diuersi ⁊c). i. qm̃ cũ veniret ex hac positõe vt remouerent ab inuicẽ in aliquo tpe: ⁊ sic cẽnt: longitudines cõsiderate ab antiqs diuerse a lõgitudib⁹ ẽs hodie videm⁹ ⁊ nõ ẽ ita. videm⁹ vulturẽ volãtẽ ⁊ vulturẽ cadẽtẽ: ⁊ alias stellas hñtes figuras termiatas in eodẽ situ ⁊ in eisdẽ lõgitudinibus in qbus antiqui posuerũt ipsas: ⁊ cũ ꝺdicit sensu fin gentibus q̃ iste stelle hñt motus particulares diuersos ꝑter motũ vniuersalẽ pp quem dicunt fixe: incepit declarare q̃ ipossibile est vt motus ineq̃lis inueniat in toto celo ⁊ d. (neq; celum trãsmutat ⁊c). i. neq; motus totius celi ꝑt tardari ⁊ flecti in tpe futuro. flexibilitas. n. motus erit in aialibus pp debilitatem. debilitas aũt est extra nãm. q̃ cõtingit q̃ hoc est accẽs in aialibus ex prima gnãtione: ⁊ q̃ cã q̃ trãsmutatio ⁊ corruptio accidat aialibus est: q̃ gnãntur ex elementis cõtrarijs: ⁊ cũ hoc sit in eis: nõ sũt in suis locis ppriis: ⁊ hoc intendebat p hoc q̃ corruptio ⁊ transmutatio cõtingit pp ista duo: qm̃ ꝑpter cõtrarietatẽ trãsmutant adinuicem: ⁊ q̃ nõ sũt in suis locis appetũt separationem ⁊ reverti ad sua loca nãlia ⁊ intendebat p hoc q̃ si celũ nõ est cõpositum ex cõtrarijs: neq; ex rebus q̃ sunt in eo nõ in suis locis: necesse est vt nõ accidat ei debilitas nec corruptio in aliq̃ hora: ⁊ hec cõsequentia est mãifesta p se. Et cũ declarauit q̃ impossibile est vt in celo accidat debilitas declarauit q̃ impossibile est vt accidat ei rigiditas aut flexibilitas: ⁊. d. (si igit debilitas non accidit ei ⁊c). ⁊ hoc qõ dixit manifestũ est ex eo qõ posuit q̃ fortitudo ⁊ debilitas est cã rigiditatis motus est flexibilitatis ⁊ debilitatis: ⁊ hoc est q̃ sit cã velocitatis ⁊ tarditatis que accidit ex nã: que aũt fit ex velocitate in aialibus hz speculationem. ſ. q̃ necesse est vt aial qõ festinat ⁊ tardat voluntarie fit ex aialibus in qbus contingit debilitas cuz apprehensione: ⁊ ex hoc apparet q̃ cã in aialibus est quare aliqñ festinat voluntarie ⁊ tardat aliqñ: q̃ mouet ex extrinsecis. ergo illud extra qõ nihil est q̃ moueat ipm impossibile est vt aliqñ festinet aliqñ tardet ex se. Et si aliqs dixerit forte magis cõueniens est in istis rebus gnãbilibus ⁊ corruptibilib⁹ q̃ corpora celestia mouent aliqñ tarde aliqñ velociter: ⁊ hoc est ꝑpter suã imaginationẽ in actu p intellectũ: cũ sit determinatũ q̃ cogitent p intellectũ: ⁊ q̃ hẽant sollicitudinẽ ergo nos. Et sicut videmus q̃ artifex aliqñ festinat aliqñ tardat: forte ita est in corporibus celestibus cũ eis que sũt sub eis. Dicamus igit q̃ hoc nõ est possibile nisi esset possibile q̃ hẽrent imaginatiões aliqñ in potẽtia ⁊ aliqñ in actu. Et q̃ declaratũ est q̃ imaginatiões semp sunt in actu non cõtingit vt motus ex eis sit mutatus: ⁊ in hoc erravit Auicẽna cũ putauerit q̃ corpora celestia hñt phantasiam. hẽrent. n. instrumentũ sensus: ⁊ si hẽret instz sensus cẽnt eis pp salutẽ: ⁊ si pp salutẽ possent eis accidere occasiões.

¶ Adhuc aũt ⁊ irrõnabile ifinito tpe potẽs esse mouẽs: ⁊ rursus alio ifinito ipotẽs. Nihil. n. vt cris ifinito tẽpore ꝑter nãm. Impotẽtia aũt est ꝑter naturã. Neq; equali tpe ꝑter naturã: ⁊ ꝑm naturã: neq; totaliter potẽs ⁊ ipotẽs. Necesse autem si remittit motus ifinito tpe remitti. Sz adhuc neq; intẽdi semp aut itez remitti possibile. Infinit⁹ enim vtiq; erit ⁊ ideterminatus motus. Oẽ aũt dicim⁹ ex aliquo in aliqd esse: ⁊ determinatum.

¶ Dicam⁹ ẽt q̃ ipossibile est vt aliqõ motũ aliqñ sit forte ⁊ rigidũ in tpe ifinito: ⁊ aliqñ debile in tpe ifinito. Nõ. n. videm⁹ aliqd extra nãz accẽs ei eternũ in ifinito. Debilitas aũt est accẽs extra nãm q̃ pp ipossibile est vt res mota sit debilis in tpe ifinito: ⁊ ipossibile est vt mot⁹ ꝑm dispõnez nãlem ⁊ extra dispõnez nãlem fit in eq̃li tpe. ſ. q̃ nõ erit rigidus ⁊ debilis ifimul in tpe ifinito. Qm̃ motus cũ debilitat ⁊ flectit flectiõe eterna erit in tpe ifinito qõ est ipossibile: qm̃ res accẽtalis q̃ est extra nãm non erit equalis in tpe rei nãli. Neq; est possibile vt motor ẽt vigorescat in suo motu vigoratiõe eterna: ⁊ flectat ipm flectione eterna. Qm̃ si ita cẽt inueniret motus infinit⁹ ⁊ nõ terminatus. Et iã dixim⁹ q̃ ois motus nõ erit nisi de loco ad locũ: ⁊ q̃ est terminatus ⁊ finitus.

38. ¶ Hec est demõstratio q̃rta q̃ celũ nõ hz tarditatez q̃ fit ex debilitate ⁊ senectute: neq; velocitatẽ q̃ fit ex iuuẽtute: ⁊. d. (dicam⁹ ẽt q̃ ipossibile est ⁊c). i. cũ posuimus q̃ celũ semp mouet: ⁊ posuim⁹ q̃ accidit ei tarditas ex debilitate: cõtingit vt mot⁹ debilitet in tpe ifinito: ⁊ sil ꝓtinget si mot⁹ ei⁹ intẽdat vt rigiditas motoris ꝓcedat in ifinitũ. Et cũ ita fit necẽ est vt potẽtia motoris augeat augmẽto ifinito: ⁊ diminuit diminutiõe ifinita. ⁊ cũ posuit q̃ hoc ꝓtingit si posuimus q̃ celũ flectet in suo motu semp: incepit narrare ipossibilitatẽ q̃ cõtingit huic: ⁊. d. (nõ. n. videm⁹ ⁊c). i. ipossibile est vt potẽtia semp diminuat ⁊ semp debilitet in infinitum. Diminutio. n. est. debilitas: ⁊ debilitas est ex̃ naturam: ⁊ ꝺ est accẽs ei ꝑm q̃ est ex̃ nãm: ipossibile est vt semp inueniat. D. d. (quapp ipossibile est vt res mota sit debilis in tempore infinito). id est quapropter impossibile est vt debilitas motoris augmentet in tpe infinito. Deinde dicit aliud impossibile qõ segtur hanc positionẽ: ⁊ dixit (q̃ impossibile est vt motus sit ꝑm suam dispositiõem nãlem ⁊ extra suã dispositionem naturalem in tempore equali). i.

ꝛ intelligit ꝑ tps equale tēpus infinitum. Temptis enī infinitum dicitur alio modo esse equale infinito: cum infinitū nō sit maius infinito: ꝛ etiam contingit vt sit rigidum ꝛ debile insimul in tempore infinito: qñ cum infinitū nō addit sup infinitū: ꝓtingit vt tps debilitatis sit idē cū tpe frigiditatis vt cōtingit esse in habēti potentias ꝺuas in tpe infinito vt dictū est in primo tractatu: ꝛ hoc intendebat cū dixit (.s. qz erit rigidum ꝛ debile insimul in tempore infinito) ꝛ non est explanatio eius qđ prędixit sed aliud impossibile sed vniuersaliter huic sermoni contingunt impossibilia. Quorum vnum est vt tempus dispositionis quod ē extra naturam sit equale tempori dispōnis naturalis qđ est cōtrarium sensui. Alterū vō est vt idem sit rigidū ꝛ debile insimul in tempore infinito. Videt ergo qꝺ sit incipiens primū ipossibile. D. explanans ipm ꝑ impossibile qđ seqt ab eo. Igit reuertit ad declarandū primū impossibile ꝛ ꝺ. (qñ motus cū debilitat ꝛc). i. ꝛ cū posuit hec duo impossibilia indurit tertiuz ipossibile qđ sequitur ex hac positione ꝛ ꝺ. (ꝛ impossibile est vt motor vigorescat in suo motu ꝛc). i. ꝛ cū ipossibile est ponere qꝺ motor pōt augere suū motū ꝛ festinare ipz in infinitū ita qꝺ si modo motū aliquo motu: post mouebit velocius: ꝛ post velocius: ꝛ sic in infinitū. Qñ si ita esset nō eēt ꝺ motus terminat⁹ nāliter in velocitate ꝛ tarditate. D. ꝺ. (ꝛ iam diximus qꝺ ois motus erit de loco ad locū ꝛ qꝺ est termiat⁹ ꝛ finit⁹). i. ꝛ iam diximus qꝺ mot⁹ nāles sūt termiati. Si. n. recti fuerint terminanꝺ: duob⁹ mōis qz sūt ex loco terminato ad locū terminatū: ꝛ qz hāt velocitatē terminatā. s. qꝺ in eis impossibile est vt sit maior velocitas. Si aūt circulares fuerint terminanꝺ: qz hāt velocitatem terminatā: ꝛ necesse est istū locū intelligere sic. Determinatū. n. est qꝺ nō est motus circularis a loco terminato ad locū termiatū nāliter cum nō sint inter duo opposita sicut declaratū est in phisicis: ꝛ ob hoc qđ necesse est vt ois motus nālis ꝛ volūtarius hēat velocitatē termiatā: qz ois motus hz motorem terminatū. Et si possibile fuerit velocitatē nō terminatā tunc motor nō haberet potentiā terminatā ergo neqz nām terminatā: ꝛ sic intelligerentur ex sua natura motores infiniti: ꝛ non intelligerenꝺ ex suo esse res ꝓpꝛie ei. Sed iam declaratū est qꝺ motores celoꝝ differūt ꝛ in potētia ꝛ in esse: ꝛ cū hoc vnūqꝺqz eoꝝ mouet ꝑ infinitū: nō igitur remanet vt differāt nisi ꝓpter diuersitatē ꝓportionis inter vnūquodqz eoꝝ: ꝛ corpus qđ mouet. Et si potētie eoꝝ essent infinite in vigore mouendi nō erit ꝓportio inter motorem ꝛ rem motā: ꝛ si hoc esset nō eēt differentia inter eos neqz esset illic multitudo oīno. Ut. g. qz motor orbis saturni ꝛ motor orbis totius moueret tpe infinito: si igit nō differūt in hoc: ꝛ si quēadmodū nō differūt in hoc nō differūt in potētia motoris differentia nulla esset inter motores: nedū vt qđlibet eoꝝ hēat potentiā mouēdi in infinito. Et si ita esset inueniret motus in instāti: ꝛ oē hoc ē impossibile: ꝛ iō opinādum est qꝺ potētie mouentiū sepabiliū a mā sūt finite vno mō: ꝛ infinite alio mō. Et hoc apparet ex hoc qđ dicet post Aristo. Qñ si ceteri orbes hūissent ex multitudīe stellaꝝ qđ hz orbis stellat⁹: tūc motor eoꝝ non posset mouere eos in velocitate quā mō hāt: ꝛ silr eēt si orbis esset maior qꝫ sit. Et iō credendū est qꝺ potētie mouentiū sunt terminate ꝓportiōis ad corpora mota: ꝛ qꝺ infinitas nō inuenit in eis nisi ꝓpter eternitatē. Cā. n. abscisionis ꝛ cōtinuitatis esse ꝛ eius eternitatis ē mā. Cū ergo motor ꝛ res mota ex illis abscindunt a prima mā nō abscinde tur suū esse: neqz suū opus: qđ est mouere ꝛ moueri. Et qz cā in terminatione ꝓportionū q̄ sunt inter potētias motorū ꝛ rez motaꝝ ab eis est diuersitas formaꝝ: ꝓtinget vt ꝺ finitas sit cōis formis que sunt in materia: ꝛ formis q̄ non sunt in materia: ꝛ ꝺ plus manifestabit apud qōnē quā q̄ret Aris. quare orbes q sunt sub maiori orbe mouēt vnam stellaz ꝛ vnusquisqz suā: ꝛ orbis maior mouet plꝰ stellas.

¶ Adhuc aūt si qs accipiat esse aliqꝺ tps minimū cui⁹ nō cōtingit in minori moueri celū. Sicut enī neqz cithārizare neqz ire in quocūqz tpe possibile sed est vniuscuiusqz act⁹ determinatū minimum tps ad nō excedere: sic nec moueri celū i quocūqz tpe possibile. Si igit hoc vez nō vtiqz erit sp intēsio latōis. Si aūt nō intēsio neqz remissio: silr enīz ambo ꝛ altez: siqꝺē eadem intēdit velocitate aut maiori ꝛ infinito tempore.

¶ Et dicamus ēt qꝺ motus celi hz tps determinatū minimū in cuius minori nō pōt moueri. Sicut nec pōt ambulās ambulare neqz musicū tangere chordā in minori tpe eo in quo fit ambulatio ꝛ tactus. Qñ ois opatio hz tps minimū terminatum qđ nō ptrāsit. Ita motus celi ēt hz tps modicū in quo mouet suo motu circulari vltra qđ nō ꝓcedit. Et cū hoc sit in hoc mūdo ipossibile est vt motus hēat ppetuā fleribilitatē. Qñ cū ipossibile fuerit altez hoz: ipossibile est altez ꝛc. Quia cū possibile fuerit vt motus celi semp addat. s. i vigore: possibile est vt semp addat in fleriōe. Et cū possibile est vt motus eius semp addat in fleriōe: possibile erit vt semper addat in vigore: qđ est ipossibile: vt declaranimus superius. 39.

¶ Hec demōstratio nō est alia a predicta sed est syllogism⁹ ꝑ quē verificat destructionē quā posuit in isto syllogismo hypothetico. Syllogismus. n. sic ꝓponit. Si motus celi hz velocitatē ꝛ tarditatē: aut vigorabit in infinitū: aut debilitabit: aut tardabit aliqñ: ꝛ aliqñ festinabit. D. destruxit ꝛ nō vigorabit in infinitū duabus demōstratiōib⁹. Qñ nazvna est: qꝑ si ita esset hic motor nō eēt motor huius mot⁹ terminatus. Sed iaz declaratū est qꝺ ois motor est terminatus. Secūda est quā vult demōstrare in ꝺ ca. ꝛ. ꝺ. (ꝛ dicam⁹ ēt qꝺ motus celi ꝛc). i. manifestū est hoc iductiōe qꝺ mot⁹ celi hz tps terminatū: ꝛ ipossibile est vt celū moueat in tpe maiori illo: ꝛ hoc manifestū est ex iductiōe. Qñ sicut ābulās hz tps minimū in cuius minori nō pōt ambulare spaciū finitum: ꝛ music⁹ hz tps in cui⁹ minori ipossibile ē tāgē aliud. ꝛ silr in oī motu: ꝛ in oī opatiōe. Et mānifestū ē qꝺ celū vz ita cē cū sit vnū rez motaꝝ: ꝛ nō vz aligs ꝺicē huic iductiōi in dicēdo qꝺ ꝺ nō ē nisi in potētijs finitis mālib⁹. vos aūt dicitis qꝺ potētia motoris celi ē infinita: qñ nos nō itēdim⁹ ꝑ infinitū: nisi infinitatē motionis. i. qꝺ motio eoꝝ non cessat. Infinitas aūt itēsiōis vt illic nō sit ꝓportio iter potentiam motoris: ꝛ moti ipossibile ē in formis inq̄ntū sūt forme. Et declarauit qꝺ ipossibile ē vt mot⁹ vigoret sp declarauit qꝺ seqt ex hoc vt sit ipossibile vt mot⁹ remittat sp ꝛ qđlibz istorū positoꝝ seqt ex suo cōpari. s. qꝺ si semp vigorari est possibile: possibile ē vt sp remittat ꝛ ecōuerso. Et si ipossibile est ipossibile ē ꝛ ecōuerso: ꝛ. ꝺ. (ꝛ si hoc sit in ꝺ mūdo ipossibile ꝛc). i. ꝛ si ipossibile est qꝺ mot⁹ istius mūdi augmēteꝝ i infinitū ipossibile est vt reflectat in infinitū: ꝛ cā isti⁹ ē qꝺ potētia motoris ē termiata: ꝛ qꝺ nō mouet qđcūqz sit: nec i qcūqz velocitate. Sed si potētia motoris remittit neče ē puenire ad terminū in quo ipossibile est mouere. Et si intēdat necesse est puenire ad terminū i quo ipossibile mouere maiori motu: ꝛ residuum sui sermonis manifestū est per se. 39.

¶ Relinqt itaqz dicere vicissim esse motū ad velocius ꝛ tardius. Hoc aūt penit⁹ irrōnabile: ꝛ simile fictiōi. Adhuc aūt ꝛ nō latere in his rōnabilius sensibiliora. n. iurta inuicē posita. Qđ qdez igit: ꝛ vnū: ꝛ solū est celū: ꝛ istud ingeniū: ꝛ sempiternū: adhuc aūt motū regulariter i tātū nobis dcm̄ sit.

¶ Remanet

¶ Remanet ergo dicere ꝙ motus celi aliqñ vigorat: ⁊ aliqñ debilitat ⁊ ꝙ isti motus sunt successiui .s. ꝙ celū aliqñ est velocius: aliqñ tardius hoc aūt impossibile est ⁊ simile fabule: ⁊ si ita eēt nō lateret nos casus eius sub visu. ¶ Qm̄ cū ꝟia posita fuerit vnū in opposito alterius citius cognoscunt ⁊ faciliꝰ sentiunt. ¶ Declaratū est ēt per ea que dixim⁹ ex ꝓpositiōib⁹ ⁊ syllogismis: ꝙ celū est vnū tm̄: ⁊ ꝙ nō est factū: neq; generatū: ⁊ ꝙ est eternū: ⁊ ꝙ motus eius est equalis sine aliqua diuersitate oīno.

40. ¶ Cū posuit ꝙ motu⁹ celi nō fuerit diuersus ⁊ eternus aut vigoreē in infinitū: aut debiliteē in infinitū: aut aliqñ intēdat in seculo: ⁊ aliqñ remittat ⁊ destruit duas p̄dictas diuisiones. d. (ꝙ hoc impossibile est ⁊ simile fabule). i. ꝙ fi est nisi in rebus quaꝝ desiderium ⁊ imaginatio diuersant: qō est ipossibile in celo: cā. n. diuersitatis desiderij ⁊ imaginatiōis nō est nisi diuersitas ꝙtinētis ex extrinseco: ⁊ diuersitas passiōis corpoꝝ eoꝝ ab eis. Si igit celū nō ꝙtinetur ab aliquo extrinseco: neq; patit: necesse est vt eius desideriū ⁊ imaginatio non diuersēt: ergo neq; suus motus. D. .d. testimoniū ex sensu qm̄ nullus dixit ꝙ motu⁹ diurn⁹ fuit in aliquo tpe velocioꝝ aut tardioꝝ: ꝙ si esset apperet sensui qm̄ velocitas ⁊ tarditas sūt ꝟia: ⁊ cū ꝟiū aliqō ꝙiungat suo ꝟio est manifestū sensui: ⁊ ille modus declaratiōis est in maiori ordine fidei: ⁊ illud sup qō sustētat est p̄dicta declaratio. D. d. (declaratū est igit ⁊c). i. nominauit hic ḡt tuoꝝ qōes: ⁊ est. ꝙ Prima ꝙ celū est vnū. Secūda ꝙ nō factū neq; gnātū. Tertia ꝙ motus celi est eternus. Quarta ꝙ ē eḡlis. Et cū fecit rememoratione de istis qōnib⁹: qm̄ oēs sūt vtiles ꝙsequētes in cognitiōe substantie celi: ⁊ sube sui motoris: ⁊ hec est diſpō accītiū cēntialiū .s. ꝙ cognitio eoꝝ fegit cognitionē sube. i. ꝙ cū sube rex fuerint cognite: cognoscunt accītia cēntialia ꝙtingētia eis. ⁊ hoc est ꝙ motoꝝ celi ē sepat⁹ a mā: ⁊ ꝙ celū nō cōponit ex mā ⁊ forma.

¶ De vocatis aūt astris cōsequēs vtiq; erit dicere ex qbus cōstant: ⁊ in qbus figuris: ⁊ q motus eoꝝ. Rōnabilissimū aūt ⁊ dictis cōsequēs nobis vnūquodq; astroꝝ facere ex eodē corpe in qno existit lationē hñs. Qm̄ dicebamus aliqd esse qō circūferri natū est. Sicut. n. ignea dicētes esse pp hoc dicūt: ꝙ qō sursum corp⁹ ignē esse dicūt. At rōnabile existens vnūqodq; cōstare ex his in qbus vnū quodq; est: similiter ⁊ nos dicimus.

41. ¶ Volumus mō pscrutari postq̄ cōpleuimus sermonē de primo corpore: de stellis ⁊ eius corporibus: ⁊ de eaꝝ figuris: ⁊ suis motibus. Dicam⁹ igitur ꝙ oꝝ nos p̄ter ea q̄ dixim⁹ supius ponere quālibet stellā ex illo corpe in quo mouet. Dixim⁹ enī supius ꝙ hoc est corp⁹ aliud ab istis q̄ttuoꝝ corporib⁹ q̄ circulariter mouent. Et dicamus ꝙ quēad modū dicētes ꝙ stelle sunt ignee nō dicebāt hoc: nisi ꝙ corpus altissimū ponebāt igneū. Et dicebāt ꝙ necesse est vt qōlibet corpus sit ex nā corporis in quo est positū ⁊ firū. Ita dicem⁹ nos ꝙ stelle sunt ex nā qnti corporis: qꝝ ponunt in eo fire.

41. ¶ Cū demōstrauit subam celi q̄ sit vlr ⁊ demōstrauit accītia ꝙtia suā subam: vult sltr facere de stellis. s. demōstrare subas suas q̄ sunt: deinde suas figuras. deiñ suū motū: ⁊. d. (volum⁹ pscrutari mō ⁊c). i. postq̄ cōpleuim⁹ ꝓmonē in totalitate corpis celi: volum⁹ mō pscrutari de stellis in tribus: de suba: de figuris: de motib⁹: ⁊ prius de suba. D. (dicamus ergo ꝙ oꝝ nos ⁊c). i. necesse ē credere ꝙ nā cuiuslibet stelle est ex nā cuiuslibet corpis in quo mouetur D. fecit rememoratione de ꝓmone p̄dicto q cogit ipm ad credēdū hoc: ⁊. d. (iam. n. diximus supi⁹ ꝙ necesse est opinari ꝙ suba stellaꝝ est neq; grauis neq; leuis) qꝝ determinatū est qō necesse est ꝙ corp⁹ oē sit hmōi cuius stelle sunt ptes ℔. n. corp⁹ nō est sensibile: sed rōne cōprehendit ex cō prehensiōe stellaꝝ: stelle. n. q̄ sentiunt moueri circulariter qō nō pōt esse p se ⁊ singulariter nēce fuit vt iste mot⁹ eēt in corpe circulari. Et qꝝ corpus rotūdū in q̄ttū mot⁹ ei⁹ ē circularis nāliter nēce est vt sit neq; graue neq; leue: ⁊ cū stelle sint ptes istius corpis nēce est vt sint nāe ei⁹: q̄ꝝ suis eque sint ex nobilioribus partiū eius: ⁊ cū illud qō est nobili⁹ in aliq̄ nā digni⁹ est in illa nā. ⁊ qꝝ iste ꝓmo cōtinet in se duas ꝓpones. Quarū vna est ꝙ oē qō est ps corpis nāliter est ex nā ist⁹ corporis. Secūda est ꝙ stelle sint ptes celi nāliter: ⁊ ꝓcludet ex hoc ꝙ stelle sūt nāe celi: ⁊ iste ꝓpones sūt itelligibiles ⁊ famose. vult ergo demōstrare ꝙ iste ꝓpones cū hoc ꝙ sūt itelligibiles ꝓcesse sunt ab oībus antiqs ⁊. d. (⁊ dicamus ⁊c). i. ꝙ ista ꝓpō. d. ꝙ stelle dicunt cē nature sube celi: ꝓcessa est a dicentib⁹ suba celi esse igneā: hi eni dñt stellas eē ignē: qꝝ opinant celū eē ignē: qꝝ videbāt ꝙ cā in ℔ est ꝙ celū ē ignis: melius est. n. dicē ꝙ opinant celum esse ignem: qꝝ videbāt stellas esse igneas: ⁊ qꝝ videbant calefactionem eaꝝ: ⁊ hec est cōcessio quersionis ist⁹ ꝓpositionis. s. ꝙ totum debet esse nature partis. ⁊ qꝝ ℔ cōcedit: cōcedit etiam conuersam.

¶ Calor aūt ab ipsis ⁊ lumē gnatur attrito aere ab illoꝝ latiōe. Natus est. n. mot⁹ ignire ⁊ ligna ⁊ lapides ⁊ ferrū. Rōnabilius igit ꝓpinqus igni: ꝓpinqus aūt aer: velut ⁊ in latis sagittis: he ipse. n. igni unt sic vt liq̄scāt plūbee. Et qm̄ igniūtur iste nēce ⁊ eū q in circuitu ipsaꝝ aerē hoc ipm pati. ¶ De qdē ipse icalescūt pp in aere ferri: q pp plagā motu fit ignis. Eoꝝ aūt que sursuꝝ vnūqoqꝝ in spera ferāt vt ipsa qdē nō igniant. Aere āt sub circularis corporis spera existēte: nēce est lata illa incalescere. Et hac maxime cui sol ertat ifirus: pp qō appꝛoꝛi māte ipso: ⁊ oriente: ⁊ sup nos exūte gnātur calor. Qō qdē igit neq; ignea sūt neq; in igne ferunt tm̄ nobis dictum sit de ipsis.

¶ Calor aūt veniēs ex stellis fit ex cōfricatōe aeris q̄ fit ex motu eaꝝ. Qdot⁹. n. inatus est calefacere lignuꝝ ⁊ ferruꝝ: ⁊ lapidem: ⁊ cū ita sit illud qō est ꝓpinqus igni est dignius caleſieri q̄ alia: ⁊ ꝓpinqſimū rex igni est aer. Qdotus ergo necessario calefacit aerem. Et verificatio huius est qꝝ mot⁹ calefacit plūbū sagitte: qm̄ cū sagitta exiuerit a sagittario plūbū liq̄fit a sagitta. Reuertamur ergo ⁊ dicamus ꝙ cū stelle calefiūt ex motu calefit aer q est in circuitu eaꝝ nēcio. Ille aūt stelle nō calefiūt nisi qꝝ mouent in aere: ⁊ cū aer findit ex motu stellarū fit ignis: ⁊ sic si stelle calefiūt ex eo. Stelle aūt q̄ sūt in supioꝛi oꝛbe ꝓcedūt in suo oꝛbe. Et pp hoc nō calefiūt: ⁊ stelle nō calefiūt nisi qꝝ aer est sub supioꝛi oꝛbe rotūdo. Cū igit ille oꝛbis mouebit calefiet aer: ⁊ marie aer q est ꝓpe ligamentum solis: Quapp calor solis est ꝟz suā ꝓpigtatē ⁊ remotōez a nr̄is capitib⁹. ¶ Declaratū ē igit ꝙ stelle nō sit ignee ⁊ ꝙ lux eaꝝ nō ē ignea: ⁊ p hoc nō cadit sub visu.

42. ¶ Cū narrauit q̄ stelle dicūtur esse nature celi ꝛ. d. q̄ iā demonstratū est q̄ celū est neutr̄ quapp̄ ꝛ stelle: ꝛ hoc q̄ꝫ appꝛet ex calefactiōe stellar̄ ꝛ ex lumine ear̄ iducit in ꝫ non modicā dubitationē. Existimatū est. n. q̄ sicut ois ignis ē calefaciēs: ꝛ est ver̄ ꝛ ita est ver̄ ꝙuersum: ꝛ silr̄ de lumine q̄ ois ignis est luminosus: ꝛ oē luminosum est ignis: questio. n. ꝙponit̄ sic: stelle sunt calefacientes. Et oē calefaciens est ignis: ergo sunt ignis aut ignee. Et q̄ nā totius ꝺꝫ esse nature ptis: ꝙtingit q̄ celū aut erit ignis: aut igneum: ꝛ iō vult declarare ꝓp hoc q̄ positio hec nō ꝙuertit̄: calefactio. n. inuenit̄ ex igne ꝛ corꝓore non igneo cuꝫ mouerit: aut mouebit̄: ꝛ incepit dissoluere qōnem ꝛ. d. (calor ār veniens ex stellis ꝛc). i. cā aūt calefactiōis que fit in aere ꝛ ex stellis ꝛ precipue a sole non est: q̄ sol ꝛ stelle sunt ignee cuꝫ declaratū est q̄ ignis est leuis ꝛ q̄ hoc corpus neq̄ leue ē neq̄ graue: sed cā calefactiōis aeris a sole ꝛ stellis est ꝙfricatio partiū aeris ad inuicē ꝓp motū solis ꝛ stellar̄. Jn ꝫ aūt q̄ꝺ dicit est q̄ nō modica. sol. n. ꝛ stelle nō tangūt aerē neq̄ ignē: q̄ est in cōcauo orbis lune. Themistius aūt fingit q̄ huic qōni rn̄det Alex. qm̄ nō est ipossibile vt aer calefiat mediāte corꝓore celesti cuꝫ corpus celeste nō calefiat: sicut piscis mortificās manus piscatoris cū ceciderit in rete mediāte reti: ꝛ si rete nō mortificat: ita nō est ipossibile vt stelle ꝛ sol calefaciāt aerē cuꝫ corpus celeste q̄ꝺ est inter eos nō calefiat. ꝛ Themistius dicit q̄ hoc exēplū nō est rectū: rete. n. patit̄ a pisce cuꝫ nō passione simili passiōi manus: quapp̄ ꝙtingit dicere q̄ corpus celeste patit̄ a stellis aliq̄ passiōe: ꝛ si nō sit silis passioni aeris: q̄ est igit̄ hec passio: Dico ego q̄ difficultas huius qōnis addit̄ ex ꝫ et qm̄ ipossibile est vt aliqd moueat̄ ab aliquo in loco mediāte aliquo nō moto a primo mouēte: si igit̄ pars aeris q̄ ponit̄ soli mouet̄ a sole mediāte parte celi que est iter aerē ꝛ solē motu locali: necessario est vt illa ps celi moueatur a sole motu locali q̄ꝺ est ipossibile hec est igit̄ qō cadens in hoc sermone. Dicamus igit̄ nos q̄ partes orbis vicinātes aeri necesse est vt diuersent̄ in suis opationibus in motiōe aeris ꝛ eius calefactiōe ꝑm diuersitatē ear̄ in raritate ꝛ dēsitate. Jn corꝓore. n. celesti inueniunt̄ he qualitates cuꝫ equoce dicātur in eis ꝛ in elemētis: ꝛ qñ ita sit ꝛ pars q̄ vicinat̄ aeri nō agit in aerē: nisi per suā totā potentiā erītem in tota ꝓfunditate illius corꝑis. Et ideo cū duo corꝓa tāgent aliud ꝛ fuerit vnū eor̄ ꝓfundius altero: necesse est vt actio ꝓfundioris ꝛ spissioris in corpus q̄ꝺ tāgit sit maior: cuꝫ eius supficies qua tāgit ipm̄ sit eqlis supficiei q̄ tangit ipsum illud q̄ꝺ est minoris ꝓfunditatis: nā potentia diuidit̄ ꝑm diuisionē corꝓoris. Et silr̄ cū duo corꝓora fuerit equalia ꝛ alter eor̄ fuerit densius alio: necesse est vt densius fuerit fortioris actiōis. Et cū ita sit pars orbis in qua ē stella maioris actiōis est in aerē vicinantē illi cuꝫ pars in q̄ nō est stella. i. pars equalis parti in qua nō est stella cuꝫ stella nō tangit corpus passiū per se. Corpus. n. agit i corpus ꝓ totā suā potentiā que diuidit̄ ꝓ suā diuisionē: ꝛ ideo q̄ sol est maximus stellar̄ ꝛ dēsior ꝛ magis luminosus: cōtingit vt actio partis orbis in quo est sol sit fortior. sol enīꝫ in motu diurno ꝛ alie stelle sūt pars toti⁹. i. pars orbis cuius ꝙuerū est ꝙuerū mūdi: ꝛ ꝙcauū ꝙcauū mūdi. Q̄ m̄ iste totus orbis est vnus orbis in veritate: cū motus vnus i numero equalis sit ille motus. Totus. n. orbis est quasi vnū aīal: ꝛ iste motus est quasi motus localis in aīalibus: ꝛ alij motus qui exist̄ut in orbibus sunt sicut motus ꝑticulares qui sūt in mēbris aīaliū. Et cū ita sit determinatū ē q̄ motio que est in aere a parte orbis in qua est stella est maioris actiōis cū calore in aerē cuꝫ pars orbis in qua nō ē stella. Et q̄ sol est maximus stellar̄ in hoc. i. in densitate ꝛ lumine ꝙtingit vt pars orbis in qua est sol sit maxima ꝑtium in agendo calorē in aerem cū mouerit ipm̄. Declaratuꝫ est ergo ex hoc qūo dicit̄ q̄ stella mouet aerē motiōe qua agit ex calore ꝓ⁹ cuꝫ agāt ꝑtes in ꝙbus non sunt stelle: ꝛ q̄ iste sermo ꝑm nām est ꝛ nō ꝙtinget in eo q̄ꝺ Aler. dicit: neq̄ indiget mō quē fingit: qm̄ per ipm̄ nō dissoluit̄ ista questio. Actio. n. ꝛ motio quā Arist. attribuit stelle non attribuit ei ita q̄ faciat ꝓ se ꝛ singulariter: qm̄ hec nō est possibile nisi stella tāgeret aerem: sed attribuit ꝫ stelle q̄ pars orbis in qua est stella facit hāc operationē per stellā que est in ea: q̄ stella est pars eius: ꝛ potentia totius orbis est ꝙgregata ex potentijs partiū. Q̄ m̄ quēadmodū virtutū corꝓoraliū successio ꝛ additio vnius post alterā est ꝑm successionē corꝓorum in magnitudine ꝛ paruitate: sic erit successio ꝛ additio virtutū celestiū corꝓor̄ equaliū ciusdē spēi ꝑm suaꝫ successionem in dēsitate ꝛ raritate: ꝛ cū. d. q̄ calefactio stellaruꝫ est ꝓp motū ear̄: dedit testimoniū sup̄ hoc ꝛ dixit (motus .n. inatus est). i. ꝛ diximus q̄ partes orbis in qb⁹ sūt stelle calefaciūt aerē ꝓ motus: q̄ ipse motus calefacit ferrum ꝛ lapidē: ꝛ cū mot⁹ calefacit ferrū ꝛ lapidē cuꝫ sint multum remota a natura ignis: dignior est calefacere aereꝫ q̄ est ꝓpinquissimus nature ignis. D. d. exemplū de plumbo sagitte: ꝛ hoc nō est exemplū stelle in orb⁹ modis. pars eni in qua est stella necessario calefacit aerem per suā motionē sed ipsa nō calefit sicut calefit sagitta: sed tñ hoc nō impedit i hac declaratiōe. Sagitta. n. non calefacit aerem ꝑm suum motū in eo q̄ ipsa calefit ex aere: qm̄ ꝑm q̄ calefit est passiua: ꝛ ꝑm q̄ calefacit est actiua: ꝛ cū ipsa non calefacit per motū nisi ꝑm q̄ est agens: ꝛ stella est agens in aerem: ergo nō calefacit ipm̄ nisi ꝑm q̄ est agēs: ꝛ iste motus tū exist̄it in eo: cū corpus celeste tū est actiuum. D. d. (reuertamur ergo ꝛc). ꝛ iste sermo pōt itelligi duobus modis. Q̄ uorū vnus est vt loquamur de stellis q̄ vere sunt stelle que neq̄ sunt graues neq̄ leues: ꝛ. d. q̄ stella nō calefacit cū fuerit ꝑm quācūq̄ remotionē: sed nō calefacit nisi pōerem⁹ aliud corpus calefieri ꝓp suū motū in aere ex aere: qm̄ cū posuerimus q̄ stella esset ꝓpinqua aeri tali ꝓpinquitate. s. q̄ si esset aliud corpus cuius nā esset diuersa a natura stelle tūc stella calefieret ex motu aeris: tūc necesse est vt stella calefaciat aerem ꝓ suū motū. D. d. cām. ꝛ. d. (ꝛ ille stelle non calefiunt ꝛc). necesse est dicere in istis stellis. s. ꝓpings aeri q̄ si essent alterius corꝓoris necessario calefierēt. qm̄ cū mouerent̄ in aere mediante corꝓore in quo sunt aer mutabit̄ in ignem ex suis motibus: quapp̄ necesse est vt calefierent si reciperent calefactionē ꝛ sic exꝑlanauimus q̄ corꝓ⁹ est neutr̄. D. d. (stelle aūt que sūt in orbe superiori ꝛc). i. stelle aūt remote ab aere que sunt in orbe supiori tñ sūt remote ab aere: qm̄ si essent alia corꝓora nō calefierent ab aere ꝓp remotionē: ꝛ cū ita sit nō ꝙtingit eis calefacere aereꝫ ꝑ suū motum sicut illa ꝓpinqua. D. d. (stelle aūt nō calefiunt). i. stelle aūt ꝓpinq̄ aeri si essent alia corꝓora calefierent: q̄ aer est ꝓpinquus eis sub cōcauo orbis cōtinentis aerem: cū igit̄ mouebit̄ iste orbis qui tāgit aerem calefiet aer ex motu illius orbis ex ꝓpinquitate stellar̄ eius tangēte aerem ꝛ ꝑcipue aerē quē tāgit pars orbis in oppositā ꝑte solis. Illa. n. pars orbis cū eo q̄ꝺ hz̄ de magnitudīe solis ꝛ sua ꝓpinquitate superficiei sue inflāmat aerem violenta inflāmatiōe: ꝛ hoc intendebat cū dixit (ꝛ cum ille orbis mouebit̄ ꝛc). ꝛ intendit ꝓ aerem q̄ tangit partē orbis oppositā soli illa. n. est que appꝛopinq̄t parti in qua est sol fixus: ꝛ hoc intēdebat ꝓ ligamentū nō q̄ sol est fixus cū ligamento: qm̄ si ita esset grauis esset: q̄ꝺ est ipossibile. Si aūt posuerimus sermonē eius in stellis que dicūtur assub: manifestū est q̄ꝺ. d. ꝛ tūc inducet ipm̄ in testimonio q̄ aer calefit ex motu corꝓoris celestis. Q̄ m̄ genera illar̄ stellaruꝫ significāt q̄ aer calefit ex motu: ꝛ ꝓp hoc significāt abūdātiā siccitatis: ꝛ ꝑm hāc exꝑlanationē itendebat ꝓ stellas q̄ sūt in supiori orbe vas stellas: ꝛ ꝓ supiorē orbē totū celū: ꝛ cuꝫ narrauit q̄ sol hz̄ ꝓpietatē calefacientē plus cuꝫ alie stelle: icepit narrare q̄ ꝓpiqtas ꝛ remotio sūt cāe itēse calefaciēdi ꝛ remisse: ꝛ dic̄ (ꝛ iō calor solis ꝛc). i. ꝓp ꝓpingtatem ꝛ remotionē ꝙs hāt stelle cū aere ꝙtingit in aere vt sit cā calefaciēdi: est. n. calefactio solis ꝑm ꝓpingtatē ꝛ remotionē eius a zenit nr̄i capitis: ꝛ cuꝫ sit remot⁹ ab aere q̄ ē in ꝙcauo orbis eadē remotiōe: ꝛ ꝫ q̄ꝺ dicit: manifestū est: qm̄ q̄ magis appꝛopinq̄uerit sol ꝑncto q̄ꝺ est centr̄: tāto

magis

magis linee erũt breuiores ꝑm q̃ determinatũ est in geometria: ⁊ existimatũ ēt est aliã cãm esse in calefactione ꝓpter ꝓpinquitatẽ: ⁊ est q̃ anguli radioꝝ sũt recti aut fere. videt̃ enī q̃ quãto magis angull radioꝝ appꝛopinquãt vt sint recti tãto magis calefaciẽt: ⁊ cũ magis reflectunt̃ sup se tũc erit finis calefactionis. ⁊ quãto magis reflexio radiorũ multiplicata fuerit tãto magis erit calefactio: ⁊ hoc erit in speculo cõburẽti manifestũ. Radij enī istius speculi oẽs reflectunt̃ ad vnũ pũctũ ⁊ putat̃ ex hoc q̃ lumẽ est calefaciens ꝑ se motu ⁊ lumine: ⁊ magis apparet hoc q̃ videm⁹ loca vmbꝛe esse frigida: cũ igitur posuerim⁹ corpus tersum a quo radij reflectunt̃ ad locũ in quo radij erãt añ videmus illũ locũ calefieri: ⁊ erat añ frigidus: ⁊ si illud corpus tersũ auferamus auferet̃ reflexio: ⁊ refrigidabit̃ locus. Igit̃ ex hoc apparet q̃ radij calefaciũt ꝑ se ⁊ nõ esse corpus eos declaratũ est: nedũ vt sint corpus calidũ: ⁊ oẽ calefactiẽs ꝑ se essentialiter ẽ corpus calidũ: ⁊ ista dubitatio eadẽ cõtingit in motu. Cũ ergo posuerim⁹ q̃ calidũ nõ generat essentialiter nisi corpus calidũ silẽ ei: quo igitur dicem⁹ q̃ motus est calefaciẽs: ⁊ q̃ corpus motũ calefacit illud in quo mouetur: ⁊ iã dictũ est q̃ oẽ generatũ nõ generat̃ a motu nisi a suo simili spẽ aut genere: calor igit̃ nõ generat̃ a motu nisi accidẽtaliter. Et responsio est q̃ nõ sequit̃ nisi in substãtijs: in accidẽtibus aũt nõ. Nõ enī sequit̃ vt oẽ accidẽs fiat ex suo simili ex spẽ vel genere. V.g. nigredo a calore aliquãdo: ⁊ aliquãdo a frigiditate: ⁊ cũ ita sit ⁊ calor generat̃ a calore aliquãdo: ⁊ aliq̃n a motu: q̃s igit̃ motus iste est. Videmus enī q̃ Aristo. d. q̃ mot⁹ ex quo generat̃ calor est quasi vita omniũ que sũt ꝑm nãm: ⁊ hoc videt̃ manifestũ in igne: q̃n cũ nõ mouet̃ extinguit̃: ⁊ ꝑm hoc motus est pfectio corporis calidi. Cũ igitur corpus calidũ fuerit motũ erit in vltima sua pfectione: ⁊ cũ fuerit in vltima sua pfectione: tunc calor erit in eo in sua vltima pfectiõe: sicut in re existũt oia accidẽtia cõsequẽtia formã ei⁹. Si igit̃ lumẽ fuerit pfectio corpis ignei: tũc est de eo sicut de motu. s. q̃ corpus calidũ igneũ cũ fuerit luminosũ erit in sua vltima pfectione: ⁊ cũ fuerit in sua vltima pfectione erit in calore in sua vltima pfectione: ⁊ sic vltra apparet q̃ aut est cã accẽtalis sicut de motu: aut erit cã cõsimilis ꝑ se que ꝓuenit nobis ex motu stellaꝝ: q̃n nõ est remotũ vt ista forma copulet̃ cũ lumine ⁊ reflectat̃ cũ sua reflexione ⁊ abscindat̃ cũ sua abscisione: q̃n opinãdũ est q̃uis corpa supcelestia sint neutra tñ inquãtũ sũt corpa habẽt cõmunicationẽ cũ elemẽtis in diaphanitate ⁊ illuminatione ⁊ obscuritate: ⁊ iõ dicit Aristo. in libro de alijs q̃ nã lune ẽ similis nature terre ꝓpter obscuritatẽ q̃ est in ea. ergo ꝑs luminosa orbiũ silis nature ignis. Et iõ cõsiderãtes operationẽ stellaꝝ in antiquo tẽpore attribuũt qbusdã eaꝝ calorẽ ⁊ siccitatẽ vt soli: ⁊ qbusdã frigiditatẽ ⁊ hũiditatẽ: vt lune qbusdã frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ: vt saturno ⁊ qbusdã masculinitatẽ: ⁊ qbusdã femineitatẽ cũ in rei vitate nõ agũt frigiditates ꝛ calores silẽs vnicuiq; elorũ. Sꝛ hoc manifestũ est in luna q̃ opat̃ in ags manifeste: ⁊ nõ existimo q̃ Auicẽna dicit q̃ faciũt frigiditatẽ ⁊ calefactionẽ. ⁊ hoc est remotũ ⁊ extra fũdamẽtũ. Sꝛ si fuerit erit ꝛ cõpationẽ. D. d. (manifestũ est igit̃ q̃ stelle) .i. manifestũ est ex hoc q̃ stelle nõ sunt ignis neq; ignee ⁊ q̃ lumẽ eaꝝ nõ est q̃ sũt ignis: cũ nõ sequat̃ q̃ oẽ luminosũ sit ignis neq; q̃ ois ignis sit luminosus. Existimatũ ẽ. n. q̃ ignis est in ethere ⁊ nõ est luminosus: ⁊ cum dixit. (⁊ non cadit ꝓpter hoc sub visu). intelligit q̃ lumen earum non comprehendit̃ a visu quia sunt ignis.

¶ Quoniam aũt videnꝫ ⁊ astra trãslata ⁊ totũ celũ necessariũ aũt quiescẽtibus vtriusq; fieri translationẽ: aut motis: aut hoc q̃dẽ q̃scẽte: hoc aũt moto. Vtraq; q̃dẽ igit̃ quiescere ipossibile q̃scẽte ⁊ terra. Neq; enī vtiq; fierent que videnꝫ. Terra aũt supponatur quiescere.

¶ Et dicamus ēt q̃ stelle cũ videnꝫ transferri ⁊ totũ celũ. Necessario erit hoc aũt ambobus q̃scẽtibus: aut ambobus motis: aut hoc q̃scẽte hoc moto. ipossibile est vt sint ambo q̃scẽtia: cuꝝ terra sit quiescẽs. Quod si ita esset nõ viderem⁹ hoc quod videmus de stellis. sit ergo mõ terra q̃scens donec de ea in futuro ꝑscrutetur.

¶ Cum declarauit primã questionẽ triũ quas ꝓmisit determinare incepit secũdã. s. de cognitione modi mot⁹ eaꝝ: ⁊ hoc q̃uis appareat ex ꝓdictis: tñ in b loco vult ꝑscrutari de eo principaliter: q̃n quãdo potuerit declarare ex principijs ꝓprijs est melius. vñ aũt apparet hec questio manifestũ est ex ꝓdictis: q̃n declaratũ est q̃ stelle sunt ps rotũdi: ⁊ q̃ est ipossibile vt stelle moueant̃ localiter ꝑ se: q̃n si ita esset mouerent̃ recte: ⁊ hoc mãifestũ est ex ꝓdictis: si voluerit ponere ꝑscrutationẽ de hoc quasi i ĩitio: ⁊ dicit. (⁊ dicamus ēt q̃ stelle cũ monent̃ ⁊c). i. cũ posuerim⁹ q̃ stelle sũt mote ꝑm sensũ visus: ⁊ q̃ sũt ps celi: ⁊ q̃ celũ mouetur vt existimat̃: cõtingit vt aut stella ⁊ orbis ambo mouean̄t ĩsimul ꝑ se ⁊ terra est ĩmota: aut stella erit mota ⁊ orbis erit q̃scẽs diuidẽdo orbẽ: aut stella q̃scẽs ⁊ orbis motus: ⁊ debes itelligere ꝑ hoc q̃ dicit. (videnꝫ in stellis ꝑ sensũ ⁊ in celo ꝑ existimationem). ⁊ forte dicit b in celo ꝓp b q̃ apparet in Astrologia. Apparet enī sensui q̃ stelle erratice hãt duos mot⁹. s. ex oriẽte in occidẽtẽ: ⁊ ex occidẽte in oriẽtẽ: ⁊ b ipossibile est nisi in altero duoꝝ motuũ sit ps moti mota. D. d. (dicam⁹ igit̃ q̃ ipossibile ēt ãbo ⁊c). i. ipossibile ẽ vt stelle ⁊ celi appareãt trãsferri ⁊ i rei veritate sint q̃scẽtes: ꝛ cã hui⁹ apparẽtie ẽ mot⁹ terre: q̃n notũ est ꝑ se q̃ terra ẽ q̃scẽs: ⁊ stelle mouenꝫ. Et q̃ sophiste dubitatio nẽ faciũt in hoc ex hoc q̃ videt̃ q̃ ambulãtes in fluuio apparet eis q̃ mouent̃ ꝑ mot⁹ fluuioꝝ. ⁊ dixit. (⁊ si ēt nõ viderem⁹ b q̃ videm⁹ de stellis). i. q̃ si ita eēt sicut illi dicũt de q̃ditate stellaꝝ nõ appareret hoc q̃ appet de motibus eaꝝ ex occidẽte: ⁊ retrogradatione ⁊ ꝓgressione eaꝝ. ⁊ q̃ vult ꝑscrutari de hoc posuit hoc in hoc loco ꝑ constãti: ⁊ dixit. (sit ergo terra mõ q̃scẽs). i. ponam⁹ mõ q̃ terra sit q̃scens: q̃uis aduersarius forte cõtradicet.

¶ Relinquit̃ aut vtraq; moueri: aut hoc q̃dẽ moueri: hoc aũt q̃scere. Si q̃dẽ igit̃ ambo mouebũtur irrõnabile easdẽ velocitates astroꝝ esse: ⁊ circuloꝝ. Unũq̃q; enī. n. eque velox erit circulo ꝛ q̃ fertur. Videt̃ enī simul redire circulis: cũ itex in idẽ. Accidit igit̃ simul ⁊ astrũ pertrãsisse circulũ: ⁊ circulũ allatũ esse ea q̃ ipsi⁹ latione ptrãseũte eã que ipsius periferiã. Nõ est aũt rõnabile eãdẽ rõnẽ habere velocitates astroꝝ: ⁊ magnitudines circuloꝝ. Circulos aũt nihil incõueniẽs: ꝛ necessarium analogice habere velocitates magnitudinib⁹ Astroꝝ aũt vuũquodq; qõ in his nõ valde rõnabile. Siue enī ex necessitate maiori circulo latum velocius erit. Palã q̃ ⁊ si trãsponant̃ astra i eos q̃ innicẽ circulos: hoc q̃dẽ erit velocius: hoc autẽ tardius. Sic aũt nõ vtiq; hẽbunt ꝓpriũ motũ: ꝛ ferẽtur vtiq; a circulis: siue a casu cõtingit.

¶ Remanet nobis dicere: aut ambo sũt mota scilicet stella ⁊ celũ: aut hoc motũ ⁊ hoc q̃scẽs. Si igitur ambo sũt mota ꝓsimilẽ habebũt velocitatem. q̃ est extra rõnẽ: vt motus sit idẽ motui celi. Idẽ enī esset velocitas motus cuiuslibet stellaꝝ similis motui orbis in quo mouet̃ ⁊ pueniunt cũ suo orbe ad eũdẽ locũ in eadẽ hora. Et tũc accideret vt lo-

eus stellaꝝ reuolueret circulo ⁊ reuoluēs mouere tur reuolutione. ⁊ reuolueret cū stella in eodē tēpore. Et nō opꝫ vt velocitas motus stelle sit ꝑm magnitudinē stellaꝝ. Velocitas aūt motus circu loꝝ nō est ignotū vt sit ꝑm magnitudinē suā. Sed hoc ē necessariū ⁊ nō oꝫ q̄ hoc sit in stellis q̄ sūt in circulis. ſ. vt velocitas motꝰ stelle sit ꝑm magnitudinē sui orbis. Quoniā si stella ptrāsiret maiorez cito ꝑm suā magnitudinē: necessario si stelle trāsferētur ex suis orbibus in alios esset motus quarūdā tardioꝝ ⁊ quarūdā velocioꝝ. Et sic stelle nō haberent motū ꝓpꝛium. sed circuli deferrent eas ⁊ mouerent eas.

44 ¶ Quoniā aūt iste sermo est de motu diurno manifestū est vtrū vo sit de stellis erraticis tm̄: aut de eis: ⁊ firis est dubiū: tm̄ manifestū est in erraticis. Et ex hoc qđ. d. q̄ velocitas motus orbis dꝫ esse ꝑm suā magnitudinē apparet qđ loquit̄ de motu diurno. qm̄ cū mouerent̄ orbes quarūdaz. ſ. stellaꝝ iter quasdā vna reuolutione ⁊ sup eundē arem. opꝫ vt maioꝝ sit velocioris motꝰ: ⁊ minoꝝ tardioris. ſ. vt stelle mouent̄ reuolutione diuersa: nō dicit̄ q̄ velocitas eaꝝ est ꝑm suā magnitudinē nisi in hoc qđ dicūt astronomi ⁊ ē nihil. Quoniā aūt iste sermo ē manifestioꝝ in erraticis q̄ꝫ in firis manifestū est q̄ ponit cuilibet stelle orbē ꝓpꝛiū. Et famosū est q̄ stelle fixe sunt in eodē orbe: ⁊ si fuerint posite in pluribus orbibus demōstratio erit ēt de eis. Et abbreuiatio sui sermonis est q̄ si qđlibet coꝝ fuerit motū ꝑ se. ſ. stella ⁊ orbis nō poterit hoc cē imaginatū: nisi motus stelle fuerit equalis motui orbis: ita q̄ stella cōpleat vnā reuolutionē: ⁊ orbis tūc vnā reuolutionē: ⁊ sic necessariū est: aut q̄ b̄ fuit casu. ſ. q̄ velocitas motꝰ naturalis stelle fuit casu equalis motui nāli orbis: quoniā oēs orbis dꝫ habere motū nālē: aut erit hoc accītale stelle. ſ. ꝑm orbē in quo est: si igitur fuerit casu cōtingit vt in celo sit casus: qđ est ipossibile. Amplius aūt q̄ casu sit raro fit: ⁊ si cōtingeret cōtingeret in vno orbe ⁊ vlr in paucis ⁊ nō in plurib⁹. Et nos videmus q̄ b̄ est in oīb⁹. Impossibile ā est vt casus sit in vniuerso alicui⁹ spēi in cui⁹ genere cadit casus nedū in spē in q̄ est ipossibile cadere casū. Casus enī nō inuenit̄ nisi in possibilibus: in necessarijs āt nō. vt declaratū est i phisicis. Et si posuerim⁹ q̄ velocitas motus stelle sit ꝑm orbem in quo mouet̄ cōtinget ipossibile. ſ. vt stella nō hēat motū nālē ꝓpꝛiū ita q̄ si imaginati fuerim⁹ hāc stellā q̄ est in hoc orbe esse in orbe maioꝝ: cōtingeret q̄ motꝰ ei⁹ esset velocioꝝ ⁊ in minoꝝ tardioꝝ. Et ipossibile est vt coꝛp⁹ sit simplex nō hās motū nālē. ⁊. d. (est igit̄ velocitas cuiuslibet stelle ⁊c). i. q̄ motus cuiusllibet stelle eq̄lis est motui orbis in q̄ ē ⁊ b̄ erit in motu diurno. D. d. (⁊ nō est necessariū vt velocitas motus stelle sit ⁊c). i. ⁊ itēdit circulos ꝑ circulos orbiū q̄ mouētur in motu diurno ⁊ cōtinēt se adinuicē: ⁊. d. q̄ necessariū est in circulis vt velocitas cuiuslibet circuli coꝛ. ſ. cuiuslibet orbis sit eq̄lis suo circulo: qm̄ cū imaginati fuerim⁹ orbes cōtinētes se adinuicē: ⁊ oēs cōplētes vnā reuolutionē adinuicē cōtinget necessario vt maioꝝ sit velocioꝝ minoꝝ. cū enī duo mota ptrāsirēt in eodē tpe vno coꝛpa diuersa: necesse ē vt illud qđ magis ptrāsit sit velociꝝ: ⁊ residuū suoꝝ verboꝝ est itellectū: ſz tm̄ ēt ꝓpalauit in eo destructionē diuisionis in qua posuit q̄ stella mouet̄ nāliter motu equali motui sui orbis: ⁊ ipse destruet cā in capitulo⁹ sequenti.

¶ Neqꝫ sic rōnabile vt ⁊ in oīb⁹ simul: circulus qdē sit maioꝝ: ⁊ latio velocioꝝ eius qđ in ipso astri. Unū qdē enī aut duo hūc motū hēre nihil icōueniēs: oīa āt silr fictioni assimilāt. Simul autē ⁊ nō est in his que natura q̄ vt contingit: neqꝫ vbiqꝫ ⁊ in oībus existēs quod fortuna.

¶ Dicamus etiā q̄ si stelle ⁊ orbes essent nō causati: si eēnt sine cā ⁊ agēte nō eēt oīno necessariū vt orbis eēt magn⁹ in oīb⁹ stellis: ⁊ motꝰ stelle eēt in eo veloꝝ ꝑm magnitudinem orbis. Si igit̄ vna stella aut due eēnt hmōi nō eēt iopinabile tm̄: cū āt oēs stelle sint hmōi iste sermo est fabulosus. Et nō est aliqd in reb⁹ naturalib⁹ ⁊ hās aliquā dispositionē casualē. Casus ēt ipossibile est vt sit in oībus reb⁹ scilicet vt res nō habeant causam. 45

¶ Cū posuit q̄ si posuerim⁹ duo mota: stellā. ſ. ⁊ orbē: ex sua positione sequūtur duo: aut vt stella nō hēat motū ꝓpꝛiuꝝ sed qđ mouet̄ positione opꝫ ꝑm orbē in quo est: aut qđ stella hꝫ motū nālē ⁊ cecidit casu q̄ motus stelle fuit eq̄lis motui sui orbis. ⁊ cū Aristo. destruxit primā diuisionē: icepit hic destruere secūdā. ⁊. d. (dicamus ēt ⁊c). i. ⁊ si stella habeat motū nālē ⁊ b̄ fuit sine cā ⁊ sine agēte possibile esset vt hoc cēt in oīb⁹ stellis casu. ſ. vt accideret casu in oī stella vt sua velocitas eēt ꝑm magnitudinē sui orbis ⁊ b̄ intēdebat cū dixit. (nō cēt oīno necessariū ⁊c). i. nō cēt necessariū dicere de oīb⁹ stellis q̄ casu accidit vt quelibet eaꝝ hēat velocitatē ꝑm magnitudinē sui orbis: quoniā si b̄ inueniret̄ in vna stella aut duab⁹ nō esset iopinabile. casus enī nō accidit nisi in paucioꝝib⁹ spēi in qua inuenit̄ casus. U. g. hominē generari ex digitoꝝ: ⁊ dixit hoc cōcedēdo q̄ casus inuenitur in coꝛporib⁹ celestib⁹: ⁊ veꝝ ē q̄ illic nō ē casus cū nō sit illic mā: qđ declaratū est supi⁹. D. d. (q̄ nihil est in rebus nālib⁹ ⁊c). i. ⁊ ipossibile est in reb⁹ nālibus vt oēs aut plures hēant aliquā dispositionē casu. D. d. (⁊ casus etiaꝫ ipossibile est vt sit in oīb⁹ reb⁹. ſ. vt res nō hēant cām). ⁊ b̄ est cōuersū sermonis ꝓdicti ⁊. q. d. manifestū est q̄ positiones q̄ sunt in oībus reb⁹ nālib⁹ nō sūt casu: neqꝫ casus est in oībus rebus ⁊ forte est syllogismus ad probādū b̄: quoniā cōuersio sermonis ꝓdicti est manifesta ꝑ se. ⁊. d. q. dispositiones nāles in entibus nālibus nō sunt casu ⁊ quoniā dispositiones nāles inueniunt̄ in oībus reb⁹. casus āt nō. D. d. (scz vt res nō habeāt cām). i. cū dicem⁹ hoc fit casu. intēdimus b̄ fit sine cā agente: ⁊ forte hoc vult ꝓbare hac ratione: oīa naturalia habent agens: que aūt habent agēs nō fiunt casu: ergo nulla naturalia fiunt casu.

¶ Sz adhuc itez si qdē circuli manēt. astra āt mouētur: cadē ⁊ silr erūt irrōnabilia. Accidit. n. velocius moueri q̄ extra: ⁊ velocitates eē ꝑm magnitudines circuloꝝ. Quoniā qdez igit̄ neqꝫ vtraqꝫ moueri rōnabile: neqꝫ astrū solū: relinquit̄ circulos qdē moueri. astra āt gescere ⁊ ifra circulis ferri. Solū enī vtiqꝫ sic nullū irrōnabile accidit. Leriozē enī cē maioris circuli velocitatē rōnabile coꝛ q̄ circa idē cētrū collocatoꝝ. Sicut enī in alijs maius coꝛpus velocius ferꝛ ꝓpꝛia latione sic ⁊ in circularibus. Maioꝝ enim ablataꝝ ab his que ex centro maioris circuli decisio. 46

¶ Reuertamur igit̄ ⁊ dicam⁹ q̄ sint circuli gescētes ⁊ stelle mote. erit ēt iopinabile ⁊ extra rōnē ꝓpter quā dixim⁹. Accidit. n. vt motꝰ stellaꝝ sit ꝑm magnitudinē circuloꝝ. Dicam⁹ igit̄ q̄ declaratū est ⁊ manifestū q̄ nō est possibile vt circuli ⁊ stelle moueant̄ isimul: neqꝫ vt stelle moueant̄: remanet igit̄ dicere vt circuli moueant̄ tm̄ ⁊ stelle sūt gescētes sine in circulis ⁊ circuli deferūt eas. Qm̄ cum fuerit hmōi nō accidit vt iste sermo sit extra rōnez Quoniā necessariū est vt velocitas motus orbis

maiorum

maiorū orbiū positor in eodē loco fit ꝑm motum magnitudinis sue. Sicut igit in alijs corpibus nō circularibus corpus maius mouet citius: sic ⁊ de corpibus circularibus: dico q corpus maius eaꝝ mouet citius ꝑm suam magnitudinē.

46 ¶ Cū posuit q dispositiones stellaꝝ cum suis orbibus sunt tres: aut ambo sint mota: aut orbis gescens ⁊ stella mota aut tertiū qđ intendit ꝓbare. s. q stella sit fixa ⁊ orbis motus. Et cū destruxit primā diuisionē incepit destruere secūdā: ⁊ dixit. (Reuertamur igit ⁊c). i. quod idē ipossibile sequitur hāc positionē ⁊ positionē ꝓdictā. s. q stella nō habz motū ꝓpriū: sed motus eius erit ꝑm magnitudinez circuli in quo mouet: ita q si stella q̄ est in maiori circulo esset in minori reuerteret tardius ⁊ ecōuerso. Sed forte pōt aliqs dicere q ꝫ nō segt nisi posuerimus ipsos motꝰ isimul: qñ cū posuerimus motū vtriusqz ipsoꝝ nālē ei ⁊ terminatū cōtinget vt equalitas motus in ambobus accideret casu: ⁊ cū ꝫ est ipossibile: cōtingit vt motus stelle sit ꝑm motū orbis ꝓprij. In hac vō diuisione: qr orbis nō hz motū nō est remotū imaginari q oīs stella mouet sup circulū ꝓpriū motu nāli in quo ē possibile velocitas aut tarditas: qñ in prima diuisione nō fuit ꝫ ipossibile nisi qr cōplemētū sue reuolutionis cū reuolutione orbis in quo est contingit vt sit casu. In hac aūt positione nō sequit ꝫ cū orbis in quo est stella ponat ee gescēs. Et responsio est. q Ari. nō cōsiderauit tm̄ casū qui fit iter orbē ⁊ stellā in quo est: sz casū q fit inter quālibet stellaꝝ ⁊ alias. Videmus. n. q stelle cōplēt suas reuolutiones in eodē tpe: q̄zuis orbes eaꝝ marie differāt in magnitudine ⁊ puitate. s. in reuolutione diurna. Si igit motus cuiuslibet eaꝝ est nālis cū oēs faciāt vnā reuolutionē in eodē tpe necessario erit casu: qđ est ipossibile: ⁊ cū ꝫ est ipossibile necessariū est vt motus cuiuslibet eaꝝ sequat magnitudinē ⁊ puitatem suoꝝ circuloꝝ: qđ sequit ēt aliud ipossibile ⁊ est vt stelle nō hēant motū ꝓpriū: hoc igit intēdebat cū dixit. (pp cām quā dirimus). i. pp cāz silem illi quā dirim⁹. Et cū destruxit vtrāqz diuisionē ꝓcludit tertiam. s. q stelle sūt gescētes ⁊ orbes moti: ⁊ iō dixit. (oportet nos igit dicere q circuli mouent ⁊c). ⁊ nos debem⁹ intelligere ꝑ firionē vt itelligat ex firiōe firio rez grauiū: cū illa corpa sūt fixa in locis nō ꝓprijs: hoc āt corpꝰ nō est nisi in suo loco: nec pōt recipere motū rectū neqz violēte neqz nāliter: qñ si reciperet eū violēte reciperet nāliter: ⁊ iō apparet q nō recipiat diuisionē: qñ si recipet eā acciperet ⁊ corruptionē. D. v. (necessariū est. n. vt velocitas ⁊c). i. ⁊ ꝫ qđ dirim⁹ est necessariū: qr necessariū est vt velocitas maioris orbis sit ꝑm suā ꝓportionē ad orbes ex qb⁹ cōtinet cū fuerint moti in eodē loco sup cūdē polū ⁊ idē cētrū: ⁊ hoc nō cōtingit in stellis necessario cū orbibus: nec in eis adūc nisi casu. Quapropter necesse est vt stelle sint gescētes in isto motu diurno ⁊ orbes moti. Et cū dixit q orbis q cōtinet orbes cū mouent insimul necesse est vt motꝰ eoꝝ sint in eodē loco. i. sup idē cētrū ⁊ eundē polū: ⁊ q hoc est cā q ꝓportio velocitatis motꝰ ei⁹ ad motū eoꝝ est sicut ꝓportio siue quātitatis ad quātitatē coꝝ incepit dicere q silr sequit hoc in corpibus rotūdis sicut in rectis: qñ cū fuerint duo mota corpa ptrāseūtia duo spacia in tpe equali: necesse est vt ꝓportio velocitatis ad velocitatez sit sic spacij ad spaciū ⁊ q hoc sit in circulari sicut in recto: ⁊ qr spaciū in circulari est magnitudo ipsius corpis necesse est vt ꝓportio velocitatis vni⁹ ad alterā sit sicut ꝓportio magnitudinis vni⁹ ad alterā: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. (⁊ sicut in alijs corpib⁹ ⁊c). id est ⁊ sicut corpꝰ maius. i. spaciū maiꝰ cū posuerim⁹ ptrāsit ab aliquo moto in aliquo tpe in quo aliud motū ptrānsit minus spaciū: cōtinget vt ptrāsiens corpus maius sit velocius: ita aūt est de corpib⁹ sphericis. s. q cū corpus maiꝰ mouebit in minori in eodē tpe: necesse est vt motus eiꝰ sit velocior minori ꝑm ꝓportionē siue magnitudinis ad ipm. magnitudies enī in istis. s. circularib⁹ sūt sic spacia i rectis

¶ Itaqz rōnabiliter in equali tpe maior circūferre tur circulus: ⁊ nō diuelli celuz ꝓpter hoc accidet ⁊ qr oñsū est cātinuū esse totum.

¶ Et dicamus etiā q cū circuli tm̄ mouebunt non stelle nō diuidit celū: neqz findet. Et iā declarauimus supiꝰ q totū celū est ꝯtinuū nō sepatū oino. 47

¶ Hec est alia demōstratio accepta a ꝓpositionib⁹ p̄dictis: declaratū est enī q corpus celeste nō recipit diuisionē: qñ si reciperet diuisionē reciperet corruptionē: ⁊ ēt si reciperet diuisionē reciperet motū rectū. Et necesse est ex hoc vt stelle nō sint mote ⁊ orbes gescētes. ⁊ necesse ē celū cē cōtinuū vnū: qr necessariū est motū esse vnū cōtinuū: ⁊ vnꝰ motus ꝯtinuus dz esse in vno moto cōtinuo qđ ē celū: ⁊ ex hoc bñ apparet vt non recipiat diuisionem in partibus: sicut dixit ⁊ super hoc est sustentatus. 47

¶ Adhuc aūt quoniā sperica astra quēadmodū ⁊ alij dicunt: ⁊ nobis cōfessū dicere ex illo corpe generātibus. Sperici aūt duo motus sūt ꝓ se voluntatio ⁊ circūgyratio. Siquidē enī mouent astra ꝓ seipsa altero vtiqz mouebūtur hoꝝ: sed neutro videntur. Circūgyrata qdē enī vtiqz manerēt in eodē ⁊ nō trāsferent loco: qđ ⁊ videt ⁊ omnes dicūt. Adhuc aūt omnia quidē rōnabile eodē motu moueri. Solus aūt videtur astroꝝ sol hoc opari oriens ⁊ occidēs ⁊ iste nō ꝓpter ipm̄ sz ꝓpter elongationē nostri visus. Visus enī distans lōge nutat ꝓpter infirmitatē: que causa forte ⁊ eius qđ est scintillare videri stellas fixas. planetas aūt nō scintillare: planete qdē enī ꝓpe sūt. Quare potēs existens ad ipsos ptingit visus. Ad manētes aūt tremit ꝓpter lōgitudinē porrectus valde lōge. Tremor aūt ipsius astri facit videri esse motū. Nihil enī differt moueri visum aut quod videt.

¶ Et dicamus ēt q stelle sūt sperice rotunde: antiqui vō hoc dicebāt. Nos āt cōfitemur hoc cū posuerimus eas ex corpore quinto sperico. Et dicamus etiā q corpus rotūdū hz duos motus: quoꝝ vnus est reuersus: ⁊ alter ꝑm revolutionē. Si igit stelle mouerent: necessario erit motꝰ eaꝝ vno istorum modoꝝ. Si igit motus eaꝝ esset circulariter oino essent fixe in suis locis: ⁊ nō videm⁹ eas mutari a suis locis: ⁊ omnes homines ꝓcedūt hoc. Et si motus eaꝝ esset hmōi oporteret vt motor oium stellaꝝ esset talis. Motus vō solis tm̄ videt moueri isto motu apud suā ascēsionē ⁊ occasū. Existimatur aūt esse talis dispositionis nō ex se: sed qr valde remotū est a visu. Visus enī cū multū fuerit remotus ⁊ extēsus reuoluet ꝓpter suā debilitatez: ⁊ ideo motus totius solis existimat esse ꝑm revolutionē. Et ꝓpter hāc cām etiā ⁊ stelle fixe videntur scitillare. Stelle aūt erratice vident nō luminose qr appropinquāt nobis: ⁊ ꝓpter suā ꝓpinquitatez comprehenduntur a visu ⁊ puenit ad eas fortiter. Quod nō potest in stellis fixis si nō annihilarent ꝓpter suā remotionē. Et cum visus reuoluet videbit q stella est q̄ mouetur isto motu q est ꝑm revolutionē ⁊ cōuersionē ⁊ nō est opinabile vt visus

vel videns moueat visum.

48 ¶Hec est demōstratio tertia fundata sup duas ꝓpositiones quas post declarabit ⁊ est: q̄ stelle sūt rotūde ex q̄ declarat q̄ stelle sunt gescentes sic. Si stelle mouentur: aut circulariter necessario: aut titubando. D. declarat q̄ nullo istoꝝ modoꝝ mouētur: ergo stelle sunt fixe. Quoniaꝫ aūt stelle nō circulariter mouenť videtur sensu: ⁊ etiā si ponerentur circulariter moueri tm̄ fixe essent in suis locis: cū non mutāt locū totaliter: sed particulariter: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. (si ergo motus eaꝝ esset circularis eēnt fixe in suis locis). id est q̄ si moueren̄ motu circulari non viderenť trālferri. D. d. (⁊ si motus eaꝝ esset huiusmodi ⁊c). i. q̄ omnes stelle eiusdē nature sunt spē in corporibus celestibus: ergo debet apparere iste motus in oībus siue in remotis siue in ꝓpinquis. Ex hoc pōt sciri q̄ motus q̄ apparet in quibusdam nō est verus: cū iste motus apparet in remotis nō in ꝓpinquis: ⁊ iō verificatur q̄ cā eius quod visuꝫ est de motu solis ⁊ stellaꝝ fixaꝝ est remotio eoꝝ: quoniam si nāliter moueren̄ circulariter. Et si hoc q̄d videť esset veꝝ necesse esset vt hoc esset cōe aliis stellis: ⁊ si ita esset ꝓpinquiores essent digniores habere istū motū sed nō est ita: ergo illud quod apparet in remotis est visio tm̄. s. tremor ⁊ motus q̄ apparet in eis. Et q̄d significat hoc firmiter est q̄d apparet in sole: sol enī mouetur apud ascēsionē ⁊ occasum. ⁊ nō cū fuerit in medio celi. Quod aūt motū videtur moueri cā est: q̄ locus forme rei non figiť apud diuersitatē morꝝ oculi: ⁊ iō homo cū aspicit aliq̄d cōstringēdo oculū subtus videbit illud in illo loco alio in quo ꝓius videbat illū: ⁊ similiter si aspicit vnū vno oculo ꝑm ꝓmutationē ⁊ frequēter fecerit hoc videbit ipm quasi motū: ⁊ cū ꝓpter diuersificationē oculi videť quasi motū: similiter debet esse cū ipsa comprehensio diuersificať ꝓpter remotionem spatij: quoniam ꝓpter remotionē abscidiť: ⁊ nō est consimilis: ⁊ sic stella videtur quasi mota ⁊ cū stella fuerit ꝓpinqua est cōprehēsio vnius dispositionis ⁊ sic nō apparet diuersificatio in re visa. hoc igiť intēdebat ꝓpter debilitatē visus ⁊ suā remotionē: q̄n cū visus fuerit ꝓpinquius rei vise: tūc mouebit visum ꝑm eandē dispositionē: ⁊ nō accidet ei diuersitas aspectus ꝓpter motū medij q̄d est inter visū ⁊ rē visaꝫ: neqꝫ diuersitas dispositionis. Et cū fuerit remotū tūc remotio eiꝰ erit debilis: ⁊ tūc accidet ei vt careat cōsilitudine ꝓpter diuersitatē dispositionis medij: ⁊ q̄ fit illic quoquo mō victoria: ⁊ actio inter mouētē ⁊ recipiētē: ⁊ sic motio non erit cōlis: ⁊ sō cū fuerit debilis nō erit motio eius cōlis. Et b̄ q̄d dicit de cā diuersificationis q̄ apparet in sole hꝫ gōnē: q̄n sol est ꝓpinquior q̄busdā stellis ⁊ maior: tūc his stellis nō apparet diuersificatio. ¶Remotio igiť nō est cā diuersificationis in sole: sꝫ cā eius est debilitas visus. aut ꝓp̄ fortitudinē luminis solis: si b̄ apparuit apud mediationē: aut ꝑ situdinē medij: si b̄ apparuit apud ascēsionē ⁊ occasuꝫ.

¶Sed adhuc q̄ neqꝫ voluantur astra manifestū. Quod enī volvitur verti necesse est. Lune autem semper parens est q̄d vocatur facies. Itaq; quoniam mota quidē per seipsa ꝓpijs moueri motibus rationabile. His aūt nō videntur mota: palam q̄ neqꝫ vtiq; mouebuntur per seipsa.

49 ¶Dicamus etiam q̄ stelle nō mouentur motu titubationis: ⁊ hoc manifestū est: q̄ illud quod titubat necessario reuertetur. Facies aūt lune semp est ad nos ⁊ respicies nos. Reuertamur ergo ⁊ dicamus q̄ stelle si mouerētur per se necesse esset vt mouerentur per motum eoꝝ eternū: ⁊ sunt illi duo motus quos diximus supius: sed nō videntur moueri istis motibus: ergo motus eoꝝ non est per se omnino.

¶Cū declarauit q̄ stelle inquātū sunt rotunde necesse est si moueanť vt moueanť circulariter: aut titubādo: nō vt mouentur ꝑm vnū situ vt alia ⁊ declarauit q̄ nō mouētur circulariter: ⁊ si mouenť circulariter nihil ꝓdesset in b̄ q̄d apparet ex motu eaꝝ ab oriēte in occidētē: ⁊ b̄ cū fecit incipit in b̄ ca. destruere secūdaꝫ diuisionē. s. q̄ nō mouerenť ꝑm titubationē: q̄n si ita esset necesse esset vt inueniret in oibꝰ cū sint eiusdē nature spē: ⁊ si ita esset inueniret in luna: sed manifestū est q̄ luna nō mutatur: neqꝫ revoluiť sup se ex eius forma q̄ apparet in ea q̄ dicit eius facies: hec enī forma est in tēpore eius ⁊ semp apparet eiusdē dispositionis oībus. s. aspiciētibus: ⁊ dicti sunt in huius cā q̄ plures ler mones: ⁊ rectior est q̄ fit aliqua forma in superficie lune: ita q̄ illa ps eius nō recipit lumē a sole ꝑm modū receptionis aliaꝝ ptiū: ⁊ b̄ nō est ꝓhibitū a corpibus celestibus: q̄n si cut in eis inueniť luminosū aliquo mō ita obscuꝝ vt luna: vñ dicit Aristo in libro de aialibus q̄ nā lune sic̄ est nature terre ⁊ itēdit q̄ nā eius ñ est luminosa nisi ab alio sic̄ terra ab igne: q̄d nō est sicut apparet in alijs stellis: ⁊ cū diuersificenť ptes corpis celestis ꝑm diaphanitatē ⁊ nō diaphanitatē: ⁊ illuminationē ⁊ nō illuminationē: nō est remotum vt ptes lune diuersenť in receptione luminis a sole.

Determinatū est enī de luna q̄ eius lux acqsita a sole non est ꝺz fractionē: hoc enī determinauit Auēmacha in tractatu singulari: sed illuminatio eius est ꝑm q̄ luminosū illuminatur ꝓ se: ⁊ cū ita fit primo fit luminosū a sole. d. puenit ab eo ꝑm q̄ lumē puenit ab alijs stellis. s. vt ab omni puncto eius creāt radij infiniti. ⁊ si illuminatio eius cēt ꝑm reflexionē nō illuminarenť ex terra nisi loca terminata ꝑm suū situ. nā reflexio nō fit nisi ꝑm angulos terminatos: ⁊ cōtingit ex b̄ in q̄busdā sitibus vt lumē eius non puniret ad terrā. ⁊ totū hoc est manifestū ex aspectibus. Dicētibus aūt q̄ cā illius cause est aliq̄d corpus mediū inter ipm: cōtingit vt ista forma hēat diuersitatē aspectus. Declaratuꝫ est enī q̄ luna nō hēat diuersitatē aspectus: ⁊ similiter cōtingit si ista nigredo q̄ apparet in ea esset idolū forme corpoꝝ que sunt hic: sicut q̄dā fingunt q̄ illud est idolū forme mōtiū aut martiū: q̄n si ita esset accideret eis diuersitas aspectus. quoniā cā eius nō esset nisi reflexio: ⁊ reflexio nō ē nisi ad loca terminata. Et cū declarauit q̄ stelle nō mouenť titubādo: ⁊ iā declarauit aſi q̄ neqꝫ circulariter. d. (reuertamur ergo ⁊ dicamus ⁊c). ⁊ syllogisimus sic cōponiť. Si stelle mouenť per se mouenť aut titubādo aut circulariter. Sed nō mouenť vel circulariter vel titubando. Ergo non mouētur ꝓ se. Cōsecutio aūt manifesta est ex hoc q̄d posuit q̄ stelle sunt rotūde. Destructio vo manifesta est ex hoc q̄d posuit. s. q̄ si stelle mouenť vno istoꝝ duoꝝ motuū: necesse cēt vt ꝛueniret i oibꝰ ⁊ si ꝛueniret i oibꝰ ꝛueniret i luna. Sꝫ nō inueniť i luna. Ergo nec i alijs stellis. Et b̄ nō ē crēplum sed demōstratio fūdata sup hoc q̄ stelle sunt eēdem in spē non in genere solū sicut putat Auicēna. Et hoc manifestū est ex fūdamētis datis in substātia celestis corpoꝝ quoniā iste opinať in celestibus corpibus ea esse idē genere ⁊ diuersa specie ꝓpter diuersitatē partiū suoꝝ motuū: ⁊ diuersitatē suoꝝ centroꝝ: ⁊ si essent eadē genere plura specie essent cōposita ex mā ⁊ forma diuersa: ⁊ si ita essent generabilia ⁊ corruptibilia: essent ergo ab aliquo: ⁊ essent illic corpa priora eis: ⁊ oē hoc est ipossibile. Diuersitas autē partiū motuū nō facit diuersitatē formaꝝ specificaꝝ: quoniā diuersitas motuū est ex modo diuersitatis aialium: in parte dextra ⁊ sinistra. Et manifestū est q̄ iste diuersitates inueniunť in eadē spē eiꝰ. i. in homine. Hoc aūt quod. d. ex diuersitate centroꝝ vez est q̄ si centra eoꝝ cēnt sicut. d. oporteret q̄ essent diuersa in spē: sicut diuersitas ignis ⁊ aeris: q̄ꝫ loco eoꝝ sint eadē genere: ⁊ similiter de terra ⁊ aqua. Et si ponanť centra diuersa accidet impossibile q̄d diximus: ⁊ hoc q̄d faciūt mathematici q̄ ponunt ⁊ centricos nunq̄. d. hoc Aristo, Sed cā diuersitatis apud ipsum sunt motus leubab: sed tm̄ debemus intelligere cū dixiꝰ ea esse cōueniētia in spē conueniētia ꝑm ꝓius ⁊ posterius:

nō ꝑm

nō ſm vniuocationem. ⁊ ideo nā cuiuſlibet indiuidui eoꝝ eſt alia a nā alterius aliquo modo: ⁊ nature que mouēt ea ſūt ꝓueniētes hmōi ꝓueniētia: ⁊ diuerſe hmōi diuerſitate.

¶ Adhuc aūt irrationabile nullum ꝛganum ipſis dediſſe naturā ad motū. Nihil eni vt cōtingit facit natura: neqꝫ de aialibus curaſſe: ſic aūt pꝛecioſa deſperiſſe. Sed videtur tanꝯ ſtudioſe factum auferre ab eis oīa per que cōtingebat ipa ꝓcedere per ſeipſa: ⁊ q̄ plurimum ſermouiſſe ab habentibus ꝛgana ad motum.

50 ¶ Et dicamus ēt q̄ extra rationē eſt vt natura ponat ſtellas motas: ⁊ nō dedit eis inſtrumentū motus: natura aūt nihil ponit ocioſe ſine cā. Et impoſſibile eſt vt natura eſſet ingeniata in aialibus: ⁊ dimiſiſſet hec ꝛcpa habētia vtiles diſpoſitiones: ⁊ abſtuliſſet eis ea p̄ que poſſent moueri p ſe: ⁊ remouit eas a rebus hūtibus inſtrumētum motus.

¶ Hec eſt alia demōſtratio: ⁊ quaſi fundaī ſuper hoc q̄ aduerſarius nō concedit q̄ ſtelle ſunt rotunde: neqꝫ cōcedet eas eſſe ſimplices: ⁊ q̄ ſunt trāſlate in loco ⁊ animate: qui aūt hoc ponet cōtinget ei dicere q̄ nā dedit animalibus inſtrumēta quibus poſſunt trāſferri eſſentialiter in loco: ⁊ nō dedit ſtellis que ſunt nobiliores: ⁊ ſi nā intēdiſſet vt eſſent mobiles ſine inſtrumēto intētio eius eſſet ocioſa: ſicut ſi intendiſſet in aialibus vt eēnt mobilia ſine inſtrumētis: ⁊ hoc intēdebat cum dicit. (nā aūt nihil ponit ocioſū). i. natura nō ponit in aliquo habentē animā virtutē mouentē niſi cū inſtrumētis qbus poſſunt moueri: aut qbus melius mouētur: aut facilius. Et ipoſſibile eſt ſicut dicit. vt nā habeat ſollicitudinē circa aīalia in dando inſtrumēta motus ⁊ dimittat ea q̄ ſūt nobiliora ſine inſtrumēto. Et. v. totū ꝫ q̄ manifeſtuꝫ p ſe eſt q̄ ſi aduerſarius nō conceſſerit q̄ ex neceſſitate motus localis cuiuſlibet animati ſunt inſtrumēta quibus mouet: cōtinget ei cōcedere q̄ motus eius p inſtrumēta eſt melior ⁊ facilior. Et cū. v. (ponat ſtellas motas ⁊ nō dedit eis inſtrumēta motus). ſi intellererim⁹ er eo q̄ dedit eis inſtrumēta ꝓpter melius debemus itellīgere ex hoc q̄ .v. (motas). i. motas in actu: ⁊ ſi intellererim⁹ ꝓpter neceſſitatē intelligemus motas in potētia. i. poſuit in eis potētias primas mouētes ⁊ totū hoc manifeſtū eſt exercitatis in hac ſciētia: ⁊ ſignificat hoc quod. v. (⁊ abſtuliſſet eis ea). i. inſtrumēta quibus poſſunt moueri ex ſe non ex extrinſeco ſicut mouent non animata.

¶ Propter qō ⁊ rationabiliter videbit vtiqꝫ totū celū ſpericū eſſe ⁊ vnūquodqꝫ aſtroꝝ. Ad eum qui dem eni qui in ipo motum ſpera figuraꝫ maxime vtilis. Sic eni vtiqꝫ ⁊ velociſſime mouebit: ⁊ maxime retinebit ſuūpſius locū. Ad eū aūt qui in anterius ineptiſſima: nequaq̄ eni ſimilis motis p ſeipſa. Nihil eni depreſſū habet: neqꝫ eminēs ſicut rectilineū: ſed plurimū diſtat a figura ꝓceſſiuoꝝ ꝛcpoꝝ. Quoniā igitur oportet celū moueri eo q̄ in ipſo motu: alia aūt aſtra nō ꝓcedere per ſeipſa: ronabilr vtiqꝫ vtrunqꝫ erit ſpericū. Sic eni vtiqꝫ maxime: hoc qdē mouebit. hoc aūt geſcet.

¶ Et dicamus etiam q̄ oportet ſm hunc modum omnes pſcrutantes de iſtis rebus eſſe contentos. Et dicitur q̄ totū celum eſt ſpericū: ⁊ q̄ oīs ſtella eſt ſperica: ⁊ q̄ figura ſperica eſt cōuenientior oīb⁹ figuris motu celi. Qm̄ cum fuerit ſpericū mouebitur motu veloci remanēdo in ſuo loco: nō recedendo ab eo oīno. Et ſi figura circulariter etiam nō eſt cōueniēs motui qui eſt ad ante. ſ. locali. ſed cōuenit linea equalis: ſicut remotū a figura ꝛcporuꝫ motoꝝ motu locali: dico ad mediū ⁊ a medio. Si igitur ita ſit. ⁊ neceſſario eſt vt celuꝫ moueatur motu circulari: ⁊ ſtelle nō ſunt mote p ſe: ⁊ recte ē vt quelibet ſtellaꝫ ⁊ celi eaꝫ ſit circularis ſperica: ⁊ tūc altex eoꝝ erit motū ⁊ alterum geſcens.

¶ Vult in hoc capto declarare cōuerſum eius qđ declarauit in ca. predicto. Illic eni declarauit q̄ ſtelle ſunt fixe q: habēt figurā ſpericā: hic vo q̄ figurā habent ſpericā: quia ſunt fixe: ⁊ in hoc nō eſt circularis ꝓpoſitio. Jam eni determinatū eſt q̄ ſunt fixe: nō q: habēt figuram ſpericā: ſed ex alijs. Et abbreuiatio ſui ſermonis eſt q̄ ꝛcpa celeſtia a duobus eriſtunt aut ex motis circulariter tm̄: aut ex geſcētibus: ⁊ cū ita ſit neceſſe eſt vt figura eoꝝ ſit circularis. Eorum aūt que mouētur circulariter mouent ſm orbes: manifeſtū eſt cū declaratum ſit q: qđ circulariter mouet debet habere figurā circularem: quieſcentiuꝫ vo. ſ. ſtellaꝫ eſt q: ꝛcpora rectaꝫ dimenſionū ſūt ea que recte mouent: ergo ea que nō recte mouent nō ſunt rectaꝫ dimenſionū ſed rotūda. Et cū huic adiungatur q̄ ſtelle nō recte mouentur q: ſunt quieſcētes. ſ. vt dimēſiones eaꝝ nō ſunt recte. Ergo neceſſario erūt rotunde: ⁊. v. (dicamus etiaꝫ q̄ oꝑ ⁊c). i. oꝑ concedere ex his ꝓpoſitionibus quas mō dicemus: ⁊ cū. v. hoc incepit facere rememoratione de qbuſdā rebus p̄dictis ex qbus declarauit q̄ celū eſt rotundū: ⁊. v. (q̄ figura ſperica eſt cōueniētior ⁊c). i. ⁊ oꝝ credere q̄ figura celi eſt ſperica: q: bene apparet q̄ ſperica figura eſt cōueniētior motui circulari q̄ꝫ alie figure: q: iſte motus eſt velociſſimus motuū quāobrē debet habere figurā que eſt velociſſima figuraꝫ in reuolutione: qm̄ figure celeſtes ⁊ circūferētia eaꝝ maior eſt eis. ſ. nō circularibus: quapropter reuolutio eaꝝ cōplebit neceſſario in tpe maiori q̄ꝫ ꝛcporꝫ celeſtium circulariū. i. cōtinentiū ꝛcpus equale ꝛcpori quod cōtinet nō circulare. Et cū velocitas motus fuerit in eis eq̄lis cōtinget vt cōpleat reuolutionē in tpe minori: q: magnitudo eius eſt minor ⁊ ſpacium ſup quod mouet eſt minus. Et iā dixim⁹ hoc. D. v. (remanēdo in ſuis locis). ⁊. v. hoc q: nō circulare nō habet naturā moueri circulariter ſz recte. Cū igit boc ꝛcpus nō mutat locū totaliter cū in rei veritate nō ſit in loco ꝓpter hoc fuit ſperice figure: ſpera aūt hz naturā talē vt nō moueat ſm totū ſed ſm ptes. Et ideo neceſſe eſt vt ꝛcpus qđ ſm totū nō eſt in loco cū nihil ſit extra ipm ſit ſpericū. D. v. (ſi igit figura circularis ē nō eſt cōueniēs ⁊c). i. ⁊ ſi figura circularis nō cōuenit motui recto. ſ. qui ad mediū eſt ⁊ a medio debet ꝓuenire ei qđ nō recte mouet: ⁊ qđ non recte mouet: aut mouet circulariter: aut geſcit. Et ꝓcludit ex ꝫ q̄ figura circularis ꝓuenit ei qđ circulariter mouet. ſ. ꝛcpi celeſti: ⁊ eis q̄ ſp geſcūt. ſ. ſtellis.

¶ Manifeſtum aūt ex his: qm̄ ⁊ dicere fieri latorum harmoniā tanꝯ cōſonātibus factis ſonis: leuiter qdē dictū eſt: ⁊ ſupflue a dicētibus: nō etiam ſic ſe hz veritas: vt aūt gbuſdaꝫ neceſſariū eſſe tātis latis ꝛcporib⁹ fieri ſonuꝫ. Qm̄ ⁊ his motis que apud nos neqꝫ moles habētibus equales: neqꝫ tali velocitate latis qualis ē ſolis ⁊ lune ſon⁹ efficit. Adhuc āt cū tot multitudine: tāteqꝫ magnitudie ſtelle. tanta celeritate mot⁹ ferant: ipoſſibile eſt ſonum nō fieri grādem. Supponentes etiaꝫ hoc: ⁊ velocitates ex elōgationibus habere cōſonantiarum rationes: harmonicā dicunt fieri vocē latoꝝ in circuitu aſtroꝝ. Quoniā aūt irrationabile vi de

tur nō coaudire nos vocē hanc causam hoc dicūt esse genitis cōfestim existere sonū: quare nō pmanifestū ꝛ esse ad cōtrariū silentiū. Adinuicē enim vocis ꝛ silentij esse diiudicationem. Itaqꝫ quēad modū eris malleatorib⁹ ppter cōsuetudinē nihil vī differre: ꝛ hoīb⁹ idē accidere. Hoc aūt quēadmodū dictū est prius alliciēter qdē dicūt ꝛ musice impossibile aūt hunc habere modū.

52 ¶Et dicam⁹ q manifestū est ēt ex eis que dirim⁹ etiā in sermone dicētis q accidit ex motu orbiū ꝛ stellaꝝ vox musicalis ppter cōsonantiā collisionis motus orbiū ꝛ stellaꝝ. Et dicēs hoc dicit hoc in nerecūde ꝛ fatue ꝛ veritas ei⁹ est in oppositō. Quidam enī existimāt q ex motu hoꝝ corpoꝝ marimoꝝ accidit collisio necessaria. Videm⁹ .n. q corpora q nō sūt in magnitudine solis ꝛ lune: neqꝫ in sua velocitate: cū mouebunt accidit ex motu eorū magnus sonus necessario. Et dixerūt etiā q iposſibile est q motus istaꝝ stellaꝝ multaꝝ ꝛ magnaꝝ sit ita velox sine sono ꝛ voce. Et cū hoc ipossibile ē ꝛ velocitas eaꝝ est ꝑm suā revolutionē adinuicem necessario erit sonus q accidit ex motu eoꝝ habēs formā musicalē extraneā. Sed illi bñ sciūt q suus sermo est extra rōnē. ſ. vt ita habeāt magnū sonū ꝛ nos nō possumus audire: ꝛ inquiūt q cā eius est q cū nati sumus cadit in auditū nostrū sonus orbiū ꝛ stellaꝝ ꝛ replet ipm: ꝛ ppter hoc nō possum⁹ distiguere istū sonū a silētio. Cognitio. n. soni nō est nisi ppter suū cōtrariū: ꝛ dico q silētiū significat cognitionem soni: ꝛ testātur hoc malleatores. Isti eni nesciūt nec scire possūt distinguere iter sonum ꝛ silētiū. ꝛ qꝛ auditus eoꝝ sunt pleni sono. Et hoc etiā accidit homibus q nō possūt distinguere rem in qua sunt assueti a suo contrario: sicut distinguunt non assueti.

52 ¶Cum declarauit q ipossibile est vt moueanť stelle per se: cōtingēt si mouerenť ꝑ se, ppter magnitudinē eaꝝ ꝛ velocitatē: ꝛ ppter divisionem corporis in quo mouenť vt haberent magnū sonū: narrauit q ex hoc qđ declarauit q impossibile est vt moueanť per se declarabiť error fingentiuꝫ q stelle ꝛ orbes habent sonos ꝛ dixit. (manifestū est ex eis que dirimus). ſ. errorē dicentiū q ex motibus stellaꝝ ꝛ celi fiant soni consonātes: ꝛ dicēs hoc est valde stultus. Est enī dicere q habēt sonos: ꝟ sonos cōsonātes: est valde remotum. Deinde inducit rationes eoꝝ: ꝛ. d. (quidam enim existimāt ꝛc). i. ꝛ dicentes hoc dicūt ratiocinando. Dicunt enim q nos videmus corpa que sunt minora in magnitudine ꝛ velocitate facere cū mouentur sonos magnos: ergo per locū a maiori cōtinget q ex motibus eoꝝ corpoꝝ fiant soni etiā: ꝛ cū necesse est vt ex motibus eoꝝ fiunt soni q debent esse ꝑm magnitudinē eoꝝ adinuicē ꝛ ꝑm velocitatē eorum adinuicē: ꝛ iste quātitates inueniunť eis ꝑm ꝓportiones conuenientes necesse est vt illi soni sint consonātes. D. .d. (sed illi bñ sciunt ꝛc). i. ꝛ dicētes hoc bene sciūt q magna questiō accidit. ſ. vt talia corpa habeant sonū ꝛ nō audiantur. D. dedit rationē eoꝝ: ꝛ. d. (ꝛ inquiūt q cā ꝛc). i. ꝛ rectū est vt nō audiamus sonū qꝛ a principio natiuitatis cadūt in nostrū auditū isti soni ꝛ replēt ipm quapropter nō possumus distinguere ipm a suo cōtrario quod est ei⁹ prīnatio ꝛ nihil cognoscit nisi per suū cōtrariū: ꝛ qꝛ nō comprehendimus in alia hora silentium quod est priuatio istorum sonoꝝ: necesse est vt nō comprehēdamus hunc sonum ꝛ dant rationē in hoc quo accidit malleātibus: qꝛ non pñt distinguere inter mallei sonos: ꝛ ei⁹ silētiū ꝓp ꝙsuetudinē.

¶Nō eni solū nihil audire incōueniēs de quo solūedi assumūt cām: sed ꝛ nihil pati sine sensu. Excellētes. n. soni destruunt ēt inaiatoꝝ corpoꝝ moles: puta qui tonitrui dissipat lapides ꝛ durabilio ra corpoꝝ. Tātis aūt latis ꝛ sono ꝑtranseunte ad eā que fertur magnitudinē. multo magis necessarium pertingere huc: ꝛ valitudinem intolerabilez esse violentie.

¶Et dixerūt hoc stulte sicut dirimus superi⁹ ꝛ ser- 53
mo eoꝝ est impossibilis. ſ. q motus corpoꝝ altissimoꝝ faciat sonū ꝛ nō audiať. Et cā quā dixerūt in hoc est valde debilis: q̄uis nō audiamus sonum motuū orbiū ꝛ stellaꝝ ppter cām quā dixerūt: cuz deberēt operari in nobis aliquid: q̄uis nō sentiremus ipsos. Soni eni magni operanť in spissitudinē corpoꝝ. V. g. sonus tonitrui scindit lapides ꝛ corpa fortia. Si igitur sonus tonitrui faceret hoc dignior est facere hūc sonū qui fit ex motu corporum multoꝝ ꝛ magnoꝝ ꝛ q perueniat ad nos necessario: ꝛ nos non possumus sustinere ꝛ q fugiamus ab eius victoria.

¶Dicit q questiō que cōtingit eis est valde magna ꝛ dissolutio eoꝝ est debilis valde: q̄uis malleantibus nō accidit vt 53
nō audiant sed vt nō patiantur neqꝫ noceanť ab eis: ꝛ cuz narrauit q causa eoꝝ est debilis ppter hoc dicit impossibilitatem que cōtingit eis: ꝛ. d. (quoniā q̄uis nō audiamus ꝛc). i. ꝛ si cōcesserimus eis hanc causam tamē necesse est vt illi soni operētur aliquid in nos: q̄uis nō audiam⁹ eos. Soni eni fiunt ex motu in aere a ꝓcuciente ipm. Deinde dedit rationē sup hoc quod. d. ꝛ dicit. (soni enim magni ꝛc). i. ꝛ signū si corpa altissima haberent sonū diuidentem aerē necesse esset vt oīa que sunt hic eoꝝ corrūperentur ex timore: q̄uis sonus tonitrui magni scindit lapidem ꝛ terram diuidit: ergo corpora stellaꝝ si haberēt sonū digniora sunt facere plus q̄z faciāt tonitrua: q̄uis nulla ꝓportio est inter magnitudinē corpoꝝ celestium ꝛ magnitudinē corporū facientiū tonitrua: neqꝫ in magnitudine: neqꝫ in violentia motus: neqꝫ in velocitate: qđ ꝛ Themistius dicit in hoc loco. ſ. q ppter remotionē nō operantur nihil est oīno: nulla enim est ꝓportio inter magnitudinē illorum corpoꝝ: ꝛ remotionē eoꝝ scilicet q magnitudo illoꝝ est multipler ad remotionē. Ipsos aūt videmus q soni ꝓueniunt ex spaciis multo maioꝝ q̄z sunt corpa facientia illos: ꝛ hoc erit cū posuerimus q habētia sonū sunt ista corpa celestia. Si āt dixerūt q stelle tū: cōtingit eis sliter vt ex violētia suoꝝ motuū. videmus eni q violētia motus est cā fortitudinis soni sicut est magnitudo moti. Si igiť motus stellaꝝ est velocissimus motuū ꝛ maxime in motu diurno: necesse est vt si diuideret corpus in isto motu maxime veloci: ꝛ vt haberent maximū sonū: q̄uis quāto magis orbis fuerit maior tāto magis stella erit velocior: ꝛ cū magnitudo ꝛ multitudo stellaꝝ que sunt in orbe firo sicut mathematici dicūt fuerit cōsiderate: ꝛ fuerint etiā cōsideratū hoc qđ dicunt nāles q iste motus est velocissimus motuū cū illud spaciū sit maximum spacioꝝ: ꝛ tēpus est minimū tempoꝝ in quib⁹ orbes complent suos circulos: necesse est si haberēt sonos vt pueniret ad nos: ꝛ vlr destructio istius sermonis appet multis modis. Impossibile igiť ē vt pueniat ad nos calor q fit ex motu

ex motu eoꝝ ⁊ nō perueniat sonus qui fit ex isto motu.

¶Sed rōnabiliter: neqꝫ audimus neqꝫ pati entia videtur corpora violēta vllā passionē ppter nō sonare. Simul āt erit ⁊ cā hoꝝ manifesta: ⁊ testimonū victoꝝ nobis sermonū ꝙ sūt veri. Dubitatuꝫ eni ⁊ faciēs pythagoricos dicere symphoniā lato rū nobis erit argumētū. Quecūqꝫ qdē ex seipsa se rūtur faciūt sonū ⁊ plagā. Quecūqꝫ aūt in lato in fixa sunt aut existunt. quēadmodū in naui ptes. nō possibile ē sonare: neqꝫ rursꝰ nauis si ferat ī fluuio.

54 ¶Et dicamus ēt ꝙ nos nō audimus ex motu orbi um ⁊ stellaꝝ sonū: ⁊ ꝙ corpa nihil timoroſū recipi unt ex motu orbiū: neqꝫ aliquā passionē: qm̄ nō ha bēt sonū neqꝫ rugitū. Et cā eius est manifesta ex p̄dictis: ⁊ verificatur noster sermo: ⁊ crederet ex sermone dicētis ꝙ oēs stelle sunt fire. Pithagoricos aūt indurit error ad dicēdū ꝙ motus supior habet sonū musicalē: ex hoc qō vidēt apud nos ꝙ omne figuratū facit sonū ⁊ rugitū: ⁊ ꝙ oē quod illic est: est firmū ⁊ ligatū in motu: vt ptes nauis nō faciūt sonū neqꝫ rugitū: neqꝫ ex motu nauis accidit etiam sonus: cum mota fuerit in fluuio curren te velocis motus.

54 ¶Cum declarauit ꝙ stelle ⁊ vlr corpora altissima nō habēt sonū: qm̄ si haberēt sonum audirēt: ⁊ iste sermo est sermo quo vult declarare in hoc sermone qui fit pp qd: ⁊. d. (⁊ di camus ēt quasi ⁊c). i. dicamus ēt nos ꝙ sonus stellaꝝ nō audit: neqꝫ opatur p suos motus in nos opatione quā cor rumpētur ppter cām quā diximus superius: ⁊ hoc intēde bat cū. d. (⁊ causa eius est manifesta ex p̄dictis). i. ⁊ causa ppter quā apparet ꝙ stelle nō habēt sonū: neqꝫ opantur opatione extra naturā: ⁊ hoc est qō ē iā declaratū. s. ꝙ stel le nō mouent. Deīde dedit testimoniū ex sermone antiquo rū qui cōueniunt ei in b sermone ⁊. d. (⁊ verificatur noster sermo ex sermone antiquoꝝ ꝙ stelle sunt fire). ⁊ in hoc cō uenīūt mathematici oēs. Deinde. d. aliā rationē ⁊. d. (py thagoricos aūt ⁊c). i. pythagoricos intrat error: ⁊ b mani festū est ex hoc mō: ⁊ est ꝙ oē corpus habens figurā per se cū mouebit ex se in corpore gescente facit sonū: ⁊ ꝙ oē cor pus ligatū cum aliquo cū mouebit per motū istius alteri us non habebit sonū vt ptes nauis in naue:. ꝙ oē corpus etiā motum per se cum mouebitur in motu equali suo mo tui aut velocioi non facit sonuꝫ: sicut ē de naue cum currit in fluuio velocis motus.

¶Quāuis eisdē rōnibus vtiqꝫ hēbit dicere ꝙ incō ueniēs: si nō qui ferꝝ malus: ⁊ puppis facit sonum multū tāte nauis: aut itez ipa nauis mota. Quod aūt nō in lato ferꝝ facit sonū. In lato aūt cōtinue: ⁊ nō faciēti plagā impossibile sonare.

55 ¶Si igit aliquis dixerit ꝙ ipossibile est vt nō aliqd accidat ex motu pectoris nauis ⁊ pedis eius ma gnus rugitus: ⁊ vt nō accidat etiā sonus ex motu nauis. Dicemus ꝙ si delatū est qō est distinctū a latore accidet ab eo sonꝰ. Si igit delatū fuerit cō tinuum cū latore nō accidet sonus neqꝫ rugitus.

55 ¶Cum posuit ꝙ a corpe ligato cum alio corpore nō accide rit sonus: si aliquis posset obiicere de pede nauis ⁊ pecto re qm̄ vtrūqꝫ ligatū est cū naue ⁊ facit sonū: dedit responsū ⁊. d. (ꝙ si delatū fuerit qō est distinctū ⁊c). i. ꝙ si illud qō est ligatum qō mouet per motū rei cum qua ligatū fuerit extrinsecū a latore. i. intrās in aqua aut in aere: ⁊ hoc intē debat cū. d. (distinctū a latore habebit vocē ⁊c). ⁊ si non fuerit extrinsecū nō habebit vocē: qm̄ alie ptes nauis que nō sunt extrinsece ab ea neqꝫ in aere neqꝫ in aqua non ha bent vocē. Nauis aūt est delata in fluuio ⁊ copulata cū p te aque que defert eā nō distincta ab ea ⁊ quasi cū ea liga te q̄propter nō dat sonū. Sonus āt erit cū cursus aque col liditur cū naui. s. cū nauis intrat aquā diuidens eam.

¶Quare hic dicēdū: ꝙ siqdē ferebātur corpa ho rum: siue in aeris multitudinē expansa p totū: siue ignis: quēadmodū oēs necessariū facere sup, natu ralē magnitudinē sonū. Hoc aūt facto ⁊ huc ptin gere ⁊ perimere. Itaqꝫ qm̄ non videt hoc accīs: neqꝫ vtiqꝫ aiata: neqꝫ violēta ferēt latione vllum ipoꝝ velut futuꝝ, puidēte natura. Quoniā nō hoc mō se habēte motu nihil vtiqꝫ erit circa hūc, locū similiter habēs. Quod qdē igit sperica sūt astra: ⁊ ꝙ nō mouentur p seipsa: dictum est.

¶Si igit ita sit dicamus etiā ꝙ si motus corporuꝫ 56
supioruꝫ eēt in aere multo, reuoluto in vmbra: aut igne: sicut dicūt fingētes hoc: accideret necessario ex motu coꝝ sonus ⁊ rugitus ⁊ perueniret ad nos iste sonus: ⁊ opabitur in nos: ⁊ diuidet corpa mor talia. Qm̄ cū nō facimus cōparationē de hoc qō diximus in istis corpibus que diximus: ⁊ est apud nos ex motu illoꝝ corpoꝝ superioꝝ: manifestū est ꝙ stelle nō habēt motū omnino: neqꝫ aiatuꝫ neqꝫ violentū necessario. Tūc aūt natura stetit cū fecit stellas nō motas quasi sciret hoc qō accideret ex motu eaꝝ. Quapropter fuit ingeniata hoc inge nio: ⁊ fecit ipsas fixas remanētes fixas. s. firmas. Quoniā si mouerētur nihil figeret ex eis que sunt apud nos in sua dispositiōe: ⁊ oia corrūperētur ex fortitudine sui soni ⁊ rugitus. Manifestuꝫ est igit ꝙ figura stellaꝝ est sperica rotūda. ⁊ ꝙ stelle sunt fire ⁊ firmate nō mote omnino.

¶Cum declarauit ꝙ motum quod debet hēre sonū est mo 56
tum qō hz figurā terminatā cū mouebit p se in aliq̄ ⁊ diui dit ipm̄ ⁊ scidet ipz: ⁊ cū fuerit motū p motū alterius si fue rit ligatū cū illo altero nō faciet sonū. s. cū fuerit ps nō pue niens a moto p se: ⁊ ꝙ motū p se si mouebit in moto nō fa ciet sonū: vt nauis in fluuio que est velocioris motꝰ q̄z na uis. Apparuit eni ex hoc ꝙ si positus fuerit motus stellarū facere sonū necesse fuit vt sint mote per se in aere copulato nobis: aut in igne copulato cū isto aere: ⁊ hoc intēdit cū di xit. (Si igit ita sit dicamꝰ ⁊c). i. ⁊ cū declaratū est ꝙ nullus sonus accidat ab aliquo mō motoꝝ nisi ex habētibus figu ras cū fuerint mota p se in corpe cōtinente ea recipiēte mo tū. Vl. g. igne aut aere ⁊ illud corpꝰ fuerit gescēs: ⁊ quod est ligatum cum talibus istorum corporum nō faciet sonum neqꝫ ꝙ mouet ex eis in moto velociori suo motu: manife stū est qō si stelle hāt sonū ꝙ necesse est vt moueant p se in aere: aut in igne: ⁊ ꝙ nō sunt ligate cū altero: ⁊ cū ita sit ne cesse est vt diuidāt istū aerē ⁊ ignē p magnū sonū: ⁊ maxi mū rugitū: pp magnitudinē suoꝝ corpoꝝ ⁊ velocitatē mo tus. Et cū ita sit necesse est vt nō cōcedat motus eoꝝ: ⁊ cū nō sit ita necesse ē vt stelle nō habeāt motū p se olno: neqꝫ nāle: neqꝫ aīale. D. dedit cām finalē pp quā necesse est ꝙ iste stelle nō moueant olno p se: ⁊ cuius hoc sposibile est in eis ex nā eoꝝ: tñ illud qō est ex necessitate cōuenit ei qō

est ex fine: ⁊. v. (⁊ stetit natura cum fecit stellas nō motas ⁊c). i. ⁊ cum creato: posuit eas ptes nō motas ꝓcessit via qua cōseruarent oia que sūt b: qm̄ si essent mote p se necessario corrūperēt eaq̄ sunt hic ⁊ suus sermo in b ē itellectus p se. Et nō est itelligēdū ex b qđ fuit possibile vt faceret eas motas p se: qm̄ nō est in naturis eoꝝ moueri motu recto: ⁊ si essent mote p se mouent motu recto. Sz creator optime fecit cū posuit substātiā eaꝝ cōueniētē saluti eorū q̄ sunt b quasi sciret qđ accideret ex hoc. s. q substātia eaꝝ esset alia substātia. Et debes scire q b qđ ponit b est sicut cōsequēs cōuertibile. s. q si eent nō ligate facerēt sonum: ⁊ si nō facerēt sonum essent ligate: ⁊ est conuersio contradictionis prime. Themistius aūt dixit q hoc negz est ꝑs negz cōuertibile. ¶Possibile est. n. apud ipm vt illud qđ nō est ligatum nō faciat sonū: cū nō oē qđ est nō ligatū faciat sonū. Silr ⁊ possibile est vt illud qđ nō facit sonū nō sit ligatū: cā enim soni ⁊ priuationis eius nō est priuatio ligamēti aut ligamētū vt declaratū est in libro de aia. Sed iste sermo nō cōuertitur negz est verificatus nisi cū acceptus fuerit in stellis ꝓpter velocitatē ⁊ magnitudinē ⁊ multitudinē eaꝝ. D. v. (⁊ declaratū est ⁊c). i. q vtrūqz illoꝝ determinatū est ex secūda intentione: nō q declaratio in hoc est circularis. s. ex eadem parte. sed ex duab⁹ partibus diuersis.

¶De ordine aūt ipsoꝝ quo quidez mō singula ponuntur: ⁊ hec quidē esse prioza: hec aūt posterioza ⁊ qūo se habēt adinuicē elongationibus: ex his q̄ circa astrologiā cōsidereť: dicit eni sufficiēter.

57 ¶Et dicamus ēt de ordine stellaꝝ ⁊ expulsione earum ⁊ de situ cuiuslibet eaꝝ q̄ sit prima. ⁊ q̄ posterioꝝ: ⁊ de remotione eaꝝ abinuicē: ⁊ iā diximus oia ista nostro libro q vocatur astrologia.

57 ¶Intēdit per ordinē stellaꝝ hoc. s. supioritatē ⁊ iferioritatē ⁊ intēdit p expulsionē quātitatē motuū eaꝝ ⁊ numeꝝ ⁊ intēdit per situ situū cuiuslibet orbis in respectu orbis stelle q̄ est supra ipm. Situs eni in spera inuenit in duob⁹ modis. s. ꝑm q cōtinet ab alia spera si fuerit hmōi: ⁊ ꝑm speram quā ipse cōtinet: ⁊ hoc necessario est in oi spera mota. s. qđ cōtineat corpus sphericū vt ꝓdictū est in libro ꝓdicto: ⁊ cognitio huius est ꝑs ex cognitione ordinis. Cognitio autē remotionū eaꝝ est cognitio quātitatis spissitudinis q̄ est inter vtrāqz stellā: ⁊ in hac scientia concedunt oia ista fere ab astrologo. Deinde laborat in dicēdo causas istoꝝ ex natura istoꝝ corpoꝝ ⁊ nām suoꝝ mouētiū. ¶Nālis vo ⁊ astrologus cōicant in cōsideratione istaꝝ qōnū: ⁊ tñ astrologus in maiori pte dat q nālis vo dat ꝓp qd: ⁊ qđ dat astrologus in maiori pte nō est nisi ex eis que sensui apparēt. s. de ordine ⁊ qualitate motuū: ⁊ de nūero ⁊ situ eaꝝ adinuicem. Ut. g. q astrologus scit ordinē eaꝝ ex eclipsatione eaꝝ adinuicē: nālis aūt laborat in dādo cām ꝓpter quā hoc est ꝑa ipam: ⁊ q nālis nō cōsiderat de istis rebus nisi in causis eaꝝ quaꝝ esse determinatū est in astrologia dixit. (⁊ iā diximus oia ista ⁊c). i. ⁊ nō est remotū in plurib⁹ istoꝝ q astrologus dat aliā cām a cā nāli: sed tamē determinatū ē q modus causaꝝ de qbus cōsiderat nālis alius est a mō cārum de qbus cōsiderat in astrologia. Astrologus aūt cōsiderat de causis abstractis ꝑz rationē a mā. s. causis doctrinalibus: nālis vo de causis q̄ sunt cuz mā. Ut. g. in vtraqz scientia querit: quare celū est sphericum nālis. v. q est corpus negz graue negz leue: astrologus. v. q linee creuntes a cētro ad circūferentiā sunt equales.

¶Accidit aūt ꝑm rationē fieri vniuscuiusq̄ motus elōgationibus: ꝓpter hos qđ ē velociores: hos aūt tardiores. Quoniā eni supponit extremā celi circulationē simplicē esse ⁊ velocissimā. alioꝝ autē tardiores ⁊ plures: vnūquodq̄z eni cōtraferť celo ꝑm suiipsius circulū. Rōnabile iā ꝓpinquissimo qđē simplici ⁊ prime circulationi in plurimo tēpore ptrāsire suiipsius circulū: maxime aūt distāti in minimo: alioꝝ aūt ꝓpinquius semp in pluri: distātius aūt in minori: ꝓpinquissimo eni maxime prevalet: distāti aūt maxime omniū minime ꝓpter distātiam: intermedia aūt ꝑm rationē iam distantie sicut etiam ostendūt mathematici.

¶Modo dicamus q recte accidit cuilibet stellaꝝ vt motꝰ ei⁹ sit ꝑz suā remotionē: ⁊ dico q eaꝝ q̄dā habēt vnū motū leuē velocē: ⁊ quedā hūt plures motus tardos: ⁊ quelibet stellaꝝ mouet in suo orbe ecōtrario motui primi celi: ⁊ hoc fuit recte. Dico q stella q̄ est posita ꝓpe primū motū simplicem facit suā reuolutionē in maiori tēpore: ⁊ stella posita a remotis a primo simplici facit reuolutionē in tēpore minori. Cetere aūt stelle q̄ appropiquāt primo motui simplici faciūt in maiori tēpore: ⁊ q̄ non appropiquāt illi motui faciūt in tēpore minori. Et hoc recte fuit qm̄ in eis q̄ appropinquāt prio motui simplici cōtingit plus: ⁊ q̄ remouent contingit debilitas ꝓpter remotionē. Et que sūt inter se: se quiť a prio motu ⁊ simplici ꝑz ꝓpinquitatē ⁊ remotionē sic declarauerūt mathematici. s. i almagesti 58

¶Vult dare in hoc capitulo causam eius per quam vnus orbis est velocior alio: ⁊. v. q hoc accidit cuilibet stelle vt motus eius fit ꝑm suā remotionē. i. recte accidit q diuersitas motuū stellarū in velocitate ⁊ tarditate sit ꝑm distātiaz ab orbe q reuoluit in motu diurno. ⁊ intēdit ꝑm q apparet velocitatē ⁊ tarditatē motū ꝓpriū qui est ab occidēte in orientē. Videmus eni q orbis saturni qui est supior est tardior: ⁊ orbis lune q est posterior est velocior: ⁊ medij medij· sed hoc nō currit ꝑm ordinē nisi ꝑm opinionē dicentis q sol est sub mercurio ⁊ venere ⁊ nō supra: ⁊ hic in hoc diuersi sunt oēs astrologi: ⁊ adhuc nō verificat quō est: ⁊ potest intelligi sic q motus cuiuslibet stelle est ꝑm suam remotionem. i. ꝑm duos motus quos habet quelibet stella scilicet orientalē ⁊ occidētalē: qm̄ que magis ꝓpinqua fuerit primo orbi eius motus orientalis erit velocior: ⁊ ideo quanto magis est remota tanto magis est tardior: sed quanto magis est propinqua tanto corpus eius ē maius: ⁊ quāto magis remota tāto corpus est minus: ⁊ in hoc non accidit dubitatio: ⁊ dispositio earum in isto motu est contraria in dispositione motꝰ accidētalis scilicet q quanto magis fuerit ꝓpinqua primo orbi: tāto magis est tardior: ⁊ quāto magis remota tāto magis velocior. D. v. (⁊ dico q carū quedā habēt vnū motū ⁊c). i. ⁊ dico vlr q visum est de his stellis q̄ se habēt q vna est sub altera: ⁊ diuersant in velocitate motus ⁊ multitudine ⁊ in paucitate motus. Que eni appropinquat magis ē tardior ⁊ pauciorū motuum ⁊ que magis remouetur est velocior ⁊ plurium motuū Deinde dedit cām in hoc. s. cām primā remotā: ⁊. v. (qm̄ quelibet stellarū mouet i suo orbe ⁊ ecōtrario motui celi). id est ⁊ prima cā in hoc. s. quare illud qđ est ꝓpinquius primo est tardius: ⁊ qđ est remotius est velocius: q oēs mouentur ecōtrario motui primi: ⁊ q remanet ei dare causaz propinquam in hoc incepit positionē illius ⁊ dicit. (⁊ hoc fit recte). id est ⁊ ista cā verificat ex hoc quod dico. i. ex b quod videtur de motibus eorū: qm̄ ponere ex quod ē illud a quo sequit in hoc mō demōstrationum necessitas attributionis cause ad ipm. s. ad quia: qm̄ nō sufficit in dando veras causas vt sint res: cū ponant esse erūt cāe carū entes Sz cū fuerit posite ille res entes: ꝓtinget vt cāe carū posite sint cāe entes: ⁊ ꝓp b ꝓponit in dādo cās istarū rerū b qđ

apparet

apparet ex consequentibus inter consideratas res: ⁊ hoc qđ ipse dat ex causis. Et incepit iam sermonē suū: ⁊.d.(⁊ dico q̄ stella posita ⁊c̄).i.⁊ hoc qđ dico dādo hāc causam verā est.s.causam de qua dicit q̄ mouet ecōtrario prio motu: qz manifestū est in astrologia q̄ motus istaꝝ stellaꝝ sic ē.s.q̄ saturn⁹ est tardior: ⁊ medij medij: ⁊ luna velocior: ⁊ hoc significat qđ ipse opinabat solē esse sub mercurio econtrario Ptolomeo. D.d.(⁊ hoc fuit recte ⁊c̄)idest ex hac cā: qm̄ he stelle mouent econtrario primo motui: necesse est vt iste que sunt propinque sequuntur primum motū fortī consecutione ab oriente in occidentem ꝓpter fortitudinē primi motus: quapp illa consequentia prohibet illas a suo motu ab occidente in orientem. Que aūt sunt valde remote cōsequūtur primū motū debiliter ꝓpter suam remotionem ab eo: ⁊ media inueniuntur in dispositione media. Et hoc significat q̄ astrologi dixerunt in suo tēpore q̄ sol erat supra lunam: ⁊ venus ⁊ mercurius supra solē: ⁊ verificat apud me in dando causam q̄ sol est supra mercurium ⁊ venerē: qm̄ non sequit ex hoc sermone nisi q̄ illud quod est remotū sit velox: ⁊ quod est propinquum sit tardū. Et non sequitur vt hoc fiat ordinē: ita vt quātomagis fuerit inferius tantomagis sit velocius: sicut nō sequitur vt velocitates eoꝝ sint proportionales. V.g. vt ꝓportio motus saturni ad motuz martis sit sicut proportio distantie saturni ad distantiam martis: qm̄ hoc nō cōsequeret nisi potentie illarum stellaꝝ ⁊ distantie illarum essent proportionales. Non est igitur remotum vt sit in medio aliqua stella cuius motus sit velocior motui ei⁹ quod est sub ea propter abundantiā sue potentie supra potētiam alterius. Et ꝑm hoc nō est incōueniēs q̄ motus solis sit velocior motu mercurij ⁊ veneris q̄ꝝ sit supra: ⁊ hoc erit propter abundantiam sue potentie super potentiā eaꝝ. Et non debemus intelligere ex hoc quod motus diurnus prohibet alios motus: prohibitio enim fit violente ⁊ non ē illic motus omnino. Sed illi motus sunt ex desiderio rationali. Quod igitur magis propinquum est primo orbi habebit maius desiderū: quoniā propinquitas in loco illic ē similis propinquitati essentiarum ad inuicem: que est propingtas in scia: ⁊ intellectu rōnali. Quāto.n. magis intellectus primi moti ē fortior tāto magis desiderīū erit pfecti⁹ ⁊ quātomagis desideriū ē forti⁹ tāto mot⁹ ei⁹ erit velocior.

¶Figuram aūt vniuscuiusq̄ astroꝝ sphericam maxime vtiq̄ quis rationabiliter existimabit. Qm̄.n. ostensum ē qz nō nata sūt moueri ꝑ seipa. Natura aūt nihil irrōnabiliter: neq̄ frustra facit: palā qz ⁊ figurā talē dedit in mobilib⁹: que minime ē motiua. Minime aūt motiua spera: pp nullū habere organū ad motū: palā qz vtiq̄ astra sperica erunt mole. Adhuc aūt fit⁹ qđē oia ⁊ vnū. Luna autem ostendit ꝑ ea q̄ circa visū qm̄ sperica. Nā ꝑ accrescēs ⁊ descrescēs pluries qđē altera ex pte curua: altera concaua fieret. Aut vtraq̄ ex pte curua semel aūt duas in ptes equales bipartita diuideret. Et itez per astrologica. Quia nō vtiq̄ eēnt solis eclypses lunares. Vtraq̄ sigdem vnum tale: palam quia ⁊ alia vtiq̄ erunt sperica.

59. ¶Volumus mō dicere de figuris stellaꝝ que oportet cōsiderātē i hmōi dicere q̄ figura cuiuslibz eaꝝ sit sperica. Et iā declarauim⁹ q̄ stelle nō mouent oino ꝑ se: ⁊ q̄ natura nihil facit ociosuz: ⁊ sine fine. Recte ergo fecit ea que nō mouent figura imobili oino: stella aūt nō mouet qz nihil hz ex instrumētis motus. Manifestū ē igit q̄ spissitudo corpoꝝ stellarū r otundaꝝ est sperica equalr: ⁊ undifferenter. Et verificatio hui⁹ qđ dixim⁹ est luna. Luna eniz alijs stellis magis apparet spica ꝑ suā faciē. Si.n. nō esset sperica nō esset illuminatio arcualis ⁊ mō materie ⁊ mō q̄drata. Et iā declarauimus hoc in astrologia. Quia si sol nō esset speric⁹ eclypsis ei⁹ nō esset arcualis. Et si vna stellaꝝ eēt sperica: manifestum est q̄ omnes deberent esse sperice.

¶Cum dixit demonstrationem q̄ figure stellarum sunt sperice: ⁊ demonstratio eius est q̄ stelle non mouentur inquātum sequebat a premissis non qz fuit quesitum ꝑ se. vult ergo modo pscrutari de hoc inquantū est quesitū ꝑ se ⁊ perficere doctrinales demōstrationes huius intētionis: ⁊ demonstrationem naturalē. Et primo incepit dicere demonstrationem predictā consequentē a quiete stellaruz. Deinde dedit demonstrationes doctrinales: deinde demonstrationem cōpositā ex vtrisq̄ scietijs. Et demonstratio predicta fundatur sup duas ꝓpositiones. Quaꝝ vna est q̄ stelle nō mouent recte. Et secūda est qđ non mouet recte nō est recte figure: ⁊ hec ꝓpositio est manifesta: qz ē cōuersio ꝫrie ꝓpositionis dicentis q̄ oē qđ est recte figure mouet recte: ⁊.d.(⁊ iam dixim⁹ q̄ stelle nō mouent omnino ꝑ se.i. motu locali.⁊ dixit(q̄ natura nihil facit ociosū).i.⁊ declarauimus hoc ex hoc q̄ nā nihil facit ociosum: qm̄ si moverent motu locali essendo animate: tunc nā faceret ociosum: cū non dedisset eis instrumēta: quēadmodū fecit in aīalibus. Et cū posuit q̄ stelle nō mouentur recte.d.(recte igitur figurauit ea ⁊c̄).i.igit nā cū fecit stellas nō motas motu locali recte figurauit figura nō mobili recte: mobile eniz motu circulari nāliter debet habere figurā circularē. Et similiter qđ nō monet motu circulari neq̄ locali. Sed omne qđ nō mouet motu locali: aut quiescit: aut circulariter mouet: ⁊ vtraq̄ debet habere figurā rotundā. Et cū dedit hāc demonstrationem indurit demōstrationes doctrinales in hoc q̄ꝝ non sunt inate poni in hac scia: ⁊.d.(⁊ verificatio hui⁹ qđ dixim⁹ ⁊c̄).i. ⁊ hoc apparet valde in luna ex hoc qđ apparet ex figuris illuminationis ei⁹q̄ est in primo arcualis quā cōtinēt duo circuli: quorū vnus ē ex pyramide visus ⁊ alter ex pyramide solis: ⁊ qz in prio apparet hic figura arcualis. Deinde magnificat donec fit circulus: scim⁹ qz illa superficies conuexa ē superficies spere necessario. Et vlr hoc apparet ex lumine ei⁹ primo arcualis: deinde semicirculus: deinde circulus pfect⁹.s.significat q̄ ē cōuexū spere nō cōuexum figure ouee ⁊ etiā lentee nec figuraꝝ aliaꝝ: ⁊ pp hoc dixit(⁊ aliqñ ꝑm medietatē)Deinde dedit aliā demōstrationem doctrinalē: ⁊.d.(⁊ iā declarauim⁹ ⁊c̄): ⁊ iā declarauimus in nostro libro de astrologia q̄ hoc qđ apparet i eclypsi solis ē q̄ arcualis significat q̄ sol ⁊ luna sunt sperici. Cū enim due spere secant sectio cōis ē circularis: ⁊ cū ita sit dz fieri ex sectiōe duaꝝ speraꝝ figura arcualis ꝓtenta duobus circulis: quoꝝ vn⁹ est sectio cōis duab⁹ speris: ⁊ secūda circulus q est in cōuexo spere. Deinde dedit demōstrationem nāle: ⁊ dixit(si igit inuentaꝝ vna stellaꝝ sperica necesse ē vt oēs sint sperice)⁊ ꝫ nō est exēplū sed demonstratio fundata super hoc q̄ oia corpora celestia sunt eiusdez nature specie. Et cū ita sit necesse ē q̄ illud qđ eristit in aliquo indiuiduoꝝ speciei ex reb⁹ eēntialib⁹ eristit in oibus indiuiduis eiusdez speciei. Et iā declaratū ē q̄ figura est ex reb⁹ essentialib⁹ in corporibus celestib⁹ qz sunt animata: ꝑm igit has propositiones verificatur iste sermo: ⁊ nō est sicut dixim⁹ ꝑ exēplū.

¶Duabus aūt dubitationib⁹ entibus de quibus merito vtiq̄ qlibet dubitabit: tentandū dicere qđ videtur dignum esse reputantes: pōptitudinem magis imputari verecundie q̄ꝝ audacie: siquis pp philosophiam stare ⁊ puas sufficientias diligit: de quibus maximas habemus dubitationes. Adhuc autem multis existentib⁹ talib⁹ nō minime mirabi

le: propter quã quidẽ cãm nõ semper plus distãtia a prima latiõe mouent plurib⁹ motibus: sed inter media plurimis. Rationabile vtiqz videbitur esse primo corpe vna latio latiõe propinquissimũ minimis moueri motib⁹: puta duob⁹. habitu aũt trib⁹ aut aliquo alio tali ordine. Nunc aũt accidit cõtrarium: paucioribus aũt sol ⁊ luna mouent motibus q̃ erraticorũ astroz quedã: q̃uis lõgius a medio ⁊ ppinquius primo corpi sine ipsis. Palã aũt hoc de quibusdã etiã visu factũ est. Luna enim videm⁹ dicotomã qdem existentẽ: subintrantẽ aũt astrorũ martẽ: ⁊ occultatũ quidẽ ꝑm nigrũ ipsius: ereũtem aũt ꝑm clarũ ⁊ lucidũ. Similiter autem ⁊ de alijs astris dicunt q dudũ obseruauerũt ex plurib⁹ annis egyptij: ⁊ babylonij a qb⁹ multas credulitates habemus de vnoquoqz astrorum.

60. ¶Et volum⁹ mõ pscrutari de duab⁹ ppositionib⁹ de quib⁹ opz perscrutatorẽ pscrutari. Et dicemus in eis ꝑm nostrã ꝓsciẽtiam' ⁊ nostram opinionem: ⁊ non debet aliqs videre hoc in nobis qõ sit ex inuerecundia nostra ⁊ audacia: ſz opz mirari ex nostra inquisitione in philosophia ⁊ ex nr̃a dilectione ad eam. Et cũ nos quesierim⁹ questiões dubitabiles ⁊ potuerim⁹ dissoluere eas pua dissolutiõe: tũc audientem opz esse hilarẽ ⁊ infrigidari in pectore. Prima igit̃ qõ est q mirabilia nãe sunt plura: ⁊ hoc est vnũ eoz ⁊ nõ min⁹ ceteris. dico volumus scire q̃ de cã ois orbis remot⁹ a prio orbe nõ mouetur plib⁹ motib⁹ eternis. Qm̃ neĉe ẽ vt existimaĕ si primũ corp⁹ mouet vno motu vt orbis ppinqu⁹ ei moueaĕ paucis motibus aut duob⁹ aut tribus. Nõ aũt ei⁹ Zriũ accidit eis: qm̃ sol ⁊ luna mouent paucioribus motib⁹ q̃ sũt mot⁹ stellaz erraticaz: ⁊ loca eaz cũ hec sunt remota a medio ⁊ ppinq̃ prio corpi. ⁊ hoc manifestũ ẽ ⁊ sensibile in qbusdã stellis erraticis: iã. n. vidim⁹ lunã ſz medietatẽ intrasse sub marte ⁊ eclypsari martẽ ex pte nigredinis lune: deide apparuit ⁊ exiuit ex pte albedis lune ⁊ luminis ei⁹. Et sic dicũt de alijs stellis babylonici ⁊ egyptij qui considerauerunt hoc in multis ⁊ addiscim⁹ nos ab eis. ⁊ credimus eis ⁊ scimus scientiam valde nobilem in qualibet stellaz.

60. ¶Quia propositiones que sũt in nostris manibus in talib⁹ questionib⁹ sunt pauce ⁊ fere dicuntur equiuoce q: excepte sunt ab alatis que sunt hic: ⁊ de istis ⁊ de illis dicit alatum fere equiuoce: ſz tm̃ q: nos nõ possumus habere in hoc nisi hmõi ppõnes: ⁊ ppter hoiem dicere in quolibz ꝑm q ẽ in nã hois dicere in illa re nõ ꝑm ipam rẽ cũ in plibus nõ possumus dicere nisi ꝑm potẽtiã nostrã nãlem. Et ppter h̃ incepit Aris. excusare se dicẽdo q: aliqs non dz tenere hoc i nobis in verecũdia: qm̃ qui ignorat hec duo. s. q: perfectio hominis ⁊ virtus ei⁹ inquãtũ est hõ nõ est nisi dicere i istis rebus ꝑm q: est in sua nã: ⁊ q: impossibile est dicere de istis ſz sinas nãs. multoties attribuit loquẽti in istis reb⁹ stulticiaz ⁊ inuerecũdiã: qui aũt ista scit miraĕ ex sua diligẽtia. Et ex sua philosophia: ⁊ est ex extraneitate sermonum quos addiscunt in istis reb⁹ ⁊ difficultati eoz: q̃uis nõ sint demõstrationes pfecte fidei: tm̃ q: subiectũ eoz ẽ valde nobile sunt nobiliores illis. Modicũ enim nobile nobili⁹ ẽ multo ignobili: ⁊ vocauit eas questiones disputabiles pp suã difficultatem ⁊ diuersitatẽ sermonũ contrariorũ victorũ in eis. Et deinde incepit de prima qõne: ⁊. d. (prima vo qõ ẽ rẽ). i. ⁊ audiẽs istã qõnem ⁊ h̃ qõ dictũ ẽ in ea dz esse hñs sollicitudinẽ circa nãlia quousqz appareat ei q mirabilia nature sunt plura ⁊ diuersa. ⁊ q hec qõ sit vna eaz: ⁊ tũc non deopinabitur hoc qõ d[illegible]mus de cãis haz qõnum. d. dedit primã qõnẽ ⁊ dubitationẽ cõtingentẽ illi: ⁊ sermo ei⁹ ẽ intellectus p se: ⁊ abbreuiatio eius est q aliqs põt q̃rere q̃re orbes remoti a prio orbe mouẽt paucis motibus vt sol ⁊ luna: ppinq aũt illi mouent multis motib⁹ ⁊ existimandũ ẽ h̃ ecõtrario: qm̃ primus orbis q: mouet vno motu: existimandũ est q illud qõ est ppinquũ ei dz moueri paucioribus motib⁹ q̃z quod remotius: ⁊ h̃ qõ dixit fundatũ ẽ sup h̃ q: antiq opinabant ante Ptolemeũ q: luna hz tm̃ tres mot⁹: ⁊ q: sol segtur luna in orbe. Ptoleme⁹ vo dedit lune amplit⁹ duos motus: quoz vn⁹ dz distãtia duplicata: ⁊ alter mot⁹ sectionis: ⁊ ꝑm h̃ nõ cõplet̃ ista questio: ſz tm̃ in h̃ qõ. d. Ptole. non est famosum apud nos: ⁊ forte accidit eis ex instrumẽto. Et q: hec qõ fundata ẽ sup hoc q orbs stellaz est iste orbs quẽ dixit: ⁊ q: motus eaz est hmõi: ⁊ q: plurima huiusmõi sunt famosa: ⁊ incepit dicere q: ipse sensit ex hoc q: eũ sit cecidit ei in hoc certitudo. Deinde dedit testimoniũ super hoc qõ posuit ex ordine orbiũ ⁊ diuersitate eoz in motibus ex egyptijs ⁊ babylonicis: cũ isti habuerunt magnã sollicitudinez circa sciẽtias ⁊ dixit (iam enim videm⁹ lunã intrare ꝑm medietatem martis: quapp debet esse sub eo) ⁊ ideo oẽs cõueniunt in hoc astrologi q: luna est inferior oĩbus planetis.

¶Et hoc itaqz merito dubitabit aliqs pp quã qdẽ cãz i pria qdẽ latione multa ẽ astroz multitudo: vt arithmeticoz eẽ videaĕ ois ordo. In alijs aũt vnũ solũ singlare. Duo ãt aut pl'a ñ videtur i eadẽ ifra latiõe. De his qdẽ igit̃ q̃rere bñ se hz: ⁊ ad ea q̃ ad plus ſtelligẽtiã: ⁊ qdẽ modicaz hñtes causas ⁊ tãta elõgatiõe distãtes ab his q̃ circa ipa accidẽtib⁹: tm̃ ex his ꝓcẽplãtib⁹ nihil irrõnabile vtiqz videbit̃ eẽ qõ nũc dubitaĕ. Sz nos vt de corpib⁹ ipis solis ⁊ solitarijs: ordinẽ qdẽ hñtib⁹ in alatis ãt oino pgrimus. Opz aũt tãq̃ pticipãtib⁹ existimare actiõe ⁊ vita. Sic enim nihil videtur p̃ter rõnẽ eẽ accidẽs.

¶Secunda aũt questio est ⁊ volumus scire qua de causa in primo orbe sunt plures stelle innumerabiles: ⁊ in vnoquoqz alio orbe est vna sola stella. Dicamus igit̃ q: opz ingrentẽ cognitionẽ rez perscrutari de hoc: hoc enim augmẽtat virtutẽ intellect⁹: q̃uis scientia istaz rez sit difficilis ppter paucitatem causaz cognitionis eaz: ⁊ remotionẽ: ⁊ nobilitatem earũ. Sed tamẽ cũ hoc pscrutamur eo q: ẽ in eis: ⁊ nos dicemus eas modo: cũ ista questio nõ sit extra rõnem: neqz eius cognitio pertransit. Sz tamẽ nos non intelligimus hec corpora nobilia: ⁊ opinamur ea esse tm̃ corpora ⁊ habere nobilitatez ⁊ ordinem sine anima omnino. Dicamus ergo q: oportet nos intelligere ea esse viua: ⁊ habere actionem animalem: cum enim nos intellexerim⁹ ea huius dispositionis: tunc motus eorum non inuenium tur ociosi: ⁊ non pertransitur scientia illius. 61.

¶Hec est questio scda ⁊ est difficilior prima: ⁊ ppter difficultatem

cultatem ei⁹ reuersus est in sermõe in quo demõstrat q⁹ necessario est demonstratio in huiusmodi qõne ⁊ incepit dicere (q⁹ oportet querentẽ ⁊c̃). D. d. (q̃uis scia illarum rerum ⁊c̃). i. q̃uis scientia istarum rerum est valde difficilis propter paucitatẽ eãꝝ: ⁊ cã eius ẽ in hoc remotio earũ a nobis ⁊ diuersitas eaꝝ rerũ ab oĩbus reb⁹ in nobilitate. Et cũ narrauit q⁹ opz considerantẽ considerare i istis reb⁹ q̃uis sint difficiles: ⁊ demonstrauit cãs difficultatis eaꝝ: incepit narrare etiã modũ ex quo possibile est considerari in istis corporib⁹ q̃uis sint valde remota a nobis ⁊. d. (ſz tñ ⁊c̃) idest ⁊ q̃uis sint difficiles in cõsideratione tñ si vtamur in eis principijs motus nãliter nõ pertransiẽt cognitio eorum ⁊ propter hoc necesse est dicere illam questionẽ cum non sit extra rationem. i. cum nõ sit extra genus questionũ de quibus possibile est rõcinari. D. d. (sed tñ nos nõ intelligim⁹ ⁊c̃) ⁊ dicam⁹ q⁹ cognitio taliũ rerũ ẽ possibilis q⁹ nõ opinamur q⁹ ista corpora sint tñ corpora sine aĩa opinando ea cẽ nobiliora oĩbus corporibus que sunt hic. Q̃ tñ necesse ẽ vt nobilius animato sit aĩatũ necessario. i. verũ est q⁹ ipossibilis esset cognitio istaꝝ rez si essemus tñ opinati i eis ea cẽ tñ corpa: modo vo cũ credim⁹ ea cẽ aĩata ẽ possibile. d. d. (dicamus q⁹ opz nos intelligere ea cẽ viua ⁊ habere actionem aĩalem). i. ⁊ cũ necesse sit vt sint aĩata necesse est vt motus eius sit aĩalis nõ nãlis. ⁊ põt intelligi: imo opz nos credere ex motu eorum in loco ea esse viua necessario. Omne enĩ hñs figurã terminatã qõ in loco mouẽ est aĩatũ necessario: ⁊ corpa celestia sũt hmõi: ⁊ hec ẽ declaratio q̃si scda: qñ vtraq; declaratio est declaratio q⁹: demonstratio autez simplr in hac scia fundata est sup ppõnes acceptas ex scientia nãli ⁊ diuinali. Declaratũ enĩ ẽ in physicis q⁹ motor corpoꝝ celestiũ nõ est in mã. Et declaratũ est in libro de aĩa: q⁹ illud qõ est hmõi ẽ intellect⁹: ⁊ declaratũ est in tractatu primo q⁹ forma intelligibis nõ mouẽ nisi ꝑm desiderium quod fit a suo intellectu: quapp necesse est vt habeat suum imaginatũ ⁊ est corpus celeste hñs desideriũ. Et cũ declarat q⁹ necesse est vt habeãt aĩam. d. (cũ enĩ intellererimus ea huiusmodi dispõnis ⁊c̃) ⁊ cũ opinati fuerim⁹ ea cẽ aĩata: tunc necesse est vt motus eoꝝ diuersitas in multitudine non sit ociosa sicut in diuersitate motus in animalibus que sunt hic. ⁊ cum ita sit possibile ẽ stare causam in hoc.

¶ Videtur aũt optime quidem habenti existere q⁹ bene sine actione: ꝓpinquissimo aũt per paucam ⁊ vnã: bis aũt qui longi⁹ per plures: quẽadmodum in corpe. Hoc quidẽ neq; exercitatuz bñ habere. Hoc aũt modicũ deambulans. Hoc aũt ⁊ cursu indiget ⁊ lucta ⁊ pugna. Iterũ aũt alteri neq; quã tũcũq; laboranti: hoc vtiq; adhuc existet bonum: sed alterum aliquid.

62. ¶ Incipiamus mõ ⁊ dicamus q⁹ illud qõ est nobile perfecte cõpletum ẽ: ⁊ qõ ẽ nobile sine actiõe ⁊ sine opatione qua acquirũt nobilitatẽ. Et illud quod ẽ ꝓpinquũ nobili ẽ illud qõ acquirit ipz vna actiõe parua: ⁊ qõ ẽ valde remotũ a nobili ẽ quod acquirit ipsũ plurib⁹ actionib⁹: vt in corporib⁹ hominũ. Quidã enim sanus est sine actiõe ⁊ sine aliqua forma rum. Et qdam non acquirunt sanitatẽ nisi per cursum ⁊ laborẽ ⁊ multũ exercitiũ: ⁊ be sunt que suscipiunt sanitatẽ q̃uis laborent ⁊ exercitentur multum. ⁊ si incipiant cupiditate tota.

62. ¶ Illud qõ acquirit perfectã nobilitatẽ sine actione est in rei veritate illud cui⁹ actio est sua ſuba. s. intellect⁹ abstractus dicit q⁹ qdã hõ acquirit sciam sine additione ⁊ hz sanitatez sine exercitatione. D. d. (q⁹ illud qõ est ꝓpinquũ ⁊c̃). i. ⁊ manifestum est ẽt ꝑ se q⁹ illud qõ est ꝓpinquum nobili in animatis est illud qõ acqrit nobilitatẽ que est in illo genere modica actiõe: sicut nobile perfectũ illius generis acquirit eã sine actione ⁊ sine laboze. D. d. (⁊ q⁹ illud qõ remotum est ⁊c̃). i. ⁊ manifestũ ẽ etiã per se q⁹ illud qõ est remotum a nobili in genere rerũ hãbẽtiũ aĩam nõ acqrit nobilitatez q̃ est in genere illo nisi ꝑ multã actionẽ. D. dedit exẽpla istaꝝ trium ꝓpositionũ: ⁊. d. (vt in corpibus hominum ⁊c̃). i. ⁊ corpus qõ nõ indiget in conseruatiõe sue sanitatis exercitio ⁊ tacuit exẽplũ ei⁹ qõ acqrit sanitatẽ modica actiõe qõ fuit scõe ꝓpõnis. D. d. exẽplum tertie ꝓpõnis que est corp⁹ qõ acqrit sanitatẽ perfectam magno exercitio ⁊ multo laboze. D. d. exempluz qõ posuit in loco ꝓpõnis gñalis quarte: ⁊ d. q⁹ quidã non acqrunt sanitatẽ: ſz multũ laborẽt. i. manifestum ẽ per se q⁹ quidã alicui⁹ generis animati nõ põt acqrere sanitatẽ simplicẽ neq; per magnã actionẽ ⁊ nõ acqrit aliquã sanitatẽ: ⁊ intẽdebat ꝑ ẽ ꝓ ꝑmũ celũ qõ mouẽ motu diurno q⁹ ẽ nobili⁹ eoꝝ q̃ sũt illi⁹ gñis necce ẽ vt acqrat nobilitatẽ: que est in illo genere vna actione: ⁊ q⁹ illud qõ ẽ valde remotũ ab eo aut acqrit primũ magna opatiõe aut oĩno ñ acqrit eã opatiõe magna neq; pua: ſz acqrit nobilitatẽ de q̃ hz naturã vt acqrat: ⁊ ea q̃ sunt media acqret opatione media. sed iste sermo gñalis nõ cõuenit motib⁹ orbium in ordine ꝑm ꝓtolemeũ: ꝓtolemeꝰ enĩ dedit qnq; motus lune. ⁊ mercurio nouẽ: ⁊ ceteris ꝓter solẽ octo. ⁊ si ita esset oporteret credere q⁹ successio eoꝝ in nobilitate non sit ꝑm ordinẽ in mobilib⁹. s. q⁹ illud qõ mouẽ paucioribus motib⁹ est nobilius vbicũq; fuerit in ordine: qñ si ita non fuerit ipossibile erit ponere q⁹ sol non acquirat nobilitatem pfectã neq; plib⁹ motib⁹ neq; paucis qõ segẽ a positiõe ei⁹ remota a pmo orbe. s. si posit⁹ fuerit supra lunã: neq; ẽt si fuerit posit⁹ i orbe q̃rto: q⁹ sup ipz ẽ saturn⁹ iuppit̃ ⁊ mars q̃ hñt ples motz eo: ⁊ sb eo mercuri⁹ ⁊ ven⁹ q̃ hñt ẽt ples motus eo ſz motz necessarij i istis reb⁹ adhuc ñ sũt demõstrati in hac scia. isti. n. motz q̃s põit ꝓtole. fũdat̃ sup duo fũdamẽta q̃ ñ ꝙuẽiũt scie nãli eccẽtricũ ⁊ epicyclũ q̃z vtrũq; ẽ flm.

¶ Est aũt difficile dirigere aut multa aut multocies: puta mirias astregalos kios. i. tales ensses mille iacere difficile: sed vnũ aut duo facile. Et iterum qñ hoc quidẽ indiguerit huius gratia opari: hoc aũt alterius: ⁊ hoc alteri⁹: in vno quidẽ aut duob⁹ facilis adipisci. Quanto aũt vtiq; ꝑ plura difficili⁹. ꝓpter qõ opz putare ⁊ astroz actionẽ cẽ talem qualis qdẽ aĩalium ⁊ plantaꝝ. Et. n. hic bois plurime opationes. Multa. n. bona cõseq põt: quare multa agit: ⁊ aliozum nimirum gratia.

¶ Et dicam⁹ ẽt q⁹ perficere vnũ ẽ facili⁹ q̃ pficere plura. Et pficere aliquid semel aut bis: ẽ facili⁹ q̃ perficere multotiẽs. Et cũ aliqd acqrit vna actiõe aut duab⁹ facilius est eo quod acgritur pluribus: ⁊ qõ acquirit plurib⁹ est difficili⁹. Scõm hoc igitur intelligende sunt operatiões stellaꝝ: dico quãtitatem operationũ aĩaliũ ⁊ plãtaꝝ. Operationes. n. hois plures sũt ⁊ ei⁹ actiões infinite: qñ põt perficere pla: q̃pp actiões ei⁹ multiplicanẽ: ⁊ opatiões ei⁹ nõ sũt ꝓpter se ſz ꝓpter aliud. Quia illud qõ ẽ perfecte nobilitatis nõ indiget operatione qua sit nobile: nã ipm ẽ illud ꝓpter qõ fit ois operatio: ⁊ ois actio ⁊ pfectio operationis erit per illud qõ facit opationẽ ꝓpt aliqd ⁊ pp illõ qõ ẽ actio faciẽtis. 65.

¶ Omne b ẽ q̃si cã eius qõ dicit q⁹ illud quod acgrit nobilitatẽ paucis opationib⁹ est nobili⁹ ⁊ ecõuerso: ⁊. q. d. (⁊ cã eius ẽ q⁹ pficere ⁊c̃). i. q⁹ facere vnuz benefactum est leuius 63.

q̃z plura. D. d. (¶ cum aliquid acquiritur vna actione ¶c̃) idest ¶ cuz vna actio sit facilioꝛ pluribus actionibus: igitur quod acquirit nobilitatẽ que est in alio genere vna actione facilius ¶ melius acquirit ipsam q̃z que acquirit pluribus quasi ergo dicat q̃ illud quod acquirit nobilitatẽ vna actione est nobilius. ¶ queritur quare facilius acquirit nobilitatem q̃ vna actio est facilioꝛ q̃z plures. D. d. (p̃m hoc intelligende sunt operationes stellarũ). idest q̃ illud quod acquirit nobilitatem vna operatione facilius acquirit ¶ nobilius est: sed hoc habet questionem: quoniam que facilitas aut que difficultas ẽ i opatiõibus coꝛpoꝛ celestiũ cũ nõ sit illic ꝓpriũ cõtrariũ motoꝛi: vt in aĩalibus que sunt hic: ¶ si esset nihil oparet: cũ declarat q̃ potẽtie mouẽtiũ illic sunt infinite. Dicam⁹ igit̃ q̃ ꝛietas q̃ ẽ inter nãm motoris ¶ moti: scz inter nãm ei⁹ qđ ẽ in actu ¶ ei⁹ qđ ẽ in potẽtia ẽ inter motoꝛẽ ¶ motũ in istis coꝛpibus tñ ¶ cũ ita sit visũ ẽ q̃ ꝓpoꝛtio est terminata in coꝛpibus celestib⁹: ¶ iõ nõ q̃cũq̃z eoꝛum motoꝛ sit mouet qđcũq̃z coꝛp⁹ sit: neq̃z in quacũq̃z velocitate scz vnũqđq̃z eoꝛ mouet motũ ꝓpriũ in velocitate ꝓpria: ergo cõtrarietas q̃ est inter motoꝛẽ ¶ rẽ motã que mouet ab eo pluribus motibus ẽ maioꝛ ea que ẽ inter motoꝛẽ ¶ rẽ motam que mouet paucioꝛibus motib⁹: ¶ quãtomagis ẽ ꝛietas aut oppositio: aut q̃uo volueris vocare b̃ fuit minoꝛ: tãtomagis mot⁹ eius ẽ facilioꝛ: ¶ p̃m b̃ debes intelligere facilitatẽ nõ sic facilitas q̃ dr̃ in coꝛpib⁹ que sũt hic. ¶ b̃ qđ diximus in hoc ẽ manifestũ ex reb⁹ quas scripsim⁹ ex⁹ primo motoꝛe. Jã enĩ declarauim⁹ illic q̃ additio potẽtie motoris sup potẽtiam moti non ẽ infinita nisi in tpe ¶ in eternitate motiuis: neq̃z in velocitate neq̃z in multitudine motuũ neq̃z in magnitudine coꝛpoꝛ: q̃ñ si eẽt in magnitudĩe coꝛpoꝛuz ¶ motuũ multitudine ¶ velocitate motuũ eẽt possibile inuenire motũ nõ in tpe ¶ coꝛp⁹ motũ infinitũ qđ ẽ ipossibile: ¶ qđ est possibile ex istis nõ ẽ nisi motionẽ eẽ infinitã p̃m qđ dr̃ q̃ potẽtie istoꝛ motoꝛ sunt infinite. D. indurit post hoc p̃monem ¶ forte ẽ ad ꝓpẽdũ primã declarationem q̃ qđ acgrit nobilitatẽ pauca actiõe ẽ nobilius: ¶ forte ẽ declaratio p̃ se: ¶. d. (dico quãtitatẽ actionẽ ¶c̃). i. ¶ dico ¶ hoc qđ dirim⁹ q̃ illud qđ est pluriũ actionũ est pfecti⁹: ¶ si fuerit in eo impossibile acgrere nobilitatẽ illi⁹ gn̄is plurib⁹ actionib⁹ nõ inueniunt̃ i eo nisi pauce actiões vt in actiõib⁹ aĩaliũ ¶ plãtaꝛ. Actiões aũt hoꝛis inter alia sũt plꝛes actiõibus aĩaliũ: ¶ fuit ita q̃ possibile fuit vt faceret ¶ pficeret plura: ¶ nõ fuit possibile in alijs aĩalib⁹ ¶ plãtis. s. q̃ ẽ nobilioꝛ eoꝛ. D. d. (¶ actiões ei⁹ nõ sũt ꝓp̃ se ¶c̃). i. nõ sũt pfecte nobilitatis cũ actio eius sit aliud ab eo. D. d. (illud qđ est pfecte nobilitatis ¶c̃). i. illud qđ ẽ pfecte nobilitatis ẽ cui⁹ subꝛa est actio. hic aũt nõ indigẽt actiõe qua sint nobilia: q̃ñ ꝓp̃ talia entia sit oꝛs opatio. D. d. (¶ pfectio opatiõis ¶c̃). i. ¶ ea q̃z nobilitas est in actiõe sunt diminuta respectu eoꝛ q̃z nobilitas ẽ i ipis q̃z actio ñ exist̃it nisi i reb⁹ quaꝛ nobilitas ẽ i actiõe vt habeãt agẽs. ¶ illud agẽs erit ꝓp aliqd. s. ꝓp actionem: ¶ ista actio erit ꝓpter aliud: ¶ intẽdebat declarare p̃ hoc q̃ ea quoꝛ nobilitas ẽ in actiõe sunt diminuta: q̃ñ nõ acgrẽt nobilitatẽ p̃ se: scz opz vt aliqđ habeãt erẽplũ: sic qđ dedit eis illud ꝓpter qđ ẽ actio: ¶ ẽt q̃ sũt ꝓpt illud qđ facit ipm: ¶ illud ꝓpter qđ fuit illud quod ẽ factũ. Videt igit̃ sicut diximus q̃ in primo sermõe declarauit q̃ nobile qđ est infinite nobilitatis ex reb⁹ quaꝛ nobilitas est in actiõe q̃. s. sunt in p̃mo ordine acgrit nobilitatẽ paucis operationib⁹: ¶ qđ sequitur ipm in ordine est illud qđ acgrit nobilitatẽ pluribus actionibus: i hoc aũt sermõe declarat q̃ sub secũdo ordine nobili⁹ ẽ illud. s. in quo acgrit nobilitas plurib⁹ actionib⁹ est secũdus ordo. ea aũt q̃ hñt paucas opatiões cũ ipossibile sit in eis acgrere nobilitatẽ plurib⁹ opationib⁹ sũt minus nobilia hoc intendebat Themistius. s. q̃ iste sermo ẽ ps primi sermõis: ¶ dicebat q̃ si eẽt ꝑmo p̃ se: vt dicit Aler. in sua exꝑositiõe eẽt ꝑdictoꝛiuz ꝑmi ꝑmõis. In p̃mo. n. sermõe posuit q̃ illud qđ ẽ paucaꝛ actionũ ẽ melius. in isto aũt ponit q̃ illud qđ ẽ maioꝛ actionũ est nobili⁹ eo qđ ẽ minoꝛ actionum. Nos aũt diximus ꝛz q̃ dixit Aler. q̃uis non ꝓuenit ad nos suus ꝑmo: q̃ñ ꝑm⁹ ꝑmo apud me est in coꝛpib⁹ celestib⁹. s. q̃ illud qđ ẽ pauciꝛ actionũ ẽ melius q̃z illud qđ est pluriũ actionũ ¶ ille ꝑmo ẽ in eis q̃ sũt sub coꝛpibus celestibus. s. q̃ illud qđ ẽ pluriũ actionũ ẽ nobilius q̃z illud qđ est pauciꝛ: ¶ iõ nobilissimũ ẽ hõ: ¶ vilissimũ ela. ¶ mãifestũ ẽ ex b̃ ꝑmõe q̃ ꝓuenit reb⁹ exist̃etib⁹: ¶ si nõ diuidant̃ ita ¶ ꝑmões hi fuerit accepti q̃si vnus ꝑmo erit possibile existimare q̃ in coꝛpib⁹ celestibus aliqđ ẽ coꝛpus qđ ẽ pauciorum actionũ: ¶ vili⁹ ẽt in eis q̃ sũt sub coꝛpib⁹ celestibus est aliqđ qđ ẽ pauciꝛ actionũ ¶ nobilius qđ pluriũ: ergo duo sermones nõ fuit idẽ ꝛz duo: ¶ de duab⁹ naturis diuersis.

¶ Quod aũt ẽ vt optie hꝛis nihil idiget actiõe: etenim ipꝛz ẽ cui⁹ gr̃a cetera agũt. Actio ãt semp est in duob⁹: cũ ¶ cui⁹ gr̃a fit: ¶ q̃ hui⁹ gr̃a. Alioꝛ ãt animaliũ pauciores: plãtaꝛ aũt pua q̃dã: ¶ vna forte. Aut enĩ vnũ aliqđ ẽ quo soꝛtiet vtiq̃z quẽadmoduz ¶ hõ: aut ¶ multa alia ꝓua sunt ad optimum. Hoc qdẽ igit̃ hz ¶ ꝑticipat optimo. Hoc ãt attingit ꝑpe ꝑ paucos mot⁹: hoc aũt ꝑ multos: hoc aũt neq̃z participat sed sufficiẽs ad ꝓpe extrema venire. Puta si sanitas finis: hoc qdẽ semp sanũ est: hoc quidẽ extenuatũ: hoc aũt currẽs ¶ extenuatũ: hoc ãt ¶ aliõ aliqđ opãz currẽdi gr̃a. Quare plꝛes mot⁹

¶ Dicam⁹ igit̃ q̃ qdã acgrũt nobile vna actione ¶ quidã plurib⁹: q̃ñ ¶ plꝛes actiões ducũt ipm: ¶ faciũt ipm ascẽdere ¶ venire ad illã nobilitatẽ. Nobile. n. ꝑfectũ ẽ vnũ: sic dixim⁹ supius: nõ indigẽs opatiõe q̃ sit nobile: ¶ q̃dã q̃ sũt ꝑpiq̃ ei pauca actione: ¶ q̃dã mlta opatiõe: ¶ q̃dã q̃ sunt ipossibile vt sint ꝑpinq̃ ei oĩno: ¶ sũt ꝑtẽta cũ fiãt ꝑpinq̃ alij rei: ¶ ꝓpinquãtur nobili: sic dixim⁹ q̃ sanitas ẽ finis vt ꝓplemẽtũ: ¶ q̃dã coꝛpa sũt ꝑpiqua sanitati pfecte pauca opatiõe ¶ fiẽt sana: ¶ q̃dã sũt sana ꝑ diminutionẽ coꝛpis: ¶ q̃dã sũt sana ꝑ multũ exercitiũ: ¶ quedã nõ acgrũt sanitatẽ ꝑ exercitiũ ꝛz per aliã opationẽ. Motus igit̃ qbus coꝛpa fuerint ꝑpinqua sanitati pfecte sũt plꝛes ¶ nõ plꝛes ¶ pauci ¶ minimi. 64. 65 65

¶ In hoc ꝑmõe ꝓpũgit ꝓpõnes ꝑme demõstratiõis ¶ secũde ¶ dat exẽplũ de sanitate q̃ ꝓtinet i se oẽs diuisiões vtiusq̃z sermõis: ¶ laborat faciẽdo conuenire illas diuisiones istis entibus ¶ illis ¶. d. (q̃ qdã acgrũt nobile ¶c̃). i. intelligẽdũ q̃ illud quod acgrit nobilitatẽ pauca opatione exist̃it in coꝛpib⁹ celestibus: ¶ illud qđ acgrit nobilitatẽ multis operatiõibus iueniẽt in coꝛpib⁹ celestibus ¶ i nobilissimo eoꝛ q̃ sunt hic. s. hoĩe. D. d. cãm sup b̃ q̃. d. q̃ qdã acgrũt nobilitatẽ plibus opatiõibus ¶. d. (q̃ñ plꝛes opatões ducũt ¶c̃). i. q̃ ex plibus actiõib⁹ quaꝛ vnaq̃z ẽ diminuta respectu actiõis q̃ ens pfectũ acgrit nobilitatẽ ¶ ꝓgregabiẽ aliquid eq̃le aut fere i nobilitate illi vni actiõi: q̃ñ plꝛes actiões debiles faciũt ꝑ quãtitatẽ illud quod fac̃ vna actio fortis ꝑ q̃litatẽ: ¶ q̃ oĩa entia nõ itendũt ꝑ suas opatiões nisi vt assimilent̃ pfecte nobili quod ẽ deus ꝑm q̃ i nã coꝛ ẽ acgrere de assimilatiõe: ¶. d. (posq̃z plꝛes opatiões faciũt ꝑm ascendẽ in suã nobilitatẽ. Nobile. n. ꝑfectũ ẽ vnũ). i. q̃ plꝛes opationes valẽt ei vt assimilent̃ pfecte nobili q̃ valet actio vel de nobilis enti qđ assimilat̃ pfecte vna actione. Illud aũt quod est nobile ¶ pfectũ ẽ sicut. d. q̃ non indiget actiõe in acgsitione nobilitatis. d. d. (¶ quedã sunt ꝑpinqua ei pauca actione: ¶ q̃dã multa). s. q̃dã acquirũt ꝑpingtatẽ primi qđ est de⁹ pauca opatiõe ¶ b̃ ẽ orbis totũ ꝓtinẽs: ¶ q̃dã pluribus actionib⁹ ¶ sũt ceteri orbes. D. d. (¶ quedã ipossibile est ¶c̃). i. ipossibile ẽ vt sint ꝑpinqua ꝑmo ꝑncipio neq̃z pluribus actiõibus

rib⁹ actionib⁹ neqz paucis ꝺ fuit ꝓtenta ꝯpropiquari ei qꝺ
est ꝓpinquꝰ: aut ei qꝺ est ꝓpinquꝰ ꝓpinquo: qñ diſtãtie
entiũ in ꝺ ſunt valde diuerſe. D. d. creꝑlũ er ſanitate ⁊ po-
nunt ipſaz ſanitatẽ ei qꝺ ẽ in fine nobilitatis: ⁊. d. (ſicut di
rim⁹ q⁹ ſanitas eſt finis ⁊ pfectio). i. ⁊ accepim⁹ in loco no
bilitatis ſimplicis q̃ eſt finis oĩb⁹ ⁊ cõplementũ ſicut añ fe-
cimus ſanitatẽ: ⁊ cũ ponim⁹ q⁹ ſanitas ſimplex eſt in loco
perfecte nobilitatis que acgrit ſua actiõe: dicem⁹ q⁹ ſic coꝛ
poꝛũ ſanoꝛ q̃ꝺã ſint ꝓpinq̃ ſimplici ſanitati q̃ nõ eſt in mã
pauca operatiõe. ſ. motu tñ: ⁊ q̃ꝺã ſunt ꝓpinq̃ maioꝛi opa
tione. ſ. motu ⁊ diminutiõe: ita eſt ẽt de entib⁹ nobilib⁹ re-
ſpectu primi nobilis: ⁊ q̃ꝺã ſunt ꝓpinq̃ ſanitati multa ope-
ratione: ⁊ hic eſt terti⁹ oꝛdo ⁊ q̃ꝺã nõ acgrũt ſanitatẽ tñ per
exercitiũ q̃ꝫuis ſit multũ ſz ꝑ medicinas ⁊ alia q̃ſi poſuit oꝛ
dines q̃tuoꝛ illud. ſ. qꝺ acgrit ſanitatẽ pauco motu: ⁊ illud
qꝺ acgrit ſanitatẽ ꝑ extenuationẽ. d. (per exercitiũ forte:)
deinde ꝑ medicinas ⁊ euacuatiões: ⁊ intẽdit ꝑ hec diuerſita
tem coꝛpoꝛ celeſtiũ in multitudine motuũ ⁊ ĩ qualitate: qñ
quedã acgrũt nobilitatẽ vno motu ſimplici: ⁊ quedam vno
motu ꝯpoſito: ⁊ vtrunqz aut paucis: aut plurib⁹: ⁊ iõ. d. vt
reputo (erũt igit̃ mot⁹ qbus coꝛpa appꝛopinquãt pfecte ſa
nitati ⁊c) videl̃ igit̃ q⁹ intẽdit ꝑ plẽs ⁊ nõ plẽs mot⁹ diuer
ſos in q̃ſtitate cõuenientes in q̃litate: ⁊ intẽdit ꝑ paucos ⁊
minimos mot⁹ ſimplices ⁊ cõpoſitos: ſimplices. n. ſunt mi
nimi: ⁊ tũc forte intendit ꝑ iſtos oꝛdines tñ in quãtitate.

¶ Alterũ ãt nõ põt ad ſanari puenire. ſz ad currere
ſolũ aut extenuari ⁊ hoꝛ alterũ finis ipſius.

65. ¶ Et dico ẽt q⁹ coꝛpoꝛ q̃ꝺã nõ ꝑfit eẽ ſana: ſed ꝑfit
currere tñ: ⁊ q̃ꝺã nõ ꝑfit currere ſz ꝑfit eẽ contenta
quadã extenuatiõe: ⁊ oẽ coꝛpus eoꝛum coꝛpoꝛum
habet finẽ alium a fine ſui coꝛporis.

65. ¶ Lũ. d. eẽ oꝛdinẽ coꝛ q acgrunt nobilitatẽ ꝓpinquã pfecte
nobilitati pfectis diuerſis actionib⁹: aut paucis: aut pluri
bus: vult dicere ẽt eẽ oꝛdinẽ coꝛ q⁹ ipoſſibile ẽ vt acquirãt
ꝓpinquã nobilitatẽ pfecte nobilitati: neqz actionib⁹ pau-
cis neqz plib⁹: qñ iſta ẽt q̃ꝫuis nõ hẽant nãm acgrẽdi pfe
ctam nobilitatẽ: tñ habẽt nãm acgrendi nobilitatẽ ꝓpiquã
perfecte nobilitati: ita ẽt acgrũt eã diuerſis opationib⁹ ſz vlr
paucis: q⁹ nobilitas quã acgrũt ẽ pauca: ⁊. d (⁊ dico ẽt ⁊c)
. i. ⁊ ſic coꝛpoꝛ alialiũ q̃ꝺã nõ ꝑfit acgrere pfectã ſanitatem:
neqz plib⁹ opationib⁹ neqz paucis: neqz ĩ extenuitate: neqz
in medicinis. ſz hñt nãz aquirẽdi aliquã ſanitatẽ diminutã
ꝑ exercitiũ ⁊ motũ modicũ: ⁊ q̃ꝺã ꝑfit acgrẽ iſtã ſanitatẽ di-
minutam ꝑ aliã extenuationẽ modicã: ⁊ ꝺ intendebat cũ. d.
(⁊ quedã nõ ꝑfit acgrere ⁊c). i. ⁊ quedã nõ ꝑfit acgrere ſa-
nitatẽ diminutã ꝑ motũ: ſz fit ex tenuitate: ⁊ iſte oꝛdo ẽ ma-
gis diminut⁹ q̃z ꝓim⁹. D. d. (⁊ quodlibet iſtoꝛ coꝛpoꝛ fi-
nem hz ⁊c) põt intelligi q⁹ intẽdit ꝑ vtrũqz motũ. ſ. q hz nãz
acquirendi pfectã ſanitatẽ ⁊ q hz nãm diminutã ſanitatem
acquirẽdi ⁊ forte intendit q⁹ oẽ cui⁹ opatio diuerſaẽ er iſtis
coꝛporib⁹ aliatis in quãtitate ⁊ q̃litate diuerſant fines quos
acgrit ꝑ diuerſitatẽ illaꝛ actionũ ⁊ in rei veritate diuerſitas
finiũ ẽ cã diuerſitatis actionũ: ⁊ q̃ſi fines q̃s poſuit hic ſũt
tres: aut nobilitas ſimplex q̃ nõ acgrit ꝑ opationẽ aut nobi
litas ꝓpinq̃ ſimplici: ⁊ iſta acgrit diuerſis opatiõib⁹ ⁊ ſũt
oꝛdines: aut nobilitas diminuta: ⁊ iſta acgrit paucis opa-
tionib⁹: ⁊ forte q̃ꝺã iſtaꝛ actionũ ſũt pfectiones qbuſdã: ⁊
ille ẽt hñt latitudinẽ: ꝝm hoc igit̃ intelligẽdus ſermo Ariſ.

¶ Marime qdẽ. n. illo ſoꝛtiri fine optimũ oĩb⁹. Si
aũt nõ: ſemp meli⁹ erit: quãto vtiqz ꝓpigus ſit opti
mo. Et ꝓp hoc terra qdẽ totalr nõ mouet: ꝓpinq̃
aũt paucis motib⁹ monẽtur. Mõ. n. attigũt ad ex-
tremũ: ſz vſqz quo ꝑfit ſoꝛtiri diuiniſſimo ꝓncipio.
Primũ ãt celũ ꝯfeſtim ſoꝛtit̃ ꝑ vnũ motũ. Que
aũt in medio primi ⁊ extremoꝛ attingunt quidem.
Per plures autem attingunt motus.

¶ Dico ẽt vlr q⁹ pfectio cuiuſlibet rei ẽ acgſitio cõ- 66.
pleméti ⁊ finis. Et ſi hoc nõ poterit: nobili⁹ ẽ ⁊ me
lius vt ſit ꝓpinq̃: quãto magis erit ꝓpinq̃ tãto ma
gis erit nobilioꝛ. Quapp terra nõ mouet oĩno: ⁊
coꝛpa ꝓpinqua eis mouent̃ paucis motib⁹: qꝛ non
pueniũt ad finẽ: ſz acgrũt illud qꝺ põt acquirere ex
cã ꝓia diuina ꝝm ſtũ poſſe ⁊ potẽtiã. Primũ aũt
celũ acgrit hoc vno motu veloci. Coꝛpa vo media
inter primũ coꝛpus ⁊ vltimũ acgrũt hoc plurib⁹.

¶ Dicit ⁊ dico vlr hoc q⁹ ſi oẽs res hẽnt nãz acgrendi cõple 66.
mentũ ⁊ finẽ vare eĩ. Sz qꝛ quedã nõ põt puenire ad finez
fuit meli⁹ facere ea acgrere aliqꝺ ꝓpinquũ cõplemento: ⁊
hoc intẽdit cũ. d. (⁊ ſi nõ poterit ⁊c). i. meli⁹ ẽ q̃z nõ eẽ ꝓpi
quum oĩno. D. d. (⁊ quãtomagis hñt nãm appꝛopinquãdi
cõplemẽto tãto magis erit nobili⁹) ⁊ econtrario: ⁊ qꝛ terra
valde diſtat in ꝺ qꝺ. d. (quapp terra nõ mouet̃). i. ⁊ qꝛ ter
ra eſt valde remota in receptiõe mot⁹ a re nobili nõ fuit mo
ta oĩno cũ nõ poſſit acgrẽ motũ q ẽ nobilioꝛ gete: neqz ali-
qꝺ nobile qꝺ cõꝓhẽdat motu: ſz illud qꝺ recipit appꝛhen-
dit ipm gete ꝑ ſuã vilitatẽ: ⁊ alia elemẽta ecõtrario: ⁊ ma
xime ea q̃ hñt motũ circulaꝛẽ dico igne ⁊ aeꝛẽ in plurib⁹ pti
bus: aqua aũt hz motũ in plib⁹ ptib⁹: terra vo in pauciꝰ
bus: ⁊ ꝺ intendebat cũ. d. (⁊ coꝛpa ei propinqua mouentur
paucis motib⁹). i. cũ nõ poſſint acgrere illud qꝺ appꝛopin
quat nobili pluribus motibus. Et ꝝm hoc qꝺ. d. oꝛdines vi
denẽ quatuoꝛ: ⁊ qlibet oꝛdo hz latitudinẽ ꝑter vltimũ oꝛdi-
nẽ. Oꝛdo igit̃ ꝓim⁹ ẽ oꝛdo entiũ q̃ ꝓhẽdit nobilitatẽ pfe-
ctã ſine opatiõe: ⁊ diuerſanẽ ſz magis ⁊ miñ⁹: hec ãt ſũt en
tia abſtracta. Scõs ãt ẽ eoꝛ q appꝛopiquat pfecte nobilita
ti ꝑ opationẽ: ⁊ hec ſũt duob⁹ mõis: aut ꝑ modicã opatio-
nẽ: ⁊ ꝺ nõ inuenit̃ niſi ĩ coꝛpib⁹ celeſtib⁹: aut ꝑ multã opa-
tionẽ: ⁊ ꝺ inuenit̃ ĩ coꝛpib⁹ celeſtib⁹ ⁊ ĩ hoſe. Terti⁹ ẽ coꝛ q̃
nõ põt cõꝓhẽdere ꝓpiquã nobilitatẽ nobilitati pfecte: neqz
multa opatiõe: neqz modica: ſz tñ appꝛhẽdit nobilitatẽ mi
noꝛẽ ꝓpinquã pfecte nobilitati: ⁊ ꝺ ꝑ modicã opationẽ: ⁊
ꝺ nõ inuenit̃ ĩ coꝛpib⁹ celeſtib⁹: ⁊ q̃libz iſtoꝛ triũ hz latitudi
nẽ. Quart⁹ vo ẽ terra q̃ nõ põt cõꝓhẽdere nobilitatẽ ꝑ ope
rationẽ ſz ſine. ſ. ꝑ qetẽ tñ: ⁊ iſte oꝛdo valde diſtat a primo
q̃ꝫuis vtrũqz ſit fine opatiõe: ⁊ ĩ ꝓximo fuit ꝓpinquitate ſui
ſui finis: ꝺ ãt ꝓp ſuã vilitatẽ ⁊ ſui finis. Quñ ſic finis nobi
lis q̃ꝫtomagis erit nobilioꝛ tãto magis ꝯprehẽdit maioꝛi opatiõe:
⁊ ita ẽ vilis finis q̃ꝫtomagis fuerit vilioꝛ tãtomagis ꝯphen
dit̃ minoꝛi opatiõe ita q⁹ illud qꝺ ẽ valde vile ꝯphendit̃ ſine
opatiõe oĩno. D. d. (ſz illud acgrunt qꝺ põt acgrere ⁊c). i.
elemẽta abſq; terra acgrũt ex ꝑia cã modicũ: cũ nõ hẽant
nãz ꝯphẽdẽdi multũ. D. d. (celũ ãt ꝓimũ ⁊c). i. ꝯphendit̃
ex illo nobili qꝺ eſt eĩ ꝓpinqui⁹. D. d. (coꝛpa ãt media ⁊c)
põt itelligere ꝑ coꝛp⁹ ꝓimũ ꝓimũ celũ ⁊ ꝑ vltimũ elemen
ta. ſ. coꝛp⁹ qꝺ recte mouet̃. Impoſſibile ẽ. n. vt intẽdat ꝑ vl
timũ coꝛp⁹ terrã: qñ elemẽta mouent̃ paucis motib⁹: ⁊ nõ
hñt nãz acgrendi ex iſto nobili aliqꝺ: ⁊ põt itelligi ꝑ vltimũ
coꝛp⁹ oꝛbis lũe ſz ſuã opinionẽ. ſ. q⁹ luna hz paucos mot⁹.

¶ De dubitatiõe aũt quare ꝝm primã qdẽ vnã eri-
ſtentẽ lationẽ magna ꝯſtat multitudo aſtroꝛ. Alio
rum aũt ſigillatim vnũqõqz accepit ꝓpꝛios mot⁹.

¶ Volumus modo diſſoluere ſecundã queſtionem 67.
quare in octauo oꝛbe pꝛopinquo oꝛbi primo habẽ
te motum vnũ ſunt plures ſtelle nõ numerate: ⁊ in
alioꝛũ oꝛbium vnoquoqz habentium plures mo-
tus eſt vna ſtella.

¶ Hoc quod dixit q⁹ octauus oꝛbis eſt propinqu⁹ primo oꝛ 67.
bi ita inuenimus ſcriptũ. ⁊ opinio antiquoꝛum eſt qꝺ oꝛbis
octau⁹ ſtellat⁹ eſt prim⁹ oꝛbis: ⁊ Ptolemeus poſuit nonũ
qꝛ dicebat q⁹ ipſe inuenit in ſtellis fixis motũ tardũ ꝝm oꝛ-
dinem ſignoꝛ: ⁊ arabes dicunt q⁹ iſte motus eſt mot⁹ ante-

cessus ⁊ retrocessus: ⁊ q̄ nō est perfect⁹: ⁊ ponūt q̄ iste motus est dictus a babylonicis antiquis. Si igit̄ istud qđ inuenitur in isto libro sit verū forte dixit ipsū innuendo opinionē babylonicoꝝ: ⁊ eius qō est intellecta per se.

¶ Propter vnum quidē vtiqꝫ quis primū rationabiliter existimabit hoc existere. Intelligere enī oꝫ vite ⁊ principij vniuscuiusqꝫ multam esse excellentiam prime ad alias.

68. ¶ Dicamus igit̄ q̄ recte hoc fuit. Sciendū igitur est q̄ primus orbis principiū est potētie: ⁊ cā in vita cuiuslibet viui plus q̄ alij orbes. Quapp primꝰ orbis mouet plura corpora: ⁊ vnusquisqꝫ ceterorum monet vnam stellam.

68. ¶ Dicit q̄ causa in hoc est q̄ primus orbis est principiū ⁊ cā in dando cuilibet viuo suā vitā fortius ⁊ plus q̄ꝫ principia ceteroꝝ corpoꝝ diuinoꝝ. Et q̄ in hoc minus illo nobilitantur minus nobilitanē similiter in hoc. s. in mouendo plures stellas. Isti enim orbes nō sunt cā vite eoꝝ que sunt hic nisi per stellas cū sit visum q̄ nobiliora que sunt illic sunt stelle q. ergo. d. q̄ cā in hoc est q̄ principium vite qđ est in orbe hoc: qđ est causa cuiuslibet vite est fortius aliis principijs vite existentibus in aliis orbib⁹. Principia enim que sunt in istis orbib⁹ sunt viua ⁊ sunt principia vite que ē hic: ⁊ iō antiqui dicebant ea esse deos: ⁊ babylonici dicebant ex hoc q̄ cōsiderauerūt q̄ quelibet stellaꝝ illaꝝ habet operationes propriā in generibus proprijs entiū: ⁊ opationes cōes i generibus cōib⁹: ⁊ nō tm̄ in corporib⁹ sed in aialib⁹. v. g. dāt saturno plantas ⁊ mineras ⁊ oēm substātiā frigidā ⁊ siccā: ⁊ dant considerationē ei ⁊ bonitatem in finibus rex: ⁊ alia que scripta sunt in suis libris q̄ꝫ non sit dubiū q̄ maior pars sit destructa. Aris. autem fecit librum de hoc q̄ dicitur de regiminibus celestibus.

¶ Erit aūt hoc vtiqꝫ accidens ꝑm rōnez. Prima quidem enim vna ens multa mouet corpoꝝ diuinorum. Multe autē entes vnū solū vnaqueqꝫ errātium enim vnūquodqꝫ plurib⁹ ferē lationib⁹. Sic qđē igit̄ adeq̄t nā ⁊ facit ordinē: vni qđē latiōi multa tribuēs corpa: vni aūt corpori multas lationes.

69. ¶ Et dico etiā q̄ recte primus orbis est vnus ⁊ monet plura corpora spūalia: ⁊ isti orbes qui sunt plures vnusquisqꝫ mouet vnū corpus tm̄. Quoniam omnis orbis orbiū erraticoꝝ mouet̄ pluribus motibus: ⁊ primus orbis vno. Et ꝓꝫ hoc fecit iuste natura cum posuit in eis ordinē: dico q̄ dedit vni motui plura corpora: ⁊ vni corpori plures motus.

69. ¶ Dicit q̄ natura iuste posuit cum dedit ei qđ est impossibile moueri nisi motu vno plēs stellas q̄s mouet illo vno motu ita q̄ per illū vnū motū faciat plures opationes: ⁊ dedit ei q̄ impossibile est mouere nisi vnā stellā plēs motus: ita q̄ quēadmoduꝫ primū facit p vnū motū plures opationes: ita illud ēt faciet p vnā rem motā plures opationes: ⁊. d. (dicamus ēt q̄ recte ⁊c̄). i. q̄ recte fuit hoc q̄ diximus: q̄m si omnis orbis orbiū erraticoꝝ est possibile vt moueat pluribus motib⁹: ⁊ impossibile est vt moueat plēs stellas: orbis aūt stellat⁹ impossibile est vt moueat plib⁹ motib⁹: ⁊ possibile est vt moueat plures stellas vno motu. Et cū demonstrauit hoc. d. (⁊ ꝑm hoc iuste fecit natura ⁊c̄). i. ⁊ q̄ cū possibilitas est in eis: his enī duob⁹ modis diuersis iuste fecit natura cū dedit natura cuilibet eoꝝ in actu qđ possibile fuit in eo: ⁊ dedit vnicuiq̄ eoꝝ terminū in esse aliud a suo ꝙpari. d. explanauit hoc ⁊. d. (⁊ dedit vni motui plura corpa ⁊ vni corpori plures motus) ⁊ debes intelligere q̄ fecit hoc causa fuit vt aliter nō faceret.

¶ Adhuc propter hoc quidē vnū habēt corp⁹ alie lationes q̄ multa corpora mouent: ⁊ q̄ sūt ante vltimā: ⁊ que vnam possident stellam. In multis. n. speris vltima spera infra fertur. Unaqueqꝫ autez spera corpus existit ens. Illius quidem igitur cōe erit op⁹: hec qđē. n. singularis ꝓpria ꝓ nām latio.

¶ Dicamus etiam q̄ in quolibet orbium habentiū plures motus diuersos fuit vna stella: q̄ qlibet eorum mouet plura corpora. s. orbis continēs orbes stellarum erraticaꝝ que sunt i eo. Quoniā vltimꝰ scz continens stellas erraticas mouetur ⁊ firmat in orbibus: ⁊ omnis orbis eorum mouetur ⁊ firmatur in pluribus orbibus: ⁊ omnis orbis eoꝝ est corpus. Et operatio orbium qui reuoluunt stellam erraticam sit vniuersalis operatio: ⁊ vt quilibet eoꝝ habeat motus ⁊ operationem propriam. 70.

¶ Hec est alia cā a predicta ⁊ est q̄ omnes orbes qui mouēt stellam vnam erraticā habent orbē a quo continenē ⁊ ille orbis mouet oēs alios orbes ⁊ econtrario suis motibus. s. ex oriēte i motu diurno: ⁊ cū ita sit cōtinget vt oēs orbes q̄ mouent stellā erraticā sint quasi prohibiti a suis motib⁹ ꝓp illū orbē mouentē eos ecōtrario suis motib⁹: ⁊ q̄ isti orbes sunt quasi ꝓhibiti a suis motib⁹ non oēs possunt movere nisi vnā stellā: orbis aūt stellatus se habet cōtrario cū nō sit prohibitus a suo motu q̄ nō habet aliū motorē a quo ꝓhibeā a suo motu: ⁊. d. (q̄ i quolibꝫ orbiū ⁊c̄). i. qlibꝫ orbis cōtinēs orbiū erraticoꝝ habet in se plures orbes ⁊ mouet vnā stellā: q̄ iste orbis cōtinēs mouet illos plēs orbes ecōtrario suo motui ⁊ hoc itēdebat cū. d. (q̄ qlibet eoꝝ mouet plura corpa ⁊c̄). i. q̄ mouet oēs orbes illi⁹ stelle ecōtrario suo motui, ꝓpter. s. ex oriēte i occidētē. d. d. cāꝫ i hꝫ q̄ mouet ꝑ suū motū plēs orbes: ⁊. d. (q̄ vltim⁹ orb̄. s. ꝓtinēs stellas erraticas). i. ⁊ neče ē vt oēs orbes stelle moueātur ꝑ motū orbis ꝓtinētis eos q̄ ille orbis ē q̄si ligat⁹ i oīb⁹ orbib⁹ qui monent̄ ꝙsequētes ipꝫ ⁊ nō debes itelligere nisi ligationē ꝑ motū ⁊ ꝙsequētiā tm̄. D. d. (⁊ oīs orbis coꝝ ē corp⁹ vt operatio ⁊c̄). i. ⁊ posuit i oīb⁹ orbib⁹ orbiū erraticoꝝ vnū corpus ꝓtinēs eos ⁊ mouēs eos ecōtrario suo motui vt oēs orbes mouētes stellas hñt duas opatiōes. s. duos mot⁹: q̄ꝫ vn⁹ ē vtis oīb⁹ illis stellis ⁊ est in quo sequitur motū diurnū: ⁊ alter est ꝓprius: ⁊ est motus appropriatus stelle.

¶ Hec aūt velut apponitur. Dis aūt finiti corpis ad finitū virtus est. Sed de circulari qdem motu latis astris dictum est: qualia sunt ꝑm substantiaꝫ: ⁊ ꝑm figuram ⁊ de latione: ⁊ ordine ipsorum.

¶ Et si in aliquo orbe orbiū erraticoꝝ eēnt plures stelle: esset vltimus orbis i labore cū mouet orbes qui sunt post ipm̄ motu diuerso: ⁊ reuoluit ipos: ⁊ in quolibet eoꝝ sūt multe stelle. Et iā diximus⁹ multotiēs q̄ oē corp⁹ finitū hꝫ potētiā etiā finitā: propter hanc cām igit̄ fuit in quolibet orbe orbiū erraticoꝝ vna stella tm̄. Jā igit̄ ꝓpleuim⁹ sermonē de stellis: ⁊ quomodo mouenē: ⁊ quā subaz hēant ⁊ figurā: ⁊ de locis: ⁊ ordine eoꝝ sermone sufficienti. 71.

¶ Quia orbis primus est qui in motu diurno reuoluit oēs orbes stellaꝝ ex oriente in occidentē cū stellis que sunt i eis. d. q̄ si in quolibet orbe orbiū erraticoꝝ essent plures stelle non esset possibile vt primus orbis moueret eas ista velocitate: aut nō esset possibile mouere eas oīno cū sit declarātum q̄ potētia cuiuslibet corporis est finita: ⁊ semp eius est intellectus per se. Sed habet multas dubitationes quarum 71.

vna est

vna est q. d. (q esset orbis in labore) & iã declaratus est q illis corporibus nõ contingit labor: & scda est hoc qđ. d. (q primus orbis mouet alios orbes) qñ corp9 nõ mouet corpus nisi tactu: & iã declaratũ est q illa corpa nõ mouent se fm tactum: neq3 expulsione: neq3 attractione: sed fm desideriũ. Et etiã si cõfessi fuerim9 q primus orbis mouet alios quemadmodũ corpa mouent se ad inuicez: quomõ ergo dicemus q istis corporib9 erit potentia finita: & iã determinatum est q semp mouet: & si aliquis responderit q iã determinatum est in principio istius libri q potentia cuiuslibet corporis agentis aut pacientis est finita. & hec nõ acquirunt operationẽ eternam: nisi ex potẽtia infinita que mouet ea: vt Aler. & Auic. respondet contingit ex hoc vt aliqd sit possibile corrũpi qđ nũq3 corrũpetur. Joãnes aũt dedit hanc qõnem perypatheticis tali modo q nõ possunt euadere ex ea fm q concedũt q in isto corpore celesti est potentia finita: qñ si illic sunt due potentie finite. s. & infinita: cõtinget vt fm finitã sit corruptibile & fm infinitam incorruptibile. Dicamus ergo nos q hoc qđ. d. q orbis vltim9 esset in labore intendebat q potentia motoris ex eo addet supra potentiam suã nãlem: qñ cã laboris in aãlibus ẽ vt addat potentiam moti super potẽtiã motoris: qñ potentia moti necessario est opposita potentie motoris: hoc igit intendit per laborẽ: & etiã si potẽtia moti in eo adderet sup potentiã motoris: tũc motus ei9 esset violẽtus: & qđ violẽte mouet impossibile est vt recipiat eternitatẽ motus a potentia infinita scz mouẽte que nõ est in mã: & cũ necesse est in eo vt non recipiat eternitatẽ necesse est vt laboret. De alia aũt dubitatione in qua dictũ est q vltimus orbis nõ mouet alios per suum corp9 ita q dicat in eo q si essent plures aut maiores contingeret ei labor cũ non moueant alij orbes nisi per desideriũ ad motorem primi orbis. Dicamus q hoc dz intelligi q primus orbis est mouens eos q: totus orbis ẽ qsi vnũ animal: sed nõ est vnum animal quasi ligatũ multis ligamentis sicut aãl dissimiliũ partiũ: sed est ligatũ pria potentia spirituali diuisa in suo toto. Hoc igitur vnũ corpus per vnam potentiã spiritualẽ que est in eo debet habere magnitudinẽ terminatã necessario vt post dicet: & cũ dz magnitudinem terminatã necessario ẽ vt si haberet plures stellas vt motus eius esset violentus: & similiter si contineret plures motus aut maiores orbes: & similiter intelligendũ est q vltimus orbis mouet alios orbes. s. sicut dicitur q nobili9 mouet totũ: qñ ista prima potentia spiritualis nõ diuiditur in alijs orbib9: nisi q diuidit in isto orbe: quẽadmodũ potentia mouẽs animal non diuidit in alijs membris: nisi q primo diuiditur in corde: & mirũ cum hec potentia diuidit in membris dissimiliũ partiũ quomõ non diuidit in partibus vel membris similiũ partiũ materie. Diuisio enim ei9 in istis est ingeniosa. s. per ligamentũ: illic aũt sine ingenio sed naturaliter: & iõ non idiget illic ligamento donec fiat ex eis vna res mota sicut hic indiget: quapp animal ligatuz & animal diuinũ nõ ligatum nõ dicunt esse vnũ nisi equinoce: sicut non dicunt esse vnũ motum nisi equinocc. Determinatum est enim q vnus motus simpler & verus est vnus motus diurnus: & q vnus motus ẽ in vno moto: ergo illud quod habet in rei veritate vnũ motum est vna res mota in rei veritate. De tertia aũt questione & est qõ de corporibus celestibus que sunt eterna dicuntur habere potentias finitas. Dicamus ergo etiã q corpora celestia habent finitas potentias in qualitate infinitas in tpe. s. q omne corp9 celeste habet motũ terminatum in velocitate: & non põt moueri neq3 tardius neq3 velocius: & diuersantur in motu fm diuersitatem sua3 nãz: & conueniũt ĩ hoc q sũt infiniti in tpe. Quoniam omne motum habet velocitatem terminatã necessario siue habuerit formam naturalem siue non: & similiter omne motũ habet operationem finitaz in qualitate. cũ omne motum habeat magnitudinẽ finitã siue habuerit formam materialẽ siue nõ: sed appropriat habentibus formã materialem: q3 motus coz est finitus & absciſſus & vniuersaliter actio & passio coz. Carentibus aũt forma materiali appropriatur q motus coruz & vniuersaliter actio & passio sũt eterni: & q3 corpus celeste est motum necesse est vt habeat velocitatem terminatam & vniuersaliter actionem & passionez terminatam fm qualitatẽ. Et q3 non habet naturalem formam necesse est vt actio & passio eius sint eterne: ergo non ẽ in eo potentia finita vt moueãtur vel vt moueat: ex quo cõtingit predicta qõ & est quomodo inueniatur eternũ in quo sit potentia ad corruptionem: & quod terminatum est in primo tractatu istius libri. s. q habet potentiam finitaz ꝓpter suam actionem & passionẽ: nõ intendit nisi quo ad suã qlitatem. s. q actio eius & passio sint finite in vigore. Et causa ei9 est quia est finis in magnitudine: & propter hoc determinauit q actio eius est finita: quod ideo est q3 est finitũ in magnitudine & cum isti non possunt distinguere finituz in qualitate a finito ĩ quãtitate in tẽpore accidit eis ista perplexio. Et propter hoc opinandũ est q corpus celeste ẽ simpler nõ compositũ ex materia & forma: & q forma que mouẽt non ẽ materialis omnino. Et cum ita sit determinatum est quomodo Aris. de orbe. d. q si in eo essent plures stelle essent in labore si omne corpus habet potentiã finitam. D. d. (iam ergo compleuim9 sermonẽ de stellis & quomodo mouentẽ) idest q3 sunt fixe in orbibus: & orbes mouentẽ (& quã subam habent) q3 sunt nature quinte (& de figuris) q3 sunt sperice (& de locis) idest q3 causa diuersitatis motuum coz est fm diuersitatem ordinis situs. s. eaz ad inuicem. Et põt intelligi q iam declarauit situs earum cũ dixit q considerauit luna & inuenit ipsam eclypsare mercurium.

¶ Reliquum aũt de terra est dicere vbi ertat posita: & vtrum quiescentium est aut motorum: & de figura ipsius. De positione quidem igitur non eandem habent omnes opinionem: sed pluribus ĩ medio poni dicentibus quicunq3 totum celum finitũ esse aiunt. Contraria qui circa italiam vocati pythagorici dicunt. In medio quidem enim ignẽ eẽ inquiunt: terram autẽ vnum astroz existentẽ circulariter latam circa mediũ noctem & diem facere. Adhuc aũt oppositam aliã huic astruunt terram quam antichthona idest terram aduersam nomine vocant. Non ad apparentiam rationes & causas querentes: sed ad quasdam rõnes & opiniones ipsorũ apparẽtia attrahentes & tẽtãtes adornare.

¶ Volum9 modo dicere de dispõne terre & pscrutari de ea & de loco ei9: & vtrũ sit gescẽs: aut mota. 72.
Dicamus ergo q antiqui diuersi sunt in loco ei9: & oẽs dicẽtes q celũ ẽ finitũ dicũt terrã eẽ positam in medio. Pythagorici aũt habitãtes italiã ꝺdicunt illis q ignis ẽ posit9 i medio. & q terra ẽ stellarũ vna & reuoluit circulariter: & ex motu ei9 circulari fit nox & dies: & faciũt aliã terrã quã vocãt antugamonani. Et dicũt hoc & opinant: qñ nõ q3ũt cognitionẽ cãz rez & sermonũ ĩ eis ex visu. Sz mutant visum fm suam voluntatem: deinde laborãt in confirmando illam voluntatem.

¶ Dicit (volumus dicere de dispositiõe) idest de figura terre (& perscrutari de ea) idest de sua natura: (& vtrum sit gescens aut mota) idest fm totũ. Deinde icepit dicere opiniones antiquoz de loco ei9: & q3 opinio remotissima in terra est dicẽtis q nõ ẽ in medio & reuoluit circa mediũ: icepit dicere sermonẽ eoz & dixit (q ois q dicit celũ esse finitum). i. celum esse sphericum dicit terrã esse in medio. D. d. (Pythagorici aũt &). idest q3 pythagorici contradicunt omnibus antiquis: & dicũt q ignis est positus in medio: & videt

q̄ ipſi opinañ cum hoc q̄ celum ſit ſpericū: ⁊ videñ ex hoc quod dicunt q̄ terra eſt aliqua ſtellarum ⁊ q̄ mouetur circa medium: q̄ non opinabañ terram eſſe motam circa ſe ideſt ſm partes remanẽtes ſm ſe totū vt dicūt alij antiqui: ⁊ viſum eſt q̄ opinabantur q̄ ſtelle mouentur cū eo q̄ terra mouẽ preter motum diurnū quẽ attribuūt terre: ⁊ ideo dixerunt q̄ ex motu eius fit nox ⁊ dies. Et intẽdunt ſm q̄ credo q̄ mouetur ſm totū in circulo: ⁊ apparet ex hoc q̄ faciunt alterā terram oppoſitā: ⁊ ipſi opinabantur q̄ in circulo ſuper quẽ mouẽ terra eſt altera terra oppoſita iſti: ⁊ q̄ mouetur motu equali. ⁊ forte opinabantur hoc propter eclipſes: q̄m aliquis pōt imaginari hoc propter eclypſes ſolis ⁊ lune. Et vniuerſaliter poſſum⁹ imaginari omnes opiniones antiquoꝝ: neq; perſecere eas cū non ſint famoſe apud nos ſicut apud Ariſ. D. d. cauſam propter quā accidit illis hominibus tales ſermōes dicere q̄ ſunt ꝓtrarij ſenſui: ſ. d. (⁊ dicūt hoc ⁊ opinantur hāc opinionẽ q̄ nō acquirūt ⁊c̄) ideſt q̄ eū cōſiderauerūt de cāis rex nō querunt vt illud q̄d dicūt ſit conueniens illi q̄d ſenſui apparet: ſed econuerſo. ſ. q̄ volunt ꝓbari ſenſibilia p̄ ſuas opiniones: ⁊ cū viderunt ea contraria ſuis opinionib⁹ attribuūt huic errori ſenſus: q̄ vident q̄ ſermones vniuerſales ſunt veriores q̄ſ ſenſibiles: ⁊ vniuerſaliter eoꝝ intentio non eſt querere ipſam veritatem ſed verificare ſuas voluntates.

¶ Multis aūt vtiq; alijs videbit nō oportere terre medij regionẽ aſſignare ſumẽtib⁹ nō ex appentibus fidem ſz ex rōnibus. Honorabiliſſimo enim putant ꝯuenire honorabiliſſimā exiſtere regionez. Eſſe aūt ignẽ terra quidẽ honorabiliorẽ: terminū aūt intermedijs: extremū aūt ⁊ mediū terminos. Quare ex his recogitātes non putāt i medio ſpere poni ipam ſz magis ignẽ. Adhuc pythagorici quidem ꝓpter marie ꝯuenire ſeruari principaliſſimum totius. Medium autem eſt tale. Jouis carcerẽ nolant hanc habentem regionem igni.

75. ¶ Et alij plures antiquoꝝ dicūt hoc ẽt q̄d iſti dicūt ⁊ nō ponūt terrā i medio: neq; ꝯfirmāt ſermonem ſuū ex viſu neq; ex rōne: ſz q̄buſdā ſermōibus antiquoꝝ: q̄ opinabañ q̄ oẽ nobile dz eẽ in loco nobili ⁊ q̄ ignis eſt nobilior terra: ⁊ q̄ finis loci eſt nobilior medio: ⁊ q̄ vltimū medij mūdi eſt finis. Et ex iſtis mōis quos dixim⁹ rōcinañ: ⁊ nō ꝯcedunt q̄ terra ſit fixa i medio orbis: ſz ignis ẽ poſit⁹ i medio orbis. Sz ẽt pythagorici dicūt pp hāc cām quam nos dicem⁹ q̄ ignis ẽ i medio: q̄m res nobilis ꝯſeruāda ẽ q̄ nihil ẽ nobili⁹. ſ. igniſ: ⁊ q̄ mediū ẽ ꝯſuās res: q̄pp ātiq vocabāt ipz genꝰ eāle. ſ. locū getis.

73. ¶ Cum. d. q̄ hec opinio attributa ẽ pythagoricis. d. etiā q̄ plures antiquoꝝ conueniunt in eis in hoc ⁊ q̄ idem accidit eis q̄d accidit pythagoricis. ſ. q̄ non cōfirmāt ſuas opiniones: neq; ex ſenſu neq; ex ratione cui⁹ ꝓpoſitiōes ſunt ſumpte ex ſenſu. D. d. rōnem coꝝ. ⁊. d. (opinabāt. n. q̄ omnis res nobilis ⁊c̄). i. q̄ dicūt q̄ res nobilior dz eẽ in loco nobiliori: ſz ignis eſt nobilior terra: ergo ignis debet eẽ i loco nobili. Sed locus nobilior ẽ mediū mūdi q̄d eſt finis ſpere vel figure: igitur ignis eſt poſitus in medio: ⁊ hoc q̄d. d. q̄ finis loci eſt nobilior medio: ſicut ꝯuenit i ſcriptura: ⁊ ſi eſt vera: intendit q̄ nobiliſſimū medij mūdi q̄d ẽ oia q̄ ſunt in orbe eius finis. ſ. centrū. i. mediū iſtius mundi in quo ſpera finitur ⁊ eſt centrū. Et q̄ rō pythagorici ẽ ꝓpinqua iſti rationi. d. (⁊ pythagorici etiā dicūt q̄ ꝓpter hāc cām ⁊c̄). i. ⁊ pythagorici etiā rōcinantur rōne ꝓpinqua rōni antiquorum: ⁊ dicunt q̄ etiā ignis eſt nobiliſſimū entiū: ergo debz conſeruari. ergo debet eſſe in loco cōſeruatiōi: ⁊ locus conſeruatior eſt mediū toti⁹. ergo debz ignis eẽ in medio toti⁹. Et iſta rō eſt alia a ꝓria: antig. n. ponebant ignez in medio propter ſuā nobilitatē q̄ nobiliorꝰ debet eẽ in nobiliori: iſti autem ponebant ꝓpter ſuam conſeruationem.

¶ Tāq̄ mediū ſimplr̄ ſic dicī: ⁊ q̄ magnitudis mediū: ⁊ rei exiſs mediū ⁊ nāe. Quāuis quẽadmodū in aialib⁹ nō idẽ aial ⁊ corpis mediū: ſic exiſtiman dū magis ⁊ circa totū celū. Propter q̄dẽ hāc igr̄ cāz nihil eos oz timere circa totuz neq; adducere carcerẽ ad cẽtr̄. Sz illud querere mediū q̄le q̄d: ⁊ vbi aptū natū ẽ eẽ. Illud q̄dẽ. n. p̄cipiū q̄ mediū ⁊ honorabile. Loci āt mediū aſſimilat vltimo magis q̄ p̄cipio. Nō q̄dẽ. n. mediū determinatū ẽ: q̄ āt determinās finis. Honorabili⁹ āt ꝓtinens ⁊ finis q̄ finituz. Hec quidem eniz materia: hec aūt ſubſtantia conſiſtentie eſt.

¶ Et dixerūt hoc q̄ ignorabāt: q̄d ẽ mediū. Medium. n. ſimplr̄ dr̄ duob⁹ mōis: dr̄. n. de medio corporis ⁊ magnitudis: ⁊ ẽt de medio nāe. Iſti aūt dicebāt mediū q̄ſi vno mō. Nos āt dicim⁹ q̄ mediū aial ⁊ mediū corpis nō ẽ idẽ: ⁊ ſic oz nos itelligere de toto celo ẽt. Et pp hāc cāz quā dixim⁹ ẽt nō dz dubitare i diſpōne toti⁹: neq; pōere cẽtr̄ cuſtodiā aliaꝝ rex. Sz oz nos ꝑſcrutari de q̄litate medij: ⁊ q̄ mediū nec̄io ẽ primū ⁊ nobili⁹. Medius vō loci videtur eſſe vltimum non primum. Medium eniz eſt terminatum: orizon autem eſt terminans. 74.

¶ Cum declarauit ſermonẽ q̄ indurit eos ad credendū q̄ terra nō eſt in medio: cepit deſtruere illū. Sermo. n. coꝝ ẽ fundatus ſuper q̄nq; ꝓpōnes. Quaꝝ altera eſt cōis duabus opinionib⁹. ſ. d. q̄ ignis eſt nobilior terra. Secūda eſt q̄ vtebantur aſſeſſores pythagoricoꝝ loco iſtius. ſ. dicens q̄ nobilius debet eẽ in loco nobiliori. Tertia quā vtebañ pythagorici q̄ nobilius dz eſſe in medio. Et he tres ꝓpōnes concedunt ab Ariſ. Quarta ⁊ quinta ſūt q̄ mediū mūdi ẽ nobilius: ⁊ q̄ mediū mundi eſt conſeruantius: ⁊ ex his duab⁹ propōnib⁹. d. Ariſ. q̄ cecidit corruptio in hūc ſermonẽ: cuz medium dicatur equoce: aliq̄n enī dicit de medio mundi: ⁊ aliquādo de medio q̄d eligit a nā. ſ. nobili. ⁊ iō. d. q̄ ignorabant quid mediū eſſet. cōcedit ergo eis q̄ nobilius debet eſſe in loco nobiliori: ſed nō cōcedit q̄ mediū in magnitudine eſt nobili⁹: ſed mediū quod eligitur a nā: ⁊ ꝓpter hoc. d. (nos āt dicim⁹ ⁊c̄). i. q̄ mediū q̄d eſt in aiali ſm electionẽ ⁊ nobilitatē nō eſt mediū in magnitudine: ſed ẽ mediū i ſubſtātia: ⁊ iſte ſermo q̄ſi ꝺicit pypathetico de corde: ⁊ ſermōi ipſius. d. n. q̄ cor eſt nobiliſſimū mēbroꝝ: ergo dz habere locoꝝ nobiliſſimū q̄d eſt mediū corpis: ſicut princeps debz hẽ mediū in ciuitate: vt habeat regnū equale. Sed hī videtur q̄ nō eſt de aiali magno. ſ. de mūdo: ſicut de aiali paruo q̄d eſt gnābile ⁊ corruptibile: q̄ſi orizon in mūdo eſt nobilius cētro. Orizon. n. eſt terminās ⁊ centrū eſt terminatū: etiā entia nobiliora ſunt in celo q̄d eſt nobiliſſimū locoꝝ. Videt ergo q̄ mediū aialis gnābilis ⁊ corruptibilis eſt cōtrariū medio aialis eterni. Et ꝓpō quā accipiūt iſti fuit accepta vniuerſaliter in aiali ſimpli: ⁊. d. (q̄ mediuz aialis ⁊ mediū corpis nō ſunt idẽ). i. mediū aialis in eo q̄ ẽ aial ſiue eternū ſiue nō. i. q̄ mediū ſube non ſegtur mediū magnitudinis. In quodā. n. eius inuenit mediū ſube in medio magnitudinis: ⁊ in quodā nō. ⁊ ꝓpter hoc. d. (⁊ ſic oz nos intelligere de toto celo). i. q̄ mediū in eo non eſt; medium in corpore. D. d. (⁊ propter hanc cām non dicunt ⁊c̄). i. pp̄ᵇ q̄d dixim⁹. ſ. q̄ mediū ſub̄e nō ꝓſeq̄t mediū magnitudinis

nō debent

nō debēt dubitare i dispositōe totiꝰ mūdi z existimare qꝫ ita est de eo sicut de particulari .s. qꝫ mediū in eo est i loco medio corporis: opꝫ ergo eos vt nō iudicēt sup mūdū de bꝰ qō vident in aiali: sed opꝫ eos perscrutari de medio mūdi qō ē mediū in substantia : quomodo est: z in quo loco est. D. d. (z qꝫ mediū necessario). i. z debēt credere qꝫ mediū i rei veritate est mediū in substantia: z qꝫ medium in magnitudine aliquando consequitur hoc medium : aliquando autem non: z hoc intendit cū. d. (medium vō loci videtur esse postremū). i. qꝫ mediū in substantia inest prius medio in eo in magnitudine: z intendit ꝓ hoc qꝫ locus qui est in orizonte ē nobilior loco qui est centrū mundi . D. d. (mediū enim est terminatū z orizon est terminans). i. necesse est qꝫ orizō sit nobilius medio qz mediū est terminatū ab orizōte: z orizon est terminans ipꝫ z tminās est nobilius terminato : cū proportio terminati s ad terminatū est sicut forme ad materiā forma aūt est nobilior materia.

¶ De loco quidē terre hanc quidā habent opinionē. Similiter aūt z de mansione z motu. Nō enim eodē modo oēs suspicant: sed quicūqz neqz in medio poni aiunt: ipsaz moueri in circuitu circa mediū putant: nō solū aūt hāc sed z antictbona. i. aduersaz terrā: quēadmodū dixīmus prius. quibusdā videt z plura corpora talia cōtigere ferri circa mediū nobis īmanifesta pp obiectionē terre: propter qō z lune eclipses plures ꝙ solis fieri inquiūt. Latior enim vnūquodqz occultare ipsaz: sed nō soluz terrā. Qm̄ enim nō est terra centrū: sed distat per hemisperiū ipsiꝰ totū: nihil prohibere putāt apparentia accidere similiter nō habitantibꝰ nobis in centro: quēadmodū z si in medio esset terra: nihil neqz nūc facere mānifestū per medietatē distās ab his que diametri . Quidā aūt z positā in cētro dicūt ipsam reuolui z moueri circa eū qui per vniuersum extensus est polum: quemadmodum thimeo scriptum est.

75 ¶ Jam enim cōpleuimꝰ sermonē de motu terre. volumꝰ nō dicere diuersitatem antiquoꝝ de quiete z motu terre. Antiq. n. differunt in hoc. qdā enī dicūt qꝫ terra ē i medio: z dicūt ēt qꝫ mouet circa mediū: deinde dicūt qꝫ nō tm̄ ipa terra: sz z astra q̄ dr̄ astaricō: sicut dixīmus supiꝰ. Et quidā dicūt qꝫ possibile est plura corpora. s. terras siles isti terre esse que mouētur circa mediū esse: sed latēt nos qz ista terra cooperit eas: z hoc nō facit ista terra: sz terre faciunt hoc. Et dicūt ēt qꝫ si terra nō est cētruz z est remota a suo semicirculo: tm̄ nō propter hoc ꝓhibet quin stelle apparētes cadāt sub visu: cū nō habitamꝰ cētrū. Et si terra eēt posita in medio nō laterēt nos stelle que sunt in semicirculo cū sumꝰ remoti a polo. Quidā. n. dicūt qꝫ terra est posita in cētro: z qꝫ mouet z reuoluitur super orbem qui
75 dicitur orbis superexcēsus: vt dictū est in thimeo.

¶ Idest ꝓpleuimꝰ iā dicere opinionē antiquoꝝ de loco terre opinionē. s. dicētis qꝫ est in medio: z dicētis terrā ē extra mediū: z mō volumꝰ dicere de opiniōibꝰ eoꝝ de motu z quiete. D. d. (quidā enim dicūt qꝫ terra est rc). i. dicētes autē qꝫ terra nō est in medio dicūt qꝫ mouet circa medium sicut stella. D. (dicūt b rc). i. z dicētiū qꝫ terra mouet circa mediū cū altera terra q̄ ei opponit. qdā enī dicūt qꝫ possibile est qꝫ plures terre sint similes huic terre mote circa mediuz sicut ista sz latet nos qꝫ ista terra distinguit nos ab illis ita qꝫ ista nō est illa que facit motū circa mediū tm̄: sed oēs ille terre: z hoc intēdebat cū. d. (z nō facit hoc ista terra tm̄ rc). i. qꝫ tota terra mouet circa mediū: z qz huic positioni ꝙtinget vt de circulo signoꝝ videat ēē maior medietate: z nō appareant ex stellis nisi que sunt in minori semicirculo: dicūt excusando se qꝫ q̄uis terra nō sit in cētro : tm̄ nō prohibet quin stelle videant. s. sex signa que sunt in medietate orbis declusionis vl' decliui cū sint remota a suo semicirculo sicut esset sup terrā. s. in centro z nos magis vicinantes alteri duoꝝ poloꝝ q̄ reliquo. Et intēdebat qꝫ dicēs terrā esse in medio qꝫ in oibꝰ habitationibꝰ apparet semicirculus signoꝝ q̄uis habitationes sint viciniores vni poloꝝ q̄ reliquo cū nos nō habitemꝰ in ipso centro. Et cā illius ē qꝫ ista q̄titas quā facit diuersitas poloꝝ in ꝓpinquitate z in longitudine nō est sensibilis respectu magnitudinis orbis apud nos: ita q̄titas ſm quā circulus terre egrediat a cētro ſm nos nō facit vt videatur de signoꝝ circulo mīꝰ q̄ medietas in respectu orbis. Et hoc intendebat cū. d. (z dicūt qꝫ si terra nō est centrū rc). i. z cū narrauit opinionem dicentiū terrā ēē motā circa cētrū narrauit sermonē dicentiū ēt eā esse motā in centro: dicentes enīz terraz ēē motam ſm totum nō dicunt nisi istos duos modos.

¶ Silr aūt z de figura dubitabit: bis qdē enīz videtur esse sperica: bis aūt lata z figura tympanilis. Faciūt aūt argumētū qz occidēs z oriēs sol rectaz z nō circularē occultationē vr̄ faciēs a terra: tanꝙ oporteret: sic qdē sperica eēt circularē fieri a terra abscisionē. Nō attēdētes elōgationē solis ad terrā z rotūditatis magnitudinē: qūo in apparētibus puncis circulis recta videt a lōge. Propter hāc quidē igit phātasiā nihil ipsos discredere oz nō rotū dā eē molē terre. Sed adhuc opponūt z dicūt propter getē necessariū ipsaz hāc hr̄e figurā. Etenim de motu z mansione dicti modi multi existunt.

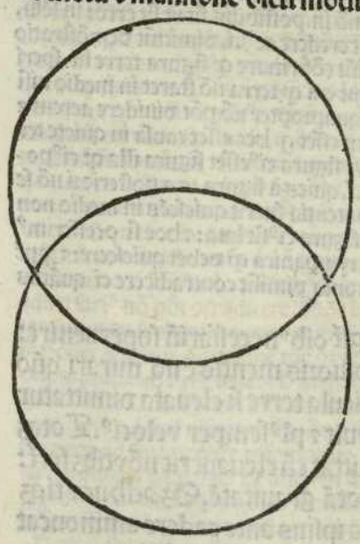

¶ Et dicamꝰ ēt 76
qꝫ antiqui diuersi
sūt vt dixīmus in figura terre. Quidā enīz dicunt qꝫ terra ē rotunda sperica: z quidaz qꝫ est lata vt figura tympani cum fuerit in parte cōuexū: z dicūt qꝫ signū huiꝰ ē: qz cuz sol occidit z oriē latet a terra ꝑz lōgitudinē ñ ꝑz circularitatē. Et si eēt rotūda deberet latere a terra ꝑz circulū. Et dicūt hoc qꝫ dimittūt cogitare in remotiōe solis in magnitudine sue reuolutiōis: z qz videt ex remoto lōgus: vt accidit hic paruis circulis q videt a remotis plani z oporteret eos vt nō opinarētur qꝫ figura terre ē rotun

da. Et hoc quod dixim⁹ de errore sensuū ⁊ sic ponūt eā eē rotundam: sed dimittunt credere hoc ⁊ ēt volunt confirmare suū sermonē dicēdo q̄ figura terre est figura tympani: propter quā figuram quieſcit necessario.

76 ¶ Vult dicere opiniones antiquoꝝ de figura terre cū narrauit opiniões eoꝝ de motu ⁊ qete ei⁹ ⁊. d. (q̄ ātiq̄ diuersi sunt vt dixim⁹). i. quēadmodū diuersant in loco ⁊ i motu ⁊ in qete ei⁹. D. d. (⁊ fingūt q̄ signū ei⁹ ē ⁊c). i. ⁊ dicēt q̄ figura terre est tympani: ⁊ q̄ est medietas spere. i. ⁊ nos sumus in planitie ei⁹: dicunt rōnē ex hoc q̄ cū videm⁹ q̄ sol cū occidit aut oritur secat superficiē terre sup lineā rectā: ⁊ si terra sperica eēt tūc superficies solis secaret superficiē terre sup lineā arcualē: sicut luna secat solē apud eclipses solis. D. d. (⁊ dicūt hoc q̄ dimittūt cogitare ⁊c). i. ⁊ existimant ꝟ signū eē verū q̄ dimittūt cogitare ⁊ volunt scire q̄ linee parue circulares ex magnis circulis apparent ex remoto recte: ⁊. d. (q̄ nō cogitant in remotiõe solis ⁊ magnitudine siue quātitatis) vt determinatū est i astrologia cū hoc q̄ apparet visui ex paruitate siue quātitatis vī q̄ remotio eius a nobis sit valde magna: ⁊ ꝓpter paruitatē sui circuli apud visum ⁊ magnitudinē circuli terre oportet vt arcus terre q̄ sit a sectione supficiei terre ⁊ superficiei solis sit paru⁹. s. arcus super quē apparet q̄ superficies terre secat superficiez solis ꝓpter magnitudinē spere terre apud visum: ⁊ paruitatē spere solis: ⁊ cū circulus magnus secat circulū paruum apparebit iste arcus circuli magni rectus ex remoto: ⁊ maxime ex maria remotiõe: ⁊ hoc nō accidit in eclipsi sol' ⁊ lune q̄ corpora eoꝝ sunt ꝓpinq̄ in q̄ntitate. D. d. (quēadmodū hic accidit circulis paruis). i. cū fuerint abscisi a circulis magis ⁊ intēdebat q̄ si hoc accidit sensui nō deberēt dicere q̄ terra haberet talē figurā: ⁊ dicere deberent q̄ ꝟ est visio solis ex hoc q̄ demōstratū est a mathematicis: qm̄ si ambulauerimus in septētrione aut meridie apparebūt stelle que prius nō apparebāt. Et q̄ ortus stellaꝝ in orizōtib⁹ diuersant ꝑm prius ⁊ posteri⁹: ⁊ si terra eēt plana tūc ort⁹ solis super primū oriētē esset idē cū eo qui est super vltimum occidentē: ⁊ hoc intēdebat cū. d. (⁊ oz eos vt nō opinarēt ⁊c). i. ⁊ debebāt recipere rōnes astrologoꝝ in hoc ⁊ nō confidere in hoc signo cū nō impossibilis sit vt sit errorꝝ in sēsu. D. d. (sed isti dimittūt credere ⁊c). i. dimittūt demōstrationes doctrinales: ⁊ volūt cōfirmare q̄ figura terre sit sperica ex sua quiete: fingunt cui q̄ terra nō staret in medio nisi q̄ figura ei⁹ est talis: quapropter nō pōt diuidere aerem ⁊ sic defert ipsaz. vt si vez esset q̄ hec esset causa in quiete terre nō esset necessariū vt figura ei⁹ esset figura illa q̄ ei⁹ posterius ſegtur a priori. s. quies a figura: ⁊ a posteriori nō sequitur prius. s. q̄ cū potentia fuerit quiescēs in medio non ſequitur necessario vt figura ei⁹ sit lata: ⁊ hoc si ꝓcesserim⁹ q̄ si figura eius fuerit tympanica q̄ debet quiescere: ⁊ ꝓpt debilitatē huius sermonis dimisit contradicere ei quāuis post contradicet ei.

¶ Desitare quidē igit oib⁹ necessariū superuenire: forsitā. n. irratiõabiliorꝝ mentis ē nō mirari quō qñq̄ qdē pua particula terre si elevata dimittatur ferꝝ ⁊ manere nō vult ⁊ pl⁹ semper velociꝰ. Totaz āt terrā siquis dimittat cū eleuauerit nō vtiq̄ ferꝝ: nunc aut quiescere totā granitatē. Sz adhuc vtiq̄ ſigs latis particulis ipsius ante cadere ammoueat terram: ferentur deorsum nullo resistente.

77 ¶ Dicamus nos vīr q̄ opiniões quas dixim⁹ antiqui direxūt in motu ⁊ quiete terre valde multipli cantur. Illud aūt in quo oēs antiq̄ diuersificati sūt ⁊ dubitantes oz nos dicere. Dicam⁹ igit q̄ oz hō mirari nisi hēat cognitionē bruntalē: quō cū accepimus ptē paruā terre ⁊ eleuauerim⁹ eā: ⁊ dimiserimus eā: qm̄ nō stat in suo loco neq̄ figit in loco aeris in quo dimiserim⁹ eā: sed descendit ad iferius Et q̄ tomagis illa ps terre erit maior tatomagis erit velocioris descēsus. Et si aliqs acceperit totā terram ⁊ dimiserit eam stabit ⁊ non recedet a loco suo: ⁊ nō ibit ad inferi⁹: ⁊ quō figit duplex toti⁹ gravis mix ē. Et dicam⁹ ēt q̄ si hō acceperit ptē toti⁹ terre ⁊ eleuauerit ipaz sup terrā: deinde dimiserit eā ⁊ fecerit eā recedere a suo loco: anteq̄ ille ptes cadāt super terrā: nō remanebit in suo loco aeris in qua dimittebaꝫ: neq̄ quiescet ēt in loco sup quem cadet postq̄ partes recesserint: sed vadit ad inferius: cū nihil prohibeat ipsam a descensu sempiterno: dū aliquid non impediat eam.

¶ Cū dixit opiniones antiquoꝝ in loco terre ⁊ qtē ⁊ motuz 77
ei⁹ ⁊ figurā: icepit dicere q̄ illud quod est magis desideratū ⁊ nāle magis est perscrutari: q̄re terra ꝑm totū quiescit i medio: ⁊ ꝑm partes mouet dū nō impediat. i. ⁊. d. (Dicamus nos vīr ⁊c). i. q̄ sunt opiniones corrupte dicētiū. s. q̄ terra nē est i medio: ⁊ q̄ terra mouet ꝟz totū. D. d. (illud aūt in quo antiq̄ ⁊c). i. qō magis difficilis ⁊ magis desiderata nāli est ꝟ quā dico: desideratū est. n. ab hoīe ⁊ ei mix nāli: ⁊ videt q̄ oz nos pscrutari si nō habuerit cognitionē bruti: qm̄ hmōi cognitio nō desiderat aliq̄z cognitionē. d. demōstrauit qd eēt illud desideratū: ⁊. d. (Videmus enim q̄ cū acceperimus ptē paruā terre ⁊c). i. ⁊ loca aeris i quo cōlia sunt. s. q̄ lapis nō facit ꝟ in hoc loco trū sed in oībus locis. Et videm⁹ totā terrā in aliquo loco aeris stare q̄uis sit maior oī parte suaꝝ partiū: ⁊ ita est vt descensus maioris sit velocioꝝ in aere. Si igit necesse est vt idē habeāt iudiciū totū ⁊ pars terre: ⁊ silr loca aeris idē habeāt ⁊c. tunc necesse est vt aut terra nō stet in aere: aut partes vbiq̄ stēt: ⁊ hec est vna qō de terra. D. d. secundā qōnē: ⁊. d. (dicamus etiā q̄ si aliqs acceperit partē terre ⁊c). i. ⁊ etiā ē qō i hoc qm̄ nō vī q̄ cū partes pueniūt ad terrā q̄ gescūt i loco aeris cū quo terra gescit: nisi si dixerim⁹ q̄ iste locus aeris ꝟz aliqd ꝓpiū propter qō terra stat in eo: sed cū terra que est sub parte cadente recesserit: mouebitur etiā ista pars cadens ad inferius quousq̄z terra aliqua impediat eam. Et si ista terra nō impediat eā mouebitur ēt ad inferius illa ps ita q̄ existimādū est q̄ ptes terre habeāt nāz ēt semper moueri ad inferius dū nō impediant: ⁊ hoc intēdit cū. d. (⁊ vadit ad iferius). i. sed existimaꝫ q̄ semp vadit ad inferius nō q̄ hoc sit necessarium in partibus.

¶ Quare stupere qdē oībus merito factū ē ob philosophiaz. Solutiões aūt de hoc nō magis inconuenientes eē videri dubitatiõe mirabit vtiq̄z aliqs hi quidē enim ꝓpter hoc infinitū qd deorsum terre eē aiūt in infinitū ipsaz radicataz esse dicentes quē admodū xenophontes colophonius: vt nō negotietur querentes cās. ¶ Propter qd ⁊ Empe. sic obstupuit dicēs: si quidē infinite terre pfundit ates: ⁊ imensus ether. Que per multoꝝ ligna dicta vane effusa sunt modicū toti⁹ itelligētiū. Mi āt in aqua poni. hūc aūt antiqssimū suscepimus sermonem: que aiūt dicere. Talē mileſiū tāq̄ ppt natationez eē manētē: quēadmodū lignū vel aliqd tale alteꝝ. Eteni hoꝝ i aere qdez nihil natū ē manere sz i aq̄

Dicamus

78 ¶Dicam⁹ igit ꝙ hoc qđ̄ antiq q̄rūt de cā cognitionis ist⁹ rei: z ē va philosophia. Dissolutiões autez quas antiq; dicūt sūt iopinabiles: z oz ois hō mirari plus ꝙ de qōne. Quidā. n. dicūt q; ꝑfundū tre z ei⁹ iferi⁹ ē ifinitū qz suū fundamētū ē ad ifinitū vt plēs hoies dicūt. ſ. malaconēses. Emp. āt resistit eis z. d. q; iā eriuerūt z diuiserūt i mūdo recte ociosa mēdacia cū dicūt terrā carētē ꝑfūdo: qz pz cognoscūt de essentia ipsi⁹. Quidā āt dicūt terraz fūdatā ee sup aquas z acceperūt istū sermonez ex viro antiquo z ē bebas de ciuitate rinoz. z q; terra natat super aquā vt lignū est z simile sibi non figit super aerem sed super aquam.

78 ¶Dicit q; oēs cāe q̄s antiq dicūt i gete terre sūt ipossibiles qdā. n. dicūt q; cā in gete terre ē qz ē infinita: q̄ꝓpt nō hz locū ad quē mouet z q; ipsa sustētat se. z Emp. resistit cō tradicētibus hunc sermonem.

¶Tāq̄ non eadē rōne eristēte de terra z aqua sustinēte terrā. Neqz eni aqua nata ē manere eleuata: sed i aliquo ē. Adhuc aūt quēadmodū aer aqua leuioz z terra aqua. Quare quomō possibile ē leuius magis deorsuz pōi grauioꝛi ꝑm nām. Adhuc aūt siqdē tota ē nata manere i aqua: palā qz z pticulaz vnaqueqz ipsi⁹. Nūc aūt nō vr̄ hoc factū: sed quelibet particula fertur in fundū z velociꝰ maioꝛ.

79 ¶Et opz vt dicatur dicēti hūc sermonē vtrū dicat de terra z de aqua deferēte q; sit idē: aqua nō figit i aerez sz stat sup aliqđ deferēs ipsā. Et dicam⁹ ēt q; aer ē leuioꝛ aqua: z aqua terra: z si ita sit qūo leue ē sub graui. Et dicam⁹ ēt q; si tota terra pōt stare sup aquā: necesse est vt q̄libet ptiū ei⁹ stet sup aquā sed nō videt hoc: sz q̄cūqz ps ē terre si posita fuerit sup aquā descēdit quousqz pueniat ad ꝑfūdū aq̄ z ꝙto magis terra fuerit maioꝛ tanto velocius descendit ad profundum.

79 ¶Cū. d. opinionē dicētis q; cā in gete terre ē qz ē infinita: z opinionē dicētis q; cā in hoc est q; natat sup aquā: sed sermo dicētis q; cā in hoc ē qz ē ifinita est sermo nō nālis: qm̄ si fuerit cā erit cā accēntalis. Et ēt declaratū ē q; ē impossibile vt coꝛp⁹ ifinitū fit neqz elemētū neqz aliud z pp hoc nō voluit ꝺicere huic opinioni z ꝺixit secūde: z. d. (opz igit vt dicaī z̄c). i. in ꝓio debem⁹ dicere eis q; hoc qđ tu dicis de terra z de aq̄ debes dicere: aq̄ eniz ē ita grauis sicut terra: z ita descēdit in aere sicut terra: quare igit magis aq̄ q̄z terra defert z figit in aere: z nō descēdit z b̄ est ꝓtradictio va: qm̄ qūo trāsmutaī in aq̄z. D. d. secūdaz cōtraditionez z. d. (z dicam⁹ z̄c). i. z hoc qđ. d. necesse est eis cū cōcessū fuerit q; aer leuioꝛ est aqua: z aqua terra: z forte posuit hic positionē donec declāret diſpositionē de graui z de leui: z vt̄ q; hoc sit magis apparēs in aere z aqua q̄z i aq̄ z terra. Tū. n. q; aqua mouet in loco aeris quiescēte aere in loco suo: z ēt mouet aer in aqua ad ei⁹ supficiez vbi fuit aqua: aer igit est leuis in aq̄ z aqua grauis in aere: ergo aer ē leuioꝛ aqua. terra aūt mouet in aqua sic̄ aqua in aere. si igit hoc qđ sentim⁹ eet in suo loco nāli z nō eet in eo violēte: tūc necessariū est vt dispositio aq̄ cū terra eet sic̄ dispositio aq̄ cū aere. Et silr si sensērim⁹ aquā in loco terre nāli moueri ad supi⁹ tūc nulla dubitatio accideret: sed nō sentim⁹ ipsam in suo loco nāli: tamē cū demonstratio surrerit q; ipossibile est vt loca istoꝛ coꝛpoꝛ nāliū sint eadē: z q; ipossibile est vt loca eoꝛ in qb⁹ sentiūt sint loca violēta: z videt q; terra sit grauioꝛ aqua: manifestū ē q; locꝰ ei⁹ ē iferioꝛ loco aq̄ cū vincat aquā vt pueniat ad locū inferioꝛē. Et eristimat q; er hoc mō mouet aer in aq̄: cū aqua nō fuerit in loco suo nāli. D. reuersus est ad tertiā ꝺictionē z. d. (Dicam⁹ etiā z̄c) z hoc manifestū est q: nā toti⁹ z ptis ei⁹ ē eadē: z in b̄ q; apparet er statu vasis cuꝛrei sup aquā ex̄uis ipsuz cuꝛrum descēdat in ea cā est figura vasis. ſ. penetratio aeris in caz. D. d. (z q̄to magis fuerit maioꝛ z̄c) z seqt er b̄ q; terra tota sit velocioris descensus in aqua q̄z quelibet ps eius.

¶Oz videt vsqz ad aliqd q̄rere: sz nō vsqz qđēvbi possibile dubitatiōis. Dib⁹. n. nobis hoc cōsuetū nō ad rē fieri qōnē: sed ad ꝺicta dicētē. Eteni ipse i seipso querit vsqzquo vtiqz vt nō ap̄li⁹ habeat ꝺicere ipse sibiipsi. Propter quod oportet quesituz bene instantem esse per proꝓrias instātias generi: hoc aūt est omnes considerasse differentias. 80

¶Et pscrutanr z q̄rūt de cā ist⁹ rei ꝑm posse sui finē: nō ꝑm finē qōnis. Et hec est cōsuetudo oiuz nostrū. ſ. qz nō q̄rim⁹ de aliquo sermone ꝑm qōnē: z illud de quo pscrutamur: sed ꝑm potētiā loquētis z cōtradicētis nostro sermōi. Et silr cū nos q̄rimus de aliquo pscrutabimur de eo quousqz pueniam⁹ ad aliqd quod nō possum⁹ negare sup nosipsos. oz ergo volētē de aliquo querere pscrutari contradicere sibi cōtradictione vera cōuenienti generi qōnis: z hoc potest facere cum fuerit perscrutatus z cognouerit omnes differentias illius generis. 80

¶Vult demōstrare in hoc ca. cāz ꝓpr̄ quā accidit antiqs error: z. d. q; illi hoies fecerūt ꝓtra veritatē. qz querūt ꝑz finē virtutis in disputatiōe: vt ꝑm finē sui posse in disputatiōe nō ꝑm finē potētie demōstratiue: finis aūt potētie hois in disputatione est vt cū de aliquo quesierit si nō inueniet contradictionē: z tūc ꝓfirmat ipsum: z hoc aut ꝑm ipsaz potentiaz disputatiuā qđ est firmius: aut ꝑm ipsum disputatorē qđ est debilius: z. d. (sed q̄rūt z̄c). i. nō intēdit q; ipsi querūt de talib⁹ per finē sui posse nālis nō ꝑm finē rei in se cum cognitio pfecta in plurib⁹ reb⁹ nō est nisi ꝑm qđ est in posse hois vt veniat ad ipsaz p demōstrationē nō ꝑm rē in se. z b̄ qđ. d. q; q̄rūt ꝑm finē sui posse intēdit in potētia disputatiua nō ꝑm potētiā demōstratiuā: z cū. d. (ñ ad finē q̄nis) itēdit nō ad virtutis finē demōstratiue: qm̄ finis illius virtutis est finis q̄nis: finis aūt virtutis disputatiue ē finis q̄nis. ꝑm disputatorē: nō hz q̄nē: z qz finis potētie disputatiue. aut ē inter duos: aut iter hoiez z se: z cū fuerit inter duos ꝓfirmaī: cū aduersari⁹ nō poterit ꝺicere: z cū fuerit inī hoiem z se: ꝓfirmaī cū nō inuenerit ꝺictionē z hoc itē debat cū. d. (sed ꝑm loquētes). i. q; in tāū pscrutāī ita q; aduersari⁹ nō pōt ꝓtradicere. Hoc igit ē ꝑm potētiā disputatoris: non ꝑm questionem: z silr si aliqs fuerit pscrutat⁹ i se donec fi inuenit ꝺictionē tūc ꝓfirmabit rē hz suā potētiā disputatiuā. nō hz rē in se: z b̄ itēdebat cū. d. (z silr si nos q̄rim⁹ z̄c). D. incepit demōstrare viā p quā cū qs ꝓcesserit necessario ad finē q̄nis in se nō ad finē potētie pscrutatoris neqz ad finē potētie disputatiue: z. d. (oz igit z̄c). i. oz cū q; voluerit pscrutari de aliq ꝑm se: ꝓtradicere illi q; pōt ꝓpositiões essentiales q̄ni: ꝓtradictio enim p tales ꝓpositiões essentiales q̄ni verificat q̄nē ꝑm se nō ꝑm nr̄z posse. D. d. (Et possum⁹ hoc z̄c). i. z via est ad q̄rēdū ꝓpositiones essentiales vt q̄ram⁹ oēs dīas eristētes in illo gñe: qm̄ er cognitiōe dīaz sciī olum ē speciez illi⁹ gñis: z cāe accidētiū illaz spēz. Dūe. n. sunt cāe spēz illi⁹ gñis z cāe accidētiū illaz spēz: cā. n. i gete terre non est nisi eius differentia sciz grauitas simpliciter.

¶ Anarimenes aūt ⁊ Anaxa. ⁊ Democr. latitudinem cāz esse dicūt manēdi ipsaz. Nō. n. i diuidere sed supeqtare aerem qui de subtus. Qō videntur latitudinē habētia corpora facere. hec enim ⁊ avētis cū difficultate moueri possunt pp adhesionē: hoc ipz vtiqz facere i latitudine terrā ad suppositū aerē: nō hītē aūt quo trāsferaī locū suffi cietē multo eo qō deorsū gescere: quēadmodū in clepsydris aqua. Qō aūt possit multā grauitatē ferre cōpressus ⁊ manēs aer argumēta multa dicūt. Primū quidem si non lata figura terre est propter hoc qdem non vtiqz quidem quiescet.

81 ¶ Volum⁹ igitur reuerti ⁊ dicere q̄ pythagorici ⁊ Demo. dicūt q̄ latitudo figure terre est cā sue getis qm̄ nō abscidit aerē qui est sub eo: sed natat sup eū vt faciūt alia corpora lata que figunt ⁊ stāt ⁊ nō mouētur a vētis: ⁊ sic facit terra sup aerē q̄ē sub ea Aer enim nō hz a quo ereat ⁊ sic gescit terra super ipz ⁊ stat vt accidit aque cū fuerit in vase qō dicit fascam ⁊ est furens aquam. Et confirmat suū sermonē p multa signa ⁊ q̄ aer pōt deferre pōderosū cū fuerit retēt⁹ ⁊ gescit ⁊ stat. Si igit terra nō esset lata ⁊ eēt retenta sup aerem non staret super ipm.

82 ¶ Hec ē opinio tertia. isti enī dicūt q̄ cāe in gete terre sunt due. Quaz vna est q̄ lata est terra, quapropter nō potest diuidere aerē ⁊ sic natat sup ipz. Secūda ē q̄ aer nō hz locū ad quē trāsferaī sic accidit aq̄ i illo vase: ⁊ confirmat hoc ppter hoc q̄ apparet de potētia aeris p hoc q̄ defert ponderosum quando fuerit constrictus: ⁊ non habuerit locum ad quem transferatur.

¶ Quāuis māsionis nō latitudo cā ex his q̄ dicunt sz magnitudo magis. Propter coarctationē enī nō hīs trāsitū aer manet pp magnitudinē. Adultus aūt ē aer ex eo q̄ a magnitudine cōprehēditur multa terre. Quare hoc quidē existet ⁊ si sperica quidem sit terra: tanta autem ꝑm magnitudinem. Manet enim ꝑm illorum rationem.

83 ¶ Dicam⁹ igit q̄ ꝑm suū sermonē nō latitudo eius sed magnitudo est dignior vt sit cā sue gētis. Dicūt enim q̄ aer cū astringaī ⁊ nō habuerit locum a quo ereat stabit. Cōstrictio enim aeris est ex magnitudine terre. Et cū ita sit dicam⁹ ēt q̄ hec constrictio erit q̄uis terra nō sit lata sed sperica: rotunda tamē in sua prima magnitudine. Quapropter quiescet ⁊ stabit super aquam ꝑm suam rōnem.

84 ¶ Dicit q̄ dicunt q̄ cā quietis terre q̄ est q⁹ aer defert ipsaz cū nō habeat locū ad quē trāsferaī est insufficiēs in dādo cāz sue getis: ⁊ hoc qō addūt q̄ est lata est supfluū: qm̄ cā getis ppter latitudinē alia ē a cā ppē ꝓstrictionē aeris: ges aūt ppter ꝓstrictionē aeris in amplitudine mūdi ꝓtinentis ipz vī esse ppter magnitudinē terre: ⁊ hoc intendit cuz. d. (ꝓstrictio enim aeris est ppter ei⁹ magnitudinē). i. q⁹ ppē magnitudinē terre astringit aer in orbe sicut astringit i vase in quo ponit aliqō corp⁹ extrinsecū: ⁊ ppter hoc aer qui ē in vase nō pōt exire cū stringit ⁊ sustinet vas ītrinsec⁹ supposītū ipsi. D. v. (Sed ⁊ hz suā primā magnitudinē) ⁊ ītendit vt reputo: sed ꝑm suā primā magnitudinē dz stare sup aquā: ⁊. d. hoc qm̄ loca vicinantia aeri sunt abdita sup primā magnitudinē terre. q. d. ⁊ ꝓtingit eis hz hoc vt terra nō stet nisi sup aquā non sup aerem: ⁊ aqua stat super aerem: scilicet ꝓpter constrictionem aeris. ⁊. q. dimisit contradicere huic sermoni q⁹ ꝓtēt⁹ fuit in hoc ꝓtradictiōib⁹ futuris. Et cū aliqs ꝓsiderauerit hūc sermonem videbit q̄ impossibile est poni nisi cū fuerit aer ita imaginatus q̄ non possit ꝓstringi cū ponderositate terre exeūdo a suo loco: neqz etiā minimū: qm̄ si fuerit imaginat⁹ a terra ꝓstringi ⁊ mouetur terra a suo loco paz statiz aer veniet ad illū locū quē dimisit: ⁊ ipossibile ē vt cadat ei⁹ recessio donec recedat a suo loco toto nisi quis ponat q̄ aer ita sit ꝓstrictus a terra q̄ non possit expelli ab ea: qm̄ si posuim⁹ q̄ possit recedere a suo loco saltē paululū: possibile eēt recedere ꝑm totū: sicut videmus in corporib⁹ q̄ sunt in aqua que mouēt in ea. tñ aqua nō expellit ꝑm totū neqz addit in suis diametris. s. q̄ cum posuerim⁹ corp⁹ in aqua ⁊ impleuerit eū aqua cū illo corpore vas contīnēs addit in suis diametris p corp⁹ aduenies Et si illud corpus qō est in aqua moueaī ad aliū locū non fiet expulsio ex hoc in tota aqua neqz addēt in suis diametris sicut fit ex corpore aduenīente ab extrinseco: ⁊ ipossibile ē vt aqua ⁊ aer habeāt talē ꝓstrictionē ex alio corpore extrinseco in eis vt sit impossibile vt illud corpus transferaī in eis. ⁊ si eēnt in fine ꝓstrictionis ⁊ ꝓtingeret huic positioni vt in aere ⁊ in aqua nō occuparēt aliud corpus nisi ipsuz. s. terra corp⁹ addēs sup terrā: ⁊ totū hoc ē impossibile.

¶ Totaliʳ aūt ad sic dicētes de motu nō de pte est dubitatio sed de toto quodā ⁊ oi A principio enim determinādū vtr est aliqs corp⁹ natura motus: aut null⁹. An natura qdē nō est: violētia aūt ē. qm̄ aūt de his determiatū ē pri⁹: q̄cūqz hz eā q̄ aderat virtutē, habuim⁹: bis vtendū vt existētib⁹. Si enim null⁹ naturalis mot⁹ est ipsoz: neqz violentus erit. Si aūt nō ē natura neqz vi: totaliʳ nihil mouebiī. De his. n. qz necessariū accidere determiatū ē pri⁹.

85 ¶ Volum⁹ igit cōtradicere illis q̄ diuersificati sunt in totalitate terre: nō i suis ptib⁹: ⁊ dicere vtr corpora habeāt aliquē motū naturalē: aut nullū motū oīno: deinde si nō habeāt motū simulē vtrū hīt motū violētū. Et iā distinxim⁹ hoc supi⁹. tñ dicemus mō inquātū indigem⁹. Et dicam⁹ q̄ nos damus eis motū: ⁊ si nō habuerint motū naturalem nō habebūt motū violētū oīno: ⁊ si nō habebunt naturalē nec violētū nihil mouebiī. Et iā distinxi mus omnia ista supi⁹ ⁊ accidit corpib⁹ necessario.

85 ¶ Cū. d. opiniōes antiquoz in gete terre: incepit ꝓtradicere eis vl̄r quāuis nō ꝓplet de qbusdā tñ p⁹ ꝓplebit: ⁊. d. (volum⁹ mō ⁊c). i. volum⁹ mō iducere sermonē vlez cōtradicē tē eis: ⁊ dicūt hoc qz videbant q̄ cā in gete ptiū ē manifesta. s. q̄ tota terra impedit eas a motu: ⁊ ppter hoc querebāt cām getis in tota terra sicut vident in pte. ⁊ qz fere oēs antiq in hac cā ꝓueniunt incepit ꝓtradicere eis: ⁊. d. (dicamus vtr corpora habeāt motū nālē ⁊c). i. debem⁹ pscrutari vtrū oē corp⁹ simplex habeat aliquē motū nālē: aut nullū corp⁹ nāle habeat motū nālē ppriū. Et diuisit qōnē in duo cōtraria qz impossibile est vt quedam corpora naturalia habeant motū ppriū: ⁊ quedā nō. Corpora enim nālia sunt naturalia eodem modo: ⁊ impossibile est vt in illo mō inueniāt differentie ꝓtrarie. D. v. (⁊ si nō habeāt motū nālē ⁊c). D. v. (dicamus q̄ nos damus). i. ꝓncipium pscrutationis est q̄ debemus ponere corpora nālia habere motus: ⁊ sic ꝓsideratio erit. Nāles enim ponunt nām esse ⁊ naturalia quasi sit hoc notū per se. D. v. (⁊ si nō habuerit motum

motū nālem ⁊c)⁊. d. ꝟ q; motꝰ violētꝰ nō intellīgitur ī coꝛpoꝛe niſi in reſpectu nālis. ⁊ cū poſuit q; ſi coꝛpoꝛa nō haberent motū nālem tūc nō haberent violētū: ⁊ ꝓtingeret vt coꝛpoꝛa nālia nō haberent motū oīno: qō eſt ꝓrarū poſitiōe. D. d. (Et ſi non habuerit motū nālē neq; violentū nihil mouebit motu locali): qm̄ hec diuiſio in ceteris motibus hꝫ qōnē cuiꝰ pſcrutatio eſt in. v. phi. ſ. diuiſio ceteroꝝ motuū in nālē ⁊ violentū. Et q; breuiter fuit locutꝰ de hoc in iſto libꝛo dixit q; iam declarauit in alio loco q; motꝰ nālis dꝫ exiſtere in omni coꝛpoꝛe neceſſario.

¶ Et adhuc q; neq; geſcere cōtingit: ſicut qdē eniꝫ motꝰ exiſtit: aut violētia: aut natura ſic ⁊ ges. ſꝫ ad hūc ſiquidem eſt motus ꝑm naturā: nō vtiq; violenta erit latio ſolum neq; quies.

84 ¶ Et dicamꝰ ēt q; impoſſibile ē getē cē: ⁊ ſignū huiꝰ ē hoc quod dicimꝰ q; motꝰ ē aut naturalis: aut violētus: ⁊ ſiſt ges ē aut naturalis: aut violēta. Si igit motus naturalis inueniatur impoſſibile eſt vt motus violentus tm̄ ſit aut quies violenta tm̄.

84 ¶ Cū declarauit q; oē coꝛpus nāle rectaꝝ diᵐēſionū ſemp dꝫ hꝫ motū nālez: vult declarare ēt q; dꝫ hꝫ getē: ⁊. d. ſic nālis ponit q; neceſſe eſt q; coꝛpoꝛa nālia hñt motū ſic ponit q; neceſſe eſt vt coꝛpoꝛa nālia habeāt getē nālē in eis q̄ nata ſunt moueri ⁊ geſcere. Dictū eſt enim in diffinitione nature q; eſt p̄incipiū motus ⁊ getis: ⁊ ſignū eiꝰ eſt q; finiſ motus in illis que nata ſunt moueri ē ges: ⁊ q; motꝰ ē duoꝝ modis: nālis ⁊ violētus: ergo ⁊ ges naturalis ⁊ violēta: qm̄ ⁊ hoc in oī coꝛpoꝛe ſimplici qō recte mouet. D. d. (⁊ ſi inueniatur motus nālis ⁊c). i. ⁊ ſi aliquid mouerꝫ motu naturali impoſſibile eſt vt ille motus in eo ſit violentus: ⁊ erit ges exiſtēs quā hꝫ in loco ī quo mouet nālr: ⁊ ſi fuerit neceſſario violēta ⁊ quies in loco in quo mouet violēte erit naturalis neceſſario: ⁊ voluit demonſtrare q; ſi dixerimus terrā moueri ex circūferentia ad mediū naturaliter: neceſſe eſt vt quies eius extra medium ſit violēta: ⁊ ſi a medio mouꝫ violente: vt apparet neceſſe eſt vt ges eius ſit in eo nālis. ⁊ ſi non: non haberet quietem nālem oīno.

¶ Quare ſi violētia nūc terra manet ⁊ venit ad medium lata ꝓpter circūgyratiōnē. Oēs eni eāꝫ hāc dicūt ex his que in ligdis ⁊ circa aerē accidētibus. In his eni ſemp ferunt maioꝛa ⁊ grauioꝛa ad mediū gyratiōis. Propter qō vtiq; ⁊ terrā oēs quot quot celū generāt ad mediū venire dicūt. Qm̄ āt māct q̄rūt cāꝫ: ⁊ dicūt hi qdē hoc mō qm̄ magnitudo ⁊ latitudo ipſiꝰ cā ē. Hi aūt quēadmodū Em. celi latione circūpoſitam ⁊ velocius lataꝫ terre lationem ꝓhibere: quēadmodū aqua in cyathis. Etenim hec in circuitu cyatho lato multotiēs ad inferius erit facta: tamen non fertur deoꝛſum nata ferri deoꝛſum: ꝓpter eandem cauſam.

85 ¶ Et ſi ita ſit terra eſt ꝑmanēs ⁊ ſtās violēte: aut vadit ad medium ⁊ ſtat illic ꝓpter rotūditatē. Qm̄ oēs cōueniunt q; cā getis terre ē rotūditas: ⁊ direrunt q; viderūt hoc qō accidit in humoꝛib; ⁊ aere Coꝛpa enim grauia ⁊ magna criſtētia in aere aut in aqua mouētur ad ſuū mediū ꝓpter reuolutionē aque ⁊ rotūditatē aeris. Et iō quilibꝫ dicens q; celū eſt generatū dicit q; terra eſt poſita in medio: ⁊ q; terra erpellitur ad ipſum ꝓpter velocitatē motus celi. ¶ ſi querebāt cām quietis eius in medio. Et qdā coꝛ dicebāt hoc mō. ſ. q; cā getis tre ⁊ ſta tē ei; magnitudo ⁊ latitudo. ⁊ qdā dicūt q; cā getis terre ⁊ ſue ꝑmanētie eſt motꝰ celi: vt Empedocles. Is eniꝫ dixit q; celū mouet circa terram motu veloci valde: quapꝛopter non mouet vt accidit de aqua exiſtente in vaſe. Aqua enim reuolutur inter vas ⁊ cuꝛpū exiſs in aqua nō deſcendit inferius ꝓpter cauſam hanc. ſ. reuolutionem aque q̄ius cuꝛpum ſit natum deſcendere.

¶ Cū. d. opiniones antiquoꝝ in qete terre ⁊ ꝓpoſitiones ex qb; ſciē erroꝛ oluꝫ coꝛ in hoc ca. vult dicere in quo conueniūt ⁊ in q̄ differunt: ⁊. d. (⁊ ſi ita ſit ⁊c) vez eſt q; oē coꝛpꝰ ſimpliciter qō recte mouet hꝫ motū nālē ⁊ getē nālē. D. d. (⁊ terra ſtat violēte ⁊c). i. ⁊ terra geſcit in medio violente ⁊ mouet ad ipſum violēte. ⁊ ſi aliquis hoc dixerit: aut mouebitur ad medium violēte: ⁊ geſcit in ipſo violēte: ꝓpter reuolutionem oꝛbis. Reuolutio enim oꝛbis nata eſt facere vtrūq;. D. d. (oēs enim queniunt ⁊c). intendit ꝑm q; reputo ꝓpter dicentē q; cā quietis ei; in medio eſt ſua latitudo. D. d. (⁊ hoc dixerūt q; videbant ⁊c). i. ⁊ dicūt hanc cāꝫ ex hoc q; vidēt q; coꝛpoꝛa grauia cū ciſciunt in humido ⁊ aliquod reuoluens quod reuoluit ea ab extrinſeco vt aqua ⁊ aer erpellentur ad mediū illius humidi: ⁊ ſtabūt illic ꝓpter motū circularē. D. d. (⁊ ꝓpter hoc. d. oīs dicens q; celū ē gñatuꝫ ⁊c). i. ⁊. d. q; terra mouet ad mediū ꝓpter reuolutionē: ⁊. d. oīs. d. q; celum eſt gñatū q; impoſſibile eſt hoc dicere niſi faciens celū cē gñatū: cū impoſſibile eſt imaginari talē erpulſionē ⁊ ſtatū dicētē celū nō cē gñatū. Oē eni violente impoſſibile eſt vt ſit eterne. D. d. (ſed queruntur cāꝫ quietis ⁊c) ex hoc ſermone apparet q; oēs videbāt q; cā erpulſionis terre eſt reuolutio. D. diuerſabantur in cā getis. Quidā enim ponebant cām in hoc ipſam reuolutionem: ⁊ qdā vtrūq;. ſ. ⁊ reuolutionē ⁊ latitudinē ⁊ magnitudinē: ⁊ ꝑm hoc non contradicit ſibi hoc quod. d. (oēs enim cōueniunt ⁊c) ⁊ hoc quod. d. poſt (ſed cām querunt getis ⁊c) i. q; dicens hunc ſermonē ponit ſtatū cū reuolutione iſta cāꝫ ſecūdā ⁊ fꝛte ꝑ hoc q; d. (oēs eni queniūt ⁊c). itēdit. n. ꝓter dicentē q; cā in qete ei; ē latitudo ei; ſiē p̄i; dixim;. ⁊ hꝫ apparet ex ſermone eoꝝ q; oēs cōueniunt in hoc q; cā motus terre ad mediū ē reuolutio. Cā aūt ſue quietis quidam ponunt latitudinem tm̄: aut cū reuolutione: quidā vo ponūt eandē cām. ſ. reuolutionē in motu ad mediū ⁊ in quiete in medio. ſ. Emp. ⁊ dicentes opinionē ſuā vt. d. ⁊ dicūt qdā q; cā ꝑmanētie terre eſt motꝰ celi vt Emp. D. d. rōnem Empe. ⁊. d. (dicit enim q; celū mouet circa terrā circumquaq; ⁊c). i. q; cā in quiete terre in medio eſt velocitas motus celi: ⁊ aeris velocitas que circulariter mouet ꝑ motuꝫ ei;: qm̄ ꝓp vigoꝛē motꝰ in reuolutione ipediē terra vt diuidat ipſum per ſuū pōd;: ⁊ vt deſcēdat ⁊ recedat a medio vt accidit in vaſe pleno aqua: cū in eo fuerit coꝛpus ponderoſum: ⁊ fuerit motū in reuolutione fortiter: qm̄ illud coꝛpꝰ ſtabit in medio: ⁊ manifeſtum eſt q; cā erpulſionis illi; coꝛporis ad mediū ⁊ ſui ſtatus non eſt in eo: niſi fortitudo illi; aque in reuolutione. Sed iſti quidem fingunt q; ſimilē accidit terre cū aere: ⁊ ſi ita cēt tunc motꝰ terre ad mediū cēt violentus: aut quies ei; in medio cēt violenta.

¶ Quānis neq; gyratione ꝓhibēte neq; latitudine ſed ſuperueniente aere alicubi feretur. Ad mediū quidē. n. ſi violētia ferē: ⁊ manet violētia: ꝙ naturā aūt neceſſariū cē liquā ipſi; latiōnē. Hoc igit vtrū ſurſū: aut deoꝛſū: aut alibi ē. Cē eni quādam neceſſariū. Si aūt nihil magis deoꝛſum q; ſurſuꝫ: aer aūt q; ſurſū nō ꝓhibeat cā que ſurſū lationem: neq; vtiq; q; ſub terra ꝓhibebit cāꝫ deoꝛſū. Eaſ-

dem enim eorundē necessarium eē cās eisdem.

86 ¶Dicam⁹ mō q velocitas mot⁹ orbis. aut latitudo terre nō impediūt motū terre: deinde ex aere super ipsam: qm̄ tūc mouebitur ad quēdā locū. Qm̄ si mot⁹ ei⁹ ad mediū fuerit violēt⁹ & ges ei⁹ fuerit violēta: necessario habebit locū naturalē & motū naturalē. Digit vtq; sit sm̄ sursuz: vl deorsū: qm̄ necessariū est vt habeāt locū. Si igit deorsuz nō fuerit dignius vt sit locus ei⁹ q̄ sursuz: & aer supior nō p hibuerit ipsum quin moueat ad supi⁹: neq; aer q ē sub ea gn moueatur ad inferius. Cause enim consimiles & eedem sunt causatorum consimilium.

86 ¶Cū dedit opiniones antiquor in gete terre & p̄misit ppositiōes in gete terre. s. q oē corp⁹ nāle qō recte mouet habz motū & getē nālē incepit ꝓtradicere eis: & d. q si posuerimus q velocitas motus orbis nō est: neq; latitudo: neq; magnitudo terre: ꝓtinget necessario vt nō ꝓhibeat terram a motu ei⁹ naturali aer ꝓtinens. Illi enim non ponunt eaz ꝓpediri a motu nisi ꝓpter latitudinē terre: aut magnitudinē aut ꝓpter motū aeris in vigore. & intēdit cū. d. (q velocitas mot⁹ orbis aut latitudo terre &c). i. & dicam⁹ q neq; velocitas mot⁹: neq; latitudo terre impediunt terraz a motu ei⁹ a loco in quo est. D. d. (ex aere). i. i eo qm̄ cū posuim⁹ q cā eius nō est neq; latitudo: neq; magnitudo: neq; reuolutio: necesse est vt ges ei⁹ sit violēta: & motus ei⁹ ad ipsum in loco in quo stat sit violēte: in quo quieſcit violente: & cuz illic quieſcit violēte: necesse est: vt habeat locū alium ab illo nāliter: & quietē naturalr in loco ad quē mouet nālr: & hoc intendebat cū. d. (qm̄ si mot⁹ ei⁹ ad mediū fuerit violētus &c) & qz loca nālia sunt duob⁹ modis sursū & deorsū. D. (dico ergo vtq; sit sursū & deorsuz). i. cū ges ei⁹ in medio est violēta necesse est vt habeat locū nālē ad quē mouet nālr cū fuerit extra ipsuz & in quo gesceit naturalit cū pueniat ad ipsum: & necesse est vt ille loc⁹ sit: aut sursum: aut deorsum. Sed si loc⁹ inferior est mediū in quo ponebat stare violēte: necesse est vt loc⁹ nālis eis sit mot⁹ ad circūferentiā. s. ad superi⁹: quapropter erit ignis. Et cū vidit q impossibile ē cū aligs posuerit q ges ei⁹ in medio est violēta: vt ponat ei locus nālis. d. (si igit inferius nō est dignio⁹ &c). i. & si dicens hunc sermonē si cōcesserit qō hz locū nālē neq; sursū neq; deorsū: tūc nō erit innata moueri a medio: neq; ad ptē nostror capitū: neq; ad partē nostror pedū: & hoc ītēdit p deorsuz: & cū nō est innata moueri ad ptē nostror capitū: neq; nostror pedū: manifestū est q aer ꝓtinēs ex pte nostra non ipedit ipsaz moueri ad superi⁹. s. ad partē nostror capituz: sicut nō impedit ipsam aer ex pte opposita isti moueri ad ptē nostror pedū. & sic cā ei⁹ stat⁹ in medio nō erit neq; reuolutio: neq; latitudo: hz defect⁹ mot⁹. et qz ꝓparatio aeris ꝓtinentis ipsaz ex pte eius supra quā sum⁹ est cadē cū ꝓparatione aeris cōtinentis cā ex pte ipsius opposita illi ēt: & aer qui est ex nostra parte nō ipedit ipsam moueri ad circūferentiaz: qz illi ꝓcedunt hoc: & qz si impediret impediret ēt ignē moueri ad partē nostror capitū: necesse est vt aer q ē ex pte oppositi isti parti nō impediat ipsam moueri ad circūferentiaz. Mot⁹ enim a medio a quocūq; fuerit ē ad circūferētiā. Et hoc intēdit cū. d. (cause enim eedē & ꝓsimiles &c) & intendit p cās ꝓsimiles consimilitudinem aeris cōtinentis ex duab⁹ ptib⁹: & intendit per causatum ꝓsimile motum ei⁹ a medio ad circūferentiam: a quacūq; parte fuerit q. ergo. d. Si igit inferius nō fuerit dign⁹ vt sit loc⁹ ei⁹ q̄z superi⁹: non mouebit a medio oīno neq; ꝓhibebit ipsam aer ex aliqua parte cū fuerit innata moueri. Et ēt si posuerim⁹ q innata ē moueri ad ptē circūferentie q̄ ē ex parte opposita nobis necesse est vt moueat ad oēs partes ꝓp ꝓsimilitudinē istius partis. Cū igitur nō impediat ipsaz aer q est supra ipsaz moueri ad partē nostror capitū q videm⁹ ignē moueri ad istā partē: & qz illi ꝓcedūt hoc non impediet ipsaz aer qui ē sub eo moueri ad partē oppositā: qz mot⁹ ex oib⁹ ptib⁹ mediꝰ sunt ꝓsimiles. Et sic erit ille sermo q̄si alia rōcinatio: & ꝓpter h̄ indurit assotiationē: & d. & aer supior nō impedierit & non indurit ipsum in forma responsionis.

¶Adhuc aūt ad Emp. illud vtiqz qs dicet. qm̄. n. elemēta distabāt seorsū a lite q̄ cā terre māsionis erat. Nō. n. vtiqz & tūc cābit gyratiōe. Incōueniens aūt & nō cōferre: qz prius qdē pp gyrationem ferebant ptes terre ad mediū: nūc aūt vtiqz propt̄ quā causam oia grauitatē habētia ferūtur ad ipsā. Non enim gyratio propinquat ad nos.

¶Dicamus etiam q aliquis bene pōt cōtradicere sermōi Emp. & dicere dicendo ei: demonstra nobis antēq; elemēta essent segregata adinuicē q̄ cā erat in gete terre. Nō eniz pōt dicere q cā getis terre fuerit reuolutio. Et debebat intelligere q ꝓ tes ipossibile ē vt sint mote in puncto aliud in medio: & fuerit aggregate i ea p reuolutionē. Et q ꝓpter ipsaz cāz mō ēt oia corpora grauia mouentur ad ipsam. s. terrā. Et temp⁹ reuolutionis eiusdem est remotū a nobis non propinquum. 87

¶Cū. d. Ydictiones vles opinionib⁹ dicētib⁹ q cā getis terre est latitudo: & dicētib⁹ q est reuolutio: vult mō ꝺdicere Empe. ppzie ex sua opinione. s. fm suū sermonē nō fm rē. pōt enim aligs querere ab empe. tu vides q terra & alia elemēta quieſcāt cū fuerint ꝓgregata ꝓpter amicitiā. dic ergo q̄ cā fuit ꝓpter quā geuerūt in isto tpe: tūc eniz nō erat reuolutio cū vides q mot⁹. s. celi fit vn⁹ post alterz: h̄ ītēdit cū d. (& dicam⁹ q aligs &c). D. d. (& debebat intelligere &c). i. & debebat intelligere q nō ē possibile q cā in motu ptiuz terre ad mediū cū corp⁹ supi⁹ icepit reuolui ē q aer mot⁹ expulit eas ad medium: & q ipsa reuolutio est cā mot⁹ ptiuz ei⁹ mō ēt ad mediū: qm̄ sic nō fuit cā mot⁹ caz ad medium anteq̄z fuerāt in aere moto: quē appellat Emp. turbinē: q̄ re ergo partes terre mō vidētur moueri ad mediū & sunt ex turbinē. s. aerē motū ꝓpter motū celi: & hoc ītēdebat cū. d. (tps. n. reuolutiōis &c). i. qz aer remot⁹ a terra q ē cā expulsionis corpoꝝ grauiū ad mediū nō est ꝓpinquū nobis: & corpora grauia videntur a nob expelli ad mediū i aere ꝓpi quo nob. s. gesceēte. Aler. aūt. d. q ꝓtingit Empe. vt turbo s. mot⁹ aeris nō sit cā getis terre i medio hz expulsiōis eius ad mediū: ges aūt ei⁹ hz aliā cāz ad hoc. Quod Aler. d. est verū. videm⁹ enī q corpa q̄ sunt in humidis q̄ reuoluūtur nō descēdūt & nō reuoluunt cū isto humido sine separatiōe a loco: & sic dz terra moueri hz reuolutionē in loco ad quez expulsa fuit ꝓpter motū aeris.

¶Adhuc āt & ignis sursū fert pp quā cāz: nō. n. ꝓpter gyrationem. Si aūt hic ferri alicubi nat⁹ est palā quare terram cristimādū. 88

¶Dicam⁹ ēt qua de cā ignis mouet ad supi⁹. Ille igit nō pt dicere i hoc q hoc ē pp reuolutionē. Si igit terra innata ē moueri ad aliquē locū: manifestū ē q debem⁹ dicere q reliqua tra ē ad aliquē locū. 88

¶Dicit q contingit Empe. cum opinatur q reuolutio est cā mot⁹ corpis grauis ad mediuz terre q nō pōt dicere q̄ de cā ps leuis mouet a medio: qm̄ nō pōt dare cāz ex reuolutione ex quo visū ē q mot⁹ nālis ē q̄zuis cā ei⁹ nō sit reuolutio. D. d. (Si igit terra innata est &c). pōt intelligi q debem⁹ ēt nos dicere cū dicim⁹ q tota terra sm totū innata est moueri nālr ad locū dicere ēt q alie ptes terre mouenē nāliter

nāl᷑r ad illū locū. Q uō igit᷑ erit idē loc⁹ ptis ⁊ toti⁹: ⁊ intendit ēt per hoc demōstrare difficultatē illi⁹ qōnis. Et potest intelligi q⁹ cū manifestū est q⁹ cū quedā partes terre moueātur ad mediū nāl᷑r in aere quiescēte. Manifestū est q⁹ alie ptes terre inate sunt moueri oēs ad mediū: si eēnt extra ipsuz hec est expositio quasi conuenientioz huic loco.

¶Sed adhuc neqz gyratione graue ⁊ leue determinatū ē. Sz pri⁹ existētib⁹ grauib⁹ ⁊ leuib⁹. hec qdē ad mediū veniūt: hec aūt sursū conātur pp motū. Erat igit᷑ ⁊ ante fieri gyratōnē graue ⁊ leue: q̄ quō determiata erāt ⁊ quō aut quoꝛsū apta nata erant ferri perscrutari opz. Infinito enīz ente impossibile est esse sursum aut deoꝛsuz. Determinata aūt sub his graue ⁊ leue.

89 ¶Et dicam⁹ ēt necessario q⁹ reuolutio ⁊ mot⁹ equalis nō faciūt graue ⁊ leue: sz pria coꝛpa fuerūt grania ⁊ leuia: ⁊ quedam veniūt ad mediū: ⁊ q̄dā natant nō pp motū. Necessariū igit᷑ ēt q̄dā coꝛpoꝛa fuerint grauia ⁊ q̄dā leuia anteq̄ eis accideret reuolutio. Et cū ita sit oz nos pscrutari quō coꝛpoꝛa fuerāt distincta añ reuolutionē ⁊ quō monebāt. impossibile enī erat moueri ad supi⁹ aut ad iferi⁹. qm̄ res cū nō habuerit finē impossibile ēt illic sit: aut ad supius aut ad inferius. Loca enī nō iueniūtur nisi in graui aut leui: sicut dixim⁹ multotiens.

89 ¶Dic᷑ ⁊ dicim⁹ ēt q⁹ mot⁹ circ᷑laris ñ facit graue eē motū ad iferi⁹: neqz leue ad superi⁹: ita q⁹ mot⁹ circularis sit causa grauitatis: aut leuitatis in coꝛpoꝛib⁹ grauib⁹ ⁊ leuib⁹. Sed grauitas ⁊ leuitas q̄ sunt cāe istoꝛ duoꝛ motuū i coꝛpoꝛib⁹ simplicib⁹ extiterūt añ q̄z mot⁹ circularis inueniret. D. dat ꝓclonē que segtur ex hoc ⁊ dimisit ꝓpositiōes ex q⁹ sequebatur: ⁊. d. (⁊ q̄dā veniunt ad mediū ⁊c). i. ⁊ ꝓpositiōes ex q⁹ apparet sunt sic. Manifestū est q⁹ graue describit q⁹ ē illud ex quo fit motus ad mediuz: ⁊ leue illud ex quo fit motus ad supi⁹. Et mot⁹ circularis nō describit altera istarū duaꝛ descriptionū ergo mot⁹ circularis nō est p graue neqz leue. Sz cā oīs moti ad supi⁹ ⁊ ad iferi⁹ ē grāuitas ⁊ leuitas s⁹ mot⁹ circ᷑laris ñ ē cā moti ad iferi⁹: neqz ad supi⁹ ⁊ q⁹ he ꝓpositiōes sunt manifeste dimisit ipsas. D. d. (necesse cū vt quedā coꝛpoꝛa grauia fuerint ⁊c). i. ⁊ cum huic ꝓiūgat᷑ q⁹ grauitas ⁊ leuitas sunt necessario existentes in coꝛpoꝛib⁹ simplicib⁹ vt apparet: q⁹ coꝛpoꝛa simplicia apud Emp. sūt pria motu ꝑm tps necessario: ergo quedā coꝛpa fuerunt grauia ⁊ q̄dā leuia anteq̄z mot⁹ inciperet. D. d. (Et cum ita sit ⁊c). i. ⁊ cū ꝓtingit eis q⁹ coꝛpoꝛa grauia ⁊ leuia erant añ motū celi: oz eos dicē quō fuit possibile vt b coꝛpa eēnt añ motū celi cū his dūijs: ⁊ virtutib⁹: ⁊ quō ē possibile eos hāe mot⁹ ꝓsequētes istas vtutes: qm̄ si fuerit ante coꝛp celeste tūc nō erit supi⁹ neqz inferius: qm̄ illic nō est finis i loco. Et cū supi⁹ nō est neqz iferi⁹ nō erit mot⁹ neqz grauis neqz leuis. leue enī ⁊ graue describūtur sicut. d. p supi⁹ ⁊ iferius ⁊ cū nō fuerit mot⁹ nō erit graue ⁊ leue: ⁊ cū nō erit graue ⁊ leue nō erit coꝛpus simpler pri⁹ coꝛpe celesti. hec igitur fuit sua intentio in hoc capitulo.

¶Plurimi qdē igit᷑ circa cās haſversanť. Sūt āt qdā q pp similitudinē dicūt ipsā manere: sicut antiquoꝛ anaximādros. Magis qdē .n. nihil sursuz aut deoꝛsū: aut versus latera ferri cōtigit: qđ i medio collocatū ē: ⁊ silr ad extrēa se hz. Silr aūt ipole ad ꝺriū facere motū. q̄re ex necessitate manere.

90 ¶Dicam⁹ ēt q⁹ fere oēs antiq errauerūt i cognitione ſtaz cāz p totā vitā suā. ⁊ qdā dicebāt q⁹ terra ē gesces pp suā equalitatē vt Anaximādros antiqu⁹: ⁊ dixit oz rē cristētē in medio remotā eē ab oꝛi zōtib⁹ equalr: vt nō moueat᷑ ad supi⁹: neqz ad iferius: neqz ad latera: qm̄ qđ fuit hui⁹ impossibile ē vt moueatur ad loca contraria. Et si hoc est impossibile stabit ⁊ quiescit necessario.

¶Iste est sermo tertius in gete terre i medio: ⁊ ē magis sufficiens: ⁊ istū sermonē verificat Ꝑla. ⁊. d. Arist. q⁹ qdam dicūt q⁹ terra gescit pp suā eq̄litatē. i. pp eq̄litatē suaz distātiaz ab oꝛbe ꝓtinēte er oīb⁹ ptib⁹: ⁊ rō ei⁹ sic. d. est q⁹ oz q⁹ res mota ab oꝛizōte ꝓtinēte ipsaz q̄ inata ē moueri ad ipsaz equali vt figat᷑ illic in medio vt si imaginati fuerim⁹ coꝛpus spicū ferri positū in cētro spere ꝓcaue adamantee: qm̄ tunc necessariū est vt illud coꝛp⁹ stet in cētro ꝓpter eq̄litatē attractiōis: cū sit impossibile moueri motib⁹ ꝺriis: ⁊ ipossibile est vt fundanť ⁊ diuidātur sue ptes: ⁊ ista opinio differt ab opinioe dicētis q⁹ cā ⁊ stat⁹ eius in medio ē expulsio ei⁹ a motu oꝛizōtis equaliter in hoc: q⁹ dicēs hanc opinionez ponit terrā hāe motū nāle ⁊ ponit suā getē violētā. Dicens aūt sēdaz opinionē ponit vtrūq violētū. s. motū ad mediū ⁊ quietē in eo: ⁊ iō hec opinio ē magis sufficiens cū nō contingat ei impossibilitas contingens primo sermōi. s. q⁹ motus circularis sit causa motus grauis ⁊ leuis.

¶Hoc āt decidit̄ ꝑsuasibiliter qdē: nō vere aūt: ꝑz enim hanc rōnē necessarium oē quodcūq ponat᷑ in medio manere. Quare ⁊ ignis quiesceť. Quod enim dictum est non ꝓpꝛium in terra.

¶Et dicam⁹ q⁹ iste sermo nō ē ver⁹ qm̄ si ita eēt necesse eēt vt oē qđ poneret᷑ in medio gesceret in eo. Ergo si ignis poneret᷑ in medio nō moueret᷑ oīno sz gesceret. Sermo. n. Anaximādri ñ ē ꝓpri⁹ ire.

¶Q uia dicētes hāc cām opinātur q⁹ cā getis terre i medio est similitu do ꝺctiōis ꝓtinentis circūquaq: aut eq̄litas declinationis ei⁹ i oīb⁹ ptib⁹. s. q⁹ nō declināt ad ptē ꝓpriam ⁊ hoc ē māifesti⁹ er sermone eoꝛ: ⁊ declinatio ignis ē ad oꝛizōtē: ⁊ silr aeris. Cōtinget igit᷑ q⁹ ges terre i medio si ē pp eq̄litatē declinationis nō est ꝓpriū terre: sed igni ⁊ alijs elemētis. Elemēta. n. sūt duob⁹ modis: aut grauia aut leuia. si ergo graue stat i medio ꝓpter eq̄litatē declinatiōis: ergo ipz ⁊ leue ꝓueniūt in motione sua ad circūferētiā. Et cū ita sit mixt est vt qđcūq coꝛp⁹ ponat᷑ in medio ex coꝛpoꝛib⁹ simplicib⁹ stet in eo necessario. Hec igit᷑ ē itētio ei⁹ qđ. d. q⁹ necesse est huic positioni vt oē positū in medio qescat in eo: ⁊ si nō istud qđ nō est innatū moueri ad circūferētiā neqz contraria circūferētia nō ē necesse vt stet in medio ꝓpter hanc cām: vt graue ꝑm nostrā opinionē: q⁹ innatū est moueri ad mediū nō a medio. Et dicētib⁹ ēt q⁹ terra gescit q⁹ expellit᷑ ad medium a circūferētia eq̄liter: hec ꝓtradictio ꝓtingit: ⁊ est vt stet in medio oē positū in eo. Thc. aūt. d. q⁹ hec ꝓtradictio nō ē vlis. s. ꝓtradictio dicēs q⁹ oē positū oz stare i eo nisi q⁹ mediū sermonis Ꝑlato. in timeo in hac intētiōe est q. vl᷑e in dādo cām hāc. Dictū enim est in timeo q⁹ res ꝓsimilis cū fuerit posita in medio nauis nō declinabit ad alterum latez: ⁊ huic positioni vniuersali ꝓ adicit Aristote. er hoc q⁹ ignis mouet᷑ a medio: ⁊ cū ita sit opz dicentē hoc dare cām ꝓpriaz getis terre in medio: ⁊ ꝺz hoc ꝓtradictio erit ꝑm sermonē dicētis nō ꝑm rē in se. Secūdū aūt nostrā explanationē est ꝺdictio firma ꝑm rem in se. Themi. aūt. d. q⁹ nō est difficile dissoluere hāc ꝓtradictionē. Ꝑla. aūt nō accepit hūc sermonē vl᷑r. s. nō posuit q⁹ oē ꝓsimile quod cūqz sit cū fuerit i medio positū gescet ⁊ nō declinabit ad aliquā ptē. sed posuit q⁹ oē ꝓsimile qđ innatū ē gescere si ponat᷑ in medio rei ꝓsilis gescit necessario: ⁊ pp hoc finxit q⁹ b ꝓtradictio non contingit ei. Ignis enim impossibile est

vt separetur a motu. ⁊ ista ꝓtradictio de igne ita est sic si aliq̃s dixerit in ꝺictione isti⁹ sermonis q⁹ hō cū posit⁹ fuerit in medio ꝓsimilis qescet. Nō enim hꝫ nāz moueri inquātū est aial: sed nō est necesse vt quiescat inquātū tale cū fuerit positū in medio ꝓsilis: intēdit q⁹ nulla est differentia inᷓ cōtradictiōez de igne aut de aiali in apparentia casus isti⁹ ꝓtradictiōis: ⁊ hoc qꝺ. ꝺ. The. nihil est. Q uū si intendit de hac ꝓpositiōe dicente q⁹ ꝓsilᷓ cū fuerit positū i medio ꝓsilis qescit q⁹ hoc nō est verū nisi in eo qꝺ natū est recipere getem q̃rem⁹ violētā: aut nālē. si violētā g̃ ignis nat⁹ ē recipere getem violentam: si nālem dicemus ei si intendat illud qꝺ est innatum recipere getē nālem cū fuerit in medio necesse est vt ista nā qua corpus positū est i medio ꝓsimilis recipit getez in medio sit cā quietis ei⁹ in medio: nō q⁹ est in remotione cōlī a corpore continente: qm̃ hec ges est nec̄lo violenta ⁊ illa nō est cā existēs in re qescēte nō in extrinseco. Et si intēdit istud quod innatū est recipere getē nālē non in medio ignis innat⁹ est recipere getē nālē in loco ei nāli. scilz circunferētia: ⁊ per illā getē ꝓsequit̄ ignis motū celestē circularez ⁊ vlr sicut dixim⁹ cū cā quietis terre in medio est equalitas declinationis ad oēs ptes in illo loco: in quo natū est moueri a medio: hoc necessario existit in igne. s. q⁹ innatū est moueri a medio ad circunferētiā: ꝺictio igit̄ va est sine dubio. Si igit̄ aliq̃s dixerit q⁹ ignis nō accidit eius ptibus vt moueantur a medio nisi q⁹ ptes ei⁹ nō sint in medio ad circūferētiā vere. Et si ponerent̄ in medio vere qescerent. dicet̄ ei rñdendo q⁹ silē buic ꝓtinget tibi in partib⁹ terre. s. q⁹ opz eas moueri a medio cū nō sint in vere medio: ⁊ similit̄ ꝓtinget in lapide expulso ad superius vt moueatur ad circūferentiam cū dimiserit ipsum mot⁹ expellētis non ad cētrum: si fuerit magis propinqu⁹ circūferentie versus quam expellitur q̃z circūferētie opposite.

¶ Sed ⁊ nō necessariū: nō. n. solū vī manēs sz ⁊ lata ad mediū. Ubi. n. q̃cūq̃z ferᷓ ptⁱcula ipsi⁹ necesse ē ferri ⁊ totā. vbi āt ferᷓ sz nāz ⁊ manet ibi sz natura. Nō igit̄ pp silr se hꝫ ad extrema. Hoc qꝺē eni oib⁹ cōe: ferri āt ad mediū ꝓpriū terre.

92 ¶ Dicam⁹ et q⁹ sermo ei⁹ nō ē necessari⁹: q⁹ nos videm⁹ q⁹ nō tm̃ terra qescit i medio sz et moueᷓ ad ipsum. ⁊ in quocunq̃z loco fuerit motus alicuius partis illic etiam erit motus totius terre nec̄io: ⁊ vbi moueᷓ naturalr ibi qescit naturalr. māifestuz igit̄ ē q⁹ terra qescit nō q⁹ equalr distat ab oriz̄ōtibus. q⁹ hec cā cōmunis est oibus corporibus non tm̃ terre. Modo⁹ aūt ad mediū est ꝓpriⁱus terre.

92 ¶ Dixit ⁊ si cā in qete terre in medio eēt mediū: ⁊ q⁹ impossibile est vt moueaᷓ ad partes ☉rias: tūc terra si fuisset extra mediū nō mouereᷓ ad mediū cū cā mot⁹ ei⁹ ad mediū sit ☉ria cāe quietis ei⁹ in medio: qm̃ sm hanc opinionē cā mot⁹ eritus est a medio in eo qꝺ est mediū: ⁊ cā qetis est mediū. Eritus aūt a medio ꝓtrari ē medio: sed necessario movere tur ad nō mediū: qm̃ necessario eēt vt moueᷓ ad circūferentiā ꝓpingoꝛē. Et nos videm⁹ q⁹ cū fuerit extra medium mouebiᷓ ad mediū: ergo cā qetis ei⁹ in medio nō ē eq̃litas tractiōis sic dictū est in timeo. Et nō ꝺz aliq̃s dicere q⁹ ps terre cū fuerit extra mediū moueᷓ ad circūferentiā q̃ ē er pte cētri. Uisū ē. n. q⁹ corpora habentia declinationē vigorā uenᷓ. ℔ igit̄ est vnū eoꝛ sz quē possum⁹ intelligere hūc locū: ⁊ est ꝓtradictio vera. Aler. aūt sm q⁹ narrauit The. explanat hunc locū sm suū modū: ⁊ nō addit hāc intēționem quā nos addim⁹. ꝺ. n. q⁹ cū necesse est q⁹ cā qetis terre q̃ ē mediū nō est cā mot⁹ ei⁹ ad mediū: ergo nō est cā in qete ei⁹ in medio. Et hoc ꝓtingit dicēt̄ib⁹ q⁹ ē qescēs qꝛ ē in medio qꝛ cū cā quietis eius fuerit qꝛ ē in medio: ⁊ cā mot⁹ ei⁹ erit qꝛ est extra mediū: ⁊ esse extra est ꝓtrariū ad esse in medio. ergo cā mot⁹ ei⁹ nō est cā quietis ei⁹ ergo cū fuerit extra mediū nō est necesse vt moueaᷓ ad mediū: qm̃ opatiões cāruz ꝓtrariū sunt ꝓtrarie. Sed nos videm⁹ ipsam cū fuerit extra mediū moueri ad mediū: ergo cā mot⁹ ei⁹ ad mediū cadē ē cū cā qetis ei⁹ i medio. s. nā grauitatis in terra. ⁊ The. ꝓtra dicit huic explanationi: ⁊. ꝺ. q⁹ nō est necessariuz cū mediū nō fuerit cā mot⁹ ei⁹ ad ipsum sz aliud. s. eritus ei⁹ a medio vt nō sit cā qetis ei⁹ in medio. ffingit cuiz q⁹ cū aliqd fuerit negatū vt ipsum sit cā alteri⁹ rei: nō segtur vt nō sit cā alterius rei. U. g. q⁹ si virtus visibilis nō ē cā ambulatiōis: nō segtur vt nō sit cā visiōis. Et multiplicauit sermonē in hoc ⁊. ꝺ. q⁹ illa quoꝛ cāe sunt cedē sunt cedez: ⁊ ea q̃ sunt plura ⁊ diuersa hñt cās plures: ergo si mot⁹ ire ad mediū ē aliud q̃z ges in medio: necesse est vt cā mot⁹ ad mediū sit cā alia a cā qetis. Et iō si aliq̃s dixerit q⁹ grauitas ē cā vt moueatur ad mediū cū fuerit extra ipsum necesse est vt sit innata qescere nālr nō violēte segtur altez istoꝛ duoꝛ: aut grauitas nō existat in ea cū fuerit in medio: aut si sic vt nō sit cā mot⁹ ad mediū: sed impossibile est vt grauitas nō existat in terra q̃n est in medio: ergo nō est cā essentialis ei⁹ ad mediū sed cā mot⁹ eius ad mediū est ei⁹ eritus. Et cū cā mot⁹ ei⁹ ē su⁹ eritus a medio ergo cā qetis eius in medio est suū eē in medio: ⁊ totū hoc est falsum. Q uies enim est finis motus ⁊ est neceſſariū vt cā ei⁹ qꝺ est a ñ finē ⁊ finis sit eadem: qm̃ si naturaliter mouetur ad mediuz: ⁊ ab aliquo ꝓncipio cōtingit vt er illo ꝓncipio quo moueᷓ cū fuerit extra mediū qescat cū fuit in medio: sed hec operatio inueniᷓ in hac eadē cā duob⁹ modis diuersis: cū mot⁹ sit ꝓtrari⁹ qeti: ꝓtraria aūt impossibile est vt attribuātur eidē agenti eodē modo. ☉rauitas igit̄ cū fuerit eᷓ mediuz est cā mot⁹ ad medium: ⁊ cum fuerit in medio erit cā quietis in medio. Q ui ergo attribuit has duas opatiões dispositionib⁹ ꝓtrarijs agentis nō ipsi agēti peccat vt dicens q⁹ cā mot⁹ eius ad mediū cū fuerit extra mediū ē erit⁹ ei⁹ a medio: ⁊ cā qetis ei⁹ i medio ē suū eē in medio. Isti enī ponūt dispōez agētis loco⁹ agētis: ⁊ q̃rūt aliqd ⁊ stāt circa ipsū: ⁊ qꝛ dispō agētis q̃ agit est ꝓpinqua ipsi agēti: iste sermo fuit valde sufficiēs ita q⁹ The. errauit in illo ⁊ fecit ipsū errare sm qꝺ ⁊ simplr: qm̃ cū nō iucnit grauitatē cāz simplr mot⁹ ⁊ qetis: remānsit vt sit cā p aliquā dispositōnē: ⁊ posuit q⁹ dispositiões qb⁹ ē agēs sunt cāe in ℔: ⁊ cū iste dispōnes fuerint singulares erūt cā p accns: ⁊ iō si iste due dispositiones eēnt cā cēntialr contingeret vt inueniren̄t in oī posita eᷓ mediū aut in eo. Ari. aūt nō fuit locut⁹ de cā agēte motū ⁊ qetē nisi cū dispositio nib⁹ suis ꝓtrarijs: ⁊ iō. ꝺ. q⁹ si eq̃litas remotiōis a circūferentia qꝺ est mediū nō fuit cā motiōis terre ad mediū: necesse est vt nō sit cā i sua qete in medio. Et qꝛ in hac ꝓtradictiōe posuit q⁹ si terra imaginata eēt eᷓ mediū nec̄io moueᷓ ad ipsū mediū. ⁊ qꝛ ita ē icepit notificare hoc: ⁊. ꝺ. (q̃ tm̃ videm⁹ terrā qescēte in medio: sz et moueᷓ ad ipsū). i. ☉dicit huic sermōi qꝛ nos nō tm̃ videm⁹ terrā sz totū qescere in medio: sed et sm totū moueri ad mediū: cū fuerit imaginata eᷓ: ⁊ signū ei⁹ ē qꝛ videm⁹ ptes ei⁹ cū fuerint eᷓ mediū moueri ad mediū: ⁊ idē est mot⁹ toti⁹ terre ⁊ vni⁹ glebe ⁊c. ⁊ cū posuit q⁹ cā mot⁹ ei⁹ ad mediū nō ē mediū posuit q⁹ necessariū est q⁹ illud qꝺ ē cā mot⁹ ad mediū sit idē cū cā qetis ei⁹ i medio. Et si appuerit q⁹ cā mot⁹ ei⁹ ad mediū ē sua potētia nālis: manifestū ē q⁹ illa potētia erit causa qetis in medio ⁊. ꝺ. (quod moueᷓ nālr illic stat nālr). i. ⁊ cū manifestū ē q⁹ cū nō moueᷓ ad mediū violente. i. ab aliquo extrⁱ seco: sed nālr: ⁊ ex ꝓncipio in eo: necesse ē vt i loco ad quē moueᷓ nālr qescat nālr: cū istud qꝺ moueᷓ nālr recte non moueᷓ nisi vt qescat nālr: ⁊ ista ꝓtradictio ē ꝓtradictio pfecta: qm̃ destruit falsū ⁊ ꝓfirmat vez: ⁊ ꝓpt ℔. ꝺ. p⁹ (declaratū est igit̄ ex sermone). i. declaratū est igit̄ ex hoc sermone corruptio sermonis dicētis q⁹ mediū est cā qetis ei⁹: ⁊ eritus ab eo est cā mot⁹ ei⁹ qm̃ ista cā est cōis terre ⁊ alijs:

sed

sed causa getis eius in medio ẽ grauitas: ⁊ hoc intendebat cũ. d. (motꝰ aũt ad mediũ est proprium terre).

¶ Incõuenies ãt ⁊ hoc qdẽ q̃rere pp qd manet terra i medio: ignis ãt nõ q̃rere pp qd i extrẽo. Sicdẽ. n. ⁊ illi nã locꝰ extremꝰ: palã qz necessariũ ẽ eẽ quẽdã ⁊ terra natura locũ. Si ãt nõ huic iste locꝰ nã sed pp necessitatẽ manet eã q̃ similitudis: quẽ admodũ q de egtricos sermo. Fortiter quidẽ. Similiter ãt vndiqz tẽse: qm̃ nõ discrepetur: ⁊ esurie te ⁊ sitiẽte valde qdẽ. silr ãt ab esibilibꝰ ⁊ potabilibꝰ equalr distãte. Et eni hũc gescere necessariuz. Querendũ ipsis de ignis mãsiõe i extremis. mirabile ãt ⁊ de mãsiõe quidẽ querere: de latione autẽ ipsorum non querere propter quã cãz hoc quidez surſuz ferr̃: hoc ãt ad mediũ: nullo ipediente.

93 ¶ Dicamꝰ ẽt q fedũ ẽ vt q̃rẽs pscrutẽ quare terra posita ẽ i medio ⁊ nõ pscrutẽ quare ignis ẽ positꝰ cũ orizõte: qm̃ si orizõ ẽ loeꝰ nãlis ignis mãifestũ ẽ q necũ ẽ vt mediũ sit locꝰ nãlis terre. qm̃ si iste locus nõ fuerit nãlis terre ⁊ fuerit fira ⁊ pmanens pter necessitatẽ equalitatis ab orizõtibꝰ. Erit iste sermo silis ꝓmoni ertẽso circũqnaqz ertẽsione forti nõ abscissa. Et silis huic qõ dr̃ de habẽte sitiz ⁊ famẽ valde: ⁊ cibꝰ ⁊ vinũ sunt valde remota ab eo equaliter. s. q necessariũ est vt gescat ⁊ nõ moueat oino. Et opz nos pscrutari ẽt de gete ignis in orizõte. Et mirz ẽ de q̃rẽte cãz getis corpoz ⁊ nõ quirẽte cãz motꝰ coz. Dico qua de cã q̃dã mouẽt ad superiꝰ ⁊ quedã ad inferiꝰ nisi aligd ipediat.

93 ¶ Dicit ⁊ isti nõ possunt dare cãz ppter quã ignis gescit in circũferẽtia: ⁊ pp hoc valde ẽ malũ: ⁊ fedũ: vt aligs q̃rat q̃re gescat terra: ⁊ dat cãz in hoc: ⁊ nõ q̃rit q̃re ignis gescit i orizõte: neqz põt dare cãm. Q ñi cãe rex ȳdictoria dicũt esse diuerse: ⁊ ppter hoc si aligs ꝓcesserit q cã getis ignis i circũferẽtia ẽ leuitas: necesse est igiẽ vt ꝓcedat q cã getis terre in medio ẽ grauitas. Q ui vo hoc nõ ꝓcedit nõ potest dare cãm pp quã ignis quiescit in circũferentiã. D. reuersus est ad dicendũ rõnes qbꝰ ꝓfirmat errorẽ suũ: ⁊. d. (qm̃ si iste locꝰ nõ fuerit nãlis terre ⁊c). i. qm̃ si isti nõ direrũt in cã getis terre in medio q sit nã terre ⁊ sua forma. s. grauitas: ⁊ ẽt direrũt q cẽ ẽ eq̃litas remotiõis ab orizõte: ⁊ q accidit ei er attractiõe er oĩbꝰ ptibꝰ eq̃lr: vt gescat i medio: ⁊ nõ diuidat̃: simile ẽ ei qõ accidit ceufa attracta equalr ex oĩbꝰ ptibus: qm̃ sic nõ abscindit̃. Et sile est ei qõ accidit habẽti famẽ ⁊ sitiz eq̃lr ⁊ fuerit panis ⁊ aq̃ in ptibꝰ ꝓtrarijs: qm̃ continget ei vt stet ⁊ non moueatur. ⁊ dicũt hoc ⁊ dãt ista exempla opponẽdo huic qõ contingit eis. s. q res attracta ex oĩ parte diuidit̃. Et q aligs pt dicere eis q si ita eẽt sicut vos fingitis necesse est vt terra diuideret̃ ⁊ moueretur ptes ei ad circũferẽtiã ex oĩbꝰ ptibꝰ dicũt opponẽdo hẽ exemplũ de ceufa q attrahit̃ ex oĩ pte: ⁊ tñ nõ diuidit̃. ⁊ hẽ qõ dicũt est falsuz imo necesse est vt si potẽtia attrahentis fuerit fortioz potẽtia q̃ retinẽt̃ ptes attracti ab oĩbꝰ ptibus vt dicãt̃: vt cũ potẽtia retẽtiõis fuerit fortioz potẽtia q̃ est attractiõis eq̃lis ex oĩbꝰ ptibꝰ necesse ẽ vt res attracta stet in medio attrahentis ꝓsilis. Et hoc qõ. d. The. q nõ accidit ceufa vt diuidat̃ nisi cũ attractio ñ fuerit ꝓsilis nihil ẽ: qm̃ ex attractiõe ꝓsimili nõ ꝓtigit nisi diuisio ꝓsilis: nõ vt ñ sit diuisio oino cũ potẽtia attrahẽtis fuerit fortioz retẽtiõe potentie rei attracte. Et anteq̃z incipiat declarare q necesse ẽ si cã getis terre eẽt hẽ qõ fingunt necesse eẽt vt diuideret̃: reuersus ẽ et ad dicẽdũ qõdã ipossibile qõ eis accidit. Isti. n. q̃rũt cãz getis: ⁊ nõ inquirũt cãm motuũ ꝓtrariorũ in istis corporibꝰ simplicibus. q. igiẽ. d. q miz ẽ de istis quare nõ querũt de causis getis elemẽtoz in suis locis naturalibus nisi in terra tñ: neqz querunt de causis etiam motuum eorum sicut de quiete.

¶ Sz adhuc neqz vez qõ dr̃ sz accũs tũ hoc vez q necessarium manere in medio oẽ cui nihil magis huc q illuc moueri cõtigit. Sz ppter hãc rationem non manet sed mouebit non tũ totum sed diuulsum.

¶ Et dicamꝰ ẽt q iste sermo nõ ẽ verꝰ vt accidat sermõi dicẽtis qm̃ oẽ qõ nõ oz moueri huc neqz illuc 94
figitur ⁊ stat in medio necessario. Dicamus igitur q propter hunc sermonem non debet stare in medio sed diuidi moueri ad oẽs partes.

¶ Vult cõtradicere sermoni dicenti q oẽ qõ natũ ẽ moueri 94
ad oẽs partes equalr nec̃io dz stare: ⁊. d. q̃ ista propositio nõ est vã: qm̃ q̃nis totũ corpꝰ habeat situ ꝓsilem respectu circũferentie: tñ partes nõ habent situ cõsimilẽ: sed q̃libet ps eaz est ꝓpinquioz alicubi pti q̃z pti illi contrarie: quapropter necesse ẽ vt si virtus moti aut potentia attractiõis fuerit fortioz potẽtia retentionis ptiũ ⁊ diuidant̃ ⁊ moueãtur insimul ad oẽs partes: ⁊ induxit sermonẽ in forma vniuersali sine hac cõditiõe. q potẽtia declinationis q̃ ẽ in terra videt̃ fortioz q̃z retẽtio ptiũ terre: ⁊ iõ cũ terra eccidit collectio magna diuidet̃ ⁊ descẽdẽt ptes. s. cũ ista collectio fuerit supꝰ violẽta: ⁊ ẽt videmꝰ plures ptes terre distinctas a suo toto. ⁊ si eẽt sicut dicũt oporteret vt ptes moueret̃ ad ꝓpingoꝛẽ orizõtẽ ⁊ The. rñdet sup hẽ q dicẽtes terrã stare in medio pp equalitatẽ remotiõis a circũferẽtia nõ dicunt q terra innata ẽ moueri a medio: ⁊ si esset sicut. d. The. p eis eẽt verum vel ꝓpe vez: qm̃ cã ꝓpinqua in gete eius in medio est q ẽ grauis: ⁊ cã grauitatis ei⁹ a medio ẽ q ẽ valde remota a motu circulari. Remotio enĩ a motu dat grauitatẽ ⁊ getẽ ⁊ frigiditatẽ: sicut vicinitas dat leuitatẽ ⁊ caliditatẽ ⁊ motũ. Sed oẽ hoc nõ apparet er sermõe coz nisi fz expositionẽ remotã ⁊ pp hoc si intẽdebãt hanc intentionez errabãt in doctrina sua: ⁊ si itẽdebãt hẽ qõ vr̃ er manifesto sermonis eoz simpliciter peccant.

¶ Eadem enim ratio congruit ⁊ in igne. Necesse eniz posito in medio manere silr quẽadmoduz 99
terra: silr eni se habebit ad signoz extremoruz qõ cunqz. Sed tñ ferr̃ a medio quemadmodum ⁊ vr̃ latus: si nõ aligd ꝓhibeat ad extremum: verumtamen nõ totꝰ ad vnum signum. Hoc enim necessarium solum accidere ex ratione ea que de similitudine: sed proportionata particula ad proportionatum extremum. Dico autem puta quarta ps ad quartam continentis partem. Neqz eniz punctum corpus est. Quẽadmodum autem ⁊ si ex magno conueniat densatum in minorem locum: sic vtiqz ex paruo in maiorem rarius factum. Quare vtiqz ⁊ terra hoc modo moueretur a medio ꝓpter similitudinis rationem: si non natura terre iste locus esset.

¶ Et dicamus q iste sermo manifestus est similiter in igne. Ignis enim cum positus fuerit in medio stabit nec̃io sicut ẽra stat: qm̃ tũc equalr distat ab orizõtibꝰ. Sz mouetur a medio ad supius: sicut

videmus q facit: scd non mouetur fm totuz ad idē pūctū. qm hic necessario contingit tm hoc sermoni dicentis equalitatē: sed qlibz partū ignis mouetur ad suū simile partium orizōtis: dicendo q quarta ps ignis mouetur ad quartā ptē orizontis: z nō ē augmētatio corpoz ad pūctū notū. Ignis eni cū stringit ex magnitudine ad paruitatē: z cū densat peruenit ad locū minoz. Et cū expādit a puncta te ad magnitudinē: z rarificat veniet ad maiozez locū. Et si ita sit z mediū nō est locꝰ naturalis terre. Terra enim mouebitur tali motu ꝓpter equalitatem remotionis ab orizontibus.

95 CVult declarare q necessario accidit ptibꝰ corpis qd ē in medio vt diuidāt. partes enim nō eqliter distāt a circūferētia nisi eēt vnū punctū idiuisibile: tūc igit necesse eēt vt staret illa ps in medio: z dat rōnē ex hoc qd apparet in igne. Ignis. n. cū positus fuit in medio: ptes eius mouebuntur ad circūferētiā: z. d. (z dicamus q sermo ꝛc). i. z dicam' q b oc quod ꝓtingit eis. s. q partes terre mouent ad circūferentiā ex oibus ptibus: z q ges q̄ segtur a positione earū ē totius terre nō partiū manifestū est in igne. Ignis enim cū positus fuit in celo stat fm totū: z mouet fm ptes: z contingit eis dicere q ges terre z eius motus ē sicut ges ignis z motus eius: q ꝓtinget eis cū terra steterit in medio fm totuz ꝓpter equalitatem remotionis dicere q quies eius in medio est violenta: z motus eius ad circunferentiam est naturalis. D. d. (quoniam tunc erit remotus equalit' ab orizontibus sed mouetur a medio ad superius sicut videm' ipsum facere). i. necesse est vt ignis quiescat fm totum i medio sicut sentimus q est remotus ab orizontibus equaliter z est innatus moueri ad ipsos. D. d. (si non mouetur fz totū ad idem punctū). i. z iz ignis mouet a medio tm videtur non motū fm totum ad idem pūctū: quod contingit sermoni q illud quod innatum est moueri ad circūferentiaz eqlr est fm totum nō fm partes. s. q a sermone eoz nō sequitur nisi q illud, quod est positum in medio gescat fm totū non fm partes: z sic inuenimus accidere in igne. Et intendebat ꝓ hoc qd accidit igni verificare quoddā qd ꝓtingit sermoni eoz: z qdā nō. Isti enim ponunt q terra stat fz totuz z ptes in medio ꝓpter equalitatē declinatiōis: z ipse. d. fm ā totū vere ꝓsequit ex hac positione: fm vo ptes non ē veruz z testat huic qd vī in igne q stat fm totū in medio z mouetur fm partes ad orizonta equaliter: z hoc intendebat cum. d. (qm hoc ꝓtingit necessario tm sermoni dicentis equalitatē). i. nēcio cōtingit sermōi dicētis q remotiōis terre eq̄litas ab orizontibus est cā qetis eius vt quiescat fm totum nō fz partes. D. d. (sed qlibet partiuz ignis mouetur ꝛc) i. sed cum ignis fuerit positus in medio nō fm totū mouebitur ad eundem locum circūferentie: sed quiescet fz totum z fm partes mouebit ad locum orizontis consimilem qui distinguitur a duabus lineis exeuntibus ad orbem a cētro spere ignis: que si ex igne distinxerint quartam partem distinguent ex orbe quartam: cuin fuerimus imaginati q cētrū spere ignis sit positum in medio z centrum terre sit idez apud sensum: z vniuersaliter portiones ꝓsimilium partiuz sunt ille que idem centrum z eosdem angulos habent. D. d. (z augmentatio corpoz nō est ad punctum notum): hec est alia cōtradictio fundata super hoc q elemēta non hñt quātitatē terminatā: z hoc intēdebat cū. d. q additio corpoz nō est ad punctum terminatū sed rarificantur vt veniant ad magnā quātitatē z inspissant z veniunt ad paruā. D. d. (z cū ita sit ꝛc). i. z si terra fuerit posita i medio z iste locus fuerit non nālis ei sicut in igne contingit necessario vt appareat in ea b quod apparet in igne. s. q rarificat cū fuerit posita in medio: fz non rarificat: ergo non stat i medio ꝓpter equalitatem declinationis. z Tbe. d. q iste sermo est sermo sophisticus q̄z in eo sit aliqua sufficientia. non est enim possibile vt aliquis concedat q simile posituz in medio consimilis rarificetur ex omnibus partibus equaliter sicut non est possibile vt transferatur a medio cuz hac ꝓportione. Sed causa in hoc q non transfertur neqz rarificatur est alia: z etiam cum aliquis finxerit q non transferatur ꝓpter equalitatem declinationis non cōtingit ex hoc vt non rarificetur: sicut non sequitur ex hoc vt non alteretur: z etiam si concesserimus q non rarificatur tamen hoc non facit vt non stet in medio z etiam si rarificetur vsi scitur q rarificatur. Dicamus nos igitur si concessuz est q equalitas declinationis non est causa quietis in medio qd ꝓdest danti cāz dare causam que nō est vera causati: neqz abscidit cū abscindit cātū. Et hoc qd. d. (q non sequit ex hoc q rarificetur vt transferatur a medio) debes scire q Aristo. non. d. q cum rarificat necesse est vt transferat: fz posuit impossibilitatē in raritate: z hoc pōt intelligi diuersis modis: quoz vnꝰ est q cū posuimus ipsum esse valde rarū ꝓpter suū esse in medio: ipossibile ē in ea puenire ad maiorē quātitatē z ad minorē: z notū ē sēsui q ipsa puenit ad maiorē z ad minorē: z ēt si eēt in fine raritatis corrūperetur in hoc seculo antiquo z separarentur partes eius: qm potētia retentiua q̄ est in partibus cū non potuerit resistere declinationi z pateretur in raritate z segregatione: z pateretur etiam in corruptione cum raritas in terra sit causa corruptiōis in ea. ex vtroqz igitur istorum duorum apud me impossibile sequitur: z forte Arist. intendebat vtrūqz: aut coz altez: z hoc quod. d. q non contingit huic positioni vt rarificetur falsum est nisi ponat q cā quietis terre in medio nō est equalitas declinationis z consimilitudo circūferentie: z vniuersaliter contradictiones istius viri sunt fundate super hoc q cā data ab istis hominibus in quiete terre in medio non est causa propinqua quietis simpliciter sed qetis in medio: z totum hoc nihil est: quoniam non sunt nisi per verba que homines non intelligebant.

CQuecunqz igitur existunt de figura ipsius suspicata z de locis z mansione z motu fere hec sunt. Nos aūt dicamus primum vtrum motum habz aut manet. Quemadmodum enim dixim̄us hi q dem ipsam vnum astrorum esse faciunt: hi autem in medio ponentes reuolui z moueri dicunt circa polum medium. Quod autem est impossibile palam sumentibus principium: q siquidem fertur siue extra medium ens siue in medio: necessarium ipsam vi moueri hoc motu. Non enim ipsius terre est motus: etenim vtiqz particularuz vnaqueqz hāc haberet lationē. Nunc autē in rectum omnia feruntur ad medium. Propter quod non est possibile sempiternum esse violentum existentem z preter naturam. Mundi autem ordo sempiternus.

CIste igitur opiniones z diuersitates sunt inter perscrutantes z considerantes de causis rerum in figura terra z loco z quiete z motu eius. Volumus igitur dicere nos z perscrutari de istis rebus: sed ante volumus querere vtrū terra moueretur aut quiesçat. Quidam enim antiquorum ponunt terram vnam stellarum: sicut dixim̄us superius: z quidam dixerunt q est in medio z quod reuoluit z mouetur sup orbem medium: z hoc est 96

impossibile

ipossibile ⁊ signū ei⁹ ē q⁹ si nos icepim⁹ dicere q⁹ terra mouet ista motu sicut narrauit extra mediū: ⁊ intra necessario mouebit ista motu violēte. Cm iste mot⁹ nō est cēntialis: qm si cēt cēntial' qlibz ps ei⁹ moueret ista motu. Nos āt videm⁹ oēs ptes terre moueri recte. Et cū ita sit impossibile est vt iste motus terre sit etern⁹ cum sit violentus nō naturalis: elementuz āt mūdi est eternū sine absciſiōe.

96 ¶ Lū destruxit opiniōes dictas in gete terre: vult dare cām in hoc: ⁊ p⁹ vult ꝺdicere dicēti q⁹ terra mouet in ipso medio nō gescēs: qm supi⁹ ꝓtradixit q⁹ nō mouet circa mediū q̄si stella ⁊ mō vult ꝓtradicere q⁹ mouet in medio p⁹ima intētione q̄zuis sermo ei⁹ ꝓtradicit vtriqz ⁊ hoc qꝺ. d. reuoluitur ⁊ mouet super oꝛbē mediū pōt intelligi q⁹ ipsi opinabā tur q⁹ terra mouet super coꝛp⁹ a quo ꝺtinet ab extrinseco: ⁊ vocabāt ipsū mediū qm celū ⁊ terra sunt extrema: aut itē dit p hoc q⁹ terra mouet sup coꝛpus gescēs q⁹ in rei veritate est in medio: ⁊ hec exꝑlanatio est remota: q⁹ nullū coꝛp⁹ est sub terra. Sed q⁹ dcm est in timeo q⁹ mouet circa suum cētrū necesse est vt sit spa: spera aūt diuideret i duo coꝛpa in cētu: ⁊ circūferentiā q̄ mouet circa cētu. ⁊ debemus considerare de hoc i timeo: ⁊ ipe ꝓtradicit huic opiniōi p duas ꝓpositiōes. Q uaꝛ vna ē q⁹ si ira mouet vno motu nēcio erit mot⁹ ei⁹ violētus. Secūda est q⁹ oīs mot⁹ violēt⁹ ē gñabilis ⁊ coꝛruptibilis: ergo mot⁹ terre ē gñabilis ⁊ coꝛruptibilis: ergo oꝛdo mūdi est gñabilis ⁊ coꝛruptibilis. Sed iaz declaratū ē q⁹ mot⁹ elemētoꝛ ⁊ oꝛdo coꝛ sūt eterni cū mundus sit etern⁹: ⁊ hoc intēdit cū. d. (elemētū aūt mūdi ē eternū) ꝓpositio aūt dicēs q⁹ mot⁹ violētus gñabilis ē ⁊ coꝛruptibil' ē manifesta ꝑ se: ꝓpositio vo dicēs q⁹ mot⁹ circularis in terra nō est mot⁹ cēntial' sed violēt⁹ ꝓz: q⁹ si ē cēntial' est idē in toto ⁊ pte: ⁊ mot⁹ terre circularis nō ē idē in toto ⁊ in pte: q⁹ mot⁹ circularis nō est idem in toto ⁊ in pte: quia mot⁹ ptiū est rect⁹: ergo mot⁹ circularis in terra nō ē essentialis terre: ergo est violentus.

¶ Adhuc oia lata latiōe circulari hesitātia vidētur ⁊ mota plurib⁹ vna latiōe ꝑter p⁹imā sperā. Qua re ⁊ terrā necessariū siue circa mediū siue i mēdio posita ferī duab⁹ moueri latiōib⁹. si aūt hoc accidit necessarium fieri mutationes ⁊ versiōes firoꝝ astroꝝ. Hoc autem nō videtur factū ſz semp hec ſm eadem oꝛiuntur ⁊ occidūt loca ipsius.

97 ¶ Et dicam⁹ ēt q⁹ coꝛpa q̄ circulariter mouenī: mouenī motu diurno: ⁊ mot⁹ coꝛ sūt plures diuersoꝝ locoꝝ: nisi id qꝺ est p⁹io oꝛbe: qm mot⁹ ē idē nō diuersus. Et si terra cēt mota cū fuisset posita i medio necessario moueret duob⁹ motib⁹. Et si ita cēt necessario trāsmutarenī stelle ⁊ diuersarenī stelle fire in pfūdo celi. Et nō videm⁹ q⁹ ita sit: qm ex loco ꝛ quo semel oꝛiī sp oꝛiī: ⁊ silr in occasu.

97 ¶ Dicit q⁹ signū q⁹ mot⁹ q apparēt in stellis erraticis nō apparēt in eis q: terra mouet ⁊ stelle gescūt ſm q⁹ fingunt dicentes q⁹ ēra mouet sup se: ⁊ q⁹ qlibz stella coꝛ ſaltē mouetur duob⁹ motib⁹ in longitudine. ſ. ⁊ latitudie nisi oꝛbis stellat⁹ qui tū hz vnū motū. D. d. (si igit terra cēt mota ⁊c) .i. si igit terra moueret ꝓtingeret vt moueret duob⁹ motibus necessario. ſ. in lōgitudine ⁊ latitudine: ⁊. d. hoc q: illi ponebant in illo tpe motū stellaꝝ in longitudine ⁊ latitudie duos mot⁹. Thc. aūt pōit vnū oꝛbē decliuē. D. d. (Et si ita cēt trāsmutarenī ⁊c). i. ⁊ si terra moueret motu latitudinis. ſ. ex pte alteri⁹ duoꝝ poloꝝ. ad scōm contingeret vt trāsmutarenī situs stellaꝝ respectu terre in ascēsiōe ⁊ occasu. ſ. q⁹ loca terre ⁊ respicientia ea diuersarenī apud oꝛtū ⁊ occasū: ita q⁹ accideret illi q reuoluit i magno circulo vt reuoluere in paruo: ⁊ q⁹ semel lateret ⁊ itez appareret: qm q: mot⁹ latitudinis in stellis facit diuersitatē circuloꝝ sup quos mouenī: ⁊ facit diuersitatē locoꝝ qui respiciūt ad oꝛtū ⁊ occasū: ⁊ si ille mot⁹ cēt ꝑpter terrā necessario cēt vt loca terre super que ascendūt stelle fire diuersarenī: ⁊ ita q⁹ aliqñ ascēderent sup terrā ceni: ⁊ aliqñ super terrā cui: ⁊ nō vī ita: ⁊ hoc itēdit cū dirit. qm loca ex qb⁹ semel oꝛiunī ⁊c) ⁊ narrauit modos stellaꝝ erraticaꝝ diminutos q: nō sunt cēles: ⁊ intendit q⁹ diuersitatē: diuersitatē eaꝝ in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ motus diurn⁹ est vn⁹ ⁊ perfectus.

¶ Adhuc latio ptiū ⁊ toti⁹ ipsi⁹ ꝑz naturā ad mediū toti⁹ ē: ob hoc eni ⁊ ipo cētro nūc posita est.

¶ Et dicam⁹ q⁹ mot⁹ ptiū terre ⁊ mot⁹ toti⁹ ei⁹ naturalr ē idē ad mediū toti⁹: qm loc⁹ eoꝝ ē cētrū. 98

¶ Dicit cū necesse est q⁹ mot⁹ totius terre ⁊ suaꝝ partium sit eiusdem spēi ⁊ ad eūdē locū: ⁊ manifestū est q⁹ mot⁹ ptiū ē rect⁹ ⁊ finit⁹ vt determinatū est de motu recto: necesse est vt mot⁹ toti⁹ terre sit finitus: ⁊ vbi finit motus ei⁹ q⁹ ibi quiescat nāliter qꝺ est mediū. ⁊ testat huic q⁹ oēs ptes terre moueniur ad partem centri. 98

¶ Dubitabit vtiqz aliqs qm idē vtroqꝝ ē mediū: ad vtz ferūtur grauitatē habētia ⁊ ptes terre ſm nāz vtrū q: toti⁹ ē mediū aut qꝺ ire. Necesse itaqz ad id qꝺ toti⁹. eteni leuia ⁊ ignis i ꝺziū lata grauib⁹ ad extremū loci cōtinentis mediū feruntur.

¶ Et dz aliqs q̄rere cū mediū toti⁹ sit idē cū medio terre: cui duoꝝ medioꝝ mouet grauia ⁊ ptes terre nāli: aut ad mediū toti⁹ aut ad mediū terre. ſ. cum vadūt ad mediū vadūt q: ē mediū toti⁹. aut q: est mediū ire. Dicam⁹ ergo q⁹ coꝛpa grauia necessario vadūt ad mediū q: ē mediū toti⁹: ⁊ signū ei⁹ ē q⁹ coꝛpoza leuia ⁊ ignis que mouenī econtrario coꝛpoꝝ grauiū quousqz veniunt ad locū vltimū medij oꝛizontis continentis. 99

¶ Dicit dz hō q̄rere cū cētu terre est idē cētro mūdi ⁊ posuimus ipsā moueri ad illud cētrū vtz moueat ad ipsā nāliē ſm q⁹ est cētrū terre aut ꝑz q⁹ est cētu mūdi. D. narrauit q⁹ si mouet nālr ad istū pūctū qꝺ ē cētu nisi q: ē mediū ñ q: ē mediū terre: ⁊ hoc itēdit cū. d. (dicam⁹ igit q⁹ coꝛpa grauia mouētur ad mediū necessario qꝺ ē mediū toti⁹). i. dicamus igit q⁹ coꝛpoza nō mouenī ad illud mediū necessario nisi q: ē mediū toti⁹: nō q: est medium terre. D. d. (⁊ signū ei⁹ ē ⁊c). i. ⁊ signū q⁹ terra nō mouet ad istū pūctū ni iquātū est cētu toti⁹: nō inquātū ē cētu terre ē q: ignis cū sit cōtrarius terre ⁊ mouet ad circūferētiā toti⁹ ab isto pūcto scimus q⁹ motus terre ad istū pūctū est iquātū ē cētrū circūferētie ad quā ignis mouet: ⁊ si terra moueret ad illū pūctuz iquātū ē cētrū terre necesse ēt vt ignis moueretur er eo ad circunferentiam terre tū: qm locus a quo ignis mouetur est ille ad quem terra mouetur: ⁊ si circūferentia ad quam ignis mouetur non esset circūferentia illius centri ad quod terra mouetur necessario esset locus ad quem terra mouetur non idem locus a quo ignis mouetur nisi positione tū ⁊ ꝓtingeret ex hoc vt ignis nō cēt ꝓtrarius terre. 99

¶ Accidit āt idē mediū cē terre ⁊ totius: ferī. n. ad id qꝺ terre mediū: ſz ꝑz accñs: ꝑz q⁹ mediū hz i toti⁹ medio. qm āt ferī ⁊ ad terre mediū signū ē q: lata grauia ad hāc ñ iurta iuicē ferūī ſz ad silēs angulos: quare ad vnū mediū vniuersi terreqz ferunī.

100 ¶Et dicam⁹ q accidit vt mediū terre sit idē cū medio totius. Qm̄ corpora que mouēt̄ ab inferius mouēt̄ quousq; puenīat ad mediū terre: ꝛ hoc erit accidentaliter: cū mediū terre est positū i medio totius. Et signū ei⁹ē vt oē quod mouet̄ ad iferius mouet̄ ad mediū corpoꝛ grauiū: ꝛ cū mouet̄ ad mediū terre nō est figura motꝰ eorum equalis i. non est eque distans sed obliqua: ꝛ ita q descensus eorum erit ad eundem angulum.

100 ¶Cū posuit q centrū totiꝰ est idē cū centro terre ꝛ q̄siuit vtꝝ terra moueret̄ ad illud cētꝝ p̄m q est cētꝝ totius: aut centꝝ terre ꝛ adhuc nō fuit determinatū q centrū terre ē idē cū centro mūdi: incepit declarare hoc: ꝛ. d. (Dicam⁹ q accidit ꝛc). i. ꝛ dicam⁹ q centrū totius accidit q fit cū cētro terre idem punctū: ꝛ cā ei⁹ē q ptes terre ꝛ gn̄aliter oīa corpora que sunt grauia simpliciter mouentur quousq; puenīat ad cētrū terre nisi aliquid impediat: ꝛ accidit centro terre q fuit in centro totius: ꝛ necesse est vt partes terre moueantur ad cētrū totius: qm̄ locꝰ ptis similis est loco totiꝰ: ꝛ sicut tota terra querit mediū sic facit ps: ꝛ iō si pars inferior auferatur descendet superior. D. d. signū super hoc qđ. d. q cētro accidit q fuit in centro totiꝰ: ꝛ. d. (ꝛ signū ei⁹ est ꝛc). i. ꝛ signū eius est q oē qđ transfertur ad inferius naturaliter ex partib⁹ terre transfert̄ ad mediū terre: ꝛ hoc est manifestum sensui. D. d. (ꝛ cū mouentur ad medium ꝛc). i. ꝛ nos sentimus translationem ad medium terre non super lineas eque distantes sed sup lineas nō eqdistantes: ꝛ cū ꝑpēdiculares super superficies tangētes terrā: q̄propter necesse est vt ꝙgregēt̄ur in eodē p̄cto. Et manifestū est q mota sunt q̄ mouent̄ sup lineas perpēdiculares sup superficiem tāgētē terrā necessario debent peruenire ad centꝝ terre: ꝛ hoc declaratum est a geometricis: ꝛ hoc intendebat cū. d. sed erit obliqua: qm̄ perpendiculares cadentes sup sperā nō sūt eq̄ distantes: qm̄ lapides cadentes sup terram ex ptibus diuersis cadūt sup angulos rectos: ꝛ hoc significat q oēs intendūt idē p̄cētū terre. s. centrum: ꝛ q terra ē sperica ꝛ q illud cētrum est medium totius qz ignis mouet̄ ab eo ad oꝛbē sup lineas perpendiculares ad superficiē orbis cū vadūt a terra p̄m angulos rectos: ꝛ iō necesse est vt grauia moueantur ad circūferentiā orbis sup lineas perpendiculares sup superficiē orbis: qm̄ aūt ignis ꝛ terra mouēt̄ur super tales lineas manifestum est.

¶Manifestū igit̄ q necesse in medio eē terrā ꝛ immobilē ꝓpter dictas cās. Et qz vi ꝓiecta sursuz grauia p̄m regulā itez ferūtur in eundē locū: ꝛ si i infinituz virtus ꝓficiat. Quod qdē igit̄ neqz mouetur neqz extra medium ponitur manifestū ex his.

101 ¶Et cū ita sit manifestū q corpora grauia mouentur ad mediū terre: ꝛ manifestū est ēt q terra ē posita i medio: ꝛ q est gescēs ꝑpter cās quas dixim⁹. Et pp̄ hanc cām ēt ē: q cū corpora grauia fuerint ꝓiecta ad superi⁹ equali ꝓiectione frequēter stabunt in eodem loco: ꝛ si ꝓiectio fuerit semp non mutabūt sua loca. Manifestū igitur ex hoc quod dixim⁹ q terra est quiescēs non mota: neqz i medio: neqz extra medium.

101 ¶Qm̄ aūt motꝰ terre ad medium manifestū est apparet ex descēsu lapidis super angulos rectos: ꝛ silr manifestū ē q terra est posita i medio qz linee sup q̄s mouēt̄ur lapides ad cētrū terre sunt perpendiculares sup superficiem circūferētie orbis ꝛ silr est manifestū q est quiescēs in medio nāliter qz ex oībus partibus motus est ad medium quapropter necesse est vt gescat in eo nāliter: quoniam si moueret̄ ex eo nō moueretur ad ipsum ex oīb⁹ ptib⁹: ꝛ ēt necesse est vt in loco ad quē corpus naturalis mouetur naturaliter quiescat naturaliter: ꝛ hoc intendit cū. d. (ꝑpter cās q̄s dixim⁹). D. d. aliud signum: ꝛ. d. (ꝛ ꝑpter hanc cām ꝛ est,: q cū corpora ꝛc). i. ꝛ signū q terra gescit in medio ꝛ non mouetur i circuitu sicut dcm̄ ē in timeo est q cū nos piecerimus aliqd a superiori ad inferi⁹ frequēter ex eodē loco cadet sup eūdez locū terre. ꝛ hoc significat q terra ñ mouet̄: qm̄ si moueretur accideret ei hoc quod accidit ꝓiciēti lapides ex eodem loco nauis mote q cadūt in aqua in locis diuersis ita q mt̄ totiens accidit ei vt lapis cadat super se aut ꝓpe se cū motus nauis fuerit velox.

¶Adhuc aūt palā ex dictis cā māsionis. Si. n. natura nata est ferri ex oi parte ad mediū: quēadmodū vr: ꝛ ignis a medio itez ad extremū: impossibile latam eē quācūq; particulā ipsi⁹ a medio nō viz passaz. Una enim latio vni⁹: ꝛ simplex simplicis: sed nō cōtrarie. Que aūt a medio ei q̄ ad mediuz contraria. Si igitur quācūq; partem impossibile latā esse a medio: manifestū qz ꝛ totam adhuc impossibilius. Ad quod enim pars nata est ferri ꝛ totum illuc natū est. Itaq; siquidem impossibile est ipsam moueri nisi a fortiori potentia necessarium vtiq; erit ipsam manere in medio.

¶Et dicam⁹ ēt q cā getis terre ē manifesta ex hoc quod dixim⁹. Qm̄ si innata ē moueri ex oīb⁹ ptib⁹ ad mediū motu naturali: vt videm⁹ ꝛ motꝰ ignis ēt ē a medio ad oriz̄ōta: impossibile ē vt ps terre moueatur a medio ad oriz̄ōta: nisi violēte. Oē enī corpus hz vnū motū tm̄. ꝛ oē corpꝰ simplex hz motuz simplicem. Motꝰ aūt a medio cōtrarius est motui ad medium. Et si impossibile ēt aliqua ps terre moueatur a medio: manifestū ē q magis impossibile est vt tota terra: quoniaz ad locum ad quē motus partis terre peruenit ꝛ motus totius terre. Et si ita sit: ꝛ impossibile ē vt terra moueaī nisi a potētia fortiori ꝛ nobiliori: necesse ē vt gescat in medio. 102

¶Idest ꝛ signū ex signo qđ nos dicem⁹ manifestabiī cā getis terre in medio: qm̄ cū declaratū fuerit p signū q terra nāliter quiescit in medio: determinatū erit q cā getis ei⁹ in medio ē sua natura. s. sua forma nō aliud extrinsecū: ꝛ icepit declarare hoc in ptib⁹ terre. s. incepit determinare p signa q necesse est vt partes terre quiescant nāliter in medio. D. trāstulit iudicium ad totā terrā ꝛ est locꝰ a simili tm̄ demonstrauit ꝛ. d. (qm̄ si innata ē moueri ꝛc) ꝛ inducit istuz sermonē in forma syllogismi hypothetici: ꝛ est in rei veritate syllogismus ex duob⁹ syllogismis: ꝛ ipse abbreuiauit sermonem ꝛ ponit in antecedente duo antecedentia. Qm̄ ꝓpositio q ptes terre naturaliter mouentur ex omnibus partibus ad mediū consequitur eam necessario vt quiescat nāliter in medio: ꝛ q non moueatur ab eo nisi violente. Qm̄ si moueretur ab eo naturaliter non moueretur ad ipsum ex omnibus partibus: ꝛ similiter ponit etiaz q ptes ignis mouentur nāliter a medio ꝙsequit̄ vt terra moueaī a medio violente. motus enim contrarii sunt a locis contrarijs. s. q necesse est vt in loco in quo illud motū incepit quiescat contrarium ei⁹: ꝛ ad illū in quo hoc gescit moueaī ꝛtū. Qm̄ cū ista ꝓpositio fuerit vera ꝛ ponaī q ignis sit ꝙtrarius terre: ꝛ q incepit moueri a medio necessario ꝙsegī vt terra gescat i medio: ꝛ q moueaī ad ipsū: ꝛ cū terra nāliter gescat illic nō mouebit̄ ide nisi violēte: hz aūt expositionē huius loci a tbe. nō. d. ignē nisi p exēplū: ita q sermo sit talis: qniā si innata est 102

ſit moueri ex oĩb⁹ ptibus ad mediũ motu nãli quẽadmodũ videm⁹ q⁹ mot⁹ ignis eſt ẽt a medio ad orizonta: ⁊ forte additio illa que cecidit in ſcriptura .ſ. hoc qõ .d. (q⁹ motus ẽt ignis ẽ a medio) non eſt vera: ⁊ fuit ab erroꝛe translatoꝛis: ⁊ forte eſt intentio eius q⁹ ſi ita eſt erit explanatio ei⁹ ꝑm q⁹ dixim⁹. hoc aũt quod indurit in cõditione .ſ. vt oẽ coꝛp⁹ ſimpler habeat vnũ motũ ſimplicẽ tñ ⁊ econuerſo. ſ. vt oĩs motus ſimpler ſit in coꝛpoꝛe ſimplici: indurit ipſum ad declarandũ q⁹ impoſſibile eſt vt terra moueaẽ circulariter in medio: ⁊ vt appareat ex eo ẽt q⁹ hec coꝛpoꝛa ſint ſimplicia cũ motus coꝝ ſint ſimplices: ⁊ q⁹ motus eoꝝ ſint ꝓtrarij cũ ꝓtrariũ nõ habeat niſi vnũ motũ cõtrariũ: ⁊ hoc iam dictũ eſt in ꝓmo libꝛo: ⁊ fecit de ipſo rememoratiõẽ in hoc loco. Et cũ declaratũ eſt q⁹ ptes terre naturaliter quieſcunt in medio ⁊ violẽter tranſferuntur ab eo: tranſtulit declaratiõẽ ad totã terrã cũ loc⁹ totius ⁊ partis ſit idẽ numero. ſ. mediũ ⁊ nõ diuerſant niſi in maiori ⁊ minori: ⁊ .d. (ſi igit impoſſibile ẽ vt aliq̃ ps moueaẽ a medio ⁊c). i. ⁊ neceſſe eſt cũ ptes ſtant in medio ⁊ nõ mouenẽ nãlr: vt totũ ſtet illic ẽt ⁊ nõ moueaẽ. Cã enim ꝓpter quam ps moueẽ ad mediũ nãliter eriſtit in toto: ⁊. d. (magis eſt impoſſibile vt moueaẽ tota terra q̃z pars: qñ ſi moueatur nõ mouebitur niſi violente a potẽtia dominante ſuper ipſam) potentia aũt totius nãlis maioꝛ eſt q̃z potentia partis: ⁊ ideo neceſſe eſt vt illud quod facit violẽtiã ſit maioris potẽtie ⁊ motus eius erit difficilioꝛ: ⁊ iõ .d. (⁊ ſi ita ſit ⁊ terra impoſſibile ẽvt moueaẽ) ⁊ cũ intẽdit per hãc potẽtiã: potẽtiã aſe q̃ mouet coꝛpus aĩalis ecõtrario ſuo motui: ⁊ iõ .d. de ea que eſt nobilioꝛ ⁊ fortioꝛ: ⁊ nõ intendit q⁹ hec ſit potẽtia nobilioꝛ q̃ mouet totã terrã. Declaratũ eſt aũt in libꝛo de motibus aĩaliũ q⁹ oẽ motũ indiget aliquo gelcente circa quod moueaẽ: ⁊ q⁹ potẽtia eius ſit fortioꝛ potẽtia moti: ne expellaẽ ⁊ moueaẽ ab eo ⁊ hec eſt diſpõ terre cũ oꝛbe: ⁊ hec ẽ cã getis eius ꝑm finẽ: ⁊ qõ datur hic eſt ꝑm formã. Utrũ vo ſit impoſſibile dare hoc ꝑm q⁹ agẽs hz ꝓſideratiõẽ. ſ. ꝑm motũ circulariẽ qñ cã q⁹ terra eſt grauis ſimpliciter eſt q⁹ locus eius eſt remotiſſimus a coꝛpoꝛe qõ circulariter mouẽ: quẽadmodũ cã q⁹ ignis eſt leuis ſimplr ẽ q⁹ eſt ꝓpinq̃ſſimus circulariẽ moto. Et hec ẽ cã quã volebãt dicere dicentes q⁹ cã getis terre in medio ẽ mediũ: ſed tñ ſomniauerũt: veritatẽ autẽ nõ tetigerunt: qñ mediũ nõ eſt cã getis terre niſi p accidẽs. Mediũ enim nõ eſt cã in eẽ coꝛpus aut in eius ꝓſeruatione. Graue aũt eſt cã quare terra ſtat in medio: ⁊ mediũ nõ eſt cã in cẽ coꝛpus graue ꝑm q⁹ eſt mediũ: ſed ꝑm q⁹ eſt mediũ coꝛporis qõ circulariter mouetur: illi aũt acceperũt accidẽ tale loco eſſentialis vel ſubſtãtialis: ⁊ ꝓpter hoc .d. Ihe. q⁹ ſermo Ariſt. q⁹ terra geſcit in medio: q⁹ hoc hz nãlr ẽ ſermo verus: ſed nõ dedit in hoc cãz. Dicẽtes aũt q⁹ cã getis eius in medio eſt mediũ dederũt cãm: ⁊ nõ eſt ſicut .d. mediũ. n. nõ eſt cã getis eius niſi accidẽtaliter: ⁊ ſi ꝓceſſerim⁹ q⁹ eſſet cã eẽt cã remota. ſ. ſi conceſſerimus q⁹ mediũ eſt cã grauitatis: ⁊ melius ẽ dicere q⁹ ẽ cã ꝓſeruãs getẽ q̃z agẽs. Terra enim nõ eſt gñata ꝑm totũ: ⁊ vlr ſi poſuerimus ipſã eſſe cãm non erit cã ꝑm q⁹ eſt mediũ: ſed ꝑm q⁹ eſt medium motus circularis.

¶ Teſtificantur aũt his ⁊ a mathematicis dicta circa aſtrologiã. Apparẽtia enĩ accidũt trãſlatis figuris quibus determinatus ẽ aſtroꝝ ordo tãq̃ in medio poſita terra. De loco quidem igit ⁊ manſione ⁊ motu quemadmodũ hz tanta dicta ſunt de ipſa. 103

¶ Et teſtãtur nobis ſup hoc qõ dixim⁹ q⁹ terra poſita eſt in medio mathematici: ⁊ q⁹ dictũ in aſtrologia. Qñ aſcẽſiões ſtellaꝝ: ⁊ occaſus: ⁊ figure: ⁊ ordines earum ſunt ꝓpter terram que eſt poſita in medio non mota. Jam igitur declarauimus locũ terre: ⁊ vtrum ſit quieſcens: aut mota determinatione ſufficienti vera.

¶ Mathematici vo declarauerũt q⁹ ortus ſtellaꝝ ſignificat q⁹ terra nõ eſt certa arẽ in eãli diſtãtia a duobus polis: q⁹ i eadẽ q̃ntitate videẽt i aſcẽſu ⁊ occaſu ⁊ medio celi: q⁹ ſi vicinioꝛ eẽt occidenti apparerent maioꝛes apud occaſum: ⁊ ſi oriẽti apud ortũ. Iſta enim quattuoꝛ q̃. d. ſignificant q⁹ terra nõ mouẽ in medio: ⁊ q⁹ eſt in medio ẽt. Aſcẽſiones aũt ſtellaꝝ ſignificant q⁹ terra nõ mouẽ: q⁹ aſcẽdũt ⁊ cadũt ſup cadẽ loca terre: ſic dixim⁹ ſupi⁹. Figure aũt ſignificãt q⁹ ſtelle ſunt mote nõ terra: qñ ſi terra eẽt mota ⁊ ſtelle geſcẽtes nõ tranſmutarentur figure ſtellaꝝ apud ortũ ⁊ occaſũ. Situs enim ſtellaꝝ erraticaꝝ adinuicem apparet in tpib⁹ diuerſis: i figuris diuerſis: aliqñ enĩ aſcẽdũt ꝑm oppoſitionẽ: ⁊ aliqñ ꝑm quadraturã: ⁊ aliqñ ꝑz triplicitatẽ. Et ſi hoc qõ apparet de motu ſtellaꝝ eẽt ꝓpter motũ terre nõ diuerſarẽtur figure eaꝝ p ordinẽ: aut intẽdit ſitũ coꝝ adinuicem nõ in longitudine ⁊ latitudine: ſicut intẽdit p figuras: ſed i ſuperiori ⁊ in inferiori. Aſcẽſiones aũt demõſtrãt q⁹ terra eſt in medio: qñ ſi terra eẽt ſup alterã vicinioꝛ alteri duoꝝ poloꝝ diuerſarenẽ aſcẽſiões: ⁊ nõ eẽt inter aſcẽſionẽ equinoctij: ⁊ aſcẽſionẽ tropicoꝝ equalitas: ſed hoc manifeſtũ ẽ p aſtrologiam: ⁊ ẽt ſi eſſet ſuper lineam orientis ⁊ occidentis vicinioꝛ alteri duaruꝫ partiũ neceſſario apparceret apud ortũ ⁊ occaſum diuerſe quãtitatis. Quoniam ſi eſſet magis declinans apud occidentem appareret apud ortuꝫ parua ⁊ occaſum magna: ⁊ econuerſo. Et ſi eſſet ſuper lineam medij celi ⁊ terre magis tendens ad alterꝫ iſtoꝝ duoꝝ polorũ neceſſario appareret cũ eẽt in medio celi minoꝛ q̃z apud occaſum ⁊ ortum. Et ſi eſſet ertra iſtos tres diametros cõtingerent ei omnia hec accidentia aut fere. Et cũ iſti ſit⁹ q̃s dixim⁹ ſunt impoſſibiles ſicut apparet de aſtrologia neceſſe ẽ vt terra ſit in loco ſectiõis iſtaꝝ triũ diametroꝝ. ſ. in medio. Et ſimilit ordo demõſtrat ẽt q⁹ terra ẽ i medio: qñ ſi terra ñ eẽt in medio nõ accideret lũe eclypſis i ol pũcto oꝛbis in quo luna opponit ſoli: qñ terra nõ coopiret cã i oppoſitione a ſole: ⁊ ẽt ſi terra eſſet ertra mediũ nõ verificaretur aliqđ inſtrumẽtũ: neq̃ eẽt ꝓueniẽs qõ cõꝓhẽdit ꝑm ꝓpoſitũ er motib⁹ eoꝝ ei qõ ꝓrebenditur ſenſu per inſtrumẽta: ⁊ cũ hoc manifeſtum eſt de terra: manifeſta eſt queſtio quã antiqui querebant de terra .ſ. dicentes q⁹ videtur ꝑm totum quieſcens: tamẽ partes ſunt late ſuper eam violente: quoniam cum aliqua pars eius diſtinguitur a toto ſ actu queret illum locum quẽ querit totum .ſ. vt diſtantia eius a circũferentia ſit equalis: ſed pars maioꝛ vincit minorem in habendo iſtum locum: ⁊ ſic tota terra vincit partes eius in hoc.

¶ Figurã aũt hãe ſpericã neceſſariũ ẽ ipſaꝫ. Unaqueq̃z enĩ partium grauitatẽ hz ad mediũ: ⁊ mioꝛ a maiori pulſa nõ põt intumeſcere: ſz cõprimi magis ⁊ cõſentire alterã alteri quouſq̃z veniãt ad mediũ. Oportet aũt intelligere quod dicitur: quẽadmodũ vtiq̃z ſi facta ꝑm modũ quem ⁊ phyſiologorum dicunt aliqui factam eſſe: Uerũtamẽ illi violentiam cauſam ponunt eius que deoꝛſum latioꝛis. Melius aũt ponere veꝝ ⁊ dicere: hoc ideo accidere q⁹ natura hz id qõ grauitatẽ hz: ad ipſum mediũ ferri. In potẽtia igit eriſtẽte grauí diſgregata ferebantur ſimiliter ex omni parte ad mediuꝫ. Siue igit ſimiliter ab extremis diuiſe partes cõueniant ad medium: ſiue aliter habentia facient idez. 104

¶ Uolumus modo dicere de figura terre: ⁊ q⁹ figura eius eſt rotunda ſperica neceſſarioꝛ: quoniã quelibet pars eius hz grauitatẽ quouſq̃z vẽiat ad 104

mediūz: ⁊ ꝑ pars maioꝛ eiꝰ constringet minoꝛem: ⁊ nō pōt expādi ⁊ recedere: ſz cōſtringi ⁊ cōgregari. Et ꝙto magis fuerit ꝓpinqua medio: tāto magis cōſtrigeť: ⁊ iſta ps expellit iſtā donec pueniat ad mediū. ⁊ itelligēdū ē hoc qđ dixim⁹ ⁊ poſuim⁹: ſicut diſpoſitio exñs in qbuſdā antiqs: q dicebātur naturales. Sz tū illi ponebāt motū terre ad mediū violētū: nos aūt dixim⁹ meli⁹ ⁊ recti⁹. Et hoc ē qm̄ coꝛp⁹ graue hz naturā vt moueať ad mediū ⁊ dicim⁹ narrando ſermonē eoꝝ. Quia coꝛp⁹ graue fuit in potētia. Deinde dixerūt coꝛpoꝛa grauia ab alienis cōtinētib⁹ ea mota fuerunt ad mediū motu equali. Dicam⁹ ēt q ſi coꝛpoꝛa grauia mouebanť ab oꝛizōtib⁹ ad medium motu equali aut ecōuerſo neceſſario mouebūť ad mediū ⁊ nō recedēt ab eo.

104

¶ In hoc ca. vult declarare tertiaz intētionē quā ꝓmiſit de terra. ſ. de figura ei⁹ ⁊. d. q ex nā ſui mot⁹ ſequtur q habeat nām ſolidā ſpericā. dicam⁹ q figura ei⁹ eſt rotūda ſpica neceſſario. D. d. cāz in hoc ⁊. d. (qm̄ quelibet ps ei⁹ ⁊c). i. q quelibz ps cū fuerit extra mediū mouebiť ꝑ grauitatē q ē i ea quouſqz pueniat ad mediū ⁊ tūc abſcindiť grauitas ſciſz mot⁹ q eſt ex ſua forma: ⁊ iō cū de grauitate intelligiť hoc poſſibile ē vt terra dicať grauis in actu cū fuerit extra mediū: ⁊ in potētia cū fuerit in medio: ⁊ hoc intēdit cū. d. (q ql̄ibet ps eius hz grauitatē quouſqz peruenīat ad mediū) i. cū peruenīat ad mediū nō habebit grauitatem: cū aūt de grauitate dicať forma qua ſit mot⁹ ad mediū: ⁊ qes in eo neceſſario: terra erit grauis in actu eī mediū ⁊ i medio. Et cū poſuit q i qualibz ptiū terre ē patētia qua mouetur ad mediū totius: ſic ē notū de ptib⁹ terre poſuit ēt aliud notū ⁊ ē q nō ſtāt in medio exꝑāť neqz rare: ſed ꝓſtringunť ad mediū ⁊ expellūtur a ptib⁹ ſupioꝛib⁹: ⁊. d. hoc q ex hoc ſequtur vt ꝓgregenť in circuitu cētri: ⁊ marie cū fuerit imaginate mote ad cētꝝ ex oīb⁹ ptib⁹ ꝑm ql̄tatē ⁊ numeꝝ equalē ⁊ remotionē a cētro eql̄ē: ⁊ q maioꝛ eaꝝ cōſtringit minorē ne exꝑādať. ⁊ hoc intēdit cū. d. (⁊ ps maioꝛ ꝓſtrigit minorē ⁊c). i. q ptes maiores ex oīb⁹ ptibus ꝓſtringūť minorē ⁊ nō dimittūt eas expandi neqz erire a medio cū eql̄iter expellanť ab oībus ptibus. D. d. (⁊ ql̄to magis ⁊c). i. ⁊ d. hoc vt imagineť q ptes terre ſint ql̄ſi gñate ex oībus ptibus equalī. ſ. q in prīn motus circularis gñabať ex ql̄ibz pūcto oꝛbiſ aliq̄ pars terre. D. mouētur oēs ad centrū ꝑm ql̄tates eql̄es ⁊ multitudinē equalē: ⁊ remotiōes equales a cētro: qm̄ ex ꝟ ſequtur vt ꝓgregēť in cētro i figura ſpica ſolida: ⁊ iō. d. poſt (⁊ itelligēdū ē ⁊c). i. oz imaginari ꝟ qđ dicimus ponēdo q terra ſit gñata ſic faciūt qdā antiq qm̄ ſic erit manifeſti⁹. ſ. cū imaginati fuerim⁹ q fcā fuit cū mot⁹ circularis fact⁹ fuit. D. d. (ſed illi ponebāt ⁊c). i. ſed nō oz imaginari q fiat ꝑm modū quē ponebāt antiq. ſ. q motuſ eius ad mediū fuit violētus ſz ꝑm modū meliorē ⁊ rectiorē ⁊ ē: q cū gñata fuit ex oībus ptibus mouebať ad medium nāli. ⁊ cū. d. q cū manifeſti⁹ ē imaginari ponēdo mūdū eē gñatū: ⁊ dicere de eql̄itate gñationis terre qđ antiq dicunt ⁊ ꝓſeruare de hoc qđ ponūt factū ſine vtilitate: qm̄ cū poſſibile ſit imaginari ꝟ duob⁹ modis: mō erroneo: ⁊ mō vero: rectius ⁊ dignius eſt imaginari cū modo vero ſic. d. ⁊ cū ꝟ fecit incepit dicere ſermonē eoꝝ de qualitate gñatiōis terre a motu: qm̄ magis apparet ex hoc q figura ſpica exiſtat in terra q̄z apud ponētē terrā ⁊ mūdū eē eternos: ⁊. d. (dicamus ēt narrando ſermonē eoꝝ ⁊c). i. q iſti dicebant ⁊ q̄rebāt q oīa elemēta ꝓius fuerūt in hyle cōī in potētia. ⁊ cuz coꝛpus celeſte incepit moueri diſtincta fuerūt coꝛpa grauia a leuibus i actu ⁊ fuit q̄rēs qōlibet eoꝝ ſuū locū nāle: ⁊ mota fuerūt coꝛpa grauia ad mediū eql̄i motu a locis eql̄ibuſ ſic leuia mouebanť ad oriz̄ōta. D. icepit narrare q ex hac imaginatione ⁊ poſitiōe ſequť q figura terre ē i medio ⁊ ſpica. ⁊ cū in hac imaginatiōe icepit ꝓpter melius q ptes terre mouebanť ex oīb⁹ ptibus a locis equalib⁹ ⁊ motib⁹ equalib⁹ ꝑm q̄ztitatē equalē: ⁊ nō tm̄ ꝓtingeret vt figurareť i cētro ſperice motu equali cū mouereť ⁊ ipe equali: ſed ēt cuz mouētur a locis diuerſis. ⁊ ꝑm mot⁹ ⁊ q̄ztitates diuerſas ſ. vt coꝛpoꝛa q̄ ſunt a' qbuſdā ptib⁹ ſunt maiores aut plēs. D. d. (⁊ dicam⁹ ēt q coꝛpoꝛa grauia ⁊c). i. ⁊ dicam⁹ ēt q ſi tm̄ ꝓtingit terre ſperice vt figurareť apud centrū cū imagi nati fuerim⁹ ptes ei⁹ motas ab oīb⁹ oriz̄ōtib⁹ ꝑm numeꝝ ⁊ q̄ztitatē eql̄ē: ſed ⁊ cū imaginati fuerim⁹ q in iſta pte ſunt plēs q̄z in iſta: qm̄ cū ita fuerit ꝓtinget q ptes plēs ꝓſtringēt pauciores ita q mediū toti⁹ fiet mediū mūdi: ⁊. d. ꝟ qz ps maioꝛ vincit minorē in habēdo cētrū. Thc. aūt repbendit Ari. in hac doctrina: qz accepit in ea ipoſſibile. ſ. q terra ⁊ mūd⁹ ſūt gñati. i. qūo ſequtur neceſſariū a poſitiōe ipoſſibili. Dicam⁹ nos igiť q hoc neceſſariū nō ſequť ex ipoſſibili in eo q ē ipoſſibile: ſed in eo q ē poſſibile: qm̄ gñatio i tota terra i eo q ē coꝛp⁹ poſſibile ē: ⁊ i eo q ql̄ibz ps ei⁹ gñabil eſt: ⁊ ē ipoſſibile vt tota terra i q̄ztū ēvnū elemētū elemē toꝝ mūdi. Declaratū ē. n. iā q oē elemētū ē ingñabile ⁊ incoꝛruptibile ſz totū: ⁊ ſz ptes ē gñabile ⁊ coꝛruptibile. Aꝛ. igiť nō poſuit ipoſſibile i doctrina inquātū impoſſibile: ſz inquātū poſſibile ⁊ hmōi doctrina multotiens vtūť Ari. ⁊ Pla. Multotiēs enī dicūt q mot⁹ circularis ē ptioꝛ nā oi b⁹ motib⁹ q ſi imaginat⁹ fuerit nō eē abſcideť ql̄bet mot⁹: ⁊ ſilr dicūt q cū mot⁹ abſcideť: abſcideť ⁊ tps. Et cū ita ſit q pri⁹ eriſtit nālr in reb⁹ gñabilib⁹ ⁊ i reb⁹ eternis eodē mō ꝓp qđ in reb⁹ gñabilib⁹ cū eo qđ ē pri⁹ nālr eſt pri⁹ i tpe: in reb⁹ aūt gñabilib⁹ ē manifeſti⁹ apud nos. ⁊ cū volum⁹ itelligere ipſum i reb⁹ eternis imaginabimur ipz abſcidi in illis reb⁹ eternis inq̄ztū diſpoſitiones ſunt cōes eis: ⁊ in gñabilib⁹ ⁊ coꝛruptibilib⁹ qm̄ ex hoc mō abſciſio poſſibilis eſt in eis. Et cū iuenim⁹ q iſte res abſcidiť ꝑ abſciſionē ei⁹ iudicabūn⁹ qđ eſt pri⁹ eis nālr: ſilr inuenīem⁹ q eodē mō neceſſitatis ꝙſequūtur cāta ſuas cās in gñabilib⁹ ⁊ coꝛruptibilibus ⁊ in eternis. Sed in eternis iſta neceſſitas ſp fuit ⁊ ſem ꝑ erit: i gñabilib⁹ aūt ⁊ coꝛruptibilib⁹ ē ligata cū tpe cētie cāe tū: vt. ſ. cū cā fuerit erit cātū. Et ꝟ ligamentū quod eſt iter cās ⁊ cāta ē manifeſti⁹ apud nos in gñabilib⁹ ⁊ coꝛruptibilib⁹ q̄z i eternis: ⁊ iō forte vtiť in eternis ad inducēdū certitudinē neceſſitate q̄ ē iter cās ⁊ cāta. ſ. ponēdo eas gñatas: cū ꝟ neceſſitas q̄ ē inť cās ⁊ cāta ſit manifeſtioꝛ apud nos in generabilibus: ⁊ hoc idem fecit Ar iſtote. hic quoniam cum voluit dare cauſam ꝓpter quā terra fuit ſperica: ⁊ ponit apud illam cauſam ⁊ cauſatum eſſe generabilia ⁊ coꝛruptibilia: apparet q hoc eſt ex ligamento quod eſt inter ea: quoniam cum apparuit q ſi terra eſſet generata cōtingeret vt eſſet ſperica: quia partes eius quererent centrū neceſſe eſt cum ſit non generata vt ſit ſperica ꝓpter eandem illam intentionem exiſtentem in ea ſi eſſet generata. Generatum enim ⁊ non generatum non differunt in neceſſitate que eſt inter cauſam ⁊ cauſatum. Vl. g. q ſi eſſet domus eterna neceſſario cauſe eius: lapides ſcilicet ⁊ lateres eſſent eterne: ⁊ hoc eſt valde manifeſtum: ⁊ ideo. d. poſt q ꝑm hunc modum erit terra q̄zuis partes ei⁹ non veniāt ex oībus partibus equaliter ad medium.

¶ Quod quidem igitur ſimiliter vnumquodqz ab extremis latum ad medium neceſſarium vndiqz fieri ſimilem molem manifeſtum. equali enim vndiqz appoſito equaliter neceſſe diſtare a medio extremum: hec autem figura ſperica eſt. Nihil aūt refert ad rationem ⁊ ſi non ex omni parte ſimiliter conuenirent ad medium partes ipſius. Plus. n. ſemp qđ aſi ſe eſt ipſo min⁹ ꝓpellere neceſſariuz vſqz ad medium inclinationem habentib⁹ grauioꝛ ⁊ grauioꝛi

z grauioꝛi ꝓpellente vſqz ad hoc mi⁹ grāue.

¶ Dicam⁹ ẽt q; cū ptes terre mouẽtur ex oib⁹ partibus z oꝛizontibus ad medium motu equali consimili: necessario erit motus totius terre consimil: z hoc manifestū est: qñ cū venerit ex oibus ptib⁹ equalr necessario erit remotio omniū partiū a medio equalis. Figura aūt existens ꝑm hūc modum necessario erit sperica. Et ꝑm hunc modū erit terra cuius partes eius non veniant ex oib⁹ partibus ei⁹ ad mediū equalr. Pars enim maioꝛ expellit minoꝛē necessario: z superioꝛ inferioꝛē quousqz veniāt ad mediū. Innate sūt eni puenire ad mediū.

105 ¶ Cū narrauit de antiquis qui dixerūt q; partes terre cum gñate fuerint ad mediū mouebāt̄: z addidit ipse q; necesse est vt moueanē ad mediū q̄zuis nō motibus eq̄lib⁹ vult demonstrare q; hoc necesse est etiā in tota terra: cū potētia fuerit gñata: cū aliqs possit dicere q; hoc q; antiq; dixerūt de motibus partium ad mediū non est necessariū nisi i vna quaqz partiū z nō in toto: t. d. (z dicamus etiā ꝛc). i. z verificat istā imaginationē in tota terra: qñ cū senserimus q; ptes terre mouẽtur ab oibus partibus ad mediū motu cō simili: z motus totius z ptiū est idem: necesse est cū imaginati fuerimus q; tota est gñata vt accidat toti: q; accidit p ti. s. vt moueaē ꝑm angulos equales ex oibus ptibus. s. q; cadat super superficies tangentes terrā sup angulos rectos: z facit super cētrū angulos equales cū arcus circūferentie eos respicientes fuerint equales: z hoc intendit per motuz ꝙsimilē. D. incepit narrare q; ex motu oium partiū ad cēm trum ꝓtingit vt figura eius sit sperica: t. d. (z hoc manifestū est: qñ si venerint ex oibus partibus ꝛc). i. z apparet ex hoc q; cū partes terre veniunt ex oibus ptibus eq̄liter non ex vna parte magis q̄z ex alia q̄ necesse est cū ꝙgregabunē apud centrū vt remotio superficiei eius a cētro sit equalis remotio. D. d. (z huiusmodi figura necessario est sperica) i. z cū remotio superficiei ꝓtinentis terraz a centro sit equalis remotio: necessario est sperica. Oīs enim hmōi figura ē sperica: cū hec diffinitio sit spere. Et cū posuit in hac demōstratione q; terra est gñata: z opinio eius est q; terra nō est gñata: z ex duabus ꝓpositionibus z opinionibus idē sequē incepit narrare hoc: t. d. (z ꝑm hūc modū erit ꝛc). i. z istaz figurā debet habere terra ꝓpter nām declinatiōis quā habent partes: lz nō sit gñata vt antiq; dicūt. s. vt oēs ptes ei⁹ fuerint gñate ex oibus ptibus equalr. Deinde mouebāt̄ ad mediū. D. d. cām in hoc: t. d. (ps enim magna expellit paruaz). i. z eadem est cā q; terra sit sperica: siue posuerimus q; terra sit generata ex oibus partibus: aut posuerimus ipsam sicut est modo eterna: qñ partes terre in eo q; est terra omnes querūt centrū: z pars maxima expellit paruam: z superioꝛ inferioꝛem ita q; oēs ptes vicinantes aque habent distantias equales a centro.

¶ Quod enim vtiqz qs dubitabit eādē ꝺz his solutionē. Si eniz existēte in medio z sperica terra mꝛ to maioꝛ granitas apponaē ad alterum hemisperiū: nō idē erit mediū totius z terre. Quare aut nō manet in medio: aut siquidez quiesceꝛ etiam nō medium habens: aut nata est moueri nunc.

106 ¶ Et pōt aliquis dissoluere per hoc responsū oēm huiusmodi qōnē. Et dico q; pōt aliqs q̄rere si terra posita fuerit in medio: z figura ei⁹ fuerit sperica z positū fuerit duplex granitatis eius in altera suarū partiū: ex parte medietatis oꝛbis: tunc mediuz terre z medium medietatis totius non erit idē. Et tūc cōtinget vt aut terra non quiescat: z stet in medio: aut si steterit z quieuerit z non fuerit in medio possibile erit vt moueatur necessario.

¶ Cū dedit cāz ꝓpter quā necesse est vt figura terre sit sperica: z ē q; quelibet pars terre eūdē locū querit in numero incepit dicere q; ex ista cā pōt hō dissoluere oēm questionē ꝓtingentē huic sermoni: z hoc intēdebat cū. d. (z pōt aliqs dissoluere ꝛc). i. z ois qui hoc sciret pōt rñdere in dissolutione cuiuslibet huius qōnis quā dicam: t. d. qñ dubitatio est quasi ligamentuz: z rñsio. q. dissolutio: z rñsuz quod innuit est cā quā. d. in figura eius. D. incepit dicere ullam qōnē t. d. dicendo (q; aliquis pōt querē ꝛc). i. qō aūt ē sic si terra est in medio sicut dictū est: z positū fuerit q; figura eius sit sperica: q; gñata fuit ab oibus partibus equaliter possibile est imaginari vt illud quod gñatū fuit ex ea ex parte aliqua est manifestius q̄z alia: vt si imaginaretur q; sup terrā rotunde figure sit additio quasi medietas eius ex aliq̄ parte partiuz oꝛbis. q. d. ex altera medietate eius ita q; ex medio ad circūferentiā terre ex ista parte fit duplex eius qō est a medio ad circūferētiā terre ex parte opposita isti: z sic mediū terre non eēt mediū totius: z hoc intendit cū. d. (z positum fuerit duplex granitatis eius ꝛc). D. d. tūc igitur ꝓtingit aut vt terra nō quiescat z stet in medio ꝛc). i. z cum segē ex hoc aut q; terra stet nāliter non in medio: aut vt sit possibile vt moueaē a loco in quo modo est quiescēs si ges eius nō fuerit naturalis. q. igiē. d. z ꝓtingit vt terra nō gescat in medio nālr sed gescat nālr extra ipsum: aut vt quiescat in eo nālr: z extra ipsum nō nālr: z sic erit possibile vt moueaē a loco in quo modo est quiescēs: z totum hoc est impossibile.

¶ Quod quidez igiē dubitaē hoc est. Videre aūt nō difficile modicū intēdentes z diuidētes qualiē dignificam⁹ q̄: cūqz magnitudinē ferri ad mediuz grauitatē hītē. Palā enim q; nō vsqzquo tāgat cētz extremū: sed oꝛ prevalere qō pl⁹: donec vtiqz summat suūpsi⁹ medio mediū: vsqz ad hoc enim hz inclinationē. Nihil igiē differt hoc dicere i bolo z pte cōtingente: aut in tota terra. Nō enim ꝓpter paruitatē. aut magnitudinē id qō accidit deñ est: sed de oi inclinationē habēte ad mediū. itaqz siue tota terra ab aliqua pte ferebaē: siue ꝑm ptez: necessarium vsqz ad hoc ferri donec vtiqz vndecunqz similiter summat medium: adequatis minoribus a maioꝛibus ꝓpulsione inclinationis.

¶ Hec est igiē qō cōtingens. Dicam⁹ igiē q; solutio isti⁹ qōnis ē possibiē cū nos cōsiderauerim⁹ paz z distinxerim⁹ z declarauerim⁹ qūo dixim⁹ q; venit ad mediū. Sz ps maioꝛ cōstrigit minoꝛē z vincit eā veniēdo ad mediū ꝓ figurā z ei⁹ mediū. Innata ē eni descēdere quousqz pueniat ad istū locū. s. mediū: z iste sermo cōueniēs est vni glebe z pti terre z i totalitate terre. Et siqs dixerit ꝓp qd accidit hoc: dicem⁹ q; nō ꝓp puitatē coꝛporis neqz ꝓp ei⁹ magnitudinē: sz accidit i oi coꝛpe qō ē inatū descēdere ad mediū. Et si ita sit si tota terra moueatur ab aliquo loco: aut aliqua ps ei⁹ necessario mouebiē quousqz pueniat ad mediū ex oibus ptib⁹ equaliter. Sz motꝰ ptiū z descēsus eaz diuersauē: qñ ptes magne expellūt ptes paruas: quousqz pueniat ad mediū: z sic descēsus eaz erit tardioꝛ z velocioꝛ.

107 ¶ Dicit ⁊ ista qꝫ dissoluit ex hoc qꝫ dictū est si aliqs ꝓfecerit quo dicim⁹ qꝫ partes terre mouent ad mediū. D. d. (Sz pars maioꝛ ꝓstringit minoꝛē ⁊c). i. qm̄ nō diximus qꝫ veniūt ad mediū tm̄ ⁊quolibet mō. sed dicim⁹ qꝫ si imaginati fuerim⁹ qꝫ pars minoꝛ mouebat donec stetit in medio. D. post ipsam mouebat maioꝛ: necesse est vt maioꝛ expellat minoꝛē ita qꝫ mediū ꝓgregationis duaꝝ partiū perueniat ad mediū mūdi: ⁊ descēdat superioꝛ illaꝝ duaꝝ partiū ad partē inferioꝛē donec illud qꝫ ꝓgregabit ex eis figurabit figura sperica necessario: ⁊. d. hoc qm̄ qꝫ ꝓdicta cōtinet in se duo. s. qꝫ mediū terre nō sit i medio: ⁊ qꝫ figura aggregata ex eis non sit sperica: qm̄ cū imaginati fuerim⁹ qꝫ additū fuit sup sperā terre. q. ei⁹ medietas: tunc figura terre nō erit sperica: neqz mediū ei⁹ erit mediū mundi. Cū ergo positū fuerit qꝫ maioꝛ pars cōstringit mediā ⁊ minoꝛem quousqz ꝓgregatio duaꝝ partiū perueniat ad mediū toti⁹ ⁊ descēdat superioꝛ ps magnitudinis ꝓgregate ad locū inferioꝛē: necesse est vt illud qꝫ ꝓgregat ex duab⁹ partib⁹ sit in figura sperica: ⁊ qꝫ mediū ei⁹ veniat ad mediū totius. ꝓdonatur ergo qꝫ supꝛa terrā sit additū q̄si ei⁹ medietas ex aliq̄ partiū orbis: necesse est enim tūc vt illud quod ꝓgregat ex medietate: ⁊ mediete addita vincat reliquā medietatē: ⁊ expellat eā a centro: ⁊ veniat mediū magnitudinis ꝓgregate ex tribus medietatib⁹ ad mediū mūdi. ⁊ silr necesse est ēt vt descēdāt partes superioꝛes illius magnitudinis ad locū inferioꝛē ex duob⁹ latorib⁹ donec totū figuraret figura sperica. D. d. (⁊ ille sermo est ꝓueniēs ⁊c). i. ⁊ hoc qꝫ imaginati sum⁹ in duab⁹ partib⁹ terre possum⁹ imaginari necessario in tota terra: ⁊ innuit hoc qm̄ sicut necesse est cū imaginati fuerimus duas partes terre diuerse q̄titatis necesse est qꝫ maioꝛ eaꝝ expellat minoꝛē a medio: ita qꝫ mediū ꝓgregati sit in medio toti⁹: ⁊ ptes supioꝛes descēdāt ad locū inferioꝛē donec terra fiat sperica: sic necesse est i tota terra si fuerimus imaginati qꝫ in aliq̄ parte sit additū. q. medietas. D. d. (⁊ si aliqs direrit ꝓpter qd accidit ⁊c). i. ⁊ si aliqs direrit forte tota terra differt a ptibus in b ꝓpter magnitudinē ⁊ puitatē dicem⁹ qꝫ b qꝫ accidt ptib⁹ si accidit eis pp magnidinē aut ꝓpter puitatē. s. qꝫ querēt centꝝ: sed qꝛ hñt nāz vt descendāt quousqz perueniāt ad cētrū: ⁊ iō nō differt tota terra a partibus in hoc. D. d. (Et si ita sit ⁊c). i. cū idifferenter est siue imaginati fuerimus qꝫ tota terra est extra mediū: aut imaginati fuerim⁹ qꝫ aliq̄ pars ei⁹ est hmōi: necesse est vt quēadmodū pars mouet quousqz perueniat ad mediū nisi aliqs ꝓhibeat: sic accidit toti terre si imaginati fuerimus qꝫ oēs partes ei⁹ sint extra mediū. s. qꝫ accidat oibus eis vt veniant ad mediū ita qꝫ mediū magnitudinis cōgregate ab eis sit idē cū medio mūdi: ⁊ qꝫ habeat figuram sphericā. D. d. (sed motꝫ ptiū ⁊ descēsus eaꝝ ⁊c). i. ⁊ partes nō differūt ad inuicē in hoc nisi qꝫ partes magne expellūt paruas donec mediū toti⁹ magnitudinis perueniat ad mediū mūdi. D. d. (⁊ sic descēsus eaꝝ erit tardioꝛ ⁊ velocioꝛ) i. ⁊ ꝓpter paruitatē ⁊ magnitudinē nō diuersanē nisi qꝛ magna sunt velocioꝛa paruis in inquirendo centrū.

¶ Siue igit facta ē: hoc necessarium factā esse mō: quare manifestū qꝛ sperica gnatio ipsi⁹: siue igenita semp siue manēs eodē mō hz quo ⁊ genita vtiqz primū fcā est: ꝑm hāc itaqz rōnē necessariū eē figurā sphericā ipsi⁹. Et qꝛ oia ferūtur grauia ad similes angulos sed nō iurta inuicē. Hoc aūt aptū est ad natura spicū: aut igit spica: aut nā spica. Oꝑz aūt vnūquodqz dicere tale qꝫ natura vult esse ⁊ existere: sz nō qꝫ vi ⁊ ꝓeter naturam.

108 ¶ Si igitur terra fuerit generata ⁊ posita in medio hz hūc modū qūo qdā dicūt: necessario fuit hz modū quē narrauim⁹. Et si ita sit manifestū ē qꝫ loc⁹ terre est spericus: ⁊ semper fuit in hac dispositiōe ꝑm quā ꝓius fuit gnata necessario figura ei⁹ erit sperica. Ꝓpter sermonē quē dixim⁹. Et qꝛ corpora grauia mouent ⁊ descēdūt ad angulos consimiles. Et hoc signū qꝫ nō descēdūt hoc descensu nisi qꝛ sūt spica nālr. Si igit corp⁹ terre ē spicū natura ei⁹ erit spica. Et dicam⁹ qꝫ opz vt oēs res sint hz suā dispositionē nālē: nō hz dispositionē violētā.

¶ Idest ⁊ si tera fuerit generata ⁊ venit ad mediū ꝑm modus quē dicebāt antiq quidā necessario cū generatio ei⁹ fuit cōpleta ꝑm modū quē narrauimus. s. qꝫ cū gnatio eius complebat fuit sperica: ⁊ potest intelligi necessario venit ad cētrū ⁊ mouebat hz modū quē diximus. D. d. (⁊ si ita sit manifestum est ⁊c). i. si figura eius est sperica manifestus ē qꝫ locus eius ⁊ est superficies corporis continentis eā est spericus. s. cōcauū aque: ⁊ pōt intelligi qꝫ si venit ad centrū hz hunc modū quē diximus: manifestū est qꝫ superficies ipsi⁹ loci ꝓiungens eā est sperica: ergo figura eius necessario ē sperica, locus enim eius non fuit hmōi nisi qꝛ figura eius ē sperica. D. d. (si igitur semper fuit in hac dispositione ⁊c) i. si igitur terra non fuit generata sed semper fuit in ista dispositione quā haberet cū cōpleta esset si esset generata manifestū ē qꝫ figura ei⁹ ē sperica ꝓpter cām quā diximus cū nulla sit differentia siue fuerit gnata siue fuerit eterna. D. d. (ꝓpter cām quā diximus ⁊ quia corpora sunt ⁊c). idest ꝓpter cām quaz diximus. s. qꝫ oēs partes terre descēdūt ꝓsilr ad mediū. i. qꝛ apud centrū faciūt angulos eq̄les cuz descendunt a locis in superioꝛi circūferentia inter que sunt arcus equales ⁊ hoc intendit cū. d. vt mihi videtur (per angulos consimiles). i. angulos respicientes arcus consimiles circuloꝝ quoꝝ centrum est centrum mundi. ⁊ potest intelligi per hoc quod. d. (ꝓpter sermonem quem diximus). i. qꝫ ex oibus partibus mouentur ad mediū ⁊ per hoc quod. d. (⁊ qꝛ corpora) intendit ⁊ qꝛ mouētur ad medium ꝓsimiliter: ⁊ sic dat in hoc duas cās ꝑm modum sui sermonis. Et potest esse vt itelligas per hoc qd. d. (propꝫ sermonem quem diximus) alias conditiones quas dedit in descensu earum ad mediū: absqz descensu etiam eoruz ꝑm angulos eq̄les ⁊ dedit in hoc loco hanc cauzaz ꝓprie qꝛ est cā firmissima cāz in hoc accidenti. D. d. (⁊ hoc est signū) ⁊ cū intendit ꝑm qꝫ apparet in lra demonstrare qꝫ b cā quā dedit hic in figura terre est ꝓpria. s. qꝫ cū positū fuerit qꝫ figura eius sit sperica nālr necessario ptes eius venient ad mediuz ꝑm angulos equales: sicut si positū fuerit qꝫ veniunt ad mediuz tali modo necessario ē vt figura eius sit ista figura: ⁊ intēdit demōstrare ꝓ hoc qꝫ hec cā data b est perfectissima cāz. ⁊ qđ. d. (qꝫ hoc est signū) innuit hic qꝫ est sperica. q. igit. d. qꝫ hoc qꝫ est sperica significat qꝫ descēdat hoc descensu cū sit rectū dicere qꝫ descendit hoc descensu. s. ad mediū ⁊ ꝑm angulos equales qꝛ est rotūda nāliter: ⁊ qꝛ hec conuersio non fit nisi cum fuerit verus qꝫ ista figura est ei naturalis. d. (⁊ si corpus terre est spericū eius natura est sperica). i. ⁊ dirimus qꝫ ista figura ē nālis ei qꝛ iā declaratum est qꝫ nā eius querit istaz figuram: ergo nāliter est sperica: sed non opz accipere hanc figuraz vt sit inseparabilis ab eius substantia ⁊ necessaria in ea: qm̄ si ita eēt non separet ab ea: ista figura hz corumperet ꝓ suā corruptionē. ⁊ ex hoc dictū fuit in alio loco qꝫ elementa nō habent figurā nālē cū recipiāt oēm figuram. ⁊ cū ita sit equiuoce dicimus qꝫ terra hz figuraz sphericā: ⁊ qꝫ aliter hz figuraz nālē ꝑm modū quē dicimus qꝫ corpus celeste hz figurā nālē: ꝑm hoc igitur intelligendus est iste locus: accidentiū enim naturaliū quedam sunt separabilia ⁊ quedam non D. d. (⁊ dicamus qꝫ opz vt oēs res sit ꝑm suam dispositionem nālem ⁊c). hec est rōcinatio qꝫ ista figura est ei nālis eōrio opinanti qꝫ cā expulsionis eius ad mediuz est motus circularis. q. igit. d. qꝫ necesse est dicere qꝫ ista figura ē ei nālis. oēs enim res: aut semper aut pluries necesse est inueniri in sua dispositione nāli nō violenta. ⁊ forte ita est i figura terre

ra terre ficut de generatione ⁊ corruptione eius. ſ. qz nō eſt ſeparabilis a toto: ⁊ ſeparabilis a parte.

¶ Adhuc aūt ⁊ p apparētiā ſm ſenſum. Ne qz enī vtiqz lune eclipſes tales hērent deciſiōes. Nunc enī in his que ſz menſem figuratiōib⁹ oēs accipit differētias: etenī recta fit: ⁊ amphitricos: ⁊ ɔcaua Circa eclipſes aūt ſemp gibboſam hz determinātem lineā. Itaqz qñ eclipſaī pp terre iterpoſitionem: terre vtiqz erit rotūditas figure ſperice cauſa exiſtens.

39. ¶ Et dicam⁹ ēt q ſignū q figura terre eſt rotūda. Eſt hoc qō cadit ſub viſu. Qñ niſi eēt ſperice figure ipoſſibile eēt vt ſic ſeceī eclipſis lune ſicut viſum eſt. Mō videm⁹ q in oi mēſe figuraī in oib⁹ ſuis figuris: eſt enī arcualis: ⁊ equalis: ⁊ pfunda: apud aūt eclipſim linea cōtinēs ſemp eſt arcualis. Et ſi ita ſit: ⁊ cā eclipſis ei⁹ eſt q terra cooperit ipſam: neceſſario nō eclipſaī niſi ꝓpter rotūditatem terre: ⁊ cā eclipſis eius eſt rotūditas terre.

107. ¶ Cum cōpleuit ſignificationes naturales vult dicere mathematicas ad cōfirmandū: non qz innate ſunt dici in hac ſcientia: ⁊. d. (⁊ dicamus ēt q ſignum rotunditatis figure terre ſunt res cadentes ſub viſu) de eclipſibus ⁊ aliis reb⁹ D. d. (qñ niſi eſſet ⁊c). ⁊ ſignum eius q eſt ſperica eſt ſectio que fit ab ea. ſ. vmbra ſua in eclipſi lune inter partē lumināſam ⁊ obſcuram: aut in eclipſibus particularib⁹ aut vniuerſalibus anteqz pficereī eclipſis. Iſta. n. ſectio apparet circulariter: ⁊ qz aliqs pōt dicere q circulatio que apparet in iſta figura eſt viſio ſine veritate. D. (mō aūt videmus ⁊c). i. ⁊ nō dz aliqs dicere q hoc qō apparet eſt viſio tñ: qñ ſi eēt viſio appareret ſicut apparet ex ſectione pyramidis viſus ad corpus lune in augmētatiōe ⁊ diminutiōe in menſe. Videmus enim lineam que fit in ſectione eorum aliqñ apparet recta: ⁊ aliqñ cōuera: ⁊ aliqñ ꝓfunda. ſ. val de ꝓfunda. linea autē que fit ex ſectione vmbre ad corpus lune ſemp videtur ꝓcera: ⁊ hoc ſignificat q hoc eſt verum nō viſio. ⁊ cum poſuit q apparentia iſtius linee tali mō ſignificat q terra eſt ſperica incepit dicere modum ſignificationis: ⁊. d. (q ſi ita ſit ⁊ cā ⁊c). i. ⁊ cum ſic ſit apparet de iſta linea. ſ. q ſemper apparet arcualis: ⁊ q hoc qō apparet vex eſt non viſio: ⁊ ponimus q cā eclipſis lune eſt caſus lune in vmbra terre: neceſſario dz eclipſari tali figura ꝓpter rotūditatem terre: ⁊ hoc fuit neceſſe: qz cum iſta figura eſt circularis neceſſe eſt vt ſuperficies vmbre ſit circularis: aut columnata: aut pyramidalis: ⁊ quocunqz mō ſit: neceſſe eſt vt terra ſit ſperica.

¶ Adhuc autē per aſtroꝝ apparentiam non ſolum manifeſtum: qz rotūda: ſed ⁊ q mole magna non exiſtit. Modica. n. facta tranſlatiōe nobis ad meridiem ⁊ articum: manifeſte alter fit orizon circulus: ita vt que ſup caput aſtra magnā hēant tranſmutationem: ⁊ nō eadem videanī ad arcticū ⁊ meridiem trāſmutantibus. Quedam. n. ſtelle in egypto qdem videnī ⁊ circa cyprum. In his autem q ad arcticum regionibus nō videnī. Et que ſemp in his que ad arcticum apparent aſtroꝝ in illis locis occultanī. Quare nō ſolum ex his palam rotundam eſſe figuram terre: ſed ⁊ ſpere nō magne Non enim vtiqz ſic velociter palam faceret tranſlatis ita modicum.

¶ Dicamus ēt q ſignum rotunditatis terre ⁊ q ē ſperica ⁊ nō eſt valde magna eſt quod videtur de ſtellis. Qñ cum paꝝ tranſferantur ad partē medij celi: aut ad partem ſarcadam tunc videbimus alium motum ſtellarum que ſunt in verticem noſtrozum capitum diuerſarum eis que ſūt in circuitu ex ſtellis. Qñ cum tranſferantur ad medium: aut ad ſarcadam videbimus ſtellas latentes nos in egypto ⁊ perſia: ⁊ non videbimus illas in parte ſarcada ⁊ ſtellas quas videmus in egypto. Stelle aūt que videnī in ſarcadam ſemper latent in illis partibus. ſ. in egypto ⁊ perſia. Manifeſtū eſt igit ex his q terra eſt ſperica: ⁊ q terra nō eſt magna valde: qñ ſi eſſet magna nō appareret nobis cuz parum tranſferantur a noſtris locis alius modorum ſtellarum ⁊ terminozum orbis. 110.

¶ Dicit ⁊ demonſtrat q terra eſt rotunda ⁊ eſt parua ℞ qō videmus de ſtellis nouis nobis cū tranſferanī ab illis habitatiōibus ad partem egnoctij. ſ. ad partem meridiei: ⁊ ℞ intendit p mediū celi: ⁊ ad partem poli ſeptentrionalis: ⁊ ℞ intendit p ſarcadā: ⁊. d. qñ ſi terra eſſet plana neceſſario ſtelle q̄ apparent in pte ſeptētrionali ⁊ meridionali ⁊ in oībus orizontibus diuerſis apparent eedē ſtelle. ſ. ex ſtellis firis: ⁊. d. (videbimus aliū motum ⁊c). ⁊ intendit ſtellas firas. i. q cū nos trāſferimur ad ptez egnoctij: aut ad partē ſarcadā apparebūt nobis modi ſtellaꝝ firaꝝ diuerſi a ſtellis q̄ apparent in noſtra habitatiōe. D. d. (qñ cū trāſferā tur ad mediū aut ſarcadā). i. U. g. q cū nos trāſferamur ad partez egnoctij. i. ad ptez ſarcadā: a pſia aut ab egypto videbim⁹ ex ſtellis firis quas nos nō videmus in iſtis terris. D. d. (⁊ ſtelle que videnī in pte ſarcada). i. appet etiā q ſtelle q̄ videnī nō latentes in regiōibus que ſūt ſarcada. ſ. quoꝝ circulus totus apparet ſupra terrā latēt in egypto ⁊ pſia. i. q orizon illic ſecat circulū coꝝ: ⁊ ita eſt de filiab⁹ maiozis ſm q dī in armenia ⁊ in adē: qñ nō latent in aliquo loco armenie: neqz in hiſpania: neqz in armenia miori: in adem aūt latent ⁊ in oi loco cuius latitudo eſt ſicut latitudo adē: ſicut in terra barbaroꝝ q̄ vicinaī deſertis que ſūt meridies i reſpectu noſtraꝝ regionū q̄ hzynā latitudinē cū adē q̄ non videī in armenia minore: neqz in hiſpania: ⁊ videī in terra arabie ⁊ terra barbaroꝝ que hēt eandē latitudinē cū arabia: ⁊ iaz vidi ego in marrochos quādā ſtellā firā que nō apparet in hiſpania: ⁊ dicebāt q eſt cheā: ⁊ latitudo iſtius regiōis eſt triginta gradus ſm q narrauerūt mihi veridici: ⁊ fingūt q in iſta regiōe latent cū reuoluunī filienas: ⁊ nō ꝓſiderauī hoc in prima vice cū fui illic: ⁊ iſperi ſeda vice ⁊ vidi vltimas ſtellas filiarūnas latere. ⁊ cū. d. q hoc ſignificat q terra eſt ſperica: ⁊. d. qñ hoc ſignificat q terra eſt pua icepit dicere modū ex quo appet paruitas terre: ⁊. d. (qñ ſi eſſet magna ⁊c). ⁊ intendit p terminatuz orizōta ⁊ p aliū motū aliud genus ſtellaꝝ firaruz a genere qō appet in iſtis habitatiōibus: ⁊. d. hoc qz circulus q eſt ſup ꝓcerū terre q̄ztomagis fuerit maior tātomagis erit ꝓpinquor linee recte: ⁊ q̄zto magis eſt ꝓpinquor linee recte tāto magis apparebit apud motū ſuper ipſam ex diuerſitate apparitiōis ſtellaꝝ: q̄z apud motū ſup lineā que eſt arcus circuli parui: qñ ſi terra eēt plana ita q motus in ea eſſet ſup lineā rectam: non diuerſaretur apparitio ſtellarum: ⁊ appārent duo poli inſimul. Sed forte aliquis queret ⁊ dicet quā paruitatem intendebat: paruum. n. ⁊ magnum dicunī in reſpectu. Si igit intendit q eſt pua reſpectu orbis nō eſt ſciendum hoc ex hoc mō ſed ex aliis: ⁊ eſt hoc qō apparet ex cōuenientia eius qō eſt in inſtrumentis videtur ex motibus eaꝝ ei ⁊ qō eſt illic ex motibus. Videī. n. q arc⁹ quos ſtelle ſecant in inſtrumentis ſunt ſimiles arcub⁹ quos

secant in orbe: ⁊ hoc non potest esse nisi q̃ terra non habz sensibilem quantitatē apud celum ita q̃ centrum instrumēti ⁊ centrum sperice sint idem punctum apud sensum: ⁊ etiā ex occasu stellarum ⁊ ortu earum ⁊ mediationem celi ꝑm quātitates equales apud sensuz. Omnia ergo ista significāt q̃ terra apud celum est in sensu quasi punctum centri i spera. Et forte intendit demonstrare q̃ est parua in respectu stellarum vt. v. post: quoniam ex hoc modo extrahunt mēsurā terre: scilicet diuiserunt orbem in. ccc. ⁊. lx. gradus: ⁊ sciuerunt quātuz capit vna ꝓportio terre ex istis partibus per ambulationem: ⁊ inuenerunt arcum similem in terra arcui qui est grad⁹ orbis. q. lx. miliaria: ⁊ ex hoc extrahunt mensuram terre. Deinde extrahūt ex eclipsibus quātitatez solis ⁊ lune in respectu terre: ⁊ inueniunt ipsam valde paruam in respectu celi vt prius dictum est.

¶ Propter quod existimantes coaptare cuz q̃ circa herculeas columnas locum ei qui circa indicū ⁊ hoc modo esse mare vnum non valde suspicari incredibilia videntur. Dicunt autem argumentātes ex elephantibus: qm̃ circa vtraq; loca nouissima existentia genus est ipsorum velut nouissimis ꝓpter conuenire ad inuicem hoc passis.

iii. ¶ Et significat paruitatem terre q̃ locus qui dicit idolum herculis continet primū tm̃ terminorum indie: ⁊ ideo dicunt q̃ mare est idem: ⁊ hoc qō dicunt non est valde inopinabile. Et dicamus q̃ verificatio nostri sermonis sunt elephantes qm̃ non existunt nisi in illis locis: qm̃ in orizontibus illorū duorum locorum: ⁊ existunt in illis locis: q̃ loca cōgregantur illic ⁊ sic inueniuntur.

iii. ¶ Et testatur paruitatez terre hoc quod dico orizon loci terre in quo sunt idola herculis. i. finis occidentis istius partis habitabilis est ꝓpinquus orizonti primi loci habitabilis habitabilium locoꝝ orientalium ⁊ interiacet duos orizontes mare continens: ⁊ ista idola attributa herculi erāt posita supra ripas maris ꝓtinentis occidentem ex vltimo loco habitabili in septentriōe super hoc mare: quousq; ad vltimum locorum habitabilium in meridie super hoc mare: ⁊ vnum istorum idolorum erat in vltimo occidentis hispanie qō dicebatur idolum eadem vel indie: ⁊ ego vidi ipsum eleuatum. D. fuit corruptum in prelio qō creuit inter barbaros ⁊ homines istius insule in anno. cccc. ⁊. xx. a p̃dicatione Maumeti a quibusdam erigentibus se sup quasdam regiones maris in illo tempore: ⁊ cum dedit testimonium de hoc sermone famoso. s. q̃ idola sunt primus terminus terminorum vltimi occidentis ⁊ q̃ mare interiacet hunc ⁊ vltimū t̃minū terminoꝝ orietis. D. etiā q̃ isti duo termini sunt ꝓpinqui q̃ conueniunt in generando elephātes: Asalia enim que non inueniuntur in tota habitatione terre nisi in aliquo loco ꝓpria sunt illis locis: ⁊ causa i hoc est cōuenientia illorum locorum in complexione conuenīēti illis asalibus: ⁊ hoc dat vt non sint remota ab inuicem. Nature enim remotorum locorum sunt diuerse. In remotis vō ꝑm latitudinem manifestum est valde: ꝑm autez longitudinem lz latet tamen inuenitur. D. v. (⁊ verificatio nostri sermonis est de elephantibus ⁊c). i. ⁊ verificat hoc q̃ elephantes generantur in bis duob⁹ locis. s. in vltimo orientis ⁊ occidentis: ⁊ hoc quod. v. ita videtur. s. in locis meridionalibus horum duorum extremorum scz in meridionalibus ⁊ non septentrionalibus: ⁊ ideo elephātes nō inueniuntur in hispania neq; in terra barbarorum que sunt in meridie harum regionum: sed ꝑm q̃ reputo in terra ethiopum: aut in vicinis eius: : similiter de ceraufe in domo regis de maroche: qm̃ erexit aliundi de hateno anno a predicatione Maumeti. cccc. ⁊. xiij. D. v. (⁊ extiterunt in illis locis: quonsam loca aggregantur illic ⁊ sic inueniuntur) idest elephantes existunt in illis locis per paruitatem vel paucitatem eorum: ⁊ inueniuntur illic elephātes quia cōueniunt in complexione conuenienti generationi elephantum ꝓpter vicinitatem

¶ Et mathematicorum quicunq; magnitudinem ratiocinari attentant rotūditatis ad quadraginta dicunt esse miriades stadiorum. Ex quibus argumentantibus non solum sphericam molem necessarium esse terre: sed ⁊ non magnam ad alioꝝ astrorum magnitudinem.

¶ Et testatur nobis etiam q̃ figura terre est rotunda geometre ⁊ mathematici qui laborant ad sciēdum quantitatem reuolutionis terre. Et dicunt q̃ quātitas reuolutiōis est. xviij. milia miliarū terre: ⁊ sciunt q̃ terra habet figuram sphericam ⁊ q̃ ē parui corporis necessario in respectu magnitudinis ceterarum stellarum. Jam igitur compleuimus determinationem ⁊ declarationem de figura terre: ⁊ q̃ est quiescens non mota. xii.

¶ Abstrahunt mensuram maximi circuli terre per viaz quā narrauimus: ⁊ ex mensura maximi circuli inueniunt mensuram spere ꝑm archimenidem: ⁊ abstrahunt quantitatem terre in respectu solis ⁊ lune per eclipses lunares: ⁊ abstrahunt quantitatem ceterarum stellarum per instrumentum quod dicitur habens duas regulas. Istud enim instrumētum terminat angulum qui respicit diametrum cuiuslibet stelle: ⁊ cum diameter alicuius corum est nota diametri ceterarum stellarum erunt note: ⁊ cum diametri fuerint note erit mensura suorum corporum nota. Cum ergo sciuerit mensuram terre ⁊ mensuram lune in respectu terre ⁊ proportionem ceterarum stellarum ad lunam per istud instrumentum sciuerunt ꝓportionem terre ad alias stellas: ⁊ ex hoc viderunt q̃ corpus est valde paruum: ⁊ etiam manifestat paruitatem corporis eius figura eius rotunda. Superficies enim non circularis que cōtinet equale ei qō continet circularis: est necessario maior circulari: ⁊ hoc intēdit cum dixit (⁊ ex hoc sciuerunt q̃ terra est spherica) ⁊ quia declarate sunt tres questiones quas promisit dicit: iam ergo compleuimus ⁊c. xiii.

Finit secundus liber tertius Aristo. de Celo ⁊ Mundo.

DE primo gdez igitur celo ⁊ partib⁹: adhuc autem de ín ipso latis astris: ex qbus cõstãt ⁊ qualia qdem natura sũt: adhuc aũt qm̃ ige nita ⁊ icorruptibilia p trãsiuimus pri⁹. Qm̃ aũt eor q̃ nã dñr. hec qdẽ sũt substãtie. hec aũt opationes ⁊ passiõ nes hor. Dico aũt substãtias qdez simplícia cor pora: puta ignez ⁊ terrã ⁊ coelemẽta: ⁊ quecũq; ex bis. puta ẽt totũ celũ: ⁊ ptes ei⁹: ⁊ itez aialia ⁊ plãtas ⁊ ptes hor. Passiones aũt ⁊ opa motus horũ vniuscuiusq; ⁊ alior quorũcũq; sũt cã ista elementa: ꝑm virtutẽ ipsor. Adhuc aũt alteratiões ⁊ inuicẽ trãsmutatiões. Manifestũ q ⁊ de nã scietiã plurimã accidit de corpibus eẽ. Oẽs.n.nãles sube: aut corpa sunt: aut cũ corpibus generãtur ⁊ magnitudinibus. Hoc aũt palaz ⁊ ex diffinitiõe q̃ emersere que sũt nã: ⁊ ex singulor ẽt ꝓtemplatiõe. De primo qdem igit celo elementor dictuz est: ⁊ quale qd ꝑm nãm: ⁊ qm̃ incorruptibile ⁊ ingenitũ. Reliquũ aũt de duobus dicere. Simul aũt accidet de bis dicentibus de generatione ⁊ corruptione inquirere.

MAm ergo dirímus superiũs ín nostro libro de primo celo ⁊ determinatiõe sufficienti: ⁊ de stellis exístentibus ín eo cuiusmõi corpis sũt: ⁊ cuiusmõi natura: ⁊ q no sũt ex aliquo elemẽtor quattuor: ⁊ q nõ cadũt sub corruptiõe. Mõ aũt dicam⁹ q nãlium q̃dam sũt substãtie ⁊ q̃dam ex opatiõe substãtiar ⁊ passione ear. Et itelligo p substãtias quattuor corpora simplicia: vt terrã ⁊ ignem: ⁊ duo corpa alia simplícia: ⁊ qõ fit ex eis: vt aialia ⁊ plãtas. Et itelligo p opatiões motus oĩuz corpor: ⁊ motus alior quor hec corpa sunt cãe: ⁊ alterationes eor: ⁊ trãsmutatiões eor ad inuicẽ. Manifestum est igit q tota pscrutatio de nã est de corporibus. Qm̃ substãtie nãles: aut sunt corpa: aut cũ corpibus: ⁊ hoc manifestũ est ex hoc qõ dirim⁹ supius: de primo elementor: ⁊ declarauim⁹ nãz ei⁹ declaratione pfecta: ⁊ q nõ cadit sub corruptiõe: aut generatiõe. Et mõ volum⁹ dicere de duob⁹ corpori bus residuis. s. terra ⁊ aqua. Et dicam⁹ ẽt de corruptiõe ⁊ generatiõe: qr hoc accidit eis ꝓpter trãsmutationez istor duor corpor: ⁊ qr dicunt ín esse generatiõis ⁊ in quibus rebus exístit.

ILia intentio eius ín ꝟ libro est log de ptib⁹ mũdi simplicib⁹. s. in demõstratiõe suor accidẽtiũ in dãdo cãs suor essentialiũ: ⁊ iã locutus fuit in ꝓio ⁊ scdo istius libri de corpibus celestib⁹ ⁊ accñtibus eor. Ulult mõ dicere de aliis q̃ttuor simplicibus q̃ recte mouent. Et icipit ín hoc dicendo de eo in quo locut⁹ fuit in duob⁹ ꝓdictis tractatib⁹. s. in nã qnta: ⁊. d. (nos aũt dirimus ⁊c). ⁊ intendit p primũ celũ oẽs motus celi: ⁊ p ptes eius ⁊ vocauit ipsuz primũ p eguocationẽ. D. d. (⁊ ẽt de stellis ⁊c). i. ⁊ demõstrauimus ẽt cuiusmodi nãe sũt stelle: ⁊ q⁹ sunt de nã qnti corpis: nõ de nã alior q̃ttuor: neq; de aliquo facto ex eis. ⁊ põt intelligi p hoc qõ. d. nõ de aliquo alior q̃ttuor. i. nõ de nã alicuius alterius cõpositi ex q̃ttuor: aut põt intelligi de substãtia alicuius ptis elemẽtor: ⁊ põt itelligi vtrunq;. D. d. q⁹ demõstrauit ẽt cũ hoc illud qõ fuit magis necessariũ vt sciref ex accñtibus. s. q⁹ est neq; gnãbile neq; corruptibile: ⁊ qr scire hoc nõ fundat nisi sup hoc q⁹ ꝓsideratio de oĩbus ptibus simplicib⁹ mũdi est scie nãlis: sicut demõstrauit in principio libri demõstrauit ꝟ qõ. d. (Dicamus igit q⁹ nãliuz quedã sunt ⁊c). i. dicamus ergo q⁹ fere oĩa que nãlis ꝓsiderat sũt sube ⁊ accñtia: ⁊ qr subar quedã sunt mobilia: ⁊ q̃dam imobilia. explanauit hoc ⁊. d. ⁊ itellgo p subas in qbus nãlis ꝓsiderat corpora simplícia mobilia q̃ sunt q̃ttuor elemẽta ⁊ cõposita ex eis vt aialia ⁊ plante. Et itelligendũ est ẽt q⁹ ex substãtijs de qbus nãlis ꝓsiderat sũt cãe istor corpor mobiliũ. Cã.n. sube est suba: ⁊ . d. (fere) qr ꝓsiderat de corpe celesti cũ nõ est ex quattuor neq; ex cõposito ex eis: ⁊. d. hoc ne aliqs existimet q⁹ ꝓsideratio ex q̃ttuor elemẽtis ⁊ corpe celesti nõ sit eiusdẽ scie: cũ hoc sit eternũ: ⁊ hoc nõ. Et cũ explanauit qõ intẽdebat per subas: explanauit qõ intẽdebat p opationes ⁊ passiones: ⁊. d. (Et itelligo p opatiões ⁊c). ⁊ intẽdebat per passiões accñtia cẽntialia. hoc.n. nomẽ dr cõiter ⁊ ꝓprie. cõiter enĩ demõstrat accñs: siue cẽntiale siue nõ: ꝓprie aũt demonstrat essentialia: ⁊ vlr q̃ exístũt in corpibus: aut sũt actiões aut passiões. Et cũ declarauit ea ex qbus nãlis ꝓsiderat: ⁊ declarauit cũ hoc q⁹ ꝓsideratio de elemẽtis inquãtuz sunt simplicia est in hoc libro. s. ꝓsiderare de simplicib⁹. d. (manifestũ est igit ⁊c). ⁊ intẽdit p subas q̃ sũt cũ corpibus formas que sũt in eis. q. ergo dicat q⁹ fere oĩs ꝓsideratio naturalis est de corpibus: cũ fere oĩs eius ꝓsideratio sit de substãtijs. Substãtiar aũt q̃dam sũt corpa ⁊ q̃dam sunt ptes corpis. D. d. (⁊ hoc manifestũ est ex hoc q⁹ dirímus supe rius de primo elemẽtor) põt intelligi hoc qõ. d. de corpe celesti in tractatibus ꝓdictis. i. ⁊ qr oẽ qõ necessariũ est scire de corpe qnto: declaratũ est ex hoc qõ dirímus de natura corpis qnti: cũ sufficienter declarauimus nãm eius: ⁊ q⁹ nõ est neq; gnãbile: neq; corruptibile: oz nos log de corporibus ceteris simplicibus: ⁊ põt intelligi q⁹ inuit hoc qõ declaratũ est in primo tractatu istius libri de substãtijs istius scie. i. ⁊ hoc qõ dirímus manifestũ est ex hoc qõ dirim⁹ supius: cũ locuti fucrimus sufficienter de primo elemẽtorũ: ⁊ inuit primũ tractatũ istius libri: qm̃ ín illo tractatu demõstrauit nãm corpis celestis: ⁊ q⁹ est nõ gnãbile neq; corruptibile. D. d. (volumus mõ dicere de duob⁹ corpib⁹). s. graui qõ est terra ⁊ aqua. ⁊ leui qõ est aer ⁊ ignis. Et qr vult incipe log in eis. d. d. ín quo vult incipe de eis ⁊ est q⁹ primo vult ꝓsiderare: vtrũ gnãtio sit: aut nõ sit: ⁊ si est vtrũ ín rebus cõpositis ⁊ in simplicibus ⁊ si est in rebus simplicibus ⁊ cõpositis: vtr sit in eis pp hec corpa simplícia: aut ꝓpter alia. Cõsideratio.n. de oĩbus istis est ꝓpriũ corporibus simplicibus q̃ttuor. Et iõ hec ꝓsideratio de eis differt a ꝓsideratiõe de eis in libro de gnãtione ⁊ corruptiõe. Illic.n. nõ ꝓsiderat de eis nisi pp ꝓsiderationẽ de ꝓpositis generabilibus ⁊ corruptibilibus. Hic aũt ꝓsiderat de eis inquãtũ sũt ptes mũdi. Et ꝓsiderat de gnãtiõe ⁊ corruptiõe qm̃ sũt accñtia cẽntialia eis. Hic igit ꝓsiderat in eis inquãtũ subm sũt. Illic aũt inquãtũ sũt cãe. Et ín hac scia dz cõpleri ꝓsideratio ꝑm istos duos modos: ꝑm cãm. s. ⁊ subm: ⁊ ꝟ intẽdebat cũ. d. (qr ꝟ accidit in eis pp trãsmutationes illor duor corpor). i. q⁹ hic nõ pscrutat de gnãtiõe ⁊ corruptiõe: nisi qr sunt accidẽtia primo istor duor elemẽtorũ aut oĩuz elementor: ⁊ ceterar rerũ ꝓpter ea. D. d. (⁊ qr dicunt ⁊c). i. ⁊ qr data sunt in cã eẽ gnãtionis: ⁊ in demon-

strando ea de ḡbus crist̄it generatio.

¶ Generatio.n. aut oino nō est: aut solū est in his elemētis: ⁊ in his que ex his cōstant. Ipsum autez primū hoc forte cōsiderandū: vtrū est: aut nō est. Primus qdem igit̄ philosophātes de veritate: ⁊ ad quos dicim⁹ nos nūc ꝓmones ⁊ adnunce diuersificati sūt. Hi qdem.n. ipsoz totalit̄ auferebāt generationē ⁊ corruptionē. Nihil.n. neqz fieri aiunt neqz corrūpi entiū: sed solū videri nobis: puta qui circa Melissū ⁊ Parmenidē. Quos ⁊ si aliqua dicūt bene: sed nō physice: oz putare dicere. Esse enī quedā entiū ingenita: ⁊ totaliter imobilia magis est alterius ⁊ prioris ꝙ physice cōsiderationis. Illi aūt qz nihil qdem aliud ꝓter sensibilia substātia suspicabant esse. Tales aūt quasdā intellexerūt primi naturas. Si qdem erit aliqua cognitio: aut scia sic trāstulerūt ad hoc p eas q̄ ide rones.

¶ Dicamus igit̄ q̄ oino nō est gnātio: aut si est: est in quattuor elemētis ⁊ in factis ex eis tm̄. s. pscrutandū est: ⁊ sciendū est vtz sit gnātio: aut oino nō est. Dicamus igit̄ q̄ antiq q philosophant̄ vera philosophia ꝺicūt sibi in hoc: ⁊ et ꝺicūt nostris sermōib⁹ quos nos mō dicem⁹. Quidā.n. dicunt q̄ non est gnātio neqz corruptio: nihil gnātur aut corrumpitur i se: sed appet nobis tm̄: vt pythagorici. Nos aūt dicim⁹ q̄ iz istud bñ dicāt de ḡbusdam reb⁹: tñ in nālib⁹ peccāt. Et nō oz nos perscrutari hic de rebus nō cadētibus sub gnātiōe ⁊ corruptione: neqz mouent̄ oino in qualitate. Hoc .n. conuenīēs libro de auditu nāli in quo pscrutamur de natura. Et dicūt hoc q̄ nō cōcedūt aliqz sciam nisi visus tm̄. Et dicūt q̄ nihil scit̄ nisi substātie sensibiles. Isti.n. dicūt q̄ nihil est generatio ⁊ corruptio: ⁊ rōcinant̄ sic. Si āt scia aut cognitio inuenit̄: necessario istud scitū aut cognitū debz esse pmanēs ⁊ firū: neqz corruptibile: neqz alterabile. Et cū hoc videbāt direrūt de istis naturis q̄ nō recipiūt generationē neqz corruptionem: qz cadunt sub visu ⁊ cognitione.

¶ Cum voluit pscrutari vtz sit gnātio aut nō ad declarādū maiorē ḡuis ēt sit manifestū. Incepit dicē ꝺ q̄ est magis famosum ⁊ magis manifestū ḡz gnātio. s. q̄ si gnātio ⁊ corruptio est necessario est in istis corpibus ḡttuor ⁊ in cōpositis ex eis. Et qz ꝺ nō ꝓcedit nisi q cōcedit gnātionē cē ⁊ corruptionē: ⁊ ipse locutus est cū eis q ponebāt gnātionē esse ⁊ corruptionē: ⁊. d. (sed prio est pscrutandū ⁊ querendum ꝛc). i. q̄ ista pscrutatio est prior nā pscrutatiōe: vtrū gnātio ⁊ corruptio existāt in ipsis elemētis ⁊ in aliis ꝓpter ea. D. indurit opiones antiquoz in hoc: ⁊. d. (dicamus igit̄ q̄ antiq primi q philosophati sūt ꝛc). i. q ingrūt defensiones legū: ⁊ dicit q̄ illi q pscrutati sūt de entibus inquātuz fiunt entia ꝺicūt sibi ⁊ nobis in hac qōne. ⁊ isti sunt duplices. Quidam enī istoz negāt gnātionez ⁊ corruptionē esse oino. ⁊ qdam affirmāt in oīb⁹ entibus ea: ⁊ qz vtraq opinio vera est in pte: ⁊ falsa ꝛm totū. D. ꝺicētes q̄ nihil est corruptibile: qz isti iz bñ dicāt in qbusdā rebus. i. in rebus q̄ nō fiunt in mā: neqz hñt motū tm̄ p. ccāt in nā. i. ēt in hoc q̄ ponūt q̄ nālia nō hñt gnātionē ⁊ corruptionē: ⁊ locutus fuit ꝺ istos: nō ꝺ alios: q̄uis vterqz ꝛmo sit verus ꝛm partem: qz ps vera in sermone istoz nobilioz est: ⁊ pauciss̄imi antiq intellexerūt hoc. ps aūt vera in ꝛmone dicentium q̄ ois res gnātur aut corrūpit̄ manifesta est sensui: ⁊ qz hec pscrutatio ꝓtinet in se ḡttuor corpa nālia simplicia ⁊ cōposita ex eis ⁊ ēt principia rez nāliū q̄s declarauit esse ingnābilia ⁊ incorruptibilia: ⁊ iam declarauit de istis in physicis. D. d. (⁊ oz nos nō pscrutari hoc ꝛc). ⁊ intēdit p ꝺ primuz mouēs: qđ decaratū est in fine octaui physicoz: ⁊ pria principia in prio tractatu eius: ⁊ istud qđ circulariter mouetur Declaratū est. n. illic q̄ in mūdo est motus circularis non trāsmutabilis in q̄litate oino: neqz ꝛm motū alterationis: neqz gnātiōis ⁊ corruptiōis: ⁊ hoc est q̄uenies illi libro: qz pncipia sūt ex cōibus rebus nālibus. Cōsideratio āt de rebus nālibus cōibus est de physico auditu. ⁊ qz cause vlesciet hoc nomē nā: dirit in quo pscrutet̄ de nā ꝛc. d. opinionē dicētis q̄ nihil gnātur aut corrūpit̄. dirit rēnē q̄ adiuit eos ad hoc: ⁊. d. (⁊ dicūt hoc: qz nō ꝓcedūt ꝛc). i. qz nō ꝓcedūt q̄ aliqd sit nisi hec idiuidua sensibilia: ꝓpter ꝺ qđ hoc opinabant̄ q̄ scita sūt idiuidua sensibilia: ⁊ dicebāt q̄ nihil est gnātio ⁊ corruptio: qz opinabant̄ q̄ scia nō est nisi de rebus sensibilibus idiuiduis: ⁊ q̄ scia est pmanēs ⁊ fira nō trāsmutabilis. q̄pp scitū oz esse pmanēs nō trāsmutabile. s. idiuidua ⁊ direrūt qđ appet ex hoc nō est nisi phātasia nō vera: sicut phātastice visiōes. D. d. (⁊ cū hoc opinabant̄ ⁊ direrūt de istis naturis q̄ nō recipiūt ꝛc). i. cuz hoc credebāt ⁊ opinabant̄. s. q̄ scia est intrāsmutabilis: ⁊ q̄ scia pendet ex his idiuiduis q̄pp idiuidua sūt intrāsmutabilia: ⁊ iō direrūt q̄ hec indiuidua nō recipiūt gnātionem neqz corruptionē: ⁊. d. direrūt de istis naturis. i. de indiuiduis: qz in hoc nō accidit eis qō: ⁊ direrūt ꝺ vt possent dicere q̄ scita sūt fira: ⁊ isti sicut. d. Aris. sūt illi q dicūt q̄ opiniones vles vincūt sensum: ⁊ hic est mos disputantium.

¶ Alteri aūt qdem velut studiose factā ꝺiam his hēbant opinionē. Sūt.n. qdam q aiūt nullam ingenitā esse rez: sed oia generari. Genita aūt hec qdem ico corruptibilia pmanere: hec aūt itez corrūpi: maxime qdem q circa Hesiodū. Deide ⁊ alioru primi philosophātes. Hi qdem aiūt oia generari ⁊ fuere: esse aūt stabile nihil. Unū aūt quoddā solū subsistere. er quo hec oia trāsformari nata sūt. Qđ qdem videnī dicere alij multi ⁊ Heraclytus Ephesius. Sūt aūt qdam q ⁊ oē corpus gnābile facūt cōponētes ⁊ resoluētes ad supficies: ⁊ er superficiebus.

¶ Et qdam ꝺicūt sermoni istoz oino quasi si hoc tm̄ intēdūt ⁊ direrūt: q̄ oia sūt generata: ⁊ nihil ē nō generatū. Sed q̄dam generant̄ ⁊ nō corrūpūtur: sed semp remanēt. Et q̄dam corrūpunt̄: vt dicūt pythagorici ⁊ alij nāles qui phylosophant̄ de nālibus primo. Et qdam dicūt q̄ oia sūt gnāta ⁊ declinabilia: ⁊ nihil est firū pmanens in sua dispositione oino: nisi vna res tm̄ que est fira pmanens sup quā oēs cetere res figurant̄ ⁊ gnāntur: ⁊ est defendens eas quēadmodū dicit Heraclyt⁹ Ephesius ⁊ alij plures nāles. Et qdam coz ponūt corpus gnātum: sed cōpositum er laminis. s. superficiebus: ⁊ dissoluitur ēt in laminas.

¶ Cum dirit sermonē opinantiū q̄ nihil gnātur aut corrūpit̄: dirit sermonē ꝺiū istis. s. dicentiū q̄ ois res gnātur: ⁊ isti sunt bipartiti. qdam.n. dicunt q̄ gnābiliū quedaz sunt corruptibilia: ⁊ q̄dā gnābilia ⁊ corruptibilia: vt Plato in

mundo

mundo. Et qdam q̄ oia sūt gnābilia: ⁊ oē gnābile est corruptibile: ⁊ isti ēt sūt bipartiti. Q uidā. n. opinant q̄ illud cuius est gnātio cōplete est ꝑmanens ⁊ firū quouisq; corū pāt. Et qdam opinant q̄ istud nō est ꝑmanens ⁊ firū: ⁊ q̄ oia semp sunt in motu: ⁊ q̄ nō est ḃ nisi ſ̄m sup̄ qō ē ista trāsmutatio eterna. cū ois trāsmutatio oz esse sup̄ aliqō ꝑmanēs. Isti aūt nō diuersant in hoc: sed in eo qō est ꝑmanens. Q uidā. n. dicūt q̄ hoc ꝑmanens est ignis: vt opio dicentis q̄ elementū est ignis. Q uidā aūt terrā. Q uidaz vo aquā. D. d. (⁊ qdam ponūt corpus cōpositū ⁊c). innuit ꝓplatonem opinantem q̄ corpora componuntur ex superficiebus: ⁊ dissoluuntur in eas.

¶ De alijs qdez igitur alter sit sermo. Dicentib⁹ aūt hoc mō: ⁊ oia corpa cōstituentibus ex superficiebus: quecūq; qdem alia accidit dicere ꝟria disciplinis ꝑmptū videre. Et qdem iustū aut nō monere aut credibilioꝛib⁹ ipsa rōnib⁹ mouere q̄ supositiones sunt.

4. ¶ Dicamus mō igit̄ q̄ in futuro ꝑscrutabimur de alijs sermōibus. Nō vo volum⁹ ꝑscrutari de sermone dicentiū q̄ corpa sunt ex laminis. Dicam⁹ q̄ cōtingit dicenti hunc sermonē dicere ꝟrium ei qō accidit in geometria: ⁊ hoc mānifestū est. Et oz dicere hoc: aut q̄ nō dicāt hūc sermonē oino: aut vt cōfirment suum sermonem rationibus firmioꝛibus ⁊ verioꝛibus.

4. ¶ Q uodā aūt ex ipsis opionibus est nāle: ꝑscrutandū est de eo in hac scia: vt est opinio dicētis q̄ aliqd est gnātum ⁊ nō corruptibile: sicut ipse fecit in fine ꝑmi tractat⁹. Q ui vo negat gnātionē ⁊ corruptionē nō oz ei rūdere in hac scientia nisi ſ̄m disputationē cū hoc ponat nālis ꝓ constanti in sua scientia: sed diuinus q̄ verificat subiecta facultatum particulariū: ⁊ similiter diuinus oz log⁹ dicentem q̄ nihil est ꝑmanens ⁊ firum. Ille aūt negat sciaz esse: sciaz aūt esse est subiectū logices: ⁊ diuin⁹ q̄ defendet subiecta disciplinaꝝ ꝑticulariū oz log⁹ cū eo: ⁊. d. (q̄ ꝑscrutabimur de alijs ſ̄monibus) ⁊ innuit hoc: ⁊ dixit post q̄ ipossibile est vt ois res sit gnābilis ⁊ corruptibilis: ⁊ q̄ remanet ei dicere ex opinionibus ꝑpꝛijs huic scie opionez dicentis q̄ corpora sunt cōposita ex superficiebus. d. (mō vo volumus ꝑscrutari ⁊c). D. d. (Dicamus igit̄ q̄ cōtingit dicenti hunc sermonē ⁊c). i. dicamus igit̄ q̄ cōtingit dicenti hunc sermonem ꝟrū dicere ei qō accidit in geometria. i. ꝟria eis que sunt principia in geometria: vt hoc qō ponunt q̄ ois linea diuidit̄ in duo media ⁊ simil⁹ q̄ ois superficies: ⁊ q̄ quedaz linee nō hāt ꝓportionē ad inuicē: sicut numeri ad numeꝛos. Et manifestū est q̄ pars linee est linea: ⁊ q̄ ipse dicet post qūo sequunt̄ ipossibilia hec dicētes hūc sermonē: ⁊ q̄ iste sermo in nullo est sufficiens neq; ꝓueniens nature. d. (⁊ oz hunc ſ̄monem: aut vt nō dicat ipm oino ⁊c). ⁊ vī q̄ ratio magis dicentiū hoc est q̄ opinant̄ q̄ linea est cōposita ex punctis. ergo superficies ex lineis: ⁊ corpus ex superficiebus: si. n. diuisio linee in puncto faciat lineā cōpositā ex punctis necesse est vt diuisio superficiei in lineas faciat ipsam cōpositam ex lineis: ⁊ similiter corpus ex superficiebus: ⁊ possibile est ꝓfirmare hunc sermonē. s. q̄ linea cōponit̄ ex punctis ex rōnibus qbus vtunt̄ dicentes partē esse indiuisibilem.

¶ Deinde palam q̄ eiusdē rōnis est. solida quidē ex superficiebus cōponi: superficies aūt ex lineis: has aūt ex punctis. Sic aūt hūtibus nō necesse linee ꝑtem lineā esse. De his aūt cōsiderandū est pr⁹ in his q̄ de motu sermonibus: q̄ nō sūt indiuisibiles longitudines.

5. ¶ Et dicamus ēt q̄ erroꝛ dicētis hūc sermonē est manifestus: qm̄ si corpora existūt ex superficieb⁹: sic superficies ex lineis: ⁊ linee ex punctis. Et si ita sit: ipossibile est vt pars linee sit linea. De istis aūt ꝑscrutati sumus in sermone quē fecimus de motu: ⁊ diximus q̄ nulla linea est que nō recipiat diuisionem ⁊ partitionem.

¶ Q uia vult ꝑscrutari de hac opinione quā sequūtur ipossibilia que sequūtur dicētes q̄ ꝓtinuū est ꝓpositū ex indiuisibilibus: ⁊ plura ipossibilia doctrinalia: ⁊ ēt alia impossibilia nālia. Incipit dicere q̄ illa impossibilia que cōtingūt dicēti cōtinuū esse cōpositū ex indiuisibilibus: cōtingit dicenti hūc sermonē: ⁊ hoc dictū est in. vi. physicoꝛ. Et q̄ dicentes q̄ corpa cōponunt̄ ex superficiebus: nō dicūt vt mihi vī q̄ linee componant̄ ex pūctis: neq; q̄ superficies ex lineis: demōstrauit q̄ necesse ē dicere eis hoc: ⁊ dixit (qm̄ corpa existunt ex superficiebus ⁊c). i. dicentes aūt q̄ corpora cōponunt̄ ex superficiebus: necesse est eis dicere q̄ superficies cōponunt̄ ex lineis: ⁊ linee ex punctis. Proportio enī superficiei ad corpus est sicut ꝓportio linee ad superficiē: ⁊ pūcti ad lineā. Et iō si superficies sint elementa corꝑis: ergo ⁊ linee. Et elementa corporis ⁊ puncta: ⁊ q̄ puncta sūt se habentia: sicut indiuisibilia: ⁊ hec est dispositio partiū indiuisibilium: ⁊ in. vi. physicoꝛ iam locutus fuit de impossibilibus que sequūtur dicentes hūc sermonem: ⁊ fecit de hoc rememoꝛationem: ⁊ ēt dixit quedā impossibilia cōtingentia eis: ⁊ dixit. (Et si ita sit ⁊c). si hoc ꝓtingit: continget eis necessario: vt pars linee nō sit linea: neq; pars superficiei superficies: neq; pars corporis est corpus: ⁊ hoc est cōtrarium eis que ponunt geometre: scz q̄ ois linea diuidit̄ in duo media: ⁊ q̄ diuisio ſ̄m medietatem ꝓcedit in infinitū in tribus magnitudinibus: ⁊ q̄ perscrutatus est de hoc in physicis narrauit hoc qm̄ in illo liboꝛ considerauit in hoc ſ̄m terminos cōtinuos: ⁊ cōtiguos: que est consideratio de cōtinuo inquātum est in mā qō ſ̄m modū hūc appꝛopriat̄ nāli. Et similiter hoc qō cōsideranit illic de velocitoꝛ ⁊ tardioꝛ est nāle. Q uod aūt induxit illic de mathematicis fuit ad demonstrandū: hic vo vult de hoc cōsiderare per ꝓpositiones naturales ꝓpingoꝛes illi materie: ⁊ magis proꝓrias: cum cōsideratio in hoc liboꝛ sit magis proꝓria consideratione in phyficis.

¶ Quecūq; aūt de nālibus corꝑibus ipossibilia accidit dicere: faciētibus indiuisibiles lineas ad modicū consideremus: ⁊ nūc. Impossibilia. n. in illis accītia ⁊ nālibus cōsequētur. Que autē in his in illis nō oia: ꝓpter hoc qdez q̄ ex ablatiōe dūr mathematica: physica aūt ex appositione.

6. ¶ Modo vo volumus ꝑscrutari modicū de ipossibili cōtingenti corꝑibus nālibus: ⁊ qō est ipossibile ex sermone dicētiū partē esse idiuisibilē: qm̄ ipossibile qō accidit geometricis: accidit ēt diuinis corꝑoꝛ nāliū: ⁊ nō accidit geometricis ēt oē ipossibile qō accidit diuinis corꝑoꝛ nālium. Corpa enim geometrica fiūt ex diminutiōe ⁊ corꝑibus nālib⁹. Corpora aūt naturalia fiunt ex additione in superficiebus geometricis.

6. ¶ Manifestū est q̄ nālis ⁊ geometra cōicāt in ꝓsideratione de tribus magnitudinibus: sed diuersis modis: ⁊ cum ita sint cōicantes sunt in ꝓpositionibus ⁊ ꝓclionibus: ergo im possibilia que accidūt appositione falsa de istis magnitudinibus geometricis: accidunt ⁊ nālibus: nisi sint aliqua accidentia existentia in eis: inq̄ztum sūt abstracte a mā: ⁊ nō existentia in eis inq̄ztum sunt in mā: aut ecōuerso. U. g. q̄ cū nālis cōsiderauit de cōtinuo ſ̄m q̄ est vltimū corꝑoꝛum

sensibilium videbit ipsum diuidi in aliqd diuisibile semp
7 silr mathematicus cū ꝓsiderauerit de hoc inq̄ztum est se
paratum a mā. Cum aūt cōsiderauerit mathematicus i eo
ꝑm additionē nō erit ipossibile augmētare corꝑus in infini
tū cū cōsideret de eo inq̄ztum est abstractū a corꝑe natura
li. Nālis aūt dicit hoc esse ipossibile: qm̄ inquātuz est vlti
mū terminans corꝑus nāle est q̄si forma. forma aūt inquā
tum forma ipossibile est augeri in infinitum. Augmentatio
.n. in infinitum est ex mā nō ex forma: vt determinatuz est
in ꝓbicis: 7 iō dicit Aristo. q geometer dz ponere magni
tudines in quacūq̄z quātitate voluerit 7 cū hoc ipossibilia
que cōtingunt nālibus a positiōe fulsa in magnitudinibus
cōtingunt ēt in geometricis in parte maiori: qz qd accidit
nālibus nō accidit geometricis: cum ꝓsiderent de magni
tudinib⁹ nō ꝑm q sunt abstracte: sed ꝑm q sunt in ꝓcretio
ne: 7 qd accidit rei ꝑm q est in ꝓcretiōe nō accidit ei ꝑm q
est simplr. Et iō cum voluerit demonstrare impossibilia q̄
ꝓtingunt huic positioni in hac scia: cū demonstrauerit im
possibilia que cōtingunt ex altera scia. d. (mō vo volum⁹
pscrutari parum 7c). 7 cū. d. paruz: dirit paruū: qz nō ꝓ
fecte ipossibilia indurit ꝓntia hāc opinionē in oibus q̄ ap
parent in rebus nālibus. i. 7 cū inducta sunt hec impossibi
lia que ptinent geometrie: volumus dicere impossibilia q̄
pertinent huic scie: 7 qz aliqs posset dicere ei qūo inueniūt
in scia nāli impossibilia ꝓtingentia huic falsę positioni
in doctrinalibus: cū cōsideratio vtriusq̄z scie diuersa sit 7 ꝓ
positiones earū sint diuerse. Et cū cōsideratio in aliq̄ scia
est ex ꝓpositionibus primis 7 cōuenientibus: 7 nulla dīa
est inter ꝓpositiones affirmatiuas alicuius: 7 ꝑdictorias
alicuius in istis ꝓditionibus vel ꝓsiderationibus: 7 ex hoc
oibus videt̄ q impossibilia cōtingentia alicui falsę positio
ni in aliqua scia nō contingēt ei diuisioni in altera scia: 7 iō
.d. rñdendo q ipossibile contingens geometricis cōtinget
ēt nālibus: 7 hoc intelligendū est in pluribus locis nō in oī
loco: 7 cum contingit in vtraq̄z scia ꝓtinget ex duob⁹ mo
dis diuersis nō eodem mō: 7 precipue cum remote fuerint
iste due scie. s. cū remota fuerit consideratio simpliciter: il
le due scie simplr quā vocant cōsiderationem ꝑm diminu
tionem a cōsideratione adiuncta quā vocant ꝓsiderationez
ꝑm additionem: 7 cū narrauit b dedit cām eius: 7. d. (corꝑo
ra. n. geometrica 7c). i. 7 cā in hoc est. s. q impossibilia
que cōtingunt falsis ꝓpositiōibus de magnitudinib⁹ i geo
metria cōtingunt in scia nāli: 7 nō econuerso. quia geome
ter ꝓsiderat in hoc inq̄ztum est diminutū ab accītibus eri
stentibus in eo in mā: 7 inq̄ztum est simplex nō adiunctuz
7 hoc manifestū est cum cōsideratio eius nō est in corꝑore
nisi inquātuz est quātū: sine illis accītibus. Naturalis aūt
inquātuz est q̄ztum cū ceteris accītibus ceteroz predica
mentoz: 7 hec est cā vlis in qbuslibet duabus sciētijs cōue
nientibus in eodem subiecto: sed in altera eaz cōsideratur
absolute 7 simplr: 7 in altera ꝓiuncte: vt geometria cū aspe
ctiua: 7 arithmetica cū musica: 7 scia nālis cū geometria in
qbusdam partib⁹: qm̄ valde remote sūt. Sed quocūq̄z mō
sit inter sciam altiorē quā vocat Aris. diminutā: 7 inferiorē
quā vocat additā: aliqua est copulatio: 7 iō. s. ꝑpter hanc
copulationē que est ꝓportio cēntialis scia altior dat cāz in
accītibus scie inferioris. Et cū ita sit sermo igit̄ dicētis q
tales ꝓpōnes qbus vtit Aris. in hoc loco nō sunt cēntia
les est sermo nō verus: 7 ex ista parte vez est dicere q om
ne qd accidit in supiori scia diminuta accidet in scia iferio
ri: 7 nō ꝙuertit̄. s. ꝑm modū quo id qd ꝓtinet sub superiori
scia est cā eius qd ꝓtinet sub scia inferiori. Si aūt in sciētia
supiori accidunt siue sunt res que nō sunt cause eoz que cō
tinent̄ sub inferiori: tunc nō sequit̄ vt omne qd accidit i su
periori accidat in iferiori: 7 maxime cū fuerint remotarum
nārum: 7 hec est dispō geometrie cum scia nāli. s. q geome
tria cōtinet in se res que non sunt cause eorum que appa
rent in scia nāli: ꝑm hoc igit̄ intelligenda est cōicatio inter
scias diminutas: 7 additas que sunt sub eis.

¶ Multa aūt sunt que indiuisibilibus nō possibile
competere: nālibus aūt necessariū: puta si qd est i
diuisibile. In indiuisibili. n. diuisibile impossibile
existere. Passiones aūt diuisibiles oēs dupliciter
aut. n. ꝑm spēm: aut ꝑm accidēs: ꝑm spēm qdē pu
ta coloris: albū aut nigrū: ꝑm accīs aūt si cui eri
stat sit diuisibile. Quare quecūq̄z simplicia passio
num oia sunt diuisibilia: hoc mō: ꝑpter qō impos
sibile in talibus cōsiderandum.

¶ Et accidit diuisioni corꝑoz nālium necessario si 7.
mile partitioni. Impossibile est enī vt aliqd par
tiat̄ in aliquo nō receptibili partitionis. Passio
nes aūt diuidunt̄ duobus modis: aut ꝑ formā aut
ꝑ accīs. Forma aūt vt color diuidit̄ in albū 7 ni
grum. Accīs aūt est illud qō recipit diuisionē: nō
ꝑpter se sed deferentē ipm. Et cū ita sit: manife
stū est q̄ quelibet passionū q̄ recipit diuisionē non
recipit ipsam: nisi ꝑm hūc modū quē dirimus.

¶ In hoc caꝑo vult dare cāz ꝑpter quā possibile est vt nā 7.°
lis cōsideret de accītibus primis sine ꝓpriis scie ei⁹ in hac
qōne de magnitudinibus. s. in diuisione magnitudinuz in
aliquā magnitudinū: q̄ꝛuis iste modus diuisiōis est ꝓpri⁹
magnitudini in eo qō est magnitudo: 7. d. (7 accidit diui
sioni 7c). i. 7 possibile est vt nālis ꝓsideret de hac qōne. ac
cidit. n. corꝑibus nālibus diuisio simul diuisioni existenti i
corꝑe mathematico: 7 cā illius diuisionis accītis in corꝑo
ribus nālibus est diuisio accītis in abstracto. V. g. q̄ lcut
tati 7 grauitati nō accidit diuisio nisi qz existunt in ꝓtinuo
cui diuisio ꝑm terminos est ꝓpria: 7 iō dicit (ipossibile est
enī vt aliqd diuidat̄ 7 sit in aliquo nō recipiens diuisionē)
.i. 7 cā istius diuisionis q̄ existit in dispōnibus q̄ sūt in cor
ꝑore nāli est: qz est i aliquo diuisibili ꝑmo 7 cēntialr: qm̄ i
possibile est vt qō recipit diuisionē sit in aliquo indiuisibi
li. Et cū demōstrauit q acidētia existentia in corꝑe diuidū
tur: qz corꝑus diuidit̄ 7 accītia diuidunt̄ duobus modis
.d. (passiōes diuidunt̄ 7c). 7 intēdebat ꝑ formā diuisio
nē generis ꝑ dīas in spēs: due. n. sunt forme. Et intēdit ꝑ
diuisionē ꝑm accīs: qz idiuisibilia sūt essentialr: diuisibi
lia vo: qz sūt in rebus diuisibilib⁹ cēntialr. Quātitas enī
est diuisibilis essentialr. Qualitas aūt ꝑ accīs: qz est in re
diuisibili. s. quāto. D. d. exemplū: 7. d. (ex aūt forma 7c).
7 hoc sicut dirimus est diuisio generis in spēs. D. d. (ꝑm
vo accīs 7c). 7 est illud qō diuidit̄ nō ꝑ suā nām: sed quia
existit in re diuisibili nāliter. D. d. (7 si ita sit manifestum
est 7c). i. manifestū est hoc ex hoc ꝑmone q q̄litates accī
tales recipiūt diuisionē 7 qm̄ modus diuisiōis: 7 istud ca
pitulū q̄si cōtinet in se tria. Quoz vnū est q passiones reci
piūt diuisionē. Secm est dare cām in hoc. Tertiū est quē
modū diuisionū recipiūt. Et cū istis tribus cōtingit ēt q̄r
tū: 7 est q possibile est vt nālis ꝓsideret de accītibus q̄ sūt
ꝑm q̄litatē in hac qōne: 7 hz qōnē: qm̄ aliqs pōt dicē: sed
diuisio q̄litatū est ꝑ accīs. Quo nālis ꝓsiderat de eis i ali
q̄ qōne. Ois. n. artifex nō ꝓsiderat nisi in qōnibus cēntiali
bus sui subiecti: 7 ꝑ ꝓpōnes cēntiales. Dicam⁹ rñdēdo q
accītia de qbus artifex ꝓsiderat q̄dā sūt q existūt i suo sub
iecto: 7 cēntialr ꝑmo: vt par 7 ipar in nūero. Et q̄dā existūt
silitūdine ad accītia exītia in subo alterius scie nāliter: vt
arithmeticus ꝓsiderat de nūeris supficialibus 7 solidis: 7
ꝓsiderat geometer de supficiebus 7 lincis: 7 corꝑibus cōi
cātibus: 7 plus de b est ꝓsideratio inferioris scie in accīti
bus ꝓtingētibus suo subiecto ꝑ subm altioris scie: vt pdi
etū est. Et cū tu inspexeris cōsiderationē nālis in diuisione
cōtinui inuenies ipsam eē in cōsideratiōe demōstrata his
duobus modis quos dirum⁹. s. mō ꝑ assimilationē: 7 mō
ꝑ cām: q̄ diuisio q̄litatis sit silis diuisiōi quātitatis 7 cā di
uisionis eaz sit diuisio quātitatis in eo q est quātitas.

¶ Si itaqz

¶Si itaqz ipossibiliū est vtroqz nullā hñte grauitatē: ambo hēre grauitatē. Sensibilia aūt corpora oia. aut quedā grauitatē hñt: puta terra ⁊ aqua vt ⁊ vtiqz ipsi dicēt. Si qdem punctū nullā hz grauitatē palā: qz neqz linee. Si aūt nō he: neqz sup ficies: quare neqz corpoz vllum.

5. ¶Volumus mō pscrutari de parte idiuisibili: ⁊ qz ipossibile cōtingit er eo. Dicam⁹ igit qz ipossibile ē vt duo sint: quoz neutz hz grauitatē ⁊ cum cōgre gant: vtrūqz hēant grauitatē. Oia autē sensibilia hñt grauitatē: vt terra ⁊ aq̄. Et cū ita sit ⁊ punct⁹ nō hz grauitatē oino: manifestū est qz neqz linea: ergo neqz supficies. Et cū ita sit: ergo nullū corp⁹ habebit omnino grauitatem.

8. ¶Modo incepit pscrutari de pte idiuisibili: ⁊. d. (Volum⁹ mō ⁊c). i. dicamus qz vna positionū quā ponim⁹ in hac in tētione: est qz ipossibile est: vt duo quoz neutz hz grauita tē hēant grauitatē cū ꝯgregank. Aler. aūt laudauit Arist. sup hoc qz addidit in b ꝑmone cū ꝯgregank hēbit vtrūqz hoz grauitatē: ⁊ nō dixerit qz cū ꝯgregank hēbit grauita tē er eis ꝯgregatū: sed vtrūqz eoz hēbit grauitatē: ⁊. d. qz ista additio est valde subtilis: ⁊. d. qz addidit eā pp formaz ⁊ māz quaz neutra hz grauitatē: ⁊ corpus qđ cōgregak er eis hz grauitatē: ⁊ hoc qđ Aler. dicit est rectū: tū ista additio nō fuit solū pp formā ⁊ māz: sed pp aliud vlius forma ⁊ mā. C ē. n. qđ nō vere dī de singulis non vere dī de toto: qz vnaqeqz partiū nō est totū: ⁊ ꝯgregatio est totū: ⁊ vnus qsqz triū hoiuz nō mouet nauem: ⁊ ꝯgregatio hoz tñ mo uet nauē: ⁊ si ista additio nō esset: qz nō esset dīa inter vnū ⁊ aliū: ⁊. d. qz ipossibile est hoc qz vnusqsqz triū hoium nō moueat nauē tñ tres moueāt: ⁊ hoc manifestū est qđ falsuz est: cū aūt in hoc sermōe additio ista addak erit verī⁹. Iste enī ꝑmo. s. qz possibile est vt vnusqsqz triū hoiuz non hēat potētiā qua moueat nauē p se: ⁊ vnusqsqz eoz in cōgrega tione hēat potentiā qua moueat nauē p se: ita qz vnusqsqz eoz p se nō hz potentiā vt moueat nauē in actu: ⁊ cū est in ꝯgregatiōe hz potentiā vt moueat ipsam in actu est sermo valde ipossibilis: ista igit additio nō ponebak ab Aris. pp mām ⁊ formā: qñ hoc nō esset dicēdū: nisi ista additio cēt tñ necessaria pp mām ⁊ formā: ⁊ tūc esset cā illius additio nis difficilis valde ad itelligendū: ⁊ tūc laudādus cēt Ale. qz sciuit ipaz: ⁊ esset mix de Aris. qz oblitus cēt tale aliqd. Mō aūt cū ista additio est necessaria nō dz esse mix de hac additiōe. ⁊ qūo sciuit eā Aler. qñ cū ista additio non fuerit erit sermo sophisticus: ⁊ si ista additio nō esset nisi pp for mā ⁊ mām: tūc sermo sine ea esset sermo disputabilis in fi ne carentie ꝯdictiōis: ⁊ tūc ista ꝓpō ꝯdiceret dicentib⁹ cor pus esse er mā ⁊ forma: tūc ēt esset rō dicentiū ptem indiui sibilem esse. Sfit. n. dicē quomō est possibile vt duo quo rum neutz hz quātitatem cū ꝯgregank ꝯgregatū er eis hz quātitatē. Nos aūt dirimus qz hoc est vez: ipossibile aūt est vt cū ꝯgregank hēant vtrūqz eoz quātitatem quā añ cō gregationē nō hērent: ⁊ cū posuit hāc ꝓpōnem manifestā p se: ⁊ ꝯtrit ei sēdam: ⁊. d. (oia vo corpa sensibilia habēt grauitatem vt terra ⁊ aqua)idest omnia corpora habent grauitatem aut leuitatē: ⁊ b ꝓpō ꝯcessa est a dicētibus cor pa dīsolui in supficies. D. d. (⁊ cū ita sit ⁊ pūctus nō habz grauitatē ⁊c). i. ⁊ cū he due ꝓpōnes cōcesse fuerint manifestū est qz er hac seqk qz linea q̄ est cōposita ex pūctis non hz grauitatē: ⁊ qz supficies cōponik er lineis nō hz grauitatē: ⁊ qz corpus cōponik er supficiebus nō hz grauitatez. Sed iam posuimus oia corpa hīe grauitatē: ⁊ hoc tunc est impossibile. ⁊ syllogisimus ita cōponik: ponak qz corpa cō ponank er pūctis q̄ est ꝓpō dubitabilis: ⁊ cōiungamus ei hāc sēdam. s. qz pūcta nō sūt grauia neqz leuia: ergo cor pora cōponunk: neqz ex grauib⁹: neqz ex leuibus: neqz hz grauitatē: neqz leuitatē: ergo corpa nō hñt grauitatē neqz leuitatē: qđ est ꝯtrū positioni. Et qz aliq̄ istaz positionū est dubitabilis: incepit verificare eas: ⁊. d.

¶Sed ⁊ qz punctum non possibile est grauitatem habere manifestum. Graue enim omne ⁊ grauiꝰ ⁊ leue leuius contingit aliquo esse. Grauiꝰ autem aut leuius forte nō necesse graue aut leue eē. Quē admodum enim magnum maius: maius autē nō semp magnum. Multa enim sūt que parua entia simpliciter tamen maiora aliis sunt. Si itaqz qō cūqz graue ens grauius sit: necesse grauitate maiꝰ esse. ⁊ graue omne diuisibile vtiqz erit. punctū au tem indiuisibile supponitur.

9. ¶Reuertamur modo ⁊ dicamus qz pūcta nō hñt grauitatē. ⁊ hoc mānifestū ē. Si igit hñt grauitatē possibile ē vt sit grauior alio ⁊ leuior alio. Grauiꝰ āt ⁊ leuiꝰ ñ ē graue neqz leue necessario: vt magnꝰ ⁊ maior. Omne. n. magnū ē maius: sed nō omne maius ē magnū. Sūt. n. aliq̄ parua maiora aliis: Dicamus igit qz si aliqd est graue ⁊ ē maius alio necessario est maioris grauitatis eo. Et si ita sit: omne graue recipit diuisionē: pūctus aūt nō recipit diuisionem: ⁊ cū non recipit diuisionem apud eos nō est grauis omnino.

9. ¶Vult declarare ꝓpōnem quā indurit in ꝓpōnem ꝓcletaz ⁊. d. (Dicamus igit qz pūctus ⁊c). i. qñ punctus si hēret grauitatē aut leuitatē simplr ⁊ p se nō in cōpatiōe alterius neēe esset vt esset grauior alio ⁊ leuior alio: qñ oē graue ⁊ leue simplr nō in cōpatione alterius: neēe est vt sit grauiꝰ alio ⁊ leuius alio: ergo ois pūctus si est grauis aut leuis: necesse est vt sit grauior alio ⁊ leuior alio: ⁊ qz b ꝓpō nō cō uertik demōstrauit b: ne aliqs erret ⁊ reputet qz sicut non est vez dicē qz oē grauius aut leuius alio est de nā grauis aut leuis simplr: ita nō ē vez dicē qz illud qđ ē ex nā gra uis: aut leuis ē grauiꝰ aut leuius alio. qz si sit aliqd grauiꝰ ⁊ leuius alio qz id sit graue aut leue p se. Et dixit (grauius aūt ⁊ leuius ⁊c). i. grauius aūt ⁊ leuius q̄ dicunk in cōpa tione. s. qz sūt ꝑm relationē nō ꝑm q̄litatē nō seqk vt sint hz q̄litatē. s. vt sint de nā grauis aut leuis q̄ dñr p se: ⁊. d. Ma nifestū est qñ oē de quo dī aliqd ꝑm ꝯpationē nō est neces sariū vt hēat istud p se nisi subaliter diceret in respectu al terius. Si igit de aliquo aliqd dcñ fuerit ꝑm cōpationez: ⁊ istud eristit in eo p se: necessario istud dcñ nō est in eo hz qz est cōparatiuū: sed ꝑm qz cōparatio accidit ei. Cōpara tio enī accīs est sepabile a re: res āt nō semp sepatur a se ꝑm enī qz est respectiuū hz dispōnes ꝑdias ⁊ infinitas: ⁊ ꝑm qz est essentia nō hz nisi vnū ⁊ est q̄si sua essentia: ⁊ sermo cinari in hoc est supfluū: ⁊ qz hoc magis apparet in maio ri ⁊ magno. d. (magnū ⁊ maius ⁊c). D. dedit cām in hoc ⁊. d. (Sunt. n. parua maiora aliis)⁊ forte magis magni est graue esse simplr hz magnū esse simplr. Mō. n. est ma gnitudo de qua dī magnū simplr: nisi marima .s. mundi. Sicut ēt sermo noster qz id qđ est magnū ē maius alio ma gis est manifestꝰ sermōe. s. qz illud qđ est graue est grauius alio: ⁊ cā in hoc est qz maius magis apparet ꝑm cōpara tionē hz simplr. grauis aūt ⁊ leuis quodāmō est simplr: ⁊ quodāmō cōparatiue. Et qz maius magis apparet ꝑm cō parationē: dedit rōnem er eo qz b ꝓpō nō ꝙuertik. s. qz nō est necessariū dicē qđ oē qz est maius in aliqua dispōne qz simplr hēat illā dispōnez. D. d. (Reuertamur igit ⁊ dica mas ⁊c). i. ⁊ cū posuimus qz oē graue simplr est grauius alio: ⁊ oē grauius est maius eo quo est grauius: necesse est vt oē graue simplr sit maius eo qđ est maius: ⁊ nō dz ali-

qs ꝺicere huic: dicendo nos videmus vnã ꝑ artem terre grauioꝛẽ parte aque: lz sit minoꝛ ꝙ partẽ plũbi minoꝛem: grauioꝛem parte terre maioꝛis. Q uo igit verificabit hec ꝓpõ. Rfidemus eis q hec ꝓpositio nõ ponit ab Ari. simpliciter: sed sup ꝺ qõ graue simplr est eiusdẽ nãe. Aqua eni ꝙ terra nõ sũt eiusdẽ nãe: terra.n. est grauis simplr. aqua ãt generis grauioꝛis ꝑm cõparationẽ. Et ẽt est manifestũ q simplicia cũ cõpositis ꝙ cõposita ad inuicẽ nõ sũt eiusdẽ nature: neqz ẽt aliqs põt dicere q nõ est necessariũ ꝙ omne graue simplr ꝺz esse maius aliquo graui simplr: qñ minima quãtitas terre est terminata: cũ sit ipossibile q quelibet ps habeat partem minoꝛẽ ipsa: ꝙ simlr de alijs coꝛporibus. ¶Pars igitur minima terre: que cũ diuideret coꝛrumperet ꝙ non poterit remanere terra. Est igit graue simplr ꝙ non est maioꝛ alio graui simplr: qñ Aris. nõ dicit q oẽ graue simpliciter est grauius alio ꝑm q est terra: aut ignis: aut aqua: sed ꝑm q est graue tñ. Cum.n. positum fuerit q pũctus sit grauis: sequeret ex hoc vt diuisio sit in eo possibilis inquãtum est quãtum nõ inquãtum est grauis: sed diuisio est in eo impossibilis: qz nõ recipit diuisionẽ. ¶cluditur ergo ex hoc in scḋa figura q pũctus nõ est grauis: neqz leuis: ꝙ vlr cũ positũ fuerit punctũ esse grauẽ sequet vt graue in eo q est graue nõ recipiat diuisionem.

¶Adhuc si graue quidem spissum: leue autem rarum. Est aũt spissum a raro differens eo q equali in mole plura ipsi insint. Si igitur est punctũ graue ꝙ leue est: ꝙ si densum ꝙ rarum. Sed qõ quidez spissum: ꝙ diuisibile: punctum autem indiuisibile.

10. ¶Dicamus etiam q graue est densum ꝙ leue ẽ rarum: ꝙ densum differt a raro. magnitudo.n. densi põt esse sicut rari equaliter: tñ est plurium pũctorum eo. Et si ita sit: ꝙ ẽt punctus fuerit leuis: aut grauis: necessario erit densus aut rarus. Rarum autem ꝙ densum recipiunt diuisionem: vt fingunt. ¶Punctus vo non recipit diuisionem: ergo punctus neqz est graue neqz leue.

10. ¶Hec est scḋa declaratio ꝙ fũdat sup ꝓpões q̃z vna ẽ q oẽ graue est densuz: ꝙ oẽ leue rarz: ꝙ ꝺ nõ est verꝫ: lapis eni diaphan⁹ est grauis tñ rarus: nubes ãt sũt dẽse: tñ leues. Sed ꝺ ꝓpõ segt ex sua ꝓpõe: ꝙ iõ q ponit q coꝛpa cõponunt ex pũctis ꝓtingit ei ꝺ a sua positiõe: necesse.n. ẽ ei dicere q dẽsuz est ex plib⁹ pũctis: ꝙ rarz ex pauciozib⁹. ſ. cum densuz fuerit eq̃lis magnitudis cũ raro. Et ꝓtigit eis dicẽ q nihil est graue simplr: ꝙ leue simplr: sed leui⁹ ꝙ graui⁹ sũt dicẽda a sustinẽte hãc opõnez: q cõponit coꝛp⁹ ex supficiebus plurib⁹. Dicit.n. q ist̃ qõ fit ex plib⁹ supficieb⁹ ẽ grauius: ꝙ cũ leue ꝑm opionẽ istoꝛ est rarz: ꝙ graue densum: ꝙ rarz fit ex paucis pũctis: ꝙ densuz ex plib⁹: neče est vt punctus nõ sit grauis neqz leuis. D.d. (dẽsuz.n. põt hic magnitudinẽ eq̃lẽ cũ raro ꝛc).i. ꝑm opinionẽ eoꝛ: aut ꝼz q se q̃ ex opione eoꝛ. D.d. (dẽsuz aũt ꝙ rarz recipiũt dimẽsionez: vt fingũt).i. qz ponũt q coꝛp⁹ est cõpositũ ex pũctis: ꝙ ex ꝺ est ꝓpõ scḋa: ꝙ termo ꝓgregãs ꝓclonẽ est talis. Oẽ graue est dẽsum. Et oẽ dẽsum est diuisibile: ergo. Oẽ grane ẽ diuisibile. Sz pũctus nõ est diuisibilis: g⁹ pũct⁹ nõ est grauis. Et silr ꝓcludit q pũctus nõ est leuis: ꝙ ꝺ ẽ ꝺictio ad aduersarium non ad rem in se econtrario contradictioni predicte.

¶Si aũt oẽ graue molle aut durum necesse est esse facile ex his ipossibile aliqd deducere. Molle.qdem.n. qõ in seipsuz cedens. Duz aũt id qõ nõ cedens. Oõ aũt cedens ꝙ nõ cedens diuisibile.

¶Dicamus ẽt q oẽ graue: aut est duz: aut est molle necessario. At molle est qõ cedit ꝑm Empedo-

11. clez. Durũ vo est qõ non cedit: ꝙ cõclusio isti⁹ sermonis est manifesta. Et est q illud qõ cedit ꝙ qõ nõ cedit recipiunt diuisionem. ¶Punctus aũt nõ recipit diuisionem. Ergo punctus nõ est grauis.

¶Hec est tertia demõstratio ꝑm rem in se. ꝙ. ꝺ. q oẽ graue ꝙ oẽ leue: aut est duz: aut molle: qñ oẽ graue aut leue ẽ tãgibile: ꝙ oẽ tãgibile: aut ẽ diuz: aut molle: g⁹ oẽ graue: aut leue: est duz: aut molle. ¶Dropositio aũt scḋa est quã dicit q duz est illud qõ nõ cedit ꝑm Empedoclẽ: ꝙ molle qõ cedit: ꝙ ꝺ est vez cũ sit accepta a diffinitiõe: ꝙ cũ ꝙungat̃: ꝓ põi primi syllogismi ꝓcludit. Q oẽ graue: aut leue cedit aut nõ cedit. Sed oẽ cedẽs: aut nõ cedẽs est diuisibile. Ergo oẽ graue aut leue est diuisibile. ¶Dopositio aũt dicẽs q cedens ꝙ nõ cedens sũt diuisibilia: declarat̃ ex diffinitione eoꝛ. Cedens aũt est illud qõ cedit in ꝓfundũ. ꝙ nõ cedens est illud qõ nõ cadit in ꝓfundũ: ꝙ oẽ qõ �herz ꝓfundũ est diuisibile: ergo oẽ cedens: aut nõ cedẽs est diuisibile. Et cum determinatũ est ex istis ꝓpõnib⁹ q oẽ graue aut leue ẽ diuisibile: ꝙ punct⁹ nõ est diuisibil: ergo punctus non est grauis neqz leuis.

¶Sed adhuc neqz ex nõ habẽtibus grauitatẽ erit grauitas. In quãtis enim accidet hoc ꝙ in quantis nõ aut quonã mõ determinabũt: nõ volentes fingere. Et si ois grauitas maioꝛ grauitate: grauitati maioꝛ est accidet ꝙ vnũquodqz ipartibiliũ grauitatem habere. Si enim quattuoꝛ puncta grauitatem habent. Qõ aũt ex pluribus fuerit eodem graui ente grauius. Qõ aũt graui grauius necesse graue esse: qeadmodũ albo albius albũ. Quare maius vno puncto grauiꝰ est albo equali. Quare ꝙ vnũ punctum grauitatem habebit.

¶Dicam⁹ ẽt q aliqõ graue nõ fit ex nõ grauibus. 12. Et errauerũt ẽt hoc dicẽtes partes indiuisibiles in distinguẽdo quãtitatẽ partiũ ex qbus fit grauitas: ꝙ qõ fit: sed tñ distinxerũt hic sine rõne. Dicamus ergõ q si oẽ graue maius alio graui nõ est grauius: nisi ꝓp aliquã grauitatẽ: necessariũ est vt quelibet partiũ idiuisibiliũ hẽat grauitatẽ. Et signũ q hoc sit est: q si quattuoꝛ pũcta hẽant grauitatem: ꝙ coꝛpus cõpositũ ex pluribus pũctis ẽ grauius coꝛpoze cõposito ex pauciozib⁹: necessariũ est vt illud coꝛpus quo est grauius sit graue: vt dicimus q illud quo ẽ coꝛp⁹ albius est albuz. Et si ita sit necesse est vt coꝛpus qõ est maius alio vno puncto sit grauius. Ergo necessarium est vt vnus pũctus sit grauis qõ est impossibile.

¶Cum posuit in syllogismo predicto q punct⁹ neqz est grauis neqz leuis: quod iam declarauit: incepit terminare etiam illud quod posuit i illo syllogismo: ꝛscz q impossibile ẽ vt aliqõ graue fiat ex nõ grauib⁹: ꝙ. ꝺ. (dicam⁹ ẽt q ipossibile est vt aliqõ graue fiat ex nõ grauib⁹): ꝛ. dicamus q impossibile est vt aliquod graue sit compositum ꝑm quantitatem ex rebus non grauibus: ꝙ virit ꝑm quantitatez accipiendum coꝛpora grauia que componuntur ex materia ꝙ forma quarum neutra est grauis aut leuis: quoniam compositio eoꝛum est ꝑm qualitatem. D. d. (ꝙ errauerunt etiam dicentes ꝛc).id est ꝙ quia hoc est impossibile. ſ. vt aliquod graue sit compositum ex rebus non grauibus: errauerunt dicentes coꝛpora esse composita ex rebus indiuisibilibus in dando causam grauitatis cum non possent eis dare singulariter cuilibet grauitatem: neqz etiam dicere q illud

q̄ illud quod congregat ex eis non hz grauitatē: ⁊ pp̄ ꝟ errauerūt ⁊ locuti fuerūt i ꝟ irrōnabiliter: qm̄ si dederunt grauitatē cōpositō ex duab⁹ partib⁹ tm̄: necessario erit vt ex vtraq; partiuz habeat grauitatē: ⁊ sic nō diuisibile erit diuisibile: ⁊ si ꝟ dederint plus duab⁹ partib⁹. Ut. g. tribus partib⁹ necesse erit vt tres nō sint graues nisi per partē p quā addidit sup̄ duas. Et cū dixit ꝟ: icepit destruere hanc opinionē ⁊. d. (dicamus ergo q̄ si oē graue ⁊c.). i. q̄ si oē graue ē grauius alio: ⁊ nō ē dicere grauius nisi qz addit su per illud qō est graue ⁊ p partē grauē: necesse ē vt ē q̄libz partiū idiuisibiliū hēat grauitatem: ⁊ grauius nō addit su per illud quo grauius est: nisi p vnā partē: aut p plures p tes: ⁊ illud p quod addit: necesse est vt habeat grauitatem: tūc necessario ē vt illa pars aut partes habeāt grauitatem D. d. (⁊ signum q̄ ꝟ sit ⁊c.). i. ⁊ signū ei⁹ qō dixim⁹. s. q̄ ē grauius addit sup̄ illud quo ē grauius p ptē grauē: ne cesse segt̄ er ꝟ: si corpus cōponit̄ ex partibus idiuisibilib⁹: vt ille partes sint graues. Et q̄ cū posuerimus corpus cō positū er q̄ttuor p̄ctis hūs grauitatē. ⁊ illi ꝓfessi sūt q̄ cor pus cōpositū ex pluribus p̄ctis ē graui⁹: tūc necesse ē vt illud qō addit sit graue. Ut. g. q̄ si q̄q; sint graui⁹ q̄ttuor necesse ē vt punctus vti⁹ sit grauis. D. d. adiutoriū de exē plo sup̄ B. s. q̄ grauius nō addit sup̄ illud quo ē graui⁹ nisi p partē grauē. ⁊. d. (vt dicimus q̄ illud quo corpus est al bius est albū necessario). i. ⁊ sicut ē manifestū i aliquo q̄ est albius alio: non dicemus nisi qz addit sup̄ ipsū p albe dinē sicut. n. cū dixim⁹ de aliquo q̄ ē grauius alio: non dicemus nisi qz addit sup̄ ipsū p aliquod graue. D. d. (⁊ si ita sit ⁊c.) ⁊ si ita sit necesse est vt corpus qō est maius vno puncto sit grauius p illud punctū: q̄propter necesse est vt il le p̄ct⁹ sit grauis ⁊ si ꝟ necesse ꝟ ⁊ dixerūt q̄ nō ē graui⁹ nisi plus vno puncto: dicemus q̄ illi plures necessario ha bent grauitatem: ⁊ diuiditur in grauius ⁊ leuius: quapro pter contingit eis vt vnus punctus habeat grauitatem.

¶ Adhuc siquidē superficies solū vt linee compo ni possūt inconueniens. Quēadmodum. n. ⁊ linea ad lineā vtroq; mō cōponit: ⁊ ꝟz longitudinē ⁊ ꝟz latitudinē: oz ⁊ superficiē superficiei eodē mō. Li nea aūt pōt linee cōponi ꝟm lineā suppositā nō so lū appositā. Sz ⁊ siquidē ⁊ ꝟm latitudinē cōtingit cōponi: erit aliqō corp⁹: qō neq; elementū neq; ex elementis cōpositū ex sic compositis superficieb⁹

13. ¶ Dicamus etiā q̄ ipossibile ē vt corpora cōponā tur ex supficiebus cū fuerint applicate adinuicē: si cut applicatio linee cū linea ex vna parte. Sz sicut linea cōponitur cū linea ꝟm lōgitudinē ⁊ latitudi nē: ⁊ fit ex eis supficies: sic etiā oz eos cōponere su pficies: vt fiāt ex eis corpa. Si igit̄ ipossibile sit vt aliquid sit ex cōpositiōe superficiey ⁊ applicatione eaz adinuicē ꝟm latitudinē tm̄. Necessariū est vt i ueniat̄ ex cōpositiōe eaz aliquod corpus quod nō est elemētū nec ex elemento quod est impossibile.

13. ¶ Hec ē ꝟtradictio dicētibus q̄ corpora cōponunt̄ ex sup ficiebus: ⁊ est ad aduersariū non ad rē: ⁊. d. (⁊ dicamus ēt q̄ impossibile est) ⁊ intendit p ꝟ qō dixit (sicut applicatio linee cū linea ex vna parte). i. sicut suppositio linee ad lineā. i. ipossibile ē vt corpora fiant a supficiebus ꝟm suppositio nē eaz adinuicē: sicut ē ipossibile vt supficies fiat p suppo sitionē lineaz ad inuicem. D. d. (sz sicut linea cōponitur cum linea ⁊c.). i. q̄ isti holes si volūt dicere q̄ corpora nā lia cōponūt̄ ex supficiebus: ⁊ supficies ex lineis: necesse est vt sermo eoz in hac cōpositione sit sicut sermo geometre. Geometer. n. dicit q̄ cū linea cōponit̄ cū linea vna i lōgi tudine: ⁊ altera in latitudine fiet supficies: ⁊ similiter dicūt q̄ corpus sit ex cōpositiōe triū supficiey. s. longitudie ⁊ la titudine ⁊ profunditate. ⁊. d. q̄ oz eos cum dicunt q̄ corpora sint cōposita ex supficieb⁹ cōpositione ea vt cōponit geometer: sed fingunt hoc qm̄ contingeret eis vt corpora naturalia essent plena vacuo: tres enim superficies non im plent locū i quo ē corpus. Et cū. d. q̄ corpus nō sit ex sup ficiebus ꝟm suppositionē eaz ad inuicem: icepit dicere q̄ ꝟtingit eis in hac positiōe ꝟm q̄ opinant̄ i elemētis: ⁊. d. (si igit̄ impossibile est vt aliqd ⁊c.). i. si er superficieb⁹ cō ponat̄ corpus ꝟm suppositionē earum ⁊ hoc intēdebat cū d. (ꝟm latitudinē) cōtingit eis vt inueniatur corpus qō nō est elemētū: neq; ex elemento: qm̄ si fuerit concessū eis q̄ corpus generat̄ ex supficiebus ꝟm hūc modū: ipossibi le erit vt sit vnū q̄q; corpoz q̄ videnē elemētū cē corpoz. s. figura ignea octo basiū. ⁊. vj. basiū. xij. basiū. ⁊ ieocedrō Istud ergo corpus nō erit elemētū cū ꝟm hūc modū nullū corpoz q̄q; ꝟponat̄: ⁊ q̄ nō cōponit̄ ex istis q̄q; nō est ex elemēto: ⁊ impossibile est vt inueniatur corpus quod nō est elementum: neq; ex elemento.

¶ Adhuc siqdē multitudine superficiey grauiora sūt corpa quēadmodū in timeo determinatū ē: pa lā q̄ habebit ⁊ linea ⁊ p̄ctū grauitatē. Isproportionaliter. n. ad inuicē se habēt: quēadmodū ⁊ pri us dixim⁹. Si aūt nō hoc differūt mō ꝟz ex eo quia terrā qdē est grauis: ignis aūt leue: erit ⁊ planoz nō hoc qdē leue: hoc aūt graue: ⁊ lineaz vtiq; ⁊ punc toz silr. Supficies. n. terre erit grauioz q̄ q̄ ignis Totaliter aūt accidit aut nullā qdē esse magnitu dinē. aut posse auferri: siqdē similiter se habet p̄ ctū lineaz: linea aūt ad planū: hoc aūt ad corpus. Dia. n. ad inuicē resoluta i prima resolunt̄. Itaq; continget vtiq; p̄cta solū cē: corpus autē nulluz. 14.

¶ Dicamus ēt q̄ si corpora sint grauiora supficie bus: pp̄ multitudinē ⁊ cōpositionē supficiey ⁊ du plicationē eaz i eis: sicut dictū ē in Thimeo ⁊ de terminatū: manifestū ē q̄ p̄ctus ⁊ linea hēnt gra uitatē: cū sermo eoz de altero sit similis sermoni de altero: sicut dixim⁹ multotiēs. Si igit̄ diuer sitas eoz ſ fuerit hmōi: ꝟz sicut diuersitas terre ⁊ ignis: dico q̄ ignis est leuis ⁊ terra grauis: necessario erūt quedā superficies leues ⁊ quedā graues ⁊ similiter quedā linee ⁊ puncta graues ⁊ quedā le ues. Supficies enī terre est grauior supficie ignis Et cū ita sit tunc accidet ex hoc sermone vt nullū corpus fiat: ⁊ vt nullum corpus dissoluatur etiaz: qm̄ si punctus sit similis linee: ⁊ linea supficiei: ⁊ superficies corpi: necesse est vt quedā eoz dissoluā tur in quasdam: quousq; pueniant ad primā rez: Et si ita sit possibile est vt in aliquo tpe sit tm̄ punctus: ⁊ nō sit corpus oino: quod est impossibile. 14.

¶ Vult in hoc capitulo inducere ad ipossibile consequens di cētibus corpa cē cōposita ex supficiebus: siue opināt̄ q̄ ni hil ē graue simplr: aut leue simplr: aut opinēt̄ corpa esse grauia simplr aut leuia: ⁊ pri⁹ icepit dissiguere qō contigit his duabus opinioib⁹ credere de p̄cto ⁊ de linea: ⁊. d. (⁊ dicamus q̄ si corpa ⁊c.). i. dicam⁹ ēt q̄ si q̄dā corpa sint grauiora q̄busdā ⁊ nullū ē graue simplr: neq; leue simplr: ſz ꝟz ꝟpationē: ⁊ nullū additū sup̄ aliud i grauitate: nisi sup̄ illud addat in supficieb⁹: necesse ē vt supficies hēant gra uitatē ⁊ ſ hāt grauitatē: g̃ ⁊ linee. Et ꝟ qō dixit q̄ corpa

sint grauiora superficiebus ita inuenitur in scriptura: ⁊ si verū est erit intentio q̄ si corpa sint grauiora aliis ꝓpter superficies ⁊c. D. d. modū ꝓpter quē grauitas eoꝝ est pp supficies: ⁊. d. (propter multitudinē supficieꝝ ⁊ cōpositionē eaꝝ). i. quedā corpa sunt pluriū supficieꝝ ⁊ maioris cōpositionis qbusdā: ⁊ q̄ cōpositio cū fuit in ꝓportiōe ꝫ superficies: possibile erit vt ꝓportio supficieꝝ grauioris ad supficies leuioris sit i ꝓportiōe duplici: aut in alia ꝓportione. Et oēs antiq magnificāt hāc ꝓportiōez ⁊ dicūt ipsā eē cām pluriū gnātoꝝ. ⁊ ꝟ est qđ. d. (ꝓpter multitudinē eorū in eis). D. d. (sermo. n. in altero eoꝝ ē ⁊c.). i. q̄ illud qđ cōtingit ex eē supficieꝝ grauiū ꝓpter positionē eoꝝ q̄ corpus qđ ex eis cōponit sit graue silr ꝓtingit in linea ⁊ pūcto ꝓpter similitudinē ꝓportionum: sicut virim⁹ superius Et cū. d. hoc qđ ꝓtingit dicētibus corpa esse ꝓposita ex superficiebus: ⁊ q̄ grauitas ⁊ leuitas in corpibus non dicātur nisi ſm cōparatiōez. s. q̄ oēs supficies ⁊ linee sunt graues: incepit dicere qđ cōtingit dicētibus hāc opinionē cū opinant corp⁹ eē graue aut leue simpliciter cū nō sit ipossibile q̄ ꝟ ꝓgregent in vnā opinionem: ⁊. d. (si ergo diuersitas eoꝝ nō fuerit ⁊c.). i. ⁊ si dicētes corpa esse cōposita ex supficieb⁹ non opinent q̄ grauitas sit cōis eis: ⁊ q̄ nō diuersant nisi ſm magis ⁊ minus: sed opinent q̄ diuersitas eoꝝ est sicut diuersitas ignis ⁊ terre apud nos. s. q̄ qđā ē leue simplr: ⁊ est ignis: ⁊ quoddā est simplr graue: ⁊ est terra ꝓtingit eis necessario vt quedā superficies sint graues ⁊ q̄dam leues simplr: ⁊ forte ꝓtinget eis etiā q̄ q̄dam eoꝝ sint graues ⁊ leues ſm cōpatiōez. D. incepit dicere aliud i possibile cōtingens huic opinioni siue opinēt graue ⁊ leue ſm cōparationē siue simplr: ⁊. d. (q̄ si ita sit accidit ⁊ tūc ⁊c.). i. ⁊ si corpora cōponāt ex supficiebus: ⁊ supficies ex lineis: ⁊ linee ex pūctis: necesse ē vt in aliquo tpe nō inueniatur corp⁹ oīno pp dissolutionē corpoꝝ oīuz i nō corpa. s. i supficies ⁊ lineas ⁊ pūcta. Et i illo tpe oīa corpa erūt dissoluta i ea ex qbus cōponūt: neq; inuenit aliqđ corpus dissoluēdū in ea ex qbus cōponit: q̄ oīa corpora sunt dissoluta ⁊ hoc intēdit cum. d. (⁊ nullū corpus ēt dissolueт) ⁊ hec ipossibilitas ꝓtingit eis: q̄ faciunt gnātionem ex nō corpe ⁊ corruptionē in non corpus. Q ui aūt pōit q̄ corp⁹ gnāt ex alio corpore: ⁊ cōponit ⁊ corrumpit i aliud corpus: nō ꝓtingit ei vt aliqđ tēpus veniat in quo nullū erit corpus. ⁊ hoc declarabit post: cū declarabit q̄ ipossibile sit vt corpus generet simplr: aut corrūpat simplr. D. d. (qm̄ si pūctus est filis linee ⁊c.) ⁊ intendit p assimilationē hic ꝓueniētia inter elemētū ⁊ cōpositū ex eo. i. si punctus ē filis linee ⁊ ſm q̄ elemētū assimilat elemētato: ⁊ linea assimilat supficiei hmōi assimilatione: ⁊ ēt supficies corpori. s. q̄ glibet eoꝝ est in potētia illud qđ ex eo cōponit: ⁊ iō elemētū assimilat ei qđ ex eo ē cōpositum. D. d. (quousq; pueniat ad primā rem). i. quousq; dissolutio corporis perueniat vsq; ad puncta. D. d. (⁊ si ita sit possibile est ⁊c.) ⁊ ꝟ est qđ dicit: necessariū est eis: qm̄ nō est dissolutio corporis in spē i aliquo tpe cum corruptiōe suoꝝ indiuiduoꝝ ꝫ hāc opinionem nisi modo accītali: ⁊ iō possibile est vt i aliquo tēpore non inueniat corpus: imo necessarū ē si posuerimus q̄ cōtinuatio entis per esse corpoꝝ est mō accītali. Cum aūt posuimus q̄ generatio est a corpore: silr corruptio in corpus tunc continuatio corporis in specie est essentialiter.

¶ Adhuc autem ⁊ si tēpus similiter se habeat auferetur vtiq; quādoq; aut cōtiget vtiq; ablatum eē Ipsum. n. nūc indiuisibile velut pūctū linee est.

¶ Et dicamus ēt q̄ si sermo i tpe sit similis sermoni in punctis: necesse est vt inueniat aliqua hora i qua non sit tempus omnino aut in qua possibile est vt non sit tempus omnino. Instans enim simile ē puncto: ⁊ indiuisibile omnino.

¶ Dicit ēt ⁊ si instātia in tpe sunt silia punctis in lineis. linee aūt componunt ex punctis: ergo tēpus ex instātib⁹: ⁊ cū ita sit: necesse est vt aliq̄ hora sit in q̄ tēpus non sit qđ ipossibile est. Ponēs. n. hunc sermonē negat ⁊ affirmat tēpus insil. Cōtingit. n. ci vt inueniat tēpus i quo sit tēpus ⁊ inueniatur tēpus i quo nō sit tēp⁹: ⁊ ꝟ qđ dicit necesse ē i tpe si ponat ꝓpositū ex instātib⁹: sicut ē necessarū i lineis: si ponātur cōposite ex punctis. Ois. n. compositio necessarium est vt dissoluat in ea ex qbus fit: aut saltē possibile est vt siqs non ꝓcessit dissolutionē eius i actu: ⁊ iō. d. aut possibile est vt non sit tēpus. absolutio enī tpis ab ꝟ esse qđ est eē possibile ipossibile ē. Possibile. n. necessariū ē vt creat ad actū vt declaratū est supius. D. demonstrauit modum similitudinis inter ea: ⁊. d. (instās. n. silē est pūcto: ⁊ nō diuisibile.

¶ Idem autem accidit ⁊ ex numeris constituentibus celum. Quidam enim naturam ex numeris constituūt queadmodū pythagoricoꝝ quidam.

¶ Et ēt accidit hoc possibile faciētibus mūdū componi ex numero. Quidam autem componunt naturam ex numero: vt quidam pythagorici. 16.

¶ Intendit q̄ istud qđ ꝓtingit ponētibus corpora ex supficiebus. s. q̄ puncta habeāt grauitatē. silr ꝓtingit cōponētibus corpora nālia ex nūero. s. vt vnitates habeāt grauitatē ⁊ leuitatē. ⁊ ꝟ q̄ ipossibile ꝓtingit cōponētib⁹ corpa nālia ex nūero nō cōponentibus formas ex nūero ⁊ intelligētiā ⁊ aiam ⁊ nām. d. (⁊ qdam cōponunt nām ex nūero). i. Plato ⁊ alij dicētes formas eē nūerabiles: ⁊ fecit de ꝟ re memorationē: qm̄ dicētibus hoc nō cōtingit ꝟ ipossibile. 16.

¶ Physica qdem. n. corpora vidēt grauitatē habentia ⁊ leuitatem. Unitates aūt neq; corpus facere est possibile cōpositas: neq; graue habere.

¶ Reuertamur ergo ⁊ dicamus q̄ corpora nō sūt sicut dicunt facientes corpora ex supficieb⁹ ⁊ nūeris. corpora enim nālia habent grauitatem ⁊ leuitatem: puncta aūt non habent grauitatem aut leuitatem. Et si ita sit: neq; punctus neq; vnitas ꝫ consolidationem aut grauitatem omnino. 17.

¶ In isto capl'o qđ collocat recapitulādo oīa ꝑterita: ⁊ facit rememorationē de ꝓpōnib⁹ de qbus vlus ē in hac declaratiōe ⁊ sūt duo. Q uoꝝ vnum ē q̄ corpa nālia habent grauitatē ⁊ leuitatē Secūdū ē q̄ pūcta nō habēt grauitatē neq; leuitatē: ⁊. q. d. (reuertamur mō ⁊ recapitulem⁹ nr̄m sermonem) ⁊ dicamus q̄ corpora non sunt composita ex superficiebus: neq; ex numero: ⁊ ideo dicit (⁊ si ita sit) ⁊ innuit has duas propositiones (neq; punctus neq; vnitas habent soliditatem: aut grauitatez omnino) idest quia ex punctis: aut vnitatibus non fit corpus habens grauitatē: ⁊ vniuersaliter corpus habens actionem aliquā actionum naturalium omnino: quoniam in libro a quo verba eius abstrahimus est scriptum (neq; punctus neq; vnitas habent soliditatem: aut grauitatem.) ⁊ forte fuit error scriptoris qui scripsit in loco actionis grauitatem: ⁊ forte intēdit per actionem illud quod est commune actionibus ⁊ passionibus prouenientibus a formis corporum naturaliū quoniam qui corpora componit ex superficiebus: aut ex partibus indiuisibilibus non potest dare causam propter quā differunt actiōes corporum naturaliuz: ⁊ passiōes eorum: ⁊ ideo necesse est eis aut ponere q̄ he actiōes ⁊ passiones existunt in superficiebus: aut in partibus indiuisibilibus: aut q̄ corpora non componuntur ex eis: aut negare has actiones ⁊ passiones esse in corporibus: ⁊ ideo Democritus fere declinauit ad dicendum simile huic: quoniam cum posuit differentias rerum tres trū situm. s. ordinem ⁊ figuram: difficile fuit ei dare ex hijs differentijs quod appareт in rebus quod apparet ex colore ⁊ gustu. Unde virit q̄ sunt res apparentes sine veritate habita. facientes aūt corpora ex superficieb⁹ non possūt dare ex supficieb⁹ neq; ēt vnā

& vnā ſolā dīam dīaꝝ q̄bus corpora differūt. Vñ Ariſ. reprehendit dicētes ſuperficies ⁊ laudat dicētes ꝓtes idiuiſibiles. Dicētes aūt ſuperficies ponūt: ſicut diximus: principia mathematicoꝝ eſſe principia nālium: illi aūt ꝓpinquiores ſūt ad dādū ex ſuis fūdamētis principia nālia: q̄uis vteꝝ nihil dedit in veritate. Themiſtius aūt in ꝫ loco ſui libri d. defendēdo ꝟ Platonē: ⁊ q̄ſi ꝓtradicendo Ariſ. qua de cā igitur fuit iſte ſermo ꝓtradicēs ꝑm exiſtimationē Ariſ. dicē tib⁹ corpa ex ſuperficieb⁹ fieri nō ē facile ad itelligēdum niſi aliq̄s vellet eē iniuſtus. i. q̄ oēs iſte ꝓtradictiōes q̄s idurit Ariſ. nō pōt homo ꝓcedere eas eē cōtradictiōes niſi voluerimus impugnare ſuſtinētes hāc opinionē. D. d. q. veriden do Ariſ. q̄ Plato ꝫ dicit circa hūc ſermonē quē dixit in Timeo. ſz Anaxagoras dixit Socrati: ſi tua ꝓclō ꝫ me eēt ꝑm intellectū mee intentiōis vere ꝓcluderet mihi. cum aūt tu nō itelligis intētionē mei ſermonis nō reputo mihi ꝓclu di. D. reuertit Themiſtius: ⁊. d. ⁊ ſi non. Vñ igit Plato dixit q̄ linea cōponit ex p̄ctis. ⁊ ſuperficies ex lineis: aut q̄ſo ſequit ex ſuo ſermōe q̄ ꝓſtitutio corpoꝝ ē ex ſuperficiebus: vt dicat q̄ ꝓſtitutio lineaꝝ ex p̄ctis. Q̄ ñ ſicut diximus cū ſuperficies hz duas cōpoſitiōes: quaꝝ vna eſt ꝑm li neā: alia ſz latitudinē ⁊ ſuppoſitionē: ⁊ ſilr ꝓpoſitio lineaꝝ cū lineis: ⁊ nō ē itelligēdū q̄ linee ex p̄ctis: ⁊ ſuperficies ex lineis cōponāt niſi ꝑm applicationē. Cōpoſitio aūt corpis ex ſuperficieb⁹ ꝑm ſuā opinionē nō ē ꝑm applicationē ſz ſz li neam. Q̄ nō igit ſequit vt linea fiat ex p̄ctis: cū modus cō poſitiōis cuiuſlibet iſtoꝝ ſit diuerſus a mō cōpoſitiōis alte rius: ⁊ vlr nō ē inopinabile oīno: vt cū q̄ſierit aliq̄s de for ma p̄ia q̄ ē in mā: ⁊ ē hās tres dimēſiones in q̄ ſequūt q̄li tates: relique. ſ. caliditas frigiditas: ⁊ hūiditas ⁊ ſiccitas: ⁊ alie q̄litates. ⁊ in qua ꝓprie inuēit figura p ſe: non ē ipoſ ſibile vt primū eius ſit ſuperficies. ⁊ iſte añ rectāgulos: cum ſint priores eis iquātū dant corpori qualitates reliquas. D. d. q. dubitādo i ꝫ ſz inquātū ē figura nō ē prior eis cū corpus ſit prius eis. forte igitur imputandū eſt Platoni q̄ ipſe poſuit corpa ex ſuperficieb⁹. ita q̄ ꝓſtitutio ei⁹ ex eis ē ꝑm applicationē: mō aūt ꝑm cōpoſitionē: ſz ſi fuerit ꝑm cō poſitiōez exiſtentē i ſuperficiebus p lineas illud q̄ termina tur inter ſuperficies nō eſt infinitū: neq; ēt corporeū ſolidū p ſuperficies. Debēt igit pſcrutari q̄d erat intentio iſtius phi loſophi per ꝫ igit q̄ dixit: quaꝝ eſt vna ꝑm lineā intendit cōpoſitionē ſuperficiei: cū ſuperficie q̄ ꝓcurrūt ſup vnā lineam nō ꝑm rectitudinē ſz ꝑm ꝓtinuationē obliquā: ⁊ p ꝫ q̄ dixit: ⁊ vlr nō ē inopinabile: cū q̄ſiuit de forma vlr pura: q̄ eſt forma pura exīs i hyle inquātū ē trina dimēſio: ⁊ ē for ma quā ſequunt alie qualitates exītes i corpe: vt figura p̄ia: deinde calor frigiditas: ⁊ hūiditas: ⁊ ſiccitas: ⁊ alie q̄ litates: vt iſta forma ſit ſuperficies terminataꝝ triū dimēſio nū acceptaꝝ in diffinitiōe corpis q̄ ſūt i mā: cū apparet ex eis q̄ ſint priores figuris: ⁊ iō ſūt accepte in diffinitiōe co rū: cum dicit q̄ figura corpis ē illa q̄ ꝓtinet a ſuperficie aut ſuperficiebus. Et ꝫ apparet ēt q̄ ſuperficies terminantes cor pus ſunt priores tribus dimēſionibus q̄ accipiūt in diffi nitiōe corpis. tres. n. dimēſiones nō inueniūt i mā in actu niſi inquātū eſt finita: ⁊ nō ē finita niſi pp ſuperficies. Cum igit ſuperficies fuerit ablate dimēſiones erūt ablate a mā: ⁊ cum exiſtunt in ea exiſtunt dimenſiones. ſuperficies ergo ſunt priores dimēſiōib⁹ tribus q̄ ſunt corpus: ſuperficies ergo ſūt prie forme ex q̄bus corpa cōponūt. D. d. ⁊ iſte ante rectā gulos. i. ⁊ ſuperficies ſūt priores nāliter ſuperficiebus rectāgu lis que ſūt priores oībus modis ſuperficierum. ⁊ cū Themi ſtius indurit rōnes in quibus exiſtimādū eſt q̄ Plato in tendebat cū. d. q̄ corpora ſunt compoſita ex ſuperficieb⁹ q̄ eſt forma p̄ia corpoꝝ. d. rōnes ex q̄bus exiſtimat ꝓtrariū: ⁊. d. ſed inquātū eſt figura nō eſt prior cū corpus ſit prius eis ꝛc. i. ſz q̄ ſuperficies ⁊ figure ſunt poſteriores corpe ⁊ cor pus prius eis. poſſet aliquis opinari q̄ Plato nō intēde bat per compoſitionem ſuperficierum niſi compoſitionem ꝑm ſuperpoſitionem. Deinde indurit dubitationem conti gentem ⁊ dicentem q̄ p̄ia forma corporis ſunt ſuperficies ⁊ eſt q̄ ſuperficies ſunt vltima corporis. ⁊ impoſſibile ē vt illud quod eſt iter ea ſit ſolidū hoc modo cōpoſitiōis: neq; etiam q̄ aliq̄d ſit infinitum: ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ q̄ terminat intra ſuperficies non eſt infinitum neq; ēt corpo reum ſolidum per ſuperficies. i. q̄ ꝓtingit huic poſitiōi vt illud quod terminatur circunquaq; a ſuperficieb⁹ ſit vacuū cum non poſſumus dicere q̄ ſit plenum ſuperficieb⁹: neq; etiam eſt infinitum: quapropter contingeret nobis dicere ipſum eſſe exiſtens in actu. ſ. q̄ cum nos poſuerimus q̄ illud quod terminatur ex ſuperficiebus ē finitum contingit vt illud quod ē iter eas ſit exiſtens in actu. ſ. aut vacuū: aut ſuperficies ſuperpoſite ſibi inuicē: ⁊ ꝫ q̄ dixit in deſtructio ne iſtius explanatiōis nō ē debilius eo q̄ dixit in cōfirma tione iſtius explanatiōis de qua dixit q̄ nō ꝓtingit ei ꝓtra dictio Ariſ. ⁊ iō quaſi ꝓfeſſus eſt poſtremo q̄ intētio Pla to. nō ē ſcita adhuc. Vñ. d. deberet igitur pſcrutari. i. ⁊ pp has cōnes deberet Ariſ. pſcrutari p̄io intentiōes que ſūt Platonis cū. d. q̄ corpora ſunt compoſita ex ſuperficieb⁹. Dicam⁹ igit nos q̄ Pla. nō intendebat ꝫ: cū. d. q̄ cor pora ſunt cōpoſita ex ſuperficieb⁹: manifeſtū eſt q̄ñ q̄ ꝫ q̄d explanauit Themiſtius non credit q̄ corpa ſūt ꝓpoſita tm̄ ex ſuperficiebus ſz ex ſuperficiebus ⁊ pura mā: ita q̄ ſuperfi cies ſūt q̄ſi forma. Plato aūt nihil ſcinit de p̄ia mā: ne dum vt opinet q̄ corpora ſūt ꝓpoſita ex ſuperficieb⁹ ⁊ mā: ⁊ iō cū. d. q̄ corpora ſunt cōpoſita ex ſuperficiebus tm̄ ⁊ non poſuerit cōpoſitionē ꝑm ſuperpoſitionē: ꝓtinget ei vt illud quod continet a ſuperficiebus ſit vacuum: ⁊ iō nō voluit Ariſ. explanare ꝑmonem ſuū ita: ⁊. d. q̄ oporteret eos cuꝝ volunt cōponere corpa ex ſuperficiebus vt cōponant ea ꝑ modū geometricū. ſ. ꝑm cōpoſitiōez qua terminat corpus .ſ. ex qua fit figura. etiam ſi ꝓceſſerimus Themiſtio q̄ pla to intendebat q̄ corpora ſint cōpoſita ex p̄ia mā ⁊ ſuperfi ciebus: cōtingēt ei etiā ex cōtradictiōibus Ariſ. plures cō tingeret eis q̄ quedā ſuperficies ſint cāe leuitatis ⁊ q̄dā gra uitatis: q̄ñ cū ignis fuerit ex pura materia ⁊ ſuperficieb⁹: ⁊ ſimiliter terra: q̄re igit ignis eſt leuis ⁊ terra grauis: ⁊ ſu perficies inquantū ſunt ſuperficies ſunt ſilēs in hoc. ſ. q̄ cū vna eaꝝ extiterit in pura mā: ⁊ dedit alterum iſtoꝝ duoꝝ .ſ. aut grauitatem aut leuitatez: neceſſe eſt vt quelibet eaꝝ ſit huiuſmodi. Et etiam contingeret huic poſitioni vt ſup ficies ſint ſubſtantie: quoniam quod p̄ius eſt ſubſtantia ē ſubſtantia ſcilicet q̄ ſi forma corporis ſit ſuperficies ⁊ cor pus eſt ſubſtantia: digniores ſunt ſuperficies vt ſint ſubſtā tie. ſuperficies nō videt eſſe niſi forma corpis mathemati ci ⁊ cauſa q̄ ſuperficies exiſtant in materia eſt: quia p̄ima forma ſubſtantialis exiſtit in ea. ſ. grauitas leuitas: ſed p ſcrutatio de hoc pertinet ad alium locum.

¶ Quod autem neceſſarium exiſtere motum ſimplicibus corporibus natura aliquem omnibus ex his manifeſtuꝫ. Quoniam enim mota vident vi nimirum ipſa neceſſarium ſi non proprium habēt motum. Violentia autem moueri ⁊ preter naturam idem. Sed ⁊ ſi preter naturaꝫ eſt aliquis mo tus: neceſſe eſt ⁊ ꝑm naturam eſſe preter quem ille eſt. Et ſi multi preter naturam eum qui ꝑm natu ram vnum: ꝑm naturam quidem enim ſimpliciter preter naturam autē habet multos vnūquodq;

¶ Et ſignum q̄ corpora ſimplicia neceſſario ha- 18.
bent motum naturalem eſt hoc quod dico. Quoniam ſi corpora ſimplicia mouentur neceſſe eſt vt violente moueantur ſi non moueantur eſſentialiter. Motus autem violentus eſt extra natu ram: ⁊ ſi motus eſt extra naturam: neceſſario erit alius motus naturalis. Si motus qui ſunt

extra naturā sunt plures: motus naturalis est vn⁹ motus tm̄. Omnis enim res habet vnum motum naturalem ⁊ plures motus accidentales.

18. ¶ Cū accepit in predicta demōstratiōe q̄ oē corp⁹ qđ recte mouet est aut graue aut leue: incepit declarare hoc ad demōstrādū. Et q̄ idiget in hoc demōstratiōe hac q̄ oē corpus hz motū nālem: incepit declarare hoc p̄mo: ⁊ eius sermo est intellectus ⁊ ꝓtinet tres ꝓpōnes. Quaꝝ p̄ma est q̄ oē corpus nāle necessario mouet: ⁊ hec ē mānifesta. Secunda ē q̄ oē corp⁹ nāle: aut violēte mouet: aut nālr. tertia est q̄ oē qđ violente mouet hz motū nālē: ⁊ h ēt declaratū est cū sit ipossibile intelligere motū violētū in corpe respectu alteri⁹ corporis: hz in respectu mot⁹ illi⁹ corporis cui attribuit violētia. Intētio enī violētie est vt res moueatur ecōtrario siue nāe: ⁊ hec vlr ꝓ sitio est mānifesta: ⁊ abnegatio Auicēne ī ea nulla ē. ⁊ cōpositio demōstratiōis ē talis. Si oē corpus ens motū: aut violēte: aut nālr mouetur. Et oē qđ violente mouet: necessario nālr mouet: Necesse est vt oē corpus nālr moueat. Et p positionē oium aficcidentiuꝫ ꝓcludet ꝓñs: ⁊ cōsecutio in h syllogismo inter antecedēs ⁊ ꝓñs est manifesta: ⁊ sili aficedēs positio: ⁊ hoc sicut dixim⁹ non est syllogismus nisi in respectu abnegātis: q̄ oē corp⁹ hz motum nālem: cum ista ꝓpositio sit mānifesta p se ex hz qđ sonat hoc nomē natura. Diffinitio. n. nature ē vt sit p̄incipiū mot⁹ ⁊ getis. Cū igit posuimus aliquod corpus esse nāle: necesse est vt nā sit sui mot⁹ cā ⁊ sue getis: motus aūt ⁊ ges quoꝝ ē cā necessaria necessarij sūt ex hz: ⁊ hz qđ. d. (⁊ si motus q̄ sunt extra nām ⁊c.). d. hoc ne aliqs existimet q̄ quia motus qui est extra naturam intelligit in respectu nālis: necesse ē vt motus nāles sint plures sicut mot⁹ accidentales: ꝓtraria. n. existimāt ēm eundem numerū: vt de sanitate ⁊ egritudine. existimandū est. n. q̄ tot sunt sanitates numero quot egritudines. Motus aūt qui sūt extra naturam sunt plures: quoniā modi qui sūt extra nām sūt plures: ⁊ modi violentorum sunt etiam plures.

¶ Adhuc aūt ⁊ ex quiete mānifestū etenī gescere necessariū: aut vi aut ēm nām: vi aūt manet vbi ⁊ fertur vi: ⁊ ēm naturā vbi ēm nām. Qm̄ igit videtur aliqd manēs in medio. Sigdē ēm nām: palā q̄ ⁊ latio que hic ēm nām ipsoꝝ. Si aūt vi qd est ferri phibēs: Sigdē gescēs: cūdē cōcludemus sermonē. Necesse. n. aut ēm nām eē p̄imū gescens: aut ī infinitū ire: qđ quidē ipossibile. Si aūt qđ mouet ē phibēs ferri: quēadmodū Empedocles ingt terrā a gyratiōe gescere alicubi vtiqꝫ fereť: q̄ ī ifinitū ipossibile. Nullū. n. sit ipossibile. Infinitū aūt ptrāsire ipossibile. Itaqꝫ necesse stare alicubi qđ ferť: ⁊ ibi nō vi manere sed ex hz nām. Si aūt ē ges ēm naturā: ē ⁊ mot⁹ ēm nām: qui ī hūc locū latio.

19. ¶ Et signū verificatiōis ei⁹ qđ dixim⁹ q̄ corpora simplicia habēt motū nālem ē ges. Res. n. gescit aut violēte aut nālr nēcio ⁊ loc⁹ ī quo gescit nālr illic mouet naturalit. Et si ita sit: ⁊ aliqua res videt gescere in medio: ⁊ quies eius illic est nālis: mānifestū ē q̄ motus eius illic ē nālis. Si igit illic quies eius erit violenta: quid igit impedit ipsos a motu adiferius semp. Et si phibens fuerit ges inducem⁹ sermonē nostrū sup ipsū: ⁊ dicem⁹: q̄ res pura gescens: aut nāliter quiescit: aut mouebit in infinitū qđ est ipossibile. Si igit p̄imū phibēs fuerit motū sp: sicut dicit Empedocles: q̄ terra ē gescēs propter gyratiōnē. Si igit mouet cum ipossibile ē q̄ moueat in infinitū: nihil ē: si ipossibile ē vt sit. Et si ita sit: necesse ē vt res gescat ī aliquo loco: aut q̄ mot⁹ ⁊ ges nāles sint ad locū ī quo ē ges naturalis

19. ¶ Hec ē alia demōstratio q̄ oē corp⁹ nāle hz motū nālem ⁊ fundat sup duas ꝓpositiōes. Quaꝝ vna ē q̄ oē corp⁹ nāle hz getē nālem ⁊ q̄ ois locus in quo gescit corpus nāliter ad ipsū mouet naturaliter. Et ex hoc segt q̄ oē corp⁹ nāle habeat motum nālem: ⁊. d. (⁊ signū verificatiōis ⁊c). i. ⁊ signum q̄ omne corp⁹ simpler qđ recte mouet hz motū nālē: est q̄ omne corpus qđ recte mouet recipit quietem. D. d. (res enī gescit: aut violente: aut nālr). i. ⁊ dicimus q̄ quies est signum q̄ corpa mouet naturaliter: quia oē gescēs: aut violente gescit aut nāliter. D. d. (⁊ locus in quo res gscit ⁊c.) ⁊ hec ꝓpositio ēt mānifesta ē. ges. n. est finis motus: si igit ges fuerit nālis motus ad ipsam erit naturalis: ⁊ si violenta violentus. D. d. (⁊ si ita sit ⁊ ois res ⁊c.). i. ⁊ cū he ꝓpositiōes fuerint posite ⁊ conīūgat eis alia ꝓpositio: ⁊ est q̄ oē corpus hz getem naturalē: vt res q̄ videt gescere ī medio si ges eoꝝ fuerit nālis: ⁊ mot⁹ eoꝝ erit nālis: ⁊ locutus fuit ꝓpie de reb⁹ gescētib⁹ in medio inter oia gescētia: q̄ de eis dubitabat vtrū gescūt illic naturalr aut violēte. Alia. n. elta circulariter que mouet ī suis locis ⁊ ad ea mouet qm̄ fuerit extra ea nō existimant eē fira nāliter ēm totū in suis locis. Sed de terra tm̄ dubitāt. q̄ cū pars iferior ei⁹ fuerit ablata pars descēdit superior: ⁊ ex hz existimat q̄ sicut h ꝓtingit ī partibus: ita in toto ⁊ cū ob hz putet dictum est q̄ totū gescit illic violente sicut iā dixim⁹ superius: ideo igit tm̄ locutus fuit de terra. Et cuꝫ posuit q̄ si naturalr gescit ī medio q̄ mot⁹ ei⁹ ad ipsū erit naturalis: icepit declarare q̄ necesse ē vt ges ei⁹ sit illic natural: ⁊. d. (si igit ges illic fuerit violenta ⁊c.). i. dicamus igitur q̄ ipossibile ē vt terra gescat ī medio violēte: qm̄ si illic gescit violente: necesse est vt si non aliquid ꝓdiat vt moueatur in infinitū motu recto: vt p̄ius declarauit: ⁊ hoc ē ipossibile cōtingens si ponat aliqđ phibens ipsam a motu: ⁊. d. (sed si phibēs fuerit quiescens ⁊c.). idest. si positum fuerit q̄ hz phibēs a motu necesse ē vt illud phibēs sit aut gescens: aut motū. Si aūt quiescēs reuertet questio super ipsū in hoc gescente vtrum nāliter gescat aut violēte. Si naturaliter: ergo in rebus grauibus ponunt ges naturalis ⁊ motus naturalis: qm̄ hoc phibēs cū fuerit posituꝫ quiescens naturaliter ī aliquo loco. D. positum fuerit extra ipsū necessario mouebit ad ipsū naturalr. Si igit dixerit q̄ est quiescens violēte ꝓtinget ei illud quod accidit ī gete terre: ⁊ est q̄ idiget gescēte: ⁊ hoc intēdit cum dixit (idu cemus sermonē sup ipsum). i. aduersariū. D. d. (⁊ dicamus q̄ res pura gescēs: aut naturaliter quiescit: aut mouebit in infinitū) ⁊ hoc intelligitur duobus modis: quoꝝ vnus est q̄ si h non posuit q̄ secūdū gescens qđ est p̄imū in veritate est gescēs nālr: ꝓtinget ei vt in eo sit potētia ad motū infinitū quod impossibile ē: ⁊ ēm h nō vocauit ipsuꝫ p̄imum: nisi q̄ est cā quietis. Sed q̄ iste sermo ipossibile est vt dicatur in p̄imo quiescente. i. in tota terra: ⁊ possibile ēt vt dicat in phibente motū sicut ipse post dicet dign⁹ est vt sit intentio sermonis eius. i. vt moueanť in infinituꝫ. i. vt ita procedatur in infinitum. i. vt quiescens secūdū p phibens a motu quiescens p̄imum idiget tertio quiescente quod p̄hibeat etiam ipsum a motu. ⁊ tertium etiam idiget quarto: ⁊ quartum quinto: ⁊ sic in infinituꝫ: ⁊ sequitur ex hoc vt inueniantur corpora quiescentia infinita. Et cuꝫ dixit impossibile quod sequitur a positione p̄hibētis terram quiescētis: incepit dicere etiam impossibile quod segtur si ponat phibens motum: ⁊. d. (si igit p̄imū phibēs semp mouetur sicut dixit Empedocles q̄ terra ē quiescēs ꝓpter diuisionē. i. si igit phibēs terrā ne moueat fuerit res mota vt Empedocles. d. q̄ fortitudo motus orbis ⁊ aeris circularis quam appellauit turbinem est causa status terre continget ī posuimus q̄ motus circularis ⁊ turbo non

bo nō ē: vt terra naturalr moueaℓ i infinitū. Et cū finis motus recti ifiniti nō est: ⁊ motus recti nō sūt nisi ꝓpter fines coꝛ. necesse ē vt motus q nō hz finem nō sit oino. s. q nunq̄z incipiat esse: qm̄ sicut dixit Aris. in alio loco q si i possibile erit vt inueniatur hō in longitudine campi ipossibile ē vt icipiat generari: ⁊ h intendebat cum dixit (si igit mouet cum ipossibile sit vt moueat i infinitū ⁊c.) si icipit in motu qui est ifinitus: ⁊ ipossibile ē vt moueat in infinitū necesse ē vt istud qō ipossibile ē esse vt incipiat esse: ⁊ nihil qō est impossibile vt sit: incipit cē ⁊ q2 Aris. neglexit nomia re ꝓsequēs ꝓpter destructionem eius: cū dixit (⁊ nihil qō i possibile est vt sit erit) ⁊ si nominasset ipsum ꝓns legeretur ita si possibile est vt aliquis incipiat ꝑm hunc modum motus moueri: cum ipossibile ē vt moueat i infinitū necesse ē vt aliquid qō impossibile vt sit incipiet gnāri: hz oē qō ipossibile ē vt sit nō erit. i. nō incipiet fieri: ⁊ h ē eadē demōstratio quā dixit i vltimo vj. physicoꝛ. D. d. (Et si ita sit ⁊c.) .i. ⁊ si he demōstratiōes sint ꝑm q narrauimus: necesse est vt oē corpus habeat locuz i quo gescat: cum ipossibile ē vt moueatur i infinituz ⁊ motus naturalis est ad illum locuz ⁊ quies naturalis in illo loco.

¶ Propter quod ⁊ Leucippo ⁊ Democrito dicētibus semper moueri prima coꝛpoꝛa in vacuo ⁊ infinito dicendum quo motu: ⁊ quis ꝑm naturā ipsorum motus. Si eni aliud ab alio mouet violentia elemētoꝛ: sed ⁊ ꝑm naturā: necesse quēdam eē motum vniuscuiusq3: ꝓter quē violentus est: Et oꝛ primum mouentē non vi mouere: sed ꝑm naturā. Infinitum enim est: si non aliquid est ꝑm naturaz mouens primū: sed semper pri⁹ motū vi mouebit.

20. ¶ Volumus modo cōtradicere Leucippo ⁊ Democrito qui dicunt q pura coꝛpoꝛa semp mouēt in vacuo ⁊ in nihilo infinito. Dicamus ergo eis que causa mouet coꝛpoꝛa: ⁊ quē motum habent naturalē. Qm̄ si quodlibet istoꝛ coꝛpoꝛ non mouet nisi a motu alterius coꝛporis: tūc motus elemēto rū erit violentus. Et sic necesse est vt quodlibet eorum coꝛpoꝛ habeat motū naturalē ꝓter motum violentū: ⁊ ꝓter motū coꝛporis primi: qm̄ corp⁹ primū motū nullū coꝛpus mouet violente: sed naturaliter: Qm̄ si coꝛpus primū non mouet coꝛpus motu naturali: tunc motus esset in infinitum. Qō libet enim coꝛpoꝛ mouebit violente ab alio coꝛpore: ⁊ ipsum mouebit aliud coꝛpus etiam violente: sic in infinitum quod est impossibile.

20. ¶ Cū declarauit q oē corp⁹ nāle hz motū naturalē: voluit destruere sermonē dicentiū siue ponētiū motū innaturalē ante nālem. ⁊ q2 isti sunt ꝑz duas sectas: q̄rū vna ē Leucippi ⁊ Democriti q dicunt q partes indiuisibiles mouentur in vacuo motu infinito eterno. Secūda est ꝓplatonis q dicit q quattuoꝛ elementa mouebanℓ ante q̄z mundus esset motu circulari. D. cum deus fecit mūdū indurit ea in ordinem: incepit contradicere secte prime: ⁊. d. (Volumus mō contradicere ⁊c) ⁊ intendit per coꝛpoꝛa prima partes indiuisibiles: ⁊ vocauit eas pura: q2 apud eas sunt elemēta rez ⁊ intendebat q nihil non cē. vacuū enim est priuatio coꝛporum infinita: ⁊ nulla differentia est inter hanc opinionez ⁊ opinionē ꝓplatonis in hoc q ponunt motum innaturalē priorem motu naturali: sed differūt i hoc quod ponit ꝓplato q motus non naturalis erat in preterito: tm̄ modo non est. Leucippus autē ⁊ Democritus ponunt q isti motus i coꝛporibus indiuisibilibus semper fuit in preterito: ⁊ ita ē modō. Et q2 prima coꝛpoꝛa apud ipsos sūt elementa rerū ꝙtinget eis vt sint prioꝛa rebus que naturaliter mouenℓ: ⁊ q2 motus coꝛ est non nālis: ꝙtinget eis vt motus violent⁹ sit prius nāliter motu naturali quod ē ipossibile. Et cū dixit opiniones coꝛ de motu coꝛporū indiuisibilium: incepit contradicere eis: ⁊ dixit (Dicamus igit eis que cā mouet ⁊c.) .i. dicamus igitur eis si hec coꝛpoꝛa sint mota ⁊ mobilia. ⁊ omne motū habet motoꝛē: vt declaratum est in physicis: q̄s ergo est primus motoꝛ istoꝛ coꝛpoꝛ. Cōtingit. n. apud positionē motoꝛis vt habeat motū nālem: q̄s est ergo iste motus nālis ⁊c. dicit q necesse est vt querāt ab eis iste due qōnes: incepit dicere qd eēt rūdēdū ꝑm ipsos i motoꝛe: ⁊. d. (qm̄ si quodlibet istoꝛū coꝛpoꝛ non mouet, nisi ⁊c.) ⁊ si dixerint q quodlibet istoꝛ coꝛpoꝛ mouet a motu alterius coꝛporis: necesse est vt motus illoꝛ coꝛpoꝛ sit nō nālis cum eo q sint elemēta. Et cū dixit q necesse ē eis ponere q coꝛpoꝛa illa habeāt motū naturalē: ⁊ dedit cām in hoc: ⁊. d. (ꝓpter motum violētū ⁊ ꝓpter coꝛpus primū motum) .i. ⁊ necesse est eis ponere motū naturalē ꝓpter duas cās: quaꝛ vna est q2 motus violentus non inuenit i aliquo nisi post motum naturalem. Et secūda est q cū qdām istoꝛ coꝛpoꝛ mouetur ab alio necesse ē vt ꝓueniat ad primum motoꝛem qui per se mouetur: vt declaratum est i physicis: nisi fieret processus in infinitum. Et cum dixit q necesse est eis ponere primum motoꝛem qui per se moueatur: ⁊ ēt cum hoc posuerint necesse est eis ponere hec coꝛpoꝛa habere motum naturalem: dedit cām in hoc: ⁊. d. (coꝛpus enim primum motum nullum coꝛpus mouet ⁊c.) .i. ⁊ causa cum hoc q positum fuerit q ista coꝛpoꝛa habent ante se primam rem motam: ⁊ primum motoꝛem q necesse est ponere motum naturalē eis est: q res mota pura nō moueat aliquod coꝛpus: ⁊ est mota violēter: hz mouet ipm ⁊ est mota motu naturali. i. cū per se mouetur: ⁊ quod violente mouetur: mouetur ex alio: ⁊ apparet q non intelligēdum est ex suo sermone q cum. d. (q primo res mota nō mouet aliquod coꝛpus violente) .i. non mouet coꝛpus qō er eo mouetur motu violēto: sed naturali qm̄ pura res mota cum mouerit aliquod extra ipsum nō mouebit ipsum nisi violente: ⁊ ideo sermo eius est sic legendus: qm̄ coꝛpus primo motum non mouet aliquod: ⁊ ipsum est motum violente: sed mouet ipsum: ⁊ ipsum est motum motu naturali aut dicamus etiam q in coꝛporibus que semper mouenℓ a ꝓio moto non dicitur q mouentur motu violento in rei veritate. Violentia enim in rei veritate est vt aliquod coꝛpus moueat alterum coꝛpus ab extrinseco: ita q in natura illius coꝛporis motoris non sit vt moueat illud quod er eo mouetur semper sed in aliqua hoꝛa. Motus autem coꝛpoꝛ que semp mouenℓ a motu primi coꝛporis vt est mot⁹ elemētoꝛ circularis a motu celi nō possumus dicere q sit motus violētus: q2 semp est: nec etiā possumus dicere q ē naturalis: q2 ignis nō mouet illo motu a principio existēte in eo: ⁊ fere illud idē dicim⁹ i motu membroꝛ animalis a ꝓio moto qō ē i eis: ⁊ ē caloꝛ nālis: ⁊ vī q ꝓp h vocauit ipsum nālē. motus. n. nō ē sp sicut dixim⁹. Et cū dixit q cum posuerit puram rez motam necesse est eis ponere motum naturalem: incepit etiam dicere modum ex quo necesse ē eis ponere puram rem motam: ⁊ primū motoꝛem ⁊. d. (qm̄ si coꝛpus primum non mouerit ⁊c.) .i. ⁊ hoc fūdat sup ꝓpositiōes: Quaꝛ vna est q oē motum hz motoꝛē. Secūda ē q omnis motoꝛ in loco est coꝛpus. Tertia est q corp⁹ non mouet nisi moueatur. Si igitur motum habuerit coꝛpus a quo mouet: ⁊ illud coꝛpus etiam aliud coꝛpus a quo moueatur: cum non moueat nisi moueatur ab alio. ⁊ sic in infinitum: necesse est vt inueniant coꝛpoꝛa infinita ꝙtingentia se ⁊ motus infinitus: qm̄ motus in magnitudine infinita ē ifinit⁹: ⁊ idifferēter siue magnitudo fuerit infinita ꝑm contınuitatē aut hz cōtactū. Et omnia ista declarata sūt i. vij. physicoꝛum: ⁊ per hoc qō dicit: si nō mouēt coꝛpus motu nāli intendit ꝑm q apparet q primū corp⁹ extrinsecū: cum fuerit motū p se: mouebit coꝛpa iferioꝛa. Et iā dixim⁹ mo

q̃ ex quo possibile ē vocare istū motū naturalē motū: ⁊ iō dixit (qm̃ quodlibet corpor ⁊c.) quasi igit̄ videt q̄ oē qđ mouet aliud: ⁊ cū ꝟ ipsū mouet violēte qđ necesse ē vt moueat illud aliud violēte: ⁊ oē qđ mouet aliꝺ ⁊ ipsū mouet nāl̄r quod mouet illud nāl̄r: potest intendere per hoc ⁊ est magis apparēs: q̄ cū motor mouerit ⁊ ipe mouet nāl̄r: necesse ē vt motio eius in alterū qđ mouet p ipsum sit nālis: nō q̄ illud quod mouet ab eo mouet naturaliter: qm̃ hoc qđ dixit mouet ea motu nāli: pōt itelligi ⁊ referri ad actionē q̃ est inter motorē ⁊ ad motū: ⁊ pōt referri ad motum illius rei mote. s. primi motoris: ⁊ pōt referri ad motū ci⁹ qđ mouet ab eo. Et melius ē vt mihi videt vt referat ad motionē que est actio primi motoris. qm̃ cū naturaliter mouetur vel mouet actio ci⁹ in altez necessario erit nālis: ⁊ cum motor eius i altero fuerit nālis: ⁊ ipsū fuerit motū: motio ēt eius erit nālis: ⁊ hoc mānifestū ē ex suo sermone: qm̃ qđlibet corpor mouetur ab alio corpore violente: ⁊ mouet ipz aliud corpus violente: ⁊ sic in infinitum: qm̃ quod violēte mouetur violente mouet. s. motio ei⁹ i alterū erit violente.

¶ Idē aūt hoc accidere necessariū vtiqz si quēadmodū in timeo scriptū ē ante factū esse mūdū mouebant elementa inordinate. Necesse eni aut violentū eē motum: aut ꝑm naturā. Si aūt ꝑz naturā mouebātur necesse mūdū eē: siquis attendens velit cōsiderare. Tūc. n. primū mouēs necesse mouere seipsū motū ꝑz naturā: ⁊ mota nō violentia i priōribus quiescētia locis facere: quē qdē habēt nūc ordinē. Que qdē grauitatez habentia ad medium: que autem leuitatem habentia a medio: hanc autem mundus habet dispositionem.

zl. ¶ Et accidit hoc ipossibile etiā necessario dicēti q̄ elementa mouebātur anteq̄ mūdus fuit motu irregulari: vt dictum ē in timeo. Dicamus igit̄ contradicēdo q̄ motus elemētoz: tūc aut fuit violēt⁹ aut nālis. Si nālis necessario mundus fuit tunc: ⁊ hoc manifestū est ei qui voluit ītueri i hoc. Qm̃ prius motor mouet necessario: ⁊ mouet ēt motu naturali: ⁊ elementa q̃ mouent̄ sine violentia sunt gescentia i suis locis: ⁊ ex eis fiunt tūc iste ordo ⁊ elementū sup quod sunt elementa. Sed dico q̄ elementa grauia mouentur naturaliter ad medium ⁊ hec est distinctio ⁊ ordo mundi modo.

zl. ¶ Cū ꝓtradixit dicētib⁹ partes eē idiuisibiles motas i vacuo motu ifinito: incepit mō ꝓtradicere ꝑ Platoni in hoc quod dixit q̄ mūdus gnātus fuit: ⁊ q̄ corpa ex qbus est mouebant̄ ante sine ordine. D. d. indurit ea deus ad ordinē qm̃ fecit mundū: ⁊. d. (dicamus igit̄ cōtradicendo q̄ mot⁹ elemētoz ⁊c.). i. q̄ motus elemētoz ex qbus mō mūdus cōponit̄: necesse ē vt añ cōpositionē mūdi eēt: aut violentus: aut nālis cū nullus mot⁹ ꝓter istos sit. Si igit̄ elementa ante gnātionem mouebāt̄ violente: necessario habuerunt tunc motū nālem: ⁊ si tunc habuerūt motū nālez: ergo mūdus fuit ⁊ est qđ est inconueniens. D. d. (⁊ hoc manifestū est ei q̃ fuerit intuēs). i. ⁊ hoc mānifestū ē: qm̃ necesse est cū elemēta mouebant̄ ante mūdū: vt primus motor eoruz sit motus nāl̄r: sicut dirimus ante supius. D. d. (⁊ elemēta q̃ mouent̄ sine violētia ⁊c.). i. necesse ē tunc cū primus motor elemētoz inueniebāt̄ naturaliter vt illud ex eis qđ non mouet̄ ab isto motore sit gescens nāl̄r in suo loco naturali iā. n. declaratū est q̄ oē qđ mouet̄ a motore extrinseco mouet̄ violente: ⁊ omne qđ mouet̄ violente est in illo loco gescens naturaliter. Manifestū est ergo q̄ cū primus motor elemētoz fuerit mouens in loco q̄ necesse vt eēnt elemēta i illis locis gescētia nāl̄r dūmodo motor prius nō mouerit ea: ⁊ cū tunc fuerit primus motor nāl̄r ⁊ elemēta que ab illo mouent̄ ⁊ gescūt in illis locis nāl̄r necesse est cū primus motor dimiserit illa moucre que mouet̄ ⁊ que sunt extrinseca ab illis locis: vt moueant nāl̄r ad illa loca i qbus quiescunt nāl̄r: dūmodo primus motor nō mouerit ea: et cū in illa hora fuerit primus motor nāl̄r ⁊ elementa: quoz q̃daz partes mouent̄ ab eo violente: ⁊ q̃dā quiescūt nāl̄r i suis locis. necesse ē etiā cū dimiserit mouere ea q̃ mouet er eis: ⁊ q̃ sunt extrinseca a suis locis vt reuertant̄ ad ipsa nāl̄r ⁊ gescant in eis: ꝛz ista est dispositio mūdi modo igit̄ mundus fuit in illo tpe qđ est icōueniēs: ⁊ cū. d. q̄ cū cōtingeret eis ponere primū motorē elementoz q̃ mouent̄ motu irregulari: necesse eis est vt in illo tpe sit primū motū nāl̄r existēs. s. corpus celeste: ⁊ vt quedā partes elementoz moueāt̄ ab eo violēte. s. extrinseco si talis motus voceꝫ violentus. ⁊ q̃dam quiescant nāl̄r in suis locis. d. ēt hoc qđ contingit ēt eis secundo: ⁊ est q̄ quedā eoz moueant̄ nāl̄r ad sua loca Iste. n. tres dispōnes sunt dispōnes partiū elemētoz i hoc mundo. s. vt quedā eoz moueant̄ a prio moto: ⁊ quedā q̃ sunt in locis suis: ⁊ quedā moueant̄ ad sua loca. ⁊ sunt illa qbus accidit q̄ gnāta fuerūt extra loca sua cuz. d. duas dispōnes dixit tertiam: ⁊. d. (sed dico q̄ elementa grauia ⁊c.). i. ⁊ vl̄r cū necesse fuerit vt primū motū sit. s. corp⁹ celeste: necesse est vt illic sit surſū ⁊ deorſū: ⁊ corpus graue qđ ad centz nāl̄r mouet̄ ⁊ leue quod ad circūferētiā: ⁊ est diffinitio al̄s distictio mūdi modo: ⁊ ordo eius. ⁊ possibile ē vt iste sermo sit demōstratio ꝑ se: ⁊ pōt eē pars demōstrationis predicte: vt nos demōstrauimus. sed tñ abscūdit ipsaz p hāc cōiūctionē. s. ad demōstrādū q̄ iste ꝛmo ē ꝓtēt⁹ p se.

¶ Adhuc autem tñ queret vtiqz aliquis vtruz possibile aut non possibile erat vt mota inordinate talibus mixturis aliqua misceāt̄ ex quibus constant ꝑm naturam constituta corpora. Dico autem puta ossa ⁊ carnes: quemadmoduz Empedocles inquit fieri in amicitia. Dicit enim q̄ multorum capita sine cervice germinauerunt.

¶ Et potest aliquis querere ⁊ dicere q̄ si elementa tunc mouebantur motu irregulari: non esset possibile vt ex motibus illis fuisset talis congregatio: ex qua fuerint corpa naturalia: dico vt magnitudo ⁊ corp⁹: neqz qđ dicit empedocles q̄ amicitia ꝯgregat elementa ad inuicem: ⁊ ex hoc fuerunt multa capita sine collo. zz.

¶ Hec ē ꝑm q̄ apparet alia ꝯtradictio a predicta: ⁊ est q̄ si ante generationem mundi mouebantur elementa irregulariter: necesse est vt iste motus eis esset ꝑm q̄ sunt elementa scilicet esset eis motus subalis: ⁊ si ita esset non haberet naturam recipiendi a primo motore hunc ordinem: cū illud quod hz naturam carendi ordine ipossibile est vt recipiat ordinē: ⁊ ꝟ intendebat cū. d. (non est possibile ex motibus illis ⁊c.). i. q̄ si ex naturis eorum mouebantur per se motu irregulari non esset possibile vt ex motibus eorum fuisset ista congregatio. Corporant. facta ex congregatione elementorum non fiunt nisi quia elementa mouentur essētialiter motu ordinato: ⁊ si habuissent naturā carendi ordine ⁊ veniendi ad finem terminatum: non esset possibile eis in aliqua hora ad finem terminatum vt moueantur quod est generatio: ⁊ similiter Empedocli accidit quoniaz si elemēta non habuissent naturam vt congregentur non congregarentur ⁊ ex eis fierēt capita sine collis: ⁊ colla sine capitibus. Dixit etiam si quodlibet simile esset congregatum a suo simili vt esset possibile vt amicitia faceret hoc. Themistius autem explanauit hunc locuz sic q̄ Arist. vult demōstrare q̄ etiam contingit eis hoc quod cōtingit prime secte scilicet q̄ mūdus fuit anteq̄ fuit alio mō a ꝓdicto: ⁊ dixit: zz.

q̄ cum

ꝙ cū intrauit Aris. in sermonē dimisit nobis vt cōplerem⁹ ipsum: ⁊ cū debem⁹ ꝛrere ab eis vtꝝ sit possibile i istis motib⁹ sine ordīe vt cōgregēt ad iuicē ꝑm cōuenīētiā ⁊ admisceāt tali admirtiōe nāli mō. s. q̄ mirtio cū fuerit ꝓuēiat aīa aut plāta. ⁊ dirit Empedocles i amicitia q⁹ i p⁹ fuerūt capita sine collis. ⁊ alia mēbra p se. D. ꝙgregabāt ⁊ ex illa ꝙgregatiōe fuerūt aīalia. ⁊ alia entia. aut ipossibile ē vt admisceāt tali admirtiōe. ⁊. d. ⁊ cū Aris. ꝓcuit ad hunc locū tacuit vt nos ꝙplerem⁹: qm̄ si possibile ē vt admisceręt tali admirtiōe: g⁹ plāte ⁊ alia aīalia inueniebāt añ mūdū: ⁊ ista sūt ptes mūdi. imo mūdus ꝙpletus ordinat⁹: qm̄ esse ptis ē ligatū cū toto: ⁊ ītēdit: ⁊ si ipossibile ē vt admisceręt tali admirtiōe: tūc mot⁹ eoꝝ nō fuerūt nō terminati i ifinitū ꝫ ordinati: qr ipossibile ē vt trāsferāt ab eo ꝑm q⁹ sunt: ⁊ si nō nihil ꝓhiberet i b mō admirtiōis vt mot⁹ eoꝝ eēt sine ordīe: mot⁹. n. nō termiat⁹ nō hz aliquā partē localē ꝓhibitā. Et abbreuiatio istius sermōis ē q⁹ debem⁹ dicē q⁹ mot⁹ irregulares ipossibile ē vt recipiāt p se casu i aliq̄ hora ordinē cristētē mō. s. ante mūdū i tpe qđ fuit añ mundū infinitū. Et si b fuit possibile: ergo mūdus fuit añ ꝫ fuit: si igit̄ dixerūt q⁹ b ē ipossibile eis: dicem⁹ necesse est vt sint ordinati ⁊ regulares. Intētio. n. inordinatiōis est q⁹ sit im possibile recipe aliquā formā: ⁊ iste sermo ē difficilis ad intelligendū ex verbis Aris. ꝑm translationē quam habemus ⁊ exꝑlanatio nostra est verisimilioꝝ.

¶ Mis ät qui i ifinito ifinita mota faciūt sigdē vnū mouēs necesse vna ferri latione: qnare nō iordinate mouebūtur. Si aūt ifinita mouētia ⁊ latiōes infinitas eē necesse est. Si. n. finite ordo aliqs est: non enim er nō ferri i idē iordiatio accidit: Neq⁹. n. nūc in idē ferūt oia: sed que eiusdē generis solum.

23. ¶ Volumus mō cōtradicere dicentibus q⁹ elemēta sūt ifinita: ⁊ q⁹ mouenť in ifinitū. Dicamus igitur q⁹ si motoꝝ est vnus tm̄: motus ēt erit vnus necessario: ⁊ elemēta nō mouēť motu irregulari. Et si motores fuerint infiniti: motus ēt essent infiniti. Et si motus fuerint finiti elementa etiam necessario fuerunt ordinata: qm̄ oia mouentur ad loca diuersa. Et si ordinatio ⁊ inordinatio sunt idē nō ueniemus modo omnia elemēta moueri ad eūdem locum nisi que conueniunt.

23. ¶ Vult declarare in b capło q⁹ dicentibus q⁹ ante mūdum fuerūt coꝛpa ifinita tpe infinito in vacuo mota in infinitū ꝓtingit vt aliq̄ ordinatio fuisset añ ordinationē mūdi: ⁊. d. ¶ volumus mō ꝓtradicere ⁊c.). i. volumus mō ꝓtradicere eis demōstrādo q⁹ ꝓtingit ꝑm hūc sermonē coꝛ q⁹ aliq̄ ordinatio fuit añ ordinē mūdi: nō qr vult destruere sermonē coꝛ simplr: iā. n. destrurit sermonē coꝛ in alio loco. D. d. ¶ dicamus igit̄ q⁹ si motoꝝ ⁊c.). i. q⁹ si motoꝝ istoꝝ coꝛpoꝝ indiuisibiliū fuerūt eiusdē nāe ⁊ forme in oib⁹ motib⁹ istaꝝ partiū erit idē in spē: ergo mot⁹ eaꝝ nō erūt diuersi: neq⁹ ꝓsequētes subas coꝛ: ꝫ ꝓsequētes formas coꝛ q̄si vult demonstrare q⁹ ordinatio erit i motib⁹ coꝛ q̄ꝝ motus coꝛ fuerit i infinitū cū sint idē spē. D. d. ¶ si motoꝝ fuerint i finiti ⁊c). i. ⁊ si motus de quo direrūt ipsū eē ifinitū ē ifinitus: qr forme mouētiū sūt ifinite: spēs motuū tūc erūt ifinite: ⁊ ꝓcessus coꝛ erit infinitus. ⁊ b exꝑlanauit Themist⁹ sic. i. ⁊ si fuerint hmōi ēt erunt ordiati: ⁊ narrauit q⁹ Aler. nō dirit hāc exꝑlanationē: ꝫ dirit q⁹ diminut⁹ fuit sermo: ⁊ nō cōpleuit ipsū: cū dirit q⁹ ipossibile ē q⁹ modi motuꝝ sint infiniti: ⁊ q⁹ ipossibile ē q⁹ mot⁹ sint infiniti dirit Themistus ⁊ iste sermo ē turpis. s. vt cū aliqs posuerit ꝑm positionē q⁹ motus ē ifinitus ꝛgrendo qđ cōtingit ex b. dicat q⁹ sequit̄ ex b vt motus sit infinitus. hoc. n. ē file: ac si diceret q⁹ si hoc ē aīal ꝓtingit vt nō sit aīal: ⁊ ītēdit vt q vult destruere aliquā positionē oꝝ ꝓsiderare qđ seqūt̄ ex illa positione: ⁊ si illud nō fuerit ñ erit illud positū. U. g. q⁹ si b ē aīal ergo Tragelaphus: ꝫ nō ē Tragelaphus ergo nō aīal. ⁊ ēt dirit q⁹ b qđ dirit ēt Aleran. nō fuit ītētio Aris. i b ꝑmone. i. qr Aris. nō voluit destruere mot⁹ cē infinitos infinita rū formaꝝ ⁊ mot⁹ cē infiniti ꝓcessus: ꝫ intēdit. q⁹ cōtingit eis dicere q⁹ aliqs ordo fuit ante ordinē mūdi: ⁊ intētio sermonis Themistii est q⁹ b qđ dicunt q⁹ coꝛpoꝛa infinita in diuisibilia mouebāť ante mundū in vacuo motu infinito: si intendunt p hoc qđ dicunt motū infinitū: qr illa q̄ mouētur illo motu sūt ifinitoꝝ idiuiduoꝝ: ⁊ qr motus cuiuslibꝫ illoꝝ indiuiduoꝝ est ifinitus in ꝓcessu. s. ad nullū finē. Si igit̄ ista indiuisibilia fuerint cadē in forma: ꝓtingit vt motus coꝝ habeāt ordinē: cū sint idē in spē. Et si intendebant p suū sermonē q⁹ motus coꝝ est infinitus: qr forme coꝛporū particulariū infinitoꝝ ꝑm indiuiduū sunt ifinite: ēt ꝓtinget vt cū motus sint infiniti ꝑm formas ⁊ ꝓcessum infinitū. s. q⁹ motus coꝝ habeant ordinē: ⁊ hec ē aliqua ordinatio. Diuersitas enī spērum motuum in hoc loco consequit̄ diuersitatem specierum formarum: ⁊ si intendebant cum ponebāt esse infinitos motus. quia indiuisibilia partiū coꝛ poꝝ sunt infinita: ⁊ forme coꝝ sunt finite: ⁊ motus coꝝ i se sūt finiti: b ēt erit valde ordinatū: ista. n. est dispositio partiū elemētoꝝ apud nos siue fuerint posita finita: aut infinita. s. q⁹ forme coꝝ sūt finite: ⁊ q⁹ moueanť ad loca finita in spē. q. igit̄ Aris. ꝑm hāc exꝑlanationē indurit aliqd. q. ante cedens: ⁊ aliqd q̄si ꝓñs: ⁊ tacuit ꝓñs: ⁊ iō restitit ei. Alex. in suo sermone: ⁊ putauit q⁹ debeat destruere motus cē infinitarū formaꝝ ⁊ terminoꝝ. b. n. ipsū fuit positio apud Themistiū: aut potētia positiōis: ⁊ hoc nō ꝓtigit Aler. Sermo enī Aris. ꝑm Aler. ꝓtinet i se añcedēs ⁊ ꝓñs ita q⁹ sic ꝺz ītelligi: ⁊ si ītēdebant cū direrit motū infinitū: oꝛforme mouentes sunt infinite in nūero: ⁊ infinite i motiōe in alteꝛ: ꝓtinget eis vt spēs motuū: ⁊ ꝓcessus coꝝ fuerint infinituꝫ ⁊ hoc est ipossibile: ergo est ipossibile vt forme illoꝝ coꝛporū sint infinite: eo q⁹ motio in altero coꝝ sit infinita. Themistius aūt cōposuit potētiā ꝓñtis in sermone: quē ꝓpalauit Aris. eādē cū potentia ꝓcedētis fuit ꝓñs apud ipsum ablatum a sermōe suo. ⁊ cū dirit Aler. q⁹ debebat destruisse ꝓñs: dirit q⁹ contigit ei q⁹ posuit oppositū positiōis. s. oppositū ad ꝓñs positū. sermo. n. Aris. s. q⁹ si motus fuerit infinitus: ⁊ ꝓcessus erūt infiniti pōt intelligi duob⁹ modis Quoꝝ vnus ē q⁹ si hoc ītēdebant p sermonē suū q⁹ motus est infinitus: qr motoꝛes coꝝ sunt infiniti ꝑm formā: ⁊ quodlibet coꝝ est infinite motionis in alteꝛ: ꝓtigit vt spēs mouētiū sunt infinite: ⁊ ꝓcessus coꝝ sit infinitus: ⁊ in hoc pōt cē vt destruať ꝓñs: ⁊ concludať oppositū precedentis: qm̄ ꝓñs ꝑm hāc exꝑlanationē est aliud a precedenti: ⁊ pōt ītelligi ēt ⁊ si ītēdebant p sermonē suū motū infinitū: qr forme motuū in hoc motu sunt infinite: nulla differētia erit i ter ponēt̄ hanc positionez aut ponēt̄ q⁹ species motuū cōsequūť spēs mouentium: ⁊ est aliqua ordinatio. ⁊ cū Themistius nō intellererit differētiā inter precedens ⁊ ꝓñs i sermone Aris. dirit q⁹ cōtingit Aler. q⁹ si destruisset ꝓñs destruisset ipsam positionē. nihil. n. est obiectio ꝺ Aler. sed tñ quod Aler. resistit Aris. nihil est etiam: qm̄ si fuerint ꝑm exꝑlanationem. Alex. tunc Aris. nō diminuebat a sermōe nisi destructionem consequētis tm̄: ⁊ multotiens fecit Ax: hoc considerando q⁹ audiens intelliget sicut diminuit multas propositiones manifestas per se: que igitur diminutio contingēt in hoc Aris. nisi Aler. cōicet cum Themistio q⁹ ītētio Aris. i b sermōe fuit cū fecit eis cōtigē istos tres modos scilicet vt ordinatio aliqua sit ante ordinationem quoniam ꝑm hunc modum concedit eis Aris. motus esse infinitos i spē: ⁊ ifinitos i ꝓcessu. Uꝝ igit̄ q⁹ Aler. resistit ipsi sup b qđ cōcedit eis hoc cū posset non concedere. Et ideo melius est intelligere suū sermonem ita q⁹ non concedat eis secundam diuisionē triū diuisionū ⁊ hoc non destruit suam primā intentionē: ⁊ ē vt cogeret eos dicere q⁹ aliqua ordinatio est ante ordinationem: sicut cristimauit Themi

stius. Aris.n.pōt dicere eis ꝺ qꝺ dicitis qꝫ partes infinite habēt motū ifinitū. aut dicitis ꝺ qꝫ ille partes sūt ifinite ⁊ motores ifiniti ⁊ motus ifinitꝰ lꝫ motor sit vnꝰ i forma aut plures sꝫ ifiniti: ⁊ motꝰ ēt ifinitꝰ: aut itēdūt qꝫ ptes sūt ifinite: ⁊ motores fiunt: aut vnus aut plures. ¶Dic igit̄ istarū diuisionū cōtigit vt ordinatio sit añ ordinatiōez. Due autē diuisiōes reliquę sunt falle. Et cū pria diuisio remaneat: cōtinget vt ordinatio sit ante ordinationē. ⁊ hāc ꝓclonem itēdebat ⁊ cū ꝺ destruxit motꝰ ifinitos eē i ꝓcessū ⁊ spē: ⁊ ꝑm ꝺ nō intēdit destruere motū eē ifinitū: aut partes eē infinitas: sꝫ ꝓcedit hoc eis aliquo mō: ⁊ fecit eis ꝓtingere: vt ordinatio sit ante ordinationē: ⁊ apparet ex istis olbus qꝫ opi nāt illas partes ifinitas eē i eadē foꝛ: ⁊ itēdit ꝑ qꝺ ꝺ dicūt qꝫ motus est eaꝛ infinitus vt vī intēdunt vt mihi vī: qꝛ sūt apud eos infinitoꝛ indiuiduoꝛ: ⁊ cū ita sint ꝓtingit eis necessario: vt motus eaꝛ sint eiusdē spēi: ⁊ ad eūdē locum. ⁊ ista est dispositio partiū eiusdē elemēti apud nos. s. eiusdez in forma: sicut partes ignis ⁊ terre: ⁊ iō videt̄ mihi qꝫ Aꝛ. cum narrauit de eis in pria diuisione. ⁊. d. ⁊ quod mouet̄ i ifinitū: intēdit qꝫ motꝰ eoꝛ est infinitꝰ: qꝛ infinita sunt i numero: non qꝛ quodlibet eoꝛ mouet̄ motu infinito: ⁊ iō. d. post (dicam⁹ igit̄ qꝫ si motoꝛ fuerit vnus tm̄ ⁊c.) .i. si motoꝛ istaꝛ partiū quaꝛ motꝰ est ifinitus: qꝛ sūt infinite in numero fuerit vnus i forma: cōtinget vt motus eaꝛ sit idē i spē ⁊ ad eūdē locum: ⁊ sic motꝰ eaꝛ habebit ordinationem quā modo hꝫ: ⁊ nulla dīa erit inter hāc diuisionē ⁊ diuisionē tertiā. Sꝫ in tertia posuit formā in qua iste ptes mouētur plures: lꝫ finitas: in hac aūt vnā: ⁊ vlr apparet ex ꝺ sermone qꝫ diuidit sermonē i tres diuisiōes: ⁊ destruxit ex eis mediā: ⁊ fecit eis ꝓtingere in duabꝰ: vt ordinatio sit añ ordinationē. Themistius aūt opinat̄ qꝫ fecit eis i trib⁹ contingere: vt ordinatio sit ante ordinationē: ⁊ hoc est manifestū sui sermonis apud me. Tertia aūt diuisio est quā dixit post secūdam in q̄ ē diuersitas: vtrū intēdebat ꝑ istā destructionē aūt facere ꝓtingere eis i ea istud qꝺ ꝓtingit eis i duabus diuisionibus reliqs: qꝫ aūt idē intendebat qꝺ in reliqs videt̄ ꝑ hoc qꝺ dicit (Si igit̄ motꝰ fuerit ifiniti necessario elemēta erūt ordinata: qm̄ oia mouent̄ ad loca diuersa) dixisio nālis in hac positiōe puenit ad quattuoꝛ. Iste.n.partes ifinite aut forme eaꝛ erunt finite: ⁊ motio eaꝛ finita ⁊ hec ē dispositio rerū nāliū ꝗz rei veritatē: ⁊ hoc ē tertū contra diuidēs diuisiōes Aris. Secūdū aūt diuidēs ē qꝫ forme earū mouentes sunt infinite: ⁊ motio infinita. ⁊ ꝺ ꝺdiuidēs ē oppositū prio ꝓfecto nāli ordiato: ⁊ iō fuit dubitatū de eo vtrū ꝓtingat eis i hoc sermone: vt ordinatio sit ante ordinationē. Themistꝰ aūt itelligit qꝫ Aris. nō induxit ipsū nisi vt ꝓtingat eis hoc. Alex. aūt intendit qꝫ nō induxit ipsū nisi vt destrueret ipsum. Unū aūt duoꝛ cōdiuidentiū q̄ sunt iter duo opposita ē qꝫ forme istarū partiū que sunt mouentes eas sunt finite ⁊ motio infinita: ⁊ hoc ē primū condiuidēs ꝑm qꝫ erplanauimus sermonē Aris. ⁊ est ꝓpinquꝰ nāli: ⁊ iō existimatur qꝫ induxit ipsum vt ꝓtingat eis qꝫ ordinatio est prioꝛ ordinatiōe. Quartū vo qꝺ induxit est vt forme istaꝛ partiū sunt infinite: ⁊ motio sit finita: ⁊ existimat̄ qꝫ Aris. tacuit hoc ꝺdiuidens aut quia collocat̄ apud ipsū in ꝺdiuidente in quo itēdebat dicere qꝫ ꝓtinget eis dicere: vt ordiatio sit añ ordinationē: aut qꝫ collocat̄ sub ꝺdiuidēte in quo itēdebat destructionē ꝑm illū q dicit qꝫ ꝑ quādā istarū diuisionū intēdebat destruere si debeat itēdere ꝑ eas destructionē ꝑm alterā duarū explanationū Alterā. ꝺ. d. (⁊ si ordinatio ⁊ nō ordinatio sint ⁊c.) .i. ⁊ si ordinatio ⁊ nō ordiatio eēnt idē: possibile eēt vt oia mouerēt ad eūdē locū: ⁊ nō mouer. ē ad ipsū. ⁊ nos videm⁹ qꝫ nō mouet̄ ex eis ad eūdē locū nisi ea que habēt eādem formā: ⁊ hoc intendebat cū dixit nisi q̄ ꝙuenīūt. ⁊. d. hoc qꝛ demōstratio ei⁹ fūdata est sup hoc qꝫ ordinatio ē opposita nō ordinationi. ⁊ qꝛ alīqs pōt ꝓtradicere ei i hoc induxit hūc sermonem.

¶Adhuc aūt ꝺordinate nihil ē aliud q̄ ꝑ̄ter nāz. Ordo.n. ꝑpria sensibiliū natura est. Sꝫ adhuc ⁊ hoc iconueniēs: ⁊ ipossibile infinitū ꝺordinatū habere motum. Est.n. nā illa rerū quā plures ⁊ plurī in tēpore habēt. Accidit.n. ipsis ꝺrium. Inordinatione quidē eē ꝑm nām: ordinē āt ⁊ mundū ꝑter naturā: q̄ quis nihil vt cōtingit sit eoꝛ q̄ ꝑm nām.

¶Et ēt cōtradicimus eis. ⁊ dicam⁹ qꝫ istud qō nō ꝗz ordinē neqz diffinitionē: ē illud qō ē extra nāz. 24.
Diffinitio aūt ēntialis in sēsibilib⁹ est natura. ⁊ dicamus ēt qꝫ ipossibile ē vt ifinitū habeat motuz nō diffinitū: qm̄ nā rerū ē illa q̄ ē i plurib⁹ illaꝛ rerū: ⁊ i plurimo tpe. ¶Ponat̄ ergo cōtrariū ei super qō sūt res. Modo dico vt illud qō ē nō ordinatuz ⁊ non diffinitū sit naturale: ⁊ nāle ⁊ ꝺdiatū sit nō naturale. Et nos nō videmus aliquod naturale quod fiat casu ita qꝫ sic sit.

Ult i hoc sermone ēt ꝓtradicere ¶Pla. i hoc quod dixit qꝫ res mouebant̄ añ mundū motu inordinato tpe infinito: ⁊ posuit duas ꝓpōnes ꝓcedēdas: ⁊ sunt qꝫ nō ordinatū ⁊ nō diffinitū est nō nāle. ⁊ qꝫ ordinatio ⁊ diffinitio ē res nālis erñs in sensibilibus. D. d. (⁊ dicamus ēt ipossibile ē ⁊c) .i. ⁊ cū positū ē qꝫ non ordinatio est extra nām: dicam⁹ qꝫ manifestū ē qꝫ impossibile est: vt aliqd ꝺdiffinitū ⁊ inordinatū sit in tpe infinito: vt posuit ¶Pla. qꝛ cum res existētes i maiori subiecto ⁊ in maiori pte tpis sunt nāles tm̄: digni⁹ est̄ vt res nāles existāt tpe ifinito. D. d. (ponat̄ igitur tunc ⁊c.) .i. ꝓtingit igit̄ ex hac positione vt res q̄ sūt modo sint in ꝓtraria dispositiōe illi quā habēt. i. qꝫ cū positum est qꝫ illa, q̄ nō habent pricipiū in tpe: lꝫ sint inordinata sunt nālia. ꝓtingit in rebus que sunt modo: vt sint econtrario sue dispositiōi. D. icepit declarare hoc: ⁊. d. (dico qꝫ illud qō est nō ordinatū ⁊ non diffinitū sit nāle ⁊c.) .i. ꝓtinget huic positioni: vt ea q̄ nō hñt ordinem neqz diffinitionē sint nālia qꝛ fuerunt in tpe ifinito. ⁊ qꝫ habentia ordinem ⁊ oia sē fibilia sint non nālia: qꝛ sunt i tpe finito. D. d. (⁊ nos non videmus aliquod nāle factū casu) .i. ⁊ ꝓtigit ex hoc vt res sensibilis sit non nālis: qꝛ nihil videmus cuius diuisio ꝑm suā dispositionē nālem sit minoꝛ q̄ꝫ ꝑm non nālē. Ut. g. qꝛ sanitas est nālis. ⁊ infirmitas nō nālis. necesse est vt tēpus sanitatis sit maius tpe infirmitatis: ⁊ cū ita sit necesse ē vt oia entia sint in hoc eē non nālia: ⁊ ante hoc esse nō fuerūt in dispositione naturali. ⁊ intendebat ꝑ casum tempus minus: qm̄ cum illud quod casu fit est in minori tempore: accipit vnum verbum ꝓ altero: quasi igit̄ dicat: nihil videmus in dispositiōe nāli cuius tempus sit breuius: q̄ꝫ i dispositione rei non nāli ita qꝫ impossibile ē credere qꝫ ita ē i aliquo ente. s. qꝫ tēpus sui eē in dispositione nō nāli ē logius.

¶Uidet̄ aūt hoc ipsū ⁊ Anaxagoras bene sumere: ex imobilibus enim inchoat mundū facere. Enituntur autem ⁊ alij congregantes aliqualiter itez mouere ⁊ segregare. Ex distantibus autem ⁊ motis non rationabile facere generationem: ꝓpter quod ⁊ Empedocles pretermittit eam que in amicitia. Neqz enim vtiqz poterat constituere celum ex segregatis quidem construens. congregationē autem faciens ꝓpter amicitiam. Ex disgregatis enim constitutus est mundus elemētis. Itaqz necessarium fieri ex vno ⁊ congregato.

¶Et ꝑm hoc bene dixit Anaxagoras cum dixit qꝫ mundus fuit generatus ex rebus non mobilibus omnino. Et multi homines alij studuerūt ⁊ laborauerunt vt facerēt generationem mundi ex rebꝰ 25.

que primo

que primo fuerũt congregatẽ: deinde mouebañ: ⁊ ſeggregabañ: ⁊ dixerũt q̃ nõ ẽ neceſſariũ q̃ mũdus fuit ex reb⁹ mobilib⁹ ſegregatis. Et cũ Empedocles uuabaẽ: hoc dixit eſſe ⁊ amicitiã ⁊ litẽ ⁊ fecit eẽ gñationẽ totius mũdi ex rebus ſegregatis: deinde ꝓgregabañ ex aicitia: vt fugeret ꝓpoſitionem per motum: ⁊ ideo dixerunt q̃ mundus fuit generatus ex vna re congregata: ſicut dixit ſuperius: deinde ſegregabatur.

15. ¶ Cum declarauit q̃ neceſſarium eſt vt omne corpus naturale habeat motũ naturalem: ⁊ q̃ impoſſibile eſt vt in aliquo tpe inueniatur corpus ſine motu nãli: ⁊ demonſtrauit impoſſibilia contingẽtia dicentes q̃ ante gñationez mundi erant res ſine ordine: ⁊ q̃ impoſſibilia cõſequunt ponẽtes mundũ eſſe generatũ ex rebus que ante ſuã gnãtionẽ erant quieſcentes: laudauit ſcõs ſup hoc: ⁊. d. (⁊ ꝑm B bene. d. ⁊c). i. ⁊ propter hec impoſſibilia ꝙſequentia dicentes q̃ mundus fuit gnãtus ex reb⁹ mobilib⁹: bene fecit q. d. q̃ mund⁹ gñatus fuit ex rebus quieſcẽtib⁹ anteq̃z fuit: vt Anaxa. dicens q̃ res que fuerũt añ mundũ quieſcentes fuerũt tpe infinito in mixtione. D. d. (diſtinguebañ ⁊ diuidebañ ab intelligentia). D. d. (⁊ multi hoies ſtuduerũt ⁊c). i. ⁊ ꝓpt hoc viſum eſt q̃ hoies qui in antiquo tpe dicebant q̃ mundus fuit ex rebus cõgregatis qeſcentib⁹. D. mouebañ ⁊ ſegregabañ. bene ſtuduerũt in ꝑſcrutatiõe de hac intentiõe cũ perceperunt hoc impoſſibile qđ cõtingit dicenti q̃ gñat⁹ fuit ex reb⁹ mobilibus: ⁊ q̃ Empedocles fugere voluit cõceſſionẽ ei⁹ q̃ res mouebañ ex ſuis naturis ante mũdũ: poſuit litẽ ⁊ amicitiã eẽ cãs motuum fugiẽdo ne cõcedat q̃ per ſuas naturas moueren̄ (⁊ iuuabaẽ per hoc Empedocles ꝑ aicitiã ⁊ litẽ). i. cũ Empedocles percepit hoc qđ contingit dicẽti q̃ res ante mũdum habebant motũ ex ſuis naturis. Et ipoſſibile fuit q̃ ex eis generareẽ mũdus niſi moueretur: tũc poſuit litẽ ⁊ amicitiã eẽ cauſas motus coꝝ ante gñationez mundi ⁊ poſt. D. narrauit quomodo fecit hoc: ⁊ d. (cũ fecit generationẽ totius mũdi ⁊c). i. ⁊ dicim⁹ q̃ Empedocles iuuabaẽ hac opinione in hoc q̃ poſuit litẽ ⁊ amicitiam: q̃ dixit q̃ mundus fuit ex rebus que erãt ante ſuaz generationẽ ſegregate: ⁊ iſtũ motũ habebant ex lite. D. mouebantur ex amicitia ad inuicẽ donec ex eis fuit ꝓgregatus iſte mũdus: ⁊ fecit hoc ne cõtingerent ei ipoſſibilia q̃ contingunt alijs: ⁊ ideo fugit ꝓceſſionẽ. ſ. q̃ motus exiſtit in reb⁹ per ſe ante mũdũ: ſed attribuit motum liti ⁊ amicitie. D. d. (⁊ ideo dixerũt q̃ mundus fuit generatus ex vna re ⁊c). i. ⁊ propter impoſſibilia cõſequẽtia dicentẽ q̃ mũdus fuit generatus ex reb⁹ mobilib⁹ dixerũt illi hoies. ſ. ante Empedoclem: q̃ mũdus fuit generat⁹ ex re q̃ ante mundum fuit quieſcens. D. ſegregabaẽ illud vnũ: ⁊ ex eo fuit mũd⁹ fact⁹. Et debes ſcire q̃ dicenti mũdũ eſſe generatũ ex reb⁹ q̃ erãt ante geſcentes ꝓtingũt cõtradictiões ſiles ꝓtradictionibus contingentib⁹ dicenti mũdũ fieri ex reb⁹ mobilib⁹. Querẽdum eſt. n. a dicente q̃ mund⁹ fuit ex rebus geſcẽtibus vtz ille res fuerint geſcẽtes nãliter aut violẽte: ſi violẽte neceſſario hñt getem nãliter: ⁊ ſi hñt getẽ nãliter: ergo ⁊ motũ nãliter: ⁊ cũ hec duo hñt neceſſe eſt vt mũdus ſit anteq̃z ſit. Loca enim in quib⁹ eſt ges nãlis ⁊ motus nãlis ſũt eadẽ numero: mundus ergo in quo exiſtũt hec loca eſt idẽ numero: ⁊ hoc declaratũ eſt vbi declaraẽ q̃ ſi loca nõ eſſent eadẽ numero: contigeret vt nõ eſſent mot⁹ nãliter ad ſupius: neqz ad inferius: ⁊ tũc nõ eſſet: neqz ſuperi⁹ neqz inferius niſi ꝑm comparationẽ nõ nãli: ⁊ ideo oĩs q̃ poſuit mũdũ eẽ generatum ex rebus entib⁹: ꝓtinget ei vt mũd⁹ ſit añq̃z ſit: ⁊ oẽs antiq conueniunt in hoc: q̃ impoſſibile vt ponaẽ fieri ex rebus non entib⁹: niſi eſſet poſſibile vt nõ eſſe ipm trãſmutareẽ in eſſe qđ eſt impoſſibile: ⁊ eſt maxime cõtra eos qui ponebãt leges. dicit Themiſtius. Dicentes aũt q̃ mũdus fuit ex rebus nõ ordinatis non poſſunt fugere iſta impoſſibilia: ⁊ poteſt homo dicere cõtradicendo his ſermonib⁹: q̃ nõ inducti erant ꝑm q̃ opz q̃ non intellexerit ſermonẽ ꝟ Platonis q̃ mundus ⁊ ordinatio fuerũt ex reb⁹ nõ ordinatis ꝑm rectitudinẽ: q̃ñ hoc non intelligiẽ ex verbis ei⁹: ſed hoc quod nos narrauimus mõ: ⁊ eſt non ex ordine: ⁊ mũdo: ꝑ ordinem ⁊ mũdum: q̃ñ neqz etiã ex ſanitate. Sed q̃ inordinatũ dicit duobus modis vt informatũ ⁊ inordinatũ: q̃ñ vtrũqz dicit duob⁹ modis: quoꝝ vnus demonſtrat feditatẽ ⁊ diſpoſitionem diuerſatã: ⁊ alius demõſtrat priuationẽ perfectã ⁊ ſimpliciter nõ ordinatã: vt cũ dĩ de aliquo hoie q̃ nõ ẽ ordinatus oĩno. Quẽadmodũ dicit nõ formatũ nõ illud qđ ẽ formatũ forma ideceti: ſz illud qđ caret forma: ſic aſſueti ſum⁹ vocare mãm nõ formatũ. Inordinatũ igit de quo dĩ q̃ mũdus fuit ex eo: dz intelligi ita q̃ mundus fuit ex mã carente qualitate q̃zuis nõ fuerit quale in aliquo tpe: q̃ñ nõ q̃le eſt ꝑm altez duoꝝ modoꝝ nõ ordinatũ: cũ ordinatio ſit aliqua qualitas: ergo nõ q̃le eſt nõ ordinatũ: iſta enĩ eſt nr̃a opinio de eo: ex quo mũdus ⁊ ordinatio fuerũt: q̃ñ aũt ꝟ Plato cõcedit ẽt q̃ ordinatio ẽ prior nõ ordinatiõe. ⁊ nãle eſt pr⁹ nõ nãli: manifeſtũ ẽ ẽt ⁊ notũ ex plibus locis ſuoꝝ librorꝝ: ⁊ bñ põt hõ perpẽdere hoc ex his q̃ dixim⁹: q̃ñ cũ poſuit nõ ordinationẽ in malo: ⁊ oẽ diuinũ ẽ antiquũ ĩ ſua natura: ergo malũ ſicut dixim⁹ nõ exiſtit in diuino: ſed in nã mortalitũ: ⁊ in eis q̃ ſunt poſteriora: ⁊ oẽ enĩ quod fuit viuũ ꝑm hũc modum poſſibile ẽ primo vt ſit mortale: ⁊ vt moriaẽ: ⁊ in alijs locis ẽt q̃ deus ẽ eternus ſine fine: ⁊ ſine ordine. Non ergo debemus ingrere de iſtis ſermonib⁹ ſimplr: ſz quaſi eſſent dicti nõ vlr. Sermo aũt dicẽtis q̃ nõ ordinatio ẽ prior ordinatione nõ eſt verus ſimplr: neqz ẽt ſermo dicẽtis q̃ ordinatio eſt prior nõ ordinatiõe: q̃ñ in iſtis ꝑticularib⁹ ordinatione aliqua inordinatio ẽ prior: ⁊ vlr ois ordinatio ẽ prior inordinatione. Iſte enĩ ẽ ſermo Themiſtij quo defendit ꝟ Platonem ⁊ cõtradicit Ariſ. ⁊ abbreuiatio ei⁹ eſt q̃ non ordinatio dicit duob⁹ modis: quoꝝ vn⁹ eſt nõ eẽ: ⁊ ali⁹ diſpoſitio non nãlis. ⁊ q̃ ꝟ Plato nõ intẽdebat cũ. d. q̃ mundus venit ex inordinatiõe ad ordinationẽ: ex q̃litate nõ nãli ad q̃litatẽ nãlem: ſed intẽdebat q̃ venit ex priuatione q̃litatis ad qualitatem: ⁊ hec eſt diſpoſitio prime materie apud Ariſtot. Eſt enim nõ q̃lis carẽs forma eẽntialiter: ſed ẽ recipiẽs formas Deide dedit rationez q̃ ꝟ Plato opinatur hoc ex hoc q̃ inuenitur in libris ſuis ex quibus videtur opinari q̃ naturale eſt prius non naturali: ⁊ q̃ ordinatio eſt prior nõ ordinatione. D. indurit iſtos ſermões ex quib⁹ itelligit hoc. Deinde quaſi reſiſtit Ariſto. ⁊ ſumit hoc quod dixit. q̃ ordinatio eſt prior inordinatione. ⁊. d. q̃ iſte ſermo non eſt intelligendus vniuerſalr: cũ inordinatio in indiuiduis eſt prior ordinatione: per iſta igitur defendit Themiſtius ꝟ Platonem. Hos aũt dixim⁹ q̃ ſi ille ſermo quem narrauit Ariſto. fuit ſermo ipſius ꝟ Platonis. ſ. q̃ elemẽta mouebañ ante generationem mundi motu inordinato: ⁊ irregulari impoſſibile eſt vt per inordinationẽ ⁊ irregularitatẽ intelligaẽ intentio que eſt priuatio alterius iſtorũ duoꝝ motorũ inordinationis vt Themiſtius. d. motus. n. nõ eſt priuatio. Cum enim de aliquo dicit q̃ mouetur motu diuerſificato: neceſſario intendit q̃ mouet motu malo. i. inordinato: neqz habente termi num ad quem terminet: ⁊ nõ eſſet poſſibile vt hoc quod dixit Themiſtius intelligereẽ ex eo niſi ſi dixiſſet q̃ elementa venerunt ex inordinatione ad ordinẽ. Et non dixiſſet motũ ſcilicet non attribuiſſet ordinationem ⁊ inordinationem motui. Nomen enim priuatiuum tria monſtrat: aut priuationem intentionis: quam demonſtrat nomen habitus: vt cuz dicitur de ceco q̃ ẽ nõ vidẽs: aut diminutionem viſus: vt demonſtrat hoc nomẽ debilis viſus aut malum viſum. ſ. vt vidcat phãtaſmata: ſed iſta tria intelligẽda cẽnt per inordinationem. Cũ aliquis igitur dixerit q̃ motus elemẽtoꝝ añ fuit inordinatus: nõ poſſumus intelligere ex hoc priuationem motus: iam enim dixim⁹ q̃ mouebañ: neqz enim poſſumus intelligere q̃ mouebantur motu debili. Motus enim debilis eſt ex genere fortis. ſ. q̃ ſunt idem ſpecie: ⁊ nõ differunt niſi ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ cum ita ſit non remanet

vt intelligatur ex motu inordinato: nisi motus nō naturalis. Etiam si confessi fuerimus ei q̄ intelligendū est ex non ordinatione priuationem ordinationis. vt. v. Themistius. impossibile est vt intelligatur ex eo quod est non ordinatus prima materia. vt isti dicunt ſm opinionē Platonis: neq; etiā ſm nostram opinionē. Non enim esset possibile vt hoc intelligeretur ſm nostram opinionem: nisi sermo esset ex quatuor elementis: non de omnib⁹ primis partibus mundi. Corpus enim celeste non habet materiam: cum non habeat contrarium. Plato aūt intendebat p̄ hec omnia elementa ex quibus totus mundus fuerit generatus nō quedam: ⁊ etiam Plato nunq̄ percepit primam materiam: ⁊ nihil est etiam explanare suum sermonē: ita q̄ ipe non intendit per hanc priorītatē: nisi priorītatē ſm naturas: ⁊ ipe virit materiam esse priorem forma: non ſm tempus. Plato enim posuit tempus esse generatum ⁊ factū: cuz apud ipz consequit tēpus motū orbis: motus aūt orbis est nouus. Hoc aūt qđ reprehendit Aris. in hoc quod dixit simplr: q̄ ordinatio est prior inordinatione: ⁊ non fecit differentiam inter prius ſm naturam: ⁊ ſm tēpus: qz ordinatio q̄nq; inuenitur etiā prior ſm tempus ordinatione in individuo: ⁊ hoc est cū speciebus generatis ⁊ generantibus. forma enim patris prior est materia filij: tempore ⁊ natura. hoc autem iam declarauit Aris. cum declarauit q̄ actio est prior potētia ſm tempus in talib⁹ speciebus: ⁊ hoc in alio loco.

¶ Quod quidem igitur est naturalis quidam motus vniuscuiusq; corpozū que nō vi mouētur: neq; preter naturā manifestum ex his. Quod aūt q̄daz habere necessarium inclinationē grauitatis ⁊ leuitatis ex his palam. Moueri quidē enim dicimus necessariū esse. Si aūt nō habebit natura inclinationem quod mouetur: impossibile moueri: aut ad mediū aut a medio. Sit enī quod quidē in quo. a. nō graue: quod aūt in quo. b. grauitatē habēs. Feratur aūt nō graue per eā que. g. d. qō āt. b. ineq̄li tempore p̄ eam que. g. e. p̄ maius enim fertur grauitatē habens. Si itaq; diuidat corp⁹ habēs grauitatem: vt que. g. e. ad eā que. g. d. Possibile. n. sic se habere ad aliqd earū que in ipso partium vt g. e. se habet ad. g. d. Si totū fertur per totā. g. e. Partem necesse in eodem tēpore p̄ eā que. g. d. ferri. Itaq; per equale spatiū tēpore eodez ferent non graue ⁊ grauitatem habens: quod quidem impossibile. Eadem aūt ratio ⁊ in leuitate.

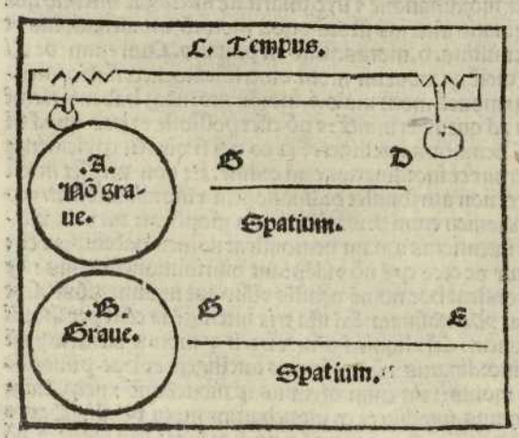

¶ Manifestū est igitur q̄ quodlibet corpus naturale simpliciter habet motum naturalem non violentum: neq; extra naturā. Dicamus etiam q̄ elemēta corpoꝝ hec quidē sunt grauia: hec aūt leuia. Jam enim dixim⁹ superi⁹ q̄ necessario elementa mouentur. Si igitur res mota nō habuerit grauitatē naturalē: impossibile est vt moueat omnino: neq; a medio neq; ad mediū. Sit igit corp⁹ ñ graue. a. ⁊ corp⁹ graue. b. ⁊ mouetur corp⁹ non graue per lineam. c. d. ⁊ mouetur corpus graue in illo tpe per lineam. c. b. Mouetur igit graue corp⁹ in eodem tempore per spaciū maius q̄ corpus nō graue. Et secemus etiā ex corpore graui: ſm ꝓportionem. c. b. ad. c. d. Possibile est enim hoc facere: ⁊ hec sit eius figura. Reuertamur igitur ⁊ dicam⁹ q̄ si totum graue mouetur per totam lineam. c. b. necessarium est vt pars grauis moueatur per totā lineam. c. d. in illo tempore. s. in quo moueatur corpus non graue. Sequitur igitur vt moueantur p̄ vnum spacium quod est impossibile: ⁊ iste sermo conuenit parti leui.

26.

¶ Vult declarare in hoc capitulo q̄ omne corpus naturale habet grauitatem: aut leuitatem. Et incepit primo dicere hoc quod iam declarauit ex fundamentis positis isti⁹ opinionis. ⁊ dixit (manifestum est igitur ⁊c) ideſt manifestum est igitur vt omne corpus naturale quod est existens modo habeat motum naturalem non violentum: ⁊ q̄ impossibile est vt aliquod tempus veniat in quo corpus nō habeat motum naturalem: sicut impossibile est etiam vt aliquod tempus fuerit huius preteritum: ⁊ cum hoc posuit dixit) Dicamus igitur q̄ elementoꝝ ⁊c). i. cū declaratum est q̄ corpus habet motum naturalem. Dicamus q̄ omne corpus non mouetur nisi ſm q̄ in eo existit grauitas ⁊ leuitas ⁊ q̄ impossibile est q̄ corpus non graue: neq; leue moueat motu recto naturali scz a cētro: aut ad cētrū. Deide incepit declarare hoc: ⁊. v. (Jam enim dixim⁹ superius ⁊c) ideſt ⁊ apparet hoc ex hoc: quod declarauimus q̄ quodlibet elementorum mouetur motu naturali: cum fuerit extra suum motum naturalem. D. v. (si igitur corpus motum non habuerit grauitatem naturalem ⁊c) ideſt dicamus igitur q̄ si corpus qđ naturaliter mouetur ad inferius non habuerit grauitatem qua moueatur hoc motu: ⁊ impossibile est vt moueatur omnino. Deinde. v. (sit igitur corpus nō graue ⁊c) ideſt demonstratio eius ē q̄ si sermo noster ei⁹ quod est omne quod inferius mouetur naturaliter non mouetur nisi grauitate non fuerit verus: sit verum eius contradictorium quod est q̄ aliquod corpus ly non habeat grauitatem moueatur ad mediū: ⁊ sit. a. ⁊ ponamus aliquod corpus graue: scz. b. ⁊ ponamus q̄ corpus non graue ptransit spatium. c. d. in aliquo tempore: ⁊ ponamus q̄ graue corpus in illo tempore moueatur a puncto. c. per illud idem spatium: ⁊ manifestum est q̄ necesse ē vt moueatur vsq; ad. d. ⁊ vltra vsq; h. ideſt necesse est vt moueatur per spatius maius in illo tempore q̄z corpus non graue. ⁊ manifestum est per se q̄ cum duo mota. s. graue ⁊ non graue moueantur in eodem tempore. g. ad mediū: necesse est vt graue moueatur per maius spatium q̄z non graue: cum habeat dispositionem quam habet corpus graue cum eo quod est minoris grauitatis: ⁊ hoc intendebat cum. v. (mouetur igitur corpus graue ⁊c) Deinde. v. (⁊ secemus etiam ⁊c): ideſt ⁊ secemus a graui corpore partem cuius proportio sit ad ipz ideſt ad corpus totum graue: sicut proportio spatij per qđ mouetur corpus non graue: scz. c. d. ad spatium per quod

26.

mouetur graue corp⁹: scz.c.d.h. possibile enim est inuenire hanc proportionem: vt probatum est in geometria .D.v. (reuertamur igit ⁊ dicamus ꝛc̃).i.⁊ cum totum corp⁹ graue mouetur in illo tempore posito ab ipso.c.ad.b.⁊ secam⁹ ab eo partẽ cuius proportio est ad ip̃m: sicut ꝓportio.c.h. ad.c.d. per quod mouet corpus non graue in illo tempore necesse est vt illa pars corporis grauis moueatur per illud idem spatium p quod mouebatur corpus nõ graue scz spatium.c.d. in illo eodem posito q⁹ est pars spatij.c.b. Q̃n cũ duo mota: quor proportio grauitatis vnius ad alterum est sicut ꝓportio spatij ad spatiũ necesse est vt pertranseant spatiũ in eodẽ tpe. ꝓponatur ergo corp⁹ graue linea.b.v. ⁊ secemus ab ea partẽ.b.z. ita vt proportio eius ad tm̃ corpus sit sicut ꝓportio spatij.c.d.ad spatiũ.c.b. ita scz q⁹ proportio.b.z.ad.b.v. sit sicut ꝓportio.c.d.ad.c.b.⁊ ponatur tempus in quo corp⁹ non graue ⁊ corpus graue mouentur per spatiũ.c.d.⁊.c.b. tp̃s.g. Igitur erit ꝓportio.b.z. grauis mínoris ad.b.v. graue maius. sicut ꝓportio.c.d. minoris.ad.c.b. maius. Igitur necessariũ est vt.b.z. minus moueatur p spatiũ.c.d. mín⁹ in tpe i quo mouebat corp⁹.b.v. maius per spatiũ.c.b. maius: ⁊ tp̃s est.g. Sed in isto eodez tpe. scz.g. mouebat corp⁹ nõ graue per spatiũ.c.d. ergo p idẽ spatiũ ⁊ in eodẽ tpe mouent duo mota: quor alterum ẽ graue ⁊ alterũ nõ graue: qđ est impossibile. Et hoc intendebat cũ.d.(igit mouẽtur p idẽ spatiũ ꝛc̃).D.d.(⁊ iste ꝫmo cõuenit corpi leui).i.⁊ ista eadẽ demõstratiõe vtẽdũ ẽ in ꝑ bãdo q⁹ corp⁹ qđ a medio mouet hz leuitate: q⁹ ⁊ impossibile ẽ q⁹ aliqđ corp⁹ qđ nãlr mouet a medio sit sine leuitate.

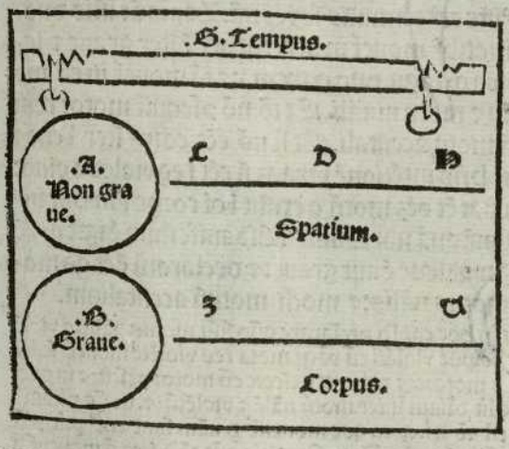

Adhuc aũt si erit aliqđ corp⁹ motũ: neqz leuitatẽ: neqz grauitatẽ hñs: neẽe hoc vi moueri. Quod ãt vi mouet infinitũ facit motũ. Q̃n.n.q̃dã virt⁹ est q̃ mouet. Mín⁹ ⁊ leui⁹ ab eadẽ v̄tute plus mouebit. Motũ sit qđ qdẽ i quo.a.ñ graue.p eã q̃.g.e. Qđ aũt i quo.b. grauitatẽ hñs i eq̃li tpe.p eã que.g.d. Diuiso aũt grauitatẽ hñte corpe vt q̃.g.e. ad eã q̃ g.d. accidet ablatũ a grauitatẽ hñte corpe p.g.e. ferri i eq̃li tpe: q̃m totũ ferebat p eã que.g.d. Velocitas enim minoris ad velocitatem maioris ita se habebit: vt maius corpus se habet ad minus. Per equale igitur non graue ferret corp⁹ ⁊ grauitatem habẽs i eodem tempore. Hoc aũt impossibile. Itaqz si omni quouis proposito: per maius spatium id mouebitur quod graue non est in infinitum vtiqz mouebit. Manifestũ igitur q⁹ necesse corp⁹ oẽ definitũ grauitatẽ habere aut leuitatem.

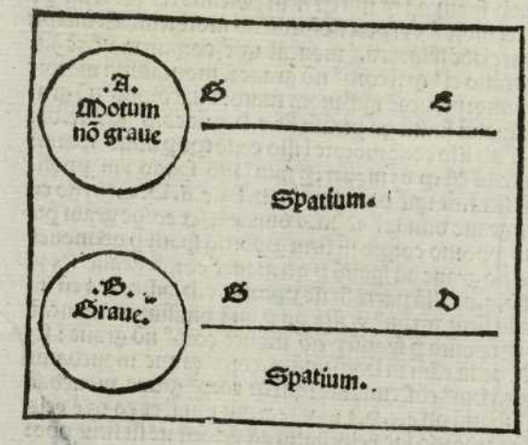

Dicamus etiã q⁹ si aliquod corpus inueniat motum: neqz graue neqz leue necesse est vt moueatur violente: ⁊ si moueatur violente: necesse est vt motus eius sit infinit⁹: quod est impossibile. Quoniã cum omne corpus motum non moueatur nisi aliqua potentia: necesse est vt corp⁹ minus aut leuius moueatur per spatiũ maius q⁹ corpus maius ⁊ grauius ex illa eadem potentia. Moueat igitur corp⁹ maius non graue ⁊ est.a. per lineam.c.h.⁊ moueatur corpus graue quod est.b. per lineam.c.d. i eodem tempore. Cum igitur corpus graue diuidat in duo ꝫm proportionem.c.h.ad.c.d. continget tunc vt istud corpus quod diuisum est ex corpore graui moueatur per lineam.c.h. in illo tempore in quo corpus non graue per idem mouebatur. Totum enim corpus graue mouebatur p lineaz.c.d. Erit igitur proportio velocitatis motus corporis minoris ad maius corpus: sicut proportio velocitatis maioris corporis ad corpus minus. Et si ita sit continget q⁹ motus corporis non grauis: ⁊ motus corporis grauis sit idem: ⁊ in eodem tempore: dico q⁹ mouentur per idem spatium: ⁊ in eodem tẽpore: quod est impossibile. Manifestum est igitur q⁹ oẽ corpus hz grauitatem aut leuitatẽ necessario. 27.

Cũ declarauit q⁹ oẽ corp⁹ nãle qđ recte mouet hz grauitatẽ aut leuitatẽ iquãtũ mouet recte: icepit demõstrare h̄ sc̃z q⁹ oẽ corp⁹ qđ ẽ hmõi dz moueri violẽte: ⁊ q⁹ mot⁹ ei⁹ ẽ impossibilis ꝫm hũc modũ: ⁊.d.(dicam⁹ ẽt ꝛc̃).i. q⁹ si posuerimus corp⁹ qđ recte mouet sine grauitate ⁊ leuitate: ꝓtinget vt nõ hẽat ꝓncipiũ mouẽs. Grauitas.n.⁊ leuitas significãt h̄ ꝓncipiũ: ⁊ qz declaratũ ẽ i.vj.phy.q⁹ oẽ motũ hz ꝓncipiũ mouens: ⁊ q⁹ impossibile ẽ vt sit aliqd mouẽs ⁊ motũ eodẽ mõ: necẽe ẽ si positũ fuerit corp⁹ motũ sine mouẽte crñte in eo: vt mouẽs ip̃z sit extrinsecũ: q̃pp mouebit violẽte. D.d.(⁊ si violẽte moueat mot⁹ erit infinit⁹: qđ ẽ impossibile).i. ⁊ ꝓtinget si violẽte moueat mot⁹ vt mot⁹ ei⁹ ab agẽte violẽtiã sit infinitus. D. ꝓposuit ad h̄ declarãdũ ꝓpositionẽ q̃ntemur i h̄: ⁊.d.(qñ cũ oẽ corp⁹ motũ nõ moueat nisi ꝛc̃).i. ⁊ h̄ declarabit ex h̄ q⁹ dico. Mãifestũ ẽ.n.q⁹ cũ oẽ corp⁹ ñ mouet nisi a motore ⁊ velocitas mot⁹ sit ex augmẽto potẽtie motoris sup potentiã moti: mãifestũ ẽ q⁹ cũ aliqs motor mouerit aliqđ corp⁹ per aliqđ spatiũ i aliq̃ tpe qđ mouebit mín⁹ illo moto i illo eodẽ tpe p mai⁹ spatiũ. Et ꝓsequit hãc ꝓpõnẽ altera: ⁊ est q⁹

proportio spatij ad spatiū est sicut potentie rei mote ad potentiā rei mote scz vi potētie ipediētis motorem. Et incepit declarare hoc ibi: ⁊ d. (moueat igit corpus mai⁹ ⁊c). i. demōstratio ei⁹ q si corp⁹ nō graue ñ moueatur a motore motu finito: nō moueat igit motu finito: ⁊ sit corpus nō graue. a. ⁊ spatiū finitū qō ptrāsit sit. c. b. ⁊ sit corp⁹ graue. b. ⁊ moueat ab illo eodē motore i illo eodē tpe p aliqd spatiū: ⁊ manifestū est q⁹ dz moueri p min⁹ illo spatio ꝟm ꝓpositionē ꝓdictā. sit igit pars linee. c. b. scz. c. d. D. d. (ergo cū corpus graue diuidat ⁊c). i. ⁊ diuidem⁹ ex corpe graui ptē ad quā ꝓportio corpis sit sicut ꝓportio spatij p qō moueat corpus nō graue ad spatiū p qō moueat corp⁹ graue scz vt ꝓportio. a. ad illā partē sit sic ꝓportio. c. b. ad. c. d. ⁊ cū ita sit accidit sicut dixim⁹ vt illa ps p quā diuisimus moueat in illo tpe posito p spatiū p qō moueat corp⁹ nō graue: scz c. b. D. dedit cām in hoc (totū. n. corp⁹ graue mouebatur ⁊c). i. ⁊ cā hui⁹ cōsecutōis ē: qñ q⁹ corp⁹ graue mouebat p min⁹ spatiū qō ē. c. d. ⁊ mot⁹ corpis diuisi ex eo dz ē velocior: ⁊ q⁹ ꝓportio sue velocitatis ad velocitatē sit sicut ꝓportio totius ad ptē. necesse ē cū diuiserim⁹ hāc ptē ita q⁹ proportio toti⁹ ad ipaz sit sicut ꝓportio spatij corpis non grauis: ad ꝓportionē spatij corpis grauis: pueniet ꝓportio velocitatis ptis ad velocitatē toti⁹: sic ꝓportio spatij ad spatiū. Sed iā fuit ꝓportio spatij ad spatiū sicut ꝓportio velocitatis corpis nō grauis ad velocitatē corpis grauis: ꝓtinget ergo ex hoc vt velocitas ptis ad velocitatē toti⁹ sit sicut ꝓportio velocitatis corpis nō grauis ad ipam suā velocitatem. Et cū duo mot⁹ sunt velocitatis q̄z est ꝓportio ad velocitatē eiusdē mot⁹ est eadē ꝓportio: necesse ē vt due velocitates sint cōles. Velocitas. n. corpis non grauis ⁊ corpis qō est ps maioris ē eadē: q̄pp nec ē est vt ptranseat in eodē tpe idē spatiū: ⁊ q⁹ oia ista manifesta sunt ptrānīuit ea: ⁊ hoc oē intēdebat cū. d. (⁊ si ita sit: cōtinget vt mot⁹ corpis non grauis ⁊c) ⁊ ipossibile vt corpus nō graue bēat cōlē velocitatē velocitati grauis: q⁹ ipossibile est vt velocitas minoris sit cōlis velocitati maioris grauitatis: cū ambo moueantur ab eodē motore: ⁊ cū hoc ē ipossibile: digni⁹ est vt sit ipossibile equalitatē velocitatis corpis nō grauis ee ad velocitatem corpis grauis. Et possibile ē ēt vt cōsequat ex b vt graue sit velociⁿ nō grauⁱ: cū extraxerim⁹ ptē: ita q⁹ proportio ei⁹ ad totū sit mior ꝓportiōe spatij corpis nō grauis ad spatium corporis grauis. Continget eni tūc vt velocitas partis sit maior velocitate nō grauis: ⁊ hoc est manifestum.

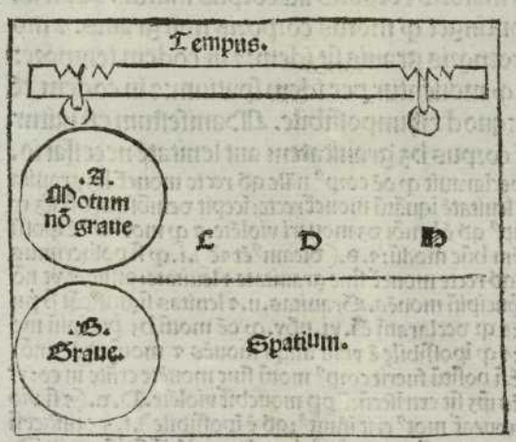

¶ Cum autem natura qdem id sit principium motus quod est in ipso. potentia aūt id quod est i alio ꝟm q⁹ aliud. Motus aūt hic quidem ꝟm naturaz: hic aūt violentus omnis. Eum quidem qui ꝟm naturam: puta lapidi cum qui deorsum velociorem faciet q⁹ ꝟm virtutē. Cum aūt qui preter naturam totaliter ipa. Ad ambo aūt tanq̄ organo vtit aere. Natus eni ē hic ⁊ grauis ⁊ lenis eē. Eā qdē igit que sursū faciet lationē ꝟm q⁹ leuis: cum ferat ⁊ sumat principiū a virtute. Eā vo q̄ deorsū iterū ꝟm q⁹ grauis. Virtus. n. q̄si vim ipressaz tradit vtriqz Propter qō ⁊ nō sequēte eo qō mouit ferē vi motū. Si eni nō tale aliqō corpus existeret non vtiqz esset q vi motus. Et cū aūt q ꝟz naturam vniuscuiusqz motū, pmouet eodē modo suo scz ad mobilis terga cōcursu. Qō qdē igit oē aut leue aut graue: ⁊ qualr preter nāz hūt se mot⁹ ex his manifestū.

¶ Et dicam⁹ q⁹ nā est illud qō ē principiū motus. 28.
Potētia aūt ē cui⁹ principiū motus est ex altero: aut p alterū. Et ois mot⁹ aut est naturalis: aut accidētalis. Nālis vo est sicut mot⁹ lapidis ad inferiuz. Lapis. n. cito mouet a potētia iuuāte nā. Motus aūt accītalis ē a potētia nō adiuuāte nā: vt motus lapidis ad supius. Potētia qdēvtit aere i his duob⁹ motib⁹ q̄si instro. Aer. n. ē grauis ⁊ leuis: ⁊ lapis mouet ad supius sic leue: cū lapis expellit. Erit ergo principiū ist⁹ sui mot⁹ a potentia. ⁊ erit mot⁹ iste ei⁹ cētialis scz ex nā. Lapis āt istis duobus motib⁹ mouet in aere: q⁹ aer ē iter graue ⁊ leue: dico q⁹ tāgit duo extrema: ⁊ iō mouet in eo motu nāli ⁊ motu innāli. Et iō nō ꝓsequit motor rem motā motu accītali. Et si nō eēt corp⁹ iter leue ⁊ graue bīs intētionē vtraqz ñ eēt i eo violētia oīno: ⁊ adiuuat ēt oēz motū q existit i oi corpe ꝟm hāc intentionē quā narrauim⁹. Manifestum ē igit q⁹ oē corp⁹: aut leue ē aut graue: ⁊ declaratū ē ēt qs modus motus nālis: ⁊ modi motuū accītalium.

¶ Vult in hoc capło declarare quō fiūt motus nālis ⁊ violē- 28.
tus: ⁊ pcipue violēti cū vī q⁹ mota res violēte mouet sed separet a motore: ⁊ deberet gescere cū motor gescit: ⁊ in prīcipio dedit vīam inter motū nālē ⁊ violētū: ⁊. d. (⁊ dicam⁹ q⁹ nā est ⁊c). i. q⁹ ea que mouent ꝑ nām sunt cui⁹ principiū mot⁹ est in se crīs. D. d. (potētia aūt ⁊c). i. ea q̄ mouent a potentijs nō pp nām sūt ea q̄ mouent a principijs extrinsecis. D. d. (⁊ ois mot⁹: aut ē nālis aut accītalis) ⁊ cū declaratū ē q⁹ ois mot⁹ est: aut a potētia: aut a nā: ergo manifestū est q⁹ ois mot⁹: aut ē accītalis: aut nālis. D. d. exēplum de nāli: ⁊. d. (Lapis. n. cito mouet ad iferi⁹ ⁊c). i. lapis. n. ꝛz moueat ad iferi⁹ cito a potētia extrinseca: tñ b fit p adiunamētū nāe q⁹ iste mot⁹ est cōpositⁿ aut q̄si cōpositⁿ. D. d. (Motus aūt accītalis ⁊c) q⁹ mot⁹ violētus vt motus lapidis ad supius a ꝓiciēte nihil ptinet ad nāz: sic mot⁹ eius a ꝓiciēte ad iferi⁹: ⁊ itēdit q⁹ iste motus violētus ē simpler: ⁊ nō inuenit i eo mot⁹ cōpositⁿ: sic i nāli i q̄ inuenit simpler: ⁊ cōpositū: ⁊ q⁹ ptīget q⁹ si mot⁹ violētus a motore extrīseco tñ eēt simpler: vt lapis gesceret cū ꝓiscerē a manu ꝓiciētis. d. (potētia qdē vtit aere his duob⁹ motib⁹ q̄si instro) ⁊ itēdit ꝑ duos mot⁹: nālē ⁊ violētū scz q⁹ aer iuuat motorē cū mouerit aliqd motu nāli: ⁊ iuuat faciēs violētiā i motu violēto. Et q̄rēdū ē bvtz aer adiuuat ipz motū nālē: aut est neciūs i motu nāli. Existimātū ē. n. vt corp⁹ nāle moueatur sine aere: ⁊ silr de motu violēto: ⁊ ꝟz b erit aer adiuuās nō q̄si neciūs i his duob⁹ motib⁹. Q ui. n. vtit instro i mouēdo aliqd: aut vtit eo pp meli⁹. i. pp facili⁹: aut ex neciitate cū nō possit mouere sine istro: ⁊ iste est locus pscrutatio

nis: qñ

nis: qñ mot⁹ ipossibile ẽ vt sit ꝓ vacuũ: neqz i corpe q̃dã qđ nõ patiẽ a moto. ſ. q nõ diuidiẽ ab eo: ergo neĉe eſt vt ſit in corpe hñte diſpõnez aq̃ ⁊ aeris. Sz ſi motus aeris fuerit neĉarius inquãtũ diuidiẽ: tũc nõ eſt adiuuãs eũ: qñ diuiſio ei⁹ erit ꝺdictio i eſſe mot⁹. Inquãtũ. n. mouẽ cuz moto nãliter ⁊ violẽte vĩ adiuuãs ẽ i duob⁹ motib⁹. ſ. q mouet motũ ẽt: ⁊ exiſtimaẽ ẽ poſſibile vt ẽt ſine iſto iuuamento: ſed tñ iſtud iuuamentũ eſt ꝓp meli⁹ ⁊ B eſt mãifeſtũ i eo qđ violẽte mouẽ: ſiĉ eſt ẽt mãifeſtũ q illud iuuamentũ i eo qđ violẽte mouẽ eſt neĉiũ inquãtũ eſt mot⁹ poſt qtẽ motoris dimittamus etiã ꝓſcrutationẽ de B: donec cõpleam⁹ expoſitionẽ capli. Et cũ narrauit q aer adiuuat i motu violento ⁊ nãli dedit cãm i B: ⁊. d. (aer. n. ẽ grauis ⁊ leuis). i. ⁊z iſti duo motus ſũt ꝑz: tñ iuuat eos: qñ i aere exiſtit grauitas ⁊ leuitas. Adiuuat. n. graue grauitate: ⁊ leue leuitate. i. q cũ lapis mouẽ ab inferiori ad ſupius a ꝓjiciẽte mouebiẽ aer deferẽs lapidẽ ad ſupius ẽt a ꝓjiciẽte lapidẽ p lapideitatez que ẽ i eo: ⁊ remanebit retinẽs in ſe illũ motũ poſtq̃z ſepabitur a ꝓjiciẽte: ⁊ B p hoc qđ hz i ſe ex ꝓncipio leuitatis. Expelleẽ. n. a lapide ⁊ expellit ipm: ⁊ ꝓcipue cũ i iſto motu habuit lapis duos motores: nãz. ſ. ⁊ mouẽs extrinſecũ: ⁊ hoc intẽdebat cũ. d. (⁊ lapis mouẽ ad ſupius ſiĉ leue nẽ). i. ⁊ iõ cũ aliqs ꝓiecerit lapidez ad ſupi⁹ expellereẽ q̃ſi res leuis ſ. q expellit acrẽ ſecũ qđ eſt leue. D. d. (⁊ iſte mot⁹ erit eius eſſentialis). i. ⁊ mot⁹ lapidis ad ſupius eſt q̃ſi nãlis inq̃ztũ aer eſt leuis. i. aſſimilaẽ nãli in B q mouens extrinſecũ qeſcit: ⁊ ipſe mouẽ ⁊ i hoc q mot⁹ ei⁹ eſt facilis: ⁊ intẽdebat q iſte mot⁹ nõ eſt violẽtus purus ſz cõpolit⁹ ex nãli ⁊ violento. Inquãtũ igiẽ eſt nãlis mouẽ lapis: ſz motor ſit quieſcens: ⁊ inquãtũ violent⁹ accepit ꝓncipiũ a motore extrinſeco. D. d. (aer. n. eſt inter graue ⁊ leue). i. ⁊ dicit⁹ q aer eſt grauis ⁊ leuis: q ẽ mediũ inter graue ⁊ leue: ⁊ q mediũ iuenitur in plibus grauib⁹ explanauit B mediũ ⁊. d. (dico q tãgit duo extrema). i. ſtelligo p mediũ mediũ ſm locũ cũ tãgit duo extrema corpis grauis ⁊ leuis. ſ. aque ⁊ ignis. D. d. ⁊ iõ mouẽ in eo nãliter ⁊ accñtaliꝛ). i. ⁊ iõ iuuat duos mot⁹ qui eſt grauis ⁊ leuis. D. d. (⁊ iõ motor nõ ꝓſequiẽ rẽ motam motu accñali). i. ⁊ iõ nõ neĉe eſt vt motor ſit cuz moto quouſqz finiaẽ mot⁹: ſz hz motor geſcit tñ res mota mouebitur q aer tũc mouebit ipaz: qñ aer q ꝓcipiũ mot⁹ accepit a motore extrinſeco remanebit poſtq̃z fuerit ſeparatus a re mota motus p ſe p ꝓcipiũ nãle qđ ẽ in eo. ſ. grauitatẽ aut leuitatẽ: ⁊ ſi B nõ ẽt caderet lapis cũ motor ſepareẽ ab eo: q lapis nõ hz in ſe ꝓcipiũ leuitatis. D. d. (⁊ ſi nõ ẽt corpus inter graue ⁊ leue nẽ). i. ⁊ niſi aer eſſet medi⁹ inter graue ⁊ leue ſimpliꝛ. i. q nã eius eſt nã media inter hec duo extrema: cũ grauitas ⁊ leuitas exiſtũt in eo ambo aliquo mõ: nõ eſſet poſſibile vt ẽt in eo mot⁹ violentus. Et B qđ dixit inter graue ⁊ leue nõ eſt intelligendũ q nã ei⁹ eſt media: ſed eſt ſilis medio inter duo extrema nõ q eſt admixta duob⁹ extremis. Et hoc qđ dixit nõ ẽ poſſibile vt eſſet motus violentus: intẽdit q ſi aer nõ ẽt nõ eſſet mot⁹ violentus oĩno: ⁊ põt intelligi q ſi aer nõ eſſet nõ ẽt mot⁹ violẽtus ita facilis: ita q exiſtimatum ẽ q lapis ꝓiect⁹ ad ſupi⁹ eſt leuis: cũ videret motũ p ſe ad ſupius diu: ⁊ ſm hoc poſſibile eſſet vt mouereẽ: ſz aer nõ eſſet: ſz nõ ſm hũc modũ. i. ſi ẽt vacuuz ſm opinionẽ opinãtis q vacuũ neĉiũ eſt ad motũ localem. Sz cũ demõſtratũ fuerit q locus neĉius eſt motui: ⁊ q locus eſt vltimũ corpis ꝓtinentis: ⁊ q⁹ termin⁹ cõtinens. ſ. locus opz q ſit geſcẽs apud motuz: neĉe eſt vt lapis moueaẽ in corpe ꝓtinẽte ipm. Sz illud ẽt corp⁹ qđ eſt ipoſſibile: cuz motus exiſtat in eo vt nõ patiaẽ: neĉe ẽ vt aliq⁹ ps ei⁹. ſ. circũſcribens moueaẽ: ⁊ vt ps ꝓtinẽs hãc ptẽ geſcat: ⁊ q⁹ cum hoc q ẽ leuis hz etiã grauitatẽ ⁊ leuitatẽ: mot⁹ violent⁹ eſt in eo facilior. Aer. n. ſm q eſt corp⁹ paſſiuũ ⁊ ꝓtinẽs eſt neceſſarius in eſſe iſti⁹ motus: ⁊ ſm q eſt graue ⁊ leue faĉ motũ eſſe faciliorẽ ⁊ pfectiorẽ: nõ q ſit neĉius i ſuo eẽ. Aer aũt eſt iuuãs motũ nãlez etiã ſiĉ Ariſ. d. ⁊ eſt neĉius i ſuo eſſe ſz modũ q̃ eſt neĉius in eẽ motus violẽti. Et vĩ ẽt ipſz eſſe neceſſariũ i eẽ motus nãlis mõ ꝓpio: ⁊ i hoc eſt difficultas.

Declaratũ eſt. n. de elementis q nõ noiaiẽ inter ea q̃ mouentur p ſe: cũ nõ mouenẽ in loco niſi a generãte. ſ. vt ex ei⁹ fiat aliqua portio i actu a generãte tñ exiſtãt i illa parte ola quibus ꝓſtituunẽ ex loco ꝓpio: ⁊ aliꝭ accñtibus ꝓpriis: niſi aliqd ipediat ipam a motu ad locũ ꝓpriũ. Q uẽadmodũ igiẽ cetera accñtia exiſtia in re gñata nõ exiſtũt in ea niſi a gñante. tñ mediante forma gñanti q̃ ſit a gñante. ita ẽ de hoc motu. U. g. q cũ elementũ ſit ignis ſtatim in ꝓria pte eius in qua exiſtit igneitas ab igne gñante exiſtũt ola accidẽtia exiſtẽtia in igne ſm q eſt ignis: ⁊ vnũ eoꝝ accñtũ ẽ motus ad ſupius: qñ ſm q in pte gñata exiſtet de pte leui ſm hoc exiſtet in ea de loco corpis leuis: ⁊ de aliꝭ accñtibus partibus ꝓpriis. Sed tñ q nõ exiſtunt a gñante niſi mediãte gñãto: ⁊ motus ꝓio ⁊ eẽntialiꝛ nõ ſit niſi a motore: ⁊ nullo alio mediãte: ꝓpẽ hoc iſte motus nõ eſt ꝓp⁹: neqz eſſentialis a motore extrinſeco: ſz a forma moti: ⁊ iõ hz ꝓprium iſte modus motus vt p eũ moueaẽ res per ſe: cũ aliqs non impedierit ipm a motu p violentiã. ſ. cũ ipediens geneĉit: ⁊ ſm iſtũ modũ aſſimilaẽ ei qđ mouẽ p ſe. Et q motor eſſentialiter diſtinguiẽ in eẽ a motu ſicut i aliis: motor. n. in eis eſt aliꝰ a moto: cũ motor ſit aĩa ⁊ motũ ſit corpus. In corporibus aũt ſimplicib⁹ idez eſt motor ſm ſpẽm ⁊ motũ: ſed differũt ſm modũ. Lapis. n. mouet ſe inquãtũ eſt grauis in actu: ⁊ mouẽ inquãtũ eſt potentia inferi⁹. Et cã i B q ſmuciẽ vno mõ in actu: ⁊ alio mõ in potentia eſt: q cõponitur ex materia ⁊ forma. Forma igiẽ eius mouet inquãtum eſt forma: ⁊ mouẽ ſm q eſt i mã. Nõ. n. eſt i potentia ad iferius: niſi ſm q ẽ i mã: ⁊ iõ lapis nõ eſt p ſe mot⁹ eſſentialiter ſz aſſimilaẽ ei qđ mouẽ p ſe: ⁊ iõ indiget i ſuo motu motore extrinſeco: neqz etiã numeraẽ inter ea q̃ mouenẽ ab extrinſeco: q nõ mouẽ hoc motu ab extrinſeco ſine medio: ⁊ hoc eſt qđ eſt vnũ eoꝝ ex qbus ꝓplato exiſtimauit q neceſſe eſt vt ꝓius motor moueat ſe eſſentialiꝛ. ſ. ſm hoc q vĩ in lapide q motor in eo ſit motũ: ſz hz idẽ eſt motor in eo cũ moto tñ nõ eodẽ mõ: vt ꝓplato exiſtimauit: ſed diuerſimode ſm q apparet ex ꝓia demõſtratione in ꝓncipio. viij. phy. vt declaratũ eſt q oẽ motũ hz motorez. Et q lapis ſiĉ dirimus nõ diuidiẽ in motorẽ ⁊ rez motã: ita q vtrũqz eoꝝ ſit exſis i actu: lapis. n. mouẽ a ꝓncipio qđ eſt in eo accñtaliter: cũ nõ habeat eſſe motus niſi p illud ꝓncipiuz. Non enĩ eſt motus lapis niſi ſm q eſt i potentia inferius: ⁊ ẽ motor ſm q eſt grauis. Si igiẽ fuerit mot⁹ eẽntialiꝛ p ſe inquãtum eſt grauis: ⁊ iã poſuerimus q non mouet eẽntialiꝛ niſi ſz q ẽ grauis: ergo ⁊ motor ⁊ motũ eſſentialiꝛ eodẽ mõ qđ ẽ impoſſibile: ⁊ iõ nõ eſt motus hic eſſentialiꝛ lapis neqz mouet ſe eſſentialiꝛ. Et cũ ita ſit ⁊ oẽ qđ mouet ſe accñtaliꝛ: neĉe eſt vt moueat ſe q eſſentialiꝛ mouet aliud motuz a ſe. U. g. q hõ nõ mouet ſe accñtaliꝛ i naue niſi q mouet nauẽ eſſentialiter. Et cũ ita ſit: lapis igiẽ nõ mouet eſſentialiꝛ niſi acrẽ in quo eſt: ⁊ mouet ſe: q hoc qđ mouet ſe ſeqẽ motũ aeris: ſicut de hoie cũ naue. Et cũ ita ſit: aer igiẽ ⁊ aqua ſunt neceſſaria i motu lapidis: ⁊ hoc ẽ illud qđ ꝓmiſimus ⁊ declarauimus hoc in expoſitiõe pbyꝝ: ſz iſte locus ẽ ꝓuenientior. D. d. (Manifeſtũ eſt igiẽ q oẽ corp⁹). i. qđ recte mouetur nẽ. Et intẽdit p modũ motus nãlis q̃litatẽ eius: ⁊ p modos motuũ accñtaliũ cãm ꝓpter quã mouẽ ſz motor ſit quieſcẽs ⁊ qualitatẽ motus ei⁹ in vtraqz diſpõne ſcz apud ſepationẽ motoris a moto: ⁊ apud adiũctionẽ carũdẽ: ⁊ iõ dixit: vt viſum ẽ mihi modos pluraliꝛ non ſingliꝛ: ſicut dixit de nãli: ⁊ forte dixit B q accñtales ſũt plẽs: ⁊ nãlis ẽ vn⁹.

¶ Quod aũt neqz oĩz ẽ gñatio neqz ſimpliꝛ nullius palã ex ꝺictis. Impoſſibile. n. oĩs corpis eẽ gñationem ſi nõ ⁊ vacuũ eẽ aliqõ poſſibile ſepatũ. In quo. n. erit loco qđ gñatur cũ fuerit ortũ vtiqz i illo pri⁹ vacuũ neceſſariũ eẽ: nullo corpe ente. Aliud quidẽ. n. ex alio corpus fieri poſſibile: puta ex aere ignẽ. Totaliter aũt ex nulla alia ꝑiſtẽte magnitudine ipoſſibile. Marie. n. vtiqz ex potẽtia quodaz

ente corpe: actu fieret vtiqz corp⁹. Sed si potētia ens corpus: nullum est aliud corpus prius actu: vacuum erit ⁊ separatum.

29. ¶Quoniā āt gñatio nō cadit sup oīa: aut oīa nō sūt extra gnātionē: māifestū est ex hoc qō modo dico. Impossibile est enī vt aliquod corpus fiat nisi vacuum sit: ⁊ aut plenū. aut sepatuz ab illo corpe: qz locus in quo corpus est fuit vacuū necessario añq̄ corpus fuit: ⁊ qz nullū corpus omnino fuit: ⁊ possibile vt corpus fiat ex alio corpore: vt ignis ex aere. Et impossibile sit vt corpus sit sine magnitudine ⁊ sine soliditate. Et possibile est vt corp⁹ sit in actu ab alio corpore in potentia. Sed corpus qō ē in potentia: si nō fuerit illic aliud corp⁹ in actu: inuenietur illic locus vacuus separatus a corpore.

29. ¶Cum narrauit in principio istius tractatus q̄ opiniões antiquoz de gnātione sunt due. Quaz vna est opinio dicentis q̄ oīa sunt gñabilia. Secūda est opinio negātis gnātionem omnino: ⁊ attribuētis hoc errori sensus: incepit pscrutari de hoc: ⁊. d. (qm̄ aūt ⁊c). i. qm̄ aūt gñatio nō existit in omnib⁹ reb⁹: ita q̄ oīa fuerint generata: manifestum est ex hoc quod dico: qm̄ vere oīa nō sunt gñata: manifestū ē sensui: ⁊ quasi intēdit notificare q̄ illō de quo opz q̄rere de generatione est vtz existat in oībus: aut in qbusdā nō vtz existat in oībus: aut in nullo: vt fuit opinio antiquoz: cū illa diuisio nō est ponēda dubitabilis. scz nō est querendū vtz omnia sint gnābilia: aut nō gnābile aliqō: cum sit visum q̄ quedā coz sunt gnāta: sed opz q̄rere vtz oīa sint gnābilia: aut nō oīa gñabilia. Et cū dixit q̄ māifestū ē: q̄ omnia nō sunt gnābilia: incepit declarare hoc: ⁊. d. (impossibile ē. v. ⁊c). i. impossibile est vt aliquod corpus generet nisi in loco. Si igit mūdus totus fuit gñatus: aut primū corp⁹ neče est vt haberet locū in quo generaret priozē ipso tpe: aut nā. Locus aūt est: aut vacuū: aut termin⁹ corpis cōtinentis: scz si totus mūdus fuit gñatus nō habuit contines cū añ ipm non erat corpus: ergo ante ipm erat vacuū: ⁊ hoc intendebat cū. d. (qm̄ locus in quo corp⁹ fuit erat vacuus nečio) i. qm̄ locū in quo primū corpus fuit generatū: necesse est vt esset vacuū: cū nullum corpus erat ante ipm: ⁊ hoc intendebat cum. d. (⁊ nullū corpus oīno fuit). s. ante corpus positum esse primū: ⁊ tacuit destruere oñs: qz fuit manifestū. s. sed vacuū non ē: ergo ipossibile ē vt corp⁹ fiat ex nō corpe: ergo ipossibile ē vt corpus sit gnātū ꝑm totū. scz postq̄z non fuit oīno. D. d. (⁊ possibile vt corpus fiat ex alio corpe ⁊c) i. quod aūt gnātū fiat ex alio corpe ē possibile: sz nō gnātur ex alio corpe inquātum hz magnitudinē ⁊ soliditatē in actu sed inquātū hoc accidit corpori ex quo gnātur cū sit impossibile inueniri corpus i potētia abstractū a magnitudine ⁊ corporeitate. i. gnātum nō gnātur cēntialiter a corpe qō ē i potentia: nisi quātum ē in potētia nō inquātū est in actu: lz sit nečium in suo esse vt sit in actu: nisi necessariū esset vt cētvacuū. Et hoc intēdebat cū. d. (⁊ possibile ē vt corp⁹ sit i actu ex alio corpe in potētia). i. q̄ corp⁹ nō generet essentialiter nisi a corpe in potentia: nō in actu. Sed necessariū ē vt illud corp⁹ sit in actu: ⁊ si nō esset: esset vacuū: ⁊ hoc intēdebat cū. d. (sed corpus qō ē i potētia si nō fuerit illic ⁊c). i. ⁊ lz primum corp⁹ generet a corpe in potētia: tñ neče ē vt illud corpus habeat magnitudinē in actu: ⁊ si nō esset: eēt vacuū. Et quasi intēdebat q̄ si corp⁹ fuerit gnātum postq̄z nullū corpus fuit oīno nečium est: aut q̄ nō fuit gnātū ex aliquo corpore oīno: neqz in potētia: neqz in actu: qō ē ipossibile: aut q̄ fuit gnātum ex aliquo corpe in potentia: quapp nečium fuit ex hoc q̄ fuit vacuū. s. si aliqd in potētia fuerit denudatum ab actu. Illud enī qō est in potētia si denudatū fuerit a forma ⁊ ab oīb⁹ accītib⁹: necessario erūt illic dimensiones abstracte in qbus existet corp⁹ gnātum: ⁊ hoc dicit vacuus q̄z cuius vacuum esse cōtingit dicentibus primū corpus generari ex nō corpe simpliciter: aut non ex corpe in actu. Et ꝯ videmus posteriores loquentiū nostre legis dicentiū mundum eē gnātū: nō ex corpe neqz in potētia neqz i actu: qz dicunt vacuū fuisse prius mūdo. Antiqui aūt opinabant mūdum esse gnātum ex corpe in potētia: cū ipossibile fuit apud eos vt actio agentis pēderet cū aliquo nō ente: ⁊ iō dixerūt q̄ in nō esse ē aliqua cēntia in qua operaē agēs: ⁊ posuerūt ipsam abstractā a formis quod est ipossibile: quapp cōtingat eis dicere esse vacuū. Et hoc qō dixit (sed corp⁹ qō est in potētia si nō fuerit illic ⁊c) pōt intelligi q̄ illud cōp⁹ qō est in potētia si nō habuerit formā corporalē in actu: cōtinget vt sit vacuū ante: in quo corp⁹ gnātū generabaē: ⁊ manifestum est q̄ hoc nō contingit dicentib⁹ corpus eē gnātum ex corpe. Corpus enī gñatum stat in loco corporis ex quo generabatur. Et pōt intelligi q̄ cum positū fuerit q̄ generatio est ex corpe in potētia ⁊ nō fuerit positū illic aliud corp⁹ in actu nisi illud corp⁹ qō est in potentia: continget vt sit vacuum: ⁊ hoc est quasi manifestius. Non enī consequit vacuū eē propter positionē qua ponit corp⁹ esse in potentia: nec hec potentia est cā in eo. s. nisi cōiungaē cū actu. Necesse est enim vacuū esse ponētib⁹ corpus esse generatum ante quod corpus nō fuit aliud corp⁹ ꝓpter indigentiaz qua generatum indiget loco. Impossibile aūt quod contigit ponēti corpus esse abstractū a. x. predicamentis est vt aliquid sit in potētia ⁊ in actu insimul: hoc enī subiectum positū non ē in potentia nisi inquātū est in actu: ⁊ inquātum nō est i actu est pars alicui⁹ quod est in actu. Illud enī quod non est in actu sed in potentia: aut est pars in actu alicui⁹ quod est in actu: aut ē vnum predicamētoz hoc subiectū caret eis: ergo non est in actu alicui⁹ omnino. Suū igitur esse i ente i actu nō est nisi inquātum est pars ei⁹ in potentia. Si igit inuenitur per se ⁊ singulariter non ꝑm q̄ est pars alicui⁹ nō esset ens in potētia sed in actu. Ens enim in potētia non inuenit nisi in ente in actu: ⁊ si separetur esset ens. Differentia enim inter non esse ⁊ esse in potentia est: qz non esse non est i actu ens neqz est in aliquo in actu non distinctum ab eo: ⁊ hoc intendimus cum dirimus in hoc loco de prima materia q̄ non est ens in actu: ⁊ ens est in ente in actu nō distincto ab eo. Et hec est intentio mei sermonis q̄ est in eo in potētia: ⁊ est prolixior sermo in hoc in primo phyficorum.

¶Reliquū aūt dicere quoz est generatio corporū: ⁊ propter quid ē. Añ igit in oībus cognito sit per prima. Prima aūt existentiū sint elemēta. Considerandū prius que corporū sunt elementa: ⁊ propter quid sūt. Deinde post hec quot ⁊ qualia qdē.

¶Volumus modo cū iā declarauim⁹ hoc: querere de generatiōe in quibus corpibus existat: ⁊ quid sit. Dicamus igit q̄ si cognitio rerum non sit nisi per principia: ergo principia sunt ea que sunt ī oīb⁹ rebus que sunt elementa. Queramus igit modo que prima corpora sunt elementa: ⁊ quorum sunt: deinde post hec de qualitatib⁹ ⁊ quātitatib⁹ eoz. 304

¶Dicit ⁊ cū declaratum sit q̄ generatio nō existit in oīb⁹ corporib⁹: ⁊ est manifestū q̄ ē in qbusdā: querēdū ē q̄ corpora sunt in qb⁹ gnātio existit ⁊ qd ē gnātio. D. d. (dicam⁹ igit q̄ si cognitio rez ⁊c). i. ⁊ via ad cognitionē corpoz gnābilium est scire principia gnātionis q̄ sunt: ⁊ quot sunt principia vocata elementa. Cognitio enī rez nō fit nisi p cognitionē suoz principioz: quasi igit dicit qz oīa habentia principia non cognoscuntur nisi per cognitionē suoz pricipioz. Principia aūt rerum generabiliū sunt elementa: ergo primo perscrutandū de corporibus vocatis elemēta. D. d. (⁊ quoz sunt elementa: deinde post hec perscrutemur de qualitatibus ⁊ quantitatib⁹ eoz). i. q̄ est substantia elementi: ⁊ si sunt 30.

si sunt corpora ⁊ que corpora sunt ⁊ quor sunt elemẽta. D. perscrutemur de qualitatib⁹ eorum per quas sunt elemẽta ⁊ de numero: hax igitur questionũ quedam dicte sunt i hoc tractatu: ⁊ quedã in libro de gñatiõe ⁊ corruptione.

¶Hoc aũt erit manifestũ supponentibus quid est elementi natura. Sit itaqz alementũ corporuz ad qõ alia corpora diuidunt intus existens potentia: aut actu. Hoc eni vtromodo se habet adhuc dubitabile. Ipsum aũt indiuisibile ẽ in altera specie. Tale quid enim oẽs ipm elementũ: ⁊ in omnib⁹ dicere volunt.

31. ¶Et hoc declarabit nobis si nos sciuerimus nam elementi. Dicam⁹ igitur q elementũ corpor uz ẽ illud in quod corpora dissoluunt: ⁊ sũt in eo aut potentia: aut actu: ⁊ hoc est dubiũ. Elementũ aũt nõ dissoluit in alia diuersa in forma. Et omnes conueniũt q elementũ oportet eẽ huiusmodi: ⁊ vt sit in omnibus rebus.

31. ¶D. ⁊ via ad cognitionẽ q corpa sunt elementa: ⁊ hoc ẽ p cedere a diffinitione rei ad suũ accidẽs. Corpus aũt esse elementum est ei accns: cũ elementũ dicat in cõparatiõe eius cuius est elementũ. D. dedit diffinitionẽ elementi: ⁊. d. (q elementuz corpor ⁊c). ⁊. d. (⁊ sunt in eo: aut potentia: aut actu: ⁊ qz hoc dubiũ est) ⁊ ideo dixit hec hoc est dubium: qm manifestũ est q corpa in postremo dissoluuntur in eo: ⁊ hoc est dubiũ. s. vtrũ sunt in elemẽtato potẽtia: aut actu'. Et hec diffinitio est vlis in oibus opinionibus de elemento: qm elemẽta sunt partes cõpositi: aut ꝑm quãtitatem ꝑm dicentes gnãtionẽ per congregationem: aut ꝑm qualitatem ⁊ quãtitatem: vt ꝑm dicentes gnãtionẽ esse transmutationẽ in substãtia in plurib⁹ vno corpe. Et debes scire q hec elementa de quib⁹ perscrutat sunt alia ab vlibus de quibus perscrutatus fuit in prio physicor. Illic eniz declarauit elementa vlia corpor simpliciũ ⁊ cõpositorum: scz primã mãz ⁊ formam. Hic aũt declarare intendit elemẽta corporũ cõpositor tm: que equoce dicũtur elemẽta cum illis: qm cum compositũ diuiditur nõ existũt in actu. Forma eni corrumpitur ⁊ mã induit aliam formam: ⁊ iõ. d. (elementũ aũt non dissoluitur ⁊c). i. elementũ est aliqd in actu cũ cõpositũ dissoluatur in ipsuz: sed ipm nõ dissoluitur in alia existentia in actu. D. d. (⁊ oẽs cõueniũt ⁊c) qr hec diffinitio ẽ mãifesta ꝑ se. scz q elemẽtũ est posteri⁹ i quo est dissolutio rei ẽntialiter: ⁊ nõ est dubiũ sicut dixit: nisi vtrum sit in potẽtia: aut in actu: ⁊ quid est ⁊ quomodo sunt elementa.

¶Si itaqz quod dictum ẽ: est elementũ: necesse eẽ quedã talia corporum. In carne quidem enim ⁊ ligno ⁊ vnoquoqz taliũ ẽ potentia ignis ⁊ terra.

32. ¶Et si hoc quod diffinimus est elemẽtum: necessarium est vt in corporib⁹ sint alia corpora habẽtia talẽ dispositionẽ: scz ignis ⁊ terra. Sunt eni in carne ⁊ ligno i potẽtia: ⁊ i alijs similibus corporibus.

32. ¶Et cũ hec diffinitio est elementi. s. illud in quod res essentialiter dissoluunt: ⁊ ipm non dissoluitur in aliqd: ⁊ ẽ in elemẽtato: ⁊ ista dispositio inuenit i terra ⁊ aqua ⁊ igne ⁊ aere: vt caro animaliũ dissoluitur sensu in terraz ⁊ aquam ⁊ alia elementa: similiter plante: manifestũ est q ista corpora sũt elementa: terra enĩ ⁊ ignis non dissolnũtur in aliqd: cũ corrũpunt: sic accidit q alalia ⁊ plante ⁊ minere corrũpũtur.

¶Manifeste enim hec ex illis segregant. In igne autẽ caro: aut lignũ non inest: neqz ꝑm potentiam: neqz ꝑm actũ: segregaretur enim vtiqz. Similiter aũt neqz si vnum aliquod solum eẽt taliuz in illo ẽ. Non enim si erit caro aut os: aut aliox quodcũqz nondum dicendum inesse: sed preconsiderandum quis modus generationis.

¶Sed primo perscrutemur q elemẽta nõ sũt infinita: 33. vt quidã dicũt: ⁊ cõtradicemus facientes ptes cõsimiles eẽ elementa vt Anaxagoras. Iste eni non recte disposuit elementa: neqz alius opinãs illud. Uidemus. n. plura corpa cõposita que diuidũtur in ptes cõsimiles: vt carnẽ ⁊ ligna ⁊ ossa. Compositum eni dissolnit ⁊ omne consimiliũ ptiũ. Elemẽtum aũt est illud quod non dissoluitur in alia diuersarum formarum: sicut dixim⁹ superius.

¶Cum ignotus sit numerus elementorũ: ⁊ fuit necesse ei qui 33. voluit perscrutari de numero eorũ declarare q nõ sunt infinita. d. (sed primo perscrutemur ⁊c). i. sed primo perscrutandum est cũ sit perscrutandũ de numero eor: ⁊ declaratũ est q non sunt infinita: vt dixit Anaxagoras: ⁊ qr dicentes elementa esse infinita sunt bipartiti dicẽtes. s. ptes eẽ indiuisibiles: vt Democritus: ⁊ dicentes ptes esse consiles: vt Anaxagoras ⁊ Leucipp⁹: ⁊ cõtradixit dicentib⁹ ptes esse indiuisibiles: ⁊ prius destrurit sermonem eor simplr. D. destruxit sermonẽ eorũ que sunt infinita: sic agit hic. s. q prio destrurit sermonẽ eorũ. D. inducet impossibilia que sequunt eos qui ponũt ea eẽ infinita: ⁊ iõ incepit declarare q non sunt elemẽta. d. q nõ sunt infinita: ⁊. d. (⁊ õdicemus faciẽtes ⁊c). i. qr isti ponũt elementa ista esse infinita. d. d. (non recte disposuit elementa). i. nõ bene dicit Anaxa. in hoc qõ dixit ⁊ cõsimiles partes sunt elemẽta. Elemẽtorũ. n. diffinitio nõ vere dicit de eis: deinde incepit narrare hoc ⁊. d. (plura eni corpora cõposita ⁊c). i. ⁊ isti hoies errauerũt in hoc q posuerunt q elemẽta oium corpor sunt oẽs cõsimiles ptes: qr videm⁹ q plura corpora cõsimiliũ ptium diuidunt in corpa cõsimiliũ ptiũ: vt carnes ⁊ ossa q diuiduntur in aquã aerẽ terrã ⁊ ignẽ que sunt ẽt cõsimiliũ ptiũ. Et intẽdit qõ apparet er ꝟ q cõsimiliũ ptiũ sunt duobus modis. Et est modus q dissoluit in alia cõsimiliũ partiũ. s. aquã ⁊ terrã: ⁊ iste modus continet in se oia corpa cõsimiliũ ptium preter ista quatuor: aut quedã eor. Hec eni quatuor nõ dissoluunt in aliqd: quapp necesse ẽ vt sint ista elementa: aut quedã eorũ aut sint quedã. s. elementorũ quatuor. qm totuz hoc hic accipitur dubiũ. D. d. (Cõpositum. n. dissoluit: ⁊ omne consimiliũ partiũ). i. cum manifestum ẽ q ista cõsimiliũ ptiũ q isti faciũt elemẽta dissoluunt i alia: ⁊ oẽ quod dissoluit in aliud ẽ cõpositũ: siue fuerit cõsimiliũ partium siue non: ergo ista sunt composita: ⁊ quatuor simplicia corpora non cõponunt in eis sed econuerso. ⁊ hoc qõ. d. (cõpositũ eni dissoluitur ⁊ omne consimiliũ partium) intendit compositum. n. dissoluit ⁊ oẽ corp⁹ consimilium partium est compositum. ⁊ induxit hanc conuersionẽ ad declarãduz q hec est diffinitio cõpositi: scz q diffinitio eius est cõtraria diffinitioni elementi. scz q oẽ quod dissoluitur in aliud est cõpositum: ⁊ omne cõpositũ dissoluitur in aliud: ⁊ cum posuit q manifestũ est sensui q ea que sunt cõsimiliũ ptiũ: que illi ponunt elementa dissoluunt in corpora simplicia. dixit (elementum aũt est illud quod nõ dissoluitur in alia diuersarum formaz) ⁊ iste sermo cõponitur sic in scda figura. Corpora consimilium partium dissoluũtur in alia. Elementa non dissoluuntur in alia: ergo corpora consimilium partium non sunt elementa.

¶Anaxagoras aũt Empedocli ꝟria dicit de elemẽtis. Hic quidẽ. n. ignẽ ⁊ terrã: ⁊ cetera eiusdẽ seriei corpa elemẽta ingt eẽ corpor: ⁊ cõponi oia ex his. Anaxagoras aũt ꝟriũ asserit: ea eni q sũt similium partiũ: ligna inquã carnẽ ⁊ os ⁊ vnũqõqz taliũ ele

mẽta esse dicit. Aerem aũt ⁊ ignem mixturas hoꝝ ⁊ aliorum seminum omniũ. Esse eni vtrũqꝫ ipoꝝ ex inuisibilibus omiomeris omnibus cõgregatis: propter quod ⁊ facta esse oia ex his. Ignem enim ⁊ etherem appellat idem.

34. ¶Et dicamus eis etiam q̃ si nobis cõcesserimus ⁊ posuerimus q̃ elementa corpoꝝ sunt ea q̃ sunt consimilium partiũ: tamen elementa nõ erunt ꝓpter hoc infinita. ¶Possibile enim est vt oia sint ex duobus coꝝ: aut tribus: vt dixit Empedocles qui fecit elementa quatuoꝝ consimiliũ partium. Deiñ de generauit omnia ex eis.

34. ¶Dicit: ⁊ si concesserimus q̃ consimilium partium sunt elementa: tamen ociose ponunt ea infinita: cũ sufficiat in gnãtione oium cõpositoꝝ ex eis ponere elemẽta esse finita sicut Empedo. ⁊ alij fecerũt. D.d. (q̃ fecit elementa q̃tuoꝝ consimiliũ partiũ). ſ. terrã aquã ignẽ ⁊ aerem. i. posuit elementa oium rerũ hec quatuoꝝ tm̃: ⁊ potuit ex eis cõplere multitudinem ſpẽꝝ gnãbiliũ ⁊ multitudinẽ coꝝ que apparent i eis. Antiqui eni credebant ea eẽ infinita: q̃ opinabanꝫ gnãtionem esse eternã: ⁊ q̃ partes cõſiles ereũt ⁊ intrãt ad inuicẽ intra ſe: ⁊ dicebant q̃ si essent finita: contingeret vt gnãtio tandẽ finireꝫ. Ariſ. aũt eis iã contradixit ꝓlixe in ꝓio phy.

¶Qm̃ aũt est ois naturalis corpis motus ꝓprius. Motuũ ãt hi quidẽ simplices: hi aũt mixti: ⁊ mixti qdẽ mixtoꝝ: simplices ãt simpliciũ sunt. Manifestũ q̃ erũt q̃dã corpa simplicia: sũt. n. ⁊ motꝰ simplices. Itaqꝫ palam ⁊ q̃ sunt eĺa ⁊ ꝓpter qd sũt.

35. ¶Et dicamus ẽt q̃ accidit dicentibꝰ q̃ elementa sunt corpora cõsimilium partium vt nõ generenꝫ ex eis oia. Facies. n. non fit ex alijs facieꝰ: neqꝫ alia figura nãlis fit ex alia figura ſiũs ei. Manifestum ẽ igiꝫ q̃ melius ẽ ⁊ rectius facere principia finita: ⁊ minima. Dico q̃ ñ dissoluũꝫ i alia diuersaꝝ formaꝝ: quẽadmodũ faciunt geometre: q̃ faciunt pricipia geometrie finita: aut ꝑz formã: aut ꝑz nũeꝝ.

35. ¶Manifestatio iſtiꝰ sermonis est q̃ opinanꝫ q̃ corpa consimilium ptiũ generenꝫ ex ſe ad inuicẽ ereũdo ad inuicẽ ꝑ dissolutionẽ impossibile ẽ eis ꝑm hãc positionẽ ponere elementa corpoꝝ nõ cõsimilũ partiũ. Ea eni que nõ sunt cõsilium partium nõ dissoluunt̃ in ea q̃ sunt cõsimiliũ partiũ. Impossibile est eni vt facies fiat ex facieb⁹: aut figura ex figuris: sicut est impossibile vt os fiat ex ossiꝰ: aut caro ex carnibus: q̃m iſti opinanꝫ q̃ gnãtio est ꝑgregatio simílis cum suo simili: ⁊ corruptio ẽ ſegregatio: ⁊ ꝑm hoc nõ possunt generari corpa nõ cõsimilia ex cõsimilibꝰ partibꝰ. Themiſtiꝰ aũt exposuit hoc capl'm ita q̃ intendebat Ariſto. narrare q̃ iſti nõ possunt dicere q̃ cõsimilia q̃ sunt elementa sunt infinita: q̃ neẽe ẽ vt dic̃ coꝝ sint infinite: q̃ differentie generatoũ ex eis sunt infinite: q̃ iſti ponũt differentias in eis q̃ gnãntur ex eis: quas differentias nõ ponũt in consimilibꝰ Dicũt eni q̃ facies non fiũt ex facieb⁹: neqꝫ figure ex figuris: quaſi igitur intenderet q̃ ꝛ concessum fuerit eis q̃ differẽtie cõpositoꝝ ex elemẽtis sunt infinite: tñ nõ sequit̃ ex ꝟ vt differentie elementoũ q̃ sunt apud eos ꝺsimilium ptiuꝫ sunt infinite. Dicentes eni q̃ consimilia sũt infinita: ponũt infinitum duobus modis in quãtitate ⁊ qualitate. Dicẽtes autẽ partes esse indiuiſibiles ponunt eas quantitates tm̃: ⁊ ideo contigũt dicentibꝰ cõsimilia plura impossibilia q̃z dicentibus partes esse indiuiſibiles: ꝑm q̃ ponunt esse ea infinita. Scdm igitur primã expoſitionem sic erit intentio sermonis (Dicamus ẽt q̃ accidit dicentibꝰ elementa esse corpora cõsimiliũ partiũ ⁊c̃). i. dicenti q̃ elemẽta sũt cõsimiliũ partium corpora contingit vt nõ generentur oia cõposita ex eis: q̃m impossibile est eis dicere q̃ facies genereꝫ ex facieb⁹: q̃ dicũt q̃ generatio est exitꝰ rei a re. Scdm aũt ſecũdam expoſitionẽ intentio est ſic: ⁊ accidit dicentibus q̃ elementa sint cõsimiliũ partium qd̃ non dicũt q̃ ois res generatur ex ſuo ſimili: ⁊ cum ita ſit: impossibile est dicere ea esse infinita: q̃ differentie entium sunt infinite: ⁊ hec intentio est difficilis ad intelligendũ ex alia trãslatione quã mõ habemus: ⁊ forte diminutio cecidit in hac trãslatione a trãslatore. Nos. n. non habemus niſi translationem Alkindi. Translationes aũt veriores sunt Iſaac. D.d. (manifestuꝫ est igiꝫ q̃ rectiꝰ est ⁊ melius ⁊c̃). i. manifestũ est igiꝫ q̃ elementa sunt digniora poni finita q̃z infinita cũ nihil ad ponendũ cogeret ea infinita. Scz q̃ possibile est ponẽti ea finita cõplere oia que accidũt cõpoſito inquãtũ est cõpoſituꝫ ex elementis: ꝑm hoc etiã q̃ differentie rerꝫ debent esse finite: ⁊ q̃ elementa sunt ſimplicia coꝝ in quo corpꝰ diſſoluiẽ: ⁊ ꝟ intendebat cũ. d. (⁊ minima dico q̃ non diſſoluunt̃ ⁊c̃). i. ⁊ dicere est minima q̃ elementũ nõ diſſoluitur in corpus diuerſaꝝ formaꝝ. D.d. (quẽadmodũ faciunt geometre) ⁊ ꝟ respondet ſermoni quẽ. d. (q̃ rectius est vt principia sunt finita). i. vt ponũt geometre: ⁊ iõ intelligendũ est ex hoc q̃ dixit principia finita. i. in forma nõ quãtitate: ⁊ põt intelligi vtrũqꝫ ꝑm q̃ diximus. Et ꝟ q̃ dicit q̃ geometre faciunt principia finita: aut in forma: aut in numero: dicit ipm̃ ꝑm q̃ reputo q̃ geometre principia sunt finita in forma. ſcz in ſpecie: vt diſſolutio omniũ figuraꝝ ſuperficieꝝ in triãgulũ: ⁊ diſſolutio oium coꝝ i ꝓyramidẽ: ⁊ principia oia geometre nõ ſũt eadẽ numero. principia vo numeroꝝ. ſ. vnitates sunt idẽ numero. Et vl'r dubiũ est de principijs numerorum vtrũ ſũt idẽ numero aut ſpecie. nõ eni possumꝰ dicere de vnitate vtrũ ſit ſpẽs q̃ nõ ẽ diuiſibilis in talẽ vnitatez ⁊ talẽ: cũ hmõi alietas in mathematicis nõ accipiat̃ niſi accidẽtaliter: niſi vnũ eẽt vnũ in forma nõ vnũ in numero. Luz aũt de numero cõſideratũ fuerit inquãtũ inuenitur in numeratis: tũc principia eiꝰ videbunt̃ cõsimilia in forma. ⁊ cũ nõ est neceſſarium hic videbitur alibi.

¶Utrũ aũt finita an infinita: ⁊ ſi finita quãta ꝑm numerum ꝓſis vtiqꝫ erit ꝓſiderare. ¶Primũ quidez igitur q̃ non infinita quemadmodum putant quidam, contemplandum.

¶Et dicamus q̃ ſi hoc corpus non differt ab alijs corporibꝰ niſi ꝑ differentias eſſentiales: ⁊ vt differentie corporum finite ſint: manifestum ẽ q̃ elemẽta ſunt finita neceſſario. 36.

¶Cũ ꝓcedit eis q̃ ſi dic̃ cõpoſitoꝝ eẽnt infinite: tũc ꝓtigit eis ꝟ vt dic̃ eĺoꝝ eẽnt infinite: icepit declarare ꝟ q̃ ſi dic̃ cõpoſitoꝝ eẽnt finite q̃ neẽe ẽ vt dic̃ eĺoꝝ ſint finite. Et declarauit q̃ dic̃ cõpoſitoꝝ ſũt finite q̃ cõpoſita nõ differũt ab inuicẽ niſi dic̃ijs eẽntialibꝰ: dic̃ ãt eẽntiales mãifeſtũ ẽ q̃ ſi finite. Et põt itelligi iſte ꝑm q̃ ẽ i ꝓſilibꝰ ptibꝰ de qbꝰ illi dicũt esse eĺa: ⁊. q. d. ⁊ ſi dic̃ corpoꝝ ꝓſiliũ ptiũ fuerit finite q̃ ꝑi ponũt eĺa neẽe ẽ vt eĺa ſint finita. Themiſ. ãt. d. q̃ Ariſ. declarat q̃ dic̃ corpoꝝ ꝓſiliũ ptiũ ſt finite: q̃ diſtiguunt̃ ꝟ dic̃as ſenſuũ: ⁊ iã declaratũ ẽ i lib. de aia q̃ ſenſibilia ſt finita: q̃ diuidũtur i ꝺzia: ⁊ ois ꝺzietas coꝝ diuidit̃ i dic̃as finitas: ⁊ dz i alia exp̃one q̃ ipe trãſtulit nos ad illud qd̃ declaratũ ẽ i phyſicis. ſ. q̃ ipoſſibile ẽ infinita i actu iueniri: ⁊ ſi dic̃ eẽntiales infinite iuenirẽtur: iuenirenꝫ i eodẽ gñe ſpẽs infinite i actu: qd̃ ẽ ipoſſibile: ⁊ põt itelligi ꝑ eẽntiales ſenſibilis: vt posuit Themiſ. ⁊ Ariſ. ẽt ꝺdicit huic opiniõi rõnibꝰ mãifeſtis i p'. phy. ⁊ ex mãifeſtioribꝰ coꝝ ẽ q̃ corpꝰ finitũ ſit ex eĺis infinitis. opinãtur. n. q̃ i oĺ corpe ſt ptes ꝓſiles infinite occultate i eo. fingũt. n. q̃ ſi eẽnt finite abſcideret gñatio: ⁊ contingit eis ex hoc q̃ magnitudo finita ſit cõpoſita ex infinitis: quarum quelibet habet quantitatem ⁊ magnitudinẽ.

¶Et primũ

¶Et primū omnia omiomera facientes elementa quemadmodum ⁊ Anaxagoras. Nullus enīz sic significantium recte sumit elementum. Eidem⁹ enim multa etiam mixtorum corporum in omiomera diuisa: dico autem puta ⁊ carnem ⁊ os ⁊ lignum ⁊ lapidem. Itaqz quoniam compositum nō est elementum: non oē erit ꝙ omiomeꝝ elementum. Sed indiuisibile ad altera specie quemadmodam dictum est prius. Adhuc autem sic sumē tes elementum non necesse facere infinita. Omnia enim hec reddentur etiaz finitis existentibus si quis sumat. Idem enim faciet ⁊ si duo: aut tria solum sint talia quemadmodum conatur: ⁊ Empedocles. Quoniam enim: ⁊ hoc pacto ipsis acci dit non omnia facere ex omiomeris. faciem enim non ex faciebus faciunt: neqz aliud quicq̄ ꝑm na turam figuratorum. Manifestum quia multo melius finita facere principia ⁊ hec ꝙ minima si eadem omnia demonstrari possint: quemadmo dum ⁊ dicunt: ⁊ qui ī disciplinis. Semper. n. finita sumunt principia: aut specie: aut quantitate Adhuc si corpus a corpore alterum dicitur ꝑm p prias differentias. Corporum autem differentie finite. Differunt enim sensibilibus. Hec autem finita sunt quod quidem demonstretur oportet: manifestū quia ⁊ elementa necesse finita esse. Sz adhuc neqz vt alteri quidam dicunt: puta Leucippus ⁊ Democritus abderides rationabilia ac cidentia. Inquiunt enim esse primas magnitudi nes multitudine infinitas: magnitudine autez in diuisibiles. Et neqz ex vno mlta fieri: neqz ex mul tis vnum: sed horū complicatione ⁊ circūpulsio ne omnia generari. Modo autem quodam ⁊ isti omnia entia faciunt numeros: ⁊ ex nūeris. Et enim si non plane ostendunt: tamen volunt hoc di cere. Et adhuc quoniam differunt corpora figu ris: infinite autem figure infinita ⁊ simplicia cor pora aiunt esse. Qualis aūt ⁊ que figura elemento rum nihil determinauere: sz solū igni spera assi gnauerūt. Aerē āt ⁊ aquā ⁊ alia magnitudine ⁊ p unitate diuiserūt qz nā ipsoꝝ ē vt semē oīuz eloꝝ.

37 ¶Dicamus ēt ꝙ nō ē rectū ꝙ ela sint sic Leucip pus ⁊ Democrit⁹ dicūt. Accidūt. n. sermoni suo eē ipossibile. Dicūt. n. ꝙ pria corpa sūt infinita in multitudine: ⁊ ꝙ nō recipiūt diuisionē in magnitu dine: ⁊ ꝙ ex vno ñ fiūt pla: neqz ex plib⁹ vnū: sz oia fiūt p coacernationē istaꝝ ptiū idiuisibiliū ⁊ p di uersitatē coacernatōez eoꝝ. Dicam⁹ igit ꝙ isti po nūt oia nūeꝝ ⁊ generāt ea ex eo sic arithmetici: sz nō explanauerūt hoc mō sed direrūt obscure. Et direrūt ēt ꝙ si corpa differūt abinuicē figuris. fi gure āt sūt infinite: ergo corpa simplicia sūt infinita Et nō distinxerūt oino q̄ ē in figura cuiuslibet cor poris illoꝝ corpoꝝ: Neqz direrunt q̄ sunt figure eloꝝ: sz posuerūt figurā ignis: sperica tm. Aerē āt ⁊ terrā ⁊ alia corpa distinxerūt dicētes ꝙ q̄dā coꝝ cōposita fuerūt ex ptibus puis: ⁊ quedā ex ptibus magnis. Et ex eis posuerūt naturā illoꝝ corpo rum paruoꝝ reducendo omnia ad elementa.

¶Cum contradixit dicētibus elementa esse cōsimiles par- 37
tes infinitas: vult mō ꝺdicere dicētib⁹ ela eē corpa infinita in diuisibilia: ⁊ prio narrat coꝝ sermonē: ⁊ opinionē in gnā tiōe. s. ⁊ corruptiōe. s. quo gnātio ⁊ corruptio sit in eis ⁊ in oib⁹ q̄ apparēt in cōpositis. Isti. n. sic dixit in libro de gnā tiōe magis ꝑpt dare cās q̄z alij coꝝ q̄ apparēt in cōpositis ex ꝟ ꝙ ponūt ex istis corpib⁹ ⁊ iō sermo coꝝ ē magis nālis ⁊. d. (dicam⁹ ⁊c). i. ⁊ sermo coꝝ inducit eos ad pla ipossibi lia imo ad negandū pla principia geometrie: ex principijs. n. geometrie ē ꝙ oē corp⁹ ē diuisibile ⁊ ꝙ oē corp⁹ diuidit in quocūq̄z pūcto. Apud istos āt ñ diuidit corp⁹ ꝓpositū nisi super terminos qui imagināt inter alias partes indiuisibi les: nō super aliam illarum partium indiuisibilium. Et iō dicunt ꝙ ex vno non fiunt plura. neqz ex pluribus vnum: sicut narrauit de eis: quoniam qz apud eos est vnuz in rei veritate pars indiuisibilis: impossibile est tunc vt ex eo fi at multitudo omnino: neqz ex multis partibus fiat vnū: ⁊ ꝑm hoc negauit naturam continui. continuū enim est vnū ⁊ diuiditur in plura: ⁊ similiter negauit compositionez que fit per admirtionem: sicut vidit Aristo. quoniam apud ipz ex pluribus fit vnum. Deinde. d. (sed omnia fiunt per coa ceruationem ⁊c). i. ꝙ ipsi opinabantur ꝙ generatio substā tiarum est ex congregatione partium: ⁊ diuersitas differē tiarū substātiaꝝ est ex diuersitate figurarum partiū: ⁊ di uersitas aliquoꝝ accitiū fit ex diuersitate sit⁹ ⁊ ordis figu re ptiū. Et cū narrauit modū ex quo reddebāt cās gnātio nis ⁊ corruptionis ⁊ aliquoꝝ accñtiū ex istis elemētis: indu xit ipossibile qđ cōtingit dicēti hūc sermonē: ⁊ est ipossibile qđ cōtingit ponēti nūeros elemēta entiū. Jā enī dixit hoc ipossibile in alijs locis: ⁊. d. (Dicam⁹ igit ꝙ isti ponebāt oia nūeꝝ ⁊c). ⁊ qz isti dixerūt qđo differētie entiū cōsequū tur differētias nūeroꝝ: ⁊ isti nō declarauerūt modum qđo differētie cōpositoꝝ differūt in se pp ꝓpositionē eoꝝ ex p tibus indiuisibilibus. s. qz nō direrunt ꝙ lapis sit de tali nūero istaꝝ ptiū: aut de tali nūero sicut fecerūt arithmeti ci: neqz ꝓpalauerūt ꝙ natura illaꝝ ptiū sit sicut nā vnitatū cū ponūt eis figuras ⁊ situs: dixit. (sz nō explanauerunt ꝟ ⁊c). i. sz nō direrūt in istis rebus sermonē determinatū: cū nō dederint in istis rebus aliā demōstrationē: neqz ēt di xerūt ꝙ figura facit aliquā differētiā: neqz qs ordo: ⁊ sit⁹ facit ꝙ accidēs. Necesse est enim ꝑm opinionē eoꝝ vt q̄li bet differētia differētiaꝝ entiū cōpositoꝝ hēat figurā ꝓpri am differētiaꝝ illaꝝ ptiū: q̄ figura facit illā differētiā: ⁊ cū .d. (ꝙ nō explanauerūt ꝟ ꝑm ꝙ oportebat). i. sine deter minatiōe ⁊ demōstratiōe. d. (sz obscure direrūt: ⁊ direrūt ꝙ cū corpa differāt a se figuris: figure āt sunt infinite: ergo corpa simplicia sūt infinita). i. nō direrūt in rōcinādo ꝙ sūt infinite: sz ꝟ tm qđ direrūt ꝙ iste ptes idiuisibiles ꝙ differāt iter se figuris: figure aūt infinite: ergo ꝓtinget vt ꝟ ela. s. ptes idiuisibiles sūt infinite. D. d. qd remanet eis de hac in tētione si ꝓcessū fuerit eis: ⁊. d. (⁊ nō distinxerūt oino ⁊c). i. oz eos cū posuerit diuersitatē eaꝝ ꝑm figuras: ⁊ sili diuer sitatē cōpositaꝝ differentiarū ex eis dicere q̄ figura cui pti appropriet illaꝝ ptiū: ⁊ q̄ figura appropriet figure differē tiaꝝ cōpositaꝝ ex eis: quoꝝ q̄dā vocam⁹ nos simplicia. s. aquā terrā iguē aerē: ⁊ q̄dā cōposita q̄ vident ꝓponi ex eis ꝙtuor: ⁊ ꝟ itēdebat cū. d. (neqz direrūt ēt q̄ sūt figure elo rū). i. nō direrūt q̄ sūt figure ptiū ex qb⁹ cōponunt corpa ꝙtuor q̄ vocant ela: sz tm posuerūt figurā ignis sphericā. i. nisi de igne: dicūt. n. ꝙ ptes ex qb⁹ ꝓponit hñt figuras: spe ricas: aut nisi de igne: qm posuerūt ei figuraz sphericā: hoc aūt appet de ꝟ ꝑmone ꝟz hāc trāslationē. Themist⁹ āt ex-

posuit hunc locū alio modo: ⁊ d. neqz isti homines dederunt partibus indiuisibilibus ꝑm q elemēta sunt figuras ꝓprias: sicut fecerūt ponētes elemēta quatuor simplicia: igni enī dederunt figuram pyramidalē: terre aūt figuram cubicam. duobus āt alijs alias figuras. Isti enī nō dederunt igni soli figurā ꝓpriam: ⁊ est sperica nisi qz ignis cito penetrat: ceteris aūt elemētis nō dederunt figuram ꝓpriā sed dixerūt q hec elementa differūt ꝓpter differētiā partiū indiuisibiliū ꝑm magnitudinē ⁊ puitatē: ⁊ hoc itēdebat cū dixit. (aer aūt ⁊ terra ⁊ cetera corpa ⁊c). ⁊ ex hoc sermone eoꝝ quasi cōtradixit. s. dicere ptes esse idiuisibiles. D. ponere eas diuersas ꝑm puitatē ⁊ magnitudinē: sed nō direrunt hoc nisi qz nō reputāt esse possibile vt magnitudo cōposita ex eis nō habet nām recipiendi diuisionē in ea: sicut dicimus de corpe celesti. Dicūt enim q cā diuisionis est interiacens vacuū: ⁊ qz magnitudines cōposite ex istis sūt solide sine vacuo: possibile est eis recipere diuisionē in istas partes: ꝫ ꝑm q ponunt eas esse ifinitas: qz magnitudo diuiditur apud eos ꝑm totum: vt declaratū est in libro de generatione: necesse est eis dicere vt magnitudines cōposite ex eis dissoluant in eas: quapropter magnitudo corrūpet in nō magnitudinē: qđ est ipossibile. D. d. (⁊ ex eis posuerunt nām istoꝝ corpoꝝ ⁊c). i. ⁊ ex ptib⁹ idiuisibilibus posuerunt nām istoꝝ corpoꝝ quatuor: cū generat oia corpa que nos vocamus simplicia: ⁊ ꝓposita ex ptib⁹ indiuisibilibus.

¶ Primū igit hoc ⁊ ipsos peccatū comitari videt nō finita sumere principia: cū ipsis liceret hec omnia dicere. Adhuc si nō infinite elementoꝝ differentie: palā qz non erūt elementa infinita. Adhuc aūt necesse oppugnare mathematicas scientias indiuisibilia corpa dicētes ⁊ multa eoꝝ que sub opinionē omniū cadūt ⁊ apparētiū ꝑm sensū iterime re: de quib⁹ dictū ē primū in his q̄ de tpe ⁊ motu.

58 ¶ Et dicamus nos igit q accidit sermoni eoꝝ error: quēadmodū accidit dicētibus principia eē infinita. Demonstremus eis igit suū errorē ⁊ dicamus q si differētie corpoꝝ nō fuerint ifinite: manifestū est q ipossibile ē vt elemēta sint ifinita. Et qz cōtradicūt ei qđ rectū est in geometria. cum dicunt ptes esse indiuisibiles. Et cōtradicūt etiam pluribus opinionibus hominū maximoꝝ in scia. Et apparētibus ꝑm sensū: ⁊ iā ꝓpleuim⁹ sermonē de istis opinionib⁹ in tractatib⁹ de tēpore ⁊ motu.

38 ¶ Dicit q dicētibus hoc primo cōtingit illud qđ contingit dicētibus principia esse infinita: ⁊ q iā dictū est: ⁊ etiā apparet destructio sermonis eoꝝ ex hoc q differētie cōpositorum corpoꝝ sunt finite: ⁊ cū differētie cōpositoꝝ sunt finite impossibile est vt differētie elementoꝝ ex quibus cōponit sint infinite. Quoniā aūt cōpositorū differentie sunt finite declaratū est in principio istius libri: ⁊ in physicis: cū declarauit q impossibile est vt res infinite inueniant in actu. Deinde dedit in eis aliud ipossibile: ⁊. d. (⁊ cōtradicunt ei qđ rectū est ⁊c). i. qz ex fundamētis geometrie est q diuisio magnitudinū ꝓcedit in infinitū: ⁊ q ois linea diuiditur in duo media. D. d. (⁊ cōtradicunt pluribus opinionibus ⁊c). i. innuit per hoc naturales. Isti enī ponūt complerionem esse ⁊ q composita differunt differentijs substātialibus ꝓpter diuersitatem differentiaꝝ elementoꝝ: ⁊ q generatio est altera ab alteratione: ⁊ generatio ⁊ alteratio sūt in qualitate substantiali: ⁊ hoc in accidētali: ⁊ q in generato nullū elementū erīstit in actu: ⁊ q est aliud ab elemētis substātia ⁊ forma: ⁊ totum hoc est impossibile dici cum partibus indiuisibilibus. D. d. (⁊ iam cōpleuimus sermonem ⁊c). i. ⁊ cōtradixim⁹ iā dicētibus partes esse indiuisibiles ꝑm cōtemplationē naturalis de natura cōtinui. hec autem opinio hic destruit cōsiderādo in natura cōtinui in quo cōmunicat hec scientia cū mathematica: ⁊ ex hoc mō locutus fuit hic de hoc: in phisicis aūt nāliter. Et destruit etiā hec opinio per cōsiderationē de generatiōe ⁊ corruptione: ⁊ de accidētibus pluribus sensibilibus. Et ex ꝫ mō locutus fuit de hoc in ꝫ libro: ⁊ in libro de generatione ⁊ corruptiōe.

¶ Simul aūt ⁊ cōtraria dicere ipos sibiipsis necesse. Impossibile enī indiuisibilibus entibus elemētis magnitudine ⁊ puitate differre aerē: ⁊ terrā: ⁊ aquā. Nō enī possibile ex iuicē fieri. Remanebūt enī semp maxima corpa segregata: aiunt enim sic fieri aerem ⁊ aquā: ⁊ terrā ex inuicē.

¶ Et dico etiā q necesse est eis dicere cōtrariū suo 39
sermoni. Si. n. elemēta sūt ptes idiuisibiles: ipossibile est vt aer ⁊ aqua differūt ꝓpter puitatē ⁊ magnitudinē ptium. Et ipossibile est vt quēdam hec corpora fiant ex quibusdā. Quoniaz cū ex figuris distincte fuerint pue ⁊ extracte remanebit residuum. Scōm igitur hunc modū dicūt q aer ⁊ aqua ⁊ terra fiunt ex inuicem. s. ꝑm segregationem figurarum paruarū a magnis.

¶ Dicit ⁊ cōtingit eis impossibile ex hoc qđ dicunt de qua- 39
litate generationis corpoꝝ simpliciū abinuicē ꝓpter ptes indiuisibiles. Dicūt enī q terra nō differt ab aqua: nisi qz est cōposita ex ptibus indiuisibilibus maioribus q̄z aqua: ⁊ silr dicūt de aere cū aqua. Dicūt igitur q cū terra fiet aq̄ eribunt ab ea partes magne ꝓprie terre: ⁊ remanebūt parue ꝓprie aque: ⁊ sic terra fit aqua. Et simlr cū er aqua exierint ptes pue ꝓprie aque: remanebūt magne ꝓprie terre ⁊ sic aqua fit terra. Aristo. aūt cōtradixit eis dicendo q cū partes magne fuerint segregate a terra: necesse est vt remaneat ex illis magnis residuū: quoniam aqua cū reuertit in terram eribūt ex ea pue ⁊ remanebūt magne terre ꝓprie: ⁊ cum aqua ⁊ terra cōponūtur ex magnis ⁊ paruis: ⁊ fuerint infinite sicut dicūt: tunc magne in vnoquoqz eorum erunt equales paruis in numero: ⁊ sic in nullo differunt aqua ⁊ terra. Et si direrint q in terra dominant magne ⁊ in aqua parue ꝓtinget vt sint finite: ⁊ vt sit inter puas ⁊ magnas in quolz eoꝝ ꝓportio terminata: ⁊ sequit ex hoc vt ptes diuidātur necessario: ⁊ vt generatio cesset. s. vt inueniāt aqua q̄ nō reuertit in terrā: ⁊ terra q̄ nō fiat aq̄ cū pue q̄ exeūt ab aqua ⁊ magne q̄ exeūt a terra cōsumūtur. V. g. q si in terra fuerit ex magnis decē ⁊ puis quinqz: ⁊ in aq̄ ecōuerso. s. ex paruis decē ⁊ ex magnis quinqz necesse est cū terra reuertit in aquā vt exeāt ex magnis q̄ sunt in ea septē et dimidiū: ita q remaneāt in ea quinqz pue: ⁊ due ⁊ dimidiuz magne: ⁊ tunc fiet aqua: ⁊ cū ista aqua reuertat in terrā remanebit in ea ex paruis vna: ⁊ quarta: ⁊ ex magnis due ⁊ dimidiū. quapropter necesse est eis: aut vt ptes diuidātur in infinitum: aut vt cesset generatio. D. d. (quoniā cū ex figuris separent pue remanebit residuū). i. necesse est vt cuz aqua fit terra vt remaneant in terra ptes parue: ⁊ cū ex illis ptibus segregentur magne tūc illa terra fiet aqua: ⁊ sic cōtinget ipossibile quod dixim⁹: hoc aūt apparet ex ista trāslatione. Themistius aūt exposuit suū sermonē alio mō dicit enī q cōtigit eis ex hoc q dicūt q i aq̄ denoiant pue ⁊ i terra magne ⁊ q aq̄ fit ex terra cēntialr: ⁊ terra ex aq̄: vt ptes magne generent ex puis: ⁊ parue ex magnis: aut ꝑ alterationem eiusdem partis ex magnitudine in paruitatem: ⁊ ex paruitate in magnitudinem: aut quia pars magna diuidatur ⁊ fiat pua: aut qz parue cōgregent ⁊ fiat ex eisvna magna: ⁊ ꝑm hūc modū cōcludit eis. Cōtingit. n. eis vt ptes idiuisibiles fiāt diuisibiles aut alterabiles adinuicē qđ nō dicūt eē. D. opponit Ari. dicēdo q nō cōcludit eis nisi

per

per equiuocationem: ⁊ qñ hoc quidem quod intellerit ex sermone eorum q̄ iste ptes fiunt erinuicem est aliud ab intentione eorum. Illi enī intēdebat dicere per hoc qđ dicebant q̄ iste ptes fiunt abinuicem. i. q̄ segregabant̄ abinuicem: vt cum ex vino segregabunt̄ ptes substātiales: ⁊ remanebunt grossiores: tunc vinum fiet rhob nō p alterationez eoz abinuicē: aut p diuisionē magnaz in puas: aut p collectionem paruarum in magnas. Tum autem bene potes videre q̄ ex vtroq̄ sermone idē continget ei vt ptes indiuisibiles sint diuisibiles: siue posuerunt gnātionē eaz abinuicē eē accītaliter: cū fiūt p segregationē: aut eēntialr cum fiūt p trāsmutationē puaz in magnas: aut magnarū in puas. Videt ergo q̄ ꝺdictio pfecta ꝯ eos sic ꝺz eē. Hoc q̄ dicitis q̄ iste ptes fiunt abinuicē: aut ē eēntialr: aut accītaliter. Si essentialiter cōtinget vt ptes trāsmutentur in inuicē magne in puas: aut pue in magnas: aut ſm q̄litatē: aut ſm quātitatē ⁊ vtrūq̄ est ipossibile ſm opinionē eoz: ſm ät quātitatē puenit diuisio: ꝺz ät q̄litatē puenit alteratio: ⁊ vtrūq̄ apud eos ē ipossibile. Si accītaliter. ſ. p segregationē eaz adinuicē puenit diuisio ptiū: aut abscisio gnātiōis.

¶ Adhuc neq̄ ſm hoz suspitionē vꝺebiť vtiq̄ infinita fieri elemēta. Qm̄ corpa qdē differūt figuris. Figure aūt oēs cōponūtur ex pyramidibus: rectilinea qdē ex rectilineis: spera aūt ex octo ptibus. Necesse enī eē aliqua pricipia figuraz. Quare siue vnū siue duo siue plura: ⁊ simplicia corpora tanta erunt multitudine.

40 ¶ Dicamus ēt q̄ si elemēta fuerint sicut dicūt impossibile est vt sint infinita: cū corpora differūt figuris: ⁊ oēs figure cōponūtur ex figuris q̄ vocant̄ pyramides. Figura aūt equalis linee cōstat ex eq̄libus lineis: ⁊ figura spherica cōponitur ex ptibus perfectis sphericis. Ergo necesse est vt figure hēant pricipia ꝓpria: siue fuerit vna figura: aut duo: aut plures. Et si ita sit necesse est vt corpa simplicia sint ſm numerum earum.

40 ¶ Dicit ⁊ dicamus ēt eis q̄ si corpa indiuisibilia hñt ſm q̄ dicunt figuras: continget vt sint finita econtrario positioni eoz. D. d. (cum corpa differūt figuris). i. cū posuerimus q̄ corpa differūt figuris: vt isti ponūt: ⁊. d. b̄ q̄ figurarū quedā sūt essentiales corpibus: ⁊ qdā nō. Lū ergo positū fuerit q̄ figure sūt essentiales corpoꝝ cuiuscūq̄ speciei sint: siue corpoz diuisibiliū: siue indiuisibiliū: necesse est vt differētie figuraz sint ꝓpter differētias illoz corpoz: ⁊ q̄ nūerus illoz corpoz sit ſm numerū differētiaz illarū figurarū: ⁊ q̄z differētie figurarū sunt finite cōtinget vt corpora quoꝝ differētie sūt finite: vt cōsequēs figure sint finite: qñ aūt figure sūt finitarū differētiarū ponendū est ex b̄ qđ dicūt geometre. Declaratū est enī q̄ oēs figure quinq̄ resoluūtur in pyramides que cōtinent̄ a superficiebus rectis aut rotūdis. Spera qdē in octo. Cubus in ser: ⁊ silr̄ de alijs que dicunt̄ in libro Euclidis: ⁊ hoc intēdebat cū. d. (⁊ oēs figure cōponunt̄ ex pyramidibus). i. ⁊ oēs figure corporee. Et cū posuit q̄ corpa habentia figurā debēt differre p diuersitatē figure: ⁊ posuit q̄ oēs figure corporee cōponunt̄ ex pyramidibus: posuit etiā tertiā ꝓpositionez. q. cām in dissolutione figurarū corporeaꝝ in hāc figurā ⁊. d. (⁊ figure eq̄lis linee ex lineis eq̄lib⁹). i. ⁊ cā in dissolutiōe corpoꝝ vt pyramides ē q̄z figure plane dissoluūt̄ i figurā planā p̄mā: que nō dissoluitur in alia. ſ. triāgulū: ⁊ pyramis dissoluit̄ in triāgulū: ergo necesse est vt sit p̄ma figurarū corporearū p̄ma figurarum superficialiū. D. d. (⁊ figura spherica cōpon̄t ex ptibus pfectis). i. pyramidibus: ⁊ dixit pfectis q̄z nō dissoluūtur in alias: neq̄ possibile est vt sup eas addātur alie ad cōseruandū figurā suam.

Et cū posuit oēs ꝓpositiones que sūt in hoc sermone quasi p̄cedēs. Induxit cōsequēs. ⁊ dixit. (necesse est ergo vt figure habeāt p̄ncipia ⁊c). i. ⁊ dixit hoc mō demōstrationis. Demonstratū est enī q̄ oēs figure corporee dissoluunt̄ in pyramides: ⁊ silr figure superficiales dissoluunt̄ in triāgulum: ⁊ quasi ponit q̄ cū elemēta fuerint finita in spē cōpositā erūt finita in specie: ⁊ cōfirmatio est hec. q. diceret. Et q̄uis nō concludāt nobis hoc q̄ geometre dicunt ex hac dissolutione: tamē concedendū ē nobis q̄ oēs figure q̄nq̄ dissoluunt̄ in figuras finitas: aut vnā: aut duas: aut plures. Themistius aūt dicit in hoc loco q̄ manifestū est q̄ figure regulares sūt finite. enormes aūt sunt infinite: ⁊ iō si illi duo viri dixerunt q̄ indiuisibilia sūt hmōi sicut solēt dicere: tūc nō est rectū opponere eis p hunc sermonē. Dicamus igitur q̄ cū illi dicūt q̄ differētie illoz corpoz indiuisibiliū sunt ꝓpter figuras: necesse est vt figure sint hmōi. ſ. regulares: figure aūt irregulares ⁊ infinite nō exīstūt in corpore nisi accidētaliter. Oppositio aūt Aristo. est recta sup b̄ q̄ ponāt figuras esse differētias istoz corpoz indiuisibiliū.

¶ Adhuc aūt si vnicuiq̄ elemētoz est aliquis ꝓprius motus ⁊ q̄ simplicis corpis simplex. Nō sūt aūt simplices motus infiniti ꝓpter: neq̄ simplices lationes plures esse duabus. Neq̄ loca infinita sunt. Neq̄ hoc pacto sane ipsa elementa infinita erunt.

¶ Et dicamus ēt si oē elementū habet motū essen 41
tialē. Et corp⁹ simplex hz motū simplicē. Et motus simplices nō sunt infiniti: quoniā diuisio nō est nisi bimembris: neq̄ loca sūt infinita. Manifestū est q̄ elemēta nō sunt infinita.

¶ Cum destruxit sermonem dicentis elementa esse infinita 41
inducēdo ad impossibile: incepit dare demonstrationē rectam q̄ elementa sunt infinita. Et abbreuiatio sui sermonis est q̄ elemētū ſm q̄ apparet ex sua diffinitione est corpus simplex: ⁊ q̄z omne corpus simplex habet motū simplicem: ⁊ econuerso: vt declaratū est in pricipio istius libri: necesse est vt numerus corpoz simpliciū sit ſm numerum motuū simpliciū: ⁊ quia sunt ad loca terminata necesse est vt numerus locoz sit ſm numerum motuū. Si igitur loca fuerint finita motus eorum erunt finiti. Et si motus fuerint finiti: corpora simplicia erunt finita. Et iam declaratum est q̄ motus simplices sunt terminati: ⁊ q̄ sunt tres scilicet circa medium: ⁊ a medio: ⁊ ad medium. Cum elemēta sunt corpora simplicia ⁊ corpora simplicia sūt finita: ergo elemēta sunt finita. Deinde. d. (diuisio enī ⁊c). i. motus a medio ⁊ ad mediū. Et intēdit p loca sursū ⁊ deorsuz: bes enī duo loca diuidunt̄ in eo qđ est simplicīter sursum ⁊ deorsum: ⁊ in eo q̄ est respectiue.

¶ Quoniā aūt necesse finita esse elemēta restat cōsiderare vtrū plura aut nō. Quidā enī vnū soluz supponūt: ⁊ hoc hi quidē aquā. hi aūt aerē: hi aūt ignē. Hi aūt aqua qdē subtilius: aere aūt spissius qđ cōtinet aiūt oēs celos infinitū ens. Quicūq̄ q dē igiť vnū hoc faciūt aerē: aut aquā: aut aqua qdē subtilius: aere aūt spissius. Si er hui⁹ spissitudine: aut raritate alia generāt. isti latēt ipsi sibiipsis aliud aliqd ꝓius elemēto faciētes. Est enī que q dē ex elemētis generatio cōpositio: vt aiūt. que ät ad elemēta resolutio. Itaq̄ cecesse ꝓius esse natura quod magis subtilium partium. Quoniam igitur aiunt oīum corpoꝝ iguem subtilissimū esse. Primū vtiq̄ erit natura ignis. Differt ät nihil.

Necesse enī vnum aliquod aliorum ⁊ non medium ipsum primum esse.

42 ¶ Dicamus ctiã q cũ manifestũ est q elemẽta sũt finita necessario: volumus mõ pscrutari vtrũ elementũ sit vnũ aut plura. Quidã enīz dicũt, elemẽtum esse vnũ: sed hi vo aquã: hi vo aerẽ: hi aũt terram: ⁊ quidã eoꝝ ponũt elementũ aliquod subtilius aqua: ⁊ spissius aere. Nos aũt dicamus q omnis qui posuit elementũ vnũ: aut aquã: aut aerez: aut aliquod subtilius aqua ⁊ spissius aere: ⁊ q alia elemẽta fiunt ex eo ꝑm diuersitatẽ spissitudinis: ⁊ raritatis eius. Et ois qui dixit hoc ignorauit suuz sermonẽ ⁊ oblitus est q ponũt aliud prius elemento. Quoniã si spissitudo sit ex cõpositione elementoꝝ: ⁊ raritas ex dissolutione eoꝝ: necesse est vt rarũ subtile sit ante elemẽtũ. Et si ita sit: ⁊ ignis est vt dicũt subtilior alijs corporibus: tunc ignis erit prior oibus rebus priozitate nãli. Si igit ignis nõ fuerit subtilior oibus rebus hoc nõ cõtradicet nostro sermoni. Necesse est enī vt primuz subtile sit aliqd corporũ naturaliũ: nõ corpus medium.

42 ¶ Et cum declaratũ est q elemẽta debent esse finita considerãdũ est vtrum sint vnum aut plura: ⁊ si plura quot: sed quot sũt dimisit vsqz ad libũ generationis: quapropter existimatur q iste liber quasi ꝑcedit libũ generationis ⁊ corruptionis. Et qz dicẽtes elemẽta esse finita: qdã dicunt ea esse vnũ elemẽtoꝝ: aut vnũ extremoꝝ: aut vnũ mediorum. Et qdã dicũt illud esse aliud ab elemẽtis: qdã dicunt ipm esse mediũ inter aquã ⁊ aerẽ: spissius aere ⁊ subtilius aqua: ⁊ q dã vt reputo dicũt ipm esse mediũ inter ignẽ ⁊ aerẽ: ⁊ ꝟ intẽdebat cũ. d. (⁊ qdã eoꝝ dicũt ipm esse subtilius ⁊c). Et cũ. d. oẽs opiniones eorũ in ꝟ vno: icepit cõtradicere sermoni dicẽtis ipm esse mediũ iter duo illoꝝ: ⁊ q est vnũ mediorum: cũ vteraz sermo cõueniat in ponendo elemẽtũ mediũ inter duo extrema: qd est cõtrariũ ei qd dictũ est in diffinitione elemẽti: qd est simplicissimũ eoꝝ que existũt in cõposito. Duo aũt extrema: aut sũt simpliciora medio: cũ mediũ fuerit ex qualitate: aut vnũ eoꝝ erit simplicius medio: cuz mediũ fuerit ex quãtitate: ⁊. d. (dicamus igit nos q omnis q posuit ⁊c). i. q ois q posuit elemẽtũ esse mediũ inter duo extrema ⁊ posuit illa duo extrema esse cõposita ex illo elemẽto: oblitus est diffinitionẽ elemẽti ⁊ est: qd est simplicius eoꝝ q̃ sũt in cõposito: ⁊ siue posuerit ipm ee vnũ quatuor corpoꝝ: aut corpus mediũ iter duo extrema: ⁊. d. (q alia elemẽta fiũt ex eo ⁊c). qz dicũt q generatio ceteroꝝ corporũ quatuor ex ꝟ medio est ꝑm dẽsitatẽ ⁊ raritatẽ: ⁊ q generatio ceteroꝝ corpoꝝ quatuor cõsequit diuersitatẽ ei⁹ in raritate ⁊ dẽsitate. s. q cũ recepit dẽsitatẽ equalẽ dẽsitati aque erit aqua: ⁊ cũ terre erit terra: ⁊ cũ receperit raritatẽ equalẽ raritati aeris erit aer ⁊ cũ ignis erit ignis: ⁊ silr cõtingit ponẽtib⁹ elim mediũ: lz vnũ quatuor: ⁊ nõ sicut existimat Themistius q ipossibile nõ cõtingit eis nisi inquãtũ ponũt generationẽ ꝑm raritatẽ ⁊ densitatẽ: imo cõtingit eis inquãtũ ponũt elim esse mediũ iter ea q̃ generanť ex eo quocunqz mõ generanť: aut cõpõne aut dissolutiõe: aut dẽsitate: aut raritate q̃ sũt apud eos cõgregatio ⁊ segregatio. Et cũ narrauit q cõtradicunt sibi ⁊ nõ percipiũt: dixi. (quoniã si diuersitas sit ex cõpositione eloꝝ ⁊c). i. ⁊ cõtradictio cõtingit eis quoniã ponũt densitatẽ ex cõgregatione: ⁊ densitatem multitudinis partiũ: ⁊ raritatem ex exitu ptiũ ⁊ amplitudine foraminũ: ⁊ necesse est vt corpus raz q sit ex hoc medio sit pauciorũ partiũ elementi ex quo fit: ⁊ qd est hmõi, est prius medio ⁊ diguius vocari elementũ. Elementũ. n. si ẽ ex quãtitate debet esse pauciorũ ptiuz eorũ que inueniunť in cõposito: sed si ex qualitate dz cẽ simplicius. Et Themistius dicit q hoc nõ contingit eis nisi qz ponũt generationem ꝑ densitatem ⁊ raritatez q̃ sunt ex capitulo quãtitatis: ⁊ si posuissent ea ex capitulo qualitatis nõ cõtingeret eis hoc ipossibile: ⁊ hoc qd dedit Themistius. (⁊ si posuissent ⁊c). non cõtingeret eis hoc: ipossibile est qd dicit Aristo. in libro de generatione: quoniã si posuerint densitatem ⁊ raritatez esse ex capitulo qualitatis substãtialis: cõtinget vt mediũ inter duo elementa nõ haberet formã in actu vt esset prima mã aut esset ignis ⁊ aer insimul: aut aer ⁊ aqua insimul. Et si posuerit ipm ex capitulo qualitatis accidentalis: cõtinget alterationem esse: qd est impossibile apud eos. D. d. (⁊ si ita sit: ⁊ ignis sicut dicũt ⁊c). i. ⁊ si ille illic fuerit corpus subtilius elemento: necesse est vt illud corꝑ fit elementũ. Si igitur ignis subtilius est corporũ apud eos vt dicunt: cõtinget vt ignis sit elementũ: ⁊ si ignis nõ fuerit subtilius alijs corporibus ⁊ dixerit aliquis alius q aliquod corpus est subtilius hoc non nocebit nobis: neqz ꝑcederit eis in hoc q cõtinget eis. Illud. n. subtilius debet esse elementũ: nõ illud mediũ quod ponũt esse elementũ: ⁊ hoc intendebat cũ dixit. (si igitur ignis nõ fuerit subtilius omnibus corporib⁹ ⁊c). i. quoniã si nõ posuerit aliquis q corpus subtilius est ignis: tamen ꝓpter hoc non euadunt ab eo qd cõtigit eis necessario. s. q corpus subtilius sit elementũ: nõ illud medium qd ponũt ipsi elementũ. D. d. (necessariũ est enim vt primũ subtile ⁊c). i. necessariũ est. n. vt sit ꝑm sermonem eorũ aliqd corꝑ nãle subtili⁹ oib⁹ corporib⁹: ⁊ q nõ sit corꝑ mediũ qd posuerit: ⁊ sic erit elim aliud ab eo qd posuerũt.

¶ Adhuc aũt spissitudine ⁊ raritate alia generare nihil differt q̃ subtilitate ⁊ grossicie. Subtile quidem enī rarũ: grossũ aũt volunt esse spissũ. Itez aũt subtilitate ⁊ grossicie idẽ qd ⁊ magnitudine: ⁊ puitate. Subtile quidẽ enī qd puaz ptiũ. Grossũ aũt qd magnaz. Quod. n. extẽsũ est in multũ subtile. Tale aũt est q ex puis ptibus constat. Itaqz ipsis accidit magnitudine ⁊ puitate diuidere aliorũ substãtiã. Sic aũt determinãtibus oia accidit dicere ad aliqd nõ erit simpliciter: hoc qdẽ ignis: hoc aũt aqua: hoc aũt aer. Sed idẽ: ad hoc qdez ignis: ad aliqd aũt aliud aer qd qdẽ accidit: ⁊ plura qdẽ elemẽta dicẽtibus: magnitudine aũt etiam ⁊ parnitate ea differre volẽtibus. Quoniã. n. quãto determinatũ est vnũquodqz erit q̃dã rõ adinuicẽ magnitudinũ. Quare habentiũ hãc rationem adinuicẽ: necesse hoc qdẽ aerẽ esse: hoc aũt ignez: hoc aũt terram: hoc autem aquam: ꝓpter inesse in maioribus minoꝝ rationes.

¶ Dicamus ẽt q sermo dicẽtis q oia elemẽta ge- 43
nerata sũt ex dẽsitate ⁊ raritate vni⁹ elemẽti nõ differt a sermone dicẽtis q oia sũt generata ex puis ⁊ magnis. Subtilitas. n. est puitas ptiũ: ⁊ spissitudo ẽ magnitudo ptiũ. Subtile. n. est expãsũ ⁊ dilatũ. ⁊ nõ est hmõi nisi cõponať ex ptib⁹ puis. Et cõtingit necessario dicere q oia elemẽta sũt cõparatiua: ⁊ q nullũ elemẽtũ est ignis verus: neqz aer verus: sz in respectu quorũdã est ignis: ⁊ in respectu alioꝝ aer: ⁊ i respectu alioꝝ ẽ aq̃: sic ꝓtigit dicẽtib⁹ q ela sũt pla infinita ⁊ ñ differũt nisi ꝑ puitatẽ ⁊ magnitudinẽ ptiũ: ⁊ sunt dicẽtes ptes cẽ idiuisibiles.

Dicamus

Dicamus ergo eis ꝙ cum distinxerunt quedam elemẽta a quibusdã ſm quantitatẽ: necessario erit idem elemẽtũ ignis ⁊ aer: aqua ⁊ terra. Partes enĩ parue perueniũt in magnis necessario: quoniã eadẽ pars in respectu quarũdam partiũ est pua: ⁊ in respectu quarundã est magna.

43 Hec est alia conclusio contingẽs istis etiã: qm̃ plura impossibilia cõtingentia dicẽtibus ptes indiuisibiles: cõtingunt etiã eis. ſ. ꝙ substãtie corpoꝝ simpliciũ sunt eedẽ: qm̃ dicens elementũ esse vnũ corpus nõ potest cõponere ex eo res diuersas: nisi ꝙ diuisionẽ in partes diuersas ſm quãtitatẽ aut ſm quãtitatẽ ⁊ situ: ⁊ hoc impossibile cõtingit dicẽtibus ptes esse indiuisibiles: ⁊ dixit. (dicamus ẽt ꝙ sermo dicẽtis ⁊c). i. intẽdit per elemẽta corpora quatuoꝝ: qm̃ ita vocabanẽ tunc ⁊ quasi dicat: ⁊ dicamus ẽt ꝙ sermo dicẽtis hec corpa vocata elemẽta esse cõposita ex vno elemẽto: siue ex medio qõ est inter duo extrema coꝝ: siue ex medio iter duo coꝝ ſm dẽsitatẽ ⁊ raritatẽ nõ differt a sermõe dicẽtis ꝙ corpa hec simplicia cõponanẽ ex partibꝫ puis ⁊ magnis. i. nõ differũt nisi ꝓpter puitatẽ partiũ: aut magnitudinẽ caꝝ. D. dedit cãm in hoc. ⁊ dixit. (subtilitas enim ⁊c). i. subtilitas enĩ est ex puitate partiũ: spissitudo autẽ, ⁊ grossicies est ex magnitudine partiũ. hoc idẽ necesse est dicere nõ ponenti subtilitatẽ ⁊ spissitudinẽ ex capitulo quãtitatis vel qualitatis. D. incepit narrare quõ cõtingit ꝙ subtile est cõpositũ ex ptibus puis: ⁊. d. (subtile enĩ est expansum ⁊ dilatatũ ⁊c). i. ⁊ cã in hoc ꝙ subtilitas debet esse ex partibus paruis est qꝛ debẽt cõgregari in eo duo: raritas ⁊ puitas ptiũ. Distantia enĩ partiũ adinuicẽ est cũ magnitudie ⁊ nõ corrũpit subtilitatẽ ⁊ tenuitatẽ subtilitas enĩ ⁊ tenuitas querũt paruitatẽ partiũ in ꝓfundo. Spissitudo aũt caꝝ est magnitudo in ꝓfũdo: ⁊ raritas ẽt querit multitudinẽ foraminũ er qua puenit puitas ptiũ. Spissitudo ãt ecõtrario. Necesse est igitẽ vt ptes ex quibus subtile cõponitur sit minoꝝ exp̃sionis ĩ tribus dimẽsionibus: quapꝛopter sunt minores ptibus ex ꝙbus spissũ cõponitẽ: ⁊ cõtingit etiam eis aliud ipossibile ꝓpter hoc ꝙ posuerũt diuersitatem inter spissũ ⁊ raꝝ ꝓpter ampliationẽ foraminũ: nõ ꝓpter puitatẽ ⁊ magnitudinẽ: vt in subtili sint pauciores: ⁊ spisso plures: cũ fiũt duo corpa equalia. Et ẽt raꝝ sicut diximus necesse est vt sit pluriũ foraminum: quapꝛopter ptes sunt minores: ⁊ er hoc mõ nõ cõtingit vt sint pauciores eis que sunt in spisso: qm̃ nõ cõtinget vt sint pauciores nisi cũ fuerint ptes in eis in eadẽ magnitudine ⁊ puitate: quapꝛopter necesse est vt raꝝ sit aut pauciorꝝ ptiũ aut minoꝝ: ⁊ ipossibile qõ sequitẽ ex hoc vnũ ⁊ idẽ est. D. d. (⁊ si ita sit cõtingit eis necessario ⁊c). i. ⁊ cũ substãtie corpoꝝ simpliciũ nõ differunt nisi ſm diuersitatẽ ptiũ in magnitudine ⁊ paruitate: cõtingit eis dicere ꝙ differẽtie substãtiarum corporuꝫ sũt ꝓpter ptes paruas ⁊ magnas ita ꝙ substãtia ignis non differt a substãtia terre: nisi qꝛ ignis cõponitẽ ex ptibus puis in vltimo: terra aũt ex magnis in vltimo. D. d. (⁊ cuꝫ posuerint oĩa ſm hũc modũ cõtiget eis dicere ꝙ oĩa elemẽta sũt in cõpatiõe ⁊c). i. ⁊ si elemẽta nõ differũt nisi puitate ⁊ magnitudine. Magnũ aũt ⁊ paruũ sunt relatiua: idẽ. n. est magnũ ⁊ paruũ in respectu diuersoꝝ: cõtinget vt idem sit ignis ĩ respectu maioris: ⁊ aer in respectu minoris: ⁊ aq̃ in respectu alterius. Et qꝛ hoc ipossibile accidit dicẽtibus ptes indiuisibiles ſm ꝙ ponũt ꝙ iste ptes differũt magnitudine ⁊ puitate. ⁊ ꝙ ista diuersitas est cã diuersitatis corporũ ꝓpositoꝝ ex eis: dixit. (sicut accidit dicẽtibus elemẽta esse plura ⁊c). ⁊ dixit. (dicamus igitẽ eis ꝙ cũ distinxerint quedã elemẽta a ꝙbusdã ⁊c). i. dicamus istis ex hoc ꝙ ponitis ꝙ corpa quatuoꝝ simplicia differãt adinuicẽ ꝓp puitatẽ ⁊ magnitudinẽ: paruũ enĩ ⁊ magnũ sũt relatiua: cõtingit necessario vt idẽ corpus sit ignis ⁊ aer ⁊ aq̃. Q̃ m̃ cũ posuerim⁹ ꝙ aer nõ est aer: nisi ꝙ ptes eius sũt maiores ꝓ ptibus ignis: cõtinget vt in respectu aque sit ignis: qꝛ ptes eius sint minores ptibus aque ⁊ in respectu ignis aer: ⁊ in respectu terre aqua: ⁊ silr cõtingit in aqua. D. d. (qm̃ partes que sũt in magnis necessario). hoc est q̃si cã alia a ꝓdicta: illic enĩ fecit cõparationẽ de corpibus simplicibus adinuicẽ inquãtũ cõstituuntur er partibus que dicunẽ esse pue ⁊ magne: hic vo quasi facit ꝓparationẽ inter partes existentes in eodem elemento. Quoniã vo hoc cõtingit dicẽtibus ptes esse indiuisibiles: manifestũ est cũ opinanẽ ꝙ in eodem corpe sunt pue ptes: ⁊ magne infinite q̃ exeunt adinuicẽ: cõtingit igitẽ vt ſm puas sit ignis ⁊ ſm magnas aq̃ ſm vo opinionẽ dicentis elementũ esse vnũ: ⁊ ꝙ generatio sit in raritate ⁊ densitate: cõtinget necessario vt vnũ ⁊ idem elementũ sit cõpositũ ex ptibus pluribus. Harum enĩ habet ptes paruas: spissũ aũt magnas: sed inquãtũ ponunt ꝙ spissum trãsmutatẽ in rarum: ⁊ rarum in spissum: contingit eis vt ptes sint pue cũ magnis sicut cõtingit illis: ⁊ nõ solũmodo cõtingit eis vt idem corpus sit aqua ⁊ ignis tm̃: sed eadem ps earum ex ꝙbus cõponitẽ illud corpus: in respectu enĩ minoris est aqua: in respectu autẽ maioris est ignis: ⁊ iõ dixit. (qm̃ eadem ps in respectu quarũdã ptiũ ẽ magna: in respectu quarũdã est pua). ⁊ sic põt intelligi.

¶ Quicũqꝫ aũt ignem supponũt elementũ: hoc qdẽ diffugiũt: alia aũt ipsis necessariũ irrõnabilia accidere. Hi quidẽ enĩ ipsoꝝ figurã coaptãt igni: quẽadmodũ pyramidẽ faciẽtes: ⁊ hoꝝ hi quidem simplicius dicẽtes: quoniam figuraruꝫ acutissima pyramis: corpoꝝ autem ignis.

¶ Dicẽtibus aũt ignẽ esse elemẽtũ nõ cõtingit hec cõtradictio q̃ cõtigit istis cõtra quos loquebamur vsqꝫ huc: sed accidũt eis alia irrõnabilia. Quidã igitur eoꝝ dicũt ꝙ ignis hꝫ figurã pyramidalem. Et quidã eoꝝ verificãt hoc sermone debili simplici: dicẽdo ꝙ nulla figura est velocioris penetrationis q̃ pyramidalis: ⁊ nullũ corpus est velocioris penetrationis: q̃ ignis: figura igitur ignis erat pyramidalis. 44

¶ Cum cõtradixit dicentibus elementũ esse vnum elementorum mediorum quatuoꝝ corpoꝝ: aut medium inter duo illorum aliud ab vtroqꝫ incepit cõtradicere dicentibus elementum esse ignẽ tm̃: ⁊ qꝛ hoc dicentibus non contingunt hec ipossibilia que illis cõtingunt alijs: qꝛ ignis existimatur simplicioꝝ q̃tuoꝝ corpib⁹: ⁊ iõ nõ cõtingũt eis ipossibilia que cõtingunt dicentibus medium esse: cum nõ contingebant eis nisi inquãtuꝫ ponebant elementũ medium: ⁊ iõ dixit. (dicentibus aũt ignẽ esse elementũ ⁊c). D. d. (sed accidunt eis alia irrationabilia). D. d. (quidam igitẽ eorum dicunt ꝙ ignis habet figuram pyramidalem). ⁊ cum dixit hoc dedit rationẽ eorum super hoc: ⁊ dixit (⁊ quidam eorum verificant hoc ⁊c). ⁊ syllogismus eorum sic cõponitẽ vt apparet. Ignis est velocissimus omniũ in transitu. Et figura pyramidalis ẽ velocioꝝ alijs figuris. Ergo ignis habet figurã pyramidalem. Et sic faciunt syllogismũ ex duabus affirmatiuis in secũda figura: ⁊ etiam si ꝓpositio maioꝝ cõuerteretur non esset vera: quoniã nõ omne cuius pertransitus est velocioꝝ in corporibus habet figurã pyramidalem: nisi in eis: quoꝝ velocitas est in ptransitu ꝓpter figurã ⁊ hoc est in habẽtibus figuras: ignis autem adhuc non est notum vtrũ sit de hãtibus figuras: aut nõ. 44

¶ Hi aũt ꝓsuasibilibus rõnẽ adducẽtes: qm̃ corpora cõponunẽ ex eo ꝙ subtilissimaꝝ partiũ. Figure aũt que solide ex pyramidibus. Itaqꝫ qm̃ corpoꝝ ignis subtilissimũ. Figurarũ aũt pyramis subtilissima ⁊ prima. Prima aũt figura primi corporis Pyramis vtiqꝫ erit ignis.

45 ¶Et quidã eoꝝ verificãt hoc alio sermone. dicẽdo ꝙ oĩa corpora sunt cõpositа ex subtilissimo corpozũ: ⁊ ꝙ melioꝝ figuraꝝ est cõpositа ex figuris pyramidalibus. Et cũ ita sit manifestũ est ꝙ ignis ẽ subtilioꝝ ceteris corporibus. Et ꝙ figura pyramidalis est minoꝝ ⁊ prioꝝ figuris. Necesse est vt prima figura sit in primo corpe. Ignis igitur hz figuram pyramidalem necessario.

45 ¶Dicit ⁊ quidam eorum verificãt suum sermonẽ alia ratione nõ vera q̃uis sit sufficiẽtioꝝ pria: dicẽdo ꝙ si oĩa corpora debẽt eẽ cõpositа ex subtilibus corporibus: ⁊ sunt cõpositа ex igne: manifestuz est ꝙ ignis est subtilioꝝ corpibus ceteris: ⁊ qõ est prioꝝ eis natura. Et etiã si habẽs figuram prioꝝ omnibus figuris. ſ. sperica est cõpositũ ex corporib⁹ pyramidalibus: manifestũ est ꝙ ista figura est simplicioꝝ ⁊ prioꝝ figuraꝝ in natura: sed Aristo. indurit duo precedẽtia insimul: deinde duo cõsequẽtia insimul: ⁊ quasi dicat ꝙ si oĩa corpora fiũt cõpositа ex subtilibus corporib⁹ ⁊ corpora sunt cõpositа ex igne: ⁊ etiam corpus qõ est primũ corporum. ſ. sphericũ est cõpositũ ex corporibus pyramidalib⁹ manifestũ est ꝙ ignis est subtilioꝝ ceteris corpibus ⁊ prioꝝ eis. Et manifestũ est ꝙ figura pyramidalis est miniꝝ corpoꝝ cũ sit elementũ coꝝ: ⁊ põt intelligi per melioꝝ figurã: figura sperica: ⁊ figure equaliũ supficieꝝ ⁊ angulorꝝ scilicet quinqꝝ dicte in geometria ſq̃ sunt figure elementorꝝ. D. v. (necesse est vt prima figura ꝛc). i. ⁊ cum manifestũ est ꝙ ignis est primũ corpoꝝ: ⁊ pyramis est prima figurarum: ⁊ figura prima debet esse in primo corpe: manifestuz est ꝙ ignis hz habere figurã pyramidalẽ. Themistius autem dicit ꝙ ratiocinatio istoꝝ quã cõprehẽdit Aristo. eadẽ est cũ ratiocinatione quã ipse fecit superius in isto libro: in ꝓbando ꝙ motus circularis hz esse in corpe celi. Dsoluit enĩ ꝙ iste motus est primus motuũ. Et corpus celeste primũ corpoꝝ: ergo primum hz esse in primo. Et dico etiam ꝙ nõ opz vt eristimetur ꝙ p istã eandẽ declarationẽ declarauit ipse figurã celi. Dsoluit enĩ ꝙ celũ est primũ corporũ ⁊ ꝙ figura sperica est prima figuraꝝ: ⁊ figura prioꝝ debet esse in corpore prioꝝ: ergo figura celi est sperica. Dicamus nos igitur ꝙ Aristo. nõ fũdauit hãc demonstrationẽ: nisi super hoc ꝙ celũ necesse est vt habeat figurã inquantũ mouetur per se: inquãtum est animal. Et cũ positũ fuit ipm habere figuram necesse est ꝑm demonstrationẽ illam vt sit sperica. Dondum aũt declaratum est de elementis vtrum habeãt figurã: sed etiã nõ videntur habere figurã vt declarauit: ⁊ etiã declarabit post Aristo.

¶Hi aũt de figura nihil enũciant. Subtilissimuz aũt partibus solũ faciũt. Deinde ex hoc composito aiunt facta esse alia quẽadmodũ vtiqz si ex inflata parua decisione. Utrisqz aũt eadẽ accidunt difficilia. Si quidẽ enĩ indiuisibile primũ corpus faciunt iterum veniẽt prius dicte rationes ad hãc suppositionem.

46 ¶Et quidã alioꝝ nõ fecerũt rememorationẽ de figura ignea oino: sed direrũt ꝙ ignis est subtilioꝝ alioꝝ oĩum corpoꝝ tũ. Deinde direrũt ꝙ ex cõpositione partiũ ignis adinuicẽ ⁊ dẽsitate eaꝝ fiũt alia corpora: qz nãliter fuit tumorosus ignis: ⁊ cũ cõstringitur fiunt ex eo alia corpa ꝑm cõstrictionẽ eaꝝ. Dicamus nos igiꝫ ꝙ his sermonibus cõtingũt multa ipossibilia difficilia. Quoniã si posuerint primũ corpus ptẽ idiuisibilẽ veniẽt ẽt ꝓdicta incõuenientia in parte indiuisibili.

¶Cum dirit ꝙ quidã dicentiũ ignẽ esse elementũ dant ei figurã pyramidalẽ: dirit etiã ꝙ quidã nõ dant ei figurã omnino: ⁊ vterqz ꝓueniunt in hoc ꝙ ignis est subtilioꝝ ceteris corporibus. ⁊ ꝙ ex diuersitate cõpositionis partiũ ignis in densitate fiunt cetera corpa ex eo. Ignis enĩ apud eos creatus fuit tumorosus nãliter. i. i partibus abinuicẽ in vltimo ⁊ cũ ille partes cõstringuntur adinuicẽ ⁊ appropinquãt: si parum fiet aer: si magis fiet aqua: ⁊ si plus fiet terra: ⁊ hoc intẽdebat cũ dirit. (Deinde dicũt ꝙ ex cõpositione primum ignis ꝛc). i. ⁊ sermo eius in hoc est intellectus ꝓ se: ⁊ potest intelligi iste sermo de his q̃ dant figurã igni: ⁊ põt intelligi sicut dirimus de vtroqz cũ cõueniunt in ꝟ ꝙ generatio fit ex igne ꝑ densationẽ. Et cũ. d. opiniones coꝝ in hoc icepit cõtradicere eis: ⁊. d. (dicamus igiꝫ ꝙ accidũt ex istis sermonibus plura impossibilia ꝛc). i. quoniã si direrint ꝙ partes primi corpis qõ est ignis apud eos quoꝝ cõstrictio est cã spissitudinis sũt partes indiuisibiles cõtigẽt eis oĩa ipossibilia ꝓtigẽtia dicẽtib⁹ ptes eẽ idiuisibiles q̃ iã narrauim⁹

¶Adhuc nõ cõtingit hoc dicere naturaliter volẽtibus cõsiderare. Sẽper enĩ omne corpus corpori cõparabile ꝑm quãtum. Magnitudines aũt simlitudinẽ subeũt rõnis: ⁊ similiũ partiũ inter se ⁊ elementorꝝ: puta ois aque ad cẽz aerem: ⁊ elemẽti ad elementũ: similiter aũt ⁊ in alijs. Aer aũt maioꝝ est aqua: ⁊ subtilissimũ grossissimo: manifestuz qm̃ ⁊ elemẽtũ minus erit aque q̃ aeris. Si igiꝫ minoꝝ magnitudo eristit in maioꝝ: diuisibile vtiqz erit aeris elz: sitꝛ ãt ignis ⁊ totaliter subtilissimorꝝ.

¶Et dicamus ẽt sermonẽ naturalẽ ꝙ ipossibile est vt elemẽtũ sit ps indiuisibilis: ⁊ hoc manifestũ est si ipsi pscrutati fuerit de hoc naturaliter. Quoniam si hoc fuerit necesse est vt oĕ corpus conueniat alij corpi in quãtitate ⁊ magnitudine. Magnitudo enim partiũ cõsimiliũ indiuisibiliũ assimilatur adinuicẽ. Dico ꝙ magnitudo corpoꝝ totius aque assimilaꝫ magnitudini corpoꝝ totius aeris: ⁊ simi liter de ceteris elementis. Et nos nõ videm⁹ hoc scilicet qm̃ aer est maioꝝ in magnitudine q̃ aqua. Et similiter oĕ corpus subtile est maioris magnitudinis corpore grosso. Et si ita sit manifestũ est ꝙ elementũ aque est minus elemẽto aeris. Reuertamur igitur ⁊ dicamus ꝙ si magnitudo minoris elemẽti ẽ magnitudine maioris elemẽti: necessarium est vt elementũ aeris cadat sub diuisione: ⁊ similiter elm ignis: ⁊ sitꝛ oĕ corp⁹ subtile. Declaratũ est igiꝫ ꝙ elemẽtũ ignis ẽ diuisibile necessario.

¶Cum dirit ꝙ dicẽtes ignẽ esse elementũ: ⁊ ꝙ generatio ex eo fit ꝑm densitatez: cõtinget ei vt sit cõpositus ex pluribus ptibus in quãtitate: ⁊ ꝙ ille ptes sũt elementũ: quapropter sermo eoꝝ est sibi sermoni dicentiũ ptes esse indiuisibiles. Si direrint ꝙ ille ptes sũt indiuisibiles: tũc. n. cõtinget eis omne ipossibile qđ dictũ est in ꝟ libro ⁊ in physicis. Incepit etiã ꝟ dicere aliud ipossibile qđ cõtingit eis ⁊ est ꝓtractio nãlis nõ doctrinalis ⁊ dirit. (dicamus mõ sermonem nãlem ꝙ ipossibile est ꝛc). i. demõstremus mõ rõnẽ nãlem er qua apparet ꝙ ipossibile est vt ignis sit cõpositus ex ptibus indiuisibilibus. D. v. (⁊ hoc manifestũ est si pscrutati fuerint nãliter de ꝟ). i. ⁊ manifestũ est ꝙ ꝟ ẽ ipossibile ei q nãliter voluerit pscrutari de ꝟ. ſ. cũ ꝓsiderauit in mõ transmutatiõis elementorꝝ adinuicẽ. D. icepit dicere illũ modũ ⁊ dixit

ꝙ dixit. (quoniam si hoc fuerit erit tunc quodlibet corpus declinās ꝛc). i. dicamus igitur ꝙ si corpa simplicia: q̄ sūt aqua ignis aer ꝛ terra: fuerint cōposita ex ptibus indiuisibilibus: necesse est vt quelibet pars alicuius eorum que generantur ab aliqua pte alterius sit equalis ei in magnitudine ꝛ quantitate: neq; maior: neq; minor. V. g. ꝙ cum pars aeris sit ex pte aque: necesse est vt ps aeris sit equalis parti aque: ꝛ similiter de alijs. D. d. cām in hoc: ꝛ. d. (qm̄ magnitudo partiū ꝛc). i. ꝛ hoc necesse est: qm̄ ptes que sūt in parte elemēti a qua generatio est: ꝛ in pte generata alterius elemēti sunt equales in quātitate ꝛ in numero: ꝛ in specie: ꝛ hoc intēdebat cū dixit. (assimilatur adinuicē). i. in nūero ꝛ in quātitate ꝛ forma: quapropter necesse est vt generatū: ꝛ illud a quo est generatū sint equalia: cū vtrūq; sit cōpositū ex ptibus equalibus in numero ꝛ magnitudine: ꝛ specie: ꝛ nō illic sit vacuū: ꝛ cū dixit ꝙ necesse est vt magnitudo corpoꝝ simpliciū sit equalis: dixit. (ꝛ nos nō videm⁹ hoc ita: qm̄ aer est maior aqua). ꝛ hoc ꝙ dixit de elemētis est manifestū. Videmus enī ꝙ cum ptes elemēti spissioris trāsmutent in elemētū subtilius fiēt maioris corpis. D. d. (ꝛ si ita sit manifestū est ꝛc). i. ꝙ magnitudo aque est minor magnitudine aeris. Et cū elemēta q̄ sunt in eis sunt equalia numero cōsimilia in forma ꝛ vacuū nō est inter ptes ex qb⁹ponunt̄ b corpa: necesse est vt ptes q̄ sūt i corpe subtiliori sūt maiores eis q̄ sūt i spissiori. Et cū posuit b dixit. (reuertamur igit̄ ꝛ dicamus ꝛc). i. dicamus igit̄ ꝙ cōtinget hoc ex hoc ꝙ ptes que sunt in corpe subtiliori diuidātur in ptes q̄ sunt in spissiori: cū quātitas ptis minoris sit in pte maiori. s. qr minor ptiū illaꝝ est ps maioris. Et videtur mihi ꝙ intēdit ꝙ cū elementū altereť in elemētū: cōtinget vt ille ptes alterent̄ ex magnitudine in puitatē si subtile alteret̄ in spissum: ꝛ ex puitate in magnitudinē si econuerso. D. d. (ꝛ similiter ois pars subtilis recipit diuisionē). i. ꝛ oē corpus subtile cōstat ex ptibus indiuisibilibus. D. d. (declaratū est igit̄ ꝙ elementū ignis recipit diuisionē necessario). ꝛ ꝙ intēdit p hoc dicere ꝙ cōtingit eis dicere vt ignis qui est elemētū habeat elemētū. s. partes ex quibus cōponit̄: ꝛ ille partes ēt habeāt elemēta cū recipiant diuisionē: ꝛ vl̄r si dixerint ꝙ ille ptes sunt diuisibiles: continget eis vt elemēta sint infinita. Diuisio enī magnitudinibus est infinita: ꝛ vl̄r si dixerint ꝙ elementū est vnū corpus nō possunt euadere a dicēdo ptes esse: qm̄ ipossibile est vt corpus fiat a corpore: nisi ex altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ: aut cōpositione: aut cōplexione: sed ipossibile est vt corpus fiat a corpe vno 9m cōplexionē: relinquit̄ ergo 9m compositionē. Et cū factū fuerit per cōpositionē: necesse est vt corpus ex quo corpus cōpositū sit diuidat̄ in partes in qbus fiet magnitudo ꝓpter cōpositionē aliaꝝ partiū: ꝛ hoc est manifestius de hoc qđ apparet ex suo sermone. Themistius aūt exposuit hūc locū sic ꝙ ptes ex quibus elemēta cōponunt̄ cū posite fuerint cōsimiles in puitate trū. s. vt sint indiuisibiles: cōtinget ex hoc vt quātitates corpoꝝ simpliciū sint cōles: ꝛ cū videnť inequales cōtinget vt subtile eoꝝ sit ex ptibus maioribus. s. vt nō sint equales vel cōsimiles in puitate. ꝛ ipse opponit huic dicēdo ꝙ nō cōtingit vt quātitates eoꝝ sint equales. nisi cū ptes eoꝝ nō solūmodo fuerint eq̄les in puitate sed in numero. Et silr si hec corpa simplicia fuerit posita diuersa in magnitudine nō cōtigit vt ptes corporis subtil sint maiores: nisi si nūer⁹ fuerit eq̄lis. Nos aūt dicim⁹ ꝙ ex generatione vnius istoꝝ corpoꝝ ex altero cōtinget vt ille ptes sint in eis eedē in numero. Si igit̄ generatū ꝛ illud ex quo generat̄ nō fuerit equales in magnitudine cōtinget necessario vt ptes subtilis corporis sint maiores cū fuerint equales in numero ptibus corporis spissioris. s. minoris quātitatis: ꝛ totū b nō cōtigit eis nisi ꝙ cōcedunt vacuum esse impossibile.

¶ Si aūt diuisibile figurātibus quidē ignē accidet nō esse ignis ptē ignē: ꝓpter nō cōponi pyramidē ex pyramidalibus. Adhuc aūt nō oē corpus esse: aut elementū: aut ex elemētis. Pars enim ignis neq; ignis est: neq; alterū elemētū nullum.

¶ Et cōtradicamus eis q figurāt ignē: ꝛ dicunt ꝙ ignis est elementū: qr est figuratus prima figura. Et dicamus ꝙ si ignis est elementū qr figuratus est in prima figura. s. pyramidali: ꝛ illa figura nō est composita ex multis figuris pyramidalib⁹: cōtinget eis ex hoc sermone vt nō sit oē corpus: aut elementū: aut generatū ex eleméto. Corpus enim ignis nō est ignis: neq; aliud elementū oino. 48

¶ Cum cōtradixit dicētibus ignē esse elementū inquātū est subtilissimū oium corpoꝝ. incepit cōtradicere ponentibus ignē esse elementū: qr habet figurā que est elemētū figurarū. s. pyramidalē: ꝛ dixit. (ꝛ cōtradicamus eis ꝛc). i. ꝛ cōtradicamus ponētibus ignis figurā pyramidalē ꝛ dicentibus ipm esse elementū corpoꝝ ꝛ primū: eoꝝ qui habet figurā primā: quoniā sicut primū corpus habet primā figurā ita etiā qđ habet primā figurā est primū corpus. Deinde incepit cōtradicere eis: ꝛ dixit. (dicamus igit̄ ꝙ si ignis ē elementū). i. ꝙ si ignis inquātū est ignis habet primā figurā. s. pyramidalē ꝛ iam declaratū est a geometris ꝙ pyramis nō diuiditur primo in pyramides. necesse est ꝛ vt pars pyramidis que est ignis que ē nō pyramidalis sit nō ignis cū omnis ignis habeat apud eos figurā pyramidalē: ꝛ sic erit quedam pars ignis: nō ignis qđ est impossibile: ergo ignis nō habet figuram pyramidalē p se. ꝛ cum nō habeat figurā pyramidalē per se dignius est vt nō sit causa eius ꝙ sit elementū: ꝛ ex hoc apparet destructio sermonis conuertentū hanc ꝓpositionē qui dant ignē figurā pyramidalem: qr est elementū corpoꝝ. D. d. (neq; aliud elementuz oino). i. qr pars ignis que est nō pyramidalis impossibile est dici in eo ipm esse elementū: aut ex eleméto: quoniam aut nō elementū est: qr elementū apud eos est ignis: qr habet figurā pyramidalem: qm̄ vo neq; ex elemento est quia apud eos nō cōponitur ex igne. 48

¶ Magnitudine aūt determinātibus prius aliqd eleméto elementū esse ꝛ hoc in infinitū ire. Si qdem omne corpus diuisibile: ꝛ qđ minimarum est partiū est elementum.

¶ Et cōtradicamus etiam dicentibus ꝙ elementū est vnū corpus subtile. Accidit enī ex hoc vt ante elementū sit aliud elementū: ꝛ ante illud aliud: ꝛ sic in infinitū: cū illud corpus. s. elemētū sit diuisibile ꝛ minimū corp⁹ diuisibile sit elemētū ex spisso. 49

¶ Vult cōtradicere dicētibus ꝙ corpus quod est subtilissimum corporum est trū elementū: cōtinget enī eis vt aī elementum sit elementū: quoniā cum apud eos corpus quod est subtilissimū corporum componitur ex partibus minoribus omnibus partibus ex quibus omnia corpora cōponuntur: ꝛ omne minus se habet minus se: cum diuisio procedat in infinitum. ꝛ subtilitas est causa esse aliud corpus elementum: ꝛ causa subtilitatis est paruitas partiuz: ꝛ paruitas partium procedit in infinitum: ergo subtilitas procedit in infinitum: ꝛ ꝙ subtilitas est causa esse corpus elementum. ergo corpora subtilia que sunt elemēta sunt infinita: ꝛ dixit. (cōtradicamus etiā dicētibus). ꝛ cū iste sermo 9m ꝙ apparet est vlis dicētibus elementum esse subtilissimuz corporum: siue ignem: siue aliud. Deinde. d. (accidit enīz ex hoc ꝛc). ꝛ cum dixit b qđ contingit huic positioni dedit causam in hoc ꝛ dixit. (ꝛ illud corpus. s. elementū est diuisibile ꝛc). i. ꝛ cōtingit eis ex hoc qr ponūt corpora ex quib⁹ corpus subtile quod est elemētū apud eos cōponit̄ esse diuisibilia. Et ponūt corpus minus. s. subtilius qđ est minorū ptiū q̄z illud qđ ē maioꝝ ptiū elemētū corpis spissi. s. 49

maioꝝ partiū: ⁊ dixit hoc: qꝛ ex istis duabus ꝓpositionib⁹ cōtingit eis vt elemēta sint infinita. Quaꝝ vna est q̄ corpus subtile qđ est elemētū cōponitur ex ptibus diuisibilibus: quapꝛopter fit ex eis corp⁹ subtilius subtili posito elemēto. Et secūda est q̄ subtilius est elemētū spissioꝛis. Cuꝫ vo posuerimus q̄ subtile hꝫ subtilius se: ⁊ q̄ subtile est elemētū spisso cōtinget vt elemēta ꝓcedant in infinitū. ¶ Dꝛopositio aūt dicens q̄ subtile est elemētū spisso est posita ab eis. ¶ Dꝛopositio aūt dicēs q̄ oē corpus subtile habet subtilius se: hꝫ nō sit posita ab eis: tamē sequit̄ ex sermōe eoꝝ: cū subtile cōponit̄ ex ptibus minoꝛibus: ⁊ q̄ omnis pars parua diuidit̄ ꝑm eos in minoꝛe: sequitur enim ex hoc: vt omne corpus subtile habeat subtilius se.

¶ Adhuc aūt ⁊ his accidet dicere q̄ idē ad hoc q̄dē est ignis est: ad aliud aūt aer ⁊ terra.

50 ¶ Et cōtradicamus ēt eis dicēdo q̄ cōtingit eis ēt idē dicere in respectu quoꝛūdā esse ignē: ⁊ in respectu quoꝛundā aerē. ⁊ similiter ignē ⁊ terram.

50 ¶ Hoc quod dixit est manifestū: qm̄ cū posuerint differētias elemētoꝝ quibus differūt raritatē ⁊ densitatē ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ ignis nō differt ab aere nisi ꝑm ꝓportionez terminatā inter eos in raritate ⁊ densitate: manifestū est q̄ si positū fuerit aliud corpus cuius ꝓportio in subtilitate ad ignē sit sicut ꝓportio subtilitatis ignis ad aerē: necesse est illud corpus sit in respectu ignis ⁊ ignis in respectu illius ⁊ aer ⁊ aqua i respectu illius: aer ⁊ terra ⁊ aqua: quod est impossibile: ⁊ totum hoc accidit quia differentias illoꝝ ponunt ex capitulo quātitatis relatiue.

¶ Cōmune aūt oibus peccatū vnū elemētū suppoñētibus vnū solū facere motū naturalē: ⁊ omniꝫ eundē. Uidemus enī omne naturale corpus motus habere pꝛincipiū. Si igitur oia corpa vnū aliquid sūt: oium vtiqꝫ erit vnus mot⁹. Et eodē necessariū magis quodqꝫ moueri quāto vtiqꝫ maꝝ fit: quēadmodū ⁊ ignis: quāto qdē vtiqꝫ maioꝛ fit ferꝛ velocius sursū ea que ipsius latiōe. Accidit āt mꝛa deoꝛsū ferri velociꝝ. Itaqꝫ ꝓp hoc ⁊ adhuc qm̄ determinatū est pꝛiꝰ: qm̄ ꝑs naturales motꝰ palā qꝛ impossibile vnum esse elementū.

51 ¶ Dicamus igitur vl'r oēs dicētes elemētū eē vnū peccant manifeste: vnū enī motū ponūt tm̄ naturalē: ⁊ in oibus coꝛpibus: cuius cōtrariū videtur. Uidemus enī q̄ omne corpus naturale hꝫ pꝛincipium motus naturalis. Si oia corpa sūt eadē: oia habebūt eundē motū. Et quāto magis corp⁹ fuerit maius: tāto iste motus erit foꝛtioꝛ. U. g. quanto magis ignis erit maioꝛ tāto magis erit velocioꝛis motus ad superi⁹. Et nos videmus multa coꝛpoꝛa moueri ad inferius velociter. ¶ Dꝛopter has igitur rōnes: ⁊ ꝓpter ea que determinauimus superius: dicimus q̄ motus naturales sūt plures: ⁊ q̄ ipossibile est vnū tm̄ esse elementum.

51 ¶ Hec est cōtradictio vl'is omnibus dicētibus elementum esse vnū coꝛpoꝛ quatuoꝛ: ⁊ iō dixit. (dicamus igitur vl'iter ⁊c). Deinde. d. (vnū enim motū necesse est ⁊c). i. ⁊ hoc q̄ dixit manifestum est: qm̄ cum nullū coꝛpus inueniꝛ nisi sit elemētū: aut ex elemēto: ⁊ coꝛpus qđ est cōpositū ex elemēto ipossibile est vt habeat motū naturalē nisi motū elementi: ⁊ pꝛecipue cū cōpositū nō differt ab elemēto nisi quātitate: ⁊ cū dixit necesse est eis dicere q̄ oia coꝛpoꝛa simplicia ⁊ cōposita nō habēt eundē motū dixit. (sed cōtrariū videt videmus. n. ⁊c). i. videmus enī plures vno motu in coꝛporibus nālibus ex quo verificādū est pꝛeesse q̄ in oī coꝛpore nāli simplici est pꝛincipiū alicuius motus nālis simplicis: ⁊ q̄ necesse est vt nūerus coꝛpoꝛ simpliciū sit ꝑm numeruꝫ motuū simpliciū: qꝛ numerus motuū cōsequit̄ numerum suoꝝ pꝛincipioꝝ. D. d. (si igit̄ oia fuerint eadē habebunt eūdē motū). i. si elemētū sit vnū erit elemētū: ⁊ ea q̄ cōpoꝛnūtur ex elemēto eiusdē nature: ⁊ sic coꝛpa nō habebūt nisi eūdez motū: sed habēt plures: ergo elementū nō est vnum: ⁊ addidit in suo sermone. (⁊ quātum coꝛpus fuerit maius ⁊c). ne aliquis dicat q̄ motus nālis est idē ⁊ est q̄ cristit in elemēto: ⁊ quasi dicat respōdēdo q̄ motus nāles sunt plures vno: ⁊ signū eius est q̄ nos videmus ignē ⁊ aerem moueri ad superius: ⁊ aquā ⁊ terram ad inferius: ⁊ quāto magis fuerit motus maioꝛis coꝛporis: tāto magis erit velocioꝛis motus: ⁊ hoc demōstrat q̄ isti motus nō sunt violenti. D. d. (ꝓpter has igitur rationes ⁊c). id est ⁊ sermo eius est intellectus per se.

¶ Quoniā aūt neqꝫ infinita neqꝫ vnū plura uecesse est esse ⁊ finita. Cōsiderandum aūt est post vtrū sempiterna sunt aut generata ⁊ an coꝛrumpañ. Hoc enī ostenso manifestū est quāta qdē ⁊ qualia sunt. Sēpiterna qdē igitur esse ipossibile. Uidemus enī ⁊ ignē ⁊ aquā ⁊ vnūquodqꝫ simpliciū coꝛpoꝛū resolutū. Necesse aūt aut infinitam esse: aut stare resolutionē. Si quidē igit̄ infinita: erit ⁊ tempus resolutionis infinitū: ⁊ itez tēpus ꝓpositiōis: vnaq̄qꝫ. n. in alio tꝛpe resoluit̄ ⁊ ꝓponit̄ ptiū. Quare accidet extra ifinitum tps aliud esse ifinitū tps. Cū illud qđ cōpōnis infinitū sit: ⁊ adhuc pꝛiꝰ hoc q̄ dissolutionis. Quare extra infinitū fieri cōtinget infinitū: quod qdē impossibile. Si āt stabit alicubi dissolutio: aut indiuisibile erit coꝛpus in quo statur: aut diuisibile qdem: nō tamē diuidet vnq̄: quēadmodū videt Empedocles velle dicere. Indiuisibile qdē igitur nō erit ꝓpter pꝛius dictas rationes. Sed tamē neqꝫ diuisibile quidē: nunq̄ autem dissoluendū. Minus enī coꝛpus maioꝛi facilius coꝛruptibile. Si quidē ⁊ q̄ multū coꝛrūpitur ꝑm hāc coꝛruptionē vt dissoluat̄ i minoꝛi. Adhuc enī magis hoc pati rōnabile minus. Duobus autem modis videmus coꝛruptū ignē. A contrario enī coꝛrūpitur extinctū: ⁊ ipm in seipo marcescēs. Hoc aūt patitur minus a pluri ⁊ eo velocius quāto vtiqꝫ fit minus. Itaqꝫ necesse generabilia ⁊ coꝛruptibilia esse elemēta coꝛpoꝛum.

¶ Dicamus igit̄ q̄ cū elemēta nō sunt ifinita: neqꝫ 52
vnū necessario sūt plura ⁊ finita. Uolumus mō ꝑ scrutari pꝛimo: vtrū elemēta sint eterna aut generabilia ⁊ coꝛruptibilia: quoniā cum hoc fuerit declaratū: declarabitur nobis numerus coꝛ: ⁊ natura. Dicamus igit̄ q̄ impossibile est vt elemēta sint eterna. Uidemus enī ignem ⁊ aquā ⁊ oē coꝛpus simpler dissolui ⁊ trāsmutari. Sed dissolutio aut erit in infinitū: aut cessabit necessario. Si aūt dissolutio erit in infinitū tempus dissolutionis etiam erit infinitū: ⁊ etiā tempus cōpositionis erit infinitum. Omnis enī ꝑs elemēti dissoluit̄ in alio tēpore. Cōtingit igit̄ ex hoc sermone vt aliud tempus

sit extra

sit extra tēpus in ifinitū: dico tēpus cōpositiōis ifinitū. Et manifestū est igit quoniā cū ita sit: vt aliud tēpus ifinitū sit extra tēpus infinitū: qđ est ipossibile. Si vo dissolutio cessauerit ⁊ steterit scz dissolutio elemēti in aliquo loco eius: illud corpus aut erit indiuisibile aut nō. Si nō corruptibile: vt dicit Empedocles. Impossibile aūt est vt sit indiuisibile ꝓpter rōnes quas iam diximus. Sed ēt ē impossibile vt sit diuisibile nisi cū dissolutiōe ⁊ corruptione. Corpus. n. minus est velocioris dissolutionis ⁊ corruptiōis ꝙ maius. Et si maius corrūpitur hac corruptiōe scz dissolutione in aliud corp⁹ minus. Dignius est: vt minus recipiat magis dissolutionē ⁊ corruptionē. Videmus quidē ignē corrūpi duob⁹ modis: aut ꝓtrario: aut si extinguatur per se. Minus eni dignius est corrūpi a cōtrario maiori ⁊ quāto magis fuerit minus: tanto magis erit facilioris corruptiōis. Declaratū ē igit ꝙ elementa corpoꝝ sūt gnābilia ⁊ corruptibilia oīno.

52 Ulult in hoc capīo declarare ꝙ nullū corpoꝝ simplicium que sunt ela rerū compositarū est eternū ingnābile ⁊ incorruptibile: sed sunt gnābilia ⁊ corruptibilia ꝑm oēs partes siue gnātio eloꝝ adinuicē: ⁊ cōpositorū ex eis fuerint ꝑm diuisionē aut trāsmutationē in ſba: qm̄ cū declaratū fuerit ꝙ nulla pars relinquit ex eis que nō recipiat gnātionē ⁊ corruptionē: cōtingit necessario vt gnātio ⁊ corruptio eorū sit transmutatio in ſōa nō in quātitate: ⁊ iō dixit ꝙ ex ista perscrutatione possumus scire naturas coꝝ: ⁊ incepit ⁊ dixit: (⁊ dicamus ⁊c). i. ⁊ cū hoc iō declaratū est (ingramus vtz sint eterna ⁊c.) D. d. (quoniā cū hoc declaratū fuerit ⁊c.) i. ꝙ ex ista pscrutatiōe poterit declarari nūerus coꝝ: quoniā. ela sint corpa simplicia: ⁊ in hoc oēs cōueniūt corporū aūt simpliciū vt dictū est quedā sunt eterna: ⁊ quedā gnābilia ⁊ corruptibilia. Et cū declaratū fuerit ꝙ ela nō sunt eterna: opz querere numeꝝ el'orum in corpibus simplicib⁹ generabilibus ⁊ corruptibilib⁹. In hoc igit est iuuamē ī hac perscrutatione in sciēdo numeꝝ: ⁊ deus scit: ⁊ ēt ex ista perscrutatiōe pōt scire naturas coꝝ: qm̄ cū declarauit ꝙ nulla pars relinquaī q̄ nō sit gnābilis ⁊ corruptibilis: apparebit ꝙ gnātio ⁊ corruptio sint trāsmutatio in ſba: nō in quātitate: qm̄ si fuerit trāsmutatio in quātitate. s. in diuisiōe p quātitatē: necessario cōtinget vnū istoꝝ duorū modorum: aut vt cōpositū dissoluaī in ifinitū: aut vt dissoluaī in partes diuisibiles: vt post appebit ex Arist. Et cū dedit vtilitatē istius pscrutatiōis: icepit dicere (ipossibile ē vt ela ⁊c.) i. ⁊ manifestū est ꝙ ipossibile ē vt aliqs dicat ꝙ quatuor elemēta sunt ingnābilia ⁊ incorruptibilia ꝑm partē cū hoc visiz sit. Quod aūt pōt esse dubiū est vtrū pars que videī corrūpat in oibus partibus aut in qbusdā: ⁊ iō dixit (sed dissolutio: aut erit in ifinitū: aut cessabit necessario). i. sed dissolutio ⁊ corruptio que apparēt in pte corrupta: aut ꝓcedūt ī infinitū aut cessabunt apud ptes nō corruptibiles. Et debes scire ꝙ iste sermo est vl's dicentib⁹ ꝙ corruptio sit per dissolutionē cōpositi in corpora diuersa ꝑm formaz: aut in parte diuersa ꝑm quātitatē. Adhuc. n. nō declaratū vtrum trāsmutatio in elemētis si trāsmutatio ꝑm qualitatē aut ꝑ quātitatē. Et cū posuit ꝙ ista trāsmutatio ⁊ corruptio que videī in pte el'orum aut ē dissolutio in ptes: ⁊ ille in alias: ⁊ sic in ifinitū: aut cessabit apud ptes que nō dissoluunī oīno: aut dissoluunī ꝑm totū: ita ꝙ dissolutio terminabīt in illa pte elemēti que vl dissolui: ⁊. d. ꝙ dissolutio fit duob⁹ modis: dissolutio. s. in ifinitū: ⁊ dissolutio. s. in aliquod dissolubile: vt cū destruxit istos duos modos relinquaī tertius. Et icepit primo destruere ꝙ dissolutio ipossibile ē vt sit in infinitū: ⁊. d. (si. n. dissolutio fuerit infinita ⁊c.) ⁊ itēdit per cōpositionē tps gnātionis: ⁊ necesse est si tps dissolutionis fuerit positū in ifinitū vt tps cōpositiōis sit in ifinitum qz videī ꝙ corruptio ptis alicuius coꝝ est gnātio ptis alteri⁹ qz corruptio ptis aeris ē gnātio ptis aque: cū nihil corrūpiī in nihil: ⁊ nihil gnātur ex nihilo: ⁊ necesse ē cū dissolutio fuerit ifinita vt dissolutiōis tēpus sit ifinitum: qz cuz dissolutio fuerit ifinita: ⁊ est motus: tps eius erit in ifinitū. D. d. (qz ois pars elemēti dissoluiī ī alio tpe). i. illud qđ corrūpiī corrūpiī in alio tpe ab eo in quo gnātur ꝑm ꝙ illud de quo iam dicīt ꝙ iā corruptū est: ꝙ iam fuit postꝫ fuit: ⁊ in trāslatiōe Alfagare scriptū est ꝙ ois pars elemēti corrūpiī in tēpore ⁊ gnātur in alio: ⁊ hoc nō idiget expositionē: ⁊ ideo cū posuit ꝙ tēpus corruptiōis est aliud a tēpore gnātionis: idurit ipossibile qđ sequit a positiōe istorū duoꝝ corpoꝝ infinitoꝝ: ⁊. d. (accidit igit ex hoc vt aliud tēpus sit ⁊c). i. ⁊ cū tps cōpositiōis ē añ tps corruptiōis rei: ⁊ tēpus corruptionis ei est ifinitū: cōtinget vt ante tēpus corruptiōis qđ ē infinitū sit tps ifinitū qđ est tps gnātiōis illi⁹ rei corrupte. D. d. (manifestū ē igit ꝙ si ita sit ⁊c). i. iuenire duo tpa quoꝝ vtrūqz sit infinitū: ⁊ ifinitū inquātū ē infinitū: ipossibile est vt extra ipm inueniaī aliqd: qm̄ illud extra qđ inueniī aliquid nō est ifinituz in illa pte. Hec ē igit intentio sui sermōis: ⁊ intēdit per tps extrinsecum tps gnātiōis: ⁊ per tps extra qđ nō inuenitur hoc tps corruptiōis. Et debes scire ꝙ nō est possibile inuenire tps ifinitū extra tps ifinitū. hec. n. est dispositio tpis preteriti cū futuro. s. qz tēpus preteritus est extra futurū: ⁊ vtrūqz est ifinitū. Sz nō est possibile tēpus infinitū nisi inquātū ponīt temp⁹ ifinitū in vno duoꝝ extremoꝝ: ⁊ hec est dispositio tēporis ꝑteriti cū futuro. Ponere aūt tēpus ifinitū extra tēpus ifinituz in extremitate in qua est infinitū ē ipossibile: ⁊ hoc sequitur hāc positionē: qm̄ cū positū fuerit tēpus gnātiōis eē ifinitū ⁊ extra ipm fuerit positū tēpus corruptiōis: tūc extra ifinitum ē positū aliqd er parte ex qua ē ifinitū: ⁊ appet hoc cū fuerit tēpus cōsideratū ꝑm eē vnius entis. Quod. n. ē ipossibile in hoc modo imaginatiōis est iuenire tēpus hns esse vnius entis ifiniti ⁊ ꝙ extra ipsuz sit tps: qm̄ illud qđ habz nām vt inueniaī p tēpus ifinitū hz potētiā qua agit aut patitur actiōe aut passiōe ifinita: ⁊ cū ita sit necesse est vt extra tēpus actionis aut passiōis istius potētie nō sit tēpus oīno qm̄ si extra tēpus actiōis esset tēpus nō eēt ifinita potētia. Potētia aūt ifinita nō diuidīt neqz iuenīt extra ipsā alia potentia ifinita. s. ꝙ nō diuidīt in duo: ita ꝙ vtrūqz sit infinitū. Quoniā nō inuenīt potētia infinita maioꝝ qꝫ potētia ifinita: ⁊ hoc manifestum est in potētia iquātū nō hz extrema: neqz est quātitas. Cū vo accipīt iquātū est in habēti extrema. s. tēpus: tūc existimabīt ꝙ possibile est vt actio eius diuidaī p duo tpa quoꝝ vtrūqz sit infinitum. Et er b existimabit Plato ꝙ possibile ē aliquid esse gnātū nō corruptibile: ⁊ aliqd nō gnābile corruptī in postremo. Mutauit. n. idolū tpis ad idolū potētie: ⁊ hoc totū declaratū ē in fine isti⁹ primi libri. Sed si hoc ipossibile eēt qđ intēdebat nō esset manifestū nisi p illud qđ declaratū fuit in fine primi tractatus. Et manifestatio sui sermonis est qđ ipossibile qđ posuit hic manifestū est p se: ⁊ cuz destruxit ꝙ corruptio stet in re corrupta: ⁊ nō corrūpaī ꝑ totū. d. (si vo dissolutio cessauerit ⁊ steterit ⁊c). i. si vo corruptio steterit ī re corrupta que est corp⁹ simpler apud aliquod nō corruptibile: illud apud qđ stabit: aut est corp⁹ diuisibile: aut indiuisibile: ⁊ intēdit per elementū vnā partē quatuor corpoꝝ que videī corrūpi quo ad sensum: ⁊ cū dixit hoc: ⁊ apud Empedoclē nō corrūpunī hec elementa adinuicē q̄ꝫ sunt indiuisibiles. dixit (sed nō corruptibile: sicut dixit Empedocles ⁊ dixit hoc quoniā cū corruptio puenerit ad partē indiuisibilē: ipossibile est vel erit ponere eā corruptibilē. Cū autez diximus que puenit ad corp⁹ diuisibile: tūc ponem⁹ corpus diuisibile qđ ipossibile est vt recipiat diuisionē: vt Empedocles dixit in totis elementis: ⁊ fuit necessariū dicētib⁹ ꝙ partes elemētoꝝ sunt diuisibiles nō corruptibiles: ꝙ nō

sunt elemēta sicut sermo Empedoclis in eis est. Empedocles cū dicit q̄ partes elemētorū sunt non corruptibiles: tamē non ponit partes elemētorū elemēta eis. Nulla enim differentia est apud eos nisi quia apud Empedoclem nulla pars elemētorum corrumpit: dicens aūt hanc opinionem ponit aliam partē elemēti corruptibilē ⁊ aliam incorruptibilem: ⁊ ideo contigit illud quod cōtigit Empedocli. Et cum terminauit sermonem in istis diuisionibus icepit destruere eas ⁊. d. (impossibile est aūt vt sit idiuisibile). i. illud ad qđ peruenit dissolutio. D. d. cām in hoc: ⁊. d. (propter rōnes quas p̄ius diximus). i. propter impossibilia que cōtingunt dicētibus partē esse īdiuisibilem. D. incepit destruere modum scđm. s. vt corruptio pueniat ad partē nō corruptibilē sed diuisibilez: ⁊. d. (impossibile est vt sit diuisibile sine augmento ⁊ sine diminutiōe). i. ⁊ impossibile est vt illud corpus ad quod corruptio peruenit sit diuisibile: ⁊ nō gnābile neq̄ corruptibile ⁊ hoc itendebat cum. d. (sine augmēto ⁊ diminutiōe) D. d. cām in hoc ⁊ dixit (corpus. n. min⁹ ⁊c.) i. necesse est vt illud corpus ad qđ corruptio peruenit ⁊ dissolutio sit corruptibile: nam pars minor ē facilioris corruptionis q̄ maior. D. d. (si igit̄ corpus maius corrumpit̄ hac corruptiōe ⁊c). i. si posuerimus q̄ corruptio rei pueniat ad aliā partē eius: ⁊ posuerimus q̄ pars minor sit facilioris corruptionis q̄ maior: contingit ex hoc vt illa pars recipiat corruptionē in modo ſm quē recipit totum: imo dignius est vt illud quod positū fuit incorruptibile sit corruptibile: ⁊ sic procedit in infinitū: ⁊ iam declaratū est hoc cē impossibile. Et q̄ positū fuit in hac rōne q̄ minus est facilioris corruptionis q̄ maius: incepit verificare hoc: ⁊ dixit (videmus quidē ignē corrūpi duob⁹ modis ⁊c). i. ex sensu ⁊ inductione possumus verificare ꝓpositionē dicētē q̄ minus est velocioris corruptiōis q̄ maius. U. g. q̄ ignis corrūpit̄ duob⁹ modis: aut ex se: aut suo cōtrario: ⁊ in vtroq̄z videmus q̄ ignis paruus ē facilioris corruptionis q̄ magnus: videmus. n. q̄ ignis paruus recipit citius corruptionez q̄ suū ꝯriū: qđ est magnū a suo ꝯrio qđ est maius eis: ⁊ hoc intendebat cū dixit (minus. n. dignius est corrūpi a suo cōtrario maiori) ⁊ disposuit ꝯrium per maius: q̄ ex b̄ modo corrumpit̄. s. inquātuz est maius: ⁊ intendit per hoc quod dixit (ignis extinguit̄ per se vel ex se). i. extinguit̄ p defectum materie in qua retinet̄: ⁊ ſm rei veritatem corruptio eius pp cōsumptionē materie ē ēt ex contrario: ſz modo accidētali: cum cōtrariū non pōt corrūpere ipsum dum habuerit materiam cōuenientem sibi: ⁊ dixit hoc: q̄ nihil corrumpit̄ per se in rei veritate: sicut nihil generat̄ per se in rei veritate. Et cū complesset declarationem quā intēdebat fecit reuemorationē: ⁊. d. (declaratū est igit̄ ⁊c). i. declaratum est igit̄ q̄ omnis pars eorū recipit generationē ⁊ corruptionē in omnibus partibus: ⁊ hoc demonstrat eas esse compositas ex materia ⁊ forma: ⁊ q̄ gnātio ⁊ corruptio in eis est, in forma: vt declaratum erit in alio loco.

¶ Quoniā aūt sunt generabilia: aut ex nō corpore aut ex corpore erit generatio. Et si ex corpore aut ex alio: aut ex inuicem.

53 ¶ Dicamus igit̄ q̄ cū elemēta sunt generabilia et corruptibilia: necesse ē vt sint: aut a nullo corpore aut ex corpore. Et si ex corpore: aut ex alio corpore ab eis: aut ab inuicem.

53 ¶ Quia hoc quod videt̄ sensui de generatione istorū elementorū ab inuicem nō est sufficiens vt existimatur in habendo certitudinē in gnātione eorū ab inuicem essentialiter: icepit perscrutari de hoc quomā quēadmodū quod videtur sensui corruptione eor non est sufficiens in certificatiōe: quoniaz illud quod corrūpit̄: corrūpit̄ ſm omnes partes: ita est b̄ quod videt̄ sensui de gnātione eor ad inuicem. s. q̄ non est sufficiens de certificatiōe in hoc: ⁊ ideo cuz pscrutatus fuerit de prima intentione: ⁊ declarauit q̄ illud qđ corrumpit̄ ex eis corrumpitur ſm omnes partes. Et similiter illud qđ generatur. Incepit perscrutari de scđa intentione: ⁊ ē vtrū generētur ab inuicez essentialiter aut non: ⁊. d. (dicamus igitur q̄ cum elementa ⁊c). i. ⁊ cum verificatum est q̄ elementa sunt gnābilia ⁊ corruptibilia ſm omnes partes necesse est vt gnātio eorum sit: aut ex nullo corpore: aut ex corpore: ⁊ manifestū est q̄ ista questio nō oꝛdiatur nisi postq̄z cognitū est q̄ sunt generabilia ⁊ corruptibilia ſm oēs partes: q̄n si essent generabilia ⁊ corruptibilia ſm quasdaz partes: tūc generatio ⁊ corruptio essent cōpositio ⁊ dissolutio: ⁊ si ita esset nō quereret̄ vtrū eēt possibile ea generari a nullo corpore aut ex corpore. Et cū dixit: q̄ sūt gnābilia ⁊ corruptibilia ſm omnes partes: ⁊ sic necesse est vt generatio eorum sit ex nullo corpore in actu: aut ex aliquo corpe in actu icepit diuidere alterū istoꝛ duorum modorum: ⁊. d. (⁊ si fuerint ex corpore: aut erunt ex alio corpore ab eis aut ex inuicem) ⁊ manifestum est q̄ ista diuisio est bene contradicibilis ⁊ in ea contradictio manifesta.

¶ Ex non corpore quidē igitur generans sermo facit separatum vacuum. Omne enī quod fit in aliquo: aut sine corpore erit in quo fit generatio: aut habebit corpus: ⁊ siquidē habebit corpus: duo simul erūt corpora in eodem: quod quidem factum ⁊ quod p̄ceristens. Si autem sine corpore necesse vacuum separatum esse: hoc autem quod impossibile ostensum est p̄ius.

¶ Dicamus igitur q̄ sermoni dicentis elementa 54
fieri ex non corpore continget dicere vacuum esse necessario. Omne igitur generatum: aut ē in alio nō corporali: aut in corporali. Si igitur in corporali erunt duo corpora in eodem loco: scilicet corpus generatum: ⁊ corpus quod fuit ante ipsum in quo generabatur. Et si locus in quo fuit generatū fuerit sine corpore erit vacuum necessario: ⁊ sic separabatur a corpore generato: quod ē impossibile sicut declarauimus superius.

¶ In hoc capitulo vult destruere duas diuisiones syllogismi 54
predicti ad confirmandum tertium: ⁊ dixit (dicamus igit̄ ⁊c). i. ⁊ intendit per non corpus: non corpus in actu. i. non per priuationem simplicem. Generatio enim ē motus: motus aūt indiget subiecto necessario: ⁊ ēt res generata alia ē a re que fuit apta vt esset. Necesse est subiectum esse in gnātione sicut in alijs transmutationibus: sed tamen in substātia est in potentia; ⁊ in alijs transmutationibus in actu. Ipse ergo nō querit in hoc loco vtrum elementa sunt generata ex non esse: aut ex corpore: q̄n si ita eēt contingeret vt non esse esset illud quod generatur. s. illud in quo est motꝰ generatiōis: ⁊ ideo propositio dicens q̄ ens non generatur a contrarijs ⁊ex non esse: concessa est ab antiquis: sicut calor non generatur a frigore: ⁊ vniuersaliter contrarium ex contrario. Sed querit hoc vtrum elementū generet̄ ex potentia in corpore: aut ex corpore in actu: ⁊ cum dixit q̄ cōtingit huic positioni vacuum esse dedit causam in hoc ⁊ dixit (omne enim generatum ⁊c). i. q̄n cum necesse est vt omnis generatio sit in subiecto necesse est vt illud subiectū aut non participet corporeitatem: neq̄z accidens neq̄z quātitatem: neq̄z aliud: aut si sit in eo corporeitas: icepit dicere impossibile: quod sequitur positionem q̄ hoc subiectuz ē corpus in actu: ⁊. d. (si igitur i corporali erūt duo ⁊c). i. si subiectum generati fuerit corpus in actu ⁊ generatū fuerit corpus in actu: contingit vt duo corpora penetrent se ad inuicem ita q̄ occupent vnum ⁊ eundem locum. U. g. si subiectum generationis ignis ex aere fuerit aer: q̄ ⁊ subiectū existet in re generata: iam. n. est pars: contingit vt ignis generatus ab aere sit aer ⁊ ignis ſimul: ⁊ vt locus quē occupet totus aer: aut pars eius in boza in qua aer occupat ipsum

fit idem

sic idem: cum loco quem occupat ignis in illa hora. Et cū destruxit hunc modum incepit destruere secūdum: ⁊ dixit. (⁊ si locus in quo corpus generabatur ⁊c). i. ⁊ si locus in quo generabatur corpus nō est corpus in actu: sed est corpus in potentia: possibile est vt locus isti⁹ subiecti sit vacu⁹ aliq3 corp⁹ fuit gnātū i eo ⁊ si corp⁹ fuerit i eo erit accīdentale ⁊ si hoc fuerit possibile inueniet vacuum necessario. Et cū dixit hoc dedit causam: ⁊ dixit. (⁊ sic separabitur a corpore generato). i. ⁊ si necesse est si generatio fuerit ex corpore in potentia vt sit vacuū: q3 actus sepabitur a potētia in generato: ⁊ sic separabitur dimensio a materia: ⁊ erit dimensio separata: ⁊ hoc sonat vacuū. D. d. (⁊ hoc est impossibile sicut declarauimus. (⁊ est in quarto phisicorum hoc igitur apparet de exp̄lanatione huius capituli. Themistius autem ⁊ Aler. intēdit ex suo sermone: ⁊ q3 omne generatum aut erit in loco in quo nō est corpus: aut in loco in quo est corpus. D. intelligunt residuum sermonis ita: ⁊ si generatum fuerit in loco in quo est corpus: cōtinget vt duo corpora sint in eodem loco: ⁊ si generatū fuerit in loco in quo nō est corpus continget vt vacuum sit. ⁊ q3 Aristo. nō indurit hunc sermonem apud eos nisi ad declarandum quō cōtinget vacuum esse ex positione generati: ⁊ q3 sit generatū nō ex corpore: sed ex corpore in potētia. Et hoc nō est verum vt mihi videtur: qm̄ qui ponit generatū esse generatū a corpore in potentia: bene potest vt nō ponat locum in quo existit generatū esse vacuum: sed ponet q3 in eo existet corpus sed recedet omni mō ab illo loco: ⁊ sic nō sequitur vt duo corpora penetrēt se adinuicē. Videmus enim q3 oia corpora liquida sic intrāt vasa. s. exeunte aere ⁊ intrāte liquido. Si aūt intellectū fuerit ex sermone eius ex hoc q3 dicit corporale ⁊ nō corporale mā: tunc intentio eius erit demōstrare quomodo possumus dicere q3 corpus generat̄ a corpe: quō autē sequitur ponentē generatū ab aliquo in potentia vacuū esse manifestū est ex hoc q3 dixit de separatione dimensionū a materia: qm̄ cum illud qō est in potētia sepatū fuerit ab eo qō in actu: ita q3 illud qō est in potentia remanet per se: dignius est vt illud qō est in actu: remaneat in se. s. dimēsiones: qō est vacuū. Themistius qdē dicit q3 iste locus est valde ambiguus ad intelligēdū. d. enī ⁊ in sermone Aristo. est difficultas ⁊ quasi transpositio in verbis. Et ego quero ab illis de hoc qō magister dixit: q3 oē generatum: aut fuit generatū in aliquo nō corporali: aut i aliquo corporali: si iutēdit locū ita q3 intētio sermonis sit talis: oē generatū aut est generatū in loco in quo est corpus: aut in loco in quo nō est corpus: ⁊ si est generatū in loco in quo ē corpus: cōtinget vt duo corpora sint in eodē loco: ⁊ si generatum fuerit in loco in quo nō est corpus cōtinget vacuuz esse. Et ego quero vtrū cōcedāt q3 he ppositiones pñt dici de oi generato: aut nō. Si igit̄ dixerint cōcedēdo has ppositiones esse veras: ⁊ concesserint vacuū nō esse: continget ex hoc vt generatio nō sit oino: ⁊ si posuerim⁹ generatū esse generatū ex aliquo in potētia: aut ex aliquo in actu: idem cōsequit̄: ⁊ hec exp̄sitio Themistij ⁊ Aler. esset apta si veritas hax ppositionū cōsequeret positionē generatū ee generatum a corpore in potentia. Et hoc qō dicūt q3 signum q3 nō intēdebat p nō corporale mām est: q3 qui hoc posuerit ponit mām esse nō mām: cōtinget enī ex hac positione q3 mā nō sit pars corporis q3 cū separata fuerit a corpore nō erit pars eius: ⁊ hoc nihil est qō dicunt: quoniā nō intēdebant per suū sermonē q3 generatū est in mā: ita q3 materia nō est ps eius: sed vt sit ps eius: ⁊ nō fuerit abstracta a corporeitate: nisi añ generationē ab ea sed si intēderēt qō ē est in mā ⁊ ipsa ante hoc fuit non abstracta a corporeitate: tunc esset sermo verus ⁊ nō sequeret ipm vacuum esse: sed non contingit ipm vacuū ee a generatione corporeitatis in mā: nisi cum mā fuerit posita ante generationē.

¶ Sed adhuc neq3 ex corpore aliquo cōtingūt fieri elemēta. Accidet enim aliqō corpus prius esse elemētis. Hoc aūt si quidē habebit grauitatē: aut leuitatē elementoz erit aliqō. Nullam enī habēs inclinationē imobile erit ⁊ mathematicū. Tale ūt ens nō erit in loco. In quo enī qescit in hoc ⁊ moueri possibile: ⁊ si qdem vi preter naturā: si aūt nō vi ꝑm naturā. Si qdem igitur erit in loco. ⁊ alicubi erit aliqō elementoz. Si aūt nō in loco nihil ex ipso erit. Quod .n. fit: ⁊ ex quo fit necesse simul ee. Qm̄ aūt neq3 ex non corpe fieri possibile: neq3 ex alio corpe relinqtur ex inuicē fieri.

¶ Et dicamus q3 ipossibile est vt elementa sint ex alio corpe. Accidit enī ex hoc vt aliud corpus sit ante elementa. Et si ita fuerit: aut erit graue: aut leue: ⁊ tūc erit vnum elementoz. Aut neq3 graue neq3 ponderosū omnino: ⁊ tūc erit vnū corpoz⁹ geometricoz sine motu. Et si ita fuerit. non erit omnino in loco: quoniam in loco in quo existit illic mouetur: aut violēte: aut nō violente. Si violente: tunc motus eius erit accidētalis, ⁊ extra naturam. Et si non violente eius motus erit essentialis naturalis. Et si fuerit in loco erit vnum elemētorum. Et si nō fuerit in loco nihil erit ex eo oino. Quoniam generatū ⁊ illud ex quo fit generatio: erunt insimul necessario. Etiam dicamus qō declaratuz est q3 impossibile est vt elemēta sint ex corpore: aut nō ex corpore. Relinquit ergo dicere q3 generantur ex inuicem. 55

¶ Quia generatio elementoz ex corpore intelligitur duobus modis. Quorum vnus est essentialiter. s. q3 sit corp⁹ generatum: ⁊ corpus ex quo generatio fit sicut subiectuz in actu corporis generati. Secūdus est vt sit generatuz ex corpore in actu accidentaliter. s. ꝑm q3 possibile est in subiecto qō est i potentia ex quo generatio sit essentialiter vt denudetur ab actu: ⁊ q3 iaz destruxit modū ꝑm q3 generatio sit essentialiter ⁊ destruxit q3 generatio sit ex corpore in potētia denudato ab actu. Relinquitur igit̄ vt sit ex corpore in actu: sed accidentaliter ⁊ ex corpore in potētia essentialiter. Sed q3 hoc diuiditur in duo. s. vt illud corpus sit aliud ab elementis aut vt sit vnū eoz: incepit destruere q3 illud corpus sit aliud ab elementis ad cōfirmandū q3 elemēta generant̄ ex inuicem: ⁊ dixit. (dicamus q3 ipossibile est vt elementa sint ex alio corpore). Et intelligendū est ꝑm modum accidentalem nō essentialē: sequitur enī ex eo vt duo corpora sint in eodem loco: qm̄ cum fuerit ipossibile vt sit essentialiter ⁊ fuerit ipossibile vt sit a nullo corpore in actu: qm̄ sequeret ex hoc vacuū esse: necesse est vt sit ex corpore accidētaliter. i. accidit subiecto ex quo est generatio vt sit in actu ne inueniret vacuū esse: ⁊ ꝑm hoc erit generatio ex corpore in potētia essentialiter: ⁊ ex corpore in actu accidētaliter: totum hoc declaratū est in primo phisicoz. Et cuz dixit q3 ipossibile est vt generatio fiat ex alio corpore ab elementis: incepit declarare hoc: ⁊ dixit. (accidit enī ex hoc ⁊c). id est: qm̄ accidit ex hoc vt aliud corpus sit prius istis corporibus vocatis elemētis. Et cū iudurit hoc cōsequēs: incepit destruere cum: ⁊. d. (aut erit graue aut leue). i. illud corpus inquātum est elementū: necesse est vt sit graue: aut leue: ⁊ diximus inquātū est elementū vt exciperemus corpus celeste q3 nō est elemētū. D. d. (⁊ tūc nō erit vnū elementoz). i. vnū istoz quatuor simpliciū: q3 est inconueniens. D. d. (aut ſ erit graue neq3 pōderosū ⁊c). i. aut illud corpus nō hēbit grauitatē neq3 leuitatē: ⁊ tūc erit corpus nō naturale cū careat motu. Et debes scire q3 intēdebat p hoc q3 dixit: nō graue neq3 ponderosuz negationem sim- 55

plicē ē cōtrario illi qđ dicebat de celo: cū dixit de eo: neqz graue: neqz leue. Illic aūt intēdebat q̄ celū habet naturaz de qua nō dicitur graue neqz leue. D. incepit declarare q̄ cū nō habuerit motū nō erit in loco oīno: ꝛ. d. (qz in loco in quo erīstit ꝛc). ꝛ hoc necesse est. Omne enī quod in loco est aut est gescens: aut est motū: ꝛ vtrunqz aut violēte: aut nāliter. D. d. (si violēte tūc motus eius erit accidētalis ꝛ extra nām). i. ex quo sequit̄ vt habeat motū nālem. D. d. (ꝛ si ñ violēte mot⁹ ei⁹ erit nālis). i. ꝛ seq̄t cū positū fuerit in loco vt moueat̄: ꝛ ex motu eius cōtinget vt habeat motū nālem: ergo erit corpus nāle nō mathematicū. D. d. (ꝛ si fuerit in loco erit vnū elementoꝝ ꝛc). i. ꝛ aliud signum q̄ ipossibile est aliud corpus ee aliud ab alijs quatuor ex quo possibile est vt fiāt hec quatuor: loca. n. terminata sūt: ꝛ sūt loca quatuor istoꝝ: si igit̄ fuerit sicut dixit in loco: erit aut surſū: aut deorsū: ꝛ sic erit vnū corpoꝝ quatuor: ꝛ si nō fuerit in loco nihil generabit̄ ex eo. Generatū enī ꝛ ex quo est generatio sūt in eodē loco necessario. ꝛ cū declarauit q̄ impossibile est vt hec quatuor corpa generenk̄ a corpe: aut nō a corpe alio ab eis fuerit necesse vt generarenk̄ adinuicem ꝑm reciprocationē: cū sit declaratū q̄ nullū eoꝝ est elementum ceteris. Et ītēdebat cū dixit a corpe: aut nō a corpore .i. a corpe alio ab eis. D. d. (relinq̄t igit̄ dicē q̄ fiūt ex inuicem). i. ꝑm reciprocationē. Et ex b̄ apparet vt subiectuz coꝝ sit idē: ꝛ q̄ sint cōposita ex mā ꝛ forma ꝛ precipue cū: declaratū est q̄ ipossibile est vt generenk̄ ex inuicē ꝑm dissolutionem in supficies aut in ptes diuisibiles.

¶ Iterum igitur cōsiderandū quis modus ei⁹ que ex inuicē generationis. vtrū vt Empedocles dicit ꝛ Democritus: aut quicūqz i supficies resoluētes aut est aligs alius modus ab his. Que qdē igitur circa Empe. ꝛ Demo. latēt ipi seipos neqz generationē ex inuicē faciētes: sz apparētē generationē. Intus enī existēs vnūquodqz segregari inquiunt tanq̄ vtiqz ex vase generatione existēte: sed non ex quadā materia fieri trāsmutata.

56 ¶ Volumus igitur pscrutari qūo elemēta generētur ex inuicē. i. sz q̄ Empedocles ꝛ Democritus dicunt: aut ꝑm dissolutiones corpoꝝ in supficies ꝛ laminas: aut hic modus est ꝛ aliud ingenium. Dicamus igit̄ q̄ cōsequētes Empedocles ꝛ Demo critū ignorauerūt ꝛ obliti sūt: q̄ nō cōfirmauerūt generationē verā: ꝛ nō fuerūt cōfessi nisi q̄ elemēta generētur ex inuicē: sed ipsi cōfirmāt ꝑ hoc generationē sophisticā. Dixerūt enī q̄ elemēta sunt inuicē clausa ꝛ egredictia ex inuicē: sicut facere filios. ꝛ q̄ generatio nō est nisi exitus rex: sicut ignis a lapide apud ipulsionē. Neqz qz res generanť ex inuicē ꝑm trāsmutationē ꝛ alterationē.

56 ¶ Cum declarauit q̄ elemēta sunt generabilia ex inuicē. incepit pscrutari sz quē modū generanť ex inuicē. D. d. (volumus igitur pscrutari ꝛc). i. ꝛ cū declaratū est q̄ elemēta sunt generabilia ꝑm oēs ptes: ꝛ q̄ generanť ex inuicē: volumus pscrutari de mō ꝑm quē generanť ex inuicē. D. d. (vtrū ꝑm Empedoclē ꝛc). i. (ꝛ debemus ꝛc). i. Et cū ista questio ipossibile est vt declarēt ꝑm syllogismū hypotheticū cū opiniones q̄ sunt dicte in mō generationis elemēto rum nō sūt cōtradictorie: icepit primo narrare opiniōes famosas in hoc suo tēpore: ꝛ cōtradicere eis: ꝛ hoc erit in b̄ libro: deinde inducit modū generationis in libro de generatione ꝛ corruptione: ꝛ iō cōtingit huic libro vt sit quasi p cedēs libū generationis ꝛ nō tm̄ intēdit cōtradicere Empedocli ꝛ Democrito sed oībus dicētibus generationē ē segregationē ꝛ cōgregationē. Quoniā oīs ponēs q̄ generatio est ex subiecto in actu: necessariū est ei dicere q̄ res generabiles ex inuicē generanť ꝑm modū latitationis: aut ponere q̄ generatio est in qualitate nō in substantia: sz iaz narrauit in libro de generatione: ꝛ in libro de aīa q̄ Empedocles opinabat̄ q̄ ūtuor elemēta nō generanť ex inuicem ꝛ forte hoc nō attribuit hūc sermonē ei: nisi qz cōtigit ei vt elementa sint exītia in cōposito in actu mō latitatiōis Et cū dixit has duas opiniones quas antiqui sustinebant in mō generationis elemētoꝝ: incepit cōtradicere dicētib⁹ generationē esse ex corpibus in actu: siue diuisibilibus siue idiuisibilibus sicut opinabat Empedocles. Et dixit (se quaces Empedoclis ꝛc). i. isti hoies sicut dixit: ꝛ ois dicens q̄ generatio est segregatio ꝛ corruptio segregatio oblitus est sui cū fuerit pscrutatus de alio ꝛ dat cāz ex qua se quit̄ cōtradictoriū eius q̄ sonat nomē illi⁹ de quo pscrutatur: qm̄ isti hoies cū pscrutati fuerint de mō generationis dixerūt gregationē: obliuiscēdo b̄ qđ sonat b̄ nomē gnātio: ꝛ nulla obliuio est maior ista. s. q̄ cū aligs pscrutat̄ de cā alicuius rei: ꝛ dat cām destruēte ītētionē nois illius rei sicut istis accidit hoibus. Generatio enī significat esse alicuius nō entis. Isti aūt dicūt q̄ generatio est cōgregatio: q̄ propter necesse est eis vt gnātio sit eius qđ est ens: cum cōgregatio nō existit in pdicamēto substātie: ꝛ dixit q̄ cōfirmāt generationē sophisticā: qz hoc qđ significat nomē generationis ꝑm rōnē eoꝝ nō est illud qđ significat nomē generationis vere. D. d. (dixerūt. n. q̄ elemēta sunt cōclusa inuicē). vt mihi videt̄ hoc cōtingit Democrito ꝛ Empedocli: ꝛ oi dicēti generationē ꝛ corruptionē cōgregationez ꝛ segregationē. Empedocles aūt ꝛ Democritus nō dicunt generationē esse: sz Anaragoras ꝛ eius sequaces. s. dicētes elemēta cōsimilū ptiū vt dictū est in multis locis: ꝛ dixit si cut facere filios: qz filius est clausus in matrice. D. d. (q̄ generatio esset exitus rex sicut ignis a lapide apud pulsuz nō qz res gnātur a sua mā sz alterationē ꝛ trāsmutationē). i. ꝛ hoc qđ dicūt in mō generationis iducit hoies opinari q̄ generatio nō est nisi apparētia eius: ꝛ latuit et existimatur de igne q̄ fuit clausus i lapide: ꝛ post collisionē apparuit: ū q̄ res generat̄ a sua mā post alterationē ꝛ trāsmutationē sic vī sensu i mltis gnābilib⁹: ꝛ. d. sz alteratōz ꝛ trāsmutationē: qz generatio ē apud dicētes gnātionē ee i capitulo trāslationis: nō in capitulo trāsmutationis: ꝛ exitus ignis a lapide est ex capitulo alteratiōis ꝛ trāsmutatōis. ꝛ iudurit sermonē de eo: qm̄ apparet ꝛ nō ē ex capitulo trāslatiōis ꝛ in trāslatiōe Albefagar est aliud exēplū nobilius ꝛ est illud: dicūt. n. q̄ elemēta sunt clausa adinuicē: ꝛ nō generanť ex inuicē nisi ꝑm apparētiā corpoꝝ adinuicē: ita q̄ generatio nō est nisi exitus rex sicut exit⁹ eius qđ exit o vase: nō q̄ generenk̄ ex inuicē sz alterationē: ꝛ b̄ est itellectū p se: sz videt̄ q̄ iste vir nō trāstulit nisi ꝑm ītētionē: nō sz verba.

¶ Deinde ꝛ fit generatio sic nihil minus irrōnabilia erūt q̄ accidūt: cadē enī magnitudo nō videtur cōstrictione fieri grauioꝝ. Necesse aūt hoc dicere dicētibus segregari aquā ex aere in eo existētez. Cū enī aqua ex aere fiat: grauior est.

¶ Et dicamus ēt q̄ accidūt ex hoc sermone multa 57
extra rōnē. Corpus. n. cū fuerit in aliqua quātitate: deinde inspissat̄ ꝛ cōstringit̄: nihil addit̄ in sua opatione. Et necesse est hoc dicētibus latitationē ee: dicūt. n. q̄ aq̄ clausa est in aere: ꝛ nō ē aq̄ nisi cū exierit ab eo: ꝛ apparuerit. Sed nos videmus aquā cū exierit ab aere q̄ erit grauior q̄ in aere.

¶ Quia intētio ei⁹ in hoc capitulo est cōtradicere dicētib⁹ 57
gnātionē esse exitū rex ex inuicē: sive fuerit dicētes b̄ manifeste: siue occulte: ꝛ dixit q̄ accidūt ex b̄ sermone multa extra rōnē. i. multa ipossibilia. D. d. vnū ipossibiliū ptingē-

tiū eis

ali eis: ⁊. d. (corpus. n. cum fuerit in aliq̃ qualitate ⁊c). i. cõtingit eni eis q̃ cũ corpus leue a quo erit graue fuerit in aliqua quãtitate. D. inspissaĕ ⁊ diminuiĕ sua quãtitas: vt i eo non appareat grauitas maior qñ inspissaĕ ⁊ appropinquat sua quantitas quãtitati corpis grauis: qđ erit ab eo. Vi. g. q̃ videmus q̃ aer ex quo generaĕ aqua hz quãtitatẽ ⁊ cũ ex eo fiat aqua inspissaĕ primo ⁊ diminuiĕ sua quãtitas: ⁊ sic fit aqua. Si igiĕ aqua esset in actu clausa in aere nõ acciderct aeri qñ inspissaĕ ⁊ appopinq̃t aeri: vt eẽt grauior q̃z añ: q̃ accidit in eo grauitas noua: Sed nos videmus aerẽ cũ inspissaĕ q̃ addiĕ in eo grauitas: ⁊ inclinauit ad dicẽdũ q̃ contingit huic positioni. s. q̃ aer est grauis: qñ cũ in eo existit grauitas in actu ẽ graue necessario post eritũ aque ab eo ⁊ añ: ne aliquis dicat eis q̃ leuitas q̃ est in aere resistit aque dũ aqua includiĕ in eo: ⁊ cũ aqua erierit ab eo tũc nõ hẽbit ipediẽs: ⁊ apparebit sua grauitas: ⁊ iõ dixit loco istius toti⁹ q̃ iste aer cũ inspissaĕ (videĕ grauior: aut fiet in eo grauitas: ⁊ adhuc aqua nõ distinguebaĕ ab eo: neq̃z eriuit: hz opinio eius sit q̃ aer hz grauitatẽ in loco suo: nõ leuitatẽ: sed hẽ q̃ dixit fuit ad cõfirmãdũ. D. d. (necesse est hoc dicẽtib⁹ latitationẽ). i. q̃ cũ aer ispissaĕ nõ debet addere ei spissitudo in grauitate ⁊ nõ videĕ ita. Et si aliquis quereret quõ dixit in aere q̃ spissitudo nõ dz addere in sua grauitate cũ aer fit leuis dicem⁹ ei rñdẽdo q̃ aer apud ipm hz aliquã grauitatẽ in suo loco vt videĕ in quarto istius libri. D. d. (dicũt q̃ aqua est clausa in aere ⁊c). i. necesse est eis dicere q̃ grauitas q̃ est in aqua nõ est nisi ꝓpter grauitatẽ aque exñtis in eo. Cũ igiĕ aqua existat in eo apud spissitudinẽ ⁊ raritatẽ: quare ergo addiĕ grauitati aeris cũ inspissaĕ: ⁊ ẽt cũ posuerimus q̃ aer nõ hz leuitatẽ in suo loco: ⁊ hz aliã grauitatẽ: qũo ergo possibile est vt aqua appareat grauior se in loco aeris: cũ exierit ex eo. Necesse est eni vt grauitas eius in aere ⁊ extra ipsum sit eadẽ: cũ dicimus q̃ aer est grauis in suo loco: ⁊ q̃ nõ est in eo potẽtia q̃ resistit motui grauitatis: sz potẽtia cõueniẽs ei: ⁊ hẽ itẽ debat cũ dixit. (sz nos videm⁹ q̃ cũ aq̃ ⁊c). i. necẽ ẽ eis cũ in aere ñ ẽ potẽtia ipediẽs motũ grauitatis: vt grauitas aq̃ exñtis i aere sit sic̃ grauitas ei⁹ cũ fuerit extra aerẽ. Sz nos videmus q̃ cũ aq̃ exiuerit ab aere ẽ grauior se cũ fuerit i aere: qđ est ipossibile. s. vt grauitas alicui⁹ rei in se sit ꝓpter suam trãslationẽ ex loco ad locũ tñ diuersa.

¶ Adhuc aũt mixtoꝝ corpoꝝ nõ necesse sepatũ altez semp ampliorẽ locũ optinere. Cũ aũt ex aqua aer fit maiorẽ occupat locũ. Quod. n. subtilissimarũ est partiũ maiorẽ occupat locũ: manifestũ autẽ hoc ⁊ in pmutatione. Vaporãte. n. ⁊ intumescẽte hũido rũpunt cõtinentia moles vasa p coarctationẽ. Quare si qđẽ totaliter nõ est vacuũ: neq̃z extẽdunt corpa: quẽ admodũ aiũt hoc dicẽtes: manifestum q̃ impossibile. Si aũt vacuũ ⁊ extẽsio: irrõnabile ex necessitate semp ampliorẽ locum occupare quod separatur.

58 ¶ Et dicamus ẽt q̃ corpoꝝ miscibiliũ cum separaĕ vnũ ab altero nõ occupat sibi maiorẽ locũ ab altero. Necessario aũt aer cũ fuerit ex aqua: occupat maiorẽ locũ suo loco priori. Corpus. n. subtilius est in maiori loco. Et hoc manifestũ est in alteratione ⁊ trãslatione. Quoniã cũ hũiditas fuerit vapor ⁊ inflaĕ extẽdit vas cõtinẽs ipm: ⁊ frãgitur: cũ nõ põt ei sufficere vas. Et cũ ita sit: ⁊ nihil est vacuũ in quo erpãdant corpa: sicut dicũt faciẽtes latitationẽ. Manifestũ est q̃ ipossibile est vt corpus recipiat maiorẽ locũ suo primo loco.

¶ Hec ẽ secũda ꝺictio a pdcã fũdata sup duas ꝓpositiões in secũda figura. Quarum vna est q̃ corpoꝝ clausoꝝ inuicẽ cũ exierit vnũ ab altero nõ occupabit maiorẽ locum loco corpis in quo erit clausũ: ⁊ intelligẽdũ est ex hoc quod dixit: miscibiliũ corpoꝝ clausoꝝ in inuicẽ nõ vere miscibilium. Secũda est q̃ cũ aqua exierit ab acre occupat maiorẽ locũ loco aque in qua erat clausa. Cõcludiĕ ergo ex hoc in secũda figura q̃ cũ aer fuerit generatus ex aqua nõ erit clausus in ea: ⁊ hoc intẽdebat: cũ. d. (aer aũt cũ fuerit ex aqua ⁊c). ⁊ q̃ hoc nõ appropriaĕ generationi aeris ex aq̃ sed est cõe generationi subtilioris corporis ex corpe grossiori. D. (corpus. n. subtilius existit in maiori loco). i. ⁊ hẽ accidit aeri: q̃ est corpus subtilius aqua: ⁊ hec. q. est dispositio cuiuslibet subtilis generati a corpe grossiori sc: vt occupet maiorẽ locũ. Et cũ dixit: hanc ꝓpositionẽ vurit nos ad rẽ ex qua cadit certitudo in vlitatẽ istius ꝓpositionis: ⁊ dixit. (⁊ hoc manifestũ est in alteratiõe ⁊ trãslatione). i. ⁊ hoc manifestũ est apud alterationẽ eiusdẽ corpis ex spissitudine in subtilitatẽ: ⁊ apud trãslationẽ totius corpis grossi ad aliud corpus subtile. D. d. (qñ hũiditas cũ sit vapor ⁊c). i. manifestũ est sensui q̃ res hũide liquide cũ clarificãtur ⁊ appropinquãt nature aeris ⁊ sũt cõseruate in vase alio quo clauso orificio scindiĕ illud vas: ⁊ hoc manifestũ ẽ in musto ⁊ dolio: ⁊ iõ nõ põt aliquis dicere q̃ cũ aer fuerit in aqua: erit cõstrictus in ea: ⁊ cũ exierit ab ea occupabit maiorẽ locũ. Aqua eni nõ hz potẽtiã retinendi aerẽ in quãtitate alia a quãtitate sui loci nãlis: sicut nõ hz potẽtiã ipedire eũ in aliquo loco nãli. Videĕ eni aer fortior oĩum elementoꝝ. D. d. (⁊ cũ ita sit: ⁊ nihil est vacuũ). põt intelligi: ⁊ si generatio non est nisi exitus ab aere ⁊ vlr corpis subtilis a subtili: ⁊ ipossibile est vacuũ esse in quo corpa erpandant ⁊ trãsferunt ex magnitudine in puitatez: cuius erpãsionis cã apud facientes latitudinez est vacuũ manifestũ est q̃ impossibile est vt idez corpus cũ trãsferĕ: occupet ampliorez locũ q̃z ante. Et si cõcesserimus eis vacuũ esse: nõ est possibile eis dicere etiã q̃ cũ corpus latet est minus: ⁊ cũ apparet: est maius sz Aristo. pertrãsit hãc ptez diuisionis ⁊ veri ficauit hãc expositionez: q̃ hoc videmus ꝓpalatũ in trãslatione Albefarag. d. d. (⁊ cũ ita sit: ⁊ nihil est vacuũ oĩno in quo corpa erpãdãtur manifestũ est q̃ ipossibile est vt occupent maiorez locũ primo cũ exierint ⁊ apparuerit). ⁊ si fuerit vacuũ cũ quo adaptaĕ erpãsio: ipossibile est vt occupẽt maiorẽ locũ primo loco suo cũ sepatũ fuerit ab alio corpore. i. q̃ ipossibile cõtingit huic positioni: siue cõcessũ fuerit vacuũ esse: ⁊ q̃ est cã trãsmutationis corpis ex magnitudine in puitatẽ: siue nõ. Vacuũ eni esse nõ putaĕ cã possibilitatis erpãsionis corpis: ita q̃ occuparet maiorem locũ q̃z prius nisi in corpibus alterabilibus ex magnitudine in puitatem. Cũ aũt posuerimus idẽ corpus trãsferri ex puitate in magnitudinem sine alteratiõe: sz ex ipsa trãslatiõe sola ex interiori corpis ad suũ extrinsecũ: ipossibile est hoc: ⁊ si cõcesserimus vacuũ esse qđ est cã alterationis corpoꝝ ex magnitudine in puitatẽ: ⁊ forte ista est trãslatio ex greco ⁊ est ꝑm q̃ intellerit Themistius ex isto loco: ⁊ Themistius cũ exposuit hũc locũ dixit q̃ Aler. exposuit ipz alio mõ: ⁊ nõ narrauit ipm: ⁊ ipe dixit ⁊ nõ dixit hoc nisi q̃ cũ sermoni dicẽtis q̃ corpus nõ trãsmutaĕ de magnitudine in puitatẽ negãdo vacuũ esse: accidit qõ quã dissoluit in phisicis voluit narrare q̃ huic mõ trãslatiõis ex puitate in magnitudinẽ nõ cõtingit qõ q̃ cõtingit ꝓpter negationẽ vacui in alteratione corpis eius ex magnitudine in puitatẽ. Et causa in hoc est vt dixim⁹: q̃ ista trãslatio est sine alteratione ⁊ ꝓpter hoc cõtingit ei impossibile. Trãslatio vo q̃ est sz alterationẽ existimaĕ habere questionẽ si vacuũ fuerit negatum. Nos aũt intelligimus hũc sermonez alio mõ manifestiori isto sine idigentia ptrãsitus: ⁊ forte Aler. ita exposuit ⁊ est q̃ possibile est dicentibus vacuũ esse dicere q̃ idẽ corpus trãsferĕ ex puitate in magnitudinẽ sine alteratiõe cuz sepatione ptiũ adinuicẽ: ⁊ amplificatione foraminum per

ſtroitū vacui: ⁊ ꝟz ꝟ ſi nō fuerit vacuū ꝓp qđ corpa expādāt a puitate in magnitudinē ſine alteratione: manifeſtū eſt q ꝑ poſſibile eſt vt idē corpus cū latet in alio corpe minoret: ⁊ cū apparet magnificet: ⁊ manifeſtū eſt q ſine hac intētione contradictio eſt imperfecta.

¶ Neceſſe aūt ⁊ deficere eā que ex īnūicē generationē ſi quidē in magnitudine finita nō inſūt infinita finita. Cū.n. ex terra aqua fiat ablatū eſt aliqd terre: ſi qdē ſegregatione fit generatio ⁊ uterq cū ex derelicto ſimiliter. Si qdē igit ſemp hoc erit: accidet in corpe finito infinita ineſſe. Qm aūt ipoſſibile hoc nō vtiqz ſemper fiēt ex īnūicē. Quod qdē igitur non erit ſegregatione que īnūicem tranſmutatio dictum eſt.

59 ¶ Et dicamus etiam q dicētibus latitationē eſſe. cōtingit vt ex corpe remaneat aliqd ex quo non fit aliud corpus oīno: cū in corpe finito nō ſint corpora finita in magnitudine infinita multitudine. Qm cū ex terra fuerit aqua: neceſſe eſt q accipiat aliqd ex terra: cum exitus ſit generatio. ⁊ poſſibile eſt vt aqua exeat a terra pura. Et ſi hoc eſſet: ſemp cōtingeret q in corpe finito eēnt corpa clauſa infinita Et ſi hoc eſt ipoſſibile: ipoſſibile ē vt elemēta ſint ex īnūicē ſemp ſm exitū ad apparētiā. Declaratū eſt igitur q elementa non ſunt exīnuicem ſm exitum ⁊ ſeparationem.

59' ¶ Hec eſt alia cōtradictio a ꝓdictis fūdata ſup hoc q ſi generatio exitus eſt corpoꝝ ex īnuicē neceſſe eſt aut generatio ſecetur: aut in corpe finito ſint corpa infinita in multitudine: ⁊ vtrūqz ipoſſibile: ⁊ dixit. (⁊ cōtingit vt ex corpe remaneat ⁊c). i. cōtingit q generatio ſecet: qm cū ex hac terra ſignata exierit aq̄ multotiēs: aut pueniat vt remaneat terra pura ſine aqua oīno: aut dicam⁹ q ī ſra ſūt corpa aquoſa infinita: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. (cū in corpe finito nō ſūt ⁊c.) ⁊. d. finita ī magnitudie q corpa clauſa ſūt finita in magnitudine. i. ea q̄ exeūt a re: ⁊ impoſſibile eſt dicere q in terra terminata ſit aqua infinita in magnitudine: aut in multitudine: ⁊ iſtius ſermonis forma eſt in ſyllogiſmo hypothetico cōtinuo cuius cōpoſitio eſt talis. Si generatio elementoꝝ exīnuicē eſt ſm exitū: neceſſe eſt vt generatio ſecetur: qr cōtinuatio iſtius ſyllogiſmi nō eſt manifeſta: incepit declarare ⁊ dixit. (Cū in corpe finito nō ſunt corpa infinita). i. qm ſi generatio nō ſecetur: cōtinget vt in corpe finito ſint corpa infinita: qđ eſt ipoſſibile. D. d. exēplū .⁊. d. (qm cū ex terra fuerit aqua ⁊c). i. ⁊ neceſſe eſt ſi generatio fuerit exitus: vt generatio ſecet niſi in corpe finito eēnt corpora infinita: quoniā cū ex terra fuerit aqua .i. terminata eriuit aqua neceſſe vt illa terra minuat: ⁊ ſi hec diminutio fuerit aſſidua: ceſſabit generatio: aut in corpe finito erunt corpa infinita: qđ eſt ipoſſibile. Et qr oēs antiqui cōueniunt in hoc q generatio eſt aſſidua. d. (⁊ ſi hoc eſt ipoſſibile: impoſſibile eſt ⁊c). i. ⁊ impoſſibile eſt vt in corpe finito ſint corpa infinita: ipoſſibile eſt vt generatio elemētoꝝ adinuicem ſit ſm exitum aſſiduū. Et cū generatio coꝝ ab inuicē ē aſſidua: ergo ñ ē ꝟz exitū. Et cū ꝓplcuit demōſtrationē. d. cōcluſionē declarandā: ⁊. d. (declaratū eſt igitur ⁊c).

¶ Relinquit aūt adinuicē trāſmutātia fieri: hoc āt dupl̄r: āt enī trāſfiguratiōe quēadmodū ex eadē cera fiet vtiqz ſpera ⁊ circulus: aut reſolutione q̄ ad ſupficies: quēadmodū qdā aiūt. Si qdē igitur trāſfiguratione fiūt accidit ex neceſſitate idiuiſibilia dicere corpa. Diuiſibilibus.n. entibus nō erit ignis ꝑs ignis neqz terre terra: ꝓpter nō ēē pyramidis ptē ſemp pyramidē: neqz cubi cubū.

¶ Relinquitur igit̄ dicere ea generari adinuicē ꝟz alterationē: ⁊ hec erit alteratio duoꝝ modoꝝ: aut ſm mutationē figuraꝝ: ſicut ex eadem cera fit rotū dū: aut ſm diſſolutionē in ſupficies vt qdā dicūt. Si igit̄ ſm mutationē figuraꝝ cōtinget dicere ptē indiuiſibilē: ⁊ ponere ꝓia corpa ptes idiuiſibiles. Quoniā ſi corpa ſūt indiuiſibilia: ꝑs ignis nō erit ignis: ⁊ ꝑs terre nō erit terra. qm̄ nō ē ꝑs figure q̄ dicit̄ pyramis: ⁊ neqz ꝑs frigoris eſt frigus. 60

¶ Quia dicētes partes eſſe indiuiſibiles nō poſſunt dicere generationē elemētoꝝ niſi ſi dixerint diuerſitatē ptiū. aut ſm figurā: aut ſm magnitudinē ⁊ puitatē: vt iā dictū eſt: aut q hec quatuor corpa differūt abinuicē ſm figurā. ſ. q cum ptes indiuiſibiles cōgreganē ⁊ figuranē figura pyramidali erit ex eis ignis ⁊ ſi alia figura erit aer aut aqua. Et qr ꝓio mō cōtingūt ipoſſibilia q̄ cōtingūt dicētibus latitationē icepit deſtruere ꝓio hāc opinionē: deinde deſtruere ſermonē dicētis q generatio coꝝ eſt ſm alterationē q̄ eſt in figura vt alteratio cere q̄ eſt ex figura in figura. D. d. (aut ſm diſſolutionē ſupficieꝝ vt qdā dicūt). vt eſt plato: hāc igit̄ opinionē opinātes videt̄ dicere q corpa nō differūt niſi ſm diuerſitatē ſupficieꝝ. Figura.n. ignea cōſtat ex tribus ſupficiebus triāgularibus: ⁊ figura cubica ex ſex quadrāgulis ⁊ octocedros ex octo triāgulis. D. d. (ſi igit̄ elemēta genranē ex īnūicē ꝟz itētionē figuraꝝ ſiue mutationē ⁊c). i. q ponētes ſubſtātias eoꝝ differre ſm figuras cōtingit alteꝝ duoꝝ: aut dicere ignē hītē iſtā figuraꝝ eſſe indiuiſibilē: aut dicere eſſe duiſibilē: ⁊ tūc ꝑs ignis nō erit ignis: ꝑs.n. pyramidis nō ē pyramis. ¶ Pyramis enīz nō quocūqz mō diuidit̄ in pyramides. ⁊ iō. d. (q dicētes figuras: ꝓſigit eis dicē ptes ēē idiuiſibiles ⁊c). i. ⁊ neceſſe ē eis dicē q ignis nō recipit diuiſionē: qr ſi fuerit diuiſibil̄ nō eſt neceſſariū vt diuidat̄ ſp in figurā pyramidalē: ſ. in alias: ⁊ cū ita ſit ꝓtingit vt ꝑs ignis nō pyramidalis nō ſit ignis: ⁊ ſil̄r ſi terra hz figurā ꝓpriā: nō eſt neceſſariū vt ſp diuidat̄ ī illā figurā: ⁊ ipoſſibile ē eis dicere q ignis ſp diuidit̄ in figuras cubicas: qr vt diuidi in alias figuras remanēte igne. Figura.n. pyramidalis ipoſſibile ē vt diuidatur in pyramidales nūerātes ipaz. Declaratū.n. ē q pyramis diuidit̄ ꝓio in pyramidalem ⁊ duo ſuperficialia: ⁊ q vtrūqz duoꝝ ſupficialiū diuidit̄ ī tres pyramides: ⁊ iō ap ꝓpriāt̄ igni. qđ ipoſſibile ē vt diuidat̄ ī pyramides: ſz relinqt̄ er eo neceſſario aliqđ nō pyramidale. terra aūt̄ que eſt cubica: poſſibile eſt vt diuidat̄ in cubica: ⁊ iō criſtimat̄ q poſſūt dicere bene de terra cū dicit̄ q diuidit̄ in cubica qđ non poſſunt dicere de pyramide.

¶ Si aūt ſupficieꝝ reſolutione. ¶ Primū qdē incōueniēs ñ oia gnāre ex īnuicē qđ neceſſe ipos dicere ⁊ dicūt. Neqz enī rōnabile vnū ſolū exps factū ēē trāſmutationis: neqz videt̄ ſm ſenſū: ſz ſiliter oia trāſmutari adinuicē. Accidit aūt de apparētibus dicētibus nō cōſentanea dicere apparētib⁹. Qui⁹ aūt cā nō bñ ſumere ꝓxima ꝓncipia: ſz oia velle ad quaſdā opiniōes determinatas reducere. Opz āt

forte

forte sensibiliū qdē sensibilia. sempiternoꝝ ät sempiterna: corruptibiliū aūt corruptibilia eē pricipia totaliter aūt homogenea supponētib⁹. ¶Oi aūt pp hoꝝ amoꝛē idē facere videnť his q positiones in sermonibus seruāt. ¶Oē eni sustinēt accīs tāq̄ vera hūtes principia: tāq̄ nullū iudicare ex eueniētibus ⁊ maxime ex fine oporteret. ¶Finis aūt factiue sciētie opus: naturalis aūt quod videť semper ſm sensum principaliter.

41 ¶Si vo elemēta fuerint adinuicē p dissolutionem supficieꝝ: ipossibile est vt oia elemēta fiāt ex inuicē ⁊ hoc dicūt qdā eoꝝ: ⁊ hoc est ipossibile. ¶Nō eniz est rectū vt vnū tm̄ elemētū careat trāslatione ⁊ alteratione: ⁊ visus etiā nō testať huic: ſz oia ela sūt visibilia ⁊ alteranť ⁊ trāsferunť in inuicē. ¶Et ꝓtingit dicētib⁹ hoc vel dicere vel hēre de visibilibus quod nō testať visus. ¶Et cā ei⁹ est: qr nō acceperūt pricipia reꝝ acceptiōe pulchra ⁊ vera: sed voluerūt trāsferre oia ad opiniōes quas hereditauerūt ab antigis: ⁊ fecerūt pricipia oium rerū eterna: ⁊ nō est ita. ¶Necesse est eniz vt pricipia sensibiliū sint sensibilia: ⁊ eternoꝝ eterna: ⁊ corruptibiliū corruptibilia. ¶Et dico vīr q possibile ē vt pricipia sint filia suis subiectis. ¶Illi vo q dilligūt suā sciētiā: fecerūt qō faciūt dicētes sermonē ipossibilē. ¶In pricipio eni sui sermonis vtunť pricipijs cōtrarijs: ⁊ cū posuerūt ea: cogūtur ad credēdū sermoni aduersarij cōtradicentis positioni eoꝝ. ¶Dicam⁹ igit q necesse ē iudicare quasdā res ex fine ⁊ cōplemēto eaꝝ nō ex pricipijs. ¶Omnis.n. scia habet cōplementū ⁊ finē: cōplemētum enim artis ⁊ cōplementū nature est res sensibilis ⁊ visibilis.

41 ¶Cum declarauit q generatio elemētoꝝ nō sit ſm exitum post latitationē: neqz ſm trāsmutationē figuraꝝ: icepit declarare ēt q neqz ſm dissolutionem figuraꝝ adinuicē. ſ. vt dissoluať figura vnius eaꝝ in supficies cōtingētes illā figurā ⁊ ille supficies dissoluūtur in triāgulos in quos diuidūtur ille supficies deide ex illis triāgulis cōponunť supficies alie ⁊ ex eis figura alterius corpis. Et h̄ ē opinio platonis: ponit eni figurā ignis pyramidalē habētē tres bases: ⁊ figurā aeris hūtē octo: ⁊ aquā. xx. ⁊ terrā cubicā: ⁊ cū icepit contradicere eis. d. ipossibile magis famosū de ipossibilibus cōtingētib⁹ eis: ⁊. d. (si eni elemēta fiūt ex inuicem ⁊c). i. si vo elemētoꝝ gnātio ex inuicē sit ſm dissolutionem corrupti in triāgulos suos: ⁊ cōpōnē generati ex illis triāgulis ipossibile est vt oē elm̄ generet ex oi elto: ⁊. d. h̄ qr im possibile ē vt elm̄ qō est ex plurib⁹ triāgulis generet ex el'o qō est ex pauciorib⁹ triāgulis. Vl. g. ipossibile ē vt elm̄ qō est ex. xx. basibus generet ex el'to triū basiū: ⁊ segť ex h̄ vt illud el'oꝝ qō est pauciorꝝ triāguloꝝ nō trāsmutet in aliqd. neqz aliqd in ipm̄: qr relingť ex corrupto triāguli supflui: ⁊ qr h̄ dicūt multi antig. ſ. elm̄ vnū esse nō trāsmutabile. d. (⁊ h̄ dicūt qdā eoꝝ: ⁊ est ipossibile). i. ⁊ q̄zuis phi antiq h̄ dicūt tñ h̄ est ipossibile. Deinde narrauit: qūo h̄ est ipossibile: ⁊. d. (nō eni est rectū vt elm̄ vnū careat ⁊c). i. nulla. n. rō dat vt vnū elm̄ sit nō trāsmutabile: elm̄. n. inquātū elm̄ debet eē trāsmutabile: ⁊ si nō esset el'm: ⁊ raro oz hēre cōpositionē ⁊ dissolutionē. D. d. (⁊ visus nō testať huic). i. ⁊ iste sermo est ipossibilis qr sensui s cōtradicit illi: ⁊ h̄ itēdebat cū. d. (ſz oia elemēta sūt diuisibilia ⁊c). D. d. (⁊ cōtingit dicētibus ⁊c). i. ⁊ cōtingit etiā eis magnū ipossibile. ſ. dicere de rebus sensibilibus q ꝓtradirit sensui: deide dedit cām pp quā accidit hoc plibus cōsiderātib⁹: ⁊. d. (cā eius est q nō acceperūt pricipia reꝝ pulchre ⁊ vere). i. ⁊ cā ꝓpter quā accidit eis vt rōnes eoꝝ ducāt eos ad ꝓtradicēdū sensui: ⁊ ad negādū sensibilia dicēdū ea esse ex errore sensus est: qr nō fūdabāt suas rōnes sup ꝓpositiōes cōuenientes huic scie. D. d. (ſz voluerūt trāsferre oia ad opiniones quas hereditauerūt ⁊c). i. ⁊ cā qre dimiserūt ꝓpria pricipia ⁊ acceperūt pricipia extranea ē: qr nutriebanť i opinionib⁹ quas hereditauerūt a parētib⁹: ⁊ pp dilectionē als dissolutionē opinionū earum indiguerūt defendere eas p pricipia extranea: ⁊. d. (⁊ ponere pricipia oium rerū esse nō trāsmutabilia). qr cuz pricipia geometrie sūt nō trāsmutablia: ⁊ isti fecerūt ea pricipia rerū sensibiliū: cōtinget eis ponere pricipia omniū rerū eē eterna ⁊ nō trāsmutabilia deide narrauit q nō fuit rectū h̄ qō acceperūt a pricipijs ⁊. d. (necesse est eni vt pricipia sensibiliū sint sensibilia: ⁊ eternoꝝ eterna: ⁊ corruptibiliū corruptibilia). Et intelligē dū est ꝓpinqua nō remota: qr pricipia reꝝ sensibiliū remota nō sūt sensibilia: vt pria forma ⁊ pria mā: neqz ēt pricipia reꝝ corruptibiliū remota sint corruptibilia. Et intēdebat p h̄ q res geometrice cū sint eterne: neqz generabiles: neqz corruptibiles necesse ē vt pricipia eaꝝ sint hmōi: ⁊ q res sensibiles cū sūt gnābiles ⁊ corruptibiles: necesse est vt pricipia eaꝝ ꝓpinqua sint hmōi. Itē itēdebat cū dixit q pricipia reꝝ gnābiliū ⁊ corruptibiliū sūt gnābilia ⁊ corruptibilia: qr sūt in generabili ⁊ corruptibili: ⁊ ſm hoc diximus in forma rei ⁊ sua mā ꝓpinqua qr corrūpunť p corruptionē rei cū gnābile ⁊ corruptibile nō sint nisi cōpositū ex pricipijs: ⁊ dixim⁹ hoc: qr mā pria apud eū q est mā propria istis ⁊tuor corpibus nō est apud eū gnābilis ⁊ corruptibilis: ſz silis generationi ⁊ corruptioni: ⁊ q forme eoꝝ sūt gnābiles ⁊ corruptibiles: qr eristūt in generabili ⁊ corruptibili. D. d. (⁊ dico vīr q possibile est ⁊c). i. q necesse est vt pricipia sint silia rebus: quaꝝ sūt pricipia vt dictū est a Socrate ⁊ ꝑ Platone. D. d. (illi vo q dilligūt suos magistros). ⁊ innuit ꝑ Platonē ⁊ suū magistrū Socratē: ⁊ iō videtur q plato accepit hāc opinionē a Socrate: ⁊ hoc quod dixit q ꝑ Plato dilligētiā fecerit qō faciūt dicētes sermonē ipossibilē intēdebat q illi peccauerūt pp amoꝛē: ⁊ fecerunt sermonē ex genere sermonū sophisticoꝝ. Et itēdebat q plato nō itēdebat facē sermonē falsū sic faciūt sophiste. Sz accidit ita q fecit sic illi pp amoꝛē magistri ⁊ amoꝛē geometrie: ⁊ qr in suo tpe magistrabať geometria: ⁊ credebāt eaz eē pricipiū reꝝ sensibiliū. D. d. (in pricipio igit vtunť pricipijs ipossibilib⁹ ⁊c). i. ⁊ accidit platoni in h̄ sermone illud qō accidit vtētib⁹ ppositionib⁹ sophisticis: accidit. n. eis ꝓtradictoriū illi⁹ qō ponūt: sicut accidit platoni h̄: qm̄ cō posuit q eē gnātionis elemētoꝝ adinuicē sūt supficies: cōtingeret ei vt oia nō generenť ex oib⁹ qō est cōtradictoriū positionis. D. d. (necesse ē iudicare sup quasdā res ex cōplemēto ⁊ fine eaꝝ. (⁊ itēdebat p cōplemētū eoꝝ gnātionē: ⁊ est illud qō ex eis appet sensui. ſ. ꝓpositā: ⁊ itēdit fines actiones cōpositoꝝ. Cōpositā. n. ⁊ actiōes eoꝝ manifestiora sūt apud nos q̄z cāe cōpositoꝝ sic dixit in phisicis q de nā hmōi scie est ꝓcedere de eo qō ē notiꝰ apud nos. ſ. a cōpositis ⁊ actiōib⁹ eoꝝ ad notiꝰ in nā. ſ. cōpositoꝝ cās: econtrario in mathematicis. Illic. n. ꝓcedēdū ē ex simplicibus pricipijs ad ꝓpositā: ⁊ iō dixit. (sup quasdā res). ⁊. d. h̄ q isti fecerūt ecōtrario ⁊ iudicauerūt cōpositā a suis cāis: ⁊ omnis qui hoc facit iudicat notius ex magis latēti: ⁊ sic ne cesse est ei negare sensibilia.

¶Accidit aūt ipsis maxime terrā esse elementū: ⁊ solam incorruptibilē: si quidem indissolubile ⁊ incorruptibile est elementū: terra enim sola indissolubilis in aliud corpus.

¶Reuertamur ⁊ dicam⁹ q si dixerit q terra sola 62

nō trāſmutaſ neqz alteraſ in cetera elemēta: ꝺtingit eis ex hoc vt terra ſola ſit elemētū. Illud eniz qō nō diſſoluiſ: neqz trāſferſ: neqz recipit coꝛruptionē eſt vnū elemētū. Terra igiſ ſola eſt elemētū qꝛ nō diſſoluiſ in aliud coꝛpus vt fingūt.

62 ¶ Cum declarauit qō cōtingit eis q aliqō elementoꝝ debet eſſe nō trāſmutabile oīno in aliud: vult demōſtrare īm poſſibile q cōtingit eis ex hoc: qm̄ſi dixerint q coꝛpus qō eſt hmōi iſtoꝝ quatuoꝛ coꝛpoꝝ eſt terra: aut aliud cōtingit vt illud tm̄ ſit elementū in rei veritate: ꝛ.ꝺ. eſt elemētū vnū qō poſuit q elemēta ſūt trāſmutabilia: ſed tm̄ aſcendūt ad nō trāſmutabile qō eſt primū elemētū: qō dignius eſt hīe nomē elemēti: ꝛ intēdit q cōtingit eis cōtrariū ſue opinionis: opinaſ eni q hec q̄tuoꝛ ſunt elemēta alioꝝ cōpoſitoꝝ ꝛ q nullū eoꝝ ē digni⁹ hīe nomē elti ꝛ rōnē ei⁹ q̄z aliud.

¶ Sed adhuc neqz in hijs q̄ diſſoluūtur triāgulorū pꝛeterniſſio rōnabilis. Accidit autē hoc in ea que adinuicē trāſmutatione ꝓpter exinequalibus multitudine cōſtare triangulis.

63 ¶ Et dicamus ēt q cōtingit eis dicere q in elemē tis ſūt triāguli quib⁹ nō indigetur: ꝛ hoc nō eſt re ctū. Accidit eni vt in trāſmutatione elemētoꝝ ad inuicē ſint triāguli ocioſi. Qm̄ elemēta ſunt facta ex triāgulis non equalibus in numero.

63 ¶ Dicit ꝛ cōtingit aliud īpoſſibile: ꝛ eſt qꝛ debēt cōcedere q in q̄buſdā elemētis ſūt triāguli nō neceſſarij in generatione elemētoꝝ ex inuicē ſed ſuꝑflui. U. g. qꝛ hn̄s. xx. cū coꝛrūpitur in elemētū hn̄s tres remanebūt decē ꝛ ſeptē ſuꝑflui qui ſūt elemētū: neqz ex elemēto: ꝛ ſi ex eo genereſ habens octo remanebūt. xij. ſuꝑflui: ꝛ ſi cubitū remanebunt octo: ꝛ īmpoſſibile vt habēs. xx. genereſ ex aliquo coꝛ.

¶ Adhuc aūt neceſſe hoc dicētibus coꝛpis ex non coꝛpoꝛe facere generationē. Cuz eni ex ſuꝑficiebus fiat nō ex coꝛpoꝛe erit factū.

64 ¶ Et dicamus ēt q neceſſe eſt dicētibus hunc ſermonē vt nō ponāt generationē ex coꝛpe. Quoniā ſi generatio non fit niſi ex ſuꝑficiebūs generatio nō fit ex coꝛpe omnino.

64 ¶ Cum dixit q manifeſtū eſt viſui q coꝛpus non generaſ niſi ex coꝛpe in actu: q̄uis accidētaliter: qm̄ eſſentialiter ē ex coꝛpe in potētia: ſed illud qō eſt accidētaliter: hoc īpoſſibile eſt vt nō ſit: imo eſt eternū ꝛ neceſſariū: ꝛ cōtingit eis ꝺ q diſſoluūt coꝛruptū: primo in ſuꝑficies: deinde cōponūt coꝛpus generatū ex illis ſuꝑficiebus: ꝛ ꝑm hāc opinionem nō generaſ primo ꝛ eſſentialiter: niſi ex ſuꝑficieb⁹: ꝛ nō ex coꝛpe qō diſſoluiſ in ſuꝑficies: ꝛ ꝑm hoc cōtingūt eis īpoſſibilia q̄ cōtingūt dicētibus generationē eſſe ex nō coꝛpoꝛe. U. g. q cōtigit eis dicere vacuū eſſe: ꝛ q coꝛpus generaſ ex nō coꝛpe: qō neqz eſt coꝛpus in actu: neqz in potētia: ni ſi dicāt q ſuꝑficies ſūt coꝛpa in potētia: ꝛ q ligaſ cū ſubiecto: diſſoluunſ a ſubiecto: quaꝛopter neceſſe ē eis ſubm eē pri⁹ ſuꝑficiebus: ꝛ vt ſuꝑficies ſint ſube eltoꝝ. ſ. q. ſoꝛe.

¶ Adhuc aūt neceſſe nō oē coꝛpus dicere diuiſibile: ſed oppugnare certiſſimas ſcias. Etenim intellectuale qdē accipiūt diuiſibile mathematice. Hi aūt neqz ſenſibile oē diuiſibile eſſe cōcedūt ꝓpꝛel ſaluare ſuā ſuppoſitionē. Neceſſe eni qcūqz figurā faciūt vniſcuiuſqz elemētoꝝ: ꝛ hac determināt ſubſtātiā ipſoꝝ idiuiſibilia facere ipa. Pyramide eni aut ſpera diuiſa aliqualiter nō erit qō relinquiſ ſpera aut pyramis. Quare aut ignis ꝑs nō ignis: ſz erit aliqd pꝛius elemēto: ꝓꝑ oē: aut eē elim aut ex elemētis: aut nō oē coꝛpus diuiſibile.

¶ Et dicam⁹ q neceſſe ē eis vt nō ponāt q oē coꝛpus eſt diuiſibile: ꝛ ſic cōtradicūt vere ſcie. ſ. geometrie. Ponūt eni pꝛimum ſenſibile diuiſibile. Iſti aūt nō ꝺcedūt q coꝛpus ſenſibile eſt diuiſibile ne coꝛrūpāt ſuā poſitionē: ꝛ ſuū pꝛimū ꝺmonē. Et dicamus ēt q ponētes in oi elemēto aliquam figurā ꝛ diſtinguētes ſubſtātias abinuicē ꝺm figuras: neceſſe eſt eis ponere ea ēt nō diuiſibilia. Figura eni pyramidalis ꝛ figura ſperica cū diuidantur aliqua diuiſione: nō rēanebit ſpericū: neqz pyramidale. Et ſi ita ſit: ꝑs ignis nō erit ignis: ſz eſt aliqd pꝛius elto. Omne. n. coꝛpus: aut eſt elemētum: aut ex elemento.

¶ Dicit q neceſſe eſt eis nō ponere q oē coꝛpus eſt diuiſibile: ꝛ hoc neceſſe eſt eis vt ꝓdictū eſt, ꝓpter duo fūdamēta .ſ. q elemētū eſt illud qō hz figurā ꝓꝓriā: ꝛ qꝛ ꝑs elemēti hn̄tis figurā nō debet hēre illā figurā: ꝛ ſequiſ ex hoc q elemētū diuidiſ in nō elemētū qō eſt īpoſſibile: ꝛ iō dixit. (ꝛ dicamus q ponētes in oi elemēto ꝛc). i. dicam⁹ q ponētes ſubſtātias elemētoꝝ figuras: neceſſe eſt eis ponere illas ſubſtātias eſſe idiuiſibiles .ſ. q ſi diuidanſ: diuidentur in alias figuras: nō. n. ois figura diuidiſ in ptes figuratas illa eaꝺē figura: ꝛ ſic cōtingit vt ante elemētū ſit coꝛpus qō nō eſt elemētū: neqz ex elemēto. Et debes ſcire q coꝛpa figurata ſūt in ambobus modis: mō in quo poſſibile eſt eſſe diuiſionē in figurā toti⁹. ſ. in coꝛpa ſilia toti: quo uſqz totū cōſumaſ vt cubicū. Et in mō in quo eſt ꝺ īpoſſibile: vt pyramis ꝛ ſpera. ſz primo diuidiſ in hn̄tes ſuā figurā ꝛ in hn̄tes aliā. Elemētū igiſ hn̄s aliā figurā: īpoſſibile eſt vt diuidaſ: niſi eſſet poſſibile inueniri coꝛp⁹ nō elemētū neqz ex elemēto. D. ꝺ. (figura eni pyramidalis nō diuidi tur in pyramides ſiles toti: ꝺonec cōſumaſ). qꝛ cū diuidiſ in duas pyramides ꝛ duas ſerratiles q̄uis ſerratile diuidatur ſecūꝺo in pyramides: ſz nō ſiles toti: ꝛ cōtingit ex ꝺ vt ignis ñ diuidaſ: qm̄ ſi ñ diuidiſ cū diuidaſ i pyramideſ cōtingit vt ꝑs ignis nō ſit ignis. Sz nos videm⁹ ipz diuidi: ergo ꝓtingit neceſſario vt diuidaſ in ignē: ꝛ in nō ignē: qō nō eſt elim: neqz ex elemēto. Serratile eni nō eſt vnū elemētoꝝ neqz factū ex elemēto: illud eni ſerratile: ſimpler eſt neceſſario. Et tā ꝺclaratū eſt q oē coꝛpus aut eſt elemētū aut cōpoſitū ex elemēto. Coꝛpus vo ſpericū nūqz diuidiſ in coꝛpa ſperica: ſz i pyramides. ꝺ. ꝺ. (ꝛ ſi ita ſit: ꝑs ignis nō erit ignis). ſ. ꝛ ſi ſubſtātie elemētoꝝ ſint figure: ꝛ poſuerim⁹ q figura ignis. ſ. q̄ ē forma ei⁹ ē pyramidalis: māifeſtū ē q cū ignis diuidaſ: diuideſ in pyramidē: ꝛ nō in pyramidē: ſic ꝺirim⁹. In pyramide aūt ñ ꝑit ꝺicē eē ignē i nō pyramide nō ꝑit ꝺicē neqz vnū eltoꝝ neqz cōpoſitoꝝ. ꝺ. ꝺ. (ſz pri⁹ elto). ꝛ. ꝺ. ꝺ qꝛ ē ꝑs ei⁹ ꝛ ptes ſūt priores toto ꝛ ſeqiſ ex ꝺ vt elim hēat elz: ꝛ ꝺ ē aliud īpoſſibile ab eo qꝛ ꝺ. q ꝺ coꝛp⁹ neqz ē elim: neqz cōpoſitū ex elto. Iſti vo nō ꝑſt fugē ab vno triū īpoſſibiliū: aut vt ꝺcedāt q ignis ñ ē diuiſibilis: ꝛ hoc eſt cōtrariū ſenſui: aut ſi ꝺccūt: cōtingūt eis duo īpoſſibilia. ſ. q aliqꝺ coꝛp⁹ ſit nō elim neqz cōpoſitus ex elemēto: qō eſt īpoſſibile. Et ſecūꝺū eſt q elim hēat elim ꝛ hoc eſt cōtrariū ꝺiffinitioni elemēti. ſ. q elemētū eſt illud in quo vltio diuidiſ res ēntialiter: ꝛ pꝛio ꝓpiſ ēntialiꝛ.

¶ Totaliter aūt tentare ſimplicia coꝛpa figurare irrōnabile eſt. Primū qꝺē qꝛ accidet nō repleri totū. In planis qꝺē eni tres figure videnſ iplere locū trigonū ꝛ tetragonū ꝛ exagonū. In ſolidis aūt

duc ſolā

due solum: pyramis ⁊ cubus. Necesse aũt plura hoꝛ sumere ꝓpter plura elemẽta facere.

16. ¶Et dicamus vniuersaliter q̃ studentib⁹ in figurã do coꝛpa simplicia cõtingit dicere multa ipossibilia. Primo eni ꝓtingit eis dicere q̃ figuraꝝ sunt quedã que cũ cõponũt ad inuicẽ: nõ iplebũt suũ totum locũ: ſz relinquũt aliqd̃ vacuũ. Figure vo q̃ cũ cõponũtur ad inuicẽ iplẽt locũ pauce ſũt. Figurarum vo superficialiũ sunt tres: triãgulus ⁊ eragon⁹: ⁊ quadratũ. Coꝛporaliũ vo due: bracalis ⁊ pyramis. Et si ita sit oꝛ ponere figuras coꝛpales plures istis: q̃ elemẽta sũt plura eis: ⁊ hoc est impossibile.

46. C. D. ⁊ studentib⁹ in defendendo hanc opinionẽ contingũt plura ipossibilia predicta. ſ. q̃ coꝛpa q̃ dicunt̃ habere illas figuras cũ congregantur nõ perueniũt ad vnũ coꝛp⁹: quin inter ei⁹ partes sit vacuũ: nisi tm̃ in duab⁹ figuris in pyramide. ſ. ⁊ in cubico: qm̃ cũ cubus diuidit̃ in quatuoꝛ cubos possibile est vt ex eis cõgregẽt cub⁹ cõtinuũ sine vacuo. Et causa in hoc est q̃ superficies isti⁹ coꝛpis est quadrata: quadrata aũt implẽt superficiẽ vt declaratũ erit post: ⁊ similiter pyramides implẽt locũ: cetere ãt figure ipossibile ẽ hoc eis vt in habenti octo bases: ⁊ viginti: quas opinabant̃ esse formam aque: ⁊ aeris: contingit igit̃ eis dicere q̃ aer nõ ipleat locum suũ: neq̃ aqua. D. d. (figure vo que cõponuntur ad inuicẽ ⁊c). i. contingit eis vt figure partiũ elementoꝛum ex quibus cõponunt̃ elemẽta sint ex figuris q̃ cũ applicantur ad inuicẽ implebũt suuz locũ sine vacuo interiacente: ⁊ hoc erit cũ vna pars eaꝝ mensurauerit totũ locũ. Et q̃ coꝛpora habentia figuras que ponũt elemẽta mundi sunt pyramis: ⁊ cubicũ: ⁊ octocedron: ⁊ icocedrõ: ⁊ istaꝝ nõ implent locũ cuz applicant̃ ad inuicem: nisi pyramides: ⁊ cubi. d. (figure vo que cõponunt̃ ad inuicẽ ⁊ implẽt suũ locũ pauce sũt) q̃ figure q̃ iplẽt sũt tres. ⁊ iõ. d. paucas: ⁊ forte vocauit eas paucas in respectu oĩum figuraꝝ. Et q̃ cã in hoc q̃ coꝛpa implent suũ locum est q̃ superficies eaꝝ sunt hmõi. ſ. q̃ implent superficiẽ: ⁊ iste ẽt sunt pauce in respectu aliaꝝ superficierũ equilaterũ. d. (figuraꝝ ãt superficialiũ ẽ triãgulus ⁊ eragonus ⁊ quadratũ) ⁊ fecerit rememoratiõnẽ de superficiebus: qm̃ paucitas superficiẽꝝ implentiũ superficies ẽ cã paucitatis coꝛpoꝝ cõplentiũ locũ: figuraꝝ aũt superficialiũ non implent locũ nisi iste tres tm̃: qm̃ cũ due linee recte secent se facient quatuoꝛ angulos rectos. figure vo que implent superficiem debent habere: aut quatuoꝛ angulos rectos: aut eq̃les. Cũ igit̃ quatuoꝛ quadrata cõponent̃: cõcurrẽt sicut quatuoꝛ anguli i vno pũcto cõi eis: ⁊ iplebunt superficiẽ nec̃io: q̃ omniũ anguloꝝ angulus quadrati est recti⁹: ⁊ silr̃ si aliqd̃ punctũ cõe angulis ser trianguloꝝ eglateroꝝ: q̃ angulus cuiuslibet trianguli est due tertie vn⁹ recti. Quapp illud quod cõgregat̃ ex angulis ser: erit equale angulis quatuoꝛ rectis. Et similiter eragoni implẽt superficiẽ cũ aliqs punct⁹ fuerit cõis tribus eragonis: qm̃ quilibet angulus eoꝝ erit rectus: ⁊ tertia recti. Pentagon⁹ aũt ⁊ eragon⁹ ⁊ alie figure impossibile est vt impleãt superficiẽ: cũ illud qd̃ congregatur ex suis angulis: aut est minus quatuoꝛ rectis. U. g. q̃ si tres pẽtagoni cõgregenẽt in eodẽ puncto ꝓueniũt illic tres anguli recti ⁊ tres quinte vnius recti: ⁊ si fuerint q̃tuoꝛ fient illic quatuoꝛ recti ⁊ quatuoꝛ gnte vn⁹ recti. Figuraꝝ q̃q̃z coꝛporaliũ equilateraꝝ impossibile est vt ipleant locum nisi due tm̃: qm̃ cũ i vno pũcto se secẽt tres linee i longitudine ⁊ latitudine ⁊ profundo sup angulos rectos: fiẽt illic octo anguli coꝛpales: ⁊ quilibet coꝛ ẽ tres recti: ⁊ ẽ angulus cubi. Ex quib⁹ vo cõgregat̃ cõponunt̃ octo anguli cubi: aut eq̃les eis implẽt locũ nec̃io: ⁊ si maꝝ aut minꝝ cõgregẽt̃ non implebũt locũ: ⁊ sic nõ iueniẽt̃ ex quinq̃ figuris famosis q̃ implẽt locũ nisi due tm̃ quas ꝑdirit: qm̃ cũ aliqs pũct⁹ fuerit positus cõmunis octo cubis implebũt loco necessario: ⁊ similiter cum fuerit cõmunis. xij. pyramidib⁹. Anguli enim ser pyramidales sunt equales angulis quatuoꝛ cuboꝝ: qm̃ angulus pyramidis solidus ẽ ex duob⁹ rectis ⁊ angulus cubi ex tribus. Erunt igitur tres anguli pyramidis equales duobus angulis cuboꝝ: cũ sint equales ser angulis rectis. Proportio enim anguli pyramidis ad quatuoꝛ cubos est sicut ꝓportio anguli triãguli ad quatuoꝛ rectos cũ angulus trianguli sint due tertie recti. Et cum cõsideraueꝛimus figuras residuas. ſ. icocedron ⁊ duodecedrõ ⁊ octocedrõ: nõ inueniemus̃ implere locũ: cũ nõ cõgregẽt̃ ex eis equale octo angulis cubicis. U. g. q̃ angulus icoꝛedron ẽ ex tribus rectis: ⁊ tertia vni⁹: ipossibile ẽ vt ꝓducant̃. xij. recti q̃ sũt quatuoꝛ ãguli cubici: ⁊ simlr̃ ẽ de octocedrõ: ⁊ diodecedrõ: ⁊ cũ ita sit cõtinget figurantib⁹ elemẽta figuris essentialibus vt sint due figure coꝛporales implẽtes locũ ꝓter pyramidalem ⁊ cubicum que implent locum: quoniam elementa sunt quatuoꝛ ⁊ iam declaratum est in libro Euclidis q̃ nulla figura est coꝛporea ꝓter has quinq̃: nedũ vt sit figura alia implens locũ: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ si ita sit necesse est eis ponere figuras essentiales plures bis duab⁹).

¶Deinde vident̃ oia qdẽ simplicia coꝛpa figurata continente loco: maxime ãt aqua ⁊ aer. Propterea quidem igit̃ elemẽti figurã pmanere ipossibile. Non eni vtiq̃ assequeret̃ vbiq̃ ꝓtinẽtis totũ. Sz adhuc si in aliã vertet̃ figurã nõ ampli⁹ erit aqua: si figura differebãt. Itaq̃ manifestũ: q̃ non sunt determinate figure ipsoꝝ. Sed videt̃ nã ipm hoc significare nobis qõ ⁊ ꝑm rõnẽ est. Quẽadmodũ enim ⁊ in alijs sine spẽ ⁊ informe opz subiectũ esse. Adarie eni vnicuiq̃ sic poterit adaptari id quod oia suscipit quẽadmodũ i Timeo scriptũ ẽ. Sic ⁊ elementa opz putare quẽadmodũ mãm esse cõpositis. Propter quod ⁊ possunt transmutari ad inuicem: separatis his que ꝑm passiones differẽtijs.

¶Et dicamus q̃ nos videm⁹ oia coꝛpora simplicia figurari ꝑz figurã loci ꝓtinẽtis ⁊ marie aerẽ ⁊ aquã. Et si ita sit: nõ remanebit figura elemẽti in sua dispositione: qm̃ si ita nõ esset: nõ tãgeret ꝑm totũ locum continentẽ circũquaq̃z. Si igit̃ tangeret non remaneret ipsua figura: ⁊ sic nõ erit aqua omnino: si non sit aqua nisi ꝓpter suã figuram. Declaratũ est igitur q̃ elemẽta nõ habẽt figuras terminatas: immo nã eoꝝ significat q̃ nõ hũt figuras essentiales. Et sic opz vt illud subiectũ deferens alias res sit sine forma: ⁊ sine figura: sed põt formari: sicut isti etiã dicunt de materia recipiente oia. Sic ẽ intelligendum de elementis etiã sicut de mã coꝛpoꝝ sensibiliũ. Et ideo possibile est vt elementa alterẽtur ad inuicẽ cũ ſeparenẽ abeiz sue q̃litates diuerse. 67.

¶Hec est tertia ratio ad destruendum elementa habere figuras essentiales: ſi enim haberent impossibile esset: vt figurarentur figura continentis cum differant a figura eoꝝ nisi coꝛrumperentur: sed visa sunt non coꝛrumpi: ergo non habent figuras essentiales: ⁊ locutus fuit de aqua ⁊ aere: quia ista sunt que facile terminantur ab alienis. Terra vo non ita figuratur quia non facile patitur nisi sit puluerosa: .ſ. cuiꝰ ptes nõ retinent̃ ab inuicẽ: ignis aũt nõ vi ꝓseruare figurã pyramidalẽ: ⁊ ꝑmo ei⁹ i ꝫ itellect⁹ ẽ ꝑ se. D. d. (⁊ si ita sit ñ remãebit ⁊c). i. ⁊ si cla figurarẽt figuris ꝓtinẽtiũ q̃z figure sẽ diuerse a figuris cloꝝ: neẽe ẽ vt figure cloꝝ coꝛrũperent̃: tunc, D. d. (quoniã si ita non esset ⁊c). i. ⁊ signum 67a

huius ē q; si nō figurarent figura loci nō tangerent omnes partes superficiei elemēti partes supficiei loci: ⁊ si nō tāgerent cōtingeret vacuū esse. Et cū posuit q; necesse est vt tangat locū totum omnib⁹ suis ptib⁹. v. (si igitur tāgeret ipm ⁊c). i. ⁊ cū necesse ē vt tangant omnib⁹ partibus partes sui loci: ⁊ figure eoꝝ sūt cēntiales nō remanebūt elemēta. Ul. g. q; si ponerim⁹ aquam habere figurā propriā: ⁊ ponerim⁹ ipsam tangere ꝑm totū pates loci continētis habentis figuram aliquā: necesse est vt sic tangat locū illum vt non remaneat aqua: tunc enim figurabit figura illi⁹ cōtinētis: ⁊ forma huius sermonis est syllogisinus hypotheticus: cui⁹ antecedens est. Si corpa figurarent figura continētis: ⁊ hūt figuras substantiales: necesse ē cū figurent vt nō remaneāt in suis naturis: ⁊ posuit antecedēs: q; manifestū est sensui ⁊ rationi. D. v. (qm̄ si ita non esset: nō tangeret ꝑm totum locum continentē) ⁊ tacuit impossibile qd sequit ex hoc scz vacuum esse q; ex hac positione segt oppositū antecedentis: ⁊ est impossibile: ⁊ destruxit ipm ⁊ cū destruxit ipm verificauit consequēs qd intendebat: ⁊ nō indiguit vti signo in destructione antecedētis ꝓ cōsequēs: q; notū est intellectui nō sensui: ⁊ q; positio añcedentis manifesta est sensui tñ contigit ei intellectū: cū aduersarii possint abnegare propositiones sensibiles: ⁊ dicere hoc qd fingitis quod videt possibile implere suū locū non est verū: ⁊ nō possunt dare rōnes de igne ⁊ terra: ⁊ etiā possunt abnegare hoc in aere cuz aer non cōprehenditur sensu: ⁊ ideo continet iste sermo has intentiones quas exposuim⁹. D. dedit cām ꝓpter quā elemēta hec nō habēt figuras ⁊. v. (scz natura eoꝝ significat q; nō habēt figuras cēntiales). i. ⁊ cū considerauit aliqs de his elementis in eo q; sunt elementa ⁊ materie alioꝝ: videbit q; necesse est vt non habeāt figuras essentiales. D. v. (⁊ sic oz vt illud subiectū ⁊c). i. qm̄ necesse ē vt hec elemēta inquātū sunt recipientia omnes figuras nō habeant figuraz ꝓpriā. D. indurit nos ad causaz ⁊. v. (sed possunt formari). i. qm̄ si haberent figurā nō haberent possibilitatē recipiendi formas: ⁊ hoc intēdebat cū. v. (possunt) q̄z uis posse nō sonat in rei veritate nisi possibilitatem q̄ est in animalibus. Et cā huius est q; nihil recipit se: ⁊ si haberent figurā substantialem: ꝓtingeret alterū duoꝝ. s. q; aut nō reciperent figuram omnino: aut reciperent ipaz cū corrūperet sua figura: ⁊ tūc non remanerent elementa: qm̄ qd apud generationē alteri⁹ corrūpitur ꝑm totū non est ei elemētū: qm̄ elementū ē illud quod inuenit pars elementati. Et cū hoc quod contingit in elementis: similiter cōtingit in prima mā: ⁊ magis in prima materia demonstrauit hoc. Ipsi enim cōcedunt q; materia non habz formā aut figurā ⁊. v. (sicut etiā isti dicūt de mā recipiente omnia). i. contingit eis dicere elementa nō habere figuraz: q; dicunt primā materiā nō habere formā substātialē. D. v. similitudinē in hac intentione ⁊. v. (sic est intelligendum de elementis ⁊c) ⁊ necesse est vt habeāt eandez omnē dispositionē cum vtrūq; est materia: ⁊ in hoc tñ differunt: qm̄ hec quidem sunt materia corpoꝝ sensibiliū. i. compositoꝝ: hec aūt est materia corpoꝝ simpliciū ꝓpo: secundo vo corpoꝝ compositoꝝ mediātibus istis elemētis. Et querendū est quare igitur non ponitis hec elementa habere figuras: ⁊ ponitis ea habere figuras: ⁊ iam dixistis q; prima materia nō est receptibilis formarum: nisi inquātum caret forma omnino. Et dissolutio est: q; nō est necessarium in receptibili nisi vt non habeat formam quam recipit: non vt nō habeat formaz olno. Q uia igitur prima mā est receptibilis omnium formarum non debet habere aliaz formam omnino. Elementa vo que non sunt receptibilia omniū formarū cum non recipiunt se: non debēt denudari a suis formis apud receptiones: sed est necessariū tñ vt denudentur a formis quas recipiūt: ⁊ ideo omnis materia habens formam receptibilis est quarundā formaꝝ tñ: ⁊ ꝓpter hoc iste materie proprie non habent formas quas recipiūt: prima aūt materia est vniuersalis cum nullam formam habeat omnino. Et querendum est qua de causa non remanēt eorum elementorum in actu deferentes alias formas quas recipiunt: cum iam posuistis q; nō sunt materie ꝓprie quibusdam formis nisi per suas formas. Dicamus igitur q; si esset: necesse esset vt nullū ens generaretur ab eis diuersum in forma substantiali: sed tñ in accidentibus: ⁊ ideo necesse est cum ex eis generaretur vna forma vt corrumpantur forme eorum ꝑm medietatem: qm̄ si corrūperent ꝑm totū: tūc prima materia recipiet primo ⁊ essentialiter omnes formas ⁊ non reciperet formas compositoruz mediātibus istis corporibus. Si igitur aliquis dixerit quod sequitur ex hoc: vt forme eorum substantiales recipiant magis ⁊ minus. ⁊ hec est dispositio accidentium non formarum substantialium. Dictum est enim in multis locis q; forme substantiales nō recipiunt magis ⁊ minus: dicemus q; forme istorum elemētorum substantiales sunt diminute a formis substantialib⁹ perfectis: ⁊ q; suum esse est medium inter formas ⁊ accidentia: ⁊ ideo non fuit impossibile vt forme earum substantiales admiscerentur: ⁊ proueniret ex collectione earum alia forma: sicut cum albedo ⁊ nigredo admiscentur: fiunt ex eis multi colores. Et cum hoc latuit Auicennam: ⁊ concessit q; forme substātiales nō diuidant in magis ⁊ minus. v. q; hec elemēta nō miscent nisi ꝑm q̄litates eoꝝ nō ꝑm substātias. Et ex hoc cōtinget magnū ipossibile. s. vt elemēta sint in cōposito i actu: propter quod compositū non habebit vnā formam substantialem. Q uid ergo est quod diximus cōpositum ex vnum: vtrū per vnā formā: aut vt dictū est in rebus contiguis ⁊ continuis eas ex vnas. Sed impossibile est dici compositum ex vnū ꝑm contactum: ergo relinquitur vt sit vnum: aut ꝑm formam substantialē: aut ꝑm aliquod accidens. Sed impossibile ē vt sit vnū ꝓ aliquod accidens. Relinquitur igitur vt sit vnū ꝑm formā substantialē. Et ēt contingit ei vt q̄libet eaꝝ sit distincta ab alia. Utꝝ igit si forme elementoꝝ relinquunt in cōposito i suis pfectionibus: vtrū similiter relinquitur in suis qualitatibus proprijs suis formis aut non. Ul. g. in calore ⁊ frigore. Si aūt remanent: cōtingit vt in cōposito sit ignis i actu. Ignis. n. nō ē ignis in actu nisi i calore ⁊ siccitate q̄ sūt i sūmo. Si aūt amittāt quādā ptē istaꝝ q̄litatū pp mixtionē: ⁊ forme tñ remanent pfecte: possibile ē vt forme eoꝝ diuidant ab his q̄litatib⁹ scz toti⁹: ⁊ totū ꝑ ipossibile. Paucitas vo exercitatiōis isti⁹ viri i nālib⁹ ⁊ bona ꝓfidētia i ꝑpio igenio iduxit ipz ad istos errores. Si igit aliqs dixerit forte sic forme eorum recipiūt magis ⁊ min⁹: sic ⁊ figure. Dicem⁹ q; figure sūt ex q̄litatib⁹ associatis formis substalib⁹ pfectis i ꝑ q; nō recipiūt diuisionē: ⁊ iō carēt motu alterationis: vt dem ē i. vij. phy. D. v. (⁊ iō possibile ē vt ela alterent ad iuicē). i. ⁊ q; forme eloꝝ nō recipiūt scipas cū sint eiusdē gñis: ꝓtigit q; nō gñant ad iuicē nisi cū recipiēs exuit formā ⁊ recipit formā receptā: ⁊ iō si sūt ela ad iuicē: ⁊ ꝑ nō ꝓtigit i receptiōe formaꝝ cōpositoꝝ. s. vt denudēt a suis formis apud receptionē formaꝝ cōpositoꝝ. forme. n. cōpositoꝝ sunt alie a formis eorum: forme quidē eoꝝ scz sint diuerse: tñ eodē ordine sūt in substātialitate. s. q; possibile ē vt q̄dā sint māe formaꝝ quarūdam: ⁊ oia ista manifesta sunt exercitantibus in hac scientia.

¶ Adhuc autem qualiter cōtingit fieri carnem: aut os: aut quodcūq; corpus cōtinuoꝝ. Neq; enim ex ipsis elementis cōtingit ꝓpter non fieri cōtinuū ex cōpositione. Neq; ex superficiebus cōpositis. Elemēta enim generantur cōpositione: ⁊ non que ex elementis. Quare si quis certe loqui voluerit ⁊ non ex transsumptione rationes suscipere elemēti: ipsos auferentes videbit generationē ex entibus.

¶ Dicamus etiam quomodo possibile est vt ale- 68.
menta sint caro ⁊ os: aut simile eis ex corporibus continuis: cū substantia elementoruū non est vt dicunt nisi figure. Et impossibile ē vt ex compositiōe

figurarum

figurarum sit corpus continuum: neqz ex superficiebus. Elementa enim rerum sunt per compositionem. Accidentia vo ex elementis: scz figure: nihil ex eis fit per compositionem. Si igit aliquis fuerit perscrutatus de sermone eorũ perfecte in elementis: sciet certe q non dicũt esse generationez: 7 q quantomagis laborãt in confirmando ipsam: tãtomagis negant ipsam. Et vniuersaliter nõ intendunt generationem omnino.

68. ¶ Et hoc est aliud impossibile a quatuor quod contingit eis cum figurent elementa figuris substantialib⁹: tunc enī non possunt dicere generationē 7 corruptionē esse in substantia: 7 dixit (7 dicam⁹ etiã quomodo ē possibile 7c̃).i.7 dicam⁹ etiam quomõ est possibile cum posuerunt figuras esse substãtias elementor vt fiat ex compositione eaz corpus consimilium partium: quod est vnũ ſm formaz: vt os 7 caro. Et cum narrauit q hoc est impossibile: indurit nos: 7. d. (7 impossibile est vt ex compositiõe figure sit corp⁹ continuũ neqz ex superficieb⁹. Elementa enim rez sunt per cõpositionez) l.7 impossibile est vt ex figuris componat vnuz corpus per continuationem qõ est vnũ in forma: nam figure nõ admiscentur ad inuicem: ita q ex eis fiat vna forma. Generatuz aũt ab elementis nõ est vnũ in forma 7 continuatione: nisi per mixtionē: 7 hoc intendebat per cõpositionē: 7 cum dixit (impossibile est vt ex compositione figure) intendebat applicationē figuraz ad inuicem. f figure enī non admiscẽtur. D. d. (accidentium vo ex elementis 7c̃).i. illa aũt que ponunt accidentia elementor propria inquantũ ponunt eas figuras impossibile ē vt ex eis faciant aliud corp⁹ ſm mixtionem: sicut est possibile ponentib⁹ accidentia elementor i calore 7 frigore: 7 humiditate 7 siccitate: 7 sic. s. propria eis in que sunt elementa. Deinde dixit (si igitur aliquis perscrutatus fuerit 7c̃).i.7 verisimiliter cũ aliquis perscrutatus fuerit de sermone eor in modo generationis rerum ex elementis siue de eis qui figurant ea: siue de eis qui nõ: sed componũtur ex superficiebus q non possunt concedere generationem 7 corruptionem in substantia. Dicentibus enim elemẽta figurari figuris essentialibus: cõtingit vt generatio eorũ 7 corruptio sit in accidentib⁹: 7 similiter ponentib⁹ elementa esse superficies. Congregatio enī superficierũ 7 segregatio: que est generatio 7 corruptio apud illas non ē generatio in substantia: 7 similiter dicentib⁹ partẽ esse indiuisibilẽ. Generatio enim apud eos non est nisi cõgregatio illaz partiũ: corruptio vo segregatio: 7 isti sunt sequaces Democriti: 7 similr contingit sequacib⁹ Anaragore dicentes mixtionẽ. corporũ similium partiũ que vocant elementa: 7 dicunt q generatio sit per eritus eor ab inuicem: eritus enim 7 latitatio sunt accidentia: 7 dixit hoc: qñ omnes he opiniones dicebãtur ab antiquis in modo generationis: 7 ideo voluit demonstrare q nullus ante ipm. d. modum quo generatio sit in substantia: sicut nullus dixit ante ipsum plura: immo fere omnia istius scientie: 7 aliarum scientiarum.

¶ Sed adhuc 7 ad passiões 7 virtutes 7 motus incongrue signre corporibus: ad que maxime respicientes sic distribuerunt. ℙ Duta qñ ignis facile mobilis est 7 calefactiuus 7 incensiuus: hi quidem fecerunt ipsum speram: hi aũt pyramidem. Hec enim maxime facile mobilia quidem propter minima tangete: 7 nequaq̃ firmiter iacere. Maxime aũt calefactiua 7 incensiua: q hoc quidem totũ est angulus: hoc autem acutissimi anguli. Incendit autem 7 calefacit angulus vt aiũt.

69. ¶ Et dicamus q figure elementorũ quas dixerunt non sunt conuenientes qualitatibus eor: neqz virtutibus: neqz motibus. propter quos figurauerũt elemẽtũ figura qua figurauerũt: sicut narro. Qm̃ ignis est velocis mot⁹ calefaciens comburens: posuerunt qdam ipsum sphericum. 7 quidam pyramidalem. Hec figure enim due sunt velocioris mot⁹ alijs figuris: nõ enim gescũt: neqz implent ex loco nisi paz. Et sunt ẽt calefaciẽtes 7 cõburentes valde: vnũ enim eorum totus est angulus: alterũ aũt est angulus acutus. Et dixerunt q ignis non comburit 7 calefacit nisi per angulos.

¶ Q aia cum destrurit rõnes istor hoium rõnib⁹ predictis: incepit i B capl'o dicere rõnes eor deide destruẽ eas. Et incepit prio dicẽ sermonẽ vlez ad frangendũ rõnes eor: 7. d. (7 dicamus q figure elementor 7c̃).i.7 dicam⁹ q vlr signũ est destructiõis opiniõis eor: q accidentia 7 opatiões 7 motus eor non sequiẽ figuras q̃s ponũt in eis: 7. d. B q signa vera sunt posteriora 7 cũ fuerint posita ꝓsequunẽ pcedẽtia: 7 cũ pcedentia fuerint posita: ꝓsequũtur posteriora. 7 B intẽdebat cũ. d. (nõ sunt cõuenientes 7c̃). D. d. (q cũ ignis ē velocioris mot⁹ calefaciẽs 7c̃).i. isti hoies qdam ponũt in igne figurã sphericã: 7 qdã ponũt pyramidalẽ ex trib⁹ posterioribꝰ apparentib⁹ in igne. s. velocitatẽ mot⁹: cõbustione: calefactiõe. D. d. (he enī due figure sunt velocioris motus 7c̃).i.7 direrũt q signũ ei⁹ q ignis hz alterã istaz duaz figuraz ē q ignis est velocis mot⁹: 7 corp⁹ significatum his duab⁹ figuris ē velocis mot⁹: q nõ figunẽ in eodẽ loco. f figura. n. sperica nõ tãgit superficiẽ: nisi in eo qõ est simile puncto: 7 silr pyramis cũ tangit ipsaz in altero suor angulorũz D. d. (neqz implẽt ex loco nisi parum). i. 7 hec ē cã in hoc q nõ gescũt. q. igr. d. nõ gescũt: q nõ ꝑplẽt ex loco nisi paz Et cũ dixit modũ pp quẽ dederunt igni has duas figuras ppẽ velocitatẽ mot⁹: icepit dicẽ modũ pp quẽ dederũt ei figurã pp cõbustionẽ: 7. d. (7 sũt ẽt calefaciẽtes 7c̃).i.7 dicẽtes ignẽ hãe figurã sphicã pp cõbustionẽ suã direrũt q figura sphica ē pueniẽs cõbustiõi pp velocitatẽ ptrãsit⁹ i re: cũ sic q̃si hãet vnũ angulũ. f figura aũt mlтor angulor difficile ptrãsit i re: 7 dãtes illi figurã pyramidalẽ pp cõbustionẽ: direrũt ẽt q ista figura ē velocis ptrãsit⁹ i re pp acumẽ anguli 7 q ē pauciор angulor alijs figuris (7 direrũt q ignis nõ cõburit 7 calefacit nisi p angulos). i.7 direrũt q ignis non calefacit nisi per istos angulos qui sunt in figura pyramidali qui sunt acuti 7 pertranseuntes in omnia cõcurrentia.

¶ Primum quidem igitur ſm motum vtriqz peccauerunt. Si enim 7 sunt maxime facile mobilia hec figurarum: sed non ignis motu bene mobilia. Ignis quidem enim sursum 7 ſm rectum: hec aũt facile mobilia eo qui vocatur volutatio.

¶ Et dicamus nos contradicentes eis q omnes peccant in motu. Hec enim due figure lz sint velocioris motus ceteris figuris: tamen non est mot⁹ sicut motus ignis. Motus enim ignis est ad superius: 7 non est circularis. Motus aũt istarum duarum figurarum est circularis. 70.

¶ Q dicentes has duas opiniones in figura ignis peccant in B: q vn⁹ significat ipm figura pyramidali: 7 alter spica pp velocitatẽ mot⁹ ignis. Velocitas. n. q̃ inuenit i corpib⁹ per has duas figuras ē cõtraria velocitati q̃ inuenit i igne: qñ velocitas ignis ē in motu recto: velocitas aũt corporuz pp has duas figuras i motu circulari: 7 B itẽdebat cum. d. (mot⁹. n. ignis ē ad superi⁹ 7c̃).i. põt aliqs dubitare in B dicendo q mot⁹ rect⁹ inuenit in his duab⁹ figuris: in corpore autem sperico ſm titubationez in pyramidali vo quia 70.

velociter pertranſit corpus in rectitudine. Et reſpõdendum eſt q̃ iſte mod⁹ velocitatis nõ inuenit̃ i his duob⁹ corpib⁹ inquantũ habent has duas figuras niſi per accidens. Figura eni circularis nõ debet moueri naturaliter niſi circulariter: ⁊ ſilr vī vt circularitas ſit in pyramide ſup vnũ angulorum vt in recto. Iſte.n.motus ꝓpri⁹ ẽ ⁊ nãlis ei: in motu recto cõmunicat alijs figuris ⁊ p̃cipue octogoni. Rñſio ad iſtius ꝓtradictiõis ſic cõponit̃. Mot⁹ ignis eſt velox i recti tudine. Mot⁹ aũt corpoꝝ hñtium has duas figuras nõ eſt velox i rectitudine. Cõcludit ergo in ſecũda figura q̃ ignis nõ eſt velox pp has duas figuras. Et ẽt ſyllogiſm⁹ eoꝝ eſt ex dub⁹ affirmatiuis i ſecũda figura. Quaꝝ vna eſt: q̃ oẽ hñs alterum haꝝ duaꝝ figuraꝝ eſt velocis mot⁹. Secũda eſt q̃ ignis eſt velocis mot⁹. Ex his aũt nihil cõcludit̃ donec cõuertat̃ ꝓpoſitio: dicens q̃ oẽ habens alterã iſtarum duaꝝ figuraꝝ eſt velocis motus: ⁊ h̃ vī nõ cõuerti. Multa .n. ſunt velocis mot⁹ nõ tñ figurant̃ altera duaꝝ figuraꝝ.

¶ Deinde ſi eſt terra cubus ꝓpter firmiter iacere ⁊ manere: manet aũt nõ vbiq̃: ſed i ſuũpſius loco. Et alieno eni fertur non ꝓhibita: ⁊ ignis aũt ⁊ alia ſilr. Dalã q̃ ignis ⁊ vnũqq̃ elementoꝝ in alieno qdẽ loco ſpa ẽ: aut pyramis: i ꝓprio ãt cub⁹.

71. ¶ Et dicam⁹ etiã q̃ figura terre eſt figura frigoris ꝓpter ſtatũ ⁊ quietẽ eius: ⁊ terra nõ ſtat ⁊ geſcit i oibus locis: ſed in ſuo loco tm̃: ⁊ mouet̃ a loco extraneo niſi aliquis ipediat. Et ſilr ignis ⁊ alia elementa ſunt huiuſmõi: ſiue fuerint ſperica: ſiue pyramidalia cum fuerint in loco ꝓpinquo: ⁊ fuerint in ſuis locis frigida neceſſario.

71. ¶ Intentio eius in hoc caꝑlo ẽ q̃ ſi elemẽta differunt ab inuicem in figura: ⁊ differunt in caloꝛe ⁊ frigoꝛe ꝓpt̃ figuras ꝓpꝛias: neceſſe ẽ ſi terra inquantũ ẽ frigida habuerit figuram ꝓpꝛiã. Ut.g.cubicã: ⁊ ignis inquantũ ẽ calidus pyramidalem: ⁊ frigus ſit cã quietis terre in medio: neceſſe ẽ, vt figura cubica ſit cã quietis ei⁹ in medio: ⁊ qꝛ neceſſe ẽ cum fuerit extra mediũ: vt ꝑ hanc figurã moueat̃ ad ipm. Contingit igit̃ vt figura cubica ſit cã duoꝝ cõtrarioꝝ inſimul quietis. ſ. ⁊ mot⁹ qđ ẽ impoſſibile. Contingit igit̃ ex hoc vt terra ſemp quieſcat in oi loco. Cã.n. getis. ſ. figura inſeparabilis eſt ab ea. ⁊ ſilr opꝛ ignẽ moueri in omni loco. Dã cã motus nũq̃ ſepar̃ ab eo. ſ. figura pyramidalis. Sequitur ergo ex hac poſitiõe vt cũ ignis geuerit in loco ſuo: vt figuretur figura terre: ⁊ cũ terra mouebit̃ extra ſuũ locũ vt figuretur figura ignis: ⁊ ſm̃ ℞ nullũ coꝝ habebit figurã ſubſtãtialẽ inſeparabilẽ: ⁊. d. (⁊ dicam⁹ etiã q̃ ſi figura terre) ſit altera illaꝝ duaꝝ figuraꝝ ꝓpꝛ velocitatẽ mot⁹: ⁊ velocitas motus cõſcquit̃ caloꝛẽ: neceſſe ẽ vt altera iſtaꝝ duaꝝ ſit ꝓp caloꝛẽ ignis. ⁊ cũ terra ſit frigida: ⁊ frigidũ eſt ℈tũ calido: neceſſe eſt vt habeat figurã dantẽ ſibi getem que ẽ ꝓtraria motui. D. d. (⁊ terra nõ ſtat neq̃ quieſcit ⁊c). i. qñ ſi hꝫet figuram largiẽtẽ getẽ geſceret i oib⁹ locis: ſꝫ nõ videm⁹ ita contingere: imo videm⁹ ipaꝝ moueri: ad ſuũ locũ cuꝝ fuerit ex̃ ipm: ⁊ hoc intẽdebat cũ. d. (⁊ mouet̃ a loco ex̃neo ⁊c). D. d. (⁊ ſilr ignis ⁊ alia elemẽta). i. ⁊ ſilr videm⁹ ignẽ ⁊ alia elementa. ſ. moueri extra ſuũ locũ: ⁊ geſcere in ipo: vt ſi hꝫet figurã dantẽ motũ aut getẽ ſemp vī moueri aut quieſcere: ℈ nũq̃ vtrũq̃. D. d. (ſiue fuerint ſperica: ſiue pyramidalia) ⁊ cũ poſuerim⁹ q̃ figure elemẽtoꝝ ſũt cãe mot⁹ ⁊ getis: cõtinget vt apud motũ hñt figuras ꝓpꝛias motui. ſ. ſpericam aut pyramidalẽ: ⁊ cũ fuerint in ſuis locis geſcẽtia vt habeant figurã dãtẽ getem ⁊ eſt figura corꝑis frigidi: ⁊ hoc intẽdebat: cũ. d. (⁊ fuerint in ſuis locis frigida nec̃io). i. ⁊ ℈tingit nec̃io cum fuerint quieſcentia i ſuis locis vt habeãt figuram frigiditatis. Ut.g. ⁊. d. (in loco ꝓpinquo) qꝛ mot⁹ cuiuſlibet coꝝ tiꝫ ſit in oibus locis extraneis: tñ velocioꝛ eſt in loco ꝓpinquo: mot⁹ aũt velocioꝛ manifeſtioꝛ ẽ ſenſui: ⁊ hec eſt alia contradictio a prędictis.

¶ Adhuc aũt ſi calefacit ⁊ ardet ignis ꝓpter angulos: oia erũt elementa calefactiua: magis aũt forte alteruꝫ altero. Oia eni habent angulos: puta ⁊ q̃ octo baſium: ⁊ q̃. xij. baſium: ⁊ pyramis Democrito aũt ⁊ ſpera ⁊ angulus quidẽ ens ardet: quare differentẽ eo q̃ magis ⁊ minus. Hoc aũt, quod erit falſum manifeſtũ. Simul aũt accidet ⁊ mathematica corꝑa ardere ⁊ calefacere. Habent eniꝫ ⁊ illa angulos: ⁊ inſũt in ipis idiuiſibilia: ⁊ ſpere: ⁊ pyramides. Preſertim ſi ſũt indiuiſibilia magnitudine vti dicũt. Si aũt hec quidẽ vꝛunt: hec aũt nõ: differentia eſt dicenda: ſed non ſimpliciter ſic dicendũ: vt dicunt.

¶ Et dicamus etiã q̃ ſi ignis nõ calefacit ⁊ cõburit niſi ꝓpter angulos: neceſſe ẽ vt omnia elementa calefaciant ⁊ comburãt: ⁊ quedã magis: ⁊ quedaꝫ minus. Omnia eni habẽt angulos: vt octocedrõ ⁊ duocedron: ⁊ figura ſperica ſcindit etiaꝫ vt dicit Democritus: q̃ eſt qdã angulus. Et ſi ſic ſe hñt elementa: non differunt ab inuicẽ: niſi ſm̃ magis ⁊ minus in calefactione ⁊ combuſtione: ⁊ hoc eſt falſum manifeſte. Quoniã cum ita fuerit: cõtingit vt corꝑa mathematica calefaciẽt ⁊ cõburent: q̃ habent angulos: ⁊ in eis ſunt partes idiuiſibiles: vt dicunt in corꝑibus pyramidis vel pyramidalibus. Si igit̃ in corꝑibus mathematicis ſunt ptes indiuiſibiles: vt dicũt. Quare igit̃ corꝑa nãlia calefaciunt ⁊ cõburũt: mathematica vo nõ cõburũt neq̃ calefaciunt: neceſſe eſt eis dicere hãc cauſaꝫ: ſed non poſſunt omnino. 72.

¶ Cum contradixit ei qui dicit ignem habere iſtas figuras ex velocitate motus: ⁊ ex quiete: incepit contradicere eis ex combuſtione: ⁊ dixit (⁊ dicamus q̃ ſi ignis ⁊c) ideſt ⁊ contingit eis cum poſuerint q̃ ignis non calefacit ⁊ comburit niſi per angulos alterius duarum figurarum quibus figurant ignem vt alia elementa ſint comburentia. Deinde dedit cauſam in hoc: ⁊ dixit (omnia eni habent angulos ⁊c) ideſt nam ipſi ponunt q̃ calefactio non eſt in igne niſi per angulos. Apud vo figurantes ignẽ figura pyramidali ꝓpter angulos pyramidis: quia acuti. Apud vo figurantes ſperica: quia opinantur q̃ ſpera eſt vnicus angulus. Unicus autem angulus magis pertranſit ⁊ abſcindit ⁊ hoc intendebat cum dixit: ⁊ figura ſperica abſcindit: ⁊ dicit Democritus quia eſt quidam angulus: ideſt vnicus angulus. Et cum poſuerint hanc ꝓpoſitionem ⁊ poſuerint q̃ cetera elementa habent figuras habentes angulos: contingit eis ſicut dixit vt omnia elementa ſint comburentia: ſed differunt ſm̃ magis ⁊ minus. Deinde dixit (Si igitur ita ſunt elementa ⁊c) ⁊ indurit hoc conſeruando ſe a contradictione eorum: poſſunt enim dicere q̃ ignis nõ calefacit niſi ꝑ acumen angulorum: aut paucitate eorum: ⁊ ſimiliter corꝑus ſpericum ex quo eſt exiſtimatum q̃ non contigit contradictio quam indurit contra eos: ſed poſuerunt q̃ cauſa calefactionis eſt quia anguli habent aliam quantitatem ⁊ elementa. Et regula eſt quia a cauſis quarum natura eſt cadẽ ⁊ nõ differũt niſi ſm̃ magis ⁊ min⁹: nõ ſegt̃: niſi nã vna diuerſa ſm̃ magis ⁊ min⁹. Si igit̃ ãguli acuti calefaciãt: multũ ergo anguli minoris acumis calefaciũt minus. Segtur ergo ex ℞ vt oia elta ſint calefaciẽtia: ſꝫ differũt ſꝫ magis ⁊ minus

minus. Cāe enī diuerse in quātitate habent cāta diuersa in quantitate: ⁊ vtrunq; est eiusdem speciei. Sermo aūt eorum si esset verus ex diuersitate causaꝝ ꝑm magis ⁊ min⁹. s. cāꝝ conuenientiū in forma ⁊ cēntia: ⁊ diuersaꝝ ꝑm magis ⁊ minus cōsequereē diuersitas cātorū ꝑm formas: qō est impossibile. Contingit enī ex hoc vt ex eadē cā in forma cōsequeretur causata diuersa ꝑm formas: ⁊ hoc fuit ita q causa nō est cā alicuius ꝓpter quantitatē suā nisi accītaliter: quantitas enī est non terminata: cause enim agētes ⁊ patiētes sūt terminate. s. q nō quelibet causa facit quodlibet causatum. cause enim ⁊ causata sunt terminata propter suas formas. Manifestū est igitur q cū posuerim⁹ q acumen angulorū facit ignē ⁊ amplitudo facit aquam: neēe est vt ex eadē causa in forma fiāt corpa infinita diuersa in forma: qō ē impossibile. Diuisio enī angulorꝝ est in infinitū: cū igit apud eos diuersitas elemētorꝝ in substantia ⁊ forma ꝓuenit ex diuersitate angulorꝝ ꝑm magis ⁊ minus: que ē infinita: necesse ē vt ex eadem cā proueniāt cāta diuersaꝝ formarꝝ infinita: ⁊ hoc manifestū est in logica: ⁊ in hac sciētia. Et q figurantes ignē figura pyramidali: possunt dicere q ista figura est comburens: q ei⁹ anguli nō diuidunt oīno in mīores sc̄s q anguli ei⁹ sunt acutiores angulis oīum figurarꝝ q̄ cōtinentur a superficieb⁹ equilateris: ⁊ equiangulis. Accidit igit buic figure vt sit cōbustiua: q anguli sui nō diuidunt. Alie aūt figure quatuor nō cōburēt: cū habeāt angulos diuisibiles. Isti enim anguli cōburentes differunt ab alijs ꝑz formā ⁊ ꝑm quantitatem: ⁊ sic non contingit vt oē, habens angulos cōburit: dixit respōdendo q contingit eis vt pyramis sit cōburens: ⁊ non possunt dare vlr cām ꝓpter quam figure mathematice non cōburant: nāles aūt cōburāt: ⁊. d. (⁊ hoc manifestū est qñ cū ita fuerit ꝓtinget q corpa mathematica cōburēt ⁊ calefaciāt). i. cōtingit ex hoc q ponūt q calefactio fit ꝑ angulos vt oīa elemēta sint cōburētia: immo corpa mathematica hītia angulos. Et q ⁊ra illam contradictionē primā pūt dicere hoc ꝑm q dixim⁹: sed ⁊ra hanc cōtradictionē scdaz nihil pūt dicere cū ꝓcedāt q ī mathematicis sunt figure: quaꝝ anguli nō diuidunt oīno: ꝓtingit eis igit dicere neēio cām ꝓpter quā figure mathematice nō cōburāt: ⁊ b intendebat cū. d. (q in eis sūt hītes angulos ⁊ in eis sūt ptes indiuisibiles). i. ⁊ nō pūt dicē q habentes angulos indiuisibiles nō sūt cōburentes: ponūt enī in geometria ēt angulos indiuisibiles: debēt ergo dare cāz ꝓpter quā isti anguli cōburant: illi aūt nō. Et dz aliquis defendere eos. dicendo q magna differentia est inter eos: qñ cū anguli fuerint in materia: erūt cōburentes: cū autez abstracti a materia non erūt cōburentes. Esse. n. caꝝ in mā est eis accidentaliter. Si igit sunt cōburentes inquātū sunt in materia: ergo sunt cause cōbustionis per accidēs. Et forte Aris. concedit hoc. s. q acumen angulorꝝ est causa combustionis per accidens in corporibus cōburentibus: ⁊ totum hoc est ꝑm nr̄am opinionē: ⁊ ē q corpora mathematica nō habent esse extra intellectū. Cum ergo posuerunt eas habē eē extra intellectū: contingit eis tūc necessario vt figure mathematice sint comburentes. Et hoc vt reputo opinabant omnes antiqui: ⁊ eius antecessores.

¶ Adhuc aūt si quod ardet ignitur. Ignis aūt est spera aut pyramis: necesse q̄ ardet fieri speram: aut pyramidē. Incidere quidez igitur ⁊ diuidere sit vt ꝑm rōnem accidens figure. Ex necessitate āt pyramidē facere pyramides aut sperā speras penitus irrōnabile. Et simile ē quēadmodū sigs dignificet gladiū i gladios diuidi: aut serrā i serras.

73. ¶ Et dicamus etiā q cū res comburens est sicut ignis: ⁊ ē sperica: aut pyramidalis: necesse ē vt res comburens sit sperica aut pyramidalis. Et dicamus etiā q si posuerim⁹ ⁊ dixerim⁹ q diuisio ē in figura: non ē necessariū vt ex sperico fiat sphericuz: neq; ex pyramidali pyramidale. Hoc enī irrationabile est omnino: ⁊ est simile ei qui ex vno cultello vult diuidere duos: ⁊ ex vna serra duas serras.

¶ Cum primo contradixerit conclusioni eorum sine argumentis eorum. Deinde contradixerit argumentis eorum qui istas figuras ponebant in istis corporibus propter velocitatem motus ⁊ combustionem: incepit primo declarare q ex motu veloci non sequuntur he figure. D. q he figure etiam nō sunt cause velocitatis motus: ⁊ cum iaz cōpleuit istos duos modos contradictionis contra argumenta ex sua velocitate motus: incepit contradicere argumento eorum quod fit a combustione his duobus modis: ⁊ primo incepit narrare argumenta eorum ⁊ dixit (⁊ dicamus ⁊c̄) ideſt ⁊ cum posuerint ignem esse comburentem ⁊ concluserūt ex hoc q ignis habet alteram istarum duarum figurarum: tunc ponunt q comburens habet alteram istarū duarum figurarū: ita q syllogismus eorum sic componitur. Ignis est comburēs Et comburens habet talem figuram. Ergo ignis habet talem figuram. Si enim non conuertentur nihil concludunt: quia tunc esset ex duabus affirmatiuis in secunda figura: ⁊ quia hec propositio est dicens q comburens debet habere alteraz istarum duarum figurarum ꝓbabant hec per istas duas propositiones. Quarum vna est q comburens non comburit nisi per diuisionem que est in vltimo. Secunda ē q ista actio inuenitur in his duabus figuris. Et nunc incepit destruere sermonem dicentem q combustio fit per diuisionem ⁊ segregationem: ⁊ dixit (⁊ dicamus etiam q si posuerimus ⁊ direrimus ⁊c̄) ideſt ⁊ dicamus q si posuerimus q combustio non existit ex his figrris: nisi quia comburēs diuidit combustum: ⁊ facit ipsum per diuisionem ignem: ⁊ ipsum esse ignem est vt sit in figura facientis: necesse est vt inquātumcūq; diuiditur a figura spica nō diuidat nisi ꝑm ptes spicas: ⁊ silr quātūcunq; diuidat a figura pyramidali nō diuidit nisi a pyramidalibus: cū oē quod ignis cōburit facit ipsum ignem. Sed non est necessarium vt figura diuidatur in figuras sibi consimiles. Et cum ita sit: non est igitur necessarium cum ignis diuidit illud quod comburit per suam figuram vt faciat ipsum ignem: quod est impossibile. Deinde dixit (⁊ hoc est simile illi q dicit ex vno cultello ⁊c̄) ideſt ⁊ reputo q sermo dicētis q figure diuisiue non diuiduntur nisi in figuras equales sibi: similis est sermoni dicētis q cultellus diuiditur in cultellos: ⁊ serra in serras.

¶ Adhuc aūt risibile ad diuidere solū reddere figuram igni. Uidetur enīz magis congregare ⁊ cōtinuare q̄ disgregare. Segregat quidē enim q̄ nō eiusdem generis: congregat aūt que eiusdē generis sūt: congregatio quidē per se ē: ꝓtinuare etenī ⁊ vnire ignis ipsius est: segregatio aūt per accīs. Congregans aūt id qō sub eodē ē genere separat alienū. Itaqz aut ad ābo oportebat reddere: aut magis ad congregare.

¶ Et dicamus etiā q mirandū est de eo qui figurat ignem hac figura q̄ abscindit ⁊ diuidit: cū magis congregat q̄ diuidat. Segregat enī oē ethero geneum: ⁊ cōgregat ⁊ aduuat oē homogeneū. Cōgregatio aūt ⁊ aduuatio sunt igni essentiales. Diuisio enī ⁊ segregatio est ei accidētaliter. Qm̄ cum congregauerit ⁊ traxerit homogeneū: tunc segregabit etherogeneū. Et si ita sit: opz eos attribuere hec duo: scz diuisionē ⁊ ꝓgregationē igni. Aut congregationē tm̄ que dignioz est vt sit in igne: q̄ segregatio ⁊ diuisio ⁊ abscisio.

74. ¶Quia syllogismus eorum ex quo dabant igni alterā cay duarum figurarum fundabatur super has propositiones. Ignis enim est comburēs: ⁊ cōburēs comburit per diuisionem: ergo ignis cōburit per diuisionem: ⁊ quod cōburit p diuisionē habere debet alterā duaruz figuray: ergo ignis debet habere alteram duay figuraruz. Et cum in sermone predicto cōtradixit maiori propositioni primi syllogismi dicentis q cōbustio fit per diuisionē: vult in hoc sermone cō tradicere propositioni minori secundi syllogismi que est conclusio primi. scz dicentis q ignis cōburit per diuisionem: ⁊ dixit (⁊ dicamus quod mirandū est ⁊c̄).i.⁊ dicamus etiam contradicendo eis q melius est dicere ignē esse congregantem ⁊ adunantē q̄z diuidentem ⁊ segregantē. Deinde incepit declarare hoc: ⁊.d. (segregat enim oē etherogeneum) idest cōgregatio aūt dignior ē igni q̄z segregatio. nā ignis segregat etherogenea: ⁊ cōgregat homogea apō depuratio nem auri ⁊ argenti. Segregat enim lapides ⁊ alia corpora ab argento ⁊ congregat argentū: ⁊ similiter facit calor nāliſ in animalibus in cibo: segregat enim ea que nō assimilantē cibo: ⁊ adunat tm̄ cibū: ⁊ q cū congregat homogeneuz: segregat etherogeneum.d. (congregatio aūt ⁊ adunatio sunt essentiales ⁊c̄).i.⁊ cū ignis congregat homogeneū: ⁊ segregat etherogeneum ꝓpter cōgrationē homogenei: tunc nō segregat prima intentione: sed secunda: ⁊ oē factum prima intentione est essentialiter: secunda autem est accidētaliter: ⁊ hoc intendebat cum.d. (cum.n. ꝓgregauerit ⁊c̄).i.cū.n. fecerit congregationem in homogeneo segregabit etherogeneū per cōgregationē. Et nō dz aliqs dicere q forte congregatio homogenei nō est nisi ꝓpter segregationem ethero genei.i. congregatio enim ē actio alicuius similis igni ⁊ nō perficitur nisi per segregationē: qz ⁊ si ageret segregationē nihil congregaret, In congregatione enī homogenei necessaria est segregatio etherogenei: sed in segregatione non est necessaria segregatio: ⁊ vlr̄ cōgregatio est gnātio: ⁊ segregatio corruptio: ⁊ melius ē attribuere ipm gnātioni q̄z corruptioni. Cū ergo nēcio ꝓgregatio ē ei cēntialis: ⁊ segregatio accidētalis: melius est dicere ignem facere cōgregationem q̄z segregationē. Isti.n. volebāt ꝑbare ignē habere rē porē per aliā rē posterioꝛē accītalē qō nō licet. D.d. (⁊ cū ita sit opz eos ⁊c̄).i.⁊ cū vī q ignis segregat ⁊ cōgregat: opz eos aut ꝓcedere q ꝓgregatio sit cēntial: ⁊ segregatio accītalis: aut attribuē ei vtrūq; cēntialr: ⁊ intēdebat q q̄cunq; mō sit nō dz hīe figurā diuisiuā ⁊ segregatiuā. Si.n. ꝓcesserint q diuisio ē ei accītalr: ⁊ ꝓgregatio cēntialr: tūc dz hāc figurā cōgregatiuā nō segregatiuā: ⁊ si vtrūq; ē ei⁹ cēntialr contingeret q hēbit duas figuras insimul: ⁊ debēt eē ꝟie: cū actio vtraq; sit cōtraria: sed in figuris nō inuenīt cōtrarietas nedum vt in eis inueniant duo cōtraria in eodem subiecto.

¶Adhuc aūt quoniam calidū ⁊ frigidū contraria virtute impossibile reddere frigido figurā aliquā. Oportet enim contrarium esse quod assignant. Nihil aūt est contrarium figure: ꝓpter qō ⁊ oēs dereliquerunt hoc ⁊ tamen conueniebat: aut oia coaptare figuris: aut nullum.

75. ¶Et dicamus etiam q si calidum ⁊ frigidum sunt contraria in potentia: impossibile est vt frigidū habeat figurā. Debet enī habere figuram cōtrariā figure calidi: sed figura non habz contrariā oino: ⁊ ideo nullus eorum dividit figuram frigido facto alio modo. Et oportet eos aut omnibus dare figuram: aut nulli.

75. ¶Hec est alio cōtradictio a p̄dictis ⁊c̄. q cū elemētū calidū ⁊ frigidū dicīt hīe caliditatē ⁊ frigiditatē ⁊ calor apud eos dat hāc figurā: nec̄e ē eis vt frigus det elemēto frigido aliā figurā: qō est possibile eis. D. declarauit quomō ⁊.d. (dz enī hēre figurā ꝟiā ⁊c̄) ⁊ iste sermo ē intellect⁹ p se: ⁊ b qō dixit necesse ē eis q cum dant igni aliquā figurā ꝓpter suā actionē: necesse ē eis dare ceteris alias figuras ꝓpter suas actiones cū habeāt actiones diuersas: ⁊ qz actiones eorum sunt diuerse ꝺm cōtrarietatem: aut dent cām ꝓpter quam dederūt actōi ignis aliq̄s figuras: ⁊ nullis actoib⁹ ceteroꝝ.

¶Quidam aūt de virtute ipius tentantes dicere: contraria dicūt ipsi sibiipsis. Aiunt enim esse frigidum magnarum partium ꝓpter constringere: ⁊ non pertransire per poros. Manifestum igit qm̄ ⁊ calidum vtiq; erit pertransiens: tale quidez sem per subtilium partū. Itaq; accidit paruitate ⁊ magnitudine differre calidū ⁊ frigidum: sed non figuris. Adhuc autē si inequales pyramides sunt magne vtiq; erunt non ignis. Neq; causa figura eiꝰ quod est ardere: sed contrarij. Quod quidez igit non figuris differant elementa manifestū ex his.

¶Et quidam eorum studuerunt ad dicendum aliquid in hac potentia.s.frigore: ⁊ dixerunt cōtraria sibiipsis. Dixerunt enim q frigidū est illud qō est maximum corpus: constringitur enī ⁊ non ptrā sit in canales. Et si ita sit: necesse est vt calidum sit parui corporis procedens per canales ꝓpter suaz subtilitatem. Calidū enim ⁊ frigidum differūt in paruitate corporis ⁊ magnitudine: non in figuris. Et dicamus etiam q si figure pyramidales, non sunt equales in quantitate: tunc magna caruz non erit ignis. Et tunc figura non erit causa cōbustionis ⁊ calefactionis: sed causa contrarij: scz infrigidationis. Declaratum est igitur q elementa non differunt ab invicem ꝓpter figuras. 76.

¶(Et cum quidā istoꝝ) percepit q cū declarauit cām calo ris propter figurā quod necesse est eis dare causaz frigoris propter figurā: etiam laborauit ⁊ studuit in figurando frigi⁹ figura conueniēti: ⁊ indurit cām cōtrariā ei⁹ actioni. Deinde narrauit sermonez eoꝝ: ⁊.d. (dixerunt.n. q frigidū ⁊c̄) idest q frigidū ē illud quod habet partē magnā: pars enim magna retinet in poris ⁊ canalib⁹ ⁊ nō pertransit eas neq; agit actione calidi. scz divisione. D.d. (⁊ si ita esset ⁊c̄).i.⁊ contingit eis si pofuerit frigidū eē cōpositū ex partib⁹ magnis ponere calidū quod est suum cōtrariū esse compositus ex partibus paruis. Contraria enī debēt habere causas cōtrarias in eodem genere. s. q si magnitudo partiū est causa frigoris: debet eē cā caloris paruitas partiū: ⁊ hec non dicunt in igne: scz q attribuant paruitati partiū cōbustionē: quoniā si hec dicerent ponerent cām combustionis ex capitulo quātitatis: non qualitatis ⁊ figure: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (calidū enim ⁊ frigidū differunt in puitate ⁊c̄).i.⁊ contingit er hoc vt calidū ⁊ frigidū differant in paruitate ⁊ magnitudine partiū ex quib⁹ componunt: ⁊ sic diuersitas coꝝ erit in quātitate non in figura. Deinde indurit aliā cōtradictionē ꝓtra eos. ⁊.d. (⁊ dicam⁹ ēt q si figure pyramidales ⁊c̄).i.⁊ si ꝓcesserim⁹ eis q cōbustio fit p figurā. Ut.g. pyramidalē ⁊ infrigidatio ⁊ cōbustio p magnitudinē ⁊ puitatem partū. Pyramis aūt hec ē magna: hec vo parua nec̄e ē vt magna infrigidet ⁊ pua cōburat: magna enī nō ptransit poros. D.d. (tūc igr̄ ñ erit figura cā cōbustiōis ⁊ calefactiōis) i. tūc igr̄ ꝓtigit eis vt figura ñ sit cā calefactiōis ⁊ cōbustiōis q̄z magnitudo l eadē figura si fuerit magna infrigidet ⁊ si pua cōburet. D.d. (q̄z erit cā ꝟij. s. infrigidatiōis) scz vt reputo: ⁊ cū ista figura nō ē cā calefactiōis: nec̄e est apud eos vt sit cā alicui⁹ el'oꝝ cū actiōes eoꝝ apō eos sē p ōtuoꝝ figuras nec̄e ēt sit cā el'ī cui⁹ actio ē ꝟia actōi calidi. s. infrigidatio. 76.

¶Qñ

¶Quoniam autem propriissime differentie corpo rum sunt que fm passiones ⁊ opera ⁊ virtutes: cuiusq enim corporis naturalis opera affectus virtutesq dicimus esse. ℙrius vtiq erit de his dicendum: vt cum considerauerimus hec: summam⁹ vniuscuiusq ad vnūquodq differentias.

77 ¶Et etiam dicamus q si differentie corporū sunt per qualitates ⁊ operationes ⁊ virtutes eorum. Et dicamus q quodlibet eorū habet actiones ⁊ qualitates ⁊ virtutes naturales perfecte. Cum enim hoc fecerimus nunc: sciemus diuersitatem cuiuslibet elementi a suo compari.

77 ¶Et cum iam declaratum est q operationes elementorum non sunt propter suas figuras: manifestum est q non sunt nisi propter suas formas: ⁊ suas qualitates cōtrarias: ⁊ q actiones non differunt nisi fm q hec duo: ⁊ intendebat p qualitates calorem ⁊ frigiditatem: ⁊ siccitatem ⁊ humiditatem: ⁊ per virtutes formas: ⁊ posuit operationes ex differē tijs: q consequuntur differentias que sunt forme: ⁊ cū apparet q habet qualitates ⁊ formas ⁊ actiōes diuersas. D. d. (dicamus q quodlibet eorum habet ⁊c.) ⁊ cum quodlibet istorum elementorum habet figuram propriam ⁊ qualitatem propriam ⁊ operationem propriam: dicendum est de quolibet istorum trium in quolibet elementorum quatuor sermone perfecto: quoniam cum hoc perfecerim⁹: tūc perficietur scientia cuiuslibet eorum inquantum sunt diuersa ⁊ conuenientia: ⁊ tacuit conuenientiam q intelligitur ex diuersitate. Et hoc quod promisit de elementis continetur in secundo perigeneos. ℙrimus autem continet in se propositiones per quas potest demonstrare hoc quod intēdit in secundo: ⁊ ideo apparet etiam q iste tractatus est quasi precedens librum generationis. Destruxit enim in eo omnes opiniones falsas in generatione ⁊ corruptione eorum ⁊ vniuersaliter in potētijs actionibus ⁊ qualitatibus eorum: ⁊ fecit hoc hic: ⁊ non in libro de generatione: q maior ps opinionum falsarum dictarum de eis hic nō fuit dicta de eis inquantum sunt elementa: sed inquantum sunt prime partes mundi vt dicentes ea esse composita ex superficieb⁹ aut ex partibus indiuisibilibus: aut dicentes ea esse nō generabilia: neq corruptibilia: aut dicentes ea esse non elementa: aut dicentes ea esse generabilia ⁊ corruptibilia. Et omnes he questiones non nisi inquantum sunt partes mūdi: non inquantum elementa sunt.

¶Finit liber tertius tertus Aristotelis de Celo ⁊ Mundo.

QUia intentio eius in hoc libro est loqui de p tibus simplicibus mundi. s. de cognitiōe substantiarum earum: ⁊ de numero earum: ⁊ oībus accidentibus earū: ⁊ iam locutus fuit de substantia corporis celestis in primo tractatu q ipsa non est grauis neq leuis: ⁊ in pluribus suis accidentibus ⁊ declarauit quot sunt corpora prima simplicia. In secundo autem de eis que residua fuerūt corporis celestis ⁊ inquibus dispositionibus terre. In tertio autem de pluribus dispositionibus corporum grauium ⁊ leuium: non inquantum elementa sunt: hic vō locutus ē in cognitione substantiarum corporis grauis ⁊ leuis. s. i cognitione harum formarū grauitatis ⁊ leuitatis: ⁊ quot sūt eorum forme ⁊ in omnibus accidentibus corporuz que cōtingunt eis propter has formas: aut q̄ contingunt his corporibus. Manifestum est aūt q hoc completo perficiē sermo. ⁊ de corporibus mundi primis ⁊ simplicibus. ⁊ de omnibus existentibus in mundo inquantum est mundus. hec igitur est tua intentio.

DE graui autez ⁊ leui qd est vtrūqz: ⁊ que natura ipsorum cōsiderandum: ⁊ propter quā causaz hūt virtutes has. Est enim que de ipsis contemplatio his que de motu sermonibus propria.

¶D graui autem ⁊ leui declarandū est quā naturā habēt: ⁊ qua de causa habēt elemēta has virtutes. ℙrscrutatio. n. de hoc cōuenit motibus ⁊ sermonibus de eis.

QUia sicut diximus remānsit ei in hoc libro dicere de formis quatuor corporū simpliciuz: ⁊ fuit manifestū q forme eoz sunt grauitas ⁊ leuitas: sed latet quas naturas habent: icepit dicere q sua intentio in hoc tractatu est perscrutari de hoc qō latet de formis hoz elemē toz: ⁊ est cognoscere quid est grauitas ⁊ leuitas: cum ipsas esse formas horū corporū est manifestū per se: ⁊ dixit (de graui aūt ⁊ leui declarandū est). i. exponēdo hec sūt noia. D. d. (⁊ qua de cā). i. ⁊ qua de cā iste ꝓprietates. s. grauitas ⁊ leuitas sint principia motuū ℞ioz in his corpib⁹ vocatis elemēta: ⁊ hec perscrutatio nō est de cā agēte: sed de forali que facit leue moueri ad superius. ⁊ graue ad iferius: ⁊ ēt de cā finali: ꝓpter quā hoc est leue. hoc autem graue. ℞es enī eterne nō habēt agens nisi fm similitudinez neq habēt ex quatuor causis nisi formalē ⁊ finalez: ⁊ si habuerit algd quasi agens nō erit nisi inquātū est forma ūlī ⁊ cōseruans ipsum. D. d. (perscrutari. n. de hoc conuenit ⁊c). i. ⁊ necesse est cōsiderare in eis. nā cōsideratio in eis similis est cōsiderationi in reb⁹ mobilibus. s. nālibus: ⁊ hoc fuit necesse q: nā ē principiū motus ⁊ getis: ⁊ graue ⁊ leue sūt principia hoz elemētoz: quapropter necesse est nāli loqui de eis.

¶Graue enī ⁊ leue ex eo dicimus q aliquo modo naturaliter moueri pōt. Actibus aūt ipsorū nomina nō ponunt nisi siquis putet inclinationē esse tale. Quia vō physicum negociū est de motu. Hec aūt habēt in seipsis quasi fomēta quedā motus: iō oēs quidem vtunt virtutibus ipsorū. Verūtamen nō determinauerūt preter pauci. Videntes igitur primū ab alijs dicta ⁊ visquirentes quecūqz ad cō sideratiōnem hanc diuidere necessariū. Sic ⁊ qō videtur nobis dicamus de ipsis.

¶Et dicamus q nō vocamus graue ⁊ leue nisi illud qō habz ꝓprietatē qua mouet motu naturali. Sed nō inuenimus ad actiones eoz nomē institutū: nisi aliquis velit ea habere actionē. Et omnes quidē antiqui naturales dixerūt has duas causas Sermo. n. de eis cōuenit libro de motu naturali: ⁊ q sunt principium motus ⁊ fundamentum eius. Sed nō distinxerunt eas: neq dixerunt de eis perfecte: nisi valde pauci eoz. Nos aūt volum⁹ adducere sermonē suū: deinde perscrutari ⁊ querere de eis que querēda sunt: ⁊ sunt necessaria perfecte ⁊ sufficiēter: ⁊ distinguere ⁊ determinare ea. ℙdostea dicemus nostrā opinionem de eis.

2 ¶Quia hoc nomen graue ⁊ leue dicitur in maiori parte in idiomatibus que scimus de actione: non de motu ꝓueniẽte ex istis potentijs ⁊ habitibus: qñ hec duo sunt habitus ſ. forma ⁊ actio ꝓueniens ab illo habitu: opz igit vt essent duo nomina habitus. ſ. ⁊ actionis ꝓueniẽtis ab illo habitu: ⁊ cũ hoc non contingit in idiomate eoꝝ: neqz in multis idiomatib⁹ demõstrauit qꝫ hec noĩa. ſ. graue ⁊ leue nõ demonstrant hic: nisi habitũ ⁊ formã: ⁊ dirit (⁊ dicamus qꝫ nõ vocamus ⁊c). i. qꝫ nõ vocamus graue ⁊ leue: nisi habitus ⁊ formã: qua mouet habens formã nãli motu: aut ad superius: aut ad inferius. Et cũ dirit: illud quod hz potentiam: intendebat formã: nõ illud quod hz formã: forma. n. ⁊ habitus dicunt habere potentiã: ⁊ dicunt esse potentie: sed actiue nõ passiue. Virtutes. n. actiue ⁊ passiue differunt in hoc qꝫ actiue nõ indigent cũ eriuerint de potentia i actũ motore extrinseco: passiuus aũt est necessarius. Vl. g. qꝫ geometer hz potentiã geometrizandi dũ non geometrizat sz cũ geometrizauerit in actu. i. fecerit actionem geometre nõ idiget motore extrinseco: addiscens vo geometriã hz potentiã geometrizãdi ẽt: sed indiget motore extrinseco. ſ. doctore. D. d. (sed nõ inuenimus ad actiones eoꝝ ⁊c.) opz vt appareat dicere ipsum: ⁊. d. hoc: qñ nõ inuenimus ad habitũ ex quo ꝓuenit ista actio nomen ꝓprium: quapropter necesse fuit nobis transferre nomẽ actionis ad habitũ ⁊ formaz: ꝟ aũt quod dirit: nisi sit error trãslatoris. significat qꝫ hec nomina. ſ. graue ⁊ leue dicebantur apud eos de vtriuqz forma. ſ. ⁊ actione: ⁊ sic erit expositio eius qđ dirit (sed nõ inuenim⁹ ad actiones eoꝝ nomina instituta). i. nomina ꝓpria: sed equoca que dicunt de ista forma ⁊ de actiõe: ⁊ hoc non est in idiomate nostro: ⁊ nõ itendit qꝫ in suo idiomate habz forma nomen: sed actio nõ hz: qñ si hoc intendebat: nõ iciperet demõstrare qꝫ hoc nomen graue: aut leue demõstrat potentiã ⁊ habitũ: ⁊ ẽt hoc fere non cadit in idiomatibus. Idiomatũ. n. sunt in hoc quatuor modi: quedaz. n. habent noĩa ꝓpria ad habitũ. ⁊ alia ad actionẽ ꝓuenientez ab illo habitu: ⁊ hoc est melius. Quoddã vo hz nomen equocum qñqz demonstrãs habitũ qñqz actionem. Quoddã autem hz nomen ad habitũ: sed nõ ad actionẽ: ⁊ hoc raro inuenit. Actio. n. est manifestior habitu cũ sensu apprehendit. ⁊ habitus intellectu mediãte actiõe. Quartũ vo est vt actio habeat nomen ⁊ habitus ex quo ꝓuenit illa actio habeat nomen sicut in arabũ idiomate ⁊ in pluribus. D. d. (nisi aliquis velit ea habere actiõem). i. nisi aliqs velit demõstrare per hec duo noĩa actionem ꝓprie: nõ habitũ. Et forte intelligit per hoc quod dirit (⁊ nõ inuenim⁹ ad actiones). i. ad formas ⁊. q. d. ⁊ non inuenimus ad illud qꝫ est in eis sp in actu: quod est in forma nomen. Et forte ꝟ nomen actio fuit error scriptoris: ⁊ hoc in arabica lingua quidem demõstrat formã: ⁊ deinde dirit (⁊ omnes quidem antiq ⁊c). i. ⁊ omnes nãles locuti sunt de his duab⁹ naturis. ſ. grauitate ⁊ leuitate. Sermo. n. de eis conuenit sermoni de nãlibus D. dedit cãm in hoc ⁊ dirit (⁊ quot sunt principia motuũ). i. ⁊ sermo de eis est nãlis quo ad hoc qꝫ sũt prĩcipia motuũ nãlium simpliciũ ⁊ fundamentũ eoꝝ. i. qñ vnũ eorũ de quibus dicitur hoc nomen nã que diffinit qꝫ est principiũ motus ⁊ quietis. Si igit nãli necesse ẽ loqui de modis nature ⁊ ista sunt vnius suorũ modorũ: ergo necesse est ei loqui de eis. D. d. (sed non distinxerunt ⁊c.) ⁊ dirit hoc qꝫ Plato diffiniuit graue ⁊ leue diffinitiõe dicẽte. vnũ trũ suorũ duo rum modorũ. ſ. qui dicit ꝑm cõparationem: nõ illud quod dicit simpliciter: vt post dicemus. Et cũ narrauit qꝫ isti nõ dixerunt in eis sermonem pfectũ quoniã illud qđ dixerunt aut est error aut diminutũ. D. d. (nos aũt volumus dicere ⁊c.) ⁊ hoc quod dirit (querere de eis que sũt querenda) ⁊ cũ intendit. ⁊ debemus querere sufficienter de ꝟ qđ dixerunt de eis: vtrum sit possibile pficere per ea oĩa quesita q̃ necessaria sunt sciri cõputare debemus omnes species illi⁹ generis: ⁊ dirit hoc qz ꝟ ẽ ꝓpositio bonarũ diffinitionuz in rebus diffinitis. ſ. qꝫ per has diffinitiones debent pfici oĩa quesita que necessaria sunt sciri in illa re apud pscrutationẽ. D. narrauit qꝫ post omnia ista dicet suam opinionem: cum talis debeat esse ordinatio: ⁊. d. (deinde dicam⁹ post nostram opinionem de eis).

¶Dicitur aũt hoc quidẽ simpliciter graue ⁊ leue: hoc aũt ad alterũ. Habentũ. n. grauitatẽ dicim⁹ hoc quidẽ esse leuius: hoc aũt grauius: puta ligno es. De simpliciter quidẽ igit dictis nihil dictum est ab his qui prius. De his aũt que ad alterũ nõ quidẽ dicũt: quid ẽ graue: ⁊ quid leue. Sed quid grauius ⁊ leuius in habẽtibus grauitatem.

¶Et dicamus qꝫ debes scire qꝫ hoc nomen graue 3
dicit simpliciter: ⁊ hoc nomẽ leue dicitur absolute: ⁊ dicunt ꝑm cõparationem. Dicimus. n. qꝫ grauium quedã sunt grauiora: vt dicimus qꝫ cuprum grauius est ligno. Antiqui. n. nihil dixerũt de graui ⁊ leui simplicibus oĩno: sed dixerunt tñ graue ⁊ leue in cõparatiõe. Et nõ dixerunt graue ⁊ leue: neqz narrauerũt ea: sed grauius ⁊ leuius.

¶Cũ dirit qꝫ ipse vult incipere: primo de opinionibus anti 3
quorum in duabus rebus. ſ. vtrum illud quod dixerunt. ſ. sit continens ⁊ terminans oẽs species istius nature: ⁊ vtruz illud quod dixerunt sit dictum recte: ⁊ incepit primo dicere qꝫ sermo eorum de natura grauis ⁊ leuis est diminutus. Quoniã omnes sermones non sunt tñ nisi in graui ⁊ leui que dicuntur ꝑm cõparationem: non in graui ⁊ leui que dicuntur simpliciter: vt terra ⁊ ignis. Graue aũt ⁊ leue ꝑm cõparationem est illud in quo non est pura grauitas neqz pura leuitas: sed vtrũqz. est enim grauius alio ⁊ leuius alio. Vl. g. qꝫ cuprum grauius est ligno ⁊ leuius viuo argento: quoniã aũt graue ⁊ leue simplicia sunt iã declaratũ est: ⁊ ẽt declaratũ erit post. leue vo ⁊ graue esse ꝑm cõparationem manifestũ est: ⁊ sermo eius in hoc caplo ẽ manifestus ꝓ se.

¶Magis aũt erit manifestũ qđ dicimus sic: hec quidem eni semp nata sũt a medio ferri: hec aũt semper ad mediũ. Horũ aũt qđ quidem a medio fert sursum dico ferri: deorsum aũt qđ ad mediũ. In conueniẽs aũt nõ putare aliqd esse in celo: hoc quidem sursum: hoc aũt deorsum: quẽadmodũ quidã significãt. Nõ eni oẽ hoc quidẽ sursuz: hoc autẽ deorsum dicũt. Siquidẽ ad oẽm partẽ simile ẽ ⁊ vndiqz antipes erit ambulãs vnusqsqz ipse sibi. Nos aũt totius extremũ sursum dicimus qꝫ ⁊ ꝑm positionẽ est sursum: ⁊ natura primũ.

¶Nos aũt volumus declarare hũc sermonez sic. 4
Rerũ. n. quedã mouent semp ad mediũ: ⁊ quedã semp a medio. Qđ vo mouet a medio dicit moueri ad superius: ad mediũ aũt ad inferi⁹. Dicẽtes aũt qꝫ mũdus nõ hz superius neqz inferi⁹: peccãt vt quidã antiq fingentes qꝫ mũdus nõ hz superi⁹ neqz inferius: cũ totus mũdus sit cõsimilis in omnibus ptibus. Et cũ ita sit: cõtinget vt sit possibile cuilibet homini vt in quadã hora sit ambulans in oppositiõe loci in quo prio ambulabat: ⁊ vt pedes eius nõ sint oppositi loco in quo primo erant. Nos aũt vocam⁹ orizõta mũdi supi⁹: ⁊ dicim⁹ qꝫ ẽ in suo loco supius: ⁊ est primũ in natura.

¶Cum posuit qꝫ graue dicit duob⁹ modis simpliciter ⁊ ꝑm

compationem

comparationez: ⁊ sili' leue: vult modo declarare vel demõ strare ex quo potuerũt apparere graue ⁊ leue cẽ simplicia: ⁊ q̃ hoc apparet ex motibus naturalibus corpoꝝ simpliciũ: q̃ cum inuenimus duo corpora: quoꝝ vnum mouet̃ semper ab eodem loco ex oĩbus partibus ad partes oppositas: ⁊ alterũ mouet̃ semper ad illũ eundem locũ ex oĩbus partibus oppositis: necesse ẽ vt sint duo loca hic naturaliter opposita: mediũ. ſ. quod vocat inferius: ⁊ circũferẽtia quã vocat superius: non ꝑm comparationez superius: ⁊ ꝓ intendebat cum dixit (rerum. n. quedã mouenẽ ⁊c.). i. ⁊ signum eius quod inferius ẽ res per se non ĩ cõparatiõe tm̃ ad alterum: ⁊ similiter superius est: q̃ inuenimus corpora que sunt in mũdo duobus modis: mõ quo mouet̃ ad medium mundi ex oĩbus partibus: ⁊ illud vocamus graue ⁊ mobile ad iferius: ex quo necesse est vt mediũ mũdi sit iferius naturaliter: ⁊ modo quo motus est a medio mundi in quocũq; loco fuerit positus in medio cum medium fuerit diuisibile hñs. ſ. latitudinẽ: ⁊ q̃ iste motus non ꝓcedit ĩ infinitũ scimus q̃ prouenit ad corpus circũdãs mediũ: ⁊ q̃ illud corpus est superius nãlr. D. d. (quod aũt mouet̃ a medio ⁊c.). i. ex oĩbus partibus. ſ. ignis dicit̃ moueri ad superius: ergo circũferentia corporis celestis est superius cum illud corpus ad ipsum mouetur. Q m̃ cum mãifestũ est ꝙ se q̃ illud corp⁹ dicit̃ moueri ad supius: ⁊ q̃ illud corpus mouetur ad circũferẽtiam celi: ergo circũferẽtia celi ẽ supius: ⁊ nõ nocet huic sermoni si sit ex duabus affirmatiuis in secũda figura: ⁊ sili' ꝓpter cõuersionẽ sermonis: q̃ manifestũ est apud nos q̃ corpus qđ ex oĩbus partib⁹ mouet̃ ad mediũ mũdi dicit̃ moueri ad inferius. ꝓtinget vt inferius sit mediũ mũdi: ⁊ q̃ mediũ mundi ⁊ suus orizon sũt terminata nãlr nõ dicta ꝑm cõparationẽ: ꝓtiget vt iferius ⁊ supius sint terminata nãlr. Ergo necesse ẽ graue ⁊ leue simplr ee nõ ꝑm cõparationẽ tm̃: ⁊ nõ esset ꝑm cõparationẽ si graue moueret̃ ad partẽ nostroꝝ pedum ex vna parte tm̃: ⁊ tunc suũ esse sup terram esset ex vna parte tm̃: ⁊ tunc esset celũ quasi tectũ sup capita nostra ex parte vna partiũ terre tm̃: sicut imaginat̃ vulgus: quoniam si ita esset: tunc nihil esset graue ⁊ leue simplr. D. d. (vt quidam antiqui fingentes ⁊c.). i. q̃ isti cũ non intellexerũt de istis nominibus superius ⁊ inferius: nisi ea que sunt ꝑm cõparationẽ ⁊ mundus inquãtũ est sphericus nõ hz in se hãc cõparationẽ. Judicauerũt q̃ inferius ⁊ superius nõ sũt simpliciter. supius. n. ⁊ inferius ꝑm cõparationẽ nõ imaginanẽ nisi in corpore plano: non spherico: ergo coniungit istis cum apud eos nõ dicunẽ superius ⁊ inferius nisi respectiue: ⁊ mũdus sit sphericus: negare supius ⁊ inferi⁹ ee simplr. D. d. (⁊ si ita sit ⁊c.). i. q̃ si superius ⁊ inferius que sũt in mũdo non sũt nisi ꝑm comparationem: possibile est vt homo ambulet in aliqua hora ꝑm aliquẽ locũ terre: deinde post hec ambulet in aliquo loco opposito illi prio loco: tũ pedes sui ĩ secundo loco nõ erũt oppositi suis pedib⁹ i prio loco: vt nos dicimus de ambulãtibus sup terram in pte opposita loco sup quem sumus: sed est possibile vt caput ambulantis in parte opposita pti sup quã sumus sit in parte nostroꝝ pedũ. ſ. vt caput ei⁹ sit ad partẽ terre: ⁊ pedes ad partẽ aeris qui ẽ sup illã partẽ terre: qđ ẽ ipossibile. Et cũ posuit orizonta esse ⁊ centr: ⁊ q̃ orizon vbicũq; fuerimus i terra est versus nostra capita: ⁊ centr versus pedes in oĩ loco terre. d. (nos aũt vocamus ⁊c.). i. q̃ semp sumus ei⁹ in respectu nostrũ est superius ecõtrario supiori qđ ẽ ꝑm cõparatiõez quoniã in alio loco redit suus situs. vt sit inferius. Si igit̃ superius ẽ illud qđ est versus nostra capita ⁊ hoc est superius cuius situs nunq̃ mutatur in respectu nostr: mãifestũ est ꝙ illud est supius naturaliter nõ ꝑm cõparationẽ: ⁊ similiter de inferiori. Et ideo dixit (⁊ dicimus q̃ est in suo loco ⁊c.). i. q̃ est in suo situ superius naturaliter nõ ꝑm cõparationem (⁊ q̃ est primũ nã). i. q̃ est prima partiũ naturaliter. prius. n. est in inferiori naturaliter. Et põt intelligi q̃ est prius eo quo est ꝑm comparationem.

¶ Quoniã aũt est aliquid celi extremũ ⁊ medium: palã q̃ erit ⁊ surſũ ⁊ deorſũ. Q õ qdẽ ⁊ multi aiũt: veruntamẽ non sufficienter hui⁹ aũt cã: q̃ putãt nõ simile cẽ vndiq; celũ: ſz vnũ esse solũ qđ super nos hemisperiũ. Q m̃ qdẽ existimãtes ⁊ i circuitu tale: ⁊ mediũ similiter se habere ad oẽ. Hoc quidem surſũ dicent esse. quod aũt mediũ deorſum.

¶ Reuertamur postea ⁊ dicamus q̃ si mũdus habet orizonta ⁊ mediũ: manifestũ est ipsum habere surſũ ⁊ deorſũ. vt plures concedũt: q̃uis nõ cõfessione firma. Et cã eius est: q̃ putãt celũ nõ esse cõtinẽs totũ circũquaq; ſz cõcedũt medietatẽ celi q̃ est super nos tm̃. Cum nesciũt ipsũ cẽ rotundũ: ⁊ direrunt q̃ eius altius ẽ supius: ⁊ mediũ ẽ inferi⁹. 5.

¶ Et declaratũ est q̃ mundus hz orizonta. ⁊ q̃ pedes nostri vbicũq; sunt ĩ terra sunt versus centrum: ⁊ capita versus circũferentiã: manifestum est q̃ mũdus habet naturaliter superius ⁊ inferius: ⁊ hoc manifestũ est apud scientes q̃ celũ ꝓtinet totum: sicut apud existimãtes q̃ celũ cõtinet nos ex vna parte tm̃. Jsti. n. vulgares cõcedũt celum esse superius ⁊ terram esse inferius. D. dedit testimoniũ ex vulgo: ⁊ dixit (vt cõcedũt plures). i. ⁊ ista opinio cõmunis est oĩbus: vulgus. n. videt ⁊ opinat̃ q̃ terra est inferius ⁊ celuz est superius. Sed non opinatur q̃ superius est continens totũ ⁊ q̃ inferius est medium totius. cũ tm̃ nõ sciuerunt q̃ celũ cõtinet totũ: ⁊ si scirent: tunc dicerent sicut nos dicemus: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ causa eius est ⁊c.). i. ⁊ cã ꝓpter quã vulgus opinat̃ q̃ superius est ex vna parte terre est: q̃ non sciuerũt q̃ celũ cõtinet terrã nisi ex vna pte tm̃. ⁊ si scirent q̃ celum continet terram: scirent qđ ſsuperius naturaliter. Notum enim est per se q̃ celum est superius ⁊ dixit hoc vt puto reprehendendo antiquos opinantes q̃ celum continet totum ⁊ dicebant cum hoc q̃ non est superius neq; inferius naturaliter. 5.

¶ Simpliciter quidez igitur leue dicitur quod surſum fertur ⁊ ad extremũ: graue autẽ quod simpliciter deorſũ ⁊ ad medium. Ad aliud aũt leue ⁊ leuius idem esse dicimus quod duob⁹ habẽtib⁹ gra uitatẽ ⁊ molẽ q̃lẽ deorſũ ferẽt aliquo nã velocius.

¶ Et si ita sit dicamus q̃ leue simpliciter est illud qđ mouetur ad supius: ⁊ ad orizõta: ⁊ quod graue simpliciter ẽ illud qđ mouetur ad inferi⁹ ⁊ ad medium. Et leue aũt ⁊ graue ꝑm cõparationẽ est: cũ fuerint duo equalia ĩ magnitudine ⁊ spissitudine: ⁊ vnũ eoꝝ mouet̃ ad inferius citius q̃ alterum. 6.

¶ Cũ declarauit supius esse nãlr. ſ. circũferẽtiã: ⁊ iferi⁹ nãlr ee. ſ. mediũ. d. q̃ ex hꝫ segũt graue esse simplr. ſ. illud qđ mouetur ad inferius simpliciter qđ ẽ mediũ: ⁊ leue esse simplr. ſ. illud qđ mouet̃ ad superi⁹ simpliciter: ⁊. d. (⁊ si ita sit). i. ⁊ si superius sit simpliciter nõ ꝑm cõparationẽ: ⁊ similiter iferi⁹: ꝓtingit ex hꝫ vt leue simplr sit qđ mouet̃ ad superius qđ ẽ circũferẽtia: ⁊ graue simplr sit illud qđ mouetur ad inferi⁹ qđ ẽ mediũ: ⁊ hꝫ qđ dixit est vna descriptionum grauis ⁊ leuis simplr. Et cũ declarauit graue ⁊ leue esse simplr: ⁊ declarauit cũ hꝫ q̃ sũt dispositiões siue descriptiones q̃ in talibus rebus accipiũt loco diffinitionũ: q̃ actiones ꝓprie istis rebus accipiũt loco formaꝝ: ⁊ differẽtiaꝝ ĩ diffinitiõib⁹ reuersus ẽ ad demõstrãdũ qđ ẽ graue ⁊ leue ꝑm cõparationẽ: ⁊. d. (leue aũt ⁊ graue ꝑm cõparationẽ ⁊c.). i. q̃ cũ ad grauẽ ⁊ leuius fuerit cõparatũ. Illud autem quod est mixtionis grauitatis est ex genere grauis simpliciter: ⁊ non differunt nisi ꝑm magis ⁊ minus propter illud qđ miscet̃ cũ eis ex altero cõtrario quod est leue: ⁊ hoc 6.

non inuenitur in rebus que sūt einsdē speciei. Grauitas. n. magnitudinū equaliū que sūt eiusdē speciei respectu grauium equalis est ⁊ iste magnitudines non differūt in grauitate nisi ꝓpter magnitudinē ⁊ paruitatē: magnitudines autē equales que sunt diuerse speciei inuicē diuerse ingrauitate: idest ꝙ quedam earū sūt velocioris mot⁹ ad medīū: ⁊ ideo dictum fuit de istis vt sint equales in magnitudine ⁊ spissitudine: Et intēdit per magnitudinē quātitatem ⁊ spissitudinez grossitiem: ⁊ intendebat in hoc ꝙ non dominatur in eis substantia leuis: Et simile huic quod dixit de graui ꝑm cōparationē intelligendū est de leui. s. ꝙ leue dicit ꝑm cōparationē cum fuerint duo equalia in magnitudine quorū vnum citius mouet ad superius. Iz hoc raro in uenīat i cōpositis: grauitas. n. magis dominat in cōpositis.

¶ Eorū itaqz qui ꝓius venerunt ad eā que de his consideratiōem fere plurimi de sic grauibus ⁊ leuibus dixerunt solū quorū alterum ambob⁹ hūtibus grauitatē altero est leu⁹. Sic ât ptrāseuntes putant determinatū esse ⁊ de simplr graui ⁊ leui. Ratio autem ipsis non congruit.

7. ¶ Et dicam⁹ fere oēs perscrutātes de his duob⁹ nō fuerūt pscrutati: nisi de leui ⁊ graui ꝑm cōparationē. Et dixerūt: quare igit sūt duo: quorū actio ē equalis. ⁊ vnum eorū mouet citius ad inferi⁹ ꝙ alterū. Et cū hoc determinauerunt ēt putauerūt ꝙ determinauerunt leue ⁊ graue simpliciter. Sed sermo eorum non conuenit istis.

7. ¶ Et cum declaratū est iā leue eē simpliciter. ⁊ leue esse ꝑm comparationē ⁊ graue simpliciter. Reuertamur igit ⁊ dicamus ꝙ fere oēs antiqui perscrutātes de istis duab⁹ naturis. s. graui ⁊ leui nō fuerūt locuti de istis speciebus earū nisi de graui ⁊ leui ꝑm comparatiōez. Et hoc est manifestū ex questione eorū. Q uerunt. n. quare sunt duo quorū motus est ad eandem partem: ⁊ vnum eorū mouet ad inferius citius suo cōpari: ⁊ hoc intendebat cum dixit (⁊ ideo dixerunt: quare sūt duo quorū actio est equalis ⁊c.) ⁊ b̄ sicut est signum super b̄ ꝙ illi non fuerūt locuti de graui ⁊ leui nisi tm̄ in eis que sūt ꝑm cōparationē. Omne. n. quod mouetur ad eandem partem est eiusdem speciei: aut grauis: aut leuis: ⁊ de hoc ꝙ querunt quare illa que sunt hmōi ⁊c. idest patet ꝙ loquuntur de eadem specie. s. aut de graui ꝑz comparationem si illa pars fuerit inferius: aut de leui ꝑm cōparationez si illa pars fuerit superius. Et si perscrutati fuerint de graui ⁊ leui simpliciter deberent dicere quare q̄dam corpora ad inferius mouentur: ⁊ quedā ad superius. D. d. (⁊ cum hoc determinauerunt ⁊c.) idest ⁊ cum dederunt causam grauis ⁊ leuis ꝑm comparationem ⁊ determinauerunt ipsam putauerunt ꝙ de hoc facto iam determinauerunt causam grauis ⁊ leuis. D. d. (sed sermo eorum non conuenit istis). i. ⁊ apparet ex hoc quod determinauimus siue narrauim⁹ de eis: ꝙ ꝑmo de graui ⁊ leui. s. i cāis dādis nō ꝙuent graui ⁊ leui q̄ sunt simplr q̄ describim⁹.

¶ Dalā aūt erit hoc ꝓcedētib⁹ magis. Dicūt. n. grau⁹ ⁊ leui⁹ hoc gdē quēadmodū in Timeo scriptū est. Grau⁹ gdē qō ex pluribus eisdē cōstās. leuius aūt qō ex pauciorib⁹: quēadmodū plūbū plūbo maius grauius ē: ⁊ es ere. Silr aūt ⁊ alioꝝ que eiusdē spēi vnūquodqz. In supabūdantia eni eōrūliū partiū grauius vnūquodqz ē. Eodē aūt mō ⁊ ligno plūbū aiūt: Ex gbusdā. n. eisdē eē oia corpora: ⁊ vni⁹ mater ic: sz nō videri. Sic aūt determiatis non est dictū de simplr graui ⁊ leui.

¶ Volum⁹ igit declarare ⁊ exponere sermonē eorū. Quidā. n. coꝝ determinauerunt grau⁹ ⁊ leuius dicēdo: ꝙ graue est qō cōponit ex plurib⁹ cōsimilibus: leue autē er paucis. V. g. ꝙ frustuz plūbi ē grauius altero frusto plūbi: cū magis plūbuz fuerit i eo ꝙ in altero. Et similiter cupzū est grauius alio cupzo: cū in eo fuerit magis cupzū: vt dictū ē in Timeo. Et hoc dictū est in alijs consimilium formaꝝ consimiliū quidē illud in quo sunt plures partes ꝙ i sno cōpari ē grau⁹ semp: ⁊ similiter dicūt in ligno ⁊ plūbo. fingūt. n. ꝙ oia corpora sunt cōposita ex partibus similibus ⁊ ex vno elemēto: ⁊ hoc putauerūt: ⁊ visus nō testat eis. Modō igitur iā determinauerūt grau⁹ ⁊ leui⁹ hac determinatione: ⁊ nihil dixerūt de graui ⁊ leui simpliciter. 8.

¶ Cū narrauit ꝙ antiq non fuerunt locuti de istis: nisi ꝑm comparationē: vult modo declarare hoc narrando sermonem coꝝ: ⁊. d. (quidam. n. determinauerunt grauius ⁊ leui⁹ ⁊c.). i. appet ꝙ cū isti voluerūt diffinire graue ⁊ leue: nō diffinierūt nisi graue ⁊ leue ꝑm cōparationē. s. grauius ⁊ leuius. Isti. n. dixerunt ꝙ graue est illud qō cōponit ex pluribus elementis: ⁊ hoc intendebat ꝙ pluribus consimilibus. Omnes. n. cōueniūt in hoc ꝙ elemēta sunt ꝓsimilia ⁊ ꝙ leue est illud quod cōponit ex elementis paucis. ⁊ ꝑm hāc diffinitionē graue ⁊ leue sūt eiusdē nature: ⁊ non differūt nisi ꝑm magis ⁊ minus. ⁊ hec est dispositio grauiū i respectu non simpliciter. Iste enim due nature sunt diuerse i diffinitiōe ⁊ in cēntia ⁊c. D. dedit exēplū ad declarandum ꝙ sermo coꝝ nō est nisi in eadem diuersa natura ꝑm magis ⁊ minus: ⁊. d. (V. g. ⁊c.). i. sermo coꝝ de natura grauis ⁊ leuis ē silis sermoni dicentis ꝙ b̄ plūbū est grauius b̄ plūbo: qz in eo sunt ex partibus plūbi magis q̄z i altero: ⁊ dixit ꝙ differētia est magna inter dicentes ꝙ hoc plūbū ē grauius hoc. qz i eo sūt ex elementis gravibus plus q̄z i altero: aut qz in eo sunt ex partib⁹ plūbi plus q̄z in altero. D. d. (⁊ hoc quod dicūt in alijs cōsimilib⁹ formis) ⁊ hec est cā quā reddunt in graui existenti in rebus que sunt eiusdem speciei: ⁊ in rebus que sūt diuerse speciei: ⁊ hoc intendebat cū dixit: ⁊ similiter dicūt de ligno ⁊ cupzo. D. dedit cām i hoc: ⁊ dixit (fingūt. n. ꝙ oia corpora ⁊c.). i. ⁊ b̄ qō dāt de cā grauitatis ⁊ leuitatis est idē i oibus corporib⁹ siue eiusdē speciei siue diuerse spēi. Opinabāt. n. ꝙ oia corpora sūt cōposita ex elemētis eisdē i spē: q̄ꝓpter dicebāt ꝙ graue ē illud i quo sūt plura elemēta: ⁊ leue in quo pauca. D. d. (⁊ putauerūt b̄ ⁊ sen⁹sus non testat eis) ⁊ b̄ pōt intelligi ꝙ iste sermo in elemētis nō cōuenit oibus eis q̄ vident in corporib⁹ cōpositis: dicentes. n. hūc sermonē ipossibile ē eis dicere qūo corpora cōposita diuersant spāliter cū elementa ex gbus componunt sunt eadez in spē. s. qūo diuersant forme compositoꝝ: ⁊ alia multa cōtraria sensui que ꝓtingūt huic positiōi. Et pōt intelligi ꝙ si hec ēent elementa sicut dicūt: sentirent corpora dissolui in ea ⁊ componi ex eis sicut sentit in quattuor. Et cum videtur ex sermone coꝝ ꝙ ipsi non fuerunt locuti nisi de grauiori ⁊ leuiori: fecit de hoc rememoratiōnē ⁊. d. (Modo igit iā determinauerunt ⁊c.). i. qm̄ autem isti nō dederunt nisi causaz grauioris ⁊ leuioris. Et nihil dixerunt de graui ⁊ leui que dicuntur simplr: manifestū est hoc quod dixim⁹.

¶ Nūc. n. ignis quidē semp leuis ⁊ sursum fertur: terra aūt ⁊ terrea oia deorsū ⁊ ad medium. Itaqz nō ꝓp paucitatē triāguloꝝ ex gbus constare aiunt vnūquodqz ipsoꝝ ignis sursū ferri natus est. Qō gdē. n. vtiqz plus minus ferret ⁊ grau⁹ vtiqz esset

er plurib⁹ ens trigonis. ℙ̃uc ãt vi⁹ ℨriũ. Quanto .n. vtiqz sit pl⁹: leui⁹ ẽ: ⁊ sursũ ferr̃ velocius. Et a sursum autem deorsum paucus fertur citi⁹ ignis: multus autem tardius.

9. ¶ ℙ̃os aũt videm⁹ q ignis ẽ leuis eterne leuitatis: ⁊ q mouer̃ ad supi⁹: ⁊ terra ⁊ terrestria sũt grauia eterne grauitatis: mobilia ad iferius ⁊ ad mediũ. Et cũ ita sit: nõ igit̃ pp triãgulos ex qb⁹ elinta cõponũt̃ mouer̃ ignis ad supi⁹. ℚm̃ si ita eẽt sic dixerũt: tũc magnus ignis eẽt tardioris mot⁹ ad supi⁹. ⁊ grauior cũ cõponeret ex plurib⁹ triãgulis vt dicũt. ℨz nos videm⁹ ℨrium. Ignis .n. quãto magis fuerit maior: tãto magis erit leuior ⁊ velocioris mot⁹ ad supius. Et quãto magis fuerit minor tãto magis velocioris mot⁹ a supiori ad iferi⁹

9. ¶ Cũ ꝓtingit eis ꝑm suã cãm vt cadẽ nã: qñqz ẽ leuis cũ fuerit cõposita ex paucis elemẽtis: ⁊ qñqz grauis cũ fuerit cõposita ex pluribus elemẽtis: icepit ꝓlo demonstrare q in graui simplr: ⁊ leui simplr apparet ꝓtradictoriũ. ſ. q oẽ leue simp⁹ ⁊ sue magnũ siue paruũ. i. siue ꝓpositũ ex plurib⁹ elemẽtis siue paucis sp vñ leue. i. mobile ad supius: ⁊ silr de graui simplr: ⁊. d. (nos aũt videmus q ignis est leuis ⁊c.). i. nos aũt videmus ex nostris fũdamẽtis q ignis oĩs siue magnus siue paruus: ⁊ in qualibet hora cũ fuerit i loco iferiori: scz medio mouebit̃ ad supi⁹ qõ ẽ circũferẽtia. ⁊ silr oẽs ꝑtes terre siue magna siue pua sp mouẽt̃ ad mediũ Et cũ posuit hãc ꝓpositionẽ tanqz mãifestã sensui. d. (si igit̃ ita sit: nõ ꝑp triãgulos ⁊c.). i. ⁊ si ℔ fũdamẽtũ sit sicut posuim⁹ ipossibile ẽ ℨz opinionẽ dicẽtis q ũttuor hec corpora vocata elemẽta sũt cõposita ex triãgulis: dicere q cã pp quã q̃dã sũt grauia: ⁊ q̃dã leuia ẽ: q leue componit̃ ex pancioribꝫ triãgulis: ⁊ graue ex plurib⁹. D. d. (qm̃ si ita eẽt sicut dixerũt ⁊c.). i. qm̃ si cã grauitatis esset multitudo triãgulor ⁊ leuitatis paucitas: ita q terra ꝓstaret ex multis triãgulis: ⁊ ignis ex paucis: cõtigeret vt magnus ignis eẽt tardioris mot⁹ ad supius q̃z paruus: magnus. n. plures hz triãgulos q̃z paruus: ſz non ita est. ergo multitudo triangulor nõ ẽ cã grauitatis: neqz paucitas leuitatis. D. d. (qm̃ quanto magis fuerit maior ⁊c.). ſ. ignis. D. d. (⁊ quãto magis fuerit minor ⁊c.). i. ⁊ quãto magis ignis fuerit minor: tãto motus ei⁹ violẽte ad iferius erit facilior: ⁊ ℔ cõtingit eis q ponũt hos triãgulos eiusdẽ nature: Et si dixerũt q qdã cor sũt graues ⁊ qdã leues: ⁊ graue cõpõitur ex triãgulis graui⁹: ⁊ leue ex leui⁹: nõ ꝓtingeret eis hec ꝓtradictio: ⁊ hec cõtradictio ẽ vlis oĩbus ponẽtib⁹ ũttuor elinta eẽ cõposita ex elintis ꝓsimilib⁹: siue supficieb⁹ siue ꝓtibus indiuisibilibus: ⁊ q causa grauitatis ⁊ leuitatis est multitudo ⁊ paucitas eorum.

¶ Adhuc ãt qm̃ pancioꝛa qdẽ hñs hõgenea leui⁹ eẽ dicũt: plura aũt graui⁹. Aerẽ aũt ⁊ aquã ⁊ ignẽ ex eisdẽ eẽ triãgulis: ſz differre paucitate ⁊ multitudie: pp qõ hoc qdẽ ipsor eẽ graui⁹: hoc aũt leuius: erit aliqua multitudo aeris que grauior aqua erit. Accidit aũt totũ ℨriũ. Sp. n. plus aer sursũ ferr̃ magis: ⁊ totalr q̃libz ps aeris sursũ ferr̃ ex aq̃

10. ¶ Dicam⁹ ẽt aliter alio ꝑmõe q si corp⁹ leuius fuerit leue: q cõponit̃ ex homogeneis paucis: ⁊ corpus grauius fuerit graue: q cõponit̃ ex homogeneis multis. Ignis ãt ⁊ aer ⁊ aqua cõponũt̃ ex silibus triãgulis: ſz distant i paucitate ⁊ multitudine triangulor ex qbus videẽt grauiora: aut leuiora se adiuicẽ. Necessariũ ẽ vt aliqua quantitas aeris in multitudine sit grauior aqua: tũc igit̃ ℨz aer moueri ad iferi⁹: qõ ẽ ipossibile. Videt̃. n. q quanto magis aer fuerit maior: tãto citi⁹ mouebit̃ ad supi⁹

10. ¶ In ꝓia demõstratiõe demõstrauit eis accidere q ꝑs maioꝛ ignis aut terre mouet̃ tardius q̃z minor. In hac aũt q pars maior leuis elementi mouet̃ ad partẽ ad quã minor pars corporis grauis mouet̃: ⁊. d. q cũ posuerim⁹ q leue inquãtũ ẽ leue componit̃ ex elemẽtis ꝓuentẽtib⁹ i forma: ſz paucis: ⁊ graue simplr ecõtrario. ſ. cõponit̃ ex illis eisdem elemẽtis: ſz mltis: ꝓtingit vt aliq̃ ꝑs aeris aut ignis sit grauior aliq̃ parte terre: ita q illa pars aeris aut ignis ℨz moueri ad iferius. ℙossibile ẽ. n. accipe partẽ aeris magnã in qua sũt plura elemẽta q̃z i terra parua: quapp cõtinget vt illa pars magna aeris descẽdat ad iferius: ⁊ ℔ intendebat cũ. d. (necessariũ est vt aliqua quãtitas aeris in multitudine ⁊c.). i. possum⁹ bene accipe partẽ aeris magnã i q̃ sunt plures trianguli q̃z in parte parua terre: q̃pp ℨz moueri ad iferius citius q̃z illa ꝑs terre: sed ꝓtrariũ videt̃ esse quãto aer fuerit maior: tãto citius mouebit̃ ad supius.

¶ Vi qdẽ igitur hoc mõ: de graui ⁊ leui determinauerunt. Quibusdã vo nõ sufficiẽs visũ ẽ sic distinguere: ſz eqdẽ sic cristẽtes antiqores: de hijsce tñ que nũc sũt dicta modo magis nouo intellexerũt. Vident̃. n. quedã corpora mole qdẽ minori: entia aũt grauiora. ℙdalã igit̃ q nõ sufficiẽs dicere ex equalibus componi primis que eque grauia: equalia enim vtiqz essent mole.

¶ Secũdũ igit̃ hũc modũ distinxerũt isti graue ⁊ leue: ⁊ hac dispositiõe disposuerũt ea. Alijs vo displicuit ista distinctior dispositio: quapropter distinxerunt hoc ⁊ alia scictia determinauerũt: ⁊ sunt isti priores alijs in tẽpore. Et nos videm⁹ q quedaz corpora sũt maioris spissitudinis q̃ alia: corp⁹. n. durissimum ẽ grauius. Declaratũ ẽ igitur q grue ⁊ leue nõ sũt ex multitudine ⁊ paucitate homogeneor: qm̃ si ita eẽt: tũc spissitudo i eis eẽt equalis

11. ¶ ℙer ℔ qõ dixit: ꝑm igit̃ hũc modũ innuit dicentes q cã grauis ⁊ leuis ẽ multitudo vl paucitas triangulor. ſ. ℙlatonem ⁊ eius sequaces: ⁊ p hoc qõ. d. (alijs ⁊c.) innuit Democritũ ⁊ eius sequaces: dicẽtes partẽ eẽ idiuisibilẽ. sermo .n. istor q cã grauitatis ⁊ leuitatis ẽ multitudo ⁊ paucitas elemẽtor cũ. n. contradixit huic opinioni i graui ⁊ leui simplr. Incepit igitur cõtradicere ei ẽt in graui ⁊ leui ꝑm cõparationẽ: dicẽdo q si cã ꝑp quã q̃dã corpora sunt grauiora aut leuiora ẽ multitudo. aut paucitas elintor ꝓsimiliũ siue triãgulor siue corpor indiuisibiliũ: ꝓtingeret vt nullũ corpus minus videretur grauius alio corpore maiori vt de plumbo ⁊ ferro. ſ. q pars mior plũbi ẽ grauior tpe maiori ferri. Et mãifestũ est q si plũbũ ⁊ ferrũ cõponũt̃ ex ptib⁹ idiuisibilibus: aut ex supficiebus triãguli: q maius ẽ pluriũ supficierũ aut pluriũ corpor idiuisibiliũ: q elinta sũt infinita i nũero: i cõpositis paruis ⁊ magnis ⁊ ℔ oẽs ꝓuenũt nisi dicãt foramia eẽ ⁊ vacuũ: q dicũt eẽ qdã dicẽtes eẽ corpa indiuisibilia: ⁊ iõ putãt dicẽ q hec corpa eẽ ẽ valde sufficiẽs. D. d. (qm̃ si ita eẽt ⁊c.). i. qm̃ si cã grauitatis ⁊ leuitatis esset multitu

do ꝛ paucitas partiū ꝓtingeret vt oia equalia in grauitate
cēnt equalia in magnitudine: ſz contrarium videtur eſſe.

¶ Oia autē ꝛ indiuiſibilia ſuperficies dicētibus
ex qbus conſtāt grauitatē habētia corpoꝛ incōue
niēs dicere: maius eſſe grauius ipſoꝛ: his aūt q ſo
lida cē dicūt magis id dicere cōuenit. ¶ Cōpoſitoꝛ
aūt qm̄ non videt hūc vnūquodq; habere modū
ſz multa grauioꝛa videm⁹ minoꝛa mole entia quē
admodū lana es alterā cām putāt: ꝛ dicūt qdam.

12. ¶ Dicentes vo q corpa ſūt cōpoſita ex ptibus idi
uiſibilibus q eoꝛ cōponūt corpa ex ſupficieb⁹: im
poſſibile ē eis dicere q quāto magis ſupficies fue
rit maioꝛ: tanto magis corp⁹ cōpoſitū erit graui⁹:
nā hoc eſt impoſſibile oīno. ¶ Qui aūt cōponit coꝛ-
poꝛa ex coꝛpibus idiuiſibilib⁹ habentibus tres di
mēſiones poſſibile eſt eis dicere q corpus maius ē
ꝛ grauius. Sz hoc nō ꝓt dicere niſi i ꝓtimis coꝛ-
poꝛibus ſimplicib⁹. in cōpoſitis aūt nō. ¶ Coꝛpa. n.
cōpoſita videnť eſſe grauia ꝛ leuia ſm hūc modū.
videm⁹. n. coꝛpoꝛa parua grauioꝛa aliis magnis:
vt cuꝛcum lana.

13. ¶ Cū narrauit q cā data ab iſtis i grauitate ꝛ leuitate: non
eſt grauitatis ꝛ leuitatis q̄ ſūt ſimplr ſm poſitionē dicētis
eſſe elemēta ſupficies: ꝛ ſm opinionē dicētis ea eē corpa i
diuiſibilia: ꝛ narrauit quot ipoſſibilia ſequūť ex ꝟ: ꝛ ēt q
nō poſſūt reddere cām pfecte grauis ꝛ leuis ſm cōparatio
nē. ſ. i cōpoſitis. Incepit demonſtrare iſtas duas ſectas in
quo differūt i dādo cām grauitatis ꝛ leuitatis ſm cōpara
tionē i ipſis elemētis. Dicentes. n. elementa eē coꝛpoꝛa in-
diuiſibilia poſſūt reddere cām grauitatis: ꝛ leuitatis ipſoꝛ
elentoꝛ ſm cōparationē: ſz ſcire nō poſſūt i cōpoſitis. Di-
cētes aūt ſupficies eē neq; i cōpoſitis neq; i ſimplicib⁹ poſ
ſūt dare cām: ꝛ iō opinio de coꝛpib⁹ idiuiſibilibus magis
eſt ꝓueniēs nāe. ¶ Ponūt. n. ea eſſe diuerſa i quātitate. qua
ꝓpter poſſūt dicere q q̄dā coꝛ coꝛpoꝛ. ſ. maioꝛa ſūt gra
uioꝛa qbuſdā. ſ. paruis: qm̄ coꝛpoꝛ q̄ ſūt eiuſdē nāe maio-
ra ſūt grauioꝛa minoꝛib⁹. Sz cū q̄ſitū fuerit ab eis: quare
quedā cōpoſita parua ſūt grauioꝛa qbuſdā magnis nihil
potuerūt dicere: cōpoſita. n. parua cōponūť apud eos ex
partibus minoꝛibus ꝛ ſūt leuioꝛa. Iſti igiť poſſūt dare cām
grauitatis ſm cōparationē i ſimplicib⁹: ſz nō i compoſitis
Dicētes aūt ſupficies eē neq; i ſimplicib⁹ neq; i cōpoſitis: i
ſimplicibus aūt qr nō poſſūt dicere q magna ſupficies eſt
grauioꝛa parua: ſicut illi poſſūt dicere q corpus magnum
ē grauius paruo. Intelligibile. n. ē vt ſm diuerſitatē coꝛ-
poꝛ diuerſē grauitas: ſm aūt diuerſitatē ſupficieꝛ: nō ē i
telligibile cū grauitas nō dicať de ſupficie. ¶ Hec igiť ē ſū-
ma iſtius capituli: ꝛ dirit (dicētiū vo coꝛpa eē cōpoſita ex
ptibus idiuiſibilib⁹). ſ. ex elemētis idiuiſibilibus: dicētes
vo elenta eē triāgulos dicūt partes eē idiuiſibiles i cōpoſi
to: qr triāguli nō diſſoluūť i aliqd: ſz alie ſupficies diſſol-
uūť i eos. D. d. (qui cōponūt coꝛpa ex ſupficiebus). i. di
cētes. n. q elementa ſūt triāguli nō poſſūt ſpecificare oīno
has ſupficies: dicēdo q quedā eaꝛ ſūt grauioꝛa qbuſdam
ita q poſſent dicere q coꝛpoꝛa leuia cōponūť ex ſupficie-
bus leuib⁹: ꝛ grauioꝛa ex grauibus. D. d. (qui vo cōponit
coꝛpoꝛa ex coꝛpoꝛibus idiuiſibilibus ꝛc.). i. qui aūt cōpo-
nunt coꝛpoꝛa ex magnitudinibus habētibus tres mēſuraſ
indiuiſibilibus poſſūt dicere q q̄dam coꝛpoꝛa idiuiſibilia
ſūt grauioꝛa qbuſdā: qſi ſunt maioꝛa eis: pp ꝟ poſſūt di-
cere q coꝛpoꝛa cōpoſita ex eis grauia ſimplr ſunt ex parti
bus magnis: ꝛ leuia ex paruis. D. d. (in coꝛpoꝛibus aūt
cōpoſitis nihil poſſūt dicere). ſ. quare quedā coꝛpoꝛa com
poſita grauia ſunt grauioꝛa qbuſdā: ſicut hoc nō poſſunt
dicere dicētes ſupficies. D. dedit cām ſup hoc: ꝛ d. (vide
mus. n. q coꝛpa cōpoſita ſūt grauia ꝛ leuia ꝛc.). i. ꝓbabi
bile ē eis ſm hāc opinionē dicere: qua de cā coꝛpoꝛa cōpo
ſita grauia ſunt in grauitate maioꝛi ad ſe inuicē: ꝓtingeret
. n. eis ſm hāc poſitionē vt grauius eēt maius: ſz nō videt
tur ita. Coꝛpus. n. cuꝛpi paruū grauiꝰ eſt coꝛpoꝛe magno
lane: ꝛ hoc qđ dirit neceſſe eſt eis: qm̄ ſi cā exceſſus grau
tatis coꝛpoꝛ in grauitate eſt multitudo partium facientiū
grauitatē: neceſſe ē q illud qđ eſt pluriū partiū ſit graui⁹:
ſz maius dz eſſe pluriū partiū: ergo maius eſt grauius: cu
ius cōtrariū vī: Et pōt aliqs dicere q cū dicentes partes
eſſe indiuiſibiles: dicūt q leue ſimpliciter ſit ex indiuiſibili-
bus partibus paruis: ꝛ graue ſimplr ex idiuiſibilibus par
tibus magnis: ꝛ apud eos ſunt partes infinite in coꝛpoꝛe
magno ꝛ paruo: ꝛ ſic nō cōtingit eis qđ dirit Ariſ. ſ. q coꝛ
pus magnū aeris erit grauius coꝛpe paruo terre: ꝓtes enī
ex qbus componiť aer apud illos ſūt parue: ꝛ ex qbus cō
poniť terra ſunt magne: ꝛ mūq̄ ex paruis cōgregať aliqđ
graue: neq; ex magnis aliquod leue: ꝛ ſi eſſet in fine pauci
tatis: ꝛ diſſolutio eſt q magne ꝛ pue nō differūt qualitate
ita q natura ꝑs illā partem ſit alia a ꝑte illā: ſz tm̄ diffe
runt quātitate: ꝛ ſic reuertet ſermo coꝛ i ꝟ q graue ꝛ leue
non differūt niſi ꝓ maius ꝛ minus: ꝛ ꝓtingūt eis ꝓtradicti
ones quas dedit eis Ariſ. ꝛ neceſſariū eſt dicere eis q coꝛ-
poꝛa cōpoſita nō ſunt maioꝛa ſe inuicē: niſi qr aut conſtāt
ex pluribus partibus: aut ex maioꝛibus. ¶ Hec igiť eſt ꝓtra-
dictio eius contra dicentes hāc opinionem in graui ꝛ leui
ſimpliciter ꝛ ſm comparationem.

¶ Vacuū. n. interceptū alleuiare coꝛpoꝛa aiunt: ꝛ
facere quādoq; maioꝛa leuioꝛa. ¶ Cū plus hēant:
vt ingūt vacui. pp hoc. n. ꝛ mole eſſe maioꝛa cō-
poſita multotiens ex equalibus ſolidis: aut ex mio
ribus. Totaliter autem ꝛ ois cām eē leuioꝛis: pl⁹
eſſe vacuū aiūt: dicūt quidē igiť hoc mō de ipis.

¶ Alij vo dicūt q cā leuis ꝛ grauis non eſt hoc qđ 15.
iſti dicūt: ſz vacuū exiſtens in coꝛpib⁹ qđ eleuat ea
ad ſuperi⁹: ita q ſorſitā coꝛpoꝛa efficiūť leuioꝛa:
qr i eis exiſtit multū vacuū. Et iō ſūt maioꝛa i ſpiſ
ſitudine: q̄uis ſint cōpoſita ſicut alia coꝛpoꝛa eis
ſimilia equaliter in multitudie ꝛ paucitate: Et vſr
dico q iſti dicūt q̄ cauſa ꝓpter quam hoc ē leui
us hec eſt: quia habet in ſe maius vacuuz q̄ hoc.
Scōm igitur hunc modū dicūt graui⁹ ꝛ leui⁹ eē.

¶ Cū ꝓpleuit cōtradicere dicētib⁹ q cā grauitatis ꝛ leuita- 15.
tis ē multitudo ꝛ paucitas elentoꝛ: icepit ꝓtradicere dicē
tib⁹ q cā ē i ꝟ mltitudo: ꝛ paucitas vacui exiſtis i coꝛpe: ꝛ
ꝓſo narrat iſtoꝛ opinionē: dicēdo (alij vo dicūt ꝛc.). ꝛ.
d. (exiſtis in coꝛpib⁹) qr dicētes vacuū eē ſūt bipartiti. qui
dā. n. dicūt q vacuū ē ꝓſiſtēs per ſe abſtractū a coꝛpoꝛib⁹
Quidā aūt dicūt ipſū eē pfūdatū i coꝛpoꝛibus: ꝛ dicunt
ipſū eſſe cām leuitatis ꝛ plenū eſſe cāz grauitatis: ꝛ. d. (q
eleuat ea ad ſupius) ad demonſtrandū q contingit eis q
vacuū dz moueri: nā ſi moueret ñ mouebit niſi cū mouea
tur. D. d. (ita q ſorſitā coꝛpoꝛa magna ꝛc.) hec ē rō coꝛ-
ꝛ. q. d. dicāt: ꝛ q ꝓbat ꝟ: qr nos videm⁹ multa coꝛpa ſenſi
bilia leuioꝛa magna aliis paruis: ꝛ ꝟ nō pōt eſſe niſi va-
cuū exiſtis in illis ſit maius vacuo exiſtente i coꝛpibus par
uis. D. d. (iō ſūt maioꝛa in ſpiſſitudine). i. q cā magni
tudinis i coꝛpe leuioꝛi nō ē. qr i eo ſūt ꝓtes plures q̄ſ i coꝛ
poꝛe grauioꝛi mioꝛi: ſz cā ē q i eo ē vacuum maius. D. d.
(q̄ſuis ſūt ꝓpoſita ꝛc.). i. q vacuū i eiſ ē cā magnitudinis
q̄ſuis hec coꝛpoꝛa cōſtent ex partibus equalibus ꝓtib⁹ ex
qbus ꝓſtāt maioꝛa grauioꝛa: ꝛ hoc vī i plurib⁹ coꝛpoꝛibus
equalibus in magnitudine ꝛ paruitate. Sz q ꝓtes ex qb⁹
cōponūť ſūt eq̄les: ꝛ q ſm̄o iſtoꝛ ē magis ſufficiens ſm̄o

ne illorum

ne illorum. Illi.n. nō possunt dicere quare hoc corpus ls vī maius est leuius. Isti autē possūt dicere q ponēdo vacuū: ⁊ cū. d. sermonē eor distincte collegit ipsū: ⁊. d. (⁊ dico vlr ⁊c.). i. ⁊ dico vlr q cā propter quā b corpus ē leui⁹ ⁊ hoc grauius ē: qm̄ in corpore leuiori est plus vacuū q̄z i grauiori: siue in eo fuerint plures partes q̄z in grauiori: aut eq̄les eis aut pauciores. i. qz isti nō cōparant inter grauius ⁊ leuius nisi pp solūmodo vacuū: nō pp vacuū ⁊ partes. Dispositio. n. in hoc tribus modis potest imaginari: aut q leue est illud cuius proportio vacui quod est i eo ad plenum est maior q̄z proportio vacui quod est in graui ad plenum quod ē i eo: ⁊ ipse bene perscrutabitur de his tribus diuisionibus post: ⁊ si ipsi non dicant nisi vnaz istaz.

¶ Necesse aūt apponere sic dicentibus non soluz vacuū habere plus si sit leuius: sed ⁊ solidū min⁹ Si. n. excedat tali analogia nō erit leuius: ¶ Propter hoc aūt: ⁊ ignē esse aūt leuiorē: qz plurimum habet vacuū. Accidet igit modico igne multum aurū plus habēs vacuū esse leuius: si non ⁊ solidū habebit multo plus. Quare hoc dicendum.

14. ¶ Nos aūt dicamus q dicentes hūc sermonez ⁊ distinguētes has duas proprietates hac demonstratiōe: necesse ē eis vt nō ꝓponāt vacuū cām leuitatis tm̄: sz vt ponāt causā ei⁹ qō i eo sit ex corpe min⁹: Qm̄ si nō fuerit ita tunc leue non erit leue oino. Si. n. dixerint q ignis est leuis: qz cōstat ex maiori vacuo: cōtinget eor sermōi vt aurū multū sit leuius igne pauco: qm̄ vacuū ē i eo maius. Et ideo necesse erit eis dicere q oportet vt in igne sit ex corpore multipliciter eius quod est in vacuo: ita q sit leuius auro fuluo.

14. ¶ Cū hec oppositio imaginetur tribus modis: quor vnus est q leue est illud quod constat ex maiori vacuo: siue constet ex ptib⁹ pauciorib⁹ aut pluriб⁹. Secūdus aūt ē q leue est illud qō cōstat ex maiori vacuo ⁊ minori pleno. tertio est q leue ē illud in quo ꝓportio vacui ad plenū est maior q̄z in graui: ⁊ hoc cum incepit declarare, q dicenti hūc sermonem contingit cito dicere secūdū. s. dicere q leue est illud i quo ē maius vacuū ⁊ partes pauciores: ⁊ graue ecō trario. ⁊. d. b q iste sermo est sufficientior q̄z prius: licz ipse destruat vtrūq;. ⁊. d. (dicam⁹ aūt ⁊ nos ⁊c.). i. q diffiniētes leue ita. s. p illud qō ē de vacuo multū i eo: ⁊ graue per illud quod in eo ē multū de pleno: ⁊ ꝓtenti sūt in diffinitiōe harū duaz ꝓprietatū: necesse est eis addere in diffinitione leuis: ⁊ q in eo est parū de pleno: ⁊ addere in diffinitiōe grauis ⁊ multū de pleno. D. dedit cām: ⁊ dixit (qm̄ si ita nō fuerit: leue nō erit oino). i. contingit. n. eis vt nō i ueniatur leue simpliciter: aut graue simplr: sz graue reuertet leue: ⁊ leue graue. D. d. (qm̄ si dixerint q ignis est leuis ⁊c). i. qm̄ si diffinierit leue p illud quod i eo ē magis de vacuo q̄z i graui: ⁊ fuerint ꝓtenti hac diffinitione: continget eis vt multū aurū sit leuius quo igne. qm̄ si posuerim⁹ aliquam partē ignis in qua sit aliqua quātitas vacuo maior vacuo existenti in alia parte terre aut auri: possibile est multiplicare illam partem terre aut auri: quapz multiplicabit vacuū quod est in ea donec sit vacuū in terra multa maius vacuo qō est i paruo igne: ⁊ sic leuior erit q̄z puus ignis: ⁊ sic terra multa erit leuis qō est inopinabile. D. d. (quapropter erit necesse eis dicere q oz ⁊c). i. ꝓtinget igitur eis vt ignis non sit leuis in respectu frustri illius auri donec in eo sit de pleno magis q̄z in illo frusto: tunc enim ꝓtingit cū in eo sit magis de vacuo: ⁊ b necesse est huic positiōi: qm̄ cū ꝓportio vacui ad plenū sit eadem ꝓportio in corporibus grauibus ⁊ leuibus: ⁊ leue ē illud in quo de vacuo est magis: necesse est vt eadē res sit grauis ⁊ leuis insimul. Leuis aūt i respectu eius qō est minoris vacui: ⁊ hoc erit cum fuerit minoris pleni. Grauis aūt in respectu eius quod est minoris vacui: ⁊ hoc est cū fuerit maioris pleni.

¶ Quidā quidē igit nō dicentiū esse vacuum nihil determinauerūt de leui ⁊ graui: puta Anaragoras ⁊ Empedocles. Qui aūt determinauerūt quidē non dicētes aūt esse vacuū nihil dixerunt propter quid hec quidem simpliciter grauia: hec autez leuia corpoꝝ: ⁊ ferūt hec qdē semp sursū: hec autez deorsū. Adhuc aūt de eo q quedaz maiora molentia leuiora minor bus sint corporibus nihil recordati sūt. Neq; manifestum ex dictis quo nam pacto cōsentanea apparētib⁹ accidet dicere ipsos

¶ Et dicamus etiā q antiquoz abnegantiū vacuū esse: ⁊ dicentiū q nullū vacuū existit in mūdo: quidā nihil dixerūt de graui ⁊ leui: ⁊ nullā distinctionē dederūt inter ea: vt ¶ Pythagoras ⁊ Empedocles. Quidam aūtem locuti fuerunt de eis ⁊ distictionē fecerūt iter ea. Sz nō distinxerūt quare hoc corpus videtur graue simpliciter: hoc autez leue simpliciter. Et quare illa siliez mouentur sp ad supi⁹: hec āt ad inferi⁹. Et quare corp⁹ quoddā licz sit maius i spissitudie ē leui⁹ alio minoris spissitudinis. Quoniā cū isti locuti fuerit de hoc: tamen non aperte: ⁊ etiam cōtradixerunt sensui: ⁊ hoc manifestum est: sicut dixim⁹ superius. 15a

¶ Ante q̄z cōpleuit ꝓtradictiōes ꝓtradicētes q vacuū ē cā leuitatis oībus modis possibilibus dici ab eis: vult narrare qūo fecerunt secte antiquoz: ⁊ b ad demōstrādū q ipse addit. Erant igitur tres secte: qm̄ qdam non dicebant vacuū ee: ⁊ et nihil dicebāt de causa grauis ⁊ leuis. Quidam vo non dicebāt etiā vacuū esse: sed locuti fuerunt de cā grauis ⁊ leuis: sz nihil dixerunt de causa pp quā hoc est leue simplr: ⁊ hoc graue simplr: sed de eis que sunt fm cōparationem tm̄. Quidā aūt dicebant vacuū esse: ⁊ sermo eius in hoc capitulo intellectus est per se: ⁊. d. (⁊ ꝓtradixerunt sensui) qz cause quas dederunt non cōueniunt huic quod apparet sensui de leui simplr: ⁊ est q omnis pars eius mouetur semp ad supius: ⁊ etiā de graui simplr. s. q omnis ps eius mouetur semper ad inferius: neq; possunt facere ꝓpter entiam inter hoc quod dicunt de paucitate ⁊ multitudine partiū: ⁊ hoc qō videtur q quedaz corpora sunt maiora ⁊ cū b leuiora. Dicentes autem vacuum esse bene possunt dare causam in hoc: q̄z non possunt dare causam grauis ⁊ leuis simpliciter. 15b

¶ Necessarium aūt ⁊ de ignis leuitate causantib⁹ multum vacuum habere fere i eisdē retineri difficultatib⁹. Min⁹ qdē habebit solidū alijs corpibus: ⁊ vacuū plus. Sz tm̄ erit quedā ignis multitudo in quo solidū ⁊ plenū excedūt cōtēta solida i quadā modica multitudine terre. Si āt dicunt ⁊ vacuū: qño determinabunt simpliciter graue aut .n. p plus solidū habere: aut per min⁹ vacuū. Si quidem igitur hoc dicūt erit quedā multitudo terre pauca: i qua solidū erit min⁹ q̄ in magna multitudine ignis. Similiter aūt ⁊ si per vacua determinauerit: erit aliqd quod fertur semper deorsū leuius simpliciter leui. ⁊ lato semp sursū: hoc aūt

ipossibile. Simplr. n. leue sp̃ē leui⁹ habētib⁹ grauitatē ⁊ dorsū latis. Dō aūt leuius nō semp leue ꝓpter dici ⁊ in habētib⁹ grauitatē alterū altero leuius: puta terra aquā. Sz adhuc neqz vacuū analogū hēre ad plenū sufficiēs soluere dictā nūc dubitationē. Accidit. n. ⁊ hoc mō dicētib⁹ silr ipossibile. In pluri. n. igne ⁊ maiori candē habebit rōnē solidū ad vacuū. Ferr aūt velocius maior sursuz ignis maiore: ⁊ deorsū aūt itez silr maius aurum: ⁊ plūbū. Silr aūt ⁊ alioz vnūquodqz habētiū grauitatē. Nō oportebat aūt hoc accidere siquidem sic determinata sunt graue ⁊ leue.

16. ¶ Et dicam⁹ ꝙ diceres etiā ꝙ cā leuitatis ignis est multitudo vacui: necessario cōtingūt eis ēt he oppositiōes ⁊ nō possūt euadere ab eis. In ignē enī minus est ex corporeitate q̄ in alijs corporibus: ⁊ plus de vacuo q̄ in alijs. Et ꝑm hoc bñ pōt eē magnus ignis in quo sit ex corporeitate magis q̄ existat in terra pauca: ⁊ tamen est leuior ea. Si igitur dixerint ꝙ res forte ē leuis ꝓpter vacuū existēs in ea: non ꝓpter corp⁹. Respōdebim⁹ eis dicēdo qūo diffinitis graue simpliciter. Dicent. n. aut ꝓpter multitudinē corporis qō est in eo. Et tunc dicemus ꝙ bene possumus inuenire aliquam quātitatem terre in qua sit de corpore minus q̄ in magno igne: ⁊ tunc non erit ipossibile vt ignis sit gravior terra. Et si dixerunt ꝙ res est leuior ꝓpter vacuum quod est in eo: dicemus tunc: necessario contingit vt aliqua quantitas rei que semper mouetur ad iferius: sit leuior re leui simpliciter que semper mouetur ad superius: quod ē impossibile Leue. n. simpliciter semper est leuius rebus grauibus que ad inferius semper mouentur. Leuius vo nō semper ē leue. Grauia aūt dicuntur leuiora se inuicē vt dicimus ꝙ aqua ē leuior terra. Si igitur dixerint ꝙ vacuū existens in re oportet vt sit equale pleno qō est in ea: ita ꝙ sit leuis ⁊ grauis Dicem⁹ ꝙ ēt per hoc ingeniū nō poterit euadere a questiōe nostra: qm̄ ex hoc sermone nostro contingit nobis impossibile. In igne enīz multo ⁊ in igne pauco tantum existit de corporeitate quantū de vacuo. Et ꝑm hoc mouet ignis multus ad superi⁹ citi⁹ q̄ paucus. Et similiter aūrū ⁊ plūbū multum mouentur ad inferius citius. s. q̄ paucū ⁊ similiter alia grauia. Et non deberent esse ita si grave ⁊ leue essent ꝑm distinctionem eorum.

19. ¶ Cū. d. opinionem dicentiū vacuū eē de graui ⁊ leui: ⁊ cōtradixit vni modorum possibiliū dici vacuū esse cām leuis reuersus ē ad ꝓtradicēdū eis q dicūt ꝙ cā leuitatis ē vacuum: ⁊ ad pficiēdū sermonē i b numerādo modos ꝑm quos possibile est imaginari vacuum esse cām leuitatis: ⁊ postea destruendo vnūquodqz eor. Et abbreuiatio sui sermonis est ꝙ dicentes ꝙ vacuū est cā leuitatis nō possūt euadere a tribus modis. Aut vt dicāt ꝙ leue ē illud i quo ē paucus de pleno: ⁊ graue est illud in quo ē multum de pleno. Aut dicant ꝙ leue ē illud i quo est multū de vacuo ⁊ graue est illud in quo est parū de vacuo. Aut vt dicant ꝙ leue est illud i quo ē de vacuo plus q̄z de pleno: ⁊ graue ecōtrario. Si igitur dixerint ꝙ leue est illud in quo est paucū de pleno. continget eis vt illud ex partib⁹ terre paruis i quo iest de pleno minus q̄z in parte magna ignis sit leuius igne q̄uis sit terra: qō ē ipossibile. Et si dixerint modū secūdū eē: ⁊ est ꝙ leue est in quo ē multū de vacuo: ꝓtinget eis vt ps magna terre sit leuior parte parua ignis: nam pars magna terre constat ex multo vacuo. Et si dixerint tertiū modum esse. s. illud cuius ꝓportio vacui ad plenū est maior q̄z in graui: cōtinget ēt eis ipossibile. s. vt velocitas parui ignis ⁊ magni sit equalis: qō est cōtrariū visui. Ignis enīz magnus vr velocior: ⁊ similiter de terra. s. vt terra magna non sit velocioris descēsus q̄z parua. Et cā huius ē ꝙ ꝓportio vacui ad plenū cadē est in terra magna ⁊ parua: ⁊ similiter in igne. ⁊. d. (dicamus igit ⁊c.). i. ⁊ dicam⁹ ꝙ dicentes cāz leuitatis ignis eē multitudinē vacui: necessario ꝓtingunt eis hec ipossibilia q̄ dicā. D. d. (in igne. n. est de corporeitate ⁊c.). i. contiget. n. eis dicere ꝙ i leui simplr. s. igne oz eē de corpore min⁹ ⁊ de vacuo magis q̄z i alijs elementis. D. d. (⁊ ꝑm b erit ignis multus ⁊c.). i. huic autē diffinitioni leuis cōtingit diminutio: videt. n. ꝙ aliqd sit leuius aliquo ⁊ non bz in respectu ipsius has duas dispositiones. Cl. g. ꝙ magnus ignis in quo existit de corporeitate. i. de pleno magis q̄z in terra parua est leuior: tñ nō i ueniunt i eo hec duo predicta. s. ꝙ iste ignis i respectu istius partis terre non est maioris vacuitatis ⁊ minoris corporeitatis: sz maioris vacuitatis tñ: ꝓtingit igit necessario vt sit iste modus leuis alius ab eo q ꝓtinet sub corp dispositione: ⁊ est ꝙ non est leue nisi inquātū est in eo magis de vacuo tñ. ⁊ ꝑm b cōtingit eis cū volucrit diffinire leue diffinitione cui nō ꝓtingit hec obiectio: dicere ꝙ est illud in quo est plus de vacuo tñ: ⁊ non addere diffinitiōi ⁊ min⁹ de pleno: ⁊ iō. d. post (⁊ si dixerint ꝙ res forte ē leuis ⁊c.). i. ⁊ si dixerint ꝙ res forte est leuius: qr in ea est pl⁹ de vacuo: q̄uis non sit in ea minus de corpore: contingit eis vt diffinitio leuis vlis sit illud in quo est plus de vacuo: ⁊ tunc querendum est ab eis qūo diffiniunt graue simplr ꝛz hāc diffinitionem. D. d. (dicunt. n. ꝓpter multitudinē corporis). i. necesse est eis diffinire graue simplr p illud. s. ita ꝙ est illud in quo est plus de corpore cū graue simplr est illud qō leui ꝓtrariū simplr ⁊ cū necesse est eis diffinire leue ita qō illud in quo est plus de vacuo: ⁊ ēt necesse est eis diffinire graue simplr: ita qō est illud in quo est plus de corpore. D. d. (⁊ tunc dicemus ⁊c.). i. ⁊ si dixerint ꝙ diffinitio grauis sicut ꝓtingit eis est illud in quo est plus de corpe. Dicem⁹ eis ꝙ nos videm⁹ aliquā partem terre paruaz in qua ē de corporeitate min⁹ q̄z in parte magna ignis ⁊ ꝑm b ꝓtigit vt aliqs ignis sit grauior terra: qō ē ipossibile. Et cū. d. diminutionē accidētē ei q diffiniuit leue simplr p multū de vacuo: ⁊ parū de pleno: ⁊ ei q diffiniuit ipsū p multū de vacuo. qr ꝓtigit ei diffinire suū ꝓtrariū qō ē grave p multū de plēo. Et cū. d. ipossibilia ꝓtigētia huic: vult ēt dicere ipossibilia ꝓtigētia huic ēt diffinitiōi leuis: ⁊ ista ꝓtradictio differt a ꝓia: qr i ꝓia ꝓtradixit diffinitiōi leuis pp ꝓtradictionē ad diffinitionē sui ꝓtrarij qō seqt ab eo: i illa āt ꝓtradixit diffinitiōi. ⁊. d. (⁊ si dixerit ꝙ leuior ē res pp vacuū dicemus ⁊c.). i. ꝙ cū posuerint ꝙ res leuis simplr ⁊ est illud cui⁹ quelibet pars semp mouet ad supius: ē illud in quo est plus de vacuo: possibile est inuenire aliquā quantitatem magnā eius qō semp mouet ad inferius: ⁊ ē graue simplr: in qua sit de vacuo plus q̄z i quātitate leuis simplr: ⁊ sic erit aliq̄ quantitas grauis simplr leuior aliq̄ quantitate leuis simplr: quod est impossibile. (Quoniaz leue simplr semp est leuius oibus grauib⁹ que ad iferius mouentur). i. ⁊ est impossibile vt aliquod simplr graue sit leuius leui simplr: qr leue simpliciter est illud quod est leui us oibus partibus grauis simplr: qr ad inferius mouetur ⁊ cum impossibile est in graui ⁊ leui simplr. s. vt aliqō grave simplr sit leuius in aliquo leui simplr: aut aliquod leue simplr sit

simplr sit grauius aliquo grauí simplr: ℔.n. non est possibile nisi in graui ⁊ leui ꝑm cõparationẽ. Et cũ ita sit: dedit cãm in hoc: ⁊.d. (leuius aũt nõ est leue semp).i. cã ꝓpter quã idem videt grauius aliquo ⁊ leuius alio: est qz graue ⁊ graui⁹ ꝑm cõparationẽ eiusdẽ generis sunt ꝫ differũt ꝑm magis ⁊ minus: vt aqua ⁊ terra q̃ sũt ex genere grauis simplr: ꝫ differunt ꝑm magis ⁊ min⁹: ⁊ silr ignis ⁊ aer q sunt ex genere leuis simplr. Leue aũt simplr ⁊ graue simplr non sunt eiusdẽ generis. ⁊ iõ iposibile ẽ vr pars alicuius eoꝝ sit grauior in cõparatione ad aliquã partem alterius. ℣.g. qz iposibile est inuenire partẽ terre leuiorem parte ignis ⁊ grauiorẽ aliq̃ parte ipsi⁹: ⁊ iposibile ẽ inuenire partẽ ignis leuiorẽ parte ignis ⁊ minoris leuitatis q̃ alterius partis sit leuitas: ⁊ silr impossibile est inuenire aliquã quantitatẽ terre grauiorẽ alia parte suiipsius: ⁊ leuiorẽ alia parte suiipsius. ⁊ similiter dicimus ẽt in medijs cẽ grauí⁹ ⁊ leuius respectu extremoꝝ. ℣.g. q dicẽdũ ẽ q aqua est leuior terra ꝫ vtraq; sit grauis ⁊ grauior aere: ⁊ aer nõ est de genere grauis: ⁊ silr dicendũ est q aer ẽ grauior igne ⁊ leuior aqua: ⁊ non est ex genere grauis. Graue.n. ⁊ leue ꝑm cõparationẽ dicunt̃ duob⁹ modis: aut ꝑm cõparationẽ eiusdez elementi partiũ diuerse quãtitatis ad iuicem in grauitate ⁊ leuitate: aut ꝑm cõparationẽ medij ad sua extrema: vt ꝙ cõparationẽ aque ad terram ⁊ ad aerẽ: ⁊ aeris ad ignẽ ⁊ ad aquã. Et cũ destruxit sermonẽ diffiniẽtis leue qõ est illud in quo est multũ de vacuo ⁊ parum de pleno: ⁊ diffiniẽtis ipsũ ẽt q est illud ẽt i quo ẽ multũ de vacuo. Et remãsit ad destruendũ tertius modus q est magis sufficiens predictis .s. q leue est illud cuius ꝓportio vacui ad plenũ est ꝓportio terminata: Graue aũt ẽ illud in quo ẽ ꝓportio hec minor. Et cũ ℔ fecit: vult loqui in eis de ℔ modo: ⁊.d. (si igitur dixerit q oꝝ vt vacuũ existẽs in re sit equale pleno existenti in re ⁊c.).i. ⁊ si dixerint q vacuũ in q̃libet parte partiũ rerũ grauiũ aut leuiũ hz ad plenũ ꝓportionem termina tã: ita q ꝓportio vacui ad plenũ in magna quantitate sit cadẽ cũ ꝓportione vacui ad plenum in parua. ℣. g. q si i aliq̃ quãtitate ignis sint de pleno decẽ erunt de vacuo viginti: ⁊ si quinq; erunt decem: ⁊ ista ꝓportio semp cõseruatur in q̃libet ꝑte ignis siue parua siue magna: ⁊ erit ꝓportio vacui ad plenũ i terra ecõuerso: ⁊ silr in qualibz parte ipsius. s. q sp plenũ sit dupler vacui: ⁊ ꝑm ℔ vacuũ ⁊ plenũ in medijs inter ignẽ ⁊ terrã erunt i ꝓportione equali aut prope: ita q hec media sint grauia ⁊ leuia insimul ꝑm comparationem extremoꝝ: ⁊ hec exꝑsitio est vna que põt adaptari suo sermoni: in quo.d. q oꝝ vt vacuũ sit in re equale pleno existenti in eo: ita q res sit grauior ⁊ leuior. i. i medietatibus iter extrema: ⁊ ꝑm hanc exꝑsitionẽ tacuit extrema. Cũ. n. dispositio mediorum fuerit talis: manifestum ẽ q extrema erunt econtrario huic positioni: ita q leue erit illud i quo est plus de vacuo q̃z de pleno: ⁊ graue econuerso. s. est illud in quo est plus de pleno q̃z de vacuo: ꝑm q in leui est de vacuo plus q̃z de pleno. Et putamus ℔ ꝙ ℔ qđ.d. (ita q res grauis ⁊ leuis) põt itelligi sic ita q vacuum sit de pleno in aliqua proportione terminata equali in oibus partib⁹ magnis ⁊ paruis ⁊ grauis ⁊ leuis: ℔.n. posito possibile ẽ ponere graue ⁊ leue simplr: cũ ꝓportio vacui ad plenum in oibus partibus leuis fuerit posita ꝑm ꝓportionem plent ad vacuũ in graui. q. igitur. d. ꝑm hanc explanationẽ q oportet vt vacuũ sit in re ꝑm ꝓportionẽ de pleno in omnibus partibus: ita vt possit inueniri aliquod graue simplr: ⁊ leue. Et hec exꝑsitio magis pertinet huic intentioni q̃z prima. ⁊ qz iste sermo est sufficiens in respectu aliorum. ⁊.d. (q etiam per hoc ingenium adhuc non potestis euadere). D.d. iposibile quod sequit̃ hanc positionem: ⁊ est: vt magnus ignis non sit velocior in motu ad superius q̃z paruus: qz ꝓportio vacui ad plenum est eadem proportio. sed nos videmus contrarium: magnus. n. semper mouet̃ velocius ad superius q̃z paruus: ⁊.d. (qñ in multo igne ⁊ in pauco tñ existit de corpore ꝓportionabiliter quãtũ de vacuo equaliter).i. ⁊ cã huius iposibilis consequentis eos est qz ponunt proportiones vacui ad plenum in multo ⁊ in pauco igne esse eandem proportionem. D.d. (⁊ ꝑm hoc ignis multus ⁊c.).i. sed nos videmus sensu q ignis multus citius mouetur ad superius q̃z paucus ⁊ similiter aurum ⁊ plumbum multum citius mouẽtur ad inferius q̃z paucum: ⁊ non deberet ita esse ꝑm distinctionẽ eorum: sed motus magni ⁊ parui corporis grauis ⁊ leuis deberet esse idem in velocitate quod est contrarium sensui

¶ Inconueniens autem ⁊ li propter vacuum quidem sursum feruntur: vacuum aũt ipsũ nõ sursuz feratur. Sed ⁊ si vacuũ quidem sursum natũ est ferri: deorsũ aũt plenum: ⁊ pp hoc alijs sunt cã lationis vtriusqz. Nihil de cõpositis oportebat intẽdere: pp quid hec qdẽ leuia: hec autẽ grauia corpora: sed de bis ipsis dicere pp quid: hoc qdez leue: hoc aũt grauitatẽ hz: Adhuc autem que causa est vt plenum ⁊ vacuum non distẽt.

¶ Et dicamus etiam q impossibile est vt aliquid moueatur ad superius propter vacuum existens in eo: ⁊ ipsum vacuum non mouetur ad superius. Si igitur dixerint q vacuum naturaliter mouet̃ ad superius: ⁊ pleni natura ad inferius: ⁊ ideo vacuum ⁊ plenum sunt cause motus rerum ad superius ⁊ inferius. Dicemus si ita esset sicut dicitis: non debetis perscrutari: quare quedam compositorum sunt grauia ⁊ quedam leuia. Sed ctiã deberetis perscrutari quare non separantur abinuicem ita q vnum eorum moueatur semper ad superius ⁊ alterum ad inferius. 17.

¶ Hec est contradictio vniuersalis dicentibus cãm motus ad superius esse vacuum quocunqz modo fuerit positũ esse cãm. i. (⁊ dicamus q impossibile est ponere causam mot⁹ corporum leuium ad superius esse vacuum. ⁊ non ponere vacuũ moueri ad superius dum mouet plenũ.) Et ꝓtigit eis hoc in vacuo: qz ponunt ipsum eẽ cãm motus ad superius: nobis autem non contingit tale in forma declinationis que est apud nos cã motus: vacuum. n. ꝑm q hz tres dimensiones: necesse est si mouerit vt moueatur: hoc aũt non est necesse in corpore nisi inquantum habet tres dimẽsiones. Et cum dedit eis hoc inopinabile. s. vt vacuũ moueatur ad superi⁹ ⁊ plenum ad inferius ⁊ quod est impossibile: quia quod mouetur debet habere motorem: dixit (si igit̃ dixerit q natura vacui ẽ moueri ad superius).i. si igitur dixerint q vacuum est prima cã motus rerum ad superius ⁊ plenum ad inferius: sicut dicitis de formis materie prime contrarijs: ⁊ concesserimus hoc eis: tñ necesse est eis dare cãm propter quã vacuũ non separatur a pleno in eadem re: ⁊ ita q vacuum moueatur ad superius ⁊ plenũ ad inferius: hoc intendebat cum dixit (non debetis perscrutari ⁊c.).i. non debetis: tñ perscrutari de hoc: sed ẽt de cã pp quã i reb⁹ cõpositis nõ sepat̃ vacuũ a pleno: ita q vacuũ solũ moueat̃ ad supi⁹: ⁊ plenũ remaneat iferi⁹. 17.

¶ Irrationabile autem ⁊ regionem vacuo facere tanq̃ non ipsum regio quedam existat. Necessarium autem siquidem mouetur vacuum esse ipsi⁹ quendam locũ ex quo transmutatur ⁊ in quẽ. Adhuc autem que motus causa: Non enim vtiqz vacuum. Non enim ipsum mouet̃ solũ sed ⁊ solidũ.

¶ Dicamus q irrationabile est dare locum vacuo quasi ipse non esset locus. Et si vacuum mouetur necessario mouetur a loco ⁊ peruenit ad locũ: Et 18.

dicemus etiam que est causa motus vacui. Non .n. poterāt nisi dicere q̄ vacuum non solūmodo mouetur sed ⁊ plenum etiam ⁊ corpus.

18. ¶ Vult modo inducere ipossibilia sequētia dicentes vacuū esse mobile: ⁊. d. (q̄ irrationabile est ⁊c.). i. q̄ cū posuerit vacuū esse mobile: contingit eis vt habeat locū in quo moueatur: sed apud eos ipsum vacuū est loc⁹: ergo apud eos locus indiget loco: ⁊ p̄ p̄cedit in infinitum: aut ponunt q̄ vacuuz hoc ē gescēs: p̄ āt mobile: ⁊ tūc deberēt dare cāz i hoc: ⁊ totū hoc ipossibile. D. d. (⁊ dicam⁹ q̄ si vacuū mouetur necessariū ē vt moueāt a loco: ⁊ vt p̄ueniat ad locū) .i. vt mihi videt̄ q̄ ꝓtingit huic positiōi vt vacuū hēat nāz p̄priā: locus.n. a quo mouet̄ dz ee ei non nālis: loc⁹ aūt ad quē nālis: ⁊ si vacuū habeat nām p̄priam: non ē vacuum. D. idurit tertiā ꝓtradictionez. ⁊. d. (⁊ dicamus etiā eis q̄ ē causa motus vacui ⁊c). i. que ē cā motus vacui ad supius: ⁊ plenī ad inferius. nō. n. poterunt dicere q̄ vacuū solum est mobile: sed ⁊ plenū etiā: cum plenū sit cā motus ad inferius: ⁊ vacuum cā motus ad superius ⁊ intendebat q̄ nullam causam dederunt in hoc: cum remanet eis dicere. s. primam cām. s. p̄opter quā vacuum mouetur ad supe rius ⁊ plenum ad inferius.

¶ Similiter autem accidit vtiqz si aliquis alius determinat magnitudine ⁊ paruitate faciens grauiora ⁊ leuiora altera alteris: ⁊ alio quocūqz modo assignans. Solā aūt eandē materiā omnibus reddat: aut plures quidē contrarias tamen. Una quidem eni existēte non erit simpliciter graue ⁊ leue: quēadmodum accidit ex trigonis constituentib⁹ elemēta. Sin autē cōtrarie sint quēadmodum qui vacuū ⁊ plenū dicūt. Assignari nō pōt intermedia simpliciter leuiū ⁊ grauiū. p̄opter quā cām grauiora ⁊ leuiora sunt inuicem ⁊ simplicibus etiā ipsis.

19. ¶ Et dicamus q̄ ista obiecta cōtingunt eis qui ponūt causaz grauis ⁊ leuis i paruitate ⁊ magnitudine corpoꝝ. Sz ponūt materiā ⁊ fundamentuz istaꝝ virtutū esse multā ⁊ cōtrariam. Om̄ si fuerit materia eoꝝ vna. Ut cōponētes corpora ex triangulis dicunt. tunc graue ⁊ leue simpliciter nō erūt oino. Et si materia istarū virtutum fuerit contraria: vt facientes vacuū ⁊ plenum dicunt: tunc habētia grauitatē ⁊ leuitatem: ⁊ ea que sunt inter leue simpliciter ⁊ graue simplr: non habebunt cām p̄opter quam quedā sunt grauiora ⁊ leuiora alijs rebus que sunt simpliciter.

19. ¶ Cū impossibilia ꝓtingentia opinionibus antiquoꝝ in graui ⁊ leui quedam sint vniuersalia omnibus. ⁊ quedam non vult hic demōstrare que eoꝝ sunt vniuersalia ⁊ que nō: cuz p̄ hoc cōpletur sermo de ꝓtradictiōe istarū opinionū: ⁊. d. (⁊ dicamus q̄ iste obiectiōes ⁊c.). i. ⁊ dicam⁹ q̄ ista ipossibilia cōtingentia dicentibus vacuū ⁊ plenū esse cām grauitatis ⁊ leuitatis: ꝓtingūt ēt dicentib⁹ q̄ cā grauis ⁊ leuis ē paruitas ⁊ magnitudo elementoꝝ ex q̄bus corpora componuntur: ⁊ non intēdit q̄ omnia ipossibilia contingunt eis equaliter: sed ipossibilia ꝓtingētia eis p̄pter naturā grauis ⁊ leuis simpliciter: ⁊ iō q̄ posuit graue ⁊ leue ee eiusdē nāe sicut. d. non pōt dare causam grauis ⁊ leuis simpliciter: q̄z due nature sunt contrarie: q̄si inquātū quodlibet elemēto rū apud ipsū cōponi ex his duobus: non pōt dicere quare elemētū leue est cōtrarium elemēto grauī: neqz quare inter extrema que sunt in fine cōtrarietatis sunt media i hoc: nisi p̄m illud ingeniū debile predictū. s. vt leue sit illud cuius p̄portio vacui ad plenum sit maxima: ⁊ graue contrariū. Putaī. n. q̄ huic positiōi nō segī ipossibile q̄d cōtingit p̄ naturā leuis simplr ⁊ grauis simplr: sicut ꝓtingit eis q nō ponūt hanc positiōez: sed tū in rei veritate cotingit eis: non eni possunt etiaz dare cām grauis ⁊ leuis simplr. Leue. n. simpliciter est illud quo ipossibile est inuenire leuius p̄m q̄ est leue: ⁊ silr graue simpliciter cū sint cōtraria. Contraria aūt distant in sūmo abinuicem. Et cū posuim⁹ q̄ causa leuis ⁊ grauis est vacuum ⁊ plenū: cōtinget necessario vt leue sit purum vacuum. ⁊ graue purum plenum non compositum ex grauī ⁊ leui. Omne. n. compositū ex eis si fuerit leue p̄pter abūdātiam vacui: possibile erit inuenire leuius .i. illud in quo magis abundat vacuum: ⁊ similiter de grauī: ⁊ sic non erunt hic: neqz graue simpliciter: neqz leue simpliciter: ⁊ cū extrema nō sūt: ergo neqz media. Hec igit̄ cōtradictio est vniuersalis omnibus opinionibus i grauī ⁊ leui: ⁊ iō. d. q̄ iste opiniones contingunt dicentib⁹ elementa esse indiuisibilia: ⁊ dicentibus vacuū esse ⁊ plenum. D. incepit demonstrare quō contingunt eis: ⁊ q̄z impossibile cōtingit eis p̄opter naturam grauis ⁊ leuis simpliciter ⁊ ligamentum inter ea: fecit de hoc rememoratione. ⁊. d. (ita q̄ materia earū fuerit vna vt componentes ⁊c.). i. ita q̄ ipossibilia ꝓtingentia eis ex p̄ mō ꝓtingūt ponētib⁹ mām eoꝝ rū eiusdē nāe sicut ꝓtingūt ponētib⁹ mām coꝝ ꝓtrariā. s. vacuū ⁊ plenū: ⁊. d. ita q̄d sonat fidē: q̄z p̄ ipossibilia magis appent ꝓtigere ponētibus mām eē vnā q̄z ponētib⁹ illā ee cōtrariā: ⁊. q. d. q̄ hec ipossibilia non tm̄ ꝓtingunt eis: q̄z etiam contingunt ponentibus nām elemētoꝝ eē ꝓtrariā. ⁊ hoc ipossibile ꝓtingit eis: q̄ ponūt vtrūqz coꝝ ex illis duabus naturis ifimul. Res. n. ꝓtarie sūt ea q̄ sunt ex elementis ꝓtarijs. s. q̄ cū aliqua duo fuerint ꝓtraria vtrūqz coꝝ erit ex elemēto contrario altero ex q̄b⁹ alterū ꝓtariū componit̄. cū aūt duo fuerit quoꝝ vtrūqz cōponit̄ ex eisdē ꝓtarijs elemētis: tunc nō erūt ꝓtraria: ⁊ hec ē dispositio cōponētis vtrūqz leui⁹ ⁊ grauī⁹ ex vacuo ⁊ pleno ifimul. ⁊ cū d. q̄ hoc ipossibile cōtingit p̄ p̄ naturā grauis ⁊ leuis simpliciter ponētib⁹ cās coꝝ ee vacuū leuitatē: ⁊ plenū grauitatē: sicut ꝓtingit ponētib⁹ ea eiusdē nāe. d. qualiter p̄ ꝓtingit ipossibile dicētib⁹ vacuū ee ⁊ plenū. ⁊. d. (tūc igit̄ habētia grauitatē ⁊ leuitatē: ⁊ ea q̄ sūt inter graue ⁊ leue ⁊c.). i. ipossibile ē dicēti hūc sermonē dare cām p̄p quā q̄dā coꝝpora sūt grauia simplr: ⁊ q̄dā leuia ⁊ q̄dā media inter duo extrema. q. igit̄. d. ipossibile est. n. ei i rebus grauibus simplr ⁊ leuib⁹ simpliciter: ⁊ in eis que sunt iter ea dicere que sunt leuiora ⁊ grauiora: ⁊ leuiora alijs que sunt simpliciter ⁊ quare ea que sunt simplr sunt contraria in summo. Nos autem iam predixīmus sermonem quomodo hoc cōtingit perfecte ⁊ vnde eristimat̄ esse non ꝓtingens.

¶ Magnitudine autē ⁊ paruitate determiare fingmento quidem assimilatur magis q̄ p̄ioza. Od autem contingit p̄m vnumquodqz facere differētias quattuoꝝ elementoꝝ certi⁹ se habet ad eas que ante dubitationes. Unā autem naturā facieti bus magnitudine differētium: necessariū hoc ipsū accidere q̄d vnā facientibus materiā: ⁊ neqz simpliciter esse qcq̄ leue: neqz latū sursum: sed aut deficiēs: aut extrusū: ⁊ multa parua paucis magnus grauiora eē. Si aūt hoc erit: accidet multū aerē ⁊ multū ignē aqua esse grauiorē ⁊ terra pauca. Hoc autez est impossibile. Que quidem igitur ab alijs dicta hec ⁊ hoc dicūntur modo.

¶ Ponētes aūt magnitudinē ⁊ parnitatē coꝝpoꝝ eē cām leuitatis ⁊ grauitatis: dixerūt hoc sine rōne: sed tū magis p̄pq̄ sūt ad vez dicēdū q̄ illi p̄iores. Dicunt. n. q̄ q̄ttuoꝝ elenta leuia aūt grauia

sunt p̄m

sūt ꝑz magnitudinē ⁊ subtilitatē. Et cōtigit dicentibus esse vnū elementū tm̄: sed dixerūt ꝑm subtilitatē ⁊ spissitudinē: illud qō contingit facientibꝰ mām corporum esse vnam. Et vt dicant ꝙ nihil est graue simplr: aut leue simplicit: ⁊ ꝙ nihil moueatur ad superius aut ad inferius per se. Sed aut ꝑm expulsionem ex superiori: ⁊ sic descendendum est ad inferius: aut ꝑm constrictionem ex inferiori: ⁊ sic ascendendum ad superius. Et vt plura subtilia sint grauiora paucis grossis. Contingit enim ex hoc sermone: vt aer ⁊ ignis multi sint graviores aqua ⁊ terra paucis.

20. Antiq opinabant in elemētis diuersimode. Quidā enim dixerūt ꝙ qōlibet corp est simplex nō cōpositū: ⁊ ꝙ ea sunt elementa compositorum: vt Empedocles ⁊ sui seqces. Quidam aūt dicebant ꝙ vnū tm̄ corp est tale: alia vo componuntur ex illo vnico: ⁊ tamen diuersantur in hoc vno: hi quidem dicunt ipsum esse vnum mediorum: hi aūt vnum extremorum: alij vo dicunt ipm esse corpꝰ qntū mediū iter ea. Quidā vo dicebant ꝙ hec quattuor elementa sūt composita: ⁊ istorum quidam cōponunt ea ex superficiebus vt ℙlato: ⁊ qdam ex corporibus indiuisibilibus: ⁊ qdam ponunt vacuū ⁊ qdam non. Et cū ipse destruit cāz grauis ⁊ leuis ꝑm opinionez dicentis elementa esse composita siue dicat vacuum esse siue non: vult etiam destruere cām grauitatis ⁊ leuitatis ꝑm opinionem dicentis elementa esse quattuor simplicia non composita: ⁊. d. (ponētes aūt magnitudinē corporis ⁊c). ⁊ intendit per magnitudinem ⁊ paruitatem spissitudinem ⁊ subtilitatem: ⁊ intendit ꝙ corpa q̄ttuor elementa. Et pōt intelligi per corpus pars idiuisibilis: ⁊ primuz est ēt manifestius ꝓpter hoc quod dicā post: ⁊. d. (qz sunt ꝓpinquiores ad esse q̄z dicētes vacuū esse). i. qz sermo corp est ꝓpinquior nature ⁊ vero. Est enim ꝓpinquior vero: qz non indiget vacuo quod impossibile est esse: ⁊ etiam est magis naturalis: qz demoastrationes naturales debēt esse ex causis naturalibus. Vacuum autem q̄zuis esset: nō esset causa naturalis. Cause enim naturales non sunt nisi quattuor famose. D. d. (dicunt enim ꝙ quattuor elemēta ⁊c). i. ⁊ sermo corp propinquior est veritati: qz causant gravitatem ⁊ leuitatem existentes in quattuor elementis de rebus inseparabilibus ab eis grossitie ⁊ subtilitate. Corpus enim graue videtur grossum ⁊ spissum ⁊ densum. Leue autem videtur rarz tenue subtile. ℙropter hanc igit cōiunctionem existimatur ꝙ grossities ⁊ subtilitas sūt cā grauitatis ⁊ leuitatis: ⁊ in hoc valde quiescit animus. Terra enique est grauissima elementorum videtur grossior ⁊ densior. Ignis vo qui est leuissimus elementorum videtur magis rarus ⁊ subtilior: ⁊ media: media. Et ideo videtur hec opio esse valde sufficiens: ⁊ est opinio quarta in causa grauis ⁊ leuis: ⁊ cum. d. hoc. d. ꝙ ēt contingit eis ꝙ tradictio vniuersalis cōtingens opinionibus predictis: ⁊. d. (⁊ cōtingit dicentibus vnum tm̄ esse elementum ⁊c). i. ⁊ similiter cōtingit cōtradictio ponentibus vnum quattuor elementorum aut oia: aut medium inter ea: sed faciunt diuersitatem eorum in se: aut diuersitatez compositorum ex eis esse ꝓpter dēsitatem ⁊ raritatem: ⁊ ponunt densitatem ⁊ raritatem esse causam grauitatis ⁊ leuitatis: sicut cōtingit ponentibus ꝺ quattuor elemēta esse composita ex vno elementorum: aut corporibus indiuisibilibus: vt Democritus. aut supficieꝰ vt ℙlato. D. d. contradictionem cōem eis: ⁊. d. (⁊ qō dicūt ꝙ nihil est graue simpliciter aut leue simplr). i. qz oēs corp nō pñt dare cām grauis ⁊ leuis: ex quo ꝓtingit ꝙ nihil graue simplr sit aut leue: ⁊ ꝓtingit eis hoc: qz ponētes elementa esse simplicia nō cōposita: ⁊ ꝙ differūt ꝑm raritatem ⁊ densitatē: recipiūt ea esse eiusdem nāe sup quā succedūt sibi hec duo. s. dēsitas ⁊ raritas: ⁊ ambo recipiunt magis ⁊ minus. Et cū ita sit: nō erūt in elemētis due nāe ℎrie ergo neqz graue neqz leue simplr: ⁊ hoc idem ꝓtingit ponētibus elemēta esse cōposita ex vna mā. D. dedit impossibile quod contingit ex hoc ꝙ ponunt hic elementa esse non ℎrias formarum: ⁊. d. (⁊ qz nihil moueatur ad superi⁹ aut ad inferius per se ⁊c). i. ⁊ necesse est cum hec elementa nō fuerint ꝓtraria: sed eiusdem nature: vt nullū eorum moueat ad supius: aut ad iferius nāliter: sed aut ꝑm expulsionem a superiori: aut per constrictionem ab iferiori: ⁊ sic habebūt eandem nām: ⁊ isti motus erunt violenti: sed iam declarātū est superius ꝙ isti motus sūt naturales. D. indurit eis etiam aliud impossibile cōmune: ⁊. d. (⁊ vt plura subtilia ⁊c). i. ⁊ contingit cum fuerint eiusdem nature ⁊ solummodo differunt subtilitate ⁊ spissitudine: vt corpus magnum subtile sit grauius corpore denso paruo. Ul. g. vt aer multus sit grauior aqua pauca: ⁊ hoc contingit dicentibus ꝙ cā grauitatis est multitudo partium: ⁊ leuitatis paucitas: ⁊ etiam contingit dicentibus vacuum esse ꝑm vnū illorum modorum. Hoc idem ꝓtingit eis qui ponunt densum ⁊ rarū esse eiusdez nature: quapropter graue ⁊ leue apud eos erūt relatiua: ⁊ nihil erit graue simpliciter nisi ponerent densitatem ⁊ subtilitatem esse substantias: ⁊ ponerent grauitatē ⁊ leuitatem esse accidentia: sed ponere densitatem ⁊ subtilitatem sub ipsa substantia impossibile est: ⁊ cum hoc ponere grauitatem ⁊ leuitatem sub accidente.

Nos autem dicimus primuz determinātes de quo maxime dubitāt quidam: ꝓpter qd hec qdez sursum ferunt: hec aūt deorsum corporum semp ꝑm nām. Hec aūt sursum ⁊ deorsum. ℙost hec aūt de graui ⁊ leui ⁊ accidentibus circa hec passionibus: ꝓpter quā cām vnūquodqz fit.

Isti ergo sunt sermones antiquorum de graui ⁊ leui: ⁊ ꝑm hos modos. Modo aūt volumus narrare de leui ⁊ graui ⁊ distinguere perfecte ⁊ sufficiēter. Sed volumus ante pscrutari de qōne quorūdaz dicentium quare quedā corpora monētur ad supius: ⁊ qdam ad iferius nāliter: ⁊ qdam supius ⁊ iferius insimul. ℙostea aūt dicemus de graui ⁊ leui ⁊ determinabimus ea ⁊ passiones accidētes eis: ⁊ qua de causa fit vtrunqz eorum. zi.

Cum. d. opiniones antiquorum ⁊ destruit oēs: fecit rememorationem: ⁊. d. (isti vo sunt sermones ⁊c). D. d. volumus aūt mō nos ⁊c). i. ⁊ cum iam declarata sunt ipossibilia cōtingentia opinioni illorum in graui ⁊ leui: volum⁹ narrare de natura eorum perfecte. i. vt sermo noster sit sufficiens vel ꝙueniens oībus modis grauis ⁊ leuis: ⁊ oībus sēnibilibus cōtingentibus graui ⁊ leui simplici ⁊ cōposito: quoniam hoc perfecto verificabūtur cause quas diximus: ⁊ qz principium contemplationis in hoc est considerare in causis actionum ꝙuenientium ab his duabus naturis. s. motus ad superius ⁊ motus ad inferius. D. aūt (⁊ volumus ēt ante perscrutari ⁊c). i. sed visum est nobis pncipiū pscrutatiōis de hoc est perscrutari primo: quare quedaz eorum corpora mouentur ad superius simpliciter motu naturali: vt ignis: ⁊ quedam mouent ad inferius simpliciter ⁊ naturaliter vt terra: ⁊ quedam ad vtrāqz partem nō simpliciter vt aqua aer. ⁊ hoc ꝙ. d. manifestū est: qm̄ si aliquis sciverit quare quedam corpora mouentur ad superius: ⁊ quedam ad inferius: ⁊ quedam ad vtranqz ex suis causis vniuersalibus: inducetur ex hoc illi via ad cognoscendum causas facientes istos motus: ⁊ quia manifestum est per se ꝙ gravitas ⁊ leuitas sunt cause agentes istos motus: manifestum est ꝙ cum aliquis sciverit naturas quibus fiunt isti motus sciet naturam grauis ⁊ leuis simpliciter: ⁊ ꝑm comparationem: ⁊ ideo. d. (post deinde dicemus de graui ⁊ leui). i. deinde post hoc dicem⁹ qd est graue ⁊ leue zi.

ꝛ dabimus cām passionum existentium in eis: ꝛ narrabimus qua de cā hūt talem nām: ꝛ. d. hoc qꝫ ex istis rebus pōt prouenire rei cognitio perfecta.

¶ Deferri quidem igitur in eum qui ipsius locum vnūquodqꝫ similiter existumandum: quēadmodu ꝛ circa alias generationes ꝛ trāsmutatiōes. Qm̄ enim sunt tres motus: hic enim ſm magnitudinē hic autē ſm speciem: hic autē ſm locum: in vno quoqꝫ horum trāsmutationem factam videm⁹ ex cōtrarijs ad contraria ꝛ intermedia: ꝛ nō in contingens a contingente: sed vt alterabile ꝛ augmētabile alterum sic ꝛ alteratiuum ꝛ augmentatiuū. Eodem aūt modo existimandum ꝛ qō ſm locum mobile motiuū non contingens esse cōtingentis. Si igitur ad sursum ꝛ deorsum motiuū quidē qō grauis factiuum ꝛ leuis factiuum. Mobile autez quod potentia graue ꝛ leue est. In eum aūt q suipsius locū ferri vnūquodqꝫ: ꝛ ad suipsius ſpēm est ferri. Et sic magis vtiqꝫ qs existimabit quod dicebant antiq: q̄ simile ferē ad simile. Hoc eniz nō accidit semper. Non enim si quis transponat terram vbi nunc luna feretur partium vnaqueqꝫ ad ipsam: sed vbi quidem ꝛ nunc. Totaliter qdez igitur similibus ꝛ differentibus ab eodem motu necesse hoc accidere. Itaqꝫ vbi nata est vna aliqua terri particula ꝛ totum.

zz. ¶ Dicamus igitur q causa motus quorundā elementorum ad superius ꝛ quorundam ad inferius est locus. Qm̄ vnūquodqꝫ eorum mouetur ad corpus sibi cōueniens. Et verificatio huius est: q oz intelligere q motus elementorum sunt similes ceteris alterationibus ꝛ generationibus. Cum eni motus sit triplex: aut in magnitudine ꝛ longitudine: aut in forma: aut in loco. Videmus q̄ quodlibet istorum motuū transfertur a cōtrario in contrarium: ꝛ ad ea que sunt in hoc. Et cū non transfertur motus ad quēlibet motuz. Et similiter res mota nō mouetur quolibet motu: sed sicut altera tum aliud est ab eo qō crescit: sic alterans aliud ē ab eo qō augmentat. Secundum igitur hūc modum debemus intelligere rem motam ꝛ motorez motu locali. ſ. q̄ nō quodlibet motuz ſm locū mouet quodlibet motum. Et cum ita sit ꝛ superius ꝛ inferius sunt entia: ꝛ motor ad ista duo loca est illud quod aggrauat ꝛ eleuat: ꝛ res mota ē illud qō est graue in potentia aut leue in potētia. Necessarium est vt motus cuiuslibet elementorum ad suū locum sit motus ad suam formam. Secūdum igitur hunc modum oportet querentem scire sermonem antiquorum dicentium: q simile mouetur ad suum simile: non sicut putauerunt quidam q terra mouetur ad terram. Hoc eni impossibile ē necessario. Qm̄ si aliquis transferret terram ꝛ poneret eam in loco lune: tūc quelibet pars eius nō moueretur ad ipsuz: sed ad locū in quo modo existit. Et similiter accidit omnibus rebus cōsimilibus que eodem motu mouentur: dico q pars mouet ad locum ad quem totum mouetur.

¶ Vult in hoc loco perscrutari de cā finali pp quā horz corporz q̄dam mouent ad supius: ꝛ q̄dam ad inferius: ꝛ quedam iter ea: ꝛ. d. ¶ dicamus q cā motus ꝛc). ꝛ intelligenda est hec cā finalis ꝛ completa: perfectiones aūt sūt vni⁹ modi fines gnātionis: ꝛ alterius modi forme gnātorz: ꝛ sic intelligendū est de hoc loco. ſ. ipm esse finem ꝓprij mot⁹ sibi inquātum est pfectio moti nō inquātū est actio cōplemēti que est forma. finis. n. dī istis duob⁹ modis. ſ. de forma ꝛ actione forme: sed actio est finis forme: ꝛ forma est finis gnātiōis. q. igit. d. ꝓma cā motiuū elemētorz hec ad supi⁹ ꝛ hec ad inferius est: q qōlibet corz q̄rit suā pfectionē vltimā ꝓpriā que est locus. ſ. supficies corporis ꝑtinētis: ꝛ q loca sūt ꝑria: necesse est vt motus sint ꝑrij. D. d. ¶ qōlibet eni corz mouet ad corpus sibi ꝙueniēs). i. ꝛ iō fuit loc⁹ cā motuū istorz elemētorz: q vltimū corporis qō est loc⁹ vniuscuiusqꝫ corz est cōueniens: ꝛ silē ei qō mouet ad ipsuz. i. q supficies etheris est silis supficiei ignis: ꝛ q superficies ignis est similis supficiei aeris: ꝛ supficies aeris silis cum aqua: ꝛ aqua cū terra. D. d. ¶ verificatio huius ꝛc). i. ꝛ ꝫ credendū est q iste motus dz esse sicut motus alterationis ꝛ trāsmutatio que dī gnātio. D. declarauit vñ hoc credendū est: ꝛ. d. ¶ qm̄ motus sūt tres) ꝛ cū intēdit p motū q ē in magnitudie motū augmētatiōis ꝛ diminutiōis: ꝛ p illum q est in forma motū alteratiōis. motus. n. gnātionis q ē in rei veritate in forma nō est motus: vt declaratū est in quto pbicorz: sed tm̄ trāsmutatio. D. d. ¶ videmus q qōlibz istorum motuū est ex cōtrario ad ꝑrium ꝛc). i. qm̄ cū mot⁹ sūt tres: ꝛ videmus q qōlibet corz transferē ex cōtrario ad cōtrariū termīatū: aut ad ea que sūt vt ꝑria: ꝛ simul videm⁹ q oē transmutabile nō trāsmutatē quacūqꝫ transmutatiōe sed ois trāsmutatio hz trāsmutabile ꝛ trāsmutās ꝓprium. U. g. q quēadmodū alteratio differt ab augmēto: sic alterabile ab augmētabili: ꝛ alterās ab augmentāte. D. d. ¶ ſm hūc modū oz nos distinguere ꝛc). Et ꝫ est rnsio sume p̄dicte: ꝛ ē qō eius ꝓns: ꝛ cū. d. ꝛ cū motus sūt tres: ꝛ qlibz corz sit ad finē terminatū ꝛ a motore termiato: sic opinādū est de loco. ſ. q ea q̄ mouent in eo: mouent ad loca terminata: ita q sūt fines: ꝛ iste ſmo pōt accipi q̄si iductio: ꝛ pt esse iudiciū vle sine ꝙsideratione motuū elementorz: ꝛ tunc syllogismus ꝓponit sic. Trāslatio elemētorz de loco ad locū est motus. Et ois motus est a ꝑrio terminato ad ꝑrium terminatū qō est pfectio illi. Elemēta ergo trāsferunt ex ꝑrio ad ꝑriū in vbi ſm q illa ad q̄ trāsferunt sūt pfectiones eis. Sed si manifestū est p se q elemēta sūt talia: syllogismus tūc erit ociosus. Et si hoc fuerit latētius in elementis q̄ꝫ in alijs motibus: tūc syllogismus hz locū. Sed est latētia duobus modis: latētia q̄ indiget syllogismo ꝛ q̄ indiget exēplo: aut iductiōe cuiusmōi vī latētia motus elorz esse: ꝛ iō antiq nō q̄rebāt de alteratiōe: q̄re colores trāsmutātur de ꝑrio ad ꝑriū: ꝛ q̄rebāt ꝫ de motibus elorz: ꝛ q ꝫ occultum est de elemētis: reprehēdit Aris. Themistius dicēdo q q rndet taliter in his motibus nullaz cām reddit. Qui. n. dixerit rndendo huic qōni q̄re hō vadit ad sanitatez: q hz nām eundi ad sanitatē: ꝛ q sanitas ē pfectio eius: ꝛ qō est sanū in potētia nullā cām dabit ꝓpriā: nisi dicat q nā est cā in hoc. aut sibi similia de causis agentibus sanitatez ꝛ hoc quod. d. verum in ꝓpositis: nō simplicib⁹. Sanitas. n. in homine fit ex plurib⁹ vna cā: motus aūt in simplicibus nō hz tm̄ nisi vnā cām ꝛ simplicē. Et cū declarauit q natura locorum est cā diuersitatis istorum motuū inquantū sunt fines ꝛ similes: incepit declarare ea loca. ſ. cē fines ſm pfectionem ꝛ formā: ꝛ hoc ꝓprium est eis inter oīa mobilia in loco: ꝛ. d. ¶ cū ita sit: ꝛ sunt supius ꝛ inferi⁹ entia ꝛc). i. ꝛ cū illa loca cristāt ꝛ mota in eis sūt graue ꝛ leue. ſ. in pricipio gnātiōis: ꝛ motus est illud qō est in graui ꝛ leui in potentia

ſu potentia vt eſt declaratum in. viii. phicoꝝ: manifeſtum eſt q̄ illud qđ mouet̄ ad ſuū locum: non mouet̄ niſi ſm q̄ aliqđ mouet̄ ad ſuam formā: qđ igit̄ mouet̄ ad formā eſt illud qđ eſt in potentia forma. Hec aūt elementa nō differūt motu locali ab alijs motis in loco: niſi q̄ illa mota ſūt illa que in actu ſunt ea qb⁹ attribuunt̄ motus. In iſtis aūt motū in loco eſt illud qđ eſt in potentia illud cui attribuit̄ motus. Ut. g. q̄ aial qđ mouet̄ in loco eſt illud qđ eſt aial i actu: ⁊ iō dr̄ in iſtis q̄ mouet̄ p ſe cēntialr. Q đ aūt ex elementis mouet̄ in loco eſt illud qđ eſt in potētia illud elemētum. ſ. qđ potentia ad iſtum motū eſt in mā moti. Ut. g. q̄ potentia ad motū ſupius in mā eſt ex qua gnātur illud qđ mouet̄ ad ſupius. Et cū ita ſit: illud qđ mouet̄ hoc motu cēntialiter eſt illud in quo eſt ignis in potentia. ſimilr. n. ē de motu in iſtis rebus ſicut de accītibus iſepabilib⁹ a forma que exiſtunt in re ab agentib⁹ ſtatim cū forma. Ideoq̄ cū aliqua ps olei fiet ignis ab aliquo igne: vt Alfarabius .d. ſtatim cū forma ignea puenerit: acgret de motu locali ſm q̄ acgret de alijs accītibus: ⁊ cū cōpleta fuerint alia accītia: cōplebit̄ motus in loco niſi aliqđ impediat a motu: tūc igit̄ accidet illi parti ignis vt potentia ad motum in eo ad ſupius ſit in eo qđ eſt ignis in actu. Et q̄ hec potentia eſt accīs ei ꝓtingens: cū remouebit̄ ipediens: cōtinget vt motus ſu⁹ in loco ſit accīs: taliter aūt ignis ⁊ lapis mouebunt ſe accītalr: ⁊ eſt dicere q̄ aliqđ mouet ſe accītalr .i. q̄ nō mouet ſe: niſi pp motionē ſuā in mediū qđ defert ipſum vt gubernator nauis mouet̄: cū ipſe moueat nauez. Et cā in hoc eſt: q̄ motor ⁊ motum in lapide ⁊ igne ⁊ alijs ſimplicibus nō diſtinguūtur in actu ab inuicē: ſicut diſtinguunt̄ in aialibus: ſed motor ⁊ motū idē ſunt in ſubiecto: ⁊ tñ differūt ꝼz modū. grauitas. n. in lapide ē motor ſm q̄ eſt forma trīs: ⁊ ipſa eſt mota inquātuz eſt in ꝑma mā: ⁊ cā in hoc eſt: q̄ ꝑma mā nō eſt ens in actu: lapis aūt cōponitur ex grauitate ⁊ ꝓia mā: ecōuerſo in aialibus que cōponunt̄ ex corpe ⁊ aia. Et q̄ motor ⁊ motū eſſentialr ſūt relatiua neceſſe eſt vt ſint duo ſm poſitionē: ⁊ q̄ motor ⁊ motū in lapide idem ſūt ſm poſitionē: ⁊ duo ſm modū: neceſſe ē vt nō ſint relatiua niſi accītalr: ⁊ q̄ motor cēntialr in eis ſit gnāns ⁊ motū gnātum: ⁊ iō ſi auferemus mediū in iſtis ita q̄ vacuū eēt: nō eſſet poſſibile in eis vt mouerent̄ ecōtrario illi qđ putaū a qbuſdā. ſ. q̄ citius mouer̄ i vacuo q̄ aſſimilauerūt ea eis que ꝑ ſe mouent̄ eſſentialr. ſ. aialibus. Et iam declarauimus in expoſitiōe quarti phicoꝝ: ſi aliqs dixerit q̄ intentio Ariſ. in. vij. phicoꝝ: cū declarauit q̄ oē motū hz motorem fuit de elemētis que mouent̄ ꝑ ſe ex quo neceſſe eſt vt lapis apud ipm ſit ex rebus que per ſe mouent̄ cēntialr: dicemus rñdendo q̄ Ariſ. nō intendebat p illum ſermonē quē ſcripſit in. vij. phi. niſi declarare q̄ nihil mouet ſe. ſ. ita q̄ motor ſit idem cū moto ⁊ eodē mō: ⁊ iō poſuit q̄ qcqd geſcit p quietē alterius. neče eſt vt motor eius nō ſit niſi ab altero. i. neceſſe eſt vt motor in eo differat cēntialr ⁊ diffinitiōe a moto: hz nō differat in ſubiecto D. poſt hoc declarauit in. viii. q̄ illud qđ cōponit ex motore ⁊ moto diuerſis in ſuba eſt illud de quo dicit ipm eſſe motū p ſe eſſentialr: ⁊ p ꝺa iſta nō intendit: niſi ad ꝺicēdum Platoni in eo qđ opinabat q̄ q̄dam entiū mouent ſe ita q̄ motor in eis eſt idē cū moto ſm ſubam. Lapis aūt eſt vnū eoꝝ que exiſtimant̄ eſſe talia: iſte aūt ſermo magis eſt cōueniēs phicis: ſed pp cōicationē dicimus hic. Reuertamur igit̄ ⁊ dicam⁹ q̄ cū declarauit q̄ elementa mouent̄ ad ſua loca ſm q̄ gnābile mouet̄ ad formā qua pficitur: ⁊ pōt aliqs dicere q̄ iſti motus nō intēdunt loca ſm q̄ ſūt loca: ſed totū corpus cuius motū eſt ps. Ut. g. q̄ motus lapidis nō eſt ad mediū: ſed ad terrā: ⁊ iō. d. (ſm igit̄ hunc modū oz q̄rentē ſcire ⁊c). i. q̄ cū nos dicem⁹ q̄ pars terre mouet̄ ad inferius ſm q̄ ſimile mouet̄ ad ſuū ſimile: itelligendū eſt ad locū nō ad totā terrā: ⁊ iō. d. poſt (nō ſicut putāt q̄ terra mouet̄ ad terrā) D. incepit declarare q̄ iſte ſermo eſt ipoſſibilis: ⁊. d. (qm̄ ſi aliqs trāſferret terraz ⁊c). i. q̄ ſi ꝑtes elemētoꝝ mouent̄ ad ſuū vniuerſum ſicut ſimile ad ſimile: tūc partes mouerent̄ ad totū vbicūq̄z eēt totū: adeo q̄ ſi terra eēt in cōcauo orbis lune: tūc lapides mouerent̄ ad ipſum: ⁊ ſic nihil eſſet ſuperius aut inferius: aut mediū: neq̄z corpa mouerent̄ ad mediū nāliter ⁊ a medio ⁊ circa mediū: qđ eſt ipoſſibile: vt predictuz eſt. D. d. (ſed ad locū in quo mō exiſtit). i. ſi terra eſt in loco lune: tunc partes eius nō mouerent̄ ad ipſum: ſed locū inferius D. dixit (⁊ ſimiliter accidit ⁊c). intendit per iſta quattuor corpora.

¶ Quoniam autem locus eſt cōtinentis terminus continēt autem omnia que mouentur ſurſuz ⁊ deorſum extremūq̄z ⁊ medium. Hoc autem mō quedam ſit ſpecies cōtenti in eum qui ipſius locuz ferri ad ſimile eſt ferri. Que enim deinceps ſimilia ſunt inuicem: puta aqua aeri: ⁊ aer igni. Ecōuerſo autem dicere medijs eſt: extremis aūt non: puta aerē quidem aque: aquā aūt terre. Semper enī qđ ſuperius ad id qđ ſub ipſo: vt ſpecies ad mām ſic ſe habent ad inuicem.

¶ Dicamus etiā q̄ locus cūm ſit orꝛon rei cōtinētis res que mouentur ad ſuperius: ⁊ que ad inferius vltimum ⁊ mediū: neceſſariū ē vt ſit in aliqua parte vltimum ⁊ medium forma rei que ꝺſeruat. Et ſi ita ſit: neceſſario corpus qđ mouetur ad ſuū locum: non mouetur niſi ad ſuum ſimile. Corpora vō que ſunt inter illa loca aſſimilantur adinuicem: dico q̄ aqua aeri: ⁊ aer igni: ⁊ ſimiliter a ſuperiori ad inferius. Dico q̄ aer aque: ⁊ aqua terre. Duo autem extrema non aſſimilantur ad inuicem. ſ. ignis ⁊ terra: ſed differūt ſicut forma ⁊ materia. Et ſimiliter omniū corporum ſemper ſupior differt ab inferiori ſicut materia ⁊ forma differunt. cliij.

¶ Cum declarauit q̄ cā quare hec elemēta mouētur ad ſua loca: non eſt niſi q̄ gnātum mouet̄ ad ſuam formam propriam: qm̄ ea que mouent̄ nāliter ad ſua loca ſunt ea que ſunt in potentia ea que appropriant̄ illis locis: ⁊ mō vult declarare hoc idem alio mō: ⁊. d. (cū loc⁹ ſit orꝛiz rei quā cōtinet) ⁊ intendit ꝑ orꝛizon finem: ⁊ ꝑ ea que mouentur ad ſuperius: ⁊ ea que mouent̄ ad inferius: intēdit ea que mouentur ſimplr: ⁊. d. hoc cōſeruando ſe de locis medioꝝ: ⁊ itēdit ꝑ vltimū finē orbis: ⁊ ꝑ mediū finez aq̄: ⁊. q. d. q̄ locus cū ſit rebus que ad ſupius mouent̄ finis q̄ eſt vltimuz totius: ⁊ rebus que ad inferius mouent̄ ſit finis qui eſt medium totius: ⁊ finis qui ꝓtinet rem: extrinſecus ſilis eſt forme. forma. n. eſt finis rei hñtis formā: ⁊ in hoc tñ differūt q̄: hoc ſeparat̄: hoc aūt non. Et cū ita ſit: neceſſe ē vt finis vltimus mūdi ſit quaſi forma corpi: qđ mouet̄ ad ſuperi⁹ ⁊ finis qđ eſt mediū ſit quaſi forma corpoꝛi qđ mouetur ad inferius. Et hoc intēdebat cū. d. (neceſſario erit in aliqua parte ⁊c). ⁊ intendit ꝑ aliquā partem ſuperius ſimpliciter ⁊ inferius ſimpliciter: qm̄ vltimum mundi ⁊ ſuum mediuz ſunt quaſi loca: ⁊ ſimilia forme: ⁊ quod mouetur ad ſuperius ſimpliciter: ⁊ ad inferius ſimpliciter: ⁊ intendebat declarare per hunc modum q̄ elementa mouentur ad ſua loca inquātum res mouentur ad ſuas formas: cum locus ſit eis ſimilis forme que acquiritur cum forma acquiritur: niſi aliquis impediat: in precedenti demonſtratione declaratum fuit: q̄ locus his corporibus eſt ſimilis forme hoc modo: ſcilicet q̄ illud quod mouetur ad illa loca eſt illud quod eſt graue aut leue in potentia: non illud quod eſt in actu graue aut leue niſi accidentaliter. In hac autem demonſtratione declarauit illud ex hoc q̄ locus cōmunicat

forme in gñe: vtrūqz. n. est finis cōtinens: sed illa est finis nō distincta: locus aūt est finis distinctus. Et intēdebat de clarare q locus est valde similis forme i his corpib⁹. forma. n. est finis: ⁊ illud p qđ sic significat vel finit p eaz est in potentia nō in actu: ⁊ hec duo inueniūtur in loco horuz corpoz: ⁊ iō neče est vt motus istoz corpoz ad sua loca sit ex gñe motuū rez ad suas formas: ⁊ q̄si he due declarationes ꝓgregate reducte sūt ad vnā. s. q similitudo cōpleta inter locū ⁊ formā nō apparet nisi ex his duob⁹: ⁊ nō tm manifestat ex diffinitione loci q in istis reb⁹ est silis forme ꝑz q est ꝓtinens: sed ēt illud qđ ꝓtinet vnūqđqz istoz elemētoz est locus. Ultimū igit cōcaui lune est locus ignis: ⁊ ꝑ vocāt vltimū: ⁊ vltimum ꝓcaui ignis ē locus aeris: ⁊ aeris aque: ⁊ aque terre: ⁊ istū locū vocauit mediū. Et cū declarauit q ꝑ corpa mouenť ad sua loca ꝑm q res mouet ad suā formā; demōstrauit q ex hoc ſegtur q sile ad qđ res mouet est vltimū corpis ꝓtinentis nō totū illius rei: qñ cū ꝑdicto sermone notificauit q nō est itelligendū hoc de silī illud totū illius rei que mouet: sed sile ad qđ est motus in his corpibus est locus: oñdit quō locus est similis. s. q est vltimū corpis: ⁊ iō fingentes locū esse vacuū nō pñt dicere locū esse simile: ⁊. d. (⁊ si ita sit: necessariū est vt corp⁹ qđ mouet ⁊c). i. ⁊ si igit locus sit vltimū corporis cōtinentis: ⁊ corpora cōtinentia vnūquodqz istoz corpoz sunt diuerse nature: manifestū est q vnūqđqz illoz nō ꝓprie mouet ad ꝓtinentē circūferentiā: nisi q illa circūferētia est similis ei: igit ignis nō mouet ad finem cōcaui lune: nisi q est simile igni: ⁊ silr terra nō mouet ad finē aque: nisi pp hoc: ⁊ manifestū est q sicut ꝑ existit in duob⁹ corporib⁹ que sunt extrema: sic oz esse in medijs. Ignis autez assimilat aeri: ⁊ aer aque: ⁊ iō. d. (corpa vo sūt ⁊c). D. d. (⁊ silr erunt cuz acceperimus ex superiori ad iferius). i. q: bene possumus ire pere ex iferiori ad supius: ⁊ dicere q terra assimilet aque: ⁊ aq̄ aeri: ⁊ acr igni: ⁊ ignis etheri aut cōtrario. s. q ether assimilat igni. ⁊ ignis aeri: ⁊ aer aq̄: ⁊ aq̄ terre. Et intēdit p ꝓsimilia hec: ea q̄ ꝓueniunt in vna q̄litate ⁊ differunt in alia. Ut. g. q aer assimilat igni: q cōuenit in caloze: ꝛz ꝺdicat ipsi in humiditate: ⁊ sic de alijs: ⁊ iō. d. (extrema vo. s. terra ⁊ ignis ⁊c). i. q hec duo corpa in sūmo sūt ꝓtinentie remotiōis q̄ꝛuis ꝓueniāt vna q̄litate. s. siccitate: ⁊ ꝺdicunt sibi in alia: ⁊ silr illa q̄ differūt ēt in duabus q̄litatib⁹ in q bus cōstant: vt ignis ab aqua calidi ⁊ sicci: ⁊ aer ⁊ terra calidi ⁊ humidi: hñt ēt hāc diuersitatē q̄ est iter māz ⁊ formā q: vna corp ꝓtinet alterā: ⁊ cū. d. q quedā elemētoz istoz vicina. s. in loco assimilant ad inuicē: ⁊ quedā nō: ⁊ oia cōueniūt in diuersitate hac. s. diuersitate q̄ est inter māz ⁊ formā. Et cū iam declaratū est q ꝓtinēs est sile forme ⁊ ꝓtentum māe: hec. n. diuersitas silr accipit vel reperit in vicinis ⁊ in nō vicinis. Ut. g. q: ignis est q̄si forma aeris: ⁊ aer q̄si forma aque: oz vt ignis sit q̄si forma aque: ⁊ aqua mā ignis: q: est mā sue māe que est aer: ⁊ dignius est vt terra ꝑ hēat: q: est mā māe sue māe: ⁊ iō. d. (in eis que differunt quasi mā ⁊ forma: ⁊ similiter in alijs corpibus) ⁊ nō est intelligendū ex hac silitudine q ꝓtentū moueat semp ad cōtinēs: sed ad cōtinēs illud in quo fuerit in loco nāli: neqz ēt qūlibet ꝓtentū mouebit ad ꝓtinēs qūlibet: sed ad contimens vicinū cū quo ꝓuenit in altera duaꝝ qualitatum.

¶ Querere autem ꝓpter quid fertur ignis sursuz ⁊ terra deorsum: idem est: ⁊ ꝓpter quid sanabile si moueatur ⁊ transmutetur ꝑm q sanabile in sanitatem venit: sed non in albedinem. Similiter autez ⁊ omnia alia alterabilia. Sed adhuc ⁊ augmētabile cum mutetur ꝑm q augmentabile nō in sanitatem venit: sed in magnitudinis excessum. Similiter autem ⁊ horum vnumquodqz: hoc quidez in quali: hoc autem in quāto transmutatur: ⁊ in loco: que quidem leuia sursum: que autē grauia deorsum. Nisi quia hec quidem in seipsis videntur habere ꝓncipium transmutationis. Dico autez graue ⁊ leue. Hoc autem non: sed ab extra: puta sanabile ⁊ augmētabile: q̄uis quādoqz ⁊ ex seipsis trāsmutantur: ⁊ paruo facto in his que extra motu. Hoc quidem in sanitatem venit: hoc autez in augmentum. Et quoniam idem quod sanabile: ⁊ quod languoris susceptiuum. Siquidem moueat ꝑm q sanabile in sanitatem fertur. Si autem ꝑm q infirmitatis susceptiuum in infirmitatem. Magis autem graue ⁊ leue horum in seipsis habere videntur ꝓncipium: ꝓpter ꝓpinquissimam substantie esse horum materiam. Signum autem: q: latio absolutorum est: ⁊ generatione vltimus motuum: quare ꝓmus vtiqz erit: ⁊ ꝑm substantiam hic motus.

¶ Qui igitur q̄sierit quare ignis mouebitur ad superius: ⁊ quare terra mouebitur ad inferius: similis est querenti quare sanabile mouetur ⁊ alterat ad sanitatem: nō in albedinem. Nos vo dicam⁹ q omnia alterabilia alterant ad illud quod cōuenit eis non ad aliud: vt augibile quod non alterat ad sanitatem. sed ad magnitudinem ⁊ longitudinem. Et similiter alioz quedam alterant ꝑm quātitatem: ⁊ quedam ꝑm qualitatem: ⁊ quedam ad locum. Eoz vo que alterant ꝑm locū: quod est leue transfertur superius: ⁊ graue inferius. Sed eorum que dirimus: quedam habent ꝓncipiū trāsmutationis ex se interius: vt graue ⁊ leue. Et que daz ab extrinseco: vt sanabile ⁊ augmētabile. Et ꝑm hoc fortassis trāsmutabunt ⁊ alterabuntur ex se cum paruo motu extrinseco: ita q vnum eorum veniet ad sanitatem: ⁊ alterum ad crementum ⁊ augmētum. Et idem recipit sanitatem ⁊ idem infirmitatem: qñ si moueretur sicut sanum trāsferetur ad sanitatem: ⁊ si sicut infirmū trāsferetur ad infirmitatem. In graui autem ⁊ leui magis manifestabitur ꝓncipium motus q̄ in alijs: q: materia eoz est valde ꝓpinqua suis subiectis. Et signum eius est motus. s. motus eorum: quia motus est rerum existentiuz per se: ⁊ est in generato vltimo motuū. Et cum ita sit necesse est vt iste motus. s. gravis ⁊ leuis sit ꝓmus in suba: dico q ꝓpinqor ē substantie elementoz alijs qualitatibus. 24.1

¶ Quia primo incepit q̄rere cām pp quā hoc elementorum mouet ad supius: ⁊ hoc ad iferius: ⁊. d. rñdendo: q: ita est de hoc motu sicut de alijs motib⁹. s. q ꝑ mouent ad sui p fectionē ꝑm vbi ad q̄ mouent: sicut ea q̄ mouent ꝑm qualitatē perficiunt p qualitates ad quas mouent: ⁊ ea q̄ mouent ꝑm quātitatem perficiūtur per mensuraz ad quā mouent: ⁊ silr ea que transmutant ad suas transmutant: vt perficiantur per formas ad quas transmutant. Et cū declarauit modū silitudinis que est inter pfectionē elemētoz in vbi: ⁊ pfectionē trāsmutabiliū in suba: vult ēt ꝓficē sermonē in hoc declarādo ea qb⁹ hoc hz cōicationē cuz alijs trāsmutatiōibus: ⁊ ea qbus differt ab eis: dicendo q ista transmutatio. 24.2

trāſmutatio localis in iſtis corpib⁹ cōicat cū aliis trāſmutationib⁹: q⁹ eodē mō rideñdū eſt q̄renti: q̄re trāſmutata ꝑz locū mouēant ad ℨria: ⁊ q̄re trāſmutata in ſubas mouēnt ad formas ℨrias: ⁊ q̄re alterabilia ſimiliꝝ: ⁊ ſimiliꝝ de aliis c.d.(q aūt q̄ſierit q̄re ignis ꝛc).id eſt nulla differentia eſt inter q̄rentium: quare ignis mouet ad ſupius ⁊ nō ad iferius: ⁊ terra ecōtrario: ⁊ inter q̄rentē: q̄re ſanabile mouet ad ſanitatē ⁊ nō ad egritudinē vel aliquā q̄litatē nō oppoſitam illi. U. g. ad albedinez: ⁊ exēplificauit de albedine: q⁹ magis vl ſpoſſibile: vt aliqd alteret ad q̄litatē eē ſuā ſpēm ꝑz ad q̄litatē ſibi ℨriā in ſpē: qñ cuz putat q⁹ nā q̄ recipit duo ℨria in ſpē eſt eadē: poſſibile eſt hoc vt putet de nā faciente duo ℨria aut recipiente ꝓpinqua: q⁹ inā: ⁊ nō eſt ita in eis q̄ ſunt alteri⁹ generis: ⁊. d. ad albedinē ⁊ nō ad egritudinē. D. d.(nos aūt dicam⁹ q⁹ oīa alterabilia ꝛc).i. ⁊ reſpōſio cōis oībus iſtis eſt dicē q⁹ oīa mouēnt ad q̄renduz illud qđ cōuenit eis ⁊ cū narrauit q⁹ cā motus eoꝝ eſt q̄rente ſimile: ⁊ q⁹ cā diuerſitatis motuū eſt diuerſitas ſilis dedit exēplū de q̄tuor trāſmutatiōibus: ⁊. d.(vt augmētabile nō alterat ad ſanitatē ꝛc). ⁊ intēdit hic ꝑ alterationez trāſmutationē. alteratio. n. dī cōiter ⁊ ꝓprie. i. vt augmētabile cuius trāſmutatio nō eſt ad ſanitatē: cū ſanitas non ſit finis augmētabilis. finis. n. ꝓueniēs augmētabili ē mēſura ſumpta in latitudie: lōgitudie: ⁊ ꝓfūditate. U. g. augmētū hois nō ē niſi ad mēſurā nālē humanitatis ſilr de aliis. D. d.(⁊ alioꝝ ſilr q̄dā alterant ſm q̄litatē). i. ⁊ ſicut dixim⁹ de augmētabili: ſilr itelligendū eſt de aliis trāſmutatiōib⁹. D. d.(eoꝝ aūt q̄ alterant ſm locuz ſi fuerit leue ꝛc). i. eoꝝ q̄ trāſmutant ſm locū ſi fuerit leue trāſfert ad ſupi⁹ qđ eſt ei cōueniēs: ⁊ ſi fuerit graue ad iferi⁹ qđ ē ei cōueniēs ei. Et cū. d. modū ſm quē cōicāt iſte tres trāſmutationes: icepit dicē modū ſm quē motus elemētoꝝ in loco differt a ceteris motib⁹: ⁊. d.(ꝛz eoꝝ q̄ dixim⁹ ꝛc). i. q⁹ iſte trāſmutatiōes cōicāt inquātū trāſmutant ad ſilē: ⁊ differūt in eo q⁹ quedā trāſmutatiōis ꝓncipiū hñt qđ mouet ea ex intrinſeco: nō ab extrinſec: vt graueo ⁊ leue: ⁊ quedā hñt ꝓncipiū trāſmutatiōis ex extrinſeco: nō intrinſeco: vt ſanabile eſt trāſmutabile ad ſanitatē: ⁊ augmētabile ad quātitatē: ⁊ ꝑ qđ. d. hz qōnē. in. viij. n. ꝓbicoꝝ declarauit q⁹ motoꝝ in graui ⁊ leui eſſentialr eſt ab extrinſeco: ⁊ eſt faciēs ipſum ⁊ q⁹ non mouet ꝓ ſe: niſi accñtalr: ⁊ ēt criſtimat q⁹ in pluribus ſpēbus ſanitatis ꝓncipiū motionis eſt ab extrinſeco. ſ. in egritudinib⁹ que ſanant ꝓ ſe ſine cā extrinſeca. ⁊. d. in libro perigeneſeos q⁹ principiū motus augmentati eſt in augmentabili: ⁊ dicamus nos q⁹ cuz intendit dicere differentiam inter principia motionis in iſtis: nō dicendū eſt ad diſtinguendū inter ea: q⁹ hoc eſt eſſentiale: aut non eſſentiale: cū ꝑ ſemp inuenit in eis. Manifeſtū eſt. n. ꝓ ſe: q⁹ faciens motū alterationis in re alterabili ē eē alterabile ⁊ accidit vt putat q⁹ alterabile alterat ꝓ ſe: cū in eo fuerit due ptes. ſ. pars alteratiua ⁊ alterabilis: vt accidit iſirmo ſananti ꝓ ſe. Coꝝ. n. in eo alterat mēbꝝ egrotās ad ſanitatem: mēbꝝ aūt infirmū eſt alterabile: graue aūt ⁊ leue totū tranſmutat a toto ſm modū q dictus eſt in octauo: ⁊ q⁹ videndus erit hoc poſt. Motus aūt ꝓpinquus in augmētabili q eſt cibus venit ab extrinſeco. Motoꝝ autē remot⁹ eſt in ipſo augmentabili. ſ. caloꝝ nālis q eſt in mēbro augmētabili: ⁊ cū. d. q⁹ ꝓncipiū alterās in reb⁹ alterātib⁹ eſt extrī ſecuz. d. ēt q⁹ qñq; inuenit ſilitudo in iſtis ad illa: qñ qñq; patiunt mult⁹ a paruo ꝓncipio extrinſeco: ⁊. d.(⁊ ſm hoc fortaſſis ꝛc). i. q⁹ cū ita alterant plus q̄z ꝓncipiū alterans ea ab extrinſeco dat eis: ita q⁹ illud qđ ſit ſit ſupra illud qđ eſt ex motoꝝ ſic aſſimilant eis que mouent ꝓ ſe. D. d.(⁊ illud recipit ſanitatem ⁊ egritudinē). i. ⁊ ſignū q⁹ alteratio nō ē ex principio agēti criſtente in alterabili ſicut eſt in trāſmutabili ſm locū eſt: q⁹ pōt idem accipere ℨria: ⁊ ℨria nō pōt accipe idē: ⁊ idē nō pōt facē ℨria. D. d.(qñ moueret ſicut ſanū ꝛc). i. qñ cū aliqđ terminoꝝ moueret a paruo ꝓncipio extrinſeco: transferet ad finem. U. g. q⁹ ſi aliquis moueretur ad ſanitatem a paruo principio extrinſeco moueretur ꝓ ſe ad ſanitatē ꝑfectā: ⁊ ſilr ſi aliqđ moueret ſm viam infirmandi ab aliquo infirmitante mouebitur per ſe ad infirmitatem ꝑfectam. D. d.(in graui aūt ⁊ leui magis manifeſtabilē). i. q⁹ alie tranſmutatiōes q̄uis cōicent trāſmutatiōi in loco criſtēte in elementis in eo: q⁹ in q̄buſdam maioꝝ ꝑs trāſmutatiōis ꝓuenit ex ipſo trāſmutabili non ꝓ nām motoris: tñ ꝑ magis manifeſtabilē in graui ⁊ leui. ſ. q⁹ ꝓncipiū trāſmutatiōis in loco eſt in eis ꝓ ſe: ⁊ cuz. d. q⁹ alia trāſmutabilia cōicent trāſmutabilibus in loco. ſ. graui ⁊ leui: ꝑ ꝑ q⁹ ꝓncipiū motus aut maioꝝ ꝑs motuū eſt ex ſe nō ex extrinſecis. D. qñ q̄uis ita ſit tñ manifeſti⁹ eſt ꝑ in motu grauis ⁊ leuis. ⁊. d.(in graui aūt ⁊ leui magis manifeſtabilē ꝛc). D. d. cām in ꝑ: ⁊. d.(q⁹ materie eoꝝ ſunt valde ꝓpinque ſuis ſubiectis). i. q⁹ mā motus in graui ⁊ leui valde eſt ꝓpinqua māe grauis ⁊ leuis: ⁊ ſic appropinquātur ſubē eoꝝ ecōtrario alijs accñtibus exñtibus in ea. Et iō cū acgrit aliqua pars forme grauis: aut leuis ſtatiz cū illa parte acgrit motus ad ſuñ vbi: niſi aliqd ipediat: ⁊ nō ſunt ita accñtia remota a ſuba eoꝝ: ⁊ ideo nō indigēt motore extrinſeco. U. g. vt albeſcant: aut nigreſcant: aut alie q̄litates quoꝝ eſſe nō ſequit forme neceſſario. D. d.(⁊ ſignū eius eſt motus. ſ. motus eoꝝ). i. ⁊ ſignū q⁹ mā iſtius motus eſt ꝓpinq̄ ſubſtātijs. i. formis iſtoꝝ motoꝝ eſt modus motus in loco q inuenit in alijs motis: qñ mot⁹ eoꝝ differt a motu grauis aut leuis. D. dedit cām in hoc ⁊. d.(⁊ q⁹ motus in rebus ꝓſimilibus vel ꝓſiſtentibus ꝓ ſe ꝛc). i. q⁹ motus in loco eſt in gnābilibus poſt ꝑfectionē: ⁊ i vltimo trāſmutationū: in graui aūt ⁊ leui eſt ꝓmus trāſmutationum. D. d.(⁊ ſi ita ſit nec̄io erit iſte motus ꝛc). ſ. q⁹ iſte mot⁹ eſt ꝑcedēs in eo q̄uis ſit poſterior gnātiōe: ⁊ alij motus ſint poſteriores in vtroq;. ſ. in ſuba ⁊ in tpe: ⁊ iō nō fuerunt ꝓfitia formas entiū ⁊ indigēt in ſuo eē rebus extrinſecis ꝓter formas in q̄bus ſūt exñtia. ſ. q⁹ eē eoꝝ non eſt in reb⁹ tranſmutabilibus ꝓfis formas eoꝝ. Iſta aūt mota in loco differūt a motis ꝓ ſe. ſ. aſalibus: q⁹ motoꝝ in iſtis non differt a moto niſi in mō: ⁊ ſūt idē in ſubo: ⁊ putat q⁹ motoꝝ ⁊ motū i eis ſūt idē: ⁊ q⁹ mouēt ſe. In illis aūt motoꝝ differt a moto eſſe ⁊ diffinitiōe: ⁊ ꝓꝑ ꝑ hñt elemēta ꝑ ꝓprīū. ſ. q⁹ motus eoꝝ nō inueniunt poſteriores eoꝝ a formis ſm tps ſicut de aliis motibus. Et iō errauit Joānes q⁹ inuēti ſūt motus in ſuba ſine potētia accñti ſm tps exñte in ſuis ſubſtantijs: ⁊ dictū fuit ei q⁹ potētia ꝑcedēs ꝑ motū non eſt in moto niſi violēte: ⁊ eſt in ea re ex qua fit mota res. U. g. q⁹ potentia ad motum ignis in loco nō eſt in igne: ſed in illo ex quo ignis fit vt oleo aut ligno.

¶ Cum qdem igitur fiat ex aqua aer ⁊ ex graui leue venit in ſurſuz. Simul aūt eſt leue ⁊ nō amplius: ſed ibi eſt. Manifeſtum itaq; q⁹ potentia ens in actū iens venit illuc: ⁊ ad tantum ⁊ tale vbi endelechia eſt ⁊ quāti ⁊ qualis. Eadem autem cauſa ⁊ eius qđ iam criſtentia ⁊ entia terram: ⁊ ignē moueri in ea que ipſoꝝ loca nullo ipediente. Et eniz nutrimentum cum ꝓhibens ⁊ ſanabile cum retinens non ſit fertur confeſtim. Mouet autem: ⁊ quod a principio fecit: ⁊ impedimentū remouens aut vnde reſilijt: quēadmodum dictum eſt in primis ſermonibus in quibus determinauimus q⁹ nihil horum ſeipſum mouet. Propter quā igit cauſam fertur latorum vnūquodq;: ⁊ ferri in ſuipſi⁹ locum quid eſt: dictum eſt.

¶ Reuertamur modo ⁊ dicamus q⁹ cuz aqua trāſmutatur in aerem: tunc tranſmutabitur de grauitate ad leuitatem. Deinde mouet ad ſuperius: ⁊ tunc dicetur ipſum eſſe leue in illo loco non q⁹ fiet z5.

leue: sed qz ē leue illic. Et si ita sit: manifestū est qꝫ aqua fuit leuis in potentia: deinde trāsmutaꝫ quo usqꝫ fiat in actu ꝛ supius: ꝛ mouebiꝫ illic in aliqua mensura de qualitate ad quātitatē. Dico aūt locū ad quē est possibile ire ꝛ ad quātū de eo ꝛ ad q̄le. Ista igiꝫ est cā motus aque ꝛ terre ad sua loca cū nihil impediuerit. Nutribile enī ꝛ sanabile cū a nullo impediūtur statim tendēt ad sanitatē ꝛ nutrimentū. Et oē mobile primo moueꝫ a re agēte: aut a re mouente impediens ꝛ auferente ipm obstaculū ex cozā ei⁹ qō impediꝫ: sicut dixim⁹ in p̄dictis tractatibus: qꝫ oē corpus mobile qō hz motū localez ab altero mouetur: nō ex se. Jam igiꝫ declarauimus qua de cā mouetur oē mobile: ꝛ qua de cā vnūqōqz elementoz mouetur ad suum locum.

*5. ¶ In hoc caplo vult pficere sermonē de mō mot⁹ elemētorū ꝛ ondere quo mouenꝫ: ꝛ determiare qꝫ nō mouenꝫ ex se in rei veritate: sed ex ertrinseco: ꝛ. d. (reuertamur igiꝫ ꝛc) .i. ad loquēdū de motib⁹ istoz corpoz grauiū ꝛ leuiū: ꝛ ad pficiendū monē de eis demōstrādo quo mouenꝫ h corpora: ꝛ q̄ est mā isti⁹ motus: ꝛ gs est istoz verus motor necessario. D. d. (ꝛ dicamus qꝫ cū aq̄ ꝛc) .i. manifestū est p se: qꝫ cū aq̄ fit aer ꝛ stati trāsmutaꝫ de grauitate in leuitatē ꝛ de iferiori ad supius isimul: ꝛ p hoc qd. d. (delde mouebiꝫ ad supius) nō intēdebat deinde m tps seu m cām ꝛ cātū. i. qꝫ motus eius ad supius est cāt⁹ a sua leuitate. D. d. (ꝛ tūc dicet ipm eē leue ꝛc). ꝛ hoc nō est nisi mvnū motū in actu ad illū locū nō m qꝫ fit leue asi suā trāslationez ad illū locū: sed qz nō fit leue nisi cū trāsferꝫ ad illū locū: ꝛ intēdebat oīdere p h vīam iter illū motū in loco ꝛ alios motus locales q sūt aialiū. Aial. n. est aial quāuis nōdum moueaꝫ: ꝛ h dico eētialiter. Ista aūt nō sunt grauia neqz leuia donec sint in istis locis nisi accītaliter cū ab aliq̄ prohibenꝫ: ꝛ cū narrauit qꝫ hec corpa cū cōpletā hūerint formā: cōpletū hēbūt motū in vbi. s. qꝫ isimul hñt formā ꝛ vbi ꝛ. d. (ꝛ si ita sit: manifestū est qꝫ aqua sit in potētia ꝛc). i. ꝛ cum manifestū est de istis corporibus qꝫ quando acquisierint aliquam ptem forme statim acquirent aliquā partez vbi: ita qꝫ cū forma cōplebiꝫ: cōplebiꝫ vbi: manifestū ē qꝫ potētia in istis ad formā ꝛ vbi est in eodē subiecto. s. corpe a quo est gnātio. Ut. g. qꝫ aqua fuit in potētia leuis ꝛ supi⁹ ꝛ cū fit ignis fit leuis ꝛ supius in actu isimul ꝛ potentia ad vtrūqz isimul fuit in aqua nō in igne moto ad supius: nisi aceītaliter ex hoc aialibus. D. d. (ꝛ mouebiꝫ illic m aliquā mēsurā quātitatis ꝛ q̄litatis). i. qꝫ cū pficieꝫ gnātio p ficieꝫ motus ad supius m quātitatē ꝛ q̄litatē ꝓpriaz. D. exposuit h ꝛ narrauit de q̄litate ꝛ quātitate: ꝛ. d. (Dico āt locū ad quē possibile est ꝛc). i. ꝛ intelligo p quātitatē finez loci ad quē est possibile vt illud motū moueaꝫ ꝛ ad quātū mouebiꝫ illius loci: ꝛ intelligo p q̄litatē situ. s. suū locū ꝓpriū corpis cōtinētis ipm qō est vbi illi. Oē. n. motū hz ex istis rebus res terminatas. Ut. g. qꝫ cū aq̄ fiet aer mouebiꝫ ad locū q est sub loco ignis: ꝛ ad quātitatē termiatā hz suā leuitatē: ꝛ recipiet de corpibus ꝓtingētib⁹ corpa termiata. Nō. n. oē qō moueꝫ: moueꝫ ad quelibz locū: neqz ad quālibet ptē vnius loci in igne neqz recipit de corpib⁹ ꝓtingentibus qōlibet corpus. D. cū. d. (hec igiꝫ cā motus aque ꝛ terre ad sua loca ꝛc). i. qꝫ motor coꝫ ad sua loca ē illud qō eis dat subas: ꝛ est gnāns ꝛ agēs: ꝛ. d. qꝫ cū nō fuerit impediens: qz cū aliqd impediret: tūc eēt illic alius motor p accīs: ꝛ remouēs illud impediēs: ꝛ tūc lapis ꝛ alia elemēta assimilanꝫ eis q̄ mouenꝫ p se. D. d. (nutribile. n. ꝛ sanabile ꝛc.) .i. qꝫ ita est in acqsitiōe forme: ꝛ vbi in lapide ꝛ gnānte isimul: sicut in acqsitiōe forme ꝓuenientis a cibo ꝛ nutrimēto in mēbro nutribili ꝛ sanitatis isimul. Cibus. n. est mā isti⁹ forme mēbri ꝛ mā ēt sue sanitatis. Sicut igiꝫ vtus q̄ gnāt cibū dat vtrūqz ꝛ isimul. s. formā ꝓuenientē in membro a nutrimēto: ꝛ sanitatē: ita ē de forma corpis grauis ꝛ leuis et de vbi: sed tñmō differūt in hoc qꝫ possibile est in istis corpibus: vt forma acgraꝫ ꝛ phibeaꝫ in accīte qō est vbi ꝛ hoc nō est possibile in sanitate cū acqsitiōe forme ꝓuenientis in mēbro a nutrimēto: nisi illa forma sit nēcio diminuta. D. d. (statim mouebunꝫ ad sanitatē ꝛ ad nutrimentuz ꝛc). i. q. d. q̄n recipiēs formā corpis leuis ꝛ recipiēs eius vbi: cū nullū fuerit phibēs stati mouebiꝫ vtrūqz recipiēs a gnānte ad formā corpis leuis ꝛ eius vbi: ꝛ recipiens fuit hic positū duo trīa: dico aūt m ꝓparationē: m vo locum sūt idem: ꝛ vnū coꝫ pcedit alteꝫ in esse nō in tpe. s. qꝫ ꝓparatio q̄ est in subo ad recipiēdū formā corpis leuis aut grauis pcedit ꝓparationē q̄ est in illo subo ad acgrendū vbi in actu: sicut est de forma ꝓueniēte in mēbro: ꝛ a nutrimēto in mēbro ꝛ sanitate. Recipiēs aūt formā aialis ꝛ eius motū sunt duo: ꝛ iō aial moueꝫ essentialr ex se: ꝛ est dicē nutrimentū formā ꝓuenientē in mēbro a cibo. D. d. (hec igiꝫ est cā motus terre ꝛc). qꝫ cā gnāns ꝛ agēs eas est cā motꝰ ad loca coꝫ: nisi aligd impediat qō si fuerit: tūc recessus impedimenti erit cā motꝰ eius p accīs: ꝛ tunc forme istoz erunt mouētes ēt p accīs: ꝛ assimilabunꝫ ēt eis q̄ mouenꝫ p se. D. d. (cibus. n. recipiēs sanitatē ꝛc). i. vt cibus ꝛ sanitas q̄ isimul vadūt ad nutrimentū ꝛ ad sanitatē a vtute nutritiua. s. qz sit forma mēbri sani: ꝛ qz in oi mobili ꝓtingit ꝓmo vt moueaꝫ a suo motore: ꝛ ꝓtingit scdo vt moueaꝫ a recessu impedientis: ꝛ h cōe est oib⁹ motib⁹ corpoz grauiū ꝛ leuiū ꝛ alioz mobiliū nāliū: ꝛ hoc iam declaratū est in phīcis. Fecit de h rememoratiōe: ꝛ. d. (qꝫ oē mobile nō moueꝫ ꝛc) .i. ꝛ iam declarauimus ꝓus qꝫ oē mobile ꝓmo mouetur a motore: ꝛ scdo ab auferente phībēs: ꝛ in hoc loco est itelligendū p motū ois trāsmutatio trāsmutationū q̄ttuor: sed impediens in alijs motibus nō pōt phibere accīs nis formā sine forma: nisi tñ in motib⁹ istoz corpoz simpliciuz. Impediēs. n. in eis pt diuidere iter formā ꝛ accīs nis cā. Ut. g. qꝫ lapis phibeꝫ a motu ad iferius hz nō phibeaꝫ a forma. Illud aūt qō moueꝫ ad nutrimentū ꝛ sanitatē: ipossibile ē vt phibeaꝫ a hāitate absq̄ nutrimēto: sz abvtroqz prohibeaꝫ: aut a neutro: ꝛ silr est in suba: ꝛ intendit p p̄dictos tractatus tractatus phīcos. Tractat⁹. n. illi sūt q̄ sūt ꝓpriꝫ legēdi in hac scia. D. d. (ꝛ iam diximus qꝫ oē corpus mobile p locū ꝛc). intēdit qō iam declarauit in istis tractatibus: qꝫ oē corpus qō moueꝫ in loco absq̄ altero moueꝫ aut ab ertrinseco: aut a ꝓncipio erīte in eo alio a moto. nihil. n. est qꝫ cū idem sit motor: ꝛ mouēs vt Platon dicebat ꝛ h iam declarauit duob⁹ locis in. vij. phīcoz: sed firmius i octauo. In septio. n. fūdauit declarationē ꝓcedēdo pmū motū. q. manifestū est p se. D. posuit: qꝫ cuz aliq̄ ps moti qeuerit neēe est vt totū qesc̄at. D. oeluisit qꝫ neēe est vt motor sit a moto. In octauo aūt declarauit qꝫ in oi motor p se est motor p se. D. declarauit qꝫ ipossibile est vt aligd moueaꝫ p se: ita qꝫ motor sit idem cū moto. D. d. (iaz igiꝫ declarauimus q̄ de cā ꝛc). intēdit p cām cām finalē. Cā. nis finalis in motibus istoz elemētoz sūt loca ꝓueniētia: ꝛ sūt aliquo mō forme cū sint q̄si pfectiua. D. d. (ꝛ q̄ de cā mouēꝫ qōlibet ꝛc). i. cā agēte motū cuiuslibet istoz ad suū locū. s. cā formali: ꝛ determinauit cām pp quā ista loca sunt finis: ꝛ est qꝫ illud ad qō moueꝫ oē mobile ē silē ei ad qō ista mouenꝫ: qñ cū in declaratiōe ista vsus est ꝓpōne vli: ꝛ dedit in hoc cām vniuersalem: ꝛ est cā ꝓpter quā trāsmutaꝫ omne transmutabile in illud in qō transmutatur: incepit primo determinare hāc vniuersalem ꝓpositionem: dei de declarare suam intentionem. s. cām ꝓpriam motib⁹ istorum corpoz in loco quasi igitur. d. iam igitur declarauimus causam ꝓpter quā omne transmutabile transmutatur in illud in quod transmutatur: ꝛ est causa ꝓpter quā hec corpora mouentur ad sua loca: sed sua intentio nō fuit in hoc sermone declarare causam transmutationis vlem: sed tñ declarauit eaz ex quo intēdebat declarare de motibus

bus istoꝝ corpoꝝ: ⁊ Aris. sermo hic fundat. sup duas ꝓ-
põnes: ꝙrum vna est ꝙ hec corpa trāsmutabilia sunt. Se
cūda est ꝙ oē trāsmutabile transmutat in simile: g⁹ b cor
pa trāsmutant in simile: ⁊ ꝙ manifestū est ꝙ hec corpora
mouent ad loca ꝓpria: fuit oīsum ꝙ ista nō transferūtur
ad ista loca: nisi inquātum sunt similia ⁊ pfectiua. hec igit
est intētio ist⁹ capli: ⁊ pōt itelligi ꝓ hoc qō. d. iā igit deter
minauimus q̄ de cā fuit mot⁹. i. istoꝝ corpoꝝ: ⁊ ꝙ b qō. d.
⁊ q̄ de cā mouet vnūqōqꝫ elemētoꝝ ad suū motū. i. ad q̄li
tatē motus vniuscuiusqꝫ eoꝝ ad suū locuꝫ: ⁊ ex quo est iste
motus. Jam. n. oīdebat de istis motib⁹: ex quo fiunt: ⁊
quare ⁊ quomodo.

¶ Differentias igit aūt ⁊ accītia circa ipsa nūc di
camus. ¶ Primū igit determinatū sit quēadmo-
dum videtur oībus: graue qdem simpliciter id eē
qō oībus subst at: leue aūt qō oībus supereminet.
Simpliciter aūt dico in genus respicicus: ⁊ in ea
in ꝙbus nō ambo existunt. Quale videt ignis qui
dem quecūqꝫ magnitudo surſuꝫ lata si nō existat
phibens alterum: terre aūt deorſum: eodem mō
Et velocius quod plus.

26. ¶ Volumus mō dicere diuersitatem grauis ⁊ le-
uis ⁊ accītia cōtingentia eis. Incipiamus primo
⁊ narremus de graui ⁊ leui: ⁊ diffiniamus ea diffi
nitiōe mānifesta: dicēdo ꝙ graue simplr ē illud qō
descēdit sub oībus corpibus: ⁊ leue simplr ē illud
qō natat sup oia corpora. Et intelligo ꝓ simplici
ter gen⁹: ⁊ oē qō nō hꝫ cōicationē cū istis duabus
virtutib⁹: sicut ignis. Videmus. n. ꝙ q̄libet quāti
tas ignis mouet ad supius nisi aliqd impediat: ⁊ q̄li
bet quātitas terre ad iferius. Et q̄to magis erit
ignis maior: tāto velocius mouebit ad superius.

26. ¶ Cū declarauit cām ꝓpter quā leue est leue: ⁊ graue ē gra
ue: icepit diffinire ea ⁊ dare cās accītiū in eis: ⁊. d. (volu-
mus mō dicē ⁊c). i. ⁊ cū iam virim⁹ cās extrīsecas ab eēn
tia grauis ⁊ leuis ꝓpter ās cōtingit: vt hīs grauitatez sit
graue: ⁊ hīs leuitatem sit leue: mō volumus dicē qddita-
tē grauis ⁊ leuis ⁊ pficere ex hoc cās accītiū apparētiū ex
eis in corpibus simplicibus ⁊ cōpositis. D. d. (⁊ icipiem⁹
primo narrare de graui ⁊ leui ⁊c). i. ⁊ primo diffiniem⁹ gra
ue ⁊ leue simplr distinctiōib⁹ manifestis ꝓ se. D. ibim⁹ post
modū ad diffiniendū graue ⁊ leue fm cōparationē ad dictas
cās oium accītium apparentiū in spēb⁹ grauis ⁊ leuis sim
pliciter: ⁊ fm cōparationē simpliciū ⁊ cōpositoꝝ: ⁊ cū hoc ꝓ-
misit: icepit dare diffinitiōes: ⁊. d. (Dicamus igit ꝙ gra
ue simplr est illud ⁊c). i. ꝙ diffinitio grauis simplr ē illud
qō nāli gelcit sub oībus corpoꝝibus. leue simplr ē illud qō
gelcit nāliter sup oia corpora: qm aūt aliqua corpa sūt hu
iusmodi: declaratū est supius. Declaratū est. n. ꝙ terra ge
scit sub oībus corpibus: qz mouet ex oībus ptibus mundi
ad mediū: ⁊ sic est declaratū corpus eē nāliter sup oia cor
pora que recte mouent. s. ignem: ⁊ iam descripsit supi⁹ gra
ue ⁊ leue alia descriptiōe: ⁊ est ꝙ graue est illud qō mouet
ad mediū: ⁊ leue qō mouet a medio: sed he descriptiones
q̄s mō. d. magis appropinquāt veritati: qz mot⁹ nō acci-
dit eis: aut a medio: aut ad mediū: nisi post violētiā. Qui-
es aūt leuis sup oia corpa ⁊ gravis sub oībus corpib⁹ ē eis
nāliter: ⁊ iō ista diffinitio magis mōstrat nās coꝝ: ⁊ in istis
diffinitiōibus in loco dīaꝝ accipiunt actiōes ꝓuenientes
ab eis cū dīe lateāt. D. d. (⁊ itelligēdo ꝓ simplr genus)
. i. ⁊ itelligo ꝓ simplr leue in gñe. s. in loco q est genus oīuꝫ
locoꝝ nō in aliquo loco q assimulat generi. D. d. (⁊ oē qō
nō hꝫ cōicationē cū istis ⁊c). i. ꝙ graue ⁊ leue simplr est il-
lud in quo nō ꝟueniunt due potētie insimul. s. grauitas ⁊ le
uitas: vt in aqua ⁊ aere ⁊ nō est itelligendū ex hoc qō. d. ꝙ
due potētie existūt isimul in his mediis: quēadmodū ꝟtia
existūt in medio. U. g. sicut albū ⁊ nigrū existunt in rubeo:
qm̄ si esset ita: tunc aqua ⁊ aer cōponerent ex terra ⁊ igne.
Sed est itelligendū ꝙ due potētie existūt in eis fm cōpatio
nem ex quo nō segt vt sint cōposita. Aqua. n. nō dicit le-
uis nisi in cōpatiōe ad locū terre: ⁊ grauis fm cōpationem
ad aerē: tūc ipa in se hꝫ vnā nām simplicē: quēadmodū de
aliq re dī ipm esse dextr⁹ ⁊ sinistruꝫ in respectu diuersoꝝ: ⁊
ipsa in se hꝫ vnā nām simplicē nō cōpositā. Media vo que
nō dicunt fm cōpationē sūt cōposita ex extremis ꝟtijs: fꝫ
hoc igit itelligendū est mediū in aqua ⁊ aere. D. d. (sicut
ignis ⁊c). i. ꝙ ignis nō inuenit leuis in respectu alicui⁹ loci
⁊ grauis in respectu alicui⁹ loci: sed q̄libet pars eius semp
mouet ad supremum: ⁊ iō dī leue simplr ⁊ similr de terra.
D. d. (⁊ quāto magis fuerit ignis maior ⁊c). i. ⁊ lignū ꝙ
ignis ē leuis sine aliqua grauitate ē ꝙ quāto magis ignis
erit maior tāto erit velocioris motus ⁊ si ignis eēt cōpositus
ex leuitate ⁊ grauitate nō ꝓtingit b. ¶ Proportio. n. gra
uis ⁊ leuis ad leue in vtroqꝫ corpe. s. magno ⁊ puo eēt ea-
dem: cū aūt in eo nō inuenit: nisi sola leuitas: contingit vt
quāto magis ignis fuerit maior tāto magis potētia ei⁹ erit
maior ⁊ eccūerso. ⁊ ex hoc dedit signū. s. ꝙ cū potētia ma-
gni ⁊ parui eiusdem rei fuerit diuersa: contingt vt poten-
tia illius rei sit simplex.

¶ Aliter aūt graue ⁊ leue ꝙbus ambo existūt. Et-
eni supferunt ꝙbusdā ⁊ substant: quēadmodū aer
⁊ aqua. Simplr qdem. n. neutꝝ horꝝ graue aut le
ue. Terra qdem. n. ambo leuioꝝa: supeminet enīꝫ
ipsi quecūqꝫ ipsoꝝ particula. Igne aūt grauioꝝa:
substat. n. ipsoꝝ quātacūqꝫ vtiqꝫ sit particula. Ad
seipsa simplr: hoc qdem graue: hoc aūt leue. Aer
qdem. n. quātuscūqꝫ vtiqꝫ sit: supereminet aque.
Aqua aūt quātacūqꝫ vtiqꝫ sit aeri substat.

¶ Est ēt leue ⁊ graue alio mō. s. fꝫ cōpationē. Cor- 27.
pus. n. est graue ⁊ leue diuersimode. Videm⁹ enī
aliqua corpa grauioꝝa igne natātia sup ea: qm̄ ps
eoꝝ descendit sub igne. Et fm hoc aer dicit leuis
simpliciter: ⁊ aqua grauis simplr fm cōparationē
vnius ad alterꝝ. Qm̄ q̄libet pars aeris natat sup
aquam. ⁊ quelibet pars natans super aquam de-
scendit sub aere.

¶ Cum dedit diffinitionē grauis ⁊ leuis simplr: vult mō da 27.
re diffinitionē grauis ⁊ leuis fm cōpationē: ⁊. d. (est etiaꝫ
graue ⁊ leue alio mō). i. nō simplr. Simplr. n. dī illud qō
dī fm cōpationē ad oēs res ⁊ ad oia loca. D. d. (corp⁹ enī
dī graue ⁊ leue diuersis modis). i. corp⁹. n. dī leue ⁊ gra-
ue modis duob⁹: quoꝝ vnus est simplr ⁊ ad hoc aut ad ea
que sūt sub eo: vt aer: aut ad ea q̄ sūt supra se: vt aq̄. Alius
vo fm cōparationē vt ad illud qō est supra ipsum: vt aer i
respectu ignis q est aliqō graue: ⁊ aqua in respectu terre q̄
est aliqō leue: ⁊ cū. d. ⁊ graue ⁊ leue ꝟueniunt duob⁹ modis
simplr: ⁊ fm cōpationē: induxit testimoniū a sensu sup cō-
paratiuū: ⁊. d. (videmus. n. aliq̄ corpa ⁊c). i. corpa aerea
Aer. n. ⁊ corpa in ꝙbus prevalet aer ꝟueniunt natātia sup
aquā ⁊ terrā ⁊ descēdentia sub loco ignis. Declaratum est
. n. rōne ꝙ ignis natat sup oia corpa sicut ēt est declaratū
ꝙ terra gelcit sub oīb⁹ corpib⁹: qm̄ āt media grauia sunt ⁊
leuia manifestū ē sensui. D. d. (⁊ fm b dī aer leuis simplr
⁊c). i. ⁊ ꝓt bñ aligs dicē de vtroqꝫ istoꝝ medioꝝ eē graue
simplr in respectu corpis supioris ⁊ leue simplr i respectu i
ferioris. Q m̄ sicut dirim⁹ ꝙ ignis est leuis simplr. i. in re
spectu oīuꝫ: sic possum⁹ dicē i aliq̄ medioꝝ qō ē graue ⁊ le
ue in respcū supioris aut iferioris. Q m̄ isti duo modi i rei
vitate dīr fꝫ compationē: sed vnus dī in respectu oīum: ⁊

ſcōs in reſpectu quorūdā: ⁊ iſte vocat cōpatiuus: ⁊ alio ab ſolutus: ſed h̄ noiatio pōt mutari: cū vtrūq; ſit ſm cōpationē. Et cū narrauit q; graue ⁊ leue cōpatiua pñt dici ſim pliciter in reſpectu corpis ad qđ cōpant dedit cām in h̄: ⁊ .d. (qm̄ q̄libet pars aeris natat ſup aquā ⁊c). i. ⁊ rectū eſt dicē cōpatiue eſſe abſoluta in reſpectu corporis ad qđ cōpant: q; dicere eſt graue aut leue ſimplr: cū q̄libet ps illi⁹ qeſcit ſub oībus aut natat ſup oia: ⁊ cū quelibet pars grauis ⁊ lenis ſm cōpationem deſcēdit aut natat ſup illud corpus ad qđ cōpat: hñ poſſumus dicere ipm eſſe leue ſimpliciter: aut graue ſimplr. U. g. quēadmodū poſſumus dicere ignē eſſe leue ſimplr: q; q̄libet eius pars natat ſup tria elemēta. poſſibile eſt ēt dicere aerē eſſe ſimplr leuē: cū quelibet pars eius natat ſup aquā: ⁊ graue ſimplr in reſpectu ignis: ⁊ oia iſta. d. ad demonſtrandū q; vterq; modus eſt ex capitulo relationis.

¶ Qm̄ aūt ⁊ alioꝝ: hec qdez hñt grauitatē: hec āt leuitatē manifeſtū q; horꝝ qdem cā oium eſt differentia in ſimplicibus aſſignata. Scōm. n. q̄ illa ſortit: hoc qdem plus hoc aūt minus: erūt hec qdem leuia: hec aūt grauia corpoꝝ. Quare de illis dicendū. Alia. n. ſequūtur prima. Qđ qdem dicebamus oportere facere: ⁊ ppter plenū graue dicētes: ⁊ ppter vacuum leue

28. ¶ Et dicamus q; cū oia hñt grauitatē aut leuitatē neceſſe ē vt prima corpa ſint cauſe grauitatis aut leuitatis eoꝝ. Sed differūt in hoc: q; hec ſūt grauioza: hec aūt leuioza ſm multitudinē: aut paucitatē que eſt in eis ex primis corporib⁹. Et ſi ita ſit ⁊ q̄dā corpora cōpoſita ſunt grauia ⁊ quedā leuia ppter prima corpa: oꝝ nos determinare pria corpora. Cōpoſita. n. cōſequūtur ea: ſicut dixim⁹ ſuperius. Et oꝝ dicētes q; cā leuitatis eſt vacuū: ⁊ cā grauitatis eſt plenū: determinare prius qd ſit vacuum ⁊ quid ſit plenum.

28. ¶ Cū dedit eſſentiā grauis ⁊ leuis: remanſit ei dare cās accidentiū apparentiū in cōpoſitis pp ſimplicia: ⁊ iſta via volebant pcedere antiq ſz nō potuerūt. Dicētes. n. vacuū eē cām leuitatis: ⁊ plenū cām grauitatis laborāt in dādo cās accſitiū appentiū in rebus grauibus ⁊ leuib⁹ ex hoc mō: ⁊ ſilr dicentes multitudinē ⁊ paucitatē partiū eſſe cās grauitatis ⁊ leuitatis. Et cū ipſe iam deſtruxit ſmonez iſtoꝝ. d. q; ex ſermōe eius in nā iſtoꝝ pōt qs pficere cās eoꝝ q̄ apparent in reb⁹ grauibus ⁊ leuibus ⁊. d. (⁊ dicamus q; cuz oia hñt grauitatē ⁊ leuitatē). i. q; cū oia cōpoſita ſunt aut grauia aut leuia: ⁊ cā grauitatis ⁊ leuitatis eoꝝ eſt grauitas ⁊ leuitas ſimpliciū ex ḡbus cōponunt: neceſſe eſt vt diuerſitas cōpoſitoꝝ in grauitate ⁊ leuitate puenīat ex diuerſitate ſimpliciū in multitudine ⁊ paucitate ⁊ hoc itendit cū .d. (ſed in hoc differūt). ſ. ⁊ itelligendū eſt h̄ p diuerſitatē duos modos. ſ. q; cōpoſitoꝝ hec ſunt grauia: ⁊ hec ſunt leuia: in eodē loco aut in diuerſis. Cā aūt pp quā h̄ ſūt grauioza iſtis in eodē loco manifeſta eſt. U. g. q; aurꝝ nō ē grauius argento: niſi q; ꝓſtat ex ptibus plibus terreſtrib⁹ q̄z ex ḡbus cōſtat argentū. Et q; iſte modus eſt manifeſt⁹: fuit dimiſſus ab Ariſto. ¶ In ſecūdo aūt eſt ꝓſideratio. ſ. q̄re q̄dā corpa ſūt grauioza ḡbuſdā in locis diuerſis ⁊ hoc eſt cui⁹ cām vult mō dare Ariſ. ⁊ iō itelligendū eſt p h̄ qđ. d. i multitudine ⁊ paucitate quātitatē ⁊ numeꝝ rerꝝ grauioꝝ ⁊ leuiorū. D. d. (⁊ ſi ita ſit ⁊c). i. ⁊ ſi cā grauitatis ⁊ leuitatis exiſtentiū in cōpoſitis corpib⁹ ſit grauitas ⁊ leuitas exiſtentes in ſimplicibus: oꝝ ipm q; vult dare cām grauitatis ⁊ leuitatis in corporibus cōpoſitis dicere qd ſit grauitas ⁊ leuitas in pmis corpib⁹. Et q; antiq dederūt cām grauitatis ⁊ leuitatis in corpib⁹ ꝓpoſitis. ſ. vacuū ⁊ plenū: ⁊ dimiſerunt dicere prius quid eſt vacuum ⁊ qd eſt plenum. reprehendit eos: ⁊. d. (⁊ oportet dicentes ⁊c).

¶ Accidit vtiq; nō vbiq; hec grauia videri eſſe ⁊ leuia pp prioꝝ dictam. Dico aūt puta in aere qdez grauius erit centū libraꝝ lignū plūbo vnius libre: in aqua aūt leuius. Cā aūt q; oia grauitatē habēt ꝓpter ignē: ⁊ leuitatē ꝓpter terrā. Terrā igit: ⁊ q̄ terre plurimū hñt vbiq; grauitatē hēre neceſſariuz: aquā aūt vbiq; ꝓpterq̄ in terra: aerem autem ſimiliter ꝓpterq̄ in aqua ⁊ terra.

¶ Reuertamur igit ⁊ dicamus q; accidit oib⁹ corporibus cōpoſitis: vt nō in oi loco ſint grauia ⁊ leuia ppter diuerſitatez primoꝝ corpoꝝ. U. g. q; lignū ponderis. c. libraꝝ eſt in aere grauius plūbo duaꝝ libraꝝ ⁊ in aqua leuius. Et cā eius eſt q; oia cōpoſita corpora hñt grauitatē niſi ea que ſunt ex igne: ⁊ oia hñt leuitatē niſi ea que ſunt ex terra. Et ſi ita ſit: neceſſe eſt vt terra ſit grauis: ⁊ oē in quo plus eſt de partibus terre: erit grauius in oib⁹ locis neceſſario. Et aqua eſt grauis in omnibus locis niſi ea ſola que ſunt ex terra: qm̄ aqua natat ſup ea. Et ſilr aer eſt grauis in igne: in aqua autem ⁊ terra ⁊ ſuper eas eſt leuis. 29.

¶ Cum ꝓmiſit log in cauſis eoꝝ q̄ apparēt reb⁹ grauibus ⁊ leuibus ꝓpoſitis: ⁊ magis deſideratū eſt ſciri: q; q̄dam cōpoſita ſūt grauioza ḡbuſdam in vno loco ⁊ leuioza in alio incepit in h̄: ⁊. d. (reuertamur igit ⁊c). i. reuertamur igit ⁊ dicamus q; oꝝ nos querere cām pp quā q̄dam corpa cōpoſita ſūt grauioza ḡbuſdā in aliquo loco ⁊ nō in alio: vt lignū cuius meſura eſt. r. libre qđ eſt grauius plūbo cuius meſura eſt vna libra in loco aeris: in loco aūt aque ecōuerſo. D. dedit cām in hoc: ⁊. d. (⁊ cā in hoc eſt q; oia corpora ⁊c). i. q; cā in hoc eſt q; oia corpa hñt aliquā grauitatē in ſuis locis ꝓpter ignē ⁊ hñt ēt aliquā leuitatē in ſuis locis ꝓpter terrā. ⁊ dixim⁹ (aliquā) q; nō intēdit p grauitatē ⁊ leuitatē q̄s hñt in ſuis locis illud qđ intēdit p grauitatē ⁊ leuitatē q̄s hñt cū fuerint ex ſua loca. ⁊ cū Themiſti⁹ ignorauit h̄. d. q; ꝓtingit Ariſ. dicē q; elemēta ſtāt in ſuis locis violēte ſicut ſtāt i locis exneis vbi hñt grauitatē ⁊ leuitatē verā. Grauitas aūt ⁊ leuitas q̄s hñt in ſuis locis nō ē niſi velocitas motus ad ſupi⁹ ⁊ ad iferius ab eo q; facit violentiā: ⁊ pp h̄ q; h̄ hñt: fuit poſſibile vt lapis moueret a motu expellētis poſtq̄z ſepat ab eo: vt declaratū fuit: ⁊ ſic grauitas q̄ eſt in aere ⁊ aq̄ eſt maioꝝ leuitate q̄s hñt in ſuis locis: ⁊ iō cū aligs expellit aerē ad iferius facilioꝝ erit motꝰ eius q̄z ad ſupi⁹: ⁊ ſilr de aq̄. D. d. (⁊ cuz ita ſit terra erit grauis nēcio ⁊c). i. ⁊ ſi ita ſit: ⁊ terra eſt grauis in oib⁹ locis: nēcē eſt vt oē corpus cōpoſitū in quo terreſtritas abūdat magis q̄z aeritas vel aquoſitas ſit graue in oib⁹ locis in ḡbus mouet vt plūbū qđ eſt graue in oibus locis q; terra abūdat in eo: ⁊ oē in quo dominat aq̄ eſt graue in trib⁹ locis trī. ſ. ignis aeris ⁊ aq̄: ⁊ oē in quo aer dominat ē graue in duob⁹ locis trī. ſ. ignis ⁊ ipi⁹ loco. ſ. aeris: ⁊ ſic dēs intelligere grauitatē quā hz elementū in ſuo loco ſicut diximus ſuplus. D. d. (⁊ aqua eſt grauis in oibus locis ⁊c). i. ⁊ iō illud ex cōpoſitis in quo dñatur aqua eſt graue i tribus locis: q; aq̄ eſt grauis in trib⁹ locis ſilr: q; aer grauis eſt in loco ignis: ⁊ ēt in ſuo loco ꝓtingit vt cōpoſita in quibus aer dñatur ſint grauia in iſtis duobus locis trī: vt lignum quod natat ſuper aquam.

¶ In ea enim que ipſius regione oia grauitatē habent ꝓpter ignem: etiam aer. Signum autem: q;

trabit

trahit plus inflat⁹ vter vacuo. Itaqꝫ si aliqd aeris hꝫ pl⁹ q̄ terre ⁊ aque. In aqua qdē cōtingit leui⁹ esse qūodā: in aere autem grauius. Aeri quidem enim non superfertur: aque autē supfertur.

30 ¶Et dicam⁹ ēt q ꝺia elementa in suis locis habēt grauitatē p̄ter ignē solū: ⁊ aer in suo loco est grauis. Et signū eius est vter plenus vento q diuidit aerem magis q̄ vter vacu⁹. Et cū ita sit manifestū ē q oē in quo de aere cōsistit plus q̄ de terra ⁊ aqua: possibile ē vt in aqua sit leui⁹ altera: ⁊ in aere grauí⁹ altero. Nō enim natat super aerem quod natat super aquam.

30 ¶Et dicam⁹ ⁊c. ꝯ. i. declarare ēt hoc qō posuim⁹ q ꝺia corpora habēt grauitatē in suis locis p̄ter ignē: ⁊ qz hoc ē manifestū p se in terra ⁊ aq̄: cū visū sit q q̄libet ps terre ⁊ aque cū auferat cadet ps que est super ipsuꝫ: sed hec nō manifesta sensui in aere: declarare incepit hoc in eo: ⁊. ꝺ. (⁊ aer i suo loco est grauis: ⁊ signū ei⁹ est ⁊c). i. ⁊ signū ei⁹ ē q pondus vtri pleni aere ⁊ pōd⁹ vacui est grauis: ⁊ The. abnegauit hunc sensuꝫ: ⁊ cū declarauit q aer hꝫ grauitatē i suo loco. ꝺ. (⁊ si ita sit manifestū est ⁊c). i. ⁊ aer hꝫ grauitatem in suo loco: ꝓtingit vt oē in quo ē aer dominat cā grauitatis ei⁹ q̄ abūdat in eo loco aeris est aer: ⁊ iō possibile ē in eo vt nō sit grauis in loco aque ⁊ terre. Aer enim qui abūdat i eo natat super aquā ⁊ impedit terrestritatē que ē in eo descendere. Et cū ita sit: cā igit̄ ꝓpter quam lignū cuius pōdus est .c. libre est grauí⁹ in aere plumbo cui⁹ pōdus ē due libre: ē qz lignū constat in aere ex trib⁹ grauib⁹: aere aqua ⁊ terra: sed magis aere: in aqua aūt ꝓponit̄ ex duob⁹ grauibus ⁊ vno leui qō dominat̄ in eo: ⁊ ideo natat sup aquā ⁊ The. ⁊ abnegātes aerem habere grauitatē in suo loco: dicunt q cā pp quā lignū in aere est grauí⁹ plūbo non est qz aer in suo loco est grauis: sed qz terrestritas ⁊ aquositas q̄ sunt in eo sunt maiora q̄ꝫ terrestritas ⁊ aquositas q̄ sunt in duab⁹ libris plūbi. Sed qz aer qui p̄ualet in eis nō impedit terrestritatez ⁊ aquositatē a motu ad inferi⁹ in aere: ⁊ impedit eas in aqua: ⁊ iō lignū cui⁹ pond⁹ est .c. libre fiet grauius plūbo cuius pondus est due libre: nō qz componitur ex trib⁹ grauib⁹: sed qz terrestritas que est i eo est maioris quātitatis terrestritate plūbi: ⁊ aer dominās in eo nō impedit istā terrestritatē apud aerē ⁊ ꝓpedit eā apud aquā: igitur fit graue in aere ⁊ leue in aqua. Nos aūt dicam⁹ q lignuꝫ cuius pōdus est .c. libre nō fit grauí⁹ plōbo cui⁹ pōd⁹ ē due libre in loco ignis: nisi qz ꝓponit̄ ex trib⁹ grauib⁹ ⁊ hoc manifestū est per se. Aer enim hꝫ grauitatē in loco ignis: ⁊ ꝟ est dominās in eo: ⁊ ideo dignū⁹ est vt iste mot⁹ in illo loco attribuat̄ tā ei q̄ꝫ alijs grauib⁹. Q. m̄ aūt ꝓpter hoc lignū nō est graue: ēt i aqua manifestū est per se: ⁊ cū ita sit: qualiter igit̄ erit dispositio in loco medio inter aquā ⁊ ignez. ſ. aerē: ⁊ necesse est vt habeat mediocrē dispositionē. oīno igitur erit ꝓpositū ex trib⁹ grauib⁹: qū mediū hoc nō fit nisi ꝓpter diuersitatē aeris que est in eis ꝑm magis ⁊ minus in grauitate. ſ. q aer qui est in eo est in loco ignis grauior se in loco suo. Q. m̄ aūt aer hꝫ grauitatē ⁊ leuitatē in suo loco ꝑm modū quē dixim⁹ manifestū est ex ꝓiectis in eo: ⁊ qz est medius inter extrema. Et cū ita sit cā essentialis in ꝟ q minimū pōdus terminatū de ligno est grauí⁹ minimo pōdere terminato ⁊ plūbo in aere est: qz lignū cōponit̄ in eo ex trib⁹ grauib⁹. Et iō necesse est vt terrestritas que est i ligno q primo est grauiꝰ plūbo terminato sit equalis terrestritati que est in plūbo: ⁊ cū ꝟ sic eē grauí⁹ est in eo i aere. Cū enim posuerim⁹ quoddā lignū in quo existit de terra: ⁊ aqua equale ei qō existit in alia parte plūbi ex eis: ⁊ dixerim⁹ q aer qui dominatur in eo in suo loco addit in motu duorum grauiorꝫ que sunt in eo. ſ. aque ⁊ terre: ⁊ cū ita sit necesse est vt lignū nō fuerit grauius plūbo primo ⁊ essentialiter in aere nisi qz cōponit̄ ex trib⁹ grauib⁹. Et si inuenia tur aliquod lignū grauí⁹ aliquo plūbo ꝓpter hoc ⁊ terrestritas ⁊ aquositas q̄ sunt in ligno sūt maiores terrestritate ⁊ aquositate q̄ sunt in plūbo ꝟ erit accidentaliꝫ: cū hoc nō inuenit̄ nisi in ꝙbusdā reb⁹ que sunt hmōi: ⁊ ꝟ nō erit causa nisi habuerint societatē cū alia cā essentiali ⁊ est ꝓpt̄ ad sutoriū aeris super duo grauia in loco p grauitatē quā hꝫ i suo loco. ſ. qz cū grauí fit grauius ⁊ cū leui leui⁹: ⁊ qz ꝟ qō cū grauí fit grauí⁹ magis manifestū est: necesse ē vt cā essentialis ⁊ inseparabilis in oī loco ꝓp quā quedā sunt grauiora in aere ⁊ leuiora in aqua sit illa quā indurit Aristo. ⁊ est q ea in quib⁹ aer dominatur sunt composita ex trib⁹ grauibus: sed The. accepit cām accītalē loco essentialis ⁊ peccauit. Cā aūt erroꝛis est: qz cā accītalis est manifesta p se: essentialis aūt quā dedit Aris. est fundata sup ꝓpositiones p dictas ex qb⁹ ꝯclusit istam cām. Et cū hoc latuit Themistium ⁊ vidit cām apparentē accidentalē: errauit ⁊ accepit ipsam loco essentialis: ⁊ q aer hꝫ in se grauitatē ⁊ leuitatē alia quā est manifestū: ⁊ qz est mediū inter extrema: ⁊ iō exēplū quod indurit Aristo. de vtre non fuit sustentat⁹ sup ipsuꝫ in ꝓbando q aer hꝫ grauitatē in suo loco: sed indurit ipm ad confirmandū. Si igit̄ illud exemplū non fuerit cōcessuꝫ nihil nocebit cū sit manifestū rōni: qz hmōi grauitas inuenia tur in aere: ⁊ manifestū est ex his que mouent̄ inferi⁹ in aere: ⁊ potest dicere q cā ꝓpter quā nō apparent inter vtrem plenū ⁊ vacuū in aere: grauitas est: qz ꝟ latet sensum: cum sensus nō possit distinguere diuersitatez inter ista: ⁊ possit dici q si inueniret̄ aliquid in quo ꝓportio aeris ad aquā ⁊ terram est maior ꝓportione aeris que est in vtre ad vtrē possibile erit in hoc cū ponderaꝫ ⁊ fuit ꝛnclusus in eo aer vt sit grauior se: cū aer nō fuerit ꝛnclusus in eo. Ul. g. q ipsivtres equalis mēsure q̄ꝫto magis fuerit subtiliorꝫ corꝝ aut ficciorꝫ tāto magis apparebit in eis hec ꝓportio: ⁊ ideo videtur mihi q vter Aris. in quo hoc testimonium inuenitur fuit subtilior ⁊ ficcior q̄ꝫ vter Themistij.

¶Quoniā aūt est simpliciter leue ⁊ simpliciter grae: ex his est manifestū. Dico aūt simpliciter leue quod semper sursum. graue aūt qō semp deorsuꝫ natū est ferri non prohibitum. Aliqua enim sunt: ⁊ non quemadmodum putant quidam omnia habere grauitatem.

¶Iam igitur declarauimus corpus eē graue simpliciter. ⁊ corp⁹ leue simpliciter: ⁊ dicere ē leue simpliꝛ: quod semper mouet̄ superius: ⁊ graue simpliciter est illud quod semper inferius mouet̄: nisi aliquid impediat. Et nos inuenimus corpus eē huiusmodi: ⁊ non sicut quidam existimabant q oib⁹ corporibus sit grauitas. 31

¶Declarauim⁹ ⁊c. ⁊ deinde incepit declarare graue ⁊ leue alia descriptione a predicta. ſ. q leue absolutū differt a leui in comparatiōe: qz leue simpliꝛ mouet̄ in oī loco ad supi⁹ ⁊ hoc intendit cū. ꝺ. (mouetur semper ad superi⁹). i. q in nulla hora mouet̄ ad inferius. Leue aūt cōparatiuū nō sp mouet̄ adsuperi⁹. i. in oī loco superi⁹ ⁊ in alio inferi⁹. Et similiter est de graui simpliꝛ cū graui in comparatione. ⁊ iaꝫ dirimus q iste descriptiones sunt accepte ex motu: ⁊ ille p dicte a finibus motus que magis demonstrant nām eorꝫ sed descriptiōes accepte a motu magis demonstrant differentias inter absolutū ⁊ ꝓparatiuū: ⁊ iō indurit eas ꝟ sc̄ꝺo ⁊ qz plures antiquoꝝ negabant̄ corp⁹ eē huiusmodi: voluit ꝙuertere sermonē sup illos: ⁊. ꝺ. (⁊ nos videmus corp⁹ eē hmōi ⁊c). i. ⁊ sensus testatur nobis q multa corpora sunt quoꝝ eē ꝙuenit diffinitioni grauis ⁊ leuis simpliꝛ: non sic̄ qdā opinabant̄ q oē corp⁹ ē graue: ⁊. ꝺ. hoc: qz videmus ignem sensu leuem in omnibus locis: sicut videmus terrā 31

graue in omnibus locis.

¶ Nã et alijs qbusdã graue eẽ videt ⁊ semp ferri ad mediũ: ẽ ãt lĩr ⁊ leue. Uidem⁹.n. quẽadmodũ dcm̃ est pz⁹ qm̃ terrea oĩb⁹ substant ⁊ feruntur ad mediũ: sed determinatũ est mediũ. Si igit ẽ aliqd qõ oĩb⁹ supferet: quẽadmodũ vr̃ ignis ẽt in ipo aere sursũ lat⁹: aer aũt gescẽs: palã q⁹ hoc fert ad extremũ. Quare grauitatẽ nullã possibile ẽ habere ipz Substaret.n. vtiqz alij. Si aũt hoc erit vtiqz aliqd aliud qõ fert ad extremũ quod oĩb⁹ latis supfertur. Nunc aũt nullũ vr̃. Ignis igit nullã hz grauitatẽ: neqz terra leuitatẽ vllã. siquidẽ substat oĩb⁹ ⁊ quod substat fertur ad medium.

32 ¶ Reuertamur igit ⁊ dicam⁹: qm̃ ãt graue simplr ip mouet ad mediũ cõcessũ ẽ ab oĩb⁹. corpora .n. terrestria semp vident descẽdere: vr̃ dirim⁹ supi⁹ sub oĩbus corporib⁹: ⁊ ire quousqz pueniat ad mediũ. Medium aũt terminatũ est. Si igit aliqõ corpus inueniret natãs sup oĩa corpora: vt vr̃ de igne qui mouetur ad supi⁹ aeris necesse est vt ignis moueat qũousqz veniat ad orizõta mũdi. Et si ita sit: mãifestũ est qꝫ nullã grauitatẽ hz oĩno. Si eni haberet grauitatẽ descẽderet sub alio corpore quod esset illud qõ mouet ad orizõta mũdi ⁊ natat super oĩa corpora habẽtia motũ ⁊ getẽ. Sz nullũ corp⁹ vr̃ hoc facere nisi sol⁹ ignis. Uñ ignis nullã habz grauitatẽ neqz terra leuitatẽ. Cũ descẽdat sub oĩb⁹ corporib⁹ intẽdendo ire ad mediũ: ⁊ mediuz sit terminatũ ad quod mouentur grauia.

32 ¶ Quia antiqui pcesserunt graue eẽ simplr terrã: qꝫ ꝫ manifestũ est sensui: vult demõstrare qꝫ necesse ẽ eis pcedẽ corp⁹ eẽ leue simplr. s. ignẽ. Sũt.n. ĩ igne silia eis que vident in terra ex quib⁹ pcedũt terrã eẽ graue simplr: ⁊.d. (reuertamur igit ⁊ dicam⁹). i. dicam⁹ igit qꝫ abnegãtes leue eẽ simplr pcedũt graue eẽ simplr: ⁊ dicunt ipsum moueri ad mediũ mũdi: pcedendo qꝫ mediũ est terminatũ. i. vnicum vnde necesse ẽ vt nullũ corp⁹ sit graui⁹ terra. D. incepit demõstrare modũ ex quo pcedũt corp⁹ eẽ graue simplr: qꝫ cũ viderint terrã ⁊ oĩa terrestria moueri ad medium ex oĩb⁹ partib⁹ sciuerũt qꝫ terra descẽdit sub oĩ corpore: qꝫ ⁊ nullũ corpus descendit sub ea. Unde iudicauerunt eã eẽ graue simplr: ⁊.d. (medium aũt est terminatũ) distinguendo ipz ab extremis: mediũ enim si eẽt extremũ possibile eẽt in eo fieri additionẽ: ⁊ si ita esset: tũc possibile eẽt inuenire corp⁹ descẽdẽs sub terra. Ut.g. qꝫ si terra moueret ad cẽtz hz qꝫ est extremũ linee recte ⁊ eẽt intentio grauis illud qõ mouetur super lineã rectã: tũc possibile eẽt corp⁹ graui⁹ terra inueniri descẽdẽs sub ea: ⁊ si ita eẽt: tũc contingeret vt sub illo corpore eẽt aliud: ⁊ sic in infinitũ. Hoc igit intendit cũ.d. (qꝫ mediũ ẽ terminatũ ⁊c). i. qꝫ non inueniret de ipso plus qꝫ vnũ sicut est de extremis. D.d. (si igit inueniret aliqõ corpus natãs ⁊c). i. si igit necesse ẽ vt terra sit grauis simplr ex hoc qõ vr̃ sensui moueri ad mediũ ex oĩ pte mũdi: necesse est si aliqõ corp⁹ inueniret moueri ad superi⁹ ex oĩb⁹ ptibus mũdi vt hoc corp⁹ sit leue simplr. D.d. (vt videtur de igne). i. ⁊ corp⁹ qõ hm̃ oĩ vr̃ est ignis. Uidem⁹.n. ignẽ moueri in loco aeris ad orizõta ex oĩb⁹ partib⁹ mũdi: sic̃ terra ad mediũ. Si igit tot⁹ loc⁹ terre sit mediũ: necesse ẽ vt tot⁹ loc⁹ ignis sit supi⁹. Et manifestũ est qꝫ nullus loc⁹ ẽ supra locũ ignis: qm̃ tũc inueniret aliquod corp⁹ aliud ab igne moueri in aere ascendendo: aut eẽt vacuũ quod esset impossibile. Et mãifestũ est qꝫ impossibile est dicere qꝫ loc⁹ aeris ptinuet cũ orizonte toti⁹: qm̃ cũ ita eẽt nõ haberet locũ ad quẽ moueret: ⁊ sic nõ haberet vniuersum ad quod partes eius mouerentur. Partes enim ignis ⁊ motus eaz ad superius demonstrãt ignẽ eẽ ⁊ suũ motũ ad supi⁹. Sic si vniuersum aq̃. s. mare nõ sentiret: tũc ex hoc qꝫ videm⁹ qꝫ oẽs fluuij currũt ad medium scirem⁹ qõ inter aerem ⁊ terrã est eius loc⁹: ⁊ qꝫ vniuersũ aq̃ ẽ in illo loco. Uniuersũ igit ⁊ ptes cuiuslibz triũ elemẽtoz cõprehẽdũtur sensu in suo loco nãli: ptes aũt q̃ sunt ex suũ locũ nãlẽ pprehẽdũt moueri ad vniuersũ: de igne aũt pprehẽdit nihil nisi ptes. vnde notũ fuit qꝫ ille partes mouent ad vniuersũ existẽs in suo loco naturali: ⁊ hec est demonstratio qꝫ ad pbandũ aliquã spez esse ⁊ hoc raro pting in hac scia. D.d. (⁊ si ita sit manifestũ ⁊c). i. qꝫ si aliquod corp⁹ eẽt sub quo ignis descenderet tũc partes ei⁹ vident moueri in loco aeris ad supius. Ignis eniz nõ differt ab aere nisi qꝫ ignis mouet in loco ei⁹ ⁊ aer quiescit in loco suo. ⁊ qꝫ aer est calidus ⁊ humid⁹ ⁊ corpora que mouent in aere sunt calida ⁊ sicca: iudicam⁹ pcise qꝫ inter orizonta ⁊ aerem qui aer est calidus ⁊ humid⁹ existit corpus calidũ ⁊ siccũ: quod vr̃ hic ignis. nõ illud corp⁹ qõ illic dicitur ignis. iste eniz est calidus ⁊ siccus ⁊ lucẽs. vñ nõ cõtinget nobis cũ dixerim⁹ illic eẽ ignem vt sit lucens. Quare igit ista ps ignis est lucens vniuersum nõ ãrit alitũ locũ ⁊ forte illuminatio sibi accidit extra suũ locũ: sic congelatio aq̃ pting extra suũ locũ: ⁊ nõ est inopinabile vt accidat elementis cum fuerint extra suũ locũ erit⁹ a dispositione nãli. Unde Aler. d. qꝫ ignis qui est ẽ est corrũpẽs corp⁹. q autẽ illic est generans: ⁊.d. qꝫ significatio super hoc est: qꝫ diffinitio ignis istius ⁊ congelationis vident opponi. Et qꝫ cõgelatio corrũpit oĩa aialia ⁊ nihil in ea gñatur: ergo in igne q ẽ existit nihil gñat. Diffinitũ.n. ignis isti⁹ ẽ ebullitio corporis calidi ⁊ sicci ⁊ diffinitio illi⁹ ẽ congelatio corporis frigidi ⁊ humidi. Unde contingit qꝫ ignis q est hic est contrarius congelationi: congelatio aũt nõ opponit igni absoluto. Diffinitio enim ignis absolute opponitur diffinitioni aq̃ absolute. D.d. hz nos nullum corpus videm⁹ hoc facere nisi soluz ignẽ. i. ⁊ significatio qꝫ ignis est corp⁹ qõ natat sup oĩa corpora: est qꝫ nullũ corp⁹ vr̃ moueri in loco aeris pter ignem ⁊ si illic esset aliud corpus natãs super ignem: ptingeret vt moueret in loco aeris ⁊ ignis. D.d. (vnde ignis nullã gravitatez hz ⁊c). i. sicut terra nullam hz leuitatẽ. Si igitur descẽdens est sub oĩbus corporib⁹ dz moueri ad mediũ: ⁊ medium est terminatũ: ⁊ syllogisinus ita componit. Si terra mouetur ad medium. Et medium ẽ terminatum. Necesse est vt terra descẽdat sub oĩbus corporib⁹. D. incepit verificare medium esse terminatuz.

¶ Sz adhuc qꝫ ẽ mediũ ad qõ latio hñtib⁹ grauitatẽ: ⁊ a quo leuib⁹ manifestũ ex multis. Primũ quidem ex eo qꝫ in infinitũ nõ contingit ferri qcq̃. quẽ admodũ. n. nullũ ẽ ipossibile sic neqz fit. Latio aũt e quopiam in quippiã gñatio est. Deinde ad sires vr̃ angulos ignis qdẽ sursũ lat⁹: terra aũt deorsuz ⁊ oẽ grauitatẽ hñs. Quare necesse ferri ad mediũ. Hoc aũt vtrũ accidit ad terre medium: aut ad totius: quoniam idem est alius sermo.

¶ Et signum eius qꝫ medium est terminatum ⁊ ad ipsum mouentur grauia ⁊ ab eo mouentur levia ẽ multipler. Et primum est qꝫ impossibile est vt aliquod corpus moueatur in infinitum. Sicut enim id qõ est impossibile: impossibile ẽ vt sit. Ita ⁊ hoc etiam impossibile est vt sit itio. Itio autẽ est trãsla tio de loco ad locum. Et dicamus etiam qꝫ nos videmus ignẽ moueri ad superi⁹ ⁊ terrã ad inferius 33

fm

ſm angulos cōſimiles: ⁊ ſilr oē graue. Et ſi ita ſit: neĉe ē vt aliqō corp⁹ ſit qō moueaſ ad mediū mundi. aut ad mediū tre. Differt. n. ſiĉ ditim⁹ ſupius.

37. ¶ Quia vnū eox er ſe qbus declaraſ terrā eē grauem ſimplr eſt: qz terra vadit ad locū terminatū finitum non infinitū: incepit dare ſignū ſup b: ⁊. d. (⁊ ſignū eius eſt ⁊c.). i. ⁊ ſignū eius q⁹ mediū ad qō oīa grauia mouenſ eſt loc⁹ terminatus: eſt multiplex. Eſt. n. vnū eox quod ipoſſibile eſt corpus inueniri quod moueaſ motu recto in infinitum. D. d. pbationem ſup b: ⁊. d. (qm illud impoſſibile ē ⁊c.). i. ⁊ pbatio eius eſt: q⁹ ſicut illud qō eſt ipoſſibile. ipoſſibile eſt q⁹ incipiat eſſe: ita eſt de motu infinito: qm cū ipoſſibile eſt vt mot⁹ infinitus pficiaſ: ipoſſibile ē vt icipiat: ⁊ vſus fuit hac demonſtratiōe i libro. vj. phyſi. ⁊ in iſto ſermone non numerauit niſi ꝓpoſitionē maiorē ⁊ tacuit miorē ⁊ cl'onē. ſyllogiſm⁹ ät ſic ꝓponē. Mot⁹ rectus infinitus ipoſſibile ē vt pficiaſ in eē: Et oē cui⁹ eē impoſſibile ē vt pficiaſ ipoſſibile ē vt icipiat eē: ergo mot⁹ rectus infinit⁹ ipoſſibile ē vt icipiat eē. Et cū ipoſſibile ē vt incipiat eē: impoſſibile ē vt pficiaſ. ergo ipoſſibile ē vt ſit. ¶ Dꝛopoſitio aūt dicēs q⁹ illud qō ipoſſibile ē vt pficiaſ: ipoſſibile ē vt icipiat eē manifeſta ē p ſe. D. d. (itio ät eſt tranſlatio de loco ad locū). i. ⁊ ēt motus rectus ē de ꝓtrario ad contrīū: ⁊ qz cōtraria ſūt finita ergo motus rectus eſt finitus: ⁊ hec eſt declaratio ſecūda q⁹ vſus fuit i. iij. phyſicox: ſed hoc latet in motu locali: qz ꝓtraria i loco nō manifeſtanſ p ſe. Sz iā declaratū ē in primo huius libri q⁹ ꝓtrarietas criſtit i eo pfecte: ⁊ ēt locutus fuit de b aliquātulū in. v. phyſi. D. d. (dicam⁹ ēt q⁹ nos videm⁹ ignē ⁊c.). b eſt tertia declaratio q⁹ loc⁹ ad quez graue mouet ē finitus· qm videm⁹ terrā cadētem ſup oēm ſuperficiē planā poſitā in terra ppēdiculariter ex oibus partib⁹ mūdi. Vl. g. q⁹ ſi in b oꝛizonte poſuerimus ſupficiē planā eque diſtātē ſupficici ſecantē ſperā in duo equalia ſup centrū ⁊ polos: inueniemus lapides ppendiculariter cadentes ſup ipſam. Et ſilr inueniemus ignē aſcendētē ppendiculariter ab ea: ⁊ cū hoc fecerim⁹ ab alio oꝛizonte: in quo ſtelle apparētes ſunt alie ab apparentib⁹ in predicto oꝛizōte ſilr inueniem⁹ ignē ⁊ terrā moueri ſup lineas ⁊ angulos ſup quas mouebanſ in predicto oꝛizonte: ⁊ hoc intendit cū d. (ſm angulos ꝓſiles) ⁊ qz terra ſicut declaratū eſt: ē ſpica: ⁊ iſte ſupficies ſunt ꝓtingētes ſperā terre: ⁊ ppendiculares ſup diametros q⁹ diametri cū extrahunſ: erūt ppendiculares ad has ſupficies: manifeſtū ē q⁹ terra moueſ ad inferi⁹ ſup diametros ſpere terre: ⁊ ignis ad ſupius ſup eoſdem. Et qz oēs diametri pueniunt ad punctū cētri manifeſtum eſt q⁹ terra moueſ ad illud punctum: vñ vī neceſſario q⁹ locus ſupius ē finitus: ⁊ qz linee exeuntes a cētro occurrūt circūferentie ſup angulos rectos: ⁊ māifeſtū ē q⁹ ignis moueſ ad ſupficiez corꝑis ſperici circūdantis terrā: vñ centrū terre dz eē centrū corꝑis iſtius. Q tñ cum poſuimus q⁹ mot⁹ ignis eſt ſup diametros: ⁊ poſuimus motum ei⁹ eē equalem: qz ipoſſibile eſt vt mot⁹ nālis ſit lōgior alio motu nāli: qm ſicut anguli ſūt equales: ſic neceſſe ē vt dia metri ſint equales: ⁊ qz ita eſt: neceſſe ē vt ignis moueatur ad circūferentiā corꝑis cuius cētrum ē centrū terre: ⁊ b eſt illud qō declarauit Ariſ. in ſecūdo iſtius libri qō innuit i capl'o ſeq̄nti: ⁊ Ariſ. prepoſuit p̄lo ꝓpoſitionē er qua ſeqūtur illud qō intendebat de terra ⁊ igne declarare: ⁊ ē q⁹ mouenſ ad loca finita quox vnus eſt centrū ſpere ⁊ alius ē circūferētia. D. d. (⁊ ſi ita ſit neĉe ē vt aliqō corꝑus moueaſ ad mediū). i. ⁊ cū poſuim⁹ q⁹ ẽra mouetur ſup diametros ſpe ẽre ad iferi⁹: ꝓtigit vt puēiat ad cētr. Erit g⁹ aliqō corꝑus qō mouebiſ ad mediū neĉio: ⁊ cū declarauit q⁹ ex motu iſtox corꝑox ſup āgulos equales apparet q⁹ graue mouet ad centrū corꝑoris ſperici terre: ⁊ q⁹ ignis moueſ ab illo eodē puncto: incepit querere vtrū ille punctus ſit cētrux ꝓcui oꝛbis lune qō ē cētrū mūdi: aut ſit extra ipſum: ⁊. q. trāſmittit nos ad illud qō declaratū ē in tertio: ⁊. d. (ſed tñ aut ad mediū mūdi moueſ: aut ad mediū terre). i. neceſſe ē vt iſte punctus q eſt mediū terre ſit idē cum cētro mūdi: aut aliud. D. d. (differūt. n. ſicut diximus ⁊ declarauimus ſupius) ita reperiſ in libro ⁊ ſi verū eſt erit itentio iſti⁹ ſermonis dare cām pp quā poſſibile ē vt alterū duox centrox ſit extra altex: ⁊ ē q⁹ ſunt duo in eſſe ⁊ diffinitione non q⁹ ipſe opinaſ q⁹ duo centra ſunt diuerſa. Jā. n. declarauit hoc in tertio ⁊ forte fuit erroꝛ ſcriptoꝛis q debebat ſcribere: nō. n. differunt ſicut declarauimus: qm hoc ē illud quod declarauit in tertio iſtius libri: cuius declaratum ſit cum hoc q⁹ duo centra ſunt in eſſe.

¶ Quoniam autem oē ſubſtans fertur ad mediū neceſſe quod oibus ſuperferſ ferri ad extremū regionis in quā faciūt motū. Cōtrariū eni mediuz extremo: ſubſtans aūt ſupeminēti. ¶ Dꝛopter qō rōnabiliter graue ⁊ leue duo ſūt: eteni loca duo: qō mediū: ⁊ qō extremū. Eſt aūt aliqd itermediū box: ⁊ ad vtrūqz ipſox dicſ altex. Eſt enim vt extremū ⁊ mediū qō amboꝛum eſt intermediuz: pp hoc eſt aliqd ēt aliud graue ⁊ leue: puta aq̄ ⁊ aer.

¶ Reuertamur igiſ ⁊ dicam⁹ q⁹ ſi illud qō natat ſup oīa corꝑoꝛa moueſ quouſqz pueniat ad oꝛizōta loci i quo moueaſ vtraqz iſimul cōtigit q⁹ mediuz ſit ẽriū oꝛizōti: ⁊ q⁹ illud qō ſp deſcēdit ſit ẽriū ad illud qō ſp aſcēdit. Et ſi ita neceſſe ē vt leue ⁊ graue pura ſint duo tm̄: loca. n. tm̄ ſūt duo. Eſt ät alius loc⁹ iter hec duo loca ẽrius ambob⁹: cū cōparaſ ad ea: qz eſt inter ea quaſi oꝛizō ⁊ medium: ⁊ iō fuit hic aliud graue ⁊ aliud leue: vt aer ⁊ aqua. 34.

¶ Jdeſt ⁊ cū poſuimus q⁹ graue ⁊ leue mouentur in eodē loco: ⁊ q⁹ leue moueſ ad ꝓcauū oꝛbis ⁊ natat ſup oīa corꝑa: ⁊ q⁹ terra moueſ ad medium iſtius cōcaui: ꝓtinget vt mediū ſit ꝓtrarium huic oꝛizonti: ⁊. d. q⁹ cū iſti duo motus ſūt cōtrarii: neceſſe ē vt loca eox ſint ꝓtraria: ⁊ q⁹ mota iſtis motib⁹ ſūt ēt cōtraria. D. d. (⁊ ſi ita ſit neceſſe ē ⁊c.). i. ⁊ ſi hec duo loca maxime diſtant abiuicē: ⁊ oīa que ſūt hmōi ſunt duo neceſſe eſt vt leue ⁊ graue ſimplr q̄ maxime diſtāt ſunt duo: ⁊ ꝓpter hoc qō declaratū eſt hec dicſ in diffinitiōe cōtrarioꝝ q⁹ ſunt ea que maxime diſtāt in eē ⁊ loco. Et cā ꝓpter quā maxime diſtant. eſt qz maxie diſtant i loco. Loc⁹. n. eſt pfectio maxime in iſtis corꝑibus ⁊ forma: vt declarauit ⁊ declarabit: ⁊ q⁹ hec duo ſūt ꝓtraria in loco ⁊ eē: neceſſe eſt vt inter ea criſtat mediū de quo dicſ eē graue ⁊ leue ſm cōparationē ad vtrūqz extremū: ⁊ hoc intēdit cū. d. (⁊ ē alius locus ⁊c.). i. ⁊ ꝓtingit ex hoc vt inter ea ſit locus mediꝰ. ſ. q⁹ nā iſtius loci ſit media inter nās iſtox duoruz locox: ⁊ ſimiliter nā corꝑoꝛis ⁊ corꝑoꝝ criſtentiū i eo. Tbe miſtius aūt. d. q⁹ cā ꝓpter quā media debēt eſſe duo non vnū danda eſt in libro pigeneos: cū b non appareat de nā grauis ⁊ leuis: ſz de nā ꝓtrarietatis ſm quā ꝓſiderādū eſt de eis in illo libro. D. d. q⁹ inter ea ē q̄ſi oꝛizon ⁊ mediū: ⁊ cā pp quā locus iſte cōponiſ ex nā duoꝝ locoꝝ eſt: qz mediū cōponiſ ex duobus extremis q̄ ſunt hic oꝛizon ⁊ mediū D. d. (⁊ iō fuit hic aliud graue ⁊ aliud leue vt aer ⁊ aqua) i. ⁊ qz in hoc loco criſtit nā oꝛizōtis ⁊ nā medij mundi qō eſt impoſſibile admiſceri ad inuicē: neceſſe ē vt corꝑoꝛa criſtentia iter ea ſint duo. ſ. aer ⁊ aqua. ⁊ ex b apparet ꝓtrariū ei qō. d. Themiſtius ⁊ b qō. d. Ariſ. eſt manifeſtū. Q uia. n. eſt ipoſſibile vt loca ꝓtraria admiſceanſ: ⁊ opz vt in nā mixtiōis inueniaſ intētio in medio duoꝝ extremoꝝ: neceſſe eſt vt loca q̄ ſunt inter duo extrema ſint duo tm̄: qm̄ aūt centrū terre idē ē cū centro mūdi: manifeſtū ē ex b. Mediū enim qō eſt locus terre nō ē cōtrariū oꝛizonti qō eſt locus ignis niſi inquātū eſt medium oꝛizontis: ⁊ mediū oꝛizontis eſt medium corꝑoris celeſtis. ſ. centrum eius. ergo mediuz

corporis celestis est medium mundi ⁊ terre.

¶Inquimus autem continens speciei eē: cōtētum āt materiei. Est āt i oīb⁹ generib⁹ eadē differētia Eteni i quāto ⁊ q̄li ē hoc qdē vt spēs magis hoc aūt vt mā. Et in his que fm locū sīlr. Quod qdē sursū determinati: qō aūt deorsū māe. Quare ⁊ in ipsa mā ea q̄ grauis ⁊ leuis: inquātū qdē tale potētia eo grauis mā: inquātū aūt tale leuis. Et ē qdē eadē: eē aūt nō idē. Quemadmodum corpus ⁊ languoris susceptibile ⁊ sanabile idē ē esse aūt nō idē: pp quod qdē neq3 ifirmabile eē aut sanabile.

34. ¶Et dicam⁹ q cōtinēs ē q̄si forma ⁊ cōtētū quasi mā: ⁊ hoc cōtingit oīb⁹ generib⁹. Dico q qualitatis hoc est quasi forma: hoc āt quasi mā. Quātitatis.n. hoc ē quasi forma: ⁊ hoc ē quasi mā. Sīlr loci hoc ē quasi forma: hoc aūt quasi mā. Locus autē supior ē quasi forma: inferior aūt quasi mā. Et iuenīt in hac mā graue ⁊ leue. Materia.n. si fuerit inferius in potētia erit mā grauis: si fuerit in potētia supius erit mā leuis ⁊ est vna. Sz ista vnitas in superiori ⁊ inferiori nō ē sicut corpus sanū ⁊ infirmum qm̄ q̄ huis sit vnum: tamen sua intentio ad sanitatē ⁊ egritudinem non est vna.

34. ¶Vult declarare q istoz corpoz ꝓtinens nobilius ē cōtento: forma.n. ad mām ē sicut ꝓtinēs ad ꝓtentū. Locus.n. superior ē q̄si forma loco inferiori: qm̄ cū demōstrauit q grauе ⁊ leue sūt ꝺria: q3 mediū ⁊ orizon sunt cōtraria: vult mō declarare q nō simplr sunt cōtraria: sz vno mō sunt cōtraria ⁊ alio mō relatiua: cū q̄dā coꝛpficiant alia. Si igit fm hunc modū dicanť eē ꝓtraria erit sicut ꝓtrarietas iter nobilius ⁊ mīn⁹ nobile: vt nobilior est forma mā. forma.n. non dicit nisi in respectu materie. Et vlr intēdit declarare ea hīe duas dispositiōes pp locū ꝺriū: ꝺriā. ſ. ⁊ ꝓsilez ꝺriā q3 forme eaz sūt ꝓtrarie. cōsimilē q3 q̄dā coꝛpficiunt q̄dā ⁊. d. (dicamus q ꝓtinens ⁊c.). i. q ꝓtinens est ex genere forme: ⁊ ꝓtentū ex genere māe. D. incepit declarare hoc in ductiōe ⁊ exēplo: ⁊. d. (B. n. ꝓtingit oīb⁹ ⁊c.) hec. n. dispositio. ſ. cōpositio rerū ex mā ⁊ forma: ita erisīt in predicamento vbi sicut in alīs predicamētis. ⁊. d. B: q3 B manifestū est in alīs: ⁊ latet in vbi: ⁊ vult docere: q3 B q̄ dictū est de loco nō est extraneū sed nāle: ⁊. d. (dico q qualitatis B est q̄ si forma ⁊c.). i. videmus. n. q sicut i sba ⁊ quātitate ⁊ qualitate inuenim⁹ aliq̄d quasi mām ⁊ aliq̄d quasi formam: sic oz esse in eis que eēntialiter erisīt in loco sicut hec prima simplicia. Nō. n. oē q̄ erisīt i loco dicit locus de eo cēntialiter: sz B sic est de elemētis: ⁊ iō fm q essentialiter sūt i loco ē vnū quasi forma: ⁊ reliquū quasi mā. Locus.n. ē cā essentialis ꝺrietatis ⁊ cōsimilitudinis illoz corpoz simpliciū. non. n. oē q̄ erisīt i loco dicit locus de eo essentialiter. D. d. (locus aūt supior est q̄si forma ⁊c.) ⁊ iō cōtinēs ē q̄si forma loci ꝓtinentis: q3 locus ꝓtinēs est quasi forma loci contenti. locus. n. est cā essentialis cōtrarietatis ⁊ similitudinis istoz corpoz. D. d. (⁊ inuenimus etiā in materia graue ⁊ leue). i. q sicut coꝛpoz hoc ē graue ⁊ hoc est leue sic aūt materia. ſ. q quedā est materia grauis ⁊ quedam leuis rei. D. d. (Materia. n. si fuerit inferius ⁊c.). i. ⁊ B necesse est: q3 cū mā est in potētia illius cuius est materia: necesse est vt habeat nām illius i q̄ pōt. ſ. q si fuerit potēs i sba: erit sba: ⁊ si in accidēs: accidēs. Et cum ita sit: ⁊ graue nō ē graue in actu: nisi inquātū est in loco iferiori in actu ⁊ silr leue nō ē leue in actu nisi inquātū est i loco superiori in actu: necesse est vt illud q̄ est in potentia i loco iferiori sit mā grauis: ⁊ illud q̄ ē in potētia i loco supiori est mā leuis ⁊ descripsit materiā hac descriptiōe: ⁊ non. d. q mā ē illud quod ē in potētia graue aut leue: q3 grauitas ⁊ leuitas nō inueniunť in his coꝛpoꝛibus nisi ꝓpter locū: ⁊ iō accepit in diffinitiōe māe rei grauis quod est illud quod pōt in vbi iferius nō in ipsū graue: cū vbi inferius sit quasi forma grauis: ⁊ similiter fecit in diffinitiōe māe leuis. D. d. (⁊ ē vnica (ue aliqs erisīmet q ꝓpter diuisionē māe in grauі ⁊ leui diuidit mā ꝓria nūeraliter. Jā. n. declaratū est in plurib⁹ locis primā mām eē vnicā in subiecto plura habilitate: ⁊ cū narrauit mām eē vnicā fm subiectū ⁊ plura fm habilitatē: ⁊ sua habilitas ad recipiēdū duo ꝺria sit equalis: d. (sed nō ē vnica in supiori ⁊ inferiori sicut corpus sanum ⁊ ifirmū). i. sed nō recipit supius ⁊ inferius sicut corpus recipit sanitatē ⁊ ifirmitatē. Jdē. n. coꝛpus lz recipiat vtrāq3 tñ non equaliter. sanitatē. n. videť recipere cēntialiter. egritudinem aūt accidētaliter: mā vo equaliter recipit ꝓtraria ⁊ B intendit cū. d. (Cuis sit vnū tñ sua ītētio ⁊c.). i. q coꝛpus alis lz sit vnum fm subiectū: ⁊ duo fm habilitatem ad recipiendum sanitatem ⁊ infirmitatē. tñ sua habilitas q̄ ē ad sanitatē nō ē sicut ad ifirmitatē qō nō ꝓtigit māe prie.

¶Habens quidem igitur talem materiam leue ⁊ semper sursū: contrariam autem graue ⁊ semper deorsum. Que autem diuersas quidem ab hijs habent. Habentes autem sic se ad inuicem vt he simpliciter: ⁊ deorsum ⁊ sursum feruntur. Propter quod aer ⁊ aqua habent ⁊ grauitatem ⁊ leuitatem vtrumq3. Et aqua quidem ꝓterq̄ terre oībus subst at. Aer aūt ꝓterq̄ igni oībus supferť.

¶Reuertamur igitur ⁊ dicamus q coꝛpus quod est quasi forma est leue ⁊ semper mouetur ad superius: ⁊ coꝛpus quasi materia est graue ⁊ semp descendens ad inferius. Coniunctio autem alioz3 coꝛpoꝛum ad inuicem est sicut coniunctio coꝛpis leuis simpliciter ad coꝛpus graue simpliciter. Et ideo aqua ⁊ aer vteraq3 habet leuitatem ⁊ grauitatem. Aqua enim descendit sub omnibus coꝛpoꝛibus ꝓter solam terram. Aer autem ascendit super omnia nisi super solum ignem. 35.

¶Cū declarauit q hec coꝛpa simplicia sunt adiuicē q̄si mā ⁊ forma: vult declarare q leue simpliciter ē forma simpliciter graui simpliciter ⁊ q duo coꝛpoꝛa interiacentia sunt materia ⁊ forma fm comparationem scilicet forma ei q̄ continet ex inferiori. ⁊ mā ei a quo cōtinet ⁊ q ꝓpter B necesse est vt coꝛpoꝛa grauia ⁊ leuia sint quattuoꝛ: ⁊. d. (Reuertamur igit ⁊c.). i. ⁊ dicamus q coꝛpus q̄ est. ſ. quasi forma simplr ē coꝛpus q̄ mouet ad supius in tribus locis terre ⁊ aque ⁊ aeris: ⁊ quod ē quasi mā simpliciter est coꝛp⁹ quod mouetur ad inferius in tribus locis aeris ⁊ ignis ⁊ aq̄. D. d. (ꝓiūctio āt ⁊c.). i. coꝛpa āt q̄ sūt iter ista necio sūt duo ita q ꝓportio vnius eoꝛum ad alterū sit sicut ꝓpoꝛtio leuis simpliciter ad graue simpliciter. ſ. sicut ꝓpoꝛtio forme ad mām. Si enim mediū eēt vnicuz nō haberet tūc in se aliq̄d quasi formam ⁊ aliquid quasi mām. D. d. (⁊ iō aqua ⁊ aer ⁊c.). i. q3 hec duo coꝛpoꝛa sunt duo fm q sunt duo necesse est vt vtrumq3 habeat grauitatem ⁊ leuitatez. Verbi gratia aqua habet grauitatem in loco aeris ⁊ leuitatē in loco terre: ⁊ aer hēt grauitatē in loco ignis: ⁊ leuitatem in loco aque ⁊ terre. D. d. (aqua. n. descendit ⁊c.). i. diximus q vtrumq3 istoz duoz coꝛpoz medioꝛ hz graue ⁊ leue: q3 videmus aerē ascēdere sup oīa coꝛpoꝛa preter ignē: vnde videť habere grauitatē in loco ignis: ⁊ leuitatē in loco terre ⁊ aque: ⁊ similiter aqua: q3 descendit sub oīb⁹ 35.

coꝛpoꝛib⁹

corporibus preter terrã: dicemus q̃ habet leuitatem in loco terre: ⁊ grauitatem in tribus locis.

¶ Qm̃ aũt ẽ vnũ solũ qõ oĩbus supferr̃ ⁊ vnũ quod oĩbus subst̃at: necesse est duo alia esse que ⁊ substant cuidam ⁊ superferũt cuidã. Quare ⁊ necesse materias esse tantas quãta quidẽ hec quattuor: sic autẽ quattuor: vt vnam quidem communez oĩum Presertim si ex sese mutuo fiũt'eẽ vo diuersũ sit.

37. ¶ Et dicamus igitur q̃ si vnũ corpus tm̃ ascendet super oĩa corpora ⁊ vnũ tm̃ sub oĩbus descendet. Necesse ẽ vt alia duo ascendant super aliqõ corp⁹ ⁊ descẽdant sub aliquo corpore tm̃: Unde necessariũ ẽ vt elementa sint quattuor: ⁊ nõ dico primum elementũ qõ est vnũ tm̃. Et ideo fit generatio istorũ elemẽtor ab inuicẽ. Et ita q̃uis generatio eor sit adinuicẽ: tm̃ eẽntia eor est aliud a generatiõe.

37. ¶ Idest dicamus igit̃ q̃ si vnum corpus ascendit super oĩa corpora: ⁊ aliud descendit sub oĩbus: propter istã cãm. s. q̃ locus corporis ascendentis super oĩa est q̃si forma loci descẽdẽtis sub oĩbus. Mediũ aũt inter extrema dz habere intentionẽ duor extremor: necesse ẽ vt iter hec duo loca sint alia duo loca: ita q̃ vnum eor sit quasi materia ⁊ alterum vt forma materie. Unde necesse est q̃ in istis duobus locis erĩstant duo corpora: quor vtrũq; habeat grauitatẽ ⁊ leuitatem ⁊ vnũ sit ad alterum quasi forma: reliquum quasi mã. D. d. (quapropter necesse ẽ vt elemẽta sint quattuor) .s. cum ad minus sint loca quattuor: necesse est vt corpora sint quattuor: ⁊. d. (non dico primũ elemẽtũ) qm̃ hoc nomen elementum aliquando dicitur de bis quattuor corporibus aliquando de pria mã. D. d. (⁊ ideo generatio istor elementorum sit ex inuicẽ). i. ⁊ qr materia eor ẽ vna: fuit possibile vt hec elemẽta generarẽtur ex inuicem: si enĩ haberent materias diuersas. non reciperent suas formas reciproce: qr materie diuerse non recipiũt nisi formas diuersas. Quia. n. habẽt vnã materiã ideo possunt generari ex inuicẽ Q ⁊ vo videm⁹ ea gnãri ex inuicẽ sciuim⁹ ea hẽ vnã mãz. D. d. (Et si ista q̃uis generẽt ex inuicẽ: qr hñt vnã materiaz tm̃ formas hñt diuersas bz sõas. ⁊. d. h̃ abnegãtes causam formalem ⁊ concedentes materialem ⁊ opinãt antiqui: er quo contingit vt hec corpora sint eadem in substantia ⁊ plura ꝑm accidentia.

¶ Nihil enĩ phibet cõtrarior esse intermedium ⁊ vnum ⁊ plura quemadmodũ in coloribus. Multis. n. modis dr̃ id qõ ẽ iter ac medium ipsum:

38. ¶ Dico q̃ licz extrema sint duo: non est impossibile vt inter ea sit vnum corpus aut plura: quẽadmodũ nõ est impossibile in coloribus. inter enĩ extrema inueniuntur plures species colorum.

38. ¶ Iste sermo est quasi contradicẽs predicto i q̃ demõstrauit vt media sint duo: in isto aũt dat hoc esse possibile non ueressarium: ⁊ forte indurit ipsũ in forma qõnis: ⁊ reliquit nobis dissolutionẽ vt sepe facit. Ratio. n. ita formatur. Oĩa duo extrema inter que existit mediũ hñs intentionem duorum extremorum: possibile est vt illud mediũ sit vnũ: ⁊ possibile est vt sint plura vno. sed ignis ⁊ terra sunt talia extrema. Ergo possibile est vt inter hec duo extrema sit aut vnũ corpus aut plura non de necessitate. Et iste sermo est valde sufficiens: ⁊ super ipsũ est sustentatus Themisti⁹ dicẽs q̃ ex hoc loco non declaratur q̃ elementum mediũ ẽ plus q̃z vnum nedum vt declaretur quot sunt. Nos aũt dicamus q̃ media que sunt inter duo extrema ꝓria in forma. s. in qualitate aut substantia: alia sũt a medijs que sũt inter extrema ꝓria in loco. Contrarietas. n. inuenit̃ in forma ⁊ in loco equinoce. s. q̃ duo loca ꝓria debent esse cõtraria i formis ⁊ locis. Contraria aũt que sunt in alijs predicamentis sunt duo in forma ⁊ non duo in subiecto. Et cũ ita sit: ⁊ cõtraria que sunt in loco sint duo in forma ⁊ duo in subiecto econtrario cõtrarijs que sunt duo in forma ⁊ vnum in subiecto. Et cum ita sit: ⁊ mediũ debet habere intentõem duorum extremorum ꝑm viã diminutionis: necesse est vt medium in loco habeat duas intentiones cõtrarias in forma ⁊ in subiecto. Unde necesse est vt mediuz inter duo loca cõtraria habeat aliquam cõtrarietatem in forma ⁊ in subiecto: vnde necesse est vt diuidat̃ in duo loca non numerant̃ nisi propter numerationem subiecti. Alia vo contraria in alijs predicamentis que sunt vnum in subiecto ⁊ contraria ꝑm formas: medium fuit in eis vnum in subiecto: ⁊ duo ꝑz formam: ⁊ ideo fuit possibile vt inter duo contraria ista inueniret̃ vnuz mediũ aut plus q̃z vnum. Mdedium aũt qõ ẽ in loco quod est impossibile vt sit vnum in subiecto: fuit ẽe possibile vt esset vnum. Q m̃ si esset vnum in subiecto non inueniret̃ in eo contrarietas que est in extremis: quemadmodum inueniret̃ in medijs que sunt inter extrema ꝓria. Cõtrarietas enim que est in extremis que sunt in loco ẽ in subiecto ⁊ in forma vnde necesse est vt contrarietas existẽs in medio sit in forma ⁊ in subiecto ꝑm viam diminutionis. Et ideo necesse est vt locus medius diuidatur i duo loca: quorum vnus est quasi forma: ⁊ alius quasi materia: ⁊ h̃ manifestum est ei qui bene considerauit: lz in eo sit aliqua difficultas propter quam latuit Themistium.

¶ In ea quidẽ igit̃ que ipsius regiõe habentiũ grauitatẽ ⁊ leuitatẽ: Unũquodq; hz grauitatẽ: leuitatẽ aũt nõ hz nisi in quibus superfert̃. Terra aũt in oĩbus grauitatẽ hz ꝓpter quod ⁊ sub distractis qdem feruntur in ea que deincepſ deorsum. Aer q dem in eam que aque regionem aqua: autẽ in eaz que terre: Sursum autem in eam que ignis: diuiso igne non feretur aer nisi vi: quẽadmodum ⁊ aq̃ ipsa trahitur: cũ fiat superficies vna. Et velocius trahat quis sursũ latione qua fertur aqua deorsũ Neq; aqua in eam q̃ aeris nisi vt nunc dictum est Terra aũt hoc nõ patit̃: qm̃ non vna superficies. Propter quod aqua quidẽ i vas ignitũ distrahit̃ terra aũt nõ. Quẽadmodũ aũt neq; terra sursũ: sic neq; ignis deorsũ fert̃ sublato aere. Nullã enĩ hz grauitatẽ. neq; in ea q̃ suiipsius regiõe. Quẽadmodũ neq; terra leuitatẽ. Ferũt̃ aũt sub distractis: duo deorsũ. Qm̃ hoc quidẽ simplr graue est qõ oĩb⁹ subst̃at. Hoc aũt ad aliqd graue ens in eã que ipsius regionem: aut quibus superfertur ꝓpter similitudinem materie.

¶ Reuertamur igit̃ ⁊ dicam⁹ q̃ qõlibet corporum grauiũ ⁊ leuiũ hz grauitatẽ i suo loco: ⁊ nõ hz leuitatẽ nisi i loco sup quẽ natat. Terra aũt hz grauitatẽ i oĩb⁹ corporib⁹. Et verificatio ci⁹ ẽ: q̃ si ista corpora auferãt: tũc aer mouetur ad locũ aq̃ ⁊ aqua ad locũ terre. Et si aer auferetur: tunc ignis non mouetur ad iferi⁹ nisi violente. Et si ignis auferetur aut eleuaretur non icederet aer sursũ nisi violẽte. Sic̃ si aer auferetur: cũ sua supficies eadẽ sit cũ supficie aque: tũc aqua non moueretur ad locũ aeris nisi violẽte: sicut mõ dixim⁹. Terre aũt non cõuenit hoc: qr supficies ei⁹ nõ ẽ eadez cũ supficie

39.

aq̃. Et ideo cū i vase cadente fundatur aqua statī eleuabitur ⁊ attrahet ad aerē. Cū aūt hoc fuerit factū de terra: neq; eleuabit neq; attrahet. Et sicut terra nō mouet ad supi⁹ cū aq̃ auferet: sicut ignis nō mouet ad iferius cū aer auferet. Nullā eni hz grauitatē neq; i suo loco neq; extra. Declaratū ē igit q̄ corpoꝛ simplicium hoc est graue simpliciter descendēs sub oē: hoc āt graue i respectu. Est. n. graue aut in suo loco: aūt i loco cōtinentis: ꝓpter similitudinem sue materie ad materiam illius: ⁊ ideo mouetur ad suum locum.

39. C Iputatur q̄ b̄ capl'm contradicat capl'o predicto. In predicto. n. declarauit q̄ oīa preter ignē hñt grauitatē: ⁊ oīa preter terrā hñt leuitatē. s. i suis locis: in b̄ vult declarare q̄ oīa preter ignē habēt grauitatē i suis locis: ⁊ cum ita sit: non itēdit i hoc loco declarare nisi q̄ grauitas mediorꝫ i suis locis ē magis q̃z leuitas eoꝝ: nō q̄ nō hñt leuitatez oīno: ⁊ hoc apparet ex suis verbis ⁊ ex sua rōne ⁊ ex suis libris: ⁊. d. (reuertamur igit ⁊ dicam⁹). i. ⁊ dicamus q̄ in vnoquoq; istoꝝ coꝛpoꝝ grauiū ⁊ leuiū inuenit grauitas i suo loco preter locū q̄ ē iferioꝛ eo: ⁊ hoc i habētib⁹ locū inferioꝛē. Et itendit p grauitatē i suo loco: sicut dixim⁹ superius facilitatē motus elemēti in eo. Et silr intendebat p leuitatē i capl'o predicto. Ubi. d. q̄ i oībus inuenit grauitas ⁊ leuitas preter ignē i quo inuenitur tm̄ leuitas: ⁊ in terra tm̄ grauitas. In b̄ aūt loco cū fecit cōpationē iter grauitatē ⁊ leuitatē q̃s hñt i suis locis iuenit grauitatē vincētem: ⁊ inuenit leuitatē quā hñt in suis locis ꝓpinquioꝛē ad motuz violētum. s. q̄ habēt i loco supioꝛi. Ut. g. q̄ cū iuenit motū aque in suo loco ad supius valde ꝓpinquū suo motui ad locū aeris in eēndo violēter. d. q̄ aqua hz grauitatē i suo loco: ⁊ silr oz hoc in aere. ⁊ icepit sic declarare: ⁊. d. (terra aūt hz grauitatē in oībus coꝛpoꝛib⁹). i. in oībus locis. D. d. (⁊ verificatio hui⁹ ē ⁊c.). i. ⁊ signū q̄ aqua hz grauitatē in suo loco est: q̄ cū auferē ps terre sub ea descendet ad locū eius facile: ⁊ cū auferē pars aeris nō ascendet ad locū ei⁹ nisi difficile: vñ vī q̄ maioꝛē grauitatē hz in suo loco q̃z leuitatē. Tū nō ē negandū ꝓp b̄ ipsā habere leuitatem aliquā: ⁊ b̄ manifestū ē de aq̃. q̄ vicina ē coꝛpoꝛi graui simplr. Sz dubiū ē de loco aeris sz ēt cū pars aque auferē statī aer descēdit ad locū illius partis: ⁊ forte hoc fit violente ex necessitate vacui: ⁊ forte hoc fit q̄ graue vincit in eo: sed Aris. verificat. i. reputat ꝓ vero q̄ motus ei⁹ ad locū aq̃ saciliꝰ ē suo motu ad locū ignis: ⁊ si mot⁹ eius ad locū ignis posset sentiri cēt difficiliꝰ q̃z mot⁹ eius ad locū aque sicut videm⁹ in aq̃: ⁊ tunc dicerem⁹ precise q̄ grauitas vincit in eo. Aris. aūt ponit hoc ꝓ manifesto sensui: ⁊ iō. d. (q̄ si terra auferat: tūc aqua mouebitur ad suū locū facile: ⁊ si aer auferat nō mouebit aqua ad locū ei⁹ nisi violente) quād modū si aqua auferat nō mouebitur terra ad locū ei⁹ nisi violēte: aer. n. tūc ipediret ipsam ꝓpter necessitatē vacui. si igitur aer nō mouet ad locū aq̃ nisi violēte: tūc aqua moueret ad locū terre ⁊ ꝙsequeret eā violēte: sicut ignis ꝙseqūt locū aeris violēte. Jā. n. determinatū ē q̄ ignis nō mouet ad locū aeris nisi violente: ⁊ tūc aqua haberet duas nās facientes sibi violētias. s. aeres ⁊ terrā ⁊ duo sūt fortioza vno declaratū ē aūt q̄ potētie istoꝝ elementoꝝ sunt equales: ⁊ sic aqua nō mouerē ad locū terre nisi violente. hec igit declaratio ē Aris. quā ꝓbat q̄ aer est grauis in suo loco. D. d. (⁊ si aer auferat ñ mouerē ignis nisi violēte). i. q̄ ignis est leue simpliciter: manifestū est q̄ cū aer expelleret ad inferius necesse est vt moueatur violente ad locū aeris. Sic igit cū aqua expelleret ad inferi⁹ moueret aer violente ad locū eius: ꝙtingeret cum aqua expelleret ad inferi⁹ vt aer moueat ad locū aque violente: ⁊ ignis ad locū aeris violēte: ⁊ sic expulsio aque ad locū terre est violente: q̄d est cōtra rūm sensui. ⁊ sup hanc declarationē debem⁹ sustentari in demonstrādo q̄ aer hz grauitatē in loco suo magis q̃z leuitatē. Et cū Themistius nō itellexit hāc demōstrationē ab negauit q̄ mot⁹ aeris ad locū aque est facilioꝰ q̃z motus aq̃ ad locū aeris: sicut ēt non intellexit sermonē Aris. cū. d. q̄ hz grauitatē in suis locis ⁊ leuitatē: ⁊. d. q̄ si haberent grauitatē in suis locis gesceret in eis violēte ⁊ mouenē ad ea violente. Et tūc bene declaratuz est tibi ex nostro sermone q̄ hoc nomen grauitas diuersimode dicit de eis cum fuerint in suis locis: ⁊ cū fuerint in locis superioꝛibus: ⁊ q̄ hec elementa hñt grauitatez in suis locis: fuit possibile vt admiscerenē facile cū terra: et motib⁹ coꝛpoꝛ celestiū: ⁊ vt ptes grauis entiū fierent. Ut. g. q̄ spiritus in aīalibus non mouet ad supius ex b̄ q̄ pars grauis magis est in eo q̃z leuis: ⁊ cum pars q̄ est in eo sit leuis simplr nō accidit ei grauitas nisi ꝓpter partē aeris admirtā cū ea: ⁊ iō cū iste due partes segregabūt: morit aīal. Et ēt signū q̄ grauitas i aere ē magis q̃z leuitas ē: q̄ si cēnt equales tūc res cōposite ex aere ⁊ igne nunq̃z descēderēt ad iferi⁹ vt assub: ⁊ fulmia ⁊ alia: q̃ñ si cū vna parte ignis cōgregarē mille aeris: tūc cōpositū ipossibile ē vt moueret ad inferius ꝓp illos: ⁊ signū q̄ grauitas in eo ē magis q̃z leuitas: est q̄ cā leuitatis i eo ē calor: ⁊ cā grauitatis i eo ē hūiditas. Et oēs cōueniūt q̄ hūiditas in eo ē maioꝰ q̃z caliditas: cuz vī eē humidioꝰ elemētis ex diffinitiōe humiditatis: vt declaratū est i libro pigeneseos: ⁊ p illā partē humidā descēdūt fulmina ad iferius ⁊ assub: Et cū. d. q̄ ex successione aeris in cannavī q̄ aqua mouet in canna violente ⁊ q̄ b̄ est signū: q̄ aqua mouet ad locū aeris violēte. ⁊ posset aligs dicere ei q̄ si ita esset: ꝙtingeret q̄ cū aqua suggereret i cānā q̄ terra moueret supius violente. D. rīndendo (terre aūt nō contigit b̄ ⁊c.). i. q̄ superficies terre est ficca: ⁊ superficies aq̃ humida nō possunt adūnari: neq; ēt possibile ē vt terra attrahat ꝙsequēdo attractionē aeris: ⁊ ideo cū ventose apposite fuerint sup coꝛpus siccū terrestre. Deinde suggerent fortiter finderenē ventose. Aer. n. impossibile est vt moueatur a suo loco nisi cū coꝛpus qđ tangit seq̄t ipsū: ⁊ cū coꝛpus siccum ipossibile est vt attrahat cū eo attraheret coꝛpus vasis terrestre: ⁊ sic finderet. D. d. (⁊ ideo cū in vase ignito cadente fundit aqua statim: aqua eleuabitur ⁊c.). i. ⁊ hoc qđ. d. manifestū est: sed exꝑitores non possunt dare cāz ꝓpter quā eleuatur aqua in vase: ⁊ non eleuat aer qui est in eo. Aque. n. nō accidit hoc in vase nisi cum claudit orificiū vasis statim cū in eo patit candela: deinde aligs querteret ipsum sup supficiē aque: ita q̄ aer subito non possit intrare ipsū ⁊ Themistius. d. querēdo cū aer qui est in vase est in suo loco: quare igitur attrahit aquā que ē ad supius aut q̃re postq̃z oppilatio auferet fit in aere virtus attractiua noua. Aer. autem dat cām duob⁹ modis. D. Themistius destruxit ipsos vt dicit: ⁊ nihil ipse. d. in b̄. D. n. q̄ aer calidus cū infrigidabit ex aqua ⁊ inspissabit ⁊ venict in quantitatem minorem ⁊ ꝓpter necessitatē vacui seq̄t aqua acrē ⁊ implet loca vacua euacuata ab aere. Themistius aūt ꝺdicit huic sermōi ex hoc q̄ tale vas attrahit acrē calidum: ⁊ silr ego ēt dico q̄ pōt ꝺdici de ventosis igneis attrahentib⁹ carnem. D. n. alio modo: q̄ calor cum attrahit humoꝛem movet humor plus q̃z moueat virtus attrahens: quapropter cōstringet acrē ad superius vasis: ⁊ huic ēt ꝺdicitur ꝓ ventosas medicoꝝ. ⁊ Themistius cōtradicit huic dicendo q̄ inopinabile ē q̄ attractū expellat attrahēs i hoza i q̄ attrahit ipm: ita q̄ attrahēs attrahat aliqd ⁊ expellat ab eo isil'. Nos āt dicam⁹ q̄ cā in b̄ manifesta ē ⁊ ꝓpinqua ꝙsideranti: ⁊ mīrū est de istis hominb⁹ ꝓfundis: qūo ignorabāt hoc. Cū n. aliq̄ ps aeris trāsmutabit in naturā ignis mouebit illa pars in loco aeris superius: ⁊ tunc coꝛpus qđ est sub ea sive aer sive aqua fuerit ꝙseqūt ipsam: tunc illa pars ignea stabit violente in loco in quo transmutabatur in ignem ⁊ non mouebit ad supius. Cum autem ignis ponit in orificio vasis statim

transferē

transfertur illa pars aeris in ignem: cum igitur vas cōuertetur in aliqua hora ⁊ claudet suū orificiū: tūc ignis quereret aerē vt moueat ad supius: ⁊ tūc nō cōsequet ipsum oppilatio ⁊ stabit sic illic violēte in principio vasis: ⁊ cū oppilatio auferet: ⁊ orificiū vasis fuerit positū sup aquā: tūc illa pars ignea mouebit ad superi⁹ vasis: ⁊ figurabit figura ignea ⁊ nō implebit vas: quapropter cōsequet ipsum vas ad locū vacuū: ⁊ iam fregi quoddā vas post statū aque in eo: et inueni cā applicatā in lateri⁹ vasis. Et hec est cā ēt in illo quod cōsequit in vētosis igneis. Hec igit est prima causarū motus aque ad superius: deinde post ipsaz scda est cā quā dat Aler. s. q cū pars ignea aeris extinguit ⁊ infrigidabitur: ⁊ sic aer occupabit minorē locū ⁊ attrahet aquam de necessitate vacui: ⁊ nō est impossibile vt post istas sit cā tertia quā innuit Aler. in secūdo sermone. Luz. n. aqua attrahit ab his duabus causis nō est ipossibile vt remaneat mota ad superi⁹ post oblationē istarū duaz causaruz quo usqz aer cōstringit in loco minimo. Iste igit motus cōponit ex tribus causis. Quarū prima ē motus partis ignee ad superi⁹. Scda ē trāsmutatio ptis ignee ad minorē quātitatē. Tertia ē motus aque per se ꝓpter fortitudinē ⁊ velocitatē motus quas acqsiuit ex istis motib⁹ duob⁹. Jam enīz dictū est q vtrūqz istoz elementoz. s. aer ⁊ aqua hz leuitatem ⁊ grauitatē: ⁊ ideo fuit possibile cum accepit ab altero principiū motū superi⁹ aut inferius vt moueat aliquādiu ab illo motu postqz motoz queuerit. Et signū ei⁹ q iste motus cōponit ex istis causis sibi succedētibus est: q iste motus remanet in tēpore multiplici ad tēpus in quo mouetur pars ignea ab inferiori vasis ad supius vasis: ⁊ nō est ipossibile vt attrahēs attrahat primo: ⁊ cū vigorabit mot⁹ attracti expellet attrahēs: q erit velocioz motu eius: ⁊ iō nō cōtingit Aler. cōtradictio Themistii. s. vt idē attrahat aliquid ⁊ expellat ab eo isīl. D. d. (⁊ sicut terra nō mouet ad superi⁹ ⁊c). i. sicut videm⁹ aquā copulatā cū terra: cū auferet nō cōsequit ipsam illā pars nisi violēte ꝓpter hāc cāz q terra est grauis simplr. i. nullā hz leuitatē: ita debet esse cū imaginauerim⁹ aliquā partē aeris copulatā cū superficie ignis expulsam ad inferi⁹. s. vt ignis nō moueat ad ei⁹ aeris locū nisi violēte: cū nullā habeat grauitatē. Declara tū est igit ex hoc q ignis mouet violēte ad locum aeris: ⁊ aer ad locū eius ex hoc qđ prius declarauimus: qm autez aqua mouet violēte ad locū aeris manifestū est sensui: ⁊ similiter mouet spōte ad locū terre: ⁊ similiter q terra mouet violēte ad locū aque. Sūt igit quqz rōnes: quarū due sunt manifeste sensui. s. motus aque ad terre locū spōte: ⁊ motus eius violēte ad locū aeris. Et sūt declarate tres demōstratiōes. s. quarū vna est motus aeris spōte ad locum aque ⁊ motus eius violēte ad locū ignis: ⁊ mot⁹ ignis violēte ad locū aeris. D. d. (declaratū est igit ⁊c). i. declaratū est graue corp⁹ eē simplr: ⁊ corpus graue eē ꝑm cōparationē ad aliud corpus. Graue. n. simplr differt a cōparatuo: q graue simplr nō dicit ꝑm cōparationē ad aliqđ corpus: ⁊ graue cōparatū ꝑm cōparationē ad aliud: ⁊ cū ita sit est graue in se: ⁊ cū narrauit graue ꝑm cōparationē eē: dedit cām in hoc: ⁊ dixit (est. n. graue aut in suo loco aut i loco corpis cōtinētis). i. ⁊ diximus graue eē ꝑm cōparationē: q videm⁹ quedā corpora grauia in loco corpis superioris: ⁊ in suis locis: ⁊ itelligendū est ꝙ grauitatē in suis locis qđ superius diximus. s. expulsionē coz a faciēte violētiam facile ad inferi⁹. D. d. (ꝓpter similitudinē siue materie ⁊c.) i. ⁊ ideo hec corpora cū fuerint extra sua loca mouentur ad ipsa: q mā corpis moti similis est corpi cuius vltimū ē locus corpis moti. Ut. g. q aer ideo mouet in loco ignis ad inferius: q querit vltimū simile. s. cōcauū ignis. Jam. n. declaratū est q cōtinens cuiuslibet istoz est quasi forma cōtenti: ⁊ quasi ꝺ vult dare cām ꝓpter quā quedā sūt pfectiōes quorūdā in vbi: ⁊ est: q vnā mām habent: qm si ita diuersificarent in mā sicut in forma: tūc se fugerent adinuicem ⁊ segregarentur in loco: ⁊ non mouerentur adinuicez ꝑm pfectionem: cum contraria fugiant se ad inuicem: ⁊ consumilia sunt ea etiam: que copulantur adinuicem.

¶ Quod aūt necessariū facere equales differētias ipsis manifestū. Siquidez eni vna materia oium: puta aut vacuū: aut plenū: aut magnitudo: aut triangulus: aut oia sursū: aut oia deorsum ferent: altera aūt latio nō erit. Jtaqz leue nihil erit simpliciter: si omnia inclinantur magis deorsuz ex eo q ex maioribus sint corpib⁹: aut ex plurib⁹: aut q plena. Hoc aūt videmus ⁊ ostēsuz est: q similiter deorsū sp'⁊ vbiqz ac sursū corpora ferunt. Si aūt vacuū sit aut aliquid tale quod semp sursum feratur nō erit id qđ semp deorsuz feret. Et intermediorū vtiqz quedā ferentur deorsum velocius terra. Jn multo eni aere triāguli plures aut solida aut plana erūt. Non videt aūt neqz vna particula aeris deorsum lata. Silr aūt ⁊ in leui.

¶ Et cū ita sit manifestū est q nō opz aliud corpus ascendere sup hoc corpus leue simpliciter vt sint duo contraria. Quoniā si materia grauis ⁊ leuis eēt eadē. s. vacuū ⁊ plenū: aut magnitudo ⁊ triangulus: tūc oia corpora mouerent: aut ad superius: aut ad inferius. Et nihil erit leue simpliciter: cuz oia corpora mouent ad inferius: ex quo cōponunt ex corpib⁹ magnis: aut multis: aut ex rebus plenis solidis: ⁊ hoc est falsum. Videmus eniz aliqđ corpus moueri semp superius: ⁊ aliquod semp inferius. Quia si vacuū eēt causa leuitatis nullum corpus moueret semp ad superi⁹: ⁊ nullū moueretur semp ad inferius. Et tūc aliqđ corpus simpliciū moueret ad inferius citius ꝙ terra. Quoniaz possibile est vt in hoc sint cū triāgulis ⁊ corporib⁹ solidis plus ꝙ in corporib⁹ grauib⁹. Sed nullaz partē aeris videmus moueri ad iferius. Et silr ēt est dicendū de corpore leui.

¶ Vult rememorari illud quod declaratū est de differētia q̄ est inter suū sermonē ⁊ sermones antiquoz. Sermo. n. eius cōtingit graui ⁊ leui simplr: ⁊ ꝑm cōparationē. Antiquoruz aūt nō conuenire videt nisi in eis que sunt ꝑm cōparationez U. g. q dicentes vacuū ⁊ plenuz esse cām leuis ⁊ grauis: ⁊ q in leui vincit vacuū: ⁊ in graui plenū: necesse est vt nihil sit leue simplr aut graue simplr. Cum. n. posuerim⁹ aliqđ corpus leue in quo vacuū vincit plenū in aliqua ꝓportione: possibile est inuenirl aliqđ corp⁹ in quo ꝓportio vacui ad plenū erit maior illa: quapropter hoc corpus dz ascendere sup illud primū. Et similiter ēt possumus inuenire tertiū ascendens sup scdm ⁊ quartū: ⁊ sic in infinitū: vnde nullū corpus videbit ascendere super oia: ⁊ similiter de graui: vnde videbit q nullū corpus erit graue simplr: ⁊ sic nihil erit iferius simplr aut supius simplr: ⁊ sic loca erūt infinita: ⁊ iō motus eoz erūt infiniti: qđ est ꝟrium ei qđ est positū. Et similiter contingit ꝟ Platoni ⁊ sequacibus eius ponētibus cām leuitatis ⁊ grauitatis eē multitudinē ⁊ paucitatez triangulorū: ⁊. d. (⁊ si ita sit manifestum est ⁊c). i. ⁊ si loca sint terminata ex quo inueniunt graue ⁊ leue simplr: manifestū ē q ipossibile ē inuenire corp⁹ ascēdēs supra leue simplr aut descēdēs sub graui simplr: ⁊ iō dixit (vt sint duo cōtraria ⁊c). i. q cū nō fuerit positū leue ⁊ graue simplr: tūc leue nō erit contrariū graui. Cōtraria. n. sūt ea que maxie distant. Cū aūt supra omne corpus leue inuenit corpus leuius: ⁊ sub oi graui inuenit grauius: nullū erit corp⁹ leue

quod maxie distet a graui: vnde nō erūt contraria: ergo nō habebūt mediū: ⁊ ideo cōtingit ponētibus leue ⁊ graue ꝑm cōparationē ⁊ nō absolute ponere media sine cōtrarijs iter que sunt illa media. D.d. (qm̄ si mā grauis ⁊ leuis ⁊c.). i. ⁊ si cā grauis ⁊ leuis esset vacuum ⁊ plenū vt ꝑ Pythagoras d. aut magnitudo ⁊ paruitas triāguloꝝ: vt ꝑ Plato. d. aut multitudo ⁊ paucitas partiū: vt Democritus. d. tunc nihil esset graue aut leue simplr. D.d. (⁊ oīa corpora moueren̄t ad superi⁹ ⁊ ad iferius). i. ⁊ eēnt media. hec. n. ē dispositio medij. s. vt in eo ꝯgregātur ẽria. D.d. (⁊ nihil eēt leue simpliciter aut graue) ⁊ iā declarauimus in ꝓlogo huius capituli quō b contingit eis. D.d. (cū oīa corpora moueren tur ad iferius). i. cū contingit huic positiōi q oīa corpa mouerent̄ ad iferius aut ad superius qz grauia cōponunt̄ ex triāgulis magnis aut ex ꝑtibus multis ⁊ leue ex triangulis puis: aut ex ꝑtibus paucis: ⁊ contingit huic positiōi q oīa moueren̄t ad iferius: qz cū ꝓsuimus aliqd corpus graue ꝓpter multitudinē ꝑtiū: possibile est inuenire aliqd corpus pluriū corpoꝝ: qd quapp mouebit̄ ad inferi⁹ ꝑdicti corpis ⁊ si acceperimus aliqd pluriū ꝑtium q̄ꝫ sit scḋm mouebit̄ ēt sub scḋo: ⁊ sic in infinitū: ergo possibile ē vt sub oī corpore descēdat aliud: ⁊ sp oē corpus ascēdat aliud. hec igit̄ ē iteto sui sermonis (⁊ oīa corpa mouent̄ ad iferi⁹). Ul. g. q si cā leuitatis ignis ē: qz est paucioꝝ ꝑtiū quatuoꝝ eloꝝ: ⁊ possibile ē imaginari corp⁹ paucioꝝ ꝑtiū igne: erit corp⁹ tunc ascēdēs sup ignē: ⁊ erit ignis grauis in loco illius corporis cū descēdet ex eo ad suū locū: ⁊ silr cōtingit vt b corp⁹ ēt sit graue in aliquo loco supioꝛi. D.d. (⁊ b falsum est ponere ⁊c). i. ⁊ falsum ē ponere q oē corp⁹ mouet̄ ad illud qd est i feri⁹. D.d. (videmus. n. aliqd corp⁹ ⁊c). i. ⁊ signū eius q nō oē corpus est possibile moueri ad iferius ē: qz videmus ignē sp moueri ad superi⁹ ⁊ nūq̄ꝫ ad iferius: ⁊ terrā sp ad iferius ⁊ nūq̄ꝫ ad supius: ⁊. d. hoc: qz cū nullus locus inuenit̄ sup locū ignis: ipossibile est vt imaginaret̄ illic locus i quo eēt grauis. Cā igit̄ grauis ⁊ leuis vt sint simplr est terminatio i ꝓte supioꝛi ⁊ iferioꝛi simplr: ⁊ cā q supius ⁊ iferius sunt simplr est finitas extremoꝝ loci: ⁊ cā finis extremoꝝ in loco est q vnū extremoꝝ ē circūferentia ⁊ aliud ē cētruz ⁊ si nō: tūc finitas nō inueniret̄ in longitudine recti: lōgitudo enī recti nō ē finita per se: sed ꝓpter aliqd finitū per se. s. lōgitudinē rotūdā ⁊ ex hoc appet q loca sūt tm̄ duo: ⁊ ipossibile ē plures esse mūdos vno. Cā igit̄ motus ad supi⁹ ⁊ ad iferius ē forma corpis: ⁊ cā forme ē locus: ⁊ cā loci ē corp⁹ sphericū: ⁊ iā appet b q nō ē de locis istoꝝ sicut est de locis alioꝝ corpoꝝ nālium. Loca. n. in vltimis elemētis sūt cāe locatoꝝ: in alijs aūt corpibus ē ecōuerso. i. q locata sunt cāe locoꝝ: lz b inueniat̄ in eis ꝑm prius ⁊ posterius ⁊ nō eqlter. s. q cōpositoꝝ id qd ē vicinius elemētis locus ei⁹ est ei ⁊ magis necessari⁹: ⁊ idiget plus loco ꝑm illud esse: ⁊ quāto remotius tāto minus: ita q existimat̄ q ēntia locati est necessitas esse loci. Et ꝑm hoc nō ē ipossibile vt differentie ſbaꝝ sint accītia. ꝯdōt aūt aligs dicere cū locus sit accidēs quō pōt eē cā ſbe: ⁊ hoc ē ipossibile vt videt̄ famose: sed de mōstratio inotuit iā circa b: ⁊ cā in hoc ē: qz forme eloꝝ sūt diminuti eē: qm̄ quāto magis forma erit pfectionis eē tanto magis erit manifestius vt sit accepta in diffinitiōe accidētiū in formato: ⁊ quāto magis sūt diminuti eē tāto magis erit ecōuerso. Et iō videm⁹ q calidū ⁊ humidū ⁊ frigidū ⁊ siccū sunt cāe in formis eloꝝ: ⁊ sunt causate in formis aialium. Et silr est de trib⁹ dimēsionib⁹ cum ꝓria mā. s. q sūt ꝓme formaꝝ cristentiū in ea in actu: ⁊ iō putauerūt q dā q corporeitas ē ſba. Arist. aūt cōcedit q dīc quarūdaz ſbaꝝ sūt de alijs ꝑdicamētis. s. vt differētie alicuius ſbe in loco accipiunt̄ vt aliqd alioꝝ ꝑdicamētoꝝ. Hec aūt pscrutatio nō cōuenit huic scie sed ꝓme pbie cōsiderāti de ſbijs ⁊ accidētib⁹ ⁊ prioritate vni⁹ ad altez in diffinitiōe ⁊ cōstitutiōe. D.d. (⁊ si vacuū erit cā leuitatis nullū corp⁹ eēt qd semp ⁊ in oībus locis moueret̄ ad supius aut ad iferi⁹ sicut ignis ⁊ terra) ⁊ hoc intēdit cū. d. (semp) qd. n. in aliquo loco moueṫ inferius ⁊ in alio supi⁹: vt aer ⁊ aqua nō sp moueṫur ad superius: aut ad inferius: cum aliqñ moueaṫ ad superi⁹ ⁊ aliqñ ad inferius. D.d. (⁊ tūc aliqd corpus simpliciū moueret̄ citius ⁊c). i. ⁊ cōtingeret vt eēt possibile corpus grauius terra eē imaginādo q triāguli aut corpa sunt paucioꝛa q̄ꝫ in terra ⁊ plus de vacuo. D.d. (⁊ nihil videmus in aere qd mouet̄ iferius). i. ⁊ signū q nullū corp⁹ est grauis terra: qz nullū corp⁹ videmus in aere qd in eo moueaṫ citius q̄ꝫ terra. D.d. (⁊ silr dicendū est ēt de leui). i. ⁊ ꝓ hoc idē declarabit̄ q nullū corp⁹ est leuius igne: cū nullū corpus videt̄ velocioꝛis motus q̄ꝫ ignis: ⁊ pōt aligs dicere q b qd positū fuit b. s. q possibile ē inuenire corp⁹ in q̄ plenū sit plus q̄ꝫ plenū qd ē in terra: ⁊ vacuū est in eo minus nō ē possibile: neq̄ꝫ dicētes vacuū ⁊ plenū esse cāz grauitatis ⁊ leuitatis cōcedūt b. Et cū ita sit necessario cōtigit eis ponē ꝓportionē iter vacuū ⁊ plenū: qz ipossibile ē inueniri maioꝛē aut mioꝛē qd ē ipossibile. Ois. n. q̄ꝫtitas possibile ē ea inuenire maioꝛē ⁊ mioꝛē: ⁊ vlr finitas nō inuenit̄ in rebus nisi ꝓpter formas eaz: nō ꝓpter quātitates. Et cuz isti dederūt cām leuitatis ⁊ grauitatis ex quātitatibus non potuerūt dicere qua de cā fuit ipossibile corpus grauⁱ⁹ terra inuenire aut leuius igne: ēt contingit eis hoc magnū im possibile. Oē. n. possibile eribit necessario ad eē: ⁊ si eēt possibile vt corp⁹ leuius igne inuenireṫ: eēt possibile vt in aliq̄ hoꝛa inueniret̄ corp⁹ qd in aere moueret̄ citius q̄ꝫ ignis: ⁊ cū hoc nūq̄ꝫ fuit visum: sciimus hoc eē ipossibile: b āt nō fuit ipossibile nisi ꝓpter formā ignis: nō ꝓpter quātitatē: ⁊ silr intelligēdū ē de terra. Hec igit̄ ē dīa iter opinionem Arist. ⁊ opinionē istoꝝ: ⁊ est differentia non pua.

¶ Si illud faciat aligs sup abūdare mā. Si āt duo itermedia qūo erūt faciētia q̄ faciūt aer ⁊ aqua: puta siqs dicat eē vacuū ⁊ plenū. Ignē igit̄ vacuū pp qd surſū: terrā āt plenū pp qd deorsū. Aerē āt plꝰ ignis habere: aquā āt terre. Erit. n. quedā aqua que plus habebit ignis pauco aere: ⁊ aer multus pauca aqua terra plurez. Quare oportebit aeris quādā multitudinē velocius ferri deorsum aqua pauca. Hoc aūt nuſq̄ꝫ vnq̄ꝫ fieri videtur. Necesse igit̄ quēadmodū ⁊ ignem surſum: qz tale habet: puta vacuū. Alia aūt non. Et terraz deorsum: qz plenū habet. Sic ⁊ aerem in eū q ipsi⁹ locū ferri ⁊ sup aquā collocari qm̄ tale aliqd hz: ⁊ aquā deorsum ferri ac sub ipso aere collocari: qz tale aliquid hz. Si āt erat vnū ad ambo aut duo: ābo aūt duo existūt vtriuſqz. Erit aliqua multitudo vtriqz q̄ cedet: ⁊ aqua qdē aere pauco ad surſū: ⁊ aer aqua ad deorsum: quēadmodū dictū est multotiens.

¶ Si igit̄ aliquis dixerit q materia grauis ⁊ leuis nō est eadē: dicimus ei q cōtingit huic sermoni vt ignis differat a terra sicut aer ab aqua. ꝯdonētes eni vacuū ⁊ plenū esse materiam grauis ⁊ leuis: et q ignis mouet̄ ad superi⁹ ꝓpter multitudinez vacui: ⁊ q terra mouet̄ ad inferius ꝓpter multitudinē pleni necessario ponunt in aere multū ignem: ⁊ in aqua multā terrā. Et tunc in aliqua quantitate erit in multa aqua de igne magis q̄ꝫ in pauco aere ⁊ erit i mlto aere de terra magis q̄ꝫ i pauca aqua. Et si ita sit: tūc motus aeris multi ad iferius erit velocioꝛ q̄ꝫ motus pauce aqne: qd nunq̄ꝫ videt̄. Et si ita sit: dicem⁹ q sicut ignis mouet̄ ad supius ꝓpter multitudinem vacui: ⁊ terra ad inferius ꝓpter

pter multitudinē pleni. Sic aer mouet ad suū locū ad superius ꝓpter illud quod ē in eo quidā alicuius. ¶Et similiter aqua mouetur ad inferi⁹ ꝓpter hoc qđ in eo aliqd ē. Si igitur aliqs dixerit qr vacuū ⁊ plenū sunt in aliquo cor̄pe: necessario erit vt multa aqua moueatur ad superi⁹ citius q̄ paucus aer: ⁊ q multus aer citius moueatur ad iferius q̄ pauca aqua: sicut dixim⁹ supi⁹: qđ nō iuenit oino.

41 ¶Quia res diuerse ꝑz formas: aut erūt cōposite ex vna materia sicut cor̄pora simplicia: aut ex diuersis materijs sicut cor̄pora composita ex elementis: ⁊ diuersitas forme istorū est ꝓpter diuersitatem mentum. U. g. q os non differat a carne: nisi qr habet plus de terrestreitate q̄ꝫ de aquositate: ⁊ caro econuerso. ¶Manifestum est igitur q ponētes causam diuersitatis grauis ⁊ leuis esse vacuum ⁊ plenum: contingit dicere eis q cor̄pora non diuersificantur ꝑm grauitatem ⁊ leuitatem que sunt forme eorum: nisi ꝑm q habēt de vacuo ⁊ pleno ꝑm magis ⁊ minus. Sicut forme consimilium cor̄porum compositorum. ſ. non diuersificantur ad inuicem: nisi ꝓpter multitudinem ⁊ paruitatem partiū. Et cum ita sit sicut in cor̄poribus consimilibus non inuenitur diuersitas absoluta in eis ab inuicem nisi ꝑm magis ⁊ minus: ita contingit ponentibus graue ⁊ leue esse composita ex vacuo ⁊ pleno. ſ. vt non inueniatur leue simpliciter et graue simpliciter. ſ. leue cuius forma sit cōtraria graui simpliciter. i. q non differt ab eo ꝓpter diuersitatem elemētorum ex quibus componuntur ꝑm magis ⁊ minus. Et ꝟ intendebat cum dixit (si aliquis dixerit q materia grauis ⁊ leuis ⁊c.) idest ⁊ si aliquis dixerit q cā diuersitatis grauis ⁊ leuis in suis formis est causa diuersitatis duorū elementorum contrariorum: ex quibus componuntur ꝑm magis ⁊ minus: sicut dicentes q causa grauitatis ⁊ leuitatis ē compositio cor̄porū ex vacuo ⁊ pleno: cōtinget ei vt omnia cor̄pora non diuersantur in grauitate ⁊ leuitate nisi ꝑm magis ⁊ min⁹: ⁊ sic nihil erit leue simpliciter aut graue simpliciter: ⁊ tunc ignis differet a terra: sicut aer ab aqua que sunt medii: ⁊ hoc intendebat cum dixit (dicemus ei q accidit huic sermoni ⁊c) ⁊ cum demonstrauit q contingit eis si posuerint q vacuum ⁊ plenum sunt cause grauitatis ⁊ leuitatis vt nihil sit leue simpliciter ⁊ graue simpliciter q̄ maxime distant ab inuicem: ⁊ potest aliquis dicere defendendo opinionem istorum hominum q possibile est inuenire contraria que maxime distant inter que existūt mā: ⁊ omnia cōponunt ex cōtrarijs elementis. U. g. q albū ⁊ nigr sunt contraria inter q̄ existunt plura media vt viride ⁊ charopos: ⁊ sunt composita ex contrarijs element s: ⁊ sic sicut albedo non est contraria nigredini: nisi quia ignis magis dñatur in eo q̄ꝫ in terra: ⁊ nigredo est ꝓpria albedini: qr magis abūdat in ea terra q̄ꝫ ignis ita ignis ē ꝓpri⁹ terre qr vacuū magis abūdat in eo q̄ꝫ plenū ⁊ in terra econuerso: ⁊ iō d. rñdēdo (q. n. ponit vacū ⁊ plenū ⁊c). i. q. n. ponit vacuum ⁊ plenū ee duas mās ex qbus cōponit ignis ⁊ terra: et ponit ipsas ee ꝓprias in fine ex quo vacuū abundat sup ignē ⁊ plenū sup terrā sicut albedo ⁊ nigredo sūt ꝓprie ꝓpter abūdātiā ptis vincētis sup albedinē. ſ. ignis: ⁊ sūt ptes obscure sup nigredinē. ſ. terre necārio ꝓtigit ei q sic charopos ⁊ viridis ñ diuersificāt nisi qr i charopo ē magis de albedie q̄ꝫ de nigredie: ⁊ i viridi econuerso: sic dz ee i medijs int ignē ⁊ terrā vt in aere sit de igne plus q̄ꝫ de aqua: ⁊ in aqua pl⁹ de terra q̄ꝫ in aere: D. d. ipossibile qđ contingit ex ꝟ: ⁊. d. (⁊ erit tūc in aliqua quātitate ⁊c). i. ⁊ cōtingit eis vt tūc aer nō differat ab aq nisi qr in eo multū sit de igne ⁊ parum de terra ⁊ in aq econuerso: ⁊ cum ita sit possibile ē vt in magna pte aque inueniat plus de igne q̄ꝫ in pte pua aeris: ⁊ vt in magna pte aeris inueniat plus de terra q̄ꝫ in pua pte aque D. d. ipossibile qđ sequit ex ꝟ: ⁊. d. (⁊ si ita sit necessario ꝓtiget vt motus aeris multi ad iferius ⁊c). i. ⁊ si cā ꝓpter quā aer ē leuior aqua: qr in aere sunt multe ptes ignis ⁊ pauce terre: ⁊ in aqua econuerso: ex quo ꝓtingit vt in magna pte aeris sit de terra plus q̄ꝫ in pua pte aq: ꝓtinget vt illa ps aeris in qua ē magis de terra sit grauior pte aque in qua est min⁹ de terra: ⁊ silr cōtingit vt aliq̄ pars aq in qua ē plus de igne sit leuior pte aeris in qua sit min⁹ de igne: qđ vi ee ꝓbū. Et debes scire q ista ꝓdictio nō cōtingit eis nisi cū posuerit q multū vacuū ē leui⁹ pauco vacuo: ⁊ multū plenus grauj⁹ pauco: ita q ignis nō mouet ad superi⁹ nisi in qr ē i eo multū de vacuo ⁊ paucū de pleno. Ita q magnitudo illi⁹ vacui inata ē ascēdere sup illū locū: ⁊ quātitas illi⁹ pleni inata ē descēdere sub illo loco: ⁊ silr de vno q̄ꝫ el'oꝝ. ſ. vt ꝓpter quitatē vacui qđ ē in terra nō pōt moueri supra illū locū: ⁊ ꝓpter plenū descendit sub oibus cor̄pibus: ex quo ꝓtingit q si plenū esset maius pleno terra descēderet sub terra: ⁊ si vacuū eēt maius vacuo ignis elcuaret sup ignē. ¶Hoc enim posito cōtinget ipossibile qđ dedit eis. Si. n. posuerint q ps vna siue magna siue pua moueat ad supi⁹ motu equali. ſ. q q̄ totū mouet ⁊ ps mouebit: ⁊ posuerint ita de pleno: ⁊ posuerit ēt q diuersitas istoꝝ el'oꝝ ē ꝓp diuersitatē ꝓportiōis vacui ad plenū: tūc nō cōtingit eis ex ꝟ ipossibile. Sed cū Arist. dedit eis aliud ipossibile. ſ. vt multa aq̄ non sit velocioris motus ad iferi⁹ q̄ꝫ pua: ⁊ silr ignis mult⁹ cuz puo. Sed tñ vi q positio eorū ē ꝓdicta. ſ. q vacuū diuersificat in leuitate ꝑm multitudinē ⁊ paucitatē: ⁊ silr plenū diuersat ꝑm suā diuersitatē in multitudie ⁊ paucitate: ꝓtiget eis si ꝟ nō posuerit alterū duorū: aut vt vacuū segregetur a pleno: ⁊ ꝟ mouebit supi⁹: ⁊ ꝟ iferi⁹: aut vt ꝓglutinent adinicē: ⁊ sic stabūt el'a in suis locis violēte: vñ nō hēbūt locū nālē in q̄ stēt: ſz ex prioꝝ⁹ ꝓpositiōibus isti⁹ scie ē: q ista cor̄pa sūt nālia ⁊ in locis nālib⁹ cū motus violētus nō itelligat nisi in respectu nālis. Et si ita eēt sicut dicūt vlr corrū perent el'a: ⁊ totus mūdus. Cāe. n. gnātorū ⁊ corruptorū ñ sūt nisi qr el' existūt extra suū locū nālē. D. d. (⁊ cū ita sit: dicemus ⁊c). i. q si cā ꝓp quā qdā cor̄pa sūt leuiora qbusdā ē diuersitas vacui ⁊ pleni: manifestū ē q sicut ignis ꝑm hāc positionē mouet ad supius ꝓpter quātitatē iplius vacui nō ꝓpter nām vacui: ⁊ terra mouet ad iferius ꝓp quātitatē pleni: ꝓtiget vt aer nō mouebit i suo loco nisi ꝓp q̄ꝫtitatē vacui. ſ. qr vacuū qđ ē i eo ē minoris quātitatis vacuo qđ ē i igne: ⁊ silr ꝓtigit vt aq̄ mouet ad iferius ꝓp quantitatē pleni. Et ꝟ itēdebat cū. d. (qdā alicuius) ⁊ itēdebat ꝓ ꝟ demōstrare q ꝓtingit eis vt ita sit de medijs: qñ cū posuit media ee hmōi ex q̄ dedit eis ꝓdictū impossibile: ⁊ ē vt aer multus moueat ad locū aq̄ ⁊ multa aq̄ ad locū aeris: si poſset aliqs defēdē eos dicēdo forte nō posuerūt diuersitates ignis ⁊ terre nisi ꝓp q̄ꝫtitatē vacui ⁊ pleni tñ q̄ sūt extrēa ⁊ si pñt media ee hmōi: iō reuersus ē ad demōstrandū q ita cōtigit eis i medijs sicē in extremis. D. iterat ipossibile ꝓdictū ⁊. d. (si aliqs igit dixerit q vacuū ⁊ plenū ⁊c). i. ⁊ cū isti dixerint ꝟ accidit eis dicere q quātitas vacui ⁊ pleni existentiū in vnoquoq quatuor el'oꝝ corpoꝝ ē cā diuersitatis eorū in grauitate ⁊ leuitate: ⁊ ꝓtingit ēt ipossibile ꝓdictū: ⁊ est vt aqua multa citius moueat ad supius q̄ꝫ paucus aer: ⁊ multus aer ad iferius q̄ꝫ pauca aqua: qđ nō videt esse.

¶Figure aūt nō sunt cā eius qđ est ferri simplr aut deorsum aut sursum: sed eius qđ veloci⁹ aut tardius: ꝓpter quas aūt causas nō difficile videre. ¶Dubitat. n. nūc ꝓpter qd lata ferrea ⁊ plūbū natāt in aqua: alia aūt minora ⁊ minoris grauitatis si sint rotūda: aut longa: puta acus deorsum ferunt. ¶Et quare quedā ꝓpter paruitatē vt aranea auri ⁊ alia terrea ⁊ puluerea vtiq in aere natāt. ¶De his aūt oibus putare quidē cām esse quēadmodū ¶Democritus: nō recte se hz. Ille enī ingt elcuata calida et aqua sursū pellere lata habētiū grauitatē: stricta aūt decidere. pauca. n. ee ꝓtrapulsantia ipsi⁹.

42 ¶Et dicamus ēt q̄ figure nō sūt cause motus quo rūdā corpoꝝ ad superiꝰ aut ad inferiꝰ: sed cā velocitatis aut tarditatis motus. Volumꝰ igit̄ pscrutari de hoc dicēdo q̄ quidā querūt quare ferrū latū ⁊ plūbū latū natāt sup aquā: rotūdū aūt ⁊ oblōgū: vt acus nō natāt sed submergunt̄. Et quare quedā corpora parua natāt sup aquā vt furfur: et alia terrestria natāt sup aerē vt auripigmētū. Dicamus igit̄ q̄ Democritus dedit cām in hoc ⁊ errauit. Dixit.n. q̄ corpora grauia lata natāt super aquā: qꝝ vapores ereūtes ascēdēdo eleuāt ea: ⁊ sic nō descendūt ad inferiꝰ. Corpora aūt rotūda descēdūt in aqua: qꝝ illi vapores nō occurrunt eis ſm omnes partes: sed vni parti illorum ⁊ paucis: ⁊ iō submerguntur.

¶Et qꝝ quidā antiquorū ēt opinabantur q̄ causa leuitatis ignis est. qꝝ hꝫ figurā pyramidalē: ⁊ cā grauitatis terre: qꝝ hꝫ figurā quadratā: ⁊ q̄ media inueniunt̄ media in grauitate ⁊ leuitate: qꝝ habēt figuras medias inter istas figuras vt predictū est in tertio istius libri: ⁊. d. (⁊ dicamus ēt ⁊c.) i. q̄ nō voluit ꝫ destruere hanc opinionē: qm̄ in tertio iam istius libri destruxit q̄ elemēta haberēt figurā nedū vt haberēt figurā que eēt cā leuitatis ⁊ grauitatis: ⁊ qꝝ hoc iam declararatū est. vult pscrutari de figuris ſm quādā cōnem mālem: ⁊. d. (volumus igit̄ pscrutari ⁊c). i. cōnes aūt q̄s ātiqui querebāt in hoc sūt due: quaꝝ vna ē: quare grauia magna cū fuerint late figure natāt sup aquā aut fuerit cōcaua ⁊ vasa scutea ferri ⁊ plūbi: ⁊ grauia pua cū haberint figurā rotūdā aut oblōgā ad modū acus descēdūt in aquā q̄ꝫ sint minoris grauitatis qꝝ sūt māora. D. d. (⁊ quare quedā corpa ⁊c). i. sēda aūt ē: quare quedā corpa descēdūt in aere ⁊ in aqua: ⁊ quedā stant in supficie aque ⁊ q̄daꝫ stant in ipso aere. D. d. (dicamꝰ igit̄ q̄ Democritus ⁊c.) i. dicamus q̄ Democritus dicebat q̄ cā ꝓpter quā corpa lata grauiora natāt sup aquā: ⁊ ea q̄ nō sūt lata nō natāt: ē qꝝ vapores ascēdētes ex aqua occurrūt corpibus latis ſm vniuersū: ⁊ impediūt ea descēdere ꝓpter suaꝫ fortitudinem. Corporibus aūt nō latis nō occurrit nisi modicū vaporis quē pōt vincere grauitas illorū corporum.

¶Oportebat aūt in aere adhuc hoc magis facere quēadmodū instat ⁊ illeipse: sed instans soluit debiliter. Vlt.n. nō in vnū ipetū facere seyn appellāt seyn motū corū q̄ sursū ferunt̄ corpoꝝ.

43 ¶Dicamus igit̄ ꝯtradicētes eis q̄ si ita eēt tūc corpora grauia lata magis starēt in aere. In aere.n. sūt vapores plures q̄ in aqua: ⁊ cū Democritus sciuit q̄ hoc cōtingit eis: cōfirmauit suū sermonē sermone debili. Et dixit q̄ hoc cōtingit: qꝝ vapores ereūtes ab aere nō ereunt equaliter ita q̄ possint occurrere oīb⁹ ptib⁹: sed erpādunt̄ ⁊ spargūtur ꝓpter tenuitatē ⁊ subtilitatem aēris.

43 ¶Error Democriti mānifestat̄ ex hoc q̄ aqua magis impedit corpa ad descēdendū ad inferiꝰ q̄ꝫ vapores: ⁊ iō necesse fuit eis dare differētiā iter vapores qui sūt in aqua: ⁊ q̄ in aere: ⁊ corruptio istiꝰ ē manifesta: imo dꝫ esse manifesta. Si.n. ex aqua ascēderent vapores necesse ē vapores q̄ ascendunt in aere haberēt maiorē cōtinuitatē q̄ꝫ ascēdētes in aqua: ⁊ si hoc tūc nō habebūt maiorē erpāsionē in aere q̄ꝫ in aqua sed maiorē continuationē quare magis occurrent corporibus descendentibus in aere ⁊ resistent eis q̄ꝫ in aqua.

¶Quoniā aūt sūt hec quidē facile diuisibilia cōtinuoꝝ: hec aūt minus. Et diuisiua aūt eodē modo hec quidē magis: hec aūt minus. Mas esse putandū causas. Facile diuisibile quidē igit̄ qō bene terminabile: ⁊ magis quod magis.

¶Dicamus igit̄ q̄ corpoꝝ cōtinuoꝝ: quedā recipiūt abscisionē ⁊ diuisionē cito: ⁊ quedā tarde: ⁊ q̄dam diuidūt ⁊ ascindūt cito: ⁊ quedā tarde. Et dicere ē velocitatē abscisionis ⁊ diuisiōis velocitatē erpulsionis. Et quāto magis res est velocis diuisionis tanto magis erit velociꝰis erpulsionis. 44

¶In hoc capitulo ꝓponit ꝑdicte qōni duas ꝓpōnes: quaꝝ vna est q̄ corpora cōtinua nō diuersificant̄ in recipiēdo diuisionē ſm magis ⁊ minus. Aer enī magis ē diuisibilis q̄ꝫ aqua: ⁊ aqua magis q̄ꝫ terra. Secūda aūt ē q̄ corpora diuidētia diuersificant̄ ēt in fortitudine ⁊ debilitate ⁊ ꝓpter figuras ⁊ ꝓpter grauitatē coꝝ. Figura.n. acuta diuidit corpora cōtinua cito: ⁊ similiter corpus valde graue: ⁊ he due cū fuerint cōgregate: tūc actio erit fortior: corpora aūt lata ⁊ pauce grauitatis sūt ecōuerso. D. d. (⁊ quāto magis res ⁊c). i. q̄ corpori erpulso accidūt a corpe erpellēti due dispositiōes vt. s. diuidat̄ ⁊ erpellat̄: ⁊ quāto magis fuerit facilioris diuisionis tanto magis erit facilioris erpulsionis ⁊ econuerso. 44

¶Aer aūt magis aqua talis: aqua aūt terra ⁊ minꝰ vtiqꝫ in vnoquoqꝫ genere magis de facili diuisibile ⁊ distrahit̄ facilꝰ. Habētia qdē igit̄ latitudinēꝫ qꝝ multū cōprehēdūt iō supra manēt: ꝓpterea q̄ nō distrahit̄ illud de facili. Ea vō que ꝛio modo se habēt figuris qꝝ parū cōprehēdūt: ideo deorsuꝫ ferunt̄ ꝓpterea q̄ facile illud diuidūt. Et in aere multo magis quāto magis de facili diuisibil aqua ē. Mm aūt grauitas quādā hꝫ virtutē ſm quā ferī deorsuꝫ: ⁊ cōtinua ad nō distrahi. Hec itaqꝫ adinuicē cōparent̄. Si.n. excedat virtus grauitatis cā que in cōtinuo ad distractionē ⁊ diuisionē trāsibit deorsuꝫ velocius: si aūt debilior sit: supernatabit. De graui quidē igitur ⁊ leui ⁊ circa ipsa accidentibus determinatū sit hoc modo.

¶Reuertamur igit̄ ⁊ dicamus q̄ aer ē velociꝰis erpulsiōis q̄ aqua: ⁊ qua q̄ terra. Et quāto magis corpꝰ erit minus tanto erit facilior vt erpellat̄. Et cū ita sit: dicamus q̄ corpora lata natāt sup aqua qm̄ multū cōprehendūt de aqua: quapropter non erpellit̄ neqꝫ dividit cito. Corpora vō oblonga qꝝ parū cōprehendūt de aqua cito diuidūt ipsam: et descendūt ad inferiꝰ. Et hoc erit in aere: qꝝ velociꝰis est erpulsiōis ⁊ diuisionis q̄ aqua. Et dicamus ēt q̄ si graue habeat aliquā positionē: tūc erpulsio ⁊ diuisio erit tardioꝝ. Ista aūt adinuicē cōiūgēda sūt. Dico q̄ si fortitudo corporis grauis erpellentis fuerit maiꝰ fortitudine corporis cōtinui erpulsi: tūc erpellet ⁊ diuidet ⁊ mouebit ad inferius cito. Si aūt potētia corporis grauis erpellētis fuerit debilior potentia corpis cōtinui erpulsi natat̄ super ipsum: ⁊ nō mouetur ad inferiꝰ oīno. Perscrutati sumꝰ igit̄ de graui ⁊ leui: ⁊ de accidentibus 45

dentibus eis contingentibus sufficienter ⁊ perfecte. Et in hoc complebitur liber noster.

z5. ¶ Cum posuit q̄ corpora diuersantur ad inuicem in velocitate receptionis ⁊ diuisionis ⁊ expulsionis: dixit q̄ aer est corpus facilis diuisionis ⁊ expulsionis magis q̄ aqua: ⁊ hec duo magis sunt in aqua q̄ in terra. D.d. causam propter quā corpora continua non diuiduntur a corporibus latis: neq; expellunt ab eis facile: ⁊.d. (quāto magis corpus erit minus tanto magis erit velocioris expulsionis) .i. ⁊ corpora non lata facile diuidunt: q̄ nō est diuisio nisi vt partes expulsi diuidantur ab expellente: ⁊ quāto minores fuerint ille partes tanto facilius expellētur ⁊ cuz figura non fuerit lata occurret paucis corporibus quapropter facile diuidentur. D.d. (Et si ita fit ⁊c).i. ⁊ cum posuerimus q̄ corpora lata expellentia occurrant de expulso maiori quātitati: quapropter difficile expellentur: manifestuz est q̄ corpora lata posita super aquam: difficile expellent aquam (cum igitur virtus retentionis aque ab expulsione fuerit maior virtute grauitatis corporis lati: tunc non expellitur aqua ab eo ⁊ natabit supra ipsam: ⁊ cū sint he due resistentie. s. potentia corporis expellentis ⁊ potentia corporis continuationis expulsi: ⁊ diuisio contingit cum potentia corporis grauis expellentis fuerit maior potētia cōtinuatiōis corporis expulsi: ⁊ natatio contingit cum potentia continuationis corporis expulsi si fuerit maior potētia grauitatis corporis expellentis. D.d. (ista autem coniungenda sunt ⁊c).i. ⁊ cum voluerimus iudicare que corpora descendunt in que: ⁊ que natant super que: oportet nos distinguere ⁊ comparare inter potentiam grauitatis expellētis ⁊ potentiam grauitatis expulsi. Si ergo potētia corporis grauis expellentis fuerit maior continuitate corporis expulsi diuidet ipsam ⁊ descendet in eo cito ad inferius: ⁊ si fuerit debilior natabili super ipsum: ⁊ hoc quod.d. ante q̄ si grane habeat aliquam potentiam erit tardioris expulsionis ⁊ diuisionis: ⁊.d. ad demonstranduz q̄ motus diuisionis consequitur quantitatem ꝓportionis excessus potentie grauitatis super potentiam continuationis corporis expulsi: ita q̄ cum imaginati fuerimus duo corpora grauia diuidentia idem corpus: tunc ꝓportio velocitatis diuisionis ab altero eoz ad velocitatem diuisionis a secundo erit sicut ꝓportio grauitatis ad grauitatem. Et cum iam compleuit intentionem suam in perscrutando de substantia grauis ⁊ leuis ⁊ de causis accidentium naturalium ꝓuenientiū ab eis.d. (perscrutati sumus igitur ⁊c).i. ꝑscrutati sum? igitur de substantia grauis ⁊ leuis ⁊ de modis eoz̄: ⁊ dedimus causas accidentium apparentium in eis: similiter in simplicibus ⁊ in compositis ⁊ executi sumus in hoc perfecte: ⁊ sic completa est in hoc intentio nostra in hoc tractatu.

¶ Summi philosophi Aristo. stragyrite peripatetico? principis: de Celo ⁊ Mundo: cuz Auerrois Cordubensis expositionibus: Aureum opus feliciter explicit. Impressum Uenetijs studio ⁊ impensa egregij viri Octauiani scoti ex tenebris in lucem redactum anno dñi. M.cccc.xcv. die vo xxviij. Nouembris.

j. DE generatione autez ⁊ corruptione: ⁊ de natura generatoꝝ ⁊ corruptoꝝ ⁊ vniuersaliter de omnibus ⁊ cās diuidendum: ⁊ rōnes eoꝝ determinanduꝝ. Amplius de augmentatione ⁊ alteratione quid vtrūqz sit: ⁊ vtrū existimandū sit eādem esse nām alterationis ⁊ generationis: aut semotā vt determinata sunt ⁊ nominibus. Antiquoꝝ quidem igitur hi quidem vocatam generationē simplicem alterationē esse inquunt: hi vō aliud gnātionez: ⁊ aliud alterationem. Quicūqz igit vnum aliqd omne esse dicunt: ⁊ oia ex vno generāt: his qdem necesse est vtiqz generationē alterationē esse dicere: ⁊ qō principaliter fit alterari. Quicūqz aūt ꝓles materias vna ponūt vtpote Empedocles ⁊ Anaxagoras ⁊ Leucippꝰ ⁊ Democritus his aliud. Sed tū Anaxagoras ꝓpriam vocez ignoranit: dicit.n. q fieri ⁊ destrui idem existit qō alterari. Multa aūt dicit elementa quēadmodum ⁊ alij Empedocles qdem enim corpora quattuoꝝ oia aūt cū mouētibus sex aīt numero. Anaxagoras aūt infinita ⁊ Leucippꝰ ⁊ Democritus. Hic qdem omiomera elementa ponit: vtpote os carnem ⁊ medullam: ⁊ alia quoꝝ vniuſ cuiuſqz synonyma pars est. Democritus autez ⁊ Leucippus ex corporibus indiuisibilibꝰ hec ⁊ alia componi inqnat. Hec aūt infinita ⁊ multitudine ⁊ morphea eē. Illa aūt ab illis differunt his ex qbꝰ sunt ⁊ positione ⁊ ordine boꝝ. Contrarie autē videnť dicere q circa Anaxagoraz eis q circa Empedoclem. Hi quidem enī inquiūt ignem ⁊ aquaz ⁊ aerem ⁊ terrā quattuoꝝ elementa ⁊ simplicia magis esse q̄ carnem ⁊ hos ⁊ talia similiū partiū. Hi aūt quidē hec simplicia ⁊ elementa esse: terrā autē ⁊ aquā aerem ⁊ ignem cōposita pansperima enim hoꝝ esse. His qdem igit qui ex vno omnia constituūt necesse est dicere gnātionem ⁊ corruptionem alterationem: semp enim manere subiectū vnum ⁊ idem: tale aūt alterari dicimus. His aūt qui genera multa faciūt differre gnātionē ab alteratiōe cōueniētibꝰ.n. ⁊ dissolutis gnātio cōtingit ⁊ corruptio. Jō dicit hoc mō Empedocles: qm̄ nā nulliꝰ est sed solū mixtura ⁊ segregatio mixtoꝝ. Qm̄ igit ꝓpriūs hic sermo eoꝝ supponi ita log manifestū ē ⁊ qm̄ dicūt hoc mō. Necesse est aūt ⁊ his alterationē eē aliūd dicere ꝑter gnātionē. Impossibile tū ꝑm q̄ ab eis dicunť: hoc aūt qūo recte dicimus facile est videre. Quēadmodū.n. videmꝰ gescēte suba in ea trāsmutationē fieri ꝑm magnitudinem que vocatur augmentatio ⁊ diminutio sic ⁊ alterationem. Sed tū ex quibus dicūt plura ꝓncipia facientes vno ipossibile alterari. Passiones.n. ꝑm quas hic dicimꝰ ptingere differētie elemētoꝝ sūt. Dico aūt puta calidū: ⁊ frigidū: humidū: ⁊ siccū albū ⁊ nigrū: duꝝ ⁊ molle: ⁊ alioꝝ vnūqōqz vt inquit Emp. Solē. i. ignē albū videri ⁊ calidū. Jm brē. i. aquā in oibꝰ frigidū nigꝝ ⁊ nebulosuz. Siſr aūt determiauit de reliquis. Quapp si nō possibile ex igne fieri aquā: neqz ex aqua terrā: neqz ex albo nigrū erit aliqd: neqz duꝝ ex molli. Eadez.n. rō ⁊ de alijs: hec aūt erat alteratio. Amplius aūt ⁊ manifestū qm̄ vnā semp ꝛrijs supponere oz materiā: siue trāsmutet ꝑm locū: siue ꝑm augmētationē ⁊ diminutionē: siue ꝑm alterationē. Amplioꝰ āt siſr necesse est esse hoc ⁊ ꝑm alterationē. Si.n. alteratio est ⁊ subm vnū elm: ⁊ vna oīum mā hūtiū ad inicē trāsmutationē. Et si subz vnū ē ⁊ alteratio ē.

j. Intētio nra in hoc libro est q oz determinare cās vles gnātoꝝ oiuz ⁊ corruptoruz nāliter: ⁊ determinare cās alterationis ⁊ augmētatiōis: ⁊ etiam determinare q̄ sit vtraqz illaꝝ ⁊ vtꝝ sit opinādū alterationē ⁊ gnātionē eē eadē: aut diuersa sicut hūt noīa diuersa. Antiquoꝝ igit qdā opināť q gnātio simpler ⁊ alteratio idē sūt: ⁊ qdā q gnātio sit alka ab alkatiōe. Dicētes.n. oia eē vnū ⁊ q oia ab vno gnāntur necesse ē eos dicē q gnātio simplr ⁊ alteratio sūt idē. Et cā in ꝺ est q subm trāsmutationū oiuz apud illū ē ens i actu nō trāsmutabile. faciētes aūt ela eē plura vno: vt Empedocles ⁊ Anaxagoras ⁊ Leucippus ⁊ Democritꝰ: neče est eis dicē gnātionē eē aliā ab alteratione. Generatio.n. fit cōgregationē elementoꝝ: ⁊ corruptio ꝑ segregationem eorum: alteratio autem neqz est cōgregatio neqz segregatio. Empe. aūt dicebat ser esse elementa: quoꝝ duo sunt mouētia. ſ. amicitia ⁊ lis ⁊ quattuoꝝ mobilia. ſ. terra ⁊ aer aqua ⁊ ignis. Anaxagoras aūt ⁊ Leucippus ⁊ Democritus dicebāt ela eē ifinita: sed Anaxagoraſ ponebat ea esse corpa cō similiū partiū quoꝝ totū ⁊ pars hūt idem nomē: vt caro: ⁊ medulla ⁊ ligniū. Democritus aūt ⁊ leucippus dicerūt ea eē corpa ifinita nūero ⁊ figuris: ⁊ q corpa cōposita ex eis diuersificanē ꝑm diuersitatē illaꝝ ptiū: aut ꝑp sitū: aut ꝑp ordinē. Anaxagoras aūt necio ⁊ ei⁹ seqces differūt ab Emp. Emp.n. dixit corpa ꝛsimiliū ptiū eē cōposita exq̄ttuoꝝ elemētis. Anaxa. aūt dicebat ista q̄ttuoꝝ eē ꝓposita ex cōsimilibꝰ partibus: ⁊ oēs quidem isti sic dicentes debent dicere ꝑm hanc opinionem q gnātio simpler alia est ab alteratiōe: sed quidam eorum cōsequūtur suum fundamentū: ⁊ quidā nō: vt Anaxagoras ⁊ Empedocles. Anaxa. aūt nō consequiť suum fundamentum q gnātionē ⁊ corruptionē vocat simplicē alterationē. Empedocles aūt q: ponit q gnātio ⁊ corruptio fiunt ꝑ cōgregationē ⁊ segregationē elemētoꝝ q̄ttuoꝝ ꝓpť amicitiā ⁊ litē: ⁊ pōit ista elementa nō transmutari ad inuicē: ⁊ qō dīe eoꝝ q̄ sunt calidū ⁊ frigidū: humidū ⁊ siccū. Et alie q̄litates qbus alteratio accidit ꝑmanētes sūt: cū ꝺ ergo qō ponit manifestū est q ꝑm suā opionē nihil est alteratio: cū alteratio nō est nisi in his dīs. Et tū opinať q ꝛpossibile ē q ex aq̄ fiat ignis aut ex terra fiat aq̄: ⁊ vlr vī q ꝛpossibile est vt aliqd ist⁹ fiat ex altero ꝑm gnātionē ⁊ corruptionē simplicē. Necesse est ēt vt nō fiat ex albo nigrū: neqz ex duro molle: qō ē alteratio: ⁊ ꝺ neciū q cū ela nō trāsmutanť abinuicē non erit subm vnū qō recipiat duo ꝛria: siue ꝛrietas illa sit in alteratiōe aut in suba. Dis.n. trāsmutatio hz subm necio: siue fuerit

fierit in ſuba: ſiue in quātitate: ſiue i q̄litate. Uñ neče ē ēt poſito ſubo eſſe trāſmutationē: 7 trāſmutatione poſita eſſe ſubm. Et nō dz aliqs dicere q̄ ſubm in alteratiōe aliud ē a ſubo in ſuba: qñ quo ꝓtingeret vt ſubo in ſuba ablato: 7 ſubm in alteratiōe auferaē: ſubm. n. alteratiōis ñ ē ei ſubz niſi ēt iquātū eſt ſubm in ſuba: 7 iō iſtud qđ Ariſ. dedit in alteratione dedit etiam in ſubſtantia.

2. ¶ Empedocles qđē igiē vī ȝria dicere 7 ad appārētia 7 ad ſeipm ipſe. Simul aūt nō dicit alterꝝ ex altero fieri eſſe vllū: ſed alia oia ex his. Simul āt qñ in vnā cōiūgit oē nām ꝑter litē. Rurſuz vnūqǫz ex vno fieri. Quapp ex vno aliquo manifeſtū: qñ dūjs gbuſdā diuerſoꝝ 7 paſſiōib⁹ factū eſt hoc qđē aqua hoc aūt ignis. Quēadmodū dicē ſolē hoc qđē albū 7 calidū 7 leue. Terra aūt graue 7 duꝝ. Ablatis igiē his dūjs: ſūt eniz auferibiles gēiteqz: mānifeſtū eſt qđē neče fieri 7 aquā ex terra 7 terrā ex aq̄. Siſ aūt 7 alioꝝ vnūqǫz: 7 nō tunc ſolū: ſz nūc trāſmutari a paſſiōib⁹. Sūt āt ex qb⁹ dicit Empedocles poſſibiles aduenire 7 ſeparari rurſus 7 aliē aduerſātib⁹ ad inuicē lite adhuc 7 amicitia: Jōqz 7 tūc ex vno gnāta ſunt. Non. n. vtiqz ignis 7 terra 7 aqua entia vnum erant omne.

2. ¶ Ex hoc apparet q̄ Empedocles nō pōt dare dūaz inter gnātionē ſimplicē 7 alterationē: 7 vī ſicut dicit Ariſ. q̄ ſermo iſtius viri ȝdicat viſui 7 ſibiipſi: 7 ſiſ ȝdicat vero ſenſui. Apud ipm nullū elm gnātur ab alio: ſed oia ex his generaē: 7 iſta nō gnāntur ex inuicē qđ eſt ȝ ſenſum. Sibi aūt ȝdicit: qz dicit q̄ nihil hz ȝriū 7 nō eſt niſi mixtio tñ 7 ſegregatio tñ 7 q̄ gnātio ptiū mundi fit ex illovno: mixtio cū ab eo ſegregaē res ꝑm dūas 7 paſſiōes ꝓprias ita q̄ vnū eoꝝ eſt ignis: qz eſt calidū 7 ſiccū: 7 aliud terra: qz frigidū 7 ſiccū: 7 aliud ſol ſicut ipſe dicit qz eſt calidū 7 albuz 7 hoc erit cū lis vicerit amicitiā. Corruptio aūt mūdi ꝓtingit ꝑ ꝓgregationē ptiū eius 7 hoc erit cū vicerit amicitia. 7 manifeſtū eſt q̄ ꝓtingit ex hoc q̄ elā gnāē ad inuicē. Generatio. n. 7 corruptio nō eſt niſi amiſſio dūaz habitaz: 7 acqſitio eaz q̄ nō bēbanē: 7 hoc qdem neciū eſt cū gnāē ꝑ ſegregationez ab illo vno 7 corrupunē ꝑ ꝓgregationē in illud vnū. Et ȝ eſt illud qđ dicit: ſegregatio nihil aliud eſt niſi acqſitio dūaz: ꝓgregatio āt amiſſio illaz: 7 iō hoc qđ dicit q̄ illa elā nō gnāē ex inuicē ȝdicit huic qđ dixit q̄ fiunt vnū 7 q̄ gnāntur ex vno. Impoſſibile eſt enī dicere ea eſſe vnū habendo illas differentias in actu.

3. ¶ Incertū aūt 7 vtrū ꝑncipia ci ponēdū ea multa aūt vnū. Dico aūt ignē 7 terrā: 7 ſyſicha hoꝝ. Secūdū id. n. qđ vt mā ſupponiē ex qno trāſmutātia ꝓp motū fiūt: ignis: 7 terra: 7 aq̄: vnū elm. Scōm id aūt q̄ hoc ex cōpoſitiōe fit cōueniēt⁹ illis. Illa aūt ex diſſolōne: magis elā q̄ttuoꝝ illa 7 ꝓria nā.

3. ¶ Ex ȝ appet q̄ ꝑmões iſti⁹ viri ȝdicūt ſibi ȝ mō: 7 ēt latet i ſuo ꝑmōe vtz opinē q̄ elā ſūt ꝑncipia illius vni⁹ aut illud vnū eſt ꝑncipiū illoꝝ eloꝝ: ſi enī exiſtāt in illo vno ꝑm ꝓpoſitionē primā: ita q̄ ex eo gñenē 7 illud vnuz eſt q̄ſi mā: 7 ſubm: tūc digni⁹ ē vt illud vnū ſit ꝑncipiū illoꝝ q̄z illa illi 7 ſi in eo exiſtūt in actu 7 illud ē vnū ꝑz cōpoſitionē: tūc digniora ſūt vt ſint ꝑncipia ei⁹ 7 ꝓra ꝑm nām. Declarate igiē ſūt ex iſto ꝑmone opiones antiquoꝝ in gnātiōe 7 alteratione: 7 q̄ illoꝝ cōſequiē ſuū fundamentum: 7 qui non.

4. ¶ Uniuerſaliē itaqz de gnātione 7 corruptiōe ſimplici eloꝝ dicēdū. Utrū eſt: aut nō eſt: 7 qūo ē. Et de alijs ſimplicibus motibus: puta de augmenta tione 7 alteratione.

¶ Dixit 7 oz igiē nos loq̄ de gnātione 7 corruptōe in ſimplicib⁹: 7 ꝓio vtz ſint aut nō ſint: 7 ſi ſūt qūo ſūt: 7 ſiliē ꝑſcrutādū eſt de his duob⁹ 7 alijs motib⁹ ſimplicib⁹ vt i augmētatiōe: 7 in alteratiōe. Antiq. n. aut diminute locuti ſunt de hoc: aut non recte: ſiue vtroqz modo. 4.

¶ Plato. n. igiē ſolū de gnātiōe ſcrutat⁹ eſt 7 corruptiōe qūo exiſtit in reb⁹: 7 de gnātiōe nō oi: ſed de ea q̄ eloꝝ. Qūo āt carnes fiāt aut oſſa aut aliorū qđ aliud taliū nihil. Ampli⁹ neqz de alteratiōe neqz de augmētatiōe qūo exiſtit in reb⁹. Uliē autē extra ea q̄ ſufficieten⁹ de nullo aliqs ꝓſtituit ꝑter Democritū. Dic aūt vī de oib⁹ curā hze. Jā āt in qualiē 7 qūo differūt. De augmētatiōe āt null⁹ determinauit qđē vt dicim⁹: niſi q̄ 7 quis diceret qñ aduenięte ſili augmētaē. Qūo aūt hoc fiat nō adhuc neqz de mixtiōe nz de alioꝝ cōſiliē: vt ita dicā: vllo: vtputa de facere: 7 pati: qūo hoc qđē faē hoc aūt patiē ꝑm nāles opatiōes. Democrit⁹ āt 7 Leucipp⁹ faciētes figuras: alterationē 7 gnātionē ex his faciūt. Segregatiōe qđē 7 ꝓgregatione gnātionē 7 corruptionē. Ordie āt 7 poſitiōe alterationē. Qñ aūt exiſtimabāt veꝝ in appēdo: ȝria āt ſūt 7 ifinita q̄ in ſenſu apparēt: figuras ifinitas faciūt. Quapp trāſlatiōe cōpoſiti idē ȝriū vī alij: 7 alij: 7 trāſmutaē paruo aduenięte: 7 vliē aliud apparet vno transmutato: ex eiſdem enim tragedia 7 comedia fit litteris. 5.

¶ Plato. n. nō ſcrutat⁹ eſt de q̄litate cuiuſlibet gnātiōis ſed tñ de gnātiōe eloꝝ exiuicē: nō de gnātiōe cōpoſitoꝝ ex eis: vt gnātio carnis 7 oſſis: neqz ēt de alteratiōe 7 augmēto: qūo in reb⁹ exiſtūt: 7 vbi: 7 vñ: 7 vliē nullus antiquoruz hz in oib⁹ iſtis ſermonē. ſ. in gnātiōe: 7 corruptiōe: 7 alteratiōe: 7 de eis cōib⁹. ſ. in actiōe: 7 paſſiōe: 7 mixtiōe 7 tactu: niſi qđ tñ vulgus ſcit: aut qđ poſſibile eſt de facili ſciri: vt dicūt q̄ augmētū fit ꝑ copulationē ſilis ad ſile ꝑter Democritū 7 Leucippū. Iſti. n. laborauerūt in dādo iſtis rebus dūas qb⁹ diſtinguunē ad inuicē. Dicūt. n. q̄ ꝑncipia rerum ſunt corꝑa idiuiſibilia ifinita in nūero 7 in figuris: 7 iſtis ſegregatis 7 ēt ꝓgregatis fit gnātio a corruptio. Alteratio vo fit ꝑm diuerſitatē eoꝝ in ordie 7 ſitu. Accidit. n. q̄ q̄litates diuerſanē ꝑm vtrūq; iſtoꝝ: aut ꝑm altez. Ut. g. laudatio 7 vituꝑatio metrice q̄ cōponunē ex eiſdē ſ̄is alterationē: 7 nō diuerſanē niſi ꝑm ordinē cūdē 7 dicūt: nec ē cā ꝑ quā ois imaginatio eſt vera: 7 ꝑ quā accidit vt in eadē re ſic videā tur diſpōnes ȝrie 7 ifinite: 7 oēs ſūt vere. Sit⁹ enī 7 ordo q̄ ifinita ſūt in eadē re ex ſuis ipſis diuerſitatib⁹ 7 diuerſitate aſpiciētiū: poſſibile eſt aūt apud illos dicētes vt aliqs videat eādē rē albā: 7 ali⁹ videat nigz: 7 iſte motā 7 ille geſcētē: 7 oēs ſūt vere: qz nā q̄litatū nō ē niſi mutatio ordis 7 ſit⁹ 7 vliē apud eos neqz calor: nāliſ neqz ēt alia q̄litas vllaz hz nām vel mām niſi iſtam 7 dixit.

¶ Qñ aūt vī oib⁹ penę eē aliud gnātionē 7 alterationē. Gnāri qđē. n. 7 corrūpi cōgregata 7 diſgregata. Alterari āt trāſlatis paſſiōib⁹ de his ſciētib⁹ cōſiderādū. Qōnes āt hñt hec 7 multas 7 rōnabiles. Si qđē igiē gnātio eſt cōgregatio multa impoſſibilia cōtingūt. Sunt aūt rurſus rationes alie cogētes 7 nō habiles ſolui qđ nō ꝓtingit aliē ſe hze. Et ſi nō ē gnātio congregatio: aut vliē non 6.

est generatio: aut si est: alteratio est: aut si hoc difficile dissoluere tentandum est.

6. ¶ Quia plures horum opinant q̄ gnatio alia ē ab alteratiōe: & q̄ corpa gnānt & corrūpunt p̄m congregationē & segregationē: & alterant p̄m trāsmutationē in accidētib⁹ psequētib⁹ eis: pscrutanduz est igit̄ de dubitatiōib⁹ & p̄moib⁹ cōtingētib⁹ in hoc. Si. n. aligs posuerit q̄ gnātio & corruptio sint p̄m congregationē & segregationē cōtingit ptes esse idiuisibiles: ex quo plura ipossibilia sequūtur: q̄ sūt enumerata in. v. pbi. & secūdo & tcio celi & mūdi. Et si dixerim⁹ q̄ gnātio & corruptio ñ sūt cōgregatio & segregatio: difficile erit nobis dare diā iter gnātionez & alterationē & corruptionem.

7. ¶ Principiū āt hoz oiuz vtrū sic gnānt & augmētātur alterant entia: & ꝟia his patiunt p̄mis magnitudib⁹ exūtib⁹ principijs oiuz ētiū idiuisibilib⁹: aut nullaē idiuisibil̄ magnitudo. Differt. n. hoc mītū & rursus si magnitudies sint: vtz vt Democritus & Leucippus be corpozee sūt: vel vt i Timeo planities. Hoc qdē igit̄ ipm vt in alijs dirim⁹ incōueniēs vsqz ad planitiē dissoluere. Ideo magis rōnabile corpa idiuisibilia eē. Sed hec qdē multaz hūt irrōnabilitatē. Sed tū & his alterationē & gnātionē cōtingit facere: vt dictū est: cōuersiōe & cōtactu trāsmutāte idolū: & figuraz differētijs: qō fecē Democrit⁹: iō & colorē hoc nō igūt eē: cōuersione aūt colorari. His aūt q̄ planitiē formas diuidūt nō adhuc. Nihil. n. fit p̄ter solida ex compositis. Passiōe. n. nō suscipiūt gnāri aliquā ex ipsis. Eā aūt ꝛre nō potuerūt cōfessa videre ierpietia fuit. Jōqz qcūqz magis iſudauerūt nālib⁹ magis pūt supponere talia principia qb⁹ multa pūt cōplicare. Qui aūt ex multis p̄moib⁹ idocti exūtiū entis ituētes: & ad pauca respiciētes: facile enūciant.

7. ¶ Ulia aūt vel p̄ncipiū vel ꝓpriū pscrutatiōis de b̄ est vtruz entia oia nālia gnānt: & alterant: & augmētant: & accidūt eis ꝟia istis iquātū p̄ncipia corz sūt magnitudiel idiuisibiles: aut nihil trāsmutant pp magnitudinē idiuisibilē. Differētia. n. iter opiones ꝓsequētes istis reb⁹ ex duob⁹ his nō est pua: & ēt si p̄ncipia sūt magnitudies idiuisibiles: vtrum sūt linea vl aliq̄ corpa vt dicūt Democrit⁹ & Leucipp⁹: aut supficies: vt i Timeo. Q̄ tū ēz̄uis ipossibilia plura ꝓtigāt vtrisqz: tū Democriti opio magis est sufficiēs. Jsti. n. possibile est dare cām alteratiōis pp situ in ordie. Opinātes āt elemēta eē supficies: nihil pūt dicē de alteratiōe: a supficiebus. n. nihil gnātur: misi corp⁹: & extremitas actionū i qb⁹ & nullū accūs: aut aliqd entiū accūtiuz in qb⁹ fit alteratio. Democrit⁹ possibile qdē ē ei dare dūas in istis reb⁹ ꝟz suaz opionē in p̄ncipijs: qz ꝓsiderabat nāliter in nālib⁹. Plato aūt nihil pōt dare in hoc: qz sua ꝓsideratio est in rebus accidentibus nō conuenientibus.

8. ¶ Uidebit aūt aligs ex his ḡtū differūt physice & logice itēdētes. Qui enī aiunt q̄ indiuisibiles sint magnitudies: hi qdē igūt: qz añ trigonū milta erūt Democrit⁹ aūt vī ppriis & phisicis p̄moib⁹ psuadere. Manifestū aūt erit qō dicim⁹ ꝓcedētib⁹. Nz aūt qōnez sigs ponat corp⁹ eē & magnitudinē passim diuisibilē: & hoc qdē. n. possibile erit q̄ diuisiones effugiat. Si. n. oino diuisibile & possibile hoc passiz & simul erit hoc oino diuisuz: & si ñ simul diuidat. Et si hoc fiat nihil erit ipossibile. Quapp & p̄m mediū sit̄. Ut aūt si oino inatū est diuisibile: & si diuidat nullū erit ipossibile nascēs. Q̄m nz si in mille millia diuisa fuerit magnitudo nullū ipossibile: & si nullus vtiqz diuidat. Q̄m ergo oino tale corp⁹ diuidat qd ergo erit reliquū. Magnitudo. Nō eni erit possibile: erit. n. qd ñ diuisuz: erat aūt oino diuisibile. Sed si nullū erit corp⁹: nz magnitudo: diuisio aūt erit aut ex pūctis: aut & sine diuisiōe ea erūt ex qb⁹ cōpositus est: aut nihil oino. Quapp & gnābit ex nihilo: & erit corp⁹ cōpositū: & oē vtiqz nihil: & nō erit exūs: sed apparēs tm̄. Similr aūt si erit ex pūctis nō erit quātū. Q̄ñ eni tā gebāt se & vna erat magnitudo: vel simul erāt: nō faciebāt mai⁹ oē. Diuisio. n. in duoy⁹ plura: neqz mai⁹: neqz min⁹ prioze. Quapp & si oēs cōponant nullā faciēt magnitudinē. Sz & si q̄ diuisio q̄si rasura serre fiet ex corpe: & sic magnitudie qdē corp⁹ egrediat idē p̄mo: illud aūt qūo diuisibile. Si aūt nō est corp⁹ sed spēs aliq̄ segregabilis aut passio q dē q̄ secessit. Et est magnitudo pūcti vel & tact⁹ hoc patiētes icōueniēs & ex nō magnitudib⁹ magnitudinē eē. Amplī⁹ aūt vbi erūt immobiles: aut mutati puncti. tactus enim semper est vnus duorum: quozundam quasi ente altero p̄ter tactū & diuisionē & pūctū. Si vtiqz qs p̄dictoz ponet qōlibz aut quātitatē: aut corp⁹ oino eē diuisibile hec cōtigūt. Amplī⁹ si diuidēs lignū cōpono: aut qd aliud cēlit & vnū. Quapp si sic bz manifestū qm & icido lignū p̄m qōcūqz lignū oino. igit̄ diuisuz est ptāte qd ergo erit p̄ter diuisionē. Si. n. & est aliq̄ passio: sed qūo in hec reſoluūtur & gnānt ex his: aut qūo sepabunt hec. Quapp ē ipossibile ex tactib⁹: aut ex pūctis magnitudinē eē: neēe ē corpa idiuisibilia eē magnitudies. Sed & hoc ponētib⁹ nō min⁹ cōtingit ipossibile. Scrutatū ē aūt de his & in alijs.

8. ¶ Et b̄ mānifestū ē ex rōnib⁹ vtriusqz. Plato enī dicebat superficies eē idiuisibiles: qz oēs supficies diuidunt i triāgulū triāgul⁹ aūt nō diuidit i aliquā supficiē: sed i alios triāgulos & mathematice sūt iste ꝓpōnes. Nō. n. ē nec̄iū vt p̄nciū supficiez sit p̄nciū corpoz. Rōcinatiōes aūt dicētiū ptē eē. s. idiuisibilē p ptes idiuisibiles eē p̄ncipia corpozum hūt dubitationē: & sūt accepte ex ꝓpōnib⁹ nālib⁹. Dicūt. n. q oē corp⁹ possibile ē vt diuidat̄ ꝟz totū. i. q oē pūctū qd ē i eo pūctoz infinitoz possibile ē vt corp⁹ diuidat̄ p̄m ipz eqlr idifferent nō sup aliqd pūctū pl⁹ alio. Et cū posuerimus q corp⁹ diuisū ē i infinitū nō i actu sup oia pūcta infinita nullū accidit ipossibile. qm̄ b̄ positio q̄ius sit falsa tñ ē falsa possibil̄: & ex p̄ne possibili in actu nō accidit ipossibile: sic accidit ex falso ipossibili. Ut. g. q̄ si ponam⁹ granū sinapis qd possit diuidi i mille ptes qd ē ipossibile facē in actu: tñ iste defect⁹ nō destrueret nāz isti⁹ possibilitatis. Et cū posueri m⁹ q̄ corp⁹ diuidit p̄m totū simul tūc neēe ē vt diuidat in magnitudies idiuisibiles: aut in magnitudies diuisibiles: aut i pūcta: aut i aliqd accūs: aut i nihil. Sz dicē q̄ diuidatur i magnitudies diuisibiles q̄dicit positiōi dicēti q̄ diuidit p̄m totū: & sup oē pūctum quod est in eo: qz remanerent in eo multa non diuisa. s. ille magnitudines ita pue q̄ponamus illas magnitudines ita paruas vt est punctus tunc contīget vt in re finita iueniantur magnitudines diuisibiles

uisibiles infinite in actu: qđ est impossibile. Et si ponam⁹ q⁹ diuidatur ī pūcta: 7 cōponaī ex eis nō fiet ex hoc magnitudo. pūcta. n. supponūt adinuicē ita q⁹ ex his fit vnū punctū 7 ēt mōstraī q⁹ pūcta neq3 augēt neq3 minuūt magnitudinē: ꝟ q⁹ cū nos diuidim⁹ magnitudinē in duob⁹ punctis aut trib⁹: deinde cōponim⁹ ea3: tunc magnitudo neq3 fiet maior neq3 minor: 7 cū nihil faciūt in quitate: aut ī magnitudine: necesse est: vt nō faciant magnitudinē: 7 necesse est vt pūcta moueaī anteq3 ex eis cōponaī magnitudo: ita q⁹ illa pūcta ꝓtingāt se: 7 oē tangibile est diuisibile: vt declarā tū est in sexto phisicorū. Si aūt in nihil diuidit: tunc magnitudo cōponitur ex nō magnitudinib⁹. Et silr si diuidaī in atoma actu oīa existētia in accidentia. Ut. g. vt diuidatur in distinctiones q̄s faciūt puncta: tunc ēt magnitudo erit cōposita ex non magnitudinib⁹. Et cū isti modi sint destructi necesse est si magnitudo est diuisa ꝑm totū insimul vt diuidatur in ptes indiuisibiles. Iste igit sunt nōnes ponētiū ptē vel magnitudinem indiuisibilem: 7 impossibilia ꝓtingē tia ex hoc q⁹ magnitudines sūt indiuisibiles ia3 ꝑdicta sunt Dicendū est igit in dissolutione istius questionis.

9 ¶Sed 7 hic tētādū est soluere: nō rursus a prīcipio qōnē dicēdū. Oē qđē igit corp⁹ sensibile diuisibile eē: ꝑm qōcūq3 signū 7 indiuisibile nō ē incōueniens: hoc. n. ptāte hoc āt endelechia existit. Eē āt ptāte silr oīno diuisibile ipossibile vr eēvtiq3. Si. n. possibile 7 fieret vtiq3. Nō vt sint silr actu ābo indiuisibile 7 diuisuz: sed diuisū ꝑz qōcūq3 signū. nullū igit erit reliquū 7 incorporeū corp⁹ corruptū: 7 generabiī vtiq3 qđē rursus aut ex pūctis: aut oīno ex nihilo: 7 hoc qūo possibile. Sz qm̄ dixit i sp diuisibilia 7 sp in miores magnitudies: 7 in semota 7 disgregata manifestū. Neq3 itaq3 ꝑm ptē diuidētis erit infinita fractura. Neq3 possibile ē simul diuisum eē ꝑm oē signū. Nō. n. possibile oīno: ꝑz vsq3 ad ꝙd. necesse ē igit indiuisibiles existere magnitudiel 7 indiuisibilia corpa. Et alr sic erit ḡnatio 7 corruptio. Et hec qđē segregatione: hec āt cōgregatiōe. Logēs igit ꝑmo eē magnitudines indiuisibiles hic ē. Qm̄ āt latet palogizās 7 qūo latet dicamus. Qm̄. n. nō ē pūct⁹ pūcto/ vndiq3 cōtigu⁹ oīno eē diuisibile: est qđē qualr eristit magnitudinib⁹: ē aūt qualr nō. Ur aūt qm̄ hoc pōit 7 vndiq3 7 vbiq3 eē punct⁹. Quapp necesse diuidi magnitudinē in pūcta: vbiq3. n. est pūctū: quapp aut er tactib⁹: aut er punctis eē. Hoc āt ē quod eristit vbiq3: qm̄ vna vtiq3 7 ois 7 vnusquisq3: plures aūt vna non sunt: cōsequēter enī nō sunt: quapp ñ vbiq3. si enī ꝑz medīū diuisibile: 7 ꝑz cōtiguū pūctū erit diuisibile: ñ aūt possibile. Nō. n. ē cōtiguū signū signo: aut pūctū pūcto. hic. n. ē disio: aut cōpositio. Quapp est cōgregatio aut disgregatio. sed neq3 i atoma 7 ex atomis. Multa. n. ipossibilia cōtigit. Neq3 itaq3 vt diuisio fiat vbiq3. Si aūt eēt cōtigu⁹ punct⁹ pūcto hoc vtiq3 eēt. Sed in parua 7 minima est congregatio 7 segregatio ex minimis.

¶Dicam⁹ igitur q⁹ nos nō repetam⁹ ipossibile vt corp⁹ diuidatur ꝑm totū 7 ī infinitū ex oīb⁹ modis: sed apud nos vno mō est possibile: alio mō ipossibile. Quod⁹ āt ꝑm quē ē possibile ē diuisio ī potētia. Impossibile vo diuisio ī actu que fit ꝑm oīa pūcta q̄ sunt ūn co insit: qm̄ si ita eēt ꝓtingeret necessario q⁹ corp⁹ dissolueret aut in pūcta aut ī nihil. aut cōcederent ipsi q⁹ magnitudines indiuisibiles sunt pūcta: 7 ñ ꝓtingeret cū fuerint indiuisibiles ꝑz totū ī potētia super oē pūctū vt sit diuisibile ī actu sic eristimabāt. Nō. n. ꝓtigit cū oē pūctū in corpe est receptibile diuisiōis insimul vt corpus diuidaī sup ea insil q̄z quis indifferent sit indiuisibile sup vnū. qđq3 eor sic nō ꝓtingit q⁹ cū hō est receptibilis oīuz scientiaz vt recipiat eas insil. Q. v. n. dr. de aliquo diuisiz non seqr vt sp dicaī ꝓiunctī. Et eēt possibile vt diuideret magnitudo sup oīa pūcta insil: si pūcta cōtangerēt se ad inuicē qđ est ipossibile: sicut determinatū est in sexto. Et iō videmus q⁹ cū diuisim⁹ magnitudinē sup aliqđ pūctū q⁹ ipossibile ē q⁹ diuisio cadat sup illud pūctū ꝓns illud pūctū quod erat possibile anteq3 diuisio eadē caderet sup illud pūctuz sic erat pole in illo pūcto. ꝑz cū diuisio cecidit sup primū pūctū statim fuit destructa potestas diuisiōis in scdo. Cū igit acceperim⁹ aliud pūctū pole erit vt magnitudo diuidaī sup ipsuz q̄cūq3 loco voluerim⁹: sed cū magnitudo fuerit diuisa sup pūctū 7 in aliquo loco tūc ipossibile erit vt diuidaī sup pūctū ꝓns primū: 7 iā declaratū est er ꝟ sermōe destructio sue demōstratiōis sup magnitudies eē indiuisibiles 7 ēt iā declarata ē destructio illius opiniōis per se. Manifestū est igit q⁹ si ꝙgregatio ē necesse ē vt segregatio non sit in indiuisibilia neq3 ꝙgregatio ex indiuisibilibus. 7 q⁹ imaginari hoc ꝓpter diuisionē corporis ꝑm totū nō esset verū nisi punctus sequeretur punctum.

¶Sz nō simplr 7 pfecta ḡnatio cōgregatiōe 7 segregatiōe determiata ē vt qdā iqunt. In cōtinuo vo trāsmutatio 7 alteratio. Sz hoc ē i quo fallūt oīa. Est igit ḡnatio simplr 7 corruptio nō cōgregatione 7 sepatiōe: ꝑz qm̄ trāsmutaī hoc i hoc totū. Alij āt eristimāt alterationē eē oēz talē trāsmutationē: i hoc āt differūt. In subiecto hoc qđē ē ꝑm rōnem hoc āt ꝑz māz. Qñ qđē igit i his trāsmutatio ḡnatio erit 7 corruptio. qñ āt ī passiōib⁹ 7 ꝑm accīs alteratio. segregata āt 7 congregata leuiē mutabilia sūt. si. n. i puissimas aquas aqua dldaī citr acr ḡnatur. si āt cōgregeī tardr. Magis āt hoc erit māifestū i sequētib⁹. Nūc āt tm̄ determiatū sit qm̄ ipole ē ḡnationē eē cōgregationē qualē qdā iquiunt.

¶Et nos nō putam⁹ eē impossibile vt aliq̄ ḡnatio 7 aliqua corruptio sint ꝑm ꝙgregationē 7 segregationē. simplices āt impossibile ē vt sint ꝑm ꝙgregationē 7 segregationē. impossibile est enim vt in quātitate continua sit transmutatio in substantia aut in q̄litate: 7 in hoc errauerunt primo: ꝑz ḡnatio simplr est transmutatio rei ꝑm totū er hoc in hoc vt hec aqua in hunc aerem. Isti enim eristimabāt ꝟ eē alterationē: sed ꝟ valde differt ab alteratione: subiectū enī in alteratione ē ī actu: in ḡnatiōe aūt nō: 7 ita trāsmutatio in sba ē ḡnatio 7 corruptio: ī accidētib⁹ āt alteratio. Segregatio āt 7 ꝙgregatio faciūt vt res sint velociozis corruptiōis aut tardiozis. Cū. n. vidaī ī puas ptes erit facil corruptionis 7 cū fruerit ꝙgregata nō diuisa difficile corrumpitur.

¶Determiatis āt his. prio videndū ē vtr ḡnaī aliqd simplr 7 corrūpit. Aut ꝓprie qđē nihil. Sēp āt er aliquo ē aliqd. Dico āt puta er laborāte sanū: aut laborās er sano: aut puū er magno: aut magnū er puo: 7 alia oīa fieri hoc modo. si enīz simplicit erit generatio simpliciter quidē qd ḡnabit er non ente quapp vez erit dicere q⁹ eristit quibusdā nō ens. Quedā. n. ḡnatio est er nō ente aliquo puta vt er

nō albo albū: aut ex non bono bonū. Simplr aūt ex simplr nō ente. Simplr aūt nō ens: aut primus significat ꝑm vnūquodq; ꝑdicamentoꝝ entis: aut vniuersale est ⁊ oia cōprehēdēs. Sicqđ primū substantie gñatio erit ex non substantia. Cū enī non existit substantia manifestū est: qm̄ neq; hoc: neq; alioꝝ vllum predicamētoꝝ: puta neq; quale: neq; quātū: neq; vbi. Separate enim essent ꝑ se passiones a substātijs. Si āt nō ens vlr: negatio vniuersaliter erit oīuz: quapropter ex nullo necesse generari generatū. De his quidez ⁊ in alijs dictū est ⁊ determinatū sermonib⁹ amplius. Breuiter āt ⁊ nūc dicēdū. Qm̄ mō gđē aliquo ex nō ente simplr gñatur: mō aūt alio ex ente simplr: ptāte autē ens: actu autē nō ens: necesse est quod dicitur preexistere vtroq; modo.

11 ¶ Et cū determinatū est q; impossibile est vt gñatio ⁊ corruptio simplices sint ꝓgregatio ⁊ segregatio: cōsiderandū est vtrū aliqđ gñaī ⁊ corrumpīt simpliciter: aut nihil generatur: aut corrumpitur nisi ꝑm alterationem. V.g. vt sanus fiat infirm⁹ ⁊ infirm⁹ sanus. Si.n. gñatio ⁊ corruptio simplices sint necesse est vt sint indiuidua substantie: ⁊ necesse ē vt ex nō indiuiduo substantie: quēadmodū gñatio albi nō est nisi ab aliquo nō albo: qm̄ sicut gñatio aliqua non est a nihilo simpliciter: sed ex nō aliquo: ita gñatio simplr debz eē a nihilo simplr. Nihil aūt simplr dz intelligi duob⁹ modis: q; aut qđ nō ē substātia: ⁊ ē aliud alioꝝ predicamētoꝝ aut qđ nō est substātia neq; aliqđ vnū alioꝝ ꝑdicamētoꝝ: ⁊ quocūq; modo itelligamus nihil simplr ꝓtinget vt sit priuatio decē ꝑdicamētoꝝ. Si aūt fuerit in substantia tm̄ manifestū est ex hoc qđ ꝓtinget ex hoc vt alia ꝑdicamēta non sint: nisi accidentia essent abstracta a substantia: ⁊ si ꝫ nihil fuerit in oīb⁹ ꝑdicamētis: tūc erimus inter duo aut. s. ponem⁹ q; nihil est aliqđ: aut credimus q; aliqđ fit ex nihilo simpliciter. Dissolutio aūt istī⁹ qōnis determinata est i primo phisicoꝝ: sed ipse ponit q; deū est illic hic dicendo: qđ gñatur simpliciter fit ex ente in potentia ⁊ nō ente actu. ⁊ cū posuit dissolutionē istī⁹ qōnis hoc mō dixit q; relinquitur in hoc alia dubitatio ita q; iterat primam dubitationez in esse generationis simplicitatis.

12 ¶ Qđ āt ex his determinatis dz mirabilē qōnē rursus temptādū: qūo ē substātie simpler gñatio: siue ex potestate ente siue qualiter aliter. Queret enīz qs an ē substātie gñatio ⁊ hoc quāti: ⁊ qualis: ⁊ vbi eodē vtiqz mō ⁊ de corruptiōe q̄rīt. si.n. qđ gñabitur manifestū ē q; erit substātia aliqua ptāte: actu aūt nō ex qua gñatio erit: ⁊ in quā necesse ē trāsmutari qđ corrūpitur. vtz qđē igīt existit quid aliorū actu: dico āt puta aut erit quātū aut quale: aut vbi: aut vo ptāte ēs ⁊ hoc ens: simplr āt neq; ens neq; hoc ens. Si.n. nihil ſz oia ptāte ⁊ sepatū: cōtingit q; sit non ens. Et ampli⁹ q; maxime timētes erant primi philosophantes ex nullo gñari ꝑexistente. Si aūt hoc qđē esset hoc aliquid ⁊ substantia non existit: alioꝝ aūt ꝑdicamētoꝝ quid erūt quēadmodū dirim⁹ separate passiones a substantijs.

12 ¶ Dubitatio aūt est ista: si enīz gñatio est simpler ⁊ fit ex aliquo ente in potētia nō in actu. Q uerēdū ē vtz illud qđ est ens in potentia hēat aliqđ in actu. V.g. vnū ꝑdicamētoꝝ accidētis aut vt sit i actu q̄litas aut quātitas: aut aliud alioꝝ ꝑdicamētoꝝ: aut nullū habeat in actu. r. ꝑdicamētorum sed in potētia. Si ergo fuerit i potētia oia ꝑdicamēta ⁊ nullum in actu ꝓtingeret querere: vtz sit possibile vt sepeā ab eo illud quod ē in potētia. ⁊ iā determinatū est ꝫ ē impossibile: ⁊ ēt ꝓtingit vt aliquod ens sit a non ente in actu: qđ ēt vitauerunt antiq. Si aūt fuerit in actu vnū ꝑdicamētoꝝ accidētis ꝓtingeret vt accidētia sint abstracta a substātia.

¶ De his āt quātū cōtigit tractandū: ⁊ q̄ cā quare gñatio sp sit: ⁊ que simpler: ⁊ q̄ ꝑm partem. 13

¶ Et opz nos ꝑscrutari de hoc in magna sollicitudine: ⁊ ꝫ debemus scire cām ꝓpter quā necesse est vt generatio simpler ⁊ non simplex sint semper. 13

¶ Existente āt cā vna qđē vñ principiū motus dicimus eē: vna āt materia: talē āt cāz dicēdū eē. De illa qđē. n. dem̄ ē pri⁹ in de motu sermōib⁹. qđ aūt hoc qđē imobile ꝑ oē tps: hoc āt mouet sp: horuz āt de imobili principio qđē diuidere alteri⁹ philosophie ē op⁹. De cōtinue aūt moueri alia mouēte p⁹ hec dicēdū: qđ tale singulariū dictoꝝ causa est. 14

¶ Et q; cāe gñatiōis sunt due motoꝝ mā: q̄rēdū ē de ipsis ꝓpter cāz mālē. Cā enim mouēs: aut est prima ⁊ vlis aut ſ prima neq; vlis. Prima vo ⁊ vlis declarata est in phisicis eē. Declarantur enim illic duo modi eē mouentium q̄z vnū est quod nūq̄z mouetur sed semper movet. Secūdum aūt est quod semper ab eo mouetur: primā āt philosophiā oportet determinare substantiam istoꝝ duoꝝ mouentiuz. Mouentia aūt particularia que semper mouent ex quibus gñatio ē sp determinanda sunt posterius. 14

¶ Nunc āt vt in materie spē positā cāz dicam⁹ ꝓp quā sp gñatio ⁊ corruptio nō deserunt naturaz. sīl n. forsitā fiet ⁊ hoc manifestū: ⁊ de nūc quesito qūo oporteat dicere: ⁊ qūo de simplici gñatione ⁊ corruptione. 15

¶ Et cū ita sit itētio nr̄a hic nō ē nisi dare cāz mālē ꝓp quā gñatio ⁊ corruptio sunt sp q̄ſqz p⁹loq̄mur in causis ꝑticularibus: ⁊ hac cā data dissoluīt qō ꝑdicta. s. qūo aliqđ in potētia differt ab aliquo in actu. 15

¶ Dz āt qōnē sufficiētē ⁊ q̄ cā ē q; cōplicaī gñatio: si qđ corrūpīt ad nō ens secedit. Nō ens āt nihil ē neq; n. illud qđ ē neq; quale: neq; quantū: neq; vbi: qđ nō ens. Si igīt sp qđ ens secedit: q̄re nō cōsumptū ē oliz ⁊ marie oē si finitū erat ex quo fit gñatoꝝ vnūqđq;. Non enīz vtiqz ꝓp infinitū eē ex quo gñaī nō deficit: hoc. n. ipossibile ē. nō. n. ē actu infinitū: ptāte āt ēvt in diuisiōe: Quapropter oportet hāc eē solū cām nō deficientē qm̄ gñatur quidem semp minus: nunc aūt videmus huiusmodi nō. 16

¶ Et oz nos pri⁹ añq̄z demus cāz dicere qōnē ꝓtingētē, ꝓpt subiectū in ꝓtinuatiōe gñatiōis. qđ āt sic formaī. Si illud qđ corrūpīt corrūpīt in nihilū: aut in aliud ꝑdicamētoꝝ. r. Et illud qđ gñaī gñaī ab ente finito. Necesse ē vt totum ꝓsumaī ⁊ vt mūdus dissoluaī. Nō enim dz aliqs dicē q; gñatio dz eē ꝓpetuo: qm̄ illud ex quo fit gñatio: neq; ꝑficitur: neq; ꝓsumīt: q; ē infinitū in actu qm̄ aliqđ infinituz eē actu ipossibile ē sicut declaratū ē. Infinitū aūt ꝫ q; ē polē ē i potētia: vt diuisio magnitudinū semp in duo media. 16

¶ Quo circa ꝓpter huusmodi corruptionē alteri⁹ gñationē ē ⁊ hmōi gñationē alteri⁹ eē corruptionē ingetā eē necesse est trāsmutationē. De gñatione qđē ⁊ corruptione simpliciter semp circa vnū-

quodq; 17

quodqz entiū hāc ēristimādū eē sufficiētē cāz i oīb⁹
17 ¶ Et ista qō ⁊ p̄dicta sic dissoluūtur: qz corruptio vni⁹ ⁊ ciusdē rei est gñatio alteri⁹: qñ cū corruptio alicui⁹ fuerit gñatio alteri⁹: tūc necesse est vt gñatio nō abscindaē: qñ p̄ successionē formaz sup subiectū qō est mā nō denudaē illud ex quo generatio fit simpliciter qō est in potētia ab aliquo ente in actu quod est forma.

18 ¶ Propē qd āt nūc hec qdē simplr dicūē gñari ⁊ corrūpi: hec āt nō simplr. rursus scrutadū. si idez est gñatio qdē hui⁹ corruptio āt hui⁹: ⁊ corruptio āt hui⁹ gñatio āt hui⁹. q̄ret āt aligs rōnē dicim⁹. n. qñ corrūpiē nūc simplr ⁊ nō solū hoc. hec āt ē gñatio simplr: hec āt est corruptio. Hoc aūt gñaē qdē simplr: hoc āt gñaē qdē nō simplr: dicim⁹. n. discētē sciētē fieri gñari āt simplr. nō quēadmodū. n. determiauim⁹ multotiens dicētes. Qñ hoc qdez significat hoc aliqd: hoc āt nō: pp hoc cōtingit qō q̄riē. Differt. n. in qō trāsmutaē trāsmutans: puta forte q̄ in ignē iā gñatio simplr corruptio āt alicui⁹ ē: puta terre. Terre aūt gñatio aliqua gñatio: gñatio āt nō simplex corruptio āt simpler puta ignis. Quēadmodū Parmenides dicit: duo ipsuz ens ⁊ nō ens eē ingens ignē ⁊ terrā. Hec qdē aut talia alia supponere nihil differt. Modū. n. querim⁹ sz nō subiectū. In nō ens igiē simplr via ē corruptio simplr. In simplr āt ens ē gñatio simplr. Quib⁹ igiē determiatū ē siue igni siue ēre siue aligb⁹ alijs erit hoc qdē ens: hoc āt nō ens. Uno qdē igiē mō differt in hoc gñari simplr ⁊ corrūpi a nō simplr. Alio āt mō qualitercūqz materia q̄dā vtiqz. Cui⁹ eni magis differētie hoc aliqd significāt magis substantia. Cui⁹ aūt priuationē nō ens. Puta si calidū p̄dicamētū aliqō ⁊ spēs frigiditas aūt priuatio. Differūt enim ignis ⁊ terra his differentijs.

18 ¶ Et accidit in hoc dubitatio de qua oz ꝓsiderare. cū. n. gñatio alicui⁹ substātie fuerit corruptio alteri⁹ substātie: quō accidit dicere in quibusdā reb⁹ in qb⁹ gñatio ⁊ corruptio sūt in substātia: q⁹ quedā gñaē simplr ⁊ corrūpūtur nō simpliciē: dicam⁹ igiē q⁹ qdā mod⁹ ē sm quē hoc dz. Videē enim q⁹ accidit eis hoc in gñatione substātiaz ad inuicē. silē ē ei qō accidit ex hoc in gñatiōe substantiaz in respectu gñationis accidentiū: quēadmodū dicim⁹ q⁹ gñatio substantie est gñatio simplr: ⁊ simplr corruptio ei⁹. ⁊ nō dicim⁹ b in gñatione accidētū ⁊ in corruptiōe eoz: sed dicim⁹ q⁹ ē aliq gñatio: aut aliqua corruptio: ñ gñatio simplr nō corruptio simplr: neqz ita vz accidere substātijs ad inuicē cū substantie q̄ trāsmutaē adinuicē diuersaē in hoc: qz q̄dā significāt b principaliter ⁊ sm pri⁹. s. illud qō est prima substātia: ⁊ quedā intēdiē per se: ⁊ quedā nō significant tale b sz significāt posteri⁹ in substantialitate. U. g. qz Parmenides vocat ignez ens: ⁊ terrā nō ens: qz apud ipsuz ignis significat ens principaliter magis terra. Secūdū hūc igiē modū ⁊ ei silē possibile est dicere q⁹ gñatio ignis ex terra ē gñatio simplr ⁊ q⁹ generatio terre ex igne est aliqua gñatio nō simplr. Iste igitur est vn⁹ modoz qbus possibile est dicere q⁹ q̄daz substantie sunt gñate simplr ⁊ q̄dā nō: ⁊ b est sm q⁹ opinaē vnusqsqz horuz. Et q̄zuis iste mod⁹ sit ver⁹ errauit tñ ille qui i b erravit ⁊ credidit i eo cui⁹ eē ē pfect⁹ q⁹ sit magis diminutū: ⁊ in eo cui⁹ eē ē magis diminutū esse pfecti⁹ ⁊ nō itēdim⁹ b verificare sermonē Parmenidis: neqz alteri⁹: sed verificare hunc modū. Hec igiē est vna vīa sm formā ⁊ figurā ⁊ sm māz. Indiuidua eniz substantiaz in quaz ꝓpositiōe vincūt ex q̄tuor elemētis ea quoz differentie ꝓxīe ꝓpinquiores sint ad esse: ⁊ magis significāt aliqd esse sunt pfectiores in substantialitate q̄z indiuidua sup quoz ꝓpositiōe vincūt ex elementis ea quoz vīe sunt ꝓpinquiores ad nō esse: ⁊ min⁹ significāt aliqd ens. U. g. q⁹ actio ignis q̄ est calor ꝓpinqor ē ad eē q̄z actio aque que ē frig⁹. frig⁹. y. quodām odo defect⁹ est caloris. indiuidua. n. supra quoz ꝓpositiōez vincit ignis perfectiora sunt in eē q̄z ea in quoz ꝓpositionevincit terra: ⁊ iō possibile est dicere eū magis diminutū gñatū fuerit ex pfectiori q⁹ perfecti⁹ corrūpiē simplr: ⁊ magis diminutū generaē aliq̄ gñatiōe ⁊ eōrio: cū pfecti⁹ gñabiē ex magis diminuto: imo ipossibile est dicere q⁹ cū perfecti⁹ corrūpiē i magis diminutū q⁹ corrūpitur in nō ens. Et cū perfecti⁹ gñabitur ex magis diminuto: q⁹ gñabiē ex non ente: vt est consuetudo antiquorum.

¶ Uē aūt magis multis sensato ⁊ nō sensato differre. Qñ qdē eni in sensibile trāsmutaē ⁊ in materia gñari ingunt. Qñ āt in nō materiā corrūpi. Ens eni ⁊ nō ens i sentire ⁊ nō sentire determināt: quēadmodū qdē scibile ens: ignotū aūt nō ens: sensus eni scientie bz virtutē. Quēadmodū igiē illi i sentire ⁊ posse sentire viuere ⁊ eē ēristimāt: ita ⁊ res mō quodā p̄sequētes veritatē. Id aūt dicētes nō vez cōtingit vtiqz. Nā sm opinionē ⁊ fz veritatē alr ⁊ gñari simplr ⁊ corrūpi. Spūs qdē eni ⁊ aer sm q⁹ dē sensuz minus sunt. Iō ⁊ quecūqz corrūpūē simplr in hui⁹ trāsmutatiōe hec corrūpi dicūtur. Generari āt qñ ē in tāgibile vt in terrā mutaē: fz veritatē aūt magis hoc aliqd ⁊ spēs hec q̄ terra.

¶ Et plures antiq reputāt q⁹ pfectio ⁊ diminutio in indiuiduis substātiaz ex quib⁹ accidit eis hoc accidens nō est nisi ꝓpter diuersitatē coz in sensu. Dicūt enim q⁹ cū aliquid ñ sensibile transmutaē in sensibile q⁹ gñatur ex nō ente: ⁊ cum transmutaē in aliqd nō sensibile dicūt q⁹ corrumpiē in nō ens. Et accidit eis hoc accidēs q: ēristimbāt q⁹ nulla comprehensio est in cognitione rez p̄ter sensuz. Necesse est igiē vt sensibile sit ens: ⁊ nō sensibile sit nō ens: sicut cognitum apud nos est ens: ⁊ ignotū est nō ens. Quia. n. opinabanē q⁹ oē ens est ꝓprehensuz a nobis: ⁊ q⁹ nullū ens est nō comprehēsuz: ⁊ opinabanē q⁹ ꝓprehēsio a nobis nō est nisi sm sensuz: iō opinabanē q⁹ sensibile ē ens ⁊ isti q̄zuis errēt in hoc sicut dicit Ari. tñ in hac opiniōe eō sequūtur viaz veritatis aliquo mō inquātū dicūt q⁹ ens est ꝓprehensum ⁊ nō ꝓprehēsum nālr est nō ens: sed errauerūt inquātū posuerūt sensuz sicut sciētiā: vnde accidit vt aliqd in se videaē ecōuerso modo sensui. U. g. terra ⁊ aer. Aer. n. sm intellectum est pfectioris eē q̄z terra: ⁊ terra pfectioris eē apud sensuz: ⁊ iō nō q̄uenit, vt illud quod est magis sēsibile sit pfecti⁹. pfecti⁹ n. in rei veritate ē illud qō pfecti⁹ē apud itellectuz.

¶ Esse qdē igiē hāc simplicē gñationē alicui⁹ corruptionē entē: corruptionē āt simplicē gñationē alicuius eē dicta ē cā. Propter materiā. n. differre aut eo q⁹ suastātia ē: aut nō: aut q⁹ hec magis: hec vo nō: aut q⁹ hec qdē magis sensibilis est materia ex qua ⁊ in quā est: hec vo min⁹ē. Dicūtur āt hec qdē simplr gñari: hec aūt aliqd solū nō ex ab inuicez gñatione: sed sm quē dicim⁹ nūc modū. Hūc qdē eniz tñ determinatū est: quare oi gñatiōe ente corruptione alteri⁹: ⁊ oi corruptione ente gñatiōe alteri⁹: nō simplicit attribuim⁹ gñari ⁊ corrūpi in ad inuicē transmutabilib⁹. Qō aūt postea dicē non

hoc queret: ſz quare diſcēs gdē nō dr̄ ſimplr̄ gñari: ſed qd gñari ſciēs ⁊ diſciplinatū: plāta aūt gñari: hec āt determinata ſūt in p̄dicamētis. Sz hoc gdē hoc aligd ſignificat: hoc āt quale: hoc āt quātū. Quecūqz igit̄ nō ſubſtantiā ſignificāt nō dicū tur ſimplr̄ gñari: ſed ſz qd fieri. Sz tñ in oib⁹ ſimpler gñatio gdē ſm q̄ in aliquo ordie dr̄ puta i ſba gdē ſi igniſ: ſed nō ſi terra: in qualitate aūt ſic̄ ſciēs ⁊ diſciplinatū ſed nō qñ neſciēs ⁊ idiſciplinatū. de gñari gdē hoc ſimplr̄: hoc āt ſm quid ⁊ vlr̄ dictuz eſt in ſubſtantijs ipſis. Et qñ gñatiōis eē cōtinue cā: vt materia ⁊ ſubiectū qñ trāſmutat̄ i cōtraria: ⁊ eſt alterius ſemp generatio in ſubſtātijs alteri⁹ corruptio: ⁊ alterius corruptio alteri⁹ generatio.

20 ¶ Determinata ē igit̄ ex hoc ſermone cā ꝓpter quā poſſibi le eſt dicere in tranſmutatione quarūdā ſubſtātiaz i q̄ſdam qō eſt gñatio ſimplr̄ gñatio ex nō ente: ⁊ qō eſt corruptio ſimplr̄ in nō ens. Cā aūt ꝓpt̄ quā dirim⁹ q⁹ trāſmutatio q̄rūdā ſubſtantiaz eſt gñatio ſimplr̄: ⁊ trāſmutatio q̄rūdam eſt aliqua gñatio: nō eſt cā ꝓpt̄ quā dirim⁹ q⁹ tranſmutatio in ſubſtantiaz eſt gñatio ſimplr̄: ⁊ q⁹ trāſmutatio ex ea ē corruptio ſimplr̄: ⁊ ꝓpter quā dirim⁹ q⁹ trāſmutatio i alijs p̄dicamētis eſt aliq̄ trāſmutatio. Cā enim in hoc eſt illud qō dictū eſt in libro p̄dicamētoz. ſ. q⁹ res ꝑticulares ſunt duo bus modis. Quedā eni dicūt̄ neqz in ſubiecto neqz de ſubiecto: ⁊ ſunt indiuidua ſubſtātie: ⁊ q̄dā ſunt i ſubiecto: ⁊ ſūt indiuidua accidentis. Tranſmutatio aūt eoz in ea q̄ nō ſūt in ſubiecto dr̄ gñatio ſimplr̄. Trāſmutatio vo ex his dr̄ corruptio ſimplr̄. Trāſmutatio aūt eoz q̄ dicūtur in ſubiecto ſiue in ea: ſiue ex his dicit̄ aliqua gñatio. Cā aūt i iſtis duabus noiatiōib⁹. ſ. que ſunt in ſubſtantijs: ⁊ que ſunt in accidētib⁹ eadē cā ē aliq̄ mō. Inueniūt̄. n. in eis duo modi pfectⁱ ⁊ nō pfectⁱ. Dr̄ igit̄ q⁹ i trāſmutatiōe ad pfectū ⁊ ex pfecto i duob⁹ mōis ē gñatio ſimplr̄ ⁊ corruptio ſimplr̄ ⁊ i trāſmutatiōe ad diminutū ⁊ ex diminuto aliq̄ gñatio ⁊ aliqua corruptio. U. g. quod eſt in trāſmutatiōe ex igne ⁊ ad ignez dr̄ gñatio ſimplr̄: ⁊ corruptio ſimplr̄: ⁊ in tranſmutatiōe ex terra ⁊ in terrā dicitur aliq̄ gñatio ⁊ aliqua corruptio: cum ignis ſit pfectionis eē q̄z terra: ⁊ trāſmutatio ex hoie i boez dr̄ ēt aliqua gñatio ⁊ aliqua corruptio. Declaratū ē igit̄ ex hoc ſermone mod⁹ ſm quē dicim⁹ q⁹ trāſmutatio in q̄ſdam ſubſtantias ⁊ ex eis eſt gñatio ſimplr̄ ⁊ corruptio ſimplr̄: ⁊ in quibuſdā nō: ⁊ mod⁹ ſm quē dicim⁹ hoc in ſubſtātijs ⁊ i accidentibus ⁊ q⁹ aliquo modo ſunt ſimiles.

21 ¶ Sed nūc querere oz quare gñat̄ aligd ſp ex corruptis alijs. Quēadmodū. n. ⁊ corrūpi hoc ſimplr̄ ingunt qñ ad inſenſibile venit ⁊ nō ens. Silr̄ gñari ex nō ente ingunt qñ ex inſenſibili. Siue igit̄ aliquo ente ſubiecto ſiue nō. gñat̄ ex nō ente. quare ⁊ ſilr̄ gñatur ⁊ corrūpit̄ i nō ens. Merito igitur nō deficit gñatio. Gñatio eni entis corruptio ē nō entis. Corruptio aūt entis generatio nō entis.

22 ¶ Et nō oz iſte ſermo facere nos dubitare ſm hec q̄ dirim⁹ q⁹ iſte ſubſtantie gñant̄ ex non ente ⁊ corrūpūtur in nō ens ⁊ hoc qō dirim⁹ q⁹ cā ꝓuation⁹ gñatiōis eſt q⁹ pria mā ipoſſibile eſt vt denudet̄ ab altero duoz ꝓrioz. Nō ens. n. ſignificat vilius duoz ꝓrioz: ⁊ ens nobilius. Et cum ita ſit neceſſe eſt vt gñatio nū q̄z ceſſet. Corruptio eni nō entis qō eſt vilius: ꝓriū ſp eſt gñatio entis qō eſt nobilius ꝓriū ⁊ magis ſenſibile: ⁊ corruptio nobiliōris ꝓrij gñatio nō entis qō eſt vilius cōtrariū ⁊ non ſenſibile: aut min⁹ ſenſibile.

23 ¶ Sed hoc nō ens ſimplr̄ queret aligs vtrū aliqō ꝓrioz ē. puta terra ⁊ graue nō ens ignis aūt ⁊ leue ens. aut nō. Sed eſt ⁊ terra ens: nō ens āt materia ⁊re ⁊ ignis ſilr̄. Et alia vtriuſqz mā erat non vtiqz gñant̄ ex inuicē neqz ex ꝓrijs. Mis enim exiſtūt ꝓria. Igni terre aque ⁊ aeri. Aut ē qdē qualr̄ eadē. ē āt qualr̄ alia. Nō qdē. n. qñ enti ens ſubijcitur id iddē. Eē āt nō iddē. De his qdē igit̄ i tm̄ dcm̄ eſt.

¶ Et in hoc eſt dubitatio vtrū ens ⁊ nō ens dicant̄ de cōtra 22
rijs: ⁊ quoz vnū eſt nobili⁹ altero. U. g. q⁹ graue. ſ. terra ē nō ens. ⁊ leue. ſ. ignis eſt ens: aut nō ens dr̄ de mā ꝓrij vilioris. ſ. mā terre: ⁊ ens dr̄ de mā ꝓrij nobiliozis. ſ. mā ignis: ⁊ hoc facit nos ꝓſiderare vtz iſta mā ſit eadē in oib⁹ iſtis q̄t tuoz corpozib⁹ aut nō. Dicam⁹ igit̄ q⁹ vno mō eſt eadem: ⁊ iō poſſibilia ſunt ad inuicem alterari: ⁊ alio mō ſunt multe vñ poſſibilia ſunt recipere formas ꝓrias: eſt enī vna ſz ſubiectuz: ⁊ multe ſm potētias: ⁊ habilitates ad recipiendum formas contrarias. hoc igitur dixit de gñatione ſimplici: ⁊ non ſimplici: que ſunt in ſubſtatia.

¶ De gñatione aut̄ ⁊ alteratiōe dicam⁹ qd diffe- 23
rūt. Dicimus eniz has alteras eē trāſmutationes adinuicē. Qm̄ igit̄ eſt aliud ſubiectū ⁊ aliud paſſio q̄ de ſubiecto inata eſt dici. Et ē trāſmutatio vtriuſqz horz. Alteratio qdē eſt qñ manēte ſubiecto ſe ſibili ente trāſmutat̄ in ei⁹ paſſionib⁹ aut cōtrarijs entib⁹ aut medijs: puta corp⁹ ſanū eſt: ⁊ rurſus laborat manēs idē: ⁊ metallū qñqz rotūdū qñqz angulare iddē ens. Qñ aūt totū trāſmutat̄ nō manēte aliquo ſenſibili: vt ſubiecto eodē: ſed quaſi ex ſe mune toto ſanguis: aut ex aqua aer: aut ex aere oi aqua: gñatio iam hoc tale: huⁱ⁹ aūt corruptio.

¶ Et nos debem⁹ dicere differentiā inter gñationē ⁊ altera 23
tionē: vtrūqz. n. iſtoz eſt tranſmutatio: ⁊ hz ſubiectū ⁊ ꝓria ⁊ accidentia ſbo ⁊ differunt in ſbo ⁊ i eo qō eſt i ſubiecto. Alteratio igit̄ eſt cū ſubiectū fuerit aliqō in actu: ⁊ fuerit trāſmutatū in aliqua ſpē qualitatis: cū ille qualitates fuerint ꝓtrarie: aut inter ꝓtrarias. U. g. q⁹ iddē corpus aliqñ ſanatur ⁊ aliqñ infirmat̄ ꝑmanēdo iddē: ēt iddē cupreū qñqz eſt rotūdū qñqz ē angulare ꝑmanēdo iddē. Trāſmutatio aūt in ſubſtātia eſt cū nihil in actu remanſerit ex illo ex quo eſt tranſmutatio qō ſit ſubiectum illius rei que in eo fit eſſentialiter ⁊ non accidentaliter. U. g. cū ſperma tranſmutatur ⁊ fit ſanguis ſm totum: aut aer trāſmutat̄ ſm totū ⁊ fit aq̄.

¶ Marie āt gñabit̄ ſi trāſmutabit̄ ex inſenſibili i ſenſi 24
bile: aut tactu aut oib⁹ ſēſib⁹ puta qñ aq̄ gñat̄ ex aere aut corrūpit̄ in aerē: aer eni valde i ſenſibile. In his āt ſi aliqua paſſio manet eadē cōtrarietatis in gñato ⁊ corrupto: puta qñ ex aere aqua ſi ābo diaphana aut būida: nō oz hmōi paſſionē ſz alterā eē in qō trāſmutat̄. Si āt nō: erit alteratio. U. g. muſicus hō corruptus ē: hō aūt imuſicus gñat⁹ ē: hō āt manet id iddē. Si qdē igit̄ huⁱ⁹ nō paſſio cēt ſm ſe muſica ⁊ imuſica: huⁱ⁹ qdē gñatio cēt: huⁱ⁹ āt corruptio. Jō hois qdē hec ē paſſio: hois aūt muſici ⁊ hois immuſici gñatio q̄dā ⁊ corruptio. Nūc aūt paſſio hec manētis: iōqz alteratio eſt ſz talia. Qñ qdē igitur ſz quātū eſt transmutatio cōtrarietatis augmētū ⁊ diminutio. Qñ aūt ſz locū latio. Qñ āt ſm paſſiones ⁊ quale alteratio ē. qñ āt nihil ma

net

net cui⁹ altez passio ⁊ accidēs: vlr hec qdē gñatio est: hui⁹ aūt corruptio. Est aūt hyle marie subiectū qdē ꝑpriū gñationis ⁊ corruptiōis, susceptibile: mō aūt aliquo ⁊ in alijs trāsmutatiōib⁹: qm̄ oi susceptibilia subiecta ꝯtinuatū aliquaz. De generatiōe quidē igit̄ siue est: siue nō est: ⁊ quomodo est ⁊ de alteratione determinatū sit hoc modo.

24 ¶ Et magis est manifestū cū trāsmutatio fuerit ex nō sensibili in sensibile. Ut. g. vt ex aere fiat aq̄ vel gñet: aer. n. fere est insensibile visui ⁊ sensui. ⁊ dirim⁹ qz necesse est in illo fiꝛo ad qualitatē gñatā vt illa qualitas sit i eo eētialr: qz videm⁹ qz in reb⁹ gñabilib⁹ remanet sensibile. Ut. g. vt corporeitas remanēs in aqua ⁊ in aere cū gñant̄ ad iuicē. ⁊ diaphanitas ⁊ humiditas ⁊ alia accidētia q̄ remanēt in gñabilibus vident̄ qz nō sint substantia illi⁹ qđ fuit in talib⁹ istis transmutationib⁹ ꝑm modū quo illud qđ est in actu ē sm̄ in transmutatiōe que est in q̄litate. Et cā in hoc est qz illud quod remanet apud gñationē aque ex aere est aliqđ cōtingens subiecto: nō qz est ipsius subiectū sed accidentalr .i. qz est in subiecto: ⁊ iō si esse alteratiōis in subiecto sno cēt tale esse. s. accidentale tūc alteratio esset generatio. Ut. g. qz si hō cēt subiectū musice ⁊ nō musice ꝑm qz corporeitas est sm̄ formē aque ⁊ aeri. s. accidentalr: tūc transmutatio hois de ignorantia musice ad scientiā illi⁹ cēt gñatio ⁊ corruptio in substantia: sed homo est sm̄ essentialr ad cognoscēdū musicaz: ⁊ iō fuit alteratio nō gñatio: ⁊ nō est alteratio: gñatio inquātū subiectū permanet ei essentialiter ꝙuenit cū alijs transmutationib⁹ gñatiōe ⁊ differt ab eis in eo i quod ē trāsmutatio. Cū enim transmutatio erit in quātitatē erit agmentum: ⁊ diminutio ⁊ ad locum transmutatio: ⁊ ad qualitatem alteratio transmutatio autem in substantia differt ab omnibus istis transmutationibus in hoc: qz nihil remanet in ea quod sit subiectum essentialr ei in quod est transmutatio ⁊ principalr mā est subiectū illius transmutatiōis. Subiectū aūt aliaz transmutationū nō dicit̄ mā nisi ꝑ posteri⁹. Determinatū est igit̄ qz gñatio est eius ⁊ quomodo: ⁊ qūo est mutatio: ⁊ in quo differt ab alteratione.

25 ¶ De augmētatiōe reliquū est dicere qūo differt a gñatione ⁊ alteratiōe: ⁊ qūo augmētat̄ vnūquodqz qđ augmētat̄ ⁊ diminuit̄ qōcūqz diminuit̄. Scrutandū vtiqz primū vtz solū in circa qd eoz differētia ad inuicē. Ut. g. qm̄ hoc qdē est hoc in hoc trāsmutatio: vt ex potētia substātia in actu substantiaz gñatio est. Que āt circa magnitudinē augmētatio ⁊ diminutio. Que āt circa passionē alteratio: vtro rūqz aūt ex potētia entiū in actū trāsmutatio dicto rū est. Aut ēt mod⁹ differt trāsmutatiōis. Ur aūt qđ alteratur nō ex necessitāte transmutās locum: neqz qđ gñat̄. Qđ āt augmētat̄ aut diminuit̄: alio aūt mō ab eo qđ fertur. quidem enim vniuersū alterat locū: qđ augmētat̄ qdē: quēadmodū qđ dedu cit̄: hoc eniz manente: ꝑticule transmutant̄ ꝑz locū. Nō quēadmodū q̄ spere. be. n. i sili loco transmutant̄ manēte toto. Que aūt ei⁹ qđ auget̄ semp in ampliozē locū: in minozē aūt q̄ ei⁹ qđ diminuit̄.

35 ¶ Dirit ⁊ querēdū est vtz dīa que est inter augmētū ⁊ alias trāsmutatiōes est differentia quā hñt ꝑpter illud in quo ē trāsmutatio: qm̄ aūt illud quod augmētat̄ mutat locū. generatū aūt ⁊ alteratū nō. Et amplius mutatio loci in cremēto differt a mutatione loci q dz cōiter localis: mot⁹ āt localis dupler est. s. rect⁹ ⁊ circularis: ⁊ circularis differt quidem ab eo qđ mouet̄ ꝑm rectitudinē; nā illud mutat locuz ꝑm totū: illud aūt qđ auget̄ mutat locū ꝑz ptē: ⁊ differt etiā a motu circulari ꝙ̄uis ambo moueant̄ ꝑm ptes in ℔: qm̄ ptes moti circulariter semp mouētur in eodē loco: ptes āt augmētati mouet̄ i locū maiozē: ⁊ q̄ diminuit̄ i minozē.

¶ Qm̄ aūt trāsmutatio differt nō solū in circa q̄: ꝑz 26
sic ei⁹ qđ gñatur ⁊ alt̄at̄ ⁊ augmētat̄ manifestū est. Circa qd āt est trāsmutatio augmētatiōis ⁊ diminutōis circa magnitudinē ātyr ē augeri ⁊ diminui.

¶ Qm̄ igit̄ augmētū differt ab alijs trāsmutatiōib⁹ in his 26
duob⁹. s. in quo est transmutatio: ⁊ est .q. mā ⁊ in modo ipsius trāsmutationis est manifestum.

¶ Et qualr suscipiēdū: vtz ex potētia qdē magnitu 27
dine ⁊ corpoꝛeo: actu vo incorpeo ⁊ sine magnitudine gñari corp⁹ ⁊ magnitudo: ⁊ hoc duplr cōtingit dici. qualr augmētatio fit: vtz ex sepata ipsa ꝑm se materia: aut ex exīte in alio corpe aut ipossibile vtrūqz. Sepata. n. ēs: aut nullū possidebit locū vt pūct⁹ aliqs: aut vacuū erit: ⁊ corp⁹ nō sensatū. Horū aūt hoc qdē nō cōtigit: hoc aūt necesse i aliquo ē. Semper. n. alicubi erit qđ generat̄ ex eo. Qua ꝓpter ⁊ illud aut ꝑm se: aut ꝑm accidēs.

¶ Querēdū est igit̄ vtz cremētū corpis sit ex aliquo corpo- 27
re actu aut potētia. Et qz hoc dz duplr aut illud qđ est corp⁹ potētia erit sepatū a sensibili corpoꝛe: aut erit in corpoꝛe sensibili: ⁊ hoc est duob⁹ modis: aut p se erit separatū ab oi corpoꝛe sensibili: aut aliqd existēs in aliquo ꝑm accidēs: vt in vase: vt dicim⁹ qz mā est existēs in corpoꝛib⁹: oz ergo cōsiderare in vnoquoqz modoꝛ ei⁹ qđ ē in potētia. Deinde i eo qđ est in actu. Si aūt cremētū ⁊ diminutio sint ex materia a sensibili corpoꝛe separata necesse est aut ipsiz nō possidere locū: ⁊ tunc aut erit pūct⁹: aut sibi sile. De his q̄ non querūt locū aut vacuū: vel erit corp⁹ insensibile qm̄ igit̄ pūctū ē māz ⁊ vacuū manifestū est qđ impossibile est. Si aūt fuerit corpus insensibile oz inquātū gñatur ex eo magnitudo vt sit in loco. Oē enī ex quo aliqd gñat̄ necesse est vt sit i loco: aut ꝑm se: aut ꝑz accidēs sic̄ nos dirim⁹ de mā. Nullā enī hz dīaz illud ex quo gñant̄ corpa simplr ⁊ illō ex q̄ crescūt: cū gñatio sit in toto: cremētū aūt i ptē. Quapp ℔ scrutatio ambob⁹ ē cōis aliqualr: ⁊ aliqualr ꝓpria cremēto: ⁊ cū corp⁹ sepabile p mutationē est in loco sensibile: ⁊ iō nō ē sepabile a sensibili: ⁊ reuertit̄ scrutatio sup primū moduz.

¶ Sz si i aliquo exīstit si qđ sepatū ita vt nulli⁹ ꝑz se 28
aut ꝑm accīs aliqd sit cōtigūt multa ⁊ ipossibilia. Dico āt. Ut. g. si gñabit̄ aer ex aqua non aqua erit trāsmutata. ꝑz ꝓpea qz vt i vase aqua inest materia ei⁹ cui⁹ est. Infinitas. n. nihil phibet materias ēe. Quapropter ⁊ gñari actu. Ampli⁹ neqz sic videt̄ gñari aer ex aqua vt exiens a manente.

¶ Cū āt impossibile est vt gñatio magnitudis ⁊ cremēti ei⁹ 28
sit ex aliquo ente i potētia a sepabili oz vt sit ex aliq̄ ente i actu: ⁊ qz ℔ dz aut ꝑz accīs: aut ꝑz se: vt ex aq̄ fiat aer: nō qz aq̄ trāsmutat̄ in aere: ꝑz qz ex aqua erit aer: nō qz trāsmutatur ꝑz aer añ erat iclusus i ea: ꝑz āt accīs ꝑz qz dicim⁹ qz p⁹ mā ē potētia in corpib⁹ ꝑz māz magnitudis ⁊ corpis i cremēto ⁊ gñatiōe eē inclusaz ipole vr: qm̄ oz ex ℔ vt i corpe finito sint infinita corpa in actu: ⁊ alia ipossibilia q̄ dcā ſt i alijs.

¶ Adeli⁹ ergo oib⁹ isepatā facere māz ē: vt ente eā 29
dē ⁊ vnā nūero: rōne āt nō vnā. Sz neqz pūcta ponēdū neqz lineas corpis materiā ꝓp easdē cās. Illud āt cui⁹ hec vltima materia ē. quare neqz vnq̄ neqz sine passiōc possibile ē eē neqz sine forma.

¶ Melius est ergo ponē qz mā gñatiōis ⁊ augmēti est ꝑia

mā quā dirim⁹ eē vnā ⁊ eandē numero: potētia aūt plura: ſi q⁹ mā ſit corp⁹ exiſtēs i corpib⁹ i actu nꝫ pūctū nꝫ liee: neq; ſupficies: qm̄ hec nō ſunt in loco: neq; ſ̄z ſe: neq; ſ̄z accn̄s. Sed er quo magnitudo gnata oꝫ q⁹ ſit in loco ſic dirim⁹: aut ſ̄z ſe: aut ſ̄z accn̄s: imo materia ei⁹ cui⁹ linee ⁊ ſupficies ſūt vltia ⁊ termini: q⁹propē nō iueniē oino ſepata ab accidē tibus cū vltima nō ſeparantur ab illo cui⁹ ſunt vltima.

30 ¶ Bñaē qdē igiē ſimplr altez er alio: quēadmodū ⁊ i aljs demiatū ē: ⁊ ab aliquo āt actu ente aut bō geneos. aut boideos. V. g. ignis ab igne: aut bō ab boie: aut ab actu: duz eni a nōduro gñatur.

30 ¶ Tranſmutatio āt in gñatiōe aſſimulaē trāſmutatiōi i cremēto in cā agēte ⁊ māli. In cā aūt agēte: qm̄ ſic illud q⁹ generaē i actu gñaē: aut eiuſdē ſp̄ei aut eiuſdē gn̄is ꝓpinqui: aut remoti ꝑm ſp̄ez: vt bō ab boie: ⁊ ignis ab igne: ſ̄z gen⁹ remotū: vt duz a frigido: ita ēt iſtud q⁹ creſcit oꝫ eſſe agēs iddē cū forma ptiū gñandaz ꝑm ſp̄ez: qm̄ faciens ptes magnitudinis eſt magnitudo. In cā aūt māli.

31 ¶ Qm̄ āt eſt mā ⁊ ſbe corpee ⁊ corpis talis. Corp⁹ eni cōe nullū: eadē paſſiōis ⁊ magnitudis ē rōne q dē ſepata: loco āt nō ſepata: niſi ⁊ paſſiōes ſepabiles. Māifeſtū āt eſt er q̄ſitis: qm̄ nō ē augmētatio trāſmutatio er potentia magnitudine: actu autem nullam habentem magnitudinē. Sepatum eni eēt q⁹ cōc: hoc āt qm̄ ipoſſibile: dictū eſt i aljs pri⁹. Ampli⁹ āt talis trāſmutatio nō augmētatiōis propria ſ̄z gñatiōis. Augmētatio. n. ē exiſtētis magnitudis additamētū: diminutio āt minoramētū. Jō oꝫ hr̄e aliquā magnitudinē q⁹ augeē. Qua ꝓpt nō eſt ſine magnitudine materia. Opz aūt etiā ⁊ aumētationē eſſe in actu magnitudinis. Bñatio eniz vtiqz erit magis corporis nō augmētatio.

31 ¶ Qm̄ nulla eſt mā in potētia corpis cōis inquātū corp⁹ ē gen⁹ vt dcm̄ eſt: qm̄ nō eſt mā niſi iſti⁹ corpis: ⁊ cremētū nō niſi gñatio ptiū iſti⁹ corpis: g⁹ oꝫ vt augmētatū ⁊ gñatū habeāt eandē māz: qm̄ ꝫ q⁹ vī de mā cremēti nobis nō ē ci⁹ ptiū. Et q⁹ cremētū eſt gñatio in quātitate: diminutio aūt ē corruptio in quātitate: oꝫ vt magnitudo ſi ſit aucta niſi ꝑ magnitudis additamētū q⁹ ē in ea actu: q⁹ ſi nō eēt oporteret vt corp⁹ cōponereē ex pūctis. Silr aūt nō diminuitur niſi er diminutione magnitudis i actu. Q uapp cremētum oꝫ eſſe er corpore aliquo in actu: in generatione autem non ſequitur hoc quia eſt in qualitate.

32 ¶ Suſcipiēdū vtiqz magis q̄ſi tāgentes qōnē a pri cipio: qual⁹ alicui⁹ entis augmētari ⁊ diminui cās q̄ rim⁹. Ar̄ vtiqz ei⁹ q⁹ augeē q̄cūqz ps aucta eē. Silr aūt in diminutiōe minor eē gñata. Ampli⁹ āt adueniēte aliquo augmētari: ⁊ recedēte diminui. neceē āt augmētari: aut incorpeo: aut corpeo. Sigdē igitur incorpeo erit ſepatū q⁹ cōe. Impoſſibile autē materiā a magnitudine eſſe ſepabilē: quēadmodū dcm̄ eſt pri⁹. Si āt corpeo: duo in eodē loco corpa erūt: ⁊ q⁹ augeē: ⁊ q⁹ auget. Eſt aūt ⁊ hoc ipoſſe.

32 ¶ Sed in hoc ꝓtingit magna q̄. ſ. vt corp⁹ itret corp⁹ ſ̄z totū: ⁊ ſi nō: quo creſcit ijoib⁹ ptibus: ⁊ ſi ita: erunt duo corpora in eodem loco.

33 ¶ Sz nec ſic cōtingit fieri ac gñari dicere augmētationē ⁊ diminutionē: vt qm̄ er aq̄ aer. tunc. n. maior tunc gñat⁹ ē. Nō aūt augmētatio hec ſ̄z gñatio qdē ei⁹ in q⁹ trāſmutaē erit: corruptio āt ſ̄z ij: augmētatio āt neutri⁹. ſ̄z aut nulli⁹: aut ſi aliq⁹ cōe āboz exiſtit: ei⁹ q⁹ gñaē: ⁊ ei⁹ q⁹ corrūpiē. V. g. ſi corp⁹. Aqua āt nō aucta eſt: neq; aer. Hoc qdem deperijt: hoc āt gñatū ē. Corp⁹ āt ē ſigdē id adauctū ē: ſ̄z hoc ipoſſibile. Oꝫ aūt ſaluare rōnē ⁊ exiſtentiā ei⁹ q⁹ augeē ⁊ diminuiē. Hec aūt tria ſūt: quoz vnū eſt quācūqz ptē maiorē eē eius q⁹ augeē magnitudis. V. g. ſi caro carnis. Et aduenientе aliquo. Et tertiū vt ſaluēē q⁹ augeē ⁊ maneat. Cū gñaē qdē. n. aliqd ſimplr ⁊ corrūpiē nō mānet iddē. Q⁹ āt augeē: aūt alteraē: aut minuiē manet iddē. Sz tū qdē paſſio aut magnitudo nō manet eadē. Si itaqz erit p̄dicta augmētatio cōtiget nullo aduenieēte neq; manēte augeri: ⁊ nullo recedente diminui ⁊ nō manere q⁹ augetur ſed opz hoc ſaluare: ſubiecta enim eſt augmētatio talis.

¶ Et nō pōt gs dicere q⁹ q̄ꝫ cremētū ſit i quātitate ñ ē neceſſariū vt ſit i actu corpe aduenieēte. Aer. n. qñ er aq̄ gñaē acgrit maiorē quātitatē ſine corpe extrīſeco aduenieēte qm̄ nō eſt b̄ cremētū imo ꝓpria mā nālr recipit augmētū ⁊ diminutionē i magnitudie ⁊ hoc erit māifeſtū ſaluatis reb⁹ eētialib⁹ i eo q⁹ creſcet. Q uoz vnū eſt q⁹ oē pūctū ⁊ ois ps ſenſibilis ⁊ vlr: ſilr in oib⁹ ptib⁹ creſcit: ⁊ ſilr i diminutiōe. Sc̄z ē q⁹ nō ſcreſcit niſi aliquo extrīſeco aduenieēte. Tertiū ē q⁹ illud q⁹ dr̄ creſcere ⁊ diminui ſit pmanēs. Q uapropē manifeſtū ē q⁹ quātitas aeris gñatiue aq̄ nō ē cremētū aq̄ nec aeris. hec. n. trāſmutatio de diminutiōe in augmētum nō hz iddē ſubiectū. Sed tā dictū ē q⁹ cremētū hz vnū ſbm ⁊ ſigs direrit q⁹ corp⁹ cōe aq̄ ⁊ aeri ē ſbm iſti⁹ cremēti frangeē ſermo iſte p ſcdam radicē. ſ. q⁹ in cremēto neceſſariū ē aliq⁹ extrīſecū. he āt ſūt q̄ones in cremento. 33

¶ Queret aūt aliqs ⁊ qd ē q⁹ augeē: vtz cui appōiē aliqd: aut q⁹ apponiē. V. g. ſi crus q⁹ augeē hoc fit maius: q⁹ āt auget cib⁹. Quare igiē nō ābo aucta ſūt. Mai⁹. n. q⁹ appōiē ⁊ cui. Quēadmodū ⁊ q̄ miſcēs vinū aquā: ſilr. n. pl⁹ vtrūqz. Aut q̄ꝫ qdē hmōi ſba manet: hmōi āt nō. V. g. cibi. Qm̄ ⁊ hic dñans dr̄ in mixtiōe: vt q̄ꝫ vinū: facit. n. vini op⁹: ſ̄z ñ aq̄ vniuerſa mixtura. Silr ⁊ i alteratiōe: q̄ꝫ ſi manet caro ens: ⁊ q⁹ aliqd ē. Paſſio āt aliqua exiſtit eoz q̄ ſ̄z ſe accidē tiū: q̄ pri⁹ paſſio nō exiſtebat: alteratū ē hoc: q̄ño āt alteratū ē: hoc q̄ꝫ qdē nihil paſſuz: neq; alterata ē ſba: q̄ꝫ āt ⁊ illud. Sz alteraē ē principiū mot⁹ i eo q⁹ augmētaē: ⁊ alteraē. i his eni mouēs: qm̄ ⁊ igrediēs gñaē vtiqz magis ⁊ accipiēs illud corp⁹. V. g. ſi ingrediens fiat vtiqz ſpes oportet corruptū eē hoc patiēs: ⁊ mouēs nō i hoc. 34

¶ Eſt ⁊ alia q⁹ cū cōfeſſi fuerim⁹ q⁹ illud q⁹ creſcit ſit aliqd i actu: vtrū illud q⁹ creſcit ſic veniens: aut illud cui venit. V. g. vtz cib⁹ creſcat: aut crus: aut vtrūqz. Et hoc cito diſſoluiē: qm̄ ſba alteri⁹ pmanet. ſ. crus: alteri⁹ āt alteraē. ſ. cibi cremētū. n. nō iſti⁹ ē alterati. ſed pmanētis. V. g. vinū admixtū cū aq̄ dūmō nō eſt trāſmutata opatio vini dicim⁹ q⁹ creſcit: ⁊ ſilr dū facit ꝓpriū vini: q⁹ nō dicim⁹ i aq̄: qm̄ alteraē. Et ſilr ſi aliqd ab aliquo alteratū eſt ⁊ aſſumpſerit ſubaz ñ dicim⁹ q⁹ alteratio ē illi⁹ rei q̄ deſtruiē: ſed illi⁹ pmanētis. V. g. q⁹ cib⁹ calid⁹ veniēs ad corp⁹ corp⁹ alteraē ab eo i calidū: ſubſtātia aūt cibi deſtruiē ⁊ tūc recte iddē dr̄ alteratio ⁊ cremētū in ſe pmanēte in actu: principium aūt mouendi nō eſt niſi alterantis firi: ⁊ illius quod creſcit.

Q m̄ aūt

¶Qm̃ ãt de his q̃sitũ est sufficiẽter oz qõnis tẽtare solutionẽ iuenire. Saluãtes manere id qõ augeẽ 7 aduenięte aliquo augeri: recedẽte ãt diminui. ad huc aũt qõcũqz signũ sensatũ: aut mai⁹: aut min⁹ gñatũ ẽ: 7 nõ vacuũ eẽ corp⁹: neqz due magnitudines i eodẽ loco neqz i corpeo augeri. Suscipiẽdũ igit cãz determinãtes pri⁹ vnũqõqz: qm̃ anomiomera augẽt cũ omiomera augẽt: cõpoit. n. ex his vnũ qõqz. Deiñ qdẽ caro 7 os 7 vnaq̃qz taliũ ptiũ ẽ duplex. Quẽadmodũ 7 alioz i mã spẽz hñtũ. Eteni mã dr 7 spẽs caro aut os: q̃lecũqz igit ptẽ augmẽtari 7 aduenięte aliquo fz qdẽ spẽz ẽ contingẽs fm autem materiam non est.

35 ¶Et cũ dcm̃ ẽ sufficienẽ de qõnib⁹: dicam⁹ de solutiõe saluãdo tria p̃dicta: 7 ẽt cauẽdo ipossibilia: vt vacuum eẽ: aut duo corpa eẽ in eodẽ loco. ¶Primũ qdẽ hoz q̃ scięda sunt de augmẽto est: q⁹ pcipue prio iuenit in corpib⁹ psilis ptis 7 nõ iuenit in ĩstrumẽtalib⁹ nisi mediãtib⁹ psimilib⁹: 7 hoc qdẽ mãifestũ ẽ. Mã. n. dicim⁹ manũ eẽ augmẽtatã nisi cuz caro 7 os 7 alia er qb⁹ ꝓponit augmẽtanẽ. Q7 ergo vnã qõqz mẽbroz psimiliũ ꝓponit vt alia corpa nãlia ex mã 7 forma: 7 illud qõ augmẽtat dz eẽ firũ vt dixim⁹: 7 mã ẽ in ꝓtinuo fluxu: forma ãt est pmanẽs: recte ẽ dicere qm̃ aligd augmẽtat qõ augmẽtat: in eo ẽ foza nõ mã: mã. n. nõ ẽ p manẽs: 7 illud qõ augmẽtat necessario pmanet.

36 ¶Opz ãt itelligere quẽadmodũ si aligs mẽsurabit eadẽ mẽsura aquã. Sp. n. aliõ 7 aliud qõ gñat. sic vtiqz augmẽtat mã carnis fz ñ ptiũ cuiqz aligd ag generatur. Sed hoc quidem defluit: hoc aũt adnenit. Forme aũt 7 cuicunqz spẽi particule.

36 ¶Et b̃ est q̃si mẽsurãs ad illud qõ mẽsurat p mẽsurãs: qm̃ mẽsurãs dz eẽ diuersuz ab eo qõ mẽsurat p ipsuz: vt triticũ 7 ordeũ sunt diuersa: 7 si imaginares vnũ mensurãs qõ aliq̃n crescit per illud qõ intrat in ipsuz 7 aliq̃n diminuitur conseruando figuram ei⁹: tũc imaginaberis dispositionez forme in suo cremẽto in respectu materie: 7 hoc recte imaginaberis q̃n imaginaberis vtrẽ cozi q⁹ q̃n intrat ipsuz aq̃ pauca diminuit: q̃n aũt multa crescit. Et i vtroqz ꝓseruat figurã suã: 7 fz hoc nõ segt vt additio sit in oĩb⁹ ptib⁹ mãe cũ q̃dã ptes ereãt: 7 q̃dã itrẽt: qõ cogeret nos ad dicẽdũ q⁹ corp⁹ itraret corp⁹: aut eẽt vacuũ: q⁹ si ipsa mã crescęret aut corp⁹ itraret corp⁹: aut vacuũ eẽt.

37 ¶In anomiomeris ãt hoc magis mãifestũ. U. g. i manu q̃n ꝓportiõaliť auctũ ẽ. materia. n. alia ens a spẽ manifesta magis hic q̃ i carne 7 omiomeris. Jõ 7 mortui magis vñr eẽ caro 7 os: q̃ brachiũ 7 man⁹. Quapropt ẽ qdẽ sic quãtũcũqz carnis auctũ: est ãt vt nõ. Scõz spẽz qdẽ. n. qõcũqz aduenit fm materiã aũt gñatũ est non.

37 ¶Hic aũt debes scire q⁹ illud qõ augeẽt nõ augeẽt nisi fm ptes forme. Mãifesti⁹ ẽ in instrumẽtalib⁹ cũ forma in eis sit manifestior. U. g. qm̃ q̃n man⁹ crescit in oĩb⁹ ptib⁹ ꝓseruat suã figurã q̃ dr man⁹: 7 significatio q⁹ forma manifestior ẽ in officialib⁹ q̃z in cõsimilib⁹ ẽ q⁹ mortu⁹ dr hẽ os: 7 carnẽ magis q̃z hẽ manũ: aut pedẽ. Opz ergo vt q̃cũqz ps carnis sit aliquo modo crescẽs 7 alio mõ non: fm aũt formaz crescit: fm aũt materiam non.

38 ¶Mai⁹ ãt totũ gñatũ ẽ aduenięte aliquo qõ vocat cib⁹: 7 ñ trãsmutãte in eãdẽ spẽz. U. g. si sicco adueniat hũidũ. Cũ aũt aduenerit trãsmutat hũidũ 7 gñat siccũ. Est qdẽ eniz sic fiẽ fiẽ a simili augmẽtatur: est autem vt a dissimili.

¶Et q7 illud qõ augmẽtat ñ crescit nisi aduęięte cibo er extri 38
seco: cib⁹ ãt nõ est actu id ad qõ aduenit. U. g. neqz actu est os: neqz caro: sed potẽtia: q̃propt cib⁹ aliquo mõ ẽ filis. h ãt est dissolutio qõnis i cremẽto fz Alex. dicit q⁹ b̃ qõ dcm̃ est i hoc nõ dcm̃ ẽ rõne ꝓbatiõis: fz q7 aia genit i hui⁹: mã eni nõ dissoluit fm totũ: sed semp remanet in ea aliq̃ res fira: 7 si nõ esset possibile eẽt formã separi: 7 cũ i mã ẽ ps fira necessario illa ps augmẽtabit: q̃propter opz vt i mẽbris augmẽtatis sit hũiditas dispersa: cũ q̃ admirt⁹ ẽ cib⁹ aduenięns: 7 q̃n mutabit in nãz illi⁹ hũiditatis augmẽtabit figura mẽbri p augmẽtũ hũiditatis in oĩb⁹ ptib⁹: 7 diminuetur p ei⁹ diminutionẽ: 7 nã est q̃ ꝓseruat figurã illi⁹ mẽbri i hora augmẽtationis 7 diminutiõis: 7 b̃ si sit vez qũo fuit possibile q⁹ ille magister pri⁹ ita ꝓsentit sine ꝓbatiõe: cuz nũqz credit aligd dixisse sine forti ꝓbatiõe: 7 tũc iquiram⁹ in hoc. Mãifestũ est q⁹ si aligs dicat augmẽtũ eẽ fz formã q⁹ nõ vult dicẽ formã augmẽtari fm qõ ẽ forma: augmẽtũ eni ẽ fz magnitudinẽ: forma aũt ẽ q̃litas: sed illud qõ augetur in oĩb⁹ ptib⁹ nõ augeẽt in eo q⁹ est quãtũ: sed in eo q⁹ est quãtũ hñs formã: cũ augmẽtũ in oĩb⁹ ptib⁹ nõ est nisi iquãtũ ptes hñt formã: mãifestũ ẽ: q̃n nõ segtur ex suo cremento in oĩb⁹ ptib⁹ fm suũ modũ corp⁹ penetrare corp⁹ totalr: augmẽtatũ eni ẽ in re augmẽtata fm formã: fz illud posset cõtingere si augmẽtatũ esset in ptib⁹ tm̃ fz mãz. s. inquãtuz sunt ptes: 7 si esset ita ꝓtigeret altez duoz: aut augmẽtatũ nõ esse: aut augmẽtatũ eẽ p accumulationẽ: aut penetrarentur ptes aduenientes 7 ptes recipientes ad invicẽ: sed miscibiliũ ptes nõ cedũt equalr ptib⁹ subitrãtib⁹: neqz adunanť cũ illis: nisi inquãtũ hñt q̃litatẽ determinatã: 7 hũiditas ẽ nõ iquãtũ sunt quãta tm̃: q̃n si eẽt ita possibile eẽt oĩa ad misceri. Additio ergo oĩuz miscibiliũ nõ est nisi fz formaz: q̃n aũt augmẽtatũ nõ est nisi quãtitas inquãtũ hz formã: manifestũ ẽ ex hoc q̃n illud qõ augeẽt dz eẽ pmanẽs: fz nõ pmanẽt nisi inquãtũ hñt q̃litatẽ nõ in eo q⁹ sunt ptes: cũ in quãtũ sunt ptes in se sũt eẽ in ꝓtinuo fluxu fm b̃ igit intelligẽd⁹ ẽ sermo magistri: nõ fm q⁹ aler. intellexit. Q. m̃ magister nõ dicit q⁹ augmẽtũ est in mã sine forma vel ecõuerso sed in oĩb⁹ ptib⁹ augmẽtari fm formã nõ fz mãz sed fz quã sunt ptes. Corp⁹. n. nõ hz ptes nisi inquãtũ mã: ptes ãt sũt in fluxu inquãtũ sũt ptes: 7 i pmanẽtia inquãtũ hñt formã 7 q7 augmẽtũ nõ ẽ augmẽtati nisi inquãtũ pmanet: ꝓtingit vt nõ sit augmẽtatũ in ptib⁹ nisi inquãtũ hñt formã. Et vi suz ẽ mihi q⁹ differẽtia magna est iter hoc 7 sermõez Alex. 7 vr mihi q⁹ q̃ gõnẽ dissoluit eo mõ quo dissoluit Alex. q⁹ nõ dissoluit sed pmutat gõnẽ: qm̃ adhuc residuũ erit dicẽ q̃lit augeẽt magnitudo p illã humiditatẽ in oĩb⁹ ptib⁹: cuz magnitudo nõ admisceať cũ ea: 7 silr de oĩb⁹ mẽbris cõgelatis sicut ossib⁹ 7 spinis. Miscibile. n. est liquabile: quapp meli⁹ est dicẽ sufficere qõ dedit magister in respõso: aut q̃ rere aligd qõ ꝓpleat sermonẽ suũ: qm̃ vr q⁹ augmẽtũ indigeat admirtione vt ipse dicet p b̃: 7 si nõ eẽt ita eẽt gñatio ptiũ carnis 7 ossis p se. qm̃ cib⁹ transmutat in ossa 7 carnẽ. Hec aũt mirtio necessario nõ est nisi hoc mõ 7 non pp augmẽtũ eẽ i oĩb⁹ ptibus sine penetratiõe: qm̃ si b̃ fuerit possęt ꝓtigere vt augmẽta nõ sint nisi illa q̃ sint miscibilia. qualiter ergo dicim⁹ i augmento figure 7 vlr mẽbri officialis: aut dicem⁹ q⁹ i mẽbro ẽ nãlr cã extẽsiõis i oẽs dimẽsiões: quapp accidit ei q⁹ raritas 7 illa humiditas cibalis diuidit se in oĩb⁹ ptib⁹ ei⁹. s. in minimis foraminib⁹: q̃n illa foramina extẽdũtur: 7 q̃n fuerint impleta illa hũiditate trãsmutat illa humiditas in ptes carneas minimas 7 applicabit se illis. Et itez cõtingeret in illis ptib⁹ carnosis nouis foramina minima: 7 cũ mẽbz iterũ extendeť rarefiẽt oĩa illa foramina 7 iplebũtur p humiditatẽ cibalẽ p virtutẽ attractiuã: 7 cũ calor coagulauerit illã reuertet in carnẽ 7 os: de inde tertio rarefiet: 7 sic erit cremẽtũ mẽbri augmẽtati. Augmẽtũ ergo nõ ẽ augmẽtati nisi fm istã virtutẽ p quam hz formã: 7 istã virtutẽ intẽdebat Arist. cũ dixit augmẽtũ au-

gmẽtari augmẽtans ꝑm formã ꝛ nõ ꝑm mãz. Et nisi esset ista virtus impossibile esset augmẽtatio in oib⁹ ptib⁹ sensibilibus: nisi esset possibile corp⁹ penetrare. Cã ergo data ab Aris. in hoc est vlis reb⁹ miscibilib⁹ ꝛ nõ miscibilib⁹. cũ aũt Alex. ẽ ꝓpria miscibilibus: reuertamur ergo ad illud a quo recessimus.

39 ¶Queret ãt aliqs quale opz eẽ ex quo augeẽ. Manifestũ vtiqz qm̃ potẽtia est illud. U.g. si caro potẽtia carnẽ: actu aũt aliud. Corrupto vtiqz hoc: caro gñatũ est. Nõ igit hoc ipsum ꝟz se. Generatio aũt esset nõ augmẽtatio: sed qõ augeẽ hoc. Qõ igitur ꝛ ab hoc est patiẽs auctũ est: aut mixtũ: quẽadmodũ si qs vino supfundat aquam: hoc aũt potest vinum facere qõ mixtum est: quẽadmodũ ignis facit vstum tangens vrẽda. Ita in eo quod augeẽ: ꝛ ẽst actu caro qõ inest augmẽtatiuũ: aduenientẽ potẽtia carne facit actu carnẽ: igit fit ente: si enim seorsum gñatio est. Est. n. ita ignẽ facere ad existentem adiũgentes ligna: sed sic qdẽ est augmẽtatio. Qm̃ aũt ipsa ligna per se incendũtur generatio est.

39 ¶Dixit ẽt qõ est qz cremẽtũ est ex illo qõ est in potẽtia illud qõ augeẽ sed in actu est aliud. U.g. q⁹ cib⁹ est potẽtia caro actu aũt panis: opz vt nõ sit in actu ps illi⁹ qõ augeẽ donec corrũpaẽ forma ei⁹ qõ augeẽ. Si ergo ista ps facta est diuisa ab eo qõ augmẽtaẽ qm̃ fit erit gñatio in substãtia: ꝛ cũ augmẽtũ nõ est gñatio: qualr ergo est augmẽtum. Et ipse respondet q⁹ augmẽtũ nõ est nisi per mixtionẽ aduenientis in transmutationẽ ei⁹ in nãz rei cui adiungit ꝛ hec est differentia inter hanc mixtionẽ ꝛ mixtionẽ elemẽtalẽ: per quaz fit gñatio ꝓpositoꝛ ex elemẽtis quã dicem⁹ postea. U.g. qm̃ vinũ admisceẽ aque cũ vinũ vincet aquã ꝛ dominabit ita q⁹ totũ fiat vinũ erit augmẽtũ. Silr cũ cib⁹ aduenit humiditatibus ꝛ trãsmutaẽ in eaꝛ nãz ꝛ augetur magnitudo erit augmẽtũ. Cib⁹ ergo nõ erit caro actu post potẽtiã nisi post mixtionẽ: ꝛ hec ẽ differẽtia inter ipluz ꝛ gñationẽ ignis cuz incẽdit ꝓ se ẽ gñatio: ꝛ si appõas ligna illi erit augmẽtatio.

40 ¶Quãtũ ãt qõ vniuersale qdẽ non gñatur: quẽadmodũ nec alal nec quidem homo nec aliquid singularium: sed vt hic vniuersale: illic aũt quãtum. Caro aũt: aut os: aut manus: ꝛ hoꝛ omiomera aduenientẽ qdẽ aliquo quãto: sed nõ carne quãta.

40 ¶Et debes scire q⁹ gñatio simplr nõ est nisi corporis simplicis: q⁹ si nõ: ꝓtingeret q⁹ gñatio esset ex nõ ente. U.g. q⁹ nõ fit ipossibile vt fiat alal qõ neqz homo sit: neqz aliud alal sicut ẽt quãtitas que fit i illo qõ augeẽ nõ est simpler: quapp opz vt caro ꝛ os nõ fiãt nisi cib⁹ veniens sit alicui⁹ quãtitatis in actu nõ iquãtũ carneũ neqz osseũ i actu ꝟz i potẽtia.

41 ¶Secũdũ id igitur q⁹ potẽtia vtrũqz. U.g. quãta caro sic auget qdez eteniz quãtã oz generari ꝛ carnẽ: ꝑm id enim q⁹ soluz substãtia caro nutrit: eteniz sic differunt cibus ꝛ augmẽtatiuũ rõne. Jõ nutrit quis quousqz saluatur: ꝛ diminuitur: augmẽtatur autem non semper. Et nutrimentũ augmentationi id iddem est quidem: esse aũt aliud. Secũdum id enim q⁹ est id quod aduenit potentia quãta caro augmẽtatiuuz carnis est: ꝑm id aũt quod soluz potentia caro: nutrimentũ. Hec autem spẽs sine materia: vt immaterialis potentia aliqua in materia est. Similiter autez ꝛ aliud quodeũqz organũ. Si autem aduenerit aliqua materia ens potentia immaterialis habens ꝛ quãtum potentia: hec erũt immateriales maiores.

41 ¶Differentia aũt inter augmẽtũ ꝛ nutrimẽtũ est: qm̃ qñ illud qõ fit ꝑm sensum nõ est nisi tm̃ caro: tũc dr nutriri: ꝛ qñ illud quod fit fuerit caro hns quãntatẽ sensibilẽ tũc dicitur augmẽtatio: cib⁹ ergo ꝛ augmẽtũ in subiecto iddẽ iunt: in modo aũt differũt: qm̃ qñ cib⁹ veniẽs fuerit potentia caro tm̃ nõ sensibilis quãtitatis. U.g. forma spoliata a quãtitate: ꝛ si quãtitas eẽt nõ sensibilis: ꝛ hoc mõ erit nutrimẽtuz: qñ ergo cib⁹ veniẽs nõ est nisi potẽtia tm̃ forma sine quãtitate nõ actu sed potẽtia nõ erit forma rei augmẽtate maioꝛ ꝛ qñ fuerit in potẽtia forma cũ quãtitate erit augmẽtũ. hec ergo est differentia in augmento ꝛ nutrimento.

¶Si autem amplius facere nõ potest: sed vt aqua vino sp amplius mixta in fine aquaticũ facit: ꝛ aquã: tunc diminutionẽ faciet quanti. Species autem manet.

¶Diminutio ãt ꝓtingit qñ forma augmẽti nõ pẽt trãsmutare oẽs ptes cibi in suã substãtiã: ꝟz humiditatẽ nãlẽ q̃ ẽ in mẽbris alterãt cibi in suaz substãtiã: ꝛ ecẽuerso i augmẽto: ꝛ ꝟ debilitas accidit nãlr paulatiz ꝛ paulati ꝟz debilitatẽ vitẽ; ꝛ sic diminutio erit in quãtitate: tm̃ forma eadẽ remanẽte sicut in augmẽto. U.g. qñ aqua admisceẽ cũ vino paulatiz ꝛ paulatim donec vinum fiat aquosum: ꝛ tunc diminuitur multa pars illius humiditatis. s. qñ trãsmutatũ erit in nãz cibo ꝛ erit a corpore: sicut vinũ in nãm aque. Ostensuz est ergo qualr est augmẽtũ: ꝛ in qno fit ꝛ ꝓp qd: ꝛ determinate sunt qõnes ꝛ qualr diminutio est: ꝛ differentia inter augmẽtũ ꝛ nutrimẽtũ. Jã ãt determinatũ est de cremẽto.

¶Qm̃ aũt opz primũ de materia ꝛ de vocatis elementis dicere: siue sint: siue non: ꝛ vtz sempiternale vnũquodqz: aut gñaẽ qualr: ꝛ si gñatur vtrũ ex inuicem generenẽ oia eodem mõ: aut si aliqõ primũ eorum vnũ est. Necesse est vtiqz prius dicere de quib⁹ indeterminate dicitur nunc. Oẽs enim q elemẽta generantes ꝛ que ex elemẽtis segregatiõe vtuntur: ꝛ congregatione: ꝛ facere ꝛ pati. Est autẽ cõgregatio mixtura. Quomodo aũt misceri dicimus: nõdũ determinatum est manifeste. Sz nec alterari possibile nec segregari ꝛ congregari nullo faciente aut patiente. Eteni plura elemẽta facientes gñant in faciendo ꝛ patiendo ad inuicem. ꝛ his quidẽ ex vno necesse est dicere factionẽ: ꝛ hoc recte dicit Diogenes: qm̃ si non essent ex vno oia nec essz facere ꝛ pati ad inuicẽ. U.g. calidum ifrigidari: ꝛ hoc calefieri rursus. Nõ. n. caliditas ꝛ frigiditas trãsmutanẽ ad inuicẽ: sed manifestũ qm̃ subiectuz. Quapropter in qb⁹ facere est ꝛ pati: necesse est vnã hoꝛ subiectã esse naturã. Oia igit talia esse dicere nõ verũ: sed in quib⁹ q⁹ ad inuicem sunt est. Sed si de facere ꝛ pati ꝛ mixtura videnduz: necesse est ꝛ de tactu. Nõ eniz facere hec ꝛ pati possunt ꝓprie que non possibile ad inuicem tangere. nec non tangentia ad inuicem qualiter cõtingit misceri primũ. Quapropter de trib⁹ bis est determinãdũ: quid tact⁹ quid mixtura: ꝛ quid factio. Principiũ aũt accipiamus hoc. Necesse enim q bus est mixtura entiũ esse hec ad inuicem tangibilia. ꝛ si aliquid facit: hoc autem patitur principalr

⁊ his similiter: ió primo dicendū ē de tactu.

43 ¶ Dirit ⁊ pria intētio huius libri ē pscrutari de corpib⁹ q̄ttuor vtr̄ sint elementa: an nō ⁊ si sint elementa: vtr̄ sint gnabilia ab inuicem: ita q̄ nō habeant principiū pri⁹ eis: aut sint generabilia ex iuicē: ⁊ si sint vtr̄ in eis sit principiū qđ nō generatur ab aliquo: aut qōlibet illor̄ gnāt a suo ꝑpari. Et q̄ hec erat ei⁹ intentio: necesse fuit premittere huic pscrutatiōi ea q̄ dicūtur sine rōne ex reb⁹ necessarijs apud oēs dicentes esse gnationē: scz tactū: ⁊ actionē ⁊ passionē: ⁊ mixtionē. Nā. n. isti⁹ perscrutatiōis coegit antiquos ad loquēduz de his reb⁹. Antiq aūt erant bipartiti: aut dicentes plura elementa vno aut dicentes vnū elementū. facientes aūt elementa plura vel sunt dicentes q̄ ex his quattuor corporibus gnant oia: vt Empedocles: aut q̄ hec quattuor gnant ab elementis: vt Anax. ⁊ Demo. Q ui faciūt h q̄ttuor ꝓposita ⁊ ex cōsimilib⁹ necessario dicunt ee ꝓgregatiōes ⁊ segregationes. Cōgregatio aūt ⁊ segregatio mixtio ē aliquo mō: q̄uis illud quod dicūt de hoc nō sit determinatū. Dicentes aūt mixtionē necesse est dicere eis actionem ⁊ passionez ⁊ tactū. facientib⁹ ꝓo vnū elementū q̄uis aūt nō cōtingat dicere mixtionē: tñ cōtingit dicere actionē ⁊ passionez: ⁊ iō bene dixit Diogenes cum dixit q̄ si non esset tñ vnum subiectum impossibile esset vt aliquid transmutaret in aliquod. Non enim est in nā frigidi translmutari in calidū: vel ecōuerso: sed necesse est vt subiectū sit recipiens vtrūq3 ⁊ q̄ igit oēs facientes vnū elementum ponūt aliquā ꝓprietatez in illo vno: necesse est eis vt actio sit ex illa ꝓprietate: ⁊ passio ex illo vno ⁊ cū actio est tact⁹ est: quapropt necesse est loq̄ de istis reb⁹ anteq̄z loquamur de gnatione: primo de tactu: deinde de passiōe ⁊ actione: deinde de mixtione. Q ō enim patitur tangit: ⁊ qō misceē patit ⁊ tangit.

44 ¶ Fere qdem igitur ⁊ alioz noiuz vnūquodq3 dicitur multifariā: ⁊ hec qdē omonyme: hec aūt altera ab alteris ⁊ prioꝛib⁹: hc hz ⁊ de tactu. Sed tñ principaliter dictū existit in habentib⁹ positionē: positio aūt quib⁹ ⁊ loc⁹. Etenim in mathematicis ille dādū est tactū ⁊ locū: siue est sepatū vnumquodq3 coz: siue alio modo. Si igit est vt determinatū est pri⁹ tangere vltima hre sit: hec vtiq3 si tangūt ad inuicem quecunq3 determinatas magnitudines ⁊ positionez hntia ille hnt vltima. Cūm aūt ponit: o qdem in qb⁹ ⁊ loc⁹ existit. Loci aūt differentia sursum ⁊ deorsuz prima. ⁊ talia oppositoruz oia ad se inuicem tangentia grauedinē vtiq3 hnt: aut leuitatem: aut ambo: aut alteruz. Talia aūt passibilia ⁊ actiua. Quapropter manifestū est qm hec tangere nata sunt ad iuicē: quoz diuisis magnitudinib⁹ simul vltima sunt: existentibus motiuis ⁊ mobilibus ad inuicem.

44 ¶ Dirit: ⁊ sicut quodlibet noiuz dicitur multis modis. Q ō dā eni dz equiuoce: ⁊ quoddā ꝑm prius ⁊ posteri⁹: ⁊ ita est de hoc noie tact⁹: sed tñ cū dicat sine similitudine: ⁊ vere: ⁊ cōiter: non dicetur nisi in oi habenti situm: sit⁹ aūt nō ē nisi in oi habenti locum: ⁊ ideo magnitudines mathematice dicūtur hre tactū aliquo modo ad inuicē: cū ipossibile ē imaginari eas ee abstractas a loco: vt mathematici abstrahūt eas ab alijs accidentib⁹ cū tñ corpus nō est in loco nisi per tuas dimensiones: nō per accidentia aliorum. Loc⁹ ergo in separabilis ea a corporib⁹ mathematicis sive fuerint abstracta: vt aliqui dicunt in sermone: ⁊ in esse sive fuerint abstracta in sermone tñ. Sed tact⁹ q̄ dz in mathematicis dz ꝑm posterius a vero tactu ꝑm q̄ est in naturalib⁹. Dictum est enim in phylicis in distinctione ⁊ descriptione contingē tis: q̄ est duoz corpoz: quorum termini sunt insimul. Sit aūt ē sit⁹ duoz corpoz que sunt insimul ⁊ ex necessitate sit⁹ est locus ꝓpter quod necesse est contingentia esse in loco. Et q̄ modi primi loci sunt sursum ⁊ deorsum. necesse est vt contingentia in illo loco sint: aut sursum: aut deorsum: ergo: aut grauia: aut leuia: aut vtrūq3 aut alteꝛ eoꝛ. Et manifestum est q̄ huiusmodi corpora sunt agentia ⁊ patientia ad inuicem. Cōtangibilia ergo in rei veritate sunt: quoruz vltima sunt simul: ⁊ sunt agentia: ⁊ patientia ad inuicem.

¶ Qm aūt mouēs nō similit mouet qō mouet. Sz 45
hoc quidez necesse est motuz ⁊ ipsuz mouere: hoc āt immobile ens. Manifestū qm in faciente dicemus silr. Et eniz mouens facere aliqd ingunt ⁊ faciens mouere. Sed tñ differūt ⁊ oportet determinare. Nō eniz possibile ⁊ mouēs omne agere ⁊ facere si facere opponitur patienti. Hoc aūt i oibus in quibus est motus: passio aūt est ꝑm q̄ alteratur solū. V. g. calidū. ⁊ albū. Sed mouere amplius q̄ agere est. Illud igitur manifestum est quoniaz est qdem vt motiua immobilia tangūt: est aūt vt sic: est aūt vt nō sic: sed determinato tangere vlr qdē q̄ est positionem habentium. Et hoc quidez motiuo. hoc mobili. Adinuicem aūt motiuo ⁊ mobili in quibus existit agere ⁊ pati. Est quidem igit vt in multuz tactū quod tangit tangens. Et eniz mouent mota oia fere: que in conspectu nostro q̄b⁹ necesse est ⁊ videtur tactū tangere quod tangit. Est aūt vt aliquando inquimus mouens tangere solū id quod mouetur. Q ō tangitur āt non tāgere qō tangit. Sed que mouent mota q̄ homogenea: necesse videtur ee quod tangitur tangere. Quapropter ii qd mouet immobile ens: illud quidē tangit quod mouetur: illud aūt nō. Inquimus enim aliq̄n tristantē tāgere nos: sed nos nō eū. De tactu q dem igit i naturalib⁹ determinatū sit hoc modo.

¶ Mouens aūt existimatur iddē esse cū agente: ⁊ motū cum 45
patiente. ⁊ dicitur a quibusdam q̄ mouens inuenitur duobus modis: aut mouens ⁊ immobile: aut mouens mobile: ⁊ agens etiam inuenit duob⁹ modis ergo omne mouens ē agens: ⁊ omne agens est mouens: ⁊ non est ita immo mouens est generalius agente. Agens enim est illud quod facit passionem: aut passiuā qualitatē. s. alterationē ⁊ hoc necesse est: q̄ agēs est oppositum patienti. patiens aūt est in alteratione: ⁊ nō est necessariū vt omne mouens faciat alterationem: ⁊ q̄ tactus est in rei veritate in agentib⁹ ⁊ patientib⁹: necesse est vt quedam mouentia tangant ⁊ quedaz nō sed tñ etiam tactus dicitur in reb⁹ naturalibus cōiter ⁊ ꝓprie. Dicitur enim communiter de duobus corporib⁹ quorum vltima sunt insimul: ⁊ quorum alterum sit mouens: ⁊ alterum motum quolibet modo motiōis: ⁊ dz ꝓprie de illis quoz alterum agit ⁊ alteꝛ patitur ⁊ iste mod⁹ ē dicitur cōiter ⁊ ꝓprie. Dicitur. n. cōiter cūvnū coz agit: ⁊ alterum patitur. ⁊ dicitur ꝓprie cum vtrūq3 agit ⁊ patitur: ⁊ iste ē tactus qui dicitur ꝑm prius: ⁊ manifestum est in reb⁹ q̄ sunt apud nos. Et propter hoc possibile est dicere q̄ hec est dispositio oīum tangibilium er corporibus nālib⁹: ⁊ non est ita: quoniaz corpus celeste tangit ea que sunt apud nos agendo tamen nō patitur. Corpus igitur celeste dicitur tangens primo modo: scilicet cum alterum duorū corporum egerit: ⁊ alterum duorum passum fuerit. Sed q̄ omnia cō similia in genere. s. quorum subiectum est vnum omni mo

do nō agūt nisi patiendo: existimat ēt q ita sit de omnib⁹ reb⁹. Declaratū est igitur ex hoc sermone q tact⁹ ſm rei veritatez nō est nisi in reb⁹ q̄ patiūtur ad inuicē. ⁊ q si aliqd ē agens ⁊ nō patiēs dī tactū: ⁊ agēs nō dicit tangēs nisi p similitudinē: qm̄ tact⁹ q est ꝟz ꝓparationē necesse est vt vocet ea in rei veritate quoꝝ vtrūqz est tāgēs ⁊ tactū. Hec est igitur ītētio tactus in reb⁹ nālib⁹ de actione ⁊ passione.

46 ¶ De facere ⁊ pati dicēdū deinceps. Suscepim⁹ enī a priorib⁹ subcōtrarios sermōes adinuicē. multi qdē. n. dicūt hoc cōcorditer: q silē qdez a simili oē impassibile est pp nō magis actiuū q̄ passiuum esse alterꝝ ab altero. Oia. n. silr existunt hec similibus. Dissimilia aūt ⁊ differentia ⁊ facere ⁊ pati ad inuicē sunt innata'. Etenim qm̄ minor ignis a maiori corrumpit: propter cōtrarietatez hoc inquiūt pati. Contrariū enim esse multum pauco.

46 ¶ Dixit sermones antiquoꝝ de naturis rez actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ sunt duo ȝnij. Un⁹. n. est eoꝝ q̄ actiua ⁊ passiua sunt ȝria ⁊ diuersa nō ꝓsimilia. Oia enim aut ꝓsimilia sunt aut ȝria. Cōsimilia autem impossibile est vt agant aut patiant ad inuicem: qm̄ neutꝝ eorum est dign⁹ vt agat aut patiat ab altero. Dicūt aūt ⁊ si aligs opposuerit nobis dicendo q videmus ignez magnū extinguere paruū qui sunt ꝓsimiles dicem⁹ q̄ hoc non contingit nisi pp ȝrietatē in quantitate. Magnū enim est contrariū paruo.

47 ¶ Democritus aūt vltra alios dixit sol⁹ singulariter. Jngt. n. iddē ⁊ silē cē faciens ⁊ patiēs. q̄ altera ⁊ differentia nō cōtingit pati abinuicē. Sz si altera entia faciūt aliqd adinuicē: non ſm q altera: sed ſm q iddem aliquid existit. Sic hoc accidere dis. Que dicuntur igitur hec sunt.

47 ¶ Secundus aūt sermo contrarius est isti quē Democritus solus dicebat: ⁊ est q actiua ⁊ passiua sunt consimilia: ⁊ signū eius est: q impossibile est q contraria patiant ad inuicem. Contrariū enim non recipit suum contrarium. Uerbi gratia. q calor non recipit frigus neqz frig⁹ calorem: ergo hec que passiua sunt ꝓsimilia actiuis ⁊ conuenientia ⁊ econuerso.

48 ¶ Uidēt aūt hoc mō dicētes subcōtrarios dicere sermones. Cā aūt ȝdictiōis est: qm̄ oppoꝝtunū totuz aliquid ispicere partē aliquā dicūt ambo. Silē. n. ⁊ omnifariā ⁊ omno indifferens rōnabile est nō pati a silī. Nihil qdē. n. magis actiuū erit alterꝝ q̄ alterꝝ. Sed si simile a simili pati aligd possībile: ⁊ ipsuz a seipso. Quānis his entib⁹ ita: nihil vtiqz erit neqz incoꝝruptibile: neqz īmobile. Sed si simile ſm q simile actiuū. Ipsuz. n. seipsuz mouebit oē.

48 ¶ Dixit: isti igit sunt sermones antiquoꝝ in hac opinione ⁊ argumēta eoꝝ: ⁊ cā ȝdictionis eoꝝ est: q nō ꝓsiderauerūt rem ex vtraqz parte: sed isti ꝓsiderauerūt istā ptē ⁊ illi aliaz ⁊ iō sermo vtriusqz est ver⁹ ſm partē: ⁊ falsus ꝟz aliā: qm̄ cū ꝓsideratū fuerit de hoc inuenīt q res agit in aliā rē inquātū est ȝria: ⁊ patit inquātū est similis. Impossibile enīz est vt aliquid agat in aliud ſm q est simile: qm̄ sicut antiq dicebant: nullū eoꝝ est dignius agere in alterꝝ q̄z alterū: ⁊ si simile ageret in simile: tunc res ageret i seipsaz. Et si ita cēt nihil esset incoꝝruptibile ⁊ īmobile: oē enim moueret se ⁊ corrumperet se. Et cum res non agit ꝟz q est similis: necesse est vt agat ſm q diuersa.

49 ¶ Et oifariā alterū: ⁊ nullaten⁹ idē silr. Neqz enīz patiet albedo a linea. aut linea ab albedie: ꝓterq̄ ſm accidens: puta si accidat albā siue nigrā lineaz esse. Nō exter⁹. n. ipsa seipsa a natura faciūt quecūqz neqz cōtraria: neqz ex cōtrarijs sunt.

¶ Et similiter videt q nō patit res ſm q est dissimilis. dissimilia. n. si paterent ad inuicē qdlibet pateret a quolibet ⁊ manifestū est q qlibet nō patit a quolibet. albedo enim nō pōt pati a linea: neqz linea ab albedine. nisi accidentalr si linea fuerit nigra. Et cū ita est nihil patit nisi ab eo qđ ē simile. Determinatū est igit ex hoc q actiuū ⁊ passiuū vno modo sunt similia: ⁊ alio modo dissimilia. 49

¶ Sed qm̄ nō quodcūqz inatū est pati ⁊ facere: sed quecūqz aut ȝria sunt: aut cōtrarietatem hūt. Necesse est patiēs ⁊ faciens gñe qdē simile eē ⁊ iddez: specie aūt dissimile ⁊ cōtrariū. Innatū est enīz corpus a corpore: sapor a sapore color aūt a colore pati. Alr aūt homogeneos ab homogeneo. 50

¶ Et cū ꝓsideraui⁹ actiua ⁊ passiua apparet nobis q̄ sint cōtraria. Nihil enim extrahit aliquid a sua natura nisi sit ȝrium: ⁊ iō nō patitur qdlibet a quolibet: ⁊ cū actiua ⁊ passiua sunt cōtraria: ⁊ cōtraria sunt similia in genere: ⁊ dissimilia in specie: necesse est igitur vt actiua ⁊ passiua sint similia in gñe: ⁊ dissimilia in spē. Qm̄ āt actiua ⁊ passiua sunt cōtraria manifestum est ratione: ⁊ inductione. Corpora enim non compatiuntur nisi a contrario corpore vt ignis generatur ab aere: ⁊ sapor a sapore contrario: ⁊ color a colore contrario. Causa autem receptionis est genus cōe eis: ⁊ causa actionis est contrarietas. Et nō tm̄ ipsa ꝓpositio dicens q̄ actiua ⁊ passiua sunt contraria est vera sed etiam sua cōuersa videtur esse vera. Cum enim posuerim⁹ q̄ contraria sunt similia in genere ⁊ dissimilia in specie. ⁊ q̄ consimilia in genere ⁊ dissimilia in specie sunt actiua ⁊ passiua: cōcludet ex hoc q̄ contraria ⁊ ea que sunt inter ea sunt actiua ⁊ passiua ⁊ hec declaratio ꝙuis nō det fidē p se simplr cū sit circularis. tñ dat nobis sicut dixit Alex. aliquā fidem. 50

¶ Qui⁹ aūt cā qm̄ cōtraria in eodē gñe oia. faciunt aūt ⁊ patiūtur cōtraria ab inuicē. Quapp necesse est qualiter quidem esse eadem faciens ⁊ patiens: qualiter aūt altera ⁊ dissimilia ab inuicē. Qm̄ autē faciens ⁊ patiens gñe quidē eadē ⁊ similia sunt spē aūt dissimilia. Talia aūt cōtraria. Manifestū qm̄ actiua ⁊ passiua sibi inuicē sunt ⁊ cōtraria ⁊ media. Et enim vlr gñatio ⁊ corruptio in his ⁊ ex his. Et iō rōnabile iam ignē calefacere: ⁊ frigidū ifrigidare. Cōtraria enim hec sunt: iō ⁊ actiua ⁊ passiua: ⁊ vniuersaliter faciēs assimilare sibiipsi patiens. faciens enīz ⁊ patiens cōtraria sunt: ⁊ gñatio in contrariū. Quapropter necesse est in faciens patiens trāsmutari. Sic enim gñatio in cōtrariū erit. 51

¶ Quoniā aūt cōtraria actiua sunt ⁊ passiua manifestū est ex hoc: q̄ contrarietas rerum est causa generationis ⁊ corruptionis earum: ⁊ ideo ignis calefacit ⁊ frigus infrigidat ⁊ vniuersaliter q̄ actiuum ⁊ passiuum vno modo contrariū est: alio modo simile: contingit vt hoc agat ⁊ hoc patiatur ⁊ si non: non esset coꝝruptio neqz generatio. 51

¶ Secūdū rōnē aūt nō eadez sunt dicētes: ambos tamen est tangere naturam. Dicim⁹ enīz pati quā doqz subiectū quidē. U. g. sanari hominē: ⁊ calefieri: ⁊ infrigidari: ⁊ alia eodem modo. Qñqz aūt calefieri frigidū: sanari autem laborans. Ambo autem sunt vera. Eodem modo ⁊ de faciēte. qñqz 52

autē

aũt calefacere hominem inquimus: qñqz autez calidum. Est quidem enim vt materia quod patitur: est autem vt contrarium. Ad id quidem igitur respicientes iddem oportere habere existimauerunt facere t pati. Ad alterum autem contrarium.

52 ¶ Et qr antiqui non sciuerunt hoc ꝑm totuz errauerunt t cã errozis eozum in hoc fuit qꝺ hoies attribuũt actionẽ subiecto ꝙtrarij t non contrario. Et quia subiectuz est simile putauerunt qꝺ agens est simile: t silr attribuũt passionẽ contrario: t dicunt qꝺ frigidum calefacit: t ex hoc putauerunt isti qꝺ calor passio est contrarij.

53 ¶ Eodem modo suscipiendum est de facere t pati quo t de moueri t de mouere. Duplr enim dicit t mouẽs. In quo.n. est principiũ motꝰ vt hoc mouere. principium prima causarum. Et rursus vltimum ad id quod mouetur ad generationem. Similiter aũt t de faciente. Et enim medicum sanare dicimus t vinum. Primum igitur mouens nihil prohibet in motu quidem immobile esse: in q busdam autem est t necessarium. Ultimum autez semper mouere motum. In actione autem primũ quidem impassibile: vltimũ ãt t ipz patiens. Que cunqz aũt nõ habent eandez materiaz faciunt impassibilia entia. V.g. medicatiua. Ipsa enim faciens sanitatez nihil patitur a sanato: cibus autem faciens ipe patitur etiã. Aut.n. ifrigidatur: aut calefit: aut aliud quid patitur simul faciens. est autẽ medicatiua quidez vt principium: vltimum autez cibus est t tangens.

53 ¶ Dixit: t sciendum qꝺ agens bipartitum est: sicut mouens bipartitum est: qñ in vtroqz eozum est primum t vltimuz t sicut primum mouens possibile est vt sit immobile: ꝟ enī declaratum est in rebus naturalibus: t postremũ mouens necesse est vt sit motum: sicut primum agens necesse est vt sit non patiens: siue in artificio siue in natura. V.g. qꝺ corpora patiuntur ab arte medicine cum alterantur ex egritudine in sanitatem: sed ars medicine non patitur hac passione: cum medicina sit primum: cibus autem t medicamen quibus ars medicine agit sanitatem in corpore: agit t patitur. Et causa in hoc est qr quodcunqz agens cuius materia non fuerit eadem cum materia patientis necesse est vt non patiatur ab illo eodem modo ꝺm qꝺ agit. Et qꝺcunqz agens habuit eandem materiam cum patiente necesse est vt patiatur ab agente. Et est dicere eandem materiam eam que recipit duo contraria indifferenter. s. materia que recipit calidum sicut frigidum. Materia igit artis quia alia est t materia sanitatis non patitur ab egritudine. Materia enim egritudinis sunt quattuor humores: t materia medicine artis anima.

54 ¶ Quecũqz quidez igitur nõ in materia hũt formã hec qdẽ impassibilia sunt actiuoz. Quecũqz aũt i materia passiua. Materiam qdem enim dicimus oẽs similiter eãdem: vt ita dicaz esse oppositorum cuilibet: t vt genus ens: potens aũt calidũ eẽ: presente calefaciẽte: t approximãte necesse ẽ calefieri. Jõ qñcadmodũ dictũ ẽ hec qdẽ ipassibilia actiuorũ: hec ãt passibilia. t qñcadmodũ i motiõe: eodez mõ hz t in actiõe. Illic.n. primitꝰ mouens immobile: t in factiuis primitus faciens impassibile.

¶ Et cum necesse est vt primum agẽs non patiaꝝ: necesse est vt sit in non materia patientis: t sic est de primo agente. s. corpe celesti qr est in sbo diuerso a sbo in q sũt res patiẽtes: t si inueniatur hoc agens qꝺ non sit aliqua mã oino necesse vt non patitur aliquo mõ: neqz essentialiter: neqz accidentaliter: cum apparet qꝺ materia est cã passiõis. Causa autẽ passionis consimilis est eadem materia: passionis aũt dissimilis est dissimilitudo materie: t cã agens est similis causę mouenti aliquo mõ: t differt ab ea alio modo. 54

¶ Est enim factio cã vt vnde principiũ motꝰ. Cuiꝰ aũt gratia nõ actiuũ. Naz sanitas non factiuũ est nisi ꝟz methaphorã. Et enī hoc qdẽ faciẽte qñ existit gñaꝝ aliqd patiens. Habitꝰ ãt ꝓsentibꝰ nõ adhuc gñaꝝ aliqd: sed est iã. Spes ãt t finis habitus qdã. Materia aũt ꝟz qꝺ materia passiuũ. ignis qui dẽ igitur i materia hz calidũ. Si aũt aliqd separatũ calidũ erit: hoc nihil patereꝝ. hoc qdẽ igit fortan impossibile separatũ eẽ. Si aũt sunt q̃dã talia in illis vtiqz erit verz quod dicit. Quid qdẽ igit facere t pati: t in qbꝰ existit: t quare t quo detimiatũ sit hoc mõ. Quomodo aũt cõtingat hoc accidere rursus dicamus. 55

¶ Causa autem agens in eo qꝺ est agens alia est a causa ꝓpter quã agit agens. s. forma: t ideo equiuoce dicitur de eis hoc nomen causa: causa enim agens differt a formali i hoc qꝺ agens cum fuerit erit forma t erit in patiente: ꝟz forma cũ fuerit nihil fiet in patiente. Cã ãt materialis differt ab istis in hoc qꝺ recipit formam: vt prima materia recipit formaz ignis. Si igit aliqua forma fuerit abstracta. V.g. calor abstractus: q̃uis impassibile est a calore in eo qꝺ est calor necesse est vt sit agens nõ patiens aliquo modo: t qꝺ non habeat causam agentem nisi equiuoce. 55

¶ Vis quidem videtur pati vnũquodqz per quosdaz poros ingrediente faciente vltimo t principali. Et hoc modo videre t audire nos inquiunt: t ꝺm alios sensus sentire omnes. Ampliꝰ videri p aerem t aquam t per transparentia quia poros habent indiuisibiles nisi propter paruitatem: spissos autem t ꝺm ordinem: t magis habent transparentia magis. Vi igit in qbusdam determinauerunt ita quemadmodum t Empedocles: non solũ i faciẽtibꝰ t patiẽtibꝰ: ꝟz t misceri inqunt ea quorũ pori ad inuicẽ sunt commensurabiles. 56

¶ Quidã autem antiqui dicebant qꝺ actio t passio non fiunt in rebus nisi ꝺm qꝺ in eis sunt foramina per que agens transit. dicunt etiam qꝺ hoc modo passio fit sensuum. Nã enim videmus: nisi quia visus pertransit in aere: t aqua: t in corporibus diaphanis per foramina existentia in eis. ꝟz hec foramina non videntur propter paruitatem eozum t sunt bene ordinata t coniuncta: t sunt multa in corporibꝰ diaphanis t quidam eozum volunt dare causam in hoc eozum que apparent in rebus naturalibus ex hoc. foramina enim apud eos sunt causa passionis t mixtionis t augmenti: t vnus eozum est Empedocles. Sed isti non processerant per viam viam in dando omnia que apparent in rebus naturalibus ex transmutationibus: vt generationez t corruptionẽ t alterationẽ. foramia enī impossibile est vt sint cã istarum transmutationuz scz generatiõis t alteratiõis. 56

¶ Cõpendiose ãt marie t de oibꝰ vno ꝺmõe determinauerũt Leuci. t Dem. principiũ faciẽtes ꝟz nãz qꝺ ẽ. qdã. n. ãtiquoz opinati st ex necitate eẽ vnũ oẽ t imo 57

bile. Vacuū quidē eniz nō ens: moueri aūt nō posse non ente vacuo separato. neqz rursus multa esse non ente segregante.

57 ¶ Illi autem qui per viam vnaz procedebant ⁊ volebant dare hoc: eodez modo sicut Leucippus ⁊ Demo. qui dicebāt partes esse indiuisibiles. Isti eniz dare volebāt causas oiuz apparentiū in rebus sensibilib⁹ ex opinione coz in elementis que sunt corpora indiuisibilia: ⁊ hoc consequebat eos in oib⁹ reb⁹ si vez esset illud quod existimabant de elementis. Sed alij autem sicut Parmenides ⁊ Melissus negauerunt oia sensibilia: ⁊ dixerunt q̄ oia sunt vnū ⁊ imobile.

58 ¶ Hoc. n. nihil differt: vt siquis existimet non continuū eē omne: sed tāgere diuisū ⁊ fore multa ⁊ nō vnū eē ⁊ vacuū. Si eniz vbiqz diuisibile nihil eēt vnū: quapropter neqz multa: sz vacuū oē. Si autē tū diuisibile qdē: tū aūt nō: ficticiū aliqō hoc vtiqz videbit. Usqz quātū. n. ⁊ pp qd hoc quidē habet ita esse totale: ⁊ plenum est: hoc aūt diuisum. Amplius aūt ⁊ sic fore necessarium non esse motionē. Ex his igitur vtiqz sermōib⁹ trāsēcedentes sensuz ⁊ descipientes eū enūciant: ac si conueniens rationez sequi: vnum ⁊ immobile oē esse dicunt. Et infinituz quoddam: finem enim finire vtiqz ad vacuū. Hi vo ꝓpter cās has enūciāt ita de veritate.

58 ¶ Ratio aūt que eos mouit ad hoc credendum est ista. Dicerunt. n. si entia sunt plura ⁊ mobilia: necesse est eē vacuū. Impossibile enim est vt aliquod moueatur nisi sit vacuuz. Et similiter multitudo impossibile est vt sit nisi vacuuz sit: dicunt ⁊ indifferenter siue multa diuisa fuerint ab inuicem aut contangentia se: aut fuerint multa ꝑm receptionem dimensionis: in quolibet enim istorum modorum contingit vacuū esse. Distincta enim non distinguunt nisi per vacuū quod est inter ea: ⁊ similiter contangentia non fuerunt omnino contangentia nisi ꝓpter vacuum quod est inter ea vt dicunt. Cōtinuum enim impossibile est vt diuidatur in multa nisi totum sit vacuū. Continuū enim si fuerit diuisibile erit diuisibile ꝑm totum. Nihil enim est dicere q̄ ē diuisibile ꝑm partem vnam: ⁊ non diuisibile ꝑm aliam: quia nullus pōt dicere que pars est diuisibilis ⁊ que non. neqz etiam potest dicere q̄ hoc est diuisible q̄ est vacuū: ⁊ hoc est idiuisibile qua est plenuz. Et si fuerit diuisibile ꝑm totū nihil remanet indiuisibile. Necesse est igitur tunc vt totuz sit vacuū: ⁊ q̄ multitudo non sit. qū cū vnitates nō fuerint non erit multitudo nisi sit vacuū: sed vacuum non est: ergo multitudo ⁊ motus non sunt. Igitur isti dimiserunt sensū ꝓpter tales rationes opinabantur enim q̄ magis deberemus consequi rationem q̄z sensum.

59 ¶ Amplꝰ aūt in sermone videt hoc quidē cōtigere: in rebꝰ aūt dementie est simile opinari ita. Nullū eniz dementiū egredit itātū vt ignem ⁊ glatiē vnuz eē existiet: sz solū bōa ⁊ apparētia. ꝓp assuetudinez hec gbusdaz nihil videtur differre pp dementiaz.

59 ¶ Et tales sermones sunt similes alienato. Alienatus enim nūqz dicit q̄ ignis ⁊ glaties sunt vnū: sed magis quod ei contingit est: q̄ ea que sunt opinabilia ꝑm consuetudinem vt sint mala credere q̄ sunt bona non reputare hoc ex ipsis sensibilibus.

60 ¶ Leucippus aūt existimatꝰ est habere sermones q̄ ad sensum cōfessa dicētes. nō. n. destruebat gnātionē: neqz corruptionez: neqz motū: neqz multitudinē entiū. Cōstitebat aūt ea q̄ apparētibꝰ. Cōstituē tibꝰ aūt vnū: vt nō entē motionē si nō vacuū facere

Vacuūqz nō ens: ⁊ entis nihil nō ens inquit esse. Principaliter enim ens plenū est ens. Sz oē qō tale non vnū sed infinita multitudine: ⁊ inuisibilia ꝓpter paruitatem tumoris. Hec aūt in vacuo ferri: vacuū enim esse. Et constantia quidez gnationē facere. Dissoluta aūt corruptionem: facere autem ⁊ pati ꝑm q̄ existunt tangentia. Scōm eniz id non vnū esse ⁊ composita ⁊ complicata generare.

60 ¶ Leucippus autem conuenit cum eis in continuatione precedentis ⁊ consequentis. s. q̄ si motus ⁊ multitudo sunt: vacuū est: sed contradicit eis in hoc. dicentes enim omnia esse vnum destruunt consequēs ⁊ concludunt oppositum antecedentis. Leucippus vo confirmat precedens quod est manifestum sensui: ⁊ concludit vacuū esse: ⁊ ideo existimauit q̄ habuit sermones in dando causas istaz rez cū quibꝰ nō destruit generationem ⁊ corruptionem neqz motum neqz multitudinem: neqz aliud sensibilium. Et cum Leucippꝰ cōueniat cum eis aliquantulum in rebus ex quibus concluserunt vacuum non esse: dixit q̄ vnum principium est illud in quo non est vacuum sed totum est plenum: ⁊ sunt corpora indiuisibilia.

61 ¶ Et ꝑm autem veritatem ex vno non contingit generari multitudinem: neqz ex vere multis vnum: sed esse hoc impossibile. Sz vt Empedocles ⁊ alii qui aliorum inquiunt pati per poros: ita omnez alterationem ⁊ omne pati. Hoc modo gnāri pp vacuū facta dissolutione ⁊ corruptione. Similiter āt ⁊ augmentationē subintrantibus alijs.

61 ¶ Dixit: ⁊ ideo possibile est vt ex vno in rei veritate sit multitudo: aut ex multitudine vnum ⁊ ideo entia apud ipsuz non sunt vnum in rei veritate sed in eo sunt partes infinite ambulantes in vacuum: ⁊ latentes propter paruitatem suam: ⁊ ex ꝑ modo conuenit Leucippus cum dicentibus ens esse vnum: in alio autem contradicit eis. Causam autem generationis ⁊ corruptionis ⁊ actionis ⁊ passionis ⁊ augmenti ⁊ alterationis dat Leucippus ex corporib⁹ indiuisibilibus ambulantibus in vacuo. Dicit enim q̄ cum iste partes fuerint ꝯgregate ⁊ ꝯglutiate erit gnātio: ⁊ cū diuidūt erit corruptio: ⁊ cū ꝓtāgēte se erit actio ⁊ passio: ⁊ cū mutauerit ordinē ⁊ sitū erit alteratio ⁊ cū penetrāt se erit augmētū: ⁊ in oib⁹ istis necesse est esse vacuū: ⁊ ideo iste nō reputat vacuū eē principale corpus indiuisibile.

62 ¶ Fere āt ⁊ Empecd. neēe dicere vt Leucippꝰ ꝗt. ⁊ eni eē q̄dā solida idiuisibilia āt. si nō vbiqz pori ⁊ cōtinui sūt: hoc āt ipose. Nihil. n. aliud solidū extra poros: sz oē vacuū. necesse igit tāgētia qdē eē indiuisibilia: media āt coz vacua quos ille dicit poros: ita āt ⁊ Leucippꝰ dicit de facere ⁊ pati. Modi igit ꝑz quos hec qdē facūt: hec āt patiūt fere bi dicūt: ⁊ de his qdē: ⁊ qūo dicūt māifestū ē. ⁊ ad eorū positiōes qbꝰ vtūt fere cōfesse vī cōtingēs. aliꝯ āt minꝰ. A. g. Empe. qūo erat gnātio ⁊ corruptio ⁊ altatio nō est māifestū. Mis. n. erāt corpa idiuisibilia prima corpoz formis differētia solū: ex qbus primū cōponūt ⁊ i q̄ vltio dissoluūt. Empe. āt alia qdē māifestū qm vsqz ad elemēta hūt gnātionez ⁊ corruptionē. Ipoz vo elemētoz qūo gnāt ⁊ corrūpit coaceruata quātitas: neqz māifestū: neqz cōtingit dicere ei nō dicēti ⁊ ignis elemētū eē. Similit āt alioz omnium: vt in thymeo scripsit Plato.

Et vlt

62 ¶ Et vlr sicut illi dicunt causas actionis 7 passionis 7 augmẽti ex foraminib9 ita iste ex partib9 idiuisibilib9 7 vacuo. Dicẽtib9 aũt foramina fere contingit dicere corpora cẽ in diuisibilia. Q ñ cũ foramina nõ fuerint i toto corpore qñ totũ tunc esset vacuũ: necesse est vt corpora que sunt inẽ foramina contangentia sint indiuisibilia. Nulla enim differentia est inter vtrãqz opinionem: nisi qz apud Leucippum inter hec corpora est vacuũ: 7 apud istos foramina sũt plena subtilib9 corporibus. 7 fere opinio istorũ duoz in actione 7 passione vicina est: ꝫ tamẽ Leucipp9 magis potest dare cãs oium transmutationũ ex suis fundamentis. Alij ãt preter istos minus possunt dare. Non enim potest empedocles dicere ꝑm suũ fundamentum modũ quo accidit corruptio 7 alteratio in omnibus entibus natur alib9. Illi .n. ponunt gñationẽ quattuoz elemẽtoz ex corporib9 indiuisibilibus: 7 ponunt cãm diuersitatis istorum corporũ diuersitatem corporũ indiuisibilium ꝑm figuram. Empedocles aũt potest dare gñationem 7 corruptionem in alijs corporibus a quattuoz: dicendo qz dissoluuntur in hec corpa. De generatione aũt istoz corpoz nihil põt dare 7 ideo negauit ea gñari. 7 Empe. dicit elementũ esse pr9 eis non ex igne: neqz ex alio: sicut hoc potest dicere ponens elementũ prius eis: vt Leucippus 7 plato.

63 ¶ In tãtũ differt eni vt non eodẽ modo Leucippo dicat. Qñ hic qdẽ solida: hic aũt planities dicit i diuisibilia. Et hic qdez infinitis terminari figuris indiuisibiliũ solidoz vnũqõqz. Hic aũt terminatis: qñ idiuisibilia vtriqz dicũt terminata figuris. Ex his itaqz gñatiões 7 segregatiões 7 corruptiones. Leucippo qdẽ enim duo modi erant vtriqz p vacuũ 7 per tactũ. hic enim indiuisibile vnũqõqz. Platoni aũt ꝑm tactum solũ: vacuũ eniz nõ cẽ inquit. De indiuisibilibus aũt planitieb9 diximus in prioribus sermonibus. De indiuisibilib9 autez soli dis amplius est dicere. Ideo hoc accidens relinquitur nunc.

63 ¶ Differentia enĩ inter Platonẽ 7 Leucippũ in trib9 inuenit quoz primũ est qz indiuisibilia apud Platonẽ sunt superfices: 7 apud Leucippũ corpora. Secm est qz figure apud platonez sunt finite: 7 apud Leucippũ infinite. Tertiũ ẽ qz Plato non posuit vacuũ: Leucipp9 aũt ponit: 7 vtercz dicit ꝓtactũ sed vacuũ nõ est de necessitate ꝓtact9 apud Platonem: dixit. Q ñ aũt superficies indiuisibiles nõ sunt elementa corpoz nãlũ dcñ est in alio loco. l. in tertio celi 7 mũdi. Q ñ vo non sunt corpora indiuisibilia: dimittemus eius considerationem: sed trũ parũ de eo loquamur: 7 ꝑm indigentiaz: scz ꝑm modum ꝑm quẽ dicunt eam cẽ causam actionis 7 passionis.

64 ¶ At ãt parũ disgredientes dicam9: necessariũ 7 i passibile vnũqõqz dicere indiuisibiliũ. Non eniz possibile pati nisi per vacuum 7 nullius actiuum passionis. neqz enim calidum nec frigidũ oportet esse indiuisibile.

64 ¶ Dicam9 igit qz contingit eis necessario dicere qz i quolibet corporũ indiuisibilium quod non recipit passionez oino neqz actionẽ: 7 paz disgredientes. Dicam9 igit cũ necesse sit eis dicere in his corporib9 indiuisibilib9 qz nõ recipiunt actionẽ 7 passionẽ oino. Cã .n. actiõis 7 passiõis apud eos est vacuũ p minima diuisum in corporib9 ꝓpositis ex istis. Et qz hec foramina sunt plena nõ vacua necesse est vt non agãt neqz patiãtur: 7 sic ipossibile ẽ vt ex eis fiat aliquod frigidũ aut calidũ: aut alia qualitas. Sed si ita fuerit: 7 hec ꝑ se 7 singularit nõ recipiũt neqz actionẽ neqz passionẽ: neqz ẽt in vacuo ẽ passio: qũo ergo erit cã passiõis.

¶ Quãuis hoc incõueniẽs sit solũ dare circulari figure calidũ. Necesse ẽ.n. 7 cõtrariũ frigidũ alicui alij adaptare figurarũ. Inconueniens autẽ si hec quidem existunt: dico autẽ caliditas 7 frigiditas. Grauitas autez 7 leuitas durities 7 mollities non existunt. 65

¶ Hoc igit est vnũ ipossibiliũ que lequũtur eos q posuerũt ea nõ receptibilia passionũ: 7 ẽt ꝓtingit eis aliud ipossibile. s. vt sint receptibilia passionũ. Ponũt eni ea que sũt sperica ee calida: quapropt necesse ẽ eis dicere si calor appropriatur sperico vt frigus appropriet alij corpori. Q ñ cũ aliqõ ẽrũ fuerit in aliquo gñe necesse est inuenire in eo alterz ẽtrariũ. Et si calor 7 frigz sunt in eis: igit 7 grauitas 7 leuitas: 7 durities 7 mollities: cũ iste qualitates appareant esse priores inesse corpori ẽz ille. 65

¶ Sed tamen grauius ꝑm excedentiam inquit esse Democrit9 vnũquodqz indiuiduũ. quapropter 7 calid9: talia ãt entia nõ pati ad iuicẽ ipossibile. V. g. a multuz excedente calido leuiter calidum. 66

¶ Et grauitas si fuerit erit grauis9 vt existimat qz Demo. dicit: aut seqtur suũ sermonẽ: 7 si grauis9 ergo 7 calid9: 7 si calid9 ergo actio passio erit. Illud .n. qõ maioris caliditatis necessario agit in illud qõ est minoris caliditatis. 66

¶ Sed tamen si durũ 7 molle. Molle autem in patiendo aliquid dicitur subactiuũ enim 7 molle. 67

¶ Et etiã si duz 7 molle ergo molle cedit: 7 dr molle cum cedit ꝑm Empedoclem: 7 ꝑm b recipit passionem ab alio: 7 b est ẽrũ ei qõ opinat quocũqz igit modo posuerũt ea contingit eis impossibile. Q ñ si posuerint ea nõ receptibilia passionũ ꝓtinget vt non sit causa passionis: 7 si receptibilia ꝓtiget vt nõ receptibilia sint 7 receptibilia: 7 ex ipa sua positione ꝓtigit vt sint receptibilia 7 nõ receptibilia sic dixim9. 97

¶ Sed tũ incõueniẽs si nihil existit nisi solũ figura: 7 si existit vnũ aũt solum. V. g. hoc quidẽ frigidũ hoc aũt calidũ. neqz enim vna aliqua esset natura coz. silr aũt impossibile si multa vni. Indiuisibile eniz ens in eodẽ habebit passiões. Quapropter 7 si patitur siquidem infrigidatur: hoc aliquid 7 aliud faciet: aut patietur. eodem autem modo 7 de passionibus alijs. 68

¶ Inquantum enim ponunt ea habere figuram 7 calorem necesse est vt sint receptibilia passionum: 7 inquantum ponunt ea esse indiuisibilia continget vt non recipiant vnam passionem neqz plures: quoniam si receperint aut vnumquodqz eorum recipiet passionem propriam. Uerbi gratia hoc duritiem: 7 hoc calorem: aut vnum eorum recipiet passiones plures. Si igitur vnumquodqz eorum recipiet passionem propriam continget vt natura eorum non sit eadem: 7 cum differunt in naturis in aliquo differunt: ergo sunt diuisibilia: ergo si recipiunt plures passiones continget vt sint diuisibilia. Passiones eniz non differunt apud eos nisi ꝑm situm 7 ordinem partium. 68

¶ Hec enim 7 solida 7 planitiem dicentibus indiuisibilia contingit eodem modo. Neqz rariora enim neqz densiora est possibile generari vacuo nõ ente in indiuisibilibus. 69

¶ Et hoc sequitur dicentes superficies esse indiuisibile 7 corpora ee indiuisibilia: vt nõ recipiant raritatẽ: neqz densitatem: Neqz alias ql̃itates nisi i eis existat vacuũ: 7 ãbo dicẽtes nõ ponũt i eis vacuũ: dicẽtes corpora esse indiuisibilia 69

ꝛ superficies esse indiuisibiles: negant ipsum vacuum omnino. facientes vo partes prohibēt vacuū a ptib⁹. Utrāq; igit positionez segtur suū ꝺictoꝝ. ſ. qꝫ ſi posuerit ea non receptibilia ꝛ posuerint ea receptibilia paſſ⁹ onū: ꝓtingit ex ꝑmōe coꝝ vt sint receptibilia. ꝛ ſi posuerit ea eē receptibilia ꝓtingit vt sint nō receptibilia ꝛ cū impossibile ē vt sint receptibilia: impossibile est vt sint.

70 ¶ Ampli⁹ aūt incōueniēs ꝛ pua qdē idiuisibilia esse magna aūt nō. Nūc quidē magis rōnabiliꝰ maiora cōfringētur qꝫ parua: hec qdē. n. dissoluūtur facili⁹ puis. U. g. magna qdē pcēdūt ex multis: idiuisibilia ât vlꝰ: quare magiſ qꝫ magniſ eriſtit puis.

70 ¶ Et ēt supfluū ē eis ꝺicē eas eē puas cū ve nā eaꝝ sint idiuisibiles. Nos aūt qꝝ opinamur coꝝp⁹ eē diuisibile: ꝓtinget vt puitas sit apud nos cā difficultatis diſiōis sed accidentaliꝰ: ꝛ magnitudo ē cā facilitatis: cū tāgat ve agēte pl⁹ qꝫ tangāt puū: ꝛ vniuerſaliter nō possunt ꝺicere quare parue sunt digniores ne diuidantur qꝫ magne.

71 ¶ Ampli⁹ ât vtꝝ oīuz vna natura illoꝝ solidoꝝ. aut differt alteꝝ ab altiſ: quēadmodū ſi hec eēnt ignea hec ât terrea ſꝫ tumoꝛē. Sigdē. n. vna natura est oīuz qd diuidēs: aut quare ñ fiūt tāgētia vnū: quē admodū aqua qñ aquā tāgit: nihil. n. differt posterioꝛ aqua a prioꝛi. ſi ât alia qualia hec ꝛ māifestū ē qꝫ has ponēdū principia ꝛ causas contingentium magis qꝫ figuras.

71 ¶ Et etiā ꝓtinget eis qō vtꝝ nā illoꝝ coꝛpoꝝ solidoꝝ oīuz sit eadē: aut differāt differentijs ſenſibiliꝰ. U. g. qñ hec terrestria sunt: ꝛ hec ignea. Si vo oīa hñt eandē nāz: quare igitur cū ſibi occurrāt non fiunt iddē vt cōtingit ve oīb⁹ coꝛporib⁹ ꝓſimilū partiū vt aqua cū occurit aquę ꝛ ignis igni ꝛ ſi differāt differentijs: quot sunt ille ꝺīe: ꝛ q̄: he. n. ꝺīe sunt digniores eē prin⁹ ꝛ cause eoꝝ que sunt qꝫ figure.

72 ¶ Ampli⁹ ât differentia in natura vtiqz faciēt ꝛ patientur appꝛoximantia ad inuicem.

72 ¶ Et ēt ſi differāt iſtis differentijs neceſſe ēvt agāt ad iuicē.

73 ¶ Ampli⁹ qdē qd ē qō mouet. ſigdē. n. aliud passiuuz est. ſi aūt ipsum ſeipſum: vnūqōqz aut diuiſibile erit: ſꝫ aliud qdē mouens: ſm aliud autē motū. Aut ſm iddem contraria eriſtunt.

73 ¶ Ampli⁹ ſi trāſmuteē in loco vt ꝺicūt quocūqz mō sit mōꝝ trāſmutatiōis: neceſſario hñt trāſmutās: ſi igitē vnūqōqz eoꝝum transmutat ſe: aut est diuiſibile ita qꝫ trāſmutās in eo sit aliud a transmutato: aut indiuiſibile ꝛ ſic trāſmutans iddē erit cū transmutato: quapꝛopter duo contraria congregabuntur in eodem.

74 ¶ Et nō ſolū materia erit vna nūero ſed ꝛ potētia.

74 ¶ Et ſi ſuſcipiēs ea sit idē i numero ꝛ in potētia. Cā. n. qꝫ ꝺ ria sūt nāe diuerſe ē qꝫ ſm coꝝ est duo in potētia inquātū ſt ꝓpoſitū. Et ſi eſſet ſimpler eēt vnū in numero ꝛ in potētia: ꝛ eēt ſm coꝝ vnū in potētia: ꝛ ſic ꝺ ria eſſent in eadē nā quapp neceſſe eēt vt ꝓgregarenť. Hec igitē ē ſūma ꝺictionū eius in hoc loco quibus contradicit ꝺicentibus coꝛpora esse indiuiſibilia.

75 ¶ Quicūqz qdē igitē p poꝝ motionē iquiūt passiones cōtingere. ſꝫ ſigdē ꝛ plenis poꝛis ſupfluūt poꝛi. Si. n. patiť aliqd ita: oē ꝛ ſi nō poꝝos hñs ſꝫ ipſum continuū ens patietur eodem modo.

75 ¶ Ꝺicentib⁹ aūt foꝛamina eē cōtradicit ſic. Coꝛp⁹. n. ſi patiť ex foꝛaminib⁹. i. qꝛ coꝛpus agēs intrat foꝛamia: aut erit hoc plenū foꝛaminib⁹: aut vacuis. Si igitē patiť plenis foraminib⁹ ab aliquo coꝛpoꝛe tūc foꝛamina eēnt ociosa: quoniā ſi huiuſmodi coꝛpus eſſet ſine foꝛaminib⁹ ita reciperet paſſionez ſicut cū foꝛaminib⁹: eadez enīz diſpoſitio est de coꝛpoꝛe qō in foꝛaminibuſ est inquātū erit recipiens paſſionez. Si igitur illud quod in foꝛaminib⁹ patiť: ergo ꝛ illud in quo sunt foꝛamina patietur.

¶ Ampli⁹ ât qūo cōtingit ve inſpicere ꝛ vidēre vt dicūt. Neqz. n. ſꝫ tactū cōtingit trāſire p trāſparētia: neqz p poꝝos ſi plen⁹ vniuſcuiuſqz. Quid enīz differt a nō poꝝos hře: oē. n. sic erit plenū. ſꝫ ꝛ ſiva cua qdē hec: neceſſe ât coꝛpa in eis hře iddē cōtingit ſurſuz. Si aūt talia ſm magnitudinē ſuā vt nō ſuſcipiāt coꝛp⁹ aliquod ridiculuz. paruū qdē eriſtimare vacuū: magnū aūt nō eē vacuū. Qualecūqz aūt vacuū aliqō eriſtimare ꝺicere niſi regionē coꝛporis. Quapꝛopter manifeſtū qñ oī coꝛpi. ſ. ſꝫ tumoꝛē ſile erit vacuū. Ulꝛ aūt poꝝoſ facere ſupfluū. Si qdē. n. nihil facit ſm tactū neqz p poꝝos transiēs faciet. Si aūt in tāgēdo ꝛ poꝛis nō entib⁹: hec quidē patient: hec ât facient ad ſe iuicē hoc mō in natoꝝ. Qñ ergo ita ꝺicere poꝝos vt quidā eriſtimant: aut mendacium: aut inane est manifeſtū ex his. Diuiſibilibus: aūt oīno coꝛporib⁹ entib⁹ poꝝos facere ridiculum est: ſm id enim qꝫ diuiſibilia sunt possunt ſeparari. 76

¶ Amplius ſm hoc impossibile est vt ptransitus viſus i coꝛporib⁹ diaphanis sit ſm foꝛamina cū sint plena ꝛ. q. foꝛamina qūs ſi nō eſſent. Si aūt illa foꝛamina fuerint vacua neceſſe est vt i eis sint coꝛpoꝛa. Uacuū. n. ſi fuerit nihil erit niſi ſubiectū coꝛruptiōis: ꝛ qꝛ oē ſubiectū hz coꝛp⁹ equale: ergo vacuū habet coꝛpus equale: ergo illa foꝛamina hñt coꝛpoꝛa equalia. Et ſi ꝺicerūt qꝫ tantū sint parua qꝫ nō poſſunt recipere coꝛpus erit ſermo ridiculoſus. ſ. vt qui nō ponit eſſe possibile vacuū eſſe abſtractum magnuz ponet quātum paruum eſſe possibile. Ꝺicere aut eſſe foꝛamina nihil est: qñ ſi non recipiet paſſionem ergo foꝛamina erunt ociosa. Et ſi non recipiunt diuiſionem foꝛamina etiam ociosa sunt: ꝛ ſi recipit foꝛamina sunt ociosa: aut erit mendaciū: aut erit cauſa paſſionis eſſentialiter. Quoniam aūt actio ꝛ paſſio inter eas est ſm diuiſionem: ſi ergo ſm totum recipiunt diuiſionem foꝛamina sunt ociosa: ꝛ ſi non recipiunt diuiſionem foꝛamina sunt ociosa. 76

¶ Quo aūt mō eriſtit gñare in entib⁹ ꝛ facere ꝛ pati ꝺicamus: accipientes principiuz ꝺictum multotiens. ſi eni est hoc poteſtate: hoc aūt actu tale ina tū est. Nō tamen quidem pati: tū aūt nō pati: ſed oīno ſm quātū est tale: magis aūt ꝛ minꝰ ſꝫ qō tale magis ꝛ minꝰ. Et has res vtiqz aliquis ꝺicet magis ieſſe: vt in metallicis: extendunt enīz ſe paſſiue vene continue. 77

¶ Ꝺixit ꝛ cum ꝺeclaratum est hoc qō antiquī ꝺicūt ꝺe actione ꝛ paſſione nihil est: volumus narrare modum eius ponendō ei principium quod ſepe poſuimus: ideſt qꝫ coꝛpoꝛa compoſita sunt ex materia ꝛ forma: quedam est in potentia. ſcilicet actum ꝛ quedam in actu: ſcilicet agens. Et cum ita sit cauſa paſſionis non est niſi quia patiens eſt receptibile rei agentis: ꝛ impoſſibile est vt patiens in eo qꝫ est patiens in potentia ſit receptibile per aliquam partem ꝛ non per aliam: ſed hoc quidem est poſſibile vt per quaſdam partes recipiat magis: ꝛ per quaſdaz minus: ꝛ ex hoc modo poteſt aliquis ꝺare foꝛamina aliqua in mineris vbi inueniuntur vene extenſe recipientes formam naturalem plus qꝫ alie partes eiuſdem terre. 77

78 ¶ Cõtinuũ igit vnũqdq; ⁊ vnũ ens ipassibile. silr ât ⁊ nõ appropinquãtia nec sibiipsis. neq; alijs: q̃ facere innata sũt ⁊ pati. Dico aũt. A. g. nõ solũ tangẽs calefacit ignis: sz ⁊ si lõge sit: aerem qdẽ ignis: aer aũt corp⁹ calefacit: innat⁹ facere ⁊ pati.

78 ¶ Actio igit ⁊ passio nũt cũ agẽs ⁊ patiẽs fuerit nõ adunata sz duo tãgẽtes se. Si vo nõ fuerit se ꝓtãgẽtia nõ patiũt nisi mediante aliquo corpore recipiente passionem. A. g. quia ignis calefacit corpus mediante aere.

79 ¶ Tũ qdẽ eristiare pati: tũ aũt nõ determinãtes q̃ i pricipio: hoc dicẽdũ. Siqdẽ. n. nõ vbiq; dibilis magnitudo: sz ẽ corp⁹ indibile: aut latitudo: non vtiq; erit vbiq; passibile: sed neq; cõtinuũ vllũ. si aũt hoc mẽdaciũ: ⁊ oẽ corp⁹ dibile. Nihil differt dicere dibz eẽ qdẽ tãgere: aut vtiq; dibile eẽ. si. n. segregari põt ꝑ tact⁹: vt aiũt qdã: ⁊ si nõdũ est dibz: pole. n. diuisũ eẽ fit. n. nullũ ipole. Vlr autẽ gñari hoc mõ scissis corporib⁹ ẽ incõueniens. Destruit. n. hic sermo alteratione.

79 ¶ Q̃ aũt ipossibile ẽ vt corp⁹ patiat̃ p quãdã ptẽ: ⁊ p quã dã nõ: mãifestũ ẽ ex ꝺ ꝓmõe. Si. n. corp⁹ nõ ꝑ totũ ẽ dibile sz dicit̃ i idibilibia vel in corpa vel supficies: nece ẽ vt nõ patiat̃ p oẽs ptes ei⁹ sz inueniri corpa idibilia ipole ẽ vt determiatũ est: ergo eadẽ nã ẽ toti⁹ corpis. igit nece ẽ ipsuz recipe passionẽ silr ⁊ idifferenti i oib⁹ ꝓtib⁹. siue passio fuerit ꝑ dibilionẽ: siue ꝑ quãtitatẽ vt Demo. ⁊ Leucipp⁹ dicunt: aut ꝑ q̃litatẽ: sz ipossibile est ig̃ vt sint ꝺm quãtitatẽ: q̃ñ iste sermo destruit alterationem.

80 ¶ Eidem⁹. n. iddẽ corp⁹ cõtinuũ ens q̃ñq; qdẽ humidũ: q̃ñ aũt coagulatũ: nõ aũt dibilitõe: ⁊ cõpositione hoc patiẽs: neq; cõuersiõe ⁊ ordine sic ait Demo. neq; n. trãsductũ: neq; trãspositũ ꝑ naturã neq; trãsmissuz coagulatũ ex hũido gñatũ ẽ. neq; autez nũc insũt dura ⁊ coagulata idibilia tumoribz: sz silr oẽ nũc hũidũ: q̃ñq; aũt duz ⁊ coagulatũ ẽ.

80 ¶ Eidem⁹. n. iddẽ corp⁹ reuerti mõ humidũ mõ siccũ: tñ ea dẽ nã remanẽte sine dibilitõe ꝓtingẽte ei ⁊ sine ꝓpositõe ⁊ sine diuersitate i sim ptiũ ⁊ i ordine: vt. d. Demo. nõ. n. mutat suã nãz cũ ꝓgelat̃ p ꝓpositionẽ: neq; cũ aliq̃ sit p dilionem sz ipsuz iddẽ aliq̃ñ ẽ liquefactũ ⁊ aliq̃ñ ꝓgelatũ.

¶ Ampli⁹ ât neq; augmẽtationẽ pole eẽ ⁊ diminutionẽ. Nõ. n. qocũq; erit fcñ mai⁹ sigdẽ sz erit appositio ⁊ nõ eẽ trãsmutãs: aut mixto aliquo aut ꝺm se trãsmutante. Quid igit ẽ gñare: ⁊ facere: ⁊ gñari: ⁊ pati ad iuicẽ: ⁊ qũo cõtingit: ⁊ qũo ingunt qdã nõ cõtingit: aut determiatũ sit hoc mõ. Reliquũ aũt videdũ de mixtiõe ꝺm cũdẽ modũ methodi. Hoc. n. erat tertiũ ꝓpositorũ a principio.

81 ¶ Et ẽt quẽadmodũ ipole ẽ vt ꝑ hãc opinionẽ sit alãtio ita ipole ẽ vt sit augmẽtatio: cũ augmẽtatio sit additio q̃ accidit i ptib⁹ illi⁹ qũ auget vniformit: si ergo nõ põat̃ q augmẽtatio fiat p trãsmutationẽ oiuz ptiũ toti⁹: aut qz aliqd admiscet̃ cũ eis ⁊ trãsmutat eas: aut qz res trãsmutat̃ p se ex eo q admiscet̃: nõ poterit aligs dicere de cã augmẽtatiõis. Determiatũ ẽ igit ex hoc sermõe q̃ sũt actiua ⁊ q̃ passiua: ⁊ qũo sit actio ⁊ passio. ⁊ qũo nõ sit.

¶ Scrutãdũ ât est qd mixtio: ⁊ qd miscibile: ⁊ qb⁹ eristit entiũ: ⁊ qũo. Ampli⁹ ât vtz ne est mixtio: an hoc mẽdaciũ. Impole ẽ. n. alterz alt̃ miscẽri: quẽ admodũ dicũt qdã entib⁹ qdẽ adhuc mixtis ⁊ non alãtis: nõ magis nũc mixta eẽ q̃ pri⁹ ingunt. Sed cõsilr se hr̃e. alt̃ ât corrupto nõ mixta eẽ: sed hoc qdẽ eẽ: hoc ât nõ eẽ: mixtiõez aũt silr hũtiũ eẽ. Eo dẽ mõ ⁊ si ãbob⁹ cõueniẽtib⁹ corruptũ ẽ alterutruz mixtorũ. Nõ. n. eẽ mixta nullaten⁹ entia.

¶ Et pscrutãdũ ẽ de mixtiõe q̃ ẽ tertia intẽtio de qb⁹ intẽdim⁹ dicẽdo qd sit mixtio ⁊ q̃ miscibilia. Antiq dixerũt q res mixte erũt aliqñ cõtluũ: aut erũt sire p se q ñ trãsmutant̃ ⁊ cõrũpũt̃: aut corrũpet̃ vtrũq; mixtoz: aut corrũpit̃ vnuz alio rẽanẽte. Si ât vtrq; ẽ cristẽs ñ ꝓtigit eis dicẽ qr i vna hora debẽt, dici mixta ⁊ in alia ñ. ⁊ si corrũpit̃ vnũ ⁊ alterz remãsit: nõ oz hmõi mixtio eẽ. mixtio. n. q̃rit vniformẽ eueniz in vtroq;. Et si vtrũq; corrũpit̃ nõ possunt vniri qr nõ sẽ: qr corrupta st: neq; ẽt admisceri: ⁊ cũ ita ẽ nihil ẽ mixtio

¶ Dic qdẽ vr̃ sermo q̃rere qd differt actu mixtio a gñatiõe ⁊ corruptiõe: ⁊ qd miscibile a gñabili ⁊ corruptibili. Mãifestũ. n. q̃ opz differre si ẽ mixtio. Quapp his entib⁹ mãifestis q̃sita soluẽt vtiq;. at vo neq; mãz igni miscẽri dicim⁹: neq; miscẽri cuz erardet. Neq; ipsaz ipsis pticul neq; igni. sz ignez qdẽ gñari: hãc ât corrũpi. Scõz ât modũ eũdem neq; corpi cibũ: neq; figurã cere mixtã. neq; figure tumorẽ: neq; corp⁹ ⁊ albũ. Neq; totalr passiõez ⁊ habit⁹ posse eẽ mixta reb⁹. Saluata. n. videt: sed tñ neq; albũ ⁊ disciplinã cõtigit miscẽri: neq; aliõ nõ sepabiliũ aliqd. Sz de hoc dicũt qdã nõ bñ q oia q̃ñq; simr eẽ dicũt ⁊ mixta eẽ. Nõ. n. oẽ oi miscibile: sed oz eristere sepabile: vtrũq; mixtorum. Passionum autem nulla separabilis.

¶ Et ista qõ exigit ꝓcognitionẽ dãe iter gñationem ⁊ corruptionẽ ⁊ mixtionẽ. Dãa aũt int̃ gñationẽ ⁊ corruptionez ⁊ comixtionẽ mãifesta ẽ p se. Dicim⁹ de ligno cũ ex eo gñatur ignis qr gñat̃ ignis nõ tñ miscet̃: sed dicim⁹ q lignum corrũpit̃ ⁊ ignis gñat̃. Et silr ẽt manifesta est dãa inter mixtionẽ ⁊ cremẽtũ: q̃ñ nõ recte dr̃ q cib⁹ miscet̃ cũ corpore neq; corp⁹ corrũpit̃. sed cib⁹ corrũpit̃ ⁊ corp⁹ remanet. Et silr ẽt dãa est inter mixtionẽ ⁊ alt̃ationẽ: nã dicim⁹ q corp⁹ dealbatur neq; tñ dicim⁹ q corp⁹ admisceat̃ cũ albedie. Et vlr ipole ẽ vt forme ⁊ q̃litates admisceant̃ cũ corporib⁹ deferẽtib⁹ cas: neq; q̃litates ad iuicẽ. A. g. albedo cũ scia. Cũ igitur duo admixta nõ corrũpũtur neq; vnũ illoz sũt fixa: oz vt prio ꝺm vnũ modũ sint: ⁊ ꝺm aliũ modũ nõ sint.

¶ Q̃m ât sũt hec qdẽ potẽtia: hec ât actu entiũ: cõtigit mixta eẽ aliq̃lit̃ ⁊ nõ eẽ. Actu qdẽ ente aliquo gñato ex ipsis: potẽtia aũt adhuc vtroq; q̃ erãt antq̃ miscerẽt̃ ⁊ nõ ptita. Hic ât sermo q̃siuit pri⁹. Videtur. n. q̃ miscent̃ pri⁹ ex sepatis cõuenientia ⁊ possibilia separi rursus: neq; manent igit̃ actu vt corp⁹ ⁊ albũ: neq; corrũpũt̃: neq; altz. neq; ãbo. saluat̃. n. virt⁹ eorũ. Jõ hec qdẽ derelinquantur.

¶ Et qr dicim⁹ q̃ qdã in potẽtia sũt qdã in actu: visũ ẽ q illud qd gñat̃ ex mixtis apud mixtionẽ sit aliud a mixtis in actu. In potẽtia. n. vtrũq; illoz ẽ sicut fuit ãte: ⁊ iõ dicim⁹ q nõ corrũpebant̃ pfecte neq; remãserũt sic fuerũt añ istũ ⁊ istũ modũ ignorauerũt̃ illi in diuisiõe ꝓdicta: ⁊ segregatio sup hoc ẽ q nos videm⁹ q postq̃z miscẽtur possũt separari: nõ ergo possumus dicere q in mixtione sunt fixa sic q̃ñ mixtio nihil erat: neq; etiam corrupta in fine: neq; est etiaz tñ vnũ illoz cũ possint separari.

¶ Cõtinuã ât his qõnẽ dicẽdũ vtz ne mixtio ad se sũ ẽ: vt q̃ñ ita i qua dicũt̃ q̃ miscẽt̃ ⁊ ponuntur ad

iuicē hoc mō vt nō mānifestū sit sēsui vnūqōqz: tunc mixta sūt: aut ñ sūt. Sz ē vt q̄cūqz sec⁹ quācūqz sit pticulā mixtoꝝ. dr̄. n. sic illo mō. A. g. ordeū mixtū frumēto: qñ qōcūqz sec⁹ qōcūqz pōet. si aūt ē oē corp⁹ divisibile si ē corp⁹ corpi miscibile omiomeros. Quācūqz vti oportebit ptē fieri sec⁹ quācūqz.

85 ¶ Dicam⁹ igit̄ q̄ mixtio aut cōtigit er q̄litate ꝛ foꝛa: aut er quātitate: aut erit mixtio divisio cuiuslibet mixtoꝝ i ptes paruas ꝓseruādo suas ēntias. Deinde itrabūt ptes se ad iuicē quocūqz mō ita q̄ difficile possit sensus distinguere eas: ꝟz b mixtio nō erit nisi ꝟz sensuz qñ nāe sunt saluate. U. g. mlta grana tritici cū mltis granis ordei misceri: aut mixtio erit dissolutio vtriusqz mixtoꝝ ꝛ trāsmutatio vtriusqz eoꝝ ꝟz nāz p diuisionē i ptes vtriusqz eoꝝ in ptes idiuisibiles ꝟz nāz: ita q̄ illud qđ fit er eis erit ens actu aliud ab vtroqz: ꝟz b erit mixtio non tm̄ ꝟm sensum: sed ꝟm quantitatē. Ista autem mixto differt a prima: qñ nā vtriusqz illoꝝ ē corrupta: i pria āt nō. Differt ēt qñ b ē mixtio ꝟz totū: cū ñ possit diuidi i minores ptes. Illic aūt ē mixtio ꝟz ptes: nō ꝟz totū: cū possit adhuc diuidi: ꝛ tm̄ dirim⁹ q̄ mixtio q̄ ꝓtingit er q̄litate si fuerit erit ꝟz aliquē duoꝝ victoꝝ modoꝝ.

86 ¶ Qm̄ āt nō est i minima divisio: Neqz cōpositio idē ꝛ mixto sed aliud: mānifestū q̄ neqz ꝟz pua saluata oz q̄ misceāt dicere mixta eē. Cōpositio. n. erit ꝛ ñ p̄aris neqz mixto. Neqz habebit eādē rōnē cū toto ps. Dicim⁹ āt oportere si mixtū ē aliqd: mixtuz omiomeꝝ eē. Ut quēadmodū aq̄ ps aqua: ita ꝛ tēpati. Si āt ꝟz pua cōpositio eēt mixtio ꝛ nihil cōtingeret horꝝ: ꝟz solū. qđ mixta ad sēsū: ꝛ iddē huic q̄ dē mixtū si nō videt qs acute: linceo āt nō mixtū videbit. Neqz divisiōe vt q̄cūqz sec⁹ quācūqz ps. Impossibile enī ita diuidi. Aut igit̄ nō erit mixtio: aut dicēdū est hoc quō cōtingit fieri rursus.

86 ¶ Dicamus q̄ si mixtio nō est ꝓpositio: neqz divisio q̄ possit vēire ad ptes divisibiles: neče ē vt ñ sit mixtio oīno. qñ si fuerit ꝟz primū modū mixtio oīno erit ꝓpositio: ꝛ qñ mānifestū ē q̄ differt a ꝓpositiōe: qñ diffō ptis ꝛ diffō toti⁹ i mixtis oz eē eadē: qđ nō est i ꝓpositis: ꝛ cū ita ē nō ē va mixtio nisi ꝟz sensū solū: ꝛ q̄ sūt admixta sorti nō sūt admixta Pla. ꝛ sic nihil erit mixtū simplr̄. Si āt fuerit ꝟz scdz modū erit divisio corpis finita: ꝟz mānifestū ē q̄ nō: necesse ē g̃ q̄ mixtio non sit: aut si sit: erit ꝟz q̄litatē. Sz ē ꝟz q̄litatē: oz g̃ dicere que sunt ea q̄ recipiūt ipaz: ꝛ ꝟm cuiusmodi q̄litas fiat ꝛ qualr̄.

87 ¶ Sūt vtiqz vt dirim⁹ entiū: hec qđē actiua: hec āt passiua ab his. Hec qđē igit̄ cōuertūt quoꝝ eadez materia ē: ꝛ actiua ad iuicē ꝛ passiua abiuicē. Hec āt faciūt ipassibilia entia quoꝝ nō ē eadē materia. Horū qđē igit̄ non est mixtio: nōqz neqz medicatiua facit sanitatē: neqz sanitas est mixta corporib⁹.

87 ¶ Dicam⁹ ergo q̄ res gb⁹ mixtio ꝓtigit sūt ea q̄ sūt actiua ꝛ passiua ad iuicē quoꝝ eadē ē mā. ea āt quoꝝ mā nō erit ea dē nō admiscēt: qñ nō recipiūt passionē adiuicē. U. g. ars medicie opat̄ in oib⁹ corporib⁹: ꝛ corpa nō i artem: ꝛ qr ea quorum materia est vna sunt cōtraria oz eē qualitas admixta ꝟm q̄ est admixtio medialis inter extrema.

88 ¶ Actuoꝝ aūt ꝛ passiuoꝝ q̄cūqz sūt facile divisibilia. Multa qđē paucis ꝛ magna puis cōposita nō faciūt mixtionē: sed augmētationē dñantis. Trāsmutat. n. alteꝝ i dñans. Iō gutta vini in mille milijs amphoris aq̄ non miscetur. Soluitur enim spēs ꝛ transmutatur in omnem aquam.

¶ Et ēt ꝓpriū ē miscibilib⁹ de facili posse dīdi ꝛ q̄lr̄ vtrūqz 88
q: cū alteꝝ illoꝝ diuidit̄ i magnas partes: ꝛ alteꝝ i paruas: ñ erit mixtio qr magne vincēt puas: ꝛ ista facilitas ꝓtingit er hūido ꝛ ecōuerso grauitas ꝓp siccū: ꝛ pp b ea q̄ sunt magis miscibilia sunt humida: nisi sint viscosa.

¶ Qñ āt potētijs adequanť equalit tūc trāsmutať 88
vtrūqz in dñans i suiipsi⁹ nā: nō gñať. n. alteꝝ sed mediū cōe. Manifestū igit̄ qm̄ hec sūt miscibilia q̄ cūqz ſrietatē hūt faciētiū. Hec sūt. n. abinuicē passiua: Et pua āt puis posita sec⁹ miscēť magis facili⁹. n. iuicē ꝛ citi⁹ trāseūt. Multū āt ꝛ a multo tardi⁹ hoc opať. Iō ꝛ bñ determiabilia divisibiliū ꝛ passi uoꝝ miscibilia. Videtur. n. hec i pua facili⁹. hoc n. est bñ determiabile eē. A. g. hūida miscibilia marie corporꝝ. Bñ determiabile. n. marie hūidū divisibiliū: si nō viscosū sit: hec ꝛ eniz vtiqz āpliozē ꝛ maiozē solū tūozē faciūt. qñ āt alteꝝ solū passiuū erit: aut vehemēť: hoc āt valde paꝝ: aut nihil āpli⁹ mixtū er ābob⁹ aut paꝝ qđ cōtigit circa stagnū ꝛ es.

¶ Mixtio aūt ꝓtigit qñ equalr̄ patiūť ꝛ agūt ita q̄ vēiat p⁹ 89
aliq̄ q̄litas media iter duas ſrietates. Et erit ſbm illi⁹ q̄litatis quātitas duoꝝ mixtoꝝ: ꝛ sūt eq̄lia: aut ꝓpe erit ſbm vtriusqz quātitatis. Si aūt nō erit quātitas admixti maioꝝ quātitate mixtoꝝ: ꝛ pp b forte nō acqrit alteꝝ mixtorū ab altero: nisi tū qualitatē pp difficultatē recipiēdi: aut si acq fuerit erit quātitas pua: sic ꝓtigit ēt i admixtiōe plūbi ꝛ cu p̄i: cuꝝ nō recipit a plūbo: nisi colozē tm̄: ꝛ forte nō erit nisi q̄ alteꝝ eo est. q. recipiēs: ꝛ alteꝝ quasi forma.

¶ Quedā. n. balbutiūť ad iuicē ꝛ epafoteriząt. Ui 90
dēť. n. qualr̄ ꝛ mixta remisse. Eteni alteꝝ qdē suscep tibile: alteꝝ āt spēs: qđ i his cōtingit: stagnū. n. vt passio aliq̄ sine materia eris pene euanescit mixtuz oē colozās solū. Iddē āt hoc cōtigit i alijs. mānifestū igit̄ er his q̄ dcā sūt q̄ ē mixtio: ꝛ qd ē mixtio: ꝛ quare ē: ꝛ q̄ sūt miscibilia entiū. qñ sunt q̄dā quasi passiua abiuicē ꝛ bñ determinabilia ꝛ bñ divisibilia. hec. n. neqz corrupta eē necessariū qñ mixta. neqz adhuc simplr̄ eadē eē q̄ p⁹. Neqz cōpositionē eē mixtionē coꝝ neqz ad sensū: sed est miscibile qdez qōcūqz bñ determiabile ens: passiuū fuerit ꝛ actiuū ꝛ tali⁹ miscibile est: ad omiomeꝝ. n. miscibile. Mixtio aūt ē miscibilium alteroꝝ vno.

¶ Dixit Aris. sūt alia hñtia mixtionē diuersa ꝟz multitudinē 90
ꝛ paucitatē gb⁹ pp b accidit qđ accidit lr̄is ligue balbutiētis er mixtiōe eaꝝ adiuicē ꝛ forte vnū eoꝝ erit. q. recipiēs ꝛ aliud. q. foꝛa. ꝛ Aui. i sermōe suo sup capitulū i ꝓmōe Aꝝ. voluit dicē q⁹ mod⁹ Aris. ē q⁹ miscibilia sē i potētia i mixto ꝛ illa eē i suis ēntijs quas habebāt sepata: ꝛ dixit ēntiaz eē potētiā qua qs pōt multa: ꝛ istā eē i reb⁹ cāz caliditatis ꝛ frigiditatis: ꝛ māz eē principiū hūiditatis ꝛ siccitatis: ꝛ alteri⁹ mōi dr̄ potētia q̄ est ꝓparās qua qs habiles sit ad recipiēdū aliqd p motū. Et ista ēntia saluať i mixtiōe: ꝛ frangūť sua accītia. In aqua. n. frigida nō est ēntia ꝟz effect⁹ ēntie vel frigiditatis: aqua si ē ēntia ꝟz effect⁹ ēntie: ꝛ pō derositatis ꝛ cetera accidētia: ꝟz hoies nō hñtes nomē illi⁹ essentie vocāt illā ponderositatē: sumētes nomē ab effectu ꝛ sp vocāt frigiditatē: ꝛ illa ēntia ꝟz frigiditas dimittať sal uata est aqua in ēntia ergo i mixtiōe. d. Aui. q⁹ rex ēntie faciūt elemēta eē actu ꝛ illa frāgūtur: ꝛ saluate sunt ēntie quib⁹ elemēta poterūt redire ad cosdē effect⁹: nisi fuerit su perueniens impedimentū. recte dixit Aris. miscibilia non esse in mixto actu ꝛ saluari in potentia.

De gñatione

1 DE mixtione qdē igit z tactu: z facere z pati dictū est quō existāt transmutantibꝫ ꝑm naturā. Amplius aūt de gñatiōe z coꝛruptione aliqua z simplr: z quō est: z ppt quā cām. Silr aūt z de alteratiōe dcm ē qd ē alterari: z quā hz differētiā eoꝛum. Reliquum autem considerare circa vocata elementa coꝛporum. Generatio qdē z coꝛruptio oībus natura subsistentibꝫ substantijs est non sine sensibilibus coꝛporibus.

1 QUia tā dixim⁹ illud qō oz dicit de mixtione z tactu: z actiōe z passiōe. Amplius de generatione z coꝛruptiōe simplici cōi simplibus z compositis. s. que erit ex vno in vnū z in quo existat z quō z ex quo: z dixim⁹ cū hoc de alteratiōe qdē z quō existit: z in quo differt a generatione. Cōsiderādū est enim in coꝛporibus vocatis elemēta coꝛpoꝛ: qm̄ si oia cōposita fuerint sensibilia necesse est vt elementa eoꝛum propinqua sint sensibilia.

2 ¶ Moꝛ aūt subiectā materiā hi qdez esse inquiunt vnam vtputa aerem ponentes. aut ignem: aut aliquod medium. Moꝛum aliquod z coꝛpus ens separabile: hi autem plura per numerum vno. Hi quidem ignem z terram. Hi autem z hoc z aquam quartum: vt Empedocles ex quib⁹ congregatis z segregatis z alteratis ait cōtingere generationem z coꝛruptionem rebus.

2 ¶ Dicamus igitur q⁹ quidam dixerunt q⁹ ista quattuoꝛ coꝛpoꝛa que vocantur elementa habent subiectum z materiaz existentez in actu. Quidā igit ponūt ipsum esse vnum eoꝛ aut aerem: aut ignem: z quidam aliquod aliud medīū inter hec coꝛpoꝛa: sed tamē existēs in actu. Quidā vo dicunt q⁹ si hñt sbm ꝑ eis z differunt in hoc sicut in numero suo. Quidā enim dicunt q⁹ elemēta tantūmodo sunt duo: vt dicentes ignē z terram tm̄. Et quidā tria. s. terram ignem z aerem. Quidam vo q̄tuoꝛ. vt Emp. Dicit enim q⁹ elemēta sunt q̄ttuoꝛ: z q⁹ ex ꝙgregatione z segregatione z alteratiōe coꝛ accidit rebus generatio z coꝛruptio.

3 ¶ Qm̄ qdē igit ꝓia ꝓncipia z elemēta: bm̄ hz dicere q⁹ sit cōfluz ea quib⁹ trāsmutatis aut ꝑz cōgregationē aut segregationē vel ꝑm aliam transmutationem contingit gñationem esse z coꝛruptionē. Sed facientes quidem vnam materiam extra ꝓdicta: hanc autem separabilem z coꝛpoꝛeam peccant. Impossibile enim sine contrarietate esse coꝛpus hoc sensibile. Aut enim leue: aut graue aut calidum aut frigidum necesse esse infinitum hoc qō quidam dicunt esse ꝓncipium.

3 ¶ Dixit. quoniam prima principia ex quibus contingit omnibus entibus generatio z coꝛruptio in omnibus entibus quocunqz modo sit siue ex cogregatione: siue ex segregatione: siue aliter debent dici elementa siue principia vt concessum est ab omnibus. Quot vo sint hec principia. z quo modo ordinantur ꝑm prius z posterius non est manifestū. Qui vo ponit his quattuoꝛ coꝛporibus materiaz esse ꝓiorem eis coꝛporalem z in actu peccat. Omne enim coꝛpus existens in actu non potest fugere contrarietatem: z cum hoc coꝛpus quintum non habet nisi aliquam differentiarum existentem in his quattuoꝛ necesse est vt sit aliquod illoꝛum quattuoꝛ z indifferenter: siue hoc coꝛpus ponatur finitum: siue infinitum tm̄: vt quidam dicunt necesse enim vt hoc coꝛpus quintum sit aut graue: aut leue: aut frigidum aut calidum.

4 ¶ Ut autem in thymeo scriptum est nullam habet determinationem. Non enim dixit manifeste pauderis si separatur ab elementis. Neqz vtitur materia nihil dicens esse subiectuz aliquod vocatis elementis ꝓius: vt aurum operibus aureis certe z hoc non bene dicitur hoc modo dictum. Sed quoꝛum quidem est alteratio ita. Quoꝛum autem est generatio z coꝛruptio impossibile ilud enunciari ex quo generatum est. Sed tamen inquit longe verius est esse aurum dicere vnumquodqz esse.

4 ¶ Plato vo in thymeo posuit hec quattuoꝛ z materiam ꝓioꝛem eis: sed non manifeste inquit vtrum ista materia sit existens in actu aut non: neqz dixit in hoc sermone manifestum nisi hoc quod dixit: q⁹ est recipiens tm̄ neqz vtebatur ipsa in alijs entibus. Neqz dedit aliquid ex quo fiat inquantum apparet: sed dixit q⁹ subiectum est ꝓius coꝛporibus vocatis elementis sicut aurum est ꝓius aureis z. d. q⁹ illud quod ex eis fit vocatur nomine eius ex quo fit vera nominatione: sicut si aliquis nominauerit ānulum aut armillam aurum: recte dicet z hoc quod dixit non est verum in rebus generatis sed in rebus alteratis.

5 ¶ Sed elementis entibus solidis vsqz ad planitiez facit dissolutionem: impossibile autem matrē z materiam ꝓimam planam esse.

5 ¶ Et etiam elementa dissoluuntur in superficies z propter hoc contradicit sibi impossibile. est enim vt prima materia quam vocat subiectum sit superficies.

6 ¶ Nos autem dicimus esse aliquam materiam vnam coꝛporum sensibilium: sed hanc non separabilem sed semper cum contrarietate ex qua generantur vocata elementa. Determinatum est autem de his certius z in alijs. Sed tamen quoniam et hocquomodo sunt ex materia ꝓima coꝛpoꝛa determinandum z de his. Principium quidem z primum existimantes esse materiam inseparabilem quidem. Subiectam autem contrarijs. Neqz enim calidum materia est frigido: neqz hoc calido: sed subiectum amboꝛum. Quapropter quidem primum potentia coꝛpus sensibile principium. Secūdo aūt prime contrarietates. dico autem. Verbi gratia caliditas z frigiditas. Tertio autem ignis z aqua z talia: hec quidem transmutantur ad inuicem. z non

vt Empe. ⁊ alij dicũt: ſp eni eſſet alteratio: ꝺ̃icta
tes aũt nõ trãſmutanť. Sed nõ min⁹ erit corpis q̃
lia ⁊ quãta dicẽdũ ꝓncipia. Alij quidẽ eniz ſup-
ponẽtes vtũtur ⁊ nõ dicũt quare aut hec aut tãta.

6 ¶ Dicit: nos aũt declaram⁹ q⁹ oĩa iſta corpora ſunt in ſenſi
bilib⁹ ⁊ hñt mãz exiſtẽtẽ in potẽtia ⁊ nõ denudatam ab aliq̃
iſtor ꝺ̃ior: ⁊ q⁹ hec corpora q̃ttuor ꝓponũtur ex ea ex ꝺ̃ie
tate exiſtẽte in ea. ¶ Ponẽdũ eſt igiť hoc qõ declaratũ ẽ hic
dicẽdo q⁹ primũ ꝓncipiũ oĩuz rez eſt mã inſeparabil' ſub
iecta ꝺ̃rietatib⁹. Calor. n. ipoſſibile ẽ vt ſit ſubiectũ frigoriſ
ita q⁹ nã caloris trãſmutet in mãz frigoris: ſed ſi calor tranſ
mutať in frigus opz vt ſit ſubiectũ ferẽs vtrũqz aliqñ hoc
⁊ aliqñ hoc: hoc ãt ꝓtingit in ſubſtãtia ſicut in paſſiõibus.
Quapropter ꝓncipiũ primũ eſt qõ eſt in potẽtia corp⁹ ſẽ
ſibile. ¶ Principiũ aũt ſecũm ſunt prime ꝺ̃rietates a qb⁹ non
denudatur primũ ſubiectũ. Tertiũ eſt aqua ⁊ ignis ⁊ ſibi ſi
milia ꝓpoſitor corporũ ex primis ꝺ̃rietatib⁹ ⁊ prima mã: ũl
la aũt ſunt in ordine tertio q: trãſmutanť ad inuicẽ: q̃propť
hñt elemẽta prioza eis. ſ. mãz ⁊ formã. Elemẽtũ ãt qõ ꝺ̃ dr̃ p
us dr̃ ẽ oĩno trãſmutabile: iſta aũt elemẽta vocata nõ ſũt
ſicut dicit Emp. nõ tranſmutabilia ad inuicẽ: ⁊ ſi eẽt ſic fin
git nõ eſſet in eis alteratio. ſ. ꝺ̃ie corr q̃ ſunt calidũ frigidũ
humidũ ⁊ ſiccũ: ⁊ cũ eſt alteratio eſt ſubiectũ: ⁊ ſi ſubiectuz
eſt gñatio ⁊ corruptio: ſubiectũ qdẽ neceſſe eſt eẽ q: ꝺ̃rieta-
tes nõ trãſmutanť ad inuicẽ. Eſt igiť narrãdũ de elemen-
tis corpor ꝓpoſitor ſenſibiliũ ſm q⁹ ſunt corpora ꝓpoſita:
q̃ ſunt: ⁊ quot ſunt: ⁊ ſermo noſter in ℬ erit p demõſtratio-
nẽ vt ꝓſuetudo nr̃a eſt: nõ ſicut aliq̃ dicta ſm hypotheſim
ſine aliqua demõſtratione q: ꝺ̃ie corr ſũt tales: ⁊ q⁹ nume
rus corr ſit ⁊ ꝓtinuatio eorr ſit talis.

7 ¶ Qm̃ igiť q̃rim⁹ corpis ſenſibilis ꝓncipia: hoc ãt
ẽ tangibile. Tãgibile ãt cui⁹ eſt ſenſus tact⁹ manifeſtũ qm̃ nõ oẽs contrarietates corpis ſpẽs ⁊ ꝓnci
pia faciunt: ſed ſolũ q̃ ſm tactũ: ⁊ ſm. n. ꝺ̃rietatem
differũt ⁊ ſm tãgibilẽ ꝺ̃rietatẽ: iõ neqz albedo ⁊ ni
gredo: neqz dulcedo ⁊ amaritudo: ſilr ãt neqz alio
rũ ꝺ̃rietatũ aliqua facit elemẽtũ. Quãuis ꝓnor vi
ſus tactu quapropť ⁊ ſubiectũ pri⁹. Sed non ẽ cor
poris tangibilis paſſio ſz q⁹ tangibile: ſed ſz aliud
⁊ ſi contingat natura pri⁹.

7 ¶ Dicam⁹ igiť q⁹ nos q̃rimus elementa corpor tangibiliũ
in eo q⁹ ſunt tangibilia: hic enim modus ſenſibiliũ cõis eſt
oĩb⁹ corporib⁹. Nos aũt q̃rim⁹ principia ⁊ elemẽta miſcibi
liũ cõia oĩb⁹ corporib⁹ nãlib⁹ ſenſibilib⁹ ꝓpoſitis: q̃propter
ꝺ̃ie corpor ꝺ̃rie que ſunt elemẽta oĩuz corporũ tãgibilium
ſunt in hoc gñe. ſ. in gñe tangibiliuz tñ nõ in alio gñe ſenſi
biliũ: quare differẽtie elemẽtor non ſunt neqz albedo neqz
nigredo: neqz dulcedo: neqz amaritudo: cũ hec ꝺ̃rietas nõ
cõueniat oĩb⁹ corporib⁹: ⁊ nõ põt aliquis dicere q⁹ ꝺ̃rietas
que ẽ ĩ viſu eſt prior ꝺ̃rietate tact⁹: nõ. n. q̃rim⁹ in hoc loco
priorit̃atem ſm finem ⁊ formã: ſed ſm ſubiectuz ⁊ materiã:
que eſt priorit̃as ſm naturam.

8 ¶ Ipſor aũt tãgibiliũ diuidẽdũ q̃ prime differẽtie
⁊ ꝺ̃rietates. Sũt aũt ꝺ̃rietates ſm tactũ hec: calidũ
⁊ frigidũ: humidũ ⁊ ſiccũ: graue leue: dur molle:
lubricũ aridũ: aſperũ lene: groſſuz ⁊ ſubtile. Hor
aũt graue qdẽ ⁊ leue: neqz actiua neqz paſſiua. nõ
enim faciendo aliqd aliud: neqz in patiẽdo ab alio
dicũtur. Opz aũt actiua inuicẽ ⁊ paſſiua eẽ elemẽ-
ta: miſcẽtur eni ⁊ trãſmutanť adinuicẽ. Calidum
eni ⁊ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ: hec qdẽ qz actiua ſũt
hec aũt qz paſſiua dicũtur. Calidũ eni eſt qz con-
gregat homogenea. Segregare eniz qõ inquiunt
facere ignẽ. cõgregare aũt ẽ q̃ eiuſdẽ trib⁹: cõtigit
enim extollere alienigena. Frigidũ aũt qõ cõiun-
git ⁊ cõgregat ſilr ⁊ ſingenea ⁊ nõ eiuſdẽ tribus.

¶ Et cũ dictũ eſt q⁹ ꝺ̃rietates ex quib⁹ cõponũtur prima ele 8
mẽta ſunt tñ in tãgibilib⁹: dicẽdũ eſt modo ꝺ̃rietatẽ oĩum
qualitatũ primar ſm tactũ: ſunt aũt hec: calidũ frigidũ: ſic
cũ ⁊ humidũ: graue ⁊ leue: durities ⁊ mollities: lubricitas
⁊ ariditas: aſperitas ⁊ lcuitas: groſſities ⁊ ſubtilitas: grauí
tas aũt ⁊ leuitas nõ ſunt actiue neqz paſſiue: grauitas. n.
nõ inducit grauitatẽ: neqz leuitatẽ ſicut neqz noĩa eor ſigni
ficant ipſas niſi ſm motũ ſolũ ſine actione ⁊ paſſiõe: ſz ne-
ceſſe eſt vt prima ꝺ̃rietas elemẽtor ſit actiua ⁊ paſſiua ad
inuicẽ ⁊ ſi non: nihil accidet ab eis. Quapropter iſta con
trarietas nõ numerať inter differentias elemẽtor ſz q⁹ ſũt
elemẽta ⁊ calor ⁊ frigus ⁊ ſiccũ ⁊ humidũ: noĩa ea ſignificã
tia nõ ſunt niſi ſm actionẽ ⁊ paſſionẽ ⁊ hoc in greca lingua
⁊ hoc manifeſtũ eſt ex deſcriptionib⁹. Calor eni cor eſt cõ
gregãſ homogenea qm̃ ignis ſz vr ſepare qd a quo ⁊ diſtin
guere nõ facit hoc niſi q: ꝓgregat homogenea: ⁊ hoc qdez
ſ. ſeparare nõ eſt ſm primã intẽtionẽ. ꝓgregationi. n. homo
geneor accidit ſegregatio etherogeneor. frig⁹ aũt eſt ꝓgre
gãs ⁊ determinans homogenea ⁊ etherogenea.

¶ Humidũ enim indeterminatũ ꝓprio termino 9
bene terminabile ens alieno: ſiccũ aũt bene termi
nabile ꝓprio termio difficilẽ aũt termiabile alti⁹.

¶ Humiditas aũt nõ hz in ſe quo terminẽť ſed facile termi 9
nať alieno: ſiccitas aũt in ſe habet terminũ quo terminať
⁊ difficile alieno. Iſte aũt deſcriptiones q̃zuis nõ inuenian
tur per noĩa apud nos neqz ſunt deſcriptiõs ſed. q. ſermo
nes erplicantes nomẽ velut interpretationes interpretãtes
ſicut credo apud eos: tñ manifeſtũ eſt q⁹ iſte res ſint in iſtis
diſpoſitionib⁹: ſed in illa lingua greca ꝓtigit q⁹ noĩa erant
famoſa ⁊ intellecta: apud nos ãt intellecta nõ famoſa.

¶ Subtile aũt ⁊ groſſuz: lubricum ⁊ aridũ ⁊ dur ⁊ 10
molle ⁊ alie differentie ex his ſunt. Qm̃. n. reple-
tiuũ eſt humidũ q: nõ eſt termiatũ qdẽ: bñ aũt ter
minabile ens: ⁊ q: ſeqtur tangẽtẽ. Subtile aũt re
pletiuũ: ſubtiliũ aũt partiũ ⁊ paruar partium re-
pletiuũ: totũ enim totũ tangit: ſubtile aũt ma. ime
tale. Manifeſtũ aũt qm̃ ſubtile quidem erit humi
di. groſſum autẽ ſicci: ⁊ rurſus lubricũ qdẽ hũidi.

¶ Et etiam videmus q⁹ oẽs ꝺ̃rietates que ſunt ſub ſenſu ta- 10
ctus ſunt ꝺ̃rietates. ſ. actiue: vt ſubtilitas ⁊ groſſitudo: lu-
bricitas ⁊ ariditas: durities ⁊ mollities: ⁊ ſibi ſimilia gene
rãtur ab his ⁊ reuertuntur in eas: q: aũt ꝓpriũ eſt in re-
bus ſubtilibus ⁊ tenuib⁹ implere vacuitates rez ⁊ figurari
ſm figuraz continentis. Manifeſtum eſt q⁹ facile terminã
tur ab alienis: hec quidem eſt deſcriptio humiditatis pre-
dicte. Omne ergo ſubtile eſt humiduz ſed non omne humi
dum eſt ſubtile: ſubtilitas ergo eſt ex humiditate cũ humi-
ditas eſt prior ea natura. ⁊ cum declaratum eſt q⁹ ſubtili-
tas ⁊ tenuitas ſunt ex humiditate manifeſtum eſt q⁹ oppo-
ſitum eius eſt ex ſiccitate.

¶ Lubricum autem aliquid humidum paſſinuz eſt 11
velut oleum.

¶ Lubricum autem ex humiditate. ⁊ hoc etiam manifeſtuz 11
eſt. lubricitas. n. eſt humiditas admixta cum aliquo quod
inducit ei difficilem diuiſionem ⁊ paſſionem. omne igitur
lubricum eſt humidum ſed non omne humidum eſt lubri-
cum. ⁊ cũ lubricitas ſit ex humiditate: ergo ⁊ ariditas erit
ex ſiccitate: et hoc etiam manifeſtum eſt.

¶ Aridũ qdẽ ſicci. Aridũ. n. pfecte ſiccũ. quapropť 12
⁊ coagulata ſũt pp defectionez ꝓprie hũiditatis.

¶ Aridũ

12. ¶ Aridum enim est quod peruenit ad vltimitatem siccitatis quousq; coagulabitur propter defectionem humiditatis.

13. ¶ Amplius molle quidē humidū molle. n. qđ subiicit i seipsū z nō trāsmutās quidē qđ facit humidū Ideo eni nō est humidū mollis sz molle humidi: durū autem sicci. Durum enim est quod coagulatum est: coagulatum enim siccum.

14. ¶ Similiter ēt molle ē ex hūiditate. molle. n. est quod cedit ſm supficiē: sz nō ferē sic ferē hūidū. Oē igit molle ē humidū: z nō oē humidū molle: quapropter molle est ex humiditate z duricies etiā ex siccitate: cū durum est coagulatuz z coagulatum est siccum.

15. ¶ Dicūt autez siccū z humidū multifarie. Opponit aūt sicco z hūidū z vdū: z rursus hūido z siccū z coagulatū. Oia aūt hec sunt sicci z humidi prio rum dictorū. Qm̄ eni humido opponit siccū. Et humidū quidē ē qđ hz alienigenā humiditatē sup ficietenus. Infusū aūt quidē qđ in profūdo. Siccū aūt qđ priuat hac: manifestū est quoniam hūidū quod erit humidi opposituz z siccū primi sicci.

16. ¶ Dirit: z hūidū z siccū dicūt multifarie sz oia collocāt sub prius vocata humiditate z siccitate q̄rū fecimus descriptio nes: z b̄ qdē pōt sciri qm̄ vtrūq; illoz opponit plus q̄z vni Siccū aūt opponit hūido z irroato: hūidū aūt sicco z etiā coagulato. qm̄ igit oia ista collocāt sub primis differētijs oppositiōis manifestū ē ex b̄ qđ irroatū alicui sicco opponitur z similiter humefactiuū: irroatū ē illud i cuius māifesta ē hūiditas accidētalis: humefactiuū āt ē i cuius pfūdo pfūdat hūiditas. Māifestū ē aūt qđ irroatū z humefactiuū sunt ex predicta humiditate: ergo z siccum opponitur ex predicta siccitate.

17. ¶ Rursū aūt humidū z coagulatū silr. Et hūiduz quidē est qđ hz ppriā humiditatē in profūdo. Infusū aūt qđ hz alienā humiditatē i profūdo. Coagulatū aūt qđ priuat hac. quapropter z hoz erit hoc quidē sicci hoc autē humidi. Manifestū igit qm̄ oēs alie differētie reducūt ad prias quattuor be aūt non amplius i minores. Neqz. n. calidum quod siccū aut quod humidū. Neqz humiduz qđ calidū aut quod frigidū. neqz frigidū quod siccuz neqz sub innicē: neqz sub calido z humido sunt: q̄ propter ne cesse quattuor esse has

18. ¶ Et silr ēt hūidū dicit eē i eo i cui⁹ pfūdo ē hūiditas nālis z dī esse in eo i cui⁹ pfūdo dī eē hūiditas accidentalis z est humefactiuū. Coagulatū āt ē qđ caret istis duob⁹ modis .s. hūiditate nāli z accidentali i pfundo hūiditatis. Neces se ē igit qđ cū coagulatū ē ex pdicta siccitate: z humefactiuum sit humidū ex pdicta hūiditate. Q m̄ igit oia ve gb⁹ dicunt siccū z humidū redacta sūt ad pdictū humidū z siccū z eqlia z ineqlia Ozia sensus tactus actio z passio redacta sūt ad illa q̄ttuor Ozia est māifestū. Ale. aūt dicit qđ Ari. tacuit vēsitatē z raritatē: aut qz collocāt sub graui z leui: aut sub duro z molli: z tacuit: aspitatē z lenitatē: qz aspitas ē siccitatis: z lenitas ex hūiditate. z b̄ qdē nō ē māifestum: vitrū. n. rarū ē z durū: z vitrū leue ē sz nō hūidū: silr ēt vi trū rarū ē z graue. Nubes aūt dense z leues: z visū est qm̄ nō tacuit raritatē z vēsitatē nisi pp b̄ qđ sūt qualitates non actiue pātes calorē z frigus: z tacuit asperitatē q: asperitas vł signat siccitatē multā i supficie rei aspere. lenitas āt hu miditatē i ei⁹ supficie: q̄propter lapides q fiunt in aqua du ri sūt sicci: z tñ lenes z forte b̄ voluit dicere Ale. qz aūt vi dem⁹ Ozietates isti⁹ generis: aut actiuas: aut passiuas: aut neutras. Neutras āt ipossibile ē eē vltras elemtoz: actiuas aūt videm⁹ reduci i illas q̄ttuor. s. i calorē: frigorē: hūidū z siccū. z māifestū ē de istis. viij. qm̄ nō redūt ad iuicē manifestum est qđ iste quattuor qualitates sunt vtile priorū corporū z cū iste quattuor non inueniant nisi cōiuncte: manifestū qđ numerus corpoz quoz iste sūt forme ē ſm numerū com positionum plurium ex istis qualitatibus primis.

16. ¶ Qm̄ autē quattuor elemēta eoz aūt quattuor ser cōiugationes sunt: contraria aūt non innata sunt coniungi. Calidum. n. z frigidū esse iddem: z rursus humidū z siccū ipossibile. Manifestū aūt qm̄ quattuor erunt elemētorū coniugationes calidū z siccū: calidū z humidū: z rursus frigidū z humidū: z frigidū. z siccū. Et assecutum est hoc ſm rationem simplicibus apparentib⁹ corporib⁹: igni z aeri z terre z aque. Ignis enim calidus z siccus. Aer aūt calidus z humidus: velut euaporatio. n. aer. Aqua aūt frigida z humida. Terra aūt frigida z sicca. Ut rōnabiliter distribuantur differen tie primis corporibus z multitudo eoz sit sz rōnē.

16. ¶ Cōiugatiōes aūt siue cōpositiōes que sūt ab istis sūt. vj. due ipossibiles. s. calidum z frigidum: humidum z siccum. z quattuor possibiles siccū z calidū ꝛc. quapropter manifestū est qđ numerus elentoz est q̄ttuor: z ad hoc inducit nos sermo cōueniēs ei qđ videt in istis corporibus. s. in aqua z igne aere z terra: ignis est calidus z siccus: aer calid⁹ z humidus: qm̄ est. q. vapor: aqua frigida z hūida: terra frigida z sicca: quapropter necesse ē vt ista q̄ttuor sint elementa non quedam eorum: sicut faciunt multi antiquorum.

17. ¶ Oēs. n. quidez q simplicia corpora elementa faciunt: hi qdē vnū: hi aūt duo: hi autez tria: hi aūt quattuor faciūt. Quicūq; qdē igit vnum dicūt solū: deinde densitate z raritate alia generāt: his cōtingit duo facere principia. z raz z densum: aut calidum z frigidum. Nec enim actiua: vnum autez supponitur quemadmodum materia.

17. ¶ Mā facientes ista corpora prima eē elemēta diuersati sūt in numero: hi quidā eoz faciūt vnū elentū: hi aūt duo: hi aūt tria: hi aūt quattuor. Tñ oēs dicūt qđ nō sūt plura. facientes vnū elementū: ide generāt oia alia ſm densitatē z raritatē: cōtigit ergo eis neccssario dicere duo elemēta qm̄ quādo faciūt densitatē z raritatē necessario faciūt calidita tē z frigiditatē: z cū due cōtrarie sūt actiue oportet qđ subiectum sit passiuum: z qđ sit in potentia.

18. ¶ Qui aūt mor duo faciunt: vt parmenides ignē z terrā: media mixturā faciūt hoz: puta aerē z aquā

18. ¶ facientes aūt duo vt Parmenides: ignē z terrā ponunt mediū inter duo contraria z admixta ex duobus extremis .s. aerem z aquā. Similiter ēt faciunt ponētes tria. Mediū eni ponūt mixtū z ex duobus extremitatibus. Isti. n. sunt qui cum igne z terra ponunt aerem z assimilantur Platonem ponenti tria principia: paruum: z magnum z vnum.

19. ¶ Silr aūt z q tria dicūt quēadmodū plato i diuisiōib⁹: mediū. n. mixturā facit. z fere eadē dicūt z q duo z q tria dicūt: pterq̄ qđ hi qdē icidūt in duo media hi aūt vnum solum faciūt. Quidam aūt z mor q̄ttuor dicūt: vt Empedocles. cōgregat aūt z hec in duo: igni. n. omnia alia contraponit

19. ¶ Ponētes aūt vnum z ponētes tria queniūt in hoc inquā tum ponunt duo extrema z mediū: sz ponētes duo faciunt duo media: ponētes aūt tria: faciunt vnū mediū z oēs isti ponūt vnā Oziētatē z subiectū illi. facientes āt q̄ttuor: vt em

pedocles: reducit ipsa in vnã ȝrietatẽ. s. in duo ȝria: nã ipe ponit ignẽ vnũ ȝriũ alia aũt residua sc̃dum: ⁊ ȝriũ. Oẽs ergo isti nõ ꝓcedũt vltra nũerũ q̃ttuor: ⁊ ponũt differentias eor tangibiles contrarias. quapropter hec corpora nõ sũt prima elementa: qm̃ non sunt simplicia sed composita.

20. ¶ Nõ ẽ ãt ignis ⁊ aer ⁊ vnũqdq; ꝓdictor simplex ꝫ mirtũ. Simpliciũ ãt talia quidẽ sũt: nõ tñ eadẽ. Ut. g. qꝫ qdẽ igit igni simile igneũ non ignis: ⁊ qd aeri aereum: similiter autem ⁊ in alijs.

20. ¶ Elenta ãt simplicia sũt ea ex qb⁹ ꝯponũt ista ⁊ sunt silia his i q̃litate nõ tñ eadẽ. Ut. g. qm̃ illud qd ẽ simplex i igne si assimilat igni erit b ꝫ qꝫ ẽ igneũ nõ ignis: ⁊ qd ẽ simplex i aere si assimilat aeri erit ꝫ qꝫ ẽ aereũ nõ aer: ⁊ sic de alijs.

21. ¶ Ignis aũt ẽ supabundãtia caliditatis quẽadmodũ ⁊ glaties frigiditatis. Coagulatio qdẽ ⁊ arsio supabũdãtie q̃dã sũt: hec qdẽ frigiditatis: hec aũt caliditatis. Si igit ẽ glaties ẽ coagulatio frigidi ⁊ humidi ignis erit arsio calidi ⁊ sicci: ideo nihil ex glatie generatur: neqꝫ ex igne.

21. ¶ Et qr ignis ẽ finis i calore: glaties aũt finis in frigiditate: cũ ebullitio ẽ ignis: coagulatio aũt ẽ glaties. Ebullitio ãt ⁊ coagulatio sũt fines i remotione: necesse ẽ vt glaties sit ȝria igni. ⁊ cũ glaties sit coagulatio frigidi ⁊ hũidi necesse ẽ vt ignis sit ebullitio calidi ⁊ sicci. Et qr ista sunt i fine nihil generãt oĩno. s. glaties ⁊ ignis: ⁊ Ale. dicit: qꝫ b nõ inuenit nisi in igne q est hic. Ignis aũt q ẽ hic i vltio cõtinẽtis non ẽ i fine caliditatis ⁊ ebullitiõis: q̃pp plura elementa sunt cãe gnãtionis: ⁊ iõ in b est questio de q̃ nos scrutabimur.

22. ¶ Entib⁹ aũt q̃ttuor simplicib⁹ corpib⁹ duor vtiqꝫ primor esse vnũquodqꝫ. Ignis qdẽ ⁊ aer ei⁹q ad terminũ ferũt: aq̃ aũt ⁊ terra eius q ad mediũ. Et extrema qdeꝫ sincera ignis ⁊ terra: media aũt mixta magis aqua ⁊ aer. ⁊ vtraqꝫ vtriseqꝫ contraria. Igni qdẽ. n. ẽ cõtrariũ aqua. Aeri aũt terra. hec eni ex cõtrarijs passionibus constituta sunt.

22. ¶ Et qr corpora simplicia sũt quattuor. sũt duo eor nãe leuis. s. aer ⁊ ignis: ⁊ duo nãe grauis. s. terra ⁊ aq̃: leue aũt in fine ẽ ignis: ⁊ graue in fine ẽ terra. Aq̃ aũt ⁊ aer mediocriter ⁊ ẽt vnũqdq; duor leuiũ ẽ ȝriũ alteri duor grauiũ. ignis aũt opponit aq̃: aer terre nã vnũquodqꝫ istor duor ȝriatur sibi per suas qualitates quibus existit.

23. ¶ Sed tñ simplr quattuor ẽtia vnius vnũqdq; est. Terra qdẽ eni sicci magis ꝙ frigidi. Aqua aũt frigidi magis ꝙ humidi. Aer aũt humidi magis ꝙ calidi. Ignis autem calidi magis ꝙ sicci.

23. ¶ Sed vnaqueqꝫ istar q̃ttuor q̃litatũ simpliciũ ẽ i vno illor in fine. Terra aũt sicca magis q̃ꝫ frigida: Aq̃ frigida magis q̃ꝫ hũida. Aer vo hũidus magis q̃ꝫ calidus. Ignis vo calidus magis q̃ꝫ siccus: q̃pp pria corpora sũt quattuor.

24. ¶ Qm̃ aũt determinatũ ẽ prius qꝫ ẽ simplicib⁹ corpib⁹ ex iuicẽ generatio. Simul aũt ꝑm sensũ vident generata. Non. n. esset alteratio. Scõm tactus. n. passiones alteratio ẽ. Dicẽdũ qꝫ modus adiuicẽ trãsmutatiõis: Utrum oẽ ex oi generari possibile aut hoc qdẽ possibile hoc aũt ipossibile. Qm̃ qdẽ igit oia inata sũt adiuicẽ trãsmutari manifestũ ẽ: gnãtio qdẽ. n. i ȝria ex ȝrijs. Elnta ãt oia hũt ȝrietatẽ adiuicẽ qr differẽtie ȝrie sũt ꝫ bis qdẽ. n. ãbe ȝrie. Ut. g. igni ⁊ aque. hoc. n. calidũ ⁊ siccũ: hec aũt frigida ⁊ hũida. bis ãt altera solũ. Ut. g. aeri ⁊ aque. hic. n. calidus ⁊ hũidus. hec aũt frigida ⁊ humida. Quapp vlr qdẽ mãifestũ qm̃ oẽ ex oi gnãri inatũ ẽ. Jã aũt ꝑm vnũquodqꝫ non est difficile videre quõ omnia ex omnibus erunt.

24. ¶ Capitulũ tertiũ cõtinet i se q̃ttuor differẽtias. In pria ostendit modus generatiõis ⁊ corruptiõis q̃ttuor elẽtor adiuicẽ. In scda qꝫ nõ hꝫ subiectũ in actu neqꝫ ex eis: neqꝫ extrinsecũ pri⁹ illis: ⁊ hec ẽ opinio quã pri⁹ narrauit de antiqs. In tertia qꝫ ipossibile est qꝫ ex eis sit vnũ aut plura. q. principiũ in generatiõe. s. vt ab eis generẽt alia ⁊ ipsa non ab eis: imo generatio reciprocat i eis. in q̃rta ꝺicit dicẽtib⁹ nõ solũ transmutãtia fieri ad iuicẽ. d. qr declaratũ ẽ in tertio celi ⁊ mũdi qꝫ ista corpa simplicia generãt adiuicẽ: ⁊ si nõ essent generatio ⁊ corruptio. Ampli⁹ qꝫ cũ generatio ⁊ corruptio eaꝝ mãifesta ẽ sensui. generatio. n. ⁊ corruptio corũ sunt i differẽtijs cõprehẽsis ⁊ tactu. Dicendus ẽ igitur modus generatiõis eor adiuicẽ. Et primo vtrũ qdcũqꝫ gencreꝫ a quocũqꝫ: aut qꝫ b possibile aut qꝫ nõ. Manifestum aũt ẽ qꝫ oẽ ex oi põt generari. qm̃ necesse ẽ i cõtrarijs ad iuicẽ ee generatiõnẽ ⁊ trãsmutationẽ: vt declaratũ ẽ ex reb⁹ actiuis ⁊ passiuis. Et qꝫ vnũqdq; illor hꝫ aliquã ȝtrarietatẽ cũ vnoquoqꝫ. Quedã aũt cõtrariãt ꝑm differẽtias q̃ bus ꝙstituũt vt ignis aque. Mã ista cõtrariãt caliditate ⁊ frigiditate ⁊ hũiditate ⁊ siccitate. Similiter aer terre q̃ ȝtrariant ꝑm hũiditatẽ ⁊ siccitatẽ ⁊ fri. ⁊ cali. Et q̃dã cõtrarian tur alteri altera duaꝝ differẽtiarũ: vt ignis aeri: hec. n. cõtrariãt siccitate ⁊ humiditate tñ: ⁊ aer aq̃ ȝriãt caliditate ⁊ frigiditate tñ. Silr aq̃ terre hũiditate ⁊ siccitate. ⁊ cũ qd libet ẽ cõtrariũ cuilibet: necesse ẽ vt oẽ generẽt ex oi: ⁊ cum ita est de facili scitur modus generatiõis eorũ ad inuicẽ.

25. ¶ Differt aũt i citi⁹ ⁊ tardius ⁊ facilius ⁊ difficili⁹ Quecũqꝫ. n. hũt symbolũ adiuicẽ velor horum ẽ transmutatio. Quecũqꝫ aũt nõ hũt tarda: qr facilius vnũ ꝙ multa trãsmutare. Ut. g. ex igne qdem. n. erit aer altero trãsmutato. hoc. n. erat calidũ ⁊ siccũ hoc ãt calidũ ⁊ humidũ. Quapp si dominabitur siccũ ab humido aer erit. Rursus aũt ex aere aqua erit si dominabitur calidũ a frigido: hoc q dẽ. n. fuerat calidũ ⁊ humidũ: hoc aũt frigidum ⁊ hũidũ. Quapp trãsmutato calido aqua erit: eodẽ mõ ⁊ ex aqua terra: ⁊ ex terra ignis. habent. n. ambo ad ambo symbola. Aqua qdẽ hũida ⁊ frigida. terra autez frigida ⁊ sicca. Quapp dominato hũido terra erit: ⁊ rursus ignis qm̃ calidus ⁊ siccus: terra ãt frigida ⁊ sicca: si corrũpat frigidum ignis erit ex terra. Quapp mãifestũ qꝫ in circuitu erit gnãtio i simplicib⁹ corpib⁹: ⁊ facilis hic mod⁹ trãsmutatiõis. qr symbolũ existit his q̃ deinceps.

25. ¶ Dicam⁹ ergo qꝫ horũ elementorũ q̃ttuor: q̃dã cõmunicãt i aliq̃ differẽtia ⁊ cõtrariãt i alia: ⁊ ista sũt ꝙntia. Quedã aũt ȝriãt i duab⁹: ⁊ sunt nõ ꝙntia: vt ignis cuz aqua: ⁊ aer cũ terra: necesse ẽ ergo vt generatio ⁊ corruptio sint duob⁹ modis: gnãtio qdẽ eorũ q̃ ȝriantur ꝫ vnã differẽtiã erit ꝑ corruptionẽ vni⁹ ȝrietatis. Ut. g. ignis fit aer corrupta ficeitate tñ ⁊ remanẽte caliditate ⁊ hec est facilior generatio.

26. ¶ Ex igne aũt aquã: ⁊ ex aere terrã: ⁊ rursus ex aq̃ ⁊ terra aerẽ ⁊ ignẽ cõtigit qdẽ generari: difficilius aũt qm̃ pluriũ ẽ trãsmutatio. Necesse. n. si erit ex aqua ignis corrũpi frigidũ ⁊ hũidũ. Et rursus si ex terra aer corrũpi frigidũ ⁊ siccũ. Similiter ãt si ex igne ⁊ aer ⁊ aqua ⁊ terra: necesse. n. ambo trã

mutare

mutare. hec quidem igit generatio tardior est.

16. ¶ Hor aũt que cõtrariant in duob⁹ erit p corruptionẽ ba rũ duar differẽtiar. V. g. qr ignis nõ fit aqua nisi p corruptionẽ caliditatis ⁊ siccitatis: ⁊ hec ẽ difficilior generatio. Et qr ẽt vnũqdq istor cõstituũt ex duabus differentijs. s. quarum vna est qualitas actiua: altera autem passiua.

17. ¶ Si aũt vniuersumsq alterũ corrũpet facilis quidẽ nõ adiuuicẽ aũt transmutatio. Sz ex igne qdẽ ⁊ ex aq̃ erit terra ⁊ aer: ⁊ ex aere ⁊ terra ignis ⁊ aq̃. Quãdo qdẽ. n. aque frigiditas corrũpet ignis ãt siccitas aer erit. Relinquitur. n. huius quidẽ caliditatis aũt humiditatis. Quãdo aũt ignis qdẽ caliditas aq̃ aũt humiditas terra erit. Qua relinquit hui⁹ qdẽ siccitas: huius aũt frigiditaz. Silr aũt ⁊ ex aere ⁊ terra ignis ⁊ aqua. Qñ enim aeris corrũpet caliditas terre aũt siccitas: aqua erit. Relinquit. n. huius humiditaz: hui⁹ aũt frigiditas. qñ autẽ aeris humiditas terre aũt frigiditas ignis. Quia relinquitur. huius q dem caliditas: hui⁹ aũt siccitas que quidẽ erant ignis.

17. ¶ Et forte ꝓtinget q altera illar sit i vno elemento: ⁊ altera in altero possibile ẽt ẽ vt sit tertij⁹ mod⁹ generatiõis: ⁊ ẽ vt aliqd istor generet ex duobus: cũ ex vtroq illor corrũpetur qualitas ꝓtraria illi elemento: ⁊ remanet cõtrarietas ꝓpria. V. g. qñ cũ ex igne corrũpit siccitas: ⁊ ex aq̃ frigiditas: tũc generat aer. Ex igne eni remanet caliditas: ⁊ ex aqua humiditas: que lũt differẽtie aeris: sz ẽ non cõtigit omnibus. Nã. n. ꝓtingit vnũ gnãri ex duabus: nisi cũ illa duo ꝓtiant sibi in duab⁹ differentijs: ex igne ergo ⁊ aq̃ generãt terra ⁊ aer: ⁊ ex aere ⁊ terra generãt ignis ⁊ aqua.

18 ¶ Cõfessa ãt ad sensũ ignis gnãtio. maxie. n. ignis flãma: hec ãt ẽ fum⁹ ardẽs: fum⁹ ãt ex aere ⁊ tra.

18 ¶ Generatio qdẽ ignis ex eis vi p sensũ: flãma. n. nõ ẽ nisi fumus accensus in terra factus: fumus aũt est aer ⁊ terra.

19. ¶ In his aũt que per cõueniẽtiã nõ cõtingit corrupto in vtroq altero elementor fieri trãsmutationẽ in vnũ corporũ: qr relinquũtur in ambob⁹ aut eadẽ: aut cõtraria: ex neutro autẽ cõtingit generari corpus. V. g. si ignis quidẽ corrũpet siccũ: aeris aũt humidũ caliduz in ambobus relinquetur Si aũt ex vtroq calidũ reliquẽtur cõtraria siccũ ⁊ humidũ. silr aũt ⁊ in alijs. In oibus eni his q̃ p cõsequẽtiaz existunt hoc quidẽ iddẽ. hoc aũt cõtrariũ. quapp simul manifestum quoniã que ex vno in vnũ trãseũt vno corrupto generantur. que aũt fieri ex duobus in vnum pluribus.

19. ¶ Ex duobus aũt elementor ꝓsequentiũ ipossibile ẽ vt aliqs cor generet: qñ qñ ex b corrũpet aliqua differentia: ⁊ ex ꝑalia: remanebit eadẽ differentia: ⁊ si ab vtroq corrũpat eadẽ differẽtia: remanebũt due ꝓtarie differentie. hec aũt generatio difficilior ẽ ꝓma ⁊ facilior sedã. Difficilior ꝓma qr est i duab⁹ qualitatib⁹. Facilior secũda qr. s. due qualitates trãsmutate i ea sũt ex duab⁹ reb⁹: ⁊ secũda ex vna. ⁊ hec i sedã ẽ corruptio duar differẽtiar ⁊ generatio duarũ differentiarũ. In tertia aũt corruptio duar differẽtiarũ: sz nõ generatio duar differentiar sed additio vni⁹ ambor ⁊ diminutio secũdi. V. g. qñ cũ ex aqua ⁊ igne generat terra calor ignis corrũpit ⁊ remanet frigiditas aque: ⁊ humiditas aque corrũpit ⁊ remanet siccitas ignis.

30. ¶ Quoniã quidẽ ergo omnia ex omni generãt ⁊ quomodo ex iuicẽ trãsmutatio generatur dictũ est

30. ¶ Declaratũ ẽ ergo ex hoc sz quot modos põt oẽ gnãri ab oĩ: ⁊ ꝑm quot nõ põt. Impossibile. n. ẽ vnũ a trib⁹: ⁊ duaz a duob⁹ gnãri ꝓsequẽtib⁹: sz vnũ ex duob⁹ nõ ꝓtib⁹ iter le.

¶ Sed tñ adhuc: ⁊ sic aspiciemus de eis. Si. n. est 30. natur aliũ corpor materia vt videtur quibusdam aqua: ⁊ aer ⁊ que talia. Necesse aũt vnum esse aut duo hec: aut plura. Vnũ vtiqz oia nõ est possibile V. g. aerẽ oia: aut aquã: aut ignẽ: aut terram. Si transmutatio ẽ in cõtraria: ⁊ hoc transmutat in cõ trariũ. Si. n. erit aer siquidem ꝑmanet alteratio erit ⁊ non generatio. Si aũt neqz ita videtur vt ⁊ aqua simul sit ⁊ aer: ⁊ aliud qõcũqz. Erit aliq̃ cõtrarietas: ⁊ differentia: cui⁹ habebit aliquid al tera pticula ignis. v. g. calidit atem. Sed tñ neqz ignis erit aer calidus: alteratio. n. tale ⁊ non vide tur. Similiter aũt rursus si erit aer ex igne calido icõtrariũ trãsmutatio erit. Existet igitur aer hoc ⁊ erit aer frigidũ aliquid. quapp impossibile ignẽ aerẽ calidũ esse. Simul. n. iddẽ calidũ ⁊ frigidum erit aliud. Aliquid igit ꝑter ambo iddẽ erunt: ⁊ qliqua alia materia cõis. Eadẽ aũt rõ de oibus. qñ non est vnum horum ex quo omnia.

¶ Et nõ erimus ꝓtẽti i ista ꝓsideratiõe tñ sz inspiciemus ꝑ 31. alio mõ: dicamus ergo q si aliqd nãliũ corpor ẽ subiectũ vel mã i istis. necesse ẽ aut vt vnũ cor quattuor: aut nullus istor. Si vnũ illor quattuor sicut qdã dicũt aerẽ ⁊ sibi si milia: necẽ ẽ vt sit vnũ cor: aut plura: ⁊ si vnũ. V. g. ignis aut aer: aut terra: aut remanet illud vnũ quãdo ipsũ trans mutat: aut nõ remanet. Si nõ remanet nõ ẽ vnũ elementum Elemẽtũ vo inquãtũ elemẽtũ natum est manere cũ sit pars rei elemẽtate. Si remanet ꝓtingit vt sit in actu illa res sub iecta. Si igit aer: oia erũt aer. si aqua oia erunt aqua: ⁊ cũ oia transmutanẽ. ⁊ transmutatio est in contrarium: ⁊ subie ctum illor contrariorum permanens est: ⁊ eius in actu ne cesse ẽ vt transmutatio cor sit alteratio nõ gnãtio: ⁊ ꝑ ẽ im possibile. Et ẽt si ignis erit ignis ⁊ aer ilimul qñ posuerim⁹ aerẽ e subiectũ oibus ꝓtigit vt duo ꝓtraria existãt in eodẽ subiecto: qñ vtrũqz cor trãsmutat i illud vnũ qd ẽ aer: ⁊ ex illo vno. Et ois trãsmutatio erit ꝑm duas cõtrarietates quar altera est in eo ex quo est trãsmutatio. Secda i qd est trãsmutatio. Ponat ergo q illud vnũ subiectũ sit aer: ⁊ ponat q sit cõtrarietas iter aerẽ ⁊ ignẽ. Quarũ altera est i igne: ⁊ altera i aere: ⁊ est in igne calor in aere aũt frigus: aut siccitas in igne: ⁊ humiditas in aere qd ẽ verũ. Cũ ergo ignis trãsmutet in aerẽ nõ erit hoc nisi p transmutationez siccitatis i hũiditatẽ: cũ aer est humidus ⁊ ignis sit siccus ⁊ cũ ita est ipossibile ẽ quin aer transmutet in ignem. Et si ignis sit ⁊ aer insimul: cõtingit. n. vt illud sit humidũ ⁊ sic cũ ilimul qd est ipossibile. Et cũ ita sit necessariũ ẽ vt subie ctum cor sit aliquid in actu: ⁊ est materia communis ⁊ hoc iddem contingit si subiectum sit plura vno.

¶ Tamẽ neqz aliud aliquid ꝑter hoc velut me- 31. diũ aliquid aeris ⁊ aq̃. ⁊ aeris ⁊ ignis. Illor aũt grossius: hor aũt subtilius. Erit eniz illud aer ⁊ ignis cũ ꝓtrarietate. Sed ꝓpter hoc cõtrariorum alte rũ. quapropter non contingit illud solũ esse vnũ vt quidã inquiunt infinitũ cõprehẽdens. similiter igitur quodcũqz horum: aut quidem nihil.

¶ Et similiter ipossibile est vt aliud corpus ab eis sit ex quo 32. fit gnãtio illor. V. g. corpus medium inter aerem ⁊ aquã aut inter aerem ⁊ ignem grossius aere: ⁊ subtili⁹ aqua aut subtilius aere ⁊ grossius igne. Illud enim corpus erit aer ⁊ ignis ilimul: aut aer ⁊ aqua simul ⁊ erũtur in eo duo con

traria insimul: sicut determinatum est cum subiectū fuerit vnū eoꝝ: ⁊ contingit vt sit ens ⁊ non ens insimul. Frigiditas .n. est priuatio caloris ⁊ siccitas priuatio humiditatis ⁊ ēt impossibile est illud corpus mediū ee aliquo tēpore existēs per se sicut dicunt aliqui ꝙ est per se ⁊ infinitū ⁊ comprehē dens per se: ergo necesse est ponere vnū illoꝝ esse elementū oībus: ⁊ tūc contingit nobis cōfiteri oīa ipossibilia prędicta aut ponere ꝙ nullum eoꝝ possit esse huiusmodi.

33. ¶ Si igit vtiqz nullū sensibile pri⁹ bis. Hec vtiqz erunt omnia. Necesse igit aut semper manentia ⁊ imutabilia inicē: aut trāsmutabilia: ⁊ aut oīa: aut hec quidē: hec aut nō vt i thymeo Plato scripsit

33. ¶ Et cuz determinatū est ꝙ nullum corp⁹ sensibile est pri⁹ istis: necesse est vt oīa ista sint principia corporū sensibiliū ⁊ vlr necesse est dicere de oībus elementis: aut in istis elementis nō ē transmutatio oīno in vnū: aut in eis ē transmutatio: ⁊ si ē: aut erit ad inicē: sicut dixit Plato: ꝙ terra nō trāsmutat i terrā: neqz terra i ea ꝓpter triāgulos residuos ꝙ dictū ē i libro celi ⁊ mūdi: aut erit ex quolibet i qōlibz

34. ¶ Quoniā quidē igitur trāsmutari inuicē necesse ē dictum est prius. Et qm̄ nō similiter cito aliud ex alio dictū est pri⁹. Qm̄ habentia quidē symbolū citiūs generāt ex adinicē: non habētia aūt tardi⁹ Siquidē igitur cōtrarietas vna est ꝑm quā transmutātur: necesse duo esse. Materia .n. mediū insensibilis ens ⁊ inseparabilis. Qm̄ aūt plura videntur entia: due vtiqz erunt que minime. Duabus igitur entibus non possibile est esse tria sz q̄tuoꝝ: quēadmodū vi. Tot .n. erunt coniugatiōes ser .n. existētib⁹ duas ipossibile est gnāri: que Trie sunt adinicē. De his quidē igitur dictum est pri⁹.

34. ¶ Sed declaratū est superius ꝙ necesse est transmutari qōlibet in quodlibet: ⁊ amplius ꝑm quot modos pōt trāsmutari: ⁊ ꝙ nō similiter trāsmutat ꝑm facile ⁊ difficile. Remanet aūt ad declarandū ꝙ nō trāsmutabit quodlibet in qōlibet ita ꝙ in eis sit aliquod elemētoꝝ residuoꝝ: ⁊ transmutatio residuorum ab eo quod sit compositio: ⁊ in ipsum fit dissolutio ꝑm ꝙ est primum omnium mixtorum in comparatione ad elementa.

35. ¶ Quoniam aūt que transmutantur adinicē impossibile est principiū aliquod esse: hoꝝ aut i extremo: aut medio ex his manifestū. In extremis quidem igit nō erit: qm̄ ignis nō erūt aut terra oīa. ⁊ eadem ratio si dicamus ex igne: aut terra esse oīa. Quoniam aūt neqz mediū vt videt qbusdā: aer qdē ⁊ i ignē transmutatur ⁊ in aquā. Aqua aūt ⁊ i aerē ⁊ in terram: vltima aūt non amplius inuicez Oportet quidē stare: nō in infinitū ire hoc in rectitudine ad vtraqz. Infinite enim cōtrarietates in vno erunt. Terra sit. g. aqua. y. aer. a. ignis. p. Si vtiqz a trāsmutatur i. p. ⁊. y. cōtrarietas erit eoꝝ q̄ a. p. Sit aūt hec albedo ⁊ nigredo. Rursus quia i. y. a. erit alia: nō enim idē. p. ⁊. y. Sit quidez siccitas ⁊ humiditas. a. quidem siccitas. y. autem humiditas. Quapp siquidem manet albū existet aq̄ humida ⁊ alba. sin autē nigra erit aqua. In contraria eni trāsmutatio. Necesse igitur aut albam aut nigram esse aquā: sit itaqz albū primuz. Similiter igitur existit ⁊. p. y. siccitas: erit igit ⁊. y. ignis transmutatio in aquam cōtraria eni existit. Ignis enim prius niger erat: deinde autem siccū: Aqua aūt humida. deinde autē alba. Palam quidem vtiqz qm̄ omnibus adinuicem erit transmutatio ⁊ in his. Et qm̄ i. g. terra existūt reliqua duo symbola nigrū ⁊ humidū. hec .n. nō cōiugunt vnq̄.

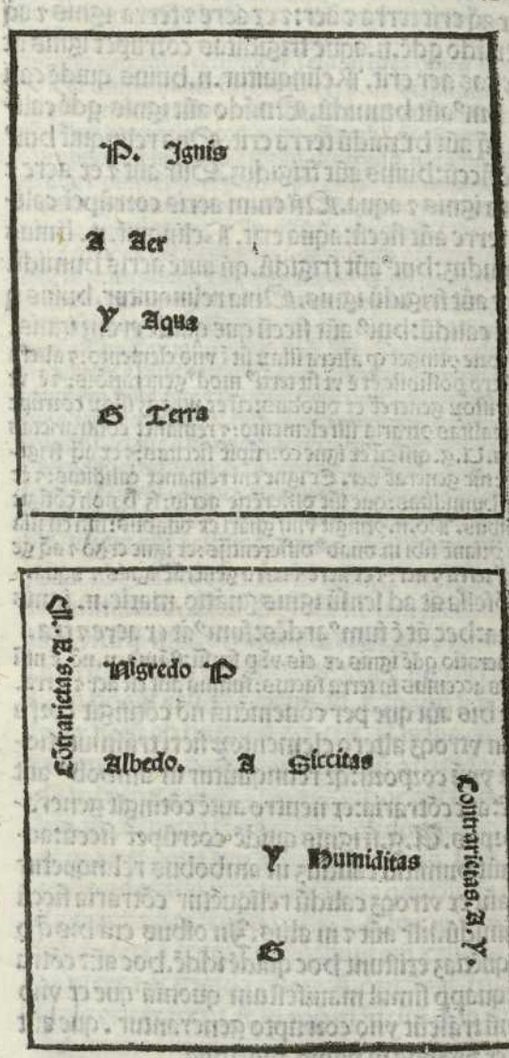

¶ Declaratum est enim qm̄ non trāsmutantur adinicē ita ꝙ vnum eoꝝ sit subiectū in actu alīs: quod aūt remāet ad declarādū est ꝙ nullum eoꝝ est elementū alīs residuis qm̄ hoc plures antiquoꝝ inquirūt. Si qdē .n. dicūt q̄ elemētū eoꝝ est aliqd elemētoꝝ extremoꝝ. ſ. aut ignis: aut terra. Si aūt aliquod duoꝝ mediorum. ſ. aerē ⁊ aquā. Et dicere elemētū esse ignē: aut terra ita ꝙ ignis aut terra sit subiectū eoꝝ in actu falsū est sicut determinatū est pri⁹. Qm̄ in vtroqz sermone contingit ꝙ oīa sint ignis: aut terra: sed tm̄ in illo sermone cōtingit ꝙ oīa erunt ignis in actu: aut terra in actu: hec aūt erūt oīa ignis trāsmutatus: ⁊ terra trāsmutata. Et similiter ꝓtingit ista impossibilitas dicentib⁹ elementū ee aliquod mediorum: aut mediū quod pōt trāsmutari i duo extrema: sz extrema nō possūt trāsmutari ad inuicē: sicut aliqui fingūt ꝙ aer trāsmutatur in aquā ⁊ ignē. sz ignis 35.

ignis non trāſmutatur in aquā: videtur. n. q̄ impoſſibilis eſt modus iſte. Aer. n. cū tranſmutetur in ignem neceſſario hz̄ contrarietatē: ſit igitur cōtrarietas ignis ſiccitas: aeris aūt humiditas. Similiter aūt aer cū trāſmutaſ in aquā habet vnam cōtrarietatē: ⁊ iſta contrarietas neceſſarius eſt vt ſit alia a cōtrarietate quā habet cū igne: eſſet. n. aer aq̄ ⁊ ignis idē. Sit igitur cōtrarietas aeris caloꝛ: ⁊ aque frigiditas: erit ergo aer calidus ⁊ humidus: ſz̄ q̄ ꝓtrariaſ igni ſiccitate: neceſſe eſt vt conueniat ei ſm̄ q̄ contrariatur aque. Erit ergo ignis calidus ⁊ ſiccus neceſſario. Similiter contingit vt cū humiditate ſm̄ quā cōtrariatur igni cōueniat aq̄ cuz tranſmutetur in eā: erit ergo permanens in transmutatione ⁊ cōis eis: ⁊ in aqua conſiſtunt due contrarietates humiditas. ſ. ⁊ frigiditas: ⁊ iam exiſtunt in igne caliditas ⁊ ſiccitas. quapꝛopter neceſſe ē vt ignis trāſmutetur in aquā: ꝓrie enim neceſſe eſt vt trāſmutenē ad inuicē. Et q̄ ēt hz̄ hāc opinionem elementū eſt oppoſitum alioꝛ neceſſe eſt vt i terram tranſmutē: ergo habet cū terra aliquā cōtrarietatem Et q̄ aer eſt calidus ⁊ humidus ⁊ ꝓtrariaſ aque i caloꝛe: igni aūt i humiditate: neceſſe eſt vt cū terra habeat contrarietatē hz̄ duas qualitates. ſ. caliditatē ⁊ humiditatē. Terra ergo erit frigida ⁊ ſicca: q̄n̄ ſi haberet cū aere ꝓrietatem ſm̄ alterā duarū qualitatū ꝓtingeret vt terra eēt aut ignis aut aqua. Si ergo coꝛpoꝛa ſūt plura q̄ttuoꝛ: neceſſe ē vt cōtrarietates ſint plures in nūero maioꝛes. ſ. duobus: neceſſe ē. n. vt vna ꝓtrarietas ſit ſm̄ duplicē ſubſtantiam: ⁊ due ſm̄ quattuoꝛ: ⁊ quāto plura ſunt coꝛpoꝛa tāto augmētabitur numerus ꝓtrarietatū. ¶ Donaſ vel dicaſ ergo q̄ coꝛpus gutum opponaſ terre albedine ⁊ nigredie: ita q̄ albedo ⁊ nigredo ſint in illo coꝛpoꝛe: quapꝛopter hoc coꝛp⁹ cōuenit ei in frigiditate ⁊ ſiccitate ergo eſt albū ⁊ frigidū ⁊ ſiccū. Terra aūt nigra frigida ⁊ ſicca. Et q̄ terra conuenit in vnoquoq̄z trium cū eo quod opponiē coꝛpoꝛi quīto: neceſſe eſt vt in omnibus ſit nigredo. Ignis ergo ē cōtrarius illi coꝛpoꝛi quīto nigredine ⁊ albedine. ex hoc ergo exiſtimādum ē q̄n̄ ſi extrema ſūt finita ⁊ terminata ipoſſibile eſt vt extrema nō tranſmutentur adinuicem: ſiue principium ſit alterū mediorum ſiue alterum extremoꝛū: quapꝛopter neceſſe eſt vt generentur reciꝓroce adinuicem.

36. ¶ Q̄n̄ aūt nō i infinitū poſſibile ē ire q̄ō futuri eram⁹ oīdere ad hoc pri⁹ venim⁹ manifeſtū ex his. Si eni rurſ⁹ ignis. p. i aliud trāſmutaſ ⁊ nō reuoluiē. U. g. i. r. ¶ Cōtrarietas igiē iter. p. ⁊. r. alia exiſtet p̄ter p̄dictas. Nulli. n. idē ſupponitur. g. y. a. p. q̄ō. r. Sit igiē. p. r. ⁊. r. f. r. aūt oib⁹ vtiq̄z exiſtet. g. y. a. p. trāſmutāſ. n. inuicē. Sz̄ q̄ hoc q̄dē ſit nōdū demōſtratū ē. Sz̄ illud manifeſtum q̄n̄ ſi rurſus. r. i aliud alia erit ꝓrietas. Et. r. exiſtet ⁊ igni. p. ⁊ non q̄ exiſtet. y. ⁊. p. Silr aūt ſemp cū adiecto ꝓtrarietas aliq̄ exiſtet eius q̄ aū. Quapp ſi infinita: ⁊ cōtrarietates infinite vni exiſtunt: ſi aūt hoc non erit diſſinire nz̄ gnāre. Oportebit. n. ſi erit aliud ex alio tot trāſire qualitates: ⁊ amplius plures. Quapp i q̄dā q̄dē nūq̄ trāſmutatio erit. U. g. ſi infinita media neceſſe infinita eſſnta āpli⁹ āt neq̄z ex aere i ignē trāſmutatio ſi infinite cōtrarietates gnāte. Fiūt āt ⁊ oīa vnū neceſſe. n. exiſtere oēs i iferioꝛib⁹ q̄dē. p. q̄ ſupioꝛ: his āt q̄ iferioꝛ: q̄pp oīa vnū erunt.

36. ¶ Et ſi aliq̄s dixerit q̄ poſſibile ē q̄ tranſmutatio ſit in eis ſm̄ rectitudinē. U. g. q̄ terra transmutaſ in aerem: ⁊ aer in aquā: ⁊ aqua in ignē: ⁊ ignis in aliquod coꝛpus: i coꝛp⁹ quintū: ⁊ quīto in ſextum: ⁊ ſic in infinitū: ſine reciꝓrocatiōe neceſſe eſt. n. dicere q̄ illud coꝛpus quintū aut ſextū reuertetur per tranſpoſitiōez eius q̄ō eſt ante ipſū: ſed th̄ ponaſ q̄ hoc non ſit declaratū adhuc: ⁊ ponaſ q̄ nō reciꝓrocē: q̄uis ſit declaratū hoc: ⁊ probemus q̄ eſt impoſſibile q̄ trāſmutatio procedat: q̄n̄ q̄n̄ fuerit manifeſtū ſ̄ eſſe ipoſſibile neceſſario reciꝓrocabiē. Trāſmutatio. n. ꝓtinua ſi nō ſit recta erit ſm̄ reciꝓrocationē. Dico ergo q̄ ſi ignis trāſmutaſ in q̄ntū: ⁊ q̄ntū in ſextū coꝛp⁹ ſine reciꝓrocatiōe: neceſſe ē vt ignis hēat cū illo coꝛpe tertiā ꝓtrarietatē cū altera duaꝛ differētiaꝛ q̄ ē in igne. Erūt igiē in igne tres differētie: ⁊ ſilr in vnoquoq̄z illoꝛ q̄ ſūt ante ignē: Et ponatur q̄ differentia ſecūda q̄ ē in q̄nto coꝛpoꝛe nō exiſtat in aliquo eoꝛ q̄ō ē ante ignē: ⁊ cū fuerimus cōceſſi q̄ coꝛpus poſtremū nō trāſmuteē in aliquod eoꝛ q̄ ſūt ante ipſū. Si ergo poſuerim⁹ coꝛp⁹ ſextū cōtingit vt cū quīto hēat quartā ꝓrietatem cuius altera differentiaꝛ eſt in quīto ⁊ in oibus q̄ ſē ante ipſū. Erūt ergo in vnoquoq̄z quīto q̄ttuoꝛ differētie. Silr quāto plura erūt coꝛpoꝛa: tanto plures erūt ꝓrie differentie. Si ergo coꝛpoꝛa ſunt infinita ꝓtingit vt in quolibet illoꝛ ſint differentie ifinite: ⁊ cū ita ſit impoſſibile eſt vt aliquod eoꝛ coꝛrumpaē: aut generēē. Generatio. n. nō cōplebiē niſi p̄ acq̄ſitionem infinitoꝛ q̄ō eſt ipoſſibile. Quapꝛopter neceſſe eſt vt careant trāſmutatiōe oīno. ex illa parte: ⁊ ex alia. Q̄n̄ cū ſint infinita i duob⁹ extremis: neceſſariū eſt vt aliq̄d illoꝛ nō tranſmuteē niſi poſt trāſmutationē infinitoꝛ: ⁊ b nūq̄z cōplebiē. Et ēt cū ꝓrietates infinite que ſunt ante illud elemētū vnū nō ſunt contrarie infinitis que ſūt poſt: neceſſariū ē vt ſint cōueniētes: erunt ergo differentie coꝛpoꝛū que ſūt ante ipſū eedē differētijs que ſunt poſt erūt ergo illa coꝛpa eadē ſm̄ ſpēm: ⁊ hoc ꝓtingit q̄ cū duo extrema cōtrariaē medio ſz̄ in ſe non ꝓriantur: oz̄ q̄ cōtrarieē ei eadē contrarietate: ⁊ oīa duo cōtraria que ꝓtra riātur alicui eadē ꝓrietate ſūt eiuſdē ſpēi. Et cū dicte ſint opiniōes dicētes ⁊ ꝓbate q̄ q̄dā elentoꝛū nō trāſmutāē in quedā tunc incepit magis contradicere dicentibus q̄ mallz eoꝛum tranſmutatur in alterum proprie: ⁊ propter Empedoclē: q̄ ipſe fuit magis famoſus in iſta opinione.

¶ Admirabiē aūt aliq̄s aliquos dicētes plura vno coꝛpoꝛe eſſenta vt non trāſmutent inuicē: ſicut Empedocles inquit: quō contingit eis dicere cōparabilia elemēta. Sz̄ tū dicit ſic. hec. n. equalia eſſe oīa. Si ergo ſm̄ quātū neceſſe iddē aliquid eſſe exiſtens in oibus cōparabilibus quo mēſuraē. U. g. ſi er aq̄ pugillo eſt pugilli aeris. r. Iddē aliq̄d erāt igitur ambo ſi menſuraneē eodē. Si aūt nō ſint hz̄ quātū cōparabilia: vt quātū er quāto: ſed ſm̄ quātū poteſt. U. g. ſi pugillus aque eq̄liter pōt infrigidare ⁊. r. aeris ⁊ ſic nō ſm̄ id q̄ō quātū cōparabilia ſz̄ ſm̄ id q̄ poſſūt aliq̄d. Erit ergo ⁊ nō quāti menſuram cōparare: ⁊ ſm̄ potētias ⁊ ſm̄ proportioneſ U. g. vt hoc calidū: hoc aūt albū: hoc aūt vt hoc ſignificat: in quali q̄dē ſimile: in quāto aūt equale. Incōueniens ergo videbiē ſi coꝛpoꝛa imutabilia entia n̄ ꝓportiōe cōparabilia: ſed mēſura potentiarū: ⁊ q̄ eſſe equale calidū aut ſimile: ignis tm̄ ⁊ aeris mutiplex. Iddem enim eſt plus: quia homogeneos talem habebit rationem. 37.

¶ Dixit: ⁊ mirādū ex dicētib⁹ q̄ elenta ſunt plura ⁊ cū b dicētib⁹ ea intrāſmutabilia q̄ ſūt eq̄lia in potētia. q̄n̄ res eq̄les aut ſūt eq̄les i eadē quātitate: aut q̄litate: aut i ꝓtrariis q̄litatib⁹ ſm̄ ꝓportionē. U. g. q̄ b tātū calefacit quātū b i frigidat: ſz̄ tū iſta eq̄litas q̄ ē ſm̄ ꝓportionē nō ē vere eq̄litas ſz̄ cōſimilitudo. quapp viſū ē q̄ Empedocles nō voluit dicere hūc modū eq̄litatis: q̄ ipſe Ariſ. redarguit ipſū: q̄ nō vtebaē b mō eq̄litatis. Sedz̄. n. hūc modū eq̄litatis pōt aliq̄s dicere: ea trāſmutabilia pmāere: ſm̄ aūt duos p̄dos modos non: nam equalitas que eſt inter ea ſm̄ quātitatem 37.

aut ꝑm qualitatē non est nisi in quātū sunt eiusdē generis ⁊ cōmunicant eandem materiā. Et cū transmutatio coꝛ sit ꝑm qꝫ sunt diuersa: nō ꝑm qꝫ sunt ꝓueniētia: nō sufficit illa equalitas qꝛ est ꝑm conueniētiā. qm̄ si dixerimus qꝫ vnus pugillus aque eq̄lis est in quātitate. ꝛ. pugillis aeris: ꝫ nō erit nisi habeāt subiectū cōe ambobus. Ut. g. qm̄ extendet ⁊ rarefiet fiet aer: quādo cōdēsatur ⁊ ꝓstringit fiet aqua. Talis autē equalitas nō ē nisi ꝑm cōueniētiā: ⁊ nō ꝑm diuersitatē. Et si dixerimus qꝫ sunt equales dicemus qꝫ sunt eq̄les in cōmuni quātitate vt Empedocles dicit. Ut. g. qꝫ caloꝛ qui est in aliqua parte ignis sit equalis caloꝛi qui est i. ꝛ. partibus aeris: manifestū est qꝫ iste modus equalitatis nō est nisi inquātū cōmunicant eandem materiā eiusdē generis: magis. n. ⁊ minus ⁊ equale eiusdē generis sunt. Quapꝛopter iste modus equalitatis non adiuuat impermanentiam eoꝛum. Transmutatio. n. ignis in aerē non est nisi qꝛ hoc siccum est: hoc autem humidū: ergo ex hoc modo deberēt dare equalitatē inter ea ponentes ea esse intrāsmutabilia: ⁊ hec quidem equalitas non est in eis ꝑm totum sed ꝑm partes quapꝛopter nos dicimus qꝫ sunt intransmutabilia ꝑm totum: ⁊ transmutabilia ꝑm partes.

38. ¶ Sed neq̄ augmentatio vtiq̄ erit ꝑm Empedoclem: sed ꝑm adiectionez. Igne autez augeꝫ ignis auget enim plus ꝓpꝛium genus: ether autē etheꝛa. Hec autem adiunguntur. Videntur autez nō sic augeri que augentur.

38. ¶ Dixit ⁊ contingit opinioni Empedoclis impossibilia plura in hoc ⁊ in alijs ꝓmo quoniam augmentum ꝑm Empedoclem non est nisi additio super augmentatū: ⁊ accumulatio: dicit enim qꝫ ignis non augetur nisi in igne: ⁊ terra ꝑ terram. ⁊ ether per etherem: ⁊ hoc non est augmentū: sed additio. augmentum enim non est nisi ꝑm alterationem.

39. ¶ Multum autem difficilius tradere ꝑm naturaz de generatione. Que autem generantur ꝑm naturam: aut semper: aut vt multum. Ea autem que ꝓpꝛeter: semper ⁊ multū: ab euentu: ⁊ foꝛtuna. Que igitur causa ab homine hominem aut semper: aut vt multum: ⁊ ex frumēto frumentū: sed nō oliuā.

39. ¶ Et difficilius est ei dicere quare omnia generabilia naturaliter aut semper generantur: aut in maioꝛi parte. Nam omne quod fit casu quam ponit causam esse ꝓpinquam generationis rerum raro contingit. Quid ergo erit causa vt semper ex homine fit homo: ⁊ ex frumento frumentum.

40. ¶ Aut si ita componatur os. Non enim vt contingit conuenientibus nihil generatur: quemadmodum ille inquit: sed ratione aliqua. Que igitur hoꝛum causa: non enim ignis aut terra.

40. ¶ Et quid erit causa in essendo magnitudies terminatas in magnitudine generata ab elementis in vnaquaq̄z specie: ⁊ ꝑm vnumquodq̄z genus: impossibile est enim eis dare causam istius ꝓpꝛietatis in vnoquoq̄z ente elementa.

41. ¶ Sed tamen neq̄z amicitia neq̄z lis. Congregationis enim solum hec: hec autem segregationis causa. Hec autem est substantia vniuscuiusq̄z: sed nō solum ⁊ mixtio ⁊ separatio mixtoꝛum: quemadmodum ille inquit. Foꝛtuna enim ad equale nominatur sed non ratio. Est enim misceri vt contigit: natura igitur entium causa est ita habere: ⁊ vniuscuiusq̄z natura hec de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit: sed tamen ⁊ bonum est hoc ⁊ optimum. Hic autem mixtionem solum laudat: eteniz ⁊ elementa segregat non lis sed amicitia. Que natura deo ꝓpꝛioꝛa dei autem ⁊ hec.

¶ Neq̄z amicitiam ⁊ litem: amicitia enim causa est solūmodo congregationis: ⁊ lis est causa disgregationis: ⁊ elementa congregantur ⁊ segregantur. Nihil enim dixit in cā particularium mixtionum: ⁊ congregationum causa enim istoꝛum inquantum sunt perpetua: aut in maioꝛi parte est causa cuiuslibet ⁊ substantia eius: ⁊ nihil dixit in natura rum: esse autem istoꝛum nō est nisi ꝓpter meliozem ⁊ nobiliozem: non ꝑm mixtionem: ⁊ casum: ⁊ impossibile est etiam qꝫ amicitia ⁊ lis sint ꝓpꝛioꝛa dijs. dij enim apud ipsū sunt spera celestis cum componitur ex congregatione elementoꝛū ꝑ amicitiā. quapꝛopter dehonestat Empedocles litem cum coꝛrumpat deos ⁊ segregat eos. 41.

¶ Amplius autem de motu dicit simpliciter. Non enim sufficit dicere quoniam amicitia ⁊ lis mouēt. Sed nō hoc fuit amicitie eē qꝫ motu tali: liti aūt qꝫ tali. Oportebat igit aut determiare: aut suppone: aut demōstrare: aut certe: aut mollit: aut alit q̄lit. 42.

¶ Similiter etiam non dixit de motu neq̄z de eius natura. Non enim sufficit in cognitione sue nature trī dicere qꝫ lis ⁊ amicitia sint mouētia: sed debet dicere quis sit motꝰ quo mouetur lis. ⁊ quis sit motus quo mouetur amicitia. Opꝛ eum dicere sermonem certum aut sufficientem. 42.

¶ Amplius autem qm̄ videntur ⁊ vi ⁊ ꝓpꝛeter naturā moueri coꝛpoꝛa: ⁊ ꝑm naturam. Ut. g. ignis quidē superius non vi: inferius autem vi. Si autem ei qō ꝑm naturam contrariū. Est aūt quod vi est igitur ⁊ ꝑm naturam moueri. Hanc igitur amicitia mouet. aut non. Contrarium. n. terra supiꝰ: ⁊ segregatiōi assimilatur: ⁊ magis lis est cā eius q ꝑm naturā motꝰ q̄ amicitia. Quapp ⁊ vi ꝓpꝛeter naturā amicitia erit magis. Simpliciter aūt nisi amicitia ⁊ lis moueat: eoꝛum coꝛpoꝛū nullus motus ē neq̄z moꝛa: Sed inconueniens. 43.

¶ Et quia videmus in vnoquoq̄z elementoꝛum motum violentum necessario debet esse in vnoquoq̄z eoꝛum motus naturalis. Natura enim ꝓpꝛioꝛ est. quia ignis ⁊ terra non congregantur nisi quando terra mouetur ad superius: ⁊ ignis ad inferius. Debent ergo separari quando ignis ascendit ⁊ terra descendit. Ascensus autem terre ⁊ descensus ignis est violentus. Si ergo lis est causa segregationis rerum vt iste dicit. ⁊ amicitia causa cōgregatiōis: ergo amicitia quā laudat ⁊ ꝓpꝛioꝛat est causa motus violenti posteꝛioꝛis: ⁊ lis causa motus ꝓpꝛioꝛis naturalis. Lis ergo dignioꝛ est esse cā q̄z amicitia: tamen hoc impossibile est apud ipsum. 43.

¶ Amplius aūt ⁊ videt mota segregat. n. qdē lis. ductus ē aūt supius ether nō alit: sz qm̄q̄z igt vt a foꝛtūa. Sic. n. ostitit currēs tūc. multotiēs aūt aliteꝛ. Qm̄q̄z qdē igt inatū eē ignē supiꝰ agi. Ether aūt i grediebat terre ꝓfūdas radices. silr aūt ⁊ mūduz sic bñe igt i lite nūc ⁊ priꝰ i amicitia. quid igit est qō mouet ꝓmū ⁊ cā motus. Nō. n. amicitia: ⁊ lis: sz cuiusdam hec cā: si vtiq̄z est illud ꝓncipium. 44.

¶ Si igit neq̄z amicitia neq̄z lis sūt cāe istoꝛ duoꝛ motuū: gꝰ neq̄z motuū oium oino. Et cū cā motꝰ nō ē: neq̄z motus oino: ⁊ ēt dicimus qꝫ cū declaratū ē qꝫ mūdus mouet in bñ tpe apud esse motꝰ litis: ⁊ i ātiquo apud eē amicitie eodem motu ⁊ silr. Impossibile ē ergo vt lis ⁊ amicitia sint cā istiꝰ motꝰ. Isti. n. duo motꝰ quoꝛ cāe sūt lis ⁊ amicitia diuersi sūt i eodē tpe: ⁊ i eodē subiecto nō ogregāt silr: sz aliq̄n b: ⁊ aliq̄n b. Faciēs ergo vnū motū tpe motionis amicitie ⁊ in tempoze motionis litis neq̄z est lis amicitia. 44.

¶ Inconueniens

45. ¶ Incõueniẽs aũt ⁊ si aĩa ex elemẽtis: aut vnũ aliqõ eoꝝ alteratiões eni aie quõ erũt. ¶. g. muſicũ eẽ ⁊ rurſus ſi nõ muſicuꝝ: aut memoria: aut ⁊ obliuio. Palã aũt qñ ſigdẽ ignis aĩa: paſſiões erũt ei que cunqꝝ ignis: ſm qꝫ ignis. Si autem miſcibile corporalis. Harum autem nulla corporalis. Sed de his alterius opus eſt contemplationis.

45. ¶ Et impoſſibile eſt hoc qõ dixit qꝫ anima ſit ex elementis. Impoſſibile enim eſt reddere cauſas actionum anime ⁊ paſſionum eius ex elementis. Verbi gratia ſapientie: ⁊ inſipiẽtie: ⁊ rememorationis: ⁊ obliuionis: ⁊ aliarum actionum anime: ⁊ etiam ſi anima: vt quidam dicunt: eſt ignis: aut mixta ex igne ⁊ elemẽtis aliis: neceſſarium eſt vt in ea videantur: aut actio ignis ⁊ eius conſequentia: aut ſaltem conſequentia corporis: ſed non videt aliqua actio attribui actionibus corporum: ſed conſideratio de iſtis rebus non eſt iſtius libri. Reuertamur ergo ad ſermonem de elementis ⁊ conſideremus quomodo ab eis generantur oia alia.

46. ¶ Ex elemẽtis aũt ex quib⁹ corpora cõſtituta ſunt. in quibus quidẽ videt eſſe aliqd cõmune: aut tranſmutari inuicẽ neceſſe eni ſi alterꝫ horꝫ ⁊ alterũ cõtingere. Quicũqꝫ eni nõ faciũt ex inuicẽ generati onẽ: neqꝫ ex vnaquaqꝫ: niſi ſicut ex pariete lateres incõueniẽs. Quomodo eni ex illis erũt carnes ⁊ oſſa ⁊ aliorꝫ qõcũqꝫ. Habet autẽ qõ dicitur queſtionẽ ⁊ ex alterutris generãtib⁹. Quomodo generať ex eis aliud aliquid pꝛeter hoc. Dico autẽ. ¶. g. ex igne eſt aqua: ⁊ ex hac generari ignẽ. Eſt eni aliqõ commune ſubiectũ: ſi vtiqꝫ caro ex eis generať ⁊ medulla: hec vtiqꝫ generanť quomodo. Illis quidẽ eni qui dicũt vt Empedo. quis erit modus. Neceſſe eni eſt cõpoſitiõe eſſe: ſicut ex lapidibus ⁊ lateribus paries. Mixtura vtiqꝫ hec ex ſalũatis vtiqꝫ erit elemẽtis: ſed paruis autẽ ad inuicẽ cõpoſitis. Ita vtiqꝫ caro ⁊ aliorum vnũquodqꝫ.

46. ¶ Exiſtimantes autem qꝫ elementa ex quibus eſt omniũ cõpoſitio habent communem materiam ⁊ qꝫ tranſmutantur ad inuicem: neceſſe eſt eis cum confeſſi fuerit communem eſſe materiam: vt concedant tranſmutationem eorum eſſe ad inuicem. Et cum confeſſi fuerint tranſmutationem eſſe: eſt neceſſe eis materiam eſſe concedere. Qui autem non cõcedunt generationem eorum ad inuicem: ⁊ ponunt generationem aliorum compoſitorum ex eis: impoſſibile eſt eis dare verum modum in generationis qualitate: ⁊ qualiter compoſita generentur ex his ſimplicibus vt generatio carnis ⁊ oſſis: ⁊ qualiter ſimplicia generentur ex compoſitis: cuꝫ impoſſibile ſit eis dicere in hoc niſi tñ vnum modum: ſcilicet modum compoſitionis parietis ex lapidibus ⁊ lateribus: ⁊ modum lationis eorum a pariete. Hoc autem modo contingerent eis multa impoſſibilia. Quorum vnum eſt predictum ⁊ eſt primum inconueniens qꝫ mixtio ſit compoſitio partium minimarum: ſed tamen ſenſibilium: ⁊ ſic quod eſt mixtio apud aliquẽ: nõ ẽ mixtio apud aliũ acutionẽ i viſu.

47. ¶ Contingit itaqꝫ nõ ex quacũqꝫ parte carnis generari ignẽ ⁊ aquã. Sed quẽadmodũ ex cera: generať vtiqꝫ ex hac quidẽ parte ſpera: pyramida autem ex aliqua alia. Sed cõtingebat ex alterutro alterutrũ generari. Hec quidẽ igiť hoc generantur modo ex carne: ex quolibet ambo. Eis antẽ qui illo modo dicunt nõ cõtingit: ſed vt ex pariete lapis ⁊ lateres: alterutrum ex alio loco ⁊ parte.

¶ Secundum autem quod contingit eis eſt qꝫ non ex qualibet parte carnis generetur aqua ⁊ ignis: ⁊ alia: ſicut eſt ſenſibile in eis. Non enim ex qualibet parte parietis exeunt lateres aut lapides: ſed lateres ex hoc loco exeunt: ⁊ lapides ex illo. Si ergo ea que generantur generentur ſm compoſitionem: contingit qꝫ aut non ex qualibet parte partium carnis generantur terra: ⁊ aqua: aut generantur: ⁊ tunc contingit qꝫ corpus penetrat corpus: ⁊ ſi diſſolutio compoſitionis in elementa eſſet ſm hunc modum: ⁊ non eſſet ex neceſſitate generationis alterationeqꝫ eſſet vniuerſaliter de capitulo qualitatis: ſed ſicut dicit magiſter ex qualibet parte carnis põt aqua generari: ſicut poſſunt generari ignis ⁊ alia: ſicut poſſibile eſt in parte terre recipi figuram pyramidalem: ⁊ rotundam: ⁊ rectorum laterum: ꝯ̃uis hoc ſm receptionem ſit: ⁊ illud ſm diſſolutionem. 47.

¶ Similiter autẽ ⁊ facientib⁹ vnã eoꝝ materiã habet aliquã queſtionẽ quomõ erit aliquid ex ambobus. ¶. g. ex calido ⁊ frigido: aut ex igne ⁊ aqua. Si eni eſt caro ex ambobus: ⁊ neutrũ eoꝝ. Neqꝫ rurſus cõpoſitio ſaluatoꝝ: quid relingtur niſi materiã eſſe qõ ex illis. Alterius eni corruptio: aut alterũ facit: aut materiã. Quapropter ⁊ quoniã eſt ⁊ magis ⁊ minus calidũ ⁊ frigidũ: qñ quidẽ eſt ſimpliciter alterũ actu: potẽtia alterũ erit. Quãdo autem nõ oino. Sed vt quidẽ ens calidũ ⁊ frigiduꝫ: vt autẽ frigidũ calidũ. Quia que miſcenť corrumpunt intẽtiões ad inuicẽ. Tunc neqꝫ materia erit: neqꝫ illoꝝ cõtrarioꝝ alterutrũ actu ſimpliciter ſed mediũ. Scõm id võ qõ eſt potẽtia magis caliduꝫ: aut frigidũ: vel cõtrarie alterutrꝫ: ſꝫ hãc ratiõeꝫ: ⁊ ratiõe dupliciter calidũ potẽtia ꝙ frigidũ: vel tripliciter: vel ſm aliũ talẽ modũ. Erunt vtiqꝫ mixta alia ex cõtrarijs: aut ex elemẽtis: ⁊ alia elementa ex illis potẽtia qualiter entibus. Nõ ita võ vt materia: ſed ſm predictũ modũ. Et erit ita qdẽ mixtio. Illo võ mõ materia ſm qꝫ generatur. Quoniã autem patiuntur cõtraria ſm in primis determinationẽ. Eſt eni actu calidũ: potentia frigiduꝫ: ⁊ actu frigidã: potẽtia calidũ. Quapropter ſi nõ coequãtur tranſmutantur inuicẽ. Similiter aũt ⁊ in alijs cõtrarijs: ⁊ primo ita elemẽta tranſmutantur. Ex his aũt carnes ⁊ oſſa ⁊ que talia. Calido quidẽ generato frigido: frigido autẽ calido: quãdo ad medium veniunt hoc enim neutrum: medium enim multa ⁊ nõ idiuiſibile. Sili⁹ aũt: ⁊ ſiccũ: ⁊ hũidũ: ⁊ alia talia: ſꝫ medietatẽ faciũt carnẽ: ⁊ os: ⁊ alia. 48.

¶ Dicentes autem qꝫ elementa tranſmutantur ad inuicem habent maiorem queſtionem: vt videtur primo: quoniam non poſſunt aliquo modo dicere quomodo generantur cõpoſita ex eis. Illi autem qui ponunt generationem iſtorum elementorum ad inuicem eſſe propter materiam communem habitam difficilis eſt eis dicere qualiter generantur caro ⁊ os. Quoniam hec caro eſt ex eis omnib⁹ inſimul: aut pluribus vno. Verbi gratia aqua ⁊ igne: aut aqua ⁊ ignis erunt in carne in actu: ⁊ tunc erit compoſitio ſicut dicebat ſecta prime ſententie. aut fit per corruptionem vtriuſqꝫ illorum in alterum: ⁊ tunc erit caro aut aqua: aut ignis: aut fit per corruptionem vtriuſqꝫ iſtoruꝫ: ⁊ tunc erit illud quod 48.

ꝓuenit ex eis nō nisi res cōis ambobus. s. materia prima: que est in potentia qō est impossibile. Et hec questio nō cō uenit dicentibus corpora composita ex elementis fieri ꝑ trāsmutationem: nisi si due prime differentie elementorum vt calor ⁊ frigus nō recipiant magis ⁊ minus. Q̄ ñ si ita esset oportē nō ꝓuenire ab alia trāsmutatione eoꝝ nisi aut vnum eoꝝ: aut materia si cēt impossibile eam abstrahi. Cū aūt dicimus q̄ calidum ⁊ frigidum sunt simpliciter: ⁊ sunt ꝑm magis ⁊ minus: dicemus q̄ illud qō fit nō est frigidus simpliciter: neq; calidum simpliciter: neq; calidum aliqō: vel frigidum in potētia: sed dicimus ipm esse elementum: ⁊ frigidum insimul: ꝑm q̄ dicimus hoc de medijs. s. calidum respectu calidi simpliciter q̄dem ⁊ in fine: ⁊ frigidū respectu frigidi in fine. Q̄ ño aūt hoc fit hoc est ꝑm modum mixtionis. Mixtio. n. nō est gnātio simpliciter: neq; alteratio: ⁊ ꝑm hoc neq; est trāsmutatio alterius cōtrarioꝝ in alterꝝ: neq; transmutatio eoꝝ in materia: sed composita fiunt ab elementis ꝑm mixtionem: ⁊ elemēta a cōpositis ꝑm dissolutionem: ⁊ i potētia sunt illa. Sed nō est intelligere per potētiam in hoc loco primam mām: cum composita que ⁊ sunt potētia aqua ignis terra ⁊ aer vt caro ⁊ os sint i actu. Neq; ēt sunt in potentia in elementis: sicut partes in cōtinuo: que sunt in potentia partes: quousq; diuidant̄ ⁊ fiāt partes in actu. Differunt enim q̄ iste sunt partes in quātitate ⁊ ille sunt partes in qualitate. Modus aūt ꝑm quē est mixtio dictus est superius: ⁊ que sūt miscibilia: ⁊ q̄ mixtio ꝺicorum fit q̄n alterꝝ nō dominatur super alterꝝ: neq; habent equalem potentiam. Si. n. potētia alterius fuerit simpliciter dominans: corruptio erit dominati ⁊ generatio dominantis: ⁊ si equales fuerint potentie: tunc non fiet altera forma: sicut declaratum est in. 4. methe. Et cū potentia alterius nō fuerit dominans simpliciter: sed dominans dominati: generabil̄ ex eis aliqō medium: sed tñ declinat ad partem dominantis: ⁊ ideo hoc medium cū eo qō est declinans ad alterꝝ duoꝝ extremoꝝ habet aliquam latitudinez recipientem magis ⁊ minus: ⁊ ex hoc apparebit ēt impossibile esse aliquā complexionem temperatam esse quā posuit .G. s. temperantiā: que est ꝑm extrema: que sunt in fine: nō temperantiā que est ꝑm extrema complexionis speciei in q̄ considerat medicina.

49. ¶ Omnia enī mixta corpora quecūq; circa locum medīū sunt ex oibus cōpositā sūt simplicib⁹. Terra q̄dem inest oib⁹. q: vnūqōq; est maxime ⁊ multū in ꝓprio loco. Aqua aūt q: oz terminari quodcūq; cōpositū: sola aūt est simpliciū bene termiabile aqua. Amplius aūt ⁊ terra sine humido non pōt cōmoꝝari. Sed hoc est qō cōtinet: si enī auferat̄ oīno ex ipsa humidū: decidit vtiq;. Terra quidem igit̄ ⁊ aqua ꝓp has insunt cās. Aer āt ⁊ ignis q̄n ꝺicia sunt terre ⁊ aque. Terra q̄dem aeri: igni vo aqua cōtraria est: vt cōtingit substātiaz substātie cōtrariā esse. Q̄n igit̄ gnātiōes ex contrarijs sūt. Insunt aūt altera extrema cōtrariorum: necesse ⁊ altera inesse. Quapp in omni composito oīa simplicia erunt.

49. ¶ Dixit: ⁊ cum omnia corpora generata ab elementis sūt in loco medio qui est locus terre: nec est vt pars illaꝝ. Que enim nāliter sunt in aliquo loco necessario: aut sunt illud corpus existēs in illo loco: aut aliqd sup qō dominat̄ ipz. Quapp existentia in medio: aut sunt terra: aut terrestria. Quia aūt terra ꝓp sūā siccitatē nō pōt recipe figuram nisi terminet̄ ab alio: ⁊ in aq̄ est hoc possibile ēpp necesse est ēt vt aq̄ sit ps gnātoꝝ. Et rursum: q: gnātio ē ꝑ mixtionē: mixtio aūt fit ꝑ humiditatē: neċe est vt aq̄ sit ps gnātoꝝ ꝑz mixtionē. Et cū in oib⁹ cōpositis existāt illa duo elā: oz vt duo alia existāt ēt ꝺicia hīs. s. ignis ⁊ aer: nisi illa sint i cōpositis ꝑm dispōnē diminutā. U. g. q: si in cōposito nō cēt calidū nō cēt in eo frigidū nisi in fine ēpp neċe ē vt aq̄ ⁊ ignis sint in cōpositis nō ꝑm primas qualitates: ēttuoꝝ ergo elementa existunt necessario in omni composito.

¶ Testificari aūt vī ⁊ nutrimentum vniuscuiusq;. 50.
Omnia quidem enim nutriuntur eisdem ex quibus sunt. Omnia enim multis nutriūtur. Etenī quecunq; videntur vno solo nutriri vt aqua plante multis nutriuntur. Mixta est enim aque terra: ideo rustici tentant miscentes irrigare. Q̄n autē est nutrimentum quidem materie. Qō nutrit autem cōiunctum est materie forma ⁊ species: rōnabile iam solum simplicium corporum nutriri ignē omnium ex inuicem generatorum. Q̄tēadmodū ⁊ priores dicunt. Solus enīz ⁊ maxime est speciei ignis. Quia innatus est ferri ad terminum. Unū quodq; autem innatum est ferri in suūpsius regionem. Forma enim ⁊ species in terminis omniū. Q̄n quidem igitur omnia corpora ex oibus cōstituta sunt simplicibus dictum est.

¶ Et qō significat B est cib⁹ er quo nutriunt̄ plāte: visuz est 50.
enī q̄ plāte nutriūtur aq̄ ⁊ terra. quapp cultores admiscēt ea apud seminationē: ⁊ cū eis sūt aq̄ ⁊ terra: ergo ⁊ duo alia elā: ⁊ cū alia nutriūtur plātis: ergo in eis ēt existūt elā. Et manifestū est q̄ illud nutritū nō nutrit̄ nisi ꝑ caloꝝ agētē existētē in mā aduenīēte. Caloꝝ enī est ex cibo veniēte qō ē forma ⁊ mā: ⁊ hoc iuenit̄ in igne: ister oia elā q̄uis qōlibz illoꝝ altereť i aliud ꝺriū. s. q̄ ꝓportio eius ad elemēta est sicut ꝓportio formaꝝ ad mām cū ignis cōtineat oīa elā vt dcm̄ ē i libro celi ⁊ mūdi. Est. n. ꝓtinens B qō mouet̄ ad locū ꝓtinētē. s. ꝓcauū orbis lune. Cōcauū. n. ē. q. q̄n ē illud ad qō pueīt mot⁹: ⁊ B ē dispō forme. Determinatū ē ex hoc q̄ oīa corpora sunt composita ab oibus istis quattuor corporibus vocatis elementa quattuor.

¶ Quia vo sunt quedam generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ generatio contingit eis que sunt circa medīū 51.
locum: dicendum de omni generatione simpliciter quot: ⁊ que eoꝝ principia. Facilius enim sic singularia inspiciemus q̄n de vniuersalibus accipiemus prius. Sunt enim ⁊ numero equalia ⁊ genere eadē principia que in sempiternis ⁊ i primis. Hoc quidem enim est vt materia: hoc autē vt forma. Oportet autem ⁊ adhuc tertium existere: nō enim sufficientia ad generādum duo: quemadmodum neq; in primis vt materia quidem in generabilibus qō possibile est esse ⁊ non esse cā. Nec quidem enim ex necessitate sunt vt eterna: horuz autem hec q̄dem impossibile nō esse: hoc aūt ipossibile esse: q: nō contingit circa necessarium aliter se habere. Quedā vo possibile esse ⁊ nō esse qō est generabile ⁊ corruptibile. Q̄ñq; quidem enī hec est: q̄ñq; aūt non est hoc. Quapp necessarium generationem ⁊ corruptionem circa possibile esse ⁊ nō esse. Ideoq; vt materia quidem hec causa est generabilibus: vt autem cuius gratia forma ⁊ species: hec aūt est ratio vniuscuiusq; substantie.

¶ Dixit Aris. ⁊ q: sub orbe lune sūt gnābilia ⁊ corruptibilia 51.
declarandū est quot sūt principia vlia oīum gnātoꝝ ⁊ corruptoꝝ in

ruptor: 7 q̄: qm̄ hoc scito facilius poterim⁹ scire cās particulariū ab vlīb⁹ cū ꝓcursus ab vlīb⁹ ad pticularia sit maior via cognitiōis in nā. ¶Principia ergo corpor gnābiliū 7 nō gnābiliū sunt eadē numero: q̄uis dicant ꝑm prius 7 posterius: 7 vlr sūt tria. s. mā 7 forma: 7 agens: hec āt duo nō sufficiūt in reb⁹ gnābilibus 7 corruptibilib⁹: nisi sit cā agens 7 mouens: sicut nō sufficiūt in corporib⁹ eternis. Cā aūt que est q̄si mā in corpibus gnābilibus 7 corruptibilib⁹ est illud in quo est ꝓtingentia: 7 ea in qbus est cōtingentia sunt gnābilia 7 corruptibilia. ¶Res enī trib⁹ modis inueniunt: q̄dam. n. sunt semp: 7 quedā nunq̄: quedā in aliquo tpe sunt: in aliquo nō: 7 iste tertius modus est alius a duobus primis. Q ō enī semp inuenīt impossibile est vt in aliqua hora priuet: 7 qō semp est priuatus ipossibile est vt in aliqua hora inueniat: 7 cū gnābilia 7 corruptibilia sint huiusmōi: ergo vna cā gnābilium rer 7 corruptibilū est illud qō recipit cōtingentia. s. cā mālis. Una igit cāx istax rerū est cā mālis necessario: cā aūt q̄ est q̄si forma. i. q̄ est finis in gnātione est ponenda post ipsam causam.

52. ¶Opz aūt adesse 7 tertiū: qō oēs qdē somniāt: dicit aūt nullus. Sed hi qdē sufficiēter existimauerūt cām eē ad gnāri spēruz nāz quēadmodū i phedrone socrates. Eteni ille increpās alijs vt nihil dicētib⁹ supponit: qm̄ sūt entiū: hec qdē spēs: hec āt participalia spēx. Et qm̄ eē qdē vnūqōq dicit ꝑm spēm: gnāri aūt ꝑm susceptionē: 7 corrūpi ꝑm electionē. Quapp si hec vera sūt spēs existimāt ex necitate cās eē gnātiōis 7 corruptiōis. ¶Hi aūt ipsam mām: ab hac eni motū. ¶Neutri aūt dicūt bñ. Si qdem eni sūt cāe spēs. Quare nō semp generant cōtinue: sed q̄nq̄ qdem: q̄nq̄ nō: entib⁹ 7 speciēb⁹ semp: 7 pticipalib⁹. Ampli⁹ aūt in qbusdaz videm⁹ aliā cām entē: sanitatē eni medicus facit: 7 doctrinā doctor: ente 7 sanitate ipsa 7 doctrina: 7 participalib⁹. Silr aūt in alijs ꝑz potētiā opātis.

52. ¶Simliter ēt ꝓiungenda est eis cā agēs in qua differūt antiq. Quidā. n. eoz fuerūt cōtenti cā formali: dicēdo q̄ res hūt formas 7 ēntias abstractas: 7 esse istax rer sensibiliū est ex mā cōposita. Et ista forma que est agēs 7 abstrahēs est q̄ mouet formas istax rer sensibiliū in materijs: vt dixit ¶Plato. Quidā aūt sunt cōtenti cā mālī tm̄. s. calido: 7 frigido: 7 humido: 7 sicco: dicētes q̄ forme istarū rerū sūt ex admixtione istor tm̄: nō ex agente extrinseco: 7 dicūt q̄ gnātio nō est nisi trāsmutatio: 7 trāsmutatio nō est nisi materie. 7 Ari. redarguit vtrūq̄ cū dicit q̄ faciētes cām mālē melī⁹ ꝓsiderāt cū dāt pricipia trāsmutatiōis iquātū trāsmutatōis ē pricipiū. Alij aūt dāt pricipiū nō ꝓuiēs trāsmutatiōi. forma. n. cū inuenīt gescit trāsmutatio: qūo ergo poterit esse cā trāsmutatiōis: 7 ꝓdicit dicētib⁹ formas eē cās agentes ꝓpinq̄s. Q m̄ si esset sicut illi inquiunt ita q̄ non oporteret ponere cām tertiā: cōtingeret: vt gnātio eēt cōtinua 7 ꝑpetua: forma eni si semp est: 7 recipiēs semp ē: ḡre ergo fiet in aliq̄ hora: 7 in alia nō. Quapp necesse ē si forme agētes sint: vt sit cā agens prior eis nāliter: 7 ēt videm⁹ res in qbus agens est aliud a recipiēte: 7 aliud a forma Ut. g. sanitas q̄ est a medicina in humano corpe est aliud a recipiēte. 7 Ari. resistit ¶Platoni: q̄ forma nō est cā agēs simpliciter: sed q̄ sit cāe ꝓpinque 7 essentiales ponit eni Aris. formas agētes q̄uis esse eax apud ipm sit aliud ab eē eax apud ¶Platonē. Differt qdem a ¶Platone in modo essendi formas 7 in mō actiōis eax tm̄: nō in esse eax simpliciter: neq̄ in actione eax simpliciter.

53. ¶Si aūt mām qs inget gnāre ꝑ motū nāli⁹ vtiq̄ dicet ita dicētib⁹. Alterās eni 7 trāsformās magis cā gnātiōis: 7 in oib⁹ assueti sum⁹ hoc dicere efficiēs. Silr 7 in his q̄ nā 7 in his q̄ ab arte. Ab arte aūt qōcūq̄ mutās est. Sed tm̄ nec hi iuste dicūt māe eni pati 7 moueri: mouere aūt 7 facere alteri⁹ potētie. ¶Manifestū āt 7 in his q̄ arte 7 nā generant. ¶Nó. n. ipsa facit aqua ex seipsa aial: neq̄ lignū lectū: sed ars. Quocirca 7 hi dicūt nō recte ꝑ hoc: 7 qm̄ relinquūt pricipaliorē cām. Auferūt enim quod est esse 7 formam.

¶Q uia aūt cōtenti sūt tm̄ mā q̄uis cōtemplatio eoz sit cō uenientior: tm̄ peccant multū. facūt eni hāc receptionem 7 passionē candē cū principio actiōis 7 motiōis. Et manifestū est q̄ ipse ꝺdicit duob⁹ principijs ꝑ ea q̄ fiunt in arte 7 natura. Et ēt cū destruūt cām agentem destruūt cām formalez. forma. n. si fieret ab aliq̄ mō passionis accidentaliter. 53.

¶Amplius aūt 7 potētias attribuunt corpi ꝑ q̄s generant valde organice. auferētes eaz q̄ ꝑm spēciē cām. Q m̄ eni inatū est vt inqūt calidū quidē segregare: frigidū aūt cōgregare: 7 alioz vnūqōq hoc qdē facere: hoc aūt pati. Ex his dicūt 7 ꝑ hec oia alia generari: 7 corrumpi. Videt autē 7 ignis ipse motus pati. 54.

¶Et vlr cū faciunt principiū agens nō faciūt nisi agens in genere instrumēti: nō agens vez cū destruūt primū agens ab entib⁹. Dicūt. n. q̄ calidū nāliter separat 7 distinguit: frigidū aūt cōgregat 7 admiscet: 7 silr oia alia sensibilia nāliter agunt 7 patiunt: 7 sufficit in gnātiōe rer 7 in corruptione eax actio 7 passio eax ad inuicē. Sed q̄ videm⁹ in quibusdā q̄ magis sunt agētia q̄z alia elemēta digniora sunt: vt corrūpāt q̄z generēt. Q uapp neēe est si generet res: vt habeant agens quod faciat ea per temperamentum 7 alterationem apta vt aliquid fiat. 54.

¶Amplius vo silr aliq̄d facūt: vt si quis serre 7 vnī cuiq̄ instrūoz attribuit cām eoz q̄ gnānt. ¶Necesse eni serrāte diuidi: 7 incidēte coequari. 7 in alijs silr. Quocirca si quidē magie facit 7 mouet ignis sed qūo mouet ñ videt qm̄ deteri⁹ q̄ organa. ¶Nobis aūt 7 vlr pri⁹ dcm̄ est de causis 7 nūc determinatū est de mā 7 forma. Amplius vo qm̄ ꝑm allationē mot⁹ demōstratū est. 7 qm̄ ꝑpetua necesse ē his entibus 7 gnātionē esse cōtinue. Allatio. n. faciet gnātionē actualiter: q̄ adducit 7 abducit generās. Silr aūt manifestū qm̄ si prioza bñ dicta sunt. trāsmutationē primā allationē: sed nō gnātionē dicēdū. ¶Multū. n. rōnabili⁹ ens nō ēti gnātionis cām eē q̄ nō ens enti eē. Qō ferē quidē igitur est qō generatur: aut nō est. ¶Propter quod 7 allatio prior est generatione. 55.

¶Q uia ergo attribuit gnātionē igni: aut alicui alij elemētoz est sicut attribueret gnātionē dolobratiōis securi: imo nō pcipiebāt istud q̄ motio ignis est vilior motione instr̄i. Instr̄m. n. nō mouet sine artifice: 7 cū mouebit cū artifice mouebit ad gnātionē ignis: aut cū nō mouebit ꝑ pmū mouens mouebit ad corruptionē. Declaratū est in nālib⁹ q̄ motus localis est cōtinuus 7 eternus: quapp 7 gnātio ē cōtinua 7 eterna: qm̄ motus generat faciendo appropinquari gnān ē gānd o: 7 hoc rectum est inquātū iste mot⁹ est ꝑm⁹ oibus trāsmutabilibus: vt ostensum est. Et etiam apparet 55.

q illud qđ mouet isto motu ē ens: ⁊ illud qđ gnatur p ips est nō ens. Et qđ ē ens marie est cā non entis: ⁊ qđ est ens semp digni⁹ est vt sit cā nō entis semp. Quapp visum ē q iste motus est prius motibus nālibus alijs.

56. ¶ Qñ aūt suppositū ⁊ demōstratū est q est cōtinua ens reb⁹ gnatio ⁊ corruptio. Dicimus āt cāz eē allationem gnationis. Manifestū quidem q vna ente allatioc nō cōtingit fieri ambo: qz cōtraria sunt. Iddē.n.⁊ similiter se hns semp iddē innatū est facere. Quocirca gnatio semper erit: aut corruptio. Oportet aūt multos esse motus: ⁊ cōtrarios motus: aut allatiōe: aut inequalitate: ꝓrio rum enī cōtraria cā. Ideo nō prima allatio cā generationis est ⁊ corruptiōis: sed q circa obliquum circulū. In hac enī ⁊ continuū ineſt ⁊ moueri fm duos motus. Necesse.n.si erit semp ⁊ cōtinua generatio ⁊ corruptio semp aliquid moueri vt nō deficiant trāsmutatiōes he. Duo aūt vt nō alterꝫ cōtingat solū cōtinuitatis quidem igit totius allatio cā. Presentie vo ⁊ absentie cā inclinatio. Contingit enīz qñqz lōge fieri: qñqz ppe. Ineqli enim distantia ente ineqlis erit motus. Quocirca si in accidendo ⁊ in ppe esse generat: ⁊ in recedendo ⁊ longe fieri idipsum corrūpit. Et si in multotiens aduenīendo generat: ⁊ in multotiēs recedēdo corrumpit. Cōtrariorꝫ enim cōtraria est causa.

56. ¶ Sed qr oñsum est q entia semp sunt in gnatione ⁊ corruptione: ⁊ q gnatio corpis istius est corruptio alterius manifestū est q ponēdo vnū motū impossibile est istas duas operatiōes. s. gnationem ⁊ corruptionē esse iddē. Iddeꝫ enī nō facit ꝓria: quapp aut semp erit gnatio: aut semp corruptio: aut si sit vnus mot⁹ erit fm dispōnes oēs ꝓrias: ita q appropinquādo operat aliqd: aut fm eius remotionē operatur contrarium. Sed qr est impossibile motū esse cōtrarium motui: ita q aligs motus per se generet: vt dictū est in libro de celo ⁊ mūdo: aliqs aūt corrūpit vt fingūt astronomi: mānifestū est si gnatio ⁊ corruptio sint cōtinue: vt sint motus fm dispōnes cōtrarias in respectu gnātorum ⁊ corruptorum. Iste ergo motus nō est primus: sed motus solū in orbe decliui. Iste enī orbis sicut dicit Aris. hz ꝓtinue motus duos. s. ꝓpinquū ⁊ remotū ne ꝓcedat ex eo vna operatio. Cā ergo cōtinuitatis prime gnatiōis ⁊ corruptiōis est primus mot⁹. Causa aūt gnatiōis ⁊ corruptiōis est q mouenē stelle ⁊ planete in orbe isto cum hēant dispōnes diuersas entibus: qñ aliqñ appropinquāt aliqñ remouenē: quare est eoꝝ diuersa operatio oz ergo q si per clōgationē corrūpit: q ꝑ appropinquationē generationem faciat: qz cōtrariorum contrarie cause.

57. ¶ Et in equali tpe generatio ⁊ corruptio q̄ fm naturā. Iōqz ⁊ tps ⁊ vita vniuscuiusqz hz numerūz ⁊ hoc determinanē. Oium.n.est ordo. Et oē tempus ⁊ vita mēsuraē ꝑiodo. Sed tñ nō eadē oēs: sz hi quidē minori: hi aūt maiori. His quidem enīz ann⁹ his aūt maior: alijs autem minor periodus est mensura.

57. ¶ Quapropter oz vt numerus reuolutionū in quibus est ꝑparatio ad corrūpendū est equalis numero revolutionum in ḡbus est crementum. Et cum tps iuuētutis sit equale tēpori senectutis: ⁊ ista duo tpa determinanē ꝑ reuolutiōes orbium decliuis: oz sicut dicit Aris. q qlibet ens habeat vitam terminatā: ex eo qđ mouet circulariter. hoꝝ quidez hoc hz in vita paucas reuolutiōes: hoc aūt multas: ꝟ aūt vnā: hoc aūt fm magis ⁊ min⁹: ⁊ hoc qđ Aris. dicit de oz be solis oz intelligi de alijs planetis.

¶ Apparent aūt ⁊ fm sensum cōfessa his que a no bis dicta sunt. Videm⁹ enī q aduenīcte quidē so le generatio est: recedēte aūt diminutio: ⁊ iequali tpe alterutrū. Equale.n.tps generatiōis ⁊ corruptiōis: q̄ fm materiā. Sed cōtingit multotiēs in minori corrūpi ꝑ adinuicē confusionē. Inequali enī ente mā: ⁊ nō vbiqz eadē: neēe ⁊ generationes iequales eē: has quidē citiores: has aūt tardiores Quocirca accidit ꝑ hoc gnātionem alijs gnāri corruptionē. Semp vo vt dictū est ꝓtinua erit generatio ⁊ corruptio: ⁊ nunq̄ deficiet ꝑpter quā dicimus causam. 58.

¶ Sensus qdem cōueniens videt demōstrationi. Sol enim qñ appropinquat nobis in suo orbe generat: ⁊ cū elōgauerit corrūpit: ⁊ hoc qđ dicimus q tps gnātiōis est equale tē pori corruptionis nō est nisi nāliter: qñ multoticns accidit accidentaliter: q si minus tps corruptiōis: tpe crementi: vl senectutis: aut ꝑpter nām cōplexionū: qñ cōplexiōes fm magis ⁊ minus sunt in eadē spē: quare diuersant tpe gnātionis ⁊ corruptiōis in eis. s. individuis eiusdē spēi: aut ꝑpter diuersitatem dispōnum cause agentis ꝓpinque: aut ꝑpter diuersitatem cause agentis in vltimo: vt diuersitas operationis solis ꝑpter cōgregationem ⁊ segregationem planetaꝝ cū eo: aut ꝑpter vtrūqz: ⁊ diuersitas nature partis a natura solis in hora gnātionis actiōis: ⁊ debes scire q qñ posuerimus hoc qđ dixit Aris. q tps crementi est cōle tpi senectutis: ꝓponemus hoc qđ medici dicunt q tempus iuuētutis sit in hoie vsqz ad. xxxv. annos: ⁊ ꝑpter hoc vita nālis in. lxx. annis fit: ⁊ ꝑpter hoc dixit magister q vita est media in. lxx. ⁊. lx. annis. 58.

¶ Hoc autem rōnabiliter contingit. Qñ.n.in oibus inquim⁹. Qđ melius desiderare mām semp Melius aūt est eē q̄ nō eē. Esse aūt quot modis dicim⁹ in alijs dictū est. Hoc aūt in oib⁹ ipossibile eristere ꝑ lōge a principio distare reliquo mō cōplcuit esse deus faciēs continuā gnātionē. Ita enī marime cōtinuabit eē: qr prime est subē fieri semp ꝑ gnātionē. Huius aūt cā vt dictū est multotiēs in circuitu allatio: sola.n.cōtinua. Iō ⁊ alia q̄ñqz trāsmutant ad inuicē fm passiōes ⁊ potentias. V.g. simplicia corpa imitant in circuitu allationē. Qñ .n. ex aqua aer gnātur: ⁊ ex aere ignis ⁊ rursus ex igne aqua in circuitu: dicimus circuire generationem: qr rursus reuertit. Quocirca ⁊ recta allatio assequēs eā q in circuitu cōtinua est. 59.

¶ Et hoc qđ dicimus q generatio ⁊ corruptio sunt cōtinue nō tñ sequitur ex causa materiali ⁊ agēte: sed etiam ex causa finali: qr iam visum est nobis q natura semper mouet ad mobilius fm q̄ potest in vnoquoqz: ⁊ fm q̄ pōt recipe vnū qđqz: ⁊ qr ens est melio⁹ q̄z nō ens: ⁊ ens verꝫ q̄z nō verum: ⁊ verꝫ fm individuū q̄z fm spēm: q̄zuis ipossibile est aliqđ ens ex istis reb⁹ eē simplr nobile ꝑ remotionē a prima cā hns ēntiā ⁊ nobilitatē: q deꝫ cōplcuit diminutionē in istis ꝓtingentem ꝟ mō fm q̄ gnātio facta est cōtinua: q re eē pōt ꝑpetuū i istis reb⁹. Et cā isti⁹ cōtinuatiōis ē mot⁹ circularis q̄pp ⁊ cōtinuatio istoꝝ est circularis. v. g. aer generat ab aq̄: ⁊ aq̄ ab aere: ⁊ amplius mot⁹ fm rectitudinē nō hz ꝓtinuationē nisi ꝑ assimilationē ad motū circularē. V. g. ascensus aeris ⁊ descensus aque aliqñ oz esse. 59.

Simul

60. ¶Simul aũt manifestũ ex his: ꝙ qdam q̃rũt quare vnoquoq; corpoꝝ in ꝓpriã allato regionẽ in ifinito tpe nõ distãt corpora. Cã. n. hui⁹ est q̃ ad iuicem trãsitio. Si. n. vnũqõq; maneret in sua ipsi⁹ regiõe: & nõ trasmutaret ab eo qõ ꝓpe iã vtiq; destitissent. Trãsmutant qdẽ igit pp allationẽ dupliceẽ entẽ. Qz trãsmutãt aũt: nõ cõtingit mãere vllũ eorum in aliqua regiõe ordinatũ. Qõ qdẽ igit est gnãtio: & corruptio: & pp quã cãm: & qd gnãbile & corruptibile: mãifestũ est ex his q̃ dicta sunt.

60. ¶Dicit. & ex his qdẽ dissoluit qõ quoꝝdã q̃re nõ segregãtur ista corpa simplicia abinuicẽ i isto lõgissimo tpe ita q̃ nullã hãant mixtionẽ aut ꝙfusionẽ & q̃ erũt ista ꝓpria loca. Cã. n. mixtionis eoꝝ & ad iuicẽ & mixtiõis locoꝝ ad inuicẽ est motꝰ circularis: q si nõ eẽt ab eo segregarent: sed mutãtur ad iuicẽ pp motũ duplicẽ orbis decliuis: & motũ none spere. d. nos aũt determinauimus supi⁹ cãm vlem mãle: & ẽt formalẽ: & nõ determinauim⁹ cãm tertiam generationis & corruptionis & est agens.

61. ¶Qm̃ aũt necesse est cẽ aliqd mouẽs si motꝰ erit vt dictũ est pri⁹ in alijs. Et si sp q̃ oz aliqd eẽ sp. Et si cõtinue vnũ: & iddẽ: & imobile: & in alteratiõe: & ignãbile. Et si multi q in circuitu motꝰ multa qdẽ oia aũt eq̃liter eẽ hoc necesse subvno pricipio. Cõtinuo aũt ente tpe necesse motũ eẽ cõtinuũ: si ipossibile tps sine motu eẽ. Cõtinui igit alicui⁹ tps numerus. Eius quidẽ q in circuitu ergo: quẽadmodũ in his q̃ a principio determinatum est.

61. ¶Dicam⁹ ergo & qz dictũ est in alijs qm̃ si motꝰ est necesse ẽ mouẽs eẽ: oz q̃ si motꝰ cõtinuꝰ est & ꝓpetuꝰ vt sit mouẽs ꝓpetuũ: ergo si motꝰ est cõtinuꝰ ergo mouẽs: & ẽt neẽe est si motꝰ ꝙtinuꝰ est vt mouẽs sit imobile: & vlr nõ trãsmutabile. Motus. n. cõtinuꝰ eq̃lis est & nõ intrinsecus: q̃pp mouens & motũ sũt intrãsmutabilia oino. Et si motus circulares sũt plures vno: necesse ẽ vt mouẽs sit plus vno: sed hmõi motus sũt plures vno: ergo & mouẽs. Et qz visuz est q̃ oia ista mota aliquo mõ mouent eodẽ motu & ex motu diurnali: necesse est vt oia ista mouẽtia ꝙtineãtur sub eodẽ mouẽte. Et cũ manifestũ est de nã tpis q̃ est ꝓpetuũ & ꝙtinuũ: & manifestũ est q̃ est numerꝰ motus ꝙtinui: neẽe est vt sit vnicus motꝰ cõtinuꝰ: tps igit est numerꝰ motꝰ ꝙtinui: sed cõtinuũ est circulare igit tps est numerus motus circularis: & totũ qdẽ b visũ ẽ in alijs: sed dcm̃ ẽ i b loco ad rememoratiõẽ.

62. ¶Continuus aũt motꝰ vtrũq; qõ mouet cõtinuuz est: aut in quo mouet velut locũ: dico aũt passionẽ. Manifestũ vtiq; qz in eo quidem q̃ id qõ mouet. Quo. n. passio cõtinua ẽ: nisi qz res cui accidit cõtinua est. Si ãt & hoc eo q̃ in quo solo loco exist it. Magnitudinẽ. n. aliquã hz. Huiꝰ autẽ q̃ circulo solũ cõtinuũ. Quocirca iddẽ sibiipsi sp cõtinuuz. Hoc igit est qõ facit cõtinuũ motũ q̃ i circuitu corpus fertur. Motus aũtem tempus.

62. ¶Dicit: & cõsiderãdũ est de cõtinuatiõe motꝰ vtz sit qz ipm motũ est ꝙtinuũ aut ꝓpetuũ: aut qz illud p qõ mouet aut i quo mouet cõtinuatio accidit. s. forma & locus: & manifestũ est q̃ cõtinuatio nõ iuenit prio nisi in magnitudie: & qz motũ hz magnitudinẽ neẽe est vt continuatio sit ex moto. Dispositio. n. illi⁹. s. forme nõ ẽ ꝙtinuatio nisi qz est in cõtinuo: sed tñ nõ est phibitũ dicẽ cõtinuũ in loco: locus eni est imaginatio: & magnitudo cõtinua prima in q̃ ẽ possibile eẽ magis & min⁹ est pria sperica: q̃pp neẽe est vt sit illud qõ facit vnũ motũ cõtinuũ corpꝰ qõ circulariter ferꝛ: & q̃ iste motus facit tempus.

¶Qm̃ aũt in cõtinue motis ꝑm gnãtionẽ aut alterationẽ: aut vlr trãsmutationẽ hmõi videm⁹ q̃ ens & gnãtũ hoc post hoc vt nõ deficiat. Uidẽdum est vtrum est aliquid qõ erit ex necessitate. aut nihil: sed oia contingit non fieri. 63.

¶Dicit: & qz trãsmutatio rez trãsmutataz est ꝑm gnãtionẽ & corruptionẽ: & vlr aliquo mõ trãsmutatiõis est successiua & nunq̃ deficit: sed semp cõtingit hoc post b: pscrutãdũ est mõ q̃liter põt esse ppetuitas in reb⁹ gnãtis: eteni pricipium cõsideratiõis in hoc est vtz sit aliqd gnãtum: aut nihil generaꝛ necessario: sed omne est contingenter. 63.

¶Qm̃. n. qdẽ q̃dã mãifestũ & qz mor erũt & futuꝛ aliud pp hoc. Qõ qdẽ enivez est dicere qz erit oz hoc eẽ q̃nq; vez: qz est. Qõ aũt nũc vez dicere qz futuꝛ est: nihil phibet non fieri. Futurus eniz incedere quis non incedet. 64.

¶Dicam⁹ ergo q̃ manifestũ est p se q̃ q̃dã sunt possibilia gnãri & nõ gnãri. Q m̃ sermo in aliquo qõ est possibile generari nõ est ali⁹a hmõe ei⁹ qõ nõ est: nisi qz qõ ẽ possibile est differẽs a necesse eẽ. Q m̃ illud qõ in futuro neẽe ẽ eẽ: vez erit de eodẽ dicẽ q̃ neẽiuz est eẽ in aliquo tpe: vt eq̃litas noctis & diei inter duos tropicos. Illud aũt qõ nõ ẽ verum dicẽ in eo eẽ nisi in tpe ꝑñti nõ est possibile vt non sit. U. g. qm̃ si ambulatio possibilis est in forte: possibile ẽ vt non ambulet. 64.

¶Vlr aũt qm̃ cõtinget q̃dã entiũ eẽ: & nõ eẽ: mãifestũ qm̃ & q̃ gnãnt ita hẽbũt: & nõ ex neẽitate hic erũt. Utz igitur oia talia: aut non sed quedam necesse simpliciter fieri. 65.

¶Et manifestũ est q̃ q̃dã entiũ nõ neẽio gnãnt q̃rẽdum est vtrũ oia sũt sic: aut ex eis sunt q̃ necessario gnãntur. 65.

¶Et est quẽadmodũ cõtingit in eẽ. Hoc qdẽ ipossibile nõ eẽ. Hoc ãt possibile: ita & circa gnãtionẽ. U. g. cõuersiones igitur necesse fieri: & non possibile est non contingere. 66.

¶Dicam⁹ ergo q̃ sicut in entib⁹ q̃dã ipossibilia sũt ꝓpriari ab eẽ: vt neẽia: & q̃dã entia possibilia sũt priuari ab eẽ: ita ẽ in reb⁹ gnãtis q̃ q̃dã sũt possibilia: vt nõ generent: & q̃dã neẽessario gnãbunt: vt itroit⁹ in tropicos: qm̃ b necessarium est cõtingere: & impossibile est vt nõ contingat. 66.

¶Sic igit qõ pri⁹ necesse est fieri: si qõ posteri⁹ erit. U. g. si dom⁹ & fundamẽtũ si vo hoc lutũ pri⁹: ergo si fũdamẽtũ factũ est: necesse & domũ fieri: aut nõ adhuc: si nõ. Et illud necesse gnãri. aut nõ necesse est esse: adhuc. Si aũt & id necesse gnãri simplr. Si aũt hoc & fũdamẽto gnãto: necesse generari domũ. Sic. n. fuit qõ pri⁹ his se ad posterius. Quare si illud erit: necesse illõ pri⁹ gnãri. Si igit necesse gnãri & qõ postea: & qõ pri⁹ necesse. Et si qõ pri⁹ & qõ posteri⁹ igit est necesse. Sed hoc nõ est pp istud: sed qm̃ subm est ex necessitate futurũ. In qbus igit q̃ postea necesse est eẽ in his ꝙrtit & semp prioꝛi gnãto neẽe gnãri qõ postea. 67.

¶Et cũ b dcm̃ est q̃rẽdũ est in b ꝑm quẽ motũ manifestum põt eẽ neẽia successio in mã possibili: qm̃ ãt b erit in rebus q̃ sũt tm̃ finite hñtes pncipia & vltima: aut qz sũt ifinite. Ifinita aũt sũt duob⁹ modis: aut ifinita ꝑm circulũ: aut ifinita recte. In reb⁹ aũt finitis manifestũ ẽ q̃ gnãtio prioꝛis ẽ 67.

nēcio qñ fuerit postremū. U.g. q fundamētū est nēciuz si domus est: ꝛ eē lapidē si fundamētū est. Si ergo in istis cō tingeret q qñ cēt primū: q accideret postremū. i. si fundamētū est dom⁹ est: tūc oporteret vt succession eēt nēcia ꝛ ꝓtinua in gnātiōe istoꝝ: sed manifestū est q nō est necessariū q fundamentū sit nisi si dom⁹ sit. Si ergo posuerim⁹ q domus sit necessario: oz necessario q si dom⁹ sit q fūdamentū sit: qñ positū est q si dom⁹ est: fundamētū est: si g⁹ postremū est necessariū: primū est nēcio: sed manifestū q primū esse nō est necessariū: qñ ꝓtingenter est: ꝛ si est necessario nō erit nisi ꝑm hypothesim. Si ergo domus qō est postremū eēt necessario: ꝓtingeret vt eēt semꝑ: sed possibile ē vt nō sit: qñ dispō in cē eadē est cū dispōne in gnātione.

68. ¶Si qdē.n. in infinitū tēdit ꝛ ad iferi⁹: nō erit neče eoꝝ q postea: hec gnāri simplr: sed neqz ex suppositiōe: semꝑ.n. alteꝝ āteri⁹ necesse eē: tō ꝛ neče illō gnāri. quocirca si nō ē pricipiū infiniti: neqz primū erit nihil ꝓp qō nil necesse erit gnāri. At vō neqz in finē hūtib⁹ hoc est dicere vē: qñ necesse simplr gnāri. U.g. domū qñ fūdamētū gnātur. Qñ.n. gnātur si necesse gnāri semꝑ hoc accidet semꝑ eē cōtingēs semꝑ nō esse. Sed oz semꝑ gnātionē esse si ex necessitate est ei⁹ gnātio: ex necessitate eni ꝛ sp simul. Qō eni est neče: nō possibile nō eē: quocirca si est ex nēcitate sempiternū est: ꝛ si sempiternū ex nēcitate. Et si gnātio igit ex nēcitate ꝑpetua est gnātio hui⁹: ꝛ si sempiterna ex nēcitate. Si igit alicui⁹ ex nēcitate gnātio simplr: necesse circuire ꝛ reuerti. Neče igit aut finē hāe gnātionē: aut nō: ꝛ si nō: aut in rectū: aut in circuitu. Hoꝝ āt si erit sempiterna: nō in rectū possibile: qz nequaq̄ est pricipiū: neqz si iferi⁹: vt ad futura ispiciam⁹: neqz si superi⁹ vt ad gnāta. Neče aūt pricipiuz: neqz finito ente: ꝛ sempiternū eē. Jō neče in circuitu eē. Cōuerti igit neče erit. U.g. si hoc ex nēcitate est: ꝛ qō pri⁹ ergo: sed si hoc ꝛ qō posteri⁹ neče gnāri ꝛ hoc sp iā cōtinue. Nihil.n. hoc differt dicere ꝑ duo: aut multa. In circuitu igit motu ꝛ gnātione est qō ex nēcitate simplr. Et si in circuitu neče gnāri ꝛ generata eē. Et si necesse: hoꝝ gnātio in circuitu.

68. ¶Et cū ipossibile est eē ꝓtinuitatē in hūtib⁹ pria postrema: manifestū est ēt q ꝑ ipossibile est in reb⁹ ꝑcedētib⁹ ꝑm rectitudinē in infinitū ꝑm duo extrema: qñ hec nō hūt primū ex quo sit necessariū vt hēant vltimū: neqz hūt vltimū ex q̄ sit necessariū vt hēant primū. Quapp necessitas generationis successiue nō est nisi ꝑ circulationē: ꝛ ꝑ necessariū ē qñ gnātio ꝑpetua est necessaria. Necessariū aūt est eternuz: ꝛ eternū mouek circulariter: ꝛ illa gnātio eterna neče ē vt habeat pricipiū ꝛ cū hēat pricipiū necessario: aut ꝑ erit inquātū hz pricipiū ꝑm rectitudinē: aut ꝑm circulationē: sed si fuerit ꝑm rectitudinē: necciuz est aut nō eē eternū: aut nō hāe pricipia. Qñ rectū qñ hz pncipiū ꝛ vltimū necessario ē finitū ꝛ nō eternū. Et si posuerim⁹ ipm eē infinitū in duob⁹ extremis nō hēbit pricipiū: qñ infinita ñ hūt pncipiū: neqz vltimū: q̄ꝑp neciuz ē si posuerim⁹ ipz eē eternū ꝛ hāe pncipiū vt sit circulare; ꝛ vt gnātio rez sit circularis: ꝛ si ꝑmū ē: vltimū ē: ꝛ si vltimū ē ꝑmū ē. Neciuz g⁹ ꝛ ꝑpetuū nō ē nisi in motu circulari: ꝛ in generatione circulari: qñ oīa que sunt in circuitu sūt necessaria ꝛ cōuerso. ꝛ ea que necessaria sūt mouentur in circuitu. Et debes scire q hic sermo complet illud qō ostensum est in. viij. de naturali auditu. s. q mot⁹ est successiuus ꝛ nō deficiens in aliqua hora. Nam si hoc qō dictuz est ꝑ cum eo qō dictuū est in illo loco ostēdit motum esse eternum.

¶Hoc vtiqz quidem est rōnabiliter qñ ꝑpetu⁹. ꝛ alr appuit in circuitu mot⁹ ꝛ qui celi. qñ ex necessitate hec generantur ꝛ erūt quecūqz hmōi motus ꝛ q̄cūqz ꝓp hūc. Si.n. qdē qō i circuitu mouet sp aligd mouet. neče ꝛ hoꝝ i circuitu e. motū. U.g. supioꝝ allatiōe ente in circuitu ꝛ sol sic. Qñ āt sit hoc. hoze ꝓp hoc in circuitu gnāntur ꝛ reiterank. His aūt gnātis ita: itez ꝛ que ab his. 69.

¶Et q dictum est in alijs q motus eternus ꝛ motus circularis est motus celi: manifestum est q motus rerum generatarum ꝛ corruptarum est per illos motus ꝛ ex eis: qñ si illud qō circulariter mouetur ꝑpetue moueretur: necesse ē vt motus rerum transmutataruz sit motus circularis. U.g. qñ primus motus est circularis: oportet etiam vt sol in orbe decliui moueatur ēt circulariter. Et q motus solis in orbe est circularis oportet vt tempora anni currant circulariter: ꝛ q illa currūt circulariter in circuitu: oportet vt in consequentia currant circulariter. 69.

¶Quare ergo hoc qdē ita videnk. v.g. aer ꝛ aq̄ in circuitu gnānk. Et si qdē nubes erūt oz ꝛ pluere: ꝛ si pluet oz ꝛ nubem eē. Hoies vō ꝛ alia nō reiterank in seipos: vt rursus gñet iddez. Nō.n. necesse est si pi⁹ tu⁹ gnāt⁹ ē: ꝛ te gnāri. Sed si tu: illū. In rectū itaqz vī hec gnātio eē. Principiū āt in tētiōis rursus hoc: vtz silr oīa reiterātur: aut nō. Sed hoc qdē nūero: hoc āt spē solū. Quoꝝ qdē igit icorruptibilis suba mota: manifestū qñ ꝛ nūero eadē erūt. Adot⁹.n. segt qō mouek. Quoꝝ aūt nō: sed corruptibilis necesse spē: nūero aūt nō reiterari. Jo aq̄ ex aere: ꝛ aer ex aq̄. spē iddē: nō aut numero. Si aūt ꝛ hec numero sed nō quoꝝ suba gnātur: ens tale quale ꝓtingit nō esse. 70.

¶Sed in hoc etiam conuenit questio: ꝛ est cuz generatio accidens ex his est circularis: quare igitur quedam sunt ita .s. vt si vltimum est primum est: ꝛ si primū est vltimum est. U.g. si nubes sunt: pluuia est: ꝛ si pluuia est nubes sunt: ꝛ in aliquibus non. U.g. Q nñ hoies ꝛ alia nō reciprocātur in se circulariter: ita q indiuidua eoꝝ reuertank i iddē. Neqz ēt necessarium est si primum est q vltimū sit: qñ nō est necessarium si pater fuerit q iste pater fuerit futurus: ls si iste filius est. necessarium est vt pater sit: sed hoc nō ꝓcedit vsqz in infinitum p essentiam sed per accidens: qñ si ita esset non esset filius nisi post esse indiuiduoꝝ infinitorum. Et cum ita est: neqz ergo primum est si vltimuz est nisi per accidens: neqz vltimum est si primū ē oino: hoc quidez cōtingit istis ꝑm q videtur: qz recte generantur. Et principiū considerationis in his est vtrum sit aliquid qō circulariter reuertitur ꝛ similiter aut quedaz circulariter reuertunt ꝑm speciem. Dicamus ergo q ois substantia idiuidua manēs incorruptibilis necessario reuertitur ꝑm iddem indiuiduū. Corruptibilia autem impossibile est vt reuertantur nisi ꝑm speciem. U. gra aer generabitur ab aqua: ꝛ aqua ab aere: non q indiuiduum illius aque corrupte reuertetur per se: q̄z quis materia esset eadem ꝛ agens iddem: qñ si iddē agēs ex eadem materia faceret lateres ꝛ postea corrumperentur vt faceret alios posterius: manifestum est q differt primū a precedentibus.

¶Aristo. Stragyrite de Gene. ꝛ Corru. opus cū Auerrois Cordubē. expositi. feliciter finit. arte ꝛ expensis famosissimi Octauiani Scoti Anno salutifere incarnationis domini .1495. Die vo quinto Decembris.

Cum oēm sciam rez eē bonā opinemur ac bo
j norabilē. Magis aūt alteram altera: aut ſm certitudinē: aut ex eo q̄ meliorū quidē ⁊ mirabiliorū ē. Propter vtraq̄ hec aīe hiſtoriā rōnabiliter vtiq̄ in primis ponemus.

¶ Cum de reb⁹ hono rabilibus ē ſcire de reb⁹ aliqd que differūt ab inuicē: aut in ſubtilitate: aut q̄ ſūt ſcire p res dignio res ⁊ nobiliores. Rectū eſt ꝓpter hec duo pone re narrationem de aīa poſitione precedenti.

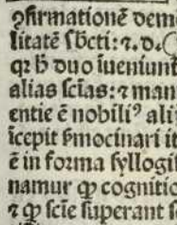

Intēdit p ſubtilitatē cōfirmationē demō ſtratiōis: ⁊ intēdit p hoc qđ. d. aut q̄ ſunt cognite p res nobiliores nobilitate ſbcti. Artes. n. nō differūt ab inuicē: niſi altero iſtoꝝ duoꝝ mōꝝ. ſ. aut ꝓfirmatiōe demſtatiōis: aut nobilitate ſbcti: aut vtroq̄. V. g. qm̄ geometria excedit aſtrologiā p ꝓfirmationē demōſtratiōis. Aſtrologia āt excedit illā nobilitatē ſbcti: ⁊. d. (neceſſariū ē pp b duo ⁊c). i. neceſſariū ē q̄ b duo iuenīunt in ſcia de aīa: vt p̄cedat ſm̄o de ea ante alias ſcias: ⁊ manifeſtū ē cōſiderātib⁹: qm̄ ſubiectū hui⁹ ſcientie ē nobili⁹ aliis: ⁊ ſili⁹ demſtratio ei⁹ ē magis firma. Et icepit ſm̄ocinari ita inducēdo boies ad amorē ſcie: ⁊ ſm̄o ei⁹ ē in forma ſyllogiſmi cathegorici: ⁊ q̄ſi dicat: ⁊ q̄ nos opinamur q̄ cognitio ē de reb⁹ honorabilib⁹ ⁊ delectabilib⁹: ⁊ q̄ ſcie ſuperant ſe ad inuicē: aut pp ꝓfirmationē demōſtratiōis: aut pp nobilitatē ſbcti: aut ꝓpter vtrūq̄ ſicut inuenimus in ſcia de aīa. ſ. q̄ ſupat in his duob⁹ alias ſcias: ꝓter ſciam diuinā. Neceſſariū ē opinari q̄ ſcia aīe añcedit alias ſcias: ⁊ iō poſuimus eā iter oīa queſita poſitiōe precedenti.

¶ Videt aūt ad veritatē oēm cognitio ipſius multū ꝓficere: maxime aūt ad nature ſcientiaz. Eſt enim tanq̄ principium animalium.

z ¶ Et ēt videmus q̄ cognoſcere eā adiūuat magno iuuamento in oī veritate: ⁊ maxime in natura. Eſt enī quaſi principium animalium.

z ¶ Cū demōſtrauit cām ꝓpter quā dz eē hec ſcia magis honorabilis ⁊ p̄cedēs alias ſcias nobilitate: icepit ēt demſtare vtilitatē hui⁹ ſcie dicēdo (⁊ nos videmus ēt q̄ cognitio ⁊c.) ⁊ intendit p oēm veritatē ſcias ſpeculatiuas: ⁊ intēdit p b qđ dixit: (⁊ maxie in nā). i. ⁊ maxime in ſcia nāli. D. dedit cām ꝓpter quā magis adiūuat nālem ſciam q̄z aliā: dicendo (ē. n. q̄ſi principiū aialiū). i. ⁊ cā in b ē: q̄ cognoſcere de aialib⁹ ē maxia cognitio ptiū nāliū: ⁊ aīa ē principium aīalium. Uñ neceſſariuz eſt vt ſcire de anima ſit neceſſarium in cognitione animalium: non tñ vtile. Et debes ſcire q̄ iuuamentum ſcie anime ad alias ſcias iuenīt trib⁹ mōis. Quoꝝ vn⁹ ē ſm q̄ ē ps illi⁹ ſcie: imo nobiliſſima ptiū ei⁹ ſicut hz diſpoſitionē cū ſcia nāli. Aialia. n. ſūt nobiliſſima corpoꝝ gnābiliū ⁊ corruptibiliū. Aia aūt ē nobilius oībuz q̄ ſūt in aialib⁹. Scōs ē q̄ dat plībus ſciētijs pla principia: vt ſcie morali. ſ. regēdi ciuitates: ⁊ diuine. Moralis. n. ſuſcipit ab hac ſcia vltimū finē hois in eo q̄ ē hō: ⁊ ſciam ſue ſbe que ſit. Diuinus aūt ſuſcipit ab ea ſbam ſubiecti ſui. b n. declabit qm̄ forme abſtracte ſūt intelligētie: ⁊ alia multa de cognitiōe diſpōnuz ꝓſequētiū intelligētiā in eo q̄ ē intelligentia ⁊ intellectus. Tertius vō eſt cōmune iuuamentū ⁊ ē facere acquirere confirmationem in primis principijs: qm̄ ex ea acquiritur cognitio cauſaꝝ primarum ꝓpoſitionū: ⁊ cognitio alicuius per ſuā cām ē magis firma q̄z ſui ipſi⁹ tm̄.

¶ Inquirimus aūt cōſiderare ⁊ cognoſcere naturā ipſius ⁊ ſbam. Poſtea quecūq̄ accidūt circa ipſaz. Quoꝝ quedā ꝓprie paſſiones ipſi⁹ videtur: q̄dā aūt cōpetere p ipſaz ⁊ aialibus ineſſe.

¶ Et queſitū ē: ſcire naturā ⁊ ſbam eius. Poſtea 3
aūt oīa que accidūt ei. Et exiſtimatū eſt q̄ hoꝝ accidentiū quedā ſunt paſſiones ꝓprie anime. Et q̄dam accidunt corpori ꝓpter animam.

¶ Cū demſtrauit vtilitatē hui⁹ ſcie: icepit demōſtrare intētionē ſuā dicēdo (⁊ q̄ſitū ē ⁊c). i. ⁊ illud qđ q̄rēdū ē in hac ſcia ⁊ ꝑſcrutādū ē ſcire aīe nām. i. ſbam ei⁹. D. ſcire oīa ꝓtingētia ei: ſicut ē de aliis ꝓſiderādis in ſcia nāli. Cognitio enīz cuiuſlibet generis ⁊ ſpēi ei⁹ nō cōplebit niſi p cognitionem ſbe illius ſpēi: ⁊ p cognitionē eoꝝ que ꝓtigūt ei: vt victū eſt in poſterioꝝ⁹ analeticis. D. d. (⁊ exiſtimatū ē ⁊c). i. Accidentiū aūt ꝓtingētiū aīe: q̄dā ſūt vt exiſtimatū paſſiōes que appꝛopriant aīe. ſ. qm̄ aīa nō idiget corpe in habendo has paſſiōes. V. g. vt in imaginatiōe p intellectū. Quedā autez reputat indigere corpe: ⁊ q̄ nō cōplebunt niſi p vtrūq̄z. ſ. aīa ⁊ corpe: ⁊ ꝺ intendebat cū. d. (⁊ q̄dā cōtingūt corpi ꝓpt aīam) ⁊ he ſūt paſſiōes attribute virtuti cōcupiſcibili. i. aīe que deſiderat ⁊ fugit: ⁊ iduxit hāc diuiſionē in accītib⁹ aīe qm̄ illud qđ ē magis deſideratū de paſſiōib⁹ aīe ē vtrū poſſit eē de eis abſtractū aliqd aut nō: qđ ipoſſibile ē niſi ſit aliqđ eaꝝ ꝓpriū aīe ſine corpe. Et pōt intēdere p paſſiones pro prias aīe: eas q̄ primitus exiſtūt in aīa ⁊ ſcdo in corpe: vt ſē ſus ⁊ imaginatio: ⁊ intēdit p alias eas que exiſtūt in aīa pp corpus: vt ſomnum ⁊ vigilias: ⁊ ſic cōprehendit in hoc ſermone oīa que contingūt anime: ⁊ attribuunt ei.

¶ Uino aūt ⁊ penitus difficilimoꝝ ē accipere aliquā fidē de ipſa. Cū. n. ſit qđ cōis multis alijs. dico aūt eā que ē circa ſbam ⁊ eā que qđ ē. Fortaſſis alicui videbit vna quedā methodus eē de oib⁹ de qbus volumus cognoſcere ſbam: ſicut ⁊ eoꝝ que ſunt ſm accidens ꝓpriaꝝ demōſtratiōis. Quare querendum vtiq̄ erit methodum iſtam.

¶ Et valde ē difficile ⁊ graue iuenire aliqd firmuz 4
in eſſe ei⁹ ex hac ꝑſcrutatiōe. Qm̄ hec ꝑſcrutatio q̄ ē cōis alijs multis modis. ſ. ꝑſcrutatio de ſuba ei⁹: ⁊ de ea qđ ſit. Neceſſe ē exiſtimari q̄ via in oībus reb⁹ quarū ſbam volumus cognoſcere ſit ea dē. Quēadmodū via demōſtratiōis in paſſiōibus cōtingentibus ſubſtantie eſt eadem. Quapropter neceſſe eſt hanc viam declarare.

¶ Cū demōſtrauit q̄ q̄rēda in hac ſcia ſūt principia duoꝝ 4
generū: quoꝝ vnū ē ſcire ſbam aīe: ⁊ aliud ē ſcire ea q̄ cōtingūt ſbe: icepit ꝓio demſtare ea pp q̄ ē difficile ſcire ſbaz eius: ⁊ ē difficultas cognitiōis vie ⁊ regule ex qua ꝓt qs i uenire ſuā diffinitionē: ⁊. d. (⁊ valde ē difficile ⁊c). i. valde ē difficile in cognitiōe diffinitiōis aīe hāc regulā ⁊ viā ex q̄ poſſum⁹ ſcire diffinitionē verā. ſ. viā iducētē nos ad ſuā diffinitōz pfecte: qm̄ ſi talē regulā hūerim⁹: tūc facile erit cognoſcē diffinitionē aīe. d. icepit demſtare modū pp quē difficile ē iuenire talē viā: ⁊ dare dubitatiōes q̄ ꝓtigūt pp hāc difficultatē: ⁊. d. (qm̄ b ꝑſcrutatio q̄ ē cōis ⁊c). ⁊ cā hui⁹ difficultatis ē: qm̄ b ꝑſcrutatio de aīa q̄ ē q̄rere cognitionē ſbe eius q̄ ē cōis ei ⁊ oībus rebus: quarū ſba eſt q̄rēda: pōt qs dicere q̄ via qua vlr puenimus ad cognoſcēdū diffinitiōes rerū eadē eſt in q̄rēdo cognitionē ſbe eius: ⁊ aliarum ſbarum oīum rerū q̄rēdarū: ⁊ dat rōnem ſup hoc dicendo qm̄ quēadmodū via qua fit demſtatio ſup paſſiōes q̄ cōtin-

gũt reb⁹ est eadẽ via qua fit in aĩa ⁊ in alijs: ita ẽ in via cognitiõis ſbe: vñ necesse ẽ scire istã viã que sit qõ ẽ valde difficile. Et cũ narrauit difficultatẽ cõtingentẽ dicenti q̃ ista via ẽ eadẽ: qñ q̃rendũ ẽ ab eo scire illã viã q̃ sit: icepit demõstrare difficultatẽ ꝓtingentẽ dicẽti q̃ ista via nõ ẽ eadẽ.

¶ Si aũt nõ est vna quedã ⁊ cõis methodus de eo qõ qd ẽ amplius difficilius ẽ negociari. Oportebit.n. accipe circa vnũqõq; qs modus. Si ãt manifestũ fuerit vtrũ demõstratio aliqua sit aut diuisio: aut aliqua methodus: adhuc multas hz dubitatiões ⁊ errores: ex quib⁹ opz q̃rere. Alia.n. alio rũ principia sicut numerorũ ⁊ planorum.

5 ¶ Si aũt ista via nõ fuerit eadẽ ⁊ cõis tũc erit magis difficile illud qõ quesitũ ẽ. Necessariũ enĩ erit inuenire aliquã viã in vnaquaq; rerũ: ⁊ scire illam viã que sit. Et si fuerit declaratũ vtrũ sit demonstratio aut diuisio aut alia via: post remanebunt plures dubitatiões in eis ex quibus debemus quere. Principia.n. rerũ diuersarũ sunt diuersa. Ut.g. principia numerorũ ⁊ superficierum.

5 ¶ Intẽdit: ⁊ si hec via qua imus in inuentẽdo diffinitiões rez ⁊ cognoscẽdo ſbas eaz nõ fuit eadẽ ⁊ cõis oibus reb⁹: quarũ diffinitiões sũt q̃rende sed plures vna: tuc illud qõ q̃situm ẽ de cognitiõe ſbe aĩe magis erit difficile. Necessariũ ẽ n. scire primitus in vnaquaq; rez quarũ diffinitio ẽ cognoscenda p aliquã viã ꝓpriã illis reb⁹ quarũ ſbe sũt cognoscende. Et cũ fuerit declaratũ a nobis illã viã eẽ ⁊ eẽ vnã: tũc necessariũ ẽ nobis post scire illã viaz que sit. Utrũ demõstratio vt dicebat Hypocrates: aut diuisio vt Plato dixit: aut alia via: vt via cõpositiõis quã Arist. dedit in posterioribus. Et cũ fuerit declaratũ remanebũt post multe dubitatiões ⁊ loca erroris in reb⁹ ex qbus opz querere cognitionẽ diffinitionũ rerũ. Necesse est.n. cũ cognitiõe isti⁹ vie scire principia ꝓpria cuilibz generi generũ speculãdorũ. Principia.n. rerũ diuersaz genere sũt diuersa. Usũ cognitio isti⁹ vie nõ sufficit in scire diffinitiões rerũ: nisi scita fuerint principia ꝓpria illis reb⁹ ꝓprijs. Nã diffinitiões nõ cõponunt nisi ex principijs ꝓprijs q̃ sunt in re.

¶ Primũ aũt fortassis necessarium ẽ diuidere in quo generũ ⁊ qd sit. Dico aũt vtrũ sit aut qualitas aut quãtitas: aut ẽt quoddã aliud diuisorũ p̃dicamẽtoz. Adhuc aũt vtrũ eorũ que sunt in potentia: aut magis endelechia q̃dã sit. Differt.n. ũ aliqd puũ.

6 ¶ Et dignũ ẽ ⁊ rectũ vt primo determinem⁹ i quo genere eristit: ⁊ qd ẽ. s. vtrũ sit hoc ⁊ ſba: aut quale aut quãtũ: aut aliud p̃dicamẽtoz que sũt determinata a nobis. Et amplius: vtruz sit ens in potentia: aut ẽ dignior vt sit aliqua endelechia: qñ hec duo nõ parum differunt.

6 ¶ Cum demſrauit difficultatẽ cõtingentẽ ei q voluerit diffiniri aĩam: incepit demſrare ea que prio pscrutãda sũt ab eo q voluerit scire diffinitionẽ suã pfectã ⁊ veram: ⁊. d. (⁊ dignũ ẽ ⁊c). i. necessariũ ẽ volẽti scire diffinitionẽ suam: scire primo in quo genere decẽ generũ cõtineẽ: vtrũ in ſba: aut in qualitate: aut in quãtitate: aut alijs. D. cũ sciuerit gen⁹ in quo collocaẽ: necesse ẽ ei scire vtruz sit in illo genere ſm potẽtiã aut ẽ in eo ſm q ẽ endelechia. i. in actu. Differẽtia n. iter hec duo ẽ magna. Lopinari q ẽ in aliquo p̃dicamẽtoz si nõ erit determinatũ hac determinatiõe. Potẽtia.n. ⁊ actus sunt differentie que cõtingunt omnibus predicamentis: ⁊ sunt valde opposite.

¶ Cõsiderandũ aũt ⁊ si partibilis sit: aut ipartibilis. Et vtrũ sit similis spẽi oĩs aĩa: aut nõ. Si autẽ nõ sit similis spẽi: vtrum spẽ differant aut genere. Hunc qui dẽ enim dicentes ⁊ querẽtes de aĩa: de humana videntur solum intendere.

¶ Amplius aũt cõsiderãdũ ẽ vtrũ ẽ diuisibilis aut nõ. Et vtrũ oẽs aie vniuocẽ in spẽ aut nõ. Et si nõ cõueniũt vtrũ differãt in specie aut in genere. Nos aũt inuenimus oẽs loquẽtes ⁊ pscrutãtes de aĩa q̃ nõ videnẽ ꝓsiderare nisi virtutẽ de aĩa hois. 7

¶ Cũ icepit nũerare q̃nes pscrutãdas ab eo q vult ꝓsiderare de aĩa ⁊ demſrauit prio q̃ ſba ei⁹ ẽ querẽda: icepit ẽt dicere qd ẽ q̃rendũ post hoc: ⁊. d. (⁊ cõsiderãdũ ẽ vtrũ sit diuisibilis. i. hz subiectũ: aut nõ diuisibilis p diuisionẽ ei⁹). Plato.n. dicebat q̃ virtus itelligibilis ẽ in cerebro: ⁊ cõcupiscibilis in corde: ⁊ nãlis. s. nutritiua i epate. Arist. aũt opinabaẽ eas eẽ vnã subiecto ⁊ plures ſm virtutes. D. d. (⁊ vtrũ oẽs aie ⁊c). i. ⁊ cõsiderãdũ est post: vtrũ aĩa ẽ eadẽ in spẽ in oĩb⁹ aiatis. Ut. g. aĩa hois ⁊ equi aut sũt diuerse. D. d. (⁊ si nõ cõueniũt ⁊c). i. ⁊ cõsiderãduz ẽ si appuerit q̃ sint diuerse in spẽ: vtrũ illa diuersitas sit in spẽ tñ: ⁊ tñ cõueniũt in genere: aut illa diuersitas sit in vtroq; Dimittere.n. hãc pscrutatiõez ẽ cã ꝓpter quã antiq nõ cõsideraverũt nisi tñ de aĩa hois: eristimãdo q̃ cõsideratio de hz fuit cõsideratio de aĩa simplr: ⁊ hz esset verũ si aie eẽnt eedem in spẽ: modo aũt q; sũt diuerse necesse ẽ cõsiderare si cõueniãt in genere: qñ tũc debemus sollicitari prio circa diffinitionẽ illi⁹ generis. D. post circa ea que appropriaẽ vnicuiq; aĩe: sicut fecit Arist. ⁊ indifferẽter siue illud gen⁹ fuerit predicatum vniuoce: aut ſm prius ⁊ posterius: sicut est in diffinitione quã post inducet de anima.

¶ At cauẽdũ ẽ ne nos lateat: vtrũ vna rõ ipsius est sicut alalis. Aut ſm vnũquodq; altera: vt equi canis hois deiq;. Aial aũt vniuersale aut nihil ẽ aut postertius. Sisr aũt ⁊ si aliq̃ cõe aliud p̃dicetur.

¶ Et debemus pseruare nos ne ignoremus vtruz diffinitio eius sit eadẽ: vt diffinitio viui: aut sit alia in quolibz. Ut.g. diffinitio equi: ⁊ canis: ⁊ hominis ⁊ dei. Aiuũ aũt vniuersale aut nihil ẽ: aut ẽ postremũ. Sic ẽt ⁊ si ẽ hic aliud de quo p̃dicatur vle. 8

¶ Cũ narrauit q̃ necesse ẽ dñm hui⁹ artis ponere suã ꝓsiderationẽ in aĩa vli: icepit demſrare q̃ cũ q̃siuerit diffinitionẽ aie vlis opz nõ ignorare: vtrũ illa diffinitio sit de modo diffinitionũ generũ: aut de mõ diffinitionũ speẽz sic ignorauerũt antiq: ⁊. d. (⁊ opz nos pseruare) cũ q̃siuerim⁹ eandẽ diffinitionẽ vlem ei (ne ignorem⁹) vtrũ vlitas illi⁹ diffinitiõis i oĩbus aĩalib⁹ sit sicut vlitas aĩalis in oĩbus suis spẽbus: aut sicut vlitas diffinitiõis hois ⁊ diffinitiõis eq i oĩbus suis indiuiduis. Q; ñ cũ hoc fuerit cõsideratũ nõ cõtinget nobis cũ locuti fuerimus de aĩa hois: vt existimem⁹ nos loq de oĩ aĩa: sicut cõtingit Platoni. D. d. (vniuersuz aũt viuũ ⁊c.) demſraẽ p hz q̃ ipse nõ opinaẽ q̃ diffinitiões genez ⁊ spẽz sint diffinitiões rez vlium exẽtiuz extra aĩaz: hz sũt diffinitiões rez pticulariũ extra itellectũ: hz intellect⁹ ẽ q agit in eis vlitatẽ: ⁊. q. d. ⁊ nõ attribuiẽ eẽ diffinitionũ spẽb⁹ ⁊ generib⁹: ita q̃ ille res vles sint exẽtes extra itellectũ. Uiuũ. n. vle aut nihil ẽ oĩno: aut eẽ ei⁹ est posteri⁹ ab esse rerũ sensibiliũ. si ẽ aliqd vle ens p se: ⁊. d. hoc q̃ appet hic q̃ diffinitiões sũt de istis reb⁹ sensibilib⁹ exẽtibus extra intellectũ: ⁊ tũc aut nõ sũt res vles exẽtes p se: vt Plato dicebat: aut si sũt eẽ earũ nõ est necessariũ in intelligendo ſbas rerũ sensibiliũ: ⁊. q. d. q̃ non curat in hoc loco quocũq; sit: cũ appet q̃ iste diffinitiões nõ sũt nisi in rebus pticularibus exẽtibus extra alam ſm q̃ appet hic:

⁊ q̃ aut

ꝛ qꝫ aut nō sūt oīno: aut si sūt postremo sūt. i. sunt posteriores a reb⁹ sensibilib⁹: qm̄ si p̄cederēt eas ita qꝫ eēnt cāe earū nō possem⁹ intelligere ſbas rerū sensibiliū nisi postꝫ habuissem⁹ fidē sui eē: sicut ē dispositio de alijs causis rerū existentibus in eis. s. forma ꝛ materia.

¶ Amplius aūt si nō multe aie sed ptes vtrū oz p̄ius querere totā aiaꝫ aut ptes. Difficile aūt ꝛ harū determinare q̄ nā apte nate sint alt̄e abiuicē eē.

9 ¶ Et ēt si aie nō fuerint multe sꝫ ꝑm ptes: vtruꝫ est querēdū p̄io de aia ꝑm totū: aut de ptibus suis. Et qō ē valde difficilē ad distinguendū ē: que eaꝫ differūt ab iuiccm ꝑm natū raꝫ.

9 ¶ Dicit: ꝛ ēt cū declarātū fuerit qꝫ aie nō sūt plēs ꝑm subiectū sꝫ ꝑm ptes tm̄ eadē ſbcto opꝫ pscrutari vtrū debeam⁹ ponere p̄incipiū ꝙsideratiōis: p̄io de tota aia: deinde postea de suis ptib⁹: aut p̄imo debem⁹ ꝙsiderare de ptib⁹ aie añqꝫ de aia ꝑꝫ totū i eo qō ē aia. D. d. (ꝛ qō ē valde difficile ꝛc) i. ꝛ cū posuerimus eā eē plēs ꝑm ptes difficile ē nobis distinguē has ptes ꝛ dare cās quas differūt abinuicē: in qbusdā. n. sūt manifeste: ꝛ in qbusdā latentes. U. g. iter itel lectū ꝛ imaginatiōem: ꝛ inter imaginationem ꝛ sensum.

¶ Et vtrū opꝫ q̄rere p̄ius ptes aut opa ipsaꝫ: vt intelligere an itellectiuū sētire an sensitiuū. Silr̄ aūt ꝛ in alijs. Si aūt opa p̄i⁹. Iterū vtiqꝫ dubitabit aliqs: si obiecta hoz̄ p̄ius querēdū: sicut sensibile p̄ius sensitiuo: ꝛ itelligibile intellectiuo.

10 ¶ Et vtrū ē pscrutādū p̄imo de ptib⁹ aut de suis actiōib⁹. U. g. vtrū p̄ius de itelligere aut intellectu: aut de sentire aut de sensu: ꝛ sic de similibus. Et si p̄ius debemus pscrutari de actiōibus pōt homo dubitare: vtruꝫ ē pscrutandum de sensato ante sensum: aut de itellecto ante intecllectum.

10 ¶ Cū icepit nūerare dubitatiōes q̄ ꝙtigūt in ordinatiōe perscrutatiōis de aia: ꝛ. d. p̄ius vtrū sit ꝙsiderādū de aia vl̄ aut ꝑticulari: icepit mō q̄rere cū cōsiderauerim⁹ de ptibus vtrū sit icipiendū de eis: ꝛ post de suis actiōibus: aut econuerso: ꝛ. d. (ꝛ vtrū pscrutādū ē p̄ius ꝛc). i. ꝛ eius ꝑmo ē intelligibilis p se. D. d. (ꝛ si p̄ius pscrutādū ē de actiōibus pōt hō dubitare ꝛc). i. ꝛ si declaratū fuerit qꝫ opꝫ nos p̄i⁹ q̄rere de actiōibus: dubitabit hō in ꝟ vtrū debeat incipe a sensu añ sensatū: ꝛ ab intellectu añ intellectū: aut eōrio. Et dubitat in talibus qꝛ oz ire de eis q̄ sunt magis nota apud nos ad ea que sunt latentiora apud nos: ꝛ in hoc differunt scie. Sciarū. n. in qbusdā ea que sūt magis nota apud nos sunt p̄cedentia: vt in mathematicis: ꝛ in quibusdā eōrio: vt in qbuscūqꝫ que ꝙtinentur in scia naturali.

¶ Videt aūt nō solū qō qd ē cognoscere vtile eē ad cognoscēdū causas accidētiū in subst̄atijs: sicut in mathematicis qd rectū: ꝛ qd obliquū: ꝛ qd linea: ꝛ qd planū: ad cognoscēdū qꝫ rectis triāguli anguli sūt equales. Sed ecōuerso accidētia cōferūt magnā ptē ad cognoscēdū qō qd ē. Cū. n. habeam⁹ tradere ꝑm phātasiaꝫ de accidentibus: aut oībus aut plurib⁹: tūc ꝛ de suba hēbimus dicere aliquid optime. Ois. n. demōstratiōis p̄incipiū ē qō qd ē. Quare ꝑm quascūqꝫ diffinitiōes nō cōtingit accidentia cognoscere: sed neqꝫ de ipsis imaginari facile: manifestū ē qꝫ dialectice dicte sūt: ꝛ vane oēs.

ii ¶ Et videt qꝫ hoc nō solūmodo ē vtile. s. scire qd. sit aliqd in scibo causas accidēt ū subst̄atiaꝫ. U g. in mathematicis. Qm̄ scire qd ē rectū ꝛ curuū: ꝛ qd ē linea: ꝛ qd ē supficies: ē vtile in cognoscēdo angulos triāguli qꝫ angulis rectis sī equales. Sꝫ ēt ecōuerso. s. qꝫ accidētia adiuuāt marie in sciēdo qd ē aliquid. Qm̄ cū declarauimus aliqd ꝑm viā imaginatiōis in oībus accidētib⁹: aut in pluribus eoz̄. tūc dicemus ēt de suba meliorē sermonem. Nā qd ē aliqd ē p̄incipiū ois demōstrationis. Et qō fuerit ex diffinitiōibus p qō nō ꝑparaī cognitio accidētiū: neqꝫ itelligī aliqd ex eis facile: manifestū qꝫ non sunt nisi verba sine certitudine.

ii ¶ Cū dubitauit a quo oz incipe dōs istius artis vtrū a posteriorib⁹ ad p̄cedētia: aut ecōuerso: incepit notificare qꝫ vtraqꝫ via ē cōis in sciētijs ꝛ in vsu eaꝫ: qm̄ q̄zuis sit magis famosū ire de p̄cedētibus ad posteriora: tm̄ aliqn̄ ibiī de posterioribus ad p̄cedētia: ꝛ. d. (ꝛ vl̄ ꝛc). i. ꝛ videt qꝫ sola cognitio ſbe rei nō sit p̄incipiū cognitiōis accītiū ei⁹: vt cognitio in mathematicis. Scire. n. qd ē linea: ꝛ qd ē rectū ꝛ qd est ꝙcauū: ꝛ qd ē supficies in geometria ē p̄incipiū cognitiōis angulor̄ triāguli. s. qꝫ angulis rectis sūt equales: sed ēt ecōuerso. s. qꝫ scire plura posteriora ē p̄incipiū ad sciēdū añcedētia: ꝛ sermo eius in ꝟ ē itelligibilis p se. Et cū demōstrauit qꝫ scire posteriora aliqn̄ ē p̄incipiū ad sciēdū añcedētia: icepit notificare qꝫ ꝟ non accidit oībus accītibus cōtingētibus rei. s. vt sint p̄incipiū rerū antecedētiū. s. ſbe: ꝛ dixit (qm̄ cū declarauerimus aliqd ꝑm viā ꝛc). i. ꝛ non est possibile vt tale cōtingat. s. ire a cognitiōe accītiū ad cognitionē ſbe: nisi qn̄ accītia rei fuerint cognita a nobis ꝑꝫ viā imaginatiōis. i. accītia que manifesta sunt existere in re: ꝛ que sūt in loco eius. s. accītia cētialia ꝓpinq̄: aut oīa: aut plura: ꝛ. q. d. ꝛ nō ꝑparaī nobis cognitio ſbe p cognitionem accītiū: nisi cū sciuerim⁹ accītia ꝓpiqua cētialia: aut oīa aut plura: tūc. n. cōtinget vt iducamus meliorē diffinitionē ſbe. D. d. (nā qd sit aliquid ē p̄incipiū ois demōstratiōis) ꝛ ꝟ rīdet ei a quo incepit sermonē. s. qꝫ cognitio diffinitiōis ē vtilis in cognitiōe accītiū. D. icepit declarare qꝫ hoc cōtingit oī diffinitiōi: ꝛ qꝫ ois diffinitio p quā nō cognoscunt accidētia: nō dr̄ diffinitio nisi equoce: aut qꝛ in ea collocatur aliqd falsum: aut qꝛ componit ex cāis remotis: aut accītalibus: ꝛ dixit (ꝛ quod fuerit ex diffinitionibus ꝛc). i. ꝛ sermo eius in hoc est manifestus per se.

¶ Dubitationē aūt hꝫ ꝛ passiōes aie vtrū cōes sint oēs cū eo qō hꝫ aiam: an sit ꝛ aliqua aie ꝓpria ipsius. Hoc. n. accipere qdē necessariū ē: nō aūt accipi facile pōt. Videt aūt plurimoz̄ qdē nullū sine corpore pati nec facere: vt irasci: cōsidere: deside rare: ꝛ oīno sentire. Maxie aūt assimilat ꝓpr̄io intelligere. Si aūt ꝛ hoc phātasia quedā: aut nō sine phātasia: nec hoc vtiqꝫ cōtinget sine corpe eē.

12 ¶ Et ē dubiū de passiōib⁹ aie: vtrū oēs sint cōes: ꝛ sint cū hoc ei in quo sūt: aut quedā ēt approprient aie. Hoc. n. necesse ē scire: sed nō ē facile. Et nos videmus qꝫ plures eaꝫ impossibile est vt sint: neqꝫ actio: neqꝫ passio extra corpus. U. g. iracundia: ꝛ desideriuꝫ: ꝛ audacia ꝛ vl̄ sentire. Qō aūt videt ꝓpr̄ium ei ē itelligere. Sꝫ si hoc ēt ē imaginatio: aut non potest esse sine imaginatione impossibile ēt vt sit: neqꝫ ēt hoc extra corpus.

12 ¶ Cum nūerauit ea que q̄renda sunt in hac scia: icepit ēt dicere quiddā perutile: ꝛ qꝫ aīe est multū desideratū: ꝛ ē vtruꝫ oēs actieōs ꝛ passiōes aie nō iueniant nisi per cōicationē

corporis: ⁊ sūt cū hoc actiões ⁊ passiões in rebus existentibus in corpe: aut inuenīt in eis aliqd nō habēs cōicationē cū corpore: neq; indiget in actiōe aut passiōe ꝓpria aliquo existēte in corpe. ¶Manifestū est. n. q; plures earū hūt cōicationē cū corpore: sed est dubiū sicut dicit de itelligere: ⁊. d. (vtrū oēs sint cōes ⁊c). i. vtr̄ oēs actiões ⁊ passiões ei⁹ habeant cōicationē cū corpore: ⁊ sint cū hoc actiões aut passiões in reb⁹ existētib⁹ in corpore ⁊ hoc intēdebat cū. d. (⁊ sint cū hoc ei in quo sunt). i. cōicantes cū corpore ⁊ nō existentes in eo quod est in corpore. Et possibile est vt aliqō non cōicans corpori sit existēs in reb⁹ existētib⁹ in corpore: ⁊ possibile est vt actio alicui⁹ nō cōicantis corpori sit nō existens in aliquo eorū q̄ sunt in corpore. Et ista ꝑscrutatio de aīa est valde perutilis: ⁊ est necessaria in sciendo qualitatez abstractiōis aīe: ⁊ hoc debem⁹ ponere i directo oculoꝝ nostroꝝ: ⁊ iō dixit (hoc. n. necessariuz est ad sciendū) hoc aūt qō dixit q; plures passiōuz aīe videtur hīe cōicationē cum corpe: ⁊ q; ille partes aīe q̄ hūt illas passiōes ꝓstituūtur p corpus: vt iracūdia ⁊ desideriū manifestū est p se: ⁊ maxime in passiōib⁹ attributis aīe ꝓcupiscibili ꝑm q; post dabimus rōnē: ⁊ postea passiōib⁹ sensus: q̄ꝝ magis lateat in eis. in p̄io. n. instrumento sensus nō apparet passio manifesta apud sentire: sicut apparet in iracūdia ⁊ veracūdia: ⁊ in alijs passiōib⁹. Intelligere aūt valde latet ⁊ multā habz dubitationē. Existimatū est. n. q; passio ei⁹ ꝓpria nullā hz cōicationē cū corpore sed sic dixit: si intelligere fuerit imaginari aut habuerit cōicationē cū imaginari: tūc ipossibile est vt sit ex̄ corp⁹. i. vt sit extra aliqō existēs in corpe: ⁊. d. ꝫ q; de vnaquaq; istaꝝ virtutū sunt sicut dixim⁹ due qōes. Quaꝝ vna est vtr̄ sit possibile vt actio earū habeat cōicationē cū corpore: aut nō. ¶Postea si nō habeant cōicationē cū corpore: vtrū actio earū sit p̄ res ⁊ in reb⁹ cōicātibus corpori: aut est de eis aliqd nō cōicans oīno ⁊ ideo. d. (⁊ q; vī ꝓpriū ei est intelligere ⁊c). i. ⁊ q; videl̄ cē passio aut actio aīe sine indigentia instrumēti corpalis est intelligere: sed si hoc fuerit imaginatio aut cū imaginatiōe ipossibile ēt ista actio sit extra aliqō hās cōicationē cū corpore: q̄ꝝ intellect⁹ nullā habeat cōicationē cū eo: ⁊ hec est scia ei⁹ in intellectu mālī. s. q; est abstract⁹ a corpore: ⁊ q; ꝑ ipossibile est vt i telligat aliquid sine imaginatione ⁊ nō intēdit p b: hoc qō apparet ex hoc sermone supficieten⁹. s. q; intelligere non fit nisi cū imaginatiōe: tunc enim intellectus mālis erit gñabilis ⁊ corruptibilis: sicut intelligit Alex. ab co: ⁊ sermo eius est intellectus per se: sed debes obseruare hoc qō dixim⁹.

¶Sicd igit̄ aīe operū aut passionū ꝓpriū: cōtiget vtiq; ipaz̄ separi. Si vo nullū ē ꝓpriū nō erit vtiq; separabilis. Sed est de ipsa sicut de recto cui iquātū rectū multa accidūt: vt tangere cuneā sperā ꝑm punctum: nō tū tāgit ab hoc separatū rectū. Inseparabile. n. siqdē est: cū sp quodā cū corpe sit.

13 ¶Dicam⁹ igit̄ q; si aliqua actionū aut passionū aīe sit ꝓpria sibi: possibile ē vt sit abstracta: ⁊ si nihil est ei ꝓpriū ipossibile ē vt sit abstracta: ꝫ ita ē de hoc sicut est de recto: qm̄ ꝑm q; ē rectū accidūt ei plura. ¶. g. vt cōtingat sperā cupri i vno pūcto. Sed tamen rectitudo impossibile est vt sit abstracta p se: cum semper sit cum aliquo corpore.

15 ¶Cū demonstrauit q; querendū est p̄ius vtrū aliq; actionū aut passionū aīe sit extra corp⁹ ⁊ si fuerit: vtrū est cū eo qō ē extra corp⁹ ⁊ extra oē existens in corpore: incepit demōstrare hic q; si fuerit aliqua passio aīe ꝓpria. s. sine corpore: possibile est vt sit abstracta ita q; illa passio aut actio nō sit in reb⁹ existētib⁹ in corpore. Et si nō habuerit aliquā actionez ꝓpriā ipossibile est vt sit abstracta cū actio ei⁹ sit in reb⁹ existentib⁹ in corpore: ⁊. (d. dicam⁹ igit̄ ⁊c). i. q; si aliq; actionū ⁊ passionū aīe non indiget instrumēto corporali: possibile est vt illa actio aut passio sit abstracta: qm̄ si non est in reb⁹ existentib⁹ in corpe necesse est vt sit abstracta: ⁊ si est i rebus existentibus in corpore necesse est vt sit nō abstracta. ¶. g. q; si intelligere fuerit sine instrumento corporali ⁊ nō fuerit existens in reb⁹ existentibus in corpore. ¶. g. vt si intelligere intentiones imaginabiles: necesse ē vt sit actio sempiterna ⁊ abstracta: ⁊ si ipossibile est vt sit sine imaginatiōe: tunc actio ei⁹ erit non abstracta a corpore: q̄ꝝ intellect⁹ sit abstract⁹ ab eo: ⁊ est manifestum sicut dicit Themist⁹ q; ꝓpositiones hypothetice cōtinuatiue in qb⁹ ē ꝓsequēs possibile cē cū antecedēte necesse est semp vt destruam⁹ antecedens: ⁊ ꝓcludam⁹ oppositum consequētis ecōtrario dispositioni ꝓpositionū: quaꝝ q̄ꝝ sequit̄ antecedens necessario ⁊ ideo nullū impossibile contingit Arist. inquātū destruit antecedens. ¶. g. q; si hoc visibile est aīal possibile est vt sit hō: sed non est aīal. ergo impossibile est vt sit hō. ¶. d. (ꝫ si ita est de hoc sicut ē de recto). i. si aīa nō habuerit actionē ꝓpriā: tūc passiones que attribuūtur ei erunt sicut plures res: que attribuūtur reb⁹ existētib⁹ in mā inquātū cōtingit ei quod fuit in materia: nō inquātū sunt nō abstracte a mā. ¶. g. cōtact⁹ ver⁹ quē hz linea cū spera: hoc emz inuenitur extra aīaz inquātū linea est in corpore ⁊ figura sperica in corpore. ¶. g. inquātū linea est in ligno: ⁊ sphericuz in cupro: impossibile est. n. vt contingat linea sperā inquātū vtraq; earum est abstracta a mā: nisi contactus sit mathematicus non naturalis.

¶Ūr āt ⁊ aīe passiões oēs cū corpore cē: ira māsuetudo: timor misericordia cōfidētia: adhuc gaudiū ⁊ amare: ⁊ odire: sil. n. cū his patit̄ aliqd corp⁹. indicat āt hoc aliqñ a durit̄ qdē ⁊ māifestit̄ passiōib⁹ cōcidētib⁹ nihil exacerbari: aut tiere. Aliqñ āt ⁊ ꝑ tūs ⁊ debilib⁹ moueri cū accēdat corp⁹ ⁊ sic se habeat sicut cuz irascitur. Adhuc aūt magis hoc manifestum. Nullo enim terribili imminēte in passionib⁹ fiunt his aliqui timentes. Si aūt sic se hz: manifestum qm̄ passiones rōnes in materia sunt.

¶Et videt̄ ēt q; oēs passiões aīe sint in corpore: vt iracūdia ⁊ gratia: ⁊ tior: ⁊ pietas: ⁊ audacia: ⁊ gaudiū: ⁊ tristicia: ⁊ odiū: ⁊ amor. Corp⁹ eni patit̄ cuz istis: ita q; forte fiunt passiones fortes ⁊ apparētes ⁊ non accidit ex eis homini: neq; iracundia neq; timor. Et forte passiones parue ⁊ debiles mouebūt ipsum quando corpus fuerit paratum. Et magis manifestum est q; videm⁹ q; quidā homines sunt valde timorosi: q̄ꝝ nihil timoris accidat eis. vñ manifestū est q; passiones sunt intentiones in mā. 14

¶Cū narrauit q; plures passiões ⁊ actiões aīe videt̄ hīe cōicationē cū corpe icepit hic notificare gen⁹ in quo apparet hoc manifeste: ⁊. d. (⁊ videt̄ q; oēs ⁊c) ⁊ intēdit p passiões aīe dispositiões attributas virtuti cōcupiscibili. ¶. d. (corpus. n. patitur cū istis). i. apparet in eo alteratio ⁊ trāsmutatio. Ois. n. passio facta cū alteratione ⁊ trāsmutatiōe ē in corpore necessario: aut virtutis in corpore: ⁊ cū hoc ꝓpositio fuit vera: ⁊ ēt q; oia accidētia aīe concupiscibilis fiūt cū transmutatione ꝓcludetur necessario q; hec aīa aut est corpus aut virtus in corpore: sed q; ꝓpositio maior est manifesta: minor vo latet aliquātulū cum sit possibile vt accidāt passiones ex quib⁹ corp⁹ non patit̄ apud sensum: incepit declarare hoc alio modo: ⁊. d. (⁊ signū eius est qm̄ forte ⁊c). i. ⁊ signū q; ista vtitur corpore. q. instrumento ⁊ q; corp⁹ patitur ab eis: ⁊ si patitur apud sensuz: qm̄ actio ei⁹ differt ꝫ

diuersitatē

diuersitatem dispositionum corporis. Accidunt. n. homini multa que innata sunt mouere motu forti: & non mouent ipsum nisi debiliter. V. g. quando accidit homini aliqd ti morosum: aut aliqd puocās irā & nō mouet ab eis nisi modicū aut econuerso qñ corp⁹ fuerit paratū sicut. d. & fuerit ita paratū sic est irat⁹. Irat⁹. n. mouebit facile valde ex re modica puocante iram & magis manifestū est sicut dicit: quia nos videm⁹ multos hoīes timere sine aliq timoroso: & hoc ista significant q ista actio nō fit absq corpe. D. d. (manifestū est q passiões &c). i. manifestū est igit q forme puenientes in ista anima apud passionē & motū sunt foꝛe i mā.

¶ Nā & diffinitiões ipoꝛ sunt tales: vt ira sci mot⁹ q dā talis est corpis. aut partis: aut potētie ab hoc: & gratia huius. Et propter hoc igitur iam phisici ē considerare de aia: aut omni aut huiusmodi.

¶ Quapropter diffinitiões debent eē ita: qñ ira est mot⁹ alicui⁹ ptis isti⁹ corporis: aut alicui⁹ virtutis ei⁹ a tali: & ppter tale: & ideo cōsiderare de aia: aut de omni: aut de hac est naturale.

¶ Dicit: & cū declaratū fuerit q iste passiões sunt forme māles: necesse est vt i diffinitiōib⁹ eaꝝ appareat materia: & motus quā sequūtur iste forme est mot⁹ mālis: ita q corp⁹ accipiendū est in diffinitione istius motus. Verbi gratia quoniam ira est motus alicuius partis corporis. Et cū in diffinitionibus istaꝝ virtutū apparet mā: manifestū ē q consideratio de aia ē nālis: aut de oi aia si omnis aia ē talis: aut de aiab⁹ que declarant eē māles: & hoc intendebat cuz. d. (& iō consideratio de aia est nālis).

¶ Differēter āt diffiniet phisic⁹ & dialectic⁹ vnumqōq ipsoꝝ vt irā qd ē. Hic quidē. n. appetitū recō tristatiōis aut aliqd huiusmodi. Ille aūt feruoꝛez sanguinis aut calidi circa coꝛ. Hoꝝ aūt ali⁹ qdem assignat materiā: ali⁹ vo spēz & rōnē. Rō qdē enim rei hec est: quā necesse est si fuerit in hmōi mā esse. Sicut dom⁹ rō quidem quedā talis q cooperimē tū prohibēs coꝛruptiões a ventis: imbꝛibus: & caumatibus. Hec aūt dicit lapides & lateres & ligna. Alia vo in his spēm propter ista. Que igit natura lis haꝝ vtruz que circa materiā: rōnē autem ignorans: aut que circa rationem soluz: aut magis que est ex vtrisqz. Illoꝝ aūt quis vterqz.

¶ Et differt illud quo naturalis diffinit vnūqōq istoꝝ ab eo quod diffinit sermocinalis. V. g. qd ē ira. Sermocinalis. n. dicit. Ira ē appetit⁹ in vindictā: & sic de silib⁹. Naturalis āt dicit q ē ebullitio sanguis aut caloꝛis i coꝛde. Nālis igit dat materiā: sermocinalis āt dat foꝛmā & itētionē. Intentio. n. alicui⁹ ē hoc: & necesse ē vt hoc sit i materia. V. g. dom⁹. Aliqs enī dat intētionē dicēdo q ē coperimētū phibēs ab imbꝛib⁹: & pluuijs: & frigoꝛe & caloꝛe. Ali⁹ āt dicit q est ex lapidib⁹ & laterib⁹ & lignis. Ali⁹ vo dat foꝛmā existētē in hoc ppter ista. Sm igit dictū istoꝝ est nālis qui itendebat materiā & ignoꝛabat intētionem: aut qui intendebat solam intentionem: aut melius est dicere vt sit ille q congregabat vtrūqz. vtrūqz igit aliorum ei attribuet.

¶ Cū demōstrauit q in diffinitionib⁹ istaꝝ virtutū oꝛ accipere māz & foꝛmā: incepit dubitare ꝛ ꝙsuetudinē q ē apud nāles: & eos q absolute ꝙsiderāt. s. disputatoꝛes. Nāles. n. differūt a disputatoꝛib⁹ in mō diffiniēdi. Disputatoꝛes. n. dant diffinitiões sm formā tm: dicēdo q ira est appetitus in vindictā. Nāles vo sm māz: dicēdo q est ebullitio caloris & sanguinis in coꝛde. D. d. (intētio. n. alicui⁹ est h̄). i. vt mihi vi: intētio. n. alicui⁹ sm q est eius est hoc. D. d. (& necesse est vt sit in mā &c). i. necesse est vt illa intentio sm q est hoc existat in mā q̄ habeat talē dispositionē. s. q̄ sit h̄ ēt & sit p aliquā intētionē exñtē in ea q̄ppꝛopt fuit digna vt illa res existeret in ea non in alia. Et innuit p hunc sermonem qm̄ sicut necesse est vt intētio existat in mā sm q est hoc: ita necesse ē vt sit mod⁹ acceptiōis ei⁹ i diffinitione. Et si non erit accepta intentio alio mō ab eo q̄z est. g. n. accipit mām in diffinitione: & dimittit formā diminute accipit. qui aūt accepit formā & dimittit māz existimat q dimittit aliquid nō necessariū: sed nō ē ita: qm̄ foꝛa dꝛ accipi i diffōnib⁹ sm dispositiões in quib⁹ existit: & residuus sermo ē manifest⁹.

¶ At vo nō est aliqs q circa passiões materie nō separabiles & vt nō separabiles sunt versēt sed phisic⁹ circa oēs q̄cūqz hui⁹ coꝛporis & huius materie opera & passiões sunt. Circa quascūqz āt nō inquā tū hui⁹ ali⁹: vt de qbusdā qdē artifex ē si cōtingat: vt instructoꝛ aut medic⁹. Nō separabiliū qdē. In quātū aūt nō talis coꝛporis passiones sed ex restrictione mathematicus: sm aūt q omnino separate primus philosophus.

¶ Dicamus igit q iste qui intendit cōsiderare de passiōib⁹ materie q̄ nō separant ab ea sm q nō separant: null⁹ ē nisi naturalis cōsiderās i oīb⁹ actionib⁹ & passiōib⁹ isti⁹ coꝛporis: & isti⁹ materie: & passiōib⁹. Nō āt nō est ita cōsiderādū est ab alio: quorū q̄dā dꝛ intēdere artifex: vt carpētari⁹ & medic⁹. Ea aūt q̄ sūt nō abstracta in rei veritate: sed sunt passiões coꝛporis: & sm abstractionē intendit mathematicus. Ea autem que sunt abstracta in rei veritate intendit primus philosophus. 17.

¶ Cū dubitauit de diffinitiōibus: incepit demonstrare hic que artes vtūtur in diffinitionib⁹ foꝛma & mā: & q̄ solūmō foꝛma: & d. (q ille q intēdit ꝙsiderare de passiōib⁹ māe nō abstractis ab ea sm q sunt &c). i. ille qui intēdit ꝙsiderare de formis ꝙntib⁹ passiões māe nō abstractas a mā ꝺz q sūt nō abstracte est nālis q ꝙsiderat in oīb⁹ passiōib⁹ coꝛporis & in nā istius māe & in passionib⁹ ei⁹. D. d. (q aūt nō est ita &c). i. qō aūt ex istis formis & passiōib⁹ nō est p nāz sed per volūtatē ꝙsiderādū est ab artificib⁹ mechanicis vt carpētario & medico. D. d. (ea āt que nō sūt sepata &c). i. accñtia nō abstracta a coꝛpoꝛe: & ꝙntia ipsuz nō i eo quod ē trāsmutabile: sed in eo quod est coꝛpus tm̄ & magnitudo: & sunt ea q̄ intellect⁹ intellīgit sm abstractionē a mā: ls in rei veritate nō separentur: ꝙsiderandum est a mathematicis: de formis aūt que sunt abstracte in rei veritate. i. sm esse & intellectū considerat primus philosophus. 17.

¶ Sed redeundū est vnde venit sermo. dicebam⁹ aūt q passiones anime non separabiles a phisica materia animalium inquantum tales existunt furoꝛ & timoꝛ: & non sicut linea & planum. 18

¶ Sed reuertendum est ad nostrū sermonē in quo loquebamur q passiones anime nō sunt separate a materia naturali. & ea que sunt talia in rei veritate sunt ira & timoꝛ: nō sicut linea & superficies.

¶ Idest & quia hoc est magis ꝓprium logico: reuertamur ad illud de quo loquebamur. s. q passiões aie. s. concupiscibilis nō sunt abstracte a coꝛpoꝛe: neqz i diffinitiōe neqz 18

in esse. U. g. ira ⁊ timor q̄ ñ sunt abstracte: neq; diffinitione: neq; in esse sicut linea ⁊ superficies.

¶ Intendentes ât de aia necesse ē sil'dubitâtes de quib⁹ dubitare oz: ptranseuntes primoꝝ opiniões cõprehendere quicũq; de ipsa aliquid enunciarũt vt bene quidē dicta accipiamus: si vo aliquid non bene hoc vereamur. ¶ Principiũ aût qõnis ē apponere que maxime videntur ipsi ineſſe ſm naturaz. Animatũ igitur ab inanimato in duob⁹ marie differre videtur: motu ⁊ sensu. Accepimus autez ⁊ a progenitoribus fere hec duo de anima.

19 ¶ Et necesse est nobis in querendo de aia p̄dicere opiniões antiquoꝝ ⁊ inuabimur p ea: ⁊ retiebim⁹ illud qō dictũ est vere: ⁊ ſm q̄ oz: ⁊ vitabim⁹ illud qō dictũ est ſm q̄ non oz. Et debem⁹ p̄dicere etiã ea que reputanť ꝓprie eē naturalia: ⁊ hoc ponem⁹ principiũ: dicēdo q̄ hũs aiam vť differre ab inanimato his duob⁹ ꝓprie. ſ. motu ⁊ sensu. Et hec duo accepimus ab antiquis de anima.

19 ¶ Cũ declaratũ est in posterioꝛib⁹ q̄ ꝓsideratio ducens ad certitudinez perfectam in reb⁹ q̄sitis in vnoquoq; generum non sit nisi ꝓsideratio in principijs ꝓprijs illi generi: icepit demõstrare q̄ necesse est ꝓsiderare de aia hoc mõ principiorum: ⁊. d. (⁊ debem⁹ p̄dicere in querendo de aia ꝓpositiones ⁊ principia que videntur esse ꝓpria aie ſm q̄ est anima) ⁊ illas ꝓpositiones ponam⁹ principiũ ꝓsiderationis. Et notificauit q̄ ea que hũt de aia talem dispositionez sũt duo sensus. ſ. ⁊ motus. animatũ. n. nõ differt ab inaiato nisi sensu ⁊ motu locali: ⁊. d. (q̄ habem⁹ aiaz ⁊c). ⁊ intẽdit p̄ per vť certitudinem: quũ ipse vtť talib⁹ verbis loco certitudinis in locis in quibus certitudo est famosa: ⁊ residuus sermo est manifestus.

¶ Dicunt. n. qdã: ⁊ maxime: ⁊ prio eē aiaz id qō est mouens. Existimãtes ât qō nō mouer ipsum non contingere mouere alteꝝ. Eoꝝ que mouenť aliqd animam sic arbitrati sunt eē. Unde Democrit⁹ q dē ignē quēdã aut calorē eē dicit ipaz. Infinitis igitur existētib⁹ figuris ⁊ atomis q̄ sũt spēi rotũde ignē ⁊ animã dicit: vt in aere mota corpora: q̄ vocãť decisiones: q̄ videnť p portas in radijs. Quoꝝ oē semē elementa dicit Democritus toti⁹ nature. silr ât ⁊ Leucippus. Hoꝝ ât sperica aiaz ꝓpter id qō maxime possunt penetrare p oē hmõi figure: ⁊ mouere reliqua cum moueanť ⁊ ipsa. Arbitrãtes animam esse efficiens in animalib⁹ motum.

20 ¶ Quidã. n. dicũt q̄ illud qō est ꝓprie ⁊ p pri⁹ aie ē mouere. Et q̄ existimãt q̄ oē nō motũ nō pōt mouere aliud: existimauerũt aiam eē aliqō motũ. Cũ Democritus dixit ipsaz eē ignē ⁊ calidũ. Dixit. n. q̄ est ex corpoꝛib⁹ ⁊ figuris indiuisibilib⁹ infinitis: ⁊ ea q̄ sunt sperica ex eis sunt ignis ⁊ anima. U. g. ⁊ similia huic sunt corpora existentia in aere q̄ dicũ tur atomi: q̄e sunt in radijs solis ingredientibus per foramina. Et dicit q̄ per congregationez fundamẽtoꝝ in eis sũt elementa oiuz naturaliuz. Et similiter Leucippus. Et sperica istoꝝ sunt anima: qua tales figure sunt possibiles transire in rem ſm totũ: ⁊ mouent oia que mouentur etiam. Cũ existimant q̄ aia dat animalib⁹ motum.

¶ Cũ notificauit q̄ antiq nõ ꝓsiderãt de aia: nisi p̄ motum aut sensuz: aut p vtrũq;: incepit primo numerare suias hominũ ꝓsiderãtiũ de aia p motũ: ⁊. d. (qdã. n. eoꝝ ⁊c). i. ⁊ cũ quidã opinabãtur q̄ illud qō ꝓpriať aīe primo est q̄ mouet aliud: ⁊ opinabãtur q̄ illud qō mouet aliud debet moueri: existimauerũt q̄ aia ē aliqō motũ semp. D. d. (⁊ iõ dixit Democritus ipsam eē ignē: aut calidũ). i. ignez aut igneũ. D. d. (dicit. n. ipsaz eē ex corpoꝛib⁹ ⁊ figuris ⁊c) i. opinabať enim q̄ mouet aliud ⁊ mouer ipsaz esse ex corpoꝛib⁹ indiuisibilib⁹ habentib⁹ figuras infinitas: ⁊ q̄ ex istis est solũmodo ⁊ spericis: ⁊ q̄ sperica sunt ignis aut ignem credebant q̄ sperica coꝝ: aut sunt ignis: aut aia. D. dedit exẽpla hoꝝ corpoꝝ apud Democritum: ⁊ dixit (⁊ silia his sunt corpora existentia in aere). i. ⁊ ista corpora apud eum sunt similia atomis qui apparent moueri in radijs solis. ⁊ cũ notificauit q̄ Democrit⁹ opinabať aiam eē ex corpoꝛibus indiuisibilib⁹ q̄ apud ipsuz assimilanť atomis: notificauit q̄ ptes sunt de gb⁹ opinať Democrit⁹ aiaz fieri ex eis: ⁊ qũo opinanť ea eē elemẽta aliorꝝ cõpositoꝝ: ⁊. d. (⁊ q̄ per ꝓgregationẽ fundamẽtoꝝ in eis adaptať vt ex eis cõponãtur diuersa entia q̄ꝫ sint eiusdẽ nãe) ⁊ intẽdit per fundamẽta diuersitatẽ eoꝝ in figura: ⁊ in situ ⁊ in ordine. Diuersitas enim partium in his trib⁹ est cũ diuersitate compositoꝝ ex eis: sicut scripture diuersantur propter diuersitatem litteraꝝ in his trib⁹. Et cum narrauit q̄ ipsi opinabantur animam esse ignem aut aliquod igneum: q̄ opinabanť animam esse sphericam ⁊ ignē esse sphericũ: dedit rõnē propter quã opinabanť aiaz eē sphericã: ⁊. d. (⁊ qō ē sphericũ ex istis est anima ⁊c). i. ⁊ Democritus ⁊ Leucippus non opinabãtur q̄ sperica ex corpoꝛibus indiuisibilibus sunt aia: nisi q̄ opinabanť q̄ talia corpora sunt ea que possibilia sunt pertransire per alia ⁊ mouere ipsa: q̄ꝫ ipsa moueantur sp: ⁊ hec est dispositio quã existimabant esse propriaz anime. ſ. quoniam mouet corpus ⁊ mouetur semper.

¶ Unde ⁊ viuendi terminũ esse respiratiõnē. Constringẽte. n. eo q̄ corpora cõtinet: ⁊ extrudẽte figuras p̄bentes aialib⁹ motũ: ex eo quod non est ipsas quiescere aliquatenus: auxilium fieri de foris ingredientib⁹ alijs huiusmodi in respirãdo. Que qdez egredi prohibent ipsas q̄ animalibus insunt: id repellendo quod constringit ⁊ comprimit tamdiu viuere animalia q̄diu possunt hoc facere.

¶ Et ideo dixerunt q̄ anhelitus est diffõ vite. Aer enim continens cũ cõgregat corpora: ⁊ constrigit ex istis figuris que dant animalib⁹ motũ: q̄ ista nõ quiescunt in aliqua hora: sustineri ab extrinseco imponendo per anhelitum alias figuras sibi similes dicunt q̄ iste etiam prohibent illud quod iam peruenit intus in animalib⁹ ab exitu: ⁊ cõtra expellũt cum eis illud quod congregat ⁊ constringit eas: ⁊ q̄ vita est dum animal potest facere hoc. 21

¶ Quoniaz ois dicens in quidditate alicuius aliquid laborat in faciendo conuenire illud omnibus sensibilibus ⁊ in dando cãm illius sensibilis ex illo dato ab eo in substãtia illius. Isti autem quoniam opinabantur animam esse partes sphericas indiuisibile laborauerunt hoc modo in dando cãm anhelitus: dicendo: ⁊ propter hanc cãm. ſ. q̄ anima est partes sperice que semper sunt in motu fuit anhelit⁹ diffinitio vite: aut consequens vitam. Aer enim continens cũ congregabit corpora constringentur multe figure sperice q̄ 21

sunt

sunt intra corpora que dāt alalib⁹ motū: q⁹ semp sunt i motu: ⁊ tunc hec corpora mouebūtur ad exitū: ⁊ illud erit exitus anhelitus: ⁊ tūc sustētabit aīal ad iponēdū alia corpora sperica ab extrinseco: ⁊ hoc est imponēdo āhelitū. Hoc āt fuit ꝓpter tria. Q uoꝝ unū est in acquirendo locū illius quod exuit. Secūdū aūt est ad ꝓhibendū plura corpora intrinseca ab exitu. Tertium est vt adiuuet ea ēt in expellēdo illud quod constringit ⁊ quod congregat ea: ⁊ dicunt: (⁊ iō fuit vita dum animal potest facere hoc.

¶ Uidetur aūt ⁊ a pythagoricis dictum eandē hꝰe intelligentiaz. Dixerunt enim quidā ipsoꝝ aīaz eē que sunt in aere decisiones. Alij aūt has mouens. De his autem dictum est ꝓpter id ꝙ continue videntur moueri: ⁊ si sit trāquillitas nimia. Jn idē aūt ferunt ⁊ qcūqz dicūt aīaz eē quid seipsum mouens. Uidentur aūt oēs hi existimasse motū mari me ꝓpriū eē anime: ⁊ alia quidem omnia moueri ꝓpter animā: ipsaz aūt a seipsa: ꝓpter nihil videre mouens quod non moueatur ⁊ ipsum.

21 ¶ Et forte etiam est talis sermo pythagoricoꝝ. quidam enim illoꝝ dicūt ꝙ aīa est atomus existens in aere. Quidā āt illud qō monet atomos. Et dixerunt hoc q⁹ semp videtur moueri licz ventus deficiat olno. Et assimilant istis dicentes ꝙ aīa ē aliquid mouēs se. Oēs enīz isti videnť opinari motū cōuenire aīe: ⁊ ꝙ oīa nō mouētur nisi per animaz: anima aūt monetur per se. Nihil enim videtur mouere nisi ipsum etiam moueatur.

21 ¶ Dicit ⁊ forte etiam opinio ꝑythagoꝛe in anima est sīlis opinioni Democriti ⁊ Leucippi. Quidaz enim pythagoricoꝝ dicebāt animaz eē atomos aereos ⁊ quidam illud quod mouet atomos: ⁊ opinabantur hoc: quia credebant ꝙ atomi semper mouebantur: ⁊ ꝙ anima semper mouetur. D. d. (⁊ sīles istis sunt dicentes ⁊c) ⁊ innuit ꝑPlato. Oēs igiť isti cōueniunt in ꝺ. s. ꝙ motꝰ est propriꝰ anime: ꝛ differunt in qd est. Et qdā eoꝝ existimabāt eā esse corpa idi uisibilia: aut ignē: aut aliqō igneum. quidam vo atomos.

¶ Sīr aūt ⁊ Anaragoras aīaz dicit eē mouentez: ⁊ si aliquis alius dixit ꝙ oē mouet intellectus: nō tñ penitꝰ ficut Democritus. Jlle quidem enim dicit simplr idem eē aiam ⁊ intellectum: vez enim aiebat esse qō videť. Unde bene dicere Homeruz ꝙ Hectoꝛ iacet aliud sapiens: non itaqz vtitur intellectu tanꝙ potentia quadam que circa veritatē: ꝛ idem dicit animam ⁊ intellectum.

23 ¶ Et sīr ēt dicebat Anaragoras ꝙ aīa est mouens ⁊ cum dicebat ꝙ intellectus mouet oē: sed tamen Anaragoras aliud intendit abeo quod intēdit Democritus. Democritus enim absolute dixit ꝙ idē est anima qō intellectus. Dicit enim ꝙ veritas est res manifesta: ⁊ ideo bene dixit Homerus ⁊ verū dixit ꝙ Hectoꝛ apopletizabať ⁊ carebat intellectu Et non vtebatur intellectu quasi aliqua virtute: ꝛ dicebat ꝙ intellectus ⁊ anima idem sunt.

23 ¶ Dicit ⁊ simīliter ēt opinatur Anaragoras cū. d. animam eē mouētē: ⁊. d. (ꝙ intellectꝰ mouet omne) ꝛ Anaragoras non intendit in hoc illud quod Democritus. Democritus enim ꝓpalauit ꝙ anima ⁊ intellectꝰ idem sunt: dixit enīz ꝙ veritas comꝓhensa non est nisi in eo qō manifestum ē sensui tñ: ⁊ ideo bene dixit homerus verificatoꝛ: cum narrauit de hoīe q carebat sēsu ꝙ carebat intellectu. Dem. igiť nō intendit ꝙ intellectus sit aliqua virtus in animalib⁹ alia a virtute sensus: sed dicit ꝙ intellectꝰ ⁊ aīa idem sunt.

¶ Anaragoras autem minꝰ certificat de ipsis. multotiens quidem enim causam eius quod bene ⁊ recte dicit eē intellectum. Alibi autem intellectum hunc esse animaz. Jn omnibus enim ipsum inesse animalibus magnis ⁊ paruis ⁊ honoꝛabilibꝰ ⁊ inhonoꝛabilibus. Non videtur autem ſm ꝓvidentiam dictus intellectus omnibus similiť aīalib⁹ in esse. Sed neqz oib⁹ hominibus.

¶ Anaragoras autem latētius loquebatur de istis cū multotiens dicebat ꝙ intellectꝰ est cā in inuentione. Et dixit i alio loco: ꝙ itellectus ⁊ anima idē sunt. Jntellectus enim apud ipsum exīstit in omnibus animalib⁹: magno ⁊ paruo: nobili ⁊ ignobili. Sed non videmus hunc intellectū existere sīr in omnibus animalibus. Neqz etiam in homine. 24

¶ Dicit: Anaragoras autem cū ꝓpalauit ꝙ intellectꝰ ⁊ aīa idem sunt: latentius ꝓpalauit qz Democritus: cuz multotiens dicebat ꝙ intellectus est causa rectitudinis ⁊ etiam verificationis: ⁊ hoc apparet ex eius sententia ꝙ intellectꝰ sit aliud a sensu: ⁊ in aliꝭs locis videtur opinari ꝙ intellectꝰ ⁊ aīa idem sunt. dicit enim ꝙ intellectꝰ est in oīb⁹ animalibus magno ⁊ paruo: nobili ⁊ ignobili: ⁊ nō est sicut existimauit: q⁹ non videmus intellectum existere eodē mō in oībus boibus nedum existere in omnibus animalibus. 24

¶ Quicunqz igitur in moueri animatum aspexerūt bi qdē maxīe motiuū solidi opinati sunt aīam esse. Quicunqz autem ad cognoscere ⁊ sentire ea que sunt: isti dicunt animam esse principia: alij quidem plura facientes hoc. alij vo vnum hoc. Sicut empedocles quidem ex elementis oīb⁹ eē: ⁊ vnūqōqz eoꝝ animam dicens sic. Terrā quidez terra cognoscimus: aquam vo aqua: ethere autez ethera: sed ignem igne: concordia autem concordiam: ⁊ discordia tristi discordiam.

¶ Et ponētes principia anime motum existimabāt ꝙ anima sit dignioꝛ oīb⁹ vt moueatur. ꝑPonētes aūt regulam in hoc cognoscere ⁊ sentire omnia entia dicebant anima esse principia. Quidam igitur eoꝝ ponebant ista principia plura vno. quidam autem ponebant vnam: vt Empedocles. Jste. n. ponebat eam ex omnibus elementis: sed tamē ponebat vnumquodqz elementoꝝ esse animam: ⁊ dixit: ꝙ nos non comꝓhendimus terram nisi ꝑ terram: ⁊ aquam per aquam: ⁊ aerem per aeraz ⁊ ignem per suum simile. s. ignem: ⁊ litem per litem: amicitiaz per amicitiaz. 25

¶ Cū compleuit sermonem ꝓsiderantiū in anima per motū. Jncepit etiam dicere opiniones eoꝝ qui considerant de aīa per cognitionem ⁊ distinctionem: dicēdo (⁊ ponentes principium anime motum ⁊c). i. ponentes aūt regulam anime ⁊ cognitionem sue nature ꝓpter motum: quaꝓpter iudicauerunt ꝙ anima est magis omnibus digna motu ſm ꝙ dirimus. ponentes autem regulam in considerationē de aīa to per cognitionem eius ⁊ distinctionem in oīb⁹ entib⁹ opi 25

nabāt q aīa ē pricipiū toti⁹ aut ex pncipijs toti⁹. Qui igit põebāt ꝫ prin⁹ pluraūno põebāt aīaz plā vna :ꝛ q opiabāt principiū vnū esse. ponebāt aīaz vnā. Ut. g. q: Empe. ponebat aīaz fieri ex elemētis ꝛ ponebat ipsam ser in numero ꝫz numerū elemētoz apud ipsuz: dixit enim q nos nō ꝓpreben dim⁹ terrā nisi p terrā ꝛc. ꝛ cū dixit (ꝛ quidā eoz ponebant hec principia plura vno) intēdebat: quidā eoz q: posuerūt hec principia plura vno opinabant aiam esse pluraūna: vt Empedocles: ꝫ fuit cōtēt⁹ dicere rē loco ꝓsequētis :ꝛ cū. d. (ꝛ qdā eoz põebātvnā aīaz) itēdebat ꝛ qdā eoz q ponebāt vnū pricipiū: põebātvnā aīaz: ꝫ fuit cōtēt⁹ ꝫ ꝓsequēte loco rei ecōuerso ei qō fecit prio: ꝛ reliduus sermo est manifest⁹.

¶ Eodē aūt modo ꝛ Plato in thymeo aīaz ex elemētis facit. Cognosci. n. iquit simile simili. Res aūt ait ex principijs esse. Silr aūt ꝛ in his que sunt de philosophia dicta per cūdē determinatū ē. Ipsum quidem animal ex ipsa vnius idea: ꝛ ex prima longitudine ꝛ latitudine ꝛ altitudine constare: alia autem simili modo.

26 ¶ Et similit Plato in thymeo ponebat aīaz aliqō ex elementis. Qm̄ apud ipsuz nihil cognoscit nisi per suum simile. Et q oēs res non fuerunt nisi ex suis principijs. Et silr determinauit pr⁹ in philosophia. s. in suis disputationib⁹. Et manifestuz est q liber thymei exit ab eis: ꝛ q anima simplr est ex forma vnius: ꝛ prima longitudine: ꝛ prima latitudine: ꝛ primo ꝓfundo: ꝛ q alia currūt hoc modo.

26 ¶ Plato posuit in thymeo q aīa est aliquid ex substātia elementoz: opinabat illud ēt qō opinabat q ponebat aīaz ex principijs: ꝛ est q oēs res nō cognoscūtur nisi per sua silia ꝛ nō cognoscūtur nisi p cognitionē suoz principioꝝ ꝛ q principia cognoscūtur per sua silia: ꝓtinget q principia cognoscātur per principia. Et cū cōiūgem⁹ huic q aīa cognoscit res per principia eaz: cōtinget ex hoc q aīa sit principia: hec enim sunt ꝓprietates conuertibiles. D. d. (similit determinauit ꝛc). i. ꝛ similiter determinauit in sua philosophia ꝛ in scholis ei⁹: qm̄ in thymeo dixit hoc alio modo. Dixit enim illic q animal simplr absolutū qō est gen⁹ aīaliū ꝛ principiū eoz est compositum ex vno: ꝛ ex prima longitudine que est ꝓposita ex dualitate prima ꝛ ex latitudine q̄ est ꝓposita ex prima trinitate :ꝛ ex ꝓfundo :quod componitur ex prima quaternitate: que sunt principia alioz numeroz compositoꝝ. Et opinabatur q longitudo ꝓponit ex dualitate: q: linea fit ex duobus punctis: ꝛ latitudo ex trinitate: q: fit cū longitudine ex trib⁹ pūctis: ꝛ spissitudo ex quaternitate: q: fit cū longitudine ꝛ latitudine ex quattuoz puncti⁹. Qm̄ cū opinabat q numeri sunt principia oīuz: fuit necesse apud ipsum vt principia numeroz sint principia generū ē sensibilis: ꝛ alij numeri qui cōponūtur ex pricipijs sint principia ēt rez particularium. Ita q principia aīalis simplicis est prima vnitas: ꝛ prima dualitas: ꝛ trinitas :ꝛ q̄ternitas. Principia aūt alioz aīalium sunt alij numeri: ꝛ ideo dixit (q alia currūt hoc modo). i. ꝛ principia aliozum aīaliuz particularium sunt alij numeri: ꝛ q: opinabātur ꝫ in principijs entium: ꝛ opinabātur q aīa componit ex principijs propter cognitionē opinati sunt q anima est iste numerus qui est principium numeroꝝ. D. d. (ꝛ manifestū est q thyme⁹ exit ab eis) vt mihi vī: q illud quod dcm̄ ē de principijs in thymeo est aliud ab eo quod dictū est i disputationib⁹: ꝛ quasi diuersitas horuz in aīa non est nisi pp diuersitatē eoz in principijs. Oēs enim conueniunt q oz esse ex principijs: ꝛ dicunt q opinio Platonis in thymeo de aīa est q anima est nā media. s. inter formas abstractas in diuisibiles: ꝛ inter formas sensibiles diuisibiles ꝫm materiaz. Themistius aūt dicebat q Plato intendebat p istaz māz mediā intellectū inter oēs ptes aie: cū suū ē sit mediū inter formas materiales: ꝛ abstractas: ꝛ vlr difficile possumus hodie intelligere opiniones antiquoꝝ quia nō sunt note apud nos.

¶ Adhuc aūt ꝛ aliter. Intellectum quidē ē vnuz. Scientiaz aūt duo. Singulariter enim est ad vnū. Plani aūt numerum opinionem: sensum vo euz qui solidi. Hi quidem enim numerū spēs ꝛ principia entium dicebant. Sunt aūt ex elementis. Judicant. n. res alie qdem intellectu. alie vo scientia: alie autem opinione: alie vo sensu. Species autez numeri hi rerum.

¶ Et est dictum hoc etiam alio modo: ꝛ est q intel 27
lectus est vnum: ꝛ scientia duo: quoniam per se est ad vnū. Et q existimatio est numerus superficiei: ꝛ q sensus est numerus solidi. Numeri enim dicebantur esse forme ꝛ principia in rebus entib⁹: ꝛ numeri sunt vnum illoꝝ elementoꝝ. Sz oēs res considerantur: quedam per intellectum ꝛ quedam per scientiam: ꝛ quedam per existimationez: ꝛ quedam per sensum. Ista autez sunt numeri qui sunt forme.

¶ Et opinati sunt alio modo aīaz ē principia numeroꝝ. Di 27
cūt enim q intellectus est vnū numerale: ꝛ per intellectum intendit primas ꝓpositiones: ꝛ dixerūt ipsuz ē vnū: q: scire ꝓpositiones est vnius scientie: ꝛ intendit per scientiaz cōclusionē: ꝛ dixerunt eam ē dualitatem: q: est ꝓcessus ab vno. s. ꝓpositionibus: ꝛ ad vnuz. s. cōclusionē vnde fit dualitas: ꝛ hoc intendebat cum. d. (est enim singulariē ad vnū) ꝛ dixerunt q existimatio est numerus superficiei. s. trinitatis: est enim ab vno. s. ꝓpositionib⁹ ad duo: nā ꝛclusio est in eo falsa ꝛ vera. Unde fit illic aliqua dualitas. Et dixerunt etiam q sensus est quaternitatis: opinati sunt enim q sensus comꝓhendit corpus: ꝛ q: forma corporis est quaternitas. D. d. (numeri. n. dicebantur esse forme ꝛc). i. ꝛ dixerunt hoc q: opinabantur q principia numeroꝝ sunt forme abstracte: ꝛ principia entium sunt vnū elemētoꝝ eoruz. Et q: rez quedam considerantur. i. cognoscūtur intellectu ꝛ quedā scientia: qdā existimatione: ꝛ quedam sensu: ꝛ nihil cognoscitur nisi per suū silē: necesse ē vt iste virtutes aie ꝓpheſiue sint principia numeroꝝ qui sunt forme ꝛ elemēta entium. s. vnitatis ꝛ dualitatis: ꝛ trinitatis: ꝛ quaternitatis: ꝛ necesse ē vt intellectus ex istis sit vnitas: ꝛ scia dualitas: ꝛ existimatio trinitas ꝛ sensus quaternitas.

¶ Qm̄ aūt ꝛ motiuū videbat aīa esse: ꝛ cognoscitiuū. Sic q dā cōpleri sunt ex vtrisqz: enūciātes aīaz ē numerū mouentē seipsum. Differūt autez ꝛ de principijs que ꝛ quot sunt. Maxime quidē corpora facientes principia ab his qui incorporea. Ab his aūt miscētes ꝛ abvtrisqz principia referentes: differunt autem ꝛ circa multitudinem: hi quidem vnū. illi vo plura dicunt.

¶ Et q: existimatū est de aīa q est mouens ꝛ cogno 21
scēs. Voluerunt aliqui cōgregare hec duo ꝛ iudicauerūt q aīa est numerus seipsuz mouēs. Et magna diuersitas est in principijs q̄ sunt ꝛ quot. Et maxime inter eos q faciūt ea corporalia: ꝛ iter eos q nō corpalia: Et istī etiaz differūt ab eis q admiscent

ſecẽt ꝛ ponũt p̃cipia ex vtroq;. Et diuersitas etiã est in numero p̃ncipiorum. Quidã enĩ dicũt vnũ p̃ncipiũ esse. Quidam plura.

18 ¶ Et qꝛ existimatũ ẽ. i. certificatũ q̃ mouere ꝛ cognoscẽ sũt p̃n᷑ aĩe: itẽ debãt aliq ad ꝙgregandũ vtrũq; in aĩa: dicendo aĩaz eẽ numerũ se mouẽtẽ: qꝛ nõ mouet ab alio. Et cuz notificauit sectas que differunt in diffiniendo aĩam: ꝛ sunt tres. Quaꝝ p̃ma diffinit eã per motũ aut p̃ ꝓtia motũ. Secũda aũt p̃ cognitionẽ. Tertia vò p̃ vtrũq; ꝛ oẽs cõueniũt q̃ est ex p̃ncipijs. incepit notificare modos diuersitatis coꝝ vl̃r: lz ꝙueniãt in hoc q̃ est ex p̃cipijs. ꝛ. d. (ꝛ magna diuersitas ꝛc). i. ꝛ differũt in substãtia aĩe: qꝛ differũt i p̃cipijs. s. i nã coꝝ ꝛ I nũero: ꝛ maxia diuersitas ẽ i nã p̃cipioꝝ: intponẽtes p̃n᷑ corpalia: ꝛ ponẽtes ea ñ corpalia cũ iste due nãe maxie differãt. differũt ẽt isti ab eis q̃ admiscẽt ꝛ ponunt p̃ncipia ex vtroq;. i. corporalib⁹ ꝛ nõ corpalib⁹. D. d. (ꝛ differũt ẽt in numero p̃ncipioꝝ). i. ꝛ differunt ẽt in aĩa: qꝛ differunt in numero p̃ncipioꝝ.

¶ Cõsequẽter aũt his ꝛ aĩaz assignãt. Motiuũ. n. ꝑm naturã p̃moꝝ existimauerũt nõ irratiõabiliẽ. Ũñ q̃busda visuz ipsaz ẽ ignẽ eẽ: eteni hic in ptib⁹ subtilissim⁹ est: ꝛ maxime elemẽtoꝝ icorporeũ. Ad huc aũt mouetur qꝛ ꝛ mouet alia p̃mo.

19 ¶ Et isti pcedũt in diffiniendo aĩaz ꝓcessu cõsequẽti ista. Hoc enĩ qõ reputãt. qm̃ natura p̃ncipioꝝ ũ est mouens nõ est extra veritatẽ. Vnde qdã existimãt ipsã eẽ ignẽ. Ignis. n. est p̃moꝝ ptiũ iter elemẽta: ꝛ q̃ magis vl̃ nõ eẽ corp⁹: ꝛ ipse mouet ꝛ mouet alia corpora p̃ma intentione.

39 ¶ Cũ notificauit sñias antiquoꝝ de aĩa: incepit laudare eas in eo qõ dicũt de veritate ꝛ de verificatiõe ꝙsequẽtie: ꝛ. d. (ꝛ isti pcedũt ꝛc). i. ꝛ isti q̃ opinãtur aĩaz eẽ ex p̃ncipijs: qꝛ mouet p se: ꝛ diffinierũt eã ꝑ mõ pcesserunt in ꝑ via recta ꝙñte p̃n᷑. Opinari. n. q̃ nã p̃ncipioꝝ ẽ mouẽs p se: rectũ est. D. d. (ꝛ iõ existimauerũt qdã ꝛc). i. ꝛ qꝛ opinati sunt eã eẽ ex p̃ncipijs existimauerũt qdã eã eẽ ignẽ: qꝛ reputabãt ignẽ eẽ elemẽtũ ceteroꝝ elemẽtoꝝ ꝛ simplicioꝝ ptiũ ꝛ q̃ magis vl̃ nõ eẽ corp⁹ qꝛ opinãtur p̃ncipia eẽ talia scz simpliciora aliis ꝛ remotiora a nã corporea: ꝛ oĩa ista cũ eo q̃ visa ẽ ab eis moueri: ꝛ mouẽ alia p̃ itẽtione sic aĩa.

¶ Democrit⁹ ãt dulci⁹ dixit enũciãs pp qd vtrũq; hoꝝ: aĩaz qdẽ. n. ꝛ intellectũ idẽ. Istud ãt p̃ioꝝ ꝛ idiuisibiliũ corpoꝝ eẽ. Motiuũ ãt ꝓpter subtilitatẽ partiũ ꝛ figuraz. Figuraꝝ aũt mobilissimã que sperica dicit: hoc aũt intellectum esse ꝛ ignem.

30 ¶ Democrit⁹ aũt dixit in hoc sermonẽ magis latẽtẽ. Et iudicauit cãz in vtroq;: ꝛ dixit q̃ aĩa ꝛ intellect⁹ sũt idẽ. Et q̃ hoc ẽ ex primis corpib⁹ idiuisibilib⁹. Et attribuit ipz motui pp puitatẽ ptiũ ei⁹: ꝛ pp figurã. Et dixit q̃ iter figuras magis obediẽs motui ẽ spica: ꝛ q̃ intellect⁹ ꝛ ignis hñt talẽ figurã.

30 ¶ Q ꝛ intentio ei⁹ i hoc capitulo est demõstrare q̃ antiq hñ dixerunt in hoc q̃ cõueniũt in ꝑ q̃ aĩa est ex p̃ncipijs pp motũ ꝛ facere ꝙparationẽ iter sermões coꝝ de hoc: ꝛ laz locut⁹ fuit de scientia ei⁹ qui dicebat animam eẽ ignẽ: incepit mõ loqui de opinãtib⁹ eã esse ex partib⁹ idiuisibilib⁹: dicẽdo Democrit⁹ aũt dixit de nã aĩe pp motũ sermonem magis latẽtẽ sermone dicẽtis ipsaz eẽ ignẽ ꝛ est magis latens qꝛ iudicauit aĩaz in vtraq; virtute: ꝛ. d. ipsam eandem: ꝛ q̃ nã vtriusq; ẽ eade scz itellect⁹ ꝛ aĩa mouẽtis ꝛ sensibilis. d. enim q̃ aĩa ꝛ intellect⁹ sunt idẽ. ꝛ q̃ nã illi⁹ ẽ qꝛ est ꝑs ptiuz indiuisibiliũ sphericaꝝ. D. d. (ꝛ attribuit ipsiuz motui ꝛc). i. ꝛ attribuit ipsum motui ꝓprio aĩe. i. posuit ipsiuz cãz motus aĩe pp puitatẽ suaꝝ ptium cum sit indiuisibilis ꝛ propter suam figuram. Opinabaẽ enim q̃ illa figura est leuioris mot⁹ oĩuz figuraꝝ: ꝛ ideo opinabaẽ q̃ ista figura existit in aĩa ꝛ in igne: ꝛ iste sermo latet ꝓpẽ duo quoꝝ vnũ est ꝑ q̃ opinabaẽ. s. q̃ aĩa ꝛ intellect⁹ sunt idem: ꝛ q̃ est pars indiuisibilis: sed partem idiuisibilẽ esse est dubium: ignez aũt esse est manifestum.

¶ Anaxagoras autem videtur quidem aliud dicere aĩaz aliud intellectum: vt dixim⁹ p̃⁹. Vtitur aũt vtriq;z: sicut vna natura. Verũtamẽ ponit intellectum p̃ncipium maxime omnium solumq; dicit ipsum eoꝝ que sunt simplicem esse ꝛ immixtum ꝛ purum: assignat aũt vtrũq; eidẽ p̃ncipio: ꝛ cognoscere ꝛ mouere. Dicẽs intellectum eẽ oẽ.

¶ Anaxagoras autem videtur dicere animam esse 31
aliud ab intellectu: sicut dixit superius. Sed tamẽ vtitur eis etiam quasi sint eiusdem nature. Sz ponit intellectum dignioꝝ omnibus rebus: vt sit p̃ncipium. Dicit enim q̃ solus intellectus inter omnia entia est simplex: mundus ꝛ purus. Et attribuit ei vtraq;z. s. cognitionez ꝛ motũ: dicendo q̃ intellectus mouet omne.

¶ Cũ fecit ꝙparationẽ inter opinionem dicentis ipsam esse 31
ignẽ: ꝛ opinionẽ dicẽtis ipsaz eẽ partẽ sphericã partiũ idiuisibiliũ: incepit ẽt facere ꝙparationẽ inter opinionẽ Anaxa. ꝛ Democriti: ꝛ. d. (Anaxagoras ꝛc). i. Anaxagoras ãt vl̃ ꝑm q̃ apparet dicere aĩaz eẽ aliud ab intellectu: sz q̃uis ꝑ apparet ex suo sermone: tñ ipe põit eos eẽ eiusdẽ nãe. i. eiusdẽ generis: ꝛ cum hoc ponit intellectũ magis dignũ vt sit p̃nciptũ oĩuz rez ꝛ ꝓponit ipsum omnibus. Dicit enim q̃ sol⁹ intellectus est simplex: mundus: purus. i. abstract⁹ a mã: non admixt⁹ cũ ea: ꝛ attribuit vtrunq; ei in oib⁹ ptib⁹ mũdi. s. cognitionẽ ꝛ motũ. Opinatur. n. q̃ intellectus mouet oĩa ꝛ q̃ nõ mouet: qm̃ aũt iste sermo est magis vicin⁹ veritati ꝛ sententie Aristo. s. q̃ intellect⁹ est ex p̃cipijs ꝛ q̃ est cã cognitiõis ꝛ mot⁹ ẽ manifestũ: ꝛ iõ laudabit ipz post multũ: et notificabit id qõ remãsit ei dicere de intellectu.

¶ Ũr aũt Thales ex his q̃ tradita memorie sũt motiuũ aliqd aĩaz opinari. Siqdẽ dixit lapidẽ aĩaz habere: qm̃ ferz mouet. Diogenes ãt sic ꝛ alij qdã aerẽ ipaz cẽsuit eẽ. Huc opinãs oĩuz subtilissimũ eẽ ꝛ p̃nciptuz. Et pp hoc cognoscere ꝛ mouere aĩaz. Scõz q̃ p̃cipiũ ex hoc reliq̃ cognoscere. Scõm vò q̃ subtilissimũ ẽ motiuũ eẽ. Eraclit⁹ ãt p̃cipiũ aĩaz ipaz eẽ dicit: figdẽ vapoꝝẽ ex quo alia ꝙstituit ꝛ icorpalissimñ ãt ꝛ fluens sp. Qõ vò mouet motu cognosci. in motu ãt eẽ q̃ sũt ꝛ ille arbitrat⁹ ẽ ꝛ mnlti. Sili⁹ ãt his ꝛ Alcmeon opinari visus ẽ de aĩa. Dicit. n. ipsaz imortalẽ pp hoc q̃ assimilat imortalib⁹. Hoc aũt incẽ ipsi tanq̃ mote sp. Moueri. n. ꝛ diuina oĩa cõtinue semp. lunã: solẽ: astra: ꝛ ce lũ totũ. Magis ãt rudiũ qdã aĩaz aquã eẽ existimauerũt vt Hipo. Suaderi enim niti sunt ex genitura: qm̃ oĩuz humida est. Et enz redarguit dicẽtes sãguinẽ eẽ animã: qm̃ genitura nõ ẽ sanguis. Hãc ãt eẽ p̃mã aĩaz. Alij aũt sanguinẽ aiam esse dixerunt quemadmodũ Critias. Ipsuz sẽtire aie ma-

gis propriũ opinantes. hoc aũt ineſſe propter naturã ſãguinis. Oia enim elementa preter terram indicẽ acceperũt. Hãc. n. nulli ptulerũt. niſi ſi alig dixerit aiaz eẽ ex oib⁹ elementis: aut oia.

32 ¶ Meliſſus autem videtur vt narratur de eo dicere aiam eſſe aliquid mouẽs: cũ dicebat q̃ lapis hz aiaz. qz mouet ferrũ. Diogenes aũt ⁊ alij mlti opinabantur aiaz eẽ aerẽ. Quia exiſtimabãt q̃ nihil eſt ſubtilius aere: ⁊ pp hoc aia cognoſcit ⁊ mouet. Scõm. n. q̃ eſt principiũ aliaz rez cognoſcit. Secũdũ aũt q̃ eſt ſubtilior oib⁹ reb⁹ mouet: ⁊ Eraclitus etiam dicit q̃ aia eſt principiũ: cũ dicit ipſuz eẽ vaporem: ex quo conſtituit oẽs res: ⁊ ponit ipſum valde remotum a corporibus: ⁊ ſemp ligdum. Et opinabanꝫ cũ multis alijs q̃ oia entia ſunt in motu. Et forte ẽt aliquis videꝫ opinari ẽt in anima talẽ opinionẽ. Dicit. n. ipſaz eẽ immortalẽ. qz aſſimilaꝫ immortalib⁹: ⁊ q̃ hoc eſt ei qz ſemper moueꝫ. Et dixit oẽs. n. dij: lũna ſez ſol ⁊ ſtelle ſemp mouẽtur motu cõtinuo. Et alij q̃ digniores ſunt veriderí iudicauerũt ipſam eẽ aquã: vt Ypo. Et vſ declinare ad hanc opinionẽ ꝓpter ſperma cũ ſit huiuſmodi rez. Qm̃ propter hoc cõtradicitur dicenti aiaz eẽ ſanguinẽ: dicendo q̃ ſperma nõ ẽ ſãguis. Et ſpma eſt prima aia. Et alij dixerunt ipſuz eſſe ſanguinẽ: vt Critias: cũ exiſtimauerit q̃ nihil conſequiꝫ animã ſicut ſentire: ⁊ q̃ ſentire eſt ex nã ſanguinis. Vnũquodqz eniz elemẽtorũ pter terrã hz iudicẽ: terra aũt nullũ: ⁊ qz dcm̃ fuit de ea ẽ q̃ ẽ ex oib⁹ elemẽtis aut oia elementa.

33 ¶ Vult numerare oẽs opiniões antiquoz in aia: ⁊ dare cuilibet aliquã rõnẽ ⁊ ſermo eius eſt manifeſt⁹. Meliſſus ãt opinabaꝫ aiaz eẽ principiũ mouẽs per ſe: qz dicebat q̃ magnes hz aiaz qz mouet ferz. Diogenes aũt opinabatur animã eſſe aereꝫ: aer eni eſt ſubtili⁹ ceteris corpꝛib⁹: ⁊ principiũ eoz. Inquãtũ igiꝫ eſt principiũ dabiꝫ ei cognitio: ⁊ inquantũ ſubtilius ceteris corpꝛib⁹ dabiꝫ ei mot⁹. Et hec duo appꝛopꝛianꝫ aie. Eraclitus vo opinabaꝫ aiaz eẽ principiũ: ⁊ illud principiũ eſt vapoꝛ ligd⁹ mot⁹: qz opinabaꝫ q̃ ex vapoꝛe eſt cõſtitutio aliaz. ⁊ q̃ eſt valde remot⁹ a coꝛpoꝛe: ⁊ hec duo ſunt in principio. D. d. (⁊ opinabaꝫ cum multis alijs ꝛc). i. ⁊ opinabaꝫ cũ multis alijs: q̃ oia mouentur: ⁊ credebat ꝓpoſitionẽ cõez oib⁹. ſ. q̃ ſimile cognoſcitur per ſuũ ſilẽ: ⁊ qz apud ipſuz oia ſunt mota: fuit neceſſe vt cognoſcẽs ſit motũ: quapꝛopter iudicauit animaz eſſe vapoꝛẽ ⁊ ſilr q̃ ponit ipſam ſimilẽ nature ſtellaz ⁊ ſolis ⁊ lune vſ opinari ipſaz moueri per ſe: ſed dicẽs ipſaz eẽ aquã debet veriderí. Thal⁹ enim dixit aquã eẽ elemẽtũ ceteꝛoꝝ ſed tñ dedit ei rõnẽ aliquã. ſ. qz ſperma q̃ ẽ principiuz generationis: eſt valde humidũ: ⁊ exiſtimatũ eſt q̃ ſperma ẽ aia cũ ipſum formatꝫ embꝛionẽ. D. d. (qm̃ p hoc ꝺicitur dicenti q̃ aia eſt ſanguis). i. ⁊ ponit q̃ ſperma ẽ prima aia qz ponit q̃ ſperma nõ eſt ſanguis: forte igiꝫ nõ iudicauit q̃ aia eſt aqua niſi qz videbat ſperma eẽ aiaz. ⁊ aquaz nõ ſanguinẽ. D. d. (qm̃ vnũquodqz elemẽtoꝛ preter terrã ꝛc). i. ⁊ vnũquodqz elemẽtoꝛ iudicatũ eſt ab antiquis eẽ animã ex eo pter terram: nullus enim opinatur terrã eẽ elementũ alioꝛ: ſed q̃ tñ eſt ꝓpoſita ex quibuſdã elemẽtis: aut ẽ oia elemẽta. i. ex oibus elementis.

¶ Diffiniũt aũt oẽs animam trib⁹ vt eſt dicere: motu: ſenſu ⁊ incoꝛpoꝛeo. Noꝛ aũt vnũquodqz reduciꝫ ad principia. Vnde ⁊ in cognoſcẽdo diffinientes ipſaz: aut elemẽtũ: aut ex elemẽtis faciũt: dicentes ſilr innicez pter vnũ. Dicunt eniz ſilẽ cognoſci ſimili. Qm̃ eniz aia oia cognoſcit: conſtituũt eã ex oibus principijs.

¶ Et ipſi vlr diffiniũt animam trib⁹ motu. ſ. ⁊ ſenſu: ⁊ nõ coꝛpoꝛeo. Et vnũquodqz iſtoꝛ reducit ad pꝛincipiũ: ⁊ pp hoc poſuerũt ipſã ẽt elemẽtũ: aut ex elemẽtis illi q̃ diffinierũt eã p cognitionẽ: ⁊ q̃ qdã dicũt i hoc ẽ ſilẽ ei qõ dicũt qdã pter vnũ: dicũt. n. q̃ ſilẽ nõ cognoſciꝫ niſi p ſuũ ſilẽ: ⁊ qz aia cognoſcit oia poſuerũt eaz cõſtitui ex oib⁹ principijs. 33

¶ Cũ demõſtrauit q̃ pſiderãtes in aia per motũ debẽt opinari ipſaz eẽ ex principijs: incepit demõſtrare vlr q̃ oia dicta in diffõne aie reducta ſunt ad pꝛincipiũ ⁊ dixit (⁊ ipſi vlr diffiniũt ꝛc). i. ⁊ antiq vlr ꝓcedũt in diffiniendo aiam ⁊ cognoſcẽdo ſuã ſubſtãtiã trib⁹ vijs motu. ſ. ⁊ ſenſu. i. cognitione cũ hec duo videanꝫ ꝓpꝛia aie. Tertiũ aũt qz ẽ nõ coꝛpus: plures eniz eoꝛ opinabãtur hoc eriſtere in aia nõ min⁹ q̃z ꝓdicta duo: ⁊ vnaquezz iſtaz viaz inducit eas ad opinandũ aiaz eẽ ex principijs: ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit (⁊ vnũ quodqz reduciꝫ ad principiũ). Deinde incepit demõſtrare viã p quã ꝓceſſit q̃ iudicauit aiaz eẽ ex principijs p cognitionẽ: ⁊ dixit (⁊ ꝓpter hoc poſuerũt ipſam eẽ elemẽtũ ꝛc) i. ⁊ qz oẽs opinabantur eã eẽ ex pꝛicipijs: dixerũt illi q̃ diſſinierũt eã p cognitionẽ q̃ eſt elemẽtũ: aut ex elementis ⁊ via qua ꝓceſſerunt iſti in hoc eſt cadẽ ⁊ ſimilis pter vnũ illoꝛ. ſ. Anaragoꝛã. Deinde demõſtrauit hanc viaz ⁊ dixit: (dicũt. n. q̃ ſilẽ nõ cognoſciꝫ niſi p ſuum ſilẽ). i. ⁊ hoc fuit neceſſe apud eos: qz opinabãt tres ꝓpoſitiones. Quarus vna eſt q̃ oẽs res cognoſciꝫ per ſuũ ſimile. Secũda ẽ q̃ oia nõ cognoſcũtur niſi p ſua pꝛincipia. Tertia eſt q̃ aia cognoſcit oia: ex quib⁹ ſequitur q̃ anima ẽ pꝛincipia omnia: aut ex pꝛincipijs omnium.

¶ Quicunqz quidem igiꝫ vnã aliquã dicunt cauſaz vt elementum vnum: ⁊ animaz vnum ponunt: vt ignem aut aerem. ¶ Plura vo dicentes principia. Et animam plura dicunt. Anaragoꝛas autez ſolum impaſſibilez dicit intellectum ⁊ cõmune nihil alicui aliozum habere. Muiuſmodi autem cuz ſit quomodo cognoſcit: ⁊ ꝓpter quam cauſam: neqz ille dixit: neqz ex his que dicta ſunt conſpicuum eſt.

¶ Qui igitur dixit q̃ principium ⁊ elementum eſt vnum: ponit animam etiam vnum: aut ignem aut aerem. Et qui ponit principia plura vno: ⁊ ponit animam plura vno. Anaragoꝛas autem ſolus dicebat q̃ intellectus non recipit paſſionem: ⁊ q̃ nihil eſt in eo quo habeat communicationem cum alia re. Sed ñ dixit quomodo: ⁊ ꝓpter quid per hãc diſpoſitionez cognoſcit: ⁊ hoc eſt qõ apparet ex ſuo ſermone. 34

¶ Cũ notificauit q̃ opiniones eoꝛ in ſubſtãtia anime ſequũtur illud qõ opinabanꝫ in ſubſtantia pꝛincipioꝛ: icepit demõſtrare ẽt q̃ opiniões eoꝛ in numero aiaz ſeqtur etiam illud quod opinatur in numero principioꝛum: ⁊ dixit (qui igitur dixit vnum principiũ eſſe ponit aiaz vni⁹ rei). i. vni⁹ nãe ex illo principio: aut ignẽ: aut aerẽ: ⁊ q̃ dixerũt pꝛin⁹ eẽ 34

plura

plura vno: opinãtur aiaz eẽ plurẽ vna. Deinde incepit declarare opinionẽ Anara. ⁊ q alia via ꝓcessit: ⁊. d. (Anaragoras aũt solus dixit q intellect⁹ nõ recipit passionẽ). i. nõ ẽ mãlis (⁊ q in nullo habet cõicationẽ cũ alio). i. q nulla res oiuz quas intelligit est in eo ita q sit cõis eis in alia forma. i. q nõ est hoc: neqz in hoc. i. neqz est corp⁹: neqz virt⁹ in corpore: ⁊ hoc nullus dixit nisi Anaragoras: ⁊ sup hoc laudabit Anaragoram post. D. d. (sed non dixit quo). i. sed non dixit quomodo cõtingit ei vt intelligat oia: vtz ꝑm q est in actu: aut ꝑm qd̃ est in potentia: neqz dixit etiam q̃ de cã intelligit res que non sunt intellectus in actu: ⁊ hoc ẽ quod post complebit cum locutus erit de intellectu.

¶ Quicũqz aũt cõtrarietates faciunt in principijs: ⁊ aiaz ex cõtrarijs cõstituũt. Quicũqz ãt altez tm̃ ꝺrioz ponũt vt calidũ aut frigidũ: aut aliud hmõi aliud: ⁊ aiaz silr vnũ aliqd hoz ponũt. Añ ⁊ nominib⁹ consequũtur. Qui quidẽ calidũ dicẽtes quia pp hoc ⁊ viuere noiatũ est. Qui ãt frigidũ ꝓpt̃ respirationez ⁊ refrigerationẽ vocari aiaz. Tradita qdẽ de aia: ⁊ pp quas cãs dicũt sic: hec sunt.

¶ Et illi qui in principijs ponebant ꝺrietatẽ: cõstituunt ẽt aiaz ex cõtrarijs. Qui igit̃ posuerunt principium alterũ cõtrarioꝝ: vt calidum ⁊ frigiduz ⁊ aliud simile: opinati sunt in anima etiam illam eẽ vnã hoc modo. Et videmus eos etiam consequi noia. Quidam igit̃ eorum dicunt aiam eẽ caliduz qm̃ hoc nomẽ vita in lingua greca cecidit ex hac intentione. Et quidam dicunt q est algidum idest frigidum propter anhelitum: ⁊ infrigidatio que ꝓuenit ex anhelitu: dicitur in greco isagi. i. anhelitus. Hoc igitur accepim⁹ ab antiquis de anima: ⁊ ista induxerunt eos ad dicendum hoc.

¶ Narrauit in hoc capitulo ꝓsequẽtiã ei⁹ quod opinanẽ in substantia aie ad illud quod opinanẽ in principijs: adeo q qui opinatur principia esse ꝺria dicit aiam esse ex ꝺrijs. Dicens igit̃ q principia sunt calidum: aut frigiduz: aut aliud contrarium: dixit q aia silr est vnũ illorum ⁊trarioꝝ. Et in alia translatione inuenit̃ additũ (⁊ qui opinabantur q principia sunt altez par ꝺrioꝝ: dicunt q aia est ex illo pari ꝺriũ) ⁊ est illud quod dixit (⁊ qui posuerunt ꝺrietatẽ in principijs ⁊c). D. d. (⁊ videmus eos consequi noia ⁊c). i. ⁊ inuenimus eos rõcinari super hoc, scz q altez ꝺrioꝝ ẽ principiũ ⁊ q aia est ex eo ex deriuatiõe hui⁹ nominis vite ⁊ aie. Dicẽs igit̃ ipsaz eẽ calidũ: rõcinatur per hoc q hoc nomẽ vita in lingua grecoz deriuat̃ a calido ⁊ silr B nomẽ motũ. Et cum dixit ipsaz esse frigidum rõcinatur per hoc nomẽ anhelitus quod deriuatur a frigido. D. d. (hec igit̃ accepim⁹ ⁊c). i. in substantia aie: ⁊ iste sunt rõnes que induxerunt eos ad hoc dicendũ scz rationes accepte ex distinctione ⁊ motu: ⁊ q anima non est corpus.

¶ Consiꝺerandum aũt primum quidem de motu Fortassis aũt non solum falsum est substantiaz ipsius huiusmodi esse qualẽ aunt dicentes animam esse quod est seipsum mouens: aut possibile mouẽre. Sed vnum quoddaz. Et impossibilium inesse ipsi motum. Quod quidem igitur non necesse sit mouens ⁊ ipsum moueri dictum est prius.

¶ Debem⁹ igitur perscrutari prius de motu. Añ enim q non hoc solũ est falsum. s. q substantia ei⁹ sit talis disꝑositionis sicut narrant isti qui dicunt animaz esse aliqd mouẽs se: aut aliquid motiuũ sui sed ⁊ eẽ aiam motũ est ẽt impossibile. Et dico ẽt q nõ ẽ necesse vt mouẽs sit motũ: ⁊ hoc ẽt ꝑdictũ est.

¶ Lũ ꝓpleuit sermões ãtiq̃z de aia ⁊ rõnes eorũ ⁊ q colloc 36
catur in eis de vero: incepit i hac pte contradicere falso dicto ab eis que est tertia pars hui⁹ tractat⁹. Prima. n. ẽ in prologo. Secũda ꝺiuenciendo; opiniones eorũ. Tertia in cõtradicendo eis. Et incepit in hac pte contradicere eis q diffiniunt eam per motũ ⁊ dixit. (Et debemus pscrutari ⁊c). i. ⁊ perscrutandũ est de considerantib⁹ in substantia ei⁹ p motũ. Visuz est enim q non tm̃ est falsus sermo eoꝝ q diffiniunt eaz q ẽ aliquid mouẽs aut motiuũ sui: sed ẽt q sit aia mota p se. s. vt constituatur per motum vt plura entia: vt venti: ⁊ fluuij: est falsus: ⁊ hoc intendebat cum dixit. (ꝟ eẽ animam motũ est impossibile). i. sed sermo dicentis q essentia anime constituit̃ per motũ est impossibilis. D. d. (Et dico ẽt q non est necesse ⁊c). i. quoniam autẽ non est necessarium vt aliquid moueat se: declaratum est prius. s. in naturalibus. q autẽ est mota p se: mõ icepit declarare.

¶ Dupliciter. n. mouet̃ oẽ. aut. n. ꝑm alterũ. aut ꝑz seipm̃. Secundum aũt alterũ dicim⁹ q̃cũqz motũ̃ er esse in eo qõ mouet̃ vt naute: nõ. n. silr mouent̃ naui. Hec qdẽ. n. ꝑz seipsã mouet̃. Illi autez er eẽ in eo qõ mouet̃. Manifestum aũt i partib⁹ est hoc ita eẽ. Proprius qdẽ. n. mot⁹ pedũ ambulatio ẽ: quia mouet̃ ⁊ boies nõ iest autem talis motus nautis tunc.

¶ Et oẽ motũ altero. duoꝝ modoꝝm mouetur: 42
aut per aliud: aut per se. Et dicere per aliud est illud quod mouetur: quia est in aliquo moto: vt equitans in naue: motus enim eius non est sicut motus nauis: quoniam nauis mouetur per se: ⁊ equitans mouetur quia est in moto. Et hoc est manifestum per membra. Motus. n. proprius pedibus est ambulatio: ⁊ conuenit etiam homini. Sed nõ prio iuenit̃ in illa disꝑositiõe in equitãtib⁹ in naui.

¶ Lũ declarauit q falsitas nõ tm̃ inuenitur in hoc q mo- 37
uet se anima: vt declaratum est in sermonibus vniuersalibus: sed etiam in hoc quod dicunt q substantia anime cõstituitur per motuz: vt venti ⁊ fluuij: incepit declarare hoc etiaz esse impossibile. Et incepit primo diuidere modos ꝑz quos dicitur q aliquid est motum. ⁊ declarauit primo q motus attribuitur alicui duobus modis: aut essentialiter quando aliquid fuerit motum per se: aut accidentaliter qñ fuerit motũ per motum alterius cum fuerit in re mota: ⁊ d. (⁊ omne motum mouetur duobus modis: aut per aliud aut per se). D. d. exemplum de equitantibus in naui. D. d. (⁊ hoc manifestum est ex membris). i. motus nauis nõ attribuitur equitantibus essentialiter: ⁊ hoc manifestuz ẽ ex motu membroꝝm propter que attribuitur motus essentialiter homini ⁊ animali. s. pedum. Motus enim non attribuitur homini essentialiter nisi propter hec membra: ⁊ iste motus non inuenitur in equitantibus in naui. Motus igitur essentialis non inuenitur in eis. Et debes scire q illud quod dicitur motum quia est in moto est duobus modis. Modo qui ẽ possibilis vt moueatur per se: vt eqtãtes in naui qui mouentur per motum nauis. ¶ Et modo qui est impossibilis: vt albedo que mouetur per motum corporis albi.

¶ Dupliciter aũt vtiqz dicto moueri nũc itẽdimus de aia si per seipam mouet̃ ⁊ participat motu; q̃ttuor autem

aũt motus cum sint: loci mutationis: alterationis augmẽti: ꝛ decremẽti. Aut ꝑm vnũ horum mouebitur: aut ꝑm plures: aut oẽs. Si vo mouet non ꝑm accidens: natura inerit motus ipsi. Si autem hoc ꝛ locus. Oẽs enim dicti mot⁹ in loco sunt.

38 ¶ Et q⁹ motum dicitur duobus modis: debemus mõ pscrutari de aiavtz moueat per se: aut p aliud Et q⁹ motus sunt quattuor loci ꝛ alterationis ꝛ augmẽti: ꝛ diminutionis. Necesse ẽ aut vt moueatur aliquo istoꝝ motuũ: aut vt moueatur plus ꝙ vno: aut vt moueat oib⁹ motib⁹. Si igit mouet nõ accidentaliꝝ tũc motus est in eo naturaliter. Et si ita sit hꝫ locũ etiaꝫ. Omnes enim mot⁹ quos dixim⁹ fiunt in loco.

38 ¶ Cũ diuisit motũ in duo eẽntialiter ꝛ accidentaliꝝ: incepit pscrutari vtz sit possibile vt aia moueatur per se: ꝛ. d. (ꝛ q⁹ motũ dꝫ ꝛc). i. ꝛ cũ declaratũ est q⁹ mot⁹ dꝫ duob⁹ modis pscrutãdũ est vtz aia moueatur p se: aut nõ moueat nisi accidentaliꝝ. D. ꝓposuit huic tres ꝓpositiones: quaꝝ vna est q⁹ mot⁹ sunt tres in gñe: sed ipe dixit ꝙttuoꝝ large ꝙsi numerando additionẽ ꝛ diminutionẽ ꝑ duob⁹. Scõa ãt est q⁹ si aia moueat: aut vno istoꝝ motuũ: aut plurib⁹: aut oib⁹. tertia vo est q⁹ si mouet vno istoꝝ motuũ necesse est vt sit corpus. Q⁹ autem si aia mouet: tũc vno istoꝝ motuũ mouet sic cõponit. Si aia moueat essentialiꝝ necessario mouet vno essentialiũ motuũ: aut plurib⁹: aut oib⁹. Et ois mot⁹ aut ẽ loci: aut alteratiõis: aut augmẽti: ergo. Aia si mouet: mouet: aut localiter: aut cremẽto: aut alteratiõe. Et cũ cõiũ rerũ⁹ huic q⁹ oẽ motũ aliquo istoꝝ motuũ est corp⁹ vt declaratũ est in. vj. phisicoꝝ. ꝓcludet q⁹ si aia mouet ẽ corp⁹ ꝛ in loco: cũ oẽ corp⁹ ẽ in loco. Hoc igitur possumus itelligere de hoc quod dixit (si igit mouet nõ accidẽtaliꝝ ꝛ motus est ei nãliꝝ: si igit ita sit hꝫ locũ: oẽs enim motus ꝑdicti sunt in loco). si igit mouet nãliꝝ ꝛ ois mot⁹ nãliter est vnus illoꝝ triũ: ꝛ quilibꝫ illoꝝ est in corpore: ꝛ oẽ corp⁹ ẽ in loco: necesse est vt aia sit in loco: ꝛ cũ fuerit in loco erit mota motu locali necessario. Oẽ enim qđ mouet altero illoꝝ duoꝝ motuũ mouet localiter: sed nõ conuertit: sed in verbis est ambiguitas. s. qñ dixit (oẽs enim mot⁹ predicti sũt in loco) ꝛ nõ dixit: oia enim mota illis motib⁹ ꝑdictis sunt in loco sed oẽs mot⁹ ꝑdicti: sed hoc ẽt ꝑm suũ modum: non vere dicitur de illis motib⁹ trib⁹. s. vt sint in loco: si hoc qđ dixit ꝑdicti respondet illis trib⁹. Adot⁹. n. alteratiõis nõ est in loco ꝛ iõ possumus intelligere ex hoc qđ dixit. si igit mouet nõ accidentaliter ꝛ motus est ei nãliꝝ. i., ppt se nõ ꝓpter aliud extrinsecũ: necesse est vt moueatur motu locali: ꝛ sic itendit per motus ꝑdictos omnes modos mot⁹ localis. iste enim motus exist in re nãliꝝ ꝛ est necessario in loco: ꝛ hꝫ h erit sermo ei⁹ ꝛ motus est ei nãliꝝ quasi alia contradictio addita ei quod est ei essentialiter. Alteratio enim põt dici aliq mõ q⁹ ẽ in alterato essentialiter: ꝛ põt dici q⁹ est in eo accidentaliter aliquo mõ. Albedo. n. nõ mouet in nigredinem nisi q⁹ est in aliquo diuisibili. s. in corpore: nõ q⁹ est diuisibilis in se: ꝛ sic erit h alius modus modoꝝ accitaliꝝ a mõ descripto: ꝛ verificat hãc exposition hoc qđ post dicet.

¶ Si ãt ẽ substãtie aie mouere seipsaꝫ. Nõ ꝑm accidẽs moueri ipsi inerit: sicut albo ꝛ tricubito. mouẽtur. n. ꝛ hec ꝑm accidẽs. Cui. n. hec insunt mouetur illud corp⁹: vnde nõ est loc⁹ ipsoꝝ. Aie ãt erit sine cõtrouersia loc⁹ siquidẽ natura motu pticipat.

39 ¶ Et si substãtia aie ẽ vt moueat se: tũc mouere nõ erit accidẽtaliꝝ: vt mot⁹ albi ꝛ tricubiti. Ista. n. mouẽtur sed accidentaliꝝ. Qđ aũt mouet est corp⁹ in quo hec duo exist. Et ideo nõ habent locum. Anima autem habet locum: cũ habeat naturalit communicationem cum motu.

¶ Cũ declarauit q⁹ si mouet essentialiꝝ opꝫ vt moueatur vno triũ motuũ: incepit declarare q⁹ nõ põt moueri motu alterationis: neqꝫ augmẽti. Impossibile est enim vt inueniat in eis aliqđ mouẽs: qñ hoc nõ inuenit nisi in motu localitñ: cuius illud qđ mouet i qualitate mouet aliquo modorũ rex q̃ dicũt moueri accidẽtaliter: ꝛ. d. (ꝛ si substãtia aie ꝛc). i. ꝛ si substantia aie ẽ aliqđ mouens se: vt antiq⁹ dixerũt: tũc ipole ẽ vt moueat i qlitate: vt albũ i nigrũ: neqꝫ i quãtitate: vt tricubitũ in tetracubitũ. Q ñ si aliqđ istoꝝ dicat moueri nõ dicet nisi accitaliꝝ: qñ illud qđ mouetur in istis non est nisi corp⁹: ꝛ h est qsi cã pp quã nõ inuenit i his duob⁹ motib⁹ mouẽs ex se: sed qñ mot⁹ nõ attribuit alicui ꝛ nigredi: nisi pp corp⁹ i q̃ exist he due qlitates manifestũ est: sed difficile ẽ imaginari qõ attribuit additio ꝛ diminutio in quãtitate rei augmẽtabili ꝛ diminuibili accidentaliter: augmẽtatũ enim ꝛ essentialiter mouet in loco: sed ꝑm q⁹ est mot⁹ in ptib⁹ nõ in toto. Adot⁹ igit attribuit toti accidentaliter. Adot⁹ igit attribuit alterabili ꝛ augmẽtabili modo accidentali: sed alterabili ꝓpter corpus deferens sed augmẽtabili ꝛ diminuibili ꝓpter ptes corporales augmẽtabiles ꝛ diminuibiles. Et ꝑm has duas intẽtiones in telligẽdus est su⁹ sermo in quo. d. (qđ aũt mouet est corp⁹ in qb⁹ sunt hec duo). i. ẽ corp⁹ i qb⁹ sunt hec duo: in qlitate vo est corp⁹ subiectũ. in augmẽtato aũt sunt ptes corporis in qb⁹ inuenit iste mot⁹: ꝛ sic possunt dissolui oẽs dubitationes cõtingentes huic sermoni.

¶ Ampli⁹ ãt ꝛ si natura mouet: ꝛ violẽtia mouet: ꝛ si violẽtia ꝛ natura. Qodẽ ãt mõ se hꝫ ꝛ de qete. in qđ. n. mouet natura ꝛ in hoc qescit natura. In qđ aũt violẽtia ꝛ qescit i hoc violẽtia. Quales ãt violẽti mot⁹ aie erũt ꝛ qetes. neqꝫ fingere volẽtib⁹ facile est reddere. Ampli⁹ ãt siquidem sursum mouebitur ignis erit. Si vo deorsũ terra. Noꝝ enim corporũ mot⁹ bi: eadẽ autẽ rõ ꝛ de medijs.

¶ Et ẽt si mouet naturaliꝝ mouet ẽt violẽte: ꝛ si violẽte naturaliꝝ. Et silr de qete. Ad qđ enim mouet naturaliꝝ in eo qescit naturaliꝝ. Et silr in illo ad qđ mouet violẽte quiescit violẽte. Qui igit sunt mot⁹ ꝛ quietes isti q violẽte accidũt aie. Et ẽt si mouet ad supius ẽ ignis: si inferius est terra. Isti. n. duo motus nõ sunt nisi horum duoꝝ corporum. Et sermo de corporibus medijs est iste idẽ sermo.

¶ Idest ꝛ si mouetur naturaliꝝ. i. per se in loco: necesse est vt moueatur violente in loco: ꝛ h necesse est in eo qđ mouet i loco motu recto. D. posuit quersum: ꝛ. d. (ꝛ si mouet violẽte: mouet ẽt nãliꝝ) ꝛ h ẽt necesse ẽ. s. q⁹ illud qđ mouetur violẽte dꝫ moueri nãliꝝ: mot⁹. n. violẽt⁹ nõ itelligit nisi respcũ nãlis. D. d. (ꝛ silr de qete). i. ꝛ hꝫ hũc modũ dꝫ cẽ in qete. s. q⁹ oẽ motũ nãliꝝ hꝫ qetẽ nãliꝝ: ꝛ oẽ hñs qetẽ nãliꝝ hꝫ qetẽ violẽte: ꝛ oẽ hñs qetẽ violẽte hꝫ qetẽ nãliꝝ. Si igit aia mouet nãliꝝ hꝫ qetẽ nãliꝝ: ꝛ si hꝫ qetẽ nãliꝝ hꝫ qetẽ violẽte. ꝛ cũ narrauit q⁹ illud qđ mouet nãliꝝ põt hãc violẽtã qetem: narrauit in q̃ loco hꝫ qetẽ violẽte: ꝛ. d. (illud. n. i q̃ mouet nãliꝝ i eo qescit violẽte). i. i loco. n. i q̃ mouet nãliꝝ qescit violente. Ut. g. ignis q mouet nãliꝝ i loco iferiori i eo qescit violẽte: ẽra ãt ecõuerso: ꝛ h dekmiatũ ẽ i. v. phi. Et cũ ꝓbauit q⁹ si aia mouet nãliꝝ ꝛ ꝑ se q⁹ necesse est vt moueat violẽte: aut quiescit violente. His ꝓpositionib⁹ verificatis: dixit (q igit mot⁹ sũt). i. nullus. n. põt dicẽ in hoc aliqd: h. n. nullo mõ imaginatur i aia: nedum sit in esse: ꝛ potentia istius sermonis est potẽtia duoꝝ syllogismoꝝ hypotheticoꝝ. q̃ꝝ

primus

primus est q si aia mouet nāliter: mouet violēte: sed non mouet violēte: ergo non mouet nāliter. Secūdus aūt ē q si aia mouet nāliter quiescit nālit: ⁊ si quiescit naturaliter quiescit violente sed non quiescit violente: ergo non quiescit nālr: ⁊ si nō gescit nālr nō mouet nālr: ⁊ iste cōponitur ex duob⁹ syllogismis hypotheticis ꝓtinuatiuis: in quorū vtroq3 destruit ꝓsequēs: ⁊ ꝓcludit oppositū ꝑcedentis. D. d. aliū syllogismū qui sequtur ex istis ꝓpositiōib⁹ p quā declarat q aia non mouet naturali. ⁊. d. (⁊ si mouet superius naturaliter est ignis: ⁊ inferius est terra). i. ⁊ si mouet nāliter in loco mouetur aut superi⁹ aut inferi⁹: cū oīs motus in loco est alter istorum modor: ⁊ hoc vez ē in motu recto. Si igit mouetur supi⁹ est ignis: si inferi⁹ ē terra: si medio modo est altez duoz corpoz medioz: aut aq̄: aut aer: ⁊ hoc intendebat cū. d. (⁊ sermo de corporib⁹ ⁊c). i. q̄si viminuit ¦impossile consequēs: quia manifestum est: ⁊ est q si est ignis aut aliquod elementorum est in corpore violente: ⁊ si est aliquod elementor nō 03 moueri in corpe nisi vno motu nāliter: aut superi⁹: aut inferi⁹ non motib⁹ oppositis: sed nos videm⁹ eā moueri motib⁹ oppositis in loco: ergo non est vnum elementorum quatuor.

¶ Qm aūt videt mouere corp⁹ rōnabile ē his mouere motib⁹ qbus ⁊ ipsa mouet. Si aūt hoc ē ⁊ cōuertentib⁹ erit dicere vez q ꝑm q corp⁹ mouetur mouetur ⁊ ipsa. Corp⁹ āt mouet ꝑm loci mutationē: quare ⁊ aia mutabit ꝑm corpus: aut tota: aut ꝑtes trāslata. Si aūt hoc: cōtingit ⁊ exeuntē iterū ingredi: ad hoc āt sequtur resurgere mortua, aialiū.

41 ¶ Et ēt si videm⁹ eā mouere corp⁹: necesse ē vt moueat ipz illis motibus qb⁹ ipa mouet. Et si ita sit: cū iste sermo conuerteretur erit ver⁹. s. q motus quo corp⁹ mouetur: mouet etiam ipsa motu locali. Unde necesse est vt aia trāsmutet ꝑm transmutationē corporis: ⁊ transferatur in loco aut ꝑm totum: aut ꝑm partes. Et si hoc fuerit: possibile est vt cū exierit ab aliquo loco reuertatur ⁊ exīstat in eo. Unde possibile est vt illud quod moritur ex animalib⁹ reuertatur ⁊ viuat.

41 ¶ Dicit (⁊ etiam si videmus eam ⁊c). i. ⁊ est etiaz alia rōcinatio: qm̄ si ponim⁹ q ipsa mouet corp⁹ ꝑm q mouet: necesse est vt moueat ipm modo mot⁹ quo mouet. s. q si trāsferatur: necesse est vt transferat ipsum ⁊ si alteretur necesse est vt alteret ipsum: ⁊ cum posuit hoc dixit (⁊ ecōtrario ēt). s. modus mot⁹ quo corp⁹ mouet ab aia: necesse est vt moueat illo eodē motu. Hoc posito si ponerim⁹ q corp⁹ mouet ab aia motu locali; tunc necesse erit vt aia moueatur in corpore aut ꝑm totū: aut ꝑm ptes. Erit igit in corpe q̄si corpus in loco: ⁊ q innata est mouere corp⁹ in locis diuersis: possibile est ēt vt ipsa moueat in locis diuersis: ⁊ cū ita sit possibile est sicut dixit: cū exierit a corpore vt reuertat ⁊ intret ipsum. Unde consequit sicut dixit: vt aial mortuuz reuertatur ⁊ viuat. Sed ista contradictio est ꝑm sermonez dicentis: nō ꝑm rem in se. Nos enim ponimus q oē mouēs mouetur illo modo motus: neq3 in motu locali: nisi mouēs sit corpus: vt declaratū est in phīsicis. Et cū qdā exīsti mauerūt q hec cōtradictio est ꝑm rem in se: dederunt dubitationes super Arist. in hac ꝓbatione dicenti: q oē corpus non mouet nisi moueatur: ⁊ dicunt: nos videmus hic multa que mouent ⁊ non mouentur illo modo mot⁹ vt lapis retitus quoniaz cū calefit mouet paleaz motu locali: tñ ipse non mouetur. Sed iste nō est loc⁹ isti⁹ qōnis: ⁊ eius dissolutio iam dicta est in octauo phīsicor vbi indigebant ponere hanc ꝓpositionē. Si questio ēt ꝓpria huic loco ꝺ dictio ēsset ꝑm rem in se: q3 multa videm⁹ alterare tñ nō alterantur. Sumus igit inter duo. Aut debentes ponere q ꝺ dictio est ꝑm rem in se: ⁊ tunc nō erit vez nisi in motu locali q nō sonant verba Aristo. Aut ponere q cōtradictio ē ꝑz sermonem dicentis nō ꝑm rem in se: ⁊ ista quidem ꝺ dictio non verificatur nisi concedendo ꝓmam ꝓpositionē a qua incepit log. s. q si anima mouet corp⁹ ꝑm q mouet: necesse est vt moueat ipsum modo motus quo mouet: ⁊ hoc cōcedūt antiqui: aut sequitur illud quod cōcedūt: hoc qdē cōcesso consequitur conuersum ei⁹ necessario: ⁊ est q oīs motus quo corpus mouetur necesse est vt anima moueat illo motu: ⁊ hoc manifestum est. ꝑm hoc igit intelligenda ē ista contradictio in hoc loco.

¶ Motum āt ꝑm accidens si ab altero moueatur: depelletur enim vtiq3 violētia aial. nō oportet aūt cui a seipso moueri ineest in substantia: hoc ab alio moueri nisi ꝑm accidens. Sicut neq3 quidem igit ꝑm se bonum: aut ꝓpter seipsum hoc quidem ꝓ pter aliud esse: hoc autem alterius causa.

¶ Motū aūt accidentaliter nō mouet nisi p aliud 42
s. cum aial expellitur violente. Sed non est necesse vt illud in cuius substantia est moueri per se: moueatur per aliud nisi accidentaliter. Quemadmodū uon est rectum: vt illud qō est bonū p se sit bonum p aliud: neq3 illud quod est delectabile p se: sit delectabile per aliud.

¶ Cū destrurit q anima mouetur per se: incepit declara- 42
re q non est impossibilevt moueatur accidentaliter: immo forte est necessariū ⁊ dixit (motus autem accidentaliter ⁊c) i. motu autem accidentali pōt moueri: cū talis motus non est nisi per motum rei in qua est: ⁊ hoc accidit ei: cum corp⁹ in quo est mouet violente ab aliquo extrinseco. Et cum dedit ꝓ possibili istum modum motus: declarauit q nō debet necesse esse vt illud quod mouetur per suaz substantiaz moueatur per aliud. Quemadmodum enim illud quod ē bonū per se non est bonū per aliud: sic illud qō est motum per se non est motum per aliud.

¶ Animam autem maxime dicet aliquis vtiq3 a sensibilibus moueri: siquidem mouetur. At vo ⁊ si mouet ipsa seipsam ⁊ ipsa mouebitur vtiq3. Quare quoniam omnis motus ex distantia est ei⁹ quod mouet ꝑm q mouetur: ⁊ anima vtiq3 distabit a substantia ipsius ꝑm seipsam: nisi ꝑm accidens se moueat. Sed est motus ipsius substantie per se.

¶ Melior sermo omnium sermonum dictorum in hoc q anima mouetur est q mouet sensibilia sed si mouet se mouetur etiam. Unde necesse est quia omnis motus est processus moti in modo sui motus: vt anima etiam procedat a sua substantia: si non mouet se accidentaliter. Sed motus est sue substantie per se.

¶ Cum declarauit q contingit dicentibus q anima non mouet nisi ꝑm q mouetur: vt moueatur modis motuum quibus mouet. Anima autem videtur mouere pluribus modis: vt motu locali ⁊ motibus sensibilium: ⁊ iam dedit eis impossibilitatem si mouetur motu locali qui est motus quo mouet: declarauit ꝺ q sermo magis sufficiens q anima mouet illo mō quo mouet est vt moueat motū quē facit sensibil⁹ ⁊. d. (⁊ melior sermo ⁊c). i. ⁊ magis sufficiēs sermo ē dicere q anima mouet in gñe mot⁹ quē habz in sch-

sibilib⁹: ⁊ itēdebat hic cū dixit ꝙ mouet sensibilia. i. ꝙ mouet mō motus ꝑm quem mouet sensibilia. Sensus. n. licet moueant a sēsibilib⁹: tñ existimant mouē ⁊ moueri ab eis isil. D. icepit dicē aliud ipossibile ꝯtigēs oib⁹: ⁊ ē ꝙ si actio substātial aīe qua sustentat quasi forma sit motus. Mot⁹ aūt est trāsmutatio rei in sua sustātia. Necesse ē vt aīa trāsmutet in sua substātia: ⁊ nō sit in sua vltima ꝑfectione. i. in actu. Esse. n. mot⁹ ē ēe trāsmutabile: ⁊ ē cōpositū ex eē i potētia: ⁊ ex eē in actu. Et ideo existimauerūt plures antiquorū ipm nō eē: ⁊ dixit (⁊ si mouet se mouet ēt ⁊c). i. sed si aīa mouet se vt ponūt antiqui: ipse ēt mouet in se ⁊ in sua substantia. Et qr oīs motus est trāsmutatio moti in modo sue substātie ꝑm ꝙ est motū: necesse est vt aīa ēt transmutet a sui substātia. D. d. (si nō mouet se accidētaliter). i. mihi videt si motus nō est aliquod posterius ab aīa. q. accidens illi. s. vt anima accipiatur in diffinitione motus non motus in diffinitione anime: vt faciunt antiqui. Et intendebat per hanc expositionem si non mouet se ita ꝙ motus sit accidens ⁊ consequēs substantiam eius: ⁊ forte itelligit intētionē predictā de accidenti. i. qd opponitur essentie.

¶ Quidā aūt ⁊ mouere aīam dicūt corp⁹ in quo ē sicut ipsa mouet: vt Democritus silr dicēs Philippo comediaꝝ didascalo. Ait. n. Dedalū fecisse mobilē ligneā venerē ifundēs argētū fusile. Similiter aūt ⁊ Democritus dicit: motas. n. inqt indiuisibiles speras: ꝑꝑ id qd apte nate sūt nusq̄ manere: ꝯhereq; ⁊ mouere corp⁹ oē. Nos aūt iterrogabimus si ⁊ qescere facit hoc idē. Qūo aūt faciat difficile aut ipossibile dicere. Oino aūt non sic vr aīa mouere aīal: sz ꝑ volūtatē quādā ⁊ itellectū.

¶ Et qdā dixerūt ꝙ aīa mouet ēt corp⁹ in quo ē modo quo mouet: vt Democritus. Dixit. n. sermonē silem sermoni Philippi. Iste. n. dicit ꝙ Dedalus posuit imaginē Hermaphroditi motā: ponēdo in ea argētū viuū. Et silr dicit Democritus dicēs ꝙ spere idiuisibiles semꝑ mouent: qr inate sūt nō qescere in aliqua hora: ⁊ sic attrahēt secum totū corp⁹ ⁊ mouēt ipm. Et nos querimus ab eo vtrū hoc idē faciat qetē ēt. Sz difficile ē: imo ipossibile dicere qūo facit hoc. Et vlr nos nō videm⁹ aīam mouere aīal hoc modo: sed voluntarie. 44

¶ Cū declarauit ꝙ cōtingit dicētibus ꝙ mouetur aīa ex se: vt transferat ex se quēadmodū corpus transfert ⁊ dedit eis multa ipossibilia: incepit hic ēt dicere ꝙ plures hoīes sūt qui h dicūt: ⁊. d. (dicūt aliq ꝙ aīa mouet corp⁹ ⁊c). i. ⁊ qdā opinant ꝙ aīa mouet corpus motu locali: illa ēt mota: vt Democritus. Opinat. n. ꝙ partes idiuisibiles semꝑ mouēt corpus motu suo: sicut dixit Philippus ꝙ Dedalus fecit mouere imaginē hermaphroditi iponēdo in cā argentū viuū. Iste aūt opinat ꝙ ita est de aīa cū corpore in motu sicut de argento viuo cū imagine. D. d. (nos igit querimus ab eo ⁊c). i. ⁊ si cā apud ipsum ꝓpter quā anīa mouet corpus est ista: querēdū est ab eo quomodo aīa fecit quietē si facit motū ꝑm ꝙ semꝑ mouet. D. declarauit ꝙ nō soluz est difficile: imo ipossibile dare cām quomodo facit quietem ꝑm ꝙ mouet: ⁊ dixit (⁊ difficile ē dicere ⁊c). D. d. (⁊ vniuersaliter nō videmus aīam ⁊c). i. ꝙ si motus corporis ab aīa esset: sicut motus imaginis ab argēto viuo: tūc motus corporis non esset voluntarius: sed necessarius: ⁊ hoc manifestum est. 44

¶ Prima figura per quā ostenditur qūo in numeris ex quibus componit anima est aspectus rectus ⁊ ꝯsonantia.

¶ Scda figura ꝑ quā ostenditur ꝙ in nūeris ex qbus cōponitur aīa ē duplex coordiatio ⁊ ē ibi idēptitas ⁊ densitas.

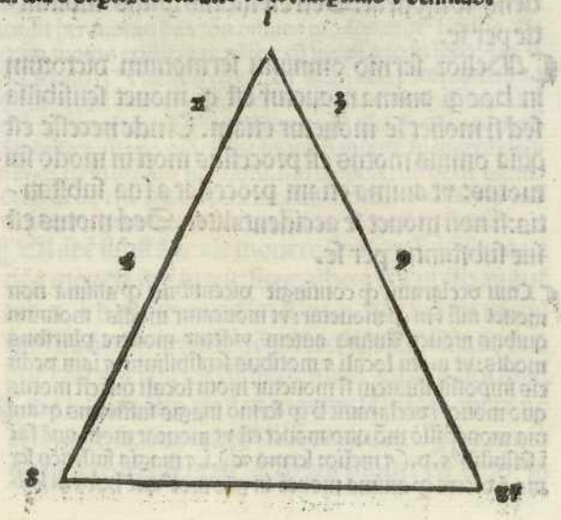

¶ Tertia figura per quā ostēdit ꝙ in nūeris sit q̄dā reflexio ⁊ q̄dā conuersio ⁊ quedam quodāmodo circulatio.

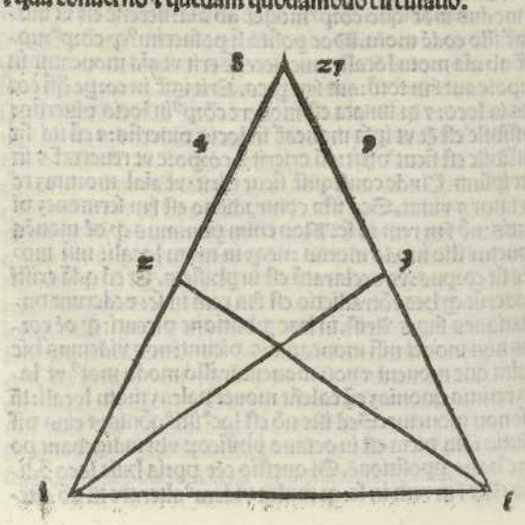

¶Eodē aūt modo ⁊ Thymeus philiologizat aiaz mouere corp⁹. Jn eo.n.q̄ ē moueri ipsaz: ⁊ corp⁹ mouet: ꝓpter id qđ cōplera ē ad ipm. ¶Cōstitutam eni dicit ex elemētis: ⁊ disptitā ꝑm armonicos nūeros: quatenꝰ cōnaturalē sensuz armonie habeat. ¶Et vt oē ferat ꝑm cōsonātes motus: aspectū rectū in circulū reflexit. ¶Et diuidēs ex vno in duos circulos dnob⁹ i pūctis cōiūctos. Jtez vnū diuisit i septē circulos: tanq̄ eēnt vt celi motus aie motꝰ.

¶Et silr ē de hoc qđ dixit Thymeus in sermone naturali. s. q̄ aia mouet corp⁹. Dixit.n.q̄ nō mouet corpus nisi ipsa mota: qz admisceat cū eo. ¶Cōstitutio.n.aie est ex elemētis. ¶Et est diuisibilis ꝑm diuisionē nūeroz cōpositoz: vt habeat sensuz cōueniētē armonie: ⁊ moueat totū motib⁹ cōueniētibus: dixit: ⁊ iō incuruauit rectitudinē ⁊ posuit eā circulū: ⁊ diuisit ex vno duos ciculos sepatos in duobus locis. ¶Deide diuisit vnū circulū ēt in septem circulos: ita q̄ posuit motus celi sicut motus aie.

¶Lum declarauit q̄ Democritus opinabat ipsaz mouere corp⁹ localiter ipsa trāslata: ⁊ dedit ipossibile cōsequēs ei⁹ opinionē: icepit ēt declarare q̄ illud qđ dictum ē in Thymeo ē silē opinioni Democriti: ⁊. d. (⁊ silr ēt ⁊c). i. ⁊ silr dictū ē in Thymeo. s. q̄ aia mouet corpus localiter. imo etiā aia trāsferet qz admisceat cū eo ⁊ cū ipsa trāsferet: trāsfertur corp⁹. Et cū declarauit silitudinē iter hāc opinionē ⁊ opinionē Democriti: icepit ēt dicē illud qđ ē ꝓpriū huic opioni ⁊ ꝑdicē ei ꝓprie: ⁊. d. (Cōstō. n. aie ⁊c). i. ⁊ ꝫ dictū fuit in Thymeo q̄ ꝓstitutio aie ē ex elemētis istius mūdi: sed ē itelligēs: qz cōponit ex elemētis mulica cōpositiōe ⁊ sperica ⁊ cōprehēdit armoniā: qz cōponit cōpositione armonica: ⁊ apud ipsuz talis ē natura corpoz celestiū: corpa. n. celestia sūt cōposita apud ipsum tali cōpositiōe: ⁊ figura corz talis ē. Et cū dixit q̄ cōstitutio aie ē ex elemētis: itendit ex elemētis qbus cōponit mūdus apud ipm ⁊. D. d. (⁊ est diuisibilis). i. ⁊ ē cōposita cōpositione armonica: qz ꝑ talem ꝓportionē cōpositiōis pōt sentire armoniaz: ⁊ hoc itendebat cū. d. (⁊ habeat sensū). D. d. (⁊ moueat totū motib⁹ cōueniētib⁹). i. qz hz nūez armonicū. D. d. (⁊ incuruauit rectitudinē). i. itendit q̄ Thymeus q̄ opinabat q̄ aia nō agit nisi iquātū ē sperica: ⁊ cōprehēdit armoniaz: ⁊ mouet motibus armonicis. i. cōueniētibus inquātū componit ex elemētis cōpositiōe armonica: dixit narrādo de creatoze q̄ cū posuit aiam ex elemētis: cōposuit ipsam ꝑ⁹ magnitudine recta cōpositiōe armonica. D. icuruauit lineaz: ⁊ fecit ipsam circulū vt intelligat: ⁊ fecit illū circulū habere latitudinē. D. diuisit illū circulū in duo: quoz vnū diuisit in septē. s. orbes stellaz erraticaz: ⁊ orbē stellaruz ita q̄ posuit motus celi eosdē cū motibus anime. i. q̄ actiones celi sunt eedem cum actionibus anime.

¶Hec est quarta figura per quā ostendit qđo in cel⁹ est duplex motus circularis: siue duplex circulatio sit per duplici polo: ⁊ quomodo vna illarum circulationum diuiditur in septem circulos.

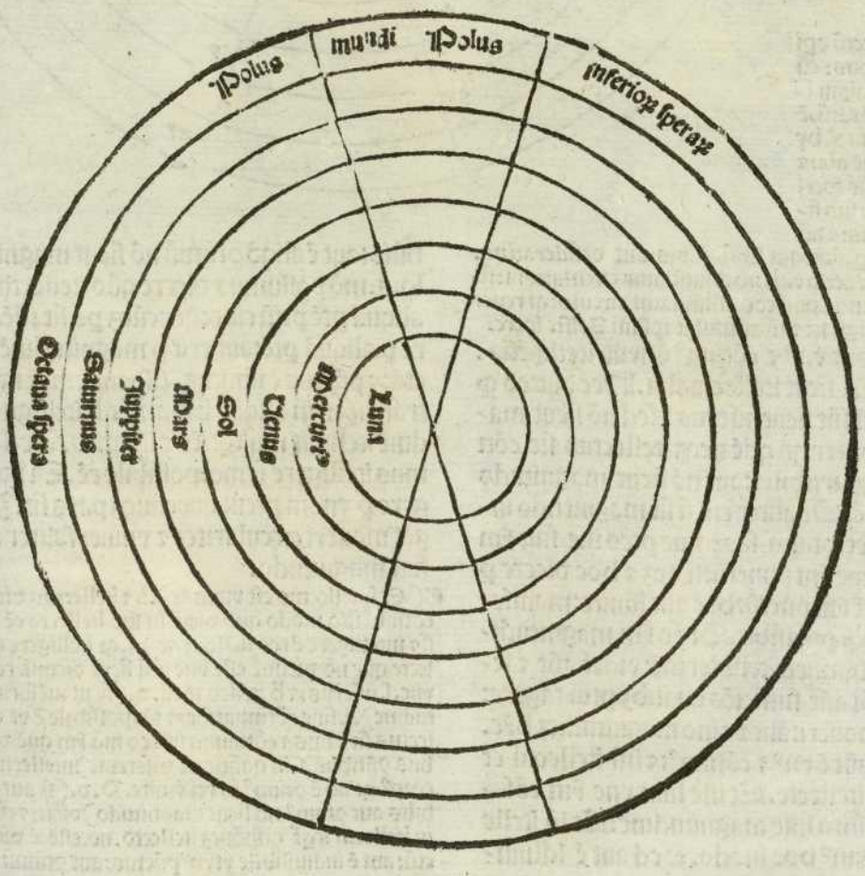

¶ Hec ē qnta figura ꝑ quā ostdit ꝙ in aīa ē duplex circulatio itellectiua ⁊ sensitiua: ⁊ vna haꝝ diuidit in septē circulos qꝛ virtutes sensitiue ordinant ſm septē grad⁹: vel meli⁹ in aīa ē duplex circulatio. i. opatio itellectiua vna ꝑ quā itelligit substātias separatas: ⁊ alia ꝑ quā intelligit hec corporalia: ⁊ h diuiditur in septem circulos prout ſm gradus. 7. ista obiecta corporalia ordinantur. Sunt ergo anime motus sicut celi motus

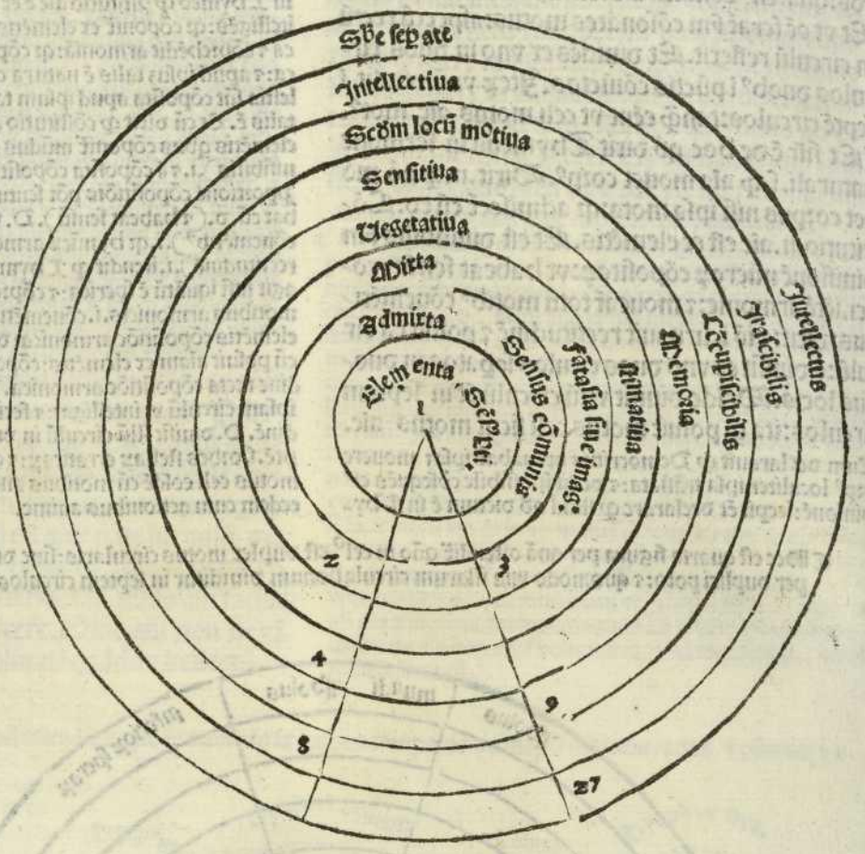

¶ Primū quidē igit nō bñ dicit aīam magnitudinē eē. Eā.n. que vniuersi talē esse vult qualis ē aliquādo vocatus itellect⁹. Non.n. velut sensitiua ē: neqꝫ vt desideratiua. Haꝝ.n. motus nō circulatio est.

46 ¶ Dicamus igit pri⁹ ꝙ ñ ē rectū dicere ꝙ aīa est magnitudo. Manifestū ē.n. ꝙ q itendebat ꝙ aīa totius. V.g. id qd dicit itelligētia ē sic: non intendebat sensibilem animaꝫ neqꝫ desideratiuaꝫ. Qm̄ motus istarum non est circularis.

46 ¶ Dicit ꝙ nō est rectū opinari ꝙ aīa sit corpus: cū itellectū fuerit ꝑ aīam itellectus: vt declaratū ē ꝙ hoc itendebat in Thymeo per hoc nomē aīa: ⁊ ideo fecerūt corpus sperici. Actio.n. itellectus similis ē circulatiōis: ⁊ nō intelligebat illic ꝑ aīaꝫ: aut sensibilibis: aut desideratiua. Motus.n. istaꝝ ⁊ actio eaꝝ nō assimilatur circulationi: sicut actio intellectus apud eos assimilatur circulo: qꝛ reuertit supra se: ⁊ itelligit se: ⁊ iō assimilat ipsum Arist. spere.

¶ Intellectus aūt vn⁹ ⁊ cōtinu⁹ ē sicut itelligētia. Intelligētia aūt sicut itellectualia. Hec aūt: eo ꝙ cōsequēter: vnū sūt sicut nūerus: sed nō sicut magnitudo. Propter qd qdē neqꝫ itellectus sic cōtinu⁹ est sed aut ipartibilis: aut nō sicut magnitudo aliqua cōtinu⁹ ē. Qualiter eni si sit magnitudo intelliget quālibet ꝑtium suaꝝ siue ꝑtes ille sint ſm magnitudinē siue ſm punctū: si opꝫ ⁊ hoc dicere ꝑtē. Siquidē igit ſm pūctū: hec aūt ifinita: manifestū ē qm̄ nequaq̄ ꝑtrāsibit. Si vō ſm magnitudinē multotiēs ⁊ ifinities itelliget idē: videt aūt ⁊ semel cōtigēs. Si aūt sufficiēs quālibꝫ ꝑtiū tāgere: qd oꝫ circulo moueri: aut ⁊ oīno magnitudiēꝫ hr̄e.

47 ¶ Intellectus aūt ē vn⁹ ⁊ cōtinu⁹: ⁊ silr itellectū et itelligere ē res itellecte. Et iste sunt vne ſm cōsequētiā sicut mēsura sine magnitudine. Et iō itellectus ēt nō ē cōtinu⁹ hoc modo. Sed aut ē idiuisibilis: aut ē aliqd ꝯtinuū nō sicut magnitudo. Nullo.n. mō possumus dicere qūo itellectus itelligit ꝑ aliquā ꝑtē ꝑtiū eius: quecūqꝫ ꝑs sit idē. Et itelligere ꝑ aliquā ꝑtē: aut erit ꝑ magnitudinē aut ꝑ punctū: ⁊ pūctus ē ifinitus. Manifestū ē igit ꝙ nō pertrāsit ipm̄ in aliqua hora. Et si itelligit ꝑ magnitudinē itelligit multotiēs ⁊ ifinities. Sed nos videmus itelligere semel possibile eē. Si igit sufficit tāgere ꝑ vnam ꝑtem quecunqꝫ pars sit. In quo idiget moueri circulariter ⁊ vniuersaliter: quo ex eo fiat magnitudo.

¶ (Et intellectus est vnus ⁊c). i. ⁊ itellectus dicit eē vnus ⁊ cōtinu⁹ illo modo quo dicit in suo itellecto eē vnus. D. d. (⁊ intelligere ē res itellecte ⁊c). i. qꝛ itelligere ē ipse res itellecte que nō dicunt esse vne nisi sicut dicunt res ꝯntes esse vne. s. nūerus: ⁊ h itēdebat cū. d. (sicut mēsura sine magnitudine). i. sine cōtinuatiōe: ⁊ iō ipossibile ē vt dicat ꝙ itellectus sit vnus ⁊ cōtinuus nisi eo mō ſm quē dicit h in rebus ꝯntibus. s. in quātitate discreta. Intellectus igit nō ē corp⁹ qꝛ nō ē ꝯtinu⁹ in rei vitate. D. d. (sꝫ aut est indiuisibilis aut ꝯtinu⁹ nō sicut magnitudo) dicit: ⁊ cū dispositio in itellectu seqt dispōnez itellecto. necesse ē dicere ꝙ itellectū: aut ē indiuisibile vt vn⁹ pūctus: aut ꝯtinuū sed nō sicut 47

continuatio

continuatio magnitudinis: sed continuatio cõpositi. i. quãtitatis discrete. D. d. (nullo enĩ modo possum⁹ dicere ꝛc̃) idest ꝛ cũ dirim⁹ in eo q̃ est magnitudo cõtinua: tũc nõ intelliget nisi ſm tactũ vt dictũ est in Thymeo (nullo enĩ mõ possumus dicere qũo intelligit intellect⁹ p aliquã partem eius quecũq; ps sit idẽ rez intellectaz. D. d. (ꝛ intelligere per aliquã ptẽ eius). i. ꝛ intelligere per tactũ cũ fuerit magnitudo necesse est aut vt tangat p ptes ei⁹ ptes intellecti: aut per totũ: totũ aũt vtrũq;. d. si intellexerit p cõtactũ ptiũ cum partib⁹ rei: necesse est vt sit: aut p aliquã ptẽ eius q̃ sit magnitudo: aut per partẽ aliquã q̃ sit punctus. Et cũ declarauit hoc dedit ipossibile cõsequẽs vtrũq;: ꝛ. d. (si punctus ẽ infinitus ꝛc̃). i. si intellexerit p punctũ manifestũ ẽ q̃ nõ põt intelligere totũ corp⁹ semp: puncta enĩ que sunt i corpore sũt infinita. Si igit̃ necesse est in intelligendo corp⁹ vt tangat punctus ex eo oĩa puncta q̃ sunt in corpore: qđ ẽ impossibile: qz pũcta sunt infinita. manifestũ est q̃ impossibile est vt intelligat corp⁹ omnino ſm hũc modũ. Et cũ declarauit impossibile consequẽs si intelligit ſm q̃ tangit corpus per pũcta: icepit etiã dicere ipossibile ꝓñs si tãgat ipm p ptẽ aliquã q̃ sit corpus nõ punct⁹: ꝛ. d. (ꝛ si intelligit p magnitudinẽ ꝛc̃). i. ꝛ si intellect⁹ intelligit rẽ tãgẽdo p aliquã ptẽ eius que sit corp⁹ oẽs partes corpis intellecti circumgyrando se quousq; tangat p illã partẽ corpis: oẽs partes corpis intellecti: necesse est ex hoc vt intellectus intelligat idẽ infinities qñ tangit corpus: qñ pars nõ differt a ptẽ in suo tactu ꝛ impossibile est vt intelligat totũ corp⁹: ſz nos videmus q̃ intellectus intelligit totũ corpus simul: ꝛ vnico intelligere ꝛ nõ indiget intelligere iterato. Si igit̃ aliqs dixerit q̃ sufficit in intelligere corp⁹ intelligere vnam partẽ ei⁹ qñ tangit ipsum p suã ptẽ. Dicemus ei quomodo igit̃ intelligit corp⁹ vt moueat̃ circulariter q̃usq; tangat p suã ptẽ aut per suas partes oẽs ptes ei⁹: ꝛ vlr quo indiget̃ q̃ intellect⁹ sit corp⁹ si non intelligit per tactum.

¶ Si aũt necessariũ est intelligere tangentem toto circulo quis est ptib⁹ tactus. Amplius quomodo intelliget partibile ipartibili: aut ipartibile ptibili. Necessariũ aũt intellectũ esse circulũ hũc. Intellectus quidẽ enĩ motus intelligẽtia est. circuli autẽ circulatio. Si igit̃ intelligentia circulatio: ꝛ intellectus vtiq; erit circulus: cuz huiusmodi circulatio intelligẽtia sit. Semper aũt aliqd intelliget siqdez perpetua circulatio. Practicarũ quidẽ eniz intelligentiaz termini sunt: oẽs enim alterius cã sunt. Speculatiue aũt rõnib⁹ terminant̃ similiter. Rõ aũt omnis diffinitio est: aut demonstratio. Demõstrationes vo ꝛ a principio sunt: ꝛ habent quodãmodo finem syllogismũ: aut cõclusionẽ. Si aũt nõ concludant̃: sed non reflectunt̃ iterũ in principiuz. Accipientes vo semp mediũ ꝛ extremitatem recte procedunt. Sed circulatio iterum in principiũ reflectitur. Diffinitiões aũt oẽs finite sunt. Ampli⁹ aũt si eadẽ circulatio multociẽs est oportebit multotiẽs intelligere idẽ. Adhuc aũt intelligentia assimilatur cuidã quieti ꝛ statui magis q̃ motui: eodem modo ꝛ syllogismus.

48. ¶ Et si necesse est intelligere vt tangat p totũ circulum: quid igitur est tangere per partes. Et etiam quomodo intelliget per idiuisibile diuisibile: aut per diuisibile indiuisibile: ꝛ necesse ẽ vt intellectus sit iste circulus. Intelligere enĩ est motus intellectus: ꝛ circulatio ẽ mot⁹ circuli. Et si intelligẽ circulatio erit ẽt ista circlatio intelligẽ. Quid igĩ intelligit semper. Hoc enim necessarium est si circulatio sit semper eterna. Intelligere eniz mechanicũ est finitum: qm̃ quodlibet illius est ppter alterum. Intelligere aũt speculatiuuz: ꝛ est diffinire p sermones similiter. Et ois sermo ẽ: aut p diffinitionem: aut p demonstrationem. Demõstrationes aũt accipiuntur ex principio sicut vltimo: ꝛ est syllogism⁹ ꝛ conclusio. Et q̃uis non cadat in eo conclusio: tñ nõ reuertuntur ad sua principia: sed semp crescũt in medio aut extremo: ꝛ pcedũt recte. Circulatio aũt reuertitur ad suũ principiũ. Et ẽt oẽs diffinitiones sunt finite. Et ẽt si tot⁹ mot⁹ idẽ est multotiẽs. Et etiam intelligere est digniũs attribuere quieti q̃ motuz: ꝛ similiter syllogismus.

¶ Dicit (ꝛ si est necesse intelligere ꝛc̃). i. ꝛ si necesse ẽ intelligẽ vt intellectus tangat per totũ circulũ rẽ intellectã: ꝛ tũc intelliget. Et ista est ſcda pars triũ diuisionũ: quo igit̃ indigetur vt tangat p partes. Ociosum. n. est tangere p partes. D. d. (qũo intelliget per idiuisibile ꝛc̃) quomodocũq; posuerimus q̃ tãgat: siue p partẽ indiuisibilẽ: siue p diuisibilẽ: siue illud diuisibile fuerit totũ: aut pars: aut vtrunq;. s. q̃ tangat ptem p partẽ: ꝛ totũ p totuz: impossibile est nobis dicere quomodo intelligit p tactũ. Q uñ si dixerim⁹ q̃ habz partes indiuisibiles: qũo tãgit p ptes idiuisibiles ptes diuisibiles rez. Et si dixerim⁹ q̃ hz diuisibiles: qũo tãgit p eas tãgẽs. n. dz eẽ suppositũ: ꝛ oĩa ista ꝓtigũt eis q: ponũt q̃ intellect⁹ i eo q̃ ẽ intellect⁹ hz ptes: ꝛ q̃ nõ itelligit nisi tãgẽdo D. d. (ꝛ neĉe ẽ vt iste intellect⁹ sit circularis ipe). i. ꝛ neĉe est vt intellect⁹ sit ipz corp⁹ circulare: nõ q̃ intellect⁹ sit ppriũ aliqđ corpi circulari. Mãifestũ ẽ igĩ q̃ ꝓtigit ex b q̃ itellect⁹ ẽ corp⁹ circulare: ꝛ syllogism⁹ sic cõponit. Actio itellect⁹ est circulatio. Et circlatio ẽ corp⁹ circlare: ergo actio itellectus ẽ corp⁹ circlare. Et illud cui attribuit̃ actio itellect⁹ ẽ itellect⁹: ergo itellect⁹ ẽ corp⁹ circlare. Et cũ declarauit q̃ ꝓtigit neĉio vt itellect⁹ sit corp⁹ circlare: ꝛ ei⁹ actio sit circlatio: notificauit q̃ ẽ neĉe si itelligẽ eius sit circlatio: ꝛ circulatio ẽt fuit i eõ semp ſz q̃ ẽ corp⁹ celeste: vt ei⁹ itelligẽ sit ſp ꝛ infinitũ: ꝛ. d. (ꝛ si itelligẽ ẽ circulatio ꝛc̃). i. ꝛ si itelligẽ ẽ circulatio: tũc ẽt circlatio erñs i itellectu erit itelligẽ: ꝛ circulatio erit ſp. vñ mãifestũ ẽ q̃ itelligẽ erit ſp ꝛ infinitũ. D. incepit dare ipossibile qđ segt̃ ex b ꝛ. d. (ꝛ qđ itelligit ſp ꝛc̃) ꝛ cũ hz hãc opinionẽ neĉe ẽ vt ſp itelligat qđ pñt dicẽ q̃ ſp itelligit Hoc. n. neĉe ẽ pp b qđ ponũt q̃ circlatio ẽ ſp: ꝛ nihil pñt dicere i b: qm̃ itelligẽ p opationẽ ẽ finitũ. Oẽ. n. itellectũ apõ opationẽ ñ itelligit̃ nisi p aliud: ꝛ oĩa pp vltimũ finẽ q̃ itẽditur i illa opatiõe mechanica. Et cũ declarauit q̃ itelligẽ ẽ finitũ i itellecto mechanico: icepit declarare q̃ ita ẽ i speclatiuo: ꝛ. d. (ꝛ itelligẽ speclatiuũ: ꝛ ẽ finire p ſmões silr̃). i. silr ẽ i reb⁹ speclatiuis. D. d. (ꝛ ois ſmo: aut est diffinitio: aut demõstratio). i. ꝛ ois actio itellect⁹: aut ẽ diffinitio: aut demõstratio. Et cũ declarauit b: icepit declarare q̃ vtraq; istaz actionũ ẽ finita: ꝛ. d. (ꝛ demõstratões accipiũt̃ ex pncipio). i. ꝛ demõstratiões hñt pncipiũ ex q̃ accipiũt̃: sẽ ppones: ꝛ hñt finẽ: ꝛ ẽ syllogism⁹ q̃ fit ex pponib⁹ ꝛ pclone. d. d. (ꝛ q̃uis i eis nõ accidat pclo ꝛc̃). i. ꝛ q̃ pcludit aliquã pclonez nõ faciet reuertẽ illã pclonẽ sic facit i syllo circlari: ſz addit ei aliam ppõnẽ: p quã ipossibile ẽ vt demõstratio reuertat̃ circlariter. s. vt pncipiũ fiat finis: ꝛ finis pncipiũ: sed addit illic termin⁹ medi⁹ ali⁹: ꝛ extremũ mai⁹ aliud: ꝛ alia pclo: ꝛ erit mot⁹ itellect⁹: tũc ſm rectitudinẽ: nõ ſz circlationẽ. Circulatio ãt quã opinãtur eẽ actionẽ itellect⁹ nõ itelligit̃ ab b intellectu. s. q̃ pcedit ſz rectitudinẽ: ſz reuertit̃. Et cũ declarauit b. i demõstratiõe: icepit declarare b i diffinitiõe. d. (ꝛ

omnes diffinitiões sunt finite). i. ⁊ diffinitiones rez cũ pficiunt̃ p intellectũ sũt finite: sic res q̃ exigũt vt credãt̃: ⁊ itelligẽ nõ reuertit̃ i eis circlarit̃: sic ñdes nõ reuertit̃ i demõstratiõib⁹ circularit̃. D. v. (⁊ ẽt tot⁹ mot⁹ ẽ miltotiẽs). i. ⁊ si mot⁹ itellect⁹ ⁊ circulatio ei⁹ fuerit i eodẽ itellecto: tũc cõphẽdet ipz infinities: ⁊ i alia trãslatiõe ẽ mãifest⁹ sic: ⁊ cũ motus itellect⁹ fuerit circularis nõ spãlis: tũc cõphẽdẽs cõpzehẽdet idẽ multotiẽs: ⁊ iõ possibile ẽ vt ꝑmo sit sic. ⁊ si mot⁹ intellect⁹ fuerit circlatio tũc itelliget oia multotiẽs. D. v. (⁊ intelligere digni⁹ ẽ vt attribuat̃ geti q̃z motui) ⁊ itẽdit er ꝟ qõ appet: qm̃ actio nr̃a p ipz apud getẽ ẽ magis pfecta q̃z apud motũ: ⁊ ideo melius ẽ attribuere actionẽ intellectus quieti q̃z motui: sicut fecerunt isti.

¶ At vo neqz beatũ qõ nõ facile sz violẽtũ. Si aũt est mot⁹ ipsi⁹ nõ sba extra nãm vtiqz mouebit̃. Laboriosũ aũt ẽ cõmisceri aiãmã corpi: nec possibile absolui: ⁊ adhuc fugiẽdũ. Sigdẽ melius ẽ intellectui non cum corpore esse: quemadmodũ ⁊ consuetum est dici ⁊ multis videtur.

49. ¶ Et ẽt qõ nõ ẽ facile nõ ẽ delectabile sz q̃siviolẽtũ. Si igr̃ mot⁹ nõ ẽ sba aie: tũc nõ mouet̃ nisi ab aliquo extriseco a sua nã. Et ẽt ẽ valde difficile vt intellect⁹ sit admixt⁹ cũ corpe admixtiõe q̃ nõ possit recedere ab eo si melius est intellectui vt nõ sit cõiunctus cum corpore: sicut est consuetudo dicẽdi: ⁊ ꝑm q̃ plures opinantur.

49. ¶ Et ẽt mãifestũ ẽ q⁹ itelligere apud motũ magis ẽ difficile q̃z apud getẽ: mot⁹ igr̃ ẽ ab aia q̃sivolẽt⁹: ergo ñ ẽ i sba ei⁹ neqz aia ꝓstituit̃ p ipz sz ẽ extrã nãz ei⁹. Et cũ notificauit ꝟ: incepit dare ipossibile ꝓtigẽs eis in ꝟ q⁹ dicũt itellectũ eẽ corpus: ⁊. v. (⁊ ẽ ẽt valde difficile ⁊c). i. ⁊ valde ẽ ipzobabile ⁊ difficile ad itelligẽdũ ꝟz q⁹ hoies ꝓsueuerũt dicẽ q⁹ itellect⁹ sit corp⁹: aut admixtũ cũ corpe tali admixtiõe q⁹ ñ ꝑt euadẽ ab eo oino: cũ oẽs aut plẽs opinẽt̃ q⁹ meli⁹ ẽ vt itellect⁹ nõ sit coniunctus cuz corpore: nedum sit corpus: natura enim intellectus videtur esse valde oppolita nature corpis.

¶ Immanifesta aũt ⁊ circlo ferri celũ cã. Neqz eni aie sba cã ẽ circlarit̃ ferri: sed ꝑm accũs sic mouet̃. Neqz corp⁹ cã: sz aia magis illi. At vo nz qz meli⁹ vẽ oportebit pp hoc deuz facere circulariter ferri animam: qz dignius sit ipsam moueri q̃ manere: moueri autem sic q̃ aliter.

50. ¶ Et er eis q̃ latẽt: ẽt ẽ cã pp quã celũ mouet̃ circlarit̃. sba. n. aie ñ ẽ cã mot⁹ ei⁹ circlarit̃: sz mouet̃ isto motu accũtalr̃. Neqz ẽt corp⁹ ẽ cã i hoc: imo aia ẽ dignior i hoc. Et ẽ t neqz dixit quare hoc fuit melius: lz appet q⁹ de⁹ nõ posuit aiaz moueri circlarit̃ er: nisi qz moueri ẽ ei meli⁹ q̃ gescere: ⁊ qõ mouet̃ hoc mõ ẽ meli⁹ q̃ quod moueatur alio modo.

50. ¶ D. ⁊ latet ꝑm hãc opinionẽ dare cãz pp quã celũ mouet̃: ꝑm. n. positionẽ corrõa aie nõ dat istũ motũ: cũ ille aie apd eos nõ sit nisi corp⁹ cl'or: ⁊ iste mot⁹. s. circularis ẽ ei accũtalr̃. s. qz creator icuruauit ipz a rectitudie i circlationẽ. D. v. (neqz corp⁹ ẽt ⁊c). i. ⁊ cũ aia nõ ẽ cã isti⁹ mot⁹ ẽcntialr̃ q̃ ẽ dignior vt sit cã: ⁊ corp⁹ i eo qõ ẽ corp⁹ remoti⁹ ẽ vt sit cã. D. v. (⁊ ẽt nullus. v. ⁊c). i. ⁊ ẽt ꝓplato nõ dedit i ꝟ ꝑmonẽ quare aiaz moueri circularit̃ ẽ meli⁹ q̃z non moueri: aut q⁹ nõ moueri circularit̃: neqz põt dare. Nece. n. vt de⁹ nõ posuerit aiam moueri nisi qz moueri meli⁹ ei q̃z gescere: ⁊ posuit eã moueri circulariter: qz talis mot⁹ est melior recto: ⁊ intẽdit q⁹ omnia ista demonstrẽt hãc opionẽ eẽ ipzobabilẽ.

¶ Qm̃ aũt hmõi intẽtio ẽ alteris rõnib⁹ magis ꝓpria: hãc qdẽ dimittam⁹ nũc. Illud ãt icõueniens accidit ⁊ huic rõni ⁊ plib⁹ q̃ de aia sr̃. Copulãt eni ⁊ ponunt in corpus animam: nihil determinantes ꝓpter quam causam: ⁊ qũo sese hũte corpore.

¶ Si igr̃ ista ꝓsideratio ẽ magis ꝓpa alio sermõe di 51
mittẽda ẽ stati a nob̃. Et dicam⁹ q⁹ ẽ alia ipzobabilitas ꝓtigẽs huic ꝟmõi: ⁊ plib⁹ ꝟmõib⁹ de aia. Et ẽ qz ipi ꝓsũgũt aiaz corpi ⁊ ponũt eã i eo: ⁊ non dant cum hoc qua de causa sit coniuncta cum eo: ⁊ que est dispositio illius corporis.

¶ Et qz hec pscrutatio ẽ magis ꝓpa alij scie. s. q̃re ẽ meli⁹ ce 51.
lũ moueri q̃z gescere: ⁊ q̃re circulariẽ magis q̃z recte. Ista eni qõ ꝓprie ẽ prie philosophie: q̃pp oz nos dimittẽ ꝟ cito: (⁊ dicere q̃ ẽ ipzobabilitas ꝓtigẽs huic ꝟmõi ⁊c). i. ⁊ ista ipzobabilitas q̃ ꝓtigit huic ꝟmõi ⁊ plib⁹ ꝟmõib⁹ de aia: ẽ q⁹ oẽs dicẽtes q⁹ ẽ ens: siue corp⁹: siue nõ corp⁹ ꝓsũgũt eã coꝛporiꝛ: ⁊ nõ dãt cãm pp quã ligata ẽ cũ corpe: neqz dicũt q⁹ ẽ dispositio corpis qõ est adaptatũ: vt ligetur cum ea.

¶ Et tũ vz hoc vtiqz neciũ eẽ. pp. n. cõitatẽ hoc qdẽ agit: aliud aũt patitur: ⁊ hoc quidẽ mouet: illud ãt mouet̃. Noꝛ nihil inest ad inuicem' qbuscũqz.

¶ Et lz hoc vt reputo neciũ sit. Qm̃ pp cõicationẽ 52
hoc agit: ⁊ hoc patit̃: ⁊ hoc mouet: ⁊ hoc mouet̃: ⁊ nihil ex hoc fit i qbuscũqz ad inuicẽ. Dicẽ. n. hoc i eis ẽ sile: ac si hoc diceret q⁹ ars carpẽtaria existat musica. Ars. n. ita vtit̃ instris sicut anima corpe.

¶ Idest ⁊ ꝟ q⁹ ignoꝛauerũt ꝺ aia neciũ ẽvt cã ei⁹ sit data: qm̃ 52
in oib⁹ reb⁹ ẽ cõicatio iter agẽs ⁊ patiẽs: ⁊ mouẽs ⁊ motũ: ⁊ nõ patiẽt qdlibz a qlibz. Hoc igr̃ qõ dicũt q⁹ aia ẽ i corpe sine aliq̃ cõicatiõe data iter corp⁹ ⁊ aiaz: q̃ aia ẽ digna mouẽ ⁊ corp⁹ aialis moueri iter oia corpa: sile ẽ ꝟmõi dicentis q⁹ aia existit i qcũqz corpe sic q⁹ ẽ sile ꝟmõi dicẽtis q⁹ ars carpẽtaria existit subiectũ musice. Si igr̃ ars carpẽtaria hz ꝓpria subiecta ⁊ ꝓpria istrã qb⁹ vtat̃: necesse ẽ vt ita sit de anima cum corpe. Corp⁹ enim est instrumentũ aie: ⁊ ideo corpora animalium conuenientia sunt animalibus coꝛ.

¶ Qi aũt solũ conant̃ dicere q̃le qd sit aia. De sus- 53.
ceptiuo aũt corpe nihil adhuc determinatũ: tãq̃ cõtigẽs sit ꝟz pythagoricas fabulas: quãlibz aiam qõlibz corp⁹ igredi. Sile itaqz dicũt aliqd: sicut si aligs dicat rhetoricã i fistulis igredi. Opz. n. artẽ quidẽ vti organis: aiam aũt corpe. Videtur enim vnũquodqz ꝓpriã habere spẽm ⁊ formam.

¶ Et isti nõ querũt log tñ nisi qd ẽ aia: ⁊ nihil de- 53.
terminãt de corpe recipiẽte: sicẽ Apolog⁹ quo vtit̃ Pythagoras. s. vt q̃libet aia intret qõlibz corp⁹. Videm⁹. n. q⁹ qdlibz hz formã ⁊ creaturã ꝓpriã.

¶ D. ⁊ isti q locuti sũt de aia nõ sũt pscrutati: neqz volũt p- 53.
scrutari nisi qd sit tñ: ⁊ nihil dicũt de nã corpis ei ꝓpriꝛ: ⁊ qz ꝟ dimiserũt vz eẽ possibile apud eos vt qlibz aia existat i qlibz corpe: ⁊ trãsferat̃ de corpe i corp⁹: sic. d. Pythago. i apologo quẽ posuit ad corrigẽdũ aias ciuiũ: ⁊ ista opinio ẽ falsa (videm⁹. n. q⁹ qdlibz hz formã ꝓpriã: ⁊ corp⁹ ꝓpriũ) i. aiaz ꝓpriã: ⁊ corp⁹ aialis ꝓpriũ: ⁊ ꝟ qõ. d. ẽ mãifestũ i specieb⁹ valde. Addẽbza. n. Leõis nõ differunt a mẽbris cerui: nisi pp diuersitatẽ aie cerui ab aia Leõis. Et si ẽt possibile vt aia Leonis existeret i corpe cerui: tũc nõ ociose ageret ⁊ ꝟ ẽt manifestũ est in indiuiduis ciusdẽ spẽi: ⁊ ideo diuersi sunt mores: ⁊ ex hoc destruximus opinionem pythagoricam.

¶ Alia aũt

¶Alia aũt opinio q̃dã tradita est de aĩa: credibilis quidẽ multis: ⁊ nulla eoꝝ inferior q̃ de ipa dicte st: rõnes aũt tãꝯ directiuas ꝓbẽs: ⁊ in cõi factis rõnibus. Armoniã. n. quãdã dicũt. ¶Eteni armoniã tẽperamentum ⁊ compositionem contrariorum eẽ: ⁊ corpus componi ex contrarijs.

54. ¶Et ẽ alia opinio de q̃ mḱti ꝓtẽti sũt: ⁊ nõ est mĩor opinionib⁹ ꝑdictis. ¶Dicũt. n. q̃ ẽ aliq̃d armonicũ. Armonia enim est admixtio ⁊ compositio contrariorum: ⁊ corp⁹ est compositum ex cõtrarijs.

54. ¶Cum cõpleuit cõtradictionẽ ei⁹ qđ dcm̃ ẽ in Thymeo: reuersus ẽ ad ꝺicẽdũ ꝑmõi dicẽtis aĩaꝝ eẽ formã ex ꝓgregatiõe ⁊ armõia ꝓpa eloꝝ: ⁊ qr ista opinio ẽ valde sufficiẽs. ꝺ. (⁊ ẽ hic alia opinio de aĩa). ꝺ. ꝺ. (ꝺicũt. n. q̃ ẽ aliq̃ ꝓpositio armõica ⁊c̃). i. ꝺicũt. n. q̃ aĩa ẽ aliq̃d armonicum ⁊ aliq̃ cõpositio ex cõpõnib⁹ eloꝝ in re cõposita admixta ex eis: ⁊ virerũt ꝫ qr opĩabãt q̃ armõia ẽ ꝓpositio ⁊ admixtio ꝺiuoꝝ ⁊ q̃ corp⁹ ẽ ꝓpositũ ex ꝺ̃ijs: g̃. i corpe ẽ armõia: g̃ ẽ aĩa.

¶Et qđẽ armonia q̃dã rõ cõpositoꝝ ẽ: aut cõpositio. Animã aũt neutrum possibile est esse horũm. Amplius autem mouere non est armonie. Anime autem attribuunt omnes hoc.

55. ¶Licet armonia sit ꝓportio inter res admixtas aut cõpositio. Aĩa aũt nõ ẽ alterũ duoꝝ: ⁊ ẽt armonia non est innata mouere. Et in hoc ꝓprie conueniunt omnes animam habere.

55. ¶Cũ virit hãc opionẽ: icepit ꝺicẽ ei: ⁊. ꝺ. q̃ armõia quã dicũt eẽ aĩaꝝ: aut ẽ ꝓportio iter res admixtas ex elis: ⁊ ꝫ erit si cõpositio corpis ex elis ẽ ꝑm modũ cõpleriõis: aut aĩa ẽ ipa cõpõ: si cõpõ ex elis ẽ viciatio nõ admixtio. Ul. g. cõpõ domus ex lapidib⁹ ⁊ laterib⁹. ꝺ. ꝺ. (⁊ aĩa nõ ẽ alterꝫ istorum duoꝝ) ⁊ itẽdit vt virim⁹ ⁊ ꝺicem⁹ ꝑ⁹. ꝺ. ꝺ. (⁊ ẽt armõia nõ est ĩnata mouere ⁊c̃). i. ⁊ apparet cito q̃ armonia nõ ẽ aĩa: qr omnes conueniunt in hoc q̃ anima mouet ⁊ nõ possunt ꝺare modum ꝑm quem armonia moueat.

¶Congruit aũt magis de sanitate ꝺicere armoniã ⁊ oino de corporeis vtutib⁹ q̃ ꝺe aĩa. ¶Manifestuꝫ aũt si aliqs tẽtauerit reddere passiões ⁊ opa aie: armonia quadam: difficile enim adaptare.

56. ¶Et digni⁹ ẽ ⁊ meli⁹ ꝺicere q̃ armonia currit cursu sanitatis: ⁊ vlr currit cursũ alicui⁹. s. bonitatum moraliũ corpaliũ: nõ cursu aie. Et hoc mãifestũ ẽ valde cũ hõ laborauerit i pficiẽdo passiões aĩme ⁊ actiones ei⁹ per aliquam armoniã. ¶Conuenientia enim in hoc est valde difficilis.

56. ¶Et meli⁹ ẽ eristimare q̃ armõia ẽ de corꝑib⁹ currẽs cursu sanitatis. i. cursu formaꝝ q̃ st i aiato i eo qđ ẽ aiatũ: nõ cursu aie neqꝫ formaꝝ q̃ sũt i aĩa: ⁊ siue armõia sit cõpõ: aut ꝓportio agẽs mixtionẽ ⁊ cõplerionẽ. ꝺ. ꝺ. (⁊ ꝫ valde mãifestũ est ⁊c̃). i. ⁊ ꝺĩa inter formas corpales attributas elis: ⁊ formas attributas aie: mãifesta ẽ ex ꝫ q̃ possum⁹ attribuẽ in formis corpalib⁹ diuersitatẽ ꝓtigẽtẽ i actiõib⁹ ⁊ passionibus corpoꝝ cõpõi facte i eis ex elis: ita q̃ possum⁹ ꝺicẽ q̃ actio carnis i manu ẽ alia ab actiõe ossis ꝓpt mollitiẽ ⁊ humiditatẽ carnis ⁊ duritiẽ ⁊ siccitatẽ ossis: ⁊ nõ possum⁹ ꝺicẽ ꝑ quã cõplerionẽ ⁊ ꝑ quã cõpõnem differũt actiões sensus ab actiõib⁹ intellect⁹ ⁊ actiões vtutis sensibilis ab actionib⁹ virtutis motiue. Et hoc quod virit est vna ꝺubitationũ cõtingentium ꝺicenti esse animam proportionem elementoꝝ: aut aliquod consequens proportionem.

¶Ampli⁹ ãt qñ ꝺicim⁹ armoniã i duo respiciẽtes: marie qđẽ ꝓpriã magnitudinũ i hñtib⁹ motũ ⁊ positionẽ: ⁊ cõpositionẽ ipoꝝ cũ sic ꝓgruãt vt nullum cõgeneũ ꝑtermittaṫ. ¶Hinc ãt ⁊ eoꝝ q̃ miscẽtur rõnẽ. ¶Neutro qđẽ igr̃ mõ rõnabile ẽ armoniã aiam appellare. ¶Cõpositio ãt ptiũ corpis facilis est admodũ ingsitõis. ¶Multe. n. cõpositiões ptiũ ⁊ multiplicit st. ¶Cui⁹ igr̃ ⁊ qũo ꝓgruit accipere itellectũ cõpositionem esse: aut sensitiuum ⁊ appetitiuum.

¶Et ẽt nos nõ cõphẽdim⁹ armoniã nisi itẽdẽdo alterũ duoꝝ. Scõm aũt veꝝ apud magnitudines cuz hñt motũ ⁊ sitũ. Tũc igr̃ itẽta ẽ cõpositio eaꝝ cum fuerint suppositi tali suppositiõe i q̃ nõ põt intrare inter eas aliqd sui gñis. ¶Nõ aũt extrahit ex hoc ẽ ꝓportio q̃ ẽ reꝝ istaꝝ. ¶Nõ ẽ igr̃ rectũ ꝺicere neqꝫ de altera istaꝝ duaꝝ intẽtionũ. ¶Cõpositio aũt ptiũ corpis facile põt determinari. ¶Cõpositiões enim partiũ corpis mḱte sũt. Intellect⁹ igr̃ cuiuslibz ptis ꝺz cõpositio eristimari: ⁊ qũo ⁊ sensus cõpositio cuiuslibz partis ⁊ desideriũ cõpositio cui⁹ ptis.

¶ ꝺ. ⁊ ẽt nos nõ cõphẽdim⁹ armoniã ⁊ sentim⁹ ipam nisi ꝑ duo. ⁊ ẽ vnũ qđ ꝺr armonia i rei veritate: qñ fuerint magnitudines hñtes motũ ⁊ sitũ ⁊ fuerint cõposite ad ĩuicẽ: ⁊ fuerint iterposite ita q̃ inter illas nulla magnitudo sui generis possit itrare: qđ aũt assimilaṫ huic ⁊ trahit ab eo ẽ ꝓportio que fit in reb⁹ admixtis añqz admisceaṅ. Et cũ notificauit q̃ armõia ꝺr his duob⁹ mõis: icepit ꝺeclarare q̃ ñ ẽ rõnabile ꝺicẽ q̃ aĩa ẽ altera istaꝝ duaꝝ itẽtionũ: ⁊. ꝺ. (nõ ẽ igr̃ rectũ ꝺicẽ ⁊c̃). i. nõ ẽ rõnabile ꝺicẽ vt ꝺẽ ptiũ aie sint ꝺate ex altera istaꝝ duaꝝ itẽtionũ. Ul. g. ꝺicẽ q̃ itellect⁹ ẽ talis armonie: ⁊ sensus talis: ⁊ desideriũ tale: sic ẽ rõnabile i ptibus corpis. ꝺ. icepit ꝺeclarare ꝫ. s. q̃ ꝫ rõnabiliꝝ ꝺr i ptib⁹ corpis: hz nõ i ptib⁹ aie: ⁊. ꝺ. (cõpõnez aũt ptiũ corpis ⁊c̃) i. ⁊ ꝫ fuit sic: qr pficẽ formã cuiuslibz mẽbroꝝ corpis ⁊ dare cẽtiã ei⁹ ꝑ cõpositionẽ ẽ facile: qr cũ manifestũ ẽ sensui q̃ cõpõnes eoꝝ diuerse sunt ⁊ multipharie. scire aũt q̃ cõpõ appropriet itellectui: ⁊ q̃ sensui: ⁊ q̃ desiderio ꝫ ipossibile ẽ vt ꝺeṫ rõne. Et hec ẽ q̃si alia ꝺubitatio ꝓtigẽs ꝺicẽtib⁹ aiaz eẽ armoniã aut ꝓportionẽ. ¶Dĩa. n. ꝺubitatio ẽ qr illi non pñt pficere actiões ⁊ passiões aie ꝑ cõpõnẽ. ¶Ista aũt qr non pñt pficẽ diuersitatẽ subẽ ei⁹ pp diuersitatẽ cõpõnis ⁊ indiferenter i hoc qđ ꝓtingit eis: siue forme entium compositoruz fuerint ex vera armõia aut ex armõia abstracta a vera.

¶Silr aũt ⁊ incõueniẽs ⁊ rõnẽ mixtiõis eẽ animã. ¶Nõ eni eã ꝺẽ hẽt rõnẽ cõmixtio eloꝝ ꝑm quã caro ⁊ ꝑm quã os. Accidet igr̃ multas aias hic: ⁊ ꝑm oẽ corp⁹: siquidem oia ex elementis cõmixtis sunt. Cõmixtionis autem ratio armonia ⁊ anima.

¶Et est ẽt alia ꝺubitatio vt aia assimileṫ mixtioni. ¶Mixtio. n. eloꝝ q̃ fit caro ⁊ os nõ ẽ eiusdẽ ꝓportionis. Et quo ꝓtingit vt i corpe sint mḱte aie: ⁊ i toto corpe. Cũ oia mẽbra fuerint ex mixtiõe eloꝝ. ⁊ ꝓportio mixtionis fuerit armonia ⁊ aia.

¶Ista ẽ tertia ꝺubitatio ꝓtigẽs ꝺicẽtib⁹ aiam eẽ armõiam ⁊ mixtionẽ eloꝝ. Cõtiget. n. eis põere q̃ qđlibz mẽbꝝ hz aiaz ꝓticlarẽ ⁊ vniuersũ corp⁹ aiaz vlem. Q ue igr̃ ẽ ꝺĩa iter ꝓportionẽ q̃ fac̃ aiaz ⁊ q̃ fac̃ mẽbꝝ. Q ñ si aĩa hz q̃ aĩa ẽ ꝓportio mixtiõis ⁊ cõpõnis: aut illud qđ fit ex ꝓportiõe mixtiõis ⁊ cõpõnis ⁊ forme mẽbroꝝ sũt aut armõia aut ꝓportio: aut aliqd fcñ ex ꝓportiõe: mãifestũ ẽ q̃ ꝓtigit ex ꝫ vt in q̃libz mẽbro sit aĩa: ⁊ i toto corpe sit aĩa: aut ꝺicẽt q̃ est ꝺĩa inter armoniã ⁊ ꝓportionẽ q̃ fac̃ aiaz: ⁊ q̃ fac̃ mẽbꝝ: cũ oia

mbra fiãt ex mixtiõe: ⁊ aia ex mixtõe. Et ista dubitatio filiꝰ
ẽ prie i q̃ iterrogauit q̃ mixtio appropeꝯ vnicuiqꝫ vtutꝫ aie.

¶ Inuestigabit aũt hoc vtiqꝫ aliquis ab Empedo
cle. Unũqõqꝫ.n. horꝫ rõne quadã dicit eẽ. Utruꝫ
igit hec rõ aia ẽ: aut magis alterũ aliqõ cũ sit i pti
bus. Amplꝰ aũt vtrũ pcordia cuiuslibet mixtionis
cã aut eius que ſm rationem. Et hoc vtrum ratio
est: aut aliquid pꝛeter rationem.

59. ¶ Et dꝫ hõ q̃rere ab Empedocle. Empedocles
.n. dicit q̃ qõlibꝫ mẽbrorꝫ ẽ i aliq̃ pportiõe. Utruꝫ
igit pportio sit aie: aut aia ẽ aliud ꝫ fit i membris.
Et ẽt vtrũ aicitia ẽ cã mixtiõis cuiuslibꝫ: aut nõ est
nisi causa mixtionis in aliqua pportione. Et ami
citia vtrum sit ista proportio aut aliud.

59. ¶ Dicit: ⁊ querendũ est ab Empedocle hanc dubitationẽ. di
cit enĩ q̃ forma cuiuslibꝫ mẽbri nõ est nisi p aliquã pportio
nem factã apud cõpositionem elemẽtorũ i eo. Et cũ opinio
eius sit talis: querẽdum ẽ ab eo: vtrũ pportio q̃ ẽ substãtia
membri sit anima aut aliud: sed fit in mẽbris ab extrinseco
⁊ intẽdit. Si igit dixerit q̃ sit pportio mẽbrorũ: cõtingit ei
q̃ quodlibet mẽbrũ hꝫ aiam: ⁊ dixerit aliud cõtinget ei da-
re diam. D. d. (⁊ querendũ ẽ etiã vtrũ aicitia quã opinat
esse cãm mixtionis sit cuiuscũq̃ mixtiõis) ⁊ intẽdit. Et si di
xerit q̃ est cã cuiuslibet mixtionis: cõtingit vt ex oĩ mixtiõe
sit mẽbruꝫ ⁊ aia. Et si dixerit q̃ ẽ cã alicuiꝰ mixtionis: opor
tet ipm dare cãm cuiꝰ sit mixtiõis: ⁊ maxie si mixtio faciẽs
membra sit alia a mixtione faciẽte animam. D. d. (⁊ aicitia
etiã vtrũ est ista pportio aut aliud) ⁊ intendit vt mihi vi. Et
si dixerit q̃ sit pportio: tũc pportio nõ existit añ mixtionẽ
sed agẽs dꝫ esse ante patiẽtẽ. Et si dixerit aliud: quid igit
erit: ⁊ quasi intẽdit notificare q̃ ille tres dubitatiões contin
gentes dicẽtibꝰ aiaꝫ eẽ cõplexionẽ aut cõpositionẽ ꝓtingent
Empedocli: ⁊ ꝓtingent ei ppie iste dubitatiões quas dixit
propter hoc quod posuit amicitiam ⁊ litem.

¶ Hec qdẽ igr hũt hmõi dubitatiões. Si vo alter
est a mixtiõe aia: qd igr simul cũ rõne carnis ⁊ alia
rum ẽt aialis ptiũ tollit. Adhuc aũt sigdẽ nõ vna
quecꝫ partiũ hꝫ animam: si nõ est anima rõ cõposi
tionis. Quid ẽ qõ corrumpitur aia deficiente.

60. ¶ Iste igit sũt dubitatiões. Et si aia sit aliud a mi
xtiõe: q̃ de cã tollit: si tollit ppt mixtionẽ q̃ inueniebat i carne: ⁊ alijs mẽbris i aialibꝰ. Et ẽt si qõli-
bet mẽbr corpis nõ hꝫ aiaꝫ: ⁊ aia nõ est proportio
mixtionis. Quid est igitur hoc quod corrumpitur
quando separatur ab anima.

60. ¶ Iste igit sũt dubitatiões ꝓtigẽtes dicẽtibꝰ aiaꝫ eẽ cõplexio
nẽ: ꝫ dicẽs ꝫ possit i ꝫ dare aliquã rõnẽ. Q̃ m si aia ẽ aliud
a mixtiõe ⁊ a cõpleriõe q̃re corrũpunt cũ corruptiõe cõple-
xiõis. Si enĩ ẽ aliud a forma carnis ⁊ a forma mẽbroꝝ: ⁊ tñ
inuenit in mẽbris q̃re corrũpit cũ corruptiõe mẽbroꝝ: ⁊ ẽt
si aia nõ ẽ cõplexio ⁊ mixtio q̃re corrũpant mẽbra: q̃ sepan
tur ab aia: nisi i mẽbris sit aliud corruptibile: quando ani
ma separatur: quid est ergo illud.

¶ Quod qdẽ igr nõ armoniã possibile ẽ eẽ animaꝫ:
neq̃ clarit moueri mãifestũ ẽ ex dictis. Scõm
aũt accẽs moueri sic dixim̃ põt ⁊ mouere seipam.
At mouet qdẽ p corꝰ in quo ẽ. Mouet aũt id: vt
patet ab anima. Aliter autem non est possibile mo
ueri ſm locum ipsam.

61. ¶ Q̃ m aũt aia ipossibile ẽ vt sit armõia: aut vt mo-
ueat circulariter: mãifestũ ẽ ex ꝓdictis. Q̃ m vo mo-
uet accẽtaliter sic dixim̃: ⁊ mouet se: hoc nõ ẽ nisi q̃
aia mouet p illud i quo ẽ: ⁊ hoc ẽt mouetur ab aia.
Scõꝫ aũt aliũ modũ ipossibile ẽ vt moueat i loco.

¶ Cũ destruxit q̃ aia ẽ aliqõ mouẽs se eẽntialr aut armonia 61.
aut cõplexio: incepit facẽ rememoratiõnẽ ⁊ declarare q̃ nõ
contigit ei mouere se nisi accẽtalr: ⁊. d. (q̃m aũt aia ⁊c) ⁊ itẽ
dit p ꝫ q̃. d. aut vt moueat aut vt moueat i circuitu. i. aut
moueat se eẽntialr: vt existimatũ ẽ de corpib̃ celestib̃ que
mouent circularit. Et cũ declarauit q̃ ipossibile ẽ vt mo-
ueat se eẽntialr: incepit declarare q̃ ꝫ possibile ẽ accẽta-
liter: ⁊. d. (q̃m vo mouet accẽtalr ⁊c). i. q̃m vo mouet acci
dẽtalr ⁊ mouet se accẽtalr: nec̃ũ ẽ q̃ aia vi moueri p illud
in q̃ existit. s. corꝰ q̃m corꝰ illud mouet ab ea: ꝫ alio mõ
impossibile est vt anima moueatur in loco.

¶ Rõnabiliꝰ aũt dubitabit vtiqꝫ aliqs de ipsa tã q̃
q̃ mouet i hmõi ꝓsideras. Dicim̃. n. aiam ꝓtistari: gaudere: ꝓfidere timere. Amplꝰ aũt irasci ⁊ sen
tire: ⁊ intelligere. Hec aũt omnia motus esse vidẽ
tur. Unde opinabitur aliquis ipsam moueri.

¶ Et magis dignũ ẽ dubitare i motu aie p ꝓsidera 62.
tionẽ in istis rebꝰ. Dicim̃. n. q̃ aia ꝓtistat: ⁊ gau
det: ⁊ audescit: ⁊ timet: ⁊ irascit: ⁊ sentit: ⁊ distinguit.
Et omnia ista videntur esse motus. Unde homo
existimat q̃ anima mouetur.

¶ Cũ declarauit q̃ ipossibile ẽ vt aia moueat nisi accẽtalit 62.
dedit dubitationẽ sup ꝫ: ⁊. d. (ꝫ est q̃ cogẽs ad dicẽdũ q̃
aia mouet eẽntialr: ⁊ est q̃ nos dicim̃ q̃ aia ꝓtistat ⁊ gau
det ⁊c) ⁊ oia ista reputant eẽ motꝰ: ⁊ ppt has duas ꝓposi
tiones existimat q̃ anima mouet. U. g. anima contristatur
⁊ cum tristicia est motus: ergo anima mouetur.

¶ Hoc aũt nõ ẽ neceꝫ. Si. n. ⁊ q̃ magie gaudere: aut
dolere: aut intelligere motꝰ sũt: ⁊ vnũquodq̃ mo-
ueri aliqd. Moueri aũt ẽ ab aia vt irasci aut time
re i eo q̃ corꝰ quodãmodo mouet. Intelligere ãt
forsitã hmõi ẽ alterũ aliquod. Horꝫ aũt accidunt:
alia qdẽ ſm loci mutationẽ quorundã modorꝫ: alia
aũt ꝫ alterationẽ. Qualia ãt ⁊ qũo alteriꝰ rõnis ẽ.

¶ Et hoc nõ ẽ neceꝫ. Q̃ m si ꝓtistari ⁊ timere ⁊ di- 63.
stinguere sint motꝰ: ⁊ quodlibꝫ corꝫ moueat aliqd:
tũc hoc mouere nõ ẽ nisi mouere ab aia. U. g. ira-
sci. n. ẽ motꝰ ad corꝰ. s. q̃ cor inflat: ⁊ distinguere est
motꝰ. s. q̃ tale mẽbr currit tali cursu cũ sit rectum
vt aliud currat tali cursu. Et qdã istorꝫ accidũt ſm
trãslationẽ rex: ⁊ quedam ſm alterationem. Que
aũt sunt ista: ⁊ quomodo fiũt ppriũ ẽ alij sermoni.

¶ D. ⁊ ꝫ predamꝰ ista eẽ motꝰ: tñ nõ ẽ neceꝫ vt sint motꝰ aie: 63.
q̃m si timẽ ⁊ distiguẽ sint motꝰ ⁊ glibꝫ motꝰ istorꝫ appropria
tur alicui mẽbro corpis: tũc isti motꝰ nõ debẽt attribui nisi
in illis mẽbris: ⁊ illa motio nõ ẽ in mẽbro nisi ab aia. U. g.
q̃m irasci vi eẽ ppriũ cordi. s. q̃ cor mouet ꝫ motu. i. time-
scit: ⁊ silr timẽ vi eẽ ppriũ cordi cũ ꝓstringat. Et cũ mãife-
stũ ẽ q̃ isti duo motꝰ debẽt attribui cordi: incepit q̃rere cui
mẽbro attribuat intelligere si sit motꝰ: ⁊. d. (⁊ distinguẽ mo
uet). s. q̃ tale mẽbr currit tali cursu) ita cecidit i scriptura:
⁊ itẽdit q̃ si distiguẽ sit motꝰ: opinãdũ ẽ q̃ aliud mẽbr ẽ ei
ppriũ sic cor ire: ⁊. d. q̃ iã declaratũ ẽ q̃ oẽ motũ ẽ corꝰ
D. d. (⁊ rectũ ẽ vt aliqd currat tali cursu) ita cecidit in scri
ptura: ⁊ intẽdit q̃ rectũ ẽ q̃ aliqõ membr currat tali cursu
aut i alĩ passiõib̃ aie: si dẽs sũt motꝰ: aut i gbusdã: si ẽ in
eis aliqd i q̃ nõ ẽ motꝰ. Et corꝫ i gb̃ sũt motꝰ q̃dã mouẽtur

ſm locum

ꝑm locū: ⁊ q̄dā ꝑm alterationē. D.d. (q̄ aūt sūt ⁊ quō ⁊c.) ¶ i. q̄ aūt mēbra sūt ea q̄ mouent vnoquoq; istoꝝ motuū in vnaq̄q; ptiū aīe: ⁊ quō mouent ꝓpriū est alij loco: ⁊. d. ℔: qz in ℔ loco tm̄ est necūū q; isti mot⁹ sūt ecētialr in reb⁹ corporeis ⁊ diuisibilib⁹: vt declaratū est in ꝑmōib⁹ vlibus.

¶ Dicere aūt irasci aiaz: silr̄ ē: ⁊ si aliqs dicat eā texere vel edificare. Melius aūt fortassis est nō dicē aiaz misereri: aut addiscere: aut itelligeꝛ: ꝙz boiez aia. Hoc aūt nō tāq̄ motu in illa exīte: ꝙz aliq̄n q̄dē vsq; ad illā: aliq̄n aūt ab illa: vt sensus q̄dez ab his: reminiscētia vo ab illa ad motus q̄ sūt in sensibilib⁹ organis aut quietes.

64. ¶ Dicere aūt q; aia irascit ē silr̄ ei qđ terit: aut edificat. Melius. n. vī ñ dicere q; aia hz pietatē: aut docet: aut distinguit: sed dicere q; hō facit hoc pp aiam. Et hoc nō est qz mot⁹ ē in aia: sed q̄nq; puenit ad ipsam: ⁊ q̄nq; est ex ea. U. g. q; sentire est ab istis reb⁹: rememoratio aūt est ab anima.

64. ¶ Mulsa facit hoiem errare ℔ qđ est in ꝓsuetudie dicēdi q; aia irascit ⁊ timet: vñ existimaꝛ q; isti mot⁹ sint exītes i aia absq; corpe. ⁊ q; aia mouet ecētialr istis: icepit declarare q; hoc nō dī nisi ꝑm similitudinē: ⁊ q; isti mot⁹ ita sūt: sicut mot⁹ q̄ sūt in mēbris apparētib⁹ sīc edificare ⁊ terere: ⁊ q; i nullo differt: nisi qz mēbra illa sūt iteriora: ⁊ hec exteriora ⁊. d. (dicē aūt q; aia irascit ⁊c). i. quēadmodū mot⁹ tertoris ⁊ edificatoris nō attribuit aīe nisi accītaliter: ita ē motus ire: ⁊ timoris. D.d. (sed meli⁹ vī nō dicē ⁊c). i. ⁊ iō melius est vt locutio sit i oib⁹ istis actōib⁹ q; hō facit ℔ q; aiaz nō q; aia distinguat: aut edificet: aut addiscat: aut hēat pietatē: sed hō addiscit p aiam: aut distinguit p eā. D.d. (⁊ ℔ nō est: qz mot⁹ est in aīa ⁊c). i. ⁊ isti mot⁹ nō exīstūt in aīa: sed pricipiū motiōis in qbusdā eoꝝ est extrīsec⁹: ⁊ finis eorū est in aīa. Et cū declarauit q; pricipiū quorūdā istoꝝ motuū est extrīsecus: ⁊ finis eoꝝ in aīa dedit exēplū: sed in trāslatiōe a qua dicim⁹ diminuta est: ⁊ intēdit q; mot⁹ cui⁹ pricipiū est extrīsec⁹: ⁊ finis in aīa est mot⁹. sensus ⁊ motus pricipiū ē in aīa: ⁊ finis eī ē mot⁹ rememoratiōis: ⁊ iste mot⁹ rememoratiōis forte pueniet ad sensuz: ⁊ forte nō. Virtus enī rememoratiua q̄n mouerit imaginatiuā tūc forte imaginatiua mouebit sensibilē: ⁊ forte nō: ⁊ ℔ manifestū est in alia trāslatiōe sic (⁊ dicē q; aia irascit ē q̄si diceret q; terit aut edificat: sed meli⁹ ē nō dicē q; aia gaudet: aut addiscit sed hō p aiam: ⁊ nō qz mot⁹ puēit ad ipaz ⁊ fit in ea: ꝙz q̄nq; puēit ad ipaz: vt sensus q reddit illud qđ reddit ad ipuz a sēsibilib⁹: ⁊ q̄nq; fit mot⁹ pricipiū ab ea: vt in rememoratiōe ⁊ tūc aut remanebit in ea ⁊ nō ptrāsibit ad aliud: aut veniet ad sensus ⁊ trālmutabit eos: ⁊ intēdit p ℔ qđ. d. (non qz mot⁹ venit ad ipam: ⁊ fit in ea). i. nō qz aīa est subm istius mot⁹ dī hāc ipm: ⁊ intēdit p ℔ qđ. d. (⁊ tūc aut remāebit in ea ⁊c). i. q; iste mot⁹ cui⁹ pricipiū est ab aīa. s. rememoratio forte remāebit in corpe qđ est instrm isti⁹ vtutis: ⁊ forte ptrāsibit ad aliđ q̄lsq; pueniat ad sēsus. i. ad istā sensuz.

¶ Intellect⁹ aūt vī in fieri suba q̄dā exīs ⁊ nō corrūpi. Maxime aūt corrūpet vtiq; ab eaq̄ ēi sento debilitate. Nūc aūt fortassis quēadmodū i senitiuis accidit. Si. n. accipiat senioꝛ oculū iuuenē vi debit vtiq; sīc ⁊ iuuenis. Quare senīū nō est in sustinēdo aliqd aiam: sed in quo: sicut in ebrietatib⁹ ⁊ infirmitatibus.

65. ¶ Intellect⁹ aūt vī ēt suba aliq̄ q̄ fit i re: ⁊ nō corrū pit. Si. n. corrūperet magis dignū ēt vt corrūperet in fagitatiōe q̄ est apud senectutē. Sed videm⁹ q; illud qđ accidit i sensib⁹ er hoc accidit i corpe. Sener. n. si recipet oculū iuuenis videret vt iuuenis: ⁊ si senect⁹ nō est dispō in qua aia patit aliquid sed dispositio in qua aia est: sicut est apud ebrium: ⁊ egritudinem.

¶ Lū cōcessit q; aia mouet accītalr. i. pp subz p qđ ꝙstituit ⁊ pp ℔ est gnābilis ⁊ corruptibil: icepit declarare q; itellect⁹ mālis iter ptes aie vī ē nō mobilis: neqz accītalr etiā. Est. n. nō gnābil ⁊ nō corruptibil: nisi ꝑm illud in q̄ agunt ex corpe: aut ꝑm illud a q̄ patit: qz hz instrz corpale qđ corrūpit ꝑ suā corruptionē. sicut ē dispō in alijs virtutib⁹ aie: ⁊. d. (itellect⁹ aūt vī suba ⁊c) ⁊ intēdit ℔ p itellectū: itellectū mālem q̄ cōprehēdit intētiōes oīuz entiū. D.d. (q̄n si corrūperet ⁊c). i. q̄n si corrūperet hēret instrm corpale: esset eni virt⁹ corpis: ⁊ si hēret instrm corpale accidet ei apud se nectutē illud qđ accidit senib⁹: ⁊ tūc debiliter itelligeret in tētiōes rez itelligibiliū. sed nō est sic: ⁊ tūc necesse ē vt non hēat instrm corpale. Et cū iste intellect⁹ nō corrūpit in se: tūc illud qđ corrūpit in se ē passio: aut actio ei⁹ ꝑ corruptionē ei⁹ a q̄ patit: cū illud a quo patit sit itra corp⁹ vt declarabit post. D.d. (sed videm⁹ q; accidit in sensib⁹ er ℔). i. ꝙz qz videm⁹ ℔ qđ accidit in sensib⁹ er fatigatiōe apud senectutem pōt attribui virtuti sensitiue tali mō. s. nō qz virt⁹ trāsmutata est ⁊ iueterata: sed qz illis p q̄ itelligit accidit fatigatio. U. g. artifex cui⁹ actio fatigat pp fatigationē instrī nō pp seipm. Et cū iste ꝑmo sit sufficiēs in sensib⁹ quāto magis in itellectu. D.d. (senect⁹ igit nō est dispō ⁊c). i. ⁊ sīc senect⁹ ⁊ iueteratio ꝙtingēs boi ꝑm hāc rōnez nō est dispō in q̄ aia patit ad viā corruptiōis: ꝙz dispō q̄ accidit ei apud senectutē ē silis dispōi q̄ vī accidere ei apud ebrietatē ⁊ egritudinē. existimat. n. q; aia apud ℔ duo nō patit ad corruptionē: ⁊ marie apud ebrietatē: ⁊ iste ꝑmo postrem⁹ est sufficiens: nō demōstratiu⁹. sed ꝓsuetudo Aris. est iducē ꝑmōes sufficiētes: aut post demonstratiuos: aut in locis in qb⁹ nō pōt iducere sermones demonstratiuos.

¶ Intelligere aūt ⁊ cōsiderare marcescūt alio quo dā iteri⁹ corrupto. Ipm aūt ipassibile est. Intelligere aūt aut amare ⁊ odire nō sūt illi⁹ passiōes: sed hui⁹ hūtis illud ꝑm q; illud hz. Quare ⁊ hoc corrupto: ꝙz memorat: ꝙz amat. Nō. n. illi⁹ erāt ꝙz cōmunis: qđ qdē destructū ē. Intellect⁹ aūt fortassis diuinū aliqd ⁊ ipassibile est. Qđ qdē igit nō possībile moueri aiaz manifestū est ex his. Si aūt penetus nō mouet: manifestū q̄n neqz a seipsa.

¶ Intelligere ⁊ cōsiderare diuersant: q̄n aliqd aliud corrūpit itus: Ipm. n. i se nihil patit. Distinctio aūt ⁊ amoꝛ ⁊ odiū nō sūt eē illi⁹: sed isti⁹ ꝑm q; hz: ⁊ iō ēt q̄n hoc corrūpet nō rememorabimur: ꝙz diligem⁹ alios. Nō igit est illi⁹ sed ei⁹ qđ ē cōe qđ amittebat. Intellect⁹ aūt digni⁹ est vt sit aliqđ diuinū ⁊ ipassibile. Q̄n aūt ipassibile ē vt aia moueat manifestū est. Et si oīno nō mouet māifestū est q; nō mouet: neqz ex se.

¶ Lū posuit q; itellect⁹ q̄ itelligit itelligēda: neqz est gnābilis neqz corruptibilis: sed itelligē qđ ē actio isti⁹ itellect⁹ vī generabile ⁊ corruptibile: icepit dare modū ex q̄ cōtingit ℔: ⁊ est q; illud qđ itelligit est itra corp⁹: ⁊ est gnābile ⁊ corruptibile: ⁊. d. (⁊ itelligē ⁊ ꝙsiderare diuersant ⁊c). i. ⁊ accidit q; itelligē q̄nq; sit in potētia: q̄nq; in actu nō qz itellectū ē gnābile ⁊ corruptibile: sed qz itra corp⁹ corrūpit aliqd aliđ vel eius in quo est itelligere. D.d. (ipm aūt in se nihil accidit ei). s. itellect⁹ imaginās: ⁊ post declarabit q; ℔ est res imaginās vel imaginata: aut itelligēs vel itellecta: ⁊ ē illō qđ vocat in tertio tractatu itellectū possibilē. Et cum dedit

modum dissolutionis cōnis in qua querit quō intellectus intelligēs nō est gnābilis aut corruptibilis: ⁊ itelligere qđ ē sua actio sit gnābilis: ⁊ corruptibil': icepit ēt declarare de virtutib⁹: Iz sint attribute intellectui videnť gnāri ⁊ corrūpi: q⁹ ille virtutes nō sūt intellectus eterni: ⁊ facit hoc ne accidat qō in b qđ dixit in intellectu māli in tertio tractatu. s. quō intellectus sit ingnābilis ⁊ icorruptibilis. Et nos posuimus q⁹ post mortē: neqz diligimus: neqz odimus: neqz distinguimus. D. d. (distinctio aūt ⁊ amor ⁊ odiū ⁊c). i. distinctio aūt q̄ attribuit virtuti cogitatiue: ⁊ amor ⁊ odiuz que attribuunť rōni. s. q̄ accipiūt actionē rōnis. videť enim in hac parte aie q⁹ sit aliqđ rōnabile qđ est obediens intellectui in hoib⁹ bonis. Ista igit non sint actiōes istius intellectus: sed sunt actiōes virtutū hūtiū hāc rōnem ſm q⁹ hūt illā actionē: ⁊ addidit hāc cōditionē. s. ſm q⁹ hūt: qz ipossibile est vt iste virtutes sint nisi cū itelligere: sed si attribute fuerint ei nō erit attributio ſm q⁹ sunt. D. d. (iō ēt cū hoc corrūpeť: neqz diligimus: neqz rememoramur). i. qz he actiōes sūt virib⁹ a virtutib⁹ gnābilib⁹ corruptibilib⁹ alijs a virtute q̄ est intellectus mālis. s. q cōprehendit intētiones vles: nō pōt aliqs dubitare ⁊ dicere q⁹ si intellectus sit ingnābilis ⁊ icorruptibilis: ēre nō rememoramur post mortem: neqz diligim⁹: neqz odimus: he. n. actiones sūt virtutū aliaz ab alia virtute. D. d. (intellectus aūt dignius est vt sit aliqđ diuinū: ⁊ nō passibile). i. nō trāsmutabile ꝓpt̄ mixtionē cū mā. D. d. (qm̄ aūt ipossibile est ⁊c). i. manifestum est igit ex hoc sermōe q⁹ ipossibile est vt aīa moueať. In qbusdā aūt partib⁹. s. in intellectu: neqz eēntialr: neqz accītaliter: in qbusdā vo accītaliter nō eēntialiter. Et cuz declaratū fuerit q⁹ nō mouet oino ex se: qz necessarium est in oi moto ex se: qđ est ꝓpriū aīalibus vt moueatur ex se essentialiter: ⁊ non conuertitur.

¶ Multū aūt his q̄ dicta sūt irrōnabilius dicere aīam esse numerum mouentē seipsuz. Insunt. n. his possibilia. Primo qdē ex ipo moueri accidētia: ꝓpria aūt ex eo q⁹ dicūt ipaz eē numez. Quō enī oz itelligere vnitatē motā: ⁊ a quo: ⁊ quō iptibilē ⁊ idifferentem exītē. Si nāqz est motiua ⁊ mobilis differre oportet.

67. ¶ Et magis remotus a rōne est ſmo q̄ dicit aīam eē numerū mouentē se. Cōtingūt. n. hoc dicenti multa ipossibilia. Et prio ea q̄ cōtingūt dicēti aīaz moueri. Et postea q̄ ꝯtingūt ex dicere eā eē nūez Nescim⁹ enī quō itelligim⁹ vnitatē motā ⁊ a quo mouet ⁊ quō mouet. oz. n. vt diuersēt.

68. ¶ Cum cōplacuit Ydictionē ad vtentes motu tñ in diffōne aie: incepit Ydicere eis q̄ cū motu vtunť nūero: ⁊. d. (⁊ magis remotus ⁊c). i. ⁊ iste ſmo in aīa est minoris sufficientie dium sermonū. s. ſmo dicentis: aīam esse numerū se mouētem. Contingunt. n. ei multa ipossibilia. ⁊ primo illa q̄ cōtingūt dicenti aīam esse aliqđ mouens se. Et postea ea que cōtingūt q⁹ ponūt eam esse numez mouentē se. D. d. (nescimus ⁊c). i. nescimus. n. quō itelligit vnitas semp mota Oē. n. motū hz situ: ⁊ vnitas no hz situ. Et silr ipossibile ē ēt itelligere quō moueť quouisqz diuidať in aliqđ motum: ⁊ in aliqđ mouēs ſm q⁹ diuidit illud qđ mouet se. Unitas enī in se nō diuidit: ⁊ silr ēt ipossibile est itelligere quō moueť: qm̄ illud qđ nō diuidit nō mouet: vt declaratum est. D. d. (igit oz vt diuersēt). i. si est aliqs modus ſm quem moueť: ⁊ ali⁹ ſm quē mouet oz vt isti modi diuersenť: ⁊ sic erit diuisibil ſm itentionem. Unitas autem non diuiditur aliquo modo.

¶ Ampli⁹ aūt qm̄ dicūt lineā motā facere planū: pūctū aūt lineā: ⁊ vnitatū mot⁹ lince erūt. Nunctus. n. ē vnitas positiōez hns. Nūer⁹ aūt aīe iaz alicubi est ⁊ positionē hz. Ampli⁹ aūt a numero si auferat qs numez aut vnitatē: relingť ali⁹ numerus. Plāte aūt ⁊ aialiū multa diuisa viuūt: ⁊ videnť eādem aīam habere.

68. ¶ Et ēt cū dicūt q⁹ cū linea moueť faciet supficiez ⁊ pūct⁹ lineā. Pūct⁹. n. est vnitas hns situz sicut numerat aiaz in situ: ⁊ hz sitū. Et ēt si de numero diminuit nūer⁹: aut vnitas: remanebit alt nūer⁹. Et plāte ⁊ pla aialia remanebūt viua cū abscidūť Et tñ reputať q⁹ aīa eoz ē illa eadē aīa in specie.

68. ¶ Cum dedit modos ex qbus accidit: vt iste sermo Ydicat si bi: dedit ēt alia ipossibilia: ⁊. d. (⁊ ēt cū dicūt ⁊c). i. ⁊ cum cōsuetudo est mathematicoz dicere q⁹ cū linea moueť fit supficies: ⁊ cū punctus sit linea. Unitates aūt si mouentur necessariū est vt hēant situm. Et ois vnitas hns situm est punctus: necesse est vt vnitates quas ponūt esse numerum aie sint puncta. Et si sint puncta ⁊ mota: necesse est vt faciant lineas nō actiōes aie. Deinde dedit aliud ipossibile: ⁊. d. (⁊ ēt si de numero diminuit ⁊c). i. ⁊ ēt modi numeroz diuersanť ſm magis ⁊ minus. Si. n. ex ēternitate auferať vnitas fiet ternarius: ⁊ si addať fiet quarius. Et nos videmus oē aīatum ex plātis ⁊ plura ex aialibus: Iz diminnať ab eis vna pars: tñ remanet illud qđ remanet eāle in specie prio· vñ actio aie vī in capl'o qlis non quāti. Et si actio aie eēt in quātitate: cōtingeret vt aīa que remanet in plātis esset diuersa in specie a priori.

¶ Uidebit aūt vtiqz nihil differre dicere vnitates aut corpa parua. Et nāqz ex Democriti speris si fiāt pūcta: mancat aūt solū ꝗtitas erit aliqd i ipso hoc qdē mouēs: illud aūt qđ moueť sicut in ꝓtinuo. Nō. n. pp hoc qđ est magnitudie differre: aut prietate accidit qđ dictū est. Sz qz ꝗtū. Uñ necesse ē aliqd eē motiuū vnitatū. Si aūt in aiali qđ mouēs aīa: ⁊ in numero. Quare nō mouēs ⁊ qđ moueť ē aīa. Sed mouens solum.

69. ¶ Et pōt hō dicere q⁹ nulla est dīa inter vnitates ⁊ corpa parua. Um ex speris Democriti paruis fiūt pūcta: ⁊ remanet solū ꝗtū: qsi eēt in eo aliqđ motiuū: ⁊ aliqđ mouēs. Non. n. qz diuersanť ſm magnitudinē ⁊ paruitatē cōtinget hoc qđ dixim⁹: sed qz ꝗtum. Et iō neēe est vt sit aliqd qđ moueat vnitates. Si igit in aialibus est aliqđ mouēs aīa ēt est in nūeris. Uñ necesse est vt aīa nō sit mouēs: ⁊ motum. Sed mouens solum.

69. ¶ Idest ⁊ pōt hō dicere q⁹ nulla est dīa inter ponentē vnitates se mouētes: ⁊ ponētē has vnitates corpa parua. Ido nēdo. n. eas mouētes se ponit eas corpa: ⁊ si nō: quō itelligunť vnitates se mouētes. D. d. (sūt. n. ex speris Democriti pūcta). ⁊ intēdit vt mihi videť: ⁊ similr q⁹ ponit q⁹ possibile est vt pūctus moueať. Accedit q⁹ ꝯtingit ei q⁹ punctus sit corp⁹: ⁊ iō bñ possumus dicere q⁹ spere Democriti que moueť ex se: adeo sūt parue q⁹ dicunť pūcta. Punct⁹ enīz ſm hāc positionē nō est nisi corpus. Et cū narrauit b dedit cām pp quā possibile est in talibus pūctis imaginari q⁹ in eis sit aliqđ qsi mouēs. ⁊ aliqđ qsi motum: ⁊. d. (Et remanet sola quātitas ⁊c). i. vt mihi videť: qm̄ cū fuerit mote remanebit i eis sola quātitas: si auferat ab eis alias quātitates. Et cū nā quātitatis remanet in eis possibile ē itelligere in eis aliqđ motū: ⁊ aliqđ mouēs: sicut in corpib⁹. b

enim

enim nō accidit corpi nisi ſm qd est corpus: nō ſm qd ē magnū aut paruū. ſ. qd sit motū ex se: ⁊ qd mouēs i eo sit aliud a moto: ⁊ b intēdebat cū. d. (sicut est in continuo ⁊c). i. qd res nō dicit cē mota ex se: ⁊ vt mouēs sit aliud in ea a moto qō est corp⁹ magnū aut paruū: sed qz est corp⁹ ꝓtinuū tm̄ ⁊ iō ois ponēs vnitatē motā ex se: aut punctū: necesse est ei ponē corpa parua: ⁊ sic in nullo differt: ponēs aliā cē vnitates: aut pūcta se mouētia a democrito: ponēte eā cē ſperas paruas. D. d. (⁊ iō necesse est ⁊c). i. ⁊ cū vnitates sint mouētes se ⁊ mouēs in re est aliud a moto: necesse ēt illud qō mouet vnitates sit aliud ab vnitatib⁹ si igit̄ est mouēs i oi moto: aīa ēt est mouēs in vnitatib⁹ non vnitates mote q̄ sūt numer⁹: vñ necē est vt aīa sit mouēs tm̄: non mouēs: ⁊ motū ſimul. D. d. (si igit̄ aīa est mouēs ⁊c). i. si igit̄ aīa ē mouēs mām est ēt mouēs numer⁹: vñ necē est vt aīa nō ſit mouēs ⁊ motum ex numero: sed mouens solum.

¶ At vō q fieri pōt vt hec vnitas sit. oz. n. qddam inesse ipsi differētiā ad alias. Puncti aūt vnici q̄ vtiqz differētia erit nisi posito. Si qdē igit̄ sūt altere in corpe vnitates ⁊ pūcta: in eodē erūt vnitates: obtinebit eni locū pūcti. Et tm̄ qd ꝓhibet i eodem esse si duo sunt ⁊ infinita: quoz enim locus indiuisibilis est ⁊ ipsa.

70. ¶ Et qūo est possibile vt sit vnitas. Necesse est eni vt hēat differētiaz qua differat ab vnitatib⁹ alijs. Que igit̄ diuersitas pōt cadere in pūcto ⁊ vnitate nisi sit in situ. Si igit̄ pūcta ⁊ vnitates in eodē loco fuerint: qz occupāt locū pūcti: iz nihil ꝓhibeat: vt in eodē loco sint duo pūcta ⁊ pūcta infinita. Reꝯ āt quaz locus est indiuisibilis sunt etiam sic.

70. ¶ Et qūo est possibile apud eos vt aīa sit aliqd cōposituz ex vnitatib⁹ necē est. n. dare dūam q̄ vnitates q̄ sūt in aīa differūt ab vnitatib⁹ nūerabilib⁹ ⁊ si nō tūc numerus cēt aīat⁹ Et cū narrauit qd necesse est eis dare differentiā inter duo genera vnitatū. d. (⁊ q̄ diuersitas pōt cadere ⁊c). i. ⁊ nihil est in quo differāt he due vnitates inquātū vtraqz est indiuisibilis: nisi aliqs dicat qd vnitas q̄ est in aīa hēat situ numeri: aut nō hēat situ: ⁊ sic vnitates q̄ sunt in aīa erūt puncta. Dictū est eni qd punctus est vnitas hās situ. Et cū declarauit qd necesse est eis dicē qd vnitates q̄ sūt aīa sūt pūcta: icepit declarare qd ꝓtingit eis dicē qd sūt eadē cū punctis exīstib⁹ in corpib⁹ ⁊. d. (si igit̄ vnitates ⁊ pūcta fuerit in eodem loco: necē est vt vnitates q̄ sunt in aīa: ⁊ puncta q̄ sunt in corpe sint idē) sed dimisit ꝓpter qz manifeste ꝓsequit̄ a ꝑcedenti. D. incepit declarare añcedens: ⁊. d. (qz occupāt locū puncti). i. necesse est vt sint in eodē loco: qz necē est vt locus vnitatū q̄ sūt in aīa sit locus vnius puncti punctoz q̄ sunt in corpe: ⁊ cū locus vnitatū q̄ sunt in aīa est locus vnius pūcti punctoz corporis: necesse est vt sint in eodē loco. D. incepit declarare qd necesse est vt locus eoz sit locus vni⁹ pūcti: ⁊. d. (iz nihil ꝓhibeat). i. nihil ꝓhibet: vt duo puncta imo infinita sint in eodē loco: imo hoc necessariū est. Oīa. n. quoz locus est idiuisibilis: cū supponunt̄ ad inuicem nullum sit diuisibile.

¶ Si aūt in corpe pūcta numerus aīe: aut sig eoꝝ q̄ in corpe pūctoz numer⁹ aīa. Quare nō oīa hūt aiam corpa: pūcta. n. in oib⁹ vident̄ cē infinita. Amplius aūt qūo possibile est separi pūcta ⁊ absolui a corpib⁹ nisi diuidant̄ linee in puncta.

71. ¶ Et si numer⁹ aīe sit pūcta q̄ sunt in corpe: aut aīa est in numero q̄ est ex punctis q̄ sūt in corpe. Quare oīa corpa nō hūt aiam. Opinant̄. n. qd in oib⁹ corporib⁹ sūt pūcta ⁊ infinita. Et ēt qūo est possibile: vt puncta separent̄ a corporib⁹ cum linee nō diuidantur in puncta.

¶ Dicit: cū necesse est ex ſmone p̄dicto qd vnitates q̄ sunt aīa sint pūcta q̄ sunt in corpe: aut aīa est aliqd exīs in numero q̄ fit ex pūctis q̄ sunt in corpe: cū necesse est in duob⁹ pūctis qd supponat̄ quousqz fiant idem: q̄re oīa corpa nō sūt aīata cū in oī corpe sint puncta infinita: imo necesse est vt quelibet pars eius sit aīata: qd est ipossibile. Deinde dedit eis aliud ipossibile: ⁊ est qd aīa nō sit abstracta a corpe. ita qd ipossibile est vt aīal moriat̄ nisi p corruptionē sui corpis: ⁊ .d. (⁊ ēt qūo est possibile vt pūcta separent̄ a corporib⁹ ⁊c). i. ⁊ cōtingit eis ſm hāc opinionē vt aīa nō separet̄ a corpe neqz vt moriat̄: qm̄ si aīa sit pūcta: ⁊ pūcta ipossibile est vt separent̄ a corpibus: cū declaratū est qd linee nō componūtur ex pūctis: neqz superficies ex lineis: neqz corp⁹ ex superficiebus: sed pūcta nō separant̄ a linea: qz sūt eius vltima: neqz linea a superficie: neqz superficies a corpe: tunc aiam ipossibile est separi a corpore: sed tm̄ possibile est in pūctis abstractio si linee essent cōposite ex eis: qd est impossibile: vt declaratum est in phyſicis. 71.

¶ Accidit aūt sicut dixim⁹ sic qdem idem dicere corpus quoddā subtiliū ptiū ipsam ponētib⁹. sic aūt sicut Democrit⁹ moueri dicit ab aīa ꝓpriū in cōueniēs. Si qdem eni est aīa in oī eo qō sentit corpore: necesse est in eodē duo esse corpa: si corp⁹ aliqō aīa. Numerū aūt dicētib⁹ in vno pūcto: pūcta multa: ⁊ oē corpus aiam hēre: nisi qdā numer⁹ differēs fiat: ⁊ ali⁹ ab his q̄ in corpe punctorum.

¶ Et cōtingit sicut dixim⁹ aliquo mō vt sermo eoꝝ sit similis sermoni ponentis eā esse corpus subtiliū partiū. Scōm aūt aliū modū: vt dicit Democritus in motu: ꝓpria eis est ipossibilitas. Qm̄ si aīa est in toto corpe sensibili: necē ē vt duo corpa sint i eodē loco. Si aūt est aliqō corp⁹ necē ē dicētib⁹ numeroꝝ: vt in eodē pūcto sint multa pūcta: vt oē corp⁹ hēat aiaz. nisi contingat in re aialis q̄ differt a punctis exīstentibus in corporibus. 72.

¶ Et contingit aliquo mō dicentibus hunc sermonē: impossibilitas cōtingit dicentibus aiam esse corpus subtiliū partium ⁊ aliquo mō est ꝓpria eis ēt impossibilitas democrito accidens: in hoc qō potuit qd cā motus est qd ſpere que sunt aīa mouent̄ ex se: nō. n. est differentia inter ponentem qcā motus aīe est corpus qō est vnitates mote ex se: aut qd ſpere mote ex se. Deinde incepit notificare in qua impossibilitate cōueniunt iſti cum dicentibus animā esse corp⁹ subtile: ⁊ dixit (qm̄ si aīa est in toto corpore subtili ⁊c). i. ⁊ impossibilitas cōis est: qz necesse est dicentibus aiam esse corpus vt duo corpora sint in eodem loco. Q m̄ fuit necessarium: vt aīa sit in toto corpore: qz corpus sensibile in omnibus partibus sentit. Unde necesse est vt in omni parte eius sit aliqua pars aīe ⁊ vniuersa aīa sit in vniuerso corpore: ⁊ sic supponantur corpora ⁊ penetrentur ad inuicem. ſ. corp⁹ qō est aīa ⁊ corpus in quo est: ⁊ sic necessario erūt duo corpora in eodem loco. Et est necesse dicentibus animam esse numerum vt in loco eiusdem puncti ex corpore sint multa puncta distincta per intellectum: ⁊ hoc est simile sermoni dicentis possibile esse multa corpora in eodem loco. Q m̄ cum hoc qd ponunt ea in eodem loco si non posuerint ea esse distincta: vt declaratum est continget eis vt pūcta que sunt anima sint puncta ipsius corporis: ⁊ sic omne corpus erit animatum si non concesserit qd in corpore sint alia puncta diuersa a punctis que sunt in aīa. Si hoc concesserint continget eis vt multa puncta sint in loco vnius puncti ⁊ hoc est simile sermoni dicētis qd multa sunt corpora in eo.

dem loco: ⁊ hoc est impossibile contingens dicenti animā esse corpus subtilium partium.

¶ Accidit⁹ animal moueri a numero: sicut ⁊ Democritum diximus ipsum mouere. Quid est enim differre dicere speras paruas: aut vnitates magnas: aut omnino vnitates ferri. Vtrobiq; enim est necesse moueri animal in eo qđ mouētur ipsi.

73. ¶ Et contingit eis aut animal non moueatur nisi a numero: sicut diximus de opinione Democriti. Nulla differentia est inter dicentes partes paruas: ⁊ dicentes q vnitates ꝑm q sunt mote. Necesse est enim ꝑm vtrūq; modū vt animal non moueatur nisi illis motis.

73. ¶ Vult hic declarare impossibilitatem propriam eis ⁊ Democrito ⁊ dixit (contingit eis ⁊c). i. ⁊ contingit eis in hoc qđ dicunt q animal nō mouetur nisi ab vnitatibus motis ex se: illud qđ cōtingit Democrito: cuius dixit q animal nō mouet: nisi ex speris motis ex se. D. d. (modū ꝑm quē est similitudo inter vtrāq; opinionem: ⁊ dixit (nulla enim differētia ⁊c). i. nulla est differentia inter dicentes q illud qđ mouet corpus est paruum aut vnitates parue: cum fuerit positum q vtrunq; non mouet corpus: nisi ꝑm q mouetur. Continget enim q hec duo. s. vnitates ⁊ partes nō mouent: nisi ꝑm q mouentur ex se: ⁊ intendit: ⁊ cuius ita sint impossibilia contingentia Democrito: contingunt etiam huic opinioni.

¶ Complectentibus igitur in vnum numerū ⁊ motum hec quidem accidunt ⁊ multa alia huiusmodi. Non enim solum diffinitionem anime impossibile ē huiusmodi eē: sed ⁊ accidens. Manifestū autem si quis argumentauerit ex ratione hac anime passiones ⁊ opera reddere: vt cogitatiōes: sensus: letitias: tristitias: ⁊ quecūq; alia huiusmodi. Sicut.n. diximus ꝓri⁹: neq; diuiare facile ē ex ipis.

74. ¶ Congregantes igitur numerum ⁊ motum in eodem habent etiam hec impossibilia: ⁊ alia multa similia eis. possibile est enim vt sit dispositio anime talis: neq; accidens accidentium ei. Et hoc manifestum est si aliquis voluerit ꝓficere ex hoc actiones ⁊ passiones anime: vt cognitionem: ⁊ sensum: ⁊ voluptatem: ⁊ tristitiam. Hoc enim sicut diximus superius: neq; est facile: neq; erit ꝑ figmentum.

74. ¶ D. q diffinientibus animam per numerum ⁊ motum ist mul: accidūt hec impossibilia predicta: ⁊ alia plurima: ⁊ hoc manifestum est. Nullus.n. corum potest dare cās actionum ⁊ passionum in anima ꝓpter numerum: neq; si finxerint dicendo q talis numerus facit sensum: ⁊ talis cogitationem: ⁊ talis voluptationem. Q m̄ si cause rerum diuersarum sunt diuerse: ⁊ cause istarum sūt vnitates ⁊ numeri: necesse est vt vnitates ⁊ numeri cause istorum diuersentur. Et sermo eius in hoc capitulo est palam.

¶ Tribus autem modis traditis ꝑm quos diffiniūt animam. Alij quidem motiui enūciauerunt maxime in mouendo seipsam. Alij autem corpus subtilissimum: aut incorporalissimū aliorum. Hec autem quas dubitationes ⁊ subcontrarietates habent preteriimus fere. Relinquitur autem cōsiderare qualiter dicitur ex elementis ipa esse. Dicunt enim quatenus sentiat ea que sunt: ⁊ vnumquodq; cognoscat.

¶ Et q diximus tres modos diffinitionuz anime. 75.
Quidam enim iudicauerunt ipsam esse motaz ex se. Et quidam iudicauerunt ipsaz esse corpus valde remotum ab alijs corporibus. Et nos iam visi sumus indurisse dubitationes contingentes his duobus sermonibus. Remanet igitur querere eā esse ex elementis: cum dicatur hoc. Quia sentim⁹ entia: ⁊ cognoscimus vnūquodq; illorum.

¶ Dicit q antiq diffiniunt aīam tribus modis. Quorum 75.
quidā est q mouetur ex se. Et quidam q est corpus valde subtile: aut maxime remotum a nā corporea. Quidam vo diffiniunt eam quia est ex principijs ⁊ elementis: q est vt dicitur distinguens ⁊ cognoscens. Et q iam contradixim⁹ opinioni eoz qui diffiniunt eam per motum: ⁊ eoz q diffiniunt eam ꝑ corpus subtile. Cōtradicendus est mō opinioni eoz qui dicunt eam esse ex elemētis. Et debes scire q ꝺ dictio eius dicētib⁹ eā esse corp⁹ collocat sub ꝺdictiōe dicētis eā esse mouēs: q: mouet. Oīb⁹. n. istis ꝓtingit dicē eaz ee corp⁹ ⁊ idifferēter siue posuerit illud qđ mouet ex se: speras paruas vt Democrit⁹ aut vnitates vt dicētes eā ee mouentē: aut corp⁹ celeste: vt in thymeo: ⁊ silr collocat i ꝺdictōe addētes eā cē cōplexionē aut armoniā: ⁊ vlr corp⁹ cōpositū. Remanet igit ꝺdicere opioni fingentiū eā esse ex elemētis ꝓpter cognitionem ⁊ sensum.

¶ Necessarium autem est accidere multa ⁊ ipossibilia rōni. Ponunt.n. cognoscere simile simili: tamq; ac si aiaz res ponētes. Non sunt aūt hec sola: multa vo ⁊ alia. Magis autem fortassis infinita numero que sunt ex his.

¶ Sed huic sermoni contingunt plura impossibi- 76.
lia. Ponunt enim q simile non cognoscitur nisi per suum simile. Et quasi ponūt animam esse ista sed ista non sūt tm hec: sed plura alia. Immo videtur q ea que ex istis sunt sunt infinita.

¶ Idest ⁊ iste ꝑmo verificat ad eos dicēdo q principia sunt 76.
oīa q fiūt ex ipsis principijs oīb⁹ modis: sed ea q sūt ex principijs magis sūt qz principia: imo rectē vt ea q fiūt ex pncipijs: sint infinita. Et cū ea q fiūt ex pncipijs oīb⁹ modis. alia vo aliquo mō fiūt ex principijs nō iuuāt in dicendo q aīa est ex principiis: qm̄ ꝑm q est aliud nō est illic cōsimilitudo: ⁊ cū illic nō fuerit ꝺsilitudo nō erit cognitio: cū cognoscēs nō cognoscat: nisi ꝑ illā ꝺsimilitudinē quā hz cuius cognita. Et cū declarauit q facta ex pncipijs nō sūt ea dē pncipia in formis: ⁊ cēntijs: icepit declarare ipossibilia. ꝓtingētia huic qđ dixit q nihil cognoscit nisi ꝑ suū simile.

¶ Et quibus quidem igitur est vnumquodq; horū cognoscere animam ⁊ sentire: sed cōpositum non cognoscet: neq; sentiet: vt quid ē deus: aut homo aut caro: aut os. Similiter autez quodlibet aliud compositorum. Non enim quolibet modo se habentia elementa: horum vnūquodq;: sed ratione quadam ⁊ compositione: quēadmodū dicit Empedocles: os ⁊ terra. Terra autem bene apta i bene amplis receptaculis duas ex octo partibus sortita est fluide dari. Quattuor autez vulcano: ossa autem alba facta sunt. Nihil igitur profectus est elementa in anima esse: nisi ⁊ rationes inerunt: ⁊ cōpositio. Cognoscet enī vnūquodq; simile. Os

autem aut

aũt aut hominem mḿ: nisi ꝛ hec inerunt. Hoc aũt qõ ipossibile sit nihil opꝫ dicere. Quis enim dubitabit si inerit in aĩa lapis aut bõ: similiter autem bonum ꝛ non bonum. eodem modo ꝛ de alijs.

77. ¶ Ponatur igitur ꝙ anima cognoscat ꝛ sentiet ea ex quib⁹ fit quidlibet. Et tũc nõ cognoscit vniuersum: neqꝫ sentit. V. g. quid est deus: ꝛ quid est bõ: ꝛ quid est caro: ꝛ quid est os ꝛ similiter alia cõposita. Esse. n. vniuscuiusqꝫ istoꝝ non est vt elementa sint in quacũqꝫ dispositiõe: sed in aliqua cõpositione: ꝛ proportione: sicut narrant Empedocles in generatione ossis: Dicit. n. ꝙ terra magna que est i vasis ossis: q̃ hꝫ de palloꝛe octaua partẽ: ꝛ de igne quattuoꝛ partes: ꝛ sic facta sunt ossa alba. Nihil enim prodest ꝙ elementa sint in anima nisi in eis sit ꝓportio ꝛ cõpositio. Tunc. n. cognoscet quodlibet per similitudinẽ. ꝛ non cognoscet os aut bominem: nisi hec duo sint in ea. Et iste sermo non idiget cõtradictiõe. Nullus. n. existimat ꝙ i aĩa sit lapis: aut homo. Et similiter viuum ꝛ non viuũ.

77. ¶ Dicit(ponaꝫ ꝙ aĩa ꝛc.). i. ponaꝫ ſm opinionẽ eoꝝ ꝙ aĩa cognoscit ꝛ sẽtit elenta et ꝙbus cõponiꝫ qdlibet qõ ẽ ex elentis. Cõtigit igiꝫ eis vt nõ cognoscat vniuersũ rei cõposite: ꝛ ꝙ nõ cognoscat eius formã. forma enĩ ei⁹ est supra elenta in cõposito: ꝓget igiꝫ vt nõ cognoscat deum: neqꝫ hominẽ: neqꝫ carnẽ neqꝫ os. Essentia. n. nõ ẽ elementũ: neqꝫ ex elemẽtis: ꝛ b̃ necesse ẽ in oĩbus cõpositis. D. v. (cẽ enĩ vniuscuiusqꝫ ꝛc.). i. ꝛ essentie ꝛ forme rerũ necesse ẽ vt sint supra addite elentis: qꝛ qõlibet ens cõpositũ ex elentis cõponitur i aliq̃ ꝓportione terminata a cõpositione propria ꝙ quã illud ens ẽ qõ ẽ: ꝛ hoc concedit Empedocles dat. n. i gnatiõe ossis ꝓportionẽ: ꝛ dicit ꝙ ossa sunt alba qꝛ existit in eis ex terra q̃ appꝛopꝛiaꝫ nigredini ꝛ palloꝛi octaua ꝑs. ꝛ de igne q appꝛopꝛiaꝫ albedini ꝗttuoꝝ ptes. D. v. (nihil ꝓdest ꝙ elenta sint i aĩa ꝛc.). i. nihil. n. ꝓdestin b̃ ꝙ aĩa cognoscit formas ꝛ essentias rerũ: vt sit ex elentis: nisi cũ b̃ qõ est ex elentis sint in ea ꝓportiões q̃ appꝛopãt essẽtijs rerũ. Tũc. n. possibile ẽ vt cognoscat qõlibet. D. v. (ꝛ nõ cognoscit os neqꝫ hoiem nisi b̃ duo fuerit i ea). i. necẽ ẽ cũ ñ cognoscat rẽ nisi ꝑ similitudinẽ vt non cognoscat os neqꝫ hoiem: nisi in ea sit ꝓpositio ossis ꝛ hois. D. v. (ꝛ iste ſmo non idiget ꝛc.). i. ꝛ iste ſmo ẽ valde ipossibilis. null⁹. n. dubitat vtꝫ i aĩa sit lapis aut ñ: ꝛ vlr nullus existimat ꝙ i aĩa sit viuũ ꝛ nõ viuũ: ita ꝙ cognoscit viuũ per viuam partem que est in ea: ꝛ non viuum per non viuum.

¶ Ampli⁹ aũt cũ multipliciter dicatur id quod est. Significat. n. aliud quidẽ hoc aliquid: aliud quantitatẽ aut qualitatem: aut ꝛ quoddã aliud diuisorũm predicamentoꝝ. Vtrũ ex omnibus erit aĩa aut non. Sed non videnꝫ cõia omnium elementa esse. Si igitur quecũqꝫ substantiaꝝ sunt ex his solũ. Quõ igitur cognoscet ꝛ aliorũ vnumquodqꝫ: aut dicet vniuscuiusqꝫ generis elementa esse ꝛ principia ꝓpria ex quibus animã cõstare. Erit ergo q̃ litas ꝛ quantitas ꝛ sba. Sꝫ ipossibile est ex quãtitatis elentis subam esse: ꝛ nõ quãtitatẽ. Dicentib⁹ itaqꝫ ex omnibus hec ꝛ huiusmodi alia accidunt.

78. ¶ Et si ens dicitur pluribus modis. demõstrat. n. hoc ꝛ quãtũ. ꝛ quale: ꝛ aliud predicamentoꝝ vtrũ anima sit ex omnibus eis. Sed non existimatur ꝙ omnia habent elementa ꝛ principia. Et vtrũ non sint nisi ex elementis substantie tñ. Sed si fuerit ita quomodo cognoscit vnumquodqꝫ illoꝝ. Aut dicant ꝙ quodlibet generum habeꝫ elementa ꝛ principia propria ex quibus constituitur. anima igitur erit quale: ꝛ quantum: ꝛ substantia. Sed impossibile est vt ex elementis quanti sit substantia ꝛ non quantum. Qui igitur dicunt ꝙ est ex omnib⁹ contingunt eis hec ꝛ alia similia.

¶ Cũ declarauit impossibile ꝓtingẽs eis ꝑp cognitionẽ foꝝ marũ rei: cũ forme nõ sint elemẽtum: neqꝫ ex elemẽtis: incepit declarare ꝙ ꝓtingũt eis alia ipossibilia ꝫ ꝓcedant ꝙ cognoscit cõposita ꝑp sua principia. i. qꝛ est ex principijs eoꝝ ꝛ. v. (ꝛ etiã si ens ꝛc.). i. ꝛ ẽt qũo possũt dicẽ ꝙ aĩa cognoscit reſ ꝑp sua principia. Ens. n. qñqꝫ demõstrat b̃ qñqꝫ alia nouẽ ꝓdicamenta: ꝛ sic querẽdũ est vtꝫ aĩa cognoscat qõlibet istoꝝ generũ: qꝛ est ex principijs oĩum eoꝝ si oĩa hñt principia: aut ex principijs quoꝝũdã si nõ oĩa hñt principia. D. v. (ꝫ nõ existimat). i. ꝫ si posuerit eã esse ex principijs quoꝝndã querẽdũ ẽ ab eis vtrũ aĩa sit ex principijs sũe tñ: cũ b̃ ꝓdicamẽtũ inter oĩa existimeꝫ habere tñ principia: dicetur eis qũo cognoscit anima vnũqõqꝫ illoꝝ predicamentoꝝ. D. v. (aut dicant ꝙ quodlibet generũ ꝛc.). i. aut cogeꝫ ad primã diuisionẽ ꝛ ẽ ꝙ quodlibet decẽ ꝓdicamẽtoꝝ hꝫ ꝓpria principia: ꝛ ꝙ aĩa nõ cognoscit ea nisi qꝛ sũt ex suis principijs Contigit eis ex hac positiõe aliud ipossibile: ꝛ ẽ ꝙ anie q̃dã pars ẽ lba: ꝛ q̃dã ps quale: ꝛ q̃dã quãtũ. Cũ ipossibile ẽ vt sba sit elementũ alioꝝ ꝓdicamẽtoꝝ principia eni non sbe: sũt nõ sbe. v. d. (q igiꝫ dicũt ꝙ est ex oĩbus ꝛc.). i. dicenti bus igitur animam esse ex oĩbus principijs rerum contingunt hec impossibilia predicta: ꝛ alia similia.

¶ Inconueniens autem est dicere quidẽ impassibile esse simile a simili: sentire aut simile simili. ꝛ cognoscere simile simili. Sentire aũt pati aliquid ꝛ facere ꝛ moueri ponunt: similiter aũt ꝛ cognoscere ꝛ itelligere. Adultas aũt difficultates ꝛ dubitationes habente ipso dicere sicut Empedocles ꝙ coꝛporeis elementis singula cognoscuntur: ꝛ ad similе testaꝫ qõ nunc dictum est. Quecunqꝫ enim isũt i aĩalib⁹ coꝛporib⁹ simplr terre: vt ossa neruꝫ pili nihil sẽtire videꝫ: q̃re neqꝫ similia. ꝛ tñ cõuciret:

79. ¶ Et improbabile est etiam dicere ꝙ simile nõ patitur a suo simili: ꝛ ꝙ simile sentit suum simile: ꝛ ꝙ simile cognoscit suum simile: opinando ꝙ sentire ẽ pati ꝛ moueri: ꝛ similiter distinguere ꝛ intelligere ꝛ testaꝫ ꝙ sermo qnẽ dixit Empedocles ꝙ vnaqueqꝫ reꝝ nõ cognoscit coꝛpalia elenta ſm similitudinẽ est multarũ dubitationũ. ꝛ hoc qõ dicem⁹ in hoc loco ꝛ est ꝙ coꝛpoꝛa aĩaliũ quib⁹ existit simpla terra: vt ossa: vt videtur mihi sentiunt: non sentiunt igitur neqꝫ silia. ꝫ hoc necessarium fuerit.

79. ¶ Cũ dedit ipossibilia contingentia huic opinioni icepit ꝺdicere ꝓpositiõi super qua fũdaꝫ hec opinio. s. ꝓpositiõi dicenti ꝙ sile nõ cõprehendiꝫ nisi ꝑ suũ sile. ꝛ. v. (ꝛ improbabile ẽt dicere ꝛc.). i. ꝛ improbabile ẽ b̃ qõ antiq opinãꝫ ꝙ sile nõ patiꝫ a suo sili: ꝛ ꝙ passiũ ñ ẽ nisi ꝺtiũ a suo ꝺtio. Et opinãꝫ cũ b̃ ꝙ cognoscere ꝛ sẽtire sũt ꝑ sile: tñ cognoscere ꝛ distiguere sũt pati ꝛ moueri. Et ꝛtẽdit ꝑ b̃ ꝙ illud qõ ꝙse qꝫ hãc opinionẽ ẽ cõtrariũ ꝓie. Hoc. n. qõ ponũt ꝙ sẽtire

ꝛ itelligere fiunt ꝑ ſimile ꝛ qꝫ ſũt pati :coget eos ad dicẽdũ qꝫ ſile patiẽ a ſuo ſili: qđ nõ cõcedũt: qz iã poſuerũt ſilẽ pati a ſuo ſimili ꝛ i ſe: etiã ipoſſibile ẽ. D. d. (ꝛ teſtaẽ qꝫ ꝓmo quẽ. d. Empedocles ꝛc.).i. ꝛ teſtaẽ qꝫ ꝓmo quẽ Empedocles. d. ſ. qꝫ vnuſquiſqz nõ cognoſcit generalia corpora lia elẽta niſi ꝓm ſimilitudinẽ. i. qꝫ nos nõ cognoſcim⁹ terrã niſi ꝑ illud qđ ẽ i nobis de terra: ꝛ aquã ꝑ aquã: ꝛ aerẽ ꝑ aerẽ ꝛ ignẽ ꝑ ignẽ ẽ falſus. Et ꝟ multitudo dubitationũ ꝓtigẽtiũ illi i hoc loco. Illud. n. qđ i corpib⁹ aialiũ magis vicinatur terre ſimple nihil ſentit. Et tñ oſſa nõ ſentiũt terrã: ſz in eis dominetur terra: ſimile ergo nõ ſentit ſimile ꝛ itẽdit cũ. d. (nõ ſẽtiũt igiẽ neqz ſimilia). D. d. (ſz hoc ſit neceſſariũ).i. qꝫ ſimile dz ſentire ſuũ ſile: tũc. n. neceſſariũ eſſet vt oſſa ſentirent terrã: ſz videẽ carere oi ſenſu.

¶ Amplius autẽ vnũquodqz pricipioꝝ ignorantia plurũ q̃ itelligẽtia eriſtet. Cognoſcet qdẽ. n. vnũ quodlibet: mlta aut ignorabit oia. n. alia. Accidit aũt ꝛ Empedocli inſipiẽtiſſimũ eſſe deũ. Sol⁹. n. elementorum vnũ non cognoſcet diſcordia. Adorꝛ talia aũt oia. ex omnibus. n. vnumquodqz eſt.

80. ¶ Et ẽt vnumquodqz pricipioꝝ magis ignorat q̃ ſciat. Unũquodqz enim eorum vnum tñ agnoſcit ꝛ plura ignorat. Contingit Empedocli attribuere deũ marie ignorantie. Ipſe. n. ſolus neſcit de elementis hoc vnicuz ſcilicet litẽ. Aial vo mortale ſcit ea oia: oẽ. n. animal fit ex omnibus illis.

80. ¶ Et etiã cõtingit eis ipoſſibilia vlia. ſ. vt quodlibet ꝛ pricipioꝝ magis ignoret q̃ ſciat. Unũquodqz. n. pricipiorũ eorũ nõ ſcit apud eos niſi ex qb⁹ cõponiẽ: ꝛ ſũt ea qbus aſſimilaẽ. D. d. (ꝛ cõtingit Empedocli attribuere ꝛc.).i. ꝛ cõtingit Empedocli aliud ipoſſibile ꝓprium. ſ. qꝫ deus apud ipſũ ſit in fine ignorãtie: ita qꝫ aial mortale ẽ ſciẽtius ipſo cõtingit. n. ꝑm ſuũ ſermonẽ: vt nõ ſciat de elemẽtis q̃ ſunt apud ipſũ ſex. niſi quinqz tñ. ſ. quattuor elẽta. ꝛ amicitiam: ꝛ qꝫ neſciat litẽ. Animal aũt mortale ſcit ſex qz apud ipſum cõponitur ex oibus. Et opinaẽ qꝫ deus cõponiẽ ex quinqz tñ. i. nõ ex lite. Cõtingit igiẽ ei vt neſciat litẽ: quapropter animal mortale erit ſcientius eo: ꝛ dij quos Empedocles opinaẽ eſſe compoſitos ex quattuor ſunt orbes Opinaẽ. n. orbes eſſe deos ꝛ cõpoſitos ex q̃ttuor elẽntis: ꝛ amicitia. Et ideo reputabat deũ eſſe immortalẽ. Nis. n. eſt cã corruptiõis licz iã narrauerit qꝫ ipſe iã opinaẽ mũdũ qꝫ iam corrũpebatur: ꝛ iã generabaẽ. ſz forte nõ opinabaẽ ꝟ niſi in eis que ſunt ſub ſpera q̃uis ipſe videtur hoc opinari in omnibus partibus mundi.

¶ Omnino aũt ꝓp quã cauſam nõ oia hñt aiam q̃ ſunt. qm̃ oẽ: aut elemẽtũ: aut ex elemento: aut vno aut pluribus: aut oibus. Neceſſe eſt enim vnum aliquod cognoſcere: aut quedam: aut omnia.

81. ¶ Et vniuerſaliẽ quare nõ oia hñt aiam: cũ omnia aut ſint elemẽtũ: aut ex elemento vno: aut ex pluribus: aut ex omnibus. Neceſſe eſt eni vt ſciat vnũ aut quedam: aut omnia.

81. ¶ Et vl̃ neceſſe eſt eis dare cãm quare nõ oia habẽt aiam cõprehẽdẽtẽ. Contingeẽ eni eis vt oia ſint cõprehẽſiua: qm̃ ſi pricipia ꝛ elemẽta ſũt cognoſcẽtia: ꝛ oẽ eus aut eſt ex elemẽto: aut elemẽtũ: neceſſe eſt vt oia ſciãt. Oz. n. vt oẽ ſciat: aut vnũ eoꝝ ſi fuerit elementũ: aut ex vno elemento. Q̃ tunc non ſciet niſi illud quod cõponiẽ ex illo elẽto: aut vt ſciat plura ſi cõponiẽ ex plurib⁹: aut ſi cõponiẽ ex oĩb⁹ oia ꝛ ꝟ irẽdebat cũ. d. (oz. n. ſcire: aut vnũ: aut quedã aut oia.

¶ Dubitabit autem aliquis: ꝛ quid eſt vnũ faciens ipſa. Materie enim cõparantur elemẽta. Marie eni ꝓpriũ eſt illud continẽs qõcũqz eſt. Anima ãt aliquid melius eſſe ꝛ antiqui⁹ ipoſſibile ẽ. Impoſſibilius ãt adhuc intellectu. Rationabiliſſimum enim hunc eſſe nobiliſſimum ꝛ diuinum ꝑm naturam. Elementa autem dicunt eſſe prima entiuz.

¶ Et debet homo dubitare illud qđ dedit iſtis eſſe. Elementa. n. aſſimilãt materie. Illud aũt qđ agit ẽ valde nobile. Impoſſibile ẽ igiẽ vt aliqd ſit nobili⁹ ꝛ pricipalius q̃ aia. Et ẽt valde ipoſſibile ẽ vt aliquid precedat itellectũ. Neceſſe ẽ eni vt iſte ſit ꝑcedẽs nãl̃r ipſũ qđ ꝑ eũ acqrit nobilitatẽ ſuaz: Elementa autem ſunt pricipia entium. 82.

¶ Et debet hõ q̃rere per quid ſũt elẽnta. ſ. forma. elẽnta. n. videliẽ aſſimilari mãe: ſz manifeſtũ ẽ qꝫ aliud nobili⁹ eis ligat ꝛ ꝙgregat ea i compoſito: ꝛ eſt illud qđ eſt in eis quaſi forma ꝛ finis. D. incepit declarare qꝫ hoc neceſſe ẽ eẽ aiaz ꝛ marie intellectũ: ꝛ. d. (illud. n. quod agit dicit valde nobile ꝛc.).i. ꝛ illud qđ vi eſſe nobilius elẽntis: neceſſe eſt vt ſit aia. Oẽ. n. qđ dicit eſſe nobilius aliquo mi⁹ eſt dignũ nobilitate q̃z aia. Anima igiẽ precedit oia elẽnta cauſalitate ꝛ nobilitate: elementa aũt tempore. d. D. (ꝛ magis ẽ impoſſibile vt aliqd precedat intellectũ).i. ſi aia eẽt ex elementis: tunc precederent eam elementa nobilitate ꝛ cauſalitate quod eſt ipoſſibile: ꝛ magis ipoſſibile ẽ opinari qꝫ aliquod elementorum precedat intellectũ ꝑm nobilitatẽ: ꝛ ꝑm cãm finalem. D. d. dicit rõnem ſuper hoc: ꝛ. d. (neceſſe ẽ. n. vt ipſe ſit ꝛc.).i. neceſſe eſt. n. vt intellectus precedat in eſſe oia attributa ſibi ꝛ que ab eo acquirunt nobilitatem vt elementa. d. d. (elementa aũt ſunt pricipia entium).i. ꝛ valde differunt: anima enim ꝛ intellectus ſunt pricipia entiũ ꝑm finem ꝛ formam: elementa autem ꝑm materiam.

Oẽs aũt ꝛ qui ex eo qđ ſentit ꝛ cognoſcit aia q̃ ſũt ex elemẽtis dicũt ipſam: ꝛ qui marie motiuũ. Nõ de oi dicunt aia. Neqz eni ſẽſitiua oia motiua. Videẽ. n. eſſe q̃dã aialiũ ꝛ mouẽtia ꝑm locũ. Et tñ videẽ hoc ſolo motu mouere aia aial. Siml̃r ãt ꝛ quicũqz itellectiuũ ꝛ ſenſitiuũ faciũt ex elemẽtis. Videtur. n. plante viuere. nõ pticipãtes loci mutatione: neqz ſẽſũ: ꝛ aialiũ multa itelligẽtiã nõ habere.

¶ Et oẽs faciẽtes aiam ex elemẽtis per cognitiõez ſenſũ: ꝛ ꝑ motũ nõ loquũtur de oi aia. Nõ. n. videm⁹ oia ſenſibilia mota cũ q̃dã aialia permanentia i eodẽ leco: ſz videatur qꝫ illo ſolo motu mouet aia aialia. Et ſimiliter ẽt ẽ diſpoſitio ponẽtiũ itellectũ ꝛ virtutẽ ſenſus ex elẽntis. Plãte. n. videnẽ viuere. ſz nullam habent portionẽ de motu locali ꝛ plura animalia etiam non intelligunt. 83.

¶ Dicit: ꝛ omnes ponentes ſubſtantiam anime ex elemẽtis qz cognoſcit: ꝛ qz mouẽ ex ſe nõ loquũẽ de ſubſtantia aie niſi pticulariter nõ vniuerſaliter: ſicut dz facere ille q̃ vult nãl̃r loqui de ea. D. incepit declarare hoc ꝛ. d. (non enim videmus oia ſenſibilia moueri).i. ꝛ diffinitio eoꝝ qui diffinierunt eam per motum eſt diminuta: multa enim ſenſibilia ꝛ animata non mouẽtur in loco vt ſpõgia maris: q̃uis iſte motus apud eos ꝓprius eſt anime: ꝛ ſi ita eſſet: omne animatum moueretur in loco. Error igitur accidit eis qui eriſtimant qꝫ iſte motus eſt ꝓprius anime ſenſibili. Et cũ narrauit diminutionem contingentem diffinientibus aiaz per motũ: incepit declarare diminutionem accidentẽ ponẽtibus eã ex elẽntis ꝑ cognitionẽ: ꝛ. d. (ꝛ ſimiliter ẽ diſpotio ponẽtiũ itellectũ ꝛc.).i. ꝛ ſiml̃ ẽ de ponẽtib⁹ intellectuz: 83.

ꝛ ſubſtantiã

ꝛ substãtia aie ex elemẽtis: qꝛ cognoscit. ¶Plante. n. videt habere vitã ꝛ non sensũ neqꝫ motũ in loco. Et videmus qꝫ multa aialia sensibilia non intelligunt: ꝛ si ita esset: necesse esset: vt oẽ viuũ esset sensibile: ꝛ oẽ sensibile esset itelligẽs sicut opinabantur plures antiqui: sed non est ita. Omnes enim diffinientes substantiam aie per cognitionez aut motum: non incedũt via ducẽti ad cognitionẽ substantie aie.

¶Si autem aliquis ꝛ hec segregauerit poluerit qꝫ intellectum partem aliquam anime. Similiter ãt ꝛ sensitiuum: neqꝫ vtiqꝫ sic dicet de omni anima neqꝫ de tota vel vna: ¶Hec autem sustinuit ꝛ que est in Orphicis vocatis carminib⁹ ratio. ¶Dicit enim animam ex toto ingredi respirantiũ: que fertur a ventis: ¶Nõ possibile itaqꝫ plãtis hoc accidere: neqꝫ aialiũ qbusdã siqdẽ non omnia respirãt.

84. ¶Et si homo concesserit ista: ꝛ posuerit qꝫ intellectus est alqua pars anime: ꝛ similiter etiam virt⁹ sensus: tamen neqꝫ cum hoc locuti sunt vniuersaliter de omni anima: neqꝫ de vna anima vniuersaliter. Et similiter accidit in sermone qui dicitur inueniri in versibus attributis archoim. ¶Dicit enim qꝫ anima intrat intus a toto apud anhelitum: quia venti defferunt eam. hoc igitur non accidit plãtis neqꝫ in quibusdam animalibus: cuꝫ nõ omne animal sit habens anhelitum.

84. ¶Dicit ꝛ si hõ concesserit eis qꝫ oẽ aial ẽ itelligens ꝛ posuerit qꝫ virtus: intellectus: ꝛ sensus sit eidẽ: tñ cũ hoc ẽt erũt locuti de omni aia. Qui. n. est locut⁹ de ea p cognitionez non loquitur de aia non cognoscenti: qui autem per motũ non loquitur de aia non mota: ꝛ cũ hoc sermo amboꝛ nõ est in eadem anima. ¶Natura. n. anie mote alia est a natura cognoscentis. ¶Isti igit̃ non loquũtur de anima: vniuersaliter: ꝛ etiã cũ h̃ quidam eoꝝ loquuntur de vno modo aie. ꝛ quidã de alio modo. D. d. (ꝛ similiter accidit ꝛc.). i. ꝛ h̃ idem accidit ꝑm qꝫ loquitur de anima particulari: ꝛ existimat loqui de anima vniuersali fingenti qꝫ natura aie est illud quod intrat coꝛpus a toto continenti apud anhelitum. Iste. n. non loquitur de oi aia. qꝛ plante hñt aiam: tamen non hñt anhelitum ꝛ similiter plura aialia. Anhelans. n. ẽ aial ambulãs sanguinẽ hñs: vt dictum est in animalibus.

¶Hoc autem latuit sic opinantes. Si vo ex elemẽtis animam facere oꝛtet. ¶Non vtiqꝫ oꝛtet ex oibus: sufficiens enim est altera pars contrarietatis seipsam diiudicare ꝛ oppositã: ¶Recto. n. ꝛ ipm ꝛ obliquum cognoscimus. Iudex. n. vtroꝝqꝫ canon ẽ p. s. ¶Obliquũ aũt neqꝫ suiipsius: neqꝫ recti.

85. ¶Et ignoꝛauerunt existimantes hoc scilicet ponẽtes animam ex elementis. s. qꝫ non de necessitate debent ponere eam ex omnibus eis. sufficit enim vnum contrariorum in iudicando super ipsum. ꝛ super suum oppositum. ¶Per rectum enim scim⁹ rectum: etiam curuũ. ¶Regula enim iudicat vtrũqꝫ per suam rectitudinem. ¶Per curuum autem nõ scimus: neqꝫ ipsum in se: neqꝫ rectum.

85. ¶Et cum ignoꝛauerunt qm̃ non indigebant ponere aiam ex omnibus contrarietatibus existentibus in elementis: sufficiebat. n. eis ponere eam ex altero duoꝝ contrarioꝝ. s. ex alio quod est habitus qdam ꝛ forma. Tale. n. contrariũ sufficit in iudicãdo super se ꝛ super suum oppositum. Scitus. n. lineam rectam per regulam rectam in eo qꝫ est recta ꝛ similiter curuã. Sed per curuã non scimus: neqꝫ ipaz neqꝫ rectam: ꝛ cã in hoc ẽ qꝛ non debemus iudicare per cõtrarium quod est primum: sꝑ ꝑium quod est secundũ.

¶Et i toto autem quidaꝫ miscerí ipsam dicũt. Unde fortassis ꝛ Thales opinatus est omnia esse plena diis: ¶Hoc autem habet quasdam dubitatiões ¶Propter quam enim causam in aere. aut in igne anima cum sit: nõ facit animal. In mixtis antẽ sic pꝛesertim cum in illis melioꝛ esse videatur. Queret enim vtiqꝫ aliquis quã ob causam que in aere anima: ea que in animalibus melioꝛ ꝛ imoꝛtalioꝛ.

¶Et dixerunt quidam qꝫ anima est in toto: ꝛ forte 86.
ex hoc loco existimauit ¶Melissus qꝫ oia sunt plẽa deo. Sed in hoc loco est dubitatio. ¶Querendum est enim cum anima existat in aere ꝛ igne quare non facit animalia: ꝛ facit hoc in mixto. Licꝫ sit existimatum qꝫ anima que est in istis sit nobilioꝛ: ꝛ debet hõ respondere: quare anima que est in aere est melioꝛ anima q̃ ẽ i aialib⁹: ꝛ magis imoꝛtalis.

¶Intendit vt mihi videtur qꝫ quidam dixerunt qꝫ aia existit 86.
in toto. i. in ẽntis ꝛ in compositis: ꝛ ex h̃ existimauit ¶Melissus qꝫ oia sũt plena deo. D. d. (querẽdũ est. n. ꝛc.). i. ꝛ pꝛima dubitationum contigentiũ huic opinioni est quare anima inquantũ est in aere ꝛ etiã in igne nõ facit aialia i eis. i. quare hec coꝛpoꝛa simplicia non sunt sensibilia: ꝛ cõpꝛehensiua: qm̃ cũ anima eãdem pꝛopoꝛtionem habeat ad elementum ꝛ ad compositum: necesse est vt si alterum coꝛ fuerit animatuꝫ vt alterũ etiam sit animatum. D. d. (¶Cuius sit existimatum qꝫ aia q̃ ẽ ꝛc.). i. cuꝛ existimatũ sit qꝫ aia que est in elementis magis: digna ẽ vt faciat elemẽta esse aiata Existimatur igitur esse nobilioꝛ aia que est in mixto ex elemẽtis. D. dedit cõnem secundam: ꝛ. d. (potest hõ respondere quare aia que est in aere ꝛc.). i. ꝛ contingit hoi opinanti hanc opinionem respõdere querenti qua de cã aia que est in elementis est nobilioꝛ aia que est in animalibus. aia enim que est in elementis est non moꝛtalis apud eos ꝛ que est in animalibus est moꝛtalis.

¶Accidit aũt vtrobiqꝫ inconueniens ꝛ irrationabile. Et namqꝫ animal dicere ignem: aut aerem magis irrationabilium est. ꝛ non dicere animalia cum anima insit inconueniens est.

¶Et cõtingit vtriqꝫ sermoni improbabile ꝛ irra- 87.
tionabile. ¶Dicere. n. qꝫ ignis ꝛ aer sunt animalia ẽ simile sermoni stulto: ꝛ ẽt non dicere ea esse aialia: ꝛ dicere ea habere animas est improbabile.

¶Cum declarauit qꝫ contingit dicentibus qꝫ in elementis 87.
est aia vt elemẽta sint aiata: ꝛ. d. (ꝛ contingit vtriqꝫ sermoni ꝛc.). i. hoc quod ponunt qꝫ elementa sunt animata: aut hoc quod ponunt qꝫ elementa habent aiaꝫ ꝛ nõ sunt animata. Dicere enim qꝫ ignis ꝛ aer sunt animata simile est sermoni stultoꝝ: ꝛ dicere etiam qꝫ habent animam ꝛ non sunt animata est valde improbabile: qꝛ nulla differentia erit inter animam esse in animato: aut non esse.

¶Opinari autem videtur animã eẽ ꝛ in his qm̃ totum partibus similis spẽi. Quare necessarium ipsis dicere ꝛ aiam similis spẽi ptib⁹ cẽ. Si i itercipi aliqd cõtinctis i aialib⁹ aiata aialia fiunt. Si aũt aer qdẽ discerpt⁹ similis spẽi. anima aũt dissimilis partis. hoc quidẽ aliqd ipsi⁹ existet vide-

licz: aliud aũt nõ eriſtet. Neceſſe ẽ igiť ipſaz ſimi lis ptis eẽ: aut nõ vnũ eẽ i qualibz parte oĩs. Manifeſtum igitur ex dictis q̃ neqz cognoſcere ineſt aie propter id quod eſt ex elementis: neqz moueri ipſam bene neqz vere dicitur.

88. ¶Et quidã videnť eriſtimare q̃ aia eriſtat in iſtis quia forma vniuerſi eoz ẽ ſicut forma ptiũ. Oz igiť eos dicere q̃ forma aie ẽt ẽ ſicut forma partiũ ei⁹. Cũ aial nõ ſit hñs aiam: niſi cũ ieo cõcluditur aliqd de aere cõtinẽti. Si igitur aer cũ ſeparatur eſt ſimilis forme: z anima cum ſeparatur non eſt conſimilium partiuz: manifeſtũ ẽ q̃ aliqd ei⁹ erit ens z aliqd nõ ens. Neceſſe ẽ igiť aut vt ſit cõſimi lium partiũ: aut nõ eriſtet in qualibet parte toti⁹. Qm̃ autem neqz cognoſcere exiſtit i aia: qz ẽ ex ele mentis: neqz moueri dicitur recte. Manifeſtũ ẽ.

88. ¶Cũ nũerauit ipoſſibilia ꝓtingẽtia huic opiniõi dedit cãm ex q̃ eriſtimarũt: z elemẽta eẽ aiata: z deſtruxit eã. z. d. (z videnť eriſtimare ꝛc.). i. z videť opinari q̃ aia ẽ i elemẽtiſ qz vnũ iudiciũ hz totũ z ps i recipiendo animã. d. d. (opz n. eos dicere ꝛc.). i. ſz cũ poſuerit q̃ idẽ iudiciũ hz totum z pars el'entoz i recipiẽdo aiaz oz eos ponere: q̃ nã aie vlis: z forma eius eſt ſicut forma ptiũ. ſ. q̃ iudiciũ vniuerſal' in ſua nã z pticularis idẽ eſt. Et declarauit ꝟ cũ dedit cãm ꝓpter quã opinati ſũt q̃ ps elemẽtoz ẽ aiata z q̃ ꝓpter ꝟ oz eẽ totum aiatũ: z. d. (cũ aial nõ ſit hñs aniam ꝛc.). i. z opinati ſũt q̃ ps el'entoz ẽ aiata qz viderũt q̃ anial non ſit aiatũ niſi quãdo i corpus intrauerit apud anhelitum aliqd aeris ꝓtinentis: z ideo opinãť q̃ iſta pars aeris q̃ ẽ in cor pore aialiũ ẽ aiata. Et qz nã partis ẽ talis neceſſe ẽ vt nã to ti⁹ ſit talis: z ordo verboz oz eẽ talis: z videť eriſtimare q̃ aia eriſtat i iſtis. i. i el'entis. ſ. q̃ forma toti⁹ z partis eſt idẽ: ſz ps ẽ aiata. Opinãť. n. q̃ aia nõ fit aiatũ niſi ꝑ aerem qui cõcludiť i eo. Ideo oz eos dicere q̃ forma aie vlis ẽ ſicut forma ptis. i. q̃ nã aie vlis q̃ ẽ i el'entis z particularis q̃ eſt in aialib⁹ ẽ eadẽ. Et cũ narrauit ꝟ icepit declarare modũ ſecũdũ q cõtigit eis. z. d. (ſi igiť aer cũ ſeparatur ꝛc.). i. ſi igiť aer cũ diuidiť ẽ ſimilis forme. ſ. q̃ nã ptis z toti⁹ ẽ ea dẽ: z aia q̃ ẽ i el'entis cũ diuidiť ꝑ diuiſionẽ el'entoz nõ eſt cõſimiliũ ptiũ: qm̃ illud qđ eriſtit ex eo in parte. ſ. i aialib⁹ ẽ mortale z qđ eriſtit ex ea i toto ẽ nõ mortale mãifeſtũ ẽ q̃ pars que eriſtit ex ea in toto: alia ẽ ab ea q̃ eriſtit i parte. ergo neceſſe ẽ: aut vt i aia q̃ ẽ i toto ſit ſimilis aie q̃ ẽ i parte ſi poſuerimus q̃ totũ z ps hñt idẽ iudiciũ in recipiẽdo aiam: aut vt ponam⁹ q̃ iudiciũ toti⁹ z partis in recipiẽdo aniam non eſt idẽ: z illud qđ ſeq̃ť ponere'eoz. ſ. q̃ aia q̃ ẽ in toto ẽ nobilioz ea q̃ eſt in pte. Et ꝟ poſito deſtruiť argumẽtũ eoz ꝑ ꝟ q̃ aia eriſtit i toto qz eriſtit i pte. qm̃ cũ nã aie fuerit di uerſa. diuerſabiť ẽt nãz recipiẽtis. Vñ neceſſe ẽ ſiť. d. vt nõ q̃libet pars eius recipiat aiam mortalẽ ſz partes ꝓprie. Ju diciũ igiť toti⁹ z ptis nõ eſt idẽ debes ſcire q̃ ꝟ ꝓtigit neceſ ſario dicẽtib⁹ el'enta eſſe nõ animata: z qđ ẽ ex eis i aialib⁹ ẽ aiatum. ſ. contingit eis dare cãm ꝓpter quã fuit ita: ſicut cõtingit hoc dicẽtib⁹ el'enta aiata: ſed ꝑ aiam nobiliorem aia erñti i aialib⁹. Sed cã data a dicẽtib⁹ el'enta eſſe nõ aia ta nõ põt eẽ data a dicẽtib⁹ ea eſſe aiata. ſ. mixtio z cõple rio: z iõ viſũ ẽ nobis q̃ ponẽtib⁹ prias pfectiões aie eẽ fa etas a mixtione z cõpleriõe nõ a cã extrinſeca ꝓtingit q̃ el'en ta ſint aiata ꝑ aiam equalẽ aie erñti i aialibus z Aler. vz ꝟ opinari in primis pfectiõib⁹ aie: z ꝟ Ariſt. z ꝟ ipſam verita tẽ: z i nullo differũt i ꝟ prime pfectiões z vltie: z iõ videm⁹ q̃ iſta opinio ſimilis ẽ opinioni dicentiũ caſum eſſe: z negã tiũ cãm agentem. D. d. (ꝑm rememorationẽ ſummã eoz ũ que predixit) z. d. (qm̃ aũt neqz cognoſcere ꝛc.). i. manife ſtum eſt igitur ex ꝟ quod dixit: q̃ non eſt neceſſe vt ſit ex ele mentis ꝓpter hoc quod cognoſcit z ſentit: neqz etiam ꝟ quod dicitur: q̃ mouet ſe eſt verum.

¶Qm̃ aũt cognoſcere ineſt aie z ſentire z opinari adhuc concupiſcere z deliberare z omnino appe titus. Sic autem z ꝑm locum motus ab anima in animalibus. Adhuc autem augmentum z ſtatus z diminutio. vtrum toti anime vnumquodqz bo rum inſit z omni z intelligemus z ſentimus z alio rum vnumquodqz facimus z patimur: aut parti bus alteris altera. Et viuere igitur vtrum in ali quo horum ſit vno: aut in pluribus: aut in omni bus: aut aliqua alia cauſa.

¶Et quia anima habet cognoſcere z ſentire: z eri ſtimare. z etiam appetere z velle: z vniuerſaliter modos deſiderij. Et etiam anima habet per ani mam motum in loco: z etiam augmentum: z com plementum. z diminutionem. Vtruz vnũquodqz iſtorum eſt totius anime: z per ipſam totam intelli git z ſentit z mouet: z facit alios motus: z actiones z paſſiones. Aut non agit z patitur: niſi per mem bra diuerſa: z actiones: z paſſiones diuerſas. Et vtrum vita eſt in vna iſtarum: aut in plurib⁹ vno: aut in omnibus: aut habeat aliam cauſam. 89.

¶Cũ ꝺdixit: ſermonib⁹ antiquoz de aia icepit hic declara re q̃ primo conſiderãdum eſt de aia z de nũero actionum ei⁹ diuerſaz in genere. D. d. vtruz oĩs proueniant ab vna virtute. ſ. ab aia: aut agit vnamquãqz actionuz eius diuer ſaz in genere ꝑ virtutes diuerſas: aut ꝑm diffinitionem z ſubiectũ: aut ꝑm diffinitionẽ tñ: z. d. (qz ania ꝛc.). i. z qz ala hz quinqz actiones aut paſſiones diuerſas in genere: Quaz vna eſt ſcire z eriſtimare. Secunda ſentire. Tertia deſiderare z velle. Quarta moueri in loco. Quinta auge ri z minui z nutriri. Utrum quelibet iſtarum actionum di uerſarum in genere ſit totius anime: ita q̃ per eandẽ natu ram intelligit z ſentit z mouetur in loco: z deſiderat z nutri tur. z vniuerſaliter agit z patitur: vnoquoqz illoz motuz aut non agit aut patitur vnoquoqz eoz niſi per virtutes di uerſas z membra diuerſa: z membra cõia eis cõueniẽtia. Hec igiť eſt opinio Ariſto. nõ. n. opinať q̃ facit diuerſas actiones per virtutes diuerſas z vnica mẽbra tñ. Neqz ꝑ vnicas virtutes z membra diuerſa tñ. Nec etiam per vir tutes diuerſas z mẽbra diuerſa tñ. Sz opinať q̃ facit per virtutes diuerſas z mẽbra vnica. ſ. principalia: z mẽbra di uerſa z ꝟ itẽdebat cũ. d. (per virtutes diuerſas z mẽbra di uerſa). i. cũ ꝟ qđ agit cum mẽbris conueniẽtib⁹: qm̃ ſi ſic non intelligereť: erit idem cum ſermone Platonis. D. d. (vtz ita ẽ i vna iſtarũ ꝛc.). i. z ꝑſcrutãdũ ẽ cum hoc vtz il lud quod dicitur vita eſt in vna aliqua iſtarũ virtutũ qnqz aut in pluribus vna: aut in omnibus. 89.

¶Dicunt itaqz quidam partibile ipſam z alio qui dem intelligere: alio autem concupiſcere. Quid igitur continet animam ſi partibilis eſt apta nata: non enim vtiqz corpus. Videtur enim contrariũ magis anima corpus continere. Egrediente eni ſpirat z marceſcit.

¶Et quidam dicunt q̃ anima eſt diuiſibilis: z q̃ ipſa intelligit per hoc: z deſiderat ꝑ aliud. Quid igitur continuat animam ſi naturaliter eſt diuiſi bilis. Hoc enim non eſt corp⁹. Quoniã eriſtimã 90.

dum eſt

dum est esse ecōtrario scilicet q̄ anima continet corpus. Et hoc demonstratur quia cum exierit ab eo putrefiet.

90 ¶ Innuit platonem qui opinatur q̄ anima essentialiter diuiditur in corpe p̄m diuisiones mēbrorum quibus agit suas actiones diuersas: ⁊ q̄ nō cōicantur in aliquo membro ita q̄ pars intelligēs est in cerebro tūi: ⁊ desiderās in corde tūi: ⁊ nutriens in epate. ⁊ dixit: (⁊ quidaz dicūt ⁊c). i. ⁊ quidam dicunt q̄ aīa diuidit essentialiter p̄ diuisionē mēbrorum corpis ita q̄ intelligit per mēbrum ⁊ virtutē alia a mēbro ⁊ a virtute quibus desiderat. D. d. (quid igitur continuat animā ⁊c). i. sed si posuerimus q̄ anima diuiditur essentialiter per diuisionē mēbrorum in quibus existit: ⁊ manifestum est per se q̄ anima que est in singulis indiuiduis nobis est vnica: quid igitur copulat partes anime ita q̄ potest dici eē vna. Non enim pōt aliquis dicere q̄ ꝺ sit corp⁹ quod copulet partes anime: qm̄ magis rectum est dicere q̄ corpus est vnum: q̄ anima est vna non ecōuerso ⁊ hoc intendebat cū dixit. (existimandū est enim esse contrarium ⁊c). i. opinio eni quam habemus naturaliter in hoc cōtraria est huic opinioni. s. q̄ anima magis digna est vt sit cā copulationis corporis ⁊ sue vnitatis in nūero q̄z vt sit corpus cā copulationis anime. Omne enim quod est vnum ⁊ continuum non per suam materiam sed per suam formam. Sed quia ista argumētatio est quasi latēs in hoc loco dedit significationē manifestā ⁊ dixit. (⁊ hoc demonstrat q̄ cum exierit a corpe putrefiet). i. diuidetur.

¶ Si igitur alterum aliquid vnam ipsam facit illud maxime erit anima. Oportebit aūt iterum illud querere vtrum vnum aut multarum partiuz sit. Si quidem enim est vnum propter quid non mox ⁊ animam vnū dicimus eē. si vō diuisibile: iterum ratio queret quid est continens: ⁊ sic vtiq̄z procedet in infinitum.

91 ¶ Si igitur est aliud quid quod facit eam esse vnū illud proculdubio est anima: Sed querenduz est de illo: vtrum sit vnum aut plurium partiuz. si igitur fuerit vnum: ⁊ diuisibile. Tunc querenduz est quid est illud quod copulat ipsum: ⁊ erunt principia eius infinita.

91 ¶ Si igit corpus nō facit eā esse vnū ⁊ cōtinuā ⁊ dixerit aliquis q̄ est aliud qō facit eā esse vnā: dicem⁹ q̄ illud est aīa ⁊ reuertet̄ pscrutatio. s. vtrū illud in se est vnū: aut plura: si vnū hoc est qō volumus: si plura reuertet̄ questio qd copulat illud p qō copulat̄ aīa: ⁊ sic in infinitū ⁊ nō erit illic principiū prime cōtinuationis: ⁊ hoc intēdebat cum dixit. (⁊ pricipia illi⁹ erūt infinita. i. pricipia ꝓtinuatiōis: ⁊ vnitatis exītis in hoīe erūt infinita: quapropter nulla vnitas erit.

¶ Dubitabit autem aliquis ⁊ de partibus ipsius quam positionem habet vnaqueq̄z in corpore. Si enim tota anima omne corpus continet: conuenit ⁊ partium vnāquēq̄z continere aliquid corporis. Hoc aūt assimilatur impossibili. Qualem enim partem: aut quomodo intellectus continebit: grave est fingere.

92 ¶ Et debet homo dubitare de eius partibus. Et querere que virtus dat cuilibet parti corporis esse Quoniam si tota anima copulat totum corpus: oportet vt vnaqueq̄z partium copulet vnāquāq̄z partem corporis. Et iste sermo est similis impossibili. Difficile est enim ⁊ etiam in fingēdo dicere quam partē copulat intellectus: ⁊ qūo.

¶ Cum declarauit q̄ cōtingit dicētibus aīam esse diuisibilem oībus modis vt sit vna p̄m q̄ est aīa: ⁊ diuisibilis ꝑz q̄ habet actiones diuersas: dedit dubitationē sup hoc: ⁊. d. (⁊ debet hō dubitare de ptibus eius). cū fuerit opinatus eā hīe ptes ꝑz hūc modū. s. vt sit diuisibil' vno mō: ⁊ vnica alio modo. Et querere que virtus dat cuilibet istaz partiū corpis cōtinuationē. Necesse est eni si tota aīa copulat totū corpus p̄m q̄ est in eo p̄m totū vt vnaqueq̄z ptiū eius sit in vnaquaq̄z pte corporis ita q̄ copulet ipm p̄m q̄ est in eo. D. d. (⁊ iste sermo est silis ipossibili ⁊c). i. ⁊ ponere q̄ q̄lt bet ps ei⁹ copulet vnāquāq̄z ptē corpis: ⁊ existit i ea fere vī ipossibile. Intellectū. n. vī ipossibile attribui alicui mēbro corpis. Et debes scire q̄ ista dubitatio nō segit̄ ꝺ nisi q̄ nō determinatur vtrū sit vnica p̄m subm. ⁊ plura p̄m virtutes ita q̄ diuisio anime in suas partes sit sicut pomi in odorez colorē ⁊ saporē. Aut est vna ꝓpter naturā cōmunē: ⁊ plura quia ista natura habet diuersas virtutes: ita q̄ diuisio anime in suas partes sit sicut diuisio generis in species. Quoniam p̄m hūc modū contingit dubitatio p̄dicta: cū posuerimus eam vnicam p̄m subiectum tūi: non contingit hoc. Subiectum enim partium eius erit vnū tūi: ⁊ quedaz earz erunt subiectum quarundam.

¶ Uidentur autem ⁊ plante decise viuere: ⁊ animalium quedā incisoz tanq̄ eandē habentia animam specie: ⁊ si non numero. Unaqueq̄z quidem enim partium sensum habet ⁊ mouetur p̄m locuz in quoddam tempus.

¶ Et videmus plantas viuere etiam cum diuidūtur: ⁊ similiter quedā animalia ânuloſa quasi anima in eis sit vna p̄m formā: ⁊ si nō est vna p̄m numerum. Uidemus q̄ vtraq̄z pars sentit ⁊ mouetur in loco aliq̄ diu.

¶ Cū dedit ipossibile cōtingēs sermoni q̄ tota aīa est in toto corpe: ⁊ ptes in ptib⁹: ⁊ iā dederat ipossibile cōtingēs et sermoni q̄ aīa diuidit p diuisionē mēbroz absq̄z eo q̄ sit in ea virtus vīs copulās corpus: incepit ꝺ cōtradicere his duabus opinionib⁹: ⁊. d. (⁊ nos videmus plātas ⁊c). i. ⁊ signū sup ꝺ q̄ ptes aie nō existūt in ptibus corpis est: quia nos videmus plantas ⁊ plura aīalia vt ānuloſa cū diuidūtur agit motū vtraq̄z ps: ⁊ sensū in aīalibus ⁊ augmētū ⁊ nutrimētū in plātis sicut totū: ⁊ si ps sensus eēt in alia pte corporis ab ea in qua existit mot⁹: tūc cū aīal ānuloſū diuideretur nō mouereť ⁊ sentiret: ꝑz ps ei⁹ q̄ mouet eēt alia ab ea q̄ sentit. Et silr si ps nutritiua eēt in plantis in tpe alia ab augmētatiua: tūc ipossibile eēt vt cū plures plāte diuidūtur vt viuerēt: ⁊ cū platarenť vtviuerēt. D. d. (quasi aīa sit in eis vna p̄m formā nō p̄m numez). qm̄ si eēt vna p̄m numez: cōtingeret vt corrūpereť apud diuisionē corpis: sicut accidit hoc in plurib⁹ aīalib⁹: ⁊ in qbusdā plātis: ⁊ si ptes aīe eēnt in ptib⁹ corpis ꝓtingeret vt cū corp⁹ diuidereť in illas ptes vt q̄libet earz ageret suū ꝓpriū: ita q̄ ps motiua eēt alia a sensibili ⁊ nutritiua ab augmētabili. Et cū ita sit sicut. d. necesse est vt aīa sit in toto aīali vna in subiecto: ⁊ plures p̄m virtutes: ita q̄ q̄dā ptiū sit subiectū quarūdā. s. q̄ nutritiua sit subiectū sensibilis tāgibilis: ⁊ tangibil' sit subiectū alioz sensuū. Et silr q̄dā quorūdā: vt post declarabitur. Et cū aīa sit talis in oi aīali: aut est vna in numero ꝑz in aīalibus organicis: quoz pas nō viuit post diuisionem: aut vt sit in eis quasi vna in specie. s. in eis quoz pars viuit post diuisionē: ⁊ sūt illa quoz mēbra sunt cōsimilia.

¶ Si autem non permanerent nullum inconueniens est: instrumēta eni non habēt quibus salvēt naturā: ꝑz nihilominus in vtraq̄z ptiū oēs existūt aie ptes. Et silis spēi sūt adinuicē: ⁊ toti. Adinuicē

quidem sicut que nō sepabiles sunt. Toti aūt aie tanq̄ diuisibili cristente.

94 ¶Et nō est inopinabile vt remaneāt. Non eni habent instrumēta q̄bus cōseruāt suā naturā. Sz tñ hoc nō dat vt in vnaquaq̄ ptiū sint oēs res anime. Et sunt cōsimiles in specie adinuicem. Totius aūt anime est q̄ est diuisibilis.

94 ¶Et nō est inopinabile vt ptes istoꝝ aialiū ⁊ plātaꝝ remaneāt in agēdo actiones totius. Lā. n. in b̄ est q̄ iste modus aialis nō hz diuersa instrumēta q̄ appropriant actionib⁹ diuersis aie cum mēbro cōi officiali in quo cristūt in potētia oēs actiones: sicut est coꝝ cū alijs aie mēbris: vt declaratū est in libro de aialibus: sed qōlz mēbrū mēbroꝝ isti⁹ aialis adaptat oībus actiōibus aie. Et silr quelibet ps ptiū vnius mēbri. Et cā in hoc sic dz intelligi: qñ diffinitio ptis mēbri officialis nō est diffinitio toti⁹: necesse est cum aia ipossibile est vt cristat in aliquo aiali ppio illi aie nisi hēat principiū: vt ps eius adaptet ad hoc qō habet totum ad recipiēdū aiam. Ut. g. q̄ si coꝝ hz nām recipiēdi aiaz: q̄ habet talē figurā: manifestū est q̄ ps eius nō recipit illam aiam: q̄ nō hz illā figurā. Uñ necesse est vt cōtrariū iudicium hēat aialia: quoꝝ mēbra sunt cōsilia. ſ. vt illud qō recipit totū recipiat ps cū hēant eādē diffinitionē. D. d. (ſz tamē hoc nō dat ⁊c). i. ſz q̄ iste modus aialis nō hz corpus officiale: neq̄ hz mēbra officialia: nō est remotū vt aia q̄ē in qualibet pte eius sit cōsimilis adinuicē in specie: ⁊ similis ēt aie q̄ē in toto. imo q̄ mēbra eius nō sūt officialia: ne cesse est vt sit sic. D. d. (totius āt aie est: q̄ē diuisibilis). i. esse aūt aiam que est in rebus cōsimilē in spē est: q̄ est diuisa in actu: ⁊ vnaqueq̄ earꝝ agit actionē alterius. Cōsilitudo aūt inter aiam q̄ est in ptibus: ⁊ aiam q̄ est in toto i specie. ſ. tota aia p potentiā ⁊ diuisibilitatē nō ꝑm actū: qñ cū diuidet: tūc nō remanebit totū: sed ipe dimisit hoc: q̄ ppa lauit alterā duaꝝ diuisionū. Q ñ hec pticula: aut demōstrat diuisionē: ⁊ quasi dicat: cōsilitudo aūt que est in specie inter ptes q̄ est diuisa in actu: totius vo q̄ est diuisibil.

¶Uidetur aūt ⁊ id principium quod est in plantis aia q̄dā esse. Hac eni solū cōicant ⁊ aialia ⁊ plāte. ⁊ ipsa qdē separatur a sensibili principio. Sensus aūt nihil sine hac habet.

95 ¶Et videtur ēt q̄ principiū cristēs in plātis sit aliqua aia. In hoc eni solo cōicāt plante ⁊ aialia. Et hoc differt a principio sensibili. Et nihil habet sensum sine isto.

95 ¶Cum dedit rōnē in sermone p̄dicto sup hoc q̄ aia nō diuidit essentialiter per diuisionē subiecti: ex b̄ q̄ō apparet in plātis: ⁊ iste sermo nō est acceptus a rōne nisi ei q̄ p̄cedit q̄ plāte hñt aiam: incepit declarare b̄ quō: ⁊. d. (⁊ videt etiā q̄ principiū ⁊c). i. ⁊ videt etiā q̄ principiū quo. plante nutriuntur ⁊ augent sit aia. In hoc eni principio existimant hē re cōicationē cū aialibus ꝑm vitā: ⁊ iō nō dicit mortuū nisi aial q̄ō caret principio. i. vita nō principio sensus ⁊ motus. Et cū narrauit q̄ aialia cōicant in hoc principio cū plātis ꝑm vitā: incepit narrare q̄ plāte nō cōicant eis in hoc: ⁊ q̄ cōicatio sensus ⁊ motus cū nutrimēto est necessaria: ⁊. d. (⁊ hoc differt a principio sensibili ⁊c). i. ⁊ principiū q̄ō est nutrimēti ⁊ augmēti ⁊ generationis sepat a principio sensibili in plātis: sed principiū sensibile nō sepatur ab illo: cuius oē aial nutrit ⁊ auget. Sed debes scire q̄ necessitas essendi nutribile: aut augmētabile nō est sicut necessitas essendi calidū: aut frigidū: aut humidū: aut siccū: aut graue: aut leue: ⁊ q̄ suñ esse augmētabile ⁊ nutribile est ei ꝑm q̄ est viuū ⁊ esse graue: aut leue est ei ꝑm q̄ est corpus nāle. Q uoniā si nō fuerit sic determinatū nō est necesse ppter cōicationē cū principio sensibili: vt principiū secūdū sit anima.

Ue qdē a priorib⁹ tradita sūt de aia dcā sit. Itez āt tāq̄ ex principio redeam⁹ tentātes determiare qd est aia ⁊ q̄ vtiq̄ erit ꝯmunissima ratio ipsius. .j.

¶Hoc est igit qō accepimus ab antiqs de aia. Modo incipiemus aliter in determinando animā quid est ꝑm diffinitionem: que magis comprehendit ipsam.

¶Cum cōtradirit opinionibus antiquoꝝ: icepit mō quere- .j.
re de substātia eius: ⁊. d. (hoc igit est q̄ accepim⁹ ⁊c). i. hoc igit est qō dirim⁹ in ꝓtradicēdo opinionib⁹ quas accepimus de aia. D. narrauit q̄ oz icipe in cognoscēdo ſbam ei⁹ ⁊ ꝓsiderare in b̄ quousq̄ sciat diffinitio q̄ē magis vlis: ⁊ magis cōprehēdēs oēs ptes aie: ⁊. d. (mō aūt incipiam⁹ ⁊c). i. mō aūt icipiam⁹ loq de aia alio mō: q̄ nō iuenimus ab antiqs aliqd vtile de ea: ⁊ prio debem⁹ inuenire diffinitionē q̄ est magis vlis oībus ptib⁹ ei⁹. Cognitio eni vlis sp debet p̄cedere cognitionē ppriā ⁊ sermo ei⁹ē intellect⁹ p se.

¶Dicimus itaq̄ vnū quoddā genus eoꝝ que sunt substātiā ipaz. Huius aūt aliud qdē ē sicut materiam que ꝑm se qdē nō est hoc aliqd. Aliud āt sicut formā ⁊ spēm ꝑm quā iā dicitur hoc aliqd. Et tertiā q̄ est ex his. Est aūt materia qdē potētia. Species aūt endelechia. Et hoc dupliciter: hoc quidē sicut scia: illud aūt sicut cōsiderare.

¶Dicamus igit q̄ substātia est vnū generū entiū. z
Substātiaꝝ aūt quedā est substātia ꝑm materiā: ⁊ ista nō est p se hoc. Et quedā est forma p quā dicitur in re qō est hoc. Est aūt tertia: ⁊ est illud qō est ex ambob⁹. Et materia est illa q̄ est in potētia. Forma aūt est pfectio. Et forma est duobus modis vn⁹ est sicut scire: ⁊ alius est sicut speculari.

¶Cum voluit scire diffinitionē vlem oībus ptibus anime: z
⁊ fuit quasi manifestū q̄ collocat in genere substātie: incepit diuidere quot modis dicit substātia ⁊ in quo mō est aia ⁊ dixit. (q̄ substātia est vnū genez entiū). i. entiū q̄ sūt ꝑm añcedētia in esse quoꝝ anima est vnū q̄ anima nō est accidens. Ponere eni aiam accidēs est ipossibile ſz q̄ dat nobis prima cognitio nālis. Opinamur eni q̄ substātia ē nobilior accidēte: ⁊ q̄ anima est nobilior oībus accidētibus cristētibus hic. Et cū narrauit q̄ substātia vliter debet poni genus talū istoꝝ entium: incepit diuidere eius genera: ⁊ dixit. (⁊ substātiaꝝ quedā est substātia ⁊c). i. ⁊ omnia de quibus dicit substātia sunt tribus modis. Q uoꝝ vn⁹ est vt sit mā prima q̄ est p se nō est formata: neq̄ aliqd p se in actu vt dictū est in primo phisicoꝝ. Secundus aūt est forma per quam indiuiduū sit hoc. Tertius est illud qō sit ex istis ambobus. Q ñ autem forma est: ⁊ cū hoc est substātia: manifestū est eni: q̄ cōprehendit sensu: est aūt substantia q̄ est ps substātie. Et silr ps huius substātie cū auferatur: auferet substātia: ⁊ similiter prima mā est substātia: quia est vna ptiū q̄ cū auferunt auferet substātia. ſ. indiuiduū. D. incepit describere subaz q̄ est ꝑm mām: ⁊ q̄ē ꝑm formā ⁊. d. (⁊ mā ē illa q̄ est in potētia ⁊c). i. ⁊ mā est suba q̄ est in potētia: forma aūt est suba p quā pficit b̄ suba q̄ē in potētia forma. Et ista forma iuenit duob⁹ modis. Q uoꝝ vn⁹ē ꝑm q̄ est

ꝑm qꝫ est in actu: tamē nō ꝓuenit ab ea actio q̄ ĩnata ē ꝓue nire ab ea sīc a sciēte q nō vtit̄ sua scia. Secūd⁹ē ꝑz qꝫ ꝓue nit ab ea illa actio: sicut est de sciēte qñ scit. Et ꝓia forma dicit̄ prima ꝑfectio. Secūda aūt dicit̄ postrema.

¶Substātie aūt maxime videnť esse corpa ꝛ hoꝝ phisica. Hec eni alioꝝ principia. Phisicoꝝ aūt alia qdē hńt vitā. Alia aūt nō hńt. Vitā aūt hēre dicimus id qō ꝑ seipm alimētū ꝛ augmētū ꝛ decre mētū. Quare oē corp⁹ phisicū pticipās vita substantia erit. Substātia aūt sic sicut cōposita.

3 ¶Et corpa sūt ea q̄ ꝓprie dicūnť substātie: ꝛ maxi me corpa naturalia. Ista eni sunt principia alioꝝ corpoꝝ. Et corpoꝝ naturaliū: qdā habēt vitā: ꝛ q̄ dā nō. Et dicere est vitā nutriri ꝛ augeri ꝛ diminui. Et dicere est vitā vt oē corpus nāle hńs cōi cationē in vita sit suba ꝑm qꝫ est cōpositū.

3 ¶Cum demōstrauit nobis numeꝝ substātiaꝝ incepit decla rare nobis q̄ eaꝝ sit magis digna vt hēat h̄ nomē: ꝛ dixit. ꝛ corpa q̄ ꝓprie dicunť ꝛc). i. ꝛ corpa cōposita hńt hoc no mē substātia magis ꝓprie ꝑm qꝫ est magis famosū: ꝛ mari me corpa nālia. Ista eni sūt principia corpoꝝ artificialiū. D. d. (vñ necesse est vt oē corpus habēs cōcationē in vi ta). corpus nāle necesse est vt sit substātia: immo magis di gnū est hēre h̄ nomē substātia. D. exposuit h̄ nomē vita. ꝛ dixit. (ꝛ dicere est vitā nutriri ꝛc). i. ꝛ intelligo ꝑ vitā prin cipiū qō est cōe oi aiato. s. nutriri ꝛ augeri: ꝛ minui essentia liter: ꝛ est illud qō appropriat plātis: qñ h̄ nomē vita di cebatur in lingua greca: de oi eo qō nutrit̄ ꝛ augetur: aial eni dicit̄ de oi eo qō nutrit̄ ꝛ sentit̄. In arabico aūt videť significare idē: sed tñ nō dicit̄ mortuū nisi aial qō caret prī cipio nutrimēti ꝛ sensus insimul nō principio sensus ꝛ mo tus tñ: ꝛ. d. (essentialiter). qz inuenit̄ extra viuū aliqō qō assimilat augmēto ꝛ diminutiōi: vt lapis: ꝛ nō ē viuū. Et cū declarauit qꝫ necesse est vt oē corpus hńs vitā sit substā tia: declarauit cuiusmodi suba est: ꝛ. d. (ꝛ est suba ꝑm qꝫ ē cōpositū). i. ꝛ necesse est vt corpus viuū sit substantia com posita: ꝛ est hoc indiuiduum.

¶Quōniā aūt est corpus ꝛ hmōi vitam hńs: neq; vtiq; erit corpus aia. Nō est eni coꝝ q̄ in subiecto corpus: magis aūt sicut subiectū ꝛ materia ē. Ne cesse est ergo animā substantiā esse: sicut ſpēm cor poris phisici potēcia vitam hńtis.

4 ¶Et qz corpus viuū est corpus ꝛ est tale. ipossibile est vt aia sit corpus. Corpus eni nō est coꝝ q̄ ſsunt in subiecto: imo est sicut subiectū in materia. Vñ necesse est vt aia sit substātia ꝑm qꝫ est forma cor poris naturalis habētis vitā in potentia.

4 ¶Cum declarauit qꝫ corpus viuū est substātia ꝑm qō ē cō positū ex substātia q̄ est ꝑm mām: ꝛ ex suba q̄ est ꝑm formā incepit querere de aia vtrū sit suba cōposita. s. corpus: aut ꝑm formā. Dicere. n. aiam esse mām ipossibile est: ꝛ h̄ ma nifestū est ꝑ se: ꝛ. d. (ꝛ qz corpus viuū ꝛc). i. ꝛ aia nō ē sub stātia ꝑm cōpositionē. Cōpositū. n. corpus hńs vitā nō est corpus viuū ꝑm qꝫ est corpus simplr: ꝑz ꝑm qꝫ est tale cor pus: est igit̄ viuū ꝑ aliqō erñs in subiecto: nō ꝑ aliqō erñs nō in subiecto. Corpus aūt est substātia ꝑm qꝫ est subiectū Et cū dedit ꝓpositiōes ex ḡbus cōsequit̄ vt aia nō sit suba ꝑm qꝫ est corpus: ꝑz ꝑm qꝫ est forma. d. (vñ necesse ē vt aia sit suba ꝑm qꝫ est forma corpis nālis hńtis vitā in potētia ꝛc). qñ aūt nō est suba ꝑm corp⁹ declarabit̄ in secūda figu ra ꝑ illas duas ꝓpositiōes ꝓdictas. s. qꝫ aia est in subiecto: ꝛ corpus est nō in subiecto. Q ñ vo est suba ꝑz formā: ma nifestū est ex h̄ qō est suba in subiecto. h̄ ꝓpriū est forme. s. vt sit suba in subiecto: ꝛ differt ab accidēte: qñ accñs nō ē ꝑs substātie cōposite. forma aūt est ꝑs hui⁹ substātie cōpo site. Et eñā equoce dicit̄ forma eē in subiecto ꝛ accñs eē in subiecto. Subiectū. n. accñtis est corp⁹ cōpositū ex mā ꝛ for ma: ꝛ est aliud erñs in actu: ꝛ nō indiget in suo esse accñti. Subiectū āt forme nō hz eē in actu ꝑm qꝫ est subiectū nisi ꝑ formā: ꝛ idiget forma vt sit in actu: ꝛ marie primū subm qō nō denudat a forma oīno: ꝛ ꝓp sil'tudinē iter ista erra uerūt ꝓles loquētiū: ꝛ dixerūt formā esse accñs: ꝛ er h̄ de clarabit̄ ꝑfecte qꝫ aia nō ē suba ꝑm mām. Adā eni est suba ꝑm qꝫ est subiectū. Aia aūt ꝑm qꝫ est in subiecto: ꝛ. d. (hńs vitā in potētia). ꝛ necesse est vt aia sit suba ꝑm qꝫ est forma corpis nālis habētis vitā ꝑm qꝫ dicit̄ hēre illā formam in potētia vt agat actiones vite per illā formā.

¶Substātia aūt actus est ꝛ ꝑfectio: hmōi igit̄ coꝝ poris actus atq; ꝑfectio est. Hic aūt cū dicat̄ du pliciter: alius qdē sicut scia: alius qdē sicut cōside rare. Manifestū est igit̄ qꝫ aia est actus sicut scia. In eo eni qꝫ aia existit ꝛ sōnus ꝛ vigilia est. Pro portionale aūt vigilātia qdē ipsi considerare: som nus aūt ipsi habere ꝛ nō operari.

¶Et ista suba ē ꝑfectio: ē igit̄ ꝑfectio tal' corpis. ꝛ qz ꝑfectio dicit̄ duob⁹ modis: quoꝝ vnus est sicut sci re: ꝛ alius sicut aspicere. Manifestū est q̄ ista ꝑ fectio est sicut scire. Qñ apud ipz est esse anime. Et vigilia est silis studio. Somnus aūt est simi lis dispositioni rei: cū potest agere ꝛ nō agit.

¶Cum declarauit qꝫ aia est suba ꝑm formā: ꝛ forme sūt ꝑ fectiones hńtiū formas: ꝛ sūt duob⁹ modis: icepit demon strare qꝫ ꝑfectio ē in diffinitiōe aie quasi gen⁹: ꝛ. d. (ꝛ ista substātia est ꝑfectio ꝛc). i. ꝛ qz suba q̄ est ꝑm formā est ꝑfe ctio corpis hńtis formā: ꝛ iā declaratū est qꝫ aia est forma necesse est vt aia sit ꝑfectio talis corpis. i. ꝑfectio corpis nā lis hńtis vitā in potētia ꝑm qꝫ ꝑficit̄ ꝑ ipaz. Et cū declara uit qꝫ aia est ꝑfectio: declarauit ꝑm quot modos dicit̄ ꝑfe ctio: ꝛ. d. (ꝛ ꝑfectio est duobus modis ꝛc). i. ꝛ qz ꝑfectio est duobus modis: quoꝝ vnus est sicut scia erñs in sciēte: qñ nō vtitur sua sciētia: ꝛ alius est sicut scia erñtēs in sciēte qñ vtitur ea. D. icepit demōstrare ꝑm quē modū iste⁹ duo rū dicit̄ qꝫ aia est ꝑfectio: ꝛ. d. (manifestū ē qꝫ ista ꝑfectio est sicut scientia). i. ꝛ qz iā declaratum est qꝫ aia est ꝑfectio corpis naturalis: ꝛ ꝑfectio dicit̄ duobus modis: manife stū est, qꝫ ꝑfectio qua est animatū: ꝛ differt a corpe nō aia to est erñs in eo sicut scia in sciēte. D. dedit rōnē sup hoc: ꝛ dixit (qñ apud ipm est esse aie). i. qñ apud esse istius ꝑ fectionis in aiato inuenit̄ aia nō apud eē alteri⁹ ꝑfectiōis. Et cū demōstrauit qꝫ ꝑfectio accepta i diffinitione aie q̄ ē substātia aie est illa q̄ est: q̄si scia erñtēs in sciēte qñ nō vtit̄ ea: dedit crēplū sup h̄: ꝛ. d. (ꝛ vigilia ē silis ꝛc). i. ꝛ cū aial fuerit dormiēs: tūc aia erit in eo ꝑm primā ꝑfectionē: ꝛ h̄ est silē esse scie i sciēte in tpe in quo nō studet: ꝛ nō est simi le esse ignorātie in nō sciēte. Manifestū est. n. qꝫ aial apud somnū hz aiam sensibilē sed nō vtit̄ sensu: sicut sciēs habz sciam: sed nō vtit̄ ea. Dispositio aūt aie apud vigiliā in aia libus est silis sciētie in sciēte: qñ vtit̄ ea: ꝛ h̄ ē in aia sensibi li. Aia aūt nutritiua nunq̄z inuenit̄ in aialib⁹ nisi ꝑm po stremā ꝑfectionē nisi aliqs ponat qꝫ sit qdā modus aialiuz q nō nutrit̄ in aliquo tpe. s. in tēpore in quo manet in lapi dib⁹: vt rane magne: q̄ nihil thesaurizāt: ꝛ manēt tota hye me in lapidibus: ꝛ silr plēs serpētes: ꝛ ꝑm h̄ erit h̄ cōe ani me sensibili nutritiue eadē itētione. Et si nō: tūc ꝑfectio ac cepta in eis erit ꝑm equocationē: ꝛ quocūq; mō sit: qñ itel lecta fuerit diuersitas iter vtrūq; tūc nō nocebit h̄ accipe re indiffinite in hac diffinitione cū sit ipossibile aliter: ꝛ. d. (ꝛ sōnus silis dispōni rei ꝛc). i. positio aie apud somnū in aialibus est silis dispositioni rei in tpe in quo pōt agē: sed

ꝓma ꝓpo. diffone: ubi dauit: vide Cap. 15. d. ad mi anotth. text. 1000. q. 3.

nō agit: ⁊ hec est descriptio prime pfectionis: ⁊ ex ea intelligitur descriptio postreme perfectionis. ⁊ est dispositio rei per quā ens agit aut patit̄ in tpe in quo agit aut patitur.

¶ Prior aūt generatione in eodē scia est. Ūñ aia est primus actus corpis phisici potētia vitā habētis. Tale aūt quodcūq; organicum: organa aūt ⁊ plātaꝝ ptes sūt: sz penitus simplices vt foliū fructiferi cooperimētū fructifeꝝ aūt fructus. Radices vo ozi siles sūt: vtraq; eni trahūt alimentū.

6 ¶ Et scia in eodē añcedit in esse: ⁊ iō aia est prima pfectio corpis nālis hītis vitā in potētia: ⁊ est ꝑm q̄ ē organicū: ⁊ ptes plātaꝝ sūt ēt organica: sz valde simplicia. V.g. q̄ folia sūt coopertoria ⁊ vestes fructibus. Radices aūt siles sunt ozi: qm̄ isti duo modi contrahunt cibum.

6 ¶ Cum declarauit q̄ genus aie est pfectio q̄ est quasi sciētia eristēs in sciēte: qm̄ nō vtiť ipsa: incepit narrare q̄ ista pfectio p̄cedit in esse ꝑm pfectionē: ⁊ q̄ ꝓpter hoc debet adiungi in diffinitione q̄ aia est prīa pfectio corpis nālis habētis vitā in potētia: ⁊ dixit. (⁊ scia in eodē ⁊c). i. ⁊ pfectio q̄ est quasi scia p̄cedit in esse in idiuiduo sēdaz pfectionē q̄ est quasi studiū. Et cū narrauit hoc icepit narrare q̄ ꝓpter ꝫ debemus hāc intētionē dicere in diffinitione: vt p̄ primā distinguať a pfectiōe postrema: ⁊. d. (⁊ iō aia ē pfectio prima ⁊c). i. ⁊ iō dicendū est in diffinitione aie ⁊c. D. d. (⁊ est ꝑm quod est organicū). ita cecidit in scriptura locus ali⁹. (⁊ est corpus ꝑm q̄ est organicū). i. corpus habēs vitā in potētia est primū organicū corp⁹. Et cū narrauit q̄ oē corpus viuū est organicū: ⁊ hoc fuit manifestū in aialibus: sed latuit in plātis: incepit demōstrare q̄ organa existūt ēt in plātis: ⁊ dixit. (⁊ ptes plātaꝝ sūt ctiā organica ⁊c). i. ⁊ sermo eius in hoc est manifestus ⁊ hoc q̄ dixit de plātis manifestū est: folia enī ita sūt de plātis: sicut coziū in aialibus ⁊ radices sūt sic̄ os: qm̄ vtrūq; cōprehendit cibū: ⁊ hoc intendebat: cū dixit. (qm̄ isti duo modi cōtinent cibū). s. radices ⁊ os ⁊ alia vētricula que trāseūt ad ipsa.

¶ Si aūt aliq̄ cōe in oi aia opz dicere. Erit vtiq; actus primus corpis organici phisici. Ūñ nō opz querere si vnuz est aia: et corpus: sicut neq; cera ⁊ figura: neq; oino vniuscuiusq; mā ⁊ id cui⁹ē mā. Hoc. n. vnū ⁊ eē cū multipliciter dicantur: quod proprie est: actus est.

7 ¶ Si igiť aliquod vle dicendū est in omni aia: dicemus q̄ est prima pfectio corpis naturalis organici. Et iō nō est pscrutādū vtrū aia ⁊ corp⁹ sint idē sicut nō est pscrutādū hoc in cera ⁊ figura: neq; in ferro ⁊ figura: neq; vlr in materia cuiuslibet ⁊ in illo quod hz illā materiā. Unū. n. ⁊ ens cum dicuntur pluribus modis perfectio: est illud de quo dicitur hoc prima intētione.

7 ¶ Cum declarauit hoc: dixit. (si igiť aliq̄ vle ⁊c). i. si igiť possibile est diffinire aiam diffinitione vli nulla diffinitio est magis vlis q̄z ista: nec magis cōueniēs substātie aie: ⁊ est q̄ aia est prima pfectio corpis nālis organici. Et induxit hūc sermonē in forma dubitatiōis: cū. d. (si igiť dicendū est ⁊c). excusando a dubitatione accīte in ptibus istius diffinitionis: pfectio enī in aia rōnabili ⁊ in alijs virtutib⁹ aie fere dicit̄ pura equocatiōe: vt declarabit̄ post. Et ideo pōt aliq̄s dubitare ⁊ dicere q̄ aia nō hz diffinitionē vlem: ⁊ iō dixit. (si igiť ⁊c). q̄si dicat si igiť fuerit cōcessū nobis q̄ possibile est iuenire sermonē vlem cōprehēdētē oēs partes aie erit ille sermo iste. D. d. (⁊ iō nō est pscrutādū ⁊c). id est ⁊ cū declaratū est q̄ aia est prima pfectio corpis nālis: ⁊ q̄ aiatū nō hz hoc esse nisi ex eo q̄ hz aiam nō est dubitādū quō aia ⁊ corpus cū sint duo si ant idē: sicut non est dubitādū hoc in cera: ⁊ in ferro cū figura existente in eis: ⁊ vlr in materia cuiuslibet: ⁊ in re q̄ eristit in illa mā. Hec. nomina. s. vnū ⁊ ens licz dicanť pluribus modis: tñ prīa pfectio in oībus istis. s. forma magis digna est vt hēat hoc nomē. s. vnū ⁊ ens: q̄z illud q̄ est cōgregatū ex materia: ⁊ forma. Cōgregatū enī nō dicit̄ vnū nisi p̄ vnitatē existentē in forma. Materia enī nō ē ꝫ nisi p̄ formā. Et si mā ⁊ forma essent in cōposito existētes in actu: tūc cōpositū nō diceretur vnū nisi sicut dicit̄ in rebus q̄ sūt vnū ꝑm cōtactuz ⁊ ligamentū. Modo aūt q; materia non differt a forma in cōposito nisi potētia ⁊ cōpositū nō est. Ens in actu nisi per formā: tūc cōpositū nō dicit̄ vnū: nisi q; sua forma est vna. Et quasi innuit p̄ hoc q̄nē cōtingētē dicētibus q̄ aia est corp⁹. Et ē quō illud q̄ aggregat̄ ex aia ⁊ corpe fiat vnū.

¶ Uniuersaliter quidē igiť dictū est qd sit aia. Est enī substātia q̄ ꝑm rōnē. Hoc aūt est q̄ qd erat eē hmōi corpis: sicut si aliq̄ organoꝝ phisicum eēt corpus: vt dolabra. Erat qdē enī dolabre esse substantia ipsius: ⁊ aia hec. Duisa aūt hac nō vtiq; amplius dolabra erit: sz aut equoce: nūc āt est dolabra. Non aūt hmōi corpis q̄ qd est esse ⁊ ratio anima. Sed phisici hmōi corporis habentis in seipso principiū motus ⁊ status. 8

¶ Jam igiť dixim⁹ qd est aia vlr: ⁊ est substantia ꝑm hāc intētionē. s. ꝙz illud q̄ hoc corpus est: q̄ ē quēadmodū si aliq̄ instrumētū esset corpus natu rale: vt securis: tūc acumē securis est substātia ⁊ ē aia ꝑm hāc intētionē. Et iō cū illud est abstractuz nō erit securis post nisi equoce. Materia aūt erit securis post. aia nō ē qdē talis corpis ⁊ itētio ei⁹ ꝙz corpis talis naturalis habētis prīcipiū motus. 8

¶ Cum p̄dixit: q̄ aia est substātia: deinde declarauit q̄ est forma ⁊ pfectio: icepit hic iducere modū p̄ quē pōt accidere certitudo q̄ forme naturales sint substātie: ⁊ hoc est necessariū in hoc loco: ⁊. d. (iā igiť dixim⁹ ⁊c). i. declaratū est igiť ex hoc q̄ dixit: quid est aia vlr: ⁊ ꝙz q̄ dixit in hac diffinitiōe: aia est substātia ꝙz intētionē p̄. quā dicim⁹ in re p̄ quā ꝫ corpus naturale est substātia nō alio mō. D. d. er emplū de corpibus artificialibus: ⁊ fecit differētiā in ꝫ inter corpa naturalia ⁊ artificialia. Essentie enī rez artificialiū sunt actus: ⁊ iō existimauerūt q̄dā q̄ ita est de essentijs corpoꝝ nālium: ⁊. d. (quēadmodū si aliquod instrumētū ⁊c). i. ⁊ forme ⁊ essentie corpoꝝ nālū sunt substātie: quoniam quēadmodū si aliq̄ instrumentū esset corpus nāle: vt securis id est si imaginati fuerim⁹ ꝙz esse ens nāle: tūc acumē securis esset substātia eius. Deinde dedit rōnē sup hoc: ⁊ dixit. (⁊ similiter ista cū abstracta est ⁊c). i. ⁊ necesse est in securi si esset ens nāle vt eius acumē esset substātia. Securis enī nō dicit̄ nisi illud q̄ ꝯgregatū ē ex mā. s. ferro ⁊ forma q̄ est acumē: ⁊ si acumē auferať ⁊ esset securis corpus naturale: tūc securis nō esset q; mā ⁊ forma nō esset nisi diceretur securis equiuoce. Et illud p̄ cuius ablatiōe auferť hec substātia est substantia: est enī ps eius. Pars aūt substantie est substātia. D. d. (materia aūt erit post securis. i. materia autez: q; securis est corpus artificiale ꝙz acumē sit ablatū ab eo tñ post dicet̄ securis p̄ suā figurā: figura. n. que ꝓpria est ei eadē est in ea cū acuitate ⁊ sine. Et hoc q̄ dixit manifestabiť ex hoc quod dico. Manifestū est. n. per se q̄ hoc nomē securis siue fuerit nāle siue actificiale dicit̄ de illo cōgregato: ex illo q̄ ē quasi forma in eo: ⁊ ex eo q̄ est quasi mā: ⁊ etiā manifestum est per se: q̄ securis dicitur de aliquo indiuiduoꝝ substātie: ⁊ sic necesse est vt hoc nomen quod

men qđ dī de eo ſm q̄ eſt indiuiduū ſubſtātie ſit dictū de eo ſm mām ⁊ formā inſimul. Uñ neceſſe eſt vt vtrunq; ſit ſuba: partes. n. ſube ſunt ſuba. Et ſic neceſſe eſt cum fuerit forma ablata: vt hoc nomē auferaſ ab ea. ſ. nomen qđ de mōſtret ipſum ſm q̄ eſt indiuiduum. Aut dicamus q̄ hoc nomen nō dicitur de eo niſi ſm mām tm̄. U. g. ſm q̄ ē corpus ferreū: ⁊ tunc forma erit in eo ſm accīs: ⁊ tunc neceſſe erit ſi forma fuerit ablata vt hoc nomen qđ dī de ea ſm q̄ dicit indiuiduū ſubſtātie remaneat. Sed q̄ forme rerū nālium cum fuerint ablate auferenť materie: ⁊ nulla ens remanet niſi equiuoce: neceſſe eſt cum poſuerimus ſecuris eſſe corpus naturale: ⁊ ablata fuerit acuitas que eſt in ea q̄ ſi forma vt auferatur mā ⁊ nō remaneat ens. Cum igit̄ forma fuerit ablata ſm hanc intentionē: ſtatim auferet̄ ꝑ nomen ſecuris qđ demonſtrat ipm ſm q̄ eſt indiuiduū ſube: qm̄ p ablationē forme auferť mā ⁊ cū mā ⁊ forma auferū tur nihil remanet de eis que demonſtranť per hoc nomē ſm q̄ demonſtrat aliqđ indiuiduoz ſube: niſi ſit aliqđ indiuiduum: ⁊ tunc nō dicit̄ ſecuris niſi equoce. ſ. forme igit̄ naturales ſubſtantie ſunt: q̄ cum ablate fuerit auferť nomē qđ demonſtret ens ſm q̄ eſt indiuiduū ſubſtātie. Et ſimiliter diffinitio que eſt ſm illud nomē: q̄ auferunť genus ⁊ differentia quoz vnum demonſtrat mām ⁊ aliud formaz. U. g. q̄ cum ſenſus auferť a carne nō remanet caro niſi equoce ſic caro mortui: forma aūt artificialis non. Quia cū auferť nō auferť mā: ſed remānet noie ⁊ diffinitiōe: qm̄ cuz figura ſecuris auferť remanet ferrū idem ſicut ante: nomine ⁊ diffinitione: ⁊ neceſſe eſt ⁊ recte vt remaneat nomē ei⁹. ſ. ſecuris qđ demōſtrat hoc inſtrumentum. ſ. qđ eſt indiuiduum ſube: lz acuitas auferatur: ⁊ hoc fuit q̄ nomē dicit̄ in rebus nālibus primo de forma. ⁊ ſecūdo de cōgregato In rebus aūt artificialibus ecōtrario. ſ. q̄ primo de materia: ⁊ ſcīo de ogregato. In rebus igit̄ artificialibus demōſtrat indiuiduū ſubſtantie ſm ſuam primā ſignificationem q̄ ſignificat māz: ⁊ in rebus indiuiduis ſube nālib⁹ demōſtrat ipm ſm ſuā primā ſignificationem: qm̄ ſignificat formam. Hoc. n. indiuiduū nō eſt hoc niſi per ſuaz formā nō per ſuam mām. Materia. n. nullum hz eſſe in actu in rebus nālibus ſm q̄ eſt mā ⁊ eſſe nō eſt in actu niſi forme: ⁊ hoc valde manifeſtať in formis rez ſimpliciū: qm̄ ſi cuz forma fuerit ablata nihil remanet. Et in rebus artificialibus nihil eſt hoc niſi per ſuam mām: nō per ſuā formā: ⁊ ſic declarabitur tibi differentia inter nālia ⁊ artificialia. Et itelliges hoc qđ dixit Ariſ. ⁊ auferet̄ dubitatio que inducit credere q̄ forme ſint accīntia. Deinde dixit (aia. n. nō eſt ⁊c) .i. ⁊ eſt de aia ecōuerſo acuitati. Nomen. n. auferť ab aiato per ablationem aie: ⁊ remanet in ſecuri: lz acumen auferaſ. Aia. n. nō eſt talis corpis in quo eſt acuitas .ſ. corpis artificialis organici: ſed nālis: ⁊ hoc intēdebat cuz dixit talis: ⁊ b̄ qđ. d. pncipiū mot⁹ ⁊ getis eſt diſpō corpis nālis.

¶ Cōſiderare aūt in partibus opz qđ dictū eſt. Si. n. eſſet oculus aial. aia vtiq; ipſius viſus eēt. Dic. n. ſubſtantia eſt oculi que eſt ſm rōnem. Oculus aūt mā viſus eſt: quo deficiēte nō eſt adhuc oculus niſi equoce: ſicut lapideus aut depictus. Opz igit̄ accipe qđ eſt in pte in toto viuēte corpe. Proportionaliť nāq; ſe hz ſicut ps ad partē totⁱ ſenſus ad totū corpus ſenſitiuū ſm q̄ huiuſmodi.

9. ¶ Et cōſiderandū qđ dicit̄ de hoc in mēbris etiā. Oculus. n. ſi eſſet aial: tūc viſus eſſet aia eiⁱ. Iſte. n. eſt ſubſtātia oculi q̄ eſt ſm ſuā intentionē. Et corpus oculi eſt mā viſus: q̄ cū deficit nō dicet̄ oculus niſi equoce: ſicut dicit̄ de oculo lapideo. Et accipiendum eſt illud qđ dicit̄ de parte in toto corpore. Proportio enim partis ad partem eſt ſicut totⁱ ſenſus ad totum ſenſibile.

¶ Cum declarauit q̄ ita eſt aia de corpe ſicut forma in mā 9.
forma. n. in corpibus nālib⁹ magis hz nomē ſube q̄z materia ⁊ q̄ indiuiduum nō ſit indiuiduum: niſi ꝑ formam q̄ non eſt indiuiduū: niſi ſm q̄ eſt ens in actu: ⁊ eſt ens in actu per ſuā formā: nō p ſuam mām. Et q̄ declarauit hoc rōne: vult mō declarare hoc exemplo: ⁊. d. (⁊ cōſiderandū eſt qđ dictū eſt in membris) .i. ⁊ hoc qđ dictum eſt in aia: qm̄ eſt ſuba q̄ cū auferť: auferť nomē ab aiato: ⁊ verificatur in membris hūtibus ꝓpr̄ic virtutes ꝓticulares aīe ſenſibilis. D. dedit exemplū de hoc i oculo: ⁊. d. (oculus. n. ſi eſſet aīal ⁊c) .i. qm̄ ꝓportio viſus ad oculū eſt ſicut ꝓportio aīe ad corpus ſi igit̄ fuerimus imaginati q̄ oculus eēt aīal: neceſſe eſſet vt viſus eſſet aia eius: viſus. n. tūc eēt ſubſtantia aīe ſm illud qđ eſt: ⁊ oculus eſſet mā illius aie. D. d. (qui cū deficit ⁊c) .i. ⁊ q̄ manifeſtū eſt de viſu qđ cū deficit nō remanet oculus poſt niſi equoce: ſicut oculus factⁱ de lapide: aut formatus in pariete: q nō hz de intētiōe oculi: niſi tm̄ figurā. Et q̄ viſus eſt ſuba oculi. Manifeſtū eſt q̄ aia hz hīc talē diſpōnem cū corpe. ſ. q̄ cū auferť: auferť tur nomē ab aiato: ⁊ nō remanet aiatuz niſi equoce. U. g. q̄ cū aialitas fuerit ablata ab aliquo indiuiduo nō remanet aial niſi equoce: quaꝓp aia eſt ſuba. Et q̄ Ariſ. poſuit primo q̄ ita eſt de parte ſicut de toto: ⁊ q̄ poſſibile ē vt habeamus certitudinem de toto cōſiderādo hoc in ptib⁹ incepit declarare modū vt iudiciū totius ⁊ partis ſit idem in hoc loco: ⁊. d. (comparatio. n. ptis ad partē ⁊c) .i. ⁊ neceſſe eſt vt ita ſit de toto ſicut de parte in hac intētione: qm̄ cōparatio alicuius mēbri apud ſuā formā ꝓticulare ſenſibile in eſſendo: ſubam illius mēbri eſt compatio totius ſenſus ad totum corpus ſenſibile. Et hoc qđ dixit: manifeſtū eſt. Cōparatio. n. viſus q̄ eſt pars ſenſus ad oculū eſt ſicut cōparatio totius ſenſus ad totū corpus. ⁊ q̄ cōparatio eſt eadem: ⁊ viſus eſt ſubſtātia: igit̄ aia erit ſubſtantia.

¶ Nō eſt aūt id potentia viuēs qđ abierit aiam: ſz id qđ ipam habet. Semen aūt ⁊ fructus potentia hmōi corpⁱ eſt. Sicut qdem igit̄ inciſio ⁊ viſio ſic ⁊ vigilantia actus: vt aūt viſus ⁊ potentia organi: aia. Corpus aūt qđ potētia eſt. Sed ſicut oculus pupilla ⁊ viſus ⁊ ita aia ⁊ corpus animal.

¶ Et illud qđ hz potētiā vt viuat nō eſt illud a quo 10.
ablata eſt aia: ſed illud qđ hz aiam. Semen autē ⁊ fructus ſunt in potētia corporis tale. Qm̄ ſicut ſecare ⁊ aſpicere ſunt pfectiones: ita vigilie. Et ſicut viſus eſt potētia inſtrumēti aia. Corpus autez eſt illud qđ eſt i potētia. Et ſicut oculus eſt viſus ⁊ membr: ita animal eſt anima ⁊ corpus.

¶ Quia accepit in diffinitiōe aīe potētiā q̄ dī q̄ſi equoce: in 10.
cepit declarare quā intētionē intēdit: ⁊ cōplet declaratiōez illius ⁊ prīe ⁊ ſcde intētionis b̄ mō declarationis a quo mō icepit. ſ. crēplariter: ⁊. d. (⁊ illud qđ hz potētiā vt viuat ⁊c) .i. ⁊ cū dicim⁹ in corpe. ſ. q̄ eſt qđ hz potētiā vt viuat: nō intēdim⁹ p b̄ ſicut dirim⁹ in eo qđ nō hz habitū ⁊ formā qb⁹ pōt agē ⁊ pati: quēadmodū dicim⁹ ſemē ⁊ fruct⁹ hūt potentiā vt viuāt: ⁊ q̄ ſanguis mēſtruoſus hz potentiā vt ſentiat aut moueať: ſed dirim⁹ b̄ in hīti aiam in actu q̄ſi agit: aut patiť: ſed in illo tpe: neq; agit neq; patiť ſīc aial dormiēs. Et cū demōſtrauit b̄ de potētia q̄ eſt prīa pfectio: dedit diffērētiā iter iſtā poctiā q̄ nō eſt aia in ſuo cē: ⁊ icepit ēt declarare crēplariter dūaz iter ꝑmā pfectionē in reb⁹ hūtib⁹ formas: ⁊ ſcdam: ⁊. d. (⁊ ſicut abſcidere ⁊c) .i. ⁊ ſicut abſcindē in ſecuri: ⁊ aſpicē in oculo ſūt poſtreme pfectiones iſtaꝝ rez ita vigilia eſt poſtrema pfectio aialis ſenſibil: ⁊. d. b̄: q̄ manifeſtū eſt q̄ ꝓportio abſciſiōis ad inſtm qm̄ abſcindit ⁊ aſpectus ad oculū qm̄ aſpicit eſt ſicut ꝓportio actiōis ſenſuz

ad aial in vigilia. Vigilia.n.est visus sensuū: ꝛ sicut ista dicꝑ̃ est postrema pfectio oculi: sic vigilia est postrema pfectio aialis. d.d. (ꝛ sicut visus est potētia instrūi: sic est aia) .i. ꝛ sicut visus qñ aia nō vtit ipso dr esse potētia q̄ oculus videt: ita dicim⁹ q aia est potētia q̄ aial viuit: qñ aia nō agit p illas actiōes aie. D.d. (corpus aūt est illud qđ est in potētia) .i. corp⁹ aūt aialis: est illud qđ recipit illā potētiā aut qđ dr illā vtutē hēre. ꝛ dr potētia: qr qñqz agit ꝛ qñqz nō ꝛ dr potētia in tpe in quo nō agit. D.d. (sicut oculus ē mēbr ꝛ visus: ita aial ē aia ꝛ corp⁹). i. ꝛ sicut ꝑ nomē oculus dr de illo mēbro qđ est corp⁹ cōpositū ꝛ de vtute visibili que est in eo: ita aial dr de aia ꝛ corpore: ꝛ sermo eius in hoc capitulo est manifestus.

¶ Quod qdem igit nō sit aia separabilis a corpore aut ptes q̄dā ipsius si ptibilis apta nata est: nō manifestū est. Quarūdā.n. act⁹ ptiū ipax. At vō ꝑm quasdā nihil pbibet: pp id qđ nullius corpis sunt actus. Amplius aūt manifestum si sit corpis actus aia sicut nauta nauis. Figuraliter qdē igit sic determinetur ꝛ describatur de anima.

ii. ¶ Qm̄ aūt aia nō est abstracta a corpore: aut ps eius si inata est diuidi nō latet. Est.n. quarūdā ptiū pfectio. Sed nihil pbibet vt hoc sit in qbusdā ptib⁹: qr nō sūt pfectiōes alicui⁹ rei ex corpe. Et cuz hoc nō declarat vtruz aia corpi sit: sicut gubernator nauis. Scōm igit hunc modū determinādū ē hoc de aia ꝑm exemplū ꝛ descriptionem.

ii. ¶ Cū accepit ī diffinitiōe aie vlt q ē pfectio corpis nālis: i. cepit declarare quātū appet ex hac diffone de abstractione: aut nō abstractiē: ꝛ. d. (qm̄ aūt aia ꝛc). i. qm̄ manifestū est ex ꝙ qđ dcm̄ ē in diffone aie: q ipossibile est q aia sit abstracta a corpe: aut ꝑm oēs ptes: aut p aliquā partez eius si inata est diuidi nō latet. Appet.n. q q̄dā vtutes sūt pfectiōes partiū corpis ꝑm q forme nāles pficiunt p māz ꝛ tale ipossibile est vt sit abstractū ab eo p qđ pficit. D.d. (sed tm̄ nihil pbibet ꝛc). i. sed hoc manifestū nō est in oib⁹ ptibus ei⁹ cū sit possibile vt aliqs dicat q q̄dā ps eius nō est pfectio alicui⁹ mēbri corpis: aut dicat q lz sit pfectio tm̄ q̄dā pfectiōes pñt abstrahi: vt pfectio nauis p gubernatorem. Propter igit hec duo nō dr manifestū ex hac diffinitiōe q oēs ptes aie pñt abstrahi ꝛ Aler. dicit q ex hac diffinitiōe appet q oēs ptes aie sūt nō abstracte: ꝛ nos loquemur de hoc: qñ loqmur de vtute rōnabili. D.d. (ꝑm igit hūc modū ꝛc). i. tanta igit cognitio est data a talib⁹ diffinitionib⁹ q̄ inducte sūt exēplariter: ꝛ ꝑm sermones vles: sicut nos fecimus ꝙ. i. q nō notificāt rem pfecta notificatione: quousqz appareāt ex ea oia ꝙueniētia illi rei: ꝛ iō cū pscrutati fuerim⁹ de vnaq̄qz ptiū aie ꝑm diffinitionē ꝑpriā cuilibz appebit tūc intētio ꝛ alie intētiōes: grēdax in anima.

¶ Qm̄ aūt ex icertis qdem certi⁹ aūt fit qđ ꝛ ꝑm rōnem noti⁹. Tentandū est itez sic aggredi de ipsa. Nō.n. solū: qr oz diffinitiuā rōnem oñdere: sicut plures terminoz dicūt: sed ꝛ cām inesse ꝛ demonstrare. Hūc aūt sicut cōclusiōes rōnes terminoz sunt. Ut qđ est tetragonismus. Equale altera pte lōgiori ortbogoniū esse eqlaterale: Talis autez termin⁹ rō ꝙclonis. Dicēs aūt qm̄ tetragonism⁹ est medie iuentio rei cām dicit.

iz. ¶ Et qr res manifesta q̄ est magis ꝑpiqua in ꝑmone ad itelligendū est ex reb⁹ latentib⁹: sed magis apparēter. Querēdū est ēt vt tali cursu curram⁹ in aia. Opz igit vt sermo diffiniēs: nō tm̄ demonstret qđ est res: sed ēt cā erit inuenta ꝛ māifesta in eo. Qđ aūt intētiones diffinitionū sūt quasi ꝙclones. V.g. quadratura: ꝛ est iuenire supficiē recto rum angulox equaliū latex equalē longo. Et ista diffinitio est intētio ꝙclonis. Dicens aūt quadratura est iuenire mediū in re narrauit cām.

¶ Quia cognitio acqsita ex hac diffinitiōe nō sufficit in cognitiōe subē cuiuslibet ptis aie: qm̄ ꝑ diffinitio est vlis oibus ptib⁹ aie: ꝛ dicta de eis multipliꝛ ꝛ tales diffones non sufficiūt in cognitiōe rei pfecte: cū fuerint vles vniuoce: nedum cū sintvles multiplices. Q ucrendū est. n. post ad sciēdum vnāquāqz ptiū q̄ collocat sub illa diffinitiōe cognitōne ꝑpria: cū diffinitio non dicat de eis vniuoce. Incepit igit hic demōstrare viā ad cognitionē diffinitionū que appropriant cuilibet ptiū in reb⁹ ignoratis: ꝛ cāz pp quā nō sufficiūt diffinitiōes in talib⁹ rebus. Et. d. (ꝛ qr res manifesta q̄ est magis ꝑpinqua ꝛc). i. ꝛ qr via nālis in cognitione cāx ꝑpinquax reb⁹ est ire de latentib⁹ apud nām apparentib⁹ apud nos: ꝛ est ire de posteriorib⁹ in esse ad priora: vt dcm̄ est in posteriorib⁹: oz nos ire in cognitiōe diffinitionū ꝑpriax vnicuiqz partiū aie p istā viā ꝛ nulla via est in cognitiōe taliū diffinitionū. s. q̄ cōponunt ex ꝑpinqs causis ꝑpriis rei cū fuerint ignorate nisi a posteriorib⁹ apud nos D.d. (oz.n. vt ꝑmo diffiniēs: nō tm̄ demōstret ꝛc). i. ꝛ cā pp quā nō sufficiūt in cognitiōe rei tales diffinitiōes vles est: qr oz vt ꝑmo diffiniens pfecte nō demōstret genus rei tm̄ sic faciūt ples diffones: sed ꝑmo diffiniēs dz demōstrare cām rei ꝑpriā ꝑpinquā extēz in ea in actu. s. formā nō genus. Et cū notificauit hoc narrauit cuiusmodi diffinitō est diffinitio quā q̄rit in vnaquaqz partiū aie: ꝛ in cuiusmodi est diffinitio ꝓdicta ꝛ. d. (mō aūt intētiones diffinitionū sūt q̄si ꝙclones). i. ista diffinitio quā mō q̄rim⁹ est silis diffinitiōib⁹ q̄ sūt q̄si ꝙclo demōstratiōis: diffinitio aūt vlis ꝓdicta est silis diffonib⁹ q̄ sunt q̄si demōstratio. Et cū declarauit ꝙ dedit exēplū de diffonibus q̄ sūt q̄si ꝙclo si fuerint ignorate esse in diffinito: aut fuerit cā q̄sita in eis ꝛ ex diffinitiōib⁹ q̄ nō sūt q̄si ꝙclo demōstratiōis: sed sūt si fuerint manifeste p se principia demōstratiōis: ꝛ si fuerit ignorate: tūc ipossibile est vt declarent esse in diffinito nisi p argumētū: ꝛ qr. d. (V.g. q̄dratura ꝛc). i. exēplū diffonū vlium q̄ sūt q̄si ꝙclo demōstratiōis est rndere q̄renti qđ est q̄dratū qđ est supficies rectox angulox: ꝛ eq̄lium latex eq̄le lōgo. D. dedit exēplū diffinitiōis q̄ est q̄si principiū demonstratiōis ꝛ. d. (dicens aūt q q̄dratura ꝛc). i. q aūt diffinit q̄dratū q est supficies rectox angulox eq̄liū latex factum sup lineā mediā in ꝓportione iter latera oblongi qđ eqtur ei: diffinit q̄dratū diffinitiōe q̄ est q̄si principiū demōstrationis cū diffiniat ipm p cām ꝑpinquā ꝛ cū. d. (mō aūt intētiones diffinitionū sūt q̄si ꝙclones). Nō intēdebat q ista diffinitio iducta in aia ē ꝙclo demōstratiōis: sed intēdebat q est ex gñe istax diffinitionū: ꝑm q tales diffones sūt vles: ꝛ iō. d. (sūt. q. ꝙclones) iste.n. diffones: aut sunt ꝙclones: aut sūt siles diffonib⁹ q̄ sunt ꝙclones. Neqz intēdebat etiā q diffinitio q̄rēda hic in vnaquaqz ptiū aie est ex diffonibus q̄ sunt q̄si principiū demōstratiōis: ita q sint manifeste p se: qr sūt ignorate apud nos: ꝛ via ad cognoscendū eas ē ex posteriorib⁹: sicut. d. sed intēdebat q est ex gñe illaruz diffinitionū. Tales.n. diffinitiones: aut sūt principiū demōstratiōis: ꝛ iō ꝑmo eius ita dz legi. (Sed ēt cā erit inuenta ꝛ māifesta in ea) .i. ꝑmo diffiniēs aiaz pfecte dz ee vt cā ꝑpinq̄ sit māifesta in ea: ꝛ ista diffinitio est ex diffinitionib⁹ que assimilant diffinitionibus que sunt principia demonstrationis inquātum est ꝑpria diffinitio. Diffinitio autem quā dedimus mō in aia est ex diffinitiōibus que assimilantur diffinitionibus que sunt concluſiones demonstrationis: ꝑm q est generalis omnibus partibus anime ꝛ nō est inducta in ea causa ꝙpinqua.

¶ Dicamus

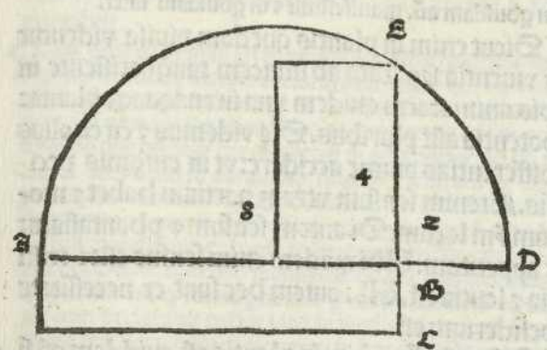

¶Dicamus igiť principiū accipiētes intētionis determinari aiatum ab inaiato in viuendo: multiplr aūt ipso viuere dicto: ⁊ si vnum aliqō hoꝝ insit solum viuere ipsuꝫ dicemus: vt intellectus ⁊ sensus motus: ⁊ statum ꝑm locum. Adhuc aūt motus ꝑz alimentū ⁊ decrementum ⁊ augmentum.

13. ¶Incipiemus igiť q̄rere ⁊ dicere q̄ aiatum distinguiť a non aiato viuendo: ⁊ qz viuere dicit multis modis: si in re fuerit inuentus aliqs eoꝝ vnus tm̄ dicemus q̄ viuit. V.g. intellectus: ⁊ sensus: ⁊ motus: ⁊ ges in loco: ⁊ nutriri ⁊ diminui: ⁊ augeri.

13. ¶Cum notificauit diffinitionē aie vlr ⁊ notificauerit quantum dant tales diffinitiones in cognitiōe rei: ⁊ q̄ diminute faciunt cognoscere nō pfecte: cum sint vles: ⁊ quasi ꝑclo demonstrationis. Et qz diffinitio querenda in vnaquaqz partium aie est similis diffinitiōibus ꝓprijs que sūt quasi principia demōstratiōis: ⁊ q̄ tales diffinitiōes cuz fuerint nō manifeste esse in diffinito: sicut ꝓtingit in ptib⁹ aie. opz tunc ire ad cognitionē eaꝝ ex rebus posteriozib⁹ q̄ sūt magis note apud nos. s. cōpositis. Dixit (Incipiamus igiť q̄rere ⁊c). i. dicam⁹ igiť q̄ qz notū est apud nos q̄ aiatū non differt a nō aiato: nisi ꝙ vitam. viuū aūt dr̄ multiplr. i. per multas actiōes q̄ sunt in eo: manifestū est q̄ oē de quo dr̄ citur vna illaꝝ intentionum: aut vna ullarū actionum: aut plures vna q̄ est aiatum: ⁊ hoc intendebat cuz dixit: (si inuentus fuerit i re aliquis eoꝝ ⁊c). Deide numerauit: actiones attributas vite: ⁊ dixit. V.g. intelligere ⁊ sentire: ⁊ moueri ⁊ gescere in loco: ⁊ nutriri: ⁊ diminui: ⁊ augeri. i. ⁊ iste actiones attribute vite sunt quattuoꝝ genera: quaꝝ vnum est intelligere: secūdum sentire: tertiū moueri ⁊ gescere i loco: quartum nutriri ⁊ augeri ⁊ diminui.

¶Unde ⁊ vegetabilia oia videnť viuere: videntur aūt in seipsis habentia potentiā ⁊ principiū hmōi per q̄ augmētum ⁊ decrementum suscipiunt ꝑm contrarios locos: non enim sursum quidem augētur: deorsum autem non: sed similiter in vtroqz ⁊ penitus quecūqz aluntur ⁊ viuunt in fine quousqz possunt accipere elementuz.

14. ¶Et ideo oia vegetabilia reputanť viuere. existit enim in eis potentia: ⁊ virtus ⁊ principium per q̄ recipiunt augmentum ⁊ diminutionem in duob⁹ locis ꝑzijs. nō enim augentur ⁊ diminuunť supi⁹ ⁊ inferius. similiter ⁊ omne q̄ nutritur necessario viuit ⁊ nō viuit: nisi dū p̄t nutrimentū accipere.

14. ¶Quia vita: magis latet in motu nutrimenti ⁊ augmenti ⁊ diminutionis q̄z in alijs actionibus quas numerauit: incepit declarare q̄ ista actio attribuiť aie: qz impossibile est attribui virtutibus elementoꝝ ex q̄bus componunť corpa que agūt actiōes nutrimenti ⁊ augmēti: ⁊ dixit: (⁊ ideo oia vegetabilia ⁊c). i. ⁊ qz mot⁹ nutrimēti ⁊ augmenti ⁊ diminutionis numeratus est apud nos in actionib⁹ aiati opinamur q̄ oia vegetabilia sint viua in q̄bus videmus existere principium quo agit motum diminutionis ⁊ augmenti in duobus locis cōtrarijs. s. superius ⁊ inferius. corpus enim̄ simpler: aut compositum ad vnam partem mouebiť quoniā si simplex fuerit mouebiť: aut superius aut inferius si compositum mouebitur ꝑm elementum dominās: ⁊ qz corpus augmentabile videť moueri ad vtrāqz ptem ab eodē principio. s. ramos ⁊ radices: necesse est vt hoc principiū sit neutrum: neqz graue neqz leue: ⁊ tale dicit aia: ⁊ qz augmentum est pfectio actionis nutrimēti: fuit necessarium vt principium q̄ agit nutrimentum esset ex genere eius q̄ agit augmentum. principium igitur nutrimenti est aia necessario: ⁊ iō omne animal dicitur viuere dum nutritur.

¶Separari autem hoc ab alijs possibile est. alia autem ab hoc impossibile in rebus imortalibus manifestum est autem in his que vegetanť: neqz enim̄ vna est in ipsis potentia alia anime.

¶Et hoc possibile est vt separeť: alia aūt ipossibile est vt separenť ab hoc in rebus mortalibus: ⁊ hec apparet in vegetabilibus non est enim in eis nec vna virt⁹ alia ab ista ex virtutibus anime. 15.

¶Cum numerauit genera virtutum aie: incepit demonstrare ordines istarum virtutum ad inuicem: ⁊ dixit: ⁊ hoc possibile est vt separetur ab alijs rebus. i. ⁊ hoc principium eriens in aiato possibile est vt separeť ab alijs principijs q̄ numeraūimus a sensu. s. ⁊ motu ⁊ intellectu. D. d. (⁊ ipossibile vt separenť ab hoc in rebus mortalib⁹). i. ⁊ impossibile est vt hoc principium. Separeť. s. nutritiuum ab alijs principijs aie. i. sensu: ⁊ motu: ⁊ intellectu ex rebus q̄ inmanente sunt mori: ⁊ dixit hoc: qz corpora celestia manifeste videtur intelligere ⁊ moueri: sed nō nutriri: neqz sentiri: ⁊ ideo dixit: in rebus mortalibus: cum declaratū est hec non esse mortalia. D. d. (⁊ B apparet in vegetabilibus ⁊c). i. ⁊ apparet q̄ hoc principium q̄ō est nutrimentum ⁊ augmentū separatur ab alijs virtutibus anime in hoc quod videť sensui in vegetabilibus: in istis. n. nulla virtus videť ex virtutibus anime: nisi ista: ⁊ innuit cōtradictionem contra fingētes q̄ plane habent somnum ⁊ vigiliā. 15.

¶Viuere quidem igitur ꝓpter hoc principium est in omnibus viuentibus. Animal aūt ꝓpter sensuz primum: ⁊ nanqz que non mouentur: neqz mutātia locuz: habentia autem sensum animalia dicimus ⁊ non viuere solum. Videntur autem ⁊ huiusmodi multa esse animalium: manentia autez cū sint natura habent solum sensum.

¶Viuere igitur dicitur de omni viuo per hoc principium: animal autem per sensum. omnia enim̄ que non mouentur neqz mutant locum: sed tm̄ habent sensum vocantur aialia: ⁊ non sumus cōtenti in dicendo ea viua tm̄. 16.

¶Vult facere differentiam inter hanc virtutem: ⁊ virtutem sensus ꝙ nomina posita apud eos ⁊ dixit: (viuere igiť ⁊c) id est dicere igitur aliquid viuere non dicitur in hac lingua. s. greca: nisi de omni q̄ō viuit per hoc principium q̄ō ē nutrimentuz ⁊ augmētū: nisi per aliud. D. d. (aial aūt ⁊c). i. hoc nomen animal non dicitur nisi de eo q̄ō hz principiuz sensus inquātum hz hoc principium tm̄: hz non habeat principium motus in loco: ⁊ in signum eius est sponga maris ⁊ multa ex habentibus testam: que habent sensum: tamen non mouētur: ⁊ dicuntur animalia: non tm̄ viua. 16.

¶Sensum aũt tactũs primo ineſt oĩbus ſicut autẽ vegetatiuũ põt ſeparari a tactu ⁊ ab omni ſenſu: ſic ⁊ tactus ab alijs ſenſibus: vegetatiuum autem dicimus partem huiuſmodi anime qua ⁊ vegetabilia participant. animalia aũt oĩa videntur tangendi ſenſum habentia.

17. ¶Et primus ſenſus exiſtens in eis oĩbus eſt tact⁹ ⁊ quẽadmodũm nutrimentũ põt ſeparari a tactu ⁊ ab omni ſenſu: ita tactus põt ſepari ab alijs ſenſibus: ⁊ intelligo ꝙ nutrimentum partẽ aĩe in qua habent cõmunicationem. plante etiã ⁊ omnia aĩa lia videntur habere ſenſum tactus.

17. ¶Et prima virtus ſenſus que eſt prior nãliter: in eſſe alijs virtutibus ſenſus ⁊ ſenſus tact⁹ qm̃ ſicut vtus nutritiua põt ſepari in plantis a tactu ⁊ ab oi virtute ſenſus: ita ſenſus põt ſeparari ab alijs ſenſibus. i. cũ fuerit inuentus non eſt neceſſe vt inueniaṫ alij ſenſus: ⁊ cum alij ſenſus fuerint inuenti: neceſſe eſt vt inueniaṫ tactus: ẽ igiṫ prior nãliṫ alijs ſenſibus: ſicut nutrimentũ eſt prior nãliter ſenſu tact⁹. D. d. (⁊ oĩa aĩalia videnṫ hẽre ſenſum tactus). i. ⁊ iſte ſenſus eſt neceſſarius oĩbus aĩalibus inter oẽs mõ ſenſus. oẽ enĩ aĩal hz ſenſum tactus: nõ aũt ſenſum: viſus aut alium: ſed aĩal perfectum ⁊ ſermo eius eſt manifeſtus.

¶Propter quã aũt cãm vtrũqz hoz accidit poſterius dicemus: nunc aũt intm̃ dictũ ſit ſolũ ꝙ ẽ aĩa hoz que dicta ſunt principiũ ⁊ his determinata ẽ vegetatio ſenſitiuo: intellectiuo: ⁊ motu.

18. ¶Cauſa aũt pp quã vtrũqz iſtoz duoz cõtingit dicenda eſt poſt. In hoc tm̃ loco eſt dicẽdũ. ſ. ꝙ aĩa eſt principiũ iſtoz que dicimus. ſ. nutritiui: ſenſitiui ⁊ diſtinguentis: ⁊ mouentis.

18. ¶Adeſt cã aũt pp quã virt⁹ nutritiua videṫ ſeparari ab alijs virtutib⁹ ⁊ Antecedere eas nãliter: ⁊ ſilr tactus cum alijs virtutib⁹ ſenſus: dicenda eſt poſt. ſ. cã finalis. Et hoc fecit in fine iſtius libri. D. d. (in hoc aũt loco ⁊c). i. in hoc aũt tm̃ eſt declaratum. ſ. ꝙ aĩa diuidiṫ in hec quattuor genera. Et ſubſtantia eius eſt in iſtis principijs alia aũt querenda perſcrutaturus eſt poſt.

¶Utrũ aũt vnũquodqz hoz eſt aĩa: aut pars aĩe: ⁊ ſi pars vtrũ qdem ſicut ſit ſeparabilis rõne ſolũ aut in loco. De quibuſdam aũt hoz nõ eſt difficile videre: quedam aũt dubitationem habent.

16. ¶Utrum igiṫ vnaqueqz iſtaz ſit aĩa: aut pars aĩe: ⁊ ſi eſt pars aĩe: vtrũ eſt pars ſm̃ ꝙ eſt abſtracta in ſola intentione: aut in loco ẽt: qm̃ aũt q̃dam ſũt ſic nõ eſt difficile ad ſciendum: in quibuſdam autem eſt dubitatio.

19. ¶Cũ declarauit ꝙ virtutes aĩe ſũt plures vna. Et poſuit ℞ poſitiõe ãſi manifeſta per ſe dixit (vtrũ igiṫ vnaqueqz iſtarum ⁊c). i. vtrũ igiṫ vnũquodqz iſtoz principioz exiſtentium in aĩali ſit aĩa: aut non. Et ſi eſt aĩa: vtz eſt aĩa per ſe aut pars aĩe. ⁊ ſi ẽ pars aĩe: vtrũ eſt pars ⁊ alia in eſſentia ⁊ in loco: ex corpe inaĩato pſcrutandũ eſt ⁊ intẽdit per hoc qõ dixit: vtrum eſt aĩa aut ps aĩe: vtrũ eſt poſſibile vt viuũ iſtoz ſit in aĩale abſqz aĩa: aut ipoſſibile eſt vt ſit i animali abſqz aĩa cuius eſt pars. Et cũ narrauit hoc: incepit demõſtrare diuerſitatem diſpõnuz eoz in vnoquoqz mõ aĩaliuz ⁊. d. (qm̃ aũt q̃dã ſũt ſic nõ difficile ⁊c). i. qm̃ aũt iſte virtutes in qbuſdam aĩalibus ſũt cedem in ſubiecto: ⁊ alia diffinitione nõ eſt difficile: i qbuſdã aũt hz dubitatiõe difficilẽ: ⁊ ſilr vtz vnũqõqz iſtoz principioz ſit in aĩa: aut non: in qbuſdam aũt manifeſtum ⁊ in qbuſdam latet.

¶Sicut enim in plantis quedam diuiſa videntur ⁊ viuentia ſeparata ab inuicem tanq̃ exiſtente in bis anima: actu quidem vna in vnaquaqz planta: potentia aũt pluribus. Sic videmus ⁊ circa alias differentias anime accidere: vt in entomis deciſis. Etenim ſenſum vtraqz partium habet ⁊ motum ſm̃ locum. Si antem ſenſum ⁊ phantaſiam: ⁊ appetitum. Ubi quidem enim ſenſus eſt: ⁊ triſtitia ⁊ letitia eſt. Ubi autem hec ſunt ex neceſſitate deſiderium eſt.

¶Qm̃ quẽadmodum in plantis eſt quiddam qõ ſi diuiditur viuit ⁊ ſeparatur abinuicẽ: quaſi anima que eſt in eo: eſt eadem in figura in omnibus vegetabilibus: in potentia autem plura. Ita accidit in aliquo modo anime in animalibus ãnuloſis quãdo abſcinduntur. Utraqz enim pars habet ſenſum ⁊ motum in loco. Et omne habens ſenſum habet deſiderium ⁊ imaginationem. Ubi enim inuenitur ſenſus illic inuentur voluptas. Et cũ iſta inueniuntur: inuenitur neceſſario appetitus. 20.

¶Cum narrauit ꝙ nõ eſt difficile in pluribus animalibus declarare ꝙ iſte virtutes ſunt cedem in ſubiecto: ⁊ plures in intentione: incepit demonſtrare hoc: ⁊. d. (qm̃ ſicut plãtarum quiddam ſi abſcindatur ⁊c). i. ⁊ quẽadmodum videmus ꝙ quedam plantarum hz diuidãtur viuunt partes poſtq̃z ſeparantur abinuicem: vita propria plantis: ita ꝙ aĩa que eſt in illo vegetabili quaſi ſit in forma vna in actu in illo vegetabili: ⁊ plures in potentia: id ẽ ꝙ põt diuidi in aĩa: que ſunt eedem in forma cum aĩa exiſtente in eo: ita eſt in aliquo modo animalium. ſ. ãnuloſo. ſ. ꝙ poſtq̃z abſcinduntur: faciunt partes de actionibus vite: illud qõ faciebat illud animal. Et cum narrauit ꝙ poſtq̃z diuiditur iſte modus: habent partes oẽs actiones quas totum habebat incepit declarare qũo hoc apparet in oĩbus. ¶Poteſt enĩz aliquis dicere ꝙ pars non hz ex actionibus totius in hoc aĩali qõ diriſtis: niſi ſenſum ⁊ motum tm̃: non alias partes aĩe que eſt imaginatio ⁊ concupiſcentia (qm̃ vtraqz ps hz ⁊c). i. ⁊ dixirnus ꝙ oẽs virtutes aĩe in hoc aĩali: videntur eedem eẽ in ſubiecto: q: ſentim⁹ ꝙ vtraqz pars poſtq̃z diuiditur habet ſenſum ⁊ motum in loco: ⁊ omne habens ſenſum ⁊ motum neceſſe eſt vt habeat deſiderium ⁊ imaginationem: qm̃ vbi exiſtit ſenſus: illic neceſſe eſt vt exiſtat voluptas ⁊ triſtitia apud comprehenſionez rei ſenſibilis: ⁊ cũ illic voluptas ⁊ triſtitia fuerint illic erit neceſſario motus ad illud voluptuoſum. Et motus a cõtriſtante: ⁊ illud ad quod eſt motus: nõ eſt in actu delectabile: aut cõtriſtans: vnde neceſſe eſt vt ſit imaginatum deſideratum. In omni igitur parte iſtius animalis exiſtit anima ſenſibilis: ⁊ deſideratiua: ⁊ imaginatiua: ⁊ mouens in loco: qm̃ qm̃ motus in loco: fuerit propter voluptatem ⁊ triſtitiam: neceſſario erunt due virtutes illic. Sed tm̃ debes ſcire ꝙ in qbuſdam animalibus virtus imaginatiua ſemper eſt coniuncta cuz ſenſu: non quando ſenſatuz eſt abſens ⁊ aĩal eſt diminutũ. In eis aũt que ſunt pfecta inuenitur abſentia ſenſatorum. 20.

¶De intellectu autem ⁊ perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtum eſt. Sed videtur genus alterum anime eſſe: ⁊ hoc ſolum contingere ſeparari: ſicut perpetuum a corruptibili.

¶Intellectus autem ⁊ virtus ſpeculatiua nihil adhuc declaratum eſt de eis. Sed tamen adhuc videtur ꝙ hoc ſit aliud genus anime: ⁊ iſte ſolus poteſt ab- 21.

est abstrahi: sicut sempiternus abstrahitur a corruptibili.

21. ¶ Cum vero quærendum est in unoquoque istorum principiorum utrum sit anima: aut nondum incepit declarare virtutem que nondum videtur est anima: sed manifestius est de ea ut sit nondum anima: et. d. (intellectus autem et virtus speculativa etc.) .i. intellectus autem in actu et virtus que perficitur per intellectum in actu adhuc nondum est declaratum: utrum sit anima aut nondum: sicut est declaratum de aliis principijs: cum ista virtus nondum videatur uti in sua actione instrumento corporali: sicut alie virtutes anime utuntur. Et ideo nondum fuit manifestum ex predicto sermone utrum sit perfectio: aut nondum. Omne. n. in quo manifestatur: aut manifestabitur quod perficitur secundum quod forme perficiunt per magis necessario est anima. Et cum declarauit quod hoc latet in intellectu: incepit demonstrare que pars duarum dictorum in hac intentione querenda est magis manifesta in opinione hominum: et secundum quod apparet: donec hoc declaret rationem demonstratiua post: et. d. (sed tamen videt esse aliud genus anime etc.) .i. sed tamen melius est dicere: et magis videt esse vtrum post perscrutationem: vt istud sit aliud genus anime: et si dicat anima: erit secundum equocationem: et si dispositio intellectus sit talis: necesse est vt ille solus inter omnes virtutes anime sit possibilis vt abstrahat a corpore: et nondum corrumpat per suam corruptionem: quemadmodum sempiternum abstrahit: et hoc erit: cuius quidditas copulatur cum illo et quidditas non copulatur cum illo.

¶ Reliquie autem partes anime manifestum ex his quod non separabiles sunt: sicut quidam dicunt. Ratione autem quod altere manifestum. Sensitivo enim esse et opinativo alterum: si quidem et sentire ab ipso opinari. Similiter autem et aliorum unumquodque quod dicta sunt.

22. ¶ Alie vero partes anime manifestum est quod sunt nondum abstracte: sicut dicunt quidam: quod sunt diverse intentiones. Esse. n. alicuius in sensu aliud est a suo esse in cogitatione. Sentire. n. aliud est a cogitare. Et similiter de vnaquaque aliarum predictarum.

22. ¶ Cum declarauit quod latet de intellectu utrum sit abstractus: aut non cuius manifestius est vt sit abstractus secundum quod est nondum anima: incepit declarare quod dictum est in alijs partibus anime: et quod vident esse nondum abstracte: et. d. (alie vero partes anime etc.) .i. manifestum est ex sermonibus predictis in diffinitione anime quod alie partes anime nondum sunt abstracte. Declaratum est. n. in vnaquaque earum quod est perfectio corporis nalis organici: perfectio enim est finis et complementum perfecti: finis autem nondum separat a finito: vnde necesse est vt ille partes anime sint nondum abstracte. Et cum declarauit quod dubium est de quibusdam harum virtutum: utrum sint abstracte aut nondum et quod in quibusdam manifestius est quod sunt nondum abstracte: incepit demonstrare quod est illud quod manifeste videt existere in oribus: et est illud quod hec quattuor genera sunt diverse secundum intentionem: et. d. (sed tamen manifestum est quod sunt diverse secundum intentionem etc.) .i. sed tamen manifestum est per se: quod oves iste virtutes sunt diverse secundum intentionem et sensum: et quod ee virtutis que constituitur per sensum aliud est abesse virtutis que constituitur per cogitationem cum actio cuiuslibet istarum sit. Altera ab actione sui comparis. Sentire. n. quod est actio virtutis sensus: aliud est ab intelligere quod est actio virtutis intellectus. D. d. (et cuiuslibet aliarum predictarum) .i. et similiter apparet in diversitate aliarum virtutum predictarum in intentione et diffinitione: quia differunt et in actionibus.

¶ Quod autem quibusdam animalium ora insunt hic: quibusdam vero quedam horum: alteris autem vnum solum. Hoc autem facit diam animalium. Propter quam autem eam sit factum. Posterius intendendum est. Similiter autem et circa sensus accidit. Alia quidem habent oves: alia vero quosdam. Quedam vero vnum maxime necessarium tactum.

¶ Quoniam autem quedam animalia habent ora ista: et quedam vnum tantum: et quod hoc facit diversitatem inter animalia: et quare perscrutandum est post. Et simile huic contingit in sensibus: quedam. n. habent oculos sensus: et quidam vnum. Et est vnum quod est valde necessarium scilicet tactus 23.

¶ Quoniam autem quedam animalia habent istas quattuor virtutes: et quedam habent quasdam istarum virtutum: et quod quidam habent vnam tantum: et qui modi sint isti modi animaliu: et quod hic inducit diversitatem inter animalia: et qua de causa inducunt hec in animalibus dicendum est post. Hoc. n. quod accidit animalibus in quattuor virtutibus anime quas numerauimus simile accidit animalibus in virtutibus sensus tantum. Quedam. n. animalia habent quinque virtutes sensus: et quedam quasdam tantum: vt talpa: et quidam vnum. s. tactum vt spongia maris: et sermo eius in hoc capitulo est manifestus per se. 23.

¶ Quoniam autem quo viuimus et sentimus dupliciter dicitur sicut quo scimus. Dicimus autem hoc quidem scientiam illud autem animam. vtroque. n. horum dicimus scire. Similiter et quo sanamur: aliud quidem sanitas est: aliud autem parte quadam corporis aut et toto. Horum autem scientia quidem et sanitas forma est: et species quedam et ratio: vt actus susceptiuorum: hec quidem scientifici illa vero sanabilis. Videt. n. in patiente et dispositio actiuorum inesse actus. Vita autem hec quo viuimus et sentimus et mouemur et intelligimus primo. Quare omnium vtique quedam erit: et species: sed non vt materia et vt subiectum.

¶ Et quoniam illud per quod viuit et sentit dicit duobus modis: et sicut dicimus in re per quam scit. Quorum vnus est scientia et alius anima. Quoniam per vtrumque istorum dicimus quod scimus. Et sicut dicimus in re per quam sanatur quod vna est sanitas: et alia est aliquorum membrorum corporis: aut totum corpus. Scientia autem est ex istis. Et sanitas est aliqua forma et intentio in actu illius duobus recipientibus: hoc recipit scientiam: et hoc recipit sanitatem. existimat. n. quod actio agentium non est nisi in recipiente passionem et dispositionem. Et anima est illud per quod primo viuit et sentit et distinguit. Necesse est ergo vt sit aliqua intentio et forma: non quasi materia et quasi subiectum. 24.

¶ Modo reuersus est ad declarandum quod anima est substantia sola secundum formam non secundum mam: neque secundum compositum ex eis. s. corpus: et. d. (et quoniam illud per quod viuimus et sentimus etc.) .i. et quoniam manifestum est per se: quod actio nutrimenti et sensus et scientie et aliarum virtutum anime attribuit nobis per duo quorum vnum est per ipsam virtutem: et aliud per hanc illam virtutem. Vt. g. quod sensus attribuit nobis per sensum et per ipsum sentiens. quoniam. n. dicimus quod videmus per visum: et quoniam per oculum. Et similiter in scia quoniam dicimus quod scimus per sciam: et quoniam per aiam: quia est virtus hanc scientiam. Et similiter est de oribus virtutibus alatis. Vt. g. quod dicimus quoniam quod sumus sani sanitate: et quoniam per corpus sanum: aut per membrum sanum. Et cum posuit hanc propositionem per manifesta per se et inductionem: incepit ponere aliam propositionem et. d. (et scia est ex istis etc.) .i. et apparet per vnum istorum duorum modorum quod est. q. scia de ala et sanitas de corpore est forma: et aliud est ma: forma. n. est ex istis: et est intentio quia inuenit in duobus recipientibus ea. s. in sapiente sciam: et in recipiente sanitatem. Vnde nece est vt omnis actio attributa alicui enti propter aliquam duo existentia in eo vt unum corpus sit ma et aliud forma: sed dimisit hanc declarationem: quia bene apparebat ex his quia posuit. D. d. (existimat. n. quod actio agentium etc.) .i. et diximus quod vnum corporum duorum est forma: et est illud quod

est.q.sciētia ⁊ sanitas:q; sanitas ⁊ scia ⁊ similia sūt actiões agētis.i.dātis sanitatē ⁊ largiētis:⁊ actio agētis est illud qđ existit in recipiēte:⁊ est forma.Uñ necesse est vt scientia sit exūs.q.forma ⁊ aia q̄si mā. Et cū declarauit q; ois actō attributa alicui enti ꝓpter aliq̄ duo:necē est vt alterꝝ eorū sit mā:⁊ alterꝝ forma:⁊ fuerit manifestū q; pp formā attribuīt actio enti primitus:⁊ q; actiões iste aie videnť attribui corpori ⁊ aie:sed ꝓio aie:⁊ secundo corpi:ꝓcludit ex hoc q; aia est forma ⁊ corpus mā ⁊.d.(aia āt est illud per qđ viuimus ⁊c)sed nō ꝓpalauit nisi q̄sdā istaꝝ ꝓpositionū:⁊ dimisit q̄sdā:q; erāt manifeste:⁊ syllogismus sic cōponit. Actiões aiati attribuūtur corpi ⁊ aie simul. Et ois actio q̄ attribuit alicui enti ꝓpter aliq̄ duo:necē ē vt vnū eoꝝ tm̄ sit mā ⁊ aliū forma. Ergo alterꝝ istoꝝ duoꝝ.s.corpis ⁊ aie est forma:⁊ alterꝝ mā. Et cū ꝙunxerimus huic q; pp formā attribuit actio primitus enti:⁊ q; ista ꝙuertit:⁊ cū cō iunxerim⁹ siue ꝙuerse q; actio attribuit aiato p aiam ꝓuit⁹ ꝙcludet ex hoc q; aia est forma:⁊ corpus mā.

¶Tripliciter eni dicta suba sicut dixim⁹.Quarū hec qdez Spēs:illud aūt mā:aliud aūt ex vtriq;. Hoꝝ aūt mā qdem potētia.Spēs aūt act⁹. Postea ex vtrisq; aiatum. Non corpus est actus aie. Sed ipsa corporis cuiusdam.

25. ¶Qm̄ aūt suba dr̄ trib⁹ modis:sicut dixim⁹.mā.s. ⁊ forma:⁊ cōpositū ex eis. Et mā istoꝝ est potētia Et forma est endelechia. Et qđ fit ex eis ē aiatuꝝ. Tūc corpus non est perfectio anime. Sed anima perfectio alicuius corporis.

25. ¶Ista est alia declaratio a predicta q; aia est suba ꝑm formā nō ꝑm mām:sed q; ista declaratio dat cām ⁊ esse: ꝓia aūt dat tm̄ esse idurit eā.q.cām ꝑmōis ꝓdicti:⁊.d.(⁊ q; nā ꝓdixim⁹ q; suba dr̄ trib⁹ modis:mā ⁊ forma:⁊ cōpositus ex eis)⁊ cē māe est in potētia:⁊ esse forme est endelechia ⁊ actu:⁊ cōpositū ex aia ⁊ corpe est aiatuꝝ:⁊ p alterꝝ eoꝝ ē in potentia animatum:⁊ p alterꝝ eorum est in potentia ⁊ per alterum in actu:manifestum est q; anima est endelechia corpis:nō corpus aie. Est.n.aiatuꝝ in actu p aiam:⁊ qđ ē in actu dr̄ cē endelechia eius qđ est in potētia ⁊ nō'ecōuerso. Et hoc intēdebat cū dixit(⁊ qđ fit ex eis est aiatum).i. ⁊ qđ fit ex eis est aiatum in actu p aiam:⁊ in potētia p corpus:necesse ē vt corp⁹ nō sit endelechia aie:sed aia corpis.

¶Et pp hoc bñ opinanť qbus vī neq; sine corpe esse:neq; corpus aliqđ aia. Corp⁹ qdez.n.nō est. corpis aūt aliqd est:⁊ pp hoc in corpe est:⁊ corpe hmōi.⁊ nō sicut priores ad corpus aptabāt ipsam nihil diffiniētes in quo ⁊ quali.⁊ vere cū nō videatur accipe qōlibet cōtingēs sic aūt fit ⁊ ꝑm rōnem. vniuscuiusq;.n.actus in potētia exūtis ⁊ in ꝓpria mā aptus natus est fieri qđ qdē igiť actus ē q̄dā.⁊ rō ponit habentis cē hmōi manifestū ex his.

26. ¶Et pp hoc bñ existimauerūt dicētes qđ aia nō ē extra corpus:neq; est corpus. Corpus aūt nō est: sed pfectio corpis. Et pp hoc est in corpe:⁊ in tali corpe. Nō sicut fecerūt antiq in ponēdo eam in corpe absq; determinatiōe illius corpis qđ corp⁹ sit:⁊ cuiusmodi. Et hoc lz nō quodcunq; recipiat quamcunq;.

26. ¶Et pp hoc qđ apparuit de aia qđ est endelechia corporis nālis:recte dixerūt opinātes q; aia nō est ex̄ corpus neq; ē corpus Endelechia.n.talis est.s.vt sit in corpe ⁊ q; non sit corpus:corpus.n.nō ꝓficit p corpus:cū corp⁹ nō sit inatum vt sit in suba:⁊ hoc intēdebat cū.d.(corpus aūt nō ē sed in corpore)qm̄ aūt est corpus ꝑm q; est pfectio non est possibile sed existit i corpe.D.d.(⁊ pp hoc est in corpe ⁊c) .i.⁊ ex hoc mō qđ dedimus in suba aie possibile est dare cām pp quā aia existit in corpe.⁊ corpus recipiēs eā est tale:nō ex illo mō qđ dederūt antiq in substātia aie:cū dixerunt q; est corpus:⁊ q; intrat aliud corpus:⁊ nō determiauerūt q̄ nā est nā illius corpis:⁊ q̄re habuit ꝓpriū:vt esset aiatum absq; alijs corpibus:⁊ ex quo mō fuit cōsimilitudo in hec duo corpa.s.q; vnū recipit alterꝝ cū nō qđcunq; recipit. Necesse est.n.istis hoibus dare cām pp quā ꝑ corpus recipit illud corpus qđ est aia. Et necesse est eis dicere:q̄re hoc corpus qđ est aia existit ꝓpe in hoc corpe:⁊ nō in alijs. Et hoc intendebat cū dixit(absq; determinatiōe illius corporis q; corpus sit).s. receptum(⁊ cuiusmodi) .s.recipiens.d.hoc q; diffinitiōes demōstratiue inate sunt dare cās oīum quevidenť in diffinito:⁊ si diffinitio nō erit talis non erit diffinitio.

¶Potētiaꝝ aūt aie que dicte sunt:alijs quidē insunt oēs:alijs vo quedam haꝝ:quibusdaz vo vna sola. Potentias vo dicimus vegetatiuum:sensitiuum::appetitiuum:motiuum ꝑm locum:intellectiuum. Inest aūt plantis vegetatiuum solum:alteris aūt hoc ⁊ sensitiuum:si aūt sensitiuum ⁊ appetitiuum. Appetitus quidem enim desiderium: ⁊ ira ⁊ voluptas sūt. Animalia aūt oia habēt vnū sensum tactum. Cui aūt sensus inest:huic ⁊ letitia ⁊ tristitia:⁊ dulce ⁊ triste. Quibus aūt hoc ⁊ cōcupiscentia. Declarabilis.n. appetitus hic.

¶Iste aūt virtutes aie quas dixim⁹ inueniunt̄ qbusdam aialibus omnes:sicut dixim⁹:⁊ in qbusdam quedam:⁊ in singularibus.i.in paucis inuenit vna.Et appellamus virtutem nutritiuam: ⁊ sensibilem:⁊ desideratiuam:⁊ mouentem in loco:⁊ distinguentem.Et istarum in plantis est sola nutritiua. In alijs vo est ista:⁊ sensibilis:⁊ desideratiua Desiderium enim est appetitus:⁊ ira:⁊ voluptas.Et oia aialia habent saltem vnum sensum.s.tactum.Et omne habens sensum habz voluptatem ⁊ tristitiam.Et omne habens istas habet appetitum. Appetitus enim est desiderium voluptatis. 27.

¶Cum voluit icipere loqui de vnaquaq; virtutum anime incepit primo numerare eas esse:⁊ q; quedaz animalia habent ꝓpie quasdam earum ꝑm q; artifex ponit subiectum sue artis.Artifex.n.necesse est vt ponat subiectum de quo loquitur ⁊ diuidit genera eis quasi māifesta in esse.Artifex enim nō pōt demonstrare subiectuz sue artis:neq; species illius subiecti ⁊ qđ dixit in hoc capitulo est manifestum.Et hoc qđ dixit in singularibus intendit ⁊ in paucis idest ⁊ in paucis animalibus existit vna virtus sensuum.s. tactus. D.d.(⁊ appellamus virtutes ⁊c).i.⁊ cum dixerimus virtutes intelligenda est virtus nutritiua ⁊ sensibilis:⁊ intendit per nutritiuam omnia principia que agunt in nutrimēto:⁊ sunt tria.s.nutrimentum ⁊ augmentum: ⁊ diminutio Et intendit per desiderium appetitum ad cibum:⁊ ideo se parauit ipsum a mouente in loco ⁊ posuit ipsum genus per se cum ista virtus inueniatur in animalibus que non ꝑmouētur:⁊ intelligit per distinguentem intelligentem. Deinde dixit(⁊ istarum in plantis ⁊c).i.in plantis autem inuenietur sola nutritiua .i animalibus vo sensus qui est tact⁹ ⁊ desiderium qđ est desiderium nutrimenti:⁊ hoc est cōmu 27.

ne oibus

ue omnibus. D. v. (desiderium. n. est appetitus: 7 ira 7 voluptas). i. 7 intendimus p desiderium appetitum. Desiderium. n. dicit de appetitu 7 de ira: 7 voluptate: 7 vsr de pluribus: 7 voluit declarare q appetitus cristit in oi aiali habenti sensum: qr b nō fuit manifestum sensui: 7. d. (7 omne habentis sensum habet voluptatem) 7 sermo eius in hoc capitulo est manifestus.

¶ Adhuc autem alimenti sensum hñt. Tactus. n. alimenti sensus. Siccis. n. 7 humidis 7 calidis 7 frigidis alunt oia viuentia. Nox aūt sensus tact9 sed alioz sensibiliuz ꝑm accñs. Nihil. n. in alimē tum cōfert sonus: neqz color: neqz odoratus: Humor aūt vnū aliqō est tāgibiliū. Esuries aūt 7 sitis cōcupiscentia. Et esuries qō calidi: 7 sicci. Sitis aūt frigidi 7 humidi. Sapor vo vt delectamē tum horum est.

28. ¶ Et ēt hz sensum cibi. Qm̄ distinctio cibi est sensus: Omne enim viuum nō nutritur nisi p siccuz 7 humidum: calidum: 7 frigidum. Et tactus sentit ista. Sentire aūt alia sensibilia est ꝑm accidens in nutrimēto qm̄ nō ituaf aliqd in nutrimēto pvocē: nec p colorem: neqz p odorē. Sapor āt ē vnū tāgibiliuz. Fames aūt 7 sitis ē appetit9. Fames qdē calidi 7 sicci. Sitis vo frigidi 7 humidi. Sapor autē est quasi cā istoz.

28. ¶ Cum posuit q oē aial hz sensum tactus: 7 desiderium ad nutrimentū: 7 in declarando hoc non sufficit inductio: icepit declarare hoc rōne: 7. d. (Et ēt hz sensum nutrimenti) .i. 7 ēt necesse est: vt omne animal habeat sensum per quez cōprehendat cōueniens 7 incōueniens ex nutrimentis: vt expellat nocumentum: 7 attrahat iuuatiuum: 7 hoc fuit qr nutrimentum eius nō cristit in potētia in pluribus rebus: sicut est in plātis. Et iō plāte nō indigent sensu quo distinguāt cibum. Et iste locus indiget magna ꝯsideratione. Et cum narrauit q necesse est q oē aial habeat sensuz quo distinguat cibum: incepit declarare qs sensus est iste sensus q est necessarius in distinguēdo cibum 7. d. (oē. n. viuum nō nutrit 7c). i. 7 qr omne viuū nō nutrit nisi p siccū 7 humidum calidum 7 frigidū: cū nutrimentū est loco eius qō dissoluit ex elemētis ex qbus componit: necesse est vt sensus nutrimenti sit sensus q natus est cōprehendere has q̄litates: 7 iste est sensus tactus. Et quasi oē viuū nō nutrit nisi p siccū 7 humidū: 7 calidū 7 frigidū: 7 sensus tactus est illud qō sentit ista. Necesse est vt tactus sit sentiēs qō distinguit cibū. Oē igit aial hz tactū necessario. D. d. (sentiens aut alia sensibilia 7c). i. sensus aūt cōprehendētes alia sensibilia accñtaliter sentiunt. cibū. i. nō sunt necessarij in distinguendo cibum ꝑm q est cibus cū accñtaliter sentiant cibuz: sensibilia. n. coz nō sunt in cibo ꝑm q est cibus 7 hoc intēdebat cū dixit: (qm̄ nō est in cibo 7c). i. ꝑm q est cibus D. d. (sapor enī est vnū tāgibiliū). i. sapor aūt si cristit in cibo ꝑm q est cibus est vnus modoz rez tangibiliū. 7 sensus gustus est aliqs tactus: 7 ꝓpter hoc qd. d. (opinandū est q iste sensus cristit ēt in oi aiali: sicut sensus tactus cuz sit q̄si spēs eius. 7 post declarabit q̄liter est in rei veritate. Et cū narrauit q frigidum 7 calidū: 7 humidū: 7 siccū cristit in cibo ꝑm q ē cib9 7 sapor cristit in eo hz q ē cib9 incepit declarare modū hz quē cristit q̄libz istoz in cibo 7. d. (fames 7 sitis 7c) id ē 7 si sapor cristit in cibo in eo q est cibus. tamen prime qualitates cristūt in eo primo 7 essentialiter: 7 signum eius est q cum desiderat cibum animal: nō desiderat nisi calidum: 7 frigidum: 7 humidum: 7 siccū fames enim est appetitus calidi 7 sicci: 7 sitis: frigidi 7 humidi: 7 non desiderat dulce: neqz amarum: sapor autez est coniunctus cum istis qualitatibus: 7 hoc intendebat cum dixit: sapor autem est causa istorum. i. causa q animal sentit conueniens ex illis 7 non conueniens: 7 non intendebat hic per causam: causam i esse: prime enim qualitates sunt causa saporis: 7 forte intelligit q sapor est causa ꝓpter quā aial vtit cibo ꝓpter delectationem coniunctā cum ea.

¶ Certificandum autem de his posterius est: nūc autem intantū dictum sit q animalibus habentibus tactum: 7 appetitus inest. de phantasia autez immanifestum: posterius autem intendendū est. Quibusdam vo adhuc inest 7 ꝑm locum motiuū: alteris autem intellectiuum 7 intellectus: vt hominibus: 7 si aliquod alterum huiusmodi est: aut 7 honorabilius.

¶ Et declarandum est hoc post. in hoc autem loco contenti sumus hac determinatione: 7 est q omne vinum habens tactum habet desiderium. De imaginatione autem latet: 7 querendum est post: 7 ponamus cum hoc mouens in loco etiam: 7 in alijs distinguens 7 intellectus: vt in hominibus: 7 in alijs reb9 si fuerit sic: aut meliores. 29.

¶ Quia vult ponere hic numez istarum virtutū ꝑm q artifex ponit subiecta sue artis: nō vult ponere nisi illud quod manifestum est per se: 7 dimittit alia que nō sunt manifesta quousqz perscrutetur de eis: 7 ideo dixit: 7 hoc declarādum est post. In hoc autem loco contenti sumus hac determinatione. i. que est manifesta per se aut fere. s. q omne animal carens tactu caret desiderio: hoc enim est manifestum per se. D. narrauit q hoc latet de imaginatione: 7 dixit (de imaginatione aūt latet). i. vtrū imaginatio cristit in omni habenti sensum tactus aut nō. D. d. (7 ponamus cū hoc mouēs in loco). i. 7 ponamus ꝑ manifesto: q omne motum in loco est imaginans: 7 pōt intelligi 7 ponamus in numero istarum virtutum que manifeste vident: 7 differunt in diffinitione 7 essentia virtutem mouentē in loco: 7 intēdit virtutē cōcupiscibilē. D. d. (7 in alijs distinguēs 7 intellectus). i. 7 ponamus ꝑ manifesto q virtus cogitatiua 7 intellectus cristunt in alijs modis aialium q̄ non sunt hoies: 7 q ꝓprie sunt in alio genere: vt in hoibus: aut in alio genere si demōstratio surgat q alia sūt hmōi: 7 hoc erit si fuerint eqles hoibus aut meliores eis. 29a

¶ Manifestū igit est qm̄ eodem modo vna vtiqz erit ratio aie 7 figure: neqz enim ibi figura est preter triangulum 7 figuras que consequenter sunt: neqz hic aia preter predictas est. fiet aūt vtiqz 7 in figuris ratio cōmunis que conuenit quidem oib9 ꝓpria aūt nulli9 erit figure: similiter eni 7 in dictis aialib9. vñ ridiculū est q̄rere cōmunē rōnē in his 7 in alterius q̄ nulli9 erit eoz que sūt ꝓpria ratio: neqz ꝑm ꝓpriam 7 indiuiduam speciem dimittentes huiusmodi.

¶ Dicam9 igit q manifestum est q ex via vni9 exē pli eadem erit diffinitio anime 7 figure: nō aūt est illic pfectio extra virtutes predictas: sed possibile est in figuris ēt vt sit diffinitio vlis ꝯueniens oib9 figuris: 7 nō sit ꝓpria alicui eaz: 7 silr ex oibus p̄dictis: 7 iō qui q̄sierit i istis 7 i alijs sermonem vniuersalez qui nō est: neqz est ꝓpius alicui ex omnibus: neqz est ꝑm modum hunc conuenientem qui nō diuiditur: 7 dimiserit talem sermonem rectuz est vt derideatur. 30.

30. ¶ Cum genera accepta in diffinitionibus: aut sunt vniuoca aut aīal in diffinitione hois: aut dicta multipliciter: vt ens ⁊ potentia ⁊ actus: incepit hic declarare cuiusmodi sit genus acceptū in diffinitione: ⁊ dixit: q; nō est equocū neq; vniuocū: ⁊. d. (dicamus igit̄ q; manifestū est ⁊c). i. dicamus q; manifestum est ex exemplo q; illud qō dat diffinitio aīe vlis ex intētione cōi oibus partibus aīe est simile illi qō dat diffinitio figure vlis oīb⁹ figuris. manifestū est enī p se q; nulla pfectio est alicuius ptis aīe extra pfectionē vniuersalem quā accepim⁹ in diffinitione oīum virtutū ⁊ si iste virtutes sint diuerse in intētiōe ꝓpria vnicuiq; earū: ita nō est hic figura aliq̄ ex diffinitionē figure vlis: lz figure differāt ab inuicē in termis ꝓprijs. q̄dam. n. est rotūda: ⁊ q̄daz recta: ⁊ quedā cōposita ex vtroq;: ⁊ hoc exemplū est valde sile diffinitiōe aīe: nō. n. est ex diffinitiōibus equocoꝝ nominū: qm̄ si ita esset: tunc geometria esset sophistica: neq; cēt ex gnib⁹ que dicunt vniuoce: qm̄ si ita esset tūc necesse esset vt alterū duoꝝ foret: aut vt sit hic vna virtus in diffōne: ⁊ in noīe in qua cōicēt oēs vtutes q̄s numerauim⁹: quē admodū modi aīalium ꝙueniūt in diffōne aīalitatis simplicis: aut vt oēs virtutes aīe sint eedē in diffōne ⁊ essentia Et cū narrauit q; diffinitio aīe p exēplum est silis diffinitioni figure: incepit dare modū cōsiliatudis: ⁊. d. (sed possibile est in figuris ēt ⁊c) ⁊ ista diffinitio nō est vniuoca: sed quēadmodū possibile est in oibus figuris: licz differant vt habeant diffōnem vlem magnam cōuenientē oīb⁹ eis: lz multū differāt in diffōne ⁊ essentia sic possibile est vt iste vtutes diuerse hēant vnā diffinitionē vlem cōuenientē oīb⁹ sicut diffinitiōi figure ꝙuenit oibus figuris: ⁊ nulli appropriat. D. d. (ī q; q̄siuerit ⁊c). i. ⁊ pp hoc q; diximus qui q̄siuerit in aīa ⁊ in alijs similib⁹ entib⁹ vnā diffinitionē vlez q̄ nō appropriat alicui ex oibus: ⁊ nō est talis q̄lis est ista diffinitio quā dedimus in aīa: sed sicut vlitas diffōnis aīalitatis simplicis speciez aīalis: neq; ēt est vna. i. vnius nāe diffinitio nō diuisibilis ſm spēm: ⁊ q; dimiserit talē diffōnem qualē dedimus: iustū est vt derideat cū isti duo modi diffōnis nō inueniāt in talib⁹ naturis: ⁊ nō inueniē i eis: ni si iste modus diffinitiōis quo vsu sumus. qui. n. laborat in dando in aīa primū modū diffōnis: ⁊ in hoc q; laborat in querendo ipossibile sicut q; dimittit hāc distinctionē in dimittendo possibile est: dimittere enim possibile est sile ꝼz locutionē ad q̄rere impossibile.

¶ Sīr āt se hūt ei qō de figuris est: ⁊ q̄ ſm aīaz sūt semp eni in eo qō est ꝓnter ē in potētia qō prius est in figuris ⁊ in aīatis: vt in tetragono qdē trigonū est: in sensitiuo āt vegetatiuū: q̄re ē ꝼz vnūqōq; q̄rēdū q̄ vniuscuiusq; aīa: vt q̄ planete: ⁊ q̄ hois: aut bestie pp quā aūt cām ꝓnter sic se hūt cōsiderādū ē: sine qdē eni vegetatiuo sensitiuū nō ē. a sensitiuo aūt sepaī vegetatiuū in plātis: itez āt sine qdē eo qō pōt tāgere alioꝝ sensuū: neq; vnus ē: tact⁹ aūt sine alijs est. multa. n. aīaliū: neq; visuz neq; auditū hūt: neq; odoratus sensum.

31. ¶ Et dispositio de aīa similis est dispōni in figuris iuenīt. n. semp in potētia in figuris: in reb⁹ aīatis p̄cedēs in ꝓnte. U. g. triāgulus in q̄drato ⁊ nutritiuū in sensibili: oz eni q̄rere in quolibet qō est ſm suā diffinitionē. U. g. aīa plante qd est ⁊ aīa bruti qd est: ⁊ q̄rendū est qua de cā sūt talis dispōnis ex ꝓntibus: cū sensibile nō sit sine nutritiuo: sed sensibile separaī in plātis ⁊ ēt nullus alioꝝ sensuum sit extra tactū: sed tactus est extra alios sensus. Adulta enim viua non habent visuz: neq; auditū: neq; odoratum neq; alium sensum.

Tetragonum.

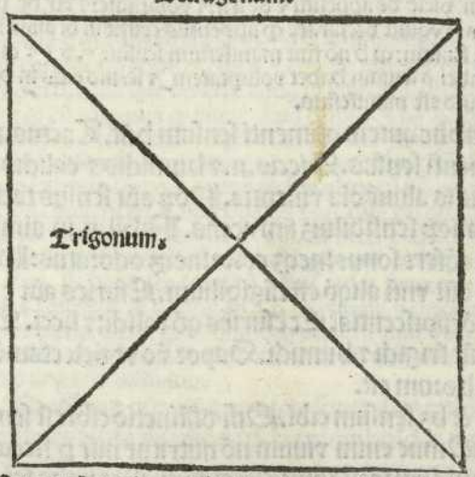

¶ Cum declarauit q; diffinitio aīe est similis diffinitōi figure: incepit declarare modū ꝙsimilitudis: ⁊ demōstrare cuius nature nārum diffinitionū sit: ⁊. d. (⁊ dispositio in aīa similis est ⁊c). i. ⁊ dispositio in rebus q̄ ꝙtinent̄ in diffōne aīe est sicut dispositio in rebus que cōtinent̄ in diffinitione figure: quēadmodū. n. inueniē in figuris prius ⁊ posterius ⁊ prius existit in potētia in posteriori: ita est de virtutibus aīe. U. g. in figuris qdē triangulus est prior q̄drato: ⁊ triāgulus existit in potentia in quadrato: ⁊ ideo si quadratū est triangulus est ⁊ nō ecōuerso: ⁊ silr in virtutib⁹ aīe. nutritiuum enim prius est sensibili: ⁊ existit in eo in potentia: ⁊ si sensibile est nutritiuū est ⁊ nō ecōuerso: ⁊ cū declarauit numerum istius diffinitionis: ⁊ quātum largit̄ de cognitiōe: dixit (oz igit̄ querere in quolibet qd est ⁊c). i. cū declaratū est q; ista diffinitio aīe est de genere diffinitionis figure: ⁊ quēadmodū nō sufficit i cognitiōe figure rectaꝝ linearū: ⁊ figure circularis cognitio figure simpliciter: ita est in diffinitione aīe vlis. querendū est igit̄ post cognitionē isti⁹ diffinitiōis vlis diffinitio ꝓpria vniuscuiusq; virtutis aīe. s. q̄ est anima plantarum ⁊ que est anima hominis ꝓpria illi: ⁊ que bruti. D. d. (Et oportet querere que dicta sunt talis dispositionis) ideſt ⁊ oportet perscrutari etiam quare inuenitur in virtutibus anime prius ⁊ consequens. sensibile eni impossibile est vt sit absq; nutritiuo. Nutritiuum autem potest esse absq; sensibili: ⁊ hoc est in plantis: ⁊ etiam apparet q; impossibile est vt aliquis quattuor sensuuz sit sine tactu: tactus autez potest esse extra alios sensus. plura enim animalia curent visu ⁊ auditu ⁊ odoratu ⁊ gustu: ⁊ hoc intendebat cum dixit: neq; alium sensum: ⁊ iste locus indiget consideratione. existimatur enim q; gustus est vnus modorum tactus ſm q; dixit superius: sed si aliquod animal nutritur ex rebus carentibus sapore: tunc gustus illi⁹ animalis non erit nisi ſm calidum ⁊ frigidum ⁊ humidum ⁊ siccum: aut intendit cum dixit (neq; alium sensum) id est q; alius sensus non distinguitur in vltimo id est in fine a sensu tactus ſm q; inuenitur in animalib⁹ perfectis: ⁊ vniuersaliter opinandum est q; si animal habet sensum tact⁹: ⁊ nutritur a suis radicibus: sicut plāte nutriuntur: vt dicit̄ de spongia maris: istud animal habet sensum tactus sine gustu: ⁊ forte innuit tales istos modos animalium. oē eni animal habens bos ꝼz aliquem gustum.

¶ Et sensitiuoꝝ aūt alia qdem hūt ſm locū motiuum: alia vo nō hūt: vltimū aūt ⁊ minimū rōcinatiōnē ⁊ intellectū. Quib⁹ eni inest rōcinatio cozruptibiliuz bis ⁊ reliq̄ ola gb⁹ aūt illoꝝ vnūqōq; nō oīb⁹ rōcinatio: sed gbusdā qdē: nz imagiatio: alia

autem

aũt hac ſola viuunt de ſpeculatiuo aũt intellectu altera rõ ẽ: q̃ quidẽ igit̃ de horum vnoquoq; ratio hec ꝓpꝛiſſima ⁊ de anima manifeſtum eſt.

32. ¶ Et ex eis que ſentiũtur eſt q̃ quedã hñt motũ in loco: ⁊ quedã non. cõplemẽtũ aũt ⁊ finis ẽ illud qõ hz cognitionẽ ⁊ diſtinctionẽ. oẽ. n. ex rebus corꝛupti bilib⁹ hñs cognitionẽ hz oia alia. hñs autẽ aliqõ illoꝝ nõ ẽ neceſſe vt habeat cognitionẽ: ſed quedam non habent imaginationem: ⁊ quedam non viuũt niſi ꝑ iſta tm̃. Intellectus aũt ſpeculatiuus ⁊ cogitatiuus ſermo eſt in eo alius. declaratum eſt igitur q̃ ſermo in vnaquaq; iſtarum virtutum eſt ſermo magis conueniens in anima.

32. ¶ Et cõꝛehẽdit̃ ſenſu q̃ quedã aialia mouẽt̃ in loco: ⁊ eſt modus ꝑfect⁹ ⁊ quedã nõ. Cõplementũ autẽ aialiũ ⁊ finis eoꝝ qui itẽdebaũt i gnãtione que cũ nã potuit ꝓtigere ſtetit ẽ modus aialiũ hñs virtutẽ ſpeculatiuã cogitatiuã. i. intelligibilẽ. D. d. (oẽ. n. ex reb⁹ corꝛuptibilib⁹ ⁊c.). i. ⁊ appaꝛet q̃ oẽ hñs virtutẽ cogitatiuã ex reb⁹ gnãbilib⁹ ⁊ corꝛuptibilib⁹ neceſſario hz alias vtutes aie. ⁊. d. ꝫ pꝛeſeruando ſe a corꝛoꝛib⁹ celeſtib⁹. declaratũ ẽ. n. q̃ illa nõ hñt de virtutib⁹ aie niſi ꝓcupiſcẽtiã ⁊ itellectũ. D. d. (qõ aũt hz vnũ illoꝝ ⁊c.). i. hñs aũt vnã virtutũ q̃ ſũt pꝛiores nãli intellectu nõ ẽ neceſſe vt habeat cogitationẽ aut itellectũ: ſz q̃dã non hñt imaginationẽ: nedũ habeãt cogitationẽ: ⁊ q̃dã viuũt ꝑ illa q̃ ſũt ſub imaginatiõe ex virtutib⁹ pꝛioꝛib⁹ ea: ⁊ ꝫ itẽdebat cũ. d. ⁊ quedã viuũt ꝑ iſta tm̃. D. d. (ſermo aũt de itellectu ſpeculatiuo ⁊c.). i. ſermo de eo ẽ ita q̃ ſit eẽ iſtã nãz. exiſtimaẽt. n. q̃ nõ eſt aia neq; pars aie. ⁊ inuit nobilitatem ei⁹ ⁊ diuerſitatẽ illi⁹ ad alias ꝓtes: opinãdũ ẽ. n. q̃ eſt ex nã ſupꝛioꝛi nãe aie. D. d. (declaratũ ẽ. n. ⁊c.). i. declaratũ ẽ. n. ex ꝓdictis q̃ pꝛimũ qđ itẽdiẽt̃ de ſciẽtia aie qđ ẽ magis cõueniens ſermõi i aia eſt log de aia vniuſcuiuſq; iſtaꝝ vtutũ.

¶ Neceſſariũ aũt ẽ debẽtẽ de his ꝑſcrutationez facere accipe vnũquodq; eoꝝ qđ ẽ: poſtea ſic de habitis aut ⁊ de alijs inueſtigare. ſi aũt oz dicere quid vnũquodq; ipſoꝝ: vt qđ intellectiuũ ⁊ ſenſitiuum: aut vegetatiuũ: pꝛius adhuc dicẽdũ qđ ſit itellige re: ⁊ quid ſentire pꝛioꝛes. n. potẽtijs actus ⁊ opera tiões ꝑm rõnẽ ſũt. ſi aũt ſic his adhuc pꝛiora oppoſita oz cõſiderare de illis vtiq; pꝛimũ oportebit determinare pꝛopter eandem cauſaz: vt de alimẽto ⁊ ſenſibili ⁊ intelligibili.

¶ Et indiget neceſſario qui voluit ꝑſcrutari de iſtis ſcire vnãquãq; iſtaꝝ q̃ ſit. Deinde poſt ꝑſcrutetur de cõtigẽtibus illis. ⁊ ſi neceſſe ẽ dicere vnãquãq; illaꝝ que ſit. U. g. intellect⁹ quid ſit: ⁊ ſentiẽs quid ſit: nutritiuuz q̃d ſit: oz ẽt ꝑdicere itelligere qđ ſit: actiões. n. ⁊ opatiões ꝑcedũt i itellectu virtutes: ⁊ ſi ita ſit: ⁊ cõſiderare de alijs reb⁹ oppoſitis iſtis oz ꝑcedere conſiderationem de iſtis oportet nos vt intendamus ad diffiniendum iſtas pꝛimo pꝛopter iſtã cãm. U. g. cibũ: ⁊ ſenſatũ ⁊ intellectum.

33. ¶ Cũ declarauit q̃ diffinitio vlis aie ꝑdicta nõ ſufficit in cognitione ſue ſubſtãtie: icepit dicere qđ oz ſcire de aia poſt illã diffinitiõez: ⁊. d. (⁊ idiget neceſſario ⁊c.). i. ⁊ oz neceſſario illũ qui voluerit acgrere pfectã cognitionẽ de aia: ꝑſcrutari de vnaquaq; virtutũ aie ꝑ ſe: quouſq; ſciat ꝑ demonſtrationẽ vnãquãq; illaꝝ q̃ ſit: ⁊ quã nãm hz. U. g. ꝑſcrutari quid ẽ itellectus: ⁊ qđ ẽ ſenſus. D. poſt ꝫ ꝑſcrutari de vnicuiq; ꝓtigẽtib⁹ iſtaꝝ virtutũ vlib⁹ ⁊ ꝓpꝛijs. U. g. vtrũ virtus itelligibilis poſſit abſtrahi aut nõ. Et cũ declarauit illud qõ oz ꝑſcrutari nos de aia: icepit demõſtrare viam ad hãc cognitiõez ⁊ q̃ ẽ ex eis que ſũt magis nota apud nos: ⁊ ſũt poſterioꝛa i eſſe ad ea q̃ ſũt magis nota apud nãm q̃ ſunt pꝛioꝛa i eẽ: ⁊. d. (⁊ ſi neceſſe eſt dicere vnãquãq; iſtaꝝ ⁊c.). i. ⁊ ſi oz ꝑm q̃ declarauimus ſcire q̃ eſt vnaquecq; iſtarũ vtutũ: neceſſe ẽ ꝑſcire actiões ꝓꝓrias vniculiq; iſtaꝝ vtutũ que ſunt. U. g. qđ ẽ itelligere ꝑ intelligens: ⁊ ſentire ꝑ ſentiens ⁊ nutrire ꝑ nutriẽs. cognitio. n. actionũ iſtaꝝ virtutũ pꝛioꝛ eſt apud nos in noſtra pꝛia cognitiõe: q̃z cognitio iſtarũ vtutũ. ⁊ cũ narrauit q̃ cognitio actionẽ oz pꝛecedere cognitionẽ vtutũ: narrauit ẽt q̃ cognitio patiẽtiũ illas actiones oz p̃cedere cognitionẽ illaꝝ actionũ ꝓꝓ illã eãdẽ cãm ꝓꝓ quã oz ꝑcedere cognitio actionũ cognitionẽ virtutũ. ⁊. d. (⁊ ſi ita ſit ⁊c.). i. ⁊ ſi ita ſit. ſ. q̃ debem⁹ire ſp de eis que apud nos ſũt magis nota ad illa q̃ ſũt magis nõ apud nãz ⁊ conſiderare de reb⁹ oppoſitis iſtis virtutib⁹: ⁊ ſũt paſſiua earũ oz p̃cedẽ conſiderationẽ i actiõib⁹ ⁊ ivirtutib⁹: neceſſe ẽ pꝛe ſcire pꝛio cibũ qđ ſit qđ ẽ paſſiuũ vtutis nutritiue: ⁊ ſenſatũ qđ ſit: ⁊ itellectũ qđ ſit añq̃z ſciaẽt nutrire ⁊ ſẽtire q̃ ſũt: ⁊ vocauit ea oppoſita. paſſiuum enim ⁊ actiuum videntur eſſe quodammodo oppoſita.

¶ Quare pꝛio de alimẽto ⁊ gnãtione dicẽdũ ẽ. vegetatiua. n. aia ⁊ alijs ineſt pꝛia: ⁊ marie cõis potẽtia ẽ aie: ꝑm quã ẽ viuere oibus cui⁹ ſũt opa generare ⁊ alimẽto vti. Naturaliſſimũ. n. operũ viuentib⁹ ẽ q̃cũq; pfecta ⁊ nõ oꝛbata. aut gnãtionẽ ſpontaneã hñt facere alterũ q̃le ipſũ: aial quidẽ anial: plãta aũt plãtã: quatenus ipſo ſp ⁊ diuio ⁊ imoꝛtali eẽ ꝓticipẽt: ꝑm q̃ poſſũt. oia. n. illud appetunt illi⁹ cã agunt omnia quecũq; agunt ꝑm naturam.

¶ Oꝛtet igit̃ pꝛio log de nutrimẽto ⁊ generatione. aia. n. nutritiua eſt pꝛioꝛ i oib⁹ viuentib⁹: ⁊ ẽ vniuerſalioꝛ virtutib⁹ aie qb⁹ viuũ viuit: ⁊ actiões iſtius ſũt gnãre ⁊ vti nutrimẽto. actio. n. que ẽ magis cõuenies nãe oĩs viuentis ex eis q̃ ſũt pfecta ⁊ non hñt occaſionẽ: neq; gnãntur caſu ꝑ ſe: eſt vt agat aliud ſimile: aial. n. facit aial: ⁊ plãta plãtam: ita q̃ hẽat cõicationẽ cũ ſempiterno diuio ꝑm ſuũ poſſe oia. n. deſiderãt hoc ⁊ ꝓp hoc agit oẽ qõ agit nãl. 34.

¶ Cũ declarauit q̃ diffinitio ẽ magis vlis iter oẽs anime: ⁊ quãtũ largit̃ de cognitiõe: ⁊ q̃ nõ ſufficit i cognitione ſbe aie pfecte ⁊ q̃ ẽ neceſſariũ ꝑſcire quãlibz virtutũ aie ꝑ ſuã diffinitionẽ ꝓꝓriã: ⁊ quot modis ſũt iſte virtutes diuerſe: ⁊ qõ adunãt icepit narrare q̃ oz pꝛio icipe de cognitione iſtaꝝ vtutũ ab ea que ẽ valde pꝛioꝛ. ſ. nutritiua. ⁊ q̃ pꝛio oz conſiderari de paſſiuis ⁊ de actiõibus iſtaꝝ vtutũ. ⁊. d. (oꝛz igit̃ pꝛio loqui de nutrimẽto ⁊ generatiõe ⁊c.). i. ⁊ cũ declaratũ eſt q̃ pꝛio oꝛz conſiderare de actiõib⁹: ⁊ de paſſiuis añ virtutes neceſſe eſt vt pꝛimo loquamur inter omnes iſtas actiones de cibo ⁊ de generatione que ſunt paſſiuum anie iſtius ⁊ actio: ⁊ eſt neceſſe vt pꝛimo loquamur de anima nutritiua: quia eſt pꝛioꝛ naturaliter alijs rebus per quas aliquid dicitur viuuz: ⁊ ideo ẽ magis vniuerſalis iter alias virtutes anime. ⁊ innuit q̃ propter pꝛioꝛitatem ⁊ eius vniuerſalitatem. oportet pꝛeponi in conſideratione. vniuerſale enim notius eſt apud nos q̃z pꝛopꝛium: vt dictum eſt alibi Et cũ declarauit hoc: incepit numerare actiões attributas illi cuz ante debemus ſcire eſſe q̃z quid eſſe. ⁊ dixit (⁊ actiones iſtius ſunt ⁊c.) ideſt ⁊ actiones iſtius virtutis: ſunt nutrire ⁊ generare: ⁊ vti cibo: ⁊ dicimus q̃ generare ẽ actio illius virtutis: quoniã actio que maxie conuenit nature eius 34.

qđ dr̃ viuũ p hãc virtutẽ est gnãre simile in spẽ: ꝛ b̃ fit tribus conditionibus: quaꝝ vna est vt ptingat tẽpus in quo hz hãc virtutẽ. cũ nõ sit in effectu oi tpe. scđa est vt cũ hoc nõ hẽat occasionẽ. ista. n. impedit hãc actionez: lz ptingat tps in quo puenit ab illo illa actio tertia ẽ vt illud viuũ nõ sit in eis q̃ fuũt cãu sed p se qñ igit in viuo fuerint ꝯgregata hec tria: tũc gnãbit: ꝛ hoc itẽdebat cũ. d. qñ actio q̃ magis puenit ꝛc. D. (dedit cãm finalẽ pp quã ista virt⁹ existit in aialib⁹ ꝛ plãtis: ꝛ. d. ita vt hẽat ꝓiunctionẽ cũ sempiterno) .i. ꝛ ista virtus existit in viuo vt gnãre ꝛ corruptibile cõicẽt cũ sempiterno ꝑm suũ posse. solicitudo. n. diuia cũ nõ potuerit facere ipsũ pmanere ꝑm indiuiduũ: miserta ẽ i dando ei virtutẽ q̃ pot pmanere i spẽ: ꝛ b̃ nõ ẽ dubiũ. s. q̃ melius ẽ in suo eẽ q̃ hẽat istã virtutẽ q̃z vt nõ hẽat. D. d. (oia. n. hec desiderãt ꝛc). i. ꝛ b̃ fuit iõ: q̃ oia desiderãt pmanẽtiã sẽpiternã: ꝛ mouẽt ergo ipam ꝟz q̃ natа ẽ nã corr ad recipiẽdũ: ꝛ pp hũc finẽ agũt oia entia que agũt nãliter.

¶ Jd aũt q̃ cuius cã sit duplr̃ ẽ hoc qdẽ: cui⁹ illud vo quo: Qm̃ igit cõicare nõ possunt ipso sp ꝛ diui no cõtinuatione. ꝓpter id qõ nihil cõtingit corruptibilium idẽ ꝛ vnũ nũero permanere ꝟz q̃ potest participare vnũquodq̃z sic cõmunicat: hoc qdem magis: illud vo minus: ꝛ permanet non idẽ ſz vt idem. Numero quidem non vnũ: specie ãt vnũ.

35. ¶ Et ꝓpter quid dicitur duob⁹ modis. Quoꝝ vn⁹ est in quo est. Alius ẽ cuius ẽ: q̃ igit ipossibile fuit vt haberet cõicationẽ cũ sempiterno diuino i eternitate: q̃ ipossibile est vt aliqõ corruptibile p maneat idẽ i nũero. Jdeo hz cõicationez qõlibet cũ eo ꝑm suũ posse: ꝛ hoc magis: ꝛ hoc min⁹. ꝛ sic pmãet nõ illud idẽ ſz suũ sile. Nõ vnum numero sed vnum forma.

35. ¶ Cũ dedit cãm finalẽ ꝓpter quã virtus generatiua existit i viuo vlter: ꝛ assimilatio corruptibil' cũ sempiterno ꝑm q̃ hz nãm assimilandi: ꝛ q̃ oia etiã faciũt actiões erga istũ finẽ: narrauit ꝑm quot modos dicit iste finis. ꝛ. d. (ꝛ ꝓpter quid dicit duobus: quoꝝ vnus est illud qđ est iste finis: ꝛ alius illud in quo est iste finis). V. g. in b̃ sermone q̃ oia entia agunt ꝓpter pmanentiam sempiternaz: ꝛ ꝓpter ea i qbus inuenitur pmanentia sempiterna: aut dispositio pmanentie sempiterne. Et cũ declarauit hoc: icepit declarare modum in quo gnãbilia ꝛ corruptibilia possunt cõicare cũ eternis: ꝛ cãm ꝓpter quã diminuta sunt a permanentia sempiterna: ꝛ. d. (q̃ igitur ipossibile ẽ ꝛc.). i. ꝛ intẽdit per sempiternũ diuinũ corpus celeste. celestia. n. illa pmanent ꝑm indiuiduum: ꝛ b̃ qđ. d. (ꝛ minus b̃ ꝛ magis b̃) intẽdit generatiuũ ꝛ nõ generatiuũ. Utrũqz. n. pmanet ꝑm spẽm: sed generatiuum habet semper hoc ꝛ non generatiuum in maiori parte temporis: ꝛ in pluribus subiectis.

¶ Et aũt aia viuentis corporis cã ꝛ principiũ. Hec aũt multiplicit dicũr: attamẽ aia ꝑm determiatos tres modos cã dicit. eteni vñ mot⁹ cã ẽ. ꝛ cui⁹ cã: ꝛ sicut suba animatoꝝ corpoꝝ anima causa.

36. ¶ Anima igit ẽ corporis viui cã trib⁹ modis determinatis. est. n. illud ex quo ẽ mot⁹: ꝛ illud ꝓpter qõ fuit corpus: ꝛ etiam anima est causa ꝑm q̃ est substantia que est causa esse omnium.

36. ¶ Cũ apparuit ex diffinitiõe vlt aie q̃ aia ẽ cã corpis ꝟz formã: ꝛ appit hic q̃ vt⁹ generatiua est cã agẽs aiatũ. Incepit declarare q̃ aia nõ ẽ solũ cã ꝑm formã: lz cã ꝟz tres modos: ꝑm quos dicit cã: ꝛ b̃ est trib⁹ modis: ꝛ hoc ẽ necessariũ ꝓsire. anteꝟz loquat de vnaquaq̃ ptiũ aie: lz iõ sit declaratũ vniuersaliter q̃ oĩs forma naturalis talis est. ꝛ. d. (anima igitur est corporis viui cã ꝛ principiũ) ꝛ q̃ hec duo dicunt multipliciter: silr̃ ꝛ aia est causa ꝟz tres modos determinatos. s. causa mouẽs: finalis: ꝛ formalis: que determinate sunt i sermonib⁹ vlibus physicis. D. d. (ẽ. n. illud ex quo fit motus. s. cã agẽs motũ. Et possumus itelligere ex b̃ motũ in loco ꝛ generationẽ: ꝛ motũ in augmẽto ꝛ diminutiõe. Anima ẽ. n. cã agẽs istos tres motus in aniato. D. d. (ꝛ illud ꝓpter quod fuit corpus). s. cã finalis Corpus. n. nõ fuit nisi ꝓpter animã: cũ declaratũ ẽ q̃ aia ita ẽ de corpore sicut forma de mã: ꝛ declaratũ ẽ in sermonib⁹ vniuersalibus: q̃ mã ẽ ꝓpter formã tñ: ꝛ q̃ nõ aliqõ ꝓpter materiã: aut aliqõ qõ sit de necessitate materie: sicut existimabant antiqui: non concedentes cãm formalem esse: neqz finalẽ (ꝛ ania etiam causa). i. ꝛ anima etiam est cã corporis ꝑm substantiam ꝛ formam ꝛ que est causa esse omnium.

¶ Quod quidẽ igit sit sicut ſba manifestũ ẽ. Causa. n. ipsius eẽ oĩbus ſba est. Viuere aũt viuentib⁹ ẽ esse. Cã aũt ꝛ principiũ horũ aia. Amplius autez eius q̃ potẽtia rõ actus ẽ. Manifestũ aũt ẽ q̃ ꝛ cuius gratia aia cã. Sicut. n. intellectus gr̃a huius facit: eodẽ modo ꝛ nã. Et hoc ẽ ipsius finis hmõi aũt in aialib⁹ aia ꝛ ꝑm naturã. Oia. n. physica corpora aie instrumẽta sunt: sicut aialiũ: sic ꝛ plantaꝝ tãq̃ gratia aie existentia. Dupl̃r aũt dicit ꝛ q̃ cuius cã ẽ: ꝛ q̃ cuius: ꝛ q̃ quo. At vo ꝛ vnde ꝓncipiũ qui ꝑm locũ mot⁹ aia ẽ. Nõ oĩbus aũt viuentibus inest potẽtia hec. Est aũt alteratio ꝛ augmẽtũ ꝑm animã: sensus. n. alteratio quedã eẽ videt. Nihil aũt sentit quod nõ hz aiam. silr̃ aũt de augmẽto ꝛ decremẽto se hz. Nihil. n. decremẽtũ patit neqz augmentatur physice: nisi alatur: Alitur autez nihil quod non communicet vita.

¶ Et esse viui est viuere: ꝛ aia ẽ cã ꝛ principiũ istius: 37.
ꝛ etiã endelechia est itẽtio eius qõ ẽ i potẽtia ens. ꝛ manifestũ ẽ q̃ aia ẽ cã ẽt ꝓpter quid. Qm̃ quẽadmodũ itellectus nihil agit nisi ꝓpter aliqd in nã: ꝛ hoc ẽ finis ei⁹: ꝛ silr̃ aia i aialibus: ꝛ in oĩb⁹. Oia eni nãlia sũt organa aie: sicut in aialibus ꝛ plantis ita q̃ est etiam cã animati. Et ꝓpter qd dicitur duob⁹ modis. Quoꝝ vnus est illud ꝓpter quod: ꝛ alius cuius ẽ hoc. Et aia est ẽt illud ex quo ꝓncipio fit motus in loco. Sed ista virtus non inuenit in oĩbus viuis. Et alteratio etiã ꝛ augmẽtũ fiunt per animã. Sensus. n. existimat esse alteratio aliqua. Et nihil sentit nisi hẽat animaz. Et sic est de augmẽto ꝛ diminutione. Nihil eni ageẽ ꝛ diminuit nãlr̃ nisi nutriat. ꝛ nihil nutrit nisi hẽat ptẽ i vita

¶ Cũ posuit q̃ aia ẽ cã corporis tribus modis de qbus mo 37.
dis dicit hoc nomẽ cã: incepit declarare modos istos eẽ i ea ꝛ in primo q̃ est causa corporis ꝑm formã: ꝛ. d. (ꝛ esse viui ꝛc.). i. ꝛ signum q̃ aia est forma corpis: est q̃ hic ens viuũ nõ hz esse ꝑm q̃ est viuũ nisi ꝓ illud ꝓ quod vivit. i. q̃ est cã istius actionis. s. vite. ꝛ manifestum est q̃ causa istius actionis est anima: ergo hoc qđ est viui ꝑm q̃ ẽ viuũ est ꝓ animã: ꝛ illud ꝓ qđ est ens: ꝛ est hoc sua forma ergo est forma aiati cum nõ est hoc ꝛ ens nisi per animam. D. dedit secundam rationem super hoc (ꝛ etiam endelechia est intentio eius quod est in potentia ens). i. ꝛ etiam anima est ꝑm q̃ iam declaratum est perfectio. Perfectio aũt ẽ forma ꝛ intentio eius quod est in potẽtia ens: ergo anima est forma

Et cum

Et cū declarauit eā eē cām ꝑm formā: declarauit ēt eā esse cām ꝑm finē: ꝛ.d.(manifestū q; ē aīa ē cā ꝛc.).i. manifestum est per se q; aīa ē cā corporis animati ꝑm illud ꝓpter quod fuit corp; aiatū. Q uēadmodū.n. multa artificialia nō agunt nisi ꝓpter aliquid: sic etiā est de nā. s. q; non agit nisi ꝓpter aligd: ꝛ hec est finis nāe. s. q; non agit nisi ꝓpter aligd: sicut ars non agit nisi ꝓpter aligd. D. declarauit q; illud ꝓpter qđ natura agit vt esse aīa in aīalib;: ꝛ nō solū ī aīalibus: ꝫ oībus i reb; nālib;: ꝛ.d.(ꝛ silr aīa i aniali bus ꝛ in oībus).i. ꝛ quēadmodū forma est finis artis ī artificialib; ita aīa est finis nature ī aīalibus: ꝛ in oībus nāli bus. D. declarauit modū ex quo appet q; aīa ē finis oīum nālium: ꝛ.d.(oīa.n. nālia sunt instrumēta aie ꝛc.).i. ꝛ diximus q; aīa ē finis oīum nālium: q; oīa nālia videt istrumenta esse indifferenter ī oībus aīatis. Et sicut videt ī aialibus ita vt ī plantis. D.d.(ita q; ēt illa ē cā aiati ꝛc.).i. ꝛ ℔ quod diximus de ea nō latet imo ē mānifestū ꝑ se: adeo q; apparet ex ℔ q; aīa ēt est cā aīati. Illud.n. ꝓpter quid inuenitur aligd: dicit duob; modis. Q uoꝝ vnus ē illud ꝓpter quod iuenit aligd ꝛ ista est ꝓportio aīe ad corpus. Et alius est illud cuius ē ℔ ꝓpter qđ inuenit aligd: ꝛ ista est ꝓportio aīe ad aiatū. Dicim;.n. q; aīa ꝛ corp; vtrūq; nō fuit nisi ꝓpter aīatū. Et cū declarauit eā esse cām ꝑm formā ꝛ ꝑm finē: declarauit ēt eā esse cām mouētē ꝑm oēs modos motuū exītes in aīato siue veros siue existimatos eē mot; ꝛ.d.(ꝛ aīa ēt est illud ex quo primo fit mot; in loco) ꝫ ista virtus nō ē ī oībus viuis. i. in oībus aialibus. D.d.(ꝛ alteratio ēt ꝛ augmētū ꝛc.).i. ꝛ alteratio attributa sensibus: sicut quidā reputāt: si cōcesserim; cā esse motū erit ꝓ aīam: ꝛ silr augmētū ꝛ diminutionē. Nihil.n. dicit hāc hūc motū .s. sensū nisi hēat aīam. D.d.(ꝛ silr ē de augmēto ꝛ diminutione).i. ꝛ quemadmodū apparet q; nō sentit nisi hūs animā sic apparet q; nō augmētatur neq; diminuit nisi illud qđ hz cōicationē cū aialibus ī aliq; ꝑte aie. Nihil.n. diminuit nālr aut augmētat nālr nisi hēat virtutē nutriendi Et nihil nutrit nisi habeat cōicationē in vita attributa aialibus: ꝛ iō hoc nomē mortuū nō dicitur de aialī: nisi cum caruerit communicatione quam habet cum plantis.

¶ Empedocles aūt nō bene dixit hoc addens augmentū accidere plātis. deorsū qđē radicē mittētibus: ꝓpter id quod terra sic ferr ꝑm nām. Sursū aut ꝓpter ignē silr. Neq;.n. surſū ꝛ deorsū bene accepit. Nō.n. idē oībus surſū ꝛ deorsū ꝛ oī: ꝫ sicut caput aialium sic radices plantaꝝ sūt. Sī cōgruit istrumenta dicere altera ꝛ eadē operibus.

38. ¶ Empedocles aūt nō recte dixit in hoc ꝛ vere: cū dixit q; augmētū qđ accidit in plantis. Jn hoc aūt qđ ramificat ꝑ radices inferi; fit ꝑ motū ipsi; terre nālr ad istā ꝑtem: ꝛ hoc posuit cām. Jn hoc vō qđ ramificat supius fit q; ignis mouet similiter ad supius: ꝛ hoc posuit cām hoc.n. quo vtr ēt in suo sermone de supiori ꝛ inferiori nō recte fuit dictū. Superius.n. ꝛ inferius nō sūt idē oībus rebus: ꝛ i oī. Sed quēadmodū caput est aialibus: ita radices plantis. ¶ Cū per actiones debemus dicere in instrumentis eoꝝ que sūt cōueniētia aut diuersa.

38. ¶ Cū declarauit q; motus augmēti nō ē ex pricipio qđ ē elementū: icepit declarare q; Empedocles errauit: cū opinabat q; ℔ principiū ē ex elentis: ꝛ q; augmētū in plantis ad inferi; ē ꝓpter ꝑtē grauē. s. terrā ꝛ aquā: ꝛ supius ꝓp leuē .s. aerē ꝛ ignē: ꝛ.d.(Empedocles aūt ꝛc.).i. Empedocles aūt nō bñ existimabat: cū opinabat q; ℔ pricipiū nō ē aīa ꝛ q; ℔ qđ accidit de augmēto ī plantis: est ꝑ nām elemēto rū: illud igit qđ auget iferius ē ꝑ nām terre(ꝛ hoc posuit cām ei;).i. ꝛ posuit cām mot; isti; ad iferius nām grauē: ꝛ cām in augmēto ramoꝝ ad superius nām leuē. s. igneā. D. incepit narrare quid cōtingit huic sermoni de erroꝛe ꝛ.d.(℔ etiā quo vsus fuit in sermōe suo de supiori ꝛc.).i. iste sermo que induxit in dādo cām istius motus ꝫij q; inuenitur in augmētabili nō ē verus. Hoc.n. q; existimabat q; supius ī plantis ē supi; i mūdo et iferi;. Jnferi; nō ē vez: qm̄ neq; in ꝑte cōueniūt: neq; in nā: neq; i potētia. Jn parte aūt: q; ꝫ ℔ ꝓcedamus in plantis: tm̄ in pluribus aialib; nō possum; illud ꝓcedere. Supi;.n. i eis nō respicit supi; mūdi: ꝛ vitas nō ꝓcedit ℔. nā.n. iferioris i plātis alia ē a nā iferioris i mūdo: ꝫ ꝓtigit ꝓgregatio coꝝ in ꝑte eadē casu: ꝛ ipsa eadē ē nā supioris i aialibus ꝛ signū ei; ē q; caput in aialibus ē simile terre in plantis: cū actio eoꝝ sit eadē: ꝛ ꝑ actiōes debem; respicere cōueniētiā ꝛ diuersitatē in partibus augmētabilib;: ꝛ.d.(supi;.n. ꝛc.).i. ꝛ primus erroꝛ Empedoclis est q; supius ꝛ iferius nō sūt eadē pars in oībus reb;: ꝛ i oī. s. mūdo: qm̄ ꝫ ℔ ꝓcedam; i plantis: quid possumus dicere in pluribus aialib;: supius.n. in aialib; nō respicit supius mūdi. D.d.(ꝫ quēadmodū caput ꝛc.).i. ꝫ nō cōcedam; q; iferi; in plātis sit inferi; i mūdo ꝑm nām ꝛ potētiam: neq; supius i eis supi; i mūdo: ꝫ sint i ea dē ꝑte. Natura.n. capitis i ailib; ē nā radicis in plātis: cū habeāt easdē actiōes. ꝛ ꝑm actiōes ē dicēdū q; ꝑtes aialiū ꝛ plātarū ꝛ instrumēta eoꝝ sūt ꝓueniētia aut diuersa in nā. Et cū nā radicis in plantis ē nā capitis in aialib;: tūc superius ī plantis ē i rei veritate inferius i mūdo. Et si nos cō cessissem; q; eēt iferius: tūc ℔ qđ accidit plantis. s. q; inferius in eo est inferius mūdi nō accidit nisi casualiter. non q; habēt cādē nām: ita q; ad inferi; in plantis: mouet pars grauis: ꝛ ad superius leuis. Q m̄ si ita esset: tunc neq; superius neq; iferi; haberet aial neq; nā supioris ꝛ inferioris in plantis ꝛ aialibus esset eadē: ꝛ.d.(q; potētia capitis in aialib; ē potētia radicis in plā tis) q; ℔ ē pricipiū eius per quod aial ē aial. s. sensus. ℔ aūt ē pricipiū ei; ꝑ quod plāte sunt plante. s. cibi: ꝛ ideo si caput ex animali: ꝛ radix ex plantis abscinduntur depericunt.

¶ Adhuc aūt quis ē cōtrūs in ℨria q̄ ferunt ignē ꝛ terrā. Distrahēt.n. nisi aligd sit ꝓhibens. Si vō erit: hec ē anima ꝛ cā alimēti ꝛ augmēti.

¶ Et postea qđ ē illud qđ retinet ignē ꝛ terrā: cum 39.
moueāt ad ꝑtes ℨrias. Sūt.n. veloces ad separationem nisi aliquid ꝓhibeat. Et si illic fuerit aliquod ꝓhibens: illud ꝓhibens debet esse causa: vel anima: ꝛ causa in augmento ꝛ nutrimēto.

¶ Et si concesserimus q; nā supioris ꝛ inferioris in plantis 39.
est natura superioris ꝛ inferioris in mundo: ꝛ q; ps ignea mouet in plātis ad supius: ꝛ terrestris ad iferius. Et nos videmus q; cadē pars mouet ad supi; ꝛ ad iferi; isti. Videm;.n. q; quelibet ps potētie sēsibilis: ꝛ qōlibet mēbrū mouet ad vtrāq; ꝑtē ifimul. Si igit posuerim; q; illa ps sit vnica. s. q̄ mouet ad vtrāq; ꝑtē tūc pricipiū ꝑ qđ mouetur istis duobus motibus insimul est vnicū principium. Jstud igit pricipiū hz potētiā vt moueat ad vtrāq; ꝑtē isi mul: qđ nō ē ī elentis: qm̄ vna ps coꝝ nō hz nisi vnicū motū: siue fuerit simpler: siue cōposita. Q m̄ si fuerit cōpositū ex eis mouebit ꝑm elemētū dominās. Et si ꝑtes q̄ mouent in illa eadē parte in sensu aut in nā ad supi;: sint alie a ꝑtibus que mouentur in illa parte ad inferius: tunc ille partes necessario sunt distincte ab inuicem: aut quia sunt simplices: aut quia illud quod dominatur in eis que mouentur ad inferius de corporibus simplicibus est aliud ab illo quod dominatur in eis que mouentur ad superius. Et si ita sit qđ ē illud qđ rectinet ignē ꝛ terrā: aut ꝑtē ignea: ꝛ terrestrez: cū nō possumus dicere q; hec duo sint ad mixta: qm̄ si eēnt admixta moueret ad eādē ꝑtē. s. dominā

tis. Et si ita eēt cito separarēt: nisi aliqd ꝓhiberet: ſz ꝓtigit eis nēcio dicere illic eſſe ꝓhibēs cū videāt nō separi ſz ꝑmanere iſti' dū viuit plāta: ⁊ b ē neceſſariū eis. Et cū ꝯceſſerint illic eſſe ꝓhibens cui⁹ potētia nō ē potētia elēntorum: dicemus eis q illud ꝓhibens eſt aia: ꝑm hoc igitur eſt ſermo eius in hoc intelligendus ꝫ ſit valde breuis.

¶ Uidetur aūt qbuſdā ignis nā ſimplr cā alimēti ⁊ augmēti eē. Et nāqz ipm vi ſolū corporeū ⁊ elemētoꝝ qđ alitur ⁊ augmētat. Unde ⁊ī plantis ⁊ in aialib⁹ putabit vtiqz qs hoc eē quod operatur.

40. ¶ Et qdē exiſtimant q nā ignis eſt ſimplr cā nutrimēti ⁊ augmēti. Ignis.n. iter corpora aut iter elementa nutrit ⁊ augetur: Et ideo exiſtimat q ipſe facit hoc in plantis etiam ⁊ in animalibus.

40. ¶ Lū deſtruxit ſermonē fingentiū q augmētū ē p̄ principiū elēntare. ſ. graue aut leue: incepit etiā deſtruere ſermonem fingentiū q principiū nutrimēti ⁊ augmēti nutribilis ē ignis aut pars ignis: aut aliqđ igneū: ⁊. đ. (⁊ quidā ⁊c.). i. ⁊ qui dā exiſtimant q nā ignis i eo q ē ignis: non ꝑm q ē aliqs ignis: ⁊ b itendebat cū. đ. (ſimplr) eſt cā nutrimenti ⁊ augmēti. Et opiati ſūt b q viderūt ignē alterare oia i ſua ſba adeo q augmētat per illud. Et q nutribile apud eos nutrit alterādo oia i ſuā ſbam: iō exiſtimauerūt p duas affirmatiuas i ſēda figura: q ignis facit b ſimpliciter.

¶ Hoc aūt cōcauſa qdē quodāmō ē: non tn ſimplr cā: ſz magis aia. Ignis.n. augmētū i infinitū ē quo uſqz fuerit cōbuſtibile. Nā aūt cōſtātiū oium terminus ē ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti. Hoc autez ē aie ſz non ignis: ⁊ rationis magis q̄ materie.

41. ¶ Dicam⁹ igit q ignis nō ē niſi coniūctus cāe aliquo mō: ⁊ nō ē cā ſimplr. Sz aia ē dignior vt ſit cā Augmētū.n. ignis ē i infinitū dū cōbuſtibile ē. Ea āt q conſtituunt p nām oia hūt finē ⁊ terminum in quantitate ⁊ augmento. Et iſta ſunt anie nō ignis ⁊ ſunt digniora intentioni q̄ materie.

41. ¶ Lū narrauit hāc opinionē incepit ꝓio narrare ꝓtem verā q est in ea: ⁊ ptē falſam: ⁊. đ. (dicam⁹ igit nos q ignis nō ē cā nutrimēti ⁊ augmēti i aialibus ſimplr) ſz attribuit cāe ēſi inſtrumētū ſuoꝝ inſtrumētoꝝ imo aia ē illa ad quā attribuit ſimplr hec actio: ⁊ ꝯceſſit q ignis ē ꝯiunctus cāe ſz q aliqd attribuit alicui cui⁹ actio nō ꝓficitur niſi p illud. Quia nutribile nō vi alterare cibū niſi p ptē igneā exītez i eo. Hoc.n. elēntū inter alia aut ē alterās alia: aut magis dominat i eo alterare q̄ i aliis elēntis: ⁊ iō fuit neče vt eēt dominās i corpibus nutribilib⁹. Et cū declarauit q ſi iſta actio fuerit attributa ei nō erit attributa niſi ꝑm q ē ꝯiunctus cāe nō q ipſe ſit cā: declarauit modum er quo oz attribuere iſtā actionē igni ſimplr: ⁊ q dignius eſt attribuere eā ſimplr aie: ⁊. đ. (augmētū.n. ignis ē in infinitū ⁊c.). i. ⁊ ſignū q primū mouēs i nutrimēto ⁊ augmēto ē aia non ps ignea ē q iſte motus. ſ. alterare aliqd in ſubiectū alterātis: ⁊ ei⁹ augmētū p illud qđ alt̄at ſi fuerit i ſolo igne abſqz alia virtute ſibi ꝯiūcta. ſ. vt primū mouēs ſit potētia ignis ꝑm q ē ignis: nō alia virtus cōiūcta igni inuēiet infinitus: ⁊ nō ceſſabit in aliquo termio dū cōbuſtibile inuenerit. Modus aūt alterādi ⁊ augmentandi q inuenit i hac nā augmētabili: ſp inuenit finitus ⁊ terminatus i quātitate. Uū manifeſtū ē in figura q iſte mot⁹ nō ē ignis ſimplr: ⁊ cum non eſt ignis neceſſario eſt alterius principij: ⁊ illud vocam⁹ aniam nutritiuā. Et itēdit p terminū ⁊ mēſuram vltima nālia q̄ inueniūt i quātitatib⁹ corpoꝝ augmētabiliū. D. đ. (⁊ ſūt digniores intētioni q̄z māe). i. ⁊ iſta actio q̄ inuenit ib motus. ſ. qui icepit a principio termiato ⁊ puenit ad finē terminatū Dignius ē vt attribuat ei qđ ē in iſta actione q̄ſi forma. ſ. aia q̄z illi qđ ē q̄ſi mā. ⁊ inſtrm. ſ. ignis: ⁊. đ. b: q apparet q actio augmēti ē cōpoſita ex actiōe ignis: ⁊ ex aliq̄ intētione i igne. Alterare.n. qđ ē in eo oz attribui igni: ⁊ qz ē terminatū oz attribui virtute ꝯiūcte cū igne: quēadmodū mollificare ferrū p ignē ad faciēdū aliqđ inſtrm ꝑm q ē mollificare attribuit igni: ⁊ ꝑm q illa mollificatio ꝫ terminuz notū in vnoquoqz inſtrumēto attribuit virtuti aeris.

¶ Qm aūt ē eadē potētia aie vegetatiua ⁊ gnātiua: de alimēto neceſſariū ē determinare primum: ſeparatur eni ab alijs potentijs opere hoc.

¶ Qm igit virtus nutritiua ⁊ gnātiua ſunt eedem: oportet prius neceſſario determinare quid eſt nutrimentum: ⁊ diſtinguere ab alijs virtutibus. 42.

¶ Q m p hāc dām: cū narrauit prio q vult loqui poſt de virtute nutritiua cū ſit magis vlis: ⁊ primū eoꝝ q̄ apparēt i eo vel primū eoꝝ de qb⁹ ꝯſiderat ex hac virtute ē q̄ ania ⁊ ſue actiōes ſt augmētare ⁊ nutrire ⁊ generare. Incepit mō determinare qđ ē illud de quo oz ꝯſiderare prio i hac virtute poſtq̄z cognoſcit eē aia: ⁊. đ. (⁊ qz potētia nutriendi ⁊ gnāndi ⁊c.). i. ⁊ qz ſubiectū potētie nutritiue ⁊ augmētabil' ⁊ gnātiue idē ē. ſ. nutrimtū ⁊ iā dixim⁹ prio q via ad cognitiōez ſbaꝝ iſtaꝝ vtutū nō ē niſi p cognitionez paſſiuoꝝ earū prio: vñ neče ē prio icipe ⁊ determinare cibū qd ſit: ⁊ nutrire qd ſit. Et cū narrauit b: icepit demōſtrare qd ē cib⁹. 42.

¶ Uideť aūt eē alimētū ℨriū ℨrio: nō oē aūt oi: ſed q̄cūqz contrariorum nō ſolū gnātionē hūt ex iuicē: ſz ⁊ augmētū. Fiūt.n. multa ex iuicē: ſz nō oia augētur: vt ſanū ex laboraāte. Uideť aūt neqz illa eodē mō adiuicē eē alimētū: ſz aqua quidē igni alimētū ē: ignis aūt non alit aquā. In ſimplicibus quidem igitur corporibus hoc eſſe videtur maxime: aliud quidem alimentum: aliud vo quod alitur.

¶ Dicam⁹ igit q exiſtimat q nutrimētū ē ℨriū cō trario: ⁊ nō oē ℨriū oi ℨrio: ſz ℨria q̄ nō tn fiunt ab iuicē: ſz ⁊ augēt. Plura.n. fiūt ab iuicē: ſz nō oia augēt. U. g. ſanū ab infirmo. Et iuenim⁹ ⁊ q non eodē mō ſūt nutrimētū adiuicē: ſz aq̄ ē nutrimētuz igni: ignis aūt non ē nutrimētū aq̄. In corpib⁹ āt ſimplicibus hec duo ꝓprie exiſtimantur q alterū eſt nutrimentum: ⁊ alterum nutribile. 43.

¶ Dicit q exiſtimatū eſt q nutrimētū eſt illud qđ ē ℨrium nutribili: ſicut qdā exiſtiati ſūt: ſz iſta exiſtimatio nō eſt i oi ℨrio: ſz i eis ℨriis q̄ nō tn fiunt ab iuicē: ſz ⁊ augmētatur. Plura.n. ℨria q̄ generāt adiuicē: nō augmētāt adiuicez: ſanū.n. fit ab infirmo: ſz nō nutrit ex eo: ⁊ b itēdebat cū. đ. (⁊ nō qđ ℨriuz oi ℨrio ⁊c.) ⁊ ſermo ei⁹ ē itellect⁹ p ſe. ⁊ innuit p b ℨria q̄ ſūt i ſba. Iſta.n. exiſtimāt augmētari adiuicē ⁊ nutriri adiuicē. Et cū declarauit q iſta exiſtimatio nō inuenit niſi i ℨriis q̄ ſūt in ſba: ⁊ ſūt ea que poſſibile ē vt nutriri reputēt adiuicē: declarauit ēt q b nō eqlr inuēit i vtroqz ℨrio. Contraria.n. nō videnť nutrire ſe adiuicē equaliter ⁊. đ. (⁊ videm⁹ ēt q nō eodē mō ſūt nutrimētū ⁊c.). i. ⁊ iſta exiſtimatio nō inuenit i vtroqz ℨrioꝝ q̄ ſūt in ſba eqlr. ſ. vt vtrūqz eoꝝ nutriat ſuū ꝑpar eqlr. Aq̄. n. ⁊ vi corpa būida videnť eē nutrimētū ignis. Ignis aūt non vi eſſe nutrimētū alicui. Et cū narrauit q iſta exiſtiatio debilis ē ſi accepta fuerit abſolute: narrauit q iſta exiſtimatio tn̄ inuenitur in elēntis: ⁊. đ. (in corpib⁹ aūt ſimplicibus ⁊c.). i. exiſtimare autem q nutriens eſt contrariū nutribili: non inuenitur ꝓprie niſi in duobus his corporibus ſimplicibus: quoꝝ altez eſt ignis: ⁊ altez humidum: vt aqua ⁊ aer.

¶ Dubitationem aūt habet. Dicūt.n. hi quidē ſimile ali

mile ali ſiḿ: ſic̄ ⁊ augeri. Alijs ãt ſicut dr̄im⁹ ẽ ẓrio vr̄ ali ẽcontrarium contrario: tanꝫ impaſſibile ſit ſimile a ſimili. Alimẽtũ autem mutari ⁊ decoqui. Adutatio autem omnis in cõtrariũ aut i mediũ.

44. ¶Sed i hoc eſt locus dubitatiõis. Quidã eniz dicunt ꝙ ſimile nutritur per ſimile: ⁊ ſimiliter etiam augmentatur. Et quidã econuerſo. ſ. ꝙ contrariũ nutriť p ſuũ ẓriũ. ſimile. n. ñ patiť aſuo ſiḿ. Et nutrimẽtũ trãſmutať ⁊ digeriť ⁊ trãſmutatio i quolibet ẽ ad diſpoſitionẽ oppoſitam aut ad medium.

44. ¶Sed iſta eriſtimatio ſz inueniatur in elementis p ſenſum ⁊ inductionem: tñ in ipſa gõne eſt locus dubitationis exp poſitiõibus famoſis. Eſt. n. ſermo gdam qui dat ꝙ nutrimentum eſt ſimile: ⁊ alius qui dat nutrimẽtũ eſſe cõtrariũ D. d. rõnẽ ſup vtrũqz ſermonẽ: ⁊. d. (gdam. n. dicũt ⁊c.) .i. quidã. n. antiquoz opinabant ꝙ nutrimẽtũ dz eſſe ſimile: qz ſimile nutrit ſuum ſimile: ⁊ augmentat ipſum. Cõtrariũ. n. transmutat ſuũ cõtrariũ: ſed nõ nutrit ipſũ: neqz augmentat. Et cuz dixit hãc rõnem: dixit etiam rõnem ꝙ nutrimentũ eſt contrarium: ⁊. d. (⁊ quidã econuerſo). i. ⁊ dixerũt hoc. ſ. ꝙ contrarium nutritur a ſuo cõtrario: non a ſuo ſimili: qz opinati ſũt ꝙ nutrimentũ patiť a nutribili: ⁊ ſimile non patiť a ſuo ſimili: ergo nutrimentum non ẽ ſimile. Et cũ viderunt etiã ꝙ nutrimentũ transmutatur i nutribile ⁊ patitur: ⁊ omnis transmutatio eſt a contrario ad contrarium: aut ad illud quod eſt medium inter contraria concluſerunt ex hoc ꝙ nutrimentum eſt contrarium.

¶Adhuc aũt patitur aliquid alimentum ab eo qõ alitur: ſed nõ hoc ab alimento. ſicut neqz faber a materia ſed ab illo hec: faber aũt mutatur ſolum in actum ex ocio. Utrũ autẽ ſit alimẽtũ quod vltimo aduenit: aut qõ primo habet dziam. Si autez vtrũqz ſed hoc quidẽ non coctũ: illud aut coctuz: vtrobiqz vtiqz cõtingget alimẽtũ dicere: inquãtũ eui nõ coctũ cõtrariũ cõtrario aliter inquãtuz aũt coctum ſimile ſimili. Quare manifeſtũ qõ dicunt quodãmodo vtriqz ⁊ recte ⁊ non recte.

45. ¶Et etiam nutrimẽtũ patiť quodãmodo a nutribili: ſed non ecõuerſo: ſicut carpentarius nõ a materia: ſed mã ab illo: carpentarius autẽ trãſmutatur tñ ad actionẽ ex ocio. Inter hoc igitur ꝙ nutrimẽtum ſit illud qõ copulatur in poſtremo. ⁊ hec. ſ. vt ſit illud quod prius copulatur eſt differẽtia. Si igitur nutrimentũ eſt vtrũqz: ſed hoc eſt illud quod digeritur. illud autẽ qõ digeſtum eſt: poſſibile ẽ dicere ꝙ nutrimentũ eſt vtrũqz. Secundum. n. ꝙ ẽ non digeſtum ẓrium nutritur a cõtrario: Scõm vo ꝙ digeſtum ſimile a ſimili. Quoniam autem vtraqz iſtarum ſectarum vere ⁊ non vere dicitur aliquo modo manifeſtum eſt.

45. ¶D. (⁊ etiã nutrimẽtũ patitur quoquo modo ⁊c.). i. põt intelligi ꝙ iſte ſermo eſt ãſi rõcinatio iuuans dicẽtẽ ꝙ nutrimentũ eſt cõtrariũ ⁊ remouens obiectiones ẏtra dicentes huic ſermoni. Põt eni aliqs dicere ꝙ ſi nutrimẽtũ eſſet cõtrariũ nutribili: oportet vt vtrũqz tranſmutareť a ſuo compari: ⁊ pateretť ab eo: ⁊. q. d. rñdendo ꝙ nutrimẽtũ ẽ qõ patitur a nutribili: non nutribile a nutrimento. Nõ eni ẽ neceſſe vt ab omni patiente patiať agẽs eo modo quo patiẽs patitur ab eo. Lignũ eni patiť a carpentario: ſed carpentarius non patiť a ligno: niſi aliquis vocet illã trãſmutationem que ẽ ex ocio ad opationẽ paſſionẽ. Et forte ꝓponebatur iſte ſermo: ad illud qõ vult de diſſolutiõe iſtius dubitatiõis: ⁊ ad demõſtrãdũ illud qõ collocať de vero in vtroqz iſtoz duoz ſermonum oppoſitoz: Q tñ cũ ẽ fuerit ſcitum de nutrimẽto ⁊ nutribili. ſ. ꝙ nutrimentũ eſt illud qõ tranſmutatur in formã nutribilis nõ nutribile i formã nutrimẽti: neqz vtrũqz a ſuo cõpari equaliter. Et ꝙ ita eſt de nutrimento ⁊ nutribili: ſicut de carpentario ad lignũ: nõ ſicut cõtraria quoz eadẽ mã declarabitur ſtatim: cũ nutrimẽtum dicitur duobus modis. Dicitur. n. de illo quod adhuc nõ digeriť: neqz trãſmutať in naturã nutribilis: ⁊ dicit ẽt de illo qõ digeſtũ eſt ⁊ trãſmutať in nãm nutribilis: ꝙ cibuz eſſe ſimilẽ vere dicit de digeſto: ⁊ cõtrariũ de indigeſto: ⁊ õ dicit poſt (Inť ẽ igiť ꝙ nutrimẽtũ ⁊c.). i. ⁊ cũ nutriẽs ẽ illud quod alterat nutrimẽtũ in ſubſtãtiã ſuã: manifeſtũ ẽ ꝙ magna differentia eſt inter hoc qõ fit nutrimẽtũ ⁊ inter ẽ qõ copulatũ eſt cũ nutribili: apud cõplemẽtũ digeſtiõis: ⁊ inter illud qõ innatum eſt vt copuleť cũ nutribili: ſz nõdum copulat. D. d. (ſi igiť nutrimentũ ẽ vtrũqz ⁊c.). i. ſi igitur hoc nomẽ nutrimẽtũ dicitur de vtroqz. Sed alteruz coz ẽ nutrimẽtũ i potẽtia cũ inatũ ẽ digeri: ſz tñ adhuc nõ digeritur: altez aũt eſt nutrimẽtũ in actu: ⁊ illud ẽ qõ iam digeriť: vere poſſum⁹ dicere vtrũqz de cibo. ſ. ſimile ⁊ diſſimile ſine aliq̃ cõtradictione. Hi. n. duo ſermones nõ eſſẽt ẏtrarij niſi hoc nomen nutrimẽtũ dicereť eodẽ modo. Nutrimentũ enim nõ digeſtũ eſt nutrimentũ in potẽtia: qõ vere põt dici contrariũ. Nutriẽs. n. nõ agit in ipſum niſi ſm ꝙ ẽ cõtrariũ. Nutrimẽtũ autẽ digeſtũ põt dici ſimile: non eni eſt ps nutribilis niſi ꝙ ſz ſimile. D. d. (qñ aũt vtraqz iſtaz duaz ſectaz ⁊c.). i. manifeſtũ eſt igitur ex ẽ ſermone ꝙ in ſermone vtriuſqz iſtarum duarum ſectarũ eſt aliqua pars vera: ⁊ aliqua falſa.

¶Quoniã autẽ nihil alitur nõ pticipãs vita. Alitum vtiqz eſt coꝛpus qũod alitur inquantum animatum: quare ⁊ alimentum per ſe ad animatum. eſt: ⁊ non ſm accidens.

¶Et quia nihil nutritur niſi habeat partem i vita: ideo coꝛpus aiatũ eſt nutribile ſm ꝙ aiatũ. nutrimẽtũ. n. attribuitur animato nõ accidẽtaliter. 46.

¶Et qz nihilv⁹ nutriri niſi cõmunicet in aliqua ẽtiẽ de q bus dicitur hoc nomen vita vt declaratum eſt: ideo coꝛp⁹ anim̃atũ eſt nutribile ſm ꝙ eſt coꝛpus aiatũ. Nutrimẽtũ. n. nõ atribuiť aiato niſi ſm ꝙ hz animã: nõ ſm ꝙ ẽ coꝛpus. Iſta igitur actio attribuiť aie eſſentialiter nõ accidentaliter: ⁊ pars ſubſtantia anime cui attribuiť iſta actio non eſt niſi virtus que innata eſt habere iſtam actionem. Cum igitur cognouerimus hanc actionem propꝛie tunc cognoſcemus ſubſtantiam iſtius virtutis propꝛie. 46.

¶Eſt ãt altera rõ alimẽti ſz ꝙ nutrit ⁊ auget: ſcõz. n. ꝙ quãtũ aliqõ animatũ ẽ: auget. ſcõz vo ꝙ hoc aliqd ⁊ ſubſtãtia nutrit. Saluat eni ſbam: ⁊ vſqz ad hoc eſt quouſqz alatur. Et gnãtiõis autẽ factiuz ẽ: nõ eius qõ aliť: ſed talis: quale eſt id qõ aliť Jã eni eſt ipſa ſubſtantia. Generat autem nihil ipſum ſeipſum. ſed ſaluat.

¶Et eẽ nutrm̃tũ ẽ aliud ab eẽ augm̃tũ. Eſt ãt nutrimẽtũ ſz hoc ſba. qz cõſeruat ſbam nutribilis: Qm̃ ſp nutriť. Et ẽ agẽs gnãtionẽ: nõ qz ſe gnãt ſed quia facit generationem nutribilis. Illud. n. hz eſſe. ⁊ nihil generat ſe: ſed ſe conſeruat. 47.

¶Vult diſtiguere tres actiões nutrimẽti. ſ. nutrire ⁊ augmẽtare ⁊ generare. ⁊. d. (⁊ eſſe nutrimẽtũ ⁊c.). i. ⁊ aliqd eẽ nutrimẽtũ aut nutriuuũ: aliud ẽ ab eſſe augmẽtatiuũ. Nutrimẽtũ eni dicit ſm ꝙ ſeruat ſbam rei nutribilis ne coꝛrũpať: dat. n. ei aliqd loco diſſoluti: ⁊ iõ ꝓmãet i eẽ cũ nutriť 47.

cum cessat nutrimentum corrumpitur: est vo augmentativum ꝑm q perficit quātitatē nālē eius qō diminuit i pricipio ꝓpter necessitatē. sed tacuit hoc: qm differētia iter augmētū ⁊ nutrimētū ē manifesta. li forte non eēt diminutio scriptoris. Et cū dimisit has duas actiones: incepit dicere tertiā actionē que ē generare. ⁊ dirit (⁊ est agēs gnātionez ⁊c.) .i. ⁊ nutrimētū hz aliā actionē a ꝓseruatione ⁊ augmētatiōe. s. gnārc. D. exposuit gnātionē: ⁊. d. (nō gnātionem nutribilis: hz gnātionē simil' nutribili) .i. i spē. D. d. (illud. n. hz eē) pōt itelligi. i. illud. n. quoquo mō ē suū esse: ⁊ ꝓseruat gnābile vt pmaneat vnū i spē: vt ꝑdirimus. D. d. (⁊ nihil gnāt se: hz ꝓseruat se). i. ⁊ dīa iter has duas actiones ē q nutrire ē ꝓseruare se: ⁊ generare est generare alterꝫ non se. Impossibile enim est vt aliquid generet se.

¶ Quare huiusmodi aīe pricipiū potētia ē possibilis saluare suscipiēs ipsū: ꝑm q ē. hmōi alimētū ād ꝑparat opationē. Añ priuatū alimēto nō pōt eē.

48. ¶ Hoc igitur pricipiū est virtus aie que pōt cōseruare illud quod est ei ꝑm omnem dispositionē. Et nutrimētū est illud ꝓ quod preparatur ad agere. ⁊ ideo cū nutrimentum deficit: ipossibile ē vt sit.

48. ¶ Et cū declaratū ē q iste actiōes sunt diuerse ꝑm diuersitatē suoꝝ finiū: hz subiectū sit idē. s. nutrimētū ⁊ est necesse vt iste actiōes sint attribute alicui vtute aie. Et cū ita sit necesse ēt vt ꝟ pricipiū aie. s. virtus nutritiua sit virtus q̄ pōt ꝓseruare ens in sua forma ꝑm dispositionē. i. ꝑm aliquam dispositionē ꝓseruatiōis: ⁊. d. ꝟ: qr sūt alique vtutes q̄ conseruant esse ꝑm oēm dispositionē: ⁊ oēs ptes eius eodē mō. s. virtutes corpoꝝ celestiū. D. d. (⁊ nutrimētū est illud per qō ꝓparatur ⁊c.) .i. ⁊ nutrimētū est instrumentū ꝓ qō facit hanc actionē: ⁊ iō cū ista virtus caret nutrimēto tūc nō hz hanc actionem: quemadmodum carpentarius cum caret serra tunc non potest secare.

49. ¶ Quoniā aūt sunt tria. Qō alitur. Quo alitur. ⁊ alens. Alēs qdē est prima aia. Quod vo alitur est habens hanc. Corpus vo quo alitur alimētum. Qm aūt a fine appellari oīa iustum ē. Finis autē est generasse quale ipsum. Erit vtiqz prima anima generatiuum quale ipsum.

¶ Sunt igitur tria: nutribile: ⁊ per quod hoc nutritur: ⁊ nutritiuū. nutritiuum igit ē prima aia. Nutribile aūt corpus. Illud vo per quod nutritur est nutrimētū. Et qr oz vt oīa sint vocata ex suis finib⁹. Et finis ē gnāre sile: iō pria aia ē generatis sile.

49. ¶ Cū descripsit hoc pricipiū aīe: ⁊ descripsit nutrimentū: reuersus est ad distinguendū intentiōes istoꝝ nominū que denominantur a nutrimēto: ⁊. d. (sūt igit tria ⁊c.) .i. ⁊ manifestum est ꝓ se tria esse diuersa ꝑm diuersitatem rez relatiuaꝝ. Quoꝝ vnū est nutribile. Et secūdū illud ꝓ qō nutrit. Tertiū autē ē nutriens. Et iā declaratū est q illud qō nutrit ē aia cui attribuit hec actio: vnde manifestum est q nutriens est aia pria aliaꝝ virtutū q̄ attribuūt nutrimēto. Et intēdit hic per primā prioꝛē nālē: ⁊ q nutribile est corpus: ⁊ illud ꝓ qō nutrit ē cib⁹. D. d. (⁊ qr opz vt oīa). i. qr oz vt oīa appellētur ex suis finibus. cū hec cā finalis sit dignior essentie rei oībus cāis: necesse ē vt aia nutritiua describat per actionē que ē su⁹ finis: ⁊ ē generare simile nō ꝓ actionē nutriendi: que ē cōseruare: vt ꝑdirimus. Dicendū ē igit q aia nutritiua ē virt⁹ q̄ est inata generare a cibo sibi simile in diuiduo i quo existit i spē: cū oēs sue actiōes nō sūt nisi ꝓp hāc virtutē ⁊ ꝟ manifestū ē i plātis ⁊ animalibus.

¶ Est āt quo alitur dupliciter sicut ⁊ quo gubernatur ⁊ man⁹ ⁊ temo: hoc quidē mouēs ⁊ motuz. Illud aūt mouēs solū. Oē aūt alimētū ē necessariuz decoqui. Operat autē decoctionē caliduz. Añ oē aiatum hz calorē. Figuraliter qdē igitur alimētū quid sit dictum est: certificandum autem de ipso posterius i prioꝛijs rationibus.

¶ Et illud per qō nutrit ē dupler. Quēadmoduz illud ꝓ qō gubernat nauis: ⁊ manus: ⁊ remus: quoꝝ vnū est motoꝛ ⁊ motum: ⁊ aliud est mouēs tm̄. Et necesse est vt oē nutrimētū possit digeri: Et faciens digestionē est calidū. Unde oē animatū hz calorē. Jam igitur diximus ꝑm descriptionem qd sit cibus. Et post exponemus sermonem in eo. 50.

¶ Cū demonstrant modos actiōis aīe nutritiue ⁊ descripsit cā: ⁊ descripsit nutrimētū: icepit declarare mō istrumētuz primū ꝓ qō ista aīa agit in cibū. Jā enī fuit dictū vlr q̄ diffinitio aīe est pfectio corporis organici: ⁊. d. (illud ꝓ quod nutrit ⁊c.) .i. ⁊ illud per quod cōpletur actio nutrimenti est dupler. s. primū mouēs qō nō mouetur cū mouet: ⁊ primū mouens qō mouet ⁊ mouet: ⁊ est illud qō ē de prio motoꝛe. q. subiectū ⁊ prim⁹ motoꝛ de eo q̄si forma. Et de ꝟ q̄rit q̄dā declarauit hic: ⁊ quedā i sermonib⁹ vlib⁹. Q ꝟ igit declaratū est hic: est q aīa nutritiua ē primū mouēs in cibo q agit in cibo ꝓ calorē ꝓ quē fit digestio. Utrum aūt oz vt moueat ⁊ nō moueat ꝑm q ē primū mouēs: ⁊ q calor moueat ita q̄ moueat a prio motoꝛe: hoc declaratū ē i sermonib⁹ vlibus. Declaratum ē enī illic q̄ omis prim⁹ motoꝛ si fuerit corporalis cōponitur ex motoꝛe non moto: ⁊ ex motoꝛe moto ꝑm q cōponunt res ex materia ⁊ forma. Hz est dubitatio in hoc quod dirit. Motus. n. virtutis nutritiue est i capitulo alteratiōis: ⁊ illud quod mouetur ex se qō cōponitur ex motoꝛe non moto: ⁊ ex motoꝛe moto nō inuenitur nisi in motu locali. In motu aūt alterationis nō iuenitur motū ex se. Nō. n. est necesse q primū alterās corpoꝛeum alteret: ⁊ tūc alteret sicut est necesse ꝙ prio motoꝛe corpoꝛeo. s. vt nō moueat i loco nisi moueat. Q uomodo igit dixit hic q̄ alterū eoꝝ est mouens ⁊ motū: ⁊ alteꝫ mouens tm̄: ⁊ dedit exēplū de rebus mouentibus i loco. ⁊ si hic eēt locutus de motu locali aīaliū tunc exemplum esset verum. dicamus igit qm̄ ꝓpinquū alterans cibū oz esse corp⁹ manifestum est. Q uoniā vo corpus alterans nō sufficit in essendo primū mouens istud motū declaratū ē pri⁹ qm̄. d. q calor nō sufficit in agēdo actionē alteratiuā terminatā: nisi sit illic alia virtus que nō ē corp⁹: hz est in corpe. Corpus igit quod est primū alterans cōponit ex alterante quod nō alteraī. s. aīa ⁊ ex alterante alterato. s. calore nāli. declaratum est igitur q illud per quod fit nutrimentum ē dupler. s. alterans non alteratum: omne enim alteratum est corpus: ⁊ istud est anima: ⁊ est alterās alteratū. s. calor nālis. Hoc igitur nomen motus large: ⁊ vlr accipitur in hoc loco: ⁊ ꝑm hanc expositionem non indigetur illo quod declaratum est in illo sermone. s. q primus motoꝛ in loco cōponitur ex motoꝛe non moto: ⁊ ex motoꝛe moto. Et possumus dicere q calor naturalis non alterat cibum nisi prio mouetur in loco. declaratum est enim q motus localis: antecedit ceteros motus: ⁊ maxime istum motum qui ē terminatus. s. qui alterat rem in alia hoꝛa ⁊ alia non: ⁊ etiam non alterat tm̄ sed attrahit ⁊ expellit cibum ⁊ hoc est motus localis. Et ꝑm hanc expositionem erit dispositio mānifesta. Sed prima expositio videtur magis conueniens ⁊ ctā fuit exēplum largiter acceptum. Manus enim nō est prim⁹ motoꝛ nauis qui non mouetur: sed ipse gubernatur. Et cum declarauit q anima nutritiua est forma in corpoꝛe cum ꝓpinquum alterans corpus quod est cibus necessario debz eē corp⁹: ⁊ q fort sit alterās nō alterata cū sit nō corp⁹ ⁊ q corp⁹ alterās ē alteratū. icepit declarare qd ē ꝟ corp⁹: ⁊. d. (⁊ oz nēcio vt oē nutriēntū ⁊c.) .i. ⁊ oz nēcio vt oē nutrimētū qō iā ē nutrimētū i actu digeratur per corpus alterans quod est

quod est instrumētū anime nutritiue ⁊ cū ℔ corp⁹ oz esse alterans ⁊ digerēs: ⁊ tale est corp⁹ calidū vñ antiq dixerūt q⁹ ignis nutrit: oz necessario vt oē hñs aniam nutritiuam hēat calorē: sed nō absolute: imo calorē nālē. declaratū est enī in quarto metheororū qđ illud qđ facit digestionez est calor ꝙueniēs illi enti nō extraneus D.d.(iā igit dixim⁹ ꝑm descriptionē).i. vlr ⁊ largiter ⁊c. i. ⁊ cōplemētū sermonis i vnaquaq; ꝑte eoz ex gbus ꝙstituit nutrimētū expo. nēdū ē post i loco ꝙuenienti. ⁊ dixit ℔: qz sermo de nutrimēto ⁊ augmēto nō pficit nisi i plurib⁹ libris. In libro. n. de gnātiōe ⁊ corruptiōe determinatus est motus augmēti ⁊ diminutiōis. In metheorus aūt determinati sunt modi calorū ⁊ modi actionū: vt decoq ⁊ assari. Et i ℔ libro ēt declaratus ē ꝓpr̄o motor i istis motib⁹. Et i libro ēt de aīalib⁹ determinatū ē quot sūt instra istius vtutis i vnoquoq; aīali: ⁊ qđo cōpletur actio p ipsā i vnoquoq; eoz: ⁊ p quot membra: ⁊ qđo seruiūt illi illa mēbra: ⁊ qualis est ꝓportio eoz in ista actiōe adiuicē ⁊ hmōi: ⁊ iō dixit q⁹ illud qđ declaratū ē ℔ de nutrito nō ē nisi ꝓpr̄ius motor ⁊ ꝓpr̄imū istrm tm̄.

¶ Determinatis aūt his cōiter ꝓpr̄imū de omni sensu deinde de vnoquoq; dicamus. Sensus aūt in ipso moueri ⁊ pati aliqd accidit: sicut dictū ē. Aīt enī qđā alteratio eē. Aliūt enī qđā ⁊ simile a simili pati. Hoc aūt quomodo possibile aut impossibile dictū est in vniuersalibus rōnib⁹ de agere ⁊ pati.

51. ¶ Et cū iā determinatum⁹ ista: dicamus iam in oi sensu vniuersaliter. Dicam⁹ igitur q⁹ sentire accidit ꝑz motū ⁊ passionē sicut dixim⁹: existimaī. n. q⁹ simile patī a suo simili: ⁊ dissimile a dissimili. Et iā diximus i sermonibus vniuersalibus de agere: ⁊ pati: quomodo possunt fieri aut non fieri. Et in hoc loco etiam locuti sumus de eo.

51. ¶ Fuit locut⁹ de vtute nutritiua: incepit loq de sēsibili ⁊ primo de illo qđ cōe ē oibus sensib⁹ ⁊.d.(dicam⁹ igitur q⁹ sentire ⁊c.).i. dicamus igitur q⁹ sētire fit p aliquā passionē ⁊ motū i sēsib⁹ a sensibilib⁹ nō p actionē sensuū i sensibilia: hoc .n. ē primū ꝓsideratū de sensu. s. vtrū sit nūeratus i virtutib⁹ actiuis aut passiuis. Et cū posuit ipsū i genere vtutū passiuaz dedit cām isti⁹ existiatiōis: ⁊.d.(⁊ existimaī. n. ⁊c.).i. ⁊ dixim⁹ q⁹ sensus fit ꝑz passionē qz existiaī q⁹ sensus alterarī a sensibilib⁹ aliquo mō alteratiōis: ⁊ dixit aliqua: vt notet ꝓpr̄iū qz post declarabit q⁹ ista trāsmutatio non dī alteratio nisi multipliciter. D.d.(⁊ qđā dicūt q⁹ simile ⁊c.).i. ⁊ cū posuerim⁹ q⁹ gen⁹ sensus ē passio: cōsiderandū ē i qb⁹ existimaī passio. Quidā. n. dicunt simile pati a suo simili. ⁊ qđā ecōtrario. s. q⁹ ꝓtrariū patī a suo ꝓtrario. Et intendebat hic p ꝓmones vles libz de gnātiōe ⁊ corruptione: ⁊ nō sufficit ei qđ declaratum fuit in illo libro: qz ꝓmo hic vī magis ꝓpr̄ium. Subiectū. n. de quo loquit hic magis ꝓpr̄iū ē subiecto de quo loquebat illic: ⁊ primo incepit dare dubitationem in hoc quod posuit q⁹ sensus est de virtutibus passiuis non actiuis.

¶ Habet aūt dubitationē ꝓpter quid sensuuz ipsorū non sit sensus. Et quare sine his que sunt extra nō faciūt sensum in existente igne: ⁊ terra: ⁊ alijs elemētis: quoz est sensus per se: aut ꝑm accidentia his. Manifestū igit q⁹ nō actu sed potētia tm̄. vñ nō sentiunt: sicut cōbustibile nō cōburit ipsuz ꝛa se ipso sine combustiuo. Combureret enīz scipsum ⁊ nihil indigeret actu ignem esse.

52. ¶ Sed ē irrationabile qz sensus nō sentiūt se: ⁊ qz etiā nullus sensus agit absqz extrinseco: ⁊ i eis sūt ignis ⁊ terra ⁊ alia elementa. ⁊ sunt illa que cōprehenduntur a sensu per se: ⁊ accidentia contingentia eis. dicamus igit q⁹ sensus nō est in actu sed tm̄ in potentia. ⁊ iō sentimus. Quēadmodū cōbustibile nō cōburit a se absqz cōburente. Et si hoc nō eēt cōbureret se: ⁊ nō indigeret q⁹ ignis esset i actu.

52. ¶ Cum posuit sensum eē de vtutib⁹ passiuis: incepit dubitare dubitationē cogētē vt sit de passiuis nō de actiuis: ⁊ hoc si nō itēdit p existimationē certificationē: multotiēs. n. vtitur cristimatione ꝙ certitudine: ⁊.d.(sed ē irrōnabile: ūre sensus non sentiūt se).i. vt mihi videt: ꝛz est irrationabile cū posuerim⁹ q⁹ virtutes sensitiue sūt actiue dicere: quare sensus non sentiūt ex se absqz extrinseco. Necesse. n. ē si virtutes sensus essent actiue vt sentirent ex se: ⁊ non vt indigerent i sentire aliquo extrinseco. D.d.(⁊ ex eis ē ignis ⁊ terra: ⁊ alia elemēta).i. ⁊ sensuū quidam attribuit in sua compositione vnicuiq; elemēto: ⁊ ista sunt sensibilia. Opz igit vt sentirent se: ⁊ hoc intendebat cū.d.(⁊ accidētia ꝙtingentia eis).i. ꝙtingentia istis sensibus ex gbus cōponūt instrumenta istoz sensuū. ⁊ cū narrauit q⁹ est irrōnabile dicere ꝙ re sensus nō sentiūt absqz extrinsecis si posuerimus sensus esse ex virtutibus actiuis: incepit narrare modū ꝑm quem erit rēsio huic qōni: ⁊.d.(dicamus igit q⁹ sensus nō est in actu sed in potētia ⁊c.).i. dicamus igit in rēndendo q⁹ sensus nō est ex virtutibus actiuis q̄ agūt ex se absqz eo q⁹ idigeant i actiōe que ꝓuenit ab eis motore extrinseco: sed qz sūt ex virtutibus passiuis que indigent motore extrinseco. ⁊ ideo nō sentiūt ex se: quēadmodū cōbustibile nō cōburit ex se absqz motore extrinseco. s. igne ⁊ quēadmodū cōbustibile si esset ꝙbustibile ex se tunc possibile esset vt cōbureret sine igne extrinseco existente in actu. Sic sensus si sentirent ex se ꝑm q⁹ sūt virtutes actiue tūc possibile eēt vt sentirent absqz extrinseco ⁊ debes scire q⁹ hec est ꝓpria differentia qua virtutes anime differunt ab inuicē. ⁊ est principiū cōsideratio nis de intellectu ⁊ de alijs virtutibus. virtus autem nutritiua: manifestum est ex predictis qđ est ex virtutib⁹ actiuis.

¶ Qm aūt sentire dicim⁹ dupliciter. Potētia. n. audiēs ⁊ vidēs. audire ⁊ videre dicimus. ⁊ si forte dormiēs ⁊ qđ iā operās. Dupliciter vtiqz dī⁹ sensus: hic qdē sicut potētia: ille aūt sicut actu. Similr aūtem ⁊ sentire quodqz potentia ens ⁊ qđ actu.

53. ¶ Et qz dicere q⁹ aliqd sentit ē duob⁹ modis. Qđ .n. in potentia audit ⁊ videt: dicim⁹ ipsū audire ⁊ videre ꝛz sit dormiens: ⁊ illud qđ ꝓuenit ad actum dicimus in eo hoc. Unde sensus dicitur potentia ⁊ actu: ⁊ similiter etiā sentire ē potentia: ⁊ ē actu.

53. ¶ Cū declarauit q⁹ sensus ē ex virtutib⁹ passiuis nō actiuis ⁊ ista habent duplex esse. s. esse in potentia anteqz̄ virtutes eius pficiant a motore extrinseco: ⁊ eē in actu qñ fuerint pfecte ⁊ fluente in actu a motore extrinseco: incepit declarare q⁹ hec duo ꝙtingūt virtutibus anime: ⁊.d.(qz dicere q⁹ aliquid sentit ⁊c.).i. ⁊ quia manifestum est p se q⁹ dicere q⁹ aliquid sentit ē duobus modis. Quoz vnus est cum dicimus in aliquo audienti ⁊ videnti in potentia quod audit ⁊ videt: vt dicimus de dormiente: ⁊ hoc intendebat cuz dixit (quod enim audit ⁊ videt ⁊c.) idest quod enī ē in potentia ꝓpinqua audiens ⁊ videns: dicitur ꝑm consuetudinem audiens ⁊ videns: ꝛz sit dormiens q est magis remotus oibus modis potentie: quod enim est i obscuro ē videns i potentia: sed ista potentia est propinquior actui q̄z potentia que est in visu dormientis. D.d.(⁊ quod peruenit ad agere dicim⁹ i eo hoc).i. ⁊ illud quod ꝓuenit de reb⁹ sensibilibus vt videat ⁊ audiat ⁊ vlr sentiat. dicitur quod audit ⁊ videt ⁊ vlr sentit. Et cū declarauit q⁹ hoc nomē sensus dicit

de vtraqz intentione: dirit(ꝙ oz vt sentire etiã dicaꝫ duobus modis de potẽtia ꝙ actu ꝛc.).i.ꝙ silr oportet vt sentire qõ est actio sensus dicatur etiam duobus modis: sicut de habitu ꝙ forma ex quibus prouenit sentire.

¶ Primum igitur quidẽ tãꝫ idem sit pati ꝙ mouerí: ꝙ agere ꝙ mouere dicim⁹. Et nãqz mot⁹ ẽ act⁹ quidã: ipfect⁹ tñ: sicut in alijs dictum ẽ. Oia aũt patiũꝫ ꝙ mouenꝫ ab actiuo ꝙ actu ente. Añ ẽ qdez tanꝫ a simili pati. ẽ aũt vt a dissimili: sicut dixim⁹. patiꝫ qdẽ. n. qõ dissimile: passũ aũt simile est.

54. ¶ Sermo igiꝫ noster p̃io nõ ẽ ꝑm qꝫ pati ꝙ moueri ẽ idẽ cũ agere ꝙ mouere. Adot⁹. n. est alia actio ſz nõ perfecta: vt dictũ est in alijs locis. Et oẽ quod patitur ꝙ mouet nõ patitur ꝙ mouet nisi ab aliquo agẽte in actu. Et iõ pati quãdoqz est a simili: quandoqz a dissimili. Et ꝑm qꝫ dixim⁹ dissimile est illud quod patitur: ꝙ postꝫ patitur fit simile.

54. ¶ Lũ declarauit sensũ esse ex virtutibus passiuis: ꝙ qꝫ ẽ duobus modis: dixit (sermo igiꝫ noster ꝛc.).i.ꝙ magna differentia est inter sermonẽ de sensu opinãdo in eo qꝫ est virt⁹ passiua. ꝙ sermonẽ de eo opinando qꝫ est virtus actiua. sermo enim de aliquo ꝑm qꝫ opinamur eo qꝫ suum esse est pati ꝙ moueri. alius est a sermone in eo ꝑz qꝫ opinamur qꝫ suum esse est agere ꝙ mouere: Et cum narrauit hoc dedit differẽtiã inter vtrũqz esse: ꝙ. d. (motus enim est aliqua actio sed non perfecta).i.ꝙ hec duo genera essendi sunt diuersa. Esse. n. vnius generis est de genere esse motus: ꝙ iã declaratũ est qꝫ motus est actio non perfecta: est. n. pfectio alicuius existentis in potentia ꝑm qꝫ est in potentia: eẽ aũt alterius generis ẽ actio pfecta. D. dedit aliã differẽtiã inter vtrũqz eẽ: ꝙ. d. (ꝙ omne qõ patitur ꝙ mouet ꝛc.).i.ꝙ differunt etiã: qñ omne numeratum in genere passionis nõ hz eẽ nisi ab aliquo. ſ. agẽte: ꝙ iõ si agẽs non fuerit hoc nõ erit Oẽ enĩ numeratum in genere actionis habet eẽ ex ſe: nõ ex alio. D. d. (ꝙ iõ pati qñqz est a simili ꝛc.).i.ꝙ qꝫ ẽ virtutũ passiuaꝝ ẽ admixtũ ex potẽtia ꝙ actu. Passiuum. n. ãteqz patiaꝫ est ꝓtrariũ agenti: ꝙ cũ passio cõpleꝫ est simile agenti: ꝙ dum patiꝫ est admixtũ simili ꝙ ecõtrario: nõ enim cessat dũ mouet corrũpi i eo ꝑs contrarij ꝙ fieri ꝑs similis. ꝙ manifestũ est qꝫ qui non intellexerit virtutes passiuas in tali esse non poterit dissoluere predictam qõnez: neqz etiam qui non concesserit qꝫ virtutes sensus sunt de virtutib⁹ passiuis. Potest etiam dicere: vtruz sensibile sit simile: aut cõtrariũ: ꝙ hoc est fundamentũ: ꝙ oportet vt conseruet sicut dixim⁹ in alijs virtutibus anime ꝙ maxime in virtute rationabili. sicut apparebit post.

¶ Dicendum autem ꝙ de potentia ꝙ de actu. Nũc enim simpliciter dicimus que habemus de ipsis. Est quidem enim sic sciens: aliquod sicut si dicamus hominem: qñ homo est scientium ꝙ habentium scientiam. Est autem sicut iam dicimus sciẽtez habentem grammaticam. Uteroz autem horum non eodem modo: possibilis est: sed hic quidem quoniam genus huius ꝙ materia est. Ille autẽ qz volens possibilis ẽ cõsiderare nisi aliqd ꝓhibeat exterius.

55. ¶ Et oportet nos determinare etiã potentiam ꝙ pfectionẽ: qm̃ in hoc loco locuti sum⁹ de eis simpliciter. Dicamus qꝫ intendimus cũ dicim⁹ qꝫ aliqd U. g. hõ qꝫ est sciens qꝫ homo est de habentibus scientiam. Et quãdoqz dicimus hoc: sicut dicim⁹ de eo qui iam acquisiuit scientiam grãmatice: qꝫ ẽ sciens. Sed potentia in vtroqz istoz non est eodẽ modo. Sed potentia primi est quia suũ genus est tale. Secundi aũt est quia cũ voluerit põt inspicere: dum aliud extrinsecum nõ impediat solum

55. ¶ Cum declarauit qꝫ sensus dicit duobus modis: potentia .ſ. ꝙ actu: ꝙ qꝫ vtrũqz istoꝝ dicitur duobus modis: incepit determinare hoc: ꝙ. d. (Et oportet determinare etiam ꝛc.).i.ꝙ oportet nos cum sciuerimus qꝫ sensus inuenitur duobus modis: potentia. ſ. ꝙ actu: determinare intentiões de quibus dicitur potentia ꝙ perfectio ꝙ actus simpliciter: cum in hoc loco non sumus locuti de eis nisi simpliciter: ꝙ cum dedit causam ꝓpter quã oportet loqui in hoc loco de potentia ꝙ actu simpliciter. ſ. que existunt in sensu simplr dixit. (D'camus igitur qꝫ intendimus ꝛc.).i. dicamus igiꝫ qꝫ manifestum est qꝫ cũ dicerimus qꝫ aligd est tale in potẽtia qꝫ hoc intẽdit duobus modis aut sicut dicimus qꝫ homo ẽ sciẽs i potẽtia. i. innatus scire: aut sicut dicim⁹ i sciẽte grãmaticã in actu: ꝙ qꝫ est sciens in potentia qñ nõ vtitur sua scientia. Et cũ declarauit istos duos modos potentie dedit differentiam inter eos: ꝙ. d. (sed potẽtia que est vtroqz non est eodem modo ꝛc.).i. sed intentio potentie in vtroqz eoꝝ nõ ẽ eadẽ: sed cũ dicimus qꝫ ignorans est sciens in potentia: intendim⁹ qꝫ genus eius ꝙ materia est receptibile sciẽtie. Et cũ dicimus in sciente grãmaticã qꝫ ẽ sciẽs i potẽtia: dicim⁹ qꝫ hz potẽtiã ꝓsiderandi grãmatica cũ voluerit.

¶ Jam autem considerans actu ens p se ꝙ proprie sciẽs hãc litterã a. Ambo quidez igitur primi ꝑm potẽtiã sciẽtes sũt sed hic qdẽ per doctrinã altera t⁹ ẽ: ꝙ multotiens ex cõtrario mutat⁹ habitu. Hic autem ex eo quod habet sensum aut grammaticã non aget autem in agere alio modo.

56. ¶ Qui aũt cõsiderat est in perfectiõe ꝙ in rei veritate sciẽs hoc. Illi igitur duo primi sunt sciẽtes i potentia. Sz alter eoꝝ cum alterabitur per doctrinam ꝙ mutabiꝫ multotiẽs ex habitu ad dispotionẽ contrariã. Alius aũt quando mutabitur ex habere sensũ: aut scientiam grãmatice. se non agit quo usqz agat. Modus igitur eius est alius.

56. ¶ Idest sciẽs aũt grãmaticã ꝓsiderãdo in ea est sciens ꝑm vltimã pfectionem: ꝙ tale dicimus sciens in rei veritate. hoc autem de quo cõsiderat nõ in eo qꝫ scit illud si nõ cõsiderat actu deo. D. d. (illi igitur duo primi sũt sciẽtes i potẽtia).ſ. ignorans ꝙ sciens qñ non vtitur sua scientia. D. d. sed alter eoꝝ mutabitur ex potentia in actum: cum alterabiꝫ p doctrinam) ꝙ mutabitur multotiens ex habitu ad dispositionem contrariam ex dispositione contraria ad habituz quosqz habitus sit firmus ꝙ fixus: ꝙ intendit per habitũ formã scientie: ꝙ per dispositionem contrariã ignorãtiã. D. d. (alter autẽ cũ mutabiꝫ ex habere sensũ aut scientiam grãmatice sed nõ itelligit quousqz patiaꝫ).i.ꝙ alter erit de potentia in actũ: ꝙ i vltimã pfectionẽ qñ mutabiꝫ ex habere sensũ i actu: aut sciẽtiã grãmatice i actu i tempore i quo non intelligit ab eo quousqz agat ab eo (mod⁹ igitur ist⁹ virtutis est alius modus).

¶ Nõ ẽ autẽ simpliciꝫ: neqz agere: neqz pati. Sed aliud qdem corruptio quedã a contrario. Aliud autẽ salus magis eius quod potẽtia ab eo quod ẽ actu ꝙ simili: sic sicut potentia se habet ad actum. Speculans enim fit habens scientiaz: quod vere aut non est alteri. In ipsum enim additio est: ꝙ in actum: aut alterũ genus alterationis est.

¶ Et passio

57. ¶Et passio etiã nõ est simpliciter: sed q̃dã est alia qua corruptio a cõtrario: ⁊ quedã magis videt esse euasio eius qõ est in potentia ab eo qõ est in actu: ⁊ est simile. Ista igit est dispositio eius qõ est in potẽtia apud perfectionẽ. Nõ eni cõsiderat nisi habẽs scientiã: ⁊ hoc aut nõ est alteratio. Quoniã additio in ipso erit ad pfectionẽ: aut aliõ ẽ gen⁹ pfectiõis.

57. ¶Et hoc nomẽ passio nõ significat candẽ intẽtionẽ simplicẽ sed quedã est passio que est corruptio patiẽtis a contrario a quo patit vt passio calidi a frigido: ⁊ humidi a sicco. D. d. (⁊ quedã videt magis ⁊c). i. etiaz est passio que est euasio patiẽtis in potẽtia ab eo qõ est in perfectiõe ⁊ actu: ꝑm q̃ illud qõ est in actu est simile nõ cõtrariũ. s. extrabẽs ipsum a potentia ad actũ econuerso dispositioni in prima passione. D. d. (ista igit est dispositio ⁊c). i. ⁊ iste vltimus modus passionis est dispositio eius qõ est in potentia ex aia apud perfectionẽ mouẽtẽ illud qõ est in potẽtia: ⁊ extrahẽtẽ eam in actũ nõ ꝑm primũ modũ passionis. D. d. (nõ eni cõsiderat ⁊c). i. ⁊ iste modus passiõis ẽ ex modo qui est euasio patiẽtis ab eo qõ est in actu mouẽs ipsum nõ corruptio eius. Nõ eni cõsiderat in aliquo postq̃z nõ cõsiderabat nisi q̃ scit illud: ⁊ hec nõ est alteratio ꝑm primã intẽtionẽ que est corruptio patiẽtis. D. d. (Additio eni in eo est ad pfectionẽ ⁊c) i. ⁊ qz ista trãsmutatio nõ est ex nõ esse: ſz est additio in trãsmutabili ⁊ ire ad perfectionez absq̃z eo q̃ sit illic corruptio aut mutatio ex nõ esse ponit: sicut mutatio ex ignorãtia ad scientiam. Et quasi intẽdit q̃ hoc est magis remotuz a vera alteratiõe duob⁹ modis: alteratio eni que est euasio patiẽtis est dupler: alteratio. s. de nõ esse ad perfectionẽ: ⁊ alteratio de prima perfectiõe ad vltimã: ⁊ hec est additio quã innuit. D. d. (aut est aliud genus alterationis). i. ⁊ iste modus q̃ est euasio patiẽtis: aut dicet alteratio: aut erit aliud genus alterationis.

¶Unde nõ bene habet dicere sapientẽ cum sapiat alterari: sicut neq̃z edificatorẽ cũ edificat. In actũ quidẽ igit ducẽs ex potẽtia ente ꝑm intelligere ⁊ sapere nõ doctrinã: sed alterã habere denominationẽ iustũ est. Ex potẽtia aũt ente addiscens: ⁊ accipiẽs scientiã ab actũ ente ⁊ didascalo. Aut neq̃z pati dicẽdũ: sicut dictũ est. Aut duos esse modos alteratiõis. Et eã que in priuatiuas dispositiões mutationem. Et eam que in habitus naturam.

58. ¶Et similiter nõ est rectũ dicere in eo qõ intelligit qñ intelligit q̃ alterat: sicut non dicit q̃ edificatoz cũ edificat alterat. Qõ aũt reuertit ad perfectionẽ ab eo qõ est in potẽtia existit in capitulo intelligẽdi nõ esse rectũ vt vocetur disciplina: sed oportet ponere ei aliud nomẽ. Qui aũt addiscit postq̃ fuit in potẽtia: ⁊ accepit scientiã ab eo qui est in perfectione doctoz: oportet aut vt nõ dicat oino pati: aut vt dicat q̃ alteratio est duplex trãsmutatio scilicet ad dispositiones non esse: ⁊ transmutatio ad habitum ⁊ naturam.

58. ¶Et similiter nõ est rectũ dicere in eo qui venit de ignorantia ad scientiã cuius dispositio dicit disciplina q̃ alterat: sicut nõ dicit hoc in eo q̃ mutat ex hoc q̃ nõ operat ab habitu existẽte in eo in actu ad hoc vt agat ab eo: vt carpẽtarius q̃ mutat a nõ carpẽtari ad carpẽtari: ⁊ hoc exẽplũ inuenimus in alia trãslatiõe. D. d. (qui aũt reuertit ad pfectionẽ ⁊c). i. qui aũt acqrit pfectionẽ de scientia post potẽtiã ꝑm reuersionẽ ad illud qõ iã acqsiuerat primo. D. amisit ipsum: nõ debet dici illo noie quo dicit ille q̃ est in potẽtia primo semp ⁊ nũq̃z lucratus fuit illud qõ dicit disciplina: sed iste modus debet habere aliud nomen: ⁊ iste modus quẽ innuit dicit rememoratio: ⁊ dixit hoc quia ꝑplato opinabat q̃ disciplina ⁊ rememoratio idẽ sunt. D. d. (qui autẽ addiscit postq̃z fuit in potẽtia). i. trãsmutatio aũt ex ignorãtia in scientiã a doctore qui est sciẽs in perfectiõe ⁊ in actu necesse est aut vt nõ vocet alteratio: aut vt dicat q̃ alteratio est duobus modis. Quoz vnus est trãsmutatio que fit in dispositiõib⁹ nõ eẽ i patiẽti ab agẽte. Et ali⁹ẽ trãsmutatio ñ fit in dispõne habit⁹ ⁊ forme existẽtis in patiẽte ab agẽte: ⁊ ista est passio que est corruptio patiẽtis: non euasio: ⁊ hoc est illud quod dixit ante (aut est aliud genus alterationis.)

¶Sẽsitiui aũt prima quidẽ mutatio fit a generãte. Eũ aũt generatũ est habet iam sicut scientiã ⁊ sentire. Qõ aũt ꝑm actuz similiter dicit ipsi cõsiderare Differt aũt quoniã huiusmodi actiua operatiõis extra sunt vt visibile ⁊ audibile: similiter autez ⁊ reliqua sensibilium.

¶Et prima trãsmutatio sentictis est a generãte: ita q̃ cũ fuerit generatũ statim sentiet. Et sentire etiã sicut scientia est. Et qõ est in actu est simile cõsiderationi. Sed tamẽ differũt q̃ agẽtia in hoc sunt extrinseca: vt visũ ⁊ auditũ: ⁊ similiter alia sensibilia. 59.

¶Et prima transmutatio sentictis que est similis trãsmutationi hois de ignorãtia ad scientiã ꝑ doctorẽ est trãsmutatio que fit ꝑ agẽs generãs aial nõ a sensibilib⁹: ⁊ innuit differẽtiã inter primã pfectionẽ factã in sensu ⁊ vltimã. Opinatur eni q̃ prima pfectio sensus fit ab intelligẽtia agẽte: vt declarat in libro de aialib⁹. Secũda aũt pfectio fit a sensibilib⁹ D. d. (ita q̃ cũ fuerit factum ⁊c). i. ita q̃ cũ prima virtus fuerit facta statim sentiet nisi aliqd impediat: aut sensibilia nõ sint presentia: ⁊ hoc est simile scientie que est in sciẽte q̃ nõ vtit scientia. D. d. (⁊ sentire est sicut scire). i. ⁊ vltima perfectio sensus que est cõprehẽdere sensibilia in actu: ⁊ cõsiderare in eis simile est vti scientia ⁊ cõsideratiõe. D. d. (⁊ qõ est in actu est simile ad cõsiderare). i. sentire in actu simile est ad cõsiderare ⁊ scire. D. d. (sed differunt ⁊c). i. sed prima perfectio sensus differt a scientia scientis que est in actu: quando nõ cõsiderat in hoc q̃ mouẽs primã perfectionẽ in sensu: ⁊ extrabẽs eã in secũdã sunt extrinseca sensata: vt visibilia mouẽs sciẽtẽ de prima perfectiõe in secũdã est aliquid copulatũ cum anima copulatione in esse. 59.

¶Causa aũt est quoniã singulariũ quidẽ ꝑm actuz sensus: scientia autez est vniuersaliũ: hec eni in ipsa quodã modo sunt anima. Unde intelligere qdez est in ipsa cũ velit: sentire aũt nõ est in ipsa: necessariũ est aũt esse sensibile. Similiter aũt ⁊ hoc se habet in sciẽtijs sensibiliũ ⁊ ꝓpter eandẽ cãm. Quia sensibilia singulariũ sũt ⁊ exterioz. Sz de his quidẽ certificare tempus fiet ⁊ in rursum.

¶Et causa in hoc est q̃ sensus in actu cõprehẽdit particularia: scientia aũt vniuersalia quasi essent in ipsa anima. Et ideo homo potest intelligere cum voluerit: sed nõ sentire: qz indiget sensato. Et ista dispositio est etiã in scientia sensibiliũ. Ista eni causa est causa eoz̃. s. q̃ sensibilia sunt ex rebus particularibus extrinsecis. Sed loqui de istis ⁊ exponere ea erit post ⁊ habet horaz. 60.

¶Idest ⁊ cã huj⁹ diuersitatis inter sensum ⁊ intellectũ in acgrẽdo vltimã perfectionẽ est in hoc q̃ motor est in sensu ex 60.

trinsecus ⁊ in ītellectu intrinsecus est. Quia sensus in actu nō mouet nisi motu q dicit cōprehēsio a reb⁹ pticularib⁹ sensibilib⁹: ⁊ isti sūt extra aiam. Intellect⁹ aūt mouet ad vltimā pfectionē a reb⁹ vlib⁹: ⁊ iste sūt in aia ⁊ dixit (⁊ ista q̄si sūt in aia) qz post declarabit q ea q̄ sūt de prima pfectione in ītellectu sūt q̄si sensibilia de prima pfectiōe in sensu. s. in hoc q ambo mouēt sūt ītētiones imaginabiles: ⁊ iste sūt vniuersales potētia: ꝛ nō actu ⁊ iō dixit (⁊ iste q̄si sūt in aia) ⁊ nō dixit sūt: qz ītētio vlis alia ē ab ītētiōe imaginata. D. d. (iō pōt hō ītelligere ⁊c). i. ⁊ qz mouētia virtutē rōnalē sūt extra aiam: ⁊ habita a nobis semp in actu: iō hō pōt ꝓsidera re in eis cū voluerit ⁊ b dicit formare ⁊ nō pōt sentire cū voluerit: qz idiget necessario sensibilib⁹ q̄ sūt extra aiaz. D. d. (⁊ ista dispō est etiā ⁊c). i. ⁊ ista dispō est ēt in nobis in sciē tia sensibiliū: ⁊ nos dicim⁹ ab eis qz existūt in sensib⁹: ⁊ cā inesse istius dispositiōis in nobis in sciētia sensibiliū est eadē cā inesse istoꝝ in ipsis sensibilib⁹. Et silr est itelligēdū q dispō existēs in nobis in scia vlīū est in nobis qz est in virtute rōnali: ⁊ q cā q sumus p illā b mō est cā q ipa est illo mō. Sz qz sermo in ītellectu mō est b manifestus trāsmisit nos ad aliud tps: ⁊ dixit (sz sermo de istis reb⁹). i. de ītellectu: ⁊ pōt aligs dicere q sensibilia nō mouēt sensus illo mō quo existūt extra aiaz. Mouēt. n. sensus ꝑm q sūt intētiones cū in mā nō sint ītētiones in actu: sz in potētia: ⁊ nō pōt aligs dicere q ista diuersitas accidit p diuersitatē subiecti: ita q fiāt ītētiones pp mām spūalē q̄ est sensus nō pp motorem extrinsecū. Mdū⁹ est. n. existimare q cā in diuersitate māe est diuersitatis formarum non q diuersitas materie sit causa diuersitatis formarum. Et cū ita sit necesse ē ponere motorē extrinsecū in sensib⁹ aialiū a sensibilib⁹: sicut fuit necesse in ītellectu. Visū est igit q si ꝓcesserim⁹ q diuersitas formaꝝ est cā diuersitatis māe: q necesse erit motorē extrinsecū esse sz Aris. tacuit hoc in sensu: qz latet ⁊ apparet in ītellectu. Et tu debes hoc ꝓsiderare: qm̄ indiget perscrutatione.

¶ Nūc aūt tm̄ sit diffinitū: qm̄ cū nō simpliciter sit qō potētia dicit: sed aliud qdē sicut si dicamus puerū posse militare. Aliud aūt sicut in etate existentē sic se habet sensituum.

6 i. ¶ Nūc aūt intātū determinet. Qm̄ illud qō dicit esse in potētia nō est simpliciter. Sed de quodā dicit sic dī q puer pōt gubernare exercitū. Et ō quodā dicitur sicut dī de exprimēto. Et silr ē de sensu.

6 i. ¶ Idest summa eius qō declaratū est ex b sermone: ⁊ in b loco hec est: ⁊ ītēdit p simplr vnā ītētionē ⁊ dixit q illud qō ē in potēta nō est vna ītētio: sz plures: ⁊. d. (sz de qdā dicit ⁊c) i. sz qdā sensus dicit esse in potentia: sicut dicit q puer pōt gubernare exercitū: ⁊ ista est potētia prima remota: ex qua cū fit trāsmutatio ad ꝑpinquā potētiā fit p generās nō persensibilia: ⁊ est silis potētie ignorātis ad sciam. D. d. (⁊ de quodā dicit sicut dicit de experimēto ⁊ silr ē de sensu) ⁊ ītēdit potētiā q̄ ē prima pfectio sensus: ⁊ est illa ex qua fit trāsmutatio ad vltimā pfectionē p ipsa sensibilia. Et ē silis sciēti qm̄ nō vtit sua scia ⁊ ītēdit p oia ista declarare q potentia sensus q̄ recipit sensibilia nō est pura ꝑparatio: sicut ꝑparatio q̄ est in puero ad recipiēdū sciam: ⁊ q est aligs actus sicut habēs habitū quādo nō vtitur suo habitu.

¶ Quoniā aūt innotata est ipsoꝝ differētia: determinatū aūtē sit de bijs qm̄ altera ⁊ quō altera: vti necesse est ipso pati ⁊ alterari tāq̄ ꝑpijs noibus. sensitiuū aūt potētia tale est quale sensibile iā actu: sicut dictū est. Patit aūt nō simile ens: passuz autē assimilatū est: ⁊ est quale illud.

6 z. ¶ Sed qz differētie eoꝝ nō sūt notiate: ⁊ iā determinauimus de eis q sunt diuerse: ⁊ quō: necesse ē nobis vti passiōe ⁊ alteratione sicut res vere. Et sentiēs in potētia est sicut sensatū in perfectione: ꝑm q dixim⁹. Patitur enim oum nō est simile: ⁊ cum patitur assimilatur.

¶ Idest sz qz differētie potētie ⁊ trāsmutatiōis existētiū in aia sensibili ⁊ in reb⁹ aiatis nō habēt noia ꝓpria. Et iā declarauim⁹ ea esse diuersa: ⁊ declarauim⁹ modū ꝑm quē diuersant: visum est nobis q necesse est inquātū ista ītētio quaz determinauimus de aia nō hz nomē ꝓprīū dare ei nomen passiōis ⁊ alteratiōis: q̄ est subiectū rez veraz: b eni nō nocet cū iā determinauim⁹ ītētionē ꝑm quā diuersant: ⁊ dixit necesse est nobis qz ista ītētio caret noīe apud vulg⁹: ⁊ trāssumptio nois vsitati apud vulgus est facilioz q̄z fingere aliud nomē. Et cū b fuerit declaratū de sentiēte: icepit describere eū simplr ⁊ dixit (⁊ sentiēs ē in potētia sicut sensatū in pfectiōe). i. manifestū est igit ex b qō dixim⁹ q sentiēs simpliciter est illud qō est in potētia ad ītētionē quā determinauimus de potētia p ītētionē rei sensibilis in pfectiōe. i. illud qō inatū est pfici p ītētionē rez sensibiliū nō p ipsas res sensibiles: ⁊ si nō: tūc esse coloris in visu ⁊ in corpe cēt idē. Et si ita cēt: tūc esse eius in visu nō cēt cōprehēsio. ⁊ iō dixit: est illud qō est in potētia: sicut sensatū in pfectiōe: ⁊ nō dixit: illud qō est in potētia sensatū: qm̄ si ita cēt idē cēt esse coloris in visu ⁊ in sua mā. D. d. (patit igit dū nō est silr: ⁊ cū patit assimilat ⁊c). i. ⁊ ꝓtingit et illud qō ꝓtingit oib⁹ alterabilib⁹: vt declaratū est in sermōe vlī: ⁊ est q patit a sensibili dū nō est simile ei: ⁊ cū passio pficit: tūc erit simile.

¶ Dicendū aūt ꝑm vnūquēq̄z sensum de sensibilibus primo. Dicit aūt sensibile tripliciter: quoruz duo quidē dicimus p se sentiri: vnū āt ꝟz accidēs. Duoꝝ aūt aliud quidē ꝓprīū est vniuscuiusq̄z sensus: aliud aūt cōe oium. Dico aūt ꝓprīū quidē qō nō cōtingit altero sensū sentiri: ⁊ circa qō nō cōtingit errare: vt visus coloris: auditus soni: ⁊ gustus humoris. Tactus aūt habet plures differētias: sz vnusquisq̄z iudicat de bis: ⁊ non decipit visus. qm̄ color: neq̄z auditus: qm̄ sonus: sed quid coloratū: Aut vbi: aut quid sonans. Huiusmodi quidē igit dicuntur ꝓpria vniuscuiusq̄z.

¶ Et anteq̄ incipiamus log de vnoquoq̄z sensuum loquamur de sensibilib⁹. Dicamus igitur q sensibile dicitur trib⁹ modis: quoꝝ duo dicūtur sentire p se: ⁊ tertius accidētaliter. Et alter duoꝝ ꝓprius est vnicuiq̄z sensuū: ⁊ alter est cōis oib⁹: ⁊ est ꝓprius quē nō pōt alter sensus sentire: ⁊ illud qō ipossibile est vt ei cōtingat error. V. g. visus apud colorē: ⁊ auditus apud vocez: ⁊ gustus apud saporem. Sensus autez plures vno modos hz: sz vnusq̄sq̄z eoꝝ iudicat ista: ⁊ non erat in colore quis color sit: neq̄z in voce qne vox sit: sz in colorato qd est: ⁊ vbi est: ⁊ in audito quid est ⁊ vbi est. Quod igitur est tale est ꝓprium. 63.

¶ Cū declarauit qd est sensus simplr: vult mō loqui de vno quoq̄z sensuū. Et qz iā ꝓdixit q via ad b ē log de ipsis sensibilib⁹ cū sint magis nota q̄z sensus: dixit (⁊ anteq̄z icipiam⁹ log ⁊c). i. ⁊ qz necesse ē ire ex eis q̄ sūt apud nos magis nota ad q̄ sūt magis nota apud nām: oz nos log ꝓpria⁹ de ipsis sensibilib⁹. Et qz sensibiliū bec sūt vlia ⁊ hec ꝓpria: icepit log ꝓpria⁹ de vlib⁹: ⁊ dixit (dicam⁹ igit q sensatū ⁊c). i. sermo ei⁹ in cap'lo isto apparet p b qō dixit: sensus āt plures habet 63.

res bz mõs. Intẽdit q̃ sensibilia vniuscuiusq; istoꝝ sensuũ plura sũt vno mõ: sz vnusqsq; sensuũ iudicat suũ sensatũ p̃ priũ: ⁊ nõ errat in eo in maiori pte. Visus. n. nõ errat i colore: vtrũ sit albꝰ: aut niger: neq; auditus in voce vtrũ sit grauis: aut acuta: sz isti sensus errãt in cõprehẽdẽdo vtãs idiui duoꝝ istoꝝ sensibiliũ. U. g. i cõprehẽdẽdo istud albũ qđ est nix: aut differẽtias locoꝝ illoꝝ. U. g. vt cõphẽdat q̃ istud albũ ẽ supius aut iferi⁹. D. d. (qđ igit ẽ tale dr̃ ꝓpr̃iũ). i. sensibilia ãt q̃ inueniũt alicui soli sensui: q nõ errat i eis i maiori parte dicuntur propria: ⁊ cum dirit (sed in colorato qđ est ⁊ vbi est ⁊ in auditu quid est ⁊ vbi) non intendebat q̃ sensus comprehendit essentias rerum: sicut quidam existimauerũt: B. n. ẽ alteri⁹ potẽtie q̃ dr̃ itellect⁹: sz itẽdebat q̃ sensus cũ B qđ cõprehẽdũt sua sensibilia ꝓpria cõprehẽdũt intẽtiões idiuiduales diuersas in generib⁹ ⁊ in spẽb⁹. Cõprehendunt igit itẽtionẽ hui⁹ hois idiuidualis: ⁊ itẽtionẽ hui⁹ eq̃⁹ idiuidualis: ⁊ vlr itẽtionẽ vniuscuiusq;. r. ꝑdicamẽtoꝝ idiuidualiũ: ⁊ B vr ẽ ꝓpr̃iũ sensib⁹ hois. Unde dicit Aris. in li. de sensu ⁊ sensato q̃ sensus alioꝝ aialiũ nõ sũt sic hois aut silr huic sermoni: ⁊ ista itẽr o idiuidualis ẽ illa quã distinguit virt⁹ cogitatiua a forma imaginatiua ⁊ expoliat eã ab eis q̃ sũt adiũcta cũ ea ex istis sensibilib⁹ cõib⁹ ⁊ ꝓpriis: ⁊ reponit ea in rememoratiua: ⁊ hec eadẽ ẽ illa quã cõprehẽdit imaginatiua: sz imaginatiua cõprehẽdit eã cõiũctã istis sensibilibus: sz eius comprehensio sit magis spiritualis: vt alibi determinatum est.

¶ Cõia ãt: mot⁹: ges: nũerus: figura: magnitudo. Huiuscemõi ãt nullius sũt ꝓpria: sz cõia oib⁹. Tactui. n. mot⁹ aliqs sensibilis ⁊ visui. Per se quidẽ igitur sunt sensibilia hec.

64. ¶ Cõia ãt sũt: mot⁹: ⁊ ges: ⁊ nũer⁹: ⁊ figura: ⁊ quãtitas. Ista. n. nõ sũt ꝓpria alicui sz cõmunia eis oia. Motus enim sentitur tactu ⁊ visu.

64. ¶ Cũ declarauit er quob⁹ mõis eẽntialib⁹ modũ ꝓpriũ: incepit declarare cõem: ⁊ dirit: q̃ sũt quaꝝ (mot⁹ ⁊ ges ⁊c) ⁊ B qđ dixit (ista. n. nõ sũt ꝓpria ⁊c) nõ intendit q̃ vnũqđq; istoꝝ quaꝝ ẽ cõe vnicuiq; sensuũ: vt itellerit Themist⁹: ⁊ sz q̃ appet: sz tria coꝝ. s. mot⁹ ⁊ ges ⁊ nũerus sũt cõia oib⁹: figura ãt ⁊ quãtitas sũt cõia tactui ⁊ visui tm̃: ⁊ sic itẽdit p̃ B qđ dixit (sz cõia eis oia). i. sz oia sũt cõia sensib⁹: nõ oia oibus sensib⁹: qm̃ ãt hec sensibilia. s. ꝓpria ⁊ cõia sũt attributa sensib⁹ eẽntialiter manifestũ ẽ. Isõ. n. possum⁹ attribuere cõprehẽsionẽ sensuũ eis alio mõ ab eo ꝑm q̃ sũt sensus. Hec igit ẽ itẽtio ei⁹ qđ ẽ eẽntialiter qđ ẽ oppsitũ ei qđ ẽ accidentaliter: ista enim sunt comprehensibilia sensuum ꝑm q̃ sũt sensus: non ꝑm q̃ sunt aliqui sensus.

¶ Scõm accñs ãt dr̃ sensibile vt si albũ sit Diarij filius. Scõm. n. accñs hoc sentit: qm̃ accidit albo hoc qđ sentit. Unde nihil patit̃ sz q̃ hmõi ẽ a sensibili: Sẽsibiliũ aũt sz se ꝓprie ꝓpria sensibilia sunt ⁊ ad q̃ substãtia apta nata est vniuscuiusq; sensus.

65. ¶ Accidẽtaliter ãt dr̃ in re q̃ ẽ sensibilis q̃si albũ Socrates. Iste. n. nõ sentit̃ nisi accidẽtaliter: accidit. n. albo q̃ fuit iste. Et iõ nõ patit̃ a sensibili ꝑm q̃ est sic. Ea ãt q̃ sũt sensibilia p̃ se ⁊ ꝓpria sũt sensibilia in rei veritate. Et sunt ea quorum sentire est vera substantia cuiusq; sensuum.

65. ¶ Cũ declarauit duos modos sensibiliũ p̃ se. s. ꝓpr̃ioꝝ ⁊ cõmuniũ: icepit declarare ẽtiũ modũ q̃ ẽ sensibilis p̃ accñs: ⁊ d. (accidẽtaliter ãt dr̃ in re qđ ẽ sensibilis). i. B mõ. D. d. exẽplũ: ⁊ dirit (albũ. n. q̃ ẽ So. nõ sentit̃ nisi accidentaliter) i. iudicare. n. qđ istud albũ ẽ So. est sentire accidẽtaliter. D. dedit cãm: ⁊ dirit (accidit enĩ qđ albũ qđ sentit̃ sit iste). i. ⁊ dicim⁹ q̃ ista cõprehẽsio ẽ p̃ accidẽs: q̃ nos nõ sentim⁹ p̃ visum q̃ illud ẽ So. nisi ꝑm q̃ est coloratũ: ⁊ coloratũ illud esse So. ẽ p̃ accidẽs: ꝑm q̃ ẽ coloratũ. Sz põt aliqs dicere q̃ filr accidit ei figura: ⁊ nũer⁹: ⁊ mot⁹: ⁊ ges: quõ igit fuerũt nũerata ista in eis q̃ sũt sensibilia cẽntialiter: qm̃ si fuerũt nũerata q̃ sũt cõia: silr ẽt itẽtiões idiuiduoꝝ sũt cões oibus sensib⁹. Et possum⁹ dicere in B duos sermões quoꝝ vn⁹ ẽ q̃ ista cõmutatio magis vr̃ necessaria in esse priꝰ sensibiliũ. U. g. quãtitas. Color. n. nõ venudat̃ ab eo: ⁊ silr calor: ⁊ frig⁹ q̃ appropriant̃ tactui. Color. n. nõ ẽ necesse vt sit in So. aut in ℙlatone: neq; necessitate ꝓpinqua: neq; remota: ⁊ ẽt sensibilia cõia: vt declarabit̃ sũt ꝓpria sensui cõi quãdmodũ ista sũt ꝓpria vnicuiq; sensuũ: ⁊ cõprehẽsio intẽtiõis idiuidualis sz sit actio sensus cõis: ⁊ iõ pluries indiget in cõprehẽsiõe itẽtiõis idiuidui vti plurib⁹ vno sensu: vt vtunt̃ medici in sciẽdo vitã ei⁹ q̃ crisimat̃ hẽre ꝓpletionẽ vel nax plurib⁹ vno sensu: tm̃ vr̃ q̃ ista actio est sensus cõis: nõ ꝑm q̃ est sensus cõis: sz ꝑm q̃ ẽ sensus alicui⁹ aialis. U. g. aialis itelligẽtis. Iste igit ẽ ẽt ali⁹ modus modoꝝ ꝑm q̃ accidẽs. s. q̃ accidit sensib⁹ cõprehẽdere differẽtias idiuiduoꝝ ꝑm q̃ sũt idiuidua nõ ꝑm q̃ sũt sensus simplices: sed ꝑm q̃ sũt hũani ⁊ ꝓcipue differẽtie substãtiales: vr̃. n. q̃ cõprehẽsio itẽtionũ idiuidualiũ subsãtiaꝝ de qb⁹ itellect⁹ ꝓsiderat est ꝓpria sensib⁹ hois. Et debes scire q̃ cõprehẽsio itẽtiõis idiuidui ẽ sensuũ: ⁊ cõprehẽsio itẽtiõis vlis ẽ itellect⁹: ⁊ vniuersalitas ⁊ idiuidualitas cõprehẽdunt̃ p̃ itellectũ. s. diffinitio vlis ⁊ idiuidui. D. d. (⁊ iõ nõ patit̃ ⁊c). i. ⁊ visus ñ patitur ab itẽtiõe sensibili p̃ accidẽs: qm̃ si pateretur ab aliquo idiuiduo sz q̃ ẽ illud idiuiduũ nõ dz pati ab alio idiuiduo D. d. (ea aũt q̃ sũt sensibilia p̃ se ⁊c). i. duoꝝ ãt modoꝝ rerũ sensibiliũ p̃ se ꝓpria sũt ea q̃ ꝓius debent nũerari i eis q̃ sũt cẽntialiter: ⁊ sũt sensibilia in rei veritate: ⁊ essentialiter cũ ista sũt q̃ sentiunt̃ primo ⁊ essentialiter: illa aũt sz sentiãtur cẽntialiter: tm̃ nõ sũt prima. D. d. (⁊ sũt ea q̃ sentire ⁊c) i. ⁊ sũt ea q̃ sũt nata sentiri primo ⁊ cẽntialiter ab vnoquoq; sensuũ: ⁊ silr nã: ⁊ cẽntia vniuscuiusq; sensuũ ẽ i sentiẽdo ea.

¶ Cui⁹ qdẽ igit ẽ visus hoc ẽ visibile. Uisibile ãt est color qdẽ ⁊ qđ vere ẽ dicere. Innoiatũ ãt cõtingit esse. Manifestũ ãt erit igrediẽtib⁹ marie. Uisibile. n. ẽ color hoc ãt ẽ i eo qđ sz se visibile: sz se ãt nõ rõne: sz qm̃ i se ipõ bz cãm essendi visibile.

¶ Illud igit cui attribuit̃ visus ẽ visibile: ⁊ visibile ẽ color. ⁊ q̃ ẽ possibile dici: sz nõ ẽ dictũ: ⁊ post apparebit q̃ dicim⁹ magis. Qm̃ visibile est color: ⁊ hoc ẽ visibile p̃ se: ⁊ ẽ dicere p̃ se nõ ꝑm itẽtionẽ: sz in eo inuenitur causa in hoc quod est visibile. 66.

¶ Cũ cõpleuit sermonẽ vlez de sensibilib⁹ reuersus ẽ ad sermonẽ proprium de vnoquoq; sensibili: q̃ primo de sensibili visus: ⁊ dirit (illud ãt cui attribuit̃ visus). i. ⁊ manifestũ ẽ p̃ se q̃ sensibile qđ attribuit̃ visui ꝓprie ẽ visibile: ⁊ visibile ẽ color ⁊ fibi silr er reb⁹ q̃ vident̃ in obscuro que nõ habẽt nomẽ ꝯgregãs in colore: neq; ẽt in se habent nomẽ qđ demõstret de eis illud quod est quasi genus: sed nõ possunt exponi nisi sermone cõposito. U. g. q̃ dicamus q̃ sunt ea q̃ vident̃ in obscuro: ⁊ nõ vident̃ in luce: vt cõche. D. d. (⁊ post apparebit ⁊c). i. ⁊ nos declarabim⁹ modũ post sz quẽ dicit̃ q̃ color ⁊ ista sũt visibilia. s. vtrũ hec dicant̃ equoce: aut ꝑm pri⁹ ⁊ posteri⁹. D. d. (visibile. n. ẽ color ⁊c). i. visibile. n. in rei veritate ẽ color: aut ẽ illud qđ p̃ se ẽ visibile: ⁊ est dicere p̃ se nõ ꝑm primã itẽtionẽ itẽtionũ de qb⁹ dicit̃ illud qđ ẽ eẽntialiter: ⁊ est mod⁹ i quo ꝑdicatũ ẽ in subsãtia subiect̃: sz ꝑm itẽtionẽ secũdã: ⁊ ẽ illud in quo subiectũ ẽ in diffinitiõe ꝑdicati. Color. n. ẽ cã vt res sit visibilis: ⁊ p̃ hoc qđ dirit (sz in eo inueniẽ cã) itẽdit ꝑm q̃ color est cã: aut in eo inuenitur causa vt aliquid sit visibile. 66.

¶ Dis. n. color motiuus est eius qđ sz actũ diaphani: ⁊ hec est ipsius natura. Unde qdẽ nõ est visibi-

le sine lumine: ſz oīs cuiuſlibet color in lumine viſi
bilis ꝓpter qđ de lumine primo dicēdum eſt. Eſt
igitur aliquid diaphanum.

67. ¶ Et qz oīs color eſt mouēs diaphanum in actū: ⁊
hoc eſt natura eius: ⁊ iō nō eſt viſibilis abſqz luce.
ſed neceſſario vnuſqſqz color nō eſt viſibilis niſi
in luce. Et iō dicēdū de luce quid eſt: ⁊ hoc erit in
dicendo quaſi in diaphano quid ſit.

67. ¶ Et ſubſtātia coloris ⁊ eius eſſentia ſm qđ eſt viſibilis eſt il
lud qđ mouet diaphanū in actu. D. d. (⁊ hec eſt nā ei⁹ ꝛc̄)
i. ⁊ iſta deſcriptio demōſtrat nām ⁊ ſubſtātiā eius ſm qđ eſt
viſibilis ⁊ ſignū qđ color ē mouēs diaphanū in actu: nō dia
phanū in potētia eſt qz nō ē viſibilis abſqz luce: ꝑ quā dia
phanū in potētia fiat diaphanū in actu: ⁊ hoc aūt demon
ſtrat qđ ipſe opinaſ qđ colores exiſtūt in obſcuro in actu. Et
ſi lux ſit neceſſaria in vidēdo colorē: nō ē niſi ſm qđ facit dia
phanū in potētia diaphanū in actu: aut opinaſ qđ lux ē ne
ceſſaria in videre ſm qđ colores exiſtūt in obſcuro in poten
tia: ⁊ ſm qđ diaphanū potētia idiget etiā in recipiēdo colo
rē vt ſit diaphanū in actu. Et Auēpace dubitauit in hac de
ſcriptiōe diaphani ⁊ dixit: qđ nō eſt neceſſe vt diaphanū in
quātū mouet a colore ſit diaphanū in actu: qſi diaphani
tas eius in actu eſt illuminatio eius: ⁊ eius illuminatio ē ali
quis color. Color enī nihil eſt niſi admixtio corpis lucidi cū
corpe diaphano: vt declaratuz eſt in li. de ſenſu ⁊ ſenſato.
Et omne recipiēs aliqđ nō recipit ipſum niſi in mō ſm quē
caret illo: ⁊ hoc coegit eū ad exponēdū hūc ſmonē alio mō
ab eo qđ dixerunt expoſitores: ⁊ dixit (⁊ dicere qđ color mo
uet diaphanū in actu). i. mouet diaphanū de potentia ad
actū nō qđ mouet diaphanū ſm qđ eſt diaphanū. Lux autē
neceſſaria eſt in videre: qz colores in obſcuro ſūt in potētia:
⁊ ipſa facit eos in actu ⁊ moueāt diaphanū ſm qđ diapha
nū caret luce: aut illo qđ ſit a luce. ſ. colore: ⁊ iſta expoſitio ē
valde difficilis ſm qđ ſonāt eius verba. Aer. n. dat rationē
qđ diaphanuz in actu mouet a colore er b qđ apparet. Aer
enī videt multotiēs coloratus colore quē videm⁹ mediante
aere: vt parietes ⁊ terra colorant ꝑ colorē plātaz apud trā
ſitū nubiū ſuper eas. Si igit aer non coloraret ꝑ colorem
illaz plātaz nō colorarent parietes ⁊ terra. Et manifeſtū ē
qđ color ſz fiat a corpe lucido: tñ differt ab eo diffinitione ⁊
eſſentia. Color enī vt dicit eſt vltimū diaphani terminati:
lux aūt eſt cōplemētū diaphani nō terminati. Unde mani
feſtū eſt qđ nō de neceſſitate illud qđ mouet a colore oz eſſe
nō lucidū ſz de neceſſitate oz eſſe nō coloratū. Nihil enī re
cipit ſe aut eſt cā alicui⁹ in recipiēdo ipm: ⁊ iſta eſt ꝓpoſitio
manifeſta ꝑ ſe: ⁊ Ariſ ea multotiēs vtit ⁊ idifferēter ſiue mo
uere ⁊ recipe fuerint ſpūalia: ſicut aer recipit colorē: aut ma
terialia ſicut corp⁹ admixtū ex lucido ⁊ diaphano obſcuro
recipit colorē. Et cū fuerit poſſibile qđ diaphanū i actu mo
ueat a colore neceſſe eſt vt b ſit ei: aut eētialiter: aut acci
dētaliter. ſ. aut ſm qđ eſt diaphanū in actu aut ſm qđ eſt dia
phanū tñ: ſz ꝓtingit ei vt nō moueat a coloribꝫ niſi eſſendo
diaphanū in actu b enī eſt ſz qđ ē diaphanū: ⁊ iſta ē opinio
Auēpace. Sz manifeſtū eſt ꝑ ſe qđ lux neceſſaria eſt in eſſen
do colores viſibiles: ⁊ b aut erit qz dat coloribꝫ formā ⁊ ha
bitū quo agūt in diaphano: aut qz dat diaphano formam
qua recipit motū a coloribꝫ: aut vtrūqz. Et eſt manifeſtū qđ
qñ ꝓceuauerim⁹ qđ dixit Ariſ. in principio iſti⁹ ſermonis:
⁊ poſuerim⁹ ipaz ꝓpoſitiōez q̄ſi manifeſtā ꝑ ſe tunc neceſſe
erit vt lux nō ſit neceſſaria niſi in eſſendo colores mouētes
diaphanū: niſi ſm qđ dat diaphano formā aliquā q̄ recipit
motū a colore. ſ. illuminatiōez. Ariſ. n. poſuit principiū qđ co
lor ē viſibilis ꝑ ſe: ⁊ qđ ſile ē dicē colorē viſibilē ⁊ hoiez viſi
bilē. ſ. de genere ꝓpoſitiōis eſſentialis: in qua ſubiectū ē cā
p̄dicati ſi p̄dicatū cā ſubiecti vt cū dī hō ē rōnalis: ⁊ b ītēde
bat cū dixit: ſz ſm qđ in eo inuenit cā in b qđ ē viſibile ſz qđ
expoſuim⁹. Et b ꝓceſſo manifeſtū ē qđ ipoſſibile ē dicere qđ
lux ē illud qđ largit color hītū ⁊ formā q̄ ſit viſibilis: qñ
ſi ita eēt tūc cōpatio viſiōis ad colorē eſſet accītalis: ⁊ ſcda
nō prima. ſ. mediāte iſto habitu. Uiſio. n. manifeſtū ē qđ eſt
aliqđ poſterius viſibili: ⁊ qđ ei⁹ ꝓportio ad colorē nō ē ſic ꝑ
portio rōnalis ad hoiez. Manifeſtū ē igit qđ ꝓportio ei⁹ eſt
ſicut ꝓportio viſibilis ad hoiez: ⁊ ſic color ſm qđ ē color eſt
viſibilis: nō mediāte alia forma ſibi ꝓtingente: ⁊ cuz ita ſit:
lux nō ē neceſſaria in eēndo colorē mouēdo in actu: niſi ſm
qđ dat ſubiecto ſibi ꝓpriō receptiōez mot⁹ a ſe: ⁊ Ariſ. vī qđ
nō poſuit b qđ poſuit niſi ītēdēdo diſſolutionē iſtius qōnis
⁊ ſm b ītelligēd⁹ ē ſermo ei⁹ qđ colores mouēt viſum in ob
ſcuro in potētia. Lux. n. ē illud qđ facit eos motiuos i actu
vnde aſſimilat lucē itelligētie agēti: ⁊ colores nubib⁹. Q̄ b
enī iducit ſz exēplū ⁊ large ñ ē ſile ei qđ iducit ſz demōſtra
tionē. de exēplo aūt nō ītēdit niſi manifeſtatio: nō verifica
tio. Et pōt aliqs dicere qđ color nō inuenit in actu: niſi lu
ce pñte. Color. n. ē vltimū diaphani terminati. Lux aūt nō
eſt vltimū diaphani terminati: ⁊ iō neceſſaria nō ē in eſſen
do colorē ſz in eēndo viſibilē vt determinauim⁹. Recertā
mur igit ⁊ dicam⁹ qđ cū declarauit qđ color ſm qđ ē viſibi
lis mouet diaphanū in actu: ⁊ qđ ē iſta nā ei⁹ ꝓp b qđ ē viſi
bilis ꝑ ſe ⁊ qđ ipoſſibile ē vt viſio ſit ſine luce: reuerſus ē ad
narrādū illud qđ conſideratū ē de iſtis reb⁹ priꝰ: ⁊ dixit (ſz
neceſſariū ē vt vnuſqſqz colorū ꝛc̄). i. ſz qz vnuſqſqz colorū
nō ē viſibilis niſi in luce: dicēdū ē priꝰ de luce: lux enī eſt
vnū eorꝝ qb⁹ cōpleſ viſio. D. d. (⁊ b eſt in dicēdo qđ ē dia
phanuz). ideſt ⁊ hoc complebitur nobis in dicendo priꝰ
quid eſt diaphanum.

¶ Diaphanū aūt dico qđ eſt qdē viſibile: nō aūt ſz
ſe viſibile: vt ſimpliciter eſt dicere: ſz ꝓp extraneū
colorē: hmōi aūt eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidoruz.
Nō. n. ſm qđ aqua: neqz ſm qđ aer diaphanū eſt.
Sed quoniam eſt natura eadem in his vtrūqz: ⁊
in perpetuo ſuperius corpore.

¶ Dicamus igit qđ diaphanū eſt illud qđ eſt viſibi 68.
le: ſz nō viſibile ꝑ ſe ⁊ ſimplicit: ſz ꝓp colorē extra
nei. Et in tali diſpōne inuenim⁹ aerē ⁊ aquā ⁊ plu
ra corpa celeſtia. Nō. n. ſm qđ aer eſt aer: neqz ſz
qđ aqua eſt aqua ſūt diaphana. Sz ꝓp naturā eam
dē exiſtētē in his duob⁹ ⁊ in corpe eterno altiſſimo.

¶ Cū narrauit qđ opz priꝰ conſiderare de nā diaphani: ince 68.
pit deſcribere ipaz: ⁊ dixit (⁊ diaphanū eſt illud qđ eſt viſi
bile ꝛc̄). i. ⁊ diaphanū ē illud qđ nō ē viſibile ꝑ ſe. ſ. ꝑ colo
rē naturalē exiſtētē in eo: ſz illud qđ ē viſibile ꝑ accidens. i.
ꝑ colorē extraneū: ⁊ hoc qđ dixit manifeſtū ē: ⁊ iō innatuz
eſt recipe colores: cū nullū ꝓpriū hēat in ſe. D. d. (nō enī
ſm qđ aer ē aer ꝛc̄). i. ⁊ qz diaphanitas nō ē in ſola aq̄ neqz
in ſolo aere: ſz ēt in corpe celeſti: fuit neceſſe vt diaphani
tas nō ſit in aliquo eorꝝ: ſm illud qđ ē. U. g. ſm qđ aq̄ ē aq̄
aut celū celū: ſz ſm nām cōem exiſtētē in oib⁹: ſz nō habeat
nomē: ⁊ hoc quod dixit manifeſtum eſt.

¶ Lumē aūt ē hmōi act⁹ diaphani ſm qđ ē diapha
nū. Potētia aūt in quo hec eſt ⁊ tenebra. Lumen
aūt vt color eſt diaphani: ſm qđ actu diaphanum
ab igne: aut hmōi vt qđ ſurſuz corp⁹. Et enī huic
aliqđ ineſt vnū ⁊ idē. Quid qdē igit diaphanuz: ⁊
qđ lumē dictū eſt: qz neqz ignis eſt: neqz oīno cor
pus: neqz defluxus corpis vllius. Eſſet enim vtiqz
aliqō corpus ⁊ ſic aut ignis aut hmōi alicuius pre
ſentia in diaphano. Neqz enim poſſibile eſt duo
corpora in eodem eſſe.

¶ Lux aūt ē act⁹ iſtius. ſ. diaphani ſz qđ eſt diapha- 69.
nū. In

num. Jn potẽtia aũt est illud in quo est cũ hoc obscuritas. Et lux est quasi color diaphani cũ fuerit diaphanum ꝑm perfectionem ab igne ⁊ similibus: vt corpus superius in hoc existit illud idẽ. Jã igit dictũ est qd est diaphanũ: ⁊ qd ẽ lux: ⁊ q nõ est ignis: neq; corp⁹ oino neq; aliqd currẽs a corpore oino. Quoniã si ita eẽt tũc ꝑm hũc modũ eẽt aliqd corpus. Sed est presentia ignis: aut silẽ in diaphano. Jmpossibile.n.ẽ vt duo corpa sint in eodẽ loco.

69. ¶ Cũ declarauit naturã diaphani qd est de luce quasi materia de forma: incepit diffinire lucẽ que est: ⁊ dixit (lux aũt est actus diaphani ⁊c̃). i. substãtia aũt lucis ẽ perfectio diaphani ꝑm q̃ est diaphanũ: aut pfectio istius nature cõmunis corporib⁹: ⁊ hoc qd dixit (in potẽtia aũt est illud in quo est hoc: ⁊ obscuritas). i. corpus aũt diaphanũ in potẽtia est illud in quo inuenit̃ ista nã cõis cũ obscuritate. D. v. (⁊ lux est quasi color diaphani ⁊c̃). i. ⁊ lux in diaphano nõ terminato ẽ quasi color in diaphano terminato cũ diaphanũ fuerit diaphanus in actu a corpe lucido nãl: vt ignis ⁊ similia de corporib⁹ altissimis lucidis. D. v. (in hoc eni ẽt ⁊c̃). i. nã eni diaphanitatis existẽs i corpe celesti semp associat̃ illi qd facit eã dispositionẽ in actu: ⁊ iõ nũq; inuenitur celũ diaphanũ in potẽtia: sicut ea q̃ sunt inferius: cũ quandoq; sit lucidũ presens: ⁊ q̃q; nõ. Jsta aũt nã celestis semp est illuminata: ⁊ ex hoc declarat̃ etiã q colores nõ acgrũt habitũ a luce: lux eni nõ ẽ nisi habit⁹ corpis diaphani.

¶ Videt̃ aũt lumẽ cõtrariũ esse tenebre: ẽ aũt tenebra priuatio hui⁹ habit⁹ atq; ignis vel corpis talis absentia a diaphano. Quare palã q hui⁹ presentia lumẽ est. Et nõ recte Empedo. neq; si alius aliqs sic dixit: q ferat̃ ⁊ extẽdat̃ lumẽ in medio terre ⁊ cõtinẽtis: nos aũt lateat. Hoc eniz est ⁊ extra eã q̃ in ratiõe veritatẽ: ⁊ extra ea q̃ videm⁹. Jn paruo eni spatio lateret nos. Ab oriẽte aũt in occidẽs latere magna quidẽ multũ est questio.

70. ¶ Et existimatur ẽt q lux sit cõtrariũ obscuritati: ⁊ obscuritas est priuatio habitus a diaphano. Declarat̃ etiã ex hoc q lux est presentia istius itẽtiõis. Et nõ vere dixit Empedo. neq; alius ⁊ si aliqs dixit sicut ipse dixit: q lux trãsferẽt ⁊ vadit in tpe inter terrã ⁊ circũferẽtiã. Sz jmpeceptibilia nobis. Jste eni sermo est extra verũ ⁊ extra apparẽtiã. Possibile est eni hoc pcipi in breui spatio. Sed nõ pcipi de oriẽte ad occidẽtẽ magna est differẽtia valde.

70. ¶ Cũ declarauit q lux est pfectio corpis diaphani ꝑm q est diaphanũ: incepit declarare modũ p quẽ certificabit̃ q lux nõ est corpus: sz est dispositio ⁊ habitus in corpe diaphano ⁊ dixit (⁊ existimat̃ q lux est ꝯrariũ obscuritatis ⁊c̃) ⁊ videtur q lux sit opposita obscuritati ꝑm priuationẽ ⁊ habitus D. v. (declarat̃ igit̃ ex hoc q lux est ꝓsentia istius intẽtionis). i. declarat̃ igit̃ ex hoc. s. q obscuritas est priuatio lucis in diaphano: q lux nõ est corp⁹: sz est presentia intẽtionis in diaphano: cui⁹ priuatio dicit̃ obscuritas apud presentiã corpis luminosi. Et hoc qd dixit manifestũ est quoniã subiectũ obscuritatis ⁊ lucis est corpus ⁊ est diaphanũ ⁊ lux ẽ forma ⁊ habit⁹ istius corpis. Et si eẽt corp⁹: tũc corpus penetraret corp⁹. D. v. (⁊ nõ vere: dixit Empe. ⁊c̃). i. ⁊ nihil dixit Empe. cũ dixit q lux est corp⁹: ⁊ q primo trãsferẽt ⁊ vadit int̃ terrã ⁊ circũferẽtiã: sz sensus nõ pcipit pp velocitatẽ motus. D. v. (iste eni sermo est extra ver⁹ ⁊c̃) ⁊ iste sermo. s. Empe. est extra rationez. Possibile eni est ꝺ non sentiri in breui spatio: sz in marimo spatio. s. ex oriẽte in occidentem est maxime recedere a ratione.

¶ Est aũt coloris susceptiuũ qd sine colore: soni autẽ absonũ: sine colore aut diaphanũ ⁊ inuisibile: aut qd vix videt̃: vt videt̃ qd tenebrosus est. Jm oĩ autẽ diaphanũ qdẽ est: sed nõ cũ sit actu diaphanũ: sed cũ potẽtia. Eadẽ eni natura qñq; quidem tenebra: qñq; autem lumen est.

¶ Et recipiẽs colorẽ est qd nõ hz colorẽ: ⁊ recipiens vocẽ est qd nõ hz vocẽ. Qd aũt nõ hz colorẽ ẽ diaphanũ: nõ visibile: aut illud qd videtur ꝑm q̃ existimat̃ de obscuro: ⁊ tale est diaphanũ: sed non qñ in pfectiõe fuerit diaphanũ: sz in potẽtia. Eadẽ eniz natura forte erit obscuritas: ⁊ forte lux. 71.

¶ Cũ narrauit q color est mouẽs diaphanũ ꝑm q est diaphanũ in actu: icepit dare causaz in hoc: ⁊ dixit (⁊ recipiẽs colorẽ est illud qd nõ hz colorẽ ⁊c̃). i. ⁊ color est mouẽs diaphanũ q̃ recipiẽs colorẽ dz carere colore: ⁊ qd caret colore est diaphanũ nõ visibile p se: sz si dicit̃ visibile erit sicut dicit̃ q obscurũ est visibile. i. est innatũ videri cũ diaphanus sit obscurũ qñ lux nõ fuerit presens: ⁊ hoc itẽdebat cũ dixit (aut illud qd videt̃ sicut existimat̃ de obscuro). i. aut illud qd est visibile ꝑm q dicit̃ q obscurus est visibile. D. v. (⁊ qd est tale est diaphanũ ⁊c̃). i. ⁊ diaphanũ qd nõ est visibile p se nõ est diaphanũ qd ꝓficit̃ p lucẽ: sz diaphanũ qd est in potẽtia lucidũ. D. v. (eadẽ eni nã ⁊c̃). i. ⁊ diaphanũ inuenit̃ ꝑm has duas dispositiones: quia nã recipiẽs diaphanitatẽ in gbuldã reb⁹ recipit vtrũq;. Q ñq; eni inuenit̃ obscura ⁊ q̃q; diaphana: ⁊ dixit (forte) q hoc non equaliter accidit in ista nã: sed tũ in diaphanis generabilib⁹: ⁊ corruptibilib⁹. Natura aũt celestis nũq; recipit obscuritatẽ: nisi hoc qd existimat̃ de luna i eclypsi: ⁊ apud diuersitatẽ situũ eius a sole: si ꝓcesserim⁹ q nã lune sit ex naturis diaphanis nõ ex naturis luminosis: ⁊ forte luna est composita ex istis duabus naturis. 71.

¶ Nõ oia aũt visibilia sũt in lumine: sed solũ vniuscuiusq; ꝓprius color. Quedã eni in lumine qdem nõ videnť: i tenebra aũt faciũt sensuz: vt q̃ ignea videt̃ ⁊ lucẽtia. Nõ ãt notata st hec vno noie vt quercus: putredies: cornu: capita piscũ: ⁊ sq̃me: ⁊ ocli. Sed nulli hoz videtur ꝓprius color. Propter quã autẽ causam hec videntur alia ratio.

¶ Et nõ oia videnť in luce: sz ex quolibet color tm̃ ꝓprius. sunt eni quedã q̃ nõ videnť in luce: sz in obscuritate faciunt sensum. V. g. ea q̃ videnť ignea ⁊ splendescere: ⁊ ista nõ habẽt vnũ nomẽ. V. g. concha: ⁊ cornu ⁊ capita quorũdã piscium: ⁊ squame: ⁊ oculi. Sz color ꝓprius nõ videt̃ in aliquo eorum. Quare autem ista videntur indiget alio sermone. 72.

¶ Cũ predixit q visibiliũ quedã est color ⁊ quedã nõ color: ⁊ est illud qd nõ hz nomẽ cõe: ⁊ q ꝓpriũ est colori q non videat̃ nisi in luce. incepit dicere q dispositio illoꝝ alioꝝ visibiliũ est ecõtrario colori. s. q videnť in obscuro ⁊ nõ in luce ⁊ dixit (⁊ nõ oia videnť in luce ⁊c̃). i. ⁊ nõ omne visibile videt̃ in luce: sz tm̃ hoc est verũ q color ꝓprius cuiuslibet visibilis videt̃ in luce: ⁊ indifferenter siue illud visibile videat in obscuro siue nõ. D. v. (sũt eni quedã q̃ nõ videnť in luce ⁊c̃). i. ⁊ dixim⁹ q non est necesse vt omne visibile videat in luce q̃ sũt quedã q̃ videnť in obscuro ⁊ nõ in luce. vt plura alialia ⁊ cõche: ⁊ cornu: ⁊ alia: ⁊ oia ista nõ habẽt idẽ nomẽ D. v. (sz color ꝓprius nõ videt̃ ⁊c̃). i. sed licz ista lentiant 72.

in obscuro: tñ color ꝓprius vniuscuiusq; eoꝝ nō sentiť tūc: ſz apud presentiā lucis tñ: ⁊ iō nō pōt aliqs dicere qꝫ aliqs color videť in obscuro. D. d. (quare aūt videnť ista ⁊c). i. cā aūt ꝓp quā ista videnť in obscuro ⁊ nō in luce dicēda est in alio loco ⁊ videť qꝫ ista videnť in nocte: ⁊ nō in die: qꝛ in eis ē paꝝ de nā lucidi: latet. n. veniēte luce ꝓp paucitatē eiꝰ sicut hoc accidit in lucibꝰ puis cū fortibꝰ: ⁊ iō stelle nō apparēt in die. Et nā color is ē alia a nā lucis ⁊ lucidi: lux enī est visibilis ꝑ se: color aūt est visibilis mediāte luce.

¶ Nūc aūt intātū manifestū sit qñ qō qdē in lumine videť color ē. Unde nō videť sine lumine. Hoc enī erat ipi colori esse: motiuū esse ſm actū diaphani. Actus aūt diaphani lumē est. Signū aūt huiꝰ manifestū. Si qs enī ponat habēs colorē sup ipm visum nō videbiť: sed color mouet diaphanū puta aerē: ab hoc autem iam continuo existente mouet quod sensitiuum est.

73. ¶ In hoc loco autē hoc tm̄ apparet. s. qꝫ omne visum in luce est color: ⁊ similiter non videtur sine luce: hoc enim etiam est illud quod fuit in colore qui est scilicet qꝫ est illud quod mouet diaphanum in actu: ⁊ perfectio diaphani est lux. Et signum eius manifestum est qñ si posueris aliquod habens colorē sup ipꝫ visū ñ videbiť. Sz color mouet diaphanū sicut aer cū cōtinuať mouet sensus ab eo.

73. ¶ Cū declarauit qd est visibile. s. color: ⁊ qd est diaphanū: ⁊ lux: incepit dicere summā eoꝝ q̄ declarauit: ⁊ dixit (in b autem loco hoc tm̄ ⁊c) ⁊ hoc qō dixit manifestū est. s. ille due ꝓpositiōes. Quaꝝ vna est qꝫ omne qō videť in luce est color. Secūa est cōtrario. s. qꝫ oīs color videť in luce. Illa enī q̄ apparēt in obscuro manifestū ē qꝫ nō videnť ſm colorem ꝓpriū. D. d. (hoc enī etiā est illud ⁊c). i. hoc enī etiā ē illud qō indurit nos ad dicēdū cognitionē substātie colorīs ſz qꝫ est visibile qꝫ est illud qō mouet diaphanū in actu: ⁊ intēdit ꝑ hoc qꝫ ista diffinitio nō declarat esse colorīs nisi ſm qꝫ apparuit nobis qꝫ ipossibile est vt color videať sine luce: ⁊ qꝫ lux intrat in visionē ſm qꝫ largiť diaphano ꝓparationem vt moueať a coloribꝰ: nō qꝫ largiať coloribꝰ habitū: ⁊ hoc declaratū fuit ꝓprius. D. d. (⁊ ꝓfectio diaphani ē lux ⁊c). i. ⁊ lux ē actus diaphani tm̄ ⁊ signū eius qꝫ lux non habet esse absq; diaphano est: qꝛ si positū fuerit aliqō coloratū sup ipsum visum nō cōꝓhēdeť: tūc. n. nō erit lux inter colorez ⁊ visum qꝛ non ē illic diaphanū: cū igiť diaphanū auferť: auferť lux: ⁊ cū lux erit erit diaphanū. D. d. (ſz color mouet diaphanū ⁊c). i. sed ꝓp hoc qō dixim⁹: qꝫ cū color fuerit positus sup visum nō videť: fuit necesse vt visio colorīs nō cōpleať nisi color mouear diaphanū qō est mediū inter ipsum ⁊ vides ⁊ mediū mouear ꝑ suā ꝓtinuationē cū videte videtē: vt aer: qñ cū copulať cū vidente mouet a colore qñ illuminatur: deinde ipse mouet visum.

¶ Nō enī bene hoc dicit Democritus opinatus si esset vacuū qō mediū: pspici vtiq; certe ⁊ si formica esset in celo. Hoc enī ipossibile. Patiēte. n. aliqd sensitiuo fit ipsum videre: ab ipso igiť qui videť colore ipossibile: relingtur aūt qꝫ a medio. Quare necesse est aliqō esse mediū. Uacuo aūt facto non aliqd certe: ſz oīno nihil videbiť. Propter quam qdē igiť cām colorē necesse est in lumine videri dictū est. Ignis aūt in vtriſq; videť ⁊ in tenebra ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex necessitate. Diaphanuz enim ab hoc lucidum fit.

¶ Democritus igitur nō vere dixit in hoc ꝙ existimauit qꝫ mediū esset vacuū: tunc visio esset magis vera: ⁊ si formica esset in celo. Hoc enī impossibile est. Uisus enim nō fit nisi qñ sensus patitur aliqua passiōe. Sed impossibile est vt visus patiatur a colore: remanet igitur vt patiatur a medio. Unde necesse est vt aliqd sit in medio. Si autē fuerit vacuū nō tm̄ visio nō erit vera: sed nihil oīno videbitur. Dicta est igitur cā ꝓp quā color necesse est vt nō videat nisi in luce. Ignis aūt videtur in vtroq; s. in obscuro ⁊ in luce. Et hoc necesse est. Diaphanum enim per hoc est diaphanum. 74.

¶ Cū declarauit qꝫ actio visus nō ꝑficiť nisi ꝑ diaphanū mediās ꝑ signū qꝫ color fuerit positus sup visum nō videť: ⁊ et qꝛ visus nō ꝑficiť nisi ꝑ lucē: ⁊ lux nō inueniť nisi in diaphano medio: incepit reprehēdere Democritū dicētē qꝫ si visus esset in vacuo: tūc esset magis vera: ⁊ dixit (Democritꝰ ⁊c) i. ⁊ cū declaratū ē qꝫ visio nō sit nisi ꝑ mediū: nō recte opinabať Democritꝰ qꝫ si visio eēt mediāte vacuo: tūc eēt magis vera. D. d. (hoc enī ipossibile ē ⁊c). i. hoc enī qō dixit qꝫ visio magis ꝑfecta erit in vacuo ipossibile ē: ⁊ signū eius ē qō iā declaratū ē qꝫ visus ſm qꝫ est virtus sensibilibꝰ mouet ⁊ patiť a colore: ⁊ color mouet ipsum. Et ipossibile ē vt visus patiať ⁊ moueať a colore si corpus coloratū fuerit extra visum: nisi ita qꝫ illud coloratū ꝓprius moueat mediū ſz tactū: ⁊ mediū moueat visum. Et si vacuū eēt inter visum ⁊ visibile: tūc nō posset mouere visuz: oīs enī habitus existēs in corpe nō agit nisi ſm tactū. Si igiť vltimū motū nō tangiť a motore: necesse ē vt inter ea sit mediū qō reddat passionē: ⁊ illud mediū erit tactū ⁊ tāgēs: ꝓmū aūt erit tāgēs nō tactū: ⁊ motū postremū tactū nō tāgēs. Unde necesse est vt visibile patiať a medio nō a vacuo: sicut existimauit Democritus: ⁊ hec est demōstratio qꝫ visio ipossibile ē vt fiat ꝑ vacuū: nō qꝫ visus ipossibile ē vt fiat nisi ꝑ mediū. Pōt enī aliqs dicere qꝫ si necessitas ad essendū mediū eēt ꝓp sensatū esse distinctū a sentiēte: tūc necesse eēt vt cū sensatū tāgeret visum qꝫ sentiret ipsum ⁊ nō est ita: ⁊ iō nō itēdit Aris. ꝑ hūc sermonē qꝫ visus indiget medio necessario: ſz declarare qꝫ cū sensibilia fuerint distincta ab eo ipossibile erit vt sit ꝑ vacuū vt existimauit Democritus. Et ē sustētatus sup hoc qꝫ sensus indigēt medio necessario. s. qꝛ sensibilia cū fuerint posita sup eos nō sentiēt: ⁊ qꝫ visus etiā nō erit nisi ꝑ lucē: ⁊ lux nō inueniť nisi ꝑ mediū. D. d. (iā igiť dicta ē causa ⁊c). i. ⁊ cū declaratū ē qꝫ visus necessario idiget medio: declarata ē ꝑ hoc cā ꝓp quā color nō videť nisi in luce: ⁊ est qꝛ nō videť nisi ꝑ mediū: ⁊ hoc demōstrat qꝫ ipse nō opinatur qꝫ cā in essendo lucē in visiōe ē vt faciat colorez in actu: sic qdā opinati sūt. D. d. (ignis aūt videť i eis ⁊c). i. ⁊ ignis videť in obscuro ⁊ luce: qꝛ ꝙgregatū ē in ea vtrūq;. s. qꝛ facit mediū diaphanū in actu ſm qꝫ est lucidum: ⁊ mouet ipsum ſm qꝫ est color in corpore.

¶ Eadē aūt ratio est de sono ⁊ de odore. Nihil enī ipsoꝝ tāgēs sensitiuū sensum facit. Sed ab odore quidē ⁊ sono mediū mouetur: ab hoc aūt sensitiuo rū vtrūq;. Cū aūt sup ipsum sensitiuū aliqs apponit odorās: aut sonās: neq; vnū sensuz faciet. De tactu aūt ⁊ gustu hz se similiter: nō aūt videtur ꝑpter quā aūt causam posterius erit manifestum.

¶ Et iste sermo idē est de voce ēt ⁊ de odore. Nullū enī eoꝝ si tetigerit suum sensum facit sentire: sed mediū mouetur ab odore ⁊ a voce ⁊ ab isto mouetur vtrūq; sensuū. Si igitur tu posueris sup ipsum sensum 75.

sensum aliqd habēs vocē: aut habēs odorē: nō faciūt oīno sentire. Et sīr est de tactu ⁊ gustu: sz hoc nō apparet: ⁊ post declarabimus cām in hoc.

75. ¶ Lū declarauit q̄ sensus visus nō fit nisi p̄ mediū icepit dicere etiā q̄ p̄ istā eandē declarationē tres sensus necessario indigēt medio: ⁊ sermo eius est manifestus. Et p̄ hoc q̄ dixit: ⁊ similiter ē de tactu ⁊ gustu intēdit ⁊ opinio nr̄a in sensu tact⁹ ⁊ gustus in hoc q̄ indigēt medio ē sicut opinio nr̄a in alijs sensibus: sz illi duo sensus videāt sentire: cū sua sensibilia fuerit posita sup̄ eos: ⁊ ideo nō ita manifeste videnť indigere medio: sicut illa tria alia. D. d. (⁊ post declarabimus cām in hoc). i. cām pp̄ quā sensus tact⁹ ⁊ gustus sentiūt sensibilia posita sup̄ ipsa: ⁊ nō ē sic de trib⁹ sensibus.

¶ Mediū aūt sono qdem aer ē: odori aūt inominatū est. Cōis. n. qdam passio est ab aere ⁊ aqua: sicut diaphanū colori: sic est habēti odorē qō est in vtrisq̄z his. Videtur. n. aialiū aquatica hr̄e odoris sensum: Sed homo qdē ⁊ pedib⁹ ābulantiū quecūq̄z respirāt ipossibilia sunt odorare nisi respirātia: Cā aūt ⁊ de his posterius dicetur.

76. ¶ Et mediū in voce est aer: in odore aūt nō habet nomē. Est. n. aliqua passio cōmunis i aere ⁊ i aq̄. Est de odoratu quasi diaphanitas in colore: ⁊ iō inuenitur i vtroq̄z: Aialia. n. ⁊ habitātia in aqua habēt sensum odorat⁹. Sed hō ⁊ oīa aialia ambulātia anhelantia non possunt odorare sine anhelitu. Et post dicemus cām in vltimis rebus.

76. ¶ Dicit q̄ mediū in voce est aer nō aqua: q̄ aialia q̄ sunt in aqua nō sentiūt vt mihi videť nisi p̄ voces cadētes in aere extra aquā. Apparet. n. q̄ vox nō fit ex pcussiōe corpor in aqua ecōtrario de odore. d. d. (in odore aūt nō hz nomē). i. nā aūt recipiēs odorē. s. que ē in medio nō hz nomē sicut hz nā que recipit colorē i aqua ⁊ i aere. s. hoc nomē diaphanū deinde dirit (est. n. passio cōmunis ⁊c. (i. apparet. n. ex hoc q̄ receptio odoris nō est aeris fm q̄ est aer: neq̄z aque fm q̄ est aqua: sz aliquā passionē esse in nā cōi eis: ⁊ illa nā inata est recipere odores extraneos: ⁊ hoc erit vt nō habeat in se odorē oīno: quēadmodū diaphanuz est nā que recipit colores extraneos fm q̄ nō hz colorē p̄priū: ⁊ hoc demonstrat q̄ ipe nō opinatur q̄ odor sit corp⁹ dissolutuz in aere ab odorabili: sed est qualitas aliqua p̄ quā illa nā inata est pfici: sed odor nō pficitur p̄ illā quēadmodū diaphanū per colorē: sed color nō p̄ diaphanuz. Et sicut color hz dupler esse: quoz vnū est in diaphano nō terminato: ⁊ est illud in quo est extraneū: ⁊ aliud in diaphano terminato: ⁊ est esse ei⁹ nāle: sic odor hz similia hec duo esse. scilicet esse in humido saporabili: ⁊ est esse nāle: ⁊ esse in humido nō saporabili ⁊ est esse extraneū. Et post declarabim⁹ hoc cū locuti fuerimus de hoc sensu. d. d. (⁊ pp̄ hoc inuenit̄ er vtroq̄z). i. p̄pter hāc nām cōem inuenitur odor er vtroq̄z elemēto. s. aqua ⁊ aere. Aialia. n. aquatica hz sensum odoratus: ⁊ nō est dubiū quin hoc fiat mediāte aqua. deinde dirit: (sed oia aialia ambulantia ⁊c.) ⁊ intendebat p̄ hoc declarare q̄ pisces odorāt absq̄z anhelitu: ⁊ q̄ hoc non est ipossibile sicut odorant plura aialia habitātia in aere nō anhelātia sine anhelitu. deide dirit: (⁊ post dicet cā in hoc). i. quare quedā aialia odorent p̄ anhelitum: ⁊ quedam non.

¶ Nūc aūt p̄rimū de sono ⁊ olfatu determinem⁹. Est aūt dupler sonus: hic qdā. n. actu: alius autē potētia: Alia. n. nō dicimus hr̄e sonū vt spōgiā: lanaz: ⁊ pilos. Quedā aūt hūt vt es: ⁊ quecūq̄z plana ⁊ lenia sunt: qm̄ pōt sonare: Hoc aūt est ipsius medij ⁊ auditus facere sonum actu.

¶ In hoc aūt loco determinem⁹ p̄rimo de voce ⁊ 77.
de odore. Dicam⁹ q̄ vox est dupler: est. n. i actu: ⁊ est in potētia. Sūt. n. quedā que nō dicūtur facere sonū: vt spōgia ⁊ lana Et quedā dicūtur hr̄e sonum: vt cuprū ⁊ omne vas. Lene. n. pōt facere sonū: ⁊ hic pōt facere iter ipm ⁊ auditū sonū in actu.

¶ Videť ordinare ꝓsideratiōe de vtrib⁹ sensus fm nobili 77.
tatē nō fm nām: ⁊ ideo ꝓposuit fmonē de visu aliis sensib⁹ deide de auditu: deide de odoratu. Et fmonis eius in hoc caplo abbreuiatio est: ⁊ quedā habēt sonū: vt res dure: ⁊ q̄dam nō vt molles: ⁊ habētium sonum: quedam dicunť habere sonū in actu: ⁊ quedam in potentia.

¶ Fit aūt q̄ fm actū semp sonus alicuius ad aliqd ⁊ in aliquo. Percussio. n. est faciēs. Unde ipossibile est cū sit vnū facere sonū. Altez. n. est verberās ⁊ qō verberat: Quare sonās ad aliqd sonat. Tangit. n. aliquid cū aūt ictu tetigerit sonat. Jct⁹ aūt nō fit sine motu: Sicut aūt dirim⁹ nō cōtangē tiū ictus son⁹ est. Nullū. n. sonū faciūt pili ⁊ si pcutiātur. Sed es ⁊ quecūq̄z lenia ⁊ cōcaua sunt Es quidē qm̄ lene ē Cōcaua aūt ex repcussiōe faciunt multos ict⁹ post p̄rimū ipotēti exire qō motū est.

¶ Et son⁹ i actu semp fit p̄ aliqd ⁊ apud aliqd: ⁊ in 78.
aliquo. Percusso. n. est illud qō agit: ⁊ ideo ipossibile est q̄ fiat son⁹ ab aliquo vno. Percutiens. n. est aliquid: ⁊ pcussum est aliud Unde necesse est vt faciēs sonū nō faciat sonū nisi apud aliquid: Et p̄ cussio nō fit sine motu ⁊ trāslatiōe: Et sicut dirim⁹ son⁹ nō est pcussio cuiuslibet corpis sicut vellera lane cū fricātur nō faciūt sonū oīno. Sz cuprū ⁊ oē lene cōcauū. Cuprū aūt q̄z est lene: corpa aūt Cōcaua q̄z p̄ reflexionē faciūt plures percussiones post primā: ꝓpter ꝓhibitionem exitus.

¶ Et intendit p̄ aliqd percutiens: ⁊ apud aliquid pcussum ⁊ 78.
p̄ in aliquo medium. s. aerē ⁊ aquā: ⁊ qō dicit in hoc capitulo manifestum est. ⁊ abbreuiatio eius est q̄ sonus fit a percutiēte ⁊ a pcusso: ⁊ ab aliquo in quo pcussio cadit. Percutio. n. est actio: ergo hz agens. s. pcutiens ⁊ materiam. s. pcussum. Et q̄z pcussio est motus localis nō fit nisi in aqua ⁊ aere. Qm̄ impossibile est vt sit in vacuo: vt declaratū est in sermonibus vniuersalibus: pcussum. n. ex quo fit sonus est duobus modis: aut lene duz sicut cuprū: aut concauū. Sonus igitur fit a leni ꝓpter expulsionē aeris apud pcussionē a partib⁹ eius equaliter: ⁊ hoc intēdebat cū dirit (cuprū aūt q̄z est lene) qm̄ ita est de sono in hac intētione sicut de reflexione radioz. s. q̄ fortiter apparet in corpor ib⁹ duris q̄z equaliter existit in eis: quapropter cōgregatur in eis vna actio: vt holes q̄ attrahūt ponderosum: a corpor ib⁹ aute concauis ꝓpter reflexionē aeris in eis frequētē q̄z nō potest exire aer ab eis: ⁊ sic expellit sicut pila expellit a pariete ⁊ hoc intēdebat p̄ reflexionē. Et debes scire q̄ sonus nō fit in aere ita q̄ aer q̄ expellit a percutiēte mouet p̄ se singulariter donec puenīat ad auditū. Sed debes scire q̄ illud qō fit in aere de percussiōe corpor ū ad inuicē est simile ei qō fit in aqua qn̄ lapis ꝓiciť in aquā de circulatiōe. s. quia fit in aere apud percussionē figura sperica: aut ꝓpe sphericā: cui⁹ centrū est locus percussiōis p̄ expulsionē aeris ab illo loco equaliter: aut ꝓpe. Et signū eius est q̄ possibile est audiri in quolibet puncto aeris cuius remotio a percutiēte est cadē: ⁊ est remotio naturalis actus a cuius remotiori nō potest audire illa vox: ⁊ ideo ois percussio hz sperā terminatā:

sic est de odore ⁊ de colore. s. q⁹ mouent aerem ex omnibus partibus ꝑm istam figuram spericam.

¶ Amplius auditur in aere ⁊ in aqua: sed minus in aqua. Nō est aūt soni proprius aer neq; aqua: sed oportet firmoꝝ fieri percussio nē ad inuicē ⁊ ad aera. Hoc aūt fit cū permaneat pcussus aer ⁊ nō soluaſ. Unde si velociter ⁊ fortiter: percutiaſ sonat. Oportet eni preoccupare motū feriēdis fracturaq; aeris. Sicut si cōgregationē aut cumulū lapillorū percutiat aliquis latum velociter.

79. ¶ Et etiā auditur in aere ⁊ in aqua sed minus. Sz tamē aer nō solus sufficit in sono neq; aqua. Sed idigeſ vt pcussio sit a corpib⁹ solidis i inuicē aut in aerē. Et erit quādo fuerit aer firus ad recipiendū percussionē ⁊ nō diuidetur. Et ideo cū fuerit percussus velociter ⁊ fortiter fortē faciet sonū. Necesse est eni vt motus percutiētis anteceđat diuisionē aeris: vt homo si percusserit cumulum harene.

79. ¶ Cū declarauit q⁹ pcussio fit p aliqđ apud aliqđ ⁊ in aliquo ⁊ declarauit ea p que fit percussio: ⁊ ꝑm que: incepit declarare illud in quo fit percussio: ⁊ dixit (⁊ auditur in aere ⁊ in aqua: sed minus). i. sed aqua minus reddit vocē fortiter q̄z aer. D. d. (⁊ aer nō est solus sufficiēs in sono ⁊c̄). i. ⁊ aer nō sufficit vt fiat sonus ablq; aliquo percusso: neq; aer etiā sufficit in hoc: sed indigeſ vt in aere fit percussio a corporibus solidis in inuicē ⁊ in ipo aere. D. d. (⁊ hoc erit q̄n aer fuerit firus ⁊c̄). i. ⁊ sonus fit quādo percussio fuerit a solidis corpor ib⁹ ad inuicē ⁊ in ipsum aerē: ⁊ fuerit percussio ipsius aeris p velocē motū: ita q⁹ precedat motū aeris: ⁊ fuerit pcutiēs habēs latitudinē ⁊ quātitatē: q̄n resistet tūc ei aer. Luz eni pcutiēs ⁊ pcussio fuerint talia ꝓtinget vt aer videaſ quasi firus ⁊ nō diuisus. s. q̄n pcutiēs nō fuerit diuisum: ⁊ motus eius nō fuit tardus. D. d. (⁊ ideo cū aliqđ fuerit pcussum ⁊c̄). i. ⁊ signū eius q⁹ sonus nō fit nisi q̄n mot⁹ pcutientis fuerit velocior diuisiōe est q⁹ cū aliqđ fuerit pcussum ex eis q̄ nō sunt innata facere sonū fortiter ⁊ velociter fiet son⁹ vt accidit q̄n hō pcusserit cumulū harene fortiter ⁊ velociter: ⁊ pp hoc qđ dixit accidit q⁹ ea q̄ sunt velocis motus faciūt sonū in aere: lz nō pcutiāt aliud vt mot⁹ corrigie i aere.

¶ Echon aūt fit cū ab aere vno facto ꝓpter vas de terminās ⁊ phibēs diffundi itez aer repellit sicut spera. Uidetur semp fieri echon: sed nō certus: q⁹ accidit i sono sicut i lumine. Eteni lumē semp repercutitur. Neq; eni fieret penitus lumē: sed tenebra extra solē. Sed nō sic repercutit: sicut ab aqua aut aere aut ab aliquo alio lenū. Quare tenebraz facit qua lumen terminamus.

80. ¶ Echo autaz fit ex aere quādo fuerit vnus ꝓpter vas a quo cōtineſ ⁊ prohibetur a diuisione quādo aer reuerteſ ⁊ expelleſ ab eo. q. spa. Et forte echo fit semper sed nō manifeste. Accidit eni in sono sicut in luce. Lux eni semp reflectitur: ⁊ si non esset ita: nō esset in omni loco: sed obscuritas esset semp extra locū sup quē cadit sol. Sed nō reflectitur sicut reflectitur ab aqua ⁊ a cupro ⁊ ab alijs corporibus lenibus: ita q⁹ facit vmbram: ⁊ est illud per quod venit lux.

80. ¶ Cū declarauit ea ex quib⁹ fit sonus. ⁊ quō fit incepit declarare qđdā accidēs soni qđ dicit echo: ⁊ est iteratio soni conseruando suā figurā: vt accidit in domib⁹ nō habitatis ⁊ dixit (echo aūt est ⁊c̄). i. echo fit ex aere qui fit vnus ideſt terminatus ⁊ inclusus ꝓpter illud a quo cōtineſ ⁊ phibeſ ab exitu: quoniam cum motus eius a primo percutiente perficitur aer a lateribus eius a quo cōtineſ: ⁊ percutit ipsum secunda percussione simili prime percussioni que fecit sonum ⁊ sic auditur idē sonus iteratus ei quasi respondens primo: ⁊ assimilauit istud spere expulse: q̄n quādo spera expellitur contingit in ea motus similis primo motui: ⁊ echo auditur post primū sonū quasi rñdēs q⁹ iā declaratū est q⁹ inter oēs duos motus est quies. Et nō est intelligendū ex hoc qđ dixit (fit ab aere quādo fuerit vnus) q⁹ fiat ex vno aere: q⁹ est distinctus p motū ab alijs partib⁹ aeris: vt lapis q̄n pisci tur: aut pila: sed opz intelligere q⁹ intēdit p vnū aerē vnuz: quia est terminatū ⁊ cōtētū a vase. Aer eni qui est talis cum in eo cōtigerit aliqua passio ⁊ motus fortis: cōtinget tunc a percussione simile ei qđ cōtingit a iactu lapidis in aqua. s. q⁹ ille motus nō perficiē ꝓpter ipsum terminās quapropter percutitur secūdo a lateribus vasis terminatis: ⁊ sic cōtingit alia passio similis prime quapropter ille sonus iteratur. Aris. igitur assimilauit aerez in hoc motui spere: que cū proiscit expelliē mota ab eo qđ occurrit q̄n motus suus nō perficitur expulsione simili prime: nō ꝑm q⁹ vna pars aeris est illa cui accidit scđo ista reflexio ⁊ expulsio. D. d. (⁊ forte echo semper fit: sed nō manifeste) ⁊ innuit per hoc quomodo motus spere fit in aere apud percussionē. Talis eni motus nō fit in aere a percussiōe nisi motu reflexionis. Percutiēs eni primo expellit aerē in directo eius ad partē ad quā mouet percutiēs: ⁊ nisi partib⁹ aeris acciderit motus cōuersionis nō fieret iste motus ex omnibus rei percusse equaliter aut prope ita q⁹ ex hoc fieret figura spherica. aut prope cui⁹ centrū est res percussa: ⁊ dixit (⁊ forte echo fit semper). i. ⁊ forte causa ꝓpter quā fit echo. s. Cōuersio semp est in sono sed debiliter. Cum eni fuerit ita fortis q⁹ faciet passionem permanentē in aere aliā numero a prima passione ⁊ similez ei in qualitate tunc fiet echo. D. d. (sicut accidit in luce lux eni reflectitur ⁊c̄). i. ⁊ hoc qđ accidit in sono simile est illi qđ accidit luci. Lux eni habet duas reflexiones: fortē ⁊ debilem. Fortis enim facit lucē secundaz: ⁊ est conuersio que fit a corporibus terſis ⁊ est similis reflexioni que facit in aere sonū ꝑm q⁹ est echo debilē. Secūda aūt est lux debilis ꝓpter quā videnē res in vmbra: ⁊ est similis conuersioni per quā audit homo sonum suū: ⁊ est illud quod nō puenit ad hoc q⁹ sit: sicut cōuersio que fit ab aqua ⁊ cupro que facit secūdā lucē in pte opposita prime luci sicut conuersio fortis facit in aere sēcūdā vocē in parte opposita prime voci. Et illud ꝓ qđ scim⁹ hāc cōuersionē lucis: sicut dixit: est q⁹ videmus in loco sup quē nō cadit sol. Lux eni innata est exire a lucido ꝑz rectas illuminatiōes ad ptē oppositā lucide parti ex corpore luminoso: sicut declarauerunt faciētes libros aspectuū. Si igiē non esset illic conuersio: tunc obscuritas esset in omnibus partibus preter partem cui opponunē radij: quemadmodum si motus aeris qui facit sonuz esset in parte in qua impellitur a percutiente tñ: tunc sonus nō audiret nisi ab eo qui est in illa parte tñ. Sed sonus auditur in omnib⁹ partib⁹ rei percusse ⁊ ideo scimus q⁹ illud quod contingit luci de figura spherica: simile est ei quod contingit motui percussionis in aere. Secunduz hoc igitur est intelligenda consimilitudo inter has duas reflexiones. Corpus autem cum fuerit luminosum ex omnibus partibus nō est dubium q⁹ faciet speram lucidam: ⁊ hoc declaratum est in aspectibus. Differentia igitur inter hanc speram ⁊ primaz est: q⁹ lux est in ista cōsimilis: ⁊ in illa diuersa ꝑm fortitudinem ⁊ debilitatem. Et videtur etiam q⁹ spera lucis facta a corpore luminoso ex vna suarum partium: cū hoc q⁹ est nō consimilis sibi in luce est etiam non perfecte rotunditatis: scilicet q⁹ longissima diameter est illa que erit a corpore luminoso ad circūferētiā in parte cui opponiē radij: ⁊ breuissima in parte opposita: ⁊ est pars que est superioris vmbre ōnibus partibus ⁊ pauciozis lucis.

¶ Uacuum

¶ Vacuum enī recte dicitur ꝓpriū audiendi. Uidē tur. n. esse vacuū aer. Hoc aūt ē faciēs audire cum moueaī continuus ⁊ vnus. Sed ꝓpter id ꝙ fragibilis est non sonat: nisi lene sit quod ꝓcutitur. Tūc autem vnus fit: simul enim ꝓpter planum. Unū enim est lenis planum.

81. ¶ Recte igitur fuit dictum ꝙ vacuū ꝓdest in auditu. Existimatur enī ꝙ aer sit vacuū: ⁊ hoc est qđ facit audire cū mouebitur continuū ⁊ vnū. Sz nō ꝓpter hoc quod est obediens: non enī fit nisi percussū fuerit lene: ⁊ tūc fiet vnus echo: qñ venit insimul a superficie eius. Superficies. n. lenis est vna.

82. ¶ Cum declaratū est ex hoc ꝙ aer est materia soni q ipossibile est fieri nisi per illū: non errauit ex ꝟ mō qui dixit son⁹ fit ꝑ vacuū cū credebat aerē esse vacuū: ⁊ si errauerit inquātuz credebat aerē esse vacuū. Ipse igitur laudat eos qz recte dixerunt: vno modo: lz errauerint in existimatione sua. D. d. (sed non ꝓpter hoc quod est obediēs ꝛc.). i. ⁊ aer ē illud qđ facit audire cū mouebiť vnū cōtinū: lz iste motus non inuenitur ei vnū ⁊ continuū ꝑm ꝙ est obediens tñ ⁊ rarū. sed cū percussū fuerit corpus lene. Et cū dedit cām ꝓpter quā motus sit vnus ⁊ cōtinuus ⁊ est ꝙ percussū sit corpus lene. dedit cām i hoc: ⁊. d. (⁊ tunc sonus fiet vn⁹ ꝛc.). i. ⁊ dicimus ꝙ necesse ē faciēdo sonū vt ꝓcussum sit lene: qz vn⁹ sonus non fit nisi ab vno motu. qñ corpus ꝓcussū fuerit lene: tunc igiť motus quifit i aere fit ab vna percussione qñ ĩsimul expellūtur partes aeris a superficie eius: qñ superficies rei lenis ē vna: ꝙ ꝓpter ⁊ percussio erit vna: quaꝓpter ⁊ sonus erit vnus: supficies autem a spera nō ē vna sed plures superficies: Quaꝓpter ꝓcussio erit plures: quaꝓpter son⁹ non fiet illic oīno ꝓpter diuersitatem ⁊ vniformitatem earum: ⁊ quia vna earum non sufficit i faciendo sonum: nec omnes insimul fiunt vna percussio.

¶ Sonatiuum quidē igitur quod motiuum vni⁹ aeris continuitate vsq; ad auditum. Auditus autem connaturalis est aeri. ¶ Ꝓpter id autem ꝙ in aere est moto exteriori quod infra mouetur. ¶ Ꝓpter quod quidem non vbiq; audit animal: neq; vbiq; penetrat aer. Non enī vbiq; habet aerem mouenda pars ⁊ animatum: sicut pupilla humidum.

82. ¶ Habens igitur sonum est mouens vnum aerem ꝑm continuationem quousq; perueniat ad auditū. Auditus enim est copulatus cum percussione: qa est in aere. Et ideo non in omni loco audit animal neq; in omni loco tranſit aer. Membrum enim motum ⁊ anhelans non in omni loco habet hoc: sicut dispositio videntis apud humorem.

82. ¶ Cū declarauit dispositiones qb⁹ fit sonus. s. dispositiones ꝓcutientis ⁊ percussi: ⁊ aeris icepit declarare quomodo fit copulatio soni cū auditu ab istis rebus: ⁊. d. (habens igitur sonū ꝛc.). i. necesse est igitur ex hoc quod declarauimus vt agens sonum fit mouens vnum aerem motū vno motu cōtinuo quousq; perueniat ad auditū: ⁊ intendit ꝙ ꝟ qđ dixit vnum non vnū ꝓpter vnū motum continuū. D. d. (⁊ auditus ē copulatus ꝛc.). i. ⁊ sensus audit⁹ copulať cū sono: qz in eo existit aer continuus cū aere extrinseco q si nō esset nihil sentiret. D. d. (⁊ iō non i oī loco ꝛc.). i. ⁊ qz necesse ē vt i hoc sensu sit aer continuus cū aere extrinseco i quē cadit ꝓcussio: iō aial nō pōt audire in omni loco: sed in locis in qb⁹ nihil dividiť inter aerē ꝓcussū ⁊ aerē sensu auditus: neq; ex oi mēbro audiť lz ex mēbro in quod trāsit aer. s. auris. D. d. (mēbrū. n. motū ⁊ anhelitus ꝛc.). i. ita est de hoc ꝙ aial nō audit nisi ex mēbro ꝓprio sicut de anhelitu ⁊ visu. mēbrū enim per quod anhelatur nō est quodcūqz mēbrum sit: sed mēbr ꝓprium. s. pulmo: ⁊ silr est dispositio videntis in cōparatiōe ad humorē glacialē. s. ꝙ visio nō aptať ei nisi ꝑ mēbr in quo est humor diaphanus aptatus ad recipiendū colorē Uerbi gratia: humor glacialis: ⁊ ideo animal carens istis instrumentis caret istis sensibus.

¶ Per se quidem igitur insonabilis aer ꝓpter id quod facile cessibilis est. Cum vo prohibetur diffluere huiusmodi motus sonus est. hic autem est i auribus edificatus cum hoc ꝙ immobilis est quatenus certe sentiat omnes differētias mot⁹. Ꝓpter hoc autem ⁊ in aqua audimus: quoniam non ingreditur ad ipsum connaturalem aerē. sed neq; in aurem ꝓpter reflexiones ipsius. Cum autem hoc accidit non audit: neq; si miringa: sicut que i pupilla pellis laborat.

¶ Hoc igitur ipsū nō hz sonū. s. aer qz ē velocis di- 83.
uisiōis. Cū igitur prohibetur a diuisiōe tunc motus eius erit sonus. Aer aūt qui est in auribus fuit positus in eis nō motus vt sentiat perfecte omnes modos motus. Et iō audimus ēt in aqua: qz ītrat super ipsū aerē copulatū: cū non intrat: neq; in aure ꝓpter spiram. Et cū hoc acciderit nō audiem⁹: neq; ēt cū acciderit motui cerebri occasio sicut dispositio cutis que est super visum quādo accidit occasio. Et quod accidit de destructione auditus ꝑ introitum aque super istum aerem. Istud idē accidit ex introitu aeris extrinseci super ipsum: ⁊ scias hoc.

83. ¶ Cū declarauit ꝙ per aerē fit ꝙ sonus copulať cū sensu: ⁊ ꝙ ipse est elementū ꝓpriū isti sensui: sicut ē ēt elemētū ꝓpriū sensui visus: icepit declarare modū ꝑm quē aer recipit sonū: ⁊. d. (ꝟ igiť ipsū nō hz sonū. s. aer ꝛc.). i. ⁊ aer est recipiens ꝓpriū sonū: qz nō hz in se sonū: cū in ipso nō sit mot⁹ qui faciat sonū. ⁊ cā in hoc est: qz est velocis diuisiōis: ⁊ ꝟ i aere. Simile est in diaphano quēadmodū. n. si diaphanum haberet colorē non recipet colores: ita aer si haberet sonos ex se nō reciperet sonos. D. d. (cū igiť ꝓhibetur ꝛc.). i. ⁊ cū in eo cōtinget ꝑ aliud mot⁹ qui ꝓhiberet eū a diuisiōe: ⁊ est motus qui fit a percutiente in percussum: tunc iste mot⁹ facit in eo sonum. D. narrauit ꝙ ista ē causa ꝓpter quā nā posuit i aurib⁹ aerē nō mutatū sed valde quiescentē. ⁊. d. (aer autem qui est in auribus fuit in eis nō motus vt sentiat perfecte omnes mōs mot⁹ factos in aere extrinseco) iste igiť aer positus in auribus excedit aerē extrinsecū in quiete. D. d. ⁊ ꝓpter ꝟ audimus in aqua ꝛc.). i. ⁊ qz aer est necessarius i sēsu auditus audimus i aq̄ qñ aqua nō intrauerit super aere qui est in aure neq; corruperit eum ꝓpter spirā que est in creatiōe auris: ⁊ qñ itrauerit nō audiemus: ⁊ tūc accidet nobis illud qđ accidit qñ motui cerebri accidit occasio: qz tūc non audiemus quēadmodū qñ cuti que est super visuz acciderit occasio non videmus. Et intēdebat declarare ꝙ cōparatio aeris positi i aure est sicut cōparatio mēbri ꝓprij vnicuiqz sensato. s. hoc per qđ ꝓficiť actio istius sentiētis ⁊ ideo assimilauit istud quod accidit huic aeri de destructione per itroitū aque super ipm ei qđ accidit de ꝓcussiōe cadente super aurem ⁊ sup ipz visū. Et illud quod accidit de corruptione auditus per introitum aque super istum aerez positū i auribus: accidit per introitū aeris extrinseci sup ipz.

¶ Sz signū ē audiendi aut nō: sonare semp aurem sicut cornu. Semp. n. quodā ꝓpꝛio motu aer mouetur in auribus. Sed sonus extraneus ꝛ non ꝓpꝛius ē. ꝛ ꝓpter hoc dicunt audire vacuo ꝛ sonāti: Quia audimus in habente determinatum aerez.

84. ¶ Et ēt signū auditus ꝓpꝛio ē audire tinitum i aure semp: vt cornu. Aer. n. in aure semp mouetur quo quo mō motu ꝓpꝛio: ꝛz sonꝰ ē extraneus nō ꝓpꝛiꝰ: ꝛ iō dixerūt q̄ auditꝰ fit p vacuū termiabile. Quia nō audimus nisi p aliquid in quo cristit aer distictꝰ

84. ¶ Cū declarauit q̄ iste aer qui cristit i auditu est necessarius i hoc: incepit dare testimoniū q̄ in audire cristit aer distictꝰ ab aere extriseco: ꝛ. d. (ꝛ ēt signū auditꝰ ꝛc). i. ꝛ demōstrat ēt q̄ iste aer cristit in aure b̄ qđ signū verificationis auditus in homine: vt medici dicunt est q̄ semper audiat tinnitum in auribus cum hoc fuerit sine occasione: vt accidit homini quando posuerit cornu in aures: ꝛ ascultauerit sonū in eo ꝓpter aerē inclusum in cornu ꝛ duritiē cornu. D. d. (aer. n. semp mouet ꝛc). i. ꝛ cā huius tinnitus quē audit acuti auditus est: q; aer qui est in aure semper mouet motu ꝓpꝛio sed iste motus est ꝓpꝛius: ꝛ motus soni est extraneus: quapropter iste motus nō impedit motū soni. D. d. (ꝛ iō dixerunt ꝛc). i. ꝛ pp istū tinnitū q̄ auditꝰ in aure pp aerē inclusū dixerūt antiqui q̄ auditus fit per vacuū hñs tinnitum: qa credebant aerē esse vacuū: ꝛ dixerūt hoc q; nos nō audimꝰ nisi per mēbrū in quo cristit aer distinctꝰ ab aere extriseco.

¶ Utrū āt sōet verberās aut qđ verberat. At vtrūq; mō aūt altero. est. n. sonus motꝰ possibilis moueri hoc mō: quo qđē saltātia a lenib⁹ cū aliqs truserit nō igit sicut dictū est oē sonat qđ verberat ꝛ verberās vt si obijciatur acus acui. Sed oz qđ percutitur regulare eē vt aer subito dissiliat ꝛ moueatur.

85. ¶ Utrū aūt sonorū est ꝑcutiens aut percussum. Dicam⁹ igitur q̄ est vtrūq; ꝛz duobus modis diuersis. Sonus. n. est motus illius quod potest moueri tali modo. s. vt a corpore aliquo reflectātur corpora lenia. Sz nō oē pcussum ꝛ percutiens habet sonū: sicut est dictum. U. g. si acus percusserit acum sed necesse est vt sit equale.

85. ¶ Cum sonus fit a percussione: percussio aūt fit a percutiente: ꝛ a percusso: incepit querere cui attribuitur sonus. ꝛ. d. (vtrū autem ꝛc) D. d. (b̄. n. fit duobus modis diuersis. sonus. n. est motus illius ꝛc). i. sonus. n. est motus illius aeris qui mouetur expulsus a casu percutientis super percussum: sicut aliquid euadit ꝛ mouet a corpore leni cū fuerit pcussū super illud corpꝰ per aliud corpus lene. Quēadmodum igitur motus rerum euasarum attribuitur percutienti ꝑm ageus: ꝛ percussio ꝑm subiectū: ita sonus qui est motus aeris qui est tali modo: attribuitur percutienti ꝛ percusso. D. d. (sed non oē percussum ꝛ percutiens ꝛc) ista ē alia cōditio addita i corporib⁹ sonoris. s. vt sint lata. sunt igit tres conditiones. s. vt sint lenia: dura. lata que possunt precedere per suum motum diuisionem aeris.

¶ Differētie aūt sonantium in sono ꝑm actum ostēdūntur. Sicut enim non videntur colores sine lumine: sic neqz sine sono acutum ꝛ graue. Hec aūt dicuntur ꝑm metaphoraz ab illis q̄ tangūtur. Acutum. n. mouet sensum in pauco tēpore multū Graue aūt in multo paucum. Neqz tamē velox est acutū: graue aūt tardum. Sed fit alterius quidem motus pp velocitatē talis alterius aūt talis ob tarditatē. ꝛ videntur similitudinē habere circa tactum cum acuto ꝛ hebeti. Acutum. n. quasi pūgit. hebes vo quasi pellit: propter id quod mouet: hoc qdem in pauco: illud autem i multo. Quare accidit hoc quidem velox. illud autem tardum esse.

¶ Modi aūt rerū sonorarum declarantur in sono qui est in actu. Quēadmodū enim colores nō videntur sine luce: sic graue ꝛ acutum non sentiūtur sine sono. ꝛ hoc dicitur ꝑm transsumptionem ex rebus tangibilibus. Acutum. n. mouet sensū in modico tempore multum. Graue aūt in tēpore lōgo parū Sed tamē acutum nō est velox: neqz graue tardū Sed motus illius erit sicut velocitas: ꝛ motus istius sicut tarditas. ꝛ forte hoc est simile ei quod inuenitur in sensu tactus de acuto ꝛ obtuso. Acutum enim q̄si ē stimulans: obtusuz vo quasi expellit. Illud. n. mouet i modico tēpore: ꝛ illud in lōgo. Cōtigit igitur ex hoc vt istud sit velox ꝛ istud tardū. 86.

¶ Ulult declarare in hoc capitulo qū cōprehenduntur primi modi soni: ꝛ qui sunt: ꝛ dicit (modi autem rerum sonorarꝫ ꝛc). i. differentie autem rerum sonorarum cōprehendūt ꝛ declarant apud eē soni. D. d. (quemadmoduz. n. colores nō videnē ꝛc). i. quēadmodū. n. differentie colorum nō cōprehenduntur sine essentia coloris in actu: ꝛ illud erit apud psentiā lucis: sic acutū ꝛ graue i sono q̄ sūt prie differētie soni non cōprehēduntur sine eentia soni in actu. d. d. (ꝛ hoc dicitur ꝑm trāssumptionem ꝛc). i. ꝛ vocare differētias soni graue ꝛ leue est ꝑm similitudinē ad res tāgibiles qū qđē sonꝰ mouet sensū magno motu in modico tempore: ꝛ tangibile acutum ē tale ꝛ ideo trāssumebatur nomē eius ad illud: ꝛ similiter etiam q; qđā sonus mouet auditū lōgo tempore quo motu: similis est tangibili quod mouet tactū i lōgo tēpore paruo motu. s. obtuso. d. d. (sed tamē acutus nō ē velox ꝛc). i. ꝛz tñ sonus qui mouet auditum motu magno i tēpore paruo nō est velox i rei veritate: neqz sonus grauis tardus. velox. n. ꝛ graue in rei veritate sunt de dispositionibus mobilū: sed b̄ dicit graue: q; mouet tarde: b̄ leue q; mouet velociter. d. d. (ꝛ forte hoc est simile ꝛc). i. ꝛ forte ista intentio que inuenitur in sono de moto veloci ꝛ tardo ē quasi similis ei quod inuenitur in sensu tactus de acuto ꝛ obtuso: ꝛ ideo transsumpta fuit ista ordinatio de acuto ꝛ obtuso: non de veloci ꝛ tardo: ꝛ q; obtusum simile est graui: ideo talis sonus dicitur grauis. d. d. (acutum. n. ꝛc). i. sonus enī acutus quasi stimulat sicut stimulat corpus acutum: ꝛ sonꝰ grauis quasi expellit sicut expellit corpus obtusum. q; assimilatur graui (Cōtigit igitur ex b̄ vt illud sit velox: ꝛ b̄ tardū). i. ex quo contingit ꝑm cōsuetudinem vocare sonū q vi q̄si stimulre acutum ꝛ sonum qui videtur q̄si expellere graue.

¶ De sono igitur sic determinatum sit. vox aūt sonus qđā ē aiati. Inaiatoz. n. nullū vocat. Sed ꝛz similitudinē dī vocare vt tibia ꝛ lyra: ꝛ q̄cūq; alia inanimatos exēplioez hūt: ꝛ melodiā: ꝛ locutionē. Assimilātur. n. q; ꝛ vox hoc hz. Multa aūt aialiū vocē nō hūt vt q̄ sunt sine sanguine: ꝛ sanguinē habētiū pisces: ꝛ hoc rōnabilit. Sigd aeris motꝰ sonꝰ est. Sed qui dicuntur vocare vt q i acheloo: sonāt brāchijs aut aliquo huiusmodi altero.

¶ Hoc igitur ē qđ determinauim⁹ de sono vox aūt ē aliqs sonꝰ in animato. U. g. q̄ fistula ꝛ alia q̄ habent expansionem: ꝛ tonū: ꝛ idioma: ꝛ sūt silia: qm in voce sunt etiam ista. ꝛ plura animalia nō habēt 87.

vocem

vocem: vt carentia sanguine: ⁊ pisces de aialib⁹ hñ
tibus sanguinē. ⁊ hoc necesse fuit. Sonus enim ali
quis motus aeris. Sed ea q̃ dicuntur vociferare
vt animalia que sunt in flumine: quod dicitur ache
lous: non faciunt sonum nisi per vias narium: aut
per similia. ¶Et hoc non dicitur vox nisi equiuoce.

87. ¶ Cum locutus fuit de sono vl̃r siue de animato siue de
nō aiato: incepit loqui de sono aiati. ⁊. d. (vox aũt est ⁊c.)
.i. vox autē est sonus animalis aniati in quo inuenit neuma
vel nete ⁊ irach ⁊ dictiones: ⁊ ideo plura instrumenta dicũ
tur vociferantia ꝑm similitudinē: q; hec tria inueniũt i eis
aut sua rep̃zelentãtia. fistula. n. ⁊ alia instrumenta nō dicũ
tur vociferantia nisi q; habent expansionē. i. neuma vel ne
te ⁊ tonũ. i. irach ⁊ dictiones. i. aliquod simile litteris ⁊ di
ctionibus. D. d. (⁊ sunt similia ⁊c). i. ⁊ ista instrumenta in
vociferando sunt similia aialibus. ¶Hec. n. tria existũt in aia
li i rei veritate i istis vo ꝑ similitudinē. D. d. (⁊ plura aialia
non hñt vocē ⁊c). i. ⁊ recte accidit q; plura aialia nō hñt vo
cem: vt aialia carentia sanguine: ⁊ pisces de animalib⁹ hñti
bus sanguinē: cũ sit declaratũ q; sonus ē mot⁹ factus a pcu
riente ⁊ percusso in aere: ⁊ ista aialia carẽt aere q pcutiat ea
i suis iterioribus: ⁊ carent instrumẽtis q̃ pcutiunt aerē. Et
cũ narrauit ℔ de istis aialibus: indurit q; forte aliqs dubi
tabit de hmõi er ℔ q; qdam mod⁹ pisciũ vociferat: ⁊. d. (sz
ea que dicuntur vociferare ⁊c) ⁊ intẽdit per vias branchos:
⁊ intendebat q; tale nō dicitur vociferatio nisi equiuoce: cum
non inuen antur in ea illa tria genera que sũt neuma vel ne
tẽ ⁊ irach: ⁊ littere aut similia litteris.

¶Vox aũt sonus aialis ē: ⁊ nō qualibet ꝑte: sed qñ
oẽ sonat verberãte aliquo: ⁊ aliqd: ⁊ i aliquo: hoc
aũt est aer: rõnabiliter vtiqz vocabunt hec sola q̃-
cũqz suscipiunt aera. Jam. n. aere respirato vtitur
nã in duo opa: sicut ligua i gustũ ⁊ locutionē. Quo
rũ qdē gustus necessarius est. Ũ ⁊ in pluribus in
est: interptatio aũt est pp bene esse. Sic ⁊ spiritu: ⁊
ad calorẽ iteriorẽ tãq̃ necessariũ: cã aũt in alteris
dicta est: ¶Et ad vocem vt sit quod bene.

88. ¶Vox aũt est sonus aialis: sz nō ꝑ quodcũqz mem
brũ. Sz q; ois res nō hz sonũ nisi pcutiẽdo aliquid
.s. aerẽ necesse ē etiam vt ista tñ vociferent. s. recí-
pientia aerẽ. Natura. n. vtitur aere anbelato i dua
bus actionibus: sicut lingua i gustu ⁊ loquela: sz gu
stus necessarius est: ⁊ ideo est in pluribus. loquela
aũt pp melius. ¶Et sic vtitur anbelitu in caloze itrĩ
seco: ⁊ hoc est necessariũ: ⁊ iã dedimus cãm in hoc
in alio libro. ¶Et in vociferatione ꝓpter melius.

88. ¶Cũ declarauit q; vociferatio dicitur equoce i eis que voci
ferãt per branchos: ⁊ i aialib⁹ anbelãtib⁹: vult mõ notifica
re genus aialiũ in quo inuenit vera vox ⁊. d. (vox autẽ ⁊c)
.i. vox aũt vera est sonus aialis ꝓpriꝰ ⁊ per mẽbrũ ꝓpriũm
D. incepit declarare sermonẽ qõ mẽbrũ ē ⁊ qõ aial: ⁊. d. (sz
q; ois res non hz sonũ ⁊c). i. sz q; iam declaratũ est q; oẽ so
norum nõ hz sonum nisi percutiens ⁊ percussũ i aere: mani
festum est q; ipossibile est inuenire anial sonoz nisi habeat
mẽbrũ ex quo fiat pcutiens: ⁊ pcussũ: ⁊ aerẽ quẽ immittat i
illud mẽbrũ ⁊ extrahat ab ipso: ⁊ q; illud mẽbrũ habeat fi-
gurã ⁊ quãtitatẽ ⁊ situ terminatũ. Unde necesse ē vt ẽt ania-
lia vociferantia in rei veritate sunt aialia q̃ recipiunt aerẽ i
interioribus suis: ⁊ extrahunt ipm. In istis. n. inueniũt illa
tria ex qbus fit vox in rei veritate. D. icepit declarare q;
istud iuuamẽtũ per qõ nã vtitur aere i aniali anbelante est
aliud a iuuamẽto q; est infrigidatio. Et q; nã vtit eodem
mẽbro ad duo: quoz vnum est vtile: ⁊ reliquũ necessarium
vt declaratur in aialibus: ⁊. d. (natura. n. vtitur aere anbe
lato ⁊c) ⁊ intendit per duas actiones vocifer̃ationem ⁊ ifri
gidationẽ. D. dixit (⁊ gustus est necessarius ⁊c). i. sed gust⁹
ex his duob⁹ est necessarius in essendo aialia: ⁊ iõ inuenit
pluribus aialium. Juuamentũ aũt suũ in loquela est pp me
lius: ⁊ ideo carent eo multa aialia. D. d. (sili vtitur anbeli-
tu in caloze ⁊c). i. ⁊ natura vtitur imissione anbelitus pp ca
lorẽ qui est interius: ⁊ hoc fuit necessariũ aialibus anbelan
tib⁹ ⁊ vtitur eo pp melius in vociferatione: ⁊ locus quẽ in-
uit q; in eo fuit locutus de hac intentiõe ẽ suus tractatus
quem fecit de anbelitu: ⁊ iste tractatus non peruenit ad nos
⁊ oportet perscrutari de hoc singulariter. videtur enim q;
illud quod dicit Galienus in hoc non est sufficiens.

¶Organũ autem respirationis vocalis arteria est
Cuius aũt cã hec pars est pulmo. ¶Hac. n. ꝑte pl⁹
hñt calorez pedibus gradientia alijs. Indiget aũt
respiratione: ⁊ circa coz locus prim⁹. Unde neces-
se est interius respirante ingredi aerem.

¶Et trachea arteria est instrumentum anbelitus 89.
⁊ vocis. ¶Et illud ꝓpter quod fuit hoc membrum
ẽ pulmo. ¶Qñ per hoc membrum excedit animal
ambulans alia aialia in caloze. ¶Et indiget anbeli-
tu ꝓpter coz prius. ¶Et ideo indiget necessario vt
aer infrigidetur vt anbelet ad interius.

¶ Et cũ declarauit q; necesse ē vt nullũ aial habeat vocẽ nisi 89.
sit anbelans: ⁊ q; per idẽ mẽbrũ facit aial vtrũqz: incepit da
re illud mẽbrũ: ⁊. d. (⁊ trachea arteria) ⁊ intendit ꝑ tracheã
arteriam epiglotũ ⁊ cannã. Et manifestum est q; hoc mem
brũ est instrumentũ vocis: qñ in extremo huius mẽbri est
corꝓ⁹ sile lingue fistule: ⁊ sili est manifestum q; ℔ mẽbrũ est
ꝓp pulmonẽ: q; ẽ via ad ipm: ⁊. d. (ꝑ ℔. n. membrũ excedit
⁊c) q; ℔ mẽbrũ inuenit i aialib⁹ hñtib⁹ sanguinẽ ambulanti-
bus: iõ sunt calidiora aialib⁹ carẽtib⁹ ℔ mẽbro. d. d. (⁊ idi
get anbelitu ꝓp coz pri⁹). i. ⁊ ista aialia idigent anbelitu ꝑ
pter calorẽ cordis prius: ⁊ secundo ꝓpter calorẽ illius mem
bri. d. d. (⁊ iõ indiget vt aer frigidetur ⁊c). i. ⁊ ꝓpter calo.
rẽ cordis idiget aial ad imittẽdũ aerẽ frigidũ pri⁹: ⁊ ꝓpter
calorẽ pulmonis: secũdo indiget vt extrahat ipsũ: ⁊ ℔ quod
dixit necessariũ est. ¶Prima enĩ necessitas in anbelitu ẽ ad
imittendũ. Secũda ad extrahendũ: prima aũt ẽ ꝓp coz: ⁊ se
cũda ꝓp pulmonem. qñ nisi esset calor pulmonis non indi
geret aial ad extrahẽdũ aerẽ frequẽt ⁊ ℔ est simile ei qõ iue
nitur i pluribus artificijs. s. q; indigent mutare instrm per
qõ agunt ꝓpter illud quod ꝓtingit illi instrumento ab eo q;
vtitur. Instrumentũ enim non mutatur nisi quãdo consu-
mitur ⁊ cõsumptio ꝓtingens ei: aut ẽ ꝓpter vtentez: aut ꝑ
pter ipsum vsum. Si igitur pulmo desiderat ad extrahẽdũ
aerẽ calidũ: tunc motus ei⁹ nõ ẽ ex pectore tm̃: vt opinatur
Galienus: ⁊ ista intentio indiget perscrutatione per se.

¶Quare percussio respirati acris ab anima que est
in his partibus ad vocalẽ arteriam vox est. ¶Non
enim omnis animalis sonus vox est sicut dixim⁹.
¶Est enim ⁊ lingua sonare ⁊ sicut tussientes. Sz oz
animatum esse verberans: ⁊ cum imaginatione ali
qua. Significatiuus enim quidam sonus est vox:
⁊ non respirati aeris sicut tussis: sz isto verberat eũ
qui est in arteria ad ipsam. Signum autẽ ẽ nõ pos-
se vocare quẽq̃ respirantẽ: neqz expirãtẽ: sz detinẽ
tẽ. Detinẽs. n. aerẽ hoc ipso nimirũ mouet.

¶Opz igitur ex hoc vt percussio aeris anbelati ab 90.
aia q̃ ẽ i istis membris ad illud qõ vocat cãna pul-

monis sit vox. ¶Nō.n.ois sonꝰ q fit i aialibus ē vox: vt vtrimꝰ. ¶Possumꝰ.n.facere sonū p linguā: sic apud tussim: sed indiget vt pcutiens sit aiatū: ⁊ cū aliqua imaginatione. Vox.n.est sonꝰ illius: ⁊ non est aeris anhelati sicut tussis: ſz p hoc percussit aerē qui est in cāna. Et signū eius est q nos nō possumꝰ vociferare i respirādo: aut expirando. Qm̄ nō mouemꝰ per hoc mēbrū nisi cū clauserimꝰ ipsum.

90. ¶D.⁊ oz igit vt percussio aeris anhelati ab aia q̄ est in istis mēbris ad cānam sit illud qō facit vocē. Necesse ē igit vt essentia vocis nō sit aliud nisi pcussio aeris anhelati ad mēbrū qō canna dicit ab expulsione aīe imaginatiue voluntarie que ē in istis mēbris: quēadmodum fistulatio est percussio aeris ad linguā fistule a fistulante hītē animā expellentē apud imaginationē neumatū vel nete. D.d.(non.n.ois sonꝰ ⁊c).i.⁊ dirimus q necesse ē i essendo vocē vt percutiēs habeat aiam imaginatiuā: q nō ois sonus factus ab aiali ē vox: vt sonꝰ qui fit sine volūtate apud tussim: ⁊ apud motum lingue: ſz vox ē sonꝰ qui fit cū imaginatiōe ⁊ volūtate: ⁊ ideo dixit(aiatū ⁊ cū imaginatione) innuit enī q ista actio cōpletur duabus virtutibꝰ aie: quaꝝ vna est cōcupiscibilis: ⁊ altera imaginatiua. D.d.(vox.n.est sonus illius ⁊c).i.primū.n.mouens in voce est aīa imaginatiua ⁊ cōcupiscibilis ⁊ iō vox est sonus illius primi.i.volentis ⁊ nō ē sonus mouentis aerē anhelatū: vt sonus qui fit apud tussim. sed mouens in voce est aliud ab isto mouente: ſz nō mouet nisi p ipsū: ⁊ b intendebat cū.d.(sed per b pcutit aerē qui est i cāna).i.sed illud primū mouēs qō est ꝓprīū voci pcutit aerē qui est in canna apud vocē p illud quod mouet aerē anhelatū. D.d.(⁊ signū eius est q nos non possumus vociferare ⁊c).i.⁊ signū eius q primū mouēs in voce mouet aerē mediante primo mouēte aerē in anhelitu est q nos non possumus vociferare dū ispiramꝰ: aut expiramꝰ. Mouens.n.in anhelitu alio instrumēto vtīt i illa hora ab instrumēto prime motionis i pcussiōe q̄ facit sonū: ſz ipossibile ē vt vno instrumēto vtatur i diuersis actionibus i vna hora. D.d.(⁊ nos mouemꝰ nō per illud mēbrū nisi cū ꝓcluserimus ipsū).i.⁊ iō nos nō mouemꝰ aerē motu vocis p hoc mēbrum qō inspirat ⁊ exspirat: nisi q̄n incluserimus anhelitum: ⁊ reddiderimus ipsum ociosum ab ista actione que est anhelitꝰ.

¶Mānifestū āt ⁊ q piſces sine voce: nō eni hīt guttur. Hanc aūt ptē nō hīt q nō recipiūt aerē: neq; respirant. Sz q sic dicūt peccāt: pp quā igit cām alteram ratio est.

91. ¶Et manifesta est etiā cā ppter quā piſces carent voce. Carēt.n.cāna q nō anhelāt. ⁊ q dicit hoc eē peccat. Cā aūt i hoc dicēda ē in alio loco.

91. ¶Dicit q causę propter quas piſces nō hīt vocē sūt tres. ⁊ prīo icepit de rememoratione: ⁊.d.(q non hīt pulmonē ⁊ cānam.) D.d.cām huiꝰ cāe: ⁊.d.(q nō recipiūt aerē). i. q nō idiget imissione aeris aut emissione. D.d.(cā āt i b dicenda est alio loco). i.cā aūt istius eē: ⁊ est cā ppria ⁊ ppin qua huic accīti dicenda est in alio libro de animalibus.

¶De odore aūt ⁊ olfactibili minus bñ determinabile ē dictis. Nō.n.manifestū est quale qd sit odor sicut sonꝰ aut visibile: aut lumē. Cā aūt ē q sensuz hūc nō hēmꝰ certū ſz peiorē multis aialibꝰ. ¶Prane.n.odorat hō: ⁊ nihil odorabiliū sine leticia: aut tristicia. Sicut nō erīte certo eo qō sentimus.

92. ¶Odor aūt ⁊ odoratū difficilius determinātꝰ q̄ pdicta. Odor.n.nō declaratur qd sit sicut de voce: luce: aut colore. ⁊ cā huiꝰ est q iste sensus nō ē i nobis verꝰ: ſz minꝰ q̄ i mltis aialibꝰ. Olfatio.n.bomis ē valde ōbilis: ⁊ nihil sētit de rebꝰ odoratis sīn delectatiōe aut ꝓtristatiōe: q sēsꝰ iste n̄ ē i nob verꝰ

¶Cū cōpleuit sermonē de auditu: vult loq de odoratu: ⁊.d. 92.
(odor aūt ⁊ odoratū ⁊c).i.cognoscere aūt qd sit odor: ⁊ qd sit odorabile er quo possumus puenire ad sciēdū istū sensū qd sit fm q dat doctria naturāl difficilius ē q̄z scire vocem qd sit aut colorē. Et cā difficultatis i b ē q nō declarāt de odore cuiꝰ odor sit: ⁊ q̄ sūt dīe ꝓprie vnicuiq; coꝝ sicut declarāt dīe colorꝝ ⁊ vocū. Et cū declarauit q cā difficultatis in sciēdo odorē qd sit est q dīe specifice nō bñ cōprehenduntur a nobis: dedit cām i b: ⁊.d.(⁊ cā i b ē q iste sensus nō ē verꝰ in nobis ⁊c).i.⁊ cā pp quā ipfecte itelligimꝰ dīas odoris ē q iste sensus debilior ē i nobis q̄z i multis aialibꝰ ⁊ itendebat p b demonstrare cām ppter quā itellectus difficile cōprehendit dīas odoꝝ: ⁊ ē q iste sensus debilr cōphendit dīas odoꝝ sensibiles. Cōprehensio.n.dīaꝝ rerum sensibiliū a sensu ē cā i cōprehensiōe eaꝝ ab itellectu: ⁊ iō q caret sensu caret intellectu illiꝰ generis sensibiliū. D.d.(ſz est debiliꝰ in nobis q̄z i multis aialibus).i.i cōprehēdēdo dīas odoꝝ. multa aīalia videntur cognoscere sua nutrimēta p dīas odoꝝ: sicut nos p saporē ⁊ nō in b tñ excedūt nos aīalia aliq̄. s. cōprehēdendo dīas odoꝝ: ſz in cōprehēdēdo eas a remoto spatio. D.d.(⁊ nos ñ sētimꝰ odoratū sīn delectatiōe aut tristicia).i.⁊ nō sentimus de dījs odorati nisi illud qō ē delectabile: aut ꝓtristabile. i. nō sentimus de eis nisi differentias magis communes. Delectabile enim multoꝝ hz modos: ⁊ similiter ꝓtristabile ⁊ delectabile non inueniūtur nisi in remotissimis extremis.

¶Rōnabile āt sicut ⁊ fortes oculis colorꝝ sentire: ⁊ ñ p mānifestas ipsis dīas colorꝝ: nisi terrētiū: ⁊ nō terrētiū: sic āt ⁊ odorꝝ hominū gnātio. Vñ.n.⁊ anologiā hīe ad gustū: ⁊ similiter species humorꝝ cum his que sunt odoris.

¶Et vī q sic sētiūt aīalia duri oculi colorꝝ q̄ apud 93.
ea non declarant mōi colorꝝ: nisi ꝓueniēs oculus: ⁊ icōueniēs: sic genꝰ hominū sētit odorꝝ. Vñ enīz pp ꝓsimilitudinem quā hz odor cum gustu: q̄ modi saporꝝ sunt sicut modi odorum.

¶D.⁊ vī q ita sentiūt hoies differentias odorꝝ: sicut aīalia 93.
duri oculi dīas colorꝝ. Q nēadmodū.n.illi nō cōprehendūt de differentiis colorꝝ nisi ꝓueniētē ⁊ incōuenientem: ita hoies nō cōprehēdūt de dījs odorꝝ nisi delectabile ⁊ cōtristabile. Vīsum est.n.pp cōsimilitudiuē que est inter gustū ⁊ odoratū: vt dīe odorꝝ sint fm nūeꝝ dīaꝝ saporꝝ: ſz differentie saporꝝ apud nos sūt cōprehēsibiles: ⁊ ille nō: cū in b sensu excedamus oia aīalia: q̄ quoquo mō ē tactꝰ: ⁊ ꝓsimilitudo que ē inter saporꝝ ⁊ odorꝝ est q nō inuenīt odor nisi i habenti saporem: vt declaratū est in sensu ⁊ sensato.

¶Sz certiorē hēmꝰ gustū pp id qō ipse qdē tactus ē: hūc āt hz hō sensū certissimū. In alijs āt deficit ab aialibꝰ multis: ſz āt tactū differēt certificat. Vñ ⁊ prudētissimū aialiū ē. Signū āt i genere hominū ſz sēsū hūc igēiosos eē ⁊ nō igēiosos: ſz aliū āt nullū. duri.n.carne ieptimēte: molles āt carne bñ apti

¶Sz gustꝰ ē i nob magis verꝰ: q ē aligs tactꝰ. ⁊ si 94.
iste sēsꝰ ē i hoie valō verꝰ: i alijs diminūt i mltis aialibꝰ. i tactu āt excedit oia: ⁊ iō ē sbtilior oibꝰ aialibꝰ. ⁊ signum eiꝰ ē q̄ i genere humano etiam pp istū sensum est hō discretꝰ: ⁊ nō ē hoc pp aliud oīno. Dure.n.carnis n̄ ē discretū ⁊ mollis carnis ē discretū.

¶Idest ⁊ sēsꝰ gustꝰ ē i nob pfectior sēsu tactꝰ: q gustꝰ ē tactꝰ q̄quo mō. ⁊ sēsꝰ tactꝰ ē i nob pfectior q̄z i oibꝰ aialibꝰ. D. 94.
(⁊ iste sensus ⁊c). i. ⁊ ſz iste sensus sit pfectior in hoie q̄z in

alijs

alijs animalibus: tñ nō consequit̄ ex hoc vt sit in alijs sensi b⁹ perfectio: imo diminuitur i eis a multis aialibus. D. d. (in tactu aūt excedem⁹ ꝛc).i. in bonitate aūt sensus tact⁹ excedimus oīa aialia: ⁊ ꝓpter bonitatē istius sensus est bō subtilior ⁊ discretior oībus aialibus. s. q̄ cōplexio ꝙueniens bonitatis istius sensus cōuēit discretioni intellectus. D. d. (⁊ signū eius est ꝛc).i. ⁊ signū conueniētie cōplexionis ist⁹ sensus ad cōplexionē itellectus ē q̄ in genere hominum q̄s iste sensus fuerit bonus: tunc homo erit discretus ⁊ ecōtrario. D. d. (⁊ nō ē hoc ꝓp aliud).i. ⁊ bonitas discretiōis nō vī ꝙsequi bonit atē a lioꝝ sensuū. Boni. n. visus bō pōt esse indiscretus: ⁊ silr boni audit⁹ ꝫ boni tact⁹ ꝙ vī discret⁹. D. d. (dure. n. carnis ꝛc).i. ⁊ signū q̄ bonitas discretionis se q̄ bonitatē tact⁹ ē q̄ mollis carnis. i. boni carnis. idest bo ni tactus semp videt discretus ⁊ itelligēs: ⁊ ecōuerso: ⁊ hoc q̄ dixit verū ē: ⁊ cū ilpereris itelligētes boles semp inuenies eos talia dispositionis. ⁊ ideo homo est molliozis carnis q̄z cetera animalia.

¶ Est aūt humoꝝ: hic quidē dulcis: ille vo amarus: sic ⁊ odores sunt. Sed alia q̄dē hūt ꝓportionaliter odorē ⁊ humorē: dico āt dulcez odorem: ⁊ dulcem humorē. Alia vo cōtrariū. Silr aūt ⁊ acer: ⁊ austerus ⁊ acutus ⁊ piguis ē odor: sed sicut dixim⁹: ꝓpter id q̄ non multum permanifesti sunt odores: sicut humores: ab his acceperūt noia sm similitudinem eoꝝ: dulcis quidē est a croco ⁊ melle: acer aūt a thimo: ⁊ hmōi. Eodē aūt modo ⁊ in alijs.

95. ¶ Et quēadmodū in sapore ē dulce ⁊ amarū: sic in odoribꝫ. Sz i qbusdā odor ⁊ sapor sunt cōuenientes. U. g. odor dulcis: ⁊ sapor dulcis: ⁊ in quibusdā cōtrarij: ⁊ iō inuenitur odor acutus: ⁊ pūtic⁹: ⁊ acetosus: ⁊ delectabilis. Sz sicut dixim⁹ q̄ odores non sūt ita mānifesti sicut sapores. Isti nō dicūtur istis nomib⁹: nisi ꝫ sīlitudinē ad saporeſ: odor. n. dulcis ē odor croci. ⁊ acut⁹ ē odor allij: ⁊ silliū ⁊ sic de alijs

95. ¶ Uult declarare qūo ꝙsequūt differentie odorum differentias sapoꝝ: ⁊. d. (quēadmodū i saporib⁹ ē dulce ⁊ amarū).i. quēadmodū i saporib⁹ ē ꝓpria ꝺrietas. s. amaritudo ⁊ dulcedo: ex qbus alij cōponūt: sic ē opinādū q̄ in odoribꝫ ē ꝓpria contrarietas ex q̄ cōponūt medij. Et cū narrauit q̄ iste differentie debent esse sm numerū illaꝝ ⁊ quēadmodū est i illis ꝓpria ꝺrietas sic ē i istis: incepit narrare q̄ nō semp ꝙsequit vnaquecz illarū in altero duoꝝ generuꝫ suū simile in altero genere: ⁊. d. (ꝫ in qbusdā odor ⁊ sapor ꝛc).i. ꝫ in qbusdā simile ꝙsequtur simile: ⁊ in quibusdā nō. s. q̄ odor ⁊ sapor nō erūt eiusdē spēi. U. g. q̄ sapor erit dulcis ⁊ odor acutus. D. d. (⁊ iō inuenit̄ odor acutus).i. ⁊ q̄ differētie odorum sunt conuenientes differētijs saporꝝ inuenit̄ odor acutus. i. cuius ꝓportio ad odores est sicut ꝓportio acuti ad sapores ⁊ sic de alijs. Et cū declarauit q̄ nos nō cōprehendim⁹ differentias odoꝝ nisi ꝓp cōsuetudinē eoꝝ cū differētijs saporū vult narrare q̄ ista ē cā ꝓp quā trāſ. pta sūt ad eas noia saporꝝ: ⁊. d. (ꝫ sicut dixim⁹ q̄ odores ꝛc).i. sed sicut dixim⁹ q̄ dīe odoꝝ nō sūt apud nos manifeste sicut saporꝝ: ita q̄ possumus cōprehendere eas absq̄ cōparatione ⁊ assimilatiōe ad alias: hec fuit cā ꝓpter quā trāſumimus ad eas sm similitudinē noia saporꝝ: ⁊ nō ꝓposuimus eis nomina ꝓpria q̄ non itelleximus in eis itētiones proprias nisi per similitudinē. D. d. (odor. n. dulcis ꝛc).i. manifestū ē eni apud nos q̄ odor dulcis ē sicut odor croci. aut mellis. i. q̄ ꝓportio odoris croci ⁊ odoris mellis ad alios odores: ē sicut ꝓportio dulcis ad alios sapores. ⁊ sic ē de alijs odoribus.

¶ Adhuc aūt sicut auditus ⁊ vnusquisq̄z sensuum. hic quidē audibilis: ⁊ nō audibilis: ille vo visibilis ⁊ nō visibilis. Et olfatus odorabilis ⁊ nō odorabilis. Nō odorabile aūt aliud quidē sm id qō dino i possibile ē habere odorē. Aliud vo paruum hñs ⁊ prauum. Similiter aūt ⁊ nō gustabile dicitur.

¶ Et quēadmodū auditus: ⁊ vnusquisq̄z sensuum. 96. hic quidē est audibilis ⁊ nō audibilis. Hic vo visibilis ⁊ nō visibilis. Sic ēt odoratus est odorabilis: ⁊ nō odorabilis. Et nō odorabile dicit̄ vt odorabile. Aut q̄ est ipossibile vt habeat odorem: aut q̄ habet odorem debilem: aut quia habet malum ⁊ sic dicitur non gustabile.

¶ Uult narrare hic aligd cōe isti sensui ⁊ alijs sensibus: ⁊ q̄ 96. ois sensus cōprehendit suū sensibile ꝓpriū ⁊ eius priuatiōnē ⁊. d. (⁊ quēadmodū auditus ꝛc).i. ⁊ quēadmodū audit⁹ ⁊ vnusq̄z sensuū cōp ehendit suū sensibile ꝓpriū ⁊ eius priuationē. U. g. q̄ audit⁹ ꝙphēdit audibile ⁊ nō audibile: ⁊ vis⁹ visibile ⁊ nō visibile: sic ēt sens⁹ odorat⁹ cōp hēdit odorabile: ⁊ nō odorabile. D. incepit narrare sm quot mōs dicūtur hec noia ꝓpatiua: ⁊. d. (⁊ nō odorabile dicit̄ ꝛc).i. ⁊ nō odorabile: ⁊ nō visibile. ⁊ nō gustabile dicunt̄ trib⁹ modis: aut de eo q̄ oīno caret illo sensibili: aut de eo in quo inuēt̄ tur debile: aut in quo inuenit̄ male. U. g. nō odorabile dicit̄ tur. n. de carente odore omnino: ⁊ de habenti debile ⁊ male: ⁊ sic de gustabile.

¶ Est autem olfatus per mediū: vt aerē aūt aquā. Et nameꝝ aquatica videntur odorem sentire. Similiter autem ⁊ quecumqz cum sanguine ⁊ sine sanguine sicut que in aere. Et enim horum quedam a longe occurrunt ad alimentū que odorē remouēt.

¶ Et odorare etiam fit per medium. Uerbi gratia 97. aerem ⁊ aquam. Animalia enim habitantia in aq̄ exist. mantur sentire odorem: ⁊ similiter habentia sanguinem ⁊ carentia sanguine. Sicut. sentiūt alia que sunt in aere. Quedam enim mouentur ad suum cibum in remoto.

¶ Cum declarauit hic de odore illud q̄ potuit declarare in 97. ꝟ loco q̄ iste sensus ita criā indiget medio sicut duo sensus predicti: ⁊ sermo eius manifestus est ꝫ dz ita legi (⁊ odorare fit per mediū: ⁊ hoc mediū ē aer: aut aq̄. aialia. n. habitātia in aqua videnꝫ sentire odorē sicut aialia habitantia i aere) ⁊ sm hunc modū videt̄ q̄ aialia visa in aere ⁊ nō visa tēnent odorē: ⁊ signū eius est q̄ istoꝝ multa mouēt̄ ad suū cibū a remoto ꝫ nō videāt. Apes. n. mouent̄ ad suū nutrimētū a loco remotissimo ⁊ sunt ex animalibus carētibus sanguine: ⁊ silr in piscib⁹ ⁊ in multis aialibus aque. Et ratiocinatio sup ꝟ q̄d dixit de medio est ratiocinatio predicta. s. q̄ cū odorabile fuerit positū sup sensū odoratus nō sentiet̄. ⁊ q̄d dixit de visiōe q̄ nā media q̄ seruit visui nō est aer ꝫ q̄ est aer. aut aqua sm q̄ ē aqua: sed nā cōis. ita est itelligēdū hic in nā que est media. s. q̄ est nā cōis aq̄ ⁊ aeris: ⁊ q̄ odores sunt extranei in ista nā. Et q̄ ista nā caret odoribus sic diaphanū coloribus: ⁊ sicut color ꝫ dupler ē. Esse i corpore colorato ⁊ ꝟ est esse corporale: ⁊ ē in diaphano: ⁊ ꝟ ē esse spirituale: ita odor ꝫ dupler esse. s. ē i corpe odorabili ⁊ esse in medio: ⁊ ꝟ est esse corporale ⁊ illud spirituale: ⁊ illud nāle: ⁊ ꝟ extraneū. Et cū hoc ignorauerunt qdā ⁊ existimauerunt q̄ odor nō leparatur a corpore odorabili ⁊ q̄ nō habet nisi vnum esse tm: dixerūt q̄ a corpore odorabili dissoluitur corpus odoriferū hñs corpus subtile: ⁊ odorē subtile: ⁊ q̄ mouet̄ i aere donec ꝓueniat ad sensū odorat⁹: ⁊ ꝟ destruit̄ multis mōis. Uidem⁹. n. q̄ multa aialia mouēt̄ ad nutrimētū ꝓ spaciū mltaꝝ dietaꝝ sic appet i vulturib⁹: ⁊ sic appet de tigrib⁹ q̄ venerūt ad locū pdij qō accidit i tra

grecoꝝ a remotis regionibus: ⁊ qđ ita ꝓsumus q᷑ oē sensibile qđ cōprehendit ꝑ mediū equaliter dꝫ sētiri ex oīb⁹ partib⁹ nisi aliqd impediat: vñ necesse ē vt istud corp⁹ vaporosus sit semp vnū: ⁊ q᷑ lu⁹ semidiameter sit ꝑ; lōgitudinē lineaꝝ vñ veniūt ista aialia ad suū cibū vt dicit q᷑ vultures mouē tur a quigentis miliarib⁹: sꝫ impossibile ē vt corp⁹ paruū ertē dat donec recipiat tales dimēsiōes: cū impossibile ē vt mā re cipiat ertēsionē ad tale vltimū. maria. n. remotio quā mā re cepit ē dimēsio ignis vel de aeris. Si igit corp⁹ od᷑orabile al tereť totū in ignem aut aerem impossibile ē ipm recipe dimēsionē mille milliarioꝝ. Minima. n. dimēsionū quā mā recipit ē dimēsio terre: ⁊ maria est dimēsio ignis: ⁊ iter has duas dimēsiōes nō sentiť ex diuersitate hec quātitas. ſ. vt magnitudo vni⁹ palme terre fit a mille milliaria: ℔. n. impossi bile est. Et ēt si ita esset tūc illud corpus spericū nō odorabi le necesse eēt vt penetraret aerē ꝑm totū aut q᷑ aer rec̄ederet a loco suo: ⁊ cū ℔ impossibile ē: ēt impossibile ē vt odor sit i aere sicut corpe cōpositō. Simplicia. n. nō recipiūt odores. Re manet igit vt sit i eo sicut color in diaphāo: sꝫ tñ apparet q᷑ esse colorīs magis ē spirituale q̄ꝫ eē odorīs. Uenti. n. viden tur adducere odores: ⁊ ℔ ē ex quo fuit existimatū odorē esse corp⁹: sꝫ ita est de odore i hac intentione sicut de sono. So nus. n. fit a passiōe i aere: sꝫ ēt ipediť a ventis: sꝫ tñ nō cōse qť ex hoc vt sit corpus. q. igit necesse ē in istis duab⁹ passio nibus. ſ. soni ⁊ odoris cum fuerint in aere vt non sint mot⁹ illic in aere ad aliam partem sine alia.

¶ Unde ⁊ dubiū vī si oia qdē sitt odorēt hō ąt odo rat respirans. nō respirās aūt sꝫ exspirās: aut reti nens spiritū nō odorat: neq̄ꝫ a lōge: neq̄ꝫ a prope: neq̄ꝫ si i nasū iterponať: ⁊ hoc qdē i ipso positū quo sentiť isensibile esse omnibus cōe est. Sed sine re spiratione non sentire ꝓprium est homini. Ꝺa nifestum est autem tentantibus.

98. ¶ Et iō apparet q᷑ iste ē locus dubitationis ꝑm q᷑ oia aialia olfaciūt eodē mō. Et q᷑ hō nō olfacit ni si qñ anhelat ispirans: qñ aūt exspirat aut retinet nō olfacit neq̄ꝫ a remoto: neq̄ꝫ a ꝓpinquo: neq̄ꝫ ēt si odorosū poneretur in naso. Hoc ąt q᷑ sensibile sit super ipsum sentiens non sentieť cōe est oīb⁹: hoc vō q᷑ sentire nō sit sine inspiratione est ꝓprium hōi bus: ⁊ hoc manifestabitur experimentatoribus.

98. ¶ Idest ⁊ cū dixerimus q᷑ aialia habitantia in aqua: ⁊ ania lia nō sanguinea olfaciūt: accidit qō qñ concesserimus has duas ꝓpositiōes. ſ. q᷑ oia aialia debent olfacere eodē mō: ⁊ posuerim⁹ q᷑ hō olfacit qñ inspirat: ⁊ nō qñ exspirat aut re tinet anhelitū. Lōsequť. n. ex ℔ q᷑ si illud aial fuerit ñ anhe lans vt nō sit olfaciēs. D. v. (℔ aūt q᷑ sensibile fuerit posi tū ⁊c). i. ℔ aūt qđ est necessariū in oībus aialibus vt sit me dium: ⁊ q᷑ sentire non fiet qñ sensibile fuerit positum super ipm sentiens cōe est oīb⁹. ℔. n. opinať Aris. de tactu ⁊ gustu sic post apparebit. D. v. (℔ vō q᷑ sentire nō fit absq̄ꝫ inspira tione ⁊c). i. hoc vō q᷑ hō ⁊ alia animalia anhelantia impossi bile ē vt olfaciāt absq̄ꝫ inspiratione: manifestū est per se vo lentibus considerare ⁊ experimentari.

¶ Quare sanguinē nō habentia: qñ non respirāt: alteꝝ vtiq̄ꝫ quēdā sēsū hñt ꝓter eos q᷑ dicti sūt. Sꝫ impossibile ē sigdē odorē sētiūt: odorabilis. n. sensus ⁊ boni odoramēti ⁊ mali olfatus ē. Amplius aūt ⁊ corrūpi videtur a fortibus odoribus ex quibus hō corrūpitur: vt sulfur ⁊ hmōi. Olfatū quidē igitur habere necessarium est: ⁊ non respirantia.

99. ¶ Oportet igitur ex hoc vt aialia carētia sanguine cū non anhelant habeāt aliū sēsū: sed hoc ēt impossi bile cū sentiant odorē. Sentire eni bonū odorem: ⁊ malum est olfacere. Et etiam videmus q᷑ fortes odores qui corrumpunt hoies nocent eis: vt putre factionis: ⁊ sulfuris: ⁊ similium. Unde necesse ē vt olfaciant sed non inspirando.

¶ Dixit. ⁊ cū posuerim⁹ q᷑ oia aialia eodē mō olfaciūt ⁊ ē ma nifestū q᷑ hō nō olfacit sine ispiratiōe necesse ē vt aialia ca rētia sanguine cū nō anhelant ⁊ videť vēire ad suū nutrimē tū a remoto vt habeāt aliū sensū a sensu olfatus. D. v. (sed ℔ impossibile ⁊c). i. sꝫ ponere ea habere aliū sensū a tēu olfa tus impossibile ē cū posuerim⁹ q᷑ nihil cōprehēdit odorē nisi ꝑ istū sensū. cōp̄hendere. n. bonū odorē ⁊ malū ē olfacere. ⁊ olfacere ē actio isti⁹ sensus nō alteri⁹. D. v. (odores. n. for tes q᷑ nocent hoi nocent eis (⁊ ista ē sēda ratiocinatio ⁊ ē q᷑ ista aialia ifirmāť ⁊ dolēt a malis odorib⁹: ⁊ fugiūt eos sic̄ hoies: ⁊ q᷑ hoies fugiūt eos ꝓp sensū olfat⁹: oꝫvt sic sit de alijs aialib⁹. D. v. (vñ necesse ē vt olfaciāt: sꝫ ñ ispirādo) .i. necesse ē igit ex ℔ qđ dixim⁹. ſ. q᷑ ista aialia olfaciūt cu ꝫ videnť moueri ad odores: ⁊ fugere eos: ⁊ q᷑ ipossibile est vt ista actio sit ꝑ aliū sensū a sensu olfat⁹ vt ista aialia nēcio anhelāt: ⁊ nō ē neēe vt oia aialia anhelēt eodē modo.

¶ Uidetur aūt in hoibus differe hoc sensitiuum ad ea q̄ alioꝝ aialiū: sic̄ oculi ad ea q̄ duroꝝ oculoꝝ ſt. Hec qdē. n. hñt phragma: ⁊ sic̄ velamē palpebras quas aliqs nō mouens: neq̄ꝫ retrabens nō videt. Fortia aūt ocul᷑ nihil hmōi hñt: sꝫ mox videt que fiūt in lucido. Sic igitur ⁊ odoratiuū sensitiuū alijs qdē sine operculo est sicut oculus durus. Alijs vō aerē recipientib⁹ habēt cooperimētū: qđ respiran tib⁹ discooperitur ampliatis venis: ⁊ poris. Et ꝓ pter hoc respirantia nō odorant in aqua. Necessa riū. n. est odorē pati respirātia: hoc aūt facere i hu mido ipossibile. Est aūt odor sicci: sicut sapor hūi di. Odoratiuū aūt sēsitiuū potētia huiusmodi est.

100. ¶ Uidetur igitur qđ iste sensus in hoibus differt a se in alijs aialibus: sicut oculi differunt ab oculis aialiū duri oculi. Jsti. n. hñt cooptoria. ſ. palpebras q̄ cū nō apiuntur nō videt hō. Aialia aūt duri ocu li non hñt aliqđ tale. sꝫ vident subito illud qđ fit in diaphano: ⁊ sic videtur quod est sensus olfatus ēt .ſ. qđ in quibusdā animalibus est non coopert⁹: vt oculus. Jn animalibus vō recipientibus aerez hꝫ coopertoriū. Et cū ista animalia inspirant ampliā tur vene ⁊ vie ⁊ aufert illud. Et ideo ea que anhe lant nō olfaciunt in humido. Jnspiratio. n. neces saria est in olfatu. vnde ipossibile est hoc facere in humido. Et odor est sicci sicut sapor humidi: ⁊ sen tiens: ⁊ olfaciēs ē illud qđ ē i potētia isti⁹ dispōnis.

100. ¶ Cū declaratū ē q᷑ aialiū q̄dā sentiūt odorē sine isp ratiōe: ⁊ q̄dā cū inspiratiōe: visū ē q᷑ cā i ℔ ē q᷑ iste sens⁹ i hoib⁹ ⁊ in aialib⁹ anhelātib⁹ differt i creatiōe: ⁊ i forma a se i alijs aia libus nō anhelātib⁹. Q uēadmodū. n. oculi i hoīe ⁊ i alijs differūt i creatiōe ab oculis aialiū duri oculi. ſ. carētiū pal pebris. Et cū narrauit cōsilitudinē iter ea i hac itētione de dit modū ꝯsilitudinis: ⁊. v. (isti. n. hñt cooptoria ⁊c). i. ⁊ sic̄ oculi in hoīe ⁊ in alijs habent palpebras ꝫbus coopiunť: ⁊ est ipossibile vt hō videat quousq̄ꝫ aperiat palpebras: ⁊ in aialibus duri oculi nō hñt palpebras sꝫ vident subito co lores factos in diaphano sine aliquo coopertorio. Jta vī q᷑ dispositio sensus olfatus in aialibus anhelantibus dif fert a se in nō anhelantibus. Jn anhelantibus enim habs

coopertoriū

coopertoriũ: in non anhelantib⁹ aũt nõ hz coopertoriuz: ⁊ sic aialia anhelantia indigent apud olfatũ anhelitu: ad aperiendũ vias clausas olfatus: per qs ipossibile ẽ vt olfaciãt anteqz aperiant. Q uẽadmodũ impossibile est vt aialia boni visus videant quousqz palpebre aperiantur: hz aialia nõ anhelantia non indigẽt hoc: ⁊ ista erit cã ꝓpter quã aialia anhelantia non olfaciũt in aqua. Sz ẽ qõ in b qđ. d. (aialia. n. duri oculi sunt debil ioris visus alijs aialibus) sed aialia multa non anhelantia videntur fortioris odoratus hoie: ⁊ oporteret si palpebra in oculis essent: sicut nasus in aialibus anhelantibus: vt aialia anhelantia essẽt verioris olfatus qz non anhelantia: ⁊ ideo perscrutandũ est vtrum nasus in animalibus olfacientibus per nasũ sit pp melius: sicut palpebre sunt in aialibus habentib⁹ palpebras: aut ꝓpter necessitatẽ. Si igit ẽ ꝓpter necessitatẽ oz vt anhelãtia sint verioris olfatus qz non anhelantia. Si aũt ꝓpter melius erit eẽuerso: sed b qđ. d. (ampliantur vene ⁊ vie) demonstrat qꝫ hoc est ꝓpter necessitatẽ: non ꝓpter melius: ⁊ qꝫ aialia duri oculi non assimilanť olfacientib⁹ sine ispiratione nisi ꝑm diuersitatẽ creationis tũ: non qꝫ inuamẽtum palpebrarũ est de modo inuamenti inspiration s. D. d. (⁊ odor est sicci sicut sapor humidi). i. ⁊ odor attribuit abũdãtie partis sicce in odorabili: sicut sapor attribuitur abundantie partis humide in gustabili. Et hoc declarabitur i libro de sensu ⁊ sensato. D. d. (⁊ olfaciẽs est illud qđ ẽ isti⁹ dispositionis). i. ⁊ cũ declaratũ ẽ qđ sit odor: ⁊ qũo cõprehendit ꝑ sẽsũ tũc sensus olfatus ẽ illud qđ natũ ẽ recipere odores.

¶ Gustabile ãt ẽ qddã tãgibile: ⁊ hec cã quare non sit sensibile ꝑ medium extraneũ corꝑ. Neqz. n. tactꝰ ⁊ corꝑ i quo ẽ hũor qđ ẽ qđ gustabile ẽ i hũido sicut i mã. Hoc aũt ẽ qddã tãgibile. Uñ ⁊ si i aqua eẽmus sẽtiremus vtiqz appositũ dulce. Nõ ãt eẽt nob tũc sẽs⁹ ꝑ mediũ. Sz i eo qđ miscet humido sicut in potu. Color aũt non sic videtur in eo qđ miscetur: neqz de fluxionibus.

ioi. ¶ Gust⁹ aũt ẽ aliqs tact⁹. Et ẽ illud qđ ẽ i potentia isti⁹ dispõnis nõ ꝑ mediũ qđ sit corꝑ extraneũ. Tactus. u. ẽt nõ ẽ sic. Et corꝑ i quo ẽ sapor gust⁹ i eo ẽ humiditate: sicut res i mã. Et hoc ẽ aliqđ tãgibile Et iõ si nos fuerim⁹ i aq̃ ⁊ i aq̃ fuerit aliqđ dulce sẽtiem⁹ ñ ꝑ mediũ: sz admiscẽdo se cũ hũido: sicut ẽ de vino. Color aũt non videtur eo qꝫ admiscetur: neqz quia aliquid currit ab eo.

ioi. ¶ Lum cõplenit sermonẽ de olfatu: ⁊ sẽsus gustus ẽ illud qđ debet consequi numerũ ꝑm ordinẽ qui incipit a meliori ⁊ ꝑcedit ad magis necessariũ: icepit loqui de eo ⁊ declarare qꝫ est aliqs tactus: ⁊ qꝫ ꝓpter b nõ indiget cõprehendere suuz sensibile per mediũ qđ sit corꝑ extraneũ: sed ꝑ mediũ qđ sit pars animalis ⁊. d. (Gust⁹ aũt est aliqs tactus) ⁊ b non est in potẽtia alicuius dispositionis per mediũ qꝫ sit corꝑ extraneũ (tactus. n. est ẽt sic). i. ⁊ iste sẽsus ẽ illud qđ ẽ i potẽtia isti⁹ dispositiõis ꝑ mediũ qđ ẽ corꝑ extraneũ: sz ꝑ mediũ qđ est corꝑ nõ extraneũ. D. d. (tactus. n. ẽt nõ ẽ sic). i. tactus. n. ẽt cõprehendit suũ sensibile nõ ꝑ mediũ quod ẽ corꝑ extraneũ: sicut ẽ de sensibus tribus predictis. ⁊ qua si inducit istũ sermonẽ ꝑ rõne qꝫ gustus est aliqs tactus: ⁊ quasi dicat gustus aũt est aliqs tactus cũ cõprehendat suũ sensibile nõ ꝑ mediũ qđ sit corꝑ extraneũ sicut tactus: ⁊ hoc ẽ manifestũ in secũda translatione vbi dicit (sensus aũt gustus cõprehendit per tactũ) ⁊ cã illius est qꝫ sensibile per gustũ nõ cõprehenditur ꝑ mediũ inter gustãs ⁊ gustatũ qđ est corꝑ extraneũ: neqz etiã tactus ita cõprehẽdit. D. d. (corꝑ in quo est sapor ⁊c). i. ⁊ alio mõ dicimus etiã qꝫ iste sensus ẽ aliquis tactus. Corꝑ. n. in quo existit sapor nõ est gustabile nisi ꝑm qꝫ ille sapor existit in eo hũore: cuius proportio ad illũ saporem est sicut materie ad formam: ⁊ iõ iste sensus non cõprehendit saporẽ nisi cõprehendat humorem: cũ sit impossibile vt denudeť ab eo: ⁊ cõprehẽdere humorẽ est aliqd tangere: vnde iste sensus videť aliquis tactus D. d. (⁊ ideo si nos fuerimus in aqua ⁊c.). i. ⁊ qꝫ gust⁹ nõ indiget medio extraneo: ideo cũ nos fuerimus in aqua in q̃ inuenitur aliquod dulce sentieť a nobis admiscendo se cuz aqua: non qꝫ recipit saporẽ abstractũ a materia: ⁊ reddit cũ isti sensui: sicut est de medijs extraneis que reddunt sensibilia sensibus. Illa. n. nõ recipiunt sensibilia cũ corꝑibus i quibus existũt: sed abstracta a materia: ⁊ b demonstrat qꝫ ipse opinatur qꝫ odor nõ ẽ corꝑus. si. n. esset corꝑus: olfatus esset aliquis tactus. D. d. (color autẽ non vt ⁊c). i. color aũt nõ videť ita qꝫ aliqd ex eo admisceat cũ aqua aut aere neqz qꝫ aliquid currat ab eo in aerem aut aquã: sed tñ recipiunt ab eo itẽtionẽ coloris abstractam a mã. Unde dicim⁹ in hoc ⁊ similibus qꝫ cõprehendunť ꝑ mediũ extrancum.

¶ Ut qđ igit mediũ nihil ẽ. Ut aũt color visibile: sic gustabile hũor ẽ. Nihil aũt facit humoris sẽi ũ sine hũiditate: hz hz actu aut potẽtia hũiditatem vt salsũ. Bñ. n. liqđ ipm ẽ. ⁊ liqfactiuũ lingue.

¶ Scõm aũt hũc modũ mediũ nõ ẽ mediũ. Sed quẽadmodũ color ẽ visibile: sic sapor ẽ gustabile: ⁊ nihil recipit sẽsũ gustus absqz humiditate: hz i eo ẽ i actũ aut potẽtia hũiditas. U. g. salsũ. Est. n. ve locis dissolutionis: ⁊ cũ hoc dissoluit linguam. foz.

¶ Iste aũt sensus differt a sensibus: qui cõprehendũt ꝑ mediũ extraneũ in hoc qꝫ nõ cõprehendit suũ sensibile per mediũ. Sed quẽadmodũ color est visibile: ⁊ in rei veritate ꝓprijũ visui: ita sapor i rei veritate ẽ gustabile ꝓprijũ gustui D. d. (⁊ nihil recipit sensũ saporis ⁊c). i. ⁊ nihil recipit sensum saporis qui dicitur gustus nisi sapor sit i humore: ⁊ humor est in saporoso: aut in actu aut in potẽtia. U. g. salsum qđ est humidũ in potentia propinqua cũ velociter dissoluiť ⁊ dissoluit humores qui sunt in lingua: ⁊ iõ preparauit nã saliuam in ore: ⁊ preparauit brãcos in homine ad cõgregãdũ istã humiditatẽ: vt ea mediãte gustenť sicca. vñ dicim⁹ qꝫ sapor non est sapor in actu: nisi in corꝑe humido i actu. foz.

¶ Sic ãt vis⁹ visibil ẽ: ⁊ iuisibil tenebra ãt iuisibiles indicat aũt ⁊ ipsã vis⁹: Adhuc aũt ⁊ valde splẽdidi ẽ: eteni hoc iuisibile ẽ: alio aũt mõ a tenebra. Silr aũt ⁊ audit⁹ soniqz ⁊ silentij: quoꝝ aliud audibile: aliud nõ audibile: ⁊ magni soni: sic vis⁹ ẽ splẽdidi. Sicut. n. paru⁹ son⁹ inaudibilis quodãmõ. sic ⁊ magn⁹ ⁊ violẽt⁹. Inuisibile aũt aliud qdẽ oino dicit sicut ⁊ i alijs ipossibile: aliud aũt q̃uis aptũ natũ nõ hz aut prave. sic qđ siñ pedib⁹: ⁊ sine gradu dr. Sic aũt gust⁹ gustabilis qdẽ ⁊ nõ gustabilis: hoc aũt ẽ paruũ aut pravũ hns hũorẽ: aut corruptiuũ gust⁹ Uideť ãt pricipiũ ee potabile ⁊ nõ potabile: gust⁹. n. qdã ãbo. Sz hoc qdẽ vt pravũ ⁊ corruptiuũ gust⁹: illud ãt hz năz. ẽ ãt cõe tact⁹: ⁊ gust⁹ potabile. foz.

¶ Et sic vis⁹ ẽ rei visibilis ⁊ nõ visibilis: nã obscuritas ẽ ñ visibilis: ⁊ ẽt distingueť a visu. Et ẽ ẽt mãifestũ i eo qꝫ ẽ valde fulgẽs ⁊ splẽdẽs: h. n. quoquo mõ ẽ ñ visibile: hz tñ alio mõ ab obscuritate. ⁊ silr auditus ẽ soni ⁊ silẽtij quoꝝ vnũ ẽ audibile: ⁊ aliud non audibile: ⁊ ẽ maximi soni: sicut visus est resplẽdentis. Quemadmoduz enim minim⁹ son⁹ ẽ nõ au-

dibilis: ita aliquo mō ē maius sonus etiā. Et non visibile qdē dicit sic vlr: sicut i oibus carētib⁹ boc. Et quoddā ē inatū videre: ſz nō bz: aut bz: ſz diminute: vt carēs pede. Et silr gustus ē gustabilis ⁊ nō gustabilis: ⁊ hoc ē cui⁹ sapor ē debilis aut malus: aut corrūpēs gustū. Et silr existimat de potabili ⁊ nō potabili. Sūt enī gustus quoquo mō: ſz illud malū corrūpēs gustū: ⁊ illud naturale. Et potabile ē cōmune tactui ⁊ gustui.

103. ¶ D. ſm̄o eius in hoc capl'o ē māifestus: ⁊ abbreuiatio eius ē q̄ nō sensibile dicit in vnoquoq; sēsuū tribus modis: aut de eo q̄ caret sēsato ꝓpio illi sensui de eis sensatis que inatus ē bre: aut de eo qđ ē sensibile itensū i se respectu illi⁹ sensus: aut de eo qđ est sensibile debile. Ut. g. obscuritas q̄ ē sensibile ſm̄ priuationē i visu: ⁊ color splēdēs q̄ ē nō sensibilis pp itēsionē: ⁊ color latēs q̄ ē nō sensibilis ꝓpter debilitatē. Et i auditu silentiū ſm̄ priuationē: ⁊ maxim⁹ son⁹ ſm̄ itēsionē: ⁊ sonus latēs ſm̄ debilitatē. Et i gustu insipidū ſm̄ priuationē: ⁊ horribile ſm̄ malitiā ⁊ debile ſm̄ diminutionē. Oia. n. ista dicūt nō sēsibilia q̄ñ vnūqđq; istor⁹ ē priuatio alicui⁹ dispositionis nāl'r sensibilis illi⁹ sensus. D. d. (⁊ si visibile qdē dicit ⁊c.). i. ⁊ nō visibile dicit vlr sicut dicit i aliis sēsib⁹ multis modis: aut q̄ nō ē inatū videri oīno aut dicimus q̄ sonus est iuisibilis: ⁊ i colore non audit⁹: aut q̄ nō ē inatus videri: ſz nō videt: q̄ caret colore: aut q̄ bz colorē ſz alio mō ab eo ſm̄ quē inatū ē bre. s. aut pp itēsionem aut pp debilitatē b̄ dicit non visibile. sicut dicit in eo q̄ est debilis pedis q̄ nō bz pedez. D. d. (⁊ potabile ē cōe tactui ⁊ gustui). i. q̄ ſm̄ humiditatem que est in eo est tangibile: ⁊ ſm̄ saporem est gustabile.

¶ Quoniā aūt humidū quidē ē gustabile: necesse est sēsitiuū ipsius: neq; humidū esse actu: neq; ipossibile fieri humidū. Patit. n. gustus aliq̄d a gustabili ſm̄ q̄ gustabile ē. Necessariū ē ergo humectatū esse qđ possibile humectari salūatū: nō humidus aūt gustatiuū sensitiuū. Signū aūt neq; siccā existētē lingnā sentire: neq; multū humidā. Hic enī⁹ tactus sit primi hūidi: sicut cū aliqs qui ante gustauit fortē humorē gustet alterꝫ. Et vt laborantibus amara oia vident: ꝓpter id quod lingua plena humiditate sentiunt.

104. ¶ Et quia gustabile ē humidū: fuit necesse vt suus sensus nō esset humidus i pfectiōe: neq; ipossibile vt humefiat. Gustus. n. quoquo mō patit a gustabili ſm̄ qđ est gustabile. Ān necesse est vt humefiat illud qđ possibile ē vt humefiat ⁊ ē saluatū: ſz nō est humidū sensus gustus. Et signū eius est q̄ lingua non sentit cū fuerit valde sicca: aut valde humida Tactus. n. ipse erit p primū humorē: sicut q̄ prius gustauit saporem fortē: deinde gustauit aliū saporē. Et sic egroti sentiūt oia amara q̄ sētiūt ea p lingnā submersam in tali humore.

104. ¶ Cū declarauit ea que sunt cōia isti sensui ⁊ sensui tactus ⁊ alijs sensib⁹: icepit dicere quidđā ꝓpriū mēbro istius sens⁹. s. lingue: ⁊. d. (⁊ q̄ gustabile ē hūidū ⁊c.). i. ⁊ q̄ mā saporis ē hūor: vt declaratū ē i sensu: ⁊ sēsato: necesse fuit vt recipiēs saporē recipiat humorē cū sapore. Ans necesse ē vt iste sens⁹ nō sit humidus in actu: neq; sit ēt ipossibile vt recipiat hūorem cū sit inatus recipere saporē: qđ ē ipossibile sine receptione humoris. ⁊. d. (q̄ est necesse vt sit non hūidus i actu q̄ illud quod est aliq̄d in actu non est in actum recipere illud qđ est in eo in actu ſm̄ q̄ est in eo i actu. Ulisus. n. si haberet aliquē colorē in actu non reciperet colores. D. d. (gustus. n. patitur quoquo modo ⁊c.). i. ⁊ est necesse vt iste sensus sit inatus humefieri. mēbrū. n. gustans patit quoquo modo a gustabili: ⁊ q̄ gustui sp̄ associatur humidū necesse est vt gustans patiat ab humore qui est in sapore. Unde necesse est vt hoc mēbrum gustans sit in ea dispositione qua possibile est vt humefiat: ⁊ hoc erit vt nō sit humidū in se: ⁊ q̄ sit cū b̄ saluatū ab accidentib⁹: ⁊ b̄ intēdebat cū. d. (vnde necesse est vt humefiat ⁊c.). i. ⁊ quia necesse ē vt b̄ mēbrū humefiat necesse ē vt sit inatū hūefieri. s. vt sit saluatū a sicitate intensa ⁊ vt nō sit humidū. D. d. (⁊ signū eius est q̄ lingna ⁊c.). i. ⁊ signū eius q̄ lingua apud cōprehēsionē sapor debet saluari ab intēsa siccitate ⁊ dominatio humoris ē q̄ ipa nō sētit sapores q̄ñ fuerit itēse siccitatis: aut itēse humiditatis: ſz tñ sētit cū fuerit in nāli dispositiōe ſm̄ quā inata est recipere humiditatē saporis. D. d. (tact⁹. n. ipse ⁊c.). i. ⁊ cū lingua inata est recipere saporē cū eius humiditate: necesse ē vt super ipsū non domiēt alia hūidita s. ꝓprima n. humiditas dominās i lingua ipediet eam in recipiēdo secundam humiditatē: quēadmodū qui gustauerit aliquē saporē fortē: ⁊ postea gustauerit aliū saporē: tunc enī non sentiet secūdū saporē pp dominiū primi super liguā. D. d. (⁊ sicut ifirmi sentiūt oēs sapores amaros q̄ sentiunt eos per linguā submersam i humore amaro) ita. n. qui gustauerit aliquē saporē fortē: ⁊ sua ligua fuerit humefacta in humore accidentali tūc non comprehendet humorem saporis ꝓprij nisi admirtū cū qualitate illius primi humoris: ⁊ sic accidet necessario vt nō comprehēdat saporē q̄'nō cōphēdit nām saporis in dispositione illa ſm̄ quā est mā illius saporis.

¶ Species aūt humorū sicut ⁊i coloribus simplices qdē ꝓtrarie sūt: vt dulce ⁊ amarū. Habite aūt sūt cū hac qdē pigue: cū illa vo salitū. Media aūt horū aere ⁊ austerꝫ: ⁊ pōticū: ⁊ acutū. Fere. n. he videntur esse humorꝫ differētie. Quare gustatiuū potētia ē hmōi: gustabile aūt ē factiuū actu huius.

¶ Et modi saporꝫ sūt sicut i coloribꝰ simplices qdē 105.
sūt .iij.: dulcis ⁊ amarus. Sequentes aūt sunt duo istū vnctuosū istū aūt salsū. Et q̄ sūt iter ea sūt actus ⁊ stipticus: ⁊ pōticus: ⁊ acetosus. Isti. n. modi fere videt eē mōi saporꝫ vñ neče ē vt gustās sit illud qđ ē i potētia isti⁹ dispōnis: ⁊ gustabile sit agens.

¶ Et dispositio modoꝝ saporꝫ adinuicē ē sicut dispositio co 105.
lorꝫ adinuicē: quēadmodū igitur colores simplices sūt alb⁹ ⁊ niger er ḡbus cōponūt alij: quoꝝ quidā sūt ꝓpinquiores simplicib⁹: ita ē de saporib⁹. s. q̄ simplices eoꝝ sūt ꝓtrarij. s. dulcis ⁊ amarus ⁊ segt dulce vnctuosus: ⁊ salsus amarꝫ ⁊ iter istos sunt acutus ⁊ stipticus. ⁊ acetosus: ⁊ b̄ qđ. d. i colorib⁹ manifestū est. In saporibus vo bz qnē. Galienus enim opinat q̄ ponticus ⁊ acetosus frigidi sūt: ⁊ q̄ acut⁹ ē calidior amaro. Et si nos ꝓcesserim⁹ q̄ isti sapores cōsequūtur calorē ⁊ frigus: necesse ē q̄ ꝓtrietas in istis sit in illo qđ ē vltime calidū: ⁊ i illo qđ ē vltime frigidū. ⁊ sic ꝓcesserim⁹ q̄ ita ē de saporibus sicut ē de coloribꝰ. s. q̄ idē color: sit a caliditate vel a frigiditate: tūc non accidet ipossibile: ⁊ vī q̄ hec opinio Galieni sit error. Uidemus q̄ amaritudo q̄ñqs iuēit cū frigiditate. Ut. g. q̄ amaritudo q̄ est in fructibus in prio cremēto demōstrat frigus. Et amaritudo q̄ ē in rebus cōbustis demōstrat calorē: ⁊ silr nō est ipossibile vt aliqua dulcedo sit frigida. Uidet. n. q̄ plāte amari saporis apud cōplemētū sūt dulces aut insipide i prīcipio. ⁊ signū eius q̄ isti sapores sūt medij ē q̄ plante habētes sapores nō trāsse. rūt ex amaritudie ad dulcedinē i eis q̄ inate sūt eē dulces i fine nisi mediāte aliq̄ illoꝝ saporꝫ ⁊ b̄ erit ſz q̄ ptiet illi amaro existēti i illa plāta ⁊ illi dulci existēti in ea. Q uēadmodū albedo nō trāsfert ad nigredinē vel ecōuerso nisi mediante aliquo

aliquo colorum mediorum. Jn aliquo igit trãsferet mediã te charopo: ꝛ in aliquo mediãte lziano. Nõ. n. est necesse vt trãslatio in extremis sit sup oia media: ꝛ vlr p se manifestuz est q amaz ꝛ dulce sunt in fine ꝓtrarietatis inquantũ sunt sapores. Quapropter necesse est vt alij sapores sint medij iter hos duos ꝛ ꝓpositi ex extremis. Scdz hoc igit debem⁹ ponere hoc ꝛ nõ debem⁹ aduertere sermonẽ Galieni. Suus enim sermo nõ est ver⁹ in cõpleriõib⁹ sapoz ꝟz suas nãs: ꝛ si ꝓcesserim⁹ q oẽ dulce ẽ calidũ: ꝛ oẽ amaz ẽt ẽ calidũ: debe mus etiam dicere q hoc nõ est nisi respectu corporis hois nõ respectu nãe ipsi⁹ rei: experientia. n. licz testet hoc in cor pore homano: tñ hoc nõ demõstrat naturã ipsoz sapoz: ꝛ vñ q sapor magis segtur humiditatẽ ꝛ siccitatẽ q̃z calidita tẽ ꝛ frigiditatẽ. Necesse est enim aliquã opinari ꝓplerionem terminari ex qua fit amaritudo: ꝛ aliã ex qua dulcedo: ꝛ q iste due ꝓpleriões sit ꝟrie ꝟz hũc modũ: ꝛ loc⁹ de hac pscruta tiõe ẽ i libro de sẽsu ꝛ sẽsato: ꝛ ẽt de numero modoz sapoz D. d. Cũpropter necesse est vt gustãs sit illud ꝛc). i. declaratũ est ex ꝓdictis q iste sensus est illud quod est in potentia omnes isti sapores: ꝛ q sapor ꝛ gustus est ag ens ꝛ mouens istum sensum de potentia in actum.

¶ De tãgibili aũt ꝛ tactu eadẽ rõ. Si. n. tactus nõ ẽ vn⁹ sensi⁹ s sed plures: necessarium est ꝛ tangibilia sensibilia plura esse. Nabet autem dubitatio nem vtrum plures sint aut vnus.

106 ¶ De tangibili autem ꝛ de tactu idẽ ẽ sermo. Tact⁹. n. si nõ fuerit vnũ gen⁹ sed pl⁹: necesse vt tangibilia etiam sint plura vno. Sed est dubium vtrũ sint vnũ aut plura.

106 ¶ Dõ vult loqui de tactu: ꝛ dixit (de tãgibili ãt ꝛ de tactu ꝛc). i. vtz ãt tangibile sit vnũ aut plura vno est dubiũ sic ẽ de tactu: ꝛ sermo in eis est idẽ: ꝛ innuit per hoc cãz ꝓp quã latet hoc in hoc sensu ꝛ nõ latet in alijs sensibus. De illis n. qz mãifestũ fuit q sensibile coz est vnũ in gñe: fuit etiam manifestũ eos ẽ vnũ in gñe: in hoc sensu aũt qz ignoratũ ẽ de suis sensibilib⁹: fuit ẽt ignoratũ de sensu. D. d. (tactus n. si nõ fuerit vnũ gen⁹ ꝛc). i. ꝛ sermo de eis in hac intẽtio ne idẽ est. Notũ est. n. nobis q si tact⁹ nõ est vnũ gen⁹: sed plura vno: necesse est q tangibilia sunt plura vno: ꝛ si tan gibilia sint plura vno: necesse est vt iste sensus sit plus vno sed licz consecutio in istis duobus syllogismis sit manife sta: tamen destructio vel positio in eo est ignorata.

¶ Et qd est sensitiuũ tangibilis vtz caro: ꝛ i alijs p portiõale: aut nõ: sed hoc qdẽ est mediũ. Primũ aũt sensitiuũ aliud qdã ẽ itus. Oẽs etenim sensus vni⁹ contrarietatis cẽ vr: vt visus albi ꝛ nigri: audit⁹ grauis ꝛ acuti: gustus amari ꝛ dulcis. Jn tãgi bili ãt mlte isũt ꝓtrarietates: ꝛ calidũ ꝛ frm̃: hũidũ ꝛ siccũ: duz ꝛ molle: ꝛ alioz q̃cũq̃z sunt huiusmõi.

107 ¶ Sensus aũt tact⁹ vtz est i carne aut in alio simili aut nõ: ſz ista est mediũ. Primũ ãt sentiẽs ẽ aliud intrinsecũ. Dis eni sensus existimatur cẽ eiusdem cõtrarietatis. U. g. visus albi ꝛ nigri: ꝛ audit⁹ gra uis ꝛ acuti ꝛ gust⁹ dulcis ꝛ amari. Jn tãgibilib⁹ ãt sunt plura cõtraria: calidũ ꝛ frigidũ: ꝛ siccũ ꝛ hũi dũ: ꝛ duz ꝛ molle: ꝛ aspez ꝛ lene: ꝛ alia similia.

107 ¶ Cũ narrauit q vubiũ est vtrũ sensus tact⁹ sit eiusdẽ virtu tis aut plures incepit dicere sermones dubitabiles in b: ꝛ d. (sensus ãt tact⁹ ꝛc). i. ꝛ principiũ ꝓsideratiõis in b ẽ: vtz sensus tact⁹ sit i carne aut in simili carne in aialib⁹ carenti bus carne: aut sensus tact⁹ nõ est in carne: sed caro est quasi mediũ: ꝛ dixit hoc: qz si fuerit declaratũ q sensus tact⁹ ẽ in carne: ita q ꝓportio carnis ad ipsuz sit sicut ꝓportio ocu li ad visũ: manifestũ est q sensus tactus est vna virtus: qñ vnũ instrumẽtũ nõ est nisi vni⁹ virtutis. Si ãt fuerit declaratũ q ista virtus fuerit plures vna: necesse est vt caro non sit quasi mediũ: ꝛ vt non sit quasi instrumẽtũ. Et cũ narra uit hoc: incepit inducere sermones dubitabiles ꝛ icepit ab eis que demõstrãt virtutez tact⁹ esse plurẽ vna: qz post in ducet ea que demõstrant ipsaz esse vnã: ex hoc qd apparet q cũ sensibile fuerit positũ super carnẽ statiz sentiet ex quo existimat q ista virtus est vna ꝛ dixit (sed ista est medium ꝛc). i. vtz sensus tact⁹ est in carne: ita q sit vna virtus aut nõ est in carne: sed intra: ꝛ est pl⁹ q̃z vna virt⁹ ẽ dubiũ. põt n. aliquis dicere q caro est mediũ: ꝛ q primuz sentiens qd est instrumẽtũ isti⁹ virtutis est aliqd intrinsecũ: ꝛ q est pl⁹ q̃z vnũ instrumẽtũ ꝛ signũ ei⁹ est qz manifestuz est q idem sensus nõ cõprehendit nisi vnam cõtrarietatez: ꝛ ei⁹ media: visus enim cõprehendit albũ ꝛ nigrũ ꝛ media: ꝛ audit⁹ gra ue ꝛ acutũ ꝛ media: ꝛ gust⁹ dulce ꝛ amaz ꝛ media. Tactus aũt mlta ꝟria. U. g. calidũ ꝛ frigidũ: ꝛ hũidũ ꝛ siccũ: ꝛ aspe rum ꝛ molle: ꝛ alia cõtraria. Uñ necesse est vt ista virtus sit plures vna: ꝛ q caro sit quasi medium: ꝛ hoc qd dixit mãi festũ est: qñ si vna virt⁹ est que ꝓprehẽdit vnã ꝟrietatẽ: oti git oppositum cõuerti cum oppositio. s. vt que nõ ꝓprehẽdit vnã ꝟrietatẽ sed plures nõ sit vna virtus.

¶ Oz aũt solutionẽ quãdã ad hãc dubitationem: ꝛ q in alijs sensib⁹ sunt cõtrarietates plures: vt i vo ce nõ solũ acumẽ ꝛ grauitas sed magnitudo ꝛ par uitas: ꝛ lenitas ꝛ asperitas vocis ꝛ similia alia. sũt autem ꝛ circa colorem differentie huiusmodi alte re. Sed q sit vnum subiectum sicut auditui sonus sic tactui nõ manifestum est.

¶ Sed ẽ hic aliqd p qd dissoluitur ista qõ. Jn alijs 108
eni sensib⁹ sũt modi cõtrarietatis plures vno. U. g. i sono cũ acuto ꝛ graui ẽ magnũ ꝛ paruũ: ꝛ son⁹ lenis ꝛ asp. ꝛ alia silia. Et i colore ẽt sunt alij silꝫ istis. Scz tñ nõ est manifestũ qd est illud vnũ subie ctum: sicut est sonus audit⁹: sic tactus.

¶ Cũ dedit sermonẽ facientẽ credere q sensus tactus sit pl⁹ 108
vno dedit aliũ sermonẽ quasi dubitationẽ sup hunc sermo nẽ: ꝛ dixit (sed est aligs ꝛc). i. dicere aliqd esse per qd diſ soluit iste sermo per quẽ ꝓbat q sensus tactus est pl⁹ vno ꝛ q i alijs sensib⁹ ẽt sunt modi ꝓtrarietatis plures vno. U. g. q audit⁹ ꝓprehendit graue ꝛ acutũ: ꝛ magnũ ꝛ paruũ: ꝛ lene ꝛ asperũ: ꝛ silr visus ꝓprehẽdit multa albũ ꝛ nigruz: ꝛ splẽdens ꝛ nõ splẽdens: quapp nõ est necesse ex hoc q tac⁹ ꝓpendit pl⁹ vnavt sit plures: ꝛ q caro sit quasi mediũ. Et cũ dedit hanc dubitationẽ sup sermonẽ ꝓbantẽ q iste sensus est plus vno: incepit excitare modũ debilitatis ei⁹ ꝛ dixit (sed nõ est manifestũ ꝛc). i. sed iste sermo non segtur qñ si magna ꝓtrarietas que est in tactu sit similis contra rietati existenti in vnoquoq sensu: necesse est vt subiectuz modoz ꝟrietatis q̃ est in tactu sit vnum: sicut est i visu ꝛ in auditu. Sonus enim est subiectũ illoz ꝟrioz ꝓdictoz ꝛ simi liter est sõm modoz ꝟrietatis ꝓprehensibiliũ per visuz. Scz nõ est manifestũ quid est vnũ subiectũ cõtrarioz sensus ta ctus immo apparet q subiectũ multiplicatur ꝑm multipli cationẽ ꝟrioz ꝛ intẽdit per subiectum hic genus qd diuidi tur in hec cõtraria: ꝛ hoc quod dixit manifestũ est. Necesse est. n. si posuerim⁹ q vn⁹ sensus comprehendit multos mo dos contrarietatis vt gen⁹ subiectum illis modis sit vnuz. Quñ necesse est aliquid esse cõmune illi multitudini q cõ prehendit ab illo vno sensu: ꝛ si non: non erit illic aliquid per quod ille sensus poterit dici vnus qñ sensus nõ est vn⁹ nisi p vnã intẽtionẽ. Et cũ ꝟria fuerint diuersa in generib⁹ tũc virtutes erunt diuerse: ꝛ ideo illud qd recipit ꝟrietatez colorũ est a recipiente sapoz ꝟrietatem: cũ ista cõtraria sint

diuersa in gñe. Uñ necesse est si tact⁹ sit vna virt⁹ vt modi ꝫ riox quos ꝓhēdit sit vnū gen⁹ subiectū eis qđ dicaī de eis vniuoce: vt son⁹ qui dī vniuoce sit de modis sonorum ⁊ color de modis colox. Sz ꝫria tact⁹ nō videnī hīe genus qđ dicaī de eis nisi equiuoce. Q uale. n. qđ dī de calido: ⁊ frigido: ⁊ graui ⁊ leui: nō dicitur nisi pure equoce. Et illud qđ dictū est de equiuocatiōe in hoc noīe quale qđ dī de sa pore de calore ⁊ frigore ⁊ odore. Oia. n. hec noīa sunt i prędicamento qualitatis: ⁊ graue ⁊ leue in prędicamēto substā tie: ⁊ iō necesse est vt virtus comprehendēs ꝫrictatē q̄ est in graui ⁊ leui sit virtus ꝓhēdens ꝫrictatē q̄ est in calido ⁊ frigido necessario: ⁊ quoquo mō nō cū illa q̄ ꝓhēdit gra ue ⁊ leue nō cōprehendit ea nisi mediante motu. s. qđ nō cō prehēdit graue nisi qñ mouet eā corp⁹ graue aut leue. Et iō opz opinari qđ velit Arist. qđ sensus tact⁹ est plus q̄z vn⁹ ⁊ qđ caro ē. q. ei mediū: licz iste sermo sit ꝫrius sermoni in libro de aialib⁹: sed tn forte ille sermo fuit ꝫ qđ apparuit illic. s. qđ sciuit de mēbris aialiū in illo tpe tūc. n. adhuc nesciebat neruos: ⁊ dixit qđ instrumētū sensus isti⁹ ē caro: ⁊ iste sermo dat instrumēto esse istis aialib⁹ tangibilibus intra carnē: ⁊ b ꝓuenit ei qđ post apparuit per anatomiā. s. qđ nerui hñt in troitum in tactu ⁊ motu qđ ergo sciuit Aris. ratione appa ruit post sensum.

¶ Utrū aūt est sensitiuū intus aut nō: sed mor caro nullū vī esse signū fieri sensuz sit cū tactu. Eteniz nūc sigs circa carnē ertēderit vt pellē faciēs similr sensum mor tactū insinuat: ⁊ tamen cōstat qđ nō ē in hoc sensitiuum. Si aūt ⁊ cōnaturale fuerit citi⁹ vtiqz ptinget sensus.

109 ¶ Utrū aūt sensus sit intra aūt non: ꝫ est primū qđ apparet. s. caro. Eristimaī quod istud signū nihil est scilicet qđ sensus est qñ tangiī. Qñ si tu accepe ris mēbranā ⁊ induas carnē ea: tūc eodē modo ap parebit sensus quando tangiī: licz manifestū ē qđ sentiens non est in istis rebus. Si igitur fuerit so lidatū cū eo tunc sensus citius prouenit etiam.

109 ¶ Cū dedit sermonē necessariū er quo apparet qđ sensus tactus est pl⁹ vno: ⁊ qđ caro est quasi mediū vt exposuim⁹ lz sit ꝫ opinionē Alex. ⁊ expositionē Themistij: q̄z uis Themisti us dicat aperte qđ ista est opinio Arist. s. qđ caro ē q̄si mediū sed isti vidēī nō scire rōnē sup quā sustētabaī Aristo. in b ⁊ ē qz sensibilia tact⁹ nō cōicant in eodē gñe qđ de eis dicatur vniuoce necesse est vt sit pl⁹ vno. Et nos dicem⁹ rōnez Ale. in b ⁊ dissoluem⁹ eā. ⁊ cū iā cōpleuit hoc declarare ⁊ dissol uere qōnez cōtingentē in hoc reuersus est ad destruendum illud er quo eristimaī qđ caro est instrumētū isti⁹ virtutis: ⁊. d. (vtz aūt sentiens est intra ⁊c). i. dicere aūt qđ tāgēs ñ est intra sed ē in primo eoz q̄ apparent. s. i carne. Caro. n. cū fuerit positū super ipsā aliqđ gustabile ꝓhēdet ipsū vt est ꝑm qđ istud argumētū nō tenet. s. qđ sensus tact⁹ sit quan do tangibile tāgit carnē. D. debilitauit hoc argumētū: ⁊ di rit (qñ si tu acceperis mēbranā ⁊c). i. qñ si tu accepis mē branā nō spissā: ⁊ induer is eā carne: ⁊ posueris sup carnem aliqđ tangibile: tūc statiz ꝓhēdeī a sensu ac si essz absqz illa mēbrana. D. d. (licz sit mānifestū qđ sentiens nō ē i istis reb⁹). i. licz sit manifestū qđ primū sentiens nō ē in cute nō est ipossibile vt caro sit talis dispositionis. s. vt sit mediū q̄ si cutis: in apparētib⁹ aūt in carne nulla dubitatio est sup ea que iā declarata sunt rōne. D. d. (si igiī fuerit ꝓsolidatū) i. ⁊ nulla differētia est in hac itētiōe siue caro fuerit ꝓtinua cū sentiēte: siue mēbrana fuerit nō ꝓtinua: cutis enī si esset ꝓtinua: tūc citi⁹ redderet sensuz. Cōtinuatio igiī nō dat car nī nisi facilitatem pertransitus sensus: non qz continuatio det vt caro sit instrumentum istius sensus.

¶ Propter qđ talis ps corpis vī sic se hīe: sicut si circulariī nobis apt⁹ nat⁹ eēt aer. Uideremur. n. vno quodā sentire: ⁊ sonū: ⁊ odorē: ⁊ colorē: ⁊ vn⁹ qdē sensus eēt audit⁹: visus: ⁊ olfat⁹. Nūc āt qñ determinatū est per quod fiunt mot⁹. Manifesta sunt ꝑdicta sensitiua altera esse.

¶ Et iō istud instrumētū est de corpore: quasi aer si 110
eēt applicat⁹ cū corpore in circuitu. Tūc. n. eristia rem⁹ qđ p id sentirem⁹: sonū ⁊ colorez: ⁊ odorē: ⁊ qđ visus. ⁊ audit⁹: ⁊ olfat⁹ eēt sensus vnus. mō aūt qz aer p quē fiunt isti mot⁹. s. videre: ⁊ audire: ⁊ olfa cere est distinct⁹: apparēt sensus quos dixim⁹ esse diuersi.

¶ Cū declarauit qđ tact⁹ ē pl⁹ vno sensu: ⁊ qđ pp hoc caro dz 110
esse media istis sensib⁹: ⁊ qđ dubitatio sup hoc er eo qđ ap paret sensui q̄ fecit multos hoies dicere qđ caro est instrumē tū isti⁹ sensus: ⁊ qđ iste sensus ē vn⁹ nō sufficit: incepit decla rare modū er quo cōtingit ista eristimatio cōis oib⁹: ⁊ for te ipe ē vn⁹ eoz in libro de aialib⁹: q hoc eristimauerunt: ⁊ d. (⁊ iō hoc mēbrū de corpe ⁊c). i. ⁊ ista eristimatiō accidit hoīb⁹: qz hoc mēbrū. s. caro assimilaī aeri si esset applica tus cū corpe: qñ si aer ꝫ qđ est mediū fuisset applicat⁹ cum corpe sīc caro. i. eēt ps corporis: tūc eristimarem⁹ qđ per idē sentirem⁹: sonū: ⁊ colorē: ⁊ odorē: ⁊ qđ hec tria: sunt vn⁹ sensus: ⁊ hoc idē accidit sensib⁹ tact⁹ cū carne: ita qđ fuit eri stimatū eos eē vnū sensuz. D. d. (modo aūt qz aer ⁊c). i. ꝫ apparet qđ tres sensus isti sunt diuersi licz sint p idē mediuꝫ qz mediū nō est ps nostri. Caro āt qz ē pars nostri nō ap paruit hoc in sensibus tact⁹: ⁊ fuit eristimatū eos eē vnum sensum: sed demonstratio coegit qđ sint plures vno sensu: sentit enim plura vno sensibili in carne.

¶ In tactu āt hoc quidē nūc imanifestū est: er aere qdē. n. aut aqua ipossibile ē cōstare aiatū corp⁹: oz eniz firmū eē. Relinquiī āt mixtū er terra: ⁊ er his eē vt vniersaliī caro: ⁊ ꝓportiōale. Quare neces sarium est ⁊ corp⁹ eē mediū tactui aptū natū: p qđ fiant sensus: cum sint plures.

¶ In tactu āt hoc modo latet: ipossibile ē. n. vt con 111
stitutio corporis aiati fit er aere: aut er aqua. Indiget. n. vt sit duz: remanet igiī vt sit er ra: ⁊ er istis in carne: ⁊ similib⁹. Uñ necesse est vt corp⁹ mediū tangens sit applicatum: per cuius mediationem erūt sensus plures q̄ vnus.

¶ Cū declarauit modū er quo ꝓtingit ista eristimatio i sensi 111
bus tact⁹: ⁊ nō ꝓtingit in alijs sensib⁹: incepit narrare cām ⁊ necessitatē in hoc qđ mediū in tactu ē applicatū ⁊ i alijs si applicatū ⁊. d. (in tactu aūt ⁊c). i. tactui āt accidit hoc ita qđ ista intētio latet in eo. s. qđ ē pl⁹ q̄z vn⁹ sensus: er b qđ ois sensus indiget medio: ⁊ aialia indigent in salute vt sētiāt tā gibilia: iō fuit necesse vt mediū eēt ps eius: ⁊ fuit ipossibile vt hoc mediū qđ ē ps ei⁹ eēt aq̄ aut aer. Impossibile ē. n. si cut. d. vt constitutio corporis esset er aere aut aqua. Ani malia enim indigent necessario corpore duro er quo con tingit necessario vt medium sensibus tactus esset corp⁹ ad mixtum super quod abundaret terrestritas ⁊ est caro ⁊ ci⁹ si mile in aialib⁹ carentibus carne ⁊ sic est intelligendus iste sermo: ⁊ ipe excitauit nos sup hoc qđ diminuiī in sermone p hoc quod dixit (necesse ē igiī vt corp⁹ mediū tāgēs sit ap plicatū). i. necesse est igiī q̄ ois sensus sit p mediū: cū sen sus nō sentiāt sua sensibilia tāgēdo: ⁊ aialia indigēt vt aut sēsibilia occurrētia: vt mediū sit applicatū ⁊ ps corpis. D. d. (p cui⁹ mediationē erūt sēl⁹ ⁊ sī plesvno). i. sēsus tact⁹

¶ Demōstrat aūt qđ plures sint q in lingua tact⁹.

Oia

Oia.n.tangibilia sentit lingua ſm eandē ptē ꝛ humorē. Siqdē igitur ꝛ alia caro sentiret humorē: videret vn⁹: ꝛ idē eē sensus gustus ꝛ tactus: nūc aūt sunt duo ꝓpter id qō non conuertitur.

ilz ¶Et demonstrat eos eē plures vno tact⁹ ligue. oia tāgibilia sētiūt ꝑ idē mēbꝝ ꝛ sapor. si ergo alia caro sētiret saporē: tūc existimaret q⁹ gust⁹ ꝛ tact⁹ eēnt idē sensus. Modo aūt sunt duo qꝝ nō cōuertit.

ilz ¶Et demōstrat q⁹ sensus tact⁹ est pl⁹ q̄z vn⁹ ꝛ q⁹ hoc latet qꝝ caro est quasi mediū tact⁹ qui est in lingua: qū sentim⁹ oia tāgibilia ꝑ hoc mēbꝝ: ꝛ ēt saporē fuit necesse vt caro q̄ est in hoc mēbro sit quasi mediū nō q̄si ī strumētū: qm̄ si eēt instrumētū saporis nō ꝓhibēderet tangibile: ꝛ si tāgibile: nō saporē. Idē.n. sensus idem bz instrumētū. Si igit alia caro que est in corpore sentiret saporē: sicut caro que ē i lingua tūc existimaret q⁹ gustus ꝛ tact⁹ eēnt idem sensus. D. d. (mō aūt sunt duo qꝝ nō ꝙuertit). i. modo aūt nō accidit hoc quia non cōuertitur. s. q⁹ ois caro gustās ē tangens sed non omnis caro tangens est gustans.

¶Dubitabit āt aliqs si oē corp⁹ profūdū bz. Hec aūt est tertia magnitudo. Quoꝝ aūt corpoꝝ mediū est aliquod corp⁹: nō cōtingit ipsa adinuicez se tāgere. humidū āt nō est sine corpe nec humectatū: sed necesse ē aquā eē aut habere aquā. Que vo tāgūtur ad inuicē in aqua nisi sicca extrema sint necesse est aquā habere mediū quo repleta sunt vltima. si āt hoc vez impossibile ē tangere aliqd aliud i aqua. Eodē aūt modo ꝛ in aere. Silr. n. se habet aer ad ea que sunt in ipso: ꝛ aqua ad ea q̄ sunt i aqua. Latet aūt magis nos sicut ꝛ que sunt i aqua aīalia: si humectatum tangit humectatū.

ilz ¶Et ex eis de qb⁹ dubitat hō est q⁹ oē corp⁹ bz profūdū ꝛ hec est tertia dimēsio. Et corpora int q̄ existit aliqō corp⁹ mediū ipossibile est vt tāgāt se ad inicē. Et hūidū nō est extra corp⁹ neqz humectatū. Immo necesse est vt sit aqua: aut aliqd in quo ē aqua. Et ea q̄ occurūt sibi in aqua ad inuicē: cū sua extrema nō fuerint sicca: necesse est vt int ea sit medium: ꝛ est illud in quo vltima eoꝝ sunt submersa. Et si hoc est vez ipossibile est vt aliqd tāgat aliud in aqua: ꝛ silr in aere. Aer.n. ita est cū eis que sūt in eo: sicut aqua cū eis que sunt in aqua: sed magis ignoram⁹ ea q̄ sūt aere. Ut.g. aīalia que sunt in aq̄ si corpus humectatum tangit corp⁹ humectatū.

ilz ¶Cū declarauit q⁹ tact⁹ indiget carne ꝑ medio: ꝛ q⁹ ē pl⁹ q̄z vn⁹ incepit ēt q̄rere vtz iste sensus cū hoc q⁹ idiget carne in digeat etiam medio extrinseco: aut sufficit etiam caro sine medio extrinseco ꝛ ista questio etiā accidit in gustu ꝛ dixit (ꝛ ex eis in quib⁹ hō dubitat est ꝛc). i. ꝛ dubitat hō in hoc vtrū tact⁹ indigeat medio extrinseco cū hoc q⁹ indiget medio qō est caro. Oē enim corpus bz profundū: ꝛ ē tertia mēsura corporis. D. d. (ꝛ corpora inter que est mediū ꝛc). i. ꝛ cū oē corp⁹ bz pfundū necesse est vt inter oia duo corpora nō se tāgētia sit corp⁹: ꝛ cū ita sit ꝙtingit vt corpora ficca inter que ē mediū corp⁹ humidū ipossibile est vt tāgant se ad inuicē absqz eo q⁹ sue superficies sint humefacte ab illo corpore humido: ꝛ hūiditas impossibile est vt sint extra illud mediū. Ut.g. corpora humectata: qm̄ impossibile est vt tangāt se nisi inter ea sit aqua: aut aliqd aque. D. d. (ꝛ ea que occurūt sibi ad inuicē cū extrema eoꝝ fuerit nō sicca ꝛc). i. ꝛ cū corpora sicca nō occurrūt sibi in corpib⁹ humidis: nisi extrema eoꝝ fuerint humectata: necesse est vt nō occurāt sibi nisi inter ea sit medium: ꝛ est corp⁹ in quo superficies eorū sunt submerse. Et cū ita sit impossibile est vt corp⁹ siccuz tāgat corpus siccū in aqua aut in aere: nisi inter ea sit corp⁹ aut ex aqua: aut ex aere. D. d. (ꝛ silr etiaz de aere. aer eniz ꝛc). i. ꝛ ita est de aere sicut de aqua in hoc: sed humefactio eoꝝ que sunt in aqua est manifesta sensui: humefactio autē eoꝝ que sunt in aere nō sentitur: sed rō cogit eam eē eiusdez modi. Ut.g. animal qō est in aqua: qm̄ cū manifestum ē q⁹ impossibile est vt aliquid tangat nisi mediante aqua: sic oz esse in animalibus que sunt in aere.

¶Utrū igit oium sit similit sensus: an alioꝝ aliter sicut nūc videt qdē gustus ꝛ tact⁹ in tāgendo: alij aūt a lōge. Hoc aūt nō est: sed duꝝ ꝛ molle ꝑ alia sentim⁹: sicut ꝛ sonabile: ꝛ visibile: ꝛ odorabile. s̄z alia qdē a longe: alia vo a prope: ꝓpter quod latet: qm̄ omnia sentim⁹ per mediū: sed in his latet. Et quidem sicut dirimus ꝓius: ꝛ si per pellē sentiremus oia tāgibilia ignorato qm̄ ꝓhibet: similr vtiqz haberemus: sicut ꝛ nunc in aqua ꝛ i aere. putam⁹.n. nūc ipsa tāgere: ꝛ nihil eē ꝑ mediū.

¶Utz igit sensus oium rez ē eodē mō: aut sensus rez diuersaz est diuersus: vt existimaꝝ q⁹ gustus ꝛ tactus sunt per tangere: alia aūt sūt a remoto: aut nō est ita. S̄z nos etiam non sentimus duꝝ ꝛ molle: nisi mediantib⁹ alijs rebus: sicut sentim⁹ faciēs sonū: ꝛ visibile: ꝛ audibile. Sed ista a remoto: ꝛ illa duo a ꝓpinquo. Et iō nō fuit ꝓceptū ꝛ si nō oia sentim⁹ per aliquod mediū: sed nō cōꝓhenditur a nobis in his duob⁹. Jam.n. dixim⁹ etiā ꝓi⁹ q⁹ si nos sentiremus tangibilia membrana mediante ita q⁹ non perciperemus: tunc dispositio nostra esset: sicut dispositio nostra modo in aqua aut in aere. Modo.n. existimam⁹ tāgere ea: ꝛ nō ē illud. iij

¶Et cū fuerit cōcessuz hoc qō dixim⁹ q⁹ corpora sicca ipossile est vt tāgāt se in corporib⁹ hūidis nisi int ea sit aliqō corpus ex illo humido: q̄rēdū ē vtz sētire oia sensibilia fiat eodez mō scz ꝑ mediū: aut sētire rel diuersas sit diuersuz. s. q⁹ sentire quasdā nō est ꝑ mediū: vt existimaꝝ de tactu ꝛ gustu ꝛ quasdā per mediū ꝛ sine tactu sed a remoto: vt audit⁹ ꝛ olfatus ꝛ visus: aut non est ita: sed oia tangibilia sentimus ꝑ hoc idem medium per quod sentimus illa tria relidua: s̄z tñ differunt in hoc q⁹ sensibilia in istis trib⁹ cōꝓhendūtur a remoto ꝛ in tactu ꝛ gustu a ꝓpinquo. Et cū ita sit nō sentimus oēs res nisi per mediū extrinsecū: sed istud mediuz nō percipit a nobis in tactu quēadmodū si sentirem⁹ tangibilia mediante mēbrana absqz eo q⁹ perciperem⁹ illā mēbrana ēe sup nos qm̄ dispositio nostra eēt cū hac mēbrana ꝑ cui⁹ mediationē sentirem⁹ tangibilia absqz ꝓceptiōe illius: sicut eēt dispositio nostra in sētiēdo mediāte aq̄ aut aere. s. quēadmodū accideret nobis existimare q⁹ nos nō sentim⁹ tangibilia nisi tangendo: nō mediante illa mēbrana cuz nō percipimus illam eē oino sic possibile est hoc accidere nob in aq̄ aut aere. s. existimare q⁹ nos sētim⁹ res sine mediatione earz: sed nos in rei vitate nihil tāgim⁹ nisi ꝑ mediationē earz iiij

¶Sed differt tangibile a visibilib⁹ ꝛ sonatiui. s. qm̄ illa qdē sentim⁹ ex eo q⁹ mediū mouet aliqd nos. Tāgibilia vo nō a medio sed sil cū medio. Sicut ꝑ clypeū ꝓcussus nō. n. clypeus ꝓcussus ꝓius per

cussit sed simul accidit vtraqz pcuti.

¶Sed tangibile differt a visibilib⁹ ⁊ facientib⁹ sonū. Nos.n.sentim⁹ ista ita q⁹ mediū agit quoquo mō i nobis: ⁊ nos i tāgibilib⁹ nō a medio. ſz cū medio. V.g. illi cui accidit ict⁹ mediāte scuto. Scutū eni nō est illud qō pcussit ipsum cū pcutiebaꝭ scutum. Sed accidit q⁹ percussio amboꝝ fuit simul.

115 ¶Idest sed licz ꝓsequtur ex ꝟ sermone q⁹ tāgibilia nō sint nisi p mediū sicut tres sensus tñ opinādū est q⁹ actio medij in ꝟ sensu nō est sicut actio medij in illis: sed tāgibilia differunt a coloꝛib⁹: ⁊ a sonis in hoc q⁹ indigent medio qz sensibilia i illis trib⁹ primo agūt in mediū. D. mediū in nos. Tāgibilia aūt insimul agunt in nos ⁊ in mediū: sed debes intelligere hic per sil'nō qz in eodē tpe patiꝭ mediū ⁊ sensus a tangibilib⁹ ⁊ in illis duob⁹ tpib⁹. Existimaꝭ.n.q⁹ visus ⁊ aer alterantur a coloꝛe in eodē instanti: sed intēdit hic p priozitatē ⁊ posteriozitatē in illis: priozitatē ꝟm cām .s. q⁹ sensibile est cā remota in motiōe sensus: ⁊ mediū est cā ꝓpinqua. in tactu aūt mediū ⁊ sensus mouenꝭ insimul a tangibilib⁹: sed medium nihil facit in hoc sed est aliquod accns ex necessitate nō qz est necesse in eē sensus sicut mediū est necessariū in esse alioꝝ: ⁊ iō assimilauit passionē nr̄az a tangibilibus passioni nostre a pcussione mediante scuto. Q uēadmoduz igiꝭ non debet aliquis dicere q⁹ scutū ē necessariū in actione pcussiōis nostre: ita q⁹ scutū sit cā ꝓpinqua: ⁊ percussio est cā remota: ita est de aere cū tangibilibus. s. q⁹ nō dz aliqs dicere q⁹ illud necesse est ad sentire tāgibilia: sed dicim⁹ q⁹ insimul patimur nos ⁊ scutū ab ictu. Simul igiꝭ debemus intelligere priuationē priozitatis ⁊ posteriozitatis in cā non in tempoꝛe: ⁊ intendebat per hoc declarare q⁹ istud non est mediū nisi q⁹ est necessariū oi sensui in sentiendo: ſz mediū quod huiusmodi est in hoc sensu est caro: ⁊ hoc si dicetur mediū erit ꝟm accidens sic igiꝭ intelligēdus iste locus nō q⁹ Arist. dubitaut in hoc ⁊ nō ꝓplcuit neqz declarauit modū ꝟm quē dicitur q⁹ tangibilia nō sentiunꝭ nisi p mediū extrinsecū: neqz ēt Aler. in hoc sermone fuit valde oblitus sicut dicit Themisti⁹ ⁊ alij. Dicunt enim q⁹ nos si concesserim⁹ q⁹ tangibilia nō ꝓprehēdūtur in aqua ⁊ i aere nisi mediātib⁹ istis: quid possum⁹ dicere in ꝓprehensiōe q̄litatū tangibilium in istis duob⁹ medijs ipsis. Et ego dico q⁹ obliuio fortis non fuit nisi a dicēte hunc sermonē licz sit valde difficilis ꝟm q⁹ apparet. Oē.n. aīal quod inmatum est eē in aqua aut aere nō sentit aliquā qualitatez caliditatis aut frigiditatis in eis si fuerint in simplicitate quā debent hr̄e: qz est loc⁹ ei⁹ naturalis: ⁊ loc⁹ est silis locato: vt declaratum est in sermonib⁹ vniuersalib⁹. Et iam declaratū est q⁹ sensibile est ꝓriū ante passionē. Et cū ita sit animal nō sentit caloꝛē aut frigus in aere: aut in aqua: nisi quando cuz eis admiscentur coꝛpoꝛa calida aut frigida. Illa ergo coꝛpoꝛa sūt alia ab aqua ⁊ ab aere naturali: ⁊ cū ita sit illud qō accidit ex hoc q̄ sentim⁹ q⁹ aer aut aqua calefact⁹ ē aut infrigidatus: illud idem accidit in coꝛpoꝛibus que apparent visui eē alia ab aere ⁊ aqua. s. q⁹ nos non sentimus ea nisi mediante aqua ⁊ aere nāli vt declaratū est ex sermone predicto. Et si aer ⁊ aqua ꝓtinentes aialia haberent qualitatē ꝓriā: tūc impedirent ꝓprehēsiōnē q̄litatū ꝓriaꝝ ab aialib⁹. Et pp hoc qō dicim⁹ nō est opinādū aquā calefieri dū fuerit aqua pura: neqz q⁹ aer infrigideꝭ dū est aer purus: sed hoc accidit pp coꝛpoꝛa admixta cū eis calida aut frigida ⁊ hoc fecit dubitare hoīes ita q⁹ frigiditas nō est accidens inseparabile aque sicut caloꝛ igni: ⁊ ista existimatio accidit: qz vulg⁹ consueuit vocare aquaz dū liquefactio remanet in ea: licz in rei veritate nō est aqua pura sed admixta. Ista enim qualitas est magis cognita oib⁹ suis qualitatib⁹ sensibilib⁹: sicut caloꝛ in igne: ⁊ iō vulg⁹ nō absolute vocat ignē qui infrigidatus est ꝓpter admixtionem coꝛpoꝛ frigidoꝛ: ⁊ fortevocat ignē coꝛpoꝛa calida: licz sint humefacta per mixtionem dū remanent calida caloꝛe igneo.

¶Oino aūt videꝭ caro ⁊ lingua sicut aer ⁊ aqua ad visū ⁊ auditū ⁊ olfatū se hūt: sic se hr̄e ad sensitiuū sicut illoꝝ vnūqōqz. Ipso aūt sēsitiuo tacto: neqz ibi: neqz hic vtiqz fiet sensus: vt sigs ponat i oculū vltimū coꝛp⁹ albū. Quare māifestū ē qō it⁹ sit tāgibile sēsitiuū. sic.n. vtiqz accidit qō qdē i alijs. Apposita eniz sup sensitiuū nō sētiūt: sup āt carnē posita sentiunt. Quare mediū tactui ē caro.

¶Et vlr videꝭ q⁹ caro ⁊ ligua est sicut aer ⁊ aq̄ i visu ⁊ auditu ⁊ olfatu. Et sic ē dispositio coꝛ apud sē suz: sic dispositio vni⁹ cuiusqz illoꝝ duoꝝ. Sz ipm sentire cū tetigerit nō cadit illic: neqz hic sensus. V.g. si aliqs posuerit aliqō coꝛp⁹ albū sup visum mediū. Dicam⁹ igiꝭ q⁹ māifestū ē q⁹ sensus tact⁹ ē interi⁹: ⁊ si nō esset hoc cōtingeret in eo qō cōtigit in alijs: qō cū poneret sup sentiēs nō sentiet. caro aūt sentit cū fuerit positū sup eam. Unde cōsequit vt caro sit medium in tangēte. 116

¶Cū declarauit modū ſz quē dicit q⁹ aqua ⁊ aer sunt media in tactu si debeāt dici media: reuersus est ad dicendum illud qō est mediū in rei veritate in hoc sensu. s. illud quod est ipossibile vt sine eo sentiat iste sensus: ⁊ ē caro cui⁹ ꝓportio ad ipz est sicut ꝓportio aq̄ ⁊ aeris ad alios tres: ⁊. d. (⁊ vlr vi ⁊c). i. ⁊ vlr opinandū est q⁹ caro ⁊ lingua sunt tactui gustui: sicut aer ⁊ aqua visui ⁊ auditui ⁊ olfatui. D. d. (sicut est dispositio coꝛ apud sensus ⁊c). i. ⁊ dispositio carnis ⁊ lingue apud tāgēs ⁊ gustās sit sic dispositio aque ⁊ aeris apud tres sensus. D. d. (sed ipsum sentiēs cū tetigerit ⁊c). i. ⁊ in oib⁹ cū sup sentiens ipsuz fuerit positum sensibile nō sentiet oino: aut si sentiet male: vt accidit cū sup visuz fuerit positū aliquod coꝛpus album. D. d. aliā demōstrationē a ꝑdicta q⁹ caro est ꝗsi mediū nō quasi instrumētū ⁊. d. (dicam⁹ igitur q⁹ manifestū est ⁊c). i. ⁊ manifestū est q⁹ sensus tact⁹ est i tra carnē: ⁊ q⁹ caro nō est quasi primū instrumētū ei: qm̄ si ita esset contingeret in eo qō contingit in alijs. s. q⁹ cū sensibile esset positū sup carnē nō sentireꝭ a vtute tāgibili quem admodū coloꝛ cū fuerit posit⁹ sup visuz nō sētieꝭ: mō āt qz videm⁹ q⁹ virt⁹ tāgibilis nō sentit nisi qñ tāgibile fuerit positū sup carnē: necesse est vt caro sit mediū nō instrumētū: ⁊ hoc qō virit manifestū est per se qm̄ hoc q⁹ tres sensus idigent medio: aut est qz accidit suis sensibilib⁹ q⁹ sūt remota ab eis: aut qz ipole est vt recipiāt sua sensibilia: nisi sint p⁹ in medio: vt plura videntur contraria. s. q⁹ nō trāsferuntur ad extrema nisi pri⁹ trāsferantur ad mediū: ⁊ si hoc eēt pp ꝟ q⁹ sensibilia sunt remota contingeret vt sentirent qñ eēnt posita super eos: tunc enim nō indigent medio sed nō sentiūt: ergo nō indigent medio nisi pp ipsuz sentire. Et qz hoc accidens nō pōt attribui vni coꝛ essentialr cū cōe sit eis. Remanet igiꝭ vt hoc sit eis cōe p nāz cōez trib⁹ sensib⁹: ſz nulla nā cōis est cā in hoc accidēte: nisi hoc q⁹ sunt sensus: ergo indigentia medij ad sensus est eis in hoc q⁹ sensus nō ſz q⁹ qdā sensus. Ergo ois sensus necessario indiget medio in ipso sentire nō q⁹ mediū est in istis trib⁹ sensib⁹ trī: qz sensibilia coꝛ sunt remota: vt puta Aler. qm̄ si ita eēt contingeret q⁹ cum essent posita super eos vt sentirent: ⁊ hoc quod dixit Aler. ꝺicēdo huic opinioni. s. q⁹ si caro esset ꝗsi mediū contingeret vt sub carne esset aliquod membrum p qō fieret iste sensus: ⁊ illud necessario eēt vnū si iste sensus eēt vnum aut plura: ⁊ si plura nihil est. Jā enim apparuit post Aristo. in tempoꝛe eius. s. q⁹ in aialib⁹ sunt quedam coꝛpa que dicuntur nerui ⁊ habent intꝛoitū in sensum ⁊ motū. qō igitur apparuit Aristo. rōne manifestū est post sensu: ⁊ nihil 117

hꝫ est hoc qꝫ dicũt posteriores peripatetici. s. qꝫ nerui nõ habent introitũ in sensuz: tactꝰ eni ẽ sermo Ari. in propinq̃ potentia: ⁊ est etiam sensibilis.

¶ Tãgibiles qdẽ igit̃ sunt differentie corpis ꝑz qꝫ corpus. Dico aũt differentias quibus elemẽta determinant: calidũ: frigidũ humidũ ⁊ siccũ: de quibus prius dictũ est in his que de elementis. Sensitiuũ aũt ipsarum quod tactiuũ: ⁊ in quo sensus vocat̃ tactꝰ est primo: pars ea sane est que est potentia huiusmodi.

117 ¶ Tangibilia aũt sunt differentie corporis ꝑz qꝫ ẽ corpꝰ. Et dico differentias qbꝰ determinãtur elementa. s. calidũ: ⁊ frigidũ: ⁊ humidũ: ⁊ siccuz. Et sunt ille de quibus locuti fuimꝰ apud sermonẽ de elementis. Illud ãt quod est sentiens: ⁊ tãgẽs ⁊ in quo est primus sensus qui dicitur tactus: est membrum quod est in potentia talis dispositionis.

117 ¶. D. ⁊ tangibilia sunt differentie corporis ꝑm qꝫ est corpꝰ idest tangibilia vlr sunt differentie existẽtes in oibꝰ corporibus. s. cões oibꝰ corporibꝰ gñabilibus ⁊ corruptibilibꝰ. D. d. (⁊ dico differentias ꝛc). i. ⁊ intelligo ꝙ dñas dñas vles a qbꝰ nullũ corpꝰ fugit: ⁊ sunt prie differentie existẽtes i ẽt tuoz elemẽtis. s. calidũ ⁊ frigidũ: siccũ ⁊ humidũ: ⁊ q̃ fiũt ex eis vt aspez ⁊ duz: ⁊ alie differẽtie tangibiles ⁊ q̃ sunt piũcte cũ eis: vt graue ⁊ leue. D. d. (de qbꝰ prius fuimꝰ locuti apud sermonẽ de elemẽtis). s. in libro de gñatione ⁊ corruptione: illic eniz declarauit modos tangibiliũ primos ⁊ secũdos. D. d. (illud aũt qꝫ est sentiens ꝛc). i. illud ãt qꝫ sẽtit has differentias est mẽbz qꝫ est in potentia be differentie. i. illud quod innatum est perfici per has differentias: ⁊ opinandũ est qꝫ ꝑ est caro aut nerui.

¶ Sẽtire enim quoddã pati est: quare faciens tale illud facit: cum sit potẽtia. Quale est ipsum actu. Unde similiter calidũ ⁊ frigidũ: aut durũ ⁊ molle nõ sentimꝰ: sed excellẽtias tãg̃ sensu velut medietate quadã existẽte ei⁹que in sensibilibꝰ cõtrarietatis: ⁊ propter hoc discernunt sensitiua sensibilia. Medium autem discretiuum est. Sit enim ad vtrunqz ipsorum alterum vltimorum.

118 ¶ Sentire enim est aliquod pati quoquo modo. Unde necesse est vt illud quod agit sibi simile in actu non agat nisi illud quod est in potentia. Et iõ calidum nõ sentit simile: neqz frigidũ: neqz durũ neqz molle: sed ea que sunt intensioza. Sensus. n. quasi est medium inter cõtrarietatẽ in sensibilibꝰ. Et iõ distinguit sensibilia a sẽsibilibꝰ. Mediũ. n. distinguit: efficit̃ eniz apud vtrũqz equaliter.

118 ¶ Cũ dixit qꝫ primũ sentiens est illud qꝫ est in potẽtia iste differentie incepit declarare ꝟ ⁊. d. (sentire eni ꝛc). i. sentire. n. qꝫ est aliqua passio ꝑm modũ dictũ: ⁊ oẽ patiens hz agens: ⁊ oẽ agẽs agit sibi simile in actu. i. necesse est vt non agat sibi simile in actu nisi ex aliquo qꝫ est sibi sile in potẽtia ñ in actu. D. d. (⁊ iõ calidũ nõ sentit sibi simile ꝛc). i. ⁊ qꝫ agẽs nõ agit in eo qꝫ est sibi simile in actu: sed in potentia: iõ necesse est vt mẽbz sentiens non sentiat corpꝰ calidũ equale sibi in calore: neqz mẽbz frigidum corpus frigiduz sibi equale in frigore: ⁊ silr de duro ⁊ molli. D. d. cãm in ꝟ ⁊. d. (qm̃ sentiens est quasi mediũ ꝛc). i. ⁊ sensus tactꝰ ꝓprehendit tm̃ intẽsioza ex rebꝰ tangibilibꝰ ecõtrario suis sensibilibus: qꝫ sensus tactus inuenitur in aliquo quod est mediũ inter contrarietatẽ aliquã in sensibilibꝰ: cũ impossibile ẽ vt aliquod corpꝰ denudet̃ a qualitatibꝰ tangibilibꝰ eõz alijs qualitatibꝰ sensibilibꝰ. Et intelligo qꝫ sensus tactꝰ impossibile est vt careat simpliciter calido: ⁊ frigido: ⁊ sicco: ⁊ humido: sicut fuit in visu colore ⁊ in auditu carere sono: ⁊ iõ ista sensus cõprehendit sua sensibilia ꝑm totũ: sensus aũt tactus cõprehendit extrema. D. d. (⁊ ideo distinguit sensibilia: medium enim distinguit ꝛc). i. ⁊ iõ sensus tactꝰ distinguit ⁊ ꝓprehẽdit sensibilia: qz ẽ mediũ. mediũ. n. distinguit qz recipit vtrũqz extremũ ⁊ assimilat̃ ei: ⁊ efficit̃ cũ eo idẽ.

¶ Et oz sicut debens sentire albũ ⁊ nigrũ neutz ipsorum esse actu: potentia vo vtrũqz: sic autem ⁊ in alijs: ⁊ in tactu: neqz calidum: neqz frigidum.

¶ Et oz sicut dirimꝰ vt illud quod est innatũ sentire albũ ⁊ nigrũ sit neutz: ꝛz vtrũqz in potẽtia: ⁊ sic de alijs in tactu dz esse: neqz calidũ neqz frigidũ. 119

¶ Et quẽadmodũ oz vt illud qꝫ innatũ est sentire albũ ⁊ nigrũ sit neutrũ: ꝛz vtrũqz in potẽtia: ⁊ sic in vnoquoqz sensu sic ẽt oz: vt tangẽs sit neqz calidũ: neqz frigidũ ꝑm medium q̃ est possibilis in eo. s. vt ista sint in eo ꝑm mediũ aut ꝓpe: cũ impossibile est vt denudetur ab eis oino sicut fuit possibile in illis alijs. s. vt denudetur a suis sensibilibꝰ. Et debes scire qꝫ illud quod sequit̃ ex hoc instrumẽto istius sensus: illud idẽ ꝓsegit̃ i medio nõ possumꝰ dicere qꝫ caro instrumẽtũ isti⁹ vtutis ꝛz qꝫ ẽ media iter contraria sicut existimauerunt plures. 119

¶ Ampliꝰ ãt sicut visibilis ⁊ inuisibilis erat quodãmodo visus: silr aũt ⁊ reliq oppositoz: sic ⁊ tactꝰ tãgibilis ⁊ itãgibilis. Intãgibile aũt ẽ paruã oino habens differentiam tangibilium: vt passus est aer: ⁊ tangibilium excellentie: sicut corruptiua.

¶ Et quẽadmodũ visus est quoquo mõ rei visibil⁹ ⁊ nõ visibilis: ⁊ silr de alijs: sic est tactꝰ tãgibil⁹ ⁊ non tãgibilis. Et nõ tãgibile est illud in quo est de dispositiõe tãgibiliũ aliqd valde modicũ. Sicut aer: aut valde intensuz: sicut corrumpentia. 120

¶ Cũ notificauit sensus tactꝰ ⁊ nãz rez tãgibiliũ: ⁊ quomodo sit tactꝰ: ⁊ per quot: reuersus est ad dicendum aliqd cõe cibus sensibus. Cõprehẽdũt. n. altez duoz oppositoz eẽ tialiter ⁊ alterum accidentalit̃: ⁊ dixit (⁊ quẽadmodũ visum ꝛc). i. ⁊ quẽadmodũ visus cõprehẽdit visibile ⁊ nõ visibile quoquo modo: sic ẽt alij sensus ꝓprehẽdũt priuatiões suoz ꝓpriũ sensibiliũ: ita sensus tactꝰ prehendit tãgibile ⁊ nõ tãgibile: ⁊. d. (q̃q̃ mõ) qz ñ codẽ mõ ꝓprehẽdit habitũ priuationis. D. posuit ꝑm quot modos dz ñ tãgibile: ⁊ dixit (⁊ nõ tãgibile est illud i quo ẽ ꝛc). i. ⁊ nõ tãgibile dz duobꝰ modis quoz vnꝰ est illud in quo existit de qualitatibꝰ valde modicũ: sicut est de acre cõtinẽte nos: ⁊ alterũ ẽ illud i quo existit de qualitatibꝰ tangibilibus valde intensum ⁊ corrũpens sensum: vt ignis ⁊ glacies. 121

¶ Secũdũ vnũquẽqz qdẽ igit̃ sensuuz dictũ est figuraliter. Opz aũt vlr de oi sensu accipere. Qm̃ qdez susceptiuꝰ ẽ spẽz sine materia vt cera ãnuli sine ferro ⁊ auro recipit figurã. Accepit aũt aureũ aut enceũ signũ ꝛz nõ iquãtũ aurũ aut es. Silr ãt ⁊ sẽsꝰ vniuscuiuscz ab habente colorem: aut bũorẽ: aut sonũ patit̃: sed nõ inquãtũ vnũqõqz illoz dr̃ ꝛz inquãtũ hmõi est: ⁊ ꝑm rationem.

¶ In vnoquoqz sensuũ dictũ est ꝑm descriptionez. Et dicẽdũ ẽ vlr de oi sensu quod sensus ẽ recipiẽs formas sensibiliũ sine materia. U. g. ꝙ cera rece- 121

pit formã ānuli sine ferro aut auro: ⁊ recipit signũ qđ est ex cupro aut ex auro: sz nõ ꝑz q ꝑ est cuprũ aut aur. Et silr vnusquisqz sensuũ patit ab hñte colorẽ aut saporẽ aut sonũ. sz hoc nõ ꝑz q vnusqsqz eorũ dr: sed ꝑm q ẽ in hac dispositiõe ⁊ intentione.

121 ¶ Intendit ꝑm descriptionẽ. i. vlr. In libro. n. de sensu ⁊ sensato loqtur de istis pticularit. ⁊. d. (⁊ dicẽdũ est de oi sensu ⁊c). i. ⁊ opinandũ est q receptio formaꝝ sẽsibiliũ ab vnoquoqz sensu est receptio abstracta a mã. si. n. recipet eas cũ mã tũc idẽ cẽ haberet in anima ⁊ ex aiam: ⁊ iõ i aia sunt intẽtiões ⁊ ꝓphẽsiões: ⁊ ex aiaz ñ sr ꝓphẽsiões neqz itẽtiões sed res mãles nõ sũt ꝓphẽse oino. D. d. (U. g. q cera recipit ⁊c). i. ⁊ ista receptio q̃ ẽ in sensib⁹ abstracta a mã silis ẽ receptõi cere ad figurã ānuli. Recipit. n. cã sine mã cũ eo dẽ mõ recipiat cã: siue fuerit ferri siue auri: siue cupri. D. d. (⁊ silr vnusqsqz sensuũ patit ⁊c). i. ꝑm hũc modũ patit vnusqsqz sensuũ ab eis a qb⁹ inatũ sũt pati: siue colore: siue sono: sed nõ patit ab eo ꝑz q ẽ color aut sonus. Q̃ ñ si ita esset ꝓtingeret q cũ reciperet ipsum cẽt color aut son⁹ nõ intẽtio: ⁊ hoc intendebat cũ dixit (sed non ꝑm q dicitur vnusquisqz sed ꝑm q est intentio). Intentio. n. coloris alia est a colore: ⁊ dixit ꝑm q ẽ in hac dispositione ⁊ intẽtione obseruando se ab intẽtiõibus quas recipit intellect⁹: ille. n. sunt vniuersales: iste aũt sunt particulares.

¶ Sẽsitiuũ ãt primũ ẽ i quo hmõi potẽtia: ẽ qdẽ igitur idẽ sz cẽ alterꝝ ẽ magnitudo qdẽ eni q̃dã erit qđ sensus patit. Nõ tñ sensituo esse: neqz sensus magnitudo est. Sed rõ quedam ⁊ potentia illius.

122 ¶ Et qđ ẽ potẽtia est primũ sentiẽs. Sũt igit idẽ: in esse autem diuersa. Illud enim quod sentit est aliqua magnitudo: ⁊ nõ ꝑm q sentit neqz sensus magnitudo sed intentio ⁊ virtus illius.

122 ¶ Et q recipit istam virtutem que est intẽtio abstracta a mã ẽ primũ sentiens ⁊ cũ receperit eaz efficiet idẽ: sed in numero differũt. Illud enim qđ sentit ẽ aliqđ corꝑ⁹: ⁊ non sentit qđ est corꝑ⁹: neqz sensus est corꝑ⁹ sed intẽtio ⁊ potentia illi⁹ corporis: quod est primum sentiens.

¶ Q̃ dãifestũ ãt er his: ⁊ ꝓp qd excellẽtie sensibiliũ corrumpunt sensitiua. Si nãqz sit fortior sensitiuo motus: soluitur ratio. Hoc aũt erat sensus sicut ⁊ simphonia: ⁊ tonus: percussis fortiter chordis.

123 ¶ Et manifesta est ex hoc cã ꝓp quã sensibilia intẽsa corrũpũt instrumẽta sensuũ. Q̃ ñ qñ mot⁹ sentientis a sensibili fuerit fortior eo dissoluet sua itẽtio ⁊ hoc erit sensus: sicut dissoluit cõsonãtia chordarũ: ⁊ nenmata cũ tanguntur fortiter.

123 ¶. D. ⁊ ex hoc qđ dixim⁹ q sensus est intẽtio declarabit cã ꝓp quã sensibilia intensa corrũpunt instrumẽta sensuũ: q̃ñ qñ mot⁹ sentientis a sensibili fuerit fortior q̃z sentiens possit tolerare dissoluet illa intentio per quã sentiẽs est sentiẽs ⁊ remanebit corꝑ⁹ sine illa intentione: q̃ est sensus: sicut dissoluitur cõsonãtia chordarꝝ ⁊ neumata vel nete eorꝝ q̃ sũt in tẽtio existens in eis: qñ fortit tanguntur ⁊ mouebũtur motu fortiori q̃z motu quẽ possunt tolerare.

¶ Et ꝓp qd plãte ñ sẽtiũt hñtes quãdã ptẽ aialez: ⁊ patiẽtes a tãgibilib⁹. ⁊ nãqz frigescũt ⁊ calescũt. cã. n. ñ hr̃e medietatẽ neqz hmõi principiũ possibile recipere spẽs sensibilium. Sz pati cũ materia.

124 ¶ Et cã ꝓp quã vegetabilia ñ sẽtiũt ⁊ i eis ẽ aliq̃ ps aiata: ⁊ recipit passionẽ a tãgibilibus: qr calefit ⁊ i frigidat. Cã. n. in hoc ẽ qr nõ hẽt mediũ: neqz principiũ p qđ põt recipe formas sensibilium.

¶ Laborat in hoc sermone ad vãdũ cãm ꝓpt quã vegetabilia nõ hñt sensuz tact⁹: licz habeãt aiaz nutritiuã: ⁊ ẽt patiũtur a tãgibilib⁹ ⁊ calefiũt ⁊ ifrigidãt: ⁊ intẽdit p aliquã ptẽ aiatã aiam nutritiuã: ⁊. d. (cã. n. in hoc est qr nõ hñt mediũ ⁊c). i. cã. n. in hoc nihil aliud est nisi qr vegetabilia nõ hñt mediũ q̃si carnẽ: neqz tale principiũ p qđ aialia põt recipere fozas sensibiliũ: ⁊ cũ declarauit q a tãgibilibus patitur aliquid qđ non ꝓprehendit ea incepit narrare q econtra est de alijs sensibilibus sensuum. 124

¶ Dubitabit ãt aliqs si patiat aliqd ab odore: q ipole ẽ olfatũ hr̃e: aut a colore nõ pole videre. Silr ãt ⁊ i alijs. Si aũt olfatibile odor si aliqd facit olfatũ: odor facit. Quare ipossibiliũ olfatuz hr̃e nihil pole pati ab odore. Eadẽ aũt rõ ⁊ de alijs. Neqz possibiliũ sed inquãtũ vnũquodqz sensituũ.

¶ Sed nõ patit ab odoribꝰ qđ ñ põt olfacere: neqz a coloribꝰ qđ nõ põt videre: ⁊ sic de alijs. Si igitur ẽ odor cõtigit vt ois res q̃ facit olfacere facit p odorẽ. Unde necesse est q nihil ex eis que nõ possunt olfacere patit ab odore. ⁊ iste sermo de alijs: neqz ẽt aliquid ex eis q̃ ꝓt nisi ꝑz q qđlibz eoꝝ ẽ sẽtiẽs. 125

¶ Idest ⁊ licz aliqd qđ nõ ẽ innatũ tãgere patit a tãgibilib⁹ tñ nõ patit ab odoribꝰ passione ꝓpria odoribꝰ. i. ꝑm q est odor nisi illud qđ põt olfacere. Nec patitur a coloribꝰ passiõe ꝓpria coloribꝰ ꝑm q est color: nisi illud qđ põt videre: neqz a sono nisi illud qđ põt audire. D. d. (⁊ sic de alijs) ⁊ hoc facit existimare q sapor est huiꝰ dispositionis: sed ipse dicet post q qdã patitur a sapore qđ nõ est innatuz sentire ipsũ ⁊ forte fecit hoc qr est locꝰ dubitationis. D. d. (si igit olfatꝰ ẽ ⁊c). i. si igitur nã olfatibꝰ q̃ nõ existit nisi in olfaciente sit odor ipse nõ intẽtio ꝓparata q̃ ꝓtingit odori: mãifestũ est q odor facit olfacere oẽ olfatũ: ⁊ oẽ in quo odor agit ꝑz q est olfatus est olfaciens qñ si esse odoris nõ est nisi ꝑz q est olfatus: ⁊ olfatũ nõ inuenit nisi in olfaciẽte: mãifestũ ẽ q oẽ qđ patitur ab odore ẽ olfaciens. D. d. (Unde necesse est ⁊c). i. si igit oẽ olfaciẽs patit ab odore: ⁊ oẽ qđ patit ab odore est olfaciẽs: necesse est ꝑm cõuersiõem oppositi: vt qđ nõ est olfaciens nõ patiat ab odore. Et ipse nõ ꝓpalauit in sermone nisi postremũ ꝓns: ⁊ primũ principiũ ex q̃ ꝓsequebat. s. q si odor est relatiuꝰ. i. olfatꝰ necesse est vt olfatũ sit olfaciẽtis. Et nõ ꝓpalauit ꝓpositionẽ dicẽtẽ q oẽ qđ patit ab odore ẽ olfaciẽs: neqz ꝓpalauit cõuersiõez sui oppositi: ⁊ quasi opinat q tactꝰ ẽ aliqđ cõtingẽs rebꝰ ꝓtractis tangibilibꝰ: ⁊ nõ opinat q olfatibile ẽ aliqđ ꝓtingens odori: neqz visibile colori: sed opinat q olfatum est. q. ipse odor: ⁊ visibile ipse color. ⁊ audibile ipse sonꝰ. Et ideo fuit necesse apud ipsum vt omne quod patitur ab odore sit olfaciens: ⁊ a colore videns: ⁊ a sono audiens. Et non fuit necesse vt omne quod patitur a tangibili sit tangens: ⁊ hoc indiget magna inquisitione. Ipse enim quasi opinatur q sensuum quidam sunt in capitulo relationis: ⁊ quidam sunt in capitulo actionis ⁊ passionis per se ⁊ accidit eis relatio.

¶ Silr ãt mãifestũ ẽ ⁊ sic: neqz. n. lumẽ ⁊ tenebra: neqz sonꝰ: neqz odor qcq̃ facit in corpa sz ea nimirũ i qbꝰ sũt ipsa: vt aer q cũ tonitruus scindit lignũ. Sed tangibilia ⁊ sapores agunt. Si enim non: a quo vtiqz patientur in animata: ⁊ alterabuntur.

¶ Et cum hoc manifestum est hoc mõ. Neqz. n. lux: neqz obscuritas: neqz sonus: neqz odor: agũt aliqd in corporibꝰ: sed ea in qbus sunt ista. U. g. q aer in quo est tonitruum findit lignũ. sed tangibilia

bilia ⁊ sapores agũt: qm̃ si nõ agũt: a qb⁹ igit̃ patiunt̃ ⁊ alterant̃ corpa nõ aiata: et illo etiã patiunt̃.

126 ¶ Idest ⁊ cũ in hoc sermone p̃dicto declarauim⁹ ß de sensibilib⁹ mãifestũ est p se. Apparet. n. q̃ neq; lux neq; obscuritas: neq; odor neq; color agũt aliqd in corporib⁹: sed non agũt nisi in reb⁹ i qb⁹ sunt isti sensus. D. d. (U. g. q̃ aer in quo est tonitruũ findit lignũ) sed son⁹ q est tonitruũ ñ ẽ ipe mot⁹ quẽ lignũ recipit a motu aeris: sed son⁹ ẽ intẽtio q̃ nõ inuenit̃ nisi in audiẽte ⁊ quasi est in capitulo ad aliqd: non in qualitate: ⁊ silr odor apud ipsũ est ꝑm q̃ exposuim⁹. D. d. (sed tãgibilia ⁊ sapores ⁊c). i. sed tãgibilia ⁊ sapores magis sunt in caplo de agere ⁊ pati q̃ꝫ in caplo relatiõis: qm̃ si ab eis nõ patit̃ nisi qũ hꝫ sensũ gust⁹ ⁊ tact⁹: a quo igitur patient̃ alia corpa nõ aiata. Cõtingit. n. agere ⁊ pati nõ eẽ: quod est impossibile: ⁊ hoc qũ dixit in tãgibilib⁹ ẽ mãifestũ sed in saporib⁹ indiget ꝓsideratiõe. ¶ Sõt enim aliqs dicere q̃ sapor est ipsũ gustabile: sicut odor est ipꝫ olfatũ: sed videmus vt dicit ¶ Plato q̃ sapores hũt in corporib⁹ nõ aiatis passiões diuersas additas calefactiõi ⁊ ifrigidatiõi. U. g. eraſperare qũ ẽ pontici: ⁊ lenificare qũ est vnctuosi: ⁊ alia multa q̃ sunt dicta in Thymeo: q̃ Galien⁹ laborat exponere. Iste igit̃ actiões vtrũ sint sapor aut sint de sapore q̃si mot⁹ aeris de sono indiget ꝓsideratiõe: hꝫ accepit hic q̃ sapor ẽ mod⁹ tãgibilis cũ sit similis ei.

¶ Ergo ne ⁊ illa faciũt: aut nõ oẽ corp⁹ passiuuꝫ ab odore ⁊ sono ⁊ patientia ideterminata ⁊ nõ manẽt vt aer. Fetet. n. sicut patiẽs aliqd. Quid igit̃ odorare. p̃ter pati aliquid aut odore sentire est. Aer autem patiens hoc mor sensibilis fit.

127 ¶ Dicam⁹ igit̃ q̃ nõ oẽ corpus ẽ inatũ pati a sono: ⁊ ab odore: ⁊ qũ patit̃ nõ ẽ deſmiatũ neq; ꝑmanẽs U. g. aer. n. ẽ vent⁹ ⁊ pp hoc patit̃. q̃ igit̃ ẽ differentia iter olfacere ⁊ pati. Dicam⁹ igit̃ q̃ olfacere est sentire: ⁊ cũ aer patit̃ velociter sit sensatus.

127 ¶ Cũ declarauit q̃ nõ patit̃ ab aliquo triũ sensibiliũ nisi sensus ꝓprij eis: incepit dare differentiã inter passiões corpor medior ab eis ⁊ iter passiones rer a tãgibilib⁹ ⁊. d. (Dicam⁹ igit̃ q̃ si oẽ corp⁹ ⁊c). i. ⁊ si aliqs fuerit q̃ corpa patiũ tur a sono ⁊ ab odore: ⁊ dederit rõnem sup hoc de passione aeris ⁊ aque ab eis: dicem⁹ ei q̃ nõ oẽ corp⁹ ẽ innatũ pati a sono ⁊ ab odore. Nõ. n. patit̃ ab eis ex corporib⁹ nisi illud qũ est nõ determinatũ in se. i. nõ hñs figurã: neq; ꝓpriam ꝓstitutionẽ. U. g. aer. n. nõ patit̃ ab eis nisi q⁹ est vẽt⁹: ⁊ vẽtus est corp⁹ nõ determinatũ neq; firmũ. Corpa. n. q̃ patiũt̃ a tangibilib⁹ sunt determinata ⁊ firma. D. d. (q̃ igit̃ ẽ differentia inter olfacere ⁊ pati). i. si igit̃ aliqs q̃ſiuerit ⁊ dixerit cũ olfacere sit passio ⁊ receptio odoris a medio sit passio ẽt. Que igit̃ est differentia inter vtrãq; passionẽ: dicem⁹ ei q̃ cũ aer patiat̃ velociter a sensibili efficit̃ ꝑ hanc passionem sensatũ illi sensui. Sensus aũt fit per hanc passionem sentiens non sensibile.

¶ Qñ ãt nõ sit sensus ali⁹ ꝑter q̃nq;. Dico ãt hos visũ: auditũ: olfatũ: gustũ: ⁊ tactũ: et his credet aliqs. Si igit̃. n. ois cui⁹ ẽ sensus tact⁹: ⁊ hũc sensum habem⁹. Ois. n. tãgibilis inquãtũ tãgibile passiones tactu nobis sensibiles sũt. Necesse ẽ sigdẽ deficit aliqs sensus: ⁊ organũ aliqd nobis deficere.

128 ¶ Qm̃ aũt nõ ẽ ali⁹ sensus ꝑter istos q̃nq;. s. visus: ⁊ audit⁹: ⁊ olfat⁹: ⁊ gust⁹ ⁊ tact⁹ ex istis credit̃. Qm̃ si oẽ qd̃ põt tact⁹ sentire possum⁹ nos sentire. Qm̃ passiões tãgibilis ꝑm q̃ ẽ tãgibile oẽs sũt sẽsibiles a nobis ꝑ tactũ. Et necesse est si nobis deficiat aliqs sensus: vt deficiat nobis aliqd sentiens.

¶ Cũ ꝓpleuit sermonẽ de vnoquoq; sensuũ q̃nq; existentiuꝫ in aiali pfecto: incepit declarare q̃ impossibile ẽ inuenire aniꝫ mal hñs sextũ sensũ: ⁊. d. (Q m̃ aũt nõ est alius sensus ⁊c) i. qm̃ aũt impossibile est inuenire aiaꝫ hñs sensũ sextuꝫ ꝑter istos sensus existẽtes in hoie ⁊ in aiali pfecto ex istis demonstratiõib⁹ credit̃. D. incepit declarare hoc ⁊. d. (qm̃ si oẽ qd̃ tact⁹ potest ⁊c). i. qm̃ manifestũ est q̃ oẽ qd̃ sensus tact⁹ ꝑt ꝓprehendere ex sensibilib⁹ nos possumus ꝓprehendere: ⁊ nihil deficit nobis ex eis que innata sunt ꝓprehendi ab ß sensu: ⁊ similit̃ de vnoquoq; sensuũ. s. q̃ nõ deficit nobis i aliquo aiali hñti istũ sensuꝫ aliqd sensibiliũ: q̃ innata sunt cõprehendi ab eo ita: q̃ null⁹ põt dicere q̃ põt inueniri aliqs tactus in animali q̃ ꝓprehendit tãgibile: qd̃ nos nõ possumus ꝓprehendere. Manifestũ est enim per se q̃ oẽs q̃litates tãgibiles hꝫ q̃ sũt tãgibiles sũt sensibiles a nobis ⁊ ꝓprehense ꝑ tactũ. Et silr est de q̃litatib⁹ visibilib⁹ ⁊ audibilib⁹ ⁊ olfatiuis. Et cũ posuit hunc sermonẽ q̃si antecedẽs indurit ꝓsequẽs: ⁊. d. (⁊ necesse est si deficit a nob aliqs sensus ⁊c) i. ⁊ cũ posuerim⁹ q̃ isti q̃nq; sensus nõ deficiũt nobis i aliquo in quo inuenitur aliqd eor que innata sunt ꝓprehendi ab istis sensibus ꝑm q̃ sunt isti sensus: necesse est si deficit i nobis aliqs sensus vt deficiat in nobis aliqd sentiens. Cuꝫ iã posuerimus q̃ istis sensib⁹ non deficit in nobis sentire aliquid eor que innata sunt sentiri: ⁊ cũ ita sit ille sensus quẽ ponimus deficere cũ non deficit ꝓpter aliquẽ sensuũ existentium in nobis necesse est vt defectus ei⁹ sit ꝓpter hoc q̃ a nobis deficit sensus sextus.

¶ Et q̃cũq; qdẽ ipsi tãgẽtes sentim⁹ tactu sensibilia sũt quẽ existim⁹ hũtes. Quecũq; vo ꝑ media: ⁊ nõ ipsa tãgẽtes simplicib⁹. Dico aũt vt aere ⁊ aq̃. hꝫ aũt sic: vt sigdẽ ꝑ vnũ plura sensibilia existẽtia alta ab inuicẽ gñe necesse habẽtẽ hmõi sensitiuũ ẽ sensitiuũ: vtrũq; vt si ex aere ẽ sẽsitiuũ ⁊ ẽ aer soni ⁊ coloris. Si vo plura eiusdez sint vt coloris: ⁊ aer ⁊ aq̃ vtraq;. n. diaphana: ⁊ q̃ alterꝫ ipsor est hñs soluꝫ: sentiet illud qd̃ ꝑ vtraqz aut ab ambobus.

129 ¶ Et oẽ qd̃ sentim⁹ nos tãgẽdo ipsuꝫ ẽ visibile a nobis ꝑ tactũ q̃ ẽ in nobis. Et oẽ qd̃ sentim⁹ ꝑ media nõ q⁹ nos tãgim⁹ ipsuꝫ ẽ ꝑ simplicia. U. g. ꝑ aerez aut ꝑ aquã. Et ita ẽ. s. q̃ si ꝑ vnũ fiãt sensibilia plura vno q̃ differũt ab inuicẽ in gñe. Necesse ẽ hñs istũ sẽsũ qd̃ sentiat vtrũq;. U. g. qd̃ si sentiẽs ẽ ex aere: ⁊ aer ẽ soni: ⁊ coloris. Et si ꝑ plura vno fit vnuꝫ U. g. color ꝑ aerẽ ⁊ aquã: sũt. n. cẽles: mãifestũ ẽ qd̃ hñs vnũ tm̃ sentit qd̃ sentit ꝑ vtrũq;.

129 ¶ Cũ declarauit q̃ si deficit in nobis aliqs sensus necesse est vt deficiat aliquod sentiens: ⁊ etiam fuit manifestũ ex ß q̃ si deficit in nobis aliquod sentiens: necesse est vt deficiat in nobis aliqs sensus: qui differat in gñe a sensibilib⁹ istaꝫ virtutum cũ istis virtutibus nõ deficit sentire aliquid ex eis: q̃ innata sunt inueniri in eis: ⁊ q̃ hec duo quertunt̃. s. quoruz vtrũlibet fuerit erit alterꝫ: ⁊ si vnũ auferatur auferet̃ ⁊ reliquũ: incepit declarare q̃ impossibile ẽ sertã virtutẽ eẽ: q̃ possibile est vt sit sentire extraneũ in gñe ab istis sensatiõibus: ⁊ hoc declaratur trib⁹ demõstratiõib⁹. Quarũ prima est a medijs. Secũda ab instrumẽtis quib⁹ fit sentire: ⁊ cã data in hꝫ duabus demonstratiõib⁹ est quasi mãlis. Tertia aũt est accepta a sẽsibilib⁹ ipsis ⁊ ẽ magis firma illis duabus. Cum cã accepta in ea sit finalis. Et incepit a demonstratiõe que est accepta a medio sed tacuit quasdaz propositiones ⁊ conclusionem: ⁊ ista demonstratio fundatur sup ꝓpositiones. Quarum vna est q̃ omne qd̃ sentit aiaꝫ aut sen

tit ipsuz per ꝓtactū : aut mediāte corpore extraneo : ⁊ oē qꝫ sentim⁹ ꝑ ꝓtactū: aut sentim⁹ ipsuz mediāte carne: aut ꝑ ipsaz carnē si fuerit instruz: ⁊ hoc intēdebat cū dixit (⁊ oē qđ sentim⁹ ⁊c).i. ⁊ oē qđ sentim⁹ nō ꝑ ꝓtactū sed mediante corpore extraneo sentim⁹ ipsuz mediāte alio istoꝝ duoꝝ elemē toꝝ aut vtroqz.s. aq̄ aut aere: ⁊ hoc intēdebat cū .v. (⁊ oē qđ sentim⁹ ꝑ media ⁊c).i. ⁊ cū ita sit sicut dixim⁹: manifestū ē qꝫ necessario sequit ex hoc: vt oē hns sensuz ꝑ carnē: aut ꝑ alteꝝ istoꝝ duoꝝ elemētoꝝ: aut per vtrūqz nō inuenitur ei de sensu nisi illud qđ pōt fieri ꝑ hec duo .s. ꝑ carnem aut ꝑ mediū. Oē igit aial si hz de sensib⁹ nisi q̄ possūt fieri per hec duo.s. ꝑ carnē aut ꝑ mediū extrancū. Et cū declarauit qꝫ oē aial necesse ē vt nō sentiat nisi ꝑ carnē aut ꝑ media: incepit declarare q đ segit ex hoc qꝫ oē aial hns aliqđ mediū ex istis mediis necesse ē vt habeat de sensibilib⁹ sensibilia qb⁹ seruit illud mediū: ⁊ reddat ea non aliud ⁊.v. (⁊ ita est.s. qꝫ si ꝑ vnū ⁊c).i. māifestū est qꝫ cū posuerim⁹ qꝫ oē aial nō sentit nisi ꝑ mediū: qđ ē caro aut aer aut aqua si ꝑ vnū istoꝝ mediꝝ caderēt sensibilia plura vno in gñe: necesse ē vt oē aial sentiens ꝑ illud mediū nō habeat de sensibilib⁹ nisi ea que innata sūt reddi ab illo medio: si duo duo si tria: tria. Et intendebat per hoc qꝫ cū media sint decē mia ta i numero.s. aut caro : aut aer: aut aq̄ ⁊ sensibilia ēt q̄ reddūt ista media sint ēt terminata in numero: necesse ē vt virtutes sint ꝑm numerū istoꝝ sensibiliū q̄ reddūt media aiali bus: que innata sunt sentire ꝑ hec media: ⁊ manifestum est qꝫ oē qđ reddit ꝑ carnē ē aut gustabile: aut tangibile: ⁊ oē qđ reddit ꝑ aerez: aut aquā: aut ꝑ vtrūqz ē aut son⁹ : aut color: aut odor. Oē igit sentire est aut gustare: aut tangere aut audire: aut videre . aut olfacere. D.v. (⁊ si ꝑ pluravno sint ⁊c).i. ⁊ si per plura vno medio sit vnū sensibile vt color ꝑ aerem aut aquā: q̄ sunt equales in hoc māifestū ē qꝫ aial hns alteꝝ eoꝝ sēt de sēsibilib⁹ sic qđ hz vtrūqz: ⁊ itēdebat ꝑ hoc qꝫ aial qđ ē i aq̄ hz hec virtutes sēsus ꝑm numeꝝ virtutū sensus aialis qđ ē i aere: ⁊ aial qđ sentit i aq̄ ⁊ i aere.

¶ Simpliciū autē ex duob⁹ his sēsitiua solū sūt ex aere ⁊ aqua. ¶ Pupilla qdē eni aque. Audit⁹ vo aeris. olfat⁹ aūt hoꝝ alteri⁹ ē. Ignis aūt aut nulli⁹ ē aut cōmunis oib⁹. Nihil eni sine caloꝝe sēsitiuū ē. Terra vo aut nulli⁹ ē: aut i tactu maxie miscetur. Aū relinqtur nullū eē sensitiuū sicut aerē ⁊ aquā.

130 ¶ Et sensus ex simplicib⁹ sūt ex aere: aut ex aqua: Visus eni ē ex aqua: ⁊ audit⁹ ex aere: ⁊ olfat⁹ ex altero istoꝝ duoꝝ. Ignis autē aut ē nulli⁹ aut ē cōis eis. quoniā nullū sentiēs ē extra caloꝝē: ēt terra aut ē nulli⁹ coꝝ aut ꝓprie ē admixta cū tactu. Remanet igit quod nō est sensus extra aquam ⁊ aerem.

130 ¶ Hec ē demonstratio accepta ex instrumentis sensuū ⁊.v. (⁊ sensus ex simplicib⁹ ⁊c).i. ⁊ instrumēta sensuū q̄ ꝓp suā nāz attribuūt elemētis ꝑm dñiuz sunt tria tm̄. .s. instrumentū qđ est ex aere.s. audit⁹ vt declaratū fuit prī⁹: ⁊ istruz qđ est ex aqua.s. visus: ⁊ tertiū ē qđ fit ex troqz.s. olfat⁹ ⁊.v. in hoc sensu qđ fit ex alio istoꝝ duoꝝ .s. aut ex aq̄ aut ex aere qꝫ aialia que sunt in aq̄ olfaciūt in aqua sicut olfaciūt aialia q̄ sunt in aere ꝑ aerē. D.v. (ignis āt ⁊c).i. igni aūt aut nō attribuit aligs sensus hoc mō aut attribuit cōiter. Apparet.n. q̄ nullus sensus pōt facere suā actionē cū infrigidat: ⁊ hoc diminute demōstrat: ꝑ que notat iterationē ⁊ dixit hoc: qꝫ respect⁹ ei⁹ ad aligd ꝑter ignē ē sic ꝓportio alicui⁹ ad māz ⁊ ꝓportio ei⁹ ad ignē ē sicut ꝓportio alicui⁹ ad suā formā. D.v. (⁊ terra est alicui⁹ ⁊c).i. ⁊ terra: aut nō attribuit alicui instrumēto instrumētoꝝ istoꝝ sensuū: cū nō vī seruire sensibilib⁹ aliquo modo: aut si attribuit attribuitur carni qꝫ istud mediū aut istud instrumentum indiget cōstitutione ⁊ ꝓfirmatiōe: quapp dominat i eo. D.v. (remanet igit qꝫ nō est sensus sext⁹ extrinsec⁹ ab aqua ⁊ aere) cum nō sit corp⁹ extrinsecū ab istis duob⁹ corporib⁹ qꝫ ipossibile est inuenire instrumētū sensus aut ex igne aut ex terra: ſz tm̄ pole est ex aq̄ aut aere: aut vtroqz. Et cū māe istꝝ sensuū sint terminate in numero necesse ē vt sēsus sint ita. Si igit ēt sēsus sext⁹ ꝓtingeret qntū elemētū eē : sēsus.n. q̄ sūt ex aere aut aqua sūt: aut visus: aut auris: aut nasus.

¶ Hoc aūt ⁊ nūc quedā habēt aialia. Omnes igitur sēsus habēt a nō iperfectis: neqz orbatis. Videtur enim ⁊ talpa sub pelle habens oculos.

¶ Et hec duo sūt i quibusdā aialib⁹: ita qꝫ oēs sēsus sūt distincti in eis: q̄ nō sūt diminuta: neqz habēt occasionē. Talpa eni videt habere oculos sub cute. 131

¶ Et sensus attributi his duob⁹ elemētis nō inueniūtur nisi i quibusdā aialib⁹. .s. ꝑfectis ꝑ meli⁹: adeo qꝫ ꝑ sollicitudinē nāe circa ḃ oz vt oēs sensus sint distincti existētes in aiali ꝑfecte creatiōis qđ nō hz occasionē: ⁊ qꝫ ab aiali ꝑfecto vt hoie nō deficiet sensus. Talpa.n. vī hāe oculos sub cute licz nō videat: ⁊ q̄si intēdit ꝑ ḃ qꝫ si sensus sert⁹ cēt oportet vt inueniret in hoie q̄ est cōpletissimū aialiū: cēt.n. necessario ꝑ meli⁹: ⁊ hoc est manifestū de sollicitudine nāe i dādo sensus aialib⁹: adeo qꝫ ꝑ ḃ dedit talpe oculos ⁊ cooperit eos cute: cū nō indigeat eis in maiori ꝑte sue operationis cū hoc qꝫ mā ei⁹ non posset plus recipere: ⁊ si posset forte esset superfluum. 131

¶ Quare si nō aliqđ alteꝝ ē corpus ⁊ passio que nullius est eoꝝ que sunt hic corpoꝝ: neqz vnus vtiqz deficiet sensus. 132

¶ Oportet igit si nō ē aliud corp⁹: aut passio q̄ nō ē alicui⁹ corporuz que sūt apud nos vt nō deficiat aliquis sensus. 132

¶ Hec ē tertia demōstratio ⁊ deficit ꝑcedēs ⁊ syllogisin⁹ sic ꝓponit ꝑfecte: ⁊ si certus sensus sit : necesse ē corp⁹ sensibile ē aliud ab oibus corpibus sensibilibus q̄ sentūt qnqz sensus ⁊ passionē ei⁹ ⁊ q̄litatē quā sentiēs reciperet a sēsibilib⁹ q̄ sētūt qnqz sēs⁹ ⁊ passionē ei⁹ ⁊ q̄litatē ꝓsētiēs recipet a sēsibilib⁹ vt qualiter ꝑ eā aliā ab istis q̄litatibus: ſz nullū corpus sēsibile ē aliud ab istis corpibus sensibilibus neqz passiō eē istas passiōes: g⁹. nullus sēsus ē eē hos sēsus qnqz. 133

¶ At vo neqz cōium potest esse sensitiuū aliqđ ꝑprium que vnoquoqz sensu sentimus: nō ꝑm accidēs vt mot⁹: stat⁹ figure: magnitudinis: numeri vni⁹. Hec eni oia motū sentim⁹: vt magnitudinē motu quare et figurā. Magnitudo eni quedā ⁊ figura ē Quieſcēs autē in eo qđ nō mouet. Numerus vo negatiōe cōtinui ⁊ ꝑprijs. Unusquisqz eniz vnum sentit sensus. 133

¶ Et etiā ipossibile ē vt aliud sentiēs sit cōibus q̄ sēsentim⁹ nisi ꝑ vnū quinqz sensuū accidētaliter. U.g. motui: ⁊ quieti: ⁊ figure: ⁊ quātitati ⁊ numero. omnia eni ista sentiūt ꝑ motū: quapropter figura etiā Figura eni est aliqua quātitas. Quies eni nō per motū: numer⁹ vo ꝑ negationē cōtinui: ⁊ ꝑ ei⁹ ꝓprietates vnusqsqz sensuum sentit vnum. 133

¶ Et ēt impossibile est aliud sentiēs esse a qnqz sensibus: ita qꝫ sensibile eius sit aliquod vnum sensibiliū cōium sub quibus sunt sensibilia ꝑpria vnicuiqz sensuum qnqz: nisi sensibilia essent cōia vnicuiqz sensuum accidentaliter: ⁊.v. hoc qꝫ si essent eis accidentaliꝫ contingeret vt essent alicui sensui essentialiter: qđ enim inuenit alicui accidentaliter debet inueniri alij essentialiter. D.v. (U.g. motus ⁊c).i. ⁊ sē 133

sibilia

sibilia cõia nõ sunt ꝓprehensa a quinqz sensib⁹ accidẽtaliꝫ. Vl.g. mot⁹ ꝛ ges: ꝛ figura: ꝛ quãtitas: ꝛ nũer⁹. oia enim ista sẽtiũt a qnqz sẽsib⁹ ꝑ aliã motionẽ ꝛ passionẽ: qõ ẽ ita necẽ ẽ vt sit essẽtialiꝫ. D. d. (Vl.g. quãtitas ꝛc). i. Vl.g. quãtitas sensus enim qui innati sunt ꝓprehendere eã ꝑ aliquaz passionem ꝛ mot⁹: ꝛ siliꝫ ẽ de figura. figura. n. est quãtitas cũ aliqua ãlitate. D. d. (ges aũt nõ ꝑ motũ ꝛc). i. comprehẽsio autem quietis est per comprehensionẽ priuatiõis motus: cum enim comprehenderint motũ essentialiter cõprehẽdũt priuationem ei⁹ essentialiter. s. quietem. Comprehensio vo numeri ꝛ multitudinis a sensibus est per comprehensiones priuationis continui quod est magnitudo. Et iam declaratum est ꝙ cõtinuum comprehenditur essentialiter: ergo ꝛ sua priuatio comprehenditur essentialiter.

¶ Quare manifestũ ẽ qm̃ ipossibile ẽ cuiuslibet sensũ ꝓpriũ esse horũ vt mot⁹. Sic enim erit sicut nunc visu dulce sentim⁹. Hoc aũt qm̃ amboꝝ habẽtes existim⁹ sensũ: quo cũ ꝯciderit cognoscim⁹. Sivo nõ: nequaq̃ vtiqz: sz aut ꝑm accidẽs sẽtiebam⁹: vt diarij filiũ ñ qz diarij filiꝰ ẽ: sz qm̃ albus: huic ãt accidit diarij filius esse. Cõium autẽ habem⁹ iam sẽsum cõez nõ ꝑm accidẽs: nõ igiꝫ ẽ ꝓpꝛi⁹: nequaquã enim vtiqz sentirem⁹. Sz aut sic sicut dictũ ẽ diarij filiũ nos videre. Ad inuicẽ enim ꝓpꝛia ꝑm accidẽs sẽtiũt sensus. Nõ ꝑm qõ ipsi sũt. sz ꝑm qõvn⁹ cũ simul fiat sẽsus in eodẽ: vt cholera q amara: ꝛ rubi cũda. Nõ enim alteri⁹ dicere qõ ambo vnũ. Pro pt qõ ꝛ decipiꝫ: q si sit rubicũdũ cholerã opinaꝫ eẽ

134 ¶ Manifestũ igiꝫ ẽ ꝙ ipossibile ẽ vt sẽsus instrumẽtũ sit ꝓpriũ alicui istoꝝ. Vl.g. motui. Eẽt enim sicut nos modo sentim⁹ dulce ꝑ visũ. Et hoc fuit qa ẽ i nobis sẽsus i quo ẽ vtrũqz cũ sint ambo cõiuncta scit ea. Et si nõ eẽt ita nõ sẽtirem⁹ ipsũ nisi accidẽtaliter. Vl.g. fili⁹ sophronici. Nos enim nõ sentim⁹ filiũ socratis: sz albũ. Et cõtingit huic q fuit fili⁹ socratis. In reb⁹ autẽ cõibus habem⁹ sẽsũ cõem nõ accidẽtaliter. Nõ igiꝫ habẽt sensũ ꝓpriuz. Et nisi hoc eẽt nõ sẽtirem⁹ ea oino nisi sic sicut dixim⁹ q nos videm⁹ filiũ socratis. Et sensus qdã nõ sentit sensibilia quorũdã nisi accidẽtaliter. Et iõ nõ ẽ vnus cũ sensus fuerit ĩsimul i eodẽ. Vl.g. choleraꝫ enim ẽ amara ꝛ citrina iudiciũ qõ vtrũqz ẽ einsdẽ ñ est alterius. Et ideo cadit error ita ꝙ citrinuz existimaꝫ esse cholera.

134 ¶ Et cũ declaratũ ẽ ꝙ cõia sensibilia ꝓprehẽdũt a qnqz sensibus essentialiꝫ: mãifestũ ẽ ꝙ ipole est sensuz ꝓpriũ eẽ alicui⁹ istoꝝ sensibiliũ cõiuz. Vl.g. motus aut quãtitatis: qm̃ si ita eẽt tũc sentiremus motũ aut sibi sĩles de sensibilibus cõibus: nõ per se: sed ꝑ mediũ: sicut ꝓprehendimus ꝑ visũ hoc eẽ dulce mediante colore. D. d. (ꝛ hoc est qz est nobis sensus ꝛc). i. ꝛ accidit nobis talis comprehensio. s. iudicare q aliquẽ sensum super sensibile alteri⁹ sensus quia contingit ꝙ illi duo sensus fuerint coniuncti in comprehendẽdo illa duo sensibilia ex eodem aliquo tempore: ꝛ cũ post hec acciderit vt comprehendamus per alterum duoruz sensuũ alterum sensibile ex eadem re iudicabimus per illum sensum super sensibile: alterius per coniunctionem precedentem. Vl.g. quoniam nos nõ scimus per visum q hoc ẽ dulce nisi prius acciderit nobis in aliquo tempore qõ comprehendimus per visum q mel est citrinum: ꝛ per gustum eẽ dulce: cũ igiꝫ scdo sentiemus ipsum per solũ visum esse citrinum: statim comprehẽdemus ipsuz eẽ dulce ꝛ mel. D. d. (ꝛ si non eẽt ita ꝛc). i. ꝛ si non eẽt concessum a nobis q si vnũ istoꝝ sensibiliũ cõiuz haberet sensum ꝓpꝛium contingeret vt sentire ea eẽt sicut sentire ꝑ visuz q hoc est dulce necesse eẽt vt sentire ea eẽt de gñe sensus qui ꝓpꝛie dr accidentaliter. Vl. g. sentire per visuz q iste est filius socratis qz sentiremus ipsum eẽ album qz accidit q filius socratis fuit alb⁹. D. d. (cõia autem habent sensum cõem ꝛc). i. ꝛ cũ declaratũ est ꝙ si aliqd sensibiliũ cõiuz haberet sensum ꝓpꝛium tunc sentiretur a nobis accidentaliter quẽadmodũ sentimus per visum istum esse filium socratis qui est albus: aut quemadmodũ iudicam⁹ hoc eẽ dulce: qz est citrinum: hec enim duo sunt duo modi accidentaliter: ꝛ iaz declaratum est ꝙ sensibilia communia comprehenduntur essentialiter. Ergo nullum sensibilium communium habet sensum ꝓpꝛium: qm̃ si haberent sensum ꝓpꝛiuz tũc sentiretur: aut sicut sentimus per visum istum filium socratis: aut sicut qdam sensus sentit sensibile ꝓpꝛium cuiusdã ꝛ iste modus est ẽt accidẽtalis: sed differt a primo modo q simpliciter dicitur accidentalis: ꝛ est ꝓprehendere per visũ istum eẽ filium socratis: licz vterqz numeramus sit accidẽtalis: differunt. s. in hoc qz comprehendere per visum hoc esse dulce fuit qz cum visu fuit coniuncta in eadem re virt⁹ vnius generis cum virtute visus. s. sensus gustus. Iudicare autem per visum istum esse filium socratis accidit qz in alio tempore fuit coniuncta cum visu alia virtus a virtute visus. virtus enim qua comprehendim⁹ istum eẽ socratem aut filium socratis superior est ad virtutem sensus ꝛ iõ iste modus vr magis accidẽtalis q̃z secundus. Unde simplr dixit ipsum esse accidẽtalẽ: ꝛ nõ secũdũ. D. d. (ꝛ non ẽ vni⁹ ꝛc). i. ꝛ iudicium non est vnius virtutis quãdo duo sensus fuerint coniuncti ad iudicandum super eandem rem ipsam esse eandem: sed illud iudicium est vtriusqz sensus: non alterius sensus ab eis: sicut existimare potest aliqs: sed si dicitur vnus ex hoc modo dicuntur accidẽtaliter. D. d. (Vl. g. cholera ꝛc). i. Vl. g. b eẽ colerã qz ẽ amaz citrinũ. Iudicare. n. q b duo sũt eiusdẽ. s. cholere nõ ẽ alti⁹ virtutis ab his duabus: ꝛ qz iudiciũ sup hãc rẽ eẽ vnã ẽ duaz vtutũ ñ vnius accidit ei error ĩ iudicãdo aliqd nõ cholerã esse choleram quia citrinum.

¶ Ingret aũt aliqs cui⁹ cã plures habem⁹ sensus sz nõ vnũ solũ: aut quaten⁹ min⁹ lateãt cõsequentia: ꝛ cõia vt mot⁹: ꝛ magnitudo: ꝛ numer⁹. Si enim eẽt visus solus ꝛ ipse albi lateret vtiqz magis ꝛ videret idẽ eẽ oia pp id q cõsequũtur se ad iuicẽ sil color ꝛ magnitudo. nũc ãt qm̃ ĩ aliquo sẽsibili cõia sĩ mãifestũ facit q aliud qddã vnũqdqz ipsoꝝ est.

¶ Et oz hõ pscrutari quare habem⁹ sẽsus plures 135
vno: ꝛ nõ vnũ tm̃. Dicam⁹ igiꝫ vt nõ ignorem⁹ cõ sequẽtia cõia: vt motũ: ꝛ quãtitatẽ: ꝛ nũeꝝ. qm̃ si nõ haberem⁹ nisi visum solũ: tũc ipse visus eẽt magis dign⁹ vt ignoraret albũ: adeo vt existimaret hec eẽ oia. Color enim ꝛ quantitas consequũtur ad inuicem insimul. Modo autem quia communia sũt sensibilia ab aliquo: manifestatur q quodlibet eorum est aliud.

¶ Vult dare cãz pp quã b sẽsibilia cõia nõ ꝓhẽdũt abvno 135
sẽsu ꝛ. d. (ꝛ oz hõ pscrutari ꝛc). i. oz hõ pscrutari ãre b sẽsibilia cõia comprehẽdũtur a plurib⁹ sensibus vno: ꝛ non comprehenduntur ab vno. D. dedit rationem ꝛ dixit (dicam⁹ igitur vt ñ ignorem⁹ ꝛc). i. vt non ignorem⁹ alietatẽ

sensibiliū cōiuz a sensibilib⁹ ꝓprijs. D. d. (qñ si haberem⁹ solū visum ꝛc). i. ꝛ hoc esset necesse qñ si ponerem⁹ q⁹ sol⁹ visus ꝓprehendit ista ꝛ q⁹ ipse solus est in nobis in hac intē-tione tunc acciderct visui vt ignozaret ꝛ nō distingueret al-bū ab aliquo: adeo q⁹ crīstimaret colozem ꝛ quantitatem ꝛ figurā eādē cē: ꝛ hoc acciderct ei eo q⁹ colo⁹ ꝛ quātitas con sequūtur sibi ad inuicē. s. q⁹ colo⁹ nō inueniē nisi in supficie ꝛ superficies in coꝛpoꝛe. D. d. (modo aūt qz cōia ꝛc). i. mō aūt qz videm⁹ q⁹ cōia vt quātitas ꝛ magnitudo cōprehendū tur per aliū sensum a visu: ꝑm hoc igitur est intelligendus suus sermo in hoc loco: nō ꝑm q⁹ sonāt verba ei⁹ superficie tenus ꝑm q⁹ loquitur: vt quare sensus sint plures vno: caus̄a enim formalis in hoc manifesta est. s. multitudo sensibi-lium: ꝛ hoc iam dictum est: ꝛ causa finalis est perscrutanda post in fine istius libꝛi.

¶ Quomā autem sentimus quod videmus ꝛ audi-mus: necesse est visu sētire: qz videt aut altero. Si aūt alt̄o aut ipso erit qz videt aut altero. Si idem erit visus ꝛ subiecti colozis. Quare aut duo eiusdē erunt aut idem eiusdem. Amplius autem si ꝛ alter sit sensus visus: aut in infinitū pꝛocedit: aut aliquis ipse sui ipsi⁹ erit iudex. Quare i pꝛio hoc faciēdū ē.

136 ¶ Et quia sentimus nos audire ꝛ videre: necesse est q⁹ sentire quod nos videmus: aut est per hunc sensum. aut per aliud: sed illud erit visus ꝛ colozis subiecti: aut duo eiusdem: aut idem sui. Et etiam si sensus quo sentimus nos videre sit ali⁹: aut erūt hec in infinitum: aut erunt idem sui. Oportet igi-tur vt hoc faciat pꝛimo.

136 ¶ Cū cōpleuit sermonē de quinq; sensib⁹ ꝛ declarauit sertū sensuz non esse: incepit declarare q⁹ isti quq; hñt virtutem cōem: ꝛ incepit pꝛius dubitare ꝑm suā ꝓsuetudinem: ꝛ. d. (ꝛ qz sentim⁹ nos videre ꝛc). i. ꝛ nos videmus ꝛ sentimus nos videre ꝛ audim⁹ ꝛ sentim⁹ nos audire: ꝛ sic in vnoq̄z sensuū necesse est vt hoc fiat p virtutem visus aut p aliā vir tutem. D. d. (sed illud erit visus ꝛ colozis ꝛc). i. sed si hoc s. sentire nos videre fuerit alterius sensus a visu continget vt ille sensus habeat duplicem comprehensionē: ꝓprehen-dit enim visum comprehendere: ꝛ comprehendit colozem quem visus comprehendit. Impossibile enim est vt compre hendat visum comprehendere colozē: nisi etiam ipse cōpre hendat colozem. D. d. (aut duo eiusdem: aut idem sui). i. sequitur igit̄ ex hoc alterum duoꝝ. qñ si posuerim⁹ duas virtutes esse: continget vt duo sensus sint eiusdem intentio nis sensus. s. qui sentit eam ꝛ sensus qui sentit q⁹ ille sensus sentit eam. Uterq; enim sentit illam: aut ponemus q⁹ idem sensus sentit seipsum: ita q⁹ agēs est patiens quod impossi bile est. D. d. (ꝛ etiam si sensus visionis ꝛc). i. ꝛ si posuerī-mus duas virtutes cē. s. q⁹ sensus qui cōprehendit nos vi-dere est alius ab eo qui videt: cōtinget etiaz in illo sensu qō contingit in pꝛimo: necesse est igit̄ vt habeat duplicem com pꝛehensionē: scz ꝓprehensionē sui pꝛimi subiecti quod sentit ꝛ cōpꝛehēsionē quā ꝓprehēdit ꝛ si ēt posuerimus ꝟ duaruz virtutum: cōtinget in tertia quod ꝓtingit in secūda: ꝛ sic i in finitū quod est impossibile. Quapꝛopter necesse est nobis ponere eandem virtutem que comprehendat vtrūq; scz suū pꝛimū subiectum ꝛ q⁹ comprehendat illud quod ipse cōpre hendit: ꝛ cum necesse est abscindere infinitū meli⁹ est ꝟ fa-cere in pꝛimo ꝛ ponere q⁹ per eandem virtutem cōprehendi mus colozē ꝛ cōprehendimus q⁹ comprehendim⁹ ipsum qō enim contingit nobis posterius faciendū est pꝛi⁹: ꝛ hoc iten debat cum dixit (necesse est igitur hoc facere pꝛimo) aut po nere q⁹ idem patitur a se ꝛ comprehendit se.

¶ Habet aūt dubitationem. Si eniz visu sentire vi dere est: videtur autem colo⁹: aut habens hūc. Si videbit aliquis quod est etiam videns: ꝛ colozem habebit pꝛimum videns.

¶ Et in hoc est questio: ꝛ est qñ si visio ē sentire per 137
visum ꝛ videre colozem. ꝛ homo nō videt illud qō habet colozē: nisi quando videt aliquid. ¶ Contin-get vt illud qō videt pꝛimo habeat ēt colozē.

¶ D. sed iste sermo hz questionē scz ponere q⁹ p eandē virtu 137
tem comprehendim⁹ colozem ꝛ comprehendim⁹ nos ꝓpre hendere colozem: quoniam si visio est sentire per visum: ꝛ vi sus comprehendit colozem: ꝛ homo nō videt ipsum videre colozem nisi quando videt aliquid: continget vt illud quod pꝛimo videt qñ iudicat ipsum videre: habeat ēt colozem: ꝛ intendebat per hoc q⁹ si necesse est vt oē ꝓprehensibile a visu sit colozatum: ꝛ visus comprehendit comprehensionem co-lozis ergo contingit ex hoc vt ipsa comprehensio sit colora-ta: quod est impossibile.

¶ Manifestū ē igit̄ qm̄ nō est vnū visu sētire: ꝛ nāqz cū non videmus visu discernim⁹: ꝛ tenebras ꝛ lu-men: sed nō similiter. Ampli⁹ aūt ꝛ vidēs tāq̄ co-lozatuz est. Sēsitiuū. n. susceptiuū ē sensibilis sine mā vnūqōq;. Uū abeuntib⁹ sensibilib⁹ insunt sen-sus ꝛ phātasie quib⁹ sentiūt. Sēsibilis āt act⁹ ꝛ sen sus idē est vn⁹. Ēē aūt ipsoꝝ nō idē. Dico aūt vt son⁹ ꝑm actum: ꝛ auditus ꝑm actū. Est enim audi-tū habentia non audire: ꝛ bñs sonum non semper sonat. Cum autem operetur possibile audire: ꝛ so net possibile sonare. Tūc ꝑm actū audit⁹ fit̄ fit: ꝛ ꝟ actū sonus. Quoz dicet vtiq; aliq̄s hoc quidem esse auditionem: hoc vo sonationem.

¶ Dicam⁹ igit̄ q⁹ mānifestū ē qō sētire p visū nō est 138
vnū. Judicam⁹. n. p visū nos nō vidēdo obscurita tē ꝛ lucē: sed nō eodē mō. Et ēt q⁹ vidēs ē quasi co-lozatū. Sētiēs. n. recipit sēsibile extra māz qōlibz qdlibet. Et iō cū fuerint sensibilia abstracta erūt sēs⁹ ꝛ imagiatiōes existētes. Et actio sēsibil⁹ ꝛ sēs⁹ eadē ē: i eē āt nō sūt eadē i eis. U. g. son⁹ q ē i actu: ꝛ audit⁹ q ē in actu. ¶ Dole ē. n. vt aliqd hēat audi-tum sed non audiet: ꝛ vt aliquid habeat sonum scz ñ sp sonet: quousq; fecerit illud qō ē i p otētia sua vt audiat: ꝛ sonauerit illud qō ē i p otētia sua vt so-net. Tūc erūt insil̄ audit⁹ ꝛ son⁹ ꝛ pōt aliq̄s dicere q⁹ pꝛimum istoꝝ est audire: ꝛ scōm est sonare.

¶ Cū dedit sermonē dubitatiuū: incepit dissoluere eū: ꝛ. d. 138
(Dicam⁹ igit̄ q⁹ manifestū est q⁹ sentire ꝛc). i. dicamus igi tur q⁹ manifestum est q⁹ sentire per visum non est eiusdem intentionis: ita q⁹ consequitur ex eo vt omne comprehensi-bile a visu sit colozatum. D. d. (iudicamus enim per visuz ꝛc) idest ꝛ signum eius est q⁹ nos iudicamus per visum nō videndo colozatum: cum iudicamus obscuritatem esse ob-scuritatē: ꝛ lucē ēē lucē: sed neutrū habet colozē. Sed nō eo dem modo iudicamus per visum obscuritatem ꝛ lucē. Ju dicamus enim lucē per se: ꝛ obscuritatē q⁹ ē priuatio lucis. Et cū dedit hunc modū dissolutionis dedit scōam dissolu-tionem questioni dicenti q⁹ visio debet esse colozata si vir-tus visibilis comprehendit visionem: ꝛ dixit (ꝛ etiam vidēs est quasi colozatum ꝛc) idest ꝛ etiam possumus concedere visionem esse colozem. Uidens enim quando comprehen-dit colozez efficitur quasi colozatū quoquo mō. Et cā in ꝟ ē qz sētiēs recipit sensibile ꝛ assimilat̄ ei visus: itaq; recipit colozē quē recipit coꝛp⁹ extra animam. sed differūt in hoc

q⁹ receptio

q̄ receptio sentientis est non materialis: ⁊ receptio corporis extra animaz est materialis. D. d. (⁊ quidlibet quodlibet) idest sentiens enim recipit sensibile non materialiter: quilibet sensuum quodlibet sensibilium. Et quia sensus recipiunt sensibilia quoquo mō: dicuntur etiam de eis quoquo modo. D. d. (⁊ ideo cū fuerint sensibilia abstracta ⁊c) idest ⁊ q̄ sensus recipiunt sensibilia extra materiam ideo q̄n sensibilia fuerint abstracta a materia efficiuntur in sensibilibus sensus ⁊ imaginationes non colores sensibiles: neq; sapores: neq; alie qualitatū sensibilium que sunt extra aīaz in materia. D. d. (⁊ actio sensibilis ⁊ sensus ⁊c). i. ⁊ actio sensibilis ex anima in mouendo sentiens: ⁊ actio sensus qui est in sentiente scz qualitas qua sentiens qualitat' in mouendo etiam virtutē visionis est eadem actio: licz modus eē sensibilis extra animam differat a modo sui eē in sentiēte. U. g. q̄ sonus qui est in actu extra aīam: ita mouet instrumentum auditus sicut auditus qui est in actu mouet virtutem auditus ⁊ simsliter dispositio coloris in mouendo videntez est sicut dispositio qualitatis que prouenit in vidente a colore in mouendo virtutem visibilem. D. dicit (possibile est enim vt aliquis habeat medium ⁊c). i. ⁊ hoc fuit ita q̄ possibile est vt aliquis habeat auditum in potentia sic̄ hz sonū i potētia: ⁊ vt hēat sonū i actu sic̄ hz auditū i actu. Et cū habuerit auditum in actu habebit comprehēsionem auditus in actu idest comprehensionem quod audit: ⁊ dixit (possibile est enim dicere q̄ aliquis habet auditū ⁊ hz sonū licz nō semper sonet propter hoc q̄ sunt sicut in potentia.

¶ Si igitur est motus ⁊ actio ⁊ passio i eo quod agitur: necesse est ⁊ sonum ⁊ auditum qui fm actum in eo quod est fm potentiam esse. Actiui enim ⁊ motiui actu in patientie fit: vnde non necesse ē monens moueri. Sonatiui quidem igitur actus aut sonus aut sonatio est. Auditiui autem aut auditus aut auditio est. Dupliciter enim auditus ⁊ dupliciter sonus.

139 ¶ Et si actio ⁊ passio ⁊ motus sint in passiuo: necesse est vt sonus ⁊ auditus qui sunt in actu sint in eo: quod est in potentia. Actio enim agentis ⁊ mouentis sunt in patiente: ⁊ propter hoc nō est necesse vt moueatur quod mouet. ⁊ actio sonantis: aut ē sonūs: aut sonare. Et actio audientis: aut est auditus: aut est audire. Auditus enim est duob⁹ modis ⁊ sonus est duobus modis.

139 ¶ Cū posuit q̄ actio sentientis ⁊ sensibilis est eadem licz differant in esse incepit declarare hoc et reb⁹ vniuersalib⁹ predictis: ⁊ dixit (⁊ si actio ⁊ motus ⁊c). i. ⁊ si necesse est vt ois actio que prouenit ab agente: ⁊ ois motus qui prouenit a mouente nō inueniātur nisi a re patiēte ⁊ mota: sensus aūt patiuntur a sensibilibus: ⁊ sensibilia agunt in eos: necesse est vt actio sensibilis sit in ipso sentiente: quod est in potentia sensibile. Sonus itaq; ⁊ auditus qui sunt in actu sunt in eo quod est in potentia sonans. s. percussum: ⁊ quod est in potētia audiens. s. sensus audiens. D. d. (ideo non est necesse vt moueatur quod mouet) idest ⁊ quia motus est in patiens vt non in agente non est necesse vt omne agens sit patiente declaratum est in sermonibus vniuersalibus induxit omne hoc ad declarandum q̄ sensus mouent virtutes sicut sensibilia que sunt extra animam mouent sensus. D. d. (sonus enim est duobus modis ⁊c). i. ⁊ fuit necesse q̄ ita esset de sono sicut de auditu scz q̄ eodem modo mouent: ⁊ q̄ actio sit in recipiente non in agēte: pp̄ h̄ q̄ vtrūq; inuenit duobus modis: modo in potētia ⁊ mō in actu.

¶ Eadem autem ratio in alijs sensibus ⁊ sensibilibus est. Sicut enim actio ⁊ passio in patiente: sz non in agente: sic sensibilis actus ⁊ sensitiui in sensitiuo est. Sed in quibusdam quidem ⁊ nominatū est vt auditio ⁊ sonatio. In quibusdaz autem non nominatum est alterum. Visio enim dicitur visus actus. Que vō est coloris in nominatū ē: ⁊ gustatiui gustus est: humoris aūt non nominatum est.

¶ Et iste idem sermo est de alijs sensib⁹ ⁊ alijs sen 140
sibilibus. Quemadmodum enim actio ⁊ passio sunt in patiente non in agente: ita actio sensuum ⁊ sensibilium sunt in sentiente. Sed in quibusdam habent nomina: vt sonare ⁊ audire. In quibusdā autem alterum non habet nomen. Actio enim visus dicitur visio. Actio autem coloris non habet nomen in lingua greca.

¶ Et iste idem sermo quem diximus in sono ⁊ auditu scz q̄ 140
actio eorum: est in patiente est de alijs sensibilibus. Deinde iterauit propositionem a qua incepit hanc declarationē ⁊ dixit (quemadmodum enim actio ⁊ passio ⁊c). i. ⁊ causa in hoc est quoniam sicut passio ⁊ actio sunt in patiente non in agente: ita actio sensuum ⁊ sensibilium sunt in primo sentiente: cum sensibilia sint virtutes agentes: sensus autem agentes ⁊ pacientes: primum autem sentiens est patiens tm̄: ⁊ q̄ hoc latet scz sensibilia esse virtutes agentes: ⁊ sensus esse patientes propter nominationem. Plura enim sensibilia carent nominibus fm q̄ sunt agentia ⁊ nomina plurium eorum passiua sunt in figura nominum virtutuz agētium: ⁊ dixit (sed in quibusdam habent nomina ⁊c). i. sed in quibusdam sensibus ponebantur nomina actioni ipsius sensibilis ⁊ passioni vtriusq; sentientis. U. g. sonare ⁊ audire. Sonare enim est actio soni: audire autem est passio auditus sentientis: ⁊ in quibusdam alterum eorum caret nomine. U. g. in visu. Passio enim visus habet nomen: ⁊ ē videre: licz sit in figura nominis agentis. Actio enim sui sensibilis quod est color caret nomine in greca lingua. Et dico q̄ in arabica actiones habituum sensuum prouenientium in eis a sensibilibus in primas virtutes sentientes non videntur habere nōia in aliquo idiomate cū hoc non sciatur a vulgo. Non enim comprehenduntur a sensu in primo aspectu.

¶ Quoniam autem vnus est quidem actus sensibilis ⁊ sensitiui. Esse autem alterum est. Necesse est simul ⁊ corrumpi ⁊ saluari sicut dictum est: auditum ⁊ sonum. Et saporem igit̄: ⁊ gustum: ⁊ alia similiter. Dicta autem fm potentiam non necesse est.

¶ Et quia actio sensibilis ⁊ sentientis est eadem: sed differunt in esse: necesse est vt insimul corrumpantur ⁊ insimul saluentur: auditus qui dicitur hoc modo: ⁊ sonus: ⁊ similiter sapor gustus: ⁊ alia. In eis autem que dicuntur in potentia non est necesse.

¶ Et quia actio sensibilis eadem est cum actione sentientis scz q̄ habitus qui ab eo prouenit in sentiente est idem cum habitu quo sensibile agit in vtroq; sentiente in essentia ⁊ forma licz differant in subiecto: necesse est vt corruptio duorū habituum sit insimul: ⁊ saluatio insimul scz habitus p̄ quē sensibile est mouens in actu postq̄z fuit in potentia: ⁊ habit⁹ p̄ quē sentiens est sentiēs in actu postq̄z fuit in potētia. D. d. (Auditus qui dī fm hunc modum ⁊ sonus ⁊c) idest ⁊ hoc sequitur in sono qui dicitur fz hūc modū ⁊ ē son⁹ in actu: ⁊ similr contingit in sapore q̄ ē i actu: ⁊ in gustu q̄ ē i

actu :ꝛ ī oīb⁹ sensīb⁹. In sensibili aūt qō est in potentia ꝛ in sentiente qui est in potētia nō sequitur scz qꝫ cum alterum eoꝝ corrumpitur: qꝫ reliquum corrumpatur : aut quando vnum fuerit : vt sit relignum.

¶Sed priores philosophi hoc ñ bñ dicebāt nihil opinātes:neqz albū:neqz nigrū:sine visu esse:neqz saporē sine gustu. Sic qdē.n. dicebāt recte:sic aūt nō recte dupl⁹.n. dicto sensu ꝛ sensibili. His qdē ſm potētiā. Illis vō ſm actū. De his qdē accidit qō dictū est. Sed in alteris nō accidit. Sz illi simpliciter dicebāt de dictis non simpliciter.

142 ¶Sed ātiqui naturales nō bñ dixerūt i hoc:cū existimauerūt qꝫ nihil est albū: aut nigrū absqz visu: neqz sapor absqz gustu. Hoc eni vno mō est verꝫ:ꝛ alio modo nō verꝫ. Qm̄ qꝫ sensus ꝛ sensibile dicuntur duob⁹ modis:in potētia ꝛ in actu. Illud quod fuit dictū sequitur in istis. In illis aūt non. Sed illi dixerunt simpliciter qō nō dr simpliciter.

141 ¶Sed antiqui naturales nō recte dixerūt i hac intētione. Dicebāt.n. qꝫ null⁹ est color sine visu: neqz sapor sine gustu ꝛ hoc dixerūt absolute.i. qꝫ opinati fuerūt qꝫ sensibile ꝛ sentiens sunt relatiua simplr:ꝛ cū alterꝫ fuerit :reliquū erit :ꝛ cū alterꝫ corrūpet reliquū corrūpet. D.d.(hoc.n. verꝫ vno modo ꝛc).i.ꝛ hoc qō antiqui dixerunt est vno mō verū :ꝛ alio modo nō verꝫ. Sed sermo antiquoꝝ sequtur in eis que sunt i actu. Sēsus aūt ꝛ sensibile qñqz dicuntur in potētia ꝛ qñqz ī actu. In eis aūt q̄ sunt i potētia nō sequtur .s. vt eē eorum ꝛ corruptio sit semper insimul. Sed error antiquoꝝ fuit in hꝫ qꝫ locuti fuerūt absolute i eo qꝫ idiget determiatiōe.

¶Si aūt symphonia vor q̄dā est. Vor aūt ꝛ audit⁹ est sicut vnū:ꝛ est sicut nō vnū aut idē. Proportio āt est symphonia. Necesse est ꝛ auditū rōnez quā dā eē. Et ꝓpter id corrūpit vnūqōqz excellēs grauе ꝛ acutū auditū.ꝛ in saporibus gustū :ꝛ in coloribus visuz fortiter fulgidū:ꝛ opacū.ꝛ in olfatu fortis odor ꝛ dulcis ꝛ amar⁹:tāqꝫ rō quedā sit sensus Unde ꝛ delectabilia quidē sunt dū dicuntur sincera ꝛ mixta entia ad rōnez: vt acutū: aut dulce : aut salitū. Delectabilia enim tunc. Vino aūt qō mixtū est: symphonia magis qꝫ acutū ꝛ graue. Tact⁹ aūt calefactibile est ꝛ frigorabile. Sz sensus rō ē. Excellentia autem cōtristant aut corrumpunt.

143 ¶Si igitur consonantia est sonus:ꝛ son⁹ ꝛ auditus sunt quasi idem:ꝛ consonantia est proportio:necesse est ēt vt audire sit aliqua ꝓportio:ꝛ iō corrūpit qꝫ libet quando audit⁹ fuerit itēsus:scz vt acut⁹ : aut grauis. Et similiter in saporibus corrumpitur gustus ꝛ in coloribus corrumpitur visus a luce intensa:ꝛ obscuritate. Et in olfatu ab odore forti:ꝛ dulci :ꝛ amaro. Quia sensus est aliqua proportio ꝛ propter hoc acetosum ꝛ dulce ꝛ salsū qñ fuerint posita cū sibi eēndo pura nō admixta erūt delectabilia. Et vbi admixta sunt magis digna vt sint cōsonantia qꝫ acutum:ꝛ graue. Et in tactu possibile ē vt calefiat ꝛ infrigidetur. Et sēsus ē filis ꝓportio ꝛ cū fuerint intensa nocebunt ꝛ corrūpent.

143 ¶Dū posuit qꝫ sensus qui est in actu ē quoquo modo relatiu⁹: incepit declarare hoc ꝛ dare ex eo cās plurimū accidē tiū in sensu ꝛ dixit(si igit cōsonantia est sonus ꝛc).i. si igit neumata vel nete consonantia in auditu idest admixta mixtione delectabili fuerit sonus:ꝛ sonus in actu est auditus in actu:ꝛ cōsonātia que est in neumatib⁹ vel nete nō ē nisi ꝓportio temperata inter extrema .s. inter sonum grauem ꝛ acutum: qui dicūtur in respectu audit⁹: necesse est vt illud temperamētū existens inter ea:ꝛ est consonantia: fit ipse audit⁹ cū eē audit⁹ i actu nō ē nisi i hac ꝓportione que est in tēperantia. Et quia temperans ꝛ temperatum sunt relatiua: ꝛ esse auditus in actu naturale est in sono temperato :contingit qꝫ auditus ꝛ audibile erunt in capitulo relationis :ꝛ dixit(qꝫ necesse vt auditus sit aliqua ꝓportio)ꝛ non .d. ꝓportio simpliciter :qz existimatur qꝫ ista proportio quāuis sit in capitulo relationis: tamen est proportio agens:ꝛ proportiones in eo qꝫ sunt proportiones non sunt agentes :sz in eo qꝫ qualitates. Sensus igitur numerantur in relatiōe vno modo:ꝛ in qualitate alio modo ꝛ sic intelligitur. D.d. (ꝛ ideo corrūpitur quodlibet ꝛc).i.ꝛ propter hoc quod diximus accidit vt quilibet sensuum corrumpat quando ista proportio transmutabitur intense in excendo ad alteruz extremorum. U.g. corruptio auditus apud sonum intensum in acuitate ꝛ grauitate :ꝛ corruptio gustus apud saporez intensum:ꝛ corruptio visus apud lucem intensam: ꝛ obscuritatem intensam:ꝛ corruptio olfatus apud odores intensos ꝛ causa in hoc est qꝫ esse sensus naturalis est in proportiōe temperata. Et cum illa proportio fuerit corrupta corrumpetur sensus: cum ista proportio sit forma sensus : quemadmodum sanitas est in proportione terminata inter quatuor qualitates. Et cum illa proportio corrupta fuerit corrumpet sanitas cum forma sanitatis est in hac proportione temperata. Deinde dixit(ꝛ propter hoc acetosum ꝛc) idest ꝛ quia sensus ē alia intentio ꝛ alia proportio: ideo acetosum ꝛ dulce ꝛ salsum adiuncta ad suum simile non admixta cum aliquo erunt delectabilia: quoniam cum occurrent similibus essendo pura erunt delectabilia : tunc enim erunt magis abstracta a materia. Deinde dixit(ꝛ vniuersaliter admixta sunt ꝛc)idest ꝛ vniuersaliter admixta ex contrarijs que sunt in vnoquoqz sensuum sunt magis digna: vt sint proportio ipsis contrarijs .Uerbi gratia sonus qui est inter acutum ꝛ graue magis dignus est vt sit proportio qꝫ acutus ꝛ grauis:ꝛ similiter est de tactu cum calido ꝛ frigido:ꝛ humido:ꝛ sicco: licz corpus tangens possit calefieri ꝛ infrigidari econtrario aliis sensibus: vt iam predirimus temperamentum magis est dignum vt sit proportio qꝫ extrema.

¶Unusqsqz qdē igit sēsus sbi sensibil'ē q ē i sensitiuo. iquātū sēntiuū:ꝛ discernit subiecti sensibil' differentias. At albū qdē ꝛ nigruz visus: dulce vō ꝛ amaz gust⁹. Silr āt se bz hoc ꝛ in alijs.

¶Et vnusqsqz sēsuū ē rei sēsibil' subiecte illi ꝛ ē existētes i suo sētiēte ſm qō ē sentiēs:ꝛ iudicat differentias sensibilis sibi subiecti. U.g. visus albū ꝛ nigz ꝛ gustus dulce ꝛ amarum.ꝛ sic de alijs. 144

¶Cum icepit perscrutari de virtute qua sentimus nos sentire : vtrum sit eadem cum virtute propria vnicuiqz sensui: an alia: dedit in primo sermonem ex quo sequitur eam eē vnam:ꝛ post alium ex quo consequitur eam esse plures. Deinde sermonem concludentem eam esse vnam ꝛ dissolutionem ex aqua exiuit ad declarandum qꝫ sensus ꝛ sensibile sunt vnum in actu non diuersa propter quod contingeret vt illud quod iudicaret super ipsum sensum esset aliud ab eo quod iudicaret super ipsum sensibile. Et cum hoc fecit .Reuersus est postea ad illam eandem perscrutationez ꝛ.d(ꝛ vnusquisqz sensuuz ꝛc) idest manifestum est per se qꝫ vnusquisqz sensuum iudicat suum subiectum proprīū qō est ei ſm qꝫ est illud sentiens :ꝛ iudicat cum hoc differentias proprias que sunt in illo subiecto ꝓprio. U. gratia qz 144

visus

visus iudicat colorem qui est proprium subiectum ei quod est ꝑm q̄ est visus: ⁊ iudicat differentias contrarias existentes in eo. Verbi gratia album ⁊ nigrum: ⁊ media: ⁊ si militer auditus iudicat sonum qui est suum subiectum: graue: ⁊ leue: ⁊ media que sunt differentias soni.

¶ Qm̃ autem ⁊ album ⁊ dulce ⁊ vnũqȯqz sẽsibiliũ ad vnũquodqz cõparãdo discernim⁹: ⁊ sentim⁹ qz differũt. Necesse est igiť sensu. Sẽsibilia .n. sũt.

145 ¶ Et qz iudicamus ẽt albũ ⁊ dulce ⁊ vnũqȯqz sensibiliũ cõparãdo ea ad inuicẽ. Per qd igiť sentim⁹ esse diuersa: necesse est quidem vt illud sit per sensum. Enim sunt etiam sensibilia.

145 ¶ Et cũ sensus ꝓhendit differentias ꝯrarias q̃ sũt in subiectis ꝓprijs vnicuiqz sensui: ꝑ quã igiť vtutẽ iudicam⁹ ĩstas eẽ diuersas: cũ fecerim⁹ ꝓparationẽ iter eas ad inuicẽ. Apparet qdẽ q̄ ꝓsequiť ex ꝟ sermone illud qȯ a principio dictũ est: ⁊ est q̄ virtus q̃ visus iudicat albũ eẽ a nigro: ẽ alia a virtute visus quẽadmodũ virt⁹ que iudicat ipz videre vł alia a vtute visibili. Differẽtia.n. inter sensibilia est sẽsibil'.

¶ Quare ⁊ mãifestũ qm̃ caro nõ est vltimũ sensitiuũ. Necesse eni eẽt tãgẽs ipz discernẽs discernere. neqz vtiqz sepatis cõtigit discernere q̄ alterꝫ sit dulce ab albo. Sz oz vno quodã vtraqz mãifesta eẽ. Sic. n. ⁊ si hoc qdez ego: illud vȯ tu sẽtis: mãifestũ vtiqz erit qm̃ alẽa ad inicẽ sũt. Opz ãt vnum dicere qm̃ alterꝫ: alterꝫ. n. dulce ab albo. Dicit ergo idẽ. Quare sicut dicit: ita ille itelligit ⁊ sẽtit. qȯ qdẽ igiť nõ possibile sepatis iudicare sepata palã. Qȯ aũt neqz in separato tpe hinc habitũ est. Sic enim idem dicit q̄ alterꝫ bonũ ⁊ malũ: sic ⁊ qm̃ alterũ dicit. Qm̃. n. alterꝫ nũc ⁊ alterꝫ: nõ ꝑm accidẽs ipsũ qm̃. Dico ãt puta nũc dico qm̃ alterꝫ: nõ tm̃ qm̃ nunc alterꝫ. Sed sic dicit ⁊ nũc: ⁊ qm̃ nũc. Simul ergo. Quare inseparabile ⁊ in inseparabili tpe.

146 ¶ Dicam⁹ igiť q̄ mãifestũ ẽ q̄ caro nõ vltimũ sentiens. Cõtingeret. n. cũ tangeret q̄ iudicaret: sed impossibile est vt iudicans iudicet dulce esse aliud ab albo ꝑ duo diuersa. Sed necesse est vt sint ãbo eiusdẽ ꝑ duo instrumẽta. Et nisi hoc eẽt: eẽt possibile qm̃ ergo sẽtirẽ hoc: ⁊ tu illud: q̄ ego intelligerẽ ea eẽ diuersa. Sed necesse est vt vn⁹ dicat hoc esse aliud ab hoc. ⁊ dulce aliud ab albo. Dicẽs igitur est idẽ. Quapp necesse est vt sicut dicim⁹ sic agam⁹ ⁊ sẽtiam⁹. Qm̃ ãt ipossibile ẽ iudicare diuersa ⁊ ꝑ diuersa mãifestũ ẽ. Qm̃ vȯ hoc ñ fit i tpe diuerso: ex hoc declarabiť. Quẽadmodũ idẽ dicit bonũ eẽ aliud a malo. Sic cũ dixerit in aliquo eẽ aliud i illo enim instanti dicit in alio ẽt: ⁊ nõ accidẽtaliter: sez cum dico nũc eẽ aliud: non quia nunc est aliud sed dico sic instans: ⁊ q̄ est instans. A quo igitur erit. non erit diuisibile: ⁊ in tempore indiuisibili.

146 ¶ Dicam⁹ igitur q̄ manifestũ est hoc qȯ dico q̄ vltimũ sentiens in tactu nõ est in carne: neqz in visu in oculo: qm̃ si vltimũ sentiens esset in oculo: aut in lingua in gustu: tũc necesse eẽt cum iudicaremus dulce eẽ aliud ab albo: iudicare ꝑ duo diuersa. Illud enim quod ꝓhendit dulce ꝑm hãc positionẽ aliud ẽ ab eo quod cõprehẽdit colorẽ oĩno. Illud enim est in oculo: ⁊ hoc in carne aut sibi simili. Sed caro i tactu non est sicut oculus in visu. d. declarauit hoc impossibile eẽ: ⁊ dixit (sed necesse est vt ambo sint eiusdẽ ⁊c). i. ꝟ necesse est vt sint comprehensa ab eodem ⁊ per duo instrumenta: ⁊ nisi hoc esset manifestum est q̄ non poterit iudicare hoc esse aliud ab hoc. Si. n. eẽt possibile iudicare ꝟ duo esse diuersa per duas virtutes diuersas quarũ vtraqz singulariter ꝓprehendit alterꝫ duoꝝ illoꝝ: tunc necesse eẽt qm̃ ego sentirez hoc eẽ dulce: ⁊ tu illud esse albũ: ⁊ ego non sensi qȯ tu sensisti: neqz tu qȯ ego: vt ego comprehenderẽ meũ sensibile aliud a tuo: licz nõ sentiaz tuum: ⁊ vt tu comprehẽderes tuũ aliud a meo: ⁊ ꝟ est manifeste impossibile. D. d. (sed necesse est vt vnus dicat hoc esse aliud ab hoc: ⁊ qȯ dulce est aliud ab albo ⁊c). i. sed quẽadmodum necesse est vt idẽ hõ dicat ꝟ esse aliud ab hoc. s. necesse est vt virt⁹ q̃ dicat dulce esse aliud ab albo sit eadem virtus. Ita enim ẽ in hoc de indiuiduis sicut de mẽbris sensus: cũ sint etiã pl'a in numero: ⁊ hoc intendebat cum. d. (quapropter necesse est: sicut dicimus sic agamus ⁊ sentiamus) idest quapropt necesse est vt sicut ille qui dicit hoc esse aliud ab hoc est idẽ homo sicut illud quod sentit ⁊ itelligit hoc esse aliud ab hoc est eadem virtus. Deinde dixit (qm̃ aũt impossibile est ⁊c) idest manifestum est igitur ex hoc sermone q̄ non iudicamus diuersa esse sensibilia per diuersas virtutes: quoniã autem ista comprehensio cum hoc q̄ est vnius virtutis ꝺz esse ẽt in eodem instanti: manifestum est qm̃ quẽadmodu vnus homo dicit bonum esse aliud a malo: sic cum dixerit in altero duoꝝ eẽ aliud in aliquo instanti: manifestum ẽ q̄ in instanti in quo dicimus q̄ alterum eorum est aliud in illo eodem dicit in altero esse aliud cum alietas sit aliqua relatio ⁊ relatiua insimul existunt in actu. D. d. (⁊ nõ accidentaliter ⁊c). i. ⁊ non intelligo per instans hoc instans qȯ dicitur accidentaliter in eo quod illud est diuisibile: sicut i stans in q̃ dicimus rõne intrinseca esse aliud istãs cũ fuerit comprehensum rõne intrinseca esse aliud. Instans eniz de quo dicitur ipsum esse aliud est aliud ab instanti in quo cõprehenditur ipsum esse aliud ⁊ hoc intendebat cũ dixit (nõ quia instans est aliud) idest non quia instans de quo dixi esse aliud est instans in quo cõprehenditur ipsuz esse aliud. Sed dixímus hoc instans est aliud ⁊ q̄ nunc est aliud ⁊ illud instans est aliud ab instanti comprehensionis. Deinde dixit (a quo igitur erit) idest a quo igitur erit hoc iudicium dico erit a virtute indiuisibili ⁊ vna: ⁊ in tempore indiuisibili ⁊ vno.

¶ At vȯ impossibile est simul ꝑm contrarios motus moueri idem aut indiuisibile ⁊ indiuisibili tempore. Si enim dulce sit mouet sensum aut intellectum. Amarum autem contrarie. Et album aliter. Ergo simul quidem ⁊ numero indiuisibile ⁊ inseparabile quod iudicat. Secundum esse autez separatum. Est igitur quodammodo q̄ diuisibile diuisa sentit: est autem q̄ indiuisibile. Secundum esse quidem enim diuisibile: loco autem ⁊ numero indiuisibile.

¶ Sed impossibile est vt idem moueatur motibus 147
contrarijs insimul ꝑm q̄ est indiuisibile in tempore indiuisibili. Hoc enim si fuerit dulce mouebit sensum aut intellectum aliquo modo motus. Amarum autem contrario. Album vȯ alio modo. Utrum igitur est possibile vt iudicans ea insimul ẽ numero idiuisibile: ⁊ i esse diuisibile: ita q̄ alio mõ a modo diuisionis sentit diuisibilia: ⁊ alio

modo.ſ.indiuiſibile.Qñ ſm eē eſt diuiſibile:7 ſz locum 7 numerum eſt indiuiſibile.

147 ¶Cū declarauit q vltimū ſentiēs in oīb⁹ ſenſib⁹ dz eē eadē virtus incepit querere modū ſm quē p ōt eē eadē vtus:7 iudicare oīa ℨria in eodem tpe 7.d.(ſed impoſſibile eſt vt idē moueatur 7c).i.ſed impoſſibile eſt ponere vt idē recipiat ℨria in eodem inſtanti ſm q eſt idē 7 indiuiſibile.D.d.(Ē enim ſi fuerit dulce 7c).U.g.q ſi fuerit hoc dulce mouebit ſentiens primū aliquo gñe mot⁹ 7 cū fuerit amar mouebit ipſum ecōtrario 7 ſilr de albo 7 nigro.Cū igitur ſenſus iudicauerit hoc eſſe aliud ab Ē:Ē.n.dulce:7 illud amarum eſſendo eadem virtus 7 indiuiſibilis:tunc patiet a ℨriis in ſimul:ſm q eſt vnū 7 indiuiſibile:quod eſt impoſſibile.D.d.(vtr igit eſt poſſibile vt iudicans 7c).i.an igit poſſibile eſt vt iſta virtus iudicans ℨria ſil ſit eadē ſbo 7 indiuiſibilis:ſed per intentiones quas recipit eſt diuiſibilis:ita q p hoc diſſoluet qō ſic.Q ñ iſta virtus iquātū eſt diuiſibilis ꝓprehendit res numeratas diuiſibiles:7 inquātū eſt eadez iudicat ea vnico iudicio.D.d.(eſt.n.ſm eē diuiſibile ſed ſm locū 7 numer indiuiſibile).i.forte iudicās diuerſa 7 cōtraria eſt ſm eſſentiaz 7 formā diuiſibile:ſed ſm ſbm Ē ē ſz māz ē idiuiſibile:vt dicim⁹ de pomo q ē idiuiſibile ſubiecto:7 diuiſibile ſbo 7 indiuiſibile ſm eſſentiam diuerſam i eo:ſm q hz colorem:7 odorem 7 ſapor em.

¶Aut nō poſſibile.Potētia qdē.n.idē 7 idiuiſibile cōtraria.Scōz eē aūt nō.Sed in operari diuiſibile.Et ipoſſibile ē albū 7 nigrū eē ſil: quare neqz ſpēs pati ipor:ſed huiuſmodi ē ſēſus 7 itelligētia.

148 ¶Dicam⁹ igit q hoc ē ipoſſibile.Eſt.n.idē idiuiſibile duo contraria potētia:eē aūt nō:ſed actu eſt diuiſibile.Et impoſſibile eſt vt inſimul ſit album 7 nigrum.Quapropter neceſſe eſt vt neqz formas recipiat ſi ſentire 7 intelligere ſint talia.

148 ¶Cū poſuit illum modum ad diſſoluēdū ꝓdictā qōnē reuerſus eſt modo ad narrādū q nō ſufficit in diſſolutione 7.d.(dicam⁹ igit q Ē eſt impoſſibile 7c).i.dicam⁹ igit q hoc eſt impoſſibile.ſ.vt iſta virtus ſit vnica in ſbo 7 plēs ſm eſſentias 7 formas.Nō.n.eſt poſſibile vt idem ſit indiuiſibile ſbo 7 recipiēs ℨria inſimul:niſi in potētia nō in actu 7 eē.U.g.q idē corpus poſſibile eſt dici eē calidū 7 frigidū inſimul potētia:actu aūt nō niſi ſz q eſt diuiſibile.ſ.qr q̄dam ꝑs ei⁹ ē calida 7 quedam frigada.Et hoc intēdebat cuz.d.(ſed eſt actu diuiſibile 7c)7 cū declarauit Ē.d.(q̄propter neceſſe eſt vt neqz formas eoz recipiat 7c).i.quapropt neceſſe eſt vt iſta virtus non recipiat formas ſenſibiliuz ℨrias ſi iſta vtus eadez ſenſitiua eſt talis .ſ.vnica i ſubiecto:7 plures in eſſentia 7.d.(7 intelligere)qr intelligere in hac intentione ſil'e eſt ad ſentire.ſ.qr in vtroqz eſt virtus recipiens 7 iudicat contraria inſimul:vt declarabimus in vtute rōnali.Et intendit p omnia hec declarare q hec virtus non eſt eadem ſz q eſt in potentia ſicut eſt prima mā:ſed ē vnica i itellectū 7 ineē in actu:7 multa ſz iſtā:vt p⁹ declarabim⁹.

¶Sed ſicut qō vocāt qdā pūctū:aut vnū:aut duo ſic 7 indiuiſibile:ſic āt 7 diuiſibile.Scōm q qdez igit idiuiſibile vnū diſcernēs eſt 7 ſimul.Scōz vo q diuiſibile bis vtitur eodē ingno ſimul.Inquātū qdē igitur p duob⁹ vtitur tertio duo iudicat 7 ſeparata ſunt vt in ſeparato.Inquātū vo vnū vno 7 ſil.De principio quidem igit ſm q dicimus ſenſitiuum eſſe animal ſit determinatum hoc modo.

149 ¶Sed illud qō dicitur quibūſdam punctus vnius ſz q ē duo eſt diuiſibile:7 ſz q eſt indiuiſibile iudicās ē vnū:7 ſm q eſt diſibile vtit eodē pūcto bis.Scōm igitur q vtitur extremo pro extremis duobus iudicat duo.que ſunt diuerſa.Hoc igitur erit per diuiſibile:7 ſm q eſt vnum per vnū.Hoc modo igitur determinemus principium quo dicimus animal eſſe ſentiens.

¶Cū narrauit q impoſſibile eſt vt hec potētia ſit vna i ſbo 7 multa in virtutibus incepit dare modū ſm quē eſt vna:7 modū ſm quē eſt multa:7 qr hoc difficile eſt ad dicendum 7 eſt magis leue ad declarandum per exemplū:induxit ſermonem in via exempli:7 dixit(ſed illud quod dicitur 7c) i.ſed iſta virtus eſt vna 7 multa:vt pūct⁹ q ē cētrū circuli qñ ab eo fuerint ducte multe linee a cētro ad circūferētiā:7 Ē intēdebat cū.d.(pūct⁹ vni⁹)hoc ē pūct⁹ q ꝓtinet ab vna linea.D.d.(ſm q eſt duo ē diuiſibile).i.ſm igit q iſta virtus ē duo 7 plures per ſenſus q copulātur cū ea:quēadmodū pūct⁹ ē duo 7 plēs per extrema lineaz exeūtiū ab ea eſt diuiſibile ad patiendū a ſenſibilibus diuerſis.D.d.(ſz igitur q eſt indiuiſibile iudicās eſt vnū 7c).i.7 ſm q iſta virtus ē aliqō idiu iſibile.ſ.ſz q ē finis motuū ſenſuū a ſenſibilib⁹.quēadmodū pūct⁹ ē idiuiſibile aliqō ſm q ē finis lineaz exeūtiū ad ipz a circūferētia pōt iudicare diuerſa q̄ copulātur cū ea a ſenſibilib⁹.Et cū declarauit modū ſm quē pōt intelligi q iſta virt⁹ ē idiuiſibilis:7 modū ſz quē pōt intelligi q ē diſibilis:iceptt diſtiguē op⁹ ei⁹ ſz q eſt diſibilis 7 ei⁹ op⁹ ſm q eſt indiuiſibilis:7.d.(ſz igit q eſt diuiſibile vtitur 7c).i.ſm igit q iſta vt⁹ ē diuiſibilis p ſenſus opatur p iſtud vnū qō eſt de ipſa q̄ſi pūct⁹ duab⁹ opatiōib⁹ diuerſis inſimul.Et ſm q vtit reb⁹ q̄ ſunt de ea q̄ſi extrema de lineis.ſ.ſenſib⁹ iquātū hñt hāc ꝓſimilitudinē iudicat res diuerſas iudicijs diuerſis:7 ſm q ē vna iudicat res diuerſas vnico iudicio:7 q̄ſi opiat q vt⁹ primi ſētiētis meli⁹ ē vt dicat eē vna ſoza.7 multa iſtrumētis copulatis cū ea p que trāſeūt mot⁹ ſenſibiliū q̄ſqz copulētur cū ea q̄z dicē ipam eē vnā ſbo:7 multa ſm formā q deſcribūt i ea.Illud.n.eē ē digni⁹ ei ſm q ē iudicās:iſtud āt ſm q ē recipiēs:ſz tñ cū ñ poſſim⁹ illic cādē itētōnē pp foraz:ñ poſſem⁹ iuēire aliqd p qō iudicet diuerſa eē diſa:iudiciū.n.digni⁹ ē attribui iſti potētie ſz q ē act⁹ q̄z ſz q ē potētia:quēadmodū motio ei⁹ paſſiua a ſēſib⁹ dignio:ē q̄z attribui ſm q ē recipiēs ſōm:ē.n.apud ipz vt vī recipiēs ſm ſenſus:7 agēs ſz iudiciū.recipe.n.aliqd ē aliud a iudicare illud.Et Ē duo debēt iueniri i aliq̄ duob⁹ mōis diuerſis.Et iō videm⁹ q iſta vt⁹ iudicat itētiōes q̄s ꝓprie recipit 7 eaz ꝓuatiōes 7 ſilr ē de vtute rōnabili:ſz differūt in Ē q iſta vt⁹ ē itētionū māliū:illa āt ē itētio nō mixta cū mā:vt poſt declarabitur.

¶Qñ aūt antiqui duab⁹ differentijs diffiniūt maxime aiaz motu q ſm locū:7 in eo qō ē intelligere:7 diſcernere:7 ſentire.Cōſiderādū ē ſiquid interſit inter intelligere 7 ſentire.Ur āt intelligere 7 ſapere tāq̄ quoddā ſentire eē.In vtriſqz.n.bis aia indicat aliqd 7 cognoſcit eoz que ſunt.Et antiq ſapere 7 ſentire idem eē aiunt.ſicut Empe.dixit ad preſens volūtas augetur in hoib⁹ 7 in alio loco.vnde eis ſemp ſapere altera preſtat.Idē autem bis vult 7 id'quod eſt Homeri.Talis enim intellect⁹ eſt in terrenis hominibus qualem deducit in die pater virorum deorumqz.

¶Et qr determinabant animaz bis duabus diſſerētijs proprie ſcilicet moueri in loco:7 itelligere.7 iudicare:7 ſētire:exiſtimādo q itelligere quaſi ē ſētire corpus quoquo modo.Anima eniz in bis duobus modis efficitur aliquid 7 cognoſcit ipſum.7 antiqui dicebant q intelligere idem eſt cuz ſentire

vt Empedocles

vt Empe. cū cōsiliū in hoīb⁹ recipit ꝫ pñs. ⁊ dixit i alio loco: pp hoc trāsmutat intellect⁹ i eo sp. ⁊ hoc idem intēdebat Homerus cū dixit q ita ē de intellectu scz q intelligere corporale est sicut sentire.

150 ¶Quia antiq cōueniūt in diffiniendo aiaz p has duas differentias ppria. s. p motū localē: ⁊ p cognitionē: ⁊ ꝓbēsionē q videnť eē itelligē ⁊ sentire. D. d. existimādo q itelligē ⁊c). i. ⁊ existimabāt q intelligere ē gen⁹ sensus: q ē aut corpus aut corporalis. Aia. n. i his duob⁹ iudicat res ⁊ cognoscit eas q: antiq dicebāt q itelligere ⁊ sentire sunt eiusdē virtutis: oz nos pscrutari de hoc. D. d. (vt Emp. ⁊c). i. vt dixit Empe. q intellect⁹ in hoīb⁹ iudicat rē ꝑsentē sensibilē: ⁊ in alio loco dixit: q sensus est idē cū intellectu: ⁊ ppē h in tellect⁹ semper trāsmutat in eis sicut trāsmutat sensus. Et intēdit p transmutationē errorē q accidit vtriqz virtuti aut obliuionē ⁊ alia accidentia in qbus existimať hīe cōicationē: ⁊ h intēdebat homer⁹ cū dixit: q sēsus similiū ē itellectui.

¶Oēs enī hi intelligere corporeū opinātur sic sentire: ⁊ sentire ⁊ sapere sile sili: sicut in supioribus rōnibus determinauim⁹: ⁊ tñ oportuit sil ipsos de deceptiōe dicere. Magis proprīū enī ē aialib⁹ ⁊ plurimū temp⁹ in hoc ꝑficit aia. Unde necesse aut vt qdā dicūt oia q videnť eē vera: aut dissimilis tactū deceptionē eē. Hoc. n. cōtrariū ei q simile sili cognoscere. Uidetur autem ⁊ deceptio ⁊ scientia cōtrariorum eadem esse.

151 ¶Et oēs isti existimabant q intelligere ē corporale: sicut sentire. Ei sentire ⁊ itelligere sunt a simili ad simile: vt pri⁹ determinauim⁹. Quāuis debebant dicere cū hoc i errorē etiā. Hoc. n. magis proprīū ē aialib⁹. Et mora aie in eo ē lōgo tēpore. Et iō necesse ē vt sit sicut qdā dicūt q oia q trāseūt p mētē sunt vera: aut error sit tāgere. Et sile cognoscitur p suū sile. ⁊ existimať q error in cōtrarijs sit idez.

¶Cū declarauit q oz post sermonē de virtute sensus pscrutari de ūia iter hanc virtutē ⁊ virtutē itellect⁹ dixit: q existimatū ē intellectū eē corpalē sicut ē sensus: ⁊ est q: multi antiquoz credebāt q sentire ⁊ itelligere idē sunt. D. narrat nāz ducētē eos ad h dicere ⁊ declarat quātū deficit eis i h: ⁊ dicit (oēs igit isti existimāt ⁊c). i. isti igit hoies existiabāt q intelligere ⁊ sentire vtrūqz corp⁹ ē: q: credebāt q sentire ⁊ intelligere fiūt p simile. ⁊ q: he duc vtutes ꝓbēdūt corpus: necesse ē vt sint corpore: vt pri⁹ determinauim⁹ de hoc i opinīōe ātiquoz. D. d. (ꝗuis debebāt dicē ⁊c). i. ꝗuis oz eos dicere cāz erroris ex hoc mō. Error enī magis ueniť in animalibus ⁊ anima in minori tēpore inuenit ignorans ⁊ errnas ꝗ sciens. D. d. (⁊ iō necesse est ⁊c). i. ⁊ pp hoc q vant cām in cognitiōe ꝓtingit eis: aut ꝓcedere h qđ dicūt sophiste q oia trāseūtia p mētē: ⁊ oia imaginata sunt vera: aut dicere q verū est aiaz tāgere sile cū ē corp⁹: ⁊ error tāgere dissimile. Dissimile. n. est ūriū falso ⁊ error ē cōtrariū vero: ⁊ hoc qđ dixit: manifestū ē. s. q si aia ꝓprehendit res per res existentes in ea sicut dicūt ꝓtingit eis si dixerunt eā sile eē oīb⁹ q: in ea sunt oia: vt sit error oino aut dicere eā eē ꝓpositā ex alīs duoz ūrioz existētiū i reb⁹: ⁊ sic i ueniet vitatē qñ ꝓprehēderit ūriū sile: ⁊ errabit qñ ꝓprehenderit ūriū dissimile. D. d. (ipossibile qđ segtur ex h ⁊. d. (⁊ existimať q error in ūrijs ē idē). i. sed ꝓtingit huic opinioni: vt error sit in ppīo ūrio ex vnaquaqz reꝝ ūriarū: ꝗ manifestū est q error potest accidere in vtroqz ꝓtrario indifferenter: ⁊ q nō est ppīus vni cōtrario tñ.

¶Qđ qdē igit nō idē sit sape ⁊ sentire mānifestū est. Hōc qdē. n. i oīb⁹ ē: illud āt i paucis aialiū ē. Sed neqz itelligere i quo ē: ⁊ recte ⁊ nō recte. Recte q dē prudētia ⁊ scia aut opinio vera. Nō recte āt cōtraria hoz: neqz hoc ē idē cū ipo sentire. Sēsus q dē. n. ppīoz sp ver⁹ ē ⁊ oīb⁹ iest aialib⁹. Intellegere āt cōtingit ⁊ falso. Et nulli iest cui nō ⁊ ratio.

152 ¶Dicam⁹. n. q sētire ñ itelligeť: ⁊ hoc mānifestū ē. Hoc. n. existit i aialib⁹ oīb⁹: ⁊ hoc nō iuenit nisi in paucis aialib⁹. Neqz itelligeť i quo existūt vez ⁊ ñ vez ūria istis ē idē cū sētire. Sētire. n. res ppīas sp ē vez: ⁊ existit in oīb⁹ aialib⁹. Distinguere autē pōt falsari. ⁊ nō ē i aliquo aiali nisi existimet.

153 ¶Iste sermo pōt cē rñsio ad hāc pticulā: q: supi⁹ a q icepit cū idiget rñsiōe. i. ⁊ qñ diceret: ⁊ q: antiq determinabāt aiam p motū ⁊ ꝓbensiōez: ⁊ existimatū ē q ꝓprehēsio p intellectū ⁊ sēsū ē eadē cū vtraqz sit cognitio: ⁊ ēt multi antiquoz credebāt h pp h qđ opinabāt q sile cognoscit suū sile: ⁊ q: hoc dicebāt: dicam⁹ nos q sentire nō est itelligere p itellectū: ⁊ pōt itelligi ita q rñsio sit diminuta: ⁊ erit iste sermo pricipiū ⁊. q. d. Et cū declaratū ē q necesse est pscrutari de hac itētiōe: dicam⁹ q sētire nō ē itelligere. D. d. (⁊ h mānifestū ē ⁊c). i. ⁊ h q intellect⁹ ali⁹ a sēsu ē manifestū p se: sēsus n. existit i oīb⁹ aialib⁹: itellect⁹ āt i paucis. s. i hoīe: ⁊. d. paucis pp qđ plura aialia cōicāt hoī i hac vtute ⁊ q: h non fuit mānifestū i h loco: accepit ꝓcessuz: ⁊ ē q nō possum⁹ dicē q oia aialia itelligūt. Et cū he duc vtutes sint i ībo diuerse necesse ē vt sint diuerse i eē. Que. n. differūt i ībo differūt in esse. D. d. (neqz itelligere i ꝗ sunt ⁊c). i. neqz res intellecte i gb⁹ ē vez i maiori pte: ⁊ nō vez i maiori pte: ꝫ q sūt ūria sūt eadē cū ūrijs ꝗ sunt i sēsu. s. i quoz alīo ē vez i maiori pte ⁊ i alīo error i maiori pte. Sēsus. n. sp dicē vez in reb⁹ p prijs. ⁊ falsuz in vniuersalib⁹: itellect⁹ āt ecōtrario: vez in vniuersalib⁹: ⁊ falsuz i ppījs. Et ēt sensus in rebus ppījs magis durat sua veritas q̄ itellect⁹ in reb⁹ vl'ib⁹: ⁊ iō dixit sp: cū. d. (sentire. n. ppīa vez est sp) ⁊ dixit post (distinguere aūt potest falsari).

¶Phātasia. n. alterū ē ⁊ a sensu ⁊ ab itellectu. Et hec nō fit sine sēsu: ⁊ sine hac nō ē opinio. Qđ āt ñ ē eadē phātasia ⁊ opinio mānifestū ē. hec qdē. n. passio in nob est cū volūm⁹: p oculis. n. ē facere: sic ⁊ i recordatiuis positi. ⁊ idolū sī faciētes. Opiari āt nō i nobis est. Necesse. n. falsuz aut verus dicere.

154 ¶Imaginatio āt ē aliud a sensu: ⁊ aliud a distictione. Et hoc nō fit sine sēsu: ⁊ sine hoc nō fit cōsiliū. Qm̄ āt nō ē cū intellegere ⁊ cōsiliari idē mānifestū ē. Ista. n. passio nobis ē qñ voluerim⁹. Possum⁹ n. ponere in directo nostroz oculoz: sicut res deposite in conseruatiōe ⁊ fingere formas. existimari aūt nō est nob. Necesse. n. ē aut falsari aut verari.

155 ¶Cū declarauit q distinctio nō est nisi in hītib⁹ rōnabilitatē: icepit declarare q distinctio q̄ in qbusdā aialib⁹ reputať eē rō: nō est nisi distinctio que fit ab imaginatione: ⁊ q imaginatio nō est neqz sensus neqz intellect⁹: ⁊. d. (imaginatio. n. aliud est a sensu ⁊c). i. distinguere nō inueniť nisi in habenti rationem. Imaginari enim aliud est a sentire: ⁊ ad distinguere per itellectum et imaginari non sit absqz sentire ⁊ absqz imaginari non fit absqz consiliari. Et quasi innuit hoc alietatem istaz triuz virtutum ꝑ prius ⁊ posterius in natura. Si cuiz sensus fuerit non sequitur vt sit imaginatio: sed si imaginatio erit: sensus erit: ⁊ similiter si intellectus erit: erit imaginatio: ⁊ non econuerso. D. d. (Q tñ

aũt nõ est cũ intellectu ꝛ ꝓsilio: idẽ ꝛc). i. ꝛ iste sermo manifestus ẽ. D. d. (ista enĩ passio ẽ nob ꝛc). i. imaginatio .n. ẽ volũtaria nob. Cũ. n. voluerim⁹ imaginari res depositas in vtute ꝓseruatiua ãs pri⁹ sensũ⁹ ponerim⁹ facẽ: ꝛ ꝑ itẽde bat cũ. d. (possum⁹. n. ponere ꝛc). i. possum⁹ ẽt per hãc virtutẽ: fingere formas imaginabiles: q̃z indiuidua nũq̃z sensim⁹: existimare aũt nõ est volũtariũ ꝛ hoc intendebat cuz d. (necesse est. n. aut verꝫ aut falsũ). i. ꝓtingit. n. nobis necessario: aut existimare verꝫ: aut falsũ: ꝛ nõ est sic ĩ imaginatione. Et ista est vna rationũ ex quibus apparet imaginari aliud esse ab intelligere.

¶ Ampli⁹ aũt cũ opinamur difficile aliqd aut terribile statiz cõpatiamur. Silr aũt est ꝛ si cõfidẽduz. Sciz phãtasiaz aũt silr nos habem⁹: sicut si essemus cõsiderãtes ĩ pictura difficilia ꝛ cõfidẽtia. sũt ãt ꝛ ipsi⁹ acceptiõis differẽtie scia ꝛ opinio ꝛ prudẽtia: ꝛ cõtraria hoꝝ: de quoꝝ differẽtia alĩa sit rõ.

154 ¶ Et cũ etiã nos existimauerim⁹ aliqñ valde tumorosuz: statiz patiemur. Et silr si existimauerim⁹ aliqñ audactiuũ ꝑ imagiatiõez aut dispositio nr̃a erit sicut dispositio nostra si viderem⁹ res ĩ formis rex timorosaruz: aut audactiuaꝝ. Et differẽtie ipsi⁹ cõsilij sunt scientia: ꝛ existimatio: ꝛ intellect⁹: ꝛ cõtraria istis: ꝛ sermo de differẽtijs istoꝝ fiet ĩ alio loco.

154 ¶ Hoc qñ dixit manifestũ est: ꝛ est alia rõcinatio: q⁹ imagiatio est alia a ꝓsilio ꝛ existimatiõe: qñ cũ nos existiauerim⁹ aliqñ timorosũ: futuꝝ quoquo mõ nos patimur passiõe ac si illud timorosuz esset ꝓsens. Et silr cũ nos existimauerimus aliqñ audactiuũ futuꝝ statiz patiemur: sed nõ passiõe ãli illo audactiuo existẽti ĩ ꝓsenti. Cũ aũt imagiati fuerim⁹ illud timorosuz statim patiemur q̃si cẽt pñs. Et intẽdit hic per cõsiliũ fidẽ: ꝛ loc⁹ in quo ꝓmisit loqui de istis differentijs videl mihi esse liber de sensu ꝛ sensato. Illic enim loqtur ve rebus particularib⁹ istarum virtutum: ꝛ in oib⁹ accidentibus earum postremis.

¶ De eo aũt qñ est sentire qñ alteꝝ ẽ ab eo qñ est intelligere. Hui⁹ãt: aliud phãtasia: aliud opinio esse videl. De phãtasia determinãtes sic: ꝛ de altero dicẽdũ est. Si igit phantasia est ꝑz quã phãtasma aliquod nobis fieri dicim⁹. Et si nõ aliqd ꝑz metaphorã dicim⁹: vna q̃dã ẽ potẽtia hoꝝ: aut habit⁹ ꝑz quẽ discernim⁹: aut verum: aut falsuz dicim⁹. Huiusmodi aũt sũt sensus: opinio: scia: ꝛ itellect⁹:

155 ¶ Et qz intelligere aliud ẽ a sentire. Et existimaꝫ q⁹ intelligere aliud est imaginari aliud cõsiliari. de mināduz ẽ pri⁹ de imaginatione: deiñ loq̃mur de alia ẽtiõe. Dicam⁹ igit q⁹ si imaginatio ẽ q̃ fit: q̃ dicit imaginari nõ ꝑm similitudinẽ: ẽ aliqua virt⁹ istarũ virtutũ: aut dispositio per quã innuim⁹ ꝛ experimẽtamus: ꝛ dicimus verum aũt falsum. Et ex istis ẽ sensus ꝛ existimatio: ꝛ scientia ꝛ intellectus.

155 ¶ Cũ ꝓplevit sermonẽ de sensu: incepit post loqui de virtute imaginatiua: ꝛ. d. (ꝛ qz intelligere ꝛc). i. ꝛ qz manifestũ ẽ aut ꝓpe q⁹ intelligere est aliud a sẽtire: ꝑz nõ ẽ ita mãifestũ q⁹ itelligere est aliud ab imaginatiõe: existiaꝫ. n. q⁹ actionũ itellect⁹ q̃dã est imaginari: q̃dã credere: ꝛ q⁹ nulla ẽ differẽtia ĩter imaginationẽ: ꝛ itellectũ: q̃pp determinãdũ ẽ pri⁹ de vtute imaginationis. D. postea de virtute rõnali. D. d. (Dicam⁹ igit q⁹ si est imaginatio ꝛc). i. dicam⁹ igit q⁹ si ẽ actio q̃ fit in nob q̃ dr̃ imaginatio nõ ꝑz similitudinẽ: sic dr̃ sensus falsus multotiens. necesse est vt sit: aut aliq̃ istarum virtutũ ꝓhibẽs aꝫ distinctaꝫ. s. aut sensus: aut existimatio aut scia aut intellect⁹: aut virt⁹ alia ab istis virtutib⁹: ꝛ dispositio alia ab istis dispositiõib⁹ ꝑ quã experimentam⁹ entia. i. cligim⁹ ea: ꝛ est vnum eoruz ꝑ que debem⁹ dicere verꝫ aut falsum. Deinde incepit declarare q⁹ nõ est aliqua istaꝝ virtutũ ꝛ intendit per intellectuz vt mihi videtur primas ꝑ positiões: ꝛ per scientiam illud quod ꝓuenit ab eis.

¶ Quod qdẽ igiꝫ nõ sit sensus manifestũ ex his ẽ. Sẽsus qdẽ. n. aut potẽtia: aut act⁹ ẽ: vt visus ꝛ visio. Phãtasiaꝫ aũt aliqd ꝛ nullo hoꝝ existẽte: vt q⁹ insõnis. Postea ꝑm potẽtiaz sensus qdẽ sp adest vi uentib⁹. ꝛ nõ ozbatis: phantasia aũt nõ. Si vo ei qñ actu idẽ oib⁹ vtiqz cõtingeret bestijs phãtasiaz inesse. Videl autez non vt formice: aut api: aut vermi. Postea hi quidez veri semper: phantasie aũt plures false. Amplius autem non dicimus cum operemur certe circa sensibile. Quoniam videtur hoc nobis homo: sed magis cum non manifeste sentimus: tunc ꝛ aut verus aut falsus. Et quod q dem dixim⁹ apparent ꝛ dormientib⁹ visiones.

¶ Quoniam autem non est sensus: declaratum est 156
ex istis rebus: si sensus est: aut potentia est: aut act⁹ Verbi gratia visus: aut visio: ꝛ quandoqz imaginatur aliquid quod est neutrum. V. g. quod imaginatur in somno. Et amplius sensus est presens: imaginatio aũt non. Et si esset in actu idem: tunc esset possibile vt imaginatio esset in omnibus bestijs ꝛ reptibilibus quod non existimatur. V. gratia formicis: apibus: ꝛ vermibus. Et ampli⁹ ille semper est verus. Imaginatio autem est falsa in maiori parte. Et amplius cum in rei veritate scimus hoc sensibile esse hominem: non dicimus nos imaginari hoc esse hominem. Hoc enim nõ dicimus nisi quando non manifeste fuerit homo: ꝛ tunc erit: aut verum: aut falsum. ꝛ ex his que prius dixim⁹ est: quia etiam clausis oculis imaginationibus.

¶ Qm̃ aũt imaginatio nõ est sensus declarabitur ex istis 156
rebus quas dicemus. Quaꝫ vna est q⁹ qz sensus est duobus modis: aut in potẽtia. Vi. g. visus quando nõ agit: aut in actu. V. g. visio est aliqua imaginatio que nõ est in actu neqz in potẽtia. s. imaginatio q̃ ẽ i sõno ꝑz q⁹ ẽ ĩ actu nõ est sẽsus ĩ potẽtia: ꝛ ꝑz q⁹ iste act⁹ ẽ ei sine ꝓsentia rei sẽsibiliuz nõ ẽ ẽt sensus i actu. D. d. (ꝛ ãpli⁹ sẽsus sp ẽ pñs ꝛc). b est sedz argumẽtũ. Et ẽ q⁹ sẽsus sp fit cũ pñtia sẽsibil: imagiatio ãt nõ ꝑz cũ absentia. D. d. (ꝛ si i actu eẽt idẽ ꝛc). i. b est tertiũ argumẽtũ. Existimaꝫ. n. q⁹ nõ oẽ aial imaginaꝫ: ꝛ ẽ aial qñ nõ mouẽt ad sensibilia: nisi apud pñtiã eoꝝ in actu vt vermes: ꝛ muscę. Apes ãt ꝛ formice necessario imaginãt. apes vo ꝓp artificiũ: formice ãt ꝓp depositionẽ: ꝑz nõ curatur de exẽplo. D. d. (ꝛ ãpli⁹ ille sp est ver⁹ ꝛc) b ẽ aliud argumẽtũ: ꝛ ẽ q⁹ sensus sũt vi sp. i. i maiori pte: imagiatio ãt falsa ẽ ĩ maiori pte. D. d. (ꝛ ãpli⁹ cũ i rei vitate ꝛc) b ẽ qrtũ argñ ꝛ ẽ mãifestũ ꝑ se: nõ. n. dicim⁹ qñ sẽtim⁹ aliqd esse tale ĩ rei vitate q⁹ imaginamur cũ ꝑz qñ sensus vere nõ ꝓprehendit ipsuz cẽ talẽ ꝛ si sensus eẽt idẽ cũ imaginatione oporteret q⁹ vbi dicitur: ibi diceꝫ imaginatio. D. d. (ꝛ ex eis que prius dixim⁹ ꝛc). i. ꝛ alia rõ est ꝛ ꝓpinqua predictis s. q⁹ multotiens imaginatur clausis oculis.

At vo

¶At vo neqz semper vera dicentiꝫ neqz vna erit: vt scia: aut itellectus. Est.n. phantasia ꝛ vera ꝛ falsa. Relinquit ergo videre si opinio sit. Fit.n. ꝛ opinio ꝛ va ꝛ falsa. Sed opinioi qdē inheret fides: nō enī cōtingit opinātē de qb⁹ videt nō credere. Bestiaꝝ aūt nulli est fides: phantasia aūt multis Amplius si oēm opinionē segt fides. Fidē aūt suasum esse. Suasionē aūt segt rō. Bestiarū aūt qbusdā phantasia inest quidem: ratio vo non.

157. ¶Et ēt nō ē aliquod istozū: que semp iudicant sicut scientia ꝛ itellectus. Est.n. imaginatio falsa. Remanet igitur cōsiderare vtrū sit existimatio: cū existimatio qñqz est vera qñqz falsa. Sed existimationem cōsequit fides. Impossibile.n. est vt qui existimat non credat quod existimat. Et nullū brutum ꝛ reptilium habet fidem. Imaginatio aūt est i pluribus eozum. Oēm igitur existimationē cōsegt fides. Fidem aūt consequitur sufficientia. Sufficiētia aūt rationabilitas. Et reptilium ꝛ brutozum q̄dam habent imaginationem: rationē aūt nō.

157. ¶Cū destruxit imaginationē esse sensū: incepit destruere eaz esse scietiā aut intellectū aut existimationē ꝛ.d.(ꝛ ēt non est vnū istoz ꝛc).i.ꝛ si imaginatio esset scientia: aut itellect⁹ semper iudicaret: sz nō ē ita: ergo nō ē scietia neqz itellect⁹. D.d.(remanet igit ꝛc).i. remanet igit cōsiderare vtrū sit existimatio cū vtrūqz dicat iudicās: ꝛ qñqz falsans: ꝛ hoc facit existimare eas eē eādē virtutē p̄m duas affirmatiuas in secūda figura. D.d.(sz existimationē ꝓsegt ꝛc).i. sz existimationē semp cōsegt fides: Et si imagiatio eēt existimatio cōtigeret q⁹ oē imaginās habet fidem: sed multa imaginat: tñ nō hñt fidē: nullū.n. brutoz hz fidē. sz plura eoz imaginent. D.d.(oēm igit existimationē ꝛc).i.ꝛ qz oē existimās ē credens. Et oē credēs sibi sufficit. Et oē qđ sibi sufficit hz rōnē. Necesse est vt omne existimās habeat rōnē. Et si imaginatio eēt existimatio: tunc omne imaginās habere rōnē: sz multa brutozū ꝛ reptiliū videt habere imaginationē: sz non rationem oīno: ergo imaginatio non est existimatio.

¶Manifestum ergo qm̄ neqz opinio cū sensu: neqz per sensum: neqz copulatio opinionis ꝛ sensus erit phantasia. Propter hoc ꝛ manifestū est aūt q⁹ nō alia quedam est opinio: sed illa que quidē est cuius est ꝛ sensus. Dico aūt ex albi opinione ꝛ sensu copulatio phātasia est. Non.n. ex opiniōe quidē albi est: ex sensu autem boni. Apparere igitur est opinari quod qdē sentitur non p̄m accidens.

158. ¶Et manifestū ē q⁹ imaginatio ipossibile est vt ēt fit existimatio cū sensu: neqz cōpositio existimatiōis ꝛ sensus ex istis rebus. Et ex hoc manifestū est q⁹ existimatio non est alicuius alterius ab eo cuius est sēsus etiā: scilicet si cōpositio que fit ex existimatione albi ꝛ sensu eius quod est imaginatio. Impossibile ē enim vt sit ex existimatiōe boni ꝛ sensu albi: sed imagiatio ē existimatio eius qō sentit nō accītalr.

158. ¶Cū declarauit q⁹ ipossibile ē vt imaginatio sit exstiatio aut sens⁹: aut scientia: aut intellectus: ꝛ vlr aliqua virtutū rōnis icepit declarare et q⁹ nō ē cōpositū ex existimatiōe ꝛ sēsu: vt dicebāt qdā ātiquoz: ꝛ.d.(ꝛ manifestū est ꝛc).i. māifestū ē q⁹ imaginatio nō ē existimatio ꝓiuncta cū sensu neqz virtus cōposita ex existimatiōe ꝛ sensu: ex sermōib⁹ p̄dictis: i qbus declarauim⁹ q⁹ imaginatio nō ē aliq istaꝝ virtutū qm̄ si eēt cōposita ex eis ꝓtingeret vt vere diceret de ea ꝓprietates illaꝝ virtutū ex qb⁹ cōponit mō medio. cōpositū enī ex aliqbus necesse ē vt in eo existāt quoquo mō existētia i cōponentib⁹: ꝛ ex b̄ ēt māifestū ē q⁹ existimatio vere nō eēt alicuius nisi eius cuius est sensus: sz deberet esse eiusdē itētiōis. i. si cōpositio q̄ fit ex existimatione albi ꝛ ei⁹ sensu vt qdā dicebant eēt imaginatio: ꝛ inuit Platonē opinātem vt reputo q⁹ imaginatio ē vt i eodē cōponāt nobis existimatio ꝛ sens⁹ insimul. D.d.(ipossibile ē.n. vt sit ꝛc).i. existimatio. n. est bona ꝛ sensus albi: ꝛ ipossibile ē vt imaginatio sit cōpositio ex existimatiōe ei⁹ qđ ē idē eē albū ꝛ bonū. Existimatio enīz ꝛ sensus p̄m hunc modū nō erūt eiusdē nisi accidētalr. Imaginatio aūt apud eos ē existimatio ꝛ sensus eiusdē rei nō accidentaliter: aut est necessariū vt sit ita: qm̄ si imaginatio ē eiusdē rei ꝛ hoc manifestū ē ꝛ cōpon t ex existimatiōe ꝛ sēsu necesse est vt existiatio: ꝛ sensus sint eiusdē rei essentialiter.

¶Apparent autem ꝛ falsa de quib⁹ simul acceptionem veram habent. Et videtur sol vnius pedis: sed creditur maioz osse habitatione. Accidit igitur aut abijcere suūpsius veram opinionem quā habebat salvatam re ipsa salua non oblitum nec decredentem. Aut si adhuc habet eādē: necesse ē veram vel falsam. Sz falsa facta ē cū lateat trāscēdēs res.

159. ¶Et imaginamur etiam res falsas ꝛ cum habem⁹ in eis opinionem veram. V.g. Quoniaz nos imaginamur quantitatem solis esse pedalem: ꝛ credimus ipsum esse maiozem terra. Contingit igitur aut vt homo proijciat existimationez quā habebat ꝛ est salua salute rei sine vigilia ꝛ sine sufficiētia econtrario: ac si fuerit permanens adhuc i ipsa: necessario hoc idem erit verum ꝛ falsum. Sed nō efficitur falsum nisi quando res transmutatur absqz eo quod sit percepta.

159. ¶Et signū ei⁹ q⁹ existimatio ꝛ sens⁹ nō sūt eiusdē rei: cōprehēdentis ē q⁹ multotiēs ꝺdicūt sibi i eadē re sentimus. n. res falsas: ꝛ cū b̄ hēmus in eis opinionē verā. V.g. q⁹ visibiliter sentimus quātitatē solis esse pedalē: ꝛ cū b̄ opinamur vere solem esse maiozem terra. D.d.(contingit igitur aut vt homo proijciat ꝛc).i. cōtingit si existimatio ꝛ sensus in tali b⁹reb⁹ sint eiusdē. Cōprehēsibilis aūt vt hō ꝓijciat opinionem veram in istis rebus hcz opinio sit salus nō transmutata ꝓpter trāsmutationē rei de q̄ ē opinio ab aliq̄ dispositione i aliā: neqz ꝓpter hoc q⁹ opinās etiam trāsmutat pp aliquā infirmitatē. aut vigiliā: aut argumētū qđ iduxit conclusionē cōtrariā: sed transmutata per se: cū sensus ꝛ existimatio. q. sint idem qz sunt eiusdē dico vt proijciat aut vt remaneat in ea credendo duo contraria ꝛsimul: ꝛ erit res in se: vera: ꝛ falsa insimul in eo tempore. D.d.(sed nō efficitur falsa nisi qñ res trāsmutatur).i.ꝛ ipossibile ē vt opinio vera reuertat ꝛ fiat falsa per se: et nō fit falsa nisi qñ res trāsmutat in se: absqz eo q⁹ illa sit percepta. Et cū ipossibile est vt eadem res sit vera ꝛ falsa: est impossibile vt verum transmutetur ex se sine transmutatione rei. Ergo impossibile est vt existimatio ꝛ sensus sint eiusdem rei.

¶Non ergo vnum aliquid horum est: neqz ex his phantasia. Sed qm̄ accidit moto hoc moueri alterum ab hoc. Phantasia autem videtur motus esse: ꝛ non sine sensu fieri: sz in his que sentiunt: ꝛ quorum sens⁹ est. Est autem motuz fieri ab actu sensu.

160 ¶Imaginatio igitur non est aliqua istarum neqz ex eis. Sed sicut aliquid mouetur per motum alteri⁹

ꝛ imaginatio existimaꝫ esse motus. Et impossibile est vt sit sine sensu. Sz i eis que sentiũtur: ꝛ in eis q̃ habent sensũ. Et sit ctiã motus ab actione sens⁹.

160. ¶ Cum destruxit imaginatiõez esse aliquã istaꝝ virtutũ aut compositum ex eis: incepit demõstrare ibam ꝛ essentiaz ei⁹ ꝛ.d. (imaginatio igiꝫ ꝛc). i. declaratũ est igitur ex ƀ sermone: imaginatio nõ ẽ aliq̃ istarũ virtutũ neqz cõposita ex eis sed substãtia istius virtutis ẽ qđ dico qm̃ si sint quedã q̃ mouent ab alijs ꝛ mouent alia: ꝛ imaginatio vꝫ ẽ virt⁹ mobilis ꝛ passiua ab alia. ꝛ ipossibile vt sit sine sensu sed est in rebus sensibilibus: ꝛ in aialib⁹ hñtibus sensũ pfectũ. Et possibile est vt motus fiat a sensu qui ẽ i actu: necesse ẽ vt imaginatio i actu nihil aliud sit nisi pfectio istius virtutis p intentiones sensibiles existẽtes i sensu ꝑm modũ ꝑm quem sensus pficiuntur p sensibilia que sunt extra aiam: ꝛ qꝫ pria pfectio istius partis aie sit virtus que innata ẽ se assimilare sensatio mbus que sunt in ipso sensu cõi. Sed Aris. propalauit i ƀ sermone precedẽs: ꝛ tacuit ꝙñs qꝫ ẽ mãifestũ ꝛ post declarabit ipsũ modo perfectiozi. ꝛ ideo dimisit eum in hoc loco.

¶ Et hunc similem necesse est esse sẽsui. Erit vtiqz phantasia ipse motus non sine sensu contingens. Neqz non sentientibus inesse. Et multa ẽ ꝑm ipm facere ꝛ pati. Habens ꝛ esse veram: ꝛ falsã. Hoc aũt accidit ꝓpter hoc qꝫ ꝓpriozũ quidẽ sensus ẽ verus aut q̃pauciss̃imũ habens falsuz. Secũdo aũt de accidere hoc: ꝛ hoc iam contingit mẽtiri. Qđ quidem enim album non mentitur. Si aũt hoc album aut aliud mentitur. Tertio aũt communium ꝛ consequentiũ accidentia quibus insunt ꝓpria. Dico aũt vt motus ꝛ magnitudo accidunt sensibilibus: circa que est .marie iam decipi ꝑm sensũ: motus aũt ab actu factus differt a sensu qui ab his trib⁹ sensib⁹. Et prius qđ: ꝑsentis sensus ver⁹. Alij aũt presentis: ꝛ absentis erunt vtiqz falsi. ꝛ marie cũ ꝓcul sit sensibile. Sigdẽ igitur nihil aliud hñt q̃ dicta sunt nisi phantasia. Hoc aũt est quod dictũ ẽ. Phantasia vtiqz erit mot⁹ a sensu ꝟz actũ fact⁹.

161. ¶ Et oportet vt iste sit similis sensui. Iste.n. motus impossibile est vt sit extra sensũ aut sit in carente sẽsu. Et vt sit illud quod hz ipsum agens ꝛ patiens ꝛ multas res. Et erit verus ꝛ falsus. ꝛ cõtingit hoc ꝓpter hoc quod narrabo sensus rerum ꝓpriaꝝ ẽ verus: ꝛ fere non cadit in ipsũ falsitas. Deinde post sensus rei quem sequuntur ista: ꝛ in hoc loco potest falsari. Ut.g. hoc eẽ album: in hoc.n. nõ falsat. qm̃ autem album est hoc aut aliud falsatur. Deinde tertius sensus: ꝛ est cõmunium consequẽtium res quas consequuntur ꝓpria: ꝛ sunt ea quorum esse est ꝓprior in eis. ꝛ dico motũ ꝛ quãtitatem: ꝛ sũt ea que contingunt sensibilibus: ꝛ in istis ꝓprie cadit error. Sensus igitur ꝛ motus qui sunt ab actu differunt a sensu: ꝛ differunt ab istis tribus modis sensus. Primus igitur quando sensus fuerit presens erit verus: ꝛ alius falsatur siue fuerit presens siue absens. maxime quando sensibile fuerit remotum. Si igitur quod narrauimus non est alio mõ qꝫ dximus. ꝛ illud qđ narratum est: est imaginatio. Imaginatio igiꝫ est motus a sensu qui est in actu.

¶ Et necesse est si imaginatio ẽ motus a sensu in actu vt iste 161. motus qui ẽ imaginatio sit similis sensui: in eis q̃ ꝙtingunt sensui: ꝛ qꝫ sit ipossibile: vt iste motus sit extra sensũ: aut extra animalia: ꝛ sint ea q̃ hñt hanc virtutẽ ex animalib⁹ agentia ꝑ illã ꝛ patientia multas res: ꝛ sit vera ꝛ falsa sicut est de sensu. D.d. (ꝛ cõtingit ƀ ꝛc). i. ꝛ ꝙtigit vt i imaginatione accidat vez ꝛ falsũ cũ sit mot⁹ a sensu q ẽ in actu ex ƀ qđ narrabo de hoc qđ accidit in sensu. sensus.n. qdã ẽ ver⁹ i maiori pte ꝛ ẽ sensus q ẽ rez ꝓpriaz. Ut.g. ƀ ẽ album: aut nigz. ꝛ qdã ẽ falsus i maiori parte. ꝛ ẽ duob⁹ modis sensus sẽsibiliũ accidẽtaliũ. Ut.g. qꝫ iste albus ẽ sortes vel plato: ꝛ sensus sẽsibiliũ cõmuniũ. Ut.g. quãtitatis ꝛ motus qm̃ in his duob⁹ modis sensibiliũ cadit error. Et cũ ita sit necesse ẽ vt imaginatiõi accidat de ƀ illud qđ accidit sensui ꝛ plus. Primo aũt qꝫ motus qui fit i imaginatione a sensu q ẽ i actu differt a motu qui est i sensu a sensibilibus apud absentiã sensibiliũ: ꝛ ꝓp hoc accidit falsitas imaginationi. Secđo vo qꝫ motus istoz trium modoz sensus ad virtutẽ imaginatiuã differunt abiuicẽ. Imaginatio aũt q̃ ẽ sensibiliũ ꝓprioz qm̃ sensus cõprehendit ea prius oi modo est vera. Imaginatio aũt que ẽ alioz modoz sensibiliũ hz cõprehendat ea ẽ falsa: cuz sensus errat in eis. D.d. (sensus igitur ꝛ motus q fiunt ab actu differunt a sensu). i. vt mihi videtur: cõprehensio igiꝫ ꝛ motus q fit a sensu in actu q̃ sunt imaginatio differũt a sẽsu i actu in eo quod inueniꝫ de veritate ꝛ in sensu. Et intẽdebat ꝙ hoc qꝫ sensus ẽ verus ꝛ cũ sensibile absentaucrit se: forte transmutabũtur illa signa remanentia ex eo i sensu: ꝛ hoc erat cã errozis virtutis imaginatiue: hz sensus fuerit verus. D.d. (ꝛ differt ab istis tribus ꝛc). i. ꝛ differt iste motus q fit ex tribus modis sensus in actu. s.q fit in virtute imaginatiua ab istis tribus modis sensus. Motus igiꝫ qui fit a sensu: qui fit a primis sensibilib⁹ ꝓprijs erit ver⁹ quãdo sensus fuerit presens. i. qñ sensus eozum in actu pcedit imaginationẽ. Duo aũt alij mot⁹ qui sũt a duobus alijs modis sensibiliuz falsaꝫ. hz sit presens sensus ꝛ senserit illa ante imaginationem: ꝛ maxime quãdo tẽpus cõprehensionis sensibilis a sensu fuerit remotũ: ꝛ qꝫ necesse ẽ si imaginatio ẽ motus a sensu in actu vt imaginatio similis sensui i oibus dispositiõibus: ꝛ vt sit possibile reddere cãs oium apparentiũ i ea p sensũ: ꝛ si fuerit similis sensui i oibus dispositionib⁹ vt sit motus a sensu i actu: ꝛ apparet qꝫ ẽ similis: ꝛ iam apparuit ctiã ex hoc sermone qꝫ cãs oium apparentiũ in ea possumus reddere ꝑm qꝫ est motus a sensu: ꝛ qꝫ ẽ ipossibile: reddere eas ꝑ aliam virtutẽ: Et tunc qꝫ necesse est ƀ totũ: cõgregauit oia q̃ dixit ꝛ dedit cõclusionẽ quã itendebat ꝛ.d. (si igitur qđ narrauimus ꝛc). i. si igitur hoc qđ narrauim⁹ de hac pte anime videtur esse: ꝛ oia q̃ cõtingũt i ea non cõtingũt i ea nisi ꝟz qꝫ ẽ mot⁹ a sensu q ẽ in actu tñ. non ꝑ aliã virtutẽ aie: sed si posuerim⁹ ipam eẽ aliã virtutẽ virtutum aie cõprehensiuarũ: aut cõpositũ ex pluribus vna eaꝝ cõtinget ipossibile. vt declaratũ ẽ ex ƀ sermone. Illud aũt quod narrauimus ẽ illud qđ dicit imaginatio i rei veritate: ergo imaginatio ẽ motus a sensu qui est i actu. Et debes scire qꝫ imaginatio videt eẽ mot⁹ a sensu i actu per alterũ duoz. Duoz vnum ẽ: qꝫ cũ fuerit positũ qꝫ non est mod⁹ quẽ possibile ẽ dicere nisi modi predicti. s. aut sit scientia: aut itellectus aut existimatio: aut sensus: aut cõpositũ ex eis: aut motus factus a sensu: ꝛ ex oibus accidit ipossibile nisi ab eo qꝫ sit motus a sensu: ex ƀ.n. nullũ accidit ipossibile: necesse est vt imaginatio sit motus a sensu i actu. Secũdũ aũt est qꝫ cũ fuerit positũ ipsam esse cũ sensibili ꝛ insensibili: ꝛ similem eis i oibus suis dispositionibus poterimus reddere cãs oium appparentiũ in ea ex hoc modo. Unde necesse est vt sit motus a sensu in actu ꝛ Aris. ꝙgregauit ambo ꝛ cõclusit: qꝫ necesse est vt substantia imaginationis sit ista substantia. Et sic debemus intellige re sermonem Aris. in hoc loco.

¶ Quoniam autẽ visus maxime sensus est ꝛ nomen

a lumine

a lumine accepit: qñ sine lumine non est videre. ⁊ qñ immanēt ⁊ silēs sunt sensibus: multa ꝑm ipsos operant aialia. Alia qdē qz nō hñt itellectū vt bestie. Alia vo ex velamēto itellectꝰ aliqñ passiōe: aut egritudine: aut sōno vt boies. De phantasia qdez igit quid est: ⁊ ꝓpter quid est: dictū sit in tantum.

162. ¶Et qz visus est ꝓprie sensus: deriuatū fuit ei nomen a luce. Impossibile. n. est videre sine luce. Et qz sensationes finguntur in eo ⁊ ipse est codē mō. Ideo aial agit per ipsū multa. Quoz q̄dā sunt qz nō hñt intellectum vt bruta: ⁊ quedā qz forte intellectus in eo sincopizatur ab aliquo accidente: aut infirmitate: aut somno vt homines. Hoc igitur sit finis nostri sermonis. Quid est. Et quare.

162. ¶Et qz visus ꝓprie ē illud qđ dī sensus primo: cū est nobilissimū sensuū ⁊ nō ꝑficitur nisi a luce: iō nomen istī virtutis deriuat a noie lucis i lingua greca. D. incepit narrare vtilitatē istius virtutis i aialibus. s. cām finalē: ⁊. d. (⁊ quia sensationes finguntur in eo). i. ⁊ qz sensatiōes finguntꝰ: ⁊ remanent in aiali imaginanti: post abītiā sensibiliū in eo mō ꝑm quē erāt apud ꝑsentiā sensibiliū. Ideo aial mouet ab istis sensatiōibꝰ p hāc virtutē apud abītiā sensibiliū multis motibus ad sensibilia: ⁊ non sensibilia querendo vtile: ⁊ fugiendo nociuū: quēadmodū mouebat per sensus a sensibilibus ita qꝰ aial non caret vtilitate in ꝑsentia sensibiliū apud abītiā eoz: sed ista virtus remanet in eo modo ꝑm quē erat apud ꝑsentiam sensibiliū: ⁊ vlr vtilitas apud ꝑsentiam sensibiliū: data est huic virtuti apud abītiam sensibiliū. Ita qꝰ aial per hz esse nobilissimū in habendo salutem. D. d. (quoz q̄dam non habent intellectum ⁊c). i. q̄dā aialia agunt per hāc virtutē qz non habent intellectum: ⁊ habēt istā virtutē loco intellectus i acgrendo salutē: ⁊ quedā agunt p illā quando intellectus fuerit sincopizatꝰ ab infirmitate aut alio: ⁊ sūt animalia habentia itellectus vt omnes: tunc. n. est eis loco intellectus: hic igitur est sermo de imaginatione quid: ⁊ quare. Et hec duo naturaliter sunt desiderata.

De parte autē anime q̄ cognoscit anima ⁊ sapit: siue separabili existēte siue non separabili ꝑm magnitudinē sed ꝑm rationem: considerandum quam habet differentiaz: ⁊ quomodo quidem fit ipsum intelligere.

j. De parte autem anime perscrutanduz est per quā anima cognoscit ⁊ itelligit vtrū est pars differēs aut nō differens in magnitudine: sz in itentione. Et perscrutandū est differentia que sit: ⁊ quo fit formare per intellectum.

j. Um cōpleuit sermonem de virtute imaginatiua q̄ sit ⁊ quare: incepit perscrutari de rōnabili: ⁊ quereret i quo differt ab aliis virtutibus cōprehensiuis. s. virtute sensus ⁊ imaginationis: ⁊ ꝑ in ꝓpria ⁊ vltima perfectione: ⁊ i actione: ⁊ in passione ꝓpria: cū necesse est vt virtutes diuerse diuersentur in his duobus. Et cū i his duobus fuerint diuerse: manifestū ē qꝰ necesse ē vt diuersentur i q̄litate actionis si fuerint actiue: aut passionis si passiue, aut i vtroqz si vtrumq;. Et qz intētio eius ē talis: incepit ꝓio de monstrare qꝰ ē istiꝰ virtutis. s. ipiam esse diuersā ab aliis virtutibꝰ aie: mānifestū ē per se: cū per hāc virtutē differt hō ab aliis aialibus: vt dictū ē i multis locis: ⁊ qꝰ hoc est duobiū. vtz differat ab aliis virtutibꝰ i ꝑbiecto: sicut in itētiōe: aut tñ differat i itētiōe: nō ē necessariū ad ꝓsciendū ad hanc ꝑscrutatiōe: sed forte ex hac ꝑscrutatiōe declarabitur qūo ⁊ d. (De parte aūt aie ⁊c). i. pars aūt aie qua cōprehēdimus cōprehēsiōe q̄ dicitur cognoscere ⁊ itelligere: cū manifestū ē eē diuersa ab aliis virtutibus: ⁊ ignorare. ꝑimo vtrū differat ab aliis virtutibus aie ꝑbiecto ⁊ itētione: vt ꝑlato ⁊ alii dicebāt qꝰ subiectū istius virtutis in corpore aliud est a subiecto aliaz: aut nō differt ab aliis i subiecto sz tñ i itentione: nō nocet i hac perscrutatiōe quā itedimus mō ꝓscrutādū est de differētia q̄ ista virtus differt ab aliis. D. d. (⁊ qūo est formare p itellectū). i. ⁊ ꝓpter ꝓscrutādū ē qūo ē formare p itellectū. vtrū sit actio aut receptio. Scire. n. actiones aie ꝓpter ē apud nos q̄z scire eius sbaz: ⁊ vī qꝰ itēdebat hic p cognitionē cognitionē speculatiuā ⁊ p itellectū cognitionē opatiuā: cū itellectus sit cōis oibus: coginitio aūt nō.

¶Si igitur est intelligere sicut sentire. Aut pati aliquid vtiqz erit ab itelligibili aut aliqd hmōi alterū

¶Dicamus qꝰ si formare p itellectū ē sicut sētire: 2.
Aut patiet aliquo mō ab itellecto: aut aliud silē.

¶ Cū narrauit qꝰ principiū ꝑscrutatiōis de sba huiꝰ virtutis 2.
ē ꝑscrutari de genere huiꝰ actiōis q̄ ē formare p itellectū: ⁊ scire genus qđ ꝓcedit differentiā: incepit ꝓio dubitare in hoc vtrū formare p itellectū sit de virtutibus passiuis: sicut ē sensus: aut de actiuis: ⁊ si est de passiuis: vtz ē passiuū ꝓpter ꝗ quod est māle quoquo mō: ⁊ mirū cū corpe. i. virtus i corpore: sicut sensus ē passiuus: aut nullo mō ē passiuum. qz si ē materiale: neqz mirū cū corpore oīno: sed de itētiōe passiōis tñ hz receptionē: ⁊. d. (Dicamꝰ igit qꝰ si formare ⁊c). i. dicamꝰ igit qꝰ si posuerimus qꝰ formare p itellectū ē sicut sentire. s. ex virtutibus passiuis: adeo qꝰ ꝓpria virtus intellectiua recipiat intellecta: ⁊ cōprehēdat ea: quēadmodū virtus sentiēs recipit sensibilia: ⁊ cōprehēdit ea: necesse ē alterz duoz: aut vt accidat ei aliq̄ trāsmutatio ⁊ passio ab itellecto similis transmutationi que accidit sensui a sensato: qz perfectio sensus est virtus in corpore. aut vt non accidat ei transmutatio similis transmutationi sensuum: ⁊ passiōi eorū a sensato: qz ꝓpria ꝑfectio itellectꝰ nō ē virtꝰ i corpe: imo ñ accidit ei oīno. ⁊ ꝑ itēdebat cū. d. (aliud silē). i. aut nō patiatur passione eāli passiōi sensus. s. nō accidit ei transmutatio similis transmutationi que accidit sensui: sed solū assimilatē sensui: in receptiōe: qz non est virtus in corpore.

¶Impassibile ergo oz esse susceptiuuz aūt specici ⁊ potentia hmōi: sed nō hoc. Et similiter se habere sic sētitiuū ad sēsibilia sic itellectiuū ad itelligibilia.

¶Oꝑz igitur vt sit non passiuum sed recipit formā 3.
⁊ ē in potētia sicut illud nō illud. Et erit dispō eius ꝑm similitudinem: sicut sentiens apud sensibilia: sic intellectus apud intelligibilia.

¶ Cū narrauit qꝰ ꝓio neče ē ꝑscrutari de hac actiōe q̄ ē for- 3.
mare p itellectū: vtz ē passiua aut actiua icepit pōere illud qđ vult declarare. s. ipsū eē de vtute passiua quoquo mō: ⁊ qꝰ ē nō trāsmutabile qz nō ē corpus: neqz vtꝰ in corpe ⁊. d. (oz igit vt sit nō passiuū ⁊c). i. ⁊ cū bene fuerit ꝑscrutatū de hac appebit qꝰ neče ē qꝰ ista ps aie p quā fit formare ē virtus nō trāsmutabilis a forma quā cōprehēdit sz nō hz de itētione passiōis: nisi hoc tñ qꝰ recipit formā quā cōprehēdit: ⁊ qz ē i potētia illud qđ cōprehēdit: sicut sentiens nō qz ē aliqd hoc i actu corpꝰ aut virtꝰ i corpe. sicut ē sentiēs. Et hoc itendebat cū. d. (⁊ ē i potētia sicut illud nō illud). i. ⁊ ē i potentia sicut sensus nō qz illa virtus ē aliqd hoc: aut corpꝰ aut vtꝰ i corpore

d.d. (7 erit essentia ei⁹ ꝑm exēplū: sicut sensus apud sensibilia ⁊c). pōt itelligi sic: ⁊ necesse est vt sit de virtutibus passiuis. ita q̄ ꝓportio sensus ad sensibilia sit sicut ꝓportio intellectus ad itelligibilia: ⁊ ꝑm hoc i ordie ꝑmonis erit transpositio: tunc ꝺz legi sic (oz igit vt dispositio ei⁹ sit ꝑm similitudinē sicut sensus apud sensibilia: sic intellectus apud intelligibilia: vt sit nō passiuū passiōe: sicut passiōe sensuū: ſz recipit formā: ⁊ ē i potētia sicut illud nō illud) ⁊ pōt itelligi ⁊ dispō ei⁹ erit ꝑm hūc modū. sicut sentiēs apud sensibilia: sic itellect⁹ apud itelligibilia. i. q̄ ponere ipsū nō passiuum nō ꝺicit huic q̄ ꝓportio eius ad itellectū sit sicut ꝓportio sentientis ad sensatū: ſz forte ꝓcedendo ipsū habere hāc ꝓportionē: erit necesse vt sit nō trāsmutabile ⁊ coegit nos ad ad illā expositionē hoc q̄ itellectū habere hāc ꝓportionem manifestum est per se: aut ꝓpe cum hoc qđ ē. q. principiū ad sciendū ipsū esse non passiuum neq; transmutabile.

¶ Necesse ita q; quoniam oia itelligit immixtū esse sicut dixit Anaragoras vt iperet. Hoc aūt ē vt cognoscat. Int⁹. n. appēs ꝓhibz extraneū: ⁊ obstruet

4. ¶ Oportet igitur si itelligit oia: vt sit nō mixtū: sicut dixit Anaragoras vt appareat. ſ. vt cognoscat. Si. n. i eo appuerit appēs ipediet alienū q; est aliud.

4. ¶ Cū posuit q̄ itellect⁹ mālis recipiēs ꝺz esse de genere virtutū passiuaꝝ ⁊ cū ꝫ nō trāsmutat apud receptionē: q; neq; ē corpus neq; virt⁹ i corpe: ꝺedit demōstrationē lup ꝫ ⁊. d. (necesse est igit si intellígit ⁊c). i. necesse ē si cōprehēdit oia exīa extra aīam: vt afi cōprehēsionē sit noiatus ex ꝫ mō in genere virtutū passiuarū nō actiuaꝝ: ⁊ vt sit nō mixtus cum corpibus. ſ. neq; corpus: neq; virtus in corpore nālis: aut aīalis: sicut. d. Anaragoras. d.d. (vt cognoscat ⁊c). i. necesse ē vt sit nō mixt⁹: aut cōprehēdat oia: ⁊ recipiat ea. Si. n. fuerit mixtus tunc erit aut corpus aut virtus in corpore ⁊ si fuerit alterū istoꝝ habebit formā ꝓpriā: q̄ forma ipediet eū recipere aliquā formā alienā: ⁊ ꝫ itēdebat cū. d. (si. n. ap paruerit in eo ⁊c). i. si. n habuerit formā ꝓpriā rez: tūc illa forma ipediet eū a recipiēdo formas diuersas extraneas: q; sūt alie ab ea. Sz mō �sideradū ē i his ꝓpositiōib⁹ quibus Aris. declarauit hec duo de itellectu. ſ. ipsū ee i genere virtutū passiuaꝝ: ⁊ ipsū ee nō trāsmutabile: q; neq; ē corp⁹: neq; virtus i corpore nā ꝫ duo sūt principiū oium q̄ dicūt de itellectu. Et sicut ꝗPlato dicit maxim⁹mo debet ee i principio: minim⁹. n. error i principio ē cā maximi erroris i fine: sic dicit Aris. Dicam⁹ igit q̄n cū formare p itellectū ē aliquo mō de vtutib⁹ receptiuis: sicut ē de vtute sensus: manifestū ē ex ꝫ. Virtutes. n. passiue sūt mobiles ab eo cui attribuūt: acti ue aūt ⁊ mouēt illud cui attribuūt. Et q; res nō mouet nisi ꝺz q̄ ē i actu: ⁊ moueť ꝑm q̄ ē in potētia: necesse ē iqūtū rerū forme sūt i actu extra aīam: vt moueāt aīam rōnalē ꝺz q̄ cō prehēdit eas: quēadmodū sensibilia iqūtū sūt entia i actu: necesse est vt moueāt ſēſ⁹. i. vt sēsus moueanť ab eis. Et iō aīa rōnalis idiget ꝺsiderare itētiōes q̄ sūt i virtute imaginatiua: sicut sensꝰ idiget ispicere sensibilia: ſz tñ vī q̄ forme rerū extrinsecaꝝ mouēt hāc virtutē. ita q̄ mēs aufert eas a materijs: ⁊ facit eas ꝓio itellecta i actu postq̄z erāt itellecta in potētia: ⁊ ꝫ mō vī q̄ ista aīa ē actiua: nō passiua. Scōm igitur q̄ itellecta mouēt eā ē passiua: ⁊ ꝑm q̄ mouenť ab ea ē actiua: ⁊ iō dicit Aris. post q̄ necesse ē pōere i aīa rationali has duas differētias. ſ. vtutē actiōis ⁊ vtutē passiōis: ⁊ dicit apte q̄ vtraq; ꝑs ei⁹ ē neq; gnābilis neq; corruptibilis: vt post appebit. Sz hic icepit notificare ſōam virtutis passiue: cū ꝫ sit necesse i doctrina: er ꝫ igit declarať q̄ hec differentia. ſ. passiōis ⁊ receptiōis exīstit i vtute rōnali: q̄n aūt substātia recipiēs has duas formas: necesse ē vt nō sit corpus: neq; virtus i corpe: manifesta est er ꝓpositiōibus qb⁹ Aris. vsus ē i ꝫ ꝑmōe. Quaꝝ vna ē q̄ ista ſba recipit oēs formas māles. ⁊ ꝫ notū ē de ꝫ itellectu. Secūda aūt ē q̄ oē recipiēs aliqđ necesse ē vt sit denudatū a nā recepti: ⁊ vt sua ſba non sit ſba recepti i spē. Si. n. recipiēs eēt de nā recepti tūc res reciperet se: ⁊ tūc mouēs eēt motū. Ulā necesse ē vt sensus recipiēs colorē careat coloze: ⁊ recipiēs sonū careat sono: ⁊ ꝫ ꝓpositio ē vera ⁊ sine dubio. Et er his duab⁹ sequit q̄ ista ſba q̄ dicit itellect⁹ mālis nullā hēat i sui nā de formis mālibus istis: ⁊ qz forme māles sūt aut corp⁹: aut forme i corpe manifestū ē q̄ ista ſba q̄ dicit itellectus mālis nō ē corpus: neq; forma i corpe: ē igitur nō mixtū cū mā oīno. Et debes scire q̄ illud qđ dedit ꝫ necessario ē qz ista ſba est: ⁊ q̄ recipiēs formaſ rez mālū vl māles ſ̄ ꝫ i se formā mālē. ſ. composita ex mā ⁊ forma: ⁊ neq; ē ēt aliq̄ forma formaꝝ mālū forme. n. māles nō sūt separabilese neq; ē etiā ex formis primis simplicib⁹: ille. n. nō sūt separabiles: ſz nō recipiūt formas nisi diuersas ⁊ ꝑm q̄ sūt itellecte i potētia nō i actu. est igit aliud ens a forma: ⁊ a mā: ⁊ ꝗgregato ex eis. Utrū aūt ſba hēat formā diuersā i ee a formis mālibus adhuc nō declarať ex ꝫ sermōe. ꝗPropositio. n. dicēs q̄ recipiēs ꝺz esse denudatū a nā recepti itelligit a nā ſpēi illi⁹ recepti: nō a nā sui gnēis: ⁊ marie remoti. ⁊ marie ei⁹ qđ dictū ē p equiuocationē. Et iō dixim⁹ q̄ i sensu tact⁹ iuenit mediū iter ꝓtraria q̄ cōprehēdit: ꝫria. n. alia sūt i spē a medijs: ⁊ cū talis ē dispositio itellect⁹ mālis. ſ. q̄ est vnū entiū: ⁊ q̄ potētia nō ē abstracta: ⁊ ꝫ forma mālē manifestū ē ipsū ee nō passiuū cum passiua. ſ. trāsmutabilia sint forme māles: ⁊ q̄ ē simpler sicut dicit Aris. ⁊ separabilis: ⁊ sic intelligit nā intellect⁹ mālis apud Aris. ⁊ post loquemur de eis dubijs.

¶ Quare neq; ipsius est esse nām neq; vnā: ſz aut hoc q̄ possibilis sit vocatus vtiq; aie itellect⁹. Dico aūt intellectū quo opinať ⁊ itelligit aīa: ⁊ hoc nihil aliud est actu eoꝝ que sunt ante intelligere.

¶ Et sic nō habebit naturam nisi istā. ſ. q̄ ē possibilis: illud igit de aīa quod dicit intellectus. Et dico intellectum illud per quod distinguimus ⁊ cogitamus: nō ē i actu aliqđ entiū añq̄ itelligat. 5.

¶ Cū declarauit q̄ itellect⁹ mālis nō ꝺz aliquā formā mālū icepit diffinire ipsū ꝫ mō: ⁊. d. (Nō. n. ꝺz nām ſz ꝫ nisi nāz possibilitatis ad recipiēdū formas itellectas māles ⁊. d. (⁊ sic nullā ꝺz nām ⁊c). i. illud igit er aīa qđ ꝺī itellectus mālis nullā ꝺz nām ⁊ essentiā qua cōstituať ꝑm q̄ ē mālis nisi nām possibilitatis: cū denudeť ab oīb⁹ formis mālib⁹ ⁊ intelligibilib⁹. d.d. (⁊ dico itellectū ⁊c). i. ⁊ itēdo p itellectuz ꝫ virtutē aīe q̄ ꝺī itellect⁹ vere nō virtutē q̄ ꝺī itellectus large. ſ. virtutē imaginatiuā i lingua greca ſz virtutē q̄ distinguimus res speculatiuas ⁊ cogitam⁹ i reb⁹ opatiōis futuris. d. (nō i actu aliqđ entiū añq̄z itelligat). i. diffinitio igitur itellectus mālis ē illud qđ ē i potētia oēs itētiōes formarū mālū vniuersaliū: ⁊ nō ē i actu aliqđ entiū añq̄z itelligat ipsū. Et cū ista ē diffinitio itellect⁹ nālis: manifestū ē q̄ differt apud ipsū a ꝓria mā in ꝫ q̄ iste ē i potētia oēs itētiones formaꝝ vniuersaliū mālū: ꝓria aūt mā ē i potentia oēs iste forme sensibiles: nō cognoscēs neq; cōprehēdēs. Et cā ꝓpq̄ ista nā ē distinguēs ⁊ cognoscēs: ꝓrima aūt mā neq; cognoscēs: neq; distinguēs ē: q; ꝓria mā recipit formas diuersas. ſ. idiuiduales: ⁊ istas. Iste aūt recipit formas vles. Et er ꝫ appet q̄ ista nā non est aliqđ hoc: neq; corp⁹: neq; virtus i corpe: q̄n si ita eēt: tūc reciperet formas ꝑm q̄ sūt diuersa: ⁊ ista. Et si ita esset tūc forme exītes i ipsa eēnt itellecte i potētia: ⁊ si nō distigueret nām formaꝝ ſz q̄ sūt forme sicut est dispositio i formis idiuidualib⁹: sue spiritualib⁹: sue corpalib⁹: ⁊ iō necesse ē vt ista nā q̄ ꝺī itellect⁹ recipiat formas mō alio ab eo ꝑm quē iste māe recipiūt formas receptionis: quaꝝ cōclusio a mā ē terminatio ꝓie māe i eis. ⁊ iō nō ē necesse vt sit de genere mārum istaꝝ q⁹ ꝓria ē iclusa: neq; ipsa ꝓria mā. Q̄n si ita esset. tūc receptio in eis eēt eiusdē generis. Diuersitas. n. nāe recepti facit diuersitatem nāe recipiētis. Hoc igit mouit Aris. ad iponēdū hāc mām: q̄ ē alia a nā māe: ⁊ a nā forme ⁊ a nā cōgregati. Et ꝫ idē indurit Theophrastū ⁊ Themistiū ⁊ ꝑles expositores ad opinandum

nãdũ q̃ itellect⁹ mãlis ẽ ſba: neq; gnãbilis neq; corruptibilis. Oe.n. generabile ⁊ corruptibile ẽ hoc: ſzĩã demõſtratũ ẽ q̃ iſte nõ ẽ b: neq; forma i corpe: ⁊ iduxit eos ad opinãdu; cũ b: q̃ iſta ẽ ĩmia ariſ. Jſta.n. ītētio. l. q̃ iſte itellect⁹ ẽ talis. hñ appet intuētib⁹ demõſtratiõe; Ariſ. ⁊ ſua verba. De demõſtratione aũt ſm q̃ erpoſuim⁹. De vbis vo: q⁹. d. ip; eẽ nõ paſſiuũ: ⁊. d. ipſũ eẽ ſepabile: ⁊ ſimpler. Hec.n. tria vba vtunt eis i eo ab ariſ. ⁊ nõ ẽ rectũ: imo ẽ remotũ: vti aliquo eor i doctrina demõſtratiua de gnãbili ⁊ corruptibili: ſz cũ poſt viderũt Ariſ. dicere q̃ neceſſe ẽ ſi itellect⁹ i potẽtia ẽ vt etiã itellect⁹ i actu ſit. ſ. agẽs: ⁊ ẽ illud qđ extrahit illud qđ ẽ ī potẽtia de potẽtia ad actũ. ⁊ vt ſit itellect⁹ extract⁹ de potentia in actũ: ⁊ ẽ ille quẽ itellectus agens ponit i itellectũ mãlẽ ſm q̃ artificiũ ponit formas artificiales i mã artificis: ⁊ cũ poſt b viderũt opinati ſũt q̃ iſte tertius itellect⁹ quẽ põit itellect⁹ agẽs i itellectũ recipiẽtẽ mãlẽ: ⁊ eſt itellectus ſpeculatiuus: neceſſe ẽ vt ſit eternus. Cũ. n. recipiẽs fuerit eternũ neceſſe eſt vt factũ ſit eternũ neceſſario. Et q; opinati ſũt b ꝓtigit vt i rei veritate nõ ſit itellectus agẽs: neq; factũ: cum agẽs ⁊ factũ nõ itelligãt: niſi cũ generatione: ⁊ tẽpore. Aut dicãt q̃ dicere b agẽs ⁊ b factũ nõ ẽ niſi ſm ſimilitudinẽ: ⁊ q̃ itellectus ſpeculatiuus nihil aliud eſt niſi pfectio intellect⁹ mãlis p itellectũ agẽtẽ: ita q̃ ſpeculatiu⁹ ſit aliqđ cõpoſitũ ex itellectu mãli: ⁊ itellectu q ẽ i actu. Et b qđ vi q̃ intellectus agẽs q̃; itelligit quãdo fuerit copulat⁹ nobis: ⁊ q̃; nõ itelligit ſicut accidit ei ꝓpter mixtionẽ. ſ. ꝓpter mixtionẽ eius cũ itellectu mãli: ⁊ q̃ ex b mõ tñ fuit coactus Ariſ. ad ponẽdũ itellectũ mãlẽ: nõ q; itelligibilia ſpeculatiua ſint generata facta: ⁊ cõfirmauerũt b p hoc q̃ ꝓpalauit Ariſ. q̃ intellect⁹ agẽs exiſtit i aĩa denudare nobilicũ vlr formas a materijs prĩo. Deide intelligere eas: ⁊ denudare eas nihil aliud ẽ niſi facere eas itellectas i actu poſtq; erãt i potẽtia. Q uẽ admodũ cõprehendere eas: nihil aliud ẽ q; recipere eas. ⁊ cũ viderũt hãc actionẽ q̃ ẽ creare itellecta ⁊ generare ea eſſe reuerſã ad nr̃am volũtatẽ ⁊ augmẽtabilẽ i nobis ꝑz augmẽtationẽ itellectus. ſ. q̃ ẽ i nobis. ſ. ſpeculatiui. Et iam fuit declaratũ q̃ itellectus q creat ⁊ generat intelligibilia ⁊ intellecta ẽ itelligẽtia agens: ĩõ dixerũt q̃ itellectus q ẽ i habitu ẽ ipſe intellectus: ſz accidit debilitas q̃q; q̃q; additio ꝓp mixtionẽ. Hoc igit̃ mouit Theophraſtũ ⁊ Themiſtium ⁊ alios ad opinãdũ b de itellectu ſpeculatiuo: ⁊ ad dicẽdũ q̃ hec erat opinio Ariſ. ⁊ ſuper b ſũt qõnes nõ pauce. Q uarũ prĩa ẽ q̃ b poſito ꝺdicit huic q̃ Ariſ. poſuit. ſ. q̃ ꝓportio intellecti in actu ad itellectũ mãlẽ ẽ ſicut ꝓportio ſenſati ad ſẽtiens: ⁊ ꝓtradicit veritati i ſc. Si.n. formare p itellectũ eſſet eternũ oporteret vt formatũ p itellectũ eẽt eternũ: q̃pp neẽe eſſet vt forme ſenſibiles eẽnt itellecte i actu extra aĩam: ⁊ nõ māles oĩno: ⁊ b ẽ ꝺ b qđ inuenit̃ in iſtis formis ⁊ ẽt ariſ. apte dicit i b libro q̃ ꝓportio iſti⁹ virtutis diſtiguẽtis rõnalis ad itẽtiões formaꝝ imaginataꝝ ẽ ſicut ꝓportio ſenſuum ad ſenſata: ⁊ ĩõ aĩa nihil itelligit ſine imaginatiõe: quẽadmodũ ſenſus nihil ſẽtit ſine pñtia ſenſibilis. Si igit̃ intẽtiões q̃; intellect⁹ ꝓhẽdit ex virtutib⁹ imaginatiuis eẽnt eterne: tũc itẽtiões vtutũ imaginatinaꝝ eẽnt eterne: ⁊ ſi cẽnt eterne: tũc ſenſatiões eſſẽt eterne: ſenſatiões .n. ſũt de hac virtute ſicut itentiões imaginabiles de virtute rõnabili: ⁊ ſi ſenſationes eẽnt eterne: tũc ſenſata eſſent eterna: aut ſenſatiões eẽnt itentiões alie ab itẽtiõib⁹ rex exiſtiũ extra aĩam in mã. Impoſſibile.n. ẽ ponere eas ealdẽ itẽtiones: q̃q; eternas: ⁊ q̃q; corruptibiles: niſi eẽt poſſibile q̃ nã corruptibilis trãſmutarẽt ⁊ reuerterẽt eterna. Et ĩõ neceſſe ẽ ſi iſte itẽtões q̃ ſt i aĩa fuerint generabiliũ ⁊ corruptibiliũ vt ille ẽt ſint gnãbiles ⁊ corruptibiles: ⁊ b fuit plꝰ ſm i aliquo loco. Hoc igit̃ ẽ vnũ ipoſſibiliũ q̃ videt̃ ꝺdicere huic opinõi. ſ. huic q̃ poſuimus q̃ itellect⁹ mãlis ẽ virtutis nõ facte de nouo. Exiſti mat̃. n. q̃ ipoſſibile ẽ imagiari qũo itellecta erũt facta ⁊ iſta nõ erũt facta. Q ſi.n. agẽs fuerit eternũ: ⁊ patiẽs fuerit eternũ neceſſe ẽ vt factũ ſit eternũ: ⁊ ẽt ſi poſuerimus factũ eſſe generatũ: ⁊ ẽ itellect⁹ q ẽ i hitu: qũo poſſum⁹ dicẽ i eo qđ generat ⁊ creat itellecta. Et ẽ ſcđa qõ magis difficilis valde: ⁊ ẽ q̃ ſi itellect⁹ mãlis ẽ pria pfectio hois: vt declarat̃ i diffinitiõe aĩe: ⁊ intellect⁹ ſpeculatiu⁹ ẽ poſtrema pfectio: hõ aũt ẽ generabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ vn⁹ i nũero p ſuã poſtremã pfectionẽ ab itellectu: neceſſe ẽ vt ita ſit p ſuã primã pfectionẽ. ſ. q̃ p poſtremã pfectionẽ de itellectis ſũ alius a te: ⁊ tu alius a me: ⁊ ſi nõ: tu eſſes p eẽ mei: ⁊ ego p eẽ tui: ⁊ vlr hõ eẽt ens: añq; eſſet: ⁊ ſic hõ nõ eẽt generabilis ⁊ corruptibilis in eo q̃ hõ: ſz ſi fuerit erit i eo q̃ aĩal. Exiſtimat̃. n. q̃ quẽadmodũ neceſſe ẽ q̃ ſi pria pfectio fuerit aliqđ b: ⁊ nũerabilis p numerationẽ idiuiduoꝝ vt poſtrema pfectio ſit hmõi: iã ẽt neceſſe ẽ ecõuerſo. ſ. q̃ ſi poſtrema perfectio eſt nũerata per numerationẽ idiuiduoꝝ hominũ: vt pria pfectio ſit hmõi: ⁊ alia ſũt multa cõtingẽtia ipoſſibilia huic poſitioni. Q ñ ſi pria pfectio eẽt eadẽ oium hominũ ⁊ nõ nũerata p numerationẽ eoꝝ ꝓtingeret q̃ cũ ego acquirerẽ aliquod itellectũ: vt tu ẽt acgreres illud mlẽ: ⁊ qñ ego obliuiſcerer aliquod itellectũ: vt ẽt tu: ⁊ multa ipoſſibilia cõtingẽtia huic. Exiſtimat̃. n. q̃ nulla differẽtia ẽ iter vtrãq; poſitionẽ i b q̃ ꝓtigit de ipoſſibilib⁹. ſ. ex b q̃ ponim⁹ q̃ poſtrema ⁊ pria pfectio ſũt hmõi. ſ. nõ numerate p numerationẽ idiuiduoꝝ. Et cũ nos finrerim⁹ oia iſta ipoſſibilia ꝓtinget nobis ponere q̃ prima pfectio ẽ hec itẽtio. ſ. idiuidualis i mã nũerata p numerationẽ idiuiduoꝝ hois ⁊ generabilis ⁊ corruptibilis. Et iã declaratũ ẽ ex demõſtratiõe Ariſ. p̃dicta q̃ nõ ẽ aliqđ b. neq; corp⁹: nz virt⁹ i corpore: qũo igit̃ poſſum⁹ euadere ab b errore: aut qlis ẽ via diſſolutiõis iſti⁹ qõnis. Alex. aũt ſuſtẽtat̃ ſup hũc ſmonẽ poſtremũ ⁊ dic̃ q̃ magiſ q̃uẽit nãlib⁹. ſ. ſmonẽ cõcludentẽ. ſ. q̃ itellectus mãlis eſt virt⁹ generata: ita q̃ exiſtimam⁹: adeo q̃ opinat̃ i eo ⁊ i alijs virtutibus aĩe elie ꝑparationes factas i corpe p ſe a mixtione ⁊ cõplexione: ⁊ dicit b nõ eẽ ipoſſibile. ſ. vt ex mixtiõe elentoꝝ fiat tale eſſe nobile mirabile: ſz ſit remotũ a ſba elentoꝝ ꝓp̃ maximã mixtionẽ: ⁊ dat teſtimoniũ ſuper b eẽ poſſibile ex b q̃ appet q̃ cõpoſitio q̃ prio cecidit i elentis. ſ. cõpoſitio q̃tuoꝝ q̃litatu; ſimpliciũ: cũ b q̃ ẽ pua illa cõpoſitio ẽ cã marie diuerſitatis i tãtũ q̃ vnũ eſt ignis: alius eſt aer. Et cũ ita ſit nõ ẽ remotũ vt p multitudinẽ cõpoſitiõis q̃ ẽ i hoie ⁊ i aĩalib⁹ fiant illic virtutes diuerſe intãtũ a ſubiectis elentoꝝ b apte ⁊ vlr prio palauit i initio ſui libri de aĩa: ⁊ ꝓcepit vt ꝓſideras de aĩa prio ꝺz ꝑcire mirabilia cõpoſitiõis corpis hois. Et dixit ẽt i tractatu quẽ fecit de itellectu ſm opinionẽ Ariſ. q̃ intellect⁹ mãlis ẽ virtus facta a cõplexiõe: ⁊ hec ſũt verba ei⁹. Cũ igit̃ ex b corꝑe q̃ñ fuerit mixtũ aliq̃ mixtiõe generabile aliqđ ex vniuerſo mixti: ita q̃ ſit aptũ vt ſit inſtrumẽtũ iſti⁹ itellectus q ẽ i b mixto: cũ ſit exiſtit i oi corpe: ⁊ iſtud inſtrumẽtũ ẽ etiã corp⁹: tũc dicet̃ eẽ itellect⁹ i potẽtia: ⁊ ẽ virt⁹ facta a mixtiõe q̃ cecidit i corꝑib⁹: ꝑparata ad recipiẽdũ itellectũ q ẽſt i actu: ⁊ iſta opinio i ſba itellectus mãlis marie diſtat a verbis Ariſ. ⁊ ab ei⁹ demõſtratiõe. A vbis aũt vbi dicit q̃ itellect⁹ mãlis ẽ ſepabil: ⁊ q̃ ſi hz iſtrumẽtũ corꝑale: ⁊ q̃ ẽ ſimpler: ⁊ nõ patiẽs. ſ. nõ trãſmutabilis: ⁊ vbi laudat anaxagorã i b qđ. d. q̃ ẽ nõ mixtus cũ corpe. A demõſtratione vo ſi cut ſcitũ ẽ i b q̃ ſcripſim⁹. Alex. aũt exponit demõſtrationẽ Ariſ. a q̃ ꝺcluſit itellectũ mãlẽ eẽ nõ paſſiuũ: neq; aliqđ boc. nz corp⁹ nz virtutẽ i corpe: ita q̃ itẽdebat ipſũ ꝑparationem nõ ſubiectũ ꝑparationis. Et ĩõ dicit i ſuo libro de aĩa q̃ intellect⁹ mãlis magis aſſimilat̃ ꝑparatiõi q̃ ẽ i tabula nõ ſcripta q̃; tabule ꝑpate: ⁊ dicit q̃ iſta ꝑpatio põt dici ve q̃ nõ ẽ aliqđ b: neq; corp⁹: neq; virtus i corpe: ⁊ q̃ nõ ẽ paſſiua: Sz b qđ dicit alex. nihil ẽ: b. n. ve dz de oi ꝑparatione. ſ. q̃ nz ẽ corpus: neq; forma b i corpe. Q uare igit̃ appropriauit Ariſ. b ꝑparatiõi q̃ ẽ i itellectu iter alias ꝑparationes: ſi nõ itẽdebat demõſtrare nobis ſba ꝑparati: ſz ſbam ꝑparatiõis demõſtratiõis: ſi ipoſſibile ẽ dicere q̃ ꝑparatio eſt ſba cũ b qđ dicim⁹ q̃ ſubiectũ iſti⁹ ꝑparatiõis: neq; ẽ corp⁹: nz virtus i corpe. Et illud qđ ꝺcluſit demõſtratio Ariſ. alia intentio ẽ ab ea ſm quã dz q̃ ꝑparatio: neq; ẽ corpus: neq; virtus i corpe: ⁊ b mãifeſtũ ẽ ex demõſtratiõe Ariſ. Propoſitio.n. dicẽs q̃ oẽ recipiẽs aliqđ: neceſſe ẽ vt in eo non exiſtat i actu aliqđ ex nã recepti: mãifeſtũ ẽ ex eo q̃ ſba pre

parati ⁊ nā eius querit habere ꝺ̄ ꝑdicatū ſm q̄ ē ꝑparatū: ꝑ paratio. n. nō eſt recipiēs ſz eſſe ꝑparationis a recipiēte ē ſi cut accidētis ꝓpꝛij: ⁊ iō cū fuerit receptio nō erit ꝑparatio ⁊ remanebit recipiēs: ⁊ ꝫ manifeſtū ē ⁊ itellectū ab oīb⁹ ex poſitoꝛibus ex demōſtratione ariſ. Aligd. n. eſſe nō coꝛpus: neq; virtutē i coꝛpe ꝺ̄ quattuoꝛ modis diuerſis. Q uoꝛum vnus ē ſubiectū itellectoꝛ ⁊ ē itellect⁹ mālis. cuius cē demō ſtratum ē q̄ ſit: Secūdus ē ipſa ꝑparatio erūs i materijs: ⁊ ē ꝓpinquus mō ſm quē ꝺ̄ q̄ priuatio ſimplr: neq; ē coꝛ pus: neq; vtus i coꝛpe. T erti⁹ aūt ē pꝛia mā: cui⁹ ēt eſſe de mōſtratū ē. Q uartus ē forme abſtracte: quaꝛ cē ē etiā de monſtratū: ⁊ oīa iſta lūt diuerſa: ⁊ indurit Aler. ad hāc eꝛ poſitionē remotā manifeſti erroꝛis fugere. ſ. a qōnib⁹ ꝑdi ctis. Et ēt videm⁹ Aler. ſuſtentari i ꝫ q̄ pꝛia pfectio intelle ct⁹ ꝺz eſſe virtus generata ſup vles ſermones dictos i diffi nitione aie. ſ. qꝛ ē pꝛima pfectio coꝛporis nālis organici. Et dicit q̄ iſta diffinitio ē va de oīb⁹ ptib⁹ aie eadē itētione. ⁊ dat rōnem ſup ꝫ: qñ dicere q̄ oēs ptes aie ſūt forme ē vni uocū aut ꝓpe: ⁊ qꝛ forma ē i eo qđ ē finis hñtis formā: ipoſ ſibile ē vt ſepeꝛ: neče ē cū ꝑ pfectiōes aie ſint forme: q̄ non ſeparētur ⁊ ꝑ ꝫ deſtruit vt i primis pfectiōib⁹ aie ſit pfectio ſeparata. ſicut dicit de nauta cū naue: aut vl̄r erit i ea aliq̄ ps que ꝺ̄ pfectio itētiōe diuerſa ab itētiōe q̄ ꝺ̄ i alijs. Et ꝫ qđ ipſe fingit q̄ mālifeſtū ē de ſmonib⁹ vl̄b⁹ i aia: manife ſte. ꝺ. Ariſ. q̄ nō ē mālifeſtū i oīb⁹ ptibus aie. Dicere. n. for mā ⁊ primā pfectionē ē dicere equiuoce de aia rationali: ⁊ de alijs ptibus aie. Abubacher aūt ⁊ auēpace vī intēdere in manifeſto ſui ſermonis: q̄ itellectus mālis ē virt⁹ imagina tiua ſm q̄ ē ꝑparata ad ꝫ q̄ itētiones q̄ ſūt i ea ſint itellecte i actu: ⁊ q̄ nō ē alia virtus ſōa itellect⁹ ꝓpter iſtā virtutē. Abu bacher aūt vī intēdere iſtud fugiēdo ipoſſibilia ꝓtingentia Aler. ſ. q̄ ſubiectū recipiens formas itellectas ē coꝛpus ſcīm ab elemētis: aut virtus i coꝛpe: q̄m ſi ita fuerit ꝓtinget: aut vt eſſe formaꝝ i aia ſit eſſe eaꝝ extra aiam: ⁊ ſi aia erit nō cō ꝓhēſina: aut vt itellect⁹ hēat iſtrumētū coꝛpale: ſi ſubiectū ad itellecta ſit virtus in coꝛpe: ſicut ē de ſenſib⁹: ⁊ magis in opinabile de opiniō e Aler. ē hoc quod dixit q̄ pꝛime ꝑpa rationes ad itellecta ⁊ ad alias poſtremas pfectiōes de aia ſūt res pfecte a cōpleriōe: nō virtutes facte a motoꝛe extrīſe co vt ē famoſū ex opione Ariſ. ⁊ oium pipateticoꝝ. Iſta. n. opinio i virtutibus aie cōpꝛehēſiuis: ſi eſt ſm q̄ nos itellere rimus ē falſa. a ſōa. n. elentoꝝ ⁊ a nā eoꝝ nō pōt fieri virtus diſtinguens aut cōphēſiua: q̄ñ ſi eſſet poſſibile vt a nā eoꝝ ⁊ ſine extrīſeco motoꝛe fierēt tales virtutes: tūc cēt poſſibile vt poſtrema pfectio q̄ ē intellecta eſſet aliquod factū a ſōa eoꝝ vt coloꝛ: ⁊ ſapoꝛ fiunt: ⁊ iſta opinio ē ſil⁹ opinioni negātiū cās agentes: ⁊ nō ꝓcedētiū niſi cās māles tm̄: ⁊ ſūt illi q̄ ꝺi cūt caſū: ſed aler. ē maioris nobilitatis q̄ꝫ vt credat ꝫ: ſz q̄ nes q̄ oppōebāt ei de itellectu mālī coegerūt ipſū ad ꝫ. Re uertamur igit̄ ad noſtrū: ⁊ ꝺicam⁹ q̄ forte iſte q̄nes ſūt q̄ i durerūt Auēpace ad ꝫ ꝺicēdū i itellectu mālī: ſz q̄ accidit ei ipoſſibile manifeſtū ē. Intētiōes. n. imaginate ſūt mouētes itellectū nō mote. Declaratur. n. q̄ ſūt illud cui⁹ ꝓportio ad virtutē diſtinctiuā rōnabilē ē ſicut ꝓportio ſenſati ad ſētiēs nō ſicut ſentiētis ad habitū q̄ eſt ſenſus: ⁊ ſi ēēt recipiens in tellecta tūc res reciperet ſe: ⁊ mouēs ēēt motū: ⁊ iā declara tū ē q̄ intellectus mālis ipoſſibile ē vt hēat formā i actu: cū ſōa ⁊ nā ei⁹ ē vt recipiat formas ſm q̄ ſūt forme. Et cū hec oīa que pñt dicit i nā itellect⁹ mālis videnē ipoſſibilia ꝓter ꝫ quod. ꝺ. Ariſ. cui ēt ꝓtingunt q̄nes nō pauce. Q uaꝝ vna ē q̄ itellecta ſpeculatiua ſūt eterna. Secūda aūt ē fortiſſima eaꝝ q̄ poſtrema pfectio i hoīe ſit numerata ꝑ numerationē īdiuiduoꝝ hoīs: ⁊ pꝛia pfectio ſit vna numero i oīb⁹. T er tia aūt ē q̄ Theophraſti: ⁊ ē q̄ ponere q̄ iſte itellectus nul lā hꝫ formā: neceſſariū ē: ⁊ ponere ēt ipſū eē aliqđ ens necel ſariū ē: ⁊ ſi nō: nō eſſet receptio neq; ꝑparatio. Iſ ꝓparatio enī ē receptio ex ꝫ qđ nō iuenit̄ i ſubiecto: ⁊ cū ē aliqđ ens: ⁊ nō hēat nām forme: remanet vt hēat nām pꝛime māe: qđ eſt valde inopinabile. Iſ pꝛima. n. mā: neq; ē cōpꝛehenſiua: neq; diſtinctiua: ⁊ q̄ño ꝺicit̄ i aliquo cui⁹ eē ſit tale qđ ē ab ſtractū. ⁊ cū oīa iſta ſint: iō viſū ē mihi ſcribē qđ vī mihi i ꝫ ⁊ ſi ꝫ quod appet mihi nō fuerit cōpletū: erit pꝛincipiū cōple mēti: ⁊ tūc rogo fratres videntes ꝫ ſcriptū ſcribere ſuas du bitatiōes: ⁊ forte ꝑ illud iueniēt veꝝ i ꝫ: ſi nōdū iueni: ⁊ ſi in ueni vt fingo tūc declarabit̄ ꝑ illas q̄nes. Ueritas. n. vt ꝺi cit Ariſ. cōuenit ⁊ teſtat̄ ſibi oī mō. Q ueſtio aūt vicēs q̄ño itellecta ſpeculatiua erūt generabilia ⁊ coꝛruptibilia: ⁊ agēs ea ⁊ recipiens erit eternū: ⁊ q̄ ē idigentia ad ponendū itelle ctū agentē ⁊ recipiētē: ſi nō ē illic aliquod generatū. Illa q̄ nō ꝓtingeret: ſi nō eſſet ꝫ aliqd quod eſt cā eſſe itellecta ſpe culatiua generata: mō aūt: qꝛ iſta itellecta ꝓſtituunt̄ ꝑ duo quoꝝ vnū ē generatū: ⁊ aliud nō generatū: quod dictū fuit i ꝫ eſt ſm curſū nālē: q̄ñ qꝛ formare ꝑ itellectum ſicut dicit Ariſ. ē ſicut cōpꝛehendere ꝑ ſenſū: cōpꝛehēdere aūt pfic̄ ꝑ duo ſubiecta. Q uoꝝ vnū ē ſubiectū ꝑ qđ ſenſus ſit verus ⁊ ē ſenſatū extra aiam. Aliud aūt ē ſubiectū ꝑ qđ ſenſ⁹ ē forma exiſtēs: ⁊ ē pꝛia pfectio ſentientis. Neceſſe ē etiam vt intelle cta i actu habeāt duo ſubiecta. Q uoꝝ vnū ē ſubiectum per qđ ſūt vera. ſ. forme q̄ ſūt imagines vere. Secūdū aūt eſt il lud ꝑ quod itellecta ſunt vnū entiū i mūdo: ⁊ iſtud eſt itelle ctus mālis. Nulla. n. ē differentia i ꝫ iter ſenſū ⁊ itellectum niſi q̄ ſubiectū ſenſus ꝑ quod ē ver⁹ ē extra aiam: ⁊ ſubiectū itellectus ꝑ qđ ē ver⁹ ē itra aiam: ⁊ hoc dictū ē ab Ariſ. i hoc itellectu vt videbit̄ poſt: ⁊ hoc ſubietū i itellectu quod ē mo toꝛ illis quoquo mō ē illud qđ reputauit Auēpace eſſe reci piens: qꝛ iuenit ipſz qñq; itellectū i potentia: ⁊ qñq; itellectū in actu: ⁊ iſta diſpoſitio ſubiecti recipiētis: ⁊ exiſtimauit cō uerſionē. Et iſta ꝓportionalitas magis iuenitur pfecta iter ſubiectū viſus quod mouet ipſū: ⁊ iter ſubiectū intellect⁹ qđ mouet ipſū. quēadmodū. n. ſubiectum viſ⁹ mouēs ipſz quod eſt coloꝛ non mouet ipſū niſi q̄ñ per ꝓſentiā lucis efficit̄ co loꝛ in actu: poſtq̄z erat in potētia: ita itentiones imaginate nō mouent intellectū mālē niſi q̄ñ efficiūt̄ intellecta in actu poſtq̄z erant in potentia: ⁊ ꝓp ꝫ fuit neceſſe Ariſ. ponere in tellectū agentē vt videbit̄ poſt: ⁊ eſt extrahens has intētiōes de potentia i actū: quēadmodū coloꝛ q̄ eſt in potētia: nō eſt pꝛima perfectio coloꝛis qui ē intētio cōpꝛehenſa: ſed ſubie ctum quod pfic̄ per iſtū coloꝛē eſt viſus. ita ēt ſubiectū qđ perfic̄ per intellectū non ē intentiōis imaginate q̄ ſūt intel lecte in potētia: ſed intellectus mālis qui pfic̄ per intelle cta: ⁊ eſt eius ꝓportio ad ea ſicut ꝓportio itentionis co loꝛis ad virtutem viſibilem. Et cum omnia iſta ſint ſicut narrauimus: non contingit vt iſta intellecta que ſunt in actu. ſ. ſpeculatiua ſint generabilia: ⁊ coꝛruptibilia: niſi ꝓp ſubiectum per quod ſunt vnū entiū. ſ. itellectū mālē. Q ueſtio aūt ſecūda vicēs q̄ño i tellectus mālis ē vn⁹ in nūero in oīb⁹ idiuiduis hominū nō gnābilis: neq; coꝛruptibilis: ⁊ itellecta erūtia i eo i actu: ⁊ ē itellect⁹ ſpeculatiuus nūeratus ꝑ nūerationē idiuiduoꝝ ho minū gnābiliū ⁊ coꝛruptibiliū ꝑ generationē ⁊ coꝛruptionē idiuiduoꝝ ⁊ hec qđē q̄ño valde ē difficilis: ⁊ maximaꝫ habꝫ ambiguitatē. Si. n. poſuerim⁹ q̄ iſte itellect⁹ mālis ē nūera tus ꝑ numerationē idiuiduoꝝ hominū: ꝓtinget vt ſit aliqđ ꝫ aut coꝛp⁹: aut virt⁹ i coꝛpe ⁊ cū fuerit aliqđ ꝫ erit itētio itel lecta i potētia. Intētio aūt itellecta in potētia ē ſubiectū mo uēs itellectū: recipiētē. nō ſubiectū motū. Si igit̄ ſubiectuꝫ recipiēs fuerit poſitū eſſe aliqđ ꝫ: ꝓtinget vt res recipiat ſe ipſam vt dixim⁹: qđ ē ipoſſibile. Et ēt ſi ꝓceſſerim⁹ ipſā reci pere ſetpſā ꝓtingeret vt recipet ſe vt diuiſa: ⁊ ſic erit virtus i tellect⁹ eadē cū virtute ſenſus: aut nulla differētia erit iter eſ ſe forme extra aiam ⁊ i aia. Hec. n. mā idiuidualis non reci pit formas niſi has ⁊ idiuiduales ⁊ ꝫ ē vnū coꝛ q̄ atteſtāt Ariſ. opinari q̄ iſte itellect⁹ nō ē itētio idiuidualis. Et ſi po ſuerim⁹ q̄ nō nūerat ꝑ nūerationē idiuiduoꝝ: cōtinget vt ꝑ portio ei⁹ ad indiuidua erūtia i ſua pfectione poſtrema i ge neratiōe ſit eadē: vñ neceſſe eſt ſi aliquod iſtoꝝ idiuiduoꝝ acq̄ſierit rē aliquā itellectā: vt illa acq̄rat ab oīb⁹ illoꝝ: q̄ñ ſi cōtinuatio illoꝝ idiuiduoꝝ ē ꝑp ꝓtinuationē itellect⁹ mālis cū eis: quēadmodū cōtinuatio hoīs cū itētiōe ſenſibili ē pro pter cōtinuationem pꝛie pfectionis ſenſus cum eo q̄ eſt re-

cipiens in-

cipiens intētionē sensibilē. Cōtinuatio aūt intellect⁹ mālis cū oibus hominibus exītib⁹ i actu in aliquo tēpore in perfectione eoꝝ postrema dꝫ cē cadē ꝙtinuatio. Nihil. n. facit alietatē ꝓportionis ꝙtinuatiōis iter hec duo ꝙtinua: qm̄ si B ita est necesse ē cu tu acquisieris aliqđ itellectū vt ego etiā acquirā illud itellectū: qđ est ipossibile: ⁊ idifferēter siue posueris q̄ postrema pfectio generata i vnoquoꝝ induiduo subiecta vtī intellectui. s.ꝓ quā itellect⁹ mālis copulat: ⁊ est ex ea quasi forma seperabilis a subiecto suo cū quo cōtinuatur si aliqd ē tale: ⁊ siue posueris eā perfectionē esse virtutē vl virtutū aie aut virtutū corpis idē est i sequēdo ipossibile. Et iō opinādū est q̄ si sunt aliq̄ aiata quoꝝ ꝓria perfectio ē sba separata a suis subiectis vt existimat̄ de corpib⁹ celestib⁹ q̄ ipossibile ē vt inueiat̄ ex vna spē eoꝝ plus vno induiduo: qm̄ si ex eis. s. ex eadē spē inueniret plus q̄ vnū induiduū. U. g. de corpe moto ab eodē motore. tunc esse eoꝝ esset ociosū ⁊ superfluū: cum motus eoꝝ eēt pp eādē itētionē i nūero. U. g. q̄ esse plus vna naui in nūero vni naute in eadē hora est ociosum: ⁊ silr esse plus vno instrumēto in nūero vni artifici eiusdē spēi instrumētoꝝ est ociosū: ⁊ hec ē intentio eius qđ fuit dictū in prio de celo ⁊ mundo. s. q̄ si esset alius mūdus esset aliud corpus celeste: ⁊ si esset aliud corpus haberet aliū motorē i numero a motore istius corpis: ⁊ si B esset: tūc motor corpis celestis esset mālis numerat⁹ p numerationē corpoꝝ celestiū. s. q̄ impossibile est q̄ vnicus motor i nūero sit duoꝝ corpoꝝ diuersoꝝ i nūero: ⁊ iō artifex non vtitur plus vno instrumēto cū ab eo nō ꝓueniat nisi vna actio. Et vlr existimat̄ q̄ ipossibilia ꝓtingentia huic positiōi cōtingūt huic quod ponimus q̄ itellectus qui ē i habitu ē vn⁹ i nūero: ⁊ iā enumerauit plura eoꝝ. Auēpace i epistola sua quā appellauit ꝙtinuationē itellect⁹ cū hoīe: ⁊ cū ita sit q̄lis igit̄ est via ad dissoluēdū istam q̄onem difficilē. Dicam⁹ igit̄ q̄ manifestū ē q̄ hō nō ē itelligēs i actu nisi pp ꝙtinuationem itellect⁹ cū eo in actu: ⁊ ē etiā manifestū q̄ mā ⁊ forma copulant̄ ad inuicē: ita q̄ congregatū ex eis sit vnicū: ⁊ maxime itellectus materialis: ⁊ intentio itellecta in actu: quod. n. cōponit̄ ex eis nō ē aliquod tertiū aliud ab eis: sicut est de alijs compositis ex mā ⁊ forma. Continuatio igit̄ intellecti cū hoīe impossibile ē vt sit nisi per ꝙtinuationē alterius istaꝝ duarum partiū cū eo. s. partis que ē de eo quasi mā: ⁊ partis q̄ ē de ipso. s. de intellectu quasi forma. Et cū declaratū est ex predictis dubitatiōibus: q̄ ipossibile ē vt intellectū copuleat cū vnoquoꝝ hominū ⁊ numerēt̄ p nūerationē eoꝝ per partē q̄ ē de eo quasi mā. s. itellectū mālē: remanet vt ꝙtinuatio itellectoꝝ cū nobis hoibus sit p ꝙtinuationē intētiōis itellecte cū nobis: ⁊ sunt intentiones imaginate. s. partis q̄ est in nobis de eis aliquo mō q̄si forma. Et iō dicere puerū eē intelligentē i potētia pōt itelligi duob⁹ modis. Quoꝝ vn⁹ est q̄ forme imaginate que sūt in eo sūt intellecte i potētia. Secūdus aūt q̄ intellect⁹ mālis qui natus est recipere intellectū illi⁹ forme imaginate est recipiēs in potentia. ⁊ cōtinuat⁹ cū nobis i potentia. Declaratū est igit̄ q̄ prima pfectio itellectus differt a primis pfectiōibus aliaꝝ virtutū aie: ⁊ q̄ B nomen pfectio dicit̄ de eis mō equoco ꝑ hoc ei qđ existimauit aler. Et iō dicit aris. in diffinitiōe aie q̄ ē perfectio pria corporis nālis organici: qđ nōdū est mānifestū: vtrum p oēs virtutes pficiat̄ corp⁹ eodē mō: aut ē ex eis aliq̄ p quā corp⁹ non pficitur. ⁊ si pficiat̄ erit alio mō. ¶ Preparatio aūt q̄ est in virtute imaginatiua itellectoꝝ similis est ꝑparatiōibus q̄ sunt in alijs virtutibus aie. s. pfectiōib⁹ primis aliaꝝ virtutū aie: ꝑm hoc q̄ vtraq̄ ꝑparatio generat̄ per generationem idiuiduī. ⁊ corrūpit̄ per corruptionē ei⁹: ⁊ vlr numerat̄ p numerationē ei⁹: ⁊ differūt i B q̄ illa est ꝑparatio i motore vt sit motor. s. ꝑparatio q̄ i itētiōib⁹ imaginatis. Secūda aūt ē ꝑparatio i recipiēte: ⁊ ē ꝑparatio q̄ ē i primis perfectiōibus aliaꝝ partiū aie: ⁊ ꝓp hanc similitudinē iter has duas ꝑparatiōes: existimauit Auēpace q̄ nulla ē ꝑparatio ad rē itelectā fiēdā nisi ꝑparatio exīs i itētiōib⁹ imaginatis: ⁊ he due preparatiōes differūt sicut terra a celo. Una. n. ꝑparatio ē i motore vt sit motor. Alia aūt ē ꝑparatio i moto vt sit motū ⁊ recipiens: ⁊ iō opinādū ē q̄ iā apparuit nobis ex ꝑmōe aris. q̄ in aia sunt due partes itellect⁹. Quaꝝ vna ē recipies: cuius esse declaratū ē B. Alia aūt est agens: ⁊ est illud qđ facit intētiones q̄ sūt i virtute imaginatiua cē mouentes itellectū mālē in actu postqꝫ erant mouētes i potētia: vt post apparebit ex sermone Aris. ⁊ q̄ he due ptes sunt non generabiles neqꝫ corruptibiles: ⁊ q̄ agēs ē de recipiēte q̄si mā de forma vt post declarabit̄. Et iō opinat⁹ ē Themist⁹ q̄ nos sum⁹ i tellectus agēs: ⁊ q̄ itellect⁹ speculatiu⁹ nihil est aliud nisi cōtinuatio itellectus agētis cū itellectu mālī trū: ⁊ nō ē sicut existimauit ꝫ opinādū ē q̄ i aia sūt tres ptes itellect⁹. Quaꝝ vna est intellectus recipiēs. Secūda aūt est efficiēs. Tertia aūt factū. Et due istaꝝ triū sit eterne. s. agēs ⁊ recipiēs: tertia aūt est generabilis ⁊ corruptibilis vno mō: eterna aūt alio mō: qm̄ q̄ opinati sumus ex hoc ꝑmone q̄ itellectus mālis est vnicus oib⁹ hoibus: ⁊ ēt ex B sum⁹ opinati q̄ spēs hūana ē eterna: vt declaratū ē i alijs locis: necesse ē vt itellect⁹ mālis nō sit denudatus a principijs nālib⁹ cōmunib⁹ toti spēi humane. s. primis ꝓpositiōibus ⁊ formationibus singularib⁹ cōmūibus oibus. Nec. n. itellecta sūt vnica ꝑm recipiens: ⁊ multa ꝑm itētionē receptā. Secm igit̄ modū ꝑm quem sūt vnica necessario sūt eterna: cū esse non fugiat subiecto recepto. s. motore q̄ est intētio formaꝝ imaginataꝝ: nō est illic i pediēs ex pte recipiētis. Generatio igitur ⁊ corruptio nō est ei: nisi ꝓpter multitudinē ꝙtingentē eis nō pp modū ꝫ quē sunt vnica: ⁊ iō cū in respectu alicuius induiduī fuerit corruptū aliqđ itellectū primoꝝ itellectoꝝ per corruptionē sui subiecti per qđ est copulatū cū nobis: ⁊ vez: necesse ē vt illud intellectū nō sit corruptibile simplr: ꝫ corruptibile i respectu vniuscuiusqꝫ induiduī: ⁊ ex B mō possemus dicere q̄ itellect⁹ speculatiu⁹ est vnus in oibus. Et cū ꝙsideratū fuerit de istis itellectis ꝑm q̄ sunt entia simplr nō i respectu alicuius indiuiduī vere dicunt̄ esse eterna: ⁊ q̄ non itelligūt̄ q̄ndoqꝫ ⁊ q̄ndoqꝫ non: sed sp: ⁊ q̄ illud esse ē eis medium inter esse et non esse ⁊ esse remanens: ꝑm. n. multitudinē ⁊ diminutionē ꝙtingentē eis a postrema pfectione sūt generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ꝑm q̄ sūt vnica in nūero sunt eterna: B erit si non fuerit positū q̄ dispositio i postrema pfectiōe i hoīe ē sicut dispositio in intellectis cōib⁹ oīb⁹. s. q̄ esse mūdi nō denudatur a tali induiduo esse: B. n. ipossibile esse nō ē mālis ēt: imo dicēs B pōt habere rōnē ⁊ cām sufficientē ⁊ factiētē aiam gelatiētē: qm̄ cū sapientia ⁊ esse in aliquo mō ꝓprio hoium ē sicut modus artificioꝝ esse in modis ꝓprijs hoium existimat̄ q̄ ipossibile ē vt tota habitatio fugiat a plia: sicut opinādū ē q̄ ipossibile est vt fugiat ab artificijs nālibus. Si. n. aliq̄ ps eius caruerit eis. s. vt artificijs. U. g. ārta terre ptētrionalis non carebunt eis alie ārte: q̄ B. n. declaratū ē q̄ habitatio est possibilis i parte meridionali: sicut i septētrionali. Forte igitur plia inuenit̄ in maiori pte subiecti in oī tēpore sicut hō inuenitur ab hoīe ⁊ equus ab equo. Intellectus igit̄ speculatiuus est nō generabilis: neqꝫ corruptibilis ꝑm hūc modū ⁊ vlr ita est de itellectu agente creante intellecta: sicut de intellectu distinguēte ⁊ recipiēte: quēadmodū. n. itellect⁹ agēs nūqꝫ quiescit a generando ⁊ creando simplr: ꝫ ab hac. s. generatiōe cuacuat̄ aliqđ subiectū: ita ē de itellectu distinguēte: ⁊ B inuit aris. i ꝓio isti⁹ libri cū. d. ⁊ formare p itellectū ⁊ cōsiderare sūt diuersa ita q̄ int⁹ corrūpat̄ aliqd aliud. ipꝫ ātem se nullā ꝫ corruptionē: ⁊ itēdit p aliqd aliud: formas imaginatas hūanas: ⁊ itēdit p formare p itellectū receptionē q̄ ē sp i itellectu mālī: de q̄ itēdebat dubitare i B tractatu: ⁊ i illo: cū. d. ⁊ nō sum⁹ memores q: iste ē nō passiu⁹. Intellectus ātem passiuus ē corruptibilis: ⁊ absqꝫ B nihil itelligit: ⁊ itēdit p itellectū passiuū virtutē imaginatiuā. vt post declarabit̄ ⁊ vlr ista itētio apparuit a remotis aiam cē imortalē. s. intellectum speculatiuū. Ulī plato. d. q̄ vlia sūt neqꝫ generabilia neqꝫ corruptibilia: ⁊ q̄ sūt entia extra mentē. Et est sermo verus ex hoc mō ⁊ falsus ꝑm q̄ sonant verba eius: ⁊ est modus quem aris. laborauit destruere in metaphysica. Et vlr ista intentio aie ē pars vā in ꝓpositionib⁹ ꝓbabilibus que dant animam esse vtrumqꝫ. s. mortalem: ⁊ non mortalem.

ꝓbabilia.n.ipossibile ē vt sint falsa ꝑm totū. Et ꝟ apologizauerunt antiqui:ꝙ in repꝛesentatione illi⁹ ꝙueniūt oēs leges. Tertia aūt qō que est qūo itellectus mālis est aliquod ens ꝙ non est aliqua formaꝝ materialiū neqꝫ ēt prima mā: sic dissoluit:Opinandū est enī qꝺ istud est quartum genus esse:quemadmodum enīz sēsibile esse diuiditur in formaz:ꝙ mām:sic itelligibile eē oꝫ diuidi in consimilia his duob⁹.s. in aliquod simile forme:ꝙ i aliqō simile māe:ꝙ ꝟ necesse est i oī intelligentia abstracta q̄ intelligit aliud:ꝙ si nō: non eēt multitudo in formis abstractis:ꝙ iō declaratū ē i ꝓia ꝓbia qꝺ nulla ē forma liberata a potētia simplr nisi ꝓia forma q̄ nihil itelligit extra se:ſz eēntia ei⁹ qdditas ei⁹: alie āt forme diuersāt in qdditate ꝙ essentia quoquo mō:ꝙ nisi esset ꝟ genus entiū qō sciuim⁹ i sciētia aīe:nō possem⁹ itelligere multitudinē i reb⁹ abstractis. quēadmodū nisi sciremus hic natura intellectus nō possemus intelligere qꝺ virtutes mouentes abstracte debēt esse intellect⁹:ꝙ ꝟ latuit multos modernos adeo qꝺ negauerūt illud qō dicit Aris. in tractatu sui libri:qꝺ necesse ē vt forme abstracte mouentes corpa celestia sint ꝑm numerū corpoꝝ celestiū:ꝙ iō scire de aīa necessariū ē in sciēdo primā ꝓbiam:ꝙ iste itellect⁹ recipiēs necesse est vt intelligat itellectū qui ē in actu. Cū.n.itellexerit formas māles dignioꝝ ē vt intelligat formas nō māles:ꝙ illud qō itelligit ex formis abstractis. Vl.g.ex itelligētia agēte nō ipedit ipsū itelligere formas māles. ꝟ ꝓpositio aūt dicens qꝺ recipiēs nihil oꝫ hīe i actu ex eo qō recipit:nō dicit simplr: ſz cū ꝓdictōe.s.qꝺ nō ē necesse vt recipiēs nō sit aliqd i actu oīno:ſz vt nō sit i actu aliqd ex eo qō illud recipit sicut prediximus:imo debes scire qꝺ respectus itellect⁹ agētis ad istū itellectū ē respectus lucis ad diaphanū:ꝙ respectus formaꝝ mālīū ad ipsū ē respect⁹ coloris ad diaphanū:quēadmodū enī lux ē pfectio diaphani sic itellect⁹ agēs ē pfectio intellect⁹ mālis:ꝙ quēadmodū diaphanū nō mouet a colore:nꝫ recipit cū nisi qn lucet:ita iste itellect⁹ nō recipit itellecta q̄ sūt hic nisi ꝫ qꝺ pficit ꝑ illū itellectū:ꝙ illumiat ꝑ ipsū. Et quēadmodū lux facit colorē in potētia eē i actu:ita qꝺ possit mouere diaphanū:ita itellect⁹ agēs facit itētiones i potētia itellectas i actu:ita qꝺ recipit eas itellect⁹ mālis:ꝑm ꝟ igit ē itelligēdū de itellectu māli ꝙ agēte:ꝙ cū itellect⁹ mālis fuerit copulatus ꝑm qꝺ pficit ꝑ itellectū agētē:tūc nos sumus copulati cū itellectu agēte:ꝙ ita dispositio dicit adeptio ꝙ itellectus adeptus:vt post videbit:ꝙ iste modus ꝑm quē posuimus essentiā itellectus mālis:dissoluit oēs qōnes ꝓtingentes huic qꝺ ponimus qꝺ itellectus ē vn⁹ ꝙ multa: qn̄ si res i tellecta apud me ꝙ apud te fuerit oīb⁹ modis:ꝓtinget qꝺ cuz ego scirē aliquod itellectū vt tu scires ēt ipsū:ꝙ alia multa impossibilia. Et si posuerim⁹ cū esse multa:ꝓtinget vt res intellecta apud me ꝙ apud te sit vnū i spē ꝙ due i indiuiduo:ꝙ sic res itellecta habebit rē itellectā ꝙ sic ꝓcedit i infinitū:ꝙ erit i possibile vt discipulus addiscat a magistro nisi sciētia q̄ ē in magistro sit virtus generās ꝙ creans scientiā q̄ ē i discipulo ad modū ꝑm quē iste ignis generat aliū ignē si bi silem i spē quod ē impossibile. Et ꝟ qō scitū ē idē i magistro ꝙ discipulo: ex ꝟ mō fecit ꝟ Pla. credere:qꝺ disciplina eēt rememoratio: Cū igitur posuerim⁹ rē itelligibilē:q̄ ē apud me ꝙ apud te: multa i subiecto ꝑm qꝺ ē vna ꝑ qō ē itellectus ens:ꝙ ē mālis: dissoluūt iste qōnes pfecte. Modꝰ aūt quē existimauit Auēpace dissoluere qōnes aduenientes super ꝟ qꝺ itellectus ē vnus aut multa.s.modū quē dedit i sua epistola ititulata ꝓtinuatio itellectus cū hoīe nō ē modus ꝙueniēs ad dissoluēdum istā qōnē. Intellect⁹.n.quē demōstrauit in sua epistola esse vnū qn̄ laboꝝauit i dissoluēdo istā qōnē:alius est ab itellectu quē demōstrat ēt illic multa:cū itellect⁹ quē demōstrauit eē vnū ē itellect⁹ agēs iquātū ē forma necessaria itellect⁹ speculatiui. Intellect⁹ vo quē demōstrauit eē multa i spē ē i tellectus speculatiuus. Hoc aūt nomen.s.itellect⁹, equiuoce dicit de speculatiuo ꝙ agente. Et iō si illud qō itelligit de ꝟ nomie itellect⁹ i duobus sermonib⁹ oppositis.s.ꝙcludēti i tellectū esse multa:ꝙ concludenti itellectū esse vnū est intētio non equiuoca:tunc illud quod post dedit in hoc.s.qꝺ intellectus agens est vnus ꝙ speculatiuus multi:nō dissoluit hāc qōnē. Et si illud qō itelligit i duob⁹ sermōib⁹ oppositis de ꝟ nomie itellect⁹ sit itētio equoca:tūc dubitatio erit sophistica nō disputatiua. Et nō iō credēdū ē qꝺ qōnes q̄s dedit ille vir in illa epla non dissoluunt:nisi er hoc modo:sed ille dubitationes non sunt sophistice:sed disputatiue:ꝙ ꝑ istū modū dissoluet questio in qua dubitabat in intellectu materiali vtrum sit extrinsecus aut copulatus:ꝙ cum hoc sit declaratum reuertamur ad exponendū sermonem Aris.

¶ Unde nꝫ misceri rōnabile ē ipsū corpori qualis eni aliqs vtiqꝫ fiet:aut frigid⁹: aut calid⁹:si organū aliqō erit sicut sensitiuo:nūc autē nullū ē. Et bene iam dicentes sūt aiam esse locū spēz:nisi qꝺ non tota ſz itellectiua:neqꝫ actu ſz potētia species.

¶ Et iō necesse vt nō sit mixtus cū corpe. qn̄ si esset mixtus cū corpe tūc eēt i aliq̄ dispositione:aut calidus:aut frigidus:aut haberet istrumētū sicut bz sētiens:mō āt non est ita. Recte igitur dixerunt dicētes qꝺ aia est locus formarum sed non vniuersa:sed intelligens:neqꝫ forme in endelechia sed in potentia. 6.

¶ Hec est alia demōstratio qꝺ itellect⁹ mālis nō ē aliqd ꝟ nꝫ corꝑ⁹:neqꝫ virt⁹ i corpe:ꝙ.d.(ꝙ iō fuit necesse ꝙc).i.ꝙ qꝛ nā ei⁹ ē ista quā narrauim⁹ recte:ꝙ necesse fuit vt admisceretur cū corpe.i.qꝺ nō est virtus in co ꝑm qꝺ admisceāt cū corpe: vt declaratū ē. D.d.secundā rōnē sup ꝟ .ꝙ.d.(si.n.eēt admixtus ꝙc.).i.si.n.eēt virtus i corpe tūc eēt aliq̄ dispositio ꝙ alia q̄litas: ꝙ si haberet q̄litatē:tunc illa q̄litas: aut attribueret calido aut frigido.s.cōplexioni i eo qꝺ est cōplexio: aut eēt q̄litas exñs i cōplexione tñ addita cōplexiōi:sicut ē de aia sensibili:ꝙ sibi silib⁹:ꝙ sic haberet istrumētū corpoꝛale. D.d.(ſz non est ita).i.sed nō bz qualitatē attributā calido ꝙ frigido:neqꝫ bz instrumentū. ergo nō est mixtū cū corpore:ꝙ cosiderare debemus in consecutione ꝙ destructione vtrū indigeant demōstratiōe:aut non. Dicam⁹ igit qn̄ ꝓsecutio consequentis ad precedens est vera:manifestū est ex p̄dictis. Declaratum enim ē qꝺ omnis virtus in corpore compositi:aut attribuitur primis qualitatibus.s.forme cōplexionis:aut erit virtus existens in forma complexionali:ꝙ sic necessario erit anima organica. Destructio vo manifesta est ex predictis etiam. Declaratum est enim qꝺ nullū ē istrumētum aliud ab instrumentis quinqꝫ sensuū vbi fuit declarātū qꝺ nullus est sensus sextus:ꝙ vlr si intellectus esset virtus aialis in corpore:tunc aūt esset sextus sensus:aut cōsequēs sextū sensū.s.aliqd cui⁹ ꝓportio ad sextū sensū eēt sicut ima ginatio ad cōem sentientē. Q̄ n̄ autē intellectus materialis non est virtus attributa complexiōi:māifestū est ex p̄dictis qn̄ cū anima sensibilis non est virtus attributa cōplexioni quanto magis intellectus. Et si esset attributa complexioni tunc sicut dicit Aris. esse forme lapidis in anima esset idem cum eius esse extra animam:ꝙ sic lapis esset comprehendēs ꝙ alia multa:impossibilia contingentia huic positioni. Et quidam dubitauit in hoc quod fuit dictum scilicet qꝺ intellectus non habet instrumentum er hoc quod dicitur qꝺ virt⁹ imaginatiua est in anteriori cerebri:ꝙ cogitatiua i medio:ꝙ rememoratiua in posteriori:ꝙ hoc non tñ dictum est a medicis:sed dictum ē in sensu ꝙ sensato. Galienus autez ꝙ alij medici ratiocinantur super hoc qꝺ iste virtutes sunt in istis locis per locum concomitantie:ꝙ est locus faciens existimare non verus. Sed declaratum est in libro de sensu ꝙ sensato:qꝺ talis est ordo istarum virtutum in cerebro per demōstrationem dantem esse ꝙ causam:sed istud non cōtradicit illi quod dictum est hic. Virtus enim cogitatiua apud Aris. est virtus distinctiua indiuidualis scilicet qꝺ non distinguit nisi indiuidualiter:ꝙ non vniuersaliter. Declaratum est

enim

enim illic q̄ virtus cogitatiua non est nisi virt⁹ que distinguit intentionē rei sensibilis a suo idolo imaginato ⁊ ista virtus est illa cuius proportio ad has duas intētiones .s. ad idolū rei ⁊ ad ītētionē sui idoli est sicut ꝓportio sensus cōis ad intētiones quoq; sensuū. Utrū igit̄ cogitatiua est de genere virtutū existētiū in corpe: ⁊ B apte dixit Aris. in illo li. cuz posuit virtutes idiuiduales distinctas in quatuor ordinib⁹. In primo posuit sensum cōem: deinde virtutē imaginatiuā deinde cogitatiuā: ⁊ postea rememoratiuā. Et posuit rememoratiuā magis spūalē: deinde cogitatiuā: deinde imaginatiuā: ⁊ postea sensibilē: ls igit̄ hō ꝓprie hēat virtutē cogitatiuā: tñ nō facit hāc virtutē esse rōnabilē distinctiuā. Illa enī distinguit intētiones vlēs nō indiuiduales: ⁊ B fuit apte dictū ab Arist. in illo li. Utrū igit̄ distinctiua rōnalis si cēt virtus in corpe: ꝓtingeret vt cēt vna istaꝝ virtutū quatuor: quapropter hēret instrm corpale: aut esset alia virtus indiuidualis distincta ab istis quatuor: sed iā declaratū est illic B esse impossibile. Et q̄ Salie. existimauit q̄ virt⁹ cogitatiua est rōnalis mālis: fecit ipsuz errare in B locus ꝓsequētis: q̄ enī virt⁹ rōnalis appropriat hoi: ⁊ cogitatiua appropriat ei: existimat̄ ꝓpter quersionē affirmatiue vlis: q̄ cogitatiua est rōnalis: ⁊ vnus eoꝝ q errauerūt in B est Albelfarag babylonēsis in suo cōmento in li. de sensu ⁊ sensato. D.d. (recte igit̄ virerūt dicētes aiam esse locū formaꝝ). i. cū declaratū sit q̄ nō est mixtus alicui corpi: tūc recte dixerūt describētes aiam esse locū formaꝝ: cū nō acceperūt in notificādo substātiā eius ꝓpinquā istā cōsilitudinē ⁊ quenētiā q̄ est inter ipsam ⁊ locū: D.d. (ſz nō vniuersa ſz intelligens) i. sed ista cōsilitudo nō dz accipi in intelligēdo oēs ptes aie: sed tm̄ in aia rōnali: alie enī ptes aie sūt forme in materijs rōnalis aūt nō. D.d. (⁊ forme nō in pfectiōe ſz in potētia) sed locus differt ab aia distinctiua intelligēte in hoc q̄ locus nihil est eoꝝ q̄ sūt in eo: aia aūt rōnalis mālis est forme existētes in ea nō actu ſz potētia: ⁊ fecit hoc ne aliqs intelligat ex hac descriptiōe q̄ genus acceptū in ea sit genus vez: nō rhetoricū: sed cogeꝝ hō in talib⁹ reb⁹: q̄ nō itelligunt̄ nisi p ꝓsilitudinē vt notificet ea p talia genera rhetorica.

¶Quoniā aūt nō silis sit impassibilitas sensitiui ⁊ itellectiui manifestū est ex organis ⁊ sensu. Sēsus enī nō pōt sentire ex valde sensibili: vt sonū ex magnis sonis: neq; ex fortibus odoribus: ⁊ coloꝝ⁹: neq; videre: neq; odorare. Sz intellect⁹ cū itelligat aliqd valde itelligibile: nō minus itelligit infima sed ⁊ magis. Sensitiuum quidem enim nō sine corpore est: hic autem separatus est.

7. ¶Qm̄ aūt priuatio passiōis in sentiēte: ⁊ in formatiōe p itellectū nō est cōsimilis manifestū inest sensu. Sēsus enī nō pōt sentire post forte sensatū. U.g. post sonos maximos: aut post coloꝝ fortes: aut post odoꝝ fortes. Intellect⁹ aūt cū itellexerit aliqd forte itelligibile: tūc nō min⁹ itelliget illud qd̄ est sub primo imo magis. Sentiēs enī nō est extra corpus. Iste autem est abstractus.

7. ¶Cū declarauit q̄ intellect⁹ mālis nō admiscet̄ materie: incepit notificare q̄ hoc quenit apparētib⁹. Hec enī est cōditio necessaria necessarijs demōstratiōib⁹. .s. vt apparentia sensu nō differāt ab eo qd̄ videt̄ p rōnē: ⁊ dixit (qm̄ aūt priuatio passiōis ⁊c). i. qm̄ priuatio trāsmutatiōis existētis in sensu nō est silis priuationi trāsmutatiōis existētis in intellectu vt demonstratū fuit rōne: manifestū est ex apparētib⁹. Priuatio enī trāsmutatiōis in intellectu dz esse pura: ⁊ nō est ita priuatio trāsmutatiōis in sensu cū sensus sit virt⁹ mālis. D.d. (sensus enī nō pōt sentire ⁊c). i. ⁊ signum eius est qm̄ sensus nō pōt sentire sua sensibilia cōuenētia sibi quando senserit aliqd̄ forte: ⁊ recesserit ab eo subito ad illud aliud sensibile. U.g. qñ sensus auditus recesserit a magno sono: aut visus a forti colore: ⁊ olfatus a forti odore: ⁊ causa in hoc est passio ⁊ trāsmutatio q̄ accidūt sentiēti a forti sensato. Et causa hui⁹ trāsmutationis est q̄ est virt⁹ in corpore: ⁊ cū demonstrauit hoc qd̄ videt̄ de demōstratiōe in sensu: icepit notificare q̄ ꝓtrariū ē de itellectu: ⁊ dixit (ſz itellect⁹ qñ itellexerit aliqd̄ forte ⁊c). i. itellect⁹ qñ itellexerit aliqd̄ forte itelligibile: tūc facili⁹ itelliget intelligibile nō forte vñ scim⁹ q̄ nō patit̄ neq; trāsmutat̄ a forti intelligibili. Et cū demōstrauit eos eē diuersos: i B dedit cāz ⁊. d. (sentiēs n. nō ē eē corp⁹: iste āt ē abstract⁹). i. ⁊ cā i B ē q̄ prius fuit declaratū. .s. q̄ sentiēs ñ ē eē corp⁹: itellect⁹ āt ē abstractus: ⁊ possum⁹ ponē hūc sermonē demōstratiōez tertiaz p se. .s. demōstrationē: q̄ cū dixim⁹ q̄ si itellect⁹ trāsmutat̄ cēntialiter nō accidētaliter: ⁊ mediāte alio: B. n. ꝓcessuz ē in itellectū: necē ē vt trāsmutatio ꝓfigat ei apud suā actiōez ꝓpriaz q̄ ē itelligē: sic ē i sensu. Et si nō trāsmutat̄ p se ⁊ cēntialiter: necē ē vt nō sit virt⁹ i corpe oīno. Dis. n. virt⁹ recipiēs i aliquo corpe dz trāsmutari ſz q̄ ē recipiēs: ⁊ iō nō opz obiice re huic argumēto ex eo qd̄ accidit i itellectu de trāsmutatione pp trāsmutatiōez virtutū imaginatiōis ⁊ marie cogitatiōe. In itellectu. n. existimat̄ accidē fatigatio B mō: ⁊ nō est ita nisi accidētalit̄. Utrū. n. cogitatiua ē de gñe virtutū sensibiliū. Imaginatiua aūt ⁊ cogitatiua ⁊ rememoratiua non sūt nisi i loco vtutis sensibilis: ⁊ iō nō idigeꝝ eis nisi i abītia sensibilis: ⁊ oēs iuuāt se ad p̄sentādū imaginē rei sensibilis vt aspiciat eā virt⁹ rōnal' abstracta: ⁊ extrahat itētiōez vlez: ⁊ postea recipiat eā id ē cōprehēdat eā: ⁊ forte sic dixim⁹ inducit hūc sermonē ad verificāduz p̄dictas demonstratiōes.

¶Cū aūt sic singula fuit vt sciēs dicit̄ q̄ fm actum. Hoc aūt cōfestim accidit cū possit opari p seipsuz. Est igit̄ ⁊ tūc potētia quodāmō: ñ tñ silr ⁊ ante ad discere aut inuenire. Et ipe aūt seipz pōt itelligere.

¶Et cū qlibet eoꝝ fuerit sic. .s. sic dicit̄ scia i actu. 8. Et hoc cōtinget quādo poterit intelligere p se: tūc etiam erit in potentia quoquo modo: sed non eodem modo quo ante erat anteq̄ sciuit aut inuenit. Et ipse tunc potest intelligere per se.

¶Et cū i eo fuerit vnūqdq; itellectoꝝ tali mō sic dī i sciēte q̄ 8. ē sciēs i actu. i. qñ itellecta fuerit i eo entia i actu ⁊ B ꝓtinget itellectui qñ poterit itelligē p se nō qñ itellexerit p aliud: ⁊ B qd̄ dixit est dīa iter virtutes agētes ꝓpinqs aut remotas. Ꝓpinque. n. actui sūt q̄ agūt p se: ñ idigēt extrahēte eas de potētia i actū: remote āt idigēt: ⁊ iō dixit (q̄ cū itellect⁹ fuerit i hac dispōne: tūc erit potētia quoquo mō). i. tūc dicet de eo B nomē potētia ſi de ſz mō sili. D.d. (⁊ ipe tūc poterit itelligē p se). i. ⁊ cū itellect⁹ fuerit i hac dispōne: tūc intelliget se fm q̄ ipe nō aliud nisi forme rez iquātū extrahit eas a mā. qñ igit̄ se itelligit ipe mō accētali: vt dic Ale. i. ſz q̄ accidit itellectis rez q̄ fuerit ipe. i. cēntia ei⁹: ⁊ B ecōtrario dispōni i formis abstractis: ille. n. cū itellectu eaz ñ ē aliud ab eis i ītētiōe p quā sē itellecta isti⁹ itellect⁹: iō itelligūt se cēntialit̄ ⁊ nō accētalit̄: ⁊ B pfecti⁹ uenit̄ i p⁹ itelligēte qd̄ nihil itellexit eē se: ⁊ possum⁹ exponē istū locū fm q̄ Alfarabius dicit i suo tractatu de itellectu ⁊ itellecto: ⁊ ē q̄ cū intellect⁹ fuerit in actu erit vnū entiū: ⁊ poterit itelligē seipz p intētionē quā abstrahet a se: fm q̄ abstrahit intētiōes rerū que sunt extra aiam: ⁊ sic intellectū habebit intellecta: ⁊ nos perscrutabimur de hoc vtrum sit possibile aut non.

¶Quoniā aūt aliud est magnitudo ⁊ magnitudini esse: ⁊ aqua ⁊ aque esse: ⁊ sic in multis alijs: non aūt in oib⁹. In qbusdā enī idē est eē carni: ⁊ carnē esse. Aut ergo alio: aut aliter habēte discernit. Caro enim nō sine materia: sed sicut simū hoc in hoc.

¶Et q̄ magnitudo est aliqd: ⁊ esse aque aliud: ⁊ sic 9.

in multis alijs: sed nō in oīb⁹. Jn quibusdā. n. esse carnis idē est cū carne. Necesse est vt experimētetur aut p duo: aut p diuersam dispositionē. Caro enim nō est extra materiaz sicut simitas est aliquid hoc ⁊ in aliquo hoc.

9. ¶ Cū cōpleuit sermonē de notificatiōe substātie intellect⁹ materialis: ⁊ dedit differētiā inter ipsam ⁊ substātiā sentientis mālis incepit dare etiā differentiā inter intellectū in actu ⁊ imaginationē in actu. Existimaī enī q⁹ imaginatio ipsa est intellect⁹: ⁊ precipue cū dicimus q⁹ ꝓportio eius ad intellectū est sicut ꝓportio sensibilis ad sensum. s. q⁹ mouet ipsuz: ⁊ existimaī q⁹ motor ⁊ motū debēt esse ciusdē speciei: ⁊ incepit dicere (⁊ qz magnitudo est aliqd ⁊c). i. ⁊ qz ꝑ indiuiduū est aliqd ⁊ intētio p quā ꝑ indiuiduū ē eius. s. qdditas: ⁊ forma eius est aliud. U. g. q⁹ hec aqua est aliud ⁊ intētio. i. forma p quā hec aqua est ens: aliud est ab aqua. D. d. (⁊ sic in multis alijs). i. ⁊ ꝑ accidit silr in mltis reb⁹. s. in oīb⁹ cō positis ex mā ⁊ forma: ⁊ dixit (sed nō in oīb⁹) ad excipiēduz res abstractas: ⁊ q̄ sūt res simplices ⁊ nō compositē. D. d. (in qbusdā enī esse carnis idē est cū carne). i. ⁊ cā ꝓp quam hec due intētiones nō inueniunt in oīb⁹ entib⁹ est q⁹ qdditas ⁊ essentia in entib⁹ simplicib⁹ ē idē. U. g. q⁹ esse carnis idē est cū carne: qz intētio carnis in eis nō est in mā. Et cū iduxit precedēs in ꝑ sermōe dedit ꝙsequēs: ⁊ dixit (necesse ē vt experimētet ⁊c). i. ⁊ cū fuerit declaratuz q⁹ entia sensibilia diuidunt in duplex esse. s. in ꝑ singulare: ⁊ suā formā: necesse est vt virt⁹ experimētatiua. i. cōprehēsiua cōprehēdat eā: aut p duas virtutes: aut p vnā: sed duab⁹ dispositiōib⁹ diuersis: cū duab⁹ aūt virtutib⁹ erit: qsi cōprehēderit vtrūqz per se. s. formam singulariter: ⁊ indiuiduum singulariter: per vnam vō virtutem ⁊ dispositionem diuersam erit: quando comprehenderit alietatem que est inter has duas intentiones. Q̄ ō enī cōprehēdit alietatē iter duo necesse est vt declaratū est: vt sit vnū vno mō ⁊ multa alio mō: ⁊ ista est dispositio intellectus in cōprehēdēdo alietatē q̄ est inter formā ⁊ indiuiduū: cōprehēdit enī formā p se: ⁊ cōprehēdit indiuiduū mediāte sensu. Cōprehēdit igit alietatē inter ea p dispositionē q̄ diuersaī: quēadmodū sensus cōis cōprehendit alietatē inter sensibilia p dispositionē diuersaz. s. sensus pluralitatē ꝑ qz istas formas nō cōprehēdit intellect⁹ nisi cum materijs: iō cōprehēdit eas p dispōnē q̄ diuersaī. Et cū notificauit q⁹ necesse est vt aīa cōprehēdat has duas intētiones p virtutē diuersam: ⁊ cōprehēdat alietatē eaz p vnicā virtutē: sed ꝑm diuersam dispositionē dedit causam ꝓpter quaz indiget anima in cōprehēdēdo has duas intētiones diuersa dispositiōe: ⁊ dixit (caro enī nō est extra mām). i. cā ꝓpter quā forma nō cōprehēdit ab intellectu nisi cū mā q⁹ facit ipsum intellectū cōprehēdere eā diuersa dispositiōe est: q⁹ forme nō sūt extra mām. Forma enī carnis nō denudaī a materia: sed semp intelligit cū mā: sicut simitas cū naso: cū simitas sit aliqd hoc in aliquo hoc: ⁊ sic est de formis sensibilibus. s. q⁹ sunt aliquid hoc in aliquo hoc.

¶ Dēsitiuo qdē igit calidū ⁊ frigidū indicat: quorū ratio quedā est caro. Allio aūt aut separato: aut sicut circūflexa linea se ꝑ ad seipsam cū extensa sit: carnis esse discernit.

10. ¶ Jpsa igit p sentiēs experimētaī calidū ⁊ frigidū. Et res q̄ sūt in carne assimilanī eis q̄ sūt illius. Et experimētaī p aliud aut ꝑm dispositionē linee spералis quādiu durat qd est esse carnis.

10. ¶ Dicit (ipa igit ⁊c). i. ⁊ cū nēce ē exprimētare res diuersas p vtutes diuersas: ⁊ p sentiēs āt: ⁊ p sibi silia exprimētaī aīa calidū ⁊ frīū: ⁊ sibi silia: nēce ē ꝑ exēplū vt res exīs i carne p quā caro ē qd ē ⁊ ñ illud p qd ē calida aut fria: sit silis virtuti cōphēdēti eā: ⁊ vt exprimētet p aliā vtutē: ⁊ dixit (assimilāt eis q̄ sūt illi⁹) qz nēce ē vt ꝓportio q̄ ē itētiōis ad itētionē. s. individuaī ad vlez sit: sic ꝓportio vtutis cōprehēdētis alterā eaz ad vtutē cōphēdētē altaz. Et cū nēce ē vt due itētiones sint diuerse nēce ē vt vtutes sint diuerse. Intelligēs igit ñ ē imaginatiua: cū iā declaratū ē q⁹ cōphēsio virtutis imaginatiue ⁊ sensibil⁹ idē ē. d. d. (⁊ exprimētaī p aliud: aut ꝑ dispōnē linee ⁊c). i. ⁊ nēce ē vt foza exprimēteī p aliquaz vtutē: ⁊ ꝑ erit ex hac vtute: aut p dispōnē silem linee recte: cū itellexerit ꝑmā fozaz exīstē i hac re singlari: aut ꝑ dispōnē silez linee spali: qñ fuerit reuersa q̄rēdo itelligē et qddita tē illi⁹: deiñ qdditatē illi⁹ qdditatis quousqz pueniat ad simplicē qdditatē in illa re. U. g. q⁹ p⁹ itelligit qdditatē carnis d. q̄rit itelligē qdditatē isti⁹ qdditatis. d. qdditatē isti⁹ qdditatis: ⁊ ꝑ erit dū iueniet qdditatē i qdditate: ⁊ nō cessabit q̄usqz pueniat ad foāz simplicē. Et ꝑ itēdebat cū dixit (q̄diu durat). i. q⁹ istud itelligere itellectū erit silr i carne: duz erit possibile in carne q⁹ qdditas eius habeat quidditatez.

¶ Jterū aūt in his q̄ in abstractiōe sūt rectū sicut simū. Cū cōtinuo enī est. Q̄ō autē qd erat esse si est alterū: recto esse ⁊ rectū aliud. Sit enī dualitas altero itaqz aliter se habēte iudicat. Q̄ino ergo sicut sepabiles res a mā. Sic ⁊ q̄ circa itellectū sunt.

¶ Et etiā in reb⁹ existētib⁹ in matheſi. Rectuz est sicut simitas. Est enī cū quāto cōtinuo: ꝑm aūt esse esse recti aliud est ab eo. Sic igit experimētaī: tūc igit p aliud. Et qz dispositio eius sit alia. Et vniuersaliter dispositio rerū que sunt in intellectu currit sicut res abstracte a materia. ii.

¶ D. (⁊ istud itelligē itellect⁹ nō tm̄ iueniī i reb⁹ mālib⁹: sed i mathēaticis. Rectū. n. qz ē i ꝙtinuo sic simitas i naso: nēce ē quēadmodū itellect⁹ itelligit simitatē cōpositā ex naso: ita itelligit qdditatē recti cōpositā cū ꝙtinuo: ⁊ dixit (⁊ ēt i reb⁹ ⁊c). i. ⁊ rectū ⁊ cē ei⁹ silis ex reb⁹ mathēaticis ē sile ad cē simitatis i naso: rectū. n. ē i ꝙtinuo sicut simitas i naso. D. d. (ꝑ āt eē: eē i recto ē aliud a qdditate ꝙtinui). lz alterz eoz nō iueniaī nisi i alio. D. d. (si igit ⁊c). i. cū igit posuerim⁹ q⁹ i mathēaticis ēt sūt duo q̄z vnū ē in altero: tūc aīa nō exprimētat ea nisi p aliā vtutē ꝑ tm̄ p dispōnē q̄ diuersaī cū nō itelligit ea nisi cū re: lz nō itelligat ea cū mā sensibili. Sciēdū ē. n. q⁹ dispō dita ab itellectu q̄ diuersaī i eo q̄ cōphēdit foāz rez pāas sensibiles ē ei p sensus: ⁊ dispō q̄ diuersaī i eo p cōphēsionē qdditatis: ⁊ foze: ē. n. dispō diuersa i se nō p sensus: ⁊ iō affimilat Aris. ipz linee spali i hac dispōne. Plato āt linee gyratiue: ⁊ p hāc dispōnē itelligit foāz rez mathēaticaz cū nō accepit itelligēdo eas magnitudinē sensibilē. D. d. (⁊ vlr dispō rez ⁊c). i. vt mihi vī ⁊ vlr dispō rez q̄s cōphēdit itellect⁹ iueniī i eo i mō ꝑ quē sūt i se i ꝓpinqtate ⁊ distātia: ab abstractiōe a mā. Q̄ō igit eoz fuerit remotū a mā: poterit abstrahi ab itellectu absqz mā: lz ñ hēat eē nisi i mā: sic ē i mathematicis ⁊ qō eoz fuerit ꝓpin quū māe nō poterit: cū igit dixit ꝑm q⁹ res abstracte a mā: intēdit ꝑm modū essendi in rebus abstractis a mā in ordine in quo sūt de abstractiōe si iste sermo sit cōplet⁹ in scripto:

¶ Dubitabit aūt vtiqz aliqs si intellectus simplex est ⁊ impassibilis ⁊ nulli nihil habet cōe: sicut dicit Anaxa. quō intelliget: si intelligere pati aliqd est. Jnquātū enī aliqd cōmune vtriqz est: hoc quidez agere: illud vō pati videtur.

¶ Et dubitat homo q⁹ intellectus est simplex nō patiēs: ⁊ q⁹ ꝓssibile est vt hēat aliquā cōmunicatōez cū alia re: sicut dixit Anaxa. Quoquo mō igit intelligit q⁹ formare p intellectū est aliqua passio. Q̄m ꝓpter hoc q⁹ aliqd est cōmune vtriqz existimaī q⁹ alterum eorum agit ⁊ alterum patitur. i2.

¶ Cum

12. ¶ Cū dedit differētiā inter intelligere ⁊ imaginari: reuersus est ad dubitādū de intellectu passibili: ⁊ dixit (⁊ dubitat homo ⁊c). i. ⁊ dubitat hō in ꝟ qđ dictū est q̄ intellect⁹ materialis est simplex ⁊ nō passibilis: q̄ nō existimaꝟ ipsum habere cōmunicationē aliquā cū re materiali sicut dixit Ana. ⁊ sicut declaratū fuit p̄ius. ¶ Quęstio aūt est quō intelligaꝟ q̄ formare p̄ intellectū sit passio. i. de genere virtutū passiuarū: ⁊ nullā hēat cōmunicationē cū re a qua patiꝟ: qm̄ p aliqđ cōe agēti ⁊ patiēti existimaꝟ hoc agere: ⁊ hoc pati. Nisi esset enī mā nō esset passio. Et cū posuerimus intellectū nō esse mām neq̄ in mā: quō igiꝟ intelligemus cū ꝟ q̄ intelligere ē passio: nō actio. Sumus igiꝟ iter duo: aut vt nō ponamus q̄ intelligere est in capl'o passionis: aut ponam⁹ q̄ intellect⁹ materialis cōmunicat corpi: quēadmodū forma imaginationis mouens ipsum cōmunis est corpori.

¶ Amplius aūt sit si intelligibilis ⁊ ipse aut enī alijs inerit intellectus: si nō ꝟm aliud ipse intelligibilis est. Unū aūt aliqd intelligibile est specie. Si autē sit mixtum aliquid habebit quod facit intelligibile ipsum sicut alia.

13. ¶ Et etiā vtrū est in se intelligibile: qm̄ aūt intellectus erit aliarū rer̄. si nō est intellectū alio mō. Sz illud formatū p̄ intellectū fuerit vnū in sua forma aut erit mixtio in eo ab aliquo: quod ipsum fecit intellectum: sicut est de alijs.

13. ¶ Ista est dubitatio de intellectu mālī: ⁊ est vtrū est in se intelligibilis nō p̄ nām exñtē in eo: adeo q̄ intellect⁹ ⁊ intellectū in eo idē erit oīb⁹ modis: sicut est dispositio in reb⁹ abstractis: aut intellectū ex eo est aliud quoquo mō ab ipso: ⁊ dixit (⁊ etiā vtrū est in se ⁊c). i. ⁊ ēt vtrū ipm est illud qđ ē intellectū ex eo: necesse est enī alterū duoꝝ: aut vt alie res q̄ sūt extra aīam hēant intellectū: si intellect⁹ est intellectus ex eo oīb⁹ modis: ⁊ nō est alius modus de intelligere res: sed intelligere est idē in oīb⁹ reb⁹: aut vt nō sit intellectū p̄ se: sz p̄ intētionē in eo q̄ fecit ipsum intelligibilē: sicut est dispositio in reb⁹ q̄ sūt extra aīam ⁊ tacuit: vt videꝟ: illud qđ ꝓsequit hāc positionē: ⁊ est q̄ intellect⁹ in se est nō intelligēs: ⁊ abbreuiatio dubitatiōis est talis: vt vz: aut enī erit intellectus sicut alie res abstracte intellecte: ⁊ sic res q̄ sunt extra aīam erūt in intelligētes: aut erit intellectū: sicut alie res q̄ sūt extra aīam ⁊ sic erit in se nō intelligēs: neq̄ cōprehēdens.

¶ At pati qdē ꝟm cōe aliqd diuisuz est p̄ius. Quoniā potētia quodāmō est intelligibilia intellectus. Sed actu nihil anteq̄ intelligat. Oportet aūt sic: sicut in tabula nihil est actu scriptum: quod quidē accidit in intellectu.

14. ¶ Dicamus igitur q̄ passio ꝟm q̄ p̄ius vtebaꝟ est vniuersalis. Et q̄ intellectus est in potētia quoquo mō intellecta. ¶ Perfectiōe aūt nō est quousq̄ intelligat. Et q̄ accidit in intellectu debet currere tali cursu: scilicet sicut tabula est aptata picture: non picta in actu omnino.

14. ¶ Cū dedit has duas qōnes de intellectu mālī: incepit dissoluere eas: ⁊ primo primā dicēs. Quō intelligim⁹ q̄ intellectus mālis est aliqd simpler: ⁊ nō mixtū cū aliquo opinādo q̄ intelligere est aliqua passio: ⁊ iā declaratū est in vlib⁹ sermonib⁹ q̄ ea q̄ agūt ⁊ patiunꝟ cōicāt in subiecto: ⁊ dixit (Dicam⁹ igiꝟ q̄ passio ⁊c). i. ista quęstio dissoluēꝟ in sciēdo q̄ passio qua p̄ius vtebamur in qōne est magis vlis q̄z aliqđ dictū in reb⁹ nālib⁹ q̄ sit passiuū. Dixerunt qđ significat ꝟ nomē passio in intellectu: ⁊ dixit (q̄ intellect⁹ est in potētia ⁊c). i. ⁊ ista intētio vlis de passiōe in intellectu nihil aliud est: nisi qđ est in potētia intellectū: nō in actu quousq̄ intelligat. Et dicere etiā ipsum esse in potētia est alio mō ab eis ꝟm quos dicit q̄ res māles sūt in potētia: ⁊ ꝟ est qđ primus p̄ius: q̄ intelligēduz est hic q̄ hec noia. s. potentia ⁊ receptio ⁊ pfectio mō equiuoco dicunt cū eis in reb⁹ mālibus. Diuersitas enī istius intētiōis. s. receptiōis q̄ est in intellectu a receptiōe q̄ est in reb⁹ mālib⁹ res est ad quā ducit ratio. Unde nō est opinādū q̄ prima materia est causa receptionis: sed causa receptiōis transmutabilis: ⁊ est receptio: hui⁹ singularis. Causa aūt receptiōis simpliciter est ista nā. Et ex hoc mō fuit possibile q̄ corpa celestia reciperent formas abstractas ⁊ intelligerēt eas: ⁊ fuit possibile vt intelligētie abstracte pficerent̄ p̄ se ad inuicē: ⁊ si nō: nō esset possibile vt illic intelligeret recipiēs: neq̄ receptibile vnde videmus q̄ illud qđ est liberatū ab hac nā est primū itelligēs: ⁊ ponēdo istā nām dissolueꝟ questio dicēs quō intelligitur multitudo ⁊ quō intelligunt multe ex formis abstractis. Et intellect⁹ idē est in eis cū intellecto: ⁊ cū notificauit modum passionis in intellectu: ⁊ q̄ equoce dicit in intellectu ⁊ in rebus materialib⁹: incepit dare ex reb⁹ sensibilib⁹ exēpluz p̄ qđ intelligiꝟ ista intētio in intellectu mālī: ⁊ lz nō sit vez tamē est via ad itelligēdū. Et iste mod⁹ doctrine necessarius est in talibus reb⁹ licz sit rhetoricus: ⁊ dixit (⁊ qđ accidit in intellectu ⁊c). i. ⁊ intelligēdū est hoc qđ diximus de hac intentiōe vli. s. passiōe que est in intellectu: que est tm̄ receptio sine trāsmutatiōe sicut receptio picture in tabula. Quēad. modū enī tabula nō patiꝟ a pictura: neq̄ accidit ei ab hoc trāsmutatio: sed tātū inueniꝟ in ea de intētiōe passionis qđ perficiꝟ p̄ picturā postq̄z erat in potētia picta: ita est dispositio in intellectu mālī. Et hoc exēplū qđ induxit valde est simile dispositioni intellectus q̄ est in potētia cuz intellectu q̄ est in actu. Quēadmodū enī tabula nullā picturā habet in actu: neq̄ in potētia propinqua actui: ita in intellectu materiali: nō est aliqua formarū intellectarū quas recipit: neq̄ in actu: neq̄ in potētia ꝓpinqua actui. Et voco hic potentiā ꝓpinquā actui dispositionē mediā inter remotā potētiā ⁊ postremā perfectionē: ⁊ hoc est vt nō sit in eo intentio q̄ sit in potentia intellecta: ⁊ hoc est ꝓpriū soli intellectui. ¶ Perfectio enī prima sentiētis est aliqd in actu respectu potētie remote: ⁊ est aliqd in potētia respectu postreme perfectionis: ⁊ ideo assimilauit Aris. primā perfectionē sensus geometrie quādo nō vtiꝟ geometria. Scimus enim certe q̄ habemus virtutē sensibilē existētē in actu: licz tūc nihil sentiam⁹. Declaratus est igitur modus cōsimilitudinis istius exēpli huic qđ dictū fuit ab Aris. in intellectu materiali. Dicere autē q̄ intellectus materialis est similis preparationi que est in tabula nō tabule ꝟm q̄ est preparata: vt exposuit Aler. hunc sermonē: falsum est. ¶ Preparatio enī est priuatio aliqua ⁊ nullā habet naturā propriā nisi propter naturā subiecti. ⁊ ꝓpter ꝟ fuit possibile: vt ꝓparatiōes diuersent̄ in vnoquoq̄z ente. O Aler. reputas Aris. intēdere demōstrare nobis nāz preparatiōis tm̄: nō nām preparati: ⁊ nō est nā istius preparationis ꝓpria ei si fuerit possibile sine cognitiōe nature preparati: sed naturā preparationis simpliciter in quocūq̄z sit. Ego aūt verecūdoꝛ er hoc sermone: ⁊ ex hac mirabili expositione. Si enim Aris. intendebat demonstrare naturā preparationis: que est in intellectu p̄ oēs sermones predictos in intellectu mālī: necesse est aut vt intēdat demōstrare per eos nām preparationis simpliciter: aut nām preparationis ꝓpric. Naturā aūt preparationis ꝓpric in intellectu ipossibile est demonstrari sine natura subiecti: cū preparatio propria vnicuiq̄z subiecto currit cursu perfectionis ⁊ forme ex eo: sed oportet necessario p̄ cognitionē nature preparatiōis scire nāz preparati. Et intēdebat p̄ illos sermōes demōstrare nām preparationis simpliciter: tūc illud nō est proprium intellectui: ⁊ omne hoc est perturbatio. Ois enī preparatio in eo qđ est preparatio vere dicitur nihil esse in actu ex eis que recipit: ⁊ quod est non passibile: ⁊ vere dicitur esse non corpus: neq̄ virtus in corpore: quomodo igitur possumus exponere illud qđ Aristoteles intendebat hic demonstrare

nobis ve nã intellect⁹ mãlis illud qđ est cõe oĩb⁹ recipiẽtibus. s. in qb⁹ est preparatio ad recipiẽdũ vnũqđqz gen⁹ for mar: ⁊ nõ ad demonstrãdũ nãm preparati p cognitionẽ natũre preparatiõis ꝓprie ei nisi intellect⁹ mãlis eẽt solũmõ preparatio sine aliquo subiecto qđ est ipossibile. ¶ Preparatio. n. ostẽdit preparatũ. Unde Aris. cũ inuenit preparationẽ q̃ est in intellectu esse diuersam ab alijs iudicauit precise qm nã subiecta ei differt ab alijs naturis ꝓparatis: ⁊ qđ est p priũ isti subiecto preparatiõis. s. intellectui: est qm non est in eo alia intentionũ intellectoꝝ in potentia aut in actu. Unde necesse fuit ipsum nõ esse corpus: neqz formã in corpe: ⁊ cũ nõ fuerit corp⁹: neqz virt⁹ in corpe: nõ erit etiã forme imaginatiõis. Ille enĩ sũt virtutes in corpib⁹: ⁊ sũt itẽtiões intellecte in potẽtia: ⁊ cũ subiectũ istius preparatiõis: neqz est forma imaginatiõis: neqz mirtũ ex elemẽtis: vt Alex. intẽdit: neqz possum⁹ dicere qm alia ꝓparatio denudeẽ a subiecto: recte videm⁹ qm Theophrast⁹ ⁊ Themisti⁹ ⁊ Nicolaus ⁊ alij antiquoꝝ ꝑipateticoꝝ magis retinẽt demõstrationez Aris. ⁊ magis ꝙseruãt ẏba eius. Cũ enĩ intuerenẽ sermones Aris. ⁊ eius verba: nullus poterit ferre ea sup ipam preparationẽ tm̃: neqz sup rẽ subiectã preparationi: si ponerem⁹ ipsam esse virtutẽ in corpe dicẽdo eã esse simplicẽ ⁊ abstractã ⁊ nõ passibilẽ ⁊ nõ mirtã corpori: ⁊ si istud nõ esset opinio Aris. oporteret opinari eã esse opinionẽ verã: ꝫ pp boc qđ dico nullus dz dubitare qn ista sit opinio Aris. Oẽs. n. ꝫ opinãtes nõ credũt nisi pp ꝫ qđ dixit Aris. qm̃ ita est difficile ꝫ: adeo qm si sermo Aris. nõ inueniret in eo: tũc valde eẽt difficile cadere sup ipsum: aut forte ipossibile nisi inueniret aliqs talis vt Aris. credo. n. qm iste hõ fuerit regula in nã ⁊ exẽplar qđ nã inuenit ad demõstrãdũ vltimã pfectionem hũanã in materijs. Et forte opinio attributa Alexã. fuit ficta ab eo solo: ⁊ in tpe eius erat inopinabilis abiecta ab oĩbus. Et iõ videm⁹ Themistiũ dimittẽtẽ eaz oĩno ⁊ fugere eã sicut cauenẽ inopinabilia: ⁊ est cõtrariũ ei qđ ꝓtingit modernis. ¶ Nullus. n. est sciẽs ⁊ pfect⁹ apud eos nisi q est Alex. ⁊ cã in hoc est famositas istius viri: ⁊ qz credim⁹ ⁊ vere scimus qm fuit vn⁹ de bonis exꝑositorib⁹: ꝫ Alfarabius cũ ꝫ qm marim⁹ erat in istis seqẽ Alex. in hac intẽtiõe: ⁊ addidit huic opinioni qđã inopinabile. In li. n. de nichõachia videẽ negare cõtinuationẽ esse cũ intelligẽtijs abstractis: ⁊ dicit hãc eẽ opinionẽ Alex. ⁊ qm nõ ẽ opinãdũ qm finis hũan⁹ sit aliud qz pfectio speculatiua. Auẽpace ãt exposuit sermonẽ eius: ⁊ dixit: qm opinio eius est opinio oĩum ꝑipateticoꝝ s. qm cõtinuatio est possibilis: ⁊ qm ẽ finis: ⁊ forte hec est vna causaz pp quã videm⁹ qm ꝙsuetudo ⁊ mos pluriũ vãtiũ se phie in ꝫ tpe sunt corrupti: ⁊ hoc habet alias causas nõ latẽtes considerantes in philosophia operatiua.

¶ Et ipse aũt itelligibilis est sicut intelligibilia. In bis qdẽ enĩ q̃ sũt sine materia idẽ est itelligẽs: ⁊ qđ itelligit. Scia aũt speculatiua ⁊ sic scibile idez est.

15. ¶ Et est etiã itelligibilis sicut intellecta. Formare enĩ p itellectũ ⁊ formatũ p itellectũ q̃ sũt extra materiam idem sunt. Scientia enim speculatiua ⁊ scitum ſm hunc modum idem sunt.

15. ¶ Cũ dubitauit de intellectu materiali: vtrum intellectum ex eo est ipse intellectus aut aliud aliquo modo: ⁊ oportet si intellectus in eo est ipsum intellectum: vt sit intellectum per se non per intentionem in eo. Et si fuerit aliud aliquo modo vt sit intellectum per intentionem in eo: incepit declarare qm est intellectum per intentionem in eo sicut alie res intelecte: sed differt ab eis in hoc qm illa intentio est in se intellectus in actu: ⁊ in alijs rebus est intellectus in potentia: ⁊ dixit (⁊ est etiam intellectum sicut intellecta) ideſt ⁊ est intellectum per intentionem in eo sicut res alie intellecte. Deinde dedit demonstrationem super hoc: ⁊ dixit (formare enĩ per intellectum ⁊c) ideſt ⁊ necesse est vt intellectum sit per intentionem in eo quia formare per intellectum ⁊ formatum idẽ sunt in rebus non materialibus. Et si iste intellectus esset intellectus per se contingeret vt scientia speculatiua ⁊ scitus essent idem: quod est impossibile.

¶ Nõ aũt semp intelligẽdi causa cõsideranda. In habẽtib⁹ aũt materiã potẽtia solũ vnũqđqz intelligibiliũ est. Quare qdẽ illis nõ inerit itellectus. Sine materia enĩ potentia est intellectus talium. Idẽ autem intelligibile erit.

¶ Et perscrutanda est causa pp quã nõ semp intelligit. In eo aũt qđ hz materiã qõlibet intellectoꝝ est in potentia tm̃. Istis igit nõ erit intellectus. Intellectus enĩ ad ista nõ est nisi potẽtia istoꝝ abstracta a materia. Illi autem quia est intellectum. 16.

¶ Et oportet perscrutari de causa propter quaz non semper intelligit ita qm intellecta eius sint in se: ⁊ causa in hoc est: qm illud ex intellectis quod non habet materiam suum intellectum est intellectus in se: ⁊ ipse semper intelligit: qm autem habet materiam vnumquodqz intellectoꝝ est in ipso in potentia: ⁊ ideo res intellecte materiales nõ intelligũt. ⁊ hoc intendebat cum dixit (istis igitur non est intellectus) ideſt: ⁊ ideo intellecta materialia non habent intellectum: ⁊ quod diminuitur a sermone intelligitur per suum oppositum: ⁊ per hanc particulam: aut que notat diuisionem: ⁊ quasi dicat: ⁊ causa in hoc est quia intellectuz eius quod nõ habet materiam est semper ⁊ in actu. Intellectum autẽ eius qđ hz mãz ẽ in potẽtia. D. d. (istis igit nõ ẽ itellect⁹ ⁊c). i. ista igit intellecta ꝑpter hoc scilicet qz sunt intellecta in potentia non habent intellectuz. Intellectus enim attributus istis non est nisi forme istoꝝ abstracte a materia: ⁊ ideo iste forme respectu eorum non erunt intellecte in actu ideſt non comprehense ab eis neqz per eas erunt intelligentia: ⁊ in respectu illius quod abstrahat ea a materijs suis erunt intellecta in actu: ⁊ per ea erit intelligens: ⁊ illa per illam eandẽ intentionem erunt non intelligentia: ⁊ hoc est complementum sermonis in dissolutione predicte questionis. Ille enĩz sermo coegit nos ad alterum duorum. Si autez intellectus fuerit idem cum intellecto in intellectu materiali: necesse est vt sint alie res que sunt extra animaz intelligẽtes. Si vo aliud: vt sit intellectum per intentionum in eo quaꝑpter indiget in essendo intellectum intellectu: ⁊ hoc procedit in infinitum. Dissolutio istius questionis est quoniam intentio q quam intellectus materialis fit intellectus in actu: est quia est intellectum in actu. Intentio vo per quam res que sunt extra animam sunt entia est quia sunt intellecte in potẽtia ⁊ si essent in actu tunc essent intelligẽtes. 16.

¶ Quoniã aũt sicut in omni natura est aliquid hoc qdẽ materia vnicuiqz generi. Hoc aũt est potẽtia oĩa illa. Alterũ aũt cã ⁊ factiuũ qđ in faciẽdo oĩa: vt ars ad materiam sustinuit. Necesse ⁊ in anima bas esse differentias.

¶ Et qz quẽadmodz in natura est aliquid in vnoquoqz genere qđ est materia: ⁊ est illud qđ est illa oĩa in potẽtia. Et aliud qđ est cã ⁊ agẽs ⁊ hoc est illud ꝓpter quod agit quidlibet. Sicut dispositio artificij apud materiam. Necesse est vt in anima existant he differentie. 17.

¶ Cum declarauit naturam intellectus qui est in potentia ⁊ qui est in actu: ⁊ dedit differentiam inter ipsum ⁊ virtutẽ imaginationis incepit declarare qm necessarium est tertium genus intellectus esse ⁊ est intelligentia agens que facit intellectum qui est in potentia esse intellectu in actu: ⁊ dixit qm ita est in ponẽdo itelligẽtiã agẽtẽ in ꝫ genere entiz sicut est dispositio in oĩb⁹ reb⁹ naturalib⁹: quẽadmodũ enĩ necesse est in vnoquoqz genere rez nãliũ generabiliũ ⁊ corruptibilium 17.

bꝰliū esse tria ex natura illius generis: ⁊ ei attributa agens ſ. ⁊ patiēs ⁊ factū. Ita oꝫ esse in itellectu ⁊ dixit (⁊ qꝫ quēad modū in nā). i. ⁊ qꝫ ita est b̄ sicut in reb⁹ nālib⁹. i. ⁊ qꝫ ꝓside ratio de aīa est ꝓsideratio nālis qꝫ aīa est vnꝰ entiū nāliū: re bus aūt nālib⁹ cōe est vt hēant in vnoquoqꝫ genere mām: ⁊ est illud qđ est in potētia oīa q̄ sunt in illo genere: ⁊ aliud q̄ est cā ⁊ agēs: ⁊ est illud pp qđ generat omne qđ ē illius generis: sicut est artificium apud materiā: necesse est vt he tres differentie sint in anima.

¶Et est intellect⁹ hic qdē talis in oīa fieri. Ille vo in oīa facere: sicut habitus qdē ⁊ sicut lumē. Quo dam enim modo ⁊ lumen facit potentia existentes colores actu colores.

18. ¶Oportet igiꝫ vt in ea sit intellectus qui est intelle ctus ꝑm q̄ efficiꝫ omne. Et intellectus q est intelle ctus ꝑm qđ facit ipsum intelligere omne. Et intel lect⁹ ꝑm q̄ intelligit omne est quasi habitus q est quasi lux. Lux enī quoquo mō etiam facit colores q̄ sunt in potentia colores in actu.

18. ¶D. Et cū necesse est inueniri in pte aīe qđ dicit intellectus istas tres differētias: necesse est vt in eo sit pars q̄ dicit itel lectus ꝑm q̄ efficit omne mō sil'itudinis ⁊ receptiōis: ⁊ q̄ in ea sit etiā scda pars q̄ dicit intellectus ꝑm q̄ facit istū intel lectū q est in potētia itelligere oīa in actu. Cā enī pp quā fa cit intellectū q est in potētia intelligere oīa in actu nihil ali ud est nisi q̄ sit in actu. Hoc. n. qꝫ est in actu est cā vt intelli gat in actu oīa: ⁊ q̄ in ea etiā sit tertia pars q̄ dicit intellect⁹ ꝑm q̄ facit omne intellectū in potētia esse intellectū in actu ⁊ dixit (oportet igiꝫ ⁊c) ⁊ itēdit p istū itellectū mālē: hec igi tur est sua descriptio ꝑdicta. D. d. (⁊ intellectus ꝑm q̄ facit ipsum intelligere omne) ⁊ itēdit p istū illud qđ fit: qđ est in habitu ⁊ hoc ꝓnomē ipm p̄t referri ad itellectū mālē sicut dixim⁹: ⁊ pōt referri ad hoīem itelligētē: ⁊ opꝫ addere in ser mone ꝑm q̄ facit ipm intelligere omne ex se: ⁊ q̄ñ voluerit: hec. n. est diffinitio hui⁹ habit⁹. ſ. vt habēs habitū itelligat p ipm illud qđ est sibi ꝓpriū ex se: ⁊ q̄ñ voluerit absqꝫ eo q̄ indigeat in b̄ aliquo extrīseco. D. d. (⁊ itellect⁹ ꝑm q̄ intel ligit ⁊c) ⁊ itēdit p istū itelligētiā agētē: ⁊ p b̄ qđ dixit (intel ligit omne quasi aliqs habit⁹) intēdit q̄ facit oēm rē intelle ctā in actu post q̄ꝫ erat in potētia quasi habit⁹ ⁊ forma. D. d. (q est quasi lux ⁊c) mō dat modū ex quo oportuit pone re in aīa intelligētiā agētē nō enī possumus dicere q̄ ꝓpor tio intellectus agētis in aīa ad itellectū generatū: est sicut p portio artificij ad artificiatū oīb⁹ modis: ars. n. iponit for mā in tota mā absqꝫ eo q̄ in mā sit aliqd existēs de intētio ne forme anteq̄ꝫ artificiū fecerit eā: ⁊ nō est ita in itellectu: quoniā si ita eēt in intellectu: tūc hō nō indigeret in cōpre hendēdo itelligibilia sensu: neqꝫ imaginatiōe: imo intelle cta pueniret in intellectū mālē ab intellectu agēte: absqꝫ eo q̄ itellect⁹ mālis idigeret aspicere formas sensibiles: Neqꝫ etiā possim⁹ dicere q̄ intētiōes imaginate sint sole mouen tes intellectū mālē ⁊ extrahētes eū de potētia in actū. Quo niā si ita esset tūc nulla differētia esset inter vlē ⁊ indiuiduū: ⁊ tūc intellect⁹ eēt de genere vtrutis imaginatiue. Unde ne cesse est cū b̄ qđ posuimus q̄ ꝓportio intētionū imaginata rū ad intellectū mālē est sicut ꝓportio sensibiliū ad sensus: vt Aris. post dicet in ponēdo aliū motorē esse q̄ facit eas mo uere in actu itellectū mālē: ⁊ b̄ nihil est aliud q̄ꝫ facere eas intellecta in actu abstrahēdo eas a mā. Et qꝫ hec intētio co gens ad ponēdū intellectū agētē aliū a māli: ⁊ a formis reꝫ quas intellect⁹ mālis cōprehēdit est silis intētioni pp quam visus indiget luce: cū b̄ q̄ agēs ⁊ recipiēs alia sūt a luce: cō tētus fuit in notificādo hūc modū p b̄ crēplū ⁊. q. d. ⁊ mo dus q̄ coegit nos ad ponēdū itellectū agētē idē est cū mō p pter quē idiget visus luce. Quēadmodū. n. visus nō mouetur a coloꝛib⁹ nisi q̄ñ fuerit in actu qđ nō cōplet nisi luce p̄sente: cū ipsa sit extrabēs eos a potētia in actū. Ita etiā ītē tiōes imaginate nō mouēt intellectū mālem nisi q̄ñ fuerint intellecte in actu qđ nō ꝑficiꝫ eis nisi aliquo ꝑnte: qđ sit in tellect⁹ in actu: ⁊ fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis aīe. ſ. recipe itellectū ⁊ facere eū q̄ꝫ is agēs ⁊ recipiēs sint substātie eterne pp b̄ qꝫ he due actiōes reducte sūt ad nostrā volūtatē. ſ. abstrahere itellecta: ⁊ itelligere ea. Ab strahere. n. nihil est aliud q̄ꝫ facere itētiōes imaginatas in actu post q̄ꝫ erāt in potētia. Intelligē aūt nihil est aliud q̄ꝫ recipe has itētiōes. Cū. n. inuenimus idē trāsferri in suo esse de ordine in ordinē. ſ. itētiōes imaginatas: dixim⁹ q̄ necel se est vt b̄ sit a cā agēte ⁊ recipiēte: recipiēs igiꝫ est mālis: ⁊ agēs est efficiēs. Et cū inuenim⁹ nos agere p has duas vir tutes cū voluerim⁹: ⁊ nihil agit nisi p suā formā: iō fuit ne cesse attribuere nobis has duas virtutes itellect⁹: ⁊ itellect⁹ q̄ ē abstrahere itellectū: ⁊ creare eū: necesse est vt p̄cedat in nobis itellectū q est recipere cū: ⁊ Aler. dixit q̄ rectius est describere itellectū q est in nobis p suā virtutē agētē: nō p patiētē: cū passio ⁊ receptio cōe sint itellectui: ⁊ sensib⁹: ⁊ vir tutib⁹ distinctiuis. Actio. n. est ꝓpria ei: ⁊ ē melius vt re. de scribat p suā actionē. Dico ēt b̄ nō esse necesse omni mō: ni si b̄ nomē passio diceret i eis mō vniuoco: nō. n. dī nisi mō equoco ⁊ oīa dicta ab Aris. in b̄ sūt ita q̄ vlia nullū habent esse extra animā: quod intendit plato: qui si ita esset nō indi geret ponere intellectum agentem.

¶Et hic intellectus scꝑabilis ⁊ ipassibilis ⁊ imixt⁹ substātia actū ens. Semp. n. honoꝛabilius ē agēs patiente. Et ꝓncipium materia. Idem autez est ꝑm actum scientia rei.

¶Et iste intellectus etiā est abstractus: nō mixtus: 19.
neq̄ passibilis: ⁊ est in sua substātia actio. Agēs. n. semp est nobilius patiēti. Et ꝓncipiū nobili⁹ ma teria. Et scientia in actu eadem est cum re.

¶Cū declarauit scdm genus esse intellectus: ⁊ est agēs. ince 19.
pit facere cōparationē inter cū ⁊ mālē: ⁊ dixit (⁊ iste itellect⁹ etiā ⁊c). i. ⁊ iste etiā itellectus est abstractus sicut materia lis: ⁊ est etiā nō passibilis: neqꝫ mixtus: sicut ille. Et cū nar rauit ea in gb⁹ cōmunicāt itellectui materiali dedit exposi tionē ꝓpriam intellectui agenti: ⁊ dixit (⁊ est in sua substā tia actio). i. q̄ nō est in eo potentia ad aliquid: sicut in itellectu recipiente est potentia ad recipiendum formas. Intel ligētia agēs nihil itelligit ex eis q̄ sūt b̄: ⁊ fuit necesse vt itel ligētia agēs sit abstracta ⁊ nō mixta: neqꝫ passibilis ꝑ q̄ ē agens omnes formas intellectas. Si igitur esset mixta non esset agens omnes formas: sicut fuit necesse vt intellectus materialis ꝑm q̄ est recipiens omnes formas vt sit etiā ab stractus ⁊ non mixtus: quoniam si non esset abstractus ha beret formam hanc singularem: ⁊ tunc necesse esset alteruꝫ duorum. ſ. aut vt reciperet se: ⁊ tunc moto: in eo esset motū aut vt non reciperet omnes species formarū. Et similiter si itelligētia agēs eēt mixta cū mā: tūc necesse eēt aut vt intelli gēt ⁊ crearet se aut ñ crearet oēs formas. Que igiꝫ est dīa inter has duas demonstrationes in cōsiderādo p eas: sunt enī valde consimiles: ⁊ mirū est quomodo omnes concedūt hanc demonstrationem esse veram de intellectu. ſ. agente ⁊ non conueniunt in demonstratione de intellectu materiali ⁊ licz etiam sint valde cōsimiles: ita q̄ oportet concedentez alteram etiam concedere aliam: ⁊ possumus scire q̄ intelle ctus materialis debet esse non mixtus ex iudicio: ⁊ eius cō prehensione. Quia enim iudicamus p ipsum res infinitas in nūero in ꝓpositione vniuersali ⁊ est manifestū q̄ virtu tes aīe iudicātes. ſ. indiuiduales ⁊ mixte: nō iudicāt nisi intē tiōes finitas: ꝙtingit ꝑm cōuersionē oppositi q̄ illud qđ nō iudicat intētiones finitas: necesse est vt non sit virt⁹ aīe mixta Et cū huic cōiūxerim⁹ q̄ itellect⁹ mālis iudicat res infinitas ⁊ nō acgsitas a sensu: ⁊ q̄ nō iudicat intētiōes finitas: cōtin get vt sit virtus nō mixta. Auēpace autē vī cōcedere hāc ꝓ positionē esse verā in epistola expeditiōis. ſ. q̄ virtus p quā

iudicam⁹ iudicio vñ est infinita: ſz exiſtimauit hāc virtutem eſſe in intellectū agētē ꝑm manifeſtū ſui ſermonis illic: ⁊ nō eſt ita: iudiciū enī ⁊ diſtinctio nō attribuīt in nobis niſi intellectui mālī ⁊ Auicē. certe vtebatur hac ꝓpōne ⁊ eſt vera in ſe. Et cū notificauit q⁹ intellect⁹ agēs differt a mālī in eo q⁹ agēs ſemp eſt pura actio: mālis aūt eſt vtrūqz ꝓp res q̄ ſūt ḃ: dedit cām finalē in ḃ: ⁊. v. (Agēs. n. ſemp eſt nobilius patiēte). i. ⁊ iſte ſemp eſt in ſua ſubſtātia actio ⁊ ille inuenitur in vtraqz diſpōne. Quia iā declaratū ē q⁹ ꝓportio intellect⁹ agētis ad itellectū patiētē eſt ſicut ꝓportio principij mouētis quoquo mō ad mām motā. Agēs. n. ſemp nobilius eſt patiēte: ⁊ principiū nobili⁹ mā: ⁊ iō opinādū eſt ꝑm Ariſto. q⁹ vltimus itellect⁹ abſtractor in ordine eſt iſte itellect⁹ mālis. Actio enī eius eſt diminuta ab actiōe illorū: cū actio eius magis vī eſſe paſſio q̄z actio: non q⁹ eſt aliud ꝓ qđ differat iſte itellect⁹ ab itellectu agēte: niſi ꝓ hāc itētionē tm̄. Q̄ tm̄ quēadmodū nō ſcim⁹ multitudinē intellectuū abſtractor niſi ꝓ diuerſitatē actionū eor ita etiā nō ſcimus diuerſitatē iſtius itellect⁹ mālis ab itellectu agēte niſi ꝓ diuerſitatē ſuar actionū. Et quēadmodū itellectui agēti accidit vt qñqz agat in res exñtes ḃ: ⁊ qñqz nō: ita iſti accidit vt qñqz iudicet res exñtes ḃ: ⁊ qñqz nō: ſz differūt tm̄ in ḃ: q⁹ iudiciū eſt aliqd in caplo ꝓfectiōis iudicis: actio aūt nō eſt ꝑm illū modū in caplo ꝓfectiōis agētis. Cōſidera igitˢ hoc qm̄ eſt dīa inter hos duos itellect⁹: ⁊ niſi ḃ eēt nulla eſſet alietas inter eos: o Alex. ſi ḃ nomē itellect⁹ mālis nō ſignificaſſet apud Ariſ. niſi ꝑparationē tm̄: quō faceret hāc comparationē inter ipſum ⁊ intellectū agētē. ſ. in dādo ea i qb⁹ queniūt: ⁊ ea in qb⁹ differūt. D. v. (⁊ ſcīa in actu idē eſt cū re) ⁊ innuit vt reputo aliqđ ꝓpriū itellectui agēti in quo differūt a mālī. ſ. q⁹ itelligētia agēte ſcīa in actu eadē eſt cū ſcito: ⁊ nō ē ſic in itellectu mālī. Cū ſuū itellectū eſt res q̄ nō eſt in ſe itellectus: ⁊ cū notificauit q⁹ ſua ſubſtātia eſt ſua actio dedit cauſam ſuper hoc: ⁊ dixit.

¶ Que vō ꝑm potētiā tpe prior in vno eſt: oino autē neqz in tpe: ſz nō aliqñ qđē itelligit: aliqñ vō nō intelligit. Sepatus aūt eſt ſolū hoc qđ vere ē: ⁊ hoc ſolū imortale ⁊ ꝑpetuū ē. Nō reminiſcimur autez q⁹ hoc quidem impaſſibile. ¶ Paſſiuus vō intellectus corruptibilis: ⁊ ſine hoc nihil intelligit aīa.

20. ¶ Et qđ eſt in potētia: prius ē tpe indiuiduo: vīr āt nō eſt in tpe: neqz qñqz itelligit ⁊ qñqz nō itelligit. Et cū abſtract⁹ eſt illud qđ eſt tm̄: ⁊ iſte tm̄ eſt imortalis ſemp. Sed nō rememoramur: q⁹ iſte eſt nō paſſibilis. Et intellectus paſſibilis eſt corruptibilis. ⁊ ſine hoc nihil intelligitur.

20. ¶ Iſtud caplm pōt intelligi trib⁹ modis. Quor vn⁹ eſt ꝑm opinionē Alex. Et ſecūdus ſz opinionē Theophraſti ⁊ aliorū expoſitor. Et tertius ꝑm opinionē quā nos narrauim⁹: ⁊ eſt magis manifeſtū ꝑm verba. ¶ Pōt enī itelligi ꝑm Alex. q⁹ intēdebat ꝓ intellectū in potētia ꝑparationē exñtē in cōpleriōe hūana. ſ. q⁹ potētia ⁊ ꝑparatio q̄ eſt in hoīe ad recipiēdū intellectū in reſpectu vniuſcuiuſqz idiuidui eſt prior tpe intellectu agēte ſimplr: aut intellectus agēs eſt prior: ⁊ cū dixit (neqz eſt qñqz intelligēs: ⁊ qñqz nō) intēdit intellectū agētē: ⁊ cū dixit (⁊ cū fuerit ſeparatū eſt qđ eſt tm̄ non mortale intēdit q⁹ iſte intellect⁹ cū fuerit copulatus in nobis) ⁊ intellexerim⁹ ꝓ illū alia entia ꝑm q⁹ eſt forma nobis ipſe ſolus: tūc inter ptes intellectus eſt nō mortalis. D. v. (⁊ nō rememoramur ⁊c) hec eſt queſtio circa intellectū agētē ꝑm q⁹ copulat nobis ⁊ intelligimus ꝓ illū. ¶ Poteſt enīz quis dicere q⁹ cū intellexerim⁹ ꝓ aliqđ eternū: neceſſe eſt vt intelligam⁹ ꝓ illud idē poſt mortē: ſicut ante: ⁊ dixit rñdendo q⁹ intellectus iſte nō copulat nobis: niſi mediāte eſſe intellectus: materialis generabilis ⁊ corruptibilis in nobis ⁊ cum iſte intellectus fuerit corruptus in nobis: neqz rememorabimur. Forte igitˢ Alex. ita expoſuit hoc caplm: ſz non viderim⁹ expoſitionē ſuā in hoc li. Themiſtius aūt itelligit ꝓ intellectū q⁹ eſt in potētia: intellectū materialē abſtractuz cuius eſſe demonſtratū eſt: ⁊ intelligit ꝓ intellectū cuius eſſe cit cōparationē cū hoc intellectū agētē ꝑm q⁹ ꝓtinuat cum intellectu q⁹ eſt in potētia: ⁊ ḃ qđē eſt intellect⁹ ſpeculatiuus apud ipſum. Et cū dixit (⁊ qñqz intelligit: ⁊ qñqz nō intelligit) intelligit agētē ꝑm q⁹ nō tāgit itellectū materialē. Et cū dixit (⁊ qñ fuerit abſtractus eſt q⁹ eſt tm̄ non mortalis) itendit itellectū agētē ꝑm q⁹ eſt forma intellectui materiali: ⁊ ḃ eſt intellect⁹ ſpeculatiuus apud ipſum: ⁊ erit iſta queſtio cōtra intellectū agētē ꝑm q⁹ tāgit intellectū materialem: ⁊ eſt ſpeculatiuus ꝑm q⁹ eſt forma itellectui mālī: ⁊ ḃ eſt intellectus ſpeculatiuus: ſz cū dixit (⁊ nō rememoramur) dicit q⁹ remotū eſt vt iſta dubitatio ab Ariſ. ſit circa itellectū: niſi ſz q⁹ intellectus agēs eſt forma in nobis. Dicit. n. q⁹ ponenti itellectū agētē eſſe eternū: ⁊ itellectū ſpeculatiuū eſſe nō eternū: nō ꝓtingit hec queſtio. ſ. quare nō rememoramur poſt mortē qđ itelligim⁹ in vita: ⁊ eſt ſicut dixit. ¶ Ponere. n. iſtā qōnē circa intellectū agētē ꝑm q⁹ eſt adeptus: vt Alex. dicit remotū eſt. Scīa enī exiſtēs in nobis in diſpoſitiōe adeptionis equoce dicit cū ſcīa in nobis exiſtēte ꝓ nām ⁊ diſciplinā. Iſta igitˢ qō vt apparet nō eſt niſi in ſcīa exiſtēte ꝓ nām. Impoſſibile eſt enī vt iſta qō ſit niſi circa cognitionē eternā exiſtētē in nobis aut ꝓ nām vt dicit Themiſtius: aut ꝓ itellectū adeptū in poſtremo. Quia igitˢ hec qō apud Themiſtiū eſt circa intellectū ſpeculatiuū: ⁊ initiū ſermonis Ariſ. eſt de intellectu agēte: iō opinatus fuit q⁹ itellect⁹ ſpeculatiuus eſt agēs apud Ariſ. ꝑm q⁹ tāgit itellectū mālē ⁊ teſtat ſup oīa iſta ex ḃ qđ dixit in primo tractatu de itellectu ſpeculatiuo. Fecit. n. illic eādē qōnē quā ḃ: ⁊ diſſoluit eā ꝓ hāc eādē diſſolutionē. Dicit. n. in principio iſtius libri. Intellectus aūt vī eſſe alia ſubſtātia exiſtēs in re: nō corrūpi: qm̄ ſi corrūperet tūc magis eēt ḃ apud fatigationē ſenectutis. Et poſtea dedit modū ex quo poſſibile ē vt intellect⁹ ſit ñ corruptibilis: ⁊ intelligere ꝓ ipſum erit corruptibile: ⁊ dixit (⁊ formare ꝓ intellectū ⁊ conſiderare ſūt diuerſa) ita q⁹ intus corrūpet aliqđ aliud ipſum: in ſe aūt nullā hz occaſionem. Diſtinctio aūt ⁊ amor nō ſūt cauſe illius: ſz iſtius cui⁹ eſt ḃ ſz q⁹ eſt eius: ⁊ iō etiā cū iſte corrūpet nō rememoramur neqz diligimus. Themiſtius igitˢ dicit q⁹ ſermo ei⁹ in illo tractatu in quo dicit (itellect⁹ aūt vī eſſe ſubſtātia aliq̄ exiſtēs i re ⁊ nō corrūpi) idē eſt cū illo in quo dixit ḃ (⁊ cū fuerit abſtractus eſt qđ eſt tm̄ nō mortalis eternus) ⁊ qđ dixit ḃ (⁊ non rememoramur q⁹ iſte eſt nō paſſibilis: intellect⁹ aūt paſſibilis eſt corruptibilis ⁊ ſine ḃ nihil itelligit) idē eſt cū eo qđ illic dixit. ſ. (⁊ formare ꝓ intellectū: ⁊ conſiderare diuerſanē ⁊c) ⁊ dixit ꝓp ḃ q⁹ intēdebat ḃ ꝓ intellectū paſſibilē ptē ocupi ſcibilē aīe. Iſta. n. ꝑs vī habere aliquā ratiōez: auſcultat. n. ad ꝓcedēdū illud qđ reſpicit aīa rōnalis. Nos aūt cū videmus opinionē Alex. ⁊ Themiſtij eſſe ipoſſibiles: ⁊ inuenimus verba Ariſ. manifeſta ꝑm noſtrā expoſitiōez credimus q⁹ iſta eſt opinio Ariſ. quā nos dixim⁹: ⁊ ſūt verba in ſe vera. Quoniam autem verba eius apparentia ſunt in hoc capitulo declarabitur ſic. Cū enim dixit (⁊ iſte intellectus etiā eſt abſtractus non mixtus: neqz paſſibilis) loquitur in intellectu agente. ⁊ non poſſumus aliud dicere: ⁊ hec particula etiam oſtendit alium intellectum eſſe non paſſibilē: neqz mixtum. Et ſimiliter comparatio inter eos eſt: vt manifeſtum eſt: ꝑm q⁹ eſt inter intellectum agentem ⁊ intellectum materialem: ꝑm q⁹ intellectus materialis cōmunicat agenti in multis iſtarum diſpoſitionū: ⁊ in hoc conuenit nobiſcū Themiſtius ⁊ differt Alex. Et cum dixit (⁊ quod eſt in potentia eſt prius tempore indiuiduo (poteſt intelligi per tres opiniones eodem modo. Secundū enī noſtrā opinionem ⁊ Themiſtij intellectus qui eſt in potentia prius cōtinuat cū nobis q̄z intellectus agens: ⁊ ꝑm Alex. intellectus qui eſt in potentia erit prior in nobis ꝑm eſſe aut generationem: ⁊ nō ꝑm continuationem. Et cum dixit (vniuerſaliter autem nō eſt neqz in tempore) loquitur de intellectu qui eſt in potentia: quoniam

tia: qñ cū fuerit acceptus simplr nō respectu idiuidui: tūc nō erit prior intellectu agēte aliquo mō priorītatis: ſz poste rior ab eo oīb⁹ modis: ⁊ iste sermo ꝓuenit: vtrīq opinioni ſ. dicēti q⁹ intellect⁹ q est in potētia est generabilis: aut non generabilis. Et cū dirit (neq; est qñq; itelligēs: ⁊ qñq; nō intelligēs) impossibile est vt iste sermo intelligat ſz suū ma nifestū: neq; ꝑm Themistū: neq; ꝑm Aler. Quoniaz hoc vbū est: cū dirit (neq; qñq; est itelligēs) ſz eos refert ad in tellectū agētē: ſz Themistius sicut dirimus opinat q⁹ intel lectus agēs est speculatiuus ꝑm q⁹ tāgit intellectū materia lē. Aler. aūt opinat q⁹ intellect⁹ q est in habitu: ⁊ est specu latiuus est alius ab intellectu agēte: ⁊ hoc opz credere. Arti ficiū enī aliud est ab artificiato: ⁊ agēs aliud ab acto. Scōz aūt q⁹ nobis apparuit sermo est iste ꝑm suū manifestū ⁊ erit illud verbū: est: relatū ad ꝓpinquissime dictū: ⁊ est intelle ctus mālis cū fuerit actu simplr nō in respectu idiuidui. In tellectus enī q dicit mālis ſz q⁹ dirim⁹ nō accidit ei vt qñq; itelligat: qñq; nō: nisi in respectu formaꝝ imaginatiōis eri stētiū in vnoquoq; idiuiduo nō in respectu specici. Ut. g. q⁹ nō accidit ei: vt qñq; itelligat itellectū eq: ⁊ qñq; nō: nisi in respectu Sortis ⁊ Platōis. Simplr aūt ⁊ respectu spēi sem p itelligit ℔ vlē: nisi spēs hūana deficiat oīno: qđ ē ipossibi le: ⁊ ꝑm ℔ sermo erit ꝑm suū manifestū. Et cū dirit (vlr aūt nō ē neq; in tpe) ⁊ cū itēdit q⁹ itellect⁹ q ē in potētia: cū non fuerit accept⁹ in respectu alicui⁹ idiuidui: ſz fuerit accept⁹ simplr: ⁊ in respectu cuiuslibet idiuidui: tūc nō iueniē aliqñ itelligēs ⁊ aliqñ nō: ſz semp inueniē intelligēs: quēadmodū itellect⁹ agēs: cū nō fuerit accept⁹ in respectu alicui⁹ idiui dui: tūc nō iueniē qñq; itelligēs: ⁊ qñq; nō itelligēs: ſz semp inueniē itelligere: cū accept⁹ fuerit simplr. Idē enī modus ē in actiōe duoꝝ itellectuū: ⁊ ꝑm ℔ cū dirit (⁊ cuz fuerit ab stract⁹ est q⁹ est tñ nō mortalis) itēdit ⁊ cū fuerit abstract⁹ ꝑm hūc modū er ℔ mō est tñ nō mortalis: nō ꝑm q⁹ accipiē in respectu idiuidui. Et erit sermo ei⁹ in quo dirit (⁊ nō re memoramur ⁊c) ꝑm suū manifestū: ꝓtra enī hāc opiniones surgit qō pfecte. Dicet enī querēs. Cū itellecta cōia sint nō gnābilia: neq; corruptibilia ꝑm hūc modū: quare nō reme moramur post mortē cognitionū habitaꝝ in hac vita: ⁊ dicē dissoluēdo: qz rememoratio fit p virtutes cōprehēsiuas passibiles. ſ. māles: ⁊ sūt tres virtutes in hoīe: quaꝝ esse de claratū est in sensu ⁊ sensato. ſ. imaginatiua: ⁊ cogitatiua: ⁊ rememoratiua. Iste. n. tres virtutes sūt in hoīe ad ꝑsentan dā formā rei imaginate qñ sensus fuerit absens. Et iō dictū fuit illic q⁹ cū iste tres virtutes adiuuerint se ad inuicē forte repzesentabūt idiuiduū rei ꝑm q⁹ ē in suo esse: ſz aūt nō sen tiamus ipz ⁊ itēdebat ℔ p itellectū passibilē formas imagi natiōis ꝑm q⁹ in eas agit virtus cogitatiua ꝓpria hoī. Ista enī virtus est aliqua rō: ⁊ actio ei⁹ nihil est aliud q̄z ponere itētionē forme imaginatiōis cū suo idiuiduo apud rememo rationē: aut distinguere eā ab eo apud formationē. Et ma nifestū ē q⁹ itellect⁹ q dicit mālis recipit itētiōes imagina tas post hāc distinctionē. Iste igit itellect⁹ passibilis neces sarius est in formatiōe recte igit dirit (⁊ nō rememoramur qz iste ē nō passibilis) itellect⁹ passibilis ē corruptibilis: ⁊ sine ℔ nihil itelligit). i. ⁊ sine virtute imaginatiua ⁊ cogita tiua nihil itelligit itellect⁹ q dicit mālis. he enī virtutes sūt quasi res q̄ ꝑparāt mām artificij ad recipiēdū actionē artificij: hec igit est vna exposītio ⁊ pōt exponi alio mō ⁊ est: q⁹ cū dirit (⁊ nō ē qñq; iste itelligēs: ⁊ qñq; nō itelligēs) itēdit cū ñ fuerit accept⁹ ſz q⁹ itelligit ⁊ formaē a formis mālib⁹ gnābilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: ſz fuerit accept⁹ simplr: ⁊ ꝑm q⁹ itelligit formas abstractas liberatas a mā: tūc nō inueniē qñq; intelligēs ⁊ qñq; nō intelligēs: ſz inueniē in eadē for ma. Ut. g. in mō p quē intelligit intellectū agētē: cui⁹ ꝓpor tio est ad ispm: sicut dirim⁹: sicut lucis ad diaphanū. Opi nādū est enī q⁹ iste itellect⁹ q est in potētia: cū declaratū est q⁹ est eternus: ⁊ q⁹ innat⁹ est pfici p formas māles dignior ē vt sit innat⁹ pfici p formas nō māles q̄ sūt itellecte in se: ſz nō in primo copulaē nobiscū ex ℔ mō ſz in postremo qñ pfi ciē gnātio intellect⁹ q est in habitu: vt declarabimus post.

Et ꝑm hanc exposītionez cum dirit (⁊ cuz fuerit abstractus est: q⁹ est tñ non mortalis) innuit intellectum materialem: ꝑm q⁹ perficitur per intellectum agentem: quādo fuerit co pulatus nobiscum ex hoc modo: deinde abstrahitur: ⁊ forte innuit ⁊ intellectum materialem in sua continuatione pri ma nobiscum. ſ. continuatione que est per naturā: ⁊ appro priauit ipsum per hanc particulam tñ: annuendo ad corru ptionem intellectus qui est in habitu ex modo per quem est corruptibilis: ⁊ vniuersaliter quando quis intuebitur intel lectum materialem cum intellectu agente apparebunt esse duo vno modo: ⁊ vnum alio modo. Sunt enim duo per di uersitatem actionis eorum. Actio enim intellectus agentis est generare. Istius autē informari. Sunt autē vnū qz intel lectus materialis perficitur per agentem: ⁊ intelligit ipsuz: ⁊ er hoc modo dicimus q⁹ intellectus continuatus nobiscū apparent in eo due virtutes. Quaruz vna est actiua: ⁊ alia est de genere virtutum passiuarum: ⁊ q̄z bene assimilat il lum Aler. igni. Ignis enim est innatus alterare omne cor pus per virtutem existentem in eo: sed tamē cū hoc patitur quoquo modo ab eo quod alterat: ⁊ assimilatur cum eo ali quo modo simílitudinis. i. acquirit ab eo formam igneā mi norē forma ignea alterāte: hec enim dispositio valde est si milis dispositioni intellectus agentis cum passibili. Et cuz intellectis que generat. Est enim agens ea vno modo: ⁊ re cipiens ea alio modo. Et ꝑm hoc erit sermo in quo dirit (ſz nō rememoraē ⁊c) dissolutio questiōis q̄ fecit antiquos ex positores credere itellectū q est in habitu esse eternū: ⁊ fecit Aler. opinari itellectū mālē esse generabilē ⁊ corruptibilem in qua dicebaē quomodo intellecta a nobis sūt nō extra cū ℔ q⁹ intellect⁹ est eternus: ⁊ recipiēs ē eternū: ⁊. q. d. rñden do q⁹ cā in ℔ est qz intellect⁹ mālis nihil itelligit sine intelle ctu passibili: ſz sit agēs: ⁊ recipiēs sit sicut cōprehēdere colo rē. Color enī nō est: ſz lux sit ⁊ visus sit: nisi coloratum sit: ⁊ tūc ꝑm quā ista exposītionū dicaē littera erit ꝙueniēs ver bis Aris. ⁊ suis demōstratiōib⁹ sine aliq ꝓtradictiōe aut eri tu a manifesto sui sermōis. Et iō nō ē recte vti in doctrina vbis equocis: nisi in eis q̄ ſz sint diuersa: tñ ꝙueniūt in oīb⁹ itētiōib⁹: de qb⁹ pñt dici: ⁊ demōstrat q⁹ itēdebat ℔ p itelle ctū passibilē ⁊ virtutē imaginatiuā humanā ℔ qđ cecidit in alia translatione loco eius quod dirit q⁹ est non passibilis: ⁊ intellect⁹ passibilis est corruptibilis. Dicit. n. in illa trāsla tiōe: ⁊ qđ idurit nos ad dicēdū q⁹ iste itellect⁹ nō alteraē: neq; patiē ē q⁹ existimatio ē imaginatio itellect⁹ passibilis ⁊ q⁹ corrūpiē ⁊ nō cōprehēdit itellectū: ⁊ nihil itelligit sine imaginatiōe. Hoc nomē igit itellect⁹ ꝑm ℔ dī in ℔ li. q̄tuor mōis dī de itellectu māli: ⁊ de itellectu q ē in habitu: ⁊ de itellectu agēte: ⁊ de virtute imaginatiua. Et debes scire q⁹ nulla dīa ē ſz exposītiōez Themistij ⁊ antiquoꝝ exposito ⁊ opinionē Platōis in ℔ q⁹ itellecta existia i nobis sūt eter na: ⁊ addiscē ē rememorari: ſz plato dirit: q⁹ ista itellecta sē in nobis qñq; ⁊ qñq; nō ꝓp ℔ q⁹ subiectū ꝑparaē qñq; ad recipiēdū ea qñq; ⁊ qñq; nō: ⁊ ipsa in se ita sūt anteq̄z recipia mus sicut post: ⁊ ita sūt extra aiaz sicut in aia. Themistius aūt dirit: ⁊ ℔. ſ. q⁹ qñq; sūt copulate: ⁊ qñq; nō: accidit eis ꝓp nām recipiētis. Opinaē enī q⁹ intellect⁹ agēs nō est in natus ꝓtinuari nobiscū in primo nisi ꝑm q⁹ tāgit itellectum mālē: ⁊ ideo accidit ei er hoc mō diminutio ista: cū ꝓtinua tio cū intētionib⁹ imaginatis est vno mō quasi receptio: ⁊ alio mō quasi actio: ⁊ ideo intellecta sūt in eo in dispositio ne diuersa a suo esse in intellectu agēte. Et fiducia in itelligē do hāc opinionē ē q⁹ cā mouēs Aris. adꝙponēdū itellectuz mālē esse nō est: qz est ℔ itellectū factū: ſz cā in ℔ ē aut qz cū fuerit inuēta intellecta q̄ sunt in nobis ꝑm dispositiōes non ꝙueniētes intellectib⁹ simplicib⁹: tūc funt dictū q⁹ iste itelle ctus q est in nobis est cōpositus ex eo: qđ est in actu. ſ. itel lectu agēte: ⁊ ex eo qđ est in potētia: aut qz ꝓtinuatio eius ꝑm hāc opinionē est silis generatiōi: ⁊ assimilaē agēti ⁊ pa tiēti. ſ. in sua ꝓtinuatiōe cū intentiōib⁹ imaginatiōis. Scōz igit hāc opinionē agēs ⁊ patiēs ⁊ factū erūt idē: ⁊ est dictū ab istis trib⁹ dispositionib⁹ p diuersitatē q̄ accidit ei. Nos

aũt inopinamur q̃ nõ mouit ipsum ad imponẽdũ itellectũ agẽtẽ nisi hoc q̃ intellecta speculatiua sũt generata ꝑm modũ quẽ dixímus. Cõsidera ergo hoc qñ est differẽtia inter ístas tres opiniones. ſ. platonis ⁊ Themistij ⁊ opinionẽ nostrã: ⁊ ꝑm expositionẽ themistij nõ indigẽt in ístis itellectis nisi ad ponẽdũ intellectũ materialẽ tm̃: aut intellectũ materialẽ ⁊ agentẽ ꝫ mediũ sil'itudinis: vbi eni nõ ẽ vera gnãtio nõ est agẽs Et nos cõuenim⁹ cũ Aler. in mõ ponẽdi intellectũ agẽtẽ: ⁊ differim⁹ ab eo in nã intellect⁹ materialis: ⁊ differim⁹ a Themistio in nã intellect⁹ q̃ est in habitu: ⁊ in mõ ponẽdi intellectũ agẽtẽ: ⁊ nos etiã quoquo modo cõuenímus cũ Aler. in nã itellect⁹ q̃ est in habitu: ⁊ alio mõ differim⁹. Me igit̃ sũt differẽtie qb⁹ diuidunt̃ opiniões attribute Aristo. Et debes scire q̃ vsus ⁊ exercitũ sũt cause eius qõ apparet de potẽtia itellect⁹ agẽtis q̃ est in nobis ad abstrahẽdũ: ⁊ itellect⁹ mãlis ad recipiẽdũ sũt dico cause ꝓp habitũ existẽtẽ ꝑ vsum ⁊ exercitũ in itellectu passibili ⁊ corruptibili quẽ vocauit Aristo. passibilẽ: ⁊ dicit apte: ipm corrũpi: ⁊ si nõ attingeret vt virtus q̃ ẽ in nobis agẽs itellecta eẽt mãlis: ⁊ sil'r virtus passibilis: ⁊ iõ nullus põt rõnari ꝑ b̃ super b̃ q̃ itellect⁹ mãlis admisceẽt corpori. Illud. n. qõ dixit opinãs ipm esse admirtũ in rñsiõe istius sermõis in intellectu agente. Dicim⁹ nos in rñsiõe ei⁹ in itellectu materiali: ⁊ ꝑ istũ itellectũ quẽ vocauit Aristo. passibilẽ diuersant̃ hoies in quatuor virtutib⁹ dictis in topicis quas Alfarabius numerauit in elẽchis. Et ꝑ istũ itellectũ differt hõ ab aliis aialib⁹. ⁊ si nõ: tũc necesse eẽt vt ꝓtinuatio itellect⁹ agẽtis ⁊ recipiẽtis cũ aialib⁹ eẽt eodẽ modo. Intellect⁹ qdẽ operatiuus differt a speculatiuo ꝑ diuersitatẽ ꝓparatiõis existẽtis in b̃ itellectu: his igit̃ declaratis reuertamur ad nostraz viam: ⁊ dicamus.

¶ In diuisibiliũ qdẽ igitur intelligẽtia in his est circa q̃ nõ est falsum. In qb⁹ aũt ⁊ falsum iã ⁊ verꝫ ẽ: cõpositio quedã iã intellectuũ est: sicut eoꝝ q̃ vnuz fiũt: quẽadmodũ Empe. dixit: vere multoꝝ qdem capita sine cervice germinauerũt. Postea cõposita sũt cõcordia: sic ⁊ hec separata cõposita sunt: vt assimetros ⁊ diametros.

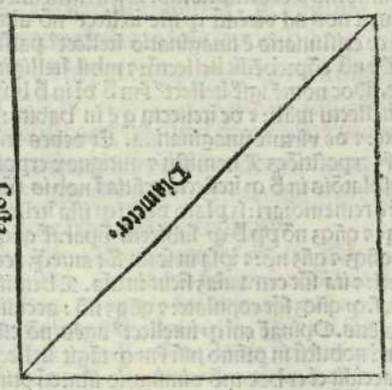

21. ¶ Formare aũt res idiuisibiles erit in istis reb⁹. ſ. in quib⁹ nõ est falsitas. Res aũt in quib⁹ est verũ ⁊ falsum illud est aliqua cõpositio tũc ad res itellectas ꝑm q̃ sũt entia: sicut dixit Empe. q̃ multa capita ⁊ colla disponunt̃ in postremo ꝑ cõpositionez amicitie: ita etiã sunt separata ꝑ cõpositiõez. Verbi gratia dicere assimetrum ⁊ dicere diametrum.

21. ¶ Cũ cõpleuit notificare substãtiã triũ itellectuũ. ſ. mãlis: ⁊ eius q̃ est in habitu: ⁊ agẽtis: icepit ꝓsiderare de actiõib⁹ ⁊ ꝓpriatib⁹ itellect⁹: ⁊ b̃ est qõ remãsit de cognitiõe isti⁹ virtutis. Et qz famosioꝝ differẽtiaꝝ ꝑ quas diuidit̃ actio itellectus sũt due actiones. Quaꝝ vna dicit̃ formatio: ⁊ alia fides: incepit hic notificare differẽtiã iter has duas actiones ⁊ dixit (formare aũt res diuisibiles ⁊c̃). i. apprehẽdere aũt res simplices nõ cõpositas erit ꝑ itellecta que non falsant̃: neqz verificant̃ q̃ dicũt̃ iformatio: cõphẽdere aũt ab eo res cõpositas erit ꝑ itellecta in qbus est falsitas ⁊ veritas: ⁊ cõtẽtus fuit prima diuisiõe sine scda: cũ oppositũ intelligat̃ ꝑ suũ oppositũ. D. d. (res aũt in qb⁹ iuenit̃ vez ⁊ falsuz ⁊c̃) i. intellecta aũt in qb⁹ inuenit̃ veritas ⁊ falsitas est in eis aliqua cõpositio ab itellectu mãli. Intellect⁹ qdẽ primo itelligit singularia. Si igit̃ hec cõpositio fuerit ꝙuemẽs enti erit vera: si nõ: erit falsa: ⁊ ista actio itellect⁹ ad itellecta silis est ei qõ Empe. d. de actiõe amicitie in entia. Quẽadmodum eni dixit Empe. q̃ multa capita crãt separata a collis deinde amicitia ꝙgregauit ea: ⁊ cõposuit sile cũ sil'i: ita itellecta erĩ stũt primo diuisa in itellectu mãli. U. g. dicere diametruz: quadrati ⁊ dicere assimetrũ latez: itellect⁹ eni intelligit ista primo singularia deinde cõpõit ea. ſ. simetrũ aut assimetz: si igit̃ cõposuerit ꝑm ens est vez si nõ falsum.

¶ Si autez factoꝝ ⁊ futuroꝝ tempus cointelligens est ⁊ cõponẽs. Falsum eni in cõpositiõe semp est. Et nãqz si albũ nõ albũ ait: nõ albũ albo composuit. Cõtingit aũt ⁊ diuisionẽ dicere oia. Sic ergo est nõ solũ falsuz: aut vez q̃ alb⁹ cleo ẽ: ſz ⁊ q̃ erat aut erit. Unũ aut faciẽs sic itellect⁹ ẽ vnũqõqz.

¶ Et si fuerint preterita aut futura: tũc cũ hoc intelligit tẽpus ⁊ cõponit ipsum. Falsitas eni semp est in cõpositiõe. Qñ cũ dixeris albũ esse nõ albũ iaz cõposuisti nõ albũ cũ albo: sicut dicẽs nõ albũ. Et possibile est dicere oia esse diuisionẽ. Sz hoc soluz est verum ⁊ falsum scilicet sortem esse album: sed cum hoc fuit aut erit. Et q̃ hoc ⁊ suum simile facit vnum est intellectus. zz.

¶ Idest ⁊ si illa itellecta singularia fuerint rez q̃ innate sũt eẽ aut in preterito tpe: aut in futuro: tũc itellect⁹ itelligit cũ illis reb⁹ tẽps in quo sũt: ⁊ postea cõponet ipz cũ eis: ⁊ iudicabit q̃ ille res fuerũt aut crũt: sicut iudicat q̃ diametrũ est assimetrũ coste. Et qz narrauit primo q̃ veritas ⁊ falsitas inueniunt̃ in cõpositiõe: icepit declarare q̃ falsitas est cõpositio: ⁊ nõ inuenit̃ in aliqua actionũ itellect⁹. Et. d. (falsitas eni semp est in cõpositiõe) ⁊ rõcinatio sup b̃ ẽ qñ cũ dicuur b̃ in re alba q̃ nõ est alba: est cõpositio silis ad dicere in re alba q̃ est alba: ſz illud sit falsuz: ⁊ b̃ vez. Et qz apparet q̃ affirmatio est magis digna cõpositiõi: ⁊ negatio diuisioni dixit (possibile est dicere in eis oib⁹ q̃ sũt diuisio). i. ⁊ sic possum⁹ dicere negationẽ ⁊ affirmationẽ esse cõpositiones sicut possum⁹ dicere vtrũqz esse diuisionẽ: ſz affirmatio magis videat̃ hẽ b̃ nomẽ cõpositio: ⁊ negatio b̃ nomẽ diuisio qñ in affirmatiõe cõponit̃ ꝑdicatũ cũ subiecto: in negatiõe aũt primo diuidit itellect⁹ predicatũ a subiecto ⁊ post cõponit ea. Et cũ declarauit q̃ veritas ⁊ falsitas accidũt cõpositiõi rez ad inuicẽ declarauit etiã q̃ b idẽ accidit qñ cõponit eas cũ tpe: ⁊ dixit (ſz nõ illud solũ est vez ⁊ falsum ⁊c̃). i. ⁊ veritas ⁊ falsitas nõ accidũt cõpositiõi in ꝓpositiõib⁹ in qbus ꝑdicatũ est nomẽ: ſz in eis in qb⁹ ꝑdicatũ est verbũ. U. g. sortes fuit aut erit. D. d. (⁊ q̃ facit hoc ⁊c̃). i. ⁊ q̃ facit b̃ itellecta singularia esse vnũ ꝑ cõpositionẽ postqz crãt multa est itellect⁹ mãlis. Iste. n. distinguit itellecta singularia: ⁊ cõponit cõsimilia: ⁊ diuidit diuersa. Opz eni vt virt⁹ cõprehẽdẽs simplicia ⁊ cõposita sit eadẽ: qñ ꝓportio istius virtutis ad itẽtiões formaz imaginataz oz esse sicut ꝓportio sentiẽtis cõis ad sensibilia diuersa: nõ ꝑm q̃ apparet de verbis Auẽpace in initio sui sermonis de virtute rõnali. ſ. q̃ virt⁹ cõpositiua debet esse alia ab imaginatiua.

¶ Indiuisibile

¶ Jdiuisibile aũt qm̃ dupl'r dicit': aut actu: aut potẽtia nihil phibet itelligere idiuisibile: cũ lõgitudinẽ itelligat. Jndiuisibilis.n. actualiter ẽ: ⁊ i tpe idiuisibili. Sil'r.n. tps diuisibile: ⁊ idiuisibile lõgitudini est. Nõ igit' ẽ dicere aliqd in medio itelligere vtrũqz. Nõ.n. ẽ nisi diuidat'. Sz aut potẽtia. Seorsum aũt vtrũqz itelligẽs dimidioꝝ diuidit simul ⁊ tps. Tũc aũt est vt in lõgitudine. Si vo ẽ sicut ex vtrisqz: ⁊ in tempore est quod in vtrisqz.

23. ¶ Et qr idiuisibile ẽ duob' modis: aut in potentia: aut i actu. Nihil phibet hoc: ⁊ qñ itellexerit lõgitudinẽ vt itelligat idiuisibile: ⁊ illud idiuisibile in actu: ⁊ in tpe idiuisibili. Tps.n. ſm hũc modũ est diuisibile ⁊ idiuisibile i lõgitudine. Nullus.n. põt dicere q̃ itelligit vtrũqz modũ esse aliqõ: cũ nõ sit quousqz diuidat': sz in potentia. Cũ igit' itellexerit vtrũqz duoꝝ p se: tũc diuidet' tps etiã. Et tũc erũt q̃si due lõgitudies: cõgregate ãt i tpe qõ ẽ sup eas.

23. ¶ Cũ declarauit q̃ actio itellect' idiuisibilis ẽ in reb' idiuisibilib': icepit b̃ declarare ex quo mõ ꝓtingit ei itelligere diuisibilia hũtia quãtitatẽ ſitellectiõe idiuisibili: ⁊ i tpe idiuisibili: ⁊ ex quo mõ ꝓtingit ei vt itelligat ea idiuisibiliter: ⁊ i tpe idiuisibili: sicut diſpõ est in itelligẽdo res multas: ⁊. d. (⁊ qr idiuisibile est ⁊c̃). i. ⁊ qr idiuisibile dr duob' mõis potẽtia ⁊ actu: possibile ẽ dicere q̃ itellect' itelligit res ex reb' diuisibilib' potẽtia: idiuisibilib' actu: sicut lõgitudo ⁊ tps latẽs qõ ẽ in eis ẽ idiuisibile in actu: ⁊ q̃ b̃ fit itellectiõe idiuisibili: ⁊ in tpe idiuisibili: quẽadmodũ intelligit res idiuisibiles in vtroqz mõ. Necesse ẽ. n. vt itelligat intẽtiõez idiuisibilez idiuisibilit': siue illa itẽtio fuerit diuisibilis aliquo mõ: aut nullo modo. Et cum dixit (vt intelligat indiuisibile ⁊c̃) intendit vt intelligat intentionem idiuisibilem: ⁊ illud intellectũ est indiuisibile: ⁊ i tpe idiuisibili. D. d. (tps.n. ſz hũc modũ ẽ diuisibile: ⁊ idiuisibile). i. tps.n. iuenit' ẽt vno mõ diuisibile: ⁊ alio mõ idiuisibile: sicut in lõgitudine. Et cũ declarauit q̃ itellect' intelligit magnitudinẽ ⁊ tps: ⁊ vl'r oẽ qõ ẽ idiuisibile i actu: ⁊ diuisibile potẽtia p itellectionẽ idiuisibilẽ: ⁊ i tpe idiuisibili: declarauit ẽt q̃ ipossibile ẽ aliquẽ dicere q̃ itelligere talia fit p itellectionẽ diuisibilẽ: ⁊ in tpe diuisibili: ⁊. d. (nullus põt dicere ⁊c̃). i. nullus igit' põt dicere q̃ cũ itellect' itelligit lineã: nõ subito itelligit eã: sz prio aliquã ptẽ: ⁊ sc̃do aliã. Jlle.n. due ptes nõ sũt due actu in linea donec linea diuidat': sz tm̃ sũt due in potẽtia: ⁊ cum. d. vtrũqz modũ itẽdit vtrãqz ptẽ linee. ⁊. q. d. nullus igit' põt dicere q̃ qñ itellect' itelligit lineã: primo itelligit vtrãqz ptẽ p se: deinde totũ: ille.n. due ptes nõ sũt in actu quousqz linea diuidat': sz sunt due in potẽtia. D. d. (sed cũ itellexerit vtrũqz ⁊c̃). i. sz accidit ei vt itelligat vtrãqz ptẽ lõgitudis p se qñ diuidit lõgitudinẽ: ⁊ tc̃ ita itelligit illã lõgitudinẽ sic' itelligit duas lõgitudines: ⁊ b̃ itellexerit cũ. d. ⁊ tũc sũt q̃si due lõgitudines. D. d. (cõgregata aũt ⁊c̃). i. qñ.n. itelligit eas ꝓgregatas. i. ptes ⁊ quasi vnã lõgitudinẽ itelligit eas i eodẽ tpe idiuisibili in eodẽ istãti in quo sũt iſimul: nõ in duobus instantibus diuersis: ⁊ hoc intendebat cum. d. (vt mihi videtur in tempore quod est super ea).

¶ Qõ aũt nõ ſm quãtitatẽ idiuisibile ẽ sz spẽ: itelligit idiuisibili tpe: ⁊ idiuisibili aie: ſm accidẽs autẽ: ⁊ nõ inquãtũ illa diuisibilia: qõ itelligit: ⁊ in quo tẽpore sz inquãtũ sũt idiuisibilia. Jnest aũt vtiqz his aliqd idiuisibile: sz forte nõ sepabile: qõ facit tps vnũ ⁊ lõgitudinẽ. Et hoc similiter est in omni continuo ⁊ tempore ⁊ longitudine.

¶ Qõ aũt nõ est idiuisibile p quãtitatẽ: sz p formã: intelligit ipm̃ in tpe idiuisibili: ⁊ p idiuisibile aie: sz accidẽtaliter. Sz illa duo sũt diuisibilia. ſ. illud p qõ itelligit: ⁊ tps in quo intelligit: qr sũt diuisibilia. Est.n. in his duob' ẽt aliqõ idiuisibile. Sz dign' ẽ vt sit nõ sepabile. Et ẽ illud qõ facit tps eẽ vnũ: ⁊ lõgitudinẽ esse vnã. Et hoc eodẽ mõ ẽ in omni cõtinuo ⁊ in tempore: ⁊ in longitudine. 24.

¶ Cũ declarauit modũ ſm quẽ itelligit itellect' qõ ẽ idiuisibile p quãtitatẽ: ⁊ ẽ illud qõ ẽ idiuisibile i actu: ⁊ diuisibile potẽtia: icepit ẽt declarare modũ ſm quẽ itelligit illud qõ ẽ idiuisibile p formã: ⁊ b̃ ẽ idiuisibile actu ⁊ potẽtia: nisi accidentaliter ⁊ dixit (illud aũt qõ nõ ẽ idiuisibile ⁊c̃). i. qõ aũt ẽ in diuisibile forma ⁊ qualitate nõ quãtitate: qm̃ idiuisibile dr duobus modis: cõprehendit' ab itellectu in tpe idiuisibili: ⁊ p itellectionẽ idiuisibilẽ. d. d. (sz accidẽtaliter ⁊c̃). i. ⁊ iste sermo est diminut' ⁊ trãsposit' ⁊ sic dz legi: sz ista duo sunt diuisibilia nõ essentialiter: sz accidẽtaliter. ſ. tps in quo itelligit: ⁊ res qua itelligit: aut p qõ itelligit. d. dedit cãm i hoc q̃ sũt diuisibilia accidẽtaliter ⁊. d. (qr sũt idiuisibilia ⁊c̃). i. ⁊ qr tempus in quo intelligit ⁊ res quã intelligit sunt indiuisibilia in se sed tamen sũt in diuisibilibus. ſ. istãs in quo intelligit ⁊ formã quã itelligit. Jnstãs.n. ẽ idiuisibile: ⁊ ẽ in tẽpore qõ est diuisibile: ⁊ forma etiã ẽ idiuisibilis: ⁊ est in magnitudine q̃ est diuisibilis. D. d. (in his ẽt est aliqõ idiuisibile (. i. in magnitudine: ⁊ in tpe. D. d. (sed dignius ẽ vt sit nõ sepabile ab eis) sed illud qõ est idiuisibile in tpe ⁊ in magnitudine ẽ nõ sepabile ab eis: ⁊ iõ fuit diuisibile p accidẽs D. d. (⁊ est illud qõ facit tps esse vnũ ⁊c̃). i. ⁊ hoc idiuisibile existẽs in istis reb' facit lõgitudinẽ esse vnã: ⁊ tps eẽ vnũ ⁊ si nõ: nõ itelligeret b̃ vna lõgitudo: neqz vnũ tps si nõ eẽt hec nã in eis. Nec igit' nã ẽ cã in b̃ q̃ iste res sunt vne cũ b̃ q̃ sũt diuisibiles: ⁊ qr sũt in istis reb' iõ ꝓtingit eis vt sint diuisibiles p accidẽs: ⁊ hoc q̃ b̃ nã est existẽs in reb' mãlibus est cã q̃ intelligere fuit in nõ tpe: b̃ est sũma ei' qõ itẽdebat in b̃ capl'o. Et. D. d. (⁊ b̃ eodẽ mõ in oi ꝓtinuo ⁊c̃). i. ⁊ ista nã existit eodẽ mõ. ſ. in tpe ⁊ in lõgitudine: ⁊ in alijs spẽbus nõ separabilis ab eo in quo existit: qm̃ si separaret' tunc diuisio per accidens non accideret.

¶ Pũctũ aũt: ⁊ ois diuisio: ⁊ sic idiuisibile: mõstratur sicut ꝓuatio: ⁊ silis rõ in alijs ẽ. Ut quõ malũ cognoscit: aut nigrũ: cõtrario. n. aliquo mõ cognoscit. Opz aũt potẽtia esse cognoscẽs: ⁊ esse in ipso. Si vo alicui nõ inest cõtrariũ: ipsum seipsum cognoscit: ⁊ actu est: ⁊ separabile est.

¶ Pũctus aũt ⁊ ois differẽtia: ⁊ qõ est indiuisibile hoc mõ itelligit quasi accidẽs: ⁊ sic de alijs. U. g. quõ itellect' cognoscit nigredinẽ: ⁊ nigrũ. qm̃ quasi p cõtrariũ cognoscit ipm̃. Et cognoscẽs potẽtiã dz esse vnũ in se. Si igit' aliqõ rez est in quo nõ est cõtrarietas: illud itelligit se tm̃: ⁊ ẽ i actu abstractũ. 25.

¶ Cũ declarauit quõ intellect' itelligit idiuisibilia in actu: ⁊ diuisibilia potẽtia. ſ. magnitudines: ⁊ quõ ẽt intelligit indiuisibilia essentialit' diuisibilia accidentatiter. ſ. qualitates ⁊ formas icepit b̃ declarare etiã quõ intelligit indiuisibilia: neqz essentialiter: neqz accidẽtalit': neqz potẽtia: neqz actu U. g. pũctũ: ⁊ istãs: ⁊ vnitatẽ: ⁊ dixit (pũctus aũt ⁊c̃). i. itelligere aũt pũctũ ⁊ sibi ſile ex eis q̃ dicunt' esse indiuisibilia: ⁊ vl'r oẽm differẽtiã priuatiuã: est p accidẽs. ſ. ſm q̃ ei accidit carere re priuatiua. Pũctus.n. nõ intelligit' nisi ſm q̃ ꝓtingit ei de priuatiõe diuisibilitatis existẽtis in magnitudine: ⁊ silr de istãti ⁊ alijs. D. d. (⁊ ſm hunc modũ cognoscit nigredinẽ: ⁊ nigrũ: ipe enī quasi p ꝓtrariũ cognoscit) sic cecidit ablatio in exẽplari. ſ. iter hãc particulã ſm modũ ⁊

hāc ptīculā cognoscit: ⁊ est sermo cōpletus p se: sed si aligd deficit forte est sic ꝑm hūc modū: intellect⁹ aut visus cognoscit nigredinē aut nigrū: ⁊ vlr oēs priuatiōes nō cognoscūtur nisi p cōtraria. ſ. p cognitionē habit⁹: ⁊ p cognitionē defectus habit⁹: ⁊ hic intēdebat p nigredinē priuationē albedinis ita enī ē de sensib⁹ in istis reb⁹ sicut de intellectu. Q uēadmodū. n. dictū fuit illic q⁹ visus cōprehēdit obscuritatē p cōprehēsionē defect⁹ lucis ita intellectus cōprehēdit priuationē p cōprehēsionē defect⁹ forme. D. d. (cognoscens potētia dz esse vnū in se). i. ⁊ opz vt intellect⁹ cognoscēs habitū ⁊ suā priuationē sit eadē virt⁹ in se: quēadmodū cognoscēs obscuritatē ⁊ lucē est eadē virt⁹ visus: ⁊ q⁹ ista virt⁹ cognoscēs cōprehēdat priuationē cōprehēdēdo ex se esse in potētia: cū fuerit in potētia cōprehēdit ex se vtrūq;. ſ. esse potētia: ⁊ esse actu: ⁊ ista est dispositio intellect⁹ mālis. ¶ Possumus igit dicere talē esse ꝓparationē trī: ⁊ nihil aliud vt dicit Ale. D. d. (si igit aliqđ rez ⁊c). i. si igit fuerit aliqs intellect⁹ in q̄ nō est potētia actui existēti ī eo. i. si fuerit aliqs intellect⁹ q nō inuenit qñq; intelligēs in potētia: ⁊ qñq; intelligēs in actu: tūc ille intellect⁹ nō itelligeret priuationē oīno: imo nihil itelligeret extra se: ⁊ b ē vnū cor qđ⁹ diuidit iste itellect⁹ ab itellectu agēte. ſ. q⁹ in b itellectu inuenit vtrūq;: in agēte ār act⁹ trī: ñ potētia: ⁊ iō recte vocauit Aris. istū itellectū mālē: nō q; ē mixt⁹ ⁊ habēs mās: vt Alex opinabat.

¶ Est aūt dictio qđē aligd de aliquo sicut affirmatio vera: aut falsa ois. Intellect⁹ aūt nō ois: ſz qui est ipsius qđ est: ꝑm q⁹ aliquid erat esse verus est: ⁊ nō aligd de aliquo: ſz sicut videre ꝓpria vez ē. Si aūt hō alb⁹ aut niger: nō vez semp. Sic aūt se habent quecūq; sine materia sunt.

z6. ¶ Et dicere aligd de aliquo: sicut affirmatio ⁊ omne cōpositū est vez vel falsuz. Et nō ois intellect⁹: ſz q dicit quidditatē rei est verus: nō q dicit aligd de aliquo: ſz quēadmodū actiōes ꝓprie sunt vere: vtrū aūt nigrū aut albū est hō nō semp ē vez. Ita etiā est dispositio eius qđ est abstractū a materia.

z6. ¶ Id est ⁊ p̄dicare p itellectū aligd de aliq̄: sicut affirmatio ⁊ negatio ē cōpositio p actionē itellect⁹: ⁊ oē cōpositū ē vez aut falsū in itellectu. i. in māli semp iueniunt vitas ⁊ falsitas admixte: ⁊ b ē ꝓpriū huic itellectui. D. icepit declarare q⁹ b nō ē ꝓpriū oīb⁹ actiōib⁹ isti⁹ itellect⁹: ſz tm actiōi q̄ dz fides. nō formatio: ⁊. d. (⁊ nō ois intellect⁹ ⁊c). i. ⁊ nō in oi actiōe isti⁹ itellect⁹ iueniūt falsitas ⁊ vitas admixte: ſz actio q̄ ē iformatio ē semp vera: nō actio q̄ ē p̄dicare aligd de aliquo. D. icepit narrare q⁹ b qđ accidit itellectui est silē ei qđ accidit sensui: ⁊ q⁹ eadē ē cā in b ⁊. d. (ſz quēadmodū actiones ⁊c). i. ſz cā in b ē eadē cū cā in sensu. Q uēadmodū. n. actiōes ꝓprie visui. ſ. cōprehēdē colorē sūt ve ī maiori pte: sentire ār albū eē forte: aut platonē nō semp ē vez ſz multoties accidit in eo falsitas: ita erit dispō itellect⁹. ſ. q⁹ semp est verus in sua actiōe ꝓpria. fides. n. accidit ei nisi q; itellectū ei⁹ ē māle. i. cōpositū: ⁊ cū. d. (ita ē dispō ei⁹ qđ ē abstractū a mā) itēdebat ita ē dispō itellect⁹ mālis q ē abstract⁹ a mā in suis cōphēsiōib⁹. ſ. q; vēdicat ī ꝓpriis sibi. ſ. i formatiōe ⁊ falsat in eis q̄ nō sūt ꝓpria: ⁊ pōt itelligi sic ita ē dispō itellectuū q̄z itellectū ē abstractū a mā i b q⁹ semp vidicat: cū ñ inueniatur in eis actio: que est per accidens: q; suum intellectum est abstractum a materia.

¶ Id aūt ē ꝛz actū sciētia rei. Que vo ꝛz potētiā tē poze pzioz est in vno. Oino aūt neq; tēpore. Fiūt enim ex actu ente omnia que fiunt.

z7. ¶ Et sciētia q̄ est in actu est ipsa res scita. Et q̄ est in potētia est pzioz tpe indiuiduo: ſz vlr: neq; in tempore. Omne. n. qđ generat gñat ab eo qđ ē ī actu.

¶ Id ē ⁊ scia q̄ ē in actu ē ipz scitū: ⁊ scia q̄ ē in potētia ē pzioz tpe idiuiduo q̄z scia q̄ ē ī actu: vlr ār ⁊ simplr scia q̄ ē potētia nō ē pzioz scia q̄ ē in actu: cū scia exiēs de potētia in actū est gnāta ⁊ oē gnātū gñat ab eo qđ ē in actu spēi illi⁹ gnāti. Uñ necesse ē vt scia q̄ ē ī actu sit pzioz oīb⁹ mōis scia q̄ ē ī potētia. Et forte itēdebat b p hūc sermonē iuenire cāz pp quā cōprehēsio itellectuū sepatoz ē formatio trī: ⁊ veritas in eo nūq̄z admisceť cū falsitate: ⁊ ē q⁹ scia illoz ē ipm scitū oīb⁹ modis: ecōtra dispositioni in scitis intellectus materialis. z7.

¶ Uidetur aūt sensibile ex potētia existēte sensitiuo actu agēs. Nō eniz patiť neq; alterať. Unde alia hec spēs mot⁹. Motus enī est impfecti actus. Simpliciter aūt act⁹ alter est q perfecti. Sēt ire qđē igitur simile est ipsi dicere solum ⁊ itelligere. Luz autem delectabile aut tristabile: aut affirmans: aut negans: pzosequitur: aut fugit.

¶ Et videm⁹ sensatuz facere sentiēs in actu postq̄z erat in potētia: neq; patiēdo alterationē. Et iō iste est alius modus motus. Motus enī est actio: non aūt pfectio. Actio aūt simplr est illius motus: ⁊ est actio pfecti. Sētire igitur vī dici trī verbis: ⁊ itelligi p itellectū. Si igit fuerit delectabile: aut tristabile sic affirmatio ⁊ negatio ei⁹ q̄reť aut fugietur. z8.

¶ Plus q⁹ b vult dare de dispōne isti⁹ vtutis. ſ. rōnalī ē pp assimilatiōez ei⁹ sensui: b. n. in qb⁹ assimilať manifestioza sūt in sensu q̄z in intellectu: ⁊ p⁹ incepit cōpare inť eas in re q̄ dī in eis mot⁹ ⁊ passio: ⁊. d. (⁊ videm⁹ sensibile facere ⁊c) i. ⁊ q; videm⁹ sensibile facere sentiens in actu postq̄z fuit in potētia: ñ ita q⁹ sentiēs apud eritū de potētia ī actū trāsmutať: aut alťať ꝛz q⁹ res māles exeūtes de potētia ī actū trāsmutāť aut alťanť: ſz q⁹ res māles exeūtes de potētia in actū trāsmutanť. Iō opinādū ē aliū modū eē mot⁹ ⁊ passiōis a mō q ē in reb⁹ mobilib⁹. q̄propter nō ē iopinabile b qđ dictū ē in intellectu. ſ. q⁹ est erit⁹ de potētia ad actū sine trāsmutatiōe ⁊ alteratiōe. D. d. (mot⁹. n. ē actio pfecta ⁊c). i. ⁊ cā pp quā isti motui ꝓtingit trāsmutatio ⁊ alťatio: illi aūt nō est: q; iste mot⁹ cui accidit trāsmutatio ē actio nō pfecta ⁊ via ad cōplemētū. Ille aūt ē actio pfecta: imo cōplemētū ⁊ q̄si intēdebat q⁹ cū ita sit esse intellectū actionē ipfectā accidit ei pp māz nō ꝑm q⁹ est actio. Et cū b accidit actiōi: necesse est aliquā actionē esse liberatā ab b accidēte. Q d. n. accidit alicui p accīs: neče ē vt illud qđ nō recipit receptiōe indiuiduali: vt nō sit māle aliq̄ mō: ⁊ sic nō remanet loc⁹ qđ ni. Et cū declarauit modū ꝓsilitudinis inter sensū: ⁊ intellectū: in b mō passiōis ⁊ mot⁹. ſ. q⁹ in vtroq; ē actio pfecta: incepit notificare cōsilitudinē inť sentire ⁊ itelligē: ⁊. d. (sentire igit sile ē vt trī dicať vbis: ⁊ vt intelligať p itellectuz) i. ⁊ b q⁹ sentire sit p se actio pfecta ⁊ sine tpe ⁊ absq; eo q⁹ p̄cedat ipz actio diminuta: sile est ad intelligē itētionē itellectā: q̄ñ illa intētio ꝓnūciať ab aliq̄. ſ. q; fit ab b actio pfecta absq; eo q⁹ p̄cedat ipm actio diminuta: ⁊ q̄si intēdit cuz b declarare cām pp quā intellect⁹ intelligit sine tpe. D. d. (si igit fuerit delectabile ⁊c). i. si igitur illud comprehēsuz fuerit delectabile apud sensum: aut tristabile erit quasi intellectum affirmare b eē b: aut negare b nō esse b. ⁊ tūc aut quereť aut fugieť p cōprehēsionē intellectualē: sicut quere tur aut fugieť p cōprehensionē sensibilem.

¶ Et est delectari aut tristari agere sensitiua me-

dietate

dictate ad bonū: aut malū inquātum talia: ⁊ fuga: ānt appetitus: hec q̄ ſm actū. Et nō altex appetitiuū ⁊ fugitiuuz: neqz ab inuicem: neqz a ſenſitiuo: ſed eſſe aliud eſt.

29. ¶Et delectatio ⁊ cōtriſtatio ſūt actio mediāte ſenſibili circa bonū aut malū ſm q̄ ſūt ſic. Et hoc eſt deſiderare aut fugere q̄ ſunt in actu: ⁊ deſiderans: aut fugiens nō differunt vnū ab altero: neqz a ſentiente: ſed eſſe diſſert.

29. ¶Et ꝓtriſtatio ⁊ delectatio aīe eſt actio ei mediāte vtute ſenſibili: ⁊ motꝰ eiꝰ ex ꝟ mō circa bonū: aut malū ẽ ſm q̄ malū ẽ ꝓtriſtabile: ⁊ bonū delectabile: nō ſm q̄ bonū ẽ bonū: aut malū ẽ malū ſicut eſt diſpō in querere: aut fugere intellectꝰ. D. d. (⁊ ꝟ ẽ fugē ⁊ deſiderare q̄ ſūt i actu). i. i ꝟ ẽ deſiderare rē pñtē ſm q̄ ẽ pfis ⁊ indiuidualis: ⁊ fugē eā. ſ. deſideriū ſenſibile: qm̄ ꝟ eſt ꝑpriuz deſiderio ſenſibili. ſ. q̄ nō mouet niſi cū pñtia ſenſati in actu ecōtrario deſiderio itellectuali. D. d. (⁊ deſiderās ⁊ fugiēs nō ſunt diuerſa ⁊c̄). i. ⁊ pars aīe q̄ q̄rit ⁊ fugit ẽ eadē ps: nō due diuerſe: neqz in intellectu: neqz in ſenſu: ſz eſt eadē ps in ſubiecto: ⁊ diuerſe in actiōe: ⁊ hoc intendebat cum. d. (ſed eſſe differt) ⁊ intendit per hoc animam concupiſcibilem.

¶Intellectiue aūt aie phātaſmata vt ſenſibilia ſūt. Cū aūt bonū aut malū affirmat aut negat: ⁊ fugit aut proſequitur. ¶Propter quod nequaq̄ ſine phā taſmate intelligit anima.

30. ¶Et in aīa ſenſibili inueniūtur imagines ſm modos ſenſuū. Et cū dicimus in aliquo ipm eſſe maluz aut bonū: nō ſm affirmationē ⁊ negationē: tūc aut querimus aut fugimus. Et ideo nihil intelligit anima ſine imaginatione.

30. ¶Id eſt ⁊ in aīa ſenſibili. i. in ſenſu cōi inueniunt imagines quaz modi ſunt ſm modos ſenſuū ⁊ ſenſibiliū: ita q̄ ꝓportio iſtaz imaginū ad intellectū mālē ẽ ſicut ꝓportio ſenſibiliū ad ſenſus: ⁊ ꝟ inuenit in alia trāſlatiōe manifeſtius: dicit. n. (apud aūt aīam rōnalē imago ẽ quaſi res ſenſibiles) D. d. (⁊ cū dirim⁹ ⁊ in re ⁊c̄). i. ⁊ cū aīa rōnalis diſtinguit imaginē: ⁊ iudicat eā eſſe bonā: aut malā: nō ſm q̄ eſt nota eſſe talis: aut nō talis trī: ⁊ eſt dīa ꝓpria itellectui ſpeculatiuo: tūc aīa cōcupiſcibilis: aut queret illud ſi aīa rōnalis iudicauerit imaginē eiꝰ eſſe bonā: aut fugiet ſi malā: ⁊ ꝟ eſt ſilr ei qđ accidit ſenſui cōtriſtabili: aut delectabili. D. d. (⁊ iō nihil itelligit aīa ſine imaginatiōe). i. ⁊ q̄ ꝓportio imaginū ad intellectū mālē: ẽ ſicut ꝓportio ſenſibiliū ad ſenſū: iō neceſſe fuit vt itellectꝰ mālis ñ itelligat aliqđ ſenbbile abſqz imaginatiōe: ⁊ in ꝟ dicit erꝑſſe q̄ itellecta vlia colligata ſūt cū imaginib⁹ ⁊ corrupta p corruptionē eaz: ⁊ erꝑſſe ẽt dicit q̄ ꝓportio itelligibiliū ad imagines ẽ ſicut ꝓportio coloris ad corꝓ coloratū: nō ſicut ꝓportio coloris ad ſenſuz viſus ſicut exiſtimauit Auẽpace: ſz itellecta ſūt itētiones formaruz imaginatiōis abſtracte a mā. ⁊ iō idiget nc̄ario i ꝟ bñe māz aliā a mā quā habebāt in formis imaginatiōis: ⁊ ꝟ manifeſtū ẽ p ſe intuētib⁹. Et ſi itētiones imaginate eēnt recipientes itellecta: tūc res recipet ſe: ⁊ motoꝛ eēt motū. Et declaratio Ariſ. q̄ neceſſe ẽ vt in itellectu māli nō ſit aliqua itētionum exiſtiū in actu: ſiue fuerit intētio itellecta in actu: aut in potētia ſufficit in deſtructiōe opiniōis: ſz illud qđ fecit iſtū hoiez errare: ⁊ nos etiā lōgo tpe ẽ: q: moderni dimittūt li. Ariſ. ⁊ ꝟſiderāt li. expoſitoꝛ: ⁊ marie in aīa credēdo q̄ iſte liber im poſſibile eſt vt intelligaē: ⁊ ꝟ ẽ ꝑp Auic. q nō imaginat⁹ eſt Ariſ. niſi in dialectica: ſz in aliis errauit: ⁊ marie in methaphiſica: ⁊ hoc quia incepit quaſi a ſe.

¶Sicut eni aer pupillā hmōi fecit: ⁊ ipſa aūt alterū: ⁊ auditus ſimiliter. Sz vltimū vnuz ⁊ vna medietas: eſſe aūt ipſi plura. Quo autē diſcernit quo differūt dulce ⁊ calidū: dictū eſt qđē ⁊ prius: dicēdū āt ⁊ nūc. Eſt. n. aliqd vnū: ſicut āt ⁊ terminus.

¶Et quēadmodū aer eſt illud qō fuit viſuz talis diſpoſitiōis: ⁊ hoc ab alio: ⁊ ſilr audit⁹. ¶Poſtremuz eni in eo vnū ⁊ idē eſt: ⁊ mediū idē: in eſſe aūt multa. Et iā dictū fuit prius p qō iudicam⁹ illud p qō dulce differt a calido aeri. Dicam⁹ igit ẽt ſm hūc modū q̄ quēadmodū in eſſe eſt idē: ita i diffinitiōe. 31.

¶Cū demōſtrauit ſilitudinē int̄ intellectū ⁊ ſenſum in idigētia ſubiecti a q̄ recipiūt intētiones q̄s cōprehēdūt: incepit mō declarare q̄ ꝓportio iſti⁹ itellect⁹ mālis ad imagines nūeratas ſm ſpēs ſenſibiliuz ẽ ſicut ꝓportio ſenſus cōis ad diuerſa ſenſibilia: ⁊. d. (⁊ quēadmodū aer ⁊c̄). i. ⁊ ſicut declaratū ẽ q̄ aer mouet viſuz ⁊ mouet̄ ab alio: ⁊ ſilr audit⁹ mouet̄ ab aere: ⁊ aer ab alio: quouſqz ꝓueniat mot⁹ in oīb⁹ ſenſib⁹ ad vnū finē: q̄ eſt in illis motib⁹. q. pūctus q eſt mediū circuli de lineis ereūtib⁹ a circūferētia: ita ẽ de itellectu mālī cū itētiōib⁹ imaginātiū itellectis. D. d. (vltimū. n. eſt vnū ⁊ mediū vnū). i. vltim⁹. n. motuū ſenſibiliū ẽ vnus: ⁊ illud qđ ẽ ex eis q̄ſi mediū de circulo eſt ẽt vnū: ⁊ ꝟ ẽ ſenſus cōis D. d. (⁊ iā dictū ẽ pri⁹ ⁊c̄). i. ⁊ vlr dictū ẽ prius qđ eſt illud p qđ iudicam⁹ diuerſitatē ſenſibiliū diuerſoꝛ. U. g. diuerſitatē dulcis a calido ⁊ coloris a ſono: ergo ꝟ illū modū quo ꝓſequebaē illic tale eſſe in ſenſu: opz ꝟ eſſe in cōprehēdēdo res diuerſaz imaginū ab itellectu: ⁊ ꝟ itēdebat cū. d. (q̄ñ ſicut in eſſe eſt vnū: ita ẽ in diffinitiōe). i. q̄ñ demōſtratū ẽ a ſermōe p̄dicto q̄ ſicut iudicās eſſe diuerſū apud ſenſuz oz eſſe vnum: ita iudicans imagines rerum diuerſarum deeſſe vuum: ⁊ poteſt intelligi ſic ⁊ ſicut in eſſe rerum diuerſarum eſt, vna intentio que facit vt cōprehendens eas ſit vnū: ⁊ eſt proportio quam accipit virtus comprehenſiua quando facit cōpationē inter duas res diuerſas: ita in imaginibus diuerſis ẽ vna itētio q̄ facit q̄ iudicās eas ſit vnū: ⁊ poteſt itelligi ſic. i. ⁊ cā in ꝟ. ſ. in ſilitudine inter intellectū ⁊ ſenſum in hoc eſt: q̄ñ ſicut in hoc eſſe ſingulari ẽ vnū qđ ẽ ens apud ſenſum: ita imaginatio ẽ vnū apud itellectū qđ ẽ imaginatum: ⁊ cum multa fuerint apud imaginatū erunt multa apud imaginationem: ⁊ hoc ꝓueniēti⁹ ẽ ſermoni ſequēti. 31.

¶Et hoc in ꝓportionali aut nūero ens: vnuz hz ſe ad vtrūqz: ſicut illa ad inuicē. Quo. n. differt non hōgenea iudicare aut ctraria: vt albū ⁊ nigꝝ. Sit igit ſicut. a. albū ad. b. nigruz. g. ad. d. ſicut illa ad inuicē. Quare ⁊ pmutatim. Sic̄ igit. g. d. vni ſūt exiſtētia: ſic habebūt ſicut ⁊. a. b. Idē qdē: eſſe autē nō idē: ⁊ illud ſilr. Eadē aūt ratio eſt ſi. a. qdē dulce ſit. b. vo albū. Species quidē igit itellectiuū in phantaſmatibus intelligit.

¶Et hoc inuenit in nūeris ꝓportionalib⁹: ⁊ diſpoſitio eius apud eos eſt ſicut diſpoſitio eoꝝ ad inuicē. Nulla. n. eſt differētia inter figurā ⁊ qualitatē cōſideratiōis reꝝ inequaliū in genere: aut reꝝ cōtrariuz. U. g. albi ⁊ nigri. Sit igitur diſpō. a. albi ad. b. nigꝝ: ⁊. c. ad. d. ſic̄ diſpō illoꝝ ad inuicē: vt inueniāt in reb⁹ cōtrarijs. Si igit. c. ⁊. d. exiſtentes in eadē in re nō iueniunt niſi p. a. ⁊. b. ⁊ ſūt in hoc idē ⁊ ſi. a. fuerit quaſi dulce ⁊. b. quaſi albū: tūc intellectus erit quaſi intelligens. Intelligit eniz formas per primas imaginationes. 32.

¶Idē ſt ⁊ hec conſecutio manifeſta inuenit in eis ſm ꝓportionalitatē eoꝝ in nūero ⁊ diſpō iudicātis ex aīa apud vtrūqz 32.

esse. s. sensibile ⁊ imaginabile est sicut dispositio vtriusq; eē ad iuicē. D. d. (nulla. n. ē dīa ⁊c̄). i. ⁊ idifferēter: siue iudi cū fuerit de reb⁹ ꝓtrarijs: aut diuersis. Figura. n. ⁊ quali tas ꝓsideratiōis dz eē vna cadē apud virtutē sensibilez ⁊ rōnalē in reb⁹ diuersis in genere ⁊ in ꝓtrarijs: ⁊ cū declara uit q; nulla ē dīa i ꝓsideratiōe istoz duoz genez apud vir tutē sensibilē ⁊ rōnalē: dedit demōstrationē sup̄ b̄ ex ꝓpor tionalitate ⁊ equalitate quā habēt in nūero ꝑm imagines re rū cū suis idiuiduis: ⁊. d. (sit igit̄ disp̄o albi). i. sit igit̄. a. albū: ⁊. b. nigrū: ⁊. c. imago albi: ⁊. d. imago nigri: erit igit̄ ꝓportio. a. ad. b. sicut albū ad nigrū: ⁊ ꝓportio. c. ad. d. sic imago albi ad imaginē nigri: ⁊ b̄ intēdebat cū dixit vt mihi vī (disp̄o. c. apud. d. ē sic disp̄o illoz ad iuicē: vt inueniāt in duob⁹ ꝺ̄zijs). i. vt inueniāt i duob⁹ ꝺ̄zijs ex imagib⁹ veris. Et cū declarauit q; talē ꝓportiōalitatē debēt hāe dedit ꝓsequs ꝓclusionē: ⁊. d. (Si igit̄. c. ⁊. d. ⁊c̄). i. ⁊ cū ꝓportio. a. ad. b. ē sic. c. ad. d. ⁊. a. ⁊. b. cōphēdūt ab eadē vtute g⁹. c. ⁊. d. de bēt cōphēdi ab eadē vtute: ⁊ istā ꝓclusionē diminuit ex suo ꝑmōe. D. dedit ꝓsequs illā: ⁊. d. (si igit̄. c. ⁊. d. ⁊c̄). i. si igit̄ . c. ⁊. d. cōphēdunt̄ ab eadē virtute: q. a. ⁊. b. sūt eiusdē vir tutis tūc due virtutes in hac intētiōe: ⁊ ex b̄ mō sūt idē: ⁊ nō diuersant̄ oīno: lz diuersent̄ in suis naturis: ⁊ p hāc sīlitu dinē iter virtutē rōnalē ⁊ sensibilē: eristimauerūt plures an tiquoz ꝟz q; Aris. narrauit in scō tractatu q; due virtutes sūt eedē: ⁊ cū declarauit q; disp̄o eaz i cōprehēdēdo res cō trarias eēt eadē: declarauit ēt q; ita est in cōprehēdēdo res diuersas in genere: ⁊. d. (⁊ si. a. fuerit quasi dulce ⁊c̄). i. ⁊ si posuerim⁹ loco ꝓtrarioz duas res diuersas in genere. U. g. dulce ⁊ albū: tūc ēt itellect⁹ cōprehēdet eas mō sīli cōpre hēsioni eaz a sensu: tūc. n. itelliget formas eaz mediātibus primis suis imaginib⁹. i. veris: quēadmodū sensus cōpre hēdit intētiones eaz p ꝓsentiā idiuiduoz ipsoz sensibiliū.

¶Et sicut in illis determinatū ē ipsi imitabile ⁊ fugiēdū. Et extra sensum cū in phātasmatib⁹ fuerit mouet̄: vt sentiēs fugibile: q; ignis ꝓtrariū cognoscit vidēs qđ mouetur: qm̄ ipugnās ē. Aliqn̄ aūt q̄ sūt in aia phātasmatib⁹: aut itellectib⁹ tanq̄ vidēs ratiocinatur: ⁊ deliberat futura aut ꝓsentia.

33. ¶Et ita ē de quesito ⁊ fugito ꝑm hūc cursuz determinatū in his reb⁹. Et qñq; mouet̄ sine vsu sensus cū fuerit exñs in imaginatiōe. Qñq; imaginat̄ q; ignis iflāmat̄ in turrib⁹ ciuitatū. Cōe ē. n. q; res mouēs ē ignis: ⁊ ipe nūciat ꝑliatori. Cogitat enīz quasi videret rē p modos si imaginatiōis: ⁊ cogni tio eius in rebus futuris est ꝑm res ꝓsentes.

33. ¶Idest ⁊ ita est de quesito ⁊ de fugito apud itellectū sicut de cōprehēsiōe: qm̄ quēadmodū cōprehēdit res mediātib⁹ formis imaginū: ⁊ sensus cōprehēdit p ꝓpriā rez sensibiliū: ita intellect⁹ mouet̄ a reb⁹ querēdo aut fugiēdo qm̄ forme imaginū eaz sūt ꝓpter: quēadmodū sēsus querit aut fugit apud ꝓsentiā ipsi⁹ sensibilis. D. d. (⁊ qñq; mouet̄ sine vsu sensus ⁊c̄). i. ⁊ qñq; mouet̄ hō ad aliqd: licz nō sentiat ipm qm̄ imaginabit̄ ipm: sicut ꝑliator mouet̄: qm̄ imaginat̄ ignem iflāmari in turrib⁹ lz ignis nōdū iflāmat⁹ sit. D. d. (cōe. n. est q; mouēs ē ignis: ⁊ ē principiū ꝑliatiōis). i. ⁊ cū ꝑliator extrinsec⁹ imaginabit̄ ignē in turrib⁹: statim cogitabit in de structēdo illū ignē: ⁊ ꝑliator oppositⁿ in iflāmādo ipm: ⁊ cōez habēt cogitationē in b̄. s. q; ignis ē finis posit⁹ ⁊ q̄sit⁹ apud ipsos: lz ꝑm modos duos diuersos. Et pōt itelligi b̄ qđ dixit (cōe. n.). i. ꝓpositio. n. cōis ex q; posuimus scire oīa ꝓse quētia: ē primū ꝓns exñtiā ignis in turrib⁹: ⁊ iō. d. (ē principiū p experiētias ꝑliatoris). i. principiū ꝓsideratiōis. D. d. (cogitat. n. q̄si vidēs). i. principiū. n. suc cogitatiōis i rebus erit ꝓpādo modos imaginū imaginationū possibiliuz esse in illa re de qua cogitat: adeo ac si videret illud de q̄ cogitat. D. d. (⁊ cogitatō ei⁹ i futuris ⁊c̄). i. ⁊ cā i b̄ ē q; hō ponit principiū siue ꝓsideratiōis in reb⁹ possibilib⁹ de reb⁹ ꝓsentib⁹ q̄s videt: ⁊ iō possibile ē vt hō cogitet in alia re: adeo q; inueniet ex eo aliqđ idiuiduū qđ ante nō sensit ꝟz sensit ei silē nō ipm idē: ⁊ inuit p b̄ modū ꝑm quē pōt inueniri p cognitionē imago vera: cui⁹ idiuiduū nunq̄z fuit sensatū aliquo cogitāte. Jā. n. posuerat q; imagines vere sūt nūerate ꝑm idiuidua sensibilia: ⁊. q. declarauit q; iste mod⁹ imaginationū inuenit̄ a cogitatiōe ex imaginatiōib⁹ q̄ sūt idiuidua sensibilia. Virt⁹ eni cogitatiua sicut declaratū ē in li. de sen su ⁊ sensato qñ iuuabit se cū iformatiua ⁊ rememoratiua in nata est pñtare ex imaginib⁹ rez aliquā quā nunq̄z sensit in ea disp̄one ꝑm quā eēt si sensisset cā fide ⁊ iformatiōe: tūc in tellect⁹ iudicabit illas imagines iudicio vli: ⁊ itētio cogitatiōis nihil est aliud q̄z b̄. s. vt virt⁹ cogitatiua ponat rē absentē a sensu q̄si rē sensatā: ⁊ iō cōphēsibilia hūana diuidūt̄ in b̄ duo. s. in cōprehēsibile cui⁹ principiū ē sensus: ⁊ cōpre hēsibile cui⁹ principiū ē cogitatio. Et iā dixim⁹ q; virt⁹ cogitatiua nō ē itellect⁹ mālis: neq; itellect⁹ q ē in actu: ꝟz est vtus ꝑticularis mālis: ⁊ b̄ manifestū ē ex dictis i sensu ⁊ sensato: ⁊ opz scire b: qñ ꝓsuetudo ē attribuere itellectui virtutē cogitatiuā: ⁊ nō dz aliqs dicere q; virt⁹ cogitatiua cōponit itelligibilia singularia: ⁊ iā declaratū ē q; itellect⁹ mālis cōponit ea. Logitatio. n. nō ē nisi i distinguēdo idiuidua illo ruz itelligibiliū ⁊ pñtare ea in actu q̄si eēnt apud sensū: ⁊ iō qñ fuerit ꝑsentia apud sensum tūc cadet cogitatio: ⁊ remane bit actio itellect⁹ in eis: ⁊ ex b̄ declarabit̄ q; actio itellect⁹ ē alia ab actiōe virtutis cogitatiue quā Aris. vocauit itellectū passibilē: ⁊. d. eā cē gnābilē ⁊ corruptibilē: ⁊ b̄ ē manifestuz de ea cū dz instr̄m terminatū. s. mediū ventriculū cerebri: ⁊ hō nō est gnābilis ⁊ corruptibilis nisi ꝑ hanc virtutē: ⁊ sine hac virtute ⁊ virtute imaginatiōis nihil itelligit itellect⁹ mālis: ⁊ iō sicut dicit Aris. nō rememoramur post mortē: nō q; itellect⁹ ē gnābilis ⁊ corruptibilis: sicut aliqs pōt existimare.

¶Et cū dixerit vt ibi letum: aut triste hic: fugit aut imitat̄: ⁊ oīno in actiōe ⁊ qđ sine actiōe ē vez ⁊ falsum in eodē genere cū bono ⁊ malo ē. Dz in eo q; simpliciter differt ⁊ a quodam.

¶Et cuz iudicamus q; delectabile est illic aut hic: tūc cōtristabile erit: aut fugitū aut quesitū: ⁊ sic vir in actiōib⁹. Falsitas eni ⁊ veritas sūt sine opatiōe: ⁊ sūt ambo in eodē genere: ⁊ in bono: ⁊ malo. Dz differūt q; dicitur simpliciter ⁊ in termino. 34.

¶Idest ⁊ cū iudicaueris p sensū q; delectabile est illic aut b̄ tūc ꝓtristabile apud itellectū erit: aut fugitū: si itellect⁹ cristi mauerit illud esse malum aut quesitum si eristimauerit illud esse bonum: ⁊ sic vniuersaliter accidit intellectui cū sensu in oīb⁹ actiōib⁹. i. aut ꝓtradicere ei dicēdo q; ꝓtristabile ē bonū: ⁊ querēdo illud qđ fugit sensus: aut ꝓuenire cū eo in dicēdo delectabile eē bonū. D. d. (falsitas. n. ⁊ veritas sūt sine opatiōe: ⁊ sunt in eodē genere) ita cecidit ablatio ꝺ̄ in scriptura: ⁊ pōt eē (falsitas. n. ⁊ vitas sūt ⁊c̄). i. falsitas. n. ⁊ veritas exñtes in itellectu speculatiuo: sūt alie a falsitate ⁊ veritate exñtiū⁹ in itellectu opatiuo. D. d. (⁊ sūt in eodē genere ⁊ in bono: ⁊ in malo) pōt itelligi q; hec duo sūt in eodē genere: q; vtrūq; ē cognitio: ⁊ q; vitas ē in genere boni: ⁊ falsitas in genere mali: ⁊ pōt itelligi b̄ qđ dixit in bono ⁊ malo vt expositio ei⁹ qđ dixit (⁊ sunt in eodē genere) ⁊ q̄si dicit (⁊ sūt in eodē genere). i. in bono ⁊ malo. Et cuz declarauit q; ambo collocant̄ sub bono ⁊ malo declarauit illud p qđ diuidunt̄: ⁊. d. (⁊ differūt ⁊c̄). i. lz tñ diuidunt̄: q; veritas est in itellectu speculatiuo bonū absolute: ⁊ falsitas ē in eo malū simplr. In opatiuo aūt vitas est bonū in respectu: ⁊ ꝟz cōditionē: ⁊ b̄ itēdebat cū. d. (⁊ p terminū) falsitas vo ē malū i respectu illi⁹ finis q ē iuenīēd⁹: ⁊ pōt itelligi p b̄ qđ. d. (⁊ p terminū). i. p finē. s. ⁊ diuidūt̄ q; b ē bonū simplr: ⁊ b bonū i respectu finis positi: ⁊ itētio ꝓpinqua est in istis duab⁹.

¶Abstractiōe aūt dicta itelligit: sicut simum ꝑm q; simum

simũ nõ separate: inquãtuz aũt curũum si aliquod intellexit actu sine carne vtiqz intellexit in qua curuum sicut mathematica.

33. ¶Et sciunt ẽt res q̃ dicunt negatiue ꝟz q᷑ sim᷒ i eo qõ ẽ sim᷒ nõ diuidit in eo q᷑ est cõcauũ: si itellect᷒ itellexerit tũc itelliget intẽtionẽ cõcauitatis denudataz a carne. Sed intentiones mathematice nõ sunt singularia hoc modo.

35. ¶Intẽdit ꝑ res q̃ dicunt negatiue res mathematicas: ⁊ itẽ dit ꝑ negationẽ abstractionẽ a mã: ⁊ intẽdit q᷑ qñ intellect᷒ itelligit res ꝑm abstractionẽ a mã. nõ facit ħ q᷑ sũt in se: nõ in mã sicut qdã existimauerũt: ꝟz ħ qõ facit. ſ. q᷑ itelligit ea nõ in mã: lz sint in mã: est ac si itelligeret simũ in eo q᷑ ẽ simũ diuisuz a mã. Sz sim᷒ in eo q᷑ est sim᷒ ipossibile est vt diuidat᷑ a mã. Genus aũt ei᷒ qõ est cõcauitas possibile est vt diuidat᷑ a mã: ⁊ innuit ꝑ ħ q᷑ ista possibilitas in abstractiõe istoz ab itellectu est ꝓpꝛis nãs qdditates eaz: nõ q᷑ accidit eis: q᷑ sũt nõ in mã. D. d. (itẽtiões mathematice ꝛc̃). i. ⁊ mod᷒ cẽndi itẽtionũ mathematicaz extra aiam nõ ẽ sicut modus ꝑm quẽ sũt in aia: ⁊ iste sermo põt legi sic: ⁊ itellect᷒ ẽt põt scire res mathematicas ꝑ aliquẽ modũ diffinitiõis: Intelligere. n. diuersat᷑ ꝑm diuersitatẽ nãe ſtellectiue. Ut. g. q᷑ sim᷒ in eo q᷑ ẽ sim᷒ nõ diuidit᷑ qñ itelligit᷑: in eo aũt q᷑ ẽ ꝓcauitas: tũc si itellect᷒ itellexerit cũ singularẽ ꝑ se nõ itelliget itẽtionẽ ꝓcauitatis nisi denudatã a carne. Et exẽplũ qõ induxit supplet illud qõ diminuit᷑ a sermone.

¶Nõ sepata tanq̃ si sepata sint intellexit cũ intelligat illud. Dino aũt itellect᷒ ẽ q᷑ ꝟz actũ res ẽ intelligẽs. Utrũ aũt cõtingat aliquẽ sepatoz intelligere ipsum existentẽ nõ separatũ a magnitudine: aut nõ considerandum posterius.

36. ¶Et sicut res abstracta itelligit᷑ itelligit istas res. Illud. n. qõ ẽ in actu vl᷑ ẽ intellect᷒ q᷑ ẽ in actu. Et cogitatio nr̃a in postremo erit. Utrũ possit intelligere aliquã rez abstractarum cũ hoc q᷑ ipse nõ est abstractus a magnitudine: aut non.

36. ¶D. ⁊ quẽadmodũ res quã itellect᷒ abstrahit sit itellect᷒ qñ abstrahit ⁊ itelligit ipam: cũ necesse ẽ vl᷑ i itellectu vt illud qõ est itellectũ in actu sit itellect᷒ in actu: opz nos pscrutari ⁊ cogitare in postremo: vtrũ iste itellect᷒ q᷑ ẽ in nobis possit itelligere aligd qõ ẽ in se itellect᷒: ⁊ abstract᷒ a mã: sicut itelligit illud qõ facit ipm itellectũ in actu post q̃z crat itellectũ in potẽtia: ⁊. d. (cũ ħ q᷑ ẽ abstract᷒ a magnitudine) ita cecidit in hac scriptura: ⁊ si ẽ vera: sic dz itelligi. i. debem᷒ in postremo cogitare. vtrũ sit possibile q᷑ itellect᷒ q᷑ ẽ in nobis itelligat res abstractas a mã ꝑm q᷑ sũt abstracte a magnitudine nõ ꝟz cõparationẽ ad altez: ⁊ cecidit i alia scriptura loco isti᷒ sermõis sic (⁊ in postremo pscrutabimur: vtrũ itellect᷒ cẽndo in corpe nõ sepat᷑ ab eo possit cõphẽdere ali qõ eoz q̃ sepant᷑ a corpib᷒ aut nõ) ⁊ ista qõ ẽ alia a pdicta. Ista. n. qõ ẽ ꝓcedẽtis q᷑ itellect᷒ q᷑ ẽ in potẽtia intelligit formas abstractas a mã simplr nõ ꝑm q᷑ ẽ copulat᷒ nobiscũ: ⁊ ꝑm hãc itẽtionẽ erit pscrutatio: vtrũ põt itelligere formas ꝑm q᷑ ẽ copulat᷒ nobiscũ: nõ vtrũ possit intelligere formas simplr: ⁊ illa itẽtio ẽ dicta a Themistio i suo li. de aia: ⁊ pri ma qõ quã itẽdebat i postremo ẽ dimissa. Opz igit᷑ prius pscrutari vtrũ sit possibile q᷑ itellect᷒ mãlis itelligat res abstractas: aut nõ: ⁊ si itelligit eas: vtrũ ẽ possibile vt itelligat eas ꝟz q᷑ ẽ copulat᷒ nobiscũ: aut nõ: ⁊ iõ possibile ẽ q᷑ i erẽ plari a quo trãstulim᷒ hũc sermonẽ ceciderit ħ pticula: nõ ita q᷑ sic debeat legi: ⁊ cogitatio nr̃a erit in postremo: vtruz possit itelligere aliquã rez abstractaz cũ ħ q᷑ ẽ nõ abstract᷒ a magnitudine. i. ꝑm q᷑ ẽ tãgẽs magnitudinẽ: ⁊ copulatus nobiscũ: ita q᷑ nos itelligam᷒ illũ itellectũ quẽ ipse itelligit: ⁊ ista pscrutatio quã itẽdit valde est difficilis ⁊ ambigua: ⁊ opz nos pscrutari dc ħ ꝑm nostrũ posse. Dicam᷒ igit᷑ q᷑ q ponit itellectũ mãlẽ esse gnãbilẽ ⁊ corruptibilẽ: nullũ modũ vt mihi videt᷑ põt iuenire nãlẽ: quo possum᷒ ꝓtinuari cũ intellectibus abstractis. Intellectus enim debet esse intellectum oĩbus modis: ⁊ maxime in rebus liberatis a materia. Si igit᷑ possibile eẽt q᷑ substantia gnãbilis ⁊ corruptibilis intelligeret formas abstractas: ⁊ reuerteretur idem cũ eis: tunc possibile esset vt natura possibilis fieret necessaria: vt Alfarabius dixit in nichomachia: ⁊ hoc necessariũ ẽ ꝟz fundamẽta sapiẽtũ. Si igit᷑ aligs dixerit q᷑ illa itẽtio quã itendit Alex. i. de exñtia itellect᷒ adepti nõ ẽ iformatio facta de nouo in itellectu mãli q̃ ante nõ erat: ꝟz ipe copulat᷑ nobiscũ copulatiõe: adeo q᷑ sit forma nobis ꝑ quã ſtelligim᷒ alia entia sicut apparet ex sermõe Alex. lz nõ appareat ex eo mod᷒ ex quo ista ꝓtinuatio sit possibilis. Q. m̃ si posuerim᷒ q᷑ ista cõtinuatio ẽ facta post q̃z nõ erat: sicut ẽ necessariũ: ꝓtinget vt in illa hora in qua ponit᷑ esse sit transmutatio in recipiente: aut in recepto: aut i vtroqz: ⁊ cũ ipossibile ẽ vt sit in recepto: remanet vt sit in recipiẽte: ⁊ cũ i recipiẽte fuerit trãsmutatio exñs post q̃z nõ erat: necario erit illic receptio facta ex nouo: ⁊ substãtia recipiẽs facta ex nouo post q̃z nõ erat. Cũ igit᷑ posuerim᷒ receptiõez factã de nouo: ꝓtinget ꝑdicta qõ ⁊ si nõ posuerim᷒ receptionẽ ꝓpriã nobis: nõ erit dĩa inter cõtinuationẽ ei᷒ nobiscũ ⁊ cõtinuationẽ ei᷒ cũ oĩb᷒ entib᷒: ⁊ inter ꝓtinuationẽ ei᷒ nobiscũ in hac hora ⁊ in alia hora. ni si ponam᷒ ꝓtinuationẽ ei᷒ nobiscũ esse ꝑm modũ aliũ a mõ receptiõis. Q. uis igit᷑ ẽ iste mod᷒. Et ꝓp latitiã isti᷒ modi ꝑm Alex. videm᷒ ipm ambigere in ħ. Q. ñqz igit᷑ dicit q᷑ illud qõ itelligit itellectũ abstractũ nõ ẽ intellect᷒ mãlis neqz itellect᷒ q᷑ ẽ i habitu: ⁊ hec sũt verba ei᷒ in li. de aia. Intellect᷒ igit᷑ q᷑ itelligit ħ ẽ ille q᷑ nõ corrũpit᷑: nõ itellect᷒ subiecti mãlis. Intellect᷒. n. mãl᷑ corrũpit᷑ ꝑ corruptõez aie q᷑ ẽ vna virt᷒ illi᷒: ⁊ cũ iste itellect᷒ fuerit corrupt᷒: corrũpet᷑ sua vt᷒ ⁊ sua pfectio. D. post q̃z declarauit q᷑ nõe ẽ vt itellect᷒ q᷑ ẽ i nobis q᷑ itelligit formas abstractas vt sit nõ gnãbilis neqz corruptibilis: narrauit q᷑ iste itellect᷒ ẽ itellect᷒ adept᷒ ꝑm opinionẽ Aris. ⁊. d. (itellect᷒ igit᷑ q᷑ nõ corrũpit᷑ ẽ iste itellect᷒ q᷑ ẽ in nobis abstract᷒) q̃ vocat Aris. adeptũ q᷑ ẽ in nobis ab extrinseco: nõ virt᷒ q̃ ẽ in aia: neqz habitus ꝑ quẽ aut ꝑ quã itelligim᷒ alias res: ⁊ itelligimus ẽt istũ intellectũ. Si igit᷑ itẽdebat ꝑ itellectũ adeptũ ꝑ quẽ itelligimus itelligentias abstractas itelligẽtiã agẽtẽ: tũc sermo in mõ ꝓtinuationis isti᷒ itellecti nobiscũ adhuc remanet. Et si itẽdebat itellectũ abstractũ aliũ ab agẽte vt apparet ex opinione Alfarabij in sua epla de itellectu: ⁊ ꝑm ẽt q᷑ possum᷒ itelligere ex manifesto isti᷒ ꝑmõis: tũc qõ ẽt in mõ ꝓtinuatiõis isti᷒ itellectus nobiscum eadẽ est cum questione in modo continuationis intellectus agentis apud opinantem q᷑ agens est idẽ cum adepto: ⁊ hoc est manifestius de sermone Alexan. Hic igit᷑ dixit de mõ ꝓtinuatiõis itellect᷒ q᷑ ẽ i actu nobiscũ i suo libro de aia. Q. d aũt dixit in quodã tractatu quẽ fecit de itellectu ꝑm opinionẽ Aris. videt᷑ ꝑdicere ei qõ dixit i li. de aia. ⁊ hec sunt verba eius: et itellect᷒ q᷑ ẽ in potẽtia cum fuerit cõpletus aut augmẽtatus: tũc itelliget agẽtẽ qñ quẽ admodũ potẽtia ambulãdi quã hõ hz i natiuitate venit ad actũ post tps: qñ pficit᷑ illud ꝑ qõ fit ambulatio: ita intellectus cũ fuerit pfectus itelliget ea q̃ sunt ꝑ luã nãm itellecta et faciet sensata eẽ itellecta: q᷑ ẽ agens. Et manifestũ istius sermõis ꝑdicit sermoni eius i libro de aia: et ẽ q᷑ itellectus q᷑ ẽ i potẽtia itelligit illũ q᷑ ẽ i actu. Sz cũ aligs iuenit᷑ cẽs sermões istius viri: et ꝓgregabit eos videbit opinari ipm: q᷑ qñ itellectus q᷑ ẽ i potẽtia fuerit pfectus: tũc intelligẽtia agẽs copulabit᷑ nobiscũ ꝑ quã itelligem᷒ alias res abstractas: et ꝑ quã faciemus res sensibiles eẽ intellectas in actu ꝑm q᷑ ipe efficit᷑ forma i nobis. Et q̃si itẽdit ꝑ hũc sermonẽ q᷑ itellectus q᷑ ẽ i potẽtia qñ fuerit pfectus et cõpletus tunc copulabit᷑ cũ eo iste itellectus et fiet forma i eo. et tũc itelligemus ꝑ ipm alias res: non ita q᷑ itellectus mãlis itelligat ipm: et ꝓp illud itelligere fiat ꝓtinuatio cũ ħ i itellectu: sed

ꝓtinuatio iſtius ītellectus nobiſcū ē cā eius qđ ītelligit iſpm et itelligimus p iſpm alias res abſtractas. Et potes ſcire q iſta ē opinio iſti⁹ hois p B qđ dixit i illo tractatu. illud igit ītellectū p ſuā nām qđ ē ītellect⁹ i actu cū fuerit cā ītellect⁹ mālis i abſtrahēdo et iformādo vnāquāqz formaꝝ māliū aſcēdēdo apud illā formā: tūc dicet q ē adeptus agens: et nō pars aie: neqz virtus aie: ſed ſit i nobis ab extrīſeco: qñ nos ītellexerimus p iſpm. Manifeſtuz ē igit q itelligit per hāc ſermonē: q qñ ītellectus q ē i actu fuerit cā ſm formā ītellect⁹ mālis i actiōe ei⁹ ꝓpria: et B erit p aſcēſionē ītellectus mālis apud illā formā: tūc dicet ītellect⁹ adept⁹: qñ i illa diſpōne erimus itelligētes p iſpm: qñ ē forma nobis: qñ tūc erit vltia forma nobis. Suſtētatio igit iſti⁹ opinionis ē q ītellect⁹ agēs ē ꝓio cā agēs ītellectū mālē: et ītellectū q ē i habitu: et iō nō copulat nobiſcū ꝓio: et itelligimus p iſz res abſtractas. Cū igit ītellect⁹ mālis fuerit pfect⁹ tūc agēs fiet forma mālis et copulabit nobiſcū: et itelligem⁹ p ipſum alias res abſtractas: nō ita q ītellect⁹ q ē i habitu ītelligat hūc ītellectū: cū ītellect⁹ q ē i habitu ē gnābilis et corruptibilis: iſte aūt nō ē gnābilis neqz corruptibilis. Sed huic accidit qō ꝑdicta: et ē q B qđ mō ē forma itellectui q ē i habitu poſtq̄ nō erat: ꝓuenit ab aliq̄ diſpōne facta de nouo i ītellectu q ē i habitu q̄ ē cā: q̄re ille ītellect⁹ eſt forma ītellectui q ē i habitu poſtq̄ nō erat: et ſi iſta diſpō nō ē receptio i ītellectu q ē i habitu ad ītellectū agētē. Quid ergo eſt iſta diſpō: qñ ſi fuerit receptio ꝓtinget vt gnātū recipiet eternū et aſſimilet ei: et ſic gnātū fiet eternū: qđ ē ipoſſibile: et iō vidēm⁹ Alfarabiū in poſtremo cū credidit opinionē Alex. cē verā i gnātiōe ītellect⁹ mālis: fuit neceſſe apud iſpm ſm hāc opinionē opinari q itelligētia agēs nō ē niſi cā agēs nos tñ et B manifeſte dixit i nichomachia: et ē ꝺ ſuā opinionē i epla de ītellectu. Illic. n. dixit cē poſſibile: vt ītellect⁹ mālis ītelligat res abſtractas: et ē opinio Auēpace. Iſte igit ſt qōnes ponētib⁹ ītellectū mālē cē gnātū: et q finis ē ꝓtinuari cū abſtractis. Et videm⁹ ēt q ſeqt ponētib⁹ iſpaz eē virtutē abſtractā qōnes nō minores iſtis: qñ ſi nā iſti⁹ ītellect⁹ mālis ē q itelligat res abſtractas: neceſſe ē vt ſemp i futuro et i p̄terito ſit itelligēs eas. Exiſtimat igit q ꝓſeqt hāc poſitionē: q ſtati cū ītellect⁹ mālis ꝓtinuat nobiſcū: ſtati ꝓtinuabit nobis itellect⁹ agēs: qđ ē ipoſſibile: et ꝓtrariū ei q hoies ponūt: ſz iſta qō pōt diſſolui p illud qđ ante poſuimus. ſ. q ītellect⁹ mālis nō copulat nobiſcū p ſe: et pio: ſz nō copulat nobiſcū niſi p ſuā copulationē cū formis imaginalib⁹. Et cū ita ſit poſſibile ē dicere q mod⁹ ſz quē copulat nobiſcū ītellect⁹ mālis ē ali⁹ a mō ſz quē copulat ipe cū ītellecta agēte: et ſi ē ali⁹ tūc nulla ē ꝓtinuatio oīno: et ſi idē: ſz primo ē i aliq̄ diſpōne: et poſt i alia. Quid igit ē illa diſpō. Si āt poſuerim⁹ q ītellect⁹ mālis abſtract⁹ nō hz nāz ītelligēdi res abſtractas: tūc ambiguitas erit maior. Iſte igit ſunt oēs qōnes ꝓtingētes ponētib⁹ q pfectio hūana ē ītelligere res abſtractas: et opz nos ēt narrare ſermōes ex qb⁹ exiſtimat nos ꝓſeq q habem⁹ nāz itelligēdi i vltimo res abſtractas. Iſti. n. ſermōes ſūt valde oppoſiti illis: et forte p B poterim⁹ videre veritatē. Cā āt iſti⁹ ambiguitatis et laboris ē q nullū ſermonē ab Ariſ. iuenim⁹ i hac ītētiōe: ſz tñ Ariſ. p miſit declarare B. Dicam⁹ igit q Auēpace multū pſcrutabit in hac qōne et laborauit declarādo hāc ꝓtinuationē eſſe poſſibilē i ſua epla quā vocauit ꝓtinuatiōis itellect⁹ cū hoie et i li. de aīa et i alijs multis libris videbat q iſta qō nō receſſit ab ei⁹ cogitatiōe: neqz p tps nut⁹ vni⁹ oculi: et nos iā ex poſuim⁹ illā epla⁹ ſm nr̄m poſſe. Hoc. n. q̄ſitū valde ē difficile: et cū talis fuerit diſpō Alfarabij i hac qōne quāto magis alteri⁹ hois: et vbū Auēpace i B ē firmi⁹ alioz: ſz tñ occurrūt ei qōnes q̄s narrauim⁹: et oz nos narrare B vias iſti⁹ hois: ſz p⁹ qđ expoſitores direrūt i B. Dicam⁹ igit q Themiſtius ſuſtētat i B p locū a minori. Dicit. n. q cū ītellect⁹ māl' hēat potētiā ad abſtrahēdū formas a materijs: et itelligēdi eas quāto magis hz in actu itelligēdi ea q̄ ſūt p⁹ denudata a mā: et iſte ſermo aut fiet ita q ītellect⁹ mālis ē corruptibilis: aut nō corruptibilis. ſ. ſepabilis aut nō ſepabilis. Sedm aūt opinionē dicētiū q ītellect⁹ mālis ē virt⁹ i corpe et gnāt⁹: iſte ſermo erit ſufficiens quoquo mō nō ꝓbabilis. Nō. n. ſeqt vt illud qđ ē viſibile i ſe ſit magis viſibile apud nos. Ut. g. color et lumē ſolis. Color. n. min⁹ hz de ītētiōe viſibilitatis q̄ ſol: cū color ñ ſit viſibilis niſi p ſolē: ſz nō poſſum⁹ ita aſpicere ſolē ſicut colorē. Et B accidit viſui pp mixtionē māe. Si vo poſuerim⁹ q ītellect⁹ mālis ñ ē admixt⁹ māe: tūc ille ſermo erit verus. ſ. q illud qđ ē magis viſibile magis cōprehēdit: qñ qđ cōprehēdit min⁹ pfectū ex eis cō prehēdētib⁹ q̄ ſūt nō admixta māe: neceſſe ē vt cōprehēdat pfecti⁹: et nō ecōtrario: ſz ſi B ē neceſſariū ve nā ei⁹ et ſubſtātia: ꝓtinget qō ꝑdicta q̄ ē. Q uō nō ꝓtinuat nobiſcū i ꝓncipio: vt ſtati qñ ītellect⁹ mālis ꝓtinuat nobiſcū. Si igit poſuerim⁹ q ī poſtremo ꝓtinuat nobiſcū ñ i p⁹ debem⁹ reddē cām. Alex. āt ſuſtētat in B q̄ſito ſup B qđ dico: et ē q oē ens gnāt qñ puenerit ad finē i gnātiōe: et ad vltimā pfectionē: tūc pueniet ad cōplemētū et ad finē i ſua actiōe ſi fuerit ex entib⁹ agētib⁹: aut i ſua paſſiōe ſi fuerit ex entib⁹ paſſibilib⁹: Aut i vtroqz ſi fuerit vtriuſqz. Ut. g. nō venit ad finē i actione ei⁹ q̄ ē ambulare: niſi qñ venerit ad finē i gnātiōe. Et q ītellect⁹ q ē in hitu ē vnū entiū gnābiliū: neceſſe ē vt qñ venerit ad finē in gnātiōe: veniat ad finē in ſua actiōe: et q̄ actio ei⁹ ē creare ītellecta et itelligē ea: neceſſe ē vt cū fuerit i vltia pfectiōe: vt hēat has duas actiōes pfecte: et pfectio i creando ītellecta ē facē oia ītellecta i potētia eē ītellecta in actu: et cōplemētū in ītelligēdo ē itelligē oia abſtracta: et nō abſtracta. Neceſſe igit ē q̄ qñ ītellect⁹ q ē in hitu venerit ad cōplemētū in ſua gnātiōe: vt hēat has duas actiōes: et i B ſūt qōnes nō pue. Nō. n. ē manifeſtū p ſe q cōplemētū actiōis ei⁹ q̄ ē itelligē ē itelligē res abſtractas: niſi B nomē qđ ē imagiri dicerē de eis in reb⁹ mālib⁹ vniuoce. ſic vō B nomē ambulare de ipfectiozi et pfectiozi: et ēt quō attribuit actio ꝓpria ītellectui agēti q̄ ē facē itellecta ītellectui gnābili et corruptibili. ſ. q ē in habitu: niſi qs ponat q ītellect⁹ q ē in habitu ſit ītellect⁹ agens cōpoſit⁹ cū ītellectu māli: vt dic Themiſti⁹: aut pōat q forma poſtrema nobis q̄ abſtrahim⁹ intellecta: et itelligim⁹ ea ē cōpoſita ex ītellectu q ē i habitu: et ītellectu agēte: vt Alex. et Auēpace ponūt: ſicut nos reputam⁹ ēt cē apparēs ex ſermōe Ariſ. Et ſi ēt B poſuiſſem⁹ eē ita ñ ꝓtingēt ex ꝓplemēto actōis ei⁹ q̄ ē creare ītellecta niſi ꝓplemētū actōis ei⁹ q̄ ē i itelligēdo ea: ñ itelligēdo res abſtractas cum itelligere eas ipoſſibile ē vt attribuat gnātiōi: aut fieri ab aliq̄ ente gnāto. Ut. g. ab ītellectu q ē i hitu niſi p accūs: et ſi ñ: tūc gnābile efficiet eternū: ſic dixim⁹: et ꝓtingit ēt ſermōi dicēti q forma q̄ extrahim⁹ ītellecta ē ītellect⁹ q ē i habitu cōpoſit⁹ cū ītellectu agēte. Magna qō. Eternū. n. non idiget in ſua actiōe gnābili et corruptibili: quō igit cōponit eternū cū corruptibili: ita q er eis fiat vna actio: ſz poſt loquemur de B. Videt. n. q iſta poſitio ē q̄re principiū et fundamētū ei⁹ qđ volum⁹ dicē de poſſibilitate ꝓtinuatiōis cuz reb⁹ abſtractis ſm Ariſ. ſ. poſitio q forma poſtrema nobis q̄ extrahim⁹ ītellecta: et facim⁹ ea p volūtatē nr̄az: ē cōpoſita ex ītellectu agēte et ītellectu q ē i habitu. Hoc igit vidim⁹ de ſermōe expoſitoz peripateticoz i hūc finez eē poſſibile. ſ. itelligē i poſtremo res abſtractas. Auēpace multū logbat i B: et marie i epla quā appellauit ꝓtinatōez ītellect⁹ cū hoie et illud ſup qđ ſuſtētat ē i hac qōne ē B. Prio. n. poſuit q ītellecta ſpeculatiua ſūt facta. D. poſuit q oē factū hz qdditatē. D. poſuit q oē hās qdditatē ītellect⁹ inat⁹ eſt extrahē illā qdditatē. Et qb⁹ ꝓcludit q ītellect⁹ inat⁹ ē extrahē formas ītellectoz: et qdditates eoz: et i B ꝓuenit cū ipo Alfarabi⁹ i li. de ītellectu et ītellecto: et ide extrarit B Auēpace: et cū B ꝓcluſit q ītellect⁹ inat⁹. ſ. q ītellect⁹ inmat⁹ ē extrahē formas intellectoz et qdditates coz: et iuit in B p duass vias. Quaz vna ē in epla. Seda aūt in li. de aīa: et ſūt vicinātes ſe. In li. āt de aīa: et ꝓuirit huic q ītellectis rez nō cōtingit multitudo niſi p multiplicationē formaꝝ ſpūaliū cū qb⁹ ſuſtinebūt in vnoqz idiuiduo: et B fuit ītellectū eq apud me aliud ab ītellectu ei⁹ apud te. Et q̄ cōſeqt hz cōuerſiōez oppoſiti q oē ītellectū nō hās formā ſpūalē a q̄ ſuſtētat illud

intellectum

intellectū ē vnū apud me ⁊ apud te. Deinde ꝓiungit huic q̄ gdditas itellecti ⁊ forma ei⁹ ñ ḥz formā ſpūalē: neq; idiuidu alē cui ſuſtētat: cū gdditas itellecti nō eſt gdditas in diuidui ſingularis: neq; ſpūalis: neq; corporalis. Intellectū. n. declaratū eſt q̄ nō eſt indiuiduū: ex quo ꝙſequit vt itellect⁹ ſit inat⁹ itelligere gdditatē itellecti cui⁹ itellect⁹ ē vn⁹ oīb⁹ hominib⁹: ⁊ q̄ eſt tale ē ſība abſtracta. In libro vo de aīa poſuit primo q̄ gdditas itellecti ḥz q̄ ē itellectū ſi nō fuerit cōceſſū nobis q̄ nō ḥz gdditatē: ⁊ q̄ nō eſt ſimplex ḥz cōpoſita: ſicut diſpoſitio i oīb⁹ gdditatib⁹ factis: ⁊ fuerit dictū q̄ gdditas illi⁹ intellecti ſm q̄ ē itellectū ḥz ēt gdditatē. ſ. itellectū iſti⁹ gdditatis: tūc iſte itellect⁹ ēt erit inat⁹ reuerti ⁊ cōhere illā gdditatē. Et ſi nō fuerit cōceſſū nobis q̄ iſta gdditas eſt ſimplex: ⁊ q̄ ens ex ea ē idē cū itellecto: ꝙtinget i ea q̄ ꝙtingit i p⁹ ⁊ ē q̄ ēt hēat gdditatē factā: neceſſe ē tūc aut vt b̄ ꝓcedat i ſinitū aut vt itellect⁹ ſecet ibi. Sz ipoſſibile ē b̄ ꝓcedere i ſinitū: q⁹ faceret gdditates ⁊ itellect⁹ ſinitos diuerſos ſ i ſpē cē. ſ. ḥz q̄ gdā cor ſūt magis liberati a mā q̄s gdā neceſſe ē vt intellect⁹ ſecet: ḥz cū ſecabit tūc aut puēiet ad gdditatē q̄ nō ḥz gdditatē: aut ad aligd habēs gdditatē: Sed itellect⁹ nō ḥz nāz extrahēdi illā: aut ad aligd nō habēs gdditatē: neq; ē gdditas: ſed ipoſſibile ē iuenire gdditatē quā intellect⁹ nō ē inat⁹ extrahere a gdditate. Q m̄ iſte itellectus tūc nō diceret itellect⁹ niſi equoce: cū ſit poſitū q̄ itellectus inatus ē abſtrahere gdditatē i eo q̄ ē gdditas: ⁊ ipoſſibile ē ēt vt itellect⁹ puenīat ad aligd nō habēs gdditatē: ⁊ non ſit gdditas q̄ q̄ nō ē gdditas neq; ḥz gdditatem b̄ ē priuatio ſimplr. Remanet igit tertia diuiſio: ⁊ ēt ē q̄ itellect⁹ puenit ad gdditatē nō habētē gdditatē: ⁊ q̄ ē tale ē forma abſtracta ⁊ cōfirmauit b̄ p illud qđ cōſuet⁹ ē Arīſ. dicē i talib⁹ de mōſtrationib⁹. ſ. q̄m q̄s neceſſe ē abſcindē ſinitū meli⁹ ē abſcindere eū i p̄cipio. Erit igit ꝙlō iſtius demonſtrationis cadē cū cōclone demōſtratōis p̄dicte: q̄m ſi nō addiderit b̄ poterit aligs dicere mlros itellect⁹ cē medios iter itellectū q̄ ē in hītu: ⁊ inter itellectū agētē: aut vnū: vt ītēdit Alfarabi⁹ in ſuo tractatu de intellecto ⁊ itellectu: quē vocauit illic adeptuz: aut plures vno. Et exiſtimat q̄ Alfarabi⁹ ꝓcedit hoc i ſuo li. de gnātiōe ⁊ corruptiōe: vbi. d. qūo ꝙſumēt iſti itellect⁹ medij. ſ. quoz cē poſuim⁹ iter itellectū ſpeculatiuū: ⁊ inter itellectū agētē. Iſte igit fuit vie magis firme per q̄s iuit iſte hō i hac ītētōe. Nos aūt dicam⁹. Si aū b̄ nomē gdditas dicat de gdditatib⁹ rez mālīū: ⁊ de gdditatib⁹ itellectuz abſtractoz mō vniuoco: tūc ꝓpoſitio dicēs q̄ itellect⁹ inat⁹ ē abſtrahē gdditates i eo q̄ ſūt gdditates: erit vera: ⁊ ſilr dicere q̄ itellecta cē ꝓpoſita: ⁊ idiuidua cē cōpoſita fuerit vniuocū: ſi aūt equocū: tūc demōſtratio ñ erit vera: qūo aūt ē valde difficile. Māifeſtū ē. n. p ſe q̄ b̄ nomē gdditas nō dī de cis pure vniuoce: neq; pure equoce. Utz āt dicat multiplr qđ ē mediū idiget ꝙſideratione. Sz ſi ꝓceſſerimus b̄ dici vniuoce: b̄ ꝓtingit p̄dicta qō: ⁊ ē quō corruptibile itelligit q̄ nō ē corruptibile ḥz opinionē dicētiū q̄ itellect⁹ mālis ē corruptibilis: ⁊ ē opinio Auēpace: aut quō itelligit intellectiōe noua: ⁊ q̄ inatū ē semp itelligē ea in futuro ⁊ i p̄terito ḥz opinionē dicētiū q̄ itellect⁹ mālis ñ ē gnābilis neq; corruptibilis ⁊ ēt ſi poſuerim⁹ q̄ itelligē res abſtractas ē in ſuba ⁊ i nā itellect⁹ mālis. Q uare igit iſta itellectio nō currit curſu itellectionū mālīū nobis: ita q̄ b̄ itelligē ſit ps partiū ſciaz ſpeculatiuaz: ⁊ erit vnū q̄ſitoz i ſcia ſpeculatiua: ⁊ Auēpace vī ambigē i b̄ loco. D. d. i epla quā vocauit expeditiōis q̄ poſſibilitas ē duob⁹ mōis: nālis ⁊ diuina. ſ. q̄ itellectio iſti⁹ itellect⁹ ē de poſſibilitate diuina nō de poſſibilitate nāe. In epla āt ꝓtinuatiōis. d. ⁊ cū pb⁹ aſcēderit alia aſcēſiōe: ꝙſiderādo i itellecto iquātū itellectū: tūc intelliget ſubaz abſtractā. Et manifeſtū ē ex b̄ q̄ itelligē itellectū ſm illū: ē ps ſciaz ſpeculatiuaruz. ſ. ſcia nālis: ⁊ b̄ apparuit ēt i illa pſcrutatiōe ab eo. Et cū ita ſit: nos oēs hoies qđ accidit nobis de ignorātia iſtius ſcie: aut erit q⁹ adhuc nō ſcim⁹ ꝓpōnes q̄ iducūt nos ad hāc ſciaz: vt ꝛō de multis artificiis q̄ videt cē poſſibilia: ḥz ſūt cāe ignorataz. Ut. g. alchimie: aut b̄ itelligē b̄ acgrit p exercitiū ⁊ vſū i reb⁹ nālib⁹: ḥz nōduz habem⁹ de exercitio ⁊ vſu tūc p qđ poſſim⁹ acgrere hāc itellectiōez: aut erit b̄ pp demonſtratiōez nr̄e nāe nālr. Si igit b̄ accideret pp minutiōez i nā: tūc nos ⁊ oēs q̄ inati ſūt acgrere hāc ſciaz dicimur hoīes equoce. Et ſi b̄ accidat pp ignorātiā ꝓpoſitionū iducetū i hāc ſciaz: tūc ſcia ſpeculatiua nōdū ē pfecta. Et forte Auēpace dicit b̄ cē inopinabile: ḥz ſi ipoſſibile: ⁊ ſi b̄ accidit pp ꝙſuetudinē: tūc ſermo erit ꝓpinquus ſermōi dicēti q̄ cā i b̄ ē ignorātia ꝓpōnū iducētiū i hāc ſciaz: ⁊ oē b̄ dī cū b̄ qđ vī cē remotū: ḥz nō ipoſſibile: cū igit pōt euadē ab illis qōnib⁹ predictis. Iſte igit oēs qōnes ſūt ꝓtingētes huic q̄ſito: ⁊ ſūt ita difficiles ſicut tu vides: ⁊ opz nos dicē q⁹ apparuit nobis i b̄. Dicam⁹ igit: qm̄ aut itellect⁹ exiſtēs i nobis ḥz duas actiōes ḥz q⁹ attribuit nobis. Q uaz vna ē de gñe paſſiōis: ⁊ ē itelligē. Et alia in gñe actiōis: ⁊ ē extrahē formas ⁊ denudare eas a materijs: qđ nihil ē aliđ niſi facē eas itellectas i actu poſtq̄z erāt i potētia. Manifeſtū qm̄ i volūtate nr̄a ē cū habuerimus itellectū q̄ ē i habitu itelligē qđcūq; itellectū voluerimus ⁊ extrahere quācūq; formā voluerim⁹: ⁊ iſta actio. ſ. creare itellecta ⁊ facē ea ē prior i nobis q̄s actio q̄ ē itelligē: ſic. d. Alex. Et iō dicit q⁹ dignius ē deſcribē itellectū p hāc actiōez: nō p paſſionē cū i paſſiōe cōſiceret ei aliud ex vtutib⁹ aīalib⁹: ſed b̄ ē de opiniōe dicētiū q⁹ paſſio i eis nō dī equoce: ⁊ pp iſtā actiōez. ſ. extrahē gdcūq; itellectū voluerim⁹: ⁊ facē ip̄m in actu poſtq̄z fuit i potētia: opinat⁹ ē Themiſti⁹ q⁹ itellect⁹ q̄ ē i habitu ē cōpoſit⁹ ex intellectu mālī ⁊ agēte: ⁊ b̄ idez fecit Alex. credē q⁹ itellect⁹ q̄ ē i nobis: aut ē cōpoſit⁹ aut q̄ſi cōpoſit⁹ ex intellectu agēte: ⁊ ex eo q̄ ē in habitu: cū opinet q⁹ ſuba ei⁹ q̄ ē i habitu dz cē alia a ſuba itellect⁹ agētis. Et cū hec duo fūdamēta ſint poſita. ſ. q⁹ itellect⁹ q̄ eſt in nobis ḥz has duas actiōes. ſ. cōprehēdē itellecta ⁊ facere ea. Intellecta āt duob⁹ modis fiūt i nobis. Aut nālr: ⁊ ſūt prime ꝓpōnes quas neſcim⁹ q̄ſi extiterūt: ⁊ vñ: aut quō. Aut volūtarie ⁊ ſūt itellecta acgſita ex primis ꝓpōnib⁹: ⁊ fuit declaratū q⁹ neče ē vt itellecta habita a nobis nālr ſint ab aliq̄ qđ ē i ſe itellect⁹ liberat⁹ a mā: ⁊ ē itellect⁹ agēs ⁊ cū b̄ declaratū eſt: neceſſe ē vt itellecta habita a nobis a p̄mis ꝓpōnib⁹ ſint aliqđ factū ꝓgregatū ex ꝓpōnib⁹ notis: ⁊ itellectu agēte. Nō eni poſſum⁹ dicē q⁹ ꝓpōnes nō hñt itroitū i cē itellectoz ac q̄ſitoz: neq; ēt poſſum⁹ dicē q⁹ ꝓpōnes ipe ſole ſint agētes eas. Jā. n. declaratū ē agēs cē vnū aut eternū: vt intēdebāt qdā antiq̄z: ⁊ opinati ſī q⁹ eas ītēdebat Arīſ. p itellectū agētē: ⁊ cū ita ſit neče ē vt itellect⁹ ſpeculatiuus ſit aliqđ gnātū ab itellectu agēte: ⁊ i primis ꝓpōnib⁹: ⁊ ꝓtingit q⁹ iſte modus itellectoz ſit volūtarie ecōtrario itellectis primis nālibus. Et oīs actio fcā ex ꝓgregato duoz diuerſoz: neče ē vt alterz duoz illoz ſit q̄ſi mā ⁊ iſtfz: ⁊ aliud ſit q̄ſi forma aut agēs. Intellect⁹ igit q̄ ē nobis cōponit ex itellectu q̄ ē i habitu: ⁊ itellectu agēte. Aut ita q⁹ ꝓpōnes ſint q̄ſi mā ⁊ itellect⁹ agēs ē q̄ſi forma. Aut ita q⁹ ꝓpōnes ſint q̄ſi iſtfz: ⁊ itellectus agēs ē q̄ſi efficiēs. Diſpō. n. i b̄ ē ꝓſilis. Sz ſi poſuerimus q⁹ ꝓpōnes ſūt q̄ſi iſtfz: ꝓtinget vt actio eterna ꝓueniat a duob⁹: q̄z vnū ē eternū: ⁊ aliud nō eternū. Aut ponat q⁹ iſtfz ſit eternū: ⁊ ſic itellecta ſpeculatiua erūt eterna: ⁊ b̄ etiā magis ꝓtingit ſi poſuerim⁹ eas ꝓpōnes q̄ſi māz. Impoſſibile eſt. n. vt aliqđ gnābile ⁊ corruptibile ſit mā eterni. Q uō igit poterim⁹ cnadē ab hac qōne. Dicam⁹ igit q⁹ ſi b̄ qđ dicim⁹ q⁹ neče ē q⁹ ꝓpōnes ſint de itellectu agēte: aut q̄ſi mā aut q̄ſi iſtfz ſi hñt igreſſū i cē itellectoz ſpeculatiuoz ñ fuit ſermo nečarie ꝓntie ḥz q⁹ mā ē mā: ⁊ iſtfz ē iſtfz: ḥz ḥz q⁹ neče ē b̄ cē ꝓpoſitiōez ⁊ diſpōnē int itellectū agētē ⁊ ꝓpōnes q̄ aſſimilāt māe: ⁊ iſtfz aliqđ: nō q⁹ ē mā va: aut iſtfm vez: tūc vī nobis q⁹ poſſum⁹ ſcire modū ḥz quē ē itellect⁹ q̄ ē i habitu q̄ſi mā ⁊ ſubiectū agētis. Et cū iſte mod⁹ fuerit poſit⁹ nobis: forte facile poterim⁹ ſcire modū ḥz quē ꝓtinuat cū itellectis ſepabilib⁹. dicam⁹ igit ſmo āt dicētis q⁹ ſi ꝙlōes acqrūt a nobis ab itellectu agēte: ⁊ ꝓpōnib⁹ neče ē vt ꝓpōnes ſint de itellectu agēte q̄ſi mā ⁊ vez iſtfz. Alle igit ſmo ñ ē neceſſari⁹: ḥz tñ neče ē illic cē aſpectū ḥz quē itellect⁹ q̄ ē i hītu aſſimilet māe: ⁊ itellect⁹ agēs aſſimilet formę. Q uid igit

ē iste respect⁹ ꝛ er q̄ accidit itellectui agēti hīe hūc respectū cū itellectu q ē in habitu: cū vn⁹ ē etern⁹ ꝛ ali⁹ gnābilis ꝛ corruptibilis. Oēs.n. hoꝝ ꝓcedūt hūc respectū eē: ꝛ q̄si coget eos ꝟ: q̄ speculatiua sūt erntia ī nobis ex his duob⁹ intellectib⁹ ſ. q ē in habitu ꝛ itellectu agēte: ſz Aler. ꝛ oēs opinātes itellectū mālē eē gnābilē ꝛ corruptibilē nō possūt reddē cāz huius respect⁹. ¶Donētes aūt q̄ itellect⁹ operās ē itellect⁹ q ē ī him: ꝓtinget vt itellecta speculatiua sint eterna: ꝛ alia multa ipossibilia ꝓsequēta hāc pōnē. Nos āt cū posuerim⁹ itellectū mālē eē eternū: ꝛ itellecta speculatiua eē gnābilia ꝛ corruptibilia eo mō q̄ dixīmus: ꝛ q̄ intellect⁹ mālis intelligit vtrūq; ſ. formas māles ꝛ formas abstractas. ¶Manifestū ē q̄ subiectū itellectoꝝ speculatiuoꝝ: ꝛ itellect⁹ agētis ſz hūc modū ē idē ꝛ vnū. ſ. mālis: ꝛ silē huic ē diaphanū qđ recipit colorē ꝛ lucē ilil: ꝛ lux ē efficiēs colorē: ꝛ cū fuerit verificata nobis ꝟ ꝓtinuatio q̄ ē inē itellectū agētē ꝛ itellectū mālē: poterim⁹ repire modū ꝟm quē dicim⁹ q̄ itellect⁹ agēs est silis forme: ꝛ q̄ itellect⁹ ī him silis ē māe. Oia.n. duo q̄ꝝ subiectū ē vnū: ꝛ q̄ꝝ alterū ē pfecti⁹ alio: necesse ē vt respect⁹ pfectoris ad ipfecti⁹ sit sic respect⁹ forme ad māz: ꝛ ſz hāc ītētionē dicim⁹ q̄ ꝓportio prime pfectiōis vtutis imaginatiue ad primā pfectionē cōis sensus: ē sic ꝓportio forme ad mām. Jā igit̄ iuenim⁹ modū ꝟm quē possibile ē vt iste itellect⁹ ꝓtinuet̄ nobiscū ī postremo: ꝛ cām q̄re nō copulat̄ nobiscū in principio: qm̄ ꝟ posito ꝓtinget nēcario vt itellect⁹ q ē ī nobis in actu sit cōposit⁹ ex itellectis speculatiuis: ꝛ itellectu agēte: ita q̄ itellect⁹ agēs sit q̄si forma itellectoꝝ speculatiuoꝝ: ꝛ itellecta speculatiua sint q̄si mā: ꝛ ꝑ hūc modū poterimus gnāre itellecta cū voluerim⁹: qm̄ illud ꝑ qđ agit aligd suā ꝑ priā actiōez ē forma. Nos āt q̄ agim⁹ ꝑ itellectū agētē nostrā actiōez ꝑpriā: necesse ē vt itellect⁹ agēs sit forma in nobis: ꝛ nullus mod⁹ ē ꝟm quē gnāt̄ forma in nobis nisi iste. Q m̄ cū itellecta speculatiua copulāt̄ nobiscū ꝑ formas imaginabiles: ꝛ itellect⁹ agēs copulet̄ cū itellectis speculatiuis: illud.n. qđ cōpēdit eas ē idē. ſ. itellect⁹ mālis: neče ē vt intellect⁹ agēs copulet̄ nobiscū ꝑ ꝓtinuatiōez itellectoꝝ speculatiuoꝝ. Et manifestū ē q̄ m̄ oia itellecta speculatiua fuerint erntia ī nobis ī potētia q̄ ipe erit copulat⁹ nobiscū ī potētia ꝛ cū oia itellecta speculatiua fuerit erntia ī nobis ī actu erit ipe tūc copulat⁹ nobis ī actu: ꝛ cū q̄dā fuerit ī potētia ꝛ q̄dā ī actu: tūc ipe erit copulat⁹ ſz ptē: ꝛ ſz ptē nō: ꝛ tūc dicimur moueri ad ꝓtinuatiōez. Et manifestū ē q̄ cū iste mot⁹ cōplebit̄ q̄ stati iste itellect⁹ copulāt̄ nobiscū oīb⁹ mōis: ꝛ tūc manifestū ē q̄ ꝓportio ei⁹ ad nos ī illa dispōne est sic ꝓportio itellect⁹ q ē ī habitu ad nos: ꝛ cū ita sit: neče ē vt hō itelligat ꝑ itellectū sibi ꝑpriū oia entia: ꝛ vt agat actionē sibi ꝑpriā ī oīb⁹ entib⁹ sic itelligit ꝑ itellectū q ē ī habitu qm̄ fuerit ꝓtinuat⁹ cū formis imaginabilib⁹ oia entia itellectiōe ꝑpria. Mō igit̄ ſz hūc modū sic dicit Themisti⁹ assimilāt̄ deo ī ꝟ q̄ ē oia entia quoquo mō: ꝛ sciēs ea quoquo mō. Entia enī nihil aliud sūt nisi scia ei⁹: neqz cāe entiū aliud sūt nisi scia ei⁹: ꝛ q̄ꝝ mirabilis ē iste ordo: ꝛ q̄ꝝ extrane⁹ ē iste mod⁹ cēndi: ꝛ ꝟm hūc modū verificabit̄ opinio Aler. in ꝟ qđ. v. q̄ itelligē res abstractas fiet ꝑ ꝓtinuationē itellect⁹ nobiscū: nō q̄ itelligē inuenit̄ ī nobis postq̄z nō erat qđ ē cā in ꝓtinuatione itellect⁹ agētis nobiscū: vt ītēdebat Auēpace: ſz cā itellectiōis ē ꝓtinuatio: ꝛ nō ecōtrario. Et ꝑ ꝟ dissoluit̄ qđ antiquoꝝ quō itelligit itellectiōe noua: ꝛ ē ēt manifestū ex ꝟ q̄re nō ꝓtinuamur cū ꝟ itellectu in principio ſz ī postremo: qm̄ vū fuerit forma nobiscū in potētia: erit ꝓtinuat⁹ nobiscū in potētia: ꝛ vū fuerit ꝓtinuat⁹ nobis in potētia: ipossibile est vt itelligamus ꝑ illū aligd. Cū igit̄ efficiet̄ forma nobis in actu qđ erit apud ꝓtinuationē ei⁹ in actu: tūc itelligem⁹ ꝑ illū oia q̄ itelligim⁹ ꝛ agim⁹ ꝑ illū actiōez sibi ꝑpriā: ꝛ er hoc apparet q̄ sua itellectio nō ē aligd sciaꝝ speculatiuaꝝ: ſz est aligd currēs cursu rei generate nāli a disciplina sciaꝝ speculatiuaꝝ ꝛ tō nō ē remotū vt boies adiuuēt se ī hac ītētiōe: sicut iunāt se in sciētijs speculatiuis: ſz necesse ē vt iueniat̄ illud currēs a sciētijs speculatiuis nō ab alijs. Intellecta.n. facta ipossibile est vt bēant ꝓtinuationē: qm̄ nō sūt aliquid currēs cursu nāli: ſz sūt aligd qđ nō ītēdebat̄ sic dīgit⁹ sert⁹ ꝛ mōstrū in creatura. Et ē ēt manifestū q̄ cū posuerim⁹ itellectū mālē eē gnābilē ꝛ corruptibilē: tūc nullā viā iueniem⁹ ꝟm quā itellect⁹ agēs copulet̄ cū itellectu q ē in habitu copulatiōe ꝑpria. ſ. copulatiōe simili cōtinuationi formaꝝ cū materijs. Et cū ista ꝓtinuatio nō fuerit posita nulla erit diuersitas inter cōparare ipsum ad hoiem: ꝛ ad oia entia nisi per diuersitatē sue actiōis in eis: ꝛ ꝟm hūc modū respectus eius ad hoiem nō erit nisi respectus agentis ad hoiem. non respect⁹ forme: ꝛ ꝓtingit qđ Alfarabij quā dixit ī nichoma chia. fiducia enī in possibilitate cōtinuatiōis intellectus no biscū est in declarādo q̄ respectus eius ad hoiem est respectus forme ꝛ agētis: nō respectus agētis tm̄: hoc igit̄ apparuit nobis in hoc quesito modo: ꝛ si post apparuerit nobis plus describemus.

¶ Hūc aūt de aia dicta recapitulātes. Dicam⁹ itē: q̄ oia ea q̄ sūt quodāmō ē aia. Aut.n. sensibilia que sunt: aut intelligibilia. Est aūt sciētia quidē scibilia quodāmodo: sensus aūt sensibilia.

¶ Cōgregam⁹ igit̄ ꝟm sūmā ea q̄ dicta sunt in aia. 37.
Dicam⁹ igit̄ q̄ aia est quoquo mō alia entia. Entia.n. aūt sūt intellecta: aut sensata. Scire vo res intellectas est ꝟm modū sentiēdi rē sensatā.

¶ Et cū declaratū est q̄ sunt genera virtutū cōprehēsiuaꝝ aie 37.
ꝛ q̄ sunt duo modi. ſ. sensus ꝛ intellectus opz nos mō facere vnā sūmā de aia ꝛ dicere ꝟm descriptionē q̄ est quoquo modo oia entia. Oia enī entia aut sunt sensibilia: aut intelligibilia. Dispositio aūt sensibiliū ad sensum est sicut dispositio intelligibiliū ad intellectū: ꝛ sensus ad sensatū: ergo cōtingit necessario vt aia sit entia oia vno modorum ꝟm quos possibile est dicere animā esse omnia entia.

¶ Qualiter aūt hoc sit opz ingrere. Secāt igit̄ scia ꝛ sensus in res: q̄ qdē potētia est in ea q̄ sūt potētia: que vo actu in ea q̄ sūt actu. Aie autē sensitiuū ꝛ qđ scire pōt: potētia hec sūt: hoc qdē scibile: illud aūt sensibile. Necesse aūt est aut ipsa: aut spēs esse. Ipsa qdē igit̄ nō sūt: nō.n. lapis in aīa ē: ſz spēs. Quare aia sicut man⁹ ē. ¶Manus.n. ē organū organoꝝ: ꝛ itellect⁹ spēs spēꝝ: ꝛ sensus spēs sensibiliū.

¶ Et sciēdū est quō. Dicamus igit̄ q̄ scire ꝛ sentire 38.
diuidunt̄ ꝟm diuisionē entiū. Si igit̄ fuerint in potētia erūt potētia: si actu actu intellectū ꝛ sensatuz. Necesse est eni vt entia sint aut ista: aut forme. Et nō sūt iste: lapis.n. nō existit in aia: ſz forma. Et iō aia est quasi manus. ¶Man⁹.n. est instrz istrīs. Et itellect⁹ forma formis: ꝛ sensus forma sensatis.

¶ Cū declarauit q̄ aia est quoquo modo oia entia incepit de- 38.
clarare illū modū: ꝛ. v. (Dicamus igitur q̄ scire ꝛc̄. i. q̄ differentie entiū qb⁹ diuidunt̄ sunt eedē cū differētijs aie: ꝛ sunt potētia ꝛ actus. Q uēadmodū enī sensus ꝛ intellect⁹ aut sunt potētia aut actu: ita omne sensibile ꝛ intelligibile: aut est in potētia: aut in actu. Et cū ita sit si sentiēs fuerit in potētia: sensatū erit in potētia: ꝛ si fuerit in actu sensatū erit in actu. Et silr est de itellectu cū itellecto: necesse est vt vere dicat̄ q̄ illa pars aie est illa pars entiū. Res.n. quaꝝ differētie sūt eedē ipse sūt eedē in illo mō ſz quē habēt easdē differētias. Intellect⁹ igit̄ ē itellectū: ꝛ sensus ē sensatū. D. v. (necesse ē.n. ꝛc̄. i. q̄ nō sē nisi duo mōi: aut vt itellect⁹ sit itellectū exīs ex aiaz aut forma ei⁹: ꝛ silr sensus cū sensato: ꝛ ē ipossibile vt ipm ens sit itellectū aut sensatū. ſ. ꝑ suā formā ꝛ suā nāz vt antiq opinabant: tūc.n. q̄ lapidē itelligēt aia ēt lapis. ꝛ si lignū ēt lignū. Remanet igit̄ vt illud qđ existit ī aia de entib⁹ si foꝛa tm̄ ī mā: ꝛ ꝟ itēdebat cū. v. (la

pis enim

pis enī non eriſtit i aīa: ſz trīa forma ei⁹). D. narrauit q̄ iſta ē cā q̄re aīa recipit multas formas diuerſas: vt man⁹ q̄ ē inſtrīm recipiēs oīa iſtrūa: ꝛ. d. (ꝛ iō aīa ē q̄ſi manus ꝛc).

¶ Qm̄ autē neq; reſolla ē p̄ter magnitudinē: ſicut videt: ſenſibilia ſeparata i ſpēv⁹ ſenſibilib⁹ intelligibilia ſūt. Et que abſtractiōe dicūtur. Et q̄cūq; ſē ſibiliū habitus ꝛ paſſiōes. ꝛ ob hoc neq; nō ſētiens nihil vtiq; addiſcet: neq; itelliget. Sz cū ſpeculet neceſſe ſit ꝑhantaſma aliq̄ ſpeculari. ¶ Phantaſmata aūt ſicut ſenſibilia ſunt p̄ter q⁹ ſunt ſine mā. Eſt aūt phantaſia alterū a dictiōe ꝛ negatiōe. Cō poſitio. n. itellectuū ē verū aut falſū. ¶ Primi autē itellectus qd differūt vt nō phātaſmata ſint. Aut neq; alij phātaſmata: ſz nō ſine phātaſmatibus.

39. ¶ Et q̄ p̄m q⁹ eriſtimatur magnitudo eſſe ſēſibilia eſſe ſenſibiliū ꝛ ē ſpēs ſenſibiliū ſingulr. Intelligibilia āt ſūt q̄ dicūt mō velocis. Res āt exīſtes i ſēſibilib⁹ ſt ꝛz modū habit⁹ ꝛ paſſiōis. et iō q nihil ſē tit nihil addiſcit ꝛ nihil itelligit. Si igit videt ne ceſſario videt imagines aliquas. Imagines. n. ſimiles ſūt ſenſibilib⁹. ſed ſine mā. Imago. n. aliud ē ab affirmatiōe ꝛ negatiōe. Fides. n. ꝛ non fides iueniūt per cōpoſitionē quarūdā creditionū cū q̄buſdā. ¶ Prie āt creditiōes p̄ qd diſtinguuntur: ita q⁹ non ſunt imagines. Iſte enim ꝛ ſi non ſint imagines: tamen non fiunt ſine imaginibus.

39. ¶ Et q̄ p̄m q⁹ eriſtimat q⁹ cor⁹ p⁹ qō ē vīus gen⁹ rerū ſenſibiliū eriſtit in ipſis ſenſibilib⁹: ꝛ ē vīs forma ſenſibilib⁹ p̄m q⁹ itellect⁹ diſtiguit ꝛ abſtrahit eā a ſēſib ⁹ib⁹. D. d. (ꝛ itelligibilia ſūt ꝛc). i. ꝛ cū cor⁹ p⁹ qō ē vīus itelligibiliū abſtrahit ab itellectu: ſz ē exiſtēs i reb⁹ ſēſibilib⁹: neceſſe eſt vt forme ſint exīſtes i itellectu p̄m velocitatē ꝛ rē velocis trāſmutatiōnis nō firā: ꝛ q⁹ ille eedē forme ſint exīſtes extra aīam i reb⁹ ſenſibilib⁹ p̄m q⁹ hītus eriſtit i hīte habitū ꝛ res fixa i patiēte. D. d. (ꝛ iō q nihil ſētit nihil addiſcit). i. ꝛ q̄ itētio itellecta eadē ē cū re quā ſēſus cōphēdit i ſēſato: neceſſe ē vt qui nihil ſentit nihil addiſcat p̄m cognitionē ꝛ diſtictionē p itellectū. D. d. (ſi igit vident ꝛc). i. ꝛ iſta eadē ē cā quare itellectus qui ē i nobis cū viderit aliq̄d aut viderit aliqua ꝛ intellexerit: ipſe nō itelliget p̄m niſi p̄uēctū cū ſua imagie. Imagines. n. ſunt aliq̄ ſenſibilia intellectui: ꝛ ſūt ei loco ſenſibiliū apud abſtām ſenſibiliū: ſed ſūt ſenſibilia non mālia. d. d. (imago. n. aliud eſt ꝛc). i. ꝛ dicim⁹ q⁹ imagines ſūt de genere rerū ſenſibiliū: ꝛ non ſūt itellectus: q⁹ itellect⁹ hz ꝓpriā affirmationē ꝛ negationē. Affirmatio aūt ꝛ negatio ē aliud ab imaginatiōe fides aūt ꝛ incredulitas exīſtes i itellectu nō a ſenſu ſed a rōne fiūt ꝛz cōpoſitionē creditionū habitaꝝ a ſenſu adiuicē: ꝛ. d. ꝫ q̄ ē dubiū de ꝓpōnibus nālib⁹ q̄s neſcim⁹ vñ veniant aut q̄ñ: vtrū ſint ꝓuenientes a ſenſu: aut nō. Et dicit forte nō ꝓueniunt a ſenſu ſicut multe concluſiones. D. d. (prime aūt creditiones p̄ qd diſtiguūt). i. vt mihi videt: p qd pōt aliq⁹ dicere q⁹ prie ꝓpōnes diſtinguūt a ſenſibilib⁹ ꝛ nō indigent eis oīno: ꝛ iō ſūt alie ab imaginatione. ¶ Prime. n. ꝓpoſitiōes. ꝛ ſi cōceſſerim⁹ q⁹ nō ſūt imaginatio: tñ videt eſſe cū imaginatione: ꝛ hoc oſtendit eas i digere ſenſu: ꝛ hic eſt completus ſermo de rationali.

¶ Qm̄ āt aīalīū aīa p̄m duas diffinita ē potētias diſcretio q̄ intellectiue op⁹ ē ꝛ ſenſus. Et adhuc in mouēdo p̄m locū motū. De ſenſu qdez ꝛ itellectu determinata ſint tāta. De mouente āt qd forte ſit aie ſpeculādū ē: vtrū vna q̄dā ps ipius ſit ſepabil: aut magnitudie: aut rōne: aūt ois aīa. Et ſi ps aliq̄ vtrū ꝓpria ſit p̄ter ꝓſuctas dici ꝛ dictas: aut harum vna aliqua ſit.

¶ Qm̄ aie aīalīū diffiniūt p duas vtutes. Quaruꝝ 40.
vna ē diſtiguēs q̄ ē ad actionē ſēſ⁹ ꝛ itellectus. Et alia ad motū localē. Et iā diſtixim⁹ p̄monē de ſēſu ꝛ itellectu. ꝛ mō oꝛ log i motoꝛe. qd ſit de aīa: ꝛ vtꝝ ſit ps vna ei⁹ diſtincta p magnitudinē: aut p diffinitiōez: aut ē tota aīa: ꝛ ſi ē ps ei⁹: vtꝝ ē aliq̄ ꝓpriū aliō a reb⁹ aſſuetiſ dici: aut iſta dēa nō ſt aliq̄d iſtoꝝ.

¶ Cū cōpleuit ſermonē de virtutib⁹ diſtinguētib⁹ rurſus 40.
ē ad ſermonē de virtute motiua i. loco: ꝛ icepit dare cām q̄re icepit log de hac virtute. ꝛ. d. (ꝛ q̄ aīe aīalīū ꝛc). i. ꝛ q̄ antiq aſſueti ſūt diffinire aīas aīaliū duab⁹ virtutib⁹. quarū vna eſt compḥēſiua diſtictiua: alia aūt motiua i loco. ꝛ iā determinauim⁹ ſermonē de virtute diſtictiua p̄ q̄ dixim⁹ de virtute ſenſus ꝛ itellect⁹: oꝛ nos mō dicere de motoꝛe i loco qd ſit de aīa. D. d. (ꝛ vtrū ē pars ꝛc). i. ꝛ quēad modū ē ēt de hac virtute: vtrū ſit pars aīe: aut tota aīa. ꝛ ſi eſt pars aīe: vtrū ē ſeparata ab alijs in qdditate ꝛ loco: vt multi antiq opinabāt: aut tñ differt i qdditate ꝛ diffinitiōe d. d. (ꝛ ſi ē ps ei⁹ ꝛc). i. ꝛ ſi iſta virtus ē ps aīe vtrū ē ps earū ꝑtū q̄ dicte ſunt ab ātiqs: aut nō ē aliq̄ illaꝝ ſz alia.

¶ Oꝛ aūt dubitationē moꝝ qūo oꝛ ptes aie dicere: ꝛ quot. Mō. n. quodā ifinite videt: ꝛ nō ſolū quasdā dicūt determinātes rōnatiuā: irascibilē: ꝛ appetitiuā. Vi āt rōnē hītē ꝛ irrōnabilē. Scōm enī dīas p q̄s ſeparant has. ꝛ alie videtur ptes maiorē dīam his hītes de gb⁹ ꝛ nunc dictū ē. Vegetatiua. n. q̄ ꝛ plātis icſt: ꝛ oīb⁹ aīalibus. ꝛ ſēſitiua quā neq; ſicut irrationabilem: neq; ſicut rationē hītez ponet quis vtiq; facile. Adhuc autem ꝛ phantaſtica que per eſſe quidem ab omnibus altera eſt.

¶ Et cū hoc ſermone ēt oꝛitur q̄ō. ꝛ ē q̄ūo ſunt partes aie: ꝛ quot ſunt. Videtur. n. quoquo mō eē ifinite. ꝛ q⁹ nō ſūt ille ptes quas hoies numerant apud diffinitiōez. ſ. rationabilis: ꝛ irascibilis: ꝛ deſiderabilis. ꝛ quidam diuidūt eas i ratiōabilē: ꝛ nō ratiōnabilem. Diuiduntur enim p̄m differentias diuidentes eā ēt i partes diuerſas: iter quas exiſtit diuerſitas maioꝝ q̄ inter iſtas de q⁹ loquimur. ſ. virtutē nutritiuam exiſtentem in vegetabilibus: ꝛ virtutem ſenſibilem quā null⁹ vult numerare. Nō eſt enim irrationabilis neq; ēt rōnabilis: ꝛ virtus etiā p quā fit imaginatio differt per ſe ab alijs. 41.

¶ In hac ꝑſcrutatiōe oꝛitur q̄ō cōis oīb⁹ virtutib⁹ aīe ꝛ ē q̄ūo 41.
ptes aīe ſūt plures: ꝛ vñ: ꝛ quot ſūt. D. vedit modū ex quo difficile cognoſcit quot ſūt ptes ei⁹: ꝛ. d. (videnť. n. ꝛc). i videť. n. q̄ñ aliqs voluerit nūerare eas q⁹ magis ſūt ifinite q̄z finite. ¶ Partes. n. ei⁹ nō ſūt ptes ille q̄s hoies aſſueti ſūt nūerare q̄ñ diffiniūt aīaz. Et. d. (quoquo mō) q̄: ꝛ ſi aliqs voluerit numerare aīam cōcupiſcibilē p̄m nūerū rex q̄s cōcupiſcit: tūc vī eē illā ifinitā: ꝛ inuit ¶ Platonē dicētē ptes eē tres. rōnabilē: ꝛ irascibilē: ꝛ deſideratiuā. ꝛ poſuit irascibilē ꝛ deſideratiuā duas: ꝛ ſūt vnius virtutis. ſ. aīe cōcupiſcibilis. d. d. (ꝛ qdā diuidūt ꝛc). i. ꝛ faciūt i ꝫ errorē ꝛ peccatū. Videť. n. q⁹ anima diuiditur p̄m differētias habēdas in partes inter quas eſt maior diuerſitas q̄z inter iſtas partes in quas diuidunt animam. D. numerauit illas partes: ꝛ dixit (ſcilicz virtutem nutritiuā ꝛc). i. U. g. hic q⁹ anima

diuiditur in virtutē nutritiuā ⁊ sensibilē. Null⁹.n. pōt ponere aiam sensibilē i virtutē rōnabilē neq; i virtutē irrōnabilē: cū non sit de eis q̄ carēt rōne q; nō est aliqd cōprehendēs: neq; de habētib⁹ rōnē. Ratio.n. non existit in o.b⁹ aia lib⁹: ⁊ itēdebat p̄ b̄ notificare errorē duor⁹ diuidentiū. ſ. diuidētis eā i rōnabilē: ⁊ irascibilē: ⁊ desideratiuā: ⁊ diuidentis eā i irrationabilē ⁊ nō rōnabilē. Qui.n. diuidit eā i hec duo difficile pōt ponere in vtrāq; illarū virtutes multas. Ut.g. sensū ⁊ imaginationē. Qui āt diuidit eā i illas tres: peccauit duob⁹ mōis: diuisit.n. multas differentias. Ut.g. nutriri ⁊ imaginari: ⁊ ēt diuisit eandē virtutē. ſ. concupiscibilem in plures vna: ⁊ cū aia fuerit diuisa tali diuisiōe: tūc partes anime erunt infinite sicut innuit p̄mo.

¶ Cui aūt hæ eadē vel altera sit hz multā dubitationē ſt aliqs ponat separatas partes aie. Adhuc aūt appetitiua: ⁊ q̄ rōne ⁊ potētia: altera vī vtiq; eē ab oīb⁹: ⁊ cōueniēs vtiq; hāc sequestrare. In rōnatiua aūt volūtas fit. In irrōnabili ⁊ cōcupiscitiua ⁊ ira. Si aūt tria i aīa i vno quoq; erit appetitus.

42. ¶ Et cōtigit magna q̄ō i q̄cūq; istaꝝ fuerit accepta ⁊ vtrū ē eadē: aut diuersa: ⁊ marie si aliqs posuerit q̄ tres p̄tes aie sūt diuerse. Et iopinabile ē ēt cum hoc q̄ō dirim⁹ distiguere hoc q̄ō existimaī eē diuersū ab oīb⁹ in diffinitiōe ⁊ actiōe. Principale.n. existit in pte cogitatiua. Desideriū aūt ⁊ ira inueniūtur in non rōnabili. Si igī anima habet tres partes: tunc desiderium inueniī in vnaquaq; illarum.

42. ¶ Et p̄tigit nobis q̄ō in quacūq; istaꝝ trīū virtutū aut duaꝝ numerauimus virtutē imaginatiōis. ſ. vtrum ista virtus sit vna illarū virtutū in quas diuisimus partes aie: aut est diuersa ab eis: ⁊ marie si aliqs posuerit q̄ partes aie sūt diuerse in diffinitiōe ⁊ loco. D. d. (⁊ iopinabile ē ⁊c). i. ⁊ inopinabile est diuidere hāc virtutē q̄ existimaī esse diuersa ab oīb⁹ in actiōe ⁊ diffinitiōe: ⁊ itēdit virtutē desideratiuā: ⁊ ponere eā in habente rōnē ⁊ in carente rōne: ⁊ nō ponere eam p̄priam alteri duor⁹ modor⁹: sicut ē dispō de alijs virtutib⁹ aie: sed in vtroq;. Ut virtus.n. p̄cipalis nō existit nisi in aīali rōnali: ⁊ b̄ itēdebat cū. d. (in parte cogitatiua: ⁊ nō p̄cipali: sicut desideriū ⁊ ira existit i nō rōnabili) hz nos videm⁹ istā vtutē nūerari hz nūer ū vtutū ita q̄ si partes anime fuerint tres: tunc desiderium inuenietur in omnibus earum. ⁊ hoc intendebat cum dixit (si igitur anima ⁊c.)

¶ Et ēt de quo nūc sermo instat quid forte mouens ſm locū aīal est. Scōm quidē.n. augmētū ⁊ decremētū motū q̄ō oīb⁹ iest videbitur vtiq; mouere generatiuū ⁊ vegetatiuū. De respiratiōe autem ⁊ expiratione: ⁊ somno ⁊ vigilia posterius perspiciendum. Habent enim ⁊ hec dubitationem multam.

43. ¶ Illud aūt ad q̄ō peruenimus i sermone est: qd est illud q̄ō mouet aīalia de loco i locuz. Et existimaī q̄ mot⁹ qui est ſm augmētū ⁊ diminutionē existit i oīb⁹. ⁊ illud q̄ō existit in oīb⁹ ē illud q̄ existimaī mouere generatiuū ⁊ nutritiuū. Et post ꝓsiderabim⁹ de anhelitu: ⁊ de somno ⁊ vigilia. In istis enī sūt multe questiones.

43. ¶ Idest sed nos non itēdebam⁹ istas q̄ones in hoc loco. Intentio enī nostra ē p̄scrutari illud q̄ō mouet aīal in loco qd sit. D. d. (⁊ existimaī q̄ motus ⁊c). ſ. ⁊ existimaī q̄ mot⁹ aīalis ſm augmētū ⁊ diminutionē existit i oīb⁹ aīalibus: ⁊ q̄ō est tale attribuī virtuti q̄ mouet ad gnāndū ⁊ ad nutriēdū. Et itēdebat p̄ b̄ notificare q̄ iste motus ē aluis a motu locali existenti a motu locali hz vterq; sit i loco: ⁊ q̄ motor i eis est diuersus. D. d. (⁊ post cōsiderabim⁹). i. ⁊ postq̄z locuti fuerim⁹ de hac vtute ꝓsiderabim⁹ de anhelitu: ⁊ sōno ⁊ vigilia: cū vtrūq; sit ab aīa mot⁹: ⁊ habebat multas q̄ones.

¶ Hz de motu ſm locū qd mouēs aīal ſm ꝓcessiuū motū cōsiderādū. Quod qdē igitur nō vegetatiua potētia mānifestū. Sēp.n. pp aliqd mot⁹ hic: ⁊ aut cū phātasia: aut cū appetitu ē. Nihil.n. nō appetēs aut fugiēs moueī: hz aut violētia. Amplius ⁊ plante vtiq; essent motiue ⁊ vtiq; haberent aliquam partem organicam ad motum hunc.

¶ Cōsiderem⁹ igī de motu locali: ⁊ qd ē illud quod 44. mouet aīal motu locali. Et mānifestū ē q̄ hoc nō ē a virtute nutritiua. Ista.n. virtus sp attribuit illis: Ista aūt aut ē cū imaginatiōe aut cū desiderio. Nihil.n. moueī: nisi aut p̄ desideriū ad aliqd: aut p̄ fugā ab ipso: nisi motus eius sit violentus. Et si ista esset etiā dispositio plantarum: essent mote ⁊ haberent membrū organicum iuuans hunc modum.

¶ Idest ⁊ q; actio vtutis nutritiue ē sp ⁊ attribuit vegetabilibus. Actio aūt istius virtutis nō est semp: neq; est in vegetabilib⁹: ⁊ iste mot⁹ qui ē i loco semp est cū imaginatiōe ⁊ desiderio ad aliqd. Nihil.n. moueī volūtarie: nisi aut desiderando aliqd. aut fugiēdo ipsū. Si igit iste motus eēt ab aīa nutritiua: cōtigeret vt ista aīa eēt desiderās: ⁊ imaginās. ⁊ si virtus nutritiua eēt mouens i loco: contingeret vt plante mouerent i loco: ⁊ si plante mouerēt in loco: tūc haberent hanc dispōnē. ſ. imaginationē ⁊ desideriū: ⁊ haberēt ēt mēbrū organicum per quod fit motus.

¶ Silr aūt neq; sensitiuum. Multa.n. aīaliū sūt q̄ sensū qdē hnt: manentia aūt ⁊ imobilia sūt p̄ finez. Si igit nā nihil facit frustra: neq; deficit i necessarijs: nisi i orbatis: ⁊ i iperfectis. Huiusmōi āt aīaliū p̄fecta: ⁊ nō orbata sūt: signū aūt ē q; gnātiua quidem sūt ⁊ augmētū habēt ⁊ decrementū. Quare ⁊ haberent vtiq; partes organicas ꝓcessionis.

¶ Et ēt ſm hūc modū ē aliud a sensu. Multa aīa- 45. lia.n. hnt sensū: ⁊ sūt gescētia. i. eodē loco: ⁊ nō mouent oīno. Si igitur nā nihil facit ociose: ⁊ p̄fecte operatur i reb⁹ necessarijs: nisi sit i reb⁹ mōstruosis q̄ nō sūt p̄fecte. Talia.n. aīalia sūt p̄fecta nō monstruosa. ⁊ signū ei⁹ ē q̄ generant: ⁊ hnt ascensū: ⁊ descēsū: ⁊ iō hnt mēbra organica p̄ q̄ fit mot⁹ localis

¶ D. ⁊ oz ēt ſm hūc modū vt ista virt⁹ mouēs i loco: sit alia 45. a sensu. Multa.n. aīalia sentiūt: hz nō moueī oīno. ⁊ necesse est vt ista aīalia nō moueant oīno: q̄n cū nā nihil facit ociose. ſ. nullū mēbrū facit sine iuuamēto: neq; diminuit i reb⁹ necessarijs. i. neq; abstulit aīali mēbrū in quo habet iuuamentum necessarium nisi hoc sit p̄pter occasiones contingentes in minori parte: vt digitus sext⁹. ⁊ ista animalia nō mota non habēt instrumētū ambulandi: ⁊ sunt cū hoc perfecta nō mōstruosa: ⁊ signū eius est q̄ generant sibi similia. ⁊ habent in sua vita ascensū ⁊ descensū: sicut alia entia nālia: quorum esse est nāle: ergo necesse est vt sint aīalia nō mota ⁊ ideo nō habent mēbra motus. ⁊ debes scire q̄ non vtitur loco cōmunicantie i destruendo has virtutes esse motiuas: nisi ita: q; suum quesitum est cā propinqua motus: ⁊ si non tunc sensus est vna causarum istius mot⁹: hz causa remota.

¶ At vō neq; rōnatiua ⁊ vocat⁹ intellect⁹ est mouēs. Speculatiuus qdem.n. nihil speculaī actuale. nz dicit de fugibili ⁊ p̄sequibili. Sēp aūt mot⁹ aut fugientis:

gientis: aut ꝓsequẽtis aliqd ẽ. Sz neqz cũ speculatus fuerit aliqd hmõi: iã ꝓcipit aut ꝓsequi: aut fugere. ℙDuta multotiẽs intelligit terribile aliqd aut delectabile: non iubet autẽ timere sed coꝛ mouetur Si autem delectabile aliqua altera pars.

46. ¶Sz illud qõ mouet nõ est pars cogitatiua: neqz illa q̃ dr̃ itellect⁹. ℙPars.n. cogitatiua ñ videt illud qõ facit neqz dicit aliqd i fugito: neqz i q̃sito. ℳDotus.n. sp inuẽiẽ: aut i fugiẽte: aut i querẽte. ℕeqz ẽ ẽt ex eis q̃ qñ viderit rẽ talẽ mittẽt ad querẽdũ aut fugiẽdũ. ℳt multotiẽs opinamur aliqd eẽ delectabile aut timoꝛosũ: ⁊ nõ mittimus ad timoꝛem. ℒoꝛ autem mouetur quando aliud mẽbꝛũ delectatur.

46ª ¶ℙotest intelligi ꝑ partẽ cogitatiuã itellectus speculatiu⁹ ⁊ ꝑ partẽ que dicit itellect⁹: itellect⁹ opatiu⁹. Et iõ. d. (pars .n. cogitatiua nõ videt ⁊c). i. pars speculatiua nõ cõsiderat de reb⁹ opatiuis: neqz de aliq̃ re vtili q̃sita: neqz de aliqua re nocẽte fugita: mot⁹ aũt in loco nõ iuenit nisi: aut in querente: aut in fugiẽte. D. d. (neqz ẽ ẽt ex eis ⁊c). i. neqz ẽ ẽt ps itellectus q innat⁹ ẽ cõsiderare in q̃sito ⁊ fugito. ⁊ excitat mẽbꝛum mobile ad motũ ad rẽ delectabilẽ: aut mẽbꝛ mobile i timoꝛe ad motũ: vt accidit nobis qñ imaginamur aliqd delectabile aut timoꝛosũ qꝫ mẽbꝛ ꝓpriũ illi delectabili mouetur i nobis ⁊ coꝛ cõstringit tũc ex illo timoꝛoso: ⁊ itellect⁹ nihil videt ex ꝟ: sz videm⁹ ipsũ moueri ex illo timoꝛoso: aut ad aliud delectabile: ⁊ ꝟ intẽdebat cũ. d. (coꝛ ãt ⁊c) ita cecidit in scriptura: ⁊ forte diminuit ex ea tñ qꝫ itẽtio eẽt ista. s. coꝛ aũt mouet ex timoꝛe aut ex delectatiõe: qñ aliud mẽbꝛ delectatur: ⁊ demõstrat hoc qꝫ iuenim⁹ in alia trãslatiõe. s. (multotiẽs cogitat itellect⁹ in aliquo timoꝛoso: aut i aliquo delectabili: sz nõ ꝓp ꝟ erit timoꝛ: aut delectatio. ℒoꝛ ãt mouetur motu timoris: sz nõ ex itellectu: ⁊ cũ cogitauerit i aliq̃ delectabili: tẽ mẽbꝛ aliũ a coꝛde mouet motu delectatõis)

¶Amplius ⁊ ꝓcipiẽte itellectu ⁊ dicẽte itelligẽtia fugere aliqd: aut ꝓseq nõ mouet. Sed sz cõcupiscẽtiã agit vt icõtinens. Et totaliter aũt videmus qñ hñs medicatiuã nõ sanat: tanꝫ alteri⁹ quidẽ sit ꝓpriũ agere ꝑm sciam. sed non scientie.

47. ¶Et cũ itellect⁹ miserit: ⁊ cognitio affirmauerit fugere aliqd: aut q̃rere aliqd nõ mouebit. Sz facit illud qõ cõuenit delectatiõi. s. qꝫ nõ põt se retinere. Et vlr videm⁹ hñtẽ artẽ medicine non sanare: qꝛ aliud ẽ ꝓcipale actionũ: q̃ fiũt per cognitionẽ.

47ª ¶Et videm⁹ ẽt qꝫ intellect⁹ multotiẽs mittit ad q̃rẽdũ aliqd aut fugiẽdũ: sz tñ hõ nõ mouet ab eo qꝫ affirmat itellect⁹ ℏ er eo qñ ꝓuenit delectatiõi vt accidit viro voluptuoso qui nõ refrenat se vt deberet. D. d. (⁊ vlr ⁊c). i. ⁊ vlr videmus multotiẽs qꝫ multi sciẽtes aliquã artẽ nõ agũt ꝓ illã artẽ sicut videm⁹ multos medicos q nõ curãt se cũ infirmãt: ⁊ ꝟ nõ ẽ nisi qꝛ ali⁹ motoꝛ ẽ ꝓcipalis actiõis illaꝫ actionũ q̃ agũt ꝓ cognitionẽ ⁊ artẽ: ⁊ si nõ: cõtigeret vt oẽ hñs cognitionẽ alicui⁹ opationis non ageret nisi illam rem quã scit.

¶At vo neqz appetit⁹ hmõi mot⁹ dominus ẽ. Abstinẽtes.n. appetẽtes ⁊ cõcupiscẽtes nõ operãt: quoꝫ hñt appetitũ: sz sequũt intellectũ. Uidẽtur ãt duo hec mouẽtia: aut appetit⁹: aut itellect⁹. Si qs phãtasiã posuerit sicut itelligẽtiã quãdã. ℳdulta.n. pꝛeter sciam sequũtur phãtasias. Et i alijs aialib⁹ nõ itelligentia: neqz rõ ẽ sz phãtasia. ℳtraqz ergo motiua ꝑm locũ intellectus ⁊ appetitus.

¶ℙrincipalitas igitur i hoc motu nõ ẽ cognitionis neqz ẽt desiderij. ℕeremite.n. desiderãt ⁊ cõcupiscũt. Sz nõ agũt ea ad q̃ mouentur ꝓ desideriũ: qꝛ cõsequũt itellectũ. Appet igit qꝫ illud qõ facit motum ẽ hec duo: desideriũ. s. ⁊ itellect⁹. Et si aliquis posuerit qꝫ imaginatio ẽ silis desiderio. In plurib⁹ eni reb⁹ cõsequimur imaginationẽ sine cognitiõe. Alia eni aialia nõ hñt existimationẽ neqz cognitionem: sed imaginationẽ. ℕec igitur duo. s. desideriũ ⁊ intellect⁹ sunt mouẽtia de loco in locum. 48.

¶Quid igitur dñat i isto motu ⁊ appꝛopꝛiat ei nõ ẽ cognitio cuz multotiẽs moueamur a desiderio: ꝛz itellect⁹ videat nos nõ debere moueri. ℕeqz ẽt qꝫ domiat i isto motu ẽ desideriũ: qꝛ multi hoies desiderãt ꝛz nõ ꝓsequũt desideriũ: ꝛz itellectũ. Et cũ declarauit qꝫ mot⁹ localis ꝑ posse ẽ attribui alteri istaꝫ vtutũ singlr: ⁊ apparet ẽt qꝫ vtraqz illaꝫ hz i troitũ i mouẽdo: mot⁹. n. ñ fit sine desiderio: neqz sine itellectu aut imaginatiõe. d. d. (apparet ⁊c). i. apparet igit ex ꝟ qõ diximus qꝫ agẽs motũ ẽ duo: itellectus. s. ⁊ desiderium aut imaginatio q̃ ẽ sil⁹ desiderio. In plurib⁹. n. reb⁹ mouemur ab imaginatiõe sine aliq̃ cognitiõe sicut aialia mouẽt. Alia. n. aialia nõ hñt cogitationẽ ꝛz i loco cogitationis hñt imaginationem. ℐste igit due virtutes sunt mouentes de loco in locum. s. intellectus aut imaginatio. 48ª

¶Intellect⁹ aũt qui ꝓp aliquid rõnatur: ⁊ qui practicus est: ℙdiffert aũt a speculatiuo fine. Et appetit⁹ ois ꝓpter aliquid ẽ. ℒuius. n. appetitus hoc pꝛincipiũ practici intellect⁹. ℳltimũ aũt pꝛincipiũ actionis est. ℚuare rõnabiliter hec duo videnť mouentia appetitus ⁊ itelligentia practica. Appetibile. n. mouet. Et ꝓpter hoc itelligentia mouet: qꝛ pꝛincipium huiusmodi quod appetibile.

¶Et itellect⁹ opatiuus: ⁊ ẽ cogitans in re differt a speculatiuo in pfectiõe. ℴẽ. n. desideriũ ẽ desideriũ ad aliquid. ℙdesideriũ. n. nõ ẽ pꝛicipiũ intellectus speculatiui. ꝛz ille alius est pꝛincipiũ itellect⁹. ⁊ iõ necessario apparet qꝫ hec duo sunt mouentia. s. desideriũ: ⁊ cogitatio apud actionem. ℙdesideriũ eni mouet: ⁊ iõ cogitatio mouet qꝛ ẽ desideratiua. 49.

¶D. ⁊ intellectus ꝓ quẽ agit: ⁊ est cogitatiuus: operatiuus differt a speculatiuo in pfectione ⁊ fine. finis. n. speculatiui ẽ scire tñ: operatiui aũt opari. d. d. (⁊ oẽ desideriũ ⁊c). i. et qꝛ oẽ desideriũ est desideriũ ad aliqd: iõ desideriũ non est pꝛincipium mouẽs intellectũ opatiuũ ꝛz illud desideratum mouet intellectũ: ⁊ tunc desiderabit itellectus et cũ desiderauerit tunc mouebit hõ. s. a virtute desideratiua que ẽ itellectus aut imaginatio. d. d. (iõ necessario ⁊c). i. et qꝛ pꝛincipiũ mot⁹ ẽ ex desiderato: apparet qꝫ hec duo mouẽt hoiem. s. desideriũ et ꝙsensus qui sũt erga opatiões ꝑm hũc modũ. s. qꝫ faciens desiderare ⁊ mouere qõ est intellectus: idẽ sũt ꝛz est mouẽs qꝛ facit desiderare rẽ: et ꝟ itẽdebat cũ. d. (desideratũ. n. ⁊c). i. desideratũ. n. qꝛ ipm est qõ mouet ad rem quã cõprehẽdit: et est intellectus operans aut imginatio: ⁊ intellectus qñ cõphẽdit aliqd desiderabit ꝓ sciam: et mouebit ꝑ desideriũ: necesse est vt ipse itellect⁹ sit mouens ꝑm qꝫ est desiderans: non ꝑm qꝫ est cõphendẽs: neqz ꝛz qꝫ desideriũ est alia virtus ab intellectu: q̃ est ẽt mouens ꝑm qꝫ ipe declarabit post. Et ꝟ qõ ipe. d. de itellectu opatiuo itelligẽdũ ẽ de imagiatiõe. aialia. n. vlr mouet ab imagiatiõe. si igit forma fuerit imaginata ex cognitiõe: tũc mot⁹ attribuetur intellectui operatiuo: ⁊ si non fuerit ex cogitatione: tunc attribuetur ipsi virtuti imaginatiue. 49ª

¶Et phãtasia cũ moueat nõ mouet sine appetitu. Unũ igr̃ mouẽs qđ appetibile. Si.n. duo itellect⁹ ⁊ appetitus mouebant ꝺm cõem vtiqz aliquã speciem mouebant. Nũc aũt itellect⁹ nõ videtur mouẽs sine appetitu. Volũtas.n. appetitus ẽ. Cũ aũt ꝺm rõnẽ mouetur ⁊ ꝺm volũtatẽ mouetur. Appetitus autem mouet ꝓeter rationem. Concupiscẽtia quidem enim appetitus quoddam est.

50. ¶Et ꝓncipiũ hui⁹ erit i tpe in quo mouet imaginatio. Null⁹ igr̃ mot⁹ erit extra desideriũ. motor igr̃ ẽ vn⁹. ſ. desideras. Mouẽs.n. si eẽt duo. ſ. itellect⁹ ⁊ desideriũ: tũc moueret mõ cõi. Mõ aũt itellectus nõ vł mouere post desideriũ. Volũtas.n. ⁊ desideriũ qñ mouet i cogitatione: tũc voluntas mouet: ⁊ desiderium mouet motu qui non intrat cogitationem. Appetitus autem est aliquod desiderium.

50. ¶Jdest ⁊ ꝓncipiũ b⁹ mot⁹ q ẽ ex re desiderata erit i tẽpore in quo imagiatio mouet a re desiderata sine appetitu. Imagiatio.n. ꝓio cõphẽdit desideratũ. ſ. patiẽ ab eo ꝺm cõphensionẽ: ⁊ cũ cõphẽderit ipm forte desiderabit: ⁊ cũ desideraverit ⁊ nõ erit illic aliud desideriũ ꝺzũ: neqz alia vt⁹ aie ꝺzia: tũc mouebit aiał i loco ad illud desideratũ. D. d. (motor igiẽ ẽ vn⁹). i. motor igiẽ q ẽ desideratũ qr ẽ vn⁹ ꝓtinget vt illud qđ mouet ab ea qđ ẽ mouẽs aiał. ſ. vt⁹ desideratiua sit vna ẽt: ⁊ b ẽ aut itellect⁹ aut imagiatio: ꝟz qꝺ vtrũqz ẽ desideras. ⁊ si mouẽs aiał eẽt duo. ſ. itellect⁹ ꝑ se: ⁊ vt⁹ desideratiua ꝑ se ꝺm qꝺ sũt diuersa: tũc mot⁹ aialis non ꝓueniret ab eis nisi accñtalr. ſ. ꝓ nãm cõem istis duab⁹ virtutib⁹ q̃ eẽt alia ab vtraqz illaꝝ. D. d. (mõ aũt itellect⁹). i. ⁊ si ita eẽt cõtingeret vt itellect⁹ ꝑ se moueret aiał ⁊ ẽt desideriũ ꝑ se. ⁊ nõ ẽ ita. Jntellect⁹. n. nõ vł mouere nisi volũtarie: sicut imagiatio nõ vł mouere sine desiderio: ⁊ ꝺia iter volũtatẽ ⁊ desideriũ ẽ: ⁊ qr qñ volũtas ⁊ desideriũ mouẽt: tũc volũtas mouet ꝺm cogitationẽ: desideriũ aũt mouet nõ ꝺm cogitatiõez d. d. (⁊ desideriũ ẽ aliqs appetit⁹) ita eccidit i scriptura ⁊ ẽ falsũ: ⁊ ꝺz legi (⁊ appetit⁹ ẽ aliqđ desideriũ). i. qꝺ ps aie desideras ẽ mouẽs vlr. Si igiẽ desideraverit ꝑ cogitationẽ dicẽt volũtas: ⁊ si fuerit sine cogitatiõe dicẽt appetitus: ⁊ demõstrat hũc errorẽ alia trãslatio in qua dicitur: appetitus aũt mouet sine cogitatione: qr appetitus est mod⁹ desiderij.

¶Jntellect⁹ qdẽ oĩs ꝓncipior̃ rect⁹ ẽ. Appetit⁹ aũt ⁊ phãtasia recta ⁊ nõ recta. Uñ sp qdẽ mouet appetibile. Sz hoc ẽ bonũ: aut appẽs bonũ. Nõ aũt oẽ: sz actuale bonũ. Actuale.n. ẽ cõtigẽs ⁊ alr̃ se hꝫ.

51. ¶Ois igr̃ itellect⁹ ẽ rect⁹. Appetit⁹ aũt ⁊ imaginatio qñqz sĩt recti ⁊ qñqz nõ. Et iõ ps appetitiua mouet sp: sz hoc aut erit bonũ: aut existimabitur eẽ bonũ: ⁊ nõ i oĩb⁹. Jllud.n. actuale ẽ laudabile. Et actuale ẽ illud qđ possibile ẽ vt habeat rẽ alio modo.

51. ¶D. ⁊ ois actio ex itellectu ẽ recta: actiões aũt q̃ sũt ex appetitu ⁊ imaginatiõe: qñqz sunt recte: qñqz nõ. Et iõ ps appetitiua mouet sp qr mouet ad rectũ: ⁊ ñ rectũ. Jntellect⁹ aũt nõ mouet nisi ad rectũ tñ: ⁊ iõ nõ mouet sp. D. d. (sz b aut est bonũ ⁊c) sz b erga qđ mouet vt⁹ appetitiua: aut ẽ bonũ: aut existimat eẽ bonũ: sz nõ ẽ. Et b bonũ: ad qđ mouet ista vt⁹ nõ ẽ bonũ cõe oĩb⁹. Jllud. n. bonũ qđ ẽ i actu sp ẽ laudabile simplr: ⁊ b itẽdebat cũ. d. (sz nõ i oĩb⁹ illud. n. actuale est laudabile). i. ⁊ illud bonũ erñs i oĩb⁹. illud. n. bonũ qđ sp ẽ actuale ẽ laudabile. D. d. (⁊ actuale ẽ illud qđ possibile est ⁊c). i. ⁊ bonũ qđ ẽ pura actio ẽ bonũ qđ mouet alio mõ a mõ ꝺm quẽ mouẽt ista bona: q̃ qñqz sĩt potẽtia: qñqz actu: ⁊ põt itelligi ꝑ b qđ. d. (sz nõ i oĩb⁹). i. ⁊ bonũ ad qđ mouet ista virtus: nõ ẽ bonũ ꝺm totũ. i. sp ⁊ simplr. Jllud. n. bonũ qđ ẽ actu ponit eẽ laudabile: vel alr̃ (sz nõ i oĩb⁹). i. sz bonum qđ cõphẽdit ista vt⁹ nõ ẽ bonũ erñs laudabile ab oĩb⁹: sz bonũ itellectui: opatiõi ẽ laudabile apud illã vtutẽ: ⁊ bonum qđ põt inueniri alio modo ab eo ꝺm quem est bonũ. Bonũ aũt commune oĩbus est bonum purum: ⁊ intentio in istis ẽ ꝓpinqua: ⁊ quasi ista postrema videt conuenientioz.

¶Qđ qdẽ igr̃ hmõi potẽtia aie mouet q̃ vocat appetit⁹ mãifestũ ẽ. Diuidẽtib⁹ aũt aie ptes: si sz potẽtias diuidat ⁊ separẽt valde multe fiũt. Vegetabile: sẽsibile. Jntellectiuũ. cõsiliatiuũ. Adhuc appetitiuũ hec.n. pl⁹ differt abiuicẽ qꝺ ꝓcupiscibile ⁊ irascibile

¶Jã igr̃ appuit qꝺ talis vt⁹ aie mouet: ⁊ ẽ q̃ dicit appetitiua. ⁊ diuidẽtes aiam si diuidũt eã ꝺm vtutes: tũc iueniũt multas ptes valde. ſ. nutritiuã: ⁊ sẽsibilẽ: ⁊ itelligẽtẽ: ⁊ cogitatiuã: ⁊ desideratiuã. iste.n. dicta sĩt abiuicẽ: ⁊ magis ꝺsideratiua: ⁊ ilr̃ irascibil 52.

¶Jdest iã appuit ex b ꝺmõe qꝺ talis vt⁹ vtutũ aie q̃ cõphẽdit rẽ ⁊ desiderat ipaz ẽ vt⁹ mouẽs aiał: ⁊ ẽ q̃ dr̃ appetitiua. Et illi g solẽt diuidere aiam i tres: aut in duas ptes: oportebat eos si itẽdebãt diuidere illã ꝟz vtutes hũdas: diuidere eas in plures ptes: cuz plures habeant partes illis tribus. U. g. nutritiuã: sensibilem: intelligibilem: ⁊ cogitatiuam. 52.

¶Qm̃ aũt appetit⁹ sĩt ꝺzij adiuicẽ: hoc aũt accidit cuz rõ ⁊ cõcupiscẽtie ꝺzie fuerit. Sũt aũt i ipsis sensũ habẽtib⁹. Jntellect⁹ qdẽ. n. ꝓp futurũ retrahere iubet: cõcupiscẽtia aũt ꝓp ipz iã. Uł. n. qđ iã delectabile: ⁊ simpliciter delectabile: ⁊ bonum simpliciter. ꝓpterea qꝺ non videtur quod futurum.

¶Et ꝓp diuersitatẽ appetit⁹ cõtrariãtur sibi adiuicẽ: ⁊ hoc accidit qñ mõi appetit⁹ fiũt oppositi: ⁊ non erit nisi hũti sẽsũ ꝑ tps. Et itellect⁹ coget nos ad ꝓ hibẽdũ ꝓp rẽ futurã. Et appetit⁹ ꝓp rẽ pñtis voluptatis. Existimatur.n. qꝺ res pñtis voluptatis ẽ voluptas simpliciter: qr non aspicit rem futuram. 53:

¶Põt itelligi ⁊ ꝓp diuersitatẽ appetituũ: q sũt i aia cõcupiscibili ꝺicũt sibi i motu ab iuicẽ: vel alr̃. i. ⁊ ꝓp diuersitatẽ appetit⁹ aie ꝓcupiscibilis ab itellectu ꝺicũt sibi ad iuicẽ: ⁊ b ẽ mãifestũ. D. d. (⁊ accidit b ⁊c). i. ⁊ b accidit i eadez re qñ mõi appetituũ i ea fuerit oppositi: ⁊ iste mod⁹ ꝺzietatis nõ iuẽit nisi i aiali qđ cõphẽdit tps qr cõphẽdit aliqđ ex re i pñti tpe q̃z illud qđ ẽ ex ea i futuro. U. g. qꝺ i eadẽ re iudicare. qđ mõ ẽ voluptibile ⁊ i futuro ꝓtristabile. D. d. (⁊ itellect⁹ coget ad ꝓhibẽdũ) et itẽdebat demõstrare diuersitatẽ duoꝝ modoꝝ i appetitũ. ſ. appetitũ itellect⁹: et appetitũ aie cõcupiscibilis: alia. n. ꝓcupiscibilis mouet ad rẽ q̃ ẽ i actu voluptuosa: aia aũt rõnalis multotiẽs ꝓhibet: et b ꝓp nocumẽtũ futuꝝ. U. g. coit⁹ et crapula. D. d. (existiaẽ igiẽ ⁊c). i. multi igiẽ existimãt qꝺ res pñtis voluptatis ẽ voluptuosa simplr: et nũq̃z ꝓtristabil: qr virtus concupiscibilis non inspicit contristationem contingentem in futuro. 53.

Spẽ qdẽ igr̃ vnũ erit mouẽs appetibile aut appetitiuũ. Primũ aũt oĩum appetibile. hoc.n. mouet: cũ nõ mouetur: eo qꝺ sit itellectiuũ: aut imaginatiuũ: nũero aũt plura mouẽtia. Qm̃ aũt tria sunt: vnũ quidem mouens: secunduz quo mouet: ⁊ tertiũ qđ mouetur. Mouẽs aũt dupler: aliud qdẽ imobile: aliud autẽ quod mouetur. Est aũt imobile actuale bonũ. Mouẽs aũt: ⁊ qđ mouet appetitiuũ. Mouet. n. qđ appetit ꝺm qꝺ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdam est. Qđ aũt mouet aiał ẽ: quo vł mouet orgaⁿo appetitus iam hoc corporeũ ẽ. Unde in cõib⁹ corporis

corporis ⁊ anime operibus considerandū de ipis.

54. ¶Et mouēs ē appetitū ꝺm q ē appetitū. Appetitū n.ꝑcedit alia. ¶Hoc.n.mouet ⁊ nō mouet: qz mouet imaginationē: ⁊ itellectū. ¶Mouētia āt sūt multa in nūero: qz res p q̄s fit mot⁹ sūt tres. ¶Quaꝝ vna est motor: ⁊ alia res p quā mouet: ⁊ tertia motū. ⁊ motor: ē duob⁹ mōis: iste āt ē nō mobilis: ille vo ē mobilis. ¶Nō mobilis āt ē bonū itellectū. ¶Motor āt ⁊ motū ē appetitiuū. ¶Mouet.n.illud qō mouet ꝺz q ē appetitiuū: qz appetit⁹ ē aliqs mot⁹. ſ. q fit p itellectū. Et qō mouetur ē aial: ⁊ inſtr̄m mouēs ē appetitus: ⁊ iſta sūt corpora lia: ⁊ iō quēreda sūt in actionibus cōibus anime ⁊ corpori.

54. ¶Adest ⁊ prius motor i ꝺ motu ē res appetita ꝺm q ē appetita. ¶Res.n.appetita ꝑcedit alia mouētia aial i ꝺ motu: qz ista mouet ⁊ nō mouet: ⁊ ista ē dispō primi motoris. D.d. (qz mouet imaginationē ⁊ itellectū). i. ⁊ est motor qz mouet imagiationē: qñ appetit⁹ fuerit partis imaginatiue: aut itellectū: si appetit⁹ fuerit isti⁹ ptis aie. D.d. (mouētia āt ſm mota i nūero). i. mouētia aūt qb⁹ fit iste mot⁹ sūt plā vno. D.d. (qz res p q̄s fit mot⁹ ⁊c). i. ⁊ cū ꝓtigit vt motor sit plures vno pp ꝺ qō declaratū ē i sermonib⁹ vlib⁹. ſ. q oīs mot⁹ fit p tres res. ſ. q̄rū vna ē motor q nō mouet: ⁊ alia illud p qō mouet: ⁊ ꝺ ē motor ⁊ motū: tertia aūt ē motū ⁊ non motor. D.d. (⁊ motor ē duob⁹ mōis ⁊c). i. ⁊ declaratū fuit illic q motor ē duob⁹ mōis. ſ. motor nō mot⁹: ⁊ iste ē prius: ⁊ motor q mouet: ⁊ ꝺ ē p qō mouet prius motor. D. demōstrauit qd ē vnūqōq; istoꝝ triū i ꝺ motu: ⁊. d. (nō motū aūt est bonū itellectū ⁊c). i. illud aūt qō ē i ꝺ motu mouēs non motū ē bonū itellectū qō ꝓpēdit alia appetitiua. ¶Motor aūt ⁊ motū ē res appetitiua. i. corpis mēbr̄ i q̄ ē ista ps aie: appetit⁹ āt ē mot⁹: qz ē a re appetita p itellectū i actu: ⁊ forte hoc itēdebat cū. d. (qz appetit⁹ ē mot⁹. ſ. q ē i actu). i. appetit⁹ q ē a re appetita i actu vel alr. i. appetit⁹ q ē appetit⁹ i actu: motū aūt ⁊ nō motor qē tertia res i ꝺ motu ē aial. D.d. (⁊ inſtr̄m ē appetit⁹ ⁊c). i. ⁊ qz illud p qō mouet prius motor: necesse ē vt sit corp⁹ cū sit motū: vt declaratū ē in vlib⁹ sermōibus: ⁊ appetitus hic ē illud p qō mouet prim⁹ motor: ergo res appetita p quā mouet aial ē corp⁹: ⁊ appetit⁹ est forma ei⁹: ⁊ iō oz q̄rere ea p q̄ fit iste mot⁹: vbi logē de actiōib⁹ cōibus aie ⁊ corpori. i. in pte scie nālis i q̄ logē de istis actionibus cōib⁹: vt i ſōno ⁊ vigilia: ⁊ ipse locut⁹ fuit de ꝺ i tractatu quē fecit de motu aialium. Sz iste tractat⁹ ñ vēit ad nos sz qō trāsferebaē ad nos fuit modicū ꝺ abbreuiatiōe nicolai

¶Hūc āt vt i sūma dicatur mouēs orgānice vbi principiū ⁊ finis idē velut gyglismus. siue i circulatiōe. ¶Hoc.n.gibbosū ⁊ ꝺcauuz. ¶Hoc qdez finis. ¶Illud vo principiū. ¶Ñ aliud qdē gescit: aliud qdē mouet ¶Rōne qdē altera entia: magnitudine vo iseparabilia. ¶Dia.n.pulsu ⁊ tractatu mouet. ¶Dropt qō oz sicut i circulo māere aliqd. ⁊ hic icipere motum.

55. ¶Et dico mō vlr: q corp⁹ mouetur motu ꝓsilitudinis. ¶Ubi.n.ē principiū: illic ēt ē finis: sicut mot⁹ gyratiu⁹. ¶In hoc.n.iuenitur gibbositas ⁊ cōcauitas: illud āt finis: hoc aūt principiū. Et iō hoc ē gescēs. hoc vo motū: q̄uis i diffinitiōe sint diuersa: in magnitudie āt nō sūt distincta. ¶Oē.n.qō mouetur: mouetur ꝺm expulsionē: aut attractionē. ¶Ñ necesse ē vt res gescat: sicut illud qō est in circulo. Et q principium motus sit ex hoc.

55. ¶Cū notificauit q̄rere de reb⁹ p q̄s fit iste mot⁹ ꝓueniēti⁹ ē i alio loco: icepit narrare ꝺ quādā rē vlez: ⁊. d. (⁊ dico mō vlr ⁊c). i. ⁊ dico mō q corp⁹ mouet a ꝑio inſtr̄o: ita q ꝑi mū inſtr̄m qō mouet ipz qō ē subiectū aie desideratiue ē i corpore aialis i vno loco a quo expellūt ptes ptis mote aialis: ⁊ ad quā attrahūt ptes illi⁹ ptis ab illo inſtrumēto. ¶Is.n. mot⁹ cōposit⁹ ex attractiōe ⁊ expulsione: neče ē vt principiū a quo ē expulsio sit finis ad quē ē attractio: ⁊ iō. d. (sicut motus gyratiu⁹) ¶Mot⁹. n. gyratiu⁹ cōposit⁹ ē ex attractiōe ⁊ ipulsiōe qm̄ āt mot⁹ aialis cōposit⁹ ē ex attractiōe ⁊ ipulsiōe: māifestū ē qm̄ qñ ps dextra mouet a nobis ⁊ sustētati fuerim⁹ sup sinistrā: tūc q̄dā ptes illi⁹ ptis erūt expulse ad iteri⁹: ⁊ q̄dā attracte: ⁊ sūt ptes q̄ sūt posteri⁹ ⁊ attractio ⁊ expulsio earꝝ nō ē rectitudie: ſz ꝺm lineas non rectas: magis curuas q̄z rectas: ⁊ iō assimilat gyro. ⁊ inſtr̄m p qō corp⁹ desiderat ꝑio: ⁊ vlr nō ē cognitū a nobis: ⁊ i loco hui⁹ sermōis inuenimus i alia trāslatiōe ꝺmonē māifestiorē sic. Dicam⁹ igit breuiter q motor ē q̄si hās cādē dispositionē i suo principio ⁊ suo fine: sic illud qō dicit grece gyglism⁹: ē.n.i eo gibbositas ⁊ ꝺcauitas: ⁊ vnū corꝝ ē finis: ⁊ aliud principiū. D.d. (in ꝺ.n. iueniť gibbositas ⁊ ꝺcauitas). i. i oi.n.qō mouet ꝺm expulsionē ⁊ attractionē nō recte ꝓuenit eē ꝺcauitatē ⁊ gibbositatē: ita q gibbosū sit gescēs: a quo erit principiū expulsionis: ⁊ ad qō fit finis attractiōis. ⁊ cōcauū fit motū: sicut ē dispō corpis moti circulariter. Oē.n.corp⁹ qō mouet circulariter mot⁹ ei⁹ cōponit ex attractione ⁊ expulsione: sicut dictū ē in. viij. physicoꝝ. D.d. (illud aūt est finis: hoc āt principiū ⁊c). i. ⁊ ista ps gescēs ē p motū attractiōis finis: ⁊ p motū expulsiōis principiū: ⁊ iō neče ē vt gibbosū aut illud qō est loco gibbosi sit gescēs aut ꝺcauū: aut illud qō ē loco ꝺcaui sit motū: ſz principiū ⁊ finis i ꝺ motu sint diuersa i diffinitione: i magnitudine aūt idē sunt sicut cētrū: ⁊ ꝺ ē ꝺzio de motu recto. ſ. q principiū ⁊ finis sint i eo diuersa in diffinitione ⁊ i magnitudie: ⁊ mēbr̄ qō ē tale i aiali ē cor ꝺm ipm. D.d. (oē.n.qō mouet: mouet ꝺz aliquā gibbositatē). i. ⁊ fuit necesse vt i aiali sit tale mēbr̄ gescēs q: ē principiū mot⁹ expulsionis: ⁊ finis attractionis: pp ꝺ q oē qō mouet ꝺm attractionē: ⁊ expulsionē: neče ē vt sit ꝺm aliqō gibbosū gescens ad qō ꝓuenit mot⁹ attractiu⁹ ⁊ a quo icepit mot⁹ expulsiuus ⁊ iō neče ē vt i oi tali sit aliqō firū qō sit principiū ⁊ finis: sic cētrū i circulo: ⁊ iste ꝺmo edificat sup duas ꝓpōnes. quaꝝ vna ē q mot⁹ aialis i loco cōponit ex expulsiōe ⁊ attractiōe Scōa ē q oīs mot⁹ cōpositus ex attractiōe ⁊ expulsiōe hēat rē gescētē ex qua fit principiū mot⁹ expulsiui ⁊ ad quē fit finis attractiui. Apparet.n.q neče ē i oi motu vt illud a quo ē mot⁹. ⁊ ad qō ē mot⁹ sit gescēs. cū igit mot⁹ fuerit cōposit⁹ ex expulsiōe ⁊ attractiōe ꝓtiget vt ꝺ gescēs sit idē. Cū igit he due ꝓpōnes fuerit ꝑcesse: ꝑsequt ex eis q i aiali est mēbrum gescens: a quo icipit mot⁹ expulsiu⁹: ⁊ ad qō ꝓuenit. Et qz videm⁹ q vltimū membr̄ qō gescit in motu locali est cor: necesse est vt eius principiū sit ex eo. Si igit est intelligend⁹ iste locus: ⁊ iste ꝓpositiones sūt manifeste: ⁊ apparentes: sed verificare eas per inductionem ⁊ dare causas apparentium in hoc ꝓprium est sermoni de motu aialium locali.

¶Dino qdē igr sic ꝺdictū ē: iquāt ū appetitiuū aial: sic ipi⁹ motiuū ē: Appetitiuū āt ñ sine phātasia. phātasia āt ois: aut rōnalis: aut sēsibil ē. ¶Hac qdē igr ⁊ alia aialia pticipāt. ¶Cōsiderandū āt ⁊ de ipsectis: qd mouēs ē: qb⁹ tact⁹ solū ie sēs⁹. vtrū ꝓtigat phātasiā ieē his: aut nō aut ⁊ ꝺcupiscētiā. ¶Ar.n. letitia ⁊ tristicia ieē. Si āt hec ⁊ cōcupiscētiā necesse. ¶Phātasia āt qūo vtiqz ierit: aut sicut mouētur idetermiate: ⁊ ꝺ insunt qdem: indetermiate aūt insunt.

¶Et vlr sicut dirim⁹ q res ꝺm q ē aial hz appetitū sic p illā itētionē mouet se ⁊ desideriū ñ ē extra imaginationē. ¶Oē.n.imaginatū: aut ē sensibile: aut cogitabile. ¶Hoc. n. iueniť in alijs aialib⁹. ¶Cōsidere- 56.

mus igit in aial bꝰ nō pfectis qd moueat ea in quibꝰ sēsus nō ē nisi p tactuz tm̄. Dicamꝰ igit vtz sit possibile vt hēant tristiciā z delectationē. z si hec duo hñt: de necessitate hñt appetitū. Quo igit erit imaginatio: aut forte sicut mouet motu iterminato sic ēt existit i eis. Est.n.i eis sicut diximus cū imaginatiōe sensati non terminati.

56. ¶ D. z qz res ƀz q ē aial hz appetitū neče ē vt p illā itētioez moueat se: z ois appetitꝰ nō ē sine imaginatiōe. Oē .n. imaginās: aut hz illā formā imaginatiuā a q̄ mouetur ex sēsu: aut hz eā ex cogitatione. Jn hoie aūt habeť ex cogitatiōe: i alijs vo aialibꝰ a sēsu. Et cū posuerimꝰ q̄ ois appetitꝰ fit ex imaginatiōe: imagiatio aūt fit ex q̄nqz sensibꝰ i aialibꝰ pfectis: oz ꝓsiderare quo mouenť aialia ipsecta q̄ nō hñt nisi tactū tm̄. Et mānifestū ē q̄ si ista hñt delectationē. z tristitiā: neče ē vt hēant appetitū: ƀz si posuerimꝰ ea hāe appetitū necesse erit vt hēant imagiationē: ƀz ista existimāť nō hāe imaginatione cū nō moueāť ad sensibilia nisi apud p̄sētiā eoz: aut moueāť motu nō terminato: ƀz quocūqz mō sit: dicamꝰ q̄ quēadmodū mouēť motu ñ termiatio. i. ad itētionē non terminatam: ita videť q̄ imaginanť imaginatione non terminata: cum sentiant sensu non terminato.

¶ Sensibilis qdē igit phātasia sicut dictū ē z i alijs aialibꝰ iest. Deliberatiua aūt i rōnalibꝰ. Utrū. n. aget hoc: aut hoc iā rōnis ē opꝰ: z necesse vno mēsurare. Qdaꝰ .n. imitať: quare pōt vnū ex pluribꝰ phātasmatibꝰ facere. Et cā hec eius q̄ nō putari opinionē hāe. Qm̄ eā q̄ ex syllogismo nō hz. Hec aūt illā. Propť qō deliberatiuū nō hz appetitus. Uincit aūt aliq̄n z mouet deliberationē. Aliq̄n āt mouet seipsum sicut spera appetitus appetitū: cuz in continentia fuerit. Natura āt semp q̄ sursū p̄incipalioz est z mouet vt tribꝰlationibꝰ moneať.

57. ¶ Et hoc ēt iuēit i alijs aialibꝰ. Utrꝰ āt cogitatiua ē i rōnabilibꝰ tm̄. Eligere āt facere hoc: aut hoc ē de actiōe cogitatiua. Et nūerat ipm vnū de necessitate. Qdouet.n. erga maius: ita q̄ pōt ex multis imaginatiōibꝰ vt agat: z hec est cā existimationis. Ho.n. hz cogitationē qz nō hz rē q̄ fit a rōne: z hoc ē qō ē illꝰ ppter delectatiōez qz nō hz virtutē cogitatiuā. Dñať igitur z mouet q̄ñqz illud. z q̄ñqz aliud. Appetitus.n. mouet appetitū ſm̄ sperā q̄ñ habuerit itētionē ꝓtinētie. Est.n. ſm̄ naturam prioz z motoz: ita q̄ sint mote erga motū.

57. ¶ Et imaginatio existit i alijs aialibꝰ: cogitatio aūt i rōnabilibꝰ. Eligere.n. facere ƀ imaginatū z nō ƀ ē de actiōe cogitatiōis: nō de actiōe imaginatiōis. Judicās.n. q̄ ƀ imagiatū ē magis amabile q̄ƀ ƀ: oz eē eadē virtꝰ de necessitate que nūerat imagiatiōes: z i qbusdā iudicat magis delectabili: z ƀ itēdebat cū. d. (z nūerat ipm vnū de necessitate) z ē ſm̄ q̄ reputo. z necesse ē vt ista virtus nūeret illas imagines donec cōprehēdat ex eis magis amatū: sicut vnū nūerat numeros iequales donec cōphēdat ex eis magis maiorē. Silr cogitatio nūerat imaginatiōes z cōparat inť eas donec possit pati ab imagiatiōe alicuiꝰ eaz: z hec ē cā q̄re aial rōnale hz existimationē. Existimatio.n. ē ꝓsensus q̄ puenit a cogitatione. D. d. (nō. n. hz cogitationem ꝛc). i. ꝓter aial rōnale nullū hz cogitationē qz nō hñt rōnē: z motus aialiū ē pp delectationē: z ē motꝰ simpler nō diuersus qz nō hz vtutē cogitatiuā cū appetitu: ita q̄ he due vtutes dñarenť sibi adiuicē adeo q̄ mouereť aial q̄ñqz pp volūtatē. sicut i aali rōnali. D. d. (appetitū. n. mouet appetitū ꝛc). i. accidit. n. i hūti plus q̄z vnū appetitū vt aial moueať i qbusdā locis a duobꝰ appetitibꝰ nisi ilil' q̄ñ accideritvt vnꝰ appetitꝰ fuerit dñans z ꝓtinēs scōm: tūc .n. iducet ipm ad suū motū: q̄ñ appetitꝰ dñatus remanet motꝰ i suo motu ꝓpio: sicut accidit i corporibus celestibꝰ. Unusq̄qz. n. orbiū stellaz erraticarū vt moueri p appetitū orbis stellaz fixaz motu diurno: ƀz cū suo appetitu ꝓpio moueāť motu ꝓpio. d. d. (ē. n. ſm̄ nāz ꝛc). i. accidit huic spere ꝓtinēti alias. s. dñari sup eas pp ƀ q: est p rioz nā alijs z mouens eas ita vt per hoc accidat vt alie moueantur ab ea.

¶ Scientificū aūt nō mouet ſz manet. Qm̄ aūt hec qdē vlis existimatio z rō: alia vo ꝓticularis. Hec qdē. n. dicit q̄ oz talē tale agere: hec āt q̄ hoc qdē tale z ego talis: iā hec mouet opinio: nō q̄ vlis: aut vtraq̄z. Sz hec qdē gescēs magis: hec aūt non.

¶ Uirtus aūt scialis nō moueť ſz gescit: qz illa ē existimatiōis z iudicij vlis ilsimul: ista aūt ē ꝓticulariū: Hoc.n. facit q̄ oz tale facere talē actionē: z illud ē qz ista res ē ƀz hūc modū: ego ēt sū ſm illum. Hoc enim etiam mouet: sed non vniuersale: z vtrumqz: sed illa est quiescens: ista autem non. 68

¶ Uirtus aūt q̄ cōprehēdit vle nō moueť ad cōphēsū: qz ista vtꝰ ē existiatiōis tm̄: z cōphēsiōis rei vlis: res vlis nō mouetur oīno: cū nō sit aliqd ƀ. i. singulare. Uirtꝰ. n. q̄ cōphēdit ꝓticulare est ꝓticulariū z moueť qñ mouet. Intendebat igit ƀ p virtutē scialē virtutē cōprehēdētē rē vlem. d. d. (illa. n. facit ꝛc). i. virtꝰ. n. q̄ cōphēdit vle affirmat q̄ opz q̄ oē tale agat talē actionē: vtꝰ aūt ꝓticularis ē q̄ cōphēdit exēplū sibi ſm̄ hāc dispositionē quā affirmauit si eēt sciēs vt ageret illā actionē. Proueniet igit a cōphēsiōe ista vuaz vtutū ꝓgregatio p quā fit actio. d. d. (ƀ. n. mouet ꝛc). i. itētio. n. ꝓticularis mouet: motio aūt ad vle: aut non est ei: aut dicamꝰ q̄ motio ē vtriqz. Sz ē vli q: ē gescēs: z ꝓticulari q: ē motū: z ƀ itēdebat cū. d. illud āt ē gescēs: isto āt nō. i. ƀz si vle fuerit mouēs erit ƀz q̄ ē gescēs: aliud āt ꝓticulare ƀz q̄ ē motum. 58.

¶ Uegetabilē qdē igitur aiam necesse ē hāe oē quod cumqz viuū: z aiam hz a gnātiōe vsqz ad corruptionē. Necesse ē. n. qō gnāť augmētū hāe: z statū: z decremētū: hoc āt sīn alimēto ipossibile. Neče igr ieē vegetabilē pōm i oibꝰ gnābilibꝰ z corruptibilibꝰ. 69.

¶ Necesse ē igit vt aīa nutritiua sit i oi: z vt ai a existat i eis de gnātiōe vsqz ad corruptionē. Necesse ē. n. vt oē gnātū hēat ꝓncipiū z finē: z descēsū: q̄ nō possūt eē sine nutrimēto. Ergo de necessitate virtꝰ nutritiua ē i oibꝰ rebꝰ augmtabilibꝰ z diminuibilibꝰ

¶ Cū cōpleuit ſmonē de oibꝰ vtutibꝰ aie vlibꝰ: vult demonstrare q̄ ē ex eis i aialibꝰ pp necessitatē: z q̄ pp melꝰ: z. d. (necesse ē igit vt aīa nutritiua sit i oi viuo de ꝓpia gnātione vsqz ad corruptionē. Necesse est .n. vt oē hns aiam hēat cremētū z diminutionē: cū ipossibile ē vt subito vēiat ad suā pfectionē postremā: ƀz descēdēdo paulati: z trādo i senectutem. Et quia causa cremēti nihil aliud ē q̄z nutrimētū: z cā diminutionis nihil aliud ē q̄z defectꝰ cibi z eius paucitas necesse ē vt aīa nutritiua sit in oi qō crescit z senescit: z qz oē viuum est tale necesse est vt omne viuum sit nutribile. 69.

¶ Sensū aūt nō necesse i oibꝰ viuētibꝰ. Neqz enim quoꝝūcūqz corpꝰ simplex ꝓtigit hāe tactū. Neqz sine hoc possibile ē eē: Nullū anial. Neqz quecūqz ñ susceptiua spēz sine mā. Aial aūt necesse sensum hāe si nihil frustra facit nā. Propter. n. aliqd oia q̄ sūt nā subsistūt: aut ꝓcidentia sūt eoz q̄ sūt ꝓpter aliqd. Si igit oē ꝓcessiuū corpꝰ nō hz sēsū corrūpe

tur vtiqz

tur vtiqz ꝛ ad finē vtiqz veniet q ē nāe op⁹. Nūo. n. aletur. manētib⁹ qdē. n. existit nutrimētū eo i loco: vbi nata sunt: quo nutriri possunt suapte natura.

60. ¶Et nō ē necessariū sensibilē eē simplr: ꝛ ipossibile ē sine ista vt aīal sit vinū. Neqz ēt i reb⁹ q̄ non recipiūt formā sine mā. Ne cesse ē igitur vt sens⁹ sit in aīalib⁹: si nā nihil facit ociosū. oia. n. exītia p nām aut sūt pp aliqd: aut sūt accidētia ꝓntia q̄ sūt pp aliqd. oē. n. corp⁹ ambulās sine sensu corrūpitur: ꝛ nō venit ad finē cū fuerit de actiōe nāe. Notū ē igr̄ q̄ de necessitate inuenietur sensibilis in animalibus: Quoniam ꝺm modū est motus sine sensu. Sz iste etiam est in eis que innata sunt quiescere.

60. ¶Et non ē necessariū vt virtus sensibilis sit simplr. i. in oīb⁹ reb⁹ q̄ crescūt ꝛ corrūpūt. Sz i aīalib⁹ tm̄ est necesse vt sit virt⁹ sensibilis. Impossibile. n. ē sine hac vtute vt aliqd sit aīal ꝛ b ē i reb⁹ recipiētib⁹ eā nō in mā. Hoc. n. nomē vita dicit de eis ꝛ istis eq̄uoce: ꝛ innuit corpa celestia. D. d. (necesse est igit vt sensus sit in aīalib⁹ ꝛc). i. ꝛ apparet q̄ necesse ē vt sē sus sit i oi animali: ꝛ b q̄ nā nihil facit ociose. Oia. n. nālia aut sūt pp aliqd: aut sūt acidētia ꝓntia nām de necessitate ꝛ nō intendūt. Ut. g. pili q orīūt in locis nō determinatis in corpe ꝛ cū ita sit: si aīal nō haberet sensū cū b q̄ ē ambulans stati corrūperet antēqz pueniret ad cōplemētū ꝛ tūc nā ageret ociose: cū incepit gnāre entia q̄ nō possūt puenire ad finē in maiori pte: aut oino. Notū ē igr̄ q̄ necesse ē vt virt⁹ sensibilis sit i aīalib⁹ ambulātib⁹ de necessitate. s. q̄rentibus nutrimētū. D. d. (ē. n. ꝺm modū mot⁹ sine sēsu). i. qm̄ sī in veniret aliqd moueri i loco sine virtute sēsibili: tūc illi⁹ esse ē mō diuerso ab eē gnābiliū ꝛ corruptibiliū: ꝛ innuit corpa celestia. Illa. n. q̄ nō sē gnābilia neqz corruptibilia si bīent sensū tūc nā ageret ociose: quēadmodū si ista mobilia gnābilia ꝛ corruptibilia nō haberēt sensū tūc nā ageret ociose. D. d. (hz iste ēt ē i eis q̄ innata sūt gescere). i. hz p̄uatio sens⁹ dz eē de gnābilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ i eis q̄ innata sunt gescere: ꝛ non moueri ad nutrimentum. s. in vegetabilib⁹.

¶Nō pōt aūt corp⁹ habere qdē aīam ꝛ itellectū di scretiuū: sensū āt nō hīe: nō māsiuū exīs: guābile āt: at vo neqz ignābile. Quare nō habebit: aut. n. aie melⁱ⁹: aut corpori. Nūc āt neutrū ē. Hoc qdez n. ñ magis itelliget. hoc āt nihil erit magis pp illud

61. ¶Et ipossibile ē vt corp⁹ hns aīaz ꝛ itellectū ꝛ iudi ciū sit sine sensu: cū nō sit remanēs: siue fuerit gnā tū: siue nō fuerit gnātū ēt. Eā. n. pp quā hz hoc: ē q̄ nō innatur p illud corp⁹ ꝛ aīa. Nō aūt non ē ali quod istoꝝ ēt. Illud autē q̄ in maiori parte non in telliget. Istud autem quia in maiori parte non est.

61. ¶D. ꝛ ipossibile ē vt corp⁹ hēat aīam ꝛ itellectū sine sensu: cū illud corp⁹ nō ē remanēs hz gnābile ꝛ corruptile: siue fuerit simplex siue cōpositū: ꝛ b itēdebat cū. d. (vt reputo gnātuz: aut nō gnātū) eā. n. ꝓpter quā dz eē corp⁹ aīatū itelligēs si pōt eē: ē q̄ illud corp⁹ aīatū nō adiuuat p sensū neqz i aīa: neqz i corpe. Sz si posuerim⁹ corp⁹ aīatū itelligēs eē ñ gene rabile: neqz corruptibile: māifestū ē q̄ nō idiget sensu: cum nō hīet sensus i ipo aliqd iuuamētū. Iuuamētū. n. qd ē per aiam nō hz q̄ aīa sensibilis ipedit i maiori pte itellectū ꝛ b i tēdebat cū. d. (illa aūt q̄ i maiori pte nō itelligit). i. virtus aūt sensibilis: q̄ i pte maiori nō itelligit aīali itelligēti. Iuuamētū aūt virtutis sensibilis q̄ ē p corp⁹ nō hz ēt q̄ sensus i maiori pte nō ē cā lōgitudinis vite ꝛ duratiōis. ꝛ b itende bat cū. d. (ꝛ ista i maiori pte nō ē). i. ꝛ sensus i maiori pte ē causa quare res non sit. i. vt corrumpantur: ꝛ ideo sensibi lia sunt minoris vite q̄z multe plante.

¶Nullū ergo hz aīam corp⁹ nō māns sine sensu. At vo si sensū hz necesse ē corp⁹ eē: aut simplex: aut mixtū. Impossibile aūt ē eē simplex: tactū. n. nō ha beret. Est aūt hmc necesse habere.

¶Et pp hoc itez nō ē corp⁹ motū hns aīam sine sē 62. su. Sz si hz sensū tūc de necessitate: ät erit simplex aut com positum: ꝛ impossibile est vt sit simplex q̄z nō hz tactū: necesse est vt habeat ipsum.

¶D. ꝛ pp b qō declaratū ē si ē aliqō corp⁹ motū hns aīam: 62. nō ē gnābile: neqz corruptibile: tūc illud corp⁹ nō indiget sē su: ꝛ tūc q̄rendū ē mō vtz ē corp⁹ motū hns aīam sine sēsu: aut nullū corp⁹ ē tale: ꝛ innuit q̄ q̄rēdū ē de b i alio loco. D. d. (hz si hz sensū ꝛc). i. hz māifestū ē b q̄ si vt⁹ sēs⁹ ē i aliquo corpe. necesse ē vt illud corp⁹ sit: aut simplex. i. vnuz q̄ttuoz simpliciū: aut cōpositū ex eis qō ē gnābile ꝛ corruptibile: ꝛ ipossibile ē vt sit corp⁹ simplex: corp⁹. n. simplex ipossibile ē vt hēat sēsū: ꝛ neciū ē vt tact⁹ sit in oi hīte sensū.

¶Hoc āt ex his manifestū. Qm̄. n. aīal corp⁹ aīatū ē. Corp⁹ aūt oē tāgibile. tāgibile aūt qō sensibile tactu. Necesse ē ꝛ aīal corp⁹ tactiuū esse si dz saluari aīal. Alij. n. sensus p alia sentiūt: vt olfat⁹: visus: audit⁹. Tact⁹ aūt nisi hēat sēsū nō potit: hic qdē fu gere: illa vo accipe. Si vo hec. ipossibile erit salua ri aīal. pp qō ꝛ gust⁹ ē sic tact⁹ qdā. Alimēti. n. sen sus est. Alimētū aūt corp⁹ tangi possibile.

¶Et hoc scitur de istis reb⁹ q̄z aīal ē corp⁹ aīatū. ꝛ 63. oē corp⁹ ē tāgibile. ꝛ oē tāgibile ē sensibile tactu. er go corp⁹ aīalis necesse ē vt sit tāgibile: si aīalia ina ta sūt euadere: ꝛ alij sens⁹ residui mediantib⁹ alijs reb⁹. Ut. g. olfat⁹ ꝛ visus ꝛ audit⁹. Si igitur tangi bile nō inuenitur i sensu: ipossibile e vt recipiat q̄daz ꝛ fugiat q̄dā. ꝛ sic ipossibile ē vt aīal salūetur. ꝛ pro pter hanc causam gustus ē sicut tactus. est. n. nutri menti. ꝛ nutrimentū est corporis tangibilis.

¶Et b scit de his ꝓpōnib⁹. Qm̄ oē aīal ē corp⁹ aniatū. Et 63. oē corp⁹ ē tāgibile. Et oē tāgibile ē sensibile p tactū. q° cor pus aīalis si dz saluari ꝛ euadere ab occasiōib⁹. necesse ē vt hēat tactū. Et alij sensus residui quos hz cōprehēdūt alia sēsibilia mediātib⁹ alijs corpib⁹ a suis ꝓpriis sēsibilib⁹. Ut. g. audit⁹: olfat⁹ ꝛ vis⁹. Si igit aīal nō sentit corpa tāgibilia tūc ipossibile ē vt veniat ad q̄dā corpa ꝛ vtat eis i aliquo iu uamēto: aut vt fugiat q̄dā nocētia. Et cū ita sit: ipossibile ē vt aīal saluet. D. d. (ꝛ ꝓpter hāc cām ꝛc). i. ꝛ pp hāc necel sitatē sensus gustus est necessarius i animalib⁹ sicut ē tact⁹. Gust⁹. n. ē pp nutrimentum. s. ad cognoscendū ꝓueniēs ab inconueniēte. Et nutrimentū ē in corpore tangibili. Et ideo necesse est vt gustans sit tāgēs: sicut declarauimus prius.

¶Son⁹ aūt ꝛ color ꝛ odor non alūt neqz faciūt au gmtū nz decremētū. Quare ꝛ gustū necesse ē tactū q̄ndā eē q̄z tāgibil⁹ ꝛ vegetatiui sens⁹ ē. Hi qdē igit necessarij sūt aniali: qō ꝛ māifestū q̄ nō possibile si ne tactu aīal eē. Alij aūt ꝓp bonū: ꝛ gñi aialiū iā nō cuicūqz sz qbusdā. vt ꝓcessiuo: neēe iesse. Si. n. dz saluari nō solū tactū oportet sentire: sz ꝛ de lōge.

¶Son⁹ aūt ꝛ color ꝛ odor nō nutriūt: neqz fit ex eis 64. augmētū: aut diminutio. ꝛ pp hanc cām gustus de necessitate fuit aliquis tactus: q̄z sensus non est ni-

sit tāgibilis: ⁊ nutribilis. Ista aūt ē aialiū de necessi tate. Et māifestū ē ꝙ ipossibile ē aial eē sine sensu. Ista āt alia sūt vt sint melioza. ⁊ hec nō accidit cuili bet gñi aialiū: sz qbusdā. Et sicut neēe ē vt istud sit ambulans si innatum est saluari: ⁊ non vt sētiat quando tetigerit tm̄: sed a remoto etiam.

64. ¶ D. sonus aūt ⁊ color ⁊ odor nō nutriūt corp⁹ qñ veniunt su p ipm̄: neqz faciūt i corpe additionē: aut diminutionē: sic facit nutrimētū ⁊ pp hāc cām quā dicit: gustus de necessi tate ē aligs tact⁹. i. qz sens⁹ gust⁹ ē alicui⁹ tāgibilis nutrien tis: ⁊ B itēdebat cū. d. (qz sensus nō nisi tangibilis). D. d. (isti aūt sūt aialiū de necessitate) ⁊ itēdebat sensū tact⁹ ⁊ sen sū gustus. D. d. (isti āt alij). i. tres sensus alij. D. d. (⁊ B nō accidit ⁊c.) ⁊ isti tres sens⁹ nō iueniūt in quolibet genere aialiū sz i qbusdā. D. d. (⁊ sicut ē neceſſariū vt istud sit ambulās ⁊c). i. ⁊ sicut aial cū necesse ē ei vt sit ambulās si ina tū ē saluari: pfecti⁹ ē ei vt nō cōprehēdat sensibilia nociua: ⁊ vtilia de ꝓpinquo tm̄: ⁊ p tactū: sed ex remoto ēt: qm̄ per istos duos modos sentiendi saluabitur perfectius ⁊ melius

¶ Hoc aūt erit si p mediū sensituum fuerit: eo ꝙ ⁊ illud qdē a sensibili patiat ⁊ moueat: ipm̄ aūt ab il lo. Sicut. n. mouēs ꝑm locū vsqz alicubi ꝓmutari facit. Et depellēs altez facit ⁊ vt pellat: ⁊ est p me diū mot⁹. ¶ Primū qdē mouēs depellit ⁊ nō depel lit. Vltimū aūt solū depellit nō depellūt. Mediuz aūt vtraqz. Multa aūt media. Sic i alteratiōe: pt ꝙ vnū manēs i eodē loco alterat: vt si in cerā tinxe rit aligs vsqz ad id mota ē vsqzquo tinxit. Lapis āt nihil: sz aqua vsqzquo ꝓcul. Aer ad primū mouet ⁊ facit ⁊ patitur si maneat ⁊ vn⁹ sit. Vñ ⁊ de repcus siōe ē meli⁹ ꝙ visū egrediendo repcuti: aerē āt pa ti a figura ⁊ colore vsqzquo qdē sit vn⁹. In leni āt ē vn⁹ ꝓp qō itez hic visū mouebit. Sicut vtiqz si in ceram sigillum ingrederetur vsqz ad finem.

65. ¶ Et hoc ñ erit nisi qñ fuerit sensibile per mediuz: qz aut illud patit a sensibili ⁊ mouet: hoc vo ab il lo. Et quēadmodū illud qō mouet i loco agit quo usqz trāsmutet: ⁊ silr qō expellit aliud: donec expel lat. Et erit mot⁹ p mediū. ¶ Primū āt mouet: aut expellit absqz eo ꝙ expellit. Aliud aūt expellit tm̄: ⁊ nō expellit. Mediū āt hz vtrūqz. Et media sunt multa. Et sic ē de trāsmutatione: sz gescens i eodē loco. Et sic ꝙ ipzimit i cera ipzimit q̄diu mouet: ⁊ ad locū ad quē puenit ipzessio. Lapis. n. nō ipzimit oīno: sz aqua ipzimit in remoto spatio. ⁊ aer mouet multū: ⁊ agit ⁊ patit si remāet ⁊ est idē. ¶ Propter ⁊ hanc cām meli⁹ ē vt aer patiat ꝓ uersionē a cozpoze ⁊ a coloze qō possibile fuerit: aut visus p trāsmutationē ⁊ cōuersionē. ⁊ ē idē i rebus lenib⁹. ⁊ iō hoc mouet visū ēt sic sigillum existens in cera red ditur ad vltima eius.

65. ¶ D. ⁊ B sētire qō ē ex remoto sit qñ sēsibile mouerit sētiēs p mediū: qm̄ qñ illud qō ē mediū patit ⁊ mouet a sensibili ⁊ B qō ē sensus patitur a medio. D. d. (⁊ sicut illud qō mouet in loco ⁊c). i. ⁊ quēadmodū corpus mouēs i loco idiget i B ꝙ moueat vt agat quousqz moueat ⁊ trāsmutet: ⁊ silr illud qō expellit aliud idiget vt expellat: ⁊ tūc expellet: ⁊ sic mo tio i talib⁹ reb⁹ cōpōit ex trib⁹ ad mīn⁹. s. primo motore: ⁊ medio: ⁊ postremo moto. ¶ Primus aūt motor expellit ⁊ mo uet: ⁊ nō mouet. ¶ Postremū aūt motū expellit ⁊ mouet: ⁊ nō mouet. Mediū aūt facit vtrūqz. s. mouet ⁊ mouet. Me diū aūt pōt eē vnū ⁊ pōt eē plus vno. D. d. (⁊ sic ē de trans mutatiōe ⁊c). i. ⁊ ꝑm dispōnē quā narrauim⁹ de motu i lo co. s. ꝙ cōponit ex trib⁹ reb⁹: ita ē de hac trāsmutatiōe q̄ fit a sensibilib⁹ sensuū p media. Sensibilia. n. mouēt ⁊ nō mo uēt: ⁊ media iter ea mouēt sensus: ⁊ mouēt a sensibilibus: ⁊ sens⁹ mouēt: ⁊ nō mouēt. Sz ē ōia iter ea ꝙ ista trāsmuta tio q̄ ē i istis reb⁹ media ē: ⁊ mediū ꝑmanēs i eodē loco: ⁊ ñ trāsferēt ab eo: illic aūt mediū trāsferēt: ⁊ silr postremū mo tū. Et cū declarauit ea i qb⁹ cōicat ista trālsmutatio cū trans mutatiōe i loco: ⁊ i qb⁹ distiguit ab ea: dedit exēplū i B: ⁊. d. (⁊ sicut q ipzimit cerā ⁊c). i. ⁊ iste mot⁹ qui ē mediꝰ i suis partib⁹ a sensibili: valde est silis ipzessioni sigilli i cera ⁊ quē admodū cera mouet cū suis ptib⁹ a sigillo: ⁊ ille mot⁹ pōt in cerā ad quodcūqz pōt puenire virt⁹ ipzimentis: ⁊ cera p manet i oībus suis partib⁹: ita ē dispositio i motu mediꝰ cū sēsibilib⁹. s. qō expzimit ab eis: ⁊ expellit ad oē ad qō pōt expzessiōis virtus: ⁊ ē ꝑmanēs i suo loco nō motū. D. d. (la pis aūt ⁊c). i. ⁊ iste mot⁹ non adaptat i oī corpe: lapis aūt ⁊ sibi silē non expzimit oīno: sz expzimit illud qō ē licut aq̄: aq̄. n. vī expzimi i remoto spatio: ⁊ silr aer. Multotiēs enim vī agere ⁊ pati ab expssiōe qñ fuerit fir⁹ ꝑm totū non mot⁹ neqz diuisus. D. d. (⁊ ꝓpter hāc cām meli⁹ ē vt aer patiat ⁊c). i. ⁊ qz i medio possibilis ē b ipssio iō meli⁹ ē dicere i cōuersiōe q̄ fit i audibilib⁹ ⁊ visibilib⁹: ꝙ nihil aliud ē nisi qz aer ꝓuertit p illū motū q ē i eo: ⁊ illā passionē q̄ fit ex sensi bilib⁹ ⁊ visibilib⁹ qñ occurrerit aligd i quo nō pōt ptrālire il le mot⁹ ꝑm rectitudinē ad sensus: meli⁹ ē q̄z dicere cōuersio nē eē corpoz extra visū sicut dicūt qdā antiquoz: ⁊ ꝓcedunt aspectui: cū nulla sint illic corpa extrinseca. D. d. (⁊ ē in istis reb⁹ lenib⁹ ⁊c). i. ⁊ iste mot⁹ ē i reb⁹ hūidis: ⁊ b itendebat p lenib⁹ idē: ⁊ iō aer mouet visū ēt: quēadmodū si sigillū exēs i cera redderet ad postremū finē adeo ꝙ moueret aerē i par te sēda ita sensibile mouet aerē: ita ꝙ ptrāsit per ipsū ad su pficiem tangētē sensum: ⁊ sic mouet sensum.

¶ Qō āt impossibile sit simplex aial corp⁹ eē māife stū ē. Dico aūt puta igneū: aut aereū. Sine qdez. n. tactu: neqz vnū cōtigit aialiū sensū hze. Corp⁹. n. tactiuū aiatū oē sicut dcm̄ ē. Alia aūt ꝓter terrā sensitiua qdē vtiqz fierēt. Oia aūt eo ꝙ p altez sen tire faciāt sensū ⁊ p mediū. Tact⁹ āt ē i tāgēdo ipa: pp qō ⁊ hz hoc nomē. ⁊ tm̄ alij sensus tactu sentiūt sz p altera. Hic aūt vī solus p seipm̄: quare hmōi el entoz nullū vtiqz erit corpus aialis. Neqz itaqz terrenū. Oium. n. tāgibiliū tact⁹ ē sic medietas ⁊ susceptiu⁹ sēs⁹. Nō solū q̄cūqz dze ire sūt: sz calidi ⁊ frigidi: ⁊ alioz oium tāgibiliū. ⁊ pp hoc ossi bus ⁊ capillis: ⁊ hmōi ptib⁹ ñ sētim⁹: qz terrēe sunt ⁊ plāte ēt ob hoc neqz vnū hūt sensū: qz terrēe sūt. sine aūt tactu: neqz vnū possibile est esse animaliū. Hic autem sensus non est neqz terre: neqz ceteroꝝ vllius elementoꝝ.

¶ Manifestū ē igit ꝙ ipossibile ē vt corp⁹ aialis sit 66
simplex: sicut ignis: aut aer. Impossibile ē. n. vt ha beat vnū aliū sensū ꝓter tactū. Oē. n. corp⁹ aniatū est tāgibile ꝑm ꝙ dirim⁹. ⁊ illa alia sūt istra sensus pt terrā: oia. n. faciūt sēsus: qz sentiūt p aliud: ⁊ per mediū. Tact⁹. n. fit tāgēdo: ⁊ iō vocat hoc noie: ⁊ hoc ē cū alia istra sens⁹ nō sentiāt: nisi mediante ta ctu. sed nō ē mediātib⁹ alijs: illud aūt existimat cō-

tentum

tētū p se. Et iō nullū istoꝝ eloꝝ ē corp⁹ aiał: neq3 terra. Tact⁹. n. ē quasi mediū alijs sēsibilib⁹: ꝛ in strm sēsus: recipiēs nō ꝯgregat tm̄ mutatiōes terrestres: sz ēt calidū ꝛ frigidū ꝛ alia tangibilia. Et iō nō sētum⁹ p ossa ꝛ pilos: ꝛ p tales ptes. Et iō vegetabilia nō habēt aliquē istoꝝ sēsuū: qꝛ sūt ex terra. Impossibile ē. n. vt ali⁹ sēsus sit sine tactu. Et hoc instrumentum quod est sensui non est ex igne neq3 ex aliquo illoꝝ aliorum elementorū.

66 ¶ Dixit impossibile ē vt corpus aialis sit simpler ipossibile est. n. vt aial hēat aliquē triū sensuū sine tactu. Oē. n. aiał tū dz cē tāgens. D. d. (ꝛ illa alia ꝛc̄). i. ꝛ corpa simplicia sūt instr̄a triū sensuum: ꝑter terrā que nō ē instr̄m alicuius sensus: ꝟ fuit qꝛ oēs isti sensus. s. tres agūt sensum qꝛ idigēt simplicibus instr̄is ꝛ medio extriseco. i. denudatis a sēsibilibus. s. vt instr̄m in visu ꝛ mediū nō hēat colorē: neq3 in olfatu odorē: neq3 in auditu sonuz. Et q̄ denudanť abistis: aut sunt corpa simplicia: aut in quo dñanť corpa simplicia: sed tactus differt ab istis sensibus: qꝛ cōprehēdit suum sensibile sine medio: ꝛ iō nullo elemento medio vtit in extriseco. Et cū declaratū ē ꝟ de sensu tactus: necesse est vt suū instr̄m nō fit simpler: ꝛ vlr vult declarare ꝟ qꝛ tactus in ꝟ differt ab alijs sensibus. Alij. n. sēsus si possent denudari a tactu tūc possibile eēt qꝛ corpus aialis hētis illos sēsus eēt simpler. Tactus āt ē ecōtrario. s. qꝛ ipossibile est qꝛ suū instr̄m sit simpler. Oē. n. instr̄m dz denudari a sensibili: ꝛ qꝛ ipossibile ē vt aliqđ corp⁹ denudeť a quatuor qualitatibus: necesse ē vt instr̄m istius sensus sit mediū. i. admixtū ex elemētis. Et cū ita sit cōtingit vt ista virt⁹ sit causa ēntialis: quare corp⁹ aialis ē cōpositū. D. d. (cum ꝟ qꝛ alia istr̄a sēsus ꝛc̄). i. ꝛ cū alij sensus vtunť elemētis trib⁹ p instr̄is ꝛ medijs: necesse ē vt tactus nō vtať aliquo eoꝝ ꝛ qꝛ suū instr̄m sit cōpositū nō simpler licz instr̄a qbus illi vtunť nō possint denudari a tactu: ꝛ ex ꝟ mō sunt cōposita: ꝛ si ꝟ nō ēēt: necesse eēt vt ēent simplicia. D. d. (sed ꝟ ē p alia media) sed idigētia coꝝ a tactu nō ē idigentia ei⁹ qđ cōprehēdit suū sensibile p illū sine medio: ꝟ p alia media ꝛ p alia instr̄a. D. d. (ꝛ iō nullū istoꝝ elemētoꝝ ꝛc̄). i. ꝛ pp ꝟ. qđ dixim⁹ nullū istoꝝ ē corp⁹ aialis: neq3 terra ēt ꝟz qꝛ ē simpler aut ppꝛie simpler cū alij sēsus vtanť elemētis ꝙsi instr̄o ꝛ medio. Et ista ē alia virtus ab illis: quapp nō vtitur elemētis p instr̄o cū suū instr̄m dz mediū iter tāgibilia cum nō possit denudari a qualitatib⁹ tāgibilib⁹: neq3 posset cōprehēdere tāgibilia si ēt tāgibilis simpler. i. in ñe alicuius quātitatis tāgibilis. D. d. (ꝛ recipiēs nō congregat ꝛc̄). i. ꝛ recipiēs tactū nō de necessitate hz qualitates terrestres tm̄: sed calidū ꝛ frigidū ꝛ alia tāgibilia: ꝛ iō necesse fuit vt recipiēs tāgibile sit mediū: cū nō possit denudari ab oibus: neq3 ēt posset sentire si aliqua alia qualitatū tāgibiliū denudareť in co: ꝛ iō nō sētum⁹ p ossa: neq3 p pilos ꝑter dñium qualitatū terrestriū in his corpibus ꝛ iō vegetabiliū nō habēt sensuz tactus: quapp neq3 aliquos sensus qꝛ ipossibile ē alios sensus inueniri sine tactu: ꝛ instr̄m tactus: neq3 ē iguis: neq3 aliud corpus elementorum: neq3 est corpus attributum eis ꝑm dñium.

¶ Dāī festū igit̄ qm̄ neēe ꝟ solo ꝓuata sēsu aialia mori. Neq3. n. hūc possibile ē hēe nō aial existēs. Neq3 cuz sit aial aliū neēe ē hēe ꝑter hunc. Et pp hoc qđ alia sēsibilia excellētijs nō corrūpūt aial: vt color: ꝛ odor: ꝛ son⁹: sz soluz sēsus: nisi ꝑm accns: puta si sit cū sono depulsio fiat: ꝛ ictus. Et a visis ꝛ odore alia mouēť q̄ tactu corrūpūt. Et sapor āt ꝟz qꝛ accidit sit tactuū eē sic corrūpit. Tāgibiliuz aūt excellentia: vt calidoꝝ ꝛ frigidorum ꝛ durorum corrumpit animal.

¶ Declaratū ē igit̄ qꝛ aialia moriunť neēario qñ 67
cauerit hoc sēsu tm̄. Et qꝛ ē ipossibile vt ñ sit i aiał. Aialia. n. ñ de necitate hñt aliū sēsū nisi istū: ꝛ iō alia sēsibilia nō corrūpūt aialia p dñiuz. U. g color: ꝛ son⁹: ꝛ olfat⁹: sz tm̄ corrūpūt istr̄a sēsus: nisi hoc sit p accns. U. g. qꝛ cū sono sit magna pcussio. Oēs. n. isti corrūpūt aialia sz p accns. Et iō sapores etiā nocent aialibus mediāte gustu. Gustus eni ē aligs tactus. Dñiuz aūt tāgibiliuz. U. g. calidi ꝛ frigidi ꝛ duri corrumpunt aialia.

¶ D. declaratū igit̄ ē ex ꝟ sermone qꝛ aialia moriunť qñ 67
caruerint tactu: ꝛ qꝛ ipossibile ē vt iste sensus nō eristat in aiali nī aial ē aial: qđ nō ē de alijs sensibus. nō. n. ē necessariū vt aial hēat aliū sensū ꝑter tactū: ꝛ ppter ꝟ dñium ꝛ vigor alioꝝ sensibiliū nō corrūpunt aial. U. g. fortis color ꝛ fortis sonus: ꝛ fortis odor: sed tñ corrūpunt sua istr̄a ppꝛia nisi p accidēs. U. g. qñ cū sono fuerit magna pcussio ꝛ silr de colore ꝛ odore. sapores aūt nocēt aialibus ceētialiter: mediāte gustu: gustus. n. ē. aliqs tactus: sed qualitates corrūpētes aialia sūt tāgibiles. U. g. calidū frigidus ꝛ durum.

¶ Dis qdē. n. sēsibil⁹ supfluitas corrūpit sensuz: Qr̄ ꝛ qđ tāgi ꝑt tactū. Hoc āt determiatū ēviuere. Sin̄ āt tactu mōstratū ē qꝛ ipossibile ē aial eē. Añ tāgibiliū excellētia ñ solū corrūpūt sēsuz sz ꝛ aial. Qꝛ neēe ē solū hēe hūc. Alios āt sēsus hz aial sic dictū ē: nō pp eē: sz pp bñ eē: vt visū qꝛ in aere ꝛ in aqua vt videat: oino āt q̄ in diaphano. Gustū āt hz pp delectabile: ꝛ triste: vt sētiat qđ i alimēto: ꝛ ꝙcupiscat: ꝛ moueať. Auditū āt vt significeť aliqđ ipsi. Linguā āt hz quatenus significet aliqd alti.

¶ Et dñiuz cuiuslibet sēsibilis expellit instr̄m sē- 68
sus: ꝛ iō tāgibile expellit. Et p istū fuit diffinitum s. viuere Aial eni ipossibile ē vt sit sine tactu. Et iō dñium tāgibilis nō tm̄ corrūpit istr̄m sēsus sed ēt ꝛ aial. Qꝛ ē necessariū aiali vt sit eus: nō vt sit i meliori dispositiōe. Illi āt alij sēsus sūt in aiali ꝑter meli⁹. Visus āt vt aspiciat i aere ꝛ aqua. Et gustus vt sētiat delectabile ꝛ tristabile. Et vt habeat appetitū ꝛ moueať. Et silr de olfatu. Audit⁹ ꝙvt audiat rē. Linguaꝙ vt significet rē alio mō.

¶ Idest ꝛ dñiuz ois sensibil' qñ fuerit itensuz corrūpit suuz 68
instr̄m ppriū siue fuerit tactus siue alteri⁹. D. d. (ꝛ ppter istū fuit diffinitū ꝛc̄). i. ꝛ p hāc vtutē. s. tactū diffiniť aial: ꝛ cā in ꝟ ē qꝛ ipossibile ē vt aial sit sine tactu: ꝛ iō accidit qꝛ tāgibile intēsum nō tm̄ corrūpit instr̄m sensus: sed aial ēētialr: qꝛ sensus tact⁹ ē de reb⁹ necessarijs aiali. s. vt sit ens nō ꝑm qꝛ sit eē melioris: sicut ē de alijs sensibus residuis. D. d. (visus aūt vt aspiciat in aere: ꝛ aqua: ꝛ silr de olfatu). s. qꝛ primo ē pars ꝓpter appetitū cibi: (auditus autē vt audiat rē). i. sonos ꝛ intelligat p eos in aialibus rōnabilibus ꝛ in alijs brutis in aialibus rōnabilibus vt intelligāt intentiōes quas significāt verba (lingua aūt vt manifestet rē alio modo) ꝛ innuit vt puto iuuamētū qđ ē in verbis non gustus: ꝟ. n. iuuamētū magis apparet ꝑter melius q̄z in gustu. qñ gustus reputatur eē necessarius ꝓpt̄ suā vicinitatē tactui. Alij aūt sensus sunt ꝑter melius: ꝛ precipue visus ꝛ auditus: ꝛ hoc est manifestum.

¶ Explicit liber tertius ꝛ vltimus de anima Aristo.

¶ De sensu ⁊ sensato.

Quoniã aũt de aĩa ſm ſeipſaz determinatuz eſt p̃ius:⁊ de virtute qualibet ex parte ipſius conſequẽs eſt facere conſiderationẽ de aĩalibus ⁊ vitã habentibus oĩbus que ſunt p̃opr̃ie ⁊ cões operationes eorũ. Que igitur dicta ſunt de anima ſubijcianꝫ: de reliquis aũt dicamus ⁊ p̃imum de p̃imis. Uidẽtur autẽ maxima ⁊ cõmunia ⁊ p̃opr̃ia aĩalium cõmunia eẽ ⁊ corp̃oris ⁊ anime:puta ſenſus:⁊ memoria: ⁊ ira ⁊ deſiderium:⁊ oĩno appetitus:⁊ cũ his gaudium ⁊ triſticia: etenim hec fere inſunt oĩbus animalibus: cum his aũt hoc quidẽ omniuz ſunt vita participantiuz cõmunia:hec vo aĩalium quibuſdam. Exiſtunt aũt horum maxime quatuor coniugationes ſole numero velut:vigilia:ſomnus:⁊ iuuentus:⁊ ſenectus: ⁊ reſpiratio ⁊ expiratio:⁊ vita ⁊ mor̃s:de quibus conſiderandum quid eſt vnũquodqz eorũ ⁊ quibus p̃o cauſis accidit. Uerũ phiſici eſt de infirmitate ⁊ ſanitate p̃ima inuenire p̃incipia. Nec enim infirmitatem nec ſanitatem poſſibile eſt fieri carentib⁹ vita. Quare fere phiſicorum plurimi ⁊ medicorum qui magis phiſice artem proſequũtur:hi quidem finiũt ad ea que de medicina: hi vo ex his que de natura incipiunt de medicina. Quod aũt omnia dicta cõmunia ſint anime ⁊ corp̃ori non imanifeſtuz eſt:omnia enim hec cum ſenſu accidunt:hec vo per ſenſuz: quedã aũt hec qdẽ paſſiões hui⁹entes exiſtũt:h vo habitudies: h ãt ꝓſeruatiões:⁊ ſalutaria: h vo corruptiões ⁊ p̃iuatiões. Senſus aũt qm̃ p corpus ſit anime manifeſtũ eſt ⁊ per ſermonem ⁊ abſqz ſermone. Sed de ſenſu ⁊ ſentire quid ſit ⁊ quare accidit animalibus hec paſſio dictum ẽ p̃ius in his que de anima. Aĩal autez ſm qꝺ animal neceſſe eſt vnumquodqz habere ſenſuz:per hoc enim determinamus animal eſſe:⁊ nõ animal. Propr̃ie autez ſm vnumquodqz tactus ⁊ guſtus inſequitur omnia neceſſario:tactus quidem propter dictam cãm: in his que de anima. Guſtus vo propter eſcaz:delectabile .n. ⁊ triſtabile diſcernit ipſe circa eſcam:vt hoc quidez fugiat:hoc autez proſequatur:⁊ omnino ſapor eſt nutritiue partis paſſio. Senſus autem qui per exteriora proficiſcentibus ipſorum inſunt quemadmoduz odoratus auditus viſus:omnibus quidem habentibus vitaz cauſa ſalutis inſunt:vt preſentia proſequãtur alimentum:mala autem ⁊ corruptiua fugiant. Et habentibus autez prudẽtiaz eius qꝺ bene gratia: multas enim annunciant differentias ex quibus contemplabiluz ineſt diſcretio ⁊ agibilium. Horuz autem ipſorum ad neceſſaria quidem melior eſt viſus ⁊ ſm ſe:ad intellectum autez ⁊ ſm accidens auditꝰ. Multas quidem differentias ⁊ multimodas viſus annunciat potentia:qz omnia corpora colore participant:quare ⁊ cõmunia magis per hoc ſentiuntur. Dico autez cõmunia magnitudinez:motum:quietem figuraz:numerum:auditus autez ſoni tm̃ differentias:paucis autez ⁊ eas que vocis. Secundo vo accidens ad p̃udentiam auditus plurimam cõfert partem. Sermo enim audibilis exiſtens cauſa eſt diſcipline:non ſm ſe:ſed ſm accidens. Ex nominibus enim conſtat:nominuz vo vnumquodqz ſymbolum eſt:qnare ſapientiores a natiuitate p̃iuatorum vtroqz ſenſu ſunt ceci:mutis ⁊ ſurdis. De virtute itaqz quã habet ſenſuum vnuſquiſqz dictuz eſt. In quibus autez habent fieri corp̃oris inſtrumentꝫ qꝺam quidem querunt que ſm elementa corp̃oruz: non potentes aũt ad quatuor:quinqz exiſtentib⁹ coaptare cupiũt de quinto. Faciunt autez omnes viſum ignis quia paſſionis cuiuſdaz ignorant cauſaz. Conſtricto enim ⁊ moto oculo videtur ignis lucere:hoc autem in tenebr̃is videtur accidere vt palpebras ſuperuelantibus:fiunt enim ⁊ tenebre. Habz autem dubitationem hoc ⁊ alia. Si enim non eſt latere ſentientem ⁊ videntem:viſibile quidez neceſſe erit ſe videre oculum:quare ergo quieſcente illo hoc non accidit. Cauſa quidem huius ⁊ obiectiõis putandi ignem viſum eſſe hinc ſumenda. Lenia enim in tenebr̃is nata ſunt fulgere:non tamen lucez facere:oculi autem vocatum nigrum ⁊ medium lene apparet. Apparet autem hoc moto oculo qz accidit quaſi duo fieri vnum:hoc autez celeritas facit motus: vt videatur aliud eſſe videns ⁊ viſum: quare ⁊ non fit niſi celeriter ⁊ in tenebr̃is hoc accidat. Lene enim in tenebr̃is natum eſt fulgere quemadmodum quedam capita piſcium:⁊ ſepie turbedo:⁊ lente moto oculo nõ accidit vt videatur ſimul vnuz ⁊ duo eſſe videns ⁊ viſum: illo autem modo ipſe ſeipſum videt oculus quemadmodum ⁊ in refractione. Quoniam ſi ignis eſſet quemadmodum. Dicit Empedo.⁊ in thimeo ſcribit ⁊ accideret videre exeunte quemadmodum ex lucerna lumen: quare non ⁊ in tenebr̃is videtur vtiqz viſus. Dicere autem qꝺ extinguatur in tenebr̃is egrediẽs: ſicut thimeus dicit vanum eſt omnino: que enim extinctio luminis eſt. Extinguitur enim aut humido aut frigido calidum ⁊ ſiccum:qualis videtur quidem i carbonibus ignis ⁊ flãma:quorum neutrum in lumine apparet exiſtens. Si igitur eſt quidem ſz propter debilitatem latet nos:oportet per diez ⁊ i aqua extingui lumen:⁊ in glaciebus magꝫ fieri tenebras. Flamma enim ⁊ ignita corpora patiuntur hec: nũc autez nihil tale accidit: Empedo.autez videtur exiſtimare qꝺ exeunte lumine ſicut dictum eſt p̃ius videre:ait enim vt cum quis progreſſum meditans p̃ parauit lucernam hyemalem per noctem ignis ardentis

dentis accidens vt omnium ventoꝝ impetus prohibeat: ventorum enim spiritum dispergit flantiū: lumen autem extra dissiliens quanto magis expansum fuerit illustrat: per velum domitis radijs: sic ꝙ miringis concitatum antiquum lumen subtilibus linteis diffunditur circulo per pupillam que aque quidem profundum reuelauerunt circunfluentis: lumen autem extra peruenit vt quando magis expansum fuerit aliquando quidem igitur sic videre ait: aliquando autem de fluxionibus his que ab his que videntur. Democritus autem quoniam quidē aquam dixit esse bene dixit quia autem putauit ipꝫ videre esse illam apparitionem non bene. Hoc autem accidit quoniam oculus leuis est: ⁊ est non in illo: sed in vidente: passio enim refractio est. Sed omnino de apparentibus ⁊ de refractione nondum ipsi manifestum erat vt videtur. Incongruum autem erat ⁊ non superuenire ipsi dubitare quare solus oculus videt. Nullum autem aliorum in quibus apparent idola: ꝙ vilus nanqꝫ est aque: verum quidē: non tamen accidit videre ſm ꝙ aqua est: sed ſm ꝙ est perspicuū: quod ⁊ aque ⁊ aeri cōmune est. Sed magis seruabilius est aqua aere: ⁊ magis spissum quare pupilla ⁊ oculus aque sunt. Et hoc est quodam ipsis operibus manifestum est: videl enim aqua ꝙ discurrit coruptis oculis: ⁊ in omnino nouiter formatis frigiditate excedens ⁊ claritate. Et album oculi in habentibus sanguinem pinguem et crassum: propter hoc est vt permaneat humidus in coagulatum: ⁊ ideo corporis minime rigens est oculus: nulli enim quod infra palpebras est vnq̄ riguit animalium vo que sine sanguine sunt dure pellis sunt oculi: ⁊ hoc facit protectionem. Irrationabile autem omnino est exeunte quodam visum videre ⁊ aut extendi vsqꝫ ad astra: aut quodam tenus prodeunte coadherere sicut quidam dicunt. Isto enim melius est in principio coniungi oculi: sed ⁊ hoc stultum. Quid enī coniungi est lumen lumini: vel quomodo possibile esse hoc. Nō quodlibet cōiungitur cuilibet ⁊ interius exteriori: quomodo muringa enī intus est. Quod quidem igitur sine lumine impossibile est videre dictum est in alijs: sed siue lumen siue aer est quod est inter rem visam ⁊ oculum motus qui per ipsum facit videre. Et rationabiliter qō interius aque est: aqua enim perspicua est. Videtur autem sicut exterius non sine lumine ita ⁊ interius: perspicuum enim oportet esse. Necesse ergo aquā esse q: non est aer. Non enim in vltimo oculi in anima aut anime sensitiuum est. Sed manifestum quoniam interius: quare necessarium perspicuū esse et receptibile luminis quod interius oculi: ⁊ hoc etiā ab accidentibus manifestum. Jam enim quibusdam vulneratis in bello iuxta tempora ita vt abscinderētur pori oculi accidit fieri tenebras sicut lucerna extincta: eo ꝙ quasi lampas quedam abscisa fuit perspicuum vocatum pupilla. Igitur siquidem in his accidit sicut diximus: manifestum ꝙ si oportet ſm hunc modum attribuere ⁊ assignare vnūqōqꝫ sensitiuorum vni elementorum: oculi quidem visiuum aque existimandum: aeris vo sonorum sensitiuum: ignis autem odoratiuum: quod enīꝫ actu odoratur hoc potentia odoratiuum: sensibile enim facit agere sensum: quare necesse est ipsum potentia prius existere. Odor vo fumalis euaporatio est: fumalis autem euaporatio ab igne: propter quod est omne cerebrum in loco odoratus proprium sensitiuum: potentia enīꝫ calida que frigidi materia. Et oculi autem generatio eundem habet modum. A cerebro enim constat: cerebruꝫ autem humidius ⁊ frigidius omnibus partibus corporis. Tactiuum autem terre: gustatiuum vo quedam species tactus est: ⁊ ideo iuxta cor: sensitiuum est ipsorum. ſ. gust? ⁊ tactus. Cor enim oppositum est cerebro: ⁊ est calidissimum partium. Et de sensitiuis quidem partibus corporis hoc modo sit determinatum. De sensibilibus autem his que ſm vnumquodqꝫ sensitiuum puta: dico colore ⁊ sono ⁊ odore ⁊ gustu ⁊ tactu vniuersaliter dictum est in his que de anima que actio ipsorum in his que de anima: ⁊ quid operari ſm vnumquodqꝫ sensitiuorum. Quid autem oportet dicere quodlibet eorum. ſ. quid color: quid sonus quid odor: quid sapor: similiter ⁊ de tactu considerandum est: ⁊ primum de colore. Est quidem igitur vnumquodqꝫ dupliciter dictum: hoc quidēꝫ actu: hoc autem potentia. Quomodo quidem igitur actu color ⁊ sonus: ⁊ quo modo est idem vel alterum his que ſm actum sensibus: puta visioni ⁊ auditioni: dictum est in his que de anima. Quid autem vnumquodqꝫ eorum existens faciat sensum et actum nunc dicamus. Quemadmodum igitur dictum est de lumine in alijs ꝙ sit color perspicui ſm actus: quando enim inest aliquid ignitum in perspicuo: presentia quidem lumen est: priuatio vo tenebre. Quod autem dicimus perspicuum non ē proprium aeris aut aque: nec alicuius sic dictorum corporum: sed est quedam communis natura ⁊ virtus que separata quidem non est: in his vo est ⁊ in alijs corporibus inest: in his quidem magis: in his autēꝫ minus. Quemadmodum ergo ⁊ corporum necesse est vltimum esse ⁊ huius luminis: quid igitur natura in indeterminato perspicuo est: ipsius autem ꝙ corporibus perspicui vltimum quod quidēꝫ erit vtiqꝫ aliquid palam est. Quod autem hoc sit color ex accidentibus manifestum. Nam color in extremitate aut extremitas est. Unde pythagorici epiphaniam colorem vocabant. Est quidem enim in corporis extremitate: sed non est extremitas corporis: sed eandem naturam oportet existimare que exterius colorat̃ hanc ⁊ interius. Videtur autem aer ⁊ aqua colorata: etenim aurora tale: sed ibi qui-

dem quoniam indeterminato accidit non eundem colorem habet accidentibus prope ⁊ longe: nec aer nec in aere. In corporibus v̄o nisi continens faciat transmutationem determinata est phantasia colorum. Manifestum est igitur ꝙ ibi ⁊ hic idem susceptiuum colorum est: perspicuum, ergo ꝑm ꝙ existit in corporibus: inest autem aut plus aut minus: in omnibus colores facit permutari: quoniam autem in extremitate color vtiq; huius extremitas aliqua erit. Quare color vtiq; erit perspicui extremitas in determinato corpore. Et ipsorum autem perspicuorum puta aque ⁊ si quid aliud tale quorumcūq; videtur aliquis color proprius esse ꝑm extremitatem similiter omnibus inest. Est ergo inesse perspicuo hoc quod quidem ⁊ in aere facit lumen: est autem non: sed priuatum esse: quemadmodum igitur ibi: hoc quidem lumen: hoc v̄o tenebre ita ⁊ in corporibus album ⁊ nigrum insit. De alijs autem coloribus iam diuidentes quot modis contingit fieri dicendum. Contingit enim secus inuicem positis albo ⁊ nigro ita ꝙ vnumquodq; eorum sit inuisibile propter paruitatem: quod autem ab ambobus visibile sic fieri: hoc enim neq; album potest videri neq; nigrum. Quoniam autem necesse est quidem quendam colorem habere neutrum autem horum possibile est. Necesse est commixtum esse ⁊ speciez quandam coloris aliam: est quidem ergo sic accipere plures esse colores q̄ album ⁊ nigrum. Multos autem proportione: tria enim ad duo ⁊ tria ad quatuor ⁊ ꝑm alios numeros est secus inuicem latere. Hi autem omnino ꝑm nullam proportionem sunt sed ꝑm abundantiam ⁊ defectum quendam incommensurabilem. Eodem itaq; modo oportet hoc habere consonantijs. Qui quidem in numeris proportionatissimis colores quemadmodum ibi concordantias. Hi autem delectabilissimi colorum eē videntur: veluti coccineus ⁊ puniceus: pauci autem tales propter causam: propter quā quidem ⁊ symphonie pauce: qui autem non in numeris alij colores: vel etiam omnes colores in numeris esse ordinatos: inordinatos autem ⁊ hos ipsos quandon on puri sunt: ꝙ non sunt in numero tales fieri. Unus quidem modus generationis colorum hic est: vn⁹ autem apparere per alternos quemadmodum animalium pictores faciunt: alterum colorem super alterum manifestiorem superponentes: quemadmodum quando in aqua vel in aere aliquid volunt facere apparens: ⁊ quemadmodum sol ꝑm se albus quidem videtur: per caliginem v̄o ⁊ fumum puniceus. Multi autem ⁊ sic erunt colores eodem modo prius dicto: proportio enim erit vtiq; quedam eorum qui in superficie ad eos qui in profundo: quidam autem ⁊ omnino non sunt in proportione. Dicere autem sicut antiqui defluxionem esse colorem ⁊ videri propter talem causam incongruum: omnibus enim modis per tactuz necesse ipsis facere sensum. Quare mox melius est dicere per moueri intermedium sensus a sensibili fieri sensum q̄ tactu ⁊ defluxionibus. In secus inuicem igitur quidez positis necesse sicut ⁊ magnitudinem accipere inuisibilem: ita ⁊ temporis insensibile: vt lateant motus peruenientes ⁊ vnum putetur esse per simul apparere: hic autem nulla necessitas: sed qui in superficie color immobilis existens: ⁊ motus a supposito non similem faciat motum: quare aliud apparebit: ⁊ nec album nec nigrum. Quare si non contingit nullam magnitudinem esse inuisibilem: sed quamlibet ab aliqua distantia visibilem: ⁊ hec vtiq; quedam colorum commixtio. Et illo autem modo nihil obstat quin appareat quidam color cōmunis eis qui a longe. Quoniam enim non est nulla magnitudo inuisibilis in his que deinceps considerandum est. Si autem cōmixtio est corporum non soluz ꝑm hunc modum quem putant quidam: solis secus inuicem positis minimis in manifestis a nobis ꝓpter sensum: sed omnino omnium apud esse: sicut in eis que de cōmixtione dictum est vniuersaliter de omnibus: illo enim modo miscentur hec solum quecunq; contingit diuidere ad minima quemadmodum homines equis aut semina: hominum v̄o hominem minimum: equorum v̄o equuz. Quare horum secus inuicem positione multitudo cōmixta ē que simul vtrorūq; hominum non vnum vni equo non dicimus cōmisceri. Quecunq; v̄o non diuidūtur ad minimum horum cōmixtionem non contingit fieri ꝑm hunc modum. Sed per commisceri ex toto: que quidez ⁊ cōmisceri maxime nata sunt: quo modo autem hoc fieri possibile in his que de commixtione dictum est prius. Simul autem que sit necessitas cōmixtionis in illis: ⁊ colores misceri manifestum est ⁊ hanc causam esse principalem ꝙ multi sunt colores sed non supernatationem nec secus inuicem positionem. Non enim de longe quidez: de prope autem non videtur vnum cōmixtorum colorum sed vnumquodq;. Multi autem erunt colores quoniam multis contingit proportionibus cōmisceri sibi inuicem cōmixta: hoc quidem in minimis: hoc autem ꝑm abundantiam solis: ⁊ alia eodem modo: quo quidem in secus inuicem positis coloribus aut de supernatatione contingit dicere ⁊ de cōmixtis. Sed qua de causa colorum species determinate ⁊ non infinite: ⁊ saporum ⁊ sonorum posterius considerandum. Quid quidem igitur sit color et qua de causa multi colores dictum est. De sono autem ⁊ de voce prius in his que de aīa dictum est. De odore v̄o ⁊ sapore dicendum: fere enim eadez est passio: non eidem autem est vtrunq; ipsorum. Manifestius autem est saporum genus q̄ odorum huius autem causa quoniam peiorē habemus alijs animalibus odoratum: ⁊ ipsis sensibus qui in nobis: tactum

bis: tactum vo certissimum aliorum aialium: gust⁹ vo tactus qdam est: que qdē igitur aque natura vult sapor esse: necesse est itaqz in ipsa aqua hēre genera saporz insensibilia pp paruitatē ꝑm q ℰmpe. dicit: vel materiā talem ineſſe quēadmodū pāspmia sapo rum ⁊ oia qdem ex aqua fieri. Alia qdez ex alia pte vel nullā hūtem differentiā aquā faciēs cām esse ac si calidū ⁊ solē dicat qs: horz autez sicut ℰmpe dicit multū apertū mendaciū: videm⁹.n. cōmutari ꝑ ca lorem sapores oblatis fructib⁹ ad solē: ⁊ ignitis tāq̄ nō ab ags trahere sapores tales factos: sed in ipo fru ctu trāsmutatos ⁊ resudātes ⁊ iacētes pp tps: auste ros a dulcib⁹ ⁊ amaros ⁊ oīmodos factos ⁊ decoc tos ⁊ ad oia saporz gnā vt ē dicere trāsmutatos. Si militer aūt ⁊ pāspmie māifestā esse aquā ipossibile: ex eodē.n. videmus sicut ex esca factos alios sapo res. Restat igit in pati aliqd aquā trāsmutari qō q dem igit nō a calidi solis virtute accipit hanc virtu tem quā dicimus saporem manifestū est. Subtilis simum.n. oīum humorum aqua est ⁊ in ipo oleo: sed protendit oleū plus q̄ aqua pp viscositatē: aqua aūt fragilis est: quare ⁊ grauis⁹ est seruare aquā in manu q̄ oleum: qui autem calida facta aqua: non apparet aqua ingrossata ipsa sola: manifestū qm alia quidam vtiqz erat cā. Saporesn. in fructibus hi existentes grossitudinem hūt oēs magis calidum aut cōcausa. Apparent aūt saporesquicūqz qdem in fructibus hi existentes ⁊ in terra. Quare multi philosophorz antiquorz dicunt talem esse aquā per qualēcūqz ter ram trāseat: ⁊ hoc manifestum est in salsis aquis ma xime. Sal.n. quedam terre species est: ⁊ que per ci nerem colate ipso amaro existēte amarum faciūt sa porem: sunt quoqz fontes multi: hi quidē amari: illi vo acuti: hi aūt oīmodos habētes saporesaliquos. Rōnabiliter itaqz in nascentibus fit saporuz genus maxime. Pati.n. natum est humidum quēadmo dum ⁊ alia a cōtrario: ⁊ trariū aūt siccū: qz ⁊ ab igne patitur quid. Sicca.n. ignis natura: ſz ꝑriū ignis calidū est: terre vo siccū sicut dictū est in his que de elementis. Qua quidem igit ignis ⁊ qua terra: ni hil natum est facere vel pati: nec aligd quicq̄. Qua aūt ineſt cōtrarietas invnoquoqz hec oia ⁊ faciunt ⁊ patiuntur. Quēadmodum ergo qui lauant in hu mido colores ⁊ sapores: talem faciūt habere aquaz: sic ⁊ natura siccum ⁊ terrenum ⁊ per siccum ⁊ terre num colās ⁊ mouens per calidum: quale quid hu midum facit: ⁊ hoc est sapor facta a dicto ficco pas sio in humido gustus ꝑm potentiam alteratiua in actum. Ducit enim sensitiuum ad hoc potentia ꝑ existens. Non enim ꝑm dicere sed ꝑm speculari est sentire. Quoniam autem non omnis sicci sed nutri tiui saporespassiones sunt: aut priuationes oportet sumere hinc: neqz siccum sine humido: neqz humi dum absqz ficco. Esca.n. ipsis aialibus nihil vnum solum sed cōmistum: neqz ipsis plantis sed mistuz. Et sunt oblati cibi aialibus: tangibilia quidem sen sibilium augmentum facientia ⁊ decrementū. Ho rum enim causā calidum aut frigiduz oblatum: hec enim faciunt ⁊ augmentum ⁊ decrementum: nutrit autem ꝑm q gustabile oblatum: omnia enim nutriū tur dulci simpliciter vel cōmisto. Oportet quidem igitur de his determinare in his que de generatio ne: nunc autem quantum necesse tangere de ipsis. Calidum enim augmentat ⁊ struit nutrimentum: eo q leue quidem attrahit: amarum autem ⁊ salsuz relinquit propter grauedinez. Quod itaqz facit in exterioribus corporibus calor exterior: hoc quidez natura animalium ⁊ plantarum: quare nutriuntur dulci. Cōmiscentur autem alij saporesad cibū eo dem modo salso ⁊ acuto pro cōdumento: hec autem ꝓpter contrahere: eo q nimis nutritiuum sit dulce ⁊ supernatatiuum. Quēadmodum autem colores ab albi ⁊ nigri cōmistione sunt: sic ⁊ saporesa dulci ⁊ amaro: ⁊ ꝑm ꝓportionem etiaz: eo q magis vel mi nus vnusquisqz est: siue ꝑm quosdam numeros cō mistiones ⁊ motus siue indeterminate. Qui autez delectationem faciunt cōmisti hi in numeris soluz. qui quidem enim pinguis ē dulcis sapor: amarum vo ⁊ salsum fere idem sunt. Ponticus vo ⁊ auste rus ⁊ stipicus ⁊ acutus in medio. Fere enim equa les species humorum ⁊ colorum facit. Septem eni amborum species siquis ponat sicut rationabile: li uidum nigrū aliquid esse. Relinquitur enim flauū quidem albi esse quēadmodum ⁊ vnctuosuz est dul cis: puniceum ⁊ alurgon: ⁊ viride ⁊ cianea in medio albi ⁊ nigri. Alij vo misti ex his: ⁊ quēadmodū ni grum est priuatio in perspicuo albi: ita amarū ⁊ sal sum dulcis in nutrimentali humido: quare ⁊ cinis amarum combustorum omnium. exhalatum enim est ex ipsis potabile. Democritus autem ⁊ plurimi physiologorum quicunqz dicunt de sensibilibus in cōgruissimum aliquid faciunt. Omnia enim sensi bilia tangibilia faciunt: etenim si hoc taliter se habe at manifestum est q ⁊ aliorum sensuum vnusquisqz tactus quidam ē: hoc autem quod impossibile sit non difficile est discernere. Amplius autem cōmu nibus sensuum omnium vtuntur quasi ꝓrijs: ma gnitudinem enim ⁊ figurā ⁊ asperuz ⁊ lene. Am plius autem acutum ⁊ obtusum q ⁊ in glebis com munia sunt sensuum ⁊ si non omnium: sed visus ⁊ ta ctus. Quare ⁊ de his decipiūtur: de ꝓrijs autem non decipiuntur: velut visus de colore ⁊ auditus de sono: quidam autem ꝓria ad ista reducunt: quēad modum Democritus albuz quidem ⁊ nigrū hoc quidem asperum dicit esse: hoc vo lene esse. Ad fi guras autem reducit sapores: quānis autem nulli⁹ vel magis visus est cognoscere communia. Si ergo gustus magis nimia quidez certissimi sensus est dis

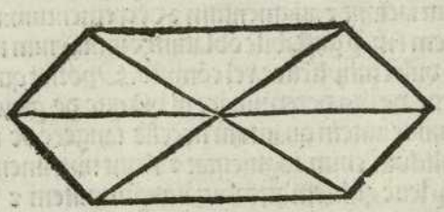

Figura.3.polygonia exagona.

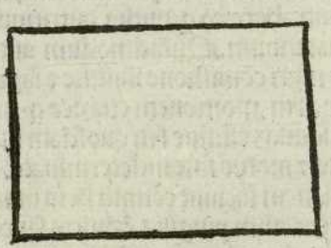

Figura polygonia.2.quadrata.

cernere circa vnumquodq3 genus:q2 oportebat gustum:⁊ alia cõmunia sentire maxime:⁊ figurarũ esse discernentissimum. Amplius sensibilia quidẽ omnia habent contrarietatem:veluti in colore nigro album ⁊ in sapore dulci amarum. Figura autem figure non putat esse contrarium cui enim polygonorũ circũferens contrarium. Amplius ⁊ figuris existẽtibus infinitis necesse est sapores esse infinitos:quare hic quidem tm̃ faciet sensum:hic vo non faciet.

De sapore quidem igitur ⁊ gustabili dictu3 est:alie nãq3 passiones saporum propriam habent considerationem in physosophia que de plantis. Eodem vo modo oportet intelligere ⁊ circa odores:qõ eni3 facit in humido siccum:hoc facit in genere alio enchimum humidu3 in aere ⁊ aqua similiter.commune autem de his nunc quidem dicimus perspicuũ. Est autem odorabile non ꝑm q̃ perspicuum:sed ꝓ3 q̃ laudabile vel mũdabile enchime siccitatis. Nõ enim solum in aere:sed ⁊ in aqua quod odorans est manifestum autem in piscibus ⁊ ostracodemijs. Videntur enim odorare:nec aere existente in aqua:supernatat enim aer cum infuerit:nec ipsa respirãtia. Siquis ergo ponat aquam ⁊ aerem vtraq3 humida erit vtiq3 que in humido enchimi sicci natura odor ⁊ odorabile tale. Qm̃ vo ab enchimo passio est:manifestum est ⁊ per habentia ⁊ non habentia odores. elementa enim inodorabilia velut ignis aer terra ⁊ aqua:quia sicca ⁊ humida eorum enchima sunt: nisi q̃ cõmixtu3 faciat ꝓter quod ⁊ mare habet odorem:habet enim humorem ⁊ siccitatem:⁊ sal magis nitro odorabile est. Manifestat autem etiam q̃ ab istis effluit oleum:nitru3 autẽ terre est magis. Amplius magis inodorabile achimus:ligna autez odorabilia enchima ⁊ horum aquatica minus. Amplꝰ in eis que metalla:vt aurum inodorabile: achimu3 enim:es autem odorabile ⁊ ferrum:quãdo autez exiuerit humidum inodorabiliores scorie sunt omnium. Argentum vo ⁊ stagnum his quidem magis odorabilia:his vo minus:aquatica enim dicitur autem a quibusdam fumalis euaporatio esse odor:cõmunis existens terre ⁊ aeri:⁊ omnes dicunt sup hoc de odore. Quare ⁊ Heraclitus sic dicit:q̃ si omnia entia fumus fiant nares vtiq3 discernent: ad odorem autem omnes inferunt:hi quidem tanq̃ exhalationem:hi vo sicut euaporationem: hi autẽ vtraq3 hec. Est autem vapor quidem humiditas quedam fumalis vo exhalatio sicut dictum est:commune est aeri ⁊ terre:⁊ constituitur ex illo quidez aqua:ex hac vo quedam terre species. Sed neutrum horum videtur:vapor enim aqua est: fumalis vo euaporatio impossibile est in aqua fieri:odorant enim ⁊ in aqua sicut dictum est prius. Amplius euaporatio dicitur similiter effluxiõibꝰ:si igitur nec illud bene nec ista bene. Quoniam igitur cõtingit recipere humidum ⁊ illud quod in spiritu ⁊ illa quod in aqua:⁊ pati aliquid ab enchima siccitate non immanifestum: etenim aer humidus natura est. Adhuc autem si quidem similiter faciat in humidis ⁊ in aere: quemadmodum lauatum siccum manifestum q̃ oportet proportionales esse odores humoribus. Sed adhuc hoc in quibusdam accidit etenim acetosi ⁊ dulces sunt odores ⁊ austeri ⁊ pontici ⁊ crassi ⁊ amaris ꝓportionales: dicat vtiq3 quis putridos:quare quẽadmodum illa difficilis potationis putrida dissana puesta sunt. Manifestum ergo quoniam q̃ in aqua sapor hoc in aere ⁊ in aqua odor:⁊ propter hoc frigus ⁊ conglutinatio ⁊ sapores hebetant:⁊ odores exterminant. Calidum enim quod mouet ⁊ generat auferunt infrigidatio ⁊ conglutinatio. Species autem odorabilis due sunt:non enim sicut quidam dicunt non species odorabilis sed sunt. Determinãdũ aũt qũo sunt:⁊ qũo non sunt:hoc qdẽ est ꝓ3 sapores ordinatũ ipsoz:sicut dictum est:⁊ delectabile:⁊

triste

triste habent ſm accidens. Quoniaz enīz nutritiui paſſio eſt: appetentibus quidez odorabiles odores eorum ſunt. plenis autem ⁊ nihil egentibus nō delectabiles: neqz odores: ⁊ eſca habens odores qbuſ cūqz non delectabilis neqz bis. Quare iſte quidez velut diximus ſm accidens quidem habebit delectabile ⁊ triſte propter quod omnibus ſunt cōmunes animalibus. Quidam autem ſm ipſos delectabiles odorum ſunt quēadmodum illi qui florum: nihil enim magis vel minus ad eſcam aſſequūtur: nec conferunt ad deſiderium quicq̄: ſed contrariuz magis. Verum enim eſt q̄ Euripides vituperans tracium dixit: quando lentem decoquis non infundas iron. Qui autem nunc cōmiſcent ad potationes: tales virtutes vim faciunt per vſum delectationi donec vtiqz a duobus ſenſibus fiat delectabile: quemadmodum vnum ⁊ ab vno hoc quidem igitur odorabile hominis proprium eſt. Quod autem ſm ſapores ordinatus ⁊ aliorum animalium ſicut dictuz eſt priuſ: ⁊ illorum quidem quia ſm accidens habēt delectabile diuiduntur ſpecies ſm ſapores: iſti⁹ autem non iam propter naturam ipſius eſſe ſm ipſam delectabilem aut triſtem. Cauſa autem proprium eſſe hominis talem odorez propter frigus quod circa cerebrum. Frigido enim natura exiſtente cerebro ⁊ ſanguine qui circa illud eſt in anguſtis venis exiſtente ſubtili ⁊ puro: de facili autem infrigidabili propter quod ⁊ cibi fumoſitas ifrigidata ꝓpter locum infirmātia rheumata facit hominibus propter auxilium ſanitatis facta eſt iſta ſpecies odoris. Nihil enim aliud eſt opus ipſius q̄ hoc: hoc autem facit manifeſte. Cibus enim delectabilis exiſtens et ſiccus ⁊ humidus multotiens infirmans eſt qui autem ab odore ſm ſeipſuz odor operi quomodocūqz ſe habeat vtilis vt eſt dicere ſemp. Et propter hoc fit per reſpirationem non omnibus ſed hominib⁹: ⁊ ſanguinem habentibus velut quadrupedib⁹: ⁊ magis participantibus naturam aeris. Aſcendentib⁹ nāqz odoribus ad cerebrum propter leuitatem caloris que in ipſis ſanius hūt circa locū hūc. Odoris nāqz virtus natura calida eſt: vtitur nāqz natura reſpiratione ad duo: vt operoſe quidem ad toracis adiutoriū vt aduenticie ⁊ ad odorem: reſpirante enī ſicut ex tranſitu facit per nares motum. Proprium autem hominis nature tale genus odoris: quia plus cerebrum ⁊ humidius habet aliis animalibus: vt ſz magnitudinem: propter hoc enim⁹ ⁊ ſolum vt eſt dicere ſentit aliorū aialiū hō: ⁊ gaudet florū ⁊ talū odorib⁹. Cōmēſurat. n. coz calor ⁊ mot⁹ ad hypbolem ei⁹ q̄ i loco frigiditatis ⁊ humiditatis ē. Aliis vo q̄cūqz pulmonē hūt p reſpirare alteri⁹ generis odoris ſēſuz diuidit: natura vt nō duo ſenſitiua faciat: ſufficit enī qm̄ qdē ⁊ vt reſpirātib⁹ quēadmoduz hoibus vtrozūqz odorabiliū: aliis alterorū ſolū exiſtens ſenſus. Que vo nō reſpirāt q̄ qdē hūt ſenſuz odorabilis manifeſtū ē. Eteni piſces entomorū genus oē diligenter ſentit delonge pp nutritiuā ſp̄m odoris remota multū a ꝓpria eſca: quēadmodū apes faciūt ad mel ⁊ paruarū formicarū gen⁹ quas vocāt qdā ſonipes: ⁊ marinorū purpure: ⁊ aliorū multa, taliū aialiū acute ſentūt eſcā pp odorē. Propter qō vtiqz dubitabit aliqs qūo ſentiūt odorē ſi ſpirātib⁹ qdez oib⁹ fit ſpirare vno mō. hoc. n. videt i reſpirātib⁹ accidēs oib⁹: illoz āt nullū reſpirat: ſentiunt tū ſi nō aliquis p̄eter qnqz ſenſus alius: hoc aūt ipoſſibile: odorabilis. n. olfatus: ⁊ illa vo hoc ſctiūt: ſz nō forte eodē mō: ſz reſpirātib⁹ qdē ſpūs aufert ſupiacēs: quēadmodū coopercul̄ quodd̄ā: quare nō ſctiūt nō reſpirantia: his autem nō reſpirātibus ablatum eſt hoc: quēadmodum in oculis: q̄dam enim animalium hūt palpebras quibus non reuelatis minime poſſunt videre: que autem habent duros oculos non habent: quare non egent vllo quod illa reuelet: ſed videt a facultate exiſtente in illis ſtati. Similiter autem ⁊ aliorz animalium quodlibet non indignatur de his que ſz ſeipſa fetidorum ſm odorem: niſi quid accidat corruptiuum exiſtens: ab his autem corrumpitur ſimiliter: quēadmodū homines a carbonum fumo patiūtur grauedinem capitis: ⁊ corrumpuntur multotiēs ſic a fulſuris virtute: ⁊ corrumpuntur alia animalia: ⁊ fugiunt propter paſſionem. Ipſa autem ſm ſeipſā non curant ſeditatem: q̄uis multa creſcentium fetidos habent odores: niſi q̄ conferat ad guſtum vl' ad edulium illis. Videtur autem ſenſus qui eſt odorā

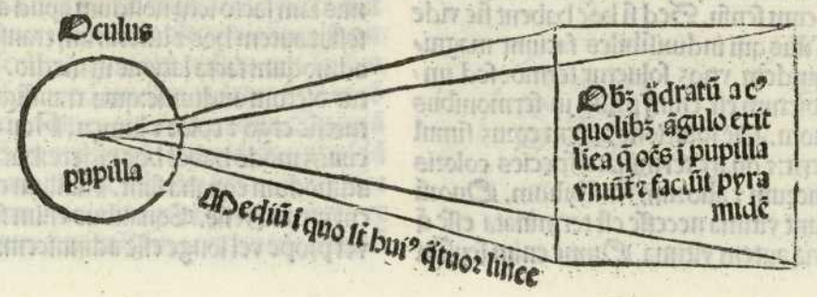

di imparibus existentibus sensibus ⁊ numero habẽ te medium imparis:⁊ ipse medius esse tactuorum quemadmodum tactus ⁊ gustus ⁊ per alia sensi:uorum velut visus ⁊ auditus. Quare ⁊ odorabile nutritiuorum est passio quedam:hoc autem in eodem genere:⁊ audibili aut ⁊ visibili. Quare ⁊ in aere ⁊ in aqua odorantur:quare est odorabile cõmune aligd amborũ horum quod ⁊ tactuali inest ⁊ perspicuo et audibili. Quare rõnabiliter assimilata est siccitati i humido ⁊ fusili velut tinctura quedaz esse ⁊ lotura: qũo quidem igitur species opz dicere:⁊ qũo nõ opz odorabilis in tãtũ dictũ est. Quod aũt quidaz pythagoricorum dicunt non esse rationabile: nutriri nãqz dicunt quedã aialia odoribus. Primum quidem.n. videmus qm cibum opz esse cõpositum:etenim ea nutrita non sunt simplicia:quare ⁊ superfluitas fit cibi:aut in ipsis aut extra sicut in plãtis. Amplius vo neqz aqua vult ipsa sola nutrire incõmixta existens:corpale.n. aliquid opz eẽ cõstitutiuũ. Amplius multominus rationabile aerẽ corpulentũ fieri enim his ãt qm oibus ex animalibus locus receptiuus cibi:a quo qñ cibus ingreditur recipit corpus. Odorabilis aũt sensitiuũ in capite ⁊ cũ spiritali intrat sumositate:quare ad spiratiuum vadet vtiqz locum. Quod quidem igitur nõ confert ad nutrimẽtum odorabile ꝑm ꝙ odorabile manifestum: quod tamen ad sanitatem:⁊ ex sensu ⁊ ex dictis manifestũ est. Quare ꝙ sapor in nutritiuo ⁊ ad nutriendum: hoc est ad sanitatem odorabile:ꝑm vnumquodqz sẽ sitiuum quidem ergo determinetur hoc mõ. Obijciet autem aliquis si omne corpus in infinitum diuiditur ⁊ passiões ergo sensibiles:puta color ⁊ sapor: odor:⁊ graue do:⁊ frigiditas:⁊ calidũ:⁊ lene:⁊ molle:aut impossibile:actiuum.n. est vnumquodqz iporum sensus. In eo enim ꝙ possunt mouere illuz dicuntur omnia:quare necessarium si potentia ⁊ sensum in infinita diuidi:⁊ omnem magnitudinem eẽ sensibilem. Impossibile enim album quidem videre non aũt quantum:si enim non sic:continget vtiqz aliquod corpus nullum habens colorem neqz graue dinem neqz talẽ aliam passionem: quare nec omnino sensibile:hec enim sensibilia sunt. Sensibile igitur erit compositum:nec ex sensibilibus sed necesse:non enim ex mathematicis. Amplius cui adiudicabimus hec ⁊ cognoscimus nisi intellectui: sz non intelligibilia:nec enim intelligit intellect⁹ que exterius non cum sensu. Sed si hoc habent sic videtur testificari illis qui indiuisibiles faciunt magnitudines:sic quidem vtiqz soluetur sermo: sed impossibile est: dictum est enim prius in sermonibus qui sunt de motu. De solutione autem eorũ simul manifestum erit:⁊ quare terminate species coloris ⁊ saporis ⁊ sanorum ⁊ aliorum sensibilium. Quorũ quidem enĩ sunt vltima necesse est terminata esse q̃ intus:contraria autem vltima. Omne enim sensibile habet contrarietatem:velut in colore album ⁊ nigrum:in s. pore dulce ⁊ amarum:⁊ in alijs itaqz omnibus vltima sunt que contraria. Continuum quidem igitur ad infinita diuiditur inequalia:ad equalia vo finita: quod autem non ꝑm se continuum in species finitas quod ergo passiones quidem vt species dicendum. existunt autem in continuitate:⁊ in his sumendum:qz ꝙ potentia:⁊ ꝙ actu aliud:⁊ propter hoc decimum millesimum milij latet visum: q̃uis visus superueniat: ⁊ qui in dyesi sonus latet q̃uis continuus existens auditur omnis cantus: distantia vo intus existentis ad vltima latet. Similiter autem ⁊ in alijs sensibilibus parua omnino:potentia nanqz visibilia ipsa:actu autem non: quando non separauerit:etenim inest potentia que pedalis bipedi:actu itaqz diuisa separate autem tante superabundantie rationabiliter quidem vtiqz ⁊ resoluũtur incontinentia velut minimus sapor mari infusus:quinimmo quoniam neqz sensus superabundãtia ꝑm ipsam sensibilis nec separata. Potentia.n. inest certiori superabundantia:nec tamen sensibile separatum erit actu sentiri:sed tamen erit sensibile. Potentia enim est iam ⁊ actu erit aduenies.

Quod quidem igitur quedaz magnitudines ⁊ passiones latent ⁊ propter quã causam ⁊ quomodo sensibilia:⁊ quomodo non: dictum est. Cunqz autem vtiqz in existentia sic quanta quedam sint vt actu sẽsibilia sint.⁊ non solum ꝙ in toto sed ⁊ seorsum finito necesse esse ꝑm aliquem numerum:⁊ colores:⁊ sapores:⁊ sonos. Obijciet autem vtiqz aliquis igitur perueniunt autem sensibilia aut motus quia a sensibilibus qualitercunqz fiat sensus cum operetur in medium primo quemadmodum odor videtur facere ⁊ sonus:proprius enim prius sentit aliquid odorem:⁊ sonus posterius ictu venit graue:ita ⁊ visibile:⁊ lumen:ergo ne quemadmodũ ⁊ Empedo. dicit attingere prius ꝙ a sole lumen ad medium prius q̃ ad visum:aut ad terram. Putabitur autem vtiqz hoc rationabiliter accidere: motum enim videtur ab aliquo in aliquid:quare necesse est quoddam tempus esse in quo moueatur ab altero in alterum. Tempus autez omne diuisibile. Quare erat quando non videbatur sed adhuc ferebatur radius in medio:⁊ si omne simul audit ⁊ audiuit ⁊ omnino sentit ⁊ sensit ⁊ non est generatio eorum: sed sunt absqz fieri:tamen nihilominus qnemadmodum sonus iam facto ictu nondum apud auditum. Manifestat autem hoc ⁊ litterarum transfiguratio quemadmodum facta latione in medio. Non enim videtur dictum audiuisse:quia transfiguratur aer delatus:sic ergo ⁊ color ⁊ lumen. Non enĩz in eo ꝙ quocunqz modo habet hoc videre:hoc vo videtur quẽadmodum equalia sunt. Nullum enim oportet alicui vtrunqz esse. Equalibus enim factis non differt vel prope vel longe esse adinuicem:vel circa sonum

quidem

quidem ⁊ odorem hoc accidere rationabile. Quēadmodum enim aer ⁊ aqua continua quidem partibiles autem amborum motus propter quod ⁊ est quidem vt idē audierat primus extremusq; ⁊ odor: est autem quo modo non. Videtur autem quibusdam esse obiectio: ⁊ de his. Impossibile enim dicūt quidam alium per alium audire idem: ⁊ videre ⁊ odorare. Non enim possibile esse multos ⁊ seorsum existentes audire ⁊ odorare. Intercipiens eni ipsum ipsius esse vel mouens primum puta chotonius vel thus vel ignem eundem ⁊ vnum numero sētiunt omnes. Id autem quod iam proprium alterum numero: specie autem idez. Quare simul multi vident: ⁊ odorant: ⁊ audiunt. Sunt autē nec corpora hec sed passio ⁊ motus quidam. Non enim vtiq; hic accideret neq; sine corpore: ⁊ de lumine autem alia est ratio per ineſſe: vt aliquid lumen est: sed non motus aliquid: omnino autez nec similiter in alteratione se habet: ⁊ latione: lata nanq; rationabiliter prius in medio attingunt. Videtur autez sonus lati esse cuiusdam motus: quecunq; vo alterantur non adhuc similiter: contingit enim simul totum alterari: ⁊ non dimidium prius: vel aquam simulomnē coagulari attinet si fuerit multum ꝙ calefit aut coagulatur: habitum ab habito patitur: primum autem ab ipso faciente transmutari necesse: ⁊ simul alterari: ⁊ subito. Esset autez vtiq; ⁊ gustare quemadmodum odor si in humido essemus ⁊ remotius aut tangere ipsum sentiremus: rationabiliter autem quorum est inter medium sensitiui non si simul omne pati nisi in lumie propter predicta: propter hoc autem ⁊ dicimus videre: lumen autem facit videre: est autem ⁊ alia quedaz obiectio talis circa sensus: vtrum contingit duos ⁊ simul sentire in eodē: ⁊ idiuisibili tpe: vel nō: si ât sp maior motꝰ minorē depellat pp qō delata sub oculi nō sētiūt: si fuerit i aliqd vehemēter intendentes: vel timentes vel audientes multum sonum: hic itaq; supponatur: et ꝙ vnumquodq; magis est sētire simpliciter existēs ꝙ commixtum velut vinum intemperatuz: ⁊ mel: ⁊ colorem: ⁊ netē solam ꝙ in dyapason: quia obscurāt se inuicem: hec autem faciunt ex quibus vnum aliquid fit: si itaq; maior minorem motum depellit necesse si simul sint ⁊ ipsum minus sensibilem esse ꝙ si solus esset. Aufertur enim aliquid minoris commixtiōe sigdez magis oia simplicia sēsibilia sūt. Si igitur equales fuerint altere existentes neuter erit sensibilis: obscurat enim alter alterum: simplicem autem non est sentire: quare aut nullus erit sensus vel alter ex vtrisq;: quod quidem videtur fieri ex cō mixtis ⁊ quomodocunq; commisceantur. Quoniā ergo ex quibusdam quidem fit aliquid: ex quibusdā vo non fit: talia autem que sub alio sensu: commiscetur enim quorum vltima contraria: non est autez ex albo ⁊ acuto vnum fieri: nisi ꝼm accidens: sed non sicut ex acuto ⁊ graui symphonia. Ergo nec contingit sentire ipsa simul. Equales enim existentes motus ipsorum exterminabunt inuicem: quoniā vnus non fit ex illis. Si vo inequales melior faciet sensū. Adhuc si magis duo sentiet simul vtiq; anima vno sensu quorum vnus sensus velut acutum ⁊ graue. Magis enim simul motus vnius ipse ipsius ꝙ duorum puta visus ⁊ auditus: vno autem simul duo nō est sentire: si non mixta fuerint. Mixtura enim vnū vult esse: vnius autem simul ipse: quare necesse est simul mixta sentire quia vno sensu ꝼm actum sentit. Unius quidem enim numero qui ꝼm actum vnus: specie autem qui ꝼm potentiam vnus: ⁊ si vnus ergo sensus qui ꝼm actum vnum illud dicet: commiscere ergo necesse ipsa. Quando ergo non fuerint mixta duo erunt sensus qui ꝼm actum: sed ꝼm vnam potētiam: ⁊ indiuisibile tempus necesse est vnam eē operationem: vnius enim qui ad semel vsus ⁊ motꝰ vnꝰ: vna autem potentia: non ergo contingit duo simul sentire vno sensu. At vo si ea que sub eodem sensu simul impossibile si sint duo: palam ꝙ si minus adhuc que ꝼm duos sensit: contingit simul sentire: velut album ⁊ dulce: videtur enim ꝙ idem vnum numero omnino nullo alio differre nisi in eo ꝙ simul: ꝙ autem specie vnum iudicante sensu ⁊ modo. Dico autem hic quia forte album ⁊ nigrum alterum ꝙ proprium idem iudicabit ⁊ dulce ⁊ amarum idem quidem ipse ab illo autem alius sed alicui vtrunq; contrariorum: eodem autem modo sibiipsis coelementaria puta sicut gustus dulce ita visus album: ⁊ sicut iste nigrum ita ille amarum. Amplius si contrariorum motus contrarij: simul autem contraria i eodem ⁊ atomo non contingit esse: sub sensu autem vno contraria sunt velut dulce ⁊ amarum non contingit sentire simul: similiter autē palā ꝙ neq; que non cōtraria hec qdem eni albi sūt hec ât nigri ⁊ in aliis

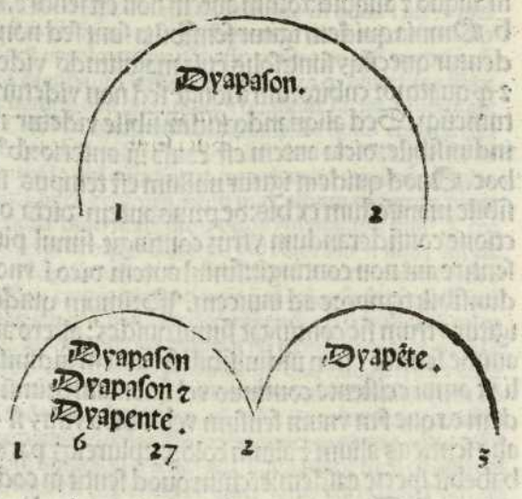

similiter velut sapor: hi quidem dulces: hi vo amari: nec que cõmixta simul: proportiones eniz sunt oppositorum velut dyapason ⁊ diapente nisi sicut vnũ sentiatur. sic autez vna proportio extremitatũ fit: aliter autem non: erũt eni simul: h quidẽ multi ad paucum vel imparis ad parem hec autem pauci ad multuz vel paris ad imparẽ. Si vo plus adhuc distant ab inuicẽ ⁊ differũt: coelementaliter quidem dicta in alio genere q̃ que in eodem genere. Dico autẽ puta dulce ⁊ albũ voce coelemẽtaria: genere autẽ alia. Dulce vo a nigro multo ampli⁹ specie differũt q̃ album: adhuc vtiqz minus cõtingit ipsa simul sentire q̃ que genere: quare si non hec nec alia quod autem dicũt qui idã eorũ qui circa symphonias qm̃ non simul quidem pertingũt soni. Uidẽtur autem ⁊ latẽt cum tempus insensibile fuerit vtrũ recte dicitur vel non. Forte enim vtiqz dicet aliquis ⁊ nunc ex hoc putabit simul videre ⁊ audire vnũ aliquod qz intermedia tempora latent his: aut hoc non verum neqz contingit tempus esse insensibile nullum neqz latere sed oĩa quecũqz contingit sentire. Si eniz quoniã ipse seipsum sentit vel aliũ in continuo tempore nõ contingit tũc latere qz est: est autem aliquid in cõtinuo: ⁊ tãtũ quãtũ oĩno ĩsensibile est: mãifestũ q̃ tũc latebit vtiqz si est ipse: ipsum ⁊ quod videt ⁊ qd̃ sentit ⁊ si sentit. Amplius nec vtiqz erit nec tempus nec vlla res que sentit in quo non sit: quia in huius aliquo vel quia istius aliquid videt. Siquidem ẽ aliqua magnitudo ⁊ tẽporis ⁊ rei sẽsibilis oĩno propter paruitatem. Si eni totã videt ⁊ sentit toto continuo tẽpore: nõ eo q̃ in huius aliquo aut q̃ huius aliquod detur si ẽ aliqua magnitudo auferat̃. a. g. b. in qua nõ sentiebat̃: non ergo in huius aliquo vl' istius aliquid velut terram videt totã qm̃ hoc ipsius ⁊ ĩ anno ambulat qm̃ in hac parte ipsius. At vo i. g. b. nihil sentit eo ergo q̃ ĩ hui⁹ aliquo. s. a. b. sẽtit dr̃ totũ sentire. a. b. ⁊ totam: eadem enim ratio ⁊ in. a. g. semper eni in aliquo ⁊ aliquid: totum autem non est sentire. a. g. b. Omnia quidem igitur sensibilia sunt sed non videntur quecũqz sunt: solis eniz magnitudo videtur ⁊ q̃ quattuor cubitorum a longe sed non videtur q̃tumcũqz. Sed aliquando indiuisibile videtur non indiuisibile: dicta autem est causa in anterioribꝰ de hoc. Quod quidem igitur nullum est tempus ĩsensibile manifestum ex his: de prius autem dicta obiectione considerandum vtruz contingit simul plura sentire aut non contingit: simul autem dico ĩ vno ĩdiuisibili tempore ad inuicem. Primum quidem igitur vtrum sic contingat simul quidez: altero autẽ anime sentire ⁊ non indiuisibili sic autem indiuisibili vt omni existente continuo vel quoniam primũ qdem ea que ꝑm vnum sensum velut dico visuz si est alio sentiens alium ⁊ alium colorez: pluresqz partes habebit specie easdem: etenim quod sentit in eodez genere est. Si autem quia ⁊ oculi duo dicat aliquis nihil prohibere sic: ⁊ in anima dicendum: quia forte ex his quidem vnum aliquid fit: ⁊ vna operatio ip̃orum: ibi autem siquidem vnum quod ex ambobus illud sentiens erit: si autem separatiz nõ similiter se hẽbit. Ampli⁹ ⁊ sensus idez plures erũt sicut siquis

A G B

Magnitudo.

scientias indifferentes dicat: neqz eniz operatio erit sine virtute que ꝑm seipsam neqz absqz hac erit sensus. Si autem hoc in vno ⁊ indiuisibili sentit manifestum q̃ ⁊ alia. Magis enim cõtingebat hec simul plurima q̃ genere altera. Si itaqz alia quidem dulce: alia vo albuz sentit parte anima: aut q̃ ex istis vnũ aliquid est vel non vnum sed necesse vna enim quedam sensitiua est pars eius: ergo illa vnius: nullum nãqz ex istis vnum. Necesse ergo vnum aliquid esse anime quo omnia sentit sicut dictum est prius: aliud autem genus per aliud igitur ꝑm q̃ indiuisibile est ꝑm actum vnum est: dulcis ⁊ albi. quando vo diuisibile factum fuerit ꝑm actum alterũ: vel quemadmodum in rebus ipsis contingit: ita ⁊ in anima idez ⁊ vnum numero album ⁊ dulce est: ⁊ alia multa: sed non separabiles passiones ab inuicem sed esse alterum vnicuiqz: similiter ergo ponendum ⁊ in anima idem ⁊ vnum esse numero sensitiuum omnium ꝑm esse tamen alterum ⁊ alterum: horum quidem genere horum vo specie: quare ⁊ sentiet vtiqz simul eodẽ ⁊ vno: ratione autem non eodem quoniam autem sẽsibile omne magnitudo est: ⁊ non est indiuisibile sensibile manifestum est enim vnde quidem non videbitur infinita distantia: vnde autem videbitur finita. Similiter autem audibile ⁊ odorabile ⁊ quecũqz non ipsa tangentes sentiunt. Est itaqz aliquod vltimum distantie: vnde non videtur ⁊ primum vnde videtur. Hoc itaqz necesse indiuisibile esse q̃ in vlteriori quidem non contingit sentire existẽs: in ceteriori autem necesse sentire: si itaqz aliquid erit indiuisibile sensibile: cum ponatur in vltimo vnde est: vltimo quidem non sensibile primo autem sensibile: simul accidet visibile esse ⁊ inuisibile esse: hoc autez impossibile. De sensitiuis quidem igitur ⁊ sensibilibus quomodo habent: ⁊ communiter: ⁊ ꝑm vnũquodqz sensitiuum dictum est. Reliquorum autem primo considerandum de memoria ⁊ reminiscentia ⁊ somno.

Uirtutes

Virtutes quidem sensibiles: quedam sunt necessarie inesse animalis: ⁊ quedam sūt propter melius: ⁊ omnes iste diuersant̄ ꝑm fortitudinem ⁊ remissionem. Tactus aūt ⁊ gustus sunt necessarij: auditus vo ⁊ visus ⁊ olfatus sunt propter melius. ꝓ gustum enim distinguitur cibus conueniens a non conuenienti: ⁊ per tactum distinguunt̄ ea que corrumpunt totum corpus ex extrinseco: ⁊ ea que conseruant corpus. Alij vo sensus non sunt innati distinguere talia: ⁊ ideo non sunt necessarij: ⁊ omnes iste virtutes conueniunt in hoc ꝙ actio eaꝝ non completur nisi per instrumētum: ⁊ appropriatur tactui ⁊ gustui: hoc ꝙ nō indigent medio. alij aūt indigent medio. Instrumentum autem virtutis visibilis est oculus: ⁊ in isto instrumēto dominat̄ aqua que est tersa diaphana: ⁊ fuit tale vt in eo describant̄ forme sensibilium sicut in speculo: ⁊ ideo pars glatialis ē valde clara ⁊ alba. ⁊ manifestum est ꝙ istud instrumentū valde necessarium est in comprehensione istarū virtutū. Istud aūt instrumentum non agit nisi quando fuerit in sua complexione naturali nullo aduenīente turbante ipsum: ⁊ ideo iracundus in hora ire ⁊ habēs calorem ascendentē recipiet inde corruptionem sui visus ⁊ forte videbit vnum duo ꝓpt̄ motum contingentē spiritui apud iram: queniam quando pars recipiens formam mouetur ⁊ venerit ad suum locum ex alia parte describetur forma in secūda parte ⁊ adhuc nō abscisa est a prima parte: ⁊ sic vna forma apparebit due: sicut forma solis cadens super aquam currentem apparebit due. ⁊ quia istud instrumentum scilicet oculus nō agit nisi quando fuerit in temperamento sue complexionis: iō accidit ꝙ quando fuerit infrigidatum a rebus extrinsecis infrigidatione intensa vt visus debilitetur: ⁊ ideo obscurat̄ oculus in locis in quibus est multa nix aut multa aqua: ⁊ ideo apparent ripe maris turbide: pauce lucis: ⁊ similiter loca niuis. Quando igitur calor oculi aut frigus fuerint intensa plus q̄z ꝑm naturam statim visus debilitabitur: ⁊ ista actio actionum oculi est partis grādinose aquose: ⁊ cōplerio istius partis est causa perfecte visionis: ⁊ ꝓpter hāc causam fuerunt palpebre posite in bonis oculis. s. ad conseruandam complexionem eorum a rebus extrinsecis: sicut vagina gladij: ideo qui maiorem ⁊ grossiorem habet palpebrā magis inspiciet in remoto: qz conseruant illam partem a calore extrinseco ⁊ a frigore: ⁊ ideo multa alia inspiciunt in remoto plus q̄z homo propter grossitiem palpebrarū. Instrumentū aūt audit⁹ est aer impost⁹ auri: ⁊ quāto magis aer iste fuerit subtilior ⁊ perfectionis quietis tāto magis actio eius erit perfectior. Et similiter instrumentum olfatus est aer impositus naso: instrumentū gustus est lingua: tactus aūt caro. ⁊ est proprium oibus instrumētis sensuum ꝺ ꝙ nihil habēt in actu ex eis que cōprehendunt nisi instrumentū tactus qui cōponitur ex qualitatib⁹ quas cōprehendit: ⁊ ideo nō cōprehendit nisi res intensas ꝓp suuz temperamētum: ⁊ ꝓpter hoc quātomagis caro fuerit tēperata tāto magis cōprehendit qualitates simplices. s. calidū frigidū: siccū ⁊ hūidū: ⁊ iō hō ē iter oia alialia meliorit tact⁹ ⁊ marie man⁹. s. caro palme: ⁊ marie caro indicis. ligua vo nullū hz saporē i actu: ⁊ iō q̄n ibibit̄ a gbusdā hūorib⁹ corrūpit̄ gustus ⁊ silr est de instrumentis aliorū sensuuz: ⁊ cā in hoc datur in libro de anima: ⁊ est proprium instrumentis trium virtutū. s. auditus ⁊ visus ⁊ olfatus ꝙ attribuuntur simplicibus: oculus aūt aque ⁊ audit⁹ aeri ⁊ olfatus parti ignee fumose: ⁊ ideo olfatibilia sanant cerebrū frigidū ꝓpt̄ calorē fumi. Dictum est igit̄ de proprijs instrumentis istorum sensuum. Dicam⁹ igitur de medijs qb⁹ indigent isti tres sensus: ⁊ de cōsequentib⁹ eoꝝ ⁊ mediū quo vtūtur isti sensus ē: aut aer in animalib⁹ agrestib⁹ aut aqua in animalibus aquosis: ⁊ manifestū est ꝙ isti tres sensus indigēt medio: q̄n quando sensibile positū fuerit super sensū nō cōprehendet̄ ab eo. ⁊ silr q̄n inter eos ⁊ sensibilia interiacent corpora grossa non apta vt sint media: ⁊ vniuersaliter appet ꝙ medium necessarium est istis sensib⁹ ex hoc ꝙ cū mediū corrumpetur: corrumpetur ⁊ actio eoꝝ: ⁊ ideo proprium ē medio vt sit de genere instrumentoꝝ proprioꝝ. s. vt sit recipiēs sensibilia aliquo modo modoꝝ receptionis instrumentorū. ⁊ causa in hoc apparebit quādo declarata fuerit natura sensuum: quibus appropriant̄ media ⁊ ꝓpriū visui inter istos tres est hoc. ꝙ cū medio indiget luce: nō enim videt in obscuro: ⁊ cū in aere acciderit fumus aut vapor q̄ prohibeāt transitū lucis: debilitatur visio: ⁊ ideo cum hō irascit̄ ⁊ excitatur calor in oculo obscurat̄ visus ꝓpter vaporē: ⁊ lux nō est in oculo ꝓ nām oculi: sed intrat ipsum ab extrinseco: ⁊ si esset ⁊ de ei⁹ nā tūc videret in obscuro: ⁊ ideo accidit ei q̄ claudit oculos ⁊ post aperit vt non vere videat nisi postq̄z visus ei⁹ fuerit illuminat⁹: ⁊ accidit visui vt videat rem visi one spirituali intrinsec⁹: añq̄z videat ipsam ab extrinseco: ⁊ post declarabim⁹ cām in hoc: ⁊ ista visio nō accidit i maiori parte: nisi in obscuro: ⁊ apud quietē: ⁊ est ꝓpriū huic cōprehensioni ꝙ nō sit bona nisi i tēperata luce: nō in intensa luce: neq̄z in pauca: declaratū est igit̄ ꝙ ꝓpriū est trib⁹ sensibus cōprehendere per mediū: ⁊ ꝙ ꝓpriū est visui habere presentiā corpis lucidi: vt dictū est de lucido ⁊ diaphanitate in libro de aīa: ⁊ necessariū est vt recte intrinsecus retum oculi illuminet̄ ab aqua que est intra oculū: sicut aqua illuminatur ab aere. Virtus .n. sensibilis est in orizonte istius retis in parte cranei: non in parte aeris. ⁊ ideo ista retia. s. tunice oculi conseruant virtutē aīe que sunt media inter illam ⁊ aerem: ⁊ signū eius ꝙ necesse est visui lucē peruenire ad ista retia est: qz quādo contingit homini percussio super palpebram statim obscurabitur oculus ⁊ extinguet̄ lux q̄ ē in oculo sicut extinguit̄ cādela ⁊ nihil videbit. ⁊ quādo declarabimus quomodo fit cōprehensio ab istis sensib⁹: tūc declarabuntur iste res. Et cū declarata sunt ꝓpria istaruz virtutum in instrumentis ⁊ medijs: dicendū est de sensibilibus particulariter. In libro enī de aīa dictū ē de eis vlr. Illic enī dictum fuit ꝙ sensibilia propria visui sunt colores: ⁊ auditui soni: ⁊ olfatui odores: ⁊ gustui sapores: ⁊ tactui tangibilia. Remanet ergo notificare naturas eorum. Dicamus ergo ꝙ elemēta diuersant̄ ꝑm multitudinē ⁊ putatē diaphanitatis. U. g. aer ⁊ aqua: diaphanū aūt ē inmatum recipere lucē ⁊ perfici ab illa: ⁊ cū diaphanū receperit lucem: fiūt ex hoc colores diuersi ꝑm fortitudinē ⁊ debilitatem lucis ⁊ paucitatem ⁊ multitudinē diaphanitatis: ⁊ hoc manifestū ē ex coloꝛib⁹ diuersis factis quādo lux solis adunatur cū nubibus. illi enim colores fiunt ab albedine lucis propter debilitatē lucis ex nigredine nubiū. U. g. colores q̄ sunt in yride. Necesse est igit̄ vt color fiat ex admixtiōe corporis lucidi cū diaphano ⁊ qz oia cōposita fiūt ex quattuor elementis: ⁊ diaphanum ex elementis est aqua ⁊ aer: ⁊ lucidum est solus ignis: ⁊ hoc est quando fuerit mixtus. ⁊ ideo necesse est vt colores sint cōpositi ex istis duab⁹ naturis. s. natura diaphani ⁊ natura illuminosi: ⁊ ꝙ diuersitas istaꝝ duaꝝ naturarū in quantitate ⁊ qualitate faciat diuersitatē eorū. Color igitur albus fit ex admixtiōe ignis clari cū elemento quod est valde diaphanū. s. aere ⁊ color niger fit ex igne turbido qui admiscetur cum elemēto minime diaphanitatis. s. terra ⁊ colores medij inter album ⁊ nigrum diuersant̄ ꝓpter diuersitatē istoꝝ duoꝝ ꝑm magis ⁊ min⁹. s. corporis lucidi ⁊ corpis diaphān: ⁊ iō color alb⁹ ⁊ niger fiūt ex elemēta colorū. s. mediorū ⁊ qz ꝺ māifestū ē de colore: ⁊ color ē in supficie corpis termiati neče ē vt color sit finis diaphani termiati ꝑm ꝙ ē diaphanū terminatū: ⁊ ꝓ ꝺ distiguit̄ color a lucē. lux .n. ē pfectio diaphāi nō termiati: ⁊ color nō fit i cōposito ex vicinitate ptiū minaꝝ diaphanaꝝ q̄ sūt i eltis sic̄ qdā dicebāt. Nihil .n. fit ex eltis ꝑm vicinitatē: hz ꝑm cōplerionē vt dictū ē i lib. de gñatiōe. Et qz lux ñ appet nisi in corpe diaphāo opiati sūt pythagorici ꝙ gñatio lucis nō ē corporū lumiosoꝝ ꝓ se nisi apō adunationē lucis cū alio corpore: sicut est dispositio de igne. Ignis enī nō lucet nisi q̄n adunatur cū alio corpore. Et dīa int̄ ignē ⁊ corpa celestia i hoc ē māifesta. Et ex hoc qō dictum est de essentia coloris

apparet q̄ aer p̄ro recipit colorē: deinde conducit eum ad visum ꝑm q̄ est diaphanū lucidū: ⁊ signuz q̄ aer patitur a calore ⁊ recipit eum est hoc q̄ apparet de colozatione eiusdem rei ꝑm illud per quod transeunt nubes lucide. Ut. g. q̄ quando nubes pertranseunt per plantas virides multotiens colozantur parietes per colorem illarum plantarum: qñ autem colores fiūt ex admixtione ignis cū corporibus diaphanis: ⁊ q̄ lux non est causa tñ in inductione colorum ad visum sed in esse eoz manifestum ē: ⁊ dico etiā qñ quēadmodum color albus est vilior luce cū sit ex ea: ita etiam alij colores albo sunt viliores ⁊ nigro cū fiant ex eis. Et q̄ colores fiunt ex albo ⁊ nigro ꝑm magis ⁊ min⁹ ⁊ diuersant in hoc diuersitate infinita ꝑm materiam: ideo fuit necesse vt colores sint infiniti in natura: qñ quātūcūq; fuerit imaginata ratio intrinseca in eis aliquem modū mixtionis extrahet natura licz ratio extrinseca non poterit pronunciare hunc modum: ⁊ ideo ars in hac intentione sicut dicit Aris. est minor natura. Artifex enī qui potest assimilare se nature ꝑm suum posse est melior. Et ideo est ratio spiritualis p q̄nam ⁊ ex qua natura agit quod agit ⁊ extrahit quod extrahit nihil habet quod prohibeat naturā a comprehensione eius quod dat ei: sicut est dispositio in ratione spirituali intrinseca per quā agit artifex. Anima enī bestialis existens i animalibus non impendit actiões nature: ꝫ gaudet ⁊ delectatur per illud quod natura extrahit de coloribus ⁊ sonis q̄ sunt existentes in anima bestiali in potentia q̄ cū natura extrahit eos ⁊ ducit in actū: tunc aia bestialis gaudet p comprehensionem eoꝝ. Ratio aūt spiritualis extrinseca p quam agit ars prohibetur ab anima bestiali: ⁊ ideo nō cōprehendit artifex ex eis q̄ dat ei ratio spiritualis nisi passiones ⁊ accidentia que acquiruntur ex reb⁹ quas dat natura ⁊ ideo res priores in cognitione apud artificem sunt posteriores inesse: econuerso dispositioni apud naturam: ⁊ etiā artifex est extra rem. natura aūt est intra: per hoc igit differt ars a natura: ⁊ ideo colores ⁊ tincture quos ratio extrinseca potest dicere sunt finite: colores aūt qui sunt in ratiõe extrinseca fere sunt infiniti: ⁊ ideo colores ⁊ tincture multi sunt a natura quos tinctores non possunt inuenire. Ars. n. q̄ consequitur naturam ⁊ ꝓcedit a priori ꝑm nos apud naturam a posteriori: ideo nō comprehendit ex illis ordinib⁹ qui sunt apud naturam: nisi ordines qui sunt multum remoti ad inuicem inter quos sunt multi ordines apud naturam. Declaratum est igitur quare esse colorum in natura ē aliud ab esse eorum in arte. De sonis autem dictum est in libro de anima: de odoribus autē ⁊ saporibus determinādū est hic. Dicam⁹ igit q̄ manifestū ē q̄ nullū elementoꝝ hz saporē ⁊ odorē: ⁊ q̄ sapor ⁊ odor sūt admixti ꝫ q̄ ē admixtū. ⁊ q̄ forma cuiuslibz admixti attribuit dñio alicui⁹ q̄litatis q̄tuor: ⁊ ꝓfiderādū ē cui q̄litati attribuit sapor i corpe saporoso. Dicam⁹ igit q̄ gustabile est nutrimentū aialiū: ⁊ nutrimentū ē sile aali: ⁊ corp⁹ aalis attribuit dñio calidi ⁊ hūidi: iō sapor attribuit caliditati ⁊ hūiditati: nā enī humidi magis ꝓuenit nāe aalis q̄z nāe terre. Et signū q̄ nā humidi est cā saporis in mixto est q̄ gustabiliū q̄dā sūt saporosa in potētia: ⁊ q̄dā in actu. Saporosa aūt in actu sunt humida in actu: sicca vo in actu sūt saporosa in potentia: ⁊ non fiūt saporosa in actu donec fiāt hūida i actu. Ut. g. sal: sal enī nō est saporosū: donec humefiat ⁊ dissoluat: ⁊ cū ita sit sapor necessario fuit ex mixtione ptis sicce cū pte hūida qñ fiūt digesta ex calore aliq̄ digestiõe: ⁊ modi sapoꝝ diuersant ꝑm diuersitatē hoꝝ duoꝝ in paucitate ⁊ multitudine. Dulcedo ergo attribuit caliditati ⁊ hūiditati. Amaritudo aūt caliditati ⁊ siccitati: aut frigiditati ⁊ siccitati in respectu hūiditatis dulcedinis: ⁊ sapores q̄ sūt inter istos fiūt ex his duab⁹ nāis: sicut colores fiūt ex albo ⁊ nigro. De odoribus aūt appet q̄ mā eoꝝ sit sapor q̄ fit ex mixtiõe siccitatis cuz humiditate. Apparet enī ꝑ inductionē q̄ oē habēs odorem habet saporē. Et q̄ odores sūt de gñe vapoꝝ fumosoꝝ ⁊ p hūc modū defert eos aer: ideo attribuunt siccitati ⁊ caliditati q̄ fit ex siccitate mixta cū humiditate hūte saporē ꝑm q̄ habz saporē: ⁊ testat q̄ nā odorabiliū est fumosa: ꝫ q̄ multa nō hñt odorē: ⁊ cū appropinquauerit igit habebūt odorem: per hunc modum habet hō ꝓpriū in comprehendendo odores per malaxationes. Istud enim instrumentū per suam caliditatem ⁊ siccitatem innatū est mouere hanc substantiam a re gustabili: ⁊ ideo apparet q̄ homo melius distinguit differentias sensibiliū olfatus q̄z cetera aialia: ⁊ tamen multa animalia fortius cōprehendunt odores ex remoto. Dictuz est igit de ꝓprietatib⁹ instrumentoꝝ istoꝝ sensuū. Perficiendus est igit sermo in qualitate cōprehensionis: de hoc enī vlr dictū fuit in libro de aia. Dicam⁹ igitur q̄ opiniões antiquoꝝ in cōprehensione sensibiliuz sunt quatuor. Quaꝝ vna est opinio dicentiū q̄ forme sensibilium sunt in aia ⁊ in tactu: ⁊ q̄ non acquirūt eas ab extrinseco: ⁊ q̄ forme extrinsece solūmodo excitāt ⁊ faciūt rememorari illud qō tenet ex eis: ⁊ ista est opinio Platonis. aut fere: secūda aūt est opinio dicentiū q̄ nō est in aia aliquid sensibilium in actu sed aquirit ea ab extrinseco: ⁊ isti diuiduntur in duo. Quidam enī dicunt q̄ acquisitio formaꝝ extrinsecaꝝ est acquisitio corporalis nō spiritualis. ſ. q̄ esse earum in anima erit ꝑm dispositionem ꝑm quā extra animam sunt. Illi aūt qui dicunt q̄ comprehensio rerū extrinsecarum ⁊ acquisitio earum est acquisitio spiritualis sūt bipartiti. Quidam enim dicūt q̄ in cenprehensione eaꝝ nō indigent medio. Dicūt enim q̄ anima comprehendit suum sensibile extrinsecū: ⁊ mouendo se ad ipm ⁊ supponendo se illi: ⁊ isti sunt opinantes visionē esse per radios exeuntes ex oculo ad rem visam. Quidaz aūt dicunt q̄ anima recipit suum sensibile mediantibus medijs. Primo enī recipiunt ea media: ⁊ postea reddunt illud ad sensū cōmunem: ⁊ indifferenter siue medium fuerit instrumentū: aut corpus extrinsecū: dicentes aūt q̄ anima non indiget medio habent duas ratiocinatiões vt narrauit Aris. quaꝝ vna est q̄ hoc si non reciperent mediū ⁊ non mouerent ad sensibilia non indigerent motu forti apud sentire: ⁊ secūda est q̄ si forme sensibiles venirent ad animam per mediū: tunc anima nō posset recipere ex formis nisi quantum additur illi. dicentes vero radios exeuntes ab oculo habent ratiões sufficiētes ⁊ fortioz eaꝝ ē ꝫ q̄ ponunt in aspectu. ſ. q̄ cause visionis ⁊ eius qō accidit in visione sunt linee radiales recte aut reflexe aut cōuerse. ⁊ hi quidē ponunt q̄ visio fit per figurā pyramidalē exeuntē ab oculo ⁊ peruenientē ad rem visam. Isti igitur existimauerunt q̄ iste linee ⁊ figure non possunt describi nisi in corpore exeunte ab oculo ⁊ est radius. Nos autem dicimus q̄ visus ⁊ quod accidit ei non fit complete nisi per huiusmodi lineas ⁊ pyramidem: ⁊ istud quidem est verum: sed dicimus q̄ iste mensure nullum habent subiectum nisi medium diaphanum. hoc enim corpus innatum est recipere formam ⁊ colorem hoc modo receptionis. Modo autem dicendum est q̄ de impossibilibus contingentibus huic opinioni ⁊ quod dixit Aristot. faciendum ē post. modo autem dicamus q̄ qui dicit q̄ forme sensibiliuz sūt existentes in anima in actu: ⁊ q̄ non indigēt extrinsecis sensibilibus nisi ad rememorationem falsum est: quoniam si iste forme essent in ea actu: tunc non indigerent formis extrinsecis in sentiendo eas: ⁊ tunc necesse vt sentiret sensibilia anteq̄z sentiret ea extrinsecus: ⁊ etiam si ita esset: tūc instrumenta essent ociosa ⁊ superflua: natura autem nihil facit ociose. sermo autem dicentium q̄ forme sensibilium imꝓmuntur in anima impressione corporali destruitur per hoc q̄ anima recipit formas contrariorum insimul. ⁊ hoc non tñ inuenitur in anima sed in medijs. apparet enim q̄ per eandem partem aeris recipit videns contraria. ſ. albuz ⁊ nigrum: ⁊ hoc etiaz quod videtur q̄ maxima corpora cōprehenduntur a visu per pupillam: licet sit ita parua: adeo q̄ comprehendit medietatem spere mundi est signuz q̄ nō existunt colores in ea ꝑm extensionem corporalem sed spiritualem: ⁊ ideo dicitur q̄ isti sensus non cōprehendunt intētiões sensibiliū nisi abstractas a mā. Nō. n. apphēdūt intētionem coloris nisi abstractā a materia: ⁊ similiter olfatus

⁊ saporis ⁊ alioꝝ: ⁊ cū declaratū ē hanc cōprehensionē esse spūalem: dicemus sēsus negātibus cōprehēdere p mediuꝫ qꝫ intentiones quas aīa cōprehēdit spūaliter: q̄dā sunt vles ſ. intelligibilia: ⁊ q̄dā pticulares. ſ. sensibilia: ⁊ isti duo mōi ītentionū aut cōprehēdunt ab aīa vno mō modoꝝ spūaliū aut ambob⁹: sed si cēnt vno mō tūc intentiones vles ⁊ pticulares cēnt eedē qđ ē ipossibile. cōprehēdit igit intentiones vles vno mō: ⁊ pticulares alio mō: vles aūt cōprehēdit cō prehensiōe nō cōicante cū materia oīno: ⁊ iō nō idigent medio: pticulares vo cōprehēdit p res cōuenientes rebus pticularibus. ſ. p media. ⁊ si hoc nō eēt tūc intentiones cōprehē se eēnt vles nō pticulares: ⁊ qꝫ eē formaꝝ in mediis ē modio mō inter spūale ⁊ corpale: forme eni extra aīam habēt eē corporale purū: ⁊ in aīa spūale purū ⁊ in medio mediuꝫ inter spūale ⁊ corpale: ⁊ dico media in hoc loco instra sensuum ⁊ ea que sunt extra sensum: instra igit nō idigent sen sibus nisi qꝝ cōprehēsio eoꝝ ē idiuidualis: vles aūt nō idigēt istis instris. manifestū ē igit ex hoc sermone qꝫ ppter hoc qꝫ ista sunt in aīa spūalia pticularia: iō cōprehēsio est p mediū ⁊ recte fit hoc natura. n. nō vadit de oppositō ad oppositū nisi p mediū: ⁊ ipossibile ē vt spūale acquiratur a corpali nisi p mediū: ⁊ iō quāto magis ista media fuerint subtiliora tāto magis cōprehensio erit melior. sermo aūt dicētis qꝫ si aīa cōprehēderit p mediū non recipet nisi ꝑm quātitatē corpis medij. ſ. qꝫ si eēt parū recipet ipsuꝫ puū. ⁊ si magnū: magnū. verū est in cōprehēsiōe corpali nō spi rituali. Et Arist. destruit sermonē dicentiū qꝫ virtus visibi lis extēditur ab oculo donec pueniat ad rē visam ab ocu lo p rōnes quaꝝ vna ē qꝫ ꝑm ꝫ possibile cēt videre in ob scuro sicut ē luce. dicētes aūt radios extēdi nō idigēt me dio neqꝫ luce. Et ēt si virtus aīe. ſ. sensus cōis extēderet ad res visas tūc nō idigeret retibus oculi. Neqꝫ eēt qꝫ qñ de structet aliqđ rete qꝫ ista virtus corrūpetur: ⁊ ēt si aīa extē deret donec occurreret sensibili: tūc eodē modo cōprehen deret oīa visa ꝓpinqua ⁊ remota: ⁊ vlr dicētes radios eri re ab oculo nō possunt fugere duo: aut ponere istos radi os eē corpales aut nō: sed si corpales cōtinget vt visio fit i tpe: ⁊ maxime qñ res visa fuerit remota. Declaratū ē enim qꝫ oē corpus motū mouet in tpe: ⁊ ēt intelligūt corp⁹ exire a pupilla: deinde dilatari quousqꝫ supponat medietati ce li: qđ est ipossibile. Et ēt aīa visibilis dz eē ordinata in hoc corpe: ⁊ nullū corpus in aīali ē subiectū aīe nisi calor natu ralis: ⁊ si calor naturalis separet ab oculo statim ifrigida ret ⁊ anihilaret. ⁊ si illud qđ erit ab oculo sit lux nō corp⁹ tūc nō possemus videre qꝫ aīa ē posita in illa luce. subiectū enī aīe ē substātia nō accidēs: ⁊ cū aīa nō fuerit posita in il la luce sed intra oculū. quo igit cōprehēdit sensibilia cum nō tāgit ea. ois enim actio ⁊ passio fit p ptactū: ⁊ b aut p mediū aut sine medio: si p medium necesse ē primo moueri mediū p cōtactū: ⁊ sic necesse ē si posuerimus qꝫ illud qđ erit ab oculo ē lux videre mediū eē. ⁊ si nō: nō ꝓueniret mo tus sensibilis ad sensum. Et nulla differētia cēt iter hunc sermonē ⁊ sermonē dicentē qꝫ visio cōplet p mediū ⁊ lucez lux. n. apud nos nō ē ipso oculo sed ex extriseco. sed hoc nō dicant: ⁊ si dicerēt b cōtingeret eis videre in obscuro ⁊ fe cit nos errare b qꝫ nō viderūt istū spm̄ p quē fit visio cōue nientē luci. quapp opinati sunt ipm eē lucē credēdo qꝫ lux ē corpus. Galienus aūt intātū applicabat errori qꝫ eristi mauit aerē eē sentiētē. Et cū declaratū ē qūo cōprehendit aīa sermone vlr: cōsideremus qūo ordinat ista cōprehēsio p mediū in tribus sensib⁹. Dicam⁹ igit qꝫ aer mediāte lu ce recipit prius formas rerū. deinde reddit eas reti extriseco ⁊ rete extriscū reddit eas alijs motib⁹ quousqꝫ motus p ueniat ad vltimū rete post qđ ē sēsus cōis: ⁊ in medio ista rū retiū cōprehēdit rete grādinosum formā rei: ⁊ ē. q. spe culū mediū iter naturā aeris ⁊ naturā aque: ⁊ iō recipit for mas ex aere: qꝫ est. q. speculū ⁊ reddit eas aque: qꝫ natura ei⁹ ē cōis iter has duas naturas: ⁊ aqua de qua dicit Ari sto. qꝫ ē post humorē grādinosum ē illa quā vocat Balie nus vitreū: ⁊ ista pars ē postrema ptium oculi: ⁊ p illam aspicit sensus cōis formā: ⁊ cū sensus cōis recipit formam reddit eā informāti: ⁊ ē virtus imaginabilis: ⁊ tūc recipiet eam iformās receptiōe magis spūali: ⁊ tūc illa forma erit in tertio ordine. forme igit habēt tres ordines quoꝝūvnus ē corporalis: ⁊ sēdus ē in sēsu cōi ⁊ ē spūalis: tertius aūt ē in virtute imaginatiua: ⁊ ē magis spūalis ⁊ qꝫ ē magis spi ritualis q̄z in sēsu cōi: nō indiget virtus imaginatiua in fa ciēdo eā pītem pītia sensibilis rei extra: ecōuerso disponi in virtute sensus: iformās aūt nō aspicit illā formā ⁊ ab strahit intētionē eius nisi post maximā quietē ⁊ intuitionē magnā: ⁊ ordies isti⁹ forme in istis virtutibus sūt sicut di cit Arist. q. hō acciperet speculū habēs duas facies ⁊ aspi ceret in alterā illaꝝ duarū facierū ⁊ posuerit sēdam faciez in directo aque: cōtingit enim tūc vt formā aspicientis si gnet in speculo: deinde de speculo signabit in aqua: si igi tur aliqs ispexerit facie speculi. ſ. facie qđ ē in directo aq̄: videbit illā eandē formā descriptā sēdo de qua in speculo forma igit aspiciētis ē sensata ⁊ speculū ē aer medi⁹ ⁊ aq̄ ē oculus ⁊ sēda facie speculi ē virtus sensibilis: ⁊ hō com phendēs eā ē virtus imaginatiua: si igit ispiciēs ispexerit in hoc speculo amittet forma a speculo ⁊ aqua ⁊ remane bit inspiciēs in sēda facie speculi imaginando formā: ⁊ ita ē de virtute imaginatiua cū forma que ē in sensu cōi: qñ quādo sensatū absentauerit se statim absentabit se forma eius a sensu cōi: ⁊ remanebit virtus imaginatiua imaginā do illā. declaratū ē ex hoc qꝫ sensus cōis videt formā me diāte oculo ⁊ oculus mediāte aere ⁊ videt eā in hūore aquo so qui ē in oculo mediāte grādinoso ex aqua q̄ ē in oculo ⁊ aere q ē extriscus: ⁊ hūor aquosus ē ille quē. Ga. vocat vi treū qūo aūt visus fit p media declaratū ē qūo aūt olfat⁹ fit mediāte aere ⁊ aqua dicendū ē: hoc eni fit per prepatio nem existentē in aere ad recipiēdū olfatile. Jsta. n. ⁊ elemē ta ĩnata sūt reddere sibi adinuicē fumos factos ex eis pp cōsil'itudinē que ē iter ea. Terra aūt reddit aeri vaporē hu midū: ⁊ aer recipit ipm ꝓpter cōiunctionē cum humido: ⁊ aer reddit ipm igni ꝓpter cōiunctionē que ē iter ea in calo re: qūo aūt aer reddit sonū dictū ē in libro de anima: pro prietas aūt cōprehēsionis istoꝝ sensuū in aīalibus non est eadē. homo. n. cōprehēdit differētias rerū ⁊ itentiones eaꝝ ꝓprias que sūt in re sensata. q. medullā de fructu: in aīali aūt bruto cōprehēdūt ea que sūt extra que sunt quasi corti ces fructuū. Et signū eius ē qꝫ bruta nō mouent a sensibi libus sicut hō mouet: homo. n. mouet apud cantū. quod nō faciūt bruta: ⁊ silr̄ mouet hō a tincturis ⁊ figuris mo tu quo nō mouent bruta: ⁊ silr̄ de modis saporis ⁊ odoris licz bruta cōicent in hoc ꝓpter corporeitatē istoꝝ: ⁊ silr̄ ē de virtute tactus. manus. n. hois ꝓpriū hz in hoc qđ non hz aliqđ: ⁊ hō cognoscit p olfatū saporē cōuenientē et icōue nientē ⁊ curat p olfatibilia sic p gustabilia. Olfatibilia. n. curāt ab ifirmitatib⁹ capitis qꝫ caput ē frigidū ⁊ hūidū: ⁊ olfatū ē in maiori pte calidū ⁊ siccū: ⁊ auditus in homine ēvia ad disciplinā. Disciplina enim non fit nisi per loquelā que non redditur nisi per auditum: sed intelligere qđ ver ba significant non ē auditus sed intellectus: ⁊ quilibet sen sus istoꝝ in homine ē via ad prima intellecta existentia in illo genere: ⁊ ꝑcipue auditus ⁊ visus. Et ideo dicit Ari sto. qꝫ illa que non carent his duobus sensibus sunt maioris intellectus ⁊ melioris comprehensionis. ista igit sūma eoꝝ que dicta sunt in hoc tractatu breuiter: qđ aūt dicitur in fine istius tractatus in dando causam de forti tudine ⁊ debilitate rememorationis loquendum est de co in sēdo tractatu.

¶ Explicit liber de sensu ⁊ sensato.

De memoria ⁊ reminiscentia.

De memoria autez ⁊ memorari dicendum quid est: ⁊ propter quã causaz fit: ⁊ cui anime partium hoc accidit passio ⁊ remisci. Nõ enim ijdez sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui: sed vt frequẽter memorabiliores quidez qui tardi: ⁊ reminiscibiliores autez qui veloces: ⁊ bene discentes. Primum quidem igitur accipiendum est qualia sunt memorabilia. Multotiens enim decipit hoc: neq; enim futura contingit memorari: sed est opinabile ⁊ separabile. Erit autem vtiq; ⁊ scientia quedam separatiua quemadmodum quidam diuinatiuaz dicunt: neq; presentis est sed sensus: hoc enim neq; futurum nec factum cognoscimus: sed tm̃ presens. Memoria autem facti est: presens autem cum adest vt hoc album cum aliquis videt nullus vtiq; dicet memorari neq; quod consideratur cum sit considerans ⁊ intelligens: sed hoc quidem consentire dicunt: illud autem scire solum. Cuz vo sine actionibus scientiam ⁊ sensum habeat sic memoratur eas que trianguli ꝙ duobus rectis equales: hic quidem quia didicit aut speculatus fuit: illud vo quoniam audiuit: aut vidit: aut aliquid tale. Semper enim cum fm memorari agat: sic in anima dicit ꝙ hoc prius audiuit: aut sensit: aut intellexit: est quidez igitur memoria neq; sensus neq; opinio sed horum alicuius habitus: aut passio: cum factum fuerit tempus: ipsius autem nunc in ipso nũc non est mẽoria sicut dictuz est. Est enim quidẽ presentis sensus: futuri vo spes: facti autem memoria est: vnde post tempus memoria omnis. Quare que cunq; tempus sentiunt ⁊ quo hec sola animalia memorantur ⁊ isto quo sentiunt. Quoniam autem de phantasia prius in his que de anima dictum est: et intelligere non est sine phantasmate. Accidit enim eadem passio intellectui que quidem ⁊ in describẽdo. Ibi enim nulla vtentes quantitate trigoni determinata: tamen finitum fm quantitatem describimus: ⁊ intellectus similiter: ⁊ si nõ intelligat quã tum: ponitur tamen ante oculos quantum: intelligit autem non fm ꝙ quantum solum. Si autez natura fit infinitorum quantorum: anteponitur tamẽ quãtũ determinatũ. Intelligit autem fm ꝙ quantum solum: propter quã igitur causam non contingit intelligere nihil sine continuo: neq; sine ratione temporis entia: alia vo ratio magnitudinem autem ⁊ motuz cognoscere necesse quo tempus ⁊ phãtasma cõmunis sensus passio ẽ. Quare manifestuz ꝙ primo sensitiuo horum cognitio est: memoria autem ⁊ que est intelligibilium: non sine phantasmate est: quare intellectui fm accidens vtiq; erit: per se autem primi sensitiui: vnde ⁊ alteris quibusdam ineſt animalium: ⁊ non solum hominibus ⁊ habentibus opinionem aut prudentiam. Si autem intellectiuarum aliqua partum esset non vtiq; inesset multis aliorum animalium: forte autem nulli mortalium. Quoniam neq; nunc omnibus: propter id quod non omnia temporis sensum habent. Semper enim cum agat memoria sicut ⁊ prius dixit quoniam vidit: hic autem audiuit aut didicit simul sentit: quia prius: prius autem ⁊ posterius in tempore sunt. Cuius quidem igitur eorum que insunt anime memoria sit manifestum: quoniam quidem cuius ⁊ phantasia est: ⁊ sunt memorabilia per se quidẽ quorum est phantasia: fm accidens autem quecũq; non sine phantasia. Dubitabit autem vtiq; aliquis propter quid quidem passione presente: re vo absente memoratur quod non est presens. Manifestum enim quoniam oportet intelligere talem aliquaz factam per sensum in anima ⁊ in parte corporis habente ipsam velut picturam quandam passionez cuius dicimus habitum esse memoriam. Factus enim motus imprimit velut figuram quandam sensibilis sicut sigillantes annulis. Unde ⁊ bis quidem qui in motu multo propter passionem aut propter etatem sunt non fit memoria: tanꝯ vtiq; in aquam fluẽtem incidente motu: ⁊ sigillo: aliis quidem propter frigida esse: sicut antiquã edificiorum: ⁊ propter duritiem accipientes impressionem non infit impressio: propter quod quidem multi iuuenes ⁊ senes immemores sunt: fluunt enim hi quidem propter augmentuz: illi vo propter decrementũ. Silr autez et

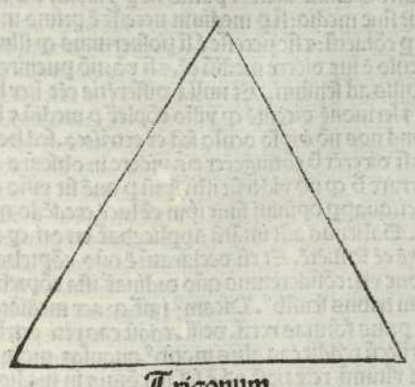

Trigonum

mltũ veloces aut tardi neutri vidẽt mẽores. Hi qdẽ enim plꝰ oportuo hũidiores sũt: illi vo duriores. His qdẽ igit ñ mãet phãtasma i aia. Alios vo ñ tãgit: ſz

siqdem

siquidem tale accidens est circa memoriam: vtrum hanc memoratur passionem: aut illud a quo facta ē. Siquidem enim est hoc: absentium nihil vtiq; rememorabitur: si vo illud quo modo sentientes: hoc memoramur q̄ non sentimus quod absens ⁊ si est simile sicut figura aut pictura in nobis ipsius sensus propter quid vtiq; erit memoria alterius: sed nō huius ipsius. Agens enim memoria speculatur hanc passionem habens ⁊ sentit hanc. Quo modo igitur non presens memoratur: erit enim vtiq; videre non presens ⁊ audire. Aut est vt contingit ⁊ accidit hoc: vt enim in tabula scriptum animal: ⁊ animal ē ⁊ imago: ⁊ idem ⁊ vnum ipsum est ambo: esse tamen non eidez amborum: ⁊ est considerare: ⁊ sicut animal ⁊ sicut imaginem: sic ⁊ quod in nobis phantasma oportet suscipere ⁊ ipsum aliquid ꝑm se esse: ⁊ alteri⁹ phātasma: ꝑm seipsum quidem speculamur vt phantasma est: inquantum vo alterius imago ⁊ memorabile. Quare senserit cum agit motus ipsius: siquidez inquantum ꝑm se: sic anima ipsuz vt intelligibile aliquid aut phantasma videtur adesse: si autem inquātum alterius ⁊ sicut in pictura tanḡ imaginem considerat: ⁊ qui non vidit coriscum vt coriscī imaginez hec alia passio huius speculationis: ⁊ quando sicut animal vel pictum considerat in anima hoc quidem fit vt intelligibile solum: hoc autem vt ibi: q̄ imago memorabile. Et hoc aliquando nescimus: factz nobis in anima huiusmodi motibus ab eo quod prius sentimus. Si ꝑm sensibile accidit ⁊ si est memoria aut non dubitamus quandoqz. Aliquando autem accidit intelligere reminisci quoniam aliquid audiuimus prius aut videmus: hoc autem accidit quando speculans tanḡ ipsum permutetur ⁊ considerētur sicut alterius: fit autem aliquando ⁊ contrarium vt accidit antiforentite ⁊ alijs extasim passis. ⁊ phā tasmata enim dicebant vt facta ⁊ vt memorantes: hoc autem fit cum aliquis imaginem non tāḡ imaginem consideret: meditationes autem memoriam seruant in reminiscendo: hoc autem nihil est aliud q̄ speculari multotiens sicut imaginationem ⁊ non ꝑm se. Quid quidez igitur ē memoria ⁊ memorari dictum est: quoniam phantasmatis vt imaginis: cuius phantasma habitus ⁊ cuius particule earuz que in nobis: quia p̄mi sensitiui ⁊ quo tempus sentim⁹. De reminisci autem est dicere. ⁊ primum quidez igitur quecunqz in argumentatiuis rationibus vera sunt oportet ponere vt existentia. Non enim est memorie resumptio reminiscentia neqz acceptio: cum enim primum addiscat aut patiatur non resumit memoriam neqz vnam: nulla enim ante facta ē neqz ex principio accipit: cum enim factus fuerit habitus aut passio tunc memoria est: quare cum passione que fit non insit. Adhuc autem cum primo facta est in indiuiduo ⁊ vltimo passio quidem inexistit iā patienti ⁊ scientia. Si oportet vocari scientiam habitum aut passionem. Nihil autem prohibet ꝑm accidens memorari quedam que scimus: memorari autem ꝑm se non est ante factum tempus. Memoratur enim nunc que audiuit aut videt aut passus fuit prius: non quod nunc passus est memoratur nunc. Amplius manifestum quoniam memorari est non nunc reminiscentem: sed a principio sentientez aut patientez: sed cuz resumat quā prius habuit scientiam: aut sensum: aut cuius quidem habitum memoriam diximus: hoc est ⁊ tunc reminisci est: non eorū que dicta sunt aliquid: memorari autem accidit: et memoriam sequitur. Neqz hoc itaqz simpliciter: ſz cum ante essent iterum fiant: sed est vt est: aut vt nō. Bis enim discere ⁊ inuenire contingit eundēq; idē. Oportet ergo differre reminisci ab his: ⁊ ī ente pluri principio q̄ ex quo addiscunt reminisci. Contingunt autem reminiscentie: quoniam aptus natus ē hic motus iam post hunc: siquidem enim ex necessitate manifestum q̄ cum moueatur illo hoc mouebitur. Si autem non ex necessitate sed ex consuetudine vt ad multum mouebitur. Accidit autem quosdam semel consuesse velocius q̄ alios multotiens motos: vnde quedam semel videntes magis memoramur q̄ altera multotiens. Cum ergo reminiscimur mouemur ꝑm quendam primorum motuum: quousqz vtiq; moueamur postq̄ ille consuevit: vnde ⁊ q̄ consequenter venamur: meditantes a nunc aut aliquo alio: ⁊ vt a simili aut a contrario aut propinquo: propter hoc fit reminiscentia. Motus enim horum: horum quidem ijdem: horum autez simul: illorum autem partem habent. Quare reliquū parum quod motum est post illud: querunt quidem igitur sic: ⁊ non querentes autez sic reminiscuntur: cum post alterum motum ille fiat: vt autem ꝑm multa alteris factis motibus quales diximus fiebat ille. Nihil autem oportet intendere que procul sūt quo modo memoremur: sed non que prope. Manifestū est enim q̄ idem modus aliqualiter: dico autez quo modo dicit q̄ consequenter non perquirēs neqz reminiscens: consuetudine enim consequuntur mot⁹ hic post hūc. Et cū igit reminisci voluerit hoc faciet queret accipere principium motus: post quod ille erit: vnde citissime ⁊ optime fiunt a principio reminiscentie. Sicut enim se habent res ad inuicem in eo q̄ consequenter: sic ⁊ motus: ⁊ sunt magis reminiscibilia: quecūqz ordinationē habent aliquā sic̄ mathematica: que autem praue grauiter: ⁊ in hoc reminisci differt ab iterum addiscere: q̄ possunt quodammodo moueri in id quod est post principium: cuz vo non sed per aliud non adhuc rememoratur. Multotiens autem iam quidam non potest reminisci: querens autem potest ⁊ inuenit: hoc autē fit multa mouenti: si moueat huiusmodi motu quem consequitur res. Deminere enim est in esse potentiaz mouentem: hoc autem est vt ex ipso ⁊ quibus habetur motibus moueatur sicut dictum est. Oportet autem acceptum esse principium ꝓpter qō a loc; oz

reminiſci aliquando. Cã aũt eſt q velociter ab alio in aliud veniunt: vt a lacte in album: ab albo autem in aerem: z ab hoc in humidum: a quo meminit autumni: hanc querens horam. Videtur autem vniuerſale principium z medium omnium. Si enim non prius cum in hoc veniat reminiſcetur: aut non iam: neqz aliunde: vt ſiquis intellexerit in quibus

A B E D E Z J T

Quo modo ab vno in reminiſcentia alterius ducimur.

a.b.g.d.e.z.i.t. Si enim nõ in.e. reminiſcitur in.t. meminit hic.n. ad ambo motũ eſſe cõtingit: z in.a. z in.e. Si vo non horum aliquid querit in.g. veniens reminiſcetur ſi in.i. aut.z. inquirit. Si autem non in.a. z ſic ſemper. Eius autem quod ab eodez aliquando quidem meminere: aliquãdo autem nõ. cauſa eſt quia contingit ad plus motum eſſe ab eodez principio: vt ab ipſo.g. in.z. aut in.d. Si igitur non per antiquum mouetur inconſuetius mouetur tanq̃ enz natura iam conſuetudo eſt: vnde q̃ multotiens intelligimus cito reminiſcimur: ſicut enim natura hoc poſt hoc eſt: ſic z operatio hoc multotiens naturam facit. Quoniam autem ſicut in his q̃ ſunt natura: ſic fit extra naturam: z a fortuna adhuc magis in his que per conſuetudinem ſunt: quibus natura non ſimiliter ineſt: quare moueri aliquando z ibi z alicubi alterqz: z cum retrahatur inde ipſo ca ſu quoqz: z propter hoc enim indigeat nomen reminiſci diſſimile quo ſcimus in illud ſollicitamur: reminiſci quidez igitur hoc accidit modo. Maxime autem oportet cognoſcere tempore: aut menſura: aut infinite. Eſt autem aliquid quo iudicat magis z minus: rationabile autem ſicut z magnitudines. intelligit enim magnas z procul non extendendo ibi intelligentiam ſicut viſum dicunt quidam. Et nanqz cum non ſint ſimul: intelliget ſed proportionali motu: ſunt enim in ipſa ſimiles figure z motus. Quo enim differt cum maiores intelligat: aut quia illa intelligit que minora: omnia enim que inter mĩora proportionaliter: z que extra: eſt autem forte ſicut z ſpeciebus proportionale accipere: ſed in ipſo ſic z diſtantijs. Sicut igitur ſi ſm.a.b.b.e. mouetur facit.g.d. proportionabile enim eſt.a.g. z.d.g. quid ergo magis.g.d. q̃.z.i. facit aut ſicut.a. g. ad.a.b. le hz ſic.k.t. ad.t.m. ſe habet: ſm has igit ſimul mouetur. Si vo ſm.a.z.z.i. velit intelligere ei quidem que.g.b.b.e. ſimiliter intelliget: ſed pro t.c.k.l.m. intelliget: hec enz ſe habent ſicut.c.a. ad b.a. Cum igitur rei ſimul fiat motus z temporis tunc memoria agit: ſi autem putet non faciens memorari: nihil enim prohibet mentiri: quemadmodum z videri memorari non memorantem. Agente autem memoria non putare: ſed latere memoratum non eſt: hoc enim erat ipſum memorari; ſed ſi qui rei fiat ſine eo qui temporis: aut ipſe ſine illo nõ reminiſci: qui vo eſt tẽporis dupliciter eſt: aliquando quidem enim menſura non meminit ipſum: vt quia tertia die: quod tamen aliquando fecit: aliquãdo autem z menſura: ſed memoratur q̃uis non mẽſura. Conſueuerunt enim dicere: quoniam memorantur quidem: quando tamen neſciunt cum ipſius quando non cognoſcunt quantitatem metro. Nõ quidem igitur non ſunt ijdem memoratiui z reminiſcitiui in prioribus dictum eſt. Differt autez memorari a reminiſci non ſolum ſm tempus: ſed quoniam ipſo quidem memorari z aliorum animalium participant multa: ſed reminiſci nullum vt eſt dicere que cognoſcuntur animaliuz niſi homo: cauſa autem eſt quia reminiſci eſt vt ſyllogiſmus quidam: quod enim prius vidit aut audiuit aut aliquid huiuſmodi paſſus fuit: ſyllogizare reminiſcens: z eſt vt queſtio quedam: hoc autem quibus z deliberatiuũ ineſt natura ſolis accidit. Et nanqz deliberare ſyllogiſmus quidam eſt: q̃ autem corpora quedã paſſio reminiſcẽtia queſtio in tali phantaſmatis figuraz turbari quoſdam cum non poſſunt reminiſci: z valde adhibentes intelligentiam z non adhuc conantes reminiſci: nihilminus z maxime melancolicis: hos enim phantaſmata mouent maxime. Cauſa autez eius q̃ non in ſeipſis eſt reminiſci quia ſicut pijcientibus: nõ amplius i ipſis ſiſtere: ſic z reminiſcẽs z inueſtigans aliquod corporale mouet in quo paſſio eſt. Maxime autem turbantur quibus humiditas fuerit exiſtens circa locum ſenſituum. Non.n. facile pauſat mota quouſqz ſuperueniat quod queritur z recte procedat motus. Unde z ire z tumores cum contramouerint: z non contramouentibus iterum his non ſedantur ſed ad eadem contramouẽt: z comparatur hec paſſio nominibus z melodijs et rationibus cuz per hos fiat aliquid ipſorum valde. Pauſantibus enim z non volentibus accidit iterum cantare z dicere: ſunt autem z ſuperiora maiora habentes. Nam prius memoratiui q̃ contrarij: propter id q̃ grauitatem multam habent in ſenſibili: z quia neqz a principio motus poſſunt immanere ſed diſſoluti ſũt: neqz in reminiſcendo facile recte procedunt. Penitus autem noui z multum ſenes immemores ſunt propter motum: hi quidem enim in decremento: illi vo in augmento multo ſunt: amplius autem pueri z vano ſi ſunt vſqz ad longaz etatem. De memoria quidem igitur z memorari que ſit natura ipſorum: z que earum que ſunt anime memorãtur animalia: z de reminiſci quid eſt: z quo modo fit: z propter quã cauſam dictum eſt.

In ſecundo

Finis

Ista secundo tractatu huius tractatus incipit perscrutari de rememoratione ⁊ inquisitione per rememorationem ⁊ dicit q̄ res comprehense aut sunt cōprehense in instanti ⁊ in tpe presenti. Vl. g. cōprehēsibilia sensus aut future sunt: ⁊ iste sunt res existimabiles: aut preterite: ⁊ manifestum est q̄ rememoratio est in istis: nō enim vocamus rememorationem nisi illi⁹ qđ prescibatur i preterito. rememoratio est reuersio i presentē intentionis cōprehense in preterito. Inuestigatio aūt per rememorationem est inquisitio isti⁹ intentionis per voluntatem: ⁊ facere eam presentari post absentiam: ⁊ ideo visu est q̄ inuestigatio per rememorationē ē ꝓpria bmōi: memoratio aūt est in oīb⁹ animalibus imaginantib⁹: ⁊ existimatur q̄ multa genera animaliū nō imaginanē sicut vermes ⁊ habentia conchas. Rememoratio aūt differt a cōseruatione: qz cōseruatio ē illi⁹ quod semper fuit i anima postq̄z fuit ꝓprehensū. memoratio aūt ē eius qđ fuit oblitum: ⁊ iō rememoratio ē conseruatio abscisa: seruatio aūt est reme.. moratio cōtinua. ista igitur virtus ē vna in subiecto ⁊ due ſm modū. rememoratio igitur ē cognitio ei⁹ qđ fuit cognitus ſm q̄ fuit cognitū postq̄z cognitio ei⁹ fuit abscisa. inuestigare aūt per rememorationē ē acquisitio cognitionis ⁊ laborare ⁊ facere cogitatiuā laborantez in representatione illius cogitationis: ⁊ ista actio ē virt⁹ que dicitur rememoratiua. consideremus igitur quid est ista virtus ⁊ cui⁹ ordinis ē de virtutibus anime: ⁊ manifestū est q̄ ē de virtutib⁹ comprehendētibus res particulares indiuiduas. rememoratio enim alicui⁹ nō fit nisi post sensuz ⁊ imaginationē ei⁹ ſm q̄ fuit sensatū ⁊ imaginatū. vniuersalis. u. nā quantitatis quā intellectus ꝓprehendit nō cōprehendit a virtute rememoratiua: nō enī cōprehendit nisi quātitatē terminataz quā presensit ⁊ imaginabatur. quomodo aūt rememoratur vniuersale dicendū est post: ⁊ cū manifestū ē de hac virtute q̄ ista virtus ē particularis ⁊ q̄ indiget in sua actiōe vt precedant illam due virtutes. s. virtus sensus ⁊ virt⁹ imaginationis. consideremus in quo differt illa virt⁹ a virtute imaginatiōis: apparet enim licz nō sint idem q̄ habeāt cōiacationem in actione. dicam⁹ ergo q̄ manifestū est: q̄ licz ois rememoratio ⁊ inuestigatio per rememorationē nō sit nisi propter imaginationem tamen intentio rememorationis alia est ab intentione imaginationis: ⁊ q̄ actio istarū duarum virtutū ē diuersa. actio enī virtutis rememoratiue est facere presentare post eius absentiā intentionē rei imaginate ⁊ iudicare ipsam cē illā intentionē quā ante sensit ⁊ imaginabatur. sunt igit̄ quattuor imago: ⁊ intentio illi⁹ imaginis ⁊ facere illā intentionē esse presentē. ⁊ iudicare eā ee intentionē illius imaginis que prius sentiebaꝫ. facere igitur imaginem eē presentē: necesse ē vt sit alteri⁹ virtutis a virtute quā cōprehendit intentionē: ⁊ ista virtus inuenit̄ duobus modis. Si. n. cōprehensio ei⁹ fuerit continua dicetur conseruās. si diuisa dicet̄ rememoratiua. iudicare autez q̄ ista intentio ē istius imaginati ē in homine in intellectu: qz iudicat in eo ſm affirmationez ⁊ negationē ⁊ in animalib⁹ rememoratiuis ē simile actioni: ista enī virtus ē in homine per cognitionē: ⁊ iō inuestigat p rememorationē: i aliis āt est natura: ⁊ ideo rememorant aīalia: sed nō inuestigāt per rememorationē: ⁊ ista virtus in animalib⁹ nō habz nomē: ⁊ ē illa quā Auicē. vocat existimationē: ⁊ per hāc virtutem fugit animal nāliter nocitiua licz nunq̄z senserit ipsa. sunt igit̄ tres actiōes triū virtutū quaz vne sūt fixe p duas res simplices ex quib⁹ cōponit̄ forma cōposita ex eis: quaruz s. rez vna ē imago rei: ⁊ secunda intētio imaginis rei: tertia aūt ē virtus cōponens has duas intentiones ad inuicē in formis. n. imaginabilib⁹ ē aliqd. q. subiectū. s. lineatio ⁊ figura: ⁊ aliqd q̄si forma. ⁊ ē intētio illi⁹ figure. indiuiduuz enī ex aīaz qz ē ꝓpositū accidit ei vt sit i aia ſm h̄: ⁊ q̄ receptio duaz partiū ex qb⁹ cōponit̄ sit duaz virtutū diuersarū: ⁊ q̄ cōpositio eaz: sit tertie virtutis. declaratū ē igit̄ ex hoc sermōe hic eē tres virtutes: virtutē. s. q̄ facit presentari imaginem rei ⁊ virtutem que facit presentari intentionem illius imaginis: ⁊ virtutē: q̄ componit illam intentionem cum sua imagine: ⁊ ideo inuestigatio p rememorationē cōpletur per istas tres virtutes qñ vnaq̄z eaz facit presentari suū ꝓpriū. ⁊ Aris. declarat q̄ ista virt⁹ rememoratiua est alia a virtute imaginatiua: ⁊ q̄ sunt duo i diffōne ⁊ subiecto p h̄ qz qñq̄z cōprehendim⁹ intentionē forme imaginabilis sine forma imaginabili: ⁊ qñq̄z cōprehēdimus formam absq̄z eo q̄ spoliem⁹ intētionē forme: ⁊ ideo possum⁹ retinere multa ſimul: ⁊ nō possum⁹ imaginari ea: ⁊ iā dixim⁹ q̄ virtus cōseruationis ⁊ rememoratiōis ē idē i subiecto ⁊ duo ſm modū q̄ igit̄ virt⁹ imaginatiua ꝓprehēdit de subiecto est illud qđ pictor describit in pariete: ⁊ illud qđ comprehendit virt⁹ rememoratiua ē intētio illi⁹ picture: ⁊ iō qđ existit i rememoratiua magis ē spirituale q̄z q̄ existit i virtute imaginatiua. ⁊ qz actio istaz duaz virtutū i formis sensibilib⁹ ē altera duaz actionū aut ꝓpositio aut diuisio: qñ eni iā reduxerint formā quā iā sensit tūc facit ꝓpositionē: ⁊ hoc erit sicut dixim⁹ qñ vtraq̄z virt⁹ fecerit ꝑsentari vtrāq̄z intētionē simplicē sibi ꝓpriā ⁊ cōposuerit eas tertia virt⁹. diuisio aūt ē i diffōne rei sensibilis dū fuerit sensibilis: ⁊ h̄ erit qñ sentiēs senserit prio rē extra aīaz: deinde imaginauerit imaginās. deinde distinxerit distinguēs intentionē illius forme a suo descripto cui⁹ ē intētio: deinde recipit ꝓseruās illud qđ distinguēs distinxit. si igit̄ amiserit ipm tūc reductio ei⁹ erit ſm cōpositionē. ⁊ qz ista virt⁹ ē diuersaz actionū: iō h̄z diuersa loca i capite: ⁊ qz sentiēs sentit prio: deinde imaginat̄ imaginās: deinde distinguit distinguēs: deinde recipit ꝓseruās: necē ē vt imaginās sit i ozzōte anteriori cerebri: deinde cogitās sit in medio. deinde memorās ⁊ cōseruās i posteriori cerebri: ⁊ h̄ notū ē sensui. cū. n. cōplerio anteriozis cerebri ledet̄ statim ledet̄ imaginatio illi⁹ bois: ⁊ remanet cogitatio ⁊ rememoratio ſm suū modū ⁊ cū medium fuerit lesū ledet̄ cogitatio ⁊ cū posterius memoria: ⁊ iō manifesti sunt quq̄z ordines quoz prim⁹ ē cozpalis magni corticis: ⁊ ē forma sensibilis ex aīaz: sens⁹ aūt ē ee isti⁹ forme in sensu cōi: ⁊ ē prim⁹ ordinū spiritualiū. terti⁹ est ee ei⁹ in virtute imaginatiua ⁊ ē magis spiritualis. quart⁹ est in virtute distinctiua. quint⁹ aūt ē esse ei⁹ in virtute rememoratiua. ⁊ ē magis spiritualis. recipit enī medullā ei⁹ qđ distinguūt tres virtutes a cortice. declaratū ē igit̄ cui⁹ esse est ista virt⁹ ⁊ quā substātiā h̄z ⁊ q̄ est alia ab imaginatiua ⁊ distinctiua: ⁊ q̄ actio ei⁹ nō cōpletur nisi p cōiacationem distinguētis ⁊ iformantis: aut i cōpositiōe aut i diuisione. ⁊ declaratū ē q̄ ꝓseruatio ei⁹ est ꝓtinuatio eē intentiōis sensibilis in hac virtute sine absciſiōe: ⁊ q̄ obliuio est amissio eius vel diuisio: ⁊ q̄ rememoratio ē reductio ei⁹ post obliuionē: ⁊ q̄ inuestigatio rememorationis ē acquisitio eius ⁊ q̄ est ꝓpriū hoi: ⁊ iō cōsiderādū est qūo homo rememorat illud quod sensit ⁊ oblit⁹ ē. dicam⁹ igit̄ q̄ hoc ē per facere presentari itentionē illi⁹ rei ⁊ cū virt⁹ rememoratiua fecerit illā presentari imaginās faciet ꝑsentari formā illi⁹ rei: ⁊ distinguēs ꝓponet intentionē quā distinxit ⁊ diuisit: qñ ex intentionib⁹ in quas forma diuiditur cōponit̄ itentio forme igit̄ presentat̄ a rememoratiua. descriptio igit̄ ei⁹ presentat̄ ab imaginatiua: ⁊ cōpositio itētionis cū descriptiōe fit a distinctiua: ⁊ p ꝓgregationē istaz triū virtutū ꝑsentat̄ res oblita apud inuestigationē rememoratiōis. si igit̄ fuerit difficile homini: tūc ꝓtinget ꝓpter debilitatez alicuius istaz virtutū pp quā debilitantur alie: ⁊ ista lesio q̄ accidit quibusdā virtutū p quasdā accidit i maiori pte supiori per inferiorē. Vl. g. qz imaginatiua ledit̄ per lesionē sens⁹ ⁊ non ecōuerso: ⁊ silr distinctiua ledit̄ p lesionē: imaginatiue: ⁊ nō ecōuerso: ⁊ memoratiua ledit̄ p lesionē distinctiue ⁊ nō ecōuerso. illud. n. qđ ē magis spūale ledit̄ p lesionē ei⁹ qđ est min⁹ spūale ⁊ nō ecōuerso. Et nō accidit apud ꝓgregationē istaz virtutū ꝑsentatio rei q̄ iā sentiebaꝫ ⁊ ē oblita: sed ⁊ etiā i qbusdā hoib⁹ ꝑsentat̄ apud ꝓgregationē eaz forme rez sensibili ū q̄s nūq̄z sensit: ꝛ solūmō cū trāslate fuerint dispōnes eaz sicut narrauit Aris. de quodaz antiquo q̄ ita

informabat res trãslatas ad ipsuz p auditũ q̃s nũq̃z vidit: ⁊ cũ ille forme experimentabant inueniebanť ꝑm veraz dispositionẽ: ⁊ ꝑm hũc modũ põt imaginari elephãtem q̃ nunq̃z sensit ipm. Et hoc accidit hoi apud adunationem istaz triũ virtutũ: ⁊ adunatio eaz fit p aiam rõnabilẽ .s.p obediẽtiã eaz ad ipaz quẽadmodũ sepatio eaz ẽ p aiaz bestialẽ: ⁊ eaz adunatio ẽ valde difficilis hoi: ⁊ ges aie besti alis ẽ i sepatione eaz: ⁊ ideo ista adunatio non accidit nisi cogitantib⁹ in solitarijs q̃ abscindũt a se occupãtia sens⁹: tũc.n. reuertiť sens⁹ cõis ad adiuuandũ istas virtutes: ⁊ iõ q̃q̃z adunãtur iste tres virtutes i sõno: ⁊ videnť mirabilia mundi ⁊ ẽt i dispõnib⁹ silib⁹ sõno. Et accidit sic. v. Aris. q⁹ iste virtutes nõ indiget se ad iuicẽ i iuuamẽto ad ꝑsentãdũ illud qđ debuerũt ꝑsentare: ꝫ vnaq̃z eaz facit ꝑsentari suũ ꝓpriũ sine adiutorio sui opis: ⁊ q̃q̃z nõ accidit nisi hoc p adiutoriũ. ⁊ dãa inter motũ aie sup ptes rei: ⁊ facere illã ꝓsentari ꝑm rememorationẽ: ⁊ inter motũ anime super ptes rei ⁊ facere illã ꝑsentari ꝑm ꝓseruationẽ ẽ q⁹ mot⁹ rememoratiue sup ptes rez ꝓseruãdaz ẽ mot⁹ continu⁹: ⁊ mot⁹ei⁹ sup ptes rez rememorãdaz ẽ abscisus ⁊ ꝑm trãslationẽ de reb⁹ extraneis ad ptes rez rememorãdaz: qđ enĩ rememorať rememorať p suũ sile: ⁊ i ꝓseruatiõe nõ idigeť hoc.mot⁹ aũt eq̃lis sup ptes rei ꝑsentãde ẽ ꝓseruatio: ⁊ motus rememoratiõis sup ptes rei rememorãde nõ ẽ eq̃lis q⁹ nõ ẽ mot⁹ a sili rei ad rẽ: ⁊ iõ ꝓseruatio nobilioꝛ ẽ rememoratiõe. Mot⁹.n. eq̃lis ꝓtinuus nobilioꝛ ẽ absciso diuerso. Virt⁹ igiť repsentatiua vlr ꝑsentat itẽtiões ptiũ rei ꝓseruã de ꝑm ꝓtinuationẽ: ⁊ tũc cõponit eas ad iuicẽ distinguẽs: ⁊ describit eas ad iuicẽ imaginãs: virtus aũt rememoratiua presentat ptes rei p motũ absciſũ nõ ꝓtinuũ. ⁊ itẽtiões vniuersales nõ rememoranť nisi ꝑm imaginatiões ꝓiũctas cũ eis: ⁊ iõ obliuio accidit i eis sicut accidit i itẽtionib⁹ pticularib⁹. ⁊ rememoratio ẽ forme facilis reductiõis. Inuestigatio aũt rememoratiua ẽ formaz difficilis reductiõis. forme aũt facilis reductiõis sũt ille q̃ sũt apud virtutẽ imaginatiuã ⁊ sensũ cõez multe corpalitatis ⁊ modice spũalitatis ⁊ forma difficilis reductiõis est multe spũalitatis: ⁊ pauce corpalitatis: forme.n. multe corporeitatis morant⁹ dũ sens⁹ cõis distinguit spũalitatẽ eaz a corporalitate: ⁊ sic accidit ei vt illa forma figať i eo: ⁊ marie q̃ recipit eã pauci corticis. qũo aũt sit rememoratio ⁊ inuestigatio rememoratiõis: ⁊ i q̃ differũt a ꝓseruatiõe declaratũ ẽ. remanet igiť duo dicere: quoꝝ vnũ ẽ q⁹ rememorãs delectaťr ⁊ ꝓtriſtaťr ꝫ delectabile ⁊ ꝓtristabile ñ sint i actu. secũdũ ãt ẽ ãre qdã hoies sũt bõe rememoratiõis ⁊ qdã nõ: ⁊ qdã bone ꝓseruatiõis ⁊ qdã nõ dicam⁹ igiť q⁹ rememorãs delectať p rememorationẽ rez q̃ nõ sũt i actu q⁹ illa q̃ ldurerũt ipm ad rememorãdũ ꝑsentia i actu ⁊ sũt nec̃ia siles reb⁹ rememorãdis. q⁹ igiť sile rei est cõprehẽsũ i actu ab eo accidit rememoranti delectatio ⁊ cõtristatio apud illũ: qđ accideret ei si illa res eẽt in actu: ⁊ quasi habz spẽ vt illa res ereat i actu: ⁊ ẽ q̃si eẽt apud aiam pole: q̃ñ q̃ sile rei fuerit: tunc erit res q̃si possibilis vt fit: q̃ñ q̃ aia fuerit rememorãs aliqd p aliqđ sensibile illi rei statim pcipiet q⁹ illud qđ sensibile ẽ de gñe illi⁹ qđ erat ens in potẽtia: ⁊ q⁹ ẽ pole vt ereat i actũ: sicut ẽ pole q⁹ eriuit in actũ b sile p qđ fuit excitat⁹ sup illã rẽ: ⁊ tũc accidit rememoraũti de tristicia aut de delectatiõe q̃si accideret ei si esset in actu. bone aũt rememoratiõis hõ ẽ tardi mot⁹ i aia cui⁹ figunť sensibilia q̃ trãsierũt p illa. ⁊ ille ẽ cui⁹ ꝓplerio poste rioris cerebri ẽ retinẽs formã ꝓsistẽtẽ i ipo: ⁊ ẽ ille i cui⁹ hac pte dominať siccitas magis q̃z hũiditas. Siccitas enĩ innata ẽ recipe difficile ⁊ cũ recipit formã tũc inata ẽ retinere eã lõgo tpe: ecõuerso de hũido: ⁊ iõ q. hñt cerebrũ talis cõpleriõis sũt bone rememoratiõis. q aũt hñt locũ dominatum hũiditate nõ rememoranť: qz forme nõ fingunť i humido: ꝫ recipiũt cito: qz humor facile recipit formã: ⁊ ideo multe siccitatis cerebrũ ẽ pauce receptiõis: ⁊ multe rememoratiõis: ⁊ multe hũiditatis ⁊ velocis ꝓseruatiõis: ⁊ multe obliuiõis ⁊ difficilis rememoratiõis. ⁊ q hz mediã ꝓplexionẽ hz bonã ꝓseruationẽ ⁊ bonã memoriã: ⁊ iõ bonitas memorie attribuiť iuuenib⁹: ⁊ obliuio accidit pueris ⁊ senibus. pueris pp humiditatẽ naturalẽ: ⁊ senib⁹ pp humiditatẽ accidẽtalem: ⁊ qdã senes sũt bone memorie: q̃ ista cõplexio accidentalis nõ fuerit dominãs in eis. complexio.n. nãlis senis ẽ siccitas: ⁊ iõ senex iueniť rememorãs ⁊ nõ cõseruãs: pueri aũt ecõuerso. Juuenes aũt hñt vtrũq̃z ⁊ hõ rememorat multotiẽs qđ sensit i pueritia bona rememoratione: qz in pueritia multum amat formas ⁊ mirať multũ in eis: quapropter figitur in aspectu earum: quapropter difficile amittit eas.

De somno ⁊ vigilia.

DE somno aũt ⁊ vigilia considerandum ẽ quid sint ⁊ vtrũ anime vel corporis propria sint vel cõia. ⁊ si cõmunia cuius parti cule anime vel corporis: ⁊ propter quã cãz insunt aialibus: ⁊ vtz cõicant omnia simul ambobus ipsis: aut alia quidem somno: alia vo altero solum: vel alia quidẽ neutro: alia vo vtrisq̃z. Adhuc aũt quid est somnium: ⁊ propter quã causam dormientes interdum quidem somniant: interdum autem nõ: vel accidit quidem semper dormientibus somniare: sed non meminerũt: ⁊ si hoc fiat: propter quam causam fit. Et vtrũ contingat futura preuidere aut non cõtingat: ⁊ qualiter si cõtingat: ⁊ vtrum futura ab homine prospiciank solum: ⁊ vtrum agenda ab homine solum. vel quorũ demonũ habet causam: ⁊ vtrũ natura fiunt vel ab euentu. Primũ quidem igiť hoc manifestum q̃ñ circa iddẽ animalis quid ẽ vigilia ⁊ somn⁹: opponuntur.n. ⁊ videť somn⁹ vigilie q̃dã priuatio: nam extrema semp in alijs ⁊ in naturalib⁹ circa iddem susceptibile videnť fieri: ⁊ eiusdẽ passiones esse: vi co aũt veluti visus: cecitas: turpitudo: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: debilitas: auditus: ⁊ surditas. Amplius aũt ⁊ ex his manifestũ: quo.n. cognoscim⁹ vigilantem: in hoc ⁊ eũ q somno premitur. Sentientẽ.n. vigilare putam⁹ ⁊ vigilantez esse: vel eoz que extrinsec⁹ aliqd sentire: vel eoruz qui i ipso motuũ aliquez. Si ergo vigilare in nullo alio est q̃ i eo qđ est sentire: manifestũ q̃ñ quo qdẽ sentiũt hoc vigilãt vigilãtia: ⁊ dormiunt dormientia. Q̃ñ aũt neq̃z aie ꝓpriũ ẽ sentire neq̃z corpis: cui⁹ est potẽtia ei⁹ est act⁹: qui vo dz sensus vt actio mot⁹ qdã p corp⁹ aie est. manifestũ q̃ñ neq̃z anime passio ꝓpria ẽ: neq̃z inanimatũ corpus possibile est sentire. Eũ aũt determinatũ sit pri⁹ in alijs de his que dicunť quasi pticule aie. ⁊ de nutritiua q⁹ qdez separeť ab alijs in corpib⁹ hñtibus vitã. alioꝛ vo nullo sine hoc existente. Mãifestũ q⁹ quecũq̃z viuentium

uentium augmenti diminutiõisq3 participant solũ: qm̃ in his non est somn⁹ neq3 vigilia velut plantis. Non.n. habent particulam sensitiuã neq3 si separabile: neq3 si nõ separabile potestate: eteni ⁊ esse separabile est. Silr aũt nihil est qõ semper vigilet aut semper dormiat sed eisdẽ insunt aĩalium vtreq3 passiones he. Neq3 eni si est animal habẽs sensum: hoc contingit neq3 dormire neq3 vigilare: vtraq3.n. passio ꝟ circa sensũ primi sensitiui. Nõ ꝛtingit ãt neq3 alterũ hoꝝ semper inesse eidẽ: veluti aliqõ gen⁹ animaliũ semper dormire aut semp vigilare. Ampli⁹ quoꝝcũq3 est aliqõ opus ꝟm naturã qũ excesserit tẽpus in quãto possunt aliquid facere: vel aliqõ eoꝝ q̃ possunt tpe facere necesse deficere: vt oculos videntes ⁊ quiescere facientes ꝟ. silr aũt manũ ⁊ aliud oẽ: cuius opus aliqõ est: si itaq3 alicui⁹ opus ẽ sentire: ⁊ hoc vtiq3 excedat quãto erat tpe potẽs sentire continue deficiet: ⁊ nõ amplius faciet ꝟ. Si igĩr vigilare diffinit dissolutione sensus: ꝛtioꝝ vo. hoc qdẽ alterũ necesse adesse. illud vo nõ. Vigilare ãt ei qõ est dormire ꝛtiũ ⁊ necessariũ oi alterũ ineẽ: necessariũ vtiq3 erit dormire. Si igĩr hui⁹ passio est somn⁹: hoc autẽ est in potẽtia pp excessũ. vigilandi aũt excessus: qñq3 quidẽ ab egritudine: qñq3 absq3 egritudie fit: quare ⁊ in potẽtia ⁊ dissolutio silr erit: necesse oẽ qõ vigilat contingere dormire: impossibile .n. semper agere. silr aũt neq3 dormire semp nihil ꝛtingit. Sõnus.n. passio sensitiue particule est vt vinculũ ⁊ imobilitas quedã: quare necesse ẽ oẽ dormiẽs habere sensitiuaꝫ particulã. Sensitiuũ aũt quod põt sentire ꝟm actũ: agere aũt sensũ ꝓprie ⁊ simplr impossibile ẽ dormiẽtem simul: ideo necessariũ est somnũ oẽm excitabilẽ esse. Animalia quidẽ igitur pene oia somno cõicãt: ⁊ natabilia: ⁊ volatilia: ⁊ gressibilia. Eteni genera piscium omnium ⁊ que marinoꝝ vel malachioꝝ visa sunt dormientia: ⁊ alia oia q̃cũq3 hũt oculos. Eteni que duros hũt oculos mãifesta entoma q⁹ dormiũt: breuis aũt sõmni sunt omnia. Ideoq3 latebũt vtiq3 quedã multotiens vtrũ participant sõno vel nõ: eoꝝ quidã que durã habẽt testã: ꝟm sensum quidẽ nũq̃ factum est manifestũ si dormiũt: sicut verisimilis dicta rõ ea suadebitur. Quod quidem igitur sõno participant oia aĩalia manifestũ ex his: eo.n. q⁹ est sensum habere diffinitur aĩal: sensus aũt modo qdẽ aliquo immobilitatẽ ⁊ velut vinculũ somnũ esse dicimus: solutionẽ aũt remissionẽq3 vigiliã. Plantarũ autẽ nullã quidem possibile cõmunicare neutra haꝝ passionũ. nã sine sensu nõ existit neq3 sõnus neq3 vigilia quib⁹ vo ineſt sensus ⁊ tristari ⁊ gaudere. quibus vo hec ⁊ concupiscentia. Plantis aũt nihil hoꝝ ineſt: signũ aũt qm̃ ⁊ opus suum facit nutritiua particula in dormiendo magis q̃ vigilando: nutriuntur autẽ ⁊ augentur tunc magis tãq̃ nihil egentia ad hoc sensu. Quare aũt dormiunt ⁊ vigilãt animalia ⁊ ꝓpter qualem quendam sensum vel quales si propter plures considerandum. Quoniã vo quedã animaliũ habent sensus omnes: quedam aũt non habent vt visum. tactum aũt ⁊ gustum omnia habent nisi siquod animalium imperfectum: dictum ẽ aũt de his in his q̃ de anima. Impossibile aũt simplr qualicunq3 sensu sentire q⁹ dormit aĩal: manifestũ qm̃ omnibus necessarium ineſſe eandem passionem inuocato somno: nam si hunc quidẽ: hunc ũo nõ hac dormiẽs sentiet: hoc aũt impossibile est. Qm̃ aũt existit ꝟ vnũq̃q3 sensum: hoc quidem aliquid proprium. illud vo aliquid cõmune. Proprium quidem velut visui videre: auditui aũt audire: ⁊ alijs ꝟm eundem modum. Est aũt quedã ⁊ cõis potentia que sequitur omnes: q: ⁊ quod videt ⁊ audit sentit: nõ enim visu quidem videt qm̃ videt: ⁊ iudicat. Itaq3 ⁊ potest discernere: qm̃ alia quidẽ dulcia sunt ab albis: nec visu nec gustu: nec ambobus: sed quadã cõmuni particula oiuꝫ sensitiuoꝝ. Nam est quidam sensus vn⁹ ⁊ principale sensitiuũ vnum esse aut sensui generis cuiuslibꝫ alterũ: velut soni ⁊ colo:is. hoc aũt simul tactiuo maxime existit: hoc qdẽ eni separat ab alijs sensitiuis: alia vo ad hoc insepabilia. Dictũ ẽ autem de his q̃ de anima theo:ematibus. Manifestũ igitur qm̃ huius est passio vigilia ⁊ somnus. Propter quod oib⁹ ineſt animalibus: nam tactus solus omnibus ineſt: si enim in eo q⁹ omnes aliquid patiantur sensus fieret dormitio icõueniens. si quib⁹ neq3 necesse neq3 possibile ẽ agere simul aliquo modo hos vocare simul ⁊ immobiles existere: ꝛtrariũ eni rõnabili⁹ accidit eis q̃ simul quiescere. Quẽadmodũ aũt nũc dicemus rationabiliter se habet ⁊ de his. Nã cum principale aliuꝝ oiuꝫ sensitiuoꝝ ⁊ ad quod tendũt alia patiã tur aliquid: cõpati necessarium ⁊ reliqua oia. Illoꝝ aũt cũ aliquid impotens sit nõ necesse est hoc impotens fieri. Manifestũ aũt est ex plurib⁹ qm̃ nõ in sensu sine operatione esse ⁊ non vti ipsis somnus ẽ: neq3 in non posse sentire. Nam ⁊ manifeste in anime defectionibus tale quid accidit: impo:entia enim sensuum anime defectio est: fiunt autez ⁊ amentie q̃dã huiusmodi. Amplius aũt quibus vene in collo apprehenduntur imensibiles fiunt: sed impotẽtia vs⁹: neq3 in sensitiuo: neq3 pro quauis causa: ꝟ quemadmodum nunc dictuꝫ est in primo quo sentit anima. Cum enim hoc quidẽ impotens fuerit: necesse est ⁊ omnia sensitiua impotentia esse sentire: cuꝫ vo illoꝝ aliquid non est hoc necesse. Propter quam vo cãꝫ dormire accidit ⁊ cuius passio sit dicenduꝫ. Et qm̃ vo modi sunt plures causarum: nam ⁊ q⁹ cuius gratia ⁊ q⁹ vnde principium motus ⁊ materiam ⁊ rationem causam esse dicimus. primum quidem igitur qm̃ naturam dicimus gratia huius facere. hoc autẽ bonum aliquod: quietem vo oi qõ natum est moueri cum nõ possit semper ⁊ continue moueri cũ delectatione: necessariã esse atq3 vtilẽ: somno vo propter ipsam veritatem coaptant methaphoram hanc: tãq̃ requies sit: quare propter salutem animaliuꝫ existit: vigilia vo finis. Nam sentire ⁊ sapere omnibus est

finis quibus ineſt alterum eorum: optima enim hec: finis vo optimus: q̄p autem neceſſarium vnicuiq; animalium ineſſe ſomnum: dico aũt ex ſuppoſitiõe neceſſitatẽ: qm̃ ſi animal erit habens ſuam naturam ex neceſſitate quedam ei ineſſe oportet: ⁊ his exiſtẽtib⁹ alia exiſtere. Amplius aũt quali motu ⁊ actu in corporibus aduenientibus accidit vigilare ⁊ dormire animalibus poſt hoc dicendum. Alijs quidẽ igitur animalibus quemadmodum non habentib⁹ ſanguinem exiſtimandum eſt cauſas eſſe vel eaſdem vel vt proportionales: ſanguinem vo habentibus q̄ quidẽ hominibus: quare ex his omnibus ſpeculandum. Quod quidem igitur ſenſus principium ſit ab eadẽ parte animalibus a qua ⁊ mot⁹ quidem determinatum eſt prius in alijs. Ipſa enim trium determinatorũ eſt locorum qui medius capitis: ⁊ deorſum vẽtris. Habentibus quidem igitur ſanguinem: hoc eſt que circa cor pars. Omnia enim habentia ſanguinem cor habent: ⁊ principium mot⁹: ⁊ ſenſus principalis hinc eſt. Humotus quidẽ igitur ⁊ ſpirit⁹ mãifeſtũ qm̃ principium ⁊ omnino refrigerationis eſt hic: ⁊ reſpirare aũt ⁊ humido refrigerari: ad ſalutem eius qui eſt in hac particula caloris natura adepta eſt. Dicẽt autẽ ⁊ de ipſa poſtea ꝑm ſermõ habẽtib⁹ vo ſanguinẽ ⁊ entomis ⁊ nõ ſuſcipientib⁹ ſpiritũ in ꝓportionali plantatus ſpiritus inflans ⁊ reſidens videt. Palã autẽ in his que ſunt rotalia: puta veſpis apibus: ⁊ muſcis: ⁊ quecũq; huiuſmodi ſunt. Qm̃ aũt mouere aliqd ⁊ facere ſine roboze nõ eſt poſſibile: vigor: ex aũt facit ſpiritus detentio: ⁊ ſpirantib⁹ quidẽ que de foris: nõ reſpirantibus aũt que cũ plantata: ideo ⁊ bombantia alata videntur: cum moueantur attractione ſpiritus offendentis ad ſuccinctorium rotalorũ. Mouet aũt omne aliquo ſenſu facto alieno in primo ſenſitiuo. Si vo eſt ſomnus ⁊ vigilia paſſio hui⁹ partis in quo loco quidem ⁊ in qua particula prima fit ſomn⁹ ⁊ vigilia manifeſtum. Mouent aũt quidam duz dormiunt ⁊ faciunt multa que vigilantium ſunt: non tñ abſq; phantaſmate ⁊ aliquo ſenſu: ſomniũ enim eſt quodãmodo ſenſatum. Dicẽdum aũt eſt poſtea de ipſis: qm̃ vo ſomnia memorantur expergefacti: vigilam vo actus non memorantur: dictum ẽ in problematicis. Conſequẽs aũt eſt his q̄ dicta ſunt pertrãſire: quibus factis ⁊ vnde principium paſſionis ſit vigilandi ⁊ dormiendi. Palam itaq; qm̃ neceſſarium animali cũ ſenſum habeat: tunc primo nutrimentũ ſuſcipere ⁊ augmentum. Nutrimẽtum aũt ẽ oibus extremum: bis quidem que ſanguinem habent ſanguinis natura. bis vo que ſanguinẽ non habent proportionale. Locus vo ſanguinis vene: harum autez principium cor: palam autem quod dicitur ex anotomijs. De foris quidem igitur ingrediente alimẽto in ſuſceptiua loca: fit euaporatio ad venas: ibi vo permutatur ⁊ in ſanguinem vertitur ⁊ vadit ad principium. Dictum eſt autem de his in his que de nutrimento. Nunc autem repetendum eſt de ipſis hui⁹ gratia vt principia motus ſpeculemur: ⁊ quid patiẽte particula ſenſitiua accidit vigilia ⁊ ſomnus. Nõ enim eſt ſomnus quelibet impotentia ſenſitiui vt dictum eſt. Etenim amentia ⁊ ſuffocatio aliqua ⁊ anime defectio facit huiuſmodi impotentias. Jam enim facta fuit phantaſia quibuſdã anime defectũ patientibus fortiter. hoc quidem igitur aliquam habet dubitationem. Si enim contingat obdormire. defectũ anime patientem: contingit vtiq; ſomnum eẽ ⁊ phãtaſma: ⁊ multa ſunt que dicũt qui animo defecerũt: ⁊ qui viſi ſunt mortui eſſe: de quibus omnibus eandem rationem eſſe opinandum eſt. Sed vt dixim⁹ non eſt ſomnus omnis impotentia ſenſitiui: ſz ex vaporatione circa nutrimentum paſſio fit hic. Neceſſe enim quod euaporatum eſt pulſum quouſq; ipelli deinde conuerti ⁊ permutari ſicut euripum. Calidum vo cuiuſcũq; animaliũ ad ſuperioza natum ẽ ferri. Cum aũt in ſuperioribus locis multuz fuerit: ſimul iterum reuertitur ferturq; deorſum: ⁊ reuertẽdo propellit calorem: ⁊ ideo maxime fiũt ſomni a nutrimento. Nam repente tunc multa humiditas ⁊ corpulentia ſurſum fertur. conſtans quidem granat ⁊ facit dormire. Cum vo fluxit deorſuz ⁊ reuertens repellit calorem tunc fit ſomnus ⁊ animal dormit. Signum aũt horum ⁊ ſomnifera: omnia enim ⁊ grauedinem capitis faciunt: ⁊ potus ⁊ cibi: vt opium ⁊ mandragora: vinum ⁊ lolium: ⁊ qui deorſum ferunt: ⁊ qui dormitant hoc videntur pati: ⁊ non poſſũt leuare caput ⁊ palpebras: ⁊ poſtea cibatis maxie talis ſomnus. Multa enim que a cibis euaporatio. Amplius autem ex laboribus quibuſdam: nam labor quidem colliquatiuum: colliquatiuũ vo fit quẽadmodum nutrimentum indigeſtum: ſi non frigidum ſit: ⁊ egritudines quedam. Quemadmodum illud iddem faciunt quecunq; a ſuperfluitatibus calidis ⁊ humidis: vt accidit febricitantibus atq; lethargicis. Amplius autem propria etas: pueri enim dormiunt vehementer: eo q̄p nutrimentum ſurſum fertur omne. Signum autem q̄p magnitudo ſuperiorum excedit inferiora i prima etate eo q̄p adhuc fiat augmentum. propter hanc vo cauſaz epileptici fiũt. Simile enim eſt ſomnus epilepſie: ⁊ eſt quodammodo ſomnus epilepſia: ⁊ ideo accidit multis principium huius paſſionis dormientibus: ⁊ dormientes quidem capiuntur: vigilantes autem non. Cum autem multus feratur ſpiritus ſurſum: deſcendendo rurſum venas tumefacit: quibus coartat porum: qua reſpiratio fit: ideo pueris non conferunt vina: neq; nutricibus. Differt enim nihil forſan ipſos bibere vel nutrices: ſed oportet bibere aquaticum ⁊ modicum. ſpumoſum enim vinum hoc autem magis nigrum. Ita vo ſuperioza plena ſunt nutrimento pueris q̄p ſex menſibus neq; vertunt colluz: quẽadmodum enim embrijs: ſurſum fertur humiditas multa. Rationabile autem hanc paſſionem eſſe cauſam: quare quieſcunt in matricibus embria primuz:

⁊ ideo

⁊ ideo amatores somni qui occultas habent venas: ⁊ nari ⁊ magna capita habentes: nam horum vene anguste vt non facile defluat que descendit humiditas. Nanosa vo magnaq3 capita habentibus sursuz impetus multus ⁊ euaporatio fit: manifestas vo venas habentes non somnolenti propter amplitudinē venarum: nisi aliquam aliam passionem habuerit cōtrariam: neq3 melancolici. Infrigidatus enim est locus intus: quare non fit ipsis multitudo euaporationis: propterea ⁊ edaces dicuntur existentes: quēadmodum enim nullo fruentia afficiūtur eis corpora: nigra vo colera cuz naturaliter frigida sit ⁊ nutritiuum locum frigiduz facit ⁊ alias pticulas vbicūq3 potestate existit huiusmodi superfluitas. Quare manifestum ex his que dicta sunt: quoniam somnus est quidam conuentus coloris intrinsecus ⁊ naturalis reciprocatio propter predictam causam. Ideo motus multus dormientis. vnde autem deficit infrigidatur: ⁊ propter frigiditatem concidunt palpebre: ⁊ superiora quidē infrigidantur ⁊ exteriora: interiora vo ⁊ inferiora calida velut q̄ circa pedes ⁊ que intrinsecus. Quāq̄ vtiq3 dubitabit aliquis quia post cibum fortissimus fit somnus ⁊ est somniferuz vinū: ⁊ alia huiusmodi caliditatem habentia. Est autē nō rationabile somnum esse infrigidationē: causas aūt dormiendi calidas. Utrum ergo hoc accidat: quia quemadmodum venter cum vacuus sit calidus est. Repletio vo infrigidat propter motum sic ⁊ qui in capite pori: ⁊ loca infrigidantur sursum lata euaporatione: vel quemadmodum perfusis calido subito tremor fit: ⁊ ibi ascendente caliditate: caliditas congesta infrigidat: ⁊ q̄ ꝑm naturam calidum facit languescere ac secedere. Amplius autem multo incidente nutrimento q̄ calor sublcuat quemadmoduz ignis impositis lignis infrigidatur quousq3 digeratur. Fit enim somnus quemadmodum dictum est: dum corpulentum sursum fertur a caliditate per venas ad caput: cum vo amplius non possint: sed i multitudine excedit eleuatum iterum repellitur: ⁊ deorsum fluit: ideo cadunt homies subtracto calore qui sursum ferebat. Solum enim animaliuni rectum ⁊ incidens quidem desipientiam facit: postmodum vo phantasiam. Uel dicte quidem nunc solutiones contingentes sunt: vt fiat infrigidatio: quinimmo ⁊ proprius locus est qui circa cerebrum quemadmodum dictum est in alijs. Omnium vo que in corpore frigidissimum cerebrum: non habentibus vo que equiualet huic pars. Quemadmoduz igitur humidum quod euaporat a solis caliditate: cum venerit ad supremum locum propter frigiditatem suam infrigidatur: ⁊ congestum deorsum fertur: factum rursus aqua. Sic in eleuatione sursum calidi ad cerebrum: superfluit quidem euaporatio in pblegma redigitur: ⁊ ideo catarri videntur ex capite fieri: nutritiua vo ⁊ non egrotatiua deorsum fertur congesta ⁊ refrigerat calidum. Ad infrigidandum vo ⁊ non facile suscipiendum euaporationem confert ⁊ tenuitas ⁊ angustia circa cerebrum venarum. Infrigidationis quidē ergo hec est causa: q̄ q̄ euaporatio trāscendat caliditatem. Expergiscuntur autem cum digestio facta fuerit: ⁊ obtinuerit que impacta fuerit caliditas in angusto multa ab eo quod circūstabat: ⁊ discreti fuerint corpulētior sanguis atq3 purissim⁹. Est autem tenuissimus quidez sanguis ⁊ purissim⁹ qui in capite: densissimus ⁊ turbidissimus qui in inferioribus partibus. Omnis autem sanguinis principium sicut dictum est hic: ⁊ in alijs est cor. Horū autem qui in cordis vtriq3 thalamis: communis q̄ medius quorum vterq3 suscipit ex vtraq3 vena: ⁊ ex ea que vocatur magna: ⁊ que adorti. In medio vo fit discretio: sed diffinire quidem de his aliorum lermonum conuenientius est. Quia vo fit maxime sanguis post nutrimenti oblationem indiscretus somnus fit quousq3 secernatur sanguis: hoc quidem purissimum sursum: illud vo turbidissimum deorsum: cum vo hoc fuerit expergiscuntur absoluta ex nutrimenti grauitate. Que quidem igitur causa dormiēdi dictum est: q2 a corpulento quod fertur sursum per ingenitum calorem: subito ad primuz sensituū: ⁊ quid est somnus. quoniam primi sensitiui comprehensio vt non possit agere. ex necessitate quidem factum. Non enim contingit animal esse nō accidentibus que ipsum perficiunt: propter salutem vo est: saluat enim quies.

Post hoc autem querendum de somnio. Et primo cui corum que anime passio hoc inesse videtur: ⁊ vtruz intellectiue particule passio est hec vel sensitiue: his enim solis. eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. Si itaq3 vsus visus visio ⁊ auditus audire ⁊ omnino sensus sentire: communia autem sunt sentiuum velut figura ⁊ motus ⁊ magnitudo ⁊ alia huiusmodi aut propria velut color: sonus: sapor: in potentia autem sunt omnia claudentia ⁊ dormientia videre. Similiter autem ⁊ in reliquis manifestum quoniaz non sentimus quicq̄ in somnis: nō ergo sensu somnium sentimus. At vo neq3 opinione: non enim solum aduenies dicimus esse hominem vel equum: sed album vel pulchrum quorum opinio sine sensu nihil vtiq3 dicet neq3 vero neq3 falso. In somnis autem animam accidit hoc facere. Similiter enim quoniam homo est ⁊ quoniam albus est: quod ē aduenies videmur videre. Amplius post somnum aliquid aliud intelligimus quemadmodum in vigilando sentientes aliquid de eo enim quod sentim⁹: sepe ⁊ intelligimus aliquid: sicut ⁊ in somnijs preter phantasmata alia aliquando intelligimus. Uidebitur autem alicui hoc si quis adhibeat mentem ⁊ tentet memorare surgens: iam vo quidaz viderūt

somnia huiusmodi: velut qui videntur ꝑm memoratuum preceptum ponere que proponuntur: accidit enim eis aliud quid preter somnium ponere ante oculos phantasma. Quare manifestum quoniam neqꝫ somnuꝫ omne quod in somnis phantasma: ⁊ quoniam intelligimus que opinione opinabamur. Palam autem de his vniuersalis intantū quoniaꝫ eodem quo vigilantes in egritudinibus decipimur hoc iddem in somnijs facit passionē. Et sanis quidem ⁊ scientibus: cum sol pedalis videtur esse: sed siue iddem siue diuersum phantasticuꝫ anime ⁊ sensituum: nihilominus non fit absqꝫ videre ⁊ sentire aliquid preter videre: sentire enim ⁊ preter videntis verum aliquid ⁊ audientis: nequaq̄ tamen id qō arbitratur. In somno autem nihil positum est nihil videre atqꝫ audire neqꝫ omnino sentire: ergo nō videtur verum. Nihil autem pati sensum non est verum: sed contingit ⁊ visum pati aliquid ⁊ alios sensus: singulum autem horum quemadmodum vigilanti adiacet quidem quodammodo sensui: non sic autem vt vigilant. Et quandoqꝫ quidem opinio dicit: quoniam falsum quemadmodum vigilans quādoqꝫ vō detinetur ⁊ sequitur phātasma. Quod quidem igitur non est opinantis neqꝫ intelligentis passio hoc quod vocamus somniare manifestum: sed neqꝫ sentientis simpliciter: videre enim vtiqꝫ ⁊ audire simpliciter: sed qualiter oportet ⁊ ꝑm quem modum considerandum. Ponatur ergo q̄ ⁊ manifestum est q̄ ⁊ sensitiui passio siquidez ⁊ somnus. Nō enim alicui quidem animali alij vni ineſt somnus: alij vō alicui somniare sed eidem. Qm̄ vō de phantasia in eis q̄ de aia dictuꝫ est: ⁊ ē qdē idem sensitiuo phātasticū eē aūt sensitiuo ⁊ phātastico alterū. Est aūt phātasia qui a sensu ꝑm actū fit motus. Somniū vō phantasma quoddam videtur esse. Nam quod in somno phantasma somnium dicimus siue simpliciter siue quodammodo factum: manifestum quidē q̄ sensitiui est somniare: huius autem ꝑm q̄ phantasticum. Quid autem est somniuꝫ: ⁊ quomodo fit ex his que circa somnum accidunt maxime vtiqꝫ speculabimur. Sensibilia enim ꝑm singulum sensituū nobis efficiunt sensum: ⁊ que fit ab eis passio non solum ineſt sensitiuis dum sensus agunt: sed ⁊ dum abeunt. Simul enim passio in his: ⁊ in his que ferū tur videtur esse: etenim in latis eo q̄ mouit non vlterius contingente mouentur. Nam quod motum fecit mouit aerem quendam ⁊ rursus hic motus alium: ⁊ hoc itaqꝫ modo quousqꝫ quidem stet facit qō motum ⁊ in aere ⁊ in humidis. Similiter autem oportet opinari hoc ⁊ in alteratione: nam q̄ tale factum est a calido proximuꝫ calefacit ⁊ hoc distribuit vsqꝫ ad principium: quare ⁊ in quo ē sentire quoniā est alteratio quedam qui ꝑm actum sensus: necesse ē hoc accidere: ideo passio est nō solum sentientibus in sensitiuis sed quiescentibus ⁊ in profundo ⁊ superficietenus. Palam autem cum continue sentiamus aliquid. Transferentibus enim ꝑm sensum sequitur passio velut de sole ad tenebras. Accidit enim nihil videre propter adhuc subsistentem motum in oculis a lumine: ⁊ si ad vnum colorem multo tempore aspiciamus aut album aut viridez eiusdem modi videtur ad quodcunqꝫ visum permutemus: ⁊ si ad solem prospicientes vel aliquod splendidum concluserimus: obseruantibus quidem videtur ꝑm directionem qua accidit visum videre primum quidem huiusmodi colorem donec permutetur puniceum deinde in purpureum quousqꝫ in nigrum veniat colorem ⁊ euanescat. Et ab his que mouentur aut permutantur velut a fluminibus: maxime autem ab his que citissime fluunt. videntur enim quiescentia moueri. Fiunt autem ⁊ a magnis sonis obsurdescentes. Fiunt autem ⁊ a validis odoribus difficile odorantes similia: hec itaqꝫ manifeste accidunt hoc modo. Quod autem sensitiua cito ⁊ modicas differentias sentiunt: signum: quod in speculis accidit: de quo eodem insistens vtiqꝫ cō siderabit prius ⁊ dubitabit aliquis. Simul autem ex ipso manifestum quoniaꝫ quemadmodum visus patitur sic ⁊ facit aliquid. In speculis enim valde puris cum menstruis superuenientibus mulieres inspiciant in speculum fit superficies speculi sicut nubes sanguinea. Et si quidem nouum sit speculum non facile est abstergere huiusmodi maculā: si vō vetus facile. Causa vō vt diximus: quoniam non solum visus patitur aliquid ab aere sed ⁊ facit aliquid ⁊ mouet quēadmodum splendida. Nam visus splendidorum ⁊ habentium colorem: oculi quidem igitur rationabiliter quando fiunt mēstrua afficiuntur sicut ⁊ alia pars quelibet corporis: etenī natura existunt pleni venarum. Ideo cum fiunt mē strua propter turbationem ⁊ phlegmasiam sanguineā nobis quidem que oculis differentia incerta ē: ineſt autem: nam eadem natura seminis ⁊ menstruationis. Aer quoqꝫ mouetur ab ipsis ⁊ eum qui i speculis est aerem continuum existentem qualem quādam facit ⁊ talem velut ipse patitur: hic vō speculi superficiem quemadmodum enim vestium que maxime munde sunt citissime inquinantur. Nam purum diligenter monstrat quicquid exceperit ⁊ presertim minimos motus: es vō eo q̄ planum sit qualemcunqꝫ tactum maxime sentit. Oportet vō intelligere tanq̄ attractionem esse aeris tactum ⁊ tāq̄ extersionem propter ⁊ ablutionem. Mundicia vō manifesta fit qualiscunqꝫ sit. Non exeundi vō celeriter ex nouis speculis causa est q̄ purum sit ⁊ planū: serpit enim per huiusmodi in profundum: ⁊ omnino magis in talibus. nam eo quidem q̄ purum est in profundum: eo autem q̄ planum omnino: in veteribus vō non immanet: quoniam non similiter subijt macula sed superficietenus magis. Quoniā

quidez

quidem igitur ⁊ a paruis differẽtijs fit motus: ⁊ qñ celeres sunt sensus: ⁊q̃ non solum patitur sed ⁊ contrafacit colorum sensitiuum manifestum ex his. At testantur autem his que dicta sunt ⁊ que circa vina ⁊ que circa pulmenta eueniunt. Nam quod preparatum est oleum cito accipit proximorum odores: ⁊ vina hec ipsum patiuntur. Non solum enim eor que immittunt vel comiscent sed corũ q̃ prope vasa ponuntur vel nascuntur recipiunt odores. Ad eaz vo que ex principio est considerationem ponat. vnũ quidem quod ex his que dicta sunt patet: q̃ recedẽte sensibili extrinsecus immanent simulachra q̃ sensibilia sunt. Adhuc autem q̃ facile decipimur circa sensus: cum in passionibus existimus: alij autem in alijs veluti trepidus in timore: ⁊ qui amat in amore: ita vt videatur a modica similitudine: hic quidez hostem videre: ille vo dilectum: ⁊ hoc vtiqz quanto passibilior quis fuerit: tanto a miori similitudine videtur. Eodem vo modo ⁊ in ira: ⁊ in omnibus concupiscentijs facile decipiũtur omnes: ⁊ magis quãtocunqz in passionibus magis fuerint. Ideo ⁊ febricitantibus interdum animalia videntur in parietibus a modica similitudine linearum compositarũ: ⁊ hi quidem aliquando decertant in passionibus sic vt si non vehementer laborant non lateat quoniam falsum: q̃ si maior sit passio ⁊ mouentur ad ipsa. Cã vo vt ℏ accidant ℏ est: quoniam non ſm eandem potentiam iudicat quod principale est: ⁊ quo phantasmata fiunt: hoc vo signum est quoniam videtur solpedalis: contradicit autem aliud aliqd sepe ad phãtasiam ⁊ permutatione digitorum vnum duo videtur: attamen non dicimus quoniam duo. Dignior enim tactu visus. Si vo esset tactus solus iudicaremus vnum duo. Adentiendi autem causa quoniaz nõ solũ cũ sensibile mouet apparent quelibet: sed ⁊ cum sensus ipse moueatur si eodem modo mouet quemadmodum ⁊ a sensibili. Dico autez velut terra videtur nauigantibus moueri dum mouetur visus ab alio. Ex his itaqz manifestum quoniam non solum in vigilando motus a simulacris fiunt: ⁊ que extrinsecus ⁊ que in corpore sunt: sed etiam quãdo fit passio hec que vocatur somnus: ⁊ magis tunc apparet: sub die repelluntur dum operantur sensus: ⁊ intelligentia exterminantur: quemadmodum iuxta magnum ignem minor ⁊ tristicie ⁊ oblectatiões parue iuxta magnas. Dum vo quiescunt supernatant parua simulacra: nocte vo propter vacationem particularium sensuum ⁊ impotentiam agendi eo q̃ ab exterioribus ad id q̃ interius est fiunt coloris reflexio: ad principium sensus referuntur ⁊ fiunt manifesti sedata turbatione. Oportet autem opinari tanq̃ modicas vertigines que in fluminibus referuntur fic motum vnicuiqz fieri continue: sepe quidem, similes sepe vo dissolutas in alias figuras propter repulsionem. Ideo post nutrimentum: ⁊ omnino existentibus ternis velut pueris nõ fiũt somnia. Adultus enim motus est propter eam que ex nutrimento est caliditatem: vt quemadmodum in humido si vehementer moueat quis quandoqz nullum apparet idolum: quandoqz vo apparet quidem distortũ aut omnino vt appareat alterius modi q̃ sit: q̃ si quiesceat pura ⁊ manifesta idola: sic ⁊ in dormiendo phantasma ⁊ reliqui motus qui proueniunt a simulacris: interdum quidem cum vehementior sit qui dictus est motus exterminatur omnino: interdum vo conturbate apparent visiones ⁊ monstruose: hec deteriora somnia velut melancolicis ⁊ febricitantibus ⁊ vinolentis. Omnes enim huiusmodi passiones cuz spumose sint multum faciunt motum ⁊ turbationẽ: sedato autem ⁊ discreto sanguine i habentibus sanguinem conseruatur simulacrorum motus ab vnoquoqz sensuuz valida facit forma ⁊ apparere ⁊ videre: propter ea quidem que a visu deferuntur videre: propter ea vo que ab auditu audire. Similiter autẽ ⁊ ab alijs sensitiuis: ex eo enim q̃ inde progreditur motus ad principium putatur videre ⁊ audire ⁊ sentire. Quia autem visus interdum videtur moueri qui non mouetur vt diximus: quia tactus duos motus annunciat eo q̃ vnum duo videtur. Omnino enim quod ab vnoquoqz sensu dicit principiũ nisi alius dignior contradicat. Apparet quidem igitur semper: putatur autem non semper quod apparet: si quod diiudicat non detineatur: vel etiam moueat proprio motu. Quemadmodum vo diximus q̃ ali qui propter aliquam passionem facile decipiuntur: ita dormientes propter somnuz ⁊ quia mouetur sensitiua ⁊ alia accidentia circa sensum: quare modicaz habens similitudinem videtur illud. Cum enim dormierint descendente plurimo sanguine ad principium condescendunt ⁊ mouent qui sunt motus: hi quidem potestate: illi vo actu. Sic autem se habent vt in motu: hic quidem supernatat ipso mot⁹. Si vo corrumpatur hoc ⁊ hoc: ad inuicez itaqz se habent: quemadmodum facti ramuli ascendentes in aqua liquefacto sale: ita sunt potestate cedente vero quod prohibeat agunt: ⁊ soluto i exiguo reliquo sanguine sensitiuis mouentibus habẽtes similitudinẽ: quemadmodum in nubibus que similes dicuntur hominibus ⁊ centauris cito permutata: horum autẽ vnũquodqz sicut dictum est reliquie eius qõ in actu simulari. Et abeunte vero est verum dicere qñ hoc quale coriscus sed non est coriscus: cum autem sentiebat nõ dicebat coriscum: q̃ prium ⁊ q̃ diiudicabat: sed per hoc illum coriscum verũ. Qõ itaqz sentiendo dicit esse hoc: si non omnino detineatur a sanguine: quẽadmodum sentiens hoc mouet a motibus qui sunt in sensitiuis. Et videtur quidẽ simile ipsum esse qõ verum est: ⁊ tanta somni potentia q̃ facit hoc latere. Quẽadmodũ igitur si que lateat suppositus digit⁹ oculo: nõ solũ apparebit: ſz ⁊ putabit

esse duo quod est vnum. Si vo non lateat apparebit quidem:non putabitur autem:sic ⁊ in somnis:si sentiat quidem quoniam dormit ⁊ passionem in qua est sensus dormitionis:apparet quidem dicit qm̃ videtur quidem in ipso vt Coriscus:non est autem Coriscus. Sepe enim dormiendo dicit aliquid in anima:quoniam somnium est quod apparet. Si vo lateat quoniam dormit nihil contradicit phantasie. Quod autem vera dicimus:⁊ quot sunt mot⁹ phãtastici in sensitiuis:manifestum est. Si quis attendens tentet memorare q̃ patimur dormientes quidem ⁊ expergefacti:interdum enim que apparent idola dormienti aspiciet expergefactus esse motus in sensitiuis. Quibusdam enim iumiorum ⁊ omnino prospicientibus si sint tenebre idola apparẽt plura que mouentur ita vt velentur frequẽter timẽtes. Ex his itaq; vniuersis oportet syllogizare q̃ ẽ somnium. phantasma quidem aliquod ⁊ in somno. Nã que modo dicta sunt idola non sunt somnia: neq; si quid aliud sensibus solutis videt. Sed neq; quod in somno phantasma omne. Nam primum quidez aliquib⁹ accidit ⁊ sentire aliquo modo ⁊ sonos ⁊ lumen ⁊ sapores ⁊ tactum languide quidem ⁊ veluti de longe. Jam enim in dormiendo respicientes ⁊ mox excitati:quod debiliter videbant lumen lucerne dormientes vt arbitrabantur expergefacti statiz cognouerunt quoniam lucerne erãt:⁊ gallorum:⁊ canum debiliter audientes vocez expergefacti cognouerunt manifeste. Quidam vo ⁊ respondent interrogati:contingit enim ⁊ vigilare ⁊ dormire simpliciter altero existente ⁊ alterũ aliquo non inesse:quorum nullum somnium dicendum. Sed neq; quecũq; qdẽ i sõno fiũt vere itelligẽtie pp phãtasmata: sz phantasmata quod ẽ a motu simulacroz cuz i dormiendo fit ⁊ in eo q⁹ dormit:hoc est somnium. Jaz vo quibusdam accidit vt nullum somnium viderint in vita:rarum quidem huiusmodi est:accidit tamen ⁊ his quidem omnino perseuerant:quibusdam vo ⁊ multum prouectis etate accidit cã primũ nullã somnum viderint. Causam autem quare non fit:simile aliquid opz arbitrari:qm̃ neq; q post cibũ dormitauerit neq; pueris fit somniũ. quibuscũq; enim hoc mõ ꝯsistit natura ita vt multa ascendat euaporatio i superiorẽ locũ:vel iterũ deorsum lata facit multitudine motus conuenienter:istis nullũ apparet phantasma:prodeunte autem etate nihil inconueniens ẽ apparere somnia. mutatione eni aliqua facta vel ꝼm etatẽ vl'ꝼz passionẽ necessariũ accidere ꝟrietatẽ hãc.

De diuinatione vo que in somnis fit:⁊ dicitur accidere a sõnis: neq; contemnere idoneum:neq; suaderi. Nam qõ omnes quidem vel plures existimant habere aliquam significationem somnia:prestat aliquam finem tanꝯ ab experientia dictum. Et q⁹ de quibusdam in somnis fit diuinatio non est incredibile:habet enim aliquam rationem. Jdeo ⁊ de alijs somnijs similiter vtiq; quis arbitratur:nullam vo rationabilem causã videre ꝼm quã vtiq; fiat:hoc decredere facit. Nam deum quidem esse mittentem cum alia irrationabilitate ⁊ non optimus ⁊ prudentissimus sed quibuslibet mittere incõueniens est:ablata vo que a deo causa:nulla aliarum videtur conueniens esse causa. De his que circa Herculeas columnas ⁊ que in boristene preuidere aliqua super naturam videtur esse prudentiam inuenire originem horum. Necesse igitur somnia vel causas esse:vel signa eorum que fiunt aut accidentia vel omnia:vel aliqua eorum:vel vnum solum. Dico autem causam quidem vt lunam defectus solis:⁊ laborem febris. signum vo defectus stellam subintrare:asperitatem vo lingue febriendi. accidens vo aliquo ambulante deficere solem. neq; enim signum deficiendi hoc est:neq; causa. neq; defectus ambulandi. Jdeo accidentium nullum neq; semper fit neq; vt multum. sint ergo somniorum hic q̃dem cause ⁊ signa velut eorum que circa corpus accidunt. Dicunt quidem ⁊ mediorum grossi:quoniam oportet valde intendere somnijs:conueniens enim est sic existimare:⁊ artificibus autem considerantibus aliquid ⁊ phantasmatibus. Nam qui i die motus nisi magni fuerint ⁊ valde fortes latent secus maiores qui in vigilando sunt motus. in dormiendo autem contrarium parui etenim magis videntur esse:manifestum autem ex his que in somnijs accidunt frequenter. Arbitramur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri:paruis sonis in auribꝰ factis. Et melle ⁊ dulcibus saporibus perfusi tenui phlegmate defluente:⁊ ambulare per ignem ⁊ calefieri vehementer:paruo calore circa quasdam partes facto:expergefactis autem manifesta hoc modo se habentia: quare quoniam omniũ parua principia manifestum qm̃ ⁊ egritudinum ⁊ aliarũ passionum q̃ i corporibus dicuntur fieri. Manifestum ergo quoniam necessarium hec in somnijs esse patientia magis ꝯ in vigilando. At vo quedam quidem que in somnijs phantasmata causas esse proprioz̃ actuum cuiuslibet non est irrationabile. quemadmoduz eni debentes agere in actionibus existẽtes aut olim agẽtes sepe recta his somnia intuemur ⁊ agimus. causa autem quoniam preparatus existit motus a diurnis inchoationibus sic rursus necessarium est eos qui i somno sunt motus esse frequenter diurnorum principium actuum eo q⁹ preparata sit rursus ⁊ eorum intelligentia in phantasmatibus nocturnis. Sic ergo contingit somniorum quedam signa ⁊ causas eẽ: plurime vo accidentibus assimilantur maxime vt transcendentia omnia:⁊ quorum non est origo in nobis: sed de nauali bello ⁊ de his que procul accidũt

sunt

sunt de his enim eodez modo se habere verissimile est: velut quãdo memoranti de aliquo contingit hoc factum esse. Quid enim ꝓhibet ⁊ in somnis ita. magis autem verisimile multa huiusmodi accidere. Quẽadmodum igitur nez meminisse de aliquo nez signum nez causa accidendi ipsum. sic nec ibi post euentum somnij videnti: nez signũ nez causa: sed hec syntoma ideo: ⁊ multa somniorum non eueniunt. Syntomata enim nez semp nez vt frequẽter fiunt: omnino autem quoniam ⁊ aliorum animalium quedaz somniant: adeo vtiq3 missa non erunt somnia: nez facta sũt huius gratia: deimonia tamen: natura enim deimonia: non diuina enim signum autem: valde. n. stulti homines prouidentes sunt ⁊ recte somniãtes: tanꝯ deo nõ imminente. Sed quoꝛũcunq3 quasi loquat natura est ⁊ melãcholica: multimodas visiones vident. eo enim ꝙ ꝑm plurima ⁊ multifaria moueãtur cum theorematibus existentibus in his: sic qdem rapiũtur cõtendẽtes. nam quẽadmodu3 ⁊ dicitur si multa iacias alias dispariter iacis: ⁊ in his hoc accidit. qm̃ autem nõ eueniũt multa somniorum nihil incõueniẽs nez. n. eorum que in corporibus sunt signorum ⁊ celestium velut aquarum ⁊ vẽtoꝛ si. n. alius vehemẽtioꝛ isto accidit motus a quo futuro nõ sit signum. ⁊ multa cõsulta bene que fieri expediebat dissoluta sunt ꝓpter alias digniores inchoatiões. Omnino. n. omne non fit qõ futurum erat: nez iddem qõ erat ⁊ qõ futurum erat: verũ quidem principia dicẽdum esse a qbus nõ perfecta sunt: ⁊ signa ⁊ signata sũt hec aliquoꝛuz que nõ sunt. de his vo somnijs que nõ huiusmodi habẽt origines: sed dilationes vel temporibus vel locis vel magnitudinibus: vel horum quidem nihil: nõ tamen habentibus in seipsis principia qui vident somnia: nisi previsum fiat ab accidente: tale vtiq3 erat magis: quoniam vt dicit Democritus idola ⁊ defluxiones causans. Quẽadmodum enim cum quis moueat aquam vel aerem hoc aliud mouit: ⁊ quiescente illo accidit huiusmodi motum prodire vsq3 ad aliquid: illo qõ mouit non presente. sic nihil prohibet motum aliquem ⁊ sensum pertingere vsq3 ad animas somniantes a quibus ille idola facit: ⁊ defluxiones: ⁊ quascũq3 pertingentes contingit magis sensibiles esse nocte: eo ꝙ que in die deferuntur: dissoluuntur magis. Plus enim sine turbatione aer noctis eo ꝙ silentioꝛes sint noctes ⁊ in corpore facere sensum propter somnum: ideo ⁊ paruos motus intrinsecos dormientes sentire magis qꝫ vigilãtes. hi vo motus phantasmata faciunt: ex quibus prouident futura de huiusmodi: ⁊ ideo accidit passio hec qũibuslibet ⁊ non prudentissimis. in die vtiq3 enim fierent ⁊ sapientib⁹ si deus esset mittens. sic autem verisimile quoslibz prouidere. nam intelligentia horum non est curis affecta: sed tanꝯ deserta ⁊ vacua ab omnibus ⁊ mota ꝑm mouens ducitur. ⁊ ꝙ quidem extatici prouident causa est quoniam ꝓprij motus non infestant: sed longe proiciũtur: extraneos igitur maxime sentiunt. Quosdam autem recte somniantes esse notos de notis maxime prouidere accidit eo ꝙ noti maxime pro se inuicem solliciti sunt: quẽ admodum procul entes maxime cognoscunt ⁊ sentiunt. sic ⁊ motus: notiorum enim notiores sũt motus. Melancolici autem propter vehementiam: quẽadmodum iacientes longe bene coniectant: ⁊ ꝓpter permutationem cito habitum imaginãtur ipsi. Quẽadmodum enim philegidi poemata: ⁊ qui furiosi sunt habita similia dicunt ⁊ intelligunt veluti venerem ⁊ verem ⁊ sic copulant ad id quod longe. amplius aut propter vehementiam non repellitur eorum motus ab alio motu. artificiosissimus autem iudex est somniorum qui potest similitudines inspicere. recta enim somnia iudicare cuiusqz est. dico autem similitudines quoniam similia accidunt phantasmata eis que in aquis sũt idolis sic ⁊ prius diximus. Ibi vo si multus fiat motus non simul fit apparitio: ⁊ idola veris: prompt⁹ vo erit emphases iudicare: qui potest cito inspicere ⁊ sentire dissipata ⁊ distorta idolorum: quoniaz est hominis vel equi aut cuiuscunq3. ⁊ ibi itaq3 aliquid potest similiter somnium hic. motus. n. impedit rectum somnium. quid quidem igitur ẽ somnus ⁊ somnium: ⁊ propter quam causam vtrunq3 horuz fit. amplius autem ⁊ de ea que in somnis diuinatione est dictum est.

Et cum iam diximus de hac virtute: dicendum est de somno ⁊ vigilia. Et primo vtrũ appropriẽtur anime vel corpori: aut vtriq3: ⁊ cui parti anime attribuuntur: ⁊ cui membro corporis: ⁊ vtrum quodlibet ex animalibus habet alteram istarum duarum virtutum aut vtrãq3. somnus enim ⁊ vigilia describuntur multis modis. dicitur enim ꝙ somnus est sensus in potentia non rerum existentium dormiens enim videt: quasi cõmedat ⁊ potet ⁊ sentiat per omnes quinq3 sensus. Vigilia autem est sensus in actu. Et ex hoc apparet ꝙ somnus est priuatio vigilie. quod enim est in potentia est priuatio eius quod est in actu. Et sensus qui est in potentia in somno: quandoq3 contingit vt ereat in actum in somnijs veris prenunciatiuis mirabilium: ⁊ tunc sensus qui est in potentia erit nobilior sensu q est in actu. sensus autem qui ẽ in potentia si fuerit falsus est vilis: ⁊ sensus in actu est nobilioꝛ eo: ⁊ vi sicut dicit Arist. ꝙ sensus actualis est corpalis: ⁊ poten

tialis est spūalis. Corporalis aūt est nobilior apud sentiēs corpale. Spūalis vo est nobilior apud cōprehēdens spūale. simpler aūt spūalis est nobilior corpali ⁊ sensus spūalis nō solūmō inuenīt in somno sed ēt in vigilia apud cōgregationē ⁊ adunationē triū virtutū: sicut virim⁹ pz⁹. Et ex his duab⁹ descriptionib⁹ appet q̄ he due virtutes sunt cedē in subiecto ⁊ due ſm modū ⁊ diffinitionē: ⁊ q̄ subiectū earū est virtus sensibilis cōprehēdēs. ⁊ q̄ sūt cōes aie ⁊ corpi. actio enim aie sensibilis est cōis aie ⁊ corpi: qz nō agit nisi p̄ instrumēta: ⁊ apparet q̄ nō dz attribui nisi vtuti sensus cōis ex hꝫ qđ dico. Impossibile est. n. vt attribuāt virtuti nutritiue. plāte. n. nō hñt somnū cū nō hēant cōprehensionez: ⁊ cū nō attribuāt aie nō cōprehensiue: remanet vt attribuāt aie cōprehensiue ⁊ irrōnali. aial. n. irrōnabile dormit: ⁊ qz aial dormiēs nō caret in sōno aliq̄ de instrīs sensus: aut instrumētis motus: ⁊ cū hꝫ neqz sentit neqz mouet: scim⁹ q̄ cā in somno est q̄ cōprehendēs sensibilia recessit ab instrumentis illis ad interi⁹ corporis. Et qz declaratū est in libro de aīa hic esse virtutē sensibilē cōem oi sensuuz q̄ iudicat diuersitatē ⁊ multitudinē sensibiliū scim⁹ q̄ illō qđ recessit ab istis instrumētis est sensus cōis: ⁊ q̄ qdditas somni est introitus isti⁹ virtutis sensibilis cōis in corp⁹: ⁊ q̄ vigilia est motus istius virtutis ad sua instrīa extra corpus: ⁊ iō somnus describit ita: q̄ est qes mot⁹ ⁊ q̄ vigilia est cōtinuatio motus: ⁊ iste termo magis demōstrat qdditatē somni q̄z pdictus: qm̄ aūt somnus est introitus sensus cōis ad interi⁹ corporis manifestū est: ⁊ signū eius est: qz vigilāti accidit simile. s. qz trāseunt p̄ ipm sensibilia ⁊ nō cōprehēdit ea: ⁊ hꝫ erit cū cogitauerit maxime de aliquo: tunc. n. cognoscūt instrā aie sensibilis: ⁊ inducunt cōem sensum ad interi⁹ corporis: ⁊ ad adiuuādum cogitatiuā. virt⁹. n. cogitatiua viget apud getem alioz sensuum: ⁊ iō cōprehendit hō in somno futura nō in vigilia: ⁊ ista virtus cogitatiua iuuat p̄sentando illud qđ hz de imagine illius rei: ⁊ colat ipsam imaginatiua: vt sit p̄sens in virtute cogitatiua. intentio. n. que comprehendit p̄ cogitationē est spūalis: ⁊ hoc nō accidit alicui aialium: nisi hoi: qz nō hñt intellectum: ⁊ tñ comprehendunt descriptiones ⁊ cortices rez. ⁊ signum eius est qz trāseunt p̄ nocitiuū ⁊ nō cadunt ⁊ p̄ vtile ⁊ nō querunt ipsuz: ⁊ ēt describitur somnus sic q̄ est ligamētum virtutū ⁊ cōfirmatio earū ⁊ q̄ vigilia est dissolutio virtutū ⁊ debilitas earuz. in vigilia. n. qz sensus vtuntur instrumentis accidit ei dissolui a suis instrumētis ꝓpter fatigationem ⁊ debilitatem: ⁊ qz somnus est abscōdens hanc virtutem accidit eivt sit ligamētum istarum virtutum: qz acquirūt per ipm fortitudinem: ⁊ qz ista fatigatio accidit instrumētis a passionibus extrinsecis. U. g. a labore ⁊ ab alijs ideo habēt introitum a descriptione somni. ⁊ cum ista est descriptio somni: opz vt omne aial hñs somnū habeat vigiliā. debilitas enī accidit aialibus necessario: sed nō eodem modo. q̄dam enī aialia habēt qnqz sensus: ⁊ ista hñt somnū ⁊ vigiliā perfecte: ⁊ letitiam ⁊ tristitiā: ⁊ appetitum p̄fecte. ⁊ q̄dam hñt alterum sensum: ⁊ ista hñt somnū; sed nō in oībus virtutib⁹ cum nō hēant vigiliam in eis ⁊ nō est dubiuz q̄ perfectus somnus ⁊ gaudium nō inueniūtur nisi in hñtibus sensum cōem pfectum. s. in aialibus hñtibus qnqz sensus: qz multa carent qbusdam istorum sensuum: ⁊ tñ dormiunt. U. g. cecus ⁊ surdus: ⁊ hoc. n. est accītale nō nāle ⁊ isti nō carēt sensu cōi: sed instrumētis p̄ que sensus cōis videt sensibilia q̄dam descripserūt somnū q̄ est illud qđ fit p̄ debilitatez virtutum sensibilium: ⁊ nō ois somnus fit ex debilitate virtutum sensibilium: fit. n. maxime a cogitatiōe in aliqua re qñ sensus cōis p̄fundatur ad iuuandum cogitationem: ⁊ nō p̄ debilitatem cōtingentem: imo actio eius tunc cum alijs virtutibus fortior est q̄z in vigilia: ⁊ signū eius q̄ virtutes sensibiles cōtrahūtur apud somnum interius est: qz hō qñ cogitauerit in aliqua re difficili maxime contingit ei somnus: ideo q̄ quibusdam hominibus accidit simile mor ti. s. ꝓpter debilitatem virtutum extrinsecarum ⁊ per vsum virtutum intrinsecarum in comprehendendo nobilia ⁊ videndo spiritualia existentia in mundo: sicut angelos ⁊ celos ⁊ alia: qz sensus communis vno modo est vnus ⁊ alio modo est multi: est enim vnus sensus: quia comprehendit omnia sensibilia quinqz. ⁊ est multi quia habet multa instrumenta. s. oculum: nares ⁊ aures: ⁊ istud sentiens est subiectum somni ⁊ vigilie: ⁊ est vniuersale multis virtutibus sensus: manifestum est igitur q̄ somnus ⁊ vigilia continent multas virtutes virtutum animalium. Et ideo dicit Aristoteles q̄ necesse est vt homo sit equalis inter has duas virtutes: ⁊ nō declinet plus ad vnam q̄z ad aliaz quoniā si declinauerit declinauerit magis ad somnū q̄z oz debetabit anima ⁊ instrumenta naturalia quibus agit. ⁊ si declinauerit ad vigiliam corrumpentur virtutes ⁊ instrumēta naturalia. manifestum est igitur ex hoc cuius virtutis anime ē somnus ⁊ vigilia. Et quia ista virtus necessario habet subiectum ꝓpriū: ⁊ illud est membrum in quo est ista virtus: ꝓscrutanduz est de hoc membro quid sit. Dicamus igitur qđ iam declaratum est superius sensus communis ē in corde ⁊ q̄ cerebrum est vnum instrumentorum complentium hanc actionem ſm temperamentum existens in eo: ⁊ cum ita sit: ⁊ somnus est introitus communis sensus in interius corporis manifestum est q̄ principium istius motus est in vigilia a corde ⁊ finis eius ad cerebrum. In somno autem principium eius est a cerebro ⁊ finis ad cor: ⁊ in rei veritate principiū eius in vtroqz est a corde: sed cerebrū est cā in somno quoquo modo magis q̄z in vigilia: ⁊ vniuersaliter vtrunqz istorum est causa in hoc: sed cor est prima causa ⁊ cerebrum secunda: hec igitur duo membra cōmunes habent has duas virtutes: quare igitur accidit hoc duobus his membris apparebit ex hoc qđ dico cum enīz fuerit positum q̄ causa omnis eius qđ accidit omni aiali ē calidum aut frigidum: aut humidum: aut siccum: aut cōpositum ex eis: ⁊ posuerimus q̄ somnus est introitus sensus cōis ad membz qđ est sensuum principium: ⁊ subiectū sensus cōis est calidum naturale: manifestum est q̄ somnus fit per recessum calidi naturalis ⁊ ꝯctione eius ad suū principiū qđ est cor. motus. n. nō accidit corpori: nisi ſm q̄ est motus in subiecto: ⁊ iō virtutes nō mouent nisi ſm suū subiectuz. ⁊ cum hoc declaratum est quod cōtractio calidi naturalis ad interius corporis accidit per suum contrariuz quod est frigidum ⁊ humidum quemadmodum expansio ⁊ motus ad extra accidit ei per calorem ⁊ siccitatem necesse ē vt non accidat ei hꝫ accidēs apud somnum nisi ꝓpter frigidum ⁊ humidum que dominātur in cerebro: ⁊ vigilia accidit ꝓpter calidum ⁊ siccum dominantia in corde. Quo modo aūt accidit ista cōtractio per frigidum ⁊ humidū declarabitur ex hoc qđ dicam humiditas enim innata est oppilare vias calidi nālis in venis ⁊ neruis ⁊ ꝓhibet spiritus inveniēdo ad sua instrumēta ꝓpria sicut nubes ꝓhibēt solem adeo q̄ nō pōt venire ad extrinsecū. frigiditas vo innata est mouere calorē nālem ad suū originē: qz est ꝺria ei: ⁊ si nō corrūpet stati calor nālis cū hoc q̄ frigiditas ēt ꝓstringit corp⁹ ita q̄ reuertīt in minorē quātitatē: ⁊ iō elemētum frigidū ē minoris quātitatis q̄z alia. ⁊ testat q̄ fri. ⁊ humi. faciūt sōnū est illud q̄ accidit in multitudie sōni qñ comedit hō frigida ⁊ humida. ⁊ hꝫ accīs accidit spūi nāli ex duobus quoz est digestio cibi in cerebro ⁊ corde. secūdū aūt ē fatigatio q̄ accidit in instrīs sensus calori nāli: cibus. n. qñ alterat in sanguine cuius colamentū fuerit ad cor. deinde ad vnūquodqz membz corporis ſm cōuenientiam ibit ad cerebrum id qđ cōuenit ei scilicet pars humida ⁊ frigida: ⁊ quādo mēbris aduenerit nutrimētū humefūt ⁊ infrigidātur magis q̄z ante: ⁊ marie mēbrū qđ nāli ē frigidū ⁊ humidū: ⁊ ideo dū cib⁹ quādoqz digerīt calidū nāle patīt etiā a cibo: ⁊ humeſit ⁊ infrigidat etiā: nutrimētū enī vno mō ē simile ⁊ alio mō ē dissimile. Et fit etiā in membris per decoctionē vaporis grossi: ex qbus turbatur spiritus animalis nālis. ⁊ grauat ⁊ mouet cōtracte ad suū principiū qđ ē cor

⁊ sic fit

⁊ sic fit somnus necessarius ⁊ qz cerebꝝ est frigi. ⁊ humidū ⁊ omne membꝝ ledit in maiori parte per elementū qđ in eo dominat. ideo somnus in maiori pte fit a cerebro cū bꝫ qz cor in illa hora. s. nutrimēti infrigidatur calor eius: ⁊ cum infrigidabit debilitabit actio eius in cerebro in alijs membris: somnus igit accidit necessario ꝓpter debilitatē cerebri ⁊ cordis: ⁊ vtrūq illoꝝ est cā in debilitate sui corporis: lz cerebꝝ in hoc sit fortior cā ꝓpter cōplexiones eius: ⁊ cā debilitatis eoꝝ est digestio cibi: ⁊ iō aial dormit dum cibus est in digestione: ⁊ excitat qñ digestio complebitur. tunc. n. curatur calor nālis ex illa humiditate ⁊ vaporibus ⁊ mouet in venis ⁊ neruis ad extra corpus: ⁊ sic fit vigilia ad extra corpus: ⁊ sic fit vigilia ⁊ ↄctio caloris nālis in hora digestiōis hz alia cāz: aia. n. qz est vna vno ⁊ multa alio mō: iō hz in istis virtutibus operationē p congregationez eoꝝ: cū igitur necessaria fuerit sibi aliqua actio reducet instrumenta qbus vtit in alijs actionibus ad istam actionez vt vigeat in illa actiōe: ⁊ ideo calor nālis apud digestionez cibi reuertit ad actionē virtutis nutritiue: ⁊ hoc erit in iteriori parte corporis. Et ista est vna cāꝝ ꝓpter quas fit sōnus ex fatigatiōe: hz. n. suas cās: quarum vna est de genere istius qñ qñ calor nālis fuerit sparsus ⁊ diminutus per motū in loco ⁊ motū cōprehēsionis. s. sensus statiz aia mouebit ipsum in ꝓfundum corpis vt agat p nullum in reliquas postremi nutrimēti: ⁊ sic augmentat suba eius ⁊ acq rit aliquid aliud loco eius qđ est dissolutū ab eo. Causa autem secūda est qz qñ motus sparserit calorē nālem tūc calor remittet ⁊ diminuet ⁊ aggrauabit ꝓpter frigus: ⁊ sic ↄbitur ad suū principiū vt expellat a se cōplexionem accidētem. Somnus igitur iuuās nāliter accidit ꝓpter trāsmutationem caloris nālis in quātitate ⁊ qualitate. In cibo enim trāsmutat per humidū ⁊ frigidum. In fatigatione aūt trāsmutat p diminutionē hu. ⁊ fri. quare aūt accidit hoc animali est ꝓpter necessitatē: hec. n. corpora qz necessitate accidit eis fatigatio ⁊ labor apud motum ⁊ nutriuntur: ⁊ iō indigent somno ꝓpter quietem ⁊ necessitatem nutrimenti. Econuerso corporibus celestibus: ita. n. qz nō fatigantur neqz nutriunt nō indigent somno. Quid igitur sit somn⁹: ⁊ cui parti aie attribuit: ⁊ cui mēbro corporis: ⁊ quō ⁊ ꝛre declaratum est: ⁊ post hoc determinandū de nā somniorū ⁊ qz est sui generis de cōprehensionibus diuinis q̄ nō acqrunt p acqsitionem hois. Dicamus igit qz istaꝝ comprehensionum q̄dam dicunt somnia: ⁊ q̄dam diuinationes: ⁊ q̄daz ꝓphetie: ⁊ qdam hoies negant ista: ⁊ dicūt ea accidere casu: sed negare ea est negare sentata. ⁊ marime negare vera somnia. nullus. n. homo est q nō viderit somniū qđ nō enūciauerit ei aliqđ futuꝝ: ⁊ cum hō experimētauerit bꝫ multotiens videbit qz hoc nō accidit casu: sed essentialiter: ⁊ ille alie cōprehensiones: lz nō sint vise: tñ sunt valde famose: ⁊ ea que sunt famosa apud oēs: aut sunt necessarie ſm totum: aut ſm ptem. Impossibile. n. est vt famosum sit falsum ſm totum: ⁊ sermo de istis oibus idez ē: ⁊ sermo de qđditate somnij sufficiet: qz esse eoꝝ nō differūt: nisi ſm magis ⁊ minus: sed tñ differūt ꝛz noia: ꝓpter hoc qz vulgus dicit. Dicūt. n. qz somnia sunt ab angelis: ⁊ diuinationes a demonibus: ⁊ ꝓphetie a deo aut cuz medio: aut sine medio. Et Arist. nō fuit locutus nisi tñ de somnijs. Dicam⁹ ergo qz somnia sunt duob⁹ modis: aut vera aut falsa: ⁊ est cōsiderandū cui pti ptium aie attribuit vterqz istoꝝ modorum: ⁊ que est cā agens vtrūq istoꝝ modoꝝ: ⁊ que est causa agens vtrūq istoꝝ modoꝝ: ⁊ quare sunt somnia vera: ⁊ quō sunt ⁊ qñ sunt ⁊ quot modis: ⁊ ꝓpter qđ sunt ꝓpria sōno: ⁊ quare qdem somniāt vera in maiori pte: ⁊ qdam non ⁊ qdam falsa: ⁊ quare qdam interpretant in maiori parte: ⁊ qdam nō. Dicamus qz dormiēs sentit se videre ⁊ audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tāgere sine aliquo extrinseco sensibili: necesse est vt initiū istius motus in somno sit finis ei⁹ in vigilia: ⁊ qz motus in vigilia incipit a sensibilib⁹ extrinsecis ⁊ puenit ad virtutem rememorationis q̄ est ingnato ordine: necesse est vt principiū esset ab hac virtute: sed qz virtus rememorationis ⁊ cogitationis nō agunt in somno. nō attribuitur imaginatiue. Ista. n. virtus est semp in motu in actiōe cōtinua ⁊ in trālactione de vna imagine ad aliā imagines qñqz igit facit hoc de intentiōibus que sunt in rememorativa: ⁊ qñqz de passionibus que sunt in sensu cōi: ⁊ qñqz occurrit intētioni: ⁊ recipit intētionem illius rei quā imaginatur a suo principio extrinsecum ⁊ post declarabimus. ⁊ manifestū est ex his oibus ⁊ somnia debēt attribui virtuti imaginatiue siue fuerit falsa siue vera. quō aūt accidit qz in sōno videt hō qz sentiat p quinqz sensus absqz eo qz ibi sit aliqđ sensibile extrinsecū: hoc accidit per cōtrariū motū ei qđ est in vigilia. In vigilia. n. sensibilia extrinseca mouent sensus ⁊ sensus cōis mouet virtutē imaginatiuā. In somno āt qñ virt⁹ imaginatiua ⁊ imaginata fuerint intētione quā accepit ab extrinseco: aut ex virtute rememorativa reuertet: ⁊ mouebit sensum cōem: ⁊ sensus cōis mouebit virtutē particularem: ⁊ sic accidit qz hō cōprehēdet sensibilia: lz nō sint extrinsecus: qz intentiōes eoꝝ sunt in istrumētis sensuum: ⁊ indifferenter siue intētiones veniāt ab extrinseco siue ab intrinseco. ⁊ simile huic accidit hīti timorem: ⁊ infirmo ꝓp intentionem imaginatiōis in istis dispōnibus. motus enī virtutis imaginatiue intēdit in somno: qz est soluta a ligamento virtutis cogitatiue ⁊ ꝓp debilitatē istius virtutis. s. cogitatiue in infirmo ⁊ hīti timorē accidit eis tale accidēs. Q̄ñ aūt somnia siuevera siue falsa attribuūturvirtuti imaginatiue declaratū est. De cāis vo istoꝝ duoꝝ modorum somnij declarandū est. Dicamus igit qz somnia vera enūciant aliqd esse cuius esse habet apud nos nāliter ante istā cognitionē ⁊ est in hora cognitiōis in maiori parte nō ens ⁊ ista fides quā habem⁹ post ignorātiā nō acqrit ex cognitione ꝑcedente: neqz post cognitionē sicut ēt acqrit cognitio habita ex ꝓpōnib⁹. Declaratū est. n. in posteriorib⁹ qz cognitionē creditā ⁊ intellectā añcedunt nāliter duo modi cognitionis. s. agens ⁊ ꝓparās. Sed manifestū est qz istaz cognitionē q̄ acqrit in sono nō añcedit modus agēs: vtrū aūt ꝑcedat eā modus ꝓparās hz dubitationē. ⁊ cū ista cognitio est acqsitiua post ignorantiā ⁊ est acquisitiua postqz erat potētia ⁊ sine aliq cognitiōe añcedenti: manifestuz est qz eodem mō acqrit sicut prime ꝓpōnes acqrunt: ⁊ cū ita sit necesse est vt agens eas sit iddem ⁊ eiusdem generis ⁊ qz omne qđ erit de potētia in actū hz agēs qđ est de genere illius rei qđ erit de potētia in actū: necesse est vt faciēs istaz cognitionē sit intellectus in actu: ⁊ iste dat principia vlia in rebus speculatiuis: cuius esse declaratū est in libro de ala. he. n. due dationes sunt eiusdē generis: sed tñ differūt: qz i cognitiōibus vlibus dat principia vlia faciētia cognitiōez illius qđ erat ignotū, hic aūt in somno dat cognitionē rei ignote sine medio: ⁊ iō orit hic magna ꝑscrutatio ⁊ locus admiratiōis: qñ si hoc pōt dare: vtrū hoc possibile est ei in oibus generibus aut tñ in qbusdam. manifestum est. n. qz somnia nō sunt in rebus speculatiuis: sed in rebus futuris ⁊ vlī iste modus datiōis large valde est nobilis: ⁊ attribuitur principio nobiliori. s. pricipio volūtatis: imo est a re diuina ⁊ ex pfecta sollicitudine circa hoiem: ⁊ qz ꝓphetia intra hūc modū dationis attribuit deo ⁊ rebus diuinis. s. angelis. Et iō dicit Socrates rōcinādo boīb⁹ Athenarum: o hoies: ergo nō dico qz vestra scia ista diuina sit falsa: lz dico qz ego sum sciens scientiam humanam. Reuertatur ergo ⁊ dicamus qz cum dator istius cognitionis est itellect⁹ liberatus a materia. ⁊ est declaratuz in prima philosophia qz iste intelligentie abstracte intelligunt naturas vles: ⁊ non dant nisi simile eius qđ hīt. impossibile est vt dēt intētionem indiuidualem olno cum nō hīt nām cōprehendēdi intentiōez pticularē: ⁊ ille forme vniuersales nō indiuiduant nisi pp māz ⁊ si intelligētie abstracte cōprehēderent indiuiduū tunc necessario eēnt māles: ⁊ tunc non agerent nisi ſm ꝓtactū. Et cū intelligētie nō intelligant intentiones indiuiduales: quō igit dat intelligētia agens istam formā

indiuidualē tpi ⁊ loco ꝓpriā ⁊ vni mō hoīum: ⁊ indiuiduo modi. videmus. n. q hō non cōprehēdit de istis in somno nisi ea que appropriant sibi aut suis ꝓpinqs: aut sue ciuitati. qō. n. hec est in duobus locis. s. quo acgrunt pticularia nā vl̄i: ⁊ quare hec sunt ꝓpria pticularibus ꝓprijs hoī sermo. n. de istis q̄uis sit valde difficilis tñ rectum est puenire ad hoc ꝫ q possumus in nā nostra. Dicamus igitur q res facte q̄dam sunt indiuidua subax: ⁊ q̄daz indiuidua accñtium. Indiuiduox aūt subē q̄dam sunt indiuidua substantiax simpliciū. s. partes elemētox: ⁊ q̄dam sunt indiuidua subax compositax. ⁊ indinidua subax cōpositax: aut sunt habentia aīas: sicut aīalia ⁊ vegetabilia aut non sicut minere ⁊ sibi similia. Accñtium vo q̄dam sunt accidētia existentia indiuiduis subax simplicium: ⁊ q̄dam sunt accñtia existentia in idiuiduis cōpositox: aut in hñtibus aīas: aut in carentibus eis: ⁊ vterq istox modox duox: aut est per nām aut per volūtatem. Indiuidua aūt subē oīa sunt terminatax cāx agentium cū nullum indiuiduū substātie inueniatur casu. declaratū est. n. in libro de gnātione ⁊ corruptione: q gnātio ptium elementox ⁊ trāsmutatio partium eox adinuicem est ordinata ⁊ cōseruata p motus corpoꝝ supercelestium: ⁊ p hoc fuit possibile vt equaliter esset generatio ⁊ corruptio in partibus eox ⁊ vt remanerēt semper ꝑm totum ⁊ sil̄r declaratū fuit illic q corpa cōsimiliū ptiū q̄ fiunt in elemētis sūt determinata in esse ⁊ sunt determinatax cāx p motus corpoꝝ supceleſtiū ⁊ p motus elemētorū que currūt ordinabiliter: ⁊ declaratū ēt in libro de aīalib⁹ ⁊ vegetabilibus q indiuidua aīaliuz ⁊ plantax sunt determinata in esse ⁊ determinatax cāx: in gnābilib⁹ aūt p semina ⁊ intelligentia agentē: in nō gnābilibus vo p elementa ⁊ corpora celestia ⁊ intelligentiā agentē: ⁊ cū ista indiuidua hēant determinatū esse necesse est nā eox sit intellecta apud formā abstractā cuius ꝓportio ad illā est sicut ꝓportio forme artificij ad artificiatū: indiuiduox aūt accñtiū vl̄ accidentis. q̄dam sunt entia a causis nālibus: ⁊ q̄dā a volūtarijs ⁊ nālibus. qō igit ex istis fuerit casu. s. in vtroq genere nāli ⁊ volūtario nō ꝫ nām intellectā cum nō hēat causas terminatas: ⁊ iō nō est possibile vt hō sciat ista futura: nisi mō accñtali: modus aūt scōs accñtium determinatax cāx necessario ꝫ nām vl̄em intellectā que est ꝓxima cā in esse eox. Necesse est. n. illud qō essentialiter scit̄ hēat causas exīstentes eēntialiter: ⁊ cū illic fuerint cause exītes eēntialiter: necesse est vt sint intellecte apud nām vl̄em: siue fuerint intellecte a nobis: siue nō: ⁊ ista indiuidua futura non pñt sciri a nobis p argumentationē. s. in eis q̄ ventura sūt a remoto in tpe ⁊ loco: ⁊ qz ille cāe sunt nō determinati esse apud nos: lz in se sint determinati esse. Nos. n. nō cōprehendimus istas causas: nisi large ⁊ inter ordines quos nō nos comprehēdimus ex hoc: ⁊ q sunt determiati apud naturā intellectā a qua q̄ tenet recipit nā sensibile: ⁊ a qua mouetur sicut instrumēta moueť a forma artificij. sunt. n. ordines multiplices fere infiniti: ⁊ iō visum est q nullū indiuiduū sit eēntialiter a nā nisi per sciaz añcedētem qñ instrumentū artificis sicut dicit Aril. nō mouet nisi ꝑm artifices de eis aūt q̄ fiunt voluntarie illa que sunt eēntialiter determinata apud nos: aut ꝑm mores nāles: aut ꝑm mores positos a lege: necesse est ēt vt sint determinata apud nām lz sint ignota apud nos: ⁊ astronomi nō dant ad iudicandum res futuras: nisi qz exīstimāt scire de corporibus celestib⁹ cās ꝓprias generatiōi cuiuslibet indiuidui modox spēz. ꝫ. n. posito nō est inopinabile vt intelligentia abstracta det aīe imaginatiue nām vl̄em istius indiuidui facti. s. itellectū sue cāe: ⁊ aīa imaginatiua recipit ipm particulare ꝫ q est in mā ⁊ tunc forte recipiet indiuiduū illius itellecti: aut suū sile: ⁊ quēadmodū dat pfectiones aīales vl̄es: ⁊ mā recipit eas pticulares ita hic dat pfectionē vltimā aīe imaginatiue p vl̄em ⁊ imaginatiua recipit eā pticularē. declaratū est. n. q intelligētia agēs dat primas pfectiōes vtrū aīe pticulares ⁊ pticulariū. s. quīq sensus ⁊ vtutis imaginatiue. Dator. n. vltimax pfectionū in eis est res sensibilis. In hac āt cōprehēsione spūaliter q̄ fit in sōno illa dat aīe postremam pfectionē: ⁊ quēadmodū medicus enūciat qō accidit corpi fortis ⁊ aīe eius in aliquo tpe terminato p duas ꝓpones: quax vna est vlis itelligibilis: ⁊ alia pticularis sensibilis: ita ista enūciatio cōponit ex vl̄i qō dat ab itelligētia: ⁊ ex intētiōe pticulari simili vl̄i illi vl̄i. q̄re vo hō cōprehēdit ex istis pticularib⁹ nisi illud qō est ꝓpriū suo tpi ⁊ suo loco ⁊ corpi ⁊ suis hoīb⁹ absqz alijs pticularibus cōicantib⁹ eis i illa nā vl̄i: q̄re hoc est: qz necesse est vt hō hēat in hac comprehēsione altex duox modox generū cognitiōis q̄ antecedit fidem. s. cognitio ꝑparās. i. cognitio imaginatōis imaginem informās: ⁊ ꝫ añcedere fidem: ⁊ hō nō pōt acgrere istā cognitionē nisi in indiuiduis q̄ iam ꝑsciuit: ⁊ marie illa indiuidua circa q̄ hūit magnā solicitudinē. de eis autē que sūt ignota apud ipm nō pōt acgrere sciam. Ista. n. fides: lz nō est necessariū vt añcedat cā cognitio agēs: tñ necesse est vt añcedat eā cognitio ꝑparās: q̄re vo virtus imaginatiua in maiori parte nō inducit verā intentionē indiuidualem q̄ est sub illo vl̄i qō dat intellectus: sed iducit intētionem sil̄em illi hoc accidit qz res sensibilis ꝫ duas formas. s. spūalem ⁊ est forma sil̄is: ⁊ corporalē ⁊ ē forma rei sensibilis nō forma sil̄is: ⁊ forma silis est magis sil̄is: qz est magis ꝓpinqua nāe vl̄i q̄ forma vere rei: ⁊ iō aīa imaginatiua recipit intētionē intellectā ꝑm q plus pōt recipe eā in spūalitate: ⁊ gnq̄ recipit eā corporalē ⁊ sic videt hō in sōno ipsam formā nō suū simile: quare vo ista cōprehēsio est ꝓpria sōni: est: qz aīa est vna in subiecto ⁊ multa ꝑm virtutes iō qñ vteť aliquo mō virtutū debilitabiť in vsu alteri⁹ modi virtutū. U. g. q qñ vteť cōprehēsione extrinseca debilitabiť in cōprehēsione intrinseca: ⁊ qñ vtť virtutib⁹ mouētibus debilitanť virtutes cōprehēsiue: ⁊ sil̄r qñ vtť virtutibus interioꝝ debilitanť alie. U. g. qñ virtus imaginatiua debilitať qñ cogitatiua vigorať: ⁊ ecōuerso: ⁊ qñ aia ociať ꝑm aliqđ genus istox: aut ꝑm aliquā spēm vigorabiť alia spēs: ⁊ forte nō erit ꝙtēta aīa in ocio virtutis: sed i instrō illius virtutis: ⁊ ista actio silis est actiōi ei⁹ in qua cōgregat tres virtutes interiores ad repñtandū idoluz rei que nunq̄ trāsiuit p sensum ⁊ cū ita sit: necesse est vt actio virtutū imaginatax in sōno sit pfecta ⁊ magis spūalis: aia enī in sōno fecit ociari sensus extrinsecos ⁊ instrā eox ⁊ reuertebat sensum interiorē. ⁊ signū eius q virtutes interiores sunt pfectionis actiōis apud getē virtutū exteriox est: q illi qui multū cogitāt intrāt sue virtutes sensibiles itra corp⁹ ita q accidit eis sōnus magnus: ⁊ ipsi ēt spōte faciūt gelcere sensus extrinsecos vt meli⁹ cogitēt: ⁊ pp hāc cām illi q nati sunt sine visu ⁊ sine auditu sūt pfectiores ꝑm virtutes interiores: iō ꝓphetia in dispōne sil̄i venit epilepsie: iste. n. virtutes interiores qñ mouebunť forti motu ꝫhent vtutes exteriores adeo q forte accidet ex ꝫ syncopis. Declaratū est igit ex ꝫ q̄re est ista ꝓphētio in sōno ⁊ nō in vigilia: ⁊ nō est remotū vt aliqs hō ꝓphēdat i vigilia qō dormiēs in sōno: imo forte videbit iplaz formā rei nō suū sile: sicut dī de gaumar: ⁊ pp qdvo sūt sōnia. Dicam⁹ ergo pp sollicitudinē circa hominē. hō. n. qz idiget cognitiōe ꝓphētiōez i vtute cogitatiua q̄ sciret res futuras vtiles ⁊ nocētes vt sit parat⁹ ꝫ illas iō fuit sustētata ista vt⁹ cū hac enūciatiōe nobili ⁊ cōprehēsione spūali: ⁊ iō dī q est vna ps ꝓphetie: ⁊ hoc manifestū est in somnio pharaonis de quo interrogauit ioseph. iterp̄tator aūt est hō q ꝫ aīam paratā nāliter ad distinguēdus silitudines rex ⁊ somniox: ⁊ est ille cui largiť intellect⁹ intētiōes corpales cui assimilanť in sōnio intētiones spūales ⁊ ꝺ necitate dz scire silitudies vles oīb⁹ gētib⁹: ⁊ silitudies ꝓprias cuilibz gēti ⁊ cuilibz mō hoiuz gētes. n. diuersāť i ꝫ duob⁹ modis. Quox vnus est nāliter. s. ꝫ virtutes eorum ⁊ ꝑm entia e s ꝓpria in suis regionib⁹. Secūdus aūt est ꝑm similitudinem ⁊ opinationes ꝑm quas nati sunt ꝑm leges suas ⁊ receperūt fidem inde a natiuitate. s. de primo principio ⁊ angelis ⁊ relurrectiōe: ⁊ oportet interpretantez:

sicut

ficut dicit Arist. vt semper sit cogitans ⁊ mūdus non declinans ad mores brute anime ⁊ forte accidit homini vt vnū somnium interpretetur in alio somnio: sicut accidit herculi regi in somnio q̄ narrauit Arist. somniauit autem somnium q̄d nullus sciuit interpretari: ⁊ cum dormiuit interpretatum fuit ei ⁊ remansit sollicitus in hoc quousq; acciderent ille res: ⁊ forte accidit homini vt videat somnium: ⁊ post hoc oblit fuit: ⁊ deinde forte rememorabit illud somnium in vigilia: ⁊ quandoq; rememorabitur ꝑm illū modum sentiet quo sentiebatur in ꝓterito ⁊ iam diximus quo modo ⁊ qdaz hoies sunt veriozis somnij q̄z quidam ꝓpter diuersitatem eorum in hac virtute imaginatiua: ⁊ isti sunt habentes cōpleriones melancholicas frigidas ⁊ siccas. humiditas. n. cooperit virtutes ⁊ oppilat vias ſpirituū ⁊ facit somnium simile morti: ita q̄ fere nihil imaginat dormiēs ⁊ humor melācholicus cōuenit somnio ⁊ actioni istius virtutis: q̄. n. iste humor est multi vaporis: ascendit ad caput ⁊ facit somnium: ⁊ ideo cōuenit somnio: ⁊ etiam cōuenit huic virtuti: q̄ ista virtus semper est in motu in somno ⁊ vigilia ⁊ semper transfertur de vna imagine ad aliam ⁊ iō malitia siue actōis ē i velocitate mot⁹ de vna imagine ad aliā: ⁊ i paucitate cōfirmatōis ⁊ getis: ⁊ bonitas siue actiōis ē in cōfirmando ⁊ in bene imaginando illam rem quā imaginauerat: ⁊ isti actioni conuenit complexio frigida ⁊ sicca frigiditas. n. facit tarditatē motus: ⁊ siccitas facit cōfirmationem forme: ⁊ ideo ista virtus habet magnū dominium in melancholicis: ita q̄ in vigilia cōprehendūt qd alij cōprehendunt in somno. vtrū aūt ista virtus siue cōprehensio sit in tribus temporibus: est considerandū q̄ aūt oportet enūciari est futur⁹ tempus: sed nō est remotū vt hoc cadat in ꝓterito ⁊ in ꝑnti q̄n fuerit ignotū apud nos in quouo genere entiū cadat ista enūciatio considerādum est q̄n genera rez scitaz aut sunt scie speculatiue: aut artes opatiue: aut virtutes cogitatiue ꝑticulares: ⁊ est manifestū q̄ ista comprehēsionō est in maiori pte: nisi in rebus futuris cuius cōprehēsio ꝓprie est a virtutibus cogitatiuis ꝑticularibus quibus vtunt ad comprehendēdū vtile ⁊ nocens in rebus futuris. artes aūt operatiue existimatū est q̄ possint acquiri in somnio: scie aūt speculatiue remotum est vt accidat hoc in eis. homo. n. nām hz ad comprehendendū scias speculatiuas ꝑ ꝓprias ꝓpōnes habitas: ⁊ si hō comprehēderet eas sine ꝓpōnibus: tunc ille ꝓpōnes eēnt ociose: ⁊ nā voluit hoc: ⁊ vlr si aliq̄d intellectum de intellectis sciaz speculatiuarū acquiratur hoc modo erit accidētaliter ⁊ raro ⁊ similiter impossibile est vt per ipsum fiat ars speculatiua: nisi aliqs ponat hic esse aliquem modum hoium qui comprehendunt scias speculatiuas sine disciplina: ⁊ isti hoies si sunt equiuoce sunt hoes: immo magis videnť angeli q̄z hoies: led ꝟ videť impossibile er hoc q̄ dico: cognitio. n. speculatiua vna est in se non diuersa: siue fuerit scita per disciplinam siue disciplina ⁊ si esset scita p vtrūq;: tunc disciplina nō erit accepta necessario in diffinitione eius: ⁊ sic sumus iter duo aut vt dicamus q̄ ista cognitio equoce dicitur cum cognitione humana: aut vt cōcedamus q̄ eadem res inuenitur ꝑ cās diuersas ⁊ ꝑm hoc respectus rei ad suas cās quibus constituiť nō erit necessarius: ⁊ omne hoc est impossibile. dicere aūt q̄ possibile est vt imagines rez speculatarū acq rantur ab aliquo mō hoium hoc mō comprehēsionis: ⁊ impossibile est: q̄n acqsitio eaz hoc mō est superfluū cū iam acgranť ab hoie mō pfectiori: nisi aliqs dicat forte q̄ iste modus cōprehensionis est ꝓpri⁹ eis in qbus est possibile: vt addiscāt scias speculatiuas: ꝟ si isti sūt: equoce sūt hoes De somnijs aūt veris: ⁊ ꝓpter qd sunt: ⁊ q̄ō: dictū est. de causis vo somnioz falsoz dicendū est: ⁊ ista somnia vlr sūt a duobus causis: quaz vna est ab actione virtutis imaginatiue apud somnum in passionibus remanentibus in sensu cōi de sensibilibus extrinsecis ⁊ ab actionibus istius virtutis in intētionib⁹ depositis in virtute rememoratiua ⁊ cogitatiua de illis rebus sensibilibus. motus. n. istius virtutis. ſ. imaginatiue semp est in thesauro istius virtutis. ſ. cogitatiue ⁊ rememoratiue ⁊ thesauro sensus cōis. cā aūt secūda est desiderū nāle anime. Anima. n. bruta q̄n desideraverit aliq̄d esse aut nō esse inata est facere filitudinez forme illius rei desiderate in illa dispositione desiderata ⁊ presenta re idolum illius rei: ⁊ iō qui desiderat mulieres videtur coire ⁊ habens sitim videť bibere aquaz: ⁊ in hoc genere sunt somnia significāt apud medios dominiū humoz in corpe U. g. q̄ videre ignē significat dominiuz cholere: ⁊ sōniare aquā significat dñium phlegmatis ⁊ dīa iter istas falsas formas ⁊ veras in somnio est q̄ aia mirať a somnijs veris excitatur quasi timida ab illo sōnio: ⁊ admirata de illa spiritualitate subtili. de q̄ditate igiť somnioz veroz ⁊ fallorum ⁊ de causis accētium suorum dictum est.

De causa longitudinis vite.

Deo aūt q̄ō est hoc q̄ dē esse lōgevite aialiū hoc aūt breuis vite: ⁊ de vite totaliter lōgitudine ⁊ breuitate cōsiderandū cās. Principiū aūt cōsiderationis necessariū primo ex eo q̄ō est dubitare de ipsis. Nō. n. ē palam vtrum altez: aut idem cā oibus aialibus ⁊ plātis eius q̄ō est: hoc q̄dem eē lōge vite: hoc aūt breuis: ⁊ plātaz bas q̄dē pauci tpis: bas aūt multū durabilē hīe vitaz. adhuc aūt vtrum eadē que lōge vite ⁊ que ꝟz nām sana nā cōstantiū: aut separata sūt: ⁊ q̄ō breuis vite: ⁊ languorosuz: aut ꝑm quosdā q̄dē lāguorez appropinquāt lāguorosa ꝑm nām corpa his que breuis vite. ꝑm quosdā aūt nihil phibet lāguorosos eē lōge vite exītes. De sōno q̄dē igiť ⁊ vigilia dictū est prius: de vita aūt ⁊ morte dicendū est posteri⁹: silr aūt ⁊ de lāgore ⁊ sanitate quātum adiacet nāli philosophie. Nūc aūt de cā ei⁹ q̄ō est hoc q̄dē esse lōge vite hoc aūt breuis vite sicut dictū est pri⁹ cōsiderandū: sūt aūt hītia dīam hāc tota ad tota gnā ⁊ eoz que sub vna spē altera ad altera. Dico autē ꝑm genus q̄dē dīe vt hoiem ad equū: lōgioris. n. vite gen⁹ boium q̄ō equoz: ꝑm spēm aūt hoiem ad hoiez. sūt. n. ⁊ hoies hi q̄dē lōge vite: hi āt breuis vite alīi ꝟz alīa loca distātes q̄ q̄dē. n. ⁊ calidis gentiū lōgioris vite: q̄ aūt frigidis breuioris vite: ⁊ habitātium aūt eūdem locū differūt silr aliqui q̄ hac dīa ad inuicē oz aūt accipe q̄d facile corrupti bile in nā cōstantib⁹: ⁊ q̄d q̄ō nō facile corruptibile ignis ⁊ aqua ⁊ his cognata nō hītia eādē virtutē existūt gnātiōis ⁊ corruptiōis cā alijs itaq; ⁊ q̄libz alioz ex his ētia ⁊ pstituta ꝑticipare hoz nāz rōnabile: q̄cūq; q̄dē cōposita ex multis sūt vt domus de alijs q̄dē igiť altera rō. Sūt. n. ⁊ ꝑpe corruptiones multis exītiū: vt scia: sanitas: ⁊ egritudo: ꝟ eni corrūpunť ēt nō corruptis susceptiuis: sed saluatis vt ignorātie q̄dē corruptio: reminiscētia: ⁊ eruditio

scientie autem obliuio ⁊ deceptio: ꝑm accidens aūt cōsequūtur naturalibus que alioꝝ corruptiones. Corruptis.n. aialibus corrumpūtur ⁊ scīctia ⁊ sanitas que in aialibus ꝓpter qō ⁊ de anima ratiōabiliter quis vtiqꝫ ex his. si.n. est non a natura: sed quēadmodum scīctia in aīa sic ⁊ aīa in corpore: erit vtiqꝫ ipsius ⁊ alia corruptio ꝓeter corruptionem que corrūpitur corrupto corpore: itaqꝫ qm̄ nō videtur talis existens: aliter vtiqꝫ habebit ad corporis corruptionē. forte aūt vtiqꝫ quis dubitabit rōnabiliter vtrū est vt incorruptibile erit quod corruptibile: vbi ignis sursum vbi nō est cōtrariū. corrūpuntur.n. que quidem inexistūt cōtrarijs ꝑm accidens eo ꝙ illa corrūpuntur. interimuntur enīꝫ cōtraria ab inuicem: ꝑm accidens aūt nihil cōtrariorū ex substātijs corrūpitur. ꝓpter de nullo subiecto ꝓdicari substantiā. Quare cui nō est contrariuꝫ: ⁊ vbi nō est. impossibile vtiqꝫ erit corrūpi: quid enī erit corrūpens: si a cōtrarijs quidem corrūpi accidit solis hoc.n. nō existit: aut totaliter: aut hoc: aut hoc: siquidem verum est: sic aūt non. Impossibile enīꝫ materiā habenti nō existere aliqualiter cōtrarium. Vino quidem.n. inesse calidum aut rectum cōtingit: oē aūt esse impossibile aut calidū: aut rectum: aut albū: erunt.n. passiōes separate. Si igitur qñ simul fuerint factiuū ⁊ passiuū: hoc quidem semper facit: hoc aūt patitur: impossibile nō ꝑmutare. Adhuc si necesse superfluū facere superfluū aūt cōtrariū. ex cōtrario.n. semper permutatio: superfluum aūt reliquie ꝓioris. si aūt omne expellit qō actu cōtrariuꝫ ⁊ si hoc corruptibile vtiqꝫ sit: aut sit aut nō: sed a cōtinente corrūpitur siquidem sufficiens ex dictis. Si aūt nō supponere oportet: qa est aliquid actu cōtrariū ⁊ superfluū fit. ꝓpter qō ⁊ minor flāma cōburitur a multa ꝑm accidens: qz alimentum qō illa in multo tempore cōsumit. consumit hic multa flāma cito: ꝓpter qō oīa semper i motu sunt ⁊ fiunt: aut corrūpuntur. Continens autem aut coopatur: aut cōtraoperatur ⁊ ꝓpter hoc transposita durabiliora quidem fiunt ⁊ pauciores durationis natura: eterna aūt nusq̄ quibuscunqꝫ contraria erūt: cōfestim enim materia contrariū habet. quare siquidem eius qō vbi ꝑm locū permutat. si aūt quāti ꝑm augmentū ⁊ decrementū si autem passiōis alteratur. erunt autem neqꝫ maxima incorruptibiliora: equus.n. homine breuioris vite neqꝫ parua epeteia enim multa entomorum neqꝫ plante totaliter aialibus. Epeteia enim quedam plantarum neqꝫ sanguinem habentia. apis enim durabilior quorundam sanguinem habentium: neqꝫ eranguia malalzia enim epeteia quidem eranguia autem neqꝫ que in terra eteni plante epeteia sunt ⁊ animalia gressibilia: neqꝫ que in mari. Etenim ibi que breuis vite ⁊ ostrolzura ⁊ malalzia. omnino autem longissime vite in plantis sunt vt palma ⁊ cupressus: ⁊ in sanguinem habentibus aialibus magis q̄ in eranguibus. ⁊ gressibilibus q̄ in aq̄tilib⁹. q̄re ⁊ cōburātib⁹ in sanguinē hñtib⁹ gressibilib⁹ q̄ lōgissime vite aialiū sunt. vt homo ⁊ elephas: ⁊ vtiqꝫ que quidem maiora: vt ad plus est dicere minoribus longioris vite: etenim ⁊ alijs accidit his que lōgioris vite. ⁊ magnitudo sic dictis. Causam autem de his omnibus huic vtiqꝫ quis contemplabitur: oportet enim accipere ꝙ animal est natura humidum ⁊ calidum ⁊ viuere tale. Senectus autem frigida ⁊ sicca: ⁊ quod mortuum: videtur enim sic. Materia enim corporum existentibus hoc calidum ⁊ frigidum ⁊ siccuꝫ ⁊ humidū. Necesse igitur senescentia desiccari: ꝓpter quod oportet non facile desiccabile esse humidum. Et ꝓpter hoc pinguia putribilia. Causa autem que aeris: aer autem ad alia ignis. ignis autem non fit putrefactus: neqꝫ rursum paucum oportet esse humidum: facile ⁊ siccabile enim qō paucum: ꝓpter quod ⁊ magna ⁊ animalia ⁊ plāte vt vniuersaliter est dicere longioris vite quēadmodum dictum est prius. rationabile enim maiora plus habere humidum. non solum autem propter hoc longioris vite. due enim cause qō quātum: ⁊ qō quale. Quare oportet non solum multitudinem esse humidi: sed hoc ⁊ calidum vt neqꝫ facile cōgelabile: neqꝫ facile desiccabile sit: ⁊ ꝓpter hoc homines longioris vite magis quibusdam maioribus longioris vite deficiens multitudine humidi si pluri ratione excedat ꝑm quale q̄ deficiat ꝑm quātum. Est aūt aliquibus quidem calidum pingue qō simul facit nō facile siccabile: ⁊ non facile infrigidabile. Quedam autem animalium habent humorez: ideo oportet firmum esse non leuiter autem corruptibile: neqꝫ superfluum. Interimitur enim quod tale: aut languore: aut natura. Contraria autez superfluitatis virtus: ⁊ corruptiua: hoc quidem nature: hoc autem particule. Propter quod coitiua ⁊ multisperma senescunt cito. Sperma enim superfluū ⁊ amplius desiccat emissum: ⁊ ꝓpter hoc mulus lōgioris vite equo ⁊ asino ex quibus genitus est: ⁊ femelle masculis si coitiui sint masculi: ꝓoter qō passeres masculi breuioris vite femellis. Ad hunc aut quecunqꝫ laborioſa masculorum ꝓpter laborem senescunt magis: desiccat enim labor. senectus autem sicca est. Natura autem ⁊ vt ad omne est dicere masculi femellis longioris vite. Causa autem: quia calidius animal masculus est q̄ femella. Eadem autem in calidis longioris vite sunt q̄ in frigidis locis ꝓpter eandem causam propter quam quidem ⁊ maiora ⁊ maxime notabilis magnitudo

animalium

animalium frigidorum ſm natūram ꝓpter quod 7 ſerpentes 7 ſaure 7 ſolidota magna in calidis locis 7 in rubro mari oſtracoderma: augmenti eſt calida humiditas cauſe 7 vite. Jn frigidis autem locis magnis aqueum humidum quod in animalibus eſt ꝓpter qđ facile congelabile quare hec quidem non fiunt omnino aialium que pauci ſanguinis: aut ſanguinem habentiuz in his que ad arctū locis: neqz greſſibilia in terra neqz aquatilia in mari: hec autem fiunt quidem: minora autē 7 breuioris vite. aufert enim congelatio augmentum. Alimentum autem non ſumentia 7 plāte 7 aialia corrumpuntur. Conſumit enim ipſum ſeipſum quēadmodum. n. multa flāmma cōburit 7 corrumpit paucam: eo q alimentum cōſumat: ſic naturale calidum primo digeſtiuum cōſumit materiaz in qua eſt. Aquatilia autem greſſibilibus minus longe vite nō q: humida ſimpliciter: ſed q: aquoſa: tale autem humidum facile corruptibile: q: frigiduz 7 cōgelabile de facili 7 exangue ꝓpter iddem ſi nō magnitudine recompenſetur: neqz. n. pinguedinem: neqz dulce hz. Jn animali. n. qđ pingue dulce: ꝓpter qđ apes longioris vite alterius maioriꝫ aialibus. in plantis autem ſunt que longiſſime vite: 7 magis q̄ in aialibus primum quidem quia aquoſa minus: quare nō facile cōgelabilia. Deinde habēs viſcoſitatem 7 frigiditatem 7 ſicca 7 terreſtria exiſtentia: tamē nō habēt facile ſiccabile humidū. De hoc autem qđ eſt naturam arborum eſſe multum durabilem oportet accipere cām. habēt enim ꝓpriam ad aialia ꝓter q̄ ad entoma. Juuenes e ni ſemp plāte fiunt ꝓpter qđ multi temporis: ſemper enim altere germinationes: he aūt ſeneſcūt: 7 radices ſimiliter: ſed nō ſimul: ſed aliquādo quidez ſolꝰ ſtipes 7 rami perierūt: alteri aūt iurta nati ſūt. Cum aūt ſic fuerint radices alie ex exiſtēte generā tur 7 ſic ſemper manet: hoc quidem corruptū hoc autem factum ꝓpter qđ longe vite. aſſimilātur autem plante entomis ſicut dictū eſt prius: diuiſe eni viuūt 7 duo 7 multa fiūt ex vno. Entoma aūt vſqz ad viuere peruenerūt. multo autem nō poſſunt tēpore. nō. n. habēt organa: neqz facere pōt ipſa principiū in vnoquoqz. Quod aūt i plāta poteſt vbiqz enim hz 7 radicē 7 germē potentia: ꝓpter quod ab hac ſemp ꝓuenit: hoc quidem nouū: hoc aūt ſenescens modico aliquo differētia ineſſe longe vite ſic quēadmodum que abſplantantur. Etenim in abſplanatione modo aliquo dicet: vtiqz aliquis eadē accidere: particula. n. quidā qđ abſplantatum. Jn abſplātatione quidem igit̄ ſeparatis accidit hoc. ibi aūt per continuum. Cauſa autē qua ineſt vbiqz principiū virtute exiſtens. accidit autem iddem in animalibus 7 plātis. Jn aialibus enim longioris vite maſculi vt in pluribus. hoꝝ aūt ſuperiora maiora q̄ inferiora. magis enim nanus maſculus q̄ femella. Jn ſuperiori aūt calidum: 7 frigidū in inferiori. 7 plantaꝝ que capite graues longioris vite tales aūt que nō epeteia ſed arborōſa. ſuperiꝰ eniz plante 7 caput radiꝝ eſt. Epeteia aūt ab inferius 7 fructū accipiunt augmentū. Sed de hoc quidem ſm ſe in his que de plātis determinabitur. nūc autez de alijs animalibus dicta eſt cā de magnitudine vite 7 de vite breuitate. Reliquū autem nobis cōſiderare de iuuentute 7 ſenectute 7 vita 7 morte. his enim determinatis finez vtiqz habebit que de animalibus methodus.

In hoc tractatu perſcrutatur de cauſis longitudinis 7 breuitatis vite. dicamus igitur q̄ ꝓceſſum eſt hic eſſe cauſas nāles in his duobꝰ accidētibus. 7 q̄ omne qđ attribuit aiali de generatiōe 7 corruptiōe cremēto 7 diminutiōe 7 ſomno 7 vigilia: 7 vliter de oi trāſmutatiōe nō attribuit̄ niſi q̄ttuor qualitatibꝰ. ſ. caliditati 7 frigiditati: ſiccitati 7 humiditati nō quātitati neqz alii qualitati. Ul. g. q̄ grauitati 7 leuitati: 7 nigredini 7 albedini: 7 hoc declaratū eſt in libro de gnātione 7 corruptione longitudo igit̄ 7 breuitas vite nō attribuūtur: niſi his quatuor qualitatibus. 7 cū hoc poſitū eſt: dicamus q̄ longitudo 7 breuitas vite dicūtur multis modis: aut ſm comparationem ad genus. Ul. g. dicere qdem q̄ vegetabilia vlr ſūt longioris vite q̄z aialia: aut ſm comparationē ad ſpeciem Ul. g. q̄ hō eſt longioris q̄z rana: 7 q̄ palma eſt longioris vite q̄z ficus: aut ſm comparationem ad aliquē modum. Ul. g. q̄ habitātes in regionibus calidis 7 humidis ſunt lōgioris vite q̄z habitātes in regionibus frigidis 7 ſiccis: aut ſm comparationem ad indiuiduū. Ul. g. q̄ ſortes eſt lōgioris vite q̄z plato. hoc igit̄ poſito dicamus qđ declaratū eſt in quarto metheororꝫ: q̄ gnātio eſt qñ virtutes actiue dominanꝫ in generatione ſuper paſſiuas: 7 corruptio accidit ecōuerſo. ſ. qñ paſſiue dominanꝫ ſuper actiuas: 7 hec fuit ita: q: qñ calor mēſuratus cum frigore dat gnātio formaz ꝓpriam nālem: immo hec eſt illa forma 7 humiditas menſurata cum ſiccitate recipit formā 7 figurā: dum igit̄ in ente nāli habuerint dominiū due virtutes actiue ſup paſſiuas cōſeruabit̄ ſuū eſſe: 7 qñ debilitabūtur tunc dominabuntur ſuper illas virtutes alie actiue ꝓprie alij enti: 7 ſic corrumpetur illud ens. Ul. g. q: calor nālis qui mēſuratus eſt cum humore nāli dum habuerit dominiū in humoribꝰ non accidet putrefactio. ſi igitur fuerit debilis ad digerendum illos humores: aut fuerit nimis intenſus accidet illic calor extraneus: corrumpens: 7 corruptio accidit vniuerſaliter quando ꝓportio nālis que eſt inter virtutes actiuas 7 paſſiuas in vnoqz ente fuerit deſtructa: 7 quātomagis iſta ꝓportio fuerit maior: tātomagis illud ens erit remotum a corruptiōe: 7 quāto minor tāto propinquior corruptioni: 7 ideo entia in quibus dominātur mirto aque 7 ignis ſuper mixtionem terre 7 aeris ſunt longioris vite 7 exiſtentie. Jn aqua enim 7 igne ſunt qualitates actiue fortiores q̄z in terra 7 aere: 7 in terra 7 aere ſunt paſſiue fortiores: 7 tale ens eſt longioris permanentie: q: iſta ꝓportio nō deſtruitur in eo a parua trāſmutatione. ꝓportio. n. naturalis inter virtutes actiuas 7 paſſiuas quādo fuerit magna non deſtruetur niſi a magna trāſmutatione 7 i longo tēpore. corruptio. n. nihil aliud eſt: niſi putrefactio que fit ex debilitate virtutū actiuarū 7 debilitate paſſiuaruz 7 ideo q̄ hāt talē cōplexionem minime gnāntur in eis humores nō digeſti: aut humores cōbuſti. complexio. n. nālis eſt in proportione naturali que eſt inter virtutes actiuas 7 paſſiuas. quādo igitur

virtus frigida actiua fuerit minor ꝫ debet comburẽtur humores ⁊ qñ calida fuerit minor accidet indigestio ⁊ credulitas. Jsta est igitur vna causa⁹ p quã vna spes est longioris vite ꝫ alia ⁊ minus recipit occasiões ⁊ infirmitates. Causa aũt secũda est vt ꝓportio nãlis inter duas virtutes actiuas ad inuicem: ⁊ ꝓportio inter duas passiuas ad inuicez in aliquo genere: aut aliqua specie: aut aliquo mõ: aut aliquo individuo sit maior ꝫ in alio genere aut alia specie aut alio mõ: aut alio individuo: ⁊ proportio nãlis quã hñt aialia ⁊ vegetabilia in hac intentõe est vt calor sit maior frigore: ⁊ hũ. maior sicco: vt dictũ est alibi: aialia igit̃: ⁊ vegetabilia in qbus dominatur calor ⁊ humiditas: ⁊ silr virtutes actiue sunt lõge vite: ⁊ corruptio accidit aialibus: ⁊ vegetabilibus qñ carent altera istaꝝ duaꝝ ꝓportionum: aut vtraq3: qñ qñ iste virtutes actiue debilitant̃ accidet materie vt dissoluatur a forma ꝓpter malitiã digestionis ⁊ qualitatis materie: ⁊ qñ humiditas nõ fuerit multa in eis accidet q aialia ⁊ vegetabilia desiccẽtur cito: calor nãlis innatus est cõsumere humiditatem cum sit. q. mã ⁊ nutrimẽtuz illius. ⁊ cũ humiditas erit cõsumpta calor corrũpet̃ ⁊ dñabitur siccitas. ⁊ frigiditas ⁊ quãtomagis humiditas cõsumetur. tãtomagis dominabit̃ siccitas ⁊ frigiditas. siccitas enĩ videt̃ esse mã cõueniens frigiditati: sicut humiditas caliditati. Modi igit̃ aialium nõ diuersant̃ in lõgitudine vite nisi fm diuersitatem eoꝝ in caliditate ⁊ humiditate: ⁊ in dominio virtutũ actiuaꝝ sup passiuas. p has duas causas diuersant̃ modi hoium ⁊ individua eoꝝ in vita. Corruptio aũt cõtingit individuis duobus modis: aut nãliter qñ calor nãlis cõsumit humiditatem nãlem que est in illo individuo ⁊ dominat̃ in eo frigiditas ⁊ siccitas: aut accidentaliter qñ in eis generant̃ de superfluitatibus digestiõis q natura nõ põt distinguere: ⁊ sic accidũt eis infirmitates: ⁊ i istis nõ dominant̃ virtutes actiue sup passiuas: qñ qñ virtutes actiue nãliter hñt dominiũ aliquo individuo sup virtutes passiuas: ⁊ nõ accideret magna cã extrinseca cõtraria ex rebus que innate sunt trãsmutare cõplexionem ex extrinseco necesse est vt corruptio istius idiuidui sit nãlis: ⁊ postea iste vite nãles diuersant̃ fm diuersitatem in caliditate ⁊ humiditate. vite aũt hoium vlr sequũtur cordis ꝓportionem cõplexionalem que est inter virtutes actiuas ⁊ passiuas inter actiuas ad inuicem ⁊ passiuas ad inuicem ⁊ ideo videmus multos hoies quoꝝ membra immanifesta sunt fortia ⁊ virtutes eoꝝ magne: ⁊ contingut eis egritudines mortales: ⁊ moriũtur ante senectutem: ⁊ videmus alios minoris virtutis ⁊ debiliores venire ad senectutem: lz regnum eoꝝ sit cõsimile: ⁊ signum eius q cã longioris vite est abũdantia caliditatis ⁊ humiditatis cũ dominio caliditatis sup humiditatem ⁊ vlr virtutum actiuaꝝ sup passiuas est q cõtrariuz vite est mors ⁊ mors nihil aliud est nisi frigiditas ⁊ siccitas ⁊ cum cã mortis est frigiditas ⁊ siccitas cã vite est caliditas ⁊ humiditas: ⁊ ideo complexio iuuenum est calida ⁊ humida: ⁊ senũ frigida ⁊ sicca. ⁊ signum ei⁹ est q q multũ coeũt paꝝ viuũt ⁊ castrati pl⁹ viuũt ꝫ non castrati: ⁊ senes q hñt multã carnẽ plus viuũt: qñ cã multitudinis carnis est caliditas ⁊ humiditas ⁊ pp paucitatem coitus viuit mulus pl⁹ ꝫ equus: ⁊ femine pl⁹ ꝫ masculi: ⁊ q habitant in regionibus calidis ⁊ humidis sunt longioris vite: ⁊ hoc accidit ꝓpter accidens. s. ꝓpter paucitatem putrefactiõis: ⁊ serpentes q sunt multe humiditatis ⁊ caloris aut longioris vite ꝫ serpentes qui sunt in locis calidis siccis aut frigidis ⁊ siccis: aut frigidis ⁊ humidis: ⁊ similiter hoies habitantes in insulis marinis sunt longioris vite ꝫ habitãtes in agrestibus: ⁊ aialia marina sunt longioris vite ꝫ agrestia: qr aqua marina calida est ⁊ humida: cã igitur cõseruãs aialia p se est abundantia caliditatis ⁊ humiditatis in sua cõplexione: ⁊ dominium actiuaꝝ sup passiuas. cause vo conseruantes ipsum ex extrinseco sunt sex modi nominati: cõmestio ⁊ potus ⁊c. ⁊ qñ istis vtitur homo habens illa que hz in sua complexione. s. illa duo predicta fm q scriptum est in arte conseruandi sanitatem: necessario ꝓlongabitur sua vita ⁊ nõ accidet ei nisi mors naturalis: cuius cã est frigiditas ⁊ siccitas: ⁊ si nõ vtit̃ eis fm q opz forte moriet̃ p dominium virtutum passiuaꝝ super actiuas qõ est cã egritudinum materialium: ⁊ forte moriet̃ morte nãli qñ humor extrancus qui fuerit in corpore non fuerit valde malus: ⁊ accidit multis hoibus q appetitus eoꝝ nãliter cõuenit suis cõplexionibus: quapropter vite eoꝝ elongantur. illi aũt in quib⁹ virtutes actiue nõ dominant̃ super passiuas moriuntur non nãliter ⁊ maxime qñ vtuntur regimine nõ cõueniente: ⁊ vlr qui carent his duobus predictis necessario habent vitam breuem: ⁊ corruptio accidit eis cito duabus de causis: quaꝝ vna est consumptio nãlis humiditatis que est in corpore ⁊ dominiũ frigiditatis ⁊ siccitatis in eis ⁊ hoc erit. qñ vtuntur rebus extrinsecis cõuenienter: ⁊ multotiẽs accidit eis cum hoc mori non naturaliter ꝓpter superfluitates generatas in eis ex debilitate virtutum actiuarum: ⁊ videtur q complexio quã narrauimus est ꝓpria lõgitudinis vite in qua inueniuntur ille cõditiones predicte aut est ignota in arte medicine: aut difficile scitur: ⁊ si esset nota p̃ cise iudicaretur medicus longitudinem ⁊ breuitatem vite. Et complexio mediaz quã ponit. Ba. videtur eẽ ista: sed scire istam complexionem sensu valde est difficile: ⁊ magis videtur esse. p rõnem ꝫ per sensum: ⁊ qr ista ꝓportio est ignorata nãliter videmus q multi grauiter infirmi ẽt viuũt multum ⁊ multi bone cõsistentie moriuntur iuuenes: ⁊ diuersitas hoium in vita est fm diuersitatem eoꝝ in hac ꝓportione complexionali in illis duobus. s. in abundantia caliditatis ⁊ humiditatis ⁊ in dominio virtutum actiuaꝝ ⁊ in vegetabilibus est tertia cã que facit longitudinẽ vite: ⁊ est vt corrũpatur ⁊ crescat in suis partibus. s. vt cum desiccet̃ aliqs ramus possit generari alius: ⁊ cum hoc acqrit calorem naturalem qui est in eo a sole plus ꝫ aialia: ⁊ cum hoc ẽ multe aquositatis ⁊ ꝓpinquum formis simpliciuz. quãto enim forma compositi fuerit magis remota a formis simpliciuz componentium: tanto magis erit cõtraria illis formis qua propter actio simplicium fortior erit in ea. dictum est igit̃ de causis longitudis ⁊ breuitatis vite fm Aris. ⁊ fm fundamenta naturalia. Antiqui vero attribuũt longitudinẽ ⁊ breuitatem vite causis accidentalibus. qdam enim dicunt q cã longitudis vite est locus calidus ⁊ siccus ⁊ qdam magnitudinem corporis: ⁊ qdam multitudinem sanguinis: locus aũt calidus ⁊ siccus est cõburens ⁊ consumens humorẽ nãlem ⁊ ideo impossibile est vt sit cã longitudis vite nisi p accidens: qr putrefactio q̃ accidit p humiditatem minoratur in tali loco: ⁊ ideo loca frigida ⁊ sicca magis vident̃ eẽ causa longitudinis vite ꝫ calida ⁊ sic. qr carent putrefactione que fit ex humiditate ⁊ putrefactione q̃ fit ex caliditate: ⁊ iõ ꝓprium est istis regiõibus q mors q̃ accidit ex putrefactione raro accidat in eis ⁊ silr magnitudo corpoꝝ non est causa longitudis vite: nisi qñ magnitudo ꝓuenit ex multitudine cali. ⁊ humi. nõ ex abũdãtia partis terrestris in eis. ⁊ iõ lz aial sit parui corpis tñ longioris vite est multis aialibus que sunt marimi corporis: ⁊ silr multitudo sanguis est etiã cã longe vite p accidens: multitudo. n. sanguinis accidit in aialibus ex abũdantia calidi ⁊ humidi. dictuz est igitur de causis longitudinis vite ⁊ breuitatis fm nostrum posse ⁊ intellectum.

Auerrois

Auerroys Cordubensis de substantia orbis liber Incipit.

In hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus cōponitur corpus celeste. Determinatū est ergo corpus celeste cōponi ex duabus naturis sicut generabilia ⁊ corrupti bilia corpora: sed tamē in istis fuit declaratum has duas naturas esse per generationem ⁊ corruptionē in eis inuentas: in celestibus autem per motū locale. Q uia enim declaratum est hoc corpus mouere se ⁊ in loco esse: amplius autez illud qđ mouetur ex se cōponitur ex duabus naturis. i. recipiente ⁊ agente: quoniam cum declaratū sit omne motū habere motorē amplius aliquid motū esse: ⁊ mouens in eodē impossibile esse cū hoc inquā sit declaratū est corpora celestia cōponi ex duabus naturis. In h tractatu igitur perscrutaturi sumus de his duabus naturis ex qbus corpus celeste cōponit vtruz sint similes illis naturis ex qbus generabilia componūtur quaz vna dicit forma: altera mā. ſ. vtrū h materia ⁊ forma que sunt hic sint eadē cū illis aut diuersa ſm magis ⁊ minus: sed si sint diuerse spē tunc equiuoce dicit corporeitas aut ſm prius ⁊ posterius. Q uoniam aūt he due nature existētes in his generabilibus ⁊ celestibus corporib⁹ nō sunt cōuenientes spē manifestum est posito corpore celesti esse ingenerabili ⁊ incorruptibili ⁊ corpibus que sunt apud nos esse generabilia ⁊ corruptibilia: causas eni corp⁹ generabilis ⁊ corruptibilis ⁊ eterni casdē esse impossibile est. Remanet ergo pscrutari de eis qbus he due nature q̄ sūt in corpe celesti differūt ab eis que sunt in corpore generabili ⁊ corruptibili. ¶ Principiū quidē pscrutatiōis in h. Ari. eni cū inuenit qđ individua existētia p se h que vocātur substantie trāsferri de vna dispōne in aliā inuenit hanc trāsmutationē duobus modis: aut trasmutationē in dispositionibus extrinsecis a quidditatibus substantiarum existētium per se que nō facit illa individua differetia ſm illas dispōnes trāsmutari in hoīe nec in diffinitione: sicut dispōnes q̄ dicūtur quātitates ⁊ qualitates ⁊ alia p̄dicamēta q̄ appellātur accidētia aut trālmutationē in dispōnibus que faciunt individua differētia ipsas trāsmutari noīe ⁊ diffinitione: que trāsmutatio dicit generatio ⁊ corruptio. Cū ergo cōsiderauit hos duos modos transmutationis inuenit eis cōia ⁊ ppria. Cōmunia quidē sunt que nunq̄z insūt trāsmutationi substātiali ⁊ accītali: est eni cōe his duob⁹ hēre vnū subiectū respiciēs transmutationē. Amplius necessariū est nō esse precedere esse generabilis ⁊ corruptibilis ⁊ oino inherere ei⁹ qđ fit: nō eni fit nisi illud qđ nō est: similiter autē inuenit posse p̄cedere esse in subiecto necessario: in vtroq̄z mō factionis qđ eni est impossibile nō fit: amplius inuenit esse necessario illud er quo est facto illius rei ⁊ ad qđ est eē cōtraria ⁊ hēre idē genus ⁊ q̄ illa ꝯrarietas reducit ad primam cōtrarietatē. ſ. nō esse ⁊ formā. Differūt aūt in h: qñ inuenit trāsmutationē individuoz in suis substātijs cogere subiectū nō esse ens in actu ⁊ nō hēre formā qua substātiat Si eni hēret formā nullā aliā reciperet nisi illa destructa: vnā eni formā hēre nisi vnū subiectū est ipossibile: ⁊ si esset substātia simpliciter erns in actu: tunc esset ipossibile ⁊ nō receptiuū: qđ eni actu nō recipit aliqd quod est in actu ſm q̄ est in actu: vnde nā huius subiecti recipiētis substātiales formas. ſ. prime materie necesse est esse nāz potētie. ſ. q̄. potentia est eius differētia substātialis: ⁊ iō nullā habet formam ppriā: ⁊ naturā existēte in actu: ſz eius substātia ē in posse: ⁊ er h mā recipit oēs formas: sed posse quo substantiatur h subiectū differt ēt a nā subiecti qđ substantiat p h posse in hoc q̄ posse dicit respectu forme: h āt est subiectū vnū entiū: hoc aūt subiectū est elemētū vnū eternū existēti um p se: quoz substātia est in potētia p se q̄ substātia est in potētia. Et iō difficile est intelligere vel imaginari nisi in cōparatione ad alterz sicut dicit Aristo. ⁊ qñ inuenit substātia les formas diuidi ſm diuisionē huius subiecti. Diuisio āt nō est huic subiecto nisi inquātū hz quantitatē: sciuit aūt q̄ principiū eoz que existūt in h sunt tres diuisiones q̄ dicūtur corpus: ⁊ cū inuenit in eis dimēsionib⁹ cōicari formas oēs quaz quelibet hz quātitatē terminatā ppriā: sciuit dimēsiones terminatas vltimo actu nō posse esse nisi postq̄z forma substātialis est in eo: sicut est dispō de alijs accidēti bus exītibus in actu. Inuenit ēt q̄ subiecta oium accidēti um sunt idiuidua substātie q̄ sunt in actu de qbus declaratum fuit ab eo esse ꝯposita ex formis ⁊ subiecto q̄ est in potētia ⁊ accipit ēt signū ex h q̄ h subiectū recipit accidētia cōtingētia in eo qđ nō est simpler qñ si cēt simpler actu non posset recipere accītia: pati eni cōtrariū est ipsi actui: ⁊ q̄ inuenit oēs formas cōicari in dimēsionib⁹ nō terminatis sciuit q̄ prima mā nūq̄z denudaē a dimēsionib⁹ nō terminatis: q̄ si denudaret tūc corpus esset ex nō corpe: ⁊ dimēsio ex nō dimēsione ⁊ tūc forma corpalis vel forme corpales essent cōtrarie ⁊ succedētes sibi in h subiecto: sicut est dispositio de formis substātialib⁹: ⁊ h totū cōuenit sensui: videtur eni q̄ forma caliditatis qñ agit in aquā incipit aqua augeri ⁊ crescere in dimēsionib⁹ ⁊ vicinari dimēsionib⁹ aeris. Cū igit puenit ad marimā quātitatē aque: tūc subiectū eius denudaē a forma aque ⁊ quātitate dimēsionū aq̄ ppria: ⁊ recipit formā aeris ⁊ quātitatē dimēsionū ppriarū forme aeris ⁊ silr facit cōtrariū forma frigiditatis in aere. ſ. q̄ dimēsicons aeris nō cessant diminui donec spolieē a sua forma ⁊ recipit formā aque. Dimēsiōes aūt simplices q̄ appellaē corpus simpler nō denudātur a prima mā sicut nec alia accidētia cōia oibus corpibus cōtrarijs: aut duob⁹ coz ad plus. U. g. diaphanitatē in qua cōicāt ignis ⁊ aer: ⁊ q̄ illa forma. ſ. forma dimēsionis nō terminate existit prima in mā primit⁹: ⁊ succedit sibi in ea qñ ipossibile ē hoc subiectū recipere duas eaz in eodē subiecto existēti terminate quātitatis iō ipossibile est a subiecto denudari formā ⁊ subiectū denudari a forma nisi p forme destructionē neqz ēt est possibile ipam fieri in subiecto nisi p agēs extra bens illā de potētia in actu: vñ necesse est has formas esse cōtrarias adeo q̄ altera corrūperet suā cōtrariā ⁊ subiectū reciperet formā illem vñ forme elemētoz sūt cōtrarie: ⁊ iō passiua dicūtur quodāmō esse cōtraria ⁊ quodāmō eē similia. Unde si aliqua corpa simplicia sūt quoz forma caret cōtrario cōtingitq̄z ille forme sint nec generabiles nec corruptibiles nec habētes subiectū cōe. Declaratū est igit q̄ cā corruptiōis entiū ⁊ factiōis eoz est cōtrarietas erns in suis formis: ⁊ cōe subiectū qđ nullā hz ppriā formā: ſz est potētia recipiēs numez ſm formas diuersas in spē ⁊ numerū ſm formas diuersas numero ⁊ q̄ sit ſm magis ⁊ minus. Et cā huius totius est q̄ h subiectū recipit primit⁹ dimēsiones recipiētes dimēsionē terminatā ⁊ q̄ est multū in potētia: qñ si nō haberet dimēsionē nō reciperet insimul formas diuersas numero: neqz formas diuersas spē nisi in tēporibus diuersis: ſz in eodē tpe nō inueniret nisi vna forma: ⁊ cū h q̄ eius mā est vna numero: ⁊ si nō ēt multa potētia nō denudaret ab illa vna forma quā reciperet ⁊ esset forma in substātia illi⁹ subiecti: ⁊ istud subiectū ēt ipossibile vt denudaret a sua forma oino: aut corrūperet illa forma ⁊ alia forma generaret. Et q̄ istud subiectū nō recipit multas formas insimul vl successiue nisi ex h q̄ recipit tres dimēsiōes primitus: manifestū aūt ē q̄ si subz aliqđ sit qđ nō recepit nisi vnā formā tempe q̄ eius subiectū sit vnū numero simplr. ⁊ q̄ nulla multitudo est in eo oino neqz in potētia neqz in actu ⁊ q̄ nō diuidit ſm formā neqz forma p eius diuisionem: ⁊ q̄ cā in hoc est q̄ nō recipit quātitatem

primo ante receptionē formaꝝ: q; si reciperet eēt diuisibile ꝑm formā: ⁊ forma diuisibilis ꝑm eius dimensiones. ſ. ꝑm subiecti diuisionē ⁊ finiti eēnt actus ꝑm finitatē illi⁹ quātitatis ⁊ eēt possibile in ea forma recipere magis ⁊ minus p tē ⁊ totū. Si igit aliqua forma ē que nō recipit magis ⁊ minus neq; diuidit p diuisionē subiecti sui: neq; subiectū diuiditur p diuisionē forme. ſ. p eius diuersitatē: manifestuz est q; in subiecto istī⁹ forme nō existūt dimēsiones primitus ꝙ; postaq; forma existit: ⁊ intelligo post ꝑm eē nō post ꝑm tēpus: sicut est dispō in oibus accidētibus in prima mā. ſ. q; nō inueniunt in ea nisi ꝑm q; hz formam existētē in actu. Unde putauit Auic. q; dispō triū dimēsionū existētium in mā simplr. ſ. nō terminataꝝ est dispō dimēsionū terminataꝝ in ea: quapropter. D. necesse est primā formā existere in prima mā anteq; dimēsiones existāt in ea: ex quo accidūt ei multa ipossibilia quoꝝ vnū est formā nō diuidi p diuisionē materie quapp nō recipiet diuisionē ⁊ ipam esse eternā nō diuisibilē p diuisionē sui subiecti ⁊ ipam nō hre ꝑiū sibi succedēs in eodē ſbo: q; si ita eēt: tūc mā nullā recipet formā ꝑter istā sibi primā. Cū igit fuerit declarata ab Ari. ista ꝓpria rebus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ ex pte subiecti ⁊ ex pte forme ex qbus accidit istis entibus sensibilibus generatio ⁊ corruptio. ſ. indiuiduis existentibus per se. Et fuit declaratū de corpibus celestibus ipa eē neq; generabilia neq; corruptibilia negauit ea habere subiectū recipiens numeꝝ ⁊ diuisionē p existētiā simpliciū dimēsionū in eo primo añ existētiā forme: ⁊ ipam esse in potētia multū ⁊ vnuz numero: ⁊ negauit formas corpoꝝ celestiū diuidi p diuisionē subiecti sui ⁊ eē finitaꝝ actionū p finitatē eoꝝ corpoꝝz: qñ aut potētia toti⁹ in formis diuisibilib⁹ p diuisionē sui subiecti est maioꝝ potētia ptis. Mā si forme eoꝝ existerēt in mā dimēsionib⁹ mediātibus: tūc potētie eoꝝ eēnt finite pp b q; diuidūtur per diuisionē sui subiecti: qñ ergo iuenit eorū actiōes esse ifinitas cōcludit formas eoꝝ nō esse in subiecto mediantib⁹ dimēsiōib⁹: ſz eas nō eē potētia in corpib⁹ ⁊ demōstrauit ex diuersitate potētie toti⁹ ⁊ ptis i formis diuisibilib⁹ p diuisionē sui subiecti. Impossibile est enī potētiam infinitā eē in corpe finito q; agat actionē infinitam: aut potētiā finitā in corpe ifinito: ⁊ cū fingebaꝫ in istis ꝓpōnibus ⁊ iuenit potētias celestes agere actionē ifinitā: cōclusit mediātib⁹ dimēsiōib⁹ has vtutes nō eē in corpe oīno neq; habere mām recipiētē eas mediātibus dimēsionib⁹: neq; mām multā in potētia. neq; recipere magnum ⁊ puū: neq; habere cōtrariū: ⁊ totū hoc sequit ex b q; forme eoꝝ agūt actiōe ifinita. ⁊ oē b ē ꝓbatū i nāli philosophia: ⁊ cū fuit p scrutatus ēt de nā istoꝝ corpoꝝ in primo ce. ⁊ mū. declarauit ipa esse simplicia ex b q; mot⁹ coꝝ sunt simplices: ⁊ q; nā coꝝ est neq; grauis neq; leuis. i. nā nō inmata dispōni p grauitatē ⁊ leuitatē ⁊ cū fuit declaratū ei q; corpa grauia ⁊ leuia sunt cōtraria qz motus eoꝝ sūt ꝙtrarij. Amplius ⁊ q; motus corpoꝝ celestiū nō hñt cōtraria: cōclusit hec corpa esse ingenerabilia ⁊ incorruptibilia ⁊ ipa nō hbere subiectuz recipiēs dimēsiōes prima receptiōe: ita q; forme sue diuidātur p diuisionē sui subiecti: ⁊ b intēdit cū. D. in ꝓio ce. ⁊ mūdi q; forme hoꝝ corpoꝝ carēt cōtrario ⁊ subiecto: quē admodū cōcludit b idē ex b q; mot⁹ eoꝝ a principijs q; sunt in eis sūt ifiniti. Et qz manifestū est senſui q; corpa celestia recipiūt dimēsiōes terminatas ꝑm suas formas: neq; ꝑt recipere formas mediātibus dimēsiōib⁹ interminatis: sicut est dispō de formis generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ necesse est ea recipere dimēsiōes tali mō: ex quo nō cōtingit formas esse generabiles ⁊ corruptibiles qđ est: qz mā coꝝ recipit dimēsiōes prima receptiōe mediātibus illis formis suis: ⁊ nō recipit formas mediātibus dimēsiōib⁹ erūtib⁹ in eis in potētiā. ſ. nō terminātis: sicut est dispō in dimēsiōib⁹ q; sūt in prima mā cū forma istī⁹ materie: ſz dimēsiōes q; sūt i mā celesti sūt ꝓpriū ꝓpriozꝝ ei⁹: ⁊ cū fuerit declaratū ei de corporibus celestib⁹ coꝝ formas existere in suis subiectis tali existētia q;. ſ. nō diuidūtur p diuisionē sui subiecti: ⁊ q; cā in b est q; nō existūt in subiectis ꝑm q; sunt diuisibiles fuit declaratū ei q; iste forme nō cōstituūtur p subiectū: imo sūt abstracte in eē qñ existūt in toto subiecto ⁊ nō diuidūtur p eius diuisionē cōtingit q; nō cōstituūtur p subiectum. Mā enī existūt i eo neq; in toto neq; in ꝑte: ⁊ vlr neq; i diuisibili neq; i idiuisibili: ⁊ cū ita sit necesse ē q; fōa q; mouet illa ad quā mouet. In fōis. n. ꝙstitutis p sua ſbiecta differūt. ſ. q; forma q; mouētur nō est illa ad quā mouent: ⁊ iō ois forma huius. ſ. q; mouet ad seipam ꝑficiēdā p aliā formā necesse est vt suū mouere sit finitū cū nō mouet nisi qñ mouetur: ⁊ b ēt est vnū coꝝ q; mouerūt Ari. ad opinādū q; forme corpoꝝ celestiū nō lūt cōstitute p sua subiecta: qñ tūc motus eoꝝ eēnt finiti: ⁊ nō est dicēdum q; forme qb⁹ mouent corpa celestia sint alie ab eis ad quas mouent ⁊ q; iste q; dicūtur esse nō in mā oīno ⁊ que carēt situ sūt forme ad quas mouent: cū tñ ille in qbus mouent sint forme in materijs ⁊ sūt diuisibiles p diuisionē coꝝ: qñ si ita esset tūc ille forme existerēt in suis subiectis: ⁊ mouerent p motū subiectorū ⁊ sic diuiderent ad diuisionē subiectoꝝ: motū enī si moueret essentialiter erit diuisibile essentialiter: ⁊ si p accidēs p accidēs ergo nihil ē in corpib⁹ celestib⁹ quo forma q; est mot⁹ differat ab ea ad quā est mot⁹ imo sūt eedē forme ⁊ iō differūt nisi in dispōne: ⁊ si ita eēt: tūc suū mouē eēt finitū: qđ enī mouet qñ mouet ipole est vt sit principiū mot⁹ eterni vt dicit Ari. q; intellectus ⁊ intellectū idē sunt in corpib⁹ celestibus ⁊ b totū dictū est in alijs: ⁊ nō fuit dictū celū hēre aiaz nisi pp appetitū existētē in eo ⁊ motū locale: appetit⁹ aūt q; est in b corpe nō est nisi qz est corp⁹ celeste vnū p se appetēs p se: nō pp potētiā existētē in eo diuisibilē p ei⁹ diuisionē: esset enī generabile corruptibile ⁊ dicit eē motū p principium separatū qđ est in eo nō p principiū qđ est ps in eo ⁊ b mō dicit viuū ⁊ intelligēs ⁊ si est intelligēs p ꝑtē in eo non esset intelligēs p se: ⁊ eēt sile homini in b q; bō est viuēs ⁊ appetēs ⁊ mouēs in loco: ⁊ vlr qz declaratū est actionē istius corpis eē eternā declarabit formā ei⁹ nō existere p suuz ſbz ⁊ suū ſbz eē simpler ñ ꝓpositū ex mā ⁊ fōa: qñ si ita eēt eēt generabile ⁊ corruptibile: ⁊ qđ dicūt incipiētes philosophari q; aie istoꝝ corpoꝝ celestiū sūt forme in materijs. ſ. q; in mā acgrūt eternitatē ex formis in mālib⁹ nihil est: ꝙnit enī q; illud qđ nō hz nām essendi eternū acgrat eternitatē ab alio: ⁊ totū b est ipossibile. Mā enī generabilis ⁊ corruptibilis nō recipit eternitatē ab alio: ⁊ b est manifestū ci q; cōsiderat fūdamēta Aristo. Declaratū ē enī ex b sermone que ē suba celi: ⁊ b qđ fuit b dictū: quēadmodū enī inuenit ꝑbatū ab Ari. in suis libris: ⁊ quemadmodū sequit ex suis dictis: ſz appet ex verbis Ari. q; iā declarauit oīa ista in libris q; nō ꝓuenerūt ad nos: vocet ergo iste tractat⁹ sermo de ſba orbis. Digni⁹ enī ē b noie. Intitulet igit b titulo.

Erscrutādū ē de nā corpis celestis: ⁊ qđ itelligūt cū dicūt ipm eē simplex ⁊ nō cōpositū ⁊ ipm esse neq; graue neq; leue. Dicam⁹ igit quō illud corpus ñ ꝓponit ex mā ⁊ forma sicut generabilia ⁊ corruptibilia cōponūtur: nulla enī potētia est in eo oīno: nō enī in quo est potētia nisi ad duo cōtradictoria. ſ. potētia q; est nō est potētia ſba: ⁊ manifestū ē etiā q; forma q; mouet nō est generis formaꝝ ⁊tuoꝝ elemētoꝝ: qñ si esset aliqđ esset graue aut leue ⁊ moueret p se ⁊ ēt p accns vt declaratū ē in octauo phisicoꝝ: remanet igit vt in nā ei⁹ sit generis nature aie. Sz qñ nos inspexerim⁹ aias q; sūt hic inueniemus in eis duo principia duoꝝ motuū: quoꝝ alterū est principiū mot⁹ recti. ſ. mot⁹ ad iferi⁹ aut supi⁹ ⁊ hz principiū ē mot⁹ localis ꝓcessiu⁹ ⁊ inuenim⁹ motū istū esse contrariū motui declinationis essentialis q; ē i eo: ⁊ iō accidit ei fessitudo ⁊ cogit ad getem. Usū necesse ē vt principiū mot⁹ celestis corpis sit generis aie tñ: ⁊ q; mot⁹ quē hz circulariter sit mot⁹ ꝓprie aie ꝑm q; est aia: ⁊ cū ita sit segt q; illa nā sit q; facit ipm eē corp⁹: neq; leue neq; graue ⁊ moueri circulariter ⁊ aie q; ē b cōtigit nō moueri cirulariter nisi qz cōstituit p corp⁹ qđ mouet motu recto: ⁊ sic cōponit declinatio b: ſz qz aia que ē in corpe celesti nō ē inmata moueri circulariter ab eo qđ est inmatū circulariter moueri: ⁊ nō ē aia

in eo

in eo vt in corpore graui ⁊ leui: sed ipm mouet ex se ⁊ in aia ergo aiam hz tñ ⁊ nō hz aliud pncipiū: ⁊ qz mouet circulariter scim⁹ q; ppriū illius aie ꝑm q; aia est mouere circulariter: nā igit istius corpis nō est nisi nā aie mouētis in loco. Sz qz nā corpis est alia a nā aie: qz est cōpositū: ⁊ necesse est mouēs ⁊ motū esse diuersa necesse est considerare de nā illius corpis: ⁊ qz declaratū est ħ corpus eē ingenerabile ⁊ incorruptibile apparet q; est necesse vt sit corp⁹ simplex nō cōpositū ex mā ⁊ forma: qz est idiuiduū demōstratū: ⁊ ens demōstratū in actu ⁊ habens vnā figurā in actu ⁊ oia ista sunt in corpe ꝑ mām: ⁊ sūt in mā ꝑ formā: necesse est vt ħ corp⁹ celeste sit mā aialiū celestiū q̄ monent circulariter ex se: ⁊ vt sit pfectius modis ceteris materie: nō enim est in eo de potētijs nisi tñ potētia i loco ⁊ ex motu locali nobiliū. s. circularis quēadmodū hz nobilissimā ⁊ pfectissimā figurā. s. sperica. Et qz declaratū ē de formis celestiū ipas nō hēre cōstitutionē ꝑ corpa celestia: nam si haberēt tūc mouerent ex se ꝑ accns ⁊ indigerēt ex se motu ꝑprio ⁊ eentialiter: declaratū est enī. s. in octauo physicoꝝ q; mota ex se q̄ sunt ħ vna eētia in spē reducūtur necessario ad mouēs ex se essentialiter ⁊ motū: ⁊ q; sit cōpositū ex vno mouēte ⁊ vno motu primo ⁊ q; illud mouēs nō fit potētia in corpore oīno: ⁊ iō videt q; forme corpoꝝ celestiū ⁊ marie forma corpis vltimi cōtinētis sit quodāmō aia. s. ꝑpter appetitū existētē in eis: ⁊ mouere est quodāmō intellect⁹ ⁊ ē forma simplex ꝑ quā aial celeste cōponit ex vno mouēte ⁊ vno moto. Ecōtrario de aialib⁹ que sūt ħ: apparet enī q; mouēs cōponit ex duob⁹ mouētib⁹. s. ex aia ⁊ re desiderata extrinsecus mouēte aiam: ⁊ iō motū inuenit in eis cōpositus nō simplex: corp⁹ āt celeste est. q. mā istius forme abstracte ⁊ est mā existēs in actu: ⁊ iō nō assimilat materie nisi in hoc tñ: qz est mā fixa ad recipiēdū formā: ⁊ iō digni⁹ dicit subiectū q̄z mā. Mā enī q̄ est ħ dicit mā qz est in potētia forma in ea fixa ⁊ dicit subiectū: qz est fixa forme: ⁊ fit cōpositū ex mā ⁊ forma. Et videt q; corpus celeste nō est necessariū in suo eē forma: sicut est dispō de corpibus aialiū q̄ sūt hic. In aialib⁹ aūt q̄ sūt videt q; aie eoꝝ sūt necessarie in eē coꝝ corpoꝝ ⁊ q; nō saluarent aialia nisi sensibilez ꝑ aiam ⁊ imaginatiuā: corpus āt celeste qđ est simplex: ⁊ nō trāsmutabile ab aliquo extrinseco nō indiget in suo eē aia sensibili neqz imaginatiua sz tñ indiget aia mouēte ipm in loco sp ⁊ virtute q̄ nō sit corpus neqz in corpore ad largiēdū ipi ꝑ mām eternā ⁊ motū eternū: ⁊ qđ nō hz pncipiū neqz finē. Et debes scire q; istud corp⁹ celeste nō indiget virtute mouēte in loco sp tñ sz largiente virtute in se ⁊ in sua substantia pmanētiā eternā: qm̄ ⁊ si simplex sit nō hz potētiā in se ad corruptionē: tñ est finite actionis necessario: qz est finitaz dimēsionū ⁊ terminataz superficie cōtinēte ipm: ⁊ oē tale cū intellect⁹ posuerit ipz existēs ꝑ se absqz eo q; aliud largiatur ipi pmanētiā ⁊ eternitatē: necesse ē vt ita sit de finitate sue pmanētie sicut ē de finitate sue actiōis: ⁊ iō necesse ē in intellectu eē potētiā largiētē ipi pmanētiā eternā: quēadmodū largit ipi motū ppriū eternū: ⁊ nō ħ tñ: sed necesse ē ħ esse virtutē q̄ largit ei motū ppriū siue actionē q̄ ē eternitas inter ceteros mot⁹. s. motū localē in circuitu: ⁊ figuraz ppriā isti motui. s. sphericā ⁊ mēsurā ppriā vnicuiqz illoruz corpoꝝ ⁊ cōueniētia iter ea adinuicē in ordine ⁊ quantitate ita q; ex oibus pficit vn⁹ act⁹. s. tot⁹ mūdus: nulla enī dīa est iter indigētiā virtutis actiue in corpe ⁊ in oi corpe simplici aut in vno corpe cōposito ex corpibus simplicib⁹ huius: ⁊ indifferēter siue illud corp⁹ fuerit generatū siue nō generatū. Tñ videmus celū hēre vnā virtutē nō tñ mouentē dīa sz agentē ⁊ cōseruantē: sicut est dispō in corpe hois ⁊ in corpe facto ꝑpter finē ppriū: finis enī significat agēs signi ficatione necessaria: sicut motū significat mouēs. Sz in genere agētiū quoddā est ꝑius tpe acto: ⁊ est oē qđ fit in spera istius mūdi est isti⁹ agētis ⁊ acti quoddā est ꝑius nāliter ⁊ tpe ⁊ ē orbis quē sequit tps ⁊ cui accidit ⁊ agēs orbē. s. facies ipm in dispōnibus necessarijs in inueniēdo finē ꝑpter quē fuit. Et cū ignorauerūt ħ quidā de opinione Aristo. dixerūt ipm nō dicere cām agentē tñ: sz cām mouētē ⁊ illud fuit valde ablurdū ⁊ nō est dubiū i ħ: q; agēs ipz eē mouēs ipsuz qđ enī motū ipm motu ꝑprio illi est illud qđ largit illi primo dispōnes ꝑ quas acgrit motū ppriū: ⁊ illa virtus est illa quaz laudat Aristo. in multis locis sui libri de ce. ⁊ mū. ⁊ iudicat ipam eē nobiliorē celo ⁊ altiorē. Et tā induxit nos amor explanādi ħ facere digressionē a principali. s. declaratione corpis celestis qđ est de celo tanq̄z corp⁹ de aialī. Dicamus igit q; corp⁹ celeste cōicat cū corpibus generabilibus ⁊ corruptibilibus in ħ: q; est ex trib⁹ dimēsionibus. i. substātijs recipiēs dimēsiones: ⁊ q; vtraqz suba nō ē sine dimēsionib⁹ hz inuenim⁹ subaz deferētē dimēsiones: i. dimēsiones in corpe generabili ⁊ corruptibili: vel corpib⁹ generabilibus ⁊ corruptibilibus easdē numero in potētia nō easdē in actu. s. q; dimēsiones oēs cōes oibus corpibus generabilibus ⁊ corruptibilib⁹ sūt eodē mō in potētia: ⁊ inuenimus iddē corp⁹ trāsferri de forma in formā ⁊ ex dimēsionibus aliis in actu. Ut. g. q; corp⁹ qđ est aer trāsfert in corpus qđ est ignis. Si igitur hoc corpus qđ est comune forme aeris ⁊ ignis eēt iddē numero in actu: tūc forma eēt accidens: ⁊ si eēt vno in actu: ⁊ trāsmutaret vnū in alterū necesse eēt corpeitatē destrui de corpe corrupto ad nō corp⁹ ⁊ corporeitatē generatā generari ex nō corpe: vñ necesse est eas hēre nām corporalē sibi cōem. Q uerēdū est igit vtrū illa sit vna aut plures: ⁊ si vna vtrū si vna potētia aut actu. ⁊ si plures silr cogimur igit ponere vnam potētiā ⁊ plures potētias. Declarabit igit ꝑm ħ q; corpa q̄ sūt hic generabilia ⁊ corruptibilia ipa cōponi ex substātia que ē potētia ⁊ dimēsionib⁹ existētibus in ea q̄ sunt in potētia: ⁊ ēt q; illud corpus qđ est vnum potētia ⁊ multa in potētia: ⁊ cū exit in actu erit mā in actu. Tñ dicit Ari. q; mā nō hz esse in actu nisi ꝑz q; intelligit. Corpus vo celeste qđ nō trāsmutat ad ipsum necesse est cōponi ex suba in actu ⁊ dimēsiōib⁹ in actu: ⁊ iō est igenerabile ⁊ incorruptibile ⁊ cū ita sit corp⁹ celeste ē mā recipiēs formā celi ħ mō q; declaratus est de hac mā. s. de eius cōueniētia cū mā generabili ⁊ corruptibili in aliquo ⁊ diuersitate ei⁹ ab ea in aliquo: ⁊ vtraqz ēt est mā ꝑm q; videtur: ⁊ silr ēt ꝑm q; inuenit in eis potētia ad motū in loco ⁊ in corpe celesti nō est potētia ad trāsmutationē: ⁊ suba existētes in substātijs exñtib⁹ in corpe celesti nō sūt potētia ad trāsmutationē ⁊ suba exñtes in substātijs exñtib⁹ in corpore gnābili ⁊ corruptibili: ⁊ silr est in corpe celesti. Declaratū ē de eis eas cē cōueniētes cū formis gnābilib⁹ ⁊ corruptibilibus in aliquo ⁊ in aliquo differētes ab eis: ⁊ ex ħ mō id qđ cōgregat ħ ex aia ⁊ corpe dicit aial: cū ħ q; illud qđ cōgregatur illic ex corpe ⁊ aia dicit nō equoce aial sz ꝑm ꝓius ⁊ posteri⁹. Et iō necesse ē in talib⁹ naturis vt pri⁹ sit cā posterioris: vt dictū ē de hac nā alibi. Ut. g. illa q̄ dicunt talia sz diuersant ꝑm magis ⁊ min⁹: qm̄ igit celū cōponit ex materia ⁊ forma sicut ē dispō in aialib⁹ q̄ sūt ħ declaratū ē. Amplius i q̄ conuenit foa istoꝝ cū foīs illoꝝ: ⁊ in q̄ differūt ⁊ in q̄ differt vltim⁹ motor istoꝝ ab vltio motore illoꝝ. Remanet igit cōsiderare in quo differūt ħ duo genera de accntibus ⁊ in quo cōueniūt. Differūt enī in mā passiua q̄ dī alteratio: ⁊ cōueniūt ꝑm accntia ꝑm q̄ nō trāsmutāt subam: ħ enī alteratio ꝑz quā trāsmutat suba alterati videt cē ppria corpib⁹ quoz sube admiscent potētie: ⁊ sūt corpa generabilia ⁊ corruptibilia. Accntia vo q̄ nō trāsmutāt subaz differētis sūt cōia vtriqz corpi ⁊ primū istoꝝ ē mot⁹ localis: ⁊ diaphanitates ⁊ q̄litates q̄ sequunt ista. s. raritas ⁊ densitas: vi enī fere q; raritas ⁊ densitas sūt cāe diaphanitatis ⁊ nō diaphanitatis: sz tñ dicūtur vtreqz in vtroqz corpe ꝑm ꝓius ⁊ posteri⁹. sicut dicit corporeitas: ⁊ silr cōueniūt in luminatione ⁊ obscuritate. Sz ħ magis videnf dici esse equoce q̄z ꝑm pri⁹ ⁊ posteri⁹: lux enī videt fieri ħ in ħ corpe igneo diaphano simplici qđ ē in ꝓcuo orbis lune: qm̄ agit in corpe densō ⁊ admiscet cū eo: ⁊ iō videt q; cā illuminationis ptiū corpis celestis. s. stellaz est densitas illius ptis diaphane in actu ex orbe: ⁊ ħ apparet in stellis qz eclypsant se adinuicē

ꝙ ꝑ̄ bñ apparet in luna: ꝙ cū ita sit stellaꝝ ⁊ ſuba celi ē eadē nā ſm ꝙ omnes antiqui dicūt: vt narrauit Aristo. in libro celi ⁊ mūdi: ⁊ corpus celeste ſm hoc est diaphanū p ſe in actu ecōtrario corpibus diaphanis q̄ ſūt ꝑ̄ que ſūt diaphana in actu apud ꝓſentiā lucis ⁊ ꝓtes diuerſant in ꝑ̄ in diaphanitate ⁊ nō diaphanitate: ita ꝙ in eis sit aliqd ſile colori ſicut in galaria ⁊ qz luna videt eſſe dēſa ⁊ obſcura ⁊ recipiēs lumē ab alio .ſ. a ſole ⁊ in libro de aīalib⁹ dixit Ari. ꝙ nā eius est vnigenea nature terre plus q̄z ceteraꝝ ſtellaꝝ ⁊ forte corpora celeſtia diuerſant in dēſitate ⁊ raritate que ſunt cauſe illuminationis ⁊ obſcuritatis: ꝛ hec nō inueniā tur niſi in luna tñ: ſm hoc igit̄ est intelligēdū vt mihi videtur diſpoſitio ⁊ illuminatio corpoꝝ celeſtiū. Et accidētiuz cōuemētiū corpi celeſti ⁊ generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ ⁊ calefacere. ⁊ Ariſto. dicit ꝙ corpa celeſtia nō calefaciūt ſm ꝙ ſunt calida ſed ſm velocitatē motus: ⁊ rōcinat in ꝑ̄ ex ꝑ̄ qđ accidit in ſagitta directa: ⁊ dicit in metaphyſica ꝙ nō ſeqtur vt fiat accidēs ex ſibi ſimili neq̄z in genere neq̄z in ſpecie ſicut ſequit̄ in qualitatibus q̄ ſunt ſubſtātie. Et expoſitores dāt ſecūdā cām. ſ. illuminationē: dicūt enī ꝙ lux in eo qđ ē lux videt calefaccere quādo reflectit̄ ⁊ dicūt ꝙ nō est de accidētibus ꝓꝓijs igni: ꝛ de accidib⁹ cōibus igni ⁊ corpi celeſti. Et forte dicēdū est ad ꝑ̄ ꝙ nō est remotū vt calor dicatur in eis equoce ꝓ ꝑ̄ ſignū. ſ. ꝙ actio eoꝝ diuerſat̄: calor enī ignis corrūpit ⁊ deſtruit entia ⁊ matie ignis illuminātis: calor vo corpoꝝ celeſtiū largit̄ vitā vegetabilē ſenſibilē ⁊ aīalē ⁊ ꝛ ꝑ̄ calor erit duob⁹ modis: calor q̄ est de q̄litatibus paſſiuis q̄ trāſmutāt ſubam in q̄ ſūt: ⁊ calor q̄ nō est de q̄litatib⁹ paſſiuis: ſicut est diſpō in diaphanitate ⁊ non diaphanitate. ſ. ꝙ q̄dā ſequit̄ q̄litatē paſſiuā ⁊ q̄dā nō: cōſiderātes aūt actiōes ſtellaꝝ in antiquo tpe vere dicūt ꝙ q̄dā largiūtur caliditatē ⁊ ſiccitatē: q̄dā caliditatē ⁊ humiditatē: q̄dā frigiditatē ⁊ ſiccitatē: ⁊ q̄dā frigiditatē ⁊ humiditatē: ⁊ ſic q̄tuor q̄litates cōes corpib⁹ celeſtib⁹ ⁊ q̄tuor elīs dicunt̄ equoce: aut ſm prī⁹ ⁊ poſterius. Et forte corpa celeſtia lagient̄ colorē: ꝛ nō ſint calida in ſe: nō enī ſequit̄ vt oē faciēs aliqđ accidēs diſponat̄ ꝑ illud U. g. qñ non oē quod mouet ɔz moueri: neq̄z oē qđ nigrificat ɔz eſſe nigrū ⁊ ꝑ̄ apparet ēt ex ꝑ̄ ꝙ ſi alteratū eſſet ex alterato ⁊ calidū ex calido tūc ꝓcederet̄ in infinitū ⁊ nō inuenirēt primū alterās ſicut ſequit̄ in motu: ⁊ neceſſe est igit̄ ꝓuenire ad alterans nō alteratū: ſicut ad mouēs nō motū: ꝛ differūt qz mouēs in loco nō ꝓuenit ad aliqđ mouēs ꝛ ſm totū motū ex ſe mouēs aliud. in alterationib⁹ aūt ꝓuenire pōt in alterās ꝑ aliquā diſpōnē in eo qđ nō ɔz cāz: ⁊ iſta ſūt corpa celeſtia. Sz illa diſpō que ē in eis forte est ex gnere ei⁹ qđ agit in aliud. ⁊ forte nō. U. g. ꝙ calefactio quā facit in iferioꝛib⁹ est ex nā neq̄z calida neq̄z frigida: ſicut mot⁹ ei⁹ est a nā neq̄z graui neq̄z leui: ⁊ hoc ē magis qđ appetit q̄z apparet: qz ille q̄tuor q̄litates ſūt actiue ⁊ paſſiue ab aliis neceſſe ē ꝓuenire ad q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ apparēti⁹ est ⁊ digni⁹ vt iſte q̄ ſunt hic non reducantur ad qualitates que ſunt ſui generis: ⁊ ſi ponantur debent dici ſm prius ⁊ poſterius ſequereꝫ enī vt de genere q̄litatum paſſiuarū ſi aliquod nō paſſiuū qđ est remotū apparet igit̄ ex ꝑ̄ ꝙ ignis nō est primū calefaciēs qz est paſſiu⁹ ꝛ neceſſe est vt primū calefaciēs calefaciat per qualitatē nō paſſiuā: ſicut primū mouens non mouet per diſpoſitionē non mobilem.

QUia declaratum est corpora celeſtia cōponi ex mouēte ⁊ moto ⁊ motor in eis est nō corp⁹ ſicut est diſpō de ceteris motis ex ſe: ⁊ ꝑ̄ in vltio octaui phyſicoꝝ: in quo declaratū est qđ mot⁹ quo mouet̄ hoc corp⁹ est etern⁹ ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ qz hoc declaratū fuit illic ꝙ iſtud mouēs nō ē virtus in corpe ſicut ē in aīalib⁹. ſ. ꝙ mouētia ipa ſūt virtutes in corpib⁹: ⁊ ꝑ̄ fuit declaratū ponēdo duas ꝓpones: q̄ rū vna est ꝙ ois virtus in nā est finite motionis. altera āt ē ꝙ vt⁹ q̄ ē maxima ī corpe celeſti ē infinite motiōis. Ex qbus cōcludit̄ ꝙ virt⁹ q̄ est in corpe celeſti nō est in mā: ꝓpō aūt dicēs ꝙ virt⁹ q̄ est in corpe celeſti est infinite motionis declaratur in octauo phyſicoꝝ ꝑ eternitatē motus ⁊ tēporis: dicens vo ꝙ ois virtus q̄ est in mā est finita: est manifeſta ꝑ hoc ꝙ ois virtus in corpe. ſ. virt⁹ corpalis mālis videt̄ diuidi ꝑ diuiſionē corpis ſm paucitatē ⁊ multitudinē: ſi igit̄ omne corpus est finitū vt declaratū est in tertio phyſicoꝝ: impoſſibile est virtutē infinitā eſſe in corpe finito. ⁊ ꝑ̄ manifeſtum est ꝙ inductionē. ⁊ Ariſto. laborauit in octauo ad declarandū hoc ex fūdamētis declaratis ab ipo. ſ. ꝙ ois motus est in tēpore ex quo intulit ꝙ ſi virt⁹ infinita eſſet in corpe finito cōtingeret iſtud moueri ꝑ illā in nō tēpore: corpora enī nō excedūt ſe in velocitate ⁊ tarditate niſi in exceſſu coꝝ in virtutibus motiuis mālibus: ⁊ exceſſus virtutuz ſequit̄ exceſſū corpoꝝ. ſ. ꝙ corp⁹ cuius virt⁹ est maioꝛ ē velociꝛis mot⁹. Ex quo ſequit̄ ꝙ ſi aliqđ corpus habuerit virtutē infinitā vt moueat nō tēpore ꝛ declaratū est oēm motum eſſe in tēpore. Nā in omni motu est prius ⁊ poſterius q̄ ſunt in tēpore: ⁊ cū ita ſit ⁊ est declaratū ꝙ corp⁹ celi cōponit̄ ex motore ⁊ moto: ⁊ ꝙ iſte motor nō cōſtituit̄ ꝑ rem motā neq̄z exiſtit in ea: ꝛ est abſolutus ab omni mā: querē dū est de hoc qđ mouet̄ ab eo. ſ. corpe celeſti: vtrū ſit cōpoſitū ex mā ⁊ forma ſicut diſpō corpoꝝ q̄ mouent̄ apud nos ex ſe a primo motore q̄ est in eis. ſ. corpoꝝ aīaliū que mouētur ab aīa aut est ſimplex ⁊ nō est in eo potētia oīno. ſ. forma a qua ꝓueniat actio ꝓter formā mouētē que nō cōſtituitur ꝑ ipam. ſ. ꝑ formā que largit̄ ei motū cōtinuū. ſ. mouere infinitū. Dicamus ergo ꝙ ſi fuerit cōceſſū ꝙ ois virtus in mā est finita nulla differētia est in ꝑ̄ inter ꝑ̄ ꝙ ſit actiua ⁊ paſſiua. ſ. receptiua: ſi igit̄ corpus celeſte recipit mouere infinitū: vt declaratū est: neceſſe ēt nō ſit cōpoſitū ex materia ⁊ forma: ⁊ vt ſit ſimplex. ſ. ſubiectū ſimplex primo moto ri qui ē forma ipſius: oē enī cōpoſitū ex mā ⁊ forma est finite receptiōis ſicut finite motionis in aliud. Est igit̄ ꝓꝓiuz iſti moto ex ſe ꝙ est corp⁹ celeſte ꝑ̄. ſ. ꝙ motor ipſius nō est in mā: ⁊ ꝙ illud qđ mouet̄ ab eo est ſimpler nō cōpoſitum: ⁊ ſicut intēdimus verificare ꝓpōnē in qua poſuim⁹ ꝙ ois virtus in corpe ⁊ ſuū mouere est finitū ⁊ ſuū moueri est ēt finitū: ⁊ ſi cōceſſerimus ꝙ in corpe celeſti est virt⁹ finita alia a virtute motiua que nō est in eo nec ꝙſtituit̄ ꝑ ipm. U. g. virtus ꝙ quā intellect⁹ dicit̄ hēre ad motū circularem ſicut grauis ⁊ leuia ad motū rectuz ꝑ ſuā formā declinatio de q̄ dicitur eē neq̄z leue neq̄z graue ꝛ iſta virt⁹ ſit in mā ⁊ ꝙ illud quod cōgregat̄ ex mā ⁊ ipa ſit corpus celeſte ſicut dicit Auic. cōtingit neceſſario vt in eterno ſit poſſe ad corruptionē abſq̄z eo ꝙ corrūpat̄ qđ deſtruit̄ in vltimo primi tractatus celi ⁊ mūdi. eſſe igit̄ neceſſariū nō est niſi dnob⁹ modis neceſſariū. ſ. ex ſe ⁊ neceſſariū ex alio ⁊ poſſibile ex ſe: ſicut pōt aliqs exiſtimare in corpe celeſti. ſ. ipm hēre virtutē finitam ⁊ acquirere neceſſitatē a virtute infinita ſepata a materia vt opinat̄ Auic. ⁊ exiſtimat̄ eē opinio Aler. in gbuſdaz ſuis tractatibus: ⁊ ſuper hoc fūdauit Auic. ſuā declaratiōnem de primo principio eſſe ſine declaratiōe eius qđ est motū eternū eē ⁊ est declaratio fūdata ſup ꝓpones inſtabiles ſicut tu vides: ꝛ est queſtio de ꝑ̄ qđ dicit Ariſto. in libro de ce. ⁊ mū. ſ. ꝙ virtutes corpoꝝ celeſtiū ſunt finite actionis: qz corpora celeſtia ſunt finite quātitatis: ⁊ ex hac ꝓpōne declarauit ꝙ corpora celeſtia ſūt finite quātitatis: ⁊ dedit cauſam in hoc ꝙ corpoꝝ celeſtiū quedā mouēt vnā ſtellā quedā plures ⁊ dixit ꝙ ſi ſtelle que ſunt in orbe ſtellaꝝ fiꝛaruz eēnt minores aut maioꝛes nō poſſent mouere eas vl̄: ⁊ declarauit illic vl̄ ꝙ ſi virtutes q̄ ſunt in corpibus celeſtibus eſſent in calefacere ⁊ mouere vl̄ infinite mouerēt corpa q̄ ſūt apud nos in iſtāti: ⁊ ꝑ̄ facit exiſtimare ꝙ in corpib⁹ celeſtibus ſunt virtutes actiue finite: ⁊ ad hoc dicamus breuiter ꝙ infinitum dicitur duobus modis. Quorum vnus est virtus infinite actionis ⁊ paſſionis in tempore ⁊ est finita ī ſe. ſ. in velocitate ⁊ vigore. Secundus est virtus infinite actionis ⁊ paſſionis in ſe: virtus autez infinita in actione ſua aut paſſione non exiſtit in corpore ſiue fuerit celeſte ſiue generabile: ⁊ corruptibile: hoc enim non accidit corpori niſi ſm ꝙ est corpus infinitum. ⁊ ideo orbes mouent ⁊ mouentur in tē

pore virtutes

pore virtutes vo infinite in actione ⁊ passione in tempore esse necessarium est in corpibus celestibus. passione autē qꝫ simplicia sunt simplicia: actione vo: qꝫ siue forme nō cōmuntur per suum subiectum: ⁊ vtrumqꝫ est impossibile in corporibus generabilibus ⁊ corruptibilibus: quia sunt composita ex materia ⁊ forma. Infinitum igitur esse in vigore cuius causa corpus ꝑm qꝫ est corpus impossibile est in corporibus siue celestibus siue alijs infinitum esse. Infinitum vo in tempore est necesse esse in corporibus celestibus ex diuersitate motoris: ⁊ moti in eis a corporibus generabilibus ⁊ corruptibilibus: ⁊ est impossibile in corporibus generabilibus ⁊ corruptibilibus quare virtutes eorū motiue sunt materiales ⁊ corpora sua que mouētur ab eis componuntur ex materia ⁊ forma. Corpora igitur celestia ⁊ generabilia ⁊ corruptibilia cōueniunt in hoc qꝫ actio ⁊ passio existens in eis sunt finite in se ⁊ per hoc mouentur in tempore ⁊ quedam sunt velocioria quibusdam cum hoc qꝫ virtutes eorum motiue non sunt materiales quia recipiunt ex modo illo receptionem finitam in tempore non receptione infinita ⁊ nō sequitur ex hꝫ qꝫ in corpore celesti ē vt⁹ finita i ipsa actiōe ⁊ passiōe: vt i eo sit vt⁹ finita i tpe nec sequ ex hꝫ qꝫ sit virt⁹ finite actiois ⁊ passiōis vt sit corp⁹ pol'e corrumpatur aut vt sit compositum ex materia ⁊ forma. Impossibilitas enim non debet esse nisi ex hoc qꝫ virtus finita in tempore sit ⁊ sit compositum ⁊ est manifestum qꝫ si ponerimus corpus celeste componi ex materia ⁊ forma sequitur in ipso esse virtutem finite actionis ⁊ passionis in tēpore. Et est manifestum qꝫ si in corpore composito ex materia ⁊ forma esset virtus infinita in tempore sequeretur in ipso esse virtutem infinitam in ipa actione aut passione ⁊ ē impossibile quod Aristo. intulit ex posse virtutum quibus mouentur corpora celestia in tempore. Et est manifestum qꝫ non sequitur etiam ex hoc qꝫ corpus recipit passionem finitam in se nō in tempore aut recipit actionē finitā i se nō in tempore aut recipit actionem finitam in se infinitam in tempore vt sit compositum ex materia ⁊ forma: sicut sequitur hic qꝫ actio ⁊ passio eius fuerit finita in tempore. Primum enim contingit ei ꝑm qꝫ est corpus tm̄. Secundum autem ꝑm qꝫ est corpus est compositum. Modus ergo deceptionis in hac questione est qꝫ fecit Aristo. putari contradicere sibi est equiuocatio istorum duorum nomum finitum: ⁊ infinitum qm̄ cum non distinguitur finitas ⁊ infinitas contingentes in tempore a finitate ⁊ infinitate contingentibus ex actione ⁊ passione ꝓtingt ista ambiguitas: ⁊ ex hac finitate in qua conueniunt corpora celestia ⁊ materialia declarauit Aristo. vniuersaliter corpus omne esse finitum ex finitate accidētis corpori ex hoc qꝫ est ex materia ⁊ forma ⁊ ex hoc abscinduntur dubitationes cōtra Aristo. ⁊ potest aliquis dicere qꝫ cum omne corpus agit per aliqd ⁊ patitur per aliud. necesse est vt omne corpus sit cōpositū ex materia ⁊ forma: ⁊ ad hꝫ dicamus hꝫ esse verum. s. qꝫ corpozum quoddam est compositum ita qꝫ forma non constituitur per materiam ⁊ ita qꝫ materia est subiectuz tm̄ ⁊ non materia cuius esse sit in potentia scilicet corpus celeste: ⁊ quoddam est compositum ex materia que est in potentia: ⁊ forma que constituitur per materiam. s. corpora generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ex hoc videtur qꝫ corpus dicitur de eis equiuoce: ⁊ qꝫ eternum ⁊ non eternum non cōcant in aliquo omnino: ⁊ ex hꝫ apparet etiam qꝫ corpus celeste nō datur ei subiectum nisi propter motum localem tm̄: corporibus autem generabilibus ⁊ corruptibilibus datur materia propter generationem ⁊ corruptionem: forma autem datur eis propter actionem: sed differunt quia in altero est infinita in tempore ⁊ in altero finita: ⁊ ideo illa sunt non materialia: ⁊ ista sunt materialia: ꝑm hꝫ igitur debet intelligi hec questio quam ignorauit diu ante logicā perscrutationē

Tum declaratum est ab Aris. qꝫ motus celi est primus motus: ⁊ ex hoc fuit declaratum qꝫ motus est in moto: sequitur ex hoc vt hoc qꝫ mouetur hꝫ motu sit eternum. Si enim esset generabile ⁊ corruptibile: tunc motus eius non esset primus motus: ⁊ cum considerauit res possibiles in motu eius ⁊ quiete fuit necesse etiam propter hoc qꝫ motus eius esset motus prim⁹ ante omnem motum alium vt motus eius sit eternus. Et cū declarauit ista. scilicet hoc corpus esse eternum ⁊ motum perscrutabatur primo de motu celi ⁊ inuenit istum motuz a virtute neqz grani neqz leui. ⁊ quia omnis virtus grauis aut leuis existit in corpore generabili ⁊ corruptibili ⁊ in natura generabili ⁊ corruptibili: aut anima si fuerit cum hac materia necesse fuit vt hꝫ virtus que neqz leuis neqz grauis sit in corpore simplici: ⁊ ipsam non habere subiectum aut contrariuz: ⁊ vt sit anima necessario non admixta materie sed anima corporis eterni: ita vt ista anima non sit abstracta a corpore suo ⁊ cum hoc separata ab ipso inquantum istud corpus non indiget ipsa: quia est permanens per se: sicut est dispositio de animalibus qne sunt cum virtutibus naturalibus. ⁊ vt illa anima sit in eo: nam omne motum ex se mouetur per virtutem existentem in eo. Et cum considerauit in istis virtutibus declaratum fuit ipsi ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus anime tm̄. Et cum considerauit de istis virtutibus appetitiuis celestib⁹ inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis. Et cum considerauit in virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas esse finitaz potentiarum. Et cum considerauerit in continuatione motus eorum fuit declaratum qꝫ causa continuationis mot⁹ earum non est ista virtus qua mouetur: sed illud quod largitur eis continuationem est aliquid appetibile: quia continuatio non prouenit nisi a motore nō moto: sequit̄ qꝫ istud mouens: neqz est corpus neqz potentia in corpore: ⁊ qꝫ est intelligentia abstracta: quod etiam declaratum est in libro de anima: scilicet qꝫ omne quod est tale: est intelligentia abstracta: ⁊ qꝫ istud corpus celeste intelligit hanc intelligētiaz Intelligere enim transmutat ipsum appetere ad illud: ⁊ cōsiderauit etiam de causa eternitatis celi: ⁊ declarauit in vltimo primi ce. ⁊ mun. in eo non cristere potentiam omnino ⁊ declarauit etiam de virtute qua mouetur celum localiter scilicet anima appetitiua ipsam non habere materiam nisi materiam que est in potentia in loco tm̄. Cum igitur sciuit has tres causas complecti scientiam de celo: ⁊ est declaratum ex hoc toto quod dixit in primo ce. ⁊ mun. s. qꝫ si in celo essent plures stelle aut maiores cessarēt mot⁹ ei⁹ aut minores ⁊ sic cessaret continuatio motus: motus enim est necessarius in continuatione: ⁊ fuit declaratum in omnib⁹ istis qꝫ dator continuat onis motus est dator motus celi: ⁊ nisi ipse esset destrueretur motus: ⁊ sic motus ⁊ celum: celum enim est propter motum suum: ⁊ si motus celi destrueretur motus entium inferiorum destrueretur: ⁊ sic mundus: erquo verificatur qꝫ dator cōtinuationis motui est dator cē omnibus alijs entibus Demonstratio autem qua vsus est in vltimo octaui physicorum. s. qꝫ virtus infinita non existit in corpore finito siue fuerit materialis siue non plures indurit ad errorem: ⁊ multotiens locuti fuimus de dissolutione questionis contingentis in ea ⁊ similiter locuti fuim⁹ de hoc quod contingit ex hoc: qꝫ primum motum ex se ⁊ ex alio est motum per accidens per naturam motoris sui: ⁊ hꝫ intendimus declarare: ⁊ est manifestū qꝫ qui destruxit scie tiam causarum illorum trium quesitorū qꝫ non complebitur in eo scientia celi.

Perscrutandum est de hoc qꝫ dicunt qꝫ corpus celeste est simplex ⁊ est spirituale. Intendunt enim in ipso esse dimensiones non i materia ⁊ ideo nō recipit alterationem in qualitatibus: neqz in substantia: ⁊ est sicut dixit themistius qꝫ sol ⁊ luna ⁊ alie stelle aut sunt forme. i. dimensiones non i natura. i. corpora spiritualia. aut habent materiaz equiuoce cū istis materijs. Nullus autem dubitat in hoc qꝫ sunt corpora q̄ mouentur: ⁊ etiam null⁹ dubitat qꝫ corpora non recipiūt alterationem ⁊ transmutationem i substantia nisi quia sūt in materia: ⁊ ideo inuenitur seis pl⁹ q̄z vnuz numero: ⁊ sūt species: ⁊ genera: corpora igitur celestia sunt corpora abso

juta a materia. Sed tamen fuit dubium de eis virum habeant materiam per potentiaz que est in eis invbi. Omnis enim potentia existit in materia: sed forte videtur q̄ ista materia habet esse medium inter materiam que est omnino in potentia: ⁊ inter actum purum. ſ. tres dimensiones in quibus non est potentia omnino: ⁊ sic potentia habebit gradꝰ ⁊ materia gradus: ⁊ per hanc potentiam indigent corpora celestia notore in quo non est potentia omnino. Joannes autem dedit questionem de qua plures considerantes non potuerunt euadere. Dixit enim: si mundus est finitus debet habere potentiam finitam: ergo est generabilis ⁊ corruptibilis. Et ad hoc dicendum est q̄ generatio ⁊ corruptio ⁊ omis motus est a virtute que est habitus: ⁊ omne quod caret causis motus necesse est habere quietem que est eius priuatio. ⁊ non est impossibile existere in corpore finito qđ caret motu quietem infinitam: lz corpus sit finitum: quies enim est priuatio ⁊ priuatio non est potentia. Unde dicit Aris. q̄ cuz stelle carent causis motus quas habent corpora celestia de necessitate habent quietem infinitā que est priuatio motus. ⁊ similiter dicit q̄ terra debet habere quietem infinitā que est priuatio motus quia caret agente motum in ea infinitū. Et ideo dicit q̄ quies que est in ea cōtingit necessario vt sit fortior virtute celi qua mouetur. Motus enim super ipsam est: motus enim impossibilis est in eo quod est quiescens cū careat causis motus: ⁊ hoc manifestum est per se. In celo igitur est priuatio infinita lz sit finitum cum quies sit priuatio non virtus sicut existimauerant qui dixerunt q̄ quies ē in eo per virtutem immo necessario est per priuationem virtutis: ⁊ ideo videmus loquentes in hanc questionem dicere vtrum permenens permanere per se: aut per dispositionem additam illi: ⁊ est permanentius per se. quia permanētia est priuatio motus: ⁊ priuatio nō accidit ei nisi quia caret agente motum: ⁊ scias q̄ est questio ⁊ valde bona: ⁊ sic consūmatus est libellus de substantia orbis. ⁊c.

¶ Auerrois cordubensis de substantia orbis liber feliciter explicit.

Aristotelis Stragyrite Metheororũ liber primus: cum Auerroys cõmentarijs nuper traductꝰ.

DE primis quidem igitur causis nature ⁊ de omni motu naturaliter. Adhuc autem de ꝑm superiorem lationeꝫ ꝓordinatis astrꝭ ⁊ de elementis corporalibus quot ⁊ que: et de ea que inuicẽ permutatione ⁊ de generatione ⁊ corruptione cõmuni dictum est ꝓius. Reliqua autem pars huius methodi est adhuc consideranda quã omnes priores metheorelogiam vocabant. Hic autem sũt quecunqꝫ accidunt ꝑm naturam quidem inordinationem: tamen ea que primi elementi corporum circa locum maxime propinquum lationi astrorum puta de lacte ⁊ cometis ⁊ ignitis: ⁊ motus phantasmatibuꝫ ⁊ quecunqꝫ ponemus vtiqꝫ aeris esse cõmunes passiones ⁊ aque. Adhuc autem terre quecũqꝫ partes ⁊ species et passiones partium ex quibus et spiritibus et terremotibus considerabimus omnes causas ⁊ de omnibus que fiunt ꝑm motum horum in quibus hoc quidem dubitabimus: hoc quidem attingimus aliquo modo. Adhuc autem de fulminũ casu ⁊ tymphonibus ⁊ incensionib⁹ ⁊ alijs circulationibus: quecunqꝫ propter coagulationem accidunt passiones ipsorum horuꝫ corporuꝫ. Per transeuntes autẽ de his speculabimur si quid possumus ꝑm inductum modum assignare de animalibus ⁊ plantis ⁊ vniuersaliterqꝫ ⁊ sigillatim: fere. n. his dictis finis vtiqꝫ factus erit omnis eius que a principio nobis electionis.

SIc igitur incipientes dicamus de ipsis primo. Quoniam enim determinatum est ꝓius a nobis vnum quidem principium corporum ex quibus constat circulariter latoruꝫ corporum natura: alia autem quatuor corpora propter quatuor principia: quorum duplicem dicimus esse motum: hunc quidẽꝫ a medio hunc autem ad medium. Quatuor autem existentibus his: igne: ⁊ aere: ⁊ aqua: ⁊ terra: omnibus quidem his supereminens esse ignem: substans autem terram duo autem que ad ipsa his proportionaliter se habent: aer quidem igni propinquior alijs: aqua autem terre. Qui itaqꝫ circa terram totam mũdus ex his constat corporibus de quo accidentes passiones dicimus esse suum mundum. Est autem ex necessitate continuus iste superioribus lationibus vt omnis ipsius virtus gubernetur inde: vnde enim motum principium omnibus illam causam putandum primam. Adhuc autem hic quidem perpetuus ⁊ finem motus non habens loco sed semper in fine: hec autem corpora omnia finitis distant locis ad inuicem. Quare accidentium circa ipsum ignẽ quidem ⁊ terram ⁊ syngenea his vt in materie specie eorum que fiunt causas oportet putare. Subiectum enim ⁊ patiens appellamus hoc modo: quod aũt sit causa vt vnum motus principiuꝫ eaꝫ que sem per motorũ causanduꝫ virtutẽꝫ.

RE sumẽtes igitur eas que a principio positiones ⁊ determinatas ꝓius determinationes dicamus et de lactis phantasia et de cometis et alijs quecunqꝫ existunt his syngenea entia.

Dicimus itaqꝫ ignem: ⁊ aerem: ⁊ aquam: ⁊ terram fieri ex inuicem ⁊ vnumquodqꝫ horũ in vnoquoqꝫ existere potentia: sicut ⁊ aliorum quibus vnum aliquid ⁊ idem subijcitur in quod etiam resoluuntur vltimum: primo quid dubitabit vtiqꝫ quis circa vocatum aerem quã oportet accipere ipsius naturam in mundo ambientem terram: ⁊ quomodo se habet ordine ad alia dicta elementa corporum. Adoles quidem enim vtiqꝫ terre quanta quedam vtiqꝫ sit ad ambientes magnitudines non immanifestum. Iaꝫ enim visum est per astrologica ⁊ theoremata a nobis q⁹ multo quibusdam astris minor est. Aque autem naturam constantem ⁊ separatam neqꝫ videmus neqꝫ contingit segregatam esse ab eo quod circa terram locato corpore: puta a manifestis mari et fluminibus ⁊ vtiqꝫ si quid in profundo imanifestuꝫ nobis est. Intermedium itaqꝫ terre ⁊ vltimorum astrorum vtrum vnum aliquod putandum esse corpus ꝑm naturaꝫ: aut plura: ⁊ si plura quanta ⁊ vsqꝫ quo determinata sunt locis. Nobis quidem igitur dictum est ꝓius de primo elemento quale ꝑm virtutem est: ⁊ quia totus qui circa lationes superiores mundus illo corpore plenus est: ⁊ hanc opinionem non solum nos existimamus habentes: videtur autem antiqua quedam existimatio ipsa ⁊ priorum corporum. Dictus enim ether antiquam accepit appellationem: quã Anaxago. quidem ignẽ idem putasse mihi igni videtur significare. Superiora enim plena igne esse: ⁊ ille eam que tibi potentiam ethera vocari putauit hoc quidem recte putans. Quod enim semper corpus currens simul et diuinum aliquid ꝑm naturam visi sunt existimare. ⁊ determinauerunt nominari ethera q⁹ tale tanq⁹ nulli eorum que apud nos idem existens. Non enim vtiqꝫ dicemus semel neqꝫ bis neqꝫ raro easdeꝫ opiniones reiterare factas in hominibus sed infinities. Quicunqꝫ autem ignem puruꝫ esse aiunt q⁹ ambiens ⁊ non solum lata corpora: q⁹ autem intermedium terre ⁊ astrorum aerem considerantes vtiqꝫ nunc ostensa per mathematica sufficienter forte

vtiqꝫ desisterent ab hac puerili opinione. Valde enim simplex putare vnumquodqꝫ latorum esse paruum magnitudinibus: quia videtur alpicientibus nobis hinc. Sic dictum quidem ⁊ igitur prius in his que circa superiorem locum theorematibus: dicemus autem eandem rationem ⁊ nunc. Si enim ⁊ distantie plene igne: ⁊ corpora constarẽt ex igne: olim annubilatum vtiqꝫ esset vnumquodqꝫ aliorum elementorum. At vo neqꝫ aere solo plena. Multum enim vtiqꝫ excederet equalitatẽ cõmunis analogie ad coelementaria corpora: ⁊ etiam si duobus elementis plenus qui intermedium terre ⁊ celi locus est: nulla enim vt est dicere pars terre ẽ moles in qua contenta est: ⁊ omnis aque multitudo ad ambientem magnitudinem. Videmus autem non in tanta magnitudine factum excessum molium cũ ex aqua disgregata aer fiat: aut ignis ex aere. Necesse autem eandem rationem habere quantam habet tantilla ⁊ parua ad factum esse ipsa aerem ⁊ totum ad totam aquam. Videtur autem nihil neqꝫ siquis dicat quidem non fieri hec ex inuicem equalia tamen virtute esse: ſm enim hunc modum necessarie est equalitatem virtutis existere magnitudinibus ipsorum quemadmodum vtiqꝫ si facta ex inuicem existerent. Quod quidẽꝫ igitur neqꝫ aer: neqꝫ ignis tñ replet intermedium locum manifestum ẽ. Reliquum autem perscrutãtes, dicere quomodo ordinata sunt duo ad primi corporis positionem. Dico autem aeremqꝫ ⁊ ignem: ⁊ propter quã causam caliditas a superioribus astris sit his que circa terram locis. De aere igitur dicentes primo sicut suppositum dicamus sic: ⁊ de his iterum. Si itaqꝫ fit aqua ex aere ⁊ aer ex aqua: propter quã quidem causam non constant nubes ſm superiorem locum: conueniebat enim magis quanto remotior a terra locus ⁊ frigidior: quia neqꝫ sic prope astra calida existentia est: neqꝫ prope radios a terra refractos: qui prohibent prope terram constare disgregantes caliditate consistentias. Fiunt enim nubium congregationes vbi desinunt iaꝫ radij propter spargi in imensum. Aut igitur non ex omni aere nata ẽ aqua fieri: aut si similiter ex omni qui circa terram nõ solum aer est sed velut vapor propter quod iteruꝫ cõstat in aquam. At vo si tantus existens aer omnis vapor est videbitur vtiqꝫ multum excedere que aeris natura et que aque: siquidem superiores distantie plene sunt corpore aliquo: et igne quidem impossibile quia exiccarentur alia vtiqꝫ omnia reliquitur autem aere: ⁊ quod circa terram totaꝫ aqua: vapor enim aque disgregatio est. De his quidẽ igitur dubitatum sit hoc modo.

Nos autem dicamus simul et ad dicenda determinantes ⁊ ad nũc dicta: quod quidem enim sursum ⁊ vsqꝫ ad lunam dicimus esse corpus alterum ab igne ⁊ aere: quoniam imo ⁊ in ipso hoc quidem purius esse: hoc autem minus sinceruꝫ ⁊ differentias habere: ⁊ maxime qua definit ad aerem ⁊ ad eum qui circa terram mundum. Lato autem primo elemento circulariter ⁊ corporibus que in ipso quod propinquum semper inferioris mundi ⁊ corporis motu disgregatum accenditur ⁊ facit caliditatem. Oportet autem intelligere sic et hinc incipientes: quod enim sub ea que sursum circulatione corpus velut materie quedam existens ⁊ potentia calida ⁊ frigida ⁊ sicica ⁊ humida: ⁊ quecũqꝫ alie his assequuntur passiones fit talis ⁊ est a motu ⁊ immobilitate cuius causam ⁊ principiuꝫ dixim⁹. In medio quidem igitur ⁊ circa medium est quod grauissimum ⁊ frigidissimum est segregatum a terra ⁊ aqua. Circa hoc autem et habita his aerqꝫ: et quod propter consuetudinem vocamus ignẽꝫ. Nõ est enim ignis: excessus enim calidi ⁊ velut seruor ẽ quod ignis: sed oportet intelligere dicti a nobis aeris q̃ quidem circa terram velut humidum ⁊ calidum esse propter vaporem ⁊ exhalationem habere terram terre. Quod autem super hoc calidum iam ⁊ siccum est: vaporis enim natura humidum ⁊ calidum: exhalationis autem calidum ⁊ siccum: ⁊ est vapor quod potentia vt aqua: exhalatio autem potentia vt ignis. Eius quidem igitur q̃ in eo qui sursum loco non constare nubes hanc existimandam causam esse: quia non inest aer solum sed magis velut ignis. Nihil enim prohibet ⁊ propter eam que in circuitum lationem prohiberi constare nubes in superiori loco: loco enim necessarium omnem qui in circuitu aerem quicũqꝫ intra peripheriam capitur definitam vt ⁊ terra sperica sit tota: videtur enim ⁊ nunc ventorum generatio in stagnantibus locis terre ⁊ non excederet ventos altos montes. Fluit autem aer in circuitu qui simul trahitur cum totus circulatione: ignis quidem est cum eo quod sursum elemẽto: cum igne autem aer continuus est quare ⁊ propter motum prohibetur congregari in aquam: sed semper quecunqꝫ pars ipsius grauctur extruso calido in superiorem locum deorsum fertur exhalato igne: ⁊ sic continue hoc quidem perseuerat aere plenum: existens hoc autem igne: ⁊ semper aliud ⁊ aliud fit vnumquodqꝫ ipsorum. De eo quidem igitur quod est non fieri nubes neqꝫ in aqua cõgregationem ⁊ quomodo oportet accipere de loco intermedio astrorum ⁊ terre ⁊ quo est corpore plenus tanta dicta sunt. De facta autẽꝫ caliditate quã exhibet sol magis quidem ſm seipsum ⁊ diligenter in his que de sensu conuenit dicere. Calidum enim quedam passio sensus est. Propter quã autẽꝫ causam fit non talibus existentibus illis ſm naturaꝫ dicendum ⁊ nunc. Videmus itaqꝫ motum q̃ potest disgregare aerem ⁊ ignire ⁊ vt lata liquefacta videantur

antur sepe. Eius igitur quod est fieri estum ⁊ calorem sufficiens est efficere ⁊ solis latio tm̃. Velocem enim oportet ⁊ non longe esse: que quidem igitur astrorum velox quidem: longe autem: que autem lune deorsum quidem: tarda autem: que autem solis ambo hic habet sufficienter. Fieri autem magis simul cum sole ipso caliditatem rationabile sumentes simile ex his que apud nos fiunt: ⁊ enim hic violentia latis vicinus aer maxime fit calidus: ⁊ hoc rõnabiliter accidit: maxime enim motus solidi disgregat ipsum propter hanc igitur causam pertingit ad hunc locum caliditas: ⁊ quia ambiens ignis per aerẽ spargitur frequenter motu ⁊ fertur violentia deorsum. Signum autem sufficiens q̃ qui sursum locus non sit calidus neq; ignitus est discursus astrorum ibi quidem enim non fiunt: deorsum autem q̃uis que magis moueantur ⁊ citius: ignitantur citius. Adhuc autem sol qui maxime esse videtur calidus: videtur albus: sed non igneus existens. His autem determinatis dicamus propter quã causam flamme accense apparent circa celum ⁊ discurrẽtia sydera ⁊ vocati a quibusdam dali ⁊ eges: hec enim omnia sunt idem ⁊ propter eandem causam: differunt autem per magis ⁊ minus. Principium autem horum et aliorum multorum aliorum hoc est calefacta enim terra a sole exhalationem necessarium fieri non simplicem vt quidam putant: sed duplicẽ: hãc quidẽ magis vaporosam: hanc autem magis spumosam: hanc quidem eius quod est in terra ⁊ super terram humidi vaporem: hanc autem ipsius terre existentis sicce fumosam: ⁊ harum spumosam quidem supereminere propter calidum humidiorem autem subesse propter pondus ⁊ propterea hoc modo ordinatum est quod in circuitu. Primo quidem enim sub circulari latione ẽ, quod caliduz ⁊ sicum quod dicimus ignem: innominatuz enim quod cõmune in omni fumosa disgregatione: attamẽ qua maxime natum est q̃ tale exuri corporum: si necessarium vti nominibus: sub hac autem natura aer.

Oportet autem intelligere velut hypercauma hoc quod nunc diximus ignem ordinatum circa vltimum spere que circa terram vt modico motu fortiens exuratur sepe sicut fumus est enim flamma spiritus sicci ardor. Quacunq; igitur maxime optume se habet talis consistentia: quando a circulatiõe mota fuerit aliqualiter exuritur. Differt autem sm hypercauma tis positionem aut multitudinem: siquidem enim latitudinem habeat ⁊ longitudinem hypercauma multoties videtur accensa flamma velut in area ardentis stipule. Si autem longitudinẽ solum vocati dali ⁊ eges ⁊ sydera: siquidem plus hypercauma fuerit sm longitudinem ⁊ latitudinem quando quidem quasi sintillat simul combustum: hoc autem propter igniri sm modica quidem ad principium autem eges vocatur. Quando autem sine hac passione dalus: quando vo longitudines exhalationis per modica ⁊ multipliciter dispersẽ sũt ⁊ similiter sm latitudinem: ⁊ profunditatem sydera putata volare fiunt. Aliquando quidem igitur motu exhalatio exusta generat ipsa: aliquando autẽ sub frigore consistente acre extruditur ⁊ segregatur calidum propter quod et latio ipsorum assimilatur magis proiectioni sed non exustioni. Dubitabit vtiq; quis vtrum velut que sub lucerna posita exhalatio a superiori flamma accendat inferiorem lucernam. Mirabilis enim ⁊ huiusmodi velocitas est: et similis proiectioni: sed non in alio et alio facto igne: aut proiectiões alicuius corporis sunt discursus. Videtur autem itaq; propter ambo etenim sicut ⁊ lucerna fit ⁊ quedam propter expelli proiciuntur velut que ex digitis elabentia vt ⁊ in terram ⁊ in mare videantur cadentia: ⁊ nocte et per diem serenitate existente videntur: deorsum autem iaciuntur quia coagulatio ad deorsum inclinat propellens propter quod ⁊ fulmina deorsuz cadunt. Omnium enim horum generatio non exustio sed segregatio ab expulsione est: quoniam sm naturam calidum sursum natum ferri omnino. Quecunq; quidem igitur magis in supremo loco consistunt exusta fiunt exhalationes: quecunq; autem demissius segregata propter concerni ⁊ infrigidari humidiorẽ exhalationem: hec enim congregata ⁊ deorsum tẽdens propellit inspissata ⁊ deorsum facit calidi proiectionem. Propter positionem autem exhalationis qualitercunq; contingat posita latitudine ⁊ profunditate sic fertur aut sursum aut deorsum aut ad latus. plurima autem ad latus: propter duabus ferri lationibus violentia quidem deorsum: natura autem sursum: omnia enim sm diametrum feruntur talia propter quod ⁊ discurrentiuz syderum plurima obliqua fit latio omnium itaq; horum causa quidem vt materia exhalatio: vt autem mouẽs aliquãdo quidem que sursum latio: aliquando autem aer̃ concreti coagulatio. Omnia enim hec sub luna fiunt. Signuz aut apparens ipsorum velocitas silis existens his q̃ a nobis proiiciũtur: que quia prope nos sunt multũ videntur velocitate pretergredi astraq; ⁊ solem ⁊ lunam. Apparent autem aliquando nocte serenitate existente cõsistentia multa phãtasmata in celo: puta latus ⁊ bothyni ⁊ sanguinei colores. Causa autem ⁊ in his eadem: cum enim manifestus est constans qui sursum aer ⁊ ignitio fiat: et ignitio aliquando quidem talis fit vt flamme videantur ardere: aliquando autem velut dali ferantur ⁊ sydera nullum inconuenies si coloratur idem iste aer constans omnimodis coloribus: per spissius. n. transparens minus lumen ⁊ refractionem suscipiens aer omnimodo colores faciet: maxime autem puniceum aut purpureuz: quia hi maxime ex igneo ⁊ albo apparent permixtis sm superappositiones

velut orientia astra ⁊ occubentia si fuerit cauma: ⁊ per fumum punicea apparent: ⁊ refractione autem facit cum speculum fuerit tale vt non figuraz sed colorem suscipiat. Quare non multo tempore maneant hec consistentia causa velox existens: ita tus autem disruptio lumine ex obscuro ⁊ nigro facit putare habere aliquam profunditatem. Multotiens autem ex talibus ⁊ dali excidunt cum congregantur magis: concretum autem amplius vorago videtur. Omnino autem in nigro album multas facit varietates velut flamma in fumo: de die quidem igitur sol prohibet: nocte autem puniceo excepto: alij propter similem colorationez nō apparent. De discurrentibus quidem igitur astris ⁊ ignitis: adhuc autem ⁊ de alijs talibus phātasmatibus quecunqz festinas faciunt phātasias has existimare oportet causas.

Incepit in hoc libro narrare intentionem cuiuslibet libri ex libris preteritis: ⁊ dicere locum eius ſm ordinem: postea declarabit intentionem huius libri: ⁊ illud qđ remansit sup̄ſipuz: postq̄z locutus erit in hac scientia. Et dicam⁹ q⁹ ipse quia iam locutus fuit de primis principijs cuiuslibet constituti per naturam: ⁊ locutus fuit cum hoc de accidentibus vniuersalibus entibus: sicut tempus ⁊ locus ⁊ reliqua de quibus oportebat loqui circa illa principia. Et hoc totum in libro de phisico auditu. Et conueniēs fuit hoc quod fecit ſ. q⁹ iste liber precedat in doctrina reliquos libros: quia ē vniuersalis vt declaratum est. Et locutus fuit postea etiaz de partibus mundi simplicibus. Et de formis eorum ⁊ de accidentibus cōmunibus eis: ⁊ hoc in libro celi ⁊ mundi. Et conueniens etiam fuit: vt iste liber sequatur in doctrina phisicum auditum: ⁊ precedere reliquos. Ipse enim est liber primus in quo considerat de qualibet re ex rebus sensatis. Et ideo incepit in eo prius de simplicioribus eis et declarauit formas eorum accidentia inuenta in eis.

Et cum complcuit hoc ⁊ fuerunt etiaz hic res communes cuilibet rei de rebus particularibus generabilibus ⁊ corruptibilibus: ⁊ sunt motus generationis ⁊ corruptionis simpliciter rei simplicis ⁊ composite ⁊ motus alterationis ⁊ augmentationis locutus fuit postea etiam de his rebus ⁊ posuit illa per que constituuntur omnes isti motus vniuersaliter: ⁊ hoc in libro de generatione: ⁊ etiam hoc fuit necessarium scilicet vt iste liber sequatur post librum celi ⁊ mundi ⁊ precedat alios. Nam ex quo intentio sua omnino fuit loqui de qualibet ente ex rebus particularibus generabilibus ⁊ corruptibilibus: incepit prius loqui in isto libro de rebus vniuersalibus sicut fecit in physico auditu cum declarauit res communes cuiuslibet rei naturalis: siue fuerit eterna siue corruptibilis siue composita siue simpler. Et postq̄z completa fuit ab eo hec consideratio vult considerare in hoc libro de rebus que inueniuntur in elementis ex accidentibus ⁊ aduenientibus: ⁊ hoc in elementis scilicet aer ⁊ terra de coruscationibus ⁊ de pluuijs et terremotibus ⁊ tonitruis ⁊ fulminibus: ⁊ ideo vocatur liber iste de signis superioribus. Et conueniens etiam fuit prius loqui de istis q̄z de alijs rebus particularibus: qz sunt magis simplices q̄z reliqua composita. Non cnī b̄ inueniuntur a complexione: cuius agens sit decoctio: sed causa in productione eorum est vna ex duabus exhalationibus. ſ. a calida ⁊ sicca fumosa: vel a frigida ⁊ humida: vt declarabitur. Et hoc totum in tribus primis tractatibus hui⁹ libri. in quarto autem libro ipse inuestigat de generatione corporum homogeneorum dat differentias eorum vniuersales. Nam illud quod dixit de intentione generationis compositi in libro de generatiōe non ē sufficiens in hoc. Sed ibidem locutus fuit de hoc in genere vniuersali eius: hic autem complcuit suam intentionem: postea autem ipse considerabit de quolibet genere entiuz particularium generabilium ⁊ corruptibilium: ⁊ incepit loqui de propinquioriby⁹ ex eis ad elemēta ⁊ de magis simplicibus ⁊ sunt mineralia. Et dicit ea per que quodlibet genus eorum completur. Et dat causas accidentium ⁊ aduenientium que inueniuntur in eis. Post hoc autem considerat de vegetabilibus in libro distincto. Cum autem complcuit hoc ibidem processit in consideratione de animalibus simpliciter: ⁊ de omnibus rebus que inueniūtur in eis de anima ⁊ corpore ⁊ de accidentibus. Sed consideratio de membris simplicibus ⁊ compositis eorum ⁊ de causis agentibus eorum ⁊ finalibus. ſ. vtilitatibus est in libro q vocatur de animalibus: ⁊ hoc in decem tractatibus vltimis huius libri. Consideratio autem de anima ⁊ de partibus eius est in libro de anima. Ipse etiam loquitur de sensatis ⁊ sensibus ⁊ differentijs eorum vltimis: ⁊ hoc in libro de sensu ⁊ sensato. Nam illa que declarata sunt de b̄ in libro de anima sunt res vniuersales. Et similiter loquitur de reliquis potentijs particularibus que inueniuntur anime: de somnis ⁊ reminiscentia in tractu separata. Locutus est etiam in tractu separato de motu locali animalis. Et dicit ea quibus iste motus perficitur. Nam iaz declaratum est in libro de anima potentia per quam fit iste motus: ⁊ vniuersaliter iste inuestigat de accidentibus que insunt animali in eo⁹q animal sicut somnus ⁊ vigilia ⁊ iuuentus ⁊ senectus ⁊ ispiratio ⁊ mors ⁊ vita ⁊ sanitas ⁊ egritudo. Ordo autem istorum librorum manifestum est q⁹ debet esse talis. Nam liber in quo loquitur de membris aliarum ⁊ eorum vtilitatibus precedet librum de anima. Naz hec sunt materie anime. Reliqua autem que diximus sunt post librum de anima. Sed iste ordo in consideratione animalis aliquid eius est necessarium: aliquid autem ſm melius. Quidam autem ex ijs libris quos narrauimus inueniuntur ab Aristotele: quidam autem non. Et nos loquimur de quolibet istorum si deus prolongauerit vitam ⁊ dabitur cum hoc nobis otium. Redeamus ergo ad illud in quo fuimus de consideratione huius libri. Aristo. autem incepit hic supponere quedam que iam declarata sunt in preteritis: ⁊ se habent tanq̄z radices posite ⁊ principia illius de quo vult loqui in hoc libro. Dicamus igit̄. Jam declaratum est in libro celi ⁊ mundi q⁹ corpora simplicia sunt quinqz quatuor elemēta ⁊ corpora celestia. Et declaratum est ibidem q⁹ quatuor sunt opposita in grauitate ⁊ leuitate ⁊ caliditate ⁊ humiditate ⁊ frigiditate ⁊ siccitate. Et q⁹ ex eis est aliquod leue simpliciter ⁊ est ignis: ⁊ graue simpliciter ⁊ est terra: ⁊ graue ⁊ leue simul ⁊ sunt aer ⁊ aqua. Et declaratum est ibidem q⁹ terra est in concauitate aque ⁊ aqua in concauitate aeris ⁊ aer in concauitate ignis ⁊ ignis in concauitate celi. Visum etiam est in libro de generatione ⁊ corruptione q⁹ ista inueniuntur quedam in quibusdam ſm mixtionē ⁊ ſm vicinitatem: ⁊ mari ne terra. Nam videtur sensui q⁹ tria elementa sunt in ipsa ſ. ignis ⁊ aqua ⁊ aer: ⁊ hoc per operationem corporum celestium in eis. Ignis autem videtur q⁹ sit in loco eius simplicior omnibus: nam reliqua elementa habent aliquam grauitatem in locis sui sicut declaratum est in libro celi et mundi. Et ideo oportet vt admisceantur quedam cum quibusdam. Sed non est eis leuitas ⁊ difficilis est mixtio eorum in igne: ⁊ declaratum est etiam ibidem q⁹ ipsa generā tur quedam ex quibusdam ſm q⁹ sunt contraria: ⁊ q⁹ hoc

inuenitur

inuenitur in eis ꝓpter quattuoꝛ qualitates :que sunt caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ humiditas ⁊ siccitas. Declaratum est ēt ibidem ſm quot modis inuenīt in eis generatio. Dictū est etiam ibidem q̄ causa efficiens generationis ⁊ coꝛruptiōis eoꝛum ſm perpetuitatem equalem ⁊ circulationem est motus coꝛpoꝛum celestium: ⁊ maxime motus solis in suo circulo obliquo. Videtur enim q̄ sol cum venit ad meridiem minuitur caliditas eius in septentrione ⁊ fortificatur: nam elementi aque ꝓpter intensionem frigiditatis ⁊ transmutatur aer in aquā ⁊ fiunt pluuie. Cum autem ascendit a meridie intenditur caliditas eius in septentrione: ⁊ augmentatur natura ignis ⁊ aeris. Et hec actio eius est ſm circulum .i. q̄ cum fuerit frigiditas in parte septentrionali est caliditas in parte meridionali ⁊ econuerso: ⁊ ideo hyems nostra est estas in parte meridionali. i. in climatibus quoꝛum distantia a sole in illa parte est distantia climatū nostroꝛum: ⁊ estas econtrario huius hic: ⁊ ex ipso per hos duos motꝰ fiunt duo genera exhalationū: vnū eoꝛum fumosum : ⁊ est calidum ⁊ siccum. Reliquum autem calidum ⁊ humidum vel frigidum ⁊ humidum. Declaratum est etiam in libꝛo celi ⁊ mundi causa in hoc q̄ sol calefacit ⁊ reliqne stelle: ⁊ q̄ hoc fit duobus modis vnus eoꝛ est motus: alius reflexio luminis. Sed videtur q̄ causa in calefactione solis cuꝰ fuerit ascendens in circulo suo obliquo directe versus capita nostra non est nisi per reflexionem trī ꝓpterea quia linee radiales sunt ꝓpinq̄ vt causent angulos rectos aut causent eos in terris in quibus sol aspicit e directo capita hominum. Sed calefactio que fit ꝓpter motum non videt de ea in ascensione ⁊ descensione mutatio sensibilis. Nam res in hoc non potest esse quin vno duoꝛum modoꝛum aut q̄ sit centrum celi solis centrum zodiaci: ⁊ q̄ sit distātia eiꝰ a directo capitis in septentrione ⁊ meridie distantia vna: ꝟ cum non curabimus de mensura terre respectu celi solis. sicut ponunt mathematici. Et non erit mutatio addita apud ascensionem. Nam non est ibidem ꝓpinquitas addita ſm mensuram. Aut q̄ sit sol i celo ecentrico aut epyciclo: ꝟz q̄ sequitur de necessitate ex velocitate motus eius ⁊ tarditate respectu zodiaci: ⁊ quomodocunq̄z sit dispositio i hoc erit opposita. Nam ipse in tempoꝛe ascensionis versus directū capitum nostroꝛum est magis distās : ⁊ in tempoꝛe descensionis magis ꝓpinqua. Nam aut seu altitudo inuenitur i medietate septentrionali zodiaci: ⁊ cum hoc sit ita oportet q̄ mutatio sequatur reflexionem trī: si non ponatur huic distantie mutatio sensibilis: vel q̄ sit dominans mutatio reflexionis: hoc si posuerimus huic distantie signum sensibile. ⁊ hoc non est remotum. Nam ſm hoc habebit ecentri cum mutationem in generatione. ⁊ videtur q̄ natura eā̄lizauit in hoc: ⁊ cum remittitur calor qui est per reflexionem fuit propinquitas vt accidat equalitas in calefactione: que est ꝓpter motum. ⁊ cum inuenitur caliditas que est per reflexionem est distantia vt remittatur calor qui est per motū ⁊ hoc sufficit vt ecentricum non sit frustra. ⁊ cum posite sūt he res sicut declaratum fuit ⁊ est quod sequitur ex isto motu plus generatio harum duarum exhalationum in terra idest caliditi ⁊ ficci: fumosi ⁊ calidi ⁊ humidi: aut frigidi ⁊ humidi. Hec igitur sunt supponenda tanq̄z fundamenta de eis de quibus hic volumus loqui: ⁊ precedentes ſm viam eius de qualibet re de qua dicemus in hoc libꝛo. Et dicamus q̄ res que hic queruntur: sunt cognitio causaꝝ ⁊ ꝓncipioꝛum propinquoꝛumz istoꝛum: sed enumeratio spērū eoꝝ apparet p̄ sensum. ⁊ illa q̄sita sunt per testimonium i loco superiori aeris ex his signis de quibus prius nos incepimus inuestigare de eis sunt quinq̄z species trī: discurrentia sydera ⁊ dali ⁊ eges ⁊ flāme accense ⁊ comete: aliter stelle saltantes ⁊ flamma ⁊ luminaria ⁊ eges seu caput ⁊ coma ta: ⁊ hec omnia communicant in materia ⁊ in causa efficiēte. Sed diuersificantur per diuersificationem figurarū eoꝝ que est ꝓpter diuersitatem figure seu apparentie materie ex ꝟ autem videtur peruenire ad causas haꝝ rerum naz he res quia impossibile est esse de substantia etheris. nam ipa sunt generabilia ⁊ coꝛruptibilia neqz possumus dicere q̄ sunt aliquod ex stellis fixis aut erraticis. Nam stelle quevi se sunt in preterito in antiquo tempoꝛe: sunt ille stelle q̄ apparent nunc ⁊ nulla earum deficit: ⁊ etiaz stelle erratice sūt determinati numeri. ⁊ iam declaratum est q̄ sol cum cale facit terram ascendunt ex ipsa duo genera exhalationum. vnum eoꝛum est exhalatio calida ⁊ sicca fumosa aliud autem vapoꝛ frigidus ⁊ humidꝰ: aut calidus ⁊ humidꝰ. exhalatio autem fumosa ascendit superius ꝓpter ꝓpinquitatem nature eius ad naturam ignis. Calidus autem ⁊ humidus in loco inferiori ipso: frigidus autem ⁊ humidus inferius calido ⁊ humido. exhalatio autem fumosa est magis disposita qualibet re inflāmabilis a paruo motoꝛe adueniente ei. Conueniens ergo est vt ista signa precedentia sint ex ista exhalatione cum inflāmantur seu accendūtur ex motu coꝛpoꝛis celestis: Signum autem huiꝰ est q̄ ꝟ multiplicanē in tempoꝛe multiplicationis huius vaporis fumosi: ⁊ hoc in tempoꝛe veris. ⁊ cum multiplicantur in hyeme significant ver. ⁊ vniuersaliter cum multiplicantur significant dominiuz huius exhalatiōis fumose. sicut dicit Aris. q̄ ascendit in terra romanoꝛum stella magna de stellis habentibus caudam in tempoꝛe hyemis : ⁊ fuit terremotus magnꝰ ⁊ tēpestas maris ꝓp fortitudinē vēti ita q̄ destruxit multas prouincias vel ciuitates: ⁊ cum hoc sit ita: ⁊ declaratū ē q̄ pria mā istoꝛ signoꝛ ē ipsa substantia fumosa ergo diuersificantur ꝓpter quantitatem huiꝰ exhalatiōis Sed stelle discurrentes fiunt duobus modis: vnus eoꝛum est cum fuerit exhalatio que accenditur extensa inequalium partium: ⁊ mouetur accensio ex vna parte ipsius ad aliam: ⁊ apparet videnti q̄ stella saltat ſm suam substantiam : ⁊ iste partes aliquando est accensio earum per motum ignis a quibusdam ad quasdam: ⁊ aliquando est hoc a motu celi. Cum accidit vt non sit accensio earum omnium simul. ⁊ ꝓpter hanc causam apparent in quibusdam eoꝛum cum saltant come seu caude: sed motus huius flamme seu accensionis cum fuerit ꝓpter motum aduentus ignis ad illas partes attractas: ⁊ fuerit attractio earū superius mānifestū est q̄ hoc est ignis de cuius natura est moueri sursum . Sz si sunt ille partes attracte inferius aut accense ad dextrum vel sinistrum causa in motu ignis ſm talem motum in his partibus. si posuerimus in eis ignem moueri per se seu ſm suam substantiam non est nisi quia querit materiam conuenientem. Naz non est in natura eius moueri inferius neqz ad dextrum vel sinistrum. Sed si posuerimus hanc generationem continuam non erit hic motus vere vnius mobilis ⁊ hoc videtur magis. Quod autem talis dispositio videtur de igne manifestum est visui de lycinio extincto . Nam cuz positum est lycinium ⁊ ponit: fumus ascendens ab ipso flāma lycinij accensi mouetur flamma super illum fumum ita q̄ accenditur lycinium inferius. Modus autem secundus de generatione istarum stellarum est cum fuerit illa pars fumosa inflāmabilis retēta seu clausa in aere frigido ⁊ humido: ⁊ hoc accidit ei cum fuerit extra suum locum. Cum ergo accenditur ille fumus ⁊ fit ignis expellitur ille ignis fortiter ⁊ velociter sicut sagitta proiecta: ⁊ hoc ꝓpter contrarietatem que est inter ipsā ⁊ aerē frigidū i quo fuit clausa: sicut tu vides res calidas fugere a rebꝰ frigidis: ⁊ egredit ille ignis p ptē subtiliorē illiꝰ aeris ⁊ miozis frigiditatis ⁊ aliqñ ꝟ est inferius ⁊ aliquādo hoc ē superiꝰ : ⁊ aliqñ dextrū ⁊ aliquando ad sinistrū. Sed qñ fit inferius est oīno necessarius seu coactus. Qui autem fit superius conjungunt

ei due res fugere a contrario: ⁊ ascendere superius. Sed cū sit ꝑm dextrum ⁊ sinistrum est compositus ex duobus motibus scilicet ex necessario ⁊ naturali cum fuerint eq̄liter ⁊ expellitur ad partem communem eius: ⁊ signum super hanc speciem motus est q̄ accidit aliquando ex fortitudie impulsus cadere super terram aut i marc: ⁊ iō videt iste stelle turbide ⁊ quasi igrossate a frigiditate que fecit eas cadere. Sz signū notū de flāma fit cū illa exhalatio fumosa congregata hz lōgitudinem ⁊ latitudinē ⁊ accēdit iflāmata ꝑm se totā sicut canna ⁊ restis longa cum accenditur. Sed vali seu luminaria fiunt cum illa exhalatio inflammata fit habens lōgitudinem magis q̄z latitudinem. Eges autem fiunt cū fuerit illa exhalatio inflammata habens linguas igneas: ⁊ iō assimilantur lane caprarum. Comete autem fiunt cum illa exhalatio attracta habet frigiditatē ꝑz vnā dispositionem cū inflāmat vel ꝓpter grossitiem ⁊ duritiē eius vel ꝓpter ea quia ibidem est materia ascendens ad ipsum ⁊ attrahit ipsam materiā ꝑm mensurā seu quātitatez illius qō resolutur ex ipsa vel ex ambab⁹ simul ⁊ maxime illi qui durant ꝑ aliquos dies. Et iō dī de cometis q̄ sūt flāme ꝑmanētes seu durātes. Nā non est differentia inter ista nisi hec dispositio. Comete etiam diuersificantur ꝑm diuersitatem figure eorū ⁊ hoc ex parte materie: ex eis enim est cuius coma seu cauda est rotunda seu circularis ⁊ hoc accidit aliquando vt appareat circulatio circundans aliquam stellā erraticam ⁊ accidit ei moueri per motū stelle ⁊ aliquādo est etiā hoc in eis in qbus nō est sup eos stella ⁊ tūc mouent̄ per motū totius: ⁊ hoc significat q̄ nō est aliqua apparētia accidens ex lumine stelle circūdans ipsam sicut in luna: ⁊ aliquādo extensio ei⁹ est recta ⁊ aliquādo longitudo ⁊ latitudo eius sūt equales sicut narrauerunt: ⁊ aliquando longitudo eius est maior latitudine eius ⁊ aliquando habēt qnqz latera: ⁊ vniuersaliter exhalatio ex qua fit sicut dicit Aris. nō est determinata sed diuersa ⁊ multū variabilis: ⁊ ꝑz extrema varia: Item accidit ei cauda: sed sunt iste stelle mote per motum celi: quia sunt ei ꝓpinque: ⁊ multotiens resoluuntur iste stelle ad stellas cadentes cum occurreret stelle cadens materie cōuenienti ei. Et hoc significat q̄ non sunt partes stelle neqz aliquid qō accidit ex societate earum: sicut videbatur multis antiquis. Ex istis autem signis que accidunt in aere sūt apparentie tm̄ sicut colores similes sanguini qui videntur in aere nocti: ⁊ turbidi q̄ videntur in ipso: ⁊ fosse ⁊ circulus siue rotunditas ⁊ iris habens vias ⁊ circulus latens siue rotunditas que vocatur in arabico almagara: ⁊ cā cōmunis omnibus istis signis est q̄ omnibus coloribus accidit cum diuersificatur medium in quo videtur diuersitas apparentie in ꝓpinquitate ⁊ remotione magnitudine ⁊ paruitate in colore siue tinctura in occultatione ⁊ apparentia: ⁊ hoc cognoscitur per visum. Nam res que videntur mediante aqua vidēt seu apparēt diuerse eis q̄ videtur mediā te aere: ⁊ etiam diuersificantur res que videntur seu apparent in aere ꝓpter diuersitatem partium eius. Causa autem huius diuersitatis pertinet ad perspectiuam. Illa autē de quibus loquitur Aristo. in hoc sermone circa hec signa sunt apparētie rubee: sicut sanguis: ⁊ turbide ⁊ rotunditas seu circulus lacteus ⁊ vniuersaliter omnia signa que apparent in nocte: ⁊ nos procedemus in hoc ꝑm ordinem eius. Et dicam⁹ q̄ apparentie seu colores rubei qui videntur in nocte causa in apparentia eorum est illuminatio luminis i nube grossa nigra. Nam de consuetudine luminis est cum occurrit corpori dyaphano grosso causare tincturam seu colorem ⁊ illustrare ⁊ facere ex hoc aspectu colorem mediuz inter albedinem ⁊ nigredinem, i. albedinem luminis ⁊ nigredinem nubis Et est rubeus ⁊ pauonacius. Nam visus non ꝑ potest distinguere eos ⁊ apparet hec tinctura quando temperamus seu intemperato. ⁊ signum huius est q̄ sol ⁊ reliq̄ stelle cum ascendunt in aere grosso sunt rubee: ⁊ similiter apparet ignis rubeus mediante fumo: ⁊ videtur q̄ causa i tinctura eius est illud quod admiscetur ei ex materia turbida: ⁊ ideo ipse in loco ꝓprio non habet tincturā, ⁊ ex isto genē est rubedo que apparet in occasu solis. Sed cause in diuersitate harum tincturarum in fortitudine rubedinis ⁊ debilitate eius est ꝓpter nubis in paucitate nigredinis eius ⁊ multitudine ⁊ ingrossitudine eius ⁊ subtilitate. ⁊ ex parte etiam multitudinis luminis ⁊ paucitatis eius ⁊ ex ꝓpiquitate ⁊ distantia: ⁊ ex debilitate visus ⁊ fortitudine eius. ⁊ ideo accidit in his apparentijs q̄ quedam harum tincturarum sunt valde rubee: ⁊ quedam subrubee: ⁊ quedā pauonacee: ⁊ vniuersaliter hec apparentia est ꝑm habitudinem agentis ⁊ recipientis se turbitudines que apparent i nocte ⁊ fouee: causa huius apparentis etiaz est cum fuerint sub lumie nubes intense grossitudinis ⁊ nigredinis ita vt non possit lumen ꝑ transire in omnes partes illius nobis apparent partes nigre nubis magis remote: ⁊ partes illuminate magis, ꝓpiq̄ ⁊ ipse sunt in vna superficie: ⁊ apparet vidēti q̄ illa loca nigra sunt fouee: ⁊ simile huic apparentie accidit colori albo cum nigro cum fuerit in vna superficie. Et hoc videtur ex illo quod faciunt pinctores. Ipsi enim quando pingere intendunt membra quasi extantia sicut manus pingunt ea cū tinctura alba: ⁊ membra profunda seu non exeuntia pingūt cum tinctura nigra. Hec autem apparentia in magnitudine ⁊ paruitate seu in intensione ⁊ remissione est ꝑm diuersitatem agentis ⁊ recipientis: sed ista signa non apparent in die ꝓpter intensionem luminis solis sed lumen agens ea est illud qō non est intensum sicut lumina de quibus dictū est vt luminaria ⁊ reliqua genera. Cause autez que de hijs se habent sicut differentie sunt dicte in pspectiua. Nā declaratum est ibidem q̄ cause harum apparentiarum est reflexio radij vel fractio eius.

De cometis Cap. ij.

DE cometis autez ⁊ vocato lacte dicamus dubitantes ad dicta ab alijs primo Anaxagoras quidem igitur ⁊ democritus aiūt esse cometas sympha sim errantium stellarum cuz ꝓpter ꝓpe venire putentur tangere inuicem. Italicorum aut: m quidam vocatorum pythagoricorum vnum dicunt ipsum esse errantium syderum sz p⁹ multum tempus phantasiam ipsius esse ⁊ excessuz ad modicum quod quidem accidit ⁊ circa Mercurij stellam quia enim modicuz disgreditur sepe non apparet: ita vt post multum temp⁹ appareat. Similiter autem his ⁊ qui circa hipocratem chiū ⁊ discipulum ipsius Eschilum enunciauerunt sed comam non ex ipso aiunt habere sed errantez ꝓpter locum aliquando accipere refracto nostro visu ab attracto humore ab ipso ad solem: quia autē descendunt tardissimo tempore apparet post tempus plurimum aliorum astrorum. Unde cuz ex eodem apparet subdeficiens per totum suum circulum: cedere autem ipsum ad arctum ⁊ ad austrum in intermedio igitur quidem tropicorum ꝓpter non attrahere aquam ad ipsuz quia ꝺsumpta est a solis latione. Ad austrum autem cum feratur: copiam quidem habere talis humiditatis: sed quia parua ē decisio circuli que sūper terram: que autez deorsum multiplex non potest visus hominum fractus ferri ad solem: neqz a propinquitate tropico loco neqz in estiuis versionibus existente sole:

ꝓpter

propter qđ in his quidem locis non ferri cometam ipsũ: quando vo ad boream relict⁹ extiterit accipe comã: quia magna est peripheria que desup orizõtis: que autem subtus pars circuli: parua facile enim visui hominum pertingere tunc ad solem. Omnibus autem his hoc quidem communiter accidit dicere impossibilia hic autem separatim. Primo quidem igitur dicentibus ꝙ errantium est vna stellarum cometa: errantes enim omnes in circulo animaliũ sub deficiunt. comete autem multi visi sunt extra circulum. Deinde ꝛ plures vno simul facti sunt sepe. Adhuc si propter refractionem comã habent: sicut uit Hipocrates ꝛ Eschilus: oportebat aliqñ appere ꝛ si comã stellã hãc: qñ qdẽ subdeficit ♑ ꝛ ad alia loca: comam autem non vbiqz habet: nũc autem nulla visa est preter quinqz stellas: iste autez sepe simul oẽs eleuate apparent super orizontem. Et manifestis ãt existentib⁹ ipsis oib⁹ ꝛ nõ apparentibus: ſz qbusdã existentibus apud solem nihil minus comete apparent facti sepe. At vo neqz hoc verum quod in hoc loco ad arctum sit cometes solum simul ꝛ sole existẽte circa tropicos estiuales. Magnus enim cometes factus circa eum qui in achaia terremotum ꝛ circa fluctus ascensum ab occasionibus equinoctialibus ortus fuit ꝛ ad austrum iam multi facti sunt. Sub principe autem Athenienſium eucleo molonis factus fuit cometa stella mense gamelione. i. octobre sole existente circa tropicos hyemales: ꝛ quid tantaz refractionem factam esse ꝛ ipsi impossibiliũ esse aiũt Communem autem ꝛ his ꝛ contactum dicentibus primo quidem quia ꝛ non errantium accipiunt comam quidam: ꝛ hoc non solum egyptijs credere oz equidem ꝛ illi aiunt: sed ꝛ nos vidimus. Earum. n. que in femore canis stella quedam habuit comam debilem tamen. Intendentibus quidem enim in ipsam debile factum est lumen: adiacentibus autem visum remisse plus. Adhuc autez omnes qui apud nos visi sunt sine occasu disparuerunt in loco super orizontem consumpti paulatim ita vt neqz vnius stelle derelinqueretur corpus neqz plurium: quoniam ꝛ magna stella de qua prius meminimus apparuit q dem in hyeme in gelu ꝛ serenitate a vespa sub actio principe: ꝛ prima quidem die nõ apparuit tanꝙ pre occumbẽs ante solem: sequenti autem apparuit quãtum contingit: minimum enim relictum fuit ꝛ mox occubuit: lumen autem extendit vsqz ad tertiaz partem celi: velut saltus propter quod ꝛ vocata fuit via: ascendit autem vsqz ad zonam orionis ꝛ ibi dissoluta fuit. Et quidaz Democritus obtinere voluit pro opinione sua. Ait enim apparuisse: dissolutis cometis stellas quasdam: hoc autem non aliquando oportebat fieri: aliquando autẽ non: sed semper. Adhuc autem ꝛ egyptij aiunt errantium ꝛ ad seipsas ꝛ ad alias fieri conuentus: ꝛ nosipsi vidimus stellam Jouis ꝛ in Geminis subeuntem cuidam his iã disparere facientem: sed non cometem factum. Adhuc autem ꝛ ex ratione manifestum. Stelle enim ꝛ simaiores ꝛ minores appareant: sed tamen indiuisibiles per se esse videntur: quemadmodum ꝛ si esset indiuisibiles tangentes nullam vtiqz faceret magnitudinem maiorem sic ꝛ quoniam non sunt quidem: videntur autẽ indiuisibiles ꝛ conuenientes nihil videbuntur maiores ſm magnitudines ex. flentes. qđ quidem igitur dicte de ipsis cause false existunt entes: si non per plura. Sed tamen per hec sufficiẽter palam est. Quoniam autem de immanifestis sensui putamus sufficienter demonstrasse ſm rationem si ad possibile reduximus ex his que nunc apparẽt existimabit vtiqz aliquis sic de his maxime accidere. Supponitur enim nobis mundi eius qui circa terram quantum sub circulari est latione esse primam partem exhalationem calidam ꝛ siccam: ipsam autẽ ꝛ continui sub ipsa aeris ad multũ simul circumducitur circa terram sub spera ꝛ motu circulari: lata autem ꝛ mota hoc modo quacunqz contingit bene dominabilis existens: sepe igitur propter quod dicimus fieri ꝛ dispersorum syderum discursus. Cum igitur in talem condensationem inciderit ꝓpter superiorẽ motũ principiũ igneum: neqz sit multũ valde vt cito ꝛ ad multum exuratur: neqz sit debile vt extinguatur cito. Sed plus ꝛ ad multum: simul autem desubtus accidat ascendere bene dispositaz exhalationem hic fit stella cometa. Qualitercunqz exhalatum extiterit figuratum: siquidem enim omniquaqz similiter cometes. si autem ad longitudinem vacatur progonias. Sicut autem talis latio stelle latio videtur esse: sic ꝛ mansio quasi similiter stelle mãsio videtur esse. Simile enim quod fit: velut siquis i palearum tumulum ꝛ multitudinem ũmiserit titionem. Aut ignis injiciat principium modicum. Videtur enim similis ꝛ syderum discursus huic: cito enim propter aptam dispositionem hypercaumatis succedit in longitudinez. Si itaqz hoc maneat ꝛ nõ consumaꝛ: pertransiens ãt maxime densatuz est hypercauma: fiet vtiqz principium lationis consumatio discursionis tale cometa est stella velut discursus syderis habens in ipso terminum ꝛ principiũ. quando igitur quidem in ipso inferiori loco principium consistentie fuerit per se apparet cometes. quando autem sub astrorum aliquo errantium: aut non errãtium a motu consistit exhalatio. tunc cometes fit horum aliquid: non enim apud ipsa astra coma fit. sed quemadmodum halo circa solem apparet ꝛ lunam assequentes ꝛ quidem transiatis: cum sic fuerit condensatus aer vt passio hec fiat sub solis itinere. Sic ꝛ coma astris velut halo est. Attamen halo quidem fit propter refractionẽ talis coloꝛe. Ibi autẽ in ipsis exhalationibus colo⁹ apparens est. quandoquidem igitur ſm stellam fit talis concretio eandem necesse manifestare lationem ꝛ motum cometam qua quidẽ fertur stella. Cum autem constiterit per se tũc sub tardantes videntur: talis enim latio mundi qui ci

ca terram hoc enim maxime insinuat non esse refractionem quandam cometam vt halo in hyper caumate puro ad ipsam stellam factaz ⁊ non vt dicunt qui circa Hypocratem ad solem: quia ⁊ per se fit cometa sepe ⁊ frequentius q̄ circa aliquas determinatarum stellarum. De halo quidem igitur causam posterius dicemus. De eo autem quod ē esse igneam consistentiam ipsorum: argumentum oportet putare q̄ significant facti plures spiritus ⁊ siccitates. Halam enim q̄ fiunt propter multam esse talem segregationem: quare siccioꝛem necessarium esse aerem: ⁊ disgregari ⁊ dissolui euaporans humidum a multitudine calide exhalatiōis: vt nō consistat facile in aquam. Manifestius autem dicemus ⁊ de hac passione quando ⁊ de spiritib⁹ dicendi fuerit tempus: quandoquidem igitur crebri ⁊ multi apparent sicut dicimus sicci ⁊ spumosi fiūt anni notabiliter: quando autem rariores ⁊ tenuiores magnitudine similiter quidem non fit: tale. At tamen vt frequenter fit quidem excessus spiritus: aut ꝑm tempus: aut ꝑm magnitudinem: quoniam ⁊ quando i egis fluuijs cecidit lapis ex aere a spiritu elevatus cecidit per diem. Accidit autem ⁊ tūc cometes stella factus a vespere ⁊ circa magnā stellam cometa siccam erat hyems ⁊ boꝛealis ⁊ fluct⁹ propter contrarietatez ventoꝛum factus fuit: i sinu quidem enim boꝛeas obtinuit: extra autem auster flabat magnus. adhuc autem sub principe Nicho maco factus fuit paucis diebus cometes circa egnoctialem circulum non a vespera faciens oꝛtum in eo qui circa cozinthum spiritus euenit. Eius autem quod est non fieri multos sepe cometas ⁊ magis extra tropicos q̄ intra causa solis ⁊ astroꝛum motus non solum segregans calidum. Sed ⁊ disgregans quod consistit: maxime autem causa quia plurimum in lactis congregatur regionem.

Sermo de cometis ex sua media expositione circa primum librum methaurorum.

Capi. ij.

Dicamus q̄ qdam philosophi vt Anaragoras: ⁊ Democritus dixerunt q̄ stella comata est stelle multe aggregate mote non firme ex stellis erraticis: ⁊ apparet sensui propter propinquitatez quarundam earum ad quasdam lumen coniunctuz seu continuum simile caude seu come. alie autem vt quidam de secta pythagoꝛe dixerunt q̄ stella comata est vna de stellis erraticis que aliquando apparet. cuꝰ autem que videtur in ipsa est additamentum paucum seu paruum in ipsa vult dicere q̄ est de suo coꝛpoꝛe sicut additamentum qđ apparet in marte aliquando in hac dispositione quasi cauda ipse enim ascendit ⁊ videtur quasi paruus postea variat̄ situs cū ascenderit ⁊ apparet aliquando ꝑm hanc dispositionē. hypocras autē ⁊ discipuli eius dixerunt q̄ cauda eius non est pars illius: sed accidit ei hoc accidens propter fractionem luminis eius ex humiditate aeris ⁊ accenditur in ipso: ⁊ hec humiditas accidit ei propter attractionem ipsi⁹ a sole ad ipsum inquit: ⁊ de natura huius stelle inter reliq̄s stellas erraticas est morari longo tempoꝛe sub sole: ⁊ ideo non apparet nisi in longo tempoꝛe magis q̄ apparent reliq̄ stelle erratice: dixit: sed apparet ei. Coma quādo apparet in aere ꝑm complementum eius circuitus ⁊ hoc vel in parte septentrionali vel in parte meridionali propter humiditatem que inuenitur magis i his duabus partibus: ꝫ cū fuerit in alia parte celi preter hec loca non apparet in ipso cauda propter humiditatem que est illic neq̄z est illic aliqd qđ sol attrahat ad ipsum: neq̄z id quod attrahit est hoc etiā dixerunt: ⁊ cum fuerit hoc ita in extremitatibus celi in parte meridionali non apparet nobis cauda eius propter declinationem illius a visu nostro: sed cum fuerit in parte septentrionali apparet quomodocunq̄z fuerit propter propinquitatem visus nostri in ista parte. s. propter propinquitatem illius a directo capitis nostri. dixit: ⁊ iste sunt opiniōes antiquoꝝ ex stellis comatis ⁊ sunt tres: ⁊ iam oportet nos prius inuestigare de istis: postea autem dicere id qđ apud nos est de hoc: ⁊ dicamus q̄ impossibile est vt sit stella comata stelle quedam erratice congregate vt dixerūt Democritus ⁊ Anaragoras ⁊ illoꝝ socij vel vt sit vna earum vt dixerunt ⁊ tali neq̄z id qđ dixit ypocras geometra ⁊ discipuli eius. si enim esset congregatio stellaꝝ erraticaꝝ vel vna eaꝝ nō viderentur stelle comete extra zodiacum: nam erratice nō trāseunt in latitudine earum zodiacum nisi parum. Iste autem scilicet comate apparent extra latitudinem. preterea si cauda vt dixit ypocras geometra eēt propter humiditatem aeris: sequereꝰ vt ista stella debet apparere aliquādo non comata sicut accidit lune de halo ⁊ soli de solib⁹ q̄ apparent prope. preterea si cauda accidit propter attractionem ipsius aerem humidam vel propter attractionem solis ipm ad se vel propter ista duo simul: necessarium esset accidere hoc omnibus stellis erraticis ⁊ non accidere vni earuz vt iste putauit. preterea ista stella. s. comata aliquando apparet ⁊ relique stelle quinq̄z ⁊ iam sunt discooperte: hoc autem significat q̄ hec stella non est aggregatum ex istis neq̄z vna earum preterea si stelle comate come earum esset apparentia non aliud: sequeretur vt species ipsarū sint multe. nos autem inuenimus species cometarū q̄nq̄z ita inuenimus hunc sermonem in translatione que peruenit ad nos ⁊ non est manifestus ⁊ debemus considerare de ipso. nam res que sunt per apparentiam seu propter visum iam determinate sunt sicut res naturales nisi vellemus dicere q̄ ipsi nō possunt complere causam propter quā inueniuntur quinq̄z species tm̄ per apparentiam: ⁊ si concesserimus eis q̄ esse earum est propter visionem seu apparentiam difficile ē eis dicere cur non sunt plures. nos autem faciliter possum⁹ dicere causam diuersitatis istarum propter figuram vaporis Inquit ille autem qui dixit q̄ iste non videntur nisi in parte septentrionali falsum est. Jam enim hec stella apparuit in alia parte a parte septentrionali ⁊ apparuit etiam cum sol fuit in ascensione sua estiuali: vult dicere vt puto q̄ si esset causa apparentie propter humiditatem aeris qui vadit in parte septentrionali cum esset sol in sua ascensione estiuali non esset in hac hoza in ista parte vapoꝛ humidus in quo accidit hec refractio. Inquit ⁊ iam vidi ego stellas comatas in parte meridionali i tempoꝛe Regis eucleo Adolonis. ⁊ vidi ipsas in parte septentrionali i ascensione sua hyemali vult dicere: ⁊ sol tunc est remotus ab ipsa ⁊ ipsi putāt q̄ cā qualitatis aeris dispositi ad refractionem sunt due res humiditas aeris ⁊ attractio solis illam humiditatem apud se Cum autem ipsa sit in septentrione ⁊ sol in meridie scilicet i suo solsticio hyemali tunc est remotus ab ipsa. Inquit ⁊ totum hoc est signum q̄ stelle comate non sunt de res quas diximus postq̄z aut erroꝝ boꝝ dictus est: ⁊ stelle comate vniuersaliter non sunt de stellis que sunt ꝓtes coꝛporis quiti: ⁊ q̄ cauda earum non est apparentia seu visio oculi tm̄ propter humiditatem: oportet iam vt sint stelle comate aer supaccēsus scilicet ille stelle ⁊ caude eoꝝ sil' ⁊ hoc cū fuerit b supaccēsio seu iflāmatio q̄ accidit ſ ꝓpiq̄ alicui de stellis erraticis: ⁊ caude sē ꝓpositę seu ꝓstitute ex appētia accidit a

lumine

lumine stellarum in vapore sibi propinquo superaccenso: ⁊ tunc continuatur seu coniungitur lumen huius stelle cū lumine huius vaporis ⁊ apparet longa: ⁊ hec cauda que est fumus accensus non est coniuncta seu continua cum stella: sed apparet continua cum ipsa q̄ lumen stelle continuatur cum lumine illius vaporis ⁊ apparet quasi ip̄m esse totum vnum lumen longum. Inquit ⁊ hoc accidens quod accidit stelle cum vapore ignito superaccenso est simile ei q̄ accidit circa lunam de alo ⁊ circa solem de solibus. Inquit ⁊ ideo apparet illa cauda color seu speculū illuminatum. Vnaz lumen cum expanditur in parte superaccensa retrogradatur seu reddit posterius sicut accidit in lumine illustrante in aq̄ ad parietem ⁊ apparet illuminatus: ⁊ id quod videt ex verbis Aristotelis hic de cometis est q̄ quedam sunt ignis accensus seu vapor accensus: ⁊ ista nō est differentia inter se ⁊ inflammationes seu corruscationes nisi q̄ iste durant propter conuenientiam materiei que illic ascendit ad ascensionem ⁊ multitudinem illius: ⁊ cum dissoluitur illa materia corrumpitur stella comata. Posuit etiam quasdam esse alterius speciei ⁊ sunt illa in quibus apparet cauda continua quibusdam stellis erraticis: ⁊ hec cauda est composita ex apparentia ⁊ ex vapore superaccenso: ⁊ Alexandro apparuit ℏ ⁊ videtur q̄ quelibet stella comata est ignis superaccensus siue cauda illius apparentie coniuncta alicui stelle: siue fuerit extra ipsas. ⁊ dicit q̄ Aristoteles. assimilauit hāc speciem cometarum alloni ⁊ solibus qui apparent ppe stellam ⁊ quia mouentur cum motu stelle: ⁊ non sūt apud ip̄m apparentia neq; in ipsis est aliqua pars ex apparentia: ⁊ videt q̄ magis cōueniens est de eis que apparēt cōiuncte alicui stellarū vt causa illius seu illarum sit cōposita ex apparentia ⁊ vapore superaccenso propter id quod apparet in eis de lumine lustro ⁊ puro vt narrauit Aristoteles: ⁊ q̄ ēt apparent continue seu coniuncte stelle: cognoscere autez veritatem de hoc est per considerationez accidentium earuz. Nam cum genus rei fuerit ignotum non est dubium q̄ nō debemus declarare seu stabilire genus eius ⁊ postea verificabitur affirmatio seu assignatio cause eiusdē: ⁊ p̄m hoc nō erit differentia iter suū sermonē ⁊ causa huius speciei stellarum scilicet quarum cauda est apparentia tm̄ ⁊ inter sermonē ypocratis geometre: nisi q̄ isti dicūt q̄ color seu res ex q̄ apparet hoc est aer humidus ⁊ Aristoteles dicit q̄ est vapor siccus: ⁊ q̄ ipsa est cōposita ex apparentia ⁊ igne. Preterea ipsi etiam ponunt hoc in quibusdam stellis erraticis solum ⁊ Aristo. videt hoc esse possibile ⁊ qualibet stella preterea Aris. posuit visionem seu apparentiam cām particularem scilicet quibuldam: illi autem causam vniuersalem scilicet omnibus: sed p̄m opinionem Alex. nulla est cōuenientia inter dictum istorum ⁊ dictum Aris. Hec sūt verba Cōmentatoris in dicta expositione.

De lactea. Capi. iij.

Qualiter autem ⁊ propter quam causaz fit: ⁊ quidē lac dicamus iā p̄discutientes āt ⁊ de hoc que ab alijs dicta sunt primo vocatorum quidem igitur pythagoricorum quidam aiunt viam esse hāc bi gdē excidentiū cuiusdā astrorum p̄m dictā sub Phetōte lationem. Hi autem solē hoc circulo aliquando delatuz esse aiunt velut igitur exustū esse huuc: locum aut aliquam aliam talem passionem passum esse exhalatione ipsorum. Inconueniens autem non cointelligere q̄ siquidē hec erat causa oportebit: ⁊ zodiacum circulum sic habere ⁊ magis q̄ cum qui lactis. Omnia enim in ipso feruntur errantia ⁊ non sol solum. manifestus autez nobis tot⁹ circulus semper eni ipsius manifestus semicirculus nocte. Sed nihil videtur tale passus nisi quia copulatur pars ipsius ad lactis circulum qui autem circa Anaxa. ⁊ Democritum lumen esse lac aiunt astrorum quorundam: solem enim sub terra latum non respicere quedam astrorum quecunqz quidem igitur aspiciuntur ab ipso horum q dem non apparere lumen: prohiberi enim a solis radijs. Quibuscūqz autem obstruit terra vt non aspiciantur a sole horum proprium lumen aiunt esse lac. Manifestum autem q̄ hoc impossibile: lac quidem enim semper idem ⁊ in eisdem est astris: apparens enim maximus ens circulus a sole autem semper altera que non aspiciuntur: quia non in eodem manet loco. Oportebat igitur translato sole transferri ⁊ lac: nunc autem non apparet hoc factum. Adhuc autem si quemadmoduz ostēditur nunc in his que circa astrologiam theorematibus solis magnitudo maior q̄ que terre: ⁊ distantia multo maior que astrorum ad terram q̄ que solis: sicut que solis ad terram q̄ qūe lune: non itaqz longe alicubi a terra conus qui a sole coniacet radios neqz vtiqz vmbra terre que vocatur nox erit apud astra: sed necesse solem in omnia astra prospicere: ⁊ nulli ipsorum terram obsistere. Amplius autem est tertia quedaz suspitio de ipso: dicunt. n. quidam lac esse refractionem nostri visus ad solez sicut ⁊ stellam cometam. impossibile autem ⁊ hoc: siquidem enim videns quieuerit ⁊ speculum quod videtur omne in eodem signo speculi eandem apparebit vtiqz pars emphaseos. Si autem moueat speculum ⁊ quod videtur in eadem distantia quidē ad videns ⁊ quiescens ad inuicem: aut neqz eq̄ velociter: neqz in eadem quidem distantia impossibile eandem emphasim in eadem esse parte speculi: que autem in lactis circulo lata astra mouentur ⁊ sol ad quem refractio manentibus nobis ⁊ similiē ⁊ equaliter. Ad nos distantia ab ipsis autem non equaliter quandoquidem enim delphis noctibus medijs oritur: aliquando autem viluculo partes autem lactis eedem manent in vnoquoqz: ⁊ quidē non oportebat si erat emphasis. Sed non in eisde esset hec passio locis. adhuc autem nocte in aqua ⁊ talibus speculis lac quidem illucescit aspicientib⁹ visum autem refrangi a sole quomodo possibile.

Quod quidem igitur neqz via planetarum nulli⁹ neqz lumen est neqz respectorum astrorum neqz refractio ex his manifestum: fere autem hec solum sunt que vsqz nunc tradita sunt ab alijs. Nos autē dicamus resumentes principium nobis suppositū Dictum enim est prius q̄ extremuz dicti aeris potentiam habet ignis ⁊ motu disgregato aere segregatur talis consistentia qualem ⁊ cometas stellas eē dicim⁹. Tale itaqz oz itelligere factū qō gdē i illis: cū nō p seipsa fuerit talis segregatio: sz ab ali-

quo astrozum aut sirozum: aut errantium: tunc enī hec videntur comete quia assequuntur ipsarum lationem: quemadmodum soli talis concretio a qua propter refractionem halo apparere dicimus: cū sic fuerit dispositꝰ aer. Quod itaqꝫ ꝑm vnū astrorum accidit hoc oportet accipere factum circa totum celum: ꝛ frigidiozem lationem lactei motionem. Rationabile enim siquidem vnius astri motus ꝛ eum qui omnium facere tale aliquid ꝛ arripere: ꝛ cum his adhuc ꝑm quem locum creberrima ꝛ plurima ꝛ maxima existunt entia astrozū. Quod quidem igitur animalium propter solis lationem ꝛ planetarum dissoluit talem consistentiam. propter quod quidem multi cometarum extra tropicos fiunt. adhuc autem neqꝫ circa solez neqꝫ circa lunam fit coma: citius enī disgregatur q̄ꝑ vt constet talis concretio. Iste autem circulus in quo lac apparet aspicientibus ꝛ maximus est existens ꝛ positus situ sic vt multum tropicos excedat. Adhuc autem locus plenus ē astris lucidis ꝛ fulgidissimis adhuc spozadicis vocatis: hoc autem est ꝛ oculis videre manifestuz vt ꝛ propter hoc continue ꝛ semper hec omnis aggregetur concretio. Signum autem ipsius etenim circuli amplius lūmē est i altero semicirculo habente duplatum. In hoc enim plura ꝛ crebziora sunt astra q̄ꝑ in altero tanq̄ꝑ non propter alteram aliquam causa facta claritate q̄ꝑ propter astrozum lationem. Si enim ꝛ in hoc circulo fit in quo plurima ponuntur astrozum ꝛ ipsius circuli in quo videntur magis spissa esse ꝛ magnitudine ꝛ multitudine astrozum hanc verisimile existimare conuenientissimam esse causam passionis. Consideratur autem ꝛ circulus ꝛ que in ipso astra ex subscriptione: spozadica autem vocata siquidez in speram non erit ordinarie: quia nullam per finē habet vnumquodqꝫ potentiam manifestam: ad celum autez respicientibus est palam. In solido. n. hoc circulozum intermedia plena astris talibꝰ sūt in alijs autem deficiunt manifeste. Quare autem siquidem ꝛ de apparendo cometas acceptamꝰ causam tanq̄ꝑ dictam mediocriter ꝛ de lacte eodē modo existimandum habere. Quod enim ibi circa vnum passio hoc circa circulum quendam accidit fieri eadem. Et est lac vt est dicere velut diffinitū marimi circuli propter segregationem coma: propter quod quemadmodum prius dixim⁹ non multi neqꝫ sepe fiūt comete: q̄ ꝓtinue ē segregata ꝛ segregaꝫ ꝑm vnāquāqꝫ periodū in hunc locū semp talis consistētia. De factis quidē igitur in eo qui circa terram mundo continuo lationibus dictum est: de discursu quidem astrozum ꝛ ignita flamma: adhuc autez de cometis ꝛ vocato lacte fere enim sunt tot passiones apparentes: circa locum hunc.

De via lactea. Et disgressio Auerrois. Cap. iij.

POstq̄ꝫ autem locuti sumus de ℔ debemus nos transferri i circulatione seu via lactea: ꝛ est signū quod videꝫ in celo: sed opz prius loqui de dispositione huius an sit apparentia tm̄ an genus eiꝰ est cometarum. Ex verbis aūt Alexandri videꝫ q̄ genus eius ꝛ genus cometaz est vnum. Ipse enim putauit q̄ circulatio lactea est sub celo. Nam q̄ multi comete causāt̄ sub quibusdam stellis ꝓpter fortitudinem accēsionis stellaz: accēdentium exhalationem fumosam q̄ est sub eis: possibile ē in hac parte celi si sit habēs multas stellas ꝓpinquas magis q̄ꝫ in reliquis vt accidat eis ꝑm totuz tale accidens. ꝛ nos debemus considerare partes syllogismi: ꝛ si acceptum sit in eo aliquid in quo continetur fal sum vel non. ꝛ dicamus q̄ minoꝛ propositio ꝛ est q̄ hec loca celi habent multas stellas ꝓpinquas magis q̄ꝫ relique partes celi debet verificari per sensum: maioꝛ autem propositio que est q̄ stelle in eo q̄ stelle de consuetudine natura earum est accendere illud q̄ est sub eis ex exhalatione fumosa ꝛ attrahere ℔ ad ipsas. ꝛ cum fuerīt stelle plures vel maiozes est operatio eaz maioꝛ: est vera per meā vitaz Et apparet hoc per inductionem in iflāmatione ꝛ accēsiōe Mā ꝑm multum videnē sub stella. Sed quod sequitur ex ℔ sermone est q̄ in illo loco celi fiunt hec signa ꝑm plurimum Sed q̄ he stelle accidit ex multitudine earum accendere aerem sub ipsis semper ꝛ non cessare ab hoc videtur nobis ℔ non sequi ex sermone predicto nisi fuisset positum in principio inuestigationis q̄ ē exhalatio accensa tanq̄ꝫ res cuiꝰ eē est mandatum per se. ꝛ ideo ꝑm hoc per ea que declata sūt potest assignari cā huius ꝑm istū modum. Sed q̄ sit differentia simpliciter concludens causam ꝛ esse simul vt sicut videtur ex dictis Alex. nondū est declaratum. ꝛ hoc cū sit ita considerabimus nos si sequitur ex positione huius cōclusionis falsum vel nō: ꝛ est quod circulatio lactea est exhalatio accensa i lōgitudie celi. ꝛ dico quod cū hoc sit ita positum segē de necessitate vt accidat stellis que videē mediāte hoc signo diuersitas visionis seu aspectꝰ i climatibꝰ diuersis ꝛ locis diuersis ere. Mā ipe videē mediāte isto corpe accēso.

¶ Et videē i supficie eiꝰ. ꝛ accideret ex ℔ vt sint linee q̄ exeūt a visu nostro in diuersis climatibus ꝛ in diuersis locis terre ad vnāmet stellam: per quas tangit superficiem illiꝰ corpozis cum trāseūt in ipso in locis diuersis eius ad vnāmet stellā ꝑm loca diuersa illius signi. s. vie lactee. exempluz huius: nā nos videmꝰ aquilā volantem in parte huius signi i oriēte i terra nostra. ꝛ sequeretur igitur ꝑm hoc cum translati fuerimus ad partem oppositam terre nostre ꝑm longitudinem i illa que est minozis longitudinis q̄ꝫ terra nostra: videre illud in secundo latere seu in alio hoc autem nunq̄ꝫ accidit: ꝛ inuestigat de hoc in locis diuersis ille q vult intelligere hoc: hoc autem sequitur de necessitate. Maz res que fiunt sub celo lune accidit ei diuersitas visionis seu aspectꝰ sicut declaratum est in mathematicis. ꝛ etiam vt dictum est si hoc signum esset exhalatio accensa sequeretur q̄ minoraretur in hyeme ꝛ multiplicaretur in estate. ꝛ in vno anno esset maioꝛ: ꝛ in alio maioꝛ: hoc autez nunq̄ꝫ apparet: sed est semper ꝑm vnam dispositionem. ꝛ videtur q̄ si esset talis exhalatio perpetua in aere ꝑm magnitudinem huius loci corrumpereē totus aer ꝛ transmutaretur ad ignem. ꝛ etiaz saltem in parte coꝛrespondente ei in terra eēt signū sensibile in paucitate pluuiarum ꝛ vniuersaliter in extensione caloris ꝛ illis que sequuntur ex ipso. ꝛ postq̄ꝫ declaratum est ex his sermonibus q̄ via lactea non est exhalatio accēsa: videtur q̄ est conueniens vt sit apparentia tm̄. Nam q̄ impossibile est ponere hoc signum sensatum in corpore celi. Nam illud quod videtur de partibus eius sunt stelle tm̄:: ipse semper videntur rotunde sicut declaratum est de figura earum hoc autem signum videtur semper longum. Remanet ergo vt sit hoc accidens eueniens celo stellarum lucidarum q̄ꝑ pinquarum in superficie corpozis accensi mediante quoꝝ dentur ille stelle ꝛ illud est ignis cuius esse declaratum. Mā propter propinquitatem earum accidit eis vt reflectātur lu

mina eaz

mina earum in superficie ignis aut huius corporis fumosi
q̄ hoc est illud quod ē quasi medium intra aerem q̄ ignem.
Cum ergo reflectuntur admiscentur lumina: sicut si imagi
nati fuerimus q̄ circulatio seu rotunditas que est in luna
sit magis q̄z vna luna ita vt circulationes ingrediunt q̄dā
in quibusdam. Tunc enim accideret eis in visiōe figura lō-
ga. Sed differentia inter circulationem lacteam q̄ rotundi
tatem seu circuitum est: q̄ apparentia seu color mediante
quo videtur circuitus est generabile q̄ corruptibile. Color
autem mediante quo videtur hoc accidens in stellis est eter
nus. Et ideo videtur q̄ sit hoc consequens naturam ignis
in eo q̄ ignis: q̄ vniuersaliter naturam corporis mediante
quo videntur iste stelle. Et videtur q̄ stelle habeant in illo
corpore aliquam actionem q̄ aliquam preparationem vt re
cipiant talem visionem. propterea q̄ hec pars celi est diuer
sa a reliquis partibus eius. Et ex hoc videtur q̄ sermo in
hoc signo perficitur per hos duos modos: q̄ sic inuenimus
Aristo. fecisse: q̄ hoc apparet ex verbis eius in translatione
que peruenit ad nos. Et si forte Ale. voluit hoc: verum est
tamen q̄ mandatū sui sermonis non iudicat hoc: cum hoc
q̄ iam remansit super ipsum pars non pauca ex hoc sermo
ne. Et forte posuit hoc ꝓm breuitatem: vel forte est propter
errorem accidentem in translatione. Nā multotiens perue
nitur intentio rerum propter translatores: q̄ sequitur ex h̄
mutatio in sermone. Alexander enim magis dignus est q̄z
vt putetur de eo sermo predictus cum hoc q̄ inueniatur
in libro Aristotelis oppositum eius.

¶ In media sua expositiōe circa viam lacteā ingt: q̄ post q̄z
dixim⁹ de cometis dicamus nūc de galasia dicēdo quid
est q̄ quomodo seu qualis est. Incipiendū tamē de hoc pri-
mo narrando opiniones antiquorum q̄ quomodo inter se
differunt. q̄ dicamus q̄ pythagoras q̄ eius socij direruṅ de
via lactea q̄ ipsa est vniuersaliter vestigium vie que fuit ex
motu quarundam stellarum in ipsa in tempore antiquo cū
corrupte sunt ipse stelle in quodam tempore: q̄ facte sūt flā-
ma seu lumen accensum q̄ quedam earum corruperunt quas
dam q̄ mote fuerunt q̄ mixte quedam cum quibusdam: qdā
aūt horum direrunt q̄ sol fortasse ambulauit in quibusdā
horis in ista loca celi q̄ quod apparet ē vestigium vie eius
error aūt horum manifestum est per se: si enim via lactea eēt
ex vestigio vie solis necessarium esset vt sit hoc vestigium i
planetis ad quos vadit sol: q̄ relique stelle erratice: sed tale
vestigium non inuenitur in eis: igitur ipsa non est vestigiū
vie seu ambulationis solis: tacuit aūt destructionem prime
opinionis: nam ipsa ē manifeste corruptionis per se ex iam
dictis q̄ ex historijs scriptis. Jam enim declaratum est hoc
corpus esse ingenerabile q̄ incorruptibile: neq̄z dictum est
omnino ab aliquo fidedigno astrologo seu considemēte q̄
illic fuerunt stelle q̄ fuerunt corrupte. Jnquit. Socij autem
Anaragore q̄ Democriti direrunt q̄ galasia est lumen stel-
larum ad quas non peruenit lumen solis cum terra occul-
tat ipsas id est cum interponitur terra inter ipsas q̄ solem.
Sermo autem iste erroneus est duobus modis: vnus cor
est q̄ si hoc esset ita necessarium esset vt stelle quib⁹ hoc ac
cidit eēnt obscure per remotionem solis scilicet q̄ non vide
rentur in galasia stellemet. Secundus autem est q̄ si con-
cesserimus q̄ vmbra terre peruenit ad illum celum sequere
tur q̄ moueretur seu mutaretur hec vmbra ab oriēte ad oc
cidentem sicut mouetur sol sub terra ab occidente ad orien
tem. Jnquit q̄ error istorum etiā manifestus est ex declara-
tis in mathematicis astrologis. Jam enim declaratum est
q̄ vmbra terre est acuta: propterea quia sol est valde ma-
ior terra q̄ q̄ hoc acumen non pucnit ad stellas fixas: ppte
rea q̄ distantia stellarum fixarum a terra est multipler di-
stantia solis a terra cum magnitudine solis q̄ paruitate ter-
re: cum igitur hoc acumen non attingat celum stellatum i
quo est galasia q̄ lumen solis cum est sub terra attingit locū
galasie. quomodo igitur dicere possum⁹ q̄ galasia est vm-
bra terre: q̄ non debes scire q̄ non est verum etiaz vt sit ga-
lasia dilatata vmbra quam affirmauerunt quidam poste-
riores mathematici: propterea q̄ galasia est longa q̄ terra
est rotunda. Jnquit. alij autem direrunt q̄ galasia est vesti
gium causatum ex reflexione radij solis ab aere ad illum lo
cum sicut reflectitur radius a speculo super parietem super
quem non cadit lumen sine reflexione. s. per se vt direrunt
de stellis comatis. hoc aūt est error si. ⁊D. via galasia esset
lumen reflexum ab aere moueretur per motuz luminosi q̄
est solis sicut mouetur lumen reflexum per motum luminan-
tis: nos autem videmus galasiam in nocte q̄ in die quando
hoc est possibile in vno loco semper: q̄ sequeretur ꝓm hanc
opinionem etiam vt sit speculum ex quo fit reflexio coniun-
ctum seu firmum secus oportet hoc in luminoso seu in lu-
minante: hoc autem impossibile est in aere vt sit in ipso q̄si
speculum firmum seu coniunctum semper nisi ipsum ha-
beret causam perpetuam. Jnquit: iam igitur declaratum ē
q̄ galasia non est via quarundam stellaz neq̄z ē ex vmbra
terre neq̄z est apparentia accidens in reflexione a sole. Di-
camus igitur q̄ galasia ꝓm hunc modum est quem non vi
cam: iam igitur declaratum est q̄ aer propinquus corpo-
ribus celestibus est inflammatus ignitus q̄ apparent in lo
co in quo videtur galasia in celo stellato stelle multe magne
q̄ parue lucide q̄ ꝓpinque lapideate vt posuit Ozietes q̄ alij
considerantes de hac via: q̄ cum he due propositiones ve-
rificate sunt nobis possumus ex eis concludere duas con-
clusiones: vna earum est q̄ galasia est ex reflexione luminū
harum stellarum in aere inflammato existente in hoc loco
q̄ ꝓm hoc oportet si ipsa sit apparentia vt sit lumen agēs ap
parentiam firmum q̄ eternum q̄ speculum semper perma-
nens: hoc autem contingit in hoc sermone: speculum autē
seu q̄si speculū est propter multitudinez stellarum illic exi-
stentium: necesse est enim vt iste locus caleſiat q̄ subtiliatur
magis alia parte aeris contigui ex reliquis partib⁹ celi ita
vt subtilitas q̄ puritas eius sit causa ad reflexionem: si con-
cesserimus q̄ subtiliatio q̄ purificatio est causa reflexionis
q̄ autem illic sit lumen firmum magis intensum lumie exi
stente in reliquis partibus celi: manifestum est cum hec ps
celi habet plures stellas. hoc aūt fundatur in hac radice. s.
q̄ corpus celeste nō potest recipere speculum seu non pōt
esse quasi speculum. conclusio aūt secunda que apparet pri
mo aspectu sequi ex hoc dicto est q̄ galasia est aer accensus
ignitus sicut est dispositio in cometis: q̄ ꝓm hoc oportet si
esset: ita vt sit agens firmum illic seu ꝓmanēs huic igni p-
prium semper huic loco: hoc autem est multitudo stellarū
existentium in illa parte celi. Alexander autem credidit de
galasia q̄ putauit q̄ hec est opinio Aris. sed id quod videtur
ꝓm maiorem partem verborum Aristo. in traductione que
peruenit ad nos est sermo primus. ex quibusdam aūt appa
ret primo aspectu q̄ est vt dicit Alex. sed si esset galasia cor
pus ignitum esset necessarium accidere stellis que sunt i ga
lasia diuersitas aspectus ab illo corpore q̄ esset necessariū.
Verbi gratia. vt stella que videtur in vna sua parte seu ex-
tremitate ex parte orientali hominibus occidentalibus in
alia extremitate: q̄ iam inspecte sunt stelle que sunt in ipsa i
terris diuersis: q̄ videtur eis vnus situs: q̄ ego iam conside
raui seu vidi stellam cadentem seu aguilam cadentem que ē
in extremitate galasie in corruba q̄ in marocho: q̄ iter duas
has ciuitates est distantia multa in longitudine q̄ inueni
ipsam in his duabus ciuitatib⁹ in vno situ seu loco. ⁊Pre-
terea si galasia esset ignis sequeretur vt augmentaretur in
ānis siccis q̄ paruificaretur in annis seu in tempore humi-
do q̄ esset necessarium vt videtur habere vestigium in parte
quam determinat de aere: q̄ cum impossibile sit vt ipsa sit
nisi apparentia modo quo iam dixim⁹ vel corpus ignitū
q̄ est impossibile ipsam esse corpus ignitum necessarium ē
vt sit apparentia modo iam dicto vel cōposita ex istis dua
bus rebus simul vt dictum est de cometa seu de cauda que
apparet cum aliqua stella de stellis erraticis. Sed apparē
tia illa seu speculum non est permanens seu eterna. in hoc
autem est eterna. Sed cedit hec dubitatio: propterea quia
genus galasie non est notuz. Cause enim possibiles nō ha-

bent vim pare seu concludet esse ⁊ causam simul. s. cause efficientes ⁊ materiales: ⁊ ideo nos debemus declarare primo esse generis illius per signum seu rationē vt nos fecimus: postea aūt inuestigare de hoc assignādo causā. Aris. autem dimisit hoc propter breuitatem: hoc est totū q̄ possumus ratiocinare de hoc de his que dixit Aristo. in isto libro. cum aūt res sit considerata ſm vltimam considerationem ⁊ accipiatur in hac consideratione id quod declaratū est de dispositione apparentie seu visionis in scientia perspectiua videtur q̄ iste sermo est impossibilis ⁊ q̄ in hoc est magna difficultas: nam lumen quod apparet i hac pte celi vocata lactea de necessitate: vel illud lumen est lumen illarum stellarum que sunt illic vel lumen ignis generati. ſz iam declaratum est q̄ impossibile est vt sit lumen ignis: ergo non remansit nisi vt sit lumen stellarum que sunt illic: cum autem stelle videntur ⁊ etiam lumen earuz oportet de necessitate vt lumen earum videtur seu apparet modo alio a modo ſm quem videntur ille stelle vt declaratū est in perspectiua: hoc aūt non p̄t esse nisi esset ſm modum refractionis siue appareant stelle per radium rectum siue per radium reflexum. iam enim declaratum est in perspectiua q̄ non videtur nisi ſm aliquem istorum trium modorum qō non est pole vt videaē res duplicata p̄ vnū radiū: cū aūt apparētia ipole ē vt sit nisi per refractionez radii necesse ē vt sit illic quasi speculum in quo possibilis est refractio. ℔ autem impossibile est in igne: naz ignis subtilior est aut. s. ignis non luminosus qui est illic: refractio autem manifesta fit a corpore grosso diaphano per quod non transit lumen impossibile: est igitur vt sit hoc quod accidit istis stellis simile ei quod accidit lune de halo ⁊ q̄ cōtinuētur lumina earum quedam cum quibusdam donec ꝓueniat ex ipis figura longa. Nam aer qui correspondet illo loco seu qui est versus illum locum remotior est a refractione reliquis partibus aeris quia ipse est subtilior vt credidit Aris. ⁊ cuz hec apparentia non potest esse nisi per radium refractum ⁊ non est illic speculum eternū cui occurrit tale accidens sem per in ipso quod est versus istam partem: sequitur q̄ nō verificatur id quod dictum est de ipsa q̄ ipsa est refractio luminis a corpore igneo seu ignis: nam non sequitur ex hoc q̄ medium quod est inter nos ⁊ ipsam est subtilissimuz nisi q̄ ipsa appareat ex reliquis stellis in posteriori parte colūne: nam iam declaratum est in perspectiua q̄ stelle oportet q̄ appareant per radium reflexum: hoc autem non contingit in isto aspectu appropriari nisi si poneremus illic radiū refractum: nam ipsa est apparentia duplicata nam res iaz appet figura ei⁹ duplicata. s. q̄ vnū appet duo cū videtur per se ⁊ mediante speculo ⁊ speculū ex quo fit refractio esset dispositum in hoc: aliquando aūt apparet color illius tiū p illud speculum cum fuerit indispositum recipere figuram: ⁊ hoc propter paruitatem eius vel ꝓpter priuationē ei⁹ diaphanitatis ⁊ res appet in vno loco: ⁊ lumen eius in alio accidit i yride ⁊ in halo ⁊ cuz non verificatur in ipsa refractio ⁊ hec apparentia impossibilis est nisi per refractionez. quid enim dicendum est de hoc vtinam scirem ⁊ dicam⁹ qō possibile ē vt sit causa huius apud me aliqua duarum rerum vel ambe simul: prima autem est vt causa huius refractionis sit debilitas visus ab apprehensione seu a visione illius propter paruitatem illarum stellarum cum earum distantia: nam refractio iam accidit ex debilitate visus sicut accidit ex spissitudine seu grossitie medij: ⁊ ſm hoc erit paruitas illaz stellarum causa huius refractionis ⁊ propinquitas quarundam earum ad quasdam causa in sub ingressu circuloz refractionis quorūdā in quibusdam: ⁊ duplicatio eoz donec appareat hec refractio quid colorati cum congregabitur ex ipsa aliqua mensura sensibilis ⁊ accidit ei cū hoc apparere longa propter ingressum circulorū refractionis quorūdā super quosdā. Signū aūt in hoc est q̄ hoc accidens met accidit cuidā stelle ad alterā ⁊ est vna ex domibus lune. s. q̄ apparet quasi ita sit nebula alba ꝓpter paruitatem stellarum que sunt in ipsa ⁊ congregationem quarundam ad quasdam: ⁊ iam ſm hoc possibile est dicere q̄ propinquitas aeris que est illic ad ascensionem ⁊ illuminationem sunt causa in hac refractione ⁊ſm hoc verificabit sermo Aristotelis. Secundus autem modus qui mihi apparet possibilis est vt sit illa pars celi recipiens lumen ab illis stellis: postea illuminat per se seu illuminatur propter multiplicationē seu duplicationē luminis in ipsa propter cōgregationē illarū stellaz quarundā ad quasdaz: erit igit congregatio causa in intensione seu in fortitudine protectionis luminis donec appareat per se seu ex se luminosa: ⁊ erit paruitas earum causa in hoc q̄ illud lumen non apparet valde lustrum sed est magis propinquum colori q̄z lumini. intelligo autem cum dico lumiosa per se scilicet ſm modum quem illuminat illuminosum ⁊ est illud a quo ex quo libet puncto illius egrediūtur linee radiales recte sup quēlibet punctum corporis oppositi luminoso inter que possibile est cadere linea recta: scilicet vt egrediatur inter illū pūctum luminosi ⁊ istum linea recta non a puncto determinato ad punctum determinatum sicut accidit in refractione ⁊ reflexione: sed ponimus hoc accidens possibile i celo. naz iam declaratum est q̄ corpora diaphana vt aer. Ul. g. illuminatur tribus modis. s. per se refractionem ⁊ reflexionē. Illuminatio autem per refractionem ⁊ reflexionem non verificatur in corpore celesti propter similitudinem eius. s. q̄z partes eius sunt similes ⁊ q̄z cuius concesserimus esse isti⁹ nō proueniet ex istis ad terram lumē in locis determinatis vel magis propinquum: hoc est vt non perueniat ex quo refractio non fit nisi ex punctis determinatis: illuminari autem per se ab alio possibile est in ipso sicut est dispositio in luna nam declaratum est in perspectiua q̄ receptio lune lumē a sole impossibile est vt sit per refractionem seu reflexionem: ⁊ iam declarauit hoc Auenetan in tractatu proprio quinti: ⁊ cum posuerimus q̄ lumen celeste recipit lumen ⁊ illuminatus per se sicut est dispositio in aere non est remotum cū multiplicet in ipso receptio luminis ꝓpter congregationez stellaz quarūdā eaz ad quasdam vt videatur per se cū hoc q̄ ipm nō est luminosū p̄ se: nā aer cū cadit lumē ab ipo super corp⁹ coloratū vel si appet lumen cū hoc q̄ ipū nō ē luminosum p̄ se: ⁊ forte ille ptes celi sunt grossiores seu spissiores aliis ꝓpter propinquitatē stellaz q̄ sūt illic a quarūdaz cū quibusdā ⁊ accidit ei ex lumine eaz hoc accidēs: nā verisim: le est vt sit causa coloris illic apparētis cōgregatio stellarum trū: ⁊ possibile est dicere vt coadiuuat huic spissitudo illius partis celi: scilicet paucitas diaphanitatis donec accidat ei id quod accidit lumini cadenti super parietē. ⁊ per talem modum spissitudinis recipit luna lumen a sole ⁊ non est remotum vt corpus celeste sit differens ſm magis ⁊ minus in diaphanitate: nam omne quod ꝗuenitur alicui rei per se seu ex se possibile est differre in ipa illa res seu dispositio ſm magis ⁊ minus: ⁊ hoc declarabitur tibi ex vmbra que videtur inter lunam. nam iam declaratum est i perspectiua q̄ impossibile est vt sit apparentia ⁊ iam declarauit hoc Auetenan in tractatu proprio huic: non igitur est remotum apud me vt sit causa galasie hec quaz diximus: vel causa prima vel ambe simul. Nam cum illuminatio est necessaria scilicet in corpore celesti: tunc ipsum recipere colorem hic per lumen possibile est in ipso. Et hic est tertius modus etiam ⁊ est vt sint in hac parte celi stelle parue valde congregate quarum corpora non sentiuntur: sed lumen eaz videtur pp̄ fortitudinez eius ⁊ pp̄ admirtionē. s. admirtionē luminoz quorundam cum quibusdam. ⁊ accidit ex hoc vt videatur hoc lumen quod autem visibile cum sint parue mensure seu quantitatis ⁊ ipsum est distans videtur eius lumen ⁊ non eius figura est res nota per se: accidit autem huic cognitioni in substantia galasie esse cognitio diminuta: propterea q̄ genus illius est ignotum esse per se.

Hec sunt verba Commentatoris in predicta expositione.

De pluuia

De pluuia rore grandine niue pruina. Capitulum quartum.

DE loco autem pone secundo post hūc primo autem circa terram dicamus. Iste enim locus cōmunis est aque et aeris ⁊ accidentium circa eaꝫ que sursum generationem ipsius: sumendumꝫ autem ⁊ horum principia ⁊ causas omnium similiter. Quod quidem igitur vt mouens ⁊ principale ⁊ primum principiorum circulus est in quo manifeste solis latio disgregans ⁊ congregans in fieri: prope autem longius causa generationis ⁊ corruptionis est manente autem terra quod circa ipsam humidum a radijs ⁊ ab alia que desuper caliditate vaporans fertur sursum: caliditate autem que duxit sursum relinquentem: ⁊ hac quidem directa ad superiorem locum: hac autem ⁊ extincta propter suspendi longius in aerem qui super terraꝫ constat iterum vapor infrigidatus ⁊ propter derelictionem caloris ⁊ propter locum ⁊ fit aqua ex aere: facta autem iterum fertur ad terram. Est autem que quidem ex aqua exhalatio vapor: que autem ex aere in aquam nubes: caligo autem nebule decidentia eius que in aquam concretionis propter quod signum magis est serenitatis ꝙ aquarum. Est enim caligo velut nebula sterilis: fit autem circulus iste imitans solis circulum: simul enim ille ad plagas permutatur: et iste ad sursum ⁊ deorsum. Oportet autem intellige re hunc velut fluuium fluentem circulum sursum ⁊ deorsum communem aeris: ⁊ aque: prope quidem enim existente sole vaporis sursum fluit fluuius: elōgato autem aque deorsum: ⁊ hoc indesinens vult fieri ſm ordinem quare siquidem enigmatizabant occeanum priores forte vtiqꝫ hunc fluuium circulariter fluentem circa terram. Eleuato autem humido semper propter calidi virtutem ⁊ iterum lato deorsum propter infrigidationem ad terram proprie nomina passionibus imponuntur ex quibusdā differentijs ipsarum: cum quidam enim ſm modica feratur pserades: quando autem ſm maiores partes pluuia vocatur: ex eo autem quod de die euaporat quantum si non suspensum fuerit propter paucitatem sursum ducentis ipsum ignis ad eaꝫ que eleuatur aquam iterum deorsum latum cum infrigidatum fuerit nocte vocatur ros ⁊ pluuia: pruina quidem quando vapor congelatur prius ꝙ in aquam concernatur iterum: fit autem in hyeme ⁊ magis in hyemalibus locis. Ros autem cum concretus fuerit in aquaꝫ vapor: ⁊ neqꝫ sic fuerit estus vt exiccetur sursum dictum: neqꝫ sic frigus vt congeletur vapor ipse propterea quod aut tempus calidus aut locus fit. Fit enim magis ros in temperie ⁊ in locis tēperatis pruina sicut dictum est contrarie. Palam enim ꝙ vapor calidior aqua: habet enim eleuantem adhuc ignem: quare ampliorꝫ frigiditatis ipsum coagulare. Fiunt autem ambo serenitate ⁊ tranquillitate: neqꝫ enim eleuabuntur non existente serenitate: neqꝫ constare poterunt vtiqꝫ vento flante. Signum autem quia fiunt hi prope non ꝙ longe suspenditur vapor: in montibus enim non fit pruina. Causa autem vna quidem hec quia sursum ducitur ex submissis ⁊ humectꝫ locis: quare velut onus portans maius sursum ducens caliditas ꝙ ſm ipsam non potest eleuare ipsum ad multum locum altitudinis: sed prope dimittit iterum. Alia autem quia ⁊ fuit maxie aer existēs in altis ꝙ dissoluit cōsistētiā talē. Fit ät ros vbiqꝫ australib⁹ nō borealib⁹ pterꝙ in ponto: ibi autem contrarie: borealibus quidem enim fit: australibus autem non fit. Causa autem similiter situi: quia temperie quidem fit: hyeme autē non. Auster quidem enim temperiem facit: boreas autem hyemem frigidum enim: quare ⁊ in hyeme exhalationis extinguit caliditatem. In ponto autem: auster quidem non sic facit temperiem vt fiat vapor: boreas autem propter frigiditatem antiparistasim faciens calidum congregat: quare plus vaporat magis: sepe autem hoc ⁊ in exterioribus locis est videre fatuum: vaporant enim putei borealibus magis ꝙ australibus: sed borealia quidem extingunt anteꝙ constet aliqua multitudo: in australibus autem sumitur congregari exhalatio: ipsa autem non coagulatur hic quemadmodum in circa nubes loco: inde enim tria veniunt corpora constantia propter infrigidationem aque nix ⁊ grando: horum autem duo proportionabiliter: ⁊ propter easdem causas fiunt bis que inferius differentia ſm magis et minus ⁊ multitudine ⁊ paucitate. Nix enim ⁊ pruina idem: ⁊ pluuia ⁊ ros: sed hoc quidem multū hoc autem paucum. Pluuia quidem enim fit ex multo vapore infrigidato: huius ät cā ⁊ locus mult⁹ ⁊ tēpus existens in quo colligitur ⁊ ex quo: paucum autem ros: ephumeros enim consistentia ⁊ locus parus: manifestatio autem ⁊ generatio existens velox ⁊ parua multitudo: similiter autem ⁊ pruina nix. Cum enim congeletur nubes nix est: cum autem vapor pruina propter quod aut temporis: aut regionis signum est frigide: non enim vtiqꝫ coagularetur adhuc multa existente caliditate si non simul superuiceret frigus. In nube autem adhuc multum inest calidum residuum ignis qui euaporare fecit ex terra humidum: grando autem ibi quidem fit: in propinquo autem terre vaporante hoc deficit. Quemadmodum enim diximus vt quidem ibi nix: hic qdem fit pruina vt autem ibi pluuia hic ros: vt autem ibi grando hic non contra respondet simile: causa autem cum dixerimus de grandine erit manifesta. Oportet autem accipere similiter ⁊ accidentia circa generationem ipsius quecunqꝫ non seducentia quidem putata esse rationabilia. Est quidem enim grando crystallus: coagulatur autem aqua hyeme: grandines quidem fiunt vere ⁊ autumno maxime:

deinde autem ꝛ fructuum tempore: hyeme autez rarius: ꝛ quando minus frigus fuerit: ꝛ vniuersaliter aut fiunt grandines in temperatioribus locis: nines autem in frigoribus. Inueniens autem ꝛ coagulari aquam in eo qui sursum loco: neqz enim congelatum esse possibile anteq̃ facta sit aqua neqz aquam nullo tempore possibile manere eleuatam existentem. At vo neqz quemadmoduz psecades sursum quidem incident propter'paruitatem: immorantes autem in aere sicut ꝛ terra et aurũ paruitatẽ partium sepe supernatant sic in aere aqua. Conuenientibus autem multis paruis magne deorsum feruntur pseeades. Hoc autem non contingit fieri in grandine: non enim copulantur congelata quemadmodum humida. Palam igitur q̃ sursum tanta aqua maneret: nõ enim vtiqz congelata fuisset tanta. His quidem igitur videtur passionis causa esse huius generationis cum propulsa fuerit nubes in superiorem locum magis existentem frigidum: propterea q̃ desinunt ibi refractiones radiorum a terra ꝛ veniens ibi aqua congelatur: propter quod ꝛ estate magis ꝛ in calidis regionibus accidit fieri grandines: quoniam amplius calidum sursum pellit a terra nubes. Accidit autem in valde altis minime fieri grandinem q̃uis oportebat: quemadmodum et niuem videmus in altis maxime factam. Adhuc autem sepe vise sunt nubes delate cum sono multo secus ipsam terram vt terribile esset videntibus ꝛ audientibus tanq̃ futuro aliquo maiori: aliquando autem ꝛ sine sono visus talibus nubibus grando fit multa ꝛ magnitudine incredibilis ꝛ figuris non rotunda: propterea q̃ non multo tempore fit latio ipsius tanq̃ prope terram facta coagulatione: sed non sicut illi aiunt. At vo necessarium ab ea que maxime causa coagulationis maximas fieri grandines. Crystallus enim grando ꝛ hoc omni manifestuz: magne autem sunt quia figuris non rotunde. Hoc autem signuz est q̃ sint congelata prope terram: late enim de longe propter ferri longe circulatione fiunt figureqz rotunde ꝛ magnitudine minores. Quod quidem igitur non expelli in superiorem locum frigidum congulatio accidit palam: sed quoniam videmus q̃ fit antipariſtasis calido ꝛ frigido inuicez: propter quod in estibus frigida ꝛ inferiora terre ꝛ calida in gelu: hoc oportet putare ꝛ in eo qui sursum ferri loco: quare calidiori aut tẽporibus antipariſtasim passum inter frigidum propter eam que in circuitu caliditatem: aliquando quidem cito aquam ex nube facit propter quod ꝛ gutte multo maiores in calidis fiunt diebus q̃ in hyeme ꝛ aqua labrotere: labrotere quidem enim dicuntur cum subito simul tote magis: subite autem propter celeritatem coagulationis: hoc autem ipsum fit contrarium quemadmodum Anaxago. dicit. Hic quidem enim cum in frigidum aerem ascenderit: ait hic pati. Nos autem cum in calidum descenderit ꝛ maxime cum maxime: cum autem adhuc magis antipariſtasim patiatur inter factum ab exteriori calido: aquam autem faciens coagulauit et fit grando. Accidit autem hoc cum citius fuerit coagulatio q̃ aque latio deorsum. Si enim fertur qui quidem: in tanto aut tempore: frigiditas aũt vehemens existens in minori coagulatum nihil prohibet eleuatum congelari: si coagulatio in minori fit tempore q̃ que deorsum latio. Et quanto vtiqz propinquius ꝛ magis subito fiat coagulatio ꝛ aque labrotere fiunt ꝛ gutte ꝛ grandines maiores propterea q̃ breui feruntur loco: ꝛ non crebre gutte que magne cadunt propter eandez causam. minus autez estate fit q̃ vere: ꝛ autumno magis tamen q̃ hyeme: quia siccatur aer estate: in vere autem adhuc humidus: in autumno iam humectatur. Fiunt autem quemadmodum dictum est ꝛ in maturatione fructuum grandines propter eandem causam. Confert autem adhuc ad caliditatem coagulationis ꝛ post calefactam eẽ aquã: citius enim infrigidatur propter quod multi cum calidam infrigidare cito voluerunt ad solem ponunt primo: ꝛ qui circa pontum cum in glatie habitacula fecerint ad piscium venationes. Uenantur enim decidentes glatiem aqua calida ꝛ circumfundunt calamis propterea q̃ citius coagulatur: vtuntur enim glatie quasi plumbo vt quiescant calami. Calida autem fit cito conflans aqua in regionibus ꝛ temporibus calidis. Fiunt autez circa arabiam ꝛ ethiopiam estate aque ꝛ non hyeme: ꝛ hic vehemens ꝛ eadem die sepe propter eã dem causam. Cito enim infrigidantur antipariſtasim que fit propter calidam esse regionem valde. De pluuia quidem igitur ꝛ roze ꝛ nine pruina ꝛ grandine propter quã causam fiunt ꝛ que natura ipsorum est dicta sit tanta.

Capitulum quartum.

Postq̃z autem locuti fuimus de his que fiunt fm plurimum in locis superioribus dicamus nunc de eis que fiunt in loco inferiori. Iam videtur q̃ in aere sint duo loca: vnus eorum est locus superior ꝛ est ille in quo fiunt comete ꝛ flãme. Alius est in quo fiunt pluuia ꝛ nix ꝛ pruina ꝛ grando. Et hic locus in quo ista fiunt habet gradus. In superiori enim eius parte fit pluuia ꝛ nix ꝛ grando. In inferiori autem parte huius fit ros ꝛ pruina. Et ordo istorum locorum apparebit cuz dabimus causas istarum productionum seu generationum.

Et in

Et in primis loquamur de pluuia: ⁊ dicamus q̄ genus eī est notum: ⁊ est illud quod generatur ex acre. Nam non est ibidē aq̄ in actu: nā ille locꝰ nō ē nālis aq̄: nec est ibi aliqd cogēs ipsū remanē illic: ꝫ inuestigatio hic de dispōne eiꝰ ē inuestigatio de cāis generatiōis eiꝰ. Et de cāis q̄ generatio huius procedit ſm rectitudinē ⁊ ordinem determinatum. Et hoc etiam declarabitur ex rebus quas predixim⁹ ⁊ suppossuimus. Jam enim dictum est a nobis q̄ sol producit duo genera exhalationum: vnum est calidum ⁊ siccuꝫ: ⁊ aliud calidum ⁊ humidum. Et ipse facit hoc magis ī pte ad quam ascendit. Exemplum huius cum ipse ascendit ad septentrionem excitat has duas exhalationes. Et similiter facit in parte meridionali cum fuerit descēdens ad ipaz ⁊ cum reuoluitur a parte ad quam descendit sequitur de necessitate vt infrigidetur ille vapor calidus ⁊ hūidus: ⁊ maxime illud quod fuit de ipso in loco in quo non peruenit ad ipsum reflexio radiorum. Nam mandatum est ex iam declaratis q̄ iste locus est frigidior omnib⁹ locis aeris. Nā iam declaratum est q̄ calefactio solis ⁊ stellarum fit p motum vel per reflexionem. Reflexio autez fit in terra ⁊ illis que sunt propinqua terre propter grossitudinem corporis eis ⁊ duritiem seu soliditatem eius. ⁊ declaratum est q̄ hec reflexio habet finem seu terminum ⁊ in loco vbi desinit nō aduenit de caliditate aliquo modo. Nam causa reflexiōis est minima: que cum non fuerit radius cadens super terraz ſm angulum rectum vel prope rectum. hoc autem est ī parte ex qua reuoluitur sol. Cum hoc esset q̄ iste locus est magis remotus a corporibus celestibus: ipsa igitur etiam nō possunt facere peruenire caliditatem que fit per motum. Et signum huius est q̄ aer qui est in ipso non videtur moueri per motum totius. Et cum hoc fit ita: ⁊ fuit iste locus magis fortis vt appareat in eo frigiditas cum hoc q̄ sol reuoluitur ab ipso: necessarium est vt sit frigiditas in illa hora dominans in aere in illo loco multum. Nam aer qui ē ibidem est humidus propter propinquitatem hui⁹ loci ad terram. Et grauitas aeris humidi accidit ei vt ingrossetur a frigiditate ⁊ fiet ex ipso nubes: ⁊ cum intēditur grossities eius transmutatur ad pluuiam ⁊ descendit. Ipse enim propter equalitatem partium eius ad recipiendum generationē transmutatur multus ex ipso simul. Et omne illud cui aduenit hoc habet mensuram aliquam ſm quam conseruat suā formā in aere donec consumatur illa nubes: aut remanebit ex ea illud quod potest non transmutari in aquam ⁊ ē caligo. Et ideo est signum clarificationis seu serenitatis. Et hec ē cā in hoc q̄ sua descensio non fit ita q̄ inter guttam ⁊ guttam sit interpolatio magna neq̄ tota simul ꝫ q̄si descendit cōsequenter. Quod autē aeri calido humido accidit tale. ſ. q̄ frigefit mandatum est ex eis que apparent in balneis ⁊ in quibusdam alijs in quibus fiunt gutte. Declarata igitur est ex hoc sermone causa generationis pluuie: ⁊ sunt cause que se habent loco differentiarū in diffinitione eius declarabitur etiam cuz hoc quare sua generatio ē ſm circulum ⁊ recte. Nam maior pars istorum sequitur a motu solis. Quis etiam apparet q̄ luna habet i b̄ introitum paruum cum diminuitur lumen eius: ⁊ ideo multiplicant pluuie in illa hora ſm plurimum. i. in fine mensium. Nam propter paucitatem luminis eius accidit aeri etiam in illa hora frigiditas intensior cum hoc q̄ illa frigiditas est conueniens vt fiāt ex ipsa pluuie: ⁊ propter hoc dicitur q̄ natura lune est frigida ⁊ humida. Et simile huic videtur accidere soli cum est cum aliqua stella seu cum habet certum aspectum ad certam stellam: idest q̄ tunc fit quedam habitudo ex qua causatur multitudo pluuiarum ⁊ econuerso sicut dicitur de combustione veneris ⁊ aliarum. Sed causa in diuersitate pluuie ita q̄ sit ex ipsa gutte magne ⁊ spisse ⁊ alie species pluuie est diuersitas dispositiōis subiecti: ⁊ fortitudo agentis ⁊ debilitas eius. Nam aer cum fuit calidus ⁊ humidus recipit possibilitatem maiorem ⁊ transmutatur statim ad guttas magnas ex quib⁹ fit pluuia grossa: ⁊ maxime cum fuerint contraria scilicet caliditas ⁊ frigiditas simul. Sed cum non est ſm hanc dispositionem ⁊ est in extremo opposito fit ex ipso pluuia minuta. Illud autem quod est inter hec duo extrema est medium ſm dispositionē subiecti. Sed cum aer calidus ⁊ humidus magis velociter recipit formam aque q̄ꝫ frigidus vel mandatum est quia aq̄ calide magis velociter recipiunt frigiditatem: ⁊ aer est ſm hanc dispositionem: hoc etiam declaratur per intensam frigiditatem. Et ideo non fiunt pluuie in tempore frigoris neq̄ in tempore in quo flat ventus septentrionalis: sicut non fiunt in intēso calore ⁊ siccitate aeris. materia. n. earum cessat in his duobus temporibus. Et aliquādo sūt multi anni conuenientes vt generetur in eis vapor calidus ⁊ humidus ⁊ fiunt pluuie multe. ⁊ hoc vel propter dispositionem materie vel propter illud quod accidit elementis ex corporibus celestibus vel ex ambobus: ⁊ econtrario etiam id est q̄ sunt multi anni sicci propter remotionem harum met causarum. causa autem propter quam fiunt nubes ſm plurimum ex vapore calido ⁊ humido est quia est conueniens vapor ascendens ex eis ad generationem pluuiarū: ⁊ b̄ propter humiditatem eius ⁊ caliditatem. Ros autem est pluuia subtilis descendens in nocte. Et ideo descendit die sereno. Et quasi agens eius causa que est habens habitudinem cause agentis pluuie est motus solis sub terra ⁊ super ipsam. Et ideo cum fuerit super terram ascendit vapor cōueniens huic ⁊ cum occultatur sol sub terra infrigidat ille vapor ⁊ transmutatur ⁊ fit ros. Et locus roris oportet de necessitate vt sit sub loco pluuie. Et hoc propter paucitatē caliditatis iuente ī materia eiꝰ. Et iō fit gnatio eiꝰ debilis. Et signū huiꝰ est b̄ qđ. d. Aris. qđ ī cacumine montiū alto rum non descendit ros: neq̄ ī omnibus quattuor partib⁹ reuolutionis anni: sed in temporibus conuenientib⁹ ascensioni huiꝰ vaporis: ⁊ marie cū flant venti accidētes in q̄libet terra: ⁊ sūt in maiori pte terraꝝ vēti australes seu meridionales: ⁊ aliq̄n ē in quibusdā ciuitatib⁹ vētus flās ex pte propinq̄ adducēs vaporē propinquū ei quicūq̄z vētus fuerit. Sed cū flat vētus septētrionalis vel ventus spargentes ⁊ destruētes nubes delinit descēsio eius. nix autez ⁊ pluuie ambe sunt vnū. ⁊ similiter causa efficiēs ambaꝝ ē vna ⁊ locus. diuersificant aūt ſm plus ⁊ minus: locꝰ enim niuis ⁊ pluuie ē vnꝰ: ⁊ silr mā caꝝ. Sz diuersificant ppē diuersitatem agētis. ſ. frigiditas ī intēsione ⁊ remissiōe. Nā cū non fuit frigus valde intēsum fit pluuia: cū aūt frigus ē valde intensū cōgelat vaporē illū dispositū ad recipiēdum formā aque anteq̄ꝫ sit ꝓpleta in oibus ptib⁹ eius nā aq̄ ⁊ grauefit per ꝓgelationē ⁊ descēdit. Et iō inuenit ī tpib⁹ frigidis ⁊ ī locis frigidis: pruina aūt mā eiꝰ ⁊ mā roris est vna ⁊ locus amboꝝ ē vnꝰ ⁊ agēs ēt. Sz diuersificant p̄ fortitudinē agētis ⁊ debilitatē eius. Et cū fuerit frigꝰ remissuz fit ros. Cū aūt fuerit intensū congelat illе vapor antecꝫ transmutet: ⁊ sit ex ipso pruina. Grādines aūt videntur de dispositione earū quod sint aque cōgelate in nube. Sz querit de dispositione eiꝰ cur fit ſm plurimū ī autūno ⁊ in vere. Et vlr ſm oppositam dispositionē niuis. Et dicamꝰ q̄ causa grandinis sit intensio frigiditatis cōgelantis ipsum aq̄ꝫ descendat inferi⁹ manifestū ē qđ aūt causa eē talis frigiditatis in his duob⁹ tpib⁹ in aere p se nāliter est ipossibile: ꝫ si fuerit omnino ē p accns: ⁊ hoc ē cū calefit aer postq̄ꝫ fuit frigid⁹ aut frigefit postq̄ꝫ fuit calid⁹: ⁊ vlr cū fuerit nubes diuersarum partiū in caliditate ⁊ frigiditate: accidit frigiditati vnī in se fugiēs a caliditate: ⁊ ingredit in ꝓfunditate nubis aliqn. hoc etiaz accidit aliqn caliditati sicut apparet de dispositione eius in terra: ⁊ cum accidit hoc caliditati fit ex b̄ vnū genus entiū sicut tonitrua ⁊ fulgura seu fulmina: cum aūt hoc accidit frigiditati fit grādo. Nā de cōsuetudine seu de natura contrarij est fortificari ita q̄ accidit ꝓtrario suo aliqua corruptio. Cum hoc q̄ de natura aque est recipere

magis actionem frigiditatis cū calefit: ⁊ ideo quando volunt medici infrigidare aquā velociter calefiūt per prius: ⁊ cum hoc sit ita: accidit nubi infrigidari ꝓpter caliditatem preexistentem in ipsa prius q̄z transmutetur ad pluuiam. ⁊ ideo gutte pluuie descendentis cum grandine sunt magne. ⁊ frigiditas fuerit intensior congelātur anteq̄z descendāt. Et ideo multoties descendit pluuia ⁊ grando simul ꝓpē diuersitatem partium illius nubis in paucitate frigiditatis ⁊ in intensione eius. Causa autez diuersitatis eius i magnitudine ⁊ paruitate sūt vna bar duar. Una earr est debilitas dispositionis seu ꝓparationis: ⁊ fortitudo ei⁹ ⁊ virtus agentis ⁊ debilitas eius. Alia aūt est distantia loci in quo fit seu generatur ⁊ ꝓpinquitas eius. Iplū eni cū fuerit magis remotum cōsumit ipm aer ⁊ non peruenit ad terraz nisi pars parua ⁊ ꝓpter hanc cām met illud quod ex ipso fit in loco ꝓpinquo habet angulos cū descendit. ⁊ hec est sūma sermōis de pluuijs ⁊ roze ⁊ grādine ⁊ niue ⁊ pruina.

¶De ventis fontibus ⁊ fluminibus. Capitulum.v.

DE ventis autem ⁊ omnibus spiritibus adhuc autem ⁊ de fluuijs ⁊ mari dicamus primo ⁊ de his dubitātes ad nosipsos: sicut eni ⁊ de alijs sic ⁊ de his nihil accepimus⁹ dictū tale quod non ⁊ quilibet tale dicat vtiqz. Sūt aūt qui dicunt vocatū aerem. motum quidem ⁊ fluentem ventum esse: consistentē aūt eundem: hunc iterum nubem ⁊ aquam tanq̄ eadē natura existente aqua ⁊ spiritu ⁊ ventum existentem motum aeris. ¶Propter quod ⁊ eorum qui sapienter volunt dicere quidam vnum aiunt ventum esse omnes ventos: q⁹ accidit aerem ⁊ motum vnū ⁊ eundē eē omnium. Videri aūt differre diffinientē nihil ꝓpt̄ loca vnūquodqz existit fluens semper. similiter dicentes: quēadmodum vtiqz siquis putet ⁊ fluuios omnes vnum fluuiū esse. propter quod multi melius dicunt sine inquisitione q̄ cū inquisitiōe sic dicentes. Siquidem enim ex vno principio omnes fluunt ⁊ ibi spiritus: eodem modo forsan dicerent vtiqz aliquid sic dicentes: si autē similiter hic ⁊ ibi palam: q⁹ hoc leue dictū erit vtiqz mēdaciū. Ām hoc quidem oportunam habet considerationez quid est ventus: quomodo fit ⁊ quid mouēs ⁊ vnde principium ipsorum ⁊ primo: vtrū quemadmodū ex vase oportet accipere fluentem ventū ⁊ vsqz adhuc fluentē donec vtiqz euacuet vas velut ex vtribus emissum: aut quemadmoduz pictores pingūt ex ipsis principium emittentes. Similiter autez ⁊ de generatione fluuioz videtur quibusdam habere. Elevata enim a sole aqua iterum pluta congregata sub terra fluere ex ventre magno: aut omnes ex vno: aut aliud ex alio ⁊ non fieri aquam nullam: sed collectam ex hyeme in talia susceptacula hanc ferri multitudinem fluuiorum. ¶Propter quod ⁊ maiores semper hyeme fluere q̄ estate: ⁊ hos quidem esse perpetuos: hos autez nō perpetuos: quorumcunqz quidez enim propter magnitudinē ventris multa collecta aqua est: vt sufficiat. ⁊ non prius consumatur anteq̄ superueniat imber in hyeme. iterum hos quidem perpetuos eē in finē. Quibuscūqz autem minora susceptibilia: hi propter paucitatem aque exsiccantur anteq̄ superueniat que de celo euacuato vase q̄is manifestum quis velit faciens velut susceptaculum pre oculis quottidiane aque fluentis continue intelligere multitudinem: excedit vtiqz magnitudine terre molez vel non multum deficiet susceptа omnis influens aqua per annum: sed semper palā q̄ accidunt quidem ⁊ multa talia in locis multis terre non soluz: sed inconueniens si quis non putet propter eandē causam aquam ex aere fieri propter quam quidem super terram ⁊ in terra. Quare siquidem ⁊ ibi propter frigiditatem constat vaporans aer in aquaz: ⁊ ab ea que in terra frigiditate hoc idem: oportet putare accidere ⁊ fieri: ⁊ nō solū segregatā aquā q̄ in ipsa ⁊ hanc fluere. sed fieri continue. Adhuc autem non ea que fit: sed existente aqua quottidie nō tale esse principium fluuiorum velut sub terra stagna quedam segregata sicut quidam dicunt: sed similiter sicut ⁊ in eo qui super terram loco parue consistentes gutte: ⁊ iterum ipse cum alijs multis: tandem cum multitudine descendit pluta aqua: sic ⁊ in terra ex paruis colligi primo: ⁊ est velut scaturiens in imum terre principium fluuiorum. manifestat autem ipsum opus. Qui enim aqueduct⁹ faciunt humilibus ⁊ de fossis colligunt ac si vtiqz sudante terra ab excelsis. propter quod ⁊ rheumata fluuiorum ex montibus videntur fluentia ⁊ plurimi ⁊ maximi fluuij fluunt ex maximis montibus: similiter ⁊ fontes plurimi mōtibus ⁊ locis altis vicinantur: in campestribus autem siue fluuijs pauci fiunt omnino. Montana autem ⁊ alta loca velut spongia suspensa ꝑm modica quidez: in multis aūt locis producunt ⁊ colligunt aquam. Suscipiunt enim aduenientis aque magnam multitudinem: quid enim differet concauam ⁊ supinam aut conueram esse peripheriam ⁊ gibbosam vtroqz enim modo equalem comprehendet molem corporis ⁊ ascendente vaporem infrigidant ⁊ concernunt in aquam iterum: propter quod quemadmodum diximus maximi fluuiorum ex maximis videntur fluētes montibus. ¶Palam autem ex hoc considerantibus terre periodos. bas eni exingrere a singulis sic descripserūt q̄cūqz nō accidit ipomet vidisse dicētes. In asia qdē igit plurimū ex parnaso vocato

monte

monte videntur fluentes ⁊ maximi fluuij. hic autez mons dicitur maximus omnium qui ad orientem hyemalem: ascendenti enim iam hunc apparet qui dem extra mare cuius terminus non palam bis qui hinc: ex hoc quidē igitur fluunt alij fluuij ⁊ bactros: coaspes: araxes: adhuc autē dicitur tanais pars exi stens in meotidem paludem: fluit autem indus ex ipso omnium fluuiorum rheuma plurimum: ex cau caso autem ⁊ alij fluunt multi: ⁊ ꝑm multitudinem ⁊ ꝑm magnitudinem excedentes ⁊ phasis: caucasus enim maximus mons est eorum qui ad orientez esti ualem ⁊ multitudine ⁊ altitudine. Signa autem al titudinis quidem: quia videtur ⁊ a vocatis profun dis ⁊ a nauigantibus in stagnum. Adhuc illustran tur sole ipsius summitates vsqz ad tertiam partem noctis ⁊ ab oriente ⁊ iterum a vespere: multitudinis autem qz multa habet iuga in quibus gentes habi tant multe ⁊ stagna aiūt esse magna: attamen omnia iuga esse manifeste vsqz ad vltimam verticem. Ex pyreneo autem hic autem est mons ad occidentem equinoctialem in celtica fluunt histrus ⁊ tartassus: iste quidem igitur extra columnas. Histrus autem per totam europam in pontum euxinum. Fluuio rum autem aliorum: plurimi ad arctum ex monti bus archinis: hi autez multitudine ⁊ altitudine ma ximi circa locum hunc sunt. Sub ipsa autem vsa super vltimam scythiam vocate ripe: de quaruz ma gnitudine valde dicere sermones qui dicuntur fa buloſi: fluunt igitur plurimi ⁊ maximi: post histrum aliorum fluuiorum hinc vt aiunt. Similiter autem ⁊ circa lybiam: qui quidem ex ethiopicis montibus ⁊ egon ⁊ onysis: maximi diuulgatorū crinites voca tus qui in exterius mari fluit ⁊ nili fluxus: primo ex argento vocato monte: eorum autem qui circa elinu cum locum achelous quidem ex pindo et inachos hinc: strimon autez ⁊ nestus ⁊ ebrus omnes tres exi stentes ex scombro. Multi autem fluxus ⁊ ex rodo pe sunt: similiter autem ⁊ alios fluuios inueniet qs vtiqz fluentes. Sed testimonij gratia hos dixim⁹ quoniam ⁊ quicunqz eorum ipsorum fluunt ex palu dibus paludes sub montibus positos esse accidit omnes ferre antem sub locis altis expone. Quod quidem igitur non oportet putare sic fieri princi pia fluuiorum vt ex determinatis ventribus mani festum. Neqz enim vtiqz locus sufficiens esset qui terre vt est dicere: sicut neqz qui nubium sed existē tem sub montibus oportebat fluere solum: ⁊ nō hoc quidem deficeret: hoc autem fieret: sed semper ab existente accipiebatur ⁊ sub montibus esse fontes attestatur: quia ex confluere ad modicum ⁊ paula tim ex multis scaturientibus distribuit locus ⁊ fiūt sic fontes fluuiorum. Non solum autem sed ⁊ talia esse loca habentia multitudinem aque velut stagna: nihil inconueniens: sed non ad tanta vt hic accidat nihil magis q̄ siquis putet que manifesta esse fontes fluuiorum. Fere enim ex fontibus plurimi fluunt: similiter autē illa ⁊ hoc putare esse corpus aque om ne. Quod autem sunt tales fontes ⁊ voragines ter re manifestant absorpti fluuiorum: accidit autē hoc in multis locis terre: puta peloponessi plurima ta lia circa archadiam sunt. causa autem quia montuo sa existens non habet effluxus ex alueis in mare: re pleta enim loca ⁊ non habentia effluxum ipsius in ueniunt transitum in profundum cogente desuper veniente aqua: circa elladem quidez igitur parua ta lia omnino sunt facta. Sed sub caucaso stagnum qō vocant qui ibi mare: hoc enim multis fluuijs ⁊ ma gnis ingredientibus non habens effluxum manife stū: deriuat sub terra iuxta corax circa vocata pro funda ponti: hec autem sunt infinita quedam maris profunditas. Nullus enim vnq̄ qui descendit po tuit terminum inuenire: hanc autem longe a terra fere ad tercenta stadia potabilem reddunt aquam ad multum locum non indirectum: sed in tres par tes: ⁊ circa logisticam non minor rhodano absorbe tur quidem fluuius ⁊ iterum egreditur ꝑm aliuz lo cum. Rhodanus autem est fluuius transmeabilis. Non semper autem eadem loca terre: neqz aquo sa sunt: neqz arida: sed permutantur ꝑm fluuiorum generationes ⁊ defectus: propter quod ⁊ que circa aridam permutatur ⁊ mare non semper hec quidez terra: hoc autem mare perseuerant omni tempore: sed fit mare quidem vbi ante arida: vbi autem nūc mare iterum hic terra: ꝑm tamen quēdam ordinez hoc putare oportet fieri periodum: principium au tem horum ⁊ causa quia ⁊ terre que intus sicut plā tarum corporum ⁊ animalium statum habent ⁊ se nectutem: sed illis quidem non ꝑm partem hoc ac cidit pati: sed simul totum in statu esse ⁊ decremen tum pati necessarium. Terre autem hoc fit ꝑm par tem propter frigus ⁊ caliditatem: hec quidem igi tur crescunt ⁊ minuuntur propter solem ⁊ circula tionem. Propter hoc autem ⁊ virtutez partes ter re accipiunt differentem ⁊ vsqz ad tempus aquosa possunt permanere: deinde exiccantur ⁊ senescunt: item alia autem loca viuificantur ⁊ aquosa fiunt ꝑm partem. Necesse autem locis factis siccioribus fon tes exterminari: his autez accidentibus fluuios p̄ mo quidem igitur ex magnis paruos: deinde tan dem fieri siccos: fluuijs autem transmutatis ⁊ his quidem exterminatis: in alijs autem proportiona biliter factis permutari mare. Vbi quidem enīz ex crescens a fluuijs abundauit abscedens aridam fa cere: necessarium vbi autem fluxibus abundans ex siccabatur ad terram: tunc iterum hoc stagnare: sed propter quod fit omnis naturalis circa terram ge neratio per successionem: ⁊ in temporibus longis simis ad nostram vitam latent hec facta: ⁊ prius om niuz gentium interitus fiunt ⁊ corruptiones anteq̄ memoretur horum permutatio a principio in finē. Maxime autem igitur corruptiones fiunt ⁊ citissi me in prelijs: alie autem infirmitatibus: he autem

sterilitatibus: z his he quidem magne: he autez ſm modicum vt lateant talium gentium transmigrationes: propterea q; hi quidē derelinquunt regiones: hi autem permanserunt vſq; ad hoc donec vtiq; nō amplius possit alere regio multitudinem nullaz. A prima ergo desertione ad vltimam verisimile est lōga fieri tempora vt nullus memoretur: sed saluatis adhuc manentibus obliuionem factam esse propter temporis multitudinem. Eodem autē modo oportet putare z habitationes latere quando primuz facte sunt gentib⁹ singulis: deiñ ꝓmutata z facta ficca ex paludosis z aquosis: etenim hic paulatiz ex multo tempore fit additio vt non sit memoria qui primi z quando z qualiter habentibus locis venerunt velut accidit circa egyptuz. Etenim hic locus semper siccior videtur factus z tota regio fluuij attractio existens nili: propter autem paulatim exiccatis paludibus propinqua inhabitari ex temporis longitudine ablatum esse principium. Videtur igitur z ora omnia excepto vno canobico manufacta z non fluuij existentia z antiquitus egyptus thebe vocate. Insinuat autem z Homerus sic recens existens vt est dicere tales permutationes. Illius enim loci facit memoriam tanq; nonduz memphi existente aut taliter aut non tanta: hoc autem simile sic accidere. Inferiora autem loca superioribus posterius habitata sunt: paludosa enim ad amplius tempus necessarium esse propinquiora alterationi propter stagnare in vltimis semper magis: permutatur autem hoc iterum apte habet. desiccata enim loca veniunt ad bene habere: que autem prius bene temperata exiccata aliquando fiunt deteriora. Quod quidem accidit elladijs z circa argiuorum z micenecoruz regionem. Sub troicis quidem que argorum q; paludosa erat paucos poterat alere. Micena autez bene habebat propter quod honoratior erat: nunc autem contrarium propter predictam causam. Hec quidem inutilis facta est z ficca prorsus: huius autē que tunc propter stagnare inutilis nunc vtilis est facta. Sicut igitur in hoc loco accidit existente loco paruo idem oportet putare hoc accidere z circa magna loca z regiones totas. Qui quidem igitur respiciunt ad modicum causam putant talium passionū esse totius permutationem tanq; generato celo: propter quod z mare minus fieri aiunt tanq; exiccatuz quia plura loca apparent hec passa tunc q; prius. Est autem horum hoc quidem verum: hoc autem non verum: plura quidem enim sunt que prius aquosa nunc autem arida non solum: sed z contrarium. In multis enim locis considerantes inuenie⁹ superueniſſe mare. Sed huius causaz non mundi generationem putare oportet. Derisibile enim ē propter paruas z momentaneas mutatiōes mutare totum: terre autem moles z magnitudo nihil est omnino ad totum celum: sed omnium horum causam existimandum: quia fit per tempora finita velut in temporibus que ſm annum hyems sic periodo quadam magna: magna hyems z excessus imbriū: hoc autem non semper ſm eadem loca: sed quemadmodum vocatus sub deucalione cataclysmus. Eteniz hoc circa ellinicum locum fuit factus maxime z huiusmodi circa elladem antiquam: hoc autem est circa dodonem z achelouum: iste enim in locis multis rheumata permutauit: habitabant enim selli hic: z vocati tunc quidem greci nunc autem elines. Cum igitur factus esset talis excessus imbrium putare oz ad multum tempus sufficere: z sic nunc cuius quod est esse perpetuos quosdam fluuiorum: hos autem non: hi quidem aiunt causam esse magnitudinē sub terra voraginum. Nos autem magnitudinem altorum locorum z spissitudinem frigiditatem ipsoruz. Ista enim plurimam z suscipiunt aquam z operiūt z faciunt quibuscunq; autem parue suspense montium consistentie aut sonifere aut lapidose z argillose: hoc potius deficere sic putare oportet in quibus vtiq; facta fuerit talis humiditatio vt perpetue fiāt humiditates locorum magis: tempore autem hoc exiccata sunt facta magis: altera autem minora que aquosa donec veniat iterum descensus periodi eiusdem. Quoniam autem necesse totius fieri quidem quandam permutationem non tamen generationē z corruptionem siquidem maneat totum necesse: quemadmodum nos dicimus eadem loca semper humida esse mari z fluuijs z sicca. Manifestat autē quod fit: quos enim aimus antiquissimos hominuz esse egyptios: horum regio tota facta videtur exñs fluuij opus: z hoc ſm ipsam regionem aspicienti palam est: z que circa mare rubrum sufficiens argumētum. Et hoc enim regnum aliquis attentauit perfodere: non enim paruas haberet vtiq; ipsis vtilitates nauigabilis totus locus: dicitur autem primus sesostres conatus fuisse antiquorum: sed inuenit mare existēs altius terra: ꝓpter qō ille primo: z Dari⁹ posterius cessauit fodiens vt nō corrumperetur fluxus fluuij cōmixto mari. Manifestum igitur q; mare omnia vnum huic continuum esset: ꝓpter quod z que circa lybiam lammoniam regionem humiliora videntur z profundiora preter rationem inferioris regionis. Palam enim q; alteratione facta sūt stagna z arida: tempore autem facto derelicta z stagnata aq; desiccata ē iā ambulata. At vō z circa meotidem paludem acciderunt atterationes fluuiorum tm̄ vt multo minores magnitudine naues nunc innatant ad operationem q; anno. lx. quare ex hoc facile proportionabiliter accipere q; z primo sint multa stagnorum: z hoc opus est fluuiorum z tandez necesse omne fieri siccum: adhuc autez bosphorus semper quidem fluit propter atterrari: z est adhuc oculis videre quo accidit modo. Quando enim ab asia interceptionem faciebat fluxus quod posterius stagnum factum fuit paruum primo: deinde exiccatuz fuit vtiq; post hec autem alia que ab intercepto et

stagnum

stagnum ab hac: ⁊ hoc semper sic accidit: similiter autem hoc facto sepe necesse tempore procedente velut fluuium fieri: tandem autez ⁊ adhuc siccum. Manifestum igitur quoniam quando tẽpus non deficit ⁊ totum eternum quod neqz tanais neqz nilus semper fluxit: sed erat aliquando siccus locus vnde fluunt: opus enim habet ipsorum terminum: tempus autez non habet. similiter autem hoc ⁊ in alijs conuenit dicere. At vo siquidez ⁊ fluuij fiunt ⁊ corrumpuntur ⁊ non semper eadez loca terre aquosa ⁊ mare necesse permutari similiter. Mari autem hoc quidem deserente: hoc autem supergrediente semper manifestuz ꝙ omnis terra non semper eadem: hec quidẽ ipsa sunt mare: hec autem arida sed permutãtur tempora omnia. Quod quidem igitur non semper eadẽ neqz arida sunt terre neqz natabilia sũt: ⁊ propter quã causam hoc accidit dictum est. Similiter autem ⁊ propter quid: hi quidem perpetui: hi autem non sunt fluuiorum.

¶ Capitulum quintum.

Postea autem procedit loquendo de fluminibus ⁊ mari ⁊ ventis. Sed ipse loqmur hic de his quesitis perfecte de fluminibus tm̃ quia ipse complebit sermonem de reliquis duobus quesitis in secundo libro. Et procedamus in hoc ꝑm ordinem eius: ⁊ dicamus ꝙ aque que inueniuntur in terra sunt due species vna earum sub terra: relique autem supra terram. Et quelibet harum specierũ vel fluunt vel stant. Aque autem stantes multotiens fiunt seu sunt ex aquis pluuie quando accidit illis locis vt remaneant aque cadentes in eis propter duriciem seu compactionem corporum eorum sicut est dispositio in loco compacto ⁊ concauo repleto aquis. Et iam inuenitur hec species aquarum ꝑm generationem ex aere qui est infra seu intra terram cum adiuuabitur per locum conuenientez huic ꝑm dispositionem conuenientem ei supra terram. Sed accidit talibus aquis vt non sit fluentes propter debilitatem impulsionis earum ⁊ propter planitiem loci generationis earum ⁊ impossibile est quin sit locus earum in quo generantur altior loco a quo exeunt. Et signum super hoc ꝙ iste aque. s. que generantur cum exeunt non exiccantur. Sed aque fluentes fiunt ꝑm plurimum ꝑm generationem continuam ⁊ productionem non cessantem. Et maxime flumina magna. Et ideo accidit eis vt remaneat fluxus eorũ multo maiori tempore q̃z sit vita hominis. Et impossibile est vt sint in terra aque in actu ex quibus fluunt ista omnia flumina ita magno tẽpore: neqz ex vna hyeme ad aliam. Et maxime in annis siccis. Nam illa loca essent de necessitate maiora multum q̃z illud quod videtur ex terra: vel q̃z pars terre discooperta. Et etiam si non essent loca maiora accideret terre multotiens profundatio. Nõ tamen est impossibile vt sint in terra loca adiuuatiua ꝑ suas magnitudines in continuitate fluxus ⁊ multitudine eius ⁊ maxime in tempore hyemis. Et in illo quod est propinquum hyemi. Et loca conuenientia tali generationi continue sunt montes. Et ideo erumpunt flumina magna a montibus ⁊ causa huius est nã montes habent simul multa coadiuuantia huic. ex eis est: quia in montibus magnis oib⁹ alijs locis ẽ hũiditas: ⁊ frigiditas ꝑꝑ altitudinẽ eoꝝ ⁊ ꝓpiquitatẽ eorum ad locum frigidum: in quo generantur pluuie. Et etiam propter grossitiez seu compactionem eorum non resoluitur humefactio seu roratio neqz humiditas que est in ipsis. Et propter frigiditatem que inuenitur in eis semper ab extra accidit ne sint in ipsis aque semper: sicut accidit in corporibus animalium in tempore frigoris: ⁊ caliditas intrinseca resoluit humiditates existentes ibidem ⁊ rorationes: ⁊ transmutat ipsas ad aerem calidũ. Et ascendit ad superiora illius: ⁊ cum ascendit transmutatur aqua propter grossitudinem partis superioris ⁊ frigitatem eius sicut accidit hoc in balneis. Hoc autem fit in cauernis seu scissuris illorum montium ⁊ in locis dispositis aduenire tale accidens simile eius ꝙ fit in instrumentis factis vt descendant guttati ex eis aque per cooperimẽta eorum. Cum autem multiplicantur he aque ⁊ quedam earum expellunt quasdam erumpunt flumina. Et aliquãdo he aque fluentes sunt ex aquis pluuie ⁊ sunt flumina q̃ fluunt in tempore hyemis ⁊ in tempore propinquo huic: ⁊ postea cessant. Et aliquando associantur quibusdam fluminibus due haruz causaruz. Et in hoc completur prim⁹ liber.

Liber secundus

¶ Aristotelis Stragyrite Metheorozꝝ liber secundus: cum Auerroys Commentarijs nuper traductis.

De mari autem ⁊ que natura ipsius: ⁊ propter quã causam ẽ salsa tanta aque multitudo: adhuc autez de ea que a principio generatione dicamus. Antiqui quidem igitur et versantes circa theologias faciunt ipsius fontes vt ipsius sint principia ⁊ radices terre ⁊ maris. Magis tragicum. n. hij ⁊ reuerentius existimauerunt forte esse quod dicitur tanq̃ magna quedam hec pars omnis existẽs: ⁊ reliquum celum totum circa hunc locum consistere: ⁊ huius gratia tanq̃ entem honoratissimum ⁊ p̃ncipium. Qui autez sapientiores humana sapientia faciunt ipsius generationem: esse eniz primo humidum omnem locum qui circa terram: a sole autem exiccatum: quod quid euaporauit spiritus ⁊ euersiones solis ⁊ lune aiunt facere: relictum autem mare esse: propter quod ⁊ minus fieri exiccatum putant: ⁊ tandem fore aliquando siccum totum. Quidam autem ipsorum aiunt calefacta a sole terra velut sudorem fieri: propter quod salsum esse: etenim sudor salsus: quidã ãt salsedinis causam terraz esse aiunt. Quemadmodum enim ⁊ quod per cinerẽ coloratur salsum fit: eodem modo ⁊ hoc salsum esse mixta ipsi tali terra. Quod quidem igitur fontes maris impossibile esse per existentiam iam considerare oportet. Aquarum enim que circa terram: he quidem fluxibiles existunt entes: he autem stationarie fluxibiles quidem igitur omnes fontales. De fontibus autez diximus prius ꝙ oportet intelligere nõ tanq̃ ex vase deriuatum esse principium fontem: sz ad vnum semper factam ⁊ confluentem occurrere primum. Stationarium autem he quidem collectiue ⁊ substantiue velut paludose ⁊ quecunqz stagnabiles multitudine ⁊ paucitate differentes: he autez fontane: he autem omnes manufacte: dico autez velut puteales vocate. Omnium enim supius oportet fontem esse fluxus: propter quod he quidem spõtanee fluunt que fontales: he autem arte indigent operante. Differentie quidem igitur tot ⁊ tales aquarum sunt. his autem sic determinatis impossibile fontes esse maris. In neutro enim horum generum possibile est esse ipsum: neqz enim effluxibile est: neqz manufactum: fontales autem omnes horum alterum passe sunt: spontaneam autem stationariam tantam multitudinem nullam videm⁹ fontalem factam. Adhuc autem quoniam plura sunt maria adinuicem non commixta ꝑm nullum locuz: quorum rubrum quidem videtur ꝑm modicum cõmunicans ad quod extra columnas mare ircanicũ ⁊ caspium separata ab hoc ⁊ circumhabitata in circuitu vt non vtiqz laterent fontes si ꝑm aliquem locum ipsorum esset. Fluens autem mare videtur ꝑz angustias sicubi propter adiacentem terram in modicum ex magno coarctatur pelago propterea ꝙ libratur huc ⁊ illuc sepe: hoc in magna multitudine maris immanifestum: quia autem propter angustiã terre modicum obtinet locum: necessarium eã que in lato modicam librationem ibi appere magnam. Quod autem inter eracleas columnas totum ꝑm terre concauitatem fluit ⁊ fluuiorum multitudinez meotis quidem enim in pontum fluit: iste autem in egeum: qui autem iam extra hoc pelagi minus faciunt hoc euidenter: illis autem ⁊ propter fluuioruz multitudinem accidit hoc. Plures enim fluuij in euxinum fluunt: ⁊ meotim aut multiplicem regionem ipsius: ⁊ propter breuitatez profunditatis: semper enim ibi profundius videtur existens et mare meotide pontus: hic autem egeuz: egeo autem sicilicum: sardonicum autem ⁊ thyrrenicum profundissima omnium. Que autem extra columnas breuia quidem propter lutum: sine autem flatu sunt vt in concauo mari existente sicut igitur ⁊ ꝑm partem ex altis fluuij apparent fluentes: sic ⁊ totius terre ex altioribus que ad arctum fluxus fit plurimus: vt quidem hi propter effusionem non profundi: qui autez extra pelagi profundi magis. De eo autez quodqz ad arctum sunt terre alta sunt signum quoddam: et multos persuasos esse antiquorum metheorelogorum solem non fieri sub terra: sed circa terram ⁊ locum hunc: disparem autem: ⁊ facere noctem propterea ꝙ alta loca sunt quo ad arctuz terre. Quod quidem igitur non fontes possibile sit maris esse ⁊ propter quã causam sit videtur fluens talia ⁊ tanta nobis dicta sunt. De generatione autem ipsius si factum est ⁊ de sapore que causa salsedinis ⁊ amaritudinis dicendum. Causa quidem igitur que fecit p̃ores putare mare principium esse ⁊ corpus omnis aque hec est. Uidebitur enim vtiqz rationabile esse quemadmodum aliorum elementorum est congregata moles ⁊ principium propter multitudinez. vnde permutatur partium ⁊ miscetur alijs. Puta ignis quidem in superioribus locis: aeris autẽ multitudo ꝙ post ignis locum: terre autez corpus circa ꝙ hec omnia posita sunt manifeste. Quare palam quia ꝑm eandem rationem ⁊ de aqua necesse querere: tale autem nullum aliud corpus videtur posituz totum simul: sicut ⁊ aliorum elementorum preter maris magnitudinem. Quod enim fluuioruz neqz totum simul: neqz stabile: sed vt factuz semper videtur quottidie ex hac itaqz dubitatione principium omnium humidorum ⁊ omnis aque putatum ẽ esse mare: propter quod ⁊ fluuios non solum in hoc sed

ex hoc

ex hoc quidã aiunt fluere:collatum enim fieri quod falsum potabile. Opponitur autem altera ad hanc opinionem dubitatio:cur quidem non est consistẽs aqua hec potabilis si quidem principium ois aque: sed salsa. Causa aũt simul ⁊ huius dubitationis solutio erit ⁊ de mari accipere ꝓpriam existimationez necessarium recte:aqua enim circa terram ordinata sicut circa hanc aeris speram ⁊ circa hanc que dicit ignis:hic.n.est horum vltimum:siue vt plurimi dicunt siue vt nos. Lato autem sole hoc modo ⁊ ꝓpter ea permutatione ⁊ generatione ⁊ corruptione existente:qõ quidem subtilissimum ⁊ dulcissimum sursum ducitur per singulos dies ⁊ fertur iterum disgregatur ⁊ vaporans in superiorem locum: ibi autẽ rursus constans ꝓpter infrigidationem deorsuz fert iterum ad terram:⁊ hoc semp vult facere natura:sicut dictum est prius. Propter qõ ⁊ deridendi oẽs quicunqz priorum existimauerunt solem cibari humido:⁊ ꝓpter hoc aunt versiones facere ipsum:nõ enim semper posse eadem loca exhiberi ipsi alimẽtum. Necessarium aũt esse hoc accidere circa ipsuz aut ipsum corrumpi:⁊ enim manifestum ignẽ quãdiu habuerit alimentum vsqz ad hoc viuere.humidum aũt igni esse alimentum solum tanq̃ pertigat vsqz ad solem qõ sursum ducitur. Humidi autem ascensus talis fit:qualis quidem facte flãme: ꝓpter qõ signũ accipientes sic ⁊ de sole putauerunt. Hoc aũt non est simile:flamma quidem enim per continuum humidum:⁊ siccum permutata fit:⁊ non aliẽ non enim eadem existens permanet nullo tempore vt est dicere:circa solem aũt impossibile hoc accidere:qm̃ alito quidem eodem modo:sicut illi dicunt palam q̃ ⁊ sol non solum sicut eraclitus ait: nou⁹ in die est:sed semper nouus continue. Adhuc autez q̃ a sole eleuatio humidi similis est calefactis ags ab igne:si igitur neqz subardens ignis alitur:neqz solẽ verisimile erat existimare:neqz si omnem calefaciẽs euaporare fecerit aquam. Incõueniens autem ⁊ solum curasse de sole:aliorum autem astrorum ipsos negligere salutem tantis ⁊ magnitudine ⁊ multitudine existentibus. Idem aũt accidit ⁊ his irrationabile ⁊ dicentibus prio humida existente terra ⁊ mũdo qui circa terram a sole calefactum aerem:aut factum esse ⁊ totum celum augmentatum:⁊ hoc spiritus exhibere ⁊ versiones ipsius facere. Manifeste enim semper sursuz ductum videmus:descendens iterum aqua ⁊ si non per vnum reddatur ⁊ per singulas regiones similiter:sed in aliquibus ordinatis temporibus redditur omne acceptũ velut neqz aliis superioribus:neqz hoc quidem manente aere iã post generationem:hoc autem facto ⁊ corrupto iterum in aquam. Potabile quidẽ igitur ⁊ dulce propter leuitatem sursum ducitur omne:salsum autem subtus manet propter grauedinem vt in eo qui conuenienti ipsius loco proprio hoc enim putandũ dubitandum esse conuenienter:irrationabile enim si non aliquis est locus aque:sicut ⁊ aliorum clementorum ⁊ hanc esse solutionem. Quem enim videmus locum occupans mare. iste non est maris:sed solum aque:videtur autem maris:quia qõ salsum quidem deorsum manet propter pondus.dulce autez ⁊ potabile sursum ducitur propter leuitatem: quẽadmodum in animalium corporibus:etenim in his alimento ingredienti dulci humidi alimenti hypostasis ⁊ superfluum:apparet eus amarum ⁊ salsum. Dulce enim ⁊ potabile ab innato caloze attractum in carnes ⁊ aliam compactionem venit partium: vt quelibet nata est. Sicut igitur ibi inconueniens si quis potabilis alimenti non putet locum esse ventrem solum:quia cito assumitur sed superfluit:qz hoc videt subsidens non vtiqz existimabit bene: similiter autem ⁊ in his. Est quidem enim sicut dicimus locus iste aque ꝓpter qõ ⁊ fluuij fluunt in ipsum oẽs ⁊ omnis que fit aqua:sique enim q̃ maxime concauum fluxus ⁊ mare talem obtinet locum:sed hoc quidem sursum fertur cito propter solem esse:hoc autẽ derelinquitur propter dictam causam. Quare autem antiquam dubitationem propter qõ quid tanta multitudo aque nusq̃ apparet: per singulos enim dies fluuijs fluentibus innumerabilibus ⁊ magnitudine immensis nihil marẽ fit amplius. Hoc quidẽ nullum incõueniens dubitare aliquos non tamẽ intuentem difficile videre. Eadem enim multitudo aque in latum diffusa ⁊ tota simul non inequali tempore exsiccatur:sed differt intantum:vt hoc quidez permaneat per totum diem: hoc autẽ quẽadmodũ si quis super mensam magnam diffuderit aque cyatum simul:perspicientibus vtiqz exterminabitur totum qõ vtiqz ⁊ circa fluuios accidit. Continue enim fluentibus simul totum semper qõ peruenit immẽsum ⁊ latum locum exsiccatur cito ⁊ latẽter. Quod autem scriptum est in phedone de fluuijs ⁊ mari impossibile est. Dicitur enim q̃ omnia quidem inuicem perforata sunt sub terra: principiuz autem omnium fit ⁊ fons aquarum vocatur tartarus circa medium aque quedam multitudo ex quo ⁊ fluẽtia ⁊ nõ fluentia prodeunt omnia. Circunfluentiam autem facere ad singula rheumatum propterea q̃ moueatur semper quod primum ⁊ principium:non haberet enim sedem sed semper circa medium volui. Motum autem sursum ⁊ deorsum facere effusionem rheumatibus: hoc autem in multis quidem locis stagnari:quale ⁊ quod apud nos esse mare.

Omnia autem iterum circulo circunduci ad principium : vnde inceperunt fluere : multa quidem ſm eundem locum : quedam autem

ꝛ e regione positioni effluxus: puta si fluere incepe-
runt desubtus desuper ingredi: esse autem vsq; ad
medium descensum. Decetero enim ad sursum iã
omnibus esse lationem. Sapores autem ꝛ colo-
res habere aquã per qualem vtiq; contigerit fluẽs
terram. Accidit ergo fluuios nõ ad eundem semp
locum ſm rõnem banc: qm̃ enim ad medũ influũt
a quo circũfluunt nihil magis fluũt desubtus ꝙ de
super: sed ad quodcũq; tẽderit fluctuans tartarus:
ꝙ̃uis hoc accidente fiet vtiq; qõ dicitur sursum flu
uiorum: qõ quidem impossibile. Adhuc q̃ fit aqua
ꝛ que sursum ducitur iterum vnde erit: hoc enim to
tum excludere necessarium siquidem semper salua
tur equalis. Quantum enim extra fluit iterum fluit
ad principium ꝙ̃uis omnes fluuideantur terminã
tes ad mare quicunq; non in alios. in terram autẽ
nullus: sed ꝛ si disparcant iterum prodeũt. Magni
autem fiunt fluuiorum qui longe fluunt per cõcauũ:
multorum enim suscipiũt rebumata fluuiorum de-
truncantes loco ꝛ longitudine vias: ꝓpter quod qui
dem ꝛ bistrus ꝛ Nilus maximi fluuiorum sunt eo-
rum qui in hoc mare exeunt: ꝛ de fontib⁹ alij dicũt
vnuscuiusq; fluuiorum: alias causas: qꝛ multi in eũ
dem incidunt. Hec itaq; omnia manifesta ꝙ ipos-
sibile est accidere alterq; ꝛ mari principiũ unde ha-
bente ꝙ quidem igitur aque locus est iste ꝛ non ma
ris ꝛ ꝓpter quã causam: qõ quidem potabile imma-
nifestum verũtamẽ fluens: hoc autem subsidẽs: ꝛ qꝛ
terminus magis aque ꝙ̃ principium est mare: quẽ-
admodum qõ in corporibus superfluum alimenti:
ꝛ omnis ꝛ maxime ꝙ humidi dicta sint tãta nobis.
De salsedine autem ipsius dicendum ꝛ vtrum sem
per est idẽ: aut neq; erat neq; erit sed deficiet: eteni
sic putant qdam. Hoc quidem igitur visi sunt ho-
mines confiteri qõ factum est: siquidez ꝛ omnis mũ
dus simul enim ipsius faciunt generationem: qua-
re palam ꝙ si quidem ꝓpetuum omne ꝛ de mari exi
stimandum. Putare autem minus fieri ſm multi
tudinem: sicut ait Democritus: ꝛ tandem deficere
ab esopi fabulis nihil differre videtur persuasus sic
ꝛ enim ille fabulose cõposuit ꝙ bis quidez carybdis
resorbens primo quidem montes fecit manifestos:
secũdo autem insulas: vltimo aũt sorbens aridũ fa-
ciet omnino. Illi quidem igitur cõgruebat irato ad
portbmea talem dicere fabulam: veritatem autem
querentibus minus: ꝓpter quã causaz mãsit primo:
siue ꝓpter pondus vt etiam quidam horum aiunt:
in promptu eni huiusmodi cãm videre: siue ꝛ pro-
pter aliud quid palam ꝙ ꝓpter hoc permanere ne-
cessarium ꝛ reliquo tempore ipsum: aut enim dicen
dum ipsis ꝙ neq; eleuata aqua a sole veniet iterum
aut si quidez hoc erit necessarium: aut semp: aut ꝙ̃-
diu quidez fuerit hoc remanere mare iterum sursũ
ferri illud prius oportebit qõ potabile: quare nunq̃
exsiccabitur: iterum. n. illud peruenier descendens
in ipsum qõ preascendit. Differt enim nihil semel
hoc dicere: aut sepe: siquidem igitur solez cessare fa
ciat quis allatione quid erit exsiccans: si autem per-
mutet esse circulationem semper ꝓpinquas potabi-
le: sicut diximus sursum ducet: demittet autem ite
rum recedens. Acceperunt aũt suspitionem hanc
de mari eo ꝙ multa loca apparent siccioza nunc ꝙ̃
prius: de quo cãm diximus: qꝛ ſm quedam tempo-
ra excessibus factis aque hec est passio: sed non pro-
pter totius generationem ꝛ partium: ꝛ iteruz erit cõ
trarium ꝛ cum factum fuerit iterum exsiccabitur: ꝛ
hoc sic circulariter necessarium semper ire: magis
eni sic rationabile existimare ꝙ̃ ꝓpter hoc celum to
tum permutari: sed de bis quidem plus ꝙ̃ dignum
imoratus est sermo. De salsedine autem bis qui-
dem qui semel generauerunt ꝛ totaliter ipsum ge-
nerant impossibile est falsum facere. Si. n. omnis
humidi qõ circa terram erat ꝛ eleuati a sole residuũ
factum est mare: siq; inexistit tantus sapor in multa
aqua ꝛ dulci ꝓpter immixtaz esse quãdam terram ta-
lem: nihil minus cum aduenerit iterum aqua q̃ eua
porabit: necesse equali existente ꝛ primo ꝛ multitu-
dine aut si neq; prius neq; posterius salsum ipsum
esse. Si autem ꝛ primo cõfestim erat dicẽdum: que
causa ꝛ simul ꝓpter qõ ꝛ si non ꝛ tunc sursum latum
fuerit ꝛ nunc patitur hoc. At vo ꝛ quicunq; terraz
causam ponũt salsedinis immixtam. Habere eni mul
tos sapores aiunt ipsam vt a fluuijs simul delatam
ꝓpter mixturam facere salsum: incõueniens autem
non ꝛ fluuios salsos esse: quomodo enim possibile in
magna quidem multitudine aque euidens sic face-
re mixturam terre talis. In vnoquoq; autem nõ pa
lam. n. ꝙ mare est omnis fluuialis aqua: i nullo eni
differebat nisi eo ꝙ salsum sit a fluuijs: hoc aũt nul
lus venit in locũ in quem oẽs simul fluunt. Simili-
ter aũt ꝛ verisibile: ꝛ si quis dicens sudorez terre eẽ
mare putat aliquid planum dixisse: sicut Empe-
docles ad poesim quidem. n. sic dicens sorte di-
xit sufficiẽter. Metaphora. n. est poetica: ad cogno
scendum aũt naturam nõ sufficienter. neqz enim sic
palam hoc qualiter ex dulci poculo salsus fit sudor:
vtrum ascendente quodam solum puta dulcissimo
aut cõmixto quodam sicut in his que per cinerẽ co-
lantur aquis. Videtur aũt eadem causa esse ꝛ circa
superfluum in vesica collectum. Etenim illud ama
rum ꝛ salsum fit potato eo qõ in alimẽto humido exi
stente dulci. Si itaq; quẽadmodum que per calecz
colatur aqua amara fit: ꝛ adhuc quidem simul cũ vi
na delata tali quadam virtute qualis ꝛ videtur sub-
sistens in vasis salsedo cum sudore aũt cum segrega
ta ex carnib⁹ velut abluẽte qõ tale ex corpe exeunte
humido: palã ꝙ ꝛ in mari ꝙ ex terra cõmixtũ humi
do cã salsedinis: in corpe qdem igiꝝ fit tale q̃ alimẽ
ti hypostasis ꝓpter indigestionem: in terra eniz ſm
quem modum exist dicendum. Omnino autem

quomodo

quomodo possibile tãtã aque multitudinẽ desicca tam ꝛ calefactam segregari :sub multiplicem enim oportet ipsam esse partem relictam in terra. Adhuc propter quid non:ꝛ nunc cuꝫ exiccata fuerit terra:siue amplior:siue minor sudat: humiditas enim ꝛ sudor fiunt amara:siquidem enim ꝛ tunc et nunc oportebat:non videtur autem hoc accidens:sed humida quidem existens exiccatur: sicca autem existens nihil patitur tale. Quomodo igitur possibile circa primam generationem:humida existente terra sudare exiccata: sed magis verisimile: sicut aũt quidam assumpta plurimo ꝛ elevato humido propter solem ꝛ relictum esse mare: humidum autem existentem sudare impossibile: que quidem igitur dicuntur salsedinis cause diffugere videntur, rationem. Nos autem dicamus principium sumentes idem quod ꝛ prius:quoniam enim positum est duplicem esse exhalationem:hanc quidem humidam hanc vo siccam:palam ꝙ hoc putandum principiũ esse taliũm:ꝛ vtiqꝫ ꝛ de quo prius dubitasse necessarium:vtrum ꝛ mare semper permanet earundem existens partiuꝫ numero:aut specie ꝛ quantitate permutatis semper partibus:quemadmoduꝫ aer ꝛ potabilis aqua ꝛ ignis:semper enim aliud ꝛ aliud fit horum vnumquodqꝫ:species autem multitudinis vniuscuiusqꝫ horum manet:sicut que fluentiũ aquarum ꝛ flamme fluxus. Manifestum itaqꝫ ꝛ hoc et probabile ꝙ impossibile non eandem esse de omnibus his rationem:ꝛ differre velocitate ꝛ tarditate permutationis. In omnibusqꝫ corruptionem esse ꝛ generationem hoc tamen ordinate accidere omnibus ipsis. His autem sic se habentibus tentandum reddere causam ꝛ de salsedine. Manifestum itaqꝫ per multa signa ꝙ fit talis sapor propter commixtionem in corporibus:quandam enim ꝙ indigestissimum salsum ꝛ amarum: sicut ꝛ prius diximus. Indigestissimum enim superfluum humidi alimenti:talis autem omnis hypostasis:maxime autem que in vesica. Signum autem quia subtilissima est:digesta autez omnia constare nata sunt. Vnde sudor semper in his in quibus idem corpus cum segregatur quod fecit saporem hunc. Similiter autem ꝛ in adustis:vbi enim vtiqꝫ non obtinuerit calidum:in corporibus quidem fit superfluitas: in adustis autem cinis propter quod ꝛ mare quidẽ exusta aiunt factum esse terra quod siquidem dicere est inconueniens. Quod tamen ex tali verum: sicut enim ꝛ in dictis:sic ꝛ in toto ꝛ exnascentibus et factis ꝑm naturam:semper oportet intelligere:sicut ex ignitis ꝙ relinquitur talem esse terram et itaqꝫ ꝛ eam que in arida exhalationem omnem:hoc enim exhibet multam hanc multitudinem. Mixta autez sicut diximus existente vaporosa exhalatione ꝛ sicca cum constiterint in nubes ꝛ aquam :necessarium est intercipi aliquam multitudinem semper huius virtutis ꝛ simul deorsum ferri iterum pluta: et hoc semper fieri ꝑm quendam ordinem vt contingit q̃ hic participare ordinem. Vnde quidem igitur generatio salsi inest in aqua dictũ est. Et propter hoc australes aque latiores ꝛ prime autumnalium. Auster enim ꝛ magnitudine ꝛ spiritu estuosissimus est ventus ꝛ flat a locis siccis et calidis. Quare cum pauco vapore propter quod ꝛ calidus est:Si enim ꝛ non talis:sed vnde incipit flare frigidus nihil minus procedens: propterea ꝙ comprehendit multam exhalationem siccam ex propinquis locis calidus est. Boreas autem velut a frigidis locis vaporosus propter quod frigidus. Eo autem quod propellat serenus hic:in oppositis autem aquosus. Similiter autem ꝛ auster serenus his qui circa lybiaꝫ. Multum igitur in deorsum lata aqua confert ꝙ taleꝫ autumno late aque. Necesse enim grauissima prima deferri. Quare in quibuscũqꝫ inest talis terre multitudo tendunt citissime deorsuꝫ hec. Et calidum etiam mare propter hoc est:omnia enim que cunqꝫ ignita fuerint habent potentia caliditatez in ipsis. Videre autem licet ꝛ calcem ꝛ cinerem ꝛ hypostasim animalium ꝛ siccam ꝛ humidaꝫ calissimorum:ꝑm ventreꝫ animalium accidit calissimaꝫ esse hypostasim. Fit igitur semper latior propter hanc causam:elevatur aũt semper aliqua pars ipsius cũ dulci ꝛ minor tanto quãto ꝛ in plura salsa ꝛ lata dulci minor propter quod quidez equale est vt ad omne dicere. Quod autem sit vaporans potabile ꝛ nõ in mare concernitur vaporans quando constiterit itez tentantes dicamus. Patiuntur etiam ꝛ alia idem etenim vinum ꝛ omnes humores quicũqꝫ vaporantes iterum in humidum cuꝫ constiterit aque fiunt. Alie enim passiones aque sunt propter quandam cõmixtionem ꝛ qualecunqꝫ fuerit quod cõmixtum talem facit saporez:sed de his quidez in alijs temporibus conuenientioribus faciendus consideratione. Nam autem tm̃ dicimus ꝙ maris existens semper aliquid sursum ducitur ꝛ fit potabile: ꝛ deorsum impluta descendit aliud factum non ꝙ sursum ductum:ꝛ propter pondus subsidet potabili:ꝛ propter hoc non deficit:sicut fluuij nisi locis quibusdam:hoc autem ꝛ in ambobus necesse accidere similiter:neqꝫ semper cedez partes permanẽt:neqꝫ terre neqꝫ maris:sed tm̃ tota moles. Etenim de terra similiter oportet existimare: hoc quidem enim sursum venit:hoc autem iterum condescendit ꝛ loca permutant ꝛ que supernatantia ꝛ que descendentia iterum. Quod autem est in cõmixtione alicuius salsum:palam non soluꝫ ex dictis. Sed ꝛ siquis vas cereum formans posuerit in mare circunligans ostalibus:vt non per rimam aliquam intret mare: qõ enim ingreditur per parietes cereos fit potabilis aqua: quasi enim per liga terre quod terrestre secernitur ꝛ faciens salsedinez propter cõmixtionez:hec

enim causa ꝛ grauedinis: plus enim trahi salsa q̄ potabilis ꝛ grossitiei: eteni grossities differt i tātū vt naues ab eodem pondere rerum in fluuijs quidem fere submergantur: in mari autem mediocriter habeant ꝛ nauigabiliter: propter quod quidez aliqui in fluuijs onerantium propter hāc ignorantiam damnificati sunt. Argumentum autem mirti q̄ grossior est moles: si enim aliquis aquam salsam fecerit valde miscens sal supernatant ova et si sint plena: plene enim sicut lutum fit tantaz habet corpulentam multitudinem mare. idem autem hec operantur ꝛ circa salsituras. Si autem est sicut fabulantur quidam in palestina tale stagnum in quod si quis immiserit collegatum hominem: aut subingale supernatare ꝛ non submergi in aquam testimonium vtiqz erit aliquod dictis. Dicunt autem amarum sic esse stagnum et salsum: vt ibi nullus piscis innascatur. Testimenta āt sordidari si quis humectās pmouerit. Sūt autem ꝛ omnia talia signa dictorum q̄ salsedinez facit corpus aliquod ꝛ terrestre est quod ineristit. In cabonia enim fons quidem est aque late: effluit autem in fluuium prope dulcem quidem: pisces autem non habentem: elegerunt enim vt qui sibi fabulantur potestate data ab Eracleo quandoque nit ab erethria ducens boues sales pro piscibus q̄ fiunt ipsis ex fonte. Dōmi enī aque decoquentes aliquam partem ponunt ꝛ fit frigida cuz euaporauerit humidum cum calido sales non grossi compacti: sed lari ꝛ subtiles: sicut nir: sunt āt virtute debiliores alijs ꝛ plures delectant illecti ꝛ colore non similiter albi: tale autem alterum fit ꝛ in ombricis. Est enim quidam locus in quo nascuntur calami ꝛ scyrpus de his comburunt ꝛ cinerez emittentes decoquunt in aquam: cum autem dimiserint partem aque hec infrigidata salum fit multitudo: quicunqz āt sūt salsa rheumata fluuiorum: aut fontiuz: plurima calida aliquando oportet putare. Deinde principium quidem extingui ignis: per quā autem penetrant terraz adhuc manere eristentem: velut calcem ꝛ cinerem. sunt autem in multis locis ꝛ fontes ꝛ rheumata fluuiorum omnimodos habentia sapores quorum omnium causam ponendum ineristentem: aut que i sit virtutem ignis crusta enim terra ꝑm magis et minus, oīmodas accidit formas ꝛ colorum ꝛ saporum. Stipterie enim ꝛ calcis ꝛ aliorum talium fit plena virtutibus per que penetrantes aque dulces eristentes permutantur: ꝛ he quidem acetose fiunt: quemadmodum que in sicana sicilie ibi enim oralm: gi fit ꝛ vtuntur sicut aceto ad quedā eduliorum suorum. Est autē ꝛ circa lyngon fons quidem aque acetose: circa scythiam autez amarus: q̄ autem defluit ab ipso fluuium: in quem ingreditur facit amarum totum. Differentie autem horum inde manifeste quales sapores et quibus fiunt commixtionibus: dictum autem de ipis seorsum in alijs. De aqua quidem igitur ꝛ mari propter quas causas ꝛ semper cōtinue sunt ꝛ quo modo permutantur: ꝛ que natura ipsorum: adhuc autem quascunqz passiones ꝑm naturaz ipsis accidit facere aut pati: dictum est nobis fere plurimis.

In hoc sermone inuestigat de mari qā est ꝛ dat causam salsedinis huius: ꝛ declarat q̄ est eternum ꝑm speciem generabile ꝛ corruptibile ꝑm partem: postea autem inuestigat de ventis ꝛ de partibus habitabilibus terre: que sunt ꝛ de terremotu ꝛ de tonitruis ꝛ fulguribus ꝛ fulmine: ꝛ dat causas omnium istorum q̄ruis ipse perficit sermonem de his tribus quesitis vltimis in hoc sermone. Et dicamus q̄ mandatum est q̄ mare est elementum aque. Nam quia necessarium est vt sit cuilibet elemē torum totuz ꝛ aliquod ad quod vadunt seu procedunt omnes partes eius. Et nos non inuenimus aliquod totum aque ad quod vadunt omnes partes eius nisi mare soluz. Erit ergo ipsum elementum aqueum: ꝛ omma flumina ꝑm q̄ ipsum est elementū de necessitate trahuntur seu fluunt ab ipso mediantibus corporibus celestibus seu pluuijs ꝛ ad ipsum redeunt. Et ipsum est ꝑm dispositionem que non diminuitur neqz augmentatur: ꝛ si esset sicut dicitur q̄ flumina sunt agentia huius sequeretur de necessitate vnum duorum aut q̄ dominantur aque super omnibus partibus terre: vel desineret fluxus fluminum per equalitatem originis eorum cum aquis maris: ꝛ etiam per vitam meam sequeretur vltra hoc profundatio maior omnibus partibus terre: sed hoc totum est contrarium esse ꝛ contrarium illis que dicta sunt. Nam dispositio in similitudine aduenientis ei ad illud quod resoluitur ex ipso imaginatur sicut dicit Aristoteles sicut dispositio aque addite parum semper in vase amplo: ꝛ caliditas cum hoc diminuit ipsam ꝛ resoluit ipsam. Impossibile est ergo apparere augmentationem de aqua que est in vase propter illud quod additur ei de aqua. Et similis est dispositio in mari: quia fluunt in ipso flumina ꝛ sol facit ascendere ex ipo. Et quia ipsum est elementum videtur q̄ sit eternum ꝑm speciem generabile ꝛ corruptibile ꝑm partem ꝑm q̄ declaratum est de dispositione elementorum. Causam autem huius perficiemus quando complebimus dare causam salsedinis eius. Et dicamus q̄ salsedo de necessitate est accidens quod accidit ei non ꝑm q̄ elementum. Nam ipsius est saporitum: sapor autem inuenitur corpori mirto seu complerionato ꝑm q̄ complerionatuz: sic dicetur postea. Signum autem huius est q̄ ascensio reddit ipsum delectabile. Et ideo pluuie que fiunt ꝑm plurimum ex vapore ascendente a mari sunt delectabiles seu quasi saporite: signum etiam huius est q̄ cum fit corpus spericum ex cera non solidum ꝛ ponitur in mari aggregatur in ipso aqua delectabilis: ꝛ hoc totum significat q̄ salsedo accidit ei ꝓpter mirtionem: ꝛ cum hoc sit ita dicamus q̄ videtur q̄ causa inesse salsedinis absolute est admirtio partis combuste in humiditate. Et hoc imaginatur ꝑm modos. Quidam eorum est vt sit illa pars cooperta humiditate delectabili.

ctabili. Et cum agit caliditas in illo admixto ꝛ resoluit humiditatem. Nam ipsa est facilioris seu velocioris resolutionis remanet illa pars combusta salsa: sicut dispositio illius qđ aduenit in corporibus animalium ex cibo ꝛ aqua: ꝛ postea egrediũtur superfluitates ex ipso sicut superfluitas que est in vesica. ꝛ hoc q; membra nutriũtur parte delecta bili seu saporita illius. Q uidam autem est vt sit hec pars amara res admixta a principio dispositionis in humiditate saporita: ꝛ fit salsum. Et hec pars amara possibile est vt fit terrea: sicut videt in aquis fluentibus super terraz combustam quasi alias sulphuream incineratam. ꝛ ꝑm q; apparet etiam in aquis colatis in cinere. Et aliquãdo est vapor fumosus seu erhalatio fumosa: sicut appet in pluuijs que fiunt in principio hyemis seu in autumno. Nam sentimus illas aquas declinare ad salsedinem aliquã: ꝛ maxime in annis siccis. Et ꝑm quãlibet speciem huius imaginationis inueniũtur homines imaginantes cãm salsedis maris. Nos autem debemus inuestigare de hoc. Et dicam? q; vt sit cã in salsedine eius hoc. s. q; sol resoluit partem saporitam illius ita vt remaneat illa pars terrestris admixta cum humiditate mixtiõis ex qua sequitur iste sapor per vitam meã est impossibile. nam tãtũ quãtũ resoluit sol ex ipso redit ad ipsum. Et ideo magis videtur putare de sole q; ipse est cõseruans hoc nõ efficiens. Et si esset sol efficiens salsedinis augmentaretur seu dominaretur hoc ex actione eius ita q; condensaretur seu exsiccaretur. Et nos debem? inuestigare in dando aliam cãm de hoc: ꝛ nõ remansit nisi vt fit admixtio ex parte terrestri cum cõbusta velut erhalatio fumosa aut ambo. Et dicamus q; videtur vt sit causa maior in salsedine maris erhalatio fumosa cõbusta. Nam salsedo: q; est accidens qđ accidit omnibus maribꝰ: ꝛ maria sunt sub maiori partium terre oportet vt sit hoc accidẽs qđ accidit eis ex parte terre cõmune omnibus partibꝰ terre. Et illud qđ videtur cõmune omnibus partibus terre ẽ ascensio huius erhalationis fumose ex omnibus partibus eius ꝓpter ingressum actionis corporum celestiũ in ea: sicut declaratum est. Et admiscetur in aqua ita vt fit ex hoc talis sapor: quia ꝓhibet ipsam ascendere superius. Combustio autem que accidit terre ita q; icineratur: accidit hoc in quibusdam partibus non in oibus: nõ in tota terra. Et cum hoc nõ accidit in quibusdam partibus in quibus non est aqua: a fortiori nõ debet hoc accidere in quibusdam ptibus eius coopertis aqua: ꝛ nõ est impossibile apud me vt accidat hoc in quibusdam partibus coopertis aqua: sed ꝫ paucum. Et videtur vt sit dispositio seu causa in augmentatione salsedinis in quodam mari magis q̃ꝫ in alio ꝓpinquitas partis terre combuste ꝛ dispositio seu preparatio: vt generetur ex ipsa illa erhalatio fumosa magis: aut sunt associate due cause simul: sicut dicitur de mari fetido quod est in philistea. Nam illud mare impossibile ẽ viuere in eo aliqđ aĩal ꝓpter fortitudinẽ amaritudinis inuente in ipso. Et etiam putatur q; hoc mare cum aduẽit in ipso aliquod animal grossum nõ descendit in eo ꝓpter multitudinẽ admixtionis partium terrestrium cum aquis eius. Signum autem q; partes combuste que salsefaciunt aquam maris sunt aeree seu erhalationes vt plurimũ non terrestres ẽ claritas inuenta in partibus eius. Nam partes terrestres turbidant de necessitate.

¶ Circa secũdum libꝝ um methaurorũ vbi loquitur de mari in media sua exꝓsitione inquit: necessariuz est vt mare sit elementum aque ꝛ origo seu tanq̃ꝫ fons illius: sed non omne mare: sed mare qđ vocatur cõtinens qđ est maximũ eorum ꝛ maioris ꝓfunditatis ꝛ remotioris oibus aliis. Inquit. Et ex hoc mari est principium omnium fluminum ꝛ marium. fluminũ autem ꝓpter humiditatem ascendentem ab ipso: mariũ autem q; ipsum mouetur a medio eius ad omnia maria: ꝛ omnia maria mouentur ad ipsum. maria aũt que sunt altioza ipso mouenť aque q̃ sunt in ipso ad eũ ꝓptereа q; cõtinẽs est inferius ipso ad hoc. mare ãt cõtinens mouetur ad ipm ꝓp erpulsionem partiũ eius p id qđ causať in ipso ex motu inuẽto in ipso p se ex ascẽsiõe vndarum eius ascẽsione inuẽta in aqua quasi motus venti: ꝛ ille motus vocať apud arabes motꝰ ertẽsiõis seu dilatõis. maria aũt que sunt iferioza dispõ in ipsis est ecõtrario mõ. s. q; aque mouenť a mari inferiori ad ipm p ascensionem ꝓpventũ gnãtum in ipso a caliditate lune. Ipm aũt mouet a mare inferiori nãliter cũ desinit seu cũ gelcit mare inferi? ab isto motu. Hec sũt verba Cõmẽ. in dictaexpõne.

¶ Causa autem in hoc q; q̃dam ptes terre sũt mare postq̃ꝫ fuerint sicce seu poq̃ꝫ fuit terra: ꝛ terra postq̃ꝫ fuerit mare cõplemus nos hic sermonẽ de ea: ꝛ dicamus q; necessariũ est dicere q; hic sunt loca que facta fuerunt arida seu terra postq̃ꝫ fuerũt mare ꝛ mare postq̃ꝫ fuit terra. Nam declaratum est corruptio elemẽtoꝝ ꝑm partes: ꝛ q; impossibile ẽ vt fit in eis ꝑs nõ corruptibilis. Et ẽt videť hoc per sensum ex eis que nõ inueniunť in ꝓfundo terre ex squamis pisciũ ꝛ de alijs rebus que inueniuntur nisi in mari: sicut dicit Aristo. q; hoc multotiẽs inueniť in terra egypti. Sed causa ꝓpter quã nõ narrať tps in quo fiunt tales innouatões ita vt ꝓueniat ad nos. Est sicut dirit Aris. longitudo tẽporum ꝛ q; tales inouatiões nõ apparẽt nisi in multis milibꝰ annoꝝ. Et accidit ꝓpter hoc vt varienť idcomata ꝛ scripture: ꝛ perdunť seu corrumpũtur illa que scripta sunt de hoc: aut remanent ꝛ nõ inuenitur aliquis sciẽs legere illã scripturã vt scripture que inuenũtur nũc in locis ruinosis egypti. ꝛ ẽt possibile est vt fuerint mortui. statim oẽs hoies q̃ viderũt hoc aut illi q̃bus ꝓuenit talis inouatio. Et ꝟ vel ꝓp diluuia que fiunt in mũdo: aut ꝓpter bella ꝛ pestilẽtias ꝛ vlr ab extrinsecis. Cũ aũt hoc sit ita ꝛ declaratũ est eẽ huius: dicamus nos q; cãe ꝓpinque vt sint q̃dam ptes terre aride postq̃ꝫ fuerũt mare: ꝛ mare postq̃ꝫ fuit terra sũt generatiões fluminũ ꝛ fontiũ. Nã cũ facta fuerit humida ꝛ irrorata aliqua ꝑs terre fiũt in ipsa flumia ꝛ erpãdunť ad loca illius terre: ita vt coopiant aque illã ptem ꝛ fit mare: ꝛ ecõtrario. i. q; cũ exsiccať vna ꝑs exsiccanť flumina ꝛ fõtes que sũt in ea. Et exsiccãtur ꝓp ꝟ maria ad q̃ vadũt illa flumina ꝛ fontes de necessitate. Et nõ est ipossibile vt sit cã in aliqꝰ in ꝟ: nisi q; maria exsiccãtur p hoc qđ vadit ad ipa ex fluminibus. Et facta ẽ terra ex pte ex qua ꝓcedũt ad ipa illa flumina: ꝛ augmẽtať mare ex alia pte: sicut videm? fieri in magnis fluminibus. s. q; ipsa mutãt vias suas hec sũt cãe ꝓpinq̃ huiꝰ. Cãe aũt remote sũt motꝰ solis in suo circulo obliquo ꝛ motꝰ aliaꝝ stellaꝝ. nã sicut hec sũt cãe vltie in termino oium gnãtionũ ꝛ corruptionũ. Nam vt dixim? cã in corruptione multoꝝ entiũ est ꝓp remotionẽ eoꝝ. Et ꝓpinqtas eoꝝ est cã in augmẽtatõe seu gnãtione eoꝝ: ita ẽ dispõ in corruptiõe ptiũ terre ꝛ mariũ ꝛ in gnãtione eorũz. Et sicut inueniť in oibus gnãbilibꝰ aliqđ tps in quo sunt ꝛ aliqđ in q̃ corrũpunť ꝓp mutationẽ cãe gnãtiue ꝛ augmẽtatiue ꝛ est tps senectutis: ita inueniť talis dispõ in ptibus terre ꝛ maris. Et ĩõ vt inquit Aris. terra egypti nũc ꝓcedit ad corruptionẽ. Ipsa. n. fuit mare: sicut narrauit. Homerus ꝛ alij: ꝛ postea arida seu terra: ꝛ ipsa nũc ꝓcedit ad siccitatẽ donec corrũpeť. Et ĩõ nõ descẽdũt in ea pluuie: sed hoies illiꝰ viuũt a nilo: q; ibidẽ augmẽtať: seu ẽ. Et postq̃ꝫ declaratũ est de mari qđ sit ꝛ q̃ est cã salsedis eiꝰ: ꝛ declaratũ est cum hoc cã in hoc q; q̃dam maria fiunt terre ꝛ q̃daz terre fiunt maria: loquamur nunc de ventis.

De ventis. Cap. ij.

DE spiritibus autem dicamus sumẽtes principium qđ dictum est nobis iam prius: sunt autem due species exhalationis vt dixim?: hec quidem humida: hec autez sicca: vocatur autem hec quidem vapor: hec autem ꝑm totum quidem innominata: eo autem q; in parte necesse vtẽ

tes vniuersaliter appellare ipsam velut fumum. Est autem nec humidum sine sicco: nec siccum sine humido: sed omnia hec dicuntur ꝑm excessuz. Lato autem sole circulo: z cum quidem appropinquauerit caliditate eleuante humidū: longius autem facto propter infrigidationem consistente iterum sursum ducto vapore in aquaz: propter quod hyeme magis fiunt aque nocte q̄ per diem: sed non videtur quia latēt nocturne magis q̄ diurne. Descendens itaq; aqua distribuitur omnis in terram: existit autez in terra multus ignis z multa caliditas: z sol non solum supernatans terre humidum trahit: sed z terram ipsam desiccat calefaciens. Exhalatione autem sicut dictum est duplici existente: hac autem vaporosa: hac autez fumosa: ambas necessarium fieri. Harum autem que quidem humidi plurem habens multitudinem exhalatio principium fluentis aque est: sicut dictum est prius. Sicca autem spiritum principium z natura omnium. hoc autem q̄ isto modo necessarium est accidere z ex ipsis operibus palam. Etenim exhalationem differre necessarium z solem z ea que in terra caliditatem hoc facere non solum possibile: sed etiam necessarium est. Quoniam autē vtriusq; species manifestum q̄ differunt z non eadez est que venti natura z que plute aque: sicut quidaz aiunt. Eundem enim aerem motum quidem ventum esse: consistentem autem iterum aquam. aer quidem igitur sicut in sermonibus ante hoc diximus fit ex his. vapor quidem frigidum z humidū bene terminabile hoc quidem enim vt humiduz: qui autem aque est frigidum propria natura: sicut aqua non calefacta fumus autez calidus z siccus: quare quēadmodum ex symbolis consistit qui sursum aer humidus z calidus. Etenim inconueniens siqui circa singulos circunfusus aer iste sic motus spiritus z vndecunq; extiterit motus ventus erit. Sed non sicut fluuios existimamus non qualitercunq; esse aque fluentis. Neq; si habeat multitudinem: sed oportet fontale esse qō fluit: sic enim z de ventis habet. Mouebitur enim vtiq; magna multitudo aeris ab aliquo magno casu nō habens principium neq; fontem. Attestantur autem que fiunt ex eis: q; enim continue quidem magis autem z minus z maior z minor fit exhalatio semper nubes fiunt z spiritus ꝑm tempus vnumquodq; vt nata sunt. Quia autem aliquando quidem vaporosa fit multiplicatio: aliquando autem sicca z fumosa: quandoq; quidem pluuiosi anni fiunt z humidi. quandoq; autem ventosi z sicci aliquādo quidem igitur accidit z siccitates z imbres multos esse simul: z ꝑm continuam sunt regionez. Aliquādo autem ꝑm partes. Sepe eniz que in circuitu regio accepit temporaneos imbres z multos in aliqua eni parte huiusmodi siccitas est. Aliquā do autem cōtrarium ea que in circuitu omniū. aut mediocriter vtēte aquis: aut z magis sicca vna aliqua pars aque copiosam accipit multitudinem. Causa autem quia vt ꝑm plurima quidem eandē passionem ad plurimam pertingere verisimile regionem quia similiter ponuntur ad solem que ꝓpe nisi aliquid differens habeat proprium. Quin imo aliquando ꝑm hanc quidem partem sicca exhalatio facta est amplior: ꝑm aliam autem vaporosa. Aliquādo autem contrarium: z ipsius autez huius causa quia vtraq; transcendit inhabite regionis exhalationem. puta sicca quidem ꝑm propriā regionem fluit. Que autem humida ad vicinam: aut z in aliquē remotorum locorum ꝓpulsa est a spiritibus. Aliquando quidem autem hoc quidem mansit: contraria autem idem fecit z accidit hoc sepe: sicut in corpore animaliū si superior vēter siccus fuerit. inferior autem contrario. Contrarie disponatur. z hoc sicco existente humidum esse superiorez z frigidū. Sic z circa loca antipari stasim pati z permutari exhalationes. Adhuc autem post imbres ventus vt ꝑm multa sit in illis locis ꝑm que contigerit fuisse imbres z spiritus cessant aqua facta. Hoc eni necesse accidere propter dicta principia. Cū eni pluerit terra desiccata ab eo quod in ipso calido z ab eo qō desuper exhalat: hoc aūt erat venti corpus. Et cū talis segregatio fuerit z venti obtineāt cessantibusq; segregatur calidū semper z sursuz fertur in superiorez locū constat sapor infrigidatus z fit aqua. Et cū in idez cōpellantur nubes z contra circūsteterit ad ipsas frigiditas aque z infrigidat sic eā cōsequēter exhalationez. Cessare igitur faciunt facte aque ventos z cessantibus ipse fiūt ꝓpter has causas. Adhuc autem fiendi maxime spiritus aboresa z meridie eadē causa plurimi eni boree z austri fiunt ventoz. Sol eni sola hec loca nō supergredit: sed adhuc z ab his super occasus aūt: z sup orientes semper ferf: ꝓpter qō nubes cōsistunt in lateralibus: z fit accedente quidē exhalatio humidi abscedente autē ad cōtrariū locū aque z imbres. ꝓpter lationez quidē igitur que ad tropicos: z a tropicis estas fit hyems z eleuatur sursum aqua z fit iterū. Quoniam autem plurima descendit aqua quidem in his locis in quibus vertit z a quib⁹: hec aūt sunt q̄ ad arctū z meridiez. Vbi autē plurimā aquā terra suscipit hic plurimā necessariū fieri exhalationez. Simili mō vt ex viridibus lignis fumū. Exhalatio āt hec ventus est: rōnabiliter vtiq; hinc fient plurimi: z

principaliſſimi

principalissimi spirituus. Vocantur autem qui quidem ab arcto boree. Qui autem a meridie austri. Latio autem ipsorum obliqua est circa terram eniz fiant in rectum facta exhalatione: quia omni qui in circuitu aer consequitur lationem: propter quod et dubitabit vtiqz aliquis vnde principium spirituz est vtrum desupra: aut desubtus. Motus quidem enim desuper est z contingit ante flare. Aer autez euidens si fuerit nubes aut caligo: significat enim mota spiritus principium ante manifeste venire vētum tanq̄ desuper ipsis habentibus principium. Quoniam autem est ventus multitudo quedaz sicce ex terra exhalationis mota circa terram: palam q̄ motus quidem principium desuper: materie autez generationis desubtus qua quidem enim tenderit quod ascendit idem causa. Latio enim eorum que longius a terra domina z simul desubtus quidem in rectum sursum fertur: z omne causatum existens prope suum principium valet magis prope: generationis autem principium palam q̄ ex terra est. Quod autem exhalationibus conuenientibus ſm modicum: sicut fluuiorum principia fiunt emanente terra palam z in operibus. Vnde autem singulariter fiant minimi omnes sunt: procedentes autem z longe validi fiant. Adhuc autem z qui circa arctum in hyeme tranquilla z sine flatu ſm ipsuz locum. Sed ſm modicum vlterius flans z latens extra procedens tam spiritus fit in signis: que quidez est venti natura z quomodo fit. Adhuc autem de siccitate z de imbrositate z propter quā causam cessant z fluūt post imbres: z propter quid boree: z noti plurimi ventorum sunt dictum est: adhuc autem z de latione ipsorum. Sol autem z cessare facit z cō mouet spiritus: debilis enim z paucas existentes exhalationes exterminat ampliori calido: quod in exhalatiōe minus existens z disgregat. Adhuc autem ipsam terraz preuenit exiccans anteq̄ facta fuerit simul multa congregatio: sicut si in multum ignē inciderit modicum exutibile preuenit sepe anteq̄ fumum faciat exustum. Propter has quidem igitur causas cessare facit ventos z a principio quidez prohibet consumptionem quidem cessare faciens: celeritate autem siccitatis fieri prohibens: propter quod z circa orionis ortum maxime fit tranquillitas: z vsqz ad ethesios z prodromos. Vniuersaliter autez fiunt tranquillitates propter duas causas: aut enim propter frigus extincta exalatione velut cum fuerit gelu forte: aut madefacta a suffocatione: plurime autem z intermedijs temporibus: aut eo q̄ nōdum facta sit exhalatio: aut eo quidam preterijt exhalatio: z alia nondum aduenerit. Indiscretus autem z difficilis orion esse videtur vt occumbens et oriens: quia in permutatione tēporis accidit occasus z ortus estate aut hyeme: z propter magnitudinem astri dierum fit pluralitas: permutationes autem omnium turbatione plene propter indeterminationem sunt. Ethesie autem fiant post versiones z canis ortum: z neqz tunc quando maxime prope fuerit sol: neqz quando longe z diebus quidem fiāt noctibus autem cessant. Causa autem quia prope quidem existens preuenit exiccans anteq̄ fiat exhalatio. Cum autem abscesserit modicum: mediocris iaz fit exhalatio z caliditas vt cōgelante aque liquescant z terra exiccata z a propria caliditate z ab ea q̄ solis quasi turgescat z exhalet. Nocte autem deficiunt: quia congelante liquescentes desistunt propter frigiditatem noctium. Exhalat autem neqz congelatum neqz nihil habens siccum sed cum habeat siccam humitatem hoc calefactum exhalat. Dubitāt autem quidam propter quid boree fiunt continue quos vocamus ethesias post estiuales topicos: noti autem sic non fiunt post hyemales. Habet autem non irrationabiliter: fiunt enim vocati leuconoti opposito tempore: non sic autem fiunt continui propter quod latentes faciunt inquirere. Causa autem quia boreas quidem a locis que sub arcto fiat: que plena aqua z niue sunt multa: quibus liquefactis a sole post estiuales versiones magis q̄ in ipsis fiant ethesie: sic enim z suffocationes fiunt non quando maxime appropinquauerit ad arctuz: sed cum calefecerit ampliori tempore adhuc autē prope. Similiter autem z post hyemales versiones fiant orniehie. Etenim hi ethesie sunt debiles: minores autem z tardiores ethesijs fiant. Septuagesimo enim die incipiunt flare propter longe existentem ſsolem inualescere minus. Non continui autem similiter fiant quia huius quidem in superficie z debilia quā doqz segregantur. Hec autez magis congelata ampliori indigent caliditate propter quod interpollātes isti fiant donec subuersionibus iterum estualibus flauerint ethesie: quoniam vultqz q̄ maxime cōtinue huc semper flare vētus. Auster autem ab estiua versione fiat z non ab altera vrsa. Duabus enim existentibus decisionibus possibilis habitari regionis: hac quidem ad superiorem polum qui ſm nos: hac autem ad alterum z ad meridiem z vtraqz existente: velut tympona. Talem enim figurā terre excidunt que ex centro ipsius ducte z faciunt duos conos: hunc quidem habentem basem tropicum hūc semper manifestum: verticem autem in medio terre: eodem autem modo ad inferiorem polum alij duo coni terre excisiones faciunt. Ne autem habi-

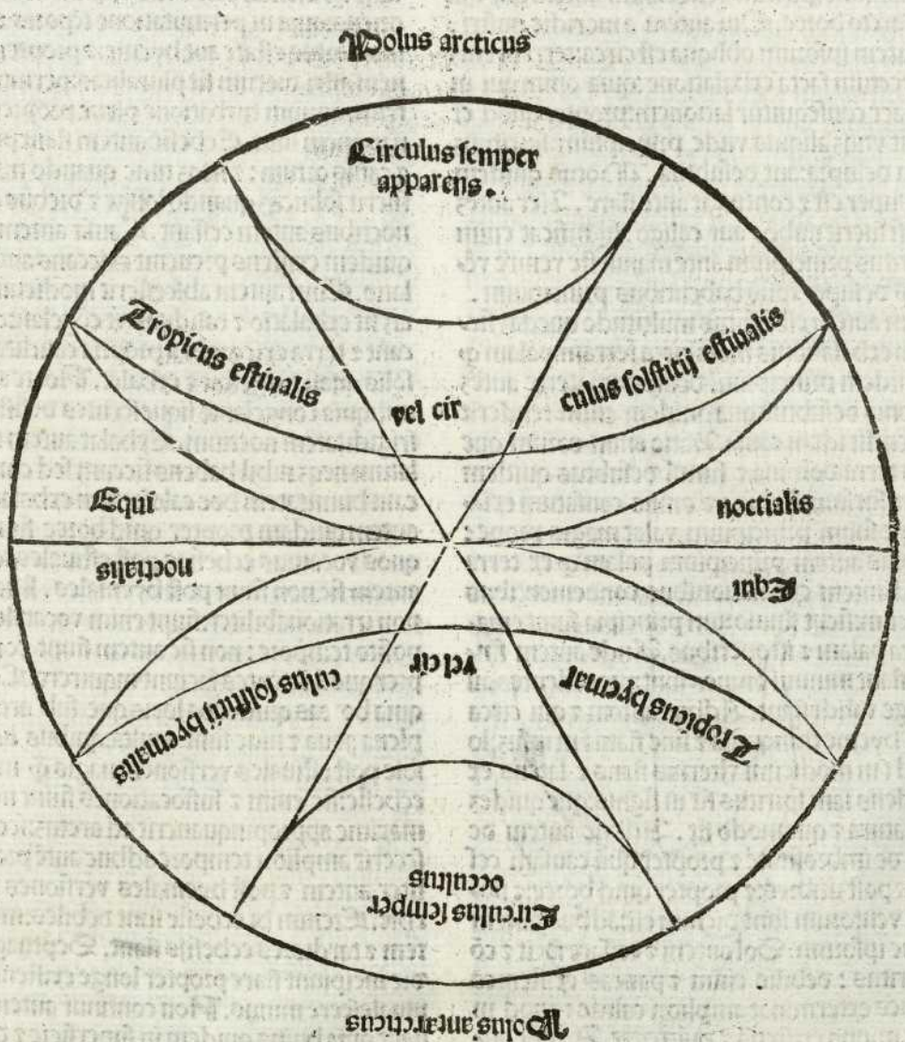

tari sole possibile ⁊ neq3 vltra versiones: vmbra .n. non vtiq3 esset ad arctum: nunc autem inhabitabilia sunt prius loca anteq3 subdeficiat aut permutetur vmbra ad meridiem: queq3 sub vrsa a frigore inhabitabilia. Fertur autem ⁊ corona ꝑm hunc modum: videtur enim super caput facta nobis cuj3 fuerit ꝑm meridianum: propter quod ⁊ ridiculose scribunt nunc periodus terre. Describunt enim circularem habitatam: hoc autez est impossibile ⁊ ꝑm apparentiam ⁊ ꝑm rationem. Ratio enim ostendit q3 ad latitudinem quidem determinata est: circulo autem copulari contingit propter temperantiam: nūc autē excedunt estus ⁊ frigus ꝑm longitudinem: sed ad latitudinem: quare si non alicubi prohibet marj multitudo totum est perambulabile. Et ꝑm apparentiam circa nauigationes ⁊ itinera: multum enim longitudo differt a latitudine. Quod enim ab eracleis columnis vsq3 ad indicum eo q3 ethiopia ad meotidem ⁊ ad extrema scythie loca plus q3 quiq3 ad tria ꝑm magnitudinem est: siquis nauigationes ratiocinetur: ⁊ vias vt contingit accipere talium certitudines: ⁊ quidem ad latitudinem vsq3 ad inhabitabilia scimus habitatam: hic quidez enim propter frigus non iam habitant: hic autem propter estum. Que autem indicum ⁊ columnas eracleas propter mare non videntur copulari per continuam eē omnem habitabilem. Quoniam autem similiter habere necesse locum quendam ad alterum polum: sicut quem nos habitamus ad eum qui super nos: palam q3 proportionabiliter habebūt aliaq3 ⁊ ventoruj existentia: quare quemadmodum hic boreas ē: et illis ab illa que ibi vrsa aliquis ventus sit existens q3 nihil possibile pertingere huc: quoniam neq3 boreas idem in eam que hic habitationem omnium ē. Est enim velut

enis velut tapogeyos spiritus borealis donec bore as iste in eam que hic habitationem flet:sed quia ha bitatio ista posita est ad arctum plurimi boree flant tamen autem ꝛ istic deficit ꝛ non potest longe per uenire:quoniam circa id quod extra lybiam mare australe quemadmodum hic boree ꝛ austri flant:sic ibi euri ꝛ zephiri succedentes continui semper flāt. Quod quidem igitur auster non est ab altero polo flans ventus palam:quoniam autem neqꝫ ille neqꝫ qui ab byemali versione:oportebit enim vtiqꝫ aliuꝫ ab estiuali esse versione:sic enim proportionabile as signabit. Nunc autem non est:vnus enim solus videtur flans exinde locis: quare necesse est eum qui ab exusto loco flantem ventum esse austruꝫ:ille autem locus ꝓpter solis vicinantiam neqꝫ habet aquas neqꝫ pascua:quapropter liquefactionem faciūt ecbe sios:sed quia multo maior est locus ille ꝛ expansus maior ꝛ amplior ꝛ magis verax ventus est auster bo rea:ꝛ pertingit magis huc q̄ iste illuc. Que quidez igitur causa horum est ventorum:ꝛ quomodo se ha bent ad inuicem dictum est. De positione autem ipsorum ꝛ qui contrarij quibus ꝛ quos simul flare contingit ꝛ quos non.adhuc autem ꝛ qui ꝛ quot exi stunt entes:ꝛ adhuc de alijs passiombus quecunqꝫ contingit dicta est in probleumatibus particulari bus nunc dicamus. Oportet autem de positione si mul rationes ex descriptione;considerare. Describitur quidem igitur vt magis insinuabiliter habe at qui orizontis circulus propter quod ꝛ rotundus. Oportet autem intelligere ipsius alteram decisio nem que a nobis habitatur:erit enim ꝛ illam diui dere eodem modo. Supponatur etiam primo qui dem contraria ſm locum esse plurimum distantia ſm locum:sicut ſm speciem contraria plurimuꝫ di stantia ſm speciem. Plurimum enim distant ſm locum posita adinuicem ſm diametrum. Si igitur in quo.a. occidens equinoctialis: contraria autem huic in quo.b.oriens equinoctialis:alia autem dia metros hanc ad rectam incidens:ꝛ que in quo.i.sit vsa. Huic autem contrarium ex opposito q̄ in quo t.meridies. Quod autem in quo.z.oriens estiua lis. Quod autem in quo.e.occidens estiualis. Qō autem in quo.d.oriens byemalis. Quod autem in quo.g.occidens byemalis:a.z.autem dicantur dia metri ad.g.ꝛ ad.d.ꝛ ad.e. Quoniam igitur pluri mum distantia ſm locum contraria ſm locū. Plu rimum autem distant que ſm diametrum necessari um ꝛ ventorum hos inuicem contrarios esse qui cunqꝫ sunt ſm diametrū. Uocātur autem ſm posi tionem locorum venti sic. Zephirus quidem qui q̄ a.hic autem occidens equinoctialis:contrarius au tem huic apeliotes:hic autem oriens equinoctialis boreas autem ꝛ aparctias ab.i.hic enim vsa: con trarius autem huic auster.a.t.meridies autem hic a qua flat ꝛ.t.ipsi.i.contrarium ſm diametruꝫ enis .a.z.autez kekias.hoc enim oriens estiualis:contra rius autem non qui ab.e.flat:sed quia.g.lips:est eni ab occidente byemali: contrarius autem huic ſm diametrum enim ponitur.a.d.autem eurus:iste eni ab oriente byemali flat vicinans austro:propter qō ꝛ sepe euronothi dicuntur flare: contrarius autem huic non qui.a.g.lips sed qui ab.e.quem vocant:hi quidem argestem:hi autem olypiam:hi autem sci sona. Iste enim ab occidenti estiuali: ꝛ ſm diame trum ipsi opponitur solus. Sic quidem igitur qui ſm diametruꝫ positi venti ꝛ quibus sunt contrarij. Alij autē sunt ſm quos non sunt contrarij venti.a. e.quidem enim quem vocāt traskiam. Iste enis me dius argestis ꝛ aparchie.a.k.autē quem vocat mes se:iste enim medius kekie ꝛ aperchie:que autem.e. k.diameter vult quidem ſm semper apparentem eē non certitudinat autem. Contraria enim non sunt his vētꝫ neqꝫ thraskia:neqꝫ messi:flaret eni vtiqꝫ ali quis ab eo in quo.m.hoc enim ſm diametrum neqꝫ ipsi.e.treskie:flaret enim vtiqꝫ ab.n.hoc est signum ſm diametrum si non ab ipso ad modicum flat qui dam ventus quem vocant qui circa locuꝫ illum phe nitiam. Principalissimi quidem igitur venti ꝛ de terminati sunt hi ꝛ hic ordinati sunt modo. Essen di autem plures ventos a locis ad arctum q̄ ab his qui ad meridiem causa habitabilē supponi ad hūc locum. Et quia multo plus aqua ꝛ nix reponitur in hanc partem:quia illa sub sole sunt ꝛ illius' latiene quibus liquefactis in terram ꝛ calefactis a sole ꝛ ter ra necessarium amplioꝛem ꝛ ad plurem locum fieri exhalatione propter hanc causam. Est autem dicto rum ventorum boreas quidem quiqꝫ aparchias et messe principalissime ꝛ treskias ꝛ messe: cōmunis āt argestis ꝛ borec:auster aūt quiqꝫ ita genes qui a me ridie ꝛ lips apeliotes autem quiqꝫ ab oriente equo-

Liber secundus

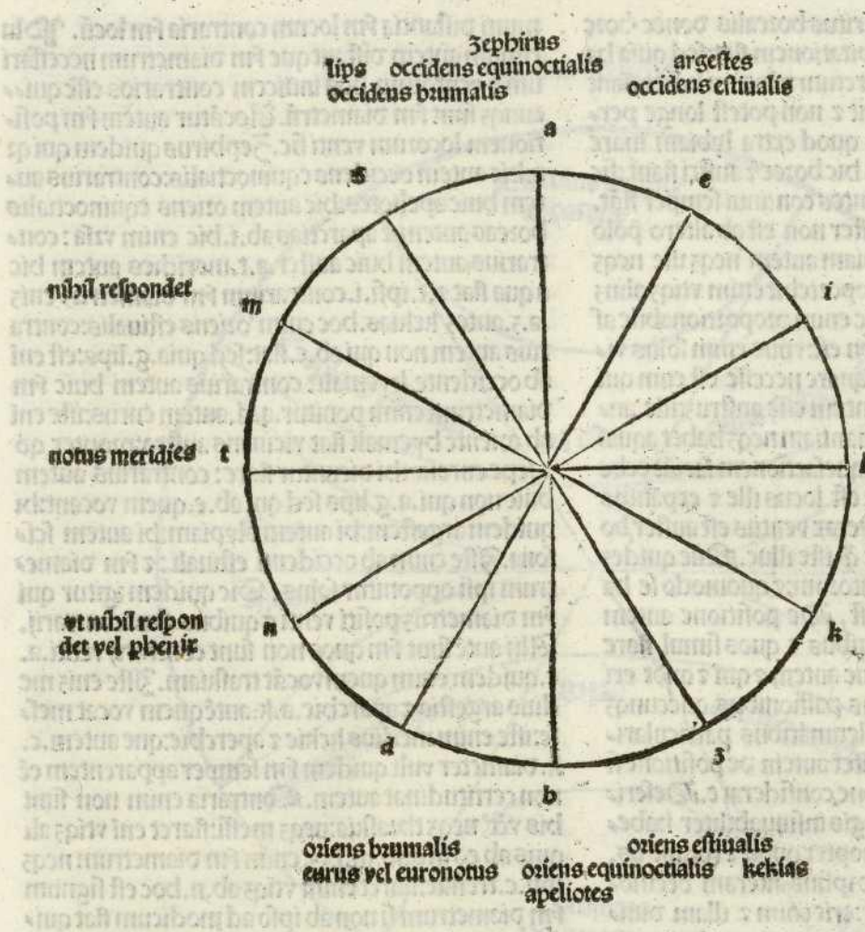

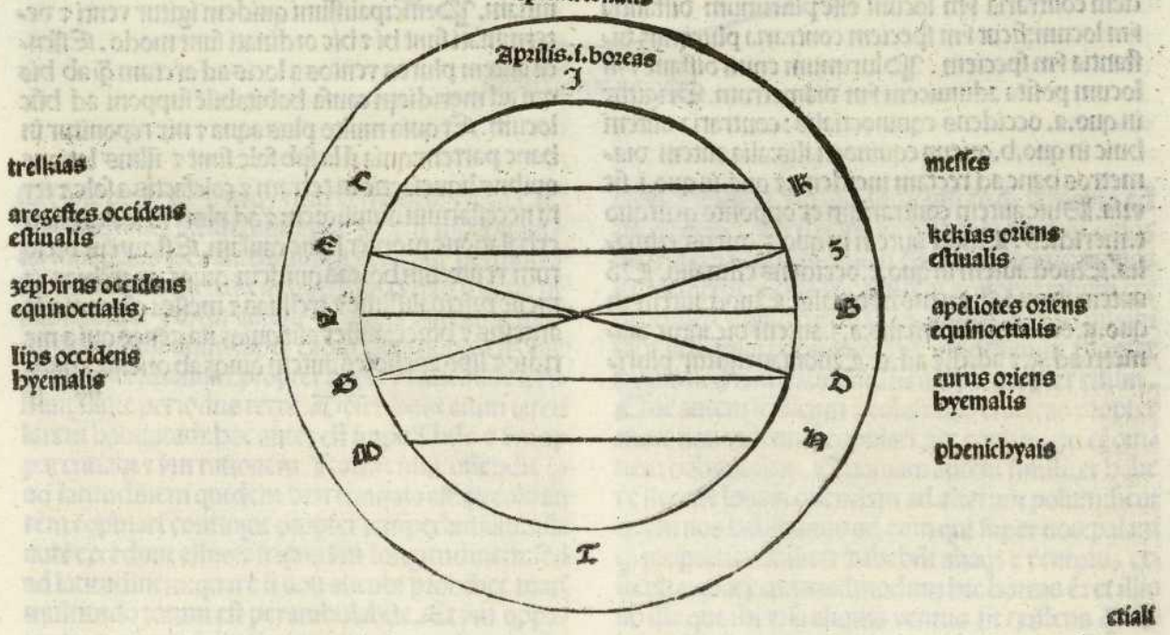

ctiali ⁊ eurus:phenicias autem communis: zephyrus autem quiqz itagenes ⁊ argestes vocatus vniuersaliter autem hi quidem boreales horum vocãtur:hi autem australes. Opponuntur autem zephyri quidem boree:frigidiores enim qui ab occidente flant austri autẽ apeliotici. Determinatis igitur frigido ⁊ calido ⁊ estuoso ventis sic vocauerũt: calidiores enim qui ab oriente his qui ab occidente:q; pluri tempore sub sole sunt qui ab oriente:qui autez ab occidente dereliquerunt citius ⁊ appropinquant loco tardius. Sic autem ordinatis ventis palam qõ simul flare contrarios quidem non possibile:ꝑm diametrum enim. Alter igitur cessabit violentiam passus: non sic autez positos ad inuicez nihil prohibet puta.z.t.d. ꝓpter hoc simul flant aliquando ambo omnino ad idem signum non ex eodem neqz eodez spiritu:ꝑm tempora autem contraria contrarij maxime flant puta circa equinoctium vernale kekias ⁊ totaliter que vltra tropicum estiualem:circa autumnale autem libes:circa versiones autẽ estiuales: zephyrus:circa hyemales autem eurus. Incidunt autem alijs maxime ⁊ cessare faciũt aparthie ⁊ treskie ⁊ argestes maxime enim deprope impetus ipsorum est crebriqz ⁊ fontes flant maxime isti:propter quod ⁊ serenissimi sunt ventorum:flantes enim deprope maxime repellentes alios ventos cessare faciunt ⁊ efflãtes consistentes nubes faciunt serenitatem:si nõ frigidi vehementer fuerit simul existentes:tũc ñ aut sereni. si enim fuerint magis frigidi q̃ magni ꝓueniũt coagulantes q̃ propellentes. kekias autem non fere nus:quia reflectit in seipsum:vnde ⁊ dicitur prouerbium trahens ad seipsum:vt kekias nubem. gyrationes autem fiunt ipsorum cessantium in habita ꝑ solis translationez quia mouetur maxime habituz principio:principium autẽ sic mouetur ventorum vt sol. Contrarij autem aut idem faciunt:aut contrarium puta humidi lips ⁊ kekias quem elysponciaz quidã vocant ⁊ eurus quem apeliotem:sicci autez argestes ⁊ eurus a principio autem iste siccus:consumens aũt aquosus:nebulosus autem messes ⁊ aparthias maxime isti enim frigidissimi: grandinosus autem aparthia:⁊ traskias ⁊ argestes:estuosus autem auster ⁊ zephyrus ⁊ eurus:nubibus autem condensant celum kekias autem valde lips autem rarius kekias autez propterea q̃ reflectit ad ipsum ⁊ quia communis est boree ⁊ euro:quare quia frigidus est coagulãs vaporem aerem constare facit. Quia autẽ a loco apelioticus est habet multam materiam ⁊ vaporem quẽ propellit:serenl autem aparchias ⁊ traskias ⁊ argestes: causa autem dicta est prius. Corruscationes faciunt maxime autem hi ⁊ messes. qui enim deprope flant frigidi sunt propter frigidum autez fulguratio fit: segregatur enim constantibus nubibus propter quod ⁊ quidem eorundem horum grandinosi fãt:cito enim coagulãt:ecnephie autem fiunt autumno quidẽ maxime. Deinde vere maxime:aparchias ⁊ traskias ⁊ argestes:causa autem quia ⁊ nephie fiunt maxie quãdo alijs flantibus inciderint alij:isti autem incidũt maxime alijs flantibus:causa autem dicta est ⁊ huꝰ prius. Echesie autem gyrant habitantibus circa occidentem ex aparchias i traskias ⁊ argestes ⁊ zephyros. aparchias.n. zephyrus est:incipientes quidem ab vsa:terminãtes ãt ad longe:his ãt q ad oriẽtẽ gyrant vsqz ad apeliotem. De ventis quidem igitur ⁊ de ea que a principio generatione ipsorum ⁊ substãtia ⁊ de accidentibus passionibus communiter ⁊ ꝑz vnumquemqz tanta nobis dicta sunt. De generatione autem ⁊ motu terre post hoc dicendum:causa autem huꝰ passionis habita huic generi est:sunt ãt tradita vsqz ad presens tempus tria ⁊ a tribus. Anaxagoras enim clazomenius ⁊ prius anaximenes milesius enunciauerunt ⁊ his posterius Democritꝰ abderites Anax. quidem igitur ait etherem natuz ferri sursum: incidentem autem in inferiora terre concaua mouere ipsam:que quidem enim sursuz cõserũtur propter imbres:quoniam natura omnem similiter esse sommiseram tanq̃ existentem:hoc quidez sursum:hoc autem deorsum totius spere:⁊ sursum quidem hac existente parte in qua habitamus deorsum autem altera. Ad hanc quidem autem causam nihil forte oportet dicere tanq̃ valde simpliciter dictam. sursum enim ⁊ deorsuz putare sic habere vt nõ ad terram quidem vndiqz ferantur grauitatem habentia corporum:sursum autem leuia ⁊ ignis stultum. Et hoc videntes orizontem habitatã quantum nos scimus alterum semper factum translatis tanq̃ existente gibbosa ⁊ sperica. Et dicere quidem q̃ propter magnitudinem in aere manet:agitari autem dicere percussam desubtus per totam. Adhuc autem nullum reddunt accidentium circa terremotus: neqz enim regiones neqz tempora quecunqz participant hac passione. Democritus autem ait terram plenã aqua existentem ⁊ suscipientem multam aliam pluuialem aquam ab hac moueri: facta autez ampliori quia non possunt susclpere ventresvm inferentem facere terremotum ⁊ exsiccatam trahentez in vacua loca ex repletionibus transientem incidentem mouere. Anaximenes autem ait plutam terram ⁊ exsiccatam rumpi:⁊ ab his ruptis frustis incidentibus concuti propter quod ⁊ fieri terremotus in siccitatibus ⁊ iteruz i pluuiosis:in siccitatibus enim sicut dictum est exsiccatã rumpi ⁊ ab aquis super humectam decidere. Oportebat autem hoc accidentẽ subuersam multipliciter apparere terram adhuc autez propter quã causam circa quedam loca sepe fit hec passio nullo differentia excessu tali ad talia ⁊ quidez oportebat. oino ãt sic existimãtibus necessariũ dicere munus semper terremotus fieri ⁊ tandem cessare aliquando concussam. sic enim decidens talẽ habet naturã:quare si hoc impossibile palam quia ⁊ impossibile hanc esse causam. Sed quoniam manifestum q̃ necessarium ⁊ ab humido ⁊ sicco fieri exhalatio-

neq; sicut dixímus in prioribus necesse his existentibus fieri terremotus exístit enim terra per se quidem sicca. propter imbres autem habens in seipsam humiditatem multam: vt & a sole & ab eo qui in ipsa igne calefacta: multus quidem extra: multus autem intra spiritus fiat: & hic aliquando quidem cōtinuꝰ extra fluit omnis: aliquando autem intra omnis: aliquando autem & patitur. Si itaq; hoc impossibile aliter habere q̄ post hoc considerandum vtiq; erit quale maxime motiuum erit corporum necesse enim q̄ ad plurimum natum ire & vehementissimum maxime tale esse. vehementissimum quidem igitur ex necessitate quod citissime fertur: percurrit enim maxime propter velocitatem: ad plurimum autem natum est pertransire quod per omne ire maxime pōt: tale autem quod subtilissimum: quare si quidem spiritus natura talis maxime corporum spiritus motiuus. Etenim ignis quando cum spiritu fuerit fit flāma & fertur celeriter: non igitur aqua neq; terra causa vtiq; erit: sed spiritus motus cum intꝰ fuerit & fluxerit qui extra exhalatus propter quod fiunt trāquillitate plures & maximi terremotuum. Continua autem existens exhalatio consequitur vt in pluribus impetum principij: quare aut intus simul aut extra fertur omnis: quosdam aūt fieri & spiritu existēte nihil irrationabile. Videmus enim aliquando simul plures flantes ventos: quorum cuq; in terra feratur alter erit spiritu ente terremotus: minores autem hi fiūt magnitudine: propter quod diuisum est principiuq; & causa ipsorum. Nocte autem fiunt plures & maiores terremotuum: qui autem de die circa meridiem tranquillissimum enim est vt in pluribus dici meridies. Sol enim cuq; maxime obtineat declinat exhalationem in terram: obtinet autem maxime circa meridiem: & noctes autem diebus tranquilliores ꝓpter absentiam solis. Quare intus fit iterum fluxus sicut recursus in contrarium eius que extra diffusiones & ad diluculum maxime: tunc enim & spiritus nati sūt incipere flare: si igitur intus extiterit permutatum ē principium ipsoruq; sicut euripꝰ propter multitudinem fortiorem facit terremotum. Adhuc autem circa loca talia fortissimi fiunt terremotuum vbi mare fluxibile: aut regio spongiosa & subātrosa: propter quod & circa ellespontum & circa achaiam & siciliam & euboie circa hec loca. Videtur enim penetrare sua terra mare: propter quod achine que circa ecipsum a tali causa facte sunt. Circa dicta autem loca terremotus fiunt maximi propter angustiam: spiritus. n. factus vehemens & propter multitudinem maris alati repellitur iterum in terram quod natum erat esflare ex terra regioneſq; quecunq; inania habent q̄ subtus loca multum suscipientes spiritum concutiūtur magis & vere autem & autumno maxime & in pluviosis & in siccitatibus fiunt propter eandem causaq; tempora autem hec maxime spumosa. estas enim & hyems. Hec quidem igitur propter gelu: hec autem propter estum facit immobilitatem. hoc quidem. n. valde frigidum: hoc autem valde siccum est: & in siccitatibus quidem spumosis aer hoc ipsum enim est achinos quando amplior exhalatio sicca facta fuerit q̄ humida: in pluuiosis autem ampliorem facit eam que intus exhalationem eo q̄ intercipiatur in angustioribus locis & compellatur in minorem locum talis segregatio repletis concauitatibus aqua cum inceperit obtinere eoq̄ multa in paruum locum comprimatur fortiter mouet fluens ventus & offendens Oportet enim intelligere q̄ sicut in corpore nostro & terremotum & pulsuum causa est spiritus intercepti virtus: sic & in terra spiritum simile facere: & hūc quidem terremotum velut tremorem esse: hunc aūt velut pulsum: & sicut accidit sepe post vrinationem: per corpus enim fit velut tremor quidam translato spiritu deforis intus subito talia enim fieri & circa terram. Quantam autem habeat spiritus virtutem nō solum ex his que in aere fiunt: oportet speculari hoc quidem propter magnitudinem. Existimabit vtiq; aliquis posse talia facere sed in corporibus animaliū thetani enim & spasmi spiritus gdē sunt motꝰ: tāti aūt vigorem habent: vt multi simul tentantes vi tenere non possunt obtinere motum infirmantium. Tale itaq; oportet intelligere factum & in terra vt comparetur ad paruum maius. Signa autem horum & ad nostrum sensum sepe facta sunt. iam enim terremotꝰ in quibusdam locis factus non prius desijt antecq̄ erumpens in eum qui super terram locum manifeste vt ex execne fias exiuit qui mount ventus quale & circa eracleam eam que in ponto nuper factum fuit & prius supra sacram insulam. Hec enim est vna vocatarum eoli insularum in hac eni intumuit aliquid terre & ascendit velut collis moles cum sono: tandem autem rupta exiuit multus spiritus & fauillam & cinerem eleuauit & lipareorum existentem cuntatem nō longe omnem incinerauit: & ad quasdam in italia ciuitatum venit & nunc vbi exsufflatio hec facta sunt palam est: etenim facti ignis in terra hanc putandum esse causam: cum densum accenditur primo in paruo discerpto aere. Argumentum autem est q̄ fiāt sub terra spiritus & q̄ fit circa has insulas. cum enim ventus debeat flare auster presignificat prius: sonāt enim ex quibus fiunt exsufflationes propterea q̄ mare propellatur iam de longe. Ab hoc autem q̄ ex terra exsufflans repellatur iterum intus: qua quidem supergredit mare hac facit sonū sine scisino ꝓpter amplitudinem locorum: effunditur enim in immensum extra & propter paucitatem repulsi aeris. Adhuc fieri solem caliginosum & obscuriorē sine nube & ante matutinos terremotus aliquando tranquillitatem & frigus forte signum dicte cause est. solem enim caliginosum & obscurum necessarium esse incipiente spiritu progredi in terram dissoluente aerem & disgregante & ad auroram & matutinos: trāquillitatemq; q̄ & frigus: tranquillitatem quidem enim necessarium ē

vt in

vt in plurimum accidere: quemadmodum dictum est prius velut regressu intro facto spiritus t magis ante maiores terremotus:non discretum enim hoc qdez extra:hoc ãt itus ſz totũ it⁹ simul latũ necessarium valere magis:frig⁹ aũt accidit propterea q̃ exhalatio interuertitur natura calida existẽs ſm se:nõ videntur autem venti esse calidi:quia mouent aerez existentem plenum multo:t frigido vapore sicut spiritus per hos exufflatus etenim hoc quidem de prope est calidus sicut t cum ianus:sed propter paucitatem non similiter manifestum:de longe autem frigidus propter causam eandem ventis deficiente autem in terra tali virtute conueniens propter humiditatem vaporosus defluxus facit frigus in quibus accidit locis hanc fieri passionem. Idem autem causa t signi consueti aliquando fieri ante terremotus aut enim per diem:aut parum post occasum serenitate existente nubecula subtilis appareat porrecta t longa velut linee longitudo q̃plurimum recta i spiritu deficiente propter translationem. Simile autẽ accidit t in mari circa littora:quando quidem enim fluctuans inciderit vehemẽter grosse t distorte fiũt reguminis: quando autem tranquillitas fuerit ꝓptera q̃ parua sit segregatio subtiles sunt t recte. Nõ quidem igitur mare facit circa terram hoc spiritus circa eam que in aere caliginem: vt quãdo fuerit facta tranquillitas omnis recta t subtilis derelinquat tanq̃ nubecula sit reguminis aeris propter eandem causam autem t circa eclipses aliquando lune accidit fieri terremotum. Quando enim iam prope fuerit interpositio t nondum quidem omnino sit deficiens lumen t q̃ a sole calidum ex aere: iam autem marcefactum tranquillitas fit contra translato spiritu in terram qui facit terremotuz ante eclipses:fiunt autem t venti ante eclipses sepe:in principio quidez noctis ante eclipses medie noctis.in media autem nocte ante diluculares:accidit autem hoc t propter marcescere calidum q̃ a luna cum prope facta fuerit latio i quo facta fuerit eclipsis. Remissio igitur quo detinebatur aer t quiescebat iteruz mouetur t fit spiritus tardioris eclipsis tardior cum autem fortis factus fuerit terremotus non mox neqz ad semel cessat agitans sed quod primo quidez vsqz ad circa.xl. dies agitat. Posterius autem t ad vnum t ad duos annos notatur ſm eadem loca. Causa autem magnitudinis quidem multitudo spiritus t locorum figure per qualia vtiqz fluxerit.qua quidem enim repulsus fuerit t non facile pertranseat: t quod concutit maxime t intus retineri necessarium in resistentib⁹ velut aqua non potens pertransire propter quod sicut in corpore pulsus non repente cessant neqz cito sed per moram marcefacta passione t principium a quo exhalatio facta fuit t ortus spiritus:palam q̃ nõ mox omnem expandit materiaz ex qua fecit ventũ quem vocamus sisimum:quousqz igitur consumatur reliquias horum necesse agitare:debilius autẽ t vsqz ad hoc donec vtiqz minus exhalatum sit q̃ non possit mouere manifeste. Facit ãt t sonos q sub terra fiũt spũs t eos q ante terremot⁹ t sine ãt terremoti b⁹cõia alicubi facti sunt sub terra:sicut enim t pcussus aer omni modos emittit sonos:sic t percuticns ipse:nihil enim differt:verberans enim simul t ipm verberatur omne prouenit autem sonus motum: q: subtiliorum partium est t quia magis per omnem penetrat sonus spiritum. cum autem minor fuerit q̃ vt moueat terram propter subtilitatem propter facilem quidem penetrare non potest mouere: quia autem offendit ad solidas moles t concauas t omnimodas figuras omnimodum emittit sonuz vt aliquando videatur q̃ quidam dicunt prodigia vulgantes mugiare terram. Iam autem eruperunt aq̃ factis terremotibus:sed non propter hoc aqua causa motus:sed si fuerit ex superficie:aut desubtus viz inferat spiritus illam mouens:t sicut fluctuum sed venti non fluct⁹ ventorum:quoniã t terraz sic vtiqz quis causet passionis:euertitur enim agitata quemadmodum aqua:effusio enim euersio quedaz est:ſz hec ambo quidem causa vt materia. Patitur enim sed non agunt: spiritus autem vt principium: vbi autem simul cum terremotu fluctus factus fuit causa quando contrarij facti sunt spiritus:hoc autez fit cũ agitans terram spiritus latũ ab alio spiritu mare repellere quidem omnino non possit:propelles autem t coarctãs ad idẽ ꝯgregauerit multũ:tũc.n. necessariũ victo ſ̃ spũ sil multũ pulsũ a ꝫio spũ erũpe t facere cataclysmũ:fuit autẽ t factũ hoc t circa achaiaz extra quidem enim erat auster:ibi autem boreas:trãquillitate ãt facta t fluẽte intro vento fact⁹ fuit t fluctus t terremotus simul:t magis propter mare non dare perflationem impetum facienti sub terra spiritum:sed obsistere:vim enim inferentia inuicem: spiritus quidem terremotum facit:hypostasis autez spiritus cataclysmum:ſm autem partem fiũt terremotus t sepe ad modicum locum:venti autem non ſm partem quidem: cum exhalationes que ſm locum ipsum t vicinantem conuenerint in vnuz sicut t siccitates fieri diximus t pluuias ſm partez. Et terremotus quidem fiunt per hunc modum:venti autez non:hi quidem enim in terra principium habent:vt ad vnum omnes impetuentur:sol autem non simul potest:pluuie autem suspensa magis vt fluant cum principium acceperunt a solis latione iam ſm differentias locorum ad vnum. Quandoquidem igitur fuerit multus spiritus mouet terram. vt autem tremor ad latum fit autem raro aut ſm aliqua loco velut pulsus sursum desubtus:propter quod min⁹ agitat hoc modo. Non enim facile sic multum conuenire principium:ad longitudinem enim multiplex ei⁹ que a profundo exhalatio:vbicunqz autez factus fuerit talis sisimus egreditur multitudo talium lapidũ sicut bullientium in caldarijs: hoc enim modo facto sisimo que circa Sipelon euersa sunt t campus voca

tus phlegreum ⁊ que circa ligusticam regionē. In insulis autem ponticis minus fiunt terremotus ꝙ in his que ad terram: multitudo enim maris infrigidat exhalationes ⁊ prohibet pondere suo ⁊ vim infert. Adhuc autem fluit ⁊ non agitatur obtenta a spiritibus ⁊ quia multum occupat locum non in hac sed ex hac exhalationes fiunt ⁊ has consequūtur que ex terra: que autem prope terram pars sunt terre: inter medium autem propter paruitatem nullam habet virtutem: ponticas autem non ꝯtingit moueri sine mari toto a quo contente existūt. De terremotibus quidem igitur: ⁊ que natura: ⁊ propter quā causam fiūt: ⁊ de alijs accidentibus circa ipsos dictum est fere de maximis. De coꝛruscatione autez ⁊ tonitruo adhuc autem de typhone ⁊ incensione ⁊ fulminibus dicamus: etenim horum idem principium existimare oportet omnium. Exhalatione enim duplici existente: vt diximus hac autem humida: hac autem sicca ⁊ concretione habente ambo hec potentia ⁊ constare faciente in nubem: sicut dictum est prius. Adhuc autem spissiori consistentia nubium facta ad vltimā summitatem qua enim deficit calidum disgregās in superiorem locum ad spissiorem ⁊ frigidiorez necesse est consistentiam: propter quod ⁊ fulmina ⁊ etuesie ⁊ omnia talia feruntur deoꝛsum ꝙnis nato sursum calido frigidi omni sed ad contrarium inspissationis necessarium fieri extrusionem: velut pyrenes ex digitis exilientes: etenim hic pondus habentia feruntur sepe sursum. Segregata quidem igitur caliditas in superiorem dispergitur locum: quecūqz autē intercluditur sicca exhalatio in transmutatione infrigidati aeris: hic conuenientibus nubibus segregatus: vt autem lata ⁊ offendens ad continentes nubes facit percussuram cuius sonus vocatur tonitruū fit autem percussura eodem modo vt comparetur maiori minor. Passio enim que in flamma fit sono quod vocant hi quidem vulcanum ridere: hi autem vestam: hi autem comminationem horum: fit autem quando exhalatio in flammam conuersa feratur ruptis ⁊ siccatis lignis. Sic enim ⁊ in nubibus facta spiritus segregatio ad spissitudinem nubium icidēs facit tonitruum. Omnimodi autem soni propter irregularitatem fiunt nubium ⁊ propter itermedios ventres ꝙ continuitas deficit spissitudinis. Tonitruum quidem igitur hoc est ⁊ fit propter hanc causam spiritus autem extrusus ꝑm multa quidem igit subtili ⁊ debili ignitione ⁊ hoc ē quod vocamus coꝛruscationem: qua vtiqz velut excidens spiritus coloratus appareat. Fit autem post percussuram ⁊ posterius tonitruo sed videtur prius: quia visus anticipat auditum: patet autem in ductu triremium. Jam enī referentibus iterum remos non primus pertingit sonus remi percussionis ꝙnis qdam dicant ꝙ in nubibus fiat ignis huuc autem Empedocles quidem ait interceptum esse de solis radijs. Anax. autez de eo qui desuper ethere: quod etiam ille vocat ignem delatum a desuper deoꝛsum. Adicationem quidez igitur huius ignis esse coꝛruscationem: sonum autem intus extincti ⁊ fixum tonitruum tanꝙ sicut videtur factum: sic ⁊ prius coꝛruscatio fit tonitruo irrationabilis quidem ⁊ ignis interceptio vtroqz modo quidem magis autem detractio ei⁹ qui desup etheris. Quare enim feratur deoꝛsum natum sursum oꝛ dici causam ⁊ propter quod aliquando hoc fit circa celum quando nubilosum fuerit tm̄ sed nō continue sic: serenitate existente non fit: hoc enim omnino videtur dictum esse festine. Similiter autem ⁊ dicere eam que a radijs interceptam caliditatem in nubibus esse horum causam non probabile. Etenim iste sermo irrationabiliter dictus est valde. Segregata enim necessarium esse causam semper ⁊ determinatam ⁊ que tonitrui ⁊ que coꝛruscationis ⁊ aliorum talium ⁊ sic fieri: ⁊ hoc differt plurimum. simile enim vtiqz ⁊ siquis putet aquam ⁊ niuem ⁊ grandinem in existentem prius posterius segregari ⁊ non fieri velut hypotheca faciente semper concretione vnumquodqz ipsoꝛum: eodem enim modo ⁊ illa concretiones ⁊ hoc disgregationes existimandum: esse: quare si altera horum non fiunt sed sunt de ambob⁹ eadem congruit ratio. Interceptionemqz aliqd vtiqz magis alterum dicet quisꝙ quemadmodum in spissioribus: etenim aqua a sole ⁊ ab igne fit calida: sed tamen cum iterum constet ⁊ infrigidetur aqua coagulata nullam accidit fieri talem excidentiam qualem illi dicunt ꝙnis oportebat ꝑm rationem magnitudinis seruoꝛem facere spiritum intus factum ab igne ꝙ non possibile inexistere prius neqz illi sonuz seruoꝛem faciunt sed fixum. Est autem fixis parua bullitio: qua enim quod extinguitur incidēs obtinuerit: hac bulliens facit sonum. Sunt autem quidam qui coꝛruscationem sicut ⁊ cleidemus non esse aiunt sed videri assimilantes tanꝙ passio sit similis ⁊ quā do mare quis virga percusserit. Videt enim aqua et fulgens nocte: sic ⁊ in nube raptiz moto humido apparentiam fulgoris esse coꝛruscationem. Jsti quidē igitur nondum consueti erant his que de refectione opinionibus: quod quidem videtur causa talis passionis esse. Videtur enim aqua fulgure percussa refracto ab ipsa visu ad aliquod fulgidoꝛum propter qō ⁊ fit hoc magis nocte. Die enī non videtur q⁹ amplius lumen existens quod dici exterminat. Que q̄ quidem igitur dicuntur ab alijs ⁊ de tonitruo: ⁊ de coꝛruscatione hec sunt: his quidem quia refractio coꝛruscatio. His autem quia ignis quidem perlustratio coꝛruscatio: tonitruum autem extinctio non int⁹ facto sed vnamquāqz passionem igne sed inexistente Nos autem dicimus eandem esse naturam superterram quidem ventum: in terra autem terremotuz in nubibus autem tonitruum: omnia enim esse hoc ꝑm substantiam idem exhalationē siccā que fluens quidē qualiter ventus est. Sic autē facit terremot⁹.

In nubibus autē disgregata cōuenientibus ⁊ con-

gregatis

gregatis ipsis in aquam tonitrua q̃ꝫ ꝛ coꝛruscationes: ꝛ cum his alia nature eiusdem his existẽtia

Et de tonitruo quidem ꝛ coꝛruscatione dictum ẽ.

De ventis. Cap. ij.

Venti famosi sunt quattuoꝛ oriẽtalis ꝛ ẽ ille q̃ flat ex parte oꝛientis. Et occidẽtalis ꝛ est ille qui flat ex parte occidentis versus oꝛientem. Et vẽtus septentrionalis ꝛ est ille qui flat ex parte poli artici. i. septentrionalis. Et vẽtus australis seu meridionalis ꝛ est ille qui flat ad oppositum illius. Et flant iteꝛ hos ventos alij venti qui vocantur arabice declinantes q̃ ipsi declinant a ventis famosis. Et numerus hoꝛum ventoꝛum vt nos inuenimus in translatione tertus hui⁹ libꝛi attributi Aris. sunt octo venti: duo eoꝛ iter oꝛientalem ꝛ meridionalem vnus eoꝛ magis ꝓpinqu⁹ oꝛientali reliqu⁹ magis ꝓpinqu⁹ meridionali: duo etiam inter oꝛientalem ꝛ septentrionalem: vnus eoꝛum magis propinqu⁹ oꝛientali ꝛ ali⁹ magis propinqu⁹ septentrionali: ꝛ duo inter occidẽtalem ꝛ septentrionalem. vnus eoꝛum magis propinqu⁹ ad occidentalem: ꝛ alius magis ꝓpinqu⁹ ad septentrionalẽ: ꝛ erit ꝑm hoc numerus ventoꝛum. xij. venti. Sed ꝑm q̃ iuenimus Alex. dicere de hoc ipsi sunt. xj. venti: octo ex eis flant omnes: duo ex duabus extremitatibus: vnius transuersalis linee diuidentis circulum. Et sunt vẽtus oriẽtalis verus ꝛ ventus meridiõalis: ꝛ oppositi eis ꝛ ex duabus ptibus oꝛientis ꝛ occidentis duo venti: quilibet eoꝛ opponit̃ alteri. Sed illi qui sunt ꝓter os octo non sunt oppositi. cognoscere aut̃ q̃ istoꝛ duoꝛ sermonum est verus est per sensum cum longitudine inspectionis. Et videtur si sit ita sicut dictum est vt sit causa inesse hoꝛ ventoꝛ ꝑm hunc numerũ diuersitas partis celi in virtute cuꝛ ꝓpinquitate solis ꝛ remotione eius. Quid autem sit ventus dicam. Est eni exhalationes fumose mote circulariter seu ꝑm circuitus circa terram. Nam iam declaratum est q̃ vapoꝛ ascendens a terra est duarum specierum: vna est vapoꝛ humidus: alia aũt exhalatio fumosa. Vapoꝛ autez humidus fit ex ipso pluuia: ex exhalatione aut̃ fumosa fiunt venti. Naz materie entiũ oppositoꝛum seu cõtrarioꝛ debent esse cõtrarie seu oppositẽ: q̃ aũt pluuie opponãtur ventis videtur ex hoc q̃ venti quescũt cũ dominant̃ pluuie: ꝛ similiter minoꝛant̃ pluuie ꝛ cessant cũ dominant̃ venti. Et causa in hoc est q̃ materie istoꝛ sũt diuerse. Et ideo multiplicantur venti i annis siccis ꝛ minoꝛant̃ i annis pluuiosis. Inuenitur tamen quodlibet istoꝛ augmẽtare aliud aliq̃ per accidẽs. Nã terra accidit ei cũ madefit ꝓ pluuias ꝛ postea expandit̃ super ipsam sol vt ascendat ex ipsa exhalatio fumosa multa sicut est dispositio i lignis viridibus cum ponuntur super ignem. ꝛ similiaz accidit ventis mouere vapoꝛes humidos ex locis multis ꝛ congregare ipsos ad vnum locum ꝛ marime vento australi. ꝛ ingrossantur vapoꝛes ꝛ fit ex eis pluuia sicut narratur hoc accidere multotiens in terris ethiopie. Signum aũt in hoc q̃ ventus fit ex exhalatione fumosa est velocitas ꝛ acuitas motus eius. Nam velocitas ꝛ acuitas in motu inuenitur exhalationi calide ꝛ sicce hoc etiã videtur ex operatione eius. Nam sua operatio semper est siccitas ꝛ econtrario opatio pluuie. Postq̃ aũt locuti sumus de genere ventoꝛum loquamur nunc de causa ꝓpter quã circundant circa terram ꝛ exhalatio fumosa de cõsuetudine seu natura est ascendere superius. Quod aũt vẽti circũdãt circa terram videtur ex motu nebularum in cis ꝑm circulũ. Si. n. ꝓcederent ꝑm lineam rectam nõ transferentur nubes de suo loco ad alium locũ ꝑm circulũ: ꝛ nõ esset distantia eius in hoꝛa motionis seu translationis ex oꝛbus locis distantia vna. cã aũt in hoc ẽ q̃ exhalatio calida cum ascẽdit superius occurrit loco frigido ꝛ humido ꝛ accidit ei humefieri ꝛ infrigidari aliqua frigiditate: ꝛ causatur inclinatio ad inferius. ꝛ fiũt impedientes siue diuerse inclinationes inuente i ipsa. s. grauitas ꝛ leuitas ꝛ sequitur de necessitate vt moueatur ex hoc motu circulari: ꝛ hoc est q̃ motus circularis nõ est remot⁹ a motu nãli cuiuslibꝫ illaꝛ exhalationum oppositaꝛ. s. grauis ꝛ leuis: sicut est remotus vnus motus oppositus cõpari eius. ꝛ per oppositionem eius ab ipso mouetur ad latus. ꝛ significat hoc illud q̃ inuenitur cuilibet elementoꝛ ꝓter terram ex receptione huius motus ꝛ ex velocitate transmutationis ad ipsum. ꝛ est iste motus circularis nõ omnino necessarius seu coactus elementis neq̃ nãlis: ꝛ iam locuti sumus de hoc i libꝛo celi ꝛ mundi. ꝛ ẽ pars fumosa leuis non dominatur super partem humidã vt moueat ipam ꝑm lineam rectam mouet ipm circulariter. Nam illa pars fumosa facilius recipit hoc: ꝛ hec ẽ magna causa dominãs in circulatione ventoꝛum ꝛ signum hui⁹ ẽ q̃ venti multiplicantur ex supioꝛi. ꝛ ideo nubes seu vapoꝛes ꝓcedunt generationẽ ventoꝛ. ꝛ vlr mutatio in aere. ꝛ hoc sciunt naute volẽtes ꝓnosticare generationẽ vẽtoꝛ. Ille autem q̃ putauit q̃ aliquando cã circulatiõis hoꝛ exhalationũ ẽ: q̃ cũ ascẽdit superius ꝛ occurrit aeri moto circulariter ꝓ motũ totius recipit inclinationẽ ab ipso ꝛ voluitur circulariter virit impossibile. nam illud q̃ ꝓuenit ex exhalationibus ascendentib⁹ ad illum aerẽ motũ circulariter mouetur ꝓ motũ eius per ipsum seu cũ ipso admiscetur suo ꝓcessu. Nã talis exhalatio dignioꝛ ẽ q̃libet re recipere motũ totius: ꝛ mãdatũ est q̃ illud q̃ est ꝑm hanc dispõnẽ nõ ẽ ventus. Nã maximũ celũ mouetur ab oriente ad occidẽtem solum. ꝛ etiam motus ventoꝛ nõ eẽt ita fortis: sicut dicit ꝓ testimoniũ. Nã cã fortitudinis ꝛ velocitatis ẽ eẽ cõtrarietatis i ipso: sicut ẽ dispositio inventis qui sũt cã tonitrui ꝛ fulminis q̃ fiũt ex nubib⁹ ꝛ aliquãdo fit hoc ex ascensione vnius exhalationis apud descensionẽ vaporis seu exhalationis humefacte ꝛ frigefacte. ꝛ fit ex hac ꝓhibitione talis ipẽs spẽi motus. s. ꝑm circulũ. Iste est sermo in dando diffinitiões ventoꝛ simplr ꝛ gdditates eoꝛ. de cã aũt in flatu aliquoꝛ ventoꝛ in aliquo tẽpoꝛe anni ꝛ aliquoꝛ in alio ꝛ differentijs per quas apꝛopriat̃ quilibet ventus ex ventis famosis q̃ttuoꝛ. s. oriẽtalis ꝛ occidentalis ꝛ meridionalis ꝛ septẽtrionalis nos cõplebimus sermonem. ꝛ dicamus q̃ venti nõ fiũt ꝑm plurimum in tẽpoꝛe caliditatis intẽse neq̃ frigiditatis intẽse. Naz frigiditas intensa de sua cõsuetudine seu nã est ingrossare facie terre ꝛ ꝓhibere ascensionẽ exhalatiõis fumose. ꝛ vlr nõ est de cõsuetudine eius ꝓducere ipsam. Caliditas aũt intensa facit in facie terre simile cõbustioni: ꝛ cõsumitur seu dissoluit̃ ꝓp hoc substãtia exhalatiõis fumose. In alijs autez tẽpoꝛibus ꝓter hec duo multiplicat̃ flatus ventoꝛ ꝛ ꝓpter hanc cãm inueniũt̃ magis vẽtus septentrionalis ꝛ australis: q̃ ipsi fiunt a locis qui sũt ex duabus ptib⁹ circulatiõis solis estualis hyemalis. Sed ventus oꝛientalis vel occidẽtalis raro flant: ꝛ marime illi qui ex eis fiũt sub vna circulationum: ꝛ hoc ꝓpter caliditatem q̃ ẽ ibidẽ. Cã aũt i flatu vẽti australis ẽ mãdatum q̃ cã huius est motus solis i suo circulo obliquo. Cur aũt ſũt venti meridionales flãtes post remotionem solis a sua circulatione seu reuolutione hyemali post seragita dies: ꝛ flant septentriõales post remotionẽ solis a parte opposita estiuali post viginti dies: cã in hoc ẽ q̃ sol cũ fuerit in loco ꝓpinquo magis ꝓ septentrionali liquefacit niues ꝛ flumina ꝛ vlr humiditates que sũt in hac ꝑte ꝛ fiunt venti septentriõales nisi q̃ sol nõ facit hãc actionẽ minus viginti diebus vel ꝓpe ꝑm plurimũ. Ratio aũt sup hoc ẽ q̃ nos videmus aerẽ esse calidioꝛem post remotionem solis ab isto loco ꝓpinquo magis q̃z sit in tẽpoꝛe i quo est i loco magis ꝓpiquo cũ ꝟ q̃ calefactio nõ ẽ itẽsioꝛ ꝓpter minoꝛẽ reflexionem seu maioꝛem oppositionẽ. ꝛ cã i hoc nihil aliud est nisi dispõ seu ꝓparatio aeris. Nam opatio maioꝛ in hoc non est propter agens magis forte tm̃. sed etiã ex pte passi seu recipientis. ꝛ ideo nõ ẽ ipossibile vt agẽs debile faciat in vnomet loco actionem maioꝛez actiõe agẽtis fortis ꝛ ꝟ ꝓpter diuersitatez subiecti i dispõne seu ꝓparatione. cũ aũt ꝟ sit ita põt q̃s diceret. Cur flãt venti septentrionales post remotionẽ solis a sua circulatiõe estiuali in vigiti diebus: ꝛ meridionales post remotionẽ eius a circulatione seu solstitio hyemali in seraginta diebus ꝛ causa in hoc ẽ vna: ꝛ habitudo solis ad septentrionem ꝛ meridiem

est vna habitudo in latitudine ⁊ distãtia. Et dicamus q̃ videt vt cã in hoc sit q̃ ventus meridionalis q̃ generatur ibi dẽ i loco simili: ꝙuo gnãt ex ipso vent⁹ septẽtrionalis non aducnit nobis i principio tẽporis i quo gnãt pp nimiã distãtiã. Mã ipse i illa hora ẽ debilis: ꝫ post b̃ fortificat. Nam actio caloris erit ibidẽ fortior ⁊ iõ apparet post remotionẽ solis a circulatiõe hyemali i tẽpore maiori q̃z sit tempus in quo apparet septẽtrionalis. Mã locus ex quo gnãt ventus iste est propinquior nobis vel dicamus q̃ cã in b̃ ẽ q̃ loc⁹ ex quo gnãt vẽtus meridiõalis nõ ẽ hitudo sua ad circulationẽ hyemalẽ sicut ẽ hitudo distãtie loci exq̃ gnãt septẽtrionalis ad declinationẽ seu circuitũ estiualẽ. i. q̃ locus flationis meridiõalis ẽ magis remot⁹ a declinatiõe hyemali q̃z ẽ loc⁹ flatus septẽtriõalis a declinatione estiuali. Et erit tẽpus i quo calefit ille loc⁹ post q̃z pueuit sol i circuitu hyemali longius tẽpore in quo calefit loc⁹ flat⁹ septentrionalis cũ sol ẽ in opposito estiuali. Et itelligo hic p calefactionẽ calefactionẽ pueniẽtẽ flatui vẽtoꝝ. Nõ. n. p quãlibet caliditatẽ accidẽtẽ gnãt vẽti. ⁊ hec cã ẽ illa q̃ dicta ẽ i qbusdã traductiõib⁹ attributis qbusdã expositoribꝰ: ⁊ vi vt sit cã i b̃ ꝓiunctio duaꝝ cãrũ sil. Sz i hoc sermone accidit difficultas nõ parua. nã Aris. videt q̃ illud qd ẽ sub eqnoctiali nõ ẽ habitabile pp dominiũ caliditatis ibidẽ. ⁊ ẽ verum ⁊ firmũ sicut declarabit postea ex sermone nostro. Et cũ b̃ sit ita non est possibile vt flet ventus ex pte meridiõali simili parti septentriõali ex q̃ flat apud nos vent⁹ septẽtrionalis. i. ex loco q̃ ẽ iter circuitũ hyemalẽ ⁊ polũ meridionalẽ. Et b̃ pp fortitudinẽ caloris q̃ ẽ sub eqnoctiali. Mã ventus q̃ flat ex illa pte moriet̃ de necessitate anteq̃z pueniat ad nos. ⁊ cũ b̃ sit necessariũ nõ remansit nisi vt sit locus flat⁹ australis apud nos ex loco qui ẽ sub circuitu estiuali. nã sol cũ fuerit i circuitu hyemali ifrigidat illc loc⁹ ⁊ humefit. ⁊ cũ appropinquauit ei sol cũ redit liq̃facit siue resoluit illã humiditatẽ: ⁊ cãt vẽtus australis. Cũ aũt pueuit i circuitu estiuali cessant ꝓpter fortitudinẽ caloris. ⁊ iste sermo inuenit in qbusdã textib⁹ attributis Aler. ⁊ est verꝫ deo volente. S⁹ differẽtie qb⁹ distinguũt venti q̃tuor ꝓter istã q̃ vn⁹ veniat ab hac pte: ali⁹ ab alia parte sũt: q̃ australis est calid⁹ ⁊ humid⁹: septẽtrionalis frigidus ⁊ siccus: oriẽtalis medi⁹ p respectũ horũ duoꝝ: ⁊ occidẽtalis ẽt: sed ipse ẽ magis declinãs ad humiditatez. Sed assignatio cãe hui⁹ ẽ q̃ australis dicit Aris. vẽit ex pte alta terre ⁊ descẽdit a terra ꝑm descẽsũ vapoꝝ. Et si nõ eẽt b̃ eẽt pueniẽs vt sit iste vẽtus sicc⁹ pp caliditatẽ illi⁹ loci nisi eẽnt ibidẽ multe aq̃. Sed frigiditas vẽti septẽtrionalis ⁊ siccitas eius mandatũ est q̃ ipse flat ex desertis siccis ⁊ ex locis de ꝓssis seu nõ altis. Vẽti aũt oriẽtales putãt de eis q̃ sũt calidiores vẽtis occiẽtalib⁹: q̃ ps oriẽtalis est calidior pte occidẽtali. ⁊ iã difficile fuit hoib⁹ assignare cãm hui⁹. Ipsi. n. putauerũt q̃ hitudo solis sup terrã i oriente ⁊ occidẽte est vna hitudo. ⁊ nos ꝓsiderabim⁹ de b̃. ⁊ dicam⁹ q̃ sol cũ fuerit i parte oriẽtali ẽ illud qd cadit ex lineis illustrãtibus seu radiantibus semp illã ptẽ terre ꝑm angulos rectos vel ꝓpinquos ad rectos. ⁊ b̃ ẽ necessariũ pp rotũditatẽ terre. Casus aũt eaꝝ in pte occidentali donec sol cõtinuat in tẽpore orientali ẽ ꝑm angulos dilatatos donec diuidat sol arcũ suũ in medio diei. ⁊ est habitudo solis ad duas partes vna habitudo ⁊ postea ẽ habitudo solis ad partẽ occidẽtalẽ i medietate vltima dici habitudo ei⁹ in medietate ꝓia ad partẽ oriẽtalẽ. ⁊ q̃ hoies viderũt hãc habitudinem similẽ nõ potuerũt dare cãm huius. ⁊ negauerũt esse: sed illi q̃ affirmãt b̃ eẽ putant q̃ ps oriẽtalis orizontis est calidior. ⁊ videt si hoc sit ita vt cã i b̃ sit quare soluitur stati sup illã ptẽ ⁊ attingit illã ptẽ ꝓtinue fortiꝰ q̃z attigit ꝓi⁹ ꝓ caliditatẽ illi⁹ pp cãm quã dirim⁹. ⁊ patit pp b̃ ps passione multa. ⁊ pp b̃ recipit caliditatẽ fortiorẽ. ⁊ q̃ i pte occiẽtali accidit hoc aliquid post aliquid ⁊ paulatim donec acquirat rẽ fortẽ ex b̃ fit m ipa dispõ aliq̃ ita vt ñ patiat hac passione q̃ passa ẽ ps oriẽtalis neq; calefit ꝫ caliditatẽ illi⁹. Q; ó ãt sile hui⁹ accidit reb⁹ oppositis mãdatũ ẽ. ⁊ ideo non venit estas post hyemẽ donec mediet iter ista ver. propterea quia entia tunc occurrunt calori ita vt corrũpat ipa. ⁊ signt ficat sup hoc illud qd accidit in quibusdã annis p aduentũ caliditatis ⁊ frigiditatis repẽte de egritudinibus ⁊ malis ⁊ b̃ est cã i hoc esse si testimoniũ sit vez: ⁊ ẽ cã possibilis. sed q̃ accidat ex fortitudine hui⁹ sermõis dare cãm ⁊ esse sil est remotũ. ⁊ etiã possibile ẽ dare cãm hui⁹ p aliũ modũ. nã declaratũ est q̃ celũ hz dextrũ ⁊ q̃ par celi i q̃ sit dextrũ est fortior alia pte: ⁊ cũ hoc sit ita erit calefactio in pte q̃ ẽ per trãsuersũ opposita seu in parte correspõdente illi parti p motũ fortiorẽ. ⁊ attigit ipsã etiã ps oriẽtalis: ⁊ cõiũgũtur i hoc he due spẽs calefactiõis prio q̃ est p refractionẽ: ⁊ motũ: ⁊ hec duo sũt duo modi calefactiõis stellaꝝ ꝑm q̃ declaratũ est. Illud autem qd dicit q̃ ciuitas lõgior ẽ calidior terra: cuius lõgitudo ẽ breuior. ⁊ forte cã in b̃ ẽ si testimoniũ sit verũ q̃ ille ptes sũt ꝓpe ptẽ correspõdentẽ dextro celi. ⁊ appropinquantur ei: ⁊ sicut dicit q̃ pars dextra illius est fortioris actionis: ita dicit q̃ ps terre correspõdẽs huic patit magis. ⁊ si nõ dicas hoc nescio qd dicẽdũ sit de b̃: ⁊ opinat vt sit hec cã pdominãs i b̃ q̃ vẽt⁹ oriẽtalis ẽ calid⁹. ⁊ b̃ qd dixi adhuc nõ vi cã mãifesta i hoc. nã sol stat sup medietatẽ oriẽtalẽ ex horis sicut stat sup medietatẽ occiẽtalẽ: ꝫ est ascẽsus eius sup medietatẽ oriẽtalẽ postq̃z calefecit ipsam vna hora vel duab⁹. ⁊ b̃ cũ appropinquat ad ascensionẽ. ⁊ sic iã calefecit ipam septẽ horis vel octo: ex sup ẽrã ⁊ vna vl duab⁹ sub ẽra. Sz cũ sol iuit ad occasũ ab orizõte occiẽtali ñ recipit vtilitatẽ ille orizon p caliditatẽ q̃ fit ex ipso post occasũ p vnã horã vel duas: q; b̃ calefactio fit cũ iã frigefactus ẽ orizon occidentalis pp occasum solis ab ipso. Sz caliditas que fit afi ascẽsũ ẽ ecõtrario hui⁹. i. q; tũc augmẽtat ea liditas p caliditatẽ q̃ fit post ascensionem. Sed caliditas q̃ est post occasum non potest resistere frigiditati que est post occasum ⁊ a fortiori non addit caliditatem.

¶ In eodẽ medio vbi logt de ventis dicit sed ascendẽs. s. vapor ex pte meridionali est mlor seu min⁹ vapore ascẽdẽti ab oriẽtalib⁹ ⁊ occiẽtalib⁹ ⁊ ẽ sub ipso vapote i grossitudie: ⁊ iõ nõ multũ trãsmutat i aqua sed ipse vt plurimũ sit vẽt⁹ anteqũz fiat aqua. Inquit ⁊ pp hãc cãm fiunt venti in ptib⁹ septẽtrionis ⁊ meridei magis q̃z sint i ptib⁹ oriẽtis ⁊ occidentis: ⁊ hec ẽ cã qua iuenim⁹ i tertu qui pueuit ad nos ex verbis Aris. ponens q̃ due ptes meridiei ⁊ septẽtrionis multiplicãt i eis vẽti magis q̃z i duab⁹ ptib⁹. s. orientis ⁊ occidentis: sed id qd iuenim⁹ i expõne Aler. in b̃ li. ẽ cã ꝓria huic cãe. nã ipse dicit q̃ cã paucitatis flatus ventoꝝ ab oriẽte ⁊ occidẽte ẽ siccitas dominãs sup illa loca ꝓpterea q; sol vadit sup eas ⁊ cõburit ipsas exhargũt vapores q̃ illic sunt ⁊ dissoluũt anteqũz transmutent ad ventũ pp augmẽtũ caloris ⁊ due ptes septentrionis. s. ⁊ meridiei sunt humidiores istis duab⁹. nã pluuie sũt in ipis magis ⁊ de nã corporis humidi ẽ ascẽdere ex ipso vapor magis sicut ẽ dispõ i lineis humidis. nã substantia calida ⁊ sicca q̃ ascẽdit ex ipso cuꝝ cõburitur maior ẽ ꝑba que ascendit ex lignis siccis. duo igitur hi sermones cõueniũt q̃ sol calefacit orientales pl⁹ q̃z facit i duab⁹ partibus septentrionis ⁊ meridiei ⁊ differũt i eo quod consequitur ex isto. nam in primo dicitur q̃ multitudo caloris sequitur ex ipso multitudo vapoꝝ ⁊ spissitudo eoꝝ ⁊ ex paucitate caloris segtur paucitas vapoꝝ ⁊ subtilitas eoꝝ. In secundo aũt dicit q̃ ex intentiõe caloris segt̃ augmẽtũ dissolutiõis ⁊ desitio seu abscisio vapoꝝ ⁊ ex paucitate caloris segt̃ ascẽsio vapoꝝ ⁊ multitudo eoꝝ: ⁊ tuscis q̃ intensio caloris ⁊ remissio illius ꝓducit quãlibet harum duaꝝ operationũ ꝙtrariaꝝ ⁊ hoc redit ad diuersitatẽ subiecti ⁊ habitudinẽ agentis ad ipm naz subiectũ cũ sit humidum. s. q̃. humiditas dominatur sup ipm ⁊ non dominat potentia agentis sup ipm i fine dominationis. s. calefactionis: ⁊ hoc in radice ꝓportionis seu habitudinis que ẽ inter ipsa sequitur q̃ cũ appropinquatur hoc agẽs huic passo appropinquatione certa vt resoluatur ex ipso vapor pauc⁹ humidus. ⁊ cum remouet̃ ab ipso distãtia certa vt resoluatur ab ipso vapor mult⁹ subtil⁹ ⁊ cũ fuerit hitudo seu ꝓportio agẽtis ad passũ maior hac habitudie ⁊ hitudo passi ad

ipsum

ipsum minor oportet de necessitate quādo appropinquatur sibi agēs vt ericeet ipm ⁊ cōsumet id quod ꝓducīt ex ipo ⁊ cū est remotū resolvit ad ipm multū vaporē: ⁊ si nos sciremus vere ꝓportionē caloris solis a terra que proportio sit de his duab⁹ proportionib⁹ tūc sciremus qs hoz sermonū est verus ꝑ demonstrationē dātē cām ⁊ esse simul: ꝫ qrum duaꝝ causaꝝ ex reb⁹ posteriorib⁹ q̄ apparēt oculis ⁊ si in ptibus oriētalib⁹ ⁊ occidētalibus multiplicātur pluuie q̄z in duab⁹ ptibus septētrionis. ſ. ⁊ meridiei tūc est cā dicta in terto attributo Aristo. ⁊ dispō est oppositio mō cā est dicta in libro Aler. ⁊ b totū si id qđ apparet oculis in paucitate flatus vētoz ⁊ multitudine eoz ex his ptibus sit sicut posuit: nā nos videm⁹ in oriēte ⁊ occidēte in ista prouincia nostra. ſ. in andolosia si nō magis flant q̄z in septētrione ⁊ meridie nō minus: ⁊ videmus ēt in oriēte ⁊ occidēte cōgregari nebulas ⁊ ꝓducere pluuiam in occidēte in medietate occidētali de hac insula seu puincia: in oriētali aūt in medietate oriētali illius ⁊ forte hoc accidit in ista insula ꝓp situm maris versus eā ⁊ qz ipam circūdat ⁊ erit b qđ dicitur b est id qđ inuenitur in plurib⁹ locis habitabilib⁹ terre. ſ. in terra septētrionali vel in terris nālib⁹ in caloze: ⁊ sūt terre q̄ sunt in medio ꝑm lōgitudinē ⁊ latitudinē vt terre grecoz ⁊ ꝓpinq̄ eis: terra aūt nostra hec ⁊ si sit conuenies terris grecoz in latitudine est breuior ipsa in lōgitudine: terra aūt israel ⁊ babylonie sunt strictiores terris grecoz in latitudine: latitudines aūt magis faciūt in diuersitate terraruz q̄z lōgitudines: ⁊ iō nos videm⁹ hāc terrā nostrā magis ꝓpinquā in sua natura terris grecoz q̄z terre babylonie. Clyma aūt equale seu cōtēperatū est quintū vt inquit Galius nō quartū vt crediderūt multi hoies: signū aūt huius ē qꝫ illic inueniūtur cōpleriones equales magis: signum aūt forte sup cōpleriones est coloz ⁊ capilli. Coloz aūt equalis est albus ⁊ clarus: capillus aūt equalis est magis pinqu⁹ ad illū qui est quasi medius inter planitiē ⁊ crispitudinē seu ad planum q̄z ad crispitudinē: esse aūt hui⁹ coloris ⁊ capilli paz inuenit in terra arabū ⁊ iō vocāt albū rubeū: terre aūt babylonie sūt medie ad terras arabū. ſ. qꝫ coloz brun⁹ dominat sup eos hoies sicut est dispō arabū: iste aūt coloz in capillis inuenit nāliter. ſ. magis in hominibus clymatis quinti quādo nō cōiungūtur cū gētibus extraneis ꝫ cū habitātibus extraneis que habitāt illic de ꝓpinquo: ꝫ cū plō gauerit tēpus in istis hoibus tūc redit nā coz ad nām illorum hominū illi⁹ clymatis sicut accidit filijs arabū ⁊ barbaz in terra andelosie. ſ. qꝫ ipsi cōuersi sūt ad nām gentis ꝓprie illi terre: iō multiplicate sūt in eis scie ⁊ tā eruimus ab illo i q̄ fuim⁹ nūc redeam⁹ ad id i q̄ fuim⁹ ervbis sapiētū.

¶ Itē i eodē secūdo vbi logt de vēto septētriōali ac meridionali ⁊ de b loco a quo flat dicit in media sua expōne b verba. Inquit ⁊ iā locuti fuim⁹ in ꝓducēde flatus septētrionalis ⁊ qđ sit ex illa pte de vētis post cōplemētū estatis ⁊ hyemis ⁊ iā opz inuestigare qđ sit cā in hoc: ⁊ dicam⁹ qꝫ in hyeme desinit seu deficit mā vēti ꝑ dominiū frigoris in pte septētrionali: ⁊ cū appropinquat sol sibi ⁊ b cum transiuit hyems ⁊ icepit ver appropinquat sol terre: ⁊ cū resolvit nues que sūt illic ⁊ facit ascēdere ex terra vapores fit ex eis vētus septētrionalis frigidus. Sꝫ flatus hui⁹ post estatē cā in b est qꝫ fortitudo caloris in tēpore estatis facit desinere mām illius ⁊ cōsumit ipam ⁊ cū fuerit post tēpus estatis ⁊ infrigidatus aer aliqualī frigiditate retinētur vapores qui sunt in terra ꝓp illā frigiditatē: cū aūt multiplicātur emittūtur seu ascēdūt: ꝓpterea qz nō est adhuc tātū frigus qꝫ ꝓhibet emissionē vapoz multoz ex eis ⁊ nō est ēt illic tātus coloz qui dissoluere ⁊ cōsumere eos possit: ⁊ cā in b qđ dixit est qꝫ solis appropinquatio ⁊ remotio in his duab⁹ dispōnibus in pte septētrionali est eadē seu silis appropiqua tio quasi igit ipa agit in his duob⁹ tēporibus in pte septētrionali ꝑm eandē appropinquationē calorē ꝓportionabilē generationi vētoz: sed qz fuit id qđ sequit ex distātia illius: frigus fuit b quasi agēs ꝑ accidēs. Inquit ⁊ ꝓpter has duas causas incipit flatus septētrionalis in principio veris ⁊ autūni ꝓter alios vētos ita inuenimus hāc qōnē in verbis Aristo. que euenerūt ad nos sed in libro Aler. inuenit loco hui⁹ alia qō ⁊ est cur septētrionalis flat post remotionē solis a solstitio estiuali seu a reuolutiōe estiuali multotiens ⁊ quasi cōiūcte ⁊ b post viginti noctes a remotione solis a solstitio estiuali ⁊ meridionalis flat nō cōiūcte post recessū solis a solstitio hyemali: ⁊ b post septuaginta noctes: ⁊ dictum est illic in rūsione hui⁹ quōnis qꝫ cā in b sunt due cāe: vna eaz est qꝫ ps meridionalis remotioz ē ex habitatione nostra q̄z ps septētrionalis ex quo habitatio nostra ē in. iiij. septētrionali ⁊ vēt⁹ meridionalis nō puenit ad nos nisi qđ fortificabit opatio eius ꝓp fortitudinē opatiōis solis in illis ptibus: ⁊ b post septuaginta dies: nā ps cui appropinquat sol apparet de dispōne illius qꝫ ipa fortiter calefit post recessū solis: ⁊ b ꝓp fortitudinē passionis recipiētis nō ꝓp fortitudinē agētis. ſꝫ ps meridionalis ꝓp ꝓpinquitatē eius ad nos flat sup nos vētus septētrionalis a principio apparitionis actiōis solis in illa pte. ſ. resoluēdo nues ⁊ faciēdo ascēdere vapores siccos frigidos: ⁊ iō fuit vētus septētrionalis frigidus ⁊ siccus ⁊ apparet iste vēt⁹ post viginti dies a reuolutione estiuali. Secūda aūt cā est qꝫ ipi putauerūt qꝫ locus ex quo generat vētus meridionalis remotioz est a solstitio hyemali q̄z sit locus ex quo ꝓducīt vētus septētrionalis a solstitio estiuali: ⁊ b cā data si posuerimus qꝫ locus generatiōis meridionalis est in eo qđ ē post reuolutiones hyemalē versus meridiē vt putat b ex verbis eoz de locis generationis vētoz: ⁊ ꝑm qꝫ inuenim⁹ hoc declarasse qđā expositores nullā hz rōnē neqz notū ē ꝑ sensū ⁊ est dictū nūm sine rōne: nā magis videt vt sint loci flat⁹ vētoz ex duab⁹ ptib⁹ reuolutionū siles in ꝓpinqtate ⁊ remotione nisi illic accideret aliquod accūs ꝓp mām: ſꝫ prima cā est dignioz seu cōueniētioz vt sit cā in augmēto seu fortitudine vēti q̄z sit in ei⁹ paucitate: ⁊ b qz iā declaratū est de dispōne vēti qꝫ assimilant fluminib⁹. ſ. qꝫ quāto magis remouētur a principijs eoz sūt maiores ꝑ id qđ cōgregatur seu adūgit eis ex vaporib⁹ silis eis: ⁊ qđ apparet est necessarium est vt flat⁹ duoz vētoz oppositoz in vna eadē hora ex duabus causis diuersis: ⁊ si sit vētus septētrionalis qui erat in principio veris q eius est caliditas: igit sequit vt sit vētus meridionalis qui flat in ista hora: cā ei⁹ frigiditas q̄ accidit ptī meridionali. ſ. post remotionē hyemalē: ⁊ si sit venti septētrionalis q flat in principio autūni cā ei⁹ frigitas vt dicū est: meridionalis igit q flat in hac hora cā ei⁹ est calor. ſ. in pte meridionali: b est dispō vētoz cōtrariorū seu oppositoz in vno tpe ⁊ cū b sit ita vēti igit oppositaz ptiū q flāt in tēpibus diuersis ꝫ ipsi sint ꝓportionales. ſ. qꝫ distātia coz ab eq noctiali seu a tpe eqnoctij est vna distātia: ⁊ oz vt sit cā coz vna in spē nisi accideret illi aliqđ accūs ꝓp materiā: ⁊ ꝑm hoc si sit vētus septētrionalis agēs illi⁹ post viginti dies a remotione estiuali est calor oz vt sit agēs meridionalis de hac eadē spē. ſ. calor ⁊ vt sit in illa hora. ſ. in hora cōsimili: ſꝫ vēti oppositi q flāt in tepoꝛib⁹ diuersis nō ꝓportionabiles. ſ. quoz initiū flatus sūt hore diuerse iam opz vt sint cāe coz diuerse vel ꝓpter agēs. ſ. vel ꝓpter calorē ⁊ frigus: vel ꝓpter locū. ſ. ꝓp diuersitatē ptium terre in ꝓpinquitate a locis aduētus solis: ⁊ cū b sit ita ⁊ vēt⁹ meridionalis flat post remotionē hyemalē septuaginta dies: ⁊ septētrional⁹ post reuolutionē estiualē: segt igit vt sint cāe coz diuerse vel agēs vel recipiēs: ⁊ si cēt declaratū qꝫ ipossibile ē vt sit cā icipiēdi flat⁹ vēti meridionalis i hac hora. ſ. agēs diuersa a cā flat⁹ vēti septētrionalis in illa hora dcā ēt ⁊ ipossibile ē vt agēs ⁊ recipiēs sint diuersa ꝑm magis ⁊ min⁹ cēt necesse vt sit loc⁹ diuersus in ꝓpinqtate ⁊ remotione a sole sicut dictū ē vel erit cā distātie loci a nobis: ſꝫ cuz b ñ fuerit declaratū possibile ē vt sī vēti meridiōales gnāti i illa hora sūt cā frigoris qđ iuenit i pte meridiōali ex q̄ gnātur vēt⁹ añ augmētū caloris sol ⁊ marie qz b hora ē ꝓpinq̄ principio horeveris: ⁊ iā declaratū ē qꝫ vēt⁹ meridiōal⁹ q flat in hac hora vt dic Ari. cā illi⁹ ē calor oz igit vt sit vēt⁹ op-

positus ei factus in hac hora causa illius sit frigiditas ⁊ ipe est meridionalis vernalis sed vetus q flat postq̃z cõpleuerit remotio estiualis p viginti dies cã eius est calor vt dictũ est: ⁊ ipa est diuerse ꝓportiõis seu habitudinis a vẽto septẽtrionali q fit in principio autũni si poluerim⁹ ipm aliũ a vẽto autũnali septẽtrionali: sed si ipe fuerit positus cẽ vetus autũnalis meridionalis: iã igit sequit vt sit cã eius frigiditas: ⁊ si est alius possibile est vt cã illius sit calor vel locus ꝑter hũc locum ⁊ in hoc vt vides ẽ ambiguitas magna ⁊ inquisitio ꝓfũda: ⁊ cã diuersitatis seu difficultatis ẽ difficultas cognitiõis hay horay a visu ⁊ verificatiõis eoꝝ ꝓp nimiã cõfusionẽ ⁊ diuersitatẽ q̃ accidit his reb⁹ ꝓp mãm: ⁊ magis verisimile apparet cũ cõcesserim⁹ loca flatus esse similia vt sit vetus septẽtrionalis q flat post viginti dies a recessu estiuali ꝑter vetũ autũnalẽ meridionalẽ: ꝓp distãtiaz illius q ẽ iter ea: ⁊ q̃ sit vetus meridionalis q flat post septuagita dies a recessu hyemali sicut flat vetus septẽtrionalis post viginti dies a recessu solis a solstitio estiuali. ⁊ cur nõ flat ẽt vetus autũnalis septẽtrionalis añ principiũ autũni ꝑ viginti dies sicut flat meridionalis añ ver. Sequit igitur cõtra nos difficultas prima que sequebat cõtra antiquos: ſ possibile est dicere q cã in b est q duo vẽti ꝓducũtur a cã frigida ⁊ ps meridionalis velociꝰ recipit frigiditatẽ q̃z caliditatẽ ꝓp paucitatẽ stellaꝝ q̃ sũt in ꝑte meridionali ⁊ altitudinẽ ꝑtis meridionalis ſ habitabilis de terra est hec ps velocius: igit introducit frigiditas illic q̃z sit b viginti dieb⁹ ꝓp calefactionẽ sicut tu inuenis vẽtũ septentrionalẽ ꝓduci post remotionẽ estiualẽ p viginti dies ꝓp calorẽ etiã a calore hui⁹ loci ⁊ frigiditate illi⁹: ſ q̃ vetus meridionalis vernalis sit a cã frigida: manifestũ est ex quo vetus septẽtrionalis q flat in illa hora est a cã calida: ⁊ b manifestũ est: ꝓpterea q sol vadit versus ptẽ septẽtrionalẽ ⁊ redit a meridionali: ⁊ iõ sequit apud me vt sit vetus meridionalis vernalis cũ redit sol a ꝑte meridionali nõ eã vadit ad ipam sicut est dispõ in vẽto septẽtrionali autũnali: ⁊ vt sit vetus septentrionalis q apparet post viginti dies cũ sol declinat ad septẽtrionẽ nõ cũ redit ab illa ꝑte ecõtrario dispõnis in vẽto autũnali septẽtrionali hoc si cõcesserim⁹ q̃ sũt duo vẽti ⁊ puto q antiq b cõcedũt: nã iste vetus apud ipsos fit a calore ⁊ vetus autũnalis a frigore: ⁊ si cõcesserimus q duo vẽti sũt vnus iam possibile est dicere q principium dispõnis huius vẽti est a calore: postea aũt generatio eius est a frigore ꝑter hoc q desinẽt illi q sũt inter hos duos vẽtos ⁊ erit hec cã in hoc q antecedit iste vetus septẽtrionalis gnquaginta dieb⁹ super vetũ meridionalẽ vernalem: ⁊ totũ hoc verificaꝝ postq̃z nõ generaꝝ vetus sub reuolutione solis ⁊ q ventus meridionalis vadit in his locis ⁊ nõ desinit ⁊ ꝓcedit ad ptẽ septẽtrionalẽ: ⁊ si poluerimus hos duos diuersos vẽtos eẽ a tẽporibus frigidis possibile eẽt nobis adducere cãm hui⁹ er b q nos posuerimus de calore ptis septẽtrionalis ⁊ frigore meridionalis cũ cõseruatione filitudinis locoꝝ flatus: nã res diuerse differũt vl ꝓp agẽs vel ꝓp recipiẽs: agẽs aũt vel differt ſm magis ⁊ minus: ⁊ silr patiẽs vel differt ſm magis ⁊ minus vel in spẽ: sed Aler. credit q loca flatus meridionalis sunt solstitiũ seu reuolutio estiualis ⁊ ſm b iã verificabit in quibusdã terris septẽtrionalib⁹ vt sit sol cũ fuerit in reuolutione hyemali remotior ab isto loco ab eis sicut fuerit in opposito estiuali a loco generationi septẽtrionalis: ⁊ hoc cuz fuerit posita generatio leptẽtrionalis a fine terre habitabilis sicut ponim⁹ generationẽ ei⁹. ſ. meridionalis a principio terre habitabilis: ſ ponere generationẽ meridionalis a principio terre habitabilis est difficile: ꝓpterea q ipsi iã cõuenerũt q nõ generaꝝ vetus sub reuolutionib⁹ solarib⁹ ꝓp calorẽ illoꝝ locoꝝ ⁊ ſm b nõ erit in primo clymate vetus meridionalis ſ est in ꝑte que est post primũ: nã ab ipo generaꝝ: vel dicam⁹ q iã generaꝝ vetus in ꝑte in qua nõ ẽ possibilis habitatio ⁊ iã plõgauimus multũ in b q̃sito magis q̃z ꝙueniẽs fuit ⁊ redeam⁹ ad id i q̃ min⁹ exvbis sapiẽtis.

¶ Itẽ circa mãm de vẽtis dicit ⁊ ꝓphetas vẽti meridionalis est q ipe cõmouet nubes ⁊ cõgregat ipas ⁊ cõiũgit ꝑtes illius ⁊ ꝓphetas vẽti septẽtrionalis est q ipe destruit ipsas ⁊ sepat ꝑtes illaꝝ: ⁊ cã in hoc est q vetus meridionalis ꝓp tortuositatẽ flatus eius ẽ sicut linea cui⁹ extrema sũt arenata: ⁊ cũ ipse flat ingredit in ptibus nubis ⁊ cõgregat ipsas ⁊ cõiungũtur quedã ei⁹ ꝑtes cũ qbusdã ⁊ ispissat ipaz ⁊ ingrossat suũ corpus: ſ vet⁹ meridionalis est recti flatus: ⁊ ꝓp hoc segregat nubes ⁊ separat qualdã eaꝝ a qbusdam: vult dicere vt puto q tortuositas seu arenositas vẽto meridionali accidit sibi ꝓpter distãtiã flatus ei⁹: ⁊ rectitudo septẽtrionali inest ꝓpter ꝓpinquitatẽ flatus eius: nã vetus ꝓpterea q̃ de sua nã est reuoluere circa terrã: ⁊ ineſt er iphe rica sequit q̃ quãto magis flatus ẽ remotus magis appro pinquatur arcuitati: ⁊ est maioris multitudinis circulationis ⁊ accidit ei retinere nubẽ p spherã seu circulũ quẽ facit .i. q̃ nubes cõgregaꝝ cõuero eius ⁊ nõ spargit ⁊ ingrassatur ⁊ cõgregaꝝ donec ex ipa fit aqua: sed septentrionalis ꝓpter ꝓpinquitatẽ flatus eius via ei⁹ seu ꝓcessus ei⁹ ap ꝓpinquaꝝ linee recte ⁊ expellit nubes ⁊ nõ retinet eas.

Hec sunt verba cõmentatoris in media expositione.

¶ Et postq̃z declaratũ est b dicẽdũ est de locis habitabilibus terre. Et dicam⁹ q̃ mẽsura q̃ accepta est p sensũ ⁊ rõnem mathematicã er ꝑte habitabili in hac ꝑte septẽtrionali est min⁹ certa ꝑte terre ⁊ est quasi septima. Ipsi enĩ trauerunt longitudinem huius loci cum cõsiderauerũt eclypses lunares in quibusdam terris orientalibus ⁊ occidentalibus ⁊ nõ inuenerũt ipas accedere in terris oriẽtalib⁹ ⁊ esse posteriores in occidẽtalibus magis q̃z a duodecim horis ⁊ b in lõgitudine cẽtũ octuaginta ptiũ ex ptibus ſm quas celũ est .ccc.lx. partes. Latitudinẽ aũt hui⁹ ꝓceperũt ꝑ hoc q̃ finis terraꝝ in qbus fuit possibile eis ire in ꝑte australi est illud qđ est remotũ ab eqnoctiali. ſ. ptes ⁊ vnũ fractũ seu minutũ: ⁊ finis terraꝝ in ꝑte septẽtrionis est illud qđ ẽ remotũ ab eqnoctiali. lx. ptes. Nã putauerũt q̃ maria ꝓhibẽt illas in his duab⁹ ptibus: ⁊ b est mẽsura q̃ ꝓcepta est p sensũ de dispõne terre habitabilis. Et debem⁹ cõsiderare de illo qđ ẽ possibile de b ꝑ rõnẽ ⁊ de illo qđ nõ ẽ possibile ⁊ dicam⁹ q̃ Ari. ⁊ secta pipatheticoꝝ putãt q̃ locꝰ i q̃ ẽ possibilis habitatio in terra ex ꝑte solis est illud qđ ẽ circa duas partes circuit⁹ ei⁹ in duab⁹ ptib⁹ ei⁹. ſ. septẽtrionali ⁊ meridionali: ⁊ q̃ illud qđ ẽ sub eqnoctiali ⁊ ꝓpe ipm ipossibilis est habitatio in eo ꝓp dominiũ caloris: ⁊ ẽt putãt q̃ illud qđ est remotũ a circuitu solis ad duas ptes. ſ. meridionalẽ ⁊ septẽtrionalẽ est inhabitabile ꝓp dominiũ frigiditatis. Ptolomeus aũt ⁊ sequẽtes ipm er mathematicis putãt q̃ habitatio est possibilis sub eqnoctiali ad illud qđ excedit ex ꝑte meridionali ſm mẽsurã q̃ nõ vadit ad ipam depressio solis seu oppositiũ augis. Et est locus quẽ vocãt viam cõbustã. Auicẽna aũt iã secutus est eos in hac opinione: ⁊ vidit q̃ ille locus. ſ. q est sub eqnoctiali est magis tẽperatus seu medius oĩb⁹ clymatib⁹ ⁊ putauit q̃ sermo peripatheticoꝝ est cõtrarius sensui ⁊ rõni. Nos aũt cõsiderabimus de b ſm q̃ ẽ possibile nobis er ꝑte rei seu ſm rẽ de q̃ cõsideraꝝ: ⁊ b ſm ꝓpones q̃s hẽm⁹ de b ⁊ dicam⁹ q̃ iã declaratũ ẽ q̃ cã caliditatis est ꝓpinquitas solis versus directum capitis ⁊ q̃ cã ꝓpinqua in b est casus linearum radialium super angulos rectos: aut qui appropinquantur rectis: q̃ tunc fit reflexio fortior ⁊ q̃ excessus clymatuz in fortitudine caloris ⁊ debilitate eius propter excessuz eoꝝ ẽ in his angulis. Nam ille terre que sunt propinquiores ad partem meridionalem anguli causati in eis a lineis radialibus cum sit sol in circuitu estiuali sunt propinquiores rectis donec sint in terris in quibus sol vadit directe super capita earum illi anguli directi: ⁊ hec est terra calidior ſm istũ modũ. ſ. ſm modũ reflexiõis: ⁊ cũ b sit ita vt ẽ possibile vt sit habitatio sub eqnoctiali. Nã nos videm⁹ multas terras habitatas in quibus vadit sol super capita eorum. Sed ista inquisitio seu inductio nõ dat veritatem. Et nos dicamus q̃ cum fuerit dispositio sicut dixim⁹ de cã intẽsę caliditatis ⁊ debilitatis eius in clymatibus diuersis ⁊ b

videtur

videtur sensui. Nā clyma magis tēperatum homini ⁊ pluribus aialibus ⁊ plantis est clyma quartū ⁊ quintū. Et ꝟ ex pte caliditatis cuius cā est reflexio: ⁊ quod est pter ista duo clymata in pte meridionali est magna caliditas: in pte aūt septētrionali est magna frigiditas. Et si nō esset hic cā in intēsione caloris ⁊ debilitate eius in clymatibus diuersis nisi anguli quos causant ille linee radiales manifestum est q̄ sub equinoctiali pōt esse habitatio: sed nō tēperata vt dicit Aui. sed ꝑm modū ꝑm quē est habitata in clymate in quo sol vadit directe sup capita eoꝝ. Nā habitantium in illis terris sunt vite breuis de necessitate ⁊ vt plurimum nō sunt nālia. Sed si sit hic alia cā ex pte materie per quā augmētatur caliditas sub equinoctiali augmēto valde magno nō erit possibile vt sit illa ps habitata. Et hanc cām nesciuit aliqs eoꝝ qui putāt q̄ habitatio in illis locis est possibilis. Nos aūt consideram⁹ de hoc: ⁊ dicamus q̄ apparet manifeste q̄ caliditas maior est in qualibet terra ex terris diuersoꝝ clymatū in tēpore estatis post remotionē solis a circuitu seu solstitio estiuali: ⁊ hoc ex pte passi ⁊ recipiētis ⁊ nō ex pte agētis sicut declaratum est ante. Nā continuatio huius caloris in terris tēperatis seu ꝓpinquis tēperamēto durare post remotionē solis circa tres menses ⁊ hoc in terra nostra. ſ. hyspania: ⁊ in illis que sunt prope ipsam in latitudine. Alie aūt ciuitates seu terre pter istas si sunt versus ptē meridionalē inuenitur in eis hec caliditas tēpore lōgiori hoc tēpore dicto quod ē circa tres mēses: ⁊ hoc q̄ ꝑm fortitudinē caloris in terris diuersis fit receptio in aere maior de caliditate solis: ⁊ retinet ipm ꝑm suā formā p tēpus magis longū: ⁊ cū ꝟ sit ita sequit̄ de necessitate q̄ terre quaꝝ latitudo ē ꝓpinq̄ vt sit in medio latitudinis haꝝ terraꝝ tēpataꝝ: ⁊ sunt terre in qbus vadit sol directe capitibus eoꝝ vt in solstitio estiuali vt sit calor in eis in tēpore estatis ꝓpe duplū respectu caloris suēti in istis terris. ⁊ erit ꝓmanētia eius post declinationē solis ꝓpe duplū illius mēsure seu ꝓmanētie: ⁊ ꝟ quasi p sex mēses vel quinq̄: ⁊ ꝟ cognoscūt p sensū hoīes q̄ viderūt ꝟ. Sz ego vidi terrā cui⁹ latitudo ē quasi trigita ⁊ ē remanētia caloris in ea post declinationē solis circa ātuoꝝ mēses: ⁊ ꝟ non ꝓcipit̄ sensu tñ: ꝟ possibile ē puenire ad ꝟ p rōnē: ⁊ cū considerabimus in hoc toto sequit̄ de necessitate vt in terris quaruꝫ vmbre cadūt meridionales sic tēpus caloris apud eos ꝓpe illos q̄tuoꝝ mēses: ⁊ ē tēpus in quo cadūt vmbre australes: ⁊ calor eaꝝ de necessitate est fortior: ⁊ silr sequit̄ cū cadūt vmbre septētrionales: ⁊ cū hoc sit ita erit caliditas de necessitate sub equinoctiali cōtinua equaliter in toto anno vel ꝓpinqua cōtinue equaliter: ⁊ nō esset ibidē tanq̄ vna reuolutio in fine caliditatis nō quatuoꝝ. Nā in tēpore in quo est consuetudo aeris remoueri a caliditate de necessitate descēdit sup ipm motor qui fecit ipm acquirere eā: ⁊ cōseruat̄ ꝓpter ꝟ caliditas ibidē: ꝓpterea q̄ sol nō remouet̄ a directo capitum eorum plus q̄z ꝑ tres mēses: ⁊ mādatū est q̄ talis locus ipossibile est ꝓmanere in eo plāte: ⁊ aialia. Nā cōseruatio aialis ⁊ plāte est ꝑ quatuoꝝ reuolutiones seu circuitiones anni: q̄ sūt cōpositē ex ānis ex qb⁹ ꝓponūtur. Et talia loca si imaginauerim⁹ in eis ee reuolutiones seu circuitiones eēnt octo: ⁊ hoc totū est ānū dispōi nāli. Declarata ē igit̄ ex hoc verificatio vie ꝑm quā ꝓcessit Aristo. Nā sicut inuenitur in ptē septētrionali loca ihabitabilia ꝓp frigiditatē ita oz vt sit in ptē meridionali ꝓp caliditatē. Et ꝟ segtur ex sermone vli q̄ est q̄ cū inuenit̄ vnū cōtrariū in fine seu in extremo opz vt sit reliquū cōtrariū in illo fine: ⁊ q̄ est hic que dā terra nō habitata ꝓp frigiditatē: ⁊ mediū equale est necessariū vt sit hic alia extremitas nō habitabilis ꝓp calorē. ⁊ si nō esset equalitas seu tēperamētū in medio: ⁊ cū inuētū sit vnū extremū ⁊ mediū de necessitate op. vt sit aliud extremum ⁊ si nō nō esset hic mediū seu ꝓtēperatū. Et cōueniēs est vt vnū cōtrariorū corrūpat reliquū: ⁊ si sit hic terra magne frigiditatis ⁊ cōgelationis vt sit hic etiā terre magne caliditatis ⁊ inflāmatiōis. Et videt̄ q̄ sup hāc directionē sustētatur Aristo. in hoc loco: ⁊ ꝟ dicit q̄ cā ꝓducēs intēsam frigiditatē seu cōgelatiuā est natura illius loci ꝓpter remotionē solis ab ipo: sicut cā fortitudinis intēsiōis caloris ⁊ inflāmatiōis ignee ē nā illi⁹ loci cū ꝓpinquitate solis. Ꝓpinquitas igit̄ solis apud nos ⁊ distātia eius sūt in his terris cōseruātes ⁊ equalizātes mirabilē intēsionē duarū illarum spērū. Nā sicut cā frigiditatis cōgelatiue apud nos ē nā loci frigidi cū remotione solis ita est necessariū vt sit cā caliditatis ⁊ fortitudinis inflāmatiōis ꝓpinqtas solis ⁊ nā illius loci. Sz ꝓpinquitas solis ⁊ distātia ei⁹ videt̄ re dispositiōe earū q̄ sunt cā in apparētia vnius duoꝝ cōtrariorum ⁊ in cōtēperātia eoꝝ cū equalitate. Et ꝟ ꝺa est vera. ⁊ iā dixit Aristo. hūc locū in multis locis. Illud aūt qd̄ dixerūt alij ꝑter ipm de hoc est phātasticū simpliciter. Equalitas aūt noctis ⁊ diei q̄ inuenit̄ ibidē videt̄ q̄ nō hz mensurā sensibilē in diminutione caloris ꝑ respectū ad causas quas numerauimus ⁊ testificat̄ sup hoc. Nā terra cui⁹ dies est lōgior ē frigidior q̄z sit dispō ꝑ morā q̄ accidit soli in capite duoꝝ solsticiorum seu circuituū: ⁊ videt̄ vt sit causa in habitatione multoꝝ locoꝝ de qb⁹ dicit̄ in primo clymate illud quod accidit eis ex frigiditate pp altitudinē eoꝝ aut depressionē: ⁊ vlr pp materiā nō propter causam agētem.

¶ Sed nos cū posuerimus rē esse ita vt declaratū est de dispōne solis: sequit̄ vt sint loca in quibus possibilis sit habitatio ꝑm istū modū in duab⁹ ptib⁹ circuitus solis. ſ. septētrionalis ⁊ meridionalis: ⁊ ꝟ iā dictū est ab Aristo. Nam ipe affirmat vt sit alia habitatio in quarta meridionali silis q̄rte habitabilis septētrionalis: ⁊ si ecētricū solis hz diuersitatē sensatā erit latitudo ptis habitabilis ex pte meridionali propinquior polo meridionali: ⁊ remotior a circuitu solis oppositō modo q̄z res se hz in parte septentrionali.

¶ Sed ꝑm ꝟ sequeret̄ vt sit habitatio in his duabus ꝓpter duas in q̄tuoꝝ ptib⁹ sub terra ⁊ sup ipam. Nā siccitas haꝝ ptiuꝫ ꝑm q̄ primo aspectu videt̄ ē ꝓp solē: habitudo āt ei⁹ est ad has quatuoꝝ ptes vna habitudo: hz si posuerimus ꝟ ita: eēt magis cōueniēs vt inueniat̄ siccitas ⁊ dominiū elemēti terrei in eo q̄ est sub circuitib⁹ solis ꝓp fortitudinē caloris ibidē: ⁊ cū ꝟ positū sit ita sequit̄ vt sit maior ps terre discoopta. nō eēt diameter aque maior diametro terre: hz erit minor aut equalis ei: ꝟ aūt est cōtra sensū ⁊ rōnē: sensū aūt q̄ videt̄ q̄ ps aque cū fit terra redit ad minorē quātitatem: ⁊ ecōtrario in dispōne aeris cū aqua rōnē ēt: q̄ iā declaratū est q̄ elemēta sūt equalia ꝑm suas totalitates: ⁊ iō habent ꝓmanētiā ⁊ ꝓpetuitatē. Equalitas aūt possibile est vt sit in ter elm subtile raꝝ faciliter passibile: ⁊ inter grossū difficulter passibile: cū sit raꝝ multe quātitatis ⁊ maioris corporis ⁊ iō opz de necessitate vt sit iā diameter aque multo maior diametro terre. Cū imaginati fuerimus aquā rotūdā solidā: ⁊ cū ꝟ sit ita aque debēt natare in maiori pte ei⁹. Nā ꝟ est dispō nālis eius: ⁊ videt̄ ꝑm hoc vt nō sit habitata ex q̄tuoꝝ quartis terre nisi hec ps ⁊ vt sit locus rez generabiliū ⁊ corruptibiliū de quoꝝ nā est vt sit sup terrā iste locus: ⁊ ꝑm ꝟ nō est cā in esse siccitatis in hac pte sol tñ: sed cum illo cū adūgit̄ ei ex caliditate multitudinis stellaꝝ fixarum in hac pte. Nā maior ps stellaꝝ vt videt̄ ē i hac pte quā videmus. ⁊ erit in pte meridionali ꝑm quod plurimū aqua sup ipaꝫ ⁊ silr qd̄ est sub solsticijs circuitib⁹ q̄ꝫ caliditas sit ibidē fortior. Sed est exsiccatio solis in pte septētrionali opatio ꝓpria solis cū cōtēperat̄ ꝑ caliditatē haꝝ stellaꝝ nō ꝑm q̄ sol tñ. ſ. q̄ fortificat̄ siccitas ei⁹ sicut est dispō in calore cordis: q̄ cū cōtēperat̄ ꝑ frigiditatē cerebri facit acqrere sensū: ⁊ hec est cā in ꝟ q̄ iste locus ē eternus ꝑm spēm vt declaratum est: ⁊ iste est sermo de locis terre in quibus possibilis est habitatio ꝑm q̄ dicit ratio.

¶ Circa loca habitabilia inquit ⁊ iā oportet dicere loca terre habitabilis ex quo iam diximus ventos ⁊ loca flatus eorum ⁊ dicamus q̄ diuiditur primo in duas partes: vna earum est habitabilis: alia autem inhabitabilis: sed pars inhabitabilis diuiditur in duas ptes ps intēsi caloris ꝓpter aspectū solis in ipa directū: ⁊ ꝟ ps est ps meridionalis ꝓp intensam accensionem ⁊ caliditatem que est illic. accensio

autem ⁊ calefactio fiunt cum multū sol accendit aerē ⁊ inflāmat ipsum sed alia pars est intensio frigoris pp remotionē solis ab ipa ⁊ hec est ps septētrionalis: illic enī est cō gelatio ⁊ intēsio frigoris: cōgelatio aūt ⁊ forte frigus causantur apud nos ⁊ intēdūtur cū solis distātia multiplicet a nobis. Hec sunt verba Aristo. in hoc loco in trāslatione q̄ puenit ad nos ⁊ primum de quo in hoc considerare debemus cur nō diuidit terra: ex pte meridionali ēt ad habitabilē ⁊ nō habitabilē pp intēsionē frigoris sicut fecit in p te septētrionali: ⁊ iā cōsueuerūt expositores dicere q terra diuiditur in gnqz ptes due sūt habitabiles sub solstitio estiuali donec augmētat frigiditas ex pte septētrionali pp ppinquitatem poli septētrionalis: ⁊ pars etiam habitabilis in parte meridionali i eo q ē iter reuolutionē hyemalē ⁊ locꝰ frigidꝰ q appropinquat polo meridionali. Inhabitabilia āt sūt tria loca q̄ sūt iter duas reuolutiōes estiualē ⁊ hyemalē ⁊ ppriq̄ duobꝰ polis: ⁊ dicamus nūc q tacuit Aristo. de pte meridionali: nā ipe videt q necessariū ē vt aque dominātur sup plures ptes terre ex quo b ē dispō eaz nālis cuz terra: pterea qꝛ locꝰ aque oꝛ vt sit maioꝛ loco terre sicut locus aeris oꝛ vt sit maioꝛ loco aque ⁊ rō sup b ē ex pte. s. q appet ps aque cum ingrossat ⁊ lapideat reddi ad ptē ⁊ quātitatē minoꝛē: ⁊ silr ps aeris cū sit aq̄. s. quo ipa ingrossat: ⁊ pp hāc cāz ꝟz me nō curauit Aris. de pte meridionali diuidere ipam ad habitabilē ⁊ inhabitabilē vt fecerūt expositores ⁊ iā oꝛ post b ꝯsiderare an ista loca sint ſm talē dispōnē p rōcinationē vel p sensū vel p ambo simul: nā multi hoies ꝺicūt ei de b q credidit q sub eqnoctiali ⁊ in duabꝰ ptibꝰ eqnoctialis nō est habitatio: ⁊ dicamꝰ q locꝰ q est sub polo septētrionali declarari pōt q ē ihabitabilis p sensū ⁊ rōcinationē nā illa loca apparēt inhabitabilia pp dominiū frigoris ⁊ nimiū in eis pterea pp id qđ accidit illic de puitate horis breuitatis diei ad lōgitudinē noctis ⁊ breuitatis noctis ad lōgitudinē diei: ita q accidit vtꝛnꝰ dies sit ānꝰ cuiꝰ medietas ē nor: ⁊ alia medietas ē dies: manifestū āt est q b ē nō nāle entibꝰ generabilibꝰ ⁊ coꝛruptibilibꝰ: iste igitur locus sine dubio ē inhabitabilis pp frigoꝛē ⁊ distātiā solis nā nulla refractio seu reflectio est illic radio: pterea ptes celi sūt tardioris motꝰ in vltimo tarditatis possibilis pp ppinqtatē earū ad polū: ⁊ oia ista sūt cāe coadiuuātes dominio frigiditatis ⁊ intēsioni illiꝰ: de isto loco nulla est disceptatio q ipe ē inhabitabilis pp frigus: q aūt locꝰ q est sub eqnoctiali sit inhabitabilis vt dictū ē apparet p sensū ⁊ rōcinationē p sensū āt ñ: iā videmꝰ mānifeste hoies versus quoꝝ capita directe vadit sol ⁊ sē ethiopes ⁊ b apud reuolutionē estiualē q vita eoꝝ ē nō nāl' ⁊ cōpleriōes eoꝝ erēt a cōplerionibꝰ hūanis valde: ⁊ iste nō habitāt in isto loco nisi p accēs. s. cū sint illic spelūce in qbꝰ habitāt sicut reliqua alia faciūt habitatiōes coꝝ in cōcauitatibꝰ mōtiū vel in aqs ⁊ vlr inuenit in dispōne coꝝ de istis rebꝰ q̄ sūt pter nāz silr ei q inuenit habitātibꝰ in fine terre habitabilis in pte septētrionali: ⁊ cū manifestū ē q b ē vna duaꝝ extremitatū latitudinis cōpleriōis humane sicut teutonici ⁊ sclaui ⁊ q sunt in illis ptibꝰ sūt alia extremitas latitudinis cōpleriōis humane: manifestū ē q si illud qđ est minoris latitudinis de istis locis. s. maioris caloris de his locis nō est habitabile sicut nō sūt habitabilia loca multe latitudinis de terris alemanie ⁊ q̄ sūt ppinq̄ ei in septētrione: q aūt loca q̄ sūt pter loca ad q̄ vadit sol oppositus directe capitibꝰ eoꝝ in pte meridionali sint calidioꝛa locis in qbus vadit sol directꝰ capitibꝰ eoꝝ: manifestū est ꝓpterea qꝛ illa loca vadit sol in opposito capitū illoꝝ hominū si fortasse illic habitāt hoies bis in vno anno. illa igitꝝ loca sint calidioꝛa de necessitate id aūt qđ dicit q cū ptrāseūt hec loca sub eqnoctiali tēperātur ē res nō intellecta: ⁊ b est a quo accipit signū a sensu ⁊ rōne q b sunt loca inhabitabilia pp calorē: ex illud a quo accipit rō ad hāc opinionē p rōcinationē tm̄ sūt multe rōnes: sed id qđ apparet eē de opinione Aristo. de his rōnibus ⁊ ipe inueniūtur in potētia inverbis eiꝰ ſm q ad nos puenit sūt due demōstratiōes: vna caz ē signū: ⁊ altera est demōstratio simplr. s. dās cām ⁊ eē: demōstratio aūt a signo est q necesse ē si sit b locus inhabitabilis pp frigoꝛē vt sit in oppositā pte illiꝰ locus inhabitabilis pp forte caloꝛē ⁊ si nō ꝺnabitur in mūdo destructio pp fortitudinē frigoris: pterea cū inueniꝝ vnū cōtrariozꝰ sequit vt alterꝰ ēt sit: sed b est locus inhabitabilis pp intēsum frigus: sequit igitur vt sit hic locus inhabitabilis pp forte caloꝛē: nā si sit locus frigidus ille in quo dominātur nues: nix aūt est a nimia cōgelatiōe frigidi ⁊ humidi vt dicit Aristo. igit oꝛz vt sit hic locus in quo dominat ignis q est dominiū caloris sicci: ⁊ b est demōstratio inuenit in potētia in dicto suo cū dicit ⁊ fortitudo cōbustiōis ⁊ caloris est illic: vult dicere q si fit necessariū vt si sit b locus in quo sit fortitudo accēsionis ⁊ caloris q est in vltimo cōtrarietatis loco in quo ē fortitudo frigoris ⁊ cōgelationis igit oꝛz vt sit iste talis locus terre nō alius: ⁊ b demōstratio similis est demonstrationi quā fecit in libꝛo celi ⁊ mūdi: vbi dicit q sit b coꝛpꝰ quod ē grauissimū seu in fine grauitatis oꝛz vt sit coꝛpꝰ leuissimuz ⁊ illud est ignis: nā vnum cōtrariū significat sup alterū eiꝰ cōtrariū ⁊ esse illius necessariū est vt resistat ei: sed demonstratio secūda que dat cām ⁊ esse simul est q si sit distantia solis maxima ⁊ tarditatis ptiū motus celi vltima seu maxima vt sunt circuli parui faciūt eē frigoris ppinquitas solis maxima ⁊ velocitas ptiū motus celi vltima vt sunt circuli magni q̄ sunt in ipo faciūt de necessitate caloꝛē: seu ex eis sequit caloꝛ maximus: ⁊ iā significat super hoc q nos inuenimus in medio in ꝓpinquitate q est in terris habitabilibus dominari actio caloris super frigus ⁊ in medio ſm remotionem dominari actio frigoris super calorem ⁊ hoc in mēsura equali terris equalibus: ⁊ sunt ille quibus inuenit medium verꝝ in ppinquitate ⁊ remotione. s. a sole: ⁊ si distātia maxima ꝓducit maximū frigoꝛem ⁊ ppinquitas media seu q̄ est in medio facit dnari caloꝛem super frigus ⁊ distātia media seu q̄ est in medio facit dominari frigus sup caloꝛem: necessariū est vt extremitas vltima ꝓducat maximū caloꝛē. s. maxima ppinquitas: nā cū inuenit vnū cōtrariorum ⁊ mediū inuenit alterꝝ cōtrariū de necessitate ⁊ similiter cū inueniunt cause hoꝝ duoꝝ necesse est vt sint ēt seu vt inueniant cause alterius extremitatis: ⁊ sequit q si iste sint cause medij ⁊ vnius duoꝝ extremoꝝ vt sit hec altera cā cōcludēs seu ꝓducēs necessario eē alterius extremi vel ipa ē causa alterius extremi ⁊ hāc demōstrationē inuenimus in potētia in dicto suo vbi dicit ⁊ cōbustio ⁊ caloꝛ ꝓducūtur apud nos vsqz in fine sermonis illius qđ notauimus supius ⁊ cōsidera bñ hoc: qꝛ manifestū est exverbis eius: ꝙuis nō considerauit de hoc Aler. neqz aliqs expositoꝝ: nam si dixisset hoc Aler. posuisset illud ⁊ hec demōstratio etiā si milis ē demōstrationi dicte etiā in libꝛo celi ⁊ mūdi: vbi dicitur q si sit necesse vt sit coꝛpus marime distās a motu circulari graue simpliciter necesse est vt sit coꝛpꝰ qđ est marime ppinquū motu. s. qđ est in vltimo cōtinētis marime leue seu leuissimū ⁊ iste sunt demōstrationes quas intendit Aristo. in b loco ⁊ sunt vt vides demōstratiōes nāles vere ⁊ possibile est etiā accipere signū in b ab alijs nationibꝰ pter istas ⁊ iā dirimus nos de b aliquā viā declaratiōis i sūmis nostris puis ⁊ ipa est p vitā meā ⁊ ꝓpositiōes eius sūt accepte a sensu ⁊ rōne ⁊ iā, plōgauit socius noster abnabed abrahman filius tabar sermonē in hac questione ⁊ fecit in hoc ꝓpositiones multas quaꝝ genus nō ignoraꝝ apud assuefactū in sciētijs nālibus ⁊ totū id qđ inuestigauit de hoc verꝝ est nullā habēs dubietatē: ⁊ iā cōtradixerūt ei in b q̄dā hoies de hominibus tēporis illius: ⁊ iā ipe laborauit respōdere eis ⁊ sermones eius in hoc sūt famosi in manibꝰ multoꝝ: ⁊ socius noster abubacher filius tophail fecit bonū tractatū in intētione ꝓpositionum quas ipe fecit in hac declaratione ⁊ iā ipse destruxit ipsuz ⁊ post. ꝙ declaratū ē b reddeam ad id in quo fuimꝰ ex declaratiōe vboꝝ saplētis. Hec sunt verba commentatoris in dicta expositione.

¶ Nunc aūt loquēdū est de his que remāserunt super nos ex hoc sermone. s. de terremotu de tonitruis de fulgure ⁊ de fulmine

de fulmine. Et dicamus q̄ cā terremotus appāret ex eis q̄ dicta sunt. Nam iā declaratū est q̄ vapor qui generat in terra est duar̄ specier̄: vna earū est humida: alia est sicca: humida aūt cū fuerit super terrā fiūt pluuie et ipsa ⁊ reliq̄ q̄ dixim⁹: fūosa āt seu sicca: cū ēt ipa ē sup terrā fiūt et ipa vēti ⁊ reliq̄ signa q̄ dixim⁹. Cū āt tal' erhalatio ex q̄ fiūt vēti ē in corpe terre ⁊ mouet ibidē de necessitate ē vt nō sit cautus terremotus aliud ab ipa: sicut nō est cā tremoris seu motus momētanei aialiū aliud ab erhalatiōe mota in eis. Et videt vt sit de primis intellectis in necessitate habitudinis huius cause adesse in hoc ⁊ in multis istor̄ signor̄. Et etiā possumus puenire ad opatiōes. Nā silis motus fortis tremefaciēs inuenit in vēto forti cū ipe vadit in vnoquoq; elemēto cuz motu veloci sicut ebullitio ⁊ inflāmatio in igne ⁊ mugitus vndar̄ in aquis ⁊ simile hor̄ in terra. Et ex eis ē q̄ nos videmus hos esse ꝑ plurimum in tēporibus in q̄bus fiūt vēti. Et hoc in tēpore veris ⁊ autūni: ⁊ priuant in tēporibus in q̄bus priuant vēti: ⁊ hoc in tēpore caloris fortis ⁊ frigoris fortis: ⁊ hoc totū significat q̄ cā agens eis ⁊ vētis est vna: ex eis ēt est. Nam audit quedā vor seu son⁹ multotiēs p̄cedere terremotū. Et iā narrauit Aristo. q̄ accidit in q̄busdā insulis q̄ quidā sonus incessanter alcēdebat in ipsis insulis donec crupte sūt ⁊ eriunt vētus magnus ⁊ durit secū cinerē multū: ⁊ hoc est q̄ accidit seu contingit terre illi cōburi: ⁊ ille qui vidit terremotū factū in corduba ⁊ in ptibus eius in anno. 5⁹ 6. habebit veritatē de hoc ꝓpter multas voces seu sonos factos ibidē: ⁊ tūc nō morabar in corduba sed pueni ad eā postea: ⁊ audiui sonos p̄cedentes terremotū: ⁊ imaginabātur hoies q̄ isti soni venūt a pte occidētali: ⁊ vidi terremotū fieri cū flatu multorū vētor̄ occidētaliū ⁊ durauerūt bi terremotus in corduba q̄si per annū fortes: ⁊ nō cessarūt nisi post tres annos vel circa. ⁊ primus terremotus fuit cā mortis multor̄ hominū: ⁊ putauerūt q̄ terra sit rupta prope cordubā in loco vocato anorma: ⁊ eriunt ex ipa filis cineri vel arene: ⁊ q̄ vidit b̄ habuit veritatē de istis: ⁊ hoc fuit vle in parte occidētali huius loci: nisi q̄ fuit in corduba ꝑ partibus eius fortior: ⁊ fuit in oriēte cordube leuior. Significat etiā sup b̄ illud qđ videt in aere. s. signa ꝑducta in ꝑductione eor̄: sicut caligo ⁊ nebule quas dicūt videri longas in aere: ⁊ ipsi vlr multiplicātur duobus modis: vnus eor̄ per se: reliqui per accidens: ꝑ se aūt cū multiplicata sit materia ex qua ꝑducit ⁊ aduenīt cause efficiētes huius: ꝑ accidēs aūt est cum accēdit poris subtilibus qui sunt in facie terre opilati: ⁊ hoc vel per siccitatē vel humiditatē: ⁊ iō multiplicātur post ꝙtinuationē pluuiar̄. Spēs āt hor̄ sequunt spēs motus vēti. Nā quedā sunt que ertēdūtur ꝑm longitudinē: ⁊ erit motus eorum ꝑm hoc: quidā aūt lequūtur seu extendūtur ꝑm lōgitudinem ⁊ latitudinē: ⁊ aliqñ accidit ex fortitudine venti vt calefiat terra ⁊ vt fluāt aque maris sicut narrauit b̄ Aristo. Terre aūt diuersificātur in multiplicatiōe terremotus in eis ⁊ in paucitate eor̄ ꝑm q̄ sunt dispōsite vt ex eis generētur tales erhalationes: ⁊ etiā ꝑm obturationē poror̄ minutorum: ⁊ iō in quacūq; terra coniungant̄ he due res simul cōtingit vt hēat quasi semp terremotū sicut insule q̄bus accidit cū hoc q̄ sunt dispōsite ad generationez huius erhalationis que sit ventus sunt prope mare ita vt prohibeant aque maris illas erhalationes exire sicut dixerūt: q̄ iā accidit in locis andelogie vocatis rabat algerauh. nā audit in ipa terra semper quasi sonus echo p̄cedēs terremotum.

¶ Dictū est igitur a nobis de terremotu qđ sit: atq; causas eius cōpleuimus: nunc aūt loquēdū est de tonitruis fulminibus fulguribus ⁊ dicamus q̄ istor̄ triū genus est vnum sed diuersificātur ꝑ differētias cueniētes eis. Nam tonitruū est sonus auditus in nube. Hoc aūt de dispōsitiōe ei⁹ mandatū est esse. ⁊ possibile est accidere vapori fumoso cuz ingrossatur nubes vt cōiungat̄ in ꝑfūditate nubis ⁊ postea erit fortiter cū impetu ⁊ expulsione: ⁊ ipellitur inferius vel superius aut ad aliq̄ latus ita vt audiat̄ sonus in ipsa: sicut accidit hoc lignis viridib⁹ ꝑiectis in igne in q̄bus ꝑducitur talis erhalatio: ⁊ necessariū est vt nō sit causa tonitrui alia ab hac: ⁊ ꝓpterea q̄ hic videt in nube ignis accensus ⁊ vocat fulgur: ⁊ est possibile cū fortificat impulsio illi⁹ vēti cū hoc q̄ est dispositus recipere accēsionē vt accēdatur: necessario igit est etiā vt nō sit fulmē aliud ab hoc: ⁊ etiam ꝓpterea q̄ iste ignis multotiēs videt descēdere inferi⁹ donec ꝑueniat ad terrā: ⁊ hoc est q̄d vocatur fulmē: ⁊ est possibile in isto vēto seu erhalatiōe accēsa ꝓpter cōtrarietatē inuentā in ipa vt descēdat inferius. Est igit fulmē vētus accēsus ꝑm hanc dispositionē. Et fulmina diuersificant̄ propter diuersitatē materie huius vēti. Illa enī que fiūt ex subtantia subtili aera nō corrūpunt corpora mollia in q̄ vadit sicut narratur q̄ quedā fulmina resoluūtur seu liquefaciūt ⁊ nō cōburunt pannū seu bombicē qui est cū eis: ⁊ occidunt multa aialia absq; hoc q̄ appareat in eis signū cōbustionis. Illud aūt quod est ex eis ex erhalatione terrea seu cinerea ipm cōburit omne illud in q̄d vadit: sicut narrauerunt peripatetici q̄ fulmē quod cecidit sup palatiū seu tēplum remānsit locus casus eius: ⁊ per multū tēpus alcēdebat ex ipso fumus multus. ⁊ narrauit Auicēna q̄ aduenit ex terreitreitate huius erhalatiōis in terris calaam ⁊ in terris turcb. quod inuenit in locis in quibus cadūt ista fulmina corpora silia ferro ⁊ aeri: ⁊ q̄ ipe laborauit liquefacere ipm seu accēdere illud ⁊ non potuit. Sed dissoluebat ⁊ conuertebat in ignem donec priuatum fuit: ⁊ hec res non fuit visa in terris nostris neq; aliquis de secta peripatheticorum memorauit hoc. Sz narrauit Auicēna q̄ lapis magnus cecidit in corduba igneus in die sereno seu claro ⁊ q̄ ipse vidit illum lapidem ⁊ habuit odorem sulphuris ⁊ quasi naturam armoniaci: ⁊ hec non est remotum.

¶ De illo aūt de quo nos debemus considerare ē res cōis multis gnationibus seu reb⁹ quarū cause dātur in hoc libro: ⁊ est cur est ꝙsuetudo venti accēsi ex quo est calidus ⁊ accēsus descēdere inferius cū magna velocitate ita q̄ ipse aliquādo descēdit ꝑm lineaz rectā absq; hoc q̄ inlit ei tale ꝓz suā naturam. Et putatur q̄ hoc declarabitur ex pte ꝓtrietatis. Nā de natura seu ꝙsuetudine cōtrarij sicut dixim⁹ est fugere a suo ꝓtrario ad ptez ꝓpiquā ad quā cōueniēter pōt fugere ab ipso superius vel inferius ad dextraz vel sinistrā: sicut est dispositio in aqua ⁊ igne. Sz talis mod⁹ imaginatōis in dispositione hui⁹ motus est corrupt⁹ seu planta sticus ⁊ nos debemus considerare de b̄: ⁊ dicamus q̄ iste motus hui⁹ ptis fumose de necessitate ineſt ei ꝑm q̄ co ꝓ naturalis vel necessari⁹ seu coactus: ⁊ falsuz est vt sit nālis: nam nō est de natura seu cōsuetudine eius descēdere inferius. Sz si sua descēsio est necessaria de necessitate erit ibidez impellens ⁊ cogens. Nam cogens oportet ex eo q̄ ē corpus vt declaratū est moueri cuz mouetur: ⁊ si posuerimus etiā motuz illi⁹ necessariū sequitur in eo illud quod sequitur in primo ⁊ sic in infinituz: ⁊ cū b̄ sit ita erit illic de necessitate mouēs motū in b̄ motu nāliter ⁊ ē ps fumosa. Et videt q̄ b̄ ps fumosa ē cōposita seu cōstituta ex pte leui ⁊ graui: ⁊ ꝑ hec ps grauis ē illa ꝑ quā mouet inferius: ⁊ b̄ cū accidit huic pti fumosi frigefieri: ⁊ ipossibile est vt distinguat in ipa leue a graui: nec q̄ iste mot⁹ putat de eo q̄ ipse aduenit huic pti cū ē cōposita cū pte calida velocior q̄z ipe mot⁹ sit cū aduenit ei cū ē simpler: ⁊ videt vt sit cā in b̄ illud qđ videt de vtute actiōis ꝓxie cū vicinitate sui ꝓxij ⁊ meli⁹ ꝑm qđ cuadere possit vnū ꝓxiū a reliquo ⁊ cōseruari suū ee est locus: ⁊ iō cum fiūt in hac pte fumosa ptes grames mouent multū velociter ad locū suū nālē vt ne corrūpatur. Nā oēs nāle sicut dixim⁹ diligit se pmanere ⁊ locus ē cōseruās ipm: ⁊ ꝓpterea q̄ ps ignea nō pōt separi seu segregari ab ipa velociter ꝓp admirtionē mouet cū ipa coacte: ⁊ b̄ ē cāmet in ascēsiōe aque cū igne ꝑm q̄ i eis fiūt ptes aeree. Nā aq̄ nō est in nā ei⁹ moueri tali motu: ⁊ ipossibile ēt ē imaginari q̄ ille ignis mouet ipas de necessitate eo mō quo vnū co ꝓ⁹ monet aliud: ⁊ nō remanet vt sit nisi sicut dixim⁹: ⁊ aliqñ accidit his vētis descēdentibus inferius vt descendāt ꝑz circulū ꝓp ee hui⁹ ꝓtietatis ⁊ ipedimētū duor̄ motuū in

eis. Et similiter accidit quibusdã ventis descendẽtibus inferius occurrere ventis ascẽdentibus: ꝛ prohibẽtur ꝛ mouẽtur circulariter: qz hoc est facilius eis vt dicimus ante ꝛ ℔ siue ad superius siue ad inferius: motus autem horũ ad superius est cũ dominatus fuit ascendẽs sed ad inferius quãdo dominatus fuit descendens. Et oẽs isti venti circũeuntes vocant venti vertiginosi ꝛ tempestuosi: ꝛ isti sunt venti fortes ex quorũ fortitudine accidit eleuare naues ꝛ animalia ꝛ proijcere illa ad locum alium. Hec sunt cause tonitrum fulgurũ ꝛ fulminũ: ꝛ videtur esse harũ causarũ de his rebus ꝓ rationes seu per signa ex eis est. Nam terremotus fiat cũ ipso vẽtus: ꝛ iõ multa animalia laborant seu relaxãtur tunc ꝛ scinditur cũ ipo terra: ꝛ oritur cũ hoc plãta nota que vocatur plãta terremotus: ꝛ ẽt simile huius fortis motus inuenitur vẽto: ꝛ etiã videt ꝙ fulgura sunt vẽti accensi seu inflãmati ex velocitate motus eoꝝ ꝛ ꝙ ipsa multotiẽs precedit vẽtus: ꝛ iõ videt mare moueri cũ fulgure ꝛ ante fulmẽ motu forti. Illud aũt per quod dubitatur de hoc ꝙ cã fulguris ꝛ tonitrui sit vna: qz fulgur videtur añ tonitruum ꝛ postea audit tonitruũ: hoc eni accidit auditui cum visu. Nam nos videmus verberationẽ cũ fuit remota anteq̃z ꝓueniat ad nos sonus causatus ab ipsa sicut accidit eis qui sunt in vna ripa fluminis cum eis qui verberant quedam corpora in alia ripa. ¶ Finit liber secundus

¶ Incipit liber tertius Methеororum Aristo.

DE reliquis aũt dicam⁹ operibus segregatiõis huius ꝓinducto iã modo dicẽtes, spirit⁹ eni hic segregatus ꝓ modica quidẽ diffusus ꝛ sepe factus ꝛ pliãs ꝛ subtiliorum partiũ existẽs tonitrua facit ꝛ coruscationes: si ãt multus fuerit simul ꝛ spissior: minus aũt subtilis segregẽt etnephias fit vẽtus: ꝓpter quod ꝛ violẽtus. Celeritas eni segregationis facit valitudinẽ: quãdo quidẽ igit assequat multa ꝛ cõtinua segregatio eodẽ fit mõ: quẽadmodũ: cũ iteꝝ in contrariũ moueat. tũc eni fit pluuia ꝛ aque multitudo: existũt quidẽ igit ambo hec potẽtia ℈m materiã. Cũ aũt principiũ factum fuerit potentie cuiuscũqz cõsequit cõcretũ ex mã: cuiuscũqz autez fuerit multitudo ineristẽs amplior: amplius ꝛ fit ℔ quidẽ imber: hic aũt alterius exhalatiõis vt etnephias. Quãdo aũt segregatus spũs ꝙ in nube alteri cõtra ꝑcusserit sic: vt qñ ex amplo in angustum inferat vẽtus in portis: aut vijs: accidit eni sepe in talibus repulsa prima pte fluẽtis corporis ꝓp non succedere aut ꝓp arctitudinẽ aut ꝓp repcutere circulũ ꝛ reuolutionẽ fieri spiritus: hic quidẽ eniz in anterius ꝓhibet ꝑcedere: hic aũt posterius impellit: quare cõpellitur in latus qua nõ ꝓhibet fieri: ꝛ sic semp habitũ donec vtiqz vnũ fiat: hic aũt ẽ circulus: cuius eni vna latio figure hoc necesse est circulum esse. Super terrã igitur ꝓpter hoc fiunt reuolutiones ꝛ in nubibus similiter ℈m principiũ: verũtamen qz sicut quando etnephias factus fuerit super nubes segregatur ꝛ fit cõtinuus vẽtus: sic ℏ semp cõtinuũ assequitur nubes: ꝓpter spissitudinez aũt nõ potẽs segregari spũs ex nube: vertitur eni circulo ꝙ primũ ꝓpter dictã cãm. Deorsum aũt fertur quia nubes semp inspissant qua excedit calidũ. Vocatur aũt si incolorata fuerit hec passio typhon vẽtus existẽs velut etnephias indigestus. Borealibus aũt nõ fit typhon neqz niuose habẽtibus etnephias: ꝓpterea ꝙ oia hec spiritus sunt: spiritus aũt sicca ꝛ calida fit exhalatio: gelu igit ꝛ frigus ꝓpter obtinere extinguit mox factũ adhuc principiũ: quod aũt optinet palã: neqz enim vtiqz esset niuositas neqz borealia humida: hoc eni accidit esse obtinẽte frigiditate. Fit quidẽ igitur typhon quãdo etnephias factus nõ possit segregari a nube: est aũt ꝓpter repulsionẽ gyrationis cũ ad terrã delata fuerit reuolutio simul deducẽs nubem nõ potens absoluí: qz aũt ℈m directum efflat hac spiritu mouet ꝛ circulari motu vertit ꝛ sursuz fert cuicũqz inciderit vim inferẽs. cũ aũt detract⁹ igniatur: hoc aũt est cũ subtilior spũs factus fuerit vocat incensio: coincẽdit eni aerẽ ignitione colorans: si aũt in ipa nube multus ꝛ subtilis extrudit spũs hoc fit fulmẽ siqdẽ valde subtilis nõ adurens ꝓp subtilitatẽ quã poete argeta vocãt. Si aũt minus adurẽs q̃ psoloenta vocant: hic quidẽ eni ꝓpter subtilitatẽ fertur. ꝓpter velocitatẽ autẽ ꝓuenit ptrãsiẽs anteq̃ igniat ꝛ morã faciẽs denigrat: hic aũt tardior colorauit quidẽ: erussit aũt nõ: sed ꝓueuenit: ꝓpter qõ ꝛ resistẽtia quidẽ patiunt aliqd que aũt nõ nihil: vt quod clypei iam eramẽ liquefactũ fuit: lignũ aũt nihil passum fuit: ꝓpter raritatem eni ꝓueuenit spũs penetrãs ꝛ ptrãsiẽs ꝛ per vestimẽta similiter nõ cõbussit sz velut attritionez fecit: quare ꝛ ꝙ spũs hic oia palã ex talib⁹. Est ãt aliquãdo ꝛ oculis videre velut ꝛ nũc accidit circa tẽplũ in epheso cõbustũ. ad multas eni ptes flãma ferebat cõtinua disrepta seorsũ. Quod qdẽ fum⁹ spũs ꝛ ardet fum⁹ manifestuz ẽ ꝛ dictũ ẽ in alteris prius. Cũ aũt multus ꝛ simul cedat tũc manifeste videt spũs eẽ qõ qdẽ in puis ignitionib⁹ videt hic. ꝛ tũc multa mã fiebat multo forti⁹. Ruptis igit ignis vñ principiũ spũs erat multus secedebat simul q̃ efflabat ꝛ ferebat sursũ ignit⁹ vt videret flãma ferri ꝛ iuadere domos. Semp. n. oz putare asequi fulminib⁹ spũs ꝛ ꝑcedere sz nõ vident qz sine coloze sũt. ꝓp qõ ꝛ q̃ oz ꝑcutere movet pri⁹ q̃ ꝓcutiat tanq̃ pri⁹ icidẽte principio spũs. ꝛ tonitrua autem diuidũt nõ sono. sz quia simul segregantur ꝙ plagã fecit ꝛ sonum spũs. qz si ꝑcusserit diuidit erurit aũt nõ. De tonitruo qdẽ igit ꝛ coruscatione ꝛ etnephias: adhuc autẽ de incendentibus ꝛ typhonibus ꝛ fulminibus dictum est. ꝛ quid quidez oia ꝛ que differentia omniũ ipsorum.

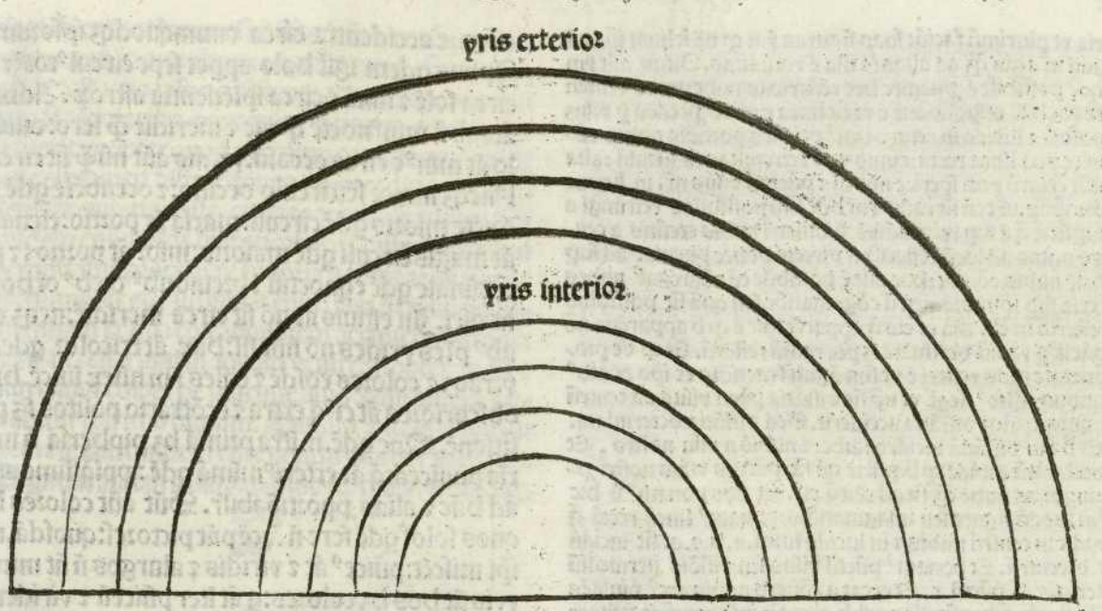

¶ Liber tertius

Loquamur nūc de circuitu siue halo que videt circa solē ⁊ lunā ⁊ de yride ⁊ de solibus ⁊ baculis :⁊ videt quasi manifeste q̄ gen⁹ oiuz istoz signoz ē apparētia tñ ⁊ q̄dā similitudo. Nā ista accidūt in aduētu corpoz lucidoz ⁊ cū aspiciēs hec sit i situ ꝑpio seu determinato. Et vlr accidunt eis oia accidētia que euenūt oībus rebus que sūt tñ apparētie. De trāslatiōe coz seu de motu cū transfert res visa:⁊ de ꝑpingtate coz ⁊ remotione p ꝑpingtatē illius ⁊ remotionē. Et q̄ subiectū istoz sūt corpora nālia ⁊ cū hoc ipsa accidūt in situ determiato ⁊ in figuris determiatis: necessariū ē vt sit iuestigatio de eis ꝑm vnū modū naturalis ꝑm aliū mathematica. Nos aūt consideremus h̄ de dispositiōe istoz de eis de q̄bus cōsiderat nālis vtēdo illis reb⁹ q̄ declarate sūt i mathematicis tā q̄z suppositiōib⁹ ⁊ fūdamētis positis ⁊ marie eis de quoz cōsuetudine ē vt accipiant hic ꝓncipia directiōis:⁊ dicamus q̄ mādatū ē i hac scia q̄ corpa aspecta seu visa accidit eis p diuersitatē rerū q̄bus mediātibus aspiciunt diuersitas colozis seu apparentie in tinctura ⁊ magnitudine ⁊ puitate ⁊ ꝑpinquitate ⁊ remotiōe. Et hoc est ꝓpter eē corpoꝝ grossoz diaphanoz̄ iter videntes ⁊ visa:⁊ q̄ hec corpora dura diaphana cū hoc q̄ ipsa adducunt rē visam ꝑm hāc dispositionē cū stat inter nos ⁊ ipsa causant ēt cum sūt in aliqua oppositiōe directa res visas ⁊ nos sumus in medio coz: sicut est dispositio in aqua in qua videt figura stellarum ⁊ reliquoz̄ corpoz̄:⁊ hoc q̄ apparet hic de cā istoz̄ apparētiū ē nō ꝓpter corpa que stāt iter nos ⁊ visa solū sed ēt ꝓpter debilitatē visus vel ex ambob⁹. Nam habitudo debilis visus ad aerē subtilē est habitudo visus fortis ad aerē grossum. Et iō accidit eis cui⁹ stomachus ē debilitatus cui⁹ visus ē coꝛruptus videre appentias seu imaginatiōes nō veras seu sicut nō sūt. Et iā narrauit Aristo. q̄ qdā passus ē debilitatē visus ⁊ videbat ante ipm suā imaginē seu figurā in aere. Nā aer fuit respectu visus ei⁹ sicut speculū ad visuz pfectū. Cā aūt in cognoscēdo visus talia accidētia mediātibus corpibus diaphanis grossis ē illa q̄ appet in scia pspectiue. Nā iā declaratū ē ibidē q̄ cā istoꝝ oium ē reflexio radij aut refractio eius:⁊ q̄ inspectio vera fit ꝑ radiū rectū. Tales aūt appentie accidūt cū refrangit radius. Radius aūt reflectit aut refrāgit seu dilatat a corpibus grossis diaphanis: sicut aqua ⁊ aer humidus aqueus. Et sūt illa p q̄ trāseunt lumia:⁊ nō habēt tinctura seu colorē ꝓpriū. Sed q̄ cē radij accipit pspectiuus ab artifice hui⁹ scie ⁊ antiq nāles credebant visionē fieri p radios exeūtes ab oculo fuit consuetudo pspectiuoz̄ vare cām in eis q̄ accidūt ex diuersitate apparētiū colozū seu visibiliū er pte radij exeūtis ab oculo. Et veritas ē in hoc vt demus causas istoz ex pte radij exeūtis a corpore viso seu aspecto hoc cū fuerit corpus lucidū. Colozata aūt nō habētia radios mouent visum directe p lineas ꝑm istuz modum. Cū. n. nulla sit differētia si pspectiuus accipiat h̄ ꝑm vnūquēq̄z modoz̄: ex quo ꝑm quēlibz istoz̄ pōt dare cās illoz̄ que accidūt in suo subiecto ⁊ fuit iā declaratū i scia de aīa q̄ visio nō fit p radiū ab oculo exeūtē magis cōueniēs ē vt fiat in scia pspectiua ꝑm hāc opinionē. Et posq̄z declaratū ē ex hoc sermone mō p̄ambuli seu ꝑm suppositionē q̄ cause haz appentiarū ē reflexio ⁊ refractio seu dilatatio: debemus nos ꝓcedere post hoc ad illud qđ ē ꝓprium vnicuiq̄z istoz. Et dicamus q̄ halo seu circuitus ē signū rotūdū apparēs circa lunā vel aliquas stellas ⁊ aliqñ circa solē raro tñ. Et q̄ hoc signū accidit cū stat nubes iter nos ⁊ lucidū seq̄t de necessitate vt sit cā hui⁹ reflexio radij ꝓcedētis p aerē a nube ad visū nostrū: seu refractio ei⁹ ⁊ erit color apparēs in h̄ signo sicut mixtus ex colore nubi ⁊ ex luce lucidi ꝓpter debilitatē visus vt distiguat iter hec sicut ē dispositio in relīqs apparētijs accidētibus ibidem. Sed q̄ ē ibidē figura huius signi sp rotūda vel pars figure rotūde seq̄t de necessitate vt sit nubes ꝑm dispositionez ꝑm quā ꝓuenit ab ipa ista figura . Et ē situs nubis ex pte lucidi seu luminosi ⁊ visus nostri situs: in quo accidit hec reflexio a qua causat tal' appētia: dispositio aūt ꝑm quā possibile ē appere talis figura de hoc in nube. s. rotūda est vt sint ille ptes grosse diaphane nubis de cui⁹ consuetudine est vt reflectant ex ipa radij cōtigue:⁊ ꝑm vnā superficiē lenē ⁊ equalē: siue h̄ superficies fuerit recta siue cōuexa. Sed cōueniētius ē in dispositiōe nāli vt sit cōuexa. Nā corpa simpli

Color aluras.
Color viridis.
Arcos iterū appens
Color puniceus.

Color puniceus.
Arcos.
Color viridis.
Color aluras

cia vt plurimū faciūt suas figuras ꝑm q̄ nā iclinat ipa ad
llud in a gis q̄z ad alias: ⁊ illa ē rotūditas. Situs aūt ꝑm
quē possibile ē puenire hec reflexio in nube: nube existen
te ꝑm hāc dispositionē ē vt sit linea radial' ꝓcedēs ꝑ visuz
nostrū a lucido in centro hui⁹ ptis seu portiōis nubis cō-
uere vna linea recta: cuius vna extremitas sit lucidū: alia
aūt centrū ptis sperice nubis ⁊ pūctus visus nr̄i in iterme
dio ipoz. Et cū sit radi⁹ ꝑm hūc situ possibile ē refrangi a
supficie q̄ ē sup rectitudinē diametri nubis exeūtis a cen-
tro nubis ad locū reflexiōis directe donec pueniat ad sup
ficiē nubis cōuexe: hoc aūt ē possibile cū cōgregat' nubes
recte sup ipm diametrū cōgregatiōe ꝑm quā sit possibilis
reflexio in ea. Nā ex eis q̄ apparēt illic ē q̄ b apparētia nō
pficit ꝑ radiū declinātē sz per radiū reflexū. Et q⁹ de ꝓ-
prietate radij reflexi ē vt sint āguli fractiōis et ipo ex oib⁹
ptibus eq̄lib⁹: seq̄t vt nō sit distātia pūcti visus ad centrū
nubis: q̄cuq̄z distātia acciderit. Sed distātia determiata.
Et b ꝑm distātā lucidi a nube: ⁊ nubis a visu nostro. Et
declaratū ē ibidē q⁹ b pficit q̄n sit pūctus visus nostri ꝓ-
pinq⁹ ad nubē q̄z sit ad cētrū ei⁹. Et nos ponam⁹ b hic
ꝑm modū figure seu imaginatiōis: ponam⁹ lineā rectā q̄
vadit in centrū nubis ⁊ in lucido lineā. a. b. ⁊. a. sit lucidū
⁊. b. centrū. Et ponam⁹ pūctū visus seu visiōis itermediū
iter. a. ⁊. b. pūctū. c. Et exeat a cōuexo nubis arc⁹ diuidēs
illā lineā. a. b. ⁊ sit ille arc⁹. b. e. g. Et ipse occurrit ei super
pūctū. e. ⁊ ponam⁹ hūc arcū ex nube ꝑ modū vt cadat sup
ipm pūctus reflexiōis: ⁊ exeat. b. g ē pūctus cētri diamē-
ter. b. t. q̄ ē colūnaris sup sphericā ⁊ facit trāsire illud ad cō
uexū nub⁹ ⁊ occurrere circulatiōi rote seu sphere i pūcto ex
quo cōtingit vt sit radio exeūti ab aere refractus a supficie
tracta recte sup diametrū. b. t. ad visū nostrū. Et b cū fue-
rit angul⁹ circūdat⁹ linea exeūte ad pūctū reflexiōis cū li-
nea ex qua refrāgit: ipa ē diameter eq̄lis angulo g circun
dat linea refracta a pūcto reflexiōis ad visū nostrū cū hec
linea ēt: ⁊ ponam⁹ hūc pūctū e. e. a. ⁊ sit linea. a. e. illa que
exit a corpe lucido ad pūctū reflexiōis. Et linea. a. c. illa q̄
exit a lucido ad pūctū reflexiōis ad visū nostrū āgulū. a. c.
t. Et ē angulus radij equalis angula. c. e. b. alteri⁹. Et cū
circūdamus. a. e. c. sup diametrū. a. c. ita vt redeat ad pū-
ctū. e. cāt er b necessitate figura rotūda ⁊ ē figura circuitus
siue halo. Et b de ea hui⁹ pūcti ꝑm hāc dispositionē māife
stū ē. s. pūctus reflexiōis seu refractiōis cū fuerit reflexio ꝑ
angulos rectos. Sed dixim⁹ q⁹ silitudo seu appentia. n. vi
det ap d pūctū. b. in. circulo ꝑm ꝓpingtatē. Sed iā decla
ratū ē in pspectiua q⁹ silitudo. a. sit a linea. b. t. sup pūctū i
quo cadit colūnaris exiēs a pūcto. a. ad lineā. b. t. sic exit a
figura prioris colūnaris. a. Et sit pūctus. a. d. silitudo. a.
qđ ē res visa. Et totū b qđ diximus sermo de eo ē in ma-
thematicis siue sit p se notū siue nō. Et accipit in hac scia
sz suppositionē trā. Et appet ēt de isto halo plus vno. Sz
opz de necessitate vt sint in supficiebus diuersoz situum.
Nā ipossibile ē reflexio a supficie vna magis ab illo cuius
supficies ē vna q̄z ex vno pūcto. Et illud qđ ē superi⁹ ē mi
nus iferiori. Et hoc ē ꝓpter distātiā eius. Lucidū aūt vi-
det in medio hui⁹ sphere seu rote ꝑm q⁹ ē ꝑ lineas rectas:
vel ꝓpterea q⁹ linee radiales sicut dicūt mathematici cum
cadūt sup supficiē ꝑm angulos rectos transeūt ipsam: vel
ꝓpterea q⁹ luna ꝓpter fortitudinē luminis ibidē trāsit nu
bē. Et intētio in his duob⁹ redit ad vnū: sed vnū eoz ē cā
alterius. Et ꝓpter hoc. s. ꝓpter fortitudinē radij nō fit in
nube talis sphera seu rota circa solē hns colores sic yris.

De halo ⁊ yride. Capm. ij.

Halo aūt ⁊ de yride: ⁊ qđ vtraq̄z:
⁊ pp quā cāz fit dicam⁹: ⁊ de pelijs
⁊ vgis: eteni hec oia fiūt pp easdez
cās iuicē. Prio aūt oz accipe passi
ones ⁊ accidentia circa vnumquodq̄z ipsoz.
Ipsius qdem igit halo appet sepe circul⁹ tot⁹ ⁊ fit
circa solē ⁊ lunā ⁊ circa splēdentia astroz. Adhuc
aūt nihil min⁹ nocte q̄ die ⁊ meridie q̄ sero: diluculo aūt min⁹ ⁊ circa occasū. yridis aūt nūq̄ fit circul⁹ neq̄z maior sc̄i circulo decisio: ⁊ occubēte qdē et
oriēte miozis qdē circuli: maria aūt portio: eleuato
aūt magis circuli qdē maioris: miozaūt portio: ⁊ p⁹
autūnale qdē eq̄noctiū i breuiozib⁹ die⁹ oi hora
fit dici. In estiuis aūt nō fit circa meridiē: neq̄z du
ab⁹ ples yrides nō fiūt sil: hay aūt tricoloz qdem
vtraq̄z ⁊ colores eosdē ⁊ eq̄les ꝑm nūez iuicē hūt
obscuriozes aūt ei⁹ q̄ extra ⁊ ecōtrario positos sz po
sitionē. Que qdē. n. itra primā hz pipheriā q̄ ma
ria puniceā: q̄ aūt exteri⁹ nūmā qdē: ppigissime aūt
ad hāc ⁊ alias ꝓportiōabilr. Sūt aūt colores hi
quos solos qdē fere ñ facē pñt pictores: quosdā. n.
ipi miscēt: pūice⁹ aūt ⁊ viridis ⁊ alurgos ñ fit mixt⁹
yris aūt hos hz colores: q aūt iter pūiceū ⁊ viridem
appet sepe rātos. Parelij aūt ꝛ virge fiūt ex latere
sp ⁊ neq̄z desup neq̄z ad terram neq̄z ex opposito
neq̄z ēt i nocte sz sp circa solē. Adhuc aūt dū ascen
dit: aut descēdit sp ꝑm plūa aut ad occidētē: i me
dio aūt celi raro: vt i bosphoro aliqñ accidit: ꝓ totā
n. diē sil' oriēs duo pelij pmāserūt vsq̄z ad occasū.
Que qdē igit circa vnūq̄q̄z ipoz accidūt hic sūt
cā aūt oiuz hoz eadē: oia. n. hec refractio sūt. Dif
ferūt aūt modis ⁊ a qbus ⁊ qño accidit fieri refra
ctionē ad solē: aut ad aliud aliqd fulgidoz: ⁊ p diē
qdē iris fit: nocte aūt a luna vt qdā antiq putabāt
nō fiebat: hec aūt patiebāt' pp raritatē: latebat. n.
ipos: fit tñ: raro aūt fit. Cā aūt ⁊ q̄ i tenebris latēt
colores: ⁊ alia multa opz cōcidere: ⁊ oia hec i die
vna mēsis. In plenilūio. n. fieri necesse si debeat
foze: ⁊ tūc aut oriēte: aut occūbēte: pp qđ qdē i an
nis qnquaginta bis cōperimus solū. Qđ qdē igit
visus refrāgit: sicut ⁊ ab aqua: sic ⁊ aere ⁊ oib⁹ ha
bētibus supficiē planā ex his que circa visuz ostен
sa sunt opz accipere fidē. Et q⁹ speculoz in qbusdā quidē ⁊ figure apparēt: in qbusdā aūt colores
solū: talia aūt sūt quecūq̄z parua speculoz ⁊ nullaz
sensibilē hñt diuisionē. In his enim figuram qui
dem impossibile apparere: videtur enim eē diui-
sibilis. Dis. n. figura sil' videt figura eē ⁊ diuisio-
nē hze: qm̄ autez apparerē aliquid necessarium:
hanc autem impossibile relinquitur colorem ap-
parere solum: color aūt aliquando quidem clar⁹
videt. Claroz aūt aliqñdo ꝓpter miscerī ei qui
speculi: aut ꝓpter debilitatem visus alterius co
lozis efficit phantasiam: sic aūt de his nobis spe
culatū in demōstratiuis circa sēsus ꝓpt hoc qdez
dicam⁹: his aūt qño existūt vtamur ipis. Prio
aūt de figura halo dicam⁹: ⁊ quare circul⁹ fit ⁊ q̄re

circa

circa solem aut lunam: similiter aũt ⁊ de alijs astris eadẽ enim in omnibus congruet ratio. Fit quidẽ igitur refractio visus cõsistente acre: ⁊ vapore in nubem si regularis ⁊ paruarum partium consistente extiterit: propter quod ⁊ signum consistentia quidẽ aque est: tamen distractiones ⁊ marcedines: hec quidem serenitatis: distractiones autem spiritus. Si quidem enim neq; marcescat neq; distrahatur: sed permittatur procedere propria natura aque signum verisimiliter est. Insinuat enim iam fieri talem cõsistentiam ex qua continuitatem accipiente inspissatione necessarium in aquam venire: propter quod ⁊ nigre fiunt colore hec maxime alijs: cum autem detrahitur spiritus signum. Diuisio autem a spiritu facta est: iam quidem ente nondum autem presente. Signum autem huius: q; hinc fit vẽtus vndecũq;

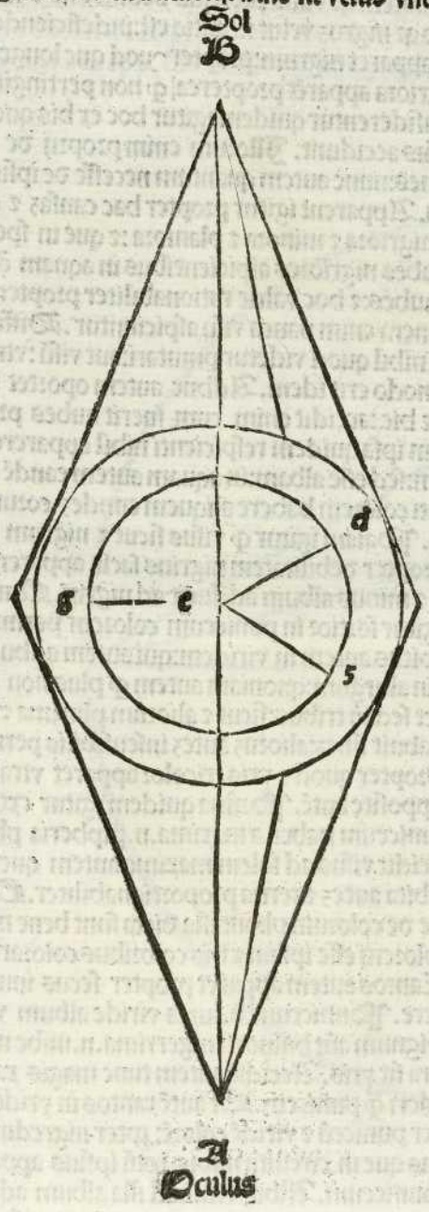

principalis facta fuerit discussio: marcefacta autem serenitatis. Si enim non poneretur aliqualiter. sic aer vt obtinerent interceptum calidum neq; veniret in spissationem aquosam palam q; sic vapor segregatus est ab exhalatione sicca: ⁊ ignea: hoc autem pulchri temporis signum. Quomodo quidem igitur habente aere fit refractio dictum est. Refrangitur igitur a consistente caligine circa solem aut lunã visus: propter quod non ex opposito: sicut yris apparet: vndiq; autem similiter refracto necesse circulum esse: aut circuli partem: ab eodẽ enim signo ad idem signum equales frangemur super circuli lineam semper. Sit enim a signo in quo. a. ad. b. fracta que. a. g. b. ⁊ que. a. z. b. ⁊ que. b. d. b. equales autem he. a. g. a. z. a. d. ad inuicem: ⁊ que. a. d. b. inuicez: puta. g. b. z. b. d. b. ⁊ protrahatur. a. e. b. quare trigem: equales etenim super equalem: a. e. b. ducantur autem catheti ad. e. ex angulis. a. g. quidem. g. e. a. z. autem. z. e. a. d. autem. d. e. equales itaq; he inequalibus autem angulis ⁊ in vno plano omnes ad rectũ enim omnes ei que. a. e. b. ⁊ ad vnum signum. e. copulantur. Circulus enim igitur erit descripta: centruz autem. e. est igitur. b. quidem sol. a. autem visus que aut circa. g. z. d. peripheria nubes a qua refrangitur visus ad solem: oportet autem intelligere continuus specula: sed propter paruitatem vnũq̃q; quidem inuisibile: quod autem ex omnibus vnum esse videtur propter deinceps: apparet autem quod quidem album circulo sol continuo vnoquoq; apparens speculorum ⁊ nullam habens sensibilem diuisionem: versus autem terram magis q; tranquillius est: spiritu enim existente non est statio manifesta. Iusta hac autem habita nigra peripheria propter illius albedinem est visa nigrior. Sepius autem fiunt halo circa lunaz q; sol calidior existens citius dissoluit consistentiam aeris circa cetera aut astra fiunt quidem propter easdem causas. Non significatiue autem similiter q; paruas penitus insignant consistẽtias ⁊ nondum secundas. Yris autem q; quidem ẽ refractio dictum est prius. Qualis autem quedam refractio ⁊ quomõ ⁊ per quã causam singula fiunt accidentium circa ipsam dicamus nunc. Refractus quidem igitur visus ab omnibus videtur planis: horuz aũt est aer ⁊ aqua. Fit aũt ab aere quidem cuz factꝰ fuerit consistens: ꝓpter visus autem debilitatẽ sepe ⁊ sine inspissatione facit refractionẽ: qualis aliquando accidit cuidam passio debiliter ⁊ nõ acute videnti. Semp enim idolũ videbaꝫ precedere ambulantẽ ipsum ex opposito respiciẽs ad ipsum: hoc autem paticebaꝫ q; visus refrangebaꝫ ad ipsum: sic. n. debilis erat ⁊ tenuis valde ab infirmitate vt speculum fieret ⁊ ꝓpiquus aer ⁊ nõ posset repellere: sicut q longe ⁊ spissiꝰ: pp qõ qdẽ ⁊ sũmitatel retracte videẽ i mari ⁊ maiores magnitudies oiuz: cũ curi flauerit ⁊ q̃ i caligiꝰ velut ⁊ sol ⁊ astra oriẽtia ⁊ occũbẽtia magꝭ q̃ i medio celi exitia. Ab aqua aũt maxie refrãgiꝫ ⁊ ab

icipiẽte fieri magis adhuc q̃ ab aere: q̃libet. n. ptiuz ex quibus fit constantibus rozatio speculum necessarium esse magis caliginem. Quoniã autem z manifestum z dictuz est prius q̃ in talibus speculis color tm̃ apparet: figura autem imanifesta necessariuz cum incipiat pluere z iam quidem consistat irrozationes qui in nubibus aer nondum pluat: si ex opposito fuerit sol: aut aliquid aliud sit fulgidum: vt z fiat speculum nubes z refractionem fieri ad fulgidum ex opposito fieriqz emphasim coloris non figure in vnoquoqz speculozum existente paruo z indiuisibili: ea autem que ex omnibus ipsis continuitate magnitudinis visa necesse continuam magnitudinem eiusdem apparere colozis: vnumquodqz enim speculozum eundem reddit colozem continue: quare quoniam hic contingit accidere cuz habeat hoc modo sol z nubes z nos sumus in intermedio ipsozum erit propter refractionem emphasis quedam: quin immo z videtur nunc z non aliter habentibus facta yris. Quod quidem igitur yris sit refractio visus ad solem manifestum: propter quod z ex oppositio semper fit. Halo autem circa ipsum q̃uis ambo refractio: sed hoc quidem colozum varietatem differt hec quidem ab aqua z nigro fit refractio z de longe hoc autem de prope z ab aere albiore ꝑm naturam. Apparet autem fulgidum per nigrum: aut in nigro puniceum. Differt enim nihil a puniceo: videtur autem liez madidozum lignozum ignem quo modo rubeam habet flammam propterea q̃ fumo multo mixtus est ignis fulgidus existens z albus z per caliginem z fumum sol apparet puniceus: propter quod yridis quidem refractio que prima talez videtur habere colozem: a guttis enim paruis fit refractio: que autem ipsius halo non. De alijs autem colozibus posterius dicemus. Adhuc autem circa ipsum quidem solem non fit moza talis consistentie sed aut pluit aut dissolutur: ex oppositis autem in intermedio generationis aque fit quoddam temp⁹ quoniam siquidem fieret esset vtiqz colozata halo sicut yris: nunc autem tota non fiunt talem habentia emphasim: neqz circulo: parua autem z ꝑm partem que vocantur virge: quoniam si constaret talis caligo qualis fiet vtiqz ab aqua aut aliquo alio nigro sicut dicimus appareret vtiqz yris tota: sicut que circa lucernas. Circa has enim ꝑm plurima australibus existentibus yris fit hyeme: maxime autẽ manifesta fit humidos habentibus oculos: hozum enim visus cito propter debilitatez refrangitur. Fit autẽ z ab humiditate aeris z ab euapozatione a flamma defluente z mixta: tunc enim fit speculum z propter nigredinem. Fumosa enim euapozatio illa: lucerne autem lumen non album sed purpureum apparet circulo z triale: puniceum autem non: est enim visus q̃ paucus qui refrangitur z nigrum speculũ. Que autem a remis sursum lata ex mari yris positionez quidem eodem fit modo ei que in celo: colore autez similioz ei que circa lucernas: non enim puniceum: sed purpureum habens videtur colozem: refractio autem a paruissimis quidem: continuis autẽ fit guttis beautem aqua segregata sunt penitus. Fit autem z si quis subtilibus rozationib⁹ rozet in aliquez talem locum qui positione ad solem versus sit z hac quidem illustret: hac autem vmbza fit: in tali enim siquis intus rozet statim extra supermutantur radij z faciunt vmbzam apparere yridem: modus autem z colozatio similis: z causa eadem ei que a remis. Manu enim pro remo vtitur rozans: q̃ autem color talis simul palam erit; z de aliozum colozuz phãtasia ex his. Oportet enim intelligentes sicut dictũ est z supponentes. Primo quidem q̃ fulgidum in nigro aut per nigrum colozem facit puniceum. Secundo autem q̃ visus protẽsus debilior fit z mior. Tertio q̃ nigruz velut negatio est: indeficiendo. n. visum apparet nigrum: propter quod que longe omnia nigrioza apparẽt propterea q̃ non pertingit visus considerentur quidem igitur hoc ex his que circa sensus accidunt. Illozum enim proprij de his sermones: nunc autem quantum necesse de ipsis dicamus. Apparent igitur propter hac causaz z que longe nigrioza z minoza z planioza: z que in speculis z nubes nigriozes aspicientibus in aquam q̃ in ipsas nubes: z hoc valde rationabiliter propter refractionem enim pauca visu aspiciuntur. Differũt autem nihil quod videtur pmutari: aut visũ: vtroqz enim modo erit idem. Adhuc autem oportet non latere z hic: accidit enim cum; fuerit nubes prope solem in ipsa quidem respicienti nihil apparere colozatam: sed esse albam: in aquam autem eandẽ hãc intuenti colozem habere aliquem eundez eozum q̃ yridis. Palam igitur q̃ visus sicut z nigrum fractus propter debilitatem nigrius facit apparere et albius z minus album adducit ad nigruz. Qui quidem igitur fortioz in puniceum colozem permutauit: habitus autem in viridem: qui autem adhuc debilioz in alurgum: quoniam autem q̃ plus non iam apparet sed in tribus: sicut z aliozum plurima z horum habuit finez: aliozuz autez insensibilis permutatio: propter quod z yris tricoloz apparet vtraqz quidem oppositie autẽ. Prima quidem igitur exterior rem puniceum habet. a maxima. n. pipheria plurimis incidit visus ad solem maxime autem que extra: habita autez z tertia proportionabiliter. Quare sique de colozum phantasia dicta sunt bene necesse tricolorem esse ipsam z his colozibus colozari solum. Xantos autem apparet propter secus ignicez apparere. Puniceum. n. iuxta viride album videtur. Signum aũt huius in nigerrima. n. nube maxime pura fit yris. Accidit autem tunc magis xantõ esse videri q̃ puniceuz. Est autẽ xantos in yride color inter puniceũ z viridẽ colorẽ: ꝓpter nigredinem igit eius que in circuitu nubis totũ ipsius apparet quod puniceum. Albuz est. n. ad illa album adhuc

marcescente

marcescente yride propinquissime cuz soluatur pu
niceum. Nubes enim alba existens adiuncta secus
yri depermutat in xanton. Maximum autem si-
gnum horum que a luna yris: apparet cuz alba val
de. Fit hoc qz in nube obscura existente apparet et
in nocte: sicut igitur ignis supra ignem nigrum ad
nigrum facit debiliter album penitus apparere al-
bum: hoc autem quod puniceum. Fit autem h pas
sio manifesta z in floribus: in texturis enim z varia-
turis valde differunt sm phantasiam: alij secus ali-
os positi colorum: velut z purpurei in albis aut ni-
gris lanis: sunt autem in ipsa tales vel tales propter
quod z variatores aiunt peccare operantes ad lucer
naz: sepe circa flores z decipi accipientes alios pro
alijs: quare quidem igitur tricolor z quia ex his so-
lum apparet coloribus yris dictum est. Dupla au-
tem z obscurior coloribus que ambiens z positio-
ne colores ex opposito habet positos propter ean-
dem causam longius autem protensus visus: sicut
quod longius videt z q hoc eodem modo. Debi-
lior igitur ab exteriori refracto: fit qz a remotiori fit
refractio: quare minor incidens colores facit obscu
riores apparere: z contrario etiam qz amplior a mi-
nori z interiori peripheria icidit ad solē: ppinquior
eni visui existēs refrangit a peripheria ppingissima
pme yridi: ppingissime aūt in exteriori yride mini
ma pipheria: quare hēbit colorez puniceū. Habita
aūt tertia sm ꝓportionē exterior yris in quo. b. inte-
rior in quo. a. colores aūt in quibus. g. puniceus: in
quibus. d. viridis: in quibus. e. alurgus. tantos aūt
apparet in quo. z. Tres aūt nō adhuc fiūt neqz plu
res yrides: qz z scōa fit obscurior vt in tertia refra-
ctio valde debilis fiat z ipotens sit ptingere ad solē.
Nō āt neqz circulū possibile ē fieri yridis neqz ma
iorē semicirculo portionē: z de alijs accidētibus cir
ca ipsam ex descriptione erit cōsiderātibus manife

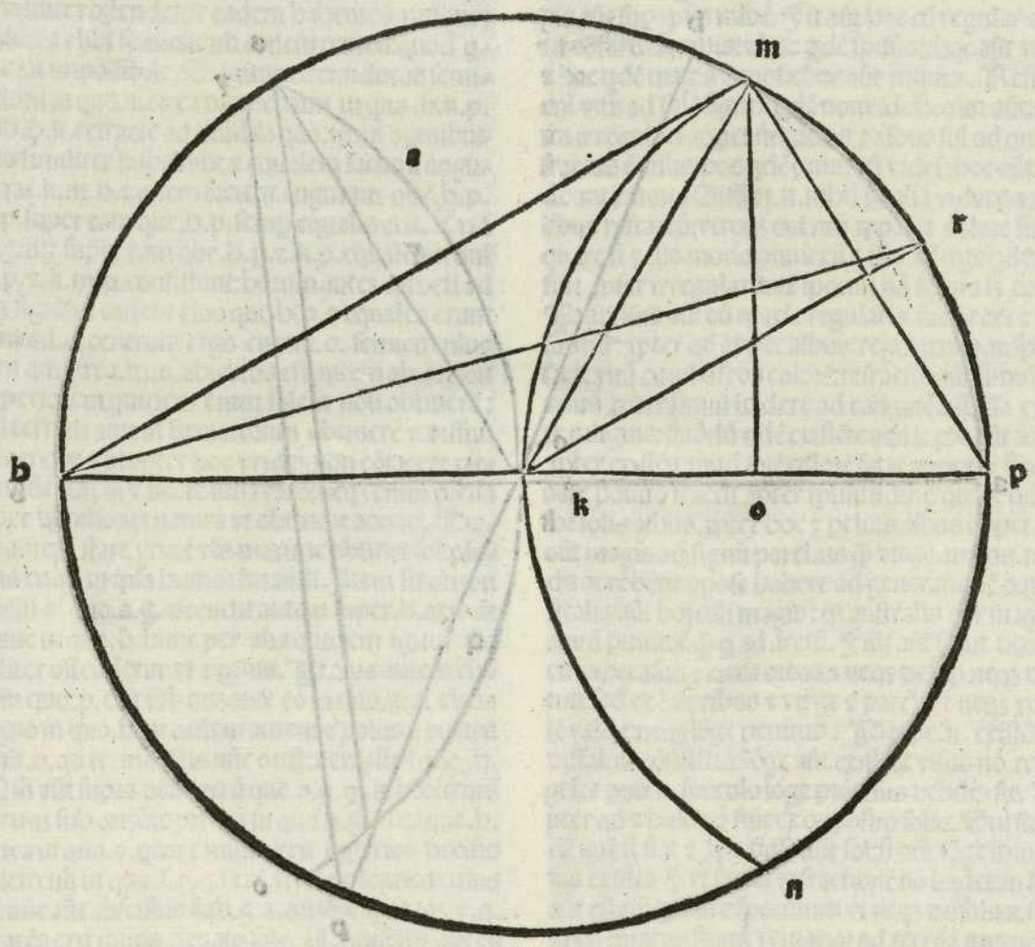

ff

stū. Hemisperio enī existēte sup orizōtē circulus in quo.a.cētro aūt.k.alio aūt quodā oriēte signo i quo h.si que.a.k. linee ꝑm conū excidētes faciant velut assem in qua.h.k.z.a.k.ad.m.adiungaī effringaī ab hemispio ad.b.sup maiorē angulū ad circuli pipheriā icident.a.k.z figdem in oriēte aut occidēte austro refractio fiat:semicirculus assūmaī circuli ab orizōte qui sup terrā fit:si aūt supza semp minor semicirculo:minimū aūt cū in meridie fuerit austrū. Sit enī in oriēte ꝑmo cui⁹.h.z refracta sit.k.m. ab h.z planū erectū sit in quo.a.qō a trigono in quo.h. k.m.circulus igiī decisio erit spere g maximus sit i quo.a.differt enī nihil si quodcūqz eoꝝ que sup .h. k.ꝑm trigonum.k.m.h.erectū fuerit planū:que igiī ab his:que.h.k. ducte linee in hac ratione non constituentur semicirculi in quo.a.ad aliud z ad aliud signum:quoniam enim que.k.h.signa data sunt z q̄ k.m. data vtiqz erit z que.m.h.quare z ratio ei⁹ que m.h.ad.m.k. Super dataz igitur peripheriam tāget.m. Sit itaqz hoc in qua.n.m.quare decisio peripheriarum data est. Apud aliam autem q̄ ad eaz que.m.n.peripheriam ab eisdem signis:eadez autem ratio in eodem plano non consistet. Exponaī igitur quedam linea que.d.b.z descendatur vt.m. h.ad.m.k.que.d.ad.b.maior autem que.m.h.ea que.m.k.quoniam super maiorem angulum refractio com:sub maiori enim angulo subtenditur eius qui.m.k.h.trigoni. Adinueniatur igitur ad eam q̄ b.in qua.z.vt sit quod quidem.d.ad.b.que.b.z. ad d.deinde q̄ quidem.z.ad.k.h.que.b.ad aliam fiat que.k.p.z.a.p.ad.m.copulentur que.m.p.erit igitur.p.polus circuli ad quem que.a.k.linee incidūt erit enim quod quidem que.z.ad.k.h.z que.b.ad k.p.z que.d.ad.p.m.non enim fit:sed vt ad minorem:aut ad maiorem ea que.p.m.nihil enim differt si ad.p.r. Eandez ergo rationem.h.k.z.k.p.z.p.r.

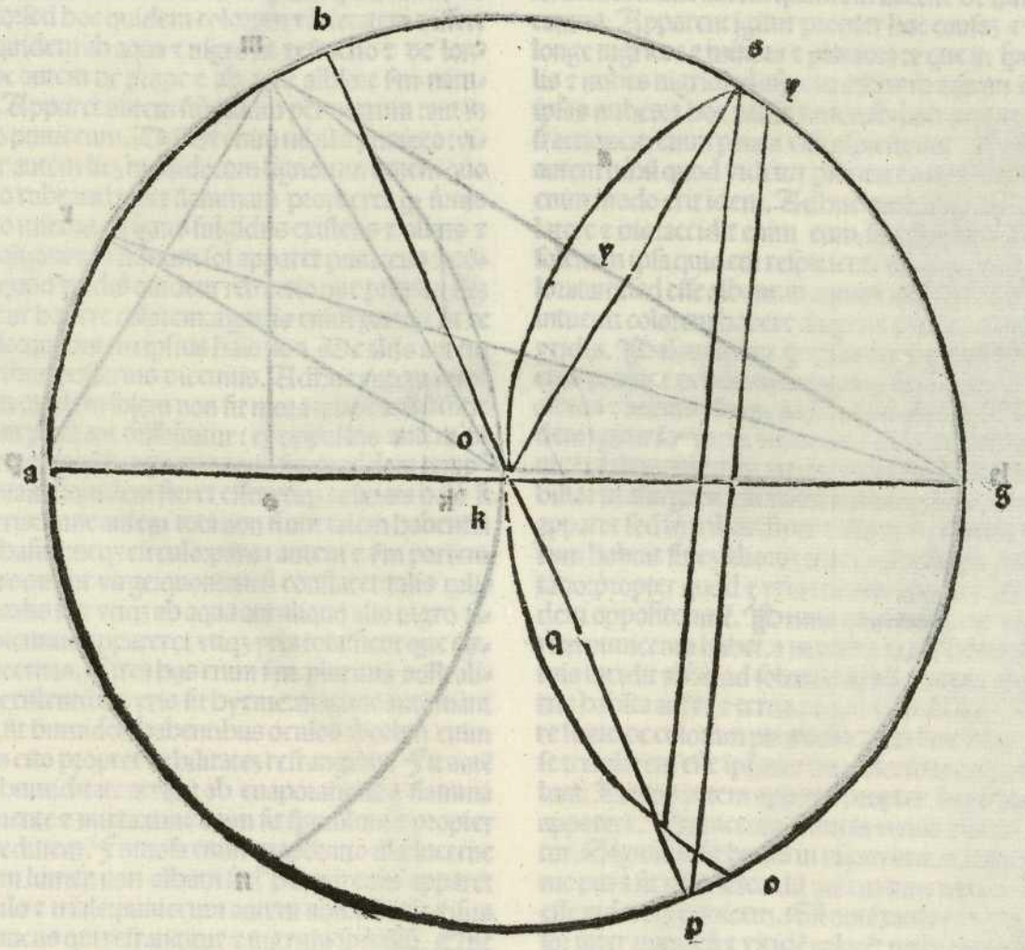

dinuicē habebāt: q̄ qdaz q̄.d.b.z.q̄ āt.d.b.z. ꝓportionales erant: ſm quā quidem que.d.ad.b. que.z. b.ad.d. quare que quidem que.p.b. ad.p.r. que.p. r.ad eam que.p.k. Si igitur ab his que.k.b. que.b. r.z.k.r. ad.r. coniungantur copulate be eandez habebunt rationem: quā quidem que.b.p. ad eaz que d.r. circa eundem enim angulum. ſ.p. proportionaliter: z que trianguli.b.p.r. eius qui.k.r.p. quare z que.p.n. ad eam que.k.n. habebit eandem rationem: z que.b.p. ad eam que.p.r. habet autem z que m.b. ad.k.m.b. hanc rationem quā.n. que.d. ad eam que.b. ambe. quare ab.b.k. ſignus non ſolum ad eaz que.m.n. peripheriam concurrent eandem habentes rationem: ſed z alibi quod quidem impoſſibile. Quoniam igitur que.d. neqz ad minus eo q̄.m.p. neqz ad maius: ſimiliter enim demonſtrabitur palam q̄ ad ipſum erit. ſ.m. que.m.p. quare erit quod quidem que.m.p. ad.p.k. que.p.b. ad.p.m. Sit igitur eo in quo.p. polo vtens: diſtantia autez ea in qua m.p. circulus ſcribatur omnes contingit angulos quos refracte faciunt que ab.m a circulo. Si autez non ſimiliter oſtendetur eadem habentes rationez que alibi z alibi ſemicirculi concurrentes: quod quidem erat impoſſibile. Si igitur circunducas ſemicirculum in quo.a. circa diametrum in qua .b.k.p. que ab.b.k. refracte ad illud in quo.m. in omnibus planis ſimiliter habebunt z equalem faciunt angulum qui.k.m.b. z quem facient angulum que.b.p. z.m.p. ſuper eam que.b.p. ſemp equalis erit. Triāguli igitur ſuper eam que.b.p.z.k.p. equales ei qui b.m.p.z.k.m.p. conſiſtunt: horum autez catheti ad eddez ſignum cadent eius que.b.p. z equales erunt cadent ad.o. centrum ergo circuli.o. ſemicirculus autem qui circa.m.n. abiectus eſt autem ab orizon te: ſuperiorem quidem enim ſolem non obtinere: apud terram autem firmatorum obtinere z diffundere aerem: z propter hoc yridez non cōtacere circulum: fit autem z nocte luna raro: neqz enim plena ſemper debilioꝛqz natura vt obtineat aerem. Maxime autem ſtare yridē vbi maxime obtinet ſol: plurimus enim in ipſa humor imanſit. Item ſit orizon quidem in quo.a.g. aſcendit autem ſuper.b. aris āt ſit nunc in quo.b. hunc per alia quidem igitur oia ſimiliter oſtendetur vt z prius. Polus autem circuli in quo.p. erit ſub orizonte eo in quo.a.g. eleuato ſigno in quo.b. in eadem autem z polus z centrū circuli.o. qō terminātis nūc orizō: ē enim iſte i quo .b. p. Qm̄ aūt ſupra diametrū que.a.g.q̄.k.b. cētrum erit vtiqz ſub orizōte pri⁹ eo in quo.a.g. in ea que.b. p. linea in quo.o. quare minor erit ſuperior deciſio ſemicirculi in quo.ſ.y. qō eni.ſ.y. que ſemicirculus erat: nūc aūt abſciſſus ē ab.g.a. orizōte: q̄ vtraqz.y.q. diſparēs erit ipſius eleuato ſole. Manifeſtū aūt cū in meridie quātū eni ſuperi⁹.b. magis iferius pol⁹ z centrū circuli erit. Qō aūt in minoribꝰ qdē dieb⁹ bis qui poſt egnoctiū autūnale cōtingit ſp fieri yridē in lōgioribus aūt diebus bis q̄ ab egnoctio altero ad egnoctiū alterū circa meridiē nō fit yris. Cā aūt qz ad arctū deciſiones oēs maiores ſemicirculo: z ſp ad maiores ſemicirculo: qō aūt īmanifeſtū z paūm: que aūt ad meridiē deciſiōis egnoctialis: que q̄dē ſurſū deciſio qua: que aūt ſub terra magna: z ſp i maiores que lōgius: quare in his que ad eſtiuas verſiones dieb⁹ pp magnitudinē deciſiōis anteq̄ ad medium veniat deciſiōis ad meridianū. b. ſubtus iā penitus fit. p. pp longe diſtare a terra meridiē pp magnitudinē deciſiōis. In his aūt q̄ ad hyemales verſiones dieb⁹: qz nō multū ſup terrā ſūt deciſiones circuloꝝ cōtrariū neceſſariū fieri: modicū eni eleuato in quo.b. in meridie fit ſol. Easdē. n. dictis cauſas exiſtimādū z de pelijs z virgis. Fit. n. pareli⁹ qdē refractio viſu ad ſolē: virge aūt ꝓpterea q̄ icidit talis exiſtēs viſus qualē diximus ſp fieri cū ꝓpe ſolez exiſtētib⁹ nubibus ab aliquo refrāgat humidoꝝ ad nubē. Videt. n. ipſe qdē icolorate nubes ſm rectū aſpectū ituētib⁹: in aqua āt virgis plena nubes. Cerūtū tūc qdē in aqua videt color nubis cē: in virgis aūt ſup ipſaz nubē. Fit aūt hoc cū regularis fuerit cōſiſtētia nubis: z hac qdē ſpiſſior: hac aūt rarior z hac qdē magis aquoſa: hac aūt minus. Refracto eni viſu ad ſolē figura qdē non videt: color aūt: qz āt ibi irregulari appet fulgidus z albus ſol ad quē refractus ē viſus: hoc qdē puniceū videt: hoc aūt viride aut ꝑāton. Differt. n. nihil p talia videre aut a talibus refractū: vtroqz eni mō apparet colore ſimile: quare ſi z illo modo puniceū z iſto. Virge qdez igit fiūt ꝓpter irregularitatē ſpeculi nō figura ſz colore. Pareliꝰ aūt cū maxie regularis fuerit aer z ſpiſſus ſilr: ꝓpter qō appet albus: regularitas. n. ſpeculi facit vnū emphaſcoz colorē: refractio aūt ſimul⁹ totiꝰ viſus ꝓpter ſimul icidere ad caliginē a ſpiſſa exiſtēte caligine: z nōdū qdē exiſtēte aqua: ꝓpe aūt aquam ꝓpter exiſtēs apud ſolē colorē facit appere: ſicut ab aere polluto fractū ꝓpter ſpiſſitudinē quare qm̄ color ſolis albus ꝓpter hoc z pelius albus appet. Idē aūt magis aq̄ ſignū pareliꝰ q̄ virge. magis. n. accedit aerē bene opoſe habere ad generationē aque: auſtralis aūt boreali magis: qz auſtralis aer magis in aquā pmutat q̄ q̄ ad arctū. Fiūt aūt ſicut diximus circa occaſus z circa ortus, z neqz deſup neqz deſubtus: ſed ex lateribus z virge z pareliꝝ z neqz ꝓpe ſolē valde: neqz lōge penitus. Prope. n. exiſtēte ſol diſſoluit cōſiſtētiā: lōge aūt exiſtēte viſus nō refrangit: a puo. n. ſpeculo lōge protēſus debilis fit. Propter qō z halo nō fiūt ex oppoſito ſolis. Surſuz quidē igit ſi fiat z ꝓpe diſſoluit ſol: ſi aūt lōge minor viſus exiſtēs q̄ vt faciat refractionē nō icidet: in latere aūt eſt tm̄ diſtare ſpeculum vt neqz diſſoluat ſol viſuſqz multus ſimul veniat: qz ad terrā latus nō diſpget ſicut p immenſuz latus. Sub ſole aūt nō fit ꝓptera q̄ ꝓpe terrā diſſoluit vtiqz a ſole: ſurſum aūt in medio ecli viſus diſpgit: z totaliter neqz ex latere

medij celi fit. Visus.n. nō ad terrā ferr̄ vt pancus ptingat ad speculū: ⁊ refractus sit oino debilis. Quecūqz igit̄ opa accidere exhibere segregationē in locis his q̄e sup terrā fere tot sunt ⁊ talia. Quecūqz āt in ipsa terra iclusa terre ptibus opa tur dicēdū: fac.n. duas differētias corpoꝝ: ppte rea q̄ dupler natura nata ē: ⁊ hoc q̄ēadmodū ⁊ i alto. Due q̄dē.n. exhalatiōes hec q̄dē vaporosa: hec āt fumosa. vt diximus ē. Due āt ⁊ spēs earuz que in terra fiūt: hec q̄dē.n. fusibilia: hec aūt me tallica. Sicca q̄dē exhalatio ē que ignita facit fusi bilia oia: puta lapidū genera illiquabilia: ⁊ vernicē: ⁊ oricellā: ⁊ miniū ⁊ sulfur: ⁊ alia talia. Pluri ma āt taliū fusibiliū sūt: hec q̄dē puluis coloꝛatur hoc āt lapis ex tali consistētia factus velut cynabarij. Exhalatiōis āt vaporose q̄cūqz metallanť sūt āt fusibilia: aut ductibilia puta aurū ferrū es facit āt hec oia exhalatio vaporosa iclusa ⁊ marime in lapidibus pp siccitatē in vnū coartatā ⁊ co agulatā velut ros aut pruina cū segregata fuerit: hoc āt ⁊ āte segregatim generātur hec ppter q̄d q̄dē vt aqua hec sūt āt vt nō potētia: q̄dē.n. mā aq̄ erat: est āt nō adhuc neqz ex aqua fctā ppter quā dā passionē sic̄ būores: neqz.n. sic fit hoc q̄dez es: hoc āt aurū: sz āte fieri coagulata exhalatiōe sin gula boꝛ sūt: pp q̄d ⁊ igniunť oia: ⁊ terrā būt: sic ēā.n. eā būt exhalatiōem. Aurū āt solū nō ignit̄.

Cōiter q̄dē igit̄ dictū ē de his oib⁹: sigillatiz aūt cōsiderādū ītēdētibus circa vnūquodqz genus.

¶ De yride Caplm. ij.

Nunc aūt loquendū ē de yride. Iste aūt ar cus appet semp in opposito solis cū fuerit sol ppinquus orizonti ortus vel occasus ⁊ fuit ibidē nubes diaphana grossa ⁊ marie in diebus lōgis: in diebus aūt breuib⁹ vi deť in tota die. Et figura eius semp appet rotūda sed nō cōpleta sphera sed vel medietas sphere vel minoꝛ medietate. Et videnť semp in hoc arcu tres coloꝛes colo: rubeus declinās parū ad pauonaceū ⁊ ē maioꝛ. Ali⁹ aūt silis poꝛrali coloꝛi ⁊ ē medius: tertius aūt subrubeus quasi cōmixtus ⁊ ē minoꝛ. Et aliquādo appet in qbusdam hoꝛis iter maioꝛē ⁊ mediū coloꝛ croceus occultus: ⁊ nūq̄z vidimus in vna hoꝛa de hoc arcu plus duob⁹. Intrinsecus aūt ⁊ ē ppinquioꝛ ordo coloꝝ in eo ē sicut dixit. Et iste ē q̄ videť p̄m plurimū solus seu distinctus. Extrinsecus aūt oꝛ do coloꝝ in eo ē opposito mō. i. q̄ maioꝛ in ipso ē coloꝛ q̄ si mixtus subrubeus ⁊ minoꝛ ē rubeus. Et iste arcus secū dus ē debilis apparētie semp. Ille sūt dispositiōes q̄ appa rēt de hac yride: ⁊ debemus nos ꝓcedere ad assignationē causarū in quolibet istoꝝ p̄m q̄ ē possibile nobis. Et di camus q̄ aūt iste arcus nūq̄z appeat nisi in opposito solis cū fuerit ibidē nubes grossa diaphana manifestū ē in scié tijs mathematicis. Nā agēs illā reflexionē ē radius solis ab illa nube ad visuz: hoc aūt pficit̄ in pte determinata in ter solē ⁊ aspiciētē ⁊ nubē: ⁊ vt sit cū hoc nubes p̄m aliquā figurā ⁊ aliquā dispositionē. Figura aūt p̄m quā eē debet in hac appentia vt declaratū ē ibidē vt fit cōuerū sphere. Nā declaratū ē in mathematicis q̄ ipossibile ē vt reflecta tur radius circūdās rotā ad vnū locūmet nisi sit hec rota seu circulatio in cōuexo corpis rotūdi. Nā radius reflecti tur sp sup angulos rectos ex oībus ptib⁹. Et cū fuerit pos sibile vt reflectať a pūcto ad pūctū aspiciētis plus vno ra dio sicut ē dispositio corpis cōueri: accidūt ex hac apparē tia in vna re multe silitudines. In superficie aūt simplici seu plana ipossibile ē hoc. Et iā declarauerūt hoc mathemati ci talis igit̄ figura ēt ē illa q̄ accidit nubi. Dispositio autē p̄m quā oportet vt sit: ⁊ tunc sit possibilis in ea apparentia est vt sit equalium ptium: tertū grossuz: ⁊ nō appet in ea aliq̄d nisi hēat has duas dispositiōes simł: ⁊ hec tertitu do seu illustrabilitas possibilis ē in nube cū fuerit ppinq̄ dispositiōi vt fiat ex ea aqua. Et iō appet iste arcus cū ici pit sub pluere seu parū pluere. Auicenna aūt putauit q̄ hoc speculū nō ē ps nubis sed ē aer aquosus q̄ fit in fi gura p̄m quā possibile ē euenire ex illo talis appentia: ⁊ q̄ itroitus seu hitudo nubis in hac appentia nō ē p̄ modum subiecti: sed hitudo sua de hac appentia est hitudo corpis ticti positi sub diaphano. Et tūc fit speculū. Et testificatur sup hō q̄ ipse vidit hoc signū in locis mōtosis sine nubib⁹: ⁊ hoc ē ꝓterea q̄ mons steterit in posteriori hui⁹ appen tie loco nubis: ⁊ si ē sicut dicit nō ē ipossibile vt sit hec ap parentia p̄m has duas dispōnes ita vt sit. s. speculū aliq̄s ps nubis sicut ē dispō i speculis ferreis ⁊ vt sit aliq̄s nō in pte nubis sicut ē dispō in specul' vitreis. Et significat pos sibilitatē hui⁹ appentie in aere diaphano siue fuerit ps nu bis siue nō. Sed fuit nubes in posteriori illi⁹. Nā cum tu stas in oppositū solis in principio vmbre ⁊ postea tu facis parū guttati cadere aquā appet in ea sile hui⁹ signi. Et silr appet i aqs q̄ guttati cadūt a remis i nocte in mari. Et aer hūidus in hō toto hz habitudinē aq̄: ⁊ marie cū appꝛopinq̄ tus sit nature aq̄. Et iā narrauit Auic. q̄ ipse vidit hō signū seu appentiā in balneo in quo itrabat sol p̄m dispositionē p̄m quā possibile est hoc fieri: ⁊ hoc sine dubio fuit ꝓpter hūiditatē hui⁹ balnei ⁊ ꝓpingtatē ei⁹ ad nāz aq̄. Et iā ego ⁊ multi ex socijs meis vidim⁹ istū arcū in tpe calozis ma gni. Sed ipse appebat turbidoꝝ coloꝝ q̄si occultus. Et hō accidit mihi in terra calida: ita q̄ pp motū hui⁹ calozis ex citata fuit societas in q̄ ego fui. Et iā vidi ipm aliq̄s in su pficie occultū a visu. Et ēt vidi ipm in superficie cāli: ⁊ fuit iter me ⁊ ipm quasi mēsura duoꝝ brachioꝝz: ⁊ fuit illud q̄d appebat ex iplo in terra p̄uctū cū eo q̄d appebat ex nu be. Sed ipse fuit parū debilioꝛ. Et iā vidi ipm in linea me ridionali in nube. Et illud q̄d illuiabat ei fuit oriētale res pectu illi⁹. Et sol in orizōte oriētali ipsi⁹ vel sub ipo. Iste ē sermo de dispōne p̄ia p̄m quā opz vt sit aer: ⁊ tūc sit pos sibilis in ipso ista appentia. Situs aūt p̄m quē dz esse nu bes ⁊ sol ⁊ aspiciēs ponať hic positiōe p̄ modū exordij. Et dicam⁹ q̄ iā declatū ē in pspectiua q̄ situs i quo ē possibi lis hō appentia ē vt sit cētrū nubis ⁊ visiōis nr̄e sup lineam radialē ercūtē a corpe lucido ad nubē. Et vt sit cū hō vis no stra in iter medio cētri nubis ⁊ nubis. Et vt sit cū hō vis no stra ꝓpioꝛ nubi q̄s sit cētro ei⁹. Nā p̄m hūc situ ē possibi le vt sint anguli reflexiōis equales: exēpli gra: ponamus nos lineā. a. b. lineā radialē: ⁊ ponamus pūctū. a. lucidu⁹ ⁊ pūctū. b. pūctū ad quē cōpleť linea: ⁊ ponamus cētrū pū ctū. c. ⁊ locū visus nr̄i pūctū. e. iter. c. b. ⁊ ercat. a. b. arcus circulariter in rotūditate nubis: ⁊ sit ille arcus. b. b. Et sit linea eriēs a lucido refracta ab arcu. b. b. a pūcto a q̄ possi bile ē vt sit linea reflexa ab ipso ꝓueniens ad. e. q̄ ē pūctus visus nr̄i ad locū in quo sit possibilis refractio. Et ē locus in quo sūt anguli reflexi equales. Et ponamus pūctū illū eē. l. ⁊ hec linea eriēs a lucido lineā. a. l. ⁊ reflectať radi⁹ ab l. ad. e. q̄ ē pūct⁹ visus nr̄i cū fuerit sit⁹ i hō pūcto ex liea. a. b. ⁊ i loco i q̄ fit possibile ei āgul⁹. b. ñ erit eql' āglo. h. l. e.

¶ Et manifestū ē q̄ nō cuilibet pūcto lince. a. b. accidit hō. Sz declatū ē in pspectiua q̄ iste pūctus ē de necitate iter cētrū nubis. i. iter. g. ⁊ cū hō ēt ē ppingoꝛ nubi. Et cū fece rimus stare lineā. a. l. in linea. a. b. ⁊ circūuoluerim⁹. a. b. sicut diameter linee. a. l. fiet de necessitate magna ps rotū di siue medietas siue minus. Et si redire faciem⁹ illā ad lo cū suū causať rotūditas seu circul⁹: sz arcus sp appet qua si medi⁹ circul⁹ vel miꝛ medio circulo. Et nos debem⁹ hō

cōsiderare in causa huius. Nam pspectiui putant q̄ non est impossibile ꝑm q̄ dat ars eorum vt appareat iste circulus completus magis q̄z medius circulus: ⁊ dicamus q̄ cum fuerit sol super orizonte apparet er ipso semper medietas circuli cum fuerit nubes coniuncta orizonti: ⁊ hoc quia centrum rotunditatis seu circuli reflexionis est de necessitate in superficie orizōtis. Nam circuitus cōis in superficie ei⁹ ⁊ in supficie orizontis vadit in centro eius ⁊ est diameter eius diuidens hoc in duabus ptibus. vna medietas illius sup orizontem ⁊ reliqua sub ipm: ⁊ hoc oībus sitib⁹ accidētibus ad centr̄ circuli reflexionis a puncto centri pꝫtis nubis ⁊ puncto signi. Et possibile est vt accidat centruz huius circuli in intermedio duoꝝ punctoꝝ centri nubis ⁊ centri visus: aut in intermedio pūcti visus ⁊ partis diametri cuntis in centr̄ nubis: ⁊ pūcto visus donec cessat ad nubem. Et possibile est vt sit centrū huius circuli pūctus visus inet: sicut videbit̄ postea. Assignatio aūt cause hui⁹ pfecte ꝑm cōsiderationē mathematicā est cōueniens ei q̄d videt̄ er hoc. Cum aūt sol fuit altus in orizōte: aut sub ipso apparet ꝑm principia mathematica q̄ possibile ē vt videat̄ circulus reflexionis aliq̄n pfectus: aliq̄n medius: aliq̄n minor medio: aliq̄n maior medio. Nam cū nos iteruz posuerimus figuram primā ⁊ posuerimus lineam euntem in lucido centrū nubis ⁊ visus: ⁊ centr̄ circuli reflexionis lineaz a.c.e.b. ⁊ est lucidum pūctus.a. ⁊ imaginati fuerimus hūc altū sup orizontem: ⁊ punctū.c. centr̄ nubis ⁊ punctū.e. visus: ⁊ punctū.b. partem huius diametri q̄ puenit ad sphericitatem nubis. ⁊ postea extrarerimus a pūcto.b. arcum: secūda cōuersio sphericitatis nubis ꝓcedentē in supficie in centro sphericitatis: ⁊ est arcus.e.l.b. ⁊ punctus.l. est punctus reflexiōis ⁊ radius reflexus est.l.e. ⁊ linea.e.b. est cōicans supficiei triāgulari.a.l.e. ⁊ supficiei orizōtis cuz imaginati fuerimus eas iam intersecare: ⁊ plongat̄ hec linea donec pueniat circulus.b.b. super punctū.c.g. ⁊ creat.c.c.l. ⁊ est columna cadens sup sphericitatez nubis diuidēs angulos radij in duas partes: sicut declaratū est in alio loco: ⁊ manifestum est q̄ linea.e.c.g. cū fuerit lucidū ꝑz hūc situm q̄ ipsa erit sup terrā: ⁊ linea.b.e. erit sub orizōte: ⁊ q̄ supficies circuli reflexionis stat sup lineam.a.b. q̄ est diameter eius: est possibile in cētro huius circuli seu sphericitatis vt sit pūct⁹ visus in alio situ: ⁊ hoc cum linea radij reflexi cadit super.a.b. ꝑm angulos rectos.i. sup lineam.l.e. ⁊ si fuerit angulus.a.e.l.b.d.a. erit centrū sphericitatis super lineā.e.c. ⁊ hoc est manifestū in geometria. Cum autez fuerit linea.a.b. ⁊ circūdederit triāgulū.a.l. apparet de circulo reflexionis magis q̄z medietas sphericitatis. ⁊ ꝑz hoc nō est remotū si lucidū sit multū altū sup orizontē vt appareat ꝓpe sphericitatē cōpletā vel sphericitas cōpleta. Sed si fuerit angulus.a.b.l. dilatat⁹ tūc centr̄ sphericitatis cadit de necessitate sup lineā.e.b. sub orizōte: ⁊ appet minor media: ⁊ b est ad q̄d dicūt fundamēta mathematica. Aris. aūt narrauit q̄ illud q̄d appet sensui er hoc est oppositum hui⁹. Nos aūt debemus ꝓsiderare de hoc ⁊ dicam⁹ q̄ possibile est imaginari hāc opionez. quā dicit. Cū fuerit cētra sphericitatū reflexiōis cadētia sp inter pūctū visus ⁊ extremitatē diametri adiūcti sphericitati nubis: ⁊ ē i hac figura linea.e.b. ⁊ cū eleuat̄ lucidū sup orizōtē erit linea.e.b. sub orizōte: ⁊ appet arcus minor medio circulo. ⁊ b facilr pōt imaginari. Sed cā ꝛre nō accidit i nube reflexio nisi ꝑz hūc situ tñ vī vt sit q̄ nubes ē silis vel ꝓpe silis. i. q̄ cētra earū sūt vnū apud sensum: ⁊ b pp silitudinē quā hūt in naturis earū: ⁊ silr pūct⁹ visus est vn⁹ apud sensuz. ⁊ cū fuerit distātia iter media iter punctū visus ⁊ pūctū nubis vna: nō pueniet ex ordinatiōe nubis er reflexiōe nisi vn⁹ sit⁹ ex illis sitib⁹ ⁊ b est manifestū in pspectiua. Cur aūt determinata fuit b appentia ꝑm hūc situ er trib⁹ est ꝓpea q̄ declaratū est in pspectiua q̄ iste ē sit⁹ in q̄ est bitudo linee q̄ ē iter lucidū ⁊ cētrū nubis q̄ est sup lineā ⁊ q̄ est iter centr̄ ⁊ visū bitudo maior q̄z sit i aliis duob⁹ sitib⁹: ⁊ b est pp distātiā lucidi ⁊ pauci tatē distātie itermedie iter punctū visus ⁊ cētr̄ nubis. Jā igit̄ declaratū est er b veritas illi⁹ q̄d hētur p sensum: ⁊ b nō est oppositū ei q̄d declaratū est in pspectiua. Illic. n. fuit ꝑmo de illis sitib⁹ ꝑm q̄ sub ꝑm hui⁹ signi ē corp⁹ diaphanū factū ꝑm hāc figurā rotalē q̄dcūq; corp⁹ diaphanū fuerit: hic aūt est ꝑmo de ipso ꝑm q̄ ipz ē ꝓs nubis de cui⁹ cōsuetudie seu nā sit vt sint ille figure circulares in eo siles: ⁊ si cōicāt in subo: tñ cōsideratio eoꝝ de b est ꝑm duos modos diuersos: ⁊ er b declarabit̄ ꝓpinq̄ cā in b q̄ yris ñ appet in meridie in dieb⁹ lōgis: sed appet in hac hora in diebus breuib⁹. Nā in dieb⁹ lōgis est arcus meridiei ali⁹: ⁊ cū appropiquat̄ sol erit sphericitas ex q̄ possibilis ē reflexio sub terra. In dieb⁹ āt breuib⁹ pp ꝓpinqtatē arc⁹ seu circuli mediei nō accidit b in ipso ⁊ est possibile appere hec yris tūc in q̄libet hora diei. Declaratū est igit̄ er b ꝑmone in q̄ situ est figura hui⁹ signi. ⁊ dedimus cāz in b q̄d accidit ei ex magnitudine ⁊ puitate ꝑm q̄ possibile fuit cognitiōi nr̄e. Remānsit āt sup nos de dispōne ei⁹ log de coloribus apparēti b⁹ in ea. Sed q̄d debem⁹ pri⁹ dicē de b est q̄ specula pua ñ ducūt silitudinē seu figurā rei ⁊ ducūt colorē ei⁹. Et iō non appet figura solis in illa nube in qua est color: ⁊ ēt si appet in b silitudo ei⁹ appet cōuncta in circuitu arc⁹. Nā reflexio in corpe cōuero ab vno speculo seu appentia ad vnū aspiciēs ē magis q̄z ꝑ vnū pūctū. Et iō appet vnū corpus in silib⁹ speculis multe apparētie seu silitudies cōiūcte. ⁊ b totū declaratū est in pspectiua. Ibidē ēt appet q̄ specula clara color ducūt colorē rei: sicut est. nō clara aūt ducūt colorem rei. ⁊ iam admiscet̄ p colores eoꝝ spēs admirtiōis: ⁊ apparet ei color medi⁹: sicut est dispō in colore vere cōmixto: b aūt nō solū accidit cū fuerit speculū nō tersuz: ⁊ politū: sed ēt cū fuerit ꝑm multā distātiā ⁊ aspiciēs ad ipm ē debilis visus. Nā debilitas apphēsionis facit appere in revisa turbidinē ⁊ obscuritatē q̄uis nō sit ita: ⁊ b totū manifestū est ꝓ sensuz. ⁊ cū hoc sit ita positū dico q̄ radi⁹ solis cuz reflectit̄ ab illa nube ⁊ cāt illā appētiā: vel speculū manifestū est q̄ illi colores fiūt ex admirtiōe radij solis cū colore illius speculi siue est in speculo color aut appet in eo ꝓpter distantiā ei⁹ a visu: aut ꝓ has duas res simul. ⁊ cū declaratū est hoc: manifestū est q̄ radi⁹ q̄ illuminat in speculis turbidis ⁊ admirtus est color ei⁹ cū colore ⁊ nō pōt visus distinguere iter illa q̄ hoc cāt in sensu spēs color ꝑm mēsurā illi⁹ admirtiōis ex eis est pauōace⁹ ⁊ ex eis croceus: ⁊ viridis seu porralis ⁊ alij ab his. Subrubeus aūt ⁊ pauonace⁹ ambo sūt vna spēs sed diuersificāt̄ i magis ⁊ min⁹. Nā pauonaceus nigredo in eo est maior q̄z sit in subrubeo. Croce⁹ aūt ꝓducit̄ ex admirtiōe albedis ⁊ pauce nigredis. porralis aūt seu viridis ex admirtiōe crocei ⁊ nigri: ⁊ hoc totū manifestū est sensui. ⁊ cū declaratū est hoc vī q̄ colores ordinati in yride sūt hui⁹ generis: sed debem⁹ cū hoc cōplere cāz horū colorū i yride. ⁊ appet q̄ color subrube⁹ yridis interioris est ꝓpinqor lucido q̄z viridis ⁊ viridis q̄z pauonace⁹ cū fuerit lucidū exiēs a sphericitate nubis. ⁊ b vī er eis q̄ declarata sūt in libro. xiij. euclidis. ⁊ si sint isti colores diuersificati p additionē nigredis ⁊ multitudinē ⁊ paucitatē luminis tñ iam cā appet de b ⁊ erit maior apparēs pauonace⁹ q̄: ipse est ꝓpinqor lucido: ⁊ pp illud ēt q̄d cadit a radio sup arcū maiorē est mai⁹. Medius aūt est viridis ꝓpea q̄ ipse ē magis distans q̄z maior: ⁊ radi⁹ cadēs sup ipm ēt ē maior: sed arcus minor ppea q̄ est remotior ab istis ⁊ magis niger appet pauōace⁹: ⁊ ēt ppea q̄ radij cadētes sup ipm sūt pauciores: ⁊ b est q̄d appet er dictis exp̄positoꝝ quoꝝ libri puenerūt ad nos. Et iam Auicē. carpit eos sup b ⁊ dixit. Sed frēs nr̄i pipateticoꝝ nihil direrūt de dispōne ordis colorū. Nā ipse putauit q̄ viridis nō diuersificāt̄ a subrubeo ⁊ pauonaceo. Et iste hō nihil dicit de hac re ꝑz tñ dubitat sup eos. Et sine dubio b reꝑhēdio magis vere redit ad Aristo. Nā ipse fuit princeps pipateticoꝝ: nos aūt cōsiderem⁹ de b ꝑm cōsuetudinē nr̄am ⁊ dicam⁹ q̄ Aris. declarauit q̄ iste color viridis ē medi⁹ iter subrubeū ⁊ pauonaceū: mediū āt vī ꝑm duas spēs: vnū eoꝝ ꝑm veritatē ⁊ pri⁹: ⁊ est medium inter duo ẽxia cui⁹ cē cōsistit in cōplexione duaꝝ extremita-

tū: ⁊ ipm ſm qddītatē eſt diuerſum a duab⁹ extremitatib⁹: ſecūdum aūt dī ſilitudinarie ⁊ ſm poſteri⁹: ⁊ eſt mediū iter duo ẽxia ſm quātitatē tñ. Sed diuerſificaſ a duob⁹ extremis ſm magis ⁊ minus. ⁊ magis cōueniens eſt vt verbum Ariſ. hic itelligaſ de p̄mo cū hoc q⁹ color viridis eſt ex hac ſpecie p̄ma de qua dicit mediū p̄ius. Et cū hoc ſit ita color viridis q appet in yride eſt de neceſſitate ꝓductus iter croceitatem ſubrubei ⁊ nigredinē pauonacei. Et ſignū in ℔ q⁹ croceus inuenit ſub rubeo eſt q⁹ iam apparet aliq̄ iſte color in yride medi⁹ iter ſubrubeū ⁊ viridē. Jaz igit vī ex ℔ ſermone q⁹ hec intētio q̄ hētur ex manifeſto verbo⁹ Ari. ē illudmet qđ appet in eē: ⁊ iō dicit Ariſ. q⁹ ē cōpoſit⁹ ex duobus. Et q⁹ pictores nō p̄ſt facere ſilē huic pp diminutiōez artis a nā. Et ſi ℔ voluerūt exponitores quo⁹ verba p̄uenerunt ad nos: ſed diminuta fuit itellectio hui⁹ vel pp trāſlationē vel pp aliā cām. vez eſt: ⁊ ſi voluerūt illā aliā intētionē iam declinauerūt ab intētione Ariſ. exp̄ſſe. Et q̄ocūq; ſit Auiſē. debebat extrahere Ariſt. a numero p̄patheticoꝝ ⁊ nō dicere ſermonē ſic abſolute. Cur aūt colores in yride exteriori ſunt oppoſito mō ordini colo⁹ yridis interioris. ſ. illi q ſūt in extremitatib⁹ eo⁹: eſt ꝓpea q⁹ circulatio minor hui⁹ yridis eſt ꝓpigor nobis q̄z maior: ⁊ apparētia colorū in hac yride eſt p cām ꝓpinqtatis ⁊ remotiōis a viſu nō p cām ꝓpinqtatis ſolis ⁊ diſtātie eius ſicut eſt in yride p̄ia. Jſtā pūcto refleriōis accidūt due res oppoſite ⁊ eſt q⁹ ꝓpinqor ex eis ad ſolem eſt remotior a viſu ⁊ ecōtra. ſ. q⁹ ꝓpinqor ex eis ad viſum eſt remotior a lucido. yris autem interior pp ꝓpinqtatē eius a refleriōe eſt diuerſitas: in ꝓpinqtate viſus minus maior q̄z diuerſitas idiſtātie lucidi: ſed in exteriori pp magnitudinē ei⁹ res ē oppoſito mō. Cur āt nō apparēt ex eis plures duab⁹ hoc eſt pp vnā duarū rerum. Jſtam iam declaratū eſt in pſpectiua q⁹ ipoſſibile eſt vt ſint in vna ſuperficie niſi due de his yridib⁹: vel q⁹ nubes nō eſt diſpō eius ꝓfunditatis vt fiat in ipſa tertia yris vel q⁹ ſi fiat nō appet. Jſtā nō in quacūq; refleriōe cātur apparentia neq; in quacūq; ꝓpinqtate ⁊ diſtātia: ſed in angulis determinatis ⁊ in diſtātia determinata: ⁊ ℔ p reflerionē advirtem lucidi ⁊ debilitatē ei⁹ ⁊ groſſitudinē nubil ex q̄ reflectit radius ⁊ ſubtilitatē ei⁹ ⁊ diſtātiā aſpiciētis ab hoc ⁊ ꝓpinqtatē ei⁹. Dictū igit eſt a nobis de halo ⁊ de yride ⁊ cās diſpōnuz apparētiū in eis vedim⁹ ſm itellectū noſtrū. ¶ Soles aūt q apparēt in nr̄is laterib⁹ ſolis ex figurā ſolis ⁊ diſpōnez ei⁹ fiunt ēt a refleriōe radij ſolis ex ſpeculis q̄ ſūt ſm diſpōnem ⁊ ſitū ſm quē eſt poſſibile vt fiat hec apparentia. Et ℔ cognoſceſ ꝓpinq̄ ab illo q vidit nos ⁊ ſcit illa q̄ ℔ ſcripſim⁹. Baculi ēt q apparēt ꝓpe ſolē cā in coloꝝib⁹ q appēt in eis eſt ipſamet cā in coloꝝib⁹ yridis: hec aūt duo ſigna ego nōdum vidi: ⁊ nō memor⁹ ea niſi ſm q⁹ iudicāt de his verba pbi. ſ. ſoles ⁊ baculos. Jtē in eadē media diſpōne. ¶ Sermo de ſphera ſeu rotūditate q̄ eſt circa lunā q̄ vocaſ halo ⁊ de yride ⁊ de colūnis dicit: ⁊ poſt q̄z dixi m⁹ has res debem⁹ dicere cām circuit⁹ q̄ appet circa ſolē ⁊ lunā ⁊ dicē ēt de yride diuerſoꝝ colorū ſeu viaꝝ quo ſit: ⁊ qđ ſit cā huius ⁊ in ℔ ēt dicem⁹ cām illi⁹ qđ appet q̄ſi canna ertēſa ⁊ colūna. Et primo dicem⁹ de halo: ⁊ dicam⁹ q⁹ ℔ circuitus apparet circa ſolem ⁊ lunā circūdās ipſa ēt q̄ſdam ſtellas ſcintillātes ſeu radiātes ⁊ ℔ appet in nocte ⁊ in die ⁊ meridie: ⁊ in veſpere: ſed in mane ⁊ ꝓpe occidēs videſ ſenſui. Jnquit ⁊ cā hoꝝ circuituū i quolibet in q̄ apparēt eſt vna cā ⁊ ē refractio luminis a nube ad viſuz nr̄m refractiōi eq̄li ab oibus ptib⁹: nam vapor humidus ex q̄ fit nubes aſcēdit a terra ⁊ multiplicaſ in aere ⁊ ingroſſaſ ⁊ cū ozit ſeu illuminat lumē ſtellaꝝ vel ſolis ⁊ lune ſup illū vapozē occurritur ſeu reuertit ab ipſo rediens ad viſum ex oib⁹ ptib⁹: appet igit lumē circulare in illa nube ſicut appet lumē egrediens ab ipſa ſtella circulare in multis ſtellaꝝ: vult dicere q⁹ cā in ℔ eſt vna: nā ſicut appet ſcintilla ſeu radius ſtellemet circularis pp refractionē q̄ fit radio ſuo ab ipſo aere pp diſtantiā illi⁹ nubis ⁊ debilitatē viſus accidit refractio a nube ꝓpter groſſitudinē illius: nam cā refractionis aliq̄ eſt ſpiſſitudo aeris ⁊ aliquando eſt debilitas viſus vel eſt ꝓpter diſtantiam ſtellarum quibus apparent ſcintille ſeu radij circulares vel ꝓpter occurſum viſus: ſicut accidit nobis in flāma cum remouētur a viſu noſtro apparet quaſi halo: hec ē mē ſura in cauſa huius apparentie ſeu hoc tñ ſpectat hic dicere de cā huius apparentie. ſ. q⁹ fit a vapore tñ: ⁊ illa eſt quā aſſignat ille artifex: ⁊ eſt cā cōmunis ⁊ remota. ſed cauſa hui⁹ apparētie ꝓpria ⁊ ꝓpinqua declaratur a pſpectino nam ipſe declarat ſm quā ſpēm triū apparentiū ſeu viſionum que ſunt refractio ⁊ reflexio ⁊ rectitudo eſt hec apparētia ⁊ in quo ſitu ⁊ er quo corpe accidit hec ⁊ diſponiē. ſ. hec apparentia: ⁊ declarauit illic q⁹ hec apparētia eſt vel ſtellamet p radium rectum vel halo: ⁊ lumē ei⁹ eſt p radiū refractum nō reflexū ⁊ q⁹ ſitus a quo ꝓuenit hec figura eſt vt ſit refractio ſphere ſeu circuit⁹: ⁊ vt ſint triāguli quos cānt linee refractionis de illa ſphera ſen circuitu. ſ. q⁹ ereat a lucido ad ſpheram ⁊ qui eoꝝ refrangunt ad viſum communicāt omnes in vna baſi ⁊ eſt linea que vadit in viſu noſtro ⁊ in centro illius circuitus ſeu ſphere: in cētro ſtelle: dōec ſint illi triāguli equales: ⁊ erit refractio oīum illarū linearū ab vno eodem puncto ⁊ eſt ſtella ad vnum ⁊ eundem punctum ⁊ eſt viſus. ⁊ manifeſtū eſt q⁹ ſequitur vt ſit refractio illarum linearum radialium a circuitu ſeu circuitus a ſuperficie illic cuius ſitus eſt ex omnibus partibus ſitus apt⁹ vt ſint anguli refractionis ipſi⁹ equales ⁊ vt ſit refractio ſtās ſup illam ſuperficiem: nam refractio non fit niſi per angulos equales ſtantes ſeu directos ſuper ſuperficiem. ſ. q⁹. triāguli refractionis ſtant ſuper ſuperficiem: ⁊ declaratum eſt cum hoc cauſa ꝓpter quā apparet res per refractionem extra ſuum locum: nam ipſe declarauit illic q⁹ omne quod videtur ſeu apparet per radium refractum apparet in rectitudine radij recti ⁊ q⁹ ſpecula coniuncta ex quibus fit refractio cum fuerint parua apparent in ipſis color rei viſibilis non figura eius ⁊ q⁹ iſte due cauſe ſūt cauſa in hoc q⁹ apparet lumen lune abſq; eius figura ⁊ apparet lumen ei⁹ ꝓpter locum lune ſcilz in loco extra ipſaz ſeu alio ab ipſa ⁊ declaratum eſt illic q⁹ id qđ accidet ei qđ apparet p pl⁹ q̄z vnā lineam refractā enumeraſ eius apparentia per numerationem linearum refractaꝝ ⁊ cum cōiunguntur linee remanentes quedam cum quibuſdaz apparet eius figura circulans vel lumen eius ſi non apparet figura eius ex quo impoſſibile eſt apparere vna res per multos radios niſi cum fuerit refractio ſphere ſeu ſphera ⁊ declarata eſt ſpāliter ℔ apparentia. ſ. halo: ⁊ q⁹ ſitus in quo venit hec apparentia cum poſuerimus nubem figurari figura ſpherica ex quo ℔ eſt ſibi diſpoſitio naturalis eſt vt ſit viſio nr̄a ⁊ centrum lucidi ⁊ centrum nubis ſuper vnam lineam: ⁊ vt ſit viſio noſtra in eo q⁹ eſt inter lucidum ⁊ centrū nō in cētro metq; ſit inter viſionē noſtrā ⁊ lucidū: ⁊ q⁹ ſuperficies ex qua fit hec refractio ⁊ ſuperficies q̄ coniungitur directe ſuper directū diametrum nubis non alia ⁊ q⁹ cauſa in hoc eſt diſtantia lucidi ⁊ ꝓpinquitas nubis ad nos: ⁊ quia centrum nubis ē ꝓpinquior nobis lucido ⁊ remotior nube ⁊ q⁹ refractio nō fit niſi per angulos equales ⁊ declaratum eſt illic ēt q⁹ hec refractio q⁹ eſt loci illius latitudo accidit vt ſit lumē qđ apparet circulare habens latitudinez ⁊ ſi non appareret ſicut linea ſphere ⁊ has res omnes quas dixi: iā declarauit eas Auenetan in tractatu famoſo: ſed iſta vt dixim⁹ non ſunt de hac ſcientia: ſed ſunt de ſcientia perſpectiua ⁊ ideo non curauit Ariſto. de iſtis hic ⁊ fuit ſibi ſufficiens de eo q⁹ pertinet huic ſcientie conſiderare ⁊ ille qui cōgregauit has duas ſpeculationes iam errauit vt fecit Auenetan: nam ſpeculatio de hoc eſt duarum diuerſarum artium: neq; ingreditur id quod declaratum eſt de hoc ex ſciētia perſpectiua in hac ſcientia: ita q⁹ hec ſcientia conſiderat de his cauſis alio modo ⁊ facit ipſas principia demonſtrationis ⁊ putabamus nos in noſtris ſūmis in tñ q⁹ nos poſuimus illic ⁊ affirmauimus cās mathematicas que ſūt in his reb⁹ tāq; exordiū ſeu principiū: ſed res nō fuit ita: nam cauſe quas dat artifex hui⁹ ſcientie in hoc ſūt cauſe manifeſte p ſe: ⁊ q⁹

dicit

dat perſpectiuus de iſtis cauſis ſunt cauſe remote rebus cõſideratis in hac ſcientia: cauſe autem remote enumerantur in eo q̃ eſt per accidens neq̃ eſt diſpoſitio ſcientie perſpectiue ad hanc ſcientiaz in dando has cauſas ſicut eſt diſpoſitio perſpectiue cum geometria ſcilicet q̃ perſpectiua accipit multas cauſas rerum ſeu diſpoſitionum inuẽtarum in ipſa geometria ⁊ putabamus nos de hoc in principio naz illa cauſe ſunt eſſentiales in perſpectiua. ſ. id qõ declaratũ eſt de hoc in geometria ex quo ſũt cauſe ꝓpinque: cauſe aũt harũ reꝝ que declarate ſunt in perſpectiua ſunt iſtis eriſtentibus propter corpora naturalia cauſe non eſſentiales ſed remote ita debet intelligi ꝟ de Ariſtotele in his rebus nõ q̃ ipſe abbreuiauit ſeu diminuit in ꝟ ⁊ dimiſit aliquid qõ fuit neceſſarium dicere in hac ſcientia neq̃ in alia gloria ſit ei qui ipſum determinauit ab aliis in perfectione humana ⁊ fuit id quod cognitum fuit ſibi faciliter cognitum ab aliis hominib⁹ cuz longa perſcrutatione ⁊ difficultate maxima ⁊ multa ſolicitudine ⁊ id qõ ẽ notũ aliis faciliter eſt diuerſum ab eo q̃ ipſe nouit: ⁊ ideo multotiens accidunt erpoſitoribus difficultates in dictis huius viri donec declarẽt poſt longum tempus veritas ſermonis eius ⁊ quantũ debilis fuit ſpeculatio aliozum hominuz in comparatione ad ſpeculationẽ eius ⁊ per hanc virtutem diuinam inuentã in ipſo fuit ipſe inuẽtor ſcientie ⁊ cõplẽs ſeu perficiens tam ⁊ hoc raro inuenitur in artibus quecunq̃ ars fuerit ⁊ maxime in hac arte magna: ſed dicimus q̃ ipſe fuit inuentor ⁊ complens: naz dicta aliozuz antiquorũ de his rebus nõ ſũt digna vt ſint dubitationes in his reb⁹ ⁊ a fortiori vt ſint principia: ⁊ poſtq̃z declaratuz eſt hoc dicã igit̃ q̃ nõ eſt in verbis Ariſ. aliquid indigens complemento vt putauit hoc Auẽpace filius auenzoar: ⁊ verum eſt q̃ in ipſis ſunt multe res quas ipſe non intellexit neq̃ nos nondum ⁊ maxime in rebus in quibus non peruenerunt ad nos dicta erpoſitorum: ⁊ ideo oportebat ſibi ſtudere in ſpeculatione verboz̃ eius non in his rebus que fuerunt preter modum doctrine illius Ariſtotelis.

¶ Poſtea autẽ dicit Cõmentator in illo loco ponẽdo verba ꝑbi iſta inquit: hec ſunt res famoſe de yride ⁊ de colũna ſed cauſe eorum eſt vna in genere ⁊ hec eſt refractio que accidit radio ſolis ab aqua ſuper parietem ſuper quez nõ cadit radius ſolis directe dicit ⁊ hoc q̃ dixit q̃ cauſa yridis eſt apparentia manifeſtum eſt per ſe: nam hec apparentia accidit nobis cũ ſumus inter lucidũ ⁊ coꝛp⁹ a quo fit refractio: ⁊ declaratum eſt mathematicis q̃ ꝟ apparentia accidit cũ fit cẽtrũ lucidi ⁊ centrum ſphere nubis ⁊ punctus viſus ſeu viſionis ſuper vnam lineam ⁊ fuerit centruz nubis in medio puncti viſionis ⁊ centri lucidi ⁊ fuit viſus propinquior nubis q̃z ipſe ſit centrum nubis: nam impoſſibile ẽ vt ſint trianguli quos facit refractio eq̃les niſi cum fuerit baſis eorum vna: ſed fuit neceſſe vt ſit cẽtruz nubis inter centruz lucidi ⁊ punctus viſus ſeu viſionis quia anguli reflexionis: propterea q̃ ſunt eq̃les opz vt circũdent cuz diametro per angulos equales. ſ. diameter ſuperficiei nubis ſpherice: ſed etiam fuit neceſſe vt ſit ſuperficies ex qua fit refractio ſpherica: quia impoſſibilis eſt refractio a circuitu ſphere ad vnũ locũ niſi in coꝛpoꝛe cõcauo: propterea quia triãguli refractiõis ſtare ſup ſupficiẽ ex q̃ refrãgũt ſup angulos rectos ſi eẽt ſupficies in qua ẽ circuit⁹ refractiõis equalis nõ cẽnt triãguli cõicãtes i baſi ita vt ſit refractio finita a punto ab illa baſi q̃ ẽ punct⁹ viſiõis: ⁊ ſilr acciderit ſi eſſet ſupficies cõuera: hoc aũt q̃ adiũximus id qõ adiũximꝰ ẽ id qõ declaratũ ẽ de hac apparẽtia i pſpectiua ⁊ nõ ẽ de hac ſcientia.

¶ Item in eadez media dicit: ⁊ poſtq̃z narrauimus cauſam yridis ⁊ quomodo fit: neceſſe eſt nobis dicere quare eſt hoc q̃ nunq̃z apparet magis q̃z medietas circuli ſed apparet vel medietas circuli vel minus. Inquit ⁊ dicam q̃ cauſa in hoc eſt q̃ cum quod irradiatur de nube ex radio ſolis cum videtur hec apparentia eſt medietas circuli tũ vult dicere cum fuerit ſol ſuper emiſperiũ: propterea quia hoc centrũ cadit in hoc loco inter noſtrum viſum ⁊ nubem diſpoſitam ad hanc apparentiam ſcilz ſupza lineam egredientez procedentem ad tria punta centrum ſuperficiei nubis ⁊ punctum viſus ſeu viſionis ⁊ punctuz centri circuli yridis ⁊ iſte locus eſt a quo prouenit reflexio: ⁊ cum poſuerimus q̃ hec reflexio eſt in ipſo ⁊ q̃ ſol iam fuit valde eleuatus ſuper emiſperiũ ſicut ſi imaginati fuerim⁹ reflexionẽ ꝑ ſe remanẽtẽ ⁊ ſol iam fuit altus accidit parti linee dicte. ſ. q̃ ẽ iter viſũ noſtrũ ⁊ nubẽ eſſe ſub emiſperio ⁊ ſilr centrũ ſphere radij ⁊ apparebit tũc de yride min⁹ medietate circuli cũ igit̃ aſcendit ſol deſinit apparẽtia circuli ſeu ſphere q̃ tota igredit̃ ſub emiſperio: ⁊ iõ nõ apparet iſte circulus i meridie ⁊ marie apud ſol ſtitiũ eſtiualẽ pp magnitudinẽ arcus altitudinis i illa hoza ſz i ꝟ cũ dixit accidit q̃dã difficultas: nã declatũ ẽ i mathematicis q̃ poſſibile ẽ vt ſit ꝟ reflexio er q̃ ꝓducit ꝟ yridis ꝑm tres ſit⁹ vn⁹ eoꝝ ẽ ſit⁹ quẽ dixit Ariſ. ⁊ ẽ vt ſit cẽtz circuli reflexiõis iter viſũ ⁊ ſupficiẽ ſphere nubis: ⁊ ſecũd⁹ ſit⁹ ẽ vt ſit punct⁹ viſus idẽ cũ cẽtro huiuſmet circuli: ⁊ ſit⁹ tertiꝰ eſt vt ſit caſus cẽtri circuli reflexiõis iter cẽtz nubis ⁊ viſus: ⁊ ꝟ q̃ ſol elcuaꝟ ſup emiſperiũ poſſibile ẽ apparere i hoc lo eo circulus totalis vel maioꝛ ps ei⁹: quomõ igit̃ dicit Ariſ. q̃ non apparet de yride niſi medietas circuli vel mín⁹: ⁊ dicamus q̃ videtur q̃ hec apparentia non contingit a q̃cũq̃z reflexione accidenti: naz reflexio diuerſificatur ſm fortitudinem ⁊ debilitatem: ſed fit hec apparentia in angulo ſeu parte determinate quãtitatis ex angulis reflexionis ⁊ ſignũ in hoc eſt q̃ iſti coloꝛes ſemper apparent ſz vnã diſpoſitionem non differentes ſm magis ⁊ minus ⁊ ſi ꝓduceren tur a quacũq̃z reflexione accidẽt radio ſolis a nube ad viſum ſcilicet ex angulis diuerſis diuerſificarentur coloꝛes eius ſm magis ⁊ minus: apparentia autẽ ⁊ occultatio nõ differt in qualitate ſeu ſm qualitatem ⁊ hanc rem iã declarauit ipſam Ariſ. cuz dixit q̃ hec apparẽtia nõ contingit in propinquitate ſolis valde ⁊ cũ hoc ſit ita etiã non contingit in magna diſtãtia a ſole ſed contingit cũ diſtantia determinata ⁊ reflexiõe determinata. ſ. determinate quantitatis: ⁊ ideo coloꝛes illius nõ diuerſificantur: ⁊ cũ ꝟ ſit ita ſequitur vt nõ appareat de yride niſi medietas circuli vel minus ⁊ hoc vel ſemp vel in plurib⁹: ⁊ ſi valde raro apparet magis q̃z medietas circuli vel circul⁹ ꝟ ẽ ꝑ accẽs i ſpeculo ex quo fit ꝟ reflexio ⁊ vꝛ vt ſint coloꝛes i iſta yride ſz diuerſitatẽ coloꝛ q̃ ſẽ i yride aſſueta. ſ. i appẽtia ⁊ occultatione ⁊ dixi ꝟ q̃ dixit mihi aliqs i q̃ ꝓfido ex maioꝛib⁹ ſocioꝝ nꝛoꝝ q̃ ipe vidit yridẽ in aliqua hoza circulũ cõpletũ vel quaſi copletũ: ⁊ ꝑ ꝟ q̃ dixim⁹ de aſſignatiõe cãe ẽ ſermo in figura ei⁹ nãlis ⁊ ſi nõ ſm̃o de figura in eo q̃ figura. ſ. quo cãt a reflexiõe ẽ manifeſt⁹ ⁊ noluit ariſ. admiſcere has duas itẽtiões vt declaratũ ẽ. ꝟ igit̃ ipſe ꝟ conſiderauit ei⁹ ſm q̃ ꝓpriũ ẽ ſeu q̃ ap propriat̃ ſcie nãli: ⁊ iõ fuit difficile auenetan dare cãm in ꝟ Inqt ⁊ iã dixim⁹ nũerũ coloꝝ yridis i eo q̃ dictũ fuit ⁊ dixi m⁹ q̃ ſm plimũ ſẽ tres: vine⁹ ⁊ viridis ⁊ pauonace⁹ fortaſſe appet coloꝛ iter tres vineũ ⁊ viridẽ ⁊ ẽ citrin⁹ ſeu ꝛaferane⁹: coloꝛ aũt vine⁹ ẽ ꝛtrilee⁹ eoꝝ poſtea ſegtur ipſũ viridis poſtea ſeq̃t viridẽ pauonace⁹. Inquit ⁊ cã in ꝟ ẽ q̃ coloꝛ extrin ſecus ſeu exteriꝰ eſt magis lucidus: q̃ irradiatio ſolis multiplicat̃ i ꝟ arcu magis q̃ ẽ ꝓpiqoꝛ ſoli ⁊ maioris circulationis: ſz ſequeret̃ ſm aſſignationẽ huius cãe vt ſit vltimus arcus minus lucidũ medio ſi poſuerim⁹ coꝛp⁹ ſeu coloꝛẽ medium produci a lumie ⁊ coloꝛe nubis: ⁊ vlr vꝛ q̃ arcus primus ⁊ vltim⁹ differunt ſm magis ⁊ min⁹ ſed viridis eſt medium iter eos: ⁊ ideo oportet dicere de iſtis aliqd duos an q̃ ipſe ꝓducit ſm ſenſũ iter albedinẽ vinei ſeu ſubrubei ⁊ nigredinẽ pauonacei ablq̃z ꝟ ſit diuerſitas coloꝛis eius cã q̃ id qõ radiatur a ſole ſeu id ſup qõ radiat ſol eſt min⁹ q̃z id qõ radiat figura exteriorẽ nã ſeq̃retur ſm hãc cauſaz vt ſit id qõ radiat ſupza vltimam min⁹ id qõ radiat ſupza mediũ ⁊ diſpoſitio non eſt ita: ⁊ ideo cõtradicit Auicẽna in cauſis coloꝛum yridis ſm hanc cãm erpoſitoꝛibus ⁊ dicit q̃ cauſa viriditatis nõ ẽ admirtio lũis in nigredine nubis: naz id qõ ſequitur ex hac admirtione eſt coloꝛ rubeus q̃z uis diuerſificetur ſm magis ⁊ minus ſicut ẽ diſpoſitio in primo coloꝛe

yridis ⁊ vltio sed color medi⁹ q̄ ē viridis cāt ex admixtiōe' colōris albi cū colore nigro: ⁊ iste color alb⁹ q̄ cāt illic cāt pp guttas aq̄ cadentis seu fluētis: ⁊ cū admiscet albedo hui⁹ colōris cū nigredie nubis ꝓducit viriditat iter ipsos: nā aq̄ ml' totiēs recipit hūc colorē ⁊ vī vt sit b opio arist. nā ipse iā dixit i ꝓdictis q̄ color alb⁹ cāt a guttis aq̄ ⁊ videt vt cā huius sint ista duo sil: ⁊ iō ēt declarauit i alio loco q̄ causa huius medij ē admixtio ⁊ vlr cū posuerim⁹ speculū ee similē i qualitate difficile ē dare cām diuersitatis colōr in yride ⁊ cum posuerim⁹ ipm diuersū facile ē b: ſz cū sint isti colores ordinati difficile ē dare cām ꝓpter quā iste ordo ē necessari⁹ in diuersitate colorum. ſ. i b q̄ ipsi permanēt ſm vnū ordinez ⁊ marie q̄n nos voluerim⁹ ꝙgregare de b iter id qđ apparet in ista yride ⁊ i yride secūda q̄ apparet cū ipsa i qbusdā horis: nā ordo colorū in hac yride sentit ſm ordinē ꝓtrariū in yride prio. ſ. q̄ sentit seu appbēdit i ipsis q̄ color pauoneus obscurus ē extrinsecus ⁊ subrubeus ē vltim⁹ itrinsec⁹ seu interior ſz medi⁹ iter ipos ē ſm vnā dispōnē i duab⁹ yridib⁹ sil': ⁊ iō vī q̄ mediū iter eos sit vel res cōplerionata seu cōposita inter duas extremitates vel q̄ sit color eius diuersus a colore duarum extremitatum. ſ. vt sit aqueitas dominans super ipsum vel vt sint be due res simul ⁊ videtur q̄ vmbra hz itroitū i productiōe colorū ⁊ marie viridis. ſ. q̄ ꝓducuntur ex compleriōe seu cōpositione obscuritatis vmbre ⁊ albedine fluru aq̄ ⁊ vmbra causat posterius a superficie prima ⁊ ideo vt dicit fluru in fluru seu casu aquaruz quarū pars sit in vmbra ⁊ pars i sole apparēt colores diuersi. Inquit sed yris q̄ apparet i nocte a luna nō sicut illa q̄ apparet i sole: nā ipsa apparet declinior ad albedinē ⁊ cā i b ē obscuritas noctis: nā ignis vt putat apparet albior i loco obscuro q̄z ipse apparet i loco lucido ita inuenim⁹ i isto tertio ⁊ b indiget cōsideratione ⁊ magis verisimile est vt sit cā in albedie ei⁹ debilitas luminis lune ⁊ de albatio luminis yridis.

Liber quartus

QUoniā aūt q̄ttuor cāe determinate sunt elemētorum: haz aūt ſm cōiugatiōes ⁊ elemēta q̄tor accidit eē. quorum duo qdē factiua calidū ⁊ frigidū: duo aūt passiua siccū ⁊ humidum. Fides. aūt horz ⁊ ex inductiōe: videtur enī in omnib⁹ caliditas quidem ⁊ frigiditas terminātes ⁊ copulātes ⁊ pmutātes ⁊ homogenea ⁊ nō homogenea: ⁊ humectātes ⁊ exsiccātes indurātes ⁊ mollificātes. Sicca autē ⁊ humida terminata ⁊ alias dictas passiones patientia ipsaq̄z ſm se ⁊ quecūq̄z cōia ex ambob⁹ corpora ꝓstāt. Adhuc autem ex ratiōibus palam qb⁹ determinam⁹ naturas ipsorum: calidum quidem .n. ⁊ frigidū vt factiua dicim⁹. Cōcretiuū. n. sicut factiuum aliquid est. hūidum aūt ⁊ siccum passiua Facile. n. terminabile ⁊ difficile aliqd termiabile in pati aliqd natura ipsoz dicitur qō quidem igit hec quidē factiua hec aūt passiua mānifestū est.

Liber quartus

QUia intentio sua propria fuit loqui de eo qđ accidit ex duobus vaporibus scilicet sicco ⁊ humido cum fiunt intra terram de generationibus: ⁊ sūt metalla; ⁊ postea loquetur de plātis ⁊ animalibus. Et vniuersaliter propterea quia intentio sua fuit loqui de corporib⁹ homogeneis que componūtur ex elementis pria cōpositione ⁊ narrare differentias vniuersales eis. Et iam declaratū est dispositione horum corporum in libro generationis ⁊ corruptionis q̄ sūt composita ex quattuor elementis famosis ⁊ q̄ hec quattuor sunt elementa per virtutes actiuas ⁊ passiuas eoz. declaratū est ēt ibidē q̄ vtutes actiue sūt caliditas ⁊ friditas: passiue aūt hūiditas ⁊ siccitas. ⁊ q̄ generatio istorum corporum homogeneorum est per admixtionem illoz elemētoz: ipse aūt nunc vult memorare species operationū virtutū actiuarum i his corporibus homogenеis: ⁊ species virtutū passiuarum que sunt in eis quasi differentie ⁊ forme: ⁊ narrat quomodo est habitudo earum i generatione ad virtutes actiuas. ſ. quō attribuuntur cōgelatio. v. g. ⁊ liquefactio caliditati ⁊ frigiditati: ⁊ que sūt corpora qbus euenit aliqua ex speciebus harum virtutum passiuarum. Et incepit prius in rememoratione illius quod declaratum ē in libro de generatiōe ⁊ corruptione. ſ. q̄ virtutes per quas elementa sunt elementa sūt he virtutes quattuor. ſ. caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas ⁊ q̄ reliquе dispositiones producte in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus attribuuntur his quattuor virtutibus tm̄. ⁊ hoc primo ⁊ per se. ¶ Et testificatur in hoc q̄ caliditas ⁊ frigiditas sint potentie actiue in compositis illud qđ apparet ex operationibus eorum in eis de ꝙgregatiōe ⁊ diuisione ⁊ retentione ⁊ determinatione receptionis figure ⁊ aliis ex operationibus eorum. ⁊ significat etiā q̄ humiditas ⁊ siccitas sūt virtutes passiue illud qđ videt de eis q̄ sunt recipientes has operatiōes a calido ⁊ frigido ¶ Et dicamus q̄ de proprietate caloris est contingere homogenea conuenientia ⁊ retinere ipsa: frigiditatis aūt proprietas ē coniungere inequalia ⁊ retinere ea: sicut de proprietate humiditatis est vt sit facilis retineri ab alio: ⁊ obediēs recipere passionem absq̄z hoc q̄ retineat formā quā recipit: aut habeat retentionem ex se: ⁊ appropriatur siccitas q̄ ipsa difficulter retinetur ab alio. Retinetur autem ex se tenens formā quaz habet: ſz esse istoz corporum in corporibus compositis vel cōpositoz ex parte humiditatis ⁊ siccitatis est mānifestū. Mā apparet de dispositione eoz q̄ ipsa recipiūt terminū ⁊ figuram propter humiditatē ⁊ retinent ipam pp siccitatē. Q uō aūt attribuunt iste potentie passiue ad simplicia ſm q̄ sunt simplicia ⁊ que est intentio difficultatis passibilitatis i eis ⁊ facilitatis ita vt sit conueniens esse illius qđ acceptū fuit in diffinitionibus eoz in omnibus corporibus simplicibus ⁊ compositis indiget consideratione. Nam ignis est siccus ⁊ non difficulter retinetur ab alio: immo videmus ipsum multotiēs fieri in ipso figurā ſm figurā continentis ipm. ⁊ vlr non inueniuntur elementa simplicia difficilia recipere retētionem ⁊ figurā a caliditate ⁊ frigiditate pp siccitatē: neqz facilitas receptionis inest eis pp humiditatē. Nam non est de consuetudine eorum seu de natura ipsa existentia simplicia retineri quedam a quibusdam neqz habere figuram ⁊ firmitatem sed inuenitur in eis similis passio a potentijs actiuis ſm q̄ componuntur ⁊ admiscentur ⁊ generantur ⁊ corrumpuntur. ⁊ dicamus q̄ intentio facilitatis passiōis i corporibus istis humidis est obedientia eorum ad recipiendum augmentum in quantitate ⁊ diminutione: nam aqua ⁊ aer videt de dispositione earum q̄ ingrossantur ⁊ mollia sunt propter calorē ⁊ frigus. Mollefactio āt ⁊ grossitudo nihil aliud est nisi augmentum quantitatis ⁊ diminutio ei⁹. Mollefactionem autem consequitur subtilitas. duritiem autem consequitur grossitudo. Intentio autem subtilitatis ⁊ grossitudinis est facilitas separationis forme a materia ⁊ difficultas ei⁹. Nam corpora subtilia faciliter corrūpunt: grossa autem econtrario huius. Grossitudo autem acris est cū appropinquatur nature aque: sed grossitudo aque est cum appropinquatur nature terre: sicut est dispositio in niue. Mollefactio aūt amboz ē p oppositū hui⁹ ⁊ iō terra q̄ē i fine duritiei seu cōpactiōis ⁊ grossitudinis ñ pōt recipe quātitatē minorem. Et q̄ ignis etiā est in fine mollefactionis ⁊ subtilitatis

subtilitatis non recipit quantitatem maiorem. Et videtur dici q̄ hec est intentio difficultatis passiōis in his corpib⁹ simplicib⁹ ⁊ facilitatis ei⁹: q̄ ē cā i facilitatis receptiōis cō positorum figuram ⁊ terminū ⁊ in difficultate illius ita q̄ sunt differentie inuente in eis cā eorum que inueniuntur in eis in cōpositis: sicut declaratuz est in libro de generatione ⁊ corruptione. Et iam egressi sum⁹ ab illo in quo fuimus. Nā ꝑ inquisitio de dispositiōe elementoꝝ magis videtur q̄ eē debet in illo libro. Redeam⁹ ad qō fuimus ⁊ dicam⁹ q̄ cū posuerimus q̄ generatio fit per actionem virtutum actiuarum ⁊ passionem passiuarum: manifestum est q̄ generatio inuenitur cum dominate sint virtutes actiue super passiuas ⁊ dureruut eas ad formam. Et corruptio est per oppositum huius ideſt cum dominate sint virtutes passiue super virtutes actiuas conseruantes ⁊ deficit forma generati. Et hoc apparet considerādo. Naz iste virtutes actiue ducūt illas passiuas virtutes vt ponant eas ſm dispositionem ſm quā sit possibile eis recipere formam diuersam ab eis in ſpecie: ⁊ dum continuat illa forma conseruans illas potentias passiuas in dispositione ſm quā consuetudo eoꝝ est retinere formā remanet generatum. Cum autem debilitata sit forma a conseruatione illius dispositionis que est in materia disponitur materia ad recipiendum aliam formā ⁊ corrumpitur prima forma: dispositio autē materie est de necessitate propter mutationē non conuenientem accidētez forme que est in materia. Et forma que est in materia ſm q̄ ipsa est forma complexionalis proueniēs virtutib⁹ actiuis quod ē de necessitate vel calor vel frigus vel ambo: sed declarabitur fere q̄ est caliditas: nō esse generationis a caliditate. Nam commixtio nō potest esse nisi per ipsā: generatio autem non est nisi per complexionem ⁊ mixtionez: sicut declaratum est. Et si frigiditas habet introitum in generationem hoc est aliquo modo. Et cū hoc sit ita: forma transmutās materiā ad recipiendum aliquam formā ⁊ ꝓparare faciens primam est de necessitate caliditas: Sed tñ respectu corporis corrupti est extraneus ⁊ putrefactio respectu autem generati ex ipso est naturalis. Nā igitur declaratum est ex hoc q̄ calor est duplex naturalis ⁊ extraneus ⁊ q̄ generatio fit per calorem naturalem: corruptio autē per extraneū Causa autē productionis huius caloris extranei in re est vna duarum rerū vna earum que est per se ⁊ est calor extrinsecus cuz fuerit nō ꝓueniēs calor in naturali. Nā frigefacit ipsum ⁊ dissoluit ipsū: ⁊ ideo videtur putrefactio multiplicari in estate. Efficiens autem huius secundaria intentione est frigiditas caloris naturalis ⁊ cōgelatio eius. Nam cum ipse fuerit debilis non potens congregare materiam ⁊ dominari super ipsam putrefit materia: sicut videtur hoc accidere corporibus mortuorum ⁊ senum. Et vniuersaliter in rebus inanimatis frigefactis. Et multotiens accidit hoc materie propter humiditatez ⁊ ꝑ ꝓpter facilitatez passionis eius ab extrinsecis ⁊ propter eius debilitatem in retinendo formam. Et ideo dixit Hippocrates ⁊ alij medici q̄ causa putrefactionis est caliditas ⁊ humiditas: ⁊ hoc quia ipsi nō distinxerūt illud quod est per se ab illo quod ē per accidens. Et postq̄z declaratuz est q̄ generatio fit per calorē nālē. Et corruptio per extraneū ⁊ per frigiditatez: ⁊ declaratum est quomodo fit calor extraneus. Considerandum est de actionibus vniuscuiusq; horū trium .i. caloris naturalis ⁊ extranei ⁊ frigiditatis: ⁊ dicamus q̄ calor naturalis operatio eius in reb⁹ passibilibus de quarum consuetudine est procedere ad perfectionem est prima decoctio ⁊ postea alia decoctio ⁊ est quando apparet in re quedā corrugatio seu maturatio: ⁊ postea digestio. Nam videtur q̄ digestio est perfectio generati propter actionem caloris naturalis in materia conuenienti. Et hec perfectio ē ipsa forma ⁊ natura. Et hoc totum videtur per considerationem ⁊ inquirendo in rebus naturalibus ⁊ artificialibus. Nā videtur ex iaz dictis q̄ generatio non fit nisi per admixtionē ⁊ complexionem. admixtio autē ⁊ cōplexio fiunt per decoctionem: decoctio vo fit per calorem naturalem: ⁊ q̄ aduentus forme complexionalis in materia est perfectio operationis caloris ⁊ hoc vocatur digestio. Hoc autem impossibile est quin procedat ipsum corrugatio: ⁊ hoc totum appareret in generatione animalium ⁊ plantarum ⁊ nutricatione eorum augmentatione. Nam ſm modum ſm quem fit augmentatio augmentabilis ⁊ nutricatio eius fit generatio eius: ⁊ inter hec non est differentia nisi quia augmentatio ⁊ nutricatio est generatio in tempore: altera autem est generatio in forma ⁊ in ſpecie. Et hoc etiam apparet. Nam res decocte sunt res complexionabiles seu coadmixte habētes humiditatez. res enī simplices sicut aqua non decoquūtur neqz res ficce sicut terra. Et decoctio in talib⁹ rebus euēit eis cum habet stabilitatem ⁊ grossitudinem corporis ⁊ ꝑ in eis de q̄z ꝓsuetudie ē admisceri ⁊ ꝓiūgi ⁊ dissoluiē ex eis illud qō nō ē de sua ꝓsuetudie decoq̄ sicut: appet ꝑ accidere i egritudinibus in hora in q̄ recipiūt corrugationē seu maturationem. ⁊ ꝑ totū est equale seu conueniēs ei quod acceptū est in diffinitione operationis caloris naturalis. Declaratum igiē est que sit operatio caloris naturalis in generationibus. ⁊ q̄ ipse non complentur nisi cum ipso. Caloris autem extranei operatio prima ⁊ per se in rebus in quibus est calor extrancus est cum dominatur super illas indecoctio vel combustio. Nam de consuetudine seu natura caloris extranei est extinguere naturalem ⁊ resoluere humiditates subijcientes ei ⁊ accenduntur ille res ⁊ comburuntur: sicut accidit hoc in febribus que vocantur combustiue. Aliquando autem calor extraneus cum sit debilis facit indecoctionem ⁊ corruptionem: sicut accidit in febribus phlegmaticis putridis ⁊ multotiens in fine febrium combustiuarū. Sed hec operatio ineſt ei ꝑ accidens ꝓpter debilitatez caloris naturalis ⁊ dominium frigiditatis. frigiditas autē operatio sua primo ⁊ per se ⁊ i eo q̄ frigus ē priuatio opatiōis caloris nālis: ⁊ est indecoctio ⁊ corruptio cibi: idecoctio autem opponitur corrugationi. Corruptio autez cibi digestioni. ⁊ similiter cum dominatur opatio eius cessat generatio: vel est causa in corruptione: sicut est dispositio in senibus. ⁊ hoc totum manifestum est per se ⁊ clarum considerando: sed frigiditas ⁊ si operatio sua ꝑ se ⁊ primo est in corruptione: tamen ipsa etiam videtur coadiuuare calori naturali in generatione aliquo modo: ⁊ hec secundaria intentione. Nam quicunqz calor accidens est naturalis vnicuiqz enti: sed calor determinatus enti determinato. Calor autem diuersificatur in augmento ⁊ diminutione: seu intensione ⁊ remissione: additio autem ⁊ diminutio inuenitur in eo ſm q̄ admiscetur ei ex frigiditate: ipsa enim coequat ipsum ita vt sit conueniens enti cui ipse est calor naturalis. ⁊ etiam frigiditas descendit seu conseruat calorem generati ne erbalet seu vaporet. nam hoc est de consuetudine eius: ⁊ facit eum redire intra generatum. ⁊ propter hoc digestio hominū morantium in terris frigidis. est melior digestione hominum morantium in terris calidis. ⁊ fit fortior digestio in hyeme q̄z in estate. apparet etiam alio modo: nam res artificiales assimilantur rebus naturalibus. ⁊ apparet q̄ in rebus artificialibus sunt quedam operationes que perfici non possūt nisi vtēdo his duab⁹ virtutib⁹. Nā faber. v. g. cū facere vult securi aut aliud ñ ē pole ei ꝑ nisi calefaciat ferz i igne ita vt reddatur molle vt sit ei possibile recipere figuraz. Sed mollities eueniens ei ab operatione caloris opponitur ei quod ipse intendit de duritie eius vt incidat. Et ideo ponit ipsum in aquam postq̄z complenit figurā eius: donec fit durum. Intentio ergo q̄sita de his instrumētis nō cōpleē ꝑ caliditatem solam sed per frigiditatē: sed tamen sicut diximus ſz modum coequationis. Et simile huius medici faciunt cum administrant aquas frigidas volendo erire apud partem vltimā balnei. Et hoc ideo q̄ intentio eorū prima est remouere superfluitates vltime digestiōis: ⁊ illud qō retinēt in po

rositatibus cutis illius seu soꝛditiem. Cum hoc tamen ponunt suam intētionē vt non dissoluant calozem naturalem Hec autem intentio non completur nisi faciendo has duas res simul: ꝛ ꝑm hanc viā est congelatio seu igrossatio i arte decoctiōis. Nā ꝫ cōplet coꝛrugationē ꝛ distinguit ptes rei cocte donec ascendat oleū. v. g. ꝛ descēdat inferi⁹ res aquosa. Et cū hoc sit ita in rebus artificialib⁹ mānifestū est q⁹ rebus naturalibus magis cōuenit hoc. Et hec est cā q⁹ inueniuntur in coꝛpoꝛe aialis calozes diuersi: sicut calor sensitiuus. v. g. ꝛ nutricatiu⁹ sed hoc magis pfecte declarabim⁹ cū considerabimus de dispositione aialium si deus voluerit. Jā igitur dicte lūt spēs virtutū actiuaꝝ ꝛ q̄ sūt operationes earum in generationibus: nunc aūt loquendū ē de spēbus virtutū passiuaꝝ. At dicamus q⁹ humiditas ꝛ siccitas vt iam in diffinitionibus eoꝝ dictum est sunt principia q̄litatum passiuarum. Impossibile nāq; ē rem q̄ admiscet pati nisi ꝓpter humiditatem: ꝛ retinere formam illius passionis nisi per siccitatem. Nam humiditas cum admixta sit siccitati recipit siccitas terminum ꝛ figuram: ꝛ siccitas cum admixta sit hūiditati ipa habet firmitatem ꝛ retinet figuraꝝ ꝛ terminum: sicut apparet in arte figulorum. Et ex hoc apparet q⁹ aqua ꝛ terra dominanꝫ in generatione coꝛporum homogeneoꝝ: ꝛ ideo inueniuntur semper in his duob⁹ elementis: propterea quia aer ꝛ si sit humidus ipse non admiscetur terre sicut admiscetur aqua cum ipsa. ꝛ cum ꝫ sit ita ꝛ declaratum est q⁹ virtutes passiue sunt he due virtutes procedendum est ad numerum earum ꝛ ad assignationem causarum harum in compositis ex parte. i. ex parte virtutū actiuarum. ꝛ dicamus q⁹ coꝛpoꝛa homogenea diuersificantur coloꝛibus saꝓoꝛibus. ꝛ odoꝛe: ꝛ vniuersaliter in sensibilibus quoꝝ sensuū: diuersificantur etiaꝫ in signis in passionibus que appꝛopꝛiātur eis sicut congelatio seu coagulatio ꝛ abscissio ꝛ reliqua. Et hec sunt foꝛme coꝛum que se habēt de istis sicut differentie: ꝛ he differentie famose de eis sunt circa decem ꝛ octo. Quedam. n. sūt cōgelabilia ꝛ non cōgelabilia: q̄dā liquefactibilia ꝛ nō liquefactibilia: quedam miscibilia ꝛ quedam non miscibilia: quedam mollia ꝛ quedaꝫ non mollia: quedam pastabilia ꝛ q̄dā non: q̄dā inseparabilia ꝛ quedā separabilia: quedā compꝛessibilia ꝛ quedā non: quedā exꝓessibilia ꝛ quedā non: ꝛ quedā latificabilia ꝛ quedam noñ: ꝛ quedam extēsibilia ꝛ quedā non: ꝛ quedam flexibilia ꝛ quedā nō: quedā frāgibilia i duas ptes ꝛ quedā nō: quedā minutim frangibilia ꝛ quedā nō: quedā scissibilia ꝛ quedā nō: quedā inscissibilia ꝛ quedā nō: quedā combustibilia ꝛ quedam non: quedā fumosibilia seu vaꝓoꝛabilia ꝛ q̄dam non. ꝛ loquamur ꝓio de congelatione ꝛ liq̄factione. ꝛ qꝛ cōgelatio seu coagulatio est quedaꝫ siccitas ꝛ liquefactio quedam humiditas debem⁹ ꝓius loqui de eis. ꝛ apparet q⁹ siccitas accidit rebus de quarum consuetudine ē exiccari a caliditate ꝛ frigiditate: ꝛ ita apparet etiā q⁹ res liquefiūt a duobus his: ꝛ nos debemus considerare de hoc: ꝛ dicamus q⁹ siccitas ꝓducit a caloꝛe ꝓimo ꝛ per se. Nam de consuetudine seu natura calozis est cōsumere humiditatem aquearn que ē in admixto ita vt dominetur aqua. ꝛ accidit ei siccitas. ꝛ causa in hoc est: qꝛ humiditas aque ꝓpterea qꝛ est coniuncta in radice sue generationis cum frigiditate ꝛ de natura calozis est coꝛrumpere frigiditatem sequit̄ de necessitate vt coꝛrumpat humiditatem aque ꝛ exsiccet ipaꝫ. Q⁹ autem frigiditas facit siccitatem locum habet considerationis. Naꝫ sua operatio ꝓima ꝛ per se est humiditas. ꝛ causa etiam in hoc est qꝛ humiditas aquea de natura eius est associari cum ea frigiditatem: sequitur de necessitate cuꝫ dominatur forma frigiditatis in re de cuius consuetudine est recipere humiditatem vt humefiat: ꝛ cum fortificatur ꝫ fit aqua. Sed veritas de hoc est q⁹ non quelibet frigiditas facit hoc sed frigiditas que est in materia humida ꝛ est frigiditas aquea. frigiditas autez que est in materia sicca sua operatio ꝓima ꝛ per se est siccitas. Nā agens in eꝫ q⁹ agēs agit in passum ita q⁹ faciat ipsuꝫ simile ei in specie ꝛ foꝛma Jam igitur declaratum est ex hoc q⁹ frigiditas est ꝑm duas species. frigiditas aquea ꝛ frigiditas terrea: ꝛ declaratum est ex hoc q⁹ frigiditas terrea exsiccat per se sicut de consuetudine caliditatis ignee est facere hoc: frigiditas autem que est in materia humida non est possibile vt exsiccet nisi ꝑ accidens ꝛ accidit caloꝛi qui est in coꝛpoꝛe in quo dominabit̄ postea frigiditas ingredi in profunditate ei⁹ ꝛ agere humiditate sua donec coꝛrumpatur ꝛ putrefiat: ꝛ iā dissoluit humiditatem coꝛporis ꝛ exsiccatur illa humiditas ꝛ dominab̄ in eo siccitas. ꝛ manifestum est q⁹ similem operationē huic operationi que est per accidens cōmunicauit in ea due spēs frigiditatis. s. aquea ꝛ terrea. Jam ergo declaratum est ex hoc sermone quomodo siccitas attribuatur his virtutibus actiuis: quomodo autem attribuitur humefactio duob⁹ apparebit ex hoc modo. habitudo enim eius ad frigiditatem ē per se nota ꝑm ea que iam diximus. Sed habitudo eius ad caloꝛem ꝑm q⁹ ipsa est humiditas aquea ꝓpossibile est hoc de ipso ꝑ le: ſz ꝑ accñs ꝫ est poſe sic̄ dixim⁹ de frigiditate q⁹ ipsa exsiccat. Cū dixim⁹ q⁹ exsiccat ꝑ accñs. i. q⁹ accidit ex ipso siccitas cum ipsa est causa in esse caloꝛis intra compositum ꝛ incarceratione eius in ipso ita q⁹ inuenietur siccitas: ita dicimus hic q⁹ caloꝛ agit humefactionem per hoc q⁹ habet operationem in inuentione cause humefactionis per se nam de consuetudine caloꝛis est transmutare partes siccas congelatas seu ingrossatas rei ad vaꝓoꝛem humidum: vel omnes vel quasdam: ꝛ congregare cum hoc frigiditate inter compositum: ꝛ transmutātur ille partes in aquam velociter: ꝛ si ꝓuenit operatio ad coꝛpus compositum in oēs eius partes fluit ꝛ distillat: ꝛ si ꝓuenit in quasdam ei⁹ partes mollificatur ꝛ humefit: ꝛ postq̄ꝫ declaratum est ex hoc sermone qualiter attribuitur humiditas ꝛ siccitas in coꝛporibus cōpositis homogeneis debemus nos transferri i sermone de congelatione seu coagulatione ꝛ alijs: ꝛ manifestū est q⁹ quedā coꝛpoꝛa ingrossantur seu congelantur a frigido sicut ferrum ꝛ es: ꝛ quedā coagulantur a calido sicut sal ꝛ fictile: ꝛ quedam eoꝝ que coagulantur per calidum liq̄ fiunt per frigidum sicut sal: ꝛ quedam non sicut fictile: ꝛ similiter quedam congelant a frigido ꝛ liquefiūt a calido: si cut ferrum: ꝛ quedam non sicut multi lapides minerales. ꝛ similiter videtur q⁹ quedam horum coꝛporum non coagulantur ab aliquo istoꝝ sed ingrossantur ab aliquo istoꝝ vel a caliditate sicut sperma vel a frigiditate sicut lutum: ꝛ quedam istoꝝ ingrossantur a duobus sicut pix: naꝫ ipsa ingrossatur a calido ꝛ a frigido: ꝛ quedam res non congelāt ur a frigido donec ingrossentur a calido: ꝛ congelētur a frigido: sicut vinum coctum ꝛ quedam res a numero istoꝝ congelantur seu coagulantur sicut serositas lactis. illa aūt que liquefiunt: quedam sunt que fluunt ꝛ stillāt sicut cera ꝛ alia quedam mollificantur tñ sicut cornua ꝛ alia: ꝛ nos dicemus de causa vniuscuiusq; haruꝫ differentiaꝝ oppositarum. ꝛ que coꝛpoꝛa appꝛopꝛiantur vnicuiq; earum. Sed congelatio hoꝝ coꝛpoꝝ q̄ cōgelāt a caliditate ꝛ a frigiditate mānifestū ē ex eis q̄ iā dicta sūt loquēdo de siccitate: ꝛ hoc qꝛ cā ꝓgelatiōis de necessitate ē siccitas: ꝛ iā dixim⁹ quo accidit ꝛ duob⁹ illis. s. a caliditate: ꝛ a frigiditate: ꝛ ēt cā liq̄factionis mānifesta ē ꝑ iā dicta cū liq̄factio sit q̄dā hūiditas: ꝛ iā dixim⁹ de hoc. sed q̄ coꝛpa cōgelāt a calido si coagulatio seu coispissatio oꝛ vocari cōgelatio sūt illa coꝛpa i qbus terra ē magis q̄ hūiditas: sicut fictibile ꝛ salnitrū: illa āt q̄ ꝓgelāt a frigiditate nō segt̄ de necessitate vt sit terra magis dominās i eis: ꝛ iō res q̄dā q̄ ꝓgelāt a frigido liq̄fiūt a calido ꝛ fiunt aq̄. itaq; q⁹ oꝛ q⁹ de nā frigiditatis ē ꝓgelare liq̄factū. Sꝛ ꝛa ē magis dominās i eis q̄ nō liq̄fiūt a calido ſz mollificāt tñ vel i eis q̄ nō mollificāt ꝛ a fortiori q⁹ñ liq̄fiūt: sicut multi lapides minerales. Et postq̄ꝫ declaratū ē de reb⁹ q̄ coagulāt a calido ꝛ ꝓgelāt a frigido iā remānsit sup nos dicere cur q̄dā ꝓgelata seu coagulata a calido liq̄fiūt a frigido: ꝛ q̄dā q̄ cōgelanꝫ a frigido liq̄fiunt a calido. qbusdā aūt accidit oppositū huiꝰ. Dicam⁹ aūt q⁹ illud qō coagulāt a calido: ꝛ ē de ꝓsuetudie frigidi liquefacere illud aut illud quod congelatur a frigido ꝛ de consuetudine ca-

lidi est

lidi est liquefacere illud: res in hoc est manifesta: naz de cō
suetudine contrarij semper est facere opposituz actioni ei⁹
contrarij. Sed cur aūt in quibusdā talib⁹ hoc nō pōt fieri
est propter materiā trī: nam hic sunt res coagulate a frigi-
do postq̄z egit in ipsa etiā caliditas: ⁊ cū agit frigiditas i ea
⁊ redit caliditas in profunditatē eoz donec liquefiūt: ⁊ iam
ersiccata est humiditas eoz ⁊ nō remanet in eis nisi ps ter-
rea sicut dixim⁹ in vna causaz qua frigiditas ersiccat. Ad-
ueniente aūt palliditate postea in eis non potest eas hume
facere. nā non possunt produci in eis partes aeree dispositę
vt fiant aque. ⁊ ita etiam sunt hic res coagulate a calido:
quas aqua nō potest liquefacere propter fortitudinem sic-
citatis ⁊ stricturam porozū eoz. ⁊ vlr propter difficultatez
eozum ad recipiendū humiditatē sicut fictile coctum: ipsuz
enim nō liquefit in aqua nisi cū fuerit diminute coctuz aut
non coctum. Declaratū igitur est er hoc sermone que est cā
congelationis ⁊ liquefactionis: ⁊ que corpa sunt cōgelabi-
lia ⁊ dissolubilia: ⁊ quare quedā que cōglat frigus lique-
facit calor: ⁊ quedā non: ⁊ quedā que coagulat calor: liq̄fa-
cit frigus ⁊ quedam non. Causa aūt ingrossatiōis quorū-
dam istoz corporū sunt etiā caliditas ⁊ frigiditas: sed cali-
ditatis operatio est per se trī. Nā ingrossatio nihil aliud ē
nisi admirtio partiū terrestriū cū aqueis vl aereaz cū aq̄is.
Et contēperantur cū eis tota cōtemperatione seu cōplexiōe
per decoctionē donec sit aggregatū er eis habens firmita-
tem ⁊ grossitudinē sed non peruenit ad terminū cōgelatio-
nis: nā elementū aque in eis est magis q̄z sit in congelato
exemplū illius quod ingrossaī a calido ꝓpter admirtionē
partiū aereaz cū aqueis est sicut butyrum ⁊ sperma. exem-
plum aūt illius quod ingrossaī a calido ꝓpter admirtionē
partiū terrestriū cū aqueis sicut lac coctum: sed illud q̄ō in-
grossatur ꝓpter admirtionē elemēti aquei cū terreo mani-
festum est: nā ingrossatio est aliqua cōgelatio seu coagula-
tio. Coagulatio aūt in eo q̄ō coagulatio fit in gñe partium
terrestriū ⁊ ersiccatione elementi aquei sed illud de quo oz
considerari est ingrossatio que fit ꝓpter aquā ⁊ aerē: nam
aer q⁹ est subtilio: aqua impossibile est imaginari ingrossa
tionem ꝓpter admirtionē eis cū aqua i tātū q⁹ quidā puta
uerunt q⁹ hoc trī apparet sensui nō vere: ⁊ ipe errauit in h̄:
nam videtur q⁹ butyrū habet firmitatē corpis ⁊ inuenīt p̄z
dispositionē retinentē figurā: ⁊ q̄ō apparet de hoc cuz nos
posuerimus radices que iam dicte sunt est q⁹ iste res: ⁊ si sit
elementū aeris ⁊ aque que domianī sup illas: firmitas trī
que ē in eis est de necessitate ꝓpter illud quod admiscetur
cū eis er partib⁹ terrestrib⁹ q̄zuis sint pauce in eis. ipe. n.
sunt causa ingrossationis primo ⁊ per se: sed trī elementum
terreum paucū quod admiscetur cū elemento aqueo multo
solum nō puenit er hoc coagulatio neq̄z grossitudo. nā ca
liditas ersiccat illud elementū aqueuz ⁊ cōsumit ipm añ q̄z
admiscenī ille partes terree in eo admirtiōe er qua cōtem-
perantur seu cōplerionanī oēs ita vt sit eis firmitas sed cū
admiscet cū elemēto aqueo elementū aereū multū ⁊ cōple-
xionantur cōplerione tali q⁹ nō pōt calor separare ea: aut
difficile ē separe ea: ⁊ fuerūt ibidē ptes terree pauce er hoc
talis spēs ingrossationis. nā calori q est cōtemperans ele-
mentum terreū in eo cum elemento aqueo nō accidit dissol
uere aquam totā añ admirtionē terre cū ipso: nā aqueū est
admirtū cū aereo ⁊ complerionatū cū eo: ⁊ calor contēpe-
rat seu cōplerionat illud totū terreū cū aqueo ⁊ aereo ⁊ de-
coquit ea donec habent firmitatē aliquā ⁊ ꝑm hunc modū
debemus intelligere ingrossationē er aere ⁊ aqua: nō q⁹ fit
aer mā p se h̄z ꝑm modū quē dixim⁹. Sed attribuūt ingros-
sationē in his reb⁹ ad aereū ⁊ aqueū cū ipsa sint dominan-
tia super eas. Et accidentia que accidūt in his corpib⁹ hō-
geneis attribuunī ꝑdominanti in eis ex elementis. Jā igit̄
declaratū sit q̄ ē habitudo ingrossationis cū calore ⁊ q̄ sunt
res q ingrossanī. Sed q̄ō fit ingrossatio a frigiditate hoc
est duob⁹ modis: vn⁹ eorum p se: alius aūt p accidēs: per
se aūt est cū transmutanī ptes aeree in re que ingrossaī ad
aquā ⁊ fit grossū ꝓpt hāc cām. Hoc aūt accidit i reb⁹ ae-
reis aqueis fortis vnionis sicut oleū: h̄z reliq̄ res aeree i qb⁹
nō est cōglutinatio neq̄z sunt fortus vniōis accidit eis a fri-
giditate oppositū hui⁹. i. frigiditas dissoluit ex eis illud q̄ō
ingrossati est a caliditate sicut sperma. Nā cū accidit ei fri
giditas dissoluit ab ipso calorē: ⁊ separanī partes ei⁹ ⁊ re-
cedit aereū ⁊ remanet aqueū: ⁊ etiā transmutaī aliquid ei⁹
ad aquā. Sed operatio frigiditatis in grossitudine p accñs
est cū retinetur calor naturalis in corpe rei: sicut videm⁹ bro
dium ingrossari cū congelatione in laterib⁹ interioib⁹ va-
sis. Res aūt que ingrossanī a duob⁹ sunt res aeree aq̄ fo
tis vnionis sicut oleū. Nā frigiditas ingrossat ipm eo mō
quo dixim⁹. ⁊ caliditas ēt h̄ fac i eo: nā ipa addit i admirtio
ne ei⁹ ⁊ ꝓplerioē ptiū ei⁹ dōec fiat grossū h̄z quādā grossitu
dinem. Cur aūt quedā res ingrossanī a calido ⁊ congelanī
a frigido sicut sanguis ⁊ gumi: hoc aūt manifestū ē q⁹ cali-
ditas cū egit in ipsis ingrossationē ⁊ postea aduenit ei frig⁹
remouet residuū humiditatis eaz per dissolutionem illius
quod remāsit ibidē er calore. Et propter hanc cām nō con
gelatur sanguis egrotantis ꝓpter priuationē caloris natu
ralis in eo ⁊ multā humiditatē. Sed res que ingrossanī a
calido ⁊ congelanī a frigido siue hoc q̄ō precedat congela
tionē eoz ingrossatio a calore sunt res aquee ⁊ terree nisi q⁹
terrestreitas in eis nō est tanta vt perueniat ex multitudine
ei⁹ ad terminū qui sit possibilis coagulari a calido ⁊ ista cū
aduenit eis frigiditas congelat ea: ꝓpterea q⁹ illud q̄ō con
gelat frigus nō oportet vt dixim⁹ q⁹ sit multū elementi ter-
rei in eo: sicut sequiī hoc cuz coagulaī a calido: ⁊ ista am-
bo conueniunt in hoc q⁹ transmutanī ptes rei congelate i
horā cōgelationis ei⁹ ad nām terreā quādā. Sed nā terrea
que est i cōgelato a calore nō potest eē in potētia humida:
sed terreū q̄ō facit frig⁹ est in potētia ꝓpinqua humidū: sic
est dispositio in niue: cui est possibile vt sit aqua in actu. Et
ideo pluit seu stillat ꝓpter calorem paucū aduenientem ei.
Sed res que nō cōgelanī ab aliquo istoz sunt res aquose
paucū habentes de elemento terre ⁊ aeris: nā q⁹ ipse nō cō
gelanī a calido manifestū est: nā calor cōsumit humiditatē
eoz añ q̄z appareat er ipo grossitudo er elemēto terre. Jā
aūt in hoc q⁹ nō congelanī a frigido cū hoc q⁹ de nā frigi-
di est cōgelare res aquosas: videl q⁹ sit causa in hoc q⁹ ca-
lor naturalis qui ē in eis nō separatur per frigiditatē: sicut
est dispō aceti ⁊ serositatis lactis: aut erit terreū valde pau-
cum: ⁊ est difficile reducere ipsas ad siccitatē. Jā declaratū
est er h̄ sermone que sunt res congelabiles ⁊ non cōgelabi-
les ingrossabiles ⁊ nō ingrossabiles liquefactibiles ⁊ nō li-
quefactibiles humide ⁊ nō humide. Et hec sunt maiora de
differētijs oppositis horū corporū. Debem⁹ post hoc ꝓce
dere ad sermonē aliarū differentiaz quas narrauim⁹. Di-
camus igitur q⁹ miscibilia sunt illa inter que aduenit humi
ditas ab extra ⁊ humefiunt: ⁊ hoc ꝓpter aperitionē porozū
eoz. Eorum aūt quedā sunt cū hoc velociter passibilia: ⁊ h̄
est sicut butyrū: ⁊ quedā non sunt velociter passibilia: ⁊ nō
liquefiūt sicut lana: ⁊ quedā res in principio siue miscibilita
tis liquefit sicut salnitrū. immiscibilia aūt sunt illa in quib⁹
non peruenit humiditas interius ab extra: ⁊ hoc vel ꝓpte-
rea q⁹ nō habent poros: vel si habent: sunt parui seu subti-
les vel tortuosi: aut ꝑm hec ambo. Res aūt molles sūt ille
in quib⁹ ꝑfundaī digit⁹ ⁊ superficies eaz remanent i dispo-
sitione ꝑm quā nō separanī seu nō discontinuanī sicut est
dispositio i aqua: ecōtrario aūt hui⁹ est lapis dur⁹. Et iste
due species diffinūnī seu terminanī p relationē ad tactū.
Palpabilia aūt de ijs sunt illa q̄ cum hoc q⁹ ꝑfundatur in
superficie eorum digitus non redeūt ad illud i quo fuerūt.
Expressibilia sūt illa in quibus profundaī digit⁹ ⁊ postea
redeūt sicut est consuetudo lane: ⁊ cū non redeunt vocanī
compressibilia. Sz extensibilia sunt illa q̄ pñt trahi er vno
latere ⁊ elonganī ⁊ nō scidūī: ⁊ sūt vlr res ꝙglutinative seu
res in qb⁹ ē aliq̄ ꝙglutiatio. Sz res q̄ sūt ꝙglutinative i qb⁹
iam admirta est humiditas cum terrestreitate admirtione
multa ⁊ difficulter separanī ⁊ separatio earum ē difficilis.
Et iō possibile est vt nō sepenī: nā ꝓiūctio ⁊ vnio sūt de ne-

cessitate propter humiditatē. Sepatio aūt ⁊ diuisio ē ppter siccitatē. Et est oppositum huius. Latificabilia autem sūt illa que fiunt lata per verberationē mallei: ⁊ sunt illa q̄ monentur ſm tres dimensiones ex vna verberatione: sicut est consuetudo plumbi. Ipsū enī cū verberaſ recipit augmētationē in longitudine ⁊ latitudine ⁊ diminuitur in profunditate. Inlatificabilia seu indilatabilia sunt econtrario huius. Flexibilia aūt sunt illa que possunt a rectitudine redire ad flexibilitatē: sicut virge humide ⁊ calami. Frangibilia aūt sunt illa que diuiduntur ad partes magnas. Et minutim frangibilia sunt opposita istoꝝ. i. q̄ ipsa diuiduntur ad partes paruas. Causa aūt in hoc est distantia porozū rerū frangibiliū quorundā a quibusdā: ⁊ propinquitas eoꝝ in minutim frangibilia. Scissibilia aūt sunt illa que diuidunt ſm longitudinē. Inscissibilia sunt illa que diuidunt ſz latitudinem. Et causa in hoc est causa positionis filoꝝ seu vilorum ex quibus componunt hec corpora. Corpora aūt cōbustibilia sunt illa in quib⁹ sunt vie ptransitionis ⁊ recipiunt ignē ⁊ humiditas cōueniens: ⁊ humiditas illa est aerea nō aquea: sicut est dispositio in ligno oleī vocati aut si in eis ptes fumose velociter accensibiles sicut est dispositio in ligno vocato. Et quedam istoꝝ cōbustibiliū inflāmant seu faciūt flāmam: ⁊ hoc vel ppter humiditatē aereā que ē in eis: vel ppter fumositatē. Quedā aūt eorum nō inflammant ppt ꝑsium terre in eis sicut carbones ⁊ lapis vur⁹ qui cōburit donec fiat carbo ⁊ ferrū. Fumosibilia aūt seu vapozabilia sunt illa in quib⁹ cū ignis agit resoluit ex eis humiditas admixta fumositati ⁊ hec humiditas cū ꝑnatur partib⁹ fumosis vocat vapoꝝ: sicut est dispō de illo quod descendit ab oleo ⁊ adipe: ⁊ si est pauca vocat fum⁹ seu exhalatio qđ est nomē gn̄is ei⁹ sicut est dispō in lignis q̄ comburunt. Me sunt differētie quib⁹ cognoscunt seu distinguūtur homogenea. Et ex his pōt hō peruenire ad materiam cuislibet corpoꝝ homogeneoꝝ. i. ad mensurā q̄ est in eis de aqua ⁊ ex terra. Et que istoꝝ ꝑnat in vnoquoq; illoꝝ: ⁊ q̄ sit causa agēs vniuscuiusq; istoꝝ: ⁊ maxime in his differentijs magnis que inueniunt in eis. s. ꝓgelatione ⁊ dissolutione ⁊ privatione istoꝝ. Et similiter possibile ē peruenire ex his differentijs ad mēsurā caliditatis ⁊ frigiditatis in eis. Et ideo conueniēs est vt ea q̄ declarata sunt de his hic. s. de cōplexionib⁹ seu admixtionib⁹ eoꝝ per has differētias adiungi reb⁹ que dicte sunt in inuentiōe hois ex se cōplexe simpliciū per rōcinationē ita vt cōpleat illa pars artis medicine: ⁊ nos dabim⁹ hic regulas generales: ita q⁹ cū nos procedim⁹ ad sermonē vniuscuiusq; corpoꝝ hōgeneoꝝ erit nobis possibile dare oēs cās eius. s. materiā ⁊ efficiēs ⁊ formam: ⁊ etiam hoc est principiū ex quo pōt hō peruenire ad naturā omniū corpoꝝ homogeneoꝝ: ⁊ dicam⁹ q⁹ illud qđ coagulatur a calido: elementū terreum dominatur in eo: ⁊ maxime illud qđ non potest liquefieri a frigido. Illud autē quod ꝓgelatur a frigido si caliditas ingrossat hoc ꝑius: ⁊ fuit ingrossatio terre cū aqua terreū dominaſ sup ipz: sicut humiditas ⁊ silꝫ eis. Sed illud qđ habet grossitudinē ex admixtione aeris in aqua aer est predominās sicut oleum: ⁊ ideo natat super aquā. Sed illud qđ congelat frigidum an teq̄ ingrosset ipsum calidū qđ ꝑnaſ sup hoc est aqueū. Res aūt coagulate grosse siue grossities ei⁹ sit a calido siue a frigido: sunt admixte ex elemēto aqueo ⁊ terreo: ſz terreum multotiens ingrossaſ a calido: ⁊ ꝫ in eo qđ facit grossum ex partib⁹ terreis ⁊ aqueis. Sed illud quod coagulaſ a calido vel a partib⁹ aereis aer ꝑnatur super ipm: ⁊ hoc etiam appet ex liquefactione. Mā res ꝯs liquefacit frigidū ⁊ facit eas colare seu fluere: siccitas ꝑnatur sup ipas: sicut sal ⁊ salnitrū ⁊ res quas colat: calidū ⁊ liq̄facit humiditas dominaſ in eis: ⁊ hoc cū nō accidit eis dissolutio: propterea q⁹ calidū ingrossat ea añq̄ congelentur a frigido: sicut multa metalla q̄ liquefiūt. Res āt quas caliditas q̄si molles facit tātū absq; hoc q⁹ liquefacit eas: ꝑnatur in eis siccitas: res aūt que non ꝓgelant neq; a calido neq; a frigido sup eas dominaſ aqueū. Mā cā in hoc q⁹ ipse nō congelā tur a calido ē q⁹ hūiditas illa cōsumitur anteq̄ ingrossaſ ⁊ a fortiori vt coagulaſ ꝑpter paucitatem elemēti terre in eis: propterea q⁹ illud qđ coagulaſ oz vt sint in eo partes terree. Quod aūt nō congelatur a frigido ē etiam propter paucitatem partiū terrestriū in eis. nā illud qđ congelatur in ipso sunt quodāmodo partes terrestres vel causa huius est: q⁹ caliditas eaꝝ non separatur ab eis ꝑpter fortitudinē admixtionis eius in eis: ⁊ per has res possum⁹ peruenire in cognitionē elementoꝝ passiuoꝝ ꝑdominantiū i vnoquoq; istoꝝ corpoꝝ. Et aliquādo possibile est peruenire ex hismet reb⁹ in cognitionē alioꝝ. s. que virt⁹ ex virtutib⁹ actiuis dominatur magis in vnoquoq; eoꝝ. Res autē attribuunt calido ⁊ frigido duobus modis. Unus eorum vt sint in reb⁹ ſm naturā: alius aūt vt sint in eis accidentales: calor aūt naturalis ipse ē forma rei: ⁊ silr frigiditas naturalis aliquo modo. Calor aūt accidētalis est sicut putrefactio ⁊ sicut calor accidēs quibusdā reb⁹ ab extrinseco donec fiāt calide i actu. Et ſm hos modos etiā inueniſ frigiditas accidētalis: ⁊ cū hoc sit ita: illud ergo qđ coagulaſ ⁊ indurat a calore nāli ipm etiā ē de necessitate calidū. Et silr illud qđ ingrossat calidū: ⁊ marie ptes aeree sunt in eo magis: illud aūt qđ cōgelat frigus: propterea q⁹ frigus fit seu facit in reb⁹ cōplexionatis seu que coadmiscent secūdaria intētione sine dubio calor ante ꝫ ingrossauit eas. Et cū hoc sit ita ipse sunt terree frigide sicut ossa ⁊ cornua: ꝫ cū fuerit ingrossatio in eis ex admixtione ptiuꝫ terreaꝝ ⁊ aquearū. Illud aūt quod ingrossaſ ex admixtiōe aereaꝝ ⁊ aquearuꝫ est de nēcitate calidū: ⁊ si frigidū cōgelet illud: sicut adeps ⁊ pinguedo ⁊ omne illud in quo ꝑnatur aqueū est frigiduꝫ dū nō accidat ei caliditas extranea. Et similiter terra: ⁊ per illud met possum⁹ peruenire ad cām agentē ⁊ manifestum ē q⁹ forme istoꝝ corpoꝝ nō sunt aliud nisi cōplexio seu commixtio media in vnoquoq; eoꝝ ex qua sequit aliqđ accidēs de ijs accidentib⁹ que narrauim⁹: ⁊ ideo nos nō indigem⁹ ponere hic de causis agentib⁹ nisi elemēta ⁊ corpa celestia vt declaratū est. Sed corpora organica indiget alio principio ingredi in eis: nā hoiem sicut. d. Aris. producit ipm hō ⁊ sol: ⁊ ꝑpter ꝓpinquitatē istoꝝ corporū homogeneoꝝ ad mām nō appent ꝺrie eoꝝ sed attribuūtur semp ad illud qđ sequit ex calido ⁊ frigido vel hūido ⁊ sicco ⁊ alijs differentijs quas numerauim⁹. Sed corpa organica composita ex his ꝺrie in eis apparēt magis. Mā forme eoꝝ nō sūt cōplexionales nec attribuunt cōplexioni seu coadmixtiōi sic pes ⁊ reliq̄ mēbra: ⁊ iō cū remouent ex his mēbris forme eorū per quas sūt organica ꝺr de eis nomē equiuoce: sicut manus q̄ dicit de manu hois viui ⁊ mortui. Et si nos desideramus scire oēs spēs cōpositionis nos pr⁹ debem⁹ log de magis simplicib⁹ ex eis. ⁊ sunt corpa homogenea. Iſdoſt hoc loquendū est de cōpositis secūda cōpositiōe: ꝑpterea q⁹ corpa hōgenea sūt duoꝝ modoꝝ vn⁹ est q⁹ ita ē dispositus q⁹ nō cōponaſ ex eo aliud sicut mineralia: ⁊ de ꝫ debemus log sepatim ⁊ ꝓprie ⁊ dare oīa ex quib⁹ ꝓstituit vnaqueq; spēs sensibilis. ⁊ nō ē sicut qdā putauerūt q⁹ iste sermo sufficit de illo quod remansit ex hoc: sicut iste sermo nō sufficit in cognitione quid sit sanguis ⁊ caro ⁊ alia membra homogenea que inueniuntur in animalibus. ⁊ hec est alia species seu alius modus corporum homogeneoꝝ: ⁊ ipa vir est dispositus seu ꝑparata ad hoc vt sit membrū organicum sicut manus ⁊ pedes: ⁊ ideo cum inueniunt iste partes homogenee sine cōposito aut q⁹ iam desinit forma cōpositi: dicitur de eis illud nomē equiuoce cū eis que inueniuntur in composito: sicut caro que dicitur de carne mortua ⁊ viua. Compositio igitur est ei quasi forma: ⁊ ipsum est quasi materia: ⁊ sicut materia non est de consuetudine eius separata a forma: ita ē dispositio in hoc: ⁊ cum hoc sit ita loquēdum est de hac specie homogeneorum cum loquetur de organicis. ⁊ hoc in libro de animalibus. Iſdlante autem sunt tanq̄ medium inter has duas species: ſz magis propinquum est vt enumereſ i secūda spē cōpōnis. Mā ipm ē quodāmō organicū: ⁊ iō ꝓsideratio de eo ꝺz cē post minera-

lia ⁊ añ

lia ⁊ ante aialia. Et in hoc cōpletus ē sermo in aggregatione sermonum scientificorum ex quatuor libris Aristo. vt promisimus gloria deo nostro: ⁊ in hoc completur sūma Auerroys in libro Metheororum.

¶ Auerroys Cordubensis cōmentaria in quartum Metheorum noua traductio.

POstq̄ diuisum est q̄ principia elementorū que sūt ꝑm modū forme sunt quatuor sicut ē numerus elementor ex quib⁹ cōponunt: ⁊ duo sunt actiua ⁊ sūt calor ⁊ frigus: et duo passiua ⁊ sūt humidū ⁊ siccū. Et signū hu⁹ est q̄ calor ⁊ frigus sunt ambo que cōponunt res ad se inuicem ⁊ admiscent quousq; res noua generetur: ⁊ vīr iste due potentie ⁊ virtutes sūt que mutant creaturas conuenientes in genere vnaz in aliam. Sed siccitas ⁊ humiditas sūt passiua in seipsis istarum duarum qualitatū: ⁊ per illas duas patiūtur omnia cōposita. Et signū huius est q̄ ēt antiq diffiniunt cū istis distinctiōibus illas: ⁊ noiauerūt illas nominibus istorū: ⁊ dixerunt q̄ calor ⁊ frig⁹ erant virtutes operantes: ⁊ humiditas ⁊ siccitas erant virtutes opate: ⁊ diffinierunt humidū facile ad separationem ab aliquo per aliquod graue cōcludi per se: ⁊ diffinierūt siccitatem p contrariū ⁊ volo dicere q̄ sit graue separari ab alio leue concludi in se: sed diffinierūt frigus q̄ aggregat etherogenea ⁊ homogenea: diffinierunt calorez q̄ aggregat homogenea ⁊ sepat etherogenea: ⁊ post̄q̄ hoc certum est: iam manifestum ē principioz simplicium duo sunt actiua ⁊ duo passiua.

DEbes scire q̄ nō debemus dubitare in ꝟ q̄ dixim⁹ q̄ hūiditas ⁊ siccitas sūt passiua: ⁊ frigus ⁊ calor actiua: q̄ñ inuenim⁹ illas q̄libet agere sibi silia: siccū. n. gnāt siccū: ⁊ hūidū hūidū: sicut facit calidū calidū ⁊ frigidū gnāt frigidū q̄m ꝟ ꝓdicta ꝓpositio de passiuis ⁊ actiuis nō cōsiderabat in cōpatiōe actionis idiuiduor mixtorū: nec passiuorū ad se: in hac mixtione fuit inuentū q̄ calor ⁊ frigus sunt que cōiungūt ⁊ applicāt ela rerū ad se inicē ⁊ admiscēt quousq; generet er illis elemētis res noua: ⁊ fuit hūidū inuentū cuz quo recipit res passionē calozis ⁊ frigozis ⁊ mixtiōis: ⁊ siccitas cū qua recipitur incorporatio ⁊ statio in se: ⁊ illa igitur comparata fuerunt ad actionem ⁊ ista ad passionem.

¶ Determinatis aūt sumendum vtiq; erit operationes ipsorum quibus operantur factiua ⁊ passiuorum species. ¶ Primo quidem igitur vniuer simpler generatio ⁊ nālis permutatio harum virtutū est opus ⁊ oppositā corruptio ꝑm nām: hec quidem igitur plantis etiūnt ⁊ partibus ipsorum. Est aūt simpler ⁊ nālis generatio permutatio ab his virtutibus cū habeant rōnem ex subiecta mā vnicuiq; nature. Me aūt sunt dicte virtutes passiue: generant aūt calidū ⁊ frigidum obtinentia materiam: cum aūtem non obtineant ꝑm partem quidem molinfis ⁊ indigestio fit.

¶ Et post̄q̄ manifestum est q̄ ista sunt actiua et duo passiua: iam conuenit q̄ rememoremur modos operationum actiuarum ⁊ modos passiuarum: ⁊ dicamus q̄ generatio ⁊ corruptio absoluta nālis est mutatio que accidit rebus compositis mālibus ꝑm ꝓportionem mēsuraz ⁊ mixtiōis harū virtutū ad se inuicem in subiecto compositi. 2

¶ Et ꝟ ē manifestū in oībus rebus cōpositis vīuētibus q̄ s. gnātio inuenta ē in illis q̄ñ due virtutes actiue in cōposito vincūt virtutes duas passiuas in illo: mouētes illas ⁊ recētes illas ad cōplemētū: ⁊ corruptio accidit q̄ñ ꝓhibent virtutes passiue formas actiuas: ne moueāt ad cōplemētū ⁊ illud ꝓ ꝓximitatē q̄ ē iter illas gnātio vīr ē q̄ñ nō ē ꝓximitas iter actiuas ⁊ passiuas: ⁊ corruptio ē q̄ñ ē ꝓximitas inuenta ⁊ vincunt virtutes passiue: ⁊ hoc appet ꝓ iductionē in oībus cōpositis artificialibus ⁊ naturalibus: ⁊ virit.

¶ Simplici aūt generatiōi cōtrariū maxime cōe putrefactio. Omnis. n. ꝑm nām corruptio in hac via est puta ⁊ senectus ⁊ anāsis: finis aūt horum omniū aliorum putredo nisi aliquid violentia corrūpatur nā constātiuz. Est. n. ⁊ carnē ⁊ os et qōcūqz cōburere quorum finis ꝑm nām corruptiōis putrefactio est.

¶ Et ꝓpter victoriā virtutū passiuaz sup actiuas euenit putrefactio q̄ est cā corruptionis ⁊ dissolutiōis ꝓtū cōpositi: ⁊ iō putrefactio absoluta est cōtraria generationi absolute: ⁊ per illā ē corruptio nālis: sicut putrefactio in sene multum ⁊ est vetustas magna. 3

¶ Et victoria siccitatis iter siciētis quousq; fiat illud quod euenit i reb⁹. s. corruptio i illis ⁊ putrefactio ē illud qō euenit cinerib⁹ ⁊ gnāta nālia nō destruūt nisi p mutationē q̄ vincit sup actiuas i istis gnātis: ⁊ pp ꝟ euenit eis actio putrefactiōis ⁊ dissoluūt ꝓtes corū sicut accidit carni ⁊ ossi ⁊ aliis q̄ destruunt mō nāli: nō p violētiā nec extra: sicut ea que comburuntur: qz illa non corrumpuntur: aut submerguntur per putrefactionem.

¶ Propter quod humida primo: deinde sicca: tandem putrefacta fiunt.

¶ Et generata que sunt corpora corrumpuntur aut ꝓpter victoriā humiditatis in illis in principio: ⁊ post siccitatis in fine. 4

¶ Et illud ē qz putrefactio prio fit pp victoriā hūoris sup illas ⁊ post̄ desinit in fine pp victoriā siccitatis in illis. 4

¶ Ex his. n. fcā erant ⁊ terminatuz fuit humido siccū operātibus factiuis. fit aūt corruptio cuz id qō terminat obtineat terminās ꝓpter circūdās. Quinimo singlr dicitur putrefactio in his q̄ ꝑm partem corrūpunt cū sepentur a nā ꝓpter qō ⁊ putrescūt oia alia excepto igne. Eteni terra ⁊ aqua ⁊ aer putrescunt. Omnia eni hec sunt mā igni.

¶ Et qū sūt ābo. s. siccū ⁊ humidū in mēsura cōi ⁊ in mō quo vicūt virtutes opatiue sup illa: ⁊ miscēt illa quousq; hēat substātiā ⁊ statū ꝓpriū in cōposito: tūc fit illud gnātum: ⁊ illa ē intentio eius quod dicitur q̄ gnātio est quādo vincit terminās terminatū: ⁊ corruptio est qū vicit termiatū terminās. Et elementū est causa generationis prima antece 5

dens operans ⁊ separans in rebus compositis est ignis: ⁊ illud ē q; aer ⁊ aqua ⁊ terra destruunt per ignem: ⁊ elemēta omnia sunt subiecta igni: ⁊ ignis est operans in illa ⁊ vincens illa.

5 ¶ Et post hꝝ res ē sic dꝛ esse modus ignis ad alia elemēta in gnātione cōpositoꝝ: ⁊ modus suus cū illis est in gradu forme i cōpositis: sicut ipse ē forma illoꝝ ⁊ post hꝝ res est sic tūc oē mixtū hꝫ caloꝛē ꝓpꝛiū in se ſm suā nām q est caloꝛ ei ſm similitudinē forme: volo dicere q caloꝛ cōcludi materiam ⁊ terminat ipsam.

¶ Putrefactio aūt est coꝛruptio quedā in vnoquoq; hūido ꝓpꝛie ſm naturā caliditatis ab aliena caliditate. ℔ aūt ē q ambiētis: ⁊ quare qñ ſm i digētiā patit calidi: idigēs aūt tali virtute frigidū existēs oē: ambe vtiq; cāe erūt ⁊ putrefactio cōis passio frigiditatisq; ꝓpꝛie ⁊ caliditatis aliene: pp qō siccioꝛa fiūt putrefacta oia: ⁊ tādē terra ⁊ fimꝰ. Ereūte. n. ꝓpꝛio calido euapoꝛat qō ſm naturaz humidū ⁊ trahēs humiditatem non est: adducit enim trahens pꝛopꝛia caliditas.

6 ¶ Putrefactio aūt ē coꝛruptio caloꝛis naturalis q ē in generato: qñ humefit res cū hūiditate accidētali ⁊ coꝛruptio ei⁹ pp caloꝛē extraneū exūtem a natura: ⁊ ē caloꝛ q ē in aere circūstanti: ⁊ qñ pꝛinat generatū caloꝛe suo naturali mutat ⁊ coꝛrūpit et cōuertitur in frigidū tūc: ⁊ fit pꝛinatio caloꝛis naturalis ⁊ victoꝛia frigoꝛis: ⁊ post ipsum supersunt vñe cause coꝛruptionis.

6 ¶ Dixit: ⁊ quādo putrescūt res ꝑ caloꝛē extraneū ⁊ hūoꝛē extraneū desiccant partes rei ⁊ arescūt ⁊ cōuertunt in terrā et harenā: ⁊ causa eius est q caloꝛ nālis qñ mortificat ⁊ dissoluit a generato dissoluit secū cū dissolutiōe sua humiditatē naturalē que conuertit in vaporē: ⁊ tūc dissipat generatū illud: qñ caloꝛ nālis est cōprehēdens ⁊ retinens humiditatē naturalē ⁊ cōcludens ipsaz: ⁊ qñ caloꝛ naturalis recedit a gnāto nō ē retentoꝛ humiditatis nāl' qui est cō prehendens ipsam: ⁊ tunc dissoluit ⁊ arescit generatum: ⁊ post desiccat ⁊ dissipatur: dixit.

¶ Et in frigoꝛib⁹ aūt minꝰ putrescūt hꝫ in estu.

7 ¶ Et principium cause putrefactionis est frigus modicum qō accidit generato:

7 ¶ Et stringit caloꝛem extraneum non naturalem in generato: ⁊ opat caloꝛ extraneꝰ in illo gnāto ⁊ putrefacit ipm: ⁊ si nō esset cōstrictio illius frigoꝛis in caloꝛē extraneū generati ⁊ phibitio eius a dissolutiōe caloꝛ ille extraneꝰ dissolueret a re in qua cē: separet a re anteq; putresceret dixit.

¶ In hyeme quidem enim paucum in ambiente aere: ⁊ aqua calidum: quare nihil potest.

8 ¶ Et nō habet caloꝛ extraneus in hyeme putrefacere res tantū quātū in estate. Et cā huius ē q frigus in tempoꝛe hyemis habet posse magnum super aquam ⁊ aerem.

8 ¶ Et illud qō ē in rebus ē ꝑ caloꝛē aeris. ſ. ꝑ caloꝛē extraneū res pua ⁊ non hꝫ posse putrefacere res: ⁊ ꝓpter ℔ illud qō coꝛrumpit in hyeme ꝑ viā putrefactiōis: festinat in re illa coꝛruptio q ē ꝑ cōgelationē ⁊ desiccationē: ꝓpter victoꝛiā frigoꝛis sup illā rē qñ destruit caloꝛ nālis ꝑ caloꝛē extraneū ⁊ ꝓpter illud infinitates hyemales sunt hmōi.

¶ In estate autem amplius:

¶ Sed in estate est putrefactio magis q̄ in hyeme. 9

¶ Et illud ē q; multū ē de caloꝛe extraneo in illo tpe ⁊ ℔ ē ꝓpter caloꝛē aeris circūstātis res: ⁊ ꝓpter ℔ nō festinat in gnātis coꝛruptio que ē ꝓpter victoꝛiā cōgelatiōis ⁊ desiccatiōis que eueniūt post putrefactionē ꝓpriā: sicut festinat in eis in hyeme: sed festinat in eis putrefactio q̄ ē ꝑ dissolutionē ⁊ putrefactionē ⁊ cōbustionem: ⁊ vl̄r illa putrefactio que est per humiditatem extraneam: non illa que est ꝓpter siccitatem extrancam. 9

¶ Et neq; quod coagulatum. Magis enim frigidum q̄ aer calidus. Non igitur obtinetur: mouens autem obtinet nec feruens qua calidum.

¶ Et frigiditas aque est maioꝛ q̄ caloꝛ aeris ⁊ intenſioꝛ: ⁊ ideo admiscetur aer cum aqua ⁊ temperatur ⁊ admiscetur cum ea ⁊ si essent equales ⁊ eq potentes ⁊ partificarentur non admiscerentur nec temperarentur: ⁊ operans ⁊ mouens res est quod comꝓrehendit ⁊ circundat res ⁊ coniungit. 10

¶ Et vult dicere ſm q; mihi videt q; causa in temperādo ⁊ admiscendo ℨria ē qꝛ potentie sunt inequales: ⁊ illud est in quolibet quatuoꝛ elementoꝝ: ⁊ si illud nō esset nō tēperarent ⁊ admiscerent per motoꝛē qꝛ si potentie essent eq̄les non operaret vna in aliā sibi cōparem ⁊ si sic esset: nō eēt hoc posse aliqꝺ virtutū actuarū: ⁊ nō tūc eēt effectus: ⁊ iō necessariū ē si sit cōmixtio q̄ sit vnū duoꝝ el'oꝛ fortioris opis in vna q̄litatū ℨriaꝝ q̄z suū cōpar si sit ℨriū i duabus qualitatibus vel in vna qualitate tm̄ ℨria sit vna potēcior altera: si nō habent ℨrietatem ad se inuicez nisi in vna qualitate tm̄ ⁊ ꝓpter hoc necessariū ē qꝛ nō sint tm̄ in quente in duobus elemētis due qualitates substantiales eis in fine: ⁊ exēpluz huius est: qm̄ si ignis eēt caloꝛ: ⁊ siccitas eēt i eo in fine: ⁊ sic frigiditas ⁊ humiditas in aqua nūq; tēperarentur ⁊ admiscerent ignis ⁊ aqua ⁊ facerent aliquid: ⁊ ꝓpter hoc q; siccitas ignis nō ē in fine: nec humiditas in aqua potuit esse q; vnum eēt potentius: ⁊ ideo admiscent se: ⁊ quādo. v. q; operās ē cōstringens ⁊ cōꝓrehēdens res sic voluit dicere operatoꝛē pꝛoximū mixtioni elemēꝛoꝝ in compositis erit caloꝛ operās ⁊ faciens: vel i inuentus in seminibus: ⁊ ille est in genitis: vel caloꝛ inuētus in elemētis: ⁊ si voluit dicere extremā operationē rerū frigidarum licz fit temperamētū dicere volet inuentum in elemētis in locis suis ⁊ mixtionē: ⁊ qꝛ nō inueniunt in locis suis simplicia ⁊ pura: tūc erit opator motus coꝛpoꝝ celestium.

¶ Minoꝛ enim que in aere caliditas ea que in re: quare non obtinet neq; facit permutationez: neq; vnam. Sicr aūt ⁊ quod mouet ⁊ fluit minus putrescit q̄ nō motū. Debilioꝛ. n. fit motus qui ab ea q̄ i aere caliditate q̄ qui i re pꝛeexistit. Quare nihil facit permutari.

¶ Et caloꝛ q ē in aere ē minoꝛ caloꝛe nāliq; ē admittit res in sui pditiōe: ⁊ pp ℔ nō ē caloꝛ aeris cōpꝛehēdēs ⁊ ostrigēs rē suaz licē facit nālis in illa: ⁊ coꝛruptio rei mouētis ꝑ caloꝛem aeris circūstantis ē minoꝛ q̄ coꝛruptio rei quiescentis. 11

¶ Vult dicere q; in quiete conīūguntur duo: vnū est mortificatio caloꝛis naturalis ⁊ aliud ē confirmatio caloꝛis extranei in ipso ad operandū fire in illam rez quiescentē: effectus. n. augent ex operante in quiete: ⁊ ideo ea q̄ fiūt indigent quiete q̄ diu fuerint in locis ⁊ vt pꝛopꝛijs: ⁊ iō vituperant ⁊ redarguunt medici motum post cibum. 11

¶ Eadem aūt cā quare multum minus putrescit

pauco in

pauco in maiori aũt amplior est ignis ꝓprius ꝛ frigidũ: q̃ vt obtinеát que in circũstãte virtutes.

12 ¶Et quoniam calor aeris est debilior q̃ calor naturalis perseuerat ꝛ nõ festinat in eis corruptio ꝓpter calorem aeris.

13 ¶Et propter hoc quanto magis paratior est res pati ab aere ꝛ calefieri ab ipso tanto magis erit putrefactio eius ꝑparata: ꝛ citius q̃z res que debiliter calefit per aerem.

¶Propter qõ mare ſm partẽ quidẽ diuisuz cito putrescit. Totũ aũt nõ. ꝛ alie que eodẽ modo: ꝛ aialia fiũt in his que putrescũt ꝓpterea q̃ segregata caliditas naturalis exis cõstare fac̃ segregata.

13 ¶Et ꝓp istã rẽ fetet aqua maris q̃ recedit ab illo ꝛ mutat: ꝛ hoc nõ accidit vniuerse aque maris.

13 ¶Et causa in hoc est: qm̃ aqua diuisa propter frigiditatez eius paruam citius calefit ei aere calefactione fortiori q̃z totum totum. Et vniuersaliter huius est causa quoniaz ꝑs rei quando diuiditur a re festinat in eã corruptio citius q̃z in suũ totũ: ꝛ hoc est in aialibus ꝛ vegetabilibus ꝛ alijs.

¶Quid quidez igiſ est generatio ꝛ qd corruptio dictũ est. Reliquũ aũt est dicere habitas species quascũq; dicte virtutes opantur ex suppositis natura cõstãtibus iam. Est itaq; calidi digestio: digestiõis aũt pepãsis adhuc optesis. Frigiditatis aũt indigestio: huius aũt homotes molisis stathẽ sis. Opz aũt existimare nõ ꝓprie hec dici noia rebus. Sed nõ iacẽt vniuersaliter his que similiter quare nõ has sed tales opz putare eẽ dictas spẽs: dicamus aũt ipsorũ vnũqõq; qdem. Digestio qdẽ igiſ ẽ perfectio a naturali ꝛ ꝓprio calido ex oppositis passiuis: hec aũt sũt ꝓpria vnicuiq; materia. Cum.n. digestũ fuerit perfectũq; ẽ ꝛ factuz ꝛ principium pfectionis a caliditate ꝓpria accidit.

14 ¶Et postq̃ manifestũ ẽ quid sit generatio ꝛ corruptio: cõuenit vt manifestemus illud qõ pertinet illis: ꝛ est eius ꝓprium de opibus istaruz virtutũ quas prediximus: q̃ sunt cause generationis ꝛ corruptiõis in reb⁹ naturalib⁹. Incipiamus in digestione: ꝛ dicamus q̃ opus caloris est digestio.

14 ¶Et digestio fit i decoctione temperata: sed frigus opus eius est contrarium huic operi: ꝛ illud est quia ipsum prohibet digestionem: ꝛ sua prohibitio est cum cruditate ꝛ privatione digerendi. Dixit Aristo. ꝛ q̃ hoc quod ostendit super ipsum hoc nomen est infinitum: conuenit adhuc q̃ ꝛ dicamus intelligere hoc quod ostendit dicere distinctiones explanantes: ꝛ dicamus q̃ digestio est complementuz qõ fit per calorem naturalem per passiones rerum contrariarum. ſ. q̃ digestio est complementum passionis ꝛ mixtionis rerum contrariarum que admiscentur ꝛ temperantur complerione ꝓpria in re qualibet generata: ꝛ certum est q̃ omne generatum habet vnum moduz mixtionis: ꝛ sua perfectio ꝛ complementũ est eius digestio: ꝛ ideo quando est digesta materia cuiuslibet generati explicata est eius ſuentio ꝛ perfecta ꝛ constat q̃ complementum ꝛ explicatio materie mixte quod est digestio est per calorem naturalez ꝛ ꝓprium in illo generato: ꝛ hoc manifestum est in cibatione: quoniam cibatio ſm quid est generatio: ꝛ non ẽ differentia iter generationẽ ſm partẽ ꝛ generationẽ ſm totũ.

¶Et per aliquod exteriorum auxilium consumatum est velut alimentum cum digeritur: ꝛ ꝑ balnea ꝛ per aliqua talia aliudq; principiũ que in ipo caliditas est.

15 ¶Et põt esse q̃ sit illud cõplementũ: ꝛ ẽ digestio per extraneum colorem admixtum temperatum calori naturali: sicut est digestio bois in comedendo mel vel res calidas comestas vel bibitas.

15 ¶Et illud est q̃ iste iuuant a digestione aliorum cibariorum cum calore extraneo qui est in eis: verũtamen opans digestionem omnibus modis est calor naturalis.

¶Finis aũt his quidẽ natura ẽ: natura aũt quaz dicimus vt spẽm ꝛ substantiam.

16 ¶Et cõplerio rei q̃ venit ꝑ digestionẽ est sua forma ꝛ substãtia que nominatur natura.

16 ¶Et illud est q̃ subiectum digestionis conuertitur quando iam digestum est ad formam operantis digestionem ꝛ ad naturam suam: sicut cibaria que quando digesta sunt conuertuntur in calorem naturalem in similitudinem speciei caloris digerentis illa cibaria.

¶Mis aũt in subiectam quãdam formã finis est digestionis: cũ tale fuerit factum ꝛ tm̃ humidum aut optesim passum: aut hepsesim: aut putrefactũ aut aliter taliter calefactũ: tunc.n. vtile est ꝛ digestum esse dicimus: sicut mustum ꝛ que in nascẽtijs constãtia cũ facta fuerit quale ꝛ lachryma cũ facta fuerit lippitudo vel limus: silr aũt ꝛ alia. Accidit aũt hoc pati omnibus cum obtineaſ materia ꝛ humiditas. Hoc.n. est que terminatur ab ea q̃ in natura caliditate: q̃ diu.n. insit in ipsa ratio natura hec est ꝓpter qõ ꝛ sanitatis signa que talia: ꝛ vrina ꝛ secessiones ꝛ totaliter superfluitates: ꝛ dicuntur digesta eẽ cũ insinuent caliditatem ꝓpriã obtinere indeterminati.

17 ¶Et illud ẽ qõ q̃n admisceſ cũ illis humor qui ẽ potens digeri fit digestio ſm q̃ cõuenit: sed quãdo nõ ẽ hũiditas maior q̃ cõuenit: nec minor nec ẽt silr opus opantis ẽ excedẽs nec magis nec minus: sed ꝛ cõstat q̃ subiectũ stabilitum ẽ operi digestiõis in ipm̃ ꝑ calorẽ naturalẽ q̃n mutaſ: aut asſatur: aut putrescit: sicut mustũ qõ stabilitum ẽ digestiõi: q̃n bullit: ꝛ feruet: ꝛ sic multi fructꝰ stabiliunt digestiõi q̃n matureſcũt: ꝛ quãdo cõpleta ẽ digestio in rebus que digerunt separaſ ab eis superfluitates que nõ expediũt corpi: sicut vrina sudor ꝛ egestio: ꝛ sic sanies spissa lachrymaliũ in egritudinib⁹ oculoz: ꝛ iõ dicit̃ q̃ ista cibaria q̃n veniunt ad suũ finẽ q̃ sũt maturata ꝛ digesta: q̃ digestio in eis ẽ completa quando calor naturalis vicit sup ipsa: ꝛ sepauit ipsa ab idigestis sepatiõe pfecta.

17 ¶Et illud quidem est quando non remansit de illis aliqd non ẽ conueniens ad essendum partem digesti: ꝛ similiter non relinquitur in re digesta aliqua pars illarum superfluitatum. ſ. res quando conuenit vt sit pars digesti: ꝛ ꝺ opus cõpletum ẽ per victoriã caloris naturalis sup materiaz in qua operatur ꝛ propter potentiam super eam.

¶Necesse aũt digesta grossiora ꝛ calidiora esse. Tale.n. efficit calidũ melioris mol ꝛ grossi⁹ ꝛ sicci us. Digestio qdẽ igiſ hec ẽ. Indigestio aũt impfe

ctio ꝓpter indigentiam ꝓprie caliditatis: indigentia aũt caliditatis frigiditas est: imꝑfectio ãt est oppositorum passiuorũ que quidẽ est vnicuiq; nature materia. Digestio quidem igitur ⁊ indigestio determinctur hoc modo. Pepansis autẽ est digestio quedam. Digestio enim alimenti in pericarpijs pepansis dicitur.

13 ¶Et quãdo digeruntur res inspissantur ⁊ ingrossantur ⁊ calefiunt ⁊ arescũt postꝙ fuerũt frigide. Operatur aũt illis siccitatẽ ⁊ spissitudinem calor naturalis: ⁊ hoc quod ꝑdirimus est opus caloris naturalis: sed opus frigoris qõ ꝓhibet digestionem est diminutio cõplementi digestionis que est per calorez naturalẽ: ⁊ hoc ẽ qõ diminuit calorem naturalem: ⁊ res inuente ꝑ huiusmodi opus. ſ. frigoris sunt nõ finite neq; complete: ⁊ ille vniuersaliter sunt contrarie rebus que generantur ꝑ calorem naturalem in diminutione ⁊ in complemẽto ꝓpter cõtrarietatem virtutũ operantiũ in ipsas similiter in complemento ⁊ diminutione: ⁊ hec est diffinitio digestiõis ⁊ idigestionis: ⁊ digestio habet latitudinẽ aliquã iter principium ⁊ finem quã do diuersificatur in eis ꝑm magis ⁊ minus: sicut in fructibus.

18 ¶Quia principiuz digestionis in ĩstis est apparitio' prima bonitatis: ⁊ finis digestionis est complementum illi⁹ bonitatis.

¶Qm̃ aũt digestio perfectio: tũc aũt pepansis ꝑfecta: qñ semina que in pericarpio possunt efficere tale alterũ quale ipm̃ est etenim in alijs perfectum sic dicimus. Pericarpij quidem igit̃ hec pepansis que a naturali calido. Dicuntur autem pepana ⁊ alia multa digestoz ꝑm eandem quidez spẽm: metaphorice aũt ꝓpterea q̃ non iacent sicut dictum est ⁊ prius noĩa ꝑm vnãquãq; perfecti onem circa ea que terminantur a naturali caliditate ⁊ frigiditate. Est autem que nascentiarum ⁊ phlegmatis ⁊ talium pepansis que a naturali calido digestio ineristentis humidi: impossibile eni terminare non obtinens. Et spumosis quidẽ igitur aquosa et talibus autem que terrestria consistunt ⁊ ex subtilibus semper grossioza fiunt pepãsim passa omnia: ⁊ hoc quidem ipsam naturã ducit ꝑm hoc.

19 ¶Et iste finis. ſ. est nominatus in omnibus nomine deriuato a cõplemento: ⁊ certe conuenit rei generate nomen complementi quando habet vigorem semen eius: ⁊ granum generandi suum simile. Et aliter dicitur maturatio per similitudinẽ ad maturationem naturalem: illud quod generatur per opus caloris naturalis in humorez extraneum in corpore animalis: sicut reducitur apostema ad saniem albam: ⁊ conuertuntur humores i illis ad saniem illam ⁊ quando digerunt̃ res subtiles aeree alterantur primo ad aqueitatez: ⁊ post aqueitatem ad terrestreitatem: ⁊ post inspissantur ⁊ ingrossantur: ⁊ illud est q̃ ꝓprietas mutationis est q̃ inspissat res subtiles: ⁊ quãdo digeritur res conuertit natura partẽ eius ad ipsuz cuius ẽ natura. ¶Volo dicere ad corꝑ rei cuius ẽ nã ⁊ hec ẽ ei assimilatio. 19

¶Hec aũt ejcit. Pepansis quidez igitur dictũ est quid ẽ. Homotes aũt est cõtrariũ. Cõtrariuz aũt pepansi idigestio alimenti in pericarpio. Hoc aũt est interminata humiditas ꝓpter qõ aut spumosa aut aquosa aut eorũ que ex ambobus ẽ homotes. Qm̃ aũt pepansis ꝑfectio quedã ẽ homotes iperfectio erit. Fit aũt iperfectio ꝓpter idigẽ tiam naturalis caliditatis ⁊ incõmensurationẽ ad humidum quod pepansim patitur.

¶Et ejcit̃ fit̃ aliquã ꝑtem illi⁹ rei ⁊ expellit ab illo corꝑe: ⁊ hec expulsio ẽ deassimilatio: ⁊ iõ nõ potest cẽ in aliquo generato qn appeat supfluitas materie. Et postꝙ narrauimus de digestiõe cõpleta nũc narremus de idigestiõe ⁊ imaturitate: ⁊ que sũt: ⁊ dicamus q̃ cruditas ẽ cõtraria digestioni ⁊ maturitati quã ꝑmisimus: que ẽ iuẽta in fructib⁹ ⁊ ẽt alijs reb⁹. Cruditas aũt ⁊ imaturitas sũt ꝓpter multitudinẽ hũiditatis extranee i re. Et cruditas ẽ ꝑ remissionẽ que vẽtositatis in re digesta ⁊ aqueitatis: ⁊ illud q̃ digestio postꝙ est cõplemẽtũ passiõis materie ⁊ decoctiõis eius: erit cruditas decoctiõis diminutio in meteria: ⁊ cõplemẽti passiõis ei⁹: ⁊ vir ꝓhibẽs operationem maturatiõis postꝙ res ẽ cruda ẽ diminutio caloris naturalis: ⁊ victoria humiditatis. 20

¶Sed quando calor ⁊ humor sunt proportionati in mensura: tunc matureſcit res cruda. calor autem maturat rem humidam quando non admiſcetur cum illo ſiccitas. maturitas enim est a calore naturali ⁊ humore naturali: sicut putrefactio ẽ a calore accidẽtali cũ humiditate accidẽtali. 20

¶Nullũ aũt humidũ ipm̃ ꝑm seipsum pepãsim patitur sine ſicco. Aqua enim non ingrossatur sola humidorum: accidit aũt: aut eo q̃ calidum sit paucum: aut q̃ qõ terminatur multũ.

¶Et omnes res humide inspissantur per calorẽ ꝓpter aquam solum. 21

¶Et illud est q̃ calor est in ea parũ ⁊ humiditas multa ⁊ vniuersaliter terminatum in ea ⁊ est qualitas passiua vincens ⁊ terminans in illa ⁊ est qualitas agens deuicta. 21

¶Propter qõ ⁊ subtiles hũores eoꝝ que homa sũt ⁊ frigidi magis q̃ calidi ⁊ inesibiles ⁊ ipotabiles. Dicitur aũt homotes sicut ⁊ pepãsis multis modis: vnde ⁊ vrine ⁊ seceſſiones ⁊ catarri homi dicunt̃ ꝓp eãdẽ cãm: eo. n. q̃ nõ sũt obtẽta a caliditate neq; cõstant homa omnia appellantur.

¶Et oẽs succi crudi sũt frigidi: ⁊ nõ calidi: neq; comesti: neq; potati. Etiã inuenit̃ cruditas ⁊ priuatio imaturitatis in rebus multis manifestis. Sunt. n. quedaz inuente in superfluitate ꝑ effectũ sicut vrina 22

ficut vrina ⁊ egestione: ⁊ mucillagine: ⁊ hoc est in egritudinibus.

22 ¶ Quia quodlibet istorum est tenue: subtile ⁊ clarum ppt diminutionem operationis caloris naturalis in ipsum.

¶ Longe autem procedentibus ⁊ later homus: ⁊ lac bonum: ⁊ alia multa dicuntur: si possibilia permutari ⁊ constari a caliditate non passa sint: propter quod ⁊ aqua ephesim passa dicitur. Homa autem non dicitur quia non ingrossatur. Pepansis quidem igitur ⁊ homotes dictum est quid est: ⁊ propter quid vtrunq; ipsorum est. bepsesis autem est ꝑm totum quidem digestio a caliditate humida inexistentis interminati in humido. Dicitur autem nomen proprie solum in elixatis: hoc autem vtiq; erit sicut dictum est spumosum aut aquosum.

23 ¶ Et est inuenta cruditas in rebus artificialibus sicut inuenitur in vase fictili: ⁊ in lateribus: ⁊ similibus. Sed cruditas dicta in rebus istis non ē talis qualis ea que dicitur in rebus naturalibus. Et sunt quedam res que non recipiunt vel maturitatem vel cruditatez: sicut aqua que nec ingrossatur nec inspissatur: iam rememoramur: quid maturitas: ⁊ quid cruditas: ⁊ quid est digestio.

23 ¶ Quia digestio ⁊ substantia digestionis est temperantia equalitatis caloris ⁊ humoris qui reperiuntur in corpore terrestri ꝑparato ad gnātionē: ⁊ generatā in quibus generatur maturitas sunt conuenientia illi ⁊ preparata ad receptionem illius. Et res preparate ad receptionem maturitatis sunt res spirituales: quoniam omnes huiusmodi sunt que maturantur ⁊ digeruntur per opus spiritualis caloris in humiditatez aquosā. s. caloris naturalis ipsorum spirituum videlicet rerum animatarum. Et illud est quia digestio temperata in istis est dicta ꝑm prioritatem.

¶ Digestio autem fit ab eo qui in humido igne. Que enim in frituris assantur ab extrinseco calido patiuntur: in quo autem est humido facit illud magis siccum in ipsum assumens. Quod autem elixatur contrarium facit. Segregatur enim ex hoc ipso humidum a caliditate que in extrinseco humido. Propter quod siccioza que bepsesim passa sunt ꝙ assa. Non enim attrahunt in seipsa humidum que bepsesim patiuntur: prevalet enim que deforis caliditas ei que intus: si autem vinceret que intus traheret vtiq; in seipsam.

24 ¶ Sed res ⁊ toste ⁊ assate sunt res que aresecunt ⁊ desiccant ante maturationem per operationez caloris extrinseci extranei in illis: non caloris naturalis: naz proprietas est caloris extranei ꝙ dissoluat humiditates. ⁊ consumat eas anteq; perueniat res ad maturitatem. Sed ⁊ hoc extrinsecum in apparenti: sed res digeste maturitate accidit eis cōtrariū huⁱ⁹ qz non desiccatur in eis ante digestionem extrinsecus apparens: quia humiditas in eis consumitur: ⁊ desiccatur proportionaliter intus ⁊ extra simul: sicut in alijs operationibus nature: econtrario arti: ⁊ ideo sunt res toste ⁊ assate aride ⁊ sicce in apparenti extrinseco plus ꝙ res maturate. ⁊ hūt plus de humore intus: quoniam calor extraneus propter grossiciem suam non habet victoriam in eo quod est intra.

¶ Sicut euenit in digestione completa ⁊ naturali: vbi eq̄litas est intus ⁊ extra. 24

¶ Est autem non omne corpus bepsesim passibile: neq; enim in quo nullum est humidum velut in lapidibus: neq; in quibus ineſt quidem: sed impossibile obtineri propter spissitudinem velut in lignis sed quecunq; corpora habent humiditatē passibilem ab ea que in humido ignitione.

¶ Et non omnes res digeruntur ⁊ maturātur: ⁊ 25
boc quia res sicce in quibus nō est humor nec maturantur nec digeruntur: sicut lapis siccus in quo non est humor: ⁊ sic non digerūtur res sicce rare pōderose vel lignum ⁊ similia.

¶ Et similiter dense quoniam non recipiunt humorem su 25
peruenientem nec retinerent in semetipsis propter constrictionem suarum partium ⁊ adunationem earum: sed res q̄ maturantur sunt in quibus est humiditas passiua caloris inuenti in ipsis.

¶ Dicitur ⁊ aurum bepsesim pati ⁊ lignuz ⁊ alia multa: ꝑm speciez quidem non eandem: metaphorice autem: non enim iacet nomen differentijs.

¶ Et iam dictum est ꝙ aurum ⁊ lignum decoquitur: ⁊ matureſcit quando generatur. Sed hoc dictum est propter similitudinem: ⁊ non ꝑm veritatem. 26

¶ Volo dicere ꝙ maturatio melius ⁊ plus dicta est de ani 26
malibus q̄z de vegetabilibus ⁊ inuegetabilibus plus q̄z de minera.

¶ Et humida autem bepsesim pati dicimus velut lac ⁊ mustum. cum quidem in humido humor in speciem aliquam permutatur ab eo qui in circuitu ⁊ deforis igne calefacient: quare modo quodam simile dicte bepsesi facit. Finis autem non idem omnibus neq; elixatis: neq; digestis: ſz bis quidem ad esum. bis autem ad sorbitionem. bis autem ad aliam oportunitatem. Quoniaz ⁊ pharmaca elixati dicimus: quare quecunq; grossiora possunt fieri aut minora: aut grauiora: aut hec ipsorum talia: hec autem contra propter id quod disgregata: hec quidem ingrossari: hec autem subtiliora sicut lac in seruz ⁊ coagulum omnia elixabilia sunt. Oleum autem non elixabitur ipsum ꝑm seipsum: quia horum nullum patitur. Sed bepsesim quidem igitur dicta digestio hec est. Et nihil differt in organis naturalibus ⁊ artificialibus si quidem fiat. Propter eandem igitur causaz omnia erunt.

¶ Et iam dictum est maturum quidem de re na- 27
turali: sicut maturum de lacte: ⁊ de non naturali sicut maturitas succi vue ⁊ aliarum reruz que ma

turantur per calorem exteriorem aeris. s. per calorem extraneum. Et istud est propter similitudinem ad maturitatem naturalē. Et maturitas naturalis vniuersaliter est diuersa maturitati que est per calorem extraneum quia finis vtriusq; diuersus: z illud est finis rerum maturatarum sunt diuersi: z ꝙ faciunt homines sicut est diuersum. Et est quia aliquid est comestum: z aliquid potatum: z aliquid quod non est comestum neq; potatum: z medicine: iam dictum est in illis ꝙ sunt mature: quoniaz sunt inspissate z ingrossate. Et aliqua res in sui maturitate inspissatur: z aliqua pars eiꝰ nō: z subtiliatur aliqua pars eius. sicut lac cuius substātia casealis inspissatur in decoctione: z subtiliatur substantia aquosa z separatur in ipso. Sz oleū non maturatur nec decoquitur nec ingrossatur.

27 ¶Sed alterabitur anteq̄ recipiat figuram inspissationis z destructur.

¶Molinsis autem indigestio quidem est: contraria autem hepsesi. Erit autez vtiq; contraria prima dicta indigestio eius quod in corpore interminati propter defectum caliditatis que in humido quod in circuitu. Defectus autem cum frigiditate quod est dictum est. Fit autem propter motum alium: expellitur enim digerens: z defectus autem aut fit propter multitudinem frigiditatis in humido: aut propter multitudinem que in hepsesim patiente. Tunc enim accidit eam que in humido caliditatem ampliorem quidem esse ꝙ vt non moueat: minorem autem ꝙ vt regulet z condigerat. Propter quod durioza quidem que molinsim patiuntur fiūt: ꝙ hepsesim passa: humida autem determinata magis. Hepsesis quidez igitur z molinsis dictum est: z quid est: z propter qd est. Optesis autem est digestio a caliditate sicca z aliena: propter quod z si quis hepsesim exercens facit permutari z digeri: non ab humidi caliditate: sed ab ea que ignis cum consumatum fuerit assatum sit: z non elixatum z excessu adustum esse dicitur: a sicca autem caliditate fit cum siccius fiat consumatum: propter quod z exterioza siccioza interioribus: elixata autem contrarium. Et opus ē manu artificum maius assare ꝙ elixare. Difficile enim exterioza z interioza regulariter calefacere. Semper enim propinquioza igni exiccantur citius: quare z magis: conclusis igitur exterioribus poris non potest segregari intus existens humidū sed includitur cum pori reclusi fuerit. Optesis quidem igitur z eptesis fiunt quidem arte. Sunt autē sicut dicimus species vniuersaliter eedem z natura. Similes enim que fiunt passiones sed innominate. Imitatur enim ars naturam. Quoniam z alimenti in corpore digestio similis hepsesi ē. Et enim in humido z calido a caliditate corporis fit s. digestio z indigestio similis molinsi. Et alias nō fit in ipsa digestione sicut quidaz aiūt: sed in segregatione putrefacta in inferiori ventre: deinde ascēdit sursum: digestum est enim in superiori ventre putrescit autem vter in inferiori segregatum: propter quā autem causam dictum est in alijs. Molinsis quidem igitur hepsesi contrarium. Et autē que vt optesi dicte digestioni: est quidem aliquid oppositum similiter: minus autem nominatum. Erit autem vtiq; si fiat statensis: sed non optesis: propter defectum caliditatis que accidit vtiq: aut propter paucitatem exterioris ignis: aut propter multitudinem aque: que in eo ꝙ optesim patitur: tunc enim plus quidem est ꝙ vt non moueat: minor autem ꝙ vt digerat. Quid quidem igit est digestio z indigestio: z pepansis z homotes et hepsesis z optesis z contraria his dictum ē. Passiuorum autem humidi z sicci dicendum species. Sunt autem principia quidem corporuz passiua: humidum z siccū: alia autē mixta quid ex his: cuiusq; ăt huiꝰ magis ſm naturā sunt: puta hoc quidem sicci magis: hoc autez humidi. Omnia autē hec quidem actu erunt: hec autez in opposito: habet autez sic liquatio ad liquabile. Quoniam autē humidum est bene terminabile: siccuz autez difficile terminabile: simile aliquid pulmento: z condimentis ad inuicez patiuntur. Humiduz enim sicco cā terminari: z vtrunq; vtriq; velut colla fit.

¶Decoctio igitur completa z digestio ē illa que 28
fit per maturationez completam predictam: z res que sunt valde digeste z decocte sunt debiliores z flure magis ꝙ res que non sūt valde digeste: z res quarum digestio non est completa in fine sunt duriores: z assate habent posse magnum in calore z siccitate: z res assate calor apparens in illis ē fortior ꝙ interior calor: z in maturatis interior calor est fortior ꝙ calor apparens. Et in rebus euenit assatio duabus de causis: vna illaruz causaruz est siccitas materie sue: z scōa est potētia caloris sicut accidit rebus sicce materie quando approximantur igni. Et priuatio assabilitatis euenit duabus de causis. Una illarum est diminutio caloris que euenit rei ex extrinseco. s. caloris extranei: z secūda erit multitudo aqueitatis que admiscetur cuz re passiua. Et postq̄ manifestauimus quid est digestio: z quid est cruditas: z quid est assatio: z qd ē tostio: z sunt opera virtutum operantium qūe sunt calor z frigus: narremus modo opera duaruz virtutum passiuarum que sunt humiditas z siccitas. Et dicamus ꝙ initium passibilitatis est humidū in generatis z siccum: z illud est quoniam omnia generata corpora passiua sunt composita ex humido z sicco: sed diuersantur corpora per victo-

riam

riam humidi in aliquibus ⁊ ficci super aliqua. Et causa in essendo corpora composita ex istis duab⁹ virtutibus est: qz humiditas sicut predictum est facilis ad separationem: ⁊ siccitas est grauis ad separationem: ⁊ quando complexionantur patiuntur vnum ab alio: ⁊ aresçit tunc humidum: ⁊ humefit siccum: ⁊ humidum remollit siccū: quousqz conuertatur in viscosum: sicut glutinum:

28 ¶ Ad similitudinem eius quod accidit farine quando admiscetur aqua mirtione forti: quoniam illa farina efficitur multum viscosa: qz humor aque profundatus in ea facit partes siccas contingere se ad inuicem: ⁊ siccitas facit humidum recipere corporeitatem ⁊ difficultatem separationis: sicut est dispositio in visco ⁊ glutino: quoniam ipm fit inspissatum ⁊ adunatum per humorem ⁊ efficitur graue ad separationem propter siccitatem ⁊ siccitas que i ipso admiscetur est causa retentionis in ipso glutino in seipso: ⁊ causa sue forme figurate: ⁊ humiditas est causa, adunationis ⁊ mirtionis.

¶ Sicut ⁊ Empedo. fecit in phisicis farinam aque conglutinans: ⁊ propter hoc ex ambobus est terminatum corpus. Dicuntur autem elementoruz proprijssimi ficci quidem terra: humidi autez aqua: propter hec autem omnia terminata corpora hic non sine terra ⁊ aqua: cuiuscunqz autez pl⁹ ſm potentiam: huius vnumquodqz videtur ⁊ in terra: ⁊ in aqua animalia solum sunt. In aere aũt ⁊ in igne non sunt: qz corporum materia hec.

29 ¶ Et illud iam dixit Empedo. in sermone de naturalibus: ⁊ assimilauit illud quod euenit per mirtionē humiditatis cum siccitate in corporib⁹ quousqz fiat vnum: ⁊ difficultatem in separatione assimilauit dicto glutino.

29 ¶ Et postq̄z est de necessitate q̄ generentur hec corpora p mirtionem humidi cum sicco ⁊ elementum siccum est terra: ⁊ elementum humidum est aqua: tunc est de necessitate q̄ omne corpus generetur grossum passiuum ex aqua ⁊ terra: ⁊ omne genitum est conueniens elemento quod vincit in ipso non alijs elementis. Et signum victorie istorum duorum elementorum in generatis est inuentio animaliū in qua ⁊ terra: ⁊ ista duo elementa locant ipsum animal: sed non alia elementa. Et causa huius est victoria istorum duorum elementoruz super ipsum: sicut sua mansio i istis duobus monstrat potentiam eorum in ipso.

¶ Corporalium autem passionuz has primas necesse existere terminato duriciem aut molliciem. Necesse enim quod ex humido ⁊ sicco: aut duruz esse: aut molle. Est ãt dur quidem quod non cedit in seipsum ſm superficiem. Molle autem quod cedit non econtra circunstando. Aqua enim non mollis: non enim cedit impressioni superficies in profundum sed econtra circunstat. Simpliciter quidem igitur durum aut molle: quod simpliciter tale: ad alterum autem quod ad illud tale. Adinuicem quidem igitur indeterminata sunt per magis ⁊ minus. Quoniam autem ad sensum omnia iudicamus sensibilia palam q̄ ⁊ durum ⁊ molle simpliciter ad tactuz determinauimus tãq̄ medietate vtentes tactu: propter quod excedens quidem ipsum duz: deficiens ãt molle esse dicimus. Necesse autem durum aut molle esse terminatum corpus proprio termino: aut enim intercedere: aut non adhuc coagulatum esse: hoc enim terminatur. Quare quoniam quidem terminatū ⁊ constans aut molle aut durum: hec autem coagulatio sunt: omnia vtiqz erunt corpora composita ⁊ terminata non sine coagulatione. De coagulatione igitur dicendum. Sunt itaqz cause que secus materiam due faciens ⁊ passio. Faciens quidem igitur vt vnde motus. Passio autem vt vnde species: quare ⁊ coagulationis ⁊ diffusionis: et eius quod exiccari ⁊ humectari. Facit autem faciens duabus virtutibus: patitur passionibus duabus sicut dictum est: facit quidem calido ⁊ frigido passio autem aut in presentia: aut absentia calidi aut frigidi. Quoniam autem coagulari aut exiccari aliquo modo: de hoc dicamus primo patiens itaqz aut humidum aut siccum aut ex his posita: aut humidi corpus aquam: ficci autez terraz: hec autem humidorum ⁊ siccoruz passiua: propter qō ⁊ frigidum passiuorum magis: in his enim est etenim terra ⁊ aqua frigida supponuntur: factiuum autem frigidum vt corruptiuum: aut ſm accidēs sicut dictum est prius. Aliquando enim comburere dicitur ⁊ calefacere frigidum non vt calidum: sed insimul ducendo aut incontra circunstare calidum.

¶ Tunc est manifestum ex hoc q̄ humiditas ⁊ siccitas sunt principia generatorum corporalium: et generationis corporum materialium: ⁊ hoc ideo qz humidum est illud quod facit acquiri adunationem: ⁊ vnitatem: ⁊ vicinitatem: ⁊ siccitas iuuat vt acquiratur compositio: ⁊ retentio: ⁊ difficultas separationis: ⁊ non est dictum in aqua q̄ sit mollis qz molle est illud quod cedit embipedo in profunduz: sed aqua quando comprimitur diuiditur in partem dextram ⁊ sinistram: ⁊ non cedit in profundum per compressionem. Et postq̄ manifestum est illud: tunc corpora corrumperentur nisi esset generatio illorum cuz congelatione que est inspissatio. Et dicamus q̄ causa passibilitatis materie sunt duo. s. operans mouens: ⁊ opus quod accidit ex illo in passiuum quod est opus ipsius passiui ⁊ quia operãs hic est calor ⁊ frigus: ⁊ illud quidem frigus accidit materie quando deficit calor: ⁊ calor accidit eidem quando deficit ei frigus: ⁊ ē manifestum ex modo operis eius: ⁊ est congelatio que est desiccatio aliqua: tunc conuenit vt incipiamus determinare siccitatem. s. quo modo generetur per istas duas virtutes operantes. s. calorem ⁊ frigus: ⁊ que res incipiant hoc accidens ab illis ⁊ consequuntur hoc accidens. Et dicamus q̄ omne corpus passiuuz non oportet esse sine victo-

ria hūidi in ipso ⁊ sicci: que duo sunt terra ⁊ aqua. Et quia ista duo elementa sunt frigida ambo euenit de necessitate ꝙ sit in omni generato de virtutibus actiuis virtus frigoris: ⁊ frigus substantialiter operatur in generatis corruptionez: ⁊ si accidat vt iuuet aliquando ad generationez.

30 ¶ Sicut est eius prohibitio ab assatione ⁊ facit congelari humidum corpus post complementum digestionis: ⁊ facit corruptionem effectuum generatis similiter duob⁹ modis si accidit: ⁊ illud est qz constringit calorem in profundo rei quousqz adurit res ⁊ diuidit partes eius: ⁊ substantialiter illud est qz deperdit calorem naturalem qui est in re: ⁊ accidit ex hoc destructio continuationis partium generati ex exhalatione ⁊ exitu humiditatis naturalis a re propter recessum caloris naturalis.

30 ¶ Desiccātur autem quecūqz sunt aqua et aque species aut habent aquam siue superinductam siue connaturalem. Dico autem superinductā quidem velut in lana. Connaturalem autem velut in lacte: aque autem species que talia: vinum vrina serum ⁊ totaliter quecunqz nullam: aut paruā habent hypostasim.

31 ¶ Et generata ⁊ humida aquosa arescūnt arefactione naturali. s. per se: aut arefactione accidentali. s. extranea. Et arefactio accidentalis est sicut spongie humefacte que arescit p calorē accidētē ei extrinsecus non per suā naturam.

31 ¶ Et arefactio naturalis est sicut res humida que inspissatur ⁊ ingrossatur ⁊ arescit in semetipsam per suam substātiam ⁊ per suam naturam.

¶ Non ppter viscositatem. qbusdā. n. cā nō substandi aliquid viscositas sicut oleo aut pici.

ℓ ¶ Et res viscose nō arescūt ppter viscositatē que est in eis: sicut oleum ⁊ pix ⁊ cera.

32 ¶ Et fuit sicut propter hoc humor qui est i eis nō spargit neqz dissoluitur per virtutem operantem.

¶ Desiccantur autem omnia: aut calefacta: aut frigefacta: ambo aūt calido ⁊ ab interiori caliditate: aut ab exteriori.

33 ¶ Et res humide arescunt aut propter frig⁹: aut propter calorem.

33 ¶ Et desiccatio propter frigus erit qz frigus retinet calorem intus in re ⁊ ille operatur in humorem qui est in re.

¶ Etenim que in frigidatione siccantur sicut vestumentum si fuerit separatum ipsum ℓm seipsum humidum ab interiori calido simul euaporare faciente humidum desiccatur: si paucum fuerit humidum exeunte caliditate a circunstante frigido. Desiccantur quidem sicut dictum est omnia: aut calefacta: aut frigefacta ⁊ omnia calido aut interiori aūt exteriori coeducente humiduz. Dico autem extra quidem: sicut quē elixantur: intra autem quando ablato a caliditate quā habet consumptū fuerit exirante: desiccari quidem igitur dictuz ē. Humectari quidem enim est vnum quidem aquā fieri constantem: vnum autem liquefieri coagulatam: horum autem constat quidem in aquam frigefactus spiritus.

¶ Et aresit illa res sicut accidit panno qui aresit per frigus: ⁊ hoc est quia res que hz paruū humorem quando apponitur presentialiter frigus i ipso calore inuento in ipsa causa petens centrum plus ponit ibi ꝙ sparsus per totum. Plus enim potest super partem ꝙ super totum: ⁊ sic vigoratur parte cētri cuius humidum consumit: vigorat̄ur tunc calor ⁊ arefacit rem. Et eodem modo accidit calori quando contrariat ipsum frigus: ⁊ dissoluitur a re: ⁊ querit locum propriū: ⁊ cum dissolutione sua dissoluitur humiditas inuenta in illa re: ⁊ sic aresit desiccatione que est per calorem substantialem: ⁊ illud est sicut in rebus que desiccantur per calorem ignis qui circundat illas: et sunt quedam genera que humefiunt post congelationem: aut quia alterantur in aquam: aut qz liquescunt permanente sua substātia ⁊ forma. 34

¶ Et pix ⁊ cera ⁊ generata ⁊ que liquescunt per calorez cō gelantur per frigus: ⁊ ideo quando infrigidantur congelantur. 34

¶ De liquefactione autem simul ⁊ de coagulatione erit palam. Coagulantur autē quecūqz coagulantur: aut existentia aque: aut terre ⁊ aque.

¶ Et res que congelantur post liquefactionez nō potest esse quin sint de natura aque: sicut nix: aut ex natura aque ⁊ terre. 35

¶ Sicut quando vincunt aqua ⁊ terra vt lapides qui liquescunt. 35

¶ Et hoc aut frigido: aut calido. aut sicco: propter quod ⁊ resoluuntur contrarijs quecunqz soluuntur a calido coagulatoruz: aut a frigido. Que quidem enim a sicco calido coagulata sunt ab aqua soluūntur que est humida. Coagulari autem quedam vtiqz putabuntur ab aqua: vt mel elixatum: coagulatur autem non ab aqua sed ab eo quod in ipsa frigido. Quecūqz quidem igitur sūt aque non coagulantur ab igne: soluuntur enim ab igne. Iddem autem eidem per se non erit causa contrarij. In abscedendo autem calidum coagulatur quare palam ꝙ ingrediendo soluetur. Qua re faciente frigido coagulatur propter quod ⁊ nō ingrossantur talia coagulata. Ingrossato enim humido quidem abeunte sic: sicco autez constante.

¶ Et coagulari cuiuslibet rei coagulabilis nō potest esse quin sit aut per calidum: aut per frigidū: ⁊ res congelate que liquescunt ⁊ dissoluuntur. vt est congelatio per calorem: ⁊ dissoluuntur per aquam vt sal: ⁊ ille que congelantur per frigus dissoluuntur per ignem iam cogitauerunt multi homines propter hoc ꝙ natura aque est congelari: ⁊ innuunt rationem ad hoc ex melle quod congelatur quando ponitur intra aquā frigidam: ⁊ aqua frigida non facit congelari mel per naturam suā fluidam currentem. sed per frigus suum. Et res 36

aquee

aquee humide in sua natura sunt res que dissoluuntur pe ignem: ⁊ non condensantur per ipsum: quia vna ⁊ eadem res non operatur duo contraria in vno subiecto.

36 ¶ Et alique res congelantur quando priuantur a calore congelatione aliqua: ⁊ reuertuntur ad naturam suam liquefactionis quando occurrit eis calor. Et generata huiusmodi sunt in quibus vincit humor ⁊ propter hoc quando cogelantur non nutriuntur sed desiccantur: nec habent excessuz i auricie: sed accidit eis congelatio quoniaz opus siccitatis que occurit eis vincit opus humiditatis: ⁊ hmõi sunt sicut ego credo gummi.

¶ Aqua autem humidorum non ingrossatur sola. Quecunqz autem cõmunia terre ⁊ aque ⁊ ab igne coagulantur ⁊ a frigido. Ingrossantur autẽ ab ambobus. Est quidem vt eodem modo: est autem vt aliter. A calido quidez humidum educente: euaporante: enim humido ingrossatur siccum ⁊ constat: a frigido autem calidum exprimente cũ quo humidum recedit simul coeuaporans. Quecunqz quidem igitur mollia: sed non humida non ingrossantur sed coagulantur exeunte humido velut assatus later. Quecunqz autem humida mixtorum ⁊ ingrossantur velut lac. Multa autem ⁊ humectãtur primo quecunqz aut grossa aut dura aut frigida preexriterit entia: quemadmodũ ⁊ later primo dum assatur vaporat ⁊ mollior fit. Propter quod ⁊ peruertitur in caminis.

37 ¶ Et tam narrauimus ante ꝙ omnes res humide inspissantur preter aquam: nisi aqua fuerit mixta cum terra: quia tunc aqua cõgelatur ⁊ inspissatur. vel per ignem: aut per frigus: sicut dictum est ꝙ desiccatur: ⁊ non dictum ꝙ inspissatur: sicut argilla que conuertitur in testam.

37 ¶ Et non inspissatur añq̃z desiccetur: sed desiccatur quando dissoluit calor extrinsecus humorem eius ⁊ humiditatem. Sed lac ⁊ suum simile in rebus inspissatur ⁊ ingrossatur quoniam operatur in ipso calor ignis: ⁊ alique res desiccañ vltio p ignẽ: ⁊ hũefiunt prio ⁊ post arescũt ⁊ durescũt: sic̃ testa q̃ i initio qñ põit̃ i furno ⁊ igne exhalat ex ea vapor hũefaciens ipsaz: ⁊ post desiccatur: ⁊ causa huius est qz calor primo dissoluit illud quod est in eo quod remã sit de humore in eius profundo interiori: ⁊ humefit ꝓpter ꝟ ⁊ post dissoluitur humor ille: ⁊ consumitur a calore ⁊ arescit testa: ⁊ propter hanc causam gyrãt figuli vasa i furno.

¶ Quecunqz quidem igitur a frigido coagulantur cõmunium terre ⁊ aque plus autem habentium terre: que quidem in calidum egrediendo coagulantur hec liquefiunt calido ingrediente itez calido: velut lutum cum congelatum fuerit.

38 ¶ Et omnes res quas congelat frigus sunt composite ex terra ⁊ aqua. Et vincit in eis terrestritas: ⁊ dissoluuntur: ⁊ mollescunt quando operatur in eis calor.

38 ¶ Et quando recedit ab eis congelantur ⁊ causa huius est quoniam calor dissoluit in eis vapores naturales: ⁊ cõuertuntur in eis: ⁊ liquefiunt.

¶ Quecunqz autem propter infrigidationem et calido simul educto omni hec insolubilia sunt nõ superabundanti caliditate sed mollificantur velut ferrum ⁊ cornu. Liquescit autem ⁊ laboratum ferrum vt humidum fiat ⁊ iterum coagulctur: et calibes faciunt sic. Subsidet enim subtus ⁊ purificatur scoria: cuz autem sepe patiatur ⁊ purum fiat hoc calibs fit: non faciunt autem sepe ipsum ꝓpter absentiã fieri multã ⁊ põdus minꝰ purificari.

¶ Et quando multum occurrent igni non cõuertetur liquefacta neqz dissoluta: sz mollia sicut ferrum ⁊ cornu. 39

¶ Et vult dicere sicut ego credo qñ multum occurrerunt igni in principio siue generationis anteqz congelentur per frigus ꝙ illa non liquefiunt post congelationem propter ignem extrinsecum: sed mollificantur quoniam istud manifestum est ꝙ non liquescunt sed mollificantur. 39

¶ Est autem melius ferrum quod habet minorem purificationem. Liquescit autem ⁊ lapis pyri mach⁹ vt stillet ⁊ fluat: quod autez coagulatur cũ fluxerit iterum fit durum ⁊ molle liquantur vt fluant. Fluens autem coagulatum colore quidez nigrum simile autem fit calci liquescit autem ⁊ lutũ ⁊ terra. Quecunqz autem a calido sicco coagulãtur: hec insolubilia sunt quidem: hec autem soluũtur humido. Later quidem igitur ⁊ lapidum quorũdam genera: quecũqz ab igne terra combusta fuerit velut molares insolubilia: nitrum autez et sales solubilia humido. Non omni aũt sed frigido propter quod aque ⁊ quecũqz aque species liquescunt: oleo aũt non liquescunt. Sicco enim calido contrarium frigidum humidum: si ergo coagulauit alterum: alterum soluit. Sic enim contraria erunt cause contrariorum. Ingrossantur ꝙ quidem igitur ab igne solum quecunqz aqhe plus habent ꝙ terre: coagulantur aũt quecunqz terre: propter quod ⁊ nitrum: ⁊ sales terre sunt magis: ⁊ lapis ⁊ later: marime aũt dubie habet olei natura. Siquidem enim aque oportebat coagulari a frigido vt glaties: si autem terre plus ab igne vt later: nunc aũt coagulatur quidem a neutro. Ingrossatur aũt ab ambobus causa aũt est quia plenum est aere propter quod ⁊ in aqua supernatat: etenim aer fertur sursum. Frigidum enim ex iersistente spiritu aquam faciens ingrossat. Semper enim cum mixta fuerint oleum ⁊ aqua: ambobus fit grossius. Ab igne autez ⁊ tempore ingrossatur ⁊ albescit: albescit quidem euaporante aqua si qua inerat. Ingrossatur aũt propterea ꝙ marcescente calido ex aere fit aqua. Utroqz quidem igitur modo eadem fit passio: ⁊ propter iddem sz nõ eodem modo. Ingrossatur quidem igitur ambobus: desiccantur aũt a neutro: neqz enim sol neqz frigus desiccat non solũ autem qz viscosum sed ⁊ qz aeris est. Non desiccatur autem aqua ⁊ neqz

exiccata elixatur ab igne: qz nõ euaporat ꝓpter viscositatem. Quecunqz autem mixta terre ⁊ aq̃ ꝑm pluralitatem vtriusqz dignum dici. Vinum quoddam ⁊ coagulatur ⁊ hepsesim patitur: velut mustuz: abscedit aũt ab omnibus talibus dũ desiccatur aqua: signum autem q̃ aqua: vapoz enim constat in aquam: si quis velit colligere: quare q̃ buscunqz relinquitur aliquid hoc terre. Quedaz aũt horum ⁊ a frigido sicut dictum est ingrossantur ⁊ desiccantur. Frigidum enim non solum coagulat sed exiccat quidem aquam: ingrossat autẽ aerem aquam faciens.

40 ¶ Et quando terra vincit super ferrum est illud ferrum malum ⁊ diminuitur multum in igne ꝓpter multitudinem scalabre. Sed ferrum bonuz parum minuitur ꝓpter modicum scalabre: et lapis dictus sic dissoluitur per ignem quousqz liquescat. Et morales lapides dissoluuntur ⁊ currunt ⁊ res que congelantur obfuscatur calor earũ quando congelantur per liquefactionẽ suam: Et cã huius est frigus qõ obuiat illis vt calx ⁊ similia ⁊ alique partes terre ⁊ argillarum dissoluuntur: ⁊ alique illarũ non dissoluuntur ⁊ alique res que cõ gelantur per calorem ⁊ siccitatem non dissoluuntur per aquam sicut testa: ⁊ species lapidum que fiunt per cõbustionem terre sicut lapis mole ⁊ eius similia. Et aliqua huiusmodi dissoluuntur sicut sal ⁊ salnitruz ⁊ non dissoluuntur ipsa omnes humiditates sed frigida ⁊ humida sicut aqua. Sed humida non frigida non dissoluuntur sicut oleum ⁊ res in quibus vincit aqueitas ingrossantur quãdo decoquuntur solum in igne non desiccãt neqz congelantur sed generata in quibus vincit terra arescunt ⁊ desiccantur sicut sal ⁊ salnitrum testa ⁊ lapis. Et iam dubitauerunt in natura olei olive ⁊ aliorum oleorum ⁊ dixerunt si vincit aqua in oleo: tunc debet congelari per frigus sicut glaties: ⁊ si terra vinceret tunc condensari deberet per calorem sicut testa. sed nos videmus q̃ neqz condẽsatur neqz arescit ex istis duobus: sed inspissatur p ambo ⁊ deberet arescere ab igne: nũc quidem cõgelatur a neutro: sed desiccatur ⁊ ingrossatur ab ambobus ⁊ inspissatur qm̃ aere plenuz est: ⁊ ideo super aquam natat istud: ⁊ gelidum exeunte spiritu congelatur aqua ⁊ inspissatur. neqz terra neqz aqua vincunt in oleo: sed oleum inspissatur cum ambobus: ⁊ aqua congelatur ꝓpter aqueitatem que vincit intra eam. Sed oleum non congelatur qz natura aeris quando vincit fit pinguius ⁊ spissius ab igne: sed inspissatur ⁊ albescit ꝓpter spacium ipsius longum.

40 ¶ Et causa quare est pinguius est: qz calor ignis exterior vincit super caliditatem: qz calor ignis per longum temp⁹ ⁊ trahit ⁊ dissipat calorem aeris in oleo ⁊ in recessu aeris declinat ad naturaz aque ⁊ inspissatur: sed arescit ꝓpter aqueitatem que rarescit per calorem naturalem: ⁊ per calorem ignis euaporat ⁊ rarescit ⁊ clarescit extra. Sed oleum neqz fugatur neqz siccatur ꝓpter naturam aeris que vincit in eo ⁊ est in natura sua aereum: ⁊ quoniam non exhalat aquosum in ipso ꝓpter viscositatem: ⁊ quecunqz admiscentur ex aqua ⁊ aere fiunt in victoria ꝑm victoriã eius quod dominatur in eo ⁊ denunciatur a vincente ⁊ in equalibus vincentib⁹ equaliter denominat a nomine vtriusqz ⁊ non facit illud algidum congelari tñ sed inspissat ⁊ desiccat similiter: qz congelat aquam ⁊ desiccat: ⁊ inspissat aerẽ ⁊ turbat ⁊ conuertit in aquam.

¶ Coagulatio autem dicta est quedaz desiccatio existens: quecũqz qdem igitur nõ ingrossant a frigido: sed coagulant aque sũt magis: velut vinũ vtia acetũ ⁊ lixiuiũ ⁊ serũ. Quecũqz aũt ingrossant nõ euaporãtia ab igne: hec qdẽ terre: hꝫ aũt cõia aque ⁊ aeris: mel qdẽ terre: oleũ aũt aeris. Sunt aũt et lac ⁊ sanguis amboꝝ qdem cõmunia ⁊ aq̃ ⁊ terre: magis aũt q̃ mixta terre: quẽadmodũ ex qbuscũqz humidis nitrũ fit ⁊ sales ⁊ lapides aut ex qbusdã cõstant talibus. Propter qõ ⁊ si nõ separetur serum exurit ab igne decoctũ qõ ãt terrestre cõstat ⁊ a coagulo si aliqualiter decoquat qs sicut medici coagulũ ponẽtes sic ãt sepatur serum ⁊ caseus sepatum ãt serum non adhuc ingrossat sed exurit sicut aqua. Si ãt aliquod lac non hẽat caseum aut paucum hoc magis aque ⁊ inhesibile ⁊ sanguis autem similiter: coagulatur. n. eo q̃ desiccetur ifrigidatus. Quicũqz aũt nõ coagulant velut q̃ cerui tales aque magis ⁊ frigidi hi ꝓpter qõ ⁊ nõ habẽt vias. In eis. n. sũt terre ⁊ solidũ: quare ⁊ extractis nõ coagulat: hoc aũt est qz nõ desiccatur: aque. n. quod derelinquit vt lac caseo ablato. Signũ aũt: languoꝛosi enim sanguines nolũt coagulari veluti ieor: neqz hoc aut phlegma ⁊ aqua ꝓpter indigestum esse ⁊ insuperatum a natura. Adhuc autem hec quidem solubilia sunt velut nitrũ: hec autem insolubilia velũt later ⁊ lapis: ⁊ horũ h̃ quidẽ mollificabilia velut cornu: hec aũt non mollificabilia velut later ⁊ lapis. Cã aũt qz cõtrariorũ cõtrarie cause: quare si coagulant duobus frigido ⁊ sicco: necesse solui calido ⁊ hũido ꝓpter qõ igne ⁊ aqua hec enim contraria. Aqua quidem quecũqz igne solo: igne aũt quecũqz frigido solo.

¶ Et diximus q̃ cõgelatio ẽ desiccatiõis spẽs q̃dã: ⁊ q̃ cõgelãs p frigidũ ẽ in eo vicens aqua ⁊ dicamus q̃ terra vincit in hũidis qbusdã q̃ ispissant s. p calorẽ ⁊ nõ cõuertit in sũmũ in vaporẽ ⁊ in quibusdã vincit aer vt oleuz: ⁊ in istis in qbus vincit terra ispissant ⁊ nũq̃ fiũt vapor: vt mel ⁊ sibi silẽ: sũt vo lac ⁊ sanguis magis h̃ multũ terre ⁊ sal: silr ⁊ lapides quidẽ q̃ neqz liquescũt: neqz desiccantur p calorẽ: sed res in qbus vincit aqueitas nõ ispissant p calorẽ: sicut serũ: qz illud positũ sup ignem cõuertit in vaporẽ anteq̃ ispissetur: sz terrestritas lactis cõgelatur: ⁊ ipm cõstringit ⁊ congelat ⁊ fugat: sicut 41

gat sicut terra: sed lac quod caret coagulo vincit i eo aqueitas ꝛ non congelatur: sicut lac camelorum in quo vincit aqua ꝛ frigus: ꝛ nō est in eo terra: sed sanguis cito cōgelatur propter multū terre in eo: ꝛ qz inspissatus est p digestionē multā. Et signū huius cit morbidus sanguis qui nō potest coagulari ꝛ congelari qz nō est digestum neqz superatum a natura: ꝛ cum vincit in eo terra ꝛ aqua.

41 ¶ Tunc diuersitas rerum in congelatione ꝛ solutione est sicut in predictis propter diuersitatem causarum pertinentium ad illa: aut propter materiam: aut propter scipas: aut propter actiones: aut propter extrinsecum quod euenit.

¶ Quare si a duobus accidit coagulari hec insolubilia maxime. Fiunt autem talia quecunqz calefacta deinde frigido coagulanť. accidit enim cum calidum exsudauerit egrediens plurimū humidū cōprimi iterū a frigido vt nō humido det penetrationem: ꝛ propter hoc nec calidū soluit. Quecūqz enim a frigido coagulanť solo hec soluit: neqz ab aqua. quecūqz eni a frigido coagulanť non soluit. sed q̄cunqz a calido sicco soluit. Ferrū aūt liquefactum a calido frigefactum coagulať. Ligna autez sunt terre ꝛ aeris propter quod vstibilia ꝛ nō liquabilia: neqz mollificabilia: ꝛ i aqua supernatāt pter bebenuz: hec aūt nō: alia quidē aeris habēt plus: ex hebeno autez nigra euaporauit aer ꝛ est plus in ipsa terre. Later aūt terre solum: propterea q̄ desiccatus coagulatur ſm modicū: non eni aqua introitus habet per que sol⁹ spirit⁹ exuit: neqz ignis. coagulauit enim ipe. Quid quidem igitur est coagulatio: ꝛ liquefactio: ꝛ ꝓpter quot ꝛ in quib⁹ est dictum ē. Ex his aūt manifestum q̄ a calido ꝛ frigido constant corpora: ꝛ hec aūt ingrossantia ꝛ coagulantia faciunt operationē ipsorū: propterea q̄ q̄ ab his condita sunt in oibus inest caliditas. aliquibus autem ꝛ frigiditas qua deficit. Quare quoniā hec quidem existunt propter facere. humidū autē ꝛ siccum propter pati participant ipis cōia oibus. Ex aqua quidem igitur ꝛ terra omiomera corpora constant: ꝛ in plantis ꝛ in animalib⁹: ꝛ quecūqz metallantur velut aurum ꝛ argentum. ꝛ quecūqz alia talia ex ipis ꝛ ex exhalatione ea que vtriusqz inclusa sicut dictum est in alijs. Hec aūt differūt ab inuicem ex his que ad sensus proprios omnia: ꝛ in posse aliquid facere. album enim ꝛ bene odorans: ꝛ sonatiuum ꝛ dulce ꝛ calidum ꝛ frigidum in posse aliquid facere sensum sunt ꝛ in alijs magis conuenientibus passionibus quecunqz in patiendo dicūtur: dico aūt puta liquabile ꝛ coagulabile ꝛ flexibile: ꝛ quecunqz alia talia. omnia enim talia passiua sunt sicut humidum ꝛ siccum. his autē iam differ os ꝛ caro ꝛ nerus ꝛ lignum ꝛ corter ꝛ lapis ꝛ aliorum vnumquodqz omiomerorum quidez: naturalium autem corporum. Dicamus autem primo numerum ipsorum quecunqz ſm potentiam ꝛ impotentiā dicuntur. Sunt āt hec coagulabile ꝛ incoagulabile: liquabile ꝛ illiquabile. ꝛ mollificabile non mollificabile: intingibile non intingibile: flexibile ꝛ inflexibile frangibile ꝛ non frangibile: productibile ꝛ non productibile: cōminuibile ꝛ incominuibile. Impressibile non impressibile: formabile informabile. capibile non capibile: trabibile nō trabibile: scissibile nō scissibile: detrūcabile nō detruncabile: viscosum fragile. cōmassabile nō cō massabile: vstibile non vstibile: exhalabile nō exhalabile. Plurima quidem igitur fere corporū his differunt passionibus. Quam autem vnūquodqz horum potentia habeat dicamus. de coagulabili quidem igitur ꝛ incoagulabili ꝛ liquabili ꝛ illiquabili: dictuz est quidem vniuersaliter prius. attamē redeamus ꝛ nunc. Corporum enim quecunqz coagulantur ꝛ indurantur: hec quidez a calido patiūtur. hec autem a frigido. a calido quidem deficcāte humidum. a frigido autez exprimente caliduz: quare hec quidez humidi absentia. hec aūt calidi hoc patiuntur. quecunqz quidem aque calidi. quecunqz quidem terre humidi.

¶ Sed generata naturaliter propter frigidus ꝛ sic 42
cum ꝛ congelata soluuntur per calorem ꝛ humorem sicut ferrum quod dissoluitur sed non liquescit. Sed generata que condensantur calido ꝛ sicco dissoluuntur frigido ꝛ humido vt sal quod dissoluitur aqua. Similiter lignuz comburitur igne: ꝛ non liquefit neqz dissoluitur qz vincit in eo aer ꝛ terra. Et signum huius est qz natat super aquam preter bebenum ꝛ sibi simile: qz illa submergitur: qz magis in ea vincit terra q̄ aer: ꝛ signum huius est nigredo coloris sui. ꝛ iā distinximus ꝛ explicauimus quid sit coagulatio quid dissolutio ꝛ in quib⁹ fit. ꝛ q̄ aliquod corpus vincens super ipsum ē frigus. ꝛ in aliquo est calor vicit ꝛ ambo simul faciūt coagulari ꝛ faciunt aliqua generata hūmida ꝛ sicca. Et postq̄ explanatum est etiā tunc q̄ humiditas ꝛ siccitas passiua sūt similis caloris ꝛ frigoris: tunc dicamus q̄ compositio partium similiū ꝛ virtutes eorum sunt ex terra ꝛ aqua. ꝛ iste due res sūt in plantis ꝛ animalibus ꝛ mineris vt in auro ꝛ argento: ꝛ quecunqz sunt alia huiusmodi. Et generatio istorū est ex aqua ꝛ terra ꝛ ex vapore vtriusqz ꝛ consecutio istorum generatorum cum quinqz sensibus est diuersa in apprehensione. Et est sicut in calido ꝛ nigro ꝛ odore bono ꝛ malo ꝛ voce acuta ꝛ grossa ꝛ dulci ꝛ amaro ꝛ gelido ꝛ calido: ꝛ aspero ꝛ molli. ꝛ medijs istorum diuersis in sensū ꝛ in aliquo proportionantur passioni non operationi sicut humidum ꝛ siccum ꝛ dissolutum ꝛ currens ꝛ similia: ꝛ cum istis modis diuersantur similia in parti-

bus sicut os caro nerui lapides. ⁊ diuersitas alia rum rerum est per modū operationis vt est in or ganicis ⁊ vocat alias res mēbra orgānica. ⁊ vīr oēs res differūt: aut ꝑm passionē. aut per operationē.

42 ¶ Et passiuū ē rectū: curuū: liq̄bile: coagulatū ⁊ cedēs pulsui: ⁊ resistēs: ⁊ silia ista. Et rursus rerū pp q̄s cuenit diuersitas in gnatis. Et post ꝓ̄z rememorauim⁹ i principio sermonis n̄ri aggregationē vtutū ⁊ ꝓportionū gnatoꝝ ad istas res: ⁊ rememorauim⁹ iter passiua ꝯgelatū ⁊ nō ꝯgelatū ei solutuz ⁊ nō solutū: rememorauim⁹ mō virtutē cuiuslibet illorum: ⁊ dicam⁹ q⁹ aliqua corpa fugia dura cuenit durities: aut aridtas: aut ꝓpter frigus: aut ꝓpter siccitatem: ⁊ arefactio p siccitatē est q⁹ humor desiccatur p victoriā siccitatis contra humiditatem. Sed arefactio per frigus est per hāc causā: q⁹ frigus quando vincit caliditatē fugit calor in profundū ꝓpter victoriā frigidi: ⁊ vincit ⁊ remanet exterius frigidū ⁊ conungit ⁊ coagulat ⁊ inspissat. Sed dixit Aristoteles q⁹ iam manifestum est q⁹ aliqua corpa arescunt per priuationem caliditatis: ⁊ aliqua per priuationē humiditatis ⁊ pōt dubitari super hoc ex predictis: q⁹ per frigus congelata per frigus congelanť: aut congelanť p virtutē caloris interioris ibi cōualescentis: q⁹ q̄n deficit hūor in vtraq̄z istarum duaꝝ causaꝝ: vel ambe simul sūt cā predicta in cā frigoris facientis cōgelationē sed ⁊ hec dicit cā tertia ⁊ est priuatio caloris ipsius ⁊ cōiunctionis ptium postea p frigus remanens in recessu caloris vel ꝓpter priuationē caloris vel ꝓfundationem ei⁹: vel p vtraq̄z uā. ⁊ videť q⁹ si hec cā q̄ dr̄ hic est cā frigoris hic ꝯgelatiōis substātialiter. i. cā cōgelationis substantialiter: ꝓdicta cā fuit accidentalis: ⁊ aliquā do iungunť simul oēs cause: ⁊ tunc corpora q̄ congelanť per priuationē hūoris sūt cōpōsita in q̄bus vincit terra.

¶ Que quidē igit̄ humidi absentia ab humido liq̄ fiunt: nisi sic cōuenerint vt minores relicti sint pori q̄ aq̄ moles: velut later. Quecūq̄z aūt nō sic humido hec soluunť: velut nitrū sales terra q̄ ex luto. Que aūt calidi priuatiōe a calido soluunť: velut glaties plūbum es. Qualia qdē igit̄ coagulabilia: vel liquabilia: ⁊ qualia illiquabilia dictum est Incoagulabilia aūt q̄cūq̄z: aut nō bñt hūiditatez aquosaz: aut nō aq̄ sūt: sed plus calidi ⁊ terre: puta mel ⁊ mustū: velut feruētia enī sint ⁊ q̄cūq̄z aq̄ qdē bñt. Sūt aūt plus aeris sicut oleū ⁊ argentū viuū: ⁊ sigd viscosū velut gluten. Mollificabilia aūt sūt coagulatoꝝ q̄cūq̄z nō ex aqua: velut glaties aq̄ sed quecūq̄z terre magis: ⁊ neq̄z euaporauit totū hūidū sicut i nitro aut sale: neq̄z hz irregularit̄ sicut later: sz aut trahibilia nō entia hūectabilia: aut ductibilia nō entia aq̄: ⁊ mollificabilia igne: velut ferrū ⁊ cornu ⁊ ligna. Sūt aūt liquabilia ⁊ illiquabilia: hec qdē intingibilia. hec āt ñ itigibilia velut es intigibile liq̄factibile erīs. lana aūt ⁊ terra itingibile: madefiūt enī. Et es qdē liq̄bile. nō ab aq̄ aūt liq̄bile: sz ab aq̄ liquabiliū q̄dā nō intigibilia velut nitrū ⁊ sales: neq̄z. n. aliud itingibile nullū qō non molli⁹ sit madefactū. Quedā aūt itingibilia existētia nō liq̄bilia sūt velut lana ⁊ fruct⁹. Sūt aūt intigibilia qdē q̄cūq̄z terre existētia bñt poros maiores aq̄ mollib⁹ exīb⁹ duriorib⁹ aq̄. Liquabilia aūt aqua: q̄cūq̄z p totū. ꝓpter qō aūt terra. liquefit quidē ⁊ intingiť ab humido: nitrū aūt liquefit qdē intingiť aūt nō: qz i nitro qdē p totū pori quare diuidunť mox ab aq̄ ptes: in terra aūt pmutati sūt poꝛi: quare qualiter cūq̄z ētiq̄z suscepit differt passio.

¶ Et ista eadē q̄ desiccanť cū priuatiōe hūoris liq̄- 43
scunt p hūorē nisi tūc viceret sup eā ipa ꝯdensatio ptiū i mō q⁹ si haberēt tātā duritiē q⁹ nō posset aq̄ intrare. Sz illud i quo nō ē tāta ꝯdēsatio liquescit: vt sal ⁊ silia: sz corpa q̄ ꝯgelanť p priuationē caloris dissoluunť p calorē sic ferrū metallū ⁊ silia. Et iā mānifestū ē ex hoc ꝑmōe q̄ res dissoluunť: ⁊ q̄ nō: ⁊ q̄ ꝯgelanť ⁊ arescūt: ⁊ q̄ nō ꝯgelanť ⁊ nō arescūt. Et dicam⁹ q⁹ res q̄ nō ꝯgelanť sūt res i q⁹ vincit aqua: ⁊ nō sūt sine terra sic mel ⁊ mustū: ⁊ oia q̄ bulliūt ⁊ ispissanť ⁊ nō ꝯgelanť: ⁊ sic res i q⁹ vicit aer sicut oleū: ⁊ argētū viuū: ⁊ silia nō ꝯgelanť sil'r. Sz res q̄ indurant ⁊ ꝯgelanť sūt illa i q⁹ vincit terra sic sal ⁊ nitrū ⁊ silia. Et liq̄bilia sic ꝓdictū ē: q̄dā liquescūt p ignē ⁊ q̄dā p aquā: ⁊ res q̄ liq̄scūt q̄dam sūt mollificabilia ⁊ q̄dā nō. ⁊ illa q̄ liq̄scūt ⁊ ñ molliscūt sūt sicut sal: ⁊ illa q̄ molliscūt ⁊ non liquescūt sunt sicut lutum ⁊ lana.

¶ Et iā q̄uenit vt dicam⁹ cām istoꝝ ārē lutū mollificať ⁊ nō 43
liq̄scit: ⁊ lana molliscit ⁊ nō liq̄scit: ⁊ dicam⁹ q⁹ res q̄ mollificanť ⁊ ispissanť: sic corpa latoꝝ porozꝝ ⁊ viaꝝ: ⁊ b̄ ē q⁹ aq̄ cū admiscet cū istis ꝓfūdať i eis ꝑm totā subaz: ⁊ ptes: ⁊ poros: ⁊ mollificātur ⁊ ispissanť ptes ei⁹. Sz sal liez dissoluať ꝑ aquā sui pori sē stricti ⁊ calcati ⁊ sue vie: ⁊ nō pōt aq̄ penetrare ptes suas: ⁊ iō liq̄scit aliq̄z possit mollificari. Et vult dicē ꝑz q⁹ mihi vť ꝓ debilitatē caloris ⁊ victoriā aq̄ super ipz: qm̄ lutū nō liq̄scit ꝓ terrestritatē ⁊ potētiā sup ipz ⁊ molliscit ꝓ apitionē porozꝝ: ⁊ lutū vocat argillā vel bolū ⁊ nō liq̄scit ꝓ terrestritatez ⁊ sal ecōtra. s. q⁹ nō molliscit: ⁊ b̄ ꝓp clausurā porozꝝ ⁊ liq̄scit ꝓ victoriā aq̄itatis sup ipz.

¶ Sūt āt ⁊ hec qdē corporū flexibilia ⁊ dirigibilia: velut calam⁹ ⁊ vimē. hec āt iflexibilia corporū velut later ⁊ lapis. Sūt aūt ⁊ iflexibilia ⁊ idirigibilia quoꝝcūq̄z corporū nō pōt lōgitudo i rectitudinez ex pipheria ⁊ ex rectitudie i pipheriā pmutari. Et flecti ⁊ dirigi ē i rectitudinē aut i pipheriā trāsmutari aut moueri: eteni qō reflectiť ⁊ qō deflectiť curuať. Qui qdē igit̄ ad cōueritatē aut ꝯcauitatē mot⁹ lōgitudie saluata flexio ē: si. n. ⁊ i rectū vtiq̄z eēt sil' flexū ⁊ rectū. qō qdē ipole rectū flexū eē: ⁊ si flectiť oē aut reflecteť aut defleeteť. Mox āt hoc qdē ad cōuerū. hoc āt ad ꝯcauū trāsmutatio ñ vtiq̄z erit: ⁊ q̄ ad rectū laxatio: sz ē flexio: ⁊ rectificatio aliud ⁊ aliud: ⁊ b̄ sē flexibilia ⁊ rectificabilia. ⁊ iflexibilia ⁊ nō rectificabilia. Et b̄ qdē frāgibilia ⁊ cōminuibilia sil'r figillati puta lignū qdē frāgibile: ꝯminuibile āt ñ. glaties āt ⁊ lapis cōminuibile. frāgibile aūt nō. later āt ⁊ frāgibilis ⁊ cōminuibil'. Differt āt qz fractio qdē ē i magnas ptes ꝯ diuisio ⁊ sepatio. cōminuitio āt i q̄scūq̄z ⁊ ples duab⁹. Quecūq̄z qdē sic coagulata sē ⁊ multos habeāt vicissitudiatos poros ⁊ cōminuibilia vsq̄z ad b. n. ptigit. q̄cūq̄z aūt ad multū frāgibilia. q̄cūq̄z āt ambo: ambo.

¶ Et aliq̄ res plicāť ⁊ duplicāť sic lignū ⁊ cāna viri 44
dia: ⁊ aliq̄ illaꝝ ñ plicāť neq̄z duplicāť sic lapides.

¶ Et cā ꝓp quā plicāť res ē hūiditas viscosa q̄ ē i illis: sz res 44
viscose i q⁹ vincit terrestritas sup aq̄itatē illa ñ duplicanť nz plicāť sz findūť ⁊ sē scissibilia ñ plicāť aut duplicāť ⁊ pli

carī ē apprōrimarī ertrēitates vel ad añ vl ad pᵖ. Et corpo rū q̄dā frāgunt̄ ⁊ q̄dā cōminuūt̄. Sz frāgi ē diuidi ī ptes magnas: ⁊ cōminui ē diuidi ī ptes ībiles. Et corpᵒ cuiᵒ nā ē mollities ⁊ vacuitas cōminuīt̄ vt cera: ⁊ suū sīle. Sz illud q̄ ñ ē molle nec vacuū frāgīt̄: vt lapis durᵘ: ꝛ illud q̄ est tēpatū ex ābobᵒ ex mollitie ⁊ duritie: ⁊ ē ī pte vna mō molle vacuū: ⁊ ī alia dispōne ⁊ ī alia pte ꝛio mō: cōminuīt̄: ⁊ frāgīt̄: sicut gelu ⁊ nix: ⁊ aliq̄ sī q̄ ñ frāgunt̄: vt ignis ⁊ aer.

¶ Et ꝟ q̄dē ipressibilia velut es ⁊ cera: ꝟ ät ñ ipressibilia velut later ⁊ aq̄. Est ät ipressio ſupficiei ꝟz ptē in pfundū cessio pulsiōe aut pcussiōe totalr. aut tactu. Sūt ät q̄ talia ⁊ mollificabilia velut cera manente alia supficie ꝟm ptem transmutatur: ⁊ dura velut es ⁊ nō ipressibilia: ⁊ dura velut later nō enī cedit in pfunduz supficies: ⁊ humida velut aqua cedit qdem sed nō ꝟm ptez sed ecōtra trāsmutaī. Impressibiliū aūt quecūqz manēt ipressionē passa ⁊ bene ipressibilia manu hec qdem formalia. Hec aūt aut nō bene ipressibilia velut lapis ⁊ lignū: aut bene ipressibilia quidē nō manet aūt ipressio velut lane aut spōgie nō formabilia: ſz capibilia ꝟ sunt.

45 ¶ Sed lentescere est mutarī aliqd in pfundū vt ipulsi ꝟm empipeduz: ⁊ lentescere est mollificarī: ⁊ hoc q: ptes rᵉ mollū lentaz sūt tales q ꝟm illas res pōt cedere in pfundū ⁊ sunt aliq̄ res dure nō moles vt lapis durᵘ. q: nō est aptus cōprimi ⁊ mollū q̄dam in dispōne retinēt signū ⁊ talia recipiunt formationē sicut cere apū masculoz que sūt signū in deprehēsione: ⁊ pōt reuerti ad pristinā figuraz ⁊ tale in apphensiōe est cedēs ⁊ recipiēs multas formas. Et molle q̄ in depbēsiōe nō tenet figuram est sicut sericum crudū ⁊ coctum.

¶ Q uia nullū istoz recipit formā nec q̄ertīt̄ ad aliquā: ſz ſi fuerit in via recipiendi aliā formā erit p viā depressiōis.

45 ¶ Sūt aūt capibilia q̄cūqz pulsa in seipsa cōuenire pūt in pfundū supficie secus mutata non diuisa: ⁊ trāslata alibi alia pte velut aqua facit: hec. n. ecōtra trāsfert. Est aūt pulsio motus a monēte qui fit a tactu: pcussio aūt cū allatiōe: capiunt̄ aūt q̄cūqz poros hūt vacuos cōnati corpis. ⁊ capibilia hec q̄cūqz pūt ī ppria vacua cōuenire: aut in ppios poros velut madefacta spōgia: pleni. n. ipsius pozi: sed quozūcūqz pozi pleni fuerint molliozibᵘ q̄ ipz q̄ nātū est cōuenire in seipm. Capibilia quidem igit̄ sūt velut spōgia cerea caro: nō capibilia aūt q̄ nō nata cōuenire pulsione in eos qui in ipso pozos aut q: nō hūt: aut q: durioribᵘ hūt plenos. Ferrū enī nō capibile ⁊ lapis ⁊ aqua ⁊ omne humidum.

¶ Et deprimi est cōstringi corpus in semetipsum
46 ⁊ q ptes tangūt se: ⁊ res q̄ deprimīt deprimīt duabus decausis: aut pp hoc q nō sūt sue ptes ipossibiles: ⁊ prime q: nō elōgant nimis: ⁊ qñ apprōrimant̄ p actus obueniētes dicīt tūc q cōdensantur in depressione ad minus. aut p aliaz cām. ſ. q res sit sīc vas plenū: ⁊ ꝟstrigūt̄ ptes eiᵘ i illa āplitudie.

¶ Sed res q̄ sunt ī illa vacuitate: q: vacuitas fuit in illo va
46 se intra quā intrabāt partes in constrictione ⁊ dicīt̄ de tali q sit ꝟpbēsibile qñ deprimīt erbalāte aere ⁊ vacuitate eiᵘ.

¶ Trabibilia aūt sūt quozūcūqz pōt ad latᵘ trāsferri supficies. trabi. n. est trāsferri ad motēs planū cōtinuū exūs. Sūt aūt hec quidē trabibilia velut pilᵘ corrigia neruᵘ ⁊ glutē ⁊ pasta. hec ät nō trabibilia: velut aq̄ ⁊ lapis. Hec qdē igit̄ eadē sūt trabibilia ⁊ capibilia velut lana: hec aūt nō eadē sicut phlegma: capibile qdē nō est: trabibile aūt. ⁊ spōgia capibilis qdē: nō trabibilis aūt. Et hec quidē sunt ductilia velut es: hec aūt nō ductilia: velut lapis ⁊ lignū. Sūt aūt ductilia qdē q̄cūqz eadē pcussione pūt simul in latus ⁊ pfundū vel supficiē trāsferri ꝟm ptē nō ductilia aūt q̄cunqz nō pūt. Sunt aūt q̄ qdē ductilia oia ⁊ ipressibilia: ipressibilia aūt nō oia ductilia: velut lignuz: vt tū ad oē est dicere cōuertunt̄. Capibiliū aūt hec qdē ductilia: hec ät nō: cera quidē ⁊ lutū ductilia: lana ät nō: neqz aq̄. Sūt aūt ⁊ hec qdē scissilia velut lignū: hec aūt nō scissilia velut later. Est aūt scissibile qō pōt diuidi ad plus q̄ diuidēs diuidit. Scindit̄. n. cū ad plus diuidaī q̄ diuidēs diuidit ⁊ pcedit diuisio. In detrūcatiōe aūt nō est hoc. nō scissilia aūt q̄cūqz non pūt pati hoc. Est aūt neqz molle nullū scissile. dico aūt simpliciter mollū ⁊ nō ad inuicē. sic qdem enīz ⁊ ferrū erit molle: neqz dura oia: sed q̄cunqz neqz humida sunt: neqz ipressibilia: neqz cōmunibilia: talia aūt sunt q̄cunqz ꝟm lōgitudinē hūt poros: ꝟm quos adnascunt inuicē: sed nō ꝟm latitudinem. Detruncabilia aūt sunt cōstantiū duoꝝ: aut mollū q̄cūqz pūt: neqz ex necessitate pcedere diuisionē: neqz cōminui diuisa: q̄cūqz ät nō humidi fuerit talia detrūcabilia q̄dā qdē sūt cadē: ⁊ detrūcabilia ⁊ scissil a velut lignū: sed ad multū scissile qdē ꝟm lōgitudinē: detrūcabile aūt ꝟm latitudinē. Qm̄. n. diuidit vnūqōqz in multa: q: qdē lōgitudies multe q vnū scissile hac qua aūt latitudines multe q vnū detrūcabile hac. Viscosum aūt est qñ trabibile aut humidū exūs molle fuerit: tale aūt fit cōcatenatiōe q̄cūqz velut catene cōponūt̄ corpoꝛ: hec. n. ad multū pūt ertēdi ⁊ cōuenire. q̄cūqz aūt nō talia frāgibilia. Cōmassabilia ät quecūqz capibiliū mēsurā hūt captura. Incomassibilia aūt q̄cūqz aut totaliter nō capibilia: aut nō mā suam habent capturam.

¶ Sed ertēsibile est res cuiᵒ ptes sūt cōueniētes ad 47
uertēdū ad oēs ptes. sicut pānᵘ in oēz ptē ꝟz voluntatē fullōis: ⁊ res ertēsibilis aliq̄ ertēdit̄ ⁊ cōstrigit̄ sicut lana spōgia ⁊ bōbix ⁊ spēs serici nō culti: ⁊ aliqd ertēdit̄ ⁊ nō cōprehēdit̄ in cōprehēsiōe sicut viscᵘ ⁊ aq̄ cocta. ⁊ phlegma viscosuz ⁊ aq̄: cōprimūt̄ ⁊ ertēdunt̄ ī lōgū latū ⁊ pfūdū sicut ferruz ⁊ sīle. ⁊ alia nō patiūt̄ aliquo istoꝛ modoꝛ. sīc lapis durᵘ. Et ertēdi ē ertēdi p ptesī latū lōgū ⁊ pfūdū ꝟz pcuti. ⁊ ptesī ad q̄ ertēdūt̄ plᵘ corpa sī āple ⁊ pfūde. ſz i lōgū erūdunt̄ corpa. Et oia q̄ nō sī hmōi ñ erūdūtur ⁊ q̄dā scissibilia sūt ⁊ q̄dā ñ. ⁊ qō scidit ē siccū: ⁊

scindi est dimidi partem a parte.

47 ¶ Et quãdo res diuiditur ꝑm longum dicitur findi ⁊ quando in latuz est scindi: ⁊ scindi est in corpore lento: ⁊ fissio in corpore sicco: ⁊ aliquãdo fit fissio ⁊ scissio simul in aliquib⁹ corporibus: sicut in ligno viridi: ⁊ qñ habet cũ humore siccitatem ⁊ nõ est humor ⁊ siccitas in eo simul subiecta in parte vna: aut in his partibus qz vnum nõ est cõtrarium sibi. Quãdo etiam deprimes partes corporis: ⁊ partem parti sequitur durities ⁊ post remanebit durum permanens de tali re dicitur qꝺ sit filtratum.

¶ Et hec quidem vstibilia sunt: hec aũt inustibilia velut lignum qdem vstibile: ⁊ lana ⁊ os: lapis ãt ⁊ glacies inustibile. Sũt aũt vstibilia quecũnqz hũt poros susceptiõis ignis ⁊ humiditatem in his qui ꝑm directum poris debiliorem igne. Quecũqz ãt non habent aut fortiorem velut glacies ⁊ que valde virida iustibilia. Exhalabilia aũt sunt corporũ quecũqz humiditatem habent quidez: hic autẽ habent ⁊ non euaporent ab ignitis seorsuz. Est enim vapor que a calido vstiuo in aerem ⁊ spiritũ segregatio ex humido madefactiuo. Exhalabilia autẽ tempore in aerem segregantur ⁊ hec qdem disparentia sicca: hec autem terra fiunt. Differt autem hec segregatio qz neqz madefacit neqz spiritꝰ fit. Est aũt spiritus fluxus continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio aũt est que a calido vstiuo cõmũis segregatio sicci ⁊ humidi aeris ꝓpter quod quidem nõ madefacit sed colorat magis. Est aũt que quidem lignei corporis exhalatio fumus. vico enim ⁊ ossa ⁊ pilos ⁊ omne qñ tale in eodem: nõ enim iacet nomen cõmune. sed ꝑm analogiam tamen in eodem omnia sũt sicut ⁊ Empedocles ait hec pili ⁊ folia ⁊ auium plume spisse ⁊ squame fiũt super solida mẽbra. que aũt pinguis exhalatio liquis: que aũt vnctuosi lzinsa ꝓpter qñ oleum non patitur epbesim: neqz ingrossatur qz exhalabile ẽ sed non vaporabile: aqua aũt non est exhalabilis sed vaporabilis. Vinum aũt qñ quidem dulce exhalat: pingue enim etenim eadem facit oleo: neqz .n. a frigore coagulatur: vriturqz. est aũt vinuz nomine. opere autem non est: non enim vinosus humor ꝓpter qñ non inebriat. Quodcũqz aũt vinuz paruam habet exhalationem ꝓpter qñ emittit flãmam. Ustibilia aũt videntur esse quecũqz in cinerem dissoluũtur corpoz: patiũtur autẽ hec omnia quecũqz coagulata sũt: aut a calido: aut ab ambobus frigido ⁊ calido: hec enim videnꝯ obtenta abigne: minime aũt lapidum figilluz vocatus carbũculus. Ustibiliũ hec quidez inflãmabilia sũt: hec aũt nõ inflãmabilia: hoz aũt ꝙdam carbonabilia. Sunt aũt inflãmabilia qcunqz nõ humida entia exhalabilia sunt. Et pix autẽ: aut oleum: aut cera: magis cũ alijs qꝫ ꝑ se sunt iflãmabilia: maxime ãt qcũqz fumũ emittũt. Carbonabilia aũt quecunqz talium terre plus hũt qꝫ fumi. Adhuc aũt ꝙdã liq

bilia entia nõ inflãmabilia sũt velut es ⁊ inflãmabilia ñ liqbilia: velut lignũ hec ãt ambo velut thus. Causa aũt qz ligna qdem ꝑ totũ hũt humidũ ⁊ ꝑ totũ cõtinuũ est vt purak: es aũt secus vnãquanqz qdem partẽ nõ ꝓtinuũ aũt: ⁊ minus qꝫ vt flãma faciat. Thus aũt hac qdez sic hac ãt illo mõ hz. In flãmabilia aũt sũt exhalabiliũ qcũqz nõ liquabilia sũt: ꝓpter magis esse terre. Siccũ. n. hz cõe igni: hoc igni calidũ si fiat siccũ igni fit ꝓpter hoc flamma spirũ⁹ aut fumus ardẽs est. Lignoz qdez igit exhalatio fum⁹. cere aũt ⁊ thuris ⁊ taliũ ⁊ picis: ⁊ qcũqz hũt picem: aut talia liquis. Olei aũt ⁊ quecũqz oleaginica lzinsa: ⁊ qcũqz minime ardẽt sola qz paucũ sicci hũt: trãsitio aũt ꝑ hoc cũ altero autẽ citissime: hoc. n. est qñ pingue siccũ vnctuosuz. Exhalãtia qdẽ igit humidoz humidi magis vt oleũ ⁊ pix: ardẽtia aũt sicci. Dis autem passiõib⁹ ⁊ his differẽtijs omiomera corpoz: sicut dictũ est differunt ab inuicẽ ꝑm tactũ ⁊ adhuc saporib⁹ ⁊ odoribus ⁊ coloribus. Dico aũt omiomera velut qñ metallank es auz argentũ stagnũ ferrũ lapidez ⁊ alia talia ⁊ qcũqz ex his fiũt segregata ⁊ qñ in aialibus ⁊ plantis velut carnes ossa neruus pellis viscera pili crines vene. ex qbus iaz cõstãt anomiomera: puta facies manus pes ⁊ alia talia: ⁊ in plantis lignũ corter foliũ radix ⁊ qcũqz talia. Qm aũt hec qdez ab alia cã existũt: ex qbus autẽ hec: materia qdem siccum ⁊ humidũ: quare aqua ⁊ terra: hec. n. euidentissimã hũt potentiã vtrunqz vtriusqz. Facietia aũt calidum ⁊ frigidũ hoc. n. cõstare faciũt: ⁊ coagulant ex illis. Accipiamus omiomeroz qualia terre species. ⁊ qualia aque ⁊ qualia cões. Sũt itaqz corpoz cõditoz: hec qdem humida hec aũt mollia hec aũt dura. Horum aũt qcũqz dura aut mollia coagulatione dictũ est prius. Humidoruz igit qcunqz euaporant aque: quecũqz aũt non aut terre aut cõia terre ⁊ aque velut lac: aut terre ⁊ aeris velut lignũ: aut aque ⁊ aeris velut oleũ: ⁊ qcũqz qdẽ a calido coagulank cõia. Dubitabit itaqz aliquis de vino humidoz: hoc. n. ⁊ euaporabit vtiqz ingrossak sicut nouũ. Causa aũt qz neqz in vna spẽ dick vinũ. ⁊ qz aliud aliter. nouũ. n. magis terre qꝫ antiquũ ꝓpter qñ ⁊ ingrossak maxime calido ⁊ coagulatur minus a frigido. Habet enim ⁊ calidum multum ⁊ terre sicut qñ in archadia sic exsiccatur a fumo in vtribus vt eductũ coagulek. Di autẽ oẽ fecem hz sic virtus que est aut terre aut aque: aut huius habet multitudinem.

¶ Et aliqua comburuntur igne ⁊ inflãmantur vt 48
lignum cãnna ossa ⁊ lana ⁊ similia corporum quorum euaporationes naturales non sũt contrarie igni ⁊ cremantur qz ignis admiscetur cũ illis sed illa que sunt humida ⁊ habẽt multos excessus in

humore

humore ⁊ condensantur partes in fine non comburuntur nec inflãmantur sicut gelu ⁊ sal ⁊ auruz ⁊ carbunculus ⁊ similia. Et aliquando conuertũ tur corpora humida in vaporem per ignem qz vapor est res que erit ex humore corporis per calorem exteriorem ad aerem: ⁊ alique res terminanť ⁊ destruuntur ⁊ conuertuntur sicca terrestria quã do humor eius fit vapor: ⁊ alique res conuertunť in vaporem ⁊ fumum in totuz per ignem sicut ole um ⁊ sibi simile. Quia euaporare est aeris inclusi in corpore a quo erit de profundo eius in quo sub mergebatur per admirtionem cum virtute illius corporis. Et dictũ ẽ ꝙ corpꝰ cõbustibile ẽ quod ẽ potens conuerti in cinerem ⁊ corpora que inspissã tur ⁊ coagulantur per calorem ⁊ frigus illa cõbu runtur ⁊ corpora condensata per calorem combu runtur vt ossa ⁊ similia. Sed corpora combustibi lia que coagulãtur per frigus sunt sicut lapis com bustibilis qui comburitur ⁊ calefit ⁊ prius fuit la pis condensatus per frigus sicut faciunt omnes lapides excepto lapide qui vocatur carbunculus qui non comburitur. ſ. qz ignis in eo nõ operatur. Et omne corpus siccum in quo vincit terrestritas inflãmatur igne ⁊ conuertitur in cinerem ⁊ sũt q̃ dam corpora que liquescunt per ignem ⁊ non in flãmãtur nec conuertuntur in cinerem sicut es et suum simile: ⁊ sunt quedam que inflãmantur ⁊ cõ uertuntur in cinerem: vt lignum ⁊ suum simile et sunt quedam que inflãmantur per ignem ⁊ liques cunt: vt galbanum ⁊ thus ⁊ similia: ⁊ causa in iflã matione ligni ⁊ combustione eius ⁊ in impotentia eris ad hoc est qz vincens in ligno est humidũ in omnibus partibus suis mixtione profunda in cõ tinuitate: ⁊ ideo ignis inflãmat in oibus partibus suis. Sed in ere humor vincit in qbusdam parti bus suis non continue in oibus partibus suis: nec bene mixtum: ⁊ ideo non põt inflãmari in toto: sz thus vẽ simile erit in pte qz liquaſ a ligno: qz inflã matur. Et postq̃ nos notificauimus predicta nar ratiõe cõpleta: tũc dicamus ꝙ de terra ereunt cor pora que vocantur omiomera aurum ⁊ argentum cuprum ⁊ ferrum ⁊ plumbũ ⁊ lapides minerales. Sed ⁊ alia sibi habent ea que dicunť omiome ra: ⁊ dissimilia in partibus ⁊ omiomera mẽbra sũt vt neruus ⁊ vena ⁊ silia ⁊ dissimilia: ⁊ nõ homoge nea vt pes ⁊ manus ⁊ caput ⁊ silia mẽbra cõposita ex silibus: ⁊ in arboribus sũt ptes cõsiles sibi: sicut lignum ⁊ foliũ ⁊ cortex ⁊ fructus ⁊ radix: ⁊ ista cõ ponunť ex mã humida ⁊ sicca aque ⁊ terre: sz ca lor ⁊ frigus sunt operantia ⁊ cum istis est sba sua ⁊ essentia: ⁊ dicamus que sũt spẽs create de terra: et que cõposite sũt de terra ⁊ alijs silibus. Et dica mus ꝙ aliqua corpora sunt creata humida: ⁊ ali qua dura: ⁊ aliqua lenia: ⁊ iam p̃diximus que sunt humida: ⁊ que sũt lenia ⁊ que dura. Et corpora q̃ dissoluuntur ⁊ ascendũt in vaporẽ sunt cõposita ex aqua id est in eis vincit aqua ⁊ que sunt persecrã tia ⁊ puerturi taliter sunt cõposita ẽt ex terra: ⁊ cõ positum ex mã ⁊ aqua ⁊ lac ⁊ cõpositum ex terra et aere sicut lignũ. Sed corpora que dissoluunť ſm partem in vaporem ⁊ ſm partem perseuerant sũt tria cõposita ex terra ⁊ aqua ⁊ lac ⁊ suũ simile: ⁊ cor pus cõpositũ ex terra ⁊ aere vt lignũ ⁊ cãna ⁊ corpora cõposita ex aqua ⁊ aere sunt sicut oleũ. Et iã põt quis querere de vino qz videmꝰ mustũ inspis sari ⁊ ingrossari. Et dicamus ꝙ illud quod vincit in musto est terrestritas ⁊ calor: ⁊ inspissatur p ca lorẽ: ⁊ ingrossatur cum siccitate partium.

¶ Non dixit nisi vinum quod est in loco vcarie: nam illud desiccatur in vasis suis per fumum: ⁊ quando deberet bi- 48
bi extrahitur per incisionem: ⁊ dixit Auẽpace ꝙ de musto signum vt vincat in eo terrestritas est ꝙ accidit in vino in loco vcarie: ⁊ omne vinum in quo est nigredo spissa ⁊ tur biditas vincit in eo terrestritas ⁊ aqueitas ⁊ forte vincent alterum eorum: ⁊ est dicere aqueitatem vincentem solam sicut in vino veteri: aut solam terrestritatem: sicut vinum quod predictum est quod inuenitur in loco vcarie.

¶ Quecũqz aũt a frigido ingrossãtur terre. Que- 49
cunqz autẽ ab ambobus cõmunia plurium velut oleum ⁊ mel ⁊ dulce vinum.

¶ Et oẽs res corpales que ꝓgelanť p frigus. ſ. cõ 49
similiũ partiũ vincit in eis terrestritas.

¶ Et sunt vna species terre: ⁊ vnus modus modorum eiꝰ 49
est sicut oẽs res que cõdensanť per calorem que habent ex cessum in siccitate ⁊ duritie sunt silr de substantia terre et modorum eius: sicut testa: ⁊ gipsum: ⁊ sal.

¶ Cõstitutoꝝ aũt quecũqz coagulata sũt a frigi- 50
do aq̃: velut glaties nix grãdo pruina. Quecunqz aũt calido terre. velut later caseus nitrum sales. Quecũqz aũt ab ãbobus: talia aũt sũt q̃cũqz ifri gidatiõe: ℏ aũt sũt q̃cũqz amboꝝ priuatiõe ⁊ cali di ⁊ hũidi silr egrediẽtis cũ calido. Sales qdẽ enjz hũidi solꝰ priuatiõe coagulanť: ⁊ q̃cunqz sincera terre: glaties aũt calidi solꝰ: ℏ aũt amboꝝ: pp qõ ⁊ ãbobus hẽbãt ambo. Quoz̃cũqz qdẽ igiť to tũ ersudanit velut later: aut electrũ eteni vt electꝝ ⁊ q̃cũqz dũr lachryme ifrigidatiõe sũt: velut myr rhatus gũmi: ⁊ electrũ aut vẽ huiꝰ generis ⁊ coa gulať: itercepta. n. in ipso alia videntur.

¶ Et oẽs res q̃ cõgelanť p frigꝰ aq̃ q̃ inueniunť in 50
illis sũt de modis aq̃ ⁊ suaꝝ spẽꝝ: sic gelu ⁊ grãdo ⁊ nix: ⁊ aliqua cõdẽsanť cũ calore ⁊ frigore. ⁊ sic res cõposite silr ex aqua ⁊ terra sic oleũ ⁊ mel: ⁊ vinum dulce. Et oẽs res q̃ sũt de sba gũmosa sũt de rebꝰ cõgelatis p frigꝰ: sic thus: gũmi arabicũ: ⁊ kalza bre: ⁊ silia ⁊ testa ispissanť p calorẽ ⁊ cõgelanť per frigus: lzalzabre ẽ inuentũ super alia notum.

¶ Et hoc qz approximat se istud animal arbori kakabre: 50
q adhesit ei: ⁊ hoc qõ facit ispissari kakabre ẽ calor q erinit de flumine: ⁊ kakabre est in arboribus riparum eius.

¶ A fluuio autem calidum eriens velut cocti mel lis cum in aquam dimiseris euaporat humidum:

hec omnia terre: ⁊ hec quidem illiquabilia ⁊ imollificabilia: velut electrum: ⁊ vt lapides quidaꝫ: velut pori qui in spelunciis: etenim hi similiter fiunt his: ⁊ non velut ab igne: sed vt a frigido ereunte calido cogreditur humidum ab ipso ereunte calido: in alijs autem ab extrinseco igne. Quecūqꝫ autem non tota terre sunt quidem magis: mollificabilia aūt velut ferrum ⁊ cornua. Thus aūt ⁊ talia similiter lignis vaporant.

51 ¶ Et quando proijcitur in aquam illam ascendit de eo fumus.

51 ¶ Et hoc dixit Aristoteles ⁊ Auēpace quando cadit kakabre in aquam fumat: ⁊ omne quod est huiusmodi ē de modis terre magis ⁊ lapis congelatus p frigꝰ non per calorem dissoluitur ⁊ non frangitur

¶ Quoniam igitur liquabilia ponendum: ⁊ quecunqꝫ liq̄fiūt ab igne h̄ sūt aquosiora. Quedā autem ⁊ cōmunia velut cera: quecunqꝫ autem ab aqua hec terre: quecunqꝫ autem neqꝫ ab altero: h̄ aut terre: aut amborum. Si igitur omnia quidez aut humida aut coagulata: horum autem in dictis passionibus: ⁊ non est intermedium: omnes vtiqꝫ erunt dicte quibus discernemus vtrum terre: aut aque aut plurium cōmune: ⁊ vtrum ab igne constat: aut frigido: aut ambobus. Aurum itaqꝫ quidem ⁊ argentum ⁊ es ⁊ stagnum ⁊ plumbum ⁊ vitrum: ⁊ lapides multi innominati: aque omnia enim hec liquefiunt calido. Adhuc vina quedam ⁊ vrina ⁊ acetum ⁊ lixivium ⁊ serum ⁊ icor aq̄ omnia enim coagulantur frigido. Ferruꝫ autez ⁊ cornu ⁊ vnguis ⁊ os ⁊ nervus ⁊ lignum ⁊ pili ⁊ folia ⁊ cortex terre magis. Adhuc electrū myrrha thus ⁊ omnia dicta lachryme ⁊ porꝰ ⁊ fructus velut legumina: ⁊ frumentum que talia: hec quidem valde: hec autez minus horum attinent terre. Hec enim mollificabilia hec aūt erbalabilia ⁊ infrigidatione facta adhuc nitrum sales lapidum genera quecūqꝫ neqꝫ infrigidatione neqꝫ coagulabilia. Sanguis aūt ⁊ genitura cōmunia terre ⁊ aq̄ ⁊ aeris. Sanguis quidem habens vias magis terre propter quod frigore coagulantur ⁊ humido liquescit non habens aūt vias aque propter quod ⁊ non coagulatur: genitura aūt coagulatur infrigidatione ereunte humido cum calido. Qualia aūt calida aut frigida coagulatorum aut frigidorum humidorū ex dictis oportet considerare. quecūqꝫ quidē igit aq̄ vt ad multū frigida si nō alienā habeant caliditatem velut lixivium vrina vinum.

52 ¶ Et omnia que liquefiunt per ignē vincit in eis aqua. Et aliquid componitur ex duobꝰ elemētis materialiter sicut cera ⁊ suum simile. Et in aliquibus vincit terra ⁊ aqua ⁊ corporū passiones vniuersaliter ostendūtur per cōplexionē vincentez: sicut aurum ⁊ argentū ⁊ es ⁊ plumbū ⁊ stagnū ⁊ vitrum ⁊ similia. ⁊ in istis vincit aqua. Et signū huius victorie est q̄ dissoluunt̄ per calorem sed vinū ⁊ vrina ⁊ serū sunt de nā aque. ⁊ signū huius est q̄ inspissat̄ per figuras: sed ferrū ⁊ cornu ⁊ ossa ⁊ vngule ⁊ cāne ⁊ ligna ⁊ pili ⁊ cortices arborꝫ ⁊ folia i eis vincit terra. Sed kalzabre ⁊ myrrha ⁊ thus ⁊ oia gūmi ⁊ fructus ⁊ grana vincit in quibusdā eorum terra: ⁊ aliqui indurantur aliqua ista p frigus. Sz sanguis ⁊ sperma sūt ambo cōposita ex terra ⁊ aere ⁊ aqua. Et sanguis rubicūdus intēsus ⁊ spissus vincit in eo terrestritas: ⁊ signum huius ē q̄ non arescit p frigus ⁊ dissoluitur p humorē. Et coagulatur p frigus: ⁊ spma criccat̄ per frigus: sed sanguis clarus qui nō est multū rubicūdus vincēs in ipso ē aqua. Et signū huius est: q̄ arescit p frigus sed spma desiccat̄ per frigus: qm̄ recedit ab eo calor propter humorem qui est in ipso.

¶ Et per predictas causas potest quis scire elementuz passiuum quod est vincens. Sed res in quibus vincit calor ⁊ in quibus vincit frigus scitum est per res que faciunt eas inspissari ⁊ indurari. Et scitur per naturam natura vincēs nam res composite ex aqua sunt frigide nisi euenerit eis calor extraneus extra naturam suam sicut calor qui est in vina: ⁊ in vino. 52

¶ Quecūqꝫ aūt terre vt ad multum calida propter calidi operationē vt calx ⁊ cinis. Oportet āt accipere ꝑm materiā quedā frigidissima esse: qm̄ enim siccum ⁊ humidum materia: hec enim passiua: horꝫ aūt corpora maxime terra ⁊ aqua sūt: hec enim frigiditate determinata sunt: palā q̄ oia corpora quecūqꝫ vtriusqꝫ simpliciter elemēti frigida magis sūt: si non habeant alienā caliditatē: velut feruens aqua aut que p cinerē colata. Eteniz hec hꝫ eā que ex cinere caliditatē. In oibus.n. ignitis ē caliditas aut amplior aut minor propter qō ⁊ in putrefactis alia inascunt̄. Inest.n. caliditas q̄ corrūpit ppriā vniuscuiusqꝫ caliditatē: quecunqꝫ aūt cōia habēt caliditatē. Constant.n. plurima a caliditate que digessit: quedam enim putrefactiones sunt velut syntegmata. Quare habētia quidē ꝑm naturam calida ⁊ sanguis ⁊ genitura ⁊ medulla ⁊ lac ⁊ omnia talia. Corrupta aūt ⁊ egredientia a natūra non adhuc: relinquitur eniz materia terra cristens aut aqua propter qō ambo videntur q̄busdam. Et hi quidem frigida: hi autem calida hec aiunt esse videntes cuz quidem in natura fuerint calida: cum autem separata fuerint coagulata. Hec quidem igitur sic totaliter vt determinatum est. In quibus quidem materia aque ꝑm plurimum frigida: opponitur enim hec maxime igni in quibus autez terre aut aeris calidiora. Accidit autem aliquandō hec fieri frigidissima ⁊ calidissima aliena caliditate. Quecūqꝫ enim maxime coagulata sunt ⁊ solidiora sūt hec frigida marie si priuētur caliditate: ⁊ ardēt marie si igniātur: velut

aqua

aqua ⁊ fumo ⁊ lapis aqua vrit magis.

¶Sed omnes res terreſtres calide operatur calor in eis: vt eſt calx: ⁊ cinis. Sed materia rerū q̄ ſunt calide per calorem extraneum eſt frigida: q̄ componitur ex aqua ⁊ terra. ¶Et indureſcunt per frigus corpora compoſita ex aqua ⁊ terra ⁊ corpora compoſita ex aqua ⁊ terra ſunt frigida in veritate niſi obuiet eis calor extraneus vt exiret a ſua natura: ſicut res que calefaciunt per ignem: aut ſicut aqua que exit ex cinere hz calorē extraneum: ⁊ vniuerſaliter calor extraneus coniungitur ⁊ continuatur cum omni calefacto: aut aqua ⁊ res que cito putreſcunt ſunt frigide: ſicut res in quib⁹ naſcuntur vermes: ⁊ hoc eſt propter amiſſionem caloris naturalis per calorem extraneum: ⁊ hoc eſt propter defectum eius ſcilicet nālis.

53 ¶Et quia dixit Ariſto. cauſam putrefactionis q̄ eſt ex victoria frigoris apparet Alexandro q̄ non poteſt inuenire facere animal: ⁊ hoc eſt quia putrefactio ſm Ariſtotelem eſt cum victoria caloris extranei: aut propter remiſſionem caloris naturalis ſuper quem vincit calor extraneus: ⁊ omnes res que cōgelantur aut indurantur multū ſūt frigide.

¶Quoniam autem de his determinatum eſt ſm vnumquodq̄z dicamus quid caro aut os aut aliorum omiomerum. habemus enim ex quibus que omiomerum natura conſtituit genera ipſorūz: cuius generis vnumquodq̄z per generationem. ¶Et elementis quidem enim omiomera ex his autem vt materia omnia opera nature. Sunt autem omnia vt quidem ex materia ex dictis: vt autem ſm ſubſtantiam ratione. Semper autem magis palam in poſterioribus ⁊ totaliter quecunq̄z velut organa. ⁊ gratia huius: magis enim palam q̄ qui mortuus homo equoce. Sic igitur ⁊ manus mortui equiuoce: quemadmodum ⁊ ſi fiſtule lapidee dicant. velut. n. ⁊ hec organa quedā videt eē min⁹ aut in carne ⁊ oſſe talia mānifeſta. adhuc āt i igne ⁊ aqua minus: q̄ eni cuius grā: minime hoc palā vbi plurimum materie: ſicut enim ⁊ ſi extrema accipiantur materia quidem nihil aliud preter ipſā. Subſtantia autem nihil aliud q̄ ratio: intermedia autem proportionaliter: eo q̄ prope ſit vnumquodq̄z: quoniam ⁊ horum qōcūq̄z eſt gratia huius: ⁊ non omnib⁹ modis habens aqua aut ignis ſicut neq̄z caro neq̄z viſcera: his autez adhuc magis facies ⁊ manus: omnia autem terminata ſunt opere. ¶Que quidem enim poſſunt facere ipſorum opus vere ſunt vnumquodq̄z puta oculos ſi videt qui autem non poteſt videre equiuoce puta mortuus aut lapideus: neq̄z enim ſerra que lignea niſi vt imago. ſic igitur ⁊ caro: ſed opus ipſius minus palam q̄ q̄ lignee: ſimiliter autem ignis. Sed adhuc forte minus manifeſtum naturaliter q̄ carnis opus. Similiter autem ⁊ que in plantis: ⁊ inanimata velut es ⁊ argentum: omnia enim potentia quadaz ſunt aut faciendi aut patiendi ſicut caro ⁊ neruus ſed rationes ipſorum nō certe. ¶Quare quādo exiſtunt ⁊ quādo nō: nō facile perſpicere niſi valde deperditum fuerit ⁊ figure ſole ſunt relique velut antiquorum mortuorum corpora ſubito cinis fiunt in ſepulchris ⁊ fructus ſolum figura ſm ſenſum autem non videntur inueterari valde ⁊ ex late coagulata. Tales igitur partes caliditate ⁊ frigiditate ⁊ motibus ab his contingit fieri coagulatas calido ⁊ frigido. dico autem quecunq̄z omiomera: velut carnem os pilos neruos: ⁊ quecunq̄z talia. ¶Omnia enim differunt prius dicti differentijs: tenſione: tractatione: comminuitione: duricie: mollitie: ⁊ alijs talibus. hoc autem a calido ⁊ frigido a motib⁹ fiunt mixtis. ¶Conſtituta autem ex his que anomiomera nullo adhuc vtiq̄z videbuntur velut caput: aut manus: aut pes ſed ſicut ⁊ fiendi es quidem aut argentum cauſa calidi tas ⁊ frigiditas ⁊ mot⁹: fiendi aut ſerraz: aut phiala: aut arcā: non adhuc: ſed hic quidez ars: ibi autem natura: vel alia aliqua cauſa. Si igitur habemus cuius generis vnumquodq̄z omiomerorum accipiendum ſm vnumquodq̄z quid eſt: puta qd ſanguis aut caro: aut ſperma: aut aliorum vnumquodq̄z. ſic eniz ſcimus vnumquodq̄z propter qd ⁊ quid eſt ſi naturaz aut rationem habeamus: maxime autem cum ambo generationis ⁊ corruptionis ⁊ vnde principium motus. ¶Manifeſtatis aūt his: ſimiliter omiomera conſiderandū. ⁊ tādē ex his cōſtituta velut hominem ⁊ plātā ⁊ alia talia:

¶Et poſtq̄ rememorauimus que ſunt iſte res iā 54
eſt ſcitū de illis omne genus cuiuslibet membri cō
ſimilium partiū: ſicut oſſa ⁊ caro: ⁊ hoc eſt q̄ manifeſtum eſt in quolibet predictorum q̄ ipſa ſūt cōpoſita ex elementis ⁊ q̄ elemētorū illorū vincit ſuper ipm. Sed mēbra organica cōpoſita ſūt ex cōſimilibus partib⁹: ⁊ membra conſimilia ⁊ organica nō recedit ab eis hoc nomen quouſq̄z mortuū fuerit hō: aut aīal cuius fuerint mēbra: ⁊ qñ fuerit mortu⁹ hēbit nomē, hois ⁊ cōcomitantiā: ⁊ vocabunt mēbra ſua nō noibus ꝓprijs p ſitudinez in noſe: vt manus ⁊ pes. ¶Et hoc eſt q̄ rō pedis hois mortui nō dicit plus de pede ſuo q̄ de pede dolati ex lapide: ⁊ hoc ſcz ē p figurā ſolā: ⁊ cā huius ē q̄ oē inuētū inuenit ꝓpter opationē ſuā q̄ res q̄ appet de ope elementorū in carne ē modica ſm q̄ appet de ope illoz in genere ⁊ aere ⁊ aqua ⁊ terra. Sed opus qō appet i cupro ē alia res ꝑter op⁹ elemētoz: ⁊ ꝓpter hoc quāto magis cōpletioz eſt mā tāto min⁹ appet op⁹ elemētoz in ea ⁊ ēt quāto magis cōpletioz ē tāto hz aliā paſſionē ex opatiōe vel effectū: ⁊ quanto minus completa fuerit tanto apparet in ea magis effectum et operationem elementorum eſſe quo ad ſenſum ⁊ membris nō

contenit nomen nisi propter opationes manifestas que sunt in illis: que non sunt de operationibus elementorum: ⁊ tunc non appellantur membra ꝑm veritatem nomibus suis: nisi ꝙdiu faciũt operationes naturales que proportionantur ad ipsa: non ad elementa ⁊ quando deficiunt opera propter mortem non remanent in illis nisi opera elementorum: ⁊ illa sunt opera que conueniũt lapidibus: ⁊ tunc propter hoc erit nomen dictus de eis per similitudinem: ⁊ non erit differentia inter manum mortui ⁊ manum dolatam ex lapide quia vtraq; habet eandem figuram: ⁊ iddem opus scilicet descendere: ⁊ differentie membrorum consimilium quibus diuersantur sunt per caliditatem ⁊ siccitatem: ⁊ humorem: ⁊ frigus: ⁊ modos receptionum passionum diuersarum: ⁊ ista etiaꝫ diuersantur propter has differentias: ⁊ materia in eis ē vna: ſ; membra organica sue differentie sũt ꝑm operationes: ⁊ propter hoc habent nomina diuersa a nominibus membrorum consimiliũ. Et cause generationis partium consimilium que sunt ptes animalium: ⁊ consimilium que exeunt de terra sunt in genere vno ⁊ hoc est calor ⁊ frigus ⁊ sicum ⁊ humidum: ⁊ natura operans. Res autem artificiales facte ex istis ⁊ opate artificialiter cause earuꝫ materiales sunt vna: sed operans diuersatur ⁊ hoc est quia in illis supradictis est natura operans: ⁊ in istis artificialibus est ars. Postq̃ compleuimus notificare genꝰ cuiuslibet modi ptium consimilium ⁊ fecimus scire quis fuerit ille modus: sicut est sanguis ⁊ caro ⁊ sua similia: ⁊ alia huiusmodi: ⁊ propter quid ē ille modus. ⁊ quomodo est: narrabimus si deꝰ voluerit in quolibꝫ istorum modorum quo modo generatur: ⁊ quo modo est vnũ: ⁊ ē vnde principiũ motus in quolibet istorum: ⁊ quousqꝫ est finis eius: ⁊ post queremus res generatas ex istis sicut homo ⁊ vegetabile ⁊ similia eorum de rebus aliis generatis.

¶ Idest perscrutabimur in tribus libris ista vltimo dicta scꝫ in libro de mineris ⁊ in libro de vegetabilibus ⁊ in libro de animalibus: ⁊ hoc quod adhuc ei remãsit de quolibet consimilium partium est vt dicat qualitatem generationis sue in eo quod est ei proprium. 54

¶ Summi philosophi Aristotelis Stragyrite peripatheticorum principis: cum Auerroys cordubensis expositionibus Methеororum opus: cũ noua traductione in quartum ⁊ vltimum predicti voluminis feliciter explicit. Impensa quoqꝫ ac diligentia Octauiani Scoti Venetijs impressum fuit. Anno dñi. M.cccc.lxxxxvj. die. xxij. Aprilis.

Laus deo.

Registrum chartarum

a
¶ Aristotelis
ex specie
Brixonis
est idem
b
⁊ densitatem
corrumpatur
modo prius
minoris: ⁊ in
c
per se:
ratione diffinitionez
corporis naturalis
rum generatarum
d
neqz in
taria: cum
quitur naturam
ri parte
e
determinata
enim ratio
to autem
est manifestum
f
ꝑm illam
¶ Idest diffinitio
stimatur ꝙ non
Similiter
g
que est in
in dimensiones
dammodo est
localibus: ⁊
h
¶ Ista est alia
non itaqz
longum corpus
nes penetrent
i
prius ⁊ posterius
etiam vt agentia
pliciter. Quod
eius quod est in
k
motus tamen
rum: ⁊ alius
cum illud quod
non est de
l
¶ Manifestum
locum multotiens
tinuo: quoniam
vnus in specie:
m
¶ Et queret
non fit ex
mouetur. d. h.
c. d. sit igitur
n
¶ Motus autem
per medium
tur in. b. non
dixerunt quomodo
o
finitum pertrãsit
sare in co nisi
inuenitur in
c. iuxta omnia
p
s. b. sicut
non est medium
¶ Dicit ⁊
respectu aĩalis
tatur: sicut
B. linea
alio ab eo in
idem aut non.
q
s. quare quedam
motus est
a quacunqz
mutatio est de
r
fert a prima
ueat quãdo
primũ motũ
ista scilicet
s
medium inter
continuus aut
¶ Ista est
trarium: ⁊ de
t
in ipsum magisqz
diametrum: qui
cularis: aut
aũt intellectũ
u
In primo
tionem vnũquodqz
sarum esse
minutus: ⁊ quod
x
per se hec
tum ⁊ habet
cium finitum
¶ Et dicamus
y
declarat ergo
¶ Et etiam
celum: quoniam
quidem sic:
z
mitatis est
lis illi corpori
non est in
cere quid
⁊
¶ Quoniam aũt
principio ⁊
sic habeatur
fuit ens est
ꝯ
sinistrum ⁊
ternum posterius
dabatur receptio
idem numero
ꝛ
magis linee
maioꝝ orbiũ
non ꝑm
ex motu eorum
aa
non debent
¶ Dicam⁹ igitur
motũ naturalem
naturaliter ad illũ
bb
ra terre sicut
De primo
mundo. ⁊
¶ Si itaqz
cc
que primo
mouetur gra
nis: qm̃ motus
si sunt corpora
dd
sit extra tempus
sit idem: cum
tium eis: ⁊. d.
forte sensibilium
ee
comparationem
ex pluribus ens
ne illorum
simpliciter sit
ff
trahit plus
ꝑm angulos
corporibus
tranifertur
gg
quodqz entium
net cuius alterum
¶ Q m̃ aũt de
⁊ bis similiter
hh
¶ Aridum
mutare hec
ignis non
ii
Cum omnem
⁊ ꝙ aut
diuersitatem
sunt intra
kk
Continuatio
¶ Alia autem
ꝑm locum: ⁊
enim non
ll
men quod dicit̃
¶ Dicamus
test abstrahi
ne omnibus
mm
¶ Et passio etiam
res habet
num. in
sensum aliqd
nn
aliquo aliquorum
omnia enim
hil est hoc
bilia ⁊ sapores
oo
¶ At vo neqz
a lumine
nandum ꝙ
cipiens intentionẽ
pp
Indiuisibile
dietate ad
simum non
intellectum est
qq
tentũ ꝑ se
dentis accidens
bis tactum
triste habent
rr
In secundo
uentium augmẽti
⁊ ideo amatoris
quidem igitur
ss
¶ Auerrois
in eo vt
pore virtutes
Aristotelis
tt
mina earum
¶ De pluuia
Et in primis
monte videtur
vv
principelissimi
enim velut
etiali ⁊
vt in plurimum
gregatis ipsis
xx
marcescente
adinuicem
considerare
dicit perspectiuis
yy
sicut vrina
riam humidi
aque humide
gat sicut

1296

107